Practic
Papiens
de
Ferrar.

AVREA PRACTICA

IO. PETRI DE FERRARIIS, PAPIENSIS I. C. EXIMII,

Celeberrima quidem & perfectissima omnium, & iusdicentibus, causarumque patronis vtilis imprimis, ac necessaria: Iam olim, FR. CVRTII, BERN. LANDRIANI, & aliorum aliquot scholijs & adnotationibus adaucta,

Nec non, & IO. ANT. MASVERI Caramaniensis I. C. & in sacro Subalpinorum Sena. Aduocati, tot tamque necessarijs accessionibus locupletata, atque emendata, & ita ex omni parte, etiam iussu Sanctiss. Inquisitionis repurgata, vt vix quicquam desiderari possit.

Nunc verò & postremò, cum nouissimis additionibus illustrata in marginibus quarumcunq; paginarum positis, præstantiss. I. C. Domini THEODORI MEDAE pariter Papiensis.

Cum Indice libellorum in hoc opere contentorum, diuiso in quatuor partes mirabili ordine.

Adiectis suis locis receptarum sententiarum, quas COMMVNES OPINIONES vocant, Forensium Quæstionum, & Decisionum centurijs;

Rerumque omnium scitu dignarum, serie alphabetica locupletissimis.

VENETIIS, apud Franciscum de Franciscis Senensem, MDXCI.

De Consensu Superiorum.

ILLVSTRISSIMO,

AC PRAESTANTISS.^MO VIRO
D.D. DANESIO FILIODONO
PRO REGE HISPANIARVM
TER MAXIMO, IN DITIONE
Mediol. Magno Cancellario dignifs.

Theodorus Meda. S. P. D.

POSTQVAM *virium mearum tenuitas non patitur, amplissime Cancellarij, vt præstantiam, dignitatemque illius muneris, quo maxime fulges, laudibus exornem: quas veterum quorundam monumenta in hanc rem copiosissimè recensuerunt, atque amplificarunt, satis mihi fuerit in memoriam reuocasse Summi Cancellarij nomen non sine maximo iudicio confictum à maioribus fuisse: Hac enim est illa dignitas, qua efficitur, vt è medio tollantur ea, quæ delenda videantur; perpetuoque seruentur ea, quæ approbari mereantur; Cuius iustitia & probitate nil nisi optimum, & ad publicum spectans bonum intra Cancellos æquitatis admittitur, hac ipsa, Princeps Dei iustitiæque cultor, quid opus sit facto, quid cauendum intelligit; Præterea fit, vt nulla etiam constitutio, nulla sanctio, nullum in publicum prodeat diploma, quod non omnes è Republica esse fateantur: Hoc est illud munus, quod eos homines ornare solet, in quibus sane verius, quàm in perfecto Oratore illæ animi dotes, nempe Dialecticorum alumen, philosophorum sententiæ, iurisconsultorum memoria, poetarum ingenium, idest versatile, acre impigrumque ad omnia requiruntur:*

Hic denique ille magistratus, qui Regis præsentis Vicarius censetur, illiusque absentis interrex: iuris asylum, morum institutorumque ara, æqui bonique columen, norma tandem omnium iura dicentium, cuius ore facundi Reges esse solent, cuius oculis, velut emissitijs, circunspicere omnia, ac perlustrare creduntur ne quid non suo loco positum subsultet: Quæ cùm in te vno omnium cum admiratione elucere animaduerteret PHILIPPVS Rex Optimus Max. immortalitate dignissimus, ac iudicij in conquirendis, deligendisque magistratibus acerrimi, vniuersæ ditioni Mediolanensi optimè consultum ratus est, si tibi præcipue Summi Cancellarij munus decerneretur; tantum enim in eo momenti esse statuebat, vt nisi viro optimo, atque ei, qui omnes anteiret sapientia, committeretur, hæc & alia pene innumera, quibus te omnes, qui rectè sentiunt, peculiari quodam fato ornatum vident me, vir Clarissime, impulerunt, vt hoc qualecunque est, tibi dicandum opus, existimarem, vt nominis tui ornatissimi patrocinio a rabidis, ac mortiferis inuidiæ dentibus esset immune, vtque meam erga te obseruantiam multis sanè perspectam atque cognitam, Harum beneficio vigiliarum omnibus testatam relinquerem. Vale.

ILL.^{MO} AC PRAESTANTISS.^{MO} D. D. DANESIO FILIODONO, PRO REGE HISPANIARVM TER MAXIMO IN DOMINIO

Mediol. Magno Cancellario digniss.

CVM multa Theodorus Meda Pater meus in vita fecerit, amplissime vir, quæ mihi non probanda modo, verùm etiam laudanda videntur: omnium certè illud mihi gratissimū fuit, quòd amorem, & obseruantiam in te suam, quoquo modò potuerit, apud homines testatam reliquit. Additiones enim, quas in practicam Papiensem vltimis suis studijs elucubrauit, amplitudini tuæ dicandas omnino cōstituit, quas ego pluris quàm amicorum, ac patronorum hæreditatem, atq; adeo ipsum patrimoniū faciens, publicis Typis quamprimum excudendas curaui; Quare te etiam atque etiam rogo, ne graueris cum hoc, licet amplitudini tuæ tenuissimo munusculo, maximæ atque constantissimæ vtriusque nostrum in te obseruantiæ testimonium accipere, & vt cum lucubrationum eius qui te dum vixit, summo studio coluit, tum liberorum patrocinium suscipias, quibus te semper vt ipse fuisti, summum atque firmissimum præsidium fore speraúit. Deus Opt. Max. quam diutissime te tuis, & insubriæ incolumem seruet. Ticini idibus Ianuarij, M D X C I.

Amplitudinis Tuæ,

Deditissimus seruus

Octauianus Meda Papienses.

THEODORI MEDAE I.C. PAPIEN.

In celeberrimum Collegium, Illustr. DD. Iudicum Ticinense,

ELOGIVM.

NON parum nos Iurisconsulti, & legum professores Priscis illis antecessoribus legum Monarchis debemus, qui tantam elaborarunt, vt sensum legum, cum per oppositiones, tum per quastiones deinde, vt omnia ad praxim terminarent consilia in diuersis materijs, vt nos multis laboribus subleuarent ediderunt. Sed nos Papienses laudibus atque encomijs extollere nostrates, & ciues huiusce Vener. Collegij tenemur, quos ab alienigenis summo honore existimationeque haberi nemo eat inficias: inter quos fuere duo glossatores Albertus Papiensis, cuius quanta fuerit in legibus authoribus constat ex ijs, qua refert specula, & alij antiqui sapientes, fuit & Otto Papiensis, vt dicit Ang. in l. fin. §. necessitatem in fine, C. de bonis qua lib. vixit Albertus Gandinus, quem insignem dicit Socin. consil. 104. in fine volum. 2. & magna scientia consil. 78. col. fin. eod. volum. & Cum. consil. 7. & excellentem Practicum in materia maleficiorum Cephal. consil. 40. col. 4. Io. de Amicis consil. 7. num. 37. Tiraquel. de pœnis, quast. 27. num. 2. & magnum practicum dicit Paul. de Castr. consil. 249. in fine, vol. 2. & magna authoritatis & princept in criminalibus Boß. in sua practica in tit. de delicto, num. 13. Lancellotus Galianla vixit, qui fecit illam solemnem repetitionem, l. Centurio, & qui in viridi sua atate morte praeuentus est, cuius spes erat tanta, vt cum in Gallia profiteretur, summa cum laude excipiebatur: fuit etiam Rochus Curtius, qui vtilem illum tractatum de consuetudine composuit: Illuxit Ambrosius Oppizonus, quem insignem dixit Curt. Sen. consil. 40. in principio, & doctissimum Iurisconsultum dicit Ant. de Nicell. in tractat. de concord. gloßarum nu. 37. & eximium Doctorem, & praeceptorem dicit Paul. de Montepicbo in repetit. l. titia cum nuberet, num. 12. connumeratur Franciscus Curtius Senior, quem famosissimum Doctorem dicit idem Pich. in d. §. titia, nume. 20. & magnum practicum dicit idem Ias. cons. 70. col. 3. versic. confirmo vol. 3. floruit Hieronymus Buttigella, qui edidit vnam & vigenti repetitiones, qua inserta in repetitionibus possunt legi cum maxima vtilitate legentium, non taceo Christophorum Portium, qui lecturas super institutio. contexuit, qua quales sint quotidie docentur auditores, vixit Alberitus Maleta, qui edidit illum tractatum de testib. fuit & Andreas Pomatus, qui primus fecit additionem ad Bart. & quem Doctorem celeberrimum, & Palatij Apostolici causarum auditorem dicit Curt. Iun. consil. 229. num. 27. & consil. 322. in princ. & celeberrimum auditorē Rota Romana, dicit Pichus consil. x. Non omitto Paulum Pichum, quem eximium Doctorem dicit Egid. in sua pract. tit. de bonorum publit. num. 46. & praeceptorem nominat Catel. Cotta in memorabili incip. decretum Mediolani, & incipiens emphiteota priuato. & incip. filius fam. qui a patre & incip. homicidium circa fin. & incip. lite pendente, & incip. primogenitus col. 2. & incip. vxor relicta, & vltra eius repetitiones hodie leguntur eius consilia, & et Catonem Saccum, quem solemnem praeceptorem nominat Ias. in §. ex maleficijs, num. 37. instit. de actio. & celeberrimum dicit Fel. in cap. si quis col. 2. de maior. & obed. & eximium dicit Tho. Gram. consi. 22. nu. 7. & celeberrimum interpretem dicit Tiraq. in trac. de leg. connub. glo. 8. nu. 66. & in trac. de iur. consti. in 2. ampli. nu. 2. in fin. & clariß. dicit Egid. Tho. in tract. de collectis, fol. 215. affero etiam Hieronymum Tortum, quem suum praeceptorem nominat Ias. consil. 3. nu. 3. & c[illegible] 118. col. 3. post med. vol. 1. & in l. 1. nu. 7. C. de iur. emphit. & qui edidit illud consilium pro potentissima Respub. Flo[illegible] insertum post consilia Ant. de Butr. & doctorem insignem dicit Marsil. in l. de vnoquoque nu. 5. de re iud. extollo etiam Curt. Iun. quem excellentem dicit Rube. Alexandr. cons. 2. nu. 11. & praeceptorem cons. 36. in fine, & sylu. nup. lib. 1, nu. 202. Ferdin. Loarez. in repet. §. diui, nu. 148. Crau. conf. 505. nu. 5. nomino etiam Christophorum Albericum, quem excell. vocat Dec. consil. 80. in princip. Rub. Alexandr. quem etiam pluries citat consil. 6. nu. 3. & consil. 7. in fine, qui fecit illam solemnem repetitionem, l. hac consultissima, §. ex imperfecto, C. de testam. qua breui imprimetur, & citatur per ipsos praenominatos Docto. scribo Franciscum Ripam a S. Nazario, quem locupletissimum nominat Doctorem Tiraq. in repet. l. si vnquam in princ. nu. 3. C. de reuoc. donat. & egregium dicit Socin. Iun. consil. 166. vol. 2. & insignem consil. 179. nu. 76. eod. vol. & aequalem antiquioribus dicit Tiraq. in tract. cessante causa, nu. 106. in prima parte, adest Franc. Vegi. cuius consilia leguntur, quem clariß. vocat Bero. consil. 140. vol. 3. in princ. qui fuit discipulus Patris mei, & ego eius, & qui me laurea coronauit. Non praetermitto inter caeteros extollere Ioan. Petrum Ferrarium, & ipsum conciuem nostrum, qui tantum opus fecit sub inscriptione Practice Papiensis, qui vbique praedicatur, & in maximo honore habetur, ac extollitur, quem architectum libellorum nominat annotatio ad Pract. Octau. Vestr. Rom. Curia lib. 8. tit. de 2. & 3. sentent. in annot. incip. his verbis, & tanti Practici vestigia imitatus, has quales quales additiones meas addidi, & ipsius sententias, & annotationes modernorum post antiquorum approbationes affirmaui, vt omnibus inotescat fuisse Doctorem veritatis. Possem & nomenclaturam Iurisperitorum ciuium nostrorum enarrare, & praecipue non esset silentio praetermittendus consumatissimus, ac doctissimus, tam in legendo, quam in consulendo vir Illustr. nunquam satis laudatus Iacobus Franciscus ex Com. Gambarana, qui permulta lustra ius pontificium, ad primam Cathedram in felici Gymnasio Papiensi cum maximo aplausu totius studij interpretatus fuit, sed sic exigentibus eius meritis reuocatus a lectura inter Senatores connumeratus est cuius discessus reliquit studium in maximo merore & tristitia, & alios recensere possem Iurisconsultos conciues nostros, qui hodie primas & secundas Cathedras in hoc felici Gymnasio Ticinensi maxima cum existimatione honore profitentur, & vrbi nostra sunt maximi decoris, quos nisi adulationis notam subirem, & si omnibus pateat silentio non praeterirem. Hac a me patres Amplissimi in mediū erant afferenda, vt qualis quantusue honor huic nostro sacro Collegio debeatur omnibus inotesceret, & quot qualesq; ex eodem verè omnibus numeris absoluti prodierint notum existeret, cum autem permulta alia huius Collegij memoratu digna scribere possem consulto illa silentio praeterij ne cum oratio in lungam nimis protrahatur legentibus taedium afferam, dum sat fuisse arbitror, quo erga ipsum animo sine affectus ostendisse.

IN OPERIS COMMENDATIONEM.

Honorati Draconis Ducalis Senatoris, Tumultuarium Carmen.

IN paruis pretium est rebus plerunque, frequenter
In magnis minimè gratia rebus inest
Vt pretio silici præfertur gemma molari
Carior est grandi sic melithæa cane.
Chaonia & Paphicæ, concedunt robora, plantæ,
Et paudiouia struthocamelus aui.
Displiceat quamuis Cyno, verum illud apertè est,
Nulla est in longo corpore mica salis.
Quidni etiam in libris simile, & par esse putemus?
Vilis cum longa est Marsus Amazonide.
Est tamen ex vno tantùm paruoque libello,
Doctorum adprime Persius ore frequens.
Differeam, si non & idem fateatur oportet,
Qui tua Ticini ò accola, scipta legit.
Pauca quidem verbis, sed sensu plurima namque
Sunt quamquàm rudibus scripta ea causidicis,
Hic tamen inueniunt causæ cuiusque patroni
Quo peragenda fiet: quoque tuenda modo.
Inuenit & iudex, qui disceptatio rectè
Discutiatur, & vt dicere iura queat.
Horum ergo quamquàm per se est laudabilis auctor
Multa esset quamuis vtilitatis opus.
Accessere tamen Masueri auctaria docti
Quæ bene dicta probant, & minus apta monent.
Nam quamquàm per se est muliebris grata venustas:
Ornatu tamen est hæc speciosa magis.

Bartolomæi Cuffi Vigonensis in commendationem Auctorum.

ROmanos in Pontifices, sacrumq́, Senatum
Nini foret asperior
Nostri iudicio sæcli, veterumq́, priores
Hic meritò tulerat.
Inde pijs interdictus, grauiterq́, notatus
In manibus nec erat.
Eius sed famæ, & studijs iuuenumq́, senumque
Subuenis, o Maseri.
Eque viri chartis maledicta expungis, & illis
Optima substituis,
Collecta ardenti studio, collecta labore
Assiduoque fori.
Mitto quod errorum syluam, librarius audax
Quam serit, erueris.
Quare quod redeat Ferrarius, atque legatur,
Omnibus ac placeat.
Sedulitas, & doctrina ingenium, pietasq́,
Dat celebanda, tua,
At Lector tanto pro munere candidus optet,
Omnia læta tibi.

Philiberti Pingonij Cusiacensium Baronis, & Serenifs. Sabaudiæ Ducis, à supplicibus libellis, & Consiliarijs Carmen.

ADdere sit facile inuentis, melioribus vti
Difficile: absoluit nil malè prisca dies.
Imperijs en qui succedunt Artibus en qui.
Nullus Alexander, nullus Aristoteles,
Hic tamen est natura ferax, Padus ore tumenti,
Ticinas Atro margine ditat aquas.

Philiberti Cuffi Vigonensis iuris candidati.

CVm te multa fori Masueri cura, domusq́,
Vexet, opus tantum qui excoluisse potes?
Veridico Astrææ Diuinæ ex Virginis ore
Quærenti tandem est cognita causa mihi.
Quòd cùm sis verus vindex æquique bonique
Publica priuatis commoda prætuleris,
Hinc viues fælix, Masueri, tempore in omni
Munere pro tanto præmia digna ferens

Index

INDEX LIBELLORVM, QVI

CONTINENTVR IN HOC OPERE.

Diuiduntur enim in quatuor partes. Prima respicit acta, quæ demonstrant ordinem, & formam processus in actione reali. Secunda pars ponit formam libellorum diuersorum contractuum. Tertia pars tractat materiam vltimarum voluntatum. In quarta ponitur modus procedendi in causis criminalibus,

Forma Interrogationis fiendarum reo conuento in reali actione. fol. 1
Forma libelli in actione reali. 10
Forma declinationis alicuius Iudicis. 76
Forma responsionis rei conuenti. 89
Forma positionum actoris. 124
Forma excipiendi contra positiones. 132
Forma capitulorum actoris. 138
Forma capitulorum quando testes producuntur ad æternam rei memoriam. 141
Forma sequestri, seu saximenti. 146
Forma iuramenti testium. 150
Forma publicationis testium. 156
Forma opponendi contra testes post publicatio. 160
Forma productionis Instrumentorum. 173
Forma petendi copiam Instrumentorum. 179
Forma opponendi contra Instrumenta. 181
Forma iuramenti quòd præstatur a parte parti. 195
Forma sententiæ interlocutoriæ super incompetentia Iudicis. 198
Forma interlocutoriæ super legitimatione personarum. fol. 200
Forma appellat. ab interlocutoria. 202
Forma sententiæ diffinitiuæ. 206
Forma appellationis a sententia diffinitiua. 216
Forma responsionis Iudicis a quo appellatur. 224
Forma Apostolorum. 226
Forma libelli appellationis. 227
Forma sententiæ in causa appellationis. 228
Forma exequutionis sententiæ diffinitiuæ. 230

Et sic finitur prima pars.

Forma libelli quo agitur, vt resciud. seu annulletur sententia prætextu falsi instrumenti. 238
Forma libelli quo agitur ad pœnam ex compromisso. fol. 243
Forma libelli super solutione pedagiorum. 256
Forma libelli in actione contessoria. 260
Forma libelli in actione negatoria. 271
Forma libelli in actione noui operis. 274
Forma libelli quo vxor agit ad dotem & vsumfructum. fol. 277
Forma libelli ad reuocationem feudi. 301
Forma libelli quo agitur ad reddendam rationem tutelę. fol. 318
Forms libelli quo agitur vt pacta seruentur. 330
Forma libelli in actione venditionis. 336
Forma libelli in causa societatis. 351.
Forma libelli contra plures reos debendi. 355
Forma libelli quo agitur pro donatione. 361
Forma libelli super restitutione in integrum. 370
Forma libelli quo agitur ad ficti præstationem, & rei relaxationem. 378
Forma libelli in actiune hypotecaria. 391
Forma responsionis in actione hypotecaria. 406
Forma libelli in causa spoliatę possessionis. 418
Forma libelli in causa turbatę possessionis, 426

Et sic finitur secunda pars.

Forma libelli pro legato rei singularis. 434
Forma libelli quo petitur hæreditas ex testamento. fol. 469
Forma libelli, quo petitur hæreditas ab intestato. fol. 469
Forma libelli quo agitur ex substitutione. 479
Forma libelli pro hæreditate, vel re singulari diuidenda. fol. 506

Et sic finitur tertia pars,

Forma Inquisitionis, quæ est quarta, & vltima pars. fol. 517

LOCORVM COMMVNIVM, VOCVM, SENTENTIARVM,

Rerumque notab. nouus index in Pract. Papienſ.

Alphabetico ordine Digeſtus.

A

ADICTIO, vel ab qualiter accipiantur, in forma capit. quando teſtes producunt ad æter. rei memo. &c. in glo. vſque ad Kalendas, num 7. pagina. 144
Adde Oldr. conſil. 43.
Abbas, prior, & ſimiles perſonæ, ſi alienāt res eccleſiæ, an ſufficiat eorum conſenſus ſine conſenſu epiſcopi. in for. lib. actio. real. in gl. veris ac legitimis, tit. num. 56. fol. 34.
Ablatiui abſoluti faciunt conditionem. in for ſent. diff. in glo. abſoluimus num 3. 516
Ablatiuorum iſtorum in ſententia poſitorum, dante & ſoluente, &c. quis ſit ſenſus. in form. lib. quo agi. ad pœ. in gl. dante & ſoluente. num. 1. 254
Abortiuus quis dicatur, & quando habeatur pro non nato. form. lib. pro legat. rei ſingul verſic, nec valet, & vide Aret. in § poſthumi. inſtit. de exhære. lib. vbi pulchrè in apoſtil. & ad Bart. in l. fin. C. de poſth. pag. 433
Abſens quis dicatur. in for. lib. contr. plu. reos deben. in glo. quilibet ipſorum num 4. 356
Adde Lud. Rom. conſil. 454.
Abſens vel præſens in materia præſcriptionis, qualiter accipiatur. in for. reſp. rei conuenti, in glo. præſcriptionis. nu. 9. 107
Abſolutio quotuplex ſit. in for. reſp. rei conuen. in gl. tanquam publicè excommunicatum. nu. 7. 98
Abſolutio ab expenſis quando fiat, reo condemnato, & quando nō in for. ſen. diffi in glo. abſoluimus. nu. 2. 216
Abſolutio à iuramento requirit citationem. in for. iura. quod præſtatur, &c. in gl. iuramentum veritatis. nu. 4. 97
* Et for. lib. in cau. vend. ver & ſub eius. nu. 5. 348
Abſoluendi ſunt innocentes ſecundum veram conſcientiam iudicum, ſed nocentes ſunt condemnandi ſecundum vera allegata, & vera probata, & ſecūdum iuris prudentiam. in for. inquiſit. in glo. 1. in litera A. 484
In abſolutione impetranda à iuramento adhibito contractui, an citetur pars aduerſa. in for. lib. in cau. venditio. in glo. & ſub eius iuramento. num. 5. 148
Abſoluere ab excommunicatione quis poſſit. in form. reſp rei conuen. in gl. tanquam publicè excommunicatum. nu. 8. 97
Abſolutoria lata contra proſequentem cauſam dominij tantum, an obſtet exceptio rei iudicatæ; ſi velit proſequi cauſam quaſi dominij in for. act. rea. in gl iure dominij nu. 37. 22
Abſolutoria ab obſeruatione iudicij an ſit diffinitiua. in for. act. rea. in gl. per veſtram diffinitiuam. nu. 3 44
Abſolutus. An contra ſemel abſolutum poſſit iterum procedi, in form. lib quo agi. vt reſcin. ſen gl. inſtrumentum dictæ venditionis. nu. 5. fol. 241. & per Lud. Rom. conſ 138.
Abſoluti à iuramento confirmatorio contractus efficiuntur periuri, in for. iur. quod præſt. in gl. iuramentum veritatis. nu. 5. 195
Abſurdum non eſt tollerandum in for. ſen. diff. in glo. nos Bernardinus. nu. 31. 208
Acceſſio ſeu coniunctio vnius poſſeſſionis ad aliam quando & qualiter fiat in for poſſ. act. in gl. Item quòd dict. An. nu. 4. 129
Accuſatio. Propoſito facto ſimpliciter ſine aliqua qualitate in accuſatione, nunquid poſſet accuſatio inſtitui, cum adiectione qualitatis. in for act. real. in gl. non aſtringens. nu. 4. 71
Accuſatio & inquiſitio, propter omiſſam qualitatem poteſt de nouo repeti. in for. inquiſi. in gl. hæc eſt quædam. nu. 6. 530
Accuſare, an quilibet admittatur per viam accuſationis. in for. inquiſi. in gl. hæc eſt quædam. nu. 5. eod.
Acta quæ dicantur. in form. ſen. diffi. in glo. nos Bernardinus. numer. 1. cum ſeq. 207
Actio. In actione in rem ſcripta, ſi agitur contra poſſeſſorem idem ſeruatur quod in merè reali. in forma interrog. fien. reo. in gl. quamuis. nu. 2. 3
Actio finium regundorum dicitur mixta ibi. nu. 2.
In actione mixta, quò ad formam interrogandi, attenditur modus & qualitas agendi. ibi. nu. 3.
In actionibus in perſona, quamuis non expediat interrogare poſſeſſorem, ſed ſolum obligatum, tamen alię interrogationes ſunt vtiles, & neceſſariæ. ibi. nu. 4.
In actio. vniuerſali & generali ſufficit cauſam & rem quæ petitur generaliter exprimere. in for. act. rea. in gl. ad euiden. nu. 17. 11
In actione ſingulari, cauſa remota debet in libello exprimi, & res quę petitur deſignari. ibi. nu. 18. 51
Actionis cuiuſcunque, tam realis, quàm perſonalis, duplex eſt cauſa, ſcilicet proxima, & remota. ibi. nu. 10.
In actione perſonali non ſufficit exprimere cauſam proxi. nu. 20.
In actione reali pro dominio, vel quaſi, ſufficit exprimere cauſam proximam ibi. nu. 21.
In actionibus quæ competunt ratione alterius, quàm dominij, an ſufficiat exprimere cauſam proximam. ibi. nu. 23.
Actionis proximum nomen, an exprimi debeat libello. nu. 24.
Actio perſonalis vel realis competens eccleſiæ, an poſſit cedi, vel alienari ſine ſolemnitate requiſita in alienatione cæterarum rerum eccleſiæ. in for. act. real. in gl. veris ac legit. tit. nu. 57. 34
Actiones an computentur inter mobilia, vel immobilia ibi, & ibi etiam quid de annuis redditibus
Actiones arbitrarię quæ dicantur. in for. act real. in glo. & in florenis decem nu. 27. ver. 3 dictum eſt pag 34. & in for. reſp. rei in gl. iuſ. iurandi. nu. 23. 110
Actio adhuc competit pro re ipſi emptori, lata ſententia pro prætio contra emptorem, re nondum tradita à venditore. in for. reſp. rei, &c. in gl. ſaluis alijs exceptionibus. nu. 13. 122
Actio in factum, an ex ſententia in reali actione oriatur. in for. ſent. diffi in gl. 1. quidem. nu. 2. 213
Actio an detur ex ſententia arbitri. in form. lib. quo agi ad pœnam ex compromiſſo in gl. Franciſcus. nu. 8. 243
Actio, an detur ex ſententia arbitratoris, ſeu amicabilis compoſitoris. ibi. num. 3.
Actio pro vectigali conſequendo quanto tempore duret in form. lib. ſuper ſol. pede in gl. ceciderunt. nu. 7. 258
Actio confeſſoria eſt realis, & pro quibus cōpetat. in for. libe. in act. Confeſſ. in gl cotam vobis. nu. 2. & 3. 265
Actio negatoria non competit niſi domino prædij, cuius petitur liberatio. in for. lib. in actio negato. in glo. per quandam petiam, prati. num. 1. 272
Actiones competentes pro ſeruitutibus quare ita vocentur. ibi. numero 2. eod.
Actio dotis, an competat extraneo dotanti. in form. lib. quo vxor agit. &c. in gl. procura. nomine nu 5. 279
Actio ad dotem cui competat, mortua vxore ſuperſtitibus patre & liberis. ibi. nu. 3. eod.
Actio de dote quando competat. ibi. in gloſſ. matrimonium legit. numero 5. 285

a Actio

INDEX.

Actio pro dote, an pendente societate intentetur, in form. lib. in causa societ. in glo. ad diuidendum, nu. 1. 354
Actiones reciprocæ inter tutorem & pupillum, transeunt ad hæredes actiuè & passiuè, in for. lib. quo agi. ad redd. ratio. tute. in glo. debitam rationem, num. 5. 330
Actio hypothecaria non transfertur in contractu venditionis, in for. lib. in cau. vend. in glo. tam reales, nu. 1. 344
Actio, an cesset, oblata re emptori agenti de euictione, in for. lib. in cau. vend. in glo. promittens, nu. 11. 346
Actio, an totaliter sit sublata, extra iudicium facta integra solutione vni soli reorum, in for. lib. contra plu. reos deben. in glo. quilibet ipsorum, nu. 8. 357
Actiones plures, an possunt deduci in libello, in for. lib. in act. hypot. in glo. coram vobis, num. 1. 390
Actio, an oriatur ex numeratione vel stipulatione, si numero nomine meo, & stipulor nomine alieno, in for. lib. in actio. hypot. in glo. ac restituere promisit, nu. 10. 197
Actio ex qua causa oriatur, si stipulor nomine meo, & alieno nomine, ibi. num. 11. eod.
Actio, an vtilis quæratur vel directa, ex stipulatione adiuncta mutuo, ibi. num. 12. 197
Actio directa sine cessione, an quæratur domino procuratore pecuniam numerante nomine domini, & eam domino stipulante restitui, ibi. num. 13. eod.
Actio directa, an in aliis casibus, præterquam in numerata pecunia quæratur domino, ibi. nu. 14. eod.
Actio cui quæratur, quando numero alieno nomine, & nomine meo stipulor, ibi. num. 15. eod.
Actio quæ competat creditori pro pignore vendicando, in form. lib. act. hypot. in glo. sub eadem, num. 7. 401
Actiones & iura, in generali obligatione, an comprehendantur, ibid. nu. 3. eod.
Actiones reales personales vtiles & directæ quæ dicantur, & earum naturam vide in for. lib. in act. hypo. in gl. ex memoratis, & per tot. & in tit. seq. per tot. & seq. 402
Actio personalis & hypothecaria, an possit simul in eodem libello intentari, in for. lib. act. hyp. in gl. ex memoratis. nu. 9. 402.
Actiones plures ex delicto descendentes, an possint simul in eodem tempore cumulari ibi. nu. 10. 403
Actione hypothecaria spatio temporis sublata, contra extraneum possessorem, remanet actio personalis firma contra debitorem in for. resp. lib. in act. hyp. in gl. exceptionem nu. 1 410
Actio hypothecaria quæ tempora habeat. ibi. nu 3 eod.
Actiones quæ competant pro legatis & quot sint. in for. lib. pro leg. rei sing. in gl coram vobis. nu 21 437
Actio familiæ erciscundæ vbi habeat locum. in for. lib. pro hær. vel re sing. diui. in gl Communiter. nu. 1 507
Actione familiæ erciscundæ, quid diuidatur. ibi. nu. 2 eod.
Actio fam. ercisc. quoties intentari possit. ibi. nu 3 eod.
Actio communi diuidundo quando competat. ibi nu. 4 eod.
Actio communi diuidundo quando intentetur in for. lib. pro hær. diui. in gl. domum vnam nu. 1 514
Pro actione communi diuidundo, an agatur de euictione ibid. numero 2 eod.
Actio communi diuidundo, an præscribatur ibi nu. 6 eod.
Actio familiæ erciscundæ, an habeat locum inter possidentes rem hæreditariam diuisam, ita tamen quod non probetur per instrumentum diuisio. in for lib. pro hære. vel re sing. diui. in gl. communiter. num 5 508
Actionum genera. vide in forma actio. real. in gloss. saluo iure. nu. 11. cum seq. 68
Actio directa & vtilis, an aliquando transformetur sine cessione. in for. lib in cau vend. in glo. cessit nu. 4 342
Cætera, vide infra in litera C, in versi. Cessio. & in ver. Cumulatio. & in litera N, in ver. Natura, in litera P, in ver. pendente iudicio. & in ver. Possidere.
Actuata in causa non obstante exceptione incompetentiæ, an valeant. in for sent. interloc. super incompeten. iud. in gl. Nos Bernardinus num 3 195
Actus agentium non operantur vltra eorum intentionem, in for. product. instru. in gl. in illis passibus, nu. 2 177
Actor dat libellum reo expensis ipsius actoris, parte non remittente libelli petitionem. in form. act. real. in gl. ad euidentiam. num. 34 11
Actor tenetur demonstrare rem quam petit, si reus dubitat, an teneat vel possideat in for. act real. in gl. cui cohæret. nu. 6. 17
Actor libellans per hæc verba, spectat & pertinet, videtur omne ius suum in iudicium deduxisse. in for. actio. rea. in glo. spectat & pertinet. nu. 1 18
Actor non potest vtrunque ius deductum in libello prosequi, puta dominij & pignoris. ibi nu 2 18
Actor, an possit habere recursum ad suum iudicem pro represalijs, sententia iniusta lata contra actorem per iudicem rei iudi. & semel vel bis in appellatione confirmata, in form. libel. actio. real. in glo. in vers. iure dominii. num. 21. 20
Actore proponente ius quasi dominii, videlicet, publicianam, & tam actor quàm reus probent de titulo proprio, & traditione rei, quis obtineat, ibi. nu. 35. 22
In dubio vbi non apparet de animo actoris recusantis accipere rē oblatam, quid censeatur, in for. act. real. in gl. & hodie. nume. 3. 40.
Actor in expensis condemnatur lapso tempore instantiæ, & reo absoluto ab obseruatione iudicii. in for. lib. act. real. in glo. & ex pensis. num. 4. 56
Actor qui proposuit ius dominii, vel quasi, si pendente iudicio, & liti contestatio, fiat dominus eiusdem rei, nunquid ex eodem libello possit sententia fieri, in form. actio. real. in glo. deducendo. num 2. 65
Actor si egit actione personali ad rem vel quantitatem, & tempore libelli oblati nulla actio sibi competebat, sed superuenit postea iudicio pendente, an ex eodem libello, debeat reus condemnari. ibi. num 3. eod.
Actore volente liti vel instantiæ renunciare, citandus est reus. in for. actio. rea. in glo. saluo iure addendi. nu. 3. 67
Actor in libello accusationis proponens factum cum qualitate. proponendo factum, se non qualitatem, nūquid videatur sufficienter probasse mentionem suam, quo ad condemnandum. in for act real. in glo. non astringens. nu. 3. 71
Actor vel reus qui fuit contumax, in non iurando infra terminū, an possit purgare contumaciam ante sententiam offerens se iurare paratum. in form. actio. real. in glo. per sacramentum calumniæ, num 4. 74
Actoris agentis pro credito purè, intentio an fundata sit reo respondente, deberi sub conditione, in for. resp. rei, &c. in glo. saluis aliis excep num. 11. 122
Actor constituitur à tutore vel curatore. in form. lib. quo agi. ad red. rat. tu. in glo. & curatores. nu. 12. 324
Actori qualiter succurratur, si reperiatur defectus in qualitate & quantitate rei immobilis. in for. lib. in cau. vendit. in glo. perticarum centum. num. 2. 342
* Actori, an reo magis fauen. for. lib pro turb. pos. versic. ad cessandum, colum. 2. 431
Actoris producentis instrumentum, in quo motui confessio continetur probatur intentio. in form. lib. in act hypoth. in glo. mutuo. numero 20 192
Actor omni casu mittitur in possessionem rei petitæ sine reus negat se possidere dicendo mendacium vel veritatem, & hoc actione hypothecaria. in form. lib. in actio. hypothec. in gloss. ex memoratis. cau. num. 3. 402
Actor debet probare possessionem, quando est spoliatus. in for. lib. in cau. spol. poss. in gl. tenet, & possessæ. nu. 1 422
Actor quomodo probet se possidere tempore litis contestationis, & turbationis illatæ. in for lib. pro turb. pos. in glo. hodie. nu. 2 428
Actor an Possit in turb. pos. petere pronunciari se dominum. in form lib. pro turb. pos. in gl. ad cessandum nu 1 431
Actore non probante de possessione qualiter index debet iudicare ibi. nu. 3 431
Accusatoris iuramento, an & quando stan. sit for. resp. rei. versi. iusiurand poss nu. 14 116
Addere. quid sit in for. act. real. in gl. saluo iure. nu. 6 67
Addere libello, vsque ad quod tempus liceat. ibid. nu. 9 67.
Aditio hæreditatis. De aditione hæreditatis. vide infrà litera H, in ver. hæreditatis.
Adoptio vide infra in ver. Arogatio.
* Adoptiui qualiter succedant for. lib. ab intest. ver. nullis. nu 51. & plura de adop. for. lib act real. ver. iure dominij. nu. 52. 21
Aduersarius est citandus in executione. in for. execut. sent. diffi. in glo. sapiens. nu. 4. 230

INDEX.

Aduersatiuæ materiam: vide per Iaſ.in l.1.num.12. ff. ne quis eũ qui in ius

Adulterium. De adul. vide in for. lib.quo vxo. agi. ad do. in glo. vxo.quondã D.Thadei nu.3.& ibi vide additionẽ meam. 280

Adultus ſi malitioſe differet petitionẽ redditionis rationis quid agendum in form. lib. quo agi ad redden.ratio. tute. in gl. debitam rationem nu.2. 329

Aduocatus cauſæ: an & quando poſſit eſſe teſtis in form. iuramenti teſtium in gl. poteſtate num.27 156

Aduocatus non poteſt contrahere cũ clientulo ſuo durante lite.in for. lib.act. real. in gl.veris ac legi.poſt nu.26. ſub litera M.29

Aduocatus, an teneatur pro imperitia ² & quid de illius confeſſione for. poſ. act. ver.Simo. in apoſtil. & vide quæ habentur per Iaſ.in l.2.nu.3.& ſeq. ff. quod quiſque. iur. Item adoocatorum & procuratorum conditio. for.cap.act. ver.1.116.& 117

Aedificanti caſtrũ de nouo, an poſſit nouum opus nunciari in for. lib. in act. noui oper.in gl.nouum opus nu.5 275

Quomodo ſuccurrendum illi, in cuius ſolo nouum opus ædificatur ibi.num.5

Aedificare non licet ante remiſſionem poſt nunciationem in for. libel. in act.noui oper. in gl.ante aliquam nu.1 276

Aeſtimatio inſolita non eſt attendenda in for. act. real.in gl. & in floren.nu.24 51

Aetat hominis quando incipiat, in for.lib. in cauſa vend. in gl. de anno. num.3 318

Reliqua inuenies infrà in litera I, in ver. infantia.

Affictus, & penſiones ac alimenta ante tempus ſolutionis cui ſoluantur in for.lib.in cau. vend.in gl.fructus nu.2, 350

Affinitas an impediat matrimonium,& quid ſit in form.libel.quo vxor agit ad dotem, in gl. matrimonium nu.25 287

Affinitatis principium quod ſit. ibid.

Affinitas inter quos contrahitur. ibid.nu.24

Affinitas vſque ad quemgradum terminetur,inter aſcendentes & deſcendentes ibi nu.25. eod.

Agens, an debeat exprimere in libello, an petat rem in totũ vel pro partè in for.lib.act.rea. in gl.cui cohæret nu.2 16

Agens contra datiarium, qui pro datio rem cœpit, non ſubiectã datio, an excuſetur dicendo ignoraſſe, quòd erat rea non ſubiecta in form. lib. ſup. ſul.peda. in gl.ceciderunt in commiſſum num.3 257

Agens confeſſoria pro iure ſeruitutis, an teneatur probare ſe dominũ prædij dominantis,& eius aduerſarium prędij ſeruientis in for.lib. in act. confeſſ. in gl pleno iure nu.2 261

Agens rei vendicatione, ſe dominum probare debet in for. lib. in act. negato. in gl.per quandam nu 4 272

Agenti ex iure ceſſo, an poſſit opponi exceptio cedendarũ. in for. lib. in cauſa vendi.in gl.vtiles nu.2 344

Agenti de euictione, an ſit neceſſarium producere ſententiam tantum, an totum proceſſum. in for.lib.in cauſa vendl. in glo.promittens de euictione nu.10 346

Agi nunquid poſſit ciuiliter de inſtrumento falſo, contra partem antequam actum ſit criminaliter contra notarium, qui ſcripſit in for.lib. quo agi.vt reſc. vel annuale. ſen. in gl. qualis qualis petitionis num.3 239

Agi an poſſit de nouo ſuper criminali, ſi pronuntiatũ ſit ſuper falſo,in actione ciuili.in for.lib. quo agi.vt reſcin.vel an nulle. ſententia in gl. inſtrumentum nu.2 242

Agi an poſſit contra venditorem,vt rem venditam tradat, qui nõ eſt confeſſus pretium recepiſſe in for.lib. in cauſ. vend. in gl.ſu praſcriptum nu.3. 349

Agi an omni iure poſſit, ex annua promiſſione venditionis cauſa. in for.lib.pro leg. rei ſing in gl.coram vobis num.10 438

Agi an ſimul poſſit ciuiliter & criminaliter pro eodem delicto. in for. inquiſi. in gl. hæc eſt quædam num.10 519

* Agi ante diem quando poſſit,forma libelli act. rea. verſ. deducendo num.6 66

Agitata coram iudice reuera competente, ſed ſecundum communem opinionem reputato competente valens in for. declinatio. alicuius iud. in gl.nec foiſſe.nu.7 77

Agnatus adiens hæreditatem agnati, & cum beneſic.inuent.an teneatur creditoribus non ſolum ad vires bonorum allodialium, ſeu etiam feud.in forma,libel. quo agi. ad re. feud. in glo. nec ſuperſtitibus num.7 109

Alienare facta prohibitione à teſtatore cum cauſa, vel contemplatione cer. perſo. ne res alienetur,inſti. alium hæredem, an videatur alienare. in for.act.rea.in glo.veris ac legiti.nu 22. 29

Alienata re obligata per creditorem in extraneum,an liceat debitori pecuniam emptori offerre.&ſic eam recuperare in for.reſpon. lib. in act. hypothe. in gl. ſatisfacere nu 1 426

Alienata re locata, emptor an teneatur lgem locationis adimplere.in for. lib. quo agi. ad ſict. præ. in gl. ſoluere.nu.5 385

Alienatio fundi dotalis non tolleratur in for.act.rea. in gl.iure domini nu.26 21

Alienatio tenet,ſi omnes illi, quorum cauſa eſt facta prohibitio à teſtatore alienationi conſentiant in for.lib.act.rea.in gl. veris ac legitimis titulis nu.23 29

* Alienatio præcedens delictum vel contractum for. lib. act. rea. verſi.veris nu.52 74

* Alienatio rerum eccl. for. lib.act.rea. verſic. verit à num. 48 vſque ad 57.59. 34

* Alienationis prohibitio for.lib.act.rea.ver.veris nu.20. & aliis ſeq. vſque ad nu.29. 31

Alienatio tenet,ſi omnes illi, quorum cauſa eſt facta prohibitio à teſtatore, alienationi conſentiant in for.lib.act. rea. in gl. veris ac legitimis titulis nu.23 30

Alienatione facta per hæredem contra prohibitionem teſtatoris, nunquid filii ſuperſtites vel nepotes teſtatoris poſſint alienationem reuocare ibi.nu. 24 30

Alienatione ſecuta inter illos, quorum gratia teſtator prohibuit an exinde valeat in extraneum fieri alienatio ibi.nu.26 eod.

Alienatio ſi fuerit facta ante crimen læſæ maieſtatis commiſſum, an ſecuto crimine reuocari poſſit ibi.nu.37

Alienatio ſeu contractus factus poſt crimen commiſſum, an reuocari poſſit ibi.nu 39

Alienatio vel contractus poſt accuſationem criminis porrectam, & ante litis conteſta. facta,an poſſit reuocari ibi.nu.40. eod.

Alienatio poſt accuſationem porrectam, & litis conteſtationem facta, an poſſit reuocari ibi. nu. 41 eod.

Alienatio poſt latam ſententiam propter crimen facta,an reuocetur & quando non ibi.nu.42. eod.

Alienatio facta ſine ſolemnitate requiſita eſt ipſo iure nulla.ibidẽ num.54. 34

Alienatio rei non litigioſæ facta ante litem motam, an valeat.ibi. num.62 35

Alienatio feudi facta in extraneum de voluntate domini,per agnatos qui alienationi non conſenſerunt,poterit reuocari in for. lib. quo agi. ad re.feu. in gl.nec ſuperſtitibus nu.24. 313

Alienatio rerum reſtituendarum, per grauatum permiſſa inter viuos,an etiam ſit permiſſa in vl voluntate in for.lib. quo agi.ex ſubſt. in gl. ac per fideicommiſſum, & ibi plura de alienatione bonorum ſubiectorum fideicom.nu.15 501

Alienatio iuris ſubſtitutionis, ante euentum conditionis, facta per ipſum ſubſtitutũ, an teneat. in for.lib.quo agi. ex ſubſt. in glo. dimidiam partem nu.2.3.& 4 506

Alienatio facta de bonis, pro indiuiſo & communiter poſſeſſis per fratres, an noceat fratri alienanti. in for.lib. pro hære. vel re ſing. di. in gl.communiter nu.26 520

Qualiter ſuccurratur illi qui pactus eſt ne res alienetur contra ipſum alienantem in for.lib.act. rea. in gl.veris.nu.18 31

Cætera vide ſup. in ver. Abb. & infr. in litera D, in ver.Defectus in lit. E, in verſic. Eccleſia in litera F. in ver. Forma, Fraus, Fundus. in litera I, in ver. inſtrumentum. in litera P., in verſ. Perſonæ, in litera R, in ver. Res. & in litera T, in verſiculo Tractatus.

Alimenta,De alimentis præſtandis per virum vxori, & econtra vide in for. lib. quo vxor agit ad do. in gl.vxor quondam domini Thadei nu.29 & 30. 281

Alimenta quomodo,& quãdo de neceſſitate præſtentur in form. libel. quo vxor. agit ad do. in gl. ac etiam nu.2 290

Aliméta ſimpliciter & indeterminatè legata qualiter ſint præſtanda,in for. lib. pro lega. rei ſing. in gl 1.num.98 444

Alimenta legata quo tempore ſunt præſtanda ibi.numero. 102.

Alimenta legata in quo loco ſint præſtanda ibi.nu 104 eod.

Alimenta præſtanda vxori ex legato mariti, an præſtanda ſint in domo mariti, vel extra.ibi.nu.108.

Alimenta denegans,necare videtur.ibi.nu.118 446

Alimenta an repetat ille, qui non obligatus præſtitit. numer.142 145

Alimenta à quo potius petat agens, qui habet patrem & filium diuites. for.lib. pro leg.verſic.2.nu.130 446

Alimentorum nomine quid comprehendatur. ibid.nu.95
Alimentorum appellatione veniunt medicinæ. ibid.num.100
Alimen. solutio, an fiat in speciebus vel in pecunia.ibi.nu.103 eo.
Pro alimentis agi potest etiam tempore feriato messium, vel vindemiarum. in for.lib.pro leg.rei sing.in glo.1.nu.141 446
Alimentorum capa aest, incapax dominij & proprietatis. num. 133. eod.
Reliqua in materia alimentorum vide infrà lite. C. in ver. Causa Compensatio. in lite.D. in ver.Dominium.Dominus. in litera E, in ver. Executor.in litera F, in ver.Filium, Frater.Fructus, Fundi. in litera H, in ver. Habens. Hæres.in litera I, in versic. incapax. in lite. L, ver. Legatum Libertus.in littera M, in ver. Mater. Monasterium. in litte.N, in ver. Necare. in litera P, in ver. Pater. Præstatio in litera S, in ver. Sententia in littera T, in ver. transigi. Tutores. & in litera. V, in ver. Vasallus, & in ver. Vidus.
Alleganti solam possessionem antiquam, qualiter consulatur. in for. ca. act. in gl. pro sua.num.5 140
Allegatio tituli & probatio possessionis, an sufficiat ad excludendum dominum. in for.libel. respon.rei. in glos. præscriptionis num.12 108
Alluuio quid sit in for.lib.act. rea. in gl.iure dominij nu.13. 20
* Alluuione, quid quæratur, in for.lib. reuoc.seu.vel.si. 294
Cætera vide infrà in litera I, ver. Incrementa.
Alternatiua,De, eius natura,vide in for.lib.act. rea in glo.non astringens nu.7 72
* Alternatiua,aduersatiua,for.libel.act.real. versic. non se astringens nnm.7
Ambasciator. De ambasciaria vide in for. lib. super peti. restit. in integ. in gl.in legatione.nu.1.cum seq. 373
Amittere. De amissione pignorum, vide in for. responsionis lib.in act. hypothe. in gl.credente.num.6 & 7.& ibi plura de amissione, & quomodo probetur amissio. 418
Anathema quid sit, vide in for.respon.rei conuenti in glo. tanquã publicè num.1. 97
Animus ad occidendum ex pluribus percussionibus præsumitur. in forma inquisi.in gl.pluribus percussionibus nu.1. 531
Antiquum ius de conueniendo insolidum quemlibet pluriũ reorum an hodie corrigatur in for. lib.con.plu.reos deben in glos. quilibet, num.3 356
Animus, & consilium atque sententia ciuitatis est posita in legibus in for. inquisitio. in gl.1.nu.1.in 1.addi. 517
Antiq. opi. quando sequendar for. produc. testium ad ætern. rei memo.col.6n. 145
Annus quo durat officium executorum, quo tempore redat. in forma lib. quo agi. ad red. ra.tu. in gl.ac executores nu 8 326
Annus officij executorum, an currat ante euentum conditionis vel diei appositæ legato, vel institutioni ibi.nu.9. eod.
Annus officij executorum, an currat ante aditam hæreditatem. ibid.num.10. 336
Annus prædictus, an possit per episcopum prorogari. ibi. nu.11. eod.
Anni tempus, an currat pendente lite inter scriptos hæredes, & interuenientes ab intestato.ibi nu.12. eod.
Annus, mensis, dies.& hora, an poni debeat in inquisitione.in for. inquisit.in gl anno.nu.1 537
Annua ad agendum, sunt perpetua ad excipiendum.in for.lib.quo agi. ad rest. in integ. in gl. eundem. num 8. 377
Annua legata. De annuis legatis & stipolatione. vide infrà in litera L, in ver. Legatum
Apostata, an possit contrahere, & quis sit apostata,;in for.lib. act. rea.in glo.veris ac legitimis titulis.nu.22 30
* Apostata quis dicatur. for.lib.act. real. ver. veris nu.44 30
Apostoli quid sunt,& literæ dimissoriæ in for.appel. à sent.diffi.in glo. apostolos. 223
Apostoli cur sæpius petantur in forma appel. à sent diffi. in gl.pe cens num.1 eod.
Appellans simpliciter, nec aliquid exprimens de nullitate, an in processu causæ possit dicere ipsam nullam in for.app.à sen.diffi. in gl. fuisse & esse nullam nu.5 220
Appellans si non potuit habere sententiam in forma publica, an excusetur à productione instrumenti ipsius sententiæ in form. pub. in for.app.à sen. diffi. in gl. & in quantum,nu.7 222
Appellans differens prosequi appellationem, vsque ad vltimum mensem primi anni,& petens de causa sua cognosci, an habeat bienniũ,in for.resp.ind. à quo app.in glo.statuit,nu.5 225
Appellans si non comparet in termino assignato ad accipiendos apostolos, an excusetur ibi.nu 4 eod.
* Appellans ab interlo. causas exprimere debet,& quomodo. for. app. ab interlo. ver.in his. post num 5 205
Appellatio, an possit iustificari ex aliis causis non expressis in forma app. ab interlo. in gl.causis,nu.2 202
Appellationis ab interlo. qualis sit effectus. ibid.nu.5 eod.
* Appellationis in causa· & quomodo procedat reg.l.per hanc.C. de temp. app. for.lib.app. ver. iniquam 228
* Appellationis iudicialis,& extraiudicialis, differentia,for.app à diff. ver. coram nu.10 217
* Appellatione instrumentorum, an testes contineantur in form. product. instr.nu.3 174
* Apparente contradictore si fuit lata sententia super executione an in nouo iudicio possit contradicens de iure suo docere per modum agendi in for. execut. in gl.1.nu.19. 251
Appellatio qua ratione sit inuenta in for. app. à senten. diffin. in glo 1.num.5 217
Appellatio, an extinguat, vel suspendat pronunciatum.ibi.num.7 eod.
Appellationem an prosequi possit, qui obtinuit, si sit renunciatũ appellationi per appellationem ibi nu.8 eod.
Appellatio coram quo interponi debeat. ibid.nu.11
Appellatio, an sit facienda viua voce, vel in scriptis ibi.nu.12.eo.
Si pars appellet oretenus, & in scriptis, an super vtraque possit procedere ibid.nu.13 eod.
Per appellationem, an iure actionis, vel officio iudicis petatur sententia iniqua pronunciari, in for. app. à sen.diffi. in gl. fuisse & esse nullam nu.6 250
Appellatione deserta, an dicatur nullitas sublata, ita quòd intentari non possit in for. app. à sen. diffi. in gl. & in quantum numero,3 222
Appellationis effectus qui sint form,appel. a sent. diffi.in gloss pe tens.num.2 224
Appellationi simpliciter non defertur in forma apostolorũ in glo. detulit num.1 226
* Appellatio ab interlo. quando & quo casu licita, for lib.fol.42. act.rea.ver.vest.& for.app ab interlo.ver. in his. post nu.5. 205
Appellatio ab excessiua executione qualiter interponatur in for. executio.sen diffi. in gl. publico nuncio.nu.9 237
Appellatio vnius correi, an possit alteri correo. in for. lib. contra plu. reos deben. in gl.1 nu.3 336
Appellari potest taxatione immoderata in for. lib.act.real.in glo. & expensis nu 18 58
Appellari an possit à sententia arbitrorum in forma declina.iudi. &c. in l. frater dicti Andrini.nu. 4 83
Appellari à quocunque articulo emergenti vel incidenti, si nõ potest quomodo sit prouisum in for. sent. interloc. super incompe. iud. 10 gl. 1. num 4 199
Appellari an possit ab interlo. super legitimatione personarum in for.sen. interlo.super legitima persona.in gl.1.nu.2 200
Appellari an in scriptis, vel sine scriptis possit ab interlocu. in casibus à iure expressi in for.app.ab interlo.10 gl.causis nu.4 203
Appellationi aduersarius qui vult adhærere, quando, & quomodo hoc facere debeat forma appel. à diffi. ver. in illis passibus, & versi. prodesset 219
Appellari, an possit si sit prohibitum quod non appelletur ab aliquo grauamine ante sententiam diffinitiuam, si inferatur grauamen per sententiam in for. appell.ab interlo.in gloss. & contra formam iuris.nu.3 204
Appellari quando possit ab actibus iudicialibus & extraiudicialibus in for. app ab interlo. in gl. in his scriptis.nu.2 205
Appellari potest quando grauamen nõ est reparabile per diffi. sen.in for.app. ab interlo.in gl.in his scriptis nu.7 209
Appellatur à quocunque possessorio de iure cano.ibid.nu.9.eod.
Appellari an possit à sententia lata in possessorio habente causam annexam proprietatis ibi.nu.12 eod.
* Et for.lib. spol pos.ver. per vestram nu.3. 205
Appellare quis possit in forma appella. à senten. diffin. in gloss.3 num.3 217
Appellare an omni tempore liceat ibi.num.6
Appellare in quibus casibus liceat ibi.nu.9 eod.
Appellari ad quem debeat. ibi.num.10.
Ad Imperatorẽ, an appelletur omisso medio.in for.app.à sen.diffi. in gl.

INDEX

in gl. & ad quemcunque. num. 2. 123

Appellare quoties liceat. in forma senten. in causa appel. in gl. causis. num. 6. 229

Appellari an possit à sententia iudicis reductionis, confirmantis vel infirmantis laudum, in forma libel. quo agi. ad pœn. in glo. nec reductio. num. 9. 248

Appellatum si sit; vel supplicatum contra sententiam arbitri, & nihilominus appellans vel supplicans nihil obtineat, an intelligatur ita contra factum sententiæ quòd pœna sit commissa, in forma lib. quo agi ad pœn. &c. in gl. parti attendenti. nu. 8. 251

Appellari non potest a sententia lata super missione in possession. hære. siue sententia fuerit interlocutoria, siue diffinitiua. in forma libel. quo peti. hære. ex testamen. in gloss. quare eum prædicta. numero. 3. 465

Appellari non debet à sententia lata à Vicario ad potestatem. in forma libel. in act. rea. in gl. necnon. num. 3. 24

Appellari, an possit à sententia lata super possessorio in causa spoliatę possessionis. in for. lib. in causa spolia. possess. in glo. per vestram diffinitiuam num. 3. 423

*Appellandi terminus decimo dierum en prorogari possit, & quando currere incipiat, forma responso. iud. à quo. versic. statuit, numero. 2. 223

Cætera vide infrà in ver. Arbiter. in litera C. in versic. Causæ, in litera I, in ver. Interlocutoria, & ver. Iudex, in litera L, in ver. libellus. in litera P, in ver. prosequens, in litera R, in ver. Reus. & in litera S, in ver. Scriptura, & in ver. Sententia.

Appositio istorum verborum citra reuocationem, inducit protestationem de non reuocando procuratorem in for. oppon. contra test. in gl. citra reuocationem. num. 1 160

Approbare: Quando quis dicatur approbare vel reprobare id quod est promissum & ratum, vide in forma libell. quo agitur ad pœn. ex compromiss. in gloss. occasione cuiusdam litis nu 4 245

Aqua: De aqua habes infrà in litera C, in versicul. Conducens in litera F, in versicul. Flumen. in litera H, in versicul. Habens. in litera M. in versicul. Molendinum. in litera P, in versicul. Præoccupans. in litera R. in versic. Reformani, & in litera S, in versi. Seruitus.

Aquæductum habens an possit partem ipsius alij concedere? for. lib confe. ver. seruitus. num. 17 265

Arbiter potest sententiam diffinitiuam proferre. in for. sententiæ diffinitiuæ in gl nu 7 207

Arbiter qui sit, in for. lib. quo agi. ad pœ. ex compro. in glo. tanquam. nu. 2. & in gl. poni facietis. nu. 7 245. & 255

A quibus arbitris appelletur. in for. lib. quo agi. ad pœn. ex compro. in gl. nec reductio. nu. 10 248

Arbiter an sit, vel arbitrator, in quem est compromissum procedendi de facto, & indicandi de iure, in for. lib. quo agi. ad pœ. ex comp. in gl. terminandi. nu. 3 249

Qualiter cognoscatur in forma compromissi antedicta, quòd sit ita processum, & ita iudicatum. ibi. num. 4

Arbiter pronunciando errans, errorem suum corrigere non potest. in forma libell. quo agi. ad pœ. ex compromis. in gloss. dimittendum. num. 5. 253

Arbiter vel arbitrator quis esse possit in form. lib. quo agi. ad pœn. ex compro. in glo. poni facietis. nu. 7. 255

Arbitri infra tres dies sunt eligendi, opposita exceptione suspecti. in for. declina alicuius iudi. &c. in glo. iudicem suspectum. nu. 5. 83

Arbitri electi debent quæstionem suspecti terminare in tempus à suspecto sibi præfixum, ibi. nu. 6. eod.

Arbitri electi assignant terminum probandi causas propositas. in for. declinatio. alicui. iud. &c. in gl. rationibus nu. 2. 84

Arbitri quot vicibus possint prorogare, data à partibus ipsis arbitris potestate prorogandi, in for. lib. quo agi. ad pœ ex compromi. in gl. infra duos menses. nu. 2. 249

Arbitrorum sententia, quo loco ferenda. in for. lib. quo agi. ad pœ. ex compromis. in gl. poni facietis. nu. 5. 255

Arbitri pares numero, si discordant sententia non valet. in for. lib. quo agi. ad pœ. in gl concorditer. nu. 3. 252

Si ex tribus arbitris vnusquisq; ferat sententiam de per se minorando summam condemnationis, quæ sententia valeat. ibid. nu. 4. eod.

Ex tribus arbitris, si duo pronũciẽt in concordia absente tertio, an sententia valeat ibid. nu. 6. eod.

Ex tribus arbitris, tertius absens semper est citandus. ibid nu. 7. 239

Ex tribus arbitris discrepante tertio, tamen in ferenda sententia, & alio discedente, an reliqui duo poterunt ferre sententiam. ibid. nume. 8. eod.

Tertio discedente, vt suprà. & dicente quòd ferant sententiam illi duo quòd ipse est contentus, an valebit eorum sententia. ibid. numero 9. eod.

Tertius assumptus ab arbitris discordibus, an sit verus arbiter, vel simplex consultor. ibid. nu. 10. eod.

Tertius assumptus si renunciet cum altero arbitrorum tantum, an valebit sententia, ibid. nume. 12. 251

Arbitrator qui sit. in for. lib. quo agi. ad pœ. compro. in glo. tanquàm. nu. 3. fol. 245. & in gl. poni facietis num. 7. 255

Arbitrator non fert sententiam diffinitiuam, sed transigere dicitur. in for. sen. diffi. in glo. num. 8. 207

Arbitrator an possit declarare, si factum sit in eo compromissum super fundo, quod vna pars teneatur alteri facere confessionem generalem de toto eo, quod petere posset, in forma lib. quo agi. ad pœ. ex compromis. in glo. terminandi de iure. nu. 5. 228

Arbitrator in quocunque loco sententiam ferre potest in forma libel. quo agi. ad pœ. ex compromis. in glos. poni facietis, nu. 6. 255

Arbitratoris sententia ex iusta causa potest appellari. in for. appell. ab interlo. in glo. in his scriptis. nu 4. 205

Arbitratores duo discordantes, an compellantur eligere tertium: in forma libell quo agi ad pœn. ex compromis. in glos. concorditer. nume. 2. 252

Arbitrandi potestas expirat si taceat per annum. in form. lib. quo agi. ad pœn. ex compromis. in glo. infra duos menses, numer. 4. 249

Arbitraria Cur à iudicijs ad arbitraria declinetur. in for. lib. quo agitur ad pœ. ex compro in glo. tanquam. nu. 2. 245

Arbitri facta prorogatione per alteram partem præsentem tantùm altera absente, sed postea præsente tempore sententiæ, an dicta pars, quę non consensit prorogationi, possit dicere sententiam nullam, in forma libel. quo agi. ad pœn. ex comprom. in glo. infra duos menses. num. 3. 249

Arguere licet de fructibus ad pensiones in for. libel. in causa vendit. in gl. fructus num. 3. 350

Arguitur de contractibus ad delicta. in for. lib. act. hypothe. in glo. ea memoratis. num. 12. 409

Arma Quando iudex timet, ne partes ad arma deueniant, quid facere debet. in for. sequestri. in gl. 2 ver. 8. fallit. 347

Armorum appellatione, lapides, & fustes continentur. in for inquisitio. in glo. cum armis num. 1. 592

Artha tantùm data, an liceat vtrique ab emptione discedere. in form. lib in causa vend. in gl. pro pretio. num. 1. 340

Arrogatio vel adoptio quid sit, & quomodo fiat in for. lib. in act. real. in gl. iure domini. num. 45. num. 52. 54

* Articuli, post concl. in causa an admittantur. for. exceptio. cont. poss. ver. primo quia. 133

Ascendentes an succedant descendentibus in feu. in form. lib. quo agi ad re. feu in gl. nec superstitibus. num. 8. 309

Assertioni simplici actoris volentis producere testes ad æternam rei memoriam, an credatur. in for. capitulo quando test. producuntur ad æter. rei memor. in glo. timeat. num. 1. 142

Assertus, de illo verbo vide in for. appel. à senten diffin. in gloss. occasione. num. 2. 219

Attentata quot modis reuocentur. in for. appel. à senten. diffi in glo. petens, num. 4. 214

Auaritiæ detestatio, in form. lib. quo agi. vt rescin. sententia lata prætex. falso. instru. in glo. 1. 239

* Auo dotan filiam ex filio morien. nepte: cui fiat restitutio; for. lib. ad vsumfr. ver. dictæ dominæ, num. 2. 292

Auth. ea causa. C. de lib. præter. quomodo procedat in for. lib quo petit. hære. in gl. ac etiam. num. 21. 467

Authoritas, & decretum iudicis. habes infrà in litera D, in verb. Decretum.

Authoritas tutoris vide infrà in litera T, in versicul. Tutoris authoritas.

Aurum & argentum. De auro & argento legato, & quid contineatur eorum appellatione. in forma libell. pro legat. rei singula. in glo. 1. num. 144 456

INDEX.

Auo dotante filiam ex filio, & moriente nepte, cui fiat restitutio; in for. lib. quo vxor agit ad dot. & vsufruc. in glo. dictæ dominæ Margaritæ. num. 2. 192

Auxilium per viam reductionis, cur in arbitramento petatur, non autem in arbitrio in form. lib. quo agi. ad pœn. ex comprom. in glo. liceret. num. 3. 246

Auxilium præstans, an teneatur eadem pœna qua delinquens. in for. inquisitiu. in ver. opem, num. 1. & 2. 528

Auxilium vel opem dare, quando quis dicatur. ibi. 3. 4. 5. 6. 7. eod.

B

BAnnitus Vasallus à rege & priuatus re infeudata quam postea alii concessit in feudum post restitutionem, an possit vendicare rem in feudatam secundo. in for. libel. quo agi. ad re. feu. in glo. contra debitum. num. 10. 507

* Bannitus & deportatus si restituantur, ad quæ extendatur ea restitutio. for. inquisit. ver. transeat. col. 2. 427

Bannito domino, an vasallus sit liber à iuramento fidelitatis. ibi. num. 11. eod.

Bannito viro, an mulier possit repetere dotem in form. libel. quo vxor agit ad dot. in glo. vxor. num. 8. 281

Bellum. Indicto bello inter inferiores Principes, Papa, & Imperatore, an res vel personæ captæ fiant hostium. in for. lib. in act. real. in glo. iure dominii. num. 15. 20

Bellum indicere licitum est inferiori pro defensione sui, & suarum rerum. ibi. num. 16.

Bellum, an pro recuperatione suarum rerum liceat ex internallo indicere. ibi. num. 17.

Bellum indicere licet in sibi subiectos pro exercitio propriæ iurisdictionis. ibi. nu. 18.

Bellum licitum quod dicatur, & quod illicitum. in for. lib. in causa spolia. pos. in gl. ad reintegrandum. num. 5. 426

Beneficium nouarum constitutionum, & epistolæ Diui Adriani, quid sit, in for. lib. contra plu. reos deben. in glo. beneficio. num. 1. 359.

Beneficium diuisionis, an possit allegari in quacunque parte litis, si ei non sit renunciatum. ibi. num. 2. eod.

Beneficium l. fi. C. de edicto Diui Adria. toll. an competat hæredi succedendi ab intestato, in for lib. quo peti. hære. ex testa. in gl. in omnibus. num. 3. 459

Beneficii generalis renunciatio, an prosit & qualiter. In form. lib. contra plu. reos deben. in gl. aliisque omnibus. nu. 1. 360

Bona, quæ sint illa, quæ includuntur in generale obligatione, vide ibi in forma libell. in actio. real. in glos. veris ac legitimis, circa med. pag. 21. & in for. lib. in actio. hypotheca. in glo. ex memoratis, num. 13. 403

Bona minoris contrahentis matrimonium sine curatore, vel authoritate iudicis, an tacite obligentur. in for. lib. quo vxor agi. &c. in glo. solemniter. num. 1. 291

Bona cuius conditionis mulier habere potest. in form. libel. quo vxor agi. ad do. & vsumfru. in glo. tanquam. nu. 1. 195

Bona paraphernalia, quæ sunt. ibi num. 2. eod.

Bona quæ sunt, nec paraphernalia, nec dotalia, quæ sint. ibid. nume. 3. eod.

Bona an remaneant in dominio mulieris probantis ea habuisse ab eius amasio, vel simili quæstu. ibi. nu. 4.

Bona immobilia, an hodie possint cuicunque vendi. in for. lib. in cau. vend. in gl. vendidit. num 1. 377

Bona futura, an tantum præsentia, in generali obligatione veniunt, in for. lib. in act. hypo in glo. sub eadem obligatione. nu. 2. 398

Bona propria hæredis, an possint per hypothecariam auocari tanquam obligata pro debito defuncti. in for. lib. act. hypo. in glo. ex memoratis causis. num 14. 404

Bona sunt excutienda post executionem personæ. in form. resp. lib. in act. hyp. in glo. exceptionem. nu. 12. 411

Bona apud debitorem disposita, tamen non auocantur per hypothecariam, in for. lib. quo petit. hære. ex testa. in gloss. possidebat. num 5. 465

Bona, quæ sint conferenda in diuisione. in for. lib. pro hær. vel re sing. diui. in gl. communiter. nu. 11. 509

Bona seipsos interficentium, an publicentur. in for. inquisit. in gl. transeat in exemplum. nu. 4. 540

De bonis damnatorum quid fiat. ibi. nu. 1. eod.

De bonis debitorum dandis in solutum creditori. in for. resp. lib. in actio. hypo. in glo. Exceptionem solutionis. nu. 3. & 4. 415

In bonis debitorum qualiter probetur res fuisse. in for. lib. in act. hypo. in gl. ex memoratis. nu. 5. & 6. 402

Bona fides in præscriptione, qualiter probetur. in for. respons. rei conuenti, in gl. præscriptionis. nu. 19. 109

Bona fides quo ad iura incorporalia qualiter probetur. in for. lib. in act. confe. in glo. seruitus. nu. 23. 266

Bona fides semper præsumitur. in for. lib. in causa vend. in gl. contra bonam fidem. nu. 4. 350

Bonæfidei possessor si cadat à possessione, an in modum agendi poterit sumptus repetere, in for. responsio. rei conuenti. in glo. exceptionem. nu. 2. 125

Bonorum damnum dantium an committatur furtum, si alio ducantur, in for. inquisit. gl. contrectando. nu. 4. 535

* Bonorum appellatione, quid veniat. for. lib. act. hyp. ver. sub eadē oblig. nume. 4. 402

Breuiloqua & reciproca substitutio cur sic appellentur, in form. lib. quo agi. ex substi. in gl. Breuiloquæ. nu. 1. 486

C

CAlculatores redditionis rationis, an stent per omnia descriptis in inuentario. in for. lib. quo agi. ad re. ra. tute. in gloss. debitam rationem. nu. 7. 330

Calculo & rationi stari debet, nisi de errore calculi probetur, in for. lib. quo agi. vt pacta seruen. in glo. discussis. nu. 5. 318

Camparii dicto quando stan. sit. form. respon. rei. vers. iusiurandi. num. 14. 117

Canale ex qua materia possit fieri per quod ducatur aqua ad molendinum. in form. lib. in actio. confessor. in gloss. seruitutis. nume. 15. 265

Canonicum ius habens infra in littera I, in ver. Ius ciuile.

Capella, vide infra in ver. Capite.

Capi an quis possit personaliter, pro debito contracto, in for. inquis. in gl. 1. nu. 26. 521

Capitula & positiones in materia præscriptionis, qualiter fieri debeant in forma respons. rei conuenti. in glos. præscriptiones, nume. 12. 107

Capitula differant à positionibus. in forma capitulorum acto. in gl. 1. num. 2. 138

Capitula super quibus sint formanda. ibi. nu. 6. eod.

Capitula noua, quæ dicantur, & quæ vetera. in for. oppo. contra testes. in glo. suntque. num. 6. 166

Capitula qualiter fiant, & super quibus fiant. in for. Apostolorum. per totum. 126

* Capitula prioribus contraria, quando & quo casu fieri possint. for. excep. contra pos. ver. Impossibiles. 134

Reliqua vide infra in litera P, in vers. positiones. Producens, & in litera T, in vers. testes.

Capitulum sæpe. de resti. spol. an processit c. reintegranda, vel sequatum sit illud. in for. libel. spol. post. in gl. nu. 8. 410

Capta in bello inter inferiores principes Papa & Imperatore, an fiant hostium. in form. libel. action. real. in glos. iure domini. nume. 15. 20

Capta in bello cuius fiant. in for. lib. in causa spolia. pos. in glos. ad reintegrandum. num. 4. 425

* Carius vendere, & vilius emere in foro conscientiæ, an sit peccatum in for. lib. in causa vend. in gl. pro pretio. nu. 5. 340

Qualiter probetur de damnis in prædicto casu ibidem. n. 5. eod.

Capite monasterii exempto à iurisdictione diœcesani, an capellæ etiam sint exemptæ, in forma oppo. contra intr. in glos. aliis rationibus. num. 4. 192

Carcerari an quis posit pro debito. in fur. executio. sen. diffi. in glo. 1. nu. 11. 233

Et vide supra in ver. Capi. an quis posit.

In eiusdem carceribus, an posit quis ad instantiam alterius saixiri. in for. inqui. in glo. 1. nu. 17. 528

* Carceratus an & quando posit recommendari. in form. execut. sen. ver. sapiens. nu. 11. 133. for. inqui. ver. 1. nu. 27.

Castro vendito cum eius territorio an per apprehēsionem castri videatur quæsita possesio territorii. in for. lib. act. real. in glos. iure domini. nu. 29. 33. & ver. cum pertinentiis. 35

Casus in quibus quis facit fructus suos ex primo decreto. in for. resp. rei conuen. in glo. in termino. nu. 18. 92

Casus in quibus non currat præscriptio longi temporis. in form. resp. rei con. in glo. præscriptionis. nu. 15. 110

Casus, in quibus non debet contrahi matrimonium, si tamen contrahitur tenet. in form. libell. quo vxor agit. in gloss. matrimonium.

monium. nume.27. 288
Causa. Petente reo exprimi causam in libello, quæ causa sit exprimenda, tam in personali, quam reali, & mixta. in form. lib. acti. real. in glo. iure domini. nu. 40. 22
Causa inseri debet in appellatione ab actu extraiudiciali. in form. app. ab interlo. in glo. in his scriptis. nu. 5. 205
Causa, Controuersia, & lis differunt, in for. lib. quo agi. ad pœ. ex compro. in glo. occasione. nu. 1. 144
Causa falsa expressa in sent. reddit ipsam ipso iure nullam. in for. sent. in glo. 1. nu. 47. 210
Causa falsa in decreto iudicis expressa, ipsum nullum reddit. ibi. num. 48. eod.
Causa falsa adiecta in vltima voluntate, quando vitiet dispositionem. ibi. nu. 49. eod.
Causa falsa contractui adiecta, quando illũ vitiet. ibi. nu. 50. eod.
Causa falsa in lege adiecta, an impediat legis effectum. ibidem. nume. 51. 210
Causa falsa apposita rescripto, an illud vitiet. ibi. nu. 52. eod.
Causa falsa priuilegio adiecta, an vitiet illud. ibid. nu. 55. eod.
Causa nullitatis in causa appellationis, an sit principalis. in for. appel. á sent. diff. in gl & inquantum. nu. 1. 221
Causæ nullitatis in appellatione nullitatis debẽt exprimi. in for. app. ab interlo. in glo. causis. nu. 1. 202
Causa commissa consulenda, si iudex procedat, quid agendum. in for. app á sen. diff. in glo. petens. nu. 5. 224
Causa, an in apostolis sit per iudicem inserenda. in for. apostolorum. in glo. detuli. nu. 3. 226
Causa an impediatur tertia persona opponente se executioni, in for. execut. sent. diff. in gl. 1. nu. 16. 232
Causa Affectata & procurata, quando prosit. form. lib. rest. in integr. ver. in legatione. 375
Causa legitima propter quam reuocatur feudum. in for. libel. quo agi. ad re. feu. in gl. vitæ eiusdem. nu. 1. 506
Causa legitima commissa propter quam vasallus feudo priuatur, an priuetur ipso iure, vel per sententiam. in for. lib. quo agi. ad reu feu in glo. nec superstitibus. nu. 26. 325
Causis ex quibus vasallus priuatur feudo, ex eisdẽ dominus proprietate priuatur. in forma libel. pro legat. rei singula. in glo. 1. num. 182. 446
Causa cessante cessat effectus. in form. lib. quo agitur pro dona. in gloss. irreuocabiliter. nu. 4. 367
Causa legationis est legitima ad præstandum in integrum restitutionem in form. libel. quo agi. ad restitut. in integr. in glo. in legatione. num. 2. 375
Causa depositi est priuilegiata. in for. lib. in act. hypothe. in glo. in deposito. num. 1. 598
Causa depositi præfertur cæteris personalibus actionibus. ibidem num. 4. eod.
Causa pignoris est indiuidua, in for. resp. lib. in actio. hypot. in glo. exceptione. nu. 28. 410
Causa quæ dicatur ciuilis, & quæ criminalis. in form. lib. pen turba. pos. in glo. 1. nu. 4. 456
* Causa magna vel parua, quæ dicatur, for. respon. rei. ver. iurisiuran. num. 1. 215.
Causa adiecta legato, quæ potest interpretari esse adiecta per modum modi, & per modum conditionis, qualiter interpretatur, in for. lib. pro lega. rei singu. in glo. 1. nu. 15. 438
Causa adiecta legato, an ipsum legatum limitet. ibidem. numero 110.
Causa alimentorum pendente actor alimentari debet. ibidem. numero. 114. 416
Causa prohibitionis vsurarum quæ sit, tam iure diuino, quàm canonico, & quæ causa prohibitionis de iure ciuili. in for. lib. quo agi. in act. hyp. in gl. sine aliqua. nu. 6. cum seq. 394
Causa succedentium ab intestato, fauorabilior est, quàm extraneorum, in for. lib. quo petit. hære. ex testam. in glo. ac etiam realites. num. 17. 467
Causæ aduocatus, procurator, vel solicitator, an & quando possit esse testis. in for. iura. resti. in gl protestante. nu. 17. 156
Causæ suspicionis seu recusationis, an sint coram recusato exprimendæ. in for. declinatio. suspitio. alicuius iud. in gl. rationibus, & causis, num. 1. 184
Causæ legitimæ recusandi iuramentum, quæ sint, in forma resp. rei conuen. in gl. iusiurandi. num. 4. 216
Causam nullam exprimere, vel impertinentem, & iniustam parta sunt. in form. opposit. contra testam. in gloss. reddunt rationem. nume. 3. 166
Causæ quæ dicantur magnæ vel paruæ, in for. resp. rei conuen. in gl iurisiurandi. nu. 12. circa med. 217
Causæ iustæ propter quas iuramentum recusari potest, quæ sint in for. iuramen. quod præstatur á parte par. in gl. 1. nu. 4. 199
Causæ exprimendæ sunt, quare fiat reuocatio prioris sententiæ, in forma sententiæ, in causa appel. in gl. causis. nu. 1. 229
Causæ sunt exprimendæ in appellatione, ab interpretatione sententiæ, in for. exec. sen. diff. in gl. P. publico. nu. 15. 237
Causæ quibus mouetur iudex ad dandum dilationem docendi de iure suo, an scribi debeant, in for. respon. lib. in act. hypot. & renunciationis. nu. 3. 415
Causæ quæ, & quot sint, per quas homo ad alterius odium inclinatur, in for. inquisit. in gl. non vno. nu. 1. 528
Causis in criminalibus quot modis procedatur. in for. inquisit. in glo. 1. nu. 1. 517
Causis in criminalibus quomodo hodie procedatur, ibidem. nume. 4. 487
Reliqua, vide supra in littera A. in versic. Actio, & infra in littera L, in ver. Iudex.
Casus fortuitus. Quis teneatur de casu fortuito, in form. lib. quo agi. ad fisti solutio. in gl. inuestitu. nu. 11. 379
Cautela aliqua an dari possit, seu modus, qua vel quo mediante prohibitio alienationis facta in contractu impediat translationem dominii, in form. lib. in actio. rea. in glos. veris, ac legitimis. num. 29. 31
Cautela bona, quando pars suspicatur se fortasse posse reperire suo tempore instrumenta actionis vel exceptionis suæ, quòd faciat & operetur cum iudice, quod deferatur iuramentum necessarium ex officio suo parti aduersæ. in for. resp. rei conuen. in gl. iusiurand. num. 8. 216
Cautela quando appellatur ab interlocutoria, vt non solum appelletur, quia est iniqua sententia, sed etiam quia nulla, in for. app. ab interloq. in gl. his scriptis. nu. 1. 205
Cautelam optimam ponendam in instrumentis compromissionalibus, vide in for. lib. vt pacta seruen. in gl. si nu. 13. 335
Cautelam optimam ad liberandum fideiussorem, qui fideiusserat ad certum tempus, vide in for. lib. con. plures reos deben. in gl. solutionem. num. 5. 361
Cautelam adhibendam per mulieres in alienatione rerum dotalium, vide in for. lib. super petitin. restitu. in integr. in glo. tunc iurauit. nu. 4. 372
Cautelam contra debitorem in domo latitantem, vide in for. inq. in gl. 1. nu. 24. versic. vt huius articuli. in fi. 521
Cautelam bonam inserendam in inquisitione, vide in for. inquis. in glo ac ab eis. 537
Cautelas quas debeat obseruare volens adire hæreditatem, vide in for. lib. quo peti. hær. ex testa. in gl. purè. nu. 9. 457
Cautio. De cautione petenda per reum, in form. lib. in act. real. in glo. condemnetis. nu. 2. & 5. 45
Cautio de non ostendendo, an possit pet. in for. inquisit. in gl. transeat in exemplum. nu. 8. 540
Cautio hæreditatis in diem, vel fideicommissi debet per hæredem præstari, in forma libelli pro legat. rei singulari. in gloss. 1. num. 52. 439
Cautionem, quam vsufructuarius præstare debet, testator non potest remittere. ibid. nu. 52.
Cedere, Cessio. De illis verbis cedere & concedere, quid importent, vide in for. lib. in causa vendit. in glo. cessit, & mandauit, num. 1. & 2. 342
* Celebrato contractu de pertica terræ, an vendatur mensura loci contractus, vel loci vbi situata est terra. in for. lib. actio. real. in glo. cui cohæret. nu. 7. 17
Cessio quando fiat, & quid sit. ibi. nu. 1. eod.
Cessione quid transferatur. ibid. nu. 3. 319
Cessio quæ requirat. ibid. nu. 5. eod.
In Cessione, an sufficiat cedentem confitere se pretium recepisse, ibi. num. 7. eod.
Cessio sine expressione tituli an valeat. ibid. num. 6. eo.
Cessio actionis, an possit fieri per procuratorem. ibi. nu. 71.
Cessio si fiat ab eo qui non possit, repellitur ab agendo, per exceptionem cedendarum, in form. respon. lib. in actio. hypot. in glo. cedente. num. 2. 407
Cessio vel alienatio iuris substitutionis ante euentum conditionis fa-

nis facta per ipsum substitutum, an teneat in for. lib. quo agi. ex subst. in gl. dimidiam partem.num.1.3.4. 476
Cessionis bonorum, vide in forma inquisitin. in gl.1. in apostilla, & ibi multa. in litera I, 490
Cessionis materia.for.lib.ven.ver. cessit. 319
Reliqua vide infrà in litera D, in vers. debitor, & in litera M. in ver. Minor.
Cessionarius agens, quo iure debeat exprimere se agere, in for. lib. in causa vendi. in gl. vtiles.nu.1. 344
Cessans in solutione, nõ excusatur à solutione, in for.lib. quo agi. ad ficti præsta. in gl. fictum nu.1. 388
Cætera habes infrà in litera P, in ver. Pactum
Census à quo soluatur, legato fundo pro quo census debetur, in form. lib. pro leg. rei sing. in gl.1.nu.20 410
Census quibus rebus imponatur, in for.lib. quo agi. ad fi. præsta. in gl. fictum nu.9. 388
Census præstatio quid importet ibid.nu.10. eod.
Census quid imponat ibid.nu.8 eodem
Charius vendere, & vilius emere in foro conscientiæ, an sit peccatum in forma libelli in causa venditionis in gloss. pro pretio. num.2. 340
Christiani non possunt propria auctoritate accipere & vsurpare res & bona fidelium in for.actio. real. in glo. veris ac legitimis titulis.num.34. 18
Cibi appellatione non continetur vestimentum nec domus, in forma lib. pro leg. rei sing. in gl.1.nu.99
Citandus vbi sit quærendus. in for. respon. rei conuenti. in gl. in termino.num.8. 91
Citandus habens plures domos, ad quam citari debeat. ibidem num.9 eod.
Citandus habitans æqualiter in duabus domibus, citabit ad illã quam habitas de præsenti.ibi.nu.10
*Citationis defectum an princeps supplere possit, in form.lib.act. rea. ver. summariè. nu.5 61
Citatus vt compareat personaliter, an possit mittere procuratorẽ pro se, & an excusabitur, in forma responsio.rei conuenti. in gl. termino.num.13 91
Citatus ad processum, citari non debet ad audiendam sententiam in for.sen.diffi. in glo.1.nu.26. 208
Citatus mittens procuratorem, an sit excusatus, in for. inquisi. in glo.1.num.33 522
Citatio, an sit facienda personaliter, vel ad domum in for. respons. rei conuen. in gl. in termino nu.7. 91
Citatio partis quibus casibus nõ sit necessaria. forma iur. testium ver. citati. 150
Citatio secunda, quæ fit ad interponendum secundum decretum quo modo fieri debeat ibi.nu 17. eod.
Citatio requiritur in absolutione à iuramento. in for. iura. quod præ. à par. in gl. iuramentum.nu 4. 197
Citatio partis requiritur in interpretatione sententiæ, & ab huiusmodi interpretatione potest appellari. in for. sen.diffi. in gl. P. publico. num.13. 237
Citatio iniusta non arctat citatũ in for.lib. in act.no.oper. in gloss. quendam parietem.num.3. 275
Citatio extraneorum possessorum rerum obligatarum requiritur in sententia ferenda super eorum excussione. in for. responsio. libel. in act. hypoth. in gl. exceptionem nu.20. 412
Cetera vide in for. respon. rei conuen. in glo. præscriptionis. 107 & in littera R, in ver. Reus.
Ciuiliter, vbi quis possit agi ciuiliter, vel criminaliter super falso, in for.libel. quo agi. ut rescin.sen. la.præ. fal. in gl. qualis, qualis num.1.& seq. 239
Ciuiliter & criminaliter, an simul & eodem tempore pro eodem delicto agi possit in forma inquisitio. in gloss. fama publica. num.6. 528
Ciuilis mutui, quæ sit natura. in for.lib. in act. hypoth. in gloss. mutuo, num.16. 398
Ciuile mutuum cui natura cooperatur, quid sit.ibid.nu.17.
Ciuitas, an possit ex mutuo obligari. in form libel. in act. hypoth. in gl. mutuo.nu.2.& 3.pagina 392
Ciuitas restituitur aduersus mutuantem, ibi.nu.9.
Ciuitas de iure communi habet plenam iurisdictionem, in locis sibi subiectis, in forma. libell. in actio. negat. in gloss. spectat. num.1. 272
Ciuitatis, vel ciuium, vel patriæ appellatione quid veniat. ibidem numero.2 eod.
Ciuitate delinquente, singulares ciues tenentur. in for.lib. in act. hypothec. in gl. mutuo num.13. 392
Ciues singulares ciuitatis possunt compelli ad solutionem pecuniæ mutuo ab eius syndico acceptæ. ibid.nu.12. eod.
Claritas amica legis, in for. excep. contra positio. in gl. obscurè. num.2. 434
Clausula, deducendo in præsenti, &c. non est necessaria quantũ ad actorem in for.lib. act. real. in gl. deducendo.nu.1. 65
Clausula. deducendo, &c. ad illos casus porrigitur, in quibus cumulatio iurium plurium de iure communi admittitur. ibidem num.7.
Clausula saluo iure addendi, nihil operatur vltra ius commune, in for.lib. in act. rea. in gl. saluo iure.nu.1. 67
Clausula, ponens ipsum in locum suum, importat cessionẽ actionis, & constitutionem procuratoris in rem suam, in form.libel. in causa venditio. in gl. ponens.num.1. 344
Clausula, si non valet iure testamenti, est certè vulgaris, in form. lib. pro lega. rei sing. in gl. valere.nu.1. 424
Clausula, si non valet iure testamenti, cuius sit effectus? ibidem. num 2. eod.
Clausula codicillaris, an ponatur per verba præsentis, vel futuri temporis in for.lib.pro legat. rei sing. in gl. nec valet.nu.1. 423
Clausula codicillaris deficiẽte solemnitate requisita ad testamentum operatur. in forma libel. pro legat. rei singular. in gloss. valere, num 4. 424
Clausula codicillaris, an aliquid operetur, si fiat testamentũ quasi caducum ibi, num.5. eod.
Clausula codicillaris, an operetur existente testamento imperfecto ex defectu voluntatis. ibid. nu 6 eod.
Clausula codicillaris, an operetur per testamentum præterito filio. ibid.nu.7 & 8 eod.
Clausula codicillaris, an operetur, rupto testamento agnitione sui hæredis. ibid.nu.9. 425
Clausula codicillaris an operetur rupto testamento ex causa exhæredationis ibid.nu.10. eod.
Clausula codicillaris, an operetur ex defectu hæreditatis non aditæ ibid nu.11. eod.
Clausula codicillaris, an confirmet substitutionem pupillarem. ibid. nu.16. eod.
*Clausula sola facti. for.lib.act.real. ver.summariè 61
Clausula, si non vales iure codicil. valeat iure dona. causa mortis quid importet, si subijciatur post clausulam vulg. substitu. in testamento.ibi.num.18. 254
Clausula codicillaris, an excludat substitutum, vel non in casibus de quibus in form.libel. quo agi. ea substitu. in gloss. decederet.num.9. 503
Clausula apposita in vno capitulo, an videatur repetita in alio. in for. libel. pro lega. rei singul. in glo.1.num.28. pag.499. & nu. 152. & 153. pag. 447
Clausula apponenda per notarium in fine instrumenti donationis in form libel. quo agi. pro dona. in glo. solemniter nu.2. versi. vnde consulte. 365
Clausula petens super præmissis, &c. de hac clausula, vide in for. lib. in act. rea in gl. saluo iure. in addi. sub littera D. 66
Clausula solita apponi à prudẽtibus notarijs in instrumẽtis post renunciationes factas. in for.lib. contra plures reos deben. in gl. beneficio.nu.4. in fi. 359
Clausula generalis per quam minuuntur legata, non trahitur ad legatum alimentorum in form.libel. pro leg. rei singul in gl. 1. num.134.pag. 446
Clausula generalis in fine apposita, an restringatur ad specificata. in for.lib. quo agit. ad reuoca. feud. in glo. contra debitum.no. iu 145. & in for.lib. pro leg. rei sing. in gl. valeat. 414
Clausula præcedens quam vim habeat. lib act real. versic. deducẽdo. in fi. & Dic, quod clausula posita in executiuis, non immutat naturam principalem actus, teste Ias. in l. ius ciuile. nu.8. ff. de inst. & iur. vbi ponis reg cum limit. Quid de clausula in fine posita: quando referenda sit ad præcedentia, & Dic, vt per Ias. in l. si idem cum eodem. §. si. nu.4. ff. de iur om. iud & ad reg. an dicta in præceden. intelligantur reperita in seq. vide pulchrè per Castr. in l. per retentionem, nu. 2. C. de vsur.
Clausula. non astringens feud probandi efficacia. for.lib. act. real. in gl. non astringens.nu.1 91
Ex clausula adiecta in sententia, saluo omni iure competenti ipsi parti.

I N D E X.

parti.&c. an in alio iudicio ius competat,& maxime ex tali sententia.in for. sen. diffi in ver. absolumus.nu.2. 216

Clausulæ plures ad diuersa competentes, in vno libello cumulari possunt. in for lib.act.confe. in gl.1.nu.1 261

Clericus non potest inuestire de octo annis,in octo annos, & similiter sine superiores auctoritate.in for.lib.quo agit.ad fictu pręsta. in gl inuestiuit nu.3 375

Clericus excommunicatus si celebrat, efficitur irregularis, quæ pęna non cadit in laico.form.resp. rei conuen. in glo. tanquam bum.10 98

Coaceruatio plurium donationum quando fiat, vt appareat,ad legittimam summam excedant.in for.lib.quo agit.pro dona.in gl. solemniter.nu 5. 385

Coactus per iudicem aliquid soluere alicui creditori , an excusetur. in for. sequestri. in gl.audeat.nu.2 149

Coacto pro represaliis soluere, quomodo succurratur,in form. libel. in act. rea. in gl.iure dominij.nu.22 20

Codicillaris clausula,de hac clausula vide supra.in versic.

Clausula codicillaris, A in forma.lib.quo agitur ex substitutio in glo. ac per fideicommissum,in apostilla,litera C. 499

Codicilli dependentes ex testamento, in for.lib.pro lega. rei singu.in gl.nec valet.nu 4 453

Codicilli quamuis dependeant ex testamento, quando tamen fiút in defectum testamenti,rupto testamento,non rumpuntur codicilli.ibi. num.5 eod.

Cognatio an impediat matrimoniú.in for.lib.quo vxor agit , &c. in gl matrimonium.nu.8 286

Cognatio quotuplex fit.ibid.nu.9 eod.

Cognatio carnalis quid fit.ibi.nu.14 261

Cognatio legalis quid fit.ibid.nu.16 eod.

Cognitio.De plenaria cognitione & summaria, quæ sunt: vide in for.lib.in act rea.in gl.1.nu.25 22

Cohærentia. De his vide in for.lib.actio.rea.in glo. cui cohæret. num.1 & seq. 16

Collaterales qualiter sibi in feudo succedant.in for.libell.quo agitur ad res feud.in gloss. nec superstitibus.nu 9 310

Inter collaterales,quis dicatur prior & posterior. in for. lib. quo peti.hær.ab intest. delata. in gl.ac etiam nu.32 445

Cætera vide infrà in litera G, in ver. Gradus.

Collationi quando fit locus in for.lib.pro hære. vel re sing. di. in glo.communiter nu.38 482

Collegium,de collegijs & vniuersitatibus,vide in for. lib.act.confess. in gl.plenam num.9.in fi. 246

Commercium, Omnè commercium potest fieri licitè inter virum & vxorem. in for.lib. quo vxor agit,&c.in gloss dedit & legauit.num.2 297

Commodatarius, an teneatur ad restitutionem equi,&armorum perditorum in bello,vide in for.lib.quo agi. ad reuocatio feu. in glo.contra debitum.nu.9.versi.sed diceret aliquis. 307

Communicanda quæ veniant in particulari societate,in for.lib.in cau. societa. in gl.societatem.nu.9 352

Quid iuris in bonis quæsitis per fratres in fraterna.ibid.num.10.

Communio parit discordiam, in form.lib.pro hære.vel re sing.diui.glo.omnis communio.& vide ibi addit. meam,vbi plura habea in hac materia 515

Commune potest agere & excipere pro sibi subdito cui infertur molestia ab alio communi. in for.lib.in act.negato in gloss. dicta nque donium nu.2 274

Communis vsus loquendi cui est standum.in for.lib. quo agit. ex substit.in glo. ex suo corpore. 504

Comparens in termino ad petendus apostolos . quos iudex dare recusat, an excusetur.in form. resp.iudi a quo appell. in gloss. statuit num.5 225

Comparitio. Quis dicatur legitime comparere,vide in for. lib.in act. rea. in gl. legitimè comparentem.nu.2 15

Compater, Plures adinuicem leuantes, excepto leuato non sunt compatres,in forma libel.quo vxor agit. in glo. matrimonium. num.12 286

Vno coniugum leuante de sacro fonte,& alter efficitur compater ibid.num.10 eod.

Compèdiosa substitutio cur ita dicatur. in for.lib.quo agi.ex substitu.in glo.compendiosè.nu.1 492

Compendiosæ substitutiones,quæ fit for. ibi.num.2 eod.

Compendiosa,an fit species de per se ibi.nu.3 eod.

Compendiosa quas substitutiones comprehendat.ibid.nu.4. eod.

Compendiosa facta per verba merè obliqua , quæ substitutio fit. ibid.num.14 474

Compendiosa quando fit per verbum commune, quid importet. ibid. num.18 eod.

Cætera require infrà in litera S, in ver. Substitutio compèdiosa.

Compensatio in alimentis non admittitur. in for. lib. pro leg. rei sing. in glo.1.num.139 417

Cætera vide infra in litera F, in ver. Functus

Compromissum, an fieri debeat super executione sententię,vigore statuti, & c. in forma executio. sententiæ diffinitiuæ. in glos. num.12 231

Compromissum quot modis fiat ; in forma libel. quo agitur ad pęn. ex compromiss. in gl. Franciscus de Bellisonis nu.1. 243

Compromissum fieri potest super litibus futuris , in for.lib. quo agi. ad pœ. ex rompro. in glo. tunc. num.2 243

Compromissum si continet iuramentum partes contrauenire nó possunt. in for.lib. quo agi. ad pœ. ex compro. in glos.1. in apost. Curtij sub litera A. 243

Compromissum factum sine intermissione temporis, quanto tempore valeat,in for. lib. quo agi.ad pœ. ex compro. in glo. infra duos menses. num.4 250

Compromissum super modo procedendi & iudicandi quot modis fiat. in forma libel. quo agi. ad pœ. ex comprom.in gl. concorditer. num.1. 252

Si nihil est actum in compromisso super modo iudicandi,& iudicetur discorditer quid agendum. ibi. num.2. eod.

Compromissum de quibus, & super quibus fieri possit. in for. lib. quo agi. ad pœ compromis. in gl.1. poni facietis,nu 8. 255

Compromittentes, an possint petere deductionem ad arbitriú boni viri, si promiserint se non petituros, in forma lib. quo agi. ad pœ. ex compro. in gl.nec reductio.num 3 247

Compromittere qui possint, in form. lib.quo agi. ad pœ. ex compro . in gl. Franciscus num 4 244

An Compromittatur de his de quibus compromitti non potest, si statuto cauetur; quòd de omnibus compromittatur.in forma lib. quo agit. ad pœ. ex compro. in gl poni num.9. 255

Reliqua vide supra in litera A, in ver. Arbiter.

Compulsio; & condemnatio. De compulsione,condemnatione in turis remedijs , vide in forma actio. real. gloss. condemnetis. num.3 45

Concedent aquam pro certo loco,an teneatur concedere pro maiori loco in for.lib. in act.confes. in gl.seruitur.nu.5 287

Concedere verbum quid importet.in for.lib. in actio. confess. in gloss. plenam.num.3. 268

Concl. in causa quas productiones excludat form. produc.instru. vers. saluo, & quas etiam probationes. for. excip. contra pos. versic.primo quia lapsa 233

Concedere quid fit, & quid mandare,in for.lib. in causa vendi.in gl.cessit.num.2. 342

Conclusio,Multa in conclusione peti possunt, quæ spectant ad iudicis officium,per sententiam declarare,in form.lib.in act..confess.in glo. præstandum num.1. 271

Concessio verbis vniuersalibus facta , quid comprehèdat, for.lib. act. confess. ver. plenam. 268

Cætera vide infra in littera L. in ver. Libelli conclusio.

Concursus. Plura si adiiciantur, vel opponantur in aliqua dispositione an requiratur concursus vel alterú sufficiat.in for.lib.in rea.in gl. non astringens num.6 71

Condemnatio.Superueniente iure vel habilitate conueniendi ex parte rei conuenti nunquid ex eadem instantia possit fieri condemnatio in for.lib.in act. rea.in gl.deducendo.nu.4. 66

Condemnatio, an sequi possit, probato facto , sed non qualitate facti proposita, in for inquis. in gl.1.num.7 530

Cætera require supra in vers.Compulsio.

Condemnatus per interdictum restituendæ possessionis,an sit infamis, in form.libel.in causa spolia. poss .in gloss. per vestram. num.1 423

Conditio. de conditionibus appositis in legatis vxori, vide in forma lib. quo vxor agit ad dotem. in gl. donec,per tot. 299

Et de conditione,modo,vel causa, apposita in legatis, in forma libell. pro legat. rei singula. in gloss. coram vobis. numero quinto cum sequent. 437

Conditio, an vitiet matrimonium in for.lib.quo vxor agit ad dotem.in gl. matrimonium.nu.6 281

Conditio adiecta legato, vt quis stet cum hæredibus , an debeat

ampleri

impleri. in forma libell. quo vxor agit ad dot. in gloſſ. ac etiã num.4 191

Conditio de habitando ſimul cum hæredibus, an ſit implenda, vt habeat legatum in forma libel. quo vxor agit. in gloſſ. ſi habitaculum num.1 300

Conditio appoſita inſtitutioni, an repetita videatur in legato ipſi inſtituto facto. in forma libel. pro lega. rei ſingul. in gloſſ. eorum vobis num.13

Conditio vni legato appoſita. an videatur altero repetita ibidem num.14 eodem

Conditio appoſita inſtitutioni, an in ſubſtitutione repetita cenſeatur ibi. num.15 eod.

Conditio ex lege, & interdictum quorum bonorum, in quibus conueniant. in for. lib. quo petit. hære. ex teſtum. in glo. prima numero ſecundo. 456

Conditio ſi ſine filiis, an tacitè ſubintelligatur, in for. libell. quo agi. ex ſubſtit. in gl. decederet ſine filijs nu.1 pagina 447

Conditio prædicta, de quibus liberis intelligatur. ibid. nu.5. eod.

Conditio ſi ſine liberis, an habeat locum vno tantum ſuperſtite, ibid. num 7. eod.

Conductus fundum ad tempus modicum, an teneatur facere fundo neceſſaria. in forma libel. quo agi. ad ſi. præſta. in glo. inueſtiuit num 18 380

Conductor de domo ante finitum tempus locationis, expelli non poteſt niſi penſionem non ſoluerit, vel propter neceſſariam domini habitationem, & propter rei refectionem, vel culpam conductoris abutentis, in form. libe. quo agit. ad fin. in gloſſ. inueſtiuit num. 6. 370

Conductor an poſſit repetere expenſas, locatione facta in minori tempore decennij ibi nu.4 eod.

Conductori non licet diſcedere à conductione, ante finitum tempus ibid. num.7. eod.

Conductor an poſſit expelli per locatorem, ſi finito tempore locationis in conduct. perſeueret. ibid. num.8 eod.

Conductor an expelli poſſit, in caſu in quo alias expellitur, ſoluto pretio locationis à principio, factæ in decennium. ibidẽ numero 9. eod.

Conductor an poſſit expelli à domus emptore. ibid. nu.10 eod.

Conductor, an re conducta perempta ad eius æſtimationem teneatur ibid. num.11 eod.

Conductor, an teneatur de caſu fortuito rei locatæ ibidem num. 11. & 12 eod.

Conductor, an ad præſtatione mercedis teneatur, fructibus fundi conducti defraudatus. ibid. num.14. eod.

Conductor, vt ù re locata expellitur quanto tempore ceſſare debet, in for. lib. quo agi. ad ſi. præſta. in gl. ſoluere. nu 1 383

Conductor conducendo, an perdat dominium, vel poſſeſſionem. in for. libell. quo agi. ad ſicti. præſta. in glo. ſuper ſolutione. numero ſeptimo. 385

Conductori pedagij ſuperueniente guerra, an debeat fieri remiſſio, in toto, vel pro parte, in form. libel. in actio. confeſſ. in glo. plenam numero 10. 270

Confero, De bonis conferendis, vide ſuprà in litera B, in verſic. Bona.

Cõfeſſio qualificata an pro parte acceptãda. forma poſitio. Actor. verſicu. ponens, ac diuidens in apoſtil. & an ex confeſſione extraiudiciali oriatur actio, vide Caſtr. in l. ſi ex cautione num.2. C. de non num. pecu.

Confeſſio emiſſa extra iudicium, parte abſente coram vicinis, an præiudicet confitenti. in for. interroga. fien. cum reo con. real. act. in gl. compellatus num.6 9

* Confeſſio emiſſa in iudicio, regulariter præiudicat confitenti, in for. interroga. fien. cum reo con. real. actio. in gloſſ. compellatis num.4 45

Confeſſio extra iudicium ſcienter facta, an & quãdo reuocari poſſit ibid. num.8 5

Confeſſio emiſſa in vltima voluntate, an poſſit reuocari. ibidem numero 9. 5

Confeſſio facta ignoranter, an reuocetur ibid. num.10 eod.

Confeſſio facta in iudicio, an & quando reuocari poſſit ibidem numero 11 eod.

* Confeſſio aduocati vel procuratoris for. poſi. Actoris, verſ. Simon Spelta. 125

Confeſſio facta in facto proprio, præcedente deliberatione, ſuper eo, an poſſit reuocari ibid. num. 12 eod.

Confeſſio dotis facta per maritum, an præiudicet eius creditoribus, in for. lib. quo vxor agit ad dotem, & vſumfructum, in glo. dedit & tradidit num num.3 289

Confeſſioni viri iurantis, ſe talia ab vxore recepiſſe, licet ex alia cauſa quàm dotis, an ſtetur. ibid num.5 eod.

Confeſſio ſine cauſa non tenet. in for. lib. quo agitur, vt pacta ſeruen. in gl. diſcuſſis num.4 331

Confeſſio plenè probat in præiudicium confitentis, in for. lib. ſi ex cauſa vend. in gl. ceſſit num.7 348

Confeſſio vnica rei, an ſufficiat ad condemnationem, in for. lib. inqui. in gl.1. nu.13 519

* Confeſſus an appellare poſſit. for. appel. à diff. verſicul. coram poſt num.8. 217

Confeſſio ratificata, ne videatur facta metu tormentorum, debet ratificari per vnum diem. vel vnam noctem poſt tormẽta, aliàs diceretur facta metu tormentorum in forma inquiſitio. in glo. prima in apoſtil. mea ſub litera C, in verſicul. idem adde quod idem Claudius. 518

Confeſſio duo continens, vnum contra confitentem, & aliud pro confitente, an poſſit per aduerſarium diuidi. in for. peti. copi. inſtru. in gl. cum unno num.7 180

Confeſſio etiam iurata facta ad inſtantiam perſonæ non capacis, an valeat in forma lib. quo vxor agit ad dotem in gl. dedit, & tradidit. num.5. in fi. 190

Confeſſio ſola, an inducat obligationem depoſiti. in forma capitulorum quando produ. ad æter. rei memor. in gloſſ. habuiſſe confeſſus fuit num.1 143

Confeſſionem ſpontaneam vergentiæ ad inopiam, ſi reperiatur eo tempore maritus diues fuiſſe, an idem maritus poſſit reuocare, in for. lib. quo vxor agit, &c. in glo. vxor, nu.13. 283

Confeſſus pluries vel diuerſis temporibus ſimpliciter ſe debitorem Titij de 10. ex cauſa mutui ſine alia ſtipulatione, an intelligatur de eiſdem decem vtruque confeſſio, in for. lib. pro leg. rei ſing. in glo.1. num.169. 469

Confeſſus depoſitum amplius non auditur, opponens exceptionem non numeratæ pecuniæ, in for. lib. actio. hypothe. in glo. in depoſito, num.2. 398

Confitens pecuniam recepiſſe, quo tempore recepiſſe præſumatur in for. lib. in act hypo. in glo. mutuo, nu.19. 398

Confeſſoria, vide infra in littera N, in ver. Negatoria.

Confines & cohærentiæ, qualiter probentur, in for. lib. act. rea. in glo. cui cohæret, num.3. 17

Confirmatio. De confirmatione teſtamenti nulli, in form. lib. quo petit hær. ex teſta. in glo. ac etiam. num.11. 467

Congregatis hominibus ad capiendum caſtrum, vno occiſo qualiter teneantur, in for. inquiſit. in glo. pluribus, nu.10. 532

Coniuncti re & verbis qui dicantur, item qui verbis tantum, item qui re tantum, in for. lib. quo agitur ea ſubſtitut. in gloſſ. breuiloca. num.21. 488

Vnus ex coniunctis admiſſus ad partem ſuam de iure ſpeciali, non vtitur iure accreſcendi, ibid num.22. eod.

Coniunctio Regula coniunctionis poſſeſſionis auctoris, cum poſſeſſione ſucceſſoris, fallit in præſcriptione longi temporis 30. anno. in for. poſit. actio. in glo. item quòd dictus, nu.3. 129

* Coniunctus pro coniuncto quo caſu, & quando admittatur. in for. reſp. rei. ver. Simoninus, num.2. 94

Coniunctio quando fiat vnius poſſeſſionis cum alia, ibidem num. 4. eod.

Coniunctione facta, vnius poſſeſſionis ad aliam, nec apparet, an fuerit coniuncta poſſeſſio, præſumitur coniuncta, ibidem num. 5. eod.

Connexa, dependentia, incidentia, & emergentia, quæ dicantur, in form. inquiſit. in glo. ac ab eis. 537

Conſanguineo Germano defuncto, ſuperſtitibus aliis conſanguineis Germanis, vel remotioribus, omnes ad defuncti ſucceſſionem in capita admittuntur, in for. lib. pro hære. ab inteſt. dela. in glo. nulliſque ſuperſtitibus, nu.19. 476

Conſenſus tacitus, an ſufficit ad hoc, vt valeat proteſtatio, in caſibus in quibus partis præſentia requiritur, in for. decli. in gloſſ. proteſtatus, num.6. 86

Conſenſus vel præſentia patris præſtitus, ad obligationem filii, an obliget ipſum patrem. in for. lib. quo vxor agit ad do. in glo. vxor q. domini Thadei, nu.17. 182

Conſenſus vel præſentia alicuius, an obliget eum, ibidem, nu.19. eodem,

Coitus

INDEX.

Coitus an, quando, & qualis puniendus. for. decli iurisdi ver. necesse num. 8 78

Consequcos. Qui vult consequens, videtur velle antecedens ad illud necessarium, in for. lib. quo vxor agit ad dot. in gloss. dictæ numero. 7 593

Consignatio pecuniæ an debeat fieri in bursa sine numeratione. in forma libel. quo agi. ad pœ. ex compromis. in gloss. legitime. numero 5 254

Consilium. Quis teneatur de consilio in forma inquisit. in glo. opem numero 8 500

De consilio sapientis assumpto, & si ante consilium datum iudex processit in causa, an valeant acta, & præiudicent in forma lib. appel. à sen. diffi in gl. petens. nu. 5 514

Coram consultore, an sint producenda instrumenta, & testes dilatione pendente, dic quòd non ibid. eod.

Consors, de consortibus vide in for. lib. in causa venditionis, in glos. cui cohæret. 342

Constituens se nomine emporis precario possidere, quid agat. in for. lib. in causa vend. in gl constituens. nu 2 344

Constitutum. De quo vide in form. responsio. rei conuenti. in glo. in termino. pag. 90. & in form. posi. acto. in glo. Item præsatus. numero 5. & 6 528

Consuetudo fori iuri scripto derogat. in for. lib. in actio. real. in gl. 1. num. 8 51

Consuetudo inueterata est obseruanda. in for. lib. productio. instru. in gl. exhibens. nu. 7 175

* Consuetudo per positiones quomodo probetur, form. excep. contra pos ver. potius in iure. 155

Consuetudo iuri contraria, an obseruetur. in form. lib. in actio. real. in gl per sacramentum nu. 8 75

Contentio si est de morte alicuius in partibus remotis, sufficit fama sui esse inter eius parentes, & affines. in for. posi. acto. in gl. item quòd de prædictis. num. 5 130

Contentio de loco inter concedentem & acquirentem aquæductum qualiter diffiniatur. in for. lib. in act. confessur. in gl. seruitus numero 16 265

Contentio si sit inter patrem & filium, de recipienda dote, quis præferatur. in forma libell. quo vxor agit ad dot. in gloss. vxor. numero 31. 283

Contestatio litis, de hac contestatione. vide in for. respon. rei conuen. in gl non tamen. nu. 1. 2. & 3 105

Continuatio possessionis qualiter probetur. in for. respon. rei conuen. in gl. præscriptionis. nu. 19 109

Contrectatio est de substantia furti. in for. inquisi. in gl. contrectando numero 5 . 505

Contractus efficitur minus legitimus ratione defectus formę vel consensus. in forma libel. in actio. real. in gloss. veris ac legitimis numero 3 28

Contractus aliquando redditur inutilis personarum ratione. ibid. numero 3 eodem

* Et contrahere, qui prohibentur. ibid. num. 16. Item redditur inutilis ratione rei. d ver. veris. nu. 16. 66 & seq. 29

Contractus redditur inutilis, ex defectu propriæ potestatis. ibidem numero 11. eod.

Contractus gestus per metum, an teneat. ibi nu. 18 eod.

Contractus non tenet ratione turpitudinis. ibidem nu 63 35

Contractus certus, vel incertus, quis dicatur. in for. lib. act. real. in glo. & in florenis. nu. 10 51

Contractus emptionis & venditionis, quæ sint de substantia. in for. lib. in causa vendi. in gl. 1. nu. 1. 295

Contractus emptionis exigit bonam fidem. in for. lib. in causa vendi in gl. contra bonam fidem nu 1 349

Contractus stricti iuris, exigit bonam fidem quo ad qualitatem. ibid. numero 5 eodem

Contractus mutui ab habente potestatem legis condendæ celebratæ, vim legis habet. in forma libel. in actio. l. ypothe. in glo. mutuo. numero 11 398

Contractus qualiter probetur simulatus. in form. lib. in causa vendi. in glo. 1. numero 3 337

Contractus innominati qui dicantur. forma libel. vendit. ver. coram. numero 5 337

Contractus qualis sit: quomodo vnus ab alio dignoscatur, & verba contractuum qualiter intelligenda, & quæ interpretatio facienda for. lib. pac. ver. conuentiones, in apostil. ibi. 331

Contractus simulatus iuramento non validatur. in forma libell. super peti. resti. in integr. in glo. tunc iurauit nume. 3. in additione mea sub litera A. 372

Contractus in quibus adijcitur iuramentum. in for. lib. quo agitur ad resti. in integrum in gl tunc iurauit. num 6

Contractum contra bonos mores, an iuramentum corroboret. ibidem numero 7

Contractus contra priuatam vtilitatem, an firmetur iuramento. ibid numero 10 eodem

Contractum & præscriptionem rescindi, & possessionem rei restitui simul consecutiuè, & conditionaliter, potest peti. in forma libe. quo agit. ad restitu. in integr. in gloss. ad dimittendum. num. 1 378

Contractu celebrato de pertica terræ, an attendatur mensura loci contractus, vel loci vbi situata est terra. in for. lib. act. rea. in gl. cui cohæret numero 7 17

Contractus, an impediatur ratione delicti. in for. lib. in act. rea. in gl. veris ac legitimis titulis. nu. 55. pagina 35

De contractibus inualidis ratione ætatis, vide ibid. nume. quarto cum seq.

Et quando reprobetur. in for. lib. super petitio. restitu. in integr. in gl tunc iurauit. num. 6 372

Cætera inuenies suprà in litera A in ver. Allenatio.

Contrahens cum procuratore, & nesciens, an eius renocatum sit mandatum, quomodo facere debeat. in for. resp. libel. in act. hypo. in glo. mandatum. numero 4 408

Contrahere ratione prohibitionis legis quis non potest. in for. lib. in act. real. in gl. veris ac legitimis num. 16 29

Contrahere ratione prohibitionis iudicis, quis prohibetur. ibidem. numero 18

Contrahere ratione prohibitionis testatoris, quis non potest. ibidem numero 20 eodem

Contrahere, an liceat Iudæo & Sarraceno ibidem. numero 33 eod.

Contrahere prohibetur ratione sexus ibidem. num 44 30

Reliqua vide infra in litera F, in ver. Furiosus. & in litera P, in versi Prohibitus.

Contradictore apparente si fuit lata sententia super exceptione an in nouo iudicio possit contradicens de iure suo docere per modum agendi. in for. exce. sen. diffi. in gl. 1. nu. 19 338

Contrafacere quando quis dicatur. in for. lib. in cau. vend. in glo. contrafacere. num. 1 349

Contrafaciens iuramento, magis punitur, quàm contrafaciens simplici affirmationi. in for. iura. testi. in gl. 1. nu. 2 150

Contrariorum non est eadem disciplina, quando non est paritas rationis in vtroque casu. in for. resp. rei conuenti. in gl. præscriptionis. nu. 35. in fi. 113

Contrarietas in libello quot modis appareat. in for. resp. rei conuen. in gl contrarietatem. nu. 1 108

Contrarietas testium quotuplex sit in forma oppo. contra test. in glo. inuicem. num 5 561

Quid de contrarietate positionum, & quando contrarietas est in aliqua dispositione? for. opposi. contra possess. versic. sibi ipsis contrariæ. 534

Dictiones in materia contrarietatis & varietatis testium. in for. oppo. cont. test. in gl. ac etiam. nu. 6 561

Controuersia, Quæ sit differentia inter controuersiam, litem, & quæstionem. in for. lib. quo agi. ad pœ ex compromiss in glo. occasione. num. 5 545

Contumax in respondendo positionibus, habetur per confesso, tamen ex tali ficta confessione, non potest adiudicari ius parti. in for. resp rei, in gl. in terminu. nu. 1. & in additione. 90

* Contumax non comparens, & quis dicatur verus, quis fictus contumax, & an appellare possit, Ias. in l. vnic. §. si procurator. numero 13. ff. si quis in ſd. non ob. emp. vbi etiam concludit non posse appellare, quam reg. dicit procedere etiam in casibus in quibus sententia non transit in rem iud. c. quam concl. declara, vt latius per eum ibi, & vide quę habentur infra, forma Appel. à diffi. versicu coram numero 9 517

Contumax in respondendo positionibus qui fuit personaliter iussus, & monitus per iudicem, habetur pro confessu. in for. positio. act. in gl. responderi num. 1 129

Contumax interdum priuatur iure suo post lapsum terminum statutum per iudicem. in for. lib. pro leg singu. in gl. 1. nu. 160 219

Contumaci quæ pœna imponi possit. in for. resp. iud. a quo appel. in

in glo.statuit.nume.3.& 4. 125
Contutor, De contutore vide infrà in litera T, in ver. Tutor.
Conuentio quid sit, in for.lib.quo agi. vt pacta seruen.in gl.transactiones.nu.2 334
Conuentio quando sit contra naturam contractus. in for.lib.quo agi.pro don. in glo.ex causa donationis. nume.3. versic.secundum quem habes. 362
Conuentioni quòd stetur depositioni testis sine iuramento, an standum sit. in forma oppo.contra testes. in glo.& non iuranti. numero 2 165
Conueniri vbique locorum quòd quis possit, quid importet. in forma decli.alicuius iud.in gl.nec fuisse.nu.8 77
Conueniri in quo loco quis possit.in for.lib.in act.hypot. in gl. ac restituere.nu.2. & 3. 396
Conuentus. Facta petitione expensarum, an debeat conuentus repelli à prosecutione litis, nisi prius restitutis, & solutis expensis, in form.lib.act.real.in gl.expensis.nu.5 56
Conuersi non sunt religiosi, sed solum eximuntur à iurisdictione seculari.for.lib.act.rea.in gl.iure dominij.nu.52 54
Copia fienda est parti de omnibus in causa productis. in forma peten.copi.instr.num.1 179
Copia instrumenti, an sit danda cum anno, mense, & die conscripti instrumenti in for.pet.copi.instr.in gl. cum anno.nu.1. eod.
Copia instrumenti petita à persona, an sit fienda. ibid.nu.3. eod.
Copia instrumenti syndicatus vniuersitatis, cuius expensis dari debeat aduersario.in forma respon.lib.in act. hypothe. in gloss. non habentem, num.4 407
Copulatiua, an requirat concursum vtriusque, ad hoc vt dispositio impleatur. in forma libell. action.real.in gloss non astringens.numero 9 78
Copulatiuę quæ sit natura.ibidem nu.10.pagina.
Correus ad quem non peruenit pecunia, veritate inspecta, si sit in solidum conuentus, an possit se tueri beneficio excussionis, in for lib.contra plu..reos deben.in gl.quilibet.nu.6 357
Correus, an possit habere regressum contra correum totum exigentem.ibid.nu.10 eod.
Correus credendi accipiens partem debiti ab vno reorum debendi, an videatur debitum diuisisse.ibidem nu.12 358
Creditor, an cogatur in excussione bonorum quæcunque mobilia primo accipere.in forma executio. sentent.diffi.in gloss. primo numero 13 233
Creditor mariti, an præferatur doti mulieris.in for.lib.quo vxor agi.ad do in gl.dedit num.4 289
Creditor petens partem debiti ab vno ex fideiussoribus, an videatur in dubio debitum diuisisse, in for.lib. contra plu. reos deben.in gl.beneficio.nu 4 491
Creditor qualiter probet pecuniam esse versam in vtilitatem ecclesiæ vel ciuitatis.in forma libel. in actio. hypotheca.in gloss. mutuo.numero 4 391
Creditor in alternatiuis potest debitorem suum in quo loco sibi magis placet conuenire. in forma libel.in act.hypot.in gl.ac restituere.num.2 396
Creditor quam actionem intentare habeat, quando ex instrumento mutui apparet stipulatio.ibidem nu.5.
Creditor an ciuis præferendus sit, stante statuto quòd bona ciuium, sint pro taleis & oneribus obligata.in for. lib.in act.hypo.in glo.sub eadem.num.16 400
Creditor, an possit vendicare fructus rei hypothecatæ, sicut rem ipsam.in forma libel.in actio. hypothec.in gloss simul cum fructibus.numero 1 406
Creditor positus in possessione rei hypothecatæ, tenetur laborare fundum vel vineam.ibid.num.5
Creditor potest agere contra tertium non excusso principali debitore, quando constitutum interuenit, in for.respon.lib.in act. hypothe.in gl exceptionem excussionis.num.9 418
Creditor, an præscribat contra debitorem volentem pecuniam soluere, & pignus exigere. in for. respon.lib.in act.hypoth.in gl.exceptionem.num.6 414
Creditor perdens pignus, an teneatur ad compensationem, vel eius restitutionem.in forma responsio.lib.in act.hypo.in gloss. cedente.num.6 418
Creditori quibus remedijs consulatur contra debitorem, ibi numero 1.& 4 eod.
Creditori quæ actio competat pro pignore vendica.in for.lib.act. hyp.in gl.sub eadem.num.7. 405
Creditore dicente se perdidisse pignus, & debitore dicente illum culpa & dolo amisisse, cui incumbat onus probandi.in for.resp. lib.in act.hypo.in gl.cedente.num.7 408
Creditoribus pluribus agentibus ad eadem hypothecaria, quis eorum præferatur. in form.libel.in actio hypothe. in glo.sub eadem.numero 9 402
* Crimen læsæ maiestatis. forma libell.actio.real. versicul veris. numero 48 38
Crimen. Ante crimen læsæ maiestatis commissum, si fuerit facta alienatio, vel contractus, an secuto crimine reuocari possit.in for.lib.in act.real in gl.regis.nu.37 32
Crimen an impediat matrimonium.in for.lib.quo vxor agit.& in gl.matrimonium.num.17 287
Crimen proponens per viam exceptionis, an se inscribat, in forma inquisitio.in gl 1.num.2 517
Crimina leuia quæ sint.ibid.nu.15
Qualiter de crimine cognoscatur per exceptionem. ibidem. num. 36.& 37.
Quid seruetur quando proceditur super crimine per denunciationem. ibid.num.38. eod.
Reliqua vide infrà in litera D, in ver. Damnatus.
Culpa alicuius aliquid euenisse, vel casu, quis probare debeat? for. resp hypoth.ver si.num.7.& vide quæ scribit Cast. in l.si creditor.C.de pig actio. vbi ponit distinct not.& ibi, quomodo quis excusetur à culpa. 408
Culpa Propter culpam latam, sicut propter dolum non iuratur in litem.in for.lib.in act.real.& in florenis.num.28 52
Culpa debitoris, an noceat fideiussori.in for.lib.cont plu.reos deben.in gl. solutionem.nu.1 364
Culpa quando dicatur præcedere casum.in form.lib. quo agit.ad facti præsta in gl.inuestiuit.nume.14 389
Culpa lata, an sufficiat in delinquente, quo ad condemnationem. in for.inquis.in gl.appensatè num.4 499
Culpa lata quando, & in quibus casibus æquiparetur dolo, ib .n 4, 5.6 7.8.& 9 eo.
Cumulatio quando admittatur & quando non. in forma libel.in actio. real.in gl.saluo iure.num.10. for lib.act. hypot. ver.1.& ver.ex memoratis.nu.9 403
* Et ibi vide additio.litera C, car.65
Cumulatio actionum diuersarum rerum ex diuersis causis descendentium & ad diuersa competentium admittitur, ibidem numero 11 eod.
Cumulatio non admittitur diuersarum actionum ex eadem causa & facto descendentium, & ad idem competentium.ibidem numero 12 eod.
Cumulatio diuersarum actionum ex eadem causa descendentium non admittitur, sed ad diuersa competentium. ibidem numero 13 eod.
Cumulatio diuersarum actionum ex diuersis descendentium sed ad idem competentium admittitur.ibid.nu 14.
Curator cui defertur iuramentum, an cogatur iurare.in form.respon.rei conuen.in gl.iurisiurandi.num.6 316
Curator adulti potest iuramentum veritatis deferre, & referre. in for.iura.quod præsta à par parti.in gl.dicit.nu.2 197
Curator & tutor differunt.in for.interlo.super legitima nu.1. 208
Curator à diuersis personis, & diuersis de causis constituitur.ibid. numero 2 eod.
Curator falsus reddit sententiam nullam. in form. sent.diffi.in gloss.1.num.16 208
Curator, an detur in testamento.in for.lib.quo agit.ad redden.ratio.tutel.in gl.in suo.nume.7. 326
Curator quando, & in quibus casibus constituatur.in form.libel. quo agit.ad redd. ratio.tutel.in gl & curatores.nu.1. 324
Curator ad vnam solam causam inuentarium facere non tenetur. ibid.numero 9 eod.
Curator datus bonis vacantibus, non habet illam potestatem quam habet tutor vel curator ad negotia.ibid.num.10. eod.
Curator & tutor ad negotia inuicem æquiparantur, & loco dominorum reputantur, non tamen possunt vendere nec alienare bona pupillorum nec minorum nisi ex causa legitima, ac iudicis accedente decreto ibid. num.11 eod.
Curatoris datio tenet, durante pupilli ætate.ibidem nu.1.
Curatoris datio non tenet, nisi per iudicem confirmetur. ibidem numero 3 eod.
Curatorem assumere non cogitur adultus, si non fuit à testatore ordi-

ordinatum. nisi ad lites tantum. ibi nu. 6. eod.
Curatores tenentur inuentarium facere, ibid. nu. 5. eod.
Curatores & tutores pupilli vel adulti, tenentur ipsius alimenta præstare, de eorundem pupilli vel adulti patrimonio, secundum quòd eorum facultates patiuntur. in for. lib. pro legat. rei singu. in gloss. 1. numero 142. 457
Ex pluribus curatoribus vel tutoribus, an quilibet habeat administrationem in totum, in for. lib. quo agi. ad reddea. ratio. tutel. in glo. & curatores num. 1. 325

D

Damnatus crimine læsæ maiestatis non potest contrahere, in forma libel. in actio. real. in gloss. veris ac legitimis. numero 35. 35
Damnatus crimine læsæ maiestatis, an possit facere testamentum ibid. num. 36. eod.
Damnati ad mortem non possunt condere testamentum, quia statim lata sententia effecti sunt serui pœnæ. in for. inquis. in gloss. transeat in exemplum num. 3. 540
Damnum. de Damno dato ad quod communitates tenentur. in for. lib. in act. real. in glo. non astringens. num. 5. 75
Damnum & interesse spolij qualiter probetur. in for. lib. in causa spolia. pos. in gloss. ad reintegrandum. num. 4. 433
Damni dati, possunt fieri interrogationes, in for. interrogando cum reo conuen. act. real. in gl. quamuis. num. 5. 3
• Damnum passi iuramento quando & quo casu stetur for. resp. rei, ver. iurisiurandi num. 14. 816
• Damnum datum per bestias in aliquo perdi. for. inquis. ver. contrectando. 505
• Damnatorum bona, quomodo publicentur, & an damnati possint testari, for. lib. act rea. ver. veris. num. 50. 34
Damna quæ veniunt & cuius téporis, in interdicto vnde vi, in forma libell. in causa spolia. possess. in gloss. simul. cum damnis, numero primo & 2. 435
De damnis datis super quibus statur iuraméto campariij, vel passi damnum, in for. respon. rei conuen. in gloss. iurisiurandi & in addit. sub litera B, in ver. iuramento, & si tales qui debebant iurare moriātur, an hæredes eorū iurare poterunt. ibi. 116
Datio insolutum, for. respon. hypot. ver. satisfactione nu. 4. pa. 389.
Datio siue decima litis, quando, & quomodo soluenda? form. resp. rei ver. non tamen. 102
Datio Curatoris, vide suprà in litera C, in ver. Curatoris datio.
Datio fideiussoris an valeat super dote conseruanda. in forma lib. quo vsor agit ad dot. in gl. solemuiter. num. 3. 591
Datio Tutoris, require infrà in litera T, in ver. tutoris datio.
Datium de quibus rebus solui debeat, in for. lib. super salutio. pedag. in gloss. panni borsolini nu. 1. 157
Datio seu pedagia, quis imponere possit. ibidem nu. 3. eo.
Reliqua inuenies infrà in litera P, in ver. pedagium.
Debitor quando creditoris possit esse testis. in for. oppo. contra testes in gloss. in facto. num. 4. 165
Debitor, an sit condemnandus, si calculata ratio debiti probetur per testes. in for. lib. quo agitur vt pacta seruen. in glo. discussis rationibus nu. 1. 331
Debitor quando offert se velle stare iuramento creditoris, qui habet publicum instrumentum de debito, an audiatur in for. executio. sententiæ. in gloss. 1. 130
• Debitor ostendens instrumentum debiti cancellatum. form. respon. hypo. ver. excep. solu. num. 2. 415
• Debitor quando remitti debeat ad locum destinatæ solutionis. for. decli. iurisd. ver. nec fuisse iudicem nu. 3. 77
Debitori si post cessionem soluat cedenti, an liberetur. in form. libell. in causa venditio. in gl. cessit num. 9. 343
Debitor eandem rem pluribus obligans, an puniatur. in for. lib. in act. hypot. in gl. sub eadem. num. 19. 401
Debitor non habens pecuniam vnde soluat, an audietur si velit soluere de bonis, in for. responsio. lib. in act. hypoth. in glo. exceptionem solutionis num. 3. 415
Debitor an cogatur præcisè soluere in pecunia numerata, si sit pactum inter ipsum & creditorem, de soluendo in pecunia nume rata. ibid. nu. 4. eod.
Debitor tutus exceptione peremptoria, si leget debitum creditori, an eius hæres tali vtatur exceptione. in for. lib. pro leg. rei sing. in gl. 1. num. 157. 443
Debitoris mora, an noceat fideiussori. in form. lib. contra plures reos deben. in gl. solutionem nu. 1. 361
Debitorum nomina, an in donatione generali includantur. in for. lib. in act. hypo. in gl. sub ead. num. 4. 401
Debitorum nomina & actiones non veniunt in legato omnium rerū mobilium, in for. lib. pro lega rei sing in gl 1. nu. 155. 447
Cætera vide suprà in litera C, in ver. Confessus & in ver. Creditore. debitum de futuro in iuditio deduci non potest, vt fiat solutio de præsenti. in forma libell. in actio. real in gloss. deducendo numero 6. 66
Debiti summa, an pro rata videatur esse diuisa inter plura loca copulatiuè posita. in forma lib. in actio. hypothe. in gloss. Ac restituere. numero 3. 396
Debito soluto pro pignore recuperando quæ actio competat debitori. in for. resp. lib. in act. hypo in gl. cedente num. 4. 417
Decedens duobus liberis superstitibus habili & inhabili, an possit totum feudum assignare habili. in for. lib. quo agit. ad re. feu. in gl. nec superstitibus num. 12. 318
Deceptio vltra dimidiam iusti pretij qualis dicatur esse, in for. lib. in causa vend. in gl. pro pretio. nu. 4. 340
Deceptio vltra dimidiam iusti pretij, quomodo succurratur de iure humano ibid. nu. 3. eodem
Debitor quando creditoris possit esse testis in for. oppo. contra testes. num. 4 165
Differentia quæ sit inter tutorem, & curatorem. in form. interlo. Super legi. in gl. legitimum tutorem. num 1. 501
Decima pro litis contestatione est soluenda ad quantitatem summæ petitæ ibid num 3.
Decimæ an laicis infeudari possint? for. declin iurisd. ver. nec esse potest. num. 9. 77
Decretum quid sit primum & secundum. in for. responsi. rei conuenti, in gl. in termino. num. 14. 92
Qualiter perueniatur ad primum decretum ibid nu. 15. eod.
Qualiter perueniatur ad secundum decretum. ibid. nu. 16. eod.
Decretum & authoritas iuditis; an suppleat defectum tutorum & curatorum. in forma libel. actio. real. in gloss. veris ac legitimis. num. 7. 18
Decretum iudicis quid operetur, & an operetur effectum in omnibus bonis pupilli, vbicunque positis. in fur. lib. quo agit. ad redd. ratio. tutel. in gloss in suo vltimo nu. 19 & 20. pa. 325
Deducendo in præsenti, &c. Clausula ista quid operetur. vide in form. lib. in act. rea in gl. deducendo nu 1. 65
Defectus. De defectu. vitio seu falsitate repertis in re vendita, vide in fur. lib. in causa vend. in gl. perticarū. nu. 1. cum seq. 341
Decedente vasallo sine filio masculo, ad quem pertineant fructus rei feudalis. in form. libelli quo agit. ad rem feuda. in gl. superstitibus. numero 16. 310
Defectus superueniens in persona præscribentis, vel in persona contra quam præscribitur, an interrumpat præscriptionem. in for. resp. rei conuen. in gloss. præscriptionis. nu. 33. 122
Defectu naturæ, res alienari non potest in for. lib. in act rea. in gl. veris ac legitimis titulis nu. 45. 33
Defectu iuris prohibentis, res alienari non potest. ibidem numero 46. eod.
Defensio. de defensione rei venditæ fienda per venditorem, vide in for. lib. in cau. vendi. in gl. & legitima nu. 1. & 2. 347
Defensio & probatio, an differant. in for. lib. contra plu. reos deben. in gl. probationibus num. 1. 361
Defensionibus renuntiare an, & quomodo quis possit? for. lib. contra plu. reos ver. probationibus & defension. 361
• Defendere alium sine satisdatione de iudicato soluendo, nemo admittitur etiam si sit persona coniuncta; forma respons. rei. versicul. Simoninus. not. Ias. in l. filiusfamil. ff. qui satid. cogan. vbi ponit limit. 94
Defensio toram eo iudice est proponenda, coram quo proposita est petitio & offensio. in forma respon. libell. in actio. hypothec. in gloss. 1. nu. 1. 391
Defensio legitima nemini est deneganda in for. lib. quo peti. hære. ea testa in gl. contradictionibus nu. 2. 469
Deferens res subiectas pedagio, an habeat expectare quod officialis interroget, an habeat res pedagio subiectas. in for. lib. super forma pedagi in gl. occiderunt num 2. 158.
Deferens res, si dicat se minorem summam habere quàm habeat, an dicatur fraudere pedagium. ibid. num. 10.
Delegatio. Quib⁹ est causis quis nō possit delegare, in for. app. ab

interloc. in gl. tum ipse. 204.

Delegationis & iurisdictionis, quibus ex causis quis incapax redditur. vbi supra, in gloss. incapax num. 1.

Delegatus si sibi reseruauit taxationem expensarum, an ipse postea vel eius ordinarius, taxare poterit. in form. lib. in act. real. in gloss. & expensis num. 17. 38.

Delegatus principis infra annum sententiam latam potest exequi in for. lib. in act. real. in gloss. exequutioni. num. 2. & ibi in apostil. plura in materia delegati. 60.

Delegatus quilibet recusari potest. in for. decli. iur. alicu. iudi. in gloss. iudicem. num. 3. 83.

Delegatus non secundum formam literarum; sed secundum veritatem cognoscit, in for. appell. ab interlo. in gl. ex falsis nu. 1. 204

Delegati ad vniuersitatem causarum, æquiparantur ordinarijs, in for. lib. in act. real. in gloss. necnon nu. 2. 94.

Delegatis tribus, si duo tantum tertio volente ferat sententiam diffinitiuam in concordia, an talis sententia valeat. ibidem numero 5.

Delictum Qualiter & quando quis puniendus sit, pro alieno delicto, & an quis pro delicto sui familiaris possit conueniri. in for. inquis. in gloss. transeat num. 3. & 6. 540

Delictum ratum habens. qualiter teneatur? forma inquis. ver. opem. num. 12. 529

Delinquētes, an possint auferri de ecclesijs. in for. inquisitio. in gl. 1. num. 31. 522

Delinquentes Plures qualiter puniantur in for. inquisitio. in gl. pluribus. num. 5. 592

Delegans alimenta necare videtur in for. lib. pro leg. rei sing. in glo. 1, nu. 118. 446

Denuntiatio quotuplex sit. in for. declina. iurisd. & in 2. gloss. protestans. num. 12. 85

Denūtiatione facienda venditori de lite mota super re vendita. in for. lib. in causa vend. in gl. promittens. nu. 7. 346

Denuntiatio quomodo dicatur fieri legitimè venditori. ibidem num. 8. eod.

Dependentia, incidentia, emergentia, & connexa, quæ dicantur. in for. inquis. in gloss. ac ab eis. 157

Depositio testis super interesse, non debet dicere, quod idcirco valeat tantum, quia ipse simpliciter daret tantum, immo tunc, non est legitime probatum, in forma libel. in actio. real. in gloss. & in florenis. num. 13. 51

Depositi confessio illius probatione inducit. for. produc. test. ad æternam rei memoriam. ver. habuisse. 143

Depositio & oblatio, tantum operatur quantum solutio. in form. lib. quo agi. ad pen. ex compro. in gl. legitimè num. 1. 154

Depositum confessionatum non habet priuilegium veri depositi, in forma capitul. quando testes. in gloss. habuisse, in adi. 141.

Depositum proprium quod dicatur, vbi suprà in gloss. ex causa. numero 1. 143

Depositum fardelli seu valisiæ factum apud aliquem, qualiter probetur, in for. lib. in act. rea. in gl. & in florenis num. 31. 50.

Depositum probatur per simplicem confessionem. in for. lib. in actio. hypoth. in gloss. in deposito, num. 6. 398

Depositarius non opponit compensationem. in form. lib. in act. hypot. in gloss. in deposito. num. 5. eod.

Depositarius de solo dolo & lata culpa tenetur. ibid. nu. 5. eod.

Cetera vide suprà in litera C, in ver. Causa, in versi. Confessus, & in ver. Consignatio, & infra in ver. Detinens.

* Descriptio fructuum. for. sequest. ver. sapiens. 146

Derobatores, an aliquo iure agere possint ad derobationem diuidendam. in for. lib. in causa societ. in gl. societat. nu 6. 352.

Detinens simpliciter, vt depositarius, & potest euitare iudicium nominando dominum, qui tamen litem suscipiat. in for. lib. in act. rea. in gloss. tenet ac possidet. num. 4. 16

Detinere, & possidere sunt diuersa, tamen contra vtrumque competit actio realis in for. interrog. &c. in gl. vel etiam. nu. 1. pag. 3. & in gl. 1. an dictus nu. 1. & 2. 8

Deum timentes, decet vti lege, & obseruare ne iustitia aliqua ex parte labefactetur: Io. Clau. in procem. legum munici, quod habes. in form. inquisi. in gl. 1. in addi. meis sub litera A, in ver. inquisitio. 491

Dicenti & non neganti incumbit, probatio in for. oppo. contra testes in gloss. satagunt. num. 3. 124

Dictio a, vel ab. qualiter accipiantur, in for. capitul. quando testes, &c. in gl. vsque num. 5. 145

Dictio tunc extremitatem temporis denotat, vide in for. capitulo. quando testes. in gl. tunc, & ibi addi. meam. 143

Dictio seu, qualis sit naturæ, in for. lib. in actio. rea. in glo. non astringens nu. 8. 72

Dictio vsque, quando inducat vel excludat, sub positio. acto. in gloss. vsque. & ibi addi. meam vide pag. 103. & in form. cap. quando testes producunt. ad æter. rei memor. in gloss. vsque. numero 1. 144

Dictio vsque qualiter ponatur quando capita essent alteri legi contraria in for. capitulo. quando testes producunt ad æter. rei memo. in glo. vsque num. 2. eod.

Dictio vsque qualiter ponatur, quando ista dictio, per, iungitur & determinatur à dictione vsque. ibid. num. 3. eod.

Dictio vsque qualiter ponatur vbi apparet de contraria voluntate disponentis, quæ colligi potest ex qualitate rei, ad quam fiet terminatio, quæ alienari non potest. ibid. nu. 4.

Dictio vsque qualiter ponatur, quando resultat prauus intellectus. ibid. num. 5.

Dictio vsque qualiter ponatur quando ponitur ad determinationem numeri, temporis, vel quantitatis. ibid. num. 6.

Dictio donec inducit conditionem. in for. lib. quo vxor agit ad dot. in gloss. donec num. 1. 299

Dictio &c. quomodo extendatur. in for. lib. pro turba. poss. in gloss. contra. num. 1. 417

Dictio cum, & dictio quando, & quomodo coniungantur. in for. lib. pro lega. rei sing. in gloss 1. num. 89. 444

Dictio, & an inducat repetitionem qualitatis positæ in præcedenti dispositione. ibid. no. 90. eod.

Dictio, in quid denotet. in form. cap. quando testes producuntur ad æter. rei memoriam, in gl. vsque num. 2. 144

Dictio taxatiua puta, solum, solummodo, tantum, tantummodo, qualiter accipiatur. ibid. num. 8. eod.

Dictio falsa vitiat rescriptum. in for. oppo. contra instit. in gloss. erratum. num. 1. 190

Dictum testis qui primò deposuit in iuditio, deinde examinatus secundo dicit. dico prout aliàs deposui, an valeat. in forma oppo. contra testamen. in glo. ac etiam. nu. 4. in addi. sub litera A, in versi. vnum quæro. 161

Dicto portatoris vini, an stetur, si negetur vinum portatum fuisse. in for. oppo. contra test. in gl. in facto no. 7. 166

Dies celebratæ venditionis. an sit de necessitate in libello exprimenda. in for. lib. in causa vend. in gloss. de anno nu 9. 338

Dies, an apponi debent in inquisitione. in for. inqui. in gloss. anno. numero 2. 517

* Dies quando est de substantia quid agendum, for. pet. compro. instr. ver. cum Anno mense & die, in prin. 179

Differentia inter libellū & qualē qualē petitionē. in for. lib. in act. rea. in gloss. qualis in addi. Curtij sub litera A, 15

Differentia quæ sit inter restitutionem dotis post mortem mariti, & in vita mariti, eo vertente ad inopiam. in for. lib. quo vxor agit ad do. in gl. vxor. num. 19. 282

Differentia inter pignus tacitum, expressum, conuentionale & prætorium. in form. lib. in act. hypo. in gloss. sub eadem numero 6. 401

Differentia, an sit inter filios succedentes ascendentibus in modo succedendi. in for. lib. pro hære. ab intesta. in gloss. nullisque superstitibus num. 7. 472

Differentia quæ sit inter litem, causam, & controuersiam. in for. libel. quo agi. in gl. occasione. num 1. 144

Differentia quæ sit inter institutionem quotæ & substitutionem. in for. lib. quo agit. ex substi. in gl. compendiosè. nu. 99. 497

Differentia inter iudices maiores & minores, quo ad impositionem mulctæ. in for. inquis. in gl. debita forma nu. 2. & 3. 517

Diffinitio. Omnis quæ à ratione suscipitur institutio à diffinitione proficisci debet, &c. vt in for. lib. quo agi. ac reuo. feu. in gloss. 1. nu. 1. 369

Dignitas, De dignitatibus, vide in forma apostolorum, in glo. 1. per totam. 116

Dilapidatio. Quæ faciunt personam suspectam de ea. in form. seque. in gloss. 1. nu. 1. cum seq. 147

Dilatio. Nulla dilatione statuta à lege vel iudice, an probatio facta dilatione non præcedente valeat. in form. capitulorum acto. in gloss. 1. num. 7. 138

* Dilationum materiam. vide form. oppo. contra testes post pub. ver. suntque col. 9. post prin. ver. rursum. 166

I N D E X.

Dilatio viginti dierum, est danda reo, ad respondendum libello, quæ tamen per iudicem abreuiare potest, in form. lib. in act. rea. in gloss. 4. num. 16. 12.

Dilatio vna vel plures ad producendum testes qualiter intelligatur. in forma opponend. contra testes, in gloss. suntque publicatis. numero 13. 168.

Dilatio ad iurandum de veritate, an per iudicem dari debeat. in form. iura. quod præsta. &c. in gl. terminum. num. 1. 198.

Dilatio docendi de iure suo, ex qua causa assignetur. in for. respon. lib. in act. hypot. in gloss. & renunciationis. nu. 2. 414.

* Dilatione penden. quando non currat instantia vel tempus. forma produc. Instr. ver. in termino. post num. 2. 174.

Dilationes breuiores dantur in causa alimentorum, in for. lib. pro leg. rei singu. in gl. 1. nu. 156. 417.

Dilatione Reo concessa: Actor quando vti possit? for. lib. act. real. vers. ad euidentiam num. 16. 11.

* Dilatio ad proban. & probatum haben. form. produc. instr. versic. in termino. 174.

* Distinctio, an error factus in confitendo coram iudice reuocetur, an habeat locum etiam coram arbitro electo cum pena, & arbitratore in forma interroga. fien. cum reo conuent. real. actio. numero. 15. 6.

Disiunctiuæ, seu alternatiuæ quæ sit natura, in for. lib. in act. real. in gl. non astringent. nume 7. 72.

Disposita in priori testamento, vel codicillo, an in sequenti testamento, vel codicillo repetita videantur. in forma libel. pro legat. rei singula in gloss. 1. numero 26. Et quòd dispositio simplex non trahatur ad futura, no. Ias. qui late declarat. in l. 3. §. illud quoque. ff quod quisque iur. 410.

Diuersitas sectæ, an impediat matrimonium. in for. lib. quo vxor agit ad dot. in gl. matrimonium num. 18. 287.

Dilatoriæ quot sint. in for. resp. rei conuen. in gl. saluis alijs exceptionibus num. 4. 111.

Diuisio qualiter fiat inter filios vtriusque matrimonij in for. lib. quo vxor agit ad dot. in glosa dictæ dominæ num. 12. 295.

De diuisione fienda inter fratres & socios. in for. lib. pro hære. vel re sing. diui. in gloss. communiter num. 7. 508.

Diuisione factæ per testamentum standum est ibid. num. 7. eod.

In diuisione hæreditatis, quale sit officiũ iudicis. ibid. nu. 35. eod.

An agatur de euictione facta diuisione inter cohæredes. ibidem numero 36. eod.

Diuisioni factæ per patrem qualitercunque standum est, ibidem numero 37. eodem

Diuisio, an possit peti contra pactum de non diuidendo rem communem. in for. lib. pro hære. diui. in gloss. domum nu. 3. 508.

Per diuisiones, & destini, & annullari consueuerunt mansiones, in forma libelli. ad reuocationem feud. in gloss. ac nomine circa finem. num 13. 305.

Doctor. Vbi sunt diuersæ opiniones Doctorum potius sequenda est opinio antiquorum, quam modernorum, in forma capitul. quando testes producuntur ad æternam rei memoriam, in glo. vsque ad Kalendas. num. 9. 145.

Doctrina iuris, hodie est maleuolentiæ. in form. interro. fien. cum reo conuento. in gl. 1. num 2.

Dolus qualis debeat interuenire, ad hoc vt præstetur iuramentum in litem. in forma libel. in action. real. in gloss. & in florenis. numero 29. 53.

Dolus aduersarij propter quem iuratur in litem, probatur per indicia & argumenta. in forma respon. rei conuen. in gloss. iurisiurandi. nu. 19. 117.

Dolus quo tempore interuenire debeat, ad hoc vt iuretur in litem. numero 20. eodem

Dolus quando dat causam contractui bonæfidei vel stricti iuris, qualiter succurratur. in form. lib. in causa venditio. in glo. contra bonam fidem. num. 2. 350.

Dolus in maleficijs in dubio præsumitur, potius quàm casus. in form. inquisitio. in gloss. appensatè num. 1. 527.

Doli exceptiones speciales, & generales, quæ sint. in for. responsiones. rei conuent. in gloss. doli. num. 1. 119.

Doli exceptio generalis quando sit opponenda. ibid. nu. 2. eod.

Dolo inductus qualiter petat rescissionem contractus. in form. lib. in causa vend. in gl. Et sub eius iuramento num. 4. 348.

Cætera require suprà in litera C, in ver. Culpa.

Domesticitas testi objicitur. in form. iuramenti test. in glo. protestante. num. 14. 256.

Domestici, qui sint. ibid. num. 15. eod.

Domina. De istis verbis domina, vsufructuaria, & massaria, quid importent, vide in forma lib. quo vxor agit ad dot. in gloss. donec vitam. numero 5 299.

Dominium quid sit, in forma libell. in actio. real. in gloss. iure dominij num. 2. 29.

Dominium quotuplex est ibi. num. 3.

Dominium duplex est in substantia, vtile, & directũ. ibi. nu. 4. eod.

Dominium vtile est duplex, scilicet aduersans directo, & concurrens cum directo, ibid. num. 6. eod.

Dominium quibus modis acquiratur. ibid. num. 7. eod.

Dominium vtile, & directum, est proprium dominium, quasi dominium est dominium improprium. ibid. num. 8. eod.

Dominium vtile aduersans directo acquiritur ex præscriptione. ibid. nu. 9 eodem

Dominium vtile, concurrens cum directo, quot modis acquiratur ibi. num 10. eodem

Dominium directum de iuregentium, quæritur per occupationem primi. ibid. num. 11. eod.

Dominium directum eo iure quæritur per inuentionem thesauri. ibid. num. 12. eod.

Dominium directum eodem iure quæritur per alluuionem ibid. numero 13.

Dominium directum eodem iure quæritur per captiuitatem hostium ibid. num. 14.

Dominium directum quæritur iuregentium, per rei traditionem. ibid. num. 23.

Dominium non omni traditione transfertur. ibid. nu. 24. eod.

Dominium rei traditæ, vt quæratur, non est necesse quòd cum res tradebatur, fuerit vacua possessio. ibid. num. 25. 21.

* Dominium rei traditæ quomodo quæratur, for. lib. act. real. ver. veris. num. 28. & quando de dominio agitur incidenter, quando principaliter, forma capitul. ver pro suo num. 28. 139.

* Dominium ea contractu inutili an transferatur. for. lib. actio. real. ver. veris. num. 28. 31.

Dominium quæritur de iuregentium, per plantationem, vel ædificationem. ibid. num. 32. 29.

Dominium & quasi dominium possunt simul proponi in eodem libello, in modum agendi disiunctiuè, secus copulatiuè ibidem num. 33.

Dominium directum acquiritur de iure ciuili per successionem. ibidem num. 43. 23.

Dominium directum acquiritur de iure ciuili per arrogationem vel successionem ibi num 44. eodem

Dominium directum acquiritur per ingressum religionis, ibidem numero 46. eodem

Dominium nunquid acquiritur ecclesiæ per ingressum, sine traditione an etiam idem in possessione, nũquid etiam idem in quasi dominio. ibid. num. 48. eodem

Dominium directum quæritur de iure ciuili per vsucapionem, ibid. num. 54. 34.

Dominium directum non quæritur, sed vtile per præscriptionem. ibid. numero 55. eodem

Dominium, an per sententiam transferatur. ibid. numero 56. eod.

Dominium rei, an transferatur ex contractu inutili. in forma libel. in actione real. in glo. veris numero 17. 29

Dominium, an transferatur si contra fiat pacto in contractu contento de non alienando. ibid. numero 27.

Dominium nunquid transeat rei alienatę per debitorem alienius, qui suo creditori omnia bona obligauit; & se constituit eius nomine possidere, in for. respon. rei conuen. in gl. præscriptionis nu. 13. 508.

Dominium, an propter hoc transferatur, si quis constituet se nomine alieno, rem ignorans esse suam possidere. in forma positio. actor. in gloss. item quod præfatus nu. 7. 129

Dominium rei venditæ non transfertur nisi soluto pretio, vel habita fide de pretio. in forma positio. acto. in gloss. Item quod dictus An, numero 2. 129

Dominium, an plenè quæratur faciendo aliquem ire & redire per fundum auctoritate iudicis. in form. executionis sententię diffinitiuæ. in gloss faciendo. nume. 1. 238

Dominium, an per cessionem rei vendicationis sit translatum. in form. lib. in cau. vend. in glo. tam reales, nume. 2. 344

Dominium & possessio locatoris, an per instrumentum inuestitura probetur. in for. li. quo agi. ad fictu pigst. in gl. recusauit nu. 4. 387

b 2 * Domi.

I N D E X.

*Dominium ex possessione qualiter præsumitur, for. capitul. ver. pro sua. 130.
Dominium fundi relicto pro alimentis, an transeat in hæredem legatarij. in for. lib. pro lega. rei sing. in gl. 1. nu. 109. 445.
Dominium, an præsumatur ex possessione. in forma capitulorum actor. in gl. pro sua. num. 1. cum seq. 139.
Dominium ex contractu simulato non potest transire nec possessio. in for. lib. in causa venditionis, in gl. 1. circa prin. 317.
Dominium quando ex contractu inutili transferatur, ibidem numero 3. eod.
Dominij verbum simpliciter positum in libello, refertur tam ad directum quam vtile in forma libel. in actio. real. in gloss. iure dominij. num. 34. & ibi in apostil. plura de dominio, & quid veniat appellatione dominij? 28.
Dominij translatio per quem modum in contractu possit impediri. in forma libel. in actio. real. in gloss. veris ac legitimis titulis. num. 19. 37.
De dominio rei locatæ, & si quis referat quæstionem dominij rei locatæ, & si quis conductor perdat possessionem rei conductæ vel inductæ, vide in forma libel. quo agitur ad ficti præsta. in glos. super solutione. num. 2. 5. & 6. pag. 85. & in gloss. recusauit. per tot. 387.
Dominus, an possit gratificare filiæ, exclusis agnatis, in form. lib. quo agit. ad re. feu. in gl. ac nomine num. 11. 303.
Domino faciente guerram imperatori, an vassallus teneatur dominum adiuuare. in forma libel. quo agi. ad re. feu. in gloss. contra debitum num. 2. 306.
Domino bannito, an vassallus sit liber a à iuramento fidelitatis. ibidem num. 21.
Domicilium originis, vel habitationis, vtrum prænaleat? form. Decli. iurisdic. ver. nec fuisse num. 9. in apostil. 78.
Dominus, an teneatur iuuare vassallum contra omnes. ibi. nu. 3.
Dominus, an possit alienare feudum sine voluntate vasalli. in for. lib. quo agi. ad re feu. in gl. nec superstitibus nu. 21. 309.
Dominus, an iudex sit, si sit inter dominum, & vasallum contentio super possessorio solo. ibid. num. 19. 312.
Domino, an præiudicet sententia, vel transactio facta inter vasallum & extraneum. ibid. num. 31. 314.
Dominus recuperans rem feudalem à spoliatore, an teneatur illam restituere vasallo. ibid. nu. 34. eod.
Dominus in emphyteusi perpetua, per seipsum & non per procuratorem ponit emphyteutam in possessionem, in for. lib. quo agit. ad re. feudi in gl. inuestiuit num. 3. 303.
Dominus re alienata per emphyteutam, potest cū suo iure priuare. in for. lib. quo agitur ad ficti præsta. in gl. alienauit. nu. 1. 382.
Domino petente, vt emphyteuta ostendat rem, propter quam affictum soluit, emphyteuta tenetur, in for. lib. quo agitur ad ficti præsta. in gl. super solutione. num. 3. 385.
Dominus an teneatur ostendere emphyteutæ rem de qua fictum soluere tenetur. ibid. num. 2. eod.
Dominus, an denegante vel nesciente emphyteutæ demonstrare rem, possidere dicere, tu teneris pro toto patrimonio. ibidem numero 4. eod.
Dominus producens inuestituram contra emphyteutam denegantem sibi traditam possessionem, an audiatur. in form. lib. quo agi. ad ficti præsta. in gl. recusauit. num. 3. 387.
Dominus, an rogatus recipere, volente emphyteuta soluere infra annū, in for. lib. quo agit. ad ficti præsta. in gl. fictū nu. 1. 388.
Dominus recipiens post tempus solutionem, an possit postea repellere emphyteutam. ibid. num. 4.
Dominus, ex duobus hæredibus emphyteutæ, altero soluente, altero non, an vtrunque expellere possit. ibid. num. 6. eod.
Domino, an liceat propria auctoritate emphyteutam non soluentem deijcere, in for. lib. quo agi. ad ficti præsta. in gl. necnon admittendum. num. 2. 389.
Dominus & vasallus tenentur sibi inuicem ad alimenta. form. lib. pro lega. rei sing. in gl. 1. num. 16. 446.
Dominus ex eisdem causis priuatur proprietate, ex quibus vasallus priuatur feudo. ibid nu. 123.
Dominus præsumitur inuitus, & contra eius voluntatem rem contrectatam esse. in for. inquisitio. in gl. præter nu. 1. 536.
Domus habitatio est fructus. in for. lib. in act. real. in gl. simul cum fructibus nu. 9. 47.
Domus legatæ vxori pro eius habitatione, proprietas, ad vxorem pertinet. in for. lib. 1. num. 181. 445.
Domus emphyteuticæ, an possit peti diuisio. in for. lib. pro hære. diuid. in gloss. domum num. 4. 514.
Donans an teneatur de euictione rei donatæ. in for. lib. quo agit. pro dona. in gl. ad dimittendum. num. 1. 370.
Donatio: Donationum quot species sunt in form. lib. quo agitur pro donatio. in gloss. ex causa num. 1. 362.
Donatio quid sit & quæ causa mortis donatio inter viuos. ibidem num. 2.
Donatio facta inter viuos, & collata post mortem qualis sit. ibidem num. 3. eod.
Donatio quot modis celebretur. ibid. num. 4. eod.
Donatio inter viuos, in quibus differat à donatione causa mortis ibidem num. 5. eod.
Donatio causa mortis qualiter differat à legato. ibidem numero sexto.
Donatio inter viuos, & causa mortis an possit fieri tam absenti quam præsenti. ibid. nu. 7. eod.
Donatio causa mortis, an semper habeat effectum post mortem donatis. ibid. num. 8. eod.
Donatio causa mortis facta à filio de consensu patris, qualiter confirmetur, vel reuocetur, & quando. ibid. nu. 9. eod.
Donatio inter viuos, an sit contractus nominatus, vel innominatus. ibidem num. 10. eod.
Donatio inter viuos est contractus stricti iuris. ibidem numero 11. eod.
Donatio coniugalis quotuplex sit. ibid. num. 12. eod.
Donatio inter virum & vxorem morte confirmatur, ita quòd trahitur retro ibid. num. 13. eod.
Donatio, an vitietur deficiente insinuatione. in form. lib. quo agit. pro dona. in gloss. solemniter. num. 3. 365.
Donationibus pluribus factis ab eodem, excedentibus summam à iure taxatam an sit necessaria insinuatio. ibid. numero 4. eodem.
Donatio ob causam, an requirat insinuationem ibid. nu. 6. 341.
Donatio facta sponte in iudicio per confessionem partis, an egeat insinuatione. ibid. num. 9. eod.
Donatio alicuius scientiæ, an egeat insinuatione. ibidem numero 13. eod.
Donatio inter viuos, an reuocetur. in for. lib. quo agi. pro dona. in gloss. irreuocabiliter. num. 1. 367.
Donatio facta per patrem, an possit reuocari per filium. ibidem numero 2. eod.
Donatio quæ reuocatur per filium, an in totum reuocetur. ibid. numero 1.
Donatio causa mortis, quot testes requirat. ibid. num 10.
Donatio valeat omnis rei, cuius commertium haberi potest. in forma lib. quo agitur pro dona. in gloss. domum vnam numero 1. 369.
Donatio omnium bonorum præsentium & futurorum, an valeat. ibid. num. 2. eod.
Donatio generalis omnium bonorum, an debitorum nomina comprehendat. in forma libel. actio. hypotheca in gloss. sub eadem. num. 4. 401.
De donatione causa mortis, videlicet de ista clausula, si non valet iure codicillorum, valeat iure donationis causa mortis. quid importet. in for. lib. pro leg. rei sing. in gloss. valere. numero 28. 426.
Donatio vt perficiatur, an traditio requiratur. in for. lib. pro hære. vel re sing. diui. in gl. communiter. nu. 16. ver. Bart. aūt. 480.
Donatio facta per patrem filiæ. an sit conferenda. ibid. nu. 12. 479.
Donatio facta per aliquem cum pacto, vt ipse donans teneatur vt pater & donatarius vt filius, nunquid hæredes donantis possint petere acquisita per donatarium. in for. lib. pro hære. vel re sing. diui. in gloss. communiter num. 19. 481.
Donatio facta ab imperatore de rebus imperij, an possint reuocari a successore in forma oppon. contra instrumen. gloss. alijs rationibus. nume. 2. 178.
Cætera vide infrà in litera F. in ver. Filius in litera H. in versi. Hæres. in litera I, in ver. insinuatio. in litera L, in ver. Legatum in litera P, in vers. Protestatio. in litera, R. in ver. Renunciatio & in litera S, in ver. Solennitas. & in ver substitutio.
Dos De alienatione rerum dotalium, vide in for. lib. in act. real in gl. veris, ac legitimis titulis nu. 58. pag. 25. & in for. lib. quo vxor agi. ad do. in gloss. ac etiam castrum nu. 1. 390.
Dotis priuilegia & fauores quæ & quot sint. in for. li. quo vxor. agit.

ad

ad dot.in gl.nu.1.cum seq. 277

Dotis causa ac præstatio & restitutio eius est fauorabilis.ibid nu mero 1 eo.

Dos incerta potest committi arbitrio partis, vel incertæ personæ, nec eius incertitudo vitiat stipulationem.ibid.nu.10. eod.

Dos non includitur fideicommisso. for.lib.subst.t.ver. per.fideicomm. col.pen. in fi. & ver. compendiosè col.5. circa med. 462.& 467

Dos non præsumitur communicata pendente matrimonio, inter socios omnium bonorum ibid.num.17. eod.

Dotis augmentum. for.lib. ad vsumfru. ver.simul cum omnibus, 254

Dotis restitutio morte viri quando, & quomodo facienda? for.lib. ad vsumfr.ver.dictæ dominæ.col. 293

Dotis actio cui competat.in for.lib.quo vxor agit ad dot.in glo. procuratorio nomine.per totam. 179

Dos est restituenda mulieri superuiuenti. in form.lib. quo vxor agit ad dot.in gl.vxor q.domini Thadei.nu.2. 180

Dos quando amittatur per mulierem.ibid.nu 3. eod.

Dos an repeti possit ab vxore pendente matrimonio.ibi.nu.7.

Dote non existente capace ad alimenta, quid agendum in casu restitutionis.ibid.nu.29. 283

In casu restitutionis, fructibus dotis excedentibus alimenta, quid agendum.ibid.nu.30. eod.

Dos an debeat restitui viro, postquam ipse restituerit propter nuptiam si perueniat ad pinguiorem fortunam.ibid nu.31. eod.

Dos certificata, non tamen recepta, an possit repeti.in form.libell. quo vxor agit ad dot.in gl.dedit.nu.3. 189

Dos confessionata, non tamen recepta, an possit repeti. in form. libell. quo vxor agit de dotem.in gl.dedit, & tradidit nu.3.

Dos quibus casibus restituatur, cui fieri debeat restitutio, & qualiter fiat diuisio. in for.lib. quo vxor agit ad do. in gl peruenit ad casum.nume 1.& 2. 291

Dos socij generalis, an sit communicanda. in for.lib. in causa societat. in glo.vndecunque.num.5. 353

Dos sine matrimonio esse non potest. in form lib. pro legat. rei sing.in gl.1.nu.72.° lib.ad vsumfr.ver.matrimonium, in prin.& ibi, quod maritus non tenetur habere indotatam.

Dos prælegata, an restituatur cum hæreditate, eueniente casu restitutionis.in form.lib.quo agi.ex subst in gloss.ac per fideicommissum.num.14. 500

Dos materna est æs alienum.in for.lib.quo petit.hære.ex testa.in gl.in omnibus.num.7. 459

Dotans filiam fratris de rebus communibus, an possit eam fratri computare.in form.lib.pro hære.vel ie singul.diui.in glo.communiter.num.32. 512

Dotans filiam propriam de consensu fratris de rebus communibus, an si sibi debeat computare ibid nu.33. eod.

Cætera in materia dotis, vide suprà in ver. Differentia, & infra in litera L, in ver.legatum.& in litera P, in ver.Pater.

Quibus. Quando quis vendit, vel obligat rem duobus, qualiter puniatur. vide in forma libel. in actio. hypotheca.in gloss.sub eadem numero 19. 401

Duæ semiplenæ probationes an vnam faciant. in for. Resp. rei conuen.in gl.iurisiuraodi.num.14. 116

Dux Philippus, & de alijs ducibus.vide in for capitulorum, quando testes producantur ad æternam rei memoriam, in gl.anno curso. 143

Duobus de eadem Re contenden.cui restituenda sit, form.lib.act. real.ver.condemnetis. 45

E

ECclesia Rei immobilis ecclesiasticæ simplex alienatio sine certa solennitate, non tenet.in form.actio.real. in glo. veris. num.48. 33

Ecclesia læsa ex alienatione, quantuncunque solennitate celebrata, restituitur in integrum. ibid.nu.55. 34

Ecclesia an teneatur ad refectionē murorum ciuitatis, & ad expensas custodiæ.in for. lib.in act.real.in gl.iure dominij n.53. 24

Ecclesia succedens priuato, an iure priuati vtatur.in for.lib.quo agitur.ad restitutionem in integrum in gl.eundem,nu.12. 377

Ecclesia decepta in concessione rei emphyteuticæ, an possit petere rescissionem contractus. in for.lib. quo agi.ad ficti præsta.in omni suo.num.5. 390

Ecclesiæ non est ius quæsitum, quantuncunque sit dictum in alienatione, quòd omni anno soluatur tali ecclesiæ.ibid.nu.6. eod.

Ecclesia obligatur ex mutuo. in for.lib. in actione hypothecaria, in gl.mutuo.num.2.& 3. 392

Aedificium, an & quando cedat solo.form.lib.act.real.ver.iure dominij.num.37. 19

Reliqua habes suprà in litera A, in ver. Abbas, & infra in litera S, in ver. solennitas, & in litera T, in ver. Tractatus. & in versi. Transactio.

Editio actorum quomodo à notario fieri debeat? form.pet. cap. instr.ver.cū Anno. post.nu.2. & in materia editionis vide Alex. consi.58.lib.1.in lib.Act forens.Clas.1.Act.8. 167

Effectus rei litigiosæ quis sit.in for. responsionis rei conuenti.in glo.exceptionem.num.4. 204

Emancipatio vide infrà in litera P, in ver.Pater.

Emendare libellum quid sit, & vsque ad quod tempus libellum emendare liceat.in forma libel.in actio.real.in gloss.saluo iure. numero 4.& 7. 68

Emergentia in iudicio quæ dicantur. in for.inquis.in glo.ac ab ei 507

Emergentes, seu incidentes exceptiones quæ dicantur? for.oppos. contra pos.ver.Petens ante omnia, 136

Empyteusis perpetua & feudum in quibus differant. in form.lib. quo.agit.ad reuocat.in feu.in gl.4. nu.5. 302

Emphyteusis ecclesiæ, an trāseat ad extraneos hæredis. in for.libell.quo agit.ad ficti præsta.in gl.recusauit.nu.5.& ibi vide additio sub litera B, in ver.extraneis. 387

Emphyteuta an possit compelli vt fictum soluat, & à re cadat. in form.lib. quo agit.ad ficti præsta. in gl. nec non.nu.1. 389

Emphyteuta tenetur singulis annis canonem offerre, & per triennium negligens soluere iure suo priuatur. in for.lib. quo agit. ad reuocat.feu.glo.2.num.6. 302

Emphyteuta liberatur re tota perempta.in for.lib. quo agit.ad fi. præst.in gl.iouestiuit.num.13. 380

Emphyteuta volente soluere totum fictum anni, ante terminum, an dominus recipere teneatur, in for.lib.quo agit.ad fic.præsta. in glo.omni anno.nu.1. 382

Emphyteuta si ante tempus velit soluere partem quid iuris. ibid. numero 3.

Emphyteuta alienans rem emphyteuticam, potest à domino iure suo priuari.in forma libel.quo agit.ad fict.præsta.in glo.alienauit.numero 1. 382

Emphyteuta reuocans rem alienatam, an excusetur.ibi.nu.1 .eod.

Emphyteuta secundus si velit rem alienare, cuius consensum petat, an primi emphyteutæ, an domini.ibid.nu 4. eod.

Emphyteuta, an possit donare domino irrequisitio.ibid.nu.5 .eod.

Emphyteuta antequam soluat, an possit petere à domino, vt monstret rem propter quam ipse tenetur fictum soluere. in for.lib. quo agit.ad fict.præst.in gl.super solutionis.nu.2. 385.

Emphyteuta referente quæstionem dominij, quid agendum.nu.5. eod.

Emphyteuta si re relicta referat quæstionem dominij, & noluit mercedem soluere, an teneatur.ibid.nu.6. eod.

Emphyteuta, an liberetur fructibus non natis in re emphyteutica in for.lib. quo agit.ad ficti præsta. in glo. recusauit.nu.1. 387

Emphyteuta, an liberetur propter guerram.ibid.nu.2. eod.

Emphyteuta soluens paucis diebus post biennium, vel triennium an audiatur.in forma libel.quo.agit.ad fict.præst.in gloss.fictum. numero 3. 318

Emphyteuta cessans à solutione partis, an expelli possit.ibidem numero 5.

Emphyteuta soluens censum, sed rem deteriorans, an possit expelli.ibid. num.11. eod.

Emphyteuta, an possit alienare melioramenta domino irrequisito.in for.lib.quo agit.ad ficti præsta.in glo. cum omni suo.nu.2 390

Cætera vide suprà in litera D, in ver.Dominus. & in litera R, in ver.Res.

Emphyteuticus quid sit contractus.in form.lib.quo agit. ad reuocatio. feu. in gl.1.nu.7. 305

Lectionis materia, for.lib. pro leg.rei sing.ver.1.nu.265 418

Emptio. Si quid petatur actione ex empto, & similibus, Item actione reali. Item arbitraria, an habeat locum, & quomodo iuretur in litem.in for.li.in act.rea.in gl.& in florenis. n.17. 53

Emens melioraméta domino soluere debet quinquagesimam, & accipere ab eo possessionem. in for.lib. quo agitur ad ficti præsta.in glo.cum omni suo.num.3 390

Emptor quando possit ingredi possessionem rei emptæ, & de constituto. in for. positio.actor.in gl. Item quod præfatus nu. 2. 3. & 4. 158
Emptor à quo res empta fuit euicta, contra quem agere debeat. in for lib. quo agit. ad ced. ratio. tutel. in glo. ac executores. nu. 20. 327
Emptor à quo res fuit euicta per sententiam, agens contra venditorem de euictione. an teneatur, nedum sententiam, sed etiam processum causæ contra se habitũ producere. in forma sentent. diffin. in glo. visaque litis contestatione. nu. 4. 312
Emptor an habeat regressum contra venditorem ad interesse, si reperiat rem subiectam censui, quantumcunque ad mensuram reperiatur in for. lib. in cau. vend. in gl. perticarum. nu. 3. 342
Emptori qualiter succurratur, reperto vitio in re vendita ad pondus vel mensuram ibid. nu. 4. eod.
Emptori timenti de euictione, an venditor teneatur dare fideiussorem. in for. lib. in causa vendit. in gl. promittens. nu. 5. 346
Emptor. Denuncians venditori litem motam, for. declin. iuris. versic. protestans. 85
Emptor debet denunciare sibi esse motam litem, ad hoc vt agere possit de euictione. ibid. nu. 7.
Emptor domus potest conductorem expellere. in for. lib. quo agi. ad fisci præsta. in gl inuestit. nu. 10. 379
Emptor alienata re locata, an teneatur legem locationis adimplere. in for. lib. quo agit. ad fisci præsta in gl. soluere. nu. 5. 385
Emptori non sufficit denunciare venditori, sibi motam esse litem, nisi mittat copiam libelli cum citatorio, & hoc quando creditor suscipit in se omne iudicium. in forma declin. iurisdictio. in glo. protestans. num. 13. 88
Enunciatum. De verbis enunciatiuis vide in for. sententiæ. diffi in gl. visaque. num. 5. cum. seq. 812
Episcopus excommunicatum scienter ad ordines promouens, an videatur ipsum absoluisse. in for. oppo. contra iudi. suspect. in gl nec fuisse. num. 17. 79
Episcopus in quibus casibus possit dispensare cum excommunicatis maiori. in for. resp. rei conuent. in gloss. tanquam, nu. 5. 97
Episcopus an possit prorogare annum officij executori testamen. in form. libel. quo agit. ad re. ratio. tutel. in gloss. ac executores. numero. 11. 326
Epistola. De epistola diui Adriani. in for. lib. contra plures reus deben. in gl. beneficio. nu. 1. 359
Equus alienus, vel nauis aliena, super qua portatur res illicita, an publicetur simul cum dicta re in for. lib. super inlu. peda. in gl. ceciderunt in commissum, nu. 6 219
Equo legato cum sella mortuo, viuente testatore, extinguitur legatum in for. lib. pro leg rei sing. in gl. 1. nu. 92 444
Error in confitendo factus, qualiter reuocari possit. in form. interrog. in act. rea. in gl. compellatis. nu. 13. 6
Error iuris non præsumitur ibid num. 14 5
Distinctio, an error factus in confitendo coram iudice reuocetur, an habeat locum etiam coram arbitro electo cum pœna, & arbitratore. ibid num. 15. eod.
Error probatur ostendendo rem aliter se habere, & qui error, siue facti, siue iuris non nocet etiam maioribus in damnis vitandis, teste Bert. cons. 90. nu 11. nu. 14 lib. 1.
Error in demonstrandis confinibus, tam in contractibus, quàm vltimis voluntatibus non vitiat. in for. lib. in act. rea. in gl. cui cohære. num. 5. 348
Error iustus vel iniustus, & iustissimus, quid sit. in for. lib. respon. rei conuen. in gl. præscriptionis. nu. 11. 108
Error commissus in responsione positionis, an possit reuocari. in for. excipi. contra positio in gl. 1. quòd publica vox. nu. 3. 137
Aes alienum prius debet detrahi, in computatione legitimæ. in form. libelli. quo petit. hæredit. ex testamen. in gloss. ac etiam. numero. 25. 468
Aestimatio rei quando debeatur, cum ipsa res desinit extare per mortem vel consumptionem. in for. lib. in act. rea. in glo. si non extant. num. 1. 49
Aestimatio quando faciat emptionem vel non, & quando res æstimatur. non tamen agatur, vt in casu dotis res restituatur, tunc æstimatio facit venditionem. in forma. libelli. in actio. real. in glo. veris. ac legitima. 29
Aetas hominis quando incipiat. in for. lib. in cau. vend. in glo. de anno Curso. 1400 nu. 1. 338
Aetas Autoris. for. lib. sol pedag. ver. Iacobus. 357
Aestimatio rei qualiter fienda sit. in for. lib. in causa vendi. in glo. pro precio. nu. 5. 340
Et, copula cuius sit uirtutis. responsio. in for. rei conuenti. in glo. præscriptionis. num. 11. pag 103. & in form. lib. pro lega. rei singul. in glo. 1 num. 89. 444
Et, copula ordinem denotat. in for. lib. quo agit. ad re. feu. in gl. nec superstitibus. nu. 5. 309
Et, copula quando resoluitur in vel. vide in for. lib. quo agit. ad fi. solutio. in gl recusat. num. 7. 387
Et cætera, verbum, quomodo extendatur. vide in for. li. pro turb. pos. in gl. contra & aduersus nu. 1. 427
Euictio. Ex quacunque causa mouenda agitur de euictione regulariter in forma libelli in causa venditio in gloss promittens. numero. 2. 345
Necessaria ad hoc vt agi possit de euictione. ibid. nu. 9. eod.
De euictione an agatur, si facta diuisione inter cohæredes aliqua res euincatur. in for. lib. pro hære. vel re sing. di. in gloss. communiter. num. 16. 513
Cætera vide supra, in ver. Emptor.
Exceptio rei iudicatæ, an obstet, lata absolutoria contra consequentem causam dominij tantũ, si velit prosequi causam quasi dominij. in forma. libelli in actio. real in glo. iure dominij numero. 17. 82
Exceptio declinatoria iudicij quando opponitur. in forma. declinatio. iurisdictio alicu. iudic. in gloss. 1. nume. 1. 76
Exceptio declinatoria, si quis in instrumento promisit, quòd vbique locorum, & coram quocunque iudice possit conueniri, an opponi possit. in for. declina. ali. iud. in gl. nec fuisse. nu. 2. 77
Exceptio incompetentiæ omissa ante litem contestatam, an postea possit opponi. ibi. nu. 4. eo.
Exceptio suspecti iudicis, opponitur conditionaliter. in for. declinatur. alicu. iud. in gl. & in quantum. nu. 1. 77
Exceptio incompetentiæ & suspicionis possunt etiam iure opponi. ibid. nu. 5. eo.
Exceptio suspicionis in quo differat ab exceptione incompetentiæ in for. decl. ina iur. alter. iudi gl iudicem. nu. 1. 83
Exceptione suspecti opposita, infra tres dies arbitri sunt eligendi. ibi num. 5. eo.
Exceptio suspecti est opponenda in principio litis ibi. numero. 7. eodem.
Exceptiones, coram eodem iudice sunt proponendæ, coram quo libellus est productus. in for. responsio. rei conuen. in gl. 1. 90
Exceptio tu non es procurator, est opponenda in litis exordio, ante litis contesta. in for. responsio. rei conuen. in glo ss. Simoninus nume. 3. 94
Exceptio litis pendentiæ tantum operatur, quoad impediendum processum, quantum exceptio rei iudicatæ. in for. responsio. rei conuen. in gl. exceptionem nu. 1. 106
Exceptio excommunicationis potest in quacunque parte iudicij opponi in for responsio. rei conuen. in gloss. excommunicationis: num. 1. 105
Exceptio rei iudicatæ quando habeat locum. in for. respon. rei conuen in gl. rei que iudicatæ nu. 1. 106
Exceptionis reique iudicatæ, transactionis & rei finitæ, quæ sit natura. ibd num. 3. eod
Exceptionis præscriptionis sit natura. in for. responsio. rei conuent. in gl. præscriptionis nu. 1. 106
Exceptionis iurisiurandi, quæ natura sit in for. resp. rei conuen. in glo iurisiurandi. nu. 1. 115
Exceptio doli quotuplex sit. ibid, nu. 11.
Exceptiones peremptoriæ opponuntur ad duplicem effectum, aut ad impediendum processum, aut ad merita causæ. in for. resp. rei conuen. in gl. quo ad impediendum nu. 1. 110
Exceptiones quæ opponuntur ad impediendum processum quæ sint ibid. num. 2. eod.
Exceptio omnis impedit processum qua opponitur ius actori non esse ibid num. 3. eod.
Exceptiones oppositæ ad impediendum processum statim probari debent. ibid. num. 4. eod.
Exceptiones impedientes litis processum, quæ non tangunt merita causæ, quæ nam sunt. ibi nu. 6. eod.
Exceptionis expensarum quæ sit natura. in for. respons. rei conuen. in gl. exceptionem. nu. 1. 128
Exceptio. Quæ sit vtilis generalis reseruationis exceptionis in form. resp. re. conuen. in gl saluis alijs. nu. 1. 128

Exceptio

I N D E X.

Exceptio non nu. pec. quando, & quomodo opponenda, & quib. competat, for. respon rei, ver. saluis. post num 4. for. lib. hypot. ver. mutuo num. 9. 391
Exceptio quælibet peremptoria admittitur vsque ad sententiam. ibid. num. 2. 114
Exceptionum quot species sint. ibid. nu. 3. eod.
Exceptiones dilatoriæ quot sint ibi. nu. 4. eo.
Exceptio diuisionis, an sit dilatoria, vel peremptoria ibidem, numero. 5. eod.
Exceptio peremptoria quando opponatur ibi. nu. 6. eod.
Exceptio peremptoria quando probari possit. ibi. nu. 7. 115
Exceptiones plures contrariæ an simul proponi possint. ibi. numero 11. eo.
Exceptio competens reo principali, an porrigatur ad eius fideiussorem. ibid num 14. eod.
Exceptio competens actori, an competat eius successori ibid. numero. 15. 115
Exceptio compensationis, an obstet successori. ibi. nu. 16.
Exceptionibus quibuslibet, an possit renunciari. ibi nu. 17. eod.
Exceptiones emergentes, vel incidentes, quæ dicantur. in form. excip. contra posi. in gl. petent, nu. 1. 136
Exceptio notarij, quando frequentius opponatur. in form. opp. contra instru. in gl. non fuit. nu. 1. 183
Exceptiones quæ impediant litis executionem. in for. execu. senten. dif in gl. 1. nu. 5. 231
Exceptione opposita contra nuncium exequentem, ipse potest executionem tardare. in forma execut. senten. diffin. in gl. P. publico nuncio. num. 1. 236
Exceptio doli contra agentem ex sententia arbitri potest opponi. si dolus interuenit ipsa re, quamuis, non appelletur in for. lib. quo agi. ad pœ. ex compromis. in gl. dicere. nu. 1. 146
Exceptio excussionis quando opponatur. in for. resp. lib. in act. hypot. in gl. exceptionem nu. 1. 418
Exceptione excussionis proposita, iudex non procedit in principali causa decisa, pendente huiusmodi cognitionis tempore instantiæ causæ principalis, non currit iudici, nec partibus. ibid. nume. 3. eodem.
Exceptio præscriptionis non solum excludit personam rei à domino, sed etiam à iure hypothecæ. in for. responsi. lib. in actio. hypothe. in gl. exceptionem. nu. 1. 414
Exceptio cedendarum, an obstet, si ille contra quem est facta cessio fuerit liberatus à creditore, quare non est soluendo, in for. respon. lib. in act. hypot. in gl. cedente. nu. 3. 417
Exceptionem habenti, an competat ius agendi, vt liberetur per pactum vel acceptationem. in for. lib. pro leg. rei. singul. in glo. 1 nu 148. 417
Exceptiones legitimæ sunt admittendæ in for. lib. quo petit hære ex testa. in gl. contradictionibus. nu. 1. 440
Exceptio fui accusatus alias, an sit impeditiua secundæ accusationis. in for inqui. in gl 1 no. 8. 487
Exceptio non numeratæ pecuniæ, de hac exceptione, vide in for. lib. in act hypot. in gl. mutuo. per tot. 591
Excipere de iure tertij quando liceat. for li act. negat. ver. spectat. 150
Excipi pôt. de restitutione data, & non de danda. in for. lib. quo agit ad restit. in integ in gl eundem num 9. 377
Cætera vide supra in litera D, in ver. doli. exceptiones, & infra in litera I, in vers Iudex. in litera, R, in ver. Reus, & in litera S, in ver. Sententia.
Excommunicatio quid sit & quotuplex. in for. responsio. rei conuent. in gl. tanquam. nu. 1. 97
Excommunicatus quibus priuetur, for. lib. act. rea. ver. veris pag. 31
Et an possit esse testis, for. Iuramenti testium. ver. protestante. num 10. 155
Excommunicationis exceptio quando, & quo casu opponi possit, for. resp. rei conuen. ver. excommunicationis. 105
Excommunicatus, an possit contrahere, & facere testamentum. in for. lib. in act. rea. in gl veris ac legitimis. nu. 31. 31
Excommunicatio quot modis infligitur. ibid nu. 5.
Excommunicationis quis sit effectus. ibid. nu. 6.
Excommunicatus an possit esse testis in instrumento. in form. oppo. contra instr. in gl. alijsque de causis. nu. 2. & 3. 186
Excommunicatus, an possit contrahere in for. lib. in act. rea. in gl. veris legitimis. nu. 31. pag. 31. & in for. iura. testi. in gl. protestante num. 13. 156
Excommunicatus an possit facere testamentum. in d. gl. veris ac legitimis, nu. 31. sub litera A, & ibi. vide additio. meam. in form resp. rei conuen gl. tanquam publice. nu. 15. pag 97. & in for. oppos. contra instr. in gl. alijsque de causis. nu. 1. 187
Excommunicatus incurrit etiam alias pœnas à iure inflictas. in form. respon. rei conuen. in gl tanquam. nu. 9. 98
Excommunicatus ab agendo repellitur in for. iura. testi. in gl protestante num. 10. 116
Excommunicatus in testamento potest esse testis. ibidem numero. 10, eodem.
Cætera vide suprà in ver. Episcopus, & infrà in litera I, in ver. irregularitas in litera R, in ver. Regula. & in litera S, in vers. Suspensio.
Excussio Excussionis materia difficilis est. in for. respon. lib in actio hypot. in gl exceptionem. nu. 1. 418
Excussio quid sit. ibi. nu 4. eod.
Excussio quibus casibus fiat. ibi. nu. 5. eod.
Excussio quando fiat. ibi. nu. 6. eo.
Excussio quando cesset ibi. nu. 7. 8. 9. 10. & 11. eod.
Excussio post excussionem personæ, quando fiat. ibi. nu. 13. 418
Excussio in quo loco fiat. ibi. nu. 15. eod.
Excussionis quæ forma sit. ibi. nu. 16. 418
Excussio ad instantiam vnius creditoris, an prosit alijs eiusdem debitoris creditoribus ibid. nu. 24. eod.
Excussio contra possessorem rei obligatæ, non præiudicat alijs possessoribus non citatis. ibi. nu 25. eod.
Excussio bonorum, an sit necessaria, antequam perueniatur ad incarcerationem. in for. executio sent. diffi. in gl. 1. nu. 21. 259
Reliqua vide suprà in litera C, in versi. Citatio. & infrà in litera I, in ver iudicium in litera N, in ver. Nuntius. in litera O, in versi Opponens: in litera P, in versic. possessor. & in litera S, in versic. Sententia.
Executio. Desinente reo possidere vel lata sententia, vel lit. penden. an executio fieri possit sine nouo processu contra reum successorem. in for lib. in actio. rea in gl tenet & possidet nu. 5. 16
Executio contra procuratorem admissum, & condemnatum. an fiat. in for. respon. rei conuen. nu. 1. 94
Executio, an fieri debeat contra procuratorem. in for. respon rei conuen. in gl Simonius, num. 1. & in for. executio. sententiæ diffin in gl num 29. 234
Executio aliquando est laboriosa. in for. execut. senten diffin. in gl. 1. num. 1. 230
Executio sententiæ latæ super confessione, vel instrumento quomodo retardetur, for. exec. sent. ver. sapiens. nu 10. 233
Executionis quis sit iudex competens. ibi. nu. 2. eod.
In executione an procedatur per viam præcepti. ibi. nu. 3. 230
Executio qualiter fiat, re existente in alieno territorio, super qua lata est sententia. ibi. nu. 15. 231
Executio sententiæ, an possit committi parti. in for. execu. sent. diffi. in gl. P. publico nu. 2. 236
Executio sententiæ, an habeat instantiam vt causa principalis. in for. exec. sent. diffi. in gl faciendo. nu. 3. 238
Executor proponens pignora venalia, an habeat fidem de pretio in for. exec. sent. diffi. in gl P. publico nu. 6. 236
Executore excedente debitum modum exequendi, & qualiter succurratur. ibi. nu. 8. eo.
Contra executorem exequentem excessiuè propter ignorantiam, qualiter succurratur. ibi. nu. 10. eo.
Executor quotupliciter sumatur in for. lib. quo agit. ad red. ratio. tutre. in gl. ac executores nu 2. 315
Executores testamenti, an sint similes tutoribus. ibi. nu. 1. eod.
Executores qui esse possint. ibid. nu. 3. eo.
Executores, an habeant actionem contra scriptum hæredem, pro executione fienda. ibid. nu. 4. eo.
Executores qualem potestatem habeant, pauperibus institutis hæredibus. ibi. nu. 5. 316
Executorum officium quanto tempore durat. ibi. nu. 7. eod.
Executores, an possint ante aditam hæreditatem exercere officium suum, hæredibus scriptis non adeuntibus, ibi. nu. 13. 317
Executores habentes potestatem alienandi, an possint permutare. ibi num. 15. eod.
Executores, an possint deputata ad certum vsum, in alium vsum conuertere. ibi. nu. 16. eo.
Executores, an transferant dominium, in emptorem sine consen-

su

sij hæredir, cum habeat potestatem alienandi.ibi.nu.17. eo.

Executoribus vendere volentibus, an hæres sit cogendus exhibere res ibi.nu.19. eod.

Executorum officium quantum ad hæredem est necessarium.ibidem.num.19. eo.

Executores, an possint bona uendere habita fide de pretio antequam decurrat tempus anni.ibi.no.20. eod.

Executores, an possint procuratorem constituere.ibidem.numero.21.eodem.

Executor ad distribuendum inter pauperes, an possit eligere filium spurium testantis, tanquam pauperem ibid.nu.22. eod.

Executores deputati ad male ablata, an possint soluere alia debita ea causa.ibi. num.23 eo.

Executor vsque ad quod tempus compellatur reddere rationem, ibid.num.24. 504

Executorum libris in reddenda ratione, an cedatur. ibidem numero.25 eodem.

Executore dato, super construenda capella, cuius non est tenta ratio qualiter ratio.ibi.nu.26. eo.

Executore vno mortuo ex pluribus executoribus, ad quem eius potestas deferatur.ibid.nu.27.

Executor vltimæ voluntatis habet actionem exigendi alimenta in for.lib.pro leg rei sing.in gl.nu.16. 447

Reliqua vide supra litera A, in ver. Annus & in ver.emptor.

Executori solo aliquid referenti an sit credendum.in for.respon.lib.in act hypot in gl.exceptionem.nu.17. 421

Exempla per quæ cognoscitur quæ sint noua capitula, ex veteribus originem trahentia. in form. opposi. contra test. in gloss. suntque num.8. 163

Exemplaris substitutio, quare dicitur in for.lib.quo agitur ex substi.in gl.exemplariè, no.1. 496

Exemplaris substitutio, an contineatur in vulgari vel pupillari tacita mentecapto.ibi.nu.9.

Exemplaris tacita, an in expressa pupillari contineatur.ibid num.10 eodem.

Exemplaris tacita, an matrem excludat.ibid.nu.11.

Exemplaris substitutio quæ necessaria habeat.ibi nu.12 eo.

Exemplariter, an substituatur muto, surdo, & prodigo.ibidem.num.2, 460

Exemplariter substituere qui possint. ibid nu.3. eo.

Exemplariter substitui quibus possit.ibid.nu.4. eod.

Exemplariter substitui quæ personæ possint.ibid.nu.6.

Cætera habes infrà in litera S, in vers. Substitutio exemplaris, in ver. Substitutus exemplariter.

Exhæredatio vt teneat, debet in testamento esse inserta causa legitima in for.lib.quo petit.hære ex testa in gl.ac etiam.nu.23. 569

Exigens vectigal indebitum, qua pœna teneatur.in for.lib.super solui.peda in gl.ceciderunt.num.9. 359

Existentia sui hæredis, an sicut confirmat tabulas pupillares, ita etiam annullet & confirmet substitutionem vulgarem in for. lib.quo agitur ex substi. in gl.substituti vulgariter.nu 20 498

Existentia sola sui hæredis, an confirmet pupillarem substitutionem in for.lib. quo agitur ex substi. in gl.pupillares. nu.15. 484

Expensæ factæ in studio, an possint fratri imputari in quartam.in for.lib pro hære.vel re sing.diui in gl.communiter nu.20. 508

Expen.cuius mitten.sit quando absenti à loco iudicij mittitur pro respon.pos.notar.iuramenti & simili, vel pro examinan, testib.for.opp.contra testes post pub.ver., & non iurati. est form, excip.contra pos ver.1. 165

Expensæ factæ circa vxorem filij, an conferantur, si velit frater. ibid.nu.102.& seq. eod.

Expensæ in re dotali, an possint deduci per hæredes viri.in for. lib.quo vxor.agit ad dot.in gl.ac etiam.nu.3. 291

Expensæ de fructibus semper sunt detrahendæ.in.form.lib.quo vxor agit ad dot in gl tanquam bona nu 7. 595

Expensæ vtiles & necessariæ, si vasallus priuetur feudo, an sint restituendæ.in for.lib.quo agitur ad re.feu.in gloss.nec superstitibus.num.15. 310

Expensæ litis, tam in ciuilibus, quàm in criminalibus debentur, in for lib.in act.rea.gl.& expensis.nu.1. 56

Expensæ litis ex quibus causis debeantur.ibi.nu 3. eod.

Expensæ litis, an petantur iure actionis, vel officio iudicis.ibid. nu 4. eodem.

Expensæ probantur per iuramentum partis, adhibita iudicis moderatio ibid nu.10. eod.

Expensarum species quot.ibi nu.2. 58

Expensis à parte non petitis, nunquid ad illas possit iudex officium suum exercere.ibi.nu.7. 56

De Expensis factis in rebus hæreditarijs. vide in form.lib.quo petit hære.ex testa in gl ac etiam realiter. 466

Cætera vide supra in littera C, in ver. Conuentus. in littera D, in vers.Delegatus. & infrà in litera F, in ver.Fructus.in littera I, in vers.iudex.in litera P, in ver. Pars.in ver. Promittens.in litera T, in ver. Taxatio, & in litera V, in ver. victus.

Expulso quasi possessione iuris incorporalis, an competat interdictum vnde vi, form.libel.in causa spolia. possess in gloss.& nu.12. 420

Extraneo dotanti, an competat actio dotis. in form.lib.quo vxor agit ad do.in gl procuratorio nomine.nu.5. 272

Extraneo obligato ad restitutionem dotis, & vergente ad inopiam, mulier agere potest in for.lib quo vxor.agit ad dotem.in gl.vxor quondam Domini Thadæi.nu.12. 284

F

FAciens positiones non debet facere positiones contrarias, quemadmodum nec respondens, debet contraria respondere.in for positio.act in gl.postquam.nu.5. 125

Faciens positiones debet iurare de calumnia si petatur. in for.positio.actor.in gl ponit 1.n.3. 125

Faciens inuentarium conseruat omnia à defuncto sibi debita. in for li.quo petit.hære.ex testa.in gl.purè.nu.12. 458

Facta in vno loco faciunt fidem in alio.form.lib.quo petit.hæred, ex testa.in gl.vallatum.nu.5. 461

* Facta prohibitione à testatore cum causa, vel contemplatione certæ personæ, ne res alienetur, instituendo alium hæredem, an videatur alienare.in form.lib. in act.rea.in glo.veris ac legitimis.numero 22. 19

Factum procuratoris an noceat domino.in for.resp.rei conuen.in gl Simonus nu.7. 95

Factum alienum promittens, an obligetur, in for.lib. quo agi ad pœn.ex compro.in gl occasione.nu.3. 245

Factum vnius plurium reorum credendi, an noceat vel prosit alteri.in for.lib.contra plures reos deben. in gl quilibet. n.7. 357

Facultas impediendi conditionem an transeat in hæredem legatarij, aut in hæredem instituti sub conditione.in for.lib.pro leg. rei sing.in gl.1.nu.13. 438

Falcidia an de legatis detrahi possit, & quando possit prohiberi à testatore, in for.lib. pro leg.rei sing.in gl.1.nu.3 & 4. 437

Fama debet præcedere inquisitionem. in for.inqui.in vers.fama. num.1. 437

Fama quotuplex sit in for.positio. acto.in gl.Item quòd de prædictis.nom.1. 150

Fama quid sit ibid.nu.5. eod.

Fama quæ allegatur in quo loco esse debet.ibid.nu 4. eo.

Fama oriri debet à personis honestis & fide dignis.ibid.nu.7.

Fama an faciat semiplenam probationem.ibi.nu.12, eo.

Famæ quis & qualis sit effectus.ibi.nu.10. eod.

Famam quot homines faciunt.ibi.nu.6. eo.

Falsitas Quando & quomodo super falsitate sententiæ, & instrumenti possit agi ciuiliter & criminaliter. in for.lib. quo agit.vt rescindatur sententia, in gl.qualis qualis, nu 1. 239

De falsitate quæritur etiam per officium iudicis. ibidem numero 4. 220

Falsitas vnius instrumenti, nunquid deroget cæteris instrumentis ab eodem notario factis.in for. oppo.contra instru.in glo. alijsque de causis nu.7. 157

Falsum committitur, vbicunque veritas immutatur. in for.inr. test.in gl & falsitate.nu.1. 152

Falsum quot modis committitur.in for.lib.quo agit.vt rescin.sententia in gl.procurauit.nu.1, 239

Falsus procurator, tutor, curator, vel prælegatus, reddit sententiam nullam.in for.sent.diffi.in gl.1 nu.16. 208

* Falsus testis à quo puniendus, for.iuramenti testium. ver.& falsitate. nu.4 & quomodo committatur falsum. 152

* Falsa causa in lege adiecta, an impediat legis effectum. in for. sent.diffio.in gl.1.nu.51. 210

* Falsi quot modis agatur.in for.lib.quo agit.in gl. qualis qualis petitionis.num.1. 55

Falsi suspicio quando pro plena probatione habeatur? for.oppo. contra

contra instr.vers.dignoscitur.nu.3. 184

Cætera in materia falsitatis, vide infrà in litera I, in vers.instrumentum. Iudex, Ius.in litera N, in ver.Notarius.in litera P,in ver.Pœna.Producens in litera S, in ver.Solicitans.in litera T, in ver.Testi.& in litera V,in vers.Veens.

Familiaris vide suprà,in literà D, in ver.Delictum.

Feudum quid sit. in for. lib.quo agit. ad reuocatio.feu. in glo.1, num.2. 303

Feudum in re mobili non constituitur ibi.nu.3. eod.

Feudum & emphyteusis perpetua in,quibus differant.ibidem numero.5. eod.

Feudum quot modis acquiratur. in for.lib. quo agit.ad reuoca. feu.in gl.inuestiuit.nu.1. 303

Feudum nobile minus nobile, & ignobile quod sit.in for.lib.quo agit ad re.feu.in gl.ac nomine.nu.1.& 9. 304

Feudum ecclesiasticum,& seculare quid ibi.nu.2. eod.

Feudum antiquum paternum,nouum paternum,&c. quid.ibi.numero 3. eod.

Feudales causæ per quæ iura decidantur? for.lib.pro reuoc.feud. ver.nec superstitibus.post nu.10. 360

Feudum masculinum & fœmininum quid ibi.num.4. eod.

Feudum cum sacramento fidelitatis, & sine, quid.ibi.nu.5. eo.

Feudum purum & conditionale,quid.ibi.nu.6. eod.

Feudum perpetuum,& temporale quid ibid.nu.7. eo.

Feudum habens propriam naturam, & impropriam quid sit.ibid. nume.8. eod.

Feudum diuisibile & indiuisibile quid.ibi.nu.9. eod.

Feudum transitorium ad masculos etiam ad ipsos & fœminas.ibi. num.10. eod.

Feudum transitorium in omnes filios eiusdem gradus,& transitorium in primogenitum tantum ibid.nu 13.

Feudum an à quolibet dari possit ibi.nu.15. eo.

Feudum de quo fuit facta inuestitura, tam pro se quàm pro hæredibus,tam masculis quàm fœminis,an semper fœminam excludat, masculo aliquo superstite. in for.lib. quo agit.ad re feu.in gl.nec superstitibus num.1. 309

Feudum proprium & rectum,ad masculos transit feminis exclusis.ibid.num 1. eod.

Feudum in fœminas regulariter non transit, nisi in certis casibus ibid.num.5.

Feudum cui applicetur, secuta priuatione feudi, propter causam legitimam,ibi.num 27. 313

De feudo inuestiri,an quælibet personæ possint,in for. lib. quo agi.ad re.feu.in glo.ac nomine, nu.14. 304

* Feudalis causa,coram quo tractanda, for. declin. iurisd. ver.nec esse post nu.7. 77

Cætera habes suprà in litera A, in ver. Alienatio. in litera C, in ver. Causa legitima & suprà in litera F, in ver. Filius,Frater.in litera I,in ver.Inuestitura. Ius, & in litera V, in vers.Vasallus.

* Fictus pro tempore præterito & futuro quomodo peti possit, for.lib act.rea ver.deducendo,nu.3. 66

Fictum: De ficti solutione, vide for.li. quo agit.ad fict.solutio. per tot. 385

Fictum quis soluere tenetur, si testator legauit fundum, pro quo debetur fictus.in for li. pro leg.res sing in gl.1.nu.20. 410

Fideicommissum De fideicommissis ac legatis,vide in ple.in for.libe pro leg.res sing per totum. 408

Fideicommissarius vniuersalis,an teneatur facere inuentarium.in for.lib.quo petit.hære.ex testa.in gl puré.nu.14. 429

Fideicommissarius vniuersalis, an sit legitimus contradictor. in form lib.quo petit.hære ex testa.in gl.iniuste nu.4. 434

Fideiussor quando possit esse testis debitoris. in for. oppo.contra test.in gl.in facto nu.5. 165

Fideiussor qualiter sit in for.lib contra plures reos debendi. in gl.intercesserunt.nu.1. 358

Fideiussor nolens vti beneficio diuisionis, an possit petere cessionem actus contra fideiussores & principalem. ibidem nume.3. eodem.

Fideiussor se tuetur defensionibus ibid.nu.4. eo.

Fideiussor constituens se principalem debitorem,an vtatur beneficio excussionis. in form.lib.contra plur.reos deben. in gloss. beneficio.num.3. 359

Fideiussor si vult persistere in obligatione debet consentire prorogationi termini factæ per debitorem. in for.lib.cont. plures reos deben.in gl.solutionem nu.2. 361

Fideiussor qua cautela liberetur ibi.num.3. eod.

* Fideiussor in causa cri.for.inqui.ver.hæc est,nu.29. 489

Fideiussor datus pro dote restituenda, an obligetur. in form.lib. quo vxor agit ad do.in gl.solenniter.nu 3. 293

Fideiussorem, an venditor teneatur dare emptori. in form.lib.in causa vendi.in gl.promittens.nu. 5. 346

Fideiussori an noceat mora debitoris. in form.lib.contr.plu.reos deben.in gl.solutionem.nu.1. 301

Fideiussores in quantum teneantur. in form.lib.cont.plu. reos deben.in gl.intercesserunt.nu.2. 358

Fideiussores non vtentes exceptionibus debitoris an habeant regressum contra debitorem.ibi.nu.5. eod.

Fideiussoribus datis semel per reum de comparendo & iudicatum soluendo,si citatus nolit comparere,quid agendum.in for. in qui.in gl.1.num.20. 528

Cætera,vide suprà in litera C,in vers Cautelam.

Fides bona vel mala quomodo probetur. in for resp. rei conu. in gl.n præscriptionis.nu.16.& 17. 109

Fidem habere de pretio, an habeat executor proponens pignora venalia.in for.exec.sent.diffi.in gl P.publico.nu.6. 236

* Feriarum tempore lata sententia est nulla, for.appel.ab interlocu.ver. die feriata. 204

Fideles quibus esse debeamus. in for.lib. quo agit.ad reuoc.feu in glo.coram vobis.nu.1. 303

Fieri quæ possunt in causa principali, possunt fieri in causa appellationis.in for.hypoth.in gl exceptionem.nu.14. 410

Fieri in re communi,an quid possit inuito socio.in for.lib.pro hereditate vel re singulari diuidenda gl.n. & in futurum.nu.1.3.4. 5.& 6. 516

Filiatio morte patris non extinguitur, nec eius nomen perditur. in for.oppo.contra instr.in gl.alijsque nu.6. 187

Et plura de filiatione.vide form.libel..ex testamento.ver.ac etiam. eodem.

Filia dotata,an sit exclusa,filio masculo instituto herede,quamuis inuestitura sit facta pro se & filijs masculis & fœminis. in for.li. quo agitur ad ficti præsta.in gl.recusauit.nu.8. 387

* Et for.lib.test.ver.ac etiam

Filia cui pater legauit ducenta pro dote, & postea eam maritauit. & dedit ei centum nomine dotis, an possit residuum petere.in for.lib.pro leg.res sing in gl 1.nu 76. 443

Filia cui pater pro ea maritanda centum reliquit, maritata à fratre vniuersali hærede,an possit illa centum petere.ibidem.numero.77. eod.

* Filia, quæ recepit centum pro sua legitima, potest petere augmentum super excrescentiam facultatum patris.for. lib.pro lega.versi.coram.num 48 & quid de filia instituta in re certa,& iussa nil amplius petere,for.li.ex test.ver.in omnibus nu.5. 499

Filia cui pater dotem reliquit, & quoties illam perdiderit, per suos hæredes denuo maritetur, an dote semel deperdita, iterum dotari debeat ibi nu.78.

Filia instituta in re certa,an non obstante prohibitione testatoris, possit petere doté maternam. in for.lib.pro pet.hære.ex testa. in glo.in omnibus nu.7. 439

Reliqua habes infrà in litera S,in ver.Statutum.

Filius in potestate constitutus in testamento potest esse testis. in form.iura.testi.in gl protestante.nu.22. 156

Filius contrahens cum patre, form.libel.actio. real. versic.veris. numero.13.

Filius notarius,an possit tradere instrumentum, de re pertinente ad patrem.in for.opp.contra instr.in gl.alijs nu.12. 187

Filius quibus excluditur a successione feudi.in for.lib.quo.agi.ad re.feu.in gl.nec superstitibus.nu.6. 309

* Filij & patris an & quando consistat obligatio, for.lib.act.rea. ver.veris.nu.13. 29

Filij fratris cum patruo æqualiter succedunt in feudum.ibid.numero.13. eod.

Filij possunt agere contra patrem dissipatorem ad repetendam doté mortua matre sua.in for.li.quo vxor agit ad do. in gl.procuratorio.num.7. 280

Filij in dote aduentitia anteferuntur patri.ibi.nu.4.

Filio recipiente dotem patre consentiente, an pater sit obligatus ad restitutionem.in for.libel. quo vxor agit ad dot.in glo.vaut. nu.17. 282

Item quid iuris quando sine iussu patris recipit.ibi.nu.18. eo.

Filio petente dotem patre præsente, vel nudum consensum præstante,

stante, an pater tali præsentia sit obligatus ad restitutionem dotis ibidem num. 19. eod.

Filius, si sit emancipatus à patre, & pater vergat ad inopiam, an posit dotem repetere, ibi. nu. 25. 283

Filij quales sint qui nascuntur ex matrimonio minus legitimè contracto. form. libell. quo vxor agit ad don. in glo. matrimonium. num. 3. 286

Filij vtriusque matrimonij qualiter inter se faciant diuisionem. in for. libelli quo vxor agit ad dot. in gloss. dictæ dominæ. numero. 12. 293

Filii ex primo matrimonio, an in casu statuti possint saltem repetere legata, vltra dotem per patrem suum, quæ mulier dederat secundo viro in dotem. ibi. nu. 13. eod.

Filiis institutis, mulier relicta vsufructuaria, de subtilitate iuris consequetur vsumfructum. in for. lib. quo vxor agit. ad dot. in gl. donec vitam. num. 6. 299

Filio & extraneo hæredibus institutis, quid iuris in superiori casu. ibid. num. 7. eo.

Filio instituto & extraneo substituto, & relicta vxore vsufructuaria, & eueniente casu substitutionis, an mulier plenum vsumfructum cõsequatur. ibi nu. 8. eo.

Filio volente reuocare donacionem patris, an sit necessarium proponere querelam inofficiosę donationis. in form. libel. quo agit pro do. in gl. irreuocabiliter. nu. 4. 367

Filius an posit reuocare vendiciones factas per patrem in præiudicium suum. ibid. nu. 7. eod.

Filius institutus & agnoscens hæreditatem, an posit reuocare donationem patris ibi nu. 8. eod.

Filii an possint tenere rem emphyteuticam, si repudierint patris hæreditatem ratione inuestituræ factæ patri, pro se & filiis suis in form. lib. quo agit. ad si. præst. in gl. recusauit nu. 6. 387

Filius familias potest esse procurator. in for. resp. lib. in act. hypoth. in gl. in patria. nu. 1. 408

• Filius fam. habens liberam administrationem, an donare posit for. lib. ad vsumfr. ver. procuratorio. 256

Filium natum ex damnato coitu, pater alere non tenetur. in for. li. pro leg. rei sing. in gl. 1. nu. 126. 279

Filii patrem & matrem alere tenentur. ibi. nu. 118.

Quid si dubitetur, an sit filius qui alimenta petit. ibi. nu. 123. eod.

Filius defuncti, de legatis detrahit eius legitimam. in for. lib. quo petit. hær. ex testa. in gl. pure instituit. nu. 10. 458

Filius acceptans patris legatum, an posit dicere testamentum patris nullum quia non est in eo institutus. in for. lib. quo petit. hæred ea testa in gl ac etiam. nu. 4. 457

Filius descendens per fœmininam lineam, an posit dicere testamentum aui materni nullum. ibi. nu. 6. eo.

Filius institutus in bonis alienis, & extraneus in propriis, an possit annullare testamentum patris. ibi. nu. 8. eo.

Filius de necessitate non instituitur in ciuitate Papiæ. ibi. nu. 9. ver. ex præmissis. eod.

Filio præterito & mortuo, antequam impugnet testamentum patris, an testamentum confirmetur, vel nullum maneat. num. 11. eod.

Filius, ob delictum patris: an & quando puniendus, for. inqui. uer. transeat. num. 5. & 6. eod.

Filius est dominus bonorum paternorum etiam viuente patre. in for. lib. pro hær. ab intest. del. in gl. nullisque. nu. 1. 472

Filii si ex omni causa repudien. tam ex testamento quam ab intestato, adhuc priuilegio speciali volentes infra terminum adire audiuntur. ibi. num. 2. eod.

Filiorum quot sunt species. ibid. num. 4. eod.

Filius vt sit naturalis tantum, quæ concurrere debeant. ibid. num. 5.

Filii qualiter succedant ascendentibus ab intestato defunctis. ibid. num. 6. eod.

An sit differentia inter filios succedentes ascendentibus in modo succedendi ibid. num. 7.

Filii adoptiui qualiter succedant ibid. num. 11 eod.

Filius adoptiuus præteritus, an rumpat testamentum. ibidem numero 11. eod.

Filii naturales qualiter succedant. ibid. num. 13. eodem

Filius spurius, an possit per patrem pupillariter substitui filio legitimo & naturali ibid. nu. 21.

Filius spurius, an excludat substitutum, in for. lib. quo agi. ex substi. in gl. decederet nu. 4. 503

Filij naturales quot modis efficiantur legitimi. in for. lib. pro hæredit. ab intesta. dela in gl. nullisque nu. 30. 474

Filius naturalis vt quis sit, quæ requirantur. ibi nu. 19. eod.

Filij spurii qualiter succedant, in for. lib. pro hære. ab intesta. dela. in gl. nullisque, nu. 55. 478

Filio naturali tantum pater potest hodie substituere, non autem pupillariter, in for. lib. quo agit. ex substit. in gl pupillariter. numero 9. 484

Filio decedenti, matre & patre superstitibus, quis succedat, in for. pro hær. ab intest. dela. in gl. nullisque. nu. 23. 418

Filio decedente matre sola superstite quis succedat. ibid. nu. 34 eod.

Filii fratrum, an veniant ad successionem fratris defuncti cum eorum ascendentibus. ibi. nu. 36. 447

Filii aliorum fratrum venientes ad successionem patrui, qualiter succedant. ibid, nu. 38. eod.

Filio pupillo hærede instituto, mortuo in vita testatoris, substitutus an admittatur virtute substitutionis, in for. lib. quo agit. ex substitu. ex gl decederet. nu 8. 503

Filii succedentes, olim non tenebantur quartam conferre, in for. lib. pro hær. vel re sing. diui. in gl. communiter, nu 24. & 25. 509

Filius restituere grauatus, an posit detrahere duas quartas, videlicet legitimam & Trebellianicam, in for. lib. quo agi. ex substi. in gl. ac per fideicommissum nu. 6. 480

Filius, an posit petere suam legitimam in bonis publicandis, in for. inqui. in gl. transeat in exemplum. nu. 2. 540

Filius an posit retinere feudom & patris hæreditatem repudiare, in for. lib. quo agi. ad re. feu. in gl. nec superstitibus, num. 6. & ibi vide addi. meam in litera B. 309

Filio in pupillari ætate defuncto qualiter succedat mater, quæ transit ad secunda vota. quando est sibi saluum ius succedendi ab intestato. for. lib. in quo agi. ad redeun, ratio. tutelæ, in glo. in suo nu. 5. 519

Filiorum appellatione qui contineantur, in for. lib. quo agi. ex substi. in gl. decederet. nu 7. ver. deinde quæritur. 503

Filii succedentes, olim non tenebantur quartam conferre, in for. lib pro hær. vel re sing. diui. in gl communiter. nu. 10. 509

Filius tenetur præponere salutem Imperatoris seu respublicæ saluti patris. in form. lib. quo agi. ad re. feud. in glos. contrà debitum nu. 4. 306

Filius damnati ad mortem ex crimine læsæ maiestatis, omni successione iam paterna quam materna, & alia quacunque priuatur: & est infamis. in form. libel in actio. real. in glo. veris ac legitimis titul. num. 35. 30

Fiscus in pœnis, an habeat tacitam hypothecam sicut in contractibus in for. lib. in act. rea in gl. veris. nu. 43. 33

• Fiscus an habeat tacitam hypothecam ante sententiam respectu pœnarum for. lib. act. rea. in vers. veris. nu. 43. 33

Fiscus succedens priuato, an iure priuati vtatur, in for. lib quo agit. ad restit. in integ. in gl. eundem. nu. 18. 577

Filius, an sit præferendus vel creditor, stante statuto quòd bona ciuiũ sint pro taleis & oneribus obligata, in for. li. in act. hypot. in glo. sub eadem. num. 16. 400

Floreni De quibus florenis intelligitur quando in instrumento dicitur de florenis. in for. libel. contra plu. reos deben. in gl. boni auri. 356

Flumen qualiter fieri posit alicuius priuati, in for. lib. in act. confesso. in gl. seruitus. nu. 4. 263

Flumen deriuans ad aliquam ciuitatem a lacu alicuius ciuitatis, an posit auerti a ciuitate seu territorio dominantis illi lacui. nu. 12.

Flumine mutante alueum suum, an ius illius qui habebat aquæductu ex illo flumine sit extinctum. ibi. nu. 13.

Fœmina, an excludatur à successione per statutum extan. mascul. for. lib. ex frq ver. ac etiam nu. 6. 457

Forensis an posit sibi ex successione acquirere, stante statuto, quòd forensis non posit emere vel contrahere, in for. lib. in act. real. in gl. veris ac legitimis. nu. 16. 29

Et de materia forensis vide quæ habentur for. lib. ex testamento. ver. vallatum post med. & dic, quod forensis emens in territorio prohibito: non perdit pretium exbursatum, l. vni c. C. non lic. habic metro, com. lib. 10. ex no. Crem sing 96 & plura de forensi prohibito acquirere: & an ei legari posit? vide Ias. in l. apud Iulianum. §. cõstat. nu. 32. 34. 35. de leg. 1. & an forensis committens maleficium in alieno territorio; debeat puniri secundum

formam

forum aratorum illius territorij? & Dic. vt per Cast.in l.1. num 3.C.vbi senat.vel Clariss. & not.quia sæpe euenit in facto, & vide quæ idem scribit in l.1.C.de eunuchis.

Forensis appellatione, an veniat mulier alibi nupta. vbi suprà in addi.& litera I. 11

Forma quæ sit tractatus, in alienando ecclesiastica immobilia.in for.lib.in act.rea.in gl.veris.nu.49. 34

Forma qua sit procedendum in ratione reddenda.in form.li quo agi.ad red.ratio.tute.in gl.debitam.nu.6. 130

Forma ponendi & capitulandi quo ad partem, & deponendi quo ad testem super interesse, qualis esse debeat. in for.lib. in act. rea.in gl.& in florenis.nu.12. 52

Forum.Quando quis est diuersi fori, qualiter conueniatur.in for. lib.declin.iurisd.alicuius iudi.in gl.nec fuisse.nu.9. 78

Frater, an sit idoneus testis, in for.iur. testi.in glo. protestante. in addi.sub litera D, 455

Frater ex vtroque parente, an præferatur fratri ex patre tantum, in successione feudi fraterni, in for.lib. quo agi ad re.feu.in gl. nec superstitibus.nu.10. 510

Fratres, an teneantur ad æstimationem fratri. propter feudum ad eos deuolutum de iure contra dispositionem testatoris, qui vni tantum filiorum assignauerat.ibi.nu.11. eod.

Frater fratrem alere tenetur, in for.lib. pro leg. rei sing in glo.1. num. 124. 446

Fratre instituto cum extraneo dicente testamentum fratris nullum, quia fratrem præterijt, & fratre præterito decedente, an extraneus succedat cum filio instituto in for.lib.quo pet.hær.ex testa.in glo.ac etiam realiter.nu.19. 467

Fratres vterini & legitimi ex vno patre, & fratres consanguinei tantum ex altero, omnes æqualiter succedunt, in for.lib.pro hæred.ab intesta.del.a.in gl.nullisque.nu.19. 475

Fratres legitimi ex vtroque parente ex vno patre, & fratres ex altero parente tantum, ex altera, qualiter succedant.ibi.n.30.eod.

Frater fratri an teneatur dotem suarum suorum communicare, form.libel.pro.hære.vel re singul.diui.in gloss.communiter.numero.40. 511

Frater in non vagatur si non vult conferre fratri vaganti quæsita ex bonis communibus quid iuris. ibid.nu.34.

Frater ex fratribus stantibus in commune hereditatis paternæ per spacium triginta annorum, an possit prouocare alterum ad diuisionem ibid.nu 7.

Frater quando alienat sine consensu alterius ibidem.numero 26. eodem.

Fratres gaudentes non gaudent clericorum priuilegijs, & tenentur ad collectas. in for.lib.act.real. in gl. iure dominu.nu.51.& ibi lite F. 24

Fratres minores, & mendicantes an possint esse testes, in for.iur. test.in gl protestante.nu.38.fol.157 & an possint esse executores.form.lib.pro ratione tutelæ.ver.executores post nu.3.& ibi etiam an possint esse arbitri vel arbitratores. 155

Fraus qualiter probetur, & de ipsa fraude. in form.lib.in act.rea. in gl.veris ac legitimis titulis nu.38. 32

Frigiditas, an impediat matrimonium. in for.lib. quo vxor agi.ad do.in gl.matrimonium.nu.26. 286

Fructus percepti ante libelli oblationem exprimendi sunt per actorē in petitione aliàs eos iudex ex officio suo, non posset postea in cōdemnationem deducere.in for.lib.in act.rea. in glo.simu cum fructibus.num. 1. 46

Fructus quando peti possunt & quando non ibi.nu.3. eo.

Fructus & redditus differūt.in forma libel.in act.real.in gl.& redditus num.4. 48

Fructus ex rebus paraphernalibus, an sint restituendi. in for.libe. quo vxor agi.ad do.in gl.tanquam bona.nu.6. 296

Fructus rei feudalis ad quem pertineant, decedente vasallo sine filio masculo, in form.libel. quo agit. ad re.feud.in gl.nec superstitibus.num.16. 510

Fructus an sint restituendi data in integrum restitutione.in forma libel.quo agi.ad resti. in integ.in glos. simul cum fructibus. numero.1. 178

Fructus non solum percepti, sed & percipiendi restituuntur, per inuasorem, in form.libe. in causa possess. in glo. & amplius.numero,1. 416

Fructus omnes rei veniunt in legato vsusfructus.in for.lib.pro lega.rei singu.in gl.1.nu.50. 441

Fructus rerum hæreditariarum, si ad alimenta legata non sufficiant, non tenetur hæres proprietatem vendere, & pretium in alimenta conuertere.ibid.nu.99. eodem

Fructus pēdētes non veniūt in legato omnium rerū mobiliū ibi. numero 136. eod.

Fructus percepti, an computentur in Trebellianicam. in form. lib.quo agi.ex substi.in gl.at per fideicommissum.nu.7.&8. 499

Fructus & redditus dignitatis quæsitæ filio per patrem, an sint conferendi. in form.lib. pro hære. vel re singula. diui. in glo. communiter.nu.15. 509

Fructus, & interesse quando simul compensentur.in for. libel.in actio hypothe.in gl.relaxandum.nu.1. 404

Fructus rei pignoratæ etiam percepti elapso termino intra quem pecunia non soluta res ipsa pignorata erat vendita creditori iusto pretio æstimanda, computabuntur in sortem, in for.lib.in act.hypothe. in gl. ex memoratis nu. 3. 402

Fructum certa quantitas non est in libello necessario exprimenda, in for.lib.in act.rea. in gl. tot. & tantos.nu.1.pag. 40. in gl. simul cum fructus.nu.2.

Fructuum restitutio habet locum deductis prius expensis factis pro fructibus percipiendis.in for.lib.in act.rea.in gl.simul cum fructibus.nu.5. 47

Fructuum appellatione.venit omne illud quod est ad vsum hominis inductum.ibid.nu.7. eod.

Fructuum percipiendorum cum tractatur, à quo requiratur, vt percipiantur: an quos potuit possessor, vel petitor percipi, in form.lib.in act.rea.in gl.& qui percipi.nu.1. 49

Fructibus fundi conducti defraudatis, an a præstatione mercedis conductor excusetur. in for.lib.quo agi.ad si præsta.in glo.inuestitur num.14. 310

Cætera inuenies suprà in litera C, in ver Casus.

Fuga facit reum suspectum & est sufficiens indicium ad torturam in for inqui in gl.1.nu.16.& multa de fuga vide ibi in addi.sub litera B, in ver Fuga.

Fundus. tacita locatione fundi colono de reddenda dimidia fructuū domino, deductio expensarum fa. tarum, pro illa dimidia àn ea non habet locum, in for.lib.in act.rea.in gl.simul cum fructibus.nu.6. 47

Fundus dotalis, an possit alienari, in for.lib.in act.rea.in gl. iure dominij.nu.26.pag.21.& in gl veris ac legit.titulis.nu.58.pag. 34 & in quo vxor.agit ad dot.in gl.1.nu.3. 278

Fundus cum fructibus an possit sequestrari ad suggestionem partis, cum præiudicio iuris vtriusq. partis, cum timetur de rixa. in for.sequestri in gl.1.nu.3. 147

* Fundi dotalis alienatio an & quando licita, for.lib.act.rea.ver. veris num 58. 34

Fundi relicti ad alimenta, cuius sit dominium. in form.lib.pro lega.rei sing.in gl.1.nu.101.

Fur an liberetur à manibus iudicis si dominus indicat sibi furtū factū non esse, hoc est consensum præstitisse. in for.inqui. in gl. præter & contra, num.2. 536

Fur si dicat se credidisse dominum consentire, & dominus contradicat, an liberetur.ibid nu. 3. 534

Fur qualiter hodie puniatur.in for.inqui.in gl. furto. nu. 8.

Furtum quid sit ibid.nu.1. eo.

Furtum quomodo noscatur.ibid.nu.1. eod.

Furtum vnum vel plura, an dicatur, si res plures sint furatæ, in for. inqui.in gl.florenos.nu.1. 535

Furtum non committit, si quis abducat boues dantes damnum, & eos detineat contra voluntatē domini. in for.inqui. in glo.contrectando.num.4. eod.

Furtum non committit, consanguineus, amicus, vel frater, si accipiant, quòd aliàs amicus erat consuetus concedere, form.inqui in glos.præter num.3. eod.

Furti condemnatus, infamis efficitur, in forma inquis.in gloss. furto.num.4.

Furta, an committantur tot, quot sunt contrectationes, in for. inqui.in gl. contrectanda.nu.2. 506

Cætera vide suprà in litera D, in ver.Dominus, præsumitur.

Furiosus, an & quando possit contrahere, & quid de mente capto & prodigo in for.lib. in act.real. in gl. veris ac legitimis titulis. nu.13.14.& 15. 29

Furiosus quomodo puniendus.for.lib.act.rea. versi.veris numero 13.& seq. 29

Furor qualiter probetur, & an semper durare præsumatur, & an valeat eius oblig. vbi sup. in addi.sub litera G, in ver.furioso.

Gabel.

G

GAbellæ solutio, an præscribi possit in aliqua villa habente de per se suos confines, & iurisdictionem in for.li. in act. confes.in gl.plenam nu.19. 570
Generalis de generalitate positionis, vide in form. positio.actor. per totum. 124
Generalitas parit obscuritatem, vbi etiam habes de libello generaliter concepto. in form. libel.in act.real. in glos.iure domini. num .59. 25
Generalitas quæ admittatur in for.excipien.contra positio.in glo. generales.num. 1. 134
Generalis liberatio ad quod trahatur, in for. lib.quo agi.ad pœn. ex compro. in gl.poni faciatis nu.1. 255
Gesta cum falso procuratore, domino non præiudicat.in for.interloc.super legitima.perso.in gl.1.nu.3. 200
Gradus. Dupliciter quæritur quo gradu sit aliquis ex collateralibus.in for.li.pro hære.ab intesta. dela. in gl.nullisque.n.33. 446
Grad uns vnum quælibet persona facit de iure ciuili.nu.34. 447
In collateralibus quot sunt personæ dempto communi stipite, tot sunt gradus inter se.ibid.nu.55. eod.
Grauamen ab interlocutoria, à qua non est appellatum, reparari potest in appellatione à diffinitiua, in for.sent. interloc. super incomp.iud.in gl.1.nu.14. 199
Grauato, an subueniatur per officium iudicis allegando vitium nullitatis, stante statuto, quòd exceptio nullitatis opponi non possit, in form. executionis sent.diffi.in gloss.sapiens & egregius numero 10. 231
Græcus.quæ sit ratio quòd lingua Græca est breuior quàm Latina, & dulcior, ac longè facundior.in for.lib.quo agi.ad reddendam rationem tutelæ, in gl analogistas.nu.1. 319
Guerra. De guerra quæ mouetur per vnam ciuitatem contra aliã, vide in for.lib.in cau.spo.pos in gl.ad reintegrandum.nu.1. 424

H

HAbere licere. Quid importent ista verba, vide in for.lib.quo agi ad pœ.ex compro.in gl.occasione.nu. 2. 244
Habitatio. Quid differant inter se habitatio, vsus, & vsufructus, in for.lib.pro leg.rei sing.in gl.1 nu.49. 441
Habitatio domus est fructus.in for. lib. in act.real. in gloss. simul cum fructibus nu.9. 47
Habitus non facit Monachum, in for.lib.in act.real.glo.iure dominij.num.46. 23
Hæreditas si est diuidenda inter pauperes, qui pauperes eligantur. in forma libell. quo agit.ad redden. ratio.tutel. in glo. ac executores.num.6. 325
Hæreditas pupilli ex substitutione spectat ad venditorem in venditione hæreditatis, defuncti non includitur, in for.lib. in cau. ven.in glo. promittens.nu.4. 346
Hæreditas solo animo aditur.in for.lib. quo petit.hære. ex test.in glo.purè instituit .num.4. 437
Hæreditas semel adita, vel repudiata, amplius cognosci vel repudiari non potest.ibid nu.8.
Hæreditas quomodo diuidatur inter ascendentes disparis numeri.in for.lib.pro hære.ab intesta.dela.in gl nullisque.nu.37. 473
Hæreditas quibus substituatur principaliter, in form.lib.quo agit. ex substi.in gl.pupillariter. nu.3.4.5.& 6. 485
Hæreditatis informando inuentario necessaria, in for.li. quo peti hær.ex testa in gl pure.nu.15. 458
Hæreditatis petitio datur, tam ex testamento quàm ab intestato, in for.lib.pro hær.ab intest.in gl.1.nu.1. 470
Hæreditatis petitio quanto tempore duret.ibidem.
Hæreditatis in petitione quid veniat.ibid.nu.8.
Hæreditatis aditio.for.lib.hær.ab intest.ver.pen.
Hæreditate non adita, an valeat substitutio pupillaris, in for.lib. quo agit.ex substi.in gl pupillariter.nu.24. 481
Hæreditate per testatorem distributa qualiter hæredi succurratur.in for.lib.pro.leg rei sing.in gl.1 nu.3. 437
Hæreditate uel legato relicto, cum conditione de stando in loco certo quid sit agendum, ibid.nu.16.
Hæreditate iacente quid agendum. in for.lib. quo pet hæred. ex testa.in gl.iniuste nu.1. 456
In adeundo hæreditatem, licet sufficiat solus animus adeuntis, tamen quædam alia sunt necessaria.in for.lib. pro hær.ab intesta. dela. in gl. ipsamque. nu.1. 479
In hæreditatis diuisione. quale sit iudicis officium, in for.lib.pro hære.vel re sing diui.in gl.communiter nu 35. 513
Cætera vide infrà in litera I, in ver.Ius, in litera R.in vers Remedia, in litera T, in ver.Transmissio, & in versi.Transuersales.
Hæres militiaius cogitur respondere positioni sibi factæ, an fuerit rogatus de restituendo incapaci, in for. excip. contra positio.in glo.detegentes.num 1. 135
Hæres domini, an poterit reuocare feudum, propter fœloniam vasalli contra dominum, quamuis dominus nullam querelã mouerit, in for.li. quo.agit.ad re. feu.in gl.vitæ eiusdem.nu.2. 306
Hæres, an possit reuocare donationem non reuocatam ex legitima causa per defunctum, in for.lib.quo agit.pro don.in gl.irreuocabiliter num.11. 368
Hæredum mentionem in contrac. non esse necessariam, cum natura ipsorum, & ipso iure veniant hæredes.form.libel.ad facti præstatio ver.per se. 382
Hæres minoris an possit petere restitutionem lapso tempore petendæ, competenti minori ante aditam hæreditatẽ, in for.lib. quo agit.ad restit.in integ in gl.eundem nu.10. 377
Hæres qui non facit inuentarium, licet priuetur falcidia, non tamen Trebellianica.in for.lib. quo peti.hære. ex testa.in glo.purè.nu.11. 458
Hæres non conficiens inuentarium, falcidiam de legatis detrahere non potest in for.lib. pro leg rei sing in gl.1.nu.4. 437
Hæres in mora ad soluendum legatum, tenetur ad fructus & vsuras.ibid.nu.19. 410
Hæres post iussum iudicis, infra annum non exequens testatoris iudicium hæreditate priuatur, quæ substituto defertur.ibidem numero 30. 411
Hæres pro legatis quæ testator fieri voluit satisdare tenetur, & iudici officio cogi potest.ibi.nu.31. eod.
Hęres de singulis legatis falcidiam detrahit, quando grauatus totas hæreditatis vires exhausit.ibid.nu.33. eod.
Hæres tenetur dare fideiussorem pro legato præstando, in for.lib. pro leg rei sing in gl.1.nu 51. 441
Hæres qui ex dispositione testatoris tenetur instrui facere nepotem, in aliquo artificio indeterminato, in quo artificio debeat ipsum instrui facere.ibid.nu.97.
Hęres & legatarius, si sunt eiusdem fori, an hæres teneatur alimenta deferre ad domum legatarij, vel legatarius ipse teneatur ire ad domum hæredis ibid.nu.105.
Hæres quot modis instituatur. in form.lib. quo pet.hære.ex test. in gl.purè.num.1. 437
Hæres ad obtinendam missionem quæ debeat probare. in for.li. quo pet.hære.ex testa.in gl.possidebat.nu.1. 464
Hæres scriptus annullato testamento cogitur restituere hæreditatem in for.lib.quo pet hær.ex testa. in gl.ac etiam.nu.7. 467
Hæres scriptus existens in possessione hæreditatis, petens se tueri per beneficium l.fin.C.de edic.diui Adria. tollen. an audiatur. ibidem num.2. 436
Hæres hæredis an sit hæres primi testatoris.for.lib. ex substi.vet. substituit vulgariter.post nu.5. 480
Hæres institutus debet esse certus, an vxor testatoris sit prægnans. in for.lib. pro hære. ab intesta.dela. in gl.ipsamque.nu.3. 479
Hæres institutus quot modis grauetur restituere in for.lib. quo agi.ex subst.in gl.ac per fideicommissum.nu.3. 499
Hæres, an in vna sola re, possit Trebellianicam retinere.ibid.nu.5. eodem.
Hęres, an ad instantiam legatariorum sit compellendus adire substituto eum non compellente.ibid.nu.12. eod.
Hæres facto legato de tertia parte bonorum, an in isto casu adire compellatur.ibid.nu.15. eod.
* Hæredis appellatione, quis veniat.for.lib.ex substit.vers.decederet sine filiis.post.nu.21 503
Hæredis loco quando quis habeatur. in for.lib. quo pet.hær. ex testa.in gl.in omnibus eius bonis.nu.1.& 3. 459
* Hæredis appellatione quis comprehendatur, an vniuersalis, an institutus in re certa fur.lib.ad prælationem.versi recusauit.nu. 5.& 6.pag.161.for.lib.ad reuoc.feud. vers.ac nomine.post.num. 22.pag 282.for.lib.ex substi.ver.decedere sine filiis.nu.21. 505
Hæredi qualiter succurratur, quando legatarius tenet hæredem in suspenso, differendo & procrastinando legati electionem.in for.libel.pro leg.rei sing.in gl.1.nu.159. 448
*Hæreditatis adit.materiã, vide for.lib.hær. ab intest.ver.pen. 479

Hærede instituto adeunte. non ex iure ciuili, sed prætorio an expiret substitutio vulgaris. in form. lib. quo agit. ex substi. in gl. substituti vulgariter num. 11. 482

Hærede scripto recusante hæreditatem adire, an euanescat substitutio in form. libell. quo agit. ex substitut. in gloss. ac per fideicommissum num. 9. 499

Hæredes extranei, an succedant in emphyteusim ecclesiæ. in for. lib. quo ag. ad sicti præsta. in gl. recusauit. num. 5. pag. 387

Hæredes qui teneantur ad inuicem bona conferre. in for. lib. pro hære. vel sing. diui. in gl. communiter num. 9. 509

Hæredum appellatione qui veniant in for. lib. quo agi. ad re. feu. in gl. ac nomine num. 11. 305

Hæredum quot sunt species. in for. lib. pro hære. ab intesta. dela. in gl. nullisque. num 3. 472

De hæredibus ascendentibus, & descendentibus reuerentialibus qualiter succedant. ibid. num. 1. cum seq. eod.

Hæredibus scriptis non adeuntibus an executores possint ante aditam hæreditatem exercere officium suum in form. lib. quo agi. ad redden. ratio. tutel. in gl. ac executores. nu. 13. 327

Hæreticus non potest contrahere, vel rem alienare, nec testamentum facere, nec testis in iudicio esse, vel extare, & omni priuilegio, omni quæ dignitate tam ecclesiastica quam sæculari hæretici sunt priuati. in for. act. rea. in gl. veris ac legitimis. n. 30. 31

* Et inculpatus de hæresi, qui citatus venire contempserit, for. respon. rei ver. tanquam publice excommunicatorum pag. 97

Hodie constat. De ista exceptione hodie constat, hodie agatur, vide in for. lib. in act. no. ope. in gl. ante aliquam ou. 3. 276

Homicidium quod modis committatur. in form. inquisit. in glo. appensate. num. 2. 530

Homo falsus, non est homo, in for. opposit. contr. instr. in gloss. non fuit nu. 2. 183

Homines qui Deum timent ac in rempublicam incumbunt, summa ope niti debent ne iustitia aliqua ex parte labefactetur. for. inqui. in gl. 1. sub litera A, incipit. inquisitio.

Honestas publica an impediat matrimonium in for. lib quo vxor agi. ad doe. in gl. matrimonium. nu. 22. 287

Hora an apponi debeat in inquisitio, in glo. ann. num. 1. pagina 537

Hospes. Qualiter probetur, de sardello seu valisia deposita apud hospitem. in form. libel. in actio. real. in gloss. & in honoris. num. 3. 50

Hostes qui dicantur. in form. libel. in actio. real. in gl. iure dominij. num. 14. 20

Hypothecaria agere volenti quæ sunt necessaria. in form. lib. in actio. hypo. in gl. ex memoratis nu. 2. 402

* Hypothecaria, an concurrat cum personali. for. lib. act. rea. ver. saluo iure. post num. 12. 68

Hypothecaria, an cedi possit sine personali. in form. respon. lib. in act. hypo. in gl. cedente. num. 1. 417

Hypothecariæ effectus est, vt res obligata creditori relaxetur loco pignoris tantum tenenda, & possidenda in for. lib. in act. hypo. in gl. relaxandum, nu. 3. 404

I

IGNORANS Non videtur renunciare iuri suo. in for. lib. pro hæred. ab intesta. dela. in glo. nullo condito testamento. ver. 2. autem. 471

Ignoranti quando currat tempus in for. lib. quo agit. ad red. rat. tutel. in gl. ac executores nu. 9 ver. amplius prolatione. 326

Ignorantia iuris vel facti quando excusat. in for. lib. pro solutio. pedagio. in gl. ceciderunt. num. 3. 258

Illegitime nati non admittuntur ad dignitates & beneficia ecclesiastica. in form. libel. pro hæred. ab intesta. dela. glo. nullisque num. 22. 444

Immobilia tantum dantur in feudum in for. lib. quo ad re. feu. in glo. de castro num 1. 305

Immunitas de non soluendo pedagia an transeat de persona venditoris in personam emptoris. in for. lib. super solutio. pedagio. in gl. ceciderunt. num. 8. 258

Impediens executionem si probet tempore executionis possidere, & actor eum probet dolose possidere an impediatur executio. in for. sen. diffi. in gl. 1. num. 18. 208

* Impedimentum quomodo probetur form. respons. ind. à quo. vers. statuit. post nu. 4. & ibi an impeditio propter tergiuersationes aduersarij currat tempus, & ibi etiam quomodo & à quibus exculetur. 225

Impedimenta matrimonij quæ sint. in for. lib. quo vxor agit. &c. in gl. matrimonium num. 3. 286

Imperator, ad Imperatorem an appelletur omisso medio. in for. appel. à sent. diffi. in gl. & ad quemcunque. nu. 2. 225

Imperator habuit vtrunque gladium, spiritualem, & temporalem in for. libel. quo agi. ex substit. in gl. ex suo corpore. num. 2. versic. nam scire. 504

Imperatore eunte Romam pro coronatione, omnes eius vasalli tenentur ire secum Romam. in form. libel quo agi. ad reuoca. feu. in glo. contra debitum. num. 8. 306

Imperium merum, mixtum & iurisdictio, quid sit. in form. libel. actio. confess. in gl plenam. nu. 4. 268

Impossibile quot modis sumatur. in for. excipi. contra positio. in glo. impossibilis nu. 1. 134

Impossibilitas in dubio non videtur in dispositione comprahendi. for. produr. instr. ver. in termino. 174

Impubertas potest obijci testi. in form. iura. testi. in gloss. protestante. num. 30. 157

Indictio, intrinsicitatem denotat. in for. capitulo. quando testes &c. in gl. vsque nu. 2. 144

Incapax dominij & proprietatis, est capax alimentorum. in for. lib. pro leg. rei sing. in gl. 1. num. 133 417

Incompetentia iudicis form. declin. iurisdictio. vers. nec esse, & ibi et locu super incompet. vers. nos, fol. 158. & competentia iudicis quot modis consideretur, for. lib. ex testamento, vers. quatenus. 436

Incendium, an connumeretur inter casus fortuitus, in for. lib. in actio. rea. in glo. iure dominij. in additio, sub litera C. incip. casu fortuito. 24

Incertitudo est exosa legislatori. in for. excipi. cont. posit. in glo. incertæ. num. 1. 134

Incidentia in iudicio quæ dicantur. in forma inquisi. in glos. ac ab eis. 537

Incrementa facta rei feudali per alluuionem cui cedant an domino an vasallo in form. quo agit. ad re. feud. in gl. cum omnibus iuris. num. 1. 318

Indicium per quot testes probetur. in forma inquisit. in gloss. 1. numero 18. 490

Indicia qualia esse debeant. ibid. nu. 16. eod.

Indicia plura copulatiue an requirantur torturæ. ibidem numero 17. eod.

Indicia noua quæ dicantur ibid. num. 21. eod.

Indiciorum an sit danda copia reo ad torturam. ibid. num. 19. eodem.

Indicijs præcedentibus pro omni crimine, an quis torqueri possit. ibi. num. 14. 489

Infamia potest obijci test. in form. iura. testi. in gloss. protestante numero 8. 155

Infamis efficitur ipso iure, criminaliter damnatus de vi publica vel priuata. in for. lib. in causa spolia. possess. in glo. per vestram diffinitiuam sententiam. nu. 2. 423

* Infamis, an possit esse iudex, form. declina. iurisdictio. vers. nec esse. num. 6. 77

Infamibus portæ dignitatis patere non debent. in form. iura. testi. gl protestante. nu. 9. 155

Cætera vide supra in litera C. in ver. condemnatus.

Infans regulariter contrahere non potest. in for. lib. in act. real. in gl. veris ac legitimis num. 4. 28

* Infans pubertati proximus quomodo teneatur in for. li. act. real. ver. veris. num. 7. 28

Infans ex delicto obligatur ibid. num. 5.

Infans hæres transmittit hæreditatem quamcunque sibi delatam non solùm ad descendentes per lineam masculinam, sed etiam fœmininam in form. lib. quo petit. hæred. ex testam. in gl. pute num. 7. 437

Infans transmittit hæreditatem non aditam. in form. lib. pro hær. ab intesta. dela. in gl 1. num. 5. 471

Infantia, pupillaris ætas, pubertas, adolescentiæ, & similia, quid sint. in for. lib. in act rea. in gl. verit. ac legitimis, nu. 10. 28.

Inferiori pro defensione sui, & suarum rerum, licitum est indicere bellum. in for. lib. in act. rea. in gl. iure dominij. nu. 16. 20

Ignorãtia quã excuset, quomodo probet, & an admittat probationẽ in cõtrariũ. for. lib. super sol. pedag. versi. cecidrũt. post n. 3. 258

Ingrediens: de ingrediente monasterium, in for. lib. in act. real. in gl. iure dominij num. 46. 33

Ingressus cum pacto de retinendo sibi bona sua, circa bona vitiat retentionem. ibid. nu. 49.

Ingressus cum prædicto pacto nunquid vitiet etiam ingressum circa personam ibi. nu. 50. eod

Ingressus monasterium, an excludat substitutum. in for. lib. quo agit. ex substit. in gl. ex suo corpore num. 3. 505

Ingressu vitiato propter vsurationem an vitiabitur, dedicatio bonorum in d. gl. iure dominij nu. 51. 33

Ingressus prætextu licentiæ vnã particulã terræ, per hoc videtur totius terræ acquisiuisse possess. in for. positio. acto. nu. 3. 325

Cætera vide infra in litera L, in ver. Licentia.

Impossibilitas in dubio non videtur comprehendi in dispositione for. product. instr. ver. in termino. 174

Inimicitia leuis testem non repellit. in form. iur. testi. in gloss. protestante num. 13. 155

Inimicitiæ reddunt iudicem suspectum. in for. declina. iurisdi. in gl. frater num. 3. 85

Inimicus capitalis a fideli testimonio ferendo reiicitur. in form. iura. testi. in gl. protestante num. 11. 155

Inimicus capitalis quis dicatur. ibid. nu. 12. eod.

Iniquitas primæ sententiæ, potest detegi tam ex actis quàm agendis. in for. app. in gl. iniquum nu. 1. 231

Inopia qualiter probetur in for. lib. quo vxor agit ad do. in glo. vxor quondam D Thadei. nu. 11. 382

Inquisitio est omni iure prohibita in criminalibus. in for. inquisi. in gl. 1. num. 40. 492

Inquisitio in criminalibus, quotuplex sit. ibid. nu. 41 eod.

Inquisitio, an habet locum contra inculpatos mortuos. in form. inqui. in gl. contra & aduersus num. 1. 497

Inquisitio inchoata, cessat accusatore superueniente. in form. inquisi. in fama publica. nu. 5. 527

Inquisitionis iudicio pendente, passus, an possit agi ciuiliter ad interesse suum. ibid. nu. 6. eod.

Reliqua habes super in litera A, in ver. Accusatio.

Insinuatio quid sit in for. lib. quo agi. pro donatio. in gl. solemniter. nu. 2. 364

Insinuatio an in tacita donatione si necessaria. ibid. nu. 7

Insinuatio an sit necessaria in dote ibid. nu. 8 eod.

Insinuatio an in remissione iurium sit necessaria. ibid. nu. 10, eo.

Insinuatio quo tempore debeat interuenire. ibid. num. 11. eod.

Insolutum datio. Re data insolutum priori creditori, an liceat posteriori pecuniam offerre, & sic rem recuperare. in form. respon. lib. in act. hypothe. in gl. satisfacere nu. 4. 416

Instantia contra debitorem ante latam sententiam, an transeat in successorem. in for. execu. sent. diffi. in gl. 1. num. 28. 534

Instantia reductionis quanto tempore duret. in for. lib. quo agi. ad pę. ex compro. in gl. nec reductio num. 7. 247

Instantia & lis, an possit per actorem renunciari. in form. lib. in act. rea. in gl. saluo iure nu. 3. 67.

Instantia & tempus litis, an currat tempore compromis. in form. resp. iud. a quo. in gl. statuit nu. 2. 225

Instantis litis lapsa, an iudex possit absoluere ab obseruatione iudicij & partem in expensis condemnare. in form. sent. diffi. in gl. prima quidem nu. 5. 214

* Instantiæ tempus, an & quando currat. for. product. instr. vers. in termino nu. 2. fol. 74. sent. vers. 1. quidem 212

* Instantiæ caussarum, quanto tempore durent, tam in ciuil. quàm crimin. for. lib. act. rea. ver. saluo. num. 3. pag. 67. & quomodo pronuntietur instantia lapsa, for. sen. versi. 1. quidẽ. n. 5. 214

u Instantia an & quando currat de iure communi. for. sent. diffi. versi. 1. quidem. num. 5. pag. 214. & in apostil. quid in caussis executiuis, & aliis summariis in quibus proceditur sola facti.

Instantiæ tẽpus nõ currit quãdo testes examinantur in partibus remotis. in forma ꝑductio. instrum in gl. in termino nu. 3. 174

Instantiæ litis potest renunciari simplici renuntiatione sine pacto in for. lib. quo agi. vt pacta seruen. gl. pacta. nu. 11. 113

In instãtiæ renũciat., an si necessaria præsentia partis, & an ꝑdicta renuntiatio fieri possit, parte cõtradicente. ibi. nu. 14. & 15. eod.

Instituere purè, quid sit. in form. lib. quo petit. hæred. ex testa. in gl. pure instituit num. 2. 418

Instituere in diem quid sit. ibi. nu. 3. eod.

Institui hæres, quot modis quis possit ibi. num. 1. & 2. eod.

Institutio sub conditione casuali, vel mixta non tenet. nu. 5. eod.

Institutus in re speciali, an possit intentare beneficium l. fi. C. de edic. diu. Adria. toll. in for. lib. quo peti. hære. ex testa. in gl. in omnibus eius bonis. nu. 2. 430

Institutus in re certa, quando habeatur loco hæredis, & quando loco legatarij. ibid. nu. 4. eod.

Institutus in re certa, nullo dato cohær. vniuersali, an nõ obstante ꝓhibitione testatoris succedat in omnibus bonis, ibi. nu. 5. eod.

Institutus in codicillis, an habeat beneficiũ d. l. fi. C. de edi. di. Adr. tol. in for. li. quo pet. hæ. ex test. in gl. non abolitũ nu. 2. 462

Institutus in duobus testamentis factis ab eodem testatore, an possit adire. in for. libel. ꝑ hær. ab intesta. dela. in gl. ipsáq; nu. 2. 470

Instrumentum. Si dicatur in instrumento alienationis rei ecclesiasticæ quòd interuenerunt tractatus & cætera solennia, per tale instrumentum non probatur de solemnitate requisita in tali alienatione. in form. lib. in act. rea. in gl. veris ac legitimis. num. 52. 34

Quando pars confidit se posse reperire instrumẽtum actionis vel exceptionis, suo tempore, faciat quòd iudex ex suo officio deferat iuramentum parti aduersæ, in form. rei conuen. in gloss. iusiurandi. num. 8. 116

Instrumentum in conspectu rei venditæ fieri debet. in form. positio. acto. in gl. item quòd præfatus num. 4. 128

Instrumentum pro parte falsum, an in totum vitietur. in form. productio. instr. in gl. appareant nu. 2. 178

Instrumentum allegatum in libello, an pars contra quem agitur, possit petere sibi, vt edatur. in form. peten. copi. instr. in glo. cum anno num. 7. 180

Instrumentum factum à scriptore sacerdote, an valeat. in form. oppo. contra instru. in gl. non fuit num. 4. 183

Instrumentum simulatum quod dicatur. in for. oppo. contra instru. in gl. cum quia. num 1. 181

Instrumenti copia siue exemplum, an fidem faciat. for. pet. cop. instru. ver. cum anno. num. 8 179

Instrumẽtorũ & scriptur. species. for. instr. ver. exhibẽs. nu. 5. 175

Instrumentum facit rem manifestam, & liquidam, for. produc. instru. ver. exhibens. Alex. cons. 37. num. 16. lib. 2. sed non prodest ei qui notarium non rogauit, Item ei qui in instrumento non est nominatus nisi ille nominato successerit, item in instrumento censetur comprehendi etiam illud, quod a iure tacite disponitur, licet ex verbis non appareat, teste Cast. qui hoc per exempla declarat, in l. ad probationem dominij num. 2. 3. 4. C. de proba.

Instrumentum esse falsum vel simulatum, per quot testes probetur. in for. oppo. contra instr. in gl. dignoscitur. nu. 1. 184

Instrumentum simulatum esse, probatur etiam per coniecturas, & iudicia. ibid. num. 2. eod.

Instrumentum an sit reprobatum si testes descripti in instrumento dicantur se non recordari, an fuerint præsentes dicto instrumento. ibid. num. 4. eod.

Instrumentum an reprobetur in quo ex sex testibus descriptis duo dicunt se interuenisse, reliqui negant. ibi. nu. 5. eo.

Instrumentum an valeat, in quo testes descripti dicunt se fuisse præsentes sed nõ recordantur de capitulo contento in instrumento. ibi. nu. 6. eod.

Instrumentum valet etiam si testis excommunicatus sit ibi inscriptus. in for. oppo. contra instru. in gl. alijsque. nu. 1. 187

Instrumentum esse descriptum manu propria notarii, in eo descripti, quomodo probetur. ibi. nu. 3. eo.

Instrumentum non vitiatur, quia in eo dicitur Titius filius Caij, cum Caius eo tempore fuerit mortuus. ibid. nu. 6. eod.

Instrumentum an sit totum falsum ratione partis ibid. nu. 8. eo.

Instrumentum si ab vno notario sit scriptũ cõtra quod tanquàm falsum est lata sententia, & ab eo notario instrumentum redacta, an talis notarius sit falsarius. ibid. nu. 9. eod.

Instrumentum reprobetur de falso, testibus in eo descriptis dicentibus, pecuniam numeratam non fuisse. in for. oppo. contra instru. in gl. quod negatur. nu. 6. 194

Instrumentum in quo dicitur pecuniam numeratam fuisse in præsentia testiũ, qui testes dicant pecuniã in sui ꝑsentia, numeratã nõ fuisse, sed positã in sacculo in sui ꝑsentia, an reꝓbet. ibi. nu. 7.

Instrumentum an eodem modo reprobetur, si testes in eo descripti dicant pecuniam numeratam non fuisse. ibid. nu. 8. eo.

Nunquid agi possit ciuiliter de instrumento falso contra partem, ante quã actum sit criminaliter contra notarium qui scripsit. in for. li. quo agi. vt rescin. sent. in gl. qualis qualis. nu. 1. 219

Instrume-

Instrumentum an reprobetur de falso testibus in eo descriptis dicentibus non interfuisse, in form. libel. quo agi. vt rescin. sen. in gl. fuerunt nu. 1. 240
Instrumentum in parte falsum & in parte verum, in totum falsum redditur, vbi supra in gl. omnibus nu. 1. eod.
Instrumentum confectum per filium notarium de re pertinente ad patrem an valeat. in forma opponen. contra instrum. in gl. aliisque. num. 12. 187
Instrumentum legitimationis qualiter ordinari debeat in materia feudi. in form. libel. quo ag. ad reuo. feud. in gl. nec. superstitibus num. 3. 309
Instrumentum cancellatum, vel incisum repertum penes debitorem an probet solutionem in for. respon. lib. in act. hypo. in gl. exceptionem solutionis nu. 2. 415
Instrumenti debiti, habiti à tabellione expensa peti potest, quando actor reum prius interpellauit, in form. libel. in actio. rea. in gl. 1. in addi. sub litera F. 18
Instrumenti copia, an sit danda cum anno, mense, & die conscripti instrumenti in forma peti. copi. instrum. in gloss. cum anno num. 1. 179
Instrumenti copia petita a tertia persona, an sit danda. ibidem. num. 3. eodem.
Instrumenti producti continentis in se plura capitula, non est danda copia, nisi de illis capitulis, quæ faciunt ad causam. ibidem num 8. eod.
Instrumenti vituperatio, abrasio & cancellatio, quando noceant instrumento in forma oppo. contra instrum. in gl. tum quia. num. 8. 184
Instrumenti ammissionem quis probare debeat. in form. respon. libel. in act. hyp. in gl cedente nu. 8. 418
Instrumento producto, si pars dicat illud esse falsum, & velit produci protocolum, an audiatur. in for. oppo. contra instrum. in glo. dignoscitur num. 7. 185
Instrumento obiici potest, quòd testes in eo descripti sint à iure reprobati. in for. oppo. contra instru. in gl. aliis nu. 1. 187
Instrumento potest opponi, quod non continet in se causam aliquam legitimã, & quòd repugnantiam continet ibid. nu. 4 eo.
Instrumento publico non vitiato standum est. in for. productio. instru. in gl. exhibens nu 4 & ibi an habeat. executionem paratam, de quo per Cast. in l. si pacto. nu. 3. C. de pact. 174
Instrumenta vnde dicta sint. ibid. num. 1. eodem.
Instrumenta cur inuenta. in form. product. instrum. in gl. 1. nu. 1. & vers. in termino. 174
Instrumenta produci possunt, nulla præcedente dilatione, vbi supra in gl. in termino nu. 1. 174
Instrumenta a quo fieri debent in gl. exhibens num. 5. 162
Instrumenta pro eorum debita forma quæ continere debeant. ibid. nu. 8. eod.
Instrumenta qualiter produci debeant. in forma product. instru. per tot. eod.
Instrumenta possunt produci post publicationem testium, vsque ad sententiam, nisi sit in causa conclusum, vel expresse renunciatum a partibus quibuscunque probationibus. in for. productio. instru. in glo. saluo nihilominus num. 1. 178
Instrumenta quę nondum sunt in causa producta, an poterit pars aduersa petere exhiberi. in for. peten. cop instru in gloss. cum anno. num. 1. 179
Instrumento pro parte falso, an & quando stan. sit, for. iuramen test. ver. & falsitate num. 1. 151
Instrumenta non sunt producenda coram consultore, nec etiam testes dilatione pendente, in for. appella à sent. diffin. in gloss. petens num. 5. in addi. sub. litera A. 214
Instrumenta duo eiusdem quantitatis, an dicatur continere vnum solum debitum. vel plura. in form. libel. pro lega. rei singul. in gloss. 1. num. 168. 419
Instrumenti productio est scribenda in actis, per notarium causæ. in for. product. instr. in gl. exhibens num. 1. 175
Instrumentorum appellatione, an testes contineantur. ibid. numero 3. eodem.
Instrumentorum quot species sint, & quæ appellentur publica, & quæ priuata ibid. numero 12. eodem.
Instrumentorum generalis productio reprobatur. in for. productio. instru. in gl. & primo num. 1. 199
Instrumento in quo fit mentio de aliquo actu qui potuit interuenire tempore celebrati contractus, stan. est, & pro eo præsumitur. for. iur. testium vers. citati post nu. 2. 150
Instrumentis duobus, quorum vtrunque causam, & contractum diuersum continet, ab eodem vel diuersis productis cui stetur in for. lib. oppo. cont. instr. in gl. aliisque, nu. 5. 187
Reliqua in materia instrumentorum habes supra in litera F, in versic. Falsitatis, & infra in litera L. in ver. Legitimatus. Locus in litera N. in ver. Notarius, in litera P in ver. Pœna, Protocolum. in litera S. in vers. Suspicio, in litera T, in vers. testes. in litera V, in ver. Visum & in vers. vtens. 5
Instrumentorum feudi appellatione quid contineatur. in for. libel. pro leg. rei sing. in gl. 1. num. 80. 415
Intellectus ad c. reintegranda 3. q. 1. in forma capitulo. acto. in glo. pro sua. nu. 6. 140
Intell. ad clem. exiui. de verbo. sig. in for. iura. testi. in gl. protestante nu. 33. 157
Intellectus ad l. si is qui §. 1. & l. cum. lege ff. de testa. in for. iura. test. in gl. protestante. nu. 34. eod.
Intellectus ad l. 1. ff. de his qui sibi in test. ascri. in form. oppo. contra instru. in gl. aliis nu. 11. 187
Intellectus ad l. auus ff. de iure doti. in for. lib. quo vxor agit ad do. in gl. dictæ dominæ nu. 1. 192
Intellectus ad l. pupillo. ff de tut. & cura. dat. ab his. in form. lib. quo agi. ad red. ra. tut. in gl. eidem Iacob. nu. 3. 323
Intellectus ad l. si seruus. in si. ff. de cond. fur. in for. lib. in caus. vend. in gl. pro pretio nu 5. 340
Intellectus ad l. lecta. ver. sed cum fortis ff. si cer. pet. in form. pro leg. rei singul. in gl 1. num. 42. 440
Intellectus ad l. quod clauc ff de dam. infect. ibi. nu. 61. 441
Intellectus ad l. emptor. § Lucius cum sua gl. ff. de pact. ibid. num 151. 447
Intellectus ad l. pecu. in prin. ff. de leg. 2. in for. lib. quo. petitur hær. ex testa. in gl. in omnibus nu. 6. 459
Intellectus ad l. si filius in potestate ff. de lib. & posthu. 11 for. li. quo peti. hære. ex. gl. ac etiam num. 12. 462
Intellectus ad l. suo. præterito. ff. de inutil. rup. testa. ibid. nu. 14. & 16. eod.
Intellectus ad l. 1. C. posth. hære. insti. ibid. nu. 13. eod.
Intellectus ad l. fi. § sed quia vtemur. C. de iura. cal. id for. opposi. contra test. in gl & non iurauit. nu. 2. 165
Intellectus ad l. hac edictali. §. sinautem C. de secun. nup. in for. lib. pro leg. rei sing. in gl 1 nu. 56. 441
Intellectus ad auth. habet hodie C. donation. inter vir. & vxorem in for. inqui. in g. transeat in exemplum nu. 3. 540
Intellectus ad l. mulier. C. de iure dot. & l. dos à parte C. soluto matrimonio. in for. lib. quo vxor agit ad dotem in gl. dictæ dominæ Margaritæ num. 1. 292
Intellectus ad gl. l. diem proferre. §. si plures ff. arbi. in for. opposit. contra test. in gl. lata, &c. nu. 2 164
Intellectus ad gl. in l. 1 C. de in. inter. in for. lib. in act. hypot in gl. ex memoratis nu. 7. 408
Intellectus ad gl. in §. item seruianam insti. de act. ibid.
Intellectus ad c. 1. de natu. successio. feu. in gl. nec superstitibus. num. 3. 308
Intellectus ad c. 2. de eo qui sibi & hæred. suis. ibid.
Intentans negatoriam. an probet dominium rei cuius petit liberationem in for. lib. in act. negato. in gl. per quandam nu. 3. 374
Intentans directam, & probans de vesti, an obtineat, in for. lib. in causa vendi. in gl. cessit num. 8. 345
Intentio actoris agentis pro credito pure, an fundata sit, reo respondente deberi sub conditione. in fur. respon. rei conuen. in gl. saluis aliis num. 11. 522
Interdictum vnde vi non competit pro rebus mobilibus principaliter ablatis. in for. lib. in causis spolia. pos. in gl. 1. nu. 3. 491
Interdictū pro re mobili ablata recuperāda nō extat. ibi. nu. 4 eo.
Interdictum quorum bonorum & condictio ex lege, quibus conueniant. in for. lib. quo peti. hære. ex testa. in gl 1. nu 24 456
Interdictum quorum bonorum non datur pro re singulari in for. lib. quo petit hære. ex testa. in gl. in omnibus nu. 2. 459
Interlocutoria superflua iudex reiicit. in for. iura testi. 151
Interlocutoria iudex an & quando reuocare possit. form. interloc. super incompet. ver. nos nu. 8. & ibi. nu. 12. quid sit interloc. sententia, & an in scriptis sit proferenda. 198
Interlocutoria competentiæ, an possit quocunque tempore, ac etiam ante diffinitiuam reuocari. in for. sent. interlocut. in gl. 1. num. 6. & 7. 199

Interlocutoria quæ habet executionem, an possit reuocari. ibid. num. 9. eodem.
Interlocutoria lata prætextu iuramenti iudicialis, non potest reuocari. ibid. in addi. sub litera B, incip. interlocutoriá 9. eod.
Interlocutoria facit ius, quamquàm inique lata. in for. respon. reo conuenti, in gl. Simonnius nu. 4. 94
Interlocutoria super incompetentia iudicis an in scriptis redigi debeat, in form. sent. interlocuto. super incompe. iudic. in his. num. 1. 200
Interlocutoria regulariter sine scriptis ferenda. fur. appel. ab interloc. vers. caulis post. nu. 4. 203
Interlocutoriæ haben. vim diffinitiuæ quæ dicantur. for. interlo. super incompetens. vers. nos Ber. for. appel. ab interloc. vers. in his post num. 5. 205
Interlocutoria licet non appelletur, an tamen dici possit nulla in for. appellatio. ab interloc. in gl. fuisse nn. 1. 201
Interlocutoria cur de iure ciuili, non sit appellabilis. in form. appella. ab interloc. in gl. in his nu. 6. 205
Cætera require infra in litera S. in verf. Sententia.
Interesse quantitas, non est exprimenda in libello. in for. lib. in act. rea. in gl. & in florenis. num. 1 50
Interesse quid sit. ibid. num. 2. eod.
Interesse quotuplex est. ibi. num. 3. eod.
Interesse intrinsecum est defectus, valoris & bonitatis ipsius rei, vel alterius cohærentis, vel dependentis ab ipsa re ipsamque sem vbique comitantis ibid. nu. 4.
Interesse extrinsecum est effectus vtilitatis ipsam rem non contingens nec rem insequens, sed personæ cohærens. ibid. nu. 5. eo.
Interesse secundum aliam diuisionem quotuplex sit. ibid. nu. 6 eo.
Interesse cuius ratio sit habenda per iudicem, ibi. nu. 7. eod.
Interesse siue sit in lucro, siue in damno, vsque ad duplum ascendere potest, ibid num. 9. eod.
Interesse quando committatur ibid. num. 12. eod.
Interesse an petatur principaliter iure actionis an iudicis officio. ibid. num. 13
Interesse quo iure petatur, si in obligatione est merum factum, ibid. num. 14. eod.
Interesse quo iure petatur, si sit in obligatione factum mixtum, & rem tradi, vel restitui. ibid. num. 15. eod.
Interesse quod accidit rei, vt sunt fructus partus, index ex officio deducit in condemnationem ibid. nu. 16. eod.
Interesse quod debetur ex contractu stricti iuris, qualiter petatur. ibid. num. 17. eod.
Interesse etiam de iure canonico peti potest. ibid. num. 19. eod.
Interesse commune, vel conuentum, qualiter probetur. ibid. numero 21. eod.
Interesse singulare qualiter probetur & quotuplex sit. ibid. numero 25.
Interesse veritatis, quomodo probetur ibid. nu 30 eod.
Interesse veritatis quando probatur per iuramentum in litē, quæ sequuntur. ibid. num. 31. eodem
Interesse singulare quomodo probetur per testes. ibid. nu. 33.
Reliqua in materia interesse, habes supra in litera F, in verf. Forma, & in ver. Fructus, & infra in litera P, in ver. Pretium, in litera R, in ver. requisita, & in litera T, in verf. Testis.
Interficere. Quando quis interficitur in rixa, vide in for. inqui. in gl. pluribus. num. 2. cum seq. 531
* Interpellatio extraiudicialis an constituat in mora, for. decli. iurif. ver. protestans. ante num. 6. in apostil. 86
Interpretatio. De interpretatione sententiæ, vide suprá in litera C. in verf. Citatio, & infrá in litera I, in ver. Iudex. in litera S, in verf. sententiam. & in. verf. Successor.
Interrogare in iure, est coram iudice interrogare. in for. interro. fien. cum reo. in gl. interrogetus num. 1. 4
* Interrogari an possit producens scripturas vel testes: si eis stare velit, for. produc. instr. ver. in illis passibus. pag. 77. & form. lib. rescind. sen. verf. dolose. 240
Interrogationes pro damno dato, fieri possunt, vbi supra, in glo. quatenus nu. 2. 3
Interrogationes non fiunt iure actionis. in for. interrog. fien. cum reo. quatenus num. 1. 3
Interrogationes præparatoriæ fiūt ad lit. contesta. cum libello simul, vel ante lib. ibid. nu. 2.
Interrogationes decisoriæ simul post lit. contesta. ibid. num. 3.
Interrogationes & positiones qualiter differant. in for. posi. acto. in gl. ponit num. 2. 125
Interrogationibus aduersarij, an quis respondere cogitur. in forma interroga. fien. cum reo conuen. in addi. incip. Quæro, & an sufficiat quælibet responsio. ibidem in addit. sequen. & interrogationes illæ possunt fieri etiam extra iudicium, in addit. incip. illæ tamen num. 2.
Interrogandus si nolit respondere, compellendus est per iudicem iuris remedijs. in for. interrog. in gl. compellatis ou. 1. 4
Interrogatoria qualiter fiant testibus in forma capit. actor. in gl. 1, num. 6. 138
* Et quare dentur interrog. & si index super eis interrogare omiserit, for. iur. testium. verf. citati. 150
Interruptio præscriptionis facta contra vnum, an operetur contra alium in for. resp. rei, &c. in gl. præscriptionis nu. 29. 110
Interruptioni ciuili vel naturali, an resultet aliqua vtilitas maior ex vna quàm altera, ibid nu. 18. eod.
Interuentus iuramenti, priuat debitorem, ne aliquid alleget contra contractum. in forma libell. quo agi. ad resti. in integr. in glo. tunc. iurauit num. 3. 372
Interuentus iuramenti operetur ne possit mulier fundum dotalem repetere. ibid. num. 4. eod.
Intestatus quando quis dicatur decedere. in for. li. pro hære. ab intestat. dela. in gl. simul cum fructibus nu. 2. 479
Inuasor ad quæ teneatur. in form. libel. spolia. possess. in glo. ad reintegrandum nu. 1. 424
Inuasor spoliatus an habeat remedium contra spoliantem, vbi supra in gl. tentæ & possessæ num. 2. 412
Inuasores quomodo sint condemnandi. in for. lib. in causa spol. possess. in gl. & amplius num. 2. 426
Inuestitio facta de octo annis in octo annos ascendens ad plures annos, an transeat in emphyteusim. in form. lib. quo agi. ad si. præsta. in gl. inuestiuit num. 2. 379
Inuestitura feudalis quid sit. an for. lib. quo agi. ad reuo. feu. in glo. inuestiuit. num. 1. 179
Inuestitura feudalis potest fieri per procuratorem specialem. ibi. num. 3. eodem.
Inuestitura facta pro se & filiis, de quibus filiis intelligatur. in for. lib. quo agit. ad reuoc. feu. in glos. nec superstitibus. numero 4. 329
Inuestitura facta de feudo nouo, tanquam de antiquo & auito, an assumat naturam feudi antiqui ibid. nu. 35. 385
Inuestitura stante pro se & filiis masculis & fœminis, an omnes succedant. in form. libel. quo agi. ad ficti præsta. in gl. recensuit num. 7. 387
Inuestiture instrumento, an locatoris possessio, & dominium probentur. form. libel. ad præstationem. verficul. recusauit nu. 4. fol. 387. forma capitulorum actoris. versic. fructus & form. libel. pro turb. pos. vers. hodie tenet. fol. 418
Inuestito patre de feudo, an pars filij morientis accrescat alteri fratri. in for. lib. quo agit. ex subst. in gl. breuiloca nu. 26. 491
Inuentarium non faciens, quām pœnam incurrat in for. lib. quo agit. ad red. ratio. tut. in gl. in suo vltimo testamento nu. 9. 320
Inuentarium quando fiat, ibid. nu. 10. eod.
Inuentarium, coram quo fiat. ibid. nu. 12. eod.
Inuentarium faciens de bonis hæreditariis conferuat. omnia, & defuncto sibi debita. in for. lib. quo petit. hære. ex testam. in gl. pare intitiuit. num. 12. pag. 458. & in form. libel. quo agi. ex substitutio. in glo. ac per fideicommissum. nu. 8. versi. & per hoc etiam, aliud sequitur, vbi habes quod substitutus potest cogere hæredem ad faciendum inuentarium de bonis hæreditatis, & quis teneatur facere, vide ibi. 499
Inuentarium hæreditatis qualiter fiat. in gl pare. nu. 13. 459
Cætera in materia inuentarij, vide supra in litera H, in ver Hæres, & infra in litera R. in ver. Remissio. Res, & in litera T, in ver. Tutor.
Ioralia quę a viris mittuntur vxoribus dum sunt in domo parentum, an videantur donata. in for. lib. pro hær. vel ex sing. dimi. in gl. communiter num. 22. & 23. 509
Ipso facto & ipso iure, verba, an inter se differant, & quorum sint effectus. in forma libelli, in causa spolia. possess. in gl. ipso facto num. 2. 425
Irregularitas est pœna clerici excommunicati. in form. resp. rei conuen. in gl. tanquam nu. 11. 98
Italia omnium Prouinciarum domina, & in ea abundant scientiæ &c. in form. inqui. nu. 51, 522

Iudæo

I N D E X.

Iudęo & Sarraceno, an liceat contrahere. in for. lib. in act. real. in glo. veris ac legitimis nu. 33. 31

Iudex debet inuigilare ne elusorij actus & frustratorij coram eo fiant. in for. interrog. fien. cum reo. in gloss. frustatorię in addit. sub litera A, 3

Iudex debet animaduertere ad conclusionem actoris, & eius formam in for. lib. in act. rea. in gl. petit. nu. 2. 41

Iudex an teneatur impartiri officium suum parte non petente. in for. lib. in act. rea. in gl. quatenus ex offi. nu. 6. 42

Iudex dato quòd de necessitate non teneatur, ad impartiendum officium suum parte non petẽte, nunquid illud voluntarie possit sine partis requisitione. ibid. nu. 7. eod.

Iudex an teneatur ad impartiendum officium mercenarium sine partis requisitione. ibidem nu. 8. eod.

Iudex si super expensis in sententia nihil deposuit, quia noluit vel omisit, potest quis petere a iudice restitutionem. in for. li. in actio. real. in gl. expensis nu. 8. 57

Iudex potest ferre sententiam super expensis incertam, & sine quantitate determinata. ibid. num. 14.

Iudex in sententia non potest sibi reseruare condemnationem super expensis, quamuis possit reseruare taxationẽ. ibi. nu. 15. eo.

Iudex cognoscens suam iniquam taxationem. eam potest reuocare ibi. num. 19. 58

Iudex ordinarius est executor suæ, & delegati sententiæ. in form. lib in act. rea. in gl. executioni. num 1. 60

Iudex in causa sine figura iudicij quæ faciat. in for. lib. in act. rea. in gl. summarie. nu. 6. 62

Iudex non procedit sine figura iudicij, in causa in qua est procedendum secundum iuris ordinem, de partium consensu, tacito vel expresso ibi. nu. 10. eod.

Iudex incompetens ex quibus causis quis dicatur. in for. decli. iurisdictio. alicu. iud. in gl. nec fuisse nu. 6. 77

Iudex ecclesiasticus solus de matrimonio cognoscit ibid. num. 7. versic. item est exemplum. eod.

Iudex secularis an incidenter cognoscere possit de crimine vsurarum ibid. nu. 8. 78

Iudex est incompetens ex lapsu temporis ad ferendam sententiam, sibi in delegatione præfixi. nu. 13. eod.

Iudex opposita exceptione incompetentiæ sui, an ipse, vel superior de ea cognoscet. ibi. nu. 14. eod.

Iudex recusatus potest repellere arbitros, ad recipiendum tertium in causa discordiæ. in for. decli. iuris. alicu. iud. in gl. rationibus num. 4. 84

Iudex recusatus potest compellere arbitros ad recipiẽdum compromissum nu. 4. eodem

Iudex ratione coniunctionis sanguinis redditur suspectus. vbi supra in gl. frater nu. 1. 85

Iudex ratione appellationis à sententia, in alia causa an reddatur suspectus. ibid. nu. 1. eod.

Iudex pendente termino, an possit ad alia procedere. in form. resp. rei conuen. in gl. in termino num. 5. 90

Iudex si faciat alium actum quam illum, ad quem pars erat citanda, actus factus parte absente non valet quod procedit quando sumus in casibus in quibus requiritur citatio. ibi. nu. 6. eod.

Iudex quando citet quem personaliter vel ad domum. ibid. numero 7 & 8. eodem.

Iudex libellum male formatum lacerare debet in form. resp rei conuen. in gl. dentibus nu. 1. 101

Iudex an præcisè teneatur deferre iuramentum necessarium in form. resp. rei conuen. in gl. iusiurandi. num. 15. 117

Iudex tenetur super emergentibus, in iudicio pronunciare, ne processus impediatur. in for. excipi. contra positio in gl. petens. num. 1. 136

* Iudex negligens in expeditione causæ quomodo, & quoties interpellari debeat. form. respon. iud. à quo versi. fixtuit. Sed dic, vt per Ofasc. decis. 18. vbi quòd pars debet expresse protestari iudici in scriptis, & vide Ias. in l. properandum §. sin autem. vtraque. num. 3. & 4. C. de iud. 216

Iudex eccles. vel secularis, in quibus causis cognoscatur for. decli. iuris. vers. nec fuisse num. 8. fol. 77.

Iudex ex officio non procedit in ciuilibus, secus in criminalib. in for. inr. testi. in gl. ad instantiam nu. 1. 151

Iudex* causæ principalis, an & quando possit esse testis in causa appellationis. in for. inr. testi. gl. protestante num. 39. 156

Iudex testes sibi ipsis contrarios, potest torture subiicere. in for. oppo. contra testes. in gl. inuicem nu. 2. 161

Iudex potest ex officio testem repetere, & an testes producti & publicati in causa faciant fidem in alia in for. oppo. contra test. in gl. suntque publicatis. per tot. 167

Iudex qui est astrictus ex termino statuti in certum tempus litem finire, an possit dare dilationem excedentem terminum statuti propter casum necessarium. in for. productio. instru. in glo. in termino nu. 2. 174

Iudex in litis principio se iudicem competentem declarare debet in for. sent. interlocuto. suprà incompetentem iud. in gloss. 1. numero 1. 199

Iudex contra quem opponitur exceptio incompetentiæ, an cognoscat de ea. ibid. num. 4.

Iudex quilibet, an possit suã interlocutoriã reuocare. ibid n. 8. eo.

Iudex an possit inuitis partibus reuocare suam interlocutoriam ibid. nu 10. eodem.

Iudex an interlocutoriam reuocare cogatur ibib. nu. eod.

Iudex an pendente appellatione possit interlocutoriam reuocare in for. app. ab interloc. in gl. causis num. 5. 203

Iudex ex quibus reddatur incapax iurisdictionis. vbi supra in gloss. incapax num. 1. eod.

Iudex competens quando quis præsumatur. in for. appel. ab interloc. in gl. à iudice num. 1. eod.

Iudex in iudicando, semper veritati & æquitati adhereat. in for. sent. diffi. in gl. 1. num. 1. 207

Iudex appellationis potestatem nec iurisdictionem habet, nisi super deductis in principali causæ. ibi. nu 19.

Iudex debet inserere tenorem libelli; & supplicationis in sententia. in fut. sent. in gl. viso etiam libel. nu. 1. 212

Iudex qui est notarius, nunquid possit sententiam, & alia gesta coram se tradere, & instrumenta de ipsis pro se facere. ibid. num. 1. eod.

Iudex in dubio, an videatur motus virtute iurium & instrumentorum productorum. in for. sent. diffi. in gl. inib. nu. 1. 214

Iudex non plene informatus in quæstione iuris vel facti, & interter terminus instantiæ, quid facere debeat. in for. sent. diffin. in gl. primo quidem num. 4. 214

Iudex an lapsa instantia litis possit absoluere ab obseruatione iudicij & partem in expensis condemnare ibid. nu. 5. eod.

Iudex sua sententia, an teneatur exprimere qualiter condemnat, vel absoluit. in for. sent. diffi. in gl relaxandum num. 4. 215

Iudex in quibus casibus, teneatur exprimere causam sententiæ suæ. ibid. num. 5. eod.

Iudex nullitatis sententiæ, an possit cognoscere de causæ principali, cognito quod sententia sit nulla. in for. app. a sen. diffi. in gl. fuisse nu. 8. 220

Iudex nullitatis, an pronunciabit super eisdem actis, de causa principali ibi. num. 9. eod.

Iudex appellationis, si pronunciet malè appellatum, & nihil exprimat de nullitate, an videatur super nullitate pronunciasse. in for. appe. à sent. diffi. in gl. & in quantum num. 4. 221

Iudex non omnis est competent appellationis. in for. appel. à sen. diffi. in gl. & ad quemcunque nu. 1. 223

Iudex a quo si non obstante appellatione processit, quid faciendum. in for. app. a sen. diffi. in gl petens nu. 3. 224

Iudex si non respondet appellationi censetur appellationi detulisse. in form. respon. iud. à quo appel. in glo. suprascriptus. in addit. sub literæ A. 225

Iudex ex quibus rationibus defert appellationi. in for. Apostolorum. in gl. detulit. nu. 2. 226

Iudex tenetur appell. dari facere oĩa acta causæ. ibid. nu 4. eod.

Iudex quando non recipit appellationem, debet causam inserere ibid. in addi. sub litera A.

Iudex appellationis volens in aliquibus partibus sententiam reprobare in alijs approbare, qualiter faciet. in for. sent. in causa appe. in gl. causis nu. 4. 229

Iudex repetẽs sentẽtiã esse nullã, qualiter pnũciabit. ib nu. 5. eo.

Iudex cuius auxilium requiritur in exequtione sententiæ, an possit de nullitate sententiæ cognoscere. in form. execu. sent. diffin. in gl. 1. num. 14. 230

Iudex quando dicatur facere sentẽtiam interlocutoriam, actuum interlocutiuum, & sententiam diffinitiuam, quo ad executionem in for. exec. senten diffi in gl Publico nu. 4. 236

Iudex in interpretanda sententia, qualem interpretationem facere possit ibid. nu. 12. eod.

I N D E X.

Iudex cognoscens falsum per modum excipiendi, an in eodem libello ex suo officio possit punire delinquentem. in form. libel. quo agi. vt rescin. sententia. in gl. instrumentum nu. 4. 142

Iudex cum inquirit magnam læsionem, ex quibus actuatis, veteribus an nouis, debet eam detegere. in for. lib. quo agi. ad pœ. ex compro. in gl. & nec reductio, nu. 6 247

Iudex potest aliquando per viam præcepti procedere contra aliquem ad alterius petitionem, & instantiam in form. lib. in act. noui oper. in glos. nouum opus num. 7. 276

Iudex domini & vasalli, contendentium super causa legitima priuationis qui sit in form. libel. quo agi. ad re. feud. in glo. nec superstitibus. num. 18. 314

Iudex dclara pluribus tutela, an possit concedere vni administrationem in for. lib. quo agi. ad red. rat. tut. in gloss. in suo vltimo testamento. num. 21. 318

Iudex vnius territorij, non potest executionem facere in alieno territorio: nisi median. iudice illius territorij. form. execu. senten. versi. sapiens num. 13. not. Doct. in l. properandum §. sinautem reus. C. de iudi. 231

Iudex competens quis sit in dando tutorem. si pupillus sit oriundus ex vna ciuitate & bona sint in alia, & ipse habitet in alia. in for. lib. quo agi. ad re. 12. tut. in gl. eidem Iacob. nu. 3. 323

Iudex non debet quicquam in alterius præiuditium facere. in form. respons. libel. in action. hypothe. in gl. & renunciationis. num. 4. 415

Iudex non debet præfigere terminum creditori, ad ostendendum de iure suo sine causæ cognitione. ibi. nu. 2. eod.

Iudex competens quis sit in additione hæreditatis. in form. lib. quo pet. hære. ex testa. in glo. quatenus num. 1. 465

Iudex qualiter procedat accusatione porrecta in for. inquisi. in gl. 1. nu. 1. 517

Iudex quid faciat reo comparente ibid. nu. 12. eod.

Iudex an teneatur reo mortuo in tormentis. ibid. nu 20. eod.

Iudex an iterum possit torquere, in prima tortura, reo nolente confiteri. ibid. num. 21. eod.

Iudex ex offitio, an possit in causa criminali testes producere. ibi. num. 11. eod.

Iudex debet dare copiam inquisitionis, & inditiorum reo, antequam cogat eum respondere. in for. inqui. in gl. fama nu. 3. 517

Iudex an possit punire pœna iuris communis, & municipalis. in for. inqui. in gl. debita forma nu. 1. & vide quæ scribit Ias. in l. omnes populi col. 2. circa med. ff. de iust. & iur. 517

Iudex quilibet, an possit quamcunque pœnam imponere. ibid. nu. 3. eodem

Iudex eo ipso quòd pars non comparuit, an possit statim a iudice mulctari absque noua citatione. ibid. num. 4. eod.

Iudicis offitium, vide infrà in litera O, in ver. Officium iudicis.

Iudicis vius an excuset à pœna in for. sequestri in gl. 1. 148

Iudicis persona in proferenda sententia potest poni tam in numero plurali, quam singulari. in fur. sen. interlo. in gl. 2. nu. 1. 200

Iudicis decretum, an sit necessarium in omni iutore. in for. lib. quo agi. ad red. ratio. tut. in gl suo. num. 19. 321

Iudicis decretum quid operetur. ibid. num. 20. eod.

Iudicis mandatum. De contemnente mandatum iudicis, vide in for. lib. noui ope. nuncia in gl. aliqualiter. 277

Iudici an liceat sine partis requisitione, nouas probationes inducere in criminalibus. in for. lib. in act. rea. in gl. quatenus. num. 9. 43

* Iudici quæ qualitates conueniant, form. respon. ind. a quo versic. fin. 225

* Iudici si detur tempus & terminus pronuntian. in causa, form. senten. diffi. ver. nos nu. 6. 207

Iudices plures implorati in auxilium pro executione sent. diffi. in glo. 1. num. 15. 232

Iudicis ordinarij qui nam sint. in for. lib. in act. confesso. in gl. plenam. num. 6. 268

Iudices cur in quacunque tutela, faciant præstare cautionem in for. li. quo agi. ad red. ra. tute. in gl. in suo num. 11. 322

Iudices cogitare debent, non quid ipsi velint, sed quid ratio legis, & Dei religio cogat. ita dicit Claris. D. Io. Claudius in proœmio legum municipalium a me fideliter posito. in addit. meis in form. inqui. in prima addit. sub litera A, 517

* Iudiciarij ordinis omissio an reddat sententiam nullam, form. interloc. super legit. vers. nos Bern. in prin. 200

Iudices debent absoluere quem oderint, condemnare quem non oderint, si iustitia, si æquitas, si innocentia, hoc fieri iubet. ibidem. eodem.

Iudices debent iudicare & condemnare delinquentes secundum vera allegata, & vera probata, sed debent absoluere innocentes. secundum vitam conscientiam. ibid. eod.

Iudices regulariter debent iudicare secundum acta & probata, & non secundum suam opinionem, sed si habet aliquod notum, non per opinionem, sed forma certitudinis, tunc debent iudicare secundum conscientiam ibid. eod.

Iudices qui leges violare præsumpserint, propter libidinem, odium, metum, cupiditates, ostendunt se magistratibus indignos, & debent puniri, & ab officio remoueri ibid. eod.

Iudices plures si simul de aliqua causa cognouerint, & diuersas tulerint sententias diffinitiuas, an omnes, vel nulla earum, vel quæ tenebit. in for. lib. in act. real. in gl. nec non domino num. 4. 14

Ex iudicibus pluribus ordinarijs, vel ad vniuersitatem causarum delegatis qui cœperunt de aliqua causa cognoscere: si vnus eodem tempore sententiæ diffinitiuæ, iurauerit sibi de causa non liquere, an cæteri possint ferre sententiam ibid. nu. 3.

Iudicium tenet si opposita declinatoria, ante litem contestatam iudex processerit, nisi pars appellauerit in form. declina. iurisdict. in gl. nec fuisse num. 5. 77

Iudicium an procedat si contra contrarietatem in libello contentam, nihil opponatur ab aduersario. in for. respon. rei conuen. in gl. contrarietatem num. 2. 101

Iudicium pendens, super excussione an cesset, debitore effecto hærede opulentæ hæreditatis. in for. resp. lib. in act. hypo. in gloss. exceptionem excussionis. nu. 26. 412

Iudicis ordo quis sit, & per consequens quas solemnitates substulerint ista verba, summarie, &c. in form. libel. in act real. in gl. summariæ. num. 2. 61

Iudicio pendente in actione reali, & personali generaliter proposita, si superueniat ius actori de nouo, an tales ius claudatur sub illa generali petitione. in form. libel. in actio. real. in gl. iure dominij num. 42. 52

Iudicio inchoato restitutionis dotis propter paupertatem, an superueniente vero hæreditate, reuocetur iudicium. in for. lib. quo vxor agit ad rest. dot. in gl. vxor quondam num. 14 182

Indicia non concurrentia contra vnum si intententur plura, an reus debeat opponere exceptionem in for. respon. rei conuen. in gl. contrarietatem num. 5. 101

Iudicatum. De re iudicata vide in for. respon. rei conuen. in gl. reique num. 1. cum seq. 106

Iuramentum in litem, an locum habeat, & quomodo inretur, si quid petatur actione ex empto & similibus, item actione reali, item arbitraria, in forma libelli, in actin. reali, in gloss. & in florenis. num. 27. 58

Iuramentum in litem super interesse quid requirat. ibidem numero 26. eodem

Iuramentum calumniæ, an excuset ab expensis. in for. lib. in act. rea. in gl. & expensis nu. 13. 57

Iuramentum calumniæ præstatur, in causa in qua proceditur sine figura iudicij, in forma libell. in actio. real. gloss. summariè nume. 7. 62

Iuramentum calumniæ in dubio non videtur esse remissum per rescriptum ibid. num. 8. eod.

Iuramentum calumniæ ex consuetudine non potest recusari. in for. lib. in act. rea. in gl. per sacramentum nu. 8. 75

Iuramentum calumniæ, est credulitatis non veritatis. ibidem numero 9. eodem.

Iuramentum calumniæ præstatur per respondentem sicut per ponentem. in form. excip. contra positio. in gloss. sub eius calumniæ iuramento. 125

Iuramentum an obliget præcisè form. libel. pac. versic. transactiones. colum. si.

Iuramenti calumniæ omissio, an vitiet processum. in form. libel. in act. real. in gloss. per sacramentum num. 7. & form. excip. contra posses. vers. sub eius. 136

Si sit scriptum in actis, quod testis citatus, iuratus, &c. an ex hoc præsumatur pro citatione, iuramento, & reliquis requisitis. in for. iura. testi. in gl. citati nu. 1. 150

Iuramentum veritatis, in quot species diuidatur. in form. iuramenti quod præsta. a parte parti. in gl. 1. nu. 1. 195

Iuramentum voluntarium quid est. ibid. nu. 2. eod.

Iuramentum

INDEX.

Iuramentum iudiciale quod sit ibid. nu. 3. eod.

Iuramentum necessarium quod sit. ibid. nu. 5. eod.

Iuramentum veritatis, non potest, nisi ex iusta causa recusari ibidem nu. 6. eodem

Iuramentum veritatis cur ita dicatur, & cuius sit naturæ. in for. iur. quod præst. a parte in gl. iuramentum num. 1. 196

Iuramentum inductorum obligationis, & iuramenti confirmatorium contractus præcedentis, sunt species iura. ibid. nu. 2. eod.

Iuramentum quod defert actor reo, an possit e reo actori referri. in for. iur. quod præst. a parte parti. in gl. dicit numero 1. eod.

Is cui defertur iuramentum potest petere, vt ab aduersario iuratur de calumnia. ibid. nu. 3. eodem.

Iuramentum suppletiuum, form. respons. rei versicul. iurisiurandi. num. 12. 115

Iuramentum quod præstat vasallus domino, quæ contineat in se. in for. lib. quo agit. ad reuo. feu. in gl. contra debitum numero 1. 306

In iuramento persona superioris intelligitur excepta. ibidem numero 2. eodem.

Iuramentum, an excludat minorem a restitutione. in for. lib. quo agit. ad resti. in integ. in gl. tunc iurauit. nu. 1. 372

Iuramentum firmat contractum simulatum ibi. nu. 2. eod.

Iuramentum priuat mulierem ne habeat regressum ad bona paterna ibid. nu. 5. eodem.

Iuramentum quibus contractibus adiiciatur. ibid. nu. 5. eod.

Iuramentum an firmet primum testamentum, in quo filius emancipatus est præteritus, ita quod non valeat secundum in quo filius instituitur. ibid. nu. 8

Iuramentum an firmet contractum reprobatum, ratione publicæ vtilitatis. ibi. num. 9. eodem.

Iuramentum an firmet contractum fauore debitoris tantum. ibidem num. 11.

Iuramentum quid operetur in casu dispositionis reprobatæ ex defectu interesse ea parte acquirentis. ibid. nu. 12. eod.

Iuramentum quid operetur, quando adiicitur obligationi, ex se naturaliter, de lib. ibid nu. 13 eodem.

Iuramentum quando adiicitur dispositioni reprobatæ, propter varias subditorum vtilitates quidquid sit. ibid. nu. 14. eod.

Iuramentum quando adiicitur dispositioni reprobatæ ex defectu formæ vel materiæ quid. ibid. num. 15. eod.

Iuramentum aliquando obtinet vim litis contestatæ, aliquando sententiæ, aliquando solutionis, aliquando transactionis. in for. li. cum plu. reos deben. in gl. quilibet ipsorum 356

Iuramentum in causa criminali quod quis non potest præstare fideiussionem de litem prosequendo, &c. non excusat in form. resp. rei con. in gl debite satisdare. nu. 2. 99

Iuramenti quot sint species. in for. resp. rei con. in gl. iurisiurandi nu. 2. 115

Iuramentum voluntarium, iudiciale, & necessarium, quid sit. ibi. num. 3. eod.

Iuramentum iudiciale vel voluntarium, quilibet in persona principali potest deferre suo aduersario nu. 5. eod.

Iuramenti necessarij & iudicialis qui sint effectus. ibid. numero 7. eod.

* Iuramentum affectionis, for. resp. rei. ver. iurisiu. num. 11. & ibid. num. 12. plura de iuramento suppletiuo. 117

Iuramentum necessarium quando sit per iudicem deferendum ibi. num. 9

Iuramentum necessarium in quibus causis deferatur per iudicem ibi nu. 12. 117

Iuramentum an deferendum sit, quando actor suam intentionem per instrumenta vel testes plene probauit & reus defensionem ostendit per vnum testes, vel aliter probauit semiplene. ibid. num 15. eod.

* Faciens contra iuramentum quomodo puniatur, form. iuramenti testium ver. Constituti. 150

Iuramentum in defectum semiplenæ probationis, ex parte tam rei quàm actoris, vtrique non defertur. ibid. num. 16. 117

Iuramento in litem, quando locus sit. ibid. nu. 18. & for. lib. act. rea. ver. & in florenis. eodem

Iuramento promittens seruare promissa in contractu: qualiter teneatur non seruans. for. lib. vt pacta. ser. col. fi. 333

Iuramentum affectionis, defertur solùm à iudice, non a parte. ibidem. num. 24. 118

Iuramentum per quod respondetur ad positiones, est credulitatis, & hoc in ciuilibus. in form. positio. acto. in gloss. per verbum credere num. 1. 119

Iuramentum & simplex loquela non differunt. in for. iuramen. testi. in glo. 1. num. 2. 150

* Iuramento alicuius, puta damnum passi, aut accusatoris, vel saltuarij & simil quomodo standum. form. resp. rei ver. iusiur. num. 17. & vide quæ scribit Ias. in l. 2. §. si absens ff. si ex noxal. caut. agatur 115

Iuramento contrafaciens, magis puniatur, quam contrafaciens simplici affirmationi. ibid. nu. 2.

Iuramenti non præstiti ratione, non potest quis conueniri in alia instantia, finita ea in qua erat iurandum. in for. lib. in act. rea. in gl. per sacramentum nu. 3. 74

De iuramento præstando reo accusato criminaliter antequam absoluatur, vide in for lib. quæ per. rescis. sententia lata per falsum instrumentum, in gl. 1. nu. 3. 139

Cætera, in materia iuramenti vide supra in litera C, in ver. citatio, & in litera D. in vers. Dilatio. & in versi. Interueniens, & infra in litera P, in versi Parains, Petens, Procurator, Pubes, & in litera R, in versi. Recusans, in litera V, in verbo Tutor, & litera V, in versic. Venditor.

Iurans se non impetraturum à iuramento absolutionem, an sit absolutus si impetrauerit, in form. iuram quod præsta. &c. in gl. iuramentum. num. 5. 197

Iurare volens de calumnia non cadit ipso facto a iure suo, sed per sententiam, in eadem instantia ferendam. in for. lib. in act. rea. in gl. per sacramentum nu. 2. 74

Iurare de calumnia, qui debeant. ibi. nu. 6.

Iurasse non sufficit de calumnia in causa principali. ibid. numero 5. eod.

Iurisdictio venit in donatione castri a principe perfecta. in form. libe. in act. rea. in gl. iure dominij nu. 10. 22

Iurisdictio delegati ratione incompetentiæ quot modis valeat declinari in for. declina. iurisdictio. alicu. iud. in gl. nec fuisse num. 9. 77

Iurisdictio quid sit. in form. libell. in actio. confesso. in gloss. plenam. num. 1. 261

Iurisdictione collata, an censeatur collatum merum & mixtum imperium ibid. num. 2. eod.

Iurisdictio in suo genere sumpta, qualiter acquiratur. ibid. numero 5. eodem.

Iurisdictione collata pluribus personis, diuersis temporibus, quis eorum præferatur. ibid nu. 8.

Iurisdictione posses. qualiter apprehendatur, & continuetur. ibi. num. 10. eod.

Iurisdictionis possessio, qualiter retineatur. ibid. num. 12. 269

Iurisdictio generalis, an quæratur præscriptione. ibid. nu. 14

Iusiurandum, an deferatur hæredi. form. resp. rei ver. iurisiurandi post nu. 11. Las. in l. 5. §. fi. ff. ne quis eum qui. 115

Ius ciuile & canonicum fundatum est super exemplis. in for. interrog. in gl. 1. ad declarationem. 2

Ius ciuile vel Canonicum, an seruandum sit in interrumpenda præscriptione. in for. respon. rei con. in gl. præscriptionis. nu. 31. 112

Ius ciuile & canonicum discrepant, quo ad testium receptionem in noua instantia, post publicationem, & in foro suo quodlibet est seruandum. in for. oppo. contra test. in gloss. suntque num 4. 127

* Et for. lib. spol. pos. ver. coram pag. 419. & for. respon. rei ver. præsc. post num. 28. 110

Ius ciuile & canonicum differt, in computatione graduum. in for. lib. pro hære. ab intest. in gl. nullisque nu 32 475

In actori vel reo superueniens pendente iudicio in actione rea. & personali & generaliter proposita, form. libel. in actio. rea. in gloss. iure dominij. nu. 42. 22

* E. vers. deducendo. 65

Ius excipiendi de falso, an duret tanto tempore, quanto ius agendi. in for. li. quo agi. vt rescin. senten. in gl. qualis qualis. numero 2. 139

Ius pedagij qualiter acquiratur. in for. lib. super sol. pedagio. in gl. panni Borsolini num. 4. 259

Ius pedagiandi, an quæratur præscriptione. in form. lib. in act. confesso. in gl. plenam. nu. 15. 269

Ius pedagiandi de certis rebus præscribens, an possit exigere de aliis,

alijs.ibid. nu.18. eod.
Ius pedagiandi quanto tempore perdatur.ibid.nu.17. eod.
* Ius ciuile quas materias habeat inutiles.form.iur. quod.præstatur à parte.ver.fin. 198
Ius tertij, an possit deduci in modum agendi, in for.libe.in act.negato.in gl.spectat.nu.4. 373
Ius tertij si non deducatur, nec per modum agendi, nec excipiendi, sed ille tertius de iure suo cognosci velit, an audiatur, ibidē nu.5.
Ius nunciandi quando certum sit, aliquem non habere, in for. lib. in act.noui oper.in gl. quendam parietem nu. 4. 295
Ius feudi an perdatur præscriptione.in for.lib. quo agit.ad reuoc. feud.gl.inuestiuit.num 4. 303
Iure nouissimo, plures rei debendi, qualiter teneantur.in for.lib. contra plu.reos deben in gl.quilibet.nu.1. 356
Iura quæ teneantur in modum constituendi plures reos.ibid.numero 2. eod.
Ius antiquum de conueniendo insolidum, quemlibet plurium reorum an hodie corrigatur, ibi.nu.3.
Iuris renunciari, in spiritualibus semper fit certioratio. in for.lib. contra plures reos deben in gl.alijsque.nu.1. 360
Ius & facultas implendi conditionem, an transeat in hæredem.in for.lib.pro leg.rei sing in gl.1.nu.13. 438
Ius accrescendi, an locum habeat inter legatarios, quibus res eadem coniunctim, vel diuisim legatur.ibid nu 38. pag.411. & in form.lib.quo agit ex substit.in gl.breuiloce.nu.20.
Ius accrescendi sequitur portionem hæreditariam, ad quemcunque de veniat.in forma libell. quo agit.ex substitu. in glos.Breuiloce.numero.19.
Ius accrescendi, an faciat accrescere cum onere.ibi.nu.18. eo.
Ius accrescendi, an locum habeat eadem re data duobus in feud. ibid.num.25.
Iure accrescendi non vtitur vnus ex coniunctis admissus ad partem suam de iure speciali.ibid.nu.55.
Ius accrescendi in legatarijs, an accrescat cum onere.ibi.n.23.eo.
Iuri accrescendi, an locus sit inter plures cōtrahentes.ibi.n.54.eo.
Iuri accrescendi inter substitutos locus est, in for.li: quo agit.ex subst in glo.dimidiam.nu.1. 506
Ius reciprocæ substitutionis, an transeat ad hæredem substituti in for.lib. quo agit.ex substi. in gl. breuiloce.nu.27. 489
* Ius offerendi an præscribatur. for. respon. rei: versic. præscrip. nu.31. 112
Ius impugnandi testamentum, quanto tempore duret. in for.li. quo petitur hære. ex testa. in gl.ac etiam realiter.nu.55. 468
Ius agendi an competat habenti exceptionem, vt liberetur per pactum vel acceptilationem. in for.lib. pro leg. rei sing. in glo. 1. nu.148. 447
Ius liberandi transmittitur in hæredem, licet non transmittatur ius ad eundi.in forma libell.quo petit.hæred.ab intesta.in gloss. pure.numero.6. 430
Ius deliberandi transmittitur ad omnes hæredes. in for. lib. pro hære.ab intesta.dela.in gl. 1.nu.3. 470
Ius adeundi super hæreditate durat solum anno.ibi.nu.2.
* Et an quanto tempore præscribatur, form.libell.ex testa.versic. pure.col.1. 457
Ius singulare est in fratribus solius defuncti, vt cum ascendentibus transmittantur. in form.libel. pro hære. ab intesta. dela. in glo. nullisque num.56. 474
Iuris substitutionis cessio vel alienatio, ante euentum conditionis facta per ipsum substitutum, an teneat in for. lib, quo agit. ex subst. in gl. dimidiam nu. 2. 3. & 4. 506
Ius personale extinguitur cum persona in for.respon.rei conuen. in gl.saluis alijs.nu.25. 122
Iuris remedia quæ & quot sint.in for. lib.in act.real. in gl.condemnetis.num.3. 45
Iuris prudentia, prouidentia vel distinctio virtutis mater vulgo dicitur, in for.inquisi.in gl 1.addi.1.in ver.inquisitio. 494
Iuris prudentia & si omni negocio adiungenda est, tamen in pœnis irreparabilibus causarum criminalium in quibus mutilatio membri vel infamia irrogatur, in quibus probationes debent esse luce meridiana clariores, magis est cōsideranda.ibi eo.
Iuris prudentia docet, quid conueniat personis, quid rei, quid loco, quid tempori, qua lege reus citetur, de quo iudex cognoscat, quæ res in quæstione versetur.ibid. eod.
Iuri de futuro renunciatur cum iuramento. in for.lib. quo agi. vt pact.seruen.in gl.proprio iuramento.nu.1. 358
Iuri pignoris quibus modis renuntietur. in for.respon.lib. in act. hyp.in gl.renunciationis.nu.1. 414
Iuri offerendi an prescribatur.in for.respon.rei conuen.in gl prescriptionis nu.35. 113
* Iuris appellatione, quid veniat, for.iur. quod præstatur à parte parti. ver.si fo.197.& vide pulchre per Iat.in l.omnes populi.in princ.ff de iust.& iur. vbi etiam quid veniat appellatione statuti, & in l.de quib.num.81.ff.de legibus. vbi quòd iuris appellatione, venit etiam consuetudo. & ibid.nume. seq. quid veniat appellatione statuti, & quòd iuris communis appellatione veniat ius ciuile scribit Paris. consil.47.col.5. in prin.lib.3. Dec. cons.685.declara, vt per Castr. in l.s.nu.11.C.si contra ius vel vtil pub. vbi infert ad q.not.
Iura dotalia quę dicantur.in form.lib.quo vxor agit ad dot.in glo. simul.num.1. 294
Iura & actiones in generali obligatione, an comprehendantur.in for.lib in act.hypot.in gl.sub eadem nu.3. 398
Iussus testatoris. quòd hæredes vsque ad decem annos simul morari debeant quid importet in for.lib.pro lega. rei singul.gloss. 1.nu.46. 441
Iustitia. De iustitia & iure. vide in for. interrog.fieo.reo conuen.in gl.1.num.1. 2
Iustitia denegata concedi possunt repræsaliæ in for.lib.in act.rea. in gl iure dominij nu.19. 20
Iustitia quando denegata dicatur per iudicem.ibid.nu.20.
Iustitia recte obseruabitur si magistratus habebunt iuris prudentiam cum Dei timore ita dicit dom. Ioan.Clau. in procem.legum municipa. quod habes in form.inquisitio. in gloss.1.in prima addi.in ver.inquisi. 494
Iustitia est fundamentum pacis & concordiæ.ibi. eod.
Iustitia pacis & concordiæ fundamentum non est aliqua ex parte labefactanda.ibid. eod.
Iustitia quæ est constans & perpetua voluntas ius suum vnicuique tribuens debet reddere præmium & honorem viris boni, malis verò pœnam & infamiam.ibid. eod.
Iustitiam ministrare licet, non omni tempore, sed omni tempore, congruo.in forma libelli. in action. rea. in gloss. summarie.numero 6. 62
Iustum pretium quod dicatur & quis dicatur deceptus vltra dimidiam iusti pretii.in form.lib.in causa vend.in glo. pretio.nume. 3.4.& 5. 340

L

LAboratores & missi in vineam aut aliud prædium in quo quis turbatur, an debeant puniri. in form.libe. pro turba.possessio.in gl.animo.nu.3. 430
Lapsus termini à iudice præfixi, interdum priuat contumacem iure suo.in for.lib. pro leg.rei sing. in gl. 1.nu.160. Idem est aliquando in lapsu termini à iure præfixi ibid.nu.161 484
Lata culpa. vide suprà in litera C, in ver. culpa.
Laudemium an solui debeat pro re emphyteutica diuisa.in for.li. pro hæredi. in gl.domum.nu.5. 508
* Laudemium an debeatur per emptorem meliorameniorum, for.li. ad præstationem. versi.si. & an pro diuisione.for.lib.pro hæred, vel sing.re.ver.domum post.nu.4.
Legate alimenta vel victum, uel vt talis educatur, paria sunt.in form.lib.in act.rea.in gl.& redditibus nu. 3. 48
Legatarius pro hærede testis esse potest in for.oppo.contra testa. in gl.in facto eorum.nu. 3. 165
Legatarius an & quando possit rei legatæ partem acceptare, partem non, in for lib.pro leg.rei sing in gl.1.nu.36. 439
Legatarius cui facta est à testante liberatio, an teneatur rem quam habebat a testatore in deposito vel commodato, restituere in form.lib.pro leg.rei sing in gl.1 nu.151. 447
Legatarius cui competit electio, an possit vnam vel duas ex pluribus rebus eligere.ibid,nu.164.
Legatario mortuo ante electionem per eū factam, an poterit eius hæres eligere, ibi.nu.164. eod.
Legatarius an agat de euictione, contra hæredem sibi re tradita & euicta.in form.libel. pro lega. rei singul. in gloss. domum vnam numero 3. 453
Legatarius quando possit legatum auctoritate propria apprehendere.in for.li.pro leg.rei sing. in gl.domum.nu.1. 458

Legans

INDEX.

• Legans fundum vel prædium ad alimenta, vt relinquo alimenta ex prædio. for. lib. act. rea. ver. & redditibus, in apostil. 48

Legatum sub conditione viduitatis quale sit, in for. li. quo vxor agit. addo. in gl. donec vitam. nu. 2. 299

Legatum factum ne nubat an valeat. ibi. nu. 3. eo.

Legatum vsusfructus factum vxori purè in testamento, in quo extraneus est institutus, si secundo mulier maritetur, an finiatur. ibidem num. 4. eo.

Legatum amittit qui à tutela se excusat. in form. lib. quo agit. ad red. ratio. tute. in gl. suos tutores. nu. 2. 318

Legatum eiusdem rei factum post donationem, an deroget donationi. in for. li. quo agi. pro dona. in gl. irreuocabiliter. nu. 9. 307

Legatum purum transit in legatarium à morte testatoris. in for. lib. pro leg. rei sing. in gl. 1. nu. 6. 417

Legatum factum sub aliqua demonstratione. valet. ibid. nu. 8. eod.

Legatum cum causa factum, quomodo debeatur. ibi. nu. 9. eod.

Legatum quando cedat quo ad translationem ad suum hæredem. ibid. nu. 10. 11. 12. 14. & 17. 418

Legatum factum sub conditione quæ tacitè inest, & nihil operatur, pro puro habetur. ibi. nu. 21. eod.

• Legatum si fiat notario, qui testamentum scripsit. for. oppos. contra instr. see. aliisque. nu. 10. 487

• Legatum fructuum, vsusfructus, alimentorum & victus, for. lib. act. rea. ver. & redditibus. 47

Legatū factum sub casuali conditione quando cedat. ibid. n. 22. eo.

Legatum sub modo possibili quando transmittatur. ibi. nu. 14. eo.

Legatum, vt pluries præstetur, quando transeat in hæredes legatarij. ibid. num. 38. 440.

Legatum fructuum ex certo fundo, an extinguatur, si fructus non re colliguntur. ibid. nu. 43.

Legatum factum donec vixerit an pluries præstetur. ibi. nu. 44. eo.

Legatum factum de tanta quantitate fructuum nascitororum ex tali fundo debetur singulis annis, donec vixerit legatarius. ibi. nu. 45. eo.

Legatum de annuis simpliciter non valet, fallit in causa alimentorum. ibid. nu. 47. eod.

Legatum annuum factum filiæ donec vidua permanserit, licet nubat in anni principio, integrum debetur. ibid. nu. 48. eod.

Legatum dotis vxori factum quando valet. ibi. nu. 64. 442

Legatum dotis vxori quid commodi afferat. ibi. nu. 65. eod.

Legatum factum mulieri nondum nuptæ, pro dote seu ex causa dotis, an sit purum vel conditionale, seu sub modo. ibi. nu. 66. eod.

Legatum pro filia maritanda quando peti possit. ibid. nu. 74. 443

Legatum factum per patrem filiæ ex causa dotis quæ postea maritata fuit à patre dotante, an post mortem patris per ipsam filiam peti possit. ibid. nu. 75. eod.

Legatum vini debetur de eo quod est in patrimonio. ibidem numero 84. eod.

Legatum vini non comprehendit vasa vinaria. ibi. nu. 86. eod.

Legatum vini vel frumenti pro alimentis non expressa quantitate valet, & in legato cedit omne vinum & frumentum testatoris. ibidem. num. 86. eod.

Legatum vini ex certo fundo, an extinguatur, si non recolligatur. ibid. num. 87. eod.

Legatum supellectilis quid comprehendat. ibi. nu. 94. eo.

Legatum alimentorum non transit in hæredem legatarij. ibi. numero. 102. eod.

Legatum alimentorum factum pupillo vel infanti, donec ad pubertatem peruenerit, vsque ad quod tempus extenditur. nume. 131 446

Legatum debetur etiam in futurum, ex præstatione triennali alimentorum ex voluntate minus solemni. ibid. nu. 132. eod.

Legatum relictum ad alimenta à certa persona instituta, intelligitur repetitum à substituto. ibid. nu. 135. eod.

Legatum simplex argenti quid comprehendat. ibi. nu. 144. eo.

Legatum liberationis cuius sit effectus. ibi. nu. 147. eo.

Legatum factum tutori vel curatori, aut alij administratori liberationis suæ administrationis vel gestionis, cuius sit effectus. ibidem. num. 149. eod.

Legatum liberationis factum ei qui tenetur aliqua singulari actione cuius est effectus. ibid. nu. 150. eod.

Legatum factum debitori eius quod testatori debetur valet. ibidem. num. 154. 417

Legatum ex pluribus bonis testatoris, cuius sit effectus. ibid. numero. 158. eod.

Legatum varijs modis admittitur. ibid. nu. 165. eod.

Legatum quantitatis vel speciei in dubio, an videatur duplicatum, vt debeatur bis, vel tantum semel. ibid. nu. 167. eod.

Legatum de re incerta, an valeat, in for. li. pro lega. rei sing. in glos. demum. num. 1. 452

Legatum an dicatur donatio. in for. lib. quo agit. pro don. in gl. ex causa donationis. nu. 1. 303

Legatum perdit opponens testamentum falsum vel inofficiosum, si succumbit in probatione. in for. lib. quo petit. hære. ex testa. in glo. non abolitom. nu. 1. insi. 462

Legatum factum mulieri, vt si non possit pacificè viuere cum hæredibus habeat tot; cui incumbat probatio de non potendo viuere pacificè, & mulier an debeat habere legatum si per hæredes non stet, vt viuat pacificè. in for. lib. quo vxor agit ad do. in gl. ac etiam alimentis. num. 1. 295

Legato relicto cum conditione de stando in loco certo, quid agendum. in for. lib. pro lega. rei sing. in gl. 1. nu. 16. 410

Legato fundo pro quo census debetur, à quo census soluatur. ibidem. num. 20. eod.

Legato fundo cum suo instrumento quid contineatur. ibi. nu. 88

Legato seruo cum peculio mortuo, legatum extinguitur. ibidem numero 91. eod.

Legato equo cum sella mortuo, viuente testatore, extinguitur legatum. ibid. num. 92. eod.

Legato casu perempto, ad quem spectet periculum in for. lib. pro lega. rei sing. in gl. domum vitam. nu. 2. 453

Legata, an conseruentur hæreditate non adita. in form. li. pro leg. rei sing. in g. valeat debeat. nu. 12. 454

Legata quæ solent fieri. in forma. libell. pro legat. rei singul. in glo. 2. num. 2. 437

Legata facta ab intestato. ibid. nu. 22. eod.

Legata facta ab instituto repetita videntur à venientibus ab intestato existente clausula codicillari. ibi. nu. 35. eod.

Legatorum in diem, an & quando transeat in legatarium dominium. ibid. num. 7. 438

Legatorum in diem quando sit facienda solutio. nu. 41. 440

Quando legatur quantitas tantum, vt semel præstetur, & quando legatur quantitas, vt pluries præstetur. nu. 1. 437

• Leges ciuiles, seruandæ sunt etiam in foro conscientiæ, & animæ. for. respon. rei versi. præ scrip. post nom. 31. & quod leges habentes varios intellect. non possint allegari ad decis. causarum, form. iur. à parte parti versi. 106

Legati durante legatione vectigalia soluere non tenentur in form. lib. quo agit. ad resti. in integr. in gl. in legatione nu. 4. 375

Legitima quanta sit, & an per statutum possit auferri filio. in for. lib. pro leg. rei sing. in gl. 1. nu. 70. & ibi. vide additio meam sub litera K, incip. auferri, & in for. lib. quo petit. hære. ex testa in gl. ac etiam realiter. nu. 24. & 28. 443

Legitima, an possit peti per filium in bonis patris homicidæ, si statuto caueatur, quod homicidæ bona publicentur. in for. inqui. in gl. tranit at in exemplum nu. 1.

In legitimæ computatione æs alienum prius deduci debet. in d. gl. ac etiam realiter. nu. 25. 430

In legitimam vel Trebellianicam quæ computentur. in form. lib. quo agit. ex substi. in gl. ac per fideicommissum. nu. 6. 499

Legitime comparens nomine alieno quis sit. in form. lib. in act. real. in gl. legitime comparentem. num. 1. 45

Legitimatus, vt possit succedere in feudo debet in ipsa legitimatione fieri expressa & specifica mentio quod succedere possit in feudo, quod notandum est pro ordinatione instrumenti ipsius legitimationis. in for. li. libell. quo agit. ad reuo. feud. in gl. nec superstitibus nom. 3. 309

Legitimatus quando fit verè legitimus, & pro legitimo habeatur. for. lib. ex subst. vers. ex suo corpore.

Legitimus titulus. De legitimis & veris titulis. vide in for. libe. in act. rea. in gl. veris ac legitimis titulis. nu. 1. 27

Legitimus quot modis quis efficiatur. in for. lib. pro hære. ab intesta. dela. in gl. nullisque. nu. 14. 437

• Lego verbum, adiectum vniuersitati, vel quotæ bonorum quid importet. for. li. ex subst. ver. compendiosè, post. nu. 12.

Læsio magna quæ sit propter quam reductio ad arbitrium boni viri petitur in for. lib. quo agi. ad pœn. ex compro. in glo. nec reductio. nom. 4. 147

• Læsio quæ & quomodo dicatur. for. lib. ex compro. vers. nec reductio. num. 4.

Leuans.

Leuans de sacro fonte, vno coniugum leuante de sacro fonte, & alter efficitur compater. lib. quo vxor agit ad dot. in gloss. matrimonium. num. 10. 181
Cætera vide supra in litera C, in versi. Compater.
Lex b. ff. de rei vend. an locum habeat in reali vel personali. in form. inter rog. fien. cum reo conuen. in glo. 1. an dictus Ioannes. in addi. sub litera A, incip. l si. 8
L. de pretio. ff. de publicia. quomodo præcedat. in for. sen. diffin. in gl. 1, num. 20. 308
Reliqua vide suprà in litera I, in ver Intellectus.
Leges non dedignantur sacros canones imitari. in for. lib. in ac, hyp. in gl. sine aliqua num. 5. 394
Leges si violantur a iudicibus vel magistratibus propter libidinem, odium, metum, inuidiam, cupiditates, ostendunt se magistratibus indignos & ab omni reipublicæ administratione esse remouẽdos, atque illis pœnis debent puniri, quæ sunt constitutæ pro sceleribus & flagitiis impiorum hominum, for. inquis. in glo. 1. in add. in lite. A, in ver. inquisi. 494
Libellus quot modis sumatur. in for lib. in act. rea. in gl. 1. nu. 2, 11
Libellus qualiter diffiniatur. ibi. nu. 3. eod.
Libellus debet esse breuis. ib. nu 4 eod.
Libellus non solum iudici, sed etiam parti est dandus. nu 9. 11
Libellus est offerendus in ciuilibus, sed etiam in criminalibus, ibidem num. 10. 11
Libellus an de necessitate coram omni iudice sit offerendus. ibidem num. 11 eod.
Libellus coram arbitratore necessario non offertur, nec coram alio iudice qui sine figura iudicij cognoscere potest. ibi nu. 12.
Libellos, an possit remitti à partibus in iudicio vel extra. ibid. num 13. eod.
Libellus, an in omni causa debeat offerri. ibi nu. 15. 10
Libellus quid differat a quali petitione. in for. lib. in act. rea. in gloss. qualis qualis. nu. 1. 15
Libellus non vitiatur si erretur in demonstratione finium. in for, lib. in act. rea. in gl cui cohæret. nu. 4. 17
Libellus procedit etiam si nullam causam actor in eo expresserit. in for. lib. in act. rea. in gl iure dominii. nu. 1 19
Libellus generaliter conceptus nulla causa expressa procedit licet reus petere possit causam exprimi, ibi. nu. 39. 22
Libellus, an sit offerendus implorato officio iudicis nobili, in for. lib. in act. rea in gl. quatenus. nu. 5. 41
Libellus ... in causa, debet super ea ferri sententia diffinitiua. in for. lib. in act. rea in gl. per vestram. nu. 1. 44
Libellus in causis simpliciter summariis debet offerri, & lis contestari, quamuis abbreuientur dilationes. in for. lib. in act. rea in gl. summarie. num. 13. 62
Libellus in quo petitur, vt quis condemnetur pro aliquo annuo, tam pro præterito tempore quam pro futuro, an procedat in for. lib. in act. rea in gl. deducendo. nu. 5. 64
Libellus alternatiuus est incertus. in for. respon. rei conuen. in gl. libellus est. num. 1. 100
Libellus alternatiuus, an & quando admittatur. ibi. nu. 2 eo.
Libellus generalis non admittitur, quia obscurus. in for. respons. rei conuen. in gl generalis nu. 1. 101
Libellus vagus quis dicatur. in form. respon. rei conuen. in glo, vagus. num. 1. eo.
Libellus obscurus quis sit ibid. nu. 2.
Libellus appellationis quæ continere debeat. in for appell. à sententia diffin in gl. nu. 1. 217
Libellus: dico sententiam nullam, & si qua est appello, an procedat. in for. appel. a sen. diffi. in gl. & in quaorum. nu. 3. 221
Libellus in causa appellationis. an sit necessarius. in form lib. appella. in glo. 1 nu. 1. 217
Libellus in quo simpliciter dicitur falsum esse commissum nec dicitur cum dolo vel sine, an procedat in for. lib. quo agit. vt sent in gl. procurauit. num. 3. 239
Libellus, an offerri debeat in prosecutione nunciationis noui operis in for. lib. in act. no. oper. in gl. quare prælatus nu. 1 276
¶ Libellus quomodo saluetur, vide ... l. ... §. item si iurauerio. col. 1. ff. de iuretur. & per totum illum §. et in l. 1. col. 2. & 2. ff. de ... flor. & habetur infra for. resp. rei. ver. dentibus. vbi etiam plura de ineptitudine libelli.
Libellus, an in causa feudali sit offerendus. in for. lib. quo agit ad reuo. feu. in gl. nec superstitibus num. 30. 14
Libellus loquens de mutuo, producto instrumento loquente de promissione, non vitiatur. in form. libel. in act. hypothe. in glos. mutuo. num. 21. 392
Libellus continens plures actiones, quarum non admittitur concursus reprobatur. in form. libel. in actio. hypoth. in glo. Ac restituere. num. 6. 396
Libellus in quo dicitur Titio numerata esse centum quæ reddere promisit, an saluetur, ibi. nu. 8. eod.
Libellus quilibet quod sit & intelligatur sufficiens & admissus, qui contineat rem & causam, bonum esset statutum facere. in for. li act. hyp. in gl ac restituere. nu. 8. ver. est ergo. 396
Libellus an sit tantum offerendus de necessitate in iudiciis possessoriis. in for lib. pro turba possess. in gl. 1. nu. 5. 427
Libellus, an sit necessarius in remedio. l fin. C. de edicto. di. Adr. toll. in for. lib. quo peti hære. ex testa in gl. quare cum prædicta. nu. 1. 435
Libellus an sit semper offerendus vbi conductor apparet. ibi.
Libellus qualiter formari debeat quando agitur ex contractu in quo merces sunt constituta, non in pecunia sed in alia specie, puta vino vel grano, quo casu aut est contractus innominatus, aut est emphyteuticus. in form. libel. quo agit. ad si. præscrip. in glo. florenos quinque num. 1. 382
Libelli conclusio non requiritur in criminalibus, in for. inquis. in gl. super quibus nu. 1. 507
Libelli conclusio qualiter formetur in hypothecaria in. for. lib. in act. hypo. in gl. quare cum prædicta in addi. mea sub litera A, in versi. conclusio. 404
Libelli conclusio facta variationem præcedit in form. lib. in act. real. in in gl. 1. nu. 6. 10
Libelli conclusio in actore est per necessaria, in reo excipiendo nõ est necess. ria, in for. lib. in act. rea. in glo. quare petit. n. 1. 40
Libelli copiam reo dat actor suis sumptibus, for. lib. act. real. versi. ad euidentiam nu. 14. 11
Libelli quot partes sint in for: lib. in act. rea. in gl. coram vobis num. 1. 13
Libelli oblatio in scriptis per verbum sine figura aufertur. in for. lib. in act. rea. in gl. summarie nu. 4. 62
Libelli tenor in prima responsione est repetendus. in for. decli. iuris. alien. iud. in gl. dicitur contineri nu. 4. 96
Et for. respon. ver. inter cætera.
¶ Libelli requisita & quod sufficiat illum præsumptiuè concludere. for. lib. act. rea. ver. coram. 18.
¶ Libelli conclusio quando, & quibus casibus attendenda. for. lib. act. rea. ver. quare 45.
¶ Libelli declaratio quando & quo casu admittenda, for. lib. act. rea. ver. saluo nu. 5. 67
Libelli verba secundum proferentem debent interpretari. in for. lib. in act. hypot. in gl. mutuo nu. 22, 391
Libellum, an liceat mutare, de cuius mutatione, additione, & cumulatione, vide in for. lib. in act. rea. glo. saluo iure numero 2. 3. 4. 5. 6. 8. 9. 67
Libellum bene dictare & formare, est difficile de iure communi in for. resp. rei conuen. in gl. dentibus nu. 2. 101
Libello oblato & lite contestata si vlterius non est processum in causa, ex quo iudex plenius instrui non potuit, ad ferendam sententiam reus absolui debet ab obseruatione iudicij. in for. lib. in act. real. in gl. per vestram. nu. 2 44
Libello oblato & lite contestata. si superueniat alius actor qui libellũ producat coram eodem iudice, contra eundem rei possessorem, petendo eandem rem, quid sit iudici & reo agendum. in form. lib. in act. rea in gl. condemnetis. nu. 4. 45
Libello generali admisso iudex fert sententiam super illa causa quam actor est prosecutus, & si non apparet de prosecutione fert sententiam super illa causa, quæ requirit minorem condemnationem. in for. resp. rei conu. in gl generalis nu. 2. 101
Libellans & respondens libello, an quando dicatur confiteri? for. resp. rei. ver, asseru libelli. 97
Reliqua in materia libellorũ, vide suprà in litera A, in ver. Actor. & in litera E, in ver. Emendare, & infra in litera P, in ver. Parte. in litera R in versi. Reus. in litera S, in versi. Sententia, & in litera T, in ver. Tempus.
Libertatem quomodo probet form. oppo. contra instru. versi. & maxime. 193
¶ Libri emti filio pro studio, an sint conferendi post mortem patris. in for. l. pro her. vel re sing. diui. in gl. communiter. numero 26. 430

I N D E X.

Libris executorum reddenda ratione, an sit credendum. in for. lib. quo agit. ad red. ra. tu. in gl. ac executores nu. 25. 328

Liberatio, omnia requisita in præscribenda seruitute an sint necessaria etiam in liberatione præscribenda. in for. libel. in act. confes. in gl. seruitus. num. 29. 267

Liberatio generalis ad quid trahatur. in for. li. quo agi. ad pœ. ex compro. in gl. poni facietis. nu. 1. 254

Liberatio quatuor modis relinquitur. in for. lib. pro leg. rei sing. in gl. 2. num. 146. 447

Liberatione legata ei qui pluribus tenetur actionibus, an sit omnibus liberatus ibi. nu 152. eod.

Cætera. vide suprà in ver. legatum.

Libertas contra solutionem pedagii quanto tempore præscribatur. in for. lib. in ac. confes. in gl. plenam. nu. 18. 270

Libertus obligando se inter viuos an possit patronum, sua debita portione defraudare. in for lib. pro hær. ab intesta. dela. in gl. nullisque num. 41. 448

Libertus tenetur alimentare patronum. in for. li. pro lega. rei sing. in gl. 1. num. 215. 446

Libertus alimēta patrono denegans, libertate priuat. ibi. n. 220. eo.

Licentia data parti ingrediendi sine violētia, ita quod exequatur, an habeat locum in contractibus. in for. exe. sen. diffi. in glo. P. Publico. num. 3. 236

Licentia ingrediendi possessionem concessa per iudicem, an & quando valeat. ibi. nu. 2. eo.

Licentia verbum per sumptum quid importet. in for. lib. quo agi. ad red. ra in gl. ac executores. nu. 14. 327

• Legitimam de legatis detrahit filius defuncti. for. li. ex test. ver. pure num. 10. 410

• Legitimam, an habeant filii viuente patre, form. li. ex test. versic. ac etiam num. 17. 437

Ligamen matrimoniale, an impediat aliud matrimonium. in for. lib quo vxor agit ad dot. in gloss. matrimonium. nume. vigesimo primo 287

Lineæ collateralium, quot & quæ sint. in for. lib. pro hære. ab intesta dela. in gl. nullisque. num. 27. 415.

Lis oblato libello & lite contestata si superueniat alius actor qui libellum producat coram eodem iudice, contra eundem rei possessor. petendo eandem rem, quid sit iudici, & reo agendum in form. lib. in act rea in gl. condemnetis. num. 4. 45

Lis quot modis pendeat. in form. resp. rei conuen. in glo. exceptionem. nume. 2. 104

• Lis, & causa quomodo differant, form. lib. ex compromisso. ver. occasione. 245

Lis causa, & controuersia qualiter differant. in for. lib. quo agit. ad pœ. ex compro. in gl. occasione. num. 1.

Litis expensæ, De expensis litis, habes supra in litera E, in versi. Expensæ.

Litis contestatio non inducitur post oppositionem peremptoriæ. in for. resp. rei conuen. in gl. saluis alijs. num. 8. 122

Litis contestatio debet esse de substantialibus iudicij. in for. sen. diffi. in gl. visaque litis. num. 1. 212

Litis contestatio, an probetur ex eo quia est allegata per iudicem in sententia ibi. num. 2. eod.

Litis contestatio in causa appellationis, an sit necessaria. in for. li. app. in glo. 1 num. 2. 227

Lite pendente contra maritum de dote restituenda, propter paupertatem, & eo mortuo, an ea eadem instantia, possit ferri sententia contra hæredes mariti. in form. li. quo vxor agit. ad dot. in glo. vxor q. Domini Thadei. num. 13. 280

Lite pendente inter scriptos hæredes & interuenientes ab intestato, an currat tempus anni. in for. lib. quo agit. ad redd. ratio. tutel. in glo. ac executores. num. 12. 327

Litigiosa res, quando dicatur, vide infra in litera R. in versicul. Res litigiosa & in forma respons. rei conuent. in gloss. exceptionem numero 3. 4. & 5. 104

Litigiosæ rei alienatio, for. lib. act. rea. ver. veris num. 81.

Locatio quando fit ad maius tempus triennio transit in contractum emphyteusis. in form. lib. quo agit. ad fi. præsta. in glo. inuestiuit. numero. 1. 179

Locatio facta pro vno denario, an valeat, vbi supra in gloss. florenos. num. 3. 182

Locatione facta in minori tempore decennij conductor an possit repetere expensas in d. gl. inuestiuit num. 4.

Cætera require infrà in litera M, in ver Mercede.

Locator non tenetur conductori de casu fortuito. in d. gloss. inuestiuit, numero 1. 179

Locus, quando aliquis ponit aliquem in eius locum, quid import. in for. lib. in causa vend. in gl. ponens. num. 1. 344

Locus contractus, an semper attendi debeat in form. lib. in act. rea. in gl. cui cohæret num. 7. 17

Locus loci, an exprimi debeat in instrumento. in for. produc. instru. in gl. exhibens. num. 9. 175

Locus quot modis possit pati seruitutem in for. lib. in act. confes. in gl. seruitus. num 19. 269

Locus vel tempus contractus criminis commissi, an inseri debeat in libello, cum agitur actione ciuili, vel criminali. in for. lib. in act. hypo. in gl. ex memoratis. num. 11. 403

Locus loci, an in accusatione, vel inquisitione exprimi debeat. in for. inqui. in gl. in domo. num. 1. 307

Locus commissi delicti, saltem per duo confinia, est certificandus, nisi fortasse locus præ esset notorius, vbi suprà. in gloss. cui cohæret. numero. 1. 370

Cætera vide infrà in litera T, in ver. Tempus.

Lucrum ex pecunia profectitia. an fratri sit conferendum in for. lib. pro hære. vel re sing. in gl. communiter nu. 18 480

Lucri simul & damni, an ratio sit habenda per iudicem. in form. lib. in act. real. in gl. & in flor. nis. nu 8. 30

M

MAGISTER Militum hodie capitaneus appellatur. in forma libel. quo agit. pro dona. in gloss. solemniter nu. 3. 365

Magistratus. vide supra in litera I, in ver. iudices.

Maior infante, an & quando obligetur. in for. lib. in act. rea in gl. veris ac legitimis. nu. 6. 28

Maior pubertate, sed tamen minor 25. ann. an obligetur. ibidem numero. 9.

Malafides in præscribente quomodo probetur. in for. resp. rei conuen. in gl. præscriptionibus. nu. 17. 109

Malafides superueniens in præscribente versus vnum an porrigatur ad alios. ibi. nu. 18. 112

Maleficium Considerandā in maleficijs. in for. inqui. in glo. appensate nu. 3. Cætera vide supra in ver. Dolus.

Maloserius. De maloserijs seu proxeneetis. vide in for. oppo. contra instru. in gl. quod negatur. nu. 5. 194

Mandare & concedere quid sit, in forma libel. in causa venditio. in gl. cessit. numero. 1. 242

Mandans homicidium. an teneatur vt homicidia. in form. inqui. in glo. opem. num. 9. 300

Mandans qualiter teneatur. ibi. nu 10. eod.

Mandans, an vere, vel ficte dicatur delictum committere. ibi. numero. 11. eod.

Mandatum habens ad recipiendum mutuum, non videtur habere ad confiten. for. lib. act. hypo. ver. mutuo, nu. 23. 393

Mandatum. In mandato generali ad causam agendam, an veniant ea quæ exigunt speciale mandatum. in form. resp. rei conuen. in glo. Simoninus. nu. 6. 95

Mandatum generale in causis agendis, regulariter sufficit habere in forma respon. libel. in actio. hypothecar. in glo. non habentem. numero 1. 407

Mandatum speciale in quibus casibus requiratur ibidem numero 2. eod.

Mandatum in quibus personis non requiratur agendo nomine alieno. ibi. in ver. fallit. eod.

Mandatum quando finiatur, & quando reuocetur. in for. resp. lib. in act. hypo. in gl. mandatum. nu. 1. & 2. 408

Mandati defectus reddit iudicium nullum, forma resp. rei ver. Simoninus. 95

Mandati reuocatio, for. resp. hyp. ver. mandatum, & quando mandatum morte domini expiret, ibi ver. mandatum. 408

• Mandati copia an & quando danda aduersario, for. resp. hypo. versi. non habentem mandatum. 407

De contemnente mandatum iudicis, vide in for. li. ope. noui nunc. in gl. ante aliquam nu. 1. 276

Maritus euenientc casu dotis restituendæ, an possit spontaneè restituere sine nouo processu. in for. lib. quo vxor agit ad do. in gl. vxor quædam. num. 9. 281

Maritus etiam consentiente muliere fundum dotalem alienare non potest: in for. lib. quo vxor agit ad dot. in gl. 1. num. 3. 278

Maritus

INDEX.

Maritus an possit reuocare spontaneam confessionem vergentiæ ad inopiam, si reperiatur eo tempore maritus diues. in d glo. vxor numero 13. 583

Maritus an possit alienare rem immobilem traditam in dotem. in for. lib quo vxor agit ad do in gl. ad etiam castrum. nu. 1. 290

Maritus quibus casibus non teneatur alimentare vxorem, vbi suprà in gl. ac etiam alimentis. nu. 1. 294

Maritus an teneatur fructus, quos percepit ex bonis vxoris, restituere. vbi suprà in gl. tanquam. num. 5. 296

Mater an præferatur agnatis in tutela, si non persistat in viduitate. in forma lib. quo agit. ad red. ratio. tute. in gl. in suo vltimo testamento. numero 3. 379

Mater, quæ transiuit ad secunda vota, qualiter succedat filio in pupillari ætate defuncto. ibid. num 5. eod.

Mater vidua præfertur auo paterno in tutela filij. ibi. nu. 6. eod.

Mater an ita teneatur ad alimenta filiorum, sicut pater. in form. lib. lega. rei sing. in gl. 1. num. 159. Et distingue, vt per Call. in l. alimenta nu. 3. C de neg gest. 446

Mater in quibus casibus repellatur à filiorum successione. in for. libel pro hære. ab intest. dela. in gl. nullisque nu. 14. 444

Mater quando est in medio, an sufficiat fuisse tempore mortis testatoris, licet non fuerit tempore quo cedit dies substitutionis. in forma lib. quo agit. ex substi. in gl. compendiosè. num. 19. 464

Cætera vide infrà in litera P, in ver. pater.

Matrimonium si sit sine dote an succurratur in aliquo ipsi mulieri. in forma libell. quo vxor agit ad dot. in gloss. prima dedit & tradidit. numero 1. 289

Matrimonium inter quos possit contrahi, & quando dissolui possit vbi suprà in gl. matrimonium legitime contraxit, per tot. 285

Matrimonium quando legitimè contrahitur. ibid nu. 4. eod.

Matrimonium an conditione vitietur. ibid. nu. 9. eodem

Matrimonium an impediatur voto. ibid. nu. 7. eod.

Matrimonium an ea diuersitate sectæ impediatur. ibidem numero 18. eod.

Matrimonium an frigiditate impediatur. ibid. num. 16.

Matrimonij impedimenta quæ sint ibid. nu. 5. & 114 & 115.

Matrimonio minus legitime contracto, an competat actio de dote mulieri. ibid numero 2. eod.

Matrimonio soluto morte uiri, an fiat dotis restitutio. in for. lib. quo agit ad do in gl. dictæ dominæ. num. 3. 292

Matrimonio pendente, an vxor possit aliquando dotem repetere. vbi supra in gl. uxor num. 7. 281

Reliqua vide in materia matrimonii suprà in litera C, in versi. Casus Cognatio. in litera F, in ver. Filij. in litera I, in ver. Iudex. & in litera L, in ver. Ligamen. & in litera O, in ver. Ordo sacer.

Medicina vbique locorum retinet gradum suum. in form. interlo. fien. reo in rea. act. in gl. t in fi.

Medicinæ veniunt in legato alimentorum. in for. lib. pro leg. rei sing. in gl. 1. nume. 100. 444

Medicus cum infirmo durante infirmitate contrahere non potest. in forma libel. in actio rea. in glo. veris ac legitimis titulis num. 16. fol. 29.

Melioramenta quæ dicantur in form. lib. quo agit. ad fi. præsta. in glo. cum omni suo melioramento. in prin. 390

Melioramentorum appellatione quæ veniant. ibid. nu. 1. eo.

Cætera vide suprà in litera E, in versicul. Emens. & in versicu. Emphyteuta.

Memoria qualiter probetur non extare per iuramentum. in for. lib. in act. confes. in gl. seruitus. 263

Memoriam habere omnium, & in nullo peccare, potius est diuinitatis quàm humanitatis. in forma libel pro duna. in gloss. solemniter. numero 13. 366

Mens proferentis potius quàm verba debet attendi, maxime in iudiciis. in for. app. a sent. diffi. in gl. occasione. nu 4. 559

Mensis an apponi debeat in inquisitione. in for. inqui. in glo. anno præsenti. numero 1. 406

• Mensura defectus. for lib. vend. ver. perticarum. 318

Mensura quæ attendatur, an loci contractus, vel loci vbi sitæ sunt res. in for. lib. in act. real. in gl. cui cohæret. nu. 7. in fi. 47

Quando de mensura vel pondere oritur contentio inter emptorem & venditorem. in forma libel. in causa venditio. in glo perticarum numero. 5. 348

Mentecaptus quis sit. in for. lib. in act. rea. in glo. veris ac legitimis numero 14. 29

Mercator producens librum rationum, an audiatur volens stare dicto libro tam pro se, quàm contra se. in for. peten. copi. instr. in gl. cum anno. nu 6. 180

Mercedis. Quid sit agendum in casu mercedis, fundi locati non limitatæ. in for. lib quo agit. ad fi præsta. in gl florenos. nu. 1. 382

Mercede constituta in vino, vel grano non est locatio. ibidem numero 5. eod.

Merum imperium & mixtum, & iurisdictio, quid sit. in form. lib. in act. confes. in gl. plenam. numero. 4. 258

Meus. De istis, meus, tuus, & suus. in for. possessio. acto. in glo. Item pro suo. num. 2. 128. & in for. lib. in causa socie. in gl. 1. 352

Meorum bonorum appellatione quid contineatur. in for. lib. pro leg. rei sing. in gl 1. nume. 19. 439

Miles, vnum speciale in milite. in for. lib. in actio. hypo. in gloss. mutuo. numero 14. 192

Minor, an possit esse iudex ordinarius. in for. decli. iurisd. alicu. iud. in gl. nec fuisse. num. 11. 78

Minor an possit esse iudex delegatus ibi. nu. 15. eod.

Minor sine tutoris authoritate in iudicio agere non potest, nisi in causa momentaneæ possessionis. in for. sen. diffi. in gl. 1. n. 31. 508

Minor 14. anno. in contractibus & vltimis voluntatibus, habet legitimam personam, & læsus in contractu, petit in integrum restitutionem. ibid. num. 35. eod.

Minor an possit cedere iura sua, sine tutoris authoritate. in for. li. in causa vend. in glo. cessit num. 15. 344

Minor aduersus eius fideiussorem, petit restitutionem. in for. lib. quo agit ad resti. in integr in gl. eundem, numero. 5. 377

Minor an possit petere restitutionem aduersus tempus petendæ restitutionis. ibid. num. 8. eod.

Minor quibus casibus non restituatur. vbi supra, in gl. simul cum fructibus. num 3. eod.

Minor an mutuo læsus restituatur, sine læsionis probatione. in for. lib in act hypo. in gl. mutuo. num. 16. 392

Minor 25. ann procurator esse non potest. in for. resp. lib. in act. hypot. in gl. minor. num. 1. 408

Minores inculpati an possint stare in iudicio. in for. inqui. in gl. contra & aduersus. num 2. 497

Maior pubertate, minor tamen 25. annis, an obligetur? for. lib. act. real. vet. veris. nu. 8. & 9. 28

Missio, an fiet in rebus possessis a defuncto vt alienis. in for. libe. quo petit. hære. ex testa in gl possideat nu. 4. 415

Missione secuta contra filium testatoris, si dicat postea testamentum patris inofficiosum, an obstet exceptio rei iudicatæ, vbi suprà in glo. ac etiam realis. nu. 2. 417.

Missus in possessionem in actione personali, ex primo decreto efficitur nudus detentator, secus in actione reali. in form. resp. rei conuen in gl in termino, num. 18. 92

Missus semel in possessionem hæreditatis cadens ab ipsa, an iterum beneficio l. fi. C. de edicto diui Adria. toll. possit petere remissionem, in forma libel. quo petit. hæred. ex testam. in gloss. ac etiam realiter. numero 1. 417

Missi ab altero ad turbandum possessionem, an teneantur sicut & mittens in for. lib. pro turba. pos. in gl. animo nu. 3 410

Molendinum habês in superiori parte fluminis an possit restagnare aquam tempore siccitatis in præiudicium molendini inferioris. for lib. confes. gl. seruitus. nu. 9. 284

Molendinum in loco superiori fluminis, quàm sit molendinum, an possit construi molendinum intercipiens aquam molendini inferioris. in for. lib. in act. confes in gl. seruitus aquæ ductus. nu. 7. E conuerso, an possit intercipi aqua proueniens ex superiori molendino. ibi. num. 8.

Molendinum impetu aquarum descendens super territorium alterius, an possit a domino vendicari, sine aliqua pecuniæ solutione ibidem numero. 14.

Molendino vendito, an transeat in emptorem etiam seruitutis. ibid. numero 13. eod.

Molendinum fieri non potest neque construi, neque ædificari in detrimento alterius vicini, si potissimum fit potius vt alteri noceat, quàm propter proprium vtilitatem. in for. lib. pro hære. vel re sing diuid. in gl & in futurum in addi, utca sub litera A. incip. paricie. 485

Cætera in materia molendini vide suprà in litera H, in versic. Habens molendinum, & inf. à in litera R, in vrsicul. Reformant, & in versi. Reformatio.

Monachus an propitum habere possit, form. lib. act. rea. uet. iure domi-

dominij nu. 59. & seq. quid quando testatur, aut contrahit. versi. veris num. 56. 59
Monachi & fratres mendicantes, an possint esse testes. in for. iura. test. in gl. protestante. nu. 32. 157
Monasterium. De ingrediente monasterium. vide in for. lib. in act. rea. in gl. iure dominij nu. 46. & 47 53
Monasterium per priuilegium susceptum in protectione Papæ, non eximitur à iurisdictione diœcesani. in for. oppo. contra instru. in gl. aliis rationibus. num. 3. 392
Monasterium tenetur alere filios ingressi. in for. lib. pro leg. rei sing. in gl. *1. nu. 118 446
Moneta, De moneta deteriorata & mutata. vide in form. in act. hypot. in glo. relaxandum. nu. 1. & ibi ad quem spectet monetæ augmentum vel deterioratio. 405
Moræ purgatio in iudicijs quando admittatur? for. rei conuen. in gl. in termino. nu. 1. & 2. 90
Mora, an possit post tempus purgari pœna commissa, in for. lib. quo agi. vt pacta seruen. in gl. transactionis. nu. 9. 335
Mora seu culpa debitoris. an noceat fideiussori. in for. lib. contra plures reos in gl. solutionem. nu. 1. 361
Mors, vide aliqua moralia de morte. in for. capitulo. quando testes producunt. ad æter. rei memo. in gl. de morte. 142. Et for. iuram. quod præstatur a parte parti. versi. si. pagina 198
Mors alicuius, in longinquis partibus quomodo probetur. forma posi. actor. ver. item quòd de prædictis nu. 5. & ibi in apostil. quod mors ciuilis & naturalis æquiparantur. De morte vide for. produc. test. ad æter. rei memoriam. ver. timeatque. for. lib. ex testam. vt possidebat. pagina 435
Mors qualiter probetur. in for. lib. quo petit. hære. ex testa. in gl. possidebat. nu. 1 464
Mors, an præsumitur insecuta propter vulnera, vel ex malo regimine. in for. inquisi. in gl. ex quibus. nu. 1. 533
Mortua vxore superstitibus patre & liberis, cui competat actio ad dotem. in for. libel. quo vxor agit ad dot. in gl. procuratorio. nu. 5. 179
Mortuo vno ex pluribus executoribus, ad quem eius potestas deferatur in forma lib. quo agit ad redd. ratio. tutel. in gl. ac executores. num. 58. 317
Mulcta, Eo ipso quod pars citata non comparuit, an posset statim à iudice mulctari absque noua citatione. in for. inquisi. in glo. debita nu. 4. 538
Mulcta & pœna qualiter differant. ibid. nu. 5. eod.
Mulier, quando & quibus casibus prohibeatur contrahere? for. lib. act. real ver. veris. nu. 44. fol. 27 27
Mulier, interuentus iuramento operatur, ne possit mulier fundum dotalem repetere. in for. lib. super petitio. rest. in int. in gl. tunc iurauit. nu. 4. 372
Mulier in personali actione de dote, cæteris creditoribus personalem actionem habentibus præfertur. in for. lib. quo vxor agit ad dot. in gl. 1. nu. 8. 278
Mulier in tacita hypotheca pro dote, præfertur cæteris creditoribus habentibus tacitam hypothecam, non autem habentibus expressam. ibi. nu. 9 eod.
Mulier promittens dotem pro aliena muliere obligatur. nec exceptione velleiani iuuatur. ibid. nu. 11 eod
Mulier an possit iuri hypothecæ renunciare. in form. lib. in act. rea. in gl. veris ac legitimis. nu. 58. 54
Mulier quando possit esse in iudicio nomine suo, vel alieno. in forma lib. quo vxor agit ad dot. in gl. procuratorio nomine. numero 1. pag. 179. & in for. libel. quo agi. ad re. ra. tu. in glo. ac executores. nu. 3. 313
Mulier existens in potestate patris, an possit dotem ab hæredibus mariti, pro se petere in iudicio. nu. 1. 257
Mulier non potest vouere aliqua vota, sine consensu mariti. in forma libel. quo vxor agit ad dot. in gl. vxor quondam domini Thadei. nu 1. 280
Mulier quæ debet caput velatum portare. ibid. eod.
Mulier, an mortuo marito possit propria authoritate ingredi bona mobilia mariti. ibid. nu. 4. eod.
Mulier an possit repetere dotem, bannito viro. ibi. nu. 8. 181
Mulier viro vergente ad inopiam an teneatur repetere dotē suam maximè contra extraneos possessores ibi. nu. 10. eod.
Mulier prætextu paurpertatis viri tempore contracti matrimonij. an possit dotem repetere. ibid. nu. 17. eod
Mulier agere potest. extraneo obligato ad restitutionem dotis & vergente ad inopiam. Ibid. nu. 22 eod.
Mulier agens pro restitutione dotis contra virum vel patrem viri si offeratur satisdatio, an sufficiat. ibid. num. 23. eod.
Mulier prouidens instrumento, vt post mortem viri dos sibi restituatur, an eo vergente ad inopiam possit agere. ibid. num. 24
Mulier in exigendo dotem debet prius discutere de bonis a marito possessis. ibid. nu. 26. eod.
Mulier est tuta exceptionem contra creditores viri propter factam obligationem. ibid. nu. 28 eod.
* Mulieri quæ consentit alienationi rei dotalis vel hypothecę pro dote quomodo succurretur, forma libel. restit. in integr. ver. tunc iurauit. num. 4 nu. 14. pag. 373. for. respon. hypothec. ver. excep. num. 15. & seq. 412
Mulier habens filios ex primo matrimonio an secundo nubendo; possit tradere bona sua. in for. lib. quo vxor agit ad dot. in gl. dictæ dominæ Margaritæ. nu. 8. 193
Mulier si probat habuisse bona ab amasio, vel simili quęstu, an remanebunt in eius dominio. in for. lib. quo vxor agit ad dot. in gl. tanquam bona. nu. 4 196
Mulier vsufructuaria, an teneatur ad rei refectionem. in form. lib. quo vxor agit ad dot. in gl. dedit. num. 7 197
Mulier transiens ad secunda vota succedit filio impuberi mortuo ab intestato ad bona paterna, quo ad vsumfructum tantum. in form. libel. quo agit. ad redd. ratio. tutel. in gl. in suo vltimo, nu. 5. 319
Muliere transeunte ad secunda vota, quantum debeant habere filij ex primo matrimonio. in for. libell. quo vxor agit ad dot. in gl. dictæ Dominæ. nu. 9. 293
Muliere præmoriente ante virum, an sit fienda dotis restitutio. ibid. num. 1 eod.
Mulieri agenti ad bona mariti sibi pro dote obligata, an obiici possit, vt bona per maritum de ipsius voluntate alienata compenset, in for. respon. libel. in actio. hypothecar. in gl. exceptionem excussionis. nu. 9 411
Mulier deueniente marito ad inopiam, agens contra bona sibi obligata. de voluntate sua alienata, an audiatur ibi. nu. 30. eod.
Muliere committente adulterium, dos cedit ad vtilitatem viri in for. lib. quo vxor agit ad do. vxor. q. nu. 3. 181
Mulier agen. ad restitutionem dotis, propter inopiam viri, si opponatur sibi suspicio de dilapidatione, an repellatur. ibidem. num. 27 eod.
Mulieribus maximè rusticanis quæ repelluntur a filiorum successione si transiuerint ad secunda vota tutore filio impuberi non petito, sanctum esset prouidere per viam statuti. in form. lib. pro hære. ab intest. dela. in gl. nullisque superstitibus numero 24. versi. nisi velut indigni. 474
Mulieribus non repetentibus dotes suas quando vident maritos alienare bona, & incipere male facere facta sua, laudabile esset per viam statuti prouidere in form. lib. quo vxor agit ad dot. in gl. vxor. num. 10. 281
Cætera vide supra in litera B, in ver. Bona, & in litera I. in ver. Iuramentum, & infrà in litera S, in ver. Statutum.
Municipium. Vnumquodque municipium potest sibi condere legem. for. lib. contra plures reos deben. in gl. statutis nu. 1. 360
Mutus. vide supra in litera E, in ver. Ecclesia.
Mutare quid sit. in for. lib. in act. rea. in gl. saluo iure. nu. 6. 67.
Mutare libellum vsque ad quod tempus liceat. ibid. nu. 8 eod.
Mutuans quam actionem intentet si ex instrumento mutui apparet stipulatio, an certi conditio, an actio ex stipulatu. in form. lib. in actio. hypo. in gl. ac restituere. nu. 5. & vers. mutuo 396
Mutuans dicens se pecuniam dedisse thesaurario, an mutuum probet, vbi supra in gl. mutuo. nu. 8.
Mutuanti agenti contra ciuitatem, non valenti probare pecuniam versam, qualiter succurratur. ibid. nu. 7. eod.
Mutuum vnde dicatur. in for. lib. in actio. hypothec. in gl. mutuo num. 1 391
Mutuum quotuplex sit. ibid. nu. 15 eod.
Mutui distinctio an habeat locum in aliis casibus in quibus subiicitur stipulatio. in forma libel. in act. hypothe. in gl. ac restituere. num. 10.
Si apparet quod mutuaui tibi centum. Item apparet quod promisisti centum, ex causa mutui, an intelligatur de eisdem centis quæ mutuaui. in for. lib. pro leg. rei sing in gl. 1. no. 168. 449
* Mutus an possit contrahere. for. lib. act. real. ver. veris. nu. 17. 19
Reliqua vide supra in litera C. in ver. Ciuilis.

Muto, surdo, & prodigo, an substituatur exemplariter. in for. libel. quo agit. ex subst. in gl. exemplarie. nu. 2 460

N

NARRATA prout narrantur negare, non est merè negatiua, nec merè affirmatiua, sed implicita. in for. resp. rei conuen. in gl. narrata. nu. 1. 104
Natura actionis intentatæ, in quâ iuratur in litem, quare attendenda sit. in forma responsio. rei conuentio. in gl. iurisiurandi. nu. 21. 117
Naturalis filius quis dicatur, spurij nati ex damnato coitu, & naturales quomodo efficiantur legitimi, & qualiter succedat in for. libel. pro hære. ab intest. delata. in glo. nullisque. 473
Nati ex secūdo matrimonio an habeāt legitimā, sicut qui ex primo in for. lib. quo vxor agit ad dot. in gl. dictæ dñæ. nu. 11. 193
Nati illegitime, non admittuntur ad dignitates, & beneficia ecclesiastica, in forma libel. pro hære. ab intesta. dela. in gl. nullisque nu. 22 474
Nauis aliena super qua portatur res illicita, an publicetur simul cum dicta re. forma libelli super solut. pedagio in glo. ceciderunt in commissum. num. 6. 259
Necare videtur alimenta denegans. in for. lib. pro leg. rei sing. in gl. 1. nu. 118. 446
Necessarium seu sterquilinum in proprio, & multo minus in com muni quod noceat alieno. non licet alicui facere. in form. lib. pro hære. diui. in gl. & in futurum præcipiendis. num. 2. 485
Negans se tenere vel possidere, si probatur tenere, vel possidere priuatur possessione. in forma interrog. &c. in gl. 1. an dictæ Ioannes. num. 2. 8
Negans propriam scripturam, qualiter puniatur. in form. oppo. contra instru. in gl. quid negator. num. 1. 193
Negans proprium sigillum tenetur de falso. ibi. nu. 2 eod.
Negaret narrata prout narrantur non est merè negatiua, nec merè affirmatiua, sed implicita. informa respon. rei conuen. in gl. narrata. num. 1. 104
Negatiua quando sit probabilis. in for. opp. contra test. in glo. satagunt negatiuam. nu. 1. 164
Negatoria & confessoria competunt pro iuribus incorporalibus, scilicet non tantum pro seruitutibus, sed iurisdictionibus. in for. lib. in act. confes. in gl. penam. num. 7. 268
Negatoria actio non competit, nisi domino prædij, cuius petitur liberatio. in for. lib. in act. nega. in gl. per quandam. nu. 1. 272
Negatoria competens pro loco loci, an competat etiam ipsi loco vniuersali. vbi supra in gl. spectat. num. 3. 273
Negligens in implendo conditionem adiectam per arbitrium in sententia an ipso iure incidat in penam. in for. lib. quo agit. ad pœ. ex compro. in gl. dante. num. 2. 254
Negligens soluere tempore debito, an priuetur ipso iure suo iure, in for. lib. quo agit. ad fin. præsta. in gl. soluere. nu. 3. 383
Negligentia solutionis præsumitur, nisi probetur solutio. ibi. nu. 2 eod.
Negligentia emphyteutæ vel coloni, an præscribatur spatio 30. annorum, vel similiter contra negligentiam domini non petentis. ibi. nu. 4. eod.
Nemo alienum factum promittendo obligatur. in for. libel. quo agit. ad pœnam ex com. in gl. occasio. nu. 3. 245
Nepotes & pronepotes non prohibentur contrahere compaternitatem. in for. lib. quo vxor agit ad dot. in gl. matrimonium. numero 11 286
Nepotes concepti post mortem aui, qualiter succedant. in form. libell. pet. hære. ab inteft. dela. in gl. nullisque nu. 10. 443
* Nominatio quæ fit per colonum depositarium & simil. quo modo & in qua actione fiat. forma libel. actio. real. ver. tenet. & nominare potest dominum in iuditio habens ius in re. for. lib. actio. real. ver. tenet. 15
Nolens iurare de calumnia, non cadit ipso facto a iure suo, sed per sententiam in eadem instantia ferendam. in for. lib. in act. rea. in gl. per sacramentum. nu. 2. 74
Nomen debitori mei debitoris, qua forma tapiatur. in for. executio. sen. diffi. in gl. sapiens. nu 14. 254
* Nominatio quæ fit in iudicio, vt puta, a colono, depositario & sim. quomodo fieri debeat, & in qua actione, for. lib. act. real. ver. tenet. & possidet. 15
Nomen plurium reorum debendi, vel stipulandi, quando locum habet in iure in forma libel. contra plures reos deben. in glo. prima. num. 1. 355
Nomen debitoris obligatum. vide in for. lib. in act. hypo. in gl. ex memoratis. nu. 13. vers. quid ergo si creditor. 404
Nomina debent esse consequentia rebus. in for. lib. in act. real. in gl. quatenus ex officio. num. 2. 42
Nomina singulorum constituentium, an sint inserenda in syndici constitutione. in for. interlo. super legitima persona. in gloss. legitimum. num. 2. 201
Notarius alijs occupatus negociis, potest instrumentum à se celebratum, per alium notarium extrahi facere. in for. productio. instru. in gl. exhibens. num. 6. 175
Notarius a rege, vel ciuitate creatus, non potest extra regnum vel ciuitatem suam. tabellionatus officium exercere. ibid. nu. 11
Notarius quo iure compellitur edere instrumentum illi cuius interest. in for. peten. copi. instru. in gl. cum anno. nu. 4. 180
Notarius, an possit cogere testes, vt iuxta eorum testimonium iustificent instrumentum si forte amisit protocollum, vel similia. ibid. num. 5 eod.
Notarius volens corrigere errorem suum in instrumento factum, an sit audiendus, in forma oppo. contra instrumen. in gl. caret nu. 1 182
* Notario quando opponitur plus fuisse scriptum quàm dictum for. iuramenti testium. ver. & falsitate. nu. 3 152
Notarius infamis, an possit instrumenta rogare, vbi supra in glo. non fuit. nu. 5. 183
Notarius scribens testamentum in quo est sibi ascriptum legatum per testatorem, an redarguatur de falso, vbi suprà in gl. alijsq; nu. 30. 187
Notarius quis esse posset & iudex in for. sent. diffin. in gl. viso etiam nu. 2 211
Notarius nunquid possit per seipsum tradere & publicare suum instrumentum, sine præsentia testium. ibi. nu. 3. eod.
Notarius non potest corrigere errorem suum, nisi parte citata, in for. interrog. fien. reo. in gl. compellatis. nu. 13. in additio. sub litera I, in ver. errorem. 4
Notarius si dixerit, talis conuenit dare, & tradere talem fundum Caio pro decem, non vitiabitur contractus, sed erit contractus venditionis, quamuis non dixerit vendit. in for. libel. quo agit. vt pacta seruen. in gl. conuentiones. 331
Notarius dicens pecuniam numeratam fuisse, non redditur falsarius, licet probetur tempore contractus nullam pecuniam interuenisse. in for. lib. in act. hypo. in gl. mutuo. nu. 18. 391
Notarij probatio de longinquis partibus, qualiter fiat. in for. oppo. contra instru. in gl. non fuit. num. 3. 183
Notarium quem esse, quod probetur quando instrumentum in dubium reuocatur. ibid. num. 2. eod.
Notario non releuante in publicam formam instrumentū, an committatur falsum ex tali instrumento non authenticato. in for. libel. quo agit. vt restin. sententia. in gl. tradendum. nu. 2. 340
Notarij in testamentis bene facerent apponere clausulam de qua in forma libel. quo agit. ad redd. ratio. tutel. in gl. in suo vltimo. num. 19 321
Cætera require suprà in litera I, in ver. Instrumentum, & infrà in litera T, in ver. Tabelliones.
Notorium quem non esse soluendo probatur per librum extim. in for. resp. lib. in act. hypo. in gl. exceptionem. nu. 5. 410
Nouatio non præsumitur nisi expresse agatur, in for. lib. in act. hypot. in gl. ac restituere. nu. 7. 396
Et vide quæ de materia nouationis scribit Iason. in l. 3. ff. si quis in ius voc. nō ier. vbi au l. si C. de nouatio. & an habeat locū in stip. pœnali quid de stipul. accumulatiua? & dic, vt per eundē Ias. in l. in persona §. qui pecuniam. num. 4. ff. de pec. vbi q. qn secunda continet plus, quam prima, fit nouatio, intelligendo vt ibi per eū, quod per commissionem stipulationis pœnalis, an fit nouatio ipso iure, an ita demum si pœna petitur? & Distingue, vt per Castr. in l. quamuis. nu. 2. C. de vsur. vbi ponit exempla no. eo.
Nouum opus. Qui sint effectus trium modorum, nouum opus nunciandi. in for. lib. in act. noui operis in gl. nouū opus nu. 8. 275
Nouum opus ex quibus causis nuncietur. ibi. nu. 1. eod.
Nullitas sententiæ opposita contra executionem, quando dicatur requirere altiorem indaginem, adhuc vt probetur. in for. executio. sen. diffi. in gl. 1. num. 6. 251
* Nuptiæ 2. forma li[illegible] ratio. tutel. ver. in suo vlt. 319
* Notorium an releuet ab onere proban. & quod notorium, & senten-

sententia æquiparentur. form. pos. actor. versi. item quòd de prædictis 130. & for. inquis. vers. fama.

Notarij materiam. vide for. pos. actor. ver. item quòd. 517

Nullitas an possit opponi, stante statuto quòd lata secunda sententia confirmatoria mandetur executioni. ibid. num. 8. eod.

Nullitas an valeat opponi retento præcedenti casu, si tamen statutum disponat non posse appellari. ibid. num. 9. eod.

Nullitatis an excipi possit contra executionem post lapsum temporis præfixi, præfixo tempore a statuto, quòd infra decem dies sententia dicatur nulla. ibid. num. 11. eod.

Nullitate sublata per statutum, an grauato subueniatur per officium iudicis, ibid. num. 10. eod.

Nullitas an opponatur contra processum criminalem præcipitanter factum. in for. inquis. in gl. fama. num. 4. 527

Nullitatis querela, quot modis proponatur. in form. app. a sent. diffi. in gl. fuisse. num. 1. 220

Quot modis possit de nullitate disputari; ibid. num. 3. eod.

De nullitate sententiæ, quod modis agatur. ibid. num 7. eod.

Numerus testium sufficiens ad testandum in aliquo loco contra dispositionem iuris communis, an sit sufficiens ad deferendam hæreditatem existentem in loco, vbi seruatur ius commune. in for. libel. quo petit. hær. ex testa. in gl. vallatum, nu. 4. 431

Nuntius quot modis appelletur. in for. execu. sen. diffi. in gl. 1. publico nuncio. nu. 1. 236

Nuncius cui est commissa citatio personaliter, vel ad domum an primo ad domum citare possit, omissa citatione personaliter fienda. in for. resp. rei conuen. in gl. in termino. nu. 11. 91

Nuncius an possit dare sub credentia pignora per eum capta, & proposita venalia. in for. executio. senten. in gloss. P. publico. nu. 6 & 7. 536

Nuncio referente bona inuenisse pro excussione, an contra extraneum hypothecaria cesset in for. lib. in act. hypo. in gl. exceptionem excussionis. num. 31. 418

Quid si debitoris bona sunt pro parte soluendo, & pro parte non. ibid. nu. 32. eod.

Nunciatio noui operis quando locum habeat in for. lib. act. noui. ope. in gl. quendam parietem. num. 1 275

Nuntiatio quando fiat. ibid. num. 2. eod.

Nuntiatio noui operis, an in die festo fieri possit. vbi supra in gl. nouum opus. num. 2. 275

Nuntiatio an sufficiat fieri personæ. ibid. nu. 4. eod.

Nuntiatio quot modis fiat. ibid. nu. 6 eod.

Nunciatione spreta qui ædificauerit tenetur diruere, in for. lib. in act. nou. ope. in gl. diruit. fien. nu. 1. & ibi an propriis sumptibus teneatur ad diruendum. ibid num. 2. eod.

Nuntiator. Præstita satisdatione per eum cui est nuntiatum nouum opus, annunciator si velit procedi & cognosci de causa possit impedire ædificium in forma libel. in act. noui oper. in gl. ante aliquam: nu. 3 eod.

Nuntiator an debeat causam exprimere in denuntiatione noui operis, vbi suprà in gl. nouum opus. nu. 9. eod.

O

OBIICIENS Exceptionem, an videatur confiteri intentionem actoris. in for. resp. rei conuen. in gl. saluis alijs. numero 9. 121

Oblatio & depositio pecuniæ tantum operatur, quantum solutio. in for. lib. quo agit ad pœ. ex compro. in gl. legitimè. nu. 1. 154

* Oblatio verbalis, & realis quando & quo casu requiratur for. libe. act. real. ver. & hodie. pag. 40. & for. lib. ex compromisso. ver. legitime obtulit. 254

Oblato libello. vide supra in litera L, in ver. Libello oblato.

Obligans eandem rem pluribus, an puniatur. in for. lib. in act. hypot. in gl. sub eadem. num. 19. 401

Obligare quis se possit. in for. act. rea. in gl. veris ac legitimis titulis. per tot. 29

* Obligatio inter patrem & filium inter seruum & dominum quando, & quomodo consistat. for. lib. actio, real. ver. veris. nu. 11 & seq. 28

Obligatio seruitij turpis & in honesti non contrahitur. for. lib. quo agi ad reuo. feu. in gl. 1. nu. 4. 301

Obligatio bonorum fit dupliciter expressè. in for. libel. in act. hypo. in gl sub eadem. nu. 1. 398

Obligatio per solam depositi cõfessionem non inducitur, sed probatio depositi. in for. cap. quando test. producunt. ad æter. rei memo. in gl. habuisse. num. 1 143

Obligatus ad dandos certos fructus ex fundo singulo quoque anno fructibus illis non nascentibus, qualiter sit obligatus. in for. lib. quo agit ad fi. præst in gl. inuestitur: nu. 16. 379

Obligatus soluere sub pœna & iuramento, si ei fiat de pecunia soluenda sequestratio per tertiam personam non incurrit aliquam pœnam. in for. sequestri. in gl. audeat vel præsumat numero 2. 149

Obligatum se fuisse fatetur, qui soluisse dicit. in form. resp. rei conuent. in gl. saluis alij. num. 10. 122

* Oblatio quam facit reus in iudicio de re aliqua petita, for. lib. actio. rea. ver. & hodie recusat. 40

Obrepere & mendose narrare, an differant. in for. oppo. contra instru. in gl. per obreptionem. nu. 1. 190

Obreptor quis proprie dicatur. ibid. num. 2. eod.

Obtinens sententiam potest petere eam per superiorem confirmari. in forma appellatio. a sententia diffi. in gl. & in quantum. nume. 5. 221

* Officialis dum est in officio, an cum subditis contrahere, & conueniri possit. for. lib. act. real. ver. veris. nu. 16. 29

Offerre verbum spontaneam obligationem significat. in form. lib. in act. real. in gl. 1. num. 14. 11

Officiales debent esse non solum manibus, sed etiam oculis continentissimi. in for. inquis. in gl. 1. num. 4. 517

Officiales tenentur de delicto suorum officialium in officio commisso. vbi supra in gl. transeat in exemplum. num. 7. 540

Officialibus deputatis ad denunciandum an credatur. in for. inquisit. in gl. 1. num. 39. 522

Officium iudicis, quod imploratur in actione proposita, appellatur officium mercenarium. in for. lib. in act. rea. in gl. quatenus ex officio. nu. 1. 42

Officium iudicis quotuplex est. ibi. nu. 2. eodem

Officium iudicis nobile quotuplex sit ibid. num. 3 eod.

Officium iudicis an concurrat cum actione. ibi. nu. 10. eod.

Officium iudicis, quod detur si cesset actio, qualiter sciatur. ibi. num. 11. eod.

Officium iudicis semper in libello est implorandum simpliciter non exprimendo qualitatem officij, propter multa vtilia. in for. libell. in act. real. in gl. & in florenis decem. num. 18. 5

Officium iudicis imploratur, si de iure ciuili aliquo casu non potest a grauamine appellari. in for. appel. ab interloc. in gl. in his scriptis. nu. 10. 206

Officium iudicis quanto tempore duret in for. appel. sen. diffi. in gl fuisse & esse nullam. nu. 5. 220

Officij mercenarij quæ sit natura. in for. lib. in act. real. in glo. quatenus ex officio. num. 4. 42

Officio iudicis pertinet certum terminum præfigere appellanti ad recipiendos apostolos. in for. resp. iud. à quo appella. in gl. statuit & assignauit. num. 1. 228

* Omissio iuramenti calumniæ, an vitiet processum. in form. lib. act. rea. in gl. per sacramentum num. 7. 73

Officium procuratoris, quibus ex causis finiatur. in form. respon. libel. in act. hypo. in gl. mandatum. nu. 2. 408

Onus probandi causam reductionis cui incumbat. in for. lib. quo agit ad pœ ex compro. in gl. nec reductio. num. 8. 149

Opem & auxilium dare quando quis dicatur, in form. inquis. in gl. opem num. 2 528

Opiniones antiquorum doctorum, sunt modernorum opinionibus præponendæ, nisi reperiatur textus expressus, in contrarium. in for. cap. quando producuntur testes, &c. in gl. vsque ad Kalendas Ianuarius. num. 9. 145

Opponens exceptionem rei iudicatæ & similes ad impediendum processum auditur. in form. libel. in actio. real. in gl. summarie. nu. 5 61

Opponens exceptionem excussionis vsque ad quod tempus audiatur in forma resp. lib. in act. hypot. in gl. exceptionem excussionis. num. 23 410

Opponere non potest contra personam testis, quem semel quis approbauit, nisi in causa de nouo emerserit. in for. iura. testi. in glos. protestante. num. 2. 155

Oppositiones quæ fieri possint, contra rescriptum. in form. opp. contra instru. in gl. alijs rationibus. num. 1. 186

Opus, de noui operis nũtiat in for. lib. in act. noui operis p tot. 274

Ordinarius an possit recusari. in forma declin. &c. in gl. iudicem num.

numero 4. 83
Ordo petitionis non debet conuerti. in forma lib. in actio. real. in gl. 1. numero 5 10
Ordo iuris est, vt prius feratur sententia, antequam fiat exceptio. in for. lib. in act. real. in gl. condemnetis, numero 1. 45
Ordo petendi in lib. conuersus non vitiat libell. ibid. nu. 9. eod.
Ordo qualis seruādus in sententia diffinitiua. in forma sententiæ diff in gl. 1. num. 5 207
Ordo sacer an impediat matrimonium. in forma lib. quo vxor agit ad do. in gl. matrimonium. num. 10. 287
Ordo an detur inter legitimos tutores. in for. lib. quo agitur ad redd. ratio. tutel. in gl. in suo vltimo testamento. nu. x. 319

P

PACTVM de lucrando dotem, secundo viro, quando præiudicet filij secundi matrimonij. in form. lib. quo vxor agit ad dot. in gl. dictæ dominæ. numero 11 193
Pactum quid sit. in forma lib. quo agit. vt pacta seruen. in gloss. pactum. nu. 1. 332
• Pactum de re non alienanda. forma lib. actio. rea. ver. veris. num. 35. & seq. 32
Pacta quot sint nu. x eod.
Pacta quot & quibus modis vestiantur. ibidem nu. 3 eod.
Ex pactis contrarijs quid seruetur. ibid nu. 4 eod.
Pactum tacitum an tantum operetur quantum expressum. ibid. num. 5 eod.
Pactorum diuisio. ibid. nu. 6.
Pacta contra substantiam contractus, & contra naturam rei quæ sint. ibid. num. 7. eod.
Pactum de futura successione an valeat. ibid. num. 9
Pactum de non petendo, & renunciandu iuri competenti, an sit idem. ibid. num. 10. eod.
Pactum de communicandis quæsitis, & querendis, an sit necessarium in generali socie. in gl. vndecunque. num. 1. in for. lib. in causa societat. 351
Pactum in compromisso appositum, quòd tertius non assumatur an valeat. in for. libel. quo agi. ad pœnam. in glo. concorditer. num. 11. 231
Pactum vel transactio cedentis, an noceat cessionario. in forma lib. in causa vend. in gl. cessit & mandauit. nu. 10. 343
Pactum simplex vel transactio facta ab vno ex correis credendi vel debendi an noceat alteri. in forma lib. contra plures reos deben. in gl. quilibet ipsum. num. 9. 357
Pactum vel transactio facta per vnum reum debendi, an noceat, vel prosit alteri. Ibid. num. 2. eod.
Pacta omnia in locationibus, & emphyteuticis contractibus sunt seruanda. in forma libel. quo agit. ad ficti præsta. in gl. inuestiuit. num. 5. 379
Pactum quòd lapso tempore solutionis, re pignorata cedat dominio creditoris, non valeat, seu valebit si dicatur quòd res ipsa sit vendita iusto pretio æstimanda. in forma libelli. in act. hypot. in gl. ex memoratis. numero 5. 402
Pactum quod non fiat diuisio rei communis, an valeat. in form. libel. pro hære. diui. in gl. domum vnam. num. 2. 483
Pactum vel conuentio quando est contra substantiam contractus quid iuris. in forma lib. quo agi pro dona. in glo. ex causa donationis. num. 3. 362
Paciscenti ne res alienetur contra ipsum alienantem qualiter succurratur. in forma libelli. in actio. real. in gl. veris ac legitimis num. 18. 31
Papa testem periurum dispensare potest, vt ad testimonium admittatur. in forma iura. test. in gl. protestante numero 7. 155
Paratus respondere, sed nolens iurare de calumnia, afficitur damno totius causæ. in forma interr. in gl. compellatis. nu. 4. 4
Parentes superstites cum fratribus defuncti vtrinque coniunctis qualiter succedant in forma lib. pro hær. ab intest. dela. in gl. nullisque. num. 25. 445
Paria sunt non respondere, vel obscurè respondere. in forma interro. fien. cum reo conuen. in gl. compellatis. nu. 3. 4
Paria sunt, suo corpore possidere. vel alieno. in for. cap. actio. in gl. per se seu alios num. 2 141
Paria sunt, nullam causam exprimere, vel impertinentem & iniustam. in form. oppo. contra test. in gl. reddunt. nu. 3. 135
Paria sunt, dominum & possessorem turbare, aut eius colonum. in for. lib. pro turb. pos. in gl. eiusque colonus nu. 1. 410
Paria sunt, nolle & non posse. in for. lib. quo agit. ex substit. in gl. substituit. num. 4 452
Paries De pariete communi, vide in for. lib. pro hær. vel re sing. diui in gl. & in futurum. 516
Pars an possit expensas in alia instantia postulare à parte. in for. libe. in act. rea. in gl. & expensis nu. 9. 56
Pars quando citanda sit. in remedio l. fi. C. de edic. diui Adria. tollen. in forma libel. quo petit. hæred. ex testamen. in gloss. quare num. 2. 465
Parti an liceat libellum mutare aliquando, vel ei addere. in for. libell. in act. rea. in gl. saluo iure addendi. num. 2. 67
Partes an possint per sententiam prorogare. in form. sen. diffi. in gl. 1. nu. 34 210
Passus pendente iudicio inquisitionis, an possit agere ciuiliter ad interesse suum. in forma inquis. in gl. fama publica nu 6. 528
Pater non potest alienare filium. in forma lib. in act. rea. in gl. veris ac legitimis nu. 18. 29
Pater an sit cogendus se obligare pro dote filij. in forma libell. quo vxor agit ad dot. in gl. vxor. num. 20. 181
Patre viuente, an sit dare casum quod soli filio competat actio, & non patri in dote profectitia, vbi supra in glo. procuratorio num. 6. 180
Pater an possit in eius testamento assignare feudum in totum vni filiorum. in forma lib. quo agi ad re. feu. in gl. nec superstitibus. num. 10. circa fin. 310
Pater an possit filio donare inter viuos. in forma libel. quo agi. pro dona. in gl. ad dimittendum. num. x. 378
Pater an possit donare filio, in actu quo emancipat eum ibid. nu. 3. eodem.
Pater vsufructuarius bonorum filij satisdare non tenetur. in for. libe. pro leg. rei sing. in gl. 2. nu 53. 441
Pater qui filiam dotauit potest eam in dote instituere, & in aliquo quocunque modico, & tenebit institutio. ibi. nu. 70. 442
Pater cum legat filiæ pro dote certa bona, iubens eam esse tacitam, & contentam, an post agitum legatum, ipsa filia possit dotem maternam petere. Ibid. num. 83. 444
Pater & mater tenentur liberos educare, & econtra. filij patrem & matrem: fallit in casibus de quibus hic. ibid. nu. 118 445
Quid si dubitatur, an sit filius vel pater qui alimenta petit. ibid. nu. 112. eod.
Pater tenetur alere filium naturalem tantum, ex concubinatu. ibid. nu. 124 446
Pater alere non tenetur, filium natum ex damnato coitu. ibid. num. 126. 446
Pater de iure canonico, tenetur alere filium natum ex damnato coitu. ibid. num 117. eod.
Pater tenetur relinquere filio legitimam, de propriis bonis, non de alienis. in forma lib quo peti. hære. ex testa. in glo. ac etiam realiter. num 9 467
Pater si faciat testamentum sibi minus solemne, an valeat substitutio pupillaris. in forma lib. quo agit. ex substitut. in gl. pupillariter. nu. 11. 483
Pater an teneatur substituere æqualiter fratres, tam vtrinq; cōiunctos, quam ex eadem matre tantum, vbi supra, in gloss. exemplarie. num 8. 491
Pater an teneatur ad pecunias mutuo acceptas à filio gratia studij de eius voluntate. in for. lib. pro hære. vel re sing. diui. in gl. communiter. num. 7. 508
Patri suo in bonis paternis quilibet succedit. in form. lib. pro hære. ab intesta. dela. in gl. nullisque num. 8. 47x
Pater alienan. & dissipāte omnia bona an filio competat aliquod remedium? for. lib. pro dona. ver. irreuocabiliter. nu. 7. 367
Patre inuestito de feudo an pars filij morientis accrescat alteri fratri. in for. lib. quo agi. ex substi. in gl. breuiloce. nu. 26. 488
Reliqua inuenies infra in litera S, in ver. Statutum.
Patientia, & scientia domini rei a qua debetur seruitus, qualiter probetur. in for. lib. in act. confes. in gl. seruitus. nu. 25. 267
Patriæ, Ciuitatis vel ciuium appellatione quid veniat. in for. lib. in act. negat. in gl. spectat num. 2. 18
Patrui soli superstites cum nepotibus, succedunt omnes suo defuncto in stirpes. in forma lib. pro hæred. ab intesta. dela. in gl. nullisque. num. 9. 472
Pauper quis dicatur. in forma iuram. testi. in gl. protestante. numero 26. 156

Pauperes qui eligantur, si inter pauperes hæreditas est diuidenda. in forma libel. quo agi. ad redd. ratio. tutel. in glo. ac executores. num. 6. 325
Pauperibus institutis hæredibus, qualem habent executores, potestatem. ibid. num. 5. eod.
Paupertas testi obiicitur. in for. iura. testi. in gloss. protestantes: num. 25. 156
Paupertas viri qualiter probetur. in for. libel. quo vxor agit ad dot. in gl. vxor. numero 11. 285
Paupertas est periculosa. Vnde Salomon. Paupertatem neque diuitias dederis mihi domine in forma lib. in act. hypo. in gl. sine aliqua. num. 6. 394
Paupertas priuat fideiussores beneficio Epistolæ diui Adrian. in forma libell. contra plures reos debend. in gl. intercesserunt. pag. 358.
Pax De pace, vide in forma lib. quo agi. vt pacta seruen. in glo. transactiones. num. 2. 314
Pacis effectus qui sint in for. inquis. in gl. transeat. in additio. mea sub litera A. in ver. pœna. 540
Peculium castrense, vel quasi, & aduentitium, nullo modo conferantur. in forma libel. pro hære. vel re singul. diui. in glo. Communiter, numero 13. 509
pecunia soluta pro condemnatione filii, an sit conferenda. in forma libel. pro hæred. vel re sing in diui. in glo. Communiter. numero 14. eod.
Pecuniam mutuatam versam esse in vtilitatem ciuitatis, quomodo probetur. in for. lib. in act. hypo. in gl. mutuo. nu. 6. 391
Pecuniam mutuam qui suo nomine sumere non potest, nisi in certo casu, nunquam pecuniam assumpsisse præsumitur, nisi sit mises ibidem numero 14. eod.
* Paupertatis materia. for. libel. ad redden. rationem. ver. ac exequutores numero 5. in apostil. & forma iura. test. ver. protestante. num. 12. 155
* Pecuniam numeratam si dicat notarius instrumento. for. oppo. contra instr. ver. si. num. 8. 294
Pecuniam esse versam in vtilitatem ecclesiæ, vel ciuitatis, qualiter probetur. in forma libel. in actio. hypothecar. in glo. sub eadem. numero 11. 405
Cætera vide supra in litera M, in versic. Moneta. & infra in litera S in ver. Solutio.
Pedagium an ad introitum tantum, vel ad ipsius ciuitatis, vel ad vtrunque pp totam rem solui debeat. in for. lib. super solutio. pedagio. in gl. intrasset. num. 1. 158
Pedagij ius qualiter acquiratur. in gloss. panni Borsolini. numero 4. eod.
Pedagia quis imponere possit. ibid num. 3. eod.
Pedagiarius quomodo sit credendum in for. resp. rei conuen in gl. iurisiurandi. num. 17. vers. & hæc faciunt. 117
Pœnitens, an excusetur de malo gesto. in for. lib. pro turb. poss. in gl. ac præsentialiter. per tot. 429
Penus appellatione quid contineatur. in for. libel. pro lega. rei sing. in gl. 1. num. 93. 444
Percusso à pluribus vulneribus, sed vno mortali, qualiter illi omnes teneantur. in for. inquisi. in gl. pluribus. nu. 2. 531
Percutiens vno ictu pluribus percussionibus, qualiter puniatur. ibid. numero 6. 7. & 8. eod.
Percutiens pluries in eodem loco corporis, qualiter puniatur. ibidem numero 9. eod.
Periculum rei venditæ ad quem pertineat. in for. li. in causa vend. in gl. perticarum. nume 1. & 2. 341
Periurus à testimonio repellitur. in forma iuramenti testi. in glo. protestante. nu. 6. pag. 155. & in for. oppo. contra testes. in glos. periuri. numero. 1. 163
Periurus quilibet non est infamis. in dicta gloss. & periuri numero 2. eod.
Periuri pœnas, vide forma lib. pac. ver. transactiones. in fi. vbi plura de periuro. 315
Periuri efficiuntur, qui absoluuntur à iuramento confirmatorio contractus. in forma iura. quod præsta. à par. &c. in gl. iuramentum. numero 3. 196
Cætera vide in for. lib. quo agi. vt pacta seruen. in gl transactiones. numero 13. 315
Personaliter iussus & monitus per iudicem, cõtumax in respondendo positionibus pro confesso habetur. in for. positionum actoris. in gl. respondere. numero 1. 119
Persona quæ tradit, ad hoc vt transferat dominium, necesse est, vt habeat rei liberam alienandi facultatem. in for. lib. in act. real. in glo. iure dominij numero 25 22
Persona citanda vbi sit quærenda. in for. resp. rei conuen. in glo. termino. num. 8. 91
Persona iudicis in proferenda sententia, potest poni tam in numero plurali, quàm singulari. in forma sen. interlo. super in competen. iud. in gl. 1. num 1. 198
Persona instituta in testamento potest declarari in codicillis. in forma lib. pro leg. rei sing. in gl. valere. nume. 3. 453
Personæ quarum contemplatione est facta prohibitio à testatore, possunt inter se, inuicem rem prohibitam alienare in for. lib. in act. rea. in gl. veris ac legitimis num. 25 30
Persona quę prohibeantur contrahere ratione sexus. ibi. n. 4 438
Personę plures ex diuersis causis obligatę, an possint in vno & eodem libello conueniri in forma libel. in actio. hypotheca. in gloss. 1. numero 1. 390
Pertinentiarum appellatione quid veniat. in forma libel. in actio. real. in glo. cum pertinentiis. numer. 1. pag. 45. in forma libell. quo vxor agit ad vsumfr. in gl. cum omnibus nu. 1. & vers. ac etiam. pag. 291. & in for. lib. quo agi. ad re. feud. in glo. cum omnibus. nu. 1 & ver. ac nomine. 318
Pertinere. De istis verbis pertinere & spectare. vide in for. li. in actio. real in gl. spectat. nu 1. pag. 18. & in for. sen. diffi. in glo. pertinere. numero 1. 215
Petens sententiam pronunciari nullam, an debeat illam coram iudice producere. in for. lib. quo agi. vt rescin. sen. in gl. quam sententiam. numero 1. 141
Petens rescissionem contractus venditionis, ex defectu solemnitatis, non obstante iuramento an audiatur. in for. lib. in causa vendi. in gl. & sub eius iuramento. numero 3. 348
Petitio vt iuretur de calumnia, non est negligenda. in for. lib. in actio. real. in gl. per. sacramentum num. 1. 74
Petitio, prosecutio, & sententia, seu transactio quantumcunque fuerint generales, tamen aliquando non præiudicant in omnibus in forma libel. quo agi. ad pœn. ex compromiss. in gloss. poni facietis. numero 2. 255
Petitio hæreditatis & querela inofficiosi testamenti simul & consecutiue intentari potest. in for. lib. quo agi. ad restit. in integr. in glo. ad dimittendum. numero 1. 376
Petitio hæreditatis, & actio familiæ erciscundæ, in quibus conueniãt. in forma libel. quo petit hære. ex testa. in gl. 1. nu. 4. 436
Petitio hęreditatis contra quem detur, & cui competat ibid. nu. 1.
Petitio datur in quemcunque rei, singularem successorem. ibid. nume. 4. eod.
Petitio pœnæ, vide infrà in ver pœnæ.
Petitorium & possessorium, an possint simul in eodem libello intentari. in forma libell. in causa spolia. posses. in gloss. pleno iure. numero 1. 422
Petitorium & possessorium per quę verba videantur simul intentari. ibid. numero 2. eod.
Petitorium & possessorium an possint simul concurrere & quid agendum sit, quando simul proponuntur. in forma lib. pro turba. possess. in gl. ad cessandum. num. 3. 7. 9. 11. 12. 13. & 14. 481
Cætera vide infrà in ver. possessorium.
Pignoratitia actio quotuplex sit in for. resp. lib. in act. hypothe. in glo. cedente. numero 5. 413
Pignus tacitum, expressum, conuentionale, & prætorium differunt. in for. lib. in act. bypo in gl. sub eadem. num. 6. 499
Pignus qualiter probetur fuisse in bonis debitoris, vbi supra in gl. ex memoratos. num. 6. & 8. 402
Pignus in cuius possessionem missus est creditor, an debitor recuperet offerendo pecuniam deteriorem, aut in substantia, vbi supra in glo. relaxandum. numero 2.
Pignoris remissio inter coniuges est concessa, tam generaliter quã specialiter in aliquo contractu, licet donatio sit prohibita. in for. lib. quo agi. pro donatio in gl. ex causa donationis. n. 4. 362
Pignoris possessio qualis sit in for. lib. in act. hypo. in glos. sub eadem obligatione. num. 18. 400
Pignoris iuri, quibus modis renuncietur. in for. resp. lib. in act. hypot. in gl. & renunciationis. nume. 1. 414
Pignoris prædicti cui incumbat onus probandi, dicente creditore se casu perdidisse pignus, & debitore dicente illum culpa vel dolo amisisse. in forma respon. in actio. hypotheca. in glo. cedente. numero 7. 418

Pignora quæ capi possunt, & pignora vetita, in for. execut. sen. diff. in gl. 2. nu. 20. & ver. Amplius quæritur. 235
Pignorum quot species sint. in forma lib. in act. hypo. in gloss. sub eadem num. 5. 399
* Pignorum diuisio, forma libel. hypotheca. ver. sub eadem numero 5. eod.
* Pleno iure, de hac clausula. vide forma libel. confessoriæ, ver. pleno iure. 261
Plenus ius de istis verbis pleno iure. vide in forma libel. in act. rea, in gl. iure dominij. pag. 19. & in forma lib. in act. confes. in gl. pleno iure. num. 1. & 2. 261
Plures rei, iura ad quæ teneantur in constituendo plures reos. in forma libel. contra plures reos deben. in gl. quilibet ipsorum. num. 2. 356
Plures rei debendi qualiter teneantur iure nouissimo, ibid numero 2. eodem.
Plures rei debendi, an possint conueniri in eodem libello, vbi supra in gl. contra & aduersus nu. 3. eod.
Plures rei debendi, an possint conuenire diuersis libellis & separatim insolidum. ibid. nu. 2. eodem.
Plurium reorum debendi vel stipulandi nomen, quando locum habet in iure, in form. lib. contra plu. reos deben. in gl. 1. numero 1. 355
Plures rei stipulandi, an per solam stipulationem restituantur. ibid num. 2. eod.
Plurium reorum credendi, an singulariter libelli admittantur, vbi supra in gl. contra & aduersus. num. eod.
* Pluralis sermo in quibus verificetur. for. lib. substit. vers. decederet. num. 7. 503
Plurium reorum quæ sit natura, vbi supra in gl. prima. numero 4. eod.
Pluses personæ ab vtraque parte pacem facientes, an possint appellari plures rei. ibid num. 3. eod.
Pœna vel interesse quando committatur. in for. lib. in act. rea. in gl. & in florenis. nu. 21. 51
* Pœna apposita in mutuo. forma lib. act. hypote. vers. restituere. colum. 1 396
* Pœna priuationis iuris, ad hoc, vt alicui imponatur, requiritur quod expresse à lege, vel canone caueatur. form. libel. spolia. posses. ver. ipso facto. 418
Pœnam quando quis incurrat qui tenetur ad aliquid faciendum intra certum tempus? forma lib. actio. real. vers. & in florenis. in apostil. litera D. 551
* Pœnam an quis incurrat non soluendo in termino sententiæ à qua appellatur, licet postea confirmetur. for. sen. in causa app. vers causis. nu. 8. 839
* Pœnitentia in quibus contrac. locum habeat. forma libel. vend. ver. coram. num. 2 in apostil. 837
Pœna addita in contumaciam non soluentis, an peti possit, ibi numero 20. eod.
Pœna negantis propriam scripturam est dupli. in forma oppo. contra instru. in gl. quod negatur. num. 1. 105
Pœna quæ est, vt contra scienter falso stat. vsque ad sententiam. in forma lib. quo agi. vt rescin. sen. in gloss. dolose. numero 3. 241
Pœna priuationis alicuius iuris, vt locum habeat, quæ præcedere debeant? forma lib. spol. pos. vel ipso facto. 411
Pœna & executio simul, an peti possit. in forma. libel. quo agi. ad pœ. in gl. parti attendenti. num. 3. 251
Pœna an pluries committi possit. ibid. num. 4. eodem.
Pœna an committatur in totum, si contra fiat vni capitulo. ibid. num. 5. eod.
Pœna commissa, si nihilominus pars quæ contrauenit & incidit in pœnam, dicat quod sententia sit nulla, quid iuris sit. ibidem num. 6. eod.
Pœna an committatur contra omnes, si altera pars compromittentium decedat pluribus relictis hæredibus, quorum vnus contrafacit sententiæ ibid. num. 7. eod.
Pœna Si sit appellatum vel supplicatum contra sententiam arbitri, & nihilominus appellans vel supplicans nihil obtineat, an intelligatur ita contrafactum sententiæ quod pœna sit commissa. ibid. num. 8. eod.
Pœna commissa compromisso, coram quo petatur. ibidem numero 9. eodem.
Pœna non soluentis datium siue pedagium quæ sit. in forma lib. super solu. pedagio. in gl. ceciderunt. num. 1. 258
Pœna datij, an transeat in hæredem fraudantis datium. ibid. numero 4. eod.
Pœna non facientis inuentarium quæ sit. in for. lib. quo agi. ad red. rat. tute. in gl. in suo vltimo nu. 9. 310
Pœna matris quæ transiuit ad secunda vota. ibid. nu. 5. eod.
Pœna apposita pacto, qualiter agat. in for. lib. quo agi. vt pacta seruen. in gl. pacta nu. 8. 118
Pœna promissa rato manente pacto, an peti possit simul discedendo a transactione, vbi supra in gloss. transactiones numero 8. 335
Pœna commissa, an possit post tempus moræ purgari. ibidem nu. 9. eod.
Pœna contrauenientis transactioni quæ sit. ibidem num. 13. eod.
Pœna pretij non soluti ad tempus, an exigi possit. in for. libel. in causa vend. in gl. pro pretio nu. 6. 349
Pœna adiecta quantitati & commissa, an hodie infra legitimum modum vsurarum exigi possit. ibid. num. 7. eod.
Pœna adiecta in contractu mutui, an possit exigi, in forma lib. in act. hypo. in gl. ac restituere num. 1. 396
Pœna apposita in instrumentis obligationum, an exigi possit ibidem. eod.
Pœna statuta pro non capto homicidia, si sint plures homicidæ, an multiplicetur pœna. in for. inquis. in gl. pluribus, numero 3. 531
Pœna falsi punitur qui rem duobus vendit. in for. libel. in act. hypo. in gl. sub eadem nu. 19. 401
Pœna falsi testis est arbitraria, in forma iuram. testi. in gl. & falsitate. num. 1. 152
Pœna in quo differat à mulcta in for. inquis. in gl. debita numero 2. 538
Pœna adulterij hodie est separatio tot apud Christianos, & moderata pœnitentia, vt mulier postea reconcilietur viro, in d. gl. debita in addi. sub litera A, vers. Iudex.
Pœna adulterij apud Christianos hodie est pœnitentia 12. ann. sicut incestus pœnitentia est 14. ann. ibid.
* Pœna adiecta facto diuiduo vel indiuiduo. form. lib. act. real. ver. & in floreni. col. 5. nu. 10. 51
Pœna talionis quare sit correcta. in for. inqui. in gl. 1. in addi. sub litera B, incip. criminalibus. 547
Pœna appositio an hodie sit necessaria, tam in arbitrio, quam in arbitratore. in for. lib. quo agi. ad pœ. in gl. in pœna. numero 1. 250
Pœnæ petitio adiectæ in compromisso, cui parti competat, & qualiter in eius petitione procedatur, vbi supra in gl. parti numero 1. eod.
Pœnæ appositæ in aliquo contractu petitio, an admittatur ibid. num. 2. eod.
Pœnam an incidat pars contrafaciens reductioni, petita reductione sententiæ arbitri. ibid. nu. 10. eod.
Pœnæ iuris ciuilis propter transitum ad secunda vota, an hodie sint correctæ de iure canonico. in for. libel. quo agit ad redd. ratio. tutel. in gl. in suo vltimo testamento. num. 4. 310
Pœnarum quot genera sint. in forma inquisitio. in gl. debita numero 2. 538
Cætera require infrà in litera S, in verb. Statutum.
Portio vnius filiorum ex diuersa matre tantum repudiantis, an accrescat cæteris æqualiter. in forma lib. quo agi. est subst. in gl. breuiloce. num. 4. 468
Ponens solus pecuniam in societate, an prius detrahat suum capitale. in for. lib. in causa socie. in gl. ad diuidendum numero 4. 534
Positio. Qui non admittitur ad probandum ratione lapsus temporis probationis, nec admittitur ad ponendum in for. excipien. contra positio. in gl. 1. quia num. 1. 133
* Positio an tota negari possit ratione partis falsæ. form. positio. actor. ver. ponens. 118
Positio incerta quando dicatur, vbi suprà in gl. incertæ. numero secundo. eodem
Positio quid sit. in forma positio. actor. in gl. postquam numero 2. 184
Positio per verbum credo, an fieri possit, vbi suprà in gl. per verbum num. 2. 120
Positio negatiuè concepta admittitur. ibid. num. 3. eod.
Positio quod est publica vxor & fama, est in communi practica, tam

I N D E X.

tam in positionibus, quam in epistolis. in forma positi. acto. in glo. Item quod de prædictis. num. 1. 130

Positio obscura respuenda. in for. excip. contra posit. in glo. obscure num. 1 134

Positio iuris quid sit, vbi suprà in gl. positus. nu. 2.

Positioni iuris non respondendum ibid. num. 1. eod.

Positioni fundatæ super consuetudine, vel iure municipali, an sit respondendum ibid. num. 3. eod.

Positio superflua quæ dicatur, vbi suprà in gloss. superfluæ. numero 1. eod.

* Positio continens partim verum partim falsum, an in totum negari possit for. pos. actoris, ver. ponens ac diuidens 128

Positio ad quam respondetur, repeti debet, vt supra in gloss. 1. quod publica. num. 1 130

Ex positione negata, nulla partium potest sumere fundamentum ibid. num. 4. eod.

Positioni vel interrogationi iuri contrariæ. quis respondere non compellitur. in forma interrog. fien. cum reo. in gloss., item quo iure. num. 1. 9

Positioni criminosæ, an quis respondere teneatur. in for. excip. contra positio. in gl. detegentes. nu. 2. 134

Positio. vltimæ data simplex responsio, est referenda tam ad confessata quàm negata, vbi supra in gl vltimæ. nu. 1. 137

Data simplex responsio ad vltimam positionem non infertur, si respondens in antecedentibus dixisset, nihil scire. ibidem numero 2. eod.

Positiones super quibus fieri debeant, in for. positio. acto. in gl. postquam reos nu. 4. 124

Positiones faciens non debet facere positiones contrarias, quemadmodum nec respondens debet contraria respondere. ibid. nu. 5. eod.

* Positiones veras negans, si de mendatio conuincatur ad omnia damna tenetur. for. excip. contra pos. ver. vlt. 137

Positiones sunt fiendæ coram illo iudice, coram quo sunt productæ. in for. excip. contra positio. in gl. 1. num. 1. 132

Positiones an sufficiat mittere ad domum bis, vt habeantur pro confessis. vbi supra in gl. eidem nu. 1. eod.

Positiones impertinentes quæ dicantur, vbi supra in gl. imper. ipenetes. nu. 1. 138

Positiones negatas expedit per testes vel instrumenta probare. in for. capitul. actor. in gl. 1. num. 6. 138

Positionibus respondetur à parte, capitulis vero contradicitur & opponitur. ibid. num. 3. eod.

Positionibus volens post terminum respondere, & sic moram purgare an audiatur. Item volens post tempus ponere in forma excip. contra positio. in gl. 1 nu. 2. & ibi an positiones in quacunque parte iudicij fieri possint. 133

Reliqua vide supra in littera C, in ver. Capitula, & infra in ver. producens, in litera R. in versi. Respondens, & in litera S. in versi. Statutum.

* Possessio corporal. & incorpor. forma Capitulorum actoris. ver. pro sua. 139

* Positionibus respondere, an & quando respon. reuocare possit. forma interrog. ver. compellatus. post num. 7. for. excep. contra pos. vers. 1. publica. num. 1. 137

* Possidere pro suo quis dicatur, forma pos. actoris. versic. item pro suo. 128

* Possessionis quando est quæstio inter actorem & reum, quid iudex agere debeat, for. lib. turb. poss. versi. ad cessandum col. 2. 431

* Possessionis traditio per quæ verba censeatur facta. for. pos. actoris. ver. item quòd præfatus petent. 128

Possessio continuata cum cursu temporis, an sufficiat in præscriptione 30. annorum in forma resp. rei conuen. in gl. præscriptionis. nu. 4. 107

* Possessionem antiquam alleganti qualiter ei consulatur ad eam recuperandum. forma capitulo. actoris, ver. pro sua. nu. 5. 133.

Et forma lib. spol. pos. ver. coram nu. 4. 5. vbi quomodo succurratur priuato possessione rei immobilis. 419

Possessio quintuplex sit. ibi. nu. 13. 102

Possessio quæ dicatur vacua. in for. posit. acto. in gl. item quòd præfatus nu. 1. 129

Possessio auctoris, quando coniungitur cum possessione successoris transit cum sua causa, suisque vitijs, siue sit vitium personale, siue reale, in forma positio. acto. in gl. item quòd dictus numero secundo. 138

Possessio continua qualiter probetur. in forma cap. act. in gloss. continue. num. 1. 139

Possessio rerum corporalium, & incorporalium, tam priuatorum quam ecclesiarum, qualiter acquiratur, vbi supra in gl. per se, seu alios num. 2. 141

Possessio iurisdictionis qualiter apprehendatur, & continuetur. in forma lib. act. confess. in gl. plenam num. 10. 168

Possessio dignitatum ecclesiasticarum qualiter acquiratur & retineatur, ibidem nu. 13.

Possessio quamuis sit tradita, potest tamen peti tradi corporalis, seu tenuta. in forma lib. in causa vend. in gl. ad tradendum, nu. 1. An aget actor ex empto ad tenutam. ibid. numero. 2. 350

Possessio pignoris qualis sit in for. lib. in actio. hypo. in gl. sub eadem num. 18. 401

Possessio & turbatio in interdicto vti possidetis, sunt probandæ, in for. lib. pro turba. pos. in gl. hodie. num. 1. 428

Possessio qualis sit probanda per actorem. ibid. numero 3. eod.

Possessio ab aduersario, vi, clam, vel precario, an prosit actori, ibidem num. 4. eod.

Possessio an per instrumenta locationum probetur. ibidem numero 6. eod.

* Et forma capitul. actoris ver. fructus. 140

Possessio quot modis possit probari ibid. num. 7. eod.

Possessio qualiter perdatur. in forma lib. in causa vendit. in gl. relaxare num. 1. 350

Possessionis sola probatio sufficit, cum quæritur de dominio per modum agendi. in forma capitul. actor. in gl. pro sua. numero 4. 140

* Possessionis ad possessionem coniunctio, forma pos. actoris. ver. item quod dict num. 4. & 5. 130

Possessione probata auctoris, an transeat dominium in personam eius qui habet causam ab eo. in forma posi. actor. in gl. Item spacio 30. num. 1. 128

De priuatione possessionis vide in forma lib. in causa spolia. possessio, per tot. 418

Cætera vide suprà in ver. possidens.

Possessor condemnatus, an sicut tenetur ad rei restitutionem, ita teneatur ad restitutionum omnium fructuum. in for. libell. in actio. real. in glo. simul cum fructibus, num. 4. 46

Possessor si tradidit possessionem rei bona fide nulla facta retentione impensarum poterit per certi condictionem possessionem repetere. in forma resp. rei conuens. in gl. exceptionem expensarum, num. 1. 181

Possessor an priuetur sua possessione per sequestrationem. in for. seq. in gl. audeat, numero 1. 149

Possessor rei obligatæ an sit citandus in excussione fienda. in for. respon. libell. in actio. hypothecar. in gl. exceptionem excussionis. num. 18. 411

Possessor quilibet conuentus hypothecaria potest debitum offerre, & sic rem retinere, vbi supra in glo. satisfacere numero 1. 414

Possessor offerens cætera bona non pecuniam pro re obligata, an audiatur. ibid. nu. 2. eod.

Possessor restituens hæredi scripto hæreditatem, an teneatur ad fructus perceptos in for. lib. quo petit. hær. ex testa. in gl. contradictionibus. num. 4. 439

Possessor conuentus hæreditatis petitione, qualiter teneatur pro fructibus hæreditatis. in forma lib. pro hære. ab intesta. delat. in gl. simul cum fructibus. nu. 2. 449

Possessores plures rerum obligatarum conuenti actione hypothecaria, an diuisionis beneficium habeant. in for. resp. lib. in act. hypo. in gl. exceptionem excussionis num. 27. 415

Possessorij summarij, & plenarij differentias. vide for. lib. pro turbat. pos. ver. coram. nu. 5. 427

Possidens stante statuto quòd ex possessione præsumatur dominium, an probans possessionem de præterito præiudicet possidenti etiam de præsenti. in forma cap. acto. in gl. pro sua numero 2. 139

Possidens de præsenti stante dicto statuto ex eius fictione. an habeat rei vendicationem. ibid. nu. 3. eod.

Possidere. Habens titulum. si reperiatur possidere, præsumitur possidere ex titulo præambulo. in forma lib. in act. real. in gl. iure dominij. in addit. sub litera H, in ver. solus titulus papina 19

posi-

Possidere & detinere sint diuersa, tamen contra vtrunque competit actio realis in forma inter. sicu. cum reo conuen. in gloss. vel etiam detentator. nu. 1. pag. 3. & in forma libel. in act. rea. in gl. tenet, & possidet, & ibi bona additio, in litera A. 15
Possidere quando duo contendunt, quid fariet iudex, forma libel. act. real. ver. condemnetis. nu. 4. 45. & for. lib. turb. pos. ver. ad cessandum: colum. 2. 411
Possidere refertur ad ius, tenere ad factum, in forma inter. &c, in gl. an dictus nu. 1. 8
Possidere pro suo quid sit. in forma posit. acto. in gl. item pro suo num. 1. 128
Possidere pro se, & in suo corpore, & in alieno corpore paria sunt. in forma capi. acto. in gl. pro se. nu. 1. 141
Possidere vi, clam, aut precario quid sit. in for. lib. pro turba. posses. in gl. hodie num. 5. 418
Possessorum requisitio in actionibus personalibus, non est vtilis, nec necessaria. in forma inter sicn. &c in gl. quamuis. num. 1. 8
Possessorium quotuplex est in forma lib. pro turba. pos. in gl. ad cessandum nu. 6. 411
Possessorium, & petitorium, quando diuerso tempore proponuntur, quid agendum. ibid. num. 15. eod
Quid agendum quando vnus proponit primo loco possessorium, & alius secundo loco petitorium. ibid. num. 16. eod.
Quid sit effectus conuenti petitorio. non respondentis. ibidem num. 17.
Quid agendum quando econuerso in petitorio, & possessorio proceditur. ibid num. 18. eod.
Reliqua vide suprà in ver. petitorium.
Posthumi natiuitate licet rumpatur testamentum, tamen codicillus non rumpitur. in forma libell. pro legat. rei singul. in gl. nec valet. num. 1. 433
• Posthumus an & quando rumpat testamentum. forma libll. pro legat. rei singul. ver. nec valet, & versicul. valere debeat numero 7.
Posthumi præterito quando inualidet testamentum. in for. libel. quo petit. hæred. ex testamen. in gl. ac etiam realiter. num. 15. 437
Potestas solus vel vicarius solus, si velit in aliqua causa procedere, & sententiam ferre, an possit vnus sine altero. in forma libel. in actio. real. in gl. necnon num. 2. 14
Practica in casu renunciationis auth. hoc ita. C. de duobus reis. in forma libel. contra plu. reos deben. in gl. quilibet. numero 4. 357
Prælatus. vide suprà in litera F, in ver. Falsus procurator.
Præstans auxilium, an teneatur eadem pœna, qua delinquens. in forma inquis. in gl. opem. num. 1 528
Præcepta omnia triplicis phylosophiæ moralis, rediguntur ad tria præcepta, tanquam ad tres fines, qui tendunt ad vnum finem vniuersalis pacis, bene beateque viuendi. in for. lib. pro hære. diui. in gl. omnis communio. in addi. litera A.
Præeminentiæ iuris quot sint. in form. apostolorum in gl. 1. numero 2.
Prædium Vrbanum & rusticum quid sit. in act. confes. in gl. domum. num. 1. 160
Præferendus quis sit, an Fiscus vel creditor, stante statuto quòd bona ciuium sint pro taleis & oneribus obligata, in for. lib. in act. hypot. in gl. sub eadem. num. 6. 399
Prælegata. De prælegatis vide in for. lib. quo agi. ex subst. in gl. ac per fideicommissum. nu. 10. & 11.
Preoccupans aquam fluminis non nauigabilis an faciat præiudicium cæteris idem facere volentibus. in for. lib. act. confess. in gl. seruitus. num. 6. 263
Præceptum impossibile de iure, vel de facto. form. interloc. super incomp. ver. nos nu. 13. 199
Præscribens in compellenda præscriptione potest coniungere tempora authoris sui. in form. respon. rei conuen. in gl. præscriptionis. nu. 10. 109
Præscribens ius pedagiandis de certis rebus, an possit exigere de alijs in for. lib. in act. confes. in gl. plenam. num. 16. 270
Præscribere si quis velit contra priuatum iure hypothecæ quòd sufficiat præscriptio quadraginta annorum, quæ competit etiam contra ecclesiam. in form. respon. rei conuent. in gloss. præscriptionis num. 5. 107
Præscriptio non procedit sine titulo. in for. positi. acto. in gloss. item quod præs. num. 1. Et ibi plura de præscrip. dominio, & constituto. 129
Præscriptio probatur longo tempore & continuata possessione, vbi supra in gl. item quòd dictus An. nu. 1. 129
* Præceptum impossibile de iure vel de facto. for. interloc. super in com. vers. nos nu. 13 199
Præscriptio iurium incorporalium qualiter interrumpatur. in for. resp. rei conuen. in gl. præscriptionis. num. 34. pag 107. in for. lib. in act. confes. in gl. seruitus. num. 11. 262
Præscriptio centum ann. competens contra Ecclesiam Romanam qualis esse debeant. in form. respon. rei conuen in gl. præscriptionis. num. 6. 107
Præscriptio 40. ann. competens fisco alienanti rem alienam qualis esse debeat. ibid. nu. 7
Præscriptio 10. vel 20. ann. quibus casibus locum habet ibidem num. 8. eod.
Præscriptio curris contra ignorantem ibid. nu. 18.
Præscriptio exqua possessione ciuili vel naturali procedat. ibid. num. 14. eodem.
Præscriptio quod modis interrumpatur. ibid. num. 17. 111
Præscriptio an interrumpatur interueniente ex post. facto mala fide, vel defectu tituli. ibid. num. 30. eod.
Præscriptio vt inducatur, quæ sint necessaria. ibid. num. 3. 106
Præscriptionis effectus quis sit. ibid. nu. 26.
Præscriptionum quot species sint. ibid. nu. 2.
Cætera require suprà in litera C. in vers. Casus.
Præsentans. Non præsentans se infrà terminum, iudici danti apostolos, quàm pœnam incurrat. in forma aposto. in gl. infrà 10. dies nu. 1. 217
Præsentans in termino apostolos & prosequens causam coram iudice incompetenti. ibid num. 3. eod.
Præsentia patris obligationi filij, an obliget ipsum patrem. in for. lib. quo vxor agit ad do. in gloss. vxor q. Domini Thadei. numero 17. 282
Præsens quis dicatur, in form. respon. rei conuen. in gl. præscriptionis num. 9. 107
Præstans semen. an in fructibus præferatur creditoribus anterioribus in for. lib. in act. hyp. in gl. sub eadem. nu. 12. 400
Præstans auxilium. an teneatur eadem pœna qua delinquens. in form. inqui. in gl. opem. nu. 1. 499
Præstans opem tribus personis qualiter teneatur: in for. inqui. in gl. pluribus percussionibus. num. 4. 531
Præstari id quod debet quando desiit extare per mortem vel consumptionem, tunc recurritur ad eius æstimationem, in form. lib. in act. rea. in gl. & si non extant. nu. 1. 49
Præstatio triennalis alimentorum ex voluntate minus solemni facit legatum deberi etiam in futurum. in for. lib. pro lega. rei sing. in gl. 1. num. 132. 446
Præsumptio. Non præsumitur aliquis in rebus dubiis dolo facere nisi appareat quòd aliàs fuerit minatus. in for. lib. pro hære. diui. in gl. & in futurum in addi. mea sub litera A, incip. pariete.
Præsumitur semper rem contrectatam esse contra domini voluntatem in for. inqui. in gl. præter, & contra nu. 1. 516
• Præsens habetur pro consentien. in actibus iudicibalibus. for. excip. contra pos. ver. primò quod publica. num. 1. 136
• Prælatus, an & quibus casibus ecclesiæ præiudicare possit for. lib. act. rea. vers. nu. 69. & seq. 36
Prætendentium pignus tacitum & expressum quis præferatur. in for. lib. in act. hypo. in gl. sub eadem. nu. 13. 400
• Præscriptione probanda quæ requiruntur. for. pos. actoris, ver. item quòd dictus. 130
Præscriptione probanda quæ requiruntur. for. pos. Actor. versi. item quòd dictus & præscriptio longi temporis. quando & quibus casibus non currat. for. resp. rei ver. præscrip. 130
Prætendentium prætorium quis præferatur. ibidem numero 11. eod.
Prætendentium prætorium conuentionale quis præferatur. ibi. num. 15. eod.
Prætendentium diuersos titulos. quis præferatur. ibid. numero 17. eod.
Præteritio vel exhæredatio vt teneat, debet esse in testamento inserta causa legitima. in for. libel. quo petit. hæred. ex testa. in gl. ac etiam num. 23. 436
Alia de præteritione. vide ibid. num. 6 eod.

I N D E X.

Præcarium. Quando aliquis constituit se tenere aliquid precario nomine quid importet. in form. libell. in causa vend. in gl. constituens. num 1. 344

Item in materia precarij vide in for. posi. acto. in gl. item quod præfatus num. 5. & 6. 129. & in for. respon. libel. in act. hypo. in exceptionem excussionis. in addi. incip. item cessat. excussio 410. Et for. resp. rei versi. præscrip post num. 15. 108

Pretium rei conuentum venit per interesse duplandum. in for. libel. in act. rea. in gl. & in florenis. num. 11. 51

Pretium est de substantia venditionis. in for. cap. acto. in gl. pretio florenorum. num. 1. 140

Pretium iustum quod sit, & quando quis dicatur deceptus vltra dimidiam iusti pretij. in for. libe. in causa vendit. in glo. pro pretio. num. 3. & 5. 340

Pretij fides, quando dicatur. ibid.

Primogenitus. Quid iuris in successione hæreditatis defuncti in loco vbi alia bona habet vbi primo genitus succedit, cum etiam alia bona in alio loco habeat vbi seruatur ius commune in form. lib. quo petit. hære. ex testa. in gloss. vallatum. num. 6. 461

Primus in gradu an præferatur posterioribus in successioni feudi. in for. lib. quo agi. ad re. feud. in gl. nec superstitibus numero. 14. 320

Primus quis dicatur. in for. lib. pro hære. ab intest. dela. in glo. iure proximitatis. nu. 1. 478

Princeps si concedat castrum, an iurisdictio dicatur concessa. in for. lib. in act. rea. in gl. cum pertinentijs num. 4. 45

Princeps concedens aliquid indigno vel incapaci, videtur cum eo dispensare in for. decli. iurisdictio. in gl. nec sufficit. numero 16. 79

Princeps an & quando obligetur ex contractu. form. oppo. contra instru. vers. contra ius 188 & ver. alijs rationibus. in apostil. 192

Principis donatio, siue alienatio, quæ non tendit in maximam diminutionem status fieri potest, teste Bar. in l. prohibere. §. plane ff. quod vi aut clam, alias secus. de quo vide quæ scribit Rolan. consi. 6. column. fin. nume. 10. libr. 3. & in specie de donatione plura ponit Rom. consil. 59. colum. 4. & vide infrà for. lib. don. vers. solenniter post nu. 3.

Principe mandante quod procedatur. in form. lib. in act. rea. in gl. summarie. num. 18. 63

Pretij non soluti pœna an exigi possit. for. lib. vend. vers. pro pretio nu. 9. fol. 340. & for. capitul. actor. ver. pretio. 140.

Prior. vide suprà in litera A, in ver. Abbas.

Priuata scriptura, require infrà in litera S, in vers. Scriptura.

Priuato possessione rei immobilis quomodo succurratur. in for. libe. in causa spolia. pos. in gl. 1. num. 5. 419

Priuilegium contra ius elicitum quando valeat. in form. oppo. contr. instr. in gl. contra ius. num. 1. 188

Priuilegium contra ius elicitum, quando dicatur. ibidem. numero 2. eod.

Priuilegium redditur suspectum, rasura & literarum diuersitate. vbi supra in gl. eius sigillum num. 2. 190

Priuilegium alterius confirmatorium regulariter non probat, nisi quatenus probetur de anteriori, vbi supra in gl. alterius. numero 1. eodem.

Priuilegijs renuntians. form. libel. contra plures reos deben. versicu. ac vlterius. 350

Priuilegium alterius si sit ipso iure nullum posterius confirmatorium vires non assumet. ibid. nu. 2. eod.

Priuilegium qualiter perdatur, vbi suprà in gl. penitus. num. 1. eodem.

Priuilegia dotis quæ sint. in for. lib. quo vxor agit ad do. in glo. 1. num. 1. cum seq. per tot. 277

Cætera vide infra in litera S, in vers. successor.

Probatio semiplena quæ dicatur. forma respon. rei verific. iusiurandi. num. 15. 116

Probandi onus cui incumbat dicente creditore se casu perdidisse pignus & debitore dicente illum culpa, & dolo amisisse. in for. resp. lib. act. hypot. in gl. cedente. num. 7. 417

Probare quis debeat in causa appellationis, an appellans bene appellatum, an appellatus bene iudicatum. in for. appell. sent. diffi. in gl. & inquantum sit nu. 6. 221

Probans legitimam possessionem sui & prædecessorum suorum, potest intentare directam rei vendicationem. in form. opposi. acto. in glo. Item spatio triginta. num. 2. 118

Probatio, quando fit per confessionem, est leuior in sui probatione, quam cætera probationum, & efficacior in sui operatione. in forma positio. actor. in gl. postquam. nu. 1. 124

Probatio qualiter fiat. ibid. num. 1 eod.

Probatio facta dilatione non præcedente, an valeat, nulla dilatione statuta a lege vel iudice. in for. cap. actor. in gloss. 1. numero 7 138

Probatio incumbit dicenti & non neganti in for. oppo. contra test. in gl. satagunt. nu. 3. 164

Probatio notarij de longinquis partibus qualiter fiat. in for. opp. contra instr. in gl. non fuit. num 3. 183

Probatio ad quem pertineat, an actori petenti executionem, an contradictori obsistenti executioni. in for. libe. execut. sententiæ diffi. in gl. 1 num. 17. 232

Probatio tituli vltra tempus, an sit necessaria ad demonstrandam præscriptionem seruitutum. in for. lib. in act. confes. in gloss. seruitus acquæductus num. 21. 166

Probatio qualiter fiat, quòd quis sit vsus re aliqua iure seruitutis, non dominij, vel quasi. ibid. num. 14. eod.

Probatio & defensio, an differant. in forma lib. contra plu. reos deben. in gl. probationibus num. 1. 361

Probatio verbum, quid importet. ibid. eod.

Probationes duæ semiplenæ, an vnam plenam faciant. in form. resp. rei conuen. in gl. iusiurandi. num. 14. 117

Probationes receptæ in iudicio summario, an fidem faciant. in plenario. in forma oppo. contra test. in gloss. suntque nume. 13. 170

Probationes & instrumenta produci possunt, nulla præcedente dilatione. in form. produc. instru. in gloss. in termino. numero 1. 174

Probationes debent esse luce meridiana clariores, in pœnis irreparabili. in form. inquis. in gl. 1. in additio. mea sub litera A, in versic. inquisitio. 515

Probationibus testium & instrumentorum renuntiare an valeat. in form. lib. contra plu. reos deben. in gl. probationibus. numero 2. 361

Probatum semiplene quando dicatur. in for. resp. rei conuen. in gl. iusiurandi. num. 10. 116

Cætera in materia probationis, vide suprà in ver. possessio, & infra in litera T. in vers. terminus.

Processus. Quando allegatur defectus circa formalia, vel ordinaria processus, an præsumatur pro processu, in for. sen. diffi. in gl. visaque litis contestatione. num 3. 212

Processus contra reum conuentum tenet quamuis neque teneat, neque possideat, si tamen tempore libelli oblati asserat se tenere, vel possidere. in for. libel. in actio. real. in glo. tenet & possidet. nu. 1 15

Processus de iure ciuili non valet sine figura iudicij secus de iure canonico, vbi supra in gl. summarie. num 11. 61

Processus factus per iudicem incompetentem ratione personæ suæ vel causæ, vel litigantium, vel delationis, cui non opponitur, valet, præterquam in clerico. in for. declinat. iurisdi. in gloss. prima nu. 15. 79

Processus iudicis spernentis exceptionem suspicionis contra se allegatam, est nullus, vbi supra. in gl. iudicem suspectum. numero 1. 81

Processus an teneat, iudice procedente ad inquisitionem, fama non præcedente. in for. inquisitio. in gloss. fama publica. numero 1. 517

Procurator ad hoc, vt audiatur, debet ostendere & probare de suo mandato, vel satisdare de iudicato soluendo. in forma responsio rei conuent. in gl. Simoninus Spelta. nu. 1 94

Procurator in litis processu si fecit aliquem actum simpliciter, an videatur illum fecisse proprio nomine, vel procuratorio. ibid. num. 8 95

Procurator ad lites an possit facere positiones in causa. in forma posit. actor. in gl. Simoninus. num. 1 115

Procurator non potest ponere vel respondere aduersario dicente principalem esse legaliorem & instructiorem. ibidem. numero 1. eod.

Procurator debet habere speciale mandatum ad iurandum de calumnia. in for. excep. contra positio. in gl. sub eius calumniæ. in addit. sub litera A, in ver. calumniæ. 136

Procurator causæ, an & quando possit esse testis. in forma iuram. testi.

testi.in glo.protestante.num.17. 156

Procurator an possit iuramentū veritatis deferre & subire .in for. iura quod præsta.à par.in glo.Simonimus.num. 8. 225

Procurator in quo differat à syndico.in forma sent.interloc.super legit.perso.in glo.legitimum.nu.1. 208

Procurator constitutus ad vēdendum, an habeat fidem de pretio. in forma executio.sentens.diffin.in gloss P.publico.numero.septimo.pag.236. & in forma libel.in causa venditio.in gloss.suprascriptum pretium.numero 2. 349

Procurator ad lites & causas agendas non potest compromittere. in forma libel. quo agi.ad pœ. ex compromis. in gloss. Franciscus numero 5. 244

Procurator generalis cum clausula de rapto, an possit compromittere.in forma responsio.libel.in actio. hypothecar. in gloss.non habentem.numero 2. 407

* Procurator quando reuocari possit. forma respon. hypothec. versi.mandatum. 407

* Et reuocari potest non obstante iuramento de non reuocando, forma respon.rei conuen.ver.Simonimus. 94

Procurator constitutus ad accipiendum pecuniam mutuo, confitendo recepisse non obligat dominium. in forma libel. in actio. hypo.in gl.mutuo.num.23. 393

Procurator constitutus ad accipiendum mutuo,& ad confitendum recepisse,dominum non obligat.ibi.num.24. eod.

Procurator deponens vel mutuans pecuniam nomine domini,an querat actionem domino. in forma lib.in actio hypo.in gl.ac restituere.numero 16. 397

Per procuratorem an quæratur directa actio sine cessione,in alijs casibus præterquam in numeratione pecuniæ.ibidem.nume.14. & 15. eod.

Procurator potest per dominum , ante lit.conte.liberè reuocari. in for.resp.lib.in act.hypo in gl.mandatum.num.1. 408

In reuocatione procuratoris,an sit necessaria eius certioratio,aut partis aduersæ& iudicis.ibi.num.3. eod.

In reuocatione an sit necessaria certioratio ipsius procuratoris. ibid.numero 5.

* Procurator cōstitutus ad recipien.pecuniam mutuo, si confiteatur se recepisse non obligatur dominus.forma lib.act.hyp.ver. mutuo.num.15.& seq. 392

Procurator an admittatur , vbi per statutum absens condemnari potest in for.inqui.in glo.1.num.34. 517

Procurator in causa criminali,an admittatur,vbi per statutum venit imponenda pœna pecuniaria , pro crimine.ibidem num.35.

Procurator an possit constitui ad faciendum inuestituram feudi,& admittendum in possessio. rei datæ in feudum , vel emphyteusim.in forma libell.quo agi.ad re.feud.in gloss. inuestiuit.numero tertio. 403

Procurator ad lites non potest constitui a tutore vel curatore,sed actor.in forma libel.quo agi.ad ced.c.a.in glo.& curatores.numero 12. 326

Procuratoris factum an noceat domino.in forma respon. rei conuen.in glo Simonimus.numero 7.& ibi quid de procura.confes. & contumacia, 95

Cætera vide suprà in litera F,in ver.Falsus procurator.

Prodigus an possit contrahere. in forma lib.in act.rea.in glo.veris ac legitimis num.25. 29

Reliqua habes suprà in ver.muto.

Producens capitula, omnia in eis contenta confitetur,producens autem positiones,non confitetur , nisi quatenus pars fateatur.in forma cap.actor.in glo.1.num 4 138

Producens instrumentum si protestetur postea se velle vti illo instrumento, an ex hoc illud instrumentum reputetur falsum.in forma libell.quo agi.vt rescin.seu annulle.sententia.in gloss.dolose .numero 4. 242

* Productio iurium fieri debet parte præsente vel citata.for.produ.instru.ver.exhibens. 474

Prodigus quis dicitur,forma lib.act.rea. ver.veris.num.8. 28

Productio instrumentorum est scribenda in actis per notarium causæ.in for.produc.instr.in gl.exhibens. num.1 875

Productio simplex facta sine protestatione, quod instrumentum producitur in parte& partibus pro se facientibus, an tantam fidem faciat in fauorem partis aduersæ quantam faceret in fauorem producentis,vbi supra in gl in illis passibus.num.8. 477

Productio generalis & confusa instrumentorum reprobatur,vbi suprà in gl.& primo quidem num.4. 570

Possessionis forma quæ sit. in for.lib. in actio.rea. in glo. iure domini .numero 47. 23

* Prohibitio alienationis,& quid de contractu contra talem prohibitionem,forma lib.act real.ver.veris. 19

Prohibitio. De prohibitione facta per testatorem in successione, vide in forma libell. quo petit hæred.ex testament. in gloss.in omnibus numero 5. 459

Prohibitus à testatore contrahere,vel alienare,cōtrahendo,an teneat contractus & ex eo transferatur dominium.in forma lib. in act.real in gl.veris ac legitimis titulis.num.21 30

Promissio in constitutione dotis importat stipulationem. in for. libe.qua vxor agit ad dot.in gl.solematter.num.1. 291

Promissio expressa de euictione,an sit necessaria in causa vendi.in glo.promittens.num 1. 345

De promissione dandi aliquid nascitnrum ex aliquo fundo, quod postea nascitur.in forma libelli quo agi.ad fict.præsta.in gloss. inuest. nu.16. 380

* Processus defectus quando allegatur , an & quando pro eo præsumatur.for.sent.diff.ver.visaque litis.num.3. 282

Promissionis de non mouendo litem , vel controuersiam, quis sit effectus.in forma libell.quo agi.ad pœn.ex compromis.in gloss. occasione.num.2. 244

Promissionibus factis per compromissum bonum est adiicere pœnam.ibid.num.4. eod.

Promittens stare simplici dicto actoris super expēsis in instrumento,nō poterit petere taxationem à iudice.in for.lib.in act.real. in gl & expensis num.18. 57

Promittens emptorem defendere de iure & de facto , ad quid teneatur in forma libel. in causa venditio.in glo. & legitima defensione,numero 2. 347

Promittens certo loco soluere. potest vbique vbi domicilium habet conueniri in forma libel. in actio.hypothe.in glo. ac restituere.num.4. 396

Promittens factum alienum , an obligetur. in for. lib. quo agi. ad pœ ex compro. in gl.occasione.num 3 245

* Promittens rem rat.hab. forma lib. ex compromisso. ver. occasione.num.4 244

* Promitto,verbum in aliqua scriptura quid importet.for.lib.contra plures reos.ver intercesserunt. 859

Pronomina meum,tuum,suum,significant dominium.in forma.li. pro leg.rei sing in glo.1. nu. 143. 446

Pronunciatio per arbitros pro allegante suspitionem quid fiendū in for.declin.iur.ali.in glo iudicem nu.8. 83

Proponens disiunctiuam simul ius dominij vel quasi , non potest vtrunque prosequi,in for.libel.in glo.iure dominii. nu.36. 21

Proponens plura disiunctiue,vel copulatiue,tamen in diuersis orationibus , non sen stringit ad probandum omnia . in for. lib. in act. real. in gl. non astringens. nu. 1. 72

Proponens crimen per viam exceptionis , an se inscribat . in for. inquisitio. in gl. 2. num. 3. appellauit . an videatur renuntiari. 517.

* Prorogatio termini facta per creditorem debitori quomodo intelligitur . forma libell. contra plures reos. versiculo solutionem . 361

Prosequens causam coram iudice a quo appellationi . in for. app. ab interlo. in gl. causis. num 6. 203

Prosecutio. Quantūcunq; petitio,prosecutio,&sententia seu transactio fuerint generales, tamen aliquando præiudicant in omnibus in forma libel. quo agit. ad pœn. in gl. poni facietis.numero 8. 245

Protestatio , & denuntiatio quid sit. in forma declinatio . iurisdictio.alicui iud. in glo. protestans dictus dominus Ioan. numero 3. 85

Protestationis quis sit effectus.ibid. num.4.

Protestationum quot species sint ibid.num 2.

Protestatio an tollatur per sequentem actum contrarium.ibidem num.1. eodem.

Protestatio præsentiam aduersarii,vel cōsensum,an necessario requirat.ibid.num.5. eodem.

Protestatio cum fit super,aliquo actu ex quo propriè non inducitur obligatio,sed generaliter præiudicium alio modo,tunc sufficit,quod fiat pares,nec requiritur eius consensus.ibidem. numero 7. eodem.

Protestatio quomodo fienda super re consistit in potestate protestantis,de iure,sed non de facto ibi.num.6. eod.

Protestatio

Proteſtatio de qua ſuprà, an debeat fieri in ſcriptis. ibid. numero 9. eod.
Proteſtatio quomodo fiat quando eſt facienda ſuper eo quòd conſiſtit in poteſtate & in voluntate proteſtantis de facto, ſed non de iure. ibid. num. 10. eod.
Proteſtatio quæ fit ſuper eo quod dependet ex poteſtate iuris tantum & non ipſius proteſtantis, qualis ſit, & an valeat ibidem num. 11. eod.
* Punitus ſemel ab vno iudice an poſſit coram alio poſtea accuſari. for. iuramenti teſtium, ver. & falſitate. nom. 5. 152
* Prothocoli exhibitio, vt fiat quæ praxis ſeruetur. form. oppo. contra inſtr. ver. dignoſcitur. nu. 6. 185
Proteſtatio de non conteſtanda lite, impedit litis conteſtationem quantumcunque reſpondeatur libello. in for. reſp. rei connen. in gl. non tamen nu. 1 102
Proteſtatio quare fiat tempore iuramenti teſtium. in for. iura. teſti. in glo. proteſtante. num. 1 155
Proteſtatio, quod producuntur inſtrumenta quatenus appareant eſſe iuſta & vera, ſi appareant eſſe falſa, an excuſet crimine falſi. in for. product. inſtr. in gl. appareant. num. 1. 178
Proteſtatio, quòd int donationes, quot res donatæ, an impediat coacceruationem. in for. libel. quo agi. pro donat. in gl. ſolemniter. nom. 5. 365
Prothocolum an per ſe probet ſicut inſtrumentum. in for. oppo. cont. inſtru. in ver. dignoſcitur. nu. 8. 185
Prothocolum teſtamenti interlineatum, ac reddat teſtamentum ſuſpectum. in for. lib. quo peti. hære. ea teſtam. in gl. non abolitum. nu. 5 462
Proxeneta contractus, an & quando in eo teſtis eſſe poſſit. in for. iura. teſt. in gl. proteſtante. nu. 29. 156
Proaimus quis dicatur. in for. lib. pro hære. ab inteſt. dela. in gl. iuris proaimitatis. num. 1. 479
Proaimior præfertur poſteriori. ibid. num. 2. eodem.
Pubes effectus, an poſſit teſtificari de iis quę vidit in pupillari ætate. in for. iuramen. teſti. in gl. proteſtante. num. 31. 155
Pubes iurant non venire contra compromiſſum vel tranſactionem an poſſit petere reſtitutionem in integrum. in form. lib. in cauſ vendi. in gl. & ſub quo iuramento. nu. 6. 348
Pubet quando quis dicatur pro legato alimentorum ſibi facto. in for. lib. pro leg. rei ſing. in gl. 1. num. 131. 446
Publica proprietate tantum, alienari non poſſunt. in for. libel. in actio. real. in gl. veris ac legitimis titulis. nu. 47 33
Publica honeſtas, an impediat matrimonium. in form. lib. quo vxor agi. in gl. matrimonium. nu. 22. 287
Publicanus quis dicatur & quare ſic appelletur. in for. lib. ſuper ſolutio pedagio in gl. Marcus. nu. 1. 257
Publicano an liceat manus inücere propria auctoritate in rem commiſſam vbi ſupra in gl. eius propria. num. 1. eod.
* Publicani iurant ſuper rebus inuentis. for. reſpon. rei ver. iuriſiuran. nu. 14. 116
* Publicatio teſtium poſt terminum facta an teneat. form. oppo. contra teſtes. ver. ſuntque ij. num. 18 167
Publicatio teſtium ad eum iudicem pertinet, coram quo cauſa ipſa pendet. in for. publica. teſti. in gl. 1. nu. 1. 159
Punitur nemo ſine accuſatore. in forma inquiſitionis. in principiu apoſt.
Pupillari ſubſtitutio vnde dicta. in forma lib. quo agit ex ſubſt. in gl. pupillariter. num. 1. 483
Pupillari in ſubſtitutione quot ſint neceſſaria. ibid. nu. 2. eod.
Pupillaris ſubſtitutionis quis ſit effectus. ibid. nume. 17. 18. 19. & 20.
Pupillaris expreſſa, an ſicut excludit matrem, ita excludat patrem. ibid. nu 22. eod.
Pupillaris expreſſa, an excludat fratrem pupilli. ibidem numero 23 eod.
Pupillaris tacita admittitur contra matrem nu. 24. eod.
Pupillaris contenta in compendioſa, an ſit tacita vel expreſſa. in forma lib. quo agit. ex ſubſt. in gloſſ. compendioſè. numero 9. 492
Cætera vide infra in litera S, in ver. Subſtitutio pupilllaris.
* Pupillus qoando habeat perſonam idoneam, & ao ſine tutore ſe obligare poſſit. for. lib. act. rea. ver. veris. nu. 8. 28
Iaſ. in l. contra iuris in princ. ff. de pact. & vide quæ de pupillo & adulto ſcribit Caſt. in l. ſi curatorem. num. 6. & ſequentib. C. de in integ. reſt. minor & ibi, an auctoritas iudicis poſſit ſupplere defectum tutor. vel curator. diſtingue, vt per eum ibi.
Pupillus habet beneficium reſtitutionis, etiam ſuper alienatione ſolemniter facta. in form. libel. in actio. real. in gl. veris ac legitimis. nu. 8. 28
Pupillus inuitus tutorem accipit, ſed non petit illum ſibi decerni in for. libel. quo agi. ad redden. ratio. tutel. in gl. & curatores. num. 7. 324
Pupilli ætate durante, non tenet datio curatoris. ibidem numero 2. eodem
Purè, verbum, quid importet. in forma lib. quo petit. heræ. ex teſta. in gl. purè. nu. 1. & 2. 457

Q

QVALITAS ex natura rei ſuper qua iuratur in litem, quare ſit attendenda. in for. reſponſio. rei connen. in glo. iuſiurandum. nu. 21. 118
Qualitas grauaminis a quo appellatio interponitur, ſemper exprimi debet, in forma appellatio. a ſenient. diffinit. in gloſſ. occaſione. num. 1. 219
Qualitas & quantitas rei quæ petitur eſt exprimenda. in for. lib. in cauſa vend. in gl. perticarum. num. 1. 341
Qualitas adiecta in vna oratione, an videatur in alia ſequenti repetita. in for. lib. pro leg. rei ſing. in gl. 1. nu. 27. 439
Qualitas delicti debet probari, quando talis qualitas habet grauare pœnam. in for. inqui. in gl. 1. nu. 6. & 7.
Qualiter omiſſa qualitate, poteſt de nouo repetiti accuſatio & inqui. ibid. eod.
Quantitas certa ſuper intereſſe non debet. ea primi in forma libell. in actio. real. in gl. tot & tantas. nu. 2. 40. & in gl. & in florenis. num. 1. 50
* Cætera vide ſupra in ver. Qualitat.
Quarta. An hæres poſſit detrahere quartam hæreditatis de vna ſola re in forma libelli quo agi. ea ſubſtit. in gl. ac per fideicommiſſum. nu. 5. 467
Quartæ duæ, legitima videlicet, & Trebellianica, an poſſint detrahi per vnum reſtituere grauatum, vt ſupra in gl. ac per fideicommiſſum. nu. 6. eodem.
Quaſi. De iſto verbo vide in for. lib. in act. confeſ. in gl. ſeruitutum num. 1. 271
Quaſi dominium eſt tertia, ſpecies dominij, in act. real. in gl. iure dominij. nu. 5. 19
* Querela in offi. teſtamenti, an, quando & cui competat. for. lib. ex teſta. ver. ac etiam. nu. 19. 467
Querela nullitatis quot modis proponatur. in for. app. a ſen. diffi. in gl. fuiſſe. nu. 2 220
Querela verbum, quid importet. in for. ſenten. diffi. in glo. 1. num. 9 207
Querela inofficioſi teſtamenti, & petitio hæreditatis, ſimul, & conſecutiuè intentari poteſt. in for. lib. quo agit. ad reſti. in integ. in gl. ad dimittendum. nu. 2. 578
Querela in officioſi cui competat. in form. lib. quo petit. hær. ex teſta. in gl. ac etiam realiter. num. 27 468
Quæſita per vſurariam prauitatem, an communicentur in ſocietate generali. in for. libel. in cauſa ſocietat. in gl. ſocietatem. nu. 5. 552
Quæſita ea ſtipendio, an ſint communicanda. in forma libel. pro hær. vel re. ſing. diui. in gl. communiter. nu. 481
Quietatio facta puberi & tutori generaliter, ſi tamen tutor ſuper vna re tantum reddiderit rationem, an præiudicat in omnibus. in forma libel. quo agit. ad pœn. ex compromiſſ. in glo. poni facietis. nu. 3. 256
Quod: Iſtud. relatiuum quod, adiectum verbo futuri temporis, quid importet. in forma libe. quo agit. ad ficti præſta. in gl. inueſtiuit. num. 17. 380
Qui, relatiuum quando importet conditionem. in for. libell. pro leg. rei ſing. in gl. 1. num. 43. ver. & hæc quæ dicta ſunt 440

R

RAPTORES & inuaſores quomodo ſunt condemnandi. in for. libel. in cauſa ſpolia. poſſeſſio. in gl. & amplius numero 2 416

Raſura

I N D E X.

Rasura literæ, vel syllabæ, an noceat. in for oppo.contra instr.in glos.tum quia.numeco 2. 185

Rasura & literarum diuersitates, suspectum redditur priuilegium. in forma oppo. contra instrumen. in gloss.eius sigillum.numero 2. 190

Rasura in litera vel syllaba, an reddat testamentum suspectum.in forma lib.quo peti hær.ex testam.in gl.non abolitum nu.3. 462

Ratio est potius redenda Deo ex nimia misericordia quàm ex seueritate etiam parua.in forma inquisitio. in gloss.1.in addit. mea sub litera C, in vrsicol.maleficia. 517

Ratio quid sit.in forma libell. quo agit. vt pacta seruen. in gloss. discussis. numero 1. 331

Rationis an sit reddenda catio ei cui interest.ibid. numero 1.eod.

Rationi & calculo stari debet, nisi deteriore calculi probetur.ibi. numero 5. eod.

Rationis redditio, an possit peti, pendente tutela vel cura, in forma libell. quo agit. ad cedden.catio. tutel.in gloss. debitam rationem.numero 1. 319

In ratione reddenda, qua forma sit procedendum. ibidem num.6.

Recusans respondere, vel obscurè respondens, quamuis iurauerit, habetoc pro negante, vel confesso, prout melius expedit interroganti, in forma interrogatio.fien. cum reo.in gloss.compellatis.nomero quinro. 4

Recusans iurare, qua pœna afficiatur in for.posit. actoc.in gl.ponit per sacramentum.nuor.4. 125

Reductio ad arbitrium boni viri coram quo petatur in forma lib. quo agit.ad pœ. ex compromi. in gloss. nec ceductio. numero primo.pagina 246

Reductio infra quantum tempus petatuc.ibid.num.1. eod.

Reductio ad arbitrium boni viri, in quibus casibus & coram quo iudice, petatur.ibid.num.5. eod.

Reductio ao peti possit non obstante iuramento minoris de non cōtraueniendo sententiæ arbitrt.in foc.libel. quo agit.ad pœ.ex compromis.in gl.terminandi.num.5. 249

Reformans molendinum diruptum, an possit quo ad aquam præiudicare molendino constructo post ruinam primi molendini. in forma libel.in action. confess. in gloss. seruitus aquæ ductus.numero decimo. 264

Reformatio molendini ad quem spectet, an ad locatorem vel conductorem, qui illud conduxerat ante ruioam vel destructionem. ibid.numero 11. eod.

* Religiosi, an & quando possint esse testes. forma iura.ver.protestante.numero 18. 156

Regula quòd percutieos clericum est ipso iure excommunicatus in quibus casibos non habeat locum in for.resp. cei conuen.in gl.tanquam.num.3. 97

Regula quòd excommunicatus excommunicatione maioci per solum Papam vel Legatum de latere absoluatuc, in quibus casibus non habet locum.ibid.num.4. eod.

Regula coniunctionis possessionis auctoris, cum possessione successoris, fallit in præscriptione longi temporis 30.annorum. in focma posit. actor.in gl.item quòd dictus An.num.3. 129

Regola, qui prior est tempore &c. quibus casibus fallit. in for.lib. in act.hypo.io gl.sub eadem obligatione. num.10. 400

Regula quòd spoliatus ante omnia, &c.quibus casibus fallat.in foc. li.in cau.spol.pos.in glo.ad reintegraodam. nu.6. 425

Regulæ in dubio standum est, immo tam diu stan.donec probetuc exceptio.l vel auctoritate, & qui allegat exceptio. a regul. illam probare debet. Qosm conclus. proced ere etiam in eo qui vult admitti ad aliquid coosequen contra regul. iur. communis, testis est Deci. consilio 42.nume 13.lib.1. & vide infra, testes ad æter.rei memor.vsque ad cal.col.fin. 145

Relatiuum. De celatiuis vide supra in litera Q. in vecsiculo. Qnod.

Releuatus per legem, in hoc q̃ credatuc eius instrumento, an teneatur exprimere rationes & causas, quibus ad rea iurandom mouetur.in for. responsi.rei in gl.iurisiuran.num.17. 116

Relicta re feudali, an debeatuc eius æstimatio, cum res dari non possit nomine legati. in for.lib. quo agit.ad re.feu.in gl.nec superstitibus.numero 18. 310

Relicto patrono quod non ascendit ad debitam portionem, agit patronus ad supplementum in for.lib. pro hæce. ab intell de la. in gl.nullisque superstitibos.num.42. 476

Religiosus Differentiam inter rem religiosam & sacram, vide in for.lib, in act.real.in gl.veris ac legitimus.nume.46. 33

* Relinquo, verbum quando trahatur ad institutionem.forma lib. pro leg.rei sing ver coram.num.48. 445

Reliquo verbum, prolatum in testamento quid importet.in for. libel.pro leg.rei sing.in glo.1.nume.67. 442

Remedium c.reintegranda, vel iudicis officium, an detuc cootra alium bonæfidei possessorem cum titulo. in for.li.in causa spol. pos.io gl.1 numero 9. 419

Remedium c.reintegranda, an possit intentari, coram iudice laico. ibid.nume.10.& ibi plura in materia reintegran. & an illud.remedium c.reintegran. 3.q.1.sit perpetuum? quomodo, quando, & contra quos competat, in apostil.ibi.numer.9. & alijs seq.interim Dic, illud tolli præscriptione 30.annorum, nec dari ei, qui suis culpa & facto cecidit a possessione, teste Deci.consilio 302. nume 24.post Alex.consil.103.nume:6.lib.7. eod.

Remedium reintegram.forma capitulorum actoris.versic.pro sua circa fin. 140

Et forma capitulorum actoris.versiculo pro sua.post nume:quint. pagina 142

Remedia competentia pro spoliatione possessionis qualiter differant.ibid,numero 6. eo.

* Religionis ingressus forma lib.actio.real. ver.iure dominij.numero 46. 23

Remedia iuris quę sint ad aliquem compellendum.in foc.libel.in act.real.in gl.coudemnetis.num 3. 45

Remedia pro hæreditate vendicanda quæ sint.in forma lib:quo petit.hære.ex testa.in gl.1.num.1. 456

Remissio pedagij venditi, an fiat propter guerra superuenientem. in forma lib. in act.confes.in gl.plenam.num.20. 170

Remissio nunciationis quot modis fiat.in foc.lib. in acti. noui ope. in glo.ante aliquam.num.2. 176

Remissio qualiter fiat emptori pedagii.foc.lib.act.confess.ver.plenam in fin. 270

Et qualitec fieri debeat per locatorem conductor.for.lib. ad fictũ. ver.inuestiuit.num.14. 380

Remissio confectionis inuentarii pec testatorem quid operetur. in for.lib.quo agit. ad cedden.ratio.tutel in glos.in suo vltimo testamento.num.15. 325

Remissio conuentionis inoentarii, an possit fieri per partem legitimo, vel datiuo tutori.ibid.num.16. eod.

Renuncians alicui iuri, an prius debeat esse de eo certificatus. in forma libelli cootra plures debend.in gloss. aliisque omnibus. num.2. 360

Renuncians beneficio suo, & priuilegio sibi à iure collato, amplius ad beneficium renunciatum non potest habere regressum, vbi supra in glo.ac vlterius.num.1. eod.

Renuncians exceptiooi noo numeratæ pecuniæ an audiatuc volens probare contrariũ, quòd immo non fuit numerata, in for. sent.diff. io glo.visaque litis contestatione. 212

Renunciatiu non numeratæ dotis quid importet.in form.lib.quo vxor agit.ad dot.in glo.omnino.num.1. 292

Renunciatio quid operetur, & quid pactum.in for. lib. quo agi. vt pacta seruco.in glo. pacta num.11. 333

Renunciatio instantiæ litis fieri potest simpliciter sine pacto. ibid. num.12. eod.

In cenunciatione instantiæ, an sit necessaria præsentia partis aduersæ.ibid.num.14. eod.

Renunciatio prædicta, an possit fieri parte contradicente. ibid.nume.15 eod.

Renunciatio iuris de futuro cum iuramento facta valet.in foc. lib. quo agit.vt pact.serueot.io gloss pcoprio iuramento.nu.1. eo.

Renunciatio societatis qualiter admittatur, in for.lib.in causa sociec. in glo.nec perseuerare.nu.1. 354

Renunciatio societatis quotuplex sit.ibid.nu.1.

* Renunciatio, & quibus except. ac iuribus renunciari possit, for. resp.rei conuen.ver saluis.nu 17. 123.

* Renuntiatio quæ fit in compromissis.form. lib. ex compromisso. ver nec reductio. num.3. 243

* Renunciatio iuris de futuro for.lib.vt pacta ser.ver.pacta.num.9 & seq. 335

* Renunciatio quæ fit per mulierem de iure hypothecæ.for.libell. pro donatione.ver.ex causa.nu.14. 363

* Renunciatio probationum, defensionum, stat. beneficiorum, & simil.form.lib.contra plures reos, versiculo aliusque, & dub. versiculo sequen.4. 363

Renunciatio facta iuribus loquentibus de insinuatione, an confirmet

INDEX.

met donationem, in forma libel. quo agi. pro dona. in gloss. solemniter numero 15. 365

Renunciatio priuileg. forma lib. contra duos reos deben. ver. ac vlterius. & ver. aliis. 359

Renunciatio facta per patrem in instrumento donationis, filijs non nocet, quantumcunque sit iuramento vallata. in forma libel. quo agit. pro dona. in gl. irreuocabiliter num. 3. 367

Renunciatio generalis omnium legum & beneficiorum, statutorum & capitulorum. in for. lib. contra plu. reos deben. in gl. & legibus dicentibus, & gl. seq. per tot. 360

Renunciatio & remissio pignorum quot modis fiat. in forma resp. libel. in actio. hypothecar. in gloss. & renunciationis numero primo. 414

Renũciatio iuris pertinentis in re spoliata, an valeat. in forma lib. in causa spoliatio possessio. in glo. ad reintegrandum numero quinto. 425

Renunciatio iuris pignoris & hypothecæ, facta per mulierem in re sibi hypothecata pro dote, quando sibi noceat. in forma libel. quo agi. pro donatio. in gloss. ex causa donationis. numero 14. 363

Renunciare liti & Instantiæ litis, vel causæ, an differant. in for. lib. quo agi. vt pacta seruen. in gl. pacta. num. 15. 333

Renunciari an possit insinuationi donationis, in form. lib. quo agi. pro dona. in gl. solemniter. num. 15. 363

Quando quis in instrumento donationi renunciat, vt ipsum non possit reuocare, an reuocare potest, vbi supra in gloss. irreuocabili. numero 8. 367

Repetita. Quando aliquod legatum, vel aliqua oratio vel conditio, vel aliquid disponitur, vel fit in prima dispositione. vel in testamento, vel conditio, vel aliter an videatur repetita in secundo. in for. libel. pro leg. rei sing. in gl. 1. num. 21. 450

Reprehensio glo. in §. iuris præcepta. Institut. de insti. & iure in forma lib. pro hær. diui. in gl. omnis communio. in addi. sub litera A, incip. adde quod excellentissimus. 515

Represaliæ. for. lib. act. real. ver. iure dominij. num. 13.

Represaliæ concedi possunt, iustitia denegata. in for. li. in act. real. in gl. iure dominij. num. 19. 20

Cætera vide suprà in litera D, in ver. Coacto.

Reprobatio. De reprobatione contractuum & dispositionum. vide in forma libel. quo agi. ad restit. in integr. in gloss. cum iurauit. numero 7. & 8. 378

Requisita in iuramento super interesse. in for. li. in act. real. in glos. & in florenis. num. 26. 35

Requisita in præscribenda seruitute, an sint necessaria etiam in liberatione præscribenda. in for. lib. in act. confes. in glo. seruitus aquæductus. num. 29. 267

Requisitio pro solutione est de necessitate. in for. libe. quo agi. ad fisci præsta. in gl super solutione. num 1. 383

Requisitio an contra spoliatum sit necessaria. in for. lib. in act. spolia. pos. in gl. sæpius requisitus. num. 1. 423

Res plurium in solidum esse non potest. in for. lib. in act. rea. in gl. 1. num. 22. 12

Res immobilis quæ petitur, debet designari per loca generalia & specialia, & res per latera, & confinia, & per qualitatem suam, mobilis per quantitatem, qualitatem, pondus & numerum, vbi suprà in glos. cui cohæret. num. 1. 17

Res qualiter dicatur esse tradita, vbi suprà in glo. iure dominij. numero 18. 21

Res alienari non potest defectu naturæ. in for. lib. in act. real. in gl. veris ac legitimis. num. 45. 33

Rea alienari non potest defectu iuris prohibentis. ibidem numero 46 eod

Res litigiosa, an possit alienari. ibid. num. 50.

Res vel actio, qualiter fiat litigiosa. ibid. num. 60. eod.

Res ciuitatis vel loci, potest alienari cum certa solemnitate. ibid. numero 61. eod

Re mobili perempta quando petitur ipsa res, an reus ad eius precium debeat condemnari. in forma libel. in actio. real. in glo. & hodie. numero 4. 41

Res iudicata, transacta, vel finita quando dicatur, in for. resp. rei conuen in gl. reique iudicatæ num. 4. 106

Res pro vsu proprio, quæ dicatur. in for. lib. super solutio. pedagio. in gl. panni Borsolini. num. 1. 157

Res licitæ repertæ cum illicitis, an pro datio publicari possint, vbi suprà in gl. ceciderunt. num. 5.

Res quæ, & qua forma ponantur in inuentario. in for. libe. quo agi. ad redd. ratio. tut. in suo vltimo. num. 13. 320

Res tantum valet quantum vendi potest. in for. lib. in cau. vend. in glo. pro precio nu. 3. 340

Res vendita ad pondus vel mensuram, ad quod pondus, vel mensuram vendatur, vbi suprà in gl. perticarum. num. 5. 340

Res quæ perit periculo fluminis, cuius damno pereat. in for. lib. in cau. vend. in gl. prædictam petiam, num. 1. 354

Res emphyteutica an diuidi possit inter hæredes emphyteutæ, sine licentia domini. in forma libell. quo agi. ad præsta. in gloss. alienauit. numero 3. 382

Res propria infeudata domino ignoranti, si alienetur, an possit reuocari per dominum infeudantem, vbi suprà in gloss. super solutione. numero 7.

Res feudalis si fuerit euicta per sententiam ab ipso vasallo non poterit haberi regressus contra dominum de euictione. in for. libe. quo agi. ad re. feu. in gl. nec superstitibus num. 3. 309

Res eadem potest ex pluribus, & diuersis causis, eidem personæ obligari. in forma libel. in actio hypothec. in gloss. ex memoratis causis numero 1. 402

Res aliena sine domini voluntate alienari non potest. ibid. num. 4.

Res pignori obligata legata, an à legatario, vel hærede exigi debeat. in for. lib. pro leg. rei sing. in glo. 1. num. 18. 438

Res super lucratæ per fratrem, stantibus rebus pro indiuiso, an communicentur in forma lib pro hære. diui. in glo. communiter. nu. 27. 28. & seq. 507

Res quælibet præsumitur libera, nisi contrarium probetur de seruitute debita. in forma lib. pro hære. diui. in gl. & in futurum. in additione mea, subiitera A, in ver. pariete. 507

Res plures furatæ, an dicatur vnum furtum vel plura. in for. inquis. in gl florenos centum. num. 1. 335

Rei immobilis ecclesiasticæ simplex alienatio sine certa solemnitate non tenet. in forma libell. in actio. real. in gloss. veris ac legitimis. numero 48. 33

Rei litigiosæ effectus quis sit. in for. resp. rei conuen. in glo. ex exceptionem litis nu 4. 104

Rei vendicatio, quando, & quo casu intentari possit, for. pos. acto. ver. Item spatio. 128

Rei venditæ dominium, non transfertur nisi soluto precio, vel habita fide de precio. in forma posit. actor. in glo. Item quòd dictus Ant. numero 61. 329

Rei venditæ non aliter transfertur dominium, nisi fuerit pretium solutum, vel habita fide de precio. in for. lib. in causa vend. in gl. suprascriptum pretium. num. 1 349

Rei legatæ quomodo seruitus debeatur. in forma lib. pro leg. rei sing. in glo. 1. numero 60. 441

Rei appellatione, quid veniat. forma libel. act. real. ver. cui cohæret. numero 1. 17

Rem ad se pertinere pleno iure, significat ius dominij in for. lib. in act. rea. in gl. iure dominij. num. 41. 22

Re oblata empori, agenti de euictione, an cesset actio. in for. libel. in cau. vend. in glo. promittens. num. 21. 346

Re euicta, an agatur de euictione contra donantem. in for. lib. quo agit. pro dona. in glo. ad dimittendum num. 1. 370

Re conducta perempta, an ad eius æstimationem conductor teneatur. in for. lib quo agi. ad fict. præsta. in glo. inuestiuit. nu. 11. 379

Re perempta tota, liberatur emphyteuta. ibid. num. 13. eod

Re alienata per emphyteutam dominus potest eum suo iure priuare. in forma libell. quo agit. ad fict. præsta. in gloss. alienauit. numero primo. 382

Re relicta si emphyteuta referat quæstionem dominij, & nolit mercedem soluere, an teneatur. vbi supra in glo. super solutione numero 6.

Re data in solutum priori creditori, an liceat posteriori pecuniam offerre, & sic rem recuperare. in for. resp. lib. in act. hypo in gl. satisfacere. numero 4. 416

Re vendita per creditorem & euicta ab emptore, contra quem competat actio de euictione. ibid num. 5. eod.

Rerum dotalium ad quem spectat periculum. in for. lib quo vxor agit ad do. in gl. ac etiam castrum num. 2. 590

Rei vendicatio habet duo substantia extrema, dominiũ, vel quasi, ex parte agentis, possessionẽ, vel detentionem ex parte rei conuenti. in forma lib. in actio. real. in glo. tenet & possidet nu. 1. 5

Et quando ac quo casu rei vendicatio intentari possit for. pos. actoris. ver. item spatio. 128

Rei vendicatione agens, ſe dominum probare debet. in for. lib. in act. nega. in gl. per quandam. num. 4 272
Rei vendicatio, & hæreditatis petitio, an ſimul intentari poſſint. in for. lib. pro hær. ab inteſt. dela. in gl. 1. num. 10 470
Rem rata haberi. Quando quis promittit rem ratam habere. in forma libel. quo agit. ad pœ. ex compromiſſ. in gl. occaſione. num. 2 244
Reſciſſio. Si petatur reciſſio ex defectu ætatis, non obſtante iuramento, quid fiat. in for. lib. in cauſa vend. in gl. & ſub eius iuramento num. 2 348
Reſcriptum contra ius elicitum quando valeat. in for. oppo. contra inſtr. in gl. contra ius. num. 1 188
Reſcriptum contra ius elicitum quando dicatur. num. 2 eod.
Quid de reſcripto principis quando & quomodo valeat. for. opp. contra inſtr. ver. contra ius. 188
Reſcriptum propter quod procedatur in cauſa, nulla obſtante exceptione, qualiter intelligatur. in for. lib. quo peti. hære. ex teſta. in gl. contradictionibus. num. 3 469
Cætera vide infra in ver. ſtatutum.
Reſpondens non debet abſolutè fateri libellum aduerſarij. in for. reſp. rei conuen. in gl. aſſerti libelli. nu. 1 97
Reſpondens ad poſitionem, volens errorem ſuum reuocare, an audiatur. in for. excc. cont. poſit. in gl. 1. quod publica. nu. 3 135
Reſponſio emiſſa extra iudicium parte præſente obligat. in form. interr. &c. in gl. compellatis. num. 5 4
Reſponſio ſolemniter facta obligat reſpondentem, ſi ſit emiſſa in iudicio. ibid. num. 4
* Reuocare reſponſionem quando reus poſſit, for. excip. contra poſi. ver. primo qui nu. 364. & for. interrog. ver. compellatur. num. 7. & ſequent. 133
Reſponſionem ſuam quis poteſt ex cauſa iuſti erroris reuocare. ibid. num. 7 4
Quando & quo tempore talis reuocatio admittatur. ibid.
De reſponſione fienda interrogationibus. in gl. compellatis. nu. 1. cum ſeq. pag. 2. & in for. excip. contra poſitio. per tot. in gloſſ 1. & ſeq. num. 1 132
De reſponſione fienda libello. in form. reſponſio. rei conuen. in gl. aſſerti. & ſeq. per totas. pag. 47. vnum. verbum in form. declina. alicu. iud. in gl. 1. num. 1 97
Reſtitutio dotis an poſſit fieri, propter confeſſionem viri dicentis ſe vergere ad inopiam. in for. lib. quo vxor agit ad dot. in gl. vxor quondam domini Thadei. num. 2. 380
Reſtitutio in integrum competit etiam contra miſſum in legationem. in forma lib. quo agit. ad re. in integ. in gl. in legatio, numero 3. 345
* Reſponſio per verbum, credo, quid operetur, forma excipien. contra poſſeſ. verſicul. vltim. & forma poſſeſſ. actoris. verſicul. per verbum credere. 129
Reſeruationis materia. form. reſp. rei. ver. ſaluis. pulchrè per Bec. conſi. 74. num. 14. & aliis ſeq. lib. 1
Reſtitutio in integrum, an & quando detur in præſcriptione, vbi ſupra in gl. præſcripſiſſe. nu. 1. 370
Reſtitutio minoris officio iudicis petitur, & in ea libellus requiritur. in for. lib. quo agit. ad reſti. in integr. in gl. quatenus ex officio. num. 1 370
Reſtitutio non datur in læſione modica vel parua, vbi ſupra in gloſſ. enormiter. num. 1 eod.
Reſtitutio quid ſit, vbi ſupra in gl. eundem Si. num. 2 377
Reſtitutio data minori an proſit etiam eius fideiuſſori. ibid. nu. 4
Reſtitutio in integrum infra quantum tempus petatur. ibid. nu. 7 eod.
Reſtitutio an interim peti poſſit, ſecuta abſolutione ſuper reſtitutione. ibid. num. 13 eod.
Reſtitutio an detur ſpoliato propter guerram vnius ciuitatis contra aliam in forma lib. in cauſa ſpolia. poſſeſſ. in gl. ad reintegrandum. num. 2. 495.
Reſtitutio aliquo, & eius aduerſarius reſtituitur. in forma lib quo agi. ad reſtitutio. in integrum. in gl. eundem Si. nu. 3. 377
Reſtituendum quem eſſe, non ſufficit iudicem ſimpliciter pronunciare. ibid. num. 2. eod.
Reuocatio: De reuocatione donationis, & alienationis facta in fraudem vel aliter. vide in for. lib. quo agit pro dona. in gloſ. irreuocabiliter. num. 6. & 7. cum ſeq. 367
Reuocatio donationis, an poſſit fieri per filium in vita patris. in for. lib. quo agit. pro dona. in gl. irreuocabiliter. nu. 6. eod.
De reuocationi mandati & procuratoris. vide in for. reſp. lib. in actio. hypot. in gl. mandatum. num. 1. cum ſeq. 408
Retorqueri an quis poſſit præcedentibus indicijs pro omni crimine. in for. inquiſ. in gl. 1. num. 14 517
Reus conuentus ſi non poſſidet, vel ſine dolo & culpa ſui poſſidere debuit, abſoluitur, ſecus ſi cum dolo vel culpa. in form. interro. in gl. fruſtatoriæ. num. 1 8
Reus ad interrogationem quo iure & titulo quis poſſideat, reſpondere tenetur, vbi ſupra in gl. item quo iure. num. 1. 9
Reus ad interrogationem, an odio quis deſierit poſſidere, reſpondere tenetur. vbi ſupra in gl. item an dolo. 9
Reus conuentus ſi deſiit poſſidere lite pendente, an debeat abſolui. in for. lib. in act. real. in gl. tenet & poſſidet. num. 3. 15
Reus ſi non per ſuam ſed iudicis negligentiam non potuit habere cautionem a victore de defendendo eum, contra alium actorem eſt plenè liberatus. in form. libell. in actio. real. in gloſſ. condemnetis. num. 5 45
Reus an ex eodem libello debeat condemnari, ſi actor. egit actione perſonali ad rem vel quantitatem, & tempore libelli oblati nulla ſibi competebat, ſed ſuperuenit poſtea iudicio pendente. in for. lib. in act. real. in gl. deducendo. num. 3 65
Reus qui fuit contumax in non iurando infra terminum, an poſſit purgare contumaciam ante ſententiam, offerens ſe iurare paratum. vbi ſupra in glo. per ſacramentum. num. 4 74
Reus per quamcunque exceptionem, præter declinatoriam, in iudicem conſenſiſſe videatur. in for. declinat. iuriſ. & d. gloſſ. nec fuiſſe. num. 1 77
Reus ſi non inueniatur in loco debite ſolutionis, non erit remittendus ad ipſum locum. ibid. num. 3 eod.
Reus lapſo termino ad reſpondendum libello, an amplius ſit audiendus. in for. reſpon. rei conuen. in gl. in termino. nu. 1. 90
Reus an poſſit impugnare ſententiam latam in fauorem procuratoris de facto admiſſi contra ſe, ſine productione mandati in for. reſpon. conuen. in gl. Simoninus Spelta. num. 5 94
Reus an debeat opponere exceptionem, ſi intentetur plura iudicia non concurrentia contra vnum, vbi ſuprà in gl. contrarietatem. num. 3 101
Reus ad petitionem actoris tenetur declarare reſponſionem in forma reſp. rei conuen. in gl. narrata. num. 2 104
Reus qualiter condemnetur in actioni reali. in for. ſen. diffi. in gl. relaxandum. nu. 1 225
Reus abſolutus expreſſa cauſa, quia res eſt ſua, & qui lapſu temporis cadat a poſſeſſione rei, quæ ſit deuoluta ad actorem, an poſſit agere contra actorem. ibid. num. 2 eod.
Reus abſolutus quia non poſſidet, ſi poſtea poſſideat, an conueniri poſſit. num. 3
Reus appellans viua voce & in ſcriptis, an poſſit proſequi vtranque. in for. app. a ſen. diffi. in gl in ſcriptis. nu. 2 223
Reus conuentus poſſidens hæreditatem ſi dicat ſe eam poſſidere, ex alio teſtamento, quid agendum. in for. lib. quo peti. hære. ex teſta. in gl. iniuſtè occupauit. num. 2 463
Reus comparens an tradatur in carcerem, ſi ſit alternatiua pœna imponenda corporalis, ſcilicet & pecuniaria. in for. inqui. in gl. 1. num. 23. 24. & 25 515
Reus ſi non compareat in cauſa criminali, quid agendum. ibid. num. 28. eod.
Reus fugiens ſuper alterius territorio an poſſit citari a iudice, vbi eſt crimen commiſſum. ibid. nu. 30 eod.
Reus quando ſit citandus, vel actor & vbi. in forma libel. in act. real in gl. 1. nu. 13. pag. 22. in for. reſp. rei conuen. in glo. in termino. num. 1. 6. 7. 11. cum ſeq. 91
Reus citandus eſt quando actor vult inſtantiæ renunciare. in for. lib. in act. rea. in gl. ſaluo iure. num. 3 67
Reus an ſit citandus propter interpretationem fiendam ſuper ſententia lata contra reum. in forma executio. ſent. diffi. in glo. P. Publico. num. 13 257
Reo non recuſante reſtituere rem, ſed rem offerente, vlterius non eſt procedendum in lite. in forma lib. in actio. real in gl. & hodie recuſat num. 1. 40
Reo rem offerente, quam actor recipere recuſat, an idem actor vlterius ſit audiendus. ibid. num. 2 eod.
Reo reſpondente abſente eo qui poſitionem fecit, an in reſponſione quæratur ius abſenti. in forma excip. contra poſitio. in gl. primo quod publica. num. 2. 136

Reo

Reo declaratiuè absoluto, quia non deliquit, tunc sententia lata super facto in vna causa non præiudicat in alia actori. in form. lib. quo agi. vt rescin. sen. &c. in gl. instrumentum.nu.5. 540
Reo comparente quid faciat index. in for. inqui. in gl. 1.nu.1 3. 517
Cætera vide supra in litera C, in ver. causa & infra in litera S, in ver. Sententia.
Rei plures. De reis credendi & debendi, require suprà in litera P, in ver. Plures rei.
Rixa: Quando quis interficitur in rixa. vide in form. inquisitio in gl. pluribus. num. 2 531

S

Saluianum & Seruianum interdictum quomodo differant in for. lib. in act. hypo. in gl. sub eadem nu. 8 399
Sanctius est, impunitum facinus relinquere nocentis, quam damnare innocentem. in for. inqui. in gl. pluribus percussionibus. in addit. mea sub litera A, in ver. percussionibus. 531
Sapiens quid facit, & potest, quando aliquid debetur ad dictum sapientis in for. lib. pru lega. rei sing. in gl. 2. num. 68 441
Saluus conductus petitus, an sit dandus. in for. inquisi. in gloss. 1 num. 32 518
Sarraceno an liceat contrahere. in forma lib. in act. rea. in gl. veris ac legitimis. num. 33. 31
Satisdatio de prosequenda lite, & soluendis ex pēsis, hodie locum habet, & quis exequatur, & quando in forma respon. rei conuen. in gl. debitæ. nu. 1 99
Satisdatio an sit præstanda a quocunque tutore. in for. libell. quo agi. ad redden. ratio. tutel. in gl in suo vltimo. num. 11 321
Satisfactio quid sit. in for. resp. lib. in act. hyp. in gl. integre satisfactum. num. 1. & quid importet verbum satisfacere form. resp. hypo. ver. exce. solutionis 415
Saxiri an quis possit ad instantiam alterius, in eisdem carceribus in for. inquisi. in gl. c. nu. 27 517
Scientia & patientia domini rei a qua debetur seruitus, qualiter debeatur, in forma libel. in actio. confes. in gloss. seruitus, aquæductus. numero 25. 367
Scriptura regulariter est de substantia. libel. in for. libe. in actio. real. in gl. 1. num. 6 16
Scriptura in quibus casibus necessaria. in form. productio. instr. in gl. 1. num. 2 173
Scriptura priuata quando, & contra quem fidem faciat, & quomodo appellatur. in forma oppo. contra instrum. in gl. & maximè. num. 1. 192
Scriptura priuata concernens commodum & incommodum ipsius scribentis & alterius, an habeat fidem, vbi supra, in gl. quod negatur. num. 4. 195
* Scriptura quibus casibus sit necessaria. forma productio. instru. verf. coram. 175
* Scripturas vel testes producens, an interrogari possit si eis stare velit. form. productio instrum. versi. in illis passibus fol. 177 forma rescind. sen. ver. dolose. 241
Scriptura priuata, concernens incommodum alterius tantum non scribentis, an habeat fidem ibid. num. 5. eod.
Scriptura priuata, an debeat habere annū, diem, & mensem, &c. ibid. num. 9 eod.
Scripturæ priuatæ, an sit credendum ibid. nu. 3. & an ac quomodo probet, forma oppo. contra instr. verf. quod negatur 193. & maximè. ibi. & an debeat habere annum & diem. in dict. form. oppo. contra instru. ver. pen. & fi. 193
Scripturarum species plures. forma productio. instrum. vel exhiben. num. 5.
Scriptura necessaria est in appellatione ex interuallo interposita, a diffinitiua. in forma appellatio. à sen. diffi. in gl. in his scriptis. num. 1. 123
Senectus quid sit, & quid infantia & pupillaris ætas. in for. libel. in act. rea. gl. veris ac legitimis. num. 10. 38
Senea in qua ætate esse debeat ad hoc, vt in eo sit suspicio mortis. in for. cap. quando testes producunt ad æter. rei mem. in gl. de morte. in addi. sub. litera A, incip. in sene. 148
Sensus illorum ablatiuorum positorum in sententia, dante & soluente &c. quis sit. in forma libel. quo agi. ad pœ. ea compromis. in gl. dante nu. 2 254
Sententia secundum libelli tenorem est formanda. in for. lib. in actio. rea. in gl. 1. num. 1. 10
Sententia lata, a duobus ex tribus delegatis valet in for. lib. in act. rea. in gl. necnon. num. 5 14
Sententia an mandetur executioni contra procuratorem, vbi supra in glo. legitime comparentem. num. 3. 15
* Sententia lata contra defunctum an valeat. for. sen. diffi. ver. non. col. 3. post. nume. 8. 207
* Sententia lata contra procuratorem, vel dominum forma sen. diffi. ver. not ante. nume. 9. 207
Sententia iniusta lata contra actorem per iudicem rei iud. & semel vel bis in appellatione confirmata, an actor possit habere recursum ad suum iudicem pro repræsaliis in for. lib. in act. rea. in glo. iure dominij. num. 21. 20
Sententia debeat referri ad ea tantum, quæ prosecuta sunt. ibidem numero 37.
Sententia simpliciter lata, ad omnes causas in libello contentas infertur. ibid. numero 38. eod.
Sententia arbitri persona à contrahendo prohiberi potest. in for. lib. in Act. rea. in gl. veris ac legitimis. nume. 19. 29
Sententia absolutoria ab obseruatione iudicij, an sit diffinitiua. in for. lib. in act. rea. in glo. per vestram num 3. 44
Sententia declaratoria non inductoria fertur in actionibus realibus. in for. lib. in act. rea. in gl. declaretis. num. 1 45
Sententia lata contra procuratorem falsum, quem index pronunciando dixit legitimum, an possit contra eam de nullitate opponi. in for. resp. rei con in gl. Simoninus Spelta. num 4 94
Sententia iniqua facitius. in for. resp. rei conuen. in glo. resque iudicatæ. num. 1 106
Sententia lata contra exceptionem oppositam ad impediendum processum, an reus in illo iudicio per modum agendi possit ius suum proponere. in forma resp. rei conuen. in gl. quo ad impediendum. nu. 3 110
Sententia lata pro pretio contra emptorem, re nondum tradita à venditore, competit adhuc actio pro re ipsi emptori. vbi suprà in gl. saluis aliis. num. 13. 111
Sententia lata super incompetentia, an sit interlocutoria vel diffinitiua. in form. sent. interlocut. in gl. prima numero 2 198
Sententia interlocutoria quid sit. ibid. num. 12 198
Sententia lata ab obseruatione iudicij, an sit interlocutoria vel diffinitiua. ibid. num. 13. eod
Sententia interlocutoria, an faciat ius in for responsi. rei conuen. in glo. Simoninus num. 4. 94
Sententia interlocutoria lata prætextu iuramenti iudicialis, non potest reuocari. in for. sen. interlo. super incompeten. iud. in addi. sub litera B, incip. interlocutoria. 198
Sententia interlocutoria appellari potest ibid. nu. 3. eo.
Sententiæ interlocutoriæ appellatio, an causas continere debeat. in for. app. ab interlo. in gl. causis. num. 1. 202
* Sententia quando in personam domini proferri possit. forma li. actio. real verf. legitime 15. & forma sent. versicul. nos Bernadi. post numero 8. 199
* Sententiæ executio an fieri possit contra procuratorem. for. lib. act. real. ver. legitime. 15
Sententia super legitimatione personarum de necessitate est ferenda, ne iudicium fiat elusorium interlocutoriæ, super legitima persona. in glo. 1. num 1. 200
Sententia debitens in forma redditur nulla. in for. app. ab interloc. in gl. & contra formam iuris. num. 1. 204
Sententia lata contra legis prohibitionem, an valeat. numero secundo eod.
Sententia arbitri est transactio. in for. app. ab interlo. in gloss. in his scriptis. num. 3 205
Sententia super possessorio, quare de iure ciuili non appelletur ibid. num. 8 eod.
Sententia lata in possessorio; quòd sit diffinitiua, in casib. a iure permissis. ibid. num. 11 eod.
Sententia lata in possessorio habens causam annexam proprietatis, an possit appellari. ibid. num. 12 eod.
Sententia quotuplex sit. in form. sen. diffi. in gloss. 1. numero 3. 207
Sententia diffinitiua quid sit. ibid. num. 4 eod.
Sententia diffinitiua, a quolibet habente iurisdictionem diffinitiuam, vel delegatum ferri potest. ibid. num. 6 eod.
Sententia facit de indebito debitum. ibid. num. 10 eod.
Sententia diffinitiua qualiter impugnetur. ibidem numero 11. eodem.

Sententia qualiter per uiam nullitatis impugnetur. ibid. nume. 12. & 13. cum sequentibus. eodem.
Sententia ab incompetenti iudice lata est nulla. ibid.
Sententia post lapsum instanciæ lata nulla est. ibidem nu. 13. eod.
Sententia lata post suspecti iudicis recusationem non tenet. ibid. num. 14 eodem.
Sententia lata ab habente potestatem ligatam, nulla redditur. ibidem. nu. 13. eod.
Sententia nulla redditur propter falsum procuratorem, tutorem, vel prælatum. ibid. nu. 16. eod.
Sententia lata super non petito, est nulla ibid. nu. 17 eod.
Sententia contra formam primæ executionis deducta in prima, an teneat ea forma statuti, ne a sententia secunda appelletur, ante executionem mandati. ibid. nu. 18 eod.
Sententia est nulla ex defectu formæ processus vel substantialium eius ibid. nu. 22. eod.
Sententia lata a iudice in facto proprio, filij vel vxoris non tenet. ibid. num. 23 eod.
Sententia inuitis litigantibus lata die feriato nulla est. nu. 24. eo.
Sententia lata parte non legitime & peremptorie monita & citata, nulla redditur. ibid. nu. 25. eod.
Sententia lata in loco non consueto iuris inhonesto, vel non sicut in non arctat citatum. ibid. nu. 27 eodem
Sententia contra infirmitate grauatum lata, non tenet. nu. 28. eo.
Sententia contra pupillum vel minorem indefensum, nulla redditur. ibid. num. 29 eod.
Sententia lata pro pupillo vel minore absente valet. ibid. num. 30
Sententia lata contra dominum, omisso procuratore qui fuit in causa non valet, de iure ciuili, secus de iure canonico. ibi. n. 31
Sententia maioris quantitatis quàm sit iudicis potestas, est nulla ibidem nu 34 eod.
Sententia lata post terminum allegationibus præfixum, nulla est ibid. num. 33 eod.
Sententia lata post tempus iudicandi a lege statutum an valeat. ibidem num. 36 eod.
Sententia de nocte lata non tenet. ibid. num. 37 eod.
Sententia lata iudice non sedente est nulla. ibid. num. 38. eod.
Sententia sine scriptis non valet. ibid. nu. 79 eod.
Sententia expressum cõdemnationem vel absolutionem, aut æquipollens non continens, nulla redditur. ibid. nu. 40 eod.
Sententia obscura, dubia, vel incerta, non tenet. ibi. nu. 41. eod.
Sententia contrà sententiam quæ transiuit in rem iudicatam, pronunciari non potest. ibid. nu. 42 eod.
Sententia quæ non est lata per iudicem vel notarium de eius voluntate est. ibid. num. 44 eod.
Sententia lata a corrupto pecunia nulla est, secus si esset lata gratia. ibid. nu. 45 eod.
Sententia lata super falsis testibus vel instrumentis, an & quando sit ipso iure nulla. ibid. nu. 46. eod.
Sententia nulla an possit per consensum confirmari. ibidem numero 54 eod
Sententia ab arbitro lata, quæ est nulla, an possit a partibus approbari. ibid. nu. 55 eod.
Sententia iudicis dubii suæ iurisdictionis, non tenet. in form. sen. diffi. in gl. cuius quidem. num. 1 211
Sententia nulla non potest consensu partis etiam expresso confirmari, vbi suprà in gl. visaque nu. 31 eod.
Sententia diffinitiua in scriptis est redigenda. in for. sent. diffi. in gl. in his scriptis. num. 1. 214
Sententia tam in reali, quàm personali actione, an transferat dominium. in for. sen. diffi. in gl. primo quidem nu. 1 eod.
Sententia, an iudicat aliquam obligationem vel tollat. ibid. nu. 3. eod.
Sententia quot modis confirmetur in forma appel. a sen. diffi. in gl. 1. nu. 3 217
Sententia quot modis impugnetur. ibid. nu. 4 eod.
Sententia principaliter pronunciari nulla, an iure actionis, vel officio petatur in for. app. a sent. diffi. in gl. fuisse num. 4. 220
Sententia. Per appellationem, an iure actionis, vel officio iudicis petatur iniqua pronunciari, ibid. nu. 6. eod.
Sententia secunda, confirmatoria primæ, quæ illarum executioni mandetur. in forma sen. in causa appellatio. in gl. causis. nu. 2. 229
Sententia confirmatoria primæ, per quem iudicem mandetur executioni. ibid. num. 3 eod.
Sententia condemnatoria lata in qua iudex voluit infra certum tempus sub pœna aliquid dari, si pendente appellatione non dederit, nunquid incurrat pœnam, & hoc in casu quando condemnatus appellauit. ibid. nu. 8 eodem
Quid iuris sit retento priori casu quando obtinens appella. ibid. num. 9. eod.
Sententia condemnatoria lata ex vi confessionis debiti & petente actore eius executionem, si opponatur a reo quòd est lata sententia in fraudem vsurarum, & est simulata, an retardetur executio. in for. execut. sen. diffi. in gl. 1. num. 10 233
Sententia lata in actione personali, an sit semper insolidum mittenda executioni contra damnatum. ibid. nu. 25 eod.
Sententia lata contra principalem, an possit mitti executioni, sine alio processu contra eius successorem. ibid. num. 26. eod.
Sententia lata contra debitorem, an possit mitti executioni contra fideiussorem debitoris sine nouo processu. ibid. nu. 27
Sententia an sit mittenda executioni contra procuratorem litis. vel eius bona. ibid num. 29. eod.
Sententia in modum agendi, pronunciari nulla, quo iure petatur, in form. libel. quo agit. vt rescin. sententia. in gl. quam sententiam. num. 2 241
Sententia lata in criminali, præiudicat in ciuili, vbi suprà in gl instrumentum. num. 3 240.
Sententia lata præiecato falsi instrumenti, quando sit ipso iure nulla, vbi suprà in gl. fuisse. num. 1 241
Sententia arbitri, an hodie appelletur. in form. lib. quo agi. ad pœ. ex compro. in l. liceret. num. 3. 246
Sententia in minori summa, an valeat si iudices qui tulerunt in maiori & expresserunt se non consentire in minori. in for. libel. quo agi. ad pœ. ex compro. in gl. concordiser. nu. 5 252
Sententia arbitrorum pronunciantium super vna re sola, cùm quæstio sit de pluribus, an teneat. vbi suprà in gl. admitten. nu. 1. 253
Sententia generalis, lata super compromisso generali, an noceat in omnibus, vbi supra in gl. poni facietis. num. 1. 255
Sententia, Quandocunque petitio, prosecutio, & sententia seu transactio, fuerint generales, tamen aliquando non præiudicans in omnibus ibid. nu. 2. eod.
Sententia arbitrorum lata die feriata, an valeat. ibidem numero 8. eod.
Sententia, Lite pendente contra maritum de dote restituenda propter paupertatem, & eo mortuo an ex eadem instantia possit ferri sententia contra hæredes mariti. in form. libel. quo vxor agit ad dot. in gl. vxor quondam. nu. 13. 282
Sententia vel transactio facta inter vasallum & extraneum, an præiudicet domino. in for. lib quo agit. ad re. feu. in gl. nec superstitibus. nu. 31 314
Sententia data in causa appellationis pro vno ex correis, aliis prodest. in forma libel. contra plures reos. deben. in gl. condemnetis nu. 1. 361
Sententia lata super restitutionem, an sit diffinitiua, vel interlocutoria. in form. libel. quo agit ad restit. in integr. in gl. eundem Sim. num. 6 377
Sententia contra minorem an debeat dici nulla, vel ab ea appellari, aut in integr. pet. debeat ibid. num. 14 eod.
Sententia an super excussione ferenda sit. in for. resp. lib. in act. hypot. in gl. exceptionem excussionis. num. 19 411
Sententia super excussione, an sit diffinitiua vel interloc. ibi. numero 21 eodem
Sententia super bonorum excussione, an sit appellabilis. ibidem num. 22 eod.
Sententia lata super possessorio, an sit diffinitiua, vel interloc. in forma libel. in causa spolia. possessio. in gl. per vestram diffinitiuam num. 2 423
Sententia super possessorio, an sit appellabilis. ibi. nu. 3. eod
Sentẽtia in causa alimentorum est inappellabilis. in for. lib. pro. lega. rei sing. in gl. 1. num. 138. 446
Sententia contra hæredem scriptum in fauorem venientia ab intestato, an præiudicet legatariis, vbi supra in gl. valere debeat. num. 15 453
Sententiæ diffinitiuæ quis & quali sit effectus. in form. sent. diffi. in gl. 1. num. 9 207
Sententiæ diffinitiuæ inter se diuersæ latæ a pluribus iudicibus, qui simul de causa cognouerunt, an valeant. in for. lib. in act. rea. in gl. tenet & possidet. num. 3 16

Senten-

I N D E X.

Sententiam quis possit interpretari, in for. exec. sen. diffi. in gl. P. Publico, nu. 11. 537
Sententia illa diuulgata pœna vnius est metus aliorum. l. s. C. ad l. Iul. rep. & l. aut facta. de pœ. habet locum in imperitis, & in his qui habitum virtutis ex frequentatis actibus non acquisiuerunt, & in pessimis hominibus qui Dei timorem & omnem religionem spreuerunt. in form. inquisitio. in gl. transeat. in addi. mea sub litera A, in ver. pœna. 540
Cætera inuenies suprà in litera A, in ver. Actor, Arbiter, & in ver. Arbitrator.
Sequestratio omnis est prohibita. in forma sequen. in gl. prima numero 2. 146
Sequestratio an possit fieri, vigore conuentionis in instrumēto positæ, quòd in casu non secutæ satisfactionis, bona debitoris sequestrentur. ibid. nu. 4
Sequestratio an possit euitari, in casibus in quibus permittitur. ibid. nu. 5. eod.
Sequestratione facta fructuum tempore periturorum, quid sit agendum. ibid. nu. 6. eod.
Sequestrum non redditur nisi finita lite. in for. sequestri. in glo. audeat vel præsumat. num. 3 eod.
Sequestrum qui iniustè impetrauit, parti læsæ ad interesse tenetur. ibid. num. 4 eod.
Sequestro facto, quis de suo iure prohibet. ibid. nu. 5 eod.
Sequestro facto quomodo procedendum. ibi. nu. 6. eod.
Saluianum interdictum, de hoc habes suprà in versiculo Saluianū.
Seruitii turpis & inhonesti non contrahitur obligatio. in form. lib. quo agi. ad reuo. feu. in gl. 1. nu. 4 302
Seruitus. Si quis possidet ius incorporale, vt est seruitus, non est Præsumptio aliqua, quod seruitus sit constituta. in for. lib. act. confes. in gl. pleno iure. nu. 1 261
Cur magis præsumatur quòd persona sit serua, quàm quòd à re debeatur seruitus. ibid. nu. 4. eod.
Seruitus quot modis constituatur. in for. lib. in act. confes. in gl. seruitus tigni nu. 1 262
Seruitutum quot species sint. ibid. num. 2. eod.
Seruitutes vrbanæ reales, quot sunt. ibi. nu. 3 eod.
Seruitutem habens, an possit in aliquo agrauare eum à quo seruitutem habet. ibid. num. 4. eod.
Seruitus aquæductus est ciuilis, vbi suprà in gl. seruitus aquæductus. nu. 1. 263
Seruitus aquæductus. nu. 1. 263
Seruitus aquæ quotuplex sit. ibid. num. 2 eod.
Seruitus aquæ qualiter acquiratur. ibid. nu. 3. eod.
Seruitus aqueductus, an sit continua vel discontinua, vbi suprà num. 20 265
Seruitutes quæsitæ, qualiter perdantur. ibid. nu. 29 eod
Seruitus rei legatæ, quomodo debeatur. in for. lib. pro lega. rei sing. in gl. 1. num. 60. & 61 442
Seruitus an à legatario debeatur hæredi pro fundo legato. ibid. num. 62 442
Seruitus obiicitur testi. in for. iura. test. in gl. protestāte. n. 16. 157
Seruo legato cum peculio mortuo, legatum extinguitur. ibid. num. 91 444
Sen. dicto, cuius sit naturæ. in for. lib. in act. real. in gl. non attingens. nu. 8. 71
Sigilla Papæ vel Imperatoris sunt multum notanda. in for. opp. contra instr. in gl. eius sigillum. num. 1 190
Simulatus contractus, vide suprà in litera C, in versi. Contractus, & de simulatione contractus. for. lib. vendi. §. 1. 337
* Simulatio quomodo, & ex quibus cognoscatur, & probetur. form. op. contra instr. ver. tum quia 182 & vers. seq. quid de venditione simulata. foc. lib. vend. ver. coram. nu. 2. & seq. 137
Simulatum instrumentum. vide in for. libe. in causa venditio. in gl. 1. num. 3
Socer an securè restituat, si restituit filio dotem, propter discordiā cohabitationis. in foc. lib. quo vxor agit ad dot. in gl. peruenit. num. 2 292
u Syndicus in quo loco sit constituendus for. interlo. super legi. perso. ver. legitimum. nu. 5 201
Socero vergente ad inopiam, an sit locus repetitioni dotis in for. lib. quo vxor agit ad do. in gl. vxor q. d. Thadei. num. 16. 282
Societas quot modis contrahatur. in foc. lib. in cau. societa. in gl. societatem. num. 1. 352
Societas quando contrahatur omnium bonorum. ibidem numero 6. eod.
Societas omnis quomodo contrahatur. ibid. num. 5 eodem
Quæ cōmunicentur in generali, & quæ speciali societate. ibid. num. 4. & 9 eodem.
Societate pendente, an intentetur actio pro dote. in for. lib. in causa socie. in gl. ad diuidendum. num. 1. 354
In societate contracta ex causa donationis, an vnus agat contra alium. ibid. nu. 2 eodem.
Societatis tempore pendente, an socius qui solus posuit pecuniam in societate, ea deperdita tantundem subrogare teneatur. ibi. num. 3. eodem.
Socius ponens solus pecuniam in societate, an prius detrahat suū capitale. num. 4 eod.
Socius impotens ad restituendum quæ habuit in societate, qualiter condemnetur. ibid. nu. 5
Socius criminis vel contractus, a testimonio repellitur. in form. iur. testi. in gl. protestante. num. 35 155
Socij plures quando interfecerunt & occiderunt, & non apparet cuius ictu armorum sit mortuus, nullus tenetur lege Cornelia de sicarijs, sed omnes proculdubio tenentur ad pœnam legis Aquiliæ. in forma inquis. in gl. pluribus. in addi. mea. sub litera A, in ver. percussionibus. 517
Socius per quem modum potest excludere venientes ab intestato, ne impediant successionem socij. in for. lib. in causa societ. in gl. societatem. nu. 8 352
Socius an possit dotare filiam de bonis communibus, vbi suprà in gl. vndecunque. num. 1 359
Socius bonorum, an possit alienare vltra partem suam de bonis communibus. ibid. num. 4 eod.
Sola facti veritate inspecta. Quid importent ista verba, vide in forma lib. in act. rea. in gl. summariè. num. 18. & in addi. sub litera K, incip. inspecta.
Cætera vide suprà in litera P. in ver. ponens.
Solemnitas tractatus debet haberi tantum in alienationibus perpetuis. in form. lib. in act. real. in gloss. veris ac legit. numero 51 34
Si dicatur in instrumento alienationis rei ecclesiasticæ, quòd interuenerunt tractatus &c. solemnia, per tale instrumentum non probatur de solemnitate requisita tali alienationi. nu. 52 eod.
Solemnitas requisita à iure alienatione rei ecclesiasticæ, per consuetudinem remitti potest. ibid. nu. 53. eod.
Solemnitas extrinseca quæ dicatur. ibid.
Solemnitas insinuationis quomodo sit acquisita contractui donationis. in forma lib. quo agi. pro dona. in gloss. solemniter. num 1. 364
Solemnitas quæ seruatur ad repetendum mutuum ciuitatis. in for. lib. in hypo. in gl. mutuo. num. 5 398
Solicitans, quòd falsum committatur, grauius punitur, quàm qui falso vtitur. in for. libel. quo agit vt rescin. sent. in gl. procurauit. num. 2 259
Solicitator causæ, an & quando possit esse testis. in for. iura. testi. in gl. protestante. nu. 27 156
Soluere qui promisit Papiæ, Mediolani, & vbique locorum, quomodo conueniri possit. in for. lib. in act. hypo. in gl. ac restituere. num. 4 396
Solui, an aliud pro alio possit. in for. cesp. lib. in act. hypo. in gl. exceptionem solutionis. num. 3. & 4 415
Solutio verbum trahitur ad omnem liberationem. ibid. numero 1. eod.
Solutio an probetur ex testamento cancellato, vel inciso reperto penes debitorem. ibid. num. 2 eod.
Solutio quando fieri debeat in pecunia tantum & non alia re. ibi. nu. 2 & 4 eod.
Solutio si non fiat pro re censuali de eo, quod soluendum est, an non soluens expellatur. in forma lib. quo agit. ad fi. presta. in gl. fictum. nu. 7 388
Solutio gabellæ, an præscribi possit in aliqua villa habente de per se suos confines & iurisdictiones. in for. lib. in act. confes. in gl. plenam & omnimodam. nu. 19 270
Solutio quo tempore fiat, si tempus solutionis non est designatum. in form. lib. quo agi. ad fi. præsta. in gl. omni anno. numero 5. 382
Solutio pecuniæ, quæ tempore mutui valebat minus, & tempore solutionis plus, vel econuerso, quomodo fieri debeat. in forma libell. in act. hypo. in gl. relaxandum. num. 3 405

Solutio laudemij, an fieri debeat, pro re emphyteutica diuisa. in for. lib. pro hære. diui. in glo. domum nu. 5. 483
Solutio, an particularis fieri possit. in for. lib. quo agit. ad pœ. ex compromiss. 243
Solutio Rei legatæ, vel debitæ, quo tempore fienda sit. in forma lib. pro leg. rei sing. in gl. 1. num. 41 440
*Solutio partis, an inducat solum liberationum in parte, & quid operetur. for. lib. ad præsta. rei relax. ver. fictũ. nu. 5. 388
Solutio personæ coniunctæ, an fieri possit. for. lib. hypo. ver. ac etiam restituere. post nu. 5. Quid de eo qui soluit pro carcerato, nolen. imò prohibente? & vide Cast. in l. in fi. C. de neg. gest. vbi concludit, quò soluens repetere poterit.
Spectare: de istis verbis spectaro & pertinere vide in for. lib. in actio in gl. spectat & pertinet. num. 1 28
Spoliatio. Duo sunt probanda per spoliatũ, ingressus & spoliatio ex parte aduersarij, & possessio ex parte sui. in for. lib. in cau. spol. poss. in gl. ingressus num. 1. 482
Spoliationis mensis & dies, an necessario exprimi debeant in libello ibidem nu. 2 eod.
Spoliatus, an debeat exprimere quo remedio vtatur, quando sibi plura competant. in for. lib. in cau. spol. pos. in gl. 1 numero 11. 420
Spoliatus inuasor, an habeat remedium contra spoliantem, vbi supra in gl. tentæ & possessæ. nu. 2 421
Spoliatus iure incorporali, qualiter probet possessionem tempore spoliationis. vbi supra in gl. sæpius requisitus. nu. 2. 423
Spoliati per guerram vnius ciuitatis contra aliam, an ante omnia sin restituenda. vbi supra in gl. ad reintegrandam. nu. 1. eo.
Cætera vide supra in litera R. in ver. Regula.
Spoliator & inuasor. ad quæ tentatur. in d. gl. ad reintegrandum num. 1 eod.
Spurius quis appelletur. in for. lib. pro hære. ab intest. dela. in gl. nullisque. nu. 5. 443
Spurius, an possit per patrem pupillariter substitui, filio legitimo & naturali ibi. nu. 21 eod.
Spurij qualiter succedant. ibid. nu. 15 eod.
Spurij, an succedant coniunctis per matrem. nu. 16 eod.
Spurij sunt incapaces quo ad omnes acquisitiones bonorum paternorum. tam inter viuos. quã in vltima voluntate. nu 17 eo.
Spurii possunt acquirere ab extraneis tam inter viuos, quam in vltima voluntate. ibid. nu. 18 eod.
*Spoliatus ante omnia restituendus forma lib. spol. pos. versi. a reintegr. 425
Statutum vel rescriptum quod dicit quod iudex procedat secundum arbitrum suum, qualiter intelligatur. in form. lib. in act. rea. in gl. summariæ. nu. 16. 62
Statutum vel rescriptum dicens. quòd iudex procedat secundum eius conscientiam, quomodo intelligatur. ibid. nu. 17 eod.
Statutum disponens quòd damnum passus ignorans malefactoré habeat regressum contra commune & homines vbi est sita res damnificata, non habet locum ignorantia non probata. in form. libel in act. rea. in glo. non astringens. num. 5. 75
Statuto si caueatur quod positiom pure & simpliciter respondeatur, non sub conditione, si respondetur si apparet instrumentũ, vel similiter, an sit bene responsum in for. excip. contra posit. in gl. 1. quòd publica vxor num. 5. 137
Si stante statuto prædicto si sic respondeatur, non credit, vt ponitur, an sit bene responsum ibi. num. 6. eod.
Stante statuto, quòd lata secunda sententia confirmatoria, mandetur executioni, an possit opponi nullitas, in for. exec. sent. diffin. in glo. 1. num. 8. 231
Stante statuto, quòd a sententia prædicta non possit appellari, nec supplicari, de nullitate autem nihil disponitur, an poterit dici nulla. ibid. num. 9. eod.
Statuto existente, quòd de omni lite fiat compromissum, an possit opponi statutum a condemnato contra executionem. nume. 12, eodem.
Stante statuto, quòd mortua vxore in matrimonio, vir lucretur dotem, si post sponsalia per verba de præsenti, neque est secuta traditio, & copula, accidat casus mortis, an statutum locum habeat, in form. libel. quo vxor agit ad dot. in glo. vxor q. domini Thadei. nu. 5. 157
Statutum de lucranda dote per virum vxore præcedente, an attendatur loci mariti, vel domicilii vxoris. in for. lib. quo vxor agit. ad dot. in glo. dictæ dominæ. nu. 4. 269
Statutũ Parisiense & Lõbardię, q vir lucretur totam dotẽ. ibi. n. 1.
Statutum Papiense limitans interesse & alimenta ad quæ tenentur hæredes viri elapso anno, pro dote non restituta, vbi supra in glo. ac etiam alimentis, nu. 1. vers. ad quod facit. 194
Statutum Papiæ de non legando vltra quinquaginta vxori suę vbi supra in glo. dedit, & relegauit. nu. 1. 207
Statutum Papiæ quod quis possit alteri stipulari in for. lib quo vxor agit ad dot. in gl. vxor quondam nu. 6 281
Statutum Papiense quo disponitur, quòd extantibus masculis vsque ad quintum gradum inclusiue non admittantur cognati ad successionem defuncti. in for. lib quo peti. hæ. ex testa. in gl. ac etiam realiter. nu. 10. ver. ex præmissis patet. 467
Statutum Papiense, quòd non possit appellari vel quòd appellatio finiatur infra viginti dies. in for. appel. a sen. diffin. in glo. & ab ipsa sententia. 512
*Statutum quod fœmina dotata non succedat in hæreditate paterna quousque superuixerit filius masculus. for. lib. ex testa. ver. ac etiam num. 6. 267
Statuto ciuitatis, an renunciari possit. in for. lib. contra plur. reos deben. in gl. statutis & decretis. nu. 2. 360
Stante statuto. quod mulier dotata non faciat partem in hæreditate paterna. vel materna cum fratribus. si pater legauit aliquid filiæ pro eius dote, an tale legatum succedat in locum legitimę, & huiusmodi legato, ipsa filia dotata videatur & possit tale legatum statim peti, vel differri debeat petitio in tempus nuptiarum. in for. lib. pro leg. rei singu. in gl. 1. nu. 69 442
Statuto disponente, quod muliere mortuo in matrimonio vir lucretur dotem si mulier habens filium ex priori marito, accepit secundũ virum, & prædecedat in matrimonio, superstite secundo viro, ex filijs primi matrimonij, quis doté lucretur. n. 80. eo.
Statuto disponente, quod mortua vxore sine liberis ex primo matrimonio, vir dotem lucretur, an præmoriente ipsa vxore in secundo matrimonio, superstitibus liberis ex secundo viro, possint filij prioris matrimonij petere partem dotis maternæ, à filiis secundi matrimonij. ibid. nu. 81 eo.
Statuto extante quod fœminæ non succedant cum masculis in hæreditate paterna vel materna, si fuerint dotatæ, & earum fratres velint eas dotare, & contingerit, patrem decedere filio masculo & filia superstitibus, & filius decedat superstite eius filia, & prædicta eius sorore, an in successione paterna præferatur dicta amita soror dicti filij, prædicto eius nepoti. nu. 82.
Statutũ vel consuetudo, quod primogenitus succedat defuncto. in form. lib. quo peti. hær. ex test. in gloss. vallarum. numero 6 461
*Statutum in sua ciuitate quantæ sit potestatis; for. lib. act. rea. ver. veris nu. 16. & an statuere sit meri imperij, vel iurisdictionis? vide pulchre per Ias. in l. omnes populi. nu. 14. 25. ff. de iust. & iur.
Stante statuto quòd fœmina dotata non succedat in hæreditate paterna quo vsque superuixerit filius & pater fecerit testamentum in quo filium hæredem instituerit & filiam prętererit, an testamentum sit nullum. in for. libel. quo peti. hære. ex testa. in gl. ac etiam realiter. nu. 10 467
Stante statuto quòd pubes minor anno. 15. non possit testari, an poterit et pupillariter substitui. in for. lib. quo agi. ex substi. in gl. pupillariter. nu. 8 483
Stante statuto puniente pro aliqua qualitate delicti. an duplicata qualitate, pœna quoque dupliciter. in for. inquisit. in gl. 1. nu. 9. 519
Statuto ciuitatis si caueatur quòd de qualibet lite & quæstione partes compromissum facere cogantur, an in casib. a iure prohibitis, erunt partes cogendæ facere compromissum. in for. lib. quo agi. ad pœn. ex compromiss. in gl. pons faciatis. nu. 9. 135
Stante statuto quòd forensis non possit emere vel contrahere, an possit sibi ex successione acquirere in for. lib. act. rea. in gloss. veris ac legitimis. nu. 19 70
Statutum est tantæ potestatis in sua ciuitate, quantæ est lex communis in vniuerso, vbi supra proxi. eod.
Statutum an possit auferre legitimam filio. vide supra in litera L, in ver. Legitima.
Stante statuto quòd bona homicidæ publicentur, an filius poterit eius legitimam petere. in for. inqui. in gl. transeat. nu. 1. 540
Stante statuto ad pro tali delicto sit pœna pedis vel mille flor. an requiratur dolus in ipso delinquente, vel sufficiat lata culpa. vbi supra in gl. appensatæ. nu. 6 499

*Sta-

Statutum quòd mulier vel minor non possint contrahere sine consensu propinquorum, quando locum habeat, for.li.act. real. versi. veris nu.44.pag.53 Cast qui docet Pract.not.in l.transactionem.nu.4.& 1.C.de trans. Ias.in l.si vnus.§ pactus ne peteret.nu.24.& 25.ff.de pac. Catel. vers.statutum requirens. Ias.in l.more.nom.19.35.pag.77. & seq.ff. de acq. hære. vbi pulchrè declara an statutum loquens in contractu locum habeat in renunciatione, & liberatione. quid in donat. causa mort. vide Ias.in l.sciendum nume.12. ff. de leg 1.

Statutum imponēs pœnā turbanti aliquē in sua possessione quando requirat dolum, vel latam culpam. in for.lib. pro turba.pos. in gl.& eam nititur.nu.2 430

Statutum quod quilibet teneatur respondere purè & simpliciter. in for.excipien. contra posi.acto.in gl.2.nu.1 125

Stante statuto quòd non possit opponi exceptio nullitatis. an grauato subueniatur per officium iudicis allegando vitium nullitatis. in for.exec.sen. diffi.in gl.1.nom.10. 231

Stante statuto quòd sententia debeat dici nulla infra decem dies numerandas à die sententiæ latæ, deinde elapso forte mense vel anno petitur executio sententiæ, & vult reus contra executionē opponere de nullitate sentētiæ, an sit audiēdus.no.11 eo.

Statutum quod ab interlocutoria, vel alio incidenti grauamine non possit appellari, querelari, nec de nullitate agi, ante sententiam diffinitiuam.in for.appel.ab interlocut.in.gl.& contra formam. nu.1 204

Statutum quòd lata duplici sententia diffinitiua, super eadem causa vlterius non liceat partibus appellare, nec nullam dicere, nec aliam querelam proponere, ibid.in vers.alio etiam statuto.

Stante statuto quòd omnis quæstio debeat per iudicem terminari infrà vnum vel duos menses, & contingat alterum ex litigantibus habere testes in remotis partibus, ad quos producendos dantur sex vel nouem menses, secundum locorum distantiam, an iudex teneatur dare hanc dilationem, quæ tempus liti determinandæ excedit.in for. lib. product.instru.in gl.in termino. num.2 174

Si per statutum sit præfixus certus terminus, puta decem dierum probandi & probatum habendi, an hæc dilatio porrigatur ad dilationem fiendam per testes, qui sunt in remotis partibus. ib. numero 3. eod.

Si a statuto vel iudice sit datur terminus probādi habendi, & iurauerunt testes infra terminum, sed non deposuerunt, an finita dilatione, possint examinari.in form.oppo.cont.test.in gl.suntque publicatis.nu.18 170

Statuta sunt stricti iuris. in for.lib.in act.rea.in gl.non astringens se.nu.7. ver. aut est alternatiua plurium qualitatum. 68

Sterilitas, & vbertas quæ sint in for.lib.quo agit.ad si.præst.in gl. inuestit.num.15. 380

Sterquilinium, habes in litera N, in vers.necessarium.

Stipulatio. facta stipulatione per vxorem de restituenda dote fratribus suis post mortem suam eueniente casu mortis, an habeat locum stipulatio.in for.lib.quo vxor agit ad dot.in gl.vxo. q. domini Thadei nu.6. 281

Stipulatio & confessio sine causa non tenent in for.lib.quo agit.vt pacta seruo in gl.discussis num 4. 331

Substitutio reciproca an æqualiter comprehendat omnes fratres, licet alij non sint et eadem matre.num.15. 458

Stipulatio est necessaria in obligatione fideiussoria, & aliquando stipulatio præsumitur seu fingitur. in form.lib. contra plu.reos deben.in gl.intercesserunt.nu.1.& 2. 358

Stipulatio annua simpliciter concepta, an transeat ipso iure, & cum effectu in hæredem stipulatoris, quo ad effectum petitionis, & exactionis. in for.lib. pro leg.rei sing.in gl.1.nu.1. 437

Stipulari & pacisci alteri an quando possit. in form.lib. quo vxor agit ad dot.in gl.vxor q.domini Thadei.nu.6. 281

Suprascriptio partis in instrumento quantum operetur. in for. oppo.contra instr. in gl.quid negatur.nu.10. 193

Subscriptio instrumenti per notarium quo casu facienda, for. produc.instr.ver exhibens.num.6.& plura in materia subscriptionis ponis Ias.in l.emptor §.Lucius.ff.de pact. & dic, quòd subscribēs, se in aliqua script. ea nō lecta nō cēsetur eā approbare. l.si falsum in prin. vbi Cast. & Doct.in apostil.C. plus valere quod ag.declara, vt per eos ibi, & in l.1.nu.2.C. de.reb.alie. non alie.vbi secus esse dicit in subscribente vel sigillante scripturam aliquam, quia tunc censetur consentire contentis in ea si de eis erat informatus.

Substitutio. Substitutionum genera quot sint. in form.li.quo.agit ex substi.in gl.1.nu.1. 470

Substitutio directa cur dicatur ibid.nu.2. eod.

Substitutio, an fiat nominaliter, vel verbaliter nihil differt.in for. lib. quo agi.ex subst. in gl.substituti vulgariter.nu.1. 480

Substitutio vulgaris fit per verba negatiua, & est conditionaliter pro lata ibid.nu.2. eod.

Substitutio cur vulgaris dicatur.ibid.nu.3. eod.

Substitutio vulgaris quotuplex sit.ibi.nu.7. eod.

Substitutio vulgaris quando finiatur.ibi.nu.8. eo.

Substitutio vulgaris an euanescat etiam quo ad alios, vno ex pluribus hæredibus institutis adeunte ibid.nu.17.

Substitutio extincta an reuiuiscat petita in integ. rest. aduersus aditionem hæreditatis.ibid.nu.18. eo.

Substitutio vulgaris an expiret, hærede instituto adeunte non ex iure ciuili, sed prætorio.ibid nu.21 eod.

Substitutionis vulgaris quot sint effectus.ibid.nu.16. eo.

Substitutioni vulgari quando locus sit.ibid.nu.4.

Substitutione sublata pupillari, an finiatur substitutio vulgaris in ea contenta.ibid.nu.9.10.11.12.13.& 14. eod.

Substitutio pupillaris vnde dicta.in for.lib. quo agi. ex substitu.in gl.pupillariter.nu.2 453

Substitutio, quare is cui fit debet esse impubes.ibid.nu.7. eod.

Substituo, verbum, an aptum sit ad singularia legata, & fideicom. form libel. pro leg.rei sing. ver. coram. num.48. & ibi quid de ver instituit & substituit. 421

Substitutio facta filio naturali, legitimato per principem post mortem, an valeat.ibi.nu.10.

Substitutio facta nepoti præterito, ex filio emancipato, an valeat. ibi num.12. eo.

Substitutio pupillaris, an vitietur vitiato testamento, ex causa preteritionis, ibid.nu.13. eod.

Substitutio pupillaris, an valeat, hæreditate non adita.nu.14. eo.

Substitutio quæ alias sustineri non potest, an sustineatur per vim fideicommissi.ibid. nu.16. eod.

Substitutio In vita testatoris post conditum testamentum, si alter filius efficiatur pubes, nihilominus pupillaris substitutio durat in persona alterius, vbi supra in gl.breuiloquē.nu.7. 457

Substitutio pupillaris, an habeat locum ad acta inter qualitatem ad æqualitatem ibid.nu.8. eod.

Substitutio pupillaris contenta in reciproca an dicatur tacita, vel expressa.ibi.nu.13. eod.

Substitutio tacita vulgaris contenta in expressa pupillari, an excludat matrem.in form.libe.quo agit.ex subst.in glo. pupillariter. num.11. 484

Substitutio breuiloqua & reciproca cur sic appelletur. in for.lib. quo agit.ex substi.in gl.breuiloca.nu.1. 486

Substitutio reciproca quibus personis fiat, nu.3. eod.

Substitutio reciproca, quas species substitutionis in se contineat ibid num.5. eo.

Substitutio reciproca de vno pubere, & duobus impuberibus, an contineat duas pupillares.ibid.nu:5. eod.

Substitutio reciproca, an possit continere pupillarem & exemplarem.ibid.nu.9. eo.

Substitutio breuiloqua facta impuberibus, in disparibus partibus institutis, an contineat pupillarem, ibid.nu.10. eod.

Substitutio reciproca facta duobus puberibus furiosi, an contineat vulgarem & exemplarem.ibid.nu.11. eod.

Substitutio reciproca firmata in casu vulgaris, an contineat pupillarem.ibid.nu.11. eod.

Substitutio reciproca facta duobus maioribus, an contineat substitutiones fideicommissarias.ibid.nu.14. eod.

Substitutionis breuilocæ quæ sit forma.ibid.nu.2.

Substitutionis istius nomen an sit naturale, siue substantiale, an accidentale.ibid.nu.4. eod.

Substitutio exemplaris quare dicitur in for.lib.quo agi.ex substit. in gl.exemplariē.nu.1. 460

Substitutio ex pluribus filijs, an possit vnum ad substituendum eligere.ibid.nu.7. eo.

Substitutio exemplaris, an contineatur in vulgari vel pupillari facta mentecapta ibid.nu.9. eod.

Substitutio exemplaris, quæ necessaria habeat.ibid. numero. 12 eod.

Substitutio exemplaris quando finiatur.ibid.nu:13. eo.

Substitutio exemplaris extincta per sanitatem superuenientem,

reuiuiscat morbo inualescente. ibid. nu. 14. eod.
Substitutio exemplaris an sit pœnitus extincta condito testamento per mentecaptum tempore sanitatis. ibid. nu. 15. eod.
Substitutio exemplaris facta tempore furoris non valet, condito testamento ante furorem. ibid. nu. 16. eod.
Substitutio exemplaris an finiatur superuenientibus liberis. ibid. nu. 17. eod.
Substitutio compendiosa cur. ita dicatur. in for. lib. quo agi. ex subst. in gl. compendiosè. nu. 1 493
Substitutio facta per verba directa, quas substitutiones comprehendat. ibid. nu. 8. eod.
Substitutio ita facta si filia mea decedat antequam nubat, an sit compendiosa, vel fideicommissaria, qui sint effectus. numero 17
Substitutio facta filio si impubes sine liberis, &c. an eo decedente post pupillarem ętatem locum habeat. ibid. nu. 20 eod.
Substitutio de pauperibus an habeat locum in vno ex pluribus filijs instituto decedente sine filiis. ibid. nu. 24
Substitutio compendiosa facta per verbum commune, an contineat substitutionem vulgarem. ibid. num. 25 eod.
Substitutio compendiosa facta per verba directa, & communia, an iudicetur directa, vel fideicommissaria. numero 30. eod.
Substitutio compendiosa qualiter finiatur. ibid. nu. 35. eod.
Quæ differentia sit inter institutionem quotæ & substitutionem. ibid. nu. 19. eod.
Substitutio fideicommissaria est merè obliqua. in for. li. quo agi. ex subst. in gl. ac per fideicommissum. nu. 1 499
Substitutio fideicommissaria in quibus differat a compendiosa ibi. num. 2 eod.
Substitutioni fideicommissariæ vnus effectus, ne sit hæredis nomen inane. ibid. nu. 4. eod.
Substitutio si facta sit sub alio nomine quàm filiorum, quid appellatione hæredis contineatur. in for. lib. quo agi. ex subst. in gl. decedere sine filijs. nu. 10. & 11. 503
Substitutio reciproca quibus verbis fieri possit, vbi supra in glo. qui ex eis num. 1. 505
Substitutio, an euacuetur decedente substituto ante hæredem vel hæreditatis substitutionem sibi factam. nu. 2, 3. & 4. eod.
Substitutio. Cessio, vel alienatio iuris substitutionis ante euentum conditionis facta per ipsū substitutū, an teneat. in for. libe. quo agi. ex subst. in gl. dimidiam. num. 2 526
Substitutio, an habeat locum in donatione, & tunc requiratur præsentia substituti, in for. lib. quo agi. pro dona. in gl. irreuocabiliter. nu. 12. 560
Substitutus vulgariter an præferatur hæredi hæredis mortuo hærede ante aditam hæreditatem. in for. lib. quo agi. ex subst. in gl. substituti vulgariter num. 5. 480
Substitutus per fideicommissum an præferatur substituto vulgariter, hærede instituto repudiante. ibid. num. 6. eod.
Substitutus facta substitutione per fideicommissum, an ex tacita vulgari vel fideicommissaria vel compendiosa contenta admittatur substitutus. ibid. nu. 25 eod.
Substitutus reuiuiscens, vt in casu de quo hic, an succedat de iure ciuili vel prætorio ibid. nu. 18. & 19. eod.
Substitutus reciproce, an possit venire ad successionem præmortui tam iure accrescendi, quam iure substitutionis. vbi supra in gl. breuilocè. nu 16 458
Substitutus exemplariter a matre, an præferatur substituto exemplariter à patre. in for. libel. quo agi. ex subst. in gl. exemplariè. nu. 5 491
Substitutus. Facta substitutione filij de tertia persona. vno ex eis decedente, cohæres, an substitutus admittatur vbi supra in gl. compendiosè. nu. 21. 494
In substitutione compendiosa pluribus institutis continente pupillarem, vulgarem & fideicommissariam, an sit locus substituto cum distinctione de qua ibid. nu. 22 eod.
In vulgari cur exigatur impedimentum conditionis in persona omnium institutorum, vt sit locus substituto, in alijs autem distinguitur ibid. nu. 23 eod.
Substitutus compendiosè in re certa, an sit hæres insolidum. ibi. n. 26 27. & 29. eod
Substitutus an excludatur per naturalem legitimatum post mortem testatoris, in casu in quo sint apposita verba de quibus in for. lib. quo agi. ex subst. in gl. ex suo corpore. nu. 1. 504
Substitutus, an excludatur, facta substitutione, hærede ingresso monasterium. ibid nu. 1 eod.
Substitutus potest compellere hæredem ad sibi satisdandū de hæreditate restituenda, aduenente die vel conditione. in for. li. quo agit ex subst. in gl. ac per fideicommissum. nu. 8. ver. potest etiam & ipsum. 499
Substitutus an excludatur, decedentibus liberis, ante mortem hæredis vbi supra in gl. decederet. nu. 6 472
Subtilitates in iudicando sunt reiicienda. in for. sent. diffin. in gl. 1. nu. 2 207
Succedere, de ordine succedendi ab intestato. vide. in form. lib. pro hær. ab intest. in gl. nullisque & ibi plenè. 443
Successio. Facta fraternitate, seu communione bonorum, & promissione de succedendo, an per talem successionem præiudicetur venientib. ab intest. in for. lib. in caus. so cie. in gl. 2. n. 7. 352
Successor in regno, an possit reuocare priuilegia prædecessoris sui. in for. oppo. contr. instr. in gl. aliis rationibus. nu. 2. 192
Successor ferentis sententiam, an possit illam interpretari. in for. exec. sen. diffi. in gl. P. Publico. nu. 14. 317
Successor defuncti, an possit vti priuilegio defuncti vel suo. in for. lib. quo agi ad rest. in integ. in gl. eundem. nu. 11. 377
Successor locatoris, an teneatur legem locatoris adimplere. in for. lib. quo ad fi. præst. in gl. soluere. no. 6. 385
Summariè. De significatione istorum verborum, summariè, simpliciter & de plano & sine figura vide, in for. lib. in act. rea. in gl. summariè. nu. 1. & nu. 2. & in add. sub. litera D, & F. 62
* Successionū diuisio. for. lib. act. rea. ver. iure. dominij. n. 51. 19
Suorum vel meorum appellatione qui contineantur. in for. lib. pro leg. rei sing. in gl. 1. nu. 19 439
Suppellectilia. Quid contineatur appellatione suppellectilium. in for. lib. rei sin. in gl. 1. nu. 94 444
Superstites liberi liberti, an excludant. in for. lib. pro hære. ab intest. dela. in gl. nullisque. nu. 40. 447
Supplicare, si sit appellatum vel supplicatum contra sententiam arbitri, & nihilominus appellans vel supplicans nihil obtineat, intelligatur ita contrafactum sententiæ, quòd pœna sit commissa. in for. libel. quo agit. ad pœn. ex compromiss. in glo. parti attendent. num. 8. 251
Supplicare Principi quoties liceat. in for. sen. in causa appel. in glo. causis. num. 7 229
Surdus vide supra in litera M. in ver. Mutus.
Suspectam personam de dilapidatione, quæ faciant, propter quæ admittitur sequestratio. in for. sequestri sen saximen. versi. sapiens. in gl. 1. nu. 2. 146
Suspensio est pœna a iure canonico introducta vltra excommunicationem in for. resp. rei conuen. in gl. tanquam. nu. 12. 92
Suspicio contra instrumentum ex dicto vnius testis, vel duorum, vel rasura, qualiter tollatur. in for. oppo. coram instru. in gloss. dignoscitur. nu. 3 184
Syndicus & procurator, an differant. in for. interloc. super legi. perso. in gl. legitimum. nu. 1 201
Syndicus in quo loco sit constituendus. ibid. nu. 3. eod.

T

TAbellio præsumitur rogatus, vt secundūm consuetudinē loci conficeat instrumentū. in for. opp. contra instr. in gl. alnisq; de causis. in apostilla incip. tabellio sub litera D. 187
Tabelliones quis creare possit. in for. product. instr. in gl. exhibens. nu. 10. 135
Cætera vide suprà in litera N, in ver. Notarius.
* Traditionis materia habetur. for. libel. actio. rea. ver. iure dominij. num. 33. 21
Talea, quis teneatur ad solutionem talearum, an hæres vel legatarius. in for. libel. quo vxor agit ad do. in gl. dedit & legauit. num. 5 197
* Tacens regulariter in sui præiudicium consentire non videtur. for. exec. cont. pos. vers. 1. quod publica vox. nu. 2 136
Talias & onera soluere de iure communi omnes tenentur. in for. lib. in act. confe. in gl. plenam & omnimodam. 368
Taxatio reseruata per iudicem expensis, dari potest etiam successori in officio in for. lib. in act. rea. in gl. & expensis. nu. 16. 58
Tempus præsentandi Apostolos qualiter detur. in for. apost. in gl. infra decem. num. 1. 227
Vnde est q̄ præfigitur tēpus à iudice à quo causæ appell. ibi. nu. 4
Tem-

Tempus executionis sententiæ quid sit.in for.ex ecut.sen.diffiu in gl.1.uum.7. 231
Tempos prounnciandi propositum, sin compromisso quid operetur. in form.libel. quo agi.ad pœ.ex compromiss. in gloss. infra duos.nu.1. 249
Tempus requisitum ad præscribendas liberationes à seruitute. quantum sit, in forma libel.in actio.confesso.in gl.seruitus aquæ ductus.num.27. 267
Tempus sur non requiritur in seruitute perdenda, sicut in seruitute acquirenda.ibid.nu.28. eo.
Trmpus quando currat ignoranti in for.lib. quo agi.ad red.ra.tu. in gl.ac executores.nu.9. vers.amplius pro latiore. 326
Tempus anni an currat pendente lite inter scriptus hæredes inter vehementes ab intestato.ibid.nu.12.
Tempus & locus contractus, commissique criminis, an in libello inferi debeat in form.libel. in actio.hypot. in glos.ex memoratis causis.num.12. 403
Tempus illatę turbationis, an necessario debeat exprimi in libello.in for.lib. pro pos. in gl de anno.nu.1. 422
Tempora causæ appellationis, quoc sint.in form.respon.iud.à quo. in gl.statuit.nu.2. 225
Tenere. De tenente & possidente, vide suprà in litera D, in vers. Detinere.
• Terminus si statuatur Iudici ad determinan. litem, & si statuatur terminus ad proban.for.produc.instr. ver. in termin.174.& for.sent.diffi.vers.nos.nu.9. 207
• Terminus quando statuitur alicui ad proban. & probatum haben.for.opp.cont.test.post pub.vers.suntque publicatis. 167
• Et for.produc.instr. vers in termino.pag.175. & talis terminus habet vim concl.in causa.
Terminus à iudice ad probandum, si testes iurarunt, sed examinati nõ fuerunt, non satisfaciendi imputatur. in for. oppo.contra testa.in gl.suntqoe publicatis.nu.16. 167
Terminus statutus ad probandum infra certum tempus.an possit porrigi ad probationem fiendam per testes qui sunt in remotis. in for.produc.instr.in gl.in termino.nu.3. 174
Terminus sufficiens dandus est, ad opponendum contra instrumenta producta.in for.peten.copi.in gl.terminum.nu.1. 181
Terminus prosequendi appellationem.in for. resp.iud.à quo appella.in gl statuit.nu.1. 125
Termino lapso ad respondendum libello, an reus sit amplius audiendos in for.resp. rei conuen.in gl. in termino nu.1. 90
Termino partibus per iudicem non assignato, in ipso actu fiendi pars absens est citanda.ibid.nu.2. eod.
Termino assignato p iudicẽ, an vlterius pars citari debeat. ibid. numero 3. eo.
Termino præfixo per legem, vel iudicem ad aliquid faciendum, in die vltima termini illud fieri poterit, quamuis sit dictum ꝙ illud infra diem fiat.ibid.nu.4. eod.
Termino solutionis non expresso, in sententia, an cadat in pœnam non offerens.in for.lib. quo agi.ad pœn.ex compro.in glos.infra certum terminum.nu 1. 253
Tertius. Vide suprà in litera A, in vers. Arbiter.
Territorium. Vide suprà in litra C, in ver. Castrum.& form.lib.act. confes.ver.plenam.nu.12. 269
Testari an possint damnati ad mortem.for.lib.act. rea. vers. veris. num.51.in for.inquis in gl.transeat.nu.3. 321
Testamentum quando rumpatur.in for.lib. pro lega. rei singul. in glo nec valet. 439
Testamentum secundum factum cum clausula codicillari, an derogent primo cum clausula codicillari.in for.lib.pro leg.rei sing.in gl.valere debeat.nu.14 & 15. 453
Testamentom militis, quot testes requirat.in for.lib.quo peti.hær. ex testa.in gl.vallatum.nu.2. 461
Testamentum pagani, vt validum sit, quæ requirat.nu.3. eod.
Testamentum, an reddatur suspectum, si vna tota oratio in eo reperitur rasa, deinde est emendata.in for.li. quo peti.hær.ex test. in gl non abolitum nu.2. 462
• Testamentum nullum vel inofficiosum an & quomodo hodie dicatur.for.lib.ex test.ver.ac etiam.nu.15. 466
Testamentum superlineatum, an reddatur suspectum.nu.4. eo.
Testamentum quando dici possit nullum vbi suprà in gl. ac etiam realiter.nu.5. 466
Testamentum in quo iam natus est præteritus, est à principio nullum vbi supra in gl.ac etiam realiter.nu.16. eo.
Testamentum ex defectu solemnitatis probatoriæ, an confirmetur filii voluntate tacita vel expressa.ibi.nu.18. eod.
Testamenta quando suot duo eodem tempore confecta, vtrum eorum præualeat, in for.lib.ex testa.ver.inolle. 483
Testamentum si dicitur nullum, ratione præteritionis, an legata ex eo debeantur.ibi.nu.20. eod.
Testamento annullato, cogitur hæres scriptus restituere hæreditatem hæredi legitimo, ibid.num.7. eod.
Testamento annullato, per prætcritionem filii, annullantur legata. in for.lib.pro leg.rei sing.in gl.1.nu.34. 419
Testamenta duo quando reperiuntur facta eodem tempore, quid iuris.in for.lib.quo peti.hære.ex testa.in glo.iniustè. numero.3. 483.
Testator, an possit in eius testamento assignare feudum in totum vni filiorum, nisi cæteri filij consentiant.in for.lib.quo agi. ad re.feu.in gl.nec superstitibus.nu.12. 310
Testator qui vult executores liberare absque consensu, & sententia hæredum, vt exercere possint officium suum, qua clausula vti debet in forma libel quo ag.ad red. ratio tu. in gloss ac executores. numero.11. in q vlterius quæritur, an præcedente in vers vi tamen multa. 326
Testator si legat ecclesiæ decem soluenda super domo soa, an si cessetur a solutione per biennium, res cadat in commissum.in for.li.quo agi.ad si.præst.in gl si.nu.4. 391
Testator non potest prohibere detractionem quartæ Trebellianicæ in for.lib pro leg rei sing.in gl.1.nu.5. 437
Testator quaodo vni legauit fundum & alteri vsumfructum, pro dimidia vsusfructus diuiditur ibi.nu.49. 441
Testator si dixit, relinquo filiæ meæ centum ad dictamen sapientis, quòd sapiens poterat adhærere iure restitutionis. numero.68. 442.
Testatoris iussu quòd hæredes vsque ad 10.annos simul morari debeant, quid importet.nu.46. 441
Testator quando condidit testamentum in vna ciuitate, vbi non requiruntur septem testes, sed bona sunt in alia ciuitate, vbi requiritur numerus septem testium, an tale testamentum valeat. in form.libell. quo petit.hæred.ex testam. in gl.vallatum.nu.1. 463.
De testatore & de prohibitione facta in testamento, & certis aliis vide in for.li.quo pet.hær.ex testa per tot.& seq.
Cætera vide infrà in litera V, in ver. Vsusfructuarius.
Testimonium à competenti iudice receptum, contrarium primo nullo ab incompetenti iudice, sed eodem teste habito, præualet. in form.oppo.contra test.in gl.ac etiam.nu.5. 161
Testimonium de auditu, an & quando valeat, in for.opp.contra testa.in gl.de alieno.nu.1. 172
Testificari est dignitatis. in for. iuramenti testi. in gl.protestante. nu.10. 155
Testis dispositio super interesse, non debet dicere, quod icciréo valeat tantum, quia ipse simpliciter daret tantum, immo tunc non est legitime probatum.in form.lib.in act.real.in gl.& in florenis.num.23. 52
Testis inductus ad probandum, de continua possessione, an probet si dicat Titium possedisse à 10.annis citra.in for.resp. rei conuen.in gl.præscriptionis.nu.21. 109
Testis nominare debet personas à quibus dicit se audiuisse.in for. posi.actor.in gl item quod de prædictis.nu.9. 130
Testis non debet se vltrò offerre sed expectare, quod per iudicem cõpellatur, alias habetur pro suspecto.in form.infra. testi.in gl. citari.num.1. 150
Si sit scriptum in actis, quod testis citatus iuratus, &c.an ex hoc præsumatur pro citatione, iuramento & reliquis requisitis.ibi. nu.2. eod.
Testis iuratus super vno capitulo, qui extra illud aliquid dicit, non probat.vbi suprà in gl.super tuta.nu.1. eò.
Testis deponere debet de his quæ quinque sensibus corporis percipiuntur vbi soprà in gl.dicere.nu.1. 151
Testis si in vno capitulo dicat falsum in alio verum, an eius depositio in tantum vitietur, in form.iura.testi. in glo.& falsitate.numero.1. eod.
Testis falsus est puniendus ab eo coram quo commisit falsum.ibi. num.4. eod.
Testis punitus à iudice coram quo falsum commisit pendente iudicio. an finito iudicio accusari possit de falso. ibid.numero.5. eodem.

Testis examinatus de commissione iudicis extra eius territorium qui falsum deposuit, à quo iudice puniendus ibid.nu. 6. eo.
Testis ex quibus causis legitimis repellatur à testimonio in form. iura.testi.in gl.protestante.nu.5. 155
Testis in testamento esse non potest, qui testamentum facere non valet ibid.num.11. eod.
Testis non potest esse in testamento, filius in potestate constitutus. ibid.nu.15. eod.
Testis, an & quando esse possit, causæ aduocatur, procurator vel sollicitator. ibi.nu.17.
Testi potest obiici infamia.ibid.nu.8.
Testi obiici potest inimicitia.ibi.nu.11.& 12. eo.
Testi excommunicatio obiici potest.ibi.nu.18. eo.
Testi obiici potest quòd est intestabilis ibid.nu.24. eo.
Testi obiicitur vilitas & paupertas.ibid.nu.25. eo.
Testi impubertas potest obiici.ibid.nu 30. 156
Testem periurum dispensare potest Papa, vt ad testimonium admittatur. ibid.num.7. 155
Testes à me producti, & à iudice in vna causa reprobati, in alia causa contra me producti, à me reprobari nō possunt.ibi.n.3.eo.
Testes exiit in extra territorium quomodo, & cuius mandato examinandi? for.iur.testium.ver. & falsitate.nu.6.& ibi.in apost.
Testium crimina quando post examinationem opponi possunt. ibidem.num 4. eod.
Testium conditio tempore quo deponunt inspicitur.ibi.n.16. eo.
Testis an possit dicto suo addere se non corrigendo. in for.oppo. cont.testi.in gl. inuicem contrarii.nu 5. 161
Testis potest statim & non ex interuallo dictum suum corrigere. ibi.num 4. eod.
Testes sibi inuicem contrarii, à testimonio repelluntur.ibi.nu.1.
Testis uarius quis dicatur, quis contrarius, & quis vacillans, vbi supra in gl. ac etiam varij.nu.1.2.& 3. eod.
Testis variantis in dictis, an primo vel secundo dicto stetur. ibid. num.4. eo.
Testibus quibus credendum, quando tres milites vel doctores ex vna parte sunt & quinque rustici ex alia.ibi nu 7. eo.
Distinctiones in materia contrarietatis & varietatis testium ibi. num.6. eod.
Testis quando vacillare dicatur. in for.oppo.cont.test. in gl.vacillant.num.1. 164
Testis singularis quis dicatur. vbi supra in glo.suntque etiam singulares.num.1. eod.
Testis debet astringi ad iuramentum vbi supra. in glos.& non iuranti num.1. eo.
Testis qui deposuit sine iuramento, & postea iurauit se veritatem deposuisse, an valeat attestatio ibid.nu. 4. eod.
Testis quis non potest esse, aut iudex in facto proprio. in for.opposit.cont.test in gl in facto eorum.nu.1. 165
Testis in re communi vel vniuersitatis quando quis possit esse.ibi. num.6. eo.
Testis tenetur reddere rationem & causam concludentem sui dicti, aliàs non tenet eius depositio, vbi supra in gloss.reddunt rationem. nu.1. eod.
Testis de ijs quæ sunt facti, & non iuris, deponere debet.ibid. num.1. eod.
Testis non exprimens vel obscurè exprimen causam in ea instantia, non potest repeti ad instantiam partis sed ex iudicis officio vbi suprà in gl suntque publicati.nu.11. 167
Testis iuratus in termino quando possit post terminum examinari.ibid.nu.17 & 18.
Testis examinatus in termino, an possit post terminum publicari. ibi.num.19. eo.
Testes non recipiuntur publicatis attestationibus, nec ijdem testes, super eisdem capitulis.ibid.nu.1. 167
Testes ijdem an recipiuntur super eisdem capitulis, post publicationem in noua instantia.ibid.num.2. eod.
Testes an & quando possint recipi post publicationem, super eisdem capitulis.ibid.nu 3. eod.
Testes an possint admitti super nouis capitulis.in causa appellationis.ibid.num. 5. 166
Testes quare de iure ciuili post publicationem, in causa appellationis, non recipiantur ibid num.7. eod.
Testes licet producti sint super capitulis possessionis possunt super titulo de nouo produci ibid.nu. 10. eod.
Testes publicati in vna causa, quando in alia fidē faciant.ibi.n.11.
Testes quod numero pars vult an produci possunt ibid.nu.14.
Testium publicatio magis ad iudicem quam ad partem pertinet. ibid.num.20. eod.
Testium contrarietas, forma opponen.contra testes.post pub.vers. inuicem. 161
Territorii materiam, vide forma libel.actio.confes.versic.plenam. nu.11.& seq. 269
Testibus simpliciter productis & publicatis in causa principalis præscriptionis, an in eadem instantia possint testes de nouo produci, ad probandum de præscriptionis titulo.ibid.nu.9.
Testis sic esse, vel non esse deponere debet, an autem credere, vel non credere.in forma opponen.contr. testa.in gloss.sed de credulitate.num.1. 173
Testes super eisdem capitulis, an in appellatione admittantur.in in form lib.appel.in gl.iniquam.num.2. 228
Testes & acceptationes receptæ coram arbitris, nihil pronunciantib. an faciant fidem coram ordinario. in form. lib. quo agit.ad pœn.ex compromissi.in gl.concorditer.nu.13. 253
* Testes parte præsente iurare debent, & si extra diem & locum ad quos pars aduersa citata fuit iurent, ea receptio non valet. for.iur.test.ver. citat. 150
* Testes sententiæ appellatione instrumentorum, for.produ.instr. ver.exhibens post prio. 174
* Testes dicen.se non fuisse præsentes instrumento, contrarium asseren. & scriben.notario, form.lib. rescin.sent.vers. fuerunt vnquam. 240
* Testes de vniuersitate, vel collegio quomodo & quo casu admittendi form.oppo.contra testes post pub.ver. in facto proprio. num 4. 165
* Testes super eisdem capitulis in causa appel.an admittendi, for. lib.appel.vers. iniquam. 228
Testes quot & quales requirantur in feudi inuestitura. in for.lib. quo agi.ad re.feu.in gl inuestitio d.Ioan.nu.5 303
Testes quot requirantur in donatione causa mortis in form.libe. quo agi. pro dona.in gl.irreuocabiliter.nu.10. 367
Testes & instrumenta an produci possint, post lapsum temporis à iudice statuti.in forma libel.pro lega.rei singul.in glos.1.numero 162. 487
Testes quot requiruntur in testamentis.in for.lib. quo pet.hæred. ex testa.in gl vallatum nu.1.cum seq. 461
Testes duo requiruntur ad probationem famæ. in form.positio. actio.in gl.item quòd de prædictis.nu.8. 131
Testes super quibus sint interrogandi, quando super capitulis inducuntur.in form. capi.acto. in glos. 1.nume. 5.138.& quid si non fuerūt interrogati, an possint repeti, form.iur.testium.vers. citati versic.interrog. 150
Testes qualiter & quomodo producātur ad æternam rei memoriam in gl.1.nu.1.& 2. 141
Testes quauis dignitate refulgentes, iurati deponere debent.in form.iura.testi.in gl.1.nu.1. 150
Testi neganti deposuisse id quod scripsit notarius, an & quando sit credendum.in for.iura.testi.in gl. & de falsitate.nu.3. 152
Thesaurus inuentus cuius esse debeat.in for.lib. in act.real. in gl. iure dominij.num.12. 19
* Thesauri inuentor, quid de eo habere debeat, in for.li. act.rea. ver iure dominij.nu.14. 20
Titulus solus regulariter non transfert dominium, nisi sequatur traditio.in for.lib. in act. rea.in gl.iure dominij.num.27.Fallit in legato ex hærede.ibid. 21
Titulus quilibet putatiuus, ad præscriptionem inducendam, an sufficiat in for.respon.rei conuen in gl.præscriptionis.n. 10.107
Et habens titulum excusatur à restitutione fructuum, form.lib.resti.in integ.vert.simul cum fructibus.nu.2. 378
Titulus. De titulo poss.in for. posit.acto. in glo.item quòd præfatus. num. 1. 128
Titulus pro suo quam efficaciam habeat.in for. posi.actor. in gl. item pro sua.num.1. eod.
Titulus pro suo habet annexam iustam causam. in for.capitu.acto. in gl.pro sua nu. 1. 139
Titulus an præsumatur ex longa possessione, in præscriptione rei singularis. in for. li.pro hær.vel re sing.diui.in gl.communiter. nume.6. 478
* Titulorum materia.for.resp.rei.versic.præscrip.et si titulus solus regula non transfert dominium, nisi sequatur traditio fallit tamen, vt for.lib.act.rea vers.iure dominij nu.31. 22

* Torturæ

* Torturæ an requirantur plura indicia, copulatiuè.in for.inqui. in gl 1.num.17. 489
Tractatus vnus an sufficiat.in alienatione rei ecclesiasticæ.in for. lib.in act.rea.in glo.veris,ac legitimis. nu. 50. 84
Cætera vide suprà in litera S.in vers Solemnitatis.
Traditio an sit necesse quod fiat ab eo à quo præscribens causam habet,an vero sufficiat, si fiat ab alio.in for.resp. rei conuen.in gl.præscriptionis.nu.13. 108
Traditio causæ possessionis ad præscriptionem prædictam est necessaria.ibi nu.14. eo.
Traditio vacuæ possessionis ad inducendam præscriptionem, vel transferendum dominium an sit necessaria.in for. posi.acto.in glos.item quod præfatus.nu 8. 129
Traditio rei venditæ quid operetur,in for.lib.in causa vend.in gl. vendidit & tradidit.nu.5. 339
Traditio an probetur facta possessionis, si in instrumento venditionis sint hæc verba,tradidi & transtuli ibid.nu.2.
Traditionis materia for.lib.act.rea. ver. iure dominij.nu.23.
Traditum quando aliquid dicatur.in for.lib. in act.rea. in gl.iure dominii.nu.28. 21
Transactio. Quantumcunque petitio prosecutio, & sententia seu transactio, fuerint generales,tamen aliquando non præiudicant transactio,fuerint generales, tamen aliquando non præiudicant io omnibus.in form.lib.quo agi. ad pœn.ex compro. in gl.poni facietis num.2. 255
Transactio & pactum an differant,& quid sit conuentio,quid treuga, quotuplex treuga, & quid transactio. in for.lib. quo agi. vt pacta seruen.in gl.transactiones nu.1 3 4.& 5. 334
Transactio an possit esse gratuita.ibid.nu.6.
Transactio quot modis vestitur.ibid.nu.7. eod.
Transactio fieri non potest,super præbenda,vel ecclesia.ibi.nu.12.
Transactio cedentis, an noceat cessionario.in for.li.in causa vend. in gl cessit & mandauit.nu.10. 343
Transactio vel sententia facta inter vasallum & extraneum,an præiudicet domino in for.lib.quo agi.ad re.feu. in glo. nec superstitibus.num.31. 323
Transactio simplex facta ab vno ex reis credendi,an noceat alteri. in for.li.cont.plu.reos deben.in gl quilibet ipsorum.nu 9. 357
Transigere quæ personæ possint. in form. libel.quo agit.vt pacta ser.in gl.transactiones num.10. 335
Transigi super quibus possit.ibid nu.11. eo.
Transigi non potest super alimentis relictis,nisi accedat iudicis authoritas.in for.lib.pro leg.rei sing.in gl.1.nu.140. 446
Translatio legati quot modis fiat.in for.lib.pro leg rei sing in glo. 1.num.166. 484
Transmissio hodie fit æqualiter, tam per emancipatum quam per suum.in for.lib.pro hære.ab intesta. in gl. 1.nu.4. 470
Speciale est in infante,quòd per eum transmittatur hereditas non adita.ibid.nu.5. eod.
Is in quem facta est transmissio semel si decedat non adita hæreditate,an eam transmittat ad suum hæredem.ibidem.numero.7. eod.
Transuersalium hæreditas non adita, non transmittitur.in for.lib. pro her.ab intesta.dela.in gl.1.nu.6. eod.
Trebellianica. De trebellianica vide in for.lib. pro leg.rei sing.in gl.1.num.2.& 3. 437
Trebellianica quid contineat. in for.lib. quo agit.ex subsli.in glo. per fideicommissum.nu.6. 468
Treuga quid sit,& quotuplex.in for.li.quo agit.vt pacta internen. in gl.transactiones.num.1.cum seq. 334
Tunc dictio. extremitatem temporis denotat. in for.capi.quando testes in gl. tunc. & ibi additionem vide. 143
Turbas animo suum conseruandi an cadat in pœnam turbantium,in for.lib.pro turba.pos.in gl.animo.nu.1. 430
Turbans,& turbatus quando probarunt de possessione, quid agendum vbi suprà in gl ad cessandum.nu.4. 431
Turbantis,an sit necesse probare dolum,vel culpam tantum.si agatur ad pœnam ex statuto, pro turbata possessione, vbi suprà in gl.& nititur num.1. 430
In prædicto casu quid iuris quando agitur interdicto vti possidetis.ibid.num.3. eod.
Turbator alienæ possessionis ad fructuum, restitutionem tenetur. in for.lib.pro turb.pos.in gl.fructus.nu.1. 430
Turbato possessione,quot modis succurratur. in for.lib pro turb. poss.in gl.1.num.2. 417
Turbare vt quis dicatur, an sit necesse quòd contendat se possidere,vbi suprà in gl.ac præsentialiter.nu.2. 429
Turbare possessionem, & turbare personam possidentem paria sunt.vbi suprà in gl.& nititur.num.1. 430
Turbare dominum & possessorem, aut eius colonum paria sunt, vbi suprà in gl.eiusque num.2. 430
Turbatio. Materia turbatæ possessionis est frequens.in for.li.pro turb poss.in gl 1.nu.1. 417
Si agatur pro turbata possessione ex statuto vt dimidium pœnæ applicetur parti, & dimidium fisco, an agatur ciuiliter,vel criminaliter.ibid.num.4.
Turbatio qualiter fiat vbi suprà in gl.ac præsentialiter.nu.1.
Turbatæ possessionis quando agitur,quot petantur.in form.libel. pro turb.pos.in gl ad cessandum.nu.1. 418
Cætera vide suprà in litera A,in vers Actor,& in litera P,in versi. Petitorium.
Tutela. Species tutelæ ex ordine defertur. in form.lib.quo agi.ad red.rat.tut.in gl.s.nu.1. 395
Tutela quando finiatur. in for.lib. quo agi.ad red.ra. tut. in gl.ad ætatem num.1. 319
Tutela pendente, an possit quis compelli reddere rationem,vbi suprà in gl.debitam.num.1. eo.
Tutor & curator differunt.in form.intello. super legitima persona in gl.legitimum tutorem.num.1. 103
Tutor & curator ad negocia inuicem æquiparantur, & loco duorum reputantur, non tamen possunt vendere nec alienare bona pupillorum,nec minorum nisi ex causa legitima, ac iudicis accedente decreto. in form.lib.quo agi.ad red. rat.tut.in gloss.& executores.num.11. 326
Tutor vel curator cui defertur iuramentum,an cogantur iurare. in for.resp.rei conuen.in glo.iurisiurandi. nu.6. 125
Tutor pupilli & curator adulti,potest iuramentum deferre, & referre.in for.intra quod præsta.&c.in gl.dicit.nu 2. 197
Tutor falsus reddit sententiam nullam.in for.sent.diffin.in glo.1. num.16. 208
Tutor datiuus non habet locum existentibus tutore testamentario & legitimo.in for.lib.quo agi.ad red.rat.tut.in gl.1.num.3. 319.
Tutor an possit dari in minus solemni testamento, vbi suprà. in gl. in suo vltimo testamento.nu.1. 319
Tutor cuiuslibet speciei, an statim possit administrare alio non requisito,ibid.num.8. 320
* Tutor rem pupilli alienando, an dominium transferat,for.lib. act.rea.vers.iure dominij nu.30. 21
Tutor an teneatur facere inuentarium ante aditam hæreditatem. ibid.num.10. eod.
Tutori sufficit dicere se inuenisse talia bona in inuentario.ibid. num.14. eod.
Tutor an possit se defendere cum inuentario imperfecto, quod tamen protestatus erat se perfecturum si res reperisset ibidem. nume.17. eod.
Tutor agens & inuentarium producens, an debeat aduersario dare copiam.ibid.nu.18. eod.
Tutor vel similes turbantes nomine alterius,an excusetur.in for. lib.pro turba.pos.in gl.animo. nu.4. 430
Tutor decernendus si sit ex vna ciuitate,& bona sint in alia ciuitate vter iudex decernet.in for.lib. quo agi.ad ra.tut.in gl.eidem loco.num.2. 323
Tutoris datio facta puberi,non valet.ibid.nu.1. eod.
Tutoris datio qui non sit de iurisdictione iudicis decernentis,non valet.ibid.num.4. eo.
Tutoris auctoritas in alienatione rei immobilis non sufficit,sed necessarium est etiam decretum iudicis.in for.lib. in act.rea.in gl.veris,ac legitimis. nu.7. 18
Tutores appellantur quasi tuitores.in for.lib. quo agi.ad red.rat. tut.in gl. suos tutores.num.1. 323
Tutores, & curatores pupilli, vel adulti, tenentur ipsi alimenta præstare de eorundem pupilli, vel adulti patrimonio secundum quod eorum facultates patiuntur.in form.libel.pro leg.rei sing.in gloss.1.num.141. 446
Tutores plures testamentarij,an teneantur insolidum reddere rationem.in form. libel.quo agi. ad red. rat. tut. in gloss.debitam. nume.3. 319
Tutores plures diuersi fori, qualiter conueniantur.ibid.nu.4. eo.
Tutorum quot species sint.in for.lib. quo agit. ad red.rat. tut.in glo.

glo,t.num.1, 319
Ex pluribus tutoribus vel curatoribus, an quilibet habeat administrationem in totum.in for.lib. quo agi.ad red.rat.tut. in gl. & curatores.num.1. 314
Ex pluribus tutoribus, potest contutor offerre satisdationem pro sua parte, & quod conueniatur contutor pro sua.in for.lib.contra plur.reos deben.in gl.quilibet.nu.5. 157
Tyrannus faciens carcerare aliquos non homines qui sunt iurisdictionis suæ, an propter hoc possessionem iurisdictionis acquirat,in form.libel.in act.confes.in gl.plenam.num.21. 269

V

Vagabundi non habentes certam domum,vbi citentur,& quãdo in for.respon.rei conu.in gl.in termino.nu.11. 91
Variatio detestanda. in l.cum.te. per illum text. vbi Cast.not. C. de inof.test.
• Valisia remissa hospiti quæ restituitur aperta, for.lib. act.real, vers.& in florenis nu.31. 33
• Valor qualiter probetur in for.lib. in act.rea.in glo & in florenis.num.21.
Vasa vinaria non veniunt in legato vini. in for.li. pro leg.rei sing. in gl.1.nu 85. 444
Vasallus an pro domino vel contra dominum testis esse possit.in for.inra.testi.in gl.protestante.nu.17. 136
Vasallus an teneatur adiuuare dominum facientem guerram imperatori.in for.lib. quo agi. ad re. feud. in gl.contra debitum. num.2. 306
Vasallus habens duos dominos diuersis temporibus acquisitos facientes ad inuicem guerram an teneatur alterum contra alterum adiuuare.ibid.num.2. eod.
Vasallus an teneatur adiuuare dominum facientem guerram contra propriam ciuitatem.ibid.nu.4. eod.
Vasallus an teneatur adiuuare dominum facientem guerram iniuste ibid.nu.6. eod.
Vasallus an teneatur proprijs sumptibus adiuuare dominum.ibi. num.7. 307
Vasallus pro domino perdens equum, an habeat regressum contra dominum,ibid.nu.9. eod.
Vasallus bannitus à rege. & priuatus re infeudata, quam postea alij concessit,in feudum,post restitutionem, an possit vendicare rem infeudatam secundo.ibid.nu.10 eod.
Vasallus an sit liber à iuramento fidelitatis,bannito domino.ibid. num.11. eod.
Vasallus habet ius reciprocæ charitatis & reciprocæ obligationis apud dominũ & principem, sicut filius apud patrem & matrem apud filium,nam vasallus tanquam filius debet fidelem reuerentiam & obedientiam suo domino exhibere, vbi suprà in addi. mea sub litera B,incip.adde quòd vasallus. eod.
Vasallus & dominus,tenentur sibi inuicem ad alimenta.in for.lib. pro leg. rei sing.in gl.1.nu.117.& 121. 446
Vasallus dominum defendere tenetur.ibid.nu.117. eod.
Vasallus denegans alimenta domino priuatur feudo. ibidem.numero.119. eod.
Vasallus & dominus sunt reciprocè obligati. ibid. numero.122.
Vasallus si priuetur feudo an expensæ vtiles & necessariæ, sint repetendæ.in forma libel.quo agi.ad re.feu.in gloss. nec superstitibus.num.15. 330
Vasallus quibus & eius casibus & eius hæres priuentur feudo.ibi. num.17. eod.
Vasallus,an possit feudo imponere seruitutem rusticam vel vrbanam ibid.nu.19. eod.
Vasallus an possit compromittere, vel transigere de feudo.ibid. num.20. eod.
Vasallus in consortem sine voluntate domini potest feudum alienare.ibid num.22. eod.
Vasallus an possit alienare feudum in quemuis agnatorum, vel eiusdem vel diuersi gradus.ibid.nu.23. eo.
Vasallus non petens intra annum inuestituram, si hæredi domini exhibeat debita seruitia, an possit priuari feudo.ibidem.numero 23. 289
Vasallus an habeat regressum contra dominum, re ab extraneo euicta ibid.nu.32 314
Vasallus amittens clandestinè rem feudalem,an habeat regressum de euictione contra dominum.ibid.nu.33. eod.
Vasallo decedente,ad quos per successionem feudum transferatur.ibi.num.4.
Vasallo decedente sine filio masculo, ad quem pertineant fructus rei feudalis.ibid.nu.10. eod.
Vbertas quæ sit,& quæ sterilitas.in for.libel. quo agi.ad ficti præsta.in gl inuestiuit nu.15. 380
Vectigal,vide suprà in litera E,in ver.Exigens.
Velo leuato. De significatione istorum verborum, vide in for.lib. in act.rea.in gl.summarie nu.14. 62
Vendens rem duobus, debet puniri pœna falsi. in for.lib. in act. hypo.in gl.sub eadem obligatione.nu.19. 408
Venditor quando possit esse testis emptoris. in for. oppo. contra test.in gl.in facto eorum.nu.2. 163
Venditor coactus rem vendere per sententiam si non percepit precium ab emptore,qua actione agat ex vendito,vel in factum,ex sententia in for.exec.sen.diffi.in gl.faciendo nu.1. 212
Venditor tenetur rem tradere emptori.in for.lib. in causa vend. in gl.constituens ex tunc.num.1. 344
Venditor nominis & hæreditatis, ad quid teneatur, vbi suprà in gl.promittens nu.3.
Venditor hæreditatis tenetur satisdare. de facto suo tantum.videlicet quod totum quod ad se peruenerit restituet emptori.ibid. num 6. eod.
Venditor promittens defendere ad quid teneatur. in for.libe. in causa.vend.in gl.& legitima.num.1. 347
Venditor an possit venire contra iuramentum, petens rescissionem contractus ex defectu precij, vbi supra in glos. & sub eius iuramento num.1. eod.
Venditor an teneatur emptori tradere vniuersos fructus, vbi suprà in gl fructus.nu.1. 350
Venditor in venditione rei non tenetur nisi specialiter, expressum sit,seruitutum discontinuam emptori præstare.in form.lib. pro leg.rei sing.gl.1.num.63. 442
Venditore constituente se nomine emptoris possidere,probatur traditio possessionis cuiuslibet.in for.posit.acto.in glo.item pro præfatus num.5. 129
Venditore constituente se nomine emptoris precario possidere, probatur traditio,solius possessionis ciuilis.ibid.nu 6. eo.
Venditio dissoluitur per contrarium dissensum. in form.libel.in causa vend in gl.1.nu.2. 337.
Venditio præsumitur simulata venditore probante de deceptione vltra dimidiam iusti pretij.ibi.nu 3. eod.
Venditio quotuplex sit,vbi suprà in gl. vendidit.nu.2.& 3. 339
Venditionis substantialia, an possint committi in emptorem & venditorem.ibid.nu.4. eo.
Veneti non recognoscunt superiorem. in for.prod.instru. in glo. exhibens.nu.ib.in fi.& ibi vide additio.meam, sub litera G.incipit.Venetiarum. 175
Verbum mactare, non semper significat interficere, sed propriè punire& malè tractare.in for.inquisit.in gl.debita forma,in addi. mea sub litera A,incip iudex,ver.Decepit etiam. 338
Verbum dominij, simpliciter positum in libello, refertur tam ad directum quam vtile, in for.lib. in act.rea.in glo iure dominij nume 34. 22
• Verbum relinquo,form.libel.pro lega.rei singu. ver.coram.post num. 47. 441
Verbum pono, est simpliciter dispositiuum & affirmatiuum eius quod ponitur ex parte ponentis. in form. posit.act. in gloss. ponit.nume.1 125
Verbum simpliciter,quid importet.in for. positio acto.in glo.simpliciter num.1. 128
Verbum pertinere, largam habet significationem. in form. sent. diffi.in gl.pertinere.nu.1. 215
Verbum assertum,quid importet. in for.appe.à sen.diff. in gl.occasione.nu.1. 219
Verbum pleno iure,denotat plenitudinem dominij, vel illius iuris quod in libello deducitur.in for.lib.in act.confes.in gl.pleno iure.num.1 261
Verbum concedere quid importet.vbi suprà in glo. plenam. numero.3. 268
Verbum tradidit, in materia dotali quid importat.in for.lib. quo vxor agit ad dot.in gl.pedit.& tradidit.nu.1. 289
Verbum tradidit,in instrumento appositum,an probet traditionem.in for.lib.in cau.vend.in gl.vendidit.nu 3. 339
Verbum licentia,per se sumptum, quid importet. in for.lib. quo agi.

agi.ad red.ra.tut.in gl ac executores.nu.14. 316
Verbum solutionis, trahitur ad omnem liberationem.in for.resp. lib.in act.hypo.in gl.exceptionem.solutionis 415
Verbum relinquo adiectum certæ rei, vel quantitati non traditur ad institutionem.in for.lib.pro leg.rei sing.in gl.1.nu.67. 441
Verbum promisit, quid importet.in for.lib. contra plur. reos deben.in gl.intercesserunt,nu.2. 358
Verbum perueniat, an sit directum, vel obliquum.in for.libe.quo agi.ex subst.in gl.compendiosè nu.31. 466
Verbum pertineat, an sit directum, vel obliquum.ibi.nu.32. eo.
Verbum accrescat, an sit directum, vel obliquum.ibid.nu.33. 467
Verbum moriatur quid importet.ibid.nu.34. eod.
Verba, sine liberis, adiecta, verbis compendiosæ, quid importent. ibid.num.10.12.13.15.16. 464
Verba, ex suo corpore, & legitimo matrimonio procreatis, quid importent. in for.lib. quo agi.ex subst.in glo. ex suo corpore. nume.1. 504
Verba, sine figura iudicij, tantum valent, quantum summariè & de pleno.in for.lib.in act.rea.in gl.summariè.nu.1. 61
Verba sine figura iudicij, non auferunt citationem.ibidem numero.3. eod.
Verba, sine aliqua iuris solemnitate, an differant à verbis sine figura iudicij.ibid.nu.15. 60
Verba, sommariè de plano, &c. quid significent.ibid.nu.11.
Verba, velo leuato, quid significent.ibid.nu.14. 60
Verba domina & vsufructuaria, quid importent. in for.libe.quo vxor agit ad do.in gl.donec vitam.nu.5. 299
Verba, ipso facto, & ipso iure, an inter se differant, & quorū sint effectus in for.lib.in caus.spo.poss. in gl.ipso facto.nu.1. 422
Verba, iure cuiuslibet alterius vltimæ voluntatis, quid importent in form.lib.pro leg.rei sing.in gl.valere debeat.nu.17. 438
Verba, citra reuocationem, inducunt protestationem de non reuocando procuratorem in for.oppo.contr.testes, in gl.citra reuocationem.num.1. 160
Verba posita in instrumento, tradidit & transtulit, an probent traditionem factam possessionis.in for. oppo.acto. in gl.item quod præscriptus num. 2. 118
Verbum solum præsentis temporis non potest operari, vt testamentum per natiuitatem postumi valeat, vt codicillus. in form. libe.pro leg.rei sing.in gl.nec valet.nu 1. 453
Verba vniuersalia quid importentes & quomodo à generalibus non differant. for.lib.pro leg vers.coram.num 447.& vide deci. consil.5 t.num.15.17.19.lib.1.
Verba enunciatiua prolata in vltima voluntate, an inducant dispositionem.in form.sent.diffin.in gl.visaque litis contestatione. nu.5. 212
Verba enunciatiua propter se principaliter prolata, an disponant. ibi.nume.6. eo.
Verba enunciatiua prolata in contractibus, an inducant dispositionem ibid.num.7.
Verba enunciatiua pro lata in rescriptis, an inducant dispositionem.ibid.num.8. eod.
Verba enunciatiua prolata in actis, an inducant dispositionem. ibid.nume.9. eod.
Verba sequentia præcedentem intentionem declarant.in form. appel à sen.diffi in gl.occasione.nu.3. 219
Verba liberatoria sunt ad rem, non ad personam referenda, cum agitur pro liberatione seruitutis in for.lib.in act.nega. in gl dictamq; domum.num.1. 274
Verba de futuro non disponunt in form.lib.quo agi.ad resti.in integ.in gl.eundem Simo.nu.1. 377
Verba directa compendiosè, quæ sint.in form.lib.quo agi.ex substi.in gl.compendiosè.num.5. 493
Verba obliqua quæ appellentur.ibid.nu.6. eo.
Verba communia quæ sint.ibid.nu.7. eod.
Verborum prolixitas à iure respuitur. in for.libe. in act.rea.in glo.1.num.4. 10
Verbis compromissi colligitur, qualis sit potestas collata.in form. lib.quo agi.ad pœ.ex compro. in gl. terminandi.nu.1. 349
Veritas non indiget adminiculis, sed solis suis terminus est contenta.in for.lib.in act.rea. in gl. summariè.nu.18. 63
Veritatis enucleatio contra Io.Glossatorem, in c.relegentes in 30. q.3.in for.inqui.in gl. debita in addi.incip. indea.litera A. 507
Vicarius quis appelletur. in for. in act.rea.in gl. nec non domini. numero.1. 14
Vicinus an possit aliquid de nouo facere in pariete, [illegible] lere ædes suas in for.lib. pro hær.diui. in gl. & in [illegible] addi.sub.litera A, incip.pariete. 516
Vitricus potest esse tutor & curator sui priuigni. in for.lib. quo agi.ad red.rat.tu.in gl.& curatores.nu.3. 324
Victus victori an semper in expensis sit condemnandus. in for.lib. in act rea.in gl & expensis.nu.12. 56
Vidua cui testator alimenta reliquit, an teneatur in domo operari.in for.lib. pro leg.rei sing.in gl.1.nu.107 445
Vilitas & paupertas testi obijcitur.in for.iura.testi.in gl.protestante num 25. 156
Vinum legatum, debetur de eo quod est in patrimonio.in for.lib. pro leg. rei sing.in gl.1.nu.84. 444
Cætera vide supra in vers. Vasa.
Violentia an impediat matrimonium. in for.lib. quo vxor agit ad do.in gl.matrimonium.nu 19. 287
Violentia & rapina sunt exosæ legibus.in form.libel. in caus.spol. spo.in gl.1.num.1. 419
Violentia quotuplex sit.ibi. 2. eod.
Vir & vxor non possunt vno & eodem tempore leuare. in for.li. quo vxor agit ad do.in gl.matrimonium.nu.13. 287
Vir & vxor simul alienan.vel emen.form.libel.actio.real.versi.veris num.79.
Viro vergente, ad inopiam, an mulier teneatur repetere dotem suam, maximè contra extraneos possessores.for.lib.quo vxor agit ad do.in gl.vxor, q.domini Thadei.nu.10. 281
Vitam amittens an possint testari.in for.inqui., in gl. transeat in exemplum, nu 3. 540
Vitium litigiosi quomodo contrahatur.in for.resp. rei in gl. exceptionem litis.nu.3. 104
Vitium litigiosi non committitur in re, qua actum est hypothecaria actione.ibid nu.3. eod.
De vitio & defectu seu falsitate repertis in re vendita, in for.lib.in causa vend.in glo perticarum, nu 2.& 3. 342
Vituperatio, abrasio, & cancellatio instrumenti, quando noceant instrumento, in for.opp.contra instr. in gl.tum quia. nu.1. 184.
Viuere quilibet præsumitur vsque ad centum annos. in form. lib. quo pet.hær ex testa.in gl. possidebat.nu.2. 46
• Viuere, an quis præsumatur vsque ad centum annos.form.lib.ex testa.vers. possidebat. 466
Vniuersitas quælibet, an habeat generalem iurisdictionem. in for. lib.in act.confes.in gl plenam nu.9. 268
• Vniuersitatis materiam, vide form.libel. confesso. versicu. plenam.num.9.
Vniuersitas vel commune potest agere, & excipere pro sibi subdito, cui inferatur molestia ab alio communi.in for.lib.in act.negato in gl.dictamque, nu.2. 274
Vniuersitas ex mutuo obligatur. in for.lib.in act.hypo. in glo mutuo num.2.& 3. 391
• Vniuersalium dictionum materiam.vide for.li.pro leg rei singu. vers.1 nu.155.vbi plura de verborum generalitate, quando patiatur restrictionem, quando non 447
Volens respondere absolutè, non diuisim, auditur, quia non cogitur.in for.posit.acto. in gl.ponens.nu.1. 128
Volens post terminum respondere positionibus, & sic moram purgare, an audiatur, item volens post tempus ponere. in for.excip. contra posit.in gl.1.quia.nu.2. 233
Volens agere ad rem singularem hæreditariam potius debet agere rei vendicatione, vel publi.quam peti.hæreditatis in for.lib. pro hære.ab intesta.dela in gl.1.nu.9. 471
Votum.an impediat matrimonium.in for.li.quo vxor agit ad dot. in gl.matrimonium.nu.7. 286
Vsitatus De vsitato.in for.lib.in act.hyp. 391
Vsque. De hac dictione vsque, vide supra in litera D, in versi.Dictio vsque.
Vsucapio quid sit, in for.lib.in act.real.in glo.iure dominii vel quasi.num 54. 24
Vsus, vsusfructus & habitatio qualiter inter se differant.in for.li. pro leg.rei sing.in gl.1.nu.57. 441
Vsusfructus à fructibus non differt.in for.lib.in act.rea in gl.& reditibus.num.2. 48
Vsus fructus & reditus, an differant. in form. lib.quo vxor agit ad do.in gl.dedit & legauit.nu.3. 297
Vsusfructus finitur, morte, capitis diminutione, & longa præscriptione.in for.lib.pro leg.rei sing.in gl.1.nu.58. 441

Vsus-

INDEX.

Vsusfructus quæsitus patri ex persona filij, cuius morte extinguatur. ibid. 59.

Cætera vide suprà in vers. vsus.

Vsufructuarius cui facta est à testatore liberatio de ratione reddenda. an teneatur nihilominus non obstante tali liberatione reddere. in for. li. quo agi. ad red. rat. tut. in gl. analogistas, versi. idem crederem in vsufructuario. 329

Vsufructuarius an teneatur ad taleas & indictiones, in form. lib. quo vxor agit ad do. in gl. dedit & legauit. nu. 6. 297

Vsufructuario decedente an fructus illius anni, sint hæredis vsufructuarij, an dominij ibid. nu. 8. eod.

Vsufructuarius vti non potest, nisi præstita cautione de vtendo & fruendo arbitrio boni viri. in for. lib. pro leg. rei sing. in glo. 1. nume. 51. 441

Vsufructuarius percipiēs fructus ante præstitam cautionem, quando illos suos faciat. ibid. nu. 55. eod.

Vsufructuario cautionem non præstante potest proprietarius rem auocare. ibid. num. 54 eod.

Vsura quam faciunt Asten. & Placentini, form. lib. societ. vers. societ. num. 5.

Vsuræ an omni iure sint prohibitæ in for. lib. in act. hypot. in glo. sine aliquam num. 1. 2. 3. & 4. 394

Et cui spectet causæ huius cognitio. form. declin. iurisd. vers. nec fuisse num. 8. 77

Vsurus instrumento falso, si protestetur coram iudice se velle ipso instrumento vti in quantum sit verum & non aliter, an excusetur. in form. lib. quo agi. vt rescin. sent. in gl. dolosè. num. 2. 241.

Vtens falso instrumento quando incidat in falsum. ibid. nu. 1, eod.

Vtens aliquo iure debet eo vti cum omnibus qualitatibus & circunstantijs suis, in for. lib. in causa spol. pos. in gl. per vestram. num. 4 423

Vti possidetis. Quid attendatur in interdicto vti possidetis. in for. lib. pro turb. pos. in gl. animo & intentione. num. 2. 430

Vtile per inutile non debet vitiari. in form. lib. in act. hypo. in glo. ac restituere, num 9. 396

Vua est fructus industrialis. in for. lib. in act. rea. in gl. simul cum fructibus. num. 8. 47

Vulnera non mortalia illata à pluribus socijs, si iudicio medicorum simul iuncta erunt mortalia tunc omnes socij puniuntur. in for. inqui. in gl. pluribus percussionibus, in addit. mea sub litera A, incip. percussionibus. 531

Vxor cui est legatus vsusfructus, an teneatur satisdare sicut alii legatarij. in form. libel. quo vxor agit ad do. in glos. dedit & legauit. nu. 4. 297

Vxor vsufructuaria, an teneatur pro rata ad debita ibidem. nu. 5. eodem.

Vxor ex legato dotis quid commodi habeat, in form. lib. pro lega. rei sing. in gl. 1. num. 65. 448

Vxor an possit facere rotum sine consensu viri. in form. lib. quo vxor agit. ad do. in gl. vxor. nu. 1. 280

Vxor an aliquando possit dotem repetere pendente matrimonio. ibid. num, 7 eod.

Vxor an sibi præiudicet consentiendo alienationi rerum sibi obligatarum pro dote, vbi suprà in gl. 1. nu. 1. cum seq.

Vxor quando sequatur forum viri. in for. lib. quo vxor agit ad do. in gl. dictæ dominæ Margaritæ. nu. 5. 291

Vxore præmoriente ante secundum virum, ex quo non suscepit filios, sed bene relictis ex primo, & stante statuto in terra secundi de lucranda tota dote, qualiter fiat. ibi. nu. 6. eod.

Vxore mortua superstitibus patre & liberis, an competat actio ad do. in form. libel. quo vxor agit ad dot. in gloss. procuratorio nomine. num. 3. 279

Vxoris non fit restitutio marito, quando timetur de eius sæuitia. in for. lib. in causa spolia possess. in gl. ad reintegrandum & restituendum. num. 6. 425

Cætera vide suprà in litera C, in ver. Commertium, & in litera D, in vers. Vti.

FINIS.

IOANNIS PETRI FERRARII PAPIENSIS, IVRISCONSVL. CLARISS.

Practica nouiter Illustrata cum nouissimis aditionibus in marginibus paginarum positis Prestantiss. I C.D. Theodori Medæ pariter Papiensis, dimissis alijs aditionibus suo loco, ptout hactenus erant & sunt.

Aditiones nouæ in margine habent litteras A, & sic maiusculas, antique habent litteras a, & sic minusculas.

PRÆFATIO.

a QVONIAM A vita breuis, ac incerta qua fruimur, sensusq; hebes, negligētiæ torpor, multimoda diuersorū occupatio, nos pauca scire permittūt, &
b quæ plerūque sunt scita iugiter, excutit & euellit fraudatrix B obliuio, memoriæ inimica. Necessarium fuit, vt prouidentia diuina in remedium īfirmitatis humanæ litterarū vsum mortalib. exhiberet. ut per illum quæ gesta sunt & geruntur, cōseruarentur in æuum nisi enim ipsa diuina natura Philosophos produxisset antiquos, quorū beneficio plura insinuata sunt posteris quib. gaudemus & eorū imitamur inuenta, vnde meritò ritus eorum colēdi sunt à quibus tanti boni initia fluxerūt. Qua de re animaduertens ego Io. Pe. de Ferra inter legū doctores minimus filius q. egregij doctoris D. Augustini ciuis inclytæ ciuitatis Papiæ, quòd diuitiarū & fortunæ gloria fluxa atque fragilis est virtutum aūt gloria clara, æternaq; hī, quodq; ēt nulli nato præclusa est via aliquid inuentis adijcere, cùm ipsa veritas nondū sit occupata, sed ex ea multū futuris relictum est, proposui sequi eximii Catonis exemplum, qui 86. agens annum, vt ne memoriam tardiorem, aut laterum infirmitatem, aut quassatam carnem, aut membra torpētia, aut linguam impeditam quisquā animaduerteret, græcis literis post latinas appetijt erudiri, Et cum sibi eloquentiæ gloriā comparasset, id egit vt iuris quoque ciuil. peritissimus haberetur: & in mei aliqualem memoriā, ac Manfredi filij mei, necnō procuratorū, & notariorū dictæ ciuitatis Papiæ doctrinā, pñs opusculum modernæ iudicialis practicæ aggregare. sub breuiori, & clariori compendio quàm fieri mihi possibile fuit, vt eo mediante facilior via sit singulis capere in biēnio, ad qđ quærendū antea difficile peruenire fuerat in decennio. Itaq; fratres & filioli prædicti alacri studio præ-
c sens opusculum sub memorabili noua ætate inchoatū c anno nunc currente 1400. quo anno mense Septembris natus est prædictus Manfredus filius meus gratiosè suscipite, curiosè plegite, & fructuosæ memoriæ commendate, vt digni efficiamini rempublicam vestro patrocinio gubernare, vt inquit Imperator in proœmio Iust. in si. inl. aduocatos. C. de adu. di. iu. Ampuiātes solicite ma-
d teriam iurgiorum, D per quæ Respublica lęditur, & plerunque confunditur, vt l. si quis ingenuam. §. in ciuilib. ff. de capti. & postli. re. Sed qm̄ pauci ad anno. 30. pauciores ad 40. paucissimi ad 60. perueniunt, & si tempora detrahantur dormitionis, ac infantilis & decrepitæ ætatis, paruissimum tp̄s restat alicuius fructuosę operationis. At secundum S. Tho. de Aqui. alius succedere debeat altior intellectus, nescio consulere alicui personę, nisi forsitan clerico, aut magno diuiti, quod in huiusmodi scientia gradum doctoratus ascendat, sed ad sobrietatem sapere sufficiat. gradus. n. iste redigit hominem de libertate in seruitutem, cū sumptu ēt magno q̄ritur & anxietate tenetur. Id̄ nos admonens Sene. inquit, Quāta dementia est, superuacua discere in tanta temporum egestate, & ex hoc tempore quod sufficere nec ad necessaria quidem potest, etiam si diligentissimè custoditum fuerit, maiorē partē i supuacua errogare. Deo gratias.

FORMA INTERROGATIONIS *fiendæ cum reo conuento actione reali.*

e CVM iure cautum sit q̄ agere intendēs E quæuis actione reali, prius requirere debeat, an reus conueniendus, sit illius rei possessor, vel etiam detentator, sup qua libellus est of-
f ferendus, ne illo nō possidēte, F seu detinēte frustratorie laboraret: Idcirco à vobis D. potestate vestroq; vicario ciuitatis Papiæ petit, & requirit Andrinus de la Corona suo pprio nomine, quatenus ex officio vestro, & omni modo, iure, uia, & forma quib. melius fieri po-
a test, interrogetis a in iure Ioan. de Oliarijs sub oīb. &
b singulis infrascriptis, interrogatum, respōdere cogatis b sub eius calumnię iuramento, & oīb. iuris remedijs. Pri-
c mò an dictus Io. teneat & possideat c petiā unam terræ cultæ positam & iacentem in loco Sartyranæ, quæ est perticarum 100. cui cohęret ab vna parte &c. Item an insolidum uel pro parte teneat, uel possideat ipsam petiam terræ. Item & pro quota & quanta illa tenet & possidet. Item quo iure & tit. dolo, uel culpa ipsam terram desierit possidere, & tenere. &c.

ADDITIONES.

g Interrogetis. Adde quo iure interrogatiunes G fuerūt inuente, Spec. in titu. de posi. §. 3. & ibi qualiter differant a positionibus. & per glo. in c. 1. de conse. in 6. per Host. in sum. eo. titu. per Pau. de Cast. consi. 300. in 1. impres. Adde q̄ est in cōsi. 347. in 1 s. uol. cōsi. nouorū. Io. Tho. Et

a *Vita breuis, vide eundem infra i libello quo agitur ad penā ex cōpromis. gl. si in si & habet sapientia, r. 2. in prin. Exiguū & cūtedio est tēpus vita nostra.*

b *obliuio memoria hunc locū citat Bouer. decis. 155. nu. 23. uide Aret. in l. qui patre col 2. de aq. hared Sylua nuptial li 5. n. 17. cir. si. Mandos. in trac qualites census n. 1 0. §. 5 quadragesimus secūdus. Mascar. de probat conclusi. 112. vol. 3. vnd. infert Bouer. decis. 292. nu. 5. q̄ si notarius negaret se esse rogatū d. instru. licet esset rogatus nō puniretur de falso ppter diuturnitatē tēporis, idē in sene si inrasset non esset rogatū ppter istā*

ratioaem Thom grā. voto 36. vbi etiam inteste & decis. 60. nu. 8. Ant. Tafera. in tract. notariorum excessus c. 17. nu. 4. & etiam in facto proprio de longinquo Alexan. cons. 7. nu. 9. vol. 4. Tiraq. de præscr. glo. 4. q. 42. & Senex qui dicit se recordari & postea dicit se non recordari nō dī varius. Rip. responso 23. in tit. de pbatio. & rescri. & in l. qđ iussit. n. 47. de re indica. Mascard. ī tit. de pbac. cōcl. 1 1 2 2. vol. 3.

c *Anno nunc curente 1400. & de anno 1413. nondum compleuerat vt dicit in libel. spol. pos. in gl. nobilem Lancel. unde apparet quod per tredecim annos insudauit circa præsens opus ergo esse multo faciendum.*

d *Per qua Respu. læditur, quam dispendiosam sit litigare Sylua. nupt. lib. 1. nu. 8. Tiraq. de retracta. legna. §. 8. glos. 7. nume. 20. Hypp. Bonacossa in tracta. de seruis uel famulis quæst. 266.*

e *Quauis actione reali, qua sit actio realis personalis & mixta Rober. Marant. in spec. aduoc. in 3. distinc. princip.*

f *Frustratorie laboraret istam praticam post l. qui petitorio. ff. de rei uendic. ponis gl. 5 rub. C. de rei uēdic. 1 fi. Ancha. 3 c. Abbate col. 1. ver. pratica de sent. & re indica. in 6. Ias. post Ang in § omnium nu. 99. Insti. de actio.*

g *fuerunt inuenti Iacob. de Arena in tract. posi. in princ. nu 36. Io. Bapt. Asin. in sua pract. §. 19. c. 24. nu. 7. & §. 19. c. 21. nu. 3. Id statutū loquens de positionib. non habet locum in interrogatorijs Castr. cons. 157. n. 2. vol. 2. Asin. d. c. 24. §. 10.*

Et qualiter & quib. interrogationib. iudex debet facere responderi, vide per Spec. in §. de fernit. ver. post lit. & in ver. sed q̄ritur. Et dic, q̄ interrogatio non est admittẽda, q̄ interrogantẽ non releuat. c. cū cōtingat, de offi dele. c. p tuas, extra de sim. firmat Ro. cōs. 249. & vide Spe.
b in ti. de interro. q̄ fiūt ante lit. cōte. Ber. Cogatis. Adde q̄ hr̄, infra verbo, quatenus ex officio vestro. An iudex post conclusū in cā possit interrogare, & vide Alex. de Imo in auth. q semel, in apost. C. de prob. vbi q̄ sic, & q̄ possunt fieri, & p Georgium Naiā. in repe. cle. sæpe. §. & q2. col. 22. in gl. in ver. interrogabit. & in col. 5. versi. 15. no. & ibi an ēt sup nō agitatis, & dicit q̄ sic alleg. Ant. But. in c. cū Ioā. & ibi Imo. extra de fid. insti & ibi Abb. & Ro. in l. admonēdi. col. 20. ver. & ad hoc. ff de iureiu. & qd̄ interrogationes fiāt ēt post cōclusū in cā, not. Ro. cōs. 373. & Alex. de Imo. in cōs. 43. in fi. in 4. vol. & in cō fi. 71. eo. vol. vbi in causis, & in quib. pceditur summarie
h iudex interrogat et ad instantiam partis ēt post conclusum in cā. Quod no pro statutis terrarū, in quib. disponetur, q̄ in oib. causis pcedēt summarie. &c. vide eundẽ Ale. in cons. 61. rol. 2. post principiū, vbi ēt in causis ciuilibus iudex. ēt parte absente interrogat, & post. cōclusū in cā. Verumtñ not. in pract. q̄ qñ interrogatio nō releuat, vel iudiciū esset finitū talis interrogatio fieri nō debet, ita Ro. in cons. 24. quinimò dicit Pa. de Ca. & ibi ēt dias in l. iudices. C. de iud. col. 2. ver. in tex. ibi, sæpius interrogare, q̄ qñ interrogatoria fierẽt circa merita causæ quis non tenetur rñdere, secus si circa præparatoria. Qd̄ intelligetur verū qñ fierent ante litis ingressum, secus qñ fierent post, per ea quæ dñt Doct. in d. c. cū Ioannes, & in l. 4. §. hoc aūt. ff. de dam. infec. & de materia, qñ iudex possit interrogare ad merita ante litem contestatam & post cōclusum in cā, vide p Frā. de Are. in r. j. de iud. post d. Ant. & alios, ibi, & per Fely. in d c. cū Ioannes. col. 4. vers. in tex ibi quoties, & vltra pdicta, quòd iu
i dex interrogat t post cōclusum in cā, adde Ale. de Imo. in consi. 53. col. fi. vers. & hoc pōt. in 1. volu. & Barba. in consi. 30. inci. scribit. &c. quidẽ viso processu. Fran. Cur. Adde Ale. de Imo. in l. 4. §. hoc aūt iudiciū. col. 4. ver. 3. adducit. ff. de dam. infe. Ias. in l. admonendi. in 21. car. in prin. ff. de iureiu. Fel. in c. ad petitionẽ. rol. 5. vers. & istis adde. de accus. Car. Flor. in cle. sæpe. & ibi Lanfran. de Oria. col. pen. vers. interrogabit. do verbo. sign. & Io. de Arno. in singul. 36. incip. tu habes text. pulchre Cast. in d. l. Iudices. num. 5. & alijs sequen.

¶ Cogatis. Adde quòd interrogatoria fieri pñt post litem contest. & post conclu. in cā. r. cum Ioānes, vbi Fely. de fid. Inst. Nat. cons 56. vbi declarat l. vbicunq;. ff. de interro. act. Bar. in l. qui petitorio. ff. de rei ven. dummodo interroget Iudex circa dubium eorum q̄ ante conc. in causa acta sunt. Hyp. sing. 155. Declara, vt per Rob. de ord. Iud. c. 13. nu. 28. Rom. consi. 176. Dec. in c. 1. secunda lectu. vbi Rip. 4. not. de iud. pulchre Bellon. consi. 59. nu. 6. & seq. cui adde eundem Dec. in rub. post prin. extra de proba vbi Doct. in apostil. dicunt hoc obseruari quod vsque ad sententiā interrogari possit, vt per Fely. d. Rub. de probat. in fi. Quam conr. intellige procedere super factis, vt ipsi dicunt antiquis iam allegatis, nō aūt super nouis articulis, quia sicut noua facta allegari non pñt post concl. in cā; ita nec super nouis peti potest partem interrogari: Doc. in d. c. cum Ioannes. & sic Dec. d. ca. 1. 2. le. col. 2. post med. bñ mutauit opi. q̄ iudex possit interrogare vbi æquitas suadet, & primo añ litis cōtest. 2. post litem cōte. & post concl. in cā, Quod maxime locū hẽt dicit in sūmarijs, in quib. ēt ad partis instantiā, post conclu. in causa iudex interrogare potest. Masuer.

c Teneat & possideat. Adde quòd conuentus ecci vendicatione nō tenet respondere de qualitate suæ possessionis, ita Pau. de Cast. in consi. 34. col. 3. in 2. vol. vers. sequitur videre. & consi. 169. incip. super primo dubio, in 1. vol. consi nouorum, & ibi, quòd si interrogetur in petitione hæreditatis, non tenetur rñdere an sit hæs ex testamento, vel ab intestato. Et adde, quòd interrogationi superfluæ, vel calūniosæ, vel aliter non admittendæ, quis non tenetur respondere, ita Ange. Are. in § actionum, car. pen. Insti. de actio. Francis. Cur.

h ad instantiā partis iudex tñ cogi non potest Marsi sing. 155. late allegat Ioā. Bap. Asia sup. § 23. limi. 20. n. 1.

i post cōclusum in causa qñ dicatur cōclusum in causa Io. Baptist. Asia. in sua practica, §. 23. c. 1. cū multis seq.

K eximia reuerentia. nā iusci. excellit oēs alias scientias. ut late ponit Cassa. in Cathalego gloria mundi in x. parte, in decima nona cōsiderat. & seq. ubi ponit de dignitate iuris ciuilis. & vigesimaquarta considerat. ponit q̄d doct. iuris ci. sunt multum honorandi.

l actione hypotecaria ista & alia exempla ponit D. Cuck. in tract. de mensiō te nu. 149. cum seq. post glos. & doctor. in §. illud quoque in auct. de triente & semis.

m q̄d met. caus. q̄d sit in rescripta glo. in l. 3. in verbo quoq; & in verbo munitus. C. quòd met. caus. quia datur cōtra quemcūque possessorẽ Io. Crisp. tit. de actio. nu. 32. Ias. in §. omniū nu. 6. & in § quodā num. 21. Inst. de actio. Rip. in cap. sæpe nu. 26. de restit. spoliat. Paris. cōs. 139. col. 2. vol. 4. Rui. cōs. 131. col. 1. vol. 1. Bapt. de S. Blasio in trac. actio. actione. 9. prima centuria.

S V M M A R I V M.

1 *Ius ciuile, & canonicum super exemplis fundatum est.*
2 *Doctrina iuris hodie est maleuolentia.*

AD declarationem præsentium interrogationum. cū Dei eiusq́ue Matris Virginis gloriosæ, cuius hodie vigiliam celebramus, auxilio & suffragio accedente: capio literam ibi, Cum iure cautū sit. Dic quòd istud ius hr̄ in l. qui petitorio. in prin. ff. de rei vin. & in l. qui
1 seruum §. in iure. ff. de interro. act. † Et quia de iusti. & iure tractaturi sumus, sciēdum est, quòd vniuersum ius ciuile & canonicum fundatum est super exemplis tā hodie quàm olim occurrentium casuum. nec immerito, quia, vt inquit Seneca, lōgum iter est per præcepta, breue, & efficax per exempla. Ex his. n. exemplis res fit magis clara & manifesta, vt in l. pretor. §. quoties. ff. de colla. bono. & Institu. de gradi. in §. hactenus, super quibus exemplis elicitæ sunt in iure quædam generales regulæ, vt ff de reg. iur. & extra eo. tit. per to. & etiam à legū Docto. eliciuntur multæ conclusiones generales, quæ a
2 plerisque summaria appellantur. † Sciendum est etiam,
k quòd peritia & doctrina huius iuris fuit olim k eximiæ reuerentiæ, sed hodie est maleuolentiæ, vt inquit Tullius, qui sic ait: Iuris ciuilis summo semper in honore fuit cognitio atq; interpretatio. quam ante hanc confusionem temporū, principes in ipsa possessione retinuerunt: Nunc vero vt honoris & omnis dignitatis gradus, sic huius scientiæ splendor deletus est, nec immerito, videmus. n. hodie plurimas prouincias, quæ legib. non vtuntur, sed vel statutis, vel consuetudinib reguntur, & hoc propter multifarias cauillationes professorū in hac sciētia, sola verò medicina vbique locorum retinet gradum suum. Sequitur in litera.

S V M M A R I V M.

1 *POssessorum requisitio in actionibus personalibus nō est vtilis nec necessaria*
2 *In actione in rem scripta, si agitur contra possessorem, idem seruatur quod in merè reali.*
3 *In actione mixta quò ad formam interrogandi attenditur modus & qualitas agendi.*
4 *In actionib. personal. quamuis expedit non interrogare possessorem, sed solum obligatum; tamen alia interrogationes sunt vtiles & necessaria.*
5 *Pro damno dato possunt fieri interrogationes.*

QVamuis actione reali. Exempla huius patēt in rei vin. vt d. l. q petitorio, & l. 1. C. do ali. iud. mut. ca. fac. cū si. & in l actione hyp. quæ realis est. vt l. &
l quæ nondum sunt. §. quòd dr̄. ff. de pig facit l. 3. §. est autem. ff. ad exhi. Similiter & in actione publica. vt in l. cū quib. & in §. si petenti & in §. in publiciana. ff. de pub. & in multis alijs actionibus realib⁹, de quibus habetur & not. Insti. de act. §. 1. & 2. Secus autem dico, si agēdum sit aliqua actione personali, puta actione depositi, vel cō
1 modati, aut pro socio, vel simili. † Nam in actionib.* per
* sonalibus non est vtilis nec necessaria requisitio possessorum, quia earum natura est vt persequantur personā. & non rem, vt l. actionum genera in §. 1. ff. de act. & obl. & in l. fideicom. in §. tractatum. ff de iud. & in l. 1. §. si hæ
2 ces percepto fundo. ff. ad Treb. Sed † quid erit in actio
m ne in rem scripta, puta in actione, m quod metus cā, vel ad exhibendum? dic quòd si agitur contra possessorem, idem seruandum quod supra dictum est in merè reali, vt in l. 3. in fi. cū l. seq. ff. ad exhi. & in l. metū. §. cum aūt. & l. si cum exceptione, §. in hac. ff. qd̄ met. cau. Deinde quæro, quid in actione mixta, vt famil. ercis. cōi diuid. &
3 finium regun. de quib. in §. quędam Insti. de act. † Respōdetur, attendendum esse modum & qualitatem agendi, quia in his actionibus diuersimodè agi potest, ideo iudicatur de eis, & proceditur quãque tanquam de personalib. quãq; tanquam de realibus. vt ibi no. per gl. & Dyn.

4 † Vnum

4 † Vnum tamen b est aduertendum, q licet præmiserim
b in personalib. actionibus nó expedire interrogare pos-
sessoré, sed solú obligatú, non credas per hoc persona-
c lib. actionibus c interrogationes esse superfluas, immo
dico quãplures esse vtiles & necessarias interrogatiões,
n maximè si agitur contra hæredé obligati, n nã interro-
• gabitur, • an sit hæres, & p quota parte, ut in l. 1. in prin.
5 & in l. qui interrogatur, cũ sim. ff. de interrog. act. † Item si agitur p dãno dato per seruum, vel aliud animal. fieri poterunt interrogationes, vt l. si quis in iure. & l. qui seruum. in prin. & l. si defensor, in fi. ff. de interrog. act. & in plurib. alijs casibus, quos enumerat gl. in d. l. 1. ver. est autem. ff. de interrog. act. Sequitur in litera.

• Personal. Adde diuisioné, ac declarationé p sonaliũ, realiũ, ac mixtarũ actionũ, per Ias. in Rub. ff. si cert. petat.

ADDITIONES.

a Et finiũ regundorũ. Adde quę scribit Hyer. de Móte in tract. fi. reg. inc. 38. iue. & cũ superiorib. num. 12. zilec.

b Vnũ tñ. Adde etiã q interrogari potest ante litem cõtestatã ad instantiam partis ille qui conuenitur vigore scripturæ priuatæ p eũ confectæ, an talis scriptura quæ producitur sit sua manu scripta, vt consuluit Ro. cons. 373. & not. Dec. in c. 8. nu. 15. de fid. inst. Ber. Lãdria.

c Interrogationes. Quid si reus interrogat, an possideat & respõderit se non possidere? actor põt petere se mitti in possessioné tanquã in possessioné a reo vacanté. no. An. in l. si ff. de rei vin. Spe. in ti. de interr. quę fi. ante lité cõte. §. 1. Bal in l. seruũ. §. q i iure. ff de interr. act. Adde, qñ hæres possit interrogari. Old. cons. 205. in fi. Ro. cons. 249. & late per Bald. cons. 292. & sequen. li. 1. & si reus negat se possidere, dic q possessio transfert in actorem absque alio libello, uel lit. cõtest. vt est gl. not. in §. illud quoque in iudicijs arbitramur. in gl. in ver. cõuentus. in Auth. de trien. & semis. quã cõmuniter Doct. sequũtur, & eius opi. aliquibus medijs cõprobat Ro. cõs. 71. & vide Spe. in loco alleg. Baer. Land.

Qua in materia l. siue. ff. de rei vẽdica. vide quæ scribit Deci. consi. sexagesimoquarto. lib. primo, vbi inter alia, quód Reus potest suam respons. reuocare in terminis d. l. si. etiam post litem contest. dummodo hoc faciat antequam Actor onus probationis in se assumpserit, & eum cõuicerit de mendacio, quam concl. declara, vt latius der. eũ ibi, vbi plura in foro vtilia congerit.

• An sit hæres. Adde quæ ponit Hostien. in summa tit. de iudi. §. fiunt aũt aliquando. col. j. & 2. Old. lib. act. for. e Ias. 5. Act. 5. tit. de pet. hær. Capel. Tolos. q. 19. Guid. Pap. q. 289. 2. dub. Arec. inst. de excep. a prin. & col. fin. post Car. in l. in l. si à te. § j. ff. de excep. rei iud. Nat. cõs. 13. 448. colu. pen. & sic fac. Ro. cons. 249. col. 2. vbi interrogari quis non potest, an sit hæres, nisi aduersus eum actio institui possit, Fel. in c. exceptioné. nu. 43. de excep.

SVMMARIVM.

1 Possidere, & detinere sunt diuersa, tamẽ contra utrãque competit actio realis.

2 VEL Etiã detẽtator. † Hoc ideo dicit, o q a aliud
o est ré possidere, & aliud detinere, vt probat in
l. stipulatio ista. §. hæc quoque. ff. de verb. obl.
& l. j. §. ad dipiscimur. ff. de acquiren. pos. & reales actio
p nes p dantur tã contra detinentem, quàm contra possidentem, vt in l. officium. ff. de rei vin. cum sim. & c.

SVMMARIVM.

• Reus conuentus si non possidet, vel sine dolo & culpa sui possidere desinit, absoluitur, secus si cum dolo vel culpa.

1 Frustratorié laborare. † Huius est ratio, q quia si
q apparet reũ non possidere sine culpa & dolo sui,
2 siue ante lité contest. siue post, deberet absolui, vt in d. l. qui petitorio, & in l. si aũt. in prin. ff. de rei vin. & l. si fundus. §. in vendi. ff. de pignor. cũ similibus. Vbi aũt desijsset possidere dolo vel culpa, tunc perinde condemnandus esset, ac si possideret, secũdum determinationem l. si culpa. & l. si is qui dolo. ff. de rei vin.

q uam interrogabitur an sit hæres, & hoc dẽt prius liquidari si negetur in quotum que iudicio Aret. cons. 32. consideratis iis col. 2. vers confirmatur. Pau. de Cas cõs. 301. quod dictũ pceptum sm antiq. impressio. Soci. cons. 51. col. 2. vers. 3 confirmatur vol. 1. Dec. in c. quia Gu n. 7. de iudic. ideo Paul. de Cast. sup. dat cautella qñ ex forma statuti hæres & eius debitor põt capi p debito. debet prius liquidari si tate hærede an sit hæres quam possit exercere ius exequtiuũ cõtra hæredé Nat. cõs. 430. nu 10.

ADDITIO.

Frustratorié. Adde q & iudex debet inuigilare, ne elusorij actus & frustratorij coram eo fiant, vt dicit Roma. consil. 366. Bern.

Cui Adde. quód idé not. Rom. cons. 67. col. fi. in fi. vbi doc. in apostil. & cons. 170. nu. 2. & q iudex supplet etiã nullo peten. in his quæ ex Actis colliguntur, teste Dec. in l. cũ quid. col. 5. nu. 26. ff. si cert. pet. eodé Ro. cons. 42. nu. 4. cons. 51. cons. 60. 69. no. 21. 224. nu. 5. & in specie, q iudicis officiũ esse debet, ne iudicia elusoria fieri cõtingat. idé not. Com. cons. 170. nu. 2. vbi ponit exépla, & d. cons. 67. nu. 5. vbi Apostil. loquitur de actibus frustratorijs inutilib. & qui redderent iudicium nullum, quód proprio iud. officio reiici possunt.

Frustratorie. Adde, q Iudicis interest, ne acta corã eo nulliter fiãt, vt no. De. in c. caussamq; col. j. de iudi. Neuiz. cons. 17. nu. 12. Hipol. in l. si quis ne quæstio. col. 3. ff. de quæst. Rum. cons. 67. col. vlt. 170. nu. 8. Accedit, q actus frustratorios & inutiles, & q reddunt iudiciũ nullũ, idé iudex ex officio repellere debet. Rom. cõs. 84. nu. 4. cons. 51. 60. 69. nu. 21. 224. nu. 5. supplet n. ex actis etiã parte non peten. Rom. cons. 227. col. 2. nu. 4. Aret cons. 48. nu. 6. Alex. consil. 186. ante fi. lib. 2. Dec. in l. nõ videtur sæpisse. nu. 4. de regul iur. Rom. cons. 51. fac. quæ no. Ias. in l. vbi pactũ. nu. 11. C. de transac. & dic, quód ad iudicem spectat veritaté discutere: non petitioné attédere, quod procedit quo ad diffinitioné causæ, nõ quo ad fundãda iurisdictioné in procedédo, teste Mising. cent. 2. obser. 9. vbi ponit declarationé Quid super nullitaté actorũ apparé. ex processu, & sic notoria: an parte non peten. pronũtiare possit, dic, q sic, Bar. in l. properandũ. §. sin aute C. de iud. Mising. Cent. j. obser. 20. Intelligendo, vt per eũ ibi, q loquit in cã appell. de quo vide quæ scribit Guido Pap. q. 436 nu. 68. Seb. Van. de null. c. j. nu. 22. c. 3. nu. 13. Lanfr. concl 350. Masuer.

SVMMARIVM.

1 Interrogationes non fiunt iure actionis.
2 Interrogationes præparatoriæ fiunt ad lit. contestat. cum libello simul, vel ante libellum.
3 Interrogationes decisoriæ fiunt post lit. contest.

4 QVatenus ex officio s vestro. † Notãter dr in li-
s tera, ex officio, x quia interrogationes non
r fiunt iure actionis. vt not. gl. super rubr. ff. de
ſ interrog. act. nec in eis s assertur libellus, sed summatim per iudicem expediũtur, vt l. si defensor, in §. illud
2 quæritur. ff. de inter. act. † sed quo tempore fiunt huiusmodi interrogationes? dic q quędã sunt quæ fiunt ad litis ordinationé seu præparationem, & istæ fiunt ante
3 lit. contest. vt illæ de quibus suprà. † Quędam vero fiũt
t ad litis decisioné, t & illę fiunt post lité contest. v ubi-
v cunq; iudicem æquitas mouerit, vt l. vbicunque. ff. de inter. act. & ibi gl. & Doct. de hoc & glo. disputat laté in l. j. in princi. ff. eo. tit. & Spec. in tit. de interrog. § j.

• Et secundũ aliquos fiũt tales præparatoriæ interrogationes vno contextu cum libello. Aliqui aũt faciũt ante libellũ, vt no. p gl. in l. j ff. ad exhib. & per Bart. in l. si finita. §. Iulianus, ff. de dam. infe. ver. item quæro. Vtrunque est satis tolerabile, & practicabile. Sequitur in lit.

ADDI-

o quia aliud est esse possidere, & aliud detinere, qua sit differentia Bar. in l. 1. col. 4 vers quid iuris vbi Ias. num 81 Rip. nu. 42. ff. de aq. pos. & Rip. in rub. de caus. pos. & proprie. n. 26. vers. detentio.

p dantur tã contra detinẽtẽ istũ locũ citat & sequitur Gui. Pa. cons. 3. in princi. citat pariter. & sequitur Cassa. in consue. Burg. rub. 12. §. 6. ver sic aduerte quia differentia, ideo si agretur contra detentoré & interrogaretur an possideat recte possit rñdere quod non ut aduersit D. Cuch. in tract. de manutentione circa possess u 114. e 374

q quia si appareat d. ista glo. dicetur infra in verbo item an dolo.

r quia interrogationes istũ lo- cũ citat & comprobatur Neui. cons. 5. nu. 22. & declarat.

s offertur libellus Bar. in d. l si. C de rei vendit. Rom. cons. 70. u. 7. cum alijs allegatis per D. Cuchum supra nu. 207. & istũ locũ citat & comprobat Neuiz. d. cõsil. 5. nu 21.

t & istæ fiunt ante lit. contest. istũ locum citat & sequitur Io. de Grassis in arbore iudiciorum in 2. princi. in fi. citat & sequitur R. D. Bergo. Canale. decis. 7. nu. 26. late decis Tholos. 167.

v vbicunque iudicem & sic ex officio et post conclusum in causa Ias in rep. l. admonendi. n. 63. de iur. iur. Dec. in c. 1. n. 9. de iudic. p c. cũ teneat in fi. de fid instr. declarat tamẽ istã conclusio. vt p Marsi sing. 255. in causis vero summarijs et parte instante quãcunq; fiunt Alex in l. 4. §. hoc autem iudicium vol. 3. de dam infe. Neuiz. cons. 5. nu. 20. & 25. quid in causis criminalib. Clar. in prat. cri. §. fi. q. 61. in priu. D. Berg. decis. 37. nu. 26. citat istum locum.

x & an in 4.par.Maran. in 7.mēb.iudicij nu.3.Io.de amicis cons.5.nu.117.
a corā iudice, Intellige coram iudice pro tribunali sedente. Alb. & Fyl.in c.at si clerici vbi no n.7.de iudic.Maran.tit.de confes nu 30.ideo non diceretur facta in iudicio si fieret coram notario, Tiraq.latein tracta.retract lig §. 36.gl.2.num.14.& secus si coram arbitro vt ibi & Bouer. in tract de virtute iura.nu.21. Alex.cons 3. nume.4 vol.1. Afflic.decis.38.nu.10.vers.7. quid si fiat confessio corā iudice in cōpetenti vel si fiat corā iudice cuius interesse nō pōt prorogari ibi & Rip in l.1 §.si quis nu.20. de verb. oblig.
b puto q sic vt cōcludūt doct. & pcipue Oria.in clo.sape in verbo libellus.n 35. de verb sign. & reddit rōnē, qa vbicūq; iudex pōt interrogare partē, pōt in interrogatione deferre iur. qa cū lex dederit potestatē iudici faciendi īterrogatione verisimile et credibile q possit adijcere iur.
c secus aūt si ea absēte ēsis.Tholo.349. vbi distīguit Ioā.Lup. in in rep.c.g vīas ī x.not.nu.40. de don.inter vir.& vxo Soci.in cōs. 5.vol.3. & psentia in dubio non psumitur decis. Tholos.351.& cōfessio iudicialis non requirit cām Alex.cons. 33.nu 4 vol.1. Marsi.in rub C. de proba.nu.81. Affli.decis 178. n.10.& an anullato est pcessu anulletur cōfessio Dec.in 1.at si clerici in 4.not.de iud.Vāc. in tra. de nullis tit.qb. mo.sent.anul n. 126.qd si sit facta in iudicio et nō sit redacta in scriptis, & nō ad sint testes.Rol a vale,cōs.70.n.5 vol 1.& dēt esse verisimilis, & principaliter facta Dec.sup.n.3 & quatuor effect. huiusmodi confessionis iudicialis Maranca.sup. tit.de cōf. nu.26,an possit reuocari pbato errore Alci.de psum reg.3.psum.21.vbi addi. qd si cōfessio reprobetur a iudice, & a parte an possit reuocari Cra.cons.175. n.6.Porci.li.1.cōclu.13.limi 1.Oria.in tit.de confes n.52.& in quib.casib no ceat Bella.decis.691.& nō solum requiritur praesentia sed et acceptatio Petr. duc.reg.110.in 1.par.Marāta sup n.4.Marsi in rub C.de pba.n.80.s. in confessione extraiudicialis Ant.Gabr.de comu conclu tit.de confes concl.2. Rip. in rub.de verb.oblig.nu 22.decis.Perus.19.probat tamen qñ tendat ad aliqd probandum non obligandum Oria.sup.n.35.vbi addit.Cra.de antiq. temp.in 1.par.nu.122 Marsi.sing.202.añ p decis.Tholos.375. aliter distinguit Oria. sup.late Ant.Gabr sup.concl.1.& 2.prid.de aqtate canonica Oria.sup.n.35. Hiero.Zanet.in trac.differenti vtriusq; iuris nu.136.in spiritualibus semper vales,& habetur pro iudicato Sebast Vanc.in trac.de nullit.ti.quib.mo.sent. nul.pos repa.nu.126.decis.ped.134.
d est i vlt.volūtate,& tūc pniudicat decis.Thol.311.vbi addic.cōis est qui nō pniudicat nisi sit iurata Oria.sup.n 46.Bella.decis.691.in 7.fall.ti.5.Aach.q.58.valere modo fuerit facta pñti parte & acceptāti Tiraq.de leg.conub.gl.5.nu.102.Nata.cōs.645. nu.12.
e dic quod sic Bella supra octa.vestr.in pra.Rom.Cur.tit.de posi. li.5.vbi transit cū ista opi.et tū ponit de cōfes procuratoris an possit reuocari.

ADDITIONES.

a Ex officio. Adde an interrogatio fiat officio iudicis,
x x & an in quacunq; parte iudicii.Rom.cons.20.& 176. cons.373.nu.3.vbi de verbo,vbicunque, de quo etiam per Oldr. consil.313. Bern.

* Interrogationes. Adde,quòd quando fiunt interrog. circa merita causæ,pars nō tenetur respondere,sed tā tum quando fiunt circa præparationē causæ, teste Ias. vbi Castr.ponit prac.not.in l.Iudices.nu 6. C. de iudi. de quo vide quæ scribit Nat.cons.56.col.1.& 2. & Dic, q interrogatio non est admittenda per iudicem: quæ admissa interrogantem non releuat, quia frustra id expectatur cuius euentus nihil operatur, secūdum Hyp. cons.51.nu.17.in l.de vnoquoque,nu.7.de re iud.

SVMMARIVM.

1 *In iure interrogare, est coram iudice interrogare.*

* INterrogetis * in iure.†Intellige in iure,idest, a co-
1 rā iudice,& apud iudicē.vbicunq; constitutus sit si-
a ue ad tribunal, siue in camera, siue in alio honesto
loco,vt l.voluit,in fi.& l.qui seruum.§.in iure.ff.de in-
terrog.act.Sequitur in litera. * Interrogetis. Adde q
interrogatus de pluribus si ad quędā tm̄ respondeant,
cætera negare vr̄,teste Nat.cons.98.nu.2, Quid de in-
terrogato de credulitate? & Dic,quòd ei non datur ter
minus ad deliberan.gl.2.in ca.quosdam. de præsumpt.
Fallit ea concl.in facto alieno,antiquo,& intricato.Fel.
d.c.quosdā,dūmodo iuret de cal.secundū Fel.ibi.Quid
de recusan. respondere interrogatoriis sibi a iudice fa-
ctis?& Dic,q puniri pōt,quam concl. procedere etiam
in crim.dicit Cagnol.in l.non videtur defendere. nu.2.
ff.de reg.iu.Quid in interrogatoriis sup feudo: & Dic,
q vasallus tenetur semper respondere, iuxta not. per
Affli.decis.265,nu.88. Qua in materia interroga. vide
quæ scribit Cur.trac.pos. col.4.& 5.& pulchre Castr.
in l.Iudices.nu.5.& seq.C.de iudi.

SVMMARIVM.

1 *INterrogatus si nolit respondere, compellendus est per iudicem iuris remedijs.*
2 *Paratus respondere,sed nolens iurare de calumnia,afficitur damno totius causa.*
3 *Recusans respondere, vel obscurè respondens, quamuis iurauerit, habetur pro negante vel confesso,prout melius expedit interroganti.*
Respondere obscure,& non respondere paria sunt.
4 *Solemniter facta responsio obligat respondentem, si sit emissa in iudicio.*
Confessio emissa in iudicio,regulariter pniudicat confitēti.
5 *Responsio emissa extra iudicium parte præsente obligat.*
6 *Confessio emissa extra iudicium parte absente corā vicinis an praiudicet confitenti.*
7 *Respōsionē suā quis pōt ex causa iusti erroris reuocare.*
Quando,& quo tpe talis reuocatio admittatur, vide ibi.
8 *Cōfessio extra iudiciū sciēter facta, ā et qñ reuoc. possit*
9 *Confessio emissa in vltima voluntate,an possit reuocari.*
10 *Confessio facta ignoranter,an reuocetur.*
11 *Confessio facta in iudicio,an & quando reuocari possit.*
12 *Confessio facta in facto proprio pracedente deliberatione super eo,an possit reuocari.*
13 *Error in cōfitēdo factus qualiter probari possit,& nu.14*
14 *Iuris error non præsumitur.*
15 *Distinctio,an error factus in confitēdo coram iudice reuocetur, an habeat locum etiam coram arbitro electo cum pœna & arbitratore.*

1 COmpellatis respondere.† an autē iurabit de ca-
b lūnia? a puto q sic per l.1.§.j.C de iur.cal.& c.
j.extra de iur.cal. Quid aūt si nolit respōdere?
dic quod per iudicem est cōpellendus iuris remediis,vt
l.voluit.in prin.& in l.si defensor.§.illud qritur.ff de in
ter.act.nisi fortasse iustā cām haberet recusandi,vt in l.
& quia.in §.interdū.ff.eo.tit. de quo iudex summatim
cognoscet,& si opus fuerit, tps ad deliberandū reo sta-
2 tuet,vt in d.§.illud,& l.qui interrogatur,eod. tit. † Sed
b qd si est paratus respōdere, b sed nō vult iurare,an te-
nebit responsio? dic q in pœnā suæ contumaciæ dāno
afficiet totius cāæ,vt c.si.extra de iur.cal.& in d. l. 2. in
3 fi.C.eo.tit †Quid aūt ecōtra,si iurauit,& tn̄ responde-
re recusauerit? dic quod hr̄ p negante,vel cōfesso, put
hr̄ vel fuerit vtilius interroganti,vt in l.de ætate.§.qui
tacuit.ff.de inter.act.& idem si obscure respondeat, qa
hæc sunt paria,nō respondere.vt d.l.de ætate.in § nihil
& facit ad pdicta.c.j.& 2.& quod ibi no,extra de confe.
4 lib.6.†Sed posito quod solemniter sit facta responsio,
an obliget ipse respondens ex hac respōsione? dic bre-
c uiter,q sic,sicut si cōtraxisset, c vt in d.l.de ætate.§.qui
interrogatur,& l.fi.& l.is cuius.§.fi.ff. de inter.act.nisi
d talis responsio iuri,& naturæ repugnaret, d vt l.confes-
sionibus,& l.si is cuius.ff.eo. tit.& no.p gl in l.j.C.de cō
fes.Regulariter.n.cōfessio præiudicat cōfitenti,si fuerit
5 emissa in iudicio,vt d.l.j. † Itē si fuerit emissa extra iu-
c diciū parte pñte, c secus aūt si ea absente, vt l. certū,
6 in §.si quis absente.ff.de confes.†Sed quid erit,si con-
fessio sit emissa extra iudiciū parte absente corā vici-
d nis,an pniudicet cōfitenti? dic q aut cōfessio emissa d est
in vltima voluntate,& tunc pniudicat, si nō fuerit reuo
cata, tā ipsi quā hæredi suo,vt plenè no. per Cyn. in l.
generaliter,in 7.q.cū seq.C.de non nume.pec. Aut fuit
emissa inter viuos, & tunc aut est obligatoria, & non
præiudicat,vt in l.cum de indebito,in fi.ff.de proba. &
no.in d.l.j. p Doc. Aut est confessio liberatoria,& tunc
opiniones sunt cōtrariæ,glo.& Doct. vt plenè disputat
Bart.in l.non solū.§.si liberationis.ff.de lib.leg. dicunt
quidam, quòd ex hac confessione parti quæritur doli
exceptio,quæ æquitate nititur, vt in l. qui æquitate.ff.
de dol.excep.& hāc opi.tenet gl.in d. §. si liberationis,
& in l. Pomponius scribit.ff.de neg.gest. pro qua facit
quod no.Inn.in c.veniens.extra de renuncia.& Doct.in
l.post quā,C.de pac.& in authen.de testa.§ & licet. Alij
dicunt, quod nulla exceptio quæritur,quā opin. sequi
tur Gl. in l.idem in duobus, ff.de pact.& in l.& hæredi.
§.nos aūt.ff.de pac.& §.Iulianus.in Glo quæ incipit,nō
idem in extraneo, & hanc partem Bart. sequitur. Non
obstant contraria: quia dic vt per eum not. in dict.§.si
7 liberationis.† Quid autem dices,si facta responsione
dictis interrogationib.per reum,postea dicat ipse reus,
me pœnitet talis responsionis factæ tali interrogationi
e vnde ipsam reuoco,an sit audiēdus? a Dic quod sic re-
gulariter,si subsit iusta causa pœnitentiæ,& ius actoris
nō lædatur, nec deterius ex tali reuocatione efficiat, vt

in l. de

in l.de ætate.§.Celsus,& in §.ex causa,& in §.qui iusto. ff.de interrog.act.de quo latius dic,vt infrà determinabitur. Sed circa hoc quæro, quando, & quo tempore admittatur talis reuocatio, & pœnitentia? & quidam dicunt quòd ante litem contestatam tantùm. Alij quòd etiam post, de quo not. per Glos. in dict.§. Tu tamen secundùm Doctor. & Bart.dic, ut not.in l.non fatetur. ff.de confes.distinguendo sic, Si quæritur an & quando quis reuocare possit confessionem vel responsionem, aut loquimur de confessione emissa extra iudicium, & de ea dic vt habetur per Cyn. & Iacob. But. in l.error. C.de iur.& fact.igno. & per Dyn.in cap. ignorantia.extra de re.iur.in 6.& per Gloss.in l.generaliter. C.de nō nume.pecun. & l. cum de indebito,in fine.ff.de probat.

8 In quo articulo distinguitur per eos sic. † Aut quis
f confitetur aliquid extra iudicium scienter, aut *f* ignoranter: primo casu,aut confessio iuri,uel naturæ repugnat, & non tenet ipso iure, ideo de facto reuocatur, sicut de facto processit,ut l.confessionibus,& l.si is cuius.ff.de interrog.actio. Aut cōuenit iuri, & naturæ,& tunc subdistingue, aut confessio emittitur super his quæ per consensum possunt induci,& nō pōt reuocari, ut l.3.§.admittēda,& l.siquis vi.§.differentia,ff de acq. poss.l.tale pactum.ff.de pact. Aut emittitur super his quæ per consensum induci non possunt,& potest reuocari,vt l.cum falsa, secundùm primam lectu. C.de iur.,
9 & facti ignu. † Sed quid in confessione emissa in ultima uoluntate,an possit reuocari? dicit Cyn.in l.generaliter.C.de nō nū.pecu.in 12. quæst.quòd nō potest reuocari secundū Petr. sed Iac.de Bel.in authen. de iure iuran.distinguit aliter. Aut confessio est facta parte præsente, uel alio eius nomine recipiente per quem potest parti absenti acquiri, ut puta notario, seruo uel
f filio *f* & tunc nō potest reuocari. Aut confessio est facta parte absente,& notario nullius nomine recipiēte, & tunc nō præiudicat,& potest reuocari,quā opi.tenet Bar.in l.cum quis decedens.§. codicillis.ff. de le.3. argum.l.si.de interro.actio. & l.certū.§. si quis absente,ff. de confes.iuncta prædicta l.generaliter, cum si.& quod
10 not.in l.hæredes palam.§.si.ff.de testa.† Secundo casu principali, cum quis confitetur ignoranter, & erranter, dic secundum Dynum. vbi suprà, quòd aut erratur in iure, aut in facto.si quidē erratur ī iure,aut erra-
g tur in iure naturali,& error *g* non excusat,nec reuocatur, ut in l. si adulterium cum incestu.§. stuprum ff.ad leg. Iuliā de adul.Aut erratur in iure cōi quasi naturali,& adhuc idē,vt l.2.C.de in ius uocan. Aut erratur in iure ciuili, & tunc aut agitur de damno euitando, aut de lucro captando, si quidē agitur de damno euitando,& tunc aut erratur in eo,in quo requirit dolus verus, aut in eo,in quo sufficit dolus ꝓsumptus, vel lata culpa, uel leuis, uel leuissima.Si quidem erratur in casu,in quo uerus dolus requiratur, tunc error talis excusat & reuocatur, vt l si quis in graui.§. si quis ignorans,ff.ad Sille.Si verò in eo in quo sufficit dolus præsumptus, uel lata culpa, tunc subdistinguendum est: aut illud tale erat publicè notum verè,uel præsumptione iuris,vt quia facta est lex, & cucurrerunt duo men-
g ses *g* *h* à tempore publicationis ipsius, & tunc error
h talis non excusatur,nec reuocatur,ut in l.leges sacratissimæ. C.de leg. & C. de iur. & fact.ignor.l.constitutiones. & l.fin.§. licet.ff. de pub.iu.& l. diuus Claudius.in prin.ff ad leg.Cor.de fal.Si verò non erat publicè notū verè,uel ꝓsumptiuè, tunc error reuocat, & ignorantia excusatur,vt l.vlt.ff.de decre.ab ordi.fac. Vbi aūt agitur de lucro captando, subdistingue:quia aut lucrū proce-
i dit cū alterius iniuria; *i* vt est in usucapione,& præscriptione, & tunc error non reuocatur, neq; ignorantia excusatur siue potuit peritiores cōsulere,siue nō,vt ff. de iur.& facti ign.l.iuris ignor.& ff.de usuca.l.nunquā, & l. si fur. Aut lucrū ꝓcedit sinē ulterius iniuria. & tūc distingue,aut potuit consulere peritiores,& tūc nō excusatur, nec error reuocatur: aut nō potuit consulere, & tunc ignorantia toleratur, & excusatur,& si opus est

f *& tūc nō poterit reuocari istū locū citaret cōprobat Cotta. in memorabili Incip. confessio pōt reuocari vers.& ꝓdicta dixi supra in addi. incip. est in vltima volūtate an ista cōfess habeat vim iudicii decis.Tholos.211.circa fi.late ista ponit Gome.Themo. 1.c.12.nu.8.Rebuf.tit.de threugra & schedula regni art.2.nu.43.*
g *error non excusat ēt rusticū Marsi.in sub C.de proba.nu. 96.Alci de præsump. reg.3.præsump.3.Ioan.Oldend.in tract.præscript.vers.quaquam nu 7.*
h *a tpe publicationis,qbus locis debeat fieri publicatio,vt nocear Pet.Io.Aneh.q.59*

error reuocat,vt ff.de iu.& fa.igno.l.regula.§.sed iuris. & §.siquis.& ff.de bo.pos.l.in bonorū, & ff.si quis ordo in bo pos.ser.l.2.§.fin.Fallit in casu.l.si duo.ff.de acqui. hær.quod ea rōne contingit,quia ibi causa, de qua agebat,originē sumebat a lucro, ideo licet in cōsequentia damnū inducat, non ꝑ hoc dr ꝙ tractet ibi simpliciter de damnu uitando:quia origo,& principiū magis attenditur q̄ id postea,& in consequentia sequitur. vt l.j.in prin.ff de auc.tu.& l.qa.in prin.ff.de don.& l. clā possi. & l.tutor.ff.de acq.pos. & l.tutor.ff de fideius.Scdo casu principali qn uidelicet errat in facto, tūc distingue, aut errat in facto ꝓprio, aut in alieno.Si in alieno, tūc subdistingue, aut tale factum erat publicè notum, & ignorantia non excusatur nec error reuocat. vt l.sed si pupillus.§. proscribere.ff.de insti. Aut nō erat puplicè notum, & tunc error excusatur & reuocat. vt l.fin.ff. pro suo, & in regula, cum quis in ius.de reg.iur.lib.6.
k Si verò fuit *k* error in facto proprio, super quo emissa dr respōsio,vel confessio,aut cōfitens tractat de damno vitādu,vel de lucro captando.Si quidē de lucro captando, tūc error nō tollerat, nec reuocatur,vt l.regula, & l. cū quis. de iu.& fac. ign.Si verò tractatur de damno, aut cū alterius iniuria, & tunc error non excusatur, vt l.quāquā.ff.ad S.C. Vel. Aut sine alterius iniuria, & tūc error reuocatur & excusat, vt ff de cond.indeb.l.sed si me putē,in princ.& in §.cū inter ff de actio.emp.l.si tibi liberum. & sic intelligatur.l.si res obligata, & quod
11 ibi not. ff. de leg.1. † Quid autem dicemus in confes
l sione *l* uel responsione facta in iudicio? dic secundū Bar. & alios Doct. ut no.in l.nō fatetur.ff. de cōfes.& in l.error.C.de iur. & fac.ign.& in l.1.C.de cōfes.sic distinguēdū esse: quia aut quis confitetr falsum scienter, aut ignoranter, & per errorē, si quidē cōfiteatur scienter,
m aut talis cōfessio fit sup aliquo tēdēte *m* ad litis ꝑparationē, uel ad litis decisionē, primo casu qn tēdit ad litis ꝑparationē,aut illa responsio, vel confessio respicit iurisdictionem iudicis, & tunc non reuocatur, sed potius obseruatur, ut l.1.& 2.in prin.cū ibi no.in gl.ff. de iud. aut respicit ꝓsecutionē causæ, & tunc aut actor sciebat illū falsum esse,sicut ipse confitēs, & respōdens,& pōt talis cōfessio, vel respōsio reuocari, vt l. nā si actor.ff.de rei vin Aut ignorabat, & tunc aut lis non dū est cōtestata, aut erat cōtestata, si nō erat cōtestata, tūc subdistingue,aut actor erat ignorās de persona cōtra quam dirigeret actionem suā, & hic obtulit se defensioni litis scienter tanquā possessor rei, & tunc nō poterit confessio, & respōsio reuocari, ut l.is qui se obtulit. & ibi not.per gl. ff. de rei uin. Aut actor erat certus de ꝑsona cōtra quā intēdebat agere licet iste se obtulit,& tūc aut ex reuocatione cōfessionis,vel respōsionis actoris ius efficeretur deterius,& nō auditur,nec admittitur reuocatio,vt in d.l.de ætate.§ Celsus,aliàs secus vt ibi.Si verò lis esset cōtestata,tūc indistinctè reuocatio nō hēt locū,nec admittitur, vt in d.l. is qui se obtulit,in principio.vbi aūt cōfessio, vel respōsio fit super his q̄ tendūt ad litis decisionē,qđ est secundū membrū principale distinctionis,distingue sic. Aut cōfessio fit in cā corporali & criminali,& nō ligat confitentem,
n *n* o nisi in ea perseueret, vt ff.de appel.l. non tantum,
o & l. 1. §. diuus, & § si quis vltro.ff.de quæst. vnde posset reuocari. Aut fit confessio in causa ciuili & pecuniaria, & tunc regulariter non potest reuocari, imò

i vt est in vsucapione, & præscriptione Balb. in trac.ꝑscri. in 4.par.4. partis, q.18. in fi.distinguat Cra.de antiq.tēp.ī 4.part. nu.161 reg.cum amplia.& limi. ponit Ant.Gabr. de comu.conclu. tit.de præscript. conclus. 24.

K error in facto ꝓprio Cra.supr. in 1.par.n.133. vbi late ponit. Adde ꝙ error in facto proprio admittit qn aliter se se habere cōstat puta per instru.Rol.a valle cons 68.nu. 12. vol 3.Cra.cons. 167.n.8. & cōs. 188.nu 9.

l dic sm Bar.nā aut cōfessio iurō tenenti reuocatur,& tūc valet reuocatio glo.in l.si in verb. infra tā versi. sed qd dicas de iur. iur.in 6. cū late alleg ꝑ Ant.Gabr. de com. cōcl. tit.de conf. conclu.6.nu.8.

m ad litis ꝑparationē ista verba dt ponit Oria. l.qm̄ cōtra ī verbo,confessiones ī ꝑ qā cōfessio fundant facta in supplicat. rescripto,in capitulis, & similib Dec. in s.& si clerici nu.17. de iudic. Ant Gabr.supr. tit.de confes.cōclu. 1.cum seq.

n tūc indistincte reuocatio nō hēt locū Ant.Gabr. supr.cōcl.4 n.9.

o nisi in ea ꝑseueret Tho. grā. dec ſ 72.Marsi. in l.diuus.§ si qs vltro.n. 61. de quæstio. & in pra cri §.qm̄ nu.18.Clar. in pra. cri.§.fi. q.49 in fi. & de confess.iudiciali,& extra iudicia li latet Gomes.Tho. 3. in tit.de delic.c.13. nu 9. & 24. vbi qū dēt fieri satisfactio.

p imò cófessus.p statim habetur pro iudicato, vt in l.j.C.
de confe.adeo q in cófessum nullæ sunt partes iudicis,
nisi inferendo sententiá cótra eú, si lis est contestata, vt
l. pro inde ff.ad leg. Aqui. Itē in assignando terminú ad
solutioné fatiendam lite nó cótestata, vt l. si debito.ff.
de iudi. Fallit tamen regula in casibus positis per gl. &
Doct.in d.l.j.de confes. Dixi vlterius, q aliquãdo quis
cófitetur in iudicio falsum ignoranter, vel erranter, &
i hic considera, quia aut talis erronea confessio i remit-
q titur circa ea, quæ respiciunt iurisdictionem iudicis, q
& tunc pót reuocari tam ante sententiam, quam post, vt
l.si per errorem.ff de iuris.om.iud.& l.j.& 2.C.si á non
cóp.iud. & no.in l.2.in prin.ff.de iud. Aut respicit præ
para toria, & prosecutionem causę, & tunc in omnib.
pręmissis casibus, in quibus dictū est q pót confessio re
uocari facta scienter, poterit & multo magis facta igno
rāter vel errāter. In alijs aūt casib. subdistingue, aut er-
r ror ille nullā habet in se culpā r, & poterit cófessio re-
uocari vsque ad sentētiā, pbato de errore. ut in l.error.
& ibi no.p gl.C.de iuris & fac.ign.& hoc ipso iure. Sed
aliqñ ope restitutionis in integrum admittitur reuoca-
tio post sentētiā ea clausula generali, ut d.l.de ætate.§.
ex cã.ff de interrog.act.& l. fideic.ff.de confes. Aut er-
ror habet in se culpā annexam, & tunc aut latam, & nó
pót reuocari confessio, vt d.l.de ętate.§ qui iusto.in fi-
ne. Et pro tanto si quis errat in iure, non auditur volés
confessioné reuocare· quia lata culpa est ius ignorare.
ff de ver.sig.l.latę culpę.& l.leges sacratissimę.C.de leg.
12 ēt not.in d.§.qui iusto.† Similiter nó auditur qs quā-
do in facto pprio, & pręcedente deliberatione super
f hoc, puta, s quia habuit * terminū deliberādi, & respō-
s dendi á iudice assignatum, confessus est aliquid, vt not.
per Arc.& alios in c.fi.de iureiur.lib.6. & fit ratio: quia
k est tūc in lata culpa. k Secus ergo si in facto alieno cō-
fessus fuerit, vt ibi no. Aut error habet in se leuem cul
pā, & tunc potest reuocari ēt vsq; ad snīam, pbādu con
trarium, ut l.nó fatetur ff.de confe.& ibi no.de hac ma-
teria. Et pręd:cta procedūt in cōfessione emissa scien-
ter uel ignorāter ab ipsa principali persona. Si aūt ta-
t lis confessio emissa fuerit t á procuratore eius, uel tu-
tore vel curatore, an pręiudicet dñoʒdic ut hī, & no.in
l.certú. §.sed an ipsos.ff.de cōfes. & per gl.in c. 1.in fi.vt
lit.non conte.& ibi per Doc. & vide quæ scripsi infrá cir
ca responsioné sequentis libelli in gl. super verbo. Si-
13 mouius Spelta. Sed† hic restat quærere, qualiter pro-
l babitur de errore? Respondetur l secundum gl.cōmu-
niter ut no.in d.l.nó fatetur, & in d.l.certú.§ sed an &
ipsos, & ibi de hoc.ff.de confes.& in l.cū de indebito.ff.
u de prob.& per Doc. in d.l. error, q probabitur v si de-
mōstrabitur rē se habere aliter quám cōfessus fuerit,
cui opi.consonat tex. in d.l.de ætate.§.ea cã.ibi, Mox
prolato testió. Et facit quod not.per Dy.in c.ignorātia
pŝumitur, ex.de reg.iu.li.6. Tu tñ secundū Bar.plenius
distingue, aut loquimur de errore adhibito extra iudi-
ciū, aut in iudicio. Primò casu, aut quis vult reuocare
a errorē alienū qui fingitur esse pprius vt puta a pro-
curatoris sui vel tutoris, seu curatoris, & tūc sufficit
probare rē aliter se habere quám eius cōfessio expri-
mat ut in d §. sed an & ipsos, & ibi gl.licet ille §.prima
facie loquať in cōfessione iudiciali. Aut quis vult reuo
m care errorem verè suum m proprium, & tūc aut con-
fessio interuenit super facto eius proprio, & tunc aut
ille qui allegat suum errorem tractat de damno vitan-
b do, & aduersarius de lucro captādo, a & ad hoc sufficit
probare rē aliter se habere: vt l.si post diuisioné. C.de
iur. & fac.igno. & l.sed si me puté.in §.cùm inter.ff.de
cond.indeb.& gl.in l.cùm de indebito.ff. de pbationib.
Exemplum in pecunia soluta, quæ tanquā indebita re-
petitur: nō sufficit probare cām falsam pp quā sequu-

? ta est solutio. Aut vterq; tractat de damno * vitando, &
sic sunt in pari cã, & tūc si error intercessit in facto suf-
ficit probare rē aliter se hēre, ut suprà dictū est. Si uerò
interuenerit in eius facto proprio, tunc non sufficit p-
bare rē aliter se habere, nisi probētur aliæ circunstātię,
ex quib. uerisimiliter potuerit cadere in errorē· ut uer
bi gratia, si probet se inductum aduersarij uel alterius
calliditate ad sic respondendū: ut l.prima, in fine.ff.qñ
actio de pecul.est annal.& in l.hominé.ff.pro suo.itē si
e respōsio uel cōfessio facta est sup eo, quod erat multū e
de lōginquo, in quo pót cadere error uel ignorantia,
ut l.peregré. in prin.ff.de acq.pos.& not.per Dyn.in c.
præsumitur ignorantia.de reg.iur.in 6. Vel si intercesſ
sit super aliquo facto implicito, ut l.pen.ff.de confes.
& l.emptor.in §.Lucius.ff.de pact. Secūdo aūc casu prin
cipali, cū loquimur de errore interueniente in iudicio,
tūc cōsidera, quia aut error interuenit circa pparato-
ria iudicij, uel causæ, & sufficit probare rē aliter se ha
bere, & probatio de errore pŝumitur, ut dicta l.de æta-
te.§ qui iusto. Aut interuenit circa decisoria causæ, &
tunc nō sufficit probare rē aliter se habere, nisi proben
tur circunstantię, de quibus suprà dixi. Si uero, in facto
alieno, & tunc sufficit probare rē aliter se habere, ut
no. in d.§ sed an & ipsos, & prædicta procedunt in erro
14 re facti.† Quid aūt dicam de errore iuris p? Dic q re-
d gulariter iuris error non præsumitur, probatur tñ de
iuris errore ex qualitate personarum, & negotiorum,
ut l. regula, ff.de iur.& fact.ignor.& l.si adulterið cum
15 incestu.§.1.ff.de adult.† Quæ aūt superius dicta sunt
de errore adhibito coram iudice locum habent ēt co-
ram arbitro electo cum pœna, uel sine, rato manente
pacto, ut l. cum multa. C. . . . l. cum antea. C. de
arbitr. etiam coram arbitratore, cuius sententia ex for-
ma statutorum mandatur executioni sicut sententia
judicis, ut sequitur Barto.in d.l.non fatetur, in fine. ad
qđ facit, q do arbitratore no.per eum in l. post rem.ff.
de trāta.& in l.a diuo Pio.§. 1.ff.de iudic.Seqt in litera.

ADDITIONES.

a Nolit respōdere. No. quid sit fiendū si nolit respon-
dere, uide glo. singularem in l.certū in principio.ff.de
confess.per Cyn.in l.2.§.pen. C.de iuramen. calum.&
extra de confess.ca.2.libr.6.per Bart.in l.1.§. ex hoc re-
scripto.ff de uent.inspicié.&c. Quæro an ad interroga-
tiones aduersarij cogatur quis respondere; gl.in l.si fi-
ne.ff.de interroga.actium. dicit q non: si tamen respon-
debit, præiudicabit responsio, ut ibi, hoc verum secun
dum Goffred. quando fit interrogatio ante litem con-
testatam. sed positionibus, quæ fiunt post litem sic,
quia tenetur respondere, assignat Goffred. rationem,
quia interrogatio non fit per iudic. sed positio sic.
Ego dico idem in positio. sicut in interrogatione. Nam
interrogatio & positio, licet fiat per partem, tamē pars
non arctatur ad respond. nisi præcedente iussione iudi-
cis, Ideo stilus curiæ se habet, q pars nō arctatur ad res
pōdendū positionib. nisi sint datæ in scriptis, vt ponens
cōfiteatur: & sic ęqualitas hinc inde seruetur, ut l.si.C.
de fruct. & expen.c.nó licet.de reg.iur.in 6. Interroga-
tiones aūt ante litē contestatā, de practica curiæ, illæ
nō dantur in scriptis, sed iudex ad instantiam partis in-
terrogat, secundū Dom.de Rot.30.concl. fatentur tñ, q
si non datis in scriptis voluntarié respondeatur, præ-
iudicabit sibi confe. Quæro an sufficiat quælibet res-
ponsio? dic q non imò debet facere certum illū cui res-
pondetur.ff.eo.l.de ætate. §. nihil, aliàs fiet contra ip-
sum interpretatio. extra de dolo & contu. c. dilecti.
Illæ tñ interrogationes possunt fieri aliter quám in
iudicio, & iudice sedente pro tribunali, quia possunt
fieri in itinere, & domi. tex. in l.voluit.ff. de inter. act.
tñ vbi reperiretur scriptū, Petrus in iure constitutus,
intelligeret in iudicio iudice sedēte p tribunali, q a ali
ter nō posset dici constitutus in iure. ita vē concludere
tex. ibi cum glo. per locū á speciali, ubi dř, q alibi quàm
in iure

p *statim habetur pro iudicato et si processus esset nullus Vant. in tra. de nul. tit. qb. mod. sēt. nul' repara. pos. nu 126. decis. pedem. 34. nu. 3.*

q *& tūc potest reuocari declaratur per Dec. i l. si per errorem Vanc. tatr. qui. mod. sent. nul. re par. pos nu. 126. reg. tam ampl. & limita. ponit de dec reg. 217. in pri par.*

r *et poterit usq; ad sententia probato errore Paris cons. 131. n. 24. vol. 1. ēt si cōfessio sit accepta & geminata Crau. cons. 151. nu. 92. minor restituetur post sētētia decis. Tholos. 99. in fi.*

s *quia habuit terminū Mars. l. l. 1. § fi. n. 62. de quæstio. tū alleg. ante per Ant. Gabr. supr. tit. de cō mu. concl. tit. de conf. cōcl. 6. n. 4.*

t *a procuratore late Bellam. decis. 621. octa ue str. in pra. Rom. cur ti. de pos. sen artic.*

u *si demonstrabitur rē se aliter sere Dec. consil. 408. n. 7. Crau. cons 157. nu. 8. & cons. 188. n 9 Alci. 8 præsum. reg. 3. præsumpt. 30. nu. 7.*

u *procuratoris sui Abb. in ca. 1. in 3. membr vbi Fel. nume. 13. vt lit. non contesta. octa. vestr. supr. vers sed an, qua do reuocat.*

b *& ad hoc sufficit. Dec. consil. 408. col. prima cum allegatis per Ral. a valle. cons. 61 nu. 48. & cons. 100. nu. 34. vol. 3.*
c *de longinquo dixi supra in princ huius operis.*
d *dic quòd regulariter amplia. & limit. ponit Alciat. de præsumption. regul. 3. præsumpt. 30.*

in iure fieri nõ possunt, & gl. exponit, id est iudicio, ubi dr in iure in l. 1. in prin. & in l. fi. ff. de inter. act. Adde quod ad prædicta Imo. in l. cũ mulier, ff. sol. mat. Alex. in l. do pupil. §. si quis ipsi præt. ff. de oper. no. nu. & per Cy. in loco alle. ibi, per Bar. in d. l. uoluit. per Io. de Ana. consi. 85. infrà allegan.

b Paratus. Adde, ꝙ interrogatus an sit hæres Titij median. persona Sempronij, non sufficit, si respondeat se hæredem dicti Sempronij, quia interrogatus non potest deliberare, utrum sibi expediat agere cõtra talem uti hæredem, cuius rei gratia interrogatoria introducta sunt, l. si defensor. §. illud quæritur. ubi Bart. nu. 5. dicit procedere si impeditur deliberatio, aliàs secus, & tenetur respondere sub iuramento calũniæ. iste Nat. cons. 218. ubi alleg. Prat. hic, vel magis practicè loquẽdo dic, quod interrogatus an mediate vel immediate, & qua persona median. sit hæres, tenetur respõdere quãdo interest partis, & quando aliàs quis impediretur deliberare. Bartn. dict. l. si defensor. & in l. velati. nu. 1. ff. de pet. hær. Ias. in l. si quis filiũ. §. in omni nu. 4. versic. limit. ff. de acq. hær. de quo vide ꝙ scribit Bal. in l. quidã elogio. C. de iur. delib. Neniz. consi. 5. Masuer.

c Si contraxisset. Adde Rom. cons. 154. col. 1. in fin. l. 3. §. Idem scribit. ff. de pecu. & quam actionem pariat talis con fessio per eundem singu. suis, fol. 1. Bern. Landr.

d Repugnaret. Adde quando confessio repugnat iuri, ꝙ non præiudicet, Bal. cons. 28. lib. 5. Cæpo. consi. 33. Alexan. cons. 116 lib. 5. Ber. Land.

e De confes. Nec de confessione extra iudiciũ, not. th, quòd confessio facta coram sacerdote ꝓiudicat confitẽti, & probatur per solũ sacerdotem, not. gloss. singul. in c. tua nos. extra de sponsa. & in c. significasti, extra de homi. & Alb. in l. vnica. C. de confess. adde quod Bald. in l. Archigerontes, C. de episcop. aud. tenet quòd confessio facta coram sacerdote nõ probat in iudicio, quia facta est tanquam Deo nõ homini, de qua uide plura per Ias. in l. prima. ff. de instit. & iur. §. huius studij, per Abb. in c. fi. de successio. ab intest. Et sic confessio, quam quis facit quòd usuras extorserit, vel quid malè abstulerit, in testamento absente parte potest reuocari reuocando testamentũ: quia nõ est species probationis, ut quis ex ea possit conueniri, sed est species ultimæ uoluntatis, quæ reuocari potest, alleg. Bal. in addi. ad Spec. tit. de confess. in §. confessio facta &c. pro quo not. glo. in l. hæredes Palam, §. fi. ff. de test. & ex prędictis potest colligi, quòd ex tali confessione reuocata nõ probatur quis vsurarius manifestus, de quo in c. quãquam de vsur. in 6. & ita ad hoc alleg. Ang. in quæstione per eum disputata, quæ incipit, Astẽsis miles. Florian. in l. si quis testamentum. ff. ad l. Aqui. ita tenet Bar. in l. cum quis decedens §. codicillis. ff. de leg. 1. Contrariũ tenet Bal. in l. rationes C. de probat. & clarius in l. generaliter, C. de non nu. pec. quia confessio quæ emanat in vltima voluntate quoad forũ pœnitentiale, uel spirituali, fauore animæ potest reuocari, idem Bal. in c. innotuit, extra de elect. pro qua opi. est glo. in c. quoties cordis oculus. 1 q. 1. quia nõ est necessaria præsentia partis in cõfessione pœnitẽtiali, uel spirituali &c. Cogita, Adde cũ supradictis, quæ ad propositum nõ faciunt, Abb. consi. secundo 1. lib. Fran. de Aret. consi. 64. Fed. consi. 14. Lap. alle. 30. & 127. Quò verò ad dicta hic per dominum Ioan. Pet. de cõfessione iudiciali, & extraiudiciali absente parte, vide Io. de Ana. cons 75. vbi vnum dictũ pulchrũ videbis, per Math. not. suis. fo. 13. per Ro. sin. suis. fo. vndecimo. Franc. Aretinus consil. supra allegato. consilio. 60. & de confessione in reali facta absente parte per eundem consil. 56. per Rom. consil. 167. & 106. & 291. per Alex. cons. 10. per Ioan. de Imo, cons. 113. & 251. & 138. & quib. casib. ualeat cõfessio facta parte absente per Pau. de Cast. consi. 155. in 2. vol. & qñ valeat cõfessio corã notario uel uicario per Old. cons. 192. & de cõfessione facta coram vicinis per creditorẽ, ꝙ est satisfactus, per Bal. cons. 118. lib. 5. Fed. cons. 118. & de confessione emissa in ultima uoluntate uide Abb. cõsil. 85. do. Car. cons. 37. Franc. de Aret. loco suprà alle. Ful. cons 131. Car. cons. 25. & an confessio possit reuocari, & quid de iudiciali. uide Alex. cons. 90. li. 1. per Roma. cõs. 146. & ibi quid de extraiudiciali, & quid si est geminata Et an confessio emanata a creditore prosit debitori absenti ad liberandũ, uide in l. 1. C. de fals. caus. adiect. leg. & quod no. Bar. in l. non solum. §. liberationis uerbo. ff. de lib. leg. not. de confes. emissa in ultima uolũtate an possit reuocari. Adde et Bal. in l. rationes. & auth. ibi posita C. de prob. Panor. in c. fin. de succes. ab intest. & Alex. in cons. 45. col. 2. uer. sed præmissis. in 1. uolu. & cons. 14. col. pen & in cõs. 154. in 1. uol. & 4. cõs. 59. & cons. 20. in prin. Fran. Cur.

Ad priorem autem cõcl. Adde quid de sacerdote reuelante confessionem alicuius; & dic eum puniendum esse, nisi fiat de licentia confitentis: iuxta not. p Catel. uer. iuramentum probat. pro quo uide Ias. in l. patre furioso. nu. 7. & aliis seq. ff. de his qui sunt sui uel alie. iur. ubi et plura de confessione facta sacerdoti. Quid de laico audiẽte cõfessionẽ in casu necessitatis, & dic ut per eundẽ in l. 1. nu. 75. ff de offic. eius. Masuer.

f Ignoranter. Adde videndum Io. de Imo. in cons. 75. Et qualiter quis debeat probare errorem sue cõfessionis quam vult reuocare per Calderi. cons. 1. de confes. Et an in criminalibus quis possit cõfessionem erroneam reuocare, vide Fran. de Are. in consi 146. Et quid in ciuili per Calde. consil 3. de confessio. per Ange. in cons. 135. Pau. de Cast. in cons. 242. in 1. par. Alex. consi. 20. supra allega. Bellissime per Ludo. Rom. consilio, 313. Et quid de confessione facta calore iracundiæ, uide eundem in singula. suis fol. 9. Bernar. Landr.

g Duo menses. Adde quod voluit Rom. cons. 330. d. Car. cons. 33. & Fed. cons. 290. Ber. Landrian.

• Confessione uel respons. facta in iudicio. Adde quæ scribit Rom. cons. 391. Ostasc. Decis. 39. nume. 39. ubi et de cõfessione quæ ex libello uel supplicatione colligitur. Ias. in l. quicquid astringendæ. colum. fi. de uerbo. obli. Quid de cõfessione iurata, an reuocari possit? Dic ut per Rom. 573. post nu. 5. d. cons. 391. nu. 4. & 5. Nat. cons. 181. Rol. cons. 18. nu. 12. 13. & seq. lib. 4. Affli. Decis. 83. nu. 3. Fel. in c. si cautio. nu. 25. de fid. instrum.

h Non ligat confie. Adde quando & quomodo confessio facta in tormentis possit reuocari. gloss. in capitu. ex literis. in uer. admonita. extra de diuor. in cap Roma. §. si autem. in uer. uel de quo. de appellat. lib. 6. Gãdi. in tracta. malefi. tit. de quæstion. in quinta col. uersicu. sed quid si confessus Guid. de Suza. tracta. de tormentis. fol. 79. in paruis nu. 66. uers. sed quid de quæstione, quã sæpe de facto uidemus. & ibi in addi. inci. reuocationem erroris. Bal. in l fi. col. 1. C. de probat. in l. in bonæ fidei col. 2. C. de reb. credi. & in l. in minorib. C. de iis quib. ut indig. & in tract. Statu in uer. cõfessio. in uer. statutum. Saly. in l. 2. col. pen. C. de custo. reor. Anch. in consi. 14 incip. nisi inquisitione. Zabarel. in cons. 101. incipien. in causa appellationis. Rom. in cõsil. 346. incip. in casu, consi. 391. incipien. ut præsupposita circa mediũ. & in cons. 520. inc. circa propositum in 3. col. Ioã. de Imo. in l. constitutiones. ff. de appellat. Ang. Are. in tract. malefic. in gl. comparent dicti inquisiti in princip. & ibi Arim. in addi. prima. Pari. de Puteo in tractat. Syndica. in uers. confessio. el primo. in ver. potestas qui remisit. in ver. sequitur quæst. quotidi. in ver. testis fuit tortus. Christoph. de Castellino. in cõsil. 5. inci. Titius mutũ diœcesis. in fi. Fran. Aret. in cõs. 146. incip. visa consultatione & statutis. Fel. in c. cũ dilecti col. 5. versic. not. 11. & ultimò extra de accusatio. Ias. in l. magistratibus in 1. col. ff. de iur. omn. ind. Hip. de Marsil. in d. l. 1. §. si quis ultro col. 15. ver. modo expeditis. ff. de quæst. & in praxi. in §. qñ col. 3. nu. 6. vers. & subdit ꝙ confessio. & in consil. 118. incip. diuina clementia. num. 21. in 2. vol. Affli. in constit. super incisionibus. col. 8. versi. aduerte quia si iudex. de malef. clandestin. & in constit. damna clandestina, col. 16. uers. 14. not. de homi. clandesti. Gram. in cons. 69. incip. in cã

Benedi-

Benedicti, in prin. in unto 7. incip. in cã nobilis Fabij, nu. 3. & 4. qui alle. And. de Iserni. in d. cõst. damna clandestina, & in uoto 10. incip. cœlestis curię. nu. 33. Ferdi. de Loazes Instit. de iusti. & iure, in §. his itaque. nume. 104. & quæ scribit Petrus Follerius in praxi in 1. par. 3. par. i vers. & si cõfitebunt, nu. 10. cũ seq. Io. Bapt. Ziler.

i Confessio. No. q̃ si statutum dicit, q̃ aliquis habeatur pro confesso, debet intelligi si iudici videbitur, & sic super hoc est interloquendum, Bal. in l. 1. C. ne ex delic. def. Item quid significat haberi pro confesso. no. Bart. in l. eius ff. de iur. iũ. vide in capit. 1. de confes. lib. 6. Adde huic impertinẽti apostillæ quod voluit Aret. cõsi. 148. & facit quia partiũ consensus non põt iurisdictionem tribuere. Quæro an confessio procuratoris noceat dño? Distingue, Aut procurator hẽt speciale mandatum ad sic confitendum, & tunc clarum est q̃ sic, argument. no. in l. proinde. ff. ad legẽ Aquiliam: Aut non hẽt tale mãdatum, sed est gñale, & tunc aut confitetur in præsentia dñi non contradicentis & præiudicat, & sic intelligitur vna opi. recitata p Cy. in l. vnica. in 8. qõ. C. de cõfes. Aut confitetur in absentia dñi: tunc aut confitetur per viam voluntariæ iurisdic. & non præiudicat, puta quia voluntarie accedit ad iudicem & ipse confitetur, quod limitat Io. de Imo. qñ procurator conuenit cum aduersario de adeundo iudice, aut procurator confitetũ p viam contentiose iurisdictionis: quia videtur quod possit his quib. arctatur stidere, & tunc p̃iudicat dño. c. 2. de confes. lib. 6. & sic intelligo not. per gl. & alios in l. certum. §. sed an & ipsos. ff. de confes. &c. Adde an confessio procuratoris noceat dño. Oldr. cons. 126. & 263. Alex. consi. 86. 1. lib. Ber. Landria.

* ¶ Adde q̃ hæc annotatio proprie hic non conuenit, cũ agitur de confessione erronea, quæ an reuocari posset, vide Rom consi. 346. nu. 7. vbi loquitur de confessione erronea extraiudiciali, quam dicit non posse reuocari post conclusum in causa, & sic in confessione facta coram arbitro, quæ dr extraiudicialis. teste Alex. cons. 13. nu. 7. lib. 2. Rob. de ord. iud. 5. actu. 2. par. nu. 58. cui adde Cæpol. cautel. 69. vbi docet qũo non reuocetur per errorem facta confessio. Quid de correctione? & dic rẽ erroneã corrigi posse solutis expensis, si cã erroris sit probabilis Bar. in l. rura. nu. 4. C. de omn. agr. de ser. Castel. ver. confessio. vbique reuocari põt confessio prætextu erroris vsque ad sñiam. Quid in hærede, an ei cõpetat facultas reuocandi cõfessionem erroneam? & dic ve per Bal. in l. 5. §. hoc iudicium. nu. 6. ff. ne quis eum. Ad notata autem supra ver. confessio. in princ. an vbicũque quis hr̃ pro confesso, adhuc requiratur sententia condemnatoria? vide quæ scribit Castr. in auth. principales. nu. 2. C. de iureiur. prop. calum. Masuer.

* Terminum deliberandi. Adde q̃ confessio seu responsio facta post terminũ deliberatium, erroris prætextu reuocari nequit, teste Rom. consi. 346. nu. 10 vbi Doct. in apostil. tenent contrarium, alleg. Aym. cons. 112. nu. 9. & hanc esse cõem ex Rom. cons. 391. nu. 2. & seq. in l. si vero. §. de viro. 11. fallen. vers. 18. 2. concl. ff. sol matr. Ias. in l. error. nu. 28. C. de iur. & fac. ignot. in l. vnica. nume. 8. vbi Dec. nu. 7 C de erro. calc. Fel. in c. cum venerabilis. post nu. 5. vbi Dec. nu. 25. de excep. Quid in confessione geminatã: an prætextu erroris reuocari possit? & dic qd̃ non, secundum Ro. d. consi. 346. post num. 10. pro quo vide Mantua. Patauin. cons. 89. nu. 3. cons. 143. nu. 13. & quã confessionem geminatam non posse dici reuocabilem prætextu falsitatis, quæ dr in erroneo posita: testis est Ro. d. cons. 346. & hanc cõem dicũt Grat. cons. 18. nu. 43. 68. lib. 1. Cur. sen. cons. 55. num. 13. Sed contrarium magis cõem scribit Aym. cons. 151. nu. 32. Doct. in apostil. ad Ro. dicto consi. 348 nume. 9. & licet confessio incontinenti reuocari possit, etiam non edocto errore, illud tamen intelligitur esse verum, quãdo reuocatur antequam confessio redacta sit in actis, siue scriptis, imo etiam nunquam reuocari põt, qñ a parte fuit acceptata non probato errore. Alex. cons. 92. col. pen. circa med. lib. 5. post Ro. cõs. 433. in fi. Ias. in l. qcqd astringẽdæ. nu. 21. de verb. obl. Hippol. sing. 315. Cautel. aũt pro eo qui vult reuocare suã confessionem, vide p Bart. in l. de ætate. §. qui iusiur. nu. 2. ff. de interrog. act. prac. Bal. tit. de prob. q. 15. & cõfessio per errorẽ facti vt nõ possit reuocari: vide Cæpol. caute. 69 cui adde, q̃ cõfessio consilio de errore, confitenti obesse non põt, siue error sit facti siue iuris, teste Rolan. cons. 69. nu. 48. li. 3 & qñ confessio vel responsio reuocari possit, vide Doct. in d. l. de ætate. § Celsus. de interrog. act. Ro. cons. 391. Osase. decis. 39 nu. 39.

e differentia est inter tenere & possidere Afflict. decis. 403. n. 13. constitu. Anchorani. li. 1. c. 6 vers. fenestram, vbi & late ponit an tenuta nulliter data de nouo concedi debeat vbi distinguit.

f auferetur sibi possessio nid. eũd. ĩ libel. in actio. hypot. in glos. ex memoratis cãsis nu 3. vbi scripsi Cutel. Cotta. in memorab. incip. negans, & quib. casib. quis priuetur iure suo per negationem Po. duo. reg. 375. in 2. par. late Ant. Gabr. de comm. conclu tit. de acquir. de omit. hared. conclu 5. & in tit de reg. iu. conclu. 1 nu. 11. D. Cuchus i tra. de mentiente. n. 152. & 292.

k In culpa. Adde Ro. cõs supra alleg. 391. vbi latius. Ber.

l Qualiter probabitur error. Adde Alex. cons. 89. 3. libe. Cal. de. cons. v. de confes. supra alleg. Bernar.

m Errorem vere. Not. tamen non posse corrigere errorẽ, nisi parte citata, & causa cognita ex doctrina Bart. in l. si librarius. ff de reg. iur. quando est de pertinẽtibus ad partem, & iã data copia parti, vt dicit ibi Bart. nõ posse corrigi talem errorẽ, nisi parte citata & de mandato iudicis, facit quod not. Bar. in l. imperator. ff. de stat. hom. Canon. in c. cũ P. tabel. de fid. instr. Qua in materia erroris, adde quæ scribit Neuiz. cons. 04. nu. 27. vbi quod emendari põt vsq; ad sententiã, quid in errorẽ respondentis positionibus, quo modo reuocetur: dic vt p Alex. cons. 47. nu. 16. lib. 1. vbi Doct. in apostil. qui error circa ea in quibus vis negotii non consistit, non nocet, teste Bal. in pract. q. 10. de sent. nu. 12.

* Damno. ¶ Adde q̃ vbicunque quis certat de dãno vitando, error siue facti siue iuris non nocet, teste Castrẽ. in l. non fatetur, de confes. l. post diuisionem. C. de iur. & fac. ignor. & not. Beci. cons. 96 nu. 14. lib. 2. & dic q̃ quãdo agitur de dãno vitãdo; error præsumitur etiã in facto proprio, probandũ rẽ aliter se habere, teste Bart. in l. sed si me putem. in princ. de cond. indeb. not. idẽ Beci. cons. 55. nu. 33. vbi ẽt nu. 34. dicit, q̃ in casu de quo ibi satis dicitur tractari de dãno, cũm lucrũ esset iã acquisitum, & radicatum, p glo. in l. 1 §. si quis propter vers. in integrum. de min. actusq; priua. Dec. in l. in eo quod vel, de reg. iu. & sicut iuris error excusat in damnis: ita ẽt excusat in lucris iã radicatis, ex præalleg. & in d. cõs. 90. nu. 11. & seq. Masuer.

SVper eius calumniæ iuramentum. An autem teneatur tale iuramentum præstare. Dixi supra, in præcedẽti gl. & vide in gl. fi. infra tit. proa. sequẽti Sequitur in litera.

SVMMARIVM.

1 *POssidere refertur ad ius, tenere ad factum.*

2 *Negans se tenere, vel possidere, si probatur tenere, vel possidere priuatur pos.*

PRIMO an dictus Ioannes teneat & possideat.

e † 2 Differentia est inter tenere & possidere, cum tenere ad nodum factum, possidere aũt ad ius referatur, vt supra dixi, & probatur in l. 1. §. 1 ff. de acqui.

a poss. † Quid aũt dices, si respondet se non possidere, nec tenere, & tamen reuera probatur, ipsum tenere &

* possidere? Dic quod in pœnam sui mendacii * 2 au-

f fertur sibi possessio, & efficitur ipse reus, de reo peti-

a tor, vt. l. fi. a ff de rei vind. & l. qui seruum §. in iure. ff. de inter. act. & facit auth. hoc si debitor. C. de pig.

ADDITIONES.

* Mendacij. ¶ Adde quod ratione mẽdacij perdit quis beneficium, eiq; beneficium confessionis non datur qui negauit à principio, teste Bal. in l. si vnus. § si vnus. nu. 1 & 2. ff. pro soc. & vide quę scribit Ias. in § ex maleficiis. nu. 26. & seq. Inst. de actio. Declara, vt per Rul. cons. 88. nu. 10. 12. & seq. lib. 4. post Castren. in auth contra qui propriam. C. de non nume. pecu. Masuer.

a L. fi. & d. lex habet locum in reali, secus si personali agatur secundũ glo. ibidem, ita tenet Bart. Bal. & Ang. in d. l. fi. alleg. & est tex. opti. & melior glo. quæ sit in iure, in §. illud quoq;, in iudiciis arbitrariis. In gloss. Ver. conuentus.

uentus.in Authent.de trien.& semis.idē si facta interrogatione,& responderis nominando Titiū possessorē, q̄ nō possidebat, sed interrogatus conuictus de mendacio priuatur possessione, & nō potest fateri postea dicendo, possideo pro me: ita Spec. in tit.de primo & secundo decre.§.restat.ver.quid si nominatio,& not. Bar. in dict.l.fin.quod intelligas verū.nisi pœniteat ante litē contest. secundū Bal.ibi,& sic propter mendaciū priuatur possessione, adeo q̄ nō potest opponere exceptionē dominij, etiam si velit incontinenti probare,aliàs non puniretur de mendacio,licet officium iudicis sit adipiscendæ possessionis ; ut not. gl.in d.l.fin.ibi Bart.& Bal. Sed an requiratur nouus libellus?Bar.q̄ nō, sed officio iud.expeditur,in d.l.fi.de quo vide glo.in d.§.illud,quæ videtur dicere contra, sed breuior via,quando actor nō vult probare de mendacio , est ₅ vt petat se immitti in possessionem illius rei in præiudicium negantis , & nō alterius.in d.§.illud, q̄ videtur dicere contra, & ista est fin. practica secundū Ang.in d.l.fi. vide Bal.in l.q̄ seruū. §.in iure. ff.de inter.actio. & Spe.in tit.de inter. quæ fi. ante lit.cont.§.1.& dum hanc viam practicassē in castro nostro nouo in cā Tidini & Bertrami fratrū de Lanz. contra illos de Gratijs, venit pars aduersa post lit.conte.& dixit confitendo se tenere aliam tertiam partem: interrogati enim primò an possiderēt domū respondarunt,q̄ sic pro duabus partibus tātum,& quidam curator datus bonis vacantibus fratris ipsorū absentis respōdit,q̄ ipsi duo totam tenebant,sed intendebat confessi ab alijs duobus partē suam tertiam , quæritur an stāte cōfes. missio in pos.locum habeat ? quędam gl.in d.l.fi.facit q̄ nō, quia nō fuerunt grauati onere probandi de mendacio,facit tex.clarus in d.§.illud quoq;. Cōtrariū obtinui , quia lis erat conte.& sic actor captatus, quia reus fuit in dolo sic respondendo,cum ipsi de Gratijs emissent à tertio fratre absente.facit opi.tex.in l.electio.§.neq; .ff.de noxa.& l.de ętate.ver. Celsus.ff.de inter.act.& l. is qui ff.de rei vin. & sic potest intelligi gl. in d.l.fi. ante lit.conte.qn̄ procederetur ante lit.contest. ad probandum de mendacio,quia nullū est damnū actoris qn̄ confitetur , imò releuatio ab onere probandi, & sic loquitur materia in auth.contra qui propriā C. de non num.pec. sed vide dictum Bar. in l.ætate.§.qui iusto.suprà alle.q̄ vbi scienter quis falsū dicit in præparatoriis iudiciorū , probando rem aliter se habere ex testibus , vel instrumentis præsumit error, sed se remittit ad not. in l.nō fatetur.ff.de confes.Franc. Cur. Adde tu melius videndum p Rom.consi.70. p Abb. cōs.17.qui in eodē facto consuluerunt.Bernard.Land.

• ¶ L.fin. Adde De materia d.l.fi.de re vin. & vide quę habentur in apostil.suprà ver.quamuis actione reali. & Dic,q̄ Pta.hic alle.refert Cur.in l.qd̄ te.nu.41.ff.si cert. pet. & laudat Cęp.cau.161.vbi qn̄ reus conuentus negat se possidere:debet actor petere se mitti in possessionem rei negatæ tanquam vacantem, & in præiudicium conuenti,tanquam sua non intersit,ex quo dicit se non possidere , saluo iure cuiuslibet alterius possessoris , & hoc à iudice fieri debere ex officio,sine libello,sine litis contestatione.sine iuramento calumniæ, testis est Rol. cons.88.nu.10.lib.4.Itē hoc actor petere pōt absque eo q̄ probet de dominio , vel alio iure sibi cōpetenti , hęc fuit originalis doctrina Angel. in d.l.fin. ff. de rei vind. quam refert ēt & sequitur Ias.in §.omniū.nu.90. Inst. de act. Quo remedio vtuntur omnes causarum patroni tam in reali q̄ personali , licet in personali aliqui sint,qui dissentiant. De quo vide quæ scribit Abb. cōs. 17.lib. 1.Bru.cons.83.Ro.cons.59.nu.9.cons.70.nu.4. Hipp.sin.241.Nat.cons.104.Capel.Tol.quęst.167. Accedit q̄ ad pęnam d.l.fi. de rei vind.requiritur negationē fieri dolo , vel lata culpa , ut no. Alex.cons.95.lib.5. Quid de pœna mēdacis dicētis se alieno nomine possidere?& dic , vt p Affl dec.18.Ias.in l.qd̄ te.nu.30.si cer. pet. & an tex.d.l.fi. dispositio locum habeat in negāte, qui tn̄ statim suam negationem reuocauit , antequam actor probationis onere grauaretur : & dic q̄ non per Rom.d.consi.70.col.4.nu.6.Abb.d.cons.17.1.dub.li.1. & est cōit , secundum Rom.d.cons. 59.vlt.dub.& in d. cons.70. nu.7.vbi quomodo fiat possessionis trāslatio, in agen. Quę omnia declara, vt per Pract.Bonacur.tit. quib.mod.suo not.ciuil.post nu.27.litera B . Rol.cons. 88.nume.10.& seq.lib.4.pulchrè per Beci.cōsil.64.lib. 1.latius p Port.lib.1.concl.30.vbi materiā d.l.fi.examinat. Gabriel. Com.opi.lib.5.tit.de acq.poss. concl.5.In artic. autem rei negan.deinde reuocantis confessionē, dic,q̄ reus q̄ negauit se possidere nomine proprio, sed alieno, confessionē suam negat, reuocare pōt, antequā lis contestetur, &actor probationis onere grauet : confessio enim facta in iudicio tendens ad pręparationem iudicij,ante litē contesta.reuocari potest,& reus conuētus negans se possidere cū iuramēto , pōt reuocare suā confessionem,ante lit.contest.secundū Rol.cons.88.nu. 11.12.13.lib.4.Beci.cons.64.lib.1. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *REus ad interrogationem, quo iure & titulo quis possideat, respondere non tenetur.*
2 *Positioni vel interrogationi iuri contrariæ, quis respondere non compellitur.*

3 ITEM quo iure & titulo. † Licet autē huiusmodi
g interrogatio possit fieri, tamēn nō tenetur reus respōdere, quoniā est iuri cōtraria, vt l. cogi posses-
2 sorem.C. de pet. hæred. & ibi not.& † regula est, quòd positioni uel interrogationi quæ sit contraria iuri,non
a cōpellitur quis respondere a , vt not.in l.1. C. de cōfes. & p Bart.in d.l.nō fatetur.circa finem.& in l.ornamentorum.ff.de auro & argen.leg.sequitur in litera.

g nō tenetur respondere,tamen in aliquibus casibus tenetur respondere, ūt per Neuiz. cons. 5. nu.30.Pet.Duc. regu. 217.in 1. par. an sibi præiudicet respondēdo, Abb.cons. 117.vers. venio ad secundā not. 2.Bar.in l.si duo patroni vbi Alex. de iur. iur. Bal. in l. si fine, de interrog.acti. vbi concludunt quòd sic,nisi præcedat protestatio quatenus tenentur respondere,l.itē Labio §.1.ff.fam. her. l. ille a quo §. si tēstō. ad Trebe. Fel.in c. cū dilecti col.2.in fi. de accusa. Marsil. in l. vnius facinoris. §.fina. de quæstio.

ADDITIO.

a Respondere.Adde quid si respondeat positioni , cui respondere nō tenebatur,an sibi præiudicet? Abb.cons. 98.alias 108.& an quis cogatur ostendere tit.possessionis suæ , vide in cap.ordinarijs.de offic.ordin.in 6.& p Cald.consilio 33.Et dic,quòd reus possessor nō cogitur dicere titulū suæ possessionis ad commodum actoris,& ad eius instantiam, ut in l.cogi.C.de petit.hære.Sed ad commodū proprium , & ad excludendum actorem,qui suam intentionem fundauerat,bene cogitur causatiue, si nō vult cōdemnari. Ita Castr.in l.si ve possidetis.nu. 10.C.de probat.

SVMMARIVM.

1 *REus ad interrogationem, an dolo quis desierit possidere respondere tenetur.*

• ITEM an a dolo desierit . Ista interrogatio non est multū in vsu,sed tamē fieri pōt , quia omne quod est probabile,est possibile,vel in modū positionis, vel interrogationis,ut not.gl.in cap.1.& 1.extra,de cōfes.lib.6. & Bartol. in d. l. non fatetur. & Spe. in tit. de posi. in princi. Si enim probetur quòd dolo , vel culpa
h possidere desierit,perinde conuenitur & condēnatur h ac si possideret , ut in l.parē ff.de reg.iur.& l.is q̄ dolo. & l.si culpa.ff.de rei vin.& facit l.qui petitorio.ff.de rei
1 vind.& l.si rem.ff.de excep.rei iud.cum si. † 1 Vnde tali
i interrogationi tenetur respondere,l.quoties.in §.prętor.ff.de nox. qd̄ seqtur Bar.in l.si gener.ff.de his qui.vt indig. Insuper scias , q̄ hic potuissem recitare materiā positionū . Sed ipsam reseruo infra in speciali tractatu positionū,sub titu.de posti.His pręparatorijs expeditis,venio ad formationem libelli &c.

h ac si possideret istum locum citat & cōprobat Cagnol.in l. is q̄ dolo in fi.de reg.iur.Ias.in §. omniū nu.99. instit. de actio. Marsi.in rub.de fideius.nu. 141. & 126.Rip in l. qd̄ te.si cer. pet. limit.vt per Ias. in l.1.col.fi.C.de transactio.& in l. quæstionē col. 1.C.de fideic.& Il.sicut.§. quod uūt de re iudic. limit.vt p Socin. in l. nemo prohibetur in fi de excep.late D. Cuch. supra n. 158 reg.cū ampliat. et lit.ponit Ant. Gabr. de comu. cōcl.de acq pos. conclu.5.quomō probatur quem dolo desiisse possidere Ias d.§.omnium nu. 80. adde ad Bart.in l. fi.incep: transfertur possessio.ff.de rei vendic.

ADDI-

i vnde tali interrogationi, Marauta. de ordi.iudic. in septimo membro in dec. num.3.& num.seq.an interrogationi geminate respondere cogatur.

ADDITIO.

An dolo. ¶ Adde Cagnol. in l. qui dolo. numero. 3. ff de regulis iuris.

Forma libelli in actione reali.

CORAM vobis egregio & potenti viro D. Potestate ciuitatis Papiæ, necnon D. Vicario nostro, agit, & in iure proponit, nõ in modũ solemnis libelli, sed * qualis qualis petitionis, seu facti narrationis, Andrinus de la Corona suo ꝓprio nomine cõtra & aduersus Ioannẽ de Oliarijs, & contra quamcunque personã pro eo, & eius nomine in iudicio legitime comparentem, dicens & in iure ponens, ꝙ suprascriptus Ioann. licet indebitè & iniuste, tenet & possidet quandã petiam terræ cultæ perticarum centum, positarum & iacentium in loco & territorio Sartiranæ districtus Papiæ, cui cohæret ab una parte. &c. Quæ quidẽ petia terræ simul cũ pertinẽtijs suis spectauit & pertinuit & hodie spectat & ptinet ad suprascriptũ Andrinum iure dominij, uel quasi ex ueris & legitimis titulis & causis. Idẽ dicit & ꝓponit, vt suprà, ꝙ idẽ Io. spaciu annorũ quinque proximè præteritorum habuit & percepit, & uerisimi iter percipere potuit ex dicta petia terræ tot & tantos fructus inter frumentũ & siliginẽ, qui fuerunt & hodie essent, si extarent, pretij & valoris vnu anno cũ alio computato in sũma tatius temporis antedicti florenorũ. 300 Item dicit & proponit vt supra, ꝙ ipse Ioann. suprascriptam petiam terræ simul cum fructibus pceptis, & quos percipere potuit ea eadẽ hucusque, dare soluere, relaxare, ac dimittere recusauit, & hodie recusat indebite & iniuste &c. Quare petit & requirit idẽ Andrinus à vobis Dominis Potestate & Vicario antedictis, quatenus ex officio uestro, & omni modo, iure, uia & forma, quibus melius de iure potestis, per vestram diffinitiuam sententiam pronuncietis, & declaretis suprascriptam petiam terræ cultæ spectasse, & pertinuisse, & hodie spectare & pertinere ad ipsum Andrinũ iure dominij, uel quasi, quodque condemnetis supradictũ Ioannẽ versus dictũ Andrinum, & condemnatum omnibus iuris remedijs compellatis x ad dimittendũ, restituendũ, & relaxandũ ac dandũ, & soluendum ipsi Andrino præfatam petiam terræ, cũ pertinentijs suis, simul cũ fructibus & reditibus inde pceptis, & q percipi potuerũt, si extant, & si non extant, in ualore precio, & æstimatione prædictis, ac etiã in florenis 15. pro dãno, & interesse passis, factis & supportatis ac supportandis, fiendis, ac patiendis in futurũ & vlterius in expensis præsentis cãæ, & quæstionis, & factis & fiendis, ꝓut liquidabit in processu. Et prædicta petit & requirit per uos fieri debere, & executioni mãdari sũmarie & de plano, sine strepitu, & figura iudicij, & uelo leuato: deducẽdo in pñti iudicio omne ius suũ sibi cõpetẽs & cõpetiturũ vndecunq; quomodocunq; & qualitercunq; Saluo iure minuendi, addendi, mutandi & corrigẽdi, & alteri petitionis qñcunq fiẽdæ. Nõ se * astringens propterea ad probandũ nisi solũm ea omnia & singula, q sibi sufficiant ad victoriam suæ causæ. Potens insuper idẽ Andrinus debere cogi & cõpelli dictũ Io. respondere petitioni & cõtẽtis in ea, p sacramentũ calumniæ. Et inde &c.

* Qualis. Adde Ias. in l. ait prætor. col. 3. in fin. ff. de iureiur. Rob. de ordin. iudic. ca. 13. nu. 15. vbi ꝙ operatur, quòd nõ detur copia sũptibus actoris, de quo uide quæ habetur infra form. libel. ad rescind. senten. in prin.

* Non se astringens. Adde quòd hæc clausula operatur, ut sufficit probare illam partẽ narratorũ, quæ sufficiat ad causã, de qua etiã vide quæ scribit Dec. consil. 187. col. prima. Quid de clausula, petens ius & iustitiam? & dic vt p Roland. cons. 41. nu. 26. 28. 29. lib. 3. post Ias. in l. petens ex stipul. col. secunda. C. de pact. & habetur infrà, vers. non se astringens. & uers. sequen.

x ad dimittendum, restituendum, & relaxãdum ista verba conueniunt petitorio Bal. in rub. C. de fruc. & lit. expen. Ias. §. omniam in fi. insti. de actio & in l. gallus. §. & quid si tñ num. 67. de lib. et posth. Marsil sing. 17. circa fin. Rol. a valle, cons. 41. n. 1. vol. 3. Didac. lib. varia. iur. resolut. li. 1. c. 3. in prin. vid. infra in forma senten. diff. in verbo ad relauandum.

l sententia & si ferenda istũ locum citat, & oẽ probat Hier. de monte. in tract. fere reg. c. 45. n. 4. limit. ut per Fel. d. c. licet heli. & Maranta. in spec. aduoc. ti. de sent. nu. 62.

m approbat Cy. Rip. in l. edita. n. 9. C. de edend.

SVMMARIVM.

1 *SEntentia secundum libelli tenorem est formanda.*
2 *Libellus quot modis sumatur.*
3 *Libelli quæ sit diffinitio.*
4 *Libellus debet esse breuis.*
5 *Ordo petitionis non debet conuerti.*
6 *Libelli conclusio facti variationem præcedere non dẽt.*
7 *Scriptura regulariter est de substantia libelli.*
8 *Consuetudo fori iuri scripto derogat.*
9 *Libellus non solùm iudici, sed etiam parti est dandus.*
10 *Libellus est offerendus in ciuilibus, nec ẽt in criminalib.*
11 *Libellus an de necessitate corã omni iudice sit offerẽdus.*
12 *Libellus coram arbitratore necessario non offertur: Nec corã alio iudice, qui sine figura iudicij cognoscere põt.*
13 *Libellus an possit remitti a partib. in iudicio, vel extra.*
14 *Actor dat libellum reo expensis ipsius actoris, parte non remittente libelli petitionem.*
Offerre verbum, spontaneam oblationem significat.
15 *Reus ante libelli oblationem citari debet.*
16 *Dilatio. 20. dierum est danda reo ad respondendum libello, quæ tamen per iudicem abbreuiari potest.*
17 *In actione vniuersali & generali sufficit causam, & rẽ quæ petitur vniuersaliter, & generaliter exprimere.*
18 *In actione singulari, causa remota debet in libello exprimi, & res quæ petitur designari.*
19 *Cuiuscunque actionis, tam realis, quàm personalis, duplex est causa, scilicet proxima & remota.*
20 *In actione personali non sufficit exprimere causam proximam.*
21 *In actione reali pro domino, vel quasi sufficit exprimere causam proximam.*
22 *Res plurium insolidum esse non potest.*
23 *In actionibus, quæ competunt ratione alterius iuris & dominij, an sufficiat exprimere causam proximam.*
24 *Actionis proximæ nomen, an exprimi debeat in libello.*
25 *Libellus an in omni causa debeat offerri.*

AD euidentiam. Et pro clariori intellectu tam
præsentis libelli, quàm generaliter omnium li-
bellorũ, maxime de quib. inferius tractabitur.
1 †Sciendum est quòd discretus iudex & idoneatus ante
oĩa debet diligenter considerare formã libelli, & quali-
tatẽ propositæ actionis; quia secundum libelli tenorẽ
l 1. sententia a est formanda: aliàs si iudex contra vel præ
a ter libelli formã pronunciet; fatuus reputatur, vt dicit
tex. in l. vt fundus. ff. cõ. diui. & c. licet hely. extra de sim.
a in l. fi. C. de fideicom. lib. † Item sciendum est, ꝙ libellus
b in iure nostro sumit̃ multis modis. primo modo b sumitur pro pane albo, vt probatur p tex. qui non est ali-
bi. l. iudices. C. de epis. au. Secundo modo dicitur libel-
lus petitio, & assertio actorum facta in iudicio cum so-
lemnitate iuris. de quo in auth. offeratur. C. de lit. cõt.
c & in c. 1. & 2. extra de li. obl. Et isto modo sumitur in
præsenti opusculo & tractatu. Tertio mõ dicitur libel-
lus qui datur à iudice parti appellanti à sententia, vt l.
j. ff. de lib. dim. Quarto modo dicit̃ libellus scriptura
priuata facta ad alicuius infamationem, vt l. j. C. de famo. lib. Quinto modo dicitur delegatio causæ, vt l. nec
quicquã. § ubi decretum. ff. de off. proc. & leg. Sexto mõ
dicitur libellus paruus liber ad differentiã magni, ꝓut
3 dicimus in vulgari. † Deinde quæro, quæ sit diffinitio
libelli, de quo loquimur in præsenti tractatu? Respon-
deo ꝙ libellus est breuis & ordinata scriptura clarã
continens, iudici ac parti demonstrans intentionem agẽ
m tis, vel accusantis: quã diffinitionem m approbat Cyn.
4 in d. auth. offeratur. † Condescendo ad declarationem
eius quod dixi. Dixi ego in diffinitione, Breuis, hoc ideo dictum est, quia verborũ prolixitas a aure respuit̃,
5 vt l. ampliorẽ. § in refutatoriis. C. de app. † Dicitur etiã
in diffinitione, Ordinata, quod ideo sequitur, quia ordo petitionis nõ debet conuerti, vt prius velit quis pe-
tere executionem, quàm sententia sit lata, vt l. a. C. de
6 execu. rei iud. † Nec debet ẽt conclusio libelli præcedere
facti

facti narrationē, vt l. procibus. C. de imp. & al. subst. & l.
ut responsum. C. de transf. Veruntamē si quis in libello
sic formaliter diceret, Peto talem cogi & condēnari. &c.
• nō p hoc talis *cōuersio ordinis vitiaret libellū, quia ser
mo iste reducitur iuris interpretatione ad congruū or-
dinē attenta potius mente proferentis quā forma scriptu
ræ, vt in l. talē ff. de hære. inst. & hoc sequitur. Bar. in l. si
7 cū nulla. ff. de re iud. & alias plenius dicā. † Itē dr in dif-
n finitione, Scriptura, q nō sine ratione exprimitur n quā
scriptura est regulariter de libelli substātia, ut i d. auth.
offeratur, & c. t. de lib. obl. & in c. quā cōtra falsam, extra
de prob. Fallit tñ huiusmodi regula in plurib. casibus,
qui notari solēt per gl. & doct. in l. nec quicquā. §. de pla
no. ff. de offi procon. & leg. in Auth. de exhi. reis. §. sanci
o mus igitur. Fateor tñ secundum Cy. vbi supra, q o si cō
suetudo fori esse q libellus posset offerri in vulgari, vel
8 sine scriptis, q tūc scriptura nō esset de substantia † quia
c cōsuetudo fori c derogaret iuri scripto, vt lege tertia. in
fi. ff. de testibus, & argumen. l. de qbus. ff. de legibus Sub
iungitur insuper in diffinitione, Claram, nec immerito:
qa claritas est amica legi, vt in Auth. de test. imperfect.
§. primo obscuritas autē est iuri inimica, vt l. ita fidei. ff.
9 de iur. fis. † Denique dr in ea, Iudici, & parti, quod quidē
d ideo est, quia non solū iudici, sed etiā parti d libellus est
p dandus, vt in dict. authen. p offeratur, ad hoc vt iudex
possit iuxta formā libelli suam proferre sententiam, ut
l. ut fundus. ff. com. diui. & ipsi parti, vt possit delibera-
re, an velit cedere liti, uel cōtendere, vt l. 1 ff. de eden.
10 † Postremò subinfertur, Vel accusanti, quod ideò ex-
primitur; quia ne dū in ciuilib. sed et in criminalib. libel
11 lus offerēdus est, vt l. libellorū. ff. de accus. † Quæro vl-
terius an corā omni iudice sit de necessitate offerendus
q libellus? q dic q sic, siue sit ordinarius, siue delegatus, siue
arbiter, p tex. in d. auth. offeratur, qui generaliter loqui
12 tur iuncta l. pen. in fi. C. de arb. † Sed r corā arbitrato-
r re non offertur de necessitate libellus: qa nullus ordo iu
diciarius corā eo est necessarius, vt not. Inn. in ca. Quin-
tavallis, extra de iureiu. & Spe. in tit. de arb. & p Doct.
maxime Bar. in l. si societatē. §. arbitrorū. ff pro soc. Nec
e corā illo iudice, qui pōt cognoscere sine figura e iudicii,
13 vt in cle. sæpe de ver. sig. † Secundò quæritur, an libel
lus possit remitti à partibus in iudicio, vel extra? super
quo sunt opiniones, vt refert Cy. in auth. offerat. Tu tñ
secundū eos & alios distingue, Aut quæritur an remissio
facta à partib. teneat quò ad ipsas partes, ne possit alte-
s ra ab altera petere sibi libellū offerri, & dicendū est s q
hoc respectu tenet remissio, vnde quia cōmuniter solēt
instrumētis notarij dicere q vna pars promisit non pe-
tere libellū &c. repellitur volēs petere ipsum, cū liceat
vnicuique iuri pro se introducto renunciare. vt l. si quis
in cōscribēdo. C. de pac. Aut quæritur an talis remissio
teneat quò ad iudicē. Et dico q nō, quia quò ad eū libel
lus est principiū & fundamentū sententiæ proferēdæ, vt
supra dictū est, cum secundū tenorem libelli sñia sit for-
manda, vt l. ut fundus, ff. com. di. & est de substantialib.
iudicij. vt not. gl. in c. de causis, extra de offi. deleg. vnde
opus erit parti suum libellum offerre iudici describen-
dum per notarium in actis, de quo pōt aduersarius exin
de copiā postulare per notariū sibi suis proprijs expen-
14 f sis fieri. † Quid f ergo si pars nō remisit petitionē libel
li, nunqd actor dabit libellū reo expēsis proprijs ipsius
g rei, an vero expensis g ipsius actoris? Ioan. And. dicit q
t est dādus t expēsis actoris, vt not. per eū in cle. sæpe. de
ver. sig. quæ opi. probatur per tex. in d. auth. offeratur,
h nam offerre est nō petenti dare, h vt l. Iulianus. § offer-
ri. ff. de act. emp. & l. fideicōmissa. §. si rem. ff de leg. 3. qa
igitur offert actor libellū, vt astringat reū inuitū in iudi
cio stare, vt l. inter stipulantem §. si Stichum. ff. de verb.
obli. meritò non debet reus grauari onere illius vel ex-
pensis, quas subit inuitus, licet Cyn. vbi supra, sentiat
15 contrarium. † Quæro an ante libelli oblationem reus
i debeat citari? i & de hoc sunt opiniones inter aliquos
u vt refert Cyn. ubi supra. v Credo de iure uerius est
quod reus prius citari debeat quam libellus offeratur.

per text. d. authent. offeratur, cùm ibi dicatur, Quòd li-
bellus offertur ei qui ad iudiciū vocatur, ergo patet q
reus esse debet in iudicio, quādo offertur libellus, & hāc
partem sequitur gl. in ca. ecclesia sanctæ Mariæ, extra de
constit, & probatur per c. quoniā cōtra falsam, extra de
prob. Verum communis practica pluriū se habet, quod
vel prius citetur reus ad accipiendū libellū, vel libellus
ea parte iudicis mittatur reo ad domū, q practica fundat
16 ex ca. significauit, extra de li obl. † Sexto quæro, an reo
sit danda dilatio, & quando ad respōdendum libello? dic
a a q dari debet terminus 20. dierum p d. auth. offeratur
qui quidē terminus an possit de iure per iudicē abbre-
uiari, fuit opi. & contentio inter Doct. vt refert Cy. &
Iac. But. in d. auth. offeratur. Veruntamē generalis con-
suetudo approbauit, q talis terminus possit per iudicē
• *abbreuiari, quæ cōsuetudo videtur cōfirmari auctorita
te l. a. & ibi not. ff de re iud. Septimò quærit de forma,
& tenore libelli. Ad quod respondendū est, in hoc esse
17 considerandam actionis qualitatem. † Aut enim agitur
b b actione vniuersali, vt puta vniuersali hæreditatis peti
tione, vel actione generali, ut negociorum gestorū, & tu
c telæ & in his casibus c sufficit causam & rem, quæ peti
tur, vniuersaliter & generaliter exprimere: verbi gratia,
Peto hæreditatem Sempronij, vel, Peto, vt reddas mihi
d rationē administrationis tuiclæ vel curæ. d nec ē neces
se, cū peto hæreditatem, dicere causam, an ex testamēto,
vel ab intestato ad me pertineat, sufficit enim q hoc li-
quidetur in causæ processu ut l. si mater. in prin. ff. de ex
ce. rei iudic & not. per gloss in l. j. in prin. ff de edend.
18 † Aut agitur iudicio siue actione singulari, vt ex vendi-
e to, locato, vel cōmodato, e & tūc causa remota debet iu
libello exprimi, ut l. an & eandem § actiones, & l. mater
ff. de excep. rei iudic. & l. edicto. §. fin autē. C. de edic. di.
Adri. tol. Ac etiā res, quæ petit, debet designari per lo-
ca, latera & confinia si sit res immobilis, vt l. forma. ff. de
censi. & no. per glos. in c. significātibus, extra de lib. obl.
Si verò sit res mobilis, tunc debet demonstrari per nu-
merum, & colorem, vt l. si in rem ff. de rei vindi de quo
no. per glo. in d. l. j. in princ. de eden. & per Inn. in c. cō-
19 querente. in gl. fi. extra de of. or. Verum † quia superius
K dictum est, causam in libello exprimendā, K quæritur q
sit ista causa, cuius gratia sciendū est, q cuiuscūque actio
nis, tam realis, quam personalis duplex est causa, scilicet
f proxima & remota. f Proxima aūt cā in actione reali est
dominiū, vt l. in rē, in princ. ff. de rei vind. remota aūt est
cōtractus, vt l. 3. § ex plurimis. ff. de acq. posses. In actio
ne verò personali proxima cā est obligatio, vt in l. licēt. §.
ea obliga ff. de procur. remota aūt est cōtractus, vt l. con
sensu, & l actionū genera. §. actionū quædā. ff. de act. &
20 obli & Inst. de obli. ex cons. j. §. Ad propositū ergo est
dicendum, q si quidē agit actione personali, sufficit ex-
primere

lib. 11. c. 4. Oria. eod. tract. in 5. membr. in x. q. nu. 21. Vanc. supr. nu. 18. Io. Rupe. Asin. in sua practica. §. 4. c. 3. 3. casu 80.

a qd hoc respectu tenet remissio de eo testatur Oria. in clem. sape, in verbo libellus nu. 2. de verb sig. & ita tenendū dicit Io. de Gras. in arbore iudicio in 3. princip. n 4. Vanc. supr. n. 18. Nepos a monte Albano in tract. de except. c 18. n. 12 licet contrariū teneat ipse Oria. in c. quā cōtra in verbo petitiones. n. 20.

t expēsis actoris Rip. in l. edita n. 12. C. de eden Marā. in x. actu iudicio. n. 56 istum locum citat & comprobat Tiraq. in tract. retrac. lig §. 1. glo x. nu. 104. & glo. 17. in princ. lim. & g Oria in Vbo petitiones n. 32. Marā in 9. dist. n. 19

v credo & de iure verius istū locū citat Ant. Netel. in trac. de concor. glo. nu. 358. Rip. in l. edita n. 29 tñ in practica transmittitur libellus vna cum citat. Fel. in c. 1. col. 1. de libel. oblat. Marāta in 3. membr. iudicii in fi.

a qd dari debeat & precipue in casibus de quib per Marant. in tit. de dilat. n. 9

b actione vniuersali differentia inter iudicium generale & vniuersale ponit Ias. in l. 1. n. 34. ff. de eden. Soc. in c. significātib. n 48. de libel. obl. Rip. in l. edita (n. 35

c sufficit causam Oria. supr. in verbo petitiones nu. 13. & 14 in fi.

d dicere causam contrarium per multa allegat Achil. personal. in tract. de petic. hared. nu. 550. quòd sit necesse dicere vel ex testamento vel ab intestato.

e & tunc causa remota Oria. supr. nu. 4. procedit tamen libellus sine causa si non opponatur, ut ibi. nu. 6.

f proxima autem causa Ias. in l. 1. nu. 42. ff. de edend. & in §. omnium n. 120 & 124. insti. de actio. & sic non est necessaria causa propter quam ad me pertineat

n qā scriptura est regulariter de libel. substantia late Ias. in l. 1. nu. 9. ff. de edēd. et si petatur officium nobile secus si mercenarium. & qn ūgit eorum officiale ignaro Oria. in c. qā contra in verbo petitiones nu. 18. de proba. & qā proceditur sine figura iudicij Bar. in tra. ad reprimen. in uerbo sine figura requiritur tñ talis qualis petitio Marāta in 13 princip. dist. in fi & in 9. dist. princip. nu. 12. et aliis per Azo. in summa de eden. § sic autem.

o si consuetudo Rochus de Curte in trac. de consuetu. num. 148. Ioan Oldend. in tract. actio. loci cōes tit. quib. casib. libel. nec non requiritur n. 7. p parte late Marānta supra 3. membro iudicii in princi.

q dic q sic Blāc. in trac. de compromis q. 3. n. 18 Vanc. de nullit. in tit. de nullit. ex defec. proces. nu. 18.

r corā arbitratore non offertur Io. Bapt. Perusi. in trac. de arbit.

tineat nec possiũ cogi dicere Soci. d c. significantibus n. 48. Oria. supra nu. 48. limitat iam² ibi Socin. in actione hypotecaria, & aliis de quibus ibi.

primere cãm proximã secũdum quosdã, puta si dicatur in
libello, Peto decẽ, ad quæ es mihi obligatus. Sed verius
est dicendum, non sufficere expressionẽ talis causæ, secũ
dum Cy. & alios Doct. quia per expressionem simplicis
causæ proximæ reus nõ redditur certus, an cedat vel cõ
tendat, quod fieri debet. vt l. j. in prin. de eden. vnde re-
quiritur expressio causæ remotæ, vt dicat sic; Peto à te
decem, ad quę es mihi obligatus ex causa mutui, vel de-
positi, quam opin. sequitur Arcbid. in cap. abbate sanè
extra de sent. & re iudi. colum. pen. vers. fundauit se, lib. 6
21 † Si verò agitur actione reali pro dominio, vel quasi, tũc
l secundùm omnes sufficit exprimere *l* causam proximã,
hoc modo. Peto talem rem, quæ mea est iure dominij
vel quasi, ꝑ hoc enim reus certus efficitur, an cedat, vel
22 contendat cũ res † nõ possit esse plurium insolidum, vt
l. si ut certo. § si duobus vehiculum. ff. commo. & l. Pom
ponius §. sed & si. ff. de proc. nec etiã unius tantum ex
pluribꝰ causis sed ex vna sola. vt l. 3 §. ex pluribus. ff. de
23 acquiren possess. &c. † Quid autẽ iuris sit in aliis actio-
nibus realibus, quæ cõpetunt ratione alterius iuris quã
dominij, dicam infra & tangitur per Bar. in d. l. & an ean
24 dem §. actiones. † Octauò quæritur, an proximũ nomen
m actionis *m* exprimi debeat in libello, vt sit necesse dice-
re, Ago contra te actione depositi, vel publiciana, vel
g seruiana, & simili? Dici *g* ꝙ aut causa, quæ exprimitur in
libello, est apta producere unam solam actionem, & tunc
sufficit eam exprimere, & nomẽ actionis tacere, vt V. G.
Dico, domine iudex, quòd Titio cõmodaui librum talẽ,
quem peto condemnari ad restitutionem. non enim est
necesse exprimere, Ago actione cõmodati, & idem in si-
milibus. Aut causa proposita est apta producere plures
actiones, vt patet in exemplo de colono, qui arbores suc
cedit, ut l. duobus §. colonus. ff. de iureiur. & ff. arbo. fur.
cæ. l. j. & l. penul. Quo casu dantur tres actiones, videli-
cet ex locato, & lege Aquil. & ex lege 12. tab. ut ibi ha-
betur, & tunc debet exprimi nomen actionis quã inten-
tare intẽdit, ne sola expressio nudæ causæ reddat reũ in-
certum super qualitate actionis propositæ, secundũ Cy.
25 Iaco. Butr. & alios doct. vbi supra. † Nonò quæritur, an
n in omni causa *n* debeat offerri libellus? dic breuiter, ꝙ
aut loquimur de causa principali, aut de causa appella-
tionis, primò casu subdistingue, quia aut proceditur iu-
re actionis, aut officio iudicis. Si iure actionis, aut cau-
sa sui natura est plenaria, aut summaria, si quidem ple-
naria, & tunc offertur libellus, vt in d. auth. offeratur, &
in cap. 1. extra de lib. obl. Aut causa est summaria vel ex
forma iuris Communis, vel municipalis, aut rescripti,
h ut qui casus ponitur per glo. in l. 3 §. sciẽdũ. ff. ad exhib.
& in Auth. de exhib. re. §. sancimus igit, & in d. l. nec qc-
quã. §. de plano. ff. de offi. procons. & leg. & tunc nõ offer
i tur libellus parti *i* sed qualis qualis petitio offertur iu-
dici inscribenda apud acta, de qua petitione reus acci-
pit copiã suis expensis, si vult, vt in cle. sæpe, de verb. sig.
super qua iudex formabit suam sententiã, ut l. 2. C. de
sent. ex breui. re. & in authen. nisi breuiores, ibi posita.
Si verò agitur officio iudicis mercenario deseruiente a-
ctioni propositæ, & tunc in illo nõ offertur libellus, quia
sufficit, ꝙ semel sup actione sit oblatus, & sic intelligitur
glo. in l. 1. ff. de inter. act. Aut agitur officio nobili, & tũc
aut petitur aliquid dari aut fieri à parte, aut à iudice tã-
tùm. Si à parte, tunc est causa plenaria, & offertur libel-
lus, vt l. qđ si minor. §. restitutio. ff. de min. & in §. si. Aut
causa est summaria, & qualis petitio sufficit, vt dictũ est,
per l. 1 §. cum patronus ff. de offi. præfe. urb. & l. si quis à
liberis. §. meminisse. ff. de libe. agn. & l. si iudex. ff. de his
qui sunt sui vel alie. iur. Si aũt petitur aliquid fieri à iu-
dice simpliciter, vt puta decretum interponi super alie-
natione rei super constitutione tutorũ, uel curatorum,
vel actorũ, & simili. & tũc nõ offertur libellus, nec peti-
tio in scriptis ẽ necessaria, vt l. nec quicquã. §. vbi decre
tũ ff. de offi. procons. & in l. oĩa. ff. de re. iur. Secundò casu
K principali cum loquimur *K* de cã appellationis dic in il
lis casib in quib est in causa principali necessarius libel
o lus, in illis est necessarius in cã appellationis, alias *o* nõ

g dic quòd aut causa Ias. d. l. 1. nu. 44. Rip. in l. edita nu 6. Dec. in c. dilecti filii, nu. 11. de iudic. vbi late disputat.

h qui casus quę sint causę summario ponit Maranta in 9. dist. princip. nu. 8.

i qualis qualis petitio Oriau d. cle sæpe in verbo libellus nu 4. & rescriptũ habetur loco qualis petitionis Vãci. de nullit. ex defe. procos. nu. 20.

K de cã appellationis vide infra in forma libelli in causa appellationis, glo. incip. coram vobis vbi late.

qa cã appellationis assumit sibi naturã causæ principalis
vt illis modis reguletur, ut in aut. vt cum de app. cog. in
prin. coll. 8. de quo tangit Spe. in tit. de app. in §. dicendũ
restat, & Inn. in c. cũ contingit, de offi. dele. & Bar. in l. j.
in fi. ff. de appe. His igitur omnibus præmissis sic cõclu-
sis, accedamus ad tex. libelli pręsentis, qui se habet in
hunc modum.

ADDITIONES.

a Sententia. Adde Ant. Corset. in not. sitis, in uer. libel-
lus, et 1. Iac. Gen. ĩ tracta. de ordi. iudic. § in nomine, nu.
51. & Hiero de Monte in tract. fin. regun. c. 42. incip. cũ
autem superius. Zilettus.

Sententia. Adde ad concl. ꝙ sñia debet esse cõformis
libello: ꝙ fallit ea concl. in principe qui sñiam non con-
formem concl. libell. ferre põt, teste Ias. in l. j. nu. 21. ff. de
eden. Itẽ fallit in spiritualib. Item in criminalib. vt not.
Doct. in l. vinum. ff. si cer. pet. vbi Dec. col. pen ponit am-
pl. & limi. ad reg. l. ut fundus, de qua ẽt plura, no. Rob. de
ord. iud. c. 53. nu. 61. & alijs seq. Seb. Vant. de nullit. c. 6.
n. 108. & seq. Euer. li. arg. loco à lib. ad sñiam. Blãc. prac.
criminal. c. 6. nume. 92. cap. 2. nume. 81. Mising. Cent. 4.
obser. 81. qui tñ loquitur in criminal. in quib. non pro-
cedit d. reg. vt late per eũ ibi, & no. Bart. in l. quid ergo.
§. pœna grauior. ff. de iis qui not. infam. Bal. in l. et si se-
uerior. C. eo. tit. Alex. in l. j. ff. de eden. Boer. q. 42. nu 23.
24. par. 3. vbi plura notab. in pract. & maxime dũ diffe-
runt quare in criminalib. iudiciis non sit de necessitate
concl. libelli, sed sufficiat facti narratio, de quo ꝑ Bar. in
l. libellorum. ff. de accus. Alex. in l. j. ff. de eden Boer. d. q.
42. nu. 23. 24. par. 3. Bal. in l. ĩ causis. n. 5. C. de accu. Blanc.
prac. crimin. c. 5. nu. 98. & seq. Grill. tract. de hæret. lib. 5.
de relax. carcer q. 6. nu. 6. pulchrè declarat Ias. in repet.
l. oẽs populi. post nu. 26. de iustit. & iur. & in l. de quibus.
nume. 94. ff. de legib. Quando autem & quibus casibus
pronūtiari possit super alio, quã quod petitum fuit: vide
Doct. in d. l. quid ergo. §. pœna. ff. de infamib. Alex. in l. q.
Romæ. §. Chrisogo. ff. de verb. oblig. Maluer.

b Modis. Adde Spe. in ti. de lib. conce. in prin. & Host. de
lib. ob. & Spe. eo. tit. Ias. in l. nec quicquã. §. vbi decretũ.
col. 2. ff. de offic. procons.

* Conuerso ordine. Adde multũ referre, an libellus ꝑ
malã cãm concludat, & tunc est ineptus, an verò per ma
lam actionem, & tunc toleratur, qui alias est imperfectus
sine adiectione talis actionis, teste Bal. in l. per diuersas.
col. 4. circa med. C. mand. vbi Apostil. ponit exẽplum, Si
mutaui pecuniã, & ago ex confessione partis. Qua in ma
teria libell. vide quæ scribit Ias. in l. j. col. 2. 3. & seq. ff. de
eden. Et dic, ꝙ libellus in se iustus ruit rõne incongruæ
actionis ꝓpositæ nec subsistit ex actione congrua, q̃ pro
poni potuisset. scđm Roma. cons. 446. qui tñ aliter loquĩ
tur cons. 21. ꝓ quo 2. de Boer. quæst. 42. nu. 17. & sequen.
De concl. autem libelli, de qua per auctorem hic, vide q̃
scribunt Rober. de ordin. iudic. cap. 13. nu. 16. Euer. lib.
arg. loco à concess. antẽced. Lafr. cõcl. 298. vbi alleg. Pap.
hic quẽ vide etiam infra. ver. summarie. col. secũda. nu.
4. & ad dicta hic in hoc uer. ad euidentiã. nu. 7. vide Rob.
de ord. iudic. cap. 31. Ias. in l. j. ff. de edend. & ad auctorem
hic nu. 8. & sequen vide Gandi. titul. qualiter fiat accus.
nu. 2. & quòd libellus nõ requiratur in causis, in quibus
proceditur simpliciter de plano. not. Alex. consi. 128. col.
j. lib. 7. Rol. cons. 71. nu. 37.

c Fori. Adde quò libell. possit formari secundum stilum
curiæ. Aug consi. 124.

* De consuetudine autem, dic quòd cessante consuetu-
dine alicuius oppidi, attendi debet cõsuetudo ciuitatis,
& locorum vicinorum. c. cum olim. cum ibi no. d. con-
suetud. & cessante consuetudine loci, attendi debet con
suetudo diœcesis. 2. consuetudo prouinciæ. 3. consuetu-
do regni, uel uicinarum prouinciarum, teste Beci. cons.
27. nu. 12. nu. 2. post Ias. in l. de quibus. col. j. de legib.

d Sed patri. Adde quòd primo iudici, vt dicit Spec. in tit.
de lib. cõcep. §. restat videre. Adde Hierony. de Mõte
in tract. fi. reg. c. 42. inci. cum autem superius, nu. 4. Zilet.

e Figura

e Figura. Adde Spec. qui multos ponit casus, in quibus requiritur libellus, in tit. de lit. contest. §. nunc videndū. & in §. restat videre & ibi, an coram arbitratore offeratur.

f Quid. Vide Bald. in l. nō ignorat. C. de fru. & lit. expens. ꝙ potest peti expensa instrumenti debiti habiti à tabellione, ꝗ̄ eū prius interpellauit, &c. Sed ad dicta auctoris hic, dic quòd libellus à partibus omitti nō potest, teste Bald. in pract. titu. de citatio. q. 6. nu. 2. Capel. Tolos. q. 287 distingue, vt per eūdem Bal. in pract. tit. de libel. ciuil. q. 6. nu. 2. vbi tandē concludit de iure Cano. omitti non posse. Masuer.

g Expensis. Adde Tiraquel. de retract. consang. in §. j. gl. 10. num. 107. & in glos 17. nu. 7. Zilet.

¶ Expensis. Adde ꝙ libelli copia daᷓ reo sūptib. actoris per gl. in cle. cām. ver porrecto. de elec. Boer. q. 303. n. 7. no. Gotd. pap. q 116. qoa in re, distingue, vt ꝑ Aufr. ad capel. Tolos. q. 91. quid in copia ꝓcuratorij? & dic ꝙ sūptib. domini dāda est secūdum Bar. in l. ꝓtori. §. defendi. ff. ex quib. caus. in possess. in l. j. in fin. C. de ꝓcur. Boer. d. q. 303. nu. 2. Ias. cons. 10. col. pen. lib. 2. Ros. cōs. 46. nu. 5. lib. 11. & ideo si actor in libello fecerit mentionē de instro, priuilegio, uel scriptura, sup q b. se fundet: cōpellitꝰ ad oia exhibere, vt deꝰ copia reo deliberaturo: an cedere habeat vel obtendere: teste Abb. & alijs in c. j. de prob. Spec. tit. de instr. edit §. nūc dicamus. ver. q d si q s in libello. n. 2. Bal. in l. fi. C. de ꝓci. imp. off. reprobata distinctione, an reus possit esse instructus ꝑ se. an enūciatiuē, vt per eūdē Abb. d. c. j. & sic eo casu sit assignatio ad exhi. & facta exhibitione: daᷓ copia sumptib. actoris, maximè qñ scriptura ꝓducta principaliter tāgit fundūm petitionis. ꝙ si non fiat mētio instrū in libello: sed actor ad cautelā non producat in principio litis verū post litis contestationē, dic, ꝙ si sunt iura cōcernentia legitimationē personæ: daᷓ copia sumptib. actoris: si uero cōcernunt merita negotij principalis: deᷓ sumptib. rei, quam prac. seruant nři Taurin. causidici in sacro hoc Ducali Senatu, quā puto desumptā à Cast. in l. fi. C. de eden. de qua vide ꝑ Lanfr. Balb condu. 189. 567. Guid Pap. d. q 116. Mattei sing. 40. Bal. in l. j. §. editiones. col. 5. ver. venio. Ias. in l. si legatū. ff. de eden. in l. fi. C. de preci. impe. offer. in l. q stipēdia. in fi. C. de procu. Spe. tit. de instrum. edit. §. nunc dicamus. col. 3. vers. ꝙ si quis in libello. Practi. Masuer. tit de literis oitis. nu. 82. Rob. de ordin, iudic. c. 31. nu. 3. c. 46. no. 63. & seq. Capel. Tolos. d. q 91. Doct. in c. j. de libel. oblat. Quid in copia & exēplo citationis, an expensis citan. dāda sit? & dic, vt ꝑ glos. in cle. cām. de elect. quæ vꝰ stare ꝓ affirmatiua: quam sequitur Card. ibi q 21. 22. distinguendo tñ vt per Imol. ibi. Quæ optimo confirmaᷓ ex not. in auth. offeratur. C. de lit. contest. in d. c. j. de libel. oblat. ꝑ glos. in cle. j. ver. oblat. vbi Card. q. 5. & Imol. col. vlt. de appellatio. Nat in rep. glos. ver. formam. de verb. sign. & intellige d. cle. causam. si à Reo exēplū exhiberi petatur, alias secus, in artic. autē, quòd expens. citao. deᷓ exemplū citationis, quandoquis domi citatur, not. Felin in c. cū M. Ferrar. nu. 71. de consti. in cap. cum contingat. col. penult. de rescrip. Rip. in l. qđ te nu. 62. si cert. pet. Bart. in l. ita stipulatus. septima oppos. 10. quæst. ubi Alex. & alij de uer. obli. Rot. Decis. 22. nu. 18. Decis. 26. de appellationib. Cassiado. Decis. j. de appellat. Apostil. Rot. Decis. 5. nu. 16. de rescrip. vbi expensis citantis datur exēplū cita. qoando quis citatur domi. & ita practicaᷓ. Quid in qualiquali petitione? & dic quod nō datur copia Reu sūptibus Actoris, teste Rober. de ord. iudic. cap. 13. nu. 15. Masuer.

h Dare. Adde Abb. in cle. sæpe. de verb. sign. col. 2. & post eū Georg. Nat. ibi col. 85. & eundē Panormit. in ca. peruenit. ad fin. de decim. Dec. in l. filiæ licet. C. de collationibus. Tiraquel. in tract. de retract. consang. §. 1. gloss. 17. numero. 1. Zilettus.

i Citari. Not. quòd ex forma statuti debet citari per diē ante, vt in Castro nouo, nō ualeret petitio si citaretur ea die, facit l. de unoquoque. ff. de re iud. c. inter quatuor. extrà de maior. & obed. l. ea quę. C. quomodo & quādo iud. Contra videᷓ facere not. per Bar. in l. leuia. ff. de ac. & ibi An quia forma statuti nō est seruanda in leuibus. sed Bal. primum dictum tenet, & notaui in cap. j. de mil. uasal. q cont. est ꝙ forma statuti ad vnguē sit obseruāda, tenet Ang. cons. 216. vbi concludit, ꝙ citatio est nulla, cum non seruatur forma tradita à statuto.

* Abbreuiari. Adde q d de dilationib. legal. an possit iudex ex causa eaᷓ immutare? & dic vt per Ias. in l. qui ꝓ tribunali. nu 82. ff. de re iud. Quid si sit data dilatio reo ad ꝓbandū? Dic ꝙ eo casu in consequentiā illa dilatio etiā prodest actori, adeo quòd licet reus renunciet dilationi, nō potest præiudicare actori, de cuius præiudicio agitur in consequentiā, teste Deci. in l. pecuniā quā. col. 2. post num. 6. ff. si cert. pet, pulchrè Ias. in l. si arrogator. nu. 54. ff. de adop. vbi refert Communem opinionē. quā etiā declarat nu. 55. & uide quæ scribit Castr. in l. petenda. nu. 8. num. 10. C. de temp. in integr. restit. Masuer.

K Exprimendā. Adde an quis teneaᷓ causam exprimere, vide Alex. cons. 121. 1. lib.

l Exprimere. Adde Inn. in c. conquerentes, in pe. col. ver. no. quod quando quis, de offic. ordi. Bar. & Ang. in l. fi. in 2. col. C. de an. exc. Zilet.

m Nomen actionis. Adde, an actio in libello exprimenda sit. Old. cons. 314.

n Omni causa. Adde Spec. in tit. de lib. conce. §. nunc vidēdum, per totum.

o In causa appellationis. Adde Rom. sing. suis. fol. 12. sup. alleg. in apostil. an libellus possit remitti.

* In causa appellationis. Adde quæ habentur infra for. lib. appel. vers. coram. In prin. per Rom. cons. 381. post num. 2. Rob. de ord. iudic. c. 54. nu. 845. facitq; quæ dicunᷓ de litis contestatione an requiraᷓ in cā appella. de qua per Mathes. sing. 66. vbi Doct. in apostil. ꝓ resolutione aūt, Dic, ꝙ in cā appellationis à diffinitiua, qñ ꝓceditur inter ꝑsentes, requiriᷓ litis cōtestatio, q̄ si omittaᷓ, ꝓcessus est nullus. l. j. C. ne lic. in vna eadēq; causa tertio ꝓuoca Sed qñ proceditur vna præsente, & altera absente ꝑ contumaciā, non requiritur litis contestatio. l fi. §. illud. C. de temp. appel. distingue tñ vt latius per Mathes. d. sing. 66. Rip. in l. naturaliter. §. nihil cōmune. nu. 189. ff. de acq. posses. prædictis accedit ꝙ dicitᷓ valere quòd in causa appellationis procedatur absque libello & litis contestatione: etiam vtraque parte præsente: secundum Bal. in d. l. fi. in prin C. de temp. appella. Roma. sing. 400. Quam conclus. declara vt per Dec. in cap. per tuas. de appellat. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Libelli quot partes sint.*

1 CORAM vobis D. Potestate, † Libellus iste 1 continet duas partes principales. In quarum prima præmittitur facti narratio. In secūda subijcitur narrationis conclusio. Secunda ibi, Quare petit, &c. Prima pars continet * quinque, prout continere debet quilibet solēnis libellus, videlicet, Nomen iudicis propriū vel appellatiuum, coram quo libellus offertur. Secundo nomen actoris. Tertio, Nomen rei, contra quem libellus producitur. Quarto, causam, quæ agitur. Quinto rem vel quantitatem, quæ postulatur. de quibus notatur per glos. in c. si contra vnum. extra de offic. deleg. lib. 6. & l. 1. in princi. ff. de eden. & l. edita. C. de eden. & d. auth. offeratur.

1 Cōtinet duas partes. Rip. in l. edita. nu. 33.

ADDITIO.

Quinque. Adde ꝙ libellus quinque conditiones continere deᷓt quas enumerat Rob. de ord. iud. c. 31. nu. 4. & sequent. quam libellū sufficit præsumptiuè concludere, teste Ias. in l. cùm qd. j. lect. nu. 1. si cert. pet. Quā concl. declara vt latius ꝑ eū in d. l. 2. lect. nu. 23. & dic, ꝙ quando libellus potest sustineri quoquo modo: etiam impropriando verba, sustineri debet, secundū Cast. in l. qui stipendia. nu. 6. de procur Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Vicarius appellatur quasi gerens vices potestatis.*
2 *Potestas solus vel Vicarius solus si velit in aliqua causa procedere, & sententiam ferre, an possit sine altero.*
Delegati ad vniuersitatem causarum æquiparantur ordinarijs.
3 *Ex pluribus iudicibus ordinarijs vel ad vniuersitatem causarum delegatis, qui cœperunt de aliqua causa cognoscere, si vnus eodem tempore sententia diffinitiua iurauerit sibi de causa nō liquere, an cæteri possint ferre sententiam.*
4 *Iudices plures si simul de aliqua causa cognouerint, & diuersas tulerint sententias diffinitiuas an omnes vel nulla earum, vel quæ tenebit.*
5 *Delegatis tribus, si duo tantum tertio nolente ferant sententiam diffinitiuam in concordia, an talis sententia valeat.*

1 NEc non D. Vicario.† Vicarius a appellatur vices
a gerens ipsius potestatis, vt l. 1. C. de offi. eius q
vices alterius gerit, & in c. 1. & 2. extra de offi.
M vi. M & censetur idem esse tribunal, & auditoriū vtriusque, adeo quòd a sententia lata ab vno non appellatur
b ad alium, b vt in c. 1. de consti. lib. 6. & no. per glo. in c. si contra vnum, in fi. extra de offi. deleg. lib 6. Suntq; am-
2 bo iudices ordinarij, vt in dictis iurib. †Pro cuius declaratione quæro, si Potestas solus, vel Vicarius solus velit in cā ista procedere & sñiam ferre, an possit sine altero. Ad solutionem huius q̄ōnis sic est latius considerandū, & distinguendum. Aut illi iudices, coram quibus simul est libellus oblatus, sunt omnes iudices ordinarij. Aut sunt omnes iudices delegati. Si sunt omnes iudices ordinarij, vt hic df: tunc aut oēs cœperunt de cā cogno-
N scere simul, aut vnus solus. Si quidem omnes, N poterit tunc ex eis vnus solus in ipsā cā procedere, & sentētias interlocutorias ferre. Diffinitiuè aūt pronunciare non
c poterit c solus, vt in l. Pomponius, alias incipit, si vni. ff.
O de re iudic. & ibi no. per gl. & Bar. Si vero O vnus solus cœperit cognoscere tunc omnia facere poterit, & sententiam diffinitiuam solus proferre: quia iurisdictio est insolidum in omnibus, vt l. vnica. ff. de offi. consul. & occupantis melior est conditio. vt in c. cum plures, extra de offi. deleg. notatur in d. l. Pōpoœins. Sc̄do casu principali, q̄ñ omnes sūt delegati, subdistingue, quia aut sunt ad vniuersitatem cārum, aut ad certas speciales cās. Si qui-
P dem sunt delegati ad vniuersitatem cārum. P tunc dic p omnia in eis, sicut dictum est supra, in plurib. ordinarijs quia tales delegati æquiparantur ordinarijs, vt ff. de offic. eius cui mandat. est iurisdic. l. 1. in prin. & ibi no. per gl. & l. à diuo Pio. in prin. ff. de re iudi. & per Bar. in d. l. Pomponius. & gl. & Doc. in c. prudentiam, de offi deleg. Vbi aūt sunt delegati ad certas spāles cās, tunc est subdistinguendum, quia aut sunt delegati oēs pure, simpli-
Q citer, & sine clausula, & Q tunc vnus nō p̄t sine alio p-
d cedere, d nec sñiam diffinitiuam proferre sine alio, vt in d. c. prudentiam, & in l. duo ex trib. ff. de re iudi. & quod notatur in d. l. Pomponius. alias, si vni. eod. tit. Aut sunt delegati cum clausula conditionali, videlicet, Quod si
e omnes e interesse nequiuerint, tunc vnus, aut duo proce-
R dant &c. & tunc aut constat R de impedimēto tertij, & tunc alter, aut alij poterunt in cā procedere, aut non constat de eius, vel ipsorum impedimento, & tunc alter sine alijs, vel alio non poterit in cā procedere, & habentur hæc in d. capit. prudentiam. Aut sunt delegati cum clausula alternatiua, videlicet, Quòd vnus, aut duo possint in cā procedere, & tunc occupantis melior est conditio, quia alternatiua cōtulit iurisdictioné, & eius exercitium cuilibet insolidum, vt in d. c. cum plures, extra de offi. deleg. lib. 6. & tangit Bar. in d. l. Pōponius. alias, si
3 vni. † Sed circa p̄missa occurrit dubitatio, si sint plures iudices ordinarij, vel delegati ad vniuersitatē cārū, qui simul cœperint de quadā singuli cā cognuscere, deinde t̄pe sñiæ vnus dicit sibi de cā non liquere. & hoc iurat, an cæteri poterūt ferre diffinitiuā sñiam? Distingue, aut illi iudices sūt numero tres, vel plures, aut duo tm̄. Pri-
S mo casu S tenebit sñia aliorū. T Sc̄do casu oō, vt l. Pom-
T ponius, alias, si vni. ff. de re iudi. Et sit rō, q̄a lex nō tm̄ cōsidit de sñia vnius solius, sicut de sñia plurū, vt i d. c. prudentiā, pro quo facit d. l. Pomponius, aliàs, si vni, ibi
4 [Plurū sñia &c. †Denuo q̄ro, q̄d si plures iudices simul
f cognouerūt de certa cā, & inter se diuersas f sñias diffinitiuas p̄tulerūt. an oēs soiæ, aut nulla, vel aliqua tenebit? Distingue, aut isti iudices erāt oēs ordinarij, vel delegati, ad vniuersitatē cārum. q ordinarijs æquiparant, & tunc si q̄dem sñia lata sit sup statu p̄sonæ, valebit illa
V q̄ lata est pro libertate. Si vero sit lata sup re alia, tūc valebit illa V q̄ lata est p reo. vt l. inter pares. ff. de re iudic. Aut oēs erāt delegati in certa cā spāli, & tūc valebit
A sñia illius, A quā ordinarius confirmauerit. vt l. duo iu-
5 dices. ff. de re iudi. & in c. si extra de re iudi. †Item q̄ro, pone cā delegata est tribus iudicib, duo tm̄ sñiam diffinitiuā in cō.ordia protulerunt, alter verò nil pronūciauit, an valebit sñja duorū? g Distingue sic. Aut talis sñia
g lata fuit tertio p̄nte, & valerant eo absente, & tunc aut cā fuerat cōmissa cū clausula. q duo ex eis posset tertio absente procedere. & tunc si lata fuit ipso monito & citato valet, aliàs non, vt in d. c. prudētiā de offi. deleg. aut
B cā fuerat cōmissa simpliciter sine clausula, B & tūc nō valet, vt in d. l. duo ex trib. de re iud. & de his aliàs dicam.

ADDITIONES.

a Vicarius. Adde q̄d sint gn̄a Vicariorū, & de eorū p̄tāte p Feder. de Sen. cōs. ah̄pen. Adde Ioā. de Lign. in cle. 1. & ibi Car. in 3. q. de offi. Vica. Io. de Imo. in cle. 1. col. 1. de præben. Pet. de Anch. & Dom. de Sancto Gemi. in c. super eo, de præb. lib. 6. Abb. in c. postulasti. i 1. no. & ibi Fel. in prin. & Mod. de rescrip. eundē Abb. in repe. c. extirpādæ. §. q̄a vero. col. 3. vers. no. q in talib. ecclesijs de p̄bē. & i c. G. p̄petuus. i 1. no. de fide instr. Alex. de Imo. in rub. ff. de offi. eius col. 5. ver. sed in hoc puto p veritate. & ibi Clau. Aquēs. col. 2. vers. 2. circa vicariā. Lud. Ro. cōs. 59 Car. cōsi. 33. inci. I hac dubia cā. Marā. in trac. de ordi. iud i 1. par. 3. dist. col. 2. vers. venio ad primā. Zilet. Vicarius. Adde q Vicarius p̄oris vel alterius officialis p̄t oia. q̄ p̄t ipse officialis, p̄ter mortis illationé: seu pœnā sanguinis. Nā talis pœna nō intelligit ipsi Vicario demādata, vt p Lāfr. Balb. cōclu. 50. & hoc licet vices suas cōmittēdo simpliciter videat in totū cōmisisse, p c. venerabilē. vbi gl. & Abb. extra de offi. deleg. Lāfr. cōcl, 512. qua in materia Vicarij plura no. Iacobin. in inuest. ver. Vicarius, Rob. de ord. iudic. c. 8. 5. dist. nu. 6. Bal. in l. aliq̄. ff. de offi. p̄cons. Abb. in c. si q̄s cōtra clericū. nu. 30. in rep. nu. 35. de fo. cōpe. Quid in Vicario Epi an possit esse Iucus? & Dic, q̄d nō, p Abb. q dicit cōeni in c. decernimus, nu. 12. de iudi. q Vicarius primus nō cēset reuocatus p creationē 2. teste Bouer. q. 347. nu. 7 Quid in appellatione: & an à Vicario q gerit vices ordinarij in eodē loco & tribunali, quo cōsueuit ipse ordinari⁹: appellet ad ordinariū? & Dic q̄d non, secundū Rol. consi 75. col. pen, lib. 3. vbi nu. 17. dicit non valere consuetudinem q à Vicario Episcopi appellet ad Episcopum & inconsue. d. consi. agitur de appella. à prætore ḡnali qui vices ordinarij gerit, & sedet in tribunali vasalli de quo p Iacob. d. ver. Vicarius. col. 2. Brun. consi. 102. col. 1. & seq.

M *Et censetur idem esse tribunal. Bar in l. prima. §. ab eo. 13. op. in fin. ff. quis & a quo. Alexan. in rubr. de offic. eius. col. 4. vers 4. circa fi. Ang. in l. aduersus. C. si aduers. rem iudic. c. Romana. in princ. de appella. in 6. c. 2. de consueta. in 6. & toto tit. C. de offic. Vica.*

N *Poterit tunc ex eis vnus, Sebast. Vanci. de nullit. tit. de nullit. sent. ex defectu iurisdictio nu. 76 vers. si autem. & nu. seq.*

O *vnus solus cœperit cognoscere Vanc supra nume. 76.*

P *Tunc dic per omnia. Alex. cō si. 12. nu. 1. & 7. vol. 6. Vanc. supra nu. 178. vbi ampliat etiā in arbitris et in delegatis cū clausula vos vel duo aut vnus vestrū vel si esset clausula q si vnus interesse rei q̄ alter exequatur.*

Q *Et tunc vnus non potest. Vanci. supra n. 181. vbi declarat q si omnes essent ordinati, sed quilibet priuatim suā diceret nō valeret gl. i d l. duo ex trib cum allegatis per eū vide late annotat. ad decis. primam. Affl.c.*

R *Aut constat de impedimento, limita hoc non procedere in beneficialibus, in quibus etiam non constito de impedimento collegæ si alius solus procedit & ex parte appareat collega fuisse impeditum valet processus Marsi. in l. patre vel marito nu. 13. de quæstio. Vanc. supra nu. 180. amplia dicta in prin. vt si non constaret de impedimento etiam de consensu partium non posset conualidari Vanc. supra vbi allegat Cra. consi. 82. num. 12. & quomodo probatur impedimentum Rot. 243. in no. Crau. supra nu. 11.*

S *Tenebit sententia aliorū. Abb. & Fely. in c. causam matrimonij de offi. deleg. cum alys allegatis per Vanc. supra nu. 182. vers. si tamen.*

T *Secūdo casu nō et si collega post ratificaret c. cū ab vno de re iud. in 6. & gl. in l Instar. C. de iur. fisci li. 10. Vāc. sup. nu. 82. vers. minus erit vbi reddit rōnē.*

V *Quæ lata est pro reo Vanc. supra nu. 156. vers. si autem Iudices.*

A *Quā ordinarius cōfirmauerit. c. si. de sent & re iud Vāc sup. d. nu. 186. aū si.*

B *Et tunc non valet. Fallit fauore animæ Tiraq. de pia causa priuilegio 266.*

Quid

Quid de Vicario generali, & Vicario foraneo? & Dic vt per Rol.d.consi.75.num.19. Imbertum in Encherid.iuris Galliæ ver.Vicarij, & ao Vicarij, Iudicũ ordinariorum possint aliqua expedire in absentia iudicis ordinarij? Dic, vt per Bal.in d.l.aliquãdo.in 6.opposi. ff.de offi.procons. Carel.ver. Iudices ordinarij Lanfr.d.conclo.50. Masuer.

b Non appellatur ad alium. Adde de hoc videndum per Cal.consi.2.de app.

c Non poterit. Adde Rom.consi.92.per dominos de Rot.decis.852.in nouis.de arbi.

Noo poterit, ADDE q qñ sunt plures iudices ordinarij, põt vnus sine alio ab initio cognoscere, & sententiare.l.Pomponius.vbi Bar.ff.de re iud.ratio est quia quilibet habet officiom insolidum.l. Imperator.ff.ad municip:secus in delegatis, quia si vnus sine alio procedit: pressus est nullus,l.duo ex trib.ff.de re iud. adeo quód etiam si proferenda sit interloquutoria, nõ põt vnus sine alio eam proferre; fallit tamen, qñ in commissione adesset clausula, quód si nõ omnes. & aut alia similis de qua vide quæ scribit Rob. de ord.iod.c.8.nu.32. vbi distinguit, & oo. Tremol.ad prac.Bonacur.tit.qei.mo.citano impune.nu 4.vbi duas ponit conclu. Quarum prima est quód vnus solus ex pluribus ordinariis potest per se citare & cognoscere, scda q vnus ex pluribus delegatis p se procedere non põt, nec sententiare, intellige, vt per eos ibi.vbi declarant dicta Doc.in l.si vni, quæ in aliquibus libris incipit Pomponius.ff.de re iud.ad qoæ facere videtur. quód si sit delegatio pluribus iudicibus de eadem re, & in delegatione non sit adiecta clausula, quód si non omnes, quisquis eorum præueniat in cognoscendo erit prior aliis suis collegis, ita not.prar.Bal.titu.de iurisdic.q 8.vbi tamé distinguit, & plura scribit de clausula si non omnes, & de clausula insolidum, & ibi quód facta electione; vel commissione de plurib. ad aliquod officium vel iurisdictionem exercendum: vno eorum absente, vel recusante interim totius commissionis iurisdictio ad collegam pertinet, qui officium acceptauit, l.Imperatores.§.si magistratus.ff de appell.do plurib.añt delegatis cum clausula, q si non omnes, vide Ias.in l.tunc autem nu.4.ff.de rei iud. Masuer,

d Procedere. Adde q dñi de Rot.decisio.110. in nouis. de offi.deleg.dicunt q citatus ab vno ex tribus collegia datus insolidum, non tenetur comparere coram eo qui non citauit, nec tenet processus.

e Quód si omnes. Addo dominos de Rot.de offi.deleg.in nouis decis.166.& 214.

f Diuersas. Adde Pau.de Cast. consi.13.in 1.impressis.

g Sententia duorom. Adde Io.de Ana.consi.50.

SVMMARIVM.

1 *Libellus quid differat a quali quali petitione.*

a c 1 b D Qvalis a c qualis petitionis. † Quæritur hic quid differat libellus à quali quali petitione? Rñdeo q libellus b est solemnis scriptura, vt supradictum est io eius diffinitione. Sed qualis qualis petitio D est breuis facti narratio minus solẽniter apud acta descripta, quæ solum in causis modicis vel summarijs admittitur, vt io authen. nisi breuiores. C.de sent. ex breui.rec.& in clem.sæpe.de verb.signif. & in constitu.Feder.quæ incip.ad repri. Licet ergo de consuetudine talia verba inserantur, tamẽ modicum operantur in causis magnis. & in quibus vertitur plena causæ cognitio, nisi forte in negotiis, in quibus per partem renũciatum est petitioni libelli, vt fit quotidie in instrumentis obligationum, vt supra dixi.

ADDITIONES.

a Qualis uo. 1 dñam inter libellum & qualem qualẽ petitionem, q aduerte q verba ghalia tam debent ad iuria intellectum, vt disponant de iure; vnde si in libello fiat narratio, licet postea noo concludat, tamen ex eo sequi debet iuridica dispositio; vnde sufficit dicere [vendidi talem rem tali pro tanto pretio, ideo peto condemnari ad pretiom] nec oportet dicere [Act.ex empto &c.] de qb. vide aurea dicta Bal.& Doc.in l.Gallus.§.quidã recte.ff.de lib.& posth. &c. Adde vnum verbum aureum, q sicut libellus ineptus in plenarijs vitiat pcessum, eodem modo in summarijs qualis qualis petitio inepta; dictum est Pet.de Ancha.consi.33.inci.in Christi nomine per statutum, & ibi vide rationes, vide de hoc p Alexã.iu l.vinum.col.fin.in fi. ff.si cer.pet.& per do. Maria. Soci.in c.1.de libel.obl. Curtius.

Qualis, Adde quód si in causis ordinarijs requirentib.libellum libellans dicat, in forma nõ solemnis libelli, sed qualis qualis petitionis, dẽt succũbere, nisi adijciat illa verba nisi si & quatenus à iure requiratur, teste Ias.in l.eleganter.§. si quis post transactionem. post nu.5.ff.de cond.indeb.de quo vide quæ scribit Aym.consi.151.idem Ias.in l.nõ solum.§ morte. nu 46. ff.de oper.no.non.quam concl.declara, vt per eundem.in l ait prætor.col.3 in fi. ff.de iniuri. & quid operetur ea clausula? Dic vt p Rob.de ordi.iud.c.13.nu.15. vbi inter alia, dicit, quod adiecta ea clausula in libello; non daĩ illius copia sumptibus actoris, quod tñ nunquã vidi obseruatum; pro cuius quidẽ clausulæ materia adde facere quæ ponit Alex.cõsi.138.col.1.lib.7. Tremol.ad prac.Bonacurs.tit qui.mo.suo no.citul nu.31. Rol.consi.71.nu.31 lib.1.Ias.d.l.ait prætor nu.19.de iniuri. Masner.

b Libellus no: tamen vnum, q cõtenta in libello quis videtur fateri.l.cũ precũ, & ibi glo.C.do lib.cã q dicit idẽ in libello supplicatorio.Libellus, Adde q hanc conclu. declarat Gabriel.com.opi.lib.1.tit.de confess.conclu.4.

SVMMARIVM.

1 *Legitimè comparens nomine alieno quis sit.*

2 *Sententia an mãdetur executioni cõtra pcuratorẽ.*

1 Legitimè comparẽtem. † Sed quia dr legitimè comparere alieno noĩe? Rñdeo quilibet procurator habens generale vel spãle mandatum, vt in l.1.C.de procur & l.1.& l.non solum. & l.sed hæ.io fi.cũ l.seq ff.de pcura.& c.q ghaliter extra de procur.lib.6.

1 Item simplex defensor a sine mãdato cum satisdatione iũ de iudicato soluẽdo, vt l.seruum quoq;.§ publicè.ff.de procur.& l q proprio.§.1.eod.tit. & Insti.de satisdatio.§ si aũt. † Sed an contra procuratorem, vel defensorem mittetur sñia executioni? dr vt infra, dicam in titu.de forma execu.sententiæ Sequitur in litera.

c *Qualis petitionis, & differentia inter libellũ et petitionẽ Decis Tholos. 287. & ista clausula Ioan. Bap. Asin. in sua pratic.§.4.c.4.nume.5.*

SVMMARIVM.

1 *Rei vendicatio habet duo substantialia extrema, dominium vel quasi ex parte agẽtis, possessionem vel detentionem ex parte rei conuenti.*

2 *Processus contra reum conuentum tenet quamuis nec tenuerit neque possideat, si tamen tempore libelli oblati asserat se tenere, vel possidere.*

3 *Reus conuentus si desijt possidere lite pendente, an debeat absolui.*

4 *Simpliciter detinens vt depositarius &c. potest euitare iudiciũ nominando dominum, qui tñ litem susceperit.*

5 *Desinente reo possidere vel lata sententia, vel lite pendente, an executio fieri possit sine nouo processu contra reum successorem.*

a 1 Tenet a & possidet. † Hoc.n. est necesso vt aduersarius teneat vel possideat, nam rei vindicationis duo sunt substantialia extrema, s.dñium. vel quasi ex parte agentis, vt l.in rem actio, in prio. ff.de

b rei vind. possessio b vel detentatio ex parte rei conuenti, vt l.officium.& l.is qui destinauit. ff.de rei vind.& io l.1.C.de alien.iudi.mu.cau.facta.& ibi plenè per Doct.

a †Quid si ille cõuentus tempore libelli oblati non tenebat nec possidebat, sed tamen asseruit se tenere vel possidere, ao tenebit processus contra eum factus? vĩ qđ non quasi deficiat vnum ex extremis substantialibus arg.l.

D Est breuis narratio. vide Achil.personal.in tract.adipiscenda possessa. numero.58.cum seq.

E Differentia vide Io.Bap.Asianum in sua Pratica.§.4. cap.4. num. 51.

F sine mandato reg. cum ampliat. ponit Ias. in l.exigendi.C. de procurat.

o l. 3. §. hoc autem superiore. ff. de itine. actuq; priua. o In cõtrariũ est veritas, vnde dic qđ tenet protestat in odiũ mendacii & dolosi, & proinde condemnabitur ac si vere teneret vel possideret, vt l. si is q se obtulit. ff. de rei vendic. cum distinctione de qua ibi. & in l. sin autẽ. ff. eo. tit. facit l. 3. in prin. ff. de re iudic.

3 † Sed circa hoc quæritur, quid si reus conuentus desijt possidere lite pendente, an debebit absolui? Rñdetur, Aut desijt possidere dolo vel culpa lata ıı & tunc condemnabitur, ac si possideret, vt l. si is q dolo & l. si culpa. ff. de rei vindic. Aut culpa leuissima vel casu, & tunc debet absolui, vt d. l. sin autem. §. 1. ff. de rei vind. l. tigni. §. si quis. ff. ad exhiben. Et hoc si sit bonæ fidei possessor, & iustam cãm habuerit litigãdi, aliter. n. tenet ad æstimationẽ, & hæc ꝓbantur in l. Ite si uerberatũ, in fi. cũ l. seq. ff. de rei vindi. & ibi plene notat p gl. & facit l. illud. cum simil. ff. de petitio. hæred.

4 † Itẽ quæro, si agitur cõtra simpliciter detinentem, puta colonum, depositariũ, vel cõmodatariũ qđ fieri pt. vt d. l. officiũ. ff. de rei vendic. an poterunt tales personæ euitare iudiciũ, ɪ dic qđ sic noiando dñm rei in iudicio, quo noiato & eo suscipiente litẽ in se, tũc actor litẽ prosequat cõtra ipsũ dñm noiatum; vt hæc & alia probant in l. 2. C. vbi in rem actio, & ibi p Cy. & Docto.

5 † Postea quæritur si lata sit sñia cõtra reũ detinentẽ vel possidentem, vel si adhuc lis pendeat; & desinat eius dolo possidere, an poterit fieri executio sententiæ sine alio nouo ꝓcessu in ipsũ reũ successorẽ? Dic quòd aut sñ lata erat sñia, aut lis pendebat. ĸ Primo casu poterit fieri executio contra hunc successorem & absq; alio processu, vt l. si superatus §. fi. ff. de pig. & l. si mater, in §. fi. & l. iudicatæ rei, in fi. & l. si a te, in fi. ff. de excep. rei iudi. Secundo casu subdistingue, aut per talem litem res facta erat inalienabilis, vt quia agebat causa de rei dominio, & hoc casu ius exequendi trãsit cõtra ipsum successorẽ, ut C. de litigiosis. l. 2. & l. fi. 2. rñ. Aut res non erat effecta litigiosa, quia agebatur de iure pignoris, & tunc non trãsit ius exequendi sñiam postea latã in successorẽ, sed opus est nouo processu, ut in Authẽ. de litigio §. ad hoc, quæ est in auth. posita super d. l. 2. de quo vide Cyn. in l. 1. C. alie. iudi. mu. cau. fcã & Bar. in l. creditores. C. de pigno.

ADDITIONES.

a Adde Bal. in l. 1. col. pen. C. de confe. qui tenet. not. quòd aliud est tenere, aliud possidere; q2 tenere importat possessionem facti, possidere ciuilem & iuris possessionẽ, b verbũ hic 1. pñt referri ad vtrũq; l. stipulatio ista. §. hæc quoq;, & ibi Bar. & Doc. ff. de verbo. oblig. qui dñt q ex ipso q quis tenet præsumit de iure possidere. Idem Inno. in c. cum olim, de pri. cle. quòd not. & dicit ibi Bart. quòd non valet dictũ testis qui deponit super possessionẽ ciuili, quia non cadit in eius auribus &c. Sed quæro an ex possessione præsumatur dñium; Distingue, aut agitur principaliter de dñio, aut incidente, primo casu nõ, secđo sic, ita Bart. in l. pen. ff. de cond. insti. quem refert d. Raph. Fulgo. in l. si a furioso. ff. si cer. pet. vide gl. in l. sicuti. §. si quærat. ff. si serui. vind. idem An. in l. si Titio. ff. de pig. qui allegat Bar. in l. apud Trebatium. ff. de aqua pll. arcen. idem Ang. in l. iur. ff. de pig. vide etiã Bal. in l. plurem. §. si seruus. ff. ad leg. Aquil. qui vult quòd vbi dominium deducitur incidenter, vel accessorie, sufficit probare possessionem cũ tit. allod. Tria. de solu. & d. §. si quæratur. & vbi statuto cauetur, quod missus in possessionẽ lucretur fructus, per talem missionem possessio transfertur. Bald. in l. consentaneum. C. quõ & qñ iudex, &c. Adde an possidens ciuiliter teneatur libellum offerre naturaliter possidenti? Fulgo. consi. 310. Franc. de Aret. consi. 21. Et qualiter debeat deponere testis de possessione, dicet loco suo, & an ex possessione ꝓsumatur dñium. vide Fran. de Aret. consi. 154. Alex. cõs. 88. li. 3. & cõs. 104. lib.

b Possessio vel detentatio ex parte Rei conuen. Adde qđ si feratur sententia absolutoria in fauorem rei, quia non possidet? & Dic, q ferri etiã poterit unico contextu declaratoria dominij actoris, & talis sñia eius est effectus: quòd poterit mandari executioni cõtra reum, si in eius persona superuenit possessio rei controuersæ secundũ Rol. qui dicit magis communem consi. 96. nume. 6. nu. 8. lib. 2. cui adde Iaf. in l. naturaliter. §. nihil commune nu. 139. & seq. ff. de acq. posses. vbi, quòd si Rei vindicatio intentatur contra aliquẽ, qui tempore ferendæ sententiæ non possidet, Actor pronuntiabitur dñs, & absoluetur reus, & virtute talis declarationis, auferetur a reo, si inueniatur possidere, ita Iaso. ibi, qui dicit cõem, pro qua vide etiam no. per Lanfr. Balb. conclus. 73. Mathes. sing. 138. Masuer.

c Desijt, Adde quod voluit Oldr. consi. 210. vbi vide quis probare debet quod dolo desierit possidere.

d Dominum, not. quòd habens ius in re potest nominare dominum in iudicio, Bar. & Bal. in l. 2. C. vbi in rem ac. Spe in tit. de t. ducte. §. restituat, versi. sed nunquid. & ibi Io. An. in c. quoniã. §. in alijs, vt lit. non contesta. & qualiter dẽt fieri nũciatio dño absenti et an ipso veniẽte sit opus nouo libello, & an sñia latã contra ipsum nõ defendentem, licet alius defenderit, noceat, & sufficiat si aliter sibi nunciatum fuerit, vide vbi supra, & Bar. & ff. de rei vind. l. officiũ, & ff. de acq. pos. l. peregre. §. quibus. An executio possit fieri contra successorem sine nouo processu, qñ pendente lite est alienata, vide etiam infra in forma execu. sententiæ in versic. sed quid dices si se opponens &c. Adde, an simpliciter detinẽs teneatur dominum nominare, dic q si nõ nominat, dño præiudicat, nisi aliter sit dñs certificatus, & q hoc sólum habet locum in reali, in personali autem nominatio locum non habet, vt concludit Rot. decis. 76. incip. vbi colonus. de causa posses. & proprie. vide Spec. de actio. seu petitio. §. 3. circa princ.

Dominum, ADDE q nominato dño datur nouus libellus, absoluitur nominãs ab obseruatione Iudicij, remittitur causa Iudici nominati, teste Nat. consi. 454. de qua vide etiam quæ scribit Dec. consi. 22. num. 9. Rob. de ordi. Iud. c. 33. nu. 9. & dic, quod conuentus actione Reali vel mista: per nominationem domini nõ euitat iudiciũ. Quib. aũt casibus & qñ pmissum sit noiatio dñi, vel nõ Vide Mising. Cent. 1. obser. 38. Affl. decis. 217. & Denominatione authoris, eundem Cent. 3. obser. 24. & qñ locum habeat nominatio dñi in Iudicijs & plura ad declarationem materiæ: vide quæ ponit Rich. inter commu. opi. lib. 10. versi. nominatio Rob. d. c. 33. Masuer.

SVMMARIVM.

1 Res immobilis quę petitur debet designari per loca generalia, & specialia & p latera, & confinia, & qualitatẽ sua mobilis p q̃titatẽ, qualitatẽ pondus, & numerum.
2 Agens an debeat exprimere in libello, an petat rem in totum vel pro parte.
3 Confines & cohærentia qualiter probentur.
4 Libellus non vitiatur, si erretur in demõstratione finiũ.
5 Error in demonstrandis confinibus tam in contractibus quàm vltimis voluntatibus non vitiat.
6 Actor tenetur demonstrare rem quàm petit, si reus dubitat an teneat vel possideat.
7 Celebrato contractu de pertica terræ, an attendatur mensura loci contractus, vel loci vbi situata est terra.

1 CVm Cohæret ab vna parte. † Not. q res quæ petitur, si est immobilis, debet designari per loca generalia, a & specialia, & per latera, & confinia, b saltem duo; vt l. forma. ff. de censibus. & l. si rem, c in fine. ff. de rei vind. & not. glo. in cap. 2. extra de libelli obla. Sed non puto quòd mensura vel numerus perticarum sit de necessitate exprimendus, vbi constat de confinibus, argumen. l. patronus. §. 1. & 2. ff. de leg. ter- d tio. Debet etiam designari qualitas d rei an sit pratum, vinea, an terra culta, vt in d. l. si rem, in fi. ff. de rei vind. & l. si

o In contrariũ est veritas. alia iura ad hoc allegat D. Cuchus in tract. de mentiente. nu. 261. & præcipue l. pen. de dolo. ff.

ıı Et tunc condemnabitur l. Et §. licet si qs dolo de pet. hære. Cagno. in l. qui dolo. de regu. iur. Achil. personal. in tra. quorũ bonorum. nu. 466.

1 Dic quod sic Istum locũ citat R. D. Burgu. Canale in trac. de vsufru mulier. relic. num. 217. et aduerte quia bene dixit detinentem quia secus contra possidentem, qui non potest nominare dominum in iudicio. Rep. in ca. sæpe num. 52. de resti. spo. Afflic. decis 217 si vero conueniretur actione personali, bene admitteretur nominatio. Pau. de Ca. consi. 470. vol. 2. & etiam nominatio nominandi dominum in iudicio late ponit Soci. in cap. quoniam frequenter num. 102. vt lite non contesta. quando dẽt fieri ista nominatio, & q. ob absoluatur reus et quod si reus fuerit cõtumax Maranta. in spec. in 6. membro iudicij, in tit. de nominatione Natta. consi. 124. & Rebuf. in tract. de delat. arti. 30. Tomo 3. Soci. in c. quoniam frequenter vt lite non contest.

ĸ Primo istum locum citat & comprobat Andr. Gail. practicarũ obseruationum lib. 1. obseruat. 108. in princ.

1 Potest referri ad vtrunque istum locum citat & cõprobat Cassa. in consue. Burg Rub. 11. §. 6. in tex. ibi contra se tenentur circa princip.

ıı Si est immobilis, et quæ petuntur quorum debeãt designari Rub. in trac. de dillat. Glo. artic. 2. siue mobilia siue immobilia siue iura & similia.

& l.si quis intra prouinciam. C.de bon.præscr.vbi autē
res mobilis petit,tunc debet exprimi eius quantitas, &
qualitas,pondus & numerus,& color secundū naturam
rei,vt d.l.si rē, in princ.& §.1.& optime facit l.1.§.si qa
argentum,& §.stipulationes.ff.deposi.& l.in actione, in
a prin.ff.de furt.† Sed an agens debeat exprimere in libel
lo an petat rē in totū vel pro parte, & determinat etiā
hoc Bar in l.de pupillo.§.qui nunciat.ff.de ope.no.nun.
q aut quis vult petere partē rei tantū,& tūc dēt hoc ex
primere.& sic intelligatur gl. in l.Pōponius.§.si is ff.de
procur. Aut vult petere totam ipsam rē, & tunc sufficit
simpliciter rem petere. & ita procedit glo.in l.si rem.ff.
3 de rei vind.† Sed qualiter pbabūtur confines o vel cohę
c rentiæ, n dic per testes,vel per instrū.vt no.per gl.& Do
n cto.in l.cum aliquis.C.de iu.delib.l.optimam. C.de cō
trahen.& commit.stipu & in l.prædijs.§.Titio.ff.de le-
ga.3.& etiam alijs modis, vt pulchre notatur per glo &
per Doc.in c.cum olim;ex de censib.& c.cū cā,extra de
probat.veruntamen secundū Bald.in quodam consi.suo
sciendum est,q interdum loca territoriorum,seu confi
o nium sunt euidenter & notorie discreta, qd quidem o
contingit varijs modis, aliqñ.s.per vias regales.& qñq;
per montes vel flumina;qñq; per lapides, vel signa alia
multum apparentia,quibus modis cōfinia cōiter distin-
gui consueuerunt.vt notant Gof.& Ioan.And.in d.cap.
cum cām.de probat. Interdū probātur fines iurisdictio
p nis p per expressas vel tacitas assertiones partiū, vt hī
& notatur per gl.in d.l.optimam. & l. cum aliquis. Ali-
q qñ vero probantur q per vulgi opinionē, & iudicium
circumcolentium, qui præ ceteris in hac rē idoneiores
sunt testes.vt l.1.§.1.ff.de flumini. Aliqñ verò proban-
r tur r per sniam iudicū vel arbitrorū. vt ff.de arbi.l.in-
ter castellianum. & Instit.de offi.iud.§ fina. Aliqñ vero
p perceptionē redituū.vt C. fin.regund.l. si quis super.
s Qñq; probantur s p appositionem custodum ff.de fun.
instruc.l.si ita.§ mulier villæ custos. Itē per exercitium
iurisditionis,vt no.Inn.in c.cū ad sedē, de restit.spol.&
4 facit c.super quibusdā de verbo.sign.† Sed quid dices,si
t erret in demōstratione finiū,an vitiabit libellus? dic t q
non,si tamē aliter constat de corpore,vel per rei euidē-
tiam,vel alijs modis.vt probatur in d.l.patronus.§.s.&
a.ff de le.3. Hinc est q si certo noīe aut signo res demō
stret,non est necessaria expressio aliorum confiniū, vt in
5 l.cū serno,in fi.ff de contr.emp † Postea circa hoc quæ
ro,quid dicendum est in contractib.& in vltimis volun-
tatibus,puta in legatis. si dictum sit vendo vel lego oēs
possessiones, quas habeo in tali loco vel villa; nec aliter
de finib.vel cohærentijs expressum sit, an vitietur lega-
f tū,seu venditio? dic q nō, f vt l.vxorē.§ legauerat.ff. de
6 leg.3. † Sed quid si reus dicit, dubito sup re q petit an
illā teneā vel possideā, fatiatis, q actor ostēdat mihi ad
g oculum illā rē, an teneatur actor g hoc facere? Dic v q
u sic.vt in c.significauit.extra de libell.obl.& not.Bar.in l.
7 1.in princ.ff.de eden.† Denuo quæro de quadā quæstio
ne de facto occurrente, Ecce Titius vēdit simpliciter p-
ticam terræ sitatæ alibi q in loco contractus,contētio
oritur inter emptorem & venditorem super quantitate
h mensuræ,cum ita sit q alia sit masura h loci,vbi res sita
a est,& alia loci contractus, a quæ ergo mensura attendi-
tur? vt q attendi debeat mensura, quæ seruatur in loco
i contractus, i vt l si fundus. ff de euict. & in l.semper in
stipula.ff.de regu.iur. Alij dicunt inspici locum illum in
quo vigeat mensura vtilior pro emptore. arg.l. veterib.
ff.de pactis. Alij dnt obseruari debere aliam mensuram
quæ sit cōior & generalior in vniuersa regione, & sic in
telligunt l.Imperator.ff.de contrah.emp. & quod habe
tur in l.arbitrio.§.de eo.ff de dolo. Seqtur in litera.

ADDITIONES.

a Loca generalia. Adde an sufficiat dicere,peto,quidquid
habes in tali loco.Alex.consi.184.lib.2.

b Confinia. Adde scripta per Paridem de Puteo in ca. an
sit ertatum.nu.3. de fini.feu.& Hyer.de Monte in tract.
fi.regun.cap.43.inci.& quia nu.11. Zilettus.

c Duo,adde Alex.consf.73.3.lib.& qualiter probētur cō-
finia per Baldum consi.154. & an per coniecturas,consi.
128.& an per literas antiquas, per eundem consil.361.
3.li.Et adde per quæ probētur confinia, q ponit Barth.
Socin.in consi.suo 86.col. 1.in fi. & seq.consi.79. in col.
1.& 2.& in col.fi.versi.præterea, & ibi q fines episcopa
tus probantur in antiquis per instrumenta, & in dictis
locis qñ sufficiat fama & cōis opi. & vide eundem in cō
si.166 & consi.96.col.6.versi.præterea ex alio,& ibi per
quos testes, & vide eundem in consi.194.col. pen.versi.
2.quia est. ubi q per instrū inter alios confecta nō pro-
bantur fines iurisdictionis & in col.fi. versi.confirmatur
ista conclusio licet probentur per cōiecturas, tñ hoc nō
procedit qñ constaret de iustitia possessionis illius con-
tra quem ageretur. Adde tñ quòd res præsumitur esse
illius facta,cuius confines sunt.Bar.in l.cum serno.§.de
monstratione.ff.de contrah.emp.& Bar. & Alex.in l.de
monstratio falsa.ff.de condi.& dem. Alex.in consi.54.in
3.volu.& Soci.in d.consi.86.col.2. circa medium dup.in
consi.166.& in consi.127.& in consi.161.& in consf.181.
col.2.post medium versi.circa serundum,& de probatio
ne finium vide per Alex.consi.1.4.vol. Curt.
Adde Corn.in consi.171.incip.videtur in hac consulta-
tione.col.1.versi.his tñ non obstantibus in 1.vol.& con-
si.319.incip.viso rescripto col.2.in prin. eod.vol.Alber.
Brun.in consi.34.feudalium incipit in cā & dña. Paris.
in cōsi.27.inci. in pnti consultatione duo principaliter.
nu.15.in 1.vol.& in consi.104.nu.24.eod.vol.& Petr.de
Vbal.in tract.de duob.fratrib.par.5.nu.31. Zilettus.

Duo, ADDE q agens ad prędium:debet secundum
communem probare de identitate.saltem per duo con-
finia,teste Rol.consi.67.num.4.lib.2.quorum confiniū:
licet duo sufficiant ad probationem prędictam:fallit ta-
men:qñ in instro essent descripta quatuor,quorum duo
conueniunt rei petitæ,& aliud non, sed contrariū scri-
bit idem Rol.d.consi.67.num.18.nu.19. vbi latius pro-
sequitur declarando, & no. Alex.consi.89 num.6.consi.
159.col.1 lib.5.cuius probationis Prac. docet Dec.con
si.41.col.9.consi.146.post num.14.consi.109.Nat.consf.
235.col.9.& 10.consi 314. Doc.in l.si innomine. C.de
testamē.& in antiquis Afflic. decis.13.83. Nat.d.consil.
235.col.4.Adde Hier.de Mō.in trac.fin.reg.c.81. Mas.

d Qualitas.Adde D.Hieron.de Monte in trac. finium re-
gund.in cap.43.inci.& quia nu.14. Zilettus.

e Confines.Qualiter autē probentur confines.vide Mōt.
in præalleg.tract.finium regun.cap.52.inci.aliter etiam
probantur.nu.1.cum seq.cap.53. incip.alijs ēt speciēb.
num.cum seq.& c.62.incip.cum autem,nu.2.& cap.66.
incip.& quia.num.31. Zilettus.

f Dic q nō,adde & vide d.Ale.i l.loc⁹.ff.de acq.posf.Cur.

g Actor. Adde quæ scribit Ploc.in repe.l. si quando nu.
114.prope fi.C.vnde vi. Zilet.

h Mensura loci,quòd locus contractus debeat semper at-
tendi.Adde secus esse in matrimonijs vbi seruantur sta-
tuta domicilij viri.l.exigere,& quæ ibi notantur p An-
ge.& Mod.ff.de iudi. Cur.

i Contractus. Adde quòd hoc idem tenet Hierony.de
Monte in tract.fi.regund.in c.26.inci.in terminis autem
num.7. Zilettus.

Contractus, Adde an in venditione prædiorū,atten-
di debeat mensura loci contractus : an verò loci in quo
sita sunt prædia? & Dic,attendendum esse mensurā con
tractus,secundum Osasc.decis.114.num.3.vbi dicit cō-
trarium sententiam vti æquiorem per maiorem partē
dd.senatorum fuisse approbatam,cuius etiā q. meminit
Rol.

n Dic per testes. Decē modos probandi confinia ponit Guid. Papa decisio. 193. Boss.in titu. de principe. nume. 271. Paris.consi.27.nume.16. volu.1. & consi.4.num.18.volu.4. Io. de Amicis consi.25.nu.17. Brun. consi. 74. nu. 2.& in antiquis Cranet. de antiq. tempo. in prima parte numero.72. an omissio confinium vitiet petitionem Brun. consi.108. nu.9. an ex post conclusum possit e tu instrumēto poni confines Alb. consi.10.numero.14. & 21. Hiero. de Monte in tracta. fin. reg.c.52. Bertachin. in reperto. in verbo confines.

o Contingit varijs modis exēpla ponit Hiero. de Monte supra c.17.

p Per expressas vel tacitas, Soci.consi.187.volu. 2. Hiero. de Monte supra c. 52. nu.13.

q Per vulgi opinionem Hier. supra c.27.nu.10. & ca.51 & 52. nu.16. quādo p instrumenta antiqua. late Ioā. de Amicis consi. 25.nu. 21.

r Per sententiā Iudicū saas duo cōsilia Bal. qua citat Hiero. supra c.52 nu.11.

s Per appositionem custodū. est tex in c. in nota domini § in sardinia C.de off.pfec. affe. Alex. consi.88.numo.28.& 35.vol.5.Guid.Pap. decis.193. Nata consi 204. nume. 3. Afflic.decis.167.in prin.Brun.cōsi.34.nu.4. Hiero de Monte supra c.52.nu.6.

t *Quod non.Afflic.decis.23.nu.2. quòd si aliqua conueniunt aliquē non. Hiero. de Monte in tract.fin.regun.c.87 nu.2.*

u *Quod sic illum locum citat & comprobat Plot. in repe.l.si quando nu. 824. in fi.C. vnde vi.*

a *Quæ ergo mensura supra in libell. in causa vēditionis in verbo perticarū in fi. vide Mising.Cēturia.4.obseruan.82. Hier.de Monte in tract. fi.reg.c.26.nu.7. & de clausula saluis verioribus coharentijs c.26.in fi.*

Rol.consi.100.num.7 nu.14.& col.6.in fi.lib. 3.vbi idẽ concludit secundum locum cõtractus. mensurationem fieri,debere,ex receptiori Doc. sententia, de qua plura ponit Cagnol. in l.semper in stipulationib.de regu.iur. Masuer. Afflic.decis.363.nume.5.Hiero.de Monte supra c. 26.num.7.vide quæ dixi in libel.in causa uendic, in verbo perticarum.

SVMMARIVM.

1 *Actor libellans per hac verba,spectat & pertinet,videtur omne ius suum in iudicium deduxisse.*
2 *Actor non potest vtrunque ius deductum in libello prosequi,puta dominij & pignori.*

a SPECTAT & pertinet. a † Per hæc verba videtur
1 actor in iudicium a omne ius suum deduxisse, tã
b ius dominij,quàm pignoris, propter eorum generale significatum,vt l.verbum pertinere.ff. de verb. sig. quod sequitur gl.in c.inter dilectos. de fid.instr.in gl super ver.pertinere. & in l. si quis intentione ambigua.ff. de iud.& Inn.in c.cum ecclesia sutrina.extra de cã poss.
a & propriet.† Tamen non posset vtrunque ius prosequi, quia ius dominij & ius pignoris in eadem re non cõcurrunt,vt in l.neq; pignus.ff.de reg.iur.& l.sextante.§.latinus.de exceptio.rei iudi.sed debet eligere iuxta nota. in l.quod in hærede.§ eligere, ff.de tribut.& per Dy.in regula,nullus pluribus.

b Omne ius suũ deduxisse istum locũ citat decis. Ped.4. in princ. vide Alex. cons. 43 in princ.vol. 4.Ias.in l.naturaliter.§ nihil cõe num.185.& Rip.nu. 158. de acq.pos. Dec.ĩ l. licet.nu.9. C.de pac. istũ locũ citat Fely.in rub. de rescrip col.fi. in princ.vidẽ de his uerbis Burs. consi.9.nu.1. & late spectare in verbo, de verbo pertinere seu ꝑtinẽtia Mãdos. de commiss. super causa ꝓfana. in verbo spectãtia & in verbo pertinentia.

ADDITIO.

a Spectat & pertinet.Adde quid si dicat,spectasse& pertinuisse,an libellus procedat?do. de Rot.decis.323,inci. si in libello de libe.obl.in nouis, dicunt quod sic , quia sufficit libellum presumptiue concludere,& ibidem respondent ad contraria.

Spectat & pertinet. ADDE hoc verbum verificari ẽt in possessione ciuili,teste Paris.cons.58.col.5.cap.fi.lib. 3.de quo plura not.Ias.in l.Centurio.nu.68. ff de vulg. in l.licet inter priuatos.nu.14.C.de pact Nat.cons.235. col 7.in fi & habetur infra vers. seq.num.37.& for.lib. spol,post vers.pleno iure interim tamẽ illud notandũ; est,verba hec,spectare & pertinere,dici ambigua,& generalia , quia possunt intelligi de alia ratione, quam de ratione dominij,l.verbum pertinere.de verb.sign. Alc. consi.89.col.1.in fi.lib.5.comprehenditq; verbum prædictum pertinere etiam eum,cui aliquid debetur actione personali,secundum Rol.consi.33.num.22.lib.6.post Bar.consi.154. & quid dicatur pertinere ad fundũ quando legatus fundus cum pertinentijs, Dic,vt per Nat.cõsi.243.col.pen.ad quod facit not. per Ias.in l.beneficiũ, 1.& 2.col.ff.de consti.princip. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Libellus procedit, etiam si nullam causam actor in eo expresserit.*
2 *Dominium quid sit.*
3 *Dominium quotuplex est.*
4 *Dominium duplex est in substantia, vtile scilicet & directum.*
5 *Quasi dominium est tertia species dominij.*
6 *Dominium vtile est duplex, scilicet aduersans directo, & concurrens cum directo.*
7 *Dominium quibus modis acquiratur.*
8 *Vtile & directum dominium est proprium dominium; quasi dominium est dominium improprium.*
9 *Vtile dominium aduersans directo acquiritur ex praescriptione.*
10 *Vtile dominium concurrens cum directo quot modis acquiratur.*
11 *Dominium directum de iure gentium quaritur per occupationem primo.*
12 *Dominium directum eodem iure quaritur per inuentionem thesauri.*
13 *Dominium directum eodem iure quæritur ꝑ alluuionẽ, Alluuio quid sit.*
14 *Dominium directum. eo. iu. quaritur per captiuitatem hostium.*
Hostes qui dicantur.
15 *Indicto bello inter inferiores Principes Papa & Imperatore,an res vel persona capta fiant hostium.*
16 *Inferiori pro defensione sui , & suorum & rerum licitum est indicere bellum.*
17 *Bellum an pro recuperatione suarum rerum liceat ex interuallo indicere .*
18 *Bellum indicere licet in sibi subiectos pro exercitio propria iurisdictionis.*
19 *Iustitia denegata concedi possunt represalia .*
20 *Iustitia quando negata dicatur.*
21 *Sententia iniusta lata contra actorem per iudicem rei iudicata.& semel vel,bis in appellatione confirmata , an actor possit habere recursum ad suum iudicem pro represalijs.*
22 *Coacto pro represalijs soluere,quomodo succurratur.*
23 *Dominium directum quaritur iure gentium per rei traditionem .*
24 *Dominium non omni traditione transfertur .*
25 *Persona qua tradit,ad hoc vt transferat dominium,necesse est vt habeat rei liberam alienandi facultatem.*
26 *Fundi dotalis alienatio non toleratur.*
27 *Solus titulus regulariter non transfert dominium, nisi sequatur traditio. Fallit in legato & harede.*
28 *Res qualiter dicatur esse tradita .*
29 *Castro vendito cum eius territorio,an per apprehensionem castri videatur quaesita possessio territorij.*
30 *Iurisdictio venit in donatione castri a principe profecta .*
31 *Dominium rei tradita vt quaratur, nõ est necesse quòd cum res tradebatur,fuerit vacua possessio.*
32 *Dominium quaritur de iure gentium per plantationẽ , vel adificationem .*
33 *Dominium,& quasi dominium possunt simul proponi in eodem libello in modum agendi disiunctiuè , secus si copulatiuè.*
34 *Verbum dominij, simpliciter positum in libello,refertur tam ad directum quàm ad vtile .*
35 *Actore proponente ius quasi dominij, videlicet publicianam,& tam actor quàm reus probent de iur. proprio et traditione rei,quis obtineat.*
36 *Proponens disiunctiue simul ius dominij, vel quasi,non potest vtrunque prosequi.*
37 *Lata absolutoria contra prosequentem causam dominij tantum,an obstet exceptio rei iudicata si velit prosequi causam quasi dominij .*
38 *Sententia simpliciter lata , ad omnes causas in libello contentas refertur .*
39 *Libellus generaliter cõceptus nulla causa expressa procedit,licet reus petere possit causam exprimi .*
40 *Petẽte reo exprimi causam in libello,qua causa sit exprimenda tam in personali,quam reali,& mixta.*
41 *Rem ad se pertinere pleno iure significat ius dominij.*
42 *Pendente iudicio in actione reali , & personali generaliter proposita, si superueniat ius actori de nouo,an tale ius claudatur sub illa generali petitione.*
43 *Dominium directum acquiritur de iure ciuili per successionem,*
44 *Dominium directum acquiritur de iure ciuili per arrogationem,vel adeptionem .*
45 *Arrogatio vel adeptio quid sit,& quomodo fiat.*
46 *Dominium directũ acquiritur per ingressum religionis.*
47 *Professionis forma qua sit .*
48 *Dominium nunquid acquiratur ecclesia per ingressum sine traditione,an etiam idem in possessione , nunquid etiam idem in quasi dominio.*
49 *Ingressus cum pacto de retinendo sibi bona sua,circa bona vitiat retentionem .*
50 *Ingressus cum pradicto pacto nunquid vitiet etiam ingressum circa personam.*
51 *Ingressu vitiato propter vxorationem,an vitiabitur dedicatio bonorum .*
52 *Conuersi non sunt religiosi, sed solum eximuntur a iurisdictione*

risdictione seculari.

53 Dominium directum quaeritur de iure ciuili per vsucapionem.

54 Directum non quaeritur sed vtile dominium per praescriptionem

55 Dominium an per sententiam transferatur.

a IVre dominij a vel quasi. Item si dixerit rem c ad
c se pertinere pleno iure, vt dicam infra ver. sextus
1 modus. circa fin.† Quid si nullã causam expressit,
sed simpliciter dixit rem ad se pertinere, an procedat
¶ libellus: ¶ dic quòd sic; tamen si reus petat exprimere
causam tunc actor illam tenetur exprimere aliter non
procederet libellus, vt no. in cap. abbate sanè, extra de
re iudic. lib. 6. & vide quod infra dicam ver. tunc autem,
2 & ver. quaeritur quid sit libellus. † Hic quaerendum est
de aliquibus, & primo quaeritur quid sit dominium: se-
d cundũ Doct. d dic vt refert Bar. in l. si quis vi. §. differen
tia ff. de acq. pos. quod dominium est ius de re corpora-
li perfecte disponẽdi nisi lege prohibeatur. Declaratur
diffinitio sic. Dicitur. n. in ea [Ius] quod ideo in ea poni-
tur, vt differẽtiam denotet a re ipsa, in qua cadit ipsum
ius; res nanque de se facti est, quod probatur ex rubrica
de acquirẽ. rer. do. & ad hoc facit l. & an eadem. §. actio-
nes. ff. de exce. rei iu. Subiungitur subsequenter [De re
corporali] quod positum est ad differentiam rei incor-
poralis, in qua non cadit propriè dominium, vt in l. 4. &
& ibi no. ff. de vsufru. Postea subinfertur [Perfectè dispo
nendi] vt l. in re mandata C. mand. & ad differentiã sim-
plicis possessionis, quae est ius insistendi rei. vt no. in l. 1.
in prin. ff. de acqui. pos. Quod autem adijcitur [Nisi a le
ge prohibeatur] dictum est ideo propter res pupilli &
ecclesiae, & quarundam aliarum personarum, quę à iure
alienari prohibentur, nisi certa interueniente solemni-
tate, vt C. de praed. min. per totum, & in Auth. non alie.
per totum, & in authẽ. hoc ius porrectum. C. de sacros.
eccl. & extra de reb. eccle. non alie. per tot. & ff. de reb.
3 eo. per tot. † Deinde quęritur quotuplex est dominium;
dicitur quidem quod est vnum solum numero & substã
tia, licet eius qualitates sint plures. vt videtur colligi ex
rub. de acqui. rer. do. nam dr̃ ibi [Dominio] non in plu-
rali, sed in singulari ergo patet esse vnum in contrarium
tenet Bar. & alij Doct vt ipse no. in d. l. si quis vi. §. diffe-
4 rentia. † Videlicet quod sit duplex in substantia, e scili-
e cet directum, & vtile, probatur hoc per l. possessoris, in
fi. C. de fun. patr. li. 11. vbi dr̃ q emphyteuta est dñs, idẽ
probatur in l. 1. & 2. C. de iure emphy. & tñ cõstat quod
alius est dominus, s. ille cui debet solui census, vel affi-
ctus, vt ibi sequitur, ergo q sint dñi diuersa specie dñij;
nam eadem specie dñij non põt esse quilibet eorũ dñs,
vt l. tertia, §. ex contrario. ff. de acqui. pos. l. si ut certo. §.
si duobus vehiculum. ff. commo. ad quod optime facit
c. 1. de inuest. de re alie. facta in vsib. feud. & l. 2. ff. si ager
5 vecti. † Potest etiam adijci tertia species dominij, licet
sit impropria, vt est quasi dñium, quod competit ei, qui
rem emit à non dño bonafide, nec eam vsucepit adhuc,
6 vt habetur in l. 1. ff. de publi. † Vltra quaeritur, an utile
dñium, de quo supra sit vnum solũ, sicut directum? Dic
f q est duplex, vnum quippe est utile dñium, f quod est
oppositum & aduersans suo directo, vt est exemplum in
vtili dñio q̃sito in re immobili ex longeua praescriptio-
ne, vt no. in l. si quis emptionis. §. 1. C. de praescr. 30. vel
40. ann. & in auth. nisi. C. de bo. mate. & in l. vsucapio. ff.
de vsuca. Aliud verò est vtile dñium, quod est cõforme,
& compatibile cum directo concurrens cum eo, & exhi
bens illi reuerentiam tanquam suo superiori, cuius exẽ
plum est in vtili dñio, quod competit emphyteutae, su-
perficiario feudario, & sim. vt in d. l. 1. C. de ius. emphy.
7 cum sim. † Nunc autẽ quaeri potest quibus modis g do-
g minium acquiratur, h pro cuius solutione sufficeret re-
h missionem facere ad leges, & iura quae habentur. ff. de
acqui. rer. do. per to. ti. & Insti. de re. di. §. singulorum, cũ
sequ. Verum tñ vt iuuenes facilius capiant, explanabo.
8 † Sciẽdum est igitur prout supra praemissi, q duplex est
dominium, proprium. s. & improprium, quod autẽ est
proprium subdiuiditur, nam quoddam est directum, &
quoddam vtile. Improprium autem dicitur quasi dñiũ;
ideo aduertẽndum est, q si quaeratur qualiter quasi do-
minium acquiratur, dicendum est q illud acquiritur ex
traditione facta à non dño ex aliquo iusto vel legitimo
tit vt l. 1. cum seq. ff. de publ. & Insti. de act. §. sed istae, &
9 ibi not. † Vtile autem dñium qualiter acquiratur, rñderi
potest, q si quaeritur de dñio, quod est oppositũ ipsi
directo, tale dominium quaeritur praescriptione, vt d. l. si
10 quis emptionis. §. 1. cum simi. supra alleg. † Si vero quę
ritur de dominio concurrente cum directo, & cogno-
scente directum, tunc tale vtile dñium quaeritur tripli-
citer. Vno modo traditione facta ab eo qui est dñs dire
cti ex iusto titu. vt in d. l. 2. de iur. emphy. & d. cap. 1. de
inuest. de re alie. fac. & l. 1. ff. si ager vec. per to. & in c. 1.
quis dic dux. mar. cum si. Secundo modo quaeritur per
h successionẽ vt in c. 1. de gradi. suc. in feu. to. coll. 11. Ter
tio modo quaeritur per praescriptionem, vt in cap. si qs
per 30. annos. si de feu. fue. contro. col. 10. & no. per Cy.
11 in l. competit. C. de praescrip. 30 vel 40. anno. † Si autẽ
quaeratur de acquisitione directi dominij, tũc dicendũ,
quod directum dominium quaeritur certis modis à iure
gentium introductis, & alijs modis per ius ciuile super
additis. De iure itaque gentium quaeritur directum do-
minium 14. vel 15. modis, vt aperte colligitur. Instit. de
re. diu. §. singulorum. vsque ad fi. inter quos sunt 5. qui
sunt quoad presens digni recitatione. primus modus ac
quirendi est ille qui fit per occupationem rerum, quae
in nullius priuati sunt bonis, sed esse possunt. vt in vola-
tilib. coeli, & animalibus siluestribus: & piscibus flumi-
num, habetur Insti. de re. diui. § singulorum, & ff. de ac-
12 quir. re. domi. l. 1. in fi. & l. 2. & 3 † Secundus est modus
j quẽ nec vidi nec audiui de facto contingere, videlicet, i
per inuẽtionẽ thesauri, vt in §. thesauros, Insti. de re. di-
ui. & in l. nunquam. §. thesauros, ff. de acqu. re. do. Circa
quod sic solet plenius per gl. & Doc. distingui. Aut the-
saurus reperitur in loco priuato, aut in loco sacro, aut
in loco fisci, vel in publico, vel ciuitatis. Si quidem repe
ritur in loco priuato, subdistingue, aut reperitur in suo
aut in alieno, si in suo proprio, tunc aut est inuentus ar-
te magica, & sic opera illicita & reprobata, & tunc dire-
ctum dominium efficitur fisci non autem inuentorum,
x vt l. 1. C. de thesa. lib. 10. aut est inuẽtus casu fortuito, k
vel data ad hoc opera licita, & tunc efficitur in totum
inuẽtorum, vt in d. §. thesauros, & in d. §. thesauros, aut
c reperitur in alieno, & tunc si quidem casu fortuito t di
midia pars efficitur inuentorum alia verò dimidia effi-
citur domini loci, in quo inuentus est, Si vero data ad
hoc opera licita, tunc in totum efficitur domini loci, vt
hoc probatur in d. §. thesauros, & hoc siue ille esset dñs
loci vtiliter, vt feudatarius, & emphyteuta; siue directo,
vt no.

c *Ad se pertinere pleno iure. De ista clausula ponit Ias. in l. si ita stipulatus fuero. §. Titius nu. 5. de verb. oblig. Alex. nu. 208. nu. 6. vol. 2. & quis dicatur habere plenum ius ibi. & latius Tiraq in tract. retract. conuenc. §. 2. gl. 1. nu. 38.*

¶ *Dic quòd sic Ias. in §. omnium nu. 125. Insti. d. actio. Cur. iun. in l. edita nu. 94. C. de edendo.*

d *Dic vt refert Bur. Dec. cõsi. 468. nu. 11. & 498. nu. 9. & latissime istã diffinitionem ponit Arius Pinel. in l. 2. in 2. par. C. de resc. vendit. Vasq. lib. 1. controuersiarum Ill. casuum. c. 17. nu. 6. late Arius Pinel. in l. 1. in 2. parte in princip. C. de bon. mater.*

e *Scilicet directũ. & vtile. De vtroque quid sit & quasi dominium Bart. in l. minor. § si fuus 1 ff. de euic. Bal. in l. in rebus. col. 2. C. de iur. doci. vbi dicit qd est quadruplex. & Bener. decis. 42. nu. 4. Ias. in §. sed istae numo. 56. Instit. de Actio. & quo modo probatur & praesumatur. Bener. supra in princip.*

f *Quod est oppositum & istas dicitur verum dominiũ prout in exemplo hic posito. Ias. post Barto in l. prima numo. 57. & Rip. nu. 31. de acqu. pos. Balb. de praescrip. in 2. parte q. 2. num 6. Didac. in r. possessor. in princi. in 3. par. relet. nu. 6. de regu. iur. in 6. quia directo pfertur vbi infert nn ex praescriptione acquiratur dominiũ directum quoad effectũ disponendi. Dec. in r. ratorum. nu. 17. de Iudic. & quid in praescriptione immemorabili. Cur. iun. consi. 158. nu. 12. Rol. a Valle cõsi. 90. nu. 14. vol. 2.*

g *Dominiũ acquiratur. Pet. de Vnzol. in pratica artis notariatus in rub. d. modis quib. naturali iure & gent. domi. acqui. & in rub. de modis qb. domin. acq. In re ci. istum totũ titus & alios casus. ponit Cassa. in consuetud. Burg. Rubr. 1. §. 2. in tex. ibi & late Preue. versi. si vis scire ponit modis probãdi dominium.*

h *Tertio late disputat Arius Pinel. in l. 1. in 2. parte. num. 34 C. de bon. mater. vbi an acquiratur directum vel vtile.*

j *Per inuentionem thesauri quid sit thesaurus. ponit Didac. in r. peccatum. in 3. relet. part. §. 2. est quadam vetus depositio pecuniae, cuius nõ extat memoria & iam dominum non habeat, vbi allegat.*

K *Vel data opera licita, secus si arte magica quia est Caesaris Didac. supra nu. 2. vbi late de hys quae hic sequuntur.*

l Inuētus in loco sacro istā qō. late ponit Didac. supra num. 3. vbi vide.

m Per aluuionē Pet. de Vnz. supra cap. tertius modus. Nat. consi. 136. nu. 2.

n Per rei vel personę apud hostes. Late Boss. in tit. de captiuis. nu 17. vbi ponit de talon quo ex torquetur a captiuis. Ias. in l. j. nu. 8. & Ripa nu. 4. de acq. pos. etiā in foro conscientiæ Tiraq. de leg. connub. l. 1. num. 48. Didac. in reg. peccatum. in 2. parte relectionis. in princ. & possunt præscribi et per Iulium Ferret. in tractu. de iusto & iniusto bello, nu. 21. modo bellum sit iustum. & per Didac supra nu. 2. Pet. de Vnzo. supra vers. 4. modus. sed res immobiles Principi & Regi bellum indicentes acquiruntur noc efficiuntur militis unt Ducis capientis do. in d. l. 1. late cōprobat Didac. supra nu. 5. in fin. vers. res autem captę imobiles dēnt traddi duci exercitus vt is eas diuidat inter milites iuxta cuiuslibet dignitatē et merita c. ius militare 1. distinc. cū alijs per ipsum Didac. allegatis quid de reb. captis ab hostibus qua tamen habuerunt verum dominum & quid de mobilib. ibi. nu. 6. & requisitu vt bellum sit iustum. Iulium Ferret. supra nu. 15. Didac. in §. 10. in 2. parte relec. nu. 6. vbi tangit an bellum possit esse iustum ex vtraque parte.

vt no. in d. §. thesauros. Vbi antem thesaurus inuentus est in loco publico, uel fiscali, aut ciuitatis, & tunc si quidem data ad hoc opera licita, efficitur in totum domini ipsius loci; si vero casu fortuito, tūc thesaurus diuiditur, & dimidia quæritur inuentori, alia quæritur fisco, vt ca.
12 t. in fine quæ sint regalia col. 10. Sed si fuerit l inuētus in loco sacro vel in religioso, tūc si data est ad hoc opera licita, queritur in totū dño loci. Sed si casu fortuito; licet de hoc fiut opi. tamē idem dicendum quod supra, videlicet q dimidia sit inuentoris, & alia fisci, vt l. 1. §. fi. ff. de iu. fin. Sed quare non est presbyteri vel Pontificis potius q̄ fisci, non video; vnde forte hodie per iura canonica Pontifici applicaretur. ar. c. quæ in ecclęsiarum, extra de consti. & in cap. ecclesia sanctæ Mariæ. eo. titu.
13 †Tertius est principalis modus m per alluuionem, vt
m Insti. de rer. diu. §. præterea, & ff. de acquir. rer. dom. l. adeo. §. 1. Est autem alluuio incrementum latens facto fluminis interueniens, vt dictis iuribus comprobatur. vbi verò esset incrementum patens & apertum, vt puta si quodam impetu flumen agrum meū diuiserit in partes duas, vel si eodem impetu ipsum agrum in formam insulæ redegerit, tunc nō perditur dominiū nec alij acquiritur, vt d. §. preter ea, & in §. q si aliqua parte Insti. de re. di. vel si crustam agri mei in alium agrum transtulerit, dummodo radices ibidem non emiserit, non perditur dominium, vt in dictis iurib. & in l. hoc amplius. §. Alphenus. ff. de dam. infe & idem si opere manufacto ipsum flumen alueum mutauerit.
14 †Quartus modus acquisitionis est n per rei vel personæ apud hostes constitutæ captionem, & apprehensionem, vt in §. itē ea quæ. Insti. de rer. di. Sūt aūt hostes illi, q b. populus Romanus uel Impator seu Papa, bellū indixit, & ecōtra illi q ipsis bellum faciunt, & indicunt, siue sint Christiani, vel Sarraceni, vt l. hostes. ff. de ca. & post. re. & l. quos nos. ff. de verbo. signi. & ex hoc sequitur, quòd non omnia quæ capiuntur in alijs bellis aliter, & inter alios, efficiuntur
15 capientium. †Vnde quæro, quid si bellum fiat, o & in-
o dicatur inter alios inferiores principes vel dños, prout fieri quotidie uidemus, an illa quæ inuicem capiuntur, efficiantur capientium, & an homines capti efficiantur serui? Respond. secundū Inno. q personæ captæ non efficiuntur seruæ, ut no. in c. olim cā, extra de relli. spo. quā opi. sequitur Bart. in d. l. hostes. res aūt captæ efficiūtur capientiū de consuetudine secundū Bart. ubi supra, sed de iure nō, per d. l. hostes, quod sequitur Inn. in c. sicut, extra de iureiur. imò secundum Inno. de iure hoc est, q quilibet inferior Imperatore, vel Papa, qui bellum fecerit iniuste, tenetur ad restitutionem omnium damnorum & rerum ablatarum in huiusmodi bello iniusto, argu. l. si cum excep. §. Pedius, & §. in hac. ff. quod met. cau.
p cum si. & ita no. per Doc. in c. si. extra quod metus cau. p
16 † Sunt tamen aliqui casus speciales, in quibus licitum est inferiori bellum indicere sine Imper. vel Papæ licentia, videlicet pro defensione suæ propriæ personæ, ac rerum suarum, vt hī & no. in l. vt vim. ff. de iu. & iur. & l. 1.
17 C. vnde vi. †Item pro recuperatione suarum rerum, dū tamen fiat incontinenti, l. 1. §. cum igitur. ff. de vi & vi arma. & si fortasse nō esset copia iudicis superioris, ad quē possit habere recursus, adhuc liceret bellum indicere ex interuallo, vt l. nullus. C. de iud. & l. si alius. §. bellissime ff. quod vi aut clam & l. ait prætor. in §. si debitorem
18 ff. quæ in frau. cre. †Item pro exercitio iurisdictionis, propriæ in sibi subiectos. vt l. qui restituere. ff. de rei vind. & l. non est singulis. ff. de reg. in. & l. si quis missum. ff. ne vis fiat ei. quos casus no. Inn. ī d. c. sicut, & in c. olim causam, vbi vide. Idem secundum eū potest iuste indici bel
d lum. d contra dominium vel superiorem, qui denegat iustitiam facere de homine suo qui iniuriam aut damnum intulit homini meo, vt multotiens fieri videmus p Marchionem Montisferrati, Comitem Sabaudiæ, & Principem Acayæ, & capere de ipsis hominibus vsq; ad integram satisfactionem iniuriæ, & damni dati, vt no. in c. dilectus, extra de appel. cui opin. multum refragari vī l. c. C. nullus exigatur pro alien. debi. lib. 11. & in Auth. vt non fiant pigno. §. c. & ibi no. per Iacob. de Bel. & C. ne filius pro patre per totum. & C. ne vxo. pro mar. per to-
19 tum †Sed aduerte, q in hoc conueniunt omnes, vt pro
q Iustitia denegata possint q cōcedi represalię, e q̄ de iu-
e re ciuili appellantur pignorationes, vt no. in d. Auth. vt non fiant pig. & habetur & no. in c. 1. extra de iureiurā.
20 lib. 6. & est tex. aureus, 23. q. 2. c. dominus noster. †Dī autem denegari iustitia; si agens porrexit libellum suum coram iudice, qui iudex ipsum admittere, & audire recusauit sine causa legitima, nec sufficit ipsi actori ire cū literis sui iudicis ad iudicem rei super iustitia obtinenda sine libello modo debito ordinario, in quo multi errant, secundum Bar. vt plene scripsit in suo trat. represaliarum. Sed cum talibus literis debet etiam ipsi iudici rei suum libellum dirigere, & in ipsa lite persistere modo debito; vt traditur in d. authē. offeratur, tū si alioqui non diceretur iustitia denegata. Quid ergo si libellum obtulit & litem prosequutus est vsque ad sententiā inclusiue, & iudex ipse reum absoluit, vbi condemnare debuit, an diceretur iustitia denegata? vī quòd nō: quia ius & iustitia ministrari dī. etiam cum per iudicem inique decernitur. & pnunciatur, ut l. pe. post prin. ff. de iust. & iur. & probatur in l. 1. §. in hoc interdicto. ff. de lib. exhi. & in c. cū terer vos, in fi. extra de re iud. & no. p gl. in l. 1. in prin. ff. ad turpi. Bart. vero in d. tract. distinguit, aut extat iudex appellationis, & tūc ad eum est habendus recursus, vt in titu. de appel. maxime in l. 1. §. si quis in appel. ff. de ap. si autem nullus sit iudex appellationis, tunc pro represalijs poterit ad iudicem suū habere recursum. quod verum intellige prius eidem facta fide legitime de iniustitia & præcedēte debito processu
21 secundum eum. † Quid autem dices, si lata sententia iniusta contra eum per iudicem rei conuenti actor appellauit semel & bis, & per iudicem appellationis fuit prima iniusta sententia confirmata, an poterit actor pro represalijs ad suum iudicem habere recursum? dicit idem Bart. quòd aut est lata iniuste proprio motu iudicis, & tunc nullum est remedium, aut est lata pp grauamē partis, & tunc sicut posset peti restitutio in integrum corā superiore, vt l. præfecti ff. de mino. ita represaliæ coram suo iudice. Aut est lata ob gratiam, vel inductionē præsidentis, & tunc ipsi tenētur ad interesse, ergo per consequens represalię erunt concedendę, arg. l. nec quicquā. ff. pro socio. Nec credas, quòd quilibet officialis possit
r cōcedere represalias r immo solus superior omnium, puta Principes, vel Rex, aut Dux, vel Marchio illas concedere possunt, secundum eundem Bart. in auth habita.
22 C. ne fil. pro pat. † Quomodo autem succurratur illi q
f virtute represaliarum coactus est soluere? f dicit Bar. distinguendum. Aut represaliæ sunt concessæ contra officiales, vel iudices, & exactio contra eum secuta, qui iustitiam facere denegauit. Aut sunt concessæ generaliter cōtra quemlibet de ciuitate, & exactio contra alium de populo secuta est. primo casu subdistingue, aut iudex peccauit faciendo iustitiam, puta inique pronunciando, aut peccauit simpliciter negligendo. Primo casu nō succurritur contra principalem debitorem, vt no. in l. si qs dolo. ff. de regu. iur. Secūdo autē casu; sibi succurritur, argu. l. missi opinatores. in fi. C. de exac. tri. li. 10. vbi verò fuerit exactus alius de populo, tunc ei succurritur contra ipsum debitorem, secūdum Iacò. de Are. per l. a. in fine, & ibi no. ff. de ver. ob. & ff. de neg. ge. l. nā & seruus. & ff.

o Et indicatur inter alios inferiores, intellige qui nō habent superiorē, alios non posse ne indicare bellum si recognoscunt superiorem. Didac. sup. §. 9. parte 2. relec. Iul. Fer. supra nu. 8. alias impropriè dicitur bellum ibi. nu. 12.

p Sunt tamen aliqui casus speciales enumerat aliquos Didac. d. c. peccatum §. 9. & Iul. Fer. supra nu. 16.

q Possunt concedi represalia. Sunt duo tract. represaliarum Marti. Laud. & Iacob. de Canib. dicit idem Bar. Marti. Laud. in tract. de represal. nu. 23.

r Imò solus superior omnium, Marti. Lud. supra nu. 8. Bruni. consi. 69. num. 13.

& ff. nau. cau. sta. l. licet. §. fi. & ff. de his qui. deie. vel effu. l. si verò, in §. cũ aũt, & si voluerit, poterit petere iste priusquam soluat, vt sibi cedantur à creditore actiones ad exemplum correi, & fideiussoris, &c. per d. l. licet, in
23 in fi. † Quintus modus acquisitionis est ille, qui fit per rei traditionem factam ab eo qui rei dominus est, vt l. traditionib. C. de pac. & l. traditio. ff. de acq. rer. do. & §. per traditionem, & in §. venditæ, Insti. de rer. diu. & hic
24 modus quotidie est in vsu. Ideoque notandus est. † Igi-
o tur sciendum est, q non omnis traditio transfert dñiũ, sed debet habere cãm ad hoc dispositam, vt l. nunquam nuda. ff. de acq. rer. do. debet etiam res esse talis naturæ, quæ subijci possit alterius dñio, nã si esset res sacra, vel religiosa, aut homo liber, non posset traditio dñiũ trãsferre, vt l. in tãtum. § sacræ. ff. de acq. rer. do. & Insti. de
25 re. diu. §. sacræ. & l. liber. ff. de cõtrah. emp. cum si. † Itẽ psona, quæ tradit, dẽt esse talis naturæ, status, & cõditiois, vt habeat ipsius rei liberam alienandi facultatem.
26 † Nam maritus non potest fundi dotalis dñium in aliũ transferre, vt ff de fund. dot. l. 1. & insti. quib. alie. lic. in
g prin. nec tutor rem pupilli, g nisi cum magna solennitate, vt in l. magis puto. §. ne passim. ff. de rebus eo. & l. lex quę tutores. C de admi. tut. & insti. qui alie. licet. §. nunc admonendi. Nec etiam prælatus rem ecclesiæ sine magna solennitate, vt extra de reb. eccl. non alie. c. 1. & 2. & facit aut. hoc ius porrectum C. de sacrosan. ecc. Nec seruus vel filius rem dñi, vel patris sui, vt l. si seruus. C. de
27 pac. & l. quãto magis, de iureiur. cum simi. ibi not. † Et aduerte quòd notanter dictum est de traditione rei, q
h solus titulus h regulariter non trãsfert dominium, nisi
x sequatur traditio, vt l. si ager. ff. de rei vin. x Fallit in legato, in quo transfertur dominium sine traditione, vt l. a Titio. ff. de fur. l. cum pater. §. surdo. ff. de leg. 2. & l. fi. C.
v qñ dies leg. ced. v Item fallit in hærede, vt not. in d. l. si ager, & habetur in d. l. cum hæredes, C. de acq. pos. & in l. ecclesia, & l. fi. C. de sacros. eccle. & in alijs cæteris ca-
28 sibus, de quib. alias loquemur. † Ad declarationem autem eius quod de traditione rei diximus; est videndum qualiter dicatur res esse tradita; vbi videtur quamplurib. modis, de quib. plene no. per glo. & Docto. in l. 3. in prin. ff. de acq. pos. & in c. 1. consuc. rectũ. fe. collat. & primo dr res tradita, si introducatur emptor in corporalẽ possessionem ambulandò per ipsam, vt l. si mo in vacuã. ff. de acq. pos. Secundo si sciente, & volente, & patiente dño rei emptor ingressus sit per seipsum rem, vt l. 2. C. de acq. pos. secus est eo inuito, quia tunc vim committe-
A ret, vt l. si ex stipulatu. ff de verb. obl. A Tertio si tradã-
i tur sibi claues i portæ domus vel solarij vel scrinij, in
B quo res recondita est, vt l. clauibus ff. de contrah. emp. B Quarto si emptor ponat custodem ad rem ipsam, vt l.
C quo rund im. ff. de acq. pos. C Quinto si res est in cõspe-
k ctu, k & dicat tradens [Habeas tibi illam rem] vel simi-lia, vt l. 1. §. si iusserim. ff. de acq pos. Sexto si aliendo rẽ,
D quam possidet, D constituat se eam rem præcario nomine l emptorum possidere, vt l. quod meo. ff. de acqui. poss. & l. interdum, in prin. & §. fi. eo. tit. & in c. cum venissent, in fin. extra de restitu. spolia. cum si. E Septimo si alienans tradat emptori instrumentum præcedentis
F acquisitionis ipsius rei, vt l. 1. C. de dona. F Octauò si
m alienator retineat vsumfructum in rei alienatę, vt in
29 l. quisquis. C. de donat. † Vlterius quæritur, si aliquis vendit castrum cum eius territorio, an per apprehensio-
G nem castri videatur q̃sita possessio territorij? G Distingue tres casus pro omnium doctrina; Aliqñ quis vendit castrum modo prædicto. Aliqñ quis vendit plures fundos separatos, & sequitur apprehensio vnius, an vno apprehenso videatur quæsita possessio cæterorum? Aliqñ quis vendit vnum fundum & secuta est apprehẽsio partis, an videatur quæsita possessio cæterarum partium?
n Primo casu vbi quis castrum vẽdit dic quòd per apprehensioné castri quęritur possessio etiã territorij n etiam, arg. i l. Caius. ff. de leg. 2. & in l. Caia, & in l. patronus, & in l. Titia testamento. ff. de leg. 3. pro quo facit quod no. Inn. in c. in literis. extra de resti. spo. & sequitur Bar. in

a *Sed debet habere causam ad hoc dispositam, quatuor requiruntur, & dominium transferatur, Bonor. decis. 42. nu. 29.*
x *Fallit in legato reg. cum ampliatio. & limitat ponit Pet. due. reg. 210. in prima parte Vasq lib. de successio. creatione & progres. lib. 2. §. 17. in vigo. octauo requisito nume. 198. vbi ponit 17. limit.*
v *Item fallit in hærede. vide Decius consil. 690. num. 4.*

d. l. 2. & adde quod no. Innoc. in c. dilectus, extra de capell. mo. & ipse Bart. in l. 3. in princ. & in §. si quis. ff de
H aqua plu. arcen. H † Nam & si princeps donet castrum
30 videtur concessisse iurisdictionem cõtentam in castro,
I vt no. Bar. & Doct. in l. 2. C. de bo. va. I Secundo casu cũ facta est alienatio plurium fundorum, tunc per apprehẽsionem vnius fundi non acquiritur possessio aliorum, vt
u no glo. in d. l. 3. u Tertio autem casu apprehensione partis prædij inducitur acquisitio possessionis in toto, vt in
31 d. l. 3. in prin. † Vnde quæro ad prædictorum declarationem, an ad hoc vt quæratur dñium rei traditæ sit neces-
o se, quòd tunc cum tradebatur, fuerit vacua o possessio,
L aut à nullo alio occupata? L dic quòd non, vt l. si fundũ.
M ff de fund. dota. M licet quo ad præscriptionem p indu-
p cendam, & publicianam intentandam sit necessaria vacuæ possessionis traditio, vt no. Iaco Butr. & Saly. in l. 2. C. de acqui. poss. conuertuntur n. hæc inter se. vt l. cum
32 qui, in princ. ff. de publ. † Sextus modus additur, p quẽ dominium quęritur, videlicet per plãtationem vel ędificationem, vt §. cum in suo. Insti de rer. diui. & l. si quis sciens. C. de rei uindic. unde uersus: Quicquid plantatur,
q seritur, uel ædificatur. Omne solo cedit, q radices si th egit. Denuo sciendum est, quòd ex uerbis in præsenti libello positis dum dicitur [Iure dñij, uel quasi] demonstratur qualitas & essentia propositæ actionis, ad quam uerbum pertinet hic insertum refertur & restringitur, cum tamen de se sic latius pateat, ut habetur in l. uerbũ
r pertinere. ff r de uerb. sign. unde ex ea parte qua dicitur [Iure dominij] intelligitur proponi, & in libello deduci directum dominium uel utile, & per consequens rei uindicatio, quæ soli domino datur, ut l. in rem, in princ. ff. de rei uind. l. ex alia autem parte, quæ subiũgitur [Vel quasi] intelligitur proponi quasi dominium, & sic actio publiciana, quæ datur quasi domino. ut l. 1. ff de publi.
33 Insti. de actio. §. sed istæ, uer. aliæ autem. † Ex quibus pa-
N ter quòd N dominium, & quasi dominiũ possunt simul
s proponi s in eodem libello in mudũ agendi. Super quo licet hactenus fuerit dubitatio, tamen hodie firmatum est, ut habetur, & no. in c. abbate sanè, extra de re iudic. lib. 6. & per Glo & Doc. in d. §. sed istæ, & per Dy. in c. nullus pluribus, extra de reg. iur. lib. 6. & hoc uerum si vtrunque

A *Tertio si tradantur sibi claues. Tiraq. de iure consti. in 3. amplia. num. 3. vbi an res dicatur esse in cõspectu, ac in hoc concludit Rebuffus tomo 3. in titu. de materijs possessorijs in præfatione num. 60. item intellige si traddens claues possidebat. Tiraq. supra in prima limit. nu. 5. Rebuf. supra n. 68. item intellige si præcessit tit Tiraq supra in sexta limita. nu 4. Rebuf supra nume. 67. & multa alia ad istam materiã per Rebuf. supra an sit necesse q aperiatur domus ibi nu. 63.*

B *Quarto si emptor ponat custodem. vide Rebuf. supra num. 71. & supra in glo. in verbo cui cohæret in addic incipien. per appositionem.*

C *Quinto si res est in cõspectu. multa ad hoc p Tiraq sup. lib. 17. num. 7 vbi qñ quis est impeditus ingredi fundũ an per aspectum acquiratur poss. vbi concludit q sic latius Rebuf. supra nu. 180 & 42.*

D *Constituat se eam rem. Late per Tiraq de iure consti. in princ. nu 3. & Rebuf. supra nu 72. & intellige secundum eum qñ constituarius esset incapax.*
E *Septimo si alienans tradat emptori instrumentum. Rebuf supra nu. 74 concurrentibus tamen requisitis per eum quæ sunt octo quæ nolo trascribere quia occuparo paginam præsentem.*
F *Octauo si alienator retineat vsumfructum. Tiraqu. supra in prin. nu. 21. quòd declarat ibi num. 26. modo precium sit exbursatum vel habita fides de precio & in 9. limita nume. 11. & 12. Rebuf. supra num 91. & nu. seq declarat modo constituens possideret alios casus ponit ibi Rebuf. & Ias in l. traddittionibus. C. de pac. et consil. 145. num 4 vol. 2. Paris. consi. 207. nu. 20. vol. 1.*
G *Distingue tres casus quos declarat Nata. cons. 429. in princ. cum seq. & Alba. consi. 78. nu. 15. Bos in tit. de principe nu. 265.*
H *Nam si princeps donet castrum videtur concessisse iurisdic. Alba. consilio. 64. nu. 67. Paris. consi. 20. nu. 38. vol. 1. Rol. a Valle consi. 43. nu. 24. vol. 2. Roderic. Suarez. allegatione 6. n. 16. Declara istud p eundẽ i glo. in ver. cũ pertinentijs ĩ fi.*
I *Secundo casu vide Doc. in addit. incip. distingue.*
u *Tertio autem casu Doc. in d. l. 3. amplia. ut per Ruyn consil. 5. nu. 14. volu. 4 vt an censeatur facta apprehensio eorum quæ accreuerunt per alluuionem.*
L *Dic quod non Bald. in l Celsus. an 8. in 2. parte princip de vsucap.*
M *Licet quo ad præscriptionem. Bal. supra & Ias in l. traditio num. 22. C. de pac. Ias. in l. possideri, §. ex contrario. nu. 15. de acq poss.*
N *Dominium & quasi dominium possunt simul proponi. Ias. in § sed istæ nu. 70. versi. circa secundum. Insti. de actio. Soci. iun. consi. 128 in princ. vol. 2.*

utrunque proponit disiunctiuè, ut hic. Secus autem si co
pulatiuè proponatur. puta [Dico talem rem ad me per-
tinere iure dominij & quasi] tunc.n. libellus non proce
t deret tanquam contraria t manifeste in se continens, ar-
gu. in l. 1. C. de fur. & l. ubi repugnantia. ff. de reg. iur. qd
clare tenet Io. And. & Archid. i d. c. abbate sane, & in §.
34 sed istæ.† Sed pone quòd actor solum proponat ius do
minij simpliciter, dicendo rem ad eum pertinere iure
dominij, quæritur quale dominium uidetur esser pro-
positum, cũ (ut supra dixi) duplex est dominium, s. utile
& directum? dicsit quidem quod solum directum, quia
dominium simpliciter prolatum refertur ad directum,
vt l. 1. & ibi no. per gl. ff. si ager vecti. In cõtrarium quòd
u etiam vtile, u firmat gl. in d. §. sed istæ, & Bar. & Cy. in l.
si mater. §. eandem. ff. de excep. rei iudica. & hoc verius
per illum §. & per tex. in l. si possessori. §. item si iuraue-
35 ro. ff. de iureiur.† Quid auté si actor proponat ius qua-
si dominij, videlicet publicianã, & tam actor q̃ reus pro
bant de titulo proprio, & traditione rei, quis obtinere
debet, cum vterq; sit in pari cã? distingue vt hr in tex. &
36 glo. in l. siue aũt. §. si duob. ff. de publ.† Sed vnum quę-
ro, iste agẽs proponit disiunctiue simul ius dominij, vel
quasi an poterit vtrunq; simul prosequi, & super vtroq;
probationes & capitula simul facere? quædam gl. in d.
§. sed & illæ tenet q non, & idem Arch. & Io. And. in d.
c. abbate sane & Bar. in d. §. act quasi vtrunq; prosequẽ-
37 do videatur sibi contrarius.† Quid igitur si actor pro-
secutus est causam dominij tantum, & feratur superin-
de sententia absolutoria simpliciter, an obstabit exce-
ptio rei iudicatæ, si velit intentare & prosequi ius quasi
38 dominij per se in alio iudicio. Videtur q sic; †quia sen-
tentia simpliciter lata videtur referri ad omnes cãs in li
bello cõtentas, vt no. gl. in l. hoc.n. in prin. ff. de exc. tut.
In contrarium tenet Arch. & Io. An. in d. c. abbate sane.
Idem sequitur gl. in d. §. sed istæ. & Bart. in d. §. actor, p
qua facit l. minor. §. seruus. ff. de euic. & sit ratio, quia sẽ
tentia debet referri, & restringi ad prosecuta tantum, vt
in l. licet. & ibi no. C. de iud. & l. si certa, & q no. in l. sub
prætextu. C. de transac. Ex præmissis sequitur, q si iste
actor capitulauit, prout communiter fieri solet, quod ta
lem rẽ emit a tali, & q ipsam possedit spatio 30. vel 40.
ann. & non probet nisi possessionem triennalem, & titu-
lum, & traditionem, quod nihilominus reus debet ab-
solui. Ratio est, quia talia capitula referuntur, & respe-
ctum habent ad dominium saltẽ vtile, & sic ad rei vind.
vnde, quia ex forma processus apparet q prosecutus est
tus dominij, licet probet de quasi dominio, & sic in pu-
o bliciana, o tamen dẽt succumbere, & reus est absoluen
dus; quia super vtroq; non potest fieri prosecutio, vt di-
x ctum est, quod no. quia multi decipiũtur x in hoc.† Nũc
39 autem quæritur, quid si libellus sit conceptus generali
ter nulla cã expressa, vt [Peto talem rem, quam dico ad
me pertinere] an procedat iste libellus? Videtur qđ nõ,
quia verbum [Pertinere] latissimum est, & aptum refer-
ri ad omnem actionem tam personalem q̃ realem, vt l.
verbum pertinere. ff. de verb. sig. & generalitas parit ob-
scuritatem, vt l. fidei. in princ. ff. de iur. fisc. vnde sequitur
quòd reus non redditur ex hac forma libelli certus, an
cedat vel contendat, quod esse debet vt l. 1. post prin. ff.
p de edend. p Tu dic, quod procedit talis libellus, & vide
tur actor deduxisse omne ius suum vndecunq; & quali-
tercunq; sibi competens, vt l. si mater. ff. eo. & l. & an ea-
dem. §. actiones. ff. de excep. rei iudi. & hanc partem te-
net gl. in l. 1. in prin. ff. de eden. & videtur tex. in d. c. ab-
bate sane. & idem si sequitur Ioan. And. & Arch. & Spe
cul. in tit. de cã pos. proprie. §. sequitur. Puto tamen q
reus possit petere ab actore causam proximã exprimi,
nam verbum [Pertinere] potest habere relationem tam
ad personalem quam ad realem actionem, vt dictũ est,
sed non posset petere exprimi specialem dñij titulum,
vt no. glo. in d. l. si mater. vec. denique, quod etiã sequitur
gl. & Archi in d. c. abbate sane, licet reus petẽdo i actio-
ne reali titulum specialem exprimi, suum pedem percu
tiat cum ligone, vt ait Bulg. secundum q refert. Cy. in l.
edita. C. de eden. & eodem modó admittitur petitio ge
neralis in actionib. personalibus, vt si dicatur [Peto à te
10. in quib. es mihi obligatus] vt l. fi. C. de anna. excep.
licet reus possit petere specialem & remotam cãm ex-
primi. vt no. in d. c. abbate sane, & in c. 1. de lib. obl. & in
40 iuribus supra alleg. †Quæritur ergo, si reus petat cãm
exprimi quæ erit illa cã quæ erit necessario exprimen-
da, cum (vt supra dixerim) cuiuscunque actionis duplex
sit causa, s. proxima & remota? dic latius q̃ supra dixe-
rim circa principium huius libelli, q si quidem libellus
q offertur in actione personali, q tunc vtraque cã est ex-
primenda. s. proxima, & remota, vel saltem remota, quã
do per eius expressionem infertur ad causam proximã,
quod verum est vbi agitur contra eum qui cõtraxit vel
eius hæredem, arg. l. cõsensu & l. obligamur. ff. de actio.
& obl. secus si agatur contra alium, quia tunc puto vtrã
que cãm exprimendam, argu. l. fi. ff pro suo, cum simil. Si
vero libellus offertur in actione reali, tunc considerã-
dum est, quia aut actio realis proponitur pro dñio vtili
vel directo, aut pro quasi dñio, aut pro alio iure separa-
to. Primo casu sufficit expressio causæ proximæ, s. dñij,
puta dicendo [Peto istam rem iure dominij.] Secundo
casu requiritur expressio causæ remotæ videlicet titu-
lus siue contractus, vt dr in actione personali, cum eadẽ
sit rõ: nam ex pluribus causis competit publiciana. vt l.
1. in fi. cum l. seq. ff. de publ. Tertio autem casu v g. si agi
tur quasi seruiana vel hypothecaria, quæ realis est. vt In
sti. de act. §. item seruiana, tunc exigitur expressio causæ
remotæ, & sic idem est quod in actione personali ex pa
ritate rationis; quia pignus potest constitui ex pluribus
causis, vt C. ẽt ob chirog. pecu. l. 1. cum simi. idem dica
in confessoria, & negatoria, quæ competunt pro seruitu
te, eadem rõne, vt l. 3. ff. de vsufru. & l. Lucio. ff. de aqua
quoti. & æsti. & l. in concedendo. ff de aqua plu. arcend.
Quid aũt dices de actione mixta, puta petitione hæredi
tatis? dic idem quod in reali actione, quę pro dñio com
petit, vt superius dictum est, cũ non possit quis esse hæ-
res insolidum, nisi ex vna cã, vt l. si mater. & l. ex sextan-
te. ff. de exce. rei iudi. In actione aũt personali in cẽ scri-
pta dicam idem quod in mere personali per eandẽ rõ-
41 nem, quia ex plurib. causis deberi põt.† Sed quid dices
si dicat actor in libello, talẽ rem ad se pertinere pleno
y iure? y u dic quod hæc verba [Pleno iure] denotant ius
u dñij in libello proponi, vt probatur in l. Titia. ff. de auro
& arg. leg. & l. si Titio. ff. de vsuf. & l. paren. ff. de ser. leg.
& l. si tibi. ff. qui. mo. vsufr. amit. & in c. querelã, extra de
elect. & l. gñaliter. in fi. ff. qui & à quib. app. li. & c. cũ in-
ter. extra de re iud. & ibi p Inn. & adde quod no. in d. l.
42 si mater. §. in & eadẽ. ff. de excep. rei iud. per Bar. † s Et
s no. q si pendẽte iudicio in actione reali gñaliter propo-
sita superueniat ius actori, quod non competebat t pe
libelli oblati, q procedat nihilominus iudicium, & in-
cludetur hoc tale ius sub ipsa gñali petitione, vt in d. c.
abbate sane. de quo iure superueniente iudicio penden
te no. per glo. & Doct. in l. non põt. ff. de iudic. & in d. §.
actiones. In actione aũt personali gñaliter proposita su-
perueniente noua cã seu nouum ius iudicio pendente nõ
claudetur in ipsa gñali petitione, quia hæc actio perso-
nalis determinationẽ habet certi loci, & temporis, quo
celebratus sit contractus secundum Bar. vbi supra. Tra-
ctauimus hucusque certos casus, quibus dominium di-
rectum q̃ritur de iure gentium quibusdã modis. Nunc
T aũt cõnumerabimus certos alios casus, quib. T directũ
dñium quæritur iure ciuili, qui sunt quinque, videlicet
per successionem, per arrogationem, per religionis in-
43 gressum, per vsucapionem, & per sententiã iudicis. †Ca
pio primum modum, qui per successionem inducitur;
qui duplex est. Nam vel quis succedit ex testamẽto, vel
ab intestato, vt patet ff. & C. de hæ. instit. per totum, &
Insti. de hære. instit. per totum. & C. & ff. de suis & legi.
per totum. Aut ergo quæritur de successione ex testa-
mento & per hũc modum quæritur dominium de iure
ciuili, q̃a eius cã est iure ciuili introducta, s. factio & or-
dinatio testamenti, vt Insti. de testamẽ. post princ. & l. te-

stamenti

s Tamen debet succumbere istũ locum citat & coprobat addic. ad Alex. consil. 121. sub num. 5. incip. non. vol. 1.

t Tu dic istum locũ citat & cõprobat Rep. libr. 3. rũsorum c. 1. n. 7. cir. fi. Ias. in §. omnium nu. 123. Insti. de actio.

q Tunc vtraq; cã. Ias. in l. 3. nu. 42. ff. de edend. Oria. in c. quoniam contra in verbo petitiones de probat. post princ.

u Dic quòd hęc verba pleno iure, vide in libel. ro. vide in actio. confessoria pro seruitute in uerbo pleno iure vbi scripsi.

x Et not. quod si pendente iudicio Ias. Insti. de actio. in princ. nu. 118. post Ange. & latius in §. omnium nu. 66. Alex. consi. 177. nu. 12. vol. 2. & consi. 39. num. 4. & consi. 150. nu mo. 26. volum. 5. vbi etiam quando ius superuenit reo. Paris cõsi. 82. in fi. volu. 3. reg. cum limi ta. ponit Berna. Diaz. regu. 399. Anto. Gabr. de commu. conclus. tit. de iudici. cõclus. 2. & 3.

T Directum dominium quæritur iure ciuili. enumeras modos glo. in l. prima in verbo nostro de acq. rer. domin. Ias. in l. Gallus. §. & qd si tantum num. 125. de libe. & posth. glo. in l. ex hoc iure in verbo diuĩ in fi. de iust. & iur. Fely. in c. quæ i ecclesiarũ. col. 17. de consti.

stamenti factio.ff.de testa. Aut quærit de successione ab
intestato & tunc puto q hic modus quærendi dominiũ,
v fuerit v a iure gentium introductus, iuxta illud. Si fi-
lius ergo hæres, ad quod facit quod habet in § sui. In-
stitu.de hære. quæ ab intesta. & ff.de liber. & posth.l.in
suis.& l.cũ ratio in prin.ff.de bon.dam.unde iste modus
congrue potest adaptari cũ alijs præcedentibus modis
quibus dictum est dominium quæri de iuregentiũ, sed
licet per successioné dominium quæratur, non tamen
z possessio quæritur, nisi corpore apprehendatur, z vt l.
cum hæredes.ff. de acqu. poss. nec huic repugnat quod
de possessione dicitur in l.cum miles.ff.ex qui.cau.mai.
quia ibi loquitur quo ad complendum vsucapionem iã
cœptam, in quo casu fingitur possessio continuari in hę
44 redem, secus autem quoad alia.† Secundus modus à iu
re ciuili introductus quærendi dominium directum p
arrogationem vel adoptionem, de quo loquitur. Instit.
de acqui.per arro.per totum, & in l. cum adoptiuis, C.
45 de adop.† Est autem arrogatio vel adoptio actus qui-
dam legitimus, per quem quis efficitur filius, qui secũ-
dum naturam non erat, vt in dictis iuribus comproba-
tur. Arrogatio autem fit de eo qui est sui iuris, sed ado
ptio fit de eo qui est in alterius potestate, vt in l.1. & 2.
ff de adopt.& in d.l.cũ adoptiuis, cum simi. Non tamen
credas, quod quælibet persona possit sibi in filium ali-
quem arrogare, vel adoptare, nec quod quilibet possit
adoptari, vel arrogari. Vnde d hoc vide quod habetur
in l.1.in fi.& l.si pater.§.fi. & l.nec ei permittitur, cum
A simil.ff.de adupt.& quod no. Azo.in sum.C.de adop. A
Exigitur.n.causæ cognitio hinc inde, maxime in aucto-
B ritate præstanda, nam arrogatio fit B principis solius au
ctoritate vt l.scda in prin.ff de adop.adoptio vero fit au
ctoritate cuiuscũq; inferioris magistratus hñtis merum
& mixtũ iperiũ, vt l.1. C. de adop.facit l.in stipõne.ff.de
adop.i prin.& Insti.q.mo.test.infir.in prin. Per q patet,
q multæ arrogationes & adoptiones, q̃ fiũt in Mõtefer-
rato & in Pedemontibus, nullius sunt momẽti quia in
eis non interuenit debita causæ cognitio, nec superio-
ris auctoritas; facta aũt arrogatione, vel adoptione tran
sibant olim omnia eius bona pleno iure in patrem ar-
rogatorem, vt l.si pater, in prin.ff.de adopt. Hodie autẽ
in filio arrogato transeunt quo ad vsumfructum tantũ
ad similitudinem filij naturalis, vt Instit.de acqui.p ar-
ro.post prin. In filio verò adoptato p extraneã personã
nil transit nec bona, nec persona. vt d.l. cum in adopti-
uis.& in d.§.sed hodie. Institu.de adopt.& quia iste mo-
dus multum non est in vsu, & ratissime de facto contin
46 gere vidi, ideo non prosequor.† Tertius est modus ac-
C quisitionis, C qui fit per ingressum religionis, vt in au-
thẽ.ingressi.C.de sac.sanc.ecc.& in auth.si qua mulier.
eo.tit.& in Auth.de mona.§. illud, facit cap.si.extra de
success.ab intesta. & in c. cum ad monasterium, extra de
sta.mo.24.q.secũda, cap.qui ingredientis, in c.si qua mu
lier, cum simil. Quod intelligo verũ, qñ ingressus fit so-
lemniter cum proposito renunciandi seculo & profiten
A do regulam, A quia nõ habitus sed professio facit mo-
nachum, vt in c.porrectũ, extra de regula. & transeunt.
47 ad religio.& c.cõsuluit, nec cler. vel mo. cũ simil.† For-
B ma aũt professionis B est vt cancellatis manib. in præ-
sẽtia abbatis, vel alterius monachi dicat [Profiteor me
velle seruare regulam illã totis temporibus vitæ meæ]
vt in c.vidua.20. q.1. deinde ponatur sibi vestis mona-
48 chalis, vt no.in d.c.porrectum.† acquiritur aũt isto ca
D su D ecclesiæ ipso iure omnium bonorum plenum do-
minium sine aliqua traditione fauore ecclesię, vt l.fi.C.
de sac.sanc.eccl.& in d.auth.ingressi. cum simi. Nõ idẽ
est dicendum in quasi dñio; pro quo datur publiciana,
imò in eo requiritur traditio in ecclesia sicut in priua-
to, vt tenet Spe.tit.de loca.ver.63.q a lex scripta in do-
C minio non debet extendi ad quasi dñium, C arg.l.si ve
rò.§.de viro, ff.solu.mat. Quid aũt dices in possessione,
an transibit in ecclesiam sine apprehensione? glo.in d.l.
fi.C.de sacros.eccl.tenet quòd non, alibi glo.Io.in d.c.si
qua mulier 18.q.3.tenet quòd sic, tu autem pro cõcor.
z distingue sic. z Aut res alienatur in ecclesiam per de-
dicationem seu professionem, & tunc transiuit posses-
D sio D in ecclesiam sine traditione, vel apprehensione;
ita loquitur gl.in d.c.si qua mulier. Aut res alienaẽ alio
titulo, puta donatione, vel venditione, & tunc licet trã
seat dominium, non tamen transit possessio, & ita pce-
dit glos.l.fi.C.de sacrosan.eccl. Præmissa aũt quæ dicta
sunt, intellige vera de ingrediente religionem aliquam
in qua nõ potest hẽre quis proprium in singulari sed so-
lum in communi, vt sunt regulariter monachi. Secus si
ingrederetur ecclesiam in qua possit hẽre proprium in
cõi & in singulari, vt sunt isti canonici, & presbyteri se
culares; quia tunc nõ transiret dominium in ipsam ec-
clesiam, sed adhuc remanet penes ingredientem. vt in
l.sac.sanc.& in auth presbyteros. C.de episc.& cler. Et
facit 12.q.1.c.sunt manifesta.& 12.q.4 c.1.& 2.extra de
49 pecu.cle.c.1. & c.inquirente.† Sed q d si aliquis ingre-
ditur solemniter religionem monachalem hoc pacto,
& conuentione, q eius bona non acquirantur monaste-
rio, sed sibi pleno iure remaneant, quæritur an ingres-
E sus vitietur, E seu sola, retentio bonorum, & an vtrun-
F que? Et certe quantum ad bona pertinet, clarum est, F
q nõ valet bonorum retentio, sed vitiatur omnino; qa
est contra substantiam monachatus, vt in c.cum ad mo-
50 nasterium, extra de sta.mo.† Reliquitur ergo sola du-
bitatio circa personam, an ingressus ex hoc vitiet. super
quo sunt variæ opin.gl.& Doc.vt refert Cy. & Iac.But.
in auth.ingressi.C.de sacros.eccl.tangitur istud dubium
in gl.d.auth.ingressi.& in gl.l.per seruum, in fi.ff.de vsu
& habi.in c.si.extra de cond.appo.& in c.insinuante, ex-
tra qui cle.vel vouen.& ibi Innoc.& Io.And. Conclusi-
uẽ aũt sic dicendum est, q aut retentio bonorũ in con-
ditione fit quo ad ipsum ingressũ. verbi g. [Dedico me.
si mihi liceat retinere bona mea] aut in sola conuentio
ne seu exceptione, vt puta [Dedico me sine meis, vel q
mihi licitum sit mea possidere.] Primo casu vitiatur in-
gressus, quia actus illius ingressus magis sapit naturam
contractus inter uiuos, quàm ultimæ uoluntatis. Ideo-
que cõditio ista tanq̃ impossibilis de iure uitiat ingres-
sum, sicut contractum. ut l.non solum. ff. de act. & obl.
& in §.si impossibilis. Instit. de inut.stip.& ita intelligi-
tur gl.iuris canonici præalleg. Secundo casu subdistin-
guitur, aut fit ista dedicatio bonorũ incontinenti simul
cum ingressu, & adhuc ingressus uitiatur, quasi talis in-
gressus contineat in se repugnantiam, cum talis reten-
tio bonorum sit contra substantiam ipsius ingressus, ut
supra dictum est. Aut fit ex interuallo, & tunc tenet in-
gressus, & retentio vitiatur. Facit pro hac distinctione
tex.in l.5.§.1.ff.si usufr.pe.& l.4.§.si loci. ff.de adimen.
51 leg.& l.per seruum, in fi.ff.de usu & ha.† Quid autem
dicemus, si ingressus uitietur propter uxorationem, an
uitiabitur dedicatio bonorum; ut ecce quidam habens
uxorem sine uoluntate uxoris dedicauit se & sua bona;
uxor repetit uirum. quod facere potuit, in c. quidã. &
in c.sanę, cum sim.extra de conuer.coniug. unde ingres
sus remanet uiciatus, an bona restituentur ipsi uiro, uel
manebunt apud monasterium? Ista q̃ õ est multum reuo
luta tam apud antiquos, q̃ modernos, ut refert Cy.in d.
auth.ingressi.& diuersimode distinguitur. Pro cuius tñ
solutione dic secundum sanam & ęquiorem opinioné.
Aut ingrediens errauit putãs ingressum tenere. Primo
casu, bona sibi restituẽtur tanquam in eis uitietur dedi
catio; & sit ratio, quia cum ipsum monasterium succede
re debeat in istis bonis tanq̃ filius, ut in auth.nisi roga-
ti.C.ad Treb. quem tñ filium cũ non possit monasteriũ
habere propter defectum ingressus, merito sequitur q
collata

v A iure gentium itroductus Alciat. in l.lego obuenire de verbo.sig. Istam qõ. late disputat Michael. Vulchur. in tract. de Regimi.mund.in tertia parte princi. 3.partis principa.q.4.

A Exigitur autem causæ cognitio. Paris. consil. 29.nume. 30.volu.2.

B Principis solius auctoritate late Alcia. respõso 104. in princ. & quomodo adoptans succedat adoptato responso 543.

C Quæ fit per ingressum religionis istum locum citat Eueral. in Centuria. argumẽ.à verisimile sub versi. 12. late istam materiam per Petrũ Vnzol. in Pratica artis notariæ in verbo de monachu. versicul. quartus modus. Ias & Decius in auctẽ. Ingressi. C. de sacr. sanc. eccle. non tamen transit quasi dominium Ias. in d.l. vt inter diuinum nume. 6. Arius Pinell in l.1. in prima parte nu.44. C.de bo no. mater. vbi & quid in bonis in quibus pater habet vsufructum.

D. Ecclesia ipso iure omnium bonorum plenũ dominium, Tiraq. in tracta. de pia pia causa priuilegio 101. intellige quando relĩ
cta est certa res, secus si 3. vel quarta pars bonorum. Rebuf in tit. de decimis qõ. 3. numero 17. secundo intellige factã acceptationem. Alciatus responso 22. numero 6.

z Aut res alienatur in ecclesiam. Ias.in Auct. ingressi. numero 29. Bertachi. in tracta.de episcopo in prima parte tertij libri nu. 106.

F Quod non valet bonorum retentio Ias in d.Auctẽ. ingressi numero 30. & Decius numero 21. Ripa c.cum M.Ferra.nu.82.de constitu.

e Quod tales nō sunt religiosi, istum locū citat, & sequitur Eueral. in Centu. locus a verisimili fo 20. in fi. & citat Decis. Ped. 88. nu. 10.

H Tenentur ad refectionem pontium & viarum. Cepol. in tract. de seruituti. c. 39. in fi. Calder. cōs 2. & in ti. de cēsi. Guid. Pap. decis 78. Rip. lib. 2. rūserū. c. 26. nu. 25. Paris cons. 68. nu. 13. vol. 1. ad q̄ onera teneatur ecclesia Pet. Duen. reg. 106. in prima parte vbi de alijs religiosis diuersi generis. Rebuf in tit. de sent. prouisio artic. 6 glo. 6. tomo primo Constitu. Auchonst. lib. 3. c. 23.

I Est autem vsucapio definitionem et declarationē ponit Pet. de Vnzol. in Prasita artis notaria in tit. quibus modis acquiratur domin iuro tini. & Bald de prascrip in prin. vbi ponit necessaria ad vsucapionē & Didac. in r. possessor malefidei. r. vnic. in pri. 8 re. iur. in 6.

K Nam per illā non quaritur dominium directū sed vtile, istū locum citat additio. ad Dyn. in c. possessor incip. adde quòd p vsucapionem ante fi nē. de regu. iuris in 6. Pet. de Vnzo. supra in tit. de praescrip. 10. vel 20. anno. nu. 16. post gl. & Decto. Instr. de vsucap. in princ. in verbo dominiū.

L Primo casu istum locum citat Boss. in titu. de bonorum public. num. 25. & istam distinc. facit infra in forma sentē. difin. in gl. prime quidem, & ita distinguit Ias. in l. ex hoc iure. nu. 44 de inst. & iure. Ant. Nicol. in tract. de concord. Glos. concordantia nu. 103. nu. 431. quod transferatur dominium Paris. consi. 42. nu. 28. volu. 1. contrarium tenet Alex. & ibi addit. consi. 90. nu. 19. vol. 2. & consi. 9. nu. 24. vbi addit. vol. 1. sequitur Soci. in. consi. 145. num. 3. vol. 2. Nata. consi. 46. nu. 12. Crane. consi 248. in prin. per vtraq; epi. allegat Rip. in rub. de re Iudic.

M Sententia transfert dominium. late Cran. consi. 157. nu. 2 late allegat Rebuf. in l. quod iussit nu. 293. de re iudic. quod limitat in sententia interlocutoria & pluribus modis declarat istam conclusionem.

N Imò in habitantibus imputatur. late Affiic. decis. 7. in princ. Calca. consi. 39. nu. & cons. 66. nu. 11. Thom. Gram decis. 3. nu. 3. q̄ et alteri imputatur solum leuis culpa quod tamē per illa tenetur cōductor damnū resarcire Mar si. in l. 1. n. 013. ff ad l. Cor. de sicar. Grat. cons. 46 n. 27. vol. 2. Gez. consi. 63. Cōtrarium concludit Paris. consi. 87. per totum vol. 4. Thom. Gram. consi. 12. nu. 21. Ias. consi. 176. volu. 1. concludentes quod conductor non teneatur resarcire damnum. Rol. a Valle. consi. 91. per totum vol. 2. Pet. Duen. regu. 18. in 2. parte vbi concludunt èt necesse esse probare culpā certe & determinata persona vt conductor de incendio teneatur, vbi plura allegat & nouissima ponit Franc. Burs. consi. 39. per totū nu. 12. late Decis. Perusi. 25. vbi late And. Gail. Practicarum obseruationem lib. 2. obser. 21. & 22.

O Vt quia caupo nauta calca. consi. 66. nu. 3.

P Per depositionē mediç domus. Calca. cōs. 120. n. 29. Alberi. super statutis q̄. 93. in 2. parte. Marsi. in l. 1. nu. 16. Ad legem. Cor. de Sic.

collata in ipsum monasterium tanquā filium, quem filiū esse credebat, qui non est, reuocantur. vt l. si pater. C. de hær. insti. & l. cum quam. C. de fideicommissis. Secundo vero casu, qn sciebat ingressum non tenere, & tunc subdistinguitur; aut bona sunt dedicata sub conditione expressa, si ingressus teneat, & tunc vitiato ingressu consequenter vitiatur dedicatio bonorum tanquam cōditione defecta, arg. l. si militem. C. de cōd. ob cau. cum simi. aut sunt dedicata pure & simpliciter, tacitè uel expresse, & tunc non vitiatur dedicatio bonorum, nec fit eorū restitutio. quasi videatur ille iactare, & donare. arg. l. t. ff de condi. indeb. & l. cuius per errorem. ff. de regu. iur. Sunt tamen aliqui qui voluerunt hoc casu aliter distinguere dicendo. Aut bona fuerunt dedicata expresse aut tacite, & recurrunt ad illam materiam brocardicam, an vitiato expresso vicietur tacitum. de quo not. per Cy. & alios Doc. in d. auth. ingressi. & l. item si c. § qui habet ff.
52 de serui. rusti. prædio. tene primam. †Sed circa prædicta quæritur, quid iuris de conuersis, qui assumunt habitū simplicem conuersorum, & uxores retinent & bona, vt
F de Bighinis & fratribus gaudētibus. F Dic bf, G q̄ tales
G non sunt religiosi, sed solum eximuntur à iurisdictione seculari, vt habetur & notatur in cle. j. extra de rel. dom. & 11. q. 1. c. duo sunt genera, & no. per Bart. in l. fi. ff. de iureiur. & per Io. And. in cle. cum ex eo. in princ. extra de sent. excom. Habēs ergo ex præmissis vnum amplum ecclesiarum priuilegiū, & multa alia ecclesiarū priuilegia, nō imerito ab Imperatorib. eis collata. vide in tit. de Sa
53 crosf. eccl. & in titu. extra de immu. eccl. †Inter quæ est,
G vt ecclesia G non teneatur ad expensas murorum ciui-
H tatis, quamquam H teneatur ad refectionem pontium & viarum, vt nota. in l. ad instructiones. C. de Sacrosan. eccle. & in c. fi. extra de immu. eccl. quamuis Iacob. Butrig. in d. l. ad instructionem, per illum tex. contrariam senserit opin. cauillando, q̄ quemadmodum ecclesia tenetur ad expensas custodiæ ciuitatis, vt in c. 2. de immu. eccl. ergo & eodem modo ad expensas murorum, quæ fiunt propter custodiam. Quod tamen genus argumentandi à paritate vel etiam à maioritate rōnis non admittitur ad restringenda priuilegia etiam profanis reb. data nedum ecclesijs concessa, cū semp ampliari eorum natura, minime autem restringi debeant, vt l. fi. ff. de consti. prin. l. priuilegia. ff. de reg. iur. & c. beneficia. extra eo. tit. & ibi Ioan. And. in suis mercurialib. vltra q̄ in specie ecclesia non teneri ad refectionem murorum expresse decidit gl. in d. l. ad refectionem. in verbo titulo. Quartus subijciat modus acquisitionis per vsu-
I capionem. I Est autem vsucapio acquisitio dominij per legitimi tituli interuentum & possessionis continuationem spacio & tempore à lege diffinito, vt probatur, &
54 not. in l. vsucapio. ff. de vsucapio. † Et notanter dixi, per vsucapionem quæri dominium directum, vt l. traditionib. C. de pact. ad differentiam præscriptionis longi uel
K longissimi temporis, K nam per illam non quæritur dominium directum, sed utile tantum, vt supra dixi, & probatur in l si quis emptionis. §. sed & si quis C. de præscr. 30. uel 40. ann. & not. per gl. & Doc. in d. l. usucapio. Circa quem modum acquisitionis de plurib. esset uidendum, de quib. uide quod scripsi infra circa rhsionē libel
55 li in gl. super uerb. [Præscriptionis.] †Quintus modus subinfertur, qui fit per sententiam iudicis, circa quem modum sic est distinguendum. Aut sententia fertur in
L actione reali, aut personali. L Primo casu per sententiā non transfertur dominium, quia iudex simpliciter declarat cuius est dominium ut l. ex diuerso. ff. de rei uendica. non autem agit disponere uel dominium de uno in alium transferre, merito ultra eius intentionem sententia non operatur. l. nō omnis. ff. si cer. pet. l. si cum testamento, in prin. & l. si ex testamento, in fi ff. de excep. rei iudica. & hoc sequitur gl. in l. inter officium. ff. de rei uendi. licet alij contra, ut plene no. Cy. in l. j. C. commu
M nia utriusq; iudi. Secundo aūt casu M sententia trāsfert dominium propter rei iudicatæ auctoritatem, ut l. 2. in fi. ff. si ex noxa. cau agatur, & l. gnaliter, & l. qui ex pluribus. ff. de noxa. & not. per glo. Insti. de offi. iudi. § fi. & l. Pomponius. §. si iussu. & ibi per Bar. ff. de acq. poss. cum simil. pro quo optime facit text. in l. si quis. §. 1. ibi. [Et dominium habeatur, &c.] & in l. fina. ff. de relig & sumpti. fune. dicam de hoc infra, in rubrica de forma sententiæ diffinitiuæ.

ADDITIONES.

a Iure dñij uel quasi. Adde tu quòd licet quis dicat rem ad se pertinere iure dominij, uel quasi, quòd tamen nō sit & ea narratis cōstet, quòd ea alia cā spectet; quòd libellus sustinetur & iudiciū procedit, ita Pet. de Aucha. in consi. 23. in fi & facit, quia multiplicatio uerborū nō necessaria non mutat substantiā actus, l. insula ff de præscri. uer. & l. pediculis. §. j. ff. de aur. & arg. leg. Frā. Cur.

b Dominium acquiratur. Adde Spe. in tit. de actio. & pet. §. 2. versi. ut autem.

c Casu fortuito. Sed hic extrauaganter quæro, an incendiū connumeretur inter casus fortuitos, primo vr̄ quòd sic. C. de peri. to. l. si res & pro so. l. si duobus. §. damna,
N econtra q̄ non sit casus fortuitus, N imò in habitantibus imputatur quasi præsumatur eorum culpa factum, l. nam salutem, §. 1. ff. de offic. præfec. uigi. ubi est dictio plerunque, quę facit regulam & ff. de proba. l. si factum, ad idem ff. de peritu. & commo. rei ven. l. si vendita, Cōclude ergo aut loquimur in incēdio cui nullo modo pt prouideri; ut quia hostis fecit, & tunc pt dici casus fortuitus ut in iuribus supra alleg. aut fuit factum alio modo, quia habuit originem in loco de quo agitur & non fit sine culpa habitantium. quod intellige in genere, sed bene pōt fieri sine culpa sing. personæ, secundū Butri. in d. l. si vendita, & ideo si dñs domus, in qua incendium ortum est; reperiatur talis qui teneatur de facto habitā-
O tiū, O vt quia caup. nauta, vel sta. siue hospes, & dico q̄ ratione huius culpę tenetur & pt cōueniri, & ita fuit cōsultū Paduæ per Riz. de Sal. in quodā hospite in cuius domo hospitij equi quorūdā ambasciatorū fuerūt cōbusti ff nau. cau. sta l. 1. in princ. Aut incendiū habuit ortū aliūde, tūc aut a loco ita remoto q̄ poterā mihi pui de-
P re P p depositionē siue demolitionē mediæ domus vel alio modo, & tunc dr̄ in culpa, nec erit fortuitus, si verò puidere nō poterā, qa in loco pximo habuit ortū ita q̄ non erat populorū puisio. & dicatur casus fortuitus.

ita Cy.

ita Cy. in d.l.2. de offi. præfec. uigil. Quæ autem sit pena incendiarij uide Dyn. & Cyn. in l. data. C. qui accus. non pos. Et adde quod Nicol. refert de facto seruatum, q pœna ignis, de qua loquitur. l. quæ ædes, de incē. rui. & naufrag. fuit imposita l. si quis furno. § q dicit. ff. ad leg. Aqui. & uide in eo. tit. l. qui occidit §. in hac quoque ne. & c. adde quia nihil ad propositum hæc apostilla facit, uide in apostill. ad Bar. in l. 1. ff. de offi. præfec. uig.

Adde An incendium connumeretur inter casus fortuitos. Franc. de Rampont. in consil. 30. incip. duo sunt uicini nu. 2. cum seq. 1. uol. consi. criminalium per me edito. & Bart. de Saly. in cons. 31. incip. uenio ad quæstionem propositā num. 4. cum seq. in eod. uol. & Angel. de Vbal. in consi. 32. Goza in cons. 63. incip. prima facie. nu. 11. Qualiter autem incendiarius puniatur, uide in eo. uol. consiliorū criminali. Melchior. de Facinis in consi. 81. incip. coram egregio. nu. 1. cum seq. Ang. tract. male. in glo. in uer. incendiario. Iodocum inchiridio rerum crimi. in rubr. de incendiarijs Plot. in repe. l. si quādo. nu. 731. § 45. C. unde ui. ac Foller. praxi cri. in 6. part. prin. in forma capitulorum nu 6. nu. 13. & 14. & in fragmentis nu. 200 Ziletus.

* Adde, q incendium ortū in aliqua domo: in dubio culpa inhabitantium processisse præsumitur, teste Euer. lib. Arg. loco à communiter accidentibus, de qua plura scribit Ias. in l. sed etsi quis § quæsitum, col. pen. in fi & col. seq. ff. si quis caut. & casum not. ponit Alex. consi. 50. lib. 1. & qui teneātur de incendio domus uicinæ? uide Affl. decis. 57 quū in materia, plura not. Ias. in l. domos. ff. de leg 1. Ro. cōsi. 401. sing. 29. Quid de conductore domus an teneatur de incendio, & Dic ut per Ancha. consi. 348. igne autē exorto in uicinia: si domus alicuius destruitur à uicinis ne ignis ulterius progrediatur; Dic, q damnū ei à uicinis, cōmuniter resarciri debet, secūdū Rol. consil. 69. nu. 32. lib. 2. post Bar. in l. si alius. §. est & alia. ff. quod ui aut clam Bal. in l. 2. uer. æquissimum. ff. ad l. Rod. de iac. quo in casu cautel. ad defendendum intitulatum de incendio docet. Idem Rol. cōsi. 95. nu. 21. lib. 2. ubi docte suo more, artic. examinat post Turz. in ter com. opi. lib. 9. uer. incendium. Masuer.

d Bellum. Not. secundum Bart. in l. hostes. ff. de ca. & postli. re. q bona quæ capiunt in bello etiam iusto efficiunt capientium de consuetudine &c. Adde quis possit indicere bellū, Old. consi. 70. per do. Card. consi. 19. an prælati possint bellum indicere per Calder. consi. 1. ubi qs possit bellum indicere, & cuius sunt in bello capta. Ber. Represaliæ adde Rom. cōsi. 339. & Calde. ubi proximè, dicit Rom. consi. 332. q præsumitur q superior. faciat iustitiam. Bec.

* Adde, q represaliarum originem refert Cagnol. in l. 2. in prin. nu. 29. de orig. iur. quibus autem de causis concedantur, & Dic. q quemadmodum ob denegatam iustitiam cōceduntur: Ita ob neglectam, teste Rom. cons. 169. num. 2. Bertr. consi. 103. nu. 12. lib. 2. in no. item etiā contra clericum debitorem concedi possunt, secundum cōmunē per Guid. Pap. q. 34. & q possit captus & exactus p Represalijs concessis ex facto uel delicto alterius repetere quod soluit nec non damna & interesse quæ passus est, communē dicit Ias. in l. 2. §. fi. uer. extra glo. nu. 23. de uerb. obli. per reg. tex. d. §. fi. q quando quis condemnatur ex delicto alterius & cogitur soluere: potest repetere ab eo cuius facto cōdemnatus est, fallit tamen, nisi tales represaliæ fuissent iniuste & indebite concessæ respectu alicuius sine culpa illius, qa talis resarcire nō tenetur, ut per doc. ibidē, & not. Suarez. lib. co. opi. uer. represalijs Rol. trac. crimi. tit. de dam. dat. num. 8. Qua in materia plura not. Dec. consi. 352. Iodoc. prac. crim. c. 98. pulchre Rol. cons. 79. nu. 30. 37. lib. 3.

f Coactus est soluere. Vide Ale. cōs. 147. in 1. col. 2. li. Ber.

g Rem pupilli. Adde q nec decreto iudicis nullo trāsferē dominium rei minoris, ut ff. de re. eorum. l. j. uers. manēte & l. magis puto. §. maneat. eo. tit.

h Solus. tit. No. q ubi pcessit titul9 & reperit habēs tit. possidere, præsumit vigore tituli pambuli possidere, gl. Doc. in l. qdam mulier. de rei uend. & in l. 2. C. de acq. pos. & not. q dniū ēt pōt pbari p indicia. Bart. in l. Celsus. ff de vsuc. Bal. & Ang. sequitur in l. indicia. C. de rei vend. vbi dnt q non solum per instrm, sed ēt p alia indicia pt probari dniū. Vnde infert Bald. q si pr tenuerit rē aliquam, & decessit. Et ego successor possideo illā rem, ita q probat possessio 10. ann. mei & patris, probatur dniū ēt non apparente de titulo patris mei. Amplius ibi dicit Angel. q si habeo titulum & reperior in possessione, q præsumitur possessio mihi tradita p titulum præcedētem, vt d. l. quædam mulier, & ideo ex hoc satis indicat dniū, vt obtinere possit in rei uen. d. l. indicia, & ibi p Bal. in 3. q. facit q no. ipse Bald. in rub. extra de rescrip. in 4. col. & Bar. in d. l. Celsus, maxime in versi. pone, pr tuus emit fundum &c. Adde an quis præsumatur vigore tituli possidere vbi præcessit titulus, Alexan. consi. 78. & qualiter probetur dominium, per Rom. consil. 323. Alex. cons. 4. 2. lib. Ber. Land.

i Sibi clarus. Adde q si tradātur ab eo qui non potest de re solus disponere, q possessio non transfertur, vt per Oldr. consi. 209.

Adde Dyn. in regula beneficium, ver. quæri posset, & ibi addi. de reg. iur. lib. 6.

k In conspectu, adde an per illa uerba, dedit, tradidit, præsumatur res fuisse in conspectu, Oldr. consi. 217. Roma. consil. 419. Becu.

l Precario nomine. Adde qn per constitutum transferat possessio, Alex. cons. 81. 3. lib. & cons. 28. 2. lib. p Oldra. cons. 139. & vide Matth. no. suis fol. 30. & 31. Bec.

Adde Spec. in tit. de emp. & vend. §. 1. vers. & not. qd expresse, & vers. sed quid si in instro continetur. Arch. I c. hoc cōsultissimo, col. 2. in prin. uers. tenere hic vult, de reb. ecc. non alien. lib. 6. Host. & Io. And. in c. precarium & ibi Abb. Pan col. 2. vers. uo. bene, de preca. Bar. in l. quædā mulier, ff de rei vendi. & ibi Ange. & in l. qd meo, in prin. vers. visis cōtrarijs. ff. de acq pos. in l. interdū, in prin. eo. tit. & ibi Ale. & in l. si ager. ff. de rei vend. Ang. de Vba. in cōs. 218. inci. visa narratione, cōl. pe. uers. nūc descendo Paul. de Cast. cōs. 171. incip. in casu psenti, in prin. in 2. uol. & consi. 261. col. 1. uersi. non obst. quod dicit, eod. uolū. Raph. Cu. consi. 173. incipien. Galuanus, colu. 2. Raph. Fulg. consi. 191. incip. in causa Iac. in fin. Alex. de Imo. consi. 92. incip. pspectis bis quæ. in themate, col. 2. uersi. qd autē in possessorio. in 1. uol. cons. 28. incip. uiso & pręhabito, col. 2. uersi. nec pdictis, & uersi. præterea fateor, in 2. uol. cons. 2. incip. ex narratis, colu. 2. uersi. itē quia licentia, in 4 uolū. Franc. Aret. cons. 21. incip. si diligenter, col. 2. uersi. amplius. Coc. consi. 25. inci. ex quo dictus, col. 3. uers. quia p precariū, in princi. 1. uol. cons. 106. incip. licet in hac, colu. 2. uers. his tamen nō obstantibus, eod. uol & consi. 113. incip. circa primū. col. 1. uersi. quia per constitutionem, eod. uol. Bar. Cępo. consil. 8. causarum ciui. incip. casus super quo consiliū, colu. 3. uersi. pręterea interuenit, Ias. consi. 148. incip. uiso processu causę, col. 2. uersi. item non est probatum, in 2. uol. Lud. Gozad. consi. 14. incip. prima facie uidet, col. 2. uersic. 2. cui actualis, & consi. 28: incip. uidetur prima facie, colu. 7. uers. 3. & Paris. cons. 128. incip. potuit licite, numer. 11. & 12. cum seq. in 1. uolū. & consi. 98. incipien. quoniam reuerendi. nu. 10. in 2. uol. Ziletus.

m Vsumfructum. Adde Old. cons. 217. supra alle. Ber.

n Etiam territorijs. adde Ro. cōsi. 344. Old. consi. 252.

o Vacua. adde quot modis possessio dici possit vacua. Old. consi. 311.

p Ad præscriptionē. adde q ad præscriptionē ficta possessio non sufficit. glo. quā Ro. dicit singularem in cap. sine possessione, de regu. iur. Ber.

q Solo cedit adde q hoc est de iure naturali non gent. ut hic dr; & p principē tolli nō pt, & dicit Ro. sin. suis 383. incip. tu hai udito. alle. l. q domū. ff. ad leg. Aquil. Bec.

* Solo cedit Adde Rom. sing. 383. 827. l. qui domum. ff. ad l. aql. doc. In apostil. ad Saly. in l. si aquā nu. 3. C. de ser. & aq. Quando autē & quo casu ędificium solo cedat, vide Rol. consi. 28. nu. 15. lib. 1. Doc. in l. senatus. §. Marcellus. ff.

C

Q. Quæ autē sit pœna incendiarij. Bouer. decis. 26. nume. 417. Thom. Gram. cōsil. 22 nu. 14. Capic. decisio. 127. nu. 18. Iodoc. in Pratic. crim. circa num. 103.

lus.ff.de leg. 1.Iaſ.in l.1.§. nunc uideamus.ff. de ap.no. oun. & Dic, quòd tunc non cedit quando ſubeſt coniectura aliqua, quòd factũ fuerit ſine animo donandi, Rui. conſil.165.col.2. lib.4.conſi.134. col.fi.lib. 3. Maſuer.

r Pertinere. Adde Rom.conſ.112.

ſ Simul proponi.adde Alex.conſ.97.4.lib.& conſi.21.lib. 1.& 107.lib.2.Ber.Lan.

* Simul proponi, Adde, quòd qui petit pronuntiari aliqua bona ad ſe ſpectare iure dominij, ſeu quaſi: videtur intentaſſe rei uẽdicationẽ & publicianã ſimul, Quę dun de cõſuetudine cumulari pñt, teſte Nat. conſi.200.col. 1. ubi ꝙ conſuetudo ita ſpecialiter diſpoſuit ut alternatiuus, uel diſiunctiuus admittatur, quia difficilis eſt probatio dominij, pro quo uide quæ habetur per autorem infra libello ſpol. poſſ. uerſi. pleno iure, Alex.conſi.96. col.fi.lib.4.& col.pen. ubi de libello in rei uẽd.& publ. & ibi quid de ſententia, & uide eundem Alex.conſi.89. lib.5.192.col.2.in fi.lib.2.Dec.conſi.62.col.1. Maſuer.

R In dubio de directo. Itẽ quãdo agitur de transferendo dominio ipſo iure intelligitur de directo Iaſ. in l ut inter diuinum.nu.20. C.de ſacroſ.eccl. Socin.iun.conſil. 102.num 4.vol. 2.Dec. in d.c.caterum nu.16.& quid ſi dicat proprietatem ad ſe pertinere ibi. & lato Arius Pinel in l. 2. in 2. parte nu.8. C.de reſcind.vend.

t Contraria.adde Ang conſi.166.B.

u Etiam utile.adde an ſtatutum faciens mẽtionem de dominio, cõprehendat utile. Fran. de Are. cõſi.29.Ber.L.

* Adde quòd appellatione dominij. R in dubio de directo intelligitur teſte Iaſ.in l.indebiti.§.ſed etſi nummi, poſt.num.6.ff. de cond. indeb.in l.ſi domus §. ſi fundus. nu.3. ff.de leg.1. Quod autem ſit dominium directum & utile, uel quaſi & quomodo differunt? vide glo.in l.ſi minor §. ſi ſeruus. ubi Bar. ff. de euic. Syluest. in ſumma. uerſi. dominium, & ad hoc vt quis dicatur directo dominus dic, quòd tenetur probare tria quæ habentur in l.cum res, vbi gl.C. de proba. in l.1. §.1. ff. ad Sillam. Quibus autem modis probet quis ſe dñm ſcribit Iaſ.in §.omnium.Inſt.de act. Maſuer.

x Decipiuntur. adde Spe. in tit. de pac.& peti.§.2. uerſi. item not.Bern.Land.

S Niſi de epiſcopi auctoritate. Alex.conſil.9.in prin.vol.2.& Tiraq. de pia cauſa in præfatione verſic.item relictum hoſpitali Didac. in c. Alma mater. in 4. par.n.2.diſt.5. § ſentẽ.excõ.ponit Ant.Gabr.de cõmu.concluſ.lib. 6. in titu. de pia cauſa concluſ.2.

y Pleno iure. adde quid importent hæc uerba Franc. de Are.conſi.156.Ro.conſi.75.Oldr.conſi. 224.Bernar.

z Corpore apprehendatur.adde quòd ideo ut plurimum in ciuitatibus ſunt ſtatuta, quòd poſſeſsio defuncti continetur in hæredem, de quorom vigore uide per Alexan.conſi.114. Bern. Landria.

* Adde quę ſcribit Catel.uer. decretum Mediol.Plot.de in lit.iur.§ 3.nu.25.Coraſ.Miſcell.lib.6.c.12.

A Profitendo regulam.adde, ꝙ ſi regula ſit approbata, profitetur in manibus Abbatis poteſtatem recipiendi profeſſionem, iuxta no. per Calderinum conſil.23. & 27.& 28.de regula.per Lap.alleg.129. & Abb.conſil.113.lib. 2.Bern. Landria.

B Formam profeſſionis. Adde quotuplex ſit profeſſio, & qualiter fiat, do.Car.conſi.21. Bern.Landria.

* Adde plura de profeſſione, & illius forma, per Sylueſt. in ſumma.verſ.religio.3.Imbert.In enchiridio iur.gall. ver. monaſticũ. ca med. Qñ aũt & quibus caſib. profeſſionem quis facere cenſeatur, & quibus caſibus, vide Gui. Pap.q.502 & Dic, ꝙ ingreſſus monaſterium non dr̃ niſi profeſſionem fecerit, teſte Bart.in auth. ſi qua mulier. col.fi.C.de ſac.ſan.eccle.Bard.temp.vtil. & contin.c.3. nu.10.Guid.Pap. d.q.502.Accedit, ꝙ profeſſio facta nõ ſeruata forma tradita per Regu.religionis: ligat tñ quo ad Deum etiam in foro conſcientiæ, ſecundum Iaſ.in l. ſi poſt diuiſionem.nu.13.C.de iur.& fac.ign.in l.etſi inutiliter.num.4.C.de fideicom. Maſuer.

T Adde an bighini. Alexã. in addit. ad Bar.in l.ſemper. § quibuſdam in verbo quibuſdã, de iure immu. an ſint exẽpti a iuriſdictione laycorum Soci. conſil.230.col. pen. verſ.circa ſecundum dubium volu. 2.Calder.conſi.7.in tit.de foro compe. & cõſil.4.in tit.de regularib. & conſil.13. in titu.de conſi.Egid. Tho. tracta.de collec. fo.202.

C Quaſi dominium. Adde Are.conſi.29. Bern.

D Tranſiuit poſſeſſio, adde Oldr.conſi.278.

E Vitietur. Adde quæ poſui in auth.ingreſſi, in apoſtil.ad Bar.in impreſ.de tortis, & qñ monachus poſſit hẽre proprium, vide per Calder.conſi.2.de regula. Ber.Land.

F Fratribus gaudentib. Nota ꝙ milites gaudentes nõ gaudent clericorum priuilegijs, & iò tenenẽ ad collectas, vt l.circa.§ fi.ff.de mun.& hon.ita Bald.C.de teſt. mil.l.1. idẽ Spec.tit.de ſtat.mon. ꝙ ille qui exercet aliquã hoſpitalariã, & hẽt ꝓpriũ, & vxorẽ, nõ dẽt defendi ab eccleſia tanquã pſona eccleſiaſtica s niſi de epi auctoritate

s ſint recepti. Quod imò rector hoſpitalis ſit pſona eccleſiaſtica, tenet Spe.d.tit. verſ.31. & ſic gaudet priuilegio clericali.18.q.j.c.ut lex 11.q.1.c.aliud, extra de ſen.excõ.c.parochianos, 12.q.1.c.duo ſunt, & c.quiſq;, 18.q.4. in gl.ordo in ver.in verbo eccleſiaſtici. Igit ad ſuũ iudicẽ eccleſiaſticũ toto ꝓceſſu formato cõtra ipſũ eſt remittendus, vt c.ſi iudex laicus, de ſent.excõ.li.6.nec pt reue

T renter ſine pœna canonis ipſum retinere &c. T Adde an bighini & aſſumentes aliquem habitum conuerſorũ gaudeant priuilegio clericali. Ant.But.conſi.19. Calde. conſ.7.de iudi.Cardi.conſi.12. Ber.Lan.

Adde Barth.Soc.conſ.230.inci. viſo teſtõ, verſ.circa ſecundã dubitationẽ, circa med.cũ verſi.ſeq.in 2.vol.Fel. in trac.qñ lite.apoſtol.noce.patr.eccl.nu.24.cũ ſeq.Cæſa.Lambert.in tract.de iu.pat.in 2.lib.in 1.q.prin. artic. 10. Zilettus.

Adde quid de illis qui ſunt tertij ordinis, & tanquã religioſi, & vide Rom.conſi.367.col.5.in prin. num.14. vbi ꝙ potius inducit tertius ille ordo quendam modũ viuendi approbatom à ſummis Põtificibus: ꝙ verã religionẽ, & an tales ſuccedant in feudis? Dic, ꝙ non, cuius cõtrariũ ſcribit Capic.deciſ.10.nu.10.n.17. de quo plura no.Clar.§.feudũ.q.78.verſ.de clerico, pulchre Oſaſ. deciſ.27.quid de mulierib. tertij ordinis? & vide Imber. in Enchirid.iur.gall.verſ.monaſteriũ.col.fi. Maſuer.

G Eccleſia.ꝙ eccleſia, eccleſiaſticęq; pſonę ĩ collectis, alijſque oneribus, quæ a laycis prętextu neceſſitatis belli, vigiliarum, ciuitatis murorom ædificandorum, reficiendorumve imponuntur, contribuere non teneantur, diuino iure, oiq; humano ꝓbatur. Diuino quidẽ Geneſ.c.47.relato in c.tributum.§.quamuis 23.qõ vltima.vbi Pharao cũ tẽpore famis, & ſic neceſſitatis, miniſterio Ioſeph vniuerſam terrã Ægipti emiſſet, eã tradidit venditoribus ſub cõdõne, ꝙ quinta pars fructuũ Regi ſolueretẽ, & hoc factũ fuit in legẽ, abſq; terra ſacerdotali, quã à tali conditione liberã eſſe pręcepit. Cui conuenit qđ Dauit in pſona Dei exclamat.Pſal.104.Nolite tangere Chriſtos meos, & in Prophetis meis nolite malignari. Et hr̃ Eſdræ lib.1.c.7.vbi dr̃. Vobis quoq; notũ facimus, de vniuerſis ſacerdotib.& leuitis, & cantoribus, & ianitorib. Nathineis, & miniſtris domus Dei huius, vt vectigal, & tributum. & annonas non hẽatis ptãtem imponendi ſuper eos. & lib.3.c.8.Vobis aũt dr̃, vt oib.ſacerdotibus & leuitis, & ſacris cantoribus, & ſeruis tẽpli, & ſcribis tẽpli huius, nullũ tributũ, nec vlla alia indictio irrogetur, neq; habeat ptãtem quiſquã obijcere eis. Nam quã plures libertates in ædificatione templi rex Salamon obtinuit a Deo. vt 3.Reg.c.8.& 9.& Exo.19. ait Deus: Mea eſt oĩs terra, in qua diſpoſuit, vt eccleſiæ, & ſacerdotes earũ eſſent liberi ab oĩ ptãte ſecularũ, & Machab.2.c. 3.Deus noluit, ꝙ eccleſia violareẽ etiam in bonis temporalibus ſecularium, quæ erant ſolum in templo depoſita ꝓ cuſtodia; multò ergo minus in bonis clericorom & eccleſiarum.auth.multo magis.C.de ſacroſan.eccle. Et ratio, cur ita cautum fuerit, eſt; quia omne, quod domino conſecratur, ſiue homo, ſiue animal, ſiue ager, ſiue quid aliud, Sanctum Sanctorum erit domino, ad ius pertinet ſacerdotum c. nulli liceat.12.q.2.& c. conuenior. 23.q.vlt.l.in tantum, §.ſacræ ff.de rer.diuiſ. & Inſtit. de rer.diuiſ § nullus.& ſeq.gl.1.in d.c.tributum. Vnde ſequitur illud diui Matthei.22. Reddite, quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. Et hoc pariter iura Canonico, ſacriſq; generalibus concilijs decretũ legitor, videlicet Pariſienſi.c.ſecundum Canonicam, & in c.ſanctum.23.q.vlt.vbi de agro eccleſiaſtico nõ cogitur preſbyter cenſum perſoluere, nec aliquam redhibitionem temporalem præſtare. Item in Lateranenſi Concilio.c. non minus. & Concilio generali.c. aduerſus.de immu. eccle. Item in Vienenſi.clem.vnica.de immu.eccl.c. 1.& c.clericus.eod.tit.lib.6.c.penul. & ibi gl.in verb. Diuino.de cenſib.in 6.Abb.in c.peruenit, & in d.c.non minus, & conſil.3.parte prima.ubi oſtendit l.ad inſtructiones.C.de Sacroſ. eccl. eſſe correctã per auth.item nulla cõitas.C. de epiſ.& cler. qđ ẽt affirmat Ruynus conſil. 3.nu.16.volu.5.Guid.Pap. q.282. quos refert Aufr.de ptãte ſecul.ſuper eccl.perſo.in 2.regu.fallẽ.27 ſumma

Angel.

Angel. in uerb. Immunitas. num. 37. uers. sed dubitatur ubi dicit hanc esse magis communē etiā Docto. opinionem. Quæ cōmunis opinio a iure etiam ciuili adiuuat. l. placet. C. de Sacros. eccl. & in auth. item nulla communitas. C. de episc. & cler. glo. in l. fi. C. quib. muner. nem. liceat se excus. lib. 10. & in d. l. placet. & ibi Bart. & in l. rescripto. § si ff. de munerib. & honor. & in l. unica. C. de mulierib. & in quo loco. Dec. consil. 285. num. 4. post alios per eum relatos. Cald. cons. 1. de censib. Petrus ANTIL. tract. munerum. fol. 16. & sequitur Ias. in l. placet. in 2. lect. nu. 14. C. de Sacros. eccl. latè Benedictus Capra in suis regulis. 96. num. 73. & seq. Leonard.

Adde, & declarā hanc concl. ut per Nat. consi. 203. 280. col. pen. & fi. Syluestr. in summa. uersic. immunitas. Doc. in apostil. ad Bart. in l. nullus. C. de curs. pub. lib. 12. ubi est locus proprius ad q. hic excitatam. Masuer.

H Sententiam iudicis. Adde Alex. cons. 86. in 2. lib.

SUMMARIUM.

1 Legitimus titul. est qui lege innatur.
2 Contractus efficitur minus legitimus ratione defectus formæ, vel consensus.
3 Contractus aliquādo redditur inutiles personarū rōne.
4 Infans regulariter contrahere non potest.
5 Infans ex delicto obligatur.
6 Mater infante an obligetur, & quando.
7 Tutoris auctoritas in alienatione rei immobilis pupilli non sufficit, sed necessariū est etiam decretum iudicis.
8 Pupillus habet beneficium restitutionis, etiam super alienatione solemniter facta.
9 Maior pubertate, sed tū minor 25. anno. an obligetur.
10 Infantia, pupillaris ætas, pubertas, adolescentia, & similia quid sint.
11 Contractus redditur inutilis ex defectu propriæ potestatis.
12 Contractus gestus per mutum, an teneat.
13 Furiosus an & quando possit contrahere.
14 Mentecaptus quis sit.
15 Prodigus an possit contrahere.
16 Ratione prohibitionis legis, quis non potest contrahere. Statutum tanta est potestatis in sua ciuitate, quanta est lex communis in uniuerso.
17 Dominium rei an transferatur ex contractu inutili.
18 Contrahere ratione prohibitionis iudicis quis phibetur.
19 Sententia arbitri à contrahendo potest psona prohiberi.
20 Contrahere ratione prohibitionis testatoris quis non potest.
21 Prohibitus à testatore contrahere, vel alienare, contrahendo, an teneat contractus, & ex eo transferatur dominium.
22 Facta phibitione à testatore, cum causa vel contēplatione certæ personæ ne res alienetur, instituendo alium hæredem, an videatur alienare.
23 Si omnes illi, quorum causa est facta prohibitio à testatore, alienationi consentiat, tenet alienatio.
24 Alienatione facta per hæredem contra prohibitionem testatoris, nunquid filij superstites, vel nepotes testatoris possint alienationem reuocare.
25 Personæ, quarum contemplatione est facta prohibitio à testatore, possūt inter se inuicem rē phibitā alienare.
26 Alienatione secuta inter illos, quorū gratia testator prohibuit, an exinde valeat in extraneū fieri alienatio.
27 Dominium an transferatur si contra fiat pacto in contractu contento de non alienando.
28 Qualiter succuratur illi qui pactus est, ne res alienetur contra ipsum alienantem.
29 Dominij translatio per quem modum in contractu possit impediri.
30 Hæreticus non potest contrahere vel rem alienare.
31 Excommunicatus an possit contrahere, & facere testamentum.
32 Apostata an possit contrahere, & quis sit apost.
33 Iudæi, & sarraceni an liceat contrahere.
34 Christiani non possunt propria auctoritate accipere, & vsurpare res, & bona infidelium.
35 Damnatus crimine læsæ maiestatis non potest contrahere.
Filij committentium crimen læsæ maiestatis in principem, vel contra eos qui circa eius latus sunt, aut cōtra rēpublicā ciuitatis Romanæ excluduntur à materna & alia quacunque hæreditate.
36 Damnatus crimine læsæ maiestatis, an possit facere testamentum.
37 Ante crimine læsæ maiestatis commissum si fuerit facta alienatio, vel contractus, an sequuto crimine reuocari possit.
38 Fraus commissa in alienando ante commissionem criminis, qualiter probetur.
39 Alienatio, seu cōtractus factus post crimen commissum an reuocari possit.
40 Alienatio vel cōtractus post accusationem criminis porrectam, & ante lit. conte. facta an possit reuocari.
41 Alienatio post accusationem porrectam & lit. contestatam, an possit reuocari.
42 Alienatio post latam sententiam propter crimen facta, an reuocetur, & quando non.
43 Fiscus in pœnis an habeat tacitam hypothecam, sicut in contractibus.
44 Persona an prohibeatur contrahere ratione sexus.
45 Defectu naturæ res alienari non potest.
46 Defectu iuris prohibentis res alienari non potest.
47 Publica quo ad proprietatem tantum alienari non possunt.
48 Rei immobilis ecclesiasticæ simplex alienatio sine certa solemnitate non tenet.
49 Quæ sit forma tractatus in alienanda re ecclesiastica immobili.
50 An sufficiat vnus tractatus in alienatione rei ecclesiasticæ.
51 Solemnitas tractatus debet haberi tantum in alienationibus perpetuis.
52 Si dicatur in instrumento alienationis rei ecclesiasticę, quod interuenerant tractatus, & cætera solemnia, per tale instrumentum nō probatur de solemnitate requisita tali alienationi.
53 Solemnitas requisita à iure in alienatione rei ecclesiasticæ per consuetudinem remitti potest.
54 Alienatio facta sine solemnitate requisita est ipso iure nulla.
55 Ecclesia læsa ex alienatione quantacunque solemnitate celebrata restituitur in integrum.
56 Abbas, prior & similes personæ si alienent res ecclesiæ, an sufficiat eorum consensus sine consensu episcopi.
57 Actio personalis vel realis competens ecclesiæ an possit cedi vel alienari sine solemnitate requisita in alienatione cæterarum rerum ecclesiæ.
58 Fundus dotalis an possit alienari.
59 Res litigiosa an possit alienari.
60 Res vel actio qualiter fiat litigiosa.
61 Res ciuitatis vel loci potest alienari cum certa solemnitate.
62 Alienatio rei non litigiosæ facta ante litem motam an valeat.
63 Contractus non tenet ratione turpitudinis.

a Veris ac legitimis a ti. † v Est. n. ltimus tit. qui
1 lege inuat & approbat, vt l. ltima ff. de pac. & est
v qh in eo cōcurrunt sua substātialia, vt in l. cōsensu, & l. obligationū. ff. de act. & oblig. Ille verò titul. qui reprobat à iure, non est legitimus, sed pro nullo reputat, ut l. 1. & l. fi. C. de vsucapio. p empt. & l. nullo. C. de rei vēd. & facit l. si nulla, & l. improba. C. de acqui. pos. cū simi. Et notāter dr [Ltimis titulis] qa nuda traditio sine vero titulo, uel saltē putatiuo nō facit trāsire dñiū, nec causa præstat pscribendi, vt d. l. nullam, cū si. & ff. de acq. rer. dom. l. nunq̄ nuda. Reddit aūt cōtractus minus legi
b timus b trib. mod. principalr. Primo casu rōne defectus

v Est enim legitimus titulus. Balb. in tracta. præscript. in tertia membro. secunda partis numero 61.

formæ,uel consensus, nel propter accidens aliqnod seu
adiunctũ. Secundo principaliter ratione defectus persn
5 narum contrahentinm. † Tertio ratione defectus rei su
A per qua fit contractus. A Ratione nanque formæ , con-
tractus efficitur inutilis multipliciter; ut patet in cõtra
ctibus qui uerbis contrahunt, ut stipulatio. Nam si res-
ponsio præcedat interrogationem uitiatur stipulatin,ut
ff de uerbo.nblig.l. 1 .§.1. uel si ad interrogata non ada
ptaretnr cesponsio, nt Inst.de inut.stipu.in §.præterea.
Item & ea defectu consensus , ut patet in contractibus
qui recontrahuntur, nt depo.commoda.ut Inst.quibus
mod.contrahi.nbl.per totum,& in contractibus qui so-
ln consensu contrahuntur,ut locatio,uenditin,& sim.nt
Inst de oblig.quæ ea consen.per tntum.Nam si in nmni
bus his dehcit consensus,cnntrahentiuni contractus in-
utilis est,ut ibi,& l.in uenditionibus,in princ.ff.de con-
trah.emp.& l.quid tamen,eo. titu. Item etiã est exem-
plũ in contractibus simulatis, in quibus ualet quod agit
tacite, non quod expresse concipitur ; quia in expressn
deficit consensus, ut l.1.& 2. C. plus ual.quod agi. & l.
imaginaria. ff.de reg.inr.& l. nuda.ff.de contrah. empt.
Adeo quòd ex tali imaginarin cntractn non trãsit dñiũ,
ut ibi,sed possessio bene transit,qa in illa transferenda,
non requirit titulus, uel causa.l.1.§. si uir.ff.de acqnir.
posses. licet ipsa translatio possessinnis præsumat simu-
lata si contractus esset simulatus ,.arg.l. cũ proponas C.
si quis alteri, uel sibi.quod tenet Bart. in l.emptnr.ff.de
aqua plu.arcen.Item eodem modo redditur inutilis ra-
tione alterins accidentiũ uel adiuncti;ut puta qñ cõtra-
ctui adijcitur conditio impossibilis,de iure, vel de natu
ra,seu de facto;vt l.non solum.ff.de act.& obl.& Insti.de
3 de inut.stip.§.si impossibilis.†Diai secundo, q̃ rõne per
sonarum coutcahentium redditur inutilis contractus,
quod quidem varijs modis cõtingit. Primo defectu æta
tis.Secũdo ex defectu suæ potestatis . Tertio ea defectu
naturalis sanitatis. Quarto ratinne prohibitinnis.Quin
to ratione delicti.De primo contingente ex defectu æta
tis,patet exemplum in infante, cuius ætas quicquid ui-
4 det ignorat, vt l.1.in fi.C.de fal.mõ.† hic.n.regulariter
contrahere non põt,nec nbligare.l.t.in princ.& l.si mi-
nor.ff.de verb.obl.& in l.1.§ furinsum.ff.de act.& obli.
& Instit.de inuti.stip.§.pupillus. Fallit in duobus casib.
Pcimus est in stipu. rem pupi.sal.fo. ut l.seruum. ff.rem
B pupil.sal.fo.Secundus est in nbligatione,a quę nascitur
ex negocio vtiliter, vel necessariò gesto , vt l.furiosus.ff.
5 de actio.& obli.† Quinimò nec ea delicto infans nbliga
tur,vt l.q. infans.ff.de rei uind.& l.infans.ff. ad l.Cne.de
sic.De his no. per gl.in l.pupillum.ff.de reg.inr.& l.1.ff.
6 de nouatio.†In maiore autem infante distingue.Aut est
proaimus infantiæ. & tunc idem ferè per nmnia dicen-
dum est,quod in infante supra diai, vt in d. §. pup. cum
simil.Insti.de inut. stip.& nn.in d.l.pupillum,de reg.iu-
ris . Aut est proaimus pubertati,& tũc idem dicendum
quod in impubere , in qun impubere distinguit gl.in d.
l.pupillus,de reg.inr. quia aut contrahit cum suo tutn-
E re eius auctoritate , & tunc est contractus nullus , e vt
in l.1.post princip.& l.pupillns,in §.item ipse. ff.de au-
cto.tutn. Aut contrabit cum suo tutnre alterins contu-
toris auctnritate, & tunc valet contractus,vt d.§.item ip
se . Aut cnntrahit cũ alin q̃ cum tutore;& tunc si quidẽ
C contrahit sine tutoris auctoritate & tunc contractus est
nullus,vt l.obligari,in prin.ff de auc.tut.& Inst.de auct.
tut.in prin.& in § sed neque. Ant contrahit cum auctn.
tut. & tunc valet contractus, vt Instit. de auct.tuto.post
princ.& l.impuberes.ff.de aucto. tuto.& l.clarum.C.de
auth.præst. dumtamen auctoritas sit legitime interposi
ta,aliter pro non interposita hr,vt l.1.in fi. & l.2.& l.nb
7 ligari.§.tutor.ff de aucto tut.†Hæc aũt vera sunt,nisi fie
ret cõtractus super alienatione rei immobilis ipsius im
puberis,quia tunc sola auctoritas tutoris non sufficit, vt
D contractus teneat,D sed exigitur etiam decretum & au
ctoritas iudicis,alias contractus esset nullus, vt in l.ma-
gis putn.§.nec passim.ff de re.eo.& C.de præd.min.l.2.
& l.non solum, & l.minorum , & l.prædinrum,cũ si.Li-
cet factus maior venditionẽ factã sine decreto possit ea
E presse confirmare;vt C.si ma.ali.ra ha.l.si.lib.5.E Et ẽt
tacite confirmaret, si post 25. ann.taceat per quinquen-
nium continuum,vt l.si.C.si maior fac. vẽ.sine decreto .
8 quod est no. † Illud tñ est ẽt per te memoriæ commen-
dandum , q̃ in omnibus casib.in quib.dictũ est cõtractũ
factũ cum pupillo, vel minore , si apparet q̃ ipse minor
ex hmõi contractu , vel uenditinne de re sua immobili
F quantuncũq, solẽniter facta lædatur, põt petere p rescin
di per beneficiũ restitutionis in integr.hmõi cntractũ,
& venditionem,vt in l.in causæ §.interdũ. ff.de mino.&
l.ẽt.& l.si.C.si tut.vel cu.interue.& l.si. C.si aduer,uen-
9 di.cũ tit.seq. †Vbi aũt esset maior pubertate,minor aũt
25.ann. tunc dic p oĩa ut dictum est in impubere haben
te tutnrem, vt l.cum & minores C.si aduer. rem iudica.
Aut nullum hẽt curatorẽ, & tunc tenet uenditio & qui
libet alius contractus ab eo gestus , si tñ ex eo fit læsus :
põt petere se in integrũ restitui,vt ff.de minn l.1.& p to-
tũ tit.& C.si aduer.uen.l.j.cum alijs tit seq.Nisi iuraue
rit non venire contra contractum,vt in auth. sacramen-
G ta puberum.C.si aduer. uend G de quo alias dicemus
d d vide quod nnt.ibi per gl.& Doct.†Quid aũt sit infan
10 tia,pupillaris ætas,pubertas,adolescentia, senectus , &
ætas decrepita,& quid fit ætas proaima infantiæ,qd p-
xima pubertati,vide qđ no.p gl.Inst.de inu.stip.§.pupil
lus,& c.1.de pace iur.firman.col.10.& per Archi. in c.1.
11 de cle.coniu.lib.6. † Venio nũc ad scdm principale,qđ
est,qñ contractus redditur inutilis ex defectu ppriæ po
testatis,cuius exẽplũ est in filiofa. & seruo contrahenti-
bus cũ corũ patre,vel dño, & i monacho vel alio religio
so.Et quidẽ si filius contrahat cũ patre, aut est emanci-
patus,& valet ois cõtractus inter eos habitus,vt l.fin.C.
de in ius vocan.& no.in l.lis nulla.ff.de in.aut est in po-
testate , & tũc aut cõtractus celebrat sup re profectitia,
vel aduentitia,& cõtractus est nullus,licet obligatio na-
e turalis e tantum nriatur. unc sup re castrensi uel quasi ,
H H & tunc tenet , & hæc hñr per Doc & glo.in l.frater à
fratre § 1.ff.de condi.indeb. & l.siue mancipatus. C.de
don.quia in peculio castrẽsi, vel quasi reputat filius tãq̃
paterfamilias & sui iuris,vt in l.1.in fin.& l.2. ff.ad Ma-
ced.Aut cnntrahit cũ eatraneo,& tunc aut contrahit cũ
alio fratre suo in eadẽ ptãte constituto, & idẽ dic qđ in
patre,per d.l.frater a fratre , aut contrahit cũ alio peni-
tus eatraneo , & tunc tenet ois cõtractus cũ eo habitus
regulariter.vt l.si qs cũ filio.ff.de pecul. & l.eã ex cõtra
ctib.ff. de iud.& in l.filiusfa ff.de act.& nbli.Fallit in mu
tuo ,vt C.& ff ad Mace.& in voto, vt l.si qs rem,in §. vo
to.ff.de pollicita. licet iste casus non ptineat ad contra-
ctus , Si verò seruus contrahit cum dño suo, tunc nulla
I nascit ea eo efficaa actio, I sed sola naturalis obligatio.
l.si id qđ dñs. ff.de condi.inde.& Insti. de inuti.stipu §.
itẽ inutilis.vbi aũt cõtrahit cũ extraneo , tũc aut cõtra-
hit acqrẽdo dño suo,& tenet cõtract⁹,vt Inst.de inu.sti
pu.p totũ, aut cõtrabit alienãdo,& se obligando , & tũc
nõ tenet cõtractus,sed naturaliter tñ obligat, vt l.in p-
sonã.ff.de reg.in.& l.nec seruus ff.de pecul. & l.serui.ff.
de actio.& nbli.Fallit in casibus not.in l.3. C. an ser.ex
facto suo.Dñs aũt ex cõtractu gesto p seruũ cũ extraneo
obligat ciuiliter & naturaliter solũmodo de peculio ẽt
inuitus,vt l.si qs seruũ, in si ff.de pecu. tenetur ẽt actio
ne q̃ iussu,si iussisset seruũ vt cõtraheret, vt ff.q̃ iussu.l.
1.& 2.Itẽ tenet de in rẽ verso, si seruus vertisset in vtili
tatẽ ipsius dñi.vt ff.de in rem ver.l.1. & 2.& hoc genera
liter . Fallit tamen in aliquibus casibus, in dictis titu-
lis an-

A Ratione nãq; formæ. vide late in ista materia Tiraq.de lege cõnubiali gl. 4.per totum. Rebuf.in 2. Tomo in titu. de rescisio. contractus num.22. vbi etiam ponit alia quæ hic sequuntur in præfatione Petr. de Vnzol. supra in rubr.de infante.

a Quæ nascitur ex negocio vtiliter. Rol. a Valle consil 99.nu.98. vol.1.

c Tunc contractus est nullus nonem requisita in alienatione bonorum immobiliũ minorũ ponit Rol. a Valle consi.32.in prin. volu.1.& vnde-cim ponit Fabianus a Monte in tract.de emp. & venditio. in 5.q. principa in versi. de solemnitatibus in alienã. minorib. vbi pluribus modis limit. Paris. consil.85. nu.18.cũ seq. & consi.98. 99.& 100. volu. primo.

D Sed exigitur etiam decretum istum locum citat & cõprobat Rebuf.supra nu. 20.Vasq. in tractu. de successio. crea. & progres. lib.1.§.10.num. 79.Rescindi per beneficium restitutionis in integrum Pet. de Vnzo.supra in rub. an d. contract. sustineatur probet respondere.

E Et etiam tacite istum locũ citat & late cõprobat Octa.Simonc.in tract.de decret.in contrac.mino. lib.3.tit.9.nu.9. an si.

F Rescindi per beneficium,istũ locum citat & cõprobat Octa. Simonc.in trac. de decreo.in contrac.mino.lib.3.tit.7 nu 3.col.3.

G De quo alias dicemus in libello restitutionis in integ. in verbo tũc Iuruuit.

H Et tunc tenet.circa ista vide Ascan.Clemente in tract.de patria potest.in 2. affectu.num 5.cum seq.

I Sed sola naturalis obligatio.Cagnol in l.in personam de reg.iur. Pet .de Vnzo.infra in rub.de seruo.licet fideiubẽdo nõ obligatur naturaliter in l.seruus inscio ff.de fideiuss.Ias.in l.contra iurio,§.qui pecuniam in prin.de pact.

sis annotatis. Vbi autem monachus, vel religiosus con-
f trahit, vel testatur, non valet contractus, f nec testamen-
tum, vt in auth. ingressi. C. de sacros. eccle. 19. q6. 3. in c.
quia ingredientibus, & in c. si quis mulier, ea. q. cum si-
mi. Transeo ad tertium principale, quo contractus reddi
tur inutilis ex defectu naturalis sanitatis, cuius exépla
inueniuntur in muto & surdo à natura, prodigo, furioso,
12 & mentecapto. † Quæritur ergo primo k quid iuris sit
k in muto, an teneat contractus per eum factus? dic quòd
aut contrahit acquirendo, aut se vel sua obligando. Pri-
mo casu, aut per eum geritur contractus, in quo requiri
tur de substantia verborum expressio vel stipulatio, &
tunc non tenet huiusmodi contractus, vt l. 1. in princ. ff.
de verb. oblig. & Insti. de inut. stip. §. mutum, & ff. de act.
& oblig. l. 2. in fi. Aut gerit contractum, in quo sufficit so
lus consensus, vt est venditio, emptio, & locatio, & simi.
tunc tenet contractus, vt in l. quibuscúq; negocijs. ff. de
act. & obl. & no. in l. vbi non voce. ff. de reg. iur. Et idem
dic per oia secundú in surdo per iura prædicta. Secun-
do verò casu cum contrahit se uel sua obligando, tunc
distinguendum est. Aut tempore contractus habuit cu-
ratorem, & non tenet alienatio vel obligatio, nisi cura-
l toris auctoritas & l iudicis decretú interuenerit, vt p-
batur in d. l. cum & vos minores. C. si aduer. rem iudi. &
l. si curatorem habens C. de in integ. resti. mino. & facit
l. cósi. in prin. & l. Iul. ff. de curato. fur. & C. eo. tit. l. 1. &
Institu. de cura. §. item. Aut nullum habuit curatorem. &
tunc aut gerit contractum verborum, & non valet cótra
ctus per d. l. 1. in prin. cum simi. Aut gerit cótractú aliú,
& tunc valet, arg. d. l. curatorem habens. & qđ ibi no. cú
13 simi. † In furioso g aút qui seipsum percutit, & alios,
g vt in l. cungruit, in ff. de offic. præsi m dicendum est, q cú
m iste accipiat ipso iure à lege curatoré, & per consequés
a iure sit eidem interdicta potestas alienandi, vt no. glo.
Insti. de cura. §. furiosi. & ff. de cur. furio. l. 1. in prin. nó
possit alienare nec obligare sine iudicis ac curatoris au
ctoritate, vt in iuribus proximè alleg. An aút possit ac-
quirere per seipsum, dubitatio est, tamen est distinguen
dum. Aut gerit contractum qui re cótrahitur, vt mutui,
vel depositi; aut verbis, vel consensu. Primo casu tenet
contractus, vt l. si à furioso. ff. si cert. pet. & idem in qui-
buslibet casibus, quibus alijs sanę mentis ignoranti ob-
ligatio quæritur, vt l. si a furioso. ff. de actio. & obli. in se-
cundo aút casu dic, q nó tenet contractus gestus p seip-
sum, vt ex eo sibi quæratur, pp defectú cósensus, vt hr in
l. furiosi. ff. de reg. iur. & l. 1. §. furio. ff de actio. & obli. &
facit l. qui ad certú. ff. loca. & condu. & l. emp. C. de con-
trahé. emp. & quod hř, & no. in d. l. vbi non voce in fi. ff.
de reg. iur & l. 2. §. voluntate. ff. sol. mat. Et hæc eadé di-
stin. per oia seruanda est in mentecapto per iura prædi-
14 cta. † n Est autem mentecaptus qui nullum ostendit, ca
n rens penitus intellectu. † Quid autem dicendum sit in
15 prodigo, vř idem per omnia, quod in furioso dictum
est: quia furiosus, & prodigus à iure æquiparantur, vt in
d. §. fur. Instit. de cur. ff. de cura. furio. l. 1. in princ. Ad co-
gnitionem huius est videndum, an prodigo sit interdi-
ctú bonis à lege ipso iure, sicut furioso, an vero requirař
q fiat interdictio a iudice. & vř primo q sit a lege inter
dictio facta prodigo, sicut furioso. pro quo facit similitu
do, de qua supra, & text. in l. sæpe. ff. de curato. furio. qđ
vř confirmare gl. Insti de cur. §. furio. & l. is cui. ff. de te-
o sta. In oppositum o vř q requiratur interdictio h iudi-
h cis, vt l. Iul. ff. de curato. furio. & hanc opin tenet glo. &
Bart. in l. is cui bonis. ff. de verb. obl. & in l. 1. in prin. ff.
de cura. furi. & in d. l. furiosi. ff. de reg. iur. & hæc est ve-
rior sola, secundum quam est ad quæsitum responden-
dum hoc modo, quia aut prodigus contrahit alienan-
do, vel acquirendo ante interdictum sibi factú à iudice,
vel dationé curatoris, & tunc aut cótrahit sibi acquiren
do, & tenet contractus; aut contrahit se obligando, vel
sua alienando, & non tenet, vt d. l. is cui bonis. ff. de ver.
obli. cum simi. supra alleg. Descendo ad quartú casum,
quo contractus est inutilis ratione prohibitionis, in quo ar-
ticulo est attendendum, q persona prohibetur contra-

here aliqñ à lege, aliqñ ab homine: & si quidé ab homi-
ne, aliquando prohibetur a iudice, aliquando a priuato.
& si à priuato, aliquando in vltima voluntate, aliquando
16 inter viuos. † Venio ad primum cuius exempla sunt tā
in lege municipali, q̄ in iure communi. De lege. n. muni
cipali patet, si statuto cauetur, q forensis nó possit eme-
i re, i uel contrahere, arg. in l. 1. C. non li. habi. metro. lib.
11. quo caso, an possit ex successione sibi acquirere, di-
stinguitur, an succedat ex testamento, & sic ex hominis
uoluntate, & non pót: aut ab intestato, & sic legis aucto-
p ritate, p & tunc bene succedit, vt no Bart. in l. si ita quis.
§. ea lege. ff. de verb. oblig. & facit quod infra dicam, vel
pone exemplum. Si vero statuto cauetur q mulier, vel
k si iussimi. non possit cótrahere k & in alijs multis exé-
plis, de quibus tangit Bar in l. si quis pro eo. ff. de fide-
q iusso. & l. morem ff. de acq. hære. q in quibus casib. có-
tractus redditur inutilis, quia contra legem celebratus.
l. non dubium. C. de legi. Nec mirum si redditur inuti-
lis, quia tantæ potestatis est statutum in sua ciuitate,
quantæ est ipsa lex communis in suo vniuerso ut l. om-
nes populi ff. de iust. & iur. & ibi no. & in l. cunctos po-
pulos. C. de sum. Trinit. & fid. cathol. Constat autem p
legem communem q pót persona prohiberi contrahe-
re, vt statim dicam, ergo & per statutú. Subijciamus er-
go exempla, quando de iure cói, & per legem commu-
nem persona cótrahere prohibetur: & certè varia sunt
exempla, & quidem prohibetur infans, pupillus, furio-
sus, méte captus & similes, de quibus supra dictum est,
& dic vt ibi. Item sunt & aliæ personæ quæ prohibenř
contrahere de iure communi, lege prohibéte, puta offi
r cialis dú est in officio r non pt cótrahere cum sibi sub-
l dito, l vel. non licet. & l. qui officij causa. ff. de contrah.
emp. & C. de condi. indebi. l. 1. sed per consuetudinem
s legibus est derogatum. s Item medicus non potest cum
infirmo durante infirmitate contrahere, vt l. medicus
m m ff. de va. & extraordin. cognit. Item aduocatus nó po
test contrahere cum clientulo suo lite pendente. vt l. q͛
quis. §. præterea. C. de postu. Item nec illæ personæ, de
quibus habetur in l. 3. & 4. C. de commer. & merca. Ité
forensis non potest quicquam emere, vel acquirere ab
habitatorib. metrocomiæ vt l. 1. C. non lic. habit. metr.
lib. 11. Ité pater non pt filiú alienare, vt l. 1. C. de par. q
si. distra. Ité nec hæres pt contrahere super re hæredita
ria pend. iud. fam. ercis. l. alienationes. ff. fam. erci. In his
.n. casibus, vt gnaliter dixerim, in omnib. casib. in quib.
persona prohibetur contrahere per legem municipalé
vel communem, si contrahat, contractus redditur inuti-
lis, vt d. l. non dubium. vnde præscriptio non currit, nec
procedit, vt l. 2. C. de vsucap. pro empt. & l. nullo. C. de
17 rei vend. † Sed an transferař dñium rei, quæ tradiř ex
huiusmodi contractu inutili? distingue latius circa hoc.
t Aut cótractus est inutilis, t q a cótra legé, aut pter legé.
Si con-

k Quid iuris sit in muto. Rip. post alios in l. 1. nu. 29. & Alciat. nu. 34. verbo ob-
lig. Pet. de Vnzol supra in rub. de muto & surdo. qua possit facere mutus Dec.
& Cagno. in l. non voce de reg. iur. & Rebuf. supra de rescisio. contract. in præ-
fatio in prin nu. 13. & 19.

l Iudicis decretum interuenerit in quibus casibus requiratur decretum. Petr.
Duo. reg. 187. in prima parte.

m Dicendum est, Dec. & Cagno. in l in negocijs de reg. iur. Rebuf. supra num. 13.
Pet. de Vnzo. supra in rub. de furioso.

n Est autē mentecaptus. Ias. in l. humanitatis nu. 3. vbi addit. C. de impube. & alijs subst.

o Videtur idē Cagno. in d. l. furiosi num 6. Rebuf. supra num. 14. vide quid si est facta interdictio an postea possit probari quod nō esset prodigus Rot. decis. 865. incip. Titius. in antiq. quid si te staret inter liberos. Bald consi. 135 inci. decreto vol. 1. secūdū antiq. impress. vbi concludit q possit Pet Blaß. in trac. directoriorum consciendarum allectionum c. 32. 2. partis.

p Et tunc bene succedit. istū locum citat & cóprobat Tiraq in trac retrac. lig. § 26. gl. 1. nu. 5. Rip. lib. 2 responsorum c. 25. & in l. filius fami. §. diui nu. 96. de leg. 1. Didac. in c. Raynaldus in prin. nume. 8. de testam. & quòd successio ex testamēto dicatur alienatio hominis & ab intestato dicatur legis. Paris. consil. 71. nu. 17. vol. 3 Io. Dur. in tract. de arte test. titu. 6. caut. 40. Corn consi. 213. in litera E, volum. 2. Hypp Rimi. consi 63.

q In quibus casibus contractus redditur inutilis, istum locum citat & comprobat Tiraquel. de lege connubia. glo prima. nume. 5. Rebuf supra in dicta præfatione num. 6. amplia etiam si laycus contraheret cum clerico Tiraq glo. 8. nume. 168. & licet non valeat ad commodum contrahentium valet tamen ad eorum incommodum. ibi nu 113. & an oriatur naturalis obligatio gl. 4 num. 81. & quid in foro conscientia ibi nu. 15. cum seq

r Non potest contrahere cum sibi subito. late Rebuf sup. nu. 14.

s Item medicus, de medico aduocato procuratorem. late Rebuffus supra numero 29

t Quia contra legem. Ias. in l. non dubium num. 55. C. de legib. Tiraquel. de iure constituti. l. nume. 32. in fi.

v Dic quod sic. Alex. consi. 49 nu. 10. vbi addit. vol. 4. etiam si solum sint praesentes & non contradicant. Tiraq supra gl. 9. nu. 114 & 146.
A Sed tamen si contrafaceret non impeditur translatio domini. nisi reseruatum sit ius in re Alex. consi 50 nu 5. vbi addit. vol 5. Tiraq. de retract. conuentio. §. 3. glo c. nu. 177. Ferdi. Loaz. in §. diui nu. 580. Ias. consi. 211. vol. 2 Rui. cons. 212. nu 8. vol. 4.

Si contra legem, vt supra in præcedentibus casibus, tūc
non transfertur ex eo dominium, vt l. quemadmodum
C. de agric & censi. lib. 11. & ibi not. & bene facit. l. 1. C.
non li. habi. mer. lib. 10. Si verò est præter legem, nunc
transfertur dominium, & possessio, vt l. mulier interest.
C. si quis alteri, vel sibi, & ibi not. & l. contractus. C. de
fide instrum. & ibi no. de quo vide quod no. Bart. in l. 1.
18 § si vic. ff de acquir. possess. †Dixi vlterius in præceden-
ti, q aliqn quis prohibetur contrahere per iudicem, de
quo patet exemplum in l. quorum. ff de pignor. & in l.
moris est. §. sunt autem & aliæ. ff. de pœn. vbi iudex per
sententiam potest prohibere personam, ne contrahat;
probatur etiam hoc in l. nerum, in princ. ff. de pet. hære.
19 quod tenet Bart. in l. filiusfami. § diui ff. de leg. 1. †Sed
nunquid per sententiam arbitri potest a cōtrahendo p-
v sona prohiberi? v Dic q sic n queādmodum posset per
o pactum expressum contrahentium, A sed tamen si con-
A trafaceret non impediretur translatio dominij eadem
ratione, quia non impediretur per pactum, vt l. ea lege.
C. de condi. ob cau. ergo nec per arbitrum, vt l. non di-
stinguemus §. nunc de officio. ff de arbitris. quod sequi-
20 tur Inn. in c. Rainal. extra de testa. & Bar. vbi supra †De
nuo dixi, q aliqn persona prohibetur contrahere à te-
statore, verbi gratia, si testator iubeat uel præcipiat hæ-
redi, ne fundum vendat, vel donet, vt l. peto. §. fratre. &
l. cum pater. in § fideis hæredum. ff. de leg. 2. & facit l. pa-
ter. § fundum, & §. quindecim, ff de leg. 3. & in l. filius-
21 famil. § diui. ff. de leg. 1. †Sed circa hoc quæro, si perso-
o na prohibita contrahere vel alienare a testatore o con-
trafacit. nunquid teneat contractus, & transferatur do-
minium rei alienatæ? Distingue sic br, Aut loquimur in
alienatione necessaria, aut in volūtaria. Primo casu sub-
p distingue, aut cā necessaria p traxit originem à defun-
cto, quia defunctus obligauit se & sua, & ob hoc credi-
u tori res datur in solutū; vel alia similis cā interuenit, B
& tunc tenet contractus, & alienatio perpetuò, vt in l.
filiusfami §. diui. ff. de leg. 1. & ibi no. argum. in l. 1. ff. de
fun. dot. & in l. alienationes, ff. fami. ercis. Aut cā aliena-
tionis traxit originem ab ipso herede, vt quia ipse hæ-
res obligauit se, & sua, vnde eius creditori res dantur
c in solutum, C & tunc tenet alienatio in vita hæredis
q q tāū, post eius mortē verò reuocatur, vt in d. l. peto. in
§. prædium. ff. de leg. 3. Si vero loquimur in alienatione
voluntaria, & tunc aut prohibitio est facta sine certa cā,
D vel sine alicuius personæ contemplatione: D & tunc pro
E hibitio est nulla, E & valet contractus, dominium trans-
fertur. in d. §. diui. & in l. pater filium. §. Iulius Agrippa
ff de leg. 3. Aut prohibitio, uel interdictio est facta cum
causa legitima, & tunc aut est facta per verba præteriti
temporis, verbi gratia, qa dixit. [Si alienasti uel aliena-
E ueris, res deueniat in talem,] E & tūc tenet contractus
alienatione secuta, argu. in l. Stichus seruum. ff de ma-
nu. testam. aut prohibitio est facta puce, & simpliciter p
verba presentis tēporis, vt quia testator dixit [Nolo q
F hæres meus alienet tale castrum, vel talem fundum. F
* quia volo q remaneat in agnatione * mea,] & tunc non
tenet contractus nec dominiū transfertur, & statim ad-
mittitur reuocatio. vt in d. §. diui. & in l. cū pater. in §. li-
bertus, & l. vnum ex familia. § q si talia. ff. de lega. secū-
22 do. †Sed circa præmissa quæritur, si facta sit prohibitio
à testatore cum cā, vel contemplatione certæ personæ,
ne res alienetur, an instituendo alium hæredem videa-
G tur alienare? In quo articulo sic distingue. G Aut prohi
bitio est facta limitatiue respectu temporis, vt quia est
facta prohibitio, ne alienatio fiat in vita ipsius prohibi-
ti, & tunc videtur concessa post mortem, per text. in l. pa
* ter & in § fundum. ff. de leg. 2. Aut respectu * personarū
vt quia testator prohibuit rem alienari in illis de Bec-
caria, vel de Comitibus, & tunc instituendo hæredē ali
H quam personam ex ipsis H dī alienare, & contra prohi-
bitionem testatoris facere, & sic contractus nullus, vt l.
codicillis. in § matre. ff. de lega. 2. Aut est facta prohibi-
tio simpliciter quo ad omnes, & tunc aut res transit ad
hæredem extraneum expresse institutum, & tunc videt
alienatio prohibita quo ad eum. vt in l. peto §. fratre. ff.
de lega. 2. & l. si ita quis §. ca l. ff de verbo. oblig. Et hoc
verum, quando supersunt illæ personæ, quarum cā est fa
cta prohibitio, alias si nullus superesset, posset tunc ex-
traneus hæres licet institui, vt l. qui solidum. §. prædict.
I ff. de leg. 2. quod est notan. I Aut transit ad hæredem le
* gitimum ab intestato succedentem, & tunc talis aliena-
tio non cadit in prohibitionem, vt l. cum pater §. cū in-
ter liberos, & ibi no. ff. de leg 2. de quo die, vt not. in d.
23 §. fratre. † Quid autem si illi omnes, quorum causa te-
stator prohibuit alienationē, consentiant ipsi alienatio-
K ni, an tūc tenebit cōtractus & alienatio? K Dic quod sic
f f vt l. codicillis. § insulam & in l. cū pater. §. libertus. de
leg. 2. & in l. nihil. in § 1. de leg. 1. l. quoties. C. de fideicō
mis. vbi autem non omnes consenserūt; sed aliqui ex eis
tunc illi qui non consenserunt, alienationem reuocare
24 poterunt, vt d. §. libertus. † Quid ergo si disposuerit te-
* stator, q fundos in sua familia remaneret; * & hæres cō-
tra prohibitionem alienauit, deinde decessit hæres su-
perstitibus filijs nepotibus testatoris, an poterunt hanc
I alienationē reuocare? I Dic, aut illi nepotes L sunt om-
L nes hæredes ipsius hæredis prohibiti, & tunc non pos-
sunt reuocare, aut sunt omnes exhǣdati, vel aliq exhæ-
redati, aliqui instituti, & tunc illi soli qui non sunt hæ-
redes pro portionibus suis tantum possunt alienationē
reuocare Et hæc habentur, & no. in l. filiusfam § cū pa-
ter. ff. de leg. 1. & in l. vnū ex familia. §. sed si vno, & ver-
si. talia. ff. de leg. 2. & l. is qui cum plores. ff. de lega. 3. Et
M est ratio M quia hæres non potest impugnare factū de-
functi, vt l. filios, cum sim. cum ibi nota. C. de his quæ in
25 frau. credi. †Sed nunquid illæ personæ, quarum contē-
platione est facta prohibitio, poterunt inter se inuicem
vni alteri, & etiam econuersu alienare? Respōde ad hoc
& dic q sic ex præsumpta volūtate testatoris, vt in l. quo-
ties & in l. voluntas. & ibi not. C. de fideicom. & in d. §.
fratre, & ibi no. In l. pater filium in §. quindecim. ff de le
26 ga. 3. †Quid ergo, si vnus alteri alienauit: an poterit res
u ipsa ammodo alienari in extraneū? u Distingue, aut p-
hibitio est in rem, v. g. dixit testator, [Prohibeo rē alie-
N nari &c.] N Et tunc prohibitio durat perpetuò, vt in d.
o §. fratre, & ibi per Bart. Aut o est facta in personā, ver-
bi gratia

B Et tunc tenet cōtractus et alienatio. istum locū citat & comprobat Tiraq. de lege connub glo. 8. nu. 203 et in tracta. retrac lig. §. 1 glo. 14. nu. 11. & 15. Rip. in §. diui. nu. 20. 24. & 33 Alci. in l. post consenatum nu. 19 de donat.
C Et tunc tenet alienatio. istum locum citat et cōprobat Francis. Marza. in trac. de fideicō. q. 46. verf. sed Paul.
D Et tunc prohibitio est nulla et ualet cōtractus Rip. d. § diui. nu. 20. & nume. 33.
E Et tunc tenet contractus Ripa d. § diui nu. 45. Io. Dur. de arte testā. lib. 8. Cau te. 6. ista ponit Vasq. d. §. 10. nu. 181.
F Quia volo quod remaneat in agnatione, nā communis est cōclusio quod prohibita alienatione qa volo quod bona remaneant in agnatione, est inductum absolutum fideicomis. et in casum mortis Bar. in l. pater famil. §. fundum d. leg 3. Crau consil. 134. nu. 10. Paris consil. 26. num. 31. vol. 2. & consi. 1. vol. 3. Ant. Gabri. de commu. conclu. in tit. de fideicom. conclu. 9. nu. 37. post alios late allegat & declarat Caph. consi. 293. vol. 2. & consi. 23. nu. 15. vol. 1 Hyp Rimi. consi 23. nu. 94. Vasq. d. §. 10. nu. 87.
G Aut prohibitio est facta limitatiuè. Rip. d §. diui nu. 28. Soci iun. consi. 188. nu. 52. vol. 2. Hier. Zaacha. in l. haeredes mei §. cum ita nu. 679. vbi etiam ponit de prohibitione alienationis legitime vsq; ad certam aetatem Ripa d. §. diui. nu. 7. Franc. Marcharius. de fideic. q. 46. vbi late.
H Dicitur alienare. late Ceph. cons. 153. nu. 24. vol. 2. latius cons. 53. num. 52. vol. 1. vide istam conclusionem late per Vasq. § d. 10. lib. 5. de successio. creatio. num. 91 limit. 10.
I Aut transit ad haeredem legitimum. sequitur Rip in §. diui. nu. 96. late Tiraq. in trac retrac. lig § 26 gl. 1 nu. 3. q 5. & 6. Didac. in c. Raynaldus in prin. nu 8. de testam. Vbi late istū locum citat & comprobat Tiraq supra §. 36. gl. 1. nu. 1. Io. Duran. in tract de arte testan. tit. 8. caut. 6.
K Dic quod sic. Dec. in l. filius famil. §. diui. vbi Ias. in 1. lect. num. 94. & in 2. num. 127. de leg 1. & ibi Rip nu 94. blanc in trac. de compromis. q. 9. num. 8.
L Sunt omnes haeredes. Soci. consi. 52. nu. 4 vol. 4.
M Quia haeres non potest impugnare factum defuncti intellige de facto ualido Cra consi. 200. nu 1. Soci. in consi. 77. nu 134. vol. 1. Thom Gram decis. 93. Decis. Pede. 178. & 179. nu. 19. & non sit factus contra legem, Ias. in l. iurisg. §. generator nu. 30. de iureiur Arius Pinel. in l. 1. nu. 73. in 3. par. C. de bon. mater.
N Et tūc prohibitio durat pꝑpetuo. Rip. in § diui nu 66. Tiraq. in §. 32 gl. 1. n. 5.
O Est facta in personam, secus si oēs essent prohibiti alienare rē ipsā vel prohibitio sit realis vt declarat d § quindecim. Rip. §. diui. nu. 65 & 66.

bi gratia[Nolo q hæres meus rem alienet] & tunc si se
mel facta sit alienatio in personā permissam, poterit de-
inceps alienari in personam prohibitam, vt in d.§.quin
decim. Ex quo apparet q sufficit semel satisfactum vo-
luntati testatoris l.boues §.hoc sermone. ff.de verb.sig.
Venio ad alium articulum, videlicet qn persona prohi-
betur contrahere inter viuos v.g.[vendo tibi hanc rem,
vel dono, hoc pacto, ne alienes] in quo quæritur si con-
x trafiat, an dominium transferatur, x † Dic sic, aut ille
27 qui paciscitur ne res alienetur, aliquod ius sibi in re ip
p sa reseruat, & tunc si contrafit, p non valet contractus,
& dominij trāslatio impeditur, vt patet in domino qui
dedit rem in emphyteusim perpetuo, & est pactus, ne li
ceat emphyteutæ rem alienare, vt probatur in l.fi.C.de
iure emphy. ad quod facit l.si credit.ff.de distr.pig. secū
q dum communem literam. q Aut nullum ius sibi reser-
uat, & tunc aut fit alienatio irreuocabiliter, vt patet in
donatione libertatis, quæ non potest reuocari, & tunc
contractus est nullus & alienatio, vt l. ea quidem. C.si
ma.ita fuer.alie.cum ibi no. Aut est reuocabilis aliena-
tio sui natura, & tunc secundum omnium opinio tenet
contractus, & dominium transfertur, vt in l.ea lege. &
ibi plene per Cynum.C.de condictio. ob caus. & l.si ita
quis §.ea lege, per Dyn. ff.de verborum obligatione, &
ibi per Bartol.
28 †Sed dubium restat qualiter succurratur y illi qui pa
y ctus est, ne res alienetur contra ipsum alienantem, in
quo passu sunt variæ opi. vt refert Cyn in d.l.ea lege. ta-
men concludendo dic sic. Aut tale pactum, vel conuen-
tio intercessit super re propria paciscentis, aut super re
aliena. Primo casu, aut eius interest non alienari, & tūc
agitur ad interesse contra alienantem, vt in d.l.ea lege.
& d.l.si ita quis. Et intellige sua interesse si facta sit pro
hibitio fauore certarum personarum. Aut eius non in-
terest, & tunc non agitur si contrafiat, vt l.fi.C.de pac.in
ter empto & ven. Si verò pactum fiat super re aliena, &
tunc aut non interest paciscentis alienari, & non agitur
ad aliquid, vt ff.de pac.l.nemo. Aut interest, & tunc si cō
r trafiat potest agi ad interesse, vt l.quoties.ff.de fur. r Dic
latius vt per Cy.& alios Doc.in d.l. ea lege & per Bart.
in d.l.si ita quis. Patet ergo ex prædictis, q quo ad im-
s pediendam dominij translationem s potentius agit ꝓ-
hibitio testatoris, q̄ contrahentis. Cuius ratio esse pōt,
quia testator potest nuda voluntate sine aliqua traditio
ne dominium in alium transferre. vt in l. à Titio. ff. de
fur. ergo etiam potent, ne transferatur, impedire, vt cō-
trariorum sit eadem disciplina, vt in §.illud. Insti. ꝑ soc.
& per regulam, qui potest velle potest & nolle. quæ ra-
tio cessat in contrahente, vt in l.traditionibus. C.de pa
29 ctis. & in §.venditæ. Insti.de rer.diui. †Sed nunquid sit
dare aliquem modum, per quem in contractu possit im
pediri dominij translatio? Super hoc ergo multi multa
* dant consilia, tamen duo ꝓ veritate sunt remedia. Vnū
est. q verba probibitiua alienationis referātur ad præ-
ambulum ipsius actus alienandi hoc modo, [vendo, vel
dono tibi hanc rem sub tali modo, conditione, forma &
conuentione, videlicet q si perueneris ad aliquem actū
alienationis, q res ipsa, ex nūc prout ex tunc in me re-
uertatur, & reuersa esse intelligatur pleno iure. & in cū
casum constituis te ipsam rem meo nomine possidere]
vel aliter, & secundo dicatur sic[vendo, vel dono, vt su-
T pra & promittis mihi ipsam rem non vendere T & ob-
ligas in eum casum specialiter mihi ipsam rē pignori,]
per hoc. n. quod remanet ius in re, impeditur translatio
dominij ipsius, vt probatur in l.si creditor. secundum li-
teram communem ff.de distrac.pign. de quo vide quod
no. Bar. in l.qui absenti. §. 1. ff.de acq.pos. & Iac.Butr.in
d.l.ea lege. Nunc autem superest vt accedamus ad quin
tum, videlicet quando qs ꝓhibetur contrahere ratione
delicti, vt hæreticus, excommunicatus, apostata, damna-
tus de crimine læsæ maiestatis. Discutiamus latius de
30 singulis. †Et primo quæritur, an hæreticus possit con-
v trahere, vendere, vel alienare. Ad quod breuiter v dicē
dum q non, vt l.manicheos. C.de hære. & in c.excōica-

mus, in §.credentes. de sent.excom. quinimò nec pt te-
stamentum facere, nec testis in iudicio, uel extra esse, vt
in dictis iuribus. Et vt generaliter dicam, isti hæretici
omni priuilegio, omniq; dignitate, tā ecclesiastica, q̄ se-
cularí sunt priuati, vt in c.ad abolendam. & in c.excom-
A municamus. cum seq. de hæret. Bonaq; ipsorum A a tē-
pore cōmissi criminis ipso iure sunt confiscata, sicut in-
fra dicetur in crimine læsæ maiest. vt hī, & not. in c.cum
31 secundum leges. extra de hęret. lib.6. †Quid autem de
excōmunicato dicemus? dic q excommunicatus suspē-
sus est ab administratione, vnde si clericus est, nō potest
alienare rem ecclesiæ, vt extra de cleri. excommu.cap.
fi.& de re iudi.& in c.ad probandum. qd tenet Inn. in c.
veritatis. extra de do & cont. Super rebus autem suis, si-
B ue sit laicus, siue clericus, B potest disponere prout vult,
& ipsas vendere, donare, & alio quouis modo alienare,
z siue contrahere, z vt in c.si verò. de sentē. excom. & 11.
C q 3. c.quoniam multos. in fi. C sed tū agendo in iudicio
esse non pōt, vt extra de sen.excō.c. per tuas.& extra de
sen.& re iudi.c.decernimus.& ibi not. extra de sen exc.
lib.6. quod prosequitur idem Inn in d.c.veritatis. Non
A quid autem possit facere testamentū? Dic q sic. A vt
no. Io. An. in d.decernimus, iā in gl. q̄ in nouella, & idē
Bart. in l.si q̄ramus. ff.de test. & Iac. de Belui. in Auth.
de sanc.episc. in §.omnibus. col 8. & Inn. in c.cum uolū
tate, extra de sent.excom.& Spec in titu.de instr.edi.§.
compendiose, ver. quid de excommunicato. Et pro hoc
32 facit c.2. in fi. extra de sen.excomm. lib.6. † In apostata
B B quid iuris sit, aduertēdū primò q apostatare nil aliud
est, q̄ temerarius recessus à statu fidei, obedientiæ, vel re
ligione. Et dī apostasia quasi post statio, vel retrostatio,
vt hī. 26. q. vlti c.non obseruetis. vñ apostata dī ille qui
ab obedientia, vel ab habitu religionis assumpto rece-
dit. De hoc no. per glo. in c.1. extra de aposta. & p Host.
in sum. extra de aposta. Quærendum est ergo, an aposta
ta possit contrahere, circa quod est distinguendū, q aut
est apostata perfidiæ, vt puta si christianus factus est iu-
dęus, vel aliter deliquit in contemptum fidei, & iste nō
potest contrahere, nec testamētum facere, vt hæreticus,
vt in l.3. & in l.apostatarum. C.de aposta. & generaliter
oēs illas pœnas patit, quas hęreticus, vt no. Inn. in d.c.
1. extra de aposta. & facit quod hī. 3. qō. 4. c. Vberius. Si
verò sit apostata inobedientiæ, vel irregularitatis, tunc
infamis efficitur & repellitur ab accusando, & testimo-
nio ferendo, & excommunicandus est, vt 3. qō 4 in §.si
quis à suo. 11. q. 3. c.si aūt vobis. & 16. qō. 3. c.legi. & 50.
distin. c.fin. cum simi. non tū prohibetur contrahere uel
alia facere, put de excōicato dictū est supra. & hoc seqt
33 Inn. in d.c.1. de aposta. †Sed quid dicemus in Iudæo &
D Sarraceno, an possit contrahere? D dic quòd inter se &
C Christianos C possunt contrahere, & distrahere super
rebus licitis, & legitimis, vt in l. nemo. C. de iudi. quia
Iudæi omni Romanorum iure regulariter uti possunt,
E vt in l.Iudęi. C.de iud. E arma autem & loricas non li-
cet christianis vendere Iudæis vel Sarracenis, vt extra
de Iude. in c.ita quorundam. & c.ad deliberandum. & in
l.1.C.

P Non valet contractus, & dominij translatio impeditur Rip §.diui.nu.87.cum allegatis supra in addit.incip.sed tū si cōtrafaceret, & Vasq.supr d §.x.n.84.

Q Aut nullum ius sibi reseruauit, & tunc non impeditur dominij translatio & ita concludit Vasq supra nu. 82. vbi ampliat etiam in prohibitione facta per Iudicem nu.83. & ibi limitat quatuor modis. Beaer. decis 129 nu.6.

R Dic latius vt per Cy. vide Bar. in l. qui absenti. § fi. de acq. pos.

S Potentius agit prohibitio testatoris. quando possit argui de contractu ad vltimas voluntates Eueraldus in sua Centuria locus a cōtractibus ad ultimas volūtates, vbi enumerat uigenti differentias.

T Et obligat in eum casum istū locum citat Cugnol in l 5. num. 117. C. de pact. vide Vasqu. supra d §. 1 e. num. 84 vbi infert ad tria.

V Dicendum. q non. Pet. de Vnzola in Pratica artis nota. i rub. de haret. Carer. in trac. de haret. nu 151. Vasq. in tract. de succes. progressu. §. 1. num 166. vbi reddit rationē, & §. 2. num 22. Io Dur. de arte testand. titul. 1. Caut. 10.

A A tempore cōmissi criminis. Ita quod si stetisset decem annis in haresi & alienasset eo tempore bona possunt alienationes reuocari Ioan. Calder. in tracta. de hareti. c. 17. ubi ponit an debeat restitui precium empteribus vbi distinguit Arnal. Albertus in tracta. de agno. asser. cath & heretcus nu. 27. & 33.

B Potest disponere prout vult, qua possit excommunicatus, ponit Io. de Selua in trac. beneficiorum parte 3. q. 4. & in quibus casibus quis incurrit excommunicat. Clar. in Pratica crimi 9. 77.

C Sed tamen agendo reg. cum limit. ponit Dum reg. 268. & reg. seq. an possit esse arbiter. & reg. seq an possit petere restitutionem in integrū, vide infra in forma iuramenti testium in verbo protestante. nu. 18.

D Dic quòd inter se. Istum locum citat & approbat Marquardus in tract. de iudeis, in prima parte c. 5. in princ.

E Arma autem & loricas. Marquardus supra nu. 3.

l. 3. C. de res expor. non debet, & in l. mercatorum. C.
de commer. & merca. Sed nec licet christianum man-
cipium tenere, vt C. ne iude. man. christia. lib. 1. & in c.
1. & 2. extra de iudæi. Postremò nec vllam dignitatem
D D aut honorem consequi pñt hmôi iudæi, vt in l. 5. C.
de iudę. possunt tamen in iudicio litigare, & snias arbi-
trales proferre. ut in d l. proferre & in d. l. iudæi. in fi. C.
de iudæ. & ét pt legari eis in singulari, licet non in cõi,
34 vt in l. 1. & ibi no. C. de iudę. † Sed hic quæro, an liceat
christianis ꝓpria auctoritate accipere, & vsurpare res,
E & bona infidelium? E Dic ꝙ non, vt in l. nemo. & in l.
nullus. C. de iudæ siue sint Sarraceni, quia dñia, iurisdi-
ctiones, res & bona, quæ tenentur à Sarracenis vel iu-
dæis, possidentur ab eis, illa videlicet in quibus Roma-
ni Imperatores nullum habuerunt dominium, vnde
super talibus bonis non possunt de iure inquietari,
uel molestari. In alijs autem bonis, in quibus Romano-
rum Imperatores dominium habuerunt, possunt li-
* citè * inquietari, & eis bellũ iustũ indici per Papam uel
Imp. arg. d. l. nemo, & l. nullus, quod sequitur Inno. in c.
quòd super, extra, de uoto, & Io. And. in addi. Spec. su-
per tit. de iudę. Forte tamen possent sarraceni allegare
F præscriptionem F tanti temporis, cuius initij memoria
non existit. quæ præscriptio habetur pro tit. ut l. in hoc
iure. §. ductus aquæ. ff de aq. quoti & æsti cum simi. vn-
de tuti uidentur præscriptione. nisi dicas quod iura im-
perij nullo tempore præscribantur, ut in l. cęperit. C.
de præscri 30. vel 40. ann. C. ne rei do. uel têp. l. 1. & fa-
35 cit c. cũ non liceat, extra de præscri. & ibi no. † Sequi-
tur nũc uidere quid iuris in dãnato de crimine læsæ ma.
G qui G aliquid molitur, seu machinat dolosè contra per
sonam Imperatoris. uel contra eos, qui circa eius latus
sunt vel contra rẽpublicam ciuitatis Romanæ arma mo
uendo vel tumultus aut seditiones concitando, & simili
ut habetur in l. 1. & 2. ff ad legẽ Iulia. maiest. nam idem
dico de tyranno, uel alia ciuitate, huius quidem crimi-
H nis pœna est mors, H bonorum amissio, & publicatio.
Filij quoq; huiusmodi delinquentis omni successione tã
paterna, quàm materna, necnon & alia quacunq; priuan
tur, suntq; in fames. ut habet in l. quisquis C. ad leg. Iul.
maiest. Et aliter delinquẽs statim crimino cõmisso effi-
citur intestabilis, nec pt cõtrahere, uẽdere, uel alienare; ut
in d. l. quisquis, & in c. cum secundũ leges, extra de hæ-
ret. lib. 6. & l. fi. C. ad leg. Iul. maiest. Quid ãt dicemus in
alijs delictis, puta in homicida, fure, rapibre, falsario, &
similibus? ꝙ aut delictũ est tale, ex quo bona nõ sunt pu
blicanda, ut est hodie regulariter in quocunq; crimine,
vt in auth. bona damnatorum, cũ si. C. de bo. dam. & tunc
taliter delinquẽs potest contrahere, ut l. auferẽ §. in rea
36 tu. ff de iur. fis. & in l. reo ff. de solu. † Sed an testamẽtum
I I facere possit? dic ut no. Bar. in l. eius qui. §. 1. ff. de test.
Aut est tale delictum, propter qđ bona eius sunt publi
cãda, ut ex forma iuris, uel statutorum ciuitatis; & tunc
consideranda sunt quinq; tempora. Primum ips est ante
crimen cõmissũ. Secundũ post crimen cõmissum; & ante
accusationẽ. Tertium est post accusationem, & post litis
cõtest. Quartum est post litis conte. & ante sententiam.
37 Quintum est post sententiam latam. † Circa primũ, qđ
est ante crimẽ commissũ quæritur an crimine postea cõ
K tracto, & secuto præcedens K alienatio uel contractus
reuocari debeat. Distingue aut alienatio, quæ crimẽ præ
cessit, fuit facta bona fide, & tunc non reuocatur, ut l. si
aliquis, in fin. ff de dona. cau. mor. & in d. l. post contra-
ctũ. ff. de dun. Aut ipsa alienatio crimẽ præuenit in frau-
dem cum proposito delinquendi, & tunc reuocatur secu
ta sententia, ut in d. l. si aliquis, & in l. in fraudẽ, in prin.
38 ff de iu. fis. † Sed qualiter de fraude probabitur, cũ eius
sit difficilis probatio, quia consistit in animo? Dic quòd
ex coniecturis probabitur, altero ex sex modis, ut dicit
F Bart. in d. l. post contractũ. F Primo si alienauit omnia
bona sua, ut in l. omnes §. Lucius. ff. de his quæ in frau.
cre. Pro quo facit quod no. gl. in l qui testamentum ff.
de proba. & quod habetur in d. l. quæ in frau. in prin. ff.
de iu. fis. Quod uerum intellige, quando alienatio fit, &
causa pertenit de proximo, & suberat aliqua alia causa
suspicionis ipsius criminis; puta inimicitiæ magnæ, uel
cõminationis, & sic probatur per c. fi. extra de rest. lib. 6.
Facit quod not. per glo. in auth. sed iã necesse. C. de do.
ante nup. & l. sed si maritus, in fi. ff qui & à quibus, & in
l. si mulier, in prin. ff. re. amo. cum si. de quib. infra di
G cetur. G Secundò si donauit, uel uendidit personæ con-
iunctæ. vt l. pen. C. de bono. quæ lib. in princ. Quod etsi
uerũ intellige, quando alia causa præcessit præsumptiua
criminis, quia per se sola proximitas personarũ nõ suffi
ceret, ut supra dixi, probatur in l. si quis post hanc. ver. si
quid, C. de bo. da. & ibi per Cy. de hac materia. Illud tñ
scias, quòd ad reuocãdum uenditionem exigitur, quòd
emptor fuerit particeps fraudis, ut l. ait prior. § si quis
particeps. ff. de his quæ in fra. cre. contra quem empto-
rem de participatione præsumam, si emit à persona con
iuncta. cuius qualitatem, & conditionem præsumitur sci
te, ut l. de tutela. C. de in integ resti. & l. octaui. ff. unde
H cogn. H Tertio psũmitur de fraude, si post uẽditionem
uel donationẽ ipse uenditor uel donator reperiatur ip-
sam rẽ tenere, & possidere, ut l. sicut, in §. superuacuam.
ff quib. mod. pig. uel hip. sol. & l. si is q. ff. de acquir. hær.
& l. si quis, in fine. C. de nat. lib. cum si Quod semper ue
rum intellige alia cã concurrente, ut supra. Veruntamen
lex videtur uelle, quòd ex hoc magis arguatur simula-
tio, quàm fraus, inter quæ est differentia, quia simulata
uenditio nulla est, ut l. nuda. ff. de contrahẽ. emp. cum si.
sed uenditio facta in fraudem reuocatur per actionẽ re-
uocatoriam, ut Insti. de act. §. in fraudem. Et intelligas
prædicta fore uera, si uenditor possedit fructus, & red-
ditus in se cõuertendo, aliàs si nomine emptoris posse-
disset, & sibi de fructibus responderet, non præsumerẽ
ex hoc fraudem, uel simulationem, arg. in l. litibus. C.
de agr. & censi. lib. 11. & in l. Iulianus. § possessionem. ff.
I de ac. emp. I Quartò præsumitur de fraude, quando uẽ
ditio, uel donatio facta est clã. uel in occulto, arg. l. fi. ff.
de ri. nu. & l. non castimo. ff de admi. tuto. dum tamen
præcedat alia cã simulationis, de qua sup prædixi. Et isto
casu puto in utroque casu opus esse ꝙ emptor uel dona
tarius fraudem participet, ut in d. l. in fraudem, in § si
K quis particeps. K Quintò præsumitur, si de propinquo
sequatur delictum, ut in l. si uenit. ff de priuil. cre. Pro
quo facit quod not. in si. in auth. minoris debitor. C. qui
tut. da. poss. & in corpore vnde sumitur, nisi fortasse deli-
ctum esset commissum ex improuisa rixa, quia tunc non
esset præsumptio in dubio, ꝙ animus præcesserit ad hoc
L L Sextò psumit, si contractus, uel alienatio facta sit sub
expssa conditione. dicendo, [vẽdo vel dono, si mea bona
contigerit publicari,] vt in l. pen. & ibi no. ff. de stip. ser.
& in l. summa cum ratione, in prin. ff de pecul. Quæ au-
tem superius dicta sunt, uendicant sibi locũ in alienatio
ne facta inter uiuos, ubi autẽ donatio facta esset cã mor-
M tis extraneæ personæ per huiusmodi delinquentem. M
tunc lata sententia cõdemnatoria indistinctè reuocatur,
ut l. eius qui, in fi. ff de testa. & l. res uxoris. C. de do. int.
uir. & uxo. & no. in l. si aliquis. ff de do. ca. mort. Si uero
donatio cã mortis fuerit facta uxori, tũc nullo modo re-
uocatur, ut in d. l. res uxo. de don. int. uir. & ux. & in l. si
quis post hac. C. de bo. proscr. in prin. nisi maritus con-
demnetur de crimine læsæ maiesta. cuius memoria post
mortem damnaretur, vt l. quisquis. C. ad l. Iul. ma. & l.
cum hic status §. si maritus. ff. de do. inter vir. & vxo. &
39 no. per Glo. & Doct. in d. l. res vxo. † Venio nunc ad se-
cundum principale tempus, quod est post delictum cõ-
missum,

F Primo si alienauit omnia bona sua. late Bos. in tit. de bonorũ publicat. nu. 43. Blanc. in l. si nu. 87. de quæstio. Dec. consil. 587. nu. 8. versi 2. Soci consi. 14 num. 7 vol. 4 Clar. q. 78. versic fraus autem, vbi attestatur de cõi cã ista opin. Ista tñ præsumptio tollitur si nulla inter cesserit inimicitia inter occisum & alienantem Barto. in l. post contractam Iaco. No. in trac. ad defensam in verbo solet communi sententia nu 122. secundo tollitur si quis occisus fuerit in rixa Iacob. No. supra numero 125.

G Secundo si donauit vel vendidit persona coniuncta. Boss. supra nu. 46. Cra. consil. 282 nu 5. vbi late aliã cõ iecturam. Gra. consi. 3. num. 24. Io. de Amicis cõ si. 1. nu. 20. Alcia. d l post contractam nu. 41. Clar supra declarat.

H Tertio præsumitur Alex. consi. 25. col. 3. volu. 5. Afflic. decis. 65. nume. 3 Bos. supra nume 48. Alcia supra nu. 43. de communi dicit Clar. supra hanc declarat. facit Bar. in l. sicut §. superuacuã. nu 6. quibus modis pign vel hypothe. sol. Dec. consi. 463. num. 20. vide infra libel. in causa vendic. in fi. principij.

I Quarto præsumitur de fraude Bos. supra num. 51. Alcia. supra num. 47. vbi ponit quis teneatur probare fraudẽ Clar. supra uers. fraus. ibi pariter etiam vbi dicit de communi.

K Quinto præsumitur. Bos supra num. 51. versi. quinto. Cra. consi. 100. numero 8. Alciat supra nume: 52. vbi plura infert Clar. dicto versicul. fraus. in fi. ibi etiam si facta fuerit.

L Sexto psumitur Bos. sup. nu. 51. uers. sexto nota est psumptio Alci. sup. nu. 66.

M Tunc lata sententia. Bos. supra nu. 52. Alci. supra nu. 66.

missum,& ante accusationem porrectam. In quo dic,q
aut delictũ commissum est tale,propter quod bona ip-
so iure sunt in fiscum statim publicata, ut patet in cri-
mine læsę maiesta.ut d.l.quisquis.C.ad l.Iul.maiest. &
in c.cum secundũ leges,extra de hæret.libr.6.& in cri-
mine contrahentis incestas nup. in authen.incestas. C.
de nup. & in corpore unde sumit, & in crimine hæresis
N sicut in cap.cum secundũ legẽ. extra N de hære. libr.6.
& tunc nõ tenet alienatio, utpote facta ab eo qui desijt
esse dominus. Aut delictũ est tale,per quod non statim
dominium bonorũ perdit,sed sola administratio inter-
dicit, ut supra dixi in excommunicato, & in alijs certis
casibus,qui probãtur in l.quęsitum. ff.qui.& à qui.& in
l.ex iudiciorum.ff de accus.&nunc.l.nõ tenet alienatio
O uolũtarie facta . O Secus autẽ si fieret ex cã necessaria,
vt in l.reo.ff.de solu.& in l.alienationes,ff fam.ercisc.ar.
l.pero.in §.prædium.ff. de leg.2. Aut delictum est tale,
propter quod non perditur rerum dominium, nec ipsa
rum administratio interdicitur, vt est regulariter in om
ni delicto,vt l.post contractum.& l.aufertur.§.in reatu.
ff.de iur.fis. Et tunc distinguitur, aut est irreuocabilis
alienatio,vt manumissio, & non tenet vt in l.qui pœnæ.
ff.de manumiss.. Aut est reuocabilis,& tunc tenet alie-
natio,ut in d l.post contractum, cum simi.nisi facta esset
in fraudem,vt in d.l.si aliquis. ff. de dona. causa mortis.
40 †Descendo ad tertium tempus.s.post accusationẽ por-
P rectam ante lit.contest. P In quo dic,q in omnibus illis
casibus in quibus dictum est alienationem prohibitam
post crimen commissum,in illis eisdem erit post accusa-
tionem porrectam multo magis . In cæteris autem dic
in alienatione voluntaria idem esse, quod supra proxi-
me dixi . In necessariis autem distinguitur, aut reus est
præsens,& tunc idem quod supra,aut est absens,& tunc
41 non tenet,vt l.fi.ff.de requi.reis.† Capio quartum tem
pus,quod est post lit.contest.in quo sunt opi.tñ pro ve-
ritate dic idem esse per omnia, quod supra dictum est.
Circa tertium,quod sequitur Bar.in d.l.post contractũ
& Gui.de Cu.in l.non solum.in fi.ff de in inte.rest.licet
gl.teneat contrarium in d.l.ex iudiciorum. ff.de accusa.
42 † Postremo ad quintum tempus accedo, quod est post
sententiam latam,in quo distingue. Aut sententia non
est suspensa per appellationem , & sic transiuit in rẽ iu-
dicatam,& tunc nõ valet contractus , vel alienatio.vt in
vt in d.l.post contractum cum sim. Aut est suspensa per
appellationem,& tunc tenet contractus uel alienatio ip
so iure, tñ cõfirmata priori sententia postea reuocatur,
43 arg l.chirographis.§.1.ff.de admi.tut. †Ex prędictis ap
L paret an fiscus hẽat in pœnis tacitã hypothecã L sicut
habet in contractib.l.quod placuit.ff.de iure fis. In quo
dic, q ante sñiam latam,fiscus in pœnis nullum ius ha-
bet hypothecæ,sed post sic,vt C.pœn.fis.cre. l.1.lib.10.
Pro quo facit, qm si tale ius hẽret ante sententiam,pos-
set per hypothecariam à quocunque possessore aliena-
tum reuocare,quod est falsum, vt patet ex prædictis,q
sequitur Bart.in d.l.1.& in d.l. post contractum, & in l.
aufertur,in §.fiscus.ff.de iu. fis. & Cyn. in l.si quis post
44 hac.C.de bo.dam. † Sextus pt prædictis adiungi casus,
in quo persona contrahere prohibetur ratione fragili-
Q tatis sexus, Q vt mulier, & non dico indifferenter,sed
solum in certis casibus , puta si illa pro alijs intercedat
transferendo in se alienam obligationem,uel fideiuben
do pro alio , vel si his.n.casib. non obligatur mulier in
M effectu,quia ope exceptionis,velleia. succurritur,M vt
l.1.& 2.& l. Senatus & l.fœminis , C.ad S.C.Velleia.&
l.2.ff.eo.Sed si obliget secum viro suo , aut pro viro suo
ipso iure non obligatur,vt in authẽ.si qua mulier.C.ad
Velle. potest tamen mulier iuri hypothecarum renun-
ciare.tam in contractu viri,q̃ extranei, & talis renuncia
N rio tenet,N sed tñ renunciatio facta super vno contra-
ctu,vel in persona vnius ad alium contractum. vel ad a-
liam personam non extenditur, neq; porrigitur,vt in l.
etiam,& in l.iubemus.C.ad Velle. Superest nunc assu-
mere tertium principalem casum,qui est qñ contractus
prohibetur rõne rei, super qua celebrat contractus,cir

ca quod est sciendum,q contractus põt reddi tunc inu-
45 tilis principaliter ex duob.† Primo ex defectu naturæ,
vt quia res non extat in natura,nec esse sperat, vt l. nec
emptio.& l.si consensum.ff.de contrab.empt.cum simi.
46 †Secundo ex defectu iuris prohibentis , cuius quidem
exempla sunt varia,vt puta res propria,res sacra,res re
ligiosa,fundus dotalis, res publica,res ecclesiæ , & aliæ
plures;prohibetur itaq; primò res propria emi,vt l.suę
rei,ff de contrah.emp.item prohibetur res sacra aliena
ri,& super ea contrahi,quia talis res non põt esse in cõ-
mercio , uel dñio alicuius q̃ solius Dei,vt in § nullius.
Insti.de rer.diui.nisi in trib. casibus ibi not. per gl.& in
l.sancimus,cum auth.pręterea.C de sac.san.eccl.& 12.
q.2.c.sacrarum. Prohibetur ẽt & res religiosa alienari,
vt l.locũ.C.de relig.& sump.fu & in §.si.Inst.de contra.
empt.& l.liberi.ff de contrahẽ.emp.&differt religiosa à
sacra , quia res sacræ sunt illæ quæ sunt Deo dedicatæ
cũ auctoritate Epi.vel superioris pręlati , vt in d.§.nul
lius.Religiosæ sunt illæ quæ constituuntur solius homi
nis priuati voluntate inferẽdo corpus mortuum in cer-
tum locum,qui locus appellatur sepultura,vt in §.reli-
giosum.Insti.de rer.diui. Et idem est censendum de lo-
cis publicis proprietate, & vsu,vt theatris & plateis ci-
uitatis,quæ nec alienari possunt.vt probatur in dictis iu
47 ribus.& in l.sed Celsus.ff de contrah.emp. †Si aũt es-
sent publica proprietate,sed non vsu , vt molendina, &
mancipia,tunc possunt vendi cum certa solemnitate , vt
l.bona & l.inter publicam.ff de verb.sign.& in l.fi.C.de
ven.bon.ciui.lib.11.& no.in d.l.sed Celsus.Idemq; di-
co de libero homine,qui nec põt alienari, vt in d.l.& li-
beri . In prædictis aũt casibus si emptor fuerit sciens rẽ
esse sacram,religiosam,publicam , vel liberam,non agit
O contra uenditorem ad interesse. O Si verò fuerit igno-
rans,tunc aget contra eum ad omne interesse suum , vt
48 in d.§.fi.de contrah.empt.† Quid autem dicemus in re
immobili ecclesiastica ; vt in fundo, vel domo ecclesiæ?
R Dic q nec huius rei tenet alienatio R nisi interueniat
certa solẽnitas tradita tã à iure ciuili , q̃ canonico; quę
quidem solemnitas tradita à iure ciuili hr in authẽ.hoc
ius porrectum.C.de sacros.ecc.& in l.iubemus,eo titu.
De iure autem canonico, cui in hoc standum est,seruat,
P & seruanda est solemnitas, P quę traditur 12.q.2.c.si-
ne exceptione,& in c.dudum,extra de rebus eccles.non
S alien.lib.6. S quæ quidem solemnitas talis est, videli-
cet q si quidẽ venditur,vel alienatur res immobilis ec-
clesiæ collegiatæ clericorum secularium , tunc requiri-
T tur T consensus Episcopi, & ecclesiæ,& capituli,ac etiã
tractatus inter ipsos de capitulo 12.q.2.c. sine exceptio
ne. Aut venditur res immobilis alicuius monasterij cle
ricorũ religiosorum. & tunc requiritur consensus Epi-
Q scopi,& Abbatis, Q ac etiam consensus monachorũ,
& tractatus inter eos,vt 12.q6.2.abbatib. & 17.q.4.c.in
venditionib. Aut uenditur res alicuius parrochialis ec-
clesiæ,& tunc requiritur consensus episcopi,& presby-
R teri,siue rectoris eius , R secundum Inn.vt no.per eum
c.statui-

N Et tunc non tenet alienatio Clar. dictu quæst.78.versicul. cæterũ vbi attestatur de communi.

O Secus autem si fieret ex causa necessaria. exemplificat pluribus modis , vt per Nata.consi.252.nume.3.& Iacob.nouel in tracta.ad defensam in verbo solet communis nu 124.Alci.supra nu. 19.

P In quo dic.Clar supra vers.si vero distinguit an pen deat appellatio, & valet tamen secuta cõfirmatoria , aut non pendet et nõ valet vbi attestatur de communi.

Q Vt mulier, Pet.de Vnzol.in Pra.artis notar. & in rub de muliere,& i rub de prohibita alienatiõe fundi dotalis vt etiã ponit de hys , quæ infra sequũtur istum locum titut & sequitur addit.ad cõsiliũ Roman 140. q incipit veri.

R Nisi interueniat, rursus in quibus cessat solennitas Iodoc.in tra. d subast.in prin. n.34. ubi ponit o cto cas°. qd si sit utilis ecclesia an absque solemnitate valeat . Arius Pinel. in l. prima in 3.parte.num.31.C.de bono. mater. vbi late allegat pro vtraque opi.

S Quæ quidẽ solemnitas, solemnitates quæ requirãtur in alienatione bonorũ ecclesiæ,Soci.consi.15. per totum, & consil.29.vol. primo . Rolan. à Valle consil. 15. volumi. primo . Pet. Suarez. allegatione . late Rebuf in tracta. de alienatione bonorum ecclesiæ , & licet emphyteosis sit alienatio tamen quando est solita locari in emphyteosim non requirantur aliquæ solemnitates Paulus de Cast. in l.etiam colum. si sol. matrimo. Alexã.consilio 14.colum pen.volum.secundo. Ias.consi.155. & 156.vol.primo. Dec.consi.042. colum.3.quando dicatur solita dari in emphyteosim Ias supra & Alex.consil. 5. colum.2. volum.1. & consilio 9.colum 2.volum.3. Iacobin. de S.Georgio in inuestitura feuda. versic. in feudum colum.penul.versicul. hæc cadet.& Balb. de præscriptio.in prima parte , quinta partis princip.quæst. vltim. Clar. in §. emphyteosim q.6.an sufficiat unica locatio.Ant.Gabr.de commu conclu.in tit. de locatio.conclus. primu lib.3.

T Consensus episcopi,quid de cõsensu sui vicarij Decis.Tholo.98.ibi & alienatio est vtilis ecclesiæ.

V Quæ sit forma tractatus. Spec. in tit. de lo ca. §. sequitur. num. 4.

A Videtur quòd vnicus. Soci. dicto consil. 15. volum. 12. vers postremo vero, & dicto consil. 29. Rebuf. supra numo. 81.

B Sed Bar. tenet contrarium. sequitur Deci. in auth. si quis in aliquo documento. numo. 36. vbi Cur. iun. nu. 50. C. de eden. & 08 si. 19. col. 4. & sequen. Cra. de antiqui. temp in 2. parte numo. 16. Alciat. de præsump. reg. 3. præsump. 10. & præcipue quando sumus in his quæ interuenire non potuerunt tempore instrumenti Rolan. a Valle consi. 90. n 39 vol. 1.

C Debent ergo fieri instrumenta. Firmat Decis. Bon. 2. nu. 4.

D Illa sufficeret. Parif. consil. 31. nu. 26. vol. 1. R. D. Borg. decis. 30. nu. 83. in 2. parte citat istu locum.

E Dic quòd est ipso iure nulla, an tertius possit opponere de ista nullitate, Socin. consil. 78. nu. 8. vol. 4.

E Et venire contra factum suũ, Dec. consil. 124. in fi. & cõs. 142. num. 4 & consil. 282. col. 2. Rota decis. 233. in no. Gaspar Babel. in tract. de succ. in additionibus §. 2. n. 8. vers sed primo incidenter.

in c. statuimus, in fi. extra de transac. & per Goffr. in summa, extra de reb. eccle. non alien. Ex his autem patet, q
S omni casu auctoritas, & cõsensus est necessarius. S † Sed
49 ad declarationem præmissorum quæritur, V quæ sit for
V ma tractatus, qui requirit in alienatione rei ecclesiæ?
Dic q conueniunt omnes de capitulo in vno certo loco consueto simul, & fiet coram eis propositio sup alienatione fienda de re ipsa, & inde singulariter omnes dicent, quid sibi pro meliori videbitur fiendum, argu. in l. fi. C. de ven. bon. ciui. lib. 11. cũ l. seq. de quo fiet instrumentũ, & hoc tenet gl. in c. tua nuper, extra de his q fi.
50 à præla. sine consen. ca. † Sed nunquid sufficeret * vnus
* tractatus, an vero requirãtur plures? A vr q vnicus suffi
A ciat, quia decretalis loquitur in singulari c. dudũ, extra de reb. eccle. non alie. licet consultius sit q fiãt plures, vt in c. tertio loco. extra de probat. ibi. (Quotidie &c.) quam opinionem vr tenere gl. in d. c. dudum, super ver. tractatus, licet D. Rolã in suis notulis teneat q tertius
51 tractatus intercedere debeat. † Quæ aũt dicta sunt, procedunt in alienationibus perpetuis. In illis autem quæ sunt temporales, vt est locatio ad 5. uel 6. vel 9. anno. ad
T plus, non requiritur prædicta solẽnitas, sed sufficit T sola auctoritas abbatis, uel rectoris, uel alteri * administratoris, vt in c. 1. extra vt eccle. bene. & 16. q. 1. c. possessores. quod sequitur Inno. in d. c. statuimus, de transact &
52 Archi. in c. 1. extra de reb. eccle non alien. lib. 6. † Sed
* quid dices de tali qõne quotidiana. Ecclesia * vendidit, vel alienauit rem immobilem, & in instrumento ipsius venditionis, dicit notarius q interuenerunt tractatus, & cætera solemnia de quibus supra, an per hoc instrumentum probabitur de dicta solemnitate? vr q non, qa ista est solemnitas extrinseca, quæ non præsumit, & maxime qñ est talis quæ non pt interuenire tempore celebrati contractus, quia requiritur tractus temporis, ut l. 1. & q ibi not. C. de fi instr. & iure hastæ fi. li. 10. & l quicunq;, in fi. ff. de publi. In contrarium facit, qa oia dẽnt præsumi solemniter acta postquam in instro continentur. vt in §. fi. Insti. de fideiuss. & in l. sciendum. ff. de ver. obligat. Et hanc partem vr sentire Ioan. And. in c. 3. loco, extra de test. super gl. & idem vi sequi Spe in tit. de
B empt. & vend. §. nunc dicendum, ver. hoc quoque B sed Bar. tenet contrarium in l. sciendum, & hæc magis pla-
V cet, & est melior pro V ecclesijs C debent ergo fieri in-
C strumenta separata pro ecclesia de tractatibus præcedẽ
53 tib. secundum Rol. † Vnum tamen scias, q licet de iure requiratur illa solemnitas, si tamen de consuetudine ec
D clesiæ exigeretur minor solemnitas, D illa sufficeret,
X X secundũ Inn. in d. c. statuimus, & idem Arch. in c. dudum, de reb. ecc. non alien. lib. 6. & Gofr. in sũm. p qun vide quod not. Cy. in l. 1. C. quæ sit lon. consuetu. in illa
54 qõ circa alienationem rei pupillaris. † Quid ergo si fiat
E alienatio omissa omni solemnitate? E dic q est ipso iure nulla, vt in d. l. iubemus, & no. in d. c. sine exceptione & punitur alienator, vt in d. l. iubemus, & in c. nulli liceat e supra, eccles. non alienã. & potest ipse idem alie-
E nato reuocare ipsam alienationem, F & venire contra
Y factum suum, Y vt d. l. iubemus, & c. si quis presbytero-
55 rum, extra de reb. eccle. non alien. † Sed quid si in hac alienatione interuenit omnis debita solennitas, tamẽ ecclesia est de alienatione multum læsa, an poterit reuocari ista alienatio? Dic q sic per bñficium in integrum re-
Z stitutio. Z infra quadriennium à tempore alienationis numerandum, vt habetur & not. in c. 1. extra de in integrum rest. & in c. pen. extra de reb. eccl. non alie. cum si. sicut in simili restituitur minor si facta sit alienatio cum auctoritate tutoris, & decreto iudicis. vt l. etiam, & in l.
56 fi. C. si tut. uel cura. interue. † Adhuc formo aliam q. circa prædicta contingit plerunque q certi sunt prælati, puta abbates vel præpositi qui habent sub se aliquas ecclesias, vel aliqua monasteria, qui appellãtur patres abbates, & aliquando conferunt ipsas ecclesias, prioratus, & abbatias, sicut faciunt episcopi diœcesani. Modo quæritur si aliquis inferior rector, prior, abbas, vel abbatissa vendat, uel alienat rem immobilem, an sufficiat auctoritas, & consensus istius patris abbatis, an auctoritas
F episcopi? F Dicũt quidam, q requiritur auctoritas episcopi, per ea quæ not. in c. hæc vlus prælatio. 10. q. 2. & 19. q. 4. in c. in venditionibus. In cõtrarium determinat Io. And. in cle. 1. extra de reb. eccl. non alien. vbi dicit q
aa sufficiat auctoritas dicti patris abbatis, aa quam videtur approbare Inno. in c. cum & plantare. §. in ecclesijs. de priui. & in d. c. statuimus. de transa. Hos. verò in d. §. in ecclesijs; circa hoc distinguit; aut ipse pater abbas est exemptus ab episcopo, & tunc sufficit ipsius auctoritas, vt in iurib. primo loco alleg. Aut est subiectus episcopo & tunc requiritur episcopi auctoritas, vt in iurib. secũ-
57 do alleg. & hoc magis placet. † Amplius quæritur, actio personalis, vel realis competens ecclesiæ possit cedi, vel alienari sine præstricta solennitate. De quo plene no. per gl & Iac. de Bel. in Auth. de non alien. aut perm. 1e. col. 2. in qua considerari oportet an actiones inter mobilia.
bb vel immobilia bb computentur, quidam dicunt eas inter immobilia computari, quam opin. tenet gl. in l. mouentium. ff de verb. sign. & l. fi C. in qui. cau. in inte. restit. non est neces. Alij dicunt ipsas inter mobilia tãtum computari, per tex. in l. 1. §. exactio. C. de rei vxor. ac. l. 1. & l. 5. ver. mobilis. C. quando & qui. quarta pars debea-
G tur, lib. 10. q opi. approbatur in l. 1. C. si aduer. ven. G Tu autem plenius secundum eundem Iac. sic distingue, aut tractatur de actione respectu sui ipsius, aut respectu rei
cc ad quam competit. cc Primo casu oẽs actiones censentur immobiles, siue competãt pro re mobili, uel immobili, arg. Insti. de re. cor. & incor. §. incorporales. & quod no. in d. l. mouentium. Secundo casu, aut agitur de fauore, vel odio, aut mixtim de vtroque. Si quidem agit de fauore, tunc si fauor hoc exigit. computator tanquã mobiles. vt in d. § exactio. Si aũt fauor nõ exigit, tũc loco immobiliũ cõputant, si competũt p re immobili: si aũt p re mobili, tunc cẽsentur mobiles: ideoq; isto casu possunt cedi, tam in ecclesia, quam in minore, quia res ipsa mobilis posset vendi secundum distinct. traditam in l. lex quæ tutores. C. de admi. tut. & no. in d. Auth. de nõ alienã §. hæc igitur. & hoc modo debet intelligi quod not. in d l fi. Si vero agitur de odio, tunc immobiles censeantur, si odium excludit, tunc mobiles censendæ sunt alias autem immobiles censeri debebunt. Vbi aũt mixtim de vtroq; tractat, tunc si ea magis participat in odio, quam in fauore, tunc immobiles censentur, aliàs aũt inter mobiles computantur, vt l. corruptione. C. de vsufruc & de fer. l. sicut. in princ. & de præscrip. long. temp. l. fin. Quæ omnia no. pro statutis prohibentibus, varias personas alienare: Transeamus nunc ad fundum dotalem, reuo-
58 cando in dubium. † an fundus dotalis possit * alienari.
* H In quo casu sic sub breuitate distingue, aut fundus do
H talis alienatur per maritum, vel vxorem ex cã, necessaria, & tenet alienatio, vt puta si det insolidum creditori mulieris, qui præuenit in obligatione fundi ipsum virũ in dote; vt l. 1. ff. de fun. dot. facit in arg. l. alienationes. ff. fam. ercisc. vel si prouocetur vir ad diuisionem ipsius fundi: nam his casibus permittitur alienatio, vt in d. l. 1. ff. de fund. dot. & no. Inlib. qui alie. licet uel non, in prin. Si verò fiat alienatio ex cã voluntaria, tunc aut fit titulo vniuersali, puta hæredẽ instituendo, & teneat alienatio, licet transeat cum sua cã, vt in d. l. 1. Aut fit titul. sing. & tunc aut res fuit tradita viro inæstimata, & nõ pt alienari, ut l. prædium. C. de iur. dot. & insti. qui alie. licet, in prin. & l. vnica. §. & cũ lex. C. de rei vxo. actio. Aut
dd fuit tradita res ipsa æstimata, dd & hic subdistingue. aut æstimata fuit ea æstimatione, quæ non facit empt. vt qa fuit æstimata eo solo respectu, vt sciatur quantum ipsa

res

F Dñs quid ẽ istã quæst. late ponit Didac. lib variarũ iuris resolut. lib. 1. c. 3.

G Tu aũt plenius distingue istum locũ citat & cõprobat Tiraq. de retract. lig. §. 1. gl. 7. nu. 10. & 16. & 17 ponit de actionib. pertinentibus ecclesiæ & latius vide qñ actiones dãr att. mob. vel immob. Arius Pinel. super rub. C. de bon. mater. 1. par. n. 24. vbi latiss. Vasq. de success. creatione, & pgressu § 2. li. 1. n 72.

H In quo casu, vide infra in libel. quo vxor agit ad dotem in verbo at etiam castrum Pot. de Vnzo. supra in tit. de prohibita alien. fun. dot.

res sol.ma.sit deterior effecta, & idem est.vt alienari nõ
possit,vt l.si inter virum & quod ibi not. C. de iur.dot.
Aut fuit æstimata ea æstimatione,quę facit emptionem,
& tunc aut data est ipsi mulieri electio petendi q velit
sol.matr.& tunc nõ pt alienari,vt l.1.C.de fund.dot.aut
est data uiro electio soluendi quod uelit, uel rem, uel
pretium,& tunc põt alienari,vt l.q si fundus. ff.de fun.
dot.& no.in l.1.de fun.dot.In dubio autem si de hoc nõ
apparet.præsumitur esse electio viri,vt l.plerunq;.§.pe.
& fin. ff.de iure dot.& no.per gl.in d.l.si inter uirum.Si
autem vir consentiente uxore fundum dotalem inæsti-
matum alienaret, & vxor iuraret non contrauenire alie
nationi,confirmaretur virtute iuramenti alienatio,vt in
c.cum contingat extra de iureiur. nisi mulier prius iu-
rasset se non alienaturã. quo casu non tenet contractus
ee postea celebratus ee etiam cum iuramento, cum prius
iuramentum tollat posterius,not. in c.licet.circa fin. de
iureiu.lib.6.& no.Io.And.in d. c. cum contingat.Deni-
59 que quid iuris sit in re litigiosa, vidẽdum restat.†vnde
I si quærit an res litigiosa alienari possit I sic distingue,
aut pro re agitur rei vindicatione directa,vel vtili, & sic
de dñio eius quæritur, & tunc non potest alienari,vt in
auth.litigiosa.C.de litig. aut pro ipsa re agitur ad vsum
fructum eius actione confessoria,& tunc idem,quia vsus
fructus est pars dominij. vt l.4.ff.de vsufruc.secus si pro
alia seruitute ageretur, vt no.in l.1.C.de litig.aut p ip-
K sa re agitur K actione hypothecaria. & tunc non efficit
litigiosa,& ideo est permissa alienatio,vt l.1.C.de litig.
& l.1.C.de præsc.long. temp.aut agetur actione perso-
nali, & tunc res ipsa.non efficitur litigiosa,& in aliena-
ff bilis. sed ipsa actio ff sola litigiosa efficitur, vt in l.2.
C.de liti. nec mirum si isto casu res non sit affecta vitio
litigiosi, qa si actio hypothecaria non efficit rem litigio
sam,quæ rem ipsam respicit. vt supra dixi,multomagis
actio personalis,secundum Iac.But.vt per eum no.in d.
60 l.2.C.de lit.† Hic autem denuo quæritur, an ad hoc vt
res efficiatur litigiosa,uel actio, sit necessaria lit.conte-
L sta. L vel sufficiat sola libelli oblatio? dic secundum eũ-
dem Iac.But. q aut quæritur de re,aut de actione,si de
re, illa efficitur litigiosa per solam oblatione precũ fa-
ctam principi, vel solam libelli oblationem, vt in d.au-
then.litigiosa.Si vero quæritur de actione, tunc illa a-
ctio litigiosa efficitur,cum lis contest.fuerit,vt l.2.C.de
liti.quod sequitur Iac. But. ubi supra.& idem Iacob.de
Bel.1.Auth.de lit.coll.8.De iure autem cano.inductum
est,q per solam citationem reo, & actio fit litigiosa, vt
in cle.1.extra ut lit.pend.Et no. q ille qui rẽ,vel actio-
M nem litigiosam alienat,M punitur,vt l.3.de liti.& l.fi.C.
eo.titu. & prædicta procedunt qn fit alienatio inter vi-
uos.Vbi fieret in vltima voluntate,tunc secus,auth.nũc
si hæres. C.de liti. vbi disponitur ualere legatum rei li-
tigiosæ, si contingit hæredem obtinere in cã,licet olim
61 esset aliter statutum,vt l.2.in fi.C.eo.tit.† Quid autem
alienatione rei ciuitatis, vel loci? dic q est permissa cũ
certa solẽnitate,vt l.1.& 2.C.de ven.re.ciu.lib.x. & no.
62 in l.ciuitas.ff.si cer.pet. †Quid autem dices,si fiat alie-
natio rei non litigiosæ ante litem motam quæ tñ facta
N est spe futuræ litis? N dic q aut talis alienatio facta est
in potentiorem ratione officij, & non valet, & punitur
alienator,vt l.1.C.ne li. pot.aut est facta in alium durio
rem aduersarium rõne diuitiarum, vel alia simili cã,&
tunc agitur ad interesse contra alienantem, vt C.de alie
natio.iudic.mutan.cau. fact.l. 1. & 2. & aduerte q layci
dicuntur habere duriorem aduersarium, quandocunq;
gg alienatio facta sit in ecclesiã, gg vt extra de alien. indic.
mutan.cau.fact.c. fi. & vide quod no. Inno. in c.1.eo.tit.
63 †Postremò & quartò principaliter prohibetur contra-
ctus, ratione turpitudinis, vt habetur & no.in l.genera-
liter,& in l.si plagij.ff.de verb. oblig. in quo casu sic di-
stingue. Aut id, quod promittitur in stipulatione,est tur
pe,[vt promitto facere homicidium,vel quid simile]tũc
O O tũc est nulla stipulatio,vt in d.l.generaliter.& l.si pla
gij. Aut id quod promittitur est honestum, sed ipsa pro-
missio turpiter est extorta,puta per dolum,uel metum,

& tunc valet stipulatio:sed agenti obstat exceptio,& vl-
tra promissori datur actio, vt liberetur, vt plene tradit
in tit.quod metus cã,ff.& C.de dolo,per totum.Aut id,
quod promittitur,est honestum,sed cã propter quã p-
mittitur est turpis[vt promitto tibi centũ si feceris ho-
micidium]& tunc licet gl.& Doc.sint in contrarijs opi.
vt refert Bar.in d.l.generaliter.& Cy.in l.2. C.qđ met.
cau.& in l.ex eo de inu.stip.tamen verius est dicendum
secundum eum,q sit ipso iure nulla, per l.iurisgen.§.si
ob maleficium.ff.de pact.& per d.l.si plagij. Et hæc suf-
ficiant quantum ad præsens.

ADDITIONES.

* In agnatione. Adde quæ de agnatione scribit Osasc.Decis.127.Quid de domo, cognomine,familia,& uide ibi quid de clausula illa,volo q bona in familia pperuò cõseruentur,& ibi quęritur an fęmina nupta extra famil. excludatur à substitutione, in qua vocantur proximiores de agnatione & post lõgam disputationem:dicit Senatum iudicasse per agnato contra mulierem, quia fœmina nupta extra famil.non est de familia patris sed viri. Masuer.

* Respectu personarum. Adde,quod qñ phibita est alienatio simpliciter in certum genus personarum:tũc non videtur prohibita in eadem re ab intestato successio,secundum Rom.consi.457.nu.3.& communem dicit Alexã.consi.56. col.ult.num.6.lib.1. Dec.consi.377.num.9. consi.481.num.2. Masuer.

* Remaneret.Adde,quid dicend.prohibita alienatione à testatore omnium bonorum immobilium, quia uoluit ea perpetuò remanere in agnatione. an censeatur inductũ fideicommissum inter agnatos? & Dic non fuisse inductũ fideicommissum nisi in casu alienationis nõ facta oblatione ordinata per testatorem.Ita post plura per eũ alleg.concludit Osasc. Taurin. Senatus præses grauiss. decis.50.nume.7.ubi declarat l.peto.§.fratre, de leg.2. & d. decis.num 8. ubi approbat, doc.Bar in d.§.fratre, qua in re distingue, ut per eum d.decis.num. 14. ubi inquit,aut pręcessit prohibitio alienandi:non simpliciter. sed cum illis uerbis extra familiam, & adiecta est ratio, quia bona remanere uult in agnatione seu familia,& tũc resultat absolutum fideicommissum, etiam quod nulla facta fuerit alienatio, aut uerò prohibitio alienationis est simplex, & sine adiectione illorum uerborum extra famil.sed tamen cum ratione, quia uoluit dicta bona remanere in agnatione: & tunc non inducitur fideicommissum,nisi in casum alienationis, & hoc casu locum habet l.peto.§ fratre,cum simil.de legat.2. in quo Barto. opi. communiter approbatam dicit Ias. consi.4.colum. 1.in fin.lib.1.& colu.fin.ubi ponit limit.not. In casu uerò d.decis. non fuit prohibita alienatio,sed permissa,licet cum qualitate,ut prius fieret oblatio fratribus,ergo inquit ipse, non uidetur inductum fideicommissum,nisi in casum alienationis, non seruatis præmissis,& ita dicit fuisse iudicatum per senatum prædictũ,cui adde quæ scribit

I *Sic distingue,uide infra in forma responsionis rei in verbo exceptionem litis penden. Petr. de Vnzo.in d. Pratic.artis nota.in gl.de re litigiosa, adde quod uitium litigiosi contrahitur siue agatur ciuiliter siue criminaliter l. fi.C. de litig.Maran. in Spec. in 4. parte princip nu.34.*

K *Actione hypothecaria. vide in d. glos.in verbo & castrũ L.Alberti. Guid. Pap. decis.432. nu.6.Decis.Bonon. 48.nume.18. & vbi est quæstio super possessione contrahitur vicium litigiosi quo ad ipsam possessionem tantum. Deci.in capit. 1.num 3.de censi.vtil. vel inutil. Decis. Bono. 48.nu.5.et 144. quid si imploretur officium iudicis Bos. in tit.de pœnis nu. 42. qđ si lis sit corã arbitro Ias.in l.filiusfam. § diui. in prima lec. nu. 96.& in 2. num. 128. de leg. primo. quid si lapsa sit instantia duret vicium litigiosi Paris.consil. 164.nu.155. volu.1. Intellige quoad ipsos litigantes,non autẽ quoad rem quia illa non dicitur amplius litigiosa Ias.in l.2.nu. 19.vers.2. limita.C.de edendo. Cra.consil.279. in princ. Plot. in l.si qñ nu. 185. C. vnde vi nisi esset renunciatũ liti & sententię Cran.consi.182. nu 4. Nata.consil.350.nu.5. itẽ non contrahitur vicium litigiosi. vbi alienatio fit ex causa dotis danda vel restituendę,Item vbi fit ex causa trãsactionis,Itẽ ubi fit ex causa necessaria, Nat.d. nu.5. dupliciter etiam limit.Capol. Caute. 190. res litigiosa quo que penes Petr. de Vnzo. Pratica artis nota. in rubr. de re litig. Fely.in cap.causam qua col.si de testi.Dec in l. 2. num.59.C. de edend.vide quæ scripsi in responsio.rei conuenti in verbo exceptionem lit. pend .incip.non potest.*

L *Vel sufficiat Pratic.in dicto verbo & castrum Lamberti nu. 2.*

M *Punitur vt l.3.Boss.in tit.de pen.nu.41.Plot.in l.si qñ.nu.184.Decis.Bono.48. numero sexto. & 20. Achil. personal. in tracta. de petitione hæreditatis numero 651.*

N *Dic quòd aut talis alienatio Plot.in d. l.si quando numero 186.Petrus de Vnzol.supra.*

O *Tunc est stipulatio nulla.Dec.in c.fi.de pac.Pet.de Vnzo.supra quomodo vitiatur stipulatio ex turpi causa, quid de pacto inter meretricem & fornicatorẽ Dedac.in c.peccatum.§.2.de reg.iur.in 6.*

scribit Dilec de arte test, titu. 8. c. 1. Masuer.

* Remedia, Adde Cæpol. cautel. 52. ubi dat consi. ad impediendam translationem dominij, & uide glo. in l. qui absenti. §. j. uer. extiterit ff. de acq. poss. ubi Bart. docet cautel. notab. cui adde Rol. consi. 56. num. 18. li. 2. Ias. in l. filiusfa. §. Diui 2. lec. nu. 52. 53. & seq. de leg. j.

* Ecclesia. Adde facit, quæ scribit Ias. in l. inter omnes, col. ij. nu. 9. ff. q. satisd. cog. q. si notarius in instrumento dicat, placuit omnibus de consilio, instrumentum non reddit falsum, quamuis aliqui essent absentes, licet hoc non ponat per constan. Ias. ibi, ubi uide limit. & declar. Masuer.

* Vnus tractatus. Adde, quòd sufficit unus tractatus, teste Rol consi. 15. consi. 53. lib. j. de quo uide quæ scribit Alexan consi 9. colum. 1. lib. 3 Dec. consi. 174. colum. j. in authen. qui rem. nume. 21. C. de sacrosan. Ias. consilio 54. lib. 1. Syluest. in summa. uer. alienatio Imbert. in Enchirid. iur. galliæ. uer. ecclesia. Masuer.

* Fundus dotalis. Adde quæ scribit Papiē infra, form. lib. resti. in integ. uer. tunc intranit. nu. 14. for. lib. ad vsum fru. ver. ac etiam for. Respons hypothec uer. exceptionem excuss. col. 7. num. 85. & seq. Cepol. caut. 131. 238. 271. 174 Bar. in l. si quis per eu, nu. 8. nu. 9. ff de fideius. pract. Bal. titul. de cautel. & remed. cautel. 4. Syluestr. in summa. ver. dos. nu. 12. Tremol. ad pract. Bonacur. tit. de peremp. excep. num 4. ubi arti. per 7 conclu. examinat, & de fundi dotalis alienatione per uirum sine mulieris consensu: vide Afflic. Decis. 349 Quid si cum consensu? Paris. consi. 75. lib. 3. Afflic. decis. 336. Cautelam autem qua sit tutus emens fundum dotalem: docet Cepol. cautel. 74. 232. Quid de fundo æstimato dató in doté? Neuiz. in syl. nup. ver. ampliant primo, nu. 70. lib. 2. Rimin. insti. quib. mod. alien. lic. nu. 199. usque ad nu. 300. Quibus adde, q. aliqui dixerunt fundum dotalem etiam volente uxo. alienari non posse, quod est contra communé secus, inquiunt ipsi, si detur æstimatus, Bart. in l. fin. ff. de pac. dot. de quo uide quæ ponit Bart. in l. si prædium. C. de iur. dot. vbi q. valet alienatio cum iuramento, quid si vir & vxor simul emant an cuiq; pro virili acquiratur, præsertim ambobus in possessionem missis? & Dic, vt p Osasc. decisio. 140. vbi, nu. 6. & seq. concludit, q. vnusquisque pro dimidia sibi acquirit, limita ut per eum ibi, qui in casu dictæ decisio. dicit Senatum censuisse hæredem mulieris iure agere, eiq; relaxandam esse dimidiam prędij empti, salua hæredibus viri actione personali ad pretium aduersus hæredem mulieris, & rei uindicatione in subsidium. de qua præceden. conclu. vide Bal. consil. 349. lib. 2. in antiq. Bar. in l. & si instru. num. 6. C. de fide instrum. lib. 10. Quid si simul uendát, vide Boer. qő. 25. Bald. in l. mater. num. 11. C. de rei uin. Aymo consil. 90. lib. 1. Afflict. decisio. 209. Rolan. consil. 64. num. 8. nume. 9. lib. 1. Masuer.

a Veris ac legitimis titulis, quot modis accipiatur titulus, vide per Alex. in l. 1. ff. si cer. peta. Fran. Cur.

b Minus legitimus. Adde an oninus legitimus titul. excuset a fructibus d. Card. consi. 50. & 54. Ber.

c Nullus. Adde q. Ange. inclinat q. contractus valeat, sed si inuenit se deceptum potest petere restitutionem in integrum, ita dicit in eius consi. 94. Ber. Lan.

Nullus. Adde, quod siue pupillus contrahat sine tutore siue cum eo, obligatur tñ naturaliter secundum communem per Ias. in l. interdum col. 4. in fin. & col. sequ. in prin. ff. de cond. indc. & qñ habet tutorem & contrahit, vel ꝓmittit sine tutore pupillus obligatur naturaliter, teste Ias. in l. impuberibus, post nu. 7. ff. de acq hære. in l. 1. §. fuit quæsitum. col. 2. 3. ff. ad Treb. ubi etiam qñ, & & quo casu tutor sibi ipsa autorari possit? Reg. auté negatiuam, q. pupillus sine tutoris autoritate obligari nó possit, limita vt per Ias. in l. more, num. 8. vsque ad nume. 44 & seq. ff de acq. hære. & ad dicta per Papiensem hic vide eundem Ias. in l. contra iuris, in prin. ff. de pac. & quod pupillus maior factus possit approbare contractum factum per tutorum, qui de iure non ualebat: scribit Bar. in l. si furem, quæ est l. si. num. 2. C. si alii res pig. data sit. Masuer.

d Dicemus. Adde quæ ibi ponam.

e Obligatio naturalis. Adde q. Fran. de Are. sequitur opi. Bar. contra Bald. q. ex donatione facta per patrem filio oriatur naturalis, & per consequens firmetur iuramento, vide eius consi. 62.

* Adde, q. in aduentitijs seu ex cã aduentitia inter patré & filium potest esse obligatio, ex not. per Bar. in auct. de nup. §. si veró sit, nu. 3. Doc. in l. frater a fratre. ff. de condi. indeb. immo ciuilis & naturalis obligatio, l. iubemus §. illud, vbi Bart. & Bal. C. ad Treb. l. pactum C de pact. conuen. Alex. consi. 185. nu. 6. lib. 6. Rip. in l. si constáte, col. fi. in fi. ff. sol. mat. plura not. Ias. d. l. frater a fratre. Et dic, q. licet iure ciuili, iuxta causam aduentitiá nó oriat obligatio efficax inter patré & filium ad agédum, sed tantum naturalis, ex no. in d. l. frater, de iure tamen Cano. Illud non procedit vbi interuenisset iuramentú, cuius declarationem ponit Alex. consi. 8. col. 8. in princ. lib. 2. pro quo vide etiam quæ late scribit Bartol. in l. si quis pro eo. §. item si filius à patre, colum. 2. nume. 2. ff. de fideius. vbi quomodo pater obligetur filio ex causa aduentitia. Masuer.

f Non ualet contractus. Adde, q. monachus potest obligare bona monasterij pro expensis studij, vt voluit Abbas consi. 88. & ibi uide an inter ipsum & prælatum possit fieri obligatio, vide ad materiam Cald. consi. 1. de solu. uide An. consil. 91. Ber.

* Adde, an possit monachus testari, uel donare cã mortis & distingue, vt per Clar. §. testamentum. q. 28. post prac. Bonacur. tit. quibus mod. ius no. ciuil. nu. 19. & seq. Practi. Masueri, tit. de vlt volũ nu 18. 19. Quo autem remedio possit facere testamétum: vide per Dilec. de arte testan. tit. 1. c. 4. Masuer.

g Furioso Adde, qualiter probetur furor, & an semp durare præsummatur, & an valeat eius obligatio p Alex. consil. 141. primo lib. quid de demente per Anch. cons. 5. colum. 2. per Fulgo. consilio 80. quid de contractu inebriati. Ber.

h Interdictio iudicis. Adde, hic quæ posui in l. is cui bonis, ff de uerbo. oblig. in apost. ad Bar. in stampa de Tortis. Ber. Lan.

i Emere. Adde, an appellatione forésis veniat mulier alibi nupta, d. Car. consil. 135. & ibi vide de statuto prohibente alienationem in forensem, de quo per Fulg. cons. 215. & per Rom. consi. 509. & ibi vide an státe prædicto statuto si fiat donatio immobilium forensi debeatur saltem æstimatio, & an contractus ualidetur, si fiat statutũ, q. forésis possit acquirere, & vide de hac materia in cósil. Bal. multa quæ credo posuisse in l. cũctos populos, in apostil. ad Bartolum. Ber. Lan.

Adde, quæ scribit Plot. in consil. 118. incip. casus super quo petitur, per totum, quod est in primo vol. consi. criminal. diuer. Doct. Ziler.

k Contrahere. Adde, q. voluit Ang. consi. 300. Rom. consil. 208. & 394.

l Sibi subdito. Adde, q. tamen potest habere concubinã. vt l. fi. ff. de concub. quod sing. alle. Ro. sing. suis. 487. incip. ius ciuile prohibet. & idem dicit gl. in l. prima, C. si rect. prouin. Ber.

* Adde, Ias. in l. principalibus. ff. si cer. pet. & quæ habetur in l. prima, C. de contrac. iudic. limita, vt per gl. in l. cum ipse, C. de contrah. empt. Ias d. l. principalibus l. 2. C. de præd. minor. & vide quæ scribit Osasc. decis. 144. num. 13. nume. 14. Sed an possit conueniri durante officio; Dic, quód non, teste Ias. in l. 2. colum. prima. & seq. ff de in ius vocan. vbi ponit reg. cum ampli. & limit. pro qua vide etiam quæ no. Roma. singul. 758. consilio 415. Masuer.

m Medicus. Adde tamen, q. si medico promittat x. dietim ad curandum infirmum, & oporteat eum equitare extra ciuitatem, q. illa x. debentur pro diebus, quibus est in itinere, vt est text. in l. si sine, ff. de oper. libert. quem sing. dicit Ro. sing. suis. 290. inci medico, & de eo Bald. facit sellum. Ber.

ADDE

ADDE Alex. de Imol. in l. de diuisione, col. 2. uersi. sed quid de medicn, ff. sol. mat. & Io. Fran. de Ripa in tract. pestis, in ult. parti. tit. de medi. & Sala. col. 11. Zilet.

• Adde, qd medico imputari posait. & uide tex. in l. illicitas §. si cũ ff. de off. presi. Rip. de peste c. 7. n. 129. in l. quominus, col. 5. ff. de flum. plura aũt notab. in materia: uide p Ro. sing. 390. Alex. in l. de diuisione col. 2. ff. sol. mat.

n Dic, q sic Adde Ful. consi. 117. & uide Bal. in l. super possessione. C. de tras. Alex. in l. si societatem. § arbitrorũ, in apost ff. pro soc. & in cons. 120. & in consil. 255. in 2. volu Fran. Cur.

o A testatore. Adde, an prohibitio alienationis impediat dominij translationem, uel institutionem hęredis, Ful. cõs. 20 per Raph. Cu. consi. 55. & cons. 190. late p Ro. cõs. 356. per d. Car. cons. 17. p Alex. cons. 3. & cons. 55. & 59. 3 libr. & consi. 56. 1. lib. consi. 155. lib. 2. per Ang. cons. 7. & 57. & 160 & vide Ro. cons. 219. consil. 22.

• Adde, an prohibita alienatione censeatur prohibita hæredis institutio, & dic, ut per Catel. uer. alienatione, ubi concludit, quòd non, quam concl. docte & copiosè & pro negatiua examinat Rol. consil. 80. nu 35. 37. lib. 3. Quæ procedit ẽt si testator in testo expresse & per uerba generalia prohibuisset hæredia extranei institutionẽ sub pœna ad emptionis bonorum, teste Alex cons. 155. col. j. lib. 2. licet sint qui contrarium voluerint, quibus disertè respondet. Rol d. cons. 80. nu. 33. 56 & seq. Declara ut per Alex. cons. 189. col. 4. lib. 2. Rol. cons. 42. nu. 8. lib. j. ubi alienationis uerbo quando lex utitur permis sine continetur & hæredis institutio, item intellige, ut per Nat. cons. 320. col fi. Alex. cons. 56. nu. 5. lib. j. vbi Doc. in apostil. Rol. cons. 98. num. 15. lib. 2. ubi q prohibita alienatione: licèt non censeatur prohibita hæredia institutio. Secus tamen est, qñ in prohibitione est clausula, uolo, q bona totaliter perueniant ad hæredes, quia ea clausula ampliat dispositionem, & inducit fideicommissum absolutum, vlterius, iura q dicunt ꝑhibita alienatione prohiberi hæredis institutionem l. peto. § fratre de leg. 2. l. pater filium § fundum, de leg. 3. Nat. d. consi. 350. col fi. in fi. locum habent in extraneo hærede: q ab intestato nõ uocaĩ, secus in eo cui ab intest. hæreditas defertur. gl. in l. pater filium § Iulius Agrippa, de le. 3. Quid autem censeatur prohibitum alienatione prohibita, uide Alex. d. consi 189 nu. 11. lib. 2. Nat. cons. 210 num. 11. Doc in apostil. ad Dec. in l. non alienat, de regul. iur. Bar. in l. fi. per illum tex. C. de reb. alien. non alien. cui Adde, q alienationis prohibitio generalis nõ includit in se alienationem necessariã ex no. p. Ro cons. 207. nu. 2. cõsil. 219. nu. 8. 457. nu. 3. Cur. Sen. cons. 27. nu. 15. 65. col fin. nu. 20. Paris cons. 98. nu 79. lib. 1. & an prohibita alienatione uideatur ẽt prohibita hypotheca, distingue, ut per Dec. cons. 645. & an prohibita alienatione censeaĩ etiam prohibita ꝑscriptio, Rol. concludit, q sic, cons. 3. nu. 19. li j. Quã concl. ipse declarat ibi nu. 83 ꝑ qua uide Gabr. com. opi. li. 5. ti. de ꝑscrip. concl. 13. Nat. cons. 437. Quid de transactione: an censeaĩ ꝑhibita ꝑ alienationis prohibitionẽ, & dic, ut p Aym. cons. 197. n. 7. vbi videtur stare pro affirmatiua, idẽ in confiscatione, q prohibita alienatione censeatur prohibita, scribit Rol. cons. 56. nu. 8. lib. 1. ad qd fac. q Alex. not. cons. 23. lib. j. Dec. cons. 442. col. 5. Hyp. sing. 314. Catel. ver. testim, in quo pater, vbi an prohibitio alienationis impediat ne talia bona trãseant in fiscum vigore alicuius delicti, quibus adde, q alienari prohibita non proscribuntur proscriptis bonis omnibus, secundum communem quam refert Gram. decis. 105. nu. 31. Clar. in prac. §. vl. q. 78. ver. itẽ qro, de qua ẽt per Rol. cons. 98. n. 30. cons. 31. num. 25. 26. lib. primo. consil. 97. nu. 14. lib. 2. Boer. quæst. 278. num. 6. par. 2. & qui alienationis prohibitione comprehendere constitutionem vsusfructus dixit, quæst. 199. num. 4. part. 1. Masuer.

p Necessaria. Adde Ang. loco supra alleg. consil. 7. & Roma. consil. 222. Ber.

q p In vita hæredis. Adde Raph. Cum. consi. 13. sed quid si res alienata est propter cõdemnationem prohibiti sol uendam, quia erat in carceribus, uide Bald. consil. 186. secundo libr. Et ibi uide quid si permissum est alienare in casu necessitatis, & sit facta alienatio non in casum, an eueniente casu possit post modum etiam alienare. Ber.

r Est nulla. Adde q sup. posui in apostil. signata f. Ber. Lan.

s Quod sic. Adde Raph Cu. cons. 33. Ber.

t Reuocare. Adde Rom. cons. 18. Ber.

v In extraneum. Adde Bald. cons. 378. 1. lib. Ber. Lan.

x Transferatur adde Alex. cons. 220. 3. lib. & consi. 90. 4. lib. per Fulg. cons. 157. & 214. Ber.

• Dominium transferatur. Adde, quòd pactum de non alienando habens naturam resolutionis contractus: Dominij translationem impedit, teste Rol. consil. 6. num. 17. lib. 2. post Salic. in l. ea lege. C. de cond. ob cau. & quando pactũ de nõ alienãdo habet concursum iuris communis: impedit translationem dominij quam aliàs non impediret, Alexand. consil 16. num 5 lib. 1. de quo uide quę ponit Rip. in l filius famil § Diui. num. 84. de leg. 1. in l. si ita quis promiserit. § ea lege, de uerbo. obli. Rol. cons. 6. num. 35. 54. lib. 1. Masuer.

y Succurratur. Adde Fulg. consi. 152. Ber. Lan.

• Adde Rip. in l. filius fam. §. diui. nu. 84. & seq. de leg.

z primò. Sine contra. adde Spec. in tit. de procur. in prima par. §. fi. & ibi uide, an habens ces. de iur. pat. ab excommunicatis possit præsẽtare ante absolutionẽ ipsius. Ber.

• Sine contrahere, Adde, quòd contractus ab excommunicato, rite rectèque geruntur, secundum communem per Abb. in c. si verò, de sent. excom. Masuer.

Q A Dic quòd sic Q adde Feder. cons. 147. aliàs cons. 74. Adde Archid. in cap. pia. de excep. lib. 6 nume. 4. Abb. Panor. in cap. veritatis, num 32. de do. & contu. Felin. in cap. ad probandum, num. secundo, de sent. & re iudi. & in cap. cum dilectus, num tertio, de accus. Barto. in cons. 238. incip. existens Petrus publice excommunicatus, in primo volum. Angel. de Vbald. in consil. decimo, incip. in causa prædicta, eundem. Angel. & Docto. in l. ea facto. §. si quis rogatus ff. ad Treb. Bald. in l. fin. colu. tertia. C. si a non compe. iud. & in l. prima. C. de. secund. nup. Ioan. Fa. Instit. de tes. in §. testes autẽ, in fin. Angel. Aret. Instit. de cap. dim §. minor, n. 2. & ibi Ioan. de Plat. nu. 3. & Vigli. Zuiche. mitit. quibus non est permis. fac. testa. in §. eius qui apud. hostes, in fine. Corn in consil. 39. incip. consuluit. D. Ciprianus, nu. 1. in 1. vol. Zilet.

Adde vltra superius allegata. Ab. Panor. in capitu. pastoralis §. verum, num. 19. & in rubri. de testam. num. vndecimo. & Ioann. de Imol. in cap. secundo, de testamen. Angel. Aret. in tracta. de testamen. in princip. num. 32. Andr. Barb. in capit. quia indigentibus, nume. 7. eodem titul. Felin. in cap. cum voluntate, in fin. de senten. excõmunic. Philip. Franc. in rubr. de testament. libr. 6. Ioan. de Selua. in tracta. de beneficio. in tertia parte, quæst. 4. numer. quarto. Ioann. Dilec. de arte testan 2. 1. cautela 20. Matth. Neru. in rub. de testamen. nume. 32. Andr. ab ex ea. in libro pactorum num. 526. Guliel. Benedic. in repeti. capitul. Raynutius, in versi. mortuo itaque testatore, et primo, num. 288. Ioan. Garroni in lege prima numer. 32. de secund. nupt. Iacobin. à Sancto Georgio, in lege. qui deportantur, num. quarto, C. de hæred. instit. u. Duenas in reg. 72. Zilettus.

*Adde Papien. infra for. respons. rei uer. tanquam publicè excommunicatum. num. 22. & foc. int. testium uec. pro testante, num. decimo, Dilec. de arte test tit. primo, capit. decimo. Port. com. opin. lib. tertio, concl. 23. Pract. Bal. tit. de vlt. volunt. in rub. num. 6. & licèt excommunicatus repellatur ab act u actionis: non tamen repellitur ab actu defensionis, Secundum pract. Bald. titul. de statutis, q. 28. num. 3. Masuer.

R Apostata. R Adde, Barto. in rub. C. de Apostat. Domini. Iacobatium, in tract. de concilio, libr. octauo, artic. octauo. Cęsa. Lambert. in tracta. de iure patro. in nono artic. nona q. priu. prima par. secundo lib. num. secundo, cum sequ. Paul. Grilau. in tracta de hæret. l. prima. q. secunda col. 3. versi. apostasia. & Iodocum in praxi crim. capit. 61. num. 41. & 42. Zilett.

p In vita hæredis tũ Rip. d. §. diui. nu 57. Bos. in tit. de publicatio. bonorum nu. 31.

Q Adde Feder. & ista est communis, vt p Ant. Gabr. de commu. conclu. lib. 4 conclusi. 1. vbi ampliat & limitat Petr. Aut. regul. 271. vbi ponit amplia. & limi.

R Adde Bartol. vide Bertach in repertorio in verbo apostata uer. apostata obedientia qui citat practicum hic Catel. Cotta in memorabili incip. apostata, & an possint contrahere; Petr. de Vuzol. supra in verbo, apostata, Clar. in pract. Crim. § fi. q. 71. versic. apostata.

s Infidelium vide late istā materiam per Didac. in reg peccatum par. 2. § 10. de reg. iur. in 6.
r Præscriptionē adde quod vide Didac. supra §. 9 un. 9.
v Adde quod dicat Bos in tit. de de crimine læsæ maiest. Caror in pract crimin. in princi. numo 88. Clar. in §. læsæ majestatis, an crimen læsæ M. committatur cō tra dominos recognoscentes superiorem Alcia. responso 456. & 460 Clar supra vers. dubiū est.
v Adde an filij limitat. Bos. & Clar. supra, vt non habeat locū in filiabus, quæ nō excluduntur vbi Clar attestatur de cōmuni.
A Adde an fiscus Ang. in verbo dictū sempronium numo. 11. ubi addit. Bos. in tit. de bonorum publicatio. num. 81. latius Clar. q. 78. circa fi. & regula qui prior est tempore etiā habet locum contra fiscum l. pignus. l. fi. § fi. q. poc. in pig. habeātur ubi gl. sine hypoteca sit spetialis siue generalis l. si fundū, C. eo tit. qui poc. in pig ubi gl. & l. 3 C. de remis. pig. & ibi gl in verbo non losis, licet videatur contrariū en acquisitis post obligationē contractam cum fisco l. si is q ubi glo. mag. de iur. & privileg. fisci. ubi Bar. & Alex. & adde q fiscus nullam hēt hypotecam rōne pone pecuniariæ. l. qd placuit, ff de iu. fis. Neguf. late i 4 membr 2 par. princ. nu. 115.

* Adde, quòd Apostata non potest esse episcopus, etiam si summus Pontifex eum ignorans apostatam promoue rit, nec etiā potest esse doctor, ea iis quæ ponit Syluest. in summa, ver. apostasia, quod tamen hodie in doctoratu vix obtinet. Cum ad eum doctoratus gradū: non tantū apostata, sed plures hæretici, naturales, spurii & alii id genus, ascendant. Qui abusus Iuicorum christianæ reipublicæ fuit & adhuc est perniciosissimus, & dicitur apostata, qui ad seculum redit, & professionem dimisit non qui ad maiorem religionem trāsit, teste Catel. uer. apostata pro quo vide Capel. Tolos. quæst. decimasexta, ubi, quòd monachus, vel alius religiosus, qui sine licentia transit ad laxiorem religionem non dicitur apostata & ibi Aufr. dicit, quòd non est verus apostata quo ad pœnas, large tamen dicitur apostata, de quo plura not. Ro. cons. 341. & qui apostata: non minus ad pœnitentiā admittetur: quam hæreticus, secundum communem per Clar. in pract. §. vlt. q. 78. ver. apostata, Masuer.

C Et Christianum. Adde Rom. consil. 489. Ber.
* Et christianum. Adde, quòd Iudei ligantur legibus ciuilibus teste Rol. cons. 25. lib. 3. post Alex, cons. 6. lib. 6. & viuunt iure Romano, Nat. consil. 434. Coras Miscell, lib. 5 cap. 36. & ideo subsunt patriæ potestati, secundum Alex. cons. 71. col. 1. libr. 2. Quid de filiis iudeorum an patribus christianis effectis succedere possint? & dic vt per Doct. in apostil. ad Aret. in §. fuerat, num. 26 institut, de actio. & an possit iudæus publica habere officia, & dic, quòd sic, quatenus officia sunt onera non quatenus sunt dignitas, vt scribit pract. Bonacur. tit. quibus mod. examen ord. iud. declin. num. 2, Roman. singul 679. plene Ias. in rubr. de iust. & iur. Hypol. singul. 107. 273. Roland. consil, septuagesimo tertio, num. nono, lib, secundo, dict. consil. uigesimoquinto, libr. tertio, & an possit summus Pontifex uel alius princeps de iure concedere, q dent pecuniā sub usuris, Dic q sic, teste Ias. in l. cunctos populos, nu. 56. & in repet. nu. 36. C. de sum. trin. Alex, cons. 57. libr. j. cons. j. & 2. lib. 2. consilio. 8. libr. 6. Cagnol. in l. curabit, post num. 7. C. de act emp, quibus in locis uidetur concludere pro affirmatiua, & in specie Alex. cons. j n. 2 lib. 2. qui tamen reprehenditur per doc. in apostil. ibi, & licet hanc communē dicat Marq. trac. iudæor. par. 1. c. 31. nu. 14. mihi tamē magis placet Casalen. senatus præsidis ornatiss. Rol sententia. cons. 55. nu. 26. lib. 2. q non possit summus Pontifex super hoc dispensare, ac statuere, cū usuræ prohibitę sint per Euangel. Luc. 5. mutuum date, cui sententiæ conuenire uidetur Cur. Iun. in l. eius qui in prouincia, post nu. 5. ff si cert. pet. q iudæi non possunt usuras licite exercere, imo q peccant fęnerando christianis, secundum comonē Theolog. & Canonist. sententiam per Alex. de Neuo consil. 100 nu. 9. nu. 13. cons. 101. post nu. 14 cons 102. nu 13. licet de consuetudine seruetur contrariū, quæ consuetudo im probatur ibi d. cōs. 102. adeò q ecclesia hoc tolerare nō debeat, ut contra Principes et pulcre concludit Osasc. decis. 137. n. 10. n. 17 q ob subditorū utilitate usurarios tolerare nō debeant quæ opin. antiq. ducal. decretorū huius subalpinæ patriæ dispositione maximè adiuuatur lib. 3. cap. de usur. Qua in re laudatur hodie tantū Philibertus Dux Sabaudiæ, ac Princeps optimus religiosiss. qui publico edicto iudæorum. In sua ditione usuras taxari & moderari iussit, de quo in dies meliora speramus de qua iudæorum materia uide quæ scribit Rober. Mir. de or. iud. c. 5 nu. 50. usq; ad. 65. Alex. d. cons 6. lib. 6. Masuer.

D Vilam dignitatē. Adde Anch. cons. 283. & quid de neophito. uide Rom. sing. suis. 679. incip. nunc ueniamus & an habeant filios in potestate per Alexand. cons. 71. secundo libro.

E Infidelium. s Adde quod uoluit Old. consil. 72. 87. &
s 191. Ber. Alex. cons. 6. lib. 6.

F Præscriptionem. r Adde, quòd si iudæus rem christiani
r præscribit, ut dicit Rom. in singu. 812 incip. iudæus, non tamē rem ecclesiæ præscribere potest, ut ibi. Ber.

* De saracen. & Turch. uide Alexand. consil, 130. libro septimo,

G Læsæ maiestatis v Adde qd dicatur crimen læs. maiest.
v Cal. consi ult. de accu. Old. cons. 43. col. pe. ner. circa sextū. q. & late uide per Bar. in tract. ad repri. Ber. Lan.

* Læsæ maiestatis. Adde de hac materia quæ scribunt Iodoc. prac. crim. c. 62. Bos. tit. de crim. læsę maiest. Rol. consil. 81. lib. 2. Guid. pap. q. 344. Osasc. decis. 79. & seq. omnium pulchre Clar. prac. crim §. læsæ majest. & dic. q maiestatis crimen subditus tm̄ committit. ea not. per Bald. in l. nihil C. de uind. libert. & in l. 1. C. de fals. monet. Ias. in §. rursus. nu. 45. Instit. de act. quod not. ad differentiam hostis qui etiam est non subditus, ut ibi per eos. Masuer.

H Filij quoque. Adde an priuentur beneficijs ecclesiasticis. Ro. sing. suis. 693. incip. scias quòd ex condemnatione & an statutum dictans quòd tale quid committens intelligatur rebellis ipse & sui. comprehendat fœminas. Franc. de Are. cons. 23. Bernar.

v ADDE an v filij committentium crimen læsæ maiestatis priuentur hæreditate & beneficij. Ang. Aretin. in trac. malefi. in glo. etiam eius bona publicamus, nu. 29. & Ang. in addi. in glo. [& hai tradito la sua patria.] n. 15. in fi. Afflic. in tit. quæ sint regalia, in § & bona committentinoi, nu. 118. Hiero. Gigas in tract. de crim læs. maiest. libr. 3. in rub. de pœnis quas filij incur. q 1. nu. 4. cū seq. & q. 9. nu. 1. cum seq. Ziler.

* Filij quoque, Adde, quæ scribit Fernand. Tolos. in rep. l. in quartam 2. præfat. col. 3. & 3. uersi. circa. & nu. 8. Iodoc. prac. crimi. c. 62. nu 9, & seq. Clar, prac crim q 78. uer. uidendum est, uer. sed certe. Rol. cons. 97. post nu. 29. libr. 2. Declara, ut per Aret. in §. interdum. nu. 13. & seq. instit. de hær. quæ ab intest. Clar. d. q. 78. & in d. prac. §. hæresis. uersi. & scias, & in §. læsæ maiest. uer. prætere a. uer. hæ autem pœnæ. Bos. tit. de crim. læsæ maiest. n. 134. 138. Clar. d §. læsæ maiest. uer. fuit etiam, & uer. seq. Masuer.

I Testamentum. Adde, an damnatus ad mortem possit testari. Paul. de Cast. cons. 438. in primo nol. Adde. Ioan. Fab. Insti. de testa. in §. testes autem, in fi. & Ang. Aret. Inst. qui mo. ius pat pot. sol. in §. cum autem, in fi. Ziler.

* Testamentum. Adde, q testamentū damnati ad mortē non ualet, etiam si factum fuerit ante sententiam damnationis, ex not. per Ias. in l. lex Cornelia. num. 4. ff. de uulg. Nat. cons. 178. posset tamen princeps ex certa scientia mādare: ut dictum testamentum obseruetur, quia iste est defectus iuris positiui, aduersus quem princeps dispensare potest. Nat. d consi. num. 4 ubi quòd de consuetudine locorum & secundum statuta damnatus ad mortem testari permittitur, quando bona non publicantur, ut latius per eum ibi, cui adde Dilec. de arte testa. tit 3. c. 9. post num. 3. Didac. in rub. de testa. 3. par. nu. 29. Bar. & alios in l. j. q. 4 nu. 26. C. de sac. san. eccl. Abb. in rub. de test. col. fi in c. tuę. de pœnis. Qua in re distingue, ut per Clar. de testamen. q. 21. Masuer.

K Reuocari. Adde Pet. de Anch. consi. 59. Ber.

* Reuocari. Adde Ias. ait prætor §. sed etsi quis iusiurandū. ff. de iureiur. Cępol. cautel. 151. Anch. consi. 251. Battend. crim. reg. 138. Masuer.

L Tacitam hypotecam A Adde an fiscus habeat tacitam
A hypotecam in bon. delinquentis. Fulg. cons. 179. Ber.

* Tacitam hypothecam Adde Bos. tit de fisco. num. 24. & seq. Battend. crim. reg. 140. tex. in l. aufertur §. fiscus. ff de iur. fisci, & an præferatur fiscus creditoribus delinquentis? & dic, quod præfertur creditoribus delinquētis ex delicto, etiam in pœnis pecuniarijs, non tamen præfertur, eius creditoribus ex contractu, secundum communem quam refert Clar. in prac. crim. q. 78. uer. uidi quandoque & uer. fi. ubi querit an fiscus habeat bona delinquentis tacite obligata, uel hypothecata, Distingue, ut per eum ibi, qui ponit tria cap. & quid quando probationes sunt pares inter fiscum & priuatum, & dic. q quamuis fiscus sit actor, sententia in fauorem fisci ferri debet, teste Iaso. in l. de die. primo respon. numero. 3. ff. qui satisdar. cogant. ubi respondet ad l. non puto, ff.

de

de iure fisci, de quo fisco: vide quæ scribit Coras. miscell. lib. 6. cap. 19. Quid de fisco occupante bona alicuius, competentibus creditoribus illius in cuius odium fit executio instante fisco, & vide Bart. in l. res quæ, ff. de iure fisci ubi pulchrè & utiliter loquitor Masuer.

M Succurritur. Adde quòd hoc non est simpliciter uerũ, sed uide Roma. singul. suis. 327. incipien. tu sai quòd mulier.

N Tenet. Adde Ro. consi. 140. & 187. Ber.

• Renunciatio tenet. Adde, quòd duo consil. Rom. hic alleg. intelligenda sunt, dummodo maritus habeat alia bona ex quibus uxor satisfieri posset, ut p Rom. consi. 187. in princip. & ita intelligenda esse Rom. consil. 140. dicit Negus. 1. ac pag. 3. membro. par. 6. prin. ante num. 15. qđ confirmatur ex not d. consi 187. ubi quòd mulier renunciando hypothecæ sibi præiudicat, maximè si confitetur superesse bona ad eius satisfactionẽ, ad hoc enim ut ea renunciatio teneat: requiritur quòd alia bona pro dotis cautione supersint Rom. d. consil. 140. sufficit autẽ quod eo tempore supersint quo fit renunciatio, ut d cõsil. 187. Castr. in l. Meuia. §. fundus. num. 3. ff sol. matrimo. ubi loquitur de muliere quæ renunciauit iuri hypothecæ, de qua per Rom. d. consil. & inter alia, dicit, quòd quando mulier est Actrix: & fundat se in negatiua, puta, quòd sint alia bona mariti, illam probare debet, cuius contrarium uidetur uoluisse Dec. cons. 589. col. fin. in fi. huius tamen rei prac. uide apud Ias. in l. is potest, col. pen. nu. 85. ff. de acq. hæred. in l. decem nu 33. de uerb. obli. in l. scimus, § licentia, nu 1. C. de iur. delib. & fac. quæ not. Villal. inter com. opi. lib. 2. uer. bona. Paris. consi 50. nu. 66. lib. primo. Nat. consil. 214. col. 4. 238. col. 4. Port. lib. primo, concl. 83. post Alex. cons. 54. col. 8. li. 1. Sed Imol. in c. peruenit. de emp. & vend. ne mulier ad ius hypothecę semel, renunciatum: ulteriorem regressum habeat, dicit non sufficere: si renunciationis tempore alia extent bona, sed si eo tempore, quo ad dotis restitutionem agitur quod ut æquius, uidetur tenuisse Afflict. decis. 313. not. Pap. infra for. lib. pro don. uel. ex causa. col. fina. nu. 14. & for. respons. hypot. uer. exceptionẽ excussionis, col. 7. nu. 26. & fac. quæ ex communi refert Suarez. lib. 10. opi. uer. mulieres, Alc. consil. 187. Secundũ quã Imolæ sententiã in d ca. peruenit, uti fauorabiliorem & benigniorem uidi aliquando iudicatum per excell. Senatũ Taurin. p quo uidetur stare Nat. consi. 552. lib. 3. Paris. consil. 75. num. 13. 14. & aliis seq. lib. 3. ubi diluit omnia contraria de iuramento p mulierẽ præstito, in casu autem de quo p Papien. hic, Dic, quòd renunciatio ioris hypothecæ firmata iuramento marito non existente soluendo, valet secundum communem per Rol. cons. 70. n. 20. 25. lib. 2. Quæ opi. ita simpliciter intellecta nimium rigorosa habetur, maximè si concurrerent ea quæ refert Paris. d. cons. 75. lib. 3. Masuer.

O Ad interesse. Adde Alex. cons. 69. lib. 4.

P Est solennitas. Adde Ioan. de Imol. cons. 95. Alexand. consil. 18. lib. 4. d. Car. consil. 95. Bern.

Not. de solemnitate quæ requiritur, quando res immobilis ecclesiæ alienatur, quid autem uerbo alienationis contineatur, uide c. nulli. extra de reb. eccl. non alien.

• Solemnitas, adde, q iure Cano. ualet alienatio reiũ ecclesiæ sine solemnitate subhastationis, teste Rol. consil. 99 nu. 18. lib. 1. de quo vide Guid Pap. q. 194. Neuizan. cons. 100. Afflict. decis. 107. licet hoc potius ex alicuius ecclesiæ consuetudine admitti videatur, de cuius validitate Ias. disputat in l. de quib. nu. 62. ff de leg. Quæ sit requirantur in alienatione rerũ eccl. no. Dec. in c. quæ in ecclesiarũ. col. 2. de const. cons. 142. nu. 4. & quæ causę sint probãdæ in ea alienatione, scribit Rol. cons. 15. n. 16 li. 1. post Dec. cõl. 282. nu. 6. Neuiz. d. cons. 100. nu. 10. & seq. de quo plura ponit Syluest. in summa. ver. alienatio, Rol. d. cons. 15. conf 33. nume. 22. lib. 1. & Dic, quòd etiam si alienentur ad ipsius commodum & vtilitatem: requiritur tamen superioris auctoritas, teste Rol. cons. 44. nu. 47. lib. 2. Fel. in c. causam. de iudi. Bart. Bal. & alii in l. cum ii. §. eam transactionem, ff. de transact. tametsi in l. contra iuris, in princip. num. 9. ff. de pact. contrarium innuere videatur, intellige tamen & declara, vt per eundem Ias. d. § eam transactionem. Masuer.

Q Et abbatis. Adde, quòd abbas conuentu, & monachis carens, potest vendere absque tractatibus, vt consuluit Rom. cons. 36. Bern.

R Rectoris eius. Adde an si ecclesia sit de iur. pat. requiratũ consensus patroni in alienatione reiũ, Anch. cons. 277.

S Est necessarius. Adde, quòd si sit consuetudo, q inferior ab Episcopo alienet sine eius consensu, q ualet consuetudo, ut tenet Cald. consil. 8. de his quæ fi à præl. & quis alienat rem ecclesiæ, & quis auctorizet, per Cald. consi. 10. de reb eccl. non alie. & an prælatus legatum ecclesię solus repudiare possit, uide Lapũ alleg. 22. Rom. consi. 84. Feder. consi 9.

• Est necessarius, Adde, q sola Pontificis auctoritas rei eccl. alienationem confirmat, teste Rol. consi. 15. nume. 4. lib. 1. post Neuiz. consi. 100. nu. 10. nu. 11. p quo uide quæ scribit Capel. Tolos. quæst. 97. Qua in re, distingue, ut p Imbertum in enchirid. iuc. galliæ. ver. ecclesia. ubi in rei eccl. alien. solemnitates necessarias enumerat, & quando summi Pont. uel Archiep. Decretum uel auctoritas exigatur, & quando non, & an tale decretum post contractum interuenire sufficiat, & quæ opin. apud gallos seruetur? uide ibi. Masuer.

T Sed sufficit. Adde Cal. consi. 3. de reb. eccle. non alie.

• Est melior, Adde, q non probatur tractatus, quando notarius de eo aliter non loquitur, quàm per simplicẽ sui & partium assertionẽ, teste Rol. consi. 15. num. 13. lib. 1. post Soc. consi. 15. col. 7. lib. 1. Dec. consi. 36. colũ. antep. Rol. consi. 90. num. 38. eod. lib. 1. Soc. cons. 52. lib. 4. Ferrat. cautel. 60. nu. 4. Ias. consi. 54. lib. 1. Neuiz. consi. 100. nu 7. Quibus accedunt quæ doctè scribit Osasc. decis. 172. dũ quærit, an uerbis enuntiationis notarij, siue partium, quòd solẽnitates, in alienationibus interuenerint standũ sit. & quomodo? uide ibi ubi loquitur in feudalibus, & cõcludit negatiue, dicit tñ emptorẽ teneri pbare solemnitates requisitas interuenisse tempore alienationis, Adde, q tractatus & aliæ solemnitates, quæ in reb. ecclesiæ alienandis requiruntur: Propter temporis antiquitatẽ interuenisse præsumuntur, secundum communem per Rol. consi. 97. nu 10. lib. 5. Masuer.

V Et est melior, Adde Alex. consi. 17. 4 lib. do. Cac. consi. 95. supra alleg. Calde. consil. 4. de reb. eccle. non alienan. Bernar.

X Sufficeret. Adde, q non ualet consuetudo quòd prælatus solus, uel capitulum solum possit alienare bona ecclesiæ, ut tenet Cald. consi. 3. de his quæ fi. à præla. Bernar.

• a Sufficeret, Adde, q cõsuetudo alicuius ecclesiæ in alienationibus rerũ ecc. nõ potest tollere solẽnitates à iure cano. introductas, secundum communẽ per Fich. inter. com. opi. lib. 3. uersi. consuetudo, de quo uide quæ scribit Ias. in l. de quibus nu. 62. ff. de leg. Masuer.

a Sufficeret Abba. in capit. nonnulli col 7. de rebus eccle. non alien. Rol. a valle consil. 15. nu. 14. vol. 1. reg. cũ duodecim limita. ponit Felin. in cap. cum causa col. 3 & seq. de sentẽ. & re iud. Rebuf. de aliena. verũ ecclesia, nu. 8 51

Y Factum suum. Adde an iuramento impediatur, Fran. de Are. consi. 94. Ber.

Z Restitutionis in integr. Adde q p̃latus nõ potest renunciare beneficio restitutionis in integ. ut uoluit Aug. consi. 144. imò quando ecclesia est læsa potest petere restitutionem in integrum.

aa Patris abbatis. Adde Cald. consil. 8. de his quæ fiunt à præla. Ber.

bb Immobilia. Adde Tiraq. in tract. de retra. consang. §. 1. gl. 7. inci. aut quasuis alias, nu. 1. cum seq. usque ad num. 30. Ziler.

• Immobilia. Adde, quòd idẽ iudicamus de actione competente ad rẽ immobile quòd iudicamus de ipsa re immobili, ad quã competit, adeo quòd illa solennitas quę requiritur in alienatione rei immobilis requiritur etiã in alienatione talis actionis, ex not. in auth. de nõ alien. §. 1. doc. in l. 1. C. si aduersus trans p Alex. consi. 27. nu. 6 lib. 3. & quòd actio quæ competit pro re immobili dicitur immobilis, not. Rolan. cons. primo, numero 127. lib. 3. pract. Masuer. titulo de exec. num. 31. & seq. idem

 Rol.

c Adde q licet vide quæ dicã infra in libel. quo mulier agit ad dotem in uerbo & etiam Castrũ Lamberti Ias in §.actionũ n. 84. Insti.de actio.Silua nup.lib.2 an. 69. Afflict.decis. 350 & 359.Didac.in sua prac. cap.28.

D Dic vt dicam vide Tiraq. in tract retra.lign. §.15.gl.5. n.28.

E Potest probabiliter ignorare istum locum citat & cõprobat Rebuf. in rep. l. vni. in verbo alijs nu.36 C. de sent.q pro q interest vide infra in verbo simul cum fructibus. & ibi addi inci. quantitatem exprimere.

F Adde Rom.& Ias in l. liber homo.§.decem mihi,nu.10. de verbo.oblig. & in §. curare.num.57. Insti.de actio.& nisi petant quando agitur ad rẽ particularẽ Ias. in §. actionum. nu.236. insti. de actio.Achil.personal. in tracta. de petit hæred. nu.697.

G Est quòd non requiratur Ias. in § omnium, num 174. instit. de actio declara & per Rip. in l. edita nu. 22. C. de eden.

Rol.d.consilio & nu.127.vbi hoc etiam procedere dicit in re mobili & actione quæ datur ad eam, qua in materia plura no.Rom.consil.509.4.dub. vbi an actiones cõputentur inter mobilia vel immobilia? Alc.in l.mouentium,de verb.sig. Alex.& Ias.in l.à Diuo pio. §. in venditione,de re iud. Quid autem dicendum sit de annuis redditibus,perpetuis,vel longo tempore duraturis? Dic, quòd inter immobilia censentur.teste Mising.centu.prima obseruatione 69.l. si quis inquilinos, ff. de leg. primo,clem.exiui,§.cum que annui reditus,de verb.signif. no. Abb.in cap.nulli,col.3. de reb.eccle.non alien. Qui quidẽ annui redditus quòd computentur inter immobilia scribit idem Rolan.d.consi.54.num.6.nume.28.li.2.Rom.consil.159.188.vlt.dub.302. circa fi.& ideo uendi non posse sine solennitate requisita in uenditione rerum immobilium dicit idem Rol. d. consil. num. 10 & fac.quæ scribit Ias.in l.Gallus.§. uidendum.num.8, nu.9.& seq.ff.de lib. & posth..de statuto q qui uẽdiderit rẽ suam forensi, uel uendenti consenserit puniatur certa pœna: an habens spem ad rem puniatur si consentiat & concludit. quid non,& ibi nu. 10.quid de eo qui habet actionẽ ad rem:an dicatur possessor rei immobilis? De actione autem pro re mobili vide quæ scribit Imbert. In enchirid. iur.galliæ uersi.bonorum. Masuer.

cc Ad quam competit. Adde Alex.consil.27.3.lib. Roma. consi. 509.d. Alex.consi.72. Ber. Vtrum fundus dotal. possit alienari. Adde&uide infra in forma libelli in uer. item iurauit, for.lib.rell. in integ.ubi ualet iuramentũ. Fran. Cur.

Adde quæ scribit Plot.in repetit.l.si quãdo §. 10.nu.10. C.unde ui. Zilet.

dd Aestimata. c Adde quòd licet res det æstimata, tamen

c si agatur ut res restituatur in casu dotis restituendæ,tũc æstimatio non facit emptionem, nec uenditionem, lege si æstimatæ,& ibi no. Doc.ff.sol.ma.melior tex.in l.si inter C.de iu.do.& ibi no. Bar. in l.si ut certo.§ nunc uidendũ.ff.commo. Fran.Arc.in consi.84 incip.in Christi, diligenter, in 1.col.cum multis alle.ibi, uide Panor. in cap. quanto, in col.fi.de iureiur. ubi melius. Io.& adde quod uoluit Oldra.consi 245.Bernar.Land.

* Adde, & de æstimatione rerũ dotalium: uide Rol.cons. 91.lib.1.

ee Postea celebratus. Adde q hoc intelligit uerũ Bal. consi.217. cũ ille qui emit est certioratus de iuramento primo, alias secus,B.

ff Ipsa actio. Adde Ro.consi.270 & ibi uide an per lit.contestatio.efficiatur litigioso. Ber.

* Adde Papiensẽ infra for.respõs.rei uer.excep.l. lis pen. Syluestr.in summa.uer.lis Ostsr.decis.65.144.

gg In ecclesiam. Adde Oldra.consi.30 Ber.

* Adde, q contrahens cum ecclesia debet esse solicitus de conuersione rei in vtilitatem,tribut casibus,vt p Roma.consil.440.num.5.cautel autem qua quis releuetur ab onere probam conuersionem: vide per Cepol. caut. 116. Masuer.

ET percipere verissimiliter potuit. Nunquid reus possessor teneatur ad fructus tam perceptos quã n perD cipiendos, D dic vt dicam infra in gloss. super ver.simul cum fructibus,& quod nota.per glo.& Cyn.in l.certum C.de rei vendic.Sequitur in littera.

SVMMARIVM.

1 FRuctuum certa quantitas in libello non est necessariò exprimenda.

2 Quantitas certa super interesse non debet exprimi.

* TOT & tantos fructus. Licèt hic exprimat quan
1 titas certa super valore fructuum,† non tñ est de
a necessitate q actor in libello exprimat a certam quantitatem fructuum, nec æstimationem certam ipsorum,sed relinquendũ est in processu; quia actor certam
E quãtitatẽ eorũ,quæ percipit, E pt probabiliter ignorare,l,sñ qđ tenet Bart.in l 1.in prin.ff.de eden.& Cy.in l. certum.in vlt.q C.de rei ven.& in l. cũ propria petitio, C.si quis alt.vel sibi,& in l.1. C. de sen. quæ pro eo qđ
2 inte.in pen.qõ.†Secus aũt est in interesse secũdum quosdam,nam certa quantitas super eo debet exprimi in libello,quia actor de suo interesse, & in quãta quãtitate potest certus esse,vt not.per Cy.vbi supra. In contrariũ tamen tenet glo.quòd etiam in interesse admittitur petitio incerta, & sufficit quòd in processu postea certifi-
b cetur, b vt not.in l.certi cond.in prin.ff.si cer.pet.& in l. 1.C.de sen.quæ pro eo quod interest profe. & in §. curare.Institut.de act.quam opi.tenet Iac.But.in l.1. C.de sent.quæ pro eo qđ interest,& Bar in l.stipulationes nõ diui.in prin.ff.de ver.obli.circa fi.apparatus,& hæc communis est opi.secundum eum,Et sic patet idem iuris esse,tam in fructibus, quàm in interesse, quod verius est.

ADDITIONES.

a Exprimat. Addo Alex.cons.60.lib.3.

F b Certificetur. e Adde Rom. cons.431.

* Adde Neuiz.cons.74.vbi docet prac.in materia interesse,&vide Aym.cons.89.nu.4.Affli.decis.61.Ales.cõs.3. col vlt.lib.2,Doc.in l.quatenus,ff.de reg.iur. Masuer,

* Tot & tantos. Adde,quòd licet Bart.in l.ex diuerso,§. 1. de rei ven.tenuerit oportere specificare in libello & sententia quantitatem fructuum perceptorum ante litẽ
G contest. tamen magis communis opi. G est q nõ requiritur specificatio teste Alex.cons.90.nu.11.lib.2. vbi notabiliter distinguit in materia fructuũ & ibi quid in non extan.sed cõsumptis. vide etiam Abb.in cap.inter dilectos,nu.2.de fid.instr. & ibi de libello quomodo petantur froctus,vide Turz.conclu.72. & infra ver. simul, in qua in materia dit, q fructus pceptos ante litẽ contest. & non petitos nõ põt iudex adiudicare,ex not.per Boe. q.18,nu.3.& nu.4.& 5. vbi quando adiudicandi sint fructut etiam non petiti de quo per Capel.tolos.q.194.Boer.quæst.98.par.1. Masuer.

* Certificetur, Adde q agens ad interesse, non tenetur in libello exprimere quantitatem,Ias. cõem per secundum in l.certi condictio,col.pen.ver.& Bal.ff.si cer.pe. Neuiz.cons.74.nu.2.& 3. Quod quidẽ interesse futurũ taxari nequit per pactum in mutuo neque alio casu ante morã vt in exẽplo notab.Turz.concl.155. not.Alex. cons.27.nu.11.col.fi.lib.4.melius Dec.cons.19.col.3.& fi.& col.seq. vbi de eo qui promittit certã quantitatem in nundinis & si nõ soluerit dabit tot pro interesse quæ promissio nõ valet,p Doc. ibi de qua materia vide Nat. consil.370.450.lib.2.de pacto aũt q soluantur quinque pro centenario q validũ sit in dote scribit Alex.cõs.100 li.6. Aym. cons.189. col.2. & seq.lib.1. De quo tamen vide Nat.cons 198.col.6.lib.1. Quibus accedit q quando aliquis est in mora obseruãdi contractũ,regulariter tenetur ad interesse intrinsecum,non autem extrinsecũ l.si sterilis,§.cum per venditorem,de actio.empt.Curt. in l. vnica, C.de sent.quæ pro eo quod interest, col. 8. cir.fi.idẽ col.14.in fi.vbi q quando lucrum est extrinsecum regulariter non habetur ratio,quam opin.veriorẽ dicit secundum Bart.ibi. Masuer.

SVMMARIVM.

1 REo non recusante rem restituere, sed rem offerente,vlterius non est procedendum in lite.

2 Reo rem offerente,quam actor recipere recusat,an idem actor vlterius,sit audiendus.

3 In dubio vbi non apparet de animo actoris recusantis accipere rem oblatam,quid censeatur.

4 Re mobili perempta lite pendente,an debeat reus ad restitutionem pretij condemnari,vel absolui.

1 ET hodie recusat. † Quid igitur si non recusat,
* sed rem offertꝫ dic quod vlterius non est procedendum in lite,vt l.si reus paratus,ff.de procur.
2 & in l.fideiussor,ff.de dol.exce.† Sed quid si ante libellum oblatum rem obtulit quam actor recipere recusauit,an sit vlterius audiendus? Dic aut actor recusauit rẽ recipere tanquam sibi inutilem omnino,aut quia deteriorata reddebat. Primo casu videtur habuisse illã pro derelicto,

derelicto, ideoque ipsius nō admittitur petitio, ut l. t. & ff. pro derelict. & in §. fi. Instit. de re. diui. Secundo casu subdistingue. Aut reus obtulit rem, & interesse deteriorationis, & tunc si actor rennit illam accipere, damnum postea in ea cōtingens pertinet ad dominum & periculum eius, arg. l. insulā. ff. de verb. obl. & in l. itē illa ff. de constitu. pecu. Aut rem obtulit, sed nō interesse deteriorationis, & tunc licuit actori recusare, & reus tenetur ad omne interesse, tam tēporis præteriti, quàm præsentis, vt in l. 3. §. reddita, & quod ibi no. ff. eo. & in l. plane. ff. fam. erc. & in l. tutor. §. Lucius. de vsuc. cū si. de quo ple

3 nè tangitur per Cy. in l. exhibitionis. C. ad exhib. † In dubio autem vbi non apparet de animo actoris recusantis accipere, dic quòd consideranda est qualitas, & quātitas ipsius rei recusatæ, ac etiam qualitas personæ recusantis, ut si reus fuerit uilis, & actor quidē diues & potens, præsumitur recusasse, & habere ipsam pro derelicto. Si uerò fuerit res congruētis prætii, & actor quidē pauper & tunc non præsumitur animū habuisse relinquēdi, arg. l. cum de indebito. in fi ff. de proba. Et facit ad hanc distin. quod in fim. no. per gl. in l. cū quid. ff. si cert. pet. dū quæritur ibi quando aliquis dicit, accipe hanc rē &c. &

4 ibi per Bar. † Deinde quæritur, quid si res ipsa, quæ petitur, est mobilis: puta equus, bos, qui mortuus est pendente lite, an debeat reus ad * restitutionem pretii condemnari, uel absolui: & dic esse distinguendum, aut fuerat possessor malæ fidei, vel bonæ fidei, vt plenè traditur & not. per Glo. & Doct. in l. item si verberatum. §. fi. ff. de rei vendi. & l. illud. in princ. ff. de pet. hær.

ADDITIO.

* Et hodie recusat, Adde facere quæ scribit Ias. in l. prætor ait. §. fi. col. j. ff. de op. no. nun. de eo quòd recusauit rē oblatam a debitore & quòd oblatio iudicialis producat actionē no. Rol. cons. 7. num. 29. lib. 3. post Doc. in l. si rem. §. fi. ff. de pig. act. Boer. q. 134. num. 27. Qua in materia uide Bar. in l. si reus paratus. ff. de proc. Alex. cons. 92. col. pe. & med li. j. Cagn. in l. non pōt uideri ff. de reg. iur. & quòd oblatio dēat esse realis: scribit Alex. cōs. 130. col. 2. li. 4. De quo vide Mathes. sing. 157. Laur. cōcl. 359. Mašuer.

* Restitutionem pretij. Adde facere, quod quando rei restituendæ facultas non est, ad illius æstimationem agi potest l. si filio. ff. de don. caus. mort. l. illud §. t. l. Iulianus ff. de confes. Ro. cons. 254. cir. fi. pro quo videtur facere quæ scribit Afflic. decis. 347.

SVMMARIVM.

1 *Libelli conclusio in actore est pernecessaria, in reo excipiende non est necessaria.*

2 *Index debet animaduertere ad conclusionem actoris, & eius formam.*

1 QVARE Petit. † Hæc est libelli conclusio, & actoris petitio, & quidē * conclusio est sem

* per necessaria in actore, sed in reo excipiendo non est necessaria cōclusio, sed sufficit facti narratio, vel exceptionis allegatio, secundū Bar. ut per eum not. in l.

2 1. ff. de except. & ibi uide. † Ad hanc aūt conclusionem actoris, & eius formam, index debet multum aduertere

2 a magisquam ad superiorem partem libelli, in qua continetur sola facti narratio, secundum Ioan. And. ut no. cap. cū ecclesia sutrina. i prin. extra d. caus. pos. & pprie.

ADDITIO.

a Aduertere, Adde Ang. consil. 36. & 129. no. quòd libellus dicit ineptus, licet impersonaliter concludat. & Dic, quòd in libello, non quod narratur, sed quid cōcludatur, inspicitur. Aduertere, Adde quòd plus ponderatur forma &

* modus agēdi, substantia facti, & in libello attenditur cōclusio, ut not. Doc. in cap. dilecta, vbi Abb. de iudi. Dec. cons. 187. col. 1. cons. 62. Aym. cons. 35 t. col. 1. ea enim ē, quæ libelli regulat, & in qua tota uis & substantia consistit, tex. io l. non dēt, ad §. ff. de dolo. Accedunt no. per Bar. in l. si prius 5. op. a. partis. ff. de no. op. nun. in l. certi condictio in prin. ff. cer. pet. quòd qualitas intētatę actionis ex conclusione demonstretur Dec. cōs. 493. col. fi. nu. 28. Nat. cons. 550. lib. 1. vbi col. 3. in specie dicit, quòd si vnū narratur, & aliud concluditur, conclusio attenditur, nec inspicitur quod & quantū narretur, sed qualiter ex narratis cōcludatur, quasi modus agendi stet substātialiter in conclusione, idē d. cons. col. 1 in prin. quòd conclusio libelli generalis fieri potest, adiecta clausula peto ius & iustitiam, per quā clausulam iudex semper dicitur inter pellatus, quæ quidē clausula refertur ad omnia narrata & si actor qui narrat petitoriū & possessorium concludit tantum in possessio: poterit tamen etiam super petitorio obtinere, si adiciatur illa clausula petens ius & iustitiā & Nat. d. cons. 150. col. 8. & fi. Ratio est, inquit ipse, nam vbi facta est cōclusio specialis in libello, deinde subijcitur petēs super præmissis omnibus, & si illud referatur ad specificata in cōclusione, frustra bis idem repetu videretur, & esset ea clausula sine ministerio, debet ergo referri non ad specificē conclusā, sed ad alia in libello quouis modo deducta ita ille d. cōs. col. 9. circa med. vbi latius prosequitur declarādo materiā cui adde Ias. in §. omniū, nu. 119. 135. inst. de act. vbi inter alia ponit limita. ad illud quod dicitur, conclusionē necessariā in libello, de qua materia, & aliis clausulis libellorum: vide de Dec. cons. 28. col 3. cons. 251. 302. Neuiz. cons. 79. & in specie de clausula peto ius & iustitiam, & Capel. tolos. q. 332. Guid. pap. q. 263. & operatur quod super deductis quouis modo in libello, potest pronuntiari. Nat. d. cons. 150. col. 11. post med. & col. fin. vbi inuehitur cōtra proteruos aduocatos, qui literas & syllabas aucupātur. & d. cons. nu. 26. quid de clausula omni meliori modo, & plura etiam de libelli ineptitudine saluanda. Quibus omnibus adde, quòd per d. clausulam petens ius & iustitiam, dicitur intētatum illud quod est fauorabilius actori, & valet ea clausula ad interpretandum libellum eo modo quo fauorabilius potest iuuari eius intent. Ias. d. §. omnium. num. 147. Neuiz. d. cons. 79. nu. 5. vbi quòd requiritur ea clausula secundum cōclusionem libelli, quæ semper attendi debet Dec. consil. 57. c. dilecti, de iudi. Rip. responso. 160. col. pe. Quæ clausula, peto ius & iustitiam, non potest extendi ad causam non narratā, præsertim ubi alia specificē deducta fuit. Alex. consil. 121. col. pen. li. j. Nat. cons. 188. col. fi. li. j. Dec. cons. 61. col. 2. circa med. vbi quòd quando insurgit contrarietas, clausula illa nihil operatur, vide ibi exempla, & per Aret. in stit. de excep. in prin. col. 25 quòd huiusmodi clausulæ ita prosunt actori, quòd si plura narrauerit, licet in conclusione ad vnum tantum se astrinxerit, super omnib. tamen & singulis narratis sentētia ferri potest, Boer. q. 42. col. 5. num. 17. q. 74. Nat. d. cons. 150. col. 8. lib. j. & saluat libellū clausula ab omni ineptitudine, secundū doc. quod alleg. Rob. de ord. ind. c. 31. nu. 15. vbi plura in materiā clausulæ libell. sequitur Guid. pap. cons. 24. num. 3. vbi ponit exēpta saluan. ineptitudinē, de qua clausula uide Rol. cons. 79. nu. 38. lib. j. & melius cons. 41. nu. 26. lib. 3. quæ tantæ est potentiæ: quòd cōprehendit omne ius actor, & adaptatur ad eā partē libelli: ad quā adaptantur probationes. Rip. Responso. 188. nu. 3. & Resp. seq. nu. 5. n. 8. & seq. quòd operat, eā Actionem positā uideri: quæ libellāti utilior iudicari pt. Quid autem de clausula omni meliori modo, Dic, quòd operat, ut in casu dubio libellus in fauorem libellātis interpretetur. Alex. cons. 6. col. 3. li. 3. De cuius virtute plura ponit Felt. in c. super, col. pen. & ul. de of. deleg. Afflict. decis. 344. nu. 1. plures alias clausulas ponen. in libellis ad euitādā cōdemnationē expē. docet Boer. q. 74. par. 1. & de concl. libelli Ias. in l. j. ff. de eden. in l. si prius. nu. 3 t. ff. de op. no. nun. Maluert

n Cōclusio semper est necessaria Ias. in § omnium nu. 2. Insti. de actio. & in l. 1 nu. 14 ff. de eden. limit. ponit Io Olden. in tra. actionum loci cō munes in tit. formula libellorum per quam editur actio. num. 35. & præcipue non est necessaria conclusio quā adest clausula super quibus omnibus & singulis, vt ꝑ Insen. supra & Dec. cons. 62. nu. 2. Vanc. in trac. de nullit. in tit. de defec. process nu. 45. vbi limit. in causis beneficialibus & profanis sumariis.

SVMMARIVM.

1 *Officium iudicis, quod imploratur in actione proposita, appellatur officium mercenarium.*

2 *Officium iudicis quotuplex est.*

3 *Officium nobile quotuplex sit.*

4 *Officij mercenarij quæ sit natura.*

5 *Implorato officio iudicis nobili, an sit offerēdus libellus.*

6 *Index an teneatur impartiri officium suum parte non petente.*

7 *Iudex date quòd de necessitate non teneatur ad impartiendum officium suum parte non petente, nunquid illud voluntariè possit sine partis requisitione.*
8 *Iudex an teneatur ad impartiendum officium mercen. sine partis requisitione.*
9 *Iudici an liceat sine partis requisitione nouas probationes inducere in criminalibus.*
10 *Iudicis officium, an concurrat cum actione.*
11 *Qualiter sciatur quòd detur officium iudicis, & cesset actio.*

1 QVatenus ex officio vestro. † Hoc officium iu-
dicis, quod postulatur hic, appellatur officiũ
mercen. quia cohæret actioni propositæ, & qa
ministe.ium & auxilium præbet, de quo loquitur l. ædi
les. §. item sciendum, ff. de ædil. edic. l. 4. C. depo. cũ sim.
2 † Cuius gratia est sciendum, quòd duplex est in genere
a iudicis officiũ. a Est eñ quoddã 1 officiũ nobile, quod
t ab aliquibus appellatur merũ. Aliud est iudicis officiũ
mercenarium. differentia ãt est inter utrunq; officium,
quia officiũ nobile est illud, quod per se subsistit nulli
actioni, uel exceptioni deseruiens, uel adhærens, sed sui
solius nobilitate gaudens, sicut facit hõ nobilis, à cuius
similitudine nomẽ traxit officiũ nobile. Officiũ uerò iu-
dicis mercenariũ est illud, ut dixi, qđ adhæret actioni
uel exceptioni, impotens stare p seipsum, vñ famulando
deseruit alij, sicut faciunt mercenarij. Ideoq; tali noĩe
appellaĩ, quia nomina esse dẽnt consequentia rebus, ut
3 in §. est & aliud, Instit. de do. † Præterea sciendũ est, q
officiũ nobile est duplex. Nã quoddã est quod tendit ad
coadiuuandũ ius cõe, quoddã qđ tendit ad impugnãdũ
ius cõe, de quo multa sunt exẽpla, ut in datione tutoris,
& interpositione decreti, ut in l. 1. de iurisd. om. iu. in l.
naturali ff. de confir. tut. Et in dando aduocatũ non ha-
benti, ut in l. 1. § ait prætor ff. de postu. Et in aduocato,
& medico faciendo solui de eorũ salario, sup quo nulla
præcessit certa conuentio, ut in l. 1. in prin. & § in hono
rarijs. ff. de var. & extra ord. cog. & in l. 1. C de suffra. &
in alijs similibus exemplis, de quibus per Inn. in ca. 2.
extra de of. iudi. & p Spec. in tit. de offi. iud. De secundo
tendente ad impugnandum, patet exẽplum in integ. re-
stit. p quã rescindiĩ uel rescindi postulatur contractus,
sententia, uel pscriptio, aliàs ualidi de iure cõi, ut patet
in tit. ff. de minor. & ff. ex quib. cau. min. & C. si aduer.
uen cũ tit. seq. & in l. in causæ. in prin. ff de min. De of-
ficio ãt mercenario exẽpla sunt in fructib. interesse, ac
litis expẽsis, & cęteris occurrentibus post libelli obla-
tionem, ut in d. l. 4. C. deposi. & l. ędiles in §. itẽ sciendũ.
4 ff. de ędil. edict. † Cuius gratia sciendum est, quòd hoc
officiũ mercenariũ quandoque deseruit actioni, quan-
doque repugnat ipsi actioni, patet exemplum in exce-
ptiõe opposita p quã petitur, quòd expensarum factarũ
in re petita ratio habeatur, ut in l. planè. ff. de pet. hęre
di. & l. si in area. ff. de condictio. inde. & l. in fundo. & l.
sumptus, & quod ibi not. ff. de rei uendicat. De primo
autem quando deseruit actioni, considera quòd aliquan
do hoc officium deseruit actioni proponendæ, ut patet
in interrogatoriis, q̃ fiunt an reus. qui conueniri spera-
tur, rem possideat, uel an sit hæres defuncti, & simil. de
quo offi. traditur, & not. per gloss. & Doctor. in rub. de
interro. actio. facit l. is qui destinauit ff. de rei uendicat.
& l. uolunt. cum simi. ff. de interro. actio. quandoq; deser
uit actiõi propositæ psequendæ, ut in dilationibus dã-
dis, tam reo, quam actori, & in citationibus, & receptio
nibus testium, & in iuramentis, & si. ut l. 1. C. de dila. &
l. testium. & l. iusiurandi. & l. quoniam liberi. C. de testi.
cũ sim. Quandoque deseruit actioni in pronunciatione,
& litis decisione, ut in fructibus, & usuris, ac litis expen.
ut in d. l. ædiles. §. item sciendum. & d l. 4. depo & l. ter
minato. C. de fru. & lit. expen. cum simi. Quandoque de
b seruit in executione b latæ sententiæ, ut l. à diuo pio. in
prin & in §. in uenditione. ff. de re iud. & C. de except.
rei iudi. per totum, de quo dicit no. Bar. in l. 1. ff. de iu-
5 risd. om. iud. † Solet insuper dubitari, an iudicis officio no
k bili implorato k offerendus sit libellus, & gl. sunt con-
trariæ, nam gloss. in rubri. ff. de interr. act. dicit quòd nõ,
& idẽ sequitur glo. in Auth. de trien. & semi. §. illud, ta-
men contrariũ tenet gl. in l. de submersis. C. de naufra.
lib. 11. Idem sentit gl. in l. 1. in prin. ff. de eden. Alibi gl.
in l. 3. §. dies. ff. quis ordo in bo. pos. ser. distinguit sic, aut
officium iudicis imploratur in forma iudicij, & tunc li-
bellus offertur. l. 1. C. de carb. edi. aut imploratur extra
c formam iudicij, & tunc nõ offertur libellus, c ut d. l. de
summersis. de naufra. sed tu plene omnia recolligendo
distingue secundũ Doct. q aut loquimur de iudicis offi-
cio mercenario, & in eo libellus non offerĩ, quia satis est
q super actione libellus sit oblatus, aut de pximo offe-
rẽdus, cui actiõi teneĩ deseruire & ita intelligaĩ gl. in d.
rub. de interr. ac. & in d. §. illud. aut loquimur de of. iu-
dic. nobili & in hoc similiter distingue, aut hoc officium
nobile impartiĩ loco exceptionis ad impugnandũ actio
nem, & nõ offertur libellus pp proximitatẽ & coniun-
ctionem actionis, super qua libellus est oblatus. licet
posset offerri secundũ Dy. in l. scire oportet. ff. de excus.
tut. aut officiũ nobile impartitur loco actionis, & tunc
aut in hoc officio proceditur cũ causæ cognitione quòd
ad partẽ, & quo ad iudicẽ, & tunc exigiĩ libellus, ut in
salario aduocati, ut in d l. 1. §. in honorarijs & in l. 1. C.
de suf. & in restitu. inte. q̃ postulatur à minore uel maio
re, ut in d. l. in causæ. ff. de min. cum si. nam in his, & simĩ
lib. proceditur iudiciario ordine, tex. est in c. iudicis of.
extra de of. iudi. sic pt intelligi gl. in d. §. dies. aut in eo
non procediĩ enim causæ cognitione quo ad partẽ, sed
solummodo quo ad iudicẽ, quia à parte nil petitur, ut
patet in datione tutoris, uel curatoris; uel interpositio-
ne decreti, & in petenda bonorũ possessione. & si. ut l.
diuus. C qui pe. to. & tunc libellus nõ est necessarius. sic
ẽt põt intelligi. d. § dies. aut in eo procediĩ sine aliqua
causæ cognitione quo ad iudicẽ, & quo ad partẽ, & tunc
nec in eo libellus offertur; ut patet in aduocato peten-
do, vt l. 1. §. ait prætor. ff. de postu. & l. nequicquam, in
§. aduocatos, ff. de of. procons. & lega. de quo dic. vt not.
Doct. in d. rub. & per aliquos in l. ne quicquam in § vbi
decre. ff. de off procons. & lega. dixi ẽt supra in prin. hu
6 ius libelli, in 1. glo. in fi. † Deinde quæri solet, an iudex
teneatur suum officium impartiri parte non petẽte, se-
cundo si non teneatur, nunquid si voluntariè suũ officiũ
L interponat, valeat sine partis requisitione, L circa pri-
mũ Bart. in l. 4 in §. hoc ãt iudiciũ, ff. de dã. infec. vbi ple
nariè tractat de his, sic distinguit, aut tale iudicis officiũ
qđ est interponendũ, respicit principaliter publicã vti-
M litatem secundũ suũ subiectũ, M vt puta purgare pro-
uinciã delinquẽtibus, & tunc iudex tenetur suũ officiũ
interponere sine alicuius requisitione, vt in l. congruit,
ff. de off psi. & in Auth. vt nulli iudi. §. 1. & §. qm uerò.
aut respicit utilitatẽ priuatã, & tũc aut respicit honorẽ
alterius iudicis, & secundum Bart. teneĩ officium suum
interponere sine alterius requisitione, vt in apostolis dã
dis, & pcessu parti appellanti, ut l. eos. in fi. & l. iudicib.
C. de appel. ego puto q non teneaĩ, si tñ facit, ualet, ut
determinat gl. posita in d. l. eos. in fi. quæ alle. ad hoc l.
1. §. 1. ff. de libe. dimis. aut respicit tale officium priuatã
utilitatẽ partis tñ, & tũc aut ille actus, super quo est of
ficiũ interponendũ, est actus pietatis, & fauore misera-
N tionis introductus, aut nõ. N Primo casu, aut iudex pt in
eo habere probabilẽ ignorantiã, & non teneĩ officium
impẽdere, nisi petaĩ: ut in l. 1. §. magistratus, ff. de magis.
conuen. aut non põt ignorantiã prætẽdere, ut quia psõ-
na adest in iudicio corã eo, & tunc tenetur interponere,
vt l. sancimus, §. j. C. de admi. tut. & ff. de off. procons. &
leg. l. ne quicquã, §. aduocatos, vbi ãt ipse actus explican
dus non respiceret actum piũ, tunc non tenetur impar-
tiri offic. nisi parte petente, & instante, vt in d. l. 3. §. hoc
7 ãt, ff. de da. infec. † In secundò verò casu principali, vi-
delicet si iudex non teneatur de necessitate, nũquid vo-
luntariè interpositum valeat sine partis requisitione. sic
dicendũ est, q in omnibus casibus, in quibus dictũ est su
pra iudicem teneri de necessitate suũ officiũ impartiri,
in illis

1 officiũ nobile vide Doc. i l. Imperiũ vbi Ias. n. 1 c. & Dec. n. 34. de iurisd. om. iu dic. & Guid. pap. in tract. de e. & a. decreto nu. 41. quæ sit vtilitas an sit officiũ nobile vel mercenarium late per Rip. in l. 1. nu. 21 C. de edend.

k offerendus libellus remisiue ponit Ias. Inst. de actio in prin. nu. 67. & an requiratur litis contestatio nu. 68. sed in l. intra dies nu. 5. de re iudi. dicit aut officiũ iudicis nobile petit sup 10 qđ nũquam fuit in iudicio deductũ & tunc requiritur libellus aut aliàs fuit in iudicio deductũ & nõ requiritur libellus & ita facit regulam amplia tio. Rip. in l. 4. §. hoc autẽ iudiciũ n. 38. de da. infe. vbi ẽt nu. 106. dicit q ĩ his q̃ celeritatẽ desiderãt non requiritur libellus, vt in cã dam. infe. & alimentis.

L circa primum reg. cũ ampli. & limit. ponit Petr. duc. reg. 28. in 2. parte.

M vt purgare prouinciã delinquẽtibus istum casũ & plures vsque ad numerum 63 congerit Marã. in specu. in 6. & vltim. par. illius tracta. vbi ponit quot partes diuiditur iudiciũ n. 16. vsque 201.

N Primo casu, quod in actu pietatis teneatur iudex impartiri officium, Rip. in d. § hoc autem iudicium nu. 23 Cra. consil. 130. nu. 10. Maranta supra num. 132. & 135.

in illis casibus uoluntarie interpositũ, ualet sine partis
requisitione. In alijs ãt casib. distingue hoc modo. Aut
loquimur in officio nobili, aut in officio mercenario. Pri-
mo casu aut illud officiũ respicit publicã utilitatem, &
valet si fuerit interpositũ, ut in præcedentibus dixi, aut
respicit priuatã utilitatẽ, & tunc aut in eo est ferẽda sen
tentia diffinitiua, & tunc nõ ualet, nisi parte petente, ut
in d. §. hoc ãt iudiciũ, & in c. iudicis offi. extra de of. iud.
& in l. in causæ §. cã cognita. cũ si. ff. de minor. Aut nulla
est ferẽda snia diffinitiua, & tunc aut illud officium con
sistit in dãda administratione miserabili personæ. aut in
aliquo actu exercendo. Primo casu dic, q ubi dictũ est,
iudicẽ teneri ad hoc de necessitate, ualebit si interpona
tur ex uolũtate. In alio ãt casu cõsidera qualitatẽ psona
rũ, nã ille cui dandus est administrator aut est psona fu-
riosa, uel pdiga, & tenet datio sine requisitione partis, ut
l. fulcinius. §. 1. ff. qui ex cau. in pos. ea. Aut est pupillus,
& idẽ. In adulto, ãt considerandũ est, an detur curator
o eidẽ ad negocia o & nõ tenet datio sine eius requisitio
ne. Aut datur curator ad litẽ, uel iudicia, & tunc tenet
sine requisitione, vt probatur hoc Insti. de cura, §. itẽ in
uiti, & C. qui pe. tu. l. 1. ff de tut. l. qui hẽt, in §. si popil-
lus, & ff de tuto. & cur. da. ab his, l. illud. Si vero offic. in
terponatur propter aliud, tunc nõ puto valere, nisi par-
tis requisitio pcedens, vel subsequens interueniat, vt in
l. seruus, in prin ff. de bo. poss cõiuncta. l. 4. §. inuiti, & in
§. acquirere, ff. de bon. pos. & hæc procedunt in officio
8 nobili. † Quod ãt ad officiũ mercenariũ pertinet, distin-
gue: quia quoddã est officiũ mercenariũ, qd principali-
ter radicatur in psona iudicis, vt dare dilationẽ, ferre in
terlocutorias, & si. Quoddã est officiũ quod radicatur
principaliter in facto partis, vt opponere exceptiones,
producere testes, & instru. & si. In primo officio distin-
gue sic, aut tale officiũ exercetur contra partẽ contuma
cem, & nõ tenet nisi parte requirente, vt l. ad perempto-
riũ, ff. de iud. & in §. sed & quidẽ, in l. pperandum, C. de
iud. aut exercetur contra partẽ præsentem, & tunc aut
ille actus ptinet ad litis ordinationẽ, aut ad litis deci-
p sionẽ. Primo casu aut respicit p iuris publici obseruan-
tiã, vt in libel. dila. iuramento calu. præstandis, & simi.
& valet ẽt parte nõ petente, vt l. 2. ff de of. asses. & C. vt
nemo priua. l. 2. & de iud. l. pperandũ, §. 1. & in auth. iu-
bemus, eo tit. & l. si. C. vt intra cer. tem. aut respicit par-
tis vtilitatẽ, vt puta q plures rei dent vnũ pcuratorẽ, &
nõ valet parte nõ petente, vt ff. iud. sol. l. iã tñ. §. pen. Se
cundò casu principali, qñ actus pertinet ad litis decisio
nem, tunc aut est de actibus emergentibus ante litem
contest. & tunc nõ ualet sine partis requisitione. ut in l.
ædiles §. item sciendum. ff. de ædil. edict. Nec his repu-
gnat quod habet in l. de pupillo. §. qui opus. ff. de ope.
no. nun. obs iuramen. calum. non præstatur, nisi à parte
requiratur, cuius contrariũ supra dixi, quia ibi loquit
in iuramento speciali & particulari. quod respicit par-
tis vtilitatem: sed quod superius dictũ est, debet intelli-
gi in iuramento generali calũniæ, quod respicit publi-
cã vtilitatẽ. Et hoc de officio mercenario radicato prin
cipaliter in persona iudicis. Sed quia dixi secundò, q est
quoddã officiũ mercenariũ. quod principaliter radica-
tur in parte, vt opponere excep. instrumẽta producere,
& simil. In hoc sic distingue. Aut vult iudex suum officiũ
interponere sine partis requisitione, super his quæ ten-
dunt ad publicam vtilitatem, uel suum proprium hono-
q rem conseruandum, & hoc potest q facere. l. quos pro-
hibet. ff. de posthu. & l filiusfa §. ueterani. ff de procura.
Aut super his quæ tendunt ad priuatam vtilitatẽ, & tũc
aut vult probationes inducere interrogando partes. uel
repetendo testes productos in iudicio, & põt licite face
re, ut l. vbicunque. ff. de interro. actio. & qd no in auth.
de testi. §. illud tamen. & in c. cum clamor, extra de testi.
cum simi. Aut uult officium exercere inducendo testes
non productos, uel instrumenta nõ producta in iudicio,
& tunc aut vult hoc facere pro parte absente in casu le-
gitimo, quo contra eum posset ad sententiã diffinitiuã
n pcedi & potest n licitè facere tã in causa principali, ut
C. quomodo & quan. iud. auth. qui semel. ibi. [Perquisita
veritate &c.] quàm in causa appellationis, ut l. ãpliorẽ.
§ 1. & quod ibi no. C. de appella. Aut uult inducere pro
præsente, & tunc regulariter nõ potest, per iura q dicũt,
iudicem non posse in facto supplere, ut C. ut q desunt
aduo. par. iu. supple. & l. illicitas. § ueritas. ff. de offi. psi.
& ff. de fer. l. 2. & ibi no. cum sim. Fallit hoc in duobus
casibus, in quibus potest contra absentẽ pro præsente,
& econuerso officium impartiri. Primo vbi de ueritate
instrumenti quæritur, in iudicio producti, ut in Auth.
de tabel. in prin. Secundò in inquisitione. quæ fit super
d qualitate, & conditione testium, d vt not. gl. in l. 4. sup
ver. inimicitiæ ff. de testi. l. 1. §. si curator. ff. de mag. con-
9 uen. & in Auth. de testi. § 1. in glo. quæ incipit in arte. †
e Sed circa prædicta quæritur, quid in criminalibus e cau
s sis, an liceat iudici sine partis requisitione s nouas pro-
bationes inducere? Breuiter secundum Bar. ubi supra,
sic distingue. Aut iudex procedit accusatore & accusato
præsente: aut accusato absente, & accusatore præsente:
aut econuerso accusato præsente, & accusatore absẽte.
Primo casu dic, quòd iudex ex officio suo potest nouas
probationes inducere, ut in l. si non defendatur. in si ff.
de pœ. ubi seruo accusato permittit tã ipsi seruo, quàm
iudici quærere de eius innocentia. Ad huc etiam facit.
l. 1. in si. ff. de quæstio. vbi iudex post rei confessionem
adhuc testes alios examinauit super crimine, ut certior
redderetur. ad hoc etiã facit. l. 1. C. de abo. & c. 2. extra
de calum. & glo. in l. 3 §. si tibi iudiciũ ff. de cond. ob tur.
cau. Secundu casu quando reus est absens, tunc regula
est ista, q in delictis, in quibus pœna imponitur vsq, ad
relegationem, quo casu potest cõtra absentem procedi
vsq; ad diffinitiuã sententiã, secundũ veram opi. de qua
no. in l. absentem, ff. de pœ. & per Cy. in l. absentem, C.
de accus in ult. q tunc potest index nouas probationes
inducere ex officio suo, q hoc fieri potest in ciuilibus, ut
dixi, multomagis in criminalibus in quibus periculum
uertitur. Tertio casu quando reus est præsens, & accu-
sator absens, tunc quia de iure cõi iudex non potest sibi
assumere officiũ accusatoris nisi in exceptis casibus de
quib. no. in l 2. §. si publico. ff. de adul & l. illicitas. §. ue
ritas. ff. de of. præsi. iccirco nõ poterit nouas pbationes
inducere ex officio suo, quia etiam nõ potest procedere
ad diffinitiuam sententiam ferendã, immo reo postulãte
tenet index ipsius rei nomen facere aboleri, ut ff. de act.
l. liberorũ. §. si. cũ si. de his not. per Cyn. in l. 1. C. ut quæ
desunt aduoca. par. iudex sup & p Spec in tit. de dispu.
10 & alleg §. si. uer. & breuiter. & uer. seq. † Ex pmissis ãt
patet soluta quæstio. qua solet quæri, an iudicis officiũ
f concurrat cum actione, f ut ubi competit actio detur, &
r intẽtari possit similiter officiũ iudicis r in qua qstione
sic dic. Aut loquimur in iudicis officio mercenario, &
illud concurrit semper cum actione proposita, ut supra
dictũ est. Aut loquimur de officio nobili, & hic cõsidera
q quoddam est officium nobile, quod cõpetit & datur
secũdũ ius cõe illud coadiuuando, & tũc illud competit
vbicunq; actio cõpetit, vt in c. cõquerenti, & ibi p Inn.
extra de off. ordi. cum tale iudicis officium sit latissimũ,
ut l. 1. ff. de iurisd. om. iud. Quoddam verò est nobile of
ficiũ quod datur, seu competit contra ius commune, &
illud impugnat, de quo loquitur c. iudicis off. extra de
off. iud. & in l. in causæ, ff. de mino. vt est in integ. restit.
& tunc non datur tale officium, ubi alia actio compete-
ret, sed solũ datur in defectũ alterius actionis, vt d. l. in
11 causæ, qd sequitur Inn. vbi sup. † Denuo pro declaratio
ne pmissorũ quæro, quomodo põt sciri, qñ illud officiũ
detur, & cesset actio? Dic q primò cognoscitur in illis
casibus, in quibus cessat actio cõpetere de iure cõi, & æ-
quũ est aliqua iuris ratione subueniri. Item cognoscitur
q cõpetit officiũ & cessat actio secundũ Bart. qñ verba le
gis vel statuti executiua diriguntur principaliter ad ip-
sum iudicem, vt si lex vel statutũ dicat [Sic faciat iudex]
vt not. in l. solet, ff. de alim. & cib. leg.

o Et non tenet datio sine eius requisitiõe. Rip. supra nu. 40. vbi reddit rationem diuersitatis inter furiosum prodigum, & eius in adulto.

p Iuris publici obseruãtiã. Rip. supra nu. 45. qui ponit ea omnia quæ sequuntur.

q Et hoc potest facere. Rip supr. nu. 64.

n Et potest licite. Rip. supra nume. 74.

s Nouas probationes vide Rip. supra nume. 78. Maranta supra nu 183. vbi late declarat istam materiam.

r In qua quæstione sic dic istũ locum citat. & comprobat. Guido Pap. consilio 105. in princ. & consil. 114. nu. 7.

ADDI-

ADDITIONES.

v Absoluis reū ab obseruatione in quibus casib. fert sententia ab obseruatione iudicij Maranta. supra in 5. part. princip num 49. et quod sit absolutore diffinitiuae & ab obseruatione iudicij Ias. in l. properandū §. & si quidem nu 16. C. de iudic. Rip in l. admonendi, nu. 77.

A Dic secundū Bar. Rip. in l. admonendi de iur. iuran & qua sit differentia absolutore ab obseruatione iudicij, & a petitis ibi ponit, nu. 77.

B Et tunc est interlocutoria Maranta in 3. part. 6. partis nu. 37. Dida. lib. varia. iuris resolutionum c 1. vers. 4. late R D. Bergn. Caual. decis. 7. per totam.

c Sententia fertur declaratoria, qua non est minoris virtutis quam cōdemnatoria lex diuerso, §. 1. ff de rei vend. & in summa de re iudic.

a Iudicis officiū. Adde Specul. in titul. de offic. umn. ind. Bernard.

* Iudicis officium. ADDE differentias, inter officiū ind. & actionē, quarū vna est, quia ubi executio sententię vnius iudicis petit ab alio iudice officio iudicis ille non poterit exequi, nisi habeat literas á iudi. quod tulit sententiā. secus si petatur iure actionis, Cast. in l. properandū. §. si autē reus. C. de iud. Bar. in l. á diuo pio. §. 1. ff. de re iud. alia differentia est, quia vbi petit executio of. iu. nobili: nō cōpetit nisi maiorib. magistribus, secus, si iure actionis Lancel. Dec. in l. iubere cauere, ul. not. de iurisd. om. ind. alia est differentia, quia ubi quis tenet ad aliqd officio iud. hæres eius non tenetur. l. si quis a liberis. §. itē rescriptū. ff. de lib. agnos. Alex. in l. socer. ff sol. mat. Sed quia obstat l. si intra, cum l. seq. C. de in integ. rest. & l. si qs ex argentarijs. §. 1. ff de eden. collige solutionē ex Bart. in l. si tertius. §. 1. col. fin. ff. de aq. plu. alia differentia est, quia ubi expensę ueniunt iure actionis, ut quia sunt promissę in instrumento, possunt peti etiam post latā sententiam super sorte principali, secus si ueniunt officio iud. glo. in l. 3 §. si iem uer. fortassis. de lega. 3. alia differentia est, qa iusta cā litigandi excusat ab expensis, quę ueniunt offi. iud. secus si ueniunt iure actionis glo. d. uer. fortassis. in fi. alia differentia est, quia ubi cōdēnatio expens. fit of. iud. potest fieri sine scriptis, secus si fiat iure actionis, Ias. in l. nec quicquā, §. vbi decretū. col. 15. nu. 72. & seq. ff. de uff. procons. & leg. & plura in materia officii ind. ponit idem in l. 1. col. 4. & 6. ff. d iur. om iud. ubi inter alia ponit octo differētias, inter officium ind. & actionem, conuenientias autē vide ibi col. 5. & seq. ubi an officiū iud. & exceptio sint idem, ea quibus infert ad multa notab. ut per eum usq; ad nu. 12. & de off. iud. vide quæ scribit Tremol. ad prac. Bonacur. tit. de peremp. excep. uer. præscriptiones, ante nume. 4. prac. Bal. tit. de off iud. Aret. in §. actionum autem. col. 3. inst. de act. Ias. d. l. nec quicquā, §. vbi decretū. Masuer.

* In executione. Adde, quòd officium iudicis non cōpetit habenti ius in re, nec possidentibus, sed tantum destitutis omni actione, teste Ofasc. decis. 40. nu. 7. de quo vide quæ scribit Ias. in l. prætor ait, §. si. ff. de ope. nou. nuncia. vbi plura de off. iud. & quantum duret, cui adde prac. Bal. tit. de off. iud. nu. 8. Masuer.

b In executione. vide Alex. in l. 4. §. si ex conuentione, ff. de re iud. & infra in forma executionis sententiæ in vlt. ver. Spec. in tit. de exec. sen. §. postremò, in fin. Bart. in l. inter, ff. de iud. Alex. in l. 2. ff. de iure iur. Franc. Cur.

c Non offertur libellus. Adde q quando petitur officio iudicis declarari actum nullū, nō requiritur necessariò, vt dicat, q ex officio hoc facit, sed sufficit dicere quod declaret actū nullū, ita Petr. de Anch in cons. 73. inct. uisis omnibus & singulis, col. 2. Fran. Cur.

d Conditione testium. Adde Alex. in d. §. hoc autem iudicium. Ber.

e Criminalibus. Adde quę posui in tract. Ang. de malefi. in apost. in glo. ex mero officio.

* In criminalibus. Adde, quod iudex post publicatas attestationes, ex officio testes ad partis utilitatē recte recipit, teste Bal. in l. ampliorem, col. 2. C. de appella. Blanc. prac. crim. cap. 5. & nu. 1. usque ad num. 17. Foler. prac. crimi. 3. par. tertię par. nume. 54. 56. Capic. decisio. 81. & fac. quę scribit Boss. ti. de fauor. defensionis, num. 6. num. 12. & titu de literis principis bannitū admitten. nume. 4. Cepol cautel. 66. 109. 255. Masuer.

f Cū actione. Adde an procedat libellus, in quo petitur per officium iudicis compelli aduersarium, Cald. consi. 2. de lib. obl. Bern.

SVMMARIVM.

1 *Libellus vbicunque offertur in causa, debet super ea ferri sententia diffinitiua.*

2 *Oblato libello, & lis. contesta. si ulterius non est processum in causa, ex quo iudex plenius instrui non potuit ad ferendam sententiam, reus absolui debet ab obseruatione iudicij.*

3 *Sententia absolutoria ab obseruatione iudicij, an sit diffinitiua.*

PER vestrā diffinitiuam sententiam. Meritò petit
1 ut diffinitiua sententia hoc declaret. † Quia ubicunque offert libellus in causa, debet super ea ferri diffinitiua sententia, quia de qua re cognouerit iudex, de ea pnunciare debet diffinitiue, ut l. de qua re. & ibi no.
a ff. de iudi & appellatur sententia diffinitiua a illa, p quā finis imponit causæ, ut l. 1. ff. de re iudic. aliàs est interlo
2 cutoria. ut not. in l. quod iussit. ff. de re iudi. † Sed quid si oblato libello, & lit. contest. ulterius non est pcessū in causa, & nō est plene instructus iudex ex his quid iudica
v re debeat, quid fiet? respondeo v absoluet reum ab obseruatione iudicij, ut in l. properandum, in §. & siquidē, in fin. C. de iud. ad quod facit quod habetur in l. de meis in fin. ff. de arbi. l. Pomponius, lib. 38. ad edictum scribit.
3 si ubi. ff. de re iud. † Sed an hæc sententia ab obseruatio
A ne iudicij, est diffinitiua? A dic secundū Bart. Aut talis sententia imponit finem principali causæ, ut de cætero agi nō possit, ut puta si dicat [Absoluo te, quia soluisti] & tunc est diffinitiua, ita intelligatur glo. Inst. de perpe. & temp. acti. in fin. Aut talis sententia non imponit finē principali causæ, sed reseruat ius in alio iudicio utrique parti, ut puta si feratur, quia libellus est malè conceptus, ut l. libellorum ff. de acce. uel propter absentiā
B actoris, & tunc est interlocutoria, B & ita debet intelligi gl. in l. Titia. ff. de accus. & in §. & sed siquidem, in l. properandum. C. de iudi. de quo no. per Bart. in d. l. Titia, quia ubi interlocutoria est talis, post quā nō speratur alia diffinitiua, tūc à tali interlocutoria semp potest
* appellari, * quia cessat ratio q est in alijs interlocutorijs in quibus dicitur iden non posse appellari, quia damnū per eas illatum est reparabile per appellationem à sententia diffinitiua in causa ferēda quæ ratio cessat in hoc casu, pro quo facit quod no. glos. in auth. habita, C. ne fil. pro patr. & l prætor ait, in §. permittitur, & l. intra utile. ff. de mino. Et hoc de iure ciuili Sed de iure canonico ab omni interlocutoria appellatur, ut aliàs dicā, & probatur in capi. ut debitus, extra de appel.

ADDITIO.

* Appellari, Adde Papien. infra for. appel. ab interloq. ver. In his Ias. in l. Arbitro. colum. 3. ff. qui satisd. cog. Tremol. ad prac. Bonacur. tit. de imped. & excep. post num. 10. Masuer.

a Diffinitiua. Adde Ang. consil. 114. Paul. de Castr. consil. 92. Bern.

* Diffinitiua, Adde q Appellatione sententiæ intelligitur de diffinitiua sententia, probatur in l. quod iussit. cū glo. fi. ff de re ind. Alex. cōsil. 50. col. pen. lib. 2. plura not. Mathes. sing. 93. Hyp. in l. de minore, §. plurimū quoq; nu. 206. de quæst. Rob. de ord. iud. c. 53. nu. 5. vbi distinguit nisi essemus in materia indifferenti, quia tunc venit etiam interlocutoria. Quid autem in statutis, vide Alex. cons. 50. nu. 2. lib. 2. & Dic, quòd statutum simpliciter loquens de sententiis diffinitiuis cōprehendit sententias interlocutorias habentes vim diffinitiuæ, secus si expresse loquatur de mera diffinitiua, teste Lafr. conclusione 433. & conclusione seq. vbi quid de appellatiune sententiæ in dubio? Quæ autē dicatur diffinitiua sententia, Dic, quòd ea dicitur, quæ diffinit principalem cōtrouersiam, l. 1. ff. de re iud. habetur in l. post sententiam vbi Sali. C. de sent. & interloc. om. iud. not. Guid. Pap. consi. 124. nu. 1. & 2. ubi q sententia diffinitiua est, quæ principalē quæstionē diffinit, & dicitur interlocutoria ubi remanet primęua actio, & ibi q sententia lata sup desertione appellationis: est interlocutoria, idem Guid. cōsil. 77. primo dub. uer. præterea & q. 11. Quid de sententia lata super nullitate primæ sententiæ? & Dic, q est etiam interlocutoria, nō diffinitiua, Guid. d. consi. 77. nū. 1. ubi ponit exemplū, si p lapsum triennij sit peremp-

pta

pta instantia & iudex absoluat reū ab obseruatione iu-
dicij, talis sententia non erit diffinitiua, quia semper re
manet primæua Actio, de qua inter partes agebatˀ, qua
in materia, sententiæ diffinitiuæ & interlocutoriæ: plu-
ra not. Ias. in l. si opus. ff. de ope. no. nun. in Rub. ff. de re
iud. in l. imperium, num. 5. & seq. de iur. omn. iud. Rom.
cons. 174. col. 1. cons. 357. & cons. seq. & quando dicatur
habere uim diffinitiua uel non, Mising. Cent. 3. obser. 88
& quod sit absoluere diffinitiue vel ab obseruatione iu
dicij? declarat Ias. in l. iusiurandū, quod ex cōuentione,
§. cū res nume. a. ff. de iureiur. in l. properandum. §. & si
quidem, nu. 16. C. de iud. vbi dixi. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *SEntentia declaratoria, non inductoria, fertur in a-
ctionibus realibus.*

1 DEclarettis, Hoc ideo dicitur, † quia in
c actionibus realib. c sententia fertur declarato-
D ria, D non autem inductoria, ut l. & ex diuerso.
ff. de rei vēd. l. sicut, in §. si q̃ratur. ff. si ser. ven. facit quod
dixi supra in gl. in verbo, iure dominij, vel quasi, &c.

SVMMARIVM.

1 *ORdo iuris est, vt prius feratur sententia, ante-
quam fiat executio.*
2 *Ordo petendi in libello conuersus non vitiat libellum.*
3 *Iuris remedia quæ sint ad aliquem compellendum.*
4 *Oblato libello, & lite contestata, si superueniat alius a-
ctor qui libellum producat coram eodem iudice, con-
tra eundem rei possessorem petendo eandem rē, quid sit
iudicij & reo agendum.*
5 *Reus si non per suam, sed iudicis negligentiam non po-
tuit habere cautionem a victore de defendendo eum
contra alium actorem, est plene liberatus.*

E CONDEMNETIS E & condemnatum Iu-
1 ris remediis compellatis. Hic est ordo iuris, † vt
prius feratur sententia antequam fiat, vel peta-
tur executio ut l. j. C. de execu. rei iu. & l. si cum nulla. ff.
2 de re iudic. † Sed quid si in libello * ordo petendi con-
* uertitur, vt quia dicat actor [Peto reum compelli & cō-
pulsum condemnari] an ex hoc uitietur libellus? vide-
tur q̃ sic quia præpostera est petitio, ut l. ut debitum. C.
F de hære. ac. Tu dic secundum Bar. F q̃ non uitiatur, vt
per eū not. in d. l. si cum nulla, & in l. 2. §. interdum ff. de
vulg. & pup. & in l. quidem. ff. de pecu. lega. & in l. ad re-
primendum. & est ratio, quia mens loquentis hoc casu
potius, quam ordo scribentis, debet attendi, arg. l. talem
ff. de hære. inst. & l. si quis intentione ambigua. ff. de iudi.
3 & l. nec enim ordo. ff. de sol. † Inde quæritur quæ sunt
iuris remedia ad aliquem compellendum? dic tria, vide-
licet manus militaris, vt l. qui restituere. ff. de rei vendi.
Pœnæ impositio, & pignoris captio, vt l. 1. ff. si quis ius-
dic. non obtempe cum simi. & est quartum remedium,
videlicet iuramentum in litem contra dolosum, ut not.
4 per glo in l. à possidente. C. de rei vend. † Quid dices
de tali quæstione. Ecce quòd oblato libello, & lite con-
testa. superuenit alius actor qui libellum produxit corā
eodem iudice contra eundem rei possessorem, petendo
ab eo eādem rē iure dominij vel quasi, quid faciet reus,
& quale erit officium iudicis? Dic quod iudex adiudica
bit rem illi qui melius probauerit de iure suo. & si vnus
præuenerit in sententia obtinenda, debet reus petere à
G iudice antequam cōpellat ipsam rē illi restituere G vt
cogat eum idonee cauere ipsi reo de defendendo ipsum
aduersus alium actorem, vt habetur in l. is à quo. ff. de
rei ven. & l. seq. & quod no. in l. si quis à multis. ff. de no-
xa. aliàs autem si restituerit rem, non exacta neque peti
ta hac cautiōe, teneretur suo auctori ad interesse secun-
dum ueram opin. quia præsomitur fuisse in dolo resti-
tuendo sine cautione, vt habetur & nota. in l. dolo. ff. ad
legem Falc. & l. hoc autem. §. 1. ff. si cui plus quā per le-
gem Falcid. & per Barto. in l. pen. ff. de peti. hæred. & p
5 Inno. in ca. cum super. extra de re indic. † Quid ergo si
reus fuit solicitus in petēda cautione, sed iudex fuit ne-
gligens in faciendo eam præstari? dic quòd reus plenè
liberatur, quia sine culpa possidere desijt argumen. l. sin
autem. §. 1. ff. de rei vend. & in l. furti. §. qui iussu. ff. de
his qui notan. infa. cum simi. ibi not.

ADDITIONES.

* In libello. Adde. q̃ sustinetur libellus, in quo petitur
quis cogi ad soluendum, licet non dicatur condemnari,
ex not. per Euer. lib. arg. loco à concess. anteced. Lanfr.
concl. 298. & uide Papien. supra versi. ad euidentiam nu
mer. 5. Masuer.
* Compellendum. Adde. Ias. in l. si prius. num. 48. & aliis
seq. ff. de op. no. nun.
* Tali quæstione. Adde, quid dicendum quando duo con
tendunt se possidere, & vide Nat. consil. 121. lib. 1. 137,
col. 3. lib. 1. Guid. pap. q. 678. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *PRinceps si concedat castrum, an iurisdictio dica-
tur concessa.*
2 *Pertinentiarum appellatione quid veniat.*

1 CVM pertinentiis suis. † Quod autem continea-
tur appellatione pertinentiarū, dic quod omnia
2 a illa quæ lege statuto, vel consuetudine depu-
tata sunt, vt accedant, sicut castro aliquādo deputata est
iurisdictio; vel certum territorium, quod sibi respon-
deat, & ecclesiæ deputata est dos sua, & decimæ quæ
iure parrochiali debentur, ut in cap. 1. extra de censi. &
extra de deci. cap cum contingat. Et in interdicto vnde
ui, in quo est statutum, quòd immobilia, & mobilia, &
damna accedant, ut in cap. grauis, extra de resti. spo. cum
b simil. quæ omnia pertinentiarum b nomine H compre-
H henduntur, ut plenè no. per Innoc. in ca. cum ad sedem.
extra de resti. spo. & in c. ex literis. extra de iure patro.
a † Sed quid si princeps concedat castrum, vel donet, an
c iurisdictio dicatur concessa, c uel donata? I dicit Bar-
I to. & Ang. quòd sic, vt no. in l. 2. C. de bo. uac. lib. 10. q̃d
verum intellige, si castrum habebat antea annexā iuris-
dictionem aliàs non credo quòd intelligatur cōferre de
nouo iurisdictionem, quia de separatis non est recta illa
tio, ut l. Papinianus exuli. ff. de mino. Alii dicunt, quòd
etiam iurisdictio videtur ex hoc de nouo collata, q̃a be
neficia principium sunt latissime interpretāda, ut l. fi. ff.
de constitutio. principum.

ADDITIONES.

a Omnia illa. Adde quæ scribit Hiero. de Monte tract.
fin. reg. in cap. 80. incip. restat modo, num. 7. Zilettus.
b Pertinentiarum, Adde Old. consil. 10. & qualiter intel-
ligantur pertinenti, & quid iuris sit de illis, Specu. in tit.
de relig. do. uer. debent etiam d. Car. cons. 47. Abb. con-
sil. 61. lib. 2. & quæ dicantur pertinentiæ ecclesiæ per
Cald. cons. 6. de verbo. signific. & appellatione territorii
& districtus proprietas non continetur, vt per Oldrad.
consil. 176. Berna. Land.
* Pertinentiarum, Adde quid dicatur pertinere ad fundū
& uide Nat. cons. 143. col. pen. ubi de testatore qui lega-
uit fundum cum pertinentijs, quid si dicat lego iura pre
diorum quid iurium appellatio comprehendat, uide eū
dem. d. consil. col. 1. post Ias. in l. quominus. nume. 112.
ff. de flum. Rol. consil. 10. num. 31. & seq. lib. 3. cons. 2.
num. 21. 25. eodem lib. & Quid pertinentiarum appel-
latione contineatur; uide Alex. cons. 14. lib. 7. Paris. con
sil. 20. num. 73. lib. 1. Dec. consil. 516. num. 23. Quid si do
minus uendidit alicui Castrum cum pertinētiis: & si te-
stator legat castrum in quo sunt nomina debitorum? &
si prin-

D *Non autē inductoria Rip. li. 3. responsorum, c. 1. nu. 3.*

E *Et condēnatū si fuit declaratū condemnetur ad id q̃ sibi de iure debetur decis. Tholos. 232.*

F *quod non viciatur Ias. in §. omnium n. 144. insti. de actio. remissiōes multas de hac mā, vide relatas per Fel. in c. qualiter & quando colū. 1. vers. quid autē in libello ext. de accusat.*

G *vt cogat eū ĉ glo. in c. cum super in verbo interpositam vers. sed pone de sent. & re iudic.*

H *p̃tinētiarū nomine istum locū pratici citat & cōprobat Brun. in tra. de decre. & consti. in verbo pertinētiis latè Ant. Gabr. de comunib. cōclus. in tit. de verb. signif. conclus. 4. vbi ampliat & limitat Paris. cons. 20. nu. 30. vol. 1.*

I *Dicit Bar. & Ang. q̃d sic Ias. cons. 46. vers. 4. vol. 1. Paris. cōsil. 20. nu. 46. & 48. vol. 1. Socin. iun. cons. 61. nu. 28. vol. 2. Ceph. cons. 3. num. 46. vol. 1. & consil. 168. nu. 66. vol. 1. Et concesso castro pleno iure q̃d veniat Soci. in. cons. 1. nu. 18. vol. 4. Brun. in reperto. consiliorū in verbo castrū ville legatū Paris. consil. 45. in prin. vol. 3. quis tenentur probarē pertinentias, & quomodo probetur Cra. cons. pro genero. nu. 426.*

x vel molendina late Hippol. Rimin. consil. 19. nu. 1.

y Iudex non potest istum locum citat & comprobat, Didac. lib. varia. iuris resolut. lib. primo, capitulo tertio, versiculo ex his igitur, & citat Cagnol. in l. generaliter, numero 6. de regul. iur. Bonor. decisio. 18. numero 23. vide infra in forma libell. in actio. hyp. in fin. decisio. Tholos. 194. Mising centuria. 4. obserua. 31.

n Exprimere in libello quid in sententia Gozad. consil. 103. num. 8. quomodo probetur Cor. consil. 301. in littera F. vol. 3. decisio. Perusi. 87.

si princeps donet domum, an intelligatur adiacentia, & supellectilia concessisse? uide Ias. in l. beneficium. col. 1. & 2. ff. de const. prin. & fac. quæ habetur super ver. iure dominij num. 35. & an vendens castrū cum pertinentijs
x uideat uendere predia x uel molendina? & quid de uendente fundum cum iuribus suis: & de uendente predia quæ habet in tali territorio cum omnibus iuribus suis: an uideatur uendidisse ius pedagij: ac merum & mixtū imperium? uide Rol. d. consil. 10 nu. 34. li. 1. cui adde q concessio facta p principē de castro, uilla & alijs intelligitur fieri cum suis pertinentijs, teste Nat. consi. 405. ubi de iurisdictione & alijs. & si concedatur castrum cū omnibus pertinentijs Dic, q omnia quæ sunt in territorio comprehenduntur, nisi excēpta fuerint, no Dec. consi. 517 col fi. nume 9. Accedunt, quæ scribit not. consi. 113. a col cir. med. ubi ponit etiā quando conceditur castrū cum iuribus & pertinentijs, & consi. 301. col. pen. lib. 2. vbi concessa parte castri non intelligitur totum concessū, licet pars concessa sit dignior quàm omissa, & quod uendito castro cū pertinentijs, non censcantur uendita pdia particularia sita in territorio castri, intelligitur enim illa uerba cū pertinentijs: de rebus q sunt propriè pertinentiæ castri, seu de iurisdictione ipsius territorij. no, Alex. post Imol. in l. 3. in prin. col. pe. n. 23. ff de acq poss. de quo plura not. Ias. in l. beneficium, prima & 2. colum. ff. de const. princ. & an qui uendidit castrum intelligatur uendidisse iurisdictionem, uide Rom. consi. 444 ubi alegāter loquitur, & quid si princeps, uel episcopus concedat castrum cum territorio, uel castrum cum pertinentijs, & uide Ias. in l. prima, num. 15. num. 16. & seq ff. de iur. om. iud. Masuer.

c Concessa. Adde Oldrad. consi. 181. 252. & Roland. consilio 444.

Adde Car. Parist. in consi. 10. incipien. concessio in psona, num. 30 in 1. vol. Zıletus.

* Concessa, Adde q si quis vendat castrū cum pertinentijs nō censetur vendidisse predia particularia sita in territorio castri, teste Alex. qui hoc declarat, post Imol. in l. 3. in prin. col. pen nu. 23. ff de acquir. poss. & Alibi Bald. in cap. primo de capitaneo, qui curiam uendidit, colum. 2. in lib. feud. & ibi etiam Prepos. dicunt, quòd concesso castro cum pertinentijs: censentur concessa molendina dicti castri Rol. cōs. 10 nu. 2. & seq. lib. 3. Iacob. in inuest. in gl. de castro nu. 7. declarando ut ibi per eum, cui Adde quod si princeps concedit Alicui in feudum totam prouintiam, q non censetur concidere illud castrum quòd erat alicuius particularis, Ab. in c. nimis, n. 2. ex de iure iur. nisi respectu iurisditionis, Curc. Iun consi 4. col. 4. in fi. lib. 1. Accedit ad primum dictum Bald. in d. c. 1. de capita. qui Cur. vend. col. 3. in fi. & col. seq. Rom. consi. 444. col. 2. versi. quo ad secundum, ubi idem concludit quando conceditur castrum, si quæus Bart. in l. si quando, la 1. C. de bon uaca. lib. 10. Bart. in l. inter eos ff. de acquir. rer. dom. Bart. in l. 1. §. initio, nu. 5. de off. presec. vrb. dicit quòd cōcesso castro censetur concessa omnis iurisdictio, imo, & merum imperiū Ias in l. beneficiū, secunda col. post prin. ff. de const. princi. Affli. cap. 1. §. 1. num. 16. de glo. inuest. pro quo uide l. pup. §. territoriū, de uerb. sign. quæ omnia declarant per Bald. c. 1. ubi Prepos. Oldr. d. consil. 181. Alex. d. l. 3. num. 26. cui conueniunt quæ scribit clarus. §. feudum q. 17 q. 18. Pot. li.

n Pro cuius solutione istum locum citat Paris. consil. 47. nu. 38. volum. 3. & citat Cagnol. in l. generaliter 1 fi. de reg. iur. Did. lib. primo, variarum iuris resol. lib. 1. cap 3. vbi late prosequitur istam materiam & late per Rebuf in tract. de fructib Tiraqu. in rep. l. si unquā in verba reuertatur num. 224. post princi. C. de reuocat. donati. Gasp. Cabal. in tract. de euict. in additi. in verbo, melioramenta vers. fructus.

o Aut sunt consumpti, & est effectus locupletior qui tenetur probare, quod effectus fuit locupletior, Ias. in l. nesenius, §. 1. de re iudic. Cagnol. in l. ex penalib. de reg. iur R. D. Borgai. Caualc. in tract. de tato. & curato. nume. 224. Ant. Gabr. de commu. conclus. in titu. de probatio. conclu. 7. nume. 16. Achil. personal. in tract. de petit. hared. nume. 658. licet communis est, vt qui tenetur restituere, teneatur probare amissionem pecuniarū, vel quòd male consumpserit, & ita post multa hinc inde allegata conclu dit Arius Pinelo in l. secunda, in secunda parte, numero 66. C. de rescinden. venditio. quod tamē limitat in manere in officialibus reipub. & officiali Ecclesia, & alijs, vt ibi late.

5. cōclus. 37. ubi q pertinētiarū castri appellatione non ueniūt bona particularia in territorio castri existentia. Accedit, q ubi cōcessū est castrū cum iuribus & ptinentijs nō presumuntur feuda, predia possessa p inuestitos nisi quatenus per alias probationes appareat limitate de ipsis iurib. & ptinentijs teste Nat. cōsil. 315. 2. colū. lib. 10. & uide Rol. consi. 10. num. 32. & seq. li. 3. Masuer.

SVMMARIVM.

1 Fructus pcepti ante libelli oblationem exprimendi sunt per actorem in petitione, alias eos iudex ex officio suo non posset postea in condemnationem deducere.

2 Fructuum quantitas non est exprimenda in libello.

3 Fructus quando peti possunt. & quando non.

4 Possessor condemnatus, an sicut tenetur ad rei restitutionem, ita teneatur ad restitutionem omnium fructuū.

5 Fructuum restitutio habet locum deductis prius expensis factis pro fructibus percipiendis.

6 Facta locatione fundi colono, de reddenda dimidia fructuum domino, deductio expensarum factarum pro illa dimidia in ea non habet locum.

7 Appellatione fructuum uenit omne illud, quod est ad usum hominis inductum.

8 Vua est fructus industrialis.

9 Habitatio domus est fructus.

a SIMVL cum fructibus. a Notāter † petuntur fru-
1 ctus per actorē in libello, quia si nō essent expres-
-l si in petitione, l iudex nō posset postea ipsos deducere ex suo officio in condemnatione, qd est intelligēdum de fructibus iam perceptis ante libellū oblatum; hi enim necessariò sunt in libello petendi, nec aliter iudex de his posset ferre sententiam. In alijs autem fructibus perceptis post libellū oblatum iudex ex officio suo sine partis aliqua requisitione præcedente pronunciare
b potest. b & cognoscere, & sententiā ferre; ut hæc habentur in l. pacti. ff. de usuris, & l. ędiles. §. item sciendum. ff. de ędil. edic. quod sequitur Innocen. & Ioan. Andr. in capit. grauis, extra de restitutio. spoliat. Fallit autē in tribus casibus, ubi fructus præteriti temporis, & ante libelli oblationem percepti, possunt à iudice in condemnationē deduci sine aliqua petitione actoris, videlicet interdicto vñ ui. & in l. 1. in §. rectissime, & l idem est. § fi. & l. si plures. ff. de ui & ui arma. Et in actione qđ met. cau. l. sed & partus ff qđ met. cau. Et in cōstitutione l. si quis in tantam. C. unde ui. & ut in ea habetur. Ad qđ facit qđ no. in cap. 1. extra quod met. cau in quibus casibus specialibus si lata fuerit sententia super re principali, ulterius ad fructus agi non posset, vel similia accessoria, per regulam traditam in l. 4. C. depo. & l. eos. & in l. in bonæfidei. C. de usu, quod not. in l. centū Capuæ. ff. de eo quod cer loc. & l. 1. C. de iudic. cum simi. Illud ta-
2 men not. quòd † quando fructus petuntur, nō est neces-
m se certam quantitatē m exprimere e in libello, sed suffi-
e cit q in processu causæ quantitas certa, prout est possibile, pbetur, (vt supra dixi) in alia glo. de quo per Cyn.
3 in l. certum. C. de rei uend. † Quando autem fructus peti possunt, uel non, tangitur per Bar. in l. si fundū. ff. de
4 verb. oblig. † Deinde quæritur, an possessor rei condemnatus sicut tenetur ad rei ipsius restitutionem; ita tenea-
n tur ad restitutionem omnium n fructuum? Pro cuius solutione sub breuitate ac conclusiuè distinguitur, aut quærit de fructibus perceptis, aut de percipiendis, hoc est de his qui percipi potuerūt. Primo casu, aut est bonę fidei possessor, & cū tit. aut malæfidei & sine tit. Si bonę fidei, aut fructus extant, siue industriales, siue naturales, & tenetur eos restituere, vel iure actionis, vel iudicis officio, secundum diuersitatem opin. vt in l. certum, C. de rei vendit. & ibi per Cyn. & facit l. fructus.
o C. de vsuc. o Aut sunt consumpti, d & tunc non tene-
d tur restituere, nec compensare, vt Institu. de offic. iud. §. si verò, & ibi not. & Inst. de rerum diuisio. §. si quis à nō

domino

p domino p nisi ipse possessor expensas in re factas per eũ postularet, uel usuras pretij, nam tunc fieret fructuum, & expensarum compensatio, ut in l. sumptus, & in l. emptor. ff. de rei uendi. De percipiendis autem nõ tenetur propter titulum, ut l. si fundũ. & ibi not. C. de rei uen. cũ
q simil. Secundo casu principali, q quando fuit malæfidei possessor, subdistingue, quia aut nunquam habuit titulũ & tunc tenet de omnibus tã perceptis, fructibus, quam percipiendis, & tam extantibus, quã consumptis. ut. C. de condi. ex le. l. malæfidei. & l. si fundum. C. de rei uin. & in d. §. si quis à nõ domino, & ibi no. Aut habuit titu. & tunc aut habuit ti. solemnem, & tenetur de fructibus perceptis extantibus, uel nõ extantibus, de pcipiendis
c autem propter titulum nõ tenetur. c ut in d. l. si fundũ, nisi in quatuor casibus ibi no. per glo. qui in infrascriptis legib. comprehenduntur. ut l. sed & partus. in prin. ff. quod met. cau. l. ait prætor §. per hanc. ff. de his quę in frau. cre. l. quẽ admodum, in fin. C. de agri. & censi. & l.
a 1. C. de fid. instru. & iure hastæ x fis. lib. 10. Aut habuit titulum minus solemnem. & si fuit in mala fide tenetur de omnibus tam perceptis, quàm percipiendis. arg. l. quemadmodum. & not. in ca. qui contra iura. de iureiuran. libr. 6. Si verò fuit in bona fide, tunc idem dicendũ est, quod supradictum est in habente uerum ti. cũ bona fide; nam hoc casu quoad fructus talis minus solemnis titulus habetur pro solemni, licet non quò ad rem præscribendam, ut probatur in l. bonæfidei. ff. de acquir. rer. dom. & confirmat gloss. in l. 2. C. si quis remmino. sine decre. compa. lib. 10. & in l. sed si lege. §. scire, & ibi p Bar. ff. de peti. hęred. & in l. si fur. §. 1. & l. ubi les. in prin. ff. de usuca. & per Dy. in ca. possessor. extra de reg. iur. li. 6.
5 quod est ualde no. † Quæ autẽ superius dicta sunt circa restitutionem fructuum, debent intelligi deductis
f f prius expensis g factis pro ipsis fructibus percipiendis
g ut in l. fructus. ff. solu. matr. & l. si à nõ domino. §. fi. & ibi not. ff. de peti. hæred. & in l. sidus qui do. in prin. ff. fami
6 erci. & l. qđ in fructibus. ff. de usur. † Quid ergo dices in colono, cui est fundus locatus ad reddendum dimidiã partem fructuum domino, nunquid de hac dimidia sumptus per eum factos prius detrahere poterit, & reliquũ
a reddere? Videtur q sic, per iura proximè alleg. s in contrarium est ueritas, secundũ Iaco. de Are. & Bar. ut not. in d. l. fructus. & fit ratio in casu isto, quia colonus uidetur operas suas & impensas ponere pro reliqua dimi-
m dietate quam lucratur. m argu. l. cũ duobus. §. si in coeũda. ff. pro soc. & ibi not. & ita consuetudo obseruat, quæ obseruãda est. ut l. cum de lanionis. §. asinam. ff. de fun. instructo. & pro hoc bene facit, quod not. glo. in l. idem
7 quia. §. Labeo ff. manda. † Sed. quæro quid comprehen-
r datur appellatione fructum. r Dic quod omne id quod ad usum hominis inductum est. ut l. in fructu. ff. de usuf.
s lega. siue sint fructus naturales s ut poma &c. siue indu-
8 striales ut frumentũ, & similia, ut l. fructus. ff. de usufr. † Sed nunquid uua, de qua fit uinum, dicatur fructus naturalis uel industrialis? dic q est fructus industrialis, cũ in huiusmodi fructu magna hominis industria requiratur, ut no. glo. in ca. grauis, extra de rest. spo. & per Cyn.
9 in l. certum. C. de rei uind. † Sed nunquid habitando
K domũ dicatur quis fructum K percipere? dic quòd sic, ut l. is qui bona §. & si antifora ff. de pignor. l. apud Iul. §. 1. ff. de leg. 1. & l. prędiorum. ff. de usur. per qđ deciditur illa quęstio, quod si emptor domus, qui illam longo tempore habitauit, imputet expensas uictori, quod ipse victor poterit sibi compensare fructus habitationis, ut in præalleg. l. emptor. & l. sumptus. ff. de rei uind.

ADDITIONES.

a Cum fructibus A dde quid contineat appellatione fructuum, Spec. in tit. de interrog. quę fiunt ante litem contest. §. 12. & utrum appellatione fructuum ueniat palea, no. Ro. sing. 555. incip. palea. Bern.

b Cum fructibus, Adde in restitutione fructuũ an ueniant non solum percepti, sed & qui percipi potuissent? aut à possessore, aut ab eo cui restituendi sunt? & uide p la. Alber. & alios in l. si fundum. C. de rei vind. Bar. Bald. Sali. & alius in l. si domũ. C. eo. tit. Barto. & Doc in l. fructus. ff. eo. tit. in l. apud Iulianum §. fructus, ubi Ias. ff. de leg. 1. Doc. in l. 2. C. de fruct. & lit. expẽ. tex. in l sed & si § sed fructus ff. de pet. hær. Roma. consi. 454. col. ult. sing 538. Quid de malæfidei possessore sine titulo? & Dic, quòd tenetur de omnibus fructibus percipien. quos etiã petitor percipere potuisset, teste Mathes. sing. 159. sed distingue, si malæfidei possessor habet iustum titulũ non tenetur de fructibus percipiendis l. si fundum. C. de rei vind. si uerò nõ habet titulũ à princip. sed ex post facto superueniat, an tunc iustus titulus excuset à percipiendis? Aliqui dixerunt quòd sic, ex dicto Cyn in l. apud antiquos. §. fi. C. de fur. sed Roma sing. 343. hoc uerum non putat, duabus rationibus, de quibus ibi, & consil. 423. & habetur per Bart. & Bald d. l. Apud antiquos §. fi. C. de fur. quæ uidetur tenere contrarium distingue tamen, ut dictum Romani procedat quando ille titulus pendente lite procuratus fuisset, ita loquitur Bartol. d. §. fin. uel ante litem, sed haberet titulum lucratiuũ, secus si ante litem & haberet titulum onerosum, & tunc loquitur Cy. d. l. apud antiquos. §. fi. de qua materia possessoris etiã malæfidei uide Roma. consilio 255. singul. 337. ubi ponit declarationem ad priorem conclusionẽ per l. certe rum q improbe. ff. de rei uind. & uide Alex. d. l. apud Iulianum, in princ. de leg. 1. Doc. ad Bar d l domum C. de rei uind. quas autem expens. deducere possit malæfidei possessor ante restitutionem rei & fructuum, uide p Bald. in l. 1. col. 1. C. de fruct. & lit. expen. Roma sing. 336. Quẽ malæfidei possessorem rebus extinctis condictioni obnoxiũ non esse, scribunt Castr. Dec. Cur. Iun. Parp. Alc. in l. si quis oec causam § ul. ff. si cert. pet. secũdum communem & ueriorem sniã de fructibus & id interesse in contrac. stricti iuris, uel bonæfidei à quo tempore ueniant? & Dic per Ias. in l. cum fundus ff. si cert. pet. ubi ponit reg. cum limit. & in l. si me & titium, num. 2. eod. tit. ubi quòd in omni materia, ubi quis tenetur ad restitutionẽ fructuum: ut in cõtrac. bonæfidei à tempore moræ, in contrac. strict. iuris à tempore litis cõtest. in his si prætereunt tres anni à perceptione: præscribitur, ita ut amplius nõ teneatur ad restitutionẽ fructuum glo. in l. sequitur. § fructus, ubi Bar. ff. de usucap. Bar. in l. 3. C. quod met. cau. & fac. no. per Ias. in l. possidet. §. Neratius. n. 5. ff. de acqui poss. Accedit quòd ex sententia lata super principali intelligitur pronuntiatum etiã super fructibus, & alijs accessorijs, licet de fructibus in sententia nihil dictum fuerit, teste Ias. in l. ait prot, §. si petitor, nu 10 ff. de iureiur. qua in materia fructuum: vide quæ scribit Boer. q. 98. 261. taso. in §. omnium, colu. pen. & fi. vbi Aret. col. 12. inst. de act. Oldend. lib. Act. forens. Act. 2. class. 3. Bart. in l. si seruum. §. fi. de verb. obli. in l. cum qui. ff. de his quib. vt indig. in l. ex diuerso. §. vbi aũt de rei vend. Dec. & Cagnn. in l. generaliter, ff. de reg. iur. Quid de fructibus cadentibus de meis arboribus in fundum Vicin & dic quòd tales fructus mei sunt, & mihi restitui debent teste Ias. in l. qui seruandarum, cir. fi. ff. de præscr. verb. & vide quæ idem scribit in l. per misisti, eod. tit. Masuer.

p *Nisi ipse possessor expensas in re factas per eũ postularet, Achil. q son. n. 68 c. intellige quando quis percepisset ratione solius possessionis, secus si percepisset uti dominus Bal. in l. emptore, vbi Ang. de rei vendic. & glo. ibi, in verbo superfluum, Fel. in c. causamque col. fi. de re iudic. Tiraq in tract. retract. conuentio. § 7 glo. 1 nu. 4 in fi. Negusan. de pigno in 4. membro, 1 partic. nu 1 c. Arius Pinel. d. l. 2. in 2. par. c. 4. nu. 62. & quod tempus attendatur, an quando sunt facta vel quando extimantur preciũ illorum, & quid de fructibus percipiendis sub nu 3 late cumulat R D. Bergus. Cunale. decisio. 44. nu. 6 c. & in repertorio ipso in verbo meliora- mentum expensas utiles & necessarias, & sequitur etiam diuisione vbi etiam ponit quomodo debeant fieri extimatio melioramentorum, iuxta lege secũda quã de qua petit habebant ius tũc in illis fructibus & ad agentem spectabat Alex. consil. c 14. nu. 1. & consil. c 61. nu. 3. vol. 5. Negusan. supra nume. c 3. Ant Gabr. supra d conclusio 1. & quomodo ex am plificentur Tiraquel. in rep. l. si vnquam. in verbo reuertuntur n. c 28 C. de reuoc. donat. Gemes. in c tome cu. c 2. in tit. de legat u n. 40 circa med. & quomodo quis di cat effectus locu pletior Bero. in c grauis nu. 47. de restit. spolia. Hip Rimin. consil. 43 R D. Bergu. Cunals. de tutore & curatore nu 234.*

q *Quando fuit male fidei vide late Rol. a valle cõs 41. in fi. vol. 3. sicut ille qui emit rem litigiosam scienter Achil. persi. supr. nu 65 c.*

a *Titulũ minus solemnem Rol a valle d. cons. 41. vbi quando quis emit a minore non seruatu solemnitate.*

Pronun-

s *In contrarium est versus Petr. de Vbal in tract. de duobus fratrib. in 6. part. princip. nu 14. & seq decis pedem 82 nu 8. & decis. seq.*

r *Dic q omne estat & cõprobat Tiraq de retrac. lig §. c 1 gl. 1 nu 27. Io. Cup. in tra. de fruc. in prin Beue. decis. 51 & 224. nu 4 & 9. vbi & declarat q dicãtur fructus naturales, & q industriales. Arius Pin in l. 2. 1 2. par. n. 47. C. de resci. vẽd. Bero. in c grauis n. 9. cũ seq. de resti. spol. appellat. fructuũ, Cassa in cõsuet. Burg rub. 4. §. 17. c tex. ibi faire les fruices, et ibi qd reddatur obuetu, & quetu.*

v Pronunciare potest Bouer. decis 43. Rip. d.l. 4. § hoc autem iudicium num. 63. de damn. infect. an condemnatur ad eam restituendum veniat fructus Didac. sup. nu. 3. Tiraqu. in reg. l. si unquam in verbo reuertatur num. 224. in fi. C. de reuoc. donat.

a Adde Ang. vi de Car. Sens. cos. 32 latissime Soci. Ian cons. 150. nu 18. num. 20. vol 1. late pro vtraq; opin. allegat Anto. Gabr. de comm. conclu. in tit. de acq re. dom. conclus. 2. istam differentiam à fit effectus locupletior vt probat Arius Pinel. in l. 2. in 2. par. c. 4. C. de resicind. vendit. & Achil. persp. supra nu. 689.

a Adde an expense, & sic solū deducuntur expense, qua fiunt gratia fructuū, Affl. decis. 252. nu. 3. Paris. consil. 94. nume. 25. volū. 2. amplia. etiam in malefi. des possessione.

b v Pronunciare potest. Adde Specu. in tit. de alle. & dis-
v po. § 1. uersi. sed nunquid. & in titu. de fruct. & interesse. per totum per Spec. in tit. de appellat. § 10. vers. sed pone, & in tit. de expen § 4. Bern.
c Quantitatem exprimere. Adde quòd licet Bar. in l. ex diuerso. § 1. ff. de rei uindicat. quod requiritur specificatio, tamē communis opin. est ut dicit hæc practica, & etiam ponit Alexan. de Imo in consil. 90. colu fin. uers. quo autem. in 5. uol. allegando Inno. & alios, ut ibi per eum & adde quod Pau. de Cast. in consi 18. in fine secundum primam impressionē dicit, quòd ubique iudex potest facere condemnationem quantitate non expressa. & postea istā liquidare in executione. & in 4. proposito uide Bar. in l. si quod ex Pamphila ff. de leg. 3. & quæ ponit do Maria. Soz. in c. 1. de libel obla. arg. 12. q. 3. in prin. Fran. Cur. Et uide addi. infr. in uerbo & in florenis.
d Consumpti. a Adde Ang. consi. 34. ubi dicit, quòd tene-
a tur eatenus, quatenus est factus locupletior, de quo p Io. de Imo. cōs. 12. per do. Card cons. 110. Bern.
* Consumpti, Adde Rol. consi 41. col. fi. li. 3. & Dic, quòd possessor bonæfidei regulariter non restituit fructus, teste Boer. q 98. nu. 1. & an teneatur ad fructus cōsumptos quatenus factus est locupletior, vide Port. lib. 1. conclu. 16. de quo possessore bonæfidei plura scribit Nat. cons. 24. lib. 1. post Ias. in l. Nesennius, § fundum, num. 3. & 4. ff. de re iud. Quibus adde, quod bonæfidei possessor fructus iam perceptos vsucapit triennio, secundum communem, per Balb. de præscrip. 4. par. 4. par. princi. q 35. n. 1. quibus autem casibus teneatur restituere id in quo effectus est locupletior ex fructibus perceptis; vide Dec. in l. si me & titium, post prin ff. si cert. peta. Rom. consil. 149. nu. 1 & Quis dicatur bonæfidei possessor quoad acquisitionem fructuum ponit Ofasc. decis. 160. nu. 15. & an & quando faciat fructus suos; vide Ias. in l. possideri, § ex contrario, nu. 36. & seq ff. de acquir. possess. in l. Nesennius, § fundum, nu. 3. & 4 ff. de re iud. vbi docet pract not. & in materia fructuum quid dicēdum qñ non obstante titulo conuenitur tertius possessor ex e. re integranda, an tunc excusetur à restitutione fructuum, & vide Cur. Sen. cons. 71. vbi etiam quid de fructibus industrialibus, naturalibus, & consumptis, & an & quando Reus principalis excusetur a restitutione fructuum propter bonam fidem, not. Abbas in cap. grauit, de restit. spol. Masuer.
e Non tenetur. Adde quòd fallit in minore, quia possessor cum tit. tenetur minor de percipiendis per gl. singularē in l. pater. § prædium. versi. item ex diuerso ff. de min. & hoc not. quia dicit Roma. singularib. suis, q̄ ignoratur, & idem tenuit eius consi. 354.
s Non tenetur, Adde Rol. consi. 18. nu. 85. libro secundo consi. 41. colum. fin. lib. 3. & ad id quod dicitur, quod iustus titulus excusat possessorem à fructib. qui percipi potuerunt & percepti sunt, fallit in eo minoris, quia tunc possessor etiam cum titulo non excusatur à percipiendis, gloss in l. patri. § si pecuniam uer item ex diuerso. ff. de minor Rom cōs. 454. 3. dub. Crem. sing. 135. Ias. in l. apud Iulianū. § fructus 3. not. ff. de leg. 1. Masuer.
f Deductis Adde Fel. in c. ad nostram, in 1. & 2. colum. de iureiur. Ias. in l. cum quædam puella § quoties, nu. 6. ff. de iurisd. omn iud. & in l. fructus, num. 7. ff. de peti. hæred. & Vincent. Herculan in d. l. fructus, nu. 8. & in l. diuortio, numero 5. ff sol. matr. Paris. in consil. 94 nu. 25. in 2. uolu. & in consi. 96. num. 55 eod. vol. Catel. uers. fructus, Tiraq. in tractat. de retra. consangui. in § 15. glo. 1. in uer. fructus, nu. 1. cum multis seq. & in tract. primogenio quæstio. 74. nu. 7. & Duenas reg 387. qui alios concordantes affert. Ziletus.
* Deductis, Adde, quomodo æstimentur fructus, & dic q̄ in eorum æstimatione nō ubertatis aut sterilitatis ratio habenda est, sed considerandū est qui fructus communiter percipi solent, Bart. in l. cotem ferro § qui maximos 4. q. ff. de publi. Accurr. in l. si pactū ff. de act. ēpt Grama. decis. 76. nu. 14 & fructus appellatione qui ueniant, vide tex. in l. qui fundum. § vlt. ff. de contrah. emp. in l. diuortio § si fundum, vbi. doc. ff. sol. mat. ubi Alex. & Ias. in l. diuortio in prin. Rom. consi. 70. col. pe. Alex. consilio 181. col. pen. & ult. li. & an thesauri, lapidicinæ, Argenti fodinæ contineantur, uide Boer. q. 51. num. 2. & fructus qui dicuntur & quo modo intelligantur, uide tex. in l. si à patre § fin. & seq. ff. de pet. hær. & Dic quòd fructus pertinent ad quem dominiū pertinet, l. fructus. ff. de rei uin. de quo uide quoq; scribit Rol. consi. 41. colu. fi. lib. 3. ubi distinguit inter petitionem fructuum simpliciter & principaliter factam & eam quæ fit in consequentiam reintegrande possessionis, qui fructus intelliguntur deductis expens. factis, ut not. gl. Bar. & alij in l. in fundo ff. de rei uind. Alexan. & alij in l. fructus, per illū tex. ff. sol matr. Feli. in c. ad nostrā, col. 1. & 2. de iureiur. Are. consi. 17. col. 9. & qui dicantur naturales, industriales & ciuiles fructus? uide Coras. Miscel. lib. 5 c. 9. Quid autē de fructib. pendentib. & Dic, q̄ sequitur ipsius fundi alienationem, & sic si fundus, in quo est colonus partiarius, alienatur per dominum pend. fructibus, illi fructus iure integro fiunt ipsius emptoris, qui est singularis successor, teste Roma. cons. 309. num. 2. Alex. in l. si filio fam. § fi. n. 17. ff sol. mat. qui (ut dixi) ipsi fructus pēdentes sequūtur ipsius fundi alienationē, & sic ad emptorē spectant, l. fi. § fructus. ff. quæ in fraud. cred. l. Iulianus. § si fructus. ff. de ac. emp. nam uendito fundo ipsius quoque fructus nondum collecti uendita censentur. Rom. consi. 10. cir. med. Aret. consi. 559. nu, 14. Corn. consi. 150. lib. 4. Dec. consi. 543. nu. 20. Grat. consi. 18. num. 8. li. 1. Quod ultimum nota, quia uide in facto, in quo quis dederat prædium pignori, & facta per dominum uenditione creditor fructus petebat, qui tñ ad emptorem spectabāt, in qua materia fructuū uide plura per Boer. q. 214. col. 1. part. 2. & q 31 Rom sing. 555. quomodo autem fructus intelligantur deductis expensis vide Paris. consilio 94. col. 4. num. 25. lib. 2. Dec. consi. 136. & quòd fructus intelligantur deductis expensis tex. est in l. fructus. ff. sol. mat intellige iure ciuili non autem naturali, & ciuilis intellectus semper est sententię accommodandus, et si à naturali dissonet, ut in l. litigator C. de fruc. & lit. expensi. ubi Bald. in fin. & Bar. col. 1. & in l. cum quęritur § prædijs, de lega. 1. sed quid de rebus emptis gratia corandi terram? & seminandi? etiam si perdātur, an tales impensæ deducantur de fructibus, Dic, quòd non, ex on. per Crem. sing 134. Bald. in l. 2. ad fin. C. de fruc. & lit. expens. & quomodo ac qualiter peti possint fructus? pulchrè docet Abb. in c. inter dilectos numero 1. de fid. instru. ubi ponit formam libelli. Masuer.
g Expensis a Adde an expensæ deducantur ex fructibus,
a qui debentur titulo locratiuo, Ro. consi. 130.
h Quā lucratur. Adde an colonus partiarius habeat partem fructuum arborum, & an fructus pendentes diuidat cū emptore fundi. Spec. in titu. de loca. § 5. Roma. consi. 160. Quam lucratur. Adde Colonus partiarius quō Diuidat fructus, & quid de fructibus pendentib. & quid in se partis, à solo & uide Roma. consil. 309. & Dic quod conuentus à domino nō potest exigi ultra quàm facere possit, idest deductio ne egeat, sm Crem. sing. 116. Naturale. Adde qui dicant fructus naturales, qui industriales, & ciuiles Fran. de Are. cons. 159. & an oliua sit fructus industrialis per Bar. consi. 69. Bern.
K Fructus. Adde an pensiones domorum ueniant appellatione fructuum Fran. de Aret. cons. sup. alleg. Alex. cons. 181. 2. lib. Bern.

SVMMARIVM.

1 *Fructus, & reditus, differt.*
2 *Vsusfructus à fructibus ueu differt.*
3 *Legare alimenta, vel victum, vel ut talis educatur, paria sunt.*

s ET reditibus.† Quæritur an inter fructus & redi-
a tus a sit aliqua differentia? dic quòd sic, ut habetur, & not. in l. fundi trebatiani. ff. de usuf. & l. pa-
2 trimonij. eodem titul.† Sed inter fructus & usufructum nulla

c nulla est differentia, paria enim sunt legare fructũ,& vsufructuum, vt in l.cum ita. & l.sequ.ff.de vsufru lega.
1 † Sicuti paria sunt legare alimenta, vel victum, vel vt talis educatur, vt in l.alimenta,& l.fina.& ibi no.de ali. & cib.leg.l.verbo victus.ff de ver.sig.

ADDITIO.

* Et redditibus. Adde, quid si in libello dicat, peto fundũ cũ omni cã,& vide Ias.in l.cũ fundus nu.5. ff si cer.per.
* Legare alimẽta. Adde, quid si quis dicat legu fundũ ad alimenta vel relinquo alimenta ex tali prędio, vel lego prædium pro alimentis, vel pro vsu quã in re distinguit idem Ias in l fi.nu.4.C.de leg.& dic, vt per Dilec.tit.de leg.c 2 5.Ias.in l.cum ij.§ si vni.nu.4.de transac. vbi etiã quid si dicat Relinquo ad vsumfr.vel habitationẽ.& qd de legato Domus ad gaudimentũ, vt barbarè cum doc. loquar,& dic, ꝙ est perpetuũ, quia modus, vel cã de futuro adiecta legato in fauorẽ legatarij nõ restringit legatũ, ex no.p Bal.in l.si habitatio. ff.de vsu,& habi.Cre. sing.34 quid si testator leget fundũ ad alimenta, Dic, ꝙ tale legatum dicitur perpetuum,& transmittit ad hæredes, idẽ dñt doc. in donatione, si donaui fundũ ad vsum tuũ, trãsire ẽt ad hẽdes, idem in vẽditione,& quid si dicat vendo fundũ ad vsum tuũ ? & dic, ꝙ erit libera venditio, quia verbum ad vsum tuum, non ponit taxatiuè sed demonstratiuè, ex no.per Cre. d.sing.de quo ẽt per Ias.d.l.cum ij §.si vni.num 4.& 5. vbi ꝙ ille, cui relinquit fundus ad alimẽta, vel vt ipsi inquũt, ad gaudimẽtum, vel ad vsumfructum habet plenum dñium,& non finitur morte, limita tamẽ, vt per Ang ibi, vt procedat, d.conclus.quando relinquit ei, qui est capax dominij & proprietatis, secus si relinquat incapaci, vt puta fratrib. minorib. qa verba in dubio sunt intelligẽda secũ dñ cõditionẽ personę, l.plenum.§.æquitij.de vsu,& habit.de quo articulo vide Alex.consi.223.col.fi. num.5.lib.2.ꝙ si testator dixerit, lego vitij.domũ ad habitandũ, vel fundum, vel vsumfructum, vel ad vsum, dixerunt aliqui, ꝙ videtur relicta plena proprietas, cuius contrarium not. Doc.in apostil.ibi, scilicet nõ esse legatã proprietatem, sed vsumfr.vel alimenta tantũ, per tex.in l.si habitatio. §.1.ff.de vsũ,& hab.& qui Doc.vbi supra sũdent ad l.4. de alim.& cib.leg. qa ibi cõstat in verbis dispositiuis, ꝙ voluit simpliciter legare proprietatẽ, de quibus omnibus vide, quæ ad propositũ scribit Dilec.vbi supra Ro. cõsi.229 in fi.Dec cons.238.in fi Neuiz.consi.28.nu.10. & sac.q scribit Ias.in l.si domus.in prin.ff.de leg.1.quãdo testator legat vxo.habitationem domus.non specificando de qua, vide per eum ibi. Masuer.
a Et reditibus. D Adde, quæ sit differentia inter fructus,
D & reditus, & prouentus, Raphael. Cumanus consilio 163.

SVMMARIVM.

1 *Cum tractatur de fructibus percipiẽdis à quo requiratur, vt percipiantur, an quos potuit possessor, vel petitor percipere.*

ET qui pcipi potuerunt,&c. Quando quis teneat de fructib.percipiendis, tractatũ est supra in alia
1 glo.† Sed quomodo dẽt intelligi qñ de percipiẽdis fructibus tractat, an de percipiendis, hoc est, qui p-
a cipi potuerunt ab ipso possessore, [a] an quos percipere potuisset ipse petitor. dic secũdum Cy vbi supra, quòd aut possessor fuit in mora restituẽdi rẽ; quia fuit inter-
a pellatus,& tũc debet intelligi, a ꝙ post moram teneatur de fructib.qui percipi potuerunt ab ipso petitore, si res ipsa fuisset sibi restituta. ita intelligat l.si nauis,& ꝙ no.in l.fructus,& l.ex diuerso.ff.de rei vẽ. Aut possessor nõ fuit in mora, & tunc dẽt intelligi, vt teneatur de fructib.quos ipse possessor pcipere potuit, vt probatur in l.domum.cũ ibi no. C.de rei vin. De hoc no. per Bar.in l.apud Iulianum.§ fructus. ff.de leg.1.

ADDITIO.

Adde Ias. in d.l.apud Iulianum.§. fructus. & Ro.consil. 454.col.vlt.
a Ipso possessore Adde An.consi.305. Fran.de Are.consi. 17 vbi vide, qui sumptus deducantur. Bern.
Adde, quæ scribit Cagnol.in l.generaliter eum de fraude.num.5.ff.de reg.iur.vbi alleg. Papien.hic.

SVMMARIVM.

1 *Quando id quod prǣstari debet, desijt extare per mortem, vel consumptionem, tunc recurritur ad eius æstimationem.*

ET Si non extant in eorum valore,& ęstimatione,
a [a] &c.1 Hæc.n.res est iuris regula, † ꝙ qñ id, ꝙ
1 pstari dẽt, desijt extare per mortẽ, vel consumptionẽ, tunc recurrit ad eius æstimationem, vt l.item si verberatũ.§.1.ff.de rei vind.& l.si ser. in §.effectus. ff de ver.obl.& l.si quis ab alio, in fi.ff.de re iud.& l.vinum.& l.quod te, ff.si cer.pet.

ADDITIO.

a Et æstimatione. Adde Rom.consi.281.Ber.
* Æstimatione. Adde, an probatio æstimationis rerum vi ablatarum præcedere debeat, vel subsequi sententiã?& Dic, ꝙ qñ æstimatio, vel interesse petitur principaliter tunc mox ab initio actor æstimare dẽt,& certam quantitatẽ petere secundũ Misin.Cent.4.obser.100.ex doc. Febri in §.curare.inst.de ac.q̃ concl. Declara, vt per eũ ibi,& vide, quæ scribit Bar.in l.quia aũt. ff.quur.leg qd dicendũ de sorte cũ vsuris, an codẽ libello peti possint,& dic, quòd sic, teste eod.Mising. Cent.5.obser.57 imò iudex reum in fructibus, interesse, vsuris, vel expẽsis, ẽt actore non petente condemnare potest, vt idem Mising. not.Cent.4.obser.55. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Quantitas interesse non est exprimenda in libello.*
2 *Interesse quid sit.*
3 *Interesse quotuplex est.*
4 *Interesse intrinsecum est defectus valoris, & bonitatis ipsius rei, vel alterius coharentis, vel dependẽtis ab ipsa re, ipsamque rem vbique comitantis.*
5 *Interesse extrinsecum est defectus vtilitatis ipsam rem non contigens, nec rem insequens, sed psonæ coharẽs.*
6 *Interesse secundum aliam diuisionem quotuplex sit.*
7 *Cuius interesse ratio sit habenda per iudicem.*
8 *Lucri simul, & damni an ratio sit habẽda per iudicem.*
9 *Interesse siue sit in lucro, siue in damno vsque ad duplũ ascendere potest.*
10 *Contractus certus, vel incertus quis dicatur.*
11 *Pretium rei non autem conuentum venit per interesse duplandum.*
12 *Pęna vel interesse quando committatur.*
13 *Interesse an petatur principaliter iure actionis, an iudicis officio.*
14 *Interesse quo iure petatur, si in obligatione est merum factum.*
15 *In obligatione si sit factum mixtum vt rem tradi, vel restitui, quo iure petatur interesse.*
16 *Interesse, quod accedit rei, vt sunt fructus & partus, iudex ex officio deducit in condemnatione.*
17 *Interesse, quod debetur ex cõtractu stricti iuris, qualiter petatur.*
18 *Officium iudicis semper in libello est implorãdum simpliciter non exprimendo qualitatẽ officij propter multa vtilia.*
19 *Interesse etiam de iure canonico peti potest.*
20 *Quid iuris sit in pęna addita in contumaciam non soluentis.*
21 *Interesse commune, vel conuentum qualiter probetur.*
22 *Forma ponendi, & capitulandi quò ad partem, & deponendi quò ad testem super interesse, qualis esse dẽt.*

E Depositio

c *Nulla est differẽtia. late Arius Pinel. in l. 1.in 2.parte.numero 10.C.de bon.mater.*

D *Adde qua sit differentia. vide Pic. in l. Titia. §.Titia. col. 82. de leg. 2. vbi quid de obuentis & prouentis & redditum & vsumfructum l. fun.de trebel de vsufruct. lega. vbi Bar. col 1. & gl in l.si quis ita de vsufr.*

E *Quod post moram. concord. allegat Bonor.decis.268 nume.2. vbi declarat ꝙ tenetur de percipiendis siue p reum siue per petitorem, communi tamẽ æstimatione. l.licet per sona possessoris plus percipere potuisset pp̃ter suã diligentiam, qa industria vnius attendi non debet. ita ibi dicit hac esse communem opi. num.3. in fin vbi plura allegat qua nolo transplantare & de pcipiendis non tenetur bonafidei possessor. R.D.Borgni. in repertorio decisio. ĩ verbo meliorameta et expensas. nume.2. circa mod Adde Roma quomodo probatur valor. Ias in § plus autem nu.7. Instit. de actio. & si nõ est probatus valor, an Iudex ex officio possit se informare. Cur. iun in l 1 § fin. nu. 21.ff.si quis ius dic.non obtẽ.*

F *Hac. n. istum locũ citat & sequitur Cassane. in consuetud. Burg. Rub. 6. §. 2.in prin.*

23 *Depositio testis super interesse nõ debet dicere, qđ icirco valeat tantum, quia ipse simpliciter daret tantũ, immo tunc non est legitimè probatum.*
24 *Aestimatio insolita non est attendenda.*
25 *Interesse singulare qualiter probetur, & quotuplex sit.*
26 *Requisita in iuramento in litem super interesse.*
27 *Si quid petatur actione exempto, & similibus, & itẽ actione reali, itẽ arbitraria, an habeat locum, & quomodo iuretur in litem.*
28 *Propter culpam latam, sicut propter dolum non iuratur in litem.*
29 *Dolus qualis debeat interuenire ad hoc, vt prastetur iuramento in litem.*
30 *Interesse veritatis qualiter probetur.*
31 *Interesse veritatis quando probetur per iuramentum in litem, qua requirantur.*
32 *Interesse singulare quomodo probetur per testes.*

ET in Florenis decem pro omni damno & inte-
1 resse, &c. † Licet exprimatur certa quantitas in-
teresse, attamen de necessitate actor non tene-
a tur, nec in fructibus nec in interesse[a] in libello quanti-
tatem exprimere, sed sufficit in ꝓcessu liquidare, vt su-
pra dixi in gl. super verbo [Tot & tantos fructus.] Ad
hoc aũt interesse tenetur ipse reus, si mandato iudicis
non restituerit, vt in d. l. qui restituere. ff. de rei vind su-
G per quo interesse o statur iuramento actoris si reus est
in dolo, alias de interesse ꝓbatur per alios modos à iu-
re introductus, vt d. l. qui restiuere, & l. quoties. ff. de re
gu. iur. de quo latius dicam infra. Huius igitur gratia,
2 quia de interesse mentio hic habetur. † Quæro de ali-
b quibus, & primò quæritur quid sit interesse,[b] & rñdet
glo. in l. 1 C. de sent. quæ pro eo qđ interest, quod inte-
H resse H est damnum emergẽs, vel lucrum cessans, cuius
quidem diffinitionis sensus est secundũ sanũ & certum
intellectũ, ꝙ interesse nil aliud est, nisi cum quis damnũ
sensit, vel in perdendo propriũ, uel non acquirendo lu-
crum. Aliqñ tñ sic diffinitur. Interesse est æstimatio dã-
ni ex eo contingens, ꝙ aliquid fieri cessatur, quod fieri
debet, vel dari cessatur, quod dari debet, vel fit quod fie
ri non debet. Quæ diffinitio probatur his legibus. ff. de
verbo. obl. l. stipulationes non diuiduntur. §. fi. l. natura-
les. ff. de præscr. ver. & in l. hoc interdictũ ff. de vi & vi
ar. l. Iulia in princ. & l. 1. in fine, & ibi no. ff. de actio. em
3 ptio. † Secundo quæritur, quotuplex est interesse, & gl.
I in d. l. 1. ff. de act. emp. & in l. 1. C. de sent. q̃ pro eo i dñt
ꝙ est triplex, s. conuentum, Cõmune, & singulare. Alij,
quos refert Cy. in d. l. 1. C. de sent. quæ pro eo dicunt ꝙ
est tãtum vnicum interesse, quod tripliciter æstimatur,
vel singulariter, uel communiter, vel conditionaliter.
Dic latius vt ibi de hoc no. & per Inno. in c. sacro. extra
de sent. excom. & per Dy. in c. mora, extra de regu. iur.
lib. 6. Est & secũda diuisio interesse, videlicet, qđ quod-
dam est interesse circa rem, quod ab aliquibus appella-
tur interesse intrinsecum, quoddam est interesse extra
rem, ꝙ ab aliquibus appellatur interesse extrinsecum.
4 † K Est autem interesse intrinsecum [c] defectus valoris,
K & bonitatis ipsius rei vel alterius cohærentis, vel de-
c pendentis ab ipsa re, ipsamq; rem vbique concomitan-
tis & insequentis. Exemplum est cam in pretio rei au-
cto, vel diminuto, q̃ circa interesse serui castrati, vel al-
terius. vt in l. 3. §. reddita. ff comm. & in l. 1. §. si res de-
posita. ff. depo. quam etiam circa interesse serui hære-
dis instituti, vt l. inde Neratius. §. 3. ff. ad l. Aquil & l. vẽ-
5 ditor hominis. ff de euic. cum simi. † Interesse verò ex-
tra rem, seu extrinsecũ est defectus vtilitatis ipsam rẽ
non contingentis, nec rem insequẽtis, sed personæ co-
hærentis, vt patet in pœna cõmissa pp rem non solutã
alteri sua die, quæ non fuisset commissa si solutio facta
esset stipulatori. in l. nũmis. ff. de in litem iuran. l. inficiã
do. ff. de fur. & in vẽditione seruitutis aqueductus ad ꝑ-
dium meum. Nam alterius non tantum interest vt i hac
seruitute, quantum mea, vt in l. cum fundum. ff. de leg.
2. in familia quæ fame perempta est, qa promissam pe-
cuniam non recepit, vt in l. si sterilis. §. cum per uendi-
torem. ff. de actio. emp. & pro hac diuisione facit l. Lu-
6 cius. & l. Titius. ff. de act. emp. † Præterea est & tertia di
uisio, quia quoddam est interesse quod consistit in dam
no passo in re, vel pp rem, de qua agitur; quoddã quod
consistit in lucro omisso in re ipsa vel pp eam, vt in d. l.
1. de sentẽ. quæ pro eo quod interest. & in iuribus quæ
7 infra annotabuntur. † Videndum itaq; restat; cuius inte
resse ratio sit habenda per iudicem. & primo circa inte-
resse extrinsecum. In quo dic secundum gl. esse distin-
guẽdum, aut agitur ad interesse, qđ nõ est traditum, vel
factum, quod tradi, vel fieri debuit. Aut agitur ad inte-
resse, qđ est male traditũ vel factum, qđ bene fieri, & in
L ste tradi debuerat. L Primo casu venit interesse in con-
demnatione intrinsecum tñ, & non extrinsecum, vt l. si
sterilis. §. cum per venditorem. ff. de act. emp. & in l. uen
ditor hominis ff. de euict. cum simi. & l. illud, & l. item si
serui. ff de ædil. edic. Fallit qñ intrinsecum circa rem
M M non põt venire pp ipsius rei naturã, vt est in pecunia;
quia tunc venit interesse, quod est extra rem, vt in l. 3. §.
fi. ff. de eo quod cer. loco. Secundo aũt casu dic ꝙ haben
da est rõ per iudicem vtriusq; interesse in condemna-
tione, vt in l. 1. §. hoc interdictũ. ff. de vi & vi arma & ff.
de fur. l. inficiando. & ff. de in lit. iur. l. nũmis, cũ multis
similibus, quã distinctionem tenet gl. in d. l. 3. C. de sent.
8 q̃ pro eo quod interest prinic. & ibi per Docto. † Deinde
quæritur, an lucri simul & damni rõ per iudicem sit ha
N benda. N Lucrum aũt intelligitur omni expensa atque
damno deducto, vt in l. mutius. ff pro socio. & plene no-
ta. per Inn. & alios in c. pastora. extra de deci. In quo ar
tic. glo. in d. l. mutius. dicit ꝙ rõ lucri olim iure antiquo
regulariter habebatur per iudicem. Nisi in certis casib.
O secundũ Pet. O videlicet qñ lucrũ esset cũ alterius ter-
tij iniuria, vt l. si is cui. § fi. ff. de fur. & l. deniq;. ff. ex q b.
cau. maio. & qñ lucrum ipsum esset à fortuna, vt in d. §.
cũ per venditorem. Rõ aũt damni, & olim, & hodie fuit,
est habenda cũ distinctione de qua supra; quia aut agit
P qñ nõ est factum, quod fieri debuit, vt supra dixi, P Alij
dñt quod olim, & hodie venit lucrum regulariter, & sic
vtrunq; ius est vniforme. & hoc per casus illarũ legum
q̃ not. in d. §. cũ per venditorẽ, per quos casus elicit re-
gula, ꝙ lucri rõ semper habẽda fuit iure antiquo, & ita
fortius hodie, quia hæc regula hodie est confirmata per
dicto l. 3. quã opi. tenet Cy. ibi. Fallit tñ hæc regula i ꝑ-
dictis duob. casibus, Alij vt Iaco. & Aret. & Iac. But. di-
stinguunt sic. Aut lucrum est captandum cum aliena ia-
ctura, vel a fortuna, & non venit lucrũ, nec olim, nec ho-
die. vt l. is cuius interest. de fur. & in l. denique. ex quib.
cau. maio. & in d. §. cũ per vẽditorẽ. Aut est captandum
sine alterius iniuria cũ personæ tñ sola industria, & tũc
Q aut tale interesse est incertum [c] Q & non est habenda
eius ratio per iudicem olim, nec hodie. vt l. 2. §. portio.
ff ad leg. Rhod. de iact. Aut est certum, & tunc aut agit
propter maleficiũ, & venit lucrũ olim & hodie. vt si fun
dus. in fi. ff. loca. & conduc. & l. venditor. ff. de euict. Aut
agitur, quia non est factum, quod fieri debuit; & tũc aut
merũ factũ erat in obligatione, quod fieri est omissum,
& tunc venit interesse in lucro olim & hodie. vt l. si cõ-
missa. ff. rem ratam habe. Aut non est merum factũ, sed
mixtum in obligatione, vt puta rẽ tradi; & tũc nec olim
nec hodie venit lucrum, vt in d. §. cum per venditorem.
Cui quo ad hunc vltimũ casũ non assentio, sed sto cum
9 opinione ꝓcedenti. † Inde q̃ritur, vsq; ad q̃ summã, vel
quantitatem potest ascendere istud interesse, siue sit in
lucro, siue sit in damno, siue intrinsecum, siue extrinse-
cum. Super quo licet sint diuersæ opinio. in d. l. 1. tamẽ

a con-

G *Statur iuramento actoris cõ eor. allegat Bos. in tit. de rapinis num. 40. distingue vt per Ias. in l. argentarius nu. 7 ff. de eden. post Alex. consil. 214 in prin. vol. 3. & latius Tiraq. in tracta de pœnis. causa. 44. num. 28. Plot. in repe. l. si qũ. nu. 338. C. vnde vi, vbi etiam ponit qs teneatur probare dolum.*

H *Est damnum. istum locum citat et comprobat Dec. in rubr. de sent. pro eo quod interest. pariter citat & comprobat ibi Rebuf. in glo. in verbo quę nu. 21.*

I *Dicunt ꝙ est triplex. istum locum citat Cugn. in l. quatenus nu 4. de reg. iur. Ant. de Vignalo in trac. de usur. nu. 244. vbi attestatur hanc esse communem opi. & Rebuf. in d. l. vnic glo prima. num. 17. versic. contrariam opi.*

K *Est autem interesse intrinsecum. istum locũ citat & sequitur Rebuf d. l. vnic. in gl. i verbo contractibus. nume 21 versic. quoddam est interesse ex ipsa re.*

L *Primo casu. istum locum citat & sequitur Rebuf. d. l. vnic. in verbo duplex. & in gl. in uerbo contractibus nu. 21. vers. quoddã est interesse extrinsecum vbi disputat.*

M *Non potest venire contrarium. concludit Plot. in l. si qũ. nu. 419. C. vnde vi.*
N *Lucrum autem. Intelligitur late per Tiraquel. in tract. retract. lig. §. 1. glo. 1 nu 3. Dec. in l. illud nu. 2. C. de collat. & Rebuf. d. l. vnic. gl. vlti. nu. 16.*
O *Videlicet quando lucrum. Anto. de Vignalo. supra nume. 249. Rebuf. d. l. vnica. dicto numero 16.*
P *Alij dicunt ꝙ olim, & hodie. Rebuf. d. gl. vlti. num. 13. cum seq.*
Q *Et non est habenda eius ratio. Rebuf. d. gl. vlti. nu. 29.*

R conclusiuè dic secundũ Gl. & Doct. in contractib. ha-
bentib. certã quãtitatẽ vel naturã pt interesse ascẽdere
vsq; ad duplum tñ & nõ vltra. In cæteris aũt contracti-
bus continentibus in certam quantitatem uel naturam
20 pt interesse excedere duplũ, vt colligitur in d. l. 1. †Sed
relinquitur adhuc maior dubitatio, quis dicatur con-
tractus certus vel incertus, & in hoc opinin. sunt variæ,
dicit.n. glo. in d. l. 1. q qñ in obligatione est factum, tunc
contractus incertus dr; si verò obligatio continet quid
dari, tunc dr contractus certus ar. in l. vbi aũt non appa
ret. §. qui id quod ff. de ver. obl. Alij dñt. q si obligatio
continet aliquid habens certos fines limitatos à natura
vel homine, vt fundus, vel asinus, tunc contractus appel
latur certus. si vero obligatio continet qd qđ nõ habet
fines ab homine, vel a natura limitatos, tũc contractus
dr incertus, nec mirũ si à rebus obligatio & contractus
naturam suam assumant, vt in l. stipulationes non diui-
duntur in prin ff. de verb obl. Alij Vltramontani. quos
vr seqni Iaco. Butr. dicunt, q illi appellantur contractus
certi, in quibus habere possumus mutuam relationem
hinc inde: vt putà si vendidisti mihi rem pro centũ vidu
ris illam tantum æstimasse, & hoc est meum interesse &
tuum. Et sic istud interesse, quod certum est ab vtraque
parte, non pt duplum ipsius quantitatis excedere, Vbi
aũt in obligatione nõ est certum quid deductum, ad qđ
possit haberi respectus, vt puta. quia promittitur factũ
simpliciter sine expressione certæ quantitatis, vel certæ
mercedis, tunc contractus ille appellatur incertus, vt in
d. l. vbi aũt non apparet, & poterit hoc casu interesse du
plum excedere, non ergo secundum hanc opi est fienda
dfia, an in obligatione sit factum vel datio, sed illud so-
lum est attendendum, an certa quãtitas sit in obligatio-
ne, vel nulla, vt patet ex præcedentib. Et prædicta sunt
intelligenda vera, qñ interesse petitur pro eo, quia est
omissum fieri, quod fieri debuerat. Sed si peteretur pro
eo, quod est factum, quod fieri non debuerat, tunc quia
hoc casu venit interesse extrinsecum, vt supra dictũ est,
puto q tale duplum possit excedere per iura circa hoc
21 superius allegata. †Sed dicet quis, quid est illud, quod
est duplandum? dic secundum opi. Gl & Doct. quod est
pretium rei non pretium conuentum, licet aliqui con-
22 tra, vt no. in l. 1. C. de sent. quæ pro eo quod inte. †Vlte
rius quæritur qñ pœna vel interesse, de quo loquimur
cominitatur, & contra quos? dic q aut pœna, vel inte-
resse adijcitur facto diuiduo aut indiuiduo. Si quidẽ fa-
cto diuiduo adijcitũ, tunc dic vt hr & no. per Gl. & Bart.
in l. 2. §. item si in facto. ff. de verb. obl. Si verò adijcitur
facto indiuiduo, tunc dic vt hr & no. per eundem in l. ca
23 dem. §. Cato. ff. de verb. obl. †Deinde quæritur, an inte-
resse petatur principaliter iure actionis, an iudicis offi-
S cio? S Breuiter concludendo multorum opin. sic distin
gue, aut agitur ad interesse pp id quod factum non est,
quod fieri debuit, aut pp id quod datum non est, qđ da-
ri debuit, Primo casu petitur interesse simpliciter iure
actionis in libello, cum ipsum interesse sit in obligatio-
ne, vt l. Iul. §. 1. & 2. ff. de act. emp. & ff. loca. & conduc. l.
si fundus. in fine. ff. de verb. obl. l. quoties ff. de don. cau-
sa mor. l. si filio. & l. illos. & l. si in ff. de condic. fur. l. si in
re furtiua & ff. de vi & vi arma. l. j. § hoc interdictũ. Ad
quod faciunt omnia iura in quib. venit interesse pp de-
lictum. Scđo casu qñ agitur pp id quod factum non est,
quod fieri debuit. Tunc subdistingue. Aut in obligatio-
ne principali erat merũ factũ, vt scribere librũ, vel ædi-
ficare domum. Aut factum mixtum, vt rem tradi vel re-
24 stitui. †Primo casu agi pt ad interesse, & sup eo diuersi-
mode libellus formari secundum diuersitatem opi. Nã
secundũ aliquos pt iure actionis principaliter peti ip-
sum factum in libello, & interrogabitur reus, an velit fa
cere, & si rñderit q non, tunc iudex ex officio condem-
nabit eum ad interesse, vt no. per glo. & Doc. in l. 1. ff. de
act. emp. Vel secundum alios interrogabitur reus ante
libellum, an velit facere, & si dixerit, q non, tunc libel-
lus producetur contra eum, in quo interesse solum pe-
tetur. Vel secundum alios poterit factũ in libello prin-
cipaliter postulari, & conditionaliter interesse. hoc mo-
do [Peto Sempronium condemnari ad ædificandũ mihi
domum, quã si facere recusauerit peto ipsum condem-
nari ad centum pro meo interesse &c.] Quorum oium
opin. veræ sunt & practicabiles. vt no. in d. l. 1. & p Bart.
plene in d. l. stipulationes non diuiduntur. in pen. q6. Et
facit l. si qs ab alio. & qđ ibi no. ff. de re iudic. & l. si pœ-
nam ff. de ver. obli. & l. fi. ff si quis in ius voc. non ierit. &
15 ff. de arbitris. l. diem proferre. §. fin †Si vero in obliga-
tione sit factum mixtum, vt rẽ tradi vel restitui; & tunc
licet Gl. sint variæ in libelli formatione. vt no. Instit. de
contrah. emp. § pretiũ. & in l. 1. ff de act. emp. Tñ cõside-
T randum est vt distinguamus. T Aut tractaŕ de interesse
quod hr ex contractu bonæ fidei, puta emptionis & ven
ditionis. Aut ex contractu stricti iuris; vt stipulationis.
Primo casu aut quæritur de interesse qđ succedit loco
rei venditæ, aut de eo quod accedit ipsi rei venditæ. Si
quidem qrritur de eo quod loco rei succedit, tunc aduer
tendum, nam aut venditor habet facultatem rei traden
dæ, & tunc res ipsa est principaliter in libello petenda,
& iudex ex officio in rei nõ traditæ contumaciã condẽ-
nationem faciet fructuum & interesse. Et hoc mõ debet
intelligi opi. Martini, de quo no. in d. § pretium. & in d.
l. 1. Aut non habet facultatem rei tradendæ, & tunc in-
teresse debet principaliter peti in libello actionis iure
tanquã subrogatũ sit in loco ipsius rei legis ptãte, vt p-
batur in l. si sterilis. § cũ per uenditorẽ. ver. nec. n. &c.
ff de act. emp. & l. 1. in prin. ibi. Agitur &c. ff. eo. tit. li-
cet alij contra, vt refert Cyn. in l. 1. C. de sent. q pro eo.
16 †Vbi aũt tractaŕ de interesse, quod accedit ipsi rei. vt
V sunt fructus & partus; tunc V tale interesse non deduci
tur in libello iure actionis, sed iudex sup re principali
aditus hoc interesse ex suo officio deducit in condẽna-
tionẽ vt l. videamus. § si cã. ff. de vsuris. in l. ædiles. §. itẽ
17 sciendum. ff. de ædil. edict. †Scđo casu principali cũ tra
ctaŕ de interesse qđ debeŕ ex cõtractu stricti iuris, vt sti-
pulationis, tunc aut in obligatione est rẽ tradi, aut rem
restitui. Primo casu id in libello petendũ est iure actio-
nis, q legis ptãte in obligationib. rẽ tradi succedit ob-
ligatio ad interesse. vt l. si qs ab alio. in fi. ff. de re iudic.
sicut in obligationib. facien. li Nã rẽ tradere, facti est, vt
in l. si rẽ tradi. ff de verb. obl. & hoc sequitur Dy. in ca.
mora. extra de reg. iur. & Bar. in d. l. stipulationes nõ di
uiduntur. Si verò est in obligatione rem restitui, tũc di-
stingue, aut reus hẽt facultatẽ ipsius rei restituendæ, &
in libello interesse petitur principaliter, qm reus con-
pellendus est pcisè restituere, vt l. q restituere. ff. de rei.
vend. Si aũt non hẽt facultatẽ restituendi, & culpa sui,
tunc iure actionis interesse petitur principaliter, q ip-
sum interesse legis ptãte succedit in obligatione l. in sũ
ma. §. si seruũ. ff de condi. inde. & l. in re furtiua. ff. de cõ
dit. furt. qđ seqtur Bar. in d. l. stipulationes. Tertio autẽ
casu principali, qñ dari est in obligatione, & agitur pp
id qđ non est datũ, qđ dari debuit, & tunc gl. distinguit.
A Aut agiŕ ex contractu noiato, aut innoiato, A si nomina
to, tunc aut res ipsa extat, & petẽda est principaliter in
libello q in isto casu interesse succedit in obligatione, vt in
l. vbi aũt nõ apparet in fi. ff. de verb. obl. & l. mortuo bo-
ue. ff. de leg. 2. Aut nõ extat res, & tunc res ipsa petitur
iure actionis in libello, ac si extaret. verum q dari non
põt, iudex ex suo officio sup interesse sniam ferre dẽt. l.
si seruũ. §. fi. & l. cũ q. §. fin. ff. de verb. obl. Si vero agitur
ex cõtractu innominato, tunc secundũ aliquos post mo-
ram succedit obligatio ad interesse. arg. l. naturales. §. 1.
ff. de præsc. verb. Ideoq; iure actionis debet principali
ter interesse in libello peti. Alij aũt dicunt, q ex officio
iudicis per dicta l. si seruum. quæ generaliter loquitur.
18 †Quicquid tamen sit. si vis practicare, reiecta hmõi
subtilitate, debes semper in libello tuo iudicis officiũ
implorare simpliciter non exprimendo qualitatem offi
cij, an sit nobile, vel mercenarium; quia sermo simplex
interpretabitur postea secũdum negocij qualitatem, &
proferentis mentem vt l. si quis intentione ambigua ff.
de iudic. Et præmissa procedunt cum interesse tempo-

R Conclusiuè dic. Istũ locũ citat Rebuff. d. l. vnic. i verbo gl. dupli nu. 6. & in verbo quantitatem. nu. 27. Curtius. ibi num. 47. vers. 7. & istum locũ citat & cõprobat R. D. Borg. Caual. in tract. de vsufruc. mulie. relic. num. 210. col. 2. Plot. in l. si quado nu me. 809.

S Breuiter concludendo. vide late Rebuf. supra in gl. in verbo in alijs per totum. & istum locum ibi citat nume. 27. & 29.

T Aut tractatur de interesse. istum locum citat & cõprobat Rebuf. supra gl. in verbo i. alijs, num. 21.

V Tale interesse nõ deducitur in libello. istum locum citat & comprobat Rebuf. d. gl. nu. 21.

A Si nominato Rebuf. supra nũ. 8. citat istum locum.

 ris præ-

rìs præteriti postulatur. Vbi aũt interessu cõtigeret post
litem contesta. tunc sine partis requisitione poterit iu-
dex ex officio suo reum ad tale interesse condemnare;
& idem in fructibus vt in l. ædiles. §. item sciendum. ff.
de ędil. edic. & no per Inno. in cap grauis, extra. de resti.
19 spol. †Sed circa prædicta quæritur; an interesse. de quo
B supra possit peti de iure canonico? B Dic breuiter quòd
sic, licet ei eo iure prohibeatur petitio vsuræ. tamé cõ-
ceditur petitio interesse. vt no. per Gl. & Doc. in c. con-
questus. extra de vsur. & facit capitulum secundum, & 3.
extra de fideiuss cum simili, & ex hoc sequitur, quod si tibi
* mutuo * decem quæ mihi soluere promisisti ad nundi-
nas San. Michaelis, & fuisti in mora nõ soluendo, quòd
C potero à te vltra sortem petere interesse C meum. nec
erit vsura, vt in l. 2. ff. de eo quod certo locu. cum simil.
20 no in l. curabit. C. de actio emp. per Gl. & Doc. †Quid
autem de pœna addita in contumaciam non soluentis?
Dic vt no. Doc. in l. cum allegas. C. de vsur. & Bart. in l.
cum seruus ita. ff de condit. & demõ. & ego scripsi infra
21 de actio. hypotheca. † Restat tunc quærere C qualiter
C interesse probatur, super quo est attendendum. Aut. n.
quæritur de probatione interesse cõis, vel conuenti; aut
de probatione interesse singularis. Primo casu cũ quæ-
ritur de probatione cõis, vel conuenti interesse, quod idẽ
est, quod ipsius ęstimatio rei vt l. si vendiderit. §. t. ff. de
fur. aduertendum est, quod valor, seu æstimatio rei proba-
tur secundum no. per gl. & Doc. in l. 2. C. de rescin. ven.
& in l. pretia rerum. ff. ad l. Falc. habita consideratione
loci & temporis reditus, & ipsius rei qualitatis, & cir-
cunstantiarum rerum; vnde aut tractatur de probatione
æstimationis rei immobilis, vt domus vel prędij; aut de
probatione rei mobilis, vt frumenti, vini, seu drap. Primo
22 casu probanda est æstimatio per testes. † Forma autem
ponendi, & capitulãdi quo ad partẽ, & deponendi, quo
D ad testem, talis esse debet, D vt pars sic ponat, f & testis
f sic deponat, quod ex tali fundo cõiter, & cõi cursu annis sin
gulis percipiuntur, & colliguntur, & percipi & colligi
possunt tot fructus. Item quod in contrata, seu territorio,
in quo positum & situm est ipsum prædium, vel fundus,
& de alijs confinibus, & adiacentibus prædijs & ibidé
conuicinis tãti fructus percipiuntur, & percipi consue-
E uerunt quanti superius dictum est. E Item & quod dictus
fundus cõi æstimatione valet tã. & tantum cõiter vende-
retur, & pro simili pretio & valore vendi consueuerũt,
& venditi sunt consimiles fundi, vel consimilia prædia
dicti loci, & territorij; vt hæc probantur in d. l. pretia.
ad leg. fal. & in l. si quos. C. de rescin vend. & ff. de iure
fis. l. non intelligitur. §. diui fratres & l. Caius. §. Titius.
ff de leg. 2. cum simili. Secũdo casu cum quęritur de æsti-
matione rei mobilis, tunc probatio fieri debet per testes
qui dicant, quod saccus frumenti valuit tali tempore, & in
platea in qua vendi publicé consueuit, solidis 20. & an-
F te ipsum tempus & post. F Nam non sufficeret, quod vna
die tantum valoit; quia sic ęstimatio esset singularis quę
non attenditur, sed illa sola debet attendi, quæ in usu
fuit magis cõtinua. vt in dicta l. pretia rerum, & ibi per
Bar. & ea quæ visitata est in foro publico ciuitatis illius.
vt arg. C. de eroga. mili. l. 2. & l. septem diebus, & l. spe-
23 ciebus. C. de coar. lib. 12. †Sed quæritur pro declaratio
ne prædictorum, quid si vnus testis, uel duo dicant[Res
valet tantum, quia sibi darem tantum, vel ipsam emerẽ
pro tanto] nunquid ex hoc legitimé probatur, quod res sit
tanti valoris? videtur sic, quia res tantum valet, quan-
tum vendi potest. vt l. si seruus in §. e. & ibi nota. ff. de
conditio. fur. & l. si quis vxori. in fin. ff. de fur. ergo &c.
G G Tu dic contra, nam per hoc non est probata vera æsti
matio rei, quia pretia rerum non * debent considerari
secundum affectionem singulorum, sed secũdum quòd
communiter & cõmuni cursu vendi pñt. vt in d. l. pretia
rerum. Non ob illa regula l. si seruus. quia dẽt intelligi.
quod res tantum valet, quantũ vẽdi põt. s. cõiter, & cõi cur-
su palã, & publicé, non ab vno emptore, sed à pluribus.
Et idẽ si 10. vel plures testes deponerent singulariter quod
quilibet eorum tñ daret si res proponeretur venalis,
fortasse legitimé probarent veram æstimationẽ rei, quia
talis numerus testiũ iudicaret cõiter rem esse tãti pre-
24 tij. †Quid si producuntur testes super valore frumẽti.
qui dicunt, quod tali tempore valuit saccus frumẽti solidis
12. sicut fuit M.cccc. an iudex condemnabit tali æstima
H tione? H Dic quod non; quia pretium, vel æstimatio insoli-
ta, & quæ currit vno solo tpe, non dẽt attendi. sed illa ęsti
matio est attendenda, quę est in cõi cursu, & cõsuetudine,
vt probatur in d. l. pretia rerum. & ibi per Bar. quod est not.
Et ideo reus, qui conuenitur ad talem, vel similem æsti-
mationem, debet esse cautus, & probare quod talis æstimatio
& pretium non consueuit cõiter contingere in ipsa ci-
uitate. Debet etiã probare, si de pretio rei immobilis
quæritur, de vitijs, & onerib. ipsi rei incumbentibus,
pp quæ valor diminuitur, vt puta quod res emphyteutica.
vel feudalis, vel debet talem seruitutem, & similia, quia
25 per hoc colligit, quod res ipsa sit vilioris pretij. † Dixi vl-
terius principaliter quod aliqñ tractatur de probatione in-
teresse singularis, & in hoc sunt opinio. apud Doc. vt re
fert Cy. in d. l. 1. C. de sent. quæ pro eo, in pe. quõ Sed tu
clarius circa interesse singulare sic distingue, quoddam.
I enim I est interesse affectionis, quoddam interesse veri
K tatis. vt colligitur in iuribus suprascriptis, K aut ergo
quæritur de probatione fienda circa interesse affectio-
nis, & in hoc dic quod interesse affectionis probatur per solũ
iuramentum in litem deferendũ per iudicem, dummo-
* do concurrant * illa quæ sunt necessaria ad hoc vt sit lo
cus huic iuramento in litem, quæ sunt tria secundũ quod
no. Doctu. & Bart. in d. l. actionum b. ff. de in lit. iur. & latius
scripsi infra circa exceptionẽ, quam facit reus præsenti li-
26 bello in glo. super verbo iusiurandi videlicet. †L Primo
L natura ipsius rei quæ talis esse debeat, vt super ea ca-
dat affectio, vt puta liber, equus, vel seruus, & si alias nõ
defertur hoc iuramentum. vt l. nummis ff. de in lit. iurã.
vt puta si sit pecunia vt ibi. Nisi pecunia fuisset subroga
ta loco speciei, & in ea fuisset dolus commissus directe,
M vt l. pen. ne quis eum qui in ius voca. est. M Secũdo de-
bet attendi natura actionis intentatæ vt talis sit, quod sup
ea possit tale iuramentum deferri, quod quidem cõtin-
git in tribus casibus, videlicet, si actio sit bonæfidei, vel
actio in rem, vel actio arbitraria. vt d. l. in actionibus. sit
quod dixi in actione bonæfidei, intellige uerũ in actio-
nibus bonæfidei directis, quia aliud est in contrarijs, vt
l. ei apud quem. ff. depo. Et etiam intellige in illis actio-
nibus, in quibus petitur aliquid restitui, vt in deposito
& commodato. vt l. 3. §. in hoc. ff. cómoda. & l. sed si
possessori 1 §. si cum de hæreditate. ff. de iureiuran. &
l. prima 1 §. in depositi. ff. deposi. & l. si quis. ff. loca.

27 † Vbi

B Dic breuiter quòd sic, istum locum citat & comprobat Rebuf. d. l. vnic. in præfat. num. 11, Ambro. de Vign. supra nu. 45. Anto. Gabr. de communi conclu. in lib. de solutio. conclus. 10. in prima ampliatio.

C Qualiter interesse probetur. Ambr. de Vig. supra nu. 151. Cagno. in l. quatenus. num. 19, de reg. iur. vbi etiam ponit formã sententiæ super interesse. Cur. iun post Bar. in d. l. vnic. num. 63. & ibi Rebuf. in gl. in verbo subtilitatem. nu. 2. & 14. vbi etiam ponit de interesse conuento & communi.

D Vt pars sic ponat. Soci. cons. 8. col. j. uol. 1. Oria. in c. qm cõtra. in verbo testiũ depositiones nu. 157. de proba. Ias in §. plus autẽ nu. 7. Instit. de actio Cagnol. d. l. quatenus nume. 36. late Rebuf. d. l. vnica. in gl. in verbo subtilitatem per totum. Arius Pinel. in l. 2. nu. 8. cum sequẽ. C. de restin. vendit. in princ.

E Item quod dictus fundus cõi æstimatione. vide infra in libell. in causa venditio in verbo pretio. Floren. & Cagno. & Arius Pinel. in l. 2. in 3 parte. nu. 17. C. de restin. venditio.

F Nam nõ sufficeret. vide Doc. allegati. in additio seq. incip. dic quod non Arius Pinel. ĩ l. 2. in 2. parte. nu. 41. circa med. C. de rescind. vend. qui saluat dictũ testis si dixerit quod ipse tãtũ daret qñ articulus cõtinebat rem tantã valere cõiter quasi tunc dictũ testis uel eius ratio referatur ad formam articuli.

G Tu dic cõtra istum locum citat & cóprobat addit. ad Pa. de Cast. in l. 2 inci. valor rei, C. de rescin. vend post multos cõcludit Cagno. d. l. 2. n. 240, C. de rescin. vend vbi circa finẽ attestatur de cõi Arius Pinel. ibi in 3. parte leg nu. 12. quod ibi tamen limitat & aliter limitat nu. 41. circa med. & limitat Cagno. supra nu. 241. Ideo secundum Cagno. ibi nu. 236. testes debent dicere quòd ipsi tantum dedissent communi æstimatione.

H Dic quòd non. istum locum citat & comprobat Plot in l. si qui nu. 182. C. vnde vi. & vide Bar. in l. 1. de pac. dotal. Afflic. decis. 316. nu. 6. Cagno. d. l. 2. num. 251. cum seq. quæ considerari debeãt in æstimatione. Ar. Pin. supra nu. 19. cũ seq.

I Est interesse affectionis quid sit tale interesse. Rebuf supra gl. 1. nu. 9. & 89.

K Aut ergo quæritur. istum locum citat & sequitur Rebuf. supra in glo. in verbo in alijs nume. 44

L Primo natura ipsius rei. istum locum citat Hieron. de Monte in tract. fin. regun. 1. 69. in fi. & Fanuc. de Fanus. in tract. de in litem iuran. in princi. vers. cognitis prædictis. & sub num. 1.

M Secundo debet attendi natura actionis intentatæ. istum locum citat & comprobat Plot. in d. l. si quando nu. 158.

27 † Vbi autem petitur aliquid tradi, tanquam debitũ, &
in actione ex empto, dubitatio est, an iuretur in litem
quia uidetur quòd sufficiat interesse præstare. ut in l. 1.
n §. 2. & ibi no. ff. de actio. empti. n Verius tamen est, ut
hic distinguatur, an uenditor habeat facultatem rei re-
stituendæ, & non vult restituere. & tunc sit locus iura-
mento in litem propter dolum suum; sic debet intel-
ligi glo. in d. l. in actionibus, aut non habet facultatem
restituendi, & non iuretur in litem, & sic procedit opin.
Azo. in sum. Deinde dixi, quòd habet locum tale iura-
mentum in actionibus in rem, quod intelligas esse ue-
rum etiam in illis quæ non dantur pro pleno dominio,
sed pro aliquo iure cohærente rei, ut in hypothecaria
& confessoria. institu. de actio. §. præterea quasdam
actiones, & l. fundus § in uenditione; ff de pig. & l. cum
qui. § in publiciana ff de publi. & l. harum in fi. ff. si seru.
uen. Tertiò dictum est, in actionibus arbitrarijs locum
esse tali iuramento ut d. l. in actionibus. Pro cuius decla
• ratione est primò sciendum, quæ dicantur actiones * ar
bitrariæ? Ad quod dic secundum Bar. ubi supra quòd
omnes illæ actiones, siue sint reales, siue personales, siue
mixtæ, dicuntur arbitrariæ, in quibus ad mandatum ip-
sius iudicis & secundum præceptum suum non restitui
tur res petita in iudicio. ut probatur in l. qui restituere,
in fi. ff. de rei uend. & melius in d. §. præterea. licet à
regula excipiantur aliqui casus per gl. in d. l. in actionib.
Sed secundum Barto. ferè illi, omnes casus excepti
còprehenduntur sub dicta regula, excepto uno qui habet
in l. § 1. ff. ne quis eum qui in ius uoca. Tertiò principa
o liter debet concurrere, ut sit locus huic iuramento o
dolus aduersarij, ut probatur. C. de in lit. iur. l. 2. unde pro-
pter culpam regulariter non iuratur in litem. ut d. l. in
actionibus. ver. in his omnibus. & in l. uideamus. § fi. ff.
de in lit. iuran. fallit in actione tutelæ, ut l. 2. & 3. C de in
lit. iur. ubi propter periculum iuratur contra tutorẽ.
p 28 † Sed nunquid propter latam culpam, sicut propter dolũ
iuratur in litem? glo. in d. l. in actionibus, tenet quòd nõ.
Et sic culpa lata isto casu non æquiparatur dolo, de quo
plene no. Bart. in l. quod nerua. ff. depo. & l. si mora ff.
b 29 sol. matr. † Sed iste dolus, qui requiritur, quando debet in-
teruenire ad hoc ut iudex possit hoc iuramentum defer
p re? p Dic breuiter, quòd in actione bonæfidei sufficit quòd
dolus interuenerit tẽpore contractæ obligationis, vel po-
stea in non parendo parti. Et idem dico multofortius
si interuenerit in non parendo iudici. ut l. 1. §. in deposi-
ti. ff. depo. l. 3. §. in hac. ff. commo. & l. in actionibus. de
in lit. iuran. In actionibus vero stricti iuris arbitrarijs
q q debet dolus interuenire in non parendo iudici, etiã
si non pareat parti. vt l. qui restituere. in fin. ff de rei ven
di. & l. arbitrio. §. 1. & in princ. ff. de dolo. & est ratio di-
uersitatis, quia in bonæfidei iudicijs bonafides est de
substantia cõtractus; sed in stricti iuris actione, vel alijs
arbitrarijs non est de substantia contractus, sed de acci-
denti. vt not. in l. bonam fidem. C. de actio. & obli. & l.
eleganter. in prin. ff. de dolo. ideoque grauius agitur con-
tra obligatum ex contractu bonæfidei, quàm ex contra-
ctu stricti iuris. Et ex his patet solutio ad aliud, videli-
cet quando iudex debeat illud iuramentũ deferre; quia re-
spondetur quòd in actionibus bonæfidei indeã defert lite
contestata. & ante sententiã. quia ante omnia dolus de-
bet probari. vt d. l. in actionibus. & l. 2. ff. de in litem iu-
ran. Ergo ante sententiam debet deferri, quia probatio
fit ante sententiam lite non contesta. vt l. exceptionem.
C. de proba. Sed in actionibus stricti iuris arbitrarijs,
vel in rem iudex defert post sententiam super re prin-
cipali latam, quia tunc dolus committitur nõ parendo
iudici, vt d. l. qui restituere cum fi. ideoq; videmus, quòd in
arbitrarijs actionibus duæ feruntur sententiæ. vt in l. si cũ
exceptione. § in hac. ff. quod metus cau. Quartum autẽ
& vltimum, quod requiritur in tali iuramento, est ha-
bilitas personæ iurãtis, s. quòd sit dominus litis, vel quasi
dominus, & quòd sit pubes. vt l. quòd vulgo. & l. videamus, in
30 princip. §. 1. ff. de in litem iurã. † Nunc transitum facio
a ad interesse veritatis a quod quidẽ dupliciter probari
posse ostenditur, vno modo per iusiurandum partis quod appel-
latur iusiurandum in litem veritatis; alio modo per testes, quod
31 est regulare. † Venio ad modum probandi per iuramẽ-
tum in litẽ, in quo dic primò, ad hoc vt locus huic iuriiur.
sit, duo debẽt cõcurrere. vt no. gl. & Bar. in d. l. in actio-
a nib. s. a dolus aduersarij, & difficultas probationis. Idẽ
dixi de dolo aduersarij, quia propter culpam non iuratur, vt
• supra dixi in iure affectionis, nec attenditur in hoc iu-
ramento, quando dolus fuerit commissus, nec an interuene-
rit in non parendo iudici, vel parti. vt d. l. in actionibus.
§. plane. & l. nummis. ff. de in litem iuran. & l. si quando. C.
vnde vi. Illud autẽ quod subijcitur de difficultate pro-
bandi, intellige difficultatem subesse, siue res non pos-
sit ad oculum demonstrari, quia nõ sit in rerum natura;
vel quia aliter non apparet. vt l. cum res §. penu. & fi. ff.
t de leg. 1. & d. l. nummis, in fi. & d. l. si quando t ex quib. colli-
gitur dfia inter vnum iuramentum & aliud, & decisio
ad q. sæpe occurrentem. Ecce deposui penes hospitem
fardellum, vel valisiam, aut scrineum sigillatum, deinde
restituit mihi dissigillatum, & sic deprehenditur dolus
hospitis in dissigillando. Certè probato deposito per te
g stes, creditur de rebus, & damno, iuramento g partis. vt
d. l. si quando. & d. l. nummis. in fi. quod sequitur Bar. in d. l.
in actionib. & in l. j. ff. fur. aduer. nau. ca. sta. In omnibus
autem huiusmodi iuramentis in litem potest iudex ta-
xare certam quantitatem vsq; ad quam iuretur. vt l. vi-
deamus §. iurare, & d. l. in actionib. in prin. ff. de in litem
iuran. Accedamus ad interesse singulare quod est veri-
v tatis tantum v in quo dic quòd omne tale interesse singu-
lare regulariter est probandum per testes, quando nõ arguitur
dolus aduersarij, vel quando non concurrunt illa de quibus
in superioribus dictum est. vt l. 1. C. de sent. quæ pro eo
quod inter. & no. glo. in l. 2. §. 1. ff. de in litem iurando.
32 † a Quæ autem sit forma & modus probandi tale in-
A teresse veritatis, in hoc debes aduertere; quia quotidie
de facto occurrit: dic ergo secũdum Doc. & not. per Cy.
d. l. 1. C. de senten. quæ pro eo. quod inter. versi quinto.
loco principaliter quæritur &c. quòd diuersimode poterit
• tale interesse * probari, vt puta si creditor in pœnã inci-
cidit, quia pecuniam suam non habuit ad terminum ex
qua satisfaceret alteri suo creditori non potuit arg. l. li-
ber homo in fi. ff. de verbo. obl. vel coactus est pignora
sub vsuris ponere, vt l. res proprias viliori pretio distra-
here, aut merces carius emere, vel alia similia dãna ha-
buit in ære. & no. in l. 2. & l. tenetur Capuæ & l. si ff de
h eo, quod cer. loc. Aut lucrum, h quod fecisset ea pecu-
nia, perdidit, cuius lucri ratio hodie est habẽda, sicut &
damni. vt d. l. 1. Et no quòd etiam de iure caon. licite admit
• titur petitio interesse * vt no. per glo. in c. conquestus.
extra de vsu. Sed quid si in instro obligationis, reus con
• uenit stare super dãno & interesse simplici dicto * acto-
ris, nunquid testibus opus erit, an sibi soli credatur? Dic
per omnia, vt dicetur in q. expensarum in proxima gl.
& vt no. Bar. in d. l. si. de præto. stipu.

ADDITIONES.

• Lucrum autem, Adde, quid de interesse lucri cessantis,
quomodo probetur, & an, ac quando illius ratio habẽda sit,
& quomodo probetur interesse consistens in lucro per-
dito, vide Ias. in l. non vtiq; § nunc de officio. ff. de eo
quod cer. loc. & Dic, quòd quando res æstimatur ad mensuram
damni, tunc nõ æstimatur prout vendi poterat, sed prout
in ea alias fuit expensum, quod no. Ias. in d. § post. nu. 7. ad
limit. eorum quæ habentur in l. pretia rerũ. ff. ad l. Fal.
& in l. 2. C. de resciod. vend. uide etiam quæ no. Pap. in
for. lib. pro causa societ. ver. superlucratus. Masuer.
• Valor seu æstimatio, Adde, quod scribit Nat. cons. 332. col.
2. & 3. consi. 553. lib. 2. Plot. trac. de in lit. iur. § 4. nu. 68.
• Con-

n Verius tamẽ est istum locum citat et sequitur Rebuf sup. d. gl. in alijs nu 44.

o Dolus aduersarij. istum locum citat & cõprobat Rebuf supra in gl. in verbo subtilitatem nu. 65. Plot d. l. si quando nu. 764.

p Dic breuiter istum locum citat Funuc. supra in 2 par sub nu. 3. ante si in verbo secundum mẽbrum. & in verbo postremo nu. 8. post princ.

q Debet dolus interuenire istũ locum citat & cõprobat Funuc. supra nu. 5.

r Quod quidẽ dupliciter probari posse istum locum citat & cõprobat Plot. d. l si quando nu 558. & Funuc supra in prin. nu 8.

s Dolus aduersarij. item quòd non sufficit lata culpa ut de communi dicit Plot. d. l si quando nu. 764. ubi limitat nu 766. & Funu. supra nu 8. vbi late ponit totam istam materiã.

t Ex quib. colligitur differentia quam differẽtiã ponit Rebuf supra in gl. 1. nu. 27.

v In quo dic quòd sit interesse singulare Rebuf. d. l vnic glos 1 nu. 85. & nu. 89. de interesse affectionis.

a Quæ autem sit forma. Pau. de Cast. d. l. 3. § scribit Ias circa fi. de eo quod certo loc. Dec. in l. quatenus nu. 8. & Cagno. num. 9. 10. & 26. de reg. iur. Alex. consil. 141. num. 9 post med. vol. 5. Natu. consi. 370 & consi. 460. num 6. Cruuet. consil. 970. num. 6. quæ sint consideranda in deductione interesse. Fel. in c. venerabilis. col. 2. versi. intelligitur 2 & ibi Dec de excep. Plunc. in d. l. vnic. in verbo per suã subtilitatem nu. 34. Nat. d. consi. 370. Hyp. Rimi. consi. 52 nu 41. vbi de modo probandi, vbi non sufficit probare quòd sit solitus negociari, Rolan. à Valle consi. 35. num. 13. vol. primo.

• Concurrunt, Adde Rob. de ord. iud. 6. par. cap. 45. numero 17.

• Arbitrariæ, Adde, quæ sint arbitrariæ actiones: & cur sic dicantur, & uide quæ not. Coras. miscell. li. 4. c. 11. ad dicta autem Pap. hic uide Ias. in l. si prius. nu. 48. vsque ad 51. ff. de ope. no. non.

• Si tibi mutuo, Adde. Quid de pacto de non imputan. fructibus in sortem, vbi interesse legitimè debetur, an illud fieri possit? & Dic quòd sic, vt doctè scribit Osas. decisione 143. no. 2. nu. 5. ubi quòd vsura seu interesse lucri cessantis debetur in solito negociari, & mercari, & quid in eo qui tenetur soluere ad diem certum, & quia non soluit: creditor sub vsuris pecuniam accipit, an debitor ad vsuras: & sic ad camia soluta teneatur? & Rom. consil. 121. tenet quòd, sic & cons. 94. in prin. Anch. consil. 376. Car. Iun. in l. vnic. ante num. 41. C. de sent. quæ pro eo quod interest, scilicet quòd petitio vsurarũ alias solutarum, propter carentiam pecuniæ à debitore debitæ valida est; earumq; exactio fieri potest, Quod autem cambia communi mercatorum consuetudine vsitata sint permissa not. Rom. d. consil. 94. in prin. sed cons. 238. nu. 6. dicit quod ita demum cambia sunt licita quãdo recipiuntur ut periculi præmium. ut sunt secundum generalem consuetudinem mercatorum, Ias. in l. cunctos popolus, num. 64. C. de summa trin. Qua de re vide Alex. consil. 61. num. 13. lib. 5. Ias. in l. prima, secunda lect. num 39. C. eodem vbi refert communem opi. Saly. in l. ad hæc q. 11. C. de usur. ubi loquitor de cambiis Quæ hodie fiunt illicitè, de quibus scripsi infra for. lib. act. hypoth. ver. sine aliqua, quid de impreſtitis montiũ Genuæ, vel Venetiarum an sint licita, vel vsuraria? & vide Ias. in l. item quia, num. 11. ff. de pac. & in d. l. cunctos. popolus 2. lect. num. 40. Masuer.

• Probari, Adde Bart. in l. unic. C. de sent. quæ pro eo qđ interest Ias. in §. curare. num. 39. inst. de act.

• Petitio interesse, Adde, quòd quando creditor solitus est mercari & negotiari: vsuras licite petere potest, teste Ias. in l. prima, col. 11. C. de summa trin. & de iure cano. veniunt vsuræ, quatenus interest glo. in l. curabit, C. de act. empt. in l. 2. C. de vsur. Dec. cons. 39. colum. 3. post med. & in cap. cum venerabilis, nu. 14. de excep. & eo casu non solũ consideratur interesse lucri cessantis, sed & damni emergentis, quod quidem interesse lucri cessantis, si legitime probetur: peti potest, in quo taxãdo certa & determinata quantitas non valet, Dec. d. consil. 39. col. 3. circa fin. & col. seq. cuius probationis prat. docet Aym. cons. 89. num 4. lib. 1. Alex. cons. 141. col. 1, lib. 5. consil 74. eodem lib. cons. 27. lib. 4. cons. 200. lib. 6. Abb. in cap. dilecti. Fely nu. 6. de for. compet. & quòd in mercatore habeatur ratio lucri cessantis: not. Neuiz. consil. 77. nu. 54. 55. text. in l. si fundus §. quamquam ff. de reb. eor. pulchre Nat. consil. 370 450. lib. 2. & fac. quæ scribit Ias. in l. nummis. ff. de in lit. iur. vbi de debitore qui promisit mihi soluere intra terminum. & eo non soluente capio ab alio pecuniam sub vsuris, quòd hoc licite facio, vide plura alia notab. ibi. Masuer.

• Dicto actoris, Adde quæ habentur infra. ver. seq. post numero 11.

a Nec interesse. Adde quòd licet interesse in processu nõ esset liquidatum, tamen iudex super eo debet condemnare, & non reum absoluere, ita Abb. in cap. cum causam de testi, quem refert & sequitur ibi Bene Capr. & Maria. Soz. in capit. secundo, art. 12. q. 5. de libe. ob l. per Bartol. in l. si quod ex Pamphi. ff. de lega. secundo, & idem Soci. in capitu. dilecti, in glos. 3. de foro compet. quia licet interesse non sit probatũ, iudex debet id æstimare per se, vel alios præstito sibi iuramento, cap. fi. extra quod met. cau. & fuit opi. Ioã. Cal. vt refert primus Doct. & subdit quòd si propter aliquam causam iudex non posset sumere aliam declarationem, quod etiã non debet reum absoluere, sed condemnare in id quod interesse probabitor in executione, arg. not. per Bart. in d. l. si quod Pamphila, & in l. semper. §. In hoc interdicto. ff. quod vi aut clã. ad quod & adducit tex. in c. auditis, de Procur. vbi quando quantitas est incerta, tamen fertur certa sententia; sed nõ mandatur executioni, donec fuerit certificata, & faciunt not. per Bart. & Bal. in l. 2. C. de resc. vend. & per Bal. in l. 1. C. de iur. do. in prin. quæ no. in practica. & adde ad ea quæ posui supra in additio. incipien. quantitatem, in §. simul cum fructibus, Franc. Curt.

• Nec in interesse, Adde, quòd hanc sequitur Ias. in l. certi condictio primo Respon. nu. 17. ff. si cert pet. Cagnol. in l. quatenus. num. 12 & 13. ff. de reg. iur. in l. vnic. C. de sen. quæ pro eo qđ interest. in l. curabit. C. de act. emp. vbi quomodo, qualiter, & quibus casibus debeatur interesse, qualiter petatur, quomodo probetur, quales libellus & sententia esse debeant, & in d. l. quatenus, numero. 13. an incertus libellus admittator, & quòd interesse taxatum à principio non admittatur: not. Lafr. concl. 355. Alex. consil. 27. num. 11. lib. 4. Imò eo casu reiiciẽdum esse libellum dicit Cagnol. d. l. curabit. num. 55. 56. quando scilicet, certa quantitas a principio taxatur, sequitur Dec. consil. 39 col. 3. circa fi. & col. seq. vbi plura de interesse lucri cessantis & damni emergentis in solito negociari, cuius prac. vide d. consil. Cagno. d. l. quatenus. num. 19. d. l. vnic. de eo quod interest. Ias. in l. non vtique. § nunc de eo officin. ff. de eo quod cert. loc. Alex. cons. 3. col. vlt. in princ. lib. 2. Aym. cons. 89. nu: 4. Rol. consil. 33. num. 7. & seq. lib. 1. Neuiz. cons. 74. vbi quòd solent communiter taxari quinque per centenario, & ea taxatio lucri cessante fit arbitrio boni viri, vt idem concludit consil. 77 in fi. de quo per Rub. Alex. consil. 88. num. 3. nu. 4. vbi declarat d. prac. Rol. etiam d. consil. 55. num. 7. nu. 12. lib. 1. vbi quod & si à Doc. indistinctè admittatur vsuram pro concurrente quantitate interesse peti posse: Id quoque receptum esse, si de interesse damni emergentis constare possit, ea not. in l. 2. C. de vsur. Idem Rol. d. consi. 35. num. 25. vbi dicit illud peti non posse à debitore qui propter impotentiam soluere nõ potuit, Afflict. decis. 20. de praxi autem qua vtuntur creditores mercatores: vide quæ idem Rol. scribit d. consil. 35. Ias. in d. l. non vtique. § nunc de officio. num. 8. ff. de eo quod cert. loc. puta, quòd fiat iudicialis pronunciatio, talem esse mercatorem & solitum negotiari, Quæ praxis, non solum ab excell. huc Senatu: sed etiam in omnibus subalpinæ hoius patriæ tribunalibus recipitur. pro qua fac. quæ Afflict. scribit d. decis. 20. vbi loquitur de duplici interesse, lucri cessantis, & pretii non soluti, Rub. de ord. iud. c. 43. num. 69. 70. & seq. Rol d. consi. 35. vbi declarat materiam lucri cessantis, & quomodo, quãdo, ac quo casu debeatur à debitore moroso, Quid de interesse non liquidato? & Dic, quòd æstimabitur per iudicem, vt not. Alex. consil. 77. num. 13. consil. 172. num. 20. lib. 6. super quo interesse non liquido concedi potest executio, quod tamen ueniret in executione liquidãdum, vt doctè monet Osas. decis. 129 nu. 10. num. 14. vbi quæstio est de eo qui certã grani quãtitatem statuto tempore debitam non persoluit, & ad principalem summam fuit condemnatus habita ratione interesse quanti plurimi, de quo etiã per Afflict. decis. 376. Cagnol. in l. 2. num. 219. C. de rescind. uend. pulchrè per Plot. tract. de in lit. iur. §. 4. nu. 67. 68. 69. & seq. vbi examinat q. an quando & quib. casib. debitor teneatur ad interesse ac pretium quanti plurimi. Quomodo autem differant interesse & vsura? vide in l. fideiussor. §. pro Aurelio. ff. de fideiuss. Bald. in l. fideiussori la ro, C. de fideiuss. Masuer.

b Quid sit interesse. Adde Spec. in tit. de fruc. & interesse per tot. Bald. in l. 1. de sent. quæ pro eo quod interest proferu. Bet.

Intrinsecum. Adde quid sit interesse intrinsecũ, & quid extrinsecum. Phanucium in tract. de iureiur. in lit. in 1. par. in 4. memb. num. 17. & quando interesse intrinsecum, vel extrinsecum debeatur, vide Plo. in l. si quando, nom. 423. cum seq. C. unde vi. Zilettus.

c Incertum. Adde quod Roma. sing. suo 638. incip. in sai. & in l. si constante, dicit, q; licèt alias vbi lucri cessantis sit habenda ratio, tamen fallis in piscatore, aucupatore & venatore B.

d Pœna

d Pœna. Adde Ro. consil. 559. Ber.

• Pœna, Adde vbicunque alieni facto adiicitur pœna, quæ in aliquem euentum vni ex partibus venit applicanda, si adiecta fuerit ab eo qui non sit solitus fœnerari, vel ex alia quàm mutui causa, tunc debetur, nec in fraudē vsurarum adiecta præsumitur glo. in l. sed etsi quis §. fi. vbi Ang. ff. si quis caut. Bart. & alii in l. fi. C. de pœna iud. Turz. inter com opi. lib. 3. versic. conuentionalis pœna de qua adiecta obligationi facti plura not. Afflict. decisione. 135. cui adde quòd qui tenetur ad aliquid faciendum sub pœna intra certum tempus nisi fuerit monitus vel interpellatus non cadit in pœnam, Hypol. sing. 341. Quam conclusionem ornat Dec. consilio 37. colum. 5. in fi. Fely. in cap. si autem, versi. negligentia de rescript. & declarat Rui. consil. 18. col. fi. in prin. lib. 3. & fac. quæ scribit Aym. conf 59. nu. 7. conf. 103. numero 9. Alexan. in l. si mora num. 12. ff. sol. matr. Dec. conf. 1. col. 2. circa fin. conf. 605. colum. prima. Quæ pęnæ, si sint legales nō debentur in foro conscientiæ, Abb. & doc. in cap. primo de constit. Ias. in §. sed istæ, numero 110. instit. de act. & possunt eo casu à cōmittente licitè retineri, nisi in quantum continent interesse partis, & nisi sit pœna, quæ infligatur ipso iure, absque sententia, vt not. Lafr. conclusione 217. vbi loquitur etiam de fisco, in conuentionalibus autem, Dic, quòd aut pœna cōuentionalis est adiecta facto, & exigi potest, & debetur etiam in foro cano. Alexan. conf. 119. num. 16. lib. 1. conf. 49. consil. 50. lib. 4. Roma. conf. 143. Aret & Ias. lo §. omnes, colum. ante pen. num. 13. & seq. inst. de act. aut est apposita dationi quantitatis & præsumitur adiecta in fraudem vsurarū, iuxta not. in l. cum allegas C. de vsur. pro quorum resolutione vide Alexan. in l. stipulatio ista §. alteri vbi Ias. colum. fin. de verb. obliga. aliquid per Osasc. decisione 70. Cat el. verb. pœnam, Imbertum in enchiridio iuris Galliæ uer. pœna ex contractu, vbi quando & quo casu pœna conuentionalis peti possit, Rip. etiam respōso 176. num. 5. Quo in materia illud notādum est, quòd debitor ad meram pœnam obligatus: non peccat etiam in foro cōscientiæ: si eam soluere recuset. Matthes. sing. 23. num. 3. quam pœnam conuentionalem quando concurrit cum interesse: ecclesia etiam in foro conscientiæ exigere potest, teste Ang. cōs. 42. in fi. Matthes. sing. 47. Ias. in §. sed istæ. nu. 111. inst. de act ad conclusionē autem supra factam de obligato ad faciendum: Dic quòd culpa in faciendo, non in omittendo attenditur l. pen §. nauem ff. loc. & qui ex æquitate tenetur, non nisi propter moram in pœnam incidit, l. continuus § illud, de verb. oblig. Et ideo vbi adiecta est pœna, vt in eam incidat propter non factum, necessaria videtur interpellatio, Aret. consil. 72. & 64. maxime quando agitur ad pęnam, Aym. consil. 64. num. 1. consil. 182. nu. 10. 246. col. 1. Paris. consil. 34. lib. 1. Secus tamen vbi agitur ad interesse, Aym. d. consil. 64. 246. & sic puto quod si quis vellet agere ad pœnam propter non factum. quòd sine interpellatione agere non posset. Qua de re vide & Paris. conf. 109. num. 17. lib. 1. Rom. consil. 143. supra alleg. vbi quòd pœnæ conuentionales peti possunt, sed inquantū licita sit petitio, declara vt per eū ibi, cui conuenit Osasc. d. decis. 70. vbi loquitur in iudicialibus, an autem posit ea pœna conuentionalis quadruplum excedere? Distingue vt per Porc §. alteri, nu. 7. inst. de inutil. stip. Alex. conf. 157. nu. 7. lib. 6. Ro. conf. 510. stet igitur firma conclusio, quòd pœna conuentionalis adiecta dationi quātitatis in fraudem usurarum censetur adiecta, per tex in l. Iulianus §. idem Papinianus, vbi gl. Bar. & alij. ff. de act. emp. & in l. cum allegas C. de vsur. Doc. in l. stipulatio ista §. alteri, de verbo. obli. Alex. consil 49. 51. col. 2. lib. 4. Paris. conf. 34. num. 32. lib. 1. Rui. qui dicit communem consil. 133. col. fi. lib. 1. etiam in non solito fœnerari, & etiam quòd pœna sit minima, ut scribit Vignat de usur. uer. 3. casu num. 91. ubi hoc procedere dicit, non solum in mutuo, sed etiam in quocunque alio contractu, per glo. & doc. in l. Iulianus §. idem Papinianus, & quòd hodie nullo modo peti posit pœna adiecta in fraudem usurarum, maxime, quando adiicitur quantitati, tenet Rodulph. tract. usur. q. 67. communem dicit Io. And. in cap. dilecti, glo. fi. de Arb. quinimò etiā in foro conscientiæ omnem pœnam prohibitam esse dicit Bologni in l. 4 §. cato, nu. 70. de uer. ob. per gl. in ca. fraternitas 12. q. 1. Bal. in l. post decisionem in fin. C. de fur. in l. iubemus. sane C. de Sacrosan. eccle. in l. id qđ pauperibus q. 9. C. de Epis. & cler. in l. quibus §. dominus, de cond. & demonst. Innocen in cap. suam, de pœn. ubi quòd etiam ratione contractus non seruati: pœna in eo apposita peti nequit, nisi in contractu facti diuidui, vel indiuidui, Accedit q̄ oī casu, in quo pp inobseruātiā quis incidit in pœnam: excusatur à pœna si ex aliquo casu superueniente impeditus fuerit adimplere, tex in l. si uehenda §. idem iuris ff. ad l. Rod. de iac. l. si cum dies §. si quis ex litigatorib. ubi Bar. ff. de arb. l. 2. §. 1. ubi Alex. ff. si quis caut. Quod procedit etiam si impeditus fuisset culpa sua non ordinata directò ad impedimentum, Alex. in l. sed si quis ff. si quis caut. Quod quidem impedimentum regulariter probatur iuramento secundum doct. d. l. sed & si quis §. quæsitum & l. 2. §. quod diximus. si quis caut. in l. quæsitum, de re iud. præsertim quando agitur de leui præiudicio, Bald. in l qui accusare, C. de eden. & habita ratione qualitatis personarum. Bar. d. l. 2. § quod diximus, & cum de hoc quæstio esset in facto, dictum fuit per Aduocatos, quātitatem in instrumento promissam, nisi intra tres menses pecunia in Apocha. expressa per ipsum debitorem solueretur, nullo modo exigi, aut peti posse; utrum autem soluta sorte remaneat pœna seu petitio pœnæ, & quando pœna conuentionalis succedat loco interesse, an tūc sublata petitione sortis uideat̄ pœna remissa? uide doc. in apostil. ad Bart. in l. si post moram. nu. 11. ff. de eo qđ cert. loc. & uide etiam Bar. ibi nu. 4. Masuer.

e Interesse. Adde Roma. consilio 221. Rapha. Cuma. consilio. 139. Ber.

* Interesse, Adde, quando usuræ ut lucrū licitè peti possint, & uide Ias. in l. 1. 1. lect. post nu. 50. C. de sum. trin. ubi etiam quando petantur ut damnum, uel interesse, & ibi ponit quinq; casus in quibus licite petuntur, de quibus per Rub. Alex. consil. 65. 88. ubi inter alia, declarat illud quod dicūt doc. quòd in solito mercari habetur ratio lucri cessantis: quòd debeat intelligi, quando à principio conuentum non est, & data dilatio ad soluendum, de prædicto autem principali articulo, de quo per Pap. hic, uide quæ scribit Dec. in ca. cum uenerabilis. col. 5. de excep. consil. 111. colum. 4. in fin. Masuer.

f Sic ponat. Adde qualiter testis debeat deponere super ualore rei, Alex. conf. 172. 2. lib. & ualor rei nunquam debet inspici, nisi quantum est in foro secundum Bar. in l. septem. de erro. mili. anno. lib. 11. ubi dicit esse casuns & alius est casus in c. 1. de emp. & uend. & intellige de rebus uenalibus. Ber.

* Sic ponat, Adde quomodo super ualore testes deponere debeant. & uide Alex. conf. 54. lib. 6. Guid. Pap. q. 585. Bar. in l. filius famil. §. si quid alicui. num. 2. ff. de leg. 1. Aret. in §. si quis agens, inst. de act. Prac. autem probādi ualorem rei immobilis scribit Ias. in l. si fundum per fideicommissum nu. 2. & 3. de leg. 1. Nat. consil. 18. col. pen. circa fi. li. 1. Rip. in l. 1. §. si hæres. ff. ad treb & quomodo probetur ualor rerum: ac quomodo testes deponere debeant, aliaq; plura in materia uide per Ias. in §. plus. num. 7. num. 11. 13. & seq. inst. de act. M.

g Iuramento partis. u Adde Petr. de Anchar. consil. 286.

u Adde c. fi. de iis quæ ui met. ue cau. fi. & ibi Inno. colum. 1. Ant. de Butr. col. 1. & 2. Petr. de Ancha. col. 2. uersi. de quo forma, Abb. Panor. col. 2. num 7. uersi. ex hoc infertur, & Ioan. de Imo. col. 1. num. 4. & consil. 2. Spe. in tit. de furt. §. 1. uersi. sed quid si reus assignauit. Nicola. de Neapol. in §. inter Seruianam, in 3. oppo. gl. Inst. de act. & ibi Lud. Gomes. colum. 11. num. 31. uersi. in ea tamē quod dicit. Cy. & Bald. in l. certi iuris, num. 1. C. locat. Alberi. de Ros. in rub. ff. nau. caupo. stabula. Bar. in l. 1 §. cistam, per illum tex. ff. depo. & ibi Bal, Pau. de Castr.

u Iuramēto partis. istum locum citat & comprobat Ioan. Berno. Diaz. reg. 186.

Bart.

E Circa litem vide multos casus p Decis. Tholos 100.

D Debentur ratione victoria, de istis expensis victoria contumacia retardati processus et temeri intis, ponit Marcus Mantua in paralipomenon c.33.

B Petuntur iure actionis vel officio, qua utilitas resultat an petatur iure actio. vel officio iudicis ponit In son § actionū. num.52. Institu. de actio. quid si non sint petite. decis. Thol. 111.

F Dicunt indistincte Abb. d c. finem litib. Federic Schenc in tract. de expensis, iudicio factis num. 68. dicet Iacob. de Aren. in tract. de expensis. & quod peti debeat per libellum.

G Vlterius non poterunt peti. Istum locum citat Io. Bap. Ferret. consil. 115. num. 4. Rebuf. in titu. de expensis. damni & interesse artic. 5 glo. vnica, nu. 11.

H Quod non debetur propter contumaciam. reg. cum amplia. & limit. ponit Ias. in d l sancimus. n. 5. 6. 7. cū seq. C. de Iudic. istū locum citat & sequitur decis. Anchonit. lib. 5. 46. nu 6.

I Lapsa instantia poterit reus, vide qua ad hoc late allegat Vāci de nullitat. in ti. de nullita. ex defec. proces. nu. 327. not. unū singul. quod fideiussor qui promisit soluere expensas pro actore succumbente, non tenetur ad expensas instantia perhemptæ quia non succubuit, quia iterum causam instaurare potest. ita Rebuf. supra artic. 5. gl. vna. no. 51.

Bart. de Saly. & Franc. Are. Bald. in d. l in actionibus, & ibi Ange. col. pen. nu 2. uersi. in eadem glo ibi propter, Lod. Rom. col. 6. nu 25. in fi ibi tertio casu dico. Fran. Aret. col. pen. uersi sed hic stat. Alex. de Imo. col. pe. nu, 18. uersi. per istū text. & ibi in addi. Franc. Curt. & Tho. Diplouat. Ias. col. pen. num. 39. & 41. uersi. ex supradicta & uersi quartus casus, Dec. col. fi nu. 35. ibi. vnde infert. Rapha. Fulg. in l. cū furti. ff. de in lit. iuran. Abb. in consi. 110. incip. circa factum, in fi. in 2. colum. Ange. Aret. in § fi. ad fi. institu. de obliga. quæ ex quasi delic. nascun, Cos. in consi. 318. incip. pro vectigali, col. fi. num. 7. in 4. uol Ias. in l. si quādo, col. pen. nu. 48. cum seq. C. unde vi & in § seq. col. 5. nu. 28. uersi: qualiter auté. Inst. de actio. & in §. ex maleficijs, col. antepē. nu. 60. uersi aduerte tamen, co. tit, Bertach. in suo reperto. in uersi. deponens fardellum, & in uersi ualisia. Hipoly. de Marsi. in rubr. C. de proba. colum. 57. nu. 134. uersi. & idem dicit esse in deposito. Paris in consi. 74. incip. inficiari, per tot. & consi seq in 1. uol. Cagnol. in l. 1. col. 58. nu. 136 uersi. ex prædictis, C. de sent. quę pro eo quod inter. Benuenu. Strach. in tract. de naui. nautis, & nauigatione, in 5. par. in q. incip. vulgaris est. & Plot. in d. l. si quando, num. 307. cum seq. C. vnde vi. & Phanucii in tract. de iureiur. in lit. in 2. par. 1. memb nu. 62. uersi. quints est q. Zilet.
g Iuramento partis, Adde Ancha, consi. 186. Cagnol. in l. vnic. nu. 130. C. de sent. quæ pro eo quod interest. Bos. tit. furti aduersus nautas num. 4. Nat. consi. 564. num. 4. lib. 2. Ias. in l. in actionibus, nu 40. 41 ff. de in lit. iur. & pulchrè discutit Vini. inter com opi li. 9. uersi iurare in litem, Plot. trac de in lit. iur. §. 16. num. 9. 10. & seq. ubi docet pract. not. Masuer.
h aut lucrum quod fecisset. Adde, & vide Alexan. de Imo. in l. cum quid, in fin. ff. si cert. peta. & qui idē tenet quando talis persona erat solita mercari, & Pan. in cap. c. p. & g. de offi. deleg. & in c. conquestus, de vsu. Adde tamen quòd lucrum dicitur id quod est absque onere æris alieni, ita Alexan. in consi. 12. col. 3. uersi. 4. colligitur, in 1. uol. & uide eundem Alex. in consi. 112. colu. 1. in 5. lib. vbi de solito mercari, & vide quæ idem Alexan. ponit consi 27. lib. 4 consi 141. lib. 5. Curtius.

SVMMARIVM.

1 *Litis expensa tam in ciuilibus quàm in criminalibus debentur.*
2 *Expensarum species quot sint.*
3 *Expensa litis ex quibus causis debentur.*
4 *Expensæ litis an petatur iure actionis vel officio iudicis.*
5 *Facta petitione expensarū, an debeat conuentus repelli à prosecutione litis nisi prius restitutis, & solutis expensis.*
6 *Lapso tempore instantiæ, & reo absoluto ab obseruatione iudicij, actor in expensis condemnatur.*
7 *Expensis à parte non petitis, nunquid ad illas iudex potuit officium suum exercere.*
8 *Iudex si super expensis in sententia nihil disposuit, quia noluit, uel omisit, pot quis petere à iudice restitutionē.*
9 *Pars an possit expēsas in alia instātia postulare àparte.*
10 *Expensa probantur per iuramentum partis adhibita iudicis moderatione*
11 *Promittens stare simplici dicto uictoris super expensis instro obligationis, nō poterit petere taxationē à iudice.*
12 *Victus victori an semper in expensis condemnandus.*
13 *Iuramentum calumniæ an excuset ab expensis.*
14 *Iudex potest ferre sententiam super expen incertam & sine quantitate determinata.*
15 *Iudex in sententia non potest sibi reseruare condēnationem super expen. quamuis possit reseruare taxationē.*
16 *Taxatio reseruata per iudicem super expen. dari potest etiam successori in officio.*
17 *Delegatus si sibi reseruauit taxationem expensarum, an ipse postea, vel eius ordinarius taxare poterit.*
18 *Appellari potest à taxatione immoderata.*
19 *Iudex cognoscēs suā iniquā taxationē eā pōt reuocare.*

a ET expensis præsentia causæ. † Ad huius euidentiā
sciendum est, quòd litis expensæ tam in causis
ciuilibus quàm in criminalibus, debent. In ciui-
libus quidem clarum est per iura de quibus infra. In
criminalibus autem probatur per text. in c. calumniam.
extra de pœ. & in l. qui crimen. in fi. C. qui accus. non
poss. & ibi per Cyn. & not. per Bart. in l. 1. in prin. ff. ad
2 turp. † item sciendū est, quòd quædam sunt expensæ,
c quæ fiūt c circa litem; & de his loquitur tex in l. sanci-
mus. C. de iudi. & ibi plene p Cyn. & per Innoc. in cap.
finem litibus. extra de dolo & contu. & per gl. in l. ter-
minato. C. de fruc. & lit. expē. & Specu. in tit. de expens.
Quædam sunt expensæ quæ fiunt circa rem mobilem,
uel immobilem, & de his loquitur ff. de impen in re do.
fac. per totum. & in l. 1. §. sed nec ob expensas C. de rei
uxor. actio. & in l. sumptus. & in l. fundo. ff. de rei uend.
& in l. in commodato. §. possunt. ff. commo. & in l. diuor
3 tio §. impendia. ff sol. mat. cum simil. † Circa expensas
litis, de quibus ad præsens est sermo, sciendū est, quòd
huiusmodi litis expensæ uarijs ex causis debent. Quan-
D doque enim D debentur ratione victoriæ causæ, & de
his loquitur l. properandum. §. fi. C. de iudi. & in Auth.
de iudi. in §. oportet. & in capit fi. extra de maio. & obe.
& in authen. generaliter. C. de episco. & cler. & in. ca-
pit. fina. extra de pœnis. Quandoque debentur ratione
contumaciæ. & de his loquitur l. sancimus. C. de iudi. &
in cap. dilecti. extra de dolo & contum. & in c. ad hęc.
extra de seque. pos. & fru. & extra ut lit. non contest. c.
quoniam frequenter. §. in alijs. Quandoque debentur
rationē retardati processus, de quibus loquitur l. non
ignorat. C. de fruc. & lit. expen. & in c. finem litibus. ex-
tra de dolo & contuma. & in c. ex literis. eod. tit. & in c.
certum & in cap ult. extra de rescrip. Quandoque de-
bentur ratione temerariæ citationis, & de his loquitur
l. eum quem temere. ff. de iudic. & in cap. 1. extra de do-
lo & cont. lib. 6. ad quas quidē omnes expensas porri-
4 gitur hæc clausula. † Sed circa prædicta de pluribus est
B quærendum. Et primò quæro an supradictæ expensæ B
a petantur iure actionis, uel officio iudicis. a dicit Innoc.
& glo. in d. cap. finem litibus. esse distinguendum, quia
aut tractatur de expensis factis ante lit. contesta. puta in
præparatorijs ad litem instituendam, uel reum consti-
tuendū in mora, uel similia; & illæ petunt iure actionis.
Aut tractatur de expensis factis post litem contest. &
illæ petuntur officio iudi. arg. l. ædiles. §. item sciēdum,
& in l. illud, & l. si seru ff. de ædil. edict. Alij quos refert
F Cy. in d. l. sancimus F dicunt indistincte expensas, quæ
nis fiūt, posse peti officio iudicis, uel iure actiōis, scilicet
conditione ex lege. Sed si iudex super his nō ferat sen-
G tentiam G ulterius nō poterunt peti. ut d. l. terminato.
Cum enim tales expensæ ortum habuerint propter li-
tem, finiuntur & moriunt mortua ipsa lite, per illā regu-
lam, ne lis oriatur ex lite, de qua in d. l. terminato, & ita
secundum eos saluantur glo. quæ videntur contrariæ,
quarum una, quæ est posita in d. l. terminato, dicit quòd
peti debent officio iudicis, alia posita in d. l. 1. ff. si quis
ius dic. non obtem. dicit quòd peti debent iure actionis,
cōsiliū est ergo quòd officiū iudicis simpliciter postulet
5 & non errabitur. † Sed hic quæritur, an facta petitione
expensarum debeat conuentus repelli à prosecutione
litis, nisi prius restitutis & solutis expensis? dic breui-
H ter, H quod aut debenturē propter contumaciā, & tunc
b repellit b donec soluerit eas; aut debētur ratione victo-
riæ, uel alia causa, & tunc non repellitur, ut habetur &
6 not. in d. l. sancimus. de iudic. † Quid si pars fuerit ab-
soluta ab obseruatione iudicij propter lapsū instantiæ,
an lapso tempore instantiæ poterunt peti expensę? dic
I quòd I lapsa instātia poterit reus petere se absolui ab
obseruatione iudicij, & actorē in expensis condemnari
secundum Cyn. ut no. per eum in l. properandum. in fi.
C. de iudic. & in §. illud proculdubio. licet multum con-
7 tra faciat text. in d. l. properandū. §. & si quidem. † Quid
autem dices si expensæ non fuerunt petitæ à parte, nun-
quid ipse iudex a seipso, ex suo officio poterit de his
absoluere

absoluere, vel condemnare? distinguẽdum est, aut tractatur de expensis factis ante litem conft. & tunc nõ potest iudex suum officiũ impartiri, nisi requisitus fuerit a parte, cum hoc sit de pertinentibus ad litis decisionẽ, & contingat ante lit. contest. vt dictum est in gl. sup verbo, ex officio. Aut tractatur de expensis factis post lit. contest. & sic de eis quæ emergunt post lit. contest. & tunc poterit ex officio non requisitus condemnare, vel absoluere, argu. pro hac distinctione in l. ædiles. in §. itẽ sciendum. & l. illud. & l. item serui. ff. de ædil. edic. Nõ tamen tenetur, si non vult, vt patet ex his quæ dicta sũt in gl. super verbo ex officio, & hanc opi. sequitur Dy. & Bar. vt no. per eum in l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infec. Sapienter ergo faciet tam actor, quàm reus,
8 si semper petat expensas. † Sed quid si iudex super expensis in sententia nihil disposuit, an licitum erit parti in alia instantia ipsas petere? Et quidem si semel expẽsæ sunt petitæ, nec iudex voluit, vel omisit super his absoluere, vel condemnare, potest pars à iudice petere restitutionẽ, quia tenetur de suo proprio parti læsæ restituere. vt in l. properandum. §. fine autẽ. alterutra. C. de iudi. & no. per gl. quæ debet intelligi, cũ petitæ sunt.
9 in l. fi. C. qñ prouo. non est neces. † Sed an in alia instantia possit illas expensas a parte postulare? distingue secundum Doct. in l. terminato. C. de fruc. & lit. expẽ. aut enim expensæ petuntur ex conuentione, uel officio iudicis mercenario sine aliqua conuentione. Primo casu possunt peti in alia instantia, si iudex super illis pronunciauit in prima. l. quod in diem. §. si rationem. ff. de compen. & l. si autem. in fi. ff. de nego. gest. Secundo casu non possunt vllo modo peti per d. l. terminato. Nisi in causa appellationis ut in d. l. fi. C. quando prouo. non est necess. & no. per gl. in d. c. finẽ litibus. & huius potest esse ratio, quia quando petuntur ex conuentione, tunc veniũt ex hominis prouisione, quæ nulli est auferenda. vbi verò non petuntur per conuentionem, tunc veniunt legis potestate, vnde lex potest suum beneficium homini auferre à lege ipsa collatum, ad hoc facit quod dici cõsueuit. Lex tibi suum non tibi tuum denegat auxilium. vt in l. 1. C. si aduer. ven. Est & alia ratio secundum Inn. quia expensæ quæ veniunt officio iudicis post litem cõtest. veniunt accessorie ad rem principalem, ideoq; sublato principali tollitur accessorium. vt in d. l. 4. C. de posi. & l. eos. & l. in bonæfidei. C. de vsur. cum vero petũtur iure actionis, tunc veniunt principaliter, sic, cessat illa regula, vt per eundem Inno. in c. grauis. extra de restit. spol. ex qua solutione colligitur decisio ad quæstionem, quæ euenire consueuit. Ecce notarius in instrumẽto mutui vel depositi apponit illam vulgarem clausulã. videlicet [quod vna pars alteri promisit restituere expensas litis, & extra pro dicta re, uel pecunia habenda, uel recuperanda &c.] Nunquid si iudex omiserit super his ferre sñiam poterit pars petere illas in alia instantia? ex prædictis patet quod sic, quia expensæ veniunt hic ex prouisione hominis, & partim ex conuentione, ergo &c. Alij vero distinguunt aliter & sic, aut expẽsæ veniunt ex materia primæ litis, aut aliũde. Primo casu siue fuerint expensæ, quæ veniunt ex conuentione, siue legis potestate, finita causa non possunt amplius peti, per d. l. terminato. In secũdo casu sic, per d. §. si rationem, cum simi.
10 † Deinde quæritur qualiter huiusmodi expensæ probentur. Dic quod probantur solũ per iuramentum partis propter difficilem probationem ipsarum, vt habetur & nota. in d. l. properandum. § & si quidem, in fi. & in §. si autem gestis. & in §. si autem alterutra. C. de iudi. Ita tamen quod iudex prius moderetur illas secundũ fori cõsuetudinem, & negocij qualitatem, & postea pars iuramentum præstet, vt habetur & not. in l. sancimus. & in authẽ. ibi posita. C. de iudi. & in auth. de iud. §. oportet.
11 collat. 6. & d. §. 1. † Sed quid si reus conuenit in instrumento obligationis stare super expensis simplici dicto actoris sine iuramento, vel cum iuramento, an isto casu iudex teneatur expensas taxare vel possit per se actor sine taxatione expensas declarare? Dy. dicit quod valet talis conuentio, & stãdum erit absq; taxatione iudicis sacramento, vel simplici dicto ipsius actoris: quia licitum est vnicuiq; renunciare iuri pro se introducto. vt l. si iudex ff. de mino. & l. si quis in cõscribendo. C de pact. & quia potest ex conuentione reus actoris iuramẽto stare super re principali. vt l. iusiurandũ quod ex conuentione. ff. de iureiur. ergo multo fortius super accessorio. verumtamen si inique ageret in tali declaratione, posset reus petere reductionem ad arbitriũ boni viri, arg. l. hæc venditio. ff. de contrah. emp. & l. in persona. §. generaliter. ff. de reg. iur. cum simi. Spec. in titu. de proba. in § nunc videndum, dicit quod hæc conuentio nil operatur, & idem sequitur Pet. vt refert Cyn. in l. si quis in conscribendo. C. de episco. & cleri. Pro quibus facit, quia hæc conuentio induceret quem ad delinquẽdum, ergo &c. vt in l. conuenire. ff. de pac. do. Nõ obstat l. iusiurandum. quia intelligitur qñ iuramentum defert post contractum, hic autem in ipso contractu, inter quæ est differentia, vt & alias in pacto legis commissoriæ. vt l. Calipodius. alias quamuis. ff. de solutio. & l. fina. C. de pac. pigno. Nec etiam obst. l. Theopompus. ff. de do. prælega. quia loquitur in vltimis voluntatibus. Bar. tãgit istam quæstionem in l. fi. ff de præto. stipu. & sequit opi. Dy. vno addito, videlicet quod poterit reus hanc potestatẽ datam reuocare ante factam declarationem expensarum ab ipso actore. arg. in l. si quis iusiurandum. C. de iureiur. Nec obst. d. l. conuenire. quia in tali promissione intelligit dolus exceptuatus. vt in l. creditor. §. Lucius.
12 ff. manda. † Postea quæritur an semper in expensis sit victus victori condemnandus? ad quod breuiter sic dicitur secundum Gl. & Inno. in d. c. finem litibus, de dolo & contum. Aut ex parte victi fuit iusta & probabilis causa litigãdi, & tunc non est condemnandus, sed absoluendus ab ipsis expensis. Aut nõ fuit iusta, nec probabilis cã litigandi, & tunc est condẽnandus, argu. in l. qui solidum in § etiam. ff. de lega. 2. & in c. sacro. extra de sent. excom. quam opi. tenet Gl. & Bar. in l. qui solidum quæ distinctio procedit in cã principali. In appellatione autem dicas, si succumbat appellans, ipsum indistincte in expensis condemnandum. Et sic intelligitur Gl. in d. c. finem & tex. in l. fi. C. quan. prouoc. non est necess. In appellato verò succumbente distingue, vt ple-
13 ne no. per Cy. in l. generaliter. C. de iureiur. † Nunc autem quærendum occurrit, an iuramentum calumniæ excuset condemnatum ab expensis. Et gl. tenet quod sic, in d. c. finem

Et tunc poterit. et ita concludit Rip. in c. cum ecclesia Sutrina nu. 19. de caus. pos. & propr. et vltra ibi allegata vide decis. Tholos. 111. Marsi. in l. patre vel marito nu. 67. de quæstio. Adde tamen quod expensa censentur petita per illam clausulam super quibus omnibus & eorum singulis pete mihi ius & iustitiam ministrari. Andr. Gaim. practicarum obseruationum. lib. 1. obseruatione. 151. nu. 21. vbi late allegat Maranta in Spec. in 3 membro iudicii. vbi ponit de libellis & eius clausulis, itẽ si potest sententiã ferre pro se. Ias. in l. properandum. §. si autem alterutra. nu. 32. C. de Iudiciis. Decis. Tholos supra in fine.

l Non tamẽ tenetur si nõ vult. ita Ias. d. §. si autẽ alterutra num. 31. licet multi teneant contrarium. tamẽ ista est magis communis, vt ibi Decis. Tholos. supra. Oria. in cap. qm̃ contra in verbo expensa nu. 20. in fi.

m Primo casu. vide Doc. per me allegatos ad addit. 1 verbo clausulam.

n Secundo casu istum locum citat & cõprobat Ioã. Bap. Ferret. cõs. 115. sub nume. 4.

o Quod iudex prius moderetur vnde tria requiruntur, primo quod iudex taxet expensas. 2. quod victor iuret. 3. quod delato iuramento iudex ferat suam sententiam. ita declarat Oria. d. verbo expensa nu. 11. & Ias. in l. si qñ. num. 20. C. vnde vi quia si prius iuraret & postea taxaretur in minori summa afficeretur victor periurius. Afflic. decis. 360. in fine.

p Quod valet talis conuentio. Marsi. in d. l. patre vel marito nu. 62. d. quæstio. vbi plura allegat & istum locum citat & comprobat Cagno. in l. quatenus. nume. 21. de reg. iur. & in l. vnic. n. 150. C. de sent. pro eo quod inter. & de cõi dicit Ias. in l. iusiurandum quod ex conuentione de iureiurã. Dec. in c. veniens. nu. 8 in fi. de testib. Soci. consil. 90. in 4. vol. Signo. de Homod. cons. 134. & 150. q. 2. Ango. in §. actionum. colum. 12. de actio. Fanuc. de Fanuc. in tracta. de iur. litẽ iuran in 2 parte num. 15. vide in contrarium Alex. cons. 130. in fi. vol. 1. Facit dictum Bar. in l. si cum Aurelius, vbi Doc. de solutione Reg. cum fall. ponit Plot. in l. si quando nu. 740. C. vnde vi. & Cagno. & aly Doc. supra citati Nat. cõs. 450. nu. 10. Iasisci Gaspar Gabali. in tract. de euic. §. 3. nu. 156. q. 18.

q Veruntamen Bellon. consi. 77. num. 5.

r Quia loquitur in vlti. voluntatibus. Soci. d. consi. 90. & Doc. supra citati.

s Reuocare declara vt per Gaspar. supra ex causa noua.

t Fuit iusta & probabilis cã. quas cãs enumerat Marsi. sup. nu. 17. 32. Rebuf. supra in 1. arti. nume. 25. Barn. Diaz, reg. 274. post Ias. in d. §. si autẽ alterutra. Oria. d. verbo expensa. nu. 5. & a quibus aliis excusat iusta causa litigandi. Marsi supra num. 17. cum seq.

v Ipsum indistincte in expensis condemnari. Marsi. supra nu. 31. Oria. supra nu. 49. Diaz. reg. 274. in 3. limit.

finem litibus, & ibi idē sequitur Inno. per c. sancimus. 2. q. 7. idem per omnia sequitur glos. in auth. de iud. §. oportet, & Iac. But. in l. properādum §. sin autem alterutra. C. de iudi. & in auth. generaliter. C. de epis. & cler. & Bar. in l. 1. in prin. col. 3. ff. ad turp. Fallit secundum eū in expensis; quæ veniunt propter solam contumaciam, vt in l. sancimus. C. de iudi. vel propter euidentem temeritatem, l vt l. eum quem temere. ff. de iudi. A Nam à talibus expensis iuramentum calumniæ non excusat. Ex præmissis ergo sequitur, q cum omnes iurent de calumnia, vel ex forma iuris communis vel ex forma iuris monicipalis, q sunt omnes absoluendi ab expensis; sed certe durus est hic sermo attenta facilitate & indiscretione litigantium, & procuratorum consulentium, necnon multorum (si fas est dicere) iurisperitorū, qui præponunt amorem, & honorē sæculi, amori & honori Dei consulentium parti, iura audacter, quia manus non lęditur; nec tamen adijciūt, anima perdetur, vnde aliqui recedunt à dicta opin. & dicunt simpliciter, q iuramētū calumniæ non excusat ab expensis. Reperi etiam, q idē Bar. in quoddam suo consi. speciali dixit aliter; scilicet q aut expensæ erant debitæ iure actionis, aut officio iudicis. Primo casu iuramentum calūniæ non excusat ab expensis, arg. l. si mulier, in § si rem. ff. de leg. 1. Secundo casu qn expensæ non fuerunt promissæ, & sic iudicis officio debentur, tunc aut probatur euidēs temeritas vel eius calumnia aliter, q̄ per solam sententiam; & tunc iuramentum non excusat ab expensis, argu. l. 1. C. de aduoc. diuer. iud. & l. eum quem temere. ff. de iud. & facit Insti. de pœ. teme. litig. § hæc autem oīa. & in §. ad concludendā, in Auth. de litig. Aut non apparet eius euidens temeritas, qd est, si in aliqua parte eius, quod petebator, apparet eum iuste litigasse, B & tunc iuramentum excusat: quia non potest dici improbus, vel temerarius litigator: qui saltem aliquam partem eius, quod petebat, iuste petebat euidenter, vel præsumptiue, vt in d. § hæc autem omnia. Aut nō fuit iuratum de calumnia, tunc distingue, vt supra dictum est; videlicet an habuerit iustam causam litigandi, vel non. Iusta autem causa potest esse si alteri successit, vt in l. si ff. pro suo. l. in alterius facto proprio, vt in l. quisquis. C. de rescin. vendi. & l. quamquā ff. ad Velle. item ex parte conuenti esset iusta cā, si rem emisset, & eam gratis agenti reddere recusat, sed litigando resistit, ad hoc vt agere possit de M euictione M contra venditorem, vt in l. si dictum. §. si cū promiserō. ff. de euict. vel alio titulo possideret. de qua etiam materiam no. idē Bar. in l. qui alterius. ff. de reg.

14 iuris. †Sed nunquid iudex super expensis debeat ferre sententiam sub certa, & limitata quantitate, an sufficiat m sub certa m & indeterminata proferre quantitate? Inno. C c. tenet q possit ferre sententiam incertam, vt not. per eum in d. c. finem litibus, & per Cy. in d. l. determinato. & ibi no. in c. auditis, extra de procura. vt sic dicat [condemno te in expensis præsentis litis, quas fecit aduersarius tuus, vel quas probauerit se fecisse.] quod est

15 verum †Sed an possit iudex potestatem condemnandi super expensis in sententia sibi reseruare? Dico q non, per iura prædicta secundū Inno. vbi supra, sed lata sententia super expensis poterit earum taxationem sibi reseruare, D vt fit quotidie per ipsos iudices in eorum sententijs. Nam partem condemnant in expēsis, & taxationem earū sibi reseruāt, secūdū Inno. ubi supra & Cy. & alios in d. l. terminato. Est ergo aliud reseruare condēnationem expensarū, quod fieri non potest, & aliud reseruare taxationem earum quod concessum est, vt patet

16 ex prædictis †Quid ergo si iudex in expensis condemnauit earum taxatione sibi reseruata, an eius successor D in officio poterit hanc taxationem facere? D dicit Bart. & bene q sic, vt per eum not in l. ab execut. ff. de appel. & fit ratio, quia talis reseruatio est sibi facta tanquā iudici, vnde cum successor eius fingatur esse idem, vt l. proponebatur. ff. de iudi. & l. mortuo iudice. ff eo. tit. sequitur q talis successor poterit hanc taxationē facere; pro quo facit l. post mortem. §. 1. & ibi not. ff. quod cum eo.

a Nam a talib. expensis iuram. calum non excusat sequitur Oria. supra nu. 8. vbi addic. Rebuf. supra Ias. sup nu. 51. Mars. supra num. 65.

b Et tunc iuramentum excusat sine etiam si non adsit iuramentū Bar. in l. q soluendum de leg. 2. cū concord. per Ant. Gabr. de commun. conclus. in tit. de expen. conclus. vlti. nu. 10.

c Tenet q possit Rebuf. in tit. de sent. artic. 16. gl. vnic. incip. Iudicibus.

D Dixit Bar. & bene q sic. concord. allegat Rebuf. sup. arti. 1. num. 14. Oria supra nu. 13.

a Non poterit Oria. supra nu. 33. Rebuf. artic. 5 glo. incip. olim. num. 4.

c Cum hac taxatio suscipiat vim cuiusq; interlocutoriæ. Fely. in rubr. de sent. & re iudic. col. 7. limit. 1.

17 †Inde quæritur, quid si erat delegatus ille qui taxationem expensarum sibi reseruauit, an ipse poterit postea taxare, an verò ordinarius eius? Dic secundum Bart. vbi supra, q aut est talis delegatus, cui post sententiam iurisdictio & potestas competit ipsam exequēdi, quod est in casib. no. per ipsum, & gl. in l. à Diuo Pio, in princ. ff. de re iu. & sic poterit taxare per seipsum, quia poterit sententiam suā interpretari. Aut est talis delegatus cui iurisdictio suam sententiam exequendi non competit, B & tunc quia non pōt eius sententiā interpretari, e non poterit etiam expensas taxare, sed ordinarium ad quē pertinet illius sniæ interpretatio, pertinebit similiter expēsarum taxatio, in l. duo iudices. ff. de re iud. talis n. reseruatio videtur facta respectu suę delegatæ iurisdictionis, quæ iurisdictio censetur eadem cum ea quæ est delegantis, vt in l. 1. §. qui mandatam. ff. de offi. eius cui mand. est iurisdictio vnde licet illa iurisdictio delegata sit finita per sententiam, vt est textus in l. iudex. ff. de re iudi. & l quid tamen, in prin. ff. de arbi. tamen durat illa delegantis, vt in d. l. à diuo Pio. Ideoq; ipse taxabit, qd O multum no. quia in hoc multi errant, & illa talis delegatio sibi nil nocet, argu. l. si ita §. qui filio. ff. de bonorū

18 possess. secūdum tab. †Quid si taxatio huiusmodi expensarum fuerit iniqua, & immoderata, an poterit appellari P ab ea? dicit Inno. q sic, vt in cap. super eo. extra quod met cau. & Bart. in d. l. ab executore, & sic potest appellari ab immoderata executione, vt in d. l. ab executore. Ita tñ q in hac appellatione obseruentur illa solemnia, quæ obseruātur in appellatione ab executione, vel alia interlocutoria, hoc est, q fiat scriptura, & in ea inserantur causæ, vt no. in d. l. ab executore. C. quando app. non reci. quod est valde no. Et fit ratio, quia talis taxatio vim habet interlocutoriæ, ergo &c. & in c. cordi.

19 de app. lib. 6. & in c. vt debitus. de appel. †Sed an iudex ipse, si dixerit se iniquè taxasse expensas, poterit p seipsum hanc iniquam taxationem reuocare? Dicit Inno. q sic. vt no. per eum in d. c finem. & arg. in l quod iussit. C ff. de re iudi. C cum hæc taxatio suscipiat vim cuiusque interlocutoriæ, vt dictum est.

ADDITIONES.

Adde nunquid iudex victum in expensis non petitis condemnare teneatur, & dic q aliqui dixerunt non teneri, verum si voluerit, ex officio condemnare poterit, vt no. Bar. & alij in l. properandum §. siue autem alterutra C. de iudi. Fely. in c. significauerunt, de excep quod aliqui in expensis ante litem contestatam factis intelligunt, secus verò post, in quibus etiam si illæ petitæ non fuerint, iudex tamen in eis victum condemnare tenetur, Saly. l. properandum §. siue autem alterutra, sed prior opinio verior affirmatur, q non teneatur nisi ipse condēnare voluerit, teste Ias. d. l. properandum d. §. siue autem, nu. 52. qui in pract. ita seruari testatur, Tremol. vero ad pract. Bonacur. tit. de recusa. nu. 4. ver. ratificare, posteriorem op. communem dicit, & ideo ad euitandū disputationes bene esset in libello de expensis protestari, quo casu iudex victum victori ad expensas, quādo iure debentur, cōdemnare tenetur, aliàs illas suo ære resarciret, vt per Doc. locis prælleg. Quas quidē expēsas tacitu etiam petere sufficit, vt puta si sentētiam pro se ferri postulet, quia intelligitur cum legitimis accessorijs, teste Bal. d. l. properandum § siue autem alterutra, quem sequitur Cast. Alex. Ias. ubi num. 32. Quibus adde q expensarum cōdemnatio tam in diffinitiua q̄ interlocutoria fieri debet Ias. d. l. & §. supra allega. nu. 19. vbi dicit communem. Quod procedere dicit tam in causa principali q̄ appellationis, per Cast. in l. destitisse, de iud. Gram. decis. 83. & quæ expensæ debentur etiam in criminalibus per condemnatum. Ias. vbi supra num. 21. Gram. decis. 39. Quam opin. communem dicit Marcus Delphi. q. 776. no. Bar. & Doc. in l. non ignoret, nume. 4. C. de fruc. & lib. impensis. Quæ omnia intellige, nisi victus habuisset iustam causam litigandi, quia excusaret, vt per Ias. ubi supra nume. 3. Cagno. in reg. qui in alterius, num. 35. de reg. iur. ybi dicit cōem, puta, si litigans

alicuius

alicuius viri grauissimi consilio vteretur, nam excusare tur ab expensis si in causa succumberet, quam opi. com munem dicit Cur. consil. 19. num. 44. intellige tamen vt per Ias. vbi supra nu. 8. q autem iusta causa excuset: limita, vt per Ias. loco prædicto nu. 9. vsq; ad nu. 11. & ibi num. 10. dicit q qñ iudex ex iusta cã victum ab expensis absoluit, illud in sententia exprimere debet, qñ autem dicatur habuisse iustam causam litigandi, vide Lafr in c. quoniam, verb. expensæ num. 5. de proba. Guid. Pap. q. 436. num. 65. Rebuf. in const. Gall. tract. de expensis numer. 40. lib. 3. prac. Masueri in titu. de expensis. Quæ aũe expensæ in lite refici debeant? vide. omnino gl. in cap. finem litibus, de dolo & contum. pro cuius materiæ plenior intelligentia dic, q in expensarum condemnatione damna rebus illata non veniunt, sed personæ tantum illata, exemplum est in artifice, qui diu litigauit, Specu, vbi Ioan. And tit. de expensis. §. vlti. versi. quid si victor artifex, Ias. in l. properandum §. sine autẽ alterutra, nu. 23. C. de iudi. & nu. 25. vbi qñ reus partim obtinuit, partim succubuit, quomodo expensarum condemnatio facienda. & quæ expensæ aliquando ratione contumaciæ, aliquando victoriæ debentur, & difficultas est quomodo refici debeãt: ideo vide Ias. l. sancimus num. 8. C. de iudi. Lafr. cap. quoniam contra verb. expensæ num. 14. de prob. Rebuf. d. tract. de expensis in consti. Gall. art. 5. & 8. lib. 3. quibus omnib. Adde, q in expensis rõne contumaciæ debitis non tantum, quæ Aduocatis & causidicis erogatæ sunt, debentur, sed quæ in itinere, necnõ & damna in persona, & rebus illata, Accur. & Bar. in l. 1. ff. de aliena. iud. mut. caus. fac. Ias. d. l. sancimus. nu. 8. secus in expensis ob causæ victoriam debitis. quia in illis dãna rebus illata non includuntur, accedit alia differẽtia, quia in expensis contumaciæ non cõputantur illæ quas domi facturus fuisset; sed in expensis victoriæ causæ sic, teste Ias. in l. 1. §. vlti nu. 25. ff. si quis iusdi. non obtem. de quo vide Prof. Caran. super Rit. Mag Cur. Vic. Neapol. Rit. 298. nume. 9. & seq. Quid in expensis retardati processus an seruentur in fine litis? & Dic q non. de quo articulo cum esset controuersia. ita in camera Imperiali indicatam refert Mising. obseruatione 23. centuria prima, & no. Neuiz. consil. 58. nu. 18. quid de aduocato & procuratore in cã propria. an expensas recte postulent ur? & Dic vt per eundem Mising obseruatio ne secunda, centoria prima, Boer. q. 110. q autem iudex reum in fructibus, interesse, usuris, vel expensis, etiam actore non petente condemnare possit: scribit idem Mising. centuria qnarta obseruatione 55. Quia in materia expensarum, si quis plura scire desiderat, videat Lafr. in prac. c. 11. tit. de expen. Catel. ver. expensa, prac. Masue. in tit. de expen. Ias in l. 1. § hoc iudicium. ff. si quis iusd. non obtemp. Masuer.

• Reductionem. Adde Alex. consi. 37. num. 31. lib. 2. post Abb. in c. Quintauallis, de iureiur.

• Iuramentum calumniæ. Adde Ias. in l. in: iusiurandum & ad pecunias. § qui iusiurandum, num. 3. ff. de iureiuran. Catel. ver. iuramentum calum. Capel. Tholos. qõ. 108. 114. Doc. ad Dy. in c. cum quis. de re. iur. lib. 6. Maine.

• D Reuocare, Adde Ias. in l. 1. col. 2. C. de iudi.

a Officio iudicis. Adde Spec. in titu. de offi omn. iud. §. 7. & quæ sit differentia inter damna & expensas per eundem tit. de fruc. & inte. §. fi. versic. in summa, & vide Fede. de Sen. consi. 130.

b Repellitur. Adde Cal. consil. 2. de do. & contu. Bern.

c Vel condemnare. Adde Spe. in tit. de dispu. & alle. § fi. versic. quid de fructibus. Ber.

d Læiæ a Adde Spec. in titu. de appel. in 2. par. §. 2. versic. 32. & vide Anch. consi. 182. Bern.

e Clausulam. Adde Spec. in tit. de proba. §. 3. vers. quid si ibi dicitur. Bern.

f Iuramentum. Adde qualiter expensæ probentur. Fede. de Sen. consi. 110. Bern. Lan.

g Actoris. Adde Alex. consil. 37. lib. 2. & in l. iusiurandum. ff. de iureiur. & Ang. Aret. in §. actionum, in prin. Instit. de actio. Franc. Cur.

h Iuramento. G Adde Cagnol. in l. vnica. nume. 114. C. de senten. quæ pro eo quod interest. qui dat plures remissiones. Zilet.

• Sine iuramento. Adde, q pactum q super interesse stetur dicto partis cum iuramento reducitur ad arbitrium boni viri, si interesse debitum modum excedat, vt scribit Afflic. decis. 91. num. 10. Did. lib. resol. 2. cap. 13. nu. primo. Nat. consil. 450 col. 4. & 5. in prin. & circa med. & col. fin. in prin. lib. 2. vbi inter alia plura dicit, tale pactum in mutuo non procedere, vide latius per eum, & an tale pactum reuocari possit antequã creditor iuret? Ias. concludit q sic, in l. si arbitro. nu. 4 ff qui satisd. cogan. vbi ponit limitat. cui adde no per Bart. in l fi. ff de præto. stip. l. iusiurandum quod ex conuentione. ff. de iureiurã. vbi etiam quid de reste. & in l. iusiurandum & ad pecunias §. qui iusiurandum ff de iureiur. vbi si sit conuentum de stando dicto creditoris absq; iuramento, tenebitur tamen creditor iurare, de quo uide quod habetur infra for. opp. contra testes post pub. ver. & non iurata nu. 2 ad dictantem Pap. hic, Adde q quamuis subsistat talis cõuentio, nec posit reuocari, intelligitur tamen secundum dispositionem iuris communis, q non excedat duplum quando est interesse singulare, secus si commune, quia tunc ad duplum nõ restringitur, vt per Cagno. in l. vnica. num. 73. 114. C. de senten. quæ pro eo quod interest, de quo vide etiam Doc. ad Aret. in § non solum. col. 2. nu. 8. insti. de verbo. obl. Alex. consi. 37. nu. 31. lib. 2. consil. 47. nu. 4. lib. 1. Abb. consil. 51. lib. 1. Bar. in l. fi. ff. de præto. stipu. Masuer.

i Causa. Adde quod Do. de Rot. decis. 182. de dolo & cõtu. in nouis dicunt, q licet probabilis causa excuset ab expensis, q non tamen excusat a fructibus, qui sunt beneficij. & vide Alexan. consilio. 169 libr. 2. Ange. consil. 136. Ber. Land.

Adde. An victus victori sit condemnandus in expensis Ange. Are. Insti. de pœna teme. lit. in §. hæc autem omnia Hippol. in cons. 36. causarum crimi. incip. nuper mihi, num. 1. in j. vol. Cur. iun. in consil. 163. incip. cã, num, 3. in 2. volu. Mant. in consil. 156. inci. viso processu mihi transmisso in fi. in 1. vol. Zilet.

• Causa, Adde, q iusta causa litigandi excusat ab expensis, teste Alexã. consil. 37. in fi. lib. 2. & consil. 115. col fi. circa med. lib. 4. Bald. in auth generaliter 3. & 4. col. C. de episc. & cler. Quæ probabilis causa consistet in pluribus ibi per Bal. enumeratis, vbi iudicem instruit, & ibi quid in sententia dicere debeat, quando condemnat, & quando non condemnat victum in expensis, quid autẽ in causis criminalibus, an condemnetur victus in expensis, & vide Bart. in §. deinde competens nume. 1. in auth. de mand princip. Fely. in c. accedens. col. fi. nume. 3. de accus. Grill. de relax. carcer. cap. vlt. nu. 2. quo in casu iusta cã excusat denuntiandum vel accusandũ, vt no. Aym. consil. 178. col. fi. nu. 10. lib. 1. accedit quod de cõsuetudine huius patriæ, inter fiscum & priuatum expensæ compensantur vt docte scribit Osasc. decis. 19. num. 25. declarando tamen vt per eum ibi, cui conuenire vt no. per Bar. in l. prima, ff. ad Turpil. ital. in l. qui crimẽ, nu. 12. C. qui accus. non poss. Sed q iusta cã litigandi in ciuilibus nõ excuset ab expensis, q debentur iure actionis, & q victus in dubio non præsumatur habuisse iustã causam litigandi, ponit Nat. consil. 108. col. fin. lib. 1. cui adde q habens iustam causam vel probabilem litigandi tenetur ad expensas, si victus fuerit rõne promissionis quam fecit de non contraueniendo, vt fieri solet in instrumentis, in quibus opponitur & clausula, expensis litis & extra, ita concludunt Docto. in l. properandum §. si autem alterutra C. de iudi. Nat. consilio 113. colum. fina. lib. primo. Masuer.

• Adde an partes possunt sibi ipsis taxare interesse? & vide Alber. in l. 1. col. antep. C. de summa Trinit. vbi concludit q sic, & quid operetur committere discretioni, & conscientiæ alicuius, Ias. consi. 147. colum. 11. lib. 2. & consi. 195. eo. & an commissus posit referre quæstionẽ, vide Gem. in c. vt commissi. §. 1. de hæretic. in 6. & facit

quæ

D Reuocare. Petrus in c. cũ cessante limit. 14. & in c sæpe. qõ. 14. de appell. qñ ista parte tradidit quod functus e officio suo Rebuf. supra d. gl. olim nu. 38.

S Adde Spec. vbi de Oria in c. qñ contra in verbo expensæ nu. 20. versic. sed ponit Ias in d § si autem alterutra nu. 27. & 35. & vide additio. in verbo illam d. num. 20 potest tamen appellari ab omissione condemnatione expensarum Oria. supra n. 20. vbi addit. in verbo condemnare, debet tñ appellare, & si non appellauit imputandum est sibi, vt late declarat Rebuff. Tomo 3. in tit. de expensis arti. 3. nu. 15 vbi multa dicit qua nolo transplatare.

P Clausulã adde Specul. de hoc vide Ias. i d. si autẽ alterutra. nu. 18. Marsil. in l. si vel marito. num. 24. de quæstio. Rebuff. supra artic primo nume. 42.

G Iuramento Adde Ias in d. §. si autem alterutra. nu. 23. Intellige præuiã iudicis taxatione. Federicus Sen. in tractat. de expen. in fin. Item statur iuramento si expẽsæ sunt paruæ nõ magnæ. Rebuf. supra artic. 8. num. 22.

quæ scribit Bart. in l. filiusfamil. ff. de don. & an valeat pactum de stando simplici verbo creditoris super expēsis & interesse, Bar. & Ias in l. iusiurandum quod ex conuentione ff. de iureiur. & si quis promisit stare iuramento, vide Bal. in l. tale pactum. § qui prouocauit. ff de pac. Soc consil 90. lib. 4 facit Bart. in l. fi. de præto. stipu. vbi Doc. in apostil. & ibi licet Bar. velit q debitor possit reuocare facultatem datam, illud verum est superueniente noua causa, vt quia talis creditor effectus fuit peioris conditionis quo ad personam seu mores, Ias. d. l. iusiurandum quod ex conuentione. col. 2. ff de iureiurā, & in l. si ab arbitro. col. 1 ff. qui satisd. cog & an credatur iuramento damnum passi? vide Bart. & Bal in l. momentaneę. C. vnde vi, & q non habeat promissio interesse quanti iurauerit creditur, no. Bal. in l. 2. col. 1. ver. pone q quis. C. de sent. quæ pro eo quod interest Cyn. in l. si qs in conscribendo C. de epis. & cler. Bar. in l. Theopōpus. ff de dote præleg vbi non valet promissio de stādo dicto vel iuramento alicuius, Quid quando committitur aliqd arbitrio & voluntati alicuius, & Dic; vt Bal. In rub. C. de iud qui male iud. Fely. in c. 1. col. 16. de cōsti. facit Soc. consil 129. lib. 1. Maluer.

K ж In appellato. Adde Do de Ro. in nouis, de dol. & contu deci. 251. Bern.

L Temeritatem. Adde Abb. cons. 128. in fine. & an iuramētum calumniæ excuset ab expensis per Fulgosium cons. 158 Et vide Alex. de Imo. in l. 3 ff de iureiur. in princi. & ibi q excusat præsumpta calumnia, non autem à temeritate. Franc. Curtius.

Adde Pau. Cast. Alexan. & Moder. in l. properandum §. si autem alterutra. C. de iudic. & ibi Ias. in 5. colū. in fine, Canonist. in c. finem litib. de dolo & contum. & Lanfran. de Oria. in c quondā contra falsam §. expensæ, nu. 4. versic ex quibus infertur, de probat. Gulrel. de Ludo. in sing. 55. incip gl sunt. Zilettus.

M Aduerte in practica, q si emptor vel alius, cui ex aliquo titulo competat de euictione actio, conuenitur, & eidē deferatur vel referatur iuramentum, potest illud licitè recusare, ne perdas actionem de euictione contra principalem & auctorem suum: quia si res decideretur per iuramentum, non haberes postea actionem de euictione contra principalem, quæ est pulchra limitatio ad l. manifestę turpitudinis ff de iureiuran. quam limitationem practicaui iux. Theoricam Bar. in d. l. manifestæ turpitudinis & dicit Ange. in §. item si quis postulante in vltima colum Institu. de action. se idem vidisse in practica. Leonardus.

m Incerta. Adde Alex. consi. 38. 2. lib. Bern.

* Incerta, Adde q iudex potest cōdemnare ad damna. & interesse postmodum liquidanda l. 2. vbi Bar. & Bald. C. de sent. quæ sine cert. quanti. qui iudex potest condemnare in fructibus & expensis, reseruata taxatione & declaratione & eodem modo in damnis & interesse, & quibuscunque casibus vbi aliqua accessorie petuntur, nam in his valet sententia incerta, vt not. Nat. consi. 248. col. 1. in fi. num. 7. Quæ sententia incerta an valeat sup expensis? vide Alex. cons. 37. nu. 30. lib. 2. & quid in iudicio singulari, an valeat sententia cōdemnatoria ad restituēdum fundum cum fructibus, quo ad fructus, si non appareat in actis probatorijs declarata fructuum quantitas? quamuis declarata appareat in actis assertorijs? vt in libello, & positionibus; & Dic q non, vt no. Lafr. conclusione 35. qui tamen in fi distinguit cōcordando opi. contrarias, q autem possit iudex pronunciare super his quæ contingunt post conclusionem in causa i not. Doct. ad Bar. in l. si tertius §. officium. ff. de aq plu. arcen.

n ж Reseruare. Adde Alex. cons. 38. supra alleg. Bern.

o Multum no. Adde Roma. consil 362. in princip. & vide Anchara. consilio. 182. dum respondet ad l. Paulus, de re iudi. Bern.

* Adde, & declara, vt per Rob. de ordi. iud. c. 8. nume. 65. Lafr. concl. 831.

p ж Appellari. Adde Rom. consil. 358. vbi vide an sententia lata super appellatione interposita à taxatione expensarum dicatur diffinitiua, vel interlocutoria.

* Appellari, Adde q ab immoderata expensarum taxatione appellatur, teste Rob. de ord. iud. cap. 55. num. 25. Roma. consil. 357. Quæ concl. procedit etiam ab omissa condemnatione expensarum, quia ab ea etiam appellari potest secundum Ang. de Imo. in l. fi. §. si ff de appell. quo casu validam esse appellationem dicit Mising. centu. 2. obseruatione 22. vbi declarat, & hoc intellige, nisi victus appellauerit, quia tunc victor appellare non potest, propter omissam condemnationem expensarum, cū in causa appellationis sui aduersarij prosequi possit grauamen expensarum. quod quomodo procedat, declarat Lafr. conclusione 458. vbi præfata non procedere dicit, quando iudex à quo absoluisset victum ab expensis, & quando victus tantum appellat in partibus contra se facientibus; nam tunc victor appellare debet respectu expensarum, nec tunc procedit l. fi. C. quorum appell. non posse autem appellari à sententia condemnationis expensarum lata ex magno interuallo post sententiam interlocutoriam propter quod illæ expensæ petūtur scribit Roma. sing. 85. cuius contrarium voluit Fely. in cap. significauerunt. colū. 5. vers. cæterum, de excep sed quid in condemnatione expensarum ob contumaciam facta, & Dic, q ab ea appellari potest; teste Ias. in l sancimus num. 17. C. de iudi. Quæ quidem expensæ ob contumaciam debitæ persolui debent, etiam si contumax iustam litigandi causam habuerit, vt per Cassiado. decisione 3. num. 3. de appella. Masuer.

ж In appellato, Rebuf supra in 7. artic. nu 39. vbi concludit q debet in expensis condemnari.

ж Reseruare, vide late Rebuf supra in tit de expensis. articu 5. num 11. Marsil. in d l. patre vel marito. num. 69. Oria. d. verbo expensis nu. 10.

ж Appellari Rebuf. supra num. 34 Marsi. d. l patre vel marito, num. 83.

ж Iudex ordinarius. Maranta. in Spec. in vlti. actu num. 4.

ж In delegato. Fely. in c pastoralis. §. præterea de offic deleg & quid in interlocutoria, Ias in l. cū specialis. numero. 9. de iudic. an possit transactionem factam coram eo exeq. Doc. in c si quando. nu 7. de offic. deleg.

ж In 5. princip. dictum iudicio. nu 43. Bero consil. 116. in fi. lib. 3. qui attestatur de communi. Ruy. consil. 93 nu 19. lib. 4. rationem ponit Afflict. i sua pratic. §. 3. c. 3. num. 7.

SVMMARIVM.

1 Iudex ordinarius est executor suæ, & delegati sententiæ.

2 Delegatus principis infra annum sententiam latam potest exequi.

1 Executioni mandare &c. Sed quis est † iudex competens mittere sententiam latam executioni? a Respōdeo, 1 iudex ordinarius, siue sit sententia lata per eum, vel delegatum ab eo, ut in l. diuo Pio. in princi ff. de re iud. † In delegato ж vero a principe est opin. nam dicit glo. in d. l. à diuo Pio, q ipse non potest suam sententiam exequi. Sed Bart. ibi tenet contrariū, & melius per l. fi. C. qui pro sua iurisdi. dummodo exequatur infra annum à die latæ sententiæ, vt est tex. in c. significasti? & in c. pastoralis, extra de offi. delega & vide quod no. infra in tit. de for. exe. sent.

ADDITIONES.

a Executioni. Adde Ancha. consil. 275. & quid si secunda sententia contineat plus quam prima, per eundem consil. 312. Bern.

* ж In delegato, Adde, q delegatus principis tam iure ciuili; quàm canonico potest sententiam exequi intra annum & non vltra, iuxta Bar. sententiam hic alleg.

N tex. est in cap. quærenti ж de offic. deleg & no. Rob. de ordi. iud. cap. 8. num. 45. & cap. 55. nu. 4. vbi distinguit inter delegatum ab inferiore à principe, & delegatū principis. qui delegatus à principe potest committere ordinario executionem suæ sententiæ teste eodem Rob. d. c. 8. nu. 45. facit quæ no. Ias. in l. à Diuo Piu. In princi. nu. 10. ff. de re iudic. vbi dixi, an autem teneatur delegatus mittere citatio tenorem originalis suæ commissionis? & Dic, q communis opi. est: sufficere si tenor delegationis inseratur citationi, text. in c. 2. vbi Doc. not. de dila. cap. cum in iure de offic. deleg. quod verò aliqui dicunt originalis exhibitionem necessariam esse; Dic illud verum esse in procedendo, vt reus comparens coram delegato possit originale videre priusquàm respondeat, de quo plura scribit Mising. cent. 3. obseruatione prima, Alex. consi. 71. col. 1. lib. 7. Rol. consil. 39. num. 18. 23. & seq. lib. 3. Quibus adde in materia delegati q iudex delegatus non debet excedere formam rescripti, quod si fiat; gesta per eum sunt nulla, c. cum dilecta, de rescript. Guid. Pap. q. 70. Afflic. decis. 355. Doc. consil. 682. col. 6.

limita

limita vt per Fely.d.cap. cum dilecta, cap.cum olim.de off. de leg.nisi litigatores in his quæ eorum fauorem concernant non contradicerent,nam tunc mandati formam transgredi posse Fely. docet, bene igitur erit dissentire & protestari. Accedit quòd delegatum iniuria procedētis & delinquentis;iudex ordinis in suo territorio punire poterit,etiam si principis esset delegatus, ut monet Aufr.ad Capel.Tolos.q.423. Boer.decis.9.num. 5. cui opi. obstare uidetur qd à Barto. & alijs traditur in l.si de rer.diuis quòd diuisa iurisditionis administratione unus alterum delinquentē punire non potest secundum communem per Fely.in ca. prudentiam.num. 4.de offi.deleg.quid quid dixerit Rot.decis. 153. Inno. facit dictū Cald.cap.1. de raptor. ubi Archiepiscopus delinquens in diocesi episcopi non efficitur subditus episcopi,ut ab eo puniri posiit, & quo ad primum cap. quòd iudici delegato non creditur, neque citatus contumax dici potest, si non comparuerit quando commissio seu rescripti tenor in citatione nō inseritur, Adde quæ scribunt Bart. & alij in l.2.ff si in uoc not. Fer.Fely. & alij in cap.prætetea, de offi.de leg. Guid.Pap.q 352. 441. Alex.cōs. 17.lib.7. consi.200.in fi.lib.2. Dec.consi. 214.quinimò siue ordinarius siue delegatus ante omnia de eorū potestate edocere debent, Dec.consil.572.col. vlt.Ias in l.more maiorum.de iur.om.iud.& hoc non solum ea ratione: uerum ut certi simus, quando tempus in rescripto præfixum currere incipiat, quia stat communis Doc.conclosio, tale tempus à die pͥsentatæ commissionis currere, si tamen certū dierum aut mensium numerum habuerit,aliàs secus,teste Franc.in cap.super eo. 2. de appell. quid autem seruare debeat delegatus in ordine procedendi an statutum uel consuetudinem loci delegantis:an uerò loci iudicij? vide & Dic, ut per Rol.consi. 48.nu.14. &seq.lib.3.ubi secundum communem dicit in concernentibus ordinem procedendi coram quocunque iudice: siue ordinario siue delegato,locum iudicij attēdi debere & si indecisorijs locus cōtractus attendatur,quā concl.ibi latius explicat.Masuer.

SVMMARIVM.

1 Sine figura iudicij. ista verba tantum ualent, quantum summariè, & de plano, & sine strepitu.
2 Iudicij ordo quis sit.& per consequens quas solennitates sustulerint ista verba summariè &c.
3 Verbum sine figura iudicij non aufert citationem.
4 Libelli oblatio in scriptis & verbū,sine figura.aufertur.
5 Opponens exceptionem rei iudicatæ, & similes ad impediendum processum auditur.
6 Non omni tēpore, sed omni tempore congruo licet ministrare iustitiam.
7 Iuratur de calūnia in causa in qua pceditur sine figura iudicij.
8 Iuramentum calumniæ in dubio non uidetur esse remissum per rescriptum.
9 Iudex in causa sine figura iudicij quæ faciat.
10 Iudex non procedat sine figura iudicij in causa, in qua est procedendum secundum iuris ordinem de partium consensu tacite uel expresse.
11 Verba.summariè,de plano,&c quid significent.
12 Processus de iure ciuili non ualet sine figura iudicij. secus de iure canonico.
13 Libellus in causis simpliciter summarijs debet offerri, & lis contestari,quamuis abbreuientur dilationes.
14 Verbum,uelo leuato, quid significet.
15 Verbum, sine aliqua iuris solemnitate: an differat à uerbo sine figura iudicij.
16 Statutum uel rescriptum,quod dicit,quòd iudex procedat secundum arbitrium suum,qualiter intelligatur.
17 Statutum. uel rescriptum,dicens, quòd iudex procedat secundum eius conscientiam, quomodo intelligatur.
18 Principe mandante, quòd procedatur sola veritate inspecta,qualiter illud accipiatur.

SVMMARIE ° & de plano sine strepitu,& figura iudicij. Ampla fuit dubitatio apud antiquos o de significatu istorum uerborum, ad quam dubitatio nem auferendam fuit facta quędam decretalis, quæ incipit,sæpe contingit,& est posita in in cle.sæpe contingit, de uerbo.signific. sed adhuc per ipsam decretalem non fuit plene consultum,seu succursum auribus causidico-
p rum p Nec mirum, quia ipsorum natura ad lites quærendas est inclinata, & semper cogitant lites ex litibus suscitare,contra l. terminato. C. de fruc.& lit.expen.in animarum eorum irreparabile detrimentum, de quibus dictum est, [veh uobis qui manducatis panem doloris.] Decurrendum est ergo perte ad illum: text. & glo.ibi positas, & ad ea quæ super hoc not.Bart.in quadam extrauaganti Imperatoris Federici, quæ incipit.
1 ad reprimendum:† Veruntamē nō omitto vnum exprimere secundum Ioan. And:quòd illa uerba [sine figura
q iudicij] q tantum importaut per se sola, quantum alia præcedentia simul iuncta, unde licet ista omnia cōiungi soleant in literis uel statutis, tamen non est de necessitate,quādo illa uerba[sine figura iudicij]apponuntur.
2 † Quærendum est igitur, quæ solemnitates uideantur sublatę per hæc uerba [sine figura iudicij &c.]ad cuius
n euidentiam præmitto n figura iudicij est ordo substantialis processus à iure requisitus. quo omisso ipsum iudicium uitiatur, ut l.prolatam. C.de senten.& interlo. omni iudi.qui quidem ordo talis esse distinguitur,uide licet libellus,litis contest. dilationum assignatio, iuramentum testium,& instrumentorū productio,& similia, ut in c.quoniam contra falsam.extra de proba.& in d.l. prolatam.C.de senten.& interloc.om. iud.de qua figura iudicij loquitur tex.in l.1.§.similiq;modo.C.de lati. liberta toll.hic igitur ordo, & reliquæ solemnitates regulares iudiciorum uidentur per huiusmodi uerba esse sublata, nisi quatenus exprimuntur in dicta decretali. sæpe contingit,secundum Ioan.And.uel secundum Bar. dic, quòd per huiusmodi uerba iudex subleuatur ab obseruatione omnis iudicialis formæ & figuræ inductæ
s à iure ciuili,canonico,uel municipali s sed tamen tenetur obseruare formam & figuram à iure gentium, uel naturali ratione introductam; ad quam formam reducuntur quasi omnes casus expressi in dicta clem. sæpe contingit. quod est ualde not. Si uerò ipsa uerba non essent apposita in literis, rescripto, uel statuto, sed alia pcedentia sola,tunc secundū Io. And.hēet locum dispositu illius c.sæpe, contingit. qd est valde not.ut ibi not. per eū,& idē sequit Bar.in dicta extraua. ad reprimen. Patet ergo qͥ illa clem. sæpe habet locū qñ ista uerba {sine figura iudicij} apponuntur per se sola; uel coniunctim cū alijs. Alia uero uerba sine istis apposita cessare faciunt dispositū in d. clem.sæpe. quod nota ad multa.
3 Ex præmissis decisio colligitur ad plura. † Vnde quæro an per dicta uerba [sine figura iudicij] sit sublata solemnitas citationis? ad quod est dicendum, quòd non.
a a Primò per text.in d.l.ad reprimendum. Secundò per rationem, quia citatio est de iure naturali. Nam ipse Deus citauit Adam delinquentem, dum inquit[ubi es Adam]quæ determinatio approbatur per capit.pastora
4 lis. extra de re iudic. ubi est text. † Insuper quæro, an
r sit sublata porrectio libelli? r dic quòd sic,licet aliqualis petitio oretenus,uel actio sit coram iudice exprimēda,cum hoc sit ius quasi naturale, ut patet in q.de muliere, quæ coram Salamone filium suum postulauit, dū dixit [filius meus uiuit, & filius illius mortuus est,] vt habetur in c. afferte, extra de præsum.&in lib.Regum. cap.3.Et alibi dixit Iesus[Mulier vbi est qui te accusat,
a &c.] Sed tamen in tali petitione a non est conclusio necessaria, quæ regulariter requiritur, dum tamen ex facti narratione conclusio comprehendatur;quinimò & conuersio ordinis in forma conclusionis toleratur: vt si petatur cogi, & condemnari; vel simpliciter cogi.

Nam

o De significatu istorū verborum, Cels.Hugo in trac. clausularum. in clausula summarie cum seq.Oria.in rep.clem sæpè de verb.sig. Rebuf. in tit. de senten. exequto. arti.9. glo. 2. Maranta in 9.dist.iudicio in prin. quid de clausula pura, & mera veritate inspecta Blāc. in tract. de compromis. q.2. nu. 37. & de alijs clausulis diuersis.Rebuf. supra Io.Bapt. Asia in sua pract. § 3.6. § 4.& 5.

p Nec mirum istum locum citat & sequitur Constitut. Anchonet. lib. 2.ca. 21 num.6. circa med.

q tantū important pro se sola, quæ opi. est Bar. in tra. ad repri. in verbo, sine figura, est verum q Rebuf hoc impugnat supra nu.2 & 30.

n Figura iudicij est ordo substantialis est verba refert. & cōprobat Rebuf supra nu.30.

s sed ie tenetur obseruare Rebuf supra n. 31. Vanc.in trac.de nullit. in tit. an quelibet sententia à quocunq; Magistratu impug.poss.

r Dic, q sic Rebuf d.art. 9 glo. 2 nu.33. & seq. licet qualis petitio requiratur de qua per Oria. in d. clem. sæpe, in verbo, libellus, quæ qualis petitio quomodo deferat a libello ibi,& Rebuf. supra nume. 34. Maranta supra num. 12.

r Dic quòd sic,vide infra in forma responsionis,in verbo, rei iudicata, Immo admittuntur omnes exceptiones quæ incontinenti possunt probari Crau. consil. 104.n.16.& Rebuf.supr.n.44.nō solū rei iudicatæ,sed aliæ similes, vt ibi.

a Non est necessaria conclusio Doct.supra citati.

a Dieb. feriatis ꝑ necessitate hominū, Bar. in trac. ad repri. in verbo & figura Oria. sup. in verbo de plano, Rebuf. supra n. 25. Maranta, in 9. dis princ. nu. 19.
c Iuratur de calumnia Barto. supra nisi addesset illa clausula sola pura & mera veritate inspecta Blanc. de compromis. q. 1. nu. 37. post princ. Dec. in cap. dilecti, in 3. not. de iudic. Rebuf. supra nu. 37. versic. iurare.

D Et sic debet fieri publicatio, & sic hoc casu & stantibus prædictis clausulis, necessaria est publicatio Bar. supra Capit. decis. 36. Oria. supra in verbo libellus, num. 16. Rebuf. supra n. 38. Maranta, supra nu. 22.
a Nec licitum est Rebuf. supra nu. 38.
b Respōdeo Rebuf. supra n. 30. cū pluribus seq. vbi ponit viginti effectus, Maranta supra nu. 31. cum seq.
c Contrarium no. Host. ut per Marantā, in d. 4. cul. in 9. distin. prin. nu. 97. vbi late. & ibi tractat materiā qd sit iudiciū ordinariū, & qd sūmarium, sed ecōtra causa summaria potest fieri vt ordinaria Tiraq. de iur. primog. q. 24. nu. 8. & circa prædicta vide Bero. in d. c. de causis. n. 44.
H Debet libellus offerri Oria. supra in verbo, simplex num. 5. Rebuf. supra nu. 12. & 13.
I Dic q ista locutio istum locū citat Bertachi. in repertorio, in verbo, clausulis rescriptorum in verbo leuato, Cels. Hugo. sup. num. 87. Rebuf. supra nu. 18.
K Sed certè mihi videtur istum locum citat, & sequitur Rebuf. supra num. 5 & sic omnis ordo iudiciarius introductus a iure positiuo censetur sublatus citat etiam istum locum & comprobat Cels. Hug nu. 93. Auchar. cons. 167. visis diligenter cum tamen tollitur citatio Socin cons 12 col. 1. vol. 1.

Nam talia omnia reducuntur re ad istum ordinem, &
tolerantur, arg. l. talem ff. de hæred. instit. & not. in l. si
cum nulla. ff. de re iudic. & dixit supra, in quadam alia
5 gloss. quod sequitur Bart. in d. l. ad reprimen. † Sed an
ad impediendum processum audietur opponent exceptionem rei iudicatæ, uel aliam similem? Dic quòd sic,
quia tales exceptiones sunt de iure naturali, ne sæpius
iudicetur in idipsum. Cæteræ autem exceptiones, quæ
magis tenderent ad differendum, & frustandum processum, quàm ad instruendum eum, sunt per iudicē repellendæ, cum magis sit contra ius naturale quàm secundū
a ius. Potest etiam index procedere a diebus feriatis propter necessitatem hominum introductis. ut in clem. sæpe. Secus si propter Dei reuerentiam, quia tales Dei
reuerentiæ sunt seruandæ iuxta illud, [Sabata sanctifi-
b ces.] [b] licèt contrà faciat alia auctoritas psalmistæ.
6 † [Beati qui diligunt iustitiam, & iustitiā faciunt in omni tempore] sed certè potest & debet intelligi illud uniuersale [omni] scilicet congruo & habili. argu. in l. ut gradatim. §. sed si lege ff. de mo. & hono. Et idem dico in ferijs repentinis, quod in diuinis dictum est, secundum
7 Io. And, ibid. † Illud præterea est notan. quòd in causa,
c in qua proceditur sine figura iudicij c iuratur de calumnia, licet istud iuramentum sit iure ciuili introductum,
ut habetur in d. clem. sæpe, quod satis naturali rationi
congruit, ut comprimatur malitia litigantium, ut Instit.
in proœ. uersi. 1. de pœna teme. lit. in prin. Idem testes,
qui producuntur in causa, debent iurare, vt in l. iurisiurandi. C. de test. exemplo eius qood dictum est de iura-
8 mento calumniæ. † Et licèt tale iuramentum testis pos-
c sit à parte remitti. [c] ut not. glo. in d. l. iurisiurandi, tamē
non uidetur in dubio per rescriptū esse remissum, nisi
in eo dicatur [quòd possit procedi sine aliqua solemnitate] secundum Bart. ut infra dicam. Debent etiam
testes iurare parte præsente, vel citata, ne aliter aduersario copia defendēdi tollatur, quod esset contra natu-
D ralem rationem. D Et fieri debet publicatio testium, &
examinatio in secreto; & dictum eorum debet esse tale
quod rectè concludat, exemplo Danielis, ut in c. cum
causa, extra de testi. & no. in glo. in l. si quando, in fi. C.
a de test. & tenet Bart. ut supra. a Nec est licitum post publicationē ipsorum alios testes producere in oppositū,
cum timor sit subornationis, ut no. in c. fraternitatis. extra de testi. & in l. per hanc. C. de tempo. appellat. Qui
timor iuri naturali concordat, ut alter alteri non insidietur, ut l. ut uim. ff. de iusti. & iur. & ut malitijs hominū
occoratur, ut l. in fundo, ff. de rei vend. Et si actor peteret à reo sibi edi instrumenta ad eius intentionem fundandam, non deberet iudex ipsum audire, quia ista petitio esset contra naturalem rationem, ut l. qui ac-
9 cusare C. de eden. † Quæ ergo sunt quæ iudex facere
d potest in causa, in qua sine figura [d] iudicij proceditur?
b b Respondeo quòd iudex potest procedere sine datione libelli, quia sufficit qualiscunque petitio, ut dixi. Itē
sine litis contesta. Item potest procedere tempore feriarum ob necessitatem hominum introductarum, secus
in ferijs repentinis principis, aut Dei reuerentia
introductis, vt prædixi. Item statuere debet dilationes
quantò breuiores potest; exceptiones autē frustatorias
& appellationes friuolas recidere debet; insup multitudinē testium, aduocatorum & procuratorum repellere.

Iustas autem defensiones debet admittere, facitque iurare de calumnia, & ueritate dicenda, nec non & interrogare poterit partes ex suo arbitrio quandocunque
uolebit. Debebit prærerea partes citare ad sententiam
audiendam, licèt non peremptoriè, ac sententiam in scriptis proferre in causa, in qua non est necessaria conclusio. Et hæc omnia habentur in d. cle. sæpe contingit, &
no. quòd de consensu partium tacito uel expresso posset iudex iste procedere in ista causa iuris ordine non
seruato, ut in d. cle. sæpe, in fi sui, & argu. in l. non quic-
10 quid. ff. de iudi. † Sed quid dices econtra, ponamus q
in causa est procedendum secundum iuris ordinem, an
poterit iudex de partium consensu tacito uel expresso
procedere sine strepitu & figura iudicij? Io. And. in d.
clem. sæpe, in fi. tenet quòd nō, arg. eorū quæ notan.
per glo. & Inno. in c. de causis. extra de offi. c. deleg. & 1.
q. 1. c. in primis, in fi. cum seq & idem sequitur Specu.
in titu. de sen. prola. §. iuxta, versic. quid si de partium.
e e Contrarium no. secundum Host. in c. fi. extra de re iudic. lib. 6. Primam partem tenet Bart. in l. si societatem.
e §. arbitrorum. ff. pro soc. in 2. q. quam puto ueriorem. [e]
11 † Quid autem significet uerbum [summarie] [f] per se,
f uel uerbum [de plano] de per se, & in quibus casibus
de iure communi possit procedi summarie uel de plano. Dic ut nota. l. 3. § sciendum. ff. ad exhibēd. & l. nec
quicquam. §. de plano. ff. de offi. procon. & leg. & p gloss.
in d. clem. sæpe, & per Bart. in d. l. ad reprimendum, &
12 Spec. tangit in tit. de offi. iudic. §. postremò. † Illud autem aduerte, quia de iure communi non potest aliquo
casu procedi simpliciter sine figura iudicij.
* Fallit hodie de iure canonico in causis beneficiorū decimarum, matrimoniorum, & usurarū. ut in clement. di-
13 spendiosam, extra de iud. † Insuper est notandum, quòd
in causis simpliciter summarijs tantum, uel de iure com-
H muni uel municipali, aut ex forma rescripti. H debet libellus offerri & lis contestari, licèt dilationes possint p
iudicē breuiari, ut habetur in c. fi. extra de offi. iudi. &
per Spec. in d. §. postremò. Et per Bart in d. l. ad repri-
14 mendum. in glo. super uer. summariè. † Sed quid de uer-
g bo [uelo & leuato? I] dic q ista loquutio non est fre-
I quens in iure, tamen vnicū tex. uidi ad hoc in l. de submersis. C. de nau. lib. 11. & idem significat quòd uerbum
15 [summarie] vt ibi not. per gloss. † Deinde quæro, quid si
statuto uel rescripto caueatur, q iudex procedat sine aliqua iuris solemnitate? Dicit Bart. in l. filius fam. ff. de
dona. q ista uerba in aliquibus differunt, à prædictis
uerbis [sine figura iudicij] vnde secundum eum illo casu poterit iudex testes recipere sine iuramento, & procedere diebus feriatis etiam in honorem Dei, quod nō
posset in casu præcedenti; & est ratio secundum eum,
quia iuramentum testis potest tolli per pactum, ut nota.
ff de ferijs. in l. prima, in princ. & l. iurisiurandi. C. de
testi. & feriæ in honorem Dei possunt tolli per legem
vt l. prouinciarum. C. de ferijs. Item poterit admittere
testes infames, & eos qui perdiderunt ea quæ sunt iuris
ciuilis tantum. Secus autem in his qui perdidissent ea
quæ sunt iurisgentiū, arg. l. neque enim. §. 1. & a. coniun-
K cta. l. 1. ff. de testa. mil. K Sed certe mihi uidetur, quòd
ista sint synonima vnde dico esse idem in utroque casu,
cùm non sit dare perfectam diuersitatis rationem inter
eos. Hæ enim dictiones, si quis rectè consideret, synonima sunt: quid enim; ut prædictum est, aliud est dicere
[sine figura iudicij] quàm sine solemnitate iudicij? Certè nihil, aliàs sequeretur legem magis uerbis impositā
quàm rebus, quod esse non debet, ut in l. 2. C. commun.
de legat, quia magis sensui quàm uerborum diuersitati
adhærendum est, l. 3. in fin. C. de liber. præteri. cum similibus & pro hoc faciunt quæ statim dicentur infra in proxi-
16 ma quæstione. † Sed quid si statuto uel rescripto disponitur, q iudex procedat secundum suum liberum ar-
h bitrium, [h] uel secundū suam voluntatem? Dic secūdum
Ioan. And. in d. cle. sæpe. in glo. super. uersi. defensione,
& Bart. in d. l. filius fam. & in l. ad reprimendū, in glo. ut
L dec expedire, q ista uerba L illud idē significāt, & impor-
tant,

L Illud idem significatur comprobat Rebuf supra nu. 6. vbi allegat Cels. Hug. supra n. 150. Soci. cons. 70. col. 3 vers 3 vol. 2. vbi & de libera volūtate, Abb. in 2. ex parte, in prin. de cōsuet. & cōs. 77. in 5. dub. vol. 2. Cor. cōs. 721 dis. R. vol. 2

tunt, quòd faciunt præmissa verba [sine figura iudicii] & pro tanto non poterit iudex auferre pati iustam defensionem. Nam per talem concessioné & bayliam nó uidetur concessa potestas lædendi parté circa principale negocium, ut in l. si quando. C. de inoffic. testam. l. cum quidam. ff. de legat. 2. l. creditor §. Lucius ff de manda. & l. si procurator io princ ff. de condict. indebi. facit. c. in generali, extra de re iudica. li. 6. cú simili. ibi not.
17 † Quid si dicatur in statuto uel rescripto, q iudex possit procedere & pronunciare secundum eius[o] conscienciam? dicit Io. And. in cle. 1. extra de iure patr. q hic iudex habet latissimam potestatem, ideoque ab eius sententia diffinitiua appellari non potest.[l] Alij dicunt, quòd talia uerba idem significant, ac si dictum esset, ut pronunciet secundú eius liberam uoluntatem; quia illa conscientia debet esse talis, quæ conueniat bono uiro secundum menté profesentis, ut in d. l. quidam. de qua conscietia loquitur tex. in c. statutum, in §. assessorem. extra de rescrip. lib. 6. Et ideo dicunt posse appellari ab eius sententia, cum non uideatur amplior collata potestas uno casu quàm alio. imò si recte ponderetur, minor est potestas eius cui committitur, ut iudicet secúdum eius conscientiam, q eios qui iudicare debet secundú liberam uoluntaté, secundum aliquos. Vel dic uerius, q latior sit potestas huius, q aliorum; unde credo, q talis iudex possit iudicare secundum suam conscientiam informatam proprio uisu uel auditu, licet regulariter sit contra, ut no. per gl. & Doct. in l. illicitas in §. veritas. ff. de offi. præsi.
18 Sed quid dices de quotidiana. q. † Ecce sæpius contingit quod princeps mandat uel cómittit alicui, ut cognoscat & determinet sola veritate inspecta,[k] quæ erit forma procedédi?[m] Ego puto quòd fungatur illa potestate, qua fungitur arbitrator electus à partibus, de quo loquitur. c. Quinta uallis, extra de iureiur. & in l. si societaté. §. arbitrorum. ff pro soc. vnde poterit delegatus procedere & diffinire sine datione libelli. lit. contesta. & similibus: quia veritas nó requirit adminicularia, nec formalia, ut l. 1. C. si in ab hære. absti. Nec errore uel omissione taliú læditur, nec viciatur, sed suis solis terminis est contenta, ut in §. veritas, per quem tex firmatur, & probatur decisio antedicta, quam etiam confirmare habent. ll. infrascriptæ cum ibi not. unde licet l. quod si ephesi ff. de eo quod certo loco. & l. si fideiussor in §. si quid. ff. manda. & l. furti §. si debitori. ff. de quibus modis pigno. vel hypo. sol. Per hoc enim quod dicit (solá) excludere intendit omnem aliam formam & solemnitatem, aliter non diceretur inspici sola ueritas, hoc enim nomen, sulus sola, solum, significat unitatem & singularitatem tantum, & non pluralitatem, arg. l. solam. C. de testi. & l. si te solum. ff de hære. instituen. & l. cum solus ff. de acqui. hæred.[n] Puto tamen quòd peremptorias exceptiones & iustas defensiones teneatur admittere, cú sint fundatæ sup iure naturali, ut in d. c. lo. sæpe. & habent respicere veritatem negocij. Sequitur in litera.

ADDITIONES.

Summariè, Adde, q clausula sumariè, sola facti impotat ut ferri possit sententia[o] etiá si non in totum conformis libello, teste. Paris. cons. 123. libr. 1. & si in commissione adsint uerba sumarie, ex tunc iudex potest recedere à reg. iuris comunis, & etiam iudicare extra petita, dummodo sententia aliqualiter conueniat petitioni, licet nó in totú. ut per Gramat. decisione 19. Soc. consil. 260. num. 11. lib. 2. quam concl. declarat, ut per Hypol. sing. 102. Rom. consil. 519. sing 792. Rol. consi. 7. à nu. 100. usque ad 116. lib. 3. Olasc. decisione 1. & 2. post Alex. consil. 6. lib. 3. Rom. consi. 10. Soc. consi. 22. lib. 1. Corn. cons. 243. lib. 4. Ias in l. certi condictio. §. si nummos, nu. 32. ff. si cert pet. Quibus in locis omnes iuris ciuilis solemnitates sublatas esse docet, per dd. clausulas summarie, simpliciter, præter citationem, quæ est de iure naturali, & amitti non potest teste. Soc. d. consi. supra allrg. Rom. consi. 248. nu. 3. Dec. consi. 603. ante nu. 12. necnó ipsas præter necessarias probationes, quæ prætermitti nequeunt, cum sint iuris diuini, ca. nouit. de iudi. habetur Math. 18. Accedunt dicta Fely. in c. dilecti, de iudi & quæ Rom. scribit consil. 133. dum refert glo. in clem. sæpe. uer. partibus, de uer. sign. q posito quod iudex in causa, in qua potest procedere summarie, de plano & incœperit ordinarié procedere: nihilominus pars illa in cuius fauorem loquitur statutum aut decretú, quòd summarie procedatur, iudici contradicens: facere poterit, q processus ordinarie inchoatus: in summarium mutetur, & procedatur sine strepitu, & figura iudicij. secus ubi apparet de partium consensu, quæ omnia intelligé, ut latius per eum d. consi. vbi etiam quærit, an per electionem uiæ ordinariæ uideat quis renunciasse summariæ? & fac. quæ idé Rom. no. consil. 248. ubi dicit, q uirtute statuti dicentis, q possit iudex prout uoluerit & de facto se informare, q illa uerba de facto, solú operatur ut possit procedere sine solemnitate iuris ciuilis: non autem omittere ea quæ inducta sunt á iure naturali, puta citationem ad sententiá, & simil. declara, ut latius per eum ibi, & quid se princeps committat causam alicui ordinario; adiecta clausula, q cognoscat uel procedat summariè, de plano &c. ex quo alterata est iurisdictio ordinaria Dic, q intelligitur esse delegatus in illa causa & non ordinarios, teste Ias. in l. 2. §. post operis. num 3. ff. de op. no. nun. vbi dicit hanc decis. esse in pract. utilé, cuius plures effectus ipse ibi enumerat. Masuer.

Beneficiorú. Adde, beneficiales causas esse summarias, quando super possessio. aut titul. siue collatione beneficij his acquiritur[p] secus si super proprietate, ut puta, cum episcopus ecclesiam suæ dioc. si vnire uelit, illam contendés subditá aut aliquid iuris in ea habere, tunc enim quia super proprietate controuertitur, ordinario res erit discutienda iudicio, teste Bal. in l. cum seruum. §. item si ageretur. C. de ser. fug. Abb. in cap. contingit, col. 3. in fi. de dolo & contum. vbi quæ sit differentia inter tit. & proprietatem ecclesiæ. Masuer.

Subornationis, Adde q valet productio testium post dicta testificata, si pars nó opponat. vt not. Ias. in l. col. 2. in fi. ff. de ser.

Conscientiam, q Adde Alex. consi 108. lib. 5. Ias. in §.
Sed istæ. nu. 137. inst. de act. vbi quòd poterit supplicari & adiri superior.

Peremptorias exceptiones, Adde, quòd hanc sententiá confirmat Olasc. decis. 2. nu. 15. dum loquitur de exceptione excussionis, & hæc clausula sola facti operatur, ut Iudex possit procedere ad sententiam omisso libello, litis contestatione, breuiatia dilationibus statutis á iure; & q procedatur sine obseruatione ordinis & formæ iudicialis, teste Rom. sing. 792. consi. 10. circa fi. Ias. in l. 1. col. 1. ff. de iust. & iur. Soc. Iun. consi. 6. in fi. lib. 2. cons. 134. lib. 2. Mas.

Quod non. Adde,[x] quòd nec citatio tolli potest, licet in rescripto diceretur, & quòd de facto procedat, ut uoluit Anchar. consil. 263. & quòd citatio sit de iure naturali, adeo quòd per principem tolli non possit. Vide Oldrad. consil. 44. Bernar.

b Sabbata

m *Ego puto Ias in l. iustitia nu. 8. vbi addit. de iust. & iur. & in l. verum nu. 24. si cer. pet. Nat. in clem sæpe. §. non sic tamen col. 17. cum seq. de verb sig. Socin. in c. 1. de libel. oblat. Alex. consil. 80. nu. 3. & consil. 84. nu. 12. vol. 4 Aret. consil. 84. col. 2. hac de delicti sub nu. 3. de iudi. Fel. in c. 1. col ante pen. vbi addit. de constitut. Thom gram. decis. 19 nu. 4 cum seq. Rol. a valle, consil. 7. num. 30. cum seq. vol. 3. Rip. in l. naturale. § nihil commune, nu. 181 de acq. poss. Maranta, in d. 9. dist. nu 32. Tiraq. de retract. conuen. in fi nu. 121. an hoc casu potuit opponi præscriptio Ias. cons. 7a num. 1. vol. 1. & cons. 1. num. 37. vol. 2. Cra. de antiqui temp in 1. par. nu. 194. an possit opponi excussio. Aut Gab. de temis conclu. in tit. de fideius. conclus. 1. nu. 66 Cels Hug in tracta. clausularu. num. 91. & 118 vide infra in responsione ad libell. in actio. hypothec. vbi additio. in uerbo ordine iuris non seruato, Mising. centuria. 2. obseru. 44.*

n *Puto tamen Mar. supra in 9. dist nu. 36. cum seq. istum locum citat, & comprobat decis. ped pr. nu. 20.*

o *Etiam si non in totum late allegatn Hippoli. Rimin. cons 42. nu. 38.*

p *Secus si super proprietate lata Marantu in spe cul. 19. distin. in princip. vbi tractat quòd sit iudicium ordi. & quid summariũ nu. 42.*

q *Adde Alex. Cels. Hugo supra nu. 144 istum locum citat Bertach. in reperto. in clausulis compromiss. in clausula sui conscientiam, Alex. in l. de vno quoq; col. 3. de re iud. Ant. Nicol. in tracta. de concord. glos. nu. 248. vers. 14. nu. 249. vers. confirmatio diuer. in tract. de virtute iuramenti. nu. 88. Rip. in l. naturale. § nihil commune, nu. 181. de acq. poss. Mars sing. 272. Cran. cons. 191. nu. 7. Maranta, in tit. de cita. nu. 21. latius in 9. dist. num. 32. an iudex debeat iudicare secundum eius conscientiam Ias in § fin minus nu. 11. instit. de actio. Didac. lib. variar. iuris resolut. c. 1. Ias. in §. sed istæ. & §. fin minus instit. de actio.*

x *q nec citatio Vant. ñ. n. 14. et ab ipso principe et si addesset clausula supplẽtes vt ibi nu. 17. quia sine principis pôt impugnari ex defectu iuris nales. nu. 19. Maranta, in tit. de citatio. nu. 1 Rom. sing. 269. vbi addit. Rebuf. ñ. nu. 31.*

b Sabbata sanctifices, Adde Bal.consi.317.3.lib. Ber.

* Sabbata sanctifices, Adde, quòd omnes actus voluntariæ iurisdictionis possunt fieri & expediri die feriato, etiã ad honorem Dei, secus in actibus contentiosæ iurisdictionis teste Rob. de ord.iud.c.19.nu.86. Masuer.

e Renutti. Adde quod uoluit Ro.consi.20. Ber.

* Remitti. Adde, quod possunt partes expressim iusiurandũ testibus remittere, iuxta tradita per Ias. in l.1.ff. de fer. Mising. cent.2. obser.3. Quo casu ualet testimoniũ etiam non iuratum, teste Abb. vbi alij doc.in c.tuis quæstionibus de iureiur. Sed quid dicendum, an dicta testium non iuratò deponentium, si postea iurent fidẽ faciant? & Dic, quòd non, ut idem Mising. concludit cent.4. obser.77. quam conclu. procedere dicit ipse, nisi statim post depositionem iurassent. Quod tamen non admittunt Doc.in l.iusiurandi C.de testi. nisi media distinctione, de qua per Saly. ibi. cuius rei difficultatem omnem boni & oculati iudicis arbitrio: ea circumstantijs moderandam ac temperandam relinquerem, pro qua uide, quæ scripsi infra. for. iuramenti testium. ver. delato, de. for.opp. contra testes. post pub. uer. non iurat. & cum euenisset casus nõ omnino dissimilis coram excell. Ducali subalpino Senatu, in quo testes non iurati deposuerant, parte non opponente, tandem publicatis testibus, & facta concl. in causa, cum tractaretur & discuteretur articulus inter dños, re detecta, Senatus ipse pronunciauit examen nullũ, & bene, meo iudicio, ex not. per prædictum Mising. cent.3. obser.80 saltem per aliquas rationes ibi alleg. licet in contrarium facere videantur, quæ Ias. scribit in d.l.1.col.2. circa fi. ff. de fer. dũ dicit, attestationes testium nõ legitimè examinatorum posse de partium consensu comprobari, Idq̃ue extendit procedere etiã tacito consensu partiũ, Quæ tamen intellige & declara, ut latius p eũ ibi, nu.22. & seq. Masuer. Adde Bar. & Docto. in l.1. in prin ff de feri. Bar. in l. si quis legatũ, in princ. ff. ad l.Cor. de fal. Abb. in c.tuis, in 3.not. de testi. & ibi Fely. in c.2.col. & Rober. Marã in trac. ord. iudic. in 2.par. col.7. versi. tertia est causa. Zile.

d Sine figura. Adde Oldrad. consi.115. ubi singula uerba clausulæ exponit. & dicit Raph. Cuma. consi. 65. q̃ si prædicta uerba ponant in statuto, q̃ solẽnitas statuti non intelligit remissa: & dicit Ro. consi.519. q̃ uigore dictorũ uerborũ iudex põt incipere ab articulis, & deinde ad sententiã trãsire. * Sine figura, Adde, q̃ hec uerba sine figura iudicij, excludunt oblationẽ libelli, iuxta tradita per Ro. sing.722. de qua vide quæ scribunt Doc. in clẽ. sæpe. de uerb. sign. Fel. in c.dilecta, de iudi. Rol. consi. 7. à nu.30. vsque ad 38. lib.3. Rob. de ord. iud. c.13. nu.8. nu.9. & seq. Alex. consil.6. lib.3. de clausula autem sola facti, vide Bar. ubi Doc. in apostil. in l. si fideiussor. §. quædam. in l. quintus. ff. mand. Rol. d. consi.7 lib.3. de qua dixerunt aliqui, quòd est procedere plus quàm summariè, inter quos est Neuiz. consil.18. nu.22. quo casu, quando iudex procedit sola facti: censentur omnes iuris solemnitates sublatæ, teste Rol. consil.53. nu.13. lib. 2. Rip. in l. qui Romæ. §. Chrisogonus num.181. de verb. ob. cuius effectus plures enumerat Neuiz. consi. 97. nu. 81. nume. 82. inter quos sunt, quòd quis teneatur iudicare de conscientia, quòd non attendantur iuris apices, quòd iudicetur super probatis licet non super petitis & q̃ admittatur cumulatio, quæ omnia idem fere repetit consi 80. nu.39. de qua plura doctè & copiosè scribit Osas. Subalpin. Senatus Il. præses meritiss. decis.2. Rob. d.c.13. ferè per tot Mising. cent.2. obser.44. ubi q̃ uigore huius clausulæ: non posset iudex oriri facere actionem ex nudo pacto, licet re uera tale pactum initum esset. Masuer.

a Adde quòd per istam clausulã potest opponi exceptio dominij in remedio restitutoris. Cra. consil.299. col fina. vers 4 decis Perusi.17. num.21. quid operetur ista clausula Nata consil.25. nu. 21. & consi.585. & 521. num. 13 & 517. vbi tolit solum ordinem iudiciarium, nõ autem merita causæ.

e Veriorem. Adde Rom. consi.133. Ber.

f Summarie, de plano quid important. Et adde, q̃ quando esset per principem commissa causa summarie & sola facti inspecta ueritate, tunc excluduntur omnes solemnitates rigorosæ iuris positiui; & plus important dicta uerba [visa ueritate] quàm q̃n cõmittitur summarie sine strepitu, & figura iudicij, ita Ant. de But. in c.2. de iur.cal. & sequitur Alexan. de Imo. in consi.6. col.1. uer sic. tantum hoc non obstan. 3. vol. Contrarium uoluit Abb. in d.c.2. & sequitur Nata in clem. sæpe, §. non sic, col.30. in princ de uer. si. opinionẽ Ant. de Butr. tenet Felin. cap.2. colum.16. de consti. uersi. & si dicantur, & ibi alle. Rom. in d. rub. de arb. & in suo consi.20. sequẽtẽ dicta Ant. in d.c.2. quam tene. Et adde, quòd quando dicitur, procedas secundùm iustitiam & æquitatem, iudex non poterit credere priuatæ scripturæ. ita Rom. in consi.205. incip. in puncto præposito. & in rub. de arb. colum.1. & col.4 & Nata ubi supra & de clausula summarie &c. per eundem Natam in d. clem. sæpe, in prin. col.22. cum trib. se & de uerb. uelo leuato in d. §. non sic, ibi col.32. Curtius.

g Velo leuato. Adde Fel in c.2. col.29. in prin. n.95. Zilet.

h Liberũ arbitriũ. Adde Ro. consi.248. Anch. cõs.212. Ber.

* Liberum arbitrium, Adde, quòd arbitrium debet esse regulatum, & secundum ius commune, l. si libertus ita ff de oper. lib. not. Doc. & in specie Cagnol. in l. generaliter, de reg. iur. Aym. consi.290 colũ.3. Azo. in summa. C. de leg. col.7. tex. in l. fideicommissa § sic fideicommissum, de leg 3. Alex. consi.118. colum.1. lib.5. Accedit, quòd uerbum arbitrium importat arbitrium boni uiri. l. si mulier ita ff de oper. lib. l. fideicommissa. §. quãquã, de leg.3. & quãdo aliquid iudicis arbitrio relinquitur, Dic ille de iure facere debet, neque in sua potestate esse intelligitur l si qua pœna, iuncta glo. vbi Bar. ad si. de uerb. sign. not. glo. in cap. super his. verb. arbitrium. de accusa. Pro cuius tamẽ materiæ pleniori intelligentia uide Nat. consi.153. lib.2. & quòd clausula pro suæ uolũtatis arbitrio, importet arbitriũ boni viri & uoluntatẽ regulatam, not. Dec. in cap cũ venerabilis nu.7. de excep. de qua plura scribit Catel uersi. scripturis, & ver. Apices; prædicta limita ut per Nat d. consi 115. num.6. & quando testator dicit aliquid fieri debere arbitrio propinquorum, Dic quòd intelligitur de arbitrio valido, & rite lato, teste eodem Nat. consil.26. colum 6. Quid si dicatur, prout sibi uidebitur & placuerit? & Dic, quod hæc uerba importat arbitrium boni uiri, ut uoluit Roma. consilio 228. columna sexta, post med. consilio 467. Abb. consilio 9. lib. 1. si autem dicatur uelle suo, Dic, quòd important ea uerba liberam uoluntatem, ex not. per Rom. consi.142. nu.2. si uerò dicatur ad liberã suam uolũtatem, Dic quòd importat meram & absolutam dispositionẽ teste Rol consil.42. nu.17. lib.1. Alex. consil.214. col.2. lib.6. Quæ omnia latius tractantur per Lafr. trac. de arb. in prin. col.5. versi arbitriũ duplex. per Blãc. tra. de cõpromiss. is 80 q. principali in prin. Masuer.

i Appellari non potest. Adde Rom. consil.27. & 261. & 466. Alexan. consi.218.2.lib. & adde Felyn. quem uide in c.1. de consti. col.18. uer. & si dicatur, ibi quod poterit etiam appellari ad hoc, ut negocium devoluat ad superiorem, non ut iudex admittat appellationem, & de quo uide per Geor. Natam, in repet. clem. sæpe. § non sic tamen. col. prima. & seq. ubi quid importet talis clausula, & uide Baldũ in l. si. ad finem. C. de iure do. impe. & in sua disputatio. incipien. statuto cauetur, in col.9. ubi dicit, quod quando sic committitur causa, tunc videtur commissa ut optimo uiro, & quòd non debeat leges transgredi, refert Alex. de Imo. in consi suo 28. in princ. in 5. lib. & de dicta clausula uide eundem Alex. in consi.1. col. j. in j. vol. Cur.

K Inspecta. a Adde quòd uirtute uerborũ [sola facti ueritate inspecta] potest delegatus procedere tanquam arbiter per rationes hic allegatas, primò adde de ista dictione solus, sola, solum, quod not. Ang in l. solus. ff de cond. indeb. facit text. cum ibi no. in l quòd si Ephesi ff. de eo quòd cer. loco in l. si seruum. §. sequitur, de uerb. oblig. l. ita vulneratus. ff. ad l. Aqui. & facit quod no. Bar. in l. fideiussor. §. q̃dã. ff. man. Quia p istã clausulam [sola facti ueritate inspecta] mãdat prouideri, attẽta mera ueritate, prout Deus prouidet, & sic via Dei, Bal. in l. si. in prin. C. de in. deli. & clarius in c. institorũ, de nou. for. si. p tex. cũ gl. in auth. de hær. & fal. in prin. vbi et Ang. & p

alm

alia ibi per Bald. alleg. domini de Rot. conclusi. 3. ubi dicunt, istam clausulam fuisse inuentam per Papam ad imponendum celerem finem litibus, & operari ultra verba [sine figura iudicij] secundum Ioan. Mo. in c. fin. de hær. lib. 6. ubi dixit, eo casu posse incipi ab articulis, & ipsis probatis posse deueniri ad diffinitiuam, Addo facere dictū Bart. in extrauagan. ad reprimen. in uersi. sine figura iudicij, in si. quē sequitur Imo. in cle. sæpe. in si. iunctis not. per eum antea dum tractauit de clausula [sine figura iudicij solaque facti ueritate inspecta] & se remittit ad dominos de Ro. in d. decis. adde q bene dicit auctor, quòd in hoc casu potest dici arbitrator per ea quæ no. Bal. in l. solam, in fi. C. de testi. ubi uoluit q procedens, & terminare debens de iure, de facto uirtute statuti, dicitur quidam arbitrator legalis deputatus, allegat Inn. in c. Quintauallis. de iureiur. statuta & rescripta æquiparantur. Inno. in c. quæ in eccle. de consti. Bal. in l. 2. C. de leg. facit quod no. Bal. in l. nec quicquā. §. vbi decretū, & melius in §. de plano, de offic. procons. & in summa super decretalibus tit. de iu. iur. circa me. uer. arbitrator. ubi concludit post Innoc. & alios in d. c. Quintauallis, q ille cui datur potestas procedendi & diffiniendi seruato ordine iuris, censetur arbiter; si uerò iuris ordine non seruato, censetur arbitrator. Et sic sicut arbitrator posset iudicare laudo & die dominic. Iac. Butr. & omnes in l. dies festos. C. de fer. & in l. si feriatis. ff eo. ita & hic. Spe. in tit. de arbit. §. differt. Bal. in l. 1. C. de arb. addo Bar. consi. octuagesimo secundo, inci. punctus quæstionis, ubi ponit habentem potestatē diffiniendi de facto, posse absque cognitione & sine probationibus sententiam diffinire, p glo. in l. ictus fustiū. in glo. mag. in princip. de infa. & ibi Bal. & in l. uerum. § ex facto, in uersi. reducere. ff. de minori. bene facit text. in l. fin. in fin. cum ibi not. per Ang. quod met. cau. Inno. in c. cū uenisset, de in integr. resti. ubi nō curatur de solēnitate, sed attenditur ueritas. Adde de prædicta clausula Lu. Rom. consil. 20. & 191. & 519. per Franc. de Are. consil. 84. Lapum alleg. 118. Do. de Ro. decisi. ult. de uerbo. significa. in nouis. Alex. consilio 84. 1. lib. & consilio 6. 3. lib. ultra alle. de ista clau. vide per Fely. in c. 1. colum. 16. de consti. Aret. in cap. dilecti, de iudic. & Pau. de Cast. in consi. 66. in 1. uol. consi. antiquorum, & nouissimè per d. meum Soci. in consi. 96. colum. 1. & ibi quis possit causam cum tali clausula committere. Io. Thi.

Sola facti ueritate inspecta, Adde quæ de hac clausula sola facti scribunt Alexan. consilio 96. col. fin. numero 13. lib. 4. Guid. Pap. q. 19. 58. 116 Roland. consilio 7. nu. 30. vsque ad num. 38. lib. 3. & Dic quòd princeps committendo causā summarie, sola facti, nihilominus intelligi debet cum legitimis personis, teste Nat. cōsilio 143. colum. pen. num. 7. num. 8. lib. 1. & not. Ofasc. decisione secunda, Dec. in cap. dilecti filij nu. 3. de iudi. & colum. 3. in princ. vbi quòd de hac clausula duo sunt notanda, primū, quòd reus tali casu condēnari potest quamuis in petitione vna causa expressa fuerit: & alia probata T secundū, q iudex tali casu poterit admittere probationes licet non essent omnino concludentes, Quæ omnia declarat ut per eos ibi, & per Rob. de ord. iud. c. 13. & q cōcl. locū habet in hac subalpina patria, in qua proceditur summarie simpliciter, sola facti, ut ex antiquis Ducalibus decretis lib. 2. pag. 37. nouis uerò cap. 1. lib. 3.

SVMMARIVM.

1 *Clausula, deducendo in præsenti &c. non est necessaria quantum ad actorem.*

2 *Actor, qui proposuit ius dominij uel quasi, si pendente iudicio & litis contestatione fiat dominus eiusdem rei, nunquid ex eodem libello possit sententia ferri.*

3 *Actor si egit actione personali ad rem vel quantitatem, & tempore libelli oblati nulla actio sibi cōpetebat, sed superuenit posteà iudicio pendente an ex eodem libello debeat reus condemnari.*

4 *Superueniente iure vel habilitate conuenien di ex parte rei conuenti, nunquid ex eadem instantia possit fieri condemnatio.*

5 *Libellus, in quo petitur ut quis condēnetur pro aliquo anno tàm pro præterito tempore quàm pro futuro, an procedat.*

6 *Debitum de futuro in iudicium deduci non potest, ut fiat solutio de præsenti.*

7 *Clausula, deducendo &c. ad illos casus porrigitur, in quibus cumulatio plurium iurium de iure communi admittitur.*

1 DEducendo in præsenti iudicio.† Ista clausula licet sit vulgaris, & communiter adijciatur in quibuscunque libellorū formis, tamen in casu præsenti quantum ad actorem non est necessaria; quoniam ille qui pponit ius dominij uel quasi simpliciter causa remota non expressa v semper videtur tam utile quàm directum dominium, & omne ius suum in iudicio deduxisse, ut l. si mater. in §. eadem. & l & an eandē §. actiones ff. de excep. rei iudi. adeo quod sententia lata in uno parit exceptionem rei iudicatæ in omnibus. De quo tangitur per Inno. in c. conquerente, extra de offic. delega. & per Bart. in d. §. actiones. securius ergo esset pro actore unam causam, siue unum titulum sui dominij proponere; quia tunc sententia non obstaret, si postea ageret ex aliqua alia causa, ut in d. l. si mater. §. si quis autem. Ideo inquit Bal. doc. antiquus, quòd reus percutit pedē suum cum ligone, si petat causā exprimi ab actore in reali actione, prout no. per Gloss. & Doct. in l. 1. in prin. ff de edend. & l. edita. C. de eden. & in ca. 2 2. extra de lib. ob. † Horum tamen gratia pro clariori doctrina quæro, quid si hic actor, qui proposuit ius dominij uel quasi, postea uero pendente iudicio & lite cōtest. factus est dominus, & sic dominij ius uel quasi eidem superuenit, nunquid ex eodem libello potest ferri sententia? Respondeo q licet apud antiquos longa fit dubitatio, ut refert Cy. in l. 3. in 6. q. C. de alie. iudi. mu. cau. fact. & not. per Glo. & Doct. in l. non potest ff. de iudi. tamen iure cano. hæc quæstio est hodie sopita cum hac distinctione. aut actor proposuit simpliciter & gñraliter ius dominij uel quasi a nulla causa expressa, & tunc superueniens dominiū clauditur in ipsa generali petitione, unde ex eodem libello debet iudex ferre sententiam contra reum. Aut actor proposuit ius dominij uel quasi certa & speciali causa expressa, & tunc aut dominiū sibi superuenit ex eadem causa proposita, & tunc idem quod in casu præcedenti. Aut dominium uel quasi superuenit ex alia diuersa causa, & tūc u tale dominium non clauditur in dicta petitione. Ideoque iudex nō poterit ex eodem libello reum condemnare, sed debebit absoluere, & actori postea licebit in alio iudicio, de iure superueniente agere. Nec sibi obstabit exceptio rei iudicatæ, ut hæc omnia habentur, & probātur in c. abbate sanè, in uersi. cæterum, extra de re iudi. lib. 6. & l. si mater. §. si quis autem, & in §. eadem. ff. de exce. rei iudica. & no. per Inno. in d. c. abbate, circa fin. & adde quod supra dixi in glo. super verbo iure do-
3 minij uel quasi.† Sed quid si actor egit actione personali ad rem vel quantitatem, & tēpore libelli oblati nulla actio competebat, sed superuenit postea iudicio pendēte, an ex eodem libello debebit reus condemnari? Dic aut ius superueniens pendente iudicio est accessorium eius quod est principaliter petitum in iudicio, & tunc antequàm clausum in libello venit in condemnationē iudicis officio ex eadem instantia, ut in l. ædiles. §. item sciendū. ff. de æd. edi. & in l. 1. C. de iud. cum si. Aut ius superueniens est principale ad id quod in libello est petitum, & tunc aut libellus fuit simplex & generalis sine expressione alicuius specialis causæ c & tunc ius superueniens clauditur in tali iudicio, & super eo iudex debet ferre sententiam, ut in l. fin. C. de anna. except.

T *Secundum contrarium concludit Nata consil. 505. num. 1. vbi multa allegat.*

v *Semper videtur Cels Hugo, supra num. 207. quod citat istū citat.*

a *Nulla causa expressa late rē probat Ant. Gabr. d. com. concl. in tit. de iudici. conclus. 3. nu. 20 limit. 01. & conclus. 3. vbi declarat, ampliat, & limitat.*

u *Tale dominium non concludit Ant. Gabr. supra num 3 & 22*

c *& tūc ius superueniens Ant. Gabr. d. conclus. 2 nu 30. cum limitat. ponit Bernar. Diez. regu. 399. Soci. Iunio. conf. 58. nu. 16. vol. 4. limit. etiā per Ias. in §. omnium nu. 68. insti. de actio. Alexan. consil. 177. in fin. volū. 1. & conf. 44. num. 3. uol. 3. declara et limitat, ut per eum conf. 010. nu. 25. vol. 5. Socin. conf. 16 & 36. vol. 4. an ius superueniens testatori post testamentum q profit legatario Ias. in l. forum filij nu. 8. de leg. primo, an ius superueniens datori meo mihi prosit Alex. conf. 1. nu. 38. vol. 5.*

Aut libellus fuit specialis cum expressione certæ causæ puta mutui vel depositi; & tunc aut est ius superueniens ex noua causa, quæ non retrotrahitur, & tunc tale ius superueniens quantumcunq; specificatum in ipso libello, non clauditur in præsenti iudicio. Ideoq; iudex non potest super eo sententiam ferre, sed in alio iudicio debet reseruare, vt in l. non potest, & l. nō quemadmodū. ff. de iudi. & ibi no. in d. c. abbate sanè. Aut ius superueniens est tale quod retrotrahitur, & sic superuenit ex cā de præterito; & tunc clauditur in præsenti iudicio, & tenetur iudex super eo ferre sententiam, vt in l. si rem §. fi. de pigno. actio. & l. si mandauero tibi aut Titio ff. manda. Ex quibus patet q̄ falsa est opi. Ioan. posita in l. non potest, secundum omnes Doct. patet etiam quę differē-
4 tia sit inter actiones reales & personales. †Deinde quæritur, quid si superueniat ius vel habilitas conueniendi ex parte rei conuenti, verbi gratia, tempore libelli oblati non possidebat reus rem petitam, postea cœpit pendente iudicio possidere, an ex eadem instantia fiet condemnatio? D dic q̄ sic, siue actum sit actione in rem, siue in personam, siue mixta, siue in rē scripta, vt in l. tigni, in §. si quis. ff ad exhiben. & ibi not. & in l. quæsitū. in princ. ff. de pecu. & ibi no. & in l. 4. ff de peti. hære. & l. si autem §. 2. ff de rei vend. & l. 1. § idem Neratius. ff. deposi. cum simi. facit quod no. in l. neq; C. ad exhibeo.
5 †Vlterius circa prædicta quæritur, pone q̄ aliquis tenetur ad a aliquod annuum, an potest in libello peti, vt cōdemnetur tam pro præterito tempore, quàm pro futuro? vt si dicatur sic [Titium condemnari ad c. mihi debita pro fictu quattuor annorum præteritorū, & ad soluendum mihi singulis annis in futurum.] Dicunt quidā q̄ non, quia tractus futuri temporis non pertinet ad iudicē, ideoq; q̄ sunt de futuro non possunt deduci in iudicio, vt l. non quemadmodum, & ibi no. per Gl. & Doct. ff de iudi. & l. 1. ff. de vsur. Alij dicunt & melius, q̄ imò procedit talis libellus, & distinguunt sic. aut id quod est debitum de futuro cohæret, & connexum est ei quod debetur de præsenti, & tunc ratione eius quod debetur de præsenti admittitur petitio super futuro, vt probat in l. 1. C. de fideiuss. & ibi per Cy. de hac q. & facit l. harum, l. egi. ff si ser. vend: & l. libertis § 1 ff de ali. & cibar. leg. Et hoc ne singulis annis necesse habeat de iure suo protestari, vt in l. male agitur. C de præscrip. 30. vel 40. annu. Aut id quod est debitum de futuro, est separatum, & remotum ab eo quod est debitum de præsenti, & tunc nullo modo admittitur petitio super futuro, vt d. l. non quēadmodum, & ibi per Bar & in l. 1. C. de iudic. & l. 1.
6 ff de vsur. †Sed dicet aliquis, contra prædicta facit, q̄ a * qui ante diē agit, male agit, ut Inst. de excep. §. hodie & l. 1. in fi. ff de vsufru. quemadmodum caueat. Solutio, dic q̄ debitum de futuro non potest in iudicio deduci, vt fiat solutio de præsenti, vt in contrario: sed vt fiat solutio congruo tempore sic, ita loquuntur prædicta. Facit quod habetur in l. in omnibus ff de iudi. Liquet itaque ex præmissis quid operetur ista clausula [deducendo &c.] quia si recte ponderentur prædicta, parum operatur vltra ius commune, tamen non est omittenda; quia talis expressio magis cōfirmat ius commune, q̄ q̄ viuet tacite si fuerit omissa, & maximè quādo intentatur actio personalis. Ex his etiam infertur, q̄ virtute huius clausulæ, si quis egerit ex testamento ad hæreditatem z nō potest * allegare hæreditatē ab intestato ab ipsum petere; si appareat testamentum nullum esse F in eadē instantia fundata super libello, quo actū ē ex testamento; quia de iure communi regulariter causa testati & intestati non possunt tanquam contraria simul eodem tempore cumulari, arg. l. quā in. ff. de reg. ior. & idem in similibus casibus. vnde virtus talis clausulæ [deducendo &c.] non porrigitur ad tales casus. Facit quod not. per Dy. in regula nullus pluribus, & quod statim dicam in
7 gl. seq. † G Vnde cōcludendo dico, q̄ ad illos casus porrigitur hæc clausula tantum, in quibus cumulatio plurium iurium, vel actionum de iure communi admittitur, de quib. dicam in proxi. gl. Ad eos autem casus, in quibus cumulatio impeditur, nullatenus porrigitur; quia quod non potest fieri expressè, nec tacitè, & arg. in l. cū quid. ff. si certum petatur. & in l. triticum. ff. de verbo. oblig. cum simil.

ADDITIONES.

Superuenit, n Adde, q̄ ius superueniens actori ex causa de præterito confirmat ius suum, l. si rem § fi. de pig. act. l. si mandauero ff. mand. Barto in l. damni §. Sabini, col. 3. in prin. de dam. infec. Alexā. consil. 44. nu. 3. lib. 7. Boer. q. 70. num. 8. par. 1. Alex. consi. 39. nu. 4. lib. 5. vbi q̄ Aduocatus debet esse cautus in capitulando, vt concludat ius ex quo agitur comperijsse actori ante litem contest. Aliàs incumbit, Accedit q̄ ius superueniens pendente iudicio actori in re de qua litigat ex causa de præterito: fundat actionem ab initio male institutam, secundū Doc. in Apostil. ad fi. iē §. fi. de pig. act. Quæ omnia plene declarat Ias. in l si Titius. col. fi. num. 4 ff. de verb. oblig. vbi quærit an tunc requiratur nouus libellus, & ibi plura ponit in prac. vide per Doc in l. si Titius nume. 1. ff de verb. obl. vbi ponunt reg. cum limit. & in l. nō pōt videri ff. de iudi. Quis autē in iure dicatur actor? Quis reus? vide Rom. cons. 217. Fely. in c. cum iores priorem. nu. 11. de excep. Dec. cons. 487 num. 10. consi. 686. in fi. Affl. c. decisio. 168. Rol. consil. 72. nu. 50. lib. 3. vbi inter alia dicit, q̄ ille dr actor, qui primo ad iudicium prouocat, c. forus §. actor. de verb. sign. Quod intellige quo ad ordinatoria, non quantum ad decisoria, ex not. per Doc. in l. duo iudices, vbi Alex ff de re iud. Qua de re plura not. Mathes. sing. 109. Masuer.

Superuenit, t Adde, quæ habentur supra ver. iure dominij. nu. 49. Soc. reg 269.

Qui ante diem agit. Adde, q̄ creditor in diem: ante diē agere potest: vt die adueniente debitor soluere cōdemnetur, teste Osase decis. 130. nume. 9. Quo casu fac quæ Ias. scribit in l. certi condictio. col. 2. nu. 8. ff. si cer. petat. in l. pecuniam. col. fi. eo. tit in l. in diem, nu. 4. ff de condi. indeb. Capel. Tholos q. 30. q̄ si agatur contra Titium obligatum ratione conclusionis certa summa, certis terminis soluenda, pro summa debita in primo termino transacto: an possit agere pro futuro, & si vnus illorum euenerit ante litem finitam, an pro transacto ante sententiam, & euento post litem motam: ferri possit sententia, vbi concludit affirmatiuè, & not. in l. 1. C. de fideicommis. secundum quam conclus. vidi aliquando iudicatum. Masuer.

a Aliquod annuum. Adde ad petens 20. corbes frumenti annuatim non expressa causa, sed quia solitum erat præstari, rectè libellet. Cal. consil. 1. de lib. obla. & quando tractus futuri temporis spectent ad iudicem, vide Roma. consil. 136.

Ad aliquod annuū, Adde pro annuo reddito an detur interdictum, de quo per Bar. in l. fi ff. quor. bon & Dic. q̄ pro opi Bar. fac. tex. in l. operis. ff de op. lib. Gramm. vot. 12. sed videtur quòd communis sit contra Bart. vt per Ang. in l. si certis annis. C. de pac. Abb. in c. querelam, de elec. Dec. cons. 136. Rip. d. l. fi. ff. quorum bonō. dicit quòd hæc opi. in prac. seruaretur, potest etiam agi iudicio pro pensione aliàs solui solita per aliquem d. c. querelam. vbi Abb. de elec. Ang. in l. etiam § fi ff. de peti. hære. in l. regulariter, eo. titu. quòd autem in præstationibus mere personal. nō detur possessorium no. Ferret. consil. 59. Barba. consil. 8. col. 3. 12. 13. lib. 2. Calde. consil. 11. de sta. mon. Rom. consil. 311. Dec. consi. 136. & secundum legist. videtur hæc sententia receptior, vt nō detur verum possessorium in præstationibus merè personal. secus vbi datur actio personalis in rem missa, vel alias respectu rei, vt in vasallo, emphyteuta & simi. secus etiam de æquitate canonica. vbi etiam in mere personali

D Dic q̄ sic. nā rei vendicatio datur contra eum q̄ speratur breui esse possessurū Bar. in l. 1. C. de alienatio iudic. mutand. causa fac. D. Cuchus ī tract. de mentio se circa possessionem num. 12 & quid si superueniat ius excipiē. de reo. Ias. Insti. de actio in prin. nu. 112 & Ant. Gab. d. cōclus. 2. nu. 6. et conclus. 3 nu. 6. lato Cæpol. in l. actioni. ff. de adil. edic. lato Cæph cōsil. 113. nu. 23. vol. 1. vbi allegat.

z Non potest allegare hæreditatem ab intestato. istum locū citat. & sequitur Bertach in repertorio de clausulis libellorum in verba deducendo; Alex consil. 121 num. 1. vol. 1 faciunt multa similia: Tiraq de retract. conuenc. in § 1. nu. 98. amplia ut etiam si libello vel clausula non sit astringendo, vt non possit seruare Col. Hugo in tracta. clausula. clausula non se astringere supra num. 124.

F In eadem instantia. secus de causa appellatio nis, l. si mater ff. de inoff. test. Afflic. decisio. 33. Maran. in vlti. aibu. nu. 112.

G Vnde concludo. istum locum citat Io. de Amico consil 61. nu. 26.

N Adde q̄ ius superueniens, lato vbi materiā ponit Ant. Gab. de comm. conclus. de iudicijs. conclus. 2. & 3. Ias. in §. omniū nu. 66. & 69. Insti. de actio

t Adde quæ habentur. Rip in c. cum ecclesia Sutrina, numo. 152. de caus. pos. & proprie. Ias. Institu. de actio. in princip. numero 210. & in §. omnium numero 66.

sonali actione ex præstatione annua datur quasi possessorium vt fiat restitutio ad eundem statum rei, vt p Cy. Iac. de Raue. Petrum Bellapertic. in l. si certis annis. C. de pac. & Cy. sequitur Bal. ibi colum. pen in fi. vers. iuxta hoc quæritur. Arch. 19. q. c. seruitutu, col. fin. vbi quòd fundans se in tempore succumbit, vt concludit etiā Io. Aod. in c. peruenit, de cens. quòd non solum personales præstationes non inducunt possessorium, verum quòd diutina solutio & præstatio non pariunt obligationem, & respondet ad c. querelam. de elec. quod nō loquatur in personali obligatione, sed in reali & hoc voluit in c. in literis. col. 4. de rest. spol. & opi. legist. sequit Alber. d. l. si certis annis. col. 2. nu. 5. vbi dicit opi. Cy. & Pet. veram esse, d. c. querelam, procedere in obligatione reali, idem dicit in rub. C. vnde vi, Ang. in d. l. si certis annis, approbat opi. legist. vbi nunquam reus soluit, licet antecessor soluerit. Et quatenus secundum opi. cano. dat actio: tūc dicitur dari vtile remedium possessorium seu officium iudicis, secus vbi actor quia ad reum non posse dici, quia si ei actori non soluit, & si antecessor eius soluerit, vt ibi vlti. col. Aut vero Butr. in d. c. querelam. dicit, non dari verum possessorium in actione personali, sed quandam quasi possessionem de iure canonico, vt reintegretur status rei, Quæ omnia plene examinat Abb. in d. c. querelam vbi etiam Doc. in apostil. qui Abb. d. c. dicit primam opin. procedere de iure ciuili in actione merè personali, & quòd tex. ibi d. c. querelam. nō procedit nisi de iure cano. Quibus adde Afflic. decis. 395. Guid. Pap q 629 Bellamei consil. 21. Caccialup de pōs. q. 0. 18. Rot decis. 4 in nou. & quòd opin. legist sit verior quòd non detur verum possessorium pro præstationib. personalibus no. Affli vbi supra, pro quo vide q̄ scribit Ias in l. vbi autem § qui sortem ff. de verb. obl. & ad dicta Pap hic nu. 5. Rom. consil. 136. vbi inter alia cōcludit, quòd q̄ ea quæ sunt de futuro habent dependendam à iure de præsenti, semper iudex habet potestatē de his cognoscēdi & terminandi, l. 1. vbi Ias. C. de fideicom ad quod fac. quòd debens recipere aliquid annuū, potest agere vt debitor condemnetur in futurum, teste Bar in l quemadmodum. ff. de iudi. contra enim denegantem præstationes annuas possessorium recuperandæ recte intentatur, quasi per talem denegationem spoliare videatur, Anch. 2. consi. 386. col. 1. num. 2. de quo etiā Alex consil. 74 col. 1. lib. 7. vbi de eo qui tenetur quolibet anno dare par caponum, vt & per Bar. in l. si. ff. quorum bonor Qua in q. licet aliqui dixerint secundū cōmunem Doct sententiam possessoria remedia non dari pro iuribus merè personalibus, Villal. ver. possessor, de quo Rom consil. 111. col fi. magis tamen placet concl. Are insti. de interdic. primo responso, quòd pro talibus præstationibus denegatis competat iudicium possessorium saltem vtile, vel officium iudicis, uel condictio l. si coloni vt ibi per Doc. in apostil. & per Abb. in d cap. querelam, col. 1. in fi. extra de elec. & col. seq. Oldend. lib. act. forens secunda classe, actione prima pag. 194. in fi. melius classe secunda actione 10. pag. 275. vbi ponit duas prac. seu libelli conclusiones, vnam scilicet quando alicuius iuris, puta annuæ solutionis pecuniariæ aut aliarum rerum uel iuris patronatus, vel iurisdictionis ereptam possessionem amiserit & agitur contra tertiū vt concludatur, peto reum condēnari, vt mihi quasi possessionem talis iuris, simul cum perceptis pecunijs vel reb restituat. secus si agas aduersus eum, qui ius præstare debet quia concluditur vt actori quasi possessionem iuris restituat, & talem pecuniam vel frumentum hactenus non solutum persoluat, vide tamen latius per Abb. vbi Doc in apostil. in d. c. querelam, id quod Do. Ostsé. scribit decis. 10. num. 9. Masuer.

b Clausula. Adde In. de Amicis in consil. 61. incip. in cā & lite. nu 17. Zilet.

SVMMARIVM.

1 *Clausula, saluo iure addendi, nihil operatur vltra ius commune.*
2 *Parti an liceat aliquā libellum mutare, uel ei addere.*
3 *Actore volente liti vel instantia renunciare, citandus est reus.*
4 *Emendare libellum quid sit. & vsque ad quod tempus libellum emendare liceat. nu 7.*
5 *Mutare quid sit. & quid sit Addere nu. 6.*
8 *Vsque ad quod tempus liceat mutare libellum.*
9 *Vsque ad quod tempus liceat addere libello.*
10 *Cumulatio quando admittatur. & quando non.*
11 *Cumulatio actionum diuersarum, & rerum ex diuersis causis descēdētiū et ad diuersa cōpetentiū admittitur.*
12 *Cumulatio non admittitur diuersarum actionum, ex eadem causa & facto descendentium. & ad idem competentium*
13 *Cumulatio diuersarum actionum ex eadem causa descendentium non admittitur. sed ad diuersa competentium.*
14 *Cumulatio diuersarum actionum ex diuersis descendētium, sed ad idem competentium admittitur.*

1 SAluo iure addendi, &c. † ж Ista clausula nil operatur
ж a vltra ius commune, secundum Innoc. & Glo. in
a c. inter dilectos, in prin. extra de fide instru. quod sequitur Spec. in ti. de libel. concep. §. nunc ostēdamus, in fi & Bar in l. non solum. § morte. ff. de ope. no. nunc.
2 & in l. Nesennius. ff. de neg gest. † est ergo querendum, quid iuris sit de iure communi, an parti liceat aliquando libellum mutare, vel ei addere? In quo distinguitur sic secundum Doc. omnia colligendo. Aut actor vult in totum desistere, & liti renunciare, & potest in quacunque parte iudicij, ut l. destitisse. ff. de iud. & in l. postquā liti. C. de pact. Aut vult renunciare soli instantiæ ipsius causæ, & aliam inchoare. Aut vult in eadem instantia perseuerare, sed intendit actionē mutare, uel aliā actionem superaddere primæ. Si quidem uelit instantiæ renunciare, tunc aut reus huic renunciationi consentit, & tenet renunciatio, & poterit actor nouam instituere litem, sicut si instantia per temporis lapsum esset finita, vt in l. properandum. in §. 1. C. de iudi. Aut reus nō consentit huic renunciationi, sed instanter petit in cā procedi; & tunc aut iudici constat reum esse absoluendum simpliciter ab instantia iudicij, vel quia libellus est male
ł conceptus, uel alia rationabili cā, ł. & tunc tenet renunciatio, argu. in l libellorum. ff. de accu. & in l. aliquādo. ff. ad Velle. & l. qui per salutem. ff. de iureiur. & extra de accus. in c. qualiter & quando. Aut non constat iudici reum esse absoluendum, & tunc non tenet renunciatio, sed iudex debet procedere ad decisionem causæ, ut in auth. qui semel. C. quomodo & quando iudex.
3 & in l. de qua re ff. de iudi. cum simili. † Ex quibus pa-
ж tet qn actor vult liti vel instantiæ renunciare, ж citandus est reus, quia potest lædi, arg l. de vnoquoque, ff. de re iudic. & quòd actor dēt facere scribi quod iudex ipsam renunciationem admisit. Si vero actor vult in eadē instantia perseuerare actione mutata uel alia super addita, & tunc potest si mutet uel addat cōgruo tempore, ut in l. edita. C. de edendo, & ibi plene no. per Cyn. & alios scribentes. Aliquando actor vult simpliciter * libellum obscurum declarare, & tunc potest quandocunque, nisi ad petitionem rei compellatur declarare ante lit. cōtest. vt habetur, & no. per Bar. in l. si quis intentione ambigua. ff. de iud. & l. inter stipulantem. § si Stichū. ff. de verb. obl. & per Dyn. in regula contra eum, extra de reg. iur. lib. 6. & ibi per Ioan. And. Restat igitur quærere
b re vsque ad quod tempus fieri possit additio vel b mutatio, seu emendatio. Sed ante omnia, vt facilius intelli
c gantur sequentia, videamus quid sit mutare, c emendare, uel addere. Et quidem secundum ueram doctr. Petr.
4 ut no. in l. edita. † ж Emendare est illud, quod est male
ж conceptum uel formatum, in melius reformare, ut patet si defectus sit in forma libelli potest reformari quāquam reus ab illa iudicij instantia debeat absolui, vt in l. libellorum. ff de accu. & in l. 1. ff. si men. fal. mo. di. & sic emendare est extra uitium ponere, arg. C. de emen. Iusti.

ж *Ista clausula nihil operatur & est ratio sm̄ Cels. Hug. in tractā clausula nu. 201. quia lege & taxatum tēpus. vsque quo licet addere vel mutare lite contest. post illud non operatur tamen secundum eum. quia actor nō vē d. ī connexe agerit ibi de clausula salua mihi arbitrio, & dictā rationem Hugo. ponis Paul. de Castr in l nesennius nu 4. ff. de neg gest Ias. in § omnium, num. 157 Insti de act. Rip in cap cum me ser nu. 28. de constit. & in ca. 2. num 71 de rescrip. Doct. in l. edita vbi Deci. nu. 89. C de edē.*

ł *Et tunc tenet renūtiatio Dec. in l postq; liti, nu 18. in fi. C. de pact.*

ж *Citandus est reus Ias in d. l. postquam liti. nu 12. versic. in. & glo. & Deci. nu. 8.*

ж *Emendare est illud Ias in l. edita sub nu 12. Dec nu 19. Cagnol nu. 84 C. de edend. Ias § sin minus. instit. de actio.*

5 Iusti.eod i.licèt glo.in d.l.edita; aliter dicat. † o Mutare autem secundùm Gloss.& Docto. ibi, est ab actione edita in totum recedere, arg in l. 1. C.de mu.no.& in 1.
6 contl.C.§.quibus. † p Addere verò est actioni propositæ aliam applicare, vt in d.§.quibus, ibi [adijcientes &c.] Respondendum est nunc ad principale quæsitum. quæritur vsque ad quod tempus possit fieri emẽdatio,
7 additio, vel mutatio? de singulis per se videamus. † & primo de emendatione, in quo articulo, licèt sint variæ opinio. inter Gloss. & Doct. vt refert Cyn. in d. l.edita. tamen potest distingui. q Aut agitur de emendatione formali ipsius libelli, & illa admittitur quandocunque vsque ad sententiam diffinitiuam, dum tamen per sententiam reus ab illa instantia absoluatur, vt d.l. libellorum, de accus. & l.j.ff.si mens.fal.mo. dixer. Aut igitur r de emendatione rei vel quantitatis in libello deductæ, de qua loquitur glo. in d.l.edita. Et tunc aut illa emendatio fit circa qualitatem actionis propositæ, & potest fieri quandocunque vsq; ad sententiam, vt l. in delictis, § si detracta, ff de noxali. Aut fit circa ipsam rem vel qualitatem in libello petitam, & tunc aut emendatio tangit principaliter ipsam rem, aut accessoria eius. Primo casu admittitur emendatio vsque ad tempus ad quod admittitur mutatio, vt infra dicam. Pro quo facit.l.non potest, ff.de iud.& l.de qua re.eod.tit. Secũdo casu subdistingue, aut illa accessoria emerserunt ante litem contestat. & idem quod supra dixi de emendatione circa rem principalem, argu.l. fundi. ff.de execu.rei iudic.& l.ædiles.§.item sciendũ ff. de ædil. dict. Aut emerserunt post lit.contest & tunc, quia ista pertinent ad officium iudicis, non est quærendum de emendatione.argu.d.§ item sciendum, & not. per glo. in l.si
8 quis missum.§ si ff.de dam. infec.† Sed nunc quæritur, quid iuris de mutatione? super quo articu.similiter sũt variæ opin. vt refert Cyn. vbi supra, glo. enim communiter tenent, quod hodie per ius Authẽticorum, quod habetur in authen. qui semel.C quom.& quan. iud. & in Auth. de liti, §. omnem. non sit locus mutationi libelli postquàm in iudicio est productus, licet olim aliter seruaretur, quam opi.multi sequuntur. Alij dicunt s vt Odo. q hodie sicut olim sit locus mutationi. s Sed pro concordia iurium sic distingue, aut quis vult simpliciter renunciare, & potest, vt l.postquam liti. C.de pact. aut vult simpliciter differre, litem protelare, & nõ potest. vt in d. auth. qui semel, aut vult prosequi litem mutando actionem, & potest olim & hodie, vt d.l. edita. Ex quo patet secundum eos, quod d.l.edita, non est hodie correcta, licet secundum Glo. contra, & hanc opinionem sequitur Iacob.Butr. & Mar.Sili. secundum quam admittitur mutatio vsque ad litem contest. tantum, & non post; quia reus aliter grauaretur in varijs expensis. Quid enim si super actione proposita deliberauit ipse reus cum aduocato, & prouocatore, & sumptus fecit? si dicamus post litem contesta. locũ esse mutationi, adhuc erit necesse redire ad aduocatum, & procuratorem, & subire nouas expensas, quod esset valde inconueniens. Super hoc tamen articulo, vario modo est per tempore obtentum, & pronunciatum, vt referũt Doct. in d. edicti; tamen puto quòd opin Gloss. minus cõtineat absurditatis, & plus iuris, & æquitatis. Cũ enim actor habeat amplum spatium in deliberando antequã libellum porrigat, & reus improuisus accedat, magis est fauendum illi opinioni quæ facit pro reo, quàm pro actore, arg. in l. petendæ. C.de tem.in inte.rest. & in l. arrianus ff.de act & obl.& in l.fauorabiliores ff.de reg.
9 iur. & in l. inter pares, cum si. ff. de re iud. † Deinde quæritur. quid iuris sit de additione? Ecce actor proposuit unam actionem in libello, uult postea aliam add ducere uel cumulare, [d] quæritur an & quando possit? super quo sunt uariæ opi. tã Glo. quàm Doct. ut refert Cyn. in d.l.edita, & Dyn. in cap. nullus pluribus, extra de reg.iuris libro sexto, & aliqui in l. quod in heredem .§. eligere. ff. de tribu, & l.nemo.§. quoties. ff de reg. iur Verũtamen conclusiuè dic, quòd in materia cumulationis est considerare regulas cumulationis prohibitiuas, & non regulas ipsius permissiuas. Regulæ quidẽ prohibitiuæ sunt tres. Prima est, quòd quando plures actiones quæ descendunt ex eadem causa electione tolluntur, τ non admittitur cumulatio, vt in l. quòd in hæredem, §.eligere.ff.de trib.& ibi not. l.nemo §.quoties, ff de reg.iur. Secũda est, si plures actiones sunt sibi contrariæ, nõ admittitur cumulatio, vt in l.1. C.de fur. & l.cum qui, & l.contra maiores. C.de inoffic. testam. Tertia est, si plures actiones ita se habent, quòd senten v tia lata in vna v pariat exceptionem rei iudicatæ in alia; non admittitur cumulatio, vt l.fundi, & l.fundum. ff de excep. Quarum quidem trium regularum concursus simul non requiritur, vt cumulatio impediatur, sed sufficit quòd aliqua ipsarum locum habeat secundum
10 Dynum. † Ex his satis euidenter colligi possunt A regulæ cumulationis permissiuæ; quia cognito vno de contrarijs cognoscitur & reliquum, vt Insti. de his qui sunt sui, vel alieni iuris, in princip. quæ similiter sunt tres prædictis omnino contrariæ, & quorum concursus copulatiue requiritur, vt cumulatio admittatur secundum Dyn in d.cap.nullus pluribus. Prima est, vbi sunt plures actiones compassibiles, & nõ contrariæ, cumulatio admittitur. Secunda est, vbi sunt plures actiones quæ electione non tolluntur, admittitur cumulatio. Tertia est, vbi plures sunt actiones, quarum sententia lata in vna non parit exceptionem rei iudicatæ in alia, admittitur cumulatio. Sed secundum Dyn. ab vtraque parte potest fieri vna regula, si iungantur omnes tres simul hoc modo. Quando plures actiones electione tolluntur, vel sunt sibi contrariæ inuicem, aut sunt talis naturæ, quòd sententia lata in vna parit exceptionem rei iudicatæ in alia, tunc non admittitur cumulatio; vt in primis iuribus alleg. supra pro hac parte. Secunda principalis regula est, quando sunt plures actiones compassibiles, & quæ electione non tolluntur, & in quibus sententia in vna non parit exceptionem rei iudicatæ in alia, tunc permittitur cumulatio, vt in iuribus secundò alleg supra pro hac parte; sicque erunt solum duæ regulæ, vna permissiua, alia prohibitiua. † De
11 inde sciendũ est secundum Dyn. licet clarius quàm per ipsum, quòd quo ad præsens attinet, quatuor sunt genera actionum. vnum est genus actionũ diuersarum rerum, ex diuersis causis descendentium, & ad diuersa cõpetentium. a Exemplum in actione ex deposito pro a pecunia & si. & in hoc genere admittitur cumulatio vsque ad lit. contest. secundum Gloss. quia in hoc casu cõcurrũt omnes regulæ permissiuæ, & cessant omnes regulæ prohibitiuæ, vt probatur in l. si idem cum eodem ff.de iurisdict.omn.iud.& l.fin.C.de nona. excep. facit l. hæredes §. de pluribus. ff fam.ercisciscun. l. non est nouũ. ff de actio.empt.& not.in glo.in cap. conquerente, ex-
12 tra de elect. in hoc conueniunt omnes Docto. † Secundum est genus diuersarum actionum ex eadem causa, & facto descendentium, & ad idem competentium, in c quo genere non admittitur cumulatio. c Exemplum patet in colono qui arbores succidit, contra quem plures dantur actiones, vt ff.arb.fur.ces.l. prima. Ratio huius est, quia sentẽtia lata in vna actione parit exceptionem rei iudicatæ in alia, vt ff.de excep.rei iudi. l.quarta, & ff.de iureiur.l.duobus.§.excep.& sic habet locum vna regula prohibitiua, de qua supra; sed huic multũ repugnat, quod dicitur de actione hypothecaria, quæ potest cumulari cum principali, vt in Auth. de fideiuss. §.sed neque, colla. prima, tamen constat, quòd sententia lata in vna parit exceptionem rei iudicatæ in alia. vt l.si deferente.ff quibus mod.pign.vel hi. sol. dic secundum Dyn. vt per eum no.in d. cap. nullus pluribus. Vel dic clarius secundum Cyn. quòd aliquando sunt

plures

o *Mutare aũt Ias. supra nu 8. Dec nu.11. Ias. d.§ fin minus n 31 vbi exemplificatur, & in l. Iulianus nu 4 ff.qui satisd. coga.*

p *Addere Deci. supra n.12. Ias. d. §. fin minus, nu 12.*

q *Aut agit de emẽdatione aduerte, quomodo omnibus casibus in quib. admittitur ad emendandum libellum intelligitur semper reseruatis expensis Bartol. in l. edita in fi Ias. in l.facimus, nu. 14. C. de iudici. & in l. naturale.§. nihil commune nu. 69. de acq. poss.*

r *De emendatione rei, istas distinctiones facit Ias. d §. fin minus nu. 22.*

s *Sed pro concordia, vide Ias. d.l.edita. nu. 28 Dec.nu.33. Cagnol. num. 167. Cur iun n.155. de forma mutationis Cur. iuni. nu.141.*

τ *Non admittitur cumulatio Cagno d l.edita nu. 207. quid si pars no opponat Dec. ibi nu. 61. & Cagn. n.285.*

v *Pariat exceptionem Dec. supra n. 0. & Cagnol.nu.206.*

A *Regula cumulationis Guid. Pap. decis. 143. an agente ad rescissionẽ cõtractus an sit agere possessorio decisio. Tholos.459.*

a *Exemplum in actione ex deposito Deci. supra numero 69. Cagnol. numero 249.*

c *Exemplum in colono istum locum citat Bello.consil. 22. num.16. vide Cagnol. supra num.261.*

plures actiones æquè principales, quarum vna non dependet ab alia, & tunc non procedit quod supra dixi; aut sunt actiones plures, quarum vna est accessoria ad aliam uel dependet ab alia, & tunc habet locum d.§.sed
3 ; neque. † Tertium est genus diuersarum actio. ex eadē causa descendentium, sed ad diuersa competentium. Exemplum patet in furto, pro quo datur actio furti ad pœnā & conditio furtiua ad rem ipsam, ut in l.in re furtiua ff.de cond.fur. In quo genere dicunt quidā admitti cumulationem, ut l.si pro fure §.primo, ff.de condi.fur. & l.rei.cum seq.ff pro soc.& l.ancillæ C. de furt. Sed tu dic, quòd non admittitur cumulatio secundum Cy & alios per regulam prohibitiuam, quæ est, quòd si sententia lata in vna parte exceptionem rei iudicatæ in alia, non admittitur cumulatio. d.l.fundi & l. fundum.ff. de excep. immo si actio proposita talis sit naturæ, quòd sententia lata in vna causa possit parere exceptionem rei iudicatæ super alia, differtur secunda in alio iudicio ut in l.duobus § primo, & §.si colonus. ff. de iureiur. & l. si duo.§. idem Iul. ff eod.tit. & probatur in l.interdum ff.de pub.iud.& in l.secunda, ff ui bon. rap Nec ob.d.l.si pro fure, quia ibi non dicitur, quòd possunt cumulari,
34 sed quòd vna alteram non consumit. † Quartum uerò est genus diuersarum actionū ex diuersis causis descendentium, sed ad idem competentium. Exemplū ponit Gloss. in d.l.edita, quando tibi commodaui librum, & postea nolo dicere & cumulare, quòd deposui in genere; quia secundum Glos admittitur cumulatio. quæ opi. videtur probari per regulā quæ est, quod omnia uidentur permissa, nisi specialiter sint prohibita, ut l.necnon. §.sed quòd eis ff. ex quibus cau. ma. Secunda ratio est, quia non debet expectari tempus illud in quo idem sequeretur effectus, ut l. aliquando ff.ad Velleia. Tertia ratio est, quia pendente iudicio possessorio agitur petitorio, ut l. naturaliter §. nihil. ff. de acquirend. possess. fortificatur per l. huiusmodi §. qui seruum ff. de lega. primo, & l.non est nouū ff.de act. emp. In contrarium determinat Pe. quia regula electionis impeditiua cumulationis locum habet hoc casu; de qua regula loquitur text. in l. nemo in § quoties. ff. de reg. iur. & in d.l. quòd in hæredē § eligere ff.de tribut. Quæ regula fundatur alia ratione, ne sit in potestate actoris ipsum reū pluribus actionibus imbrigare & uexare; quod ergo prohibetur à principio, multo magis ex post facto, argum. in l. quoties.§ si creditor ff. de pœ. Facit q. si c est in criminalibus causis, ut in l.senatus ff. de accus. & in l.qui de crimine C. de accusa. quā opi. sequitur Cy. & ipsam puto ueriorem; pro qua uidetur text. in d.l.nō est nouum, coniuncta glo ibi posita quæ idem sentit. Ad contraria dic, ut no. per Cyn. in d.l. edita. Rursum quæro, an in casibus in quibus admittitur cumulatio, iuretur de calumnia super noua actione cumulata, & assi-
a gnetur noua dilatio. D Dic, quòd iurabitur super ea secundum Iac. Butr arg in l qui bona §.fin. de dam.infect. & dabitur reo noua dilatio si ex prima dilatione non potuit instrui sup hac noua actione. Sequitur in litera.

D Dic quod iurabitur super ea & ista est communis cum Bar. vt dicit Caepol. num. 298.

ADDITIONES.

- Hodie correcta. Adde, Ias. in § si minus, num. decimo tertio. Institut. de act. & quòd l.edita, non corrigatur per Authen qui semel C. quomodo & quando, iud. not. Castr. in l. desistisse. ff. de iudi. Mal.
- Cumulatio. Adde, quę habētur infra. for. lib. act hypoth. ver. ex memoratis causis. colum. quarta, vbi dixi, & quando penden. iudicio admittatur cumulatio, uide Barto. in l. damus ff. de excus. tut. Masuer.

a Nil operatur. Adde Ful. consil. 139. Dec. consil. 187. col. 3. Ber.

Adde Spec. in tit. de libel concep. §. primo, uers. fin. Bar. & Doct. in l. edita. C de eden. Ioan. de Platea. Insti. de act. §. cumque eo. colum. fin. uer. sequitur quinta clausula, Ias. in § omnium, col. 13. uersi. consueuit etiā, eod. tit. Felyn. in cap ea parte. colum. 13. uersi. quintus casus, de rescrip. & ibi Dec. colū. fin. uersi. octauo & ult. Fely. in cap. inter dilectos, de fi. instrum. colum. sexta. uersi. in gloss. in uerbo addendi, in cap. pastoralis. de excep. & in cap. inter monasterium. colum. secunda, uersi. item de clausul. libelli. de senten. & re iudica. Zilett.

b Mutatio. Adde, an & quando libellus possit mutari & emendari, & quid in ciuilibus, & quid in criminalibus, Io. Fab. in §. si minus, in princip. Insti. de act. & ibi Ang. Aret. & Ioan. de Platea, & Ias. col. 3. Ant de Bu. & Panor. in c. significantibus. & ibi Fel. col. octaua. 9. & 10. de libel. obl. Zilet.

- Libellum obscurum declarare. Adde, Ias. in l. quicquid astringendæ, post num. octauū, ff. de uerb. oblig. vbi de declaratione libelli & an, quando quis cogatur de pluribus actionibus, uel facta diuisione vnius p[?] nonis totum reducere in vnam, & vnum iudicium? Dic, quòd sic, ut per Bart. in lege, non est nouum, nu. tertio, ff. de act. emptio. Masuer.
- Mutatio. Adde, quod ante litis contestationē licēt mutare formam libelli, teste Castr. in lege final. C. de codicil. quia ante litem contestatam non dicitur quis agere, sed agere uelle, vt p Dilec. de arte test. titul. vndecimo, cap. decimo septimo, post numer. secundū, pract. Bald. tit. de extraord. quæstio. quinta, Ferat cautel. 34. ubi docet cautel. ad emendandum libellum, etiam post litem contestata. quam tamen non firmat pro constanti, cui adde, quod illa quæ sunt de substantia libelli post litem contestatam; mutari non possunt, ex not. per Capel. tolos. quæstiu. 370. Catel. uer. libellus defectiuus. Quam materiam latius examinat Ias. in §. si minus. num. decimo, institut. de actio. ubi distinguit tres terminos, conuenien. materiæ libelli, emendare, mutare, cumulare, quorū differentias per exempla describit ibi d. §. num. vndecimo, de quo etiam per Doct. in lege naturaliter §. nihil commune, de acq. poss. quod autem libellum post litem contestatam emendari non possit communem dicit Rip. in l.edita, nu. 44. ubi Ias. nu. 43. C. de edendo, quæ cōclusio ampliatur etiam si sit in eo clausula saluo iure addendi uel minuendi, quia mutari, minui uel addi non pt, Ias. d.l.edita, nu. 44. qui etiā addit uel detrahit dicitur rem nouam facere: quando per detractionem uel additionem res augetur, ut scribit Rom. consi. 45. Alexan. d.l. edito, num. 12 Fely. in cap. quod super his 7. fall. de maior. & obed. quam libelli mutationem, qui facit ad expen. ex primo libello factas tenetur, secus si alterato libelli non inducit mutationem, ut not. Felyn. in capitul. ad audientiam, el secundo, numero decimo quinto, de rescript. mutans enim uel emendans libellum reficere debet reo expen. quas subiit indebitè propter talem mutationem & emendationem fatigatus. Bar. in d.l. edita, col si qui licēt uoluerit hoc etiam procedere in minore, Doct. tamen contrarium sustinent, ex tex. in l. 1. §. fin. ff. de eden ut & scribit Nat. consi. 16. nu. 1. lib. 1. Ias. d. §. si minus nu. 10. quando autem dicatur nouus libellus, si additur uel detrahitur, uide Bar. in l. ius ciuile ff de iust. & iur. accedit, q. actor qui proposuit ineptam actionem uel inepto modo in ciuilibus: potest illam mutare usque ad litem contest. ut habetur in l.edita. C. de eden. in cap. examinata, de iudi. quod uerum est, nisi id quod actor nelit mutare fuerit per prius per reū in specie acceptatum, non autem sufficeret acceptasse in genere, uel si reus dicat accepto libellum in parte & pallibus, pro me facientib. quia non releuat, opus enim est, vt in parte specifica acceptetur, secundū Aret. in d. de excep. in princ. col. 13. ubi id etiam procedere dicit, in reo qui pri. proposuit exce. ineptas, uel inepto modo for. quod possit eas mutare, & aptas proponere & apto modo, de quo uide latius per eū ibi, quid dicendū si actor in libello omisit unū substātiale? puta agēdo rei uendicatione omiserit, quòd aduersarius possideret, uel desisset possidere: an hoc possit in positionib. reparari, & dic, ut per Doct. in apostil. ad Bar. in l. 3. §. inde scribit Neratius. ff. depos. ubi disputant ponendo exempla, & ibi referunt communem opi. quòd non possit fieri additio ad libellū post litē contest. Masuer.

c Mutare.

c Mutare. Adde, modec.in l.edita.C.de eden.Specul.in tit.de libel.concep.§.8.uer. & quid si post, & in tit.de restit.in inte.§.3.uer.sed si.Ber.mutare. Adde de actionis mutatione quæ scribit Afflict.decisi.53.

Adde an & quãdo cumulatio sit admittenda Bart.Bald. Pau.de Cast Alex de Imo.Franc.Are.Clau. Aquẽ. Ias. May.Franc. Cur.Iunio. Dec.& Marc.Man.& alios in l. edita.C.de eden.Ioan.de Plat.Angel. Aret.& Ias in §.si minus. Inst de actio. Ludo.Ro.in l.s.§. item si in facto. col.3.uer. ut autem huius, Alex.de Imo. in l.si idem,in prin.ff.de iuris.om. iud. & Clau. Aquen. in l.3.in prin. col.2.nu.5.& 6.ff de vulga.& pupilla. Innoc.in c.in tantum.de collusio. detegen. & ibi Abb.col.1. uers. extra gloss. Abb.in c.ex parte decani.col.3 uer.in gl.s de rescri & ibi Felyn.col.2. uers.item dum notant hic, Abb. in cap.significantibus.col.pen.uer venio nunc ad tertiũ, de libell.obla.& ibi Fely.colu.12. versic.circa materiã, Abb in c cum dilectus, in 2.no. de caus.pos.& proprie. Ioã.de Ana.in cap.debet.§.ad corrigẽdos,col.2.uer an cũulato.de accu Pau. de Cast.consi.87.incip.in causa q uertit,in 1.uol.& Aymo in consi.41,nu 8.in 2.uol.Zilet.

d Vel cumulare. Adde Rom.cosi.240.

e Vel cumulare,2 Adde q cumulatio triplex est copquali, alternatiua,& subordinata, ut no. Doct. in apostil. ad Dy. in c. nullus pluribus, litera C. de reg. iur.li. 6. Qua in materia vide Aym. consi.16. nu. 8. lib. primo, Fely.in cap.significantibus, de lib.obla.& dic,quod ubi plures actiones oriuntur ex diuersis factis possunt simul & semel intentari siue illę actiones sint omnes criminales,siue ciuiles,siue mixtę,teste Nat.consi.138.col. 4.in prio.lib.j qui refert Bal.in l.ad uersus C.famil.erciscũ. quæ scribit Bar.in l.non est nouũ ff.de act. emp. accedit regula, quòd cumulatio regulariter permissa est,nisi repetiatur prohibita, per glo.& Docto.in l edita.C.de eden.Rip. responso 157.nu 4.& seq.Aym. consil.14 col.2.in prin.consi.16.nu.7.lib.j.Rip.respons.156. nu.3.nu.4.vbi de regula ordinis,& dic,quòd post litem cõtestatam seu habitam pro contestata: non potest cumulari noua actio in eodem iudicio,l.non potest uideri ff.de iudi.doc.d.l.edita. C.de eden. Nat.consil.171.col. pen. circa med. per rationes & iura ibi alleg qbus accedit. q agẽs duplici ex causa copulatiue, & vna ex illis probata, concludat intentionẽ agentis: sufficit quòd vna probetur, & illa copulatiua in alternatiuã resoluitur,Bar.in l Fulcinius §.cum hoc edictum ff.ex quibus caus.in posses.Dec.consi.211.secunda col.vbi dicit, quòd cumulatio de diuersis remedijs ex diuersis causis ad diuersa competentibus fieri potest, & in eodem libello possum petere 10. ex causa mutui, & 10. ex causa uenditionis,pro quo uide Aym.consil.16.colum.4.num.7. & seq.lib.primo,Rom.consi.302.à nu.18.vsque ad num. 20, vbi quærit, an eodem libello cumulari possint duo iudicia,quãdo sic se habent, quod vnũ est præparatoriũ ad alterum,& ibi distinguit casus,in quibus ea cumulatio non admittitur,de qua per Ias.in §.si minus. Inst.de act. Fely.in capit. significãtibus, nu.11.23. de lib.obl. Rom.consil.240. colum.3. in prin.245.col. prima, vbi quòd omnis cumulatio censetur permissa nisi reperiatur prohibita,Dec.d.l.edita.num.59.Quid de cumulatione ciuili cum criminali.& dic, quod regulariter non admittitur, per ea quæ scribit Aym. consi.220. num.7. Nat.consil.407. num.14 In qua practicabili cumulationis materia. Adde quæ uidi allegari in quadam causa sequẽti.uerbis,dico admittẽdã esse cumulationem,quæ regulariter pmissa est, ex quo non reperitur prohibita,l. necnon §.sed quod, eis ex quib.caus. maior. nec obstat ratio maioritatis actionis: quæ non admittit cumulationem actionum.l ul. C.de ord.iud.l. per minorem,de iudi. Bar. in l.edita, n.16.C.de eden. etiam si ex diuersis causis, & ad diuersa competat, & nullo modo se tangant,ut ibi Bart. Quia respondetur, quòd Bar.loquitur quando proponeretur actio criminalis & ciuilis contra eandem personam, quia eo casu propter maioritatem actionis criminalis nõ admittitur actio ciuilis, quia ratione maioritatis,vna aliam tollit,sed in casu nostro pponuntur diuersæ actiones contra diuersas psonas, ergo cessat ratio phibitiua cumulationis,& cum hoc casu non reperiatur prohibita censetur permissa,Bar.d.l.edita,num.24.C.de eden.quòd autem querelans potuerit declarare suam petitionem;fac.text.in l.si quis intentione.ff. de iudi. vbi libellus in fauorem agentis interpretari debet Dec.consil.200.in fin ex quo sequitur, quod nulla habita ratione assertarum expensarum petitarum, ratione assertæ cumulationis, admitti debent capitula ipsius querelantis. quæ in dubio admittenda esse noc. Doct.in lege si duo patroni §.idem Iulianus,de iureiur. Dec.consil.84.colum.fin. consil. 162. pro qua materia cumulationis in causa ciuili, uel criminali uide Nat.d. consi.138.lib.primo,Rob.de ord.iud,cap.4. Lanfr.conclusione 287. & fac. quæ scribit Ias. in l. huiusmodi §. qui seruum, nu.15.ff.de leg.j. Masuer.

> 2 *Adde q cumulatio quatuor spetier cumulationis ponit Pet. Iaco. in sua practica.in tit de actio ut bon. rap. & qua actiones possunt cumulari Guid. Pap.decis.143 Dec.consil. 212. vbi an restitutio dotis propter adulterium, & propter inopiam, & an via ordinaria, & exequutiua, Alex consil. 58. vol.5.Rol. decis. 316.in no.*

e Petens.Adde,quòd hæc annotatio impertinens est, cũ nullibi appareat de hoc, uer.uel clausula, petens,saltẽ. In hunc sensum,pro qua tamen uide Aret.in §.omniũ, colum.sexta,circa med.inst.de act. Rol.consil.79.ou.38. lib.primo.consil. 41.num.26. lib.tertio.Ias.in l.naturaliter.§ nihil commune.num. 191.ff.de acquir.posses in l. petens, ex stipulatione. colum. secunda, num. quinto & seq.C.de pac.vbi dixi,Nat consil.120.post Capel.tolos.q.232.Rip.respon.188.num.3 & respons.seq.num. quinto,octauo, vndecimo. Guid. Pap.consil. vigesimoquarto,num.3. Rip.in lege quarta § hoc autem, num. 100.ff.de dam infect. Alexand.consil.118.91.lib.quinto,consi.19.lib. tertio,Felyn. in cap. pastoralis, de rescrip. Aquen.& Purp.in l.prima, de of. assessor. Fran. Aret. in l.edita C. de eden.in l. certi cõdictio.§. si nũmos,in fin.ff.si cert.petat. Masuer.

Petens super præmissis &c.Adde, quòd ista clasula sẽper debet poni in libello & est utilis, & operatur quòd secundum qualitatem probatorum, non autem deductorum sit condemnatio ita Inno.& Bal.in c. 1. de ord. co.Imu.in c.si cautio, de fid. instru.uersus finem, & dicit Ale de Imo:in consi 6.col.2.uer.hoc probatur,in 3. uol.& d.meus Soc. in consi. 146 col. 2. in 2. uol. uersi. confirmatur, ubi q licet conclusio libelli sit inepta, tñ substentatur per talem clausulam ex narratis, aduerte tamen quia dicta clausula operatur in ambiguo & obscuro, non autem in casu claro, ita intelligit d. Mar. Soci in suo consi. 309.col.2. uer.insuper, & dicit quod etiã ita tenuit in c.2. de lib. ob. art. 13. q. 2. princ.ita etiã tenet d. meus Soci in consi. suo 129. col.4. uer.difficultatem,& ibi q operatur quò ad remedia nõ autem respectu rei petitæ; & q operetur in casu claro, tenet etiam d. Fran.de Are.in consi. 17. col. 4.uer.non obstan. & Alexa.de Imo.in consi. 121.col.4. uer.non obst.illud in 1.uol.Itẽ aduerte, quia talis clausula non operatur, ubi libellus cõtineret repugnantiam, uel cõtraria. adeo si esset narratum in causa testati non sustentaretur in causa intestati,ita.Alexan.in d.consi.121.& col.4.&in consi. 110.col.2. in princ.in 3. uol. cuius contrarium tenet d. meus Soc in consi 128.colu.2.ubi q libellus continens contraria sustentatur per talem clausulam; & q actor obtinet super eo,super quo iustitiam habet, & idem in consi.160. col.pe. vbi q omnia censentur deducta quæ ex narratione facti colligi possunt, & in consil. 242. col.secunda,uersi.ex quibus, ubi si est narratum in petitorio, & probatio facta in possessorio, actor obtinebit, & hoc etiam sequitur Alex. in consi. 16. col.fi. in prin.in 5.uol. hanc secundam opi.potes intelligere, qñ etiam esset instrumentum cum clausula, omni meliori modo,&c. quia tunc libellus continens contraria saluatur, & sentit Alexan.in d.consi. 121. & in d.consi.6. & prima opin.procedet in casu suo, scilicet quando simpliciter esset adiecta illa clausula, petens. Quã no. pro practica vltra dicta per Mod.in §. omnium. Insti.de actio.

SVMMARIVM.

1 *Clausula, non astringens se ad probandũ, efficacias.*
2 *Proponens plura disiunctiuè uel copulatiuè, tamen in diuersis orationibus, non se astringit ad probandum omnia.*
3 *Actor in libello accusationis proponens factũ cum qualitate, probando factũ, sed nõ qualitatẽ, nũquid uideatur sufficienter probasse intentionem suam quò ad condemnandum.*
4 *Proposito facto simpliciter sine aliqua qualitate in accusatione, nunquid possit accusatio institui cum adiectione qualitatis.*
5 *Statutum disponens quòd damnum passus ignorans malefactorem habeat regressum contra commune, & homines ubi est sita res damnificata, non habet locum ignorantia non probata.*
6 *Plura si adyciantur uel apponantur in aliqua dispositione, an omnium requiratur concursus, uel sufficiat alterum.*
7 *Disiunctiua seu alternatiua, quæ sit natura.*
8 *Natura dictionis seu.*
9 *Copulatiua, an requirat concursum vtriusque ad hoc ut dispositio impleatur.*
10 *Natura copulatiuæ quo sit.*

a NON astringens [a] se ad probãdum. † Ista clausu
1 la solet frequenter apponi tam in positionibus, q̃ in libellis, sed tñ ualde utilis est si apponatur in libello. [f] Et est ratio, quia qñ proponitur plura in libello tẽdentia ad probandum illud quod principaliter petitur, uidet actor in dubio se astringere ad probandum omnia simul coniunctim, non diuisim, quibus non probatis succumbere debet, vt in c. licèt cãm, & ibi p Io. And. extra de prob. & no. Bar. in l. diuus. ff. de re iudi. nisi de contraria uoluntate agentis appareat, de qua constat p talem protestationem, ut dicit Io. And. & no. in d. c. licet, animus enim protestantis p hoc declaratur, ut in l. si duo. §. cum inquilinus. ff. uti pos. & l. pro hærede, in prin. & §. Papi. ff. de acq. hær. de qua protestatione, & eius effectu plenè tractat per Bar. in l. non solum, in §. morte. ff. de no. ope. nun. & per gl. & Io. An. in c. cum M. Ferrar. extra de const. & ego dicam infra tit.
2 seq. † Itẽ non videtur se astringere si plura proposuerit disiunctiuè, uel etiam copulatiuè, tamen in diuersis orationibus, quorum quodlibet per se sufficiat ad probãdum intentionem actoris, verbi gratia [si actor dixerit in libello sententiam esse nullam, quia lata sit per falsos testes, item per corruptos testes, & similia] vt not. gl. in c. a. extra de rescr. Et Bart. in d. l. diuus, secus autem si in eadem oratione plura coniunctim apponuntur. v. g. [dico tales testes corruptos falsum deposuisse] quia isto casu requiritur probatio omniũ qualitatum, nisi per protestationem uel alio modo appareat de contraria uoluntate, ut not. in d. l. diuus, & in l. si cui, in fi. ff. de fun. instr.
3 † Sed pro declaratione prędictorum forma talem. q. Ecce actor in libello accusationis proposuit, quòd Titius vulnerauit Caium cum armis, vel sanguinis effusione. Deinde probauit de percussione, sed non probauit de
c sanguine vel de armis, [c] an sit Caius absoluẽdus? dicit Iaco. de Are. vt refert Cy. in l. a. C. de probat. qd̃ sic: quia non sufficit probare factum, nisi probetur qualitas
b adiecta ipsi [b] facto, vt l. denũciasse. §. quid tñ ff. de adult. & l. prætor §. hoc ãt, ver. docere ff. vi bon. rap. Alii, vt Gui. dicũt q̃ potest fieri condẽnatio quia sufficit p̃batũ esse ipsum factum, licet qualitas nõ probetur, arg. l. bouem. §. aliqñ ff. de ædil. edict. Bar. ãt in d. § quid tamen, aliter distinguit, & sic. Aut defectus qualitatis propositæ facit videri aliud esse crimen ab eo quod fuerat propositum, & tunc ex tali processu qualitate non probata non debet sequi absolutio, vt in d. §. quid tñ. Aut non facit videri aliud crimen, & tunc aut defectus illius qualitatis inducit diuersitatẽ pœnæ, & condemnationis
u [u] & tunc si quidem mutata sit qualitas & detracta pendente iudicio, quod fieri pôt, ut l. in delictis §. si detracta. ff. de nox. & tunc potest sequi condemnatio. Si verò non sit detractio facta, tunc debet sequi absolutio. Si ãt qualitas non duxerit alterationem pęnæ. tunc indubitanter sequi debet condemnatio, ita intelligitur d. l. bouẽ. §. aliquando, quia illo casu verba libelli pñt adaptari ad vtrãque actionẽ tam redhibito, iam quã quanto minoris. Aduerte tamen eo casu supra dixi [qualitate non probata dẽt reus absolui] q̃ poterit in nouo iudicio repeti accusatio siue qualitate, dumtamen absolutio non esset facta super principali facto tanquã non p̃-
4 bato, argum. in l. habebat, in prin. ff. de inst. † Sed quid dices in casu conuerso, pone quòd in accusatione proposuit factum simpliciter sine adiectione qualitatis, & lata est sentẽtia absolutoria, an nouo in iudicio poterit institui accusatio cũ adiectione qualitatis? dicit idem Bar.
t vbi supra. [t] Aut ista adiectio qualitatis alterat delictũ quò ad eius essentiam, & tunc poterit de nouo proponi accusatio, arg. in l. cum quæritur. ff. de exce. rei iud. Aut non alterat delictũ, sed solã pęnam vel condemnationem, & tunc aut absolutio prius facta fuit super principali facto, & tunc non admittitur vlterius accusatio, aut fuit facta absolutio respectu qualitatis non propositæ, & tunc poterit accusatio repeti, ar. d. l. qui habebat, in prin. & l. j. § j ff. si fam. fur. fec. dica. & quæ dicta sunt
5 in libello criminali, locum habent in ciuili. † Et ex his potest colligi decisio ad illam quæstionẽ. Ecce statuto ciuitatum Lombardiæ cauetur, q̃ si fuerit damnũ illatũ in bonis vel in possessionibus alicuius & ignoretur p̃sona quæ damnũ intulerit, quòd commune & homines loci super cuius territorio sunt sitæ ipsæ possessiones, teneantur damnũ emendãre. Certè non poterit recta via
k agi cõtra commune & homines, [k] nisi prius constiterit
c quòd malefactor ignoretur, [c] quæ tamen ignorantia circa malefactorẽ est faciliter probabilis, videlicet per sacramentum actoris seu damnum passi vt no. p. gl. in l. si cui. § usdem ff. de accus. & facit l. uerius ff de prob. Sciẽtia ãt posset hoc casu dupliciter probari verè, & pręsumptiuè; vere ãt probari posset per eos qui vidissent. Præsumptiuè per ea quæ dicuntur à vicinis; quia præsumitur, quód vnus vicinus facta alterius nõ ignoret, vt cap. a. extra de præsump. uel per famam publicam hoc prędicantem, ut l. 5. C. de peric. tuto. Rursum scire debes, quòd si essent diuersa delicta ex diuersis factis descendentia, cessarent quæ dicta sunt supra, & liceret lata sententia absolutoria super vno, instituere nouã accusationem super alio, ut l. nunquam plura. ff. de priuat. delict. & l. senatus ff. de accu. secus si sit idem delictum, vt in l. licet, in fi. ff. nau. cau. stab. & ibi plenè not. Pro declaratione autem pleniori omnium reuocatur in dubium.
6 † si plura adijciuntur vel apponuntur in aliqua dispositione, an requiratur omnium concursus, vel sufficiat alterum? Et breuiter secundum theoricam Bart. & communiter omnium, vt per eum not. a. in l. si is qui ducenta. § virum. ff. de reb. dub. distingue sic. Aut in dispositione apponitur plura alternatiuè, seu disiunctiuè, aut copulatiuè. Primò casu aut est propria & stricta alterna
l tiua, [l] & tunc alterum sufficit interuenire quò ad implẽ dam

f *Et est ratio istum locum citat addit. ad Bart. in l. actor, C. de probat. & citat Rol. a Valle, cons. 41. nu. 28. vol. 3. Rip. in c 2 n 72. & 76. de rescript. Paris. cõs. 41. in fi. vol. 4. & de clausula saluis iuribus actionibus, & defensionibus, Rip d. nu. 76. & de ista clausula ponit Ias. in § omnium an 161. vbi limitat. & quã do operetur, & quando non ista clausula, Cels. Hugo, in tracta. clausularum nu. 191. cum seq. Marsi. d. l. vnius facineris, § fin. nu. 36. de quæstio.*

c *An Caius sit absoluendus istam quæst. late ponit Ang. de malef. in verbo q̃ Dominus vt supra pro tribunali sedens, quia non esset contra formam num. 7 vbi ponit istas distinctiones istam q. disputatas ad partes Blan. in practica crimin. in verbo, nisis indiciis per numer. 76. tandem concludit quòd omnes disputationes cessant stantibus illis clausulis nõ se astrĩgens &c saluo iure &c. deducens &c. & ista q. late ponit Iacob. ac. in tract. ad defensam, in verbo vulgatissima & iuris peritorũ nu. 25. cũ seq. reg. cũ ãpl. & limita ponit Petr. duen. regu. 164. in 2 parte, Clar. in practi. crim. § fin. q. 31. vers super quib.*

u *Et tũc si quidem mutata sit qualitas & detracta pendente iudicio, Marsil. in rub. C. de probatio. num 437. & 1 l. si quæsitio. nu. 131. de quæstio. vbi infert ad multa Clar. in practi. crimi. § fin. q. 66. vers. sed quid ibi, sed quando propter illam qualitatẽ Gomes. in 3. tome c. 11. nu. 7.*

t *Aut ista adiectio vide Angel. supra nu. 11. an ĩ eodem iudicio pẽdente processu addere vel cumulare qualitatẽ, vt pena agrauetur in fin. a. late istã q ponit Gomes. in 3. tomo. c. 11 nu 8. vbi cõcludit q̃ sic.*

k *Nisi prius constiterit, & ratio est quia qualitas postea instituto des probari, vo q̃ plura Marsil. cons 7. nu. 60. cum seq & in pract. crim. in verbo qm̃, nu. 18. & in verbo, & quia nu. 11. vbi infert ad multa.*

l *Et tunc alterum sufficit qd̃ limit. Bern. Diaz. reg. 31. & de teste qui alternatiue Alex. & ceteri in l. gallus, §. si eius de lib. & post. & cons 193 nu. 4. vol. 2. & cõs. 10. col. 3. vol. 5. Soc. cõs. 10. n. 18. vol. 4. Dec. in c. in p̃sentia, de p̃ba. n. 36.*

dam dispositionem, nt in l. illud aut illud. ff. de constitu.pecun.& l. illud aut illud .ff qñ dies leg.ced. & l.si hæredi plures.ff. de condit. institut.cum simili.Aut est alternatiua impropria, quæ aliquando ponitur pro coniunctiua, & dic ut dicam in copulatiua. Secundo casu principali.,cum plura ponuntur copulatiuè, sub distingue.Aut est copulatiua propria & stricta ueniēs ad ter-
m minationem alicuius extremitatis m & tūc requiritur concursus omnium copulatiuorū,ut in d.l.si hæredi plures.Aut est cupulatiua impropria, quæ ponitur pro di-
7 siunctiua, & tunc dic vt infra dicetur in disiunctiua † Videndum est ita que per se singulariter de singulis,& pri-
n mo n de natura disiunctiuæ seu alternatiuæ, in quo articulo sic distingue. Aliquando alternatiua profertur à lege, & tunc aut est alternatiua plurium factorum seu terminorū, quorum occasione certum quid est principaliter per legem dispositum, & tunc stat proprie in sui natura & uerificatur in qualibet parte sui. nt in l.j.ff.ad l.Cornel.de sica.& in l. prima,ff.de pari.cum simili. Fallit secundum aliquos in casu.l.5.ff.de aur.& arg.leg.vel dic,& uerius,quod ibi loquitur in alternatiua hominis, de qua infra dicetur. Aut est alternatiua plurium qualitatum uel pœnarum respectu eiusdem facti seu dispositi, & tunc aut talis alternatiua continet repugnantiā, & tunc impropriatur & verificatur tantum in vno solo assumendo illam partem,quæ vitio caret,vt in l.vbicunque.ff.de fideiusso & l.sed & si decesserit,in fi.ff.de contratabul.l.ea lege.C.de condi.ob causam. vbi autem nō continet repugnantiam,tunc stat proprie,& verificatur in vno solo,vt in l.si fugitiui,& in l.quicunque,C.de seruis fugiti.& in auth sed nouo iure,C.de epis. & cler.& l.1.§.capitatores,ff.de effract. & expila. Et hæc distinctio procedit in alternatiua prolata à lege communi. In ea uerò quæ profert à statuto dic, quòd illa stat propriè & in sua propria & stricta natura;quia statuta sunt stricti iuris, & debent intelligi propriè, ut uerba sonant, ut plenè nota.in l. omnes populi ff.de iusti.& iure. Secundo casu principali, uidelicet cum alternatiua profertur ab homine, & tunc aut ponitur inter res uel alias qualitates super quibus disponitur. Aut inter personas, in quas dispositio confertur. Primo casu, aut apponitur disiunctiua,quæ natura sui iam sensum quàm uerba di-
d siungit,ut est dictio, vel, d & similia;&tūc stat ꝓpriè & sufficit alterum interuenire regulariter, ut in l.plerunque, in fin.ff. de iur.dotium. & l.si quis ita stipulatus, in fine & l.si ita quis ff. de verbo.oblig. & l. cum illud aut illud.ff.quando dies lega. ced. Fallit ubi intentio disponentis aliter se haberet,ut in l. Lucius, in § 2.ff.de hæredi.instituen.& in l. sæpe.ff de uerbo. significa. Aut apponitur disiunctiua, quæ licèt uerba disiungat, sensum tamen coniungit,ut est dictio,seu & siue;& tunc aut dispositio est facta in ultima uoluntate,& tunc eius fauore resoluitur in coniunctam, & sic impropriè ponitur,ut l. quintus, la 2 in fi. & l.si quis ita legauerit, in fin. & ibi no.per Bar.ff.de aur.& arg leg. Aut dispositio est talis in qua cessat fauor vltimæ uoluntatis,& tunc stat proprie; & idē dicendum in his quòd in aliis disiunctiuis, arg. l.si ita quis.ff de uerb obl. vbi ponitur dictio, siue, quæ idé significat quòd dictio seu,secundum Priscianum,ad quod facit l protegendum C. de in lit.iuran.& per Archid.in ca.ego.63.dist.& per Alber.in alphabeto sub litera S,dictione,seu.Secundo casu cum alternatiua ponitur inter personas, in quas dirigitur ac confertur ipsa dispositio, & tunc aut apparet de mente disponentis,ꝙ uoluerit haberi pro disiunctiua, & statur menti, & sic pro disiunctiua habetur, vt l.si Titio aut Seio ff. de leg. 2.Aut de mente nō constat,tunc aut hæc disiunctiua seu alternatiua ponitur inter tales personas. inter quas si poneretur copula nō posset operari in vim copulatiuæ, & tunc alternatiua stat propriè, ut l. fundus ille.ff. de contrahen.emp. & l.eum qui §. qui sibi.ff. de verb.obl. facit l.1.§ si fructuarius.ff.de stip.ser.Aut posset operari in uim copulatiuę, & tunc aut ponitur inter personas grauatas, & stat propriè in sua natura, ut in l.si ex toto §.1.ff de leg.j.Aut inter personas honoratas,& tunc aut inter eas non cadit affectio ordinata, & tunc stat propriè in sui natura, ut l. cum pater.§. pen.ff.de leg.3.aut inter eas cadit affectio hæc, & tunc alternatiua stat impropriè, & ponitur pro coniunctiua, ideo que concursus requiritur vtriusque, ut l. cum quidā. C. de uerb. sig. & ibi de hac materia plenè per Cy. Ex quibus patet ꝙ l.item si seruus.§. ul.ff.de stip. ser. est hodie correcta
8 secundum Pe. † Sed ultra prædicta attende aliquid no-
e ui pro intellectu dictionis,seu e & d.l.si quis ita legauerit. & dic aliter distingui posse, & sic. Aliquando profertur alternatiua sub illa dictione seu, inter res eiusdē speciei. aliquando profertur inter res diuersæ speciei. Primo casu disiunctiua, seu, ponitur pro coniunctiua, quia videtur apposita causa ampliandi,& sic debet intelligi d.l.si quia ita legauerit. Nam ibi testator ita loquutus est, uinum quod est in tali loco,seu in tali fundo lego Sempronio; & sic patet ꝙ omne uinum intendebat legare, & erant res diuersæ eiusdem tamen speciei.Et ex hoc posset dici idem esse in quacunque alia dictione alternatiua; nec in hoc esse differentiam inter contractus & ultimas uoluntates. Secundo casu cum sunt diuersæ speciei,subdistingue Aut alternatiua ponitur inter genus & species, & tunc ponitur pro coniunctiua, quasi ampliandi gratia uideatur apposita,ut d.l.quintus in fi.ff. de aur.& arg. lega. Aut ponitur simpliciter inter diuersas species,& tunc stat proprie, ut in l. statuliberum.§ fiu ff. de lega.1.facit d.l.si quis ita stipulatus, in fi.ff. de verb. oblig.
9 † Condescēdo uūc ad copulatiuā.& quæro,an vtriusque concursus sit necessarius,vt dispositio impleatur?& in hoc sic distingue secūdum Doct præcipue Bar.vt no. in l. si is qui ducenta.§.utrum ff. de reb. dub.Aut copulatiua ponitur inter contraria seu incōpassibilia, & tūc impropriatur,& resoluitur in disiunctiuam,vt l.si Titio fundus ff de vsus. leg. & ideo non exigitur vtriusq; cōcursus. sed alterum sufficit.Aut ponitur inter compassibilia,quæ aliquo respectu sunt idem.Aut inter ea quę sunt diuersa. Si sunt idem aliquo respectu, tunc subdistingue,aut illa duo ita se habent,ꝙ vnum necessario est ad aliud,& tūc abiicitur copulatiua,& fit resolutio vnius in alterū,vt in l.1,ff.de pac. ibi[Placitum & consensus] id est,placitus consensus;aut vnū est genus & aliud species:aut vnū est genus, & aliud indiuiduum. Primo casu dic,aut enumeratio specierū præcedit ipsum genus, aut sequitur, si præcedit,tunc copula stat proprie,& auget, & vtrunque cedit in dispositione, vt l. hoc legatum, & l. ea tñ adiectio.ff. de leg.3.Ipsum tamen genus restringitur ad alias species similes expressis, vt l.si.§. cui dulcia.ff de vin.tritic.& ole.leg.& l.Seiæ §.Caio.ff de fund. instruct. Si uerò genus præcedit enumerationem specierum,tunc aut species enumeratur ab errante, aut à sciē te.Si ab errante,tunc stat copula proprie & cedit vtrunque in dispositione,& specierū enumeratio nihil operatur, vt l. legata, in prin.ff.de suppel.lega.Si quidē à sciē te,tunc subdistingue, aut facta est enumeratio specierū causa dubitationis tollendæ,aut causa limitationis, aut dubitatur. Primo casu cedit vtrunque in dispositione, & videtur facta enumeratio specierum ad maiorem euidentiam,& sic copula stat proprie,vt l. pediculis.§. Labeo. & l. quæ dubitationis ff de aur. & argen. lega.Secundo casu cum causa limitationis, tunc alterum cadit in dispositione, & expressio generis nihil operatur,& copula stat impropriè,ut l.cū de lanionis.§.quidā.& l.Seio,in prin.ff.de fun.instruct.& in d.l.legata.2.& 3.respō. ff. de suppel. lega. In tertio casu cum dubitatur,dic idē quod in primo,vt vtrunque cadat in dispositione,& copula stat proprie,& videtur gratia dubitationis tollendæ facta specierum enumeratio,vt in d.l. quæsitum.§ si quis fundum.ff.de fun.instruc. & ibi plene per Barto.& per Dy. in regu.generi per speciem,extra de regu. iur. lib.6 Vbi vnum est genus, & aliud indiuiduū, tunc siue præcedat species,& sequatur enumeratio indiuiduorū, siue contra,copula posita inter ista stat impropriè,& nō auget.

m Et tūc requiritur concursus Marsi. in practic. crim. in verbo, quoniam, num. 56.& istam materiam late ponit Rip. in ca. 2. nu.39. cum seq. de rescript. vbi videbis ea quæ inferius ponunt Petr. duen. reg. 261.in 2. parte, Bernard. Diaz. reg.157.

n De natura disiunctiuæ, seu alternatiuæ, vide Ias. in §. si quis agens,uers. huic autem instit. de actio.Feli.in ca. inter ceteras, vbi late Rip.ponit de rescrip.

auget, sed sola indiuidua cadunt in dispositione. l. heres meus. §. 1. ff de leg. 3. & ff. de fun. instruc. l. cum de lanionis. §. si cui fundus. & l. 1. §. item si ita ff. de au. & argen. 10 leg. † Dixi supra, quod aliquando copula ponitur inter diuersa, vbi aduerten. quod aliquando ponitur inter duo substantiua, aliquando inter duo adiectiua, aliquando inter duas orationes. Primo casu, vt puta si dicatur [Titius & Caius currunt; vel lego Titio & Caio] tunc copula stat propriè, vt in l. huiusmodi § Titio. ff. de lega. 1. & l. si duobus, eo. tit & l. re coniuncti. ff. de lega. 3. Secundo casu quando ponitur inter duo adiectiua. v. g. [Titius est albus & niger, vel lego Titio seruos textores & vestitas.] & tunc aut copulantur respectu alicuius substantiui, & copula stat proprie & requirit concursum vtriusque, vt in l. Titiæ textores. ff. de leg. 1. Ideo dic si copula ponatur inter aliquas qualitates respectu alicuius subiecti. verbi gratia dicit lex. [Quicunque vsus fuerit seruitute, & cæteris vtitus ad eum pertineat habeat inter dictum] Certè si hic tribuetur in iure seruitutis non sufficit probare, quod vsus sit, sed requiritur quod probet ius seruitutis sibi competere; vt colligitur, & habetur in l. 3. § hoc autem interdictum à superiore. ff de itine. actuq; priua & facit l. si in § ait lex. ff de sepu. cum simi aut non copulatur respectu alicuius subiecti, & tunc videntur duæ orationes, ideo dic vt infra dicā facit d. l. ea in adiectio. Tertio casu, quando copula ponitur inter duas orationes, subdistingue, aut per modum qualitatis & accidentis, & tunc copula stat propriè & requirit vtriusq; concursum, vt in d. l. si hæredi plures. ff. de condi. institu. & l. si is qui ducenta §. vtrum. ff. de reb. dubi. & in l. si quis ita ff de verb. oblig. sic etiam potest intelligi d. l. 3. §. hoc autem interdictum. Si verò copulat aliter, vt puta principaliter ad aliud, & tunc non requiritur vtriusque concursus, immo in quolibet copulatiuo verificatur dispositio, vt l. 1. ff. de his qui no. infa. & ff. de testi. l. 3. §. lege Iulia. & ff. de fic. l. cum simil.

ADDITIO.

ᵖ Ad copulatinam. Adde, quod quoties copulantur plures qualitates demonstratiuæ personarum, vel rerū, & quæritur vtrum requiratur concursus earum vel non, dicendum est, quod aut sumus in materia fauorabili: & non requiritur concursus, sed verificatur sermo in qualibet parte, & hoc casu loquitur Bart. in l. si is qui ducēta. §. verū. ff. de reb. dub. si verò sumus in materia stricta & exorbitanti, vt exorbitantia, & odium restringantur; Requiritur concursus copulatorum, teste Rol. consil. 79. nu. 45. & seq lib. 3 de qua materia, an & quando copula requirat concursum, vide Rom. consil. 104. 166. col. 3. in prin. Felyn. in c. ex parte, primo, col. 9. ver. copula, de rescrip. pulchre Ias. in l. 2. col. 2. ff de iusti. & iur. & copiosè in l. si quia ita. ff. de verb. oblig. ubi ponit reg. cum amplia. & limit & ibi quid requiratur ad veritatē copulatiuæ, quid ad disiunctiuæ, & quo ad materiam copulatiuæ, vide exempla notab. & ibi an copula posita in libello uel positionibus requirat probationem vtriusq;. Masuer.

Non astringens, se. Adde, quod hæc clausula operatur, vt actor non teneatur probare qualitatem deductam in libello, alias sine illa clausula succumberet; non probando qualitatem, dato quod probaret factum principale, secundum Abb. in c. licet col. 14. de proba. in c. examinata, col. 4. de iudi. Rob. de ordi. iud. c. 31. nu. 17. de quo per Alex. cōsil. 6. col. 2. in fi. lib. 3. & qui vtitur hac clausula; apparet eum nolle recedere à regulis, & dispositione iuris communis, vt scribit Ofase. decisione 134. nu. 17. De qua vide quæ ponit Ias. in l. diuus Adrianus. num. 19 21. 25. & seqoen. ff. de re iud. ubi ponit exempla notab. Masuer.

Non astringens. Adde de clausula uidendum Alex. consi 61. 2. lib & consi 42. 3. lib. Bac. in l. circa, ff. de proba. & Bal. in c. significauit, de appel. & Alex. de Imo. in consil. 121. col. 4. in fi. in 1. vol.

ᵇ Adiecta. Adde in simi. quòd agens de vna causa & probans de alia o succumbit, ita Ludo. Ro. consil. 110. in penul. col. uersic. sed in ciuilibus clarum est. Pau. de Cast. consil. 207. in 1. col. & facit quod voluit Bal. in l. 1. C. vt in pos. leg. in l. si præsidis. C. de don ante nup & in c. super literis, in 1. col. de rescri. ubi uoluit quòd iudex non debet recipere probationes quę non descendunt ex libello. Io. Adde an qualitas sit probanda Bar. consi. 128. inci. Catherin. accusauit Bitam. & consil. 127. inci. Capitaneus. Alex. consil. 1. & consil. 81. lib. 3. Anchar. consil. 309. Rom. consil. 167. & quòd qualitas apposita in libello sit probanda ultra prædicta, uide Alex. consil. 79. col. 2. in prin. in 1. vol. ubi quòd si iurisdictio attribuitur alicui vigore alicuius qualitatis, illa qualitas debet probari, & idem in consil. 100. col. 2. versi oportebat, eod. vol. vbi qualitas requisita ad actum debet specifice probari, & idem in consil. 119. eo. lib. col. 3. in prin ibi si addicitur alicui rei vel facto, quod debet simul cum facto, vel re probari, & in cōsil. 3. in 2. vol. col. 2. & ibi quòd debet allegari & probari ante liteni contest. & ad materiam, vide Barba. in consil 41. col 2. in 2. vol. & Feder. de Sen. cōsil. 162. & consil. 220 Mari. Soc. in c. conquestus de fo. comp. & in c. 2. arti. 12. q. 2. princ. de lib. obl. & in ca. dilec. art. 38. vers. 4. infertur eo. tit. & Alex. in cons. 76. col. 2. in 2. vol. & Flo. in l. 3. in prin. ff. ad l. Aquil. qd̄ un. Cur.

* Qualitas adiecta. Adde, quòd qualitates in libello. Accusatione, vel articulis probatoriis adiectæ: alterant actionem, vel delictum intentatum, vel quæ necessariò sunt apponendæ: probari debent aliàs secus, ita not. Lanfr. conclu. 223. Ayni. cons. 196. plura in materia scribit Alex. cons. 166. lib. 7 Hyppol. sing. 187. Capel. tolo q. 144 Deci. cons. 256. col. fi. circa med Ias in l. 5 §. in eum, ff. ne quis eū qui, & dic ad qualitatem probandam nunquam videtur quis se astringere: nisi quando qualitas mutat speciem actionis, vel exceptionis, vel facit aliquem admitti ad id, ad quod aliàs non admitteretur, teste Bal in l. 3 col. fi. in prin. C. de cond. indeb. qua in materia vide Rom. cons. 167. col. fi. consil. 110. vbi de delicto cum aliqua qualitate, puta noctis, vt crimen furti, cum qualitate manifesti, de qua qualitate præsertim agrauante delictum non probata vide Ias. in l. non solum, § sciendum nu. 3. ff. de op. no. nunc. rel. in c. 2. col 12. vbi Dec col. 5. de rescrip. Dec. in c. licet causam, nu. 24. de proba Paris. cons. 170. nu. 18. lib. 4. Bos. de confes. num. 44 & quid de qualitate ad intentionem probandam requisita, Ias. d. l. 2. §. in eum, ff. ne quis eum qui, Dec. cons. 177. Alex. consil. 123. lib. 7. Paris. consi. 97. lib. 4. Quid de qualitate horæ deducta. non probata? & vide Bal in l. 2. col fi. ver. ex quibus. C. de proba. Hypol. in rub. C. de proba. nu. 440. fac. Angel. consil. 153. secundo dub. vbi succumbit actor, qui certo mense mutuasse dicit & ipsum mensem non probat, de quo per Fely. d. c. 2. col. 11. uer. restringit, de rescrip. Rom. d. cons. 110. col. 2. circa fi. ubi quando probatio nō concludit secundum qualitatem crediti in libello deductam; sequi debet absolutoria, & quid de clausula, quæ apponi solet in inquisitionibus? Super quib. oibus & singulis, vide Rom. d. cons. 210. col. fi. per totā, de qua p Ange. tract. malef. ver. super quibus oibus & singulis, ver. quartò est vtilis, Soci. cons. 178. col pen. lib. 2. Fely. d. c. 2. col. 15. ver. quarta solutio, de rescri. & in d. c. licet cām, col. antepen. 3. limitatione, de prob. Quibus oibus accedit, quod inepta dr̄ inquisitio, vel libellus qui nō habēt in se qualitates expressas, ex quib. delictū punibile resultet, vt concludit Ro cons. 144. col. 1 Bar. in l. 1 ff ad Turpil. Anch. cons. 271. primo dub, Ro. cōs. 252. col. 2. in fi. Dec. in l. vnic. ah nu. 41. C. de edic. di. Adria. in c. 2. post nu. 13. de rescrip. c. licet cām, nu. 24. de proba. Bos. ti. de inqs. nu. 76. Mysing. Cent. 1. obseru. 40. ubi quando probatio qualitatis facti sit necessaria, distingue, vt per eū, & Centuria 2. obseru. 32. ubi quod libellus est ineptus in cā criali si careat loco & tpe, & d. Cent. 2. obser. 40. ubi quod valet libellus in criminali sine diei expressione, & ibi quid si reus pro suis defensionibus diem patrati criminis sibi edi petat? quod teneatur accusator exprimere, licèt ea opi. sit dubia, vt per Rob. de ord. iud. c. 31. nu. 13. & seq Quando autem agitur super facto qualificato, dic, non sufficit illud probare: nisi omnes eius qualitates probētur,

o *Succūbit nisi procedatur sola facti veritate inspecta Dec in c. dilecti colū. 3. de iudic cum al legatis per Hyp. Rimi. consil. 42. nu. 37. in fi.*

p Patitur magnam pœnam, Intellige vt non sufficiat quod pars petat iurari de calumnia sed debet decerni a iudice vt iuretur., Ias in l. de pupillo § qui opus nu. 2. de ope no. nun quòd iuramentum præstatur etiam in causa compromissaria, l. fi. §. sed quia & ibi gl. in verbo compromisso C. de iura. cal. Blanc. in tract. de compromis. q. 8 nu. 12. Idem in causis spiritualibus, c. 1. in fi de iuram. calū. in 6. quid in causis summarijs supra in verbo summaria, nu. 7 sunt tamen aliqui casus in quibus non iuratur de calumnia in causis feudalibus

vt idem scribit Centuria 4. obseruat. 80. qua in materia notandum est q libellus in quo deducitur violentia ciuiliter; debet continere locum & tempus, vt scribit Roma. consil, 101. col. 1. Fely. in c. licet cām, pen. no. in fi de proba. Gomes. inst. de act. in prin. post nu 44. & est cōis; quicquid dixerit Soci. consil. 109, lib. 3. sed an huiusmodi libellus locum & tempus nō continens sit nullus ipso iure? An vero parte opponente? no. Gomes & Socy. vbi sup. Misiog. Cent. 2, obser. 32. ubi distinguit, ex Snc. consil, 246. nu. 13. lib. 1, Dec. in l. edita nu. 38. C. de edē. pro cuius materiæ complemēto in materia qualitatis, illud etiā adde, q quando aliquid petitur ab aliquo ratione præexistentis qualitatis; quæ est facti, necesse est prius qualitatem illā probare, l. non ignorat C. qui accus. non poss. Rom. consil 226, nu. 4. Qua in materia vide ēt quæ habentur intra for. inquit. ver. hæc est, col. 3. Ias. in l. diuus Adrianus. nu. 10. 21. 22. ff. de re iud. Mas.

c Ignoretur. Adde Rom. cons. 7. & Alex. cons. 242. lib.

d Vel. Adde de hac dictione, uel, Rom. consil. 83. Rapha. Cuma. consil. 97 & 177. Alex. consil. 111, 3. lib. Ang. consil. 38, & uide per Oldr. de multis dictionibus consilio 49. Bern.

e Dictio uel. Adde q hæc dictio apposita orationi, uel dictioni; sumitur pro saltem, l. stipulatus. §. adhiberi. ff. de fideius. Rom. sing. 69, ubi q hæc dictio vel resoluitur in conjunctam, Alex. consil. 94. col. 5. lib. 3. consil. 32. col. 3. lib. 1. Ias. in l. Gallus. §. quidam recte col. 6. ver. 3. amplia. de lib. & posth. Mal.

f Dictionis seu. Adde Cal. consil. 5. de verb. sig. per Rom. consil. 179. & 163. Alex. consil. 193, lib. 2. Ber.
Adde Pau. de Cast. in consil. 317, col. 4. in 1. vol. & cons. 332. col. 3. in 2. vol. Alex. de Imo consi. 12. col. 2, & 3. in 1, vol. & consil. 80. col. 4. eo. vol. Corn. consil. 98. nu. 4 in 3. vol. & consil. 93. num 2. in 4. vol. Fran. Cur. iun. consil. 145. nu. 12. in 2. volu. Paris. in consil. 7 nu, 38. & 30, in 2. vol, consil. 22, nu. 64. 68. & 69. in 3. volu. & consil 42. nu, 8. eo. vol. consil. 101. nu. 23, in 4. vol. & consil. 117. num, 27. eod. vol. & Cæsar, Lamber. in tract. de iure patro. in 3. art. 3. q. prin. 3. par. 1 lib. nu. 20. & in 28 art, 7. q. princ, prima par. 4. lib. nu. 5. Ziler.

g Dictionis seu, Adde, q hæc dictio seu, est ampliatina l. si quis ita, de auro & arg. leg pro cuius declaratione vide Rom. consil. 170. col. 5. in prin. consil. 65. col. fin nu. 9. Quid de dictione siue, & dic, q restrictionē uidetur inducere, ex not. per Rom. consil. 194. col. 3. in fi. vbi Doct. in apostil. Matuer.

SVMMARIVM.

1 *Petitio, vt iuretur de calumnia, non est negligenda.*
2 *Nolens iurare de calumnia non cadit ipso facto a iure suo, sed per sententiam in eadem instantia ferenda.*
3 *Iuramenti non præstatione non potest quis cenaceri in alia instantia finita ea, in qua erat iurandum.*
4 *Actor uel reus qui fuit contumax in non iurando infra terminum. an possint purgare contumaciam ante sententiam offerens se iurare paratum.*
5 *Iurasse non sufficit de calumnia in causa principali.*
6 *Iurare de calumnia qui debeant.*
7 *Omissio iuramenti calumniæ, an vitiet processum.*
8 *Iuramentū calumniæ ex consuetudine nō pōt recusari.*
9 *Iuramentum calumniæ est credulitatis non veritatis.*

1 PER Sacramentum calumniæ. † Hic aduerte, quia
hæc petitio vt iuretur de calumnia non est negli-
p genda; quia contumax in non iurando p patit pœ
nam magnam; nā reus habetur pro confesso, & actor ca-
dit a iure suo, vt habetur in l. 2. § q si actor. C. de iura.
2 calum. & in c. fi. extra de iuram. cal. † An autem cadat ip
q so iure? Dic q non, q sed per sententiam super hoc in
eadem instantia ferendā sine alio nouo processu, vt sen-
3 tit glos. & Cy. in d. § q si actor. † Quid igitur si instantia
causæ sit finita, nec iudex causæ aliquid pronunciauit su
per hoc q actor ius perdiderit, quia de calumnia nō iu-
rauit; an si postea ipse actor litem repetat in nouo iudi-
cio contra ipsum reum, poterit ipse reus in isto iudicio
nouo actorem repellere excipiendo contra eum ius suū
perdidisse, quia non iurauit in priore iudicio; uel pete-
re à iudice q pronunciet ipsum ius suum perdidisse? vi-
detur q sic, argu. in l. Pomponius. §. si filia. ff. de inoffic.
testa. In contrarium determinat Inno. in d. c. fi. extra de
iuram. calum. ea ratione, quia istud ius priuationis sup-
uenit post lit. conte. pendente primo iudicio, ideo perti
nuit ad officium primi iudicis super eo pronunciare, vt
l. ædiles aiunt § item sciendum. ff. de ædil. edic. quo offi
cio finito consequenter est finitum ipsum ius vt l. termi
nato C. de fruc. & lit. expen. & si actor nō repellitur ab
agendo, dicit tamen Inno. q iudex primus, qui neglexit
super hoc pronunciare, teneretur parti ad interesse, ar-
4 gu. in l. sancimus, & quod ibi no. C. de iudi. † Deinde qrã
tur, quid si actor uel reus fuit cōtumax in non iurando
infra terminum. an poterit purgare contumaciam ante
sententiam offerens se paratum iurare? Iaco. de Are in
d. § q si actor, distinguit aut interest aduersarij non iu-
rare, quia forte lapsa sunt tempora probādi, & instat fi-
nis instantiæ, uel similia, & tunc non admittitur purga-
tio moræ, aut nō interest aduersarij, & tunc auditur vo-
lēs moram purgare & iurare, arg. in l. electio. ff. de nox.
& in l. mancipiorum. ff. de option leg. Facit quod no. in
r l. in insulam. ff de verb. obl. r Alij dicunt aliter, vt not.
Cyn. in d. §. q si actor. hodie autem determinatum est
per Canonistas quod in quacunque parte litis ante sen
s tentiam potest iurari de calūnia, & s sic admittitur pur
gatio moræ per text. in c. 1. extra de iuram. calum. lib. 6.
t . t de iure autem ciuili tale iuramentum præstari debet
& exigi immediate post litem contestatam, & semel tan
tum & non pluries. vt habetur & no. in d. l. 2. in princi.
& in auth. principales. C. de iuram. calum, & in § fi. eo.
5 tit. † Nunquid autem sufficit iurasse in causa principali?
v v Dic q non, sed debet iterato iurari in causa appella-
tionis, vt habetur & nota in cap. appellationibus, in fin.
6 extra de iuramen. calum lib. 6. † Sed quæ sunt illæ per-
sonæ, quæ iurare tenentur? Dic q primo principales, si
A per seipsos sunt in iudicio. Item aduocati A & procura-
tores. Item tutor, curator, & alij legitimi administrato-
res, vt puta prælati ecclesiarum & eorum syndici, vt in
d. l. 2. in princi. & §. quod obseruari. facit quod habetur
in cap. in pertractandis, & in cap. imperatorum, & in c.
cum causam, extra, de iuram. calum. & in authen. prin-
cipales. C. eo. tit. qui omnes tenentur iurare in animam
suam propriā, vt in d c. in pertractandis. Procuratores 7
B autem iurant B in animam suorum dominorum. quan-
do super hoc habent speciale mandatum quia generale
non sufficeret, vt est tex. in c. fi. extra eo. tit. lib. 6 & not.
gl. in clemen. non potest, eod. titu. & Innocē. in cap. fina.
præalle. facit d. l. 2. §. fi autem absuerit. immo etiam te-
nētur procuratores iurare in animas eorum proprias,
vt ho-

q. sacramentum §. & in quibusdam vbi glo. de cēsue. vec. feud. Item quādo procditur solo mera pura veritate inspecta Blanc. supra itē si princeps ex rescripto tollat, l. 1. §. sed quia. C. de iuramē. calum. & ibi Curt. in verbo & cū iudices nume. 12. item remittitur parenti, & patrono l. iniurandum & ad pecuniam, §. hoc iusiurandum ff. de iure iurando vbi Ias. not.

q Sed per sententiam gl. in c. 2. in verbo professio de confes. in 6. vbi Philip. Franc. not. Marsil. in pratica in verbo diligenter num. 106. & in rub. de fals. nu. 71. Cur. in tract. de iur. cal in 6. breuiloquio Ripa in l. si insulā nu. 89. de verbo. oblig. & in l. 1. nu. 28. de vulg. subst. Tiraq. in l. si vnquam in verbo reuerta. tur nu. 178. C. de reuoc. donat.

r Alij dicunt aliter Alexa. in l. qua bona, §. si alieno celū. 5. vers. adde quòd videtur de damno infec. Soci sal. 209. Rip. supra nu. 89. Tiraq. de retract. lig. §. 2. gl. 2. in princip.

s Sic admittitur purgatio mora Dec. cons. 138, nu 7. post prin. Goza. cons. 66. nu 13. Rip in l. si insulam. nu. 104. de verb. oblig. an illa app debeat iustificare. Saly. in l. 1. in prin vers. quare quid, & in l. 2. §. quod si actor ante fi. C. de iuram. calum facit l. vlti. §. iussus ff de appellat.

t De iure autem ciuili, vbi ius aduersarij non est factum deterius admittitur purgatio mora Cur. in l. 2. § quod si alter nu. 5. C. de iura. calum. vbi plura allegat Rip in d. l. si insulam, nu 73. 78. & 89 Mars. sing. 183. cautella vt qs ps succūbat qn nō iurauit. Cepol. caut. 132. ille q no rndet & 190. qn aliter.

v Dic quod non. Cagno. in l. edita. nu. 297. C. de edea vbi amplias et iurandū super actione principali & cumulat vbi decis de ibi Decis. Tholos 108.

A Et procuratores Decis. Tholos. 132.

B in animam, potest in copello principalis ad ipsum iurām, Decis. Tholos. 324.

vt hodie determinatum est in d ca. in appellationibus.
b †Sed quid si iuramẽ. calum. non fuit præstitum in cã, an
a processus vitietur & sententia? Dic sic secundum Host. & Archi. aut tale iuramentum non fuit exactum, sed ab vtraq; parte omissum, & tunc valet processus & sententia, vt tu e. t. versi. propter omissum, extra de iuramen.
c calum. lib. 6. aut fuit petitum, sed non præstitũ, & tunc vitiatur processus & sententia. in d. ver. propter omissum. Ad quod facit quod no. Arch. in d c. 1. & Spe. in eo.
8 titu. §. sequitur. ver. & not. †Sed pone q; est consuetudo ne iuretur de calum. an licitè recusabitur ne iuretur?
b Dic q; non, quia hæc consuetudo tanquam iuri cõtraria non valet, vt in c. certum extra eo. tit. & no. per Cy.
9 in l. 2. C. quæ sit lon consue. † Vlti. no. q; hoc iuramentũ est credulitatis & non veritatis, ideoq; sufficit iurare, q; credit se fouere iustam causam agendi vel defendendi, vt no. in d. §. quod obseruari Illa autem, quæ in huiusmodi iuramento continentur, his versibus cõtinentur. [Illud iuretur, q; lis sibi iusta videtur. Et si quæretur verum, nõ inficietur. Vt lis tardetur dilatio nulla petetur. Nil promittetur, vt falsa sententia detur.] Cætera dic, vt no. Spec. eo titu. Ista sufficiant, quæ sunt quotidiana, atque ideo memoriæ reducenda, vt š. legaui. ff. de libe. lega Io. Pet. Ferr. legum Doctor.

ADDITIO.

* Per sacramentum calumniæ. Adde, q; iuramentum ca-
D lomniæ si non petatur ti tacitè remissum esse censetur & processus deinde factus valebit, ca. 1. de iur. calum. in 6. Bar. & Bal. in l si eo. tit. Host. in summa de lit. contest. nu. 3. Sed expresse remitti nõ potest, alias processus ipso iure nullus redderetur l. 2. §. sed quia veremur vbi Bar. & alij. C. de iura. calum. est enim hoc iuramentum de iure naturali, & diuino, Exod. 22. & c. & si Christus. de iureiur. Perusi. in tracta. de arb. cap. 10. & si aduersarius plenè suam intentionem probat de calumnia iurare non cogitur, Bal. in c. 2. de probat. Ias. in l. admonendi, vl. lect. nu. 81. de iureiur. Adde, quòd si litis contestatione illud præstatum non fuerit; q; in quacunque parte iudicij peti potest, teste Ias. loco præalleg. per c. 2. de iur. calum. etiam post conclusionem in c. in Bald. in l. 1. in fi. C. de iur. cal. Rob de ordi. iudi. 6. par. actu primo, nu. 3. cuius contrarium voluit gl. vlti. in fi. in c. ex literis, de iureiur. s. post conclusionem calũniæ iuramentum præstari non posse, quam gl. à Doct receptam dicit Cur. d. l. admonendi, num. 75. Sed de illo dicto Bal. d. cap. 2. de proba. Ias. in l iusiurandum & ad pecunias. §. qui iusiurandum, pri. not. dubitare vr, & etiam Catel. verb. iuramentum calumniæ, ad quod id conferunt, no. per Abb. & Fely. d c. 2. & sic erit limitatio ad c. 2. de iur. cal. in 6. vbi si iusiurandum hoc præstitum non fuerit; qñcunque à iudice deferri potest, quod tamen ante conclusionem præstari posse intelligitur ex supra alleg. Quid in procuratorem, & dic, q; nomine proprio atq; in ipsius animam de calumniã iurare tenetur, sed si speciale mandatum habuerit in animã dñi iurabit, alias non posset sine speciali secundum communem per Bart. & alios d. l. 2. §. ult. Spec. eo. tit. §. restat, pro cuius materiæ conclusione. Adde q; iuramentum calumniæ, quotiescunq; à parte petitur; est de substantia iudicij, ita; adeo ut si illud non præstetur in quibuscũque causis etiam summarijs iudicium non valebit, d. c. 1. & est cõis, teste Seb. de null. ex desec. proces. nume. 29 qua in re illud notan. dicunt Doc. quòd ad iurandum de calumnia quis non compellitur antequam exemplum actorum, petitum sit, illi decretum & exhibitum fuerit. Accedit, quòd iuramentũ calumniæ est de iure naturali & diuino, teste Cur. trac. de iur. cal. §. sed nu. 9. & Perus. trac. de arb. lib. 10. capic. 10. nu. 12. & a legislatore Moyse traditum, Exod. 22. ca. & si Christus de iureiur. sup. alleg. Masuer.
* Procuratores. Adde quòd procurator ad lites non pôt iurare super ignorantia dñi & hoc est regulare: quòd ea quæ pendent ab animo non possunt explicari per procuratorem non habentem speciale mandatum, Bart. in l. inter stipulantem §. j. de verb. ob. Nat. consil. 20. col. 3. lib. 1. Bal. in l. 1. §. fin autem. C. de iur. cal. Alex. consilio 118. col. 3. nu. 11. lib. 2. De quo plura no. Rob. de ordin. iud. cap. 38. nu. 8. Qua in re dic, quòd si iuret procurator, hoc facit in animam dñi, quo casu vide quæ scribit Ofasc. decis. 113. nu. 11. c. si in materia responsi. ad positiones, vbi ponit quæstionem an per procuratorem positionibus respondere possit & ibi nu. 3. concludit quòd non, sed docet modum ac pract. respondendi d. num. 11. Quomodo autem de calumnia iurari possit, vide p Do cto. d. l. 2. §. vlt. C. de iur. calum. Capel. Tolos. q. 131. vbi procurator cum mandato sic iurandi, tale iuramentũ calumniæ præstare poterit. & hoc (vt iam dixi) in animam domini, ut no. Aufr. ad Capel. Tolos. q6. 224. & hoc iure vtimur. In hac patria, qñ autem præstari non debeat de necessitate iuramentum calumniæ, & quo casu, uide Lãfran. conclusione 38. vbi quòd tunc non requiritur quãdo procedatur per modum uoluntariæ iurisdictionis, item, qñ est quæstio iuris, quæ non exigit probationes, & qñ esset quæstio de re notoria, & simil. & quod dr de procuratore supra dic, quòd pôt constitui ad iurandum in animam dñi, & requiritur speciale mandatum, cuius iuramenti formam ponit Inn. in c. præsentium, de testibus alleg. per Catel. qui refert casum, qui incidit ex facto in ciuitate Mediolani, verb. procurator potest, quo in casu dictum fuit mandatũ non valere, sed in hac subalpina Regione si dñs litis absens sit à ciuitate, uel oppido in quo lis vertitur; & opporteat eum iurare, respondere cum iuramento uel offerre iusiurandum, aut aliud simile, comparet ille coram iudice loci, in quo uel habitat; vel pro tempore degit, & ibi rñdet interrogat. possit uel ponit cum iuramento calumniæ, uel interrogat, ant offert iusiurandum, & ad sic agendum procuratorẽ constituit in forma, & hoc iure & stilo vtimur, satis legitimo meo iudicio, quia mãdatum speciale requiritur ad declarationem animi, & ea quæ latent in animo; nõ possunt explicari per procuratorem non habentem speciale mandatum, teste Alex. consil. 78. num. 14. lib. 5. cuius rei prac. satis copiosè docet Rob. de ord. iud. c. 38. num. 8. pro qua uide quæ vidi allegata in quadam cã sequen. verbis. Iure cõi procuratore debet hie mandatum speciale, immo specialissimum ad respondendum, Soci. cõsil. 53. num. 8. lib. t. & licet decretum uideatur id admittere; ut sufficiat coram ordinario loci respondere, id debet intelligi secundum ius commune; dummodo legitime talis responsio producatur, cum mãdato speciali ad producendum testimoniales responsionis, & ita respondendum, prout etiam est stili satis notorij, arg l. 1. C. de nuxal. & statuta quantũuis præcisa recipiunt interpretationem a lege, Alex. cõs. 80. nu. 5. lib. 1. Nat. consi. 171. nu. 14. lib. t. Qui modus rñdendi approbatur etiam per præfatum Ofasc. d. decisione 113. num. 11. scdm formam Ducal decretorum huius patriæ lib. 3. nu. 16. Masuer.
* Per sacramentum calũm. Adde Ias. in l. iusiurandum & ad pecunias. §. qui iusiurandum. ff. de iureiur. nbi plura in materia.
a Processus. Adde Dom. de Rot. in antiquis decisio. 660. incip. not. quòd in aliqua Barto. in l. de pupillo. §. quia opus. in princ. ff. de ope. no. nun. Math. in sing. 64. incip. no. aliam cautelam. Ias. in l. iusiurãdum & ad pecunias. §. qui iusiurandum. circa prin. de iureiur. Corn in consi. 86. incip. contra conclusionem. nu. 3. in 1. uol. Phil. Frã. in c. 1 prope fin. de iur. cal. lib. 6. Thom. Ferra. cautel. 12. inci. si quis mouet tibi litem. Dec. in l. edita. col. 6. versi. successiuè quærit Bar. C. de eden. Affl. in prælud. consti. regni. Sicil. in 12. q. col. 3. vers. sexta conclusio. & Excellentiss. Maria. Soci. iun. in consi. 59. inci. viso processu agitato. num. 1. in 1. vol. Zilet.
b Nõ. Adde Ro in sing. suis 428. incip. tu hẽs. i l. rẽ. Ber.
* Quòd non. Adde, quòd dictum Papie. hic, procedit iure communi, pro quo vide Catel. uer. iuramenti Cal. Capel. Tolos. q. 108. q. t 14. Mathes. sing. 64. Cur. in l. admonendi, num. 2. ff. de iureiur. & an valeat statutum uel consuetudo disponens, quòd iuramentum Cal. non præstetur, & dic, quòd Mathes. singul. 65. tenet quòd non.

c *Et sic vitiatur processus & sententia. Concor allegat Cur. in l. 2. num. 2. C. de iur. calum la tius Vãc. de nul lit. in tit. de nul lit. sentẽ. ex defec. proces. num. 29.*

D *Tacitè remissum esse censetur. Ias in l. nemo potest, in 2. lect num. 98. de leg primo.*

E *Adde Roma. late Cur. in l 2. § 1 num 10 nec etiam per pactũ d. l. 2. §. sed quia veremur. bene potest per cõsuetudinem deferri vsque ad sententiam, Cur supra nu. 11.*

Quid si consuetudo disponat, quod aduocati nō iurent de calumnia an ualeat, & dic, ut per Ias. in l. rem non nouā, col. 3. C. de iudi. vbi concludit non ualere, cui adde, Ferrar. cautel. 12. Rom. sing. 428. uerum in hac subalpina patria Aduocati rarò aut nunquā iurant de calumnia, sed procuratores de quo uide Cæpol. cautel. 119. Mathes. d. sing. 65. Ias. in lege cum quid 2. lect. nume. 19. ff. si cer. pet. vbi quod tale iuramentum non potest expresse remitti, nec valeret cōsuetudo in contrarium disponens, c. cæterū, de iur. cal. & tñ tacite remitti potest, qua de re vide quæ scribit Bar. in l. quones. C. de priuileg. Schol. lib. 12. & fac. quę idem Ias. ponit in l. 2. nu. 31. ff. de ser. vbi de ratione diuersitatis quare iuramentum testi remitti possit de consensu partium, non autem iuramentum calumniæ, vide ibi, vbi plura congerit & in l. si qs quempiam. num. 2. ff. si quis caut. in l. iusiurandum & ad pecunias. §. qui iusiurādum, num. 3. ff. de iureiur. vbi quod licet iuramentum de veritate consensu partium remitti possit, l. remitti. ff. eo. tit. secus tamen est in iuramento calumniæ, cuius iuramenti Prac. ac materiā vide latius declaratam per eum ibi. Masuer.

DE DECLINATIONE IVRISDI-ctionis alicuius iudicis, & de allegationibus suspicionis.

† Istam materiam recusationis iudicis, tractat Orta. in c. quoniam in uer bo recusatio, Rebuf. in trac. eo. Didac. in sua Prac. c. 26. An to. de Mathe. in trac. indiciario in rub. de prorogatione iurisdic Maranta in spec. in titu. de appella. versic. recusatio, num. 24. cum seq Io. Ferra. in tract. de appellat. nu. 401. cum sequē. Steph. Aufre. in trac. de recusat. quando quis cē seatur renūciasse incompetentia. Decis. Tholos. 180. forma recusandi iudicem, ponit Consitu. Anchonit. Anchonit. libro 46. 47.

Coram vobis suprascripto dño Vicario comparet & se præsentat Ioan. de Olearijs nomine & occasione cuiusdā asserti libelli nuper coram vobis, (vt dicitur) producti & oblati per Andrinum de la Corona, contra & aduersus ipsum Ioā. ac nomine & occasione omnium & singulorum in eo cōtentorū. In quo quidem asserto libello inter cætera dicitur contineri &c. ac etiam nomine termini per vos dicto Ioan. assignati ad respondēdum ipsi asserto libello, & omniū quoruncunque exinde secutorum, dicens excipiendo (cū debita reuerentia) opponens & proponens ipse Io. vos non fuisse, nec esse iudicem competentem inter ipsas partes, & super causa, & quæstione, de qua in ipso asserto libello fit mentio, tam inspecta conditione personæ vestræ, quàm conditione & statu ipsarum partium ac etiam & qualitate ipsius causæ, prout apertius in iuris allegationibus demonstrabitur; & inquātum appareret vel apparere posset vos esse in hac causa iudicem cōpetentem, quod non credit, dicit & proponit idem Ioan. vos fore ipsi Ioan. & esse merito iudicem suspectum, & maximè causis & rationibus infrascriptis. Et primo, quia ipse Ioan. non est de iurisdictione vestra, cum sit clericus tonsuratus, & vos domine vicarie estis frater prædicti Andrini, & inimicus dicti Ioan. necnon & similé causam agitis in facto vestro, & alijs rationib. & causis suis loco & tempore proponēdis. Protestans iam dictus Io. in principio, medio atque fine præsentis comparitionis & oppositionis, quod per præsentem actum vel comparitionem seu aliquam aliam vel alium quem seu quam ipsum Ioā. facere contigerit in futurum, non intendit, nec vult in vos tanquam in eius iudicem competentem aliqualiter consentire, quinimo cum omni reuerentia vestram iurisdictionem, & audientiam tanquā iudicis incompetentis & suspecti, omnino declinat. Petens ex nunc, inquantum appareat vos esse iudicem competentem, suprascriptum Andrinum compelli ad arbitros iuris eligendos, qui de dicta suspicione cognoscant, & decidant, prout vtriusque iuris ordo exigit & requirit. Sequitur in litera.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio declinatoria iudicij quando opponitur.*

Coram vobis. Quia solent oblato libello ante litem contesta opponi exceptiones declinatoriæ iudicij, quæ post lit. contest. non admittuntur. 1 † vt in l. fi. C. de excep. & in c. inter monasteriū, extra de sent. & re iudic. merito igitur post libellum præcedentem subiungitur hæc contradictio, quæ duo in se principaliter continet. Primo exceptionem incompetentiæ iudicis ex defectu iurisdictionis. Secundo exceptionem suspicionis ex defectu amoris. Inter quas exceptiones est differentia, vt infra patebit.

ADDITIO.

* Exceptiones declinatoriæ. Adde, an exceptio declinatoria post litis contestationem opponi possit? & dic, quod licet opponi debeat ante litem contest. l. vlt. C. de exce. l. peremptorias. C. sent. rescind. non posse, limita tamen nisi declinatoriæ exceptiones pacto, uel cōuētione coarctatæ; uel alteratæ essent, quia tunc ēt post litis contestationem opponi possunt, teste Mysing. centuria. 4. obseruatione 17. Guid. Pap. qō. 275. nu. 3. cui conuenire vr quæ scribit Lanfr. conclusione 67. vbi limitationem ponit ad dictam reg. nisi talis exceptio redderet iudicium retro nullum aut funditus eradicaret iurisdictionē ipsius iudicis. Quia tunc opponi potest qñcunq;, sup qua exceptione incompetentiæ exprese pronuntiandū esse dicunt Doc. & hoc est, antequam procedatur sup principali qñ citatus non comparet, nec est iurisdictioni citantis submissus, & causā in citatorio non est expressa. Aliàs processus non tenet, si verò citatus cōparet, & cōtra citantis iurisdictionem opponit: sufficit iudicem ad vlteriora procedere; quia ex eo vr se competentem tacite pronunciare & exceptionem repellere, nisi citatus comparens petat expressè pronunciari super ipsa exceptione, quæ tunc ante omnia debet exprese pronunciari, aliàs processus redditur nullus, qua de re videri pōt, quę idem Lanfr. scribit cōclusione 89. vbi plura de hac exceptione, & quid qñ simul & semel opponuntur dilatoria, scilicet, & declinatoria, & dic, quod per hoc nō inducitur prorogatio, quia declinatoria intelligit prima in intellectu secundum Bar. in l. quidam consulebant. ff. de re iudi. Quid autem qñ iudex opposita fori declinatoria se ingerit, contendendo pro sua iurisdictione ac si esset pars, & dic, quod non potest tamq̄ suspectus cognoscere, an sua sit iurisdictio, teste Lanfr. conclu. 259. vbi plures casus enumerat, in quibus non possit iudex cognoscere, qua de re vide etiam Imbertum in enchiridio iuris Galliæ ver. iudex non potest, ubi etiam qñ auocetur lis ab inferiore ad superiorem iudicem. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Tenor libelli in prima responsione est repetendus.*

Dicitur cōtineri. Hic nota, quòd vtile est semper 1 repetere in prima responsione, † quæ fit in libello, eius tenorem uel effectum, vt inquit Imperator in l. vt responsum. C. de trans. l. precibus. C. de impub. & alijs substitu.

SVMMARIVM.

1 *Reus per quamcunque exceptionem, præter declinatoriam, in iudicem consensisse videtur.*
2 *Exceptio declinatoria, si quis in instrumento promisit, quod vbique locorum & coram quocunque iudice possit conueniri, an opponi possit.*
3 *Reus si non inueniatur in loco debitæ solutionis, nō erit remittendus ad ipsum locum.*
4 *Exceptio incompetentiæ omissa ante litem cōtestatam, an postea possit opponi.*
5 *Iudicium tenet si opposita declinatoria ante litem contestatam iudex processerit, nisi pars appellauerit.*
6 *Iudex incompetens ex quibus causis quis dicatur.*
7 *Agitata coram iudice re uera incompetente, sed secundum communem opinionem reputato competente, valent.*
8 *Iudex secularis, an incidenter possit cognoscere de crimine vsurarum.*
9 *Forum Rei multiplex, eligitur per actorem.*
10 *Iurisdictio delegati ratione incompetentia, quot modis valeat declinari.*

21 *Minor an possit esse iudex ordinarius.*
22 *Minor 25. ann an possit esse iudex delegatus.*
23 *Iudex est incompetens ex lapsu temporis ad ferendam sententiam sibi in delegatione præfixi.*
24 *Iudex opposita exceptione incompetẽtia sui, an ipse vel superiore de ea cognoscet.*
25 *Processus factus per iudicem incompetentem, ratione personæ sitæ, vel causæ, vel litigantium, vel delegationis, cui non opponitur, valet, præterquam in clerico.*
26 *Princeps concedens aliquid indigno vel incapaci, videtur cum eo dispensare.*
27 *Episcopus excommunicatum scienter ad ordinem promouens, non per hoc ipsum absoluit, nec cũ eo dispẽsat.*

o *Ecce prima exceptio incõpetentia iudicis quæ possit opponi reg. animi ampliat & limit. ponit Pet. due. reg. 379. in 1. par. & de ista exceptione late ponit Vãt. in trac. de nullit. in tit. de nullit. ex defectu iurisdictionis per totum.*
n *Si hæc exceptio non fuit opposita, quid si opposuerit omnes exceptiones sibi competentes an videatur opposita exceptio incompetentiæ, late Dec. in c. pastoralis nu. 10. de excep. Grat. cons. 134. nu. 10. vol. 1. per quos actus legitimetur persona iudicis, Marsi in l. si quis ne quæstio n. 20. de quæst. Afflict. decis. 27. Orian. in l. qm̃ contra, in verbo recusationes num. 19.*
1 *Quia licet penitere, & ista est cõis, vt p. Dec. in c. 1. in 2. lect. nu. 20. de iudici.*

a NEC fuisse iudicẽ [a] compe. &c. o Ecce. prima exce. quæ respicit ineptitudinem iudicis ex defe-
6 ctu iurisdictionis. † Quid igitur n si hæc exce
1 ptio non fuit opposita ante litem contestatam, sed fue-
n rũt oppositæ aliquæ aliæ exceptiones peremptoriæ, vel dilatoriæ, an reus videatur iudicem approbasse? dic qđ
b sic, [b] vt in l. sed & si susceperit, in prin. & ibi no. ff. de iud. & in cap. inter monasterium, de sen. & re iud. licet
c per solam satisdationem de iudicio sisti [c] non videatur iudicem comprobare, ut in auth. offeratur. C. de lit. contest. nec per petitionem copiæ libelli. ut in lege non vi-
2 detur. ff. de iudic. † Quid autem dixeris, si reus promiserit, vt fieri quotidie solet in instrumentis, quòd possit
d ubique locorum [d] coram quocunque iudice conueniri an ne poterit declinare iurisdictionem iudicis tanquã incõpetentis? Breuiter in hoc distingue secundũ Doct. Aliquando verba promissiua sunt relata ad modum seu formam conueniendi tantum, aliquando sunt relata ad modum soluendi. Primo casu aut intercessit simplex & nuda conuentio, aut solemnis stipulatio: si nuda conuen
3 tio intercessit, tunc non operatur. nec releuat, 1 quia licet pœnitere, & contrauenire, ut l. si conuenerit. ff. de iurisd. om. iud. & ibi per Bart. si vero interuenit stipulatio tunc etiã idem, saluo tñ q̃ hoc casu contrafaciens potest conueniri ad pœnam, uel interesse, arg. l. diem profecre, in fine. ff. de arb. Secundo casu principali cũ ver-
n ba sunt n ad solutioẽ relata, vt si quis promisit in aliquo loco certo uel in pluribus se soluturum, vt fit in instrumentis, & isto casu subdistingue, aut promisit in quolibet loco, in quo melius placuerit actori, & tunc nil releuat talis promissio vltra ius commune, qa intelligitur facta sub hac cõditione, videlicet dummodo ipsum reũ non trahat extra suum domicilium, arg. in l. Meuia, in fine. ff. de ann. leg. & de ope. li. l. si patronus. Aut promisit soluere in quocunque loco vbi fuerit inuentus, & tũc vbicunque inueniatur conueniri potest, quia ibi contraxisse videtur, vt not. Innoc. in cap. dilecti, extra de foro compet. ad q̃ facit. l. contraxisse. ff. de act. & obl. & l. Ti
f tium & Meuium. §. primo ff. de admi. tuto. † Sed quid dices, si non inueniatur in loco destinatæ solutionis, an
• erit debitor remittendus • ad ipsum locum sicut fit remissio in delictis? dic breuiter quòd nõ, & in hoc differunt contractus, & delicta, vt plene traditur in l. hæres absens, in prin. uer. proinde §. de iudic. & in cap. Romana, in §. contrahentes, extra de fo. compet. lib. 6. nisi forte in instrumento renunciatum sit priuilegio fori, vt cõmuniter fieri solet, quo casu locus esset remissioni secũdum Barto. vt ple no. in l. prima, ff. de siquis in ius vo.
4 non ier. & in dicta l. hæres absens. † Rursum quæritur pone q̃ hæc exceptio incõpetentiæ iudicis fuerit omissa ante lit. cõtest. an postea poterit opponi? videtur q̃ nõ per dictã l. fin. & d. cap. inter monasteriũ latius tamen prout ibi not. sic distingue, aut hæc exceptio fuit scien-
5 ter omissa, aut ignoranter. 2 Primo casu non auditur vlterius, quasi videatur semel iudicem approbasse, vt in dicta l. ad finem, ad idem facit l. 1. ff. de iud. & quod not.
n per gl. in d. l. sed & si susceperit. n Secundo autem ca-
e su poterit opponi etiam post sentẽtiam, [e] ut in l. si per errorem. ff. de iurisd. omn. iudi. & l. fin. C. si à non compe.
5 iud. & no. in dicto cum inter. † Quid si pars opposuit

incompetentiam iudicis ante lit. contest. sed nihilominus iudex in causa processit, an tenebit iudicium? dic q̃
n sic n nisi appellauerit, quod facere potuit, sed si non appellet, videtur iudicem approbare, & ipse iudex tacite
o o præsumitur vltra procedendo [f] se pronunciare iudicẽ
f cõpetentẽ, vt hæc habenẽ in c. si à iudice, extra de app. li. 6. c. ea parte, extra de app. & no. p. Bar. in l. 1. C. de or. iu.
6 † Quæro quib. ex causis q̃s dicatur iudex incõpetens? Ad quod breuiter sic respõde, q̃ tribus generalibus cau
p • sis. p Primò ratione alicuius vitij • vel defectus consistentis in ipso iudice. Secundò, ratione naturæ & conditionis causæ. Tertiò ratione alicuius qualitatis personæ ipsius Rei, vel actoris. De primo patent exẽpla mul-
• ta, videlicet in infame, • quia non potest esse iudex, vt l. 1. & secunda, & plene per gl. C. de dig. li. 12. & l. prima C. de infa. lib. 10. & ff. de of. as. l. liberti. & tangitur per Inno. in c. cum super abbatia, de offi. deleg. Item in ex-
g communicato [g] qui à ciuilibus actibus excluditur, ideoq; iudex esse non potest, ut in cap. pia, extra de exc. lib. 6. & in c. licet, in fine. de sen. excom. libro 6. facit tex. in cap. miramur 24. quæst. 1. & no. per gl. in l. prima C. de in. &
h fac. ign. Idem in muto & surdo à natura, cæco, [h] furioso, pupillo, fœmina & seruo, qui iudices esse nõ possunt ut habetur & not. in l. cum prætor, in fin. & l. cæcus ff. de iudi. Idem dic in minore 18. annis, ut l. quidam con-
7 sulebat. ff. de re iu. de quo latius infra subijciã. † Quid si iudex erat seruus, vel surdus, vel minor inspecta veritate, licet communi opinione reputaretur liber, vel audiens, aut maior, an agitata per eum coram eo valebũt?
q q Dic quòd sit, vt habetur in l. Barbarius. ff. de offi. præ
3 to. & ibi per Doct. & in l. si arbiter C. de senten. & inter om. iu. & ibi no. per Iac. Butr. & vide quod idem Bar. no. in l. fina. C. si ser. ad l. aspra. lib. 10. Item patet exẽplum
i de aduocato [i] causæ, qui si postea fiat, prætor, non poterit de ipsa causa cognoscere, vt l. prætor. ff. de iuris. om. iud. & l. fin. in fi. C. de ass. f. Circa secundum principale patent exempla in causa fiscali, quæ solũ tractari debet corã procuratore fisci vnà cum præside ut l. secunda C. vbi causa fisca. Item in causa feudali, quæ coram domi-
K no feudi [k] regulariter est tractanda, vt in ca. primo, §. h. de prohi. feud alien. per Fride. collat. 10 & in cap. primo, an apud iu. vel do. cap. feu. termi. debet, & ibi p Iac. de Bel. & per Innoc in cap. cæterum extra de iud & in capit. verum, extra de fo. compe. & Gof. in summ. extra de foro compe. § & nota quòd quæstio feudalis. Item
l est exẽplũ in causa decimarum, [l] & matrimonij, [m] quæ
m solum coram iudice ecclesiastico sunt tractandæ, vt in ca. lator, extra de iudi. Item in quacunque causa spirituali eidem annexa, ut in c. contingit, extra de arbit.
Simi-

n *Ad solutionẽ relata, vt si quis promiserit, vide infra in libel. in actio. hyp. in verbo restituere promisit nu. 2. Cels. Hugo. in tra. clausularũ nu. 277.*
2 *Primo casu istos duos casus prosequitur Dedac. in c. 26. n. 2. in pract. sua. vide late Vant supra nu. 13. & 17. vbi limita.*
n *Secundo nõ Rebuf. de recus. art. 1. glo. 2. nu. 2. & glo. 6. quando superuenit suspi tio, post lit. cõtest.*
n *Nisi appellauerit, & sic est causa aqua appellatur Mising. centuri. 3. obser. 35.*
o *præsumitur vltra pcedendo se pnũciare iudicẽ cõpetẽtẽ ista opi. sequtur Ias. cõs. n. 8. vol. 1. istũ locũ citat. & seqũ Gui. pap. cõs. 174 sub nu. 3. & cõs. aes nu. 1. decis. Thele 478 cõprobat istã opi. pluribus Ant. Gabr. d. comu. cõclu. in tit. de excepti. in prin. qñ quis est iudex ordi. fortius vero si esset delegatus tũc requiritur pnũciatio ex pssa Cor. cõs. 85. in lit. K not. q. allegat hinc inde, sed q̃ imo nõ sit necessaria pnũtiatio. ponit Marsi d. l. si qs ne qstio. n. 73. Ias. vero in l. ex quacũq. in fi. tenet q̃ vbi fuerit cognitũ saltem incõpetẽtia tũ procede ad vlteriora tñ sẽ se pnũciare cõpetẽtẽ. Rebuf. 1 tit. de recus. art. 5. in fi. cõcludit q̃ allegata recusatione si iudex ad vlteriora pcedat processus erit nullus nisi pars recusans citata à iudice notarie cõparens nõ pteste de causis recusationis, sequitur Ias. cõs. 100 in p. vol. 1. Cas. Cõtar. in rep. l. uni. c. si de mom pos. fuer. appel. limit. 13. n. 26. possunt tamen isti iudices reseruare istam exceptionem in fine litis Soci. cons. 36. nu. 10. vol. 4. Adde q̃ si omisit exceptionẽ incõpetentia, & post sint absolutus in causa si iterũ conueniri non possit opponere incõpetentia, Rom. sing. 644 in c. vlt. dico quod pdest pnunciari expressa & tacita, Vant. quib. mo. sent. nul. repar. nu. 8.*
p *Primo ratione nonagenta causis recusationibus connumerat Steph. Aufre. in trac. de recus. viginti quinq; enumerat, Pet. Due. reg. 204. in 2. par.*
q *Dic q̃ sic late comprobat Vant. supra quib. mo. sent. nul. reper. nu. 45.*

p Dic q̃ sic istum locum citat & comprobat Guid.Pap.consil.181.nu.2.sequi tur Clar.in pract.crim.§.fi.q.37 in fi.
s Quando causa est vltra illam summam, ita q̃ etiam quoad summam de qua cognoscere poterat nõ valebit sententia si sumus in indiuisibilibus Alex. & Iaf.in l. si de iurisd om.iud.Vanc.de nullit.& defect.potestatis ordi nu.35.
r Cum principaliter de matrimonio,secus si incidenter,Fel.in c.quanto,insi. de iudici.

Similiter idem dic in causa usurarum, cum de crimine
principaliter queritur, quia solus iudex ecclesiasticus
super eo cognoscit, ut in cap.cum in, & in capit.quia in
omnibus, extra de usu.& no.per glo.in ca.cum sit gene-
§ rale, & c.licet, extra de foro comp. † An autẽ inciden-
ter iudex secularis de crimine vsurarum cognoscere po
p ssit ? dic quòd sic secundum Hostien. & Archi. vt no.
Archi.14.q.4.c.quid dicam, & per Io.An.in clem.dispẽ
diosam, extra de iudi.& per Bart.in l.Titia ff.solut.mat,
s Item est exemplum, s quando causa est ultra illam sum
mam ad quam se extendit potestas iusdicentis, ut l. si
idem cum eodem. ff.de iur omn.iudi.Item est generale
exemplum in omni causa quæ sui natura pertineat ad
iudicem secularem tantum. uel ecclesiasticum tantum,
in qua nemo alter utrum debet impedire, ut in c.nouit.
extra de iud.& in ca.si diligenti, extra de fo.comp.facit
auth.cansa. & auth.clericus. C.de episc.& cle. & quod
habetur in c.si clericus laicum. extra de fo.comp e.cum
sim. Aliqui tamen sunt casus, in quibus licet cognitio
pertineat ad iudicem secularẽ tantum, poterit iudex ec-
o clesiasticus ex iusta causa o de his cognoscere, quos ca-
sus enumerat Inn.in c.licet ex suscepto, & ibi per glo.
extra de fo.comp. & per Gof. in summa eiusdem tituli.
§ si autem. Primus casus est ille, quando uacat imperi-
um, nam tunc redit administratio ad Papam, ut in d.c.
p licet. & per hoc operatur magnũ commerciũ, P quod
est in utroque secundum Inno. in c. per uenerabilem.
extra de elect.& in 64.dist.c.ego. In alio autem inferio-
re à principe non deuolueretur ad Papam, sed ad illius
immediatũ superiorem secundum aliquos, licet aliqui
dicant idem in utroque interueniente culpa, vel negli-
gentia in exhibenda iustitia secundum Innoc. & Ioan.
And ut per eos no.in d.c.licet, & in c.ex tenore, eo.tit.
r & in c.ex transmissa. Alius casus est in dote r cũ princi
paliter de matrimonio quæstio vertitur, & incidenter
de ipsa dote, ut in ca prudentia, ext de do.inter uir. &
q ux. Alij autem q sunt casus, quos prosequere, ut no vbi
sup. Circa tertium exemplum adducitur plura uideli-
cet si actor & reus sunt diuersi fori. Nam actor agens in
proprio foro repelli potest ab ipso reo, ut l. iuris ordi-
nem, & in l.in criminali, C.de iur.omn.iud. & in l.si ff.
v eo.tit.v idem si actor sit laicus, & reus clericus, ut in c.
si diligenti, ext.de fo.compe. Vel e contra, nam clericus
debet laicum conuenire coram iudice seculari, ut in c.
9 si clericus laicum, ext.eo.tit.† Sed quid si reus habet du
plicẽ, vel triplicem forum, * quod fieri potest, ut no.per
glo.in l.hæres absens, in prin.ff. de iud.an erit in arbit-
rio actoris reũ conuenire corã quo iudice uoluerit, &
in quo foro uoluerit Dic quòd sic, ut d.l.hæres. absens,
in fi.ad quod benefacit l. 1. 2. & 3. in princip. ff. de eo
quod cert.lo. fallit in scholare existente in studio, ut in
authen.habita. C. ne fil.pro patr. & ibi not.in cuius est
electione ubi conueniatur. Et ex his habes, quòd si reus
promittit soluere in pluribus locis, ut fit quotidie in in
strumẽtis, quòd est in electione actoris promissorem
conuenire in quo loco sibi placuerit: quæ autem supra
10 dicta sunt, locum habent in ordinario iudice. † Quid
r autem dicemus in iudice delegato, r quot modis potest
eius iurisdictio declinari ratione incompetentiæ iudi-
cis? dic, quòd pluribus Primo uidelicet ex defectu pote
statis delegantis, quia dicitur nullam vel modicam iu-
risdictionẽ habere, ut l.priuatorum.ff.de iurisd.omn.iud.
& in l.1.C.qui pro sua iuri.sunt enim tres personæ qui
A bus competit facultas delegãdi A uidelicet Ordinarius
B B s Delegatus Papæ, & Delegatus Imperatoris, ut l.a
s iudice.C. de iudi. & in c.pastoralis. in c super quæstio-
num, extra de off deleg.facit l.à diuo Pio, in princ.& ibi
no.ff.de offi.eius.& in l.fin.C.vbi & apud quos, & l.cum
prætor.§ 1 ff.de iud.cum sim. Est etiam & quarta per-
c sona, quæ delegare potest, c videlicet delegatus ad vni
uersitatem causarum, nam iste fungitur uice ordinarij,
ut no.in d.l.à diuo Pio, in prin. probatur in l. fin.ff qui
& à quib app.nõ licet, & in l.legatus, de offic.proconsu
& in l.prætor ff.de iurisd om.iud. Dicitur etiam incom
petẽs ratione ipsius causæ delegatæ, cum causa ipsa ta-
lis sit naturæ, quòd delegari non potest, ut patet in.cau-
D sa, liberali, ut C.de pedaneis iudi.l.placuit, D & in om
ni causa meri vel mixti imperij, vt ff de offi. eius cui.
man. est iuris.l.1.& 2. ff. ad munic l. ea quæ. & in l.nec
quicquam.§. vbi decretum ff. de offic.procon. & l.cum
hi.§ prætor.ff.de transa. Idem si causa sit talis, quæ non
pertinet ad iurisdictionem delegantis, vt in l.1. C. qui
pro sua iurisdict. & d.l.fi.C. de iurisdi.omn iud. Tertio
principaliter redditur incõpetens ex defectu vel vitio
personæ propriæ ipsius de lega. vt dictũ est supra in or-
dinario, & probatur in d.l. cum prætor. §.1. ff de iudi.
11 cum si. † Pro pleniori præmissorum declaratione reuo
co in dubium, nũquid minor possit esse iudex ordina-
rius, vel delegatus ? ad quod breuiter sic respondere
potest secundum Docto aut est minor ann.14.& sic impu
B bes, B & tunc non potest esse iudex ordinarius vel de
legatus; quia iudicio caret, vt d.l. cum prætor.§.1. nisi
princeps ex certa scientia conferat in eum iurisdictio-
nem ordinariam, vel ad talem minorem iurisdictio per
successorem trãseat, vt fieri videmus in successionibus
E regum, E principum, & marchionum, quos aliquando
præmori contingit pupillis relictis, in quos transit & re
manet iurisdictio paterna, licet ipsius iurisdictionis ex-
ercitium cõmittatur tutoribus eorundem, vt in l.consi-
lium. C. de cur. furi. sicut committeretur curatori, si
quis factus esset prodigus, mente captus, aut furiosus, vt
in ca.2. extra de sup. negl. præla.lib.6. coniuncta glo.l.
fulcinius.§. ideo, in fin.ff.ex quib. caus. in possess.eat. Et
not. q̃ talibus pupillis propter eorum excellentiã con-
stituuntur tutores cum maiori sulemnitate, quàm cæte
ris inferioribus, vt l.1.C.de tut.vel cur.illust.perso. Aut
F est pubes maior 14. annis, minor tamen 18. F & tunc
poterit esse iudex & per seipsum exercere iurisdictio-
nem ex concessione principis nedum expressa, sed etiã
tacita seu præsumpta, quæ præsumitur per id quod no-
minis dignitatem regum uel ducalem ad hæredes trans
fert. Ea tamen, quæ ptinent ad patrimonij administra-
tionem, non poterit per seipsum talis minor exercere
sine auctoritate curatoris, vt habetur in l. spurij §.1, ff.
de cur.iuncta l.si.C. de legit.tut. de quibus omnibus no
12 ta. per Bart.in d.l.quidam consulebat. † Vlterius quæ-
ro, an minor 25.ann.possit esse iudex delegatus? In quo
sic distingue, aut est maior annis 18. & tunc poterit esse
iudex delegatus; aut minor licet maior 14. & tunc non
potest. Fallit in duobus casibus. Primus est, cum causa
fuerit delegata de expresso consensu partium. Secun-
G dus, si princeps causam scienter committit, G nam ui-
detur per hoc cum eo dispensare, vt probatur in d.l.quĩ
dam consulebat.ad quod facit c.cum uicesimum, & c.cũ
in iure peritus, extra de offi. deleg. & ibi no.per Inno.
13 † Quarto etiam modo redditur iudex incompetens
H H ex transcursu temporis sibi in delegatione præfixi
ad ferendam sententiam, ut in c.de causis, extra de offi.
delegat.& l.1.§ sed si iudex. ff.de iud.quod quidem tem
pus

v Idem si alter sit laycus, q̃n laycus potest iudicare clericum vel e cum ampli. & limita. ponit Petr.dus.reg.20 in 2.par. Marãta in spec. in vn decimo des.iudi cio, vbi trac.ma teriam, q̃ iudicium aliud est seculare, aliud ecclesiasticũ n 34.

A Videlicet Ordinarius, qui dicatur ordinary, Vãc.in tr.de nul lit. ex defec. iurisd deleg. n. 3.

B Delegatus papa, & delegatus Imperatoris, quibus casibus non possit delegati. q̃ dicti subdelegare enumerat Vãc.supra n. 21.

C Videlicet delegatus ad vniuersitatem causarum, Bar.in l. 1.§ si quis etiã a quo Vanc. supra num.24 vbi nu 27. ponit an dellegatus possit subdellegari, & dellegati ad vniuersitatem causarum ordinario æquiparãtur Vanc supra in titu. de modo vidend. process. nu.17.

D Et in omni causa meri. vel mixti Imperij, & ista est communis op. docto rum. Vanc.in tit.de nullit.ex defectu iurisd.deleg. num. 86.
E Et tunc non potest esse iudex ordinarius, rationem ponit. Vanci.supra num. 40. & 41. dicit quòd etiam parte non opponente non valeret sententia.
F Et tunc poterit Nepos a monte albano d art.3.nu.11.
G Nam videtur cum eo dispensare. Vanci. supra numero. 53. quando apparet dellegantem habuisse notitiam de qualitate & conditione delegati. quia tunc videtur vti plenitudine potestatis, vt ibi nume.56. vide quæ dicam in ad ditio.incip dispensare.
H Ex transcursu temporis, Vanc.supra de nullit.ex deffectu potest.ordina.nu. 115. & in delegato numero. 118. nisi terminus præfigeretur partibus ibi numero 124. versiculo si autem.

pus currere incepit sibi a die præsentatæ delegationis,
ut in c. super eo, in fi. extra de appel. & not. per glo in d.
b 4 c. de causis. † Deinde quæritur, opposita hac exceptio-
ne incompetentiæ iudicis, quis de ea cognoscit, an supe
T rior, uel ipse? T Breuiter sic distingue secundum Bart.
et per eum not. in d. l. quidam consulebat Aut allega-
tur in iudice defectus mentis, uel intellectus, utputa, quod
sit infans, uel furiosus, & similia, & tunc superior cognoscet
quia illa ratio, quæ eum impedit cognoscere super prin
cipali, uendicat sibi locum in cognitione huius exce-
ptionis, ut in d. l. cum prætor, in fin. Aut allegatur alius de
fectus, & tunc sub distingue: aut defectus ille respicit
conditionem solius causæ, uel personæ litigantis, & tunc
ipsemet cognoscet, & pronunciabit, ut l. si quis ex alie-
na. ff. de iudic. & l. 2. ff. si quis in ius uoc. non ier. Fallit
autem hoc in duobus casibus. Primus, si ipse percipere
u deberet aliquod commodum u ex quæstione principa-
li, ut in l. de iure. ff. ad muni. Secundus, si conuentus alle
gat se clericum, ut in c. iudica laicus. extra de senten. ex-
commu. li. 6. aut defectus respicit formam solius dele-
gationis, quia opponitur rescriptum esse surreptitium
uel similia, & tunc ipsemet cognoscit, ut l. in præscri-
ptione. C. si contra ius uel uti pub. & in c. super literis,
z 5 extra de rescrip. & ibi per Innoc. † In quibus casibus
præter quam in clerico, si hæc excep. scienter omittatur,
non uitiatur processus, ut not. in d. l. fina. de excep. per
Inno. in c. sciscitatus, de resc. aut huiusmodi defectus
respicit personam ipsius iudicis, puta quod sit excom-
municatus, uel seruus, & similia, & tunc subdistingue, aut
per hoc sigillatur seu percutitur fama ipsius iudicis de-
legati, ut quia obijcitur ipsum esse infamem, uel hæreti
y cum, aut excommunicatum, uel seruum, v & tunc non
poterit ipse cognoscere; quia sic esset iudex in proprio
facto. Nam sicut supra dictum est, ubi spectat ad eum
commodum pecuniarium non cognoscit, quanto magis
repelletur, ubi uertitur commodum uel damnum famæ,
& status, facit quod not. Spec. in tit. de excep. in §. nunc
uidendum, uersi. sed si licet, Inno. tenet contrarium, &
male, in c. cum super, extra de offic. deleg. Si tamen hæc
exceptio non opponatur, tenebit iudicium, & processus,
ut in l. 2. C. de sen. & not. in d. c. sciscitatus. Aut non per
cutitur fama iudicis, sed ætatis defectus simpliciter al-
legatur, & tunc aut allegatur defectus pubertatis, & dic
ut supra, aut allegatur quod sit pubes, sed minor 18. ann. &
tunc ipse idem poterit cognoscere, quia habet iudicium,
ut supra dictum est, arg. d. l. si quis ex aliena, & l. præscri
ptio. Verumtamen si exceptio esset omissa opponi ad pro-
cessum, posset de nouo opponi post sententiam, & red-
ditur iudicium retro nullum, ut in d. l. quidam consule
z 6 bat, ubi hoc probatur expresse. † Per quam legem etiam
aliud est notandum, uidelicet quod quando princeps con
a cedit scienter aliquid alicui indigno, uel incapaci, a uide
x tur tacite cum eo dispensare; a de quo uide quod no. per
Inn. in c. ueniens. extra de filiis presby. & per Docto.
in l. fi. C. si contra ius uel uti pub. Circa quod aduerte,
z 7 † quod si episcopus aliquem excommunicatum scienter
ad ordines promoueat, non uidetur de hoc ipsum abso
luere, nec cum eo dispensare, secundum Innoc. ubi su-
pra. Cuius ratio est secundum eum, quia in absolutio-
ne ab excommunicatione requiritur certa forma tra-
dita à iure, ut in capit. cum desideres, de sent. excommun.

ADDITIONES.

* Remittendus. Adde quod licet remissio locum non ha
beat in contractibus: locum tamen habet, si renunciauerit
priuilegio fori, ut scribit Ias. in l. 2. nume. 9. ff. si quis in
ius uoc. non ier. quem uide latius declarantem.
* Vitij, Adde quæ scribit Seb. de nullit. c. 9. nu. 134 136.
ubi de infante, muto, surdo, cæco, mentecapto & simil.
* Infame, Adde Tremol. ad prac. Bonacurs. tit. quib. mod.
exam. ord. iud. declin. litera B.
* Triplicem forum, Adde quid in exemptis, utrum non ob-
stante priuilegio exemptionis possint coram iudice ordina
rio conueniri; & uide Ias. in l. fi. nu. 52. ff. de const. princip.
ubi ponit reg. cum fall.
a Iudicem compe. adde quod opponens exceptiones de-
clinatorias, semper debet protestari, quod non intendit
B in eum tanquam in iudicem competentem consentire: B ni
si si & quatenus est iudex. aliter si non apponeret dicta
uerba, iudex posset procedere contra ipsum tanquam
contra contumacem, ita Aret. in l. si ita scriptum. ff. de
leg. j. alleg. Imo. in l. quidam consulebat, de re iud. & in
c. romana de elect. Bal. in l. 1. C. ubi decausio. uel cohar
ta & An. in l. non uidetur. ff. de iud. uide Alex. in l. si ita
scriptum, & in l. non solum §. morte. ff. de nou. ope. nun
cia. Cur.
No. ad ea quod dicit Bar. in l. si conuenerit. ff. de iurisd. om.
iu. & in l. hæres absens. ff. de iud. uide j. sup. ii. act. hyp.
* Iudicem competentem, Adde, quod defectus Incompeten-
tiæ est maior omnibus. Nam potest ea exceptio quando
cunque opponi & rejectis cæteris nullitatibus etiam
per dictiones precisas hæc nunquam reiecta intelligitur,
teste Nat. con. 82. col. 1. circa. fi. lib. 1. & ubi statutum impe
dit, ne iudex excedat limites suæ iurisdictionis, non po
test pronunciare se competentem, & si pronuntiat nihil
operatur, quia facit contra prohibitionem statuti, in ca-
sibus autem in quibus iurisdictio prorogari potest: iu-
dex habet facultatem pronunciandi se competentem,
secus si non potest prorogari, Natta d. consi. col. 3. cir. fi.
& col. fi. ubi quod error in dubio præsumitur in eo, qui
coram iudice incompetente litigauit, cui adde Dec.
consi. 107 col. 1. in prin. ubi plura de materia incompe-
tentiæ, & quando opposita hac exceptione; ea non ob-
stante iudex procedit ad ulteriora. Dic, quod tunc taci-
te talem exceptionem reiecisse uidetur, teste Dec. ubi
supra & in cap. si duobus colu. 4. de appell. & perinde
est, ac si expresse super tali incompetentia interlocutus
esset glo in l. 2. uer. intueri, ubi Cast. §. sed si rogant, de
iud. Dec. d. consi. 107. in prin. Ad quam exceptionem
declinato. excludendam uide Cepol. Cautel. 120. quod
interrogetur aduersarius An uelit litigare? sed declara
ut ibi per eum, qui inter alia dicit, per constitutionem
procuratoris ad respondendum non intelligi renuntia-
tum declinatoria de incompetentia iudicis, nec per satis
dationem de iudicio sisti, quam ex necessitate præstat
reus, seu per alium actum quem facit ex necessitate &
iussu iudicis, teste Lanc. conclusione 90. Capel. Tolos.
q. 180. Rebuf. in declaratione Arb. excep. col. 8. in prin.
& cir. med. Affl. decis. 133. num 4 Felin. in c. inter mona
sterium nume. 9. de re iud. Ias. in l. si conuenerit, nu 32.
& seq. ff. de iurisd. omn. iud. Tremol ad pract. Bonacur.
in prin. nu. 1. litera A, ubi refert Bald. in l. fina. C. de iud.
dicentem rectum ordinem esse, quod prius opponatur
contra iudicem defectus iurisdictionis, quia hoc est secu-
rim ad radicem ponere, quia exceptio incompetentiæ per
supponit nullam iurisdictionem esse, cuius contrarium facit
suspitionis exceptio, & ideo dicebat Bar. in l. fi. C. de ex
ce. sit cautus, quia si opponeret contra libellum uel pro-
curatorem, non posset postea opponere exceptionem
incompetentiæ, iudicis. Castr. in l. exceptionem col. fi.
C. de prob. Capel. Tolos d. q. 180. Lafr. cap. quum contra
uersi. recusationes, de proba. Rob. de ord. iud. cap. 54.
num. 16. ubi de recusatione, ca. 13. ubi de incompeten-
tia c. 16. ubi num. 12. quomodo inducatur iurisdictionis
prorogatio per exceptionem Declinatoriæ, & quando ea op
poni debeat, & nu. 75. quod si quis post oppositam recusa-
tionem litigat coram recusato uidetur renuntiare recu
sationi, accedit, quod iudex qui debet pronuntiare super
incompetentia, debet prius super expensis pronuntiare,
ne pronuntiando se incompetentem nulla sit condemna-
tio expens. ita not. Alex. consi. 90 col. 1. in fin. libe. 5.
Quæ incompetentia iudicis quandocunque opponi po
test; & reddit iudicium retro nullum, C. si à non compe
iud. Rom. consilio 41. Curt. consi. 119. nu. 3. ubi dicit com
munem. Felin. in c. inter monasterium de re iud. in cap.
ex parte 2. de off. deleg. Alex. consilio 79. in fi. lib. 7 Dec.
consi. 8. consi. 434. in fi. 360. 520. in ca pastoralis nu. 10.
de excep. Paris. consi. 45. nume. 29, lib. 1. & talis excep.
executio-

T Breuiter sic distingue Dec. in d. l. ex quacunque Dec. in cap. ad audientiam, nu. 4. de appell. Marsil in d. l. si quis, ne quæstio. nu. 17. de quæst.

v Et tunc non poterit ipse cognoscere Rebuf. de recusatio. artic. 5. glo. uni in princip. & quod si supponat noua causa ibi artic. 1. glo. 6.

a Videtur tacite cum eo dispensare regulam cum declarationibus amplia. & limita ponit Anton. Gabr. de commu. conclusio. in tit. de probatio. conclusio. 8.

B Nisi si & quatenus, quia aliter procederetur contra eum tanquam contumacem Socin. in capit. si clericus laicum, num. 8. de foro compet. Fel. in cap. cum M. Ferra. col. 28 vers quinta conclu. de rescri & in ca. cum inter col. 4 vers 4. declaratio. de re iudic. ubi Deci. nu 24 Bertach. in reperto. i verbo contumax, Ias. in l. ait prætor. & num. 38. de iure iuran. Marsil in l. si quis ne quæstio num. 22. de quæstio. Corasi. in l. si tam angusti, nu. 11. de seruit. Cels. Hugo. in tract. clausularum nu. 219.

executionem sententiæ impedit teste Gramat. consi.1. num. 48. Aretinus consi.75. Gozad. consi.71. nume.6. ubi amplias procedere etiam ubi infra de non opponenda nullitate interuenisset, ut hæc exceptio incompetentiæ opponi possit, quæ exceptio incompetentiæ iudicis an opponi possit per laicū cōuentum ad instantiā clerici, vide Aufr. ad Capel. Tolos. q. 210 priorib. aliter concl. Et Adde, q exceptio incompetentiæ iudicis quā uis in ciuilib opponi non possit post alias exceptio. dilatorias, secus tñ est in criminali, quod per sing. scribit Catel. verb. exceptio, Ias. in d.l. si conuenerit, colum. 7. in prin de iurisd. omn. iud. quæ exceptio an expedienda sit ante lit. contest vide prac. Bald. tit de iurisd. q. 12. num. 1. vbi videtur inclinare pro negatiua, distingue tamen vt per eum ibi, vbi quidam accusauit in curia Bononien. ciuem Parmensem, qui dicitur deliquisse in territorio Bononiensi vbi inuenitur Parmēsis qui dicit iudici, ego dico & respondeo, animo litem non contestādi, me delictum non commisisse, sed posito q de eo cōstaret, declino forum, quia non estis iudex competens, quia commissum non est in ciuitate aut territorio Bononien. vide ibi prac. not. & tit. de quæst. cir. emergen. q.6. pro quo fac. etiam quæ scribit, Dec. in c. super literis, num. 12. de rescrip. vbi an, quomodo quando & quo casu iudex cognoscere possit, an sua sit iurisdictio, & ibi plures distinguit casus, in casu tamen dubio cognoscit an sua sit iurisdictio, & etiam an reus declinans forum, sit suæ iurisdictionis. l. 1. vbi Doc. si quis in ius voc. non ier. l. si quis ex aliena ff de iud. idem Dec. in d.c. si duobus, colum. 4. fere per totum de appell. vbi quādo possit se competentem pronuntiare, & ibi etiā docet prac. pronuntiandi super competentia, & an eo casu sufficiat allegare qualitatem tribuentem iurisdictionē ad obtinendum processum à iudice, vel necessaria sit cognitio super allegata qualitate, priusquam litis cōtestatio parti aduersæ iniungatur, & dic, sufficere quantum ad fundandā iurisdictionem iudicis narrare qualitatem: quæ si vera esset, non excluderetur iurisdictio, per tex in l. cū quædam §. quoties ff de iurisd. vbi quoad iurisdictionis fundamentum attenditur summa quæ petitur non quæ debetur, & in hanc sentētia inclinat Bart. in l. 2. ff si quis in ius voca. non ier. in lect. num. 9. in rep. nu. 7. ita post plura concludit Mysing. centu 1. obseruatione 9. vbi alleg. etiam Capel. Tolo. quæstio. 210 secundum quam opi. dicit fuisse iudicatum in camera imperiali, & ibi latius declarat, quādo sufficiat iudici respicere solam petitionem agentis, & quando veritatem petitionis, dic vt ibi per eum. Masuer.

b Sic. Adde Rom. consil. 169. Ancha. cons. 16. d. Card. cōsil. 7. Rom. consi. suis fol. 4. Franc. de Arett. consi. 33. & quomodo debeat opponi exce. declinato. ne opponēs dicatur contumax, per Aug. consil. 214. Ber.

· Quòd sic, Adde, quod tam exceptio recusationis, quàm alia quælibet declinatoria: ab initio proponi debet, & antequam aliud coram iudice proponatur: per quod vi deatur quis eum iudicem approbare, seu iudiciū suscipere, l. fi. C. de excep. c. inter monasterium. vbi Fel. de re iud fac. quę scribit Alexand. in l. j num. 6. ff. de eden. Rom sing. 701. & no. in Auth. offeretur. C. de lit. cōtest. Seb. Vant. de nul. c. 14. num. 57 quòd tales exceptiones ante lit. contest. proponi debent, declara, vt per Fel. d. c. inter monasteriū col. 2. & seq. de re iud. Rob. de ord. iud. c. 16. num. 12. vbi plura in pract. notab. & per Ias. in l. si conuenerit nu. 32. & seq. ff. de iur. om. iud. pro primi autem concl. vide Tremol. ad pract. Bonacur. tit. de recus. in prin. Anfr. ad Capel. Tolos. q. 180. Masuer.

c Iudicio filii, adde Fran. Aret. consil. 87. Ber.

d Locorum. a Adde moder. in l. si quis in cōscribendo. C. de pact. & vide Anchar. consil. 138. & an vigore dictorum verborum possit conueniri pro causa promittēs, qui fuit inuentus in aliquo loco cum mercibus venalibus, vide per Bal. consil. 227.

a vide supra in actio. hyp. in verbo. ac restituere promisit in princi. cū seq. R. D. Borgn. Canale, decis. 1. nu. 5.

· Locorum, Adde, quod promittens soluere in quocūq; loco non potest pœnitere, secus si promisit posse conueniri, quia potest pœnitere, iuxta l. si cōuenerit, de iurisd. omn iud. & hanc communem dicit. Ias. in l. si quis in cōscribendo, num. 12. C. de pact. pro quo vide quæ habentur infra form. lib. hypoth. versi. ac restituere promisit num. 1. Ias. in §. plus autem num. 31. inst. de act. Lanfr. Concl. 77. 109. Bart. d. l. si conuenerit Dec. in c. 1. 1. lect. num. 21. de ind. pract. Bald. titu. de Cautel. q. 9. vbi docet formam obligationis. Masuer.

e Sententiam. Adde glo. in clem. 1. de seq. pos. Paul. de Castr. consil. 267.

· Post sententiam, Adde Felin. in ca. inter monasteriū nu. 6. num. 10. de re iud. Ias. in l. si conuenerit, nume. 33. de de iuris. om. iud. Dec. in c. pastoralis, colum. 5. num. 11. de excep. vbi quæritur an post terminum exceptio incōpetentiæ opponi possit? Dic, q Dec. in d.c. pastoralis ponit duas conclu. quarum prima est; quòd si talis sit iudex, cuius iurisdictio prorogari possit, incompetentia post terminum allegari non potest, ea no. per Bar. in l. quidam consulebant, de re iud. idem Dec. d. c. vbi dixit se de hoc dixisse in c. 1. prima lect de iudi. vbi refert Abba. tenere contrarium in c. quoniam contra, de proba. quā conclusionē duobus modis ampliat ipse Dec. quos vide ibi. Secunda autem concl. est q si talis sit iudex, cuius iurisdictio prorogari non possit non obstante lapsu termini & etiam post sententiam de incompetentia opponi potest, hæc ille, qui ipsas cōclusiones pluribus cōfirmat, Pap. autem distinctionē hic de scientia aut ignorātia, circa omissionē huius exceptionis sequitur prac. Bald tit. de quæst. circa processum per viam excep. nume. 6. sed ut omnibus difficultatibus occurratur: bene erit uti cautela Bart. in d.l. quidam consulebant. col. 2. post num. 11. de re iud. ubi inquit, tutius est, quòd excep. contra iudicem prius opponatur, & aliæ proponantur sub conditione, quibus omnibus, adde eūdem Dec. in d.l. si conuenerit. num. 29. quòd exceptio iurisdictionis semper reddit iudicium nullum, idē in cap. primo, j lect. col. 24. de iudic. vbi docet pract. opponen. dictam exceptionem, quam totus mundus, vt ipse ait, obseruat. Masuer.

f Vltra proceden. Adde Angel. consil. 311. & vide Roma. consil 412. & exceptio incompetentiæ non opposita in prima instantia illa perempta potest opponi in secunda instantia. ita Ang. consil. 283. Ber.

· Adde Ias. in l ex quacunque colum. ulti. nu. 45. ff si quis in ius uoca. non ier. Seb. de nullita capi. 14. nu octauo, & sequen.

g Excommunicato. Adde quòd nec in eū de consensu per pactum potest fieri prorogatio propter excommunicationem, vt etiam tenet Rom. consil. 48. Ber.

· Excommunicato, Adde, quòd de excōmunicato est tex. in cap. ad probationem, de re iud in cap exceptionem, de excep. Itaque sententia ab eo lata, est nulla, quæ excep. excommunicationis, etiam in foro ciuili locum habet, gl. vbi doct. in l. prima, C. de iur. & fac. ignor. Quā intellige procedere, in publicè excommunicato, non in occulto, d. cap. ad probationem, quòd autem exceptio excommunicationis locū habeat in foro ciuili. not. Tremol. ad pract. Bonacur. titu. quibus modis examen iud. ordi. in princip. litera A, & hoc non obstante contraria est cōsuetudo galliæ, de qua per Aufr. ad Capel. Tolos. q. 189. quam dicit esse contra cap. Decernimus, de senten. excommu. lib. 6. De quo vide quæ scribit Rob. de ord. iudi. cap. 23. num. 14. cap. 36. num. 5. vbi quòd hæc exceptio dicitur anomala, & opponi potest in quacunq; parte iudicij, qua in materia vide Fely. in cap. exceptionem colum. 5. de excep. Accedit quòd sententia iudicis excommunicati est nulla, cap. pia. de excep. in 6. not. Bal. in l 1. colum. penul. in fin. C. de iur. & fac. ignor Bar. in l. si arbiter. C. de senten. vbi intelligit procedere in publicè excommunicato, aliàs secus, quā quidem materiā plenè examinant doc. ad prælle. prac. Bonacurs. titu. quibus mod. suo not. Cin. num. 17. Masuer.

h Cœco. Adde q hoc non est simpliciter verum, vt cōsuluit Abb. eius cons. 17. 2. lib.

Adue-

c Aduocato. c Adde Inn. & alios Can. in c. irrefragabili, de of. ordin. Lanfr. de Oria. in c. quoniam contra. §. reuocationes. num. 2. versic. potest ordinariis. de proba. & Rob. Maran. in trac. de ord. iud. in 6. par. versic. appellatio. colu. 7. versic. 11. causa est. Abb. Pan. & ibi Philip. Franc. in cap. postremò de appel. Ziletus.

k Feudi. Adde Oldr. consil. 17. & vide p doc. in l. 1. §. post operis. ff. de nou. oper. nunc. per Cald. consil. secundo. de iudic. Bernar.

Adde Inno. in c. ex parte B. de foro compe. Old. consil. 272. incip. reuerende pater, Albe. Brun. cons. 45. incip. in causa castri & loci. colum. 4. versic. venio nunc ad secundum, & Ias. consil. 60. incip. in quæst. quæ vertitur col. 2. in 1. volum. Ziletus.

* Domino feudi, Adde, quòd dominus feudi cognoscit, vt not. Guid. Pap. q. 139. num. 3. de quo per Roma. consil. 212. num. 5. num 6. Ias. in l. prima, num. 74. de iure emphi. sed vide Dec. in l. qui iurisdictioni, de iuris. omn. iud. Bertach. in rep. versic. Dominus, ante nu. 10. & dic, quòd quando est controuersia super feudo inter dominum & vasallum, q eo casu eliguntur pares curiæ, qui in ipsa causa iudicant, sed quomodo fiat electio? vide p Clar. de feud. q. 90. qui hanc q. examinat, & ibi q primo dominus eliget vnum, vel plures, quot voluerit, deinde vasallus eliget totidem, iuxta numerum à domino comprobatum, de quo aliqua etiam scribit Mysing. Centur. 4. obseruatione 89. vbi inter alia plura, dicit quòd pares curiæ censentur, qui feudum habent in eodem territorio in quo feudum seu beneficium cõtrouersum est, & quid quando princeps multa habet territoria suntq; in vnaquaque ditione beneficiarij sine vasalli, & dic, q recte quidem dicuntur omnes principis vasalli, verum non omnes sunt pares curiæ, sed solum hi qui in territorio litigiosi feudi beneficiũ habent', teste Mysing. vbi supra, vbi docet pract. eligem pares Curiæ, & d. Centu. 4. obseruatione 90. vbi quærit an reconuentio corã paribus curiæ locum habeat, & ibi concludit regulariter, q non secundum veriorem sentẽtiam, quia curiæ parium nulla competit iurisdictio extra causas feudales, vnde sequitur propter naturam causę, quę ad parium curiã non spectat, reconuentionem super negotio nõ feudali: coram paribus non esse agitandum, ex iuribus ibi alleg. Quid si agatur possessorio, & sic de possessione feudi? & dic, vt per Osasc. decisione 78. nume. 9. vbi doctè & copiose suo more loquitur. Masuer.

l Decimarum. Adde Cal. consil. 15. Bern.

* Decimarum, Adde, an decimæ antiquitus laico concessæ, & reuersæ ad ecclesiam, ab episcopo de nouo possint infeudari? & dic, vt per Nat. consil. 561. nu. 2. lib. 3. vbi decimę solum prohibentur infeudari post concilium lateranense, non autem quòd antiquitus concessæ nõ possint denuò laico concedi, & ita communiter seruari dicunt doc. ibi allegati, aliam tamen partem dicunt veriorem, & tutiorem, per text. in cap. cum Apostolica, de his quæ fiunt à prælat. siue consensu capituli, qua de re vide Fel. in c. causam, col. 2. de præscrip. vbi dubitat, vtrũ laicus sit capax decimarũ, etiã in his decimis, q̃ p alios laicos ante lateranẽse conciliũ in feudum detinebãtur, de quo & in materia decimarum vide quæ scribit Nat. consil. 236. lib. 1. Boer q. 236. doc. ad Dyn. in c. quod alicui, de reg. iu. lib. 6. ad supradicta autem de laico, Adde quòd laicus qui ante concilium lateranense habebat decimas ecclesiæ: non potest alteri laico concedere, etiam cum authoritate episcopi, quam cõm. dicit Boer. in cõsuet. Biturig. de costumes prædiales § 11. Masuer.

m Matrimonii. Adde Rom. consil. 299.

* Matrimonii, Adde, q causa dotis, vel matrimonii spectat iudici ecclesiastico, vt scribit Dec. consil. 212. cuius sententiam sequitur Abb. in cap. tuæ. de procur. Afflic. deci. 30. Turz. concl. 90. de iudice autem seculari in causa matrimonii, vide quæ dicit Afflic. decis. 319. nume. 5. sed quòd iudex secularis etiam incidenter nõ possit cognoscere de causa matrimonij, not. Rol consil. 12. num. 15. num. 24. lib. 1. quas concl. declarat Didac. in epit. ad 4. decretal. 2. par. cap. 8. §. 12. Rom. consil. 299. colum. 2. circa fi. & quid de eis tenendum sit, maxime de matrimoniali satis eleganter decisum legatur in sacro Tridentino concilio sessione 24. Can. 12. Nõ procedit suprascripta conclusio, D si incidat quæstio facti, puta an sit matrimonium contractum teste Bar. in l. in omni nouatione, C. de sacros. eccl. Afflict. decis. 24. colum. penul. in fi. doc. in l. Titia. ff sol. matr. Alex. consil. 149. colum. 2. li. 6. Ias. in l. quoties, num. 6. C. de iudi. vbi dicit communem q iudex secularis in causa matrimoniali, aut vsurarum in materia facti cognoscere potest, secus si quæstio esset super iure, secũdum doc. in ca. tua, de ord. cog. in cap. cum sit generale, de foro compe. Alex. in d. l. Titia. ff. sol. matr. quam opin. seruari consuetudine testis est Ias. d. l. quoties eam, intellige, ut per Ambros. Vignate. in ca. salubriter, num. 125. de vsur. nisi à iudice ecclesiastica iudici seculari, facta sit inhibitio, quæ conclusio communis locum habet in quacunque causa spirituali, dummodo summarie sine discussione liquere possit, de quo vide etiã quæ ponit Dec. in cap. 1. de iud. Et quoad causam dotis, q spectet seculari, not. Anch. consil. 216. dub. num. 10. doct. in apostil. ad Abb. in cap. ecclesia sanctæ Mariæ, num. 16. de consti. Dec. vbi etiã Ias. in Anth. quod locum. C de colla. Didac. in d. epit. ad 4. Decretal. secunda par. cap. 8 § 12.

n Incidenter. Adde Anch. cons. 235. & 237. Cald. cons. 4. de iudi. d. Card. consil. 120, & per legistas in consiliis suis. Bern.

* Incidenter, Adde, quòd iudex secularis non potest inquirere contra vsurarios, & eos punire pœna extraordinaria, secundum communem per Rol. consil. 75. nu. 13. num. 17. num. 29. lib. 1. consil. 96. num. 44. lib. 2. de cuius conclusionis veritate uide quæ scribit Dec. consil. 18. colum. 2. consil. 170 colum. fin. Alex. consil. 18. colum. 3. lib. 6. Bald. in l. improbum. C. ex quib. cau. infam. Rob. de ord. iud. cap. 17. Didac. in epit. ad 4. Decretal. secunda par. cap. 8. §. 12. num. 3e. 4. pulchrè Osasc. decisione 137. vbi articulum ad partes disput. an scilicet iudex laicus de causa vsuraria cognoscere possit, & vsurarios punire, & post plura concludit, quòd sic, allegando Ducale Decretum in patria Subalpina, in antiq. lib. 3. pagi mihi 68. quòd nõ puniatur vsurarius pœna criminali, scribit Por. com. opi. lib. 3. conclusione nona, sed pœna pecuniaria, extra ordinem, arbitrio iudicis, teste Rob. de ordi. iud. cap. 17. differ. vltima par. principali, titu. de inquisitione, quẽ sequitur Clar. li. 5. senten. §. usura. ver. sed quęro. cui adde, quòd propter vsuram potest quis etiam criminaliter puniri, ex not. per Burrigia. in d. l. improbum, quam dicit magis communem Corn. consil. 19. litera g. li. 3. Alci. in cap. 1. num 76. de off. ordi. Didac. in 4. Decretal. pag. 78. num. 19. licet contrarium velit Rol d. consil. 75. num. 29. lib. 1. secundum cuius Alci. sententiam dicit fuisse iudicatum, Cla. d. lib. 5. §. vsura, puniẽdo vsurarios pœna extraordinaria, & licet Corn. d. consil. loquatur in iudice ecclesiastico, idem tamen est in laico secundum magis communem ibi relatam cum etiam iure ciuili vsuræ sint prohibita, per ius Authenticorum, ex not. per gl. in clem. prima, nume. 8. vbi Imol. de vsur. Ias. in §. omnes. num 14. instit. de act. Clar. vbi supra, & sic puniuntur usurarii pœna arbitraria, prout etiam eos punit & torquet parlamentum Parisien. vt refersit moder. Parisien. in tract. usur. num. 116. qua in materia concludunt communiter doct. vsurarum crimen, sit nec ne id ad ecclesiasticum pertinere, quatenus verò puniendum ad vtrunq; iudicem spectare, quatenus autem vsuræ repetuntur, ad laicum attinere: secũdum communem Didac. resol. lib. 1. cap. 3. clar. in pract. §. vltim. q. 37. versic. quæro igitur, poterit tamen lege principum puniri secundum communem, per Didac. de sponsal. 2. par. cap. 7. num. 18. in fi. & si velit iudex ecclesiasticus procedere, ad instantiam partis super causa vsuraria, non potest inhibere iudici seculari corã quo petitur executio instrumẽti, nisi citato vsurario, teste Rol. cons. 77. n. 25. li. 2. Alex. cons. 9. li. 4. cons. 91. col. pen. in prin. li. 2. Masuer.

o Causa,

c Aduocato intellige in aduocato illius causæ secus si fuit aduocatus in alia diuersa causa, vt ibi p Abb. nu 3 in fi & Deci nu. 3 in fi. & vide Rebuf. in tit. de recusati. artic. 6 glo. vni. nu. 31.

D si incidit Bartol. in l quoties, C. de iudic.

o Causa. Adde Anch. consilio 14. Cald. consi. 11. de iud. Bern.

Iudex ecclesiasticus ea iusta causa, Adde iudicem ecclesiasticum non posse auferre iudici seculari suam iurisdictionem, secundum Rol. consil. 12. num. 18. lib. 2. de quo vide quæ scribit Rober. de ord. iud. cap 13. Doc. in cap. cum sit generale, de foro comp. vbi enumerantur casus in quibus vterque iudex potest cognoscere, de quibus etiam per Prac. Masuerii tit de iud. & iurisd. & quando ac quo casu iudex laicus inter laicum & clericũ non dicatur incompetens, vide Rip. resp. 113. nu. 3. & etiam qñ iudex supplere possit negligentiam iudicis ecclesiastici in reali, vide Doc. in apostil. ad Bal. in auth. clericus, litera A, C de epis & cler. Abb. in c. verum; nu. 16. de foro compe. quid de iudice laico, & quando non sit competens in causa inter laicum & clericũ super possessorio adipiscendæ, retinendæ uel recuperãdę, & uide per Rol. consil. 11. nu. 17. lib. 2 casus autem de quibus possit vel non, iudex secularis aut ecclesiasticus iudicare? vide per Syluestr. in summa verb. iudex 3. nu. 11. Didac. in epit. ad 4. Decretal. 2. par. cap. 8 §. 12. Rob. d. ca. 15. 11. dist. & c. 17. vbi plura de iudicio ecclesiastico & seculari. Quibus adde, si laicus habens vxor coierit cum monia- li. An a iudice seculari puniri possit? Et dic quod sic, ex not per Olasc. de cis. 103. nu. 5. & seq vbi plura in materia iurisdictionis eccles. uel secularis, Quid de crimine adulterij? An ad vtrunq; forum pertineat? & uide Abb. in c. cum sit generale, nu 21. de for comp. in c. 1. nu. 3. de offic. ordi. Iodoc. Prac. crim. cap 89. cap. 90. quid de laico qui cognouit neptem filiam fratris uxoratam? & sic commisit crimen incestus cum adulterio, & dic, q̃ tale crimen adulterij & incestus est misti fori contra laicos secundum glo. Abb. & alios in d. c. cum sit generale, vbi Marianus & Fely. not. de for. compe. vbi & quod laicus cognoscens monialem, & sic committendo adulterium, incæstum & sacrilegium sub vtroque foro conueniri potest, & ideo locum esse præuentioni t[illegible] est Rip. respõ fo. 150. Quidam Titius, de quo etiam per Bos. tit de coitu damnato & punibili, quæ omnia ideo quia sæpe occurrunt in actu practico, vt hoc Anno 1571. in oppido Moretæ, in quo quidam pater habuit rem cum filia, & quia ille in suis responsionibus dixit se per vim cõpressam, attenta tali qualificata confessione pronuntiatum fuit per iusdicentem illius loci eam esse fustigandam & perpetuo banniendã inspecta qualitate prædicta in responsionibus adiecta, & etiam quod nihil probabatur cõtra eam, per ea quæ not. Doct in c. audítis. de præscrip. & ita me assistente iudicatum fuit, per Excell. I. C. & in hoc Taurinen. Senatu aduocatum prestantiss D. Constãtium Philippũ, quæ sententia, cum esset corporis afflic. non potuit mandari executioni absque excell. subalpini senatus assensu, qui postea attenta criminis enormitate censuit prædictam filiam perpetuis carceribus mãcipandam, licet hoc videretur contra tex. in l. incredibile. C. de pœnis, qui tex. hoc casu esset nimis benignus, de qua materia nefandi coitus, vide Bos. d. titu. de coitu damnato, nu. 5. nu. 6. de adulterio & quæ scribit Roma. consi. 91. num. 0. consil. 167. col. fi. & an sit crimen ecclesiasticum, dic, per Bal. in Auth. clericus. nu. 7. C. de epis. & cler. quid dicendum de vxorati ad solutam accessus, an sit proprie adulterium, & dic, vt per Rol cons. 74. nume. 11. lib. 1. Dec. cõsil. 311. col. 2. vbi post plura concludunt quod nõ, Are. in §. nouissimo, init. ad Orfic. de qua pœna adulterij vide Aym. cons. 137. nu. 5. lib. 1. Alexan. consil. 13. col. 2. lib. 7. vbi Doc. in apostil. plura not. Fab. in §. item lex Iulia, instit. de publ. iud. pro cuius resolutione, dic q̃ damnetur ea opin. q̃ habens vxorem & ad aliam accedens non sit adulter, cum de iure diuino nullus coitus admittatur, nisi cum vxore, vt pulchre & sancte volunt Olasc. decisione 129. nu. 4. Guid. Pap. consilio 159. quid de muliere adultera, qualis erit pęna illius, & dic q̃ pœna hodie est detrusio in monasterium, quæ si habet filios duæ partes substantiæ eorum sunt, & tertia monasterij, si vero nullos habet neq; affines: tota applicatur monasterio, teste Rol. consil. 35. nu. 3. lib. 1. Authẽ. sed hodie. C. de adul. c. gaudemus. de conuers. coniug. Alexã. consil. 99. col. 1. lib. 6. consil. 13. col. 2. lib. 7. cuius quidem adulterij causam ad vtrunque forum æquè spectare, dixit Alcia. in c. 1. nu. 18. de off. ord. Clar. in prac. §. vlt. q. 17. ver. quæro, quam materiam plenius idẽ tractat in dict. Prac. §. homicidium. Dec. in c. quæ in ecclesiarum. de constit. Iodoc. prac. crim. c 89 Bos. d. titu. de coitu damnato, nu. 43. & seq Catel. ver. adulterium. Io. Berberij in iuris viatorio ti. de adulter. par. 1. Quib. omnibus adde, q̃ coitus seu copula probatur iuramento viri, vel mulieris matrimonio intẽdens, iuxta communẽ, quam refert Emanuel lib. 10. opi. ver. coitus quod quidem iuramentum. An deferatur in causa matrimoniali, pulchrè explicat Abb. in c mulieri. nu. 6. vbi quærit. An iuramentum in defectum semiplenæ probationis deferatur in causa matrimonij, & nu. 7. An deferatur stante contra matrimonium de re vide, quæ scribit Coras. Miscell. lib. 3. cap. 4. Capel. Tolos. q 171. Alex. consil. 143. lib. 2. Didac. in epit. ad quartum decretal. prima par. ca. 4. §. 1. nu. 5. Castr. in l. 3. col 2. num. 11. de iureiur. in qua quæst. iuramentum deferri debere in causa matrimonij habenti semiplenam probationem, quando aliquibus coniecturis adiuuatur communem, dixit Cur. iun. in l. admonendi nu. 07. ff. de iureiur. quem sequitur Zas. consil. 9. circa fin. lib. primo. Didac. vbi supra licet contrariam magis communem dicat Ferrer. consil. 197. nu. 7. par. prima. & alij quos alle. Villal. inter commu. opi. lib. 9. ver. iuramentum. Masuer.

¶ Dispensare, Bald in l imperialem § 1 C. de nup. Alex. in l beneruum in vl tis not. C qui admi. et in d l quadam consulebat Capic. decis 56. nu. 9. Paris. consil 40 num. 5. volum. 4. vide quæ allegaui in addit mea in uerbo nam vt ietur cum eo dispensare.

1 Et inquantũ appareat. & ista clausula ponit Ias in l ait prætor. in 2. nu. 18. de iureiu Cels. Hugi in tracta. clausularũ nu. 215.

p Commertium. Adde q̃ non est tacite, q̃ vacante papatu succedat postea imperator, vt dicit Rom. sing. suis. 498. incip quid econtra. B. Adde Iulium Ferretum in tract. de iusto & iniusto bello. nu. 13. Zilettus.

q Autem. Adde Specul. in tit. de compe. iudi. & in addit. per totum.

r Delegato. Adde Specul. in titul. de iudic. delegat. adde quæ sit dignior, an iurisdictio delegati, uel ordinarij: & dic, vt per Coras. Miscell. lib. 3. c. 19. & in specie de delegato & quæ cõtra eum opponi possint. Vide Tremol. ad Prac. Bonac titu. de excep. quæ oppo. contra Deleg. num. 7. Rob. de ord. iud. c 8. per tot. & an delegatus possit cognoscere, an ipse sit uel esse possit iudex, vide I. C. in l. ex quacunque, nume. 6. ff. si quis in ius vocando non ier. Masuer.

s Ordinarius. Adde, q̃ delegatus ab ordinario nõ potest articulum causæ cognitionem requirentem demãdare, sed tãtum nudum ministerium, vt dicunt domi. de Ro. decis. 167. in nouis de off. deleg.

t Regum. Adde Oldra. consilio secundo. & ibi vide quid de fœmina. Bern.

u Aliquod commodum. Adde Fran. de Are. consi. 107. Adde Fel in c. super literis, nu. 41. de rescr. Zilet.

x ¶ Dispensare. Adde Rom. consil. 217. Oldra. cons. 318. ¶ vsque ad 331.
Adde Lud. Rom. consi. 317. Zilettus.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio suspecti iudicis opponitur conditionaliter.*
2 *Exceptio incompetentiæ & suspicionis possunt etiam purè opponi.*

1 ET inquantũ 1 appareat. † Not. hic, q̃ exceptio
2 suspecti iudicis opponitur conditionaliter, nam si iudex competens est, nihilominus recusari po-
2 test, vt infra dicetur. † An autem vtraque exceptio possit opponi purè? v. g. [dico vos esse iudicem incompetẽtem, & suspectum] videtur, q̃ non, quasi contraria sint, argu. l. 1. C. de furt. * Dic tamen, q̃ sic; quia conueniunt inspecto fine ad quem fiunt, & tendunt; nam per vtranque exceptionem declinatur iudicium & examẽ ipsius iudicis. Ideoque concurrere possunt. vt l. enim qui, & l. maiores. C. de inoffi. testa. & no. per Dy. in c. nullus pluribus, de re iud. lib. 6.

ADDI.

ADDITIO.

Dic tamen, Adde quæ sint causæ ob quas iudex siue ordinarius, siue delegatus, recusari possit; & vide per Misin. Cent. 4 obser. 59 ubi quod recusationis exceptio omnium prima esse debet nisi de nouo superuenisset, quia tunc talis exceptio recusatoria in quacunque parte iudicij obijci poterit etiam post conclu. in causa, de qua uide quæ not. Dec. in c. cum super. nu. 2. de offic. deleg Feli. in c. cum causam quæ. co. tit Neutz. consi. 44 nu. 6. Rob. de ordi. iudi. c. 54. nu. 14 & seq Quod autem dicitur de suspicionis causa, dic eam de iure ciuili allegandam non esse, secus tamen de iure Cano. secundum communem per Tremol. ad practic. Bonarur. tit. de recusa. num. 2 litera B, de quo per Villal. inter commu. opi. lib. 17. uer. suspicionis causa. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio suspicionis in quo differat ab exceptione incompetentiæ.*
2 *Processus iudicis spernentis exceptionem suspicionis contra se allegatam est nullus.*
3 *Delegatus quilibet recusari potest.*
4 *Ordinarius an possit recusari.*
5 *Opposita exceptione suspecti iudicis, infra tres dies arbitri sunt eligendi.*
6 *Arbitri electi debent quæstionem suspecti terminare infra tempus a suspecto sibi præfixum.*
7 *Exceptio suspecti est opponenda in principio litis.*
8 *Pronunciatio per arbitros pro allegante suspicionem, quid fiendum.*

Iudicem suspectum. a † Hæc exceptio suspicionis dif-
b fert a præcedenti in hoc maxime, quia de hoc nul-
lo casu cognoscit ipse iudex, sed recurritur ad eli-
gendos arbitros per ipsas partes, qui de ea pronuncient
& cognoscant, vt l. apertissimi, C. de iud & in c. suspicio-
nis, extra de offic. deleg & c. cum speciali, & c. secundo
requiris. § fi. de appell. licet de incompetentia eius pos
sit idem ipse iudex in certis casib. cognoscere, vt sup. di-
y ctum est. y Cuius ratio esse potest, quia cum allegatur
sola incompetentia in illis certis casibus, ideo cognoscit,
quia super hoc non aggrauatur eius fama uel conditio;
at cum allegatur suspicio, tunc eius fama uel conditio
aggrauatur, ideo non cognoscit, argu. in l. præfecti. ff de
a minio sed ab arbitros remittitur. † Sed quid dices, si causa
suspicionis spreta & nullis electis arbitris, iudex ipse
b de facto & ex capite suo in causa procedit?[b] Dic o quod pro-
cessus erit nullus; quia ligatam habet iurisdictionem statim proposita hac exceptione, vt not. Archid in c. cum
3 plures. de offic. deleg lib 6 † Deinde quæritur, an quilibet iudex possit recusari? dic quod regulariter quilibet de-
4 legatus potest recusari, vt in iuribus præalleg † An autem
a ordinarius?[a] responde, sub iudice lis est, sed secundum
communem opi. etiam ipse potest recusari, vt in c. licet,
de foro compet & c. legitima. de appell lib. 5. attamen gl.
iuris ciuilis in d. l. apertissimi, videtur inclinare quod ordi-
c narius non possit recusari, dic ut ibi.[c] † Sed quid dices,
5 proposita hac exceptione infra quantum tempus sunt eli
u gendi arbitri? u Dic quod infra tres dies, vt l fi C. de iudi.
& per hoc patet, quod citari debet aduersarius ad hanc electionem fiendam, arg. l. de vno quoq;. ff de re iudicata.
6 † Sed infra quantum tempus debent terminare isti arbitri hanc causam suspicionis? dic quod tempus non est iure aliquo limitatum, sed iudex recusatus potest & debet
d ipsum tempus præfigere[d] ipsis arbitris, infra quod si non
terminetur, iudex ipse cognoscet de principali causa, non
obstante recusatione proposita, vt hoc habetur in d. ca.
7 legitima, de appel. & c. suspicionis, de offi. deleg. † Quæ-
ritur, quando sit proponenda hæc exceptio recusationis?
z z Dic quòd in exordio litis, sicut alia exceptio incompetentiæ iudicis: & in hoc adæquantur istæ ambæ exce
ptiones, vt d. l. apertissimi & habetur in d. c. cum specia-
8 li, cum simi. † Sed pone, quòd arbitri pronunciauerunt
iudicem esse suspectum, quid fiet? dic quòd iure Codicis
alius debet eius loco subrogari, vt d. l. apertissimi. Sed
iure Authenticorum iudex ipse recusatus non remoue
e tur, sed ei associatur episcopus loci.[e] vel eo deficiente
associabitur alius iudex secundum Iaco. de Belu. vt per
eum traditur, & habetur in § si verò. in Authen. vt diff. iudic. & est tex. in auth si verò C. de iudic. farii in argu. l. 1. § illo C. si quacunque præd. po. & in authen. freni. non solum. § fi.

ADDITIONES.

a Ordinarius. Adde, quòd in criminali non potest quis esse iudex ordinarius in causis personarum, de quibus in l. qui iurisdictioni, de iur om. iud & in l. lex Cornelia. ff. de iniur. quo fit vt ex toto recusari posfit, non obstante auth. si verò contigerit C de iud. quæ non habet locum
x in casibus d. l. qui iurisdictioni. & l. lex Cornelia, x præsertim in criminalibus. teste Osas decis. 15. post num. 8. & post nu. 9. & circa fin. ipsius decis. ubi dicit, quòd senatus censuit esse rescribendum ordinario vt a cogni. denuntiationis de qua ibi abstineat, sed causam alteri, partibus non suspecto deleget, ex l prætor ubi Bald. ff. de iur omn. iud. cum alijs ibi alleg qua in materia vide Bar d l. qui iurisdictionem nu. 4. Rub. de ord. iudi. cap. 8. nu. 40. 42. Masuer.

a Iudicem suspectum quæ causæ suspicionis allegatæ sint legitimæ, habetur per Spec. in j. titu. § superest uidere, & no. in c. legitima, de appel. lib. 6. vnde si iudex non admisit exceptiones suspicionis, est legitima causa appellandi ab ipso. probatur in c. postremò, de app extra. & ita tenet Spec. in tit. de appel § 1. col. 5. versi. sed quam dices rausam r tionabilem &c. Item vbi recusatur vicarius, causa recusationis est probanda coram episcopo. c. si contra vnum, de offic. delega. lib. 6. tamen cum vicarius potuit recusari tanquam suspectus d. rap. si contra vnum & non admisit recusationem, constat appellationem esse interpositam ex legitima causa, quia vbi plura grauamina assignantur in appellatione, sufficit alterum probari, dummodo quodlibet de per se sit sufficiens, ita inquit gl vltra quam sequuntur scrib. in c. exhibita, extra de iudi. vnde cum causa recusationis non admissa, sit sufficiens, & legitima d. c. postremò Et Spec. in d. ver sed quam dices. & licet petitio electionis arbitrorum non admissa non præbuerit iustam causam appellandi, constat appellationem ex legitima causa interpositam & admitti debuisse, vt probatur in gl. superius alleg quod no.

a Iudicem suspectum. Adde de recusatione iudicis suspecti, & quomodo in ea procedendum sit. item an causa suspicionis sit exprimenda, & an causa committi possit recusatione remota; & uide Mysing. Centuria 3. obseruatione 63, vbi concludit secundum Io. Fab. in l. apertissimi. C. de iudi qui subscribit Canonistis, causam suspicionis etiam coram ordinario exprimendam esse, & quod arbitri vtroque casu, de causa suspicionis cognosceni, non autem de principali, & ita quoad expressionem causæ seruatum dicit ex consuetudine, de qua & alijs pluribus uide latius per eum ibi, ubi inter alia allegat Hypol. sing 222. & de principe committente causam remota recusatione, & quid agere debeat allegans iudicem suspectum, vide Neuiz cons 56 num. 2. Bonacur. tit. de recusatione § post, nu. 2. Rom. sing. 461. ubi quòd si allegatur causa suspicionis, debent eligi arbitri ad cognoscendum de illa, quam opi. sequitur Seb. de null. cap. 9. nu. 140. Cæpol. cautel. 105. Paris. consil. 31. lib. 1. Capel. Tolos. q. 180. differentias autem inter ordinarium & delegatum quoad recusationem ponit Rob. de ordi. iudi. c. 8 nu. 42. & seq. & ibi quid de iure Cano. & Ciuili, vbi etiam docet prac. de qua etiam per Rol. consil. 24. nu. 47. lib. 1. Alex. cons. 156 colum 2. in fi. lib. 5. consil. 43. lib. 7. Osasc. decisione 55. & 84. illud verò quod dicitur iure Cano proponendum & probandum esse causam suspicionis, limita, nisi esset talis, quòd eius propositio fieri non posset sine scandalo, quia nimis infamaret iudicem, quia tunc stabitur iuramento allegantis, teste Abb. in c. 2. requiris, colum. fina. de appella. Masuer.

y *Cuius ratio esse potest. istam rationem citat & comprobat Stepha. Aufre tit. de recusatio in fine. Andr. Gail. practicarum obseruationum lib. 1. obseruati. 34. nu. 1. vbi ponit an iudex qui dixit se incompetentem possit condemnari in expensis*

a *Dic quod processus, late ista & alia ponit Lancellot. de attentatis in 2. parte cap 6.*

u *Dic quod infra tres dies, circa ista vide Oria. supra num. 51 cum seq.*

z *Dic quod in exordio litis. Orian. in verbo recusationes in princi. Vanc. de nullis. supra in titu. quib. mod. sent. null repar. nu 57 vbi limitat nisi essent tales exceptiones quæ iudicium retroactum redderent ipso iure nullum vel secus nisi de nouo superuenirent et sic esset orta post litem contestatam. Oria. supra nu 2 Fely. in c insinuante col. penult in fi. de off. deleg. duas limi ponit Rebuf. artic 8. gl. 2. et præcipue quando causa de nouo venit ad cognitionem, & stabitur iuramento quod de nouo venit in cognitionem. Rebuf. sup. glo. 6 nu. 2. Marsi in l si quis ne quæstio. nu. 4 de quæstio.*

x *Præsertim in criminalib. adde quòd in crimine notoris non datur recusatio iudicis, quando pœna est ordinaria a lege, secus si pœna esset arbitraria Gome. in 3. Tomo. c. 8, num. 46.*

b Proce-

t *Nihilominus processus erit ipso iure nullus, concord. late post Anto. Gabr. de comm concl. in titu de iudic. conclusione. 5. Capha consil. 241. nume 12 vol 2. latiss etiam cõprobat Vanc. de nullit. in tit. de nullit ex defect. iurisdic. ordin, num. 140 & sic Anto. Gabr. & Vanc attestantur de communi.*

m *Dic vt ibi. Oria d verbo recusationes. nu 7 ubi concludit quod de iure ciui non potest suspectus allegari nisi in casibus ibi causa in quibus ordinarij se intromittere non possunt Vanc de nullit. ex defec iurisd. & vude nu. 33. cum seq.*

n *Non sint causa specialiter. istum locum citat & coprobat Steph. Aufre in tract. de recusa. nu 9. & de communi & Oria. supra nu 10. circa fi. & aũ istos hoc dictum firmat Bart in l. quia poterat nu me 1 ff ad Trebel. & And Gail. practicarũ obseruationũ lib. 1 observa 33. nu. 14 vbi de iure ci. sufficit in iuram. de iure canõ. sint exprimẽdæ ubi late p it.*

o *Secundũ cõmune quem limit qũ non possunt exprimi sine scandalo puta si recusare ob crimẽ. Rebuf. sus arti. 1 gl. 3. sub nu 1. vel quia esset rivalis iudicis, Steph Aufre. sup. nu 47.*

¶ *Sed dẽt exprimi Rebuf supra art 9. glos. unic. num. 18.*

b Procedit no. quòd vbi opponitur de recusatione contra iudicẽ, si propterea iudex procedat, licet non fuerit appellatum t nihilominus processus est ipso iure nullus, hoc tenet Host & Anto. de Bus. in c. cum speciali, extra de appell. clarius tenuit Bar. in l. quia poterat. ff. ad Trebel. qui allegat casum, & ibi Bal qui luquitur etiam de compromisso in l. 1. C. si quacunque præ. po. Idẽ ad primum dictum tenuit Gem. de hoc late disputans, in c. iudex, de offi. deleg. lib. 6. post cæteros, & aliquid in c. legitima, de app. eo. lib. dicens, ꝙ cum per recusationẽ omnino impediatur exercitium iurisdictionis, processus factus per iudicem recusatum est ipso iure nullus &c. Adde tu ꝙ in notorijs iudex non recusatur vt suspectus, vt dicit Oldr. consil. 283 Rom. sing. suis, & consil. statim allegando, & an iudice recusato valeat processus, vide Pa de Cast. consil. 213. Alex. consil. 183. lib. 2. Lap. allega 1. I ndo. Rom. vbi vltra omnes consil. 220.

• Procedit. Adde post recusationem, & allegatam suspicionem: processum factum nullius esse momenti, teste Roma. consil. 220. col. 3. nu 3. Alex. consil. 89 col. 2. num. 6 lib 5 & col. fi. Dec. consi. 175. nu. 6. in c. quoniam contra, num. 25. de proba. & no. Doc. in l. quia poterat ff. ad Trebel. Dec. in c. cum speciali. col vlti. de appel. Quam opi communem dicit Rom. d. consi 220. col. 3. post prin. vbi concludit in casu ibi proposito, per solam allegationem processum non annullari, & d. consi post nu 8. si obiecta fuerit aliqua exceptio contra iudicentem ex cognitione habita super ea, iudex ad vlteriora procedat, tenere processum si non appelletur, & videri super exceptione pronunciatum, per tex. in c. ex parte, vbi Dec. quarto no. extra de appell. secus si non habita cognitione, Rom. consil. 241. nu. 7. consil. 410. nu. 3. Ias in l 2. ante fi. ff si quis in ius voca. non ier Fely in cap. suborta col. 4. de re iud. Boer. q. 43. nu. 3. & dicit Rom. d. consil. 220. col. 5. in fi. ꝙ ibi iudex contra quem opposita fuit recusatio propter suspicionem, de ea cognouit, & nihilominus ad vlteriora processit qua in materia, vide quæ scribit Ofasc. decis. 84. nu 6. 7 & 9. vbi quærit, an post propositam recusationem possit iudex sine adiuncto ad vlteriora in meritis procedere, & an gesta post talem recusationem nulla sint ipso iure? Vel irritãda veniant remedio appellationis? & referendo opin Canonist. dicis ꝙ processus post recusationem tenet, nisi sit appellatũ, aliam vero esse opi. iuris ciuilis, & in specie Bar. in l. qa poterat ff. ad Treb. quòd quicquid fit post recusationẽ sit nulla, tandem dicit vtrãq; opin in casu suo veras, & quamlibet in suo foro seruandã, ex no. per Ias in l. apertissimi, nu. 5. C. de iudi. Addit tamen ibi d decisione nui 31. ꝙ eo ipso, ꝙ iudex procedit post recusationem, vel appellationem dicitur grauare partem, ca. accedens ad sedem, vt lit nõ contest. qua de re vide Ro. d. cons. 220. col 2. Nat consil. 152. nu. 6 nu. 7. & seq. consil. 167. col. 8. circa fi. lib 1. Seb. de null. e 9 nu. 140. dum autẽ disputat prædictus d. Ofasc. d. decis. An iudici suspecto dandus sit adiunctus? tandem post plura nu 8. nu. 9 concludendo dicit, Senatum sequi opin Bal. in auth. offeratur. C. de lit. contest. quæ Bal. opin. in d. auth. est. col. 3. in fi. & col. 4. nu. 15. uer. venio ad uerbum, ubi dicit nota hũc tex. contra Iacobum But. qui dicit, ꝙ non debet quis dicere peto associari, sed debet dicere peto non procedi sine iudice associato per legem, nam hic lex nõ associat, nisi petatur, de qua materia vide plenè per Capel. Tolos quæst 478. Masuer.

c m Dic vt ibi. Adde Oldrad. consilio 301. & 283. supra allegato.

d Præfigere. Adde Oldr. consil. 60.

e Episcopus loci. Adde an alius quàm episcopus possit associari, Alexã. consil. 183. supra alleg. & quid si ipsemet ordinarius alium sibi adiungat, an valeat processus, vide Oldrad. consil. 117.

v Episcopus loci. Adde quòd in casu suspicionis legitimè probatę ordinarius abstinet a cognitione causæ, & ea alteri non suspecto delegatur, teste Ofasc. decisio. 15. circa fi. 84. num. 9. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *CAusa suspicionis seu recusationis, an sint corã recusato exprimenda.*

2 *Arbitri electi assignant terminum probandi causas propositas.*

3 *Iudex recusatus potest compellere arbitros ad recipiendum tertium in casu discordia.*

4 *Iudex recusatus potest compellere arbitros ad recipiendum compromissum.*

1 RAtionibus & causis maximè infra scriptis. † Licet iure ciuili pro exceptione recusationis n nõ sint causæ specialiter exprimendæ coram iudice, sed sufficit coram arbitris illas proponere & probare, vt no. in d. l apertissimi, attamen iure canonico o decidit contrarium, vt in d. c suspicionis, & c. cum speciali, vt no. per gl. in c. 2. vt lit. non contesta. quæ opi. probatur in l. si pater ff. de lib. cau. & adde quod nu in c ab

2 arbitris, extra de offi. deleg. lib. 6. † Qui autem assignabit terminum probandi causas propositas coram iudice? dic ꝙ arbitri electi, vt in d cap suspicionis, cum simi.

3 † Et si forsan ipsi arbitri discordes fuerint in procedendo, vel iudicando, ipse iudex recusatus poterit eos compellere ad tertium eligendum, vt proinde sit tutior sententia duorum, vt in d c. legitima & c. cum speciali, cũ simi. Et quò ad hoc durat eius iurisdictio, licet quò ad alia statim recusatione proposita sint eius manus ligatæ, vt

4 d cap suspicionis, vt supra dixi † Alio etiam casu durat iurisdictio ipsius iudicis, videlicet si arbitri electi recusauerunt recipere compromissum, nam poterunt per eum compelli ad ipsum assumendum, d. c. cum speciali, & no. per gl. in d. c. suspicionis, licet alij arbitri conuentionales non cogantur acceptare compromissum, vt l. 3, § 1. de arbit. Io. Petr. Ferr. legum doctor.

ADDITIONES.

• Specialiter exprimendæ. Adde, ꝙ qñ causa recusationis rationabilis proponitur in iure & facto, notoria nõ itur ad arbitros. teste Nat. consi. 174. col. 3. & 4. lib. 1.

• Iure canonico. Adde, ꝙ licet iure ciuili causa suspicio-

o nis non allegetur, iure tñ canonico allegari debet o secundum communem. quam docet Tremol. ad Prac. Bonacur. titu. de recusationibus, post nu. 2. ver. suspectum, litera B. quæ suspicio probatur iuramento. vt no. Catel. ver. iuramentum probat, col. 3. Rol. consi. 10. nu. 14. lib. 3. quia iuramentum pro iusta cã habetur, teste Ale. consil. 104. col. 2. lib. 5. Quam opi. communem dicit Abb. in c. si quis contra. nu. 12. de foro cõpe teste prædicto Rol. vbi supra. & cõsil. 31. nu. 25. 26. lib. 3. vbi ꝙ nulla est differentia inter ius ciuile & canonicũ, in recusatione notarij consulinris & procuratoris, quia sufficit iuramentum, Alex. d. consil 104. nu. 4. lib. 5. secus, vt dixi de iure canon. vbi causę suspicionis probari debent, Rul. d. consil 31 cui adde, ꝙ non sufficit recusare iudicem allegan-

¶ do causam familiaritatis alterius partis cum illo, ¶ sed exprimi dẽt quali familiaritate, quia posset esse modica familiaritas, quæ non sufficeret ad recusandum iudicẽ, vt scribit Alex. consi. 134. post num. 7. lib. 5. Accedit, ꝙ allegans suspectum iudicem debet simul nominare arbitrum, alias non tenet recusatio, teste Neuiz. cons 36. nu. 2. cuius tamen rei prac. docet idem Neuiz. consi 55. col. fi. consi. 44. nu. 6 vbi ꝙ qñ ordinarius recusatur suspectus: debet adiri superior, non autem dari adiunctus, vt quotidie errari dicit in pract. cuius contrarium scribit Alex. cõsil. 12. col. 2. lib. 6 vbi ꝙ iudici suspecto alius associandus est, qua de re uide quæ scribit Nat consilio 152. 167. col. 8. circa fi. lib. 1. Lanfr. in c. quoniam cõtra, ver. recusationes, de proba. vbi suspecti & recusati iudicis materia examinat Rob. de ord. iud. cap. 54. nu. 66. 67. vsque ad 74. & Abb in c. si quis contra clericum, nu. 6. de foro compe. & in repe. d ca, vbi ꝙ iudex ordinarius, vt suspectus recusari potest de iure canonico, cui conuenire videtur Oldra. consil. 301. nume. 3. vbi, ꝙ in terris

Ecclesiæ

Ecclesiæ ordinarius de iure canonico recusari potest, in quo articulo, illud est notandum, q omnis etiam minima, suspitio est iusta cã recusationis iudicis, non sic in teste ex not per Lafr. conclusione 211. q autem minor suspitio sufficiat ad repellendum iudicem, testis est Ias. in l. apertissimi, num. 6. de iudi. de qua suspicione plura etiam no. Oldend. lib. act forens. classe 7. act 1. tit. de postulatione suspecti, vbi suspicionis exceptio nõ solũ aduersus delegatum: verum etiam ordinarium competit. de quo iudice delegato hř in d. l. apertissimi. & l. vlt. C. de iudic. de ordinario in auth. ut præsid. qui interpell. § quod si vsu, & licet sint qui in hoc reclamãt Martino: q. s. ordinarius non possit allegari suspectus. est tamen eius sententia recepta, & canonizata in c. cum specialis, vbi Dec. de appell. Quæ omnia latius declarantur per Oldend. vbi supra, & per Dec. d. c. cum speciali, nu. 5. & col. 3. circa fi. & in cap. ex insinuatione, nu. 5. co. titu, per. Ofafe decis. 15. decis. 84. Bar. in l. quia poterat, nu. 1. ff. ad Treb. vbi q processus à iudice recusato est ipso iure nullus, sequitur Seba. de nullit. c. 9. nu 140. Rip. respon so. 196. nu. 1. vbi q sententia post recusationem & suspicionem allegatam est ipso iure nulla, qui recusatur non potest causam committere: nisi de cõsensu recusatoris, teste Dec. d. c. cum speciali, col. fi. in prin. de appel. Quæ tamen suspicio ratione aduncti purgatur, authē. si vero contigerit vbi Mode. secundo notab. C. de iudi. Aym. consil. 238. nu. 12. Nat. consil. 150. col 4. num. 6. lib. 1. ubi loquitur de suspicione notarij, sic etiam de iudice, quẽ (dicit) posse repellere exceptionem suspicionis contra se allegatam, vbicunque est irrationabilis, & ibi plura in pract. notab. circa oppositionem exceptionis suspicionis & recusationis iudicis, vt dicto consi. nu. 9. & consil. 167. col. 8. lib. 1. Lanfr conclusione 46. & seq. melius cõclusione 236. sed quid dicendum in iusdicentibus pedaneis, puta oppidorum? qui de iurisperitis consil. pronunciant, an possint recusari, & allegari suspecti; & Dic, vt per gl. 10 c. dilecto. versi. recusatis, de testib. quid de cõcilio prouinciali & synodali? An suspectum allegari, & recusari possit? & an tota ciuitas, vniuersitas vel collegium? & dic q sic, secundum communem, per Rol. consil. 19 no. 11. & sequ. lib. 3. & ibi nu. 18. q recusatio fieri debet in scriptis, non viua voce, quid de omnibus vnius ciuitatis doctoribus? Aut senatu, concilio, uel collegio? & dic, q non, vt per Suarez. lib. comm. opi. ver. suspicio. Boer. q 169 [Nisi inquiunt ipsi] caput senatus aut consilij suspectum esset, quę opin. non laudatur, q per vnũ aut duos, totum corpus recusetur immo potius laudanda videtur pract. qua hodie vtimur, q datis suspectis, prouideatur à principe aut eius consilio de alijs non suspectis, maxime qñ honestæ ac legitimæ, sunt suspicionum causæ, vt ita intelligendum quidam dicũt Rol. d. consil. 19. cui prac. non omnino dissimilis habetur stilus, quo vtimur in hac subalpina patria in locis, in quibus iusdicentes de iurisperitorum consilio pronunciant: dãdi sci licet suspectos, & confidentes, de quo per Dec in c. proposuisti, col. 7. de probatione. Cagnol. in regula consilij nu. 14. & seq. de reg. iur. qua in re, quia plures sunt, qui omnes vnius collegij, aut ciuitatis Doc. suspectos allegant, vt vide aliqñ, conclusionibus prædictis locum esse tunc dicemus, si ex leuibus & coloratis causis suspitio proposita fuerit, quæ omnia latius tractantur in locis supra alleg. & in specie apud pract. Bonacurs. tit. de recusationib. Lanfr. in c. quoniam contra, versi. recusationes, Rob. de ordi. iudicio. cap. 54. versi. recusatio, Villal. versic. suspicio. Masuer.

SVMMARIVM.

1 IVdex ratione coniunctionis sanguinis redditur suspectus.

2 Iudex ratione appellationis à sententia in alia causa an reddatur suspectus.

3 Inimicitiæ reddunt iudicem suspectum.

4 Appellare an possit à sententia arbitrorum.

1 FRater dicti Andcini. † Ex hoc patet, q inter ipsũ
a & iudicem erat nimia sanguinis cõiunctio,[a] quæ
a habet iuste reddere ipsum iudicem suspectum. vt in c. postremo, extra de appel, & ibi no. per gl. † Est & alia iusta cã, videlicet si pars appellauit in alia causa ab ipso iudice recusato, secundum ius canonicum, vt in ca. proposuit, & c. ad hæc, extra de appel. Sed de iure ciuili hæc causa simpliciter sumpta nõ est legitima. vt est tex. in l. 1. ff. an apud eum à quo appel. in alia cã Io. And. & Imol. dicunt, q dicta capitula debent intelligi, quando coram arbitrio probatum est de grauamine indebite illato per sententiam eius à quo dicit se appellasse, aliás sola & simplex appellatio de per se non esset sufficiens causa recusationis, vt d. l. 1. & sic iura inuicibus concor-
3 danda sunt, vt l. 1. C. de inoffic. dona. † Item est iusta p si
p interueneriũt inimicitiæ, vt hoc requiritur, & probatur in d. c. secundo requiris, in fi. extra de app. & in d. l. si pa nter, & 3. q. 3. cap. suscepei. Aliæ etiam sunt iustæ causæ suspicionis, quæ arbitrorum iudicio relinquũtur, vt no.
4 gl. in d. cum speciali. † Sed quid si arbitri tulerunt sentẽ
q tiam suã, an ab ea poterit appellari? q dic q sic, & appellandum est ad Papam, vel ad Imperatorem secundum Ioan An. cum sint arbitri iuris; vt not. in dicto cap. ab arbitris, & in c. cum speciali, & hoc modo debet intelligi l. fi. C. de iudic.

ADDITIO.

a Sanguinis coniunctio. Adde aliquas causas recusandi iudicem per Calde. consil. 7. de appel. ubi dicit, q facilius recusatur iudex quàm testis propter amicitiam, & aliquas causas, vide per Oldr. consil. 300.

p Si interueneruut inimicitiæ, Stepha. Auf. sup. nu. 26. & 32.

q Dic quòd sic. Ias in l. arbitre. num. 8. ff qui sa tisd. cogan. Oria. dicto verbo recusationes, nu. 18. Ias in l. cum speciales, num. 6 in fi. C. de iudic.

SVMMARIVM.

1 PRotestatio an irritetur per sequentem actum contrarium.

2 Protestationum quot species sint.

3 Protestatio, & denunciatio quid sint.

4 Protestationis effectus quis sit.

5 Protestatio præsentiam aduersarij uel consensum an necessario requirat.

6 Consensus tacitus an sufficiat, ad hoc ut valeat protestatio in casibus, in quibus partis præsentia requiritur.

7 Protestatio cum fit super aliquo actu ex quo propriè nõ inducitur obligatio, sed generatur præiudicium alio modo, tunc sufficit, quòd fiat parti, nec requiritur eius consensus.

8 Protestatio quomodo fienda super re quæ consistit in potestate protestantis de iure, sed non de facto.

9 Protestatio de qua supra, an debeat fieri in scriptis.

10 Protestatio quomodo fiat, quando est facienda super eo quod consistit in potestate et uoluntate protestantis de facto, sed non de iure.

11 Protestatio quæ fit super eo quod dependet ex potestate iuris tantum & non ipsius protestantis, qualis sit & an valeat.

12 Denunciatio quotuplex sit.

13 Emptori non sufficit denunciare venditori, sibi motam esse litem. nisi mittat copiam libelli cum citatorio, & hoc quando creditor suscipit in se omne iudicium.

1 PRotestans dictus D. Ioã. † Quid aũt si ipse Ioannes post huiusmodi protestationem, simpliciter in causa processit, an sibi præiudicetur? vr q non: quia verba protestationis sunt relata ad ips præsens vel futurũ; vt patet ex verbis subsecutis, sicq; actus qui sequit magis includit dissensum, q̃ cõsensũ, arg l. si qs in principio testamenti, cũ sim. ibi no. ff. de leg. 3. & l. si mihi & tibi. §. in legatis. ff. de lega. 1. facit quod no. Inno. in cap.
a quæstioni, extra de appell. a sicut & alias in simili dr de eo qui protestatus est nolle litẽ contestare, de quo no. p gl & Doc. in l. 1. C. de lit. conte. & in c. 1. & in c. solicitudinẽ, in fi. extra de app. ad quod ẽt facit l. iurisgentium. § quo ferè. ff de pact. In contrarium facit, nam actus sequens protestationi contrarius tollit ipsam protestatio
b nem,[b] vt in c. cum M. Ferrar. extra de constit. & ibi not.

a Sicut et alias in simili, ista tamen protestatio non iuuat quando quis est iussus a iudice litẽ cõtestari, Abb. & Fel. in c. j de lit. contest. Rip. in c. cum M. num. 98. de consti. Marãs in 4. membro vlti. partis iudicij.

s Et hec pars ui detur esse verior Alex. consil. 12. nu.6.volu.6. Rebuf in d. tracta. de recusa. artic. 6.glo.unic. nu 4.

r Ego autem di co, istum locũ citat Rip. d.c.cum M.Ferrar num. 69. de constitut. aliqñ appellat protestatio, aliquando contestatio aliqñ detestatio, aliqn testatio. aliqñ denunciatio, vt declarat Mars. de Ve. in tracta. protestac. in prin aliquando interpellatio, aliqñ oblatio, aliqñ inhibitio, & q̃uo oĩa. ista ponit Iaco. de Belnisio ĩ sua pratica iudiciaria in 2.par. ubi tractat de causis criminalib. nu. 209. Rip. sup. nume.67.

v Vt patet in recepto, Rip. supra sub nu.77.

A Vt patet in eo Rip. d.c. cum M. nu.83. colũ. prima. versic. sed si protestatio.

B Aut est vestita. Rip. supra nume.104.

C Item si sit vestita, Mar. de Ve. supra nu.27.

D An in protestatione sit aduersarij præsentia necessaria, Mar. de Ve. supra nume.12. & sequen.

E Vt puta ex mandato, Vanc. de nullis. in tit. ex inhabilitatis seu mandati nu me.159. Rip. supra nu.103.

plenè de materia protestationis, facit l. qui in aliena. §. Celsus ff. de acquir. hæred. & l. atqui aliter. § si quis. ff. quod vi aut clam, & quod habetur in d.c. solicitudinẽ
a in fi. extra de appel. cum ibi no. s Et hæc pars vr̃ esse verior per tex. in c gratum, extra de offi. dele. & c. cum venisset. de testib. & quod no. in c. ex parte, de his q̃ fiunt à maio. parte capit. & in c. 1. extra quod met. cau. Verumtamen pro pleniori declaratione protestationis aduertendũ est, q̃ super eius doctrina fuit tam apud antiquos quàm Modernos, non parua dissensio: vt plenius refert post multos Bar in l. non solum §. morte, col. 1; versicu. 1 ergo. ff de oper. no. nuncia. de qua ante eum late scripserunt Ioan. Mona. in c. generaliter, de regu. iur. lib. 6. & post eum Ioan. Andr in eo. cap. in sua nouella. & per
s And. de Pisis in d. l. si quis in principio testamenti. † Vnde secundum do. Bart. protestatio diuiditur in quatuor partes seu species Est enim quædam protestatio declaratoria propriæ voluntatis ipsius protestantis. Quædã incitatoria, ut quid fiat per tertiam personam. Quædam prohibitoria, ne quid fiat per tertiam personam Et quę
r dam certificatoria alicuius facti, uel omissi. r Ego autẽ dico, q̃ duo sunt genera, quæ inter se videntur idem, & sunt diuersa, nam quædam est propriè protestatio, quædam verò proprie denunciatio; protestatio est illa quæ fit super eo quod dependet à voluntate, uel facto solius protestantis. Denunciatio autem est ea quæ fit super eo quod dependet a facto tertij, vt infra patebit; per quæ concludo, q̃ tres vltimę species superius traditę potius
3 pertinent ad denũciationem, q̃ ad protestationẽ. † Quæ
a ritur ergo, quid sit a protestatio? rñ ideo q̃ est quædam pręcedens testatio prohibitoria seu derogatoria, aut cõseruatoria alicuius instãtiæ, uel futuri facti seu iuris, aut negotij proprij ipsius protestantis. vt patet manifeste p exempla quæ habentur in d l. si quis in principio testamenti, & l. si mihi & tibi §. in legatis. ff. de lega 1. l. si ita scriptum, eo. tit. & l. cum plures § locator. ff. loca. & multis alijs iuribus inferius no. & hæc est propria & stricta protestatio. Denunciatio est quædã notificatio, qua q̃s incitatur ad aliqoid faciendum, desistendum, uel omittendum. Exempla eius colliguntur in l. denunciasse, in prin. ff. de adulter. & in l. 1. in prin c. § nunciatio, & l. de pupillo. §. meminisse. ff. de no. ope. nunc. l. emptor. C. de euictio. l. si nudo §. si & l. si per imprudentiam. § 1 ff. de euictio. & in alijs iuribus de quibus infra dicetur. & talis denunciatio est impropriè protestatio, licet ipsi Do-
4 ctores appellent ipsam protestationem, & male. † Quęritur de effectu protestationis. Dic distinguendum esse secundum Ioan. And. vt per eum nota. in c cum M. Ferrarien. extra de consti. Aut fit protestatio contra substãtiam rei seu negocij, super qua fit ipsa protestatio. Aut præter, vel sc̃d̃m subãm ipsius negocij. Primo casu non
v valet protestatio; vt patet in recepto in canonicum cum protestatione ne habeat præbendam, vt in d. ca. cum M. de præben. c. dilectus, & in c. si quis obiecerit. 1. q. 3. Et
b in professo sub ꝓtestatione, vt retineat sibi proprium,[b] vt in c. cum ad monasterium. de statu mona. & de eo qui matrimonium contrahit protestãdo se nolle prolẽ eui-
c tare,[c] vt in c. fi. extra de condi. appo. & in eo qui concedit rem precario sub protestatione ne liceat reuocare, vt l. cum precario. ff. de precar. & in eo qui uendit uel donat vsumfructum cum protestatione, q̃ vsus non cadat in donatione, vel in venditione, vt l. per seruum. §. fina. ff. de vsu & habita. & l. prima & secunda. § . si loci. ff. de adimen. leg. Secundo casu principali, quando est pręter, uel secundum substantiam, subdistinguitur, aut protestatio fit in iudicio, & tunc actus sequens contrarius
A protestationi tollit protestationis effectum, A vt patet in eo qui est protestatus, nolle litem contestari. Nam si
d postea ex interuallo respõdeat libello simpliciter, [d] erit lis contestata, vt no. in capit. primo, de lit. contest. Ideoq; dicunt procuratores in sequentibus actis causæ. [Inhærendo protestationibus alias factis.] Aut fit extra iudicium, & tunc aut tangit ius solius protestantis, & valet protestatio. vt 7. q6. prima, cap. Pontifex, & extra de postul. cap. bonæ memoriæ. lib. 6. de cens. c. olim. facit ff. de acquir hæred. l. pro hære. & ff de trib. l. prima, §. sciẽtiam, facit l. si quis in principio testamenti, cum sim. superius allegatis; quia in propria cã quilibet debet esse moderator & arbiter; vt l. in re mandata. C. manda. aut tangit ius protestantis, & alterius, & tunc, aut subest iusta causa quæ protestationem corroborat, & tunc valet
B protestatio, & operatur [c] suum effectũ; & maxime quando tractatur de damno euitando. vt est tex. de offi. ordi. c. pastoralis. 10. q. tertia, cap pen. versi. his autem, & l. vt perfectius. C. de anna. except. & in c. 1. extra, quod met. cau. extra de app. c. fi. Si uerò subest iusta cã, & tunc, aut protestatio est nuda, & tollitur per actum contrarium.
B vt dicto c. cũ M. Ferra. & extra de ele. c. in genesi. B Aut est vestita, vt q̃a est conuentionalis, & tunc valet & operatur, vt in c. Cumana, in princip. & in fi. extra de elec. quia licita pacta sunt seruanda. ff. de pact. l. iurisgentiũ. §. ait prætor. & extra de pact. cap. 1. Idem si sit vestita cohærentia consensus, vt l. si debitor. §. 1. ff quib. modis
C pig. vel hypo. sol. C Item si sit vestita cohærentia expensarum causa humanitatis factarum: vt ff. de nego. gest. l. Nesennius; & Bart. in l. si quis §. si prohibente. ff. de reli. & sumpt. fune. de qua etiam protestatione plene tractat Hostien in sum. de constit. §. quando constitutio, uers & quia de protestatione, &c Per Archid. 27. dist. c. diaco-
5 nus. † Sed circa præmissa in dubium reuocatur D an in
D protestatione sit aduersarij ꝓsentia necessaria, uel consensus? Pro cuius declaratione assumo aliam doctrinam Barto. in d §. morte. Aliquando fit protestatio super eo quod consistit in propria & mera voluntate & potestate ipsius protestantis. Aliquãdo super eo quod consistit in potestate eius & alterius; Aliquando super eo quod consistit in potestate eius de facto tantum, & non de iure. Venio ad primum, circa quod sic distingue, aut per protestationem nullus grauatur, aut aliquis. Primo casu alicuius præsentia non requiritur tanquã partis sed tanquam testis ad fidem faciendam. Patet exemplum in additione hæreditatis, & legatorum, quæ fiunt in testamento, & si ut l. at si quis. § pleriq; ff. de religio. & sumpt. fune. l. qui in aliena. §. fi. & l. pro hærede ff. de acquiren. hære. & d. l. si quis in principio testamenti, & l. si mihi & tibi §. in legatis. ff. de lega. primo, & l. si ita scriptum, eodẽ titu. & l. Nesennius. ff. de nego. gest. nec requiritur in hac protestatione expressio alicuius causæ, sufficit enim pro ratione voluntas. vt ibi. Et si fortasse fuit causa expressa quo ad certum actum, non extenditur ad aliam causam, uel alium actum qui inde sequeretur ex interuallo, vt l per retentionem. C. de vsur. secus si fieret per talia verba, quæ futurum tempus respicerent. v.g. dicit. [Protestor me nolle esse hæredem per aliquem actum qui fieri contingeret in futurum; q̃a illũ facere intendo tanquam creditor, uel negociorũ gestor, & sim.] vt traditur in l. si ita stipulatus. ff de fideiuss. & dicta l. Nesennius, & d. §. plerique, & arg. eorum quæ no. in d. l. si quis in princ. An autem actus sequens contrarius huic protestationi tollat illam? distingue, aut ille actus prius celebratur cum ipso protestante, & dependet solum ab eius facto, & tunc non tollit præcedentẽ protestationem, nisi expressè caueatur in actu sequenti. Patet in testamento, & hæreditatis aditione, vt dictum est per iura ad hoc allegata. Aut actus ille celebratur cum illo, & tunc nisi expresse in eo reperiatur protestatio, vr̃ ab ipsa protestatione discedere, vt dicto cap. solicitudinem, de app. & c. 1. quod met. cau. Et p hoc patet, q̃ dicta l. qui in aliena. §. fi. debet intelligi, quando post protestationem simpliciter ad actum venit cõtrahendo, aliter autẽ vr̃ recedere ab ipsa protestatione, vnde sumas practicam ad hoc quotidianam, quia dicimus, inhærendo tali ꝓtestationi, facit quod habetur in l. prima, ff. de interroga. actio. Secundo casu, quando per protestationem aliquis grauatur, tũc subdistingue, aut ꝓtestatio fit super eo quod dependebat ex aliquo ꝓprio facto ipsius
E protestantis, E vt puta ex mandato alicui iniuncto; tũc si ꝑsona q̃ læderet sit certa, requirit̃ eius pñtia, uel saltẽ

notifi-

Notificatio, aliàs non tenet hæc protestatio ff. manda. l. si
mandatiem. C. de satisd. l. 4. & ibi not. facit quod no. per
Cynum in l. si mandatum. C. manda. Si verò persona sit
incerta, tunc sufficit publicè protestari, vt l. sed & si. §.
proscribere. ff. de instit. Aut protestatio fit super aliquo
quod dependet ex potestate, & dispositione legali me-
rè, & tunc nullius p̄ñtia requiritur, ut probatur in l. ho
nores. §. fin. ff. de cura. coniuncta l. 1. C. de filiofamil. qui
ad mu. publ. lib. 10. Venio ad secundum principalem ca
sum, qui est qñ protestatio fit super eo quod consistit in
5 eius propria voluntate & alterius.f In quo casu dic sine
distinctione, q protestatio fieri debet in præsentia par-
tis, vt l. codicillis. §. 1. ff de leg. 2. & l. si debitor. §. 1. ff. q-
bus mod. pign. uel hipo. sol. & l. cum in plures §. locator
6 horrei. ff. loca. †Sed an requiratur in dictis casibus exp̄s
sus partis consensus, uel sufficiat tacitus? distinguendū
est secundum Bart aut fit protestatio ad tollendam, uel
limitandam obligationem iam cōtractam de preterito;
aut contrahendam, uel limitandam de futuro. Primo ca
su requiritur expressus consensus partis, vt l. si maior.
C. de transact. & C. de dona. quæ sub modo. l. perfecta.
Secundo casu subdistinguitur, aut obligatio cōtrahitur
ex necessitate alicuius facti præcedentis, & tunc idē qđ
supra, ut l. si §. item si prædixerit. ff. nau. caup. stabul. Nā
ibi hospes factus onus assumpsit, & officium hospitādi.
vnde aduenientes hospitari tenetur, vt l. 1. ff. fur. aduer.
nau. caupo. stabul. & per hoc incidit in contractum, vel
quasi, qui de recepto dr. Aut obligatio contrahitur ex
liberalitate nulla iuris necessitate cogente, & hic subdi
stinguitur, aut protestatio fit ad tollendam, seu impediē
dam obligationem; aut ad ipsam solum limitādam Pri-
mo casu requiritur partis consensus expressus. Exēplū
si fui protestatus, q contingat me intercedere pro Titio
apud te, q hoc non facio animo obligandi me: & sic in si
milibus, si quidem postea intercedam, si pars consense-
rit protestationi, non obligor. sic intelligatur gl. in l. pa-
cta nouissima. C. de pact. in ea parte qua ibi dr. [Pactum
delegatorium præcessisse.] Si verò non consenserit, tunc
obligor. & iste est casus in d. §. locator horrei, & in c. 1.
extra quod met. cā. & in c. solicitudinem, de appel. Alio
autem casu cum protestor tibi, q si quid purè promisse-
ro intelligatur promissum sub conditione, uel alio cer-
to modo, & tunc subdistinguitur, aut loquimur in obli-
gatione uerbis, uel consensu contrahenda, aut in obliga
tione, quæ re contrahitur. Primo casu aut talis limita-
tio inducit diuersitatem in qualitate obligationis, aut
identitatem. Si diuersitatem inducit, requiritur expres
sus consensus partis; quia actus sequens est protestatio-
ni contrarius, argu. ad hoc in l. prima. §. si quis simplici-
ter, ff. de verborum obli. Vbi autem inducit identitatē,
tunc sufficit partis præsentia. argum. l. modestinus. ff. de
solu. coniuncto. §. si quis similiter, & §. seq. & in d. l. pri-
ma. ff. de verborum obli. Cum autem obligatio re con-
trahitur, tūc sufficit taciturnitas eius, cui fit protestatio
nec est necessarius expressus consensus. ff. de solu. l. 1. sic
7 potest intelligi gl. quæ est in d. §. item si prædixerit. †Est
insuper & alius protestationis modus, videlicet cū pro-
testatio fit super aliquo actu, ex quo non inducitur pro
priè obligatio, sed aliud præiudicium generatur; & tūc
sufficit, q fiat parti, non tamen requiritur cōsensus eius
vt dicta l. codicillis. §. 1. de leg. 2. & l. si debitor. §. 1. ff. q-
8 bus mod. pig. uel hīpo. sol. †Transeamus ad tertium ar
ticulum principalem, qui est qñ protestatio fit super eo
quod cōsistit in eius potestate de iure, sed non de facto.
In quo sic distingue. quandoque potestas de facto defi-
cit propter aduersarij potentiam seu culpam, & tūc aut
ille actus cuius cā erat fienda protestatio, est explican-
dus coram eo tanquam coram iudice, & tunc sufficit p-
testari coram vicinis, § vt l. si. C. de his qui per me. iudi.
non app. & extra de app. c. si. Aut erat explicandus corā
ipso tanquam corā parte, & tunc aut in iudicio, aut ex-
tra. Si in iudicio, & tūc sufficit protestari coram alio iu-
dice, & postea debet illi notificari, vt l. præses. C. de epi
sco. aud. & in l. contractib. C. de non num. pecu. Si verò
extra iudicium, tunc sufficit protestari coram vicinis. l.
de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ff de no. ope. nunc. Vbi
autem deficit potestas propter aduersarij absentiam, &
tunc aut ille actus erat explicandus cum ipso tanquam
parte, & tunc sufficeret fieri corā iudice, vel in loco do-
micilij, secundum formā traditam in l. vt perfectius. C.
de anna. excep. aut actus erat explicandus cum eo tanq̄
cum iudice, & tunc fieri debet protestatio ante tribunal
eius, nec debet quis laborare inuestigando ipsum iudi-
9 cem, ut l. 1. §. adeundi. qñ app. sit. † An autem protestatio
de qua superius dictū est, fieri debeat in scriptis? distin-
guitur secundum Doct. aut dicta protestatio succedit in
locum actionis, & tunc fienda est in scriptis, vt in d. l. p-
fectius, aut non succedit in locum actionis, & tunc fieri
non potest regulariter sine scriptis, vt C. de pac. l. pactū,
& de nego. gest. l. fin. fallit in exceptione non numeratæ
pecuniæ, ut in auth. hanc autem querelam. C. de nō nu-
10 me. pecu. †Circa quartum principalem articulum, qui
est, quando protestatio fit super eo quod consistit in po
testate & voluntate protestantis de facto, sed non de iu-
re; exēplum est in maleficijs: distingue sic, aut quis vult
protestari ad sui excusationem ne incidat in aliqđ deli-
ctum, aut vult protestari ad sui excusationem, ut ultra
suum propositum non augeatur ipsum delictum, seu ne
incidat in grauius delictum. Primo casu subdistinguit,
aut illa persona, quæ ex hoc posset lædi, est incerta, &
tunc sufficit simplex protestatio facta in loco, in quo su
spicio erat de delicto, vt l. qui foueas, & l. si putator. ff.
ad l. Aquil. hoc aūt uerum intelligas, qñ is qui protesta
tur, gerit actum licitum & permissum a iure vt ibi; secus
autem si gereret actum illicitum, vt v. g. Si quis iniecit
sagittas in loco publico, nam & si protestatur quemquā
offendere nolle, non in totum excusatur, vt hī & no. in
d. l. si putator, & l. 1. C. de Sic. & in c. 2. de præsumpt. Si
verò persona, in quam delictum debebat committi, erat
certa & limitata; & tunc in eius præsentia fienda est p-
testatio, ut l. aut qui aliter. §. primo secundo & tertio. ff.
quod ui aut clam. In secundo casu, quando fit protesta-
tio, ne protestans incidat in maius delictum, tunc subdi
stingue. nam quædam sunt facta, in quibus sola volūtas
non potest debito modo regulare ipsum factum. Exem-
plum patet, si quis habet animum solum vulnerandi, &
non occidendi & aliquem percutiat, potest. n. percussio
esse talis quæ propositum excedit, vt frequēter accidit,
& fiat mortalis. In hoc. n. animus nō potest regulare ip-
sum factum: f hoc. n. casu protestatio talis nil operatur,
argu. l. quoniam multa facinora, & quod ibi not. C. ad l.
Iul. de vi pri. & extra de homicid. cap. fin. lib. 6. quædam
sunt delicta, in quibus animus habet regulare ipsum fa-
ctum. Exemplum in acquisitione possessionis, uel occu-
pationis, quæ solo animo acquiritur. ff. de acquirenda
possessio. l. tertia §. item acquiritur. l. licet, eodem ti tu-
lo. pone ergo, quòd te expuli de fundo hac protestatio-
ne præcedente, quòd hoc feci animo solum quærendi
naturalem tantum possessionem tanquam dominus p-
prietatis: g operabitur isto casu protestatio; vt me excu
set a delicto circa ciuilem: & in ipsa protestatione non
erit necessaria partis præsentia, uel consensus, vt no. in
11 l. prima. C. vti possid. in gl. super ver. nec vi. †Rursum est
& quintus articulus, quando protestatio fit super eo,
quod dependet ex potestate iuris tantum, & non ipsius
protestantis. Exemplum, quando expendit pro alio,
ad quam expensam de necessitate tenebatur ipse pro-
testans: vt est exemplum in patre & matre. Nam si pa-
ter expendit alimentando filium, & protestatur se id
facere animo repetendi, ipsa protestatio nil operatur,
vt not. in l. prima, & in l. alimenta. C. de negocijs ge-
stis, & idem in similibus casibus, vbicunque protesta-
tio est iuri contraria, uel per eam iuris solemnitas læ-
deretur, argumen in l. nemo potest. ff. de legatis pri-
mo, cum similibus. Potest etiam addi aliud exemplum
in eo, qui protestatur in libello, quòd sibi liceat quan-
docunque addere & minuere &c. quia talis protesta-
tio nil releuat vltra ius commune, vt in l. edita. C. de

*f Hoc enim ca-
su protestatio ni
hil operatur, Ia-
son d. §. morte.
num. 24.*

*g Operabitur
isto casu prote-
statio. Ias supra
nume. 25.*

eden. & extra de dilat. in cap. exposuit, & dixi supra in gl super versi. [Saluo iure addendi &c.] de qua materia protestationis etiam late tradidit Arch. 27. distin. c. dia
12 conus. †Transeo nunc principaliter & proprie ad mate-
h riam denunciationis, [h] ipsam materiam denuntiationis proprie & stricte assumendo. licet ut dixi Bart. in larga significatione ipsam appellet protestationem; pro cuius declaratione est sciendum, quod quædam est denuntiatio prohibitoria alicuius facti, quædam incitatoria ad aliquid faciendum, quædam certificatoria alicuius entis.
13 †Circa primum articulum est cõsiderandum, quod aliquã do fit denuntiatio, vt non fiat id quod ipse prohibitus non tenebatur facere; quandoque fit denuntiatio, vt nõ fiat id quod alias erat sibi permissum facere, licet ad hoc non esset obligatus. Primo casu subdistinguitur, aut fit denũciatio ei qui est obligatus ipsi denuncianti, vt puta [Creditor denunciat debitori, vt soluat uel faciat] & tũc effectus huius denuntiationis est, vt in mora debitor constituatur, & cadat in pœnam, & simul de quib. ht in l. mora ff. de vsur. in l. datio. §. si per venditorem. ff. de act. emptio. Aut fit denuntiatio ei qui nõ est obligatus ipsi denunciãti, sed alij, vt v. g. [Extraneus denunciat Titio ne soluat Sempronio] & tunc aut talis denunciatio fit nude sine expressione alicuius causæ, & tunc non valet. vt l. si quis prohibuerit, aliàs, Papinianus ff. de pub. in rem act. & ff. de constit. pec. l. verum. ff. de fideiuss. l. fideius. quia factum alterius alteri præiudicare nõ debet, vt in l. Stichum, in fi. ff. de nouatio. Aut cũ expressione causæ, non
[u] tamen veræ, nec verisimiliter veræ, & tũc idem, vt l. hæc autem, in prin. ff. si cui plusquam per l. Falcid. Aut cum expressione causæ non veræ, sed tamen verisimilis, & tũc denunciatio fit, ne detur uel fiat quod est debitũ ex vltima voluntate: & tunc ista denunciatio valet & operatur, vt cautio de defendendo exigatur ab eo cui soluitur, vt in d. l. hæc autem, & in l. fi. C. de petitio. hære. Aut erat debitum ex contractu, & tunc ista denunciatio non habet effectum ad impediendum ius quod competit illi cui debetur, vt in d. l. fi. licet teneatur ad interesse illius cui denunciatio facta est, ut in l. 1. §. 1. ff. de eo per quẽ fact. est. Aut fit cum expressione causæ totaliter veræ, & tunc aut veritas ipsius causæ tempore ipsius denunciationis ostenditur & probatur, & tũc valet, vt C. quæ res pigno. oblig. poss. l. nomen, ibi [Deterior factus] propter
e quod colligitur practica, [e] quod si aliquis denunciat debitori sui debitoris, ne soluat, quod debet eidẽ legere instrumentum obligationis in forma publica, uel eidem tradere copiam ipsius, aliàs non debet credere, vt ht in clemen. causam, de elec. & in d. l. nomen. Aut veritas non ostenditur, & tunc aut denunciatio fit a iudice, & tunc
i credendum est [i] illi, vt in l. fi. ff. de l. comm. aut fit à priuata persona, & tunc aut illud, quod fieri prohibetur per denunciationem, respicit principaliter ipsum denunciantem, vt puta [Si debitor denunciat fideiussori ne soluat quia est tutus exceptione pacti de non petendo, uel alterius peremptoriæ exceptionis] & tunc sufficit fieri tali tempore, quo se possit ille defendere, ut l. si fideiussor in prin. ff. manda. Vbi autem non respicit ipsum denunciantem principaliter, tunc si causam non exhibet, uel ostendat, non debet illi credere, vt ff. quod cum fal. tuto. auct. l. 1. §. 1. cum l. sequẽ. In nunciatione autem noui operis requiritur expressio causæ, si fuerit requisita, vt no. Gl. & Bar. in l. 1. in prin. ff. de ope. no. nunc. & l. nõ so-
15 lum, in §. sicut, eo. ti. †Et hæc, & alia [u] faciunt ad quo-
u tidianam quæstionẽ. Solet. n. quotidie apponi in instrumentis. [Quod uenditor promisit lite mota, super se suscipere iudicium; & causæ defensionem subire.] Pone ergo, quod emptor denunciat venditori, quod est sibi mota lis uel quæstio super re vendita, an tenebitur sibi credere?
k [k] Certè non, nisi sibi ostendat, & per copiam mittat
ɀ libellum cũ citatorio in forma debita, vt habetur in dicta clem. causam, quæ, de electio. & l. nomen. C. quæ res pign. obliga. poss. Ad idem facit l. fi. §. 1. ibi [suum debitorem certum facit &c.] C. de bono. aucto. ind. pos. &c. Alia membra supra relata propter eorum prolixitatẽ ad præsens prosequi non intendo, sed illa prosequeretur & declara, vt idem Bart. prosequitur in dicto §. morte. Deo gratias.

u Faciunt. Decis. Tholos. 429.

i Certe non, idẽ firmat Gaspar Gabali in tract. de euictio. in §. quinto nu. 4 & ibi late per eum.

e Dec. d. §. morte vbi Ias. num. 32 & Alcia nu. 33. Marz. & re. supra in trac. protestat. nu. 8.

ɀ Cum M. Ferrar. vbi Rip. nu. 68.

u Sibi propriũ, istam conclusionem limit. Rip. supra nu. 80.

ADDITIONES.

v Protestans. Adde quæ scribit Ias. in l. eleganter. §. si quis post transactionem nu. 5. ff. de condi. inde. ubi docet practi. pro eo qui comparet coram aliquo iudice, & protestatur, quod non intendit in eum consentire, limita ut per eum ibi, ubi declarat, & ponit quid seruandum in practi. cui conuenire vr no. per Aret. in §. appellantur, col. 8. post nu. 12. instit. de except. in § præterea. 2. col. 8. in prin. & circa med. eo. titu. ubi datur practi. quod opponatur, tu non es iudex competens, vel non es meus iudex; quia primo casu, de hoc cognoscere non poterit, secundo verò casu sic, teste Caio. In apostil. ibi ubi latius uide declaratum.

v Protestationem. Adde, quod si statim fiat actus post protestationem, quod non valet, quia præsumitur non adesse voluntas, teste Bar. in l. qui in aliena §. si. ff. de acqui. hære. Ias. in l. sancimus, nu. 10. C. de testa. Paris. consil. 24. nu. 52. lib. 2. secus si ille actus fiat ex interuallo, quia tunc valet, & voluntas adesse præsumitur, teste Roma, consil. 179. col. penul. post princi. Qua in materia plura ponit Ias. in l. non exigimus, col. 2. post medium ff. si quis cautio. in l. si post moram, col. 9. ff. de eo quod cer. loco. in l. qui in aliena §. Celsus, ff. de acquir. hære. in l. pro hærede §. Papinianus, eo. titu. in l. pacta nouissima, nu. 12. & alijs seq. C. de pac.

v Practica. Adde, quod quando facta est protestatio debitori debitoris ne soluat, quod non tenetur debitor parere protestationi, nisi ostendatur instrumentum, & detur copia, iuxta tradita per Nat. consi. 464. col. fi. Quod tamẽ non procedit, si talis protestatio fiat iudicis authoritate, quia tunc tenetur credere, & protestanti parere, per text. in l. fi. ubi Bar. ff. de lege commiss. & no. idem Nat. consilio 349. col. fi. in prin. Masuer.

a Protestatio, Adde quid sit protestatio, & quid denunciatio [x] Docto. in d. §. morte, in dicto cap. [ɀ] cum M. Ferrariensis, & Alciat. in l. detestatio. ff. de verborum significatio. [u] Zilettus.

b [u] Sibi proprium. Adde And. Sic. consil. 60.

c Euitare. Adde quid si dicat, quod non intendit contrahere nisi sit virgo. Car. consil. 82. Ber.

• Euitare Adde quæ scribit Cepol. cautel. 144. Ferrat. cautel. 7. catel. ver. matrimonium recipit.

d Simpliciter. Adde ut per domi. de Rot. decisio. suis decisio. 12 in nouis, & in antiquis. 464. de lit. contest. domini. Cardi. consil. 52. Ber.

• Adde, quæ habentur infra form. respons. rei versic. non tamen.

e Operatur. Adde quando protestatio conseruet ius protestantis, Alex. consil. 130. lib. 4. Bee.

f Et alterius. Adde Lud. Ro. consil. 311. Bern.

• Et alterius. Adde, quod protestatio in actu pendente à voluntate duorum: non adiuuat protestantem, nisi protestationi pars quoque altera consentiat, l. fin. §. etsi prædixerit, ff. naut. caup. cum protestationi statur in his, quæ pendent ex animo & mera uoluntate protestãtis l. qui aliena. §. fina. ubi Barto. de acquiren. hæred. Quod verum esse dicunt Doctor. quando protestatio est clara, & animum protestantis specificet, vt loquitur dicta l. qui aliena. §. fina. & quæ protestatio declarat animum protestantis l. Nesennius. vbi Barto. ff. de nego. gest. Bal. in l. pacta nouissima, columna prima, in fi. C. de pact. l. vt si quis. §. fina. ubi Barto. de religio. & sumpt. funer. ubi, quod non extenditur vltra verba sua, quæ conclu. procedit in his quæ dependent à propria uoluntate, & potestate, non in his quæ sunt certo modo disposita per legem secundum Bart. dicta l. Nesennius, primo notabili. Quibus adde, quod protestatio voluntatis declaratiua nullum habet effectum in his, quæ ex voluntate nostra non dependent, sed sunt decis. per legem ex no. per gl. in l. alimenta. C. de nego. gest. Roma. consil. 247. col. fin. nu. 6. Quid de protestatione facta præsenti, & tacenti & dic

& dic q̃ habet uim ſpecialis renuutiationis, quod procedit quantum ad tollendum prioilegium, quia priuilegium facilitet perditor, aliàr protcſtatio facta præſenti, & tacenti nõ ſufficit quo ad tollendum obligatiooem, vel ad tollendum ius commune, teſte Iaſ io l ſi fideiuſſor, nu. 2. ff qui ſatiſd. cog. de pr oteſtatione autem, & interpellatione quomodo ea fieri debeat, vide Iaſ. q prac. in hoc docet, in l qood te. nu. 33. ff ſi cer. pet. vbi, q̃ dẽt fieri, & oſtendi per ſcripturam publicam, & ibi q̃ nõ ſolum interpellatio extraiudicialis; ſed etiam ſola notificatio debiti extraiudicialis conſtituit in mora, teſte eodem Iaſ. in l. vinum, col 7. poſt prio. iu l. ſi ex legiti cã. col. x. de ver. obl. Alax. in l. 2. §. voluntate, col. pen. ff. ſol. mat habetur per Bart. in l. de pupillo. § ſi quis ipſi prætori, poſt num. 7 ff de ope. oo. nonc. & quotuplex autem debeat eſſe interpellatio ſiue iudicialis, ſiue extraiudicialis, & facta pari ſeu inferiori, vel ſuperiori, vide præpoſ Mediol. tit. de mil. qui contumax eſt colnm. prima, in fi. & col ſeq. Maſoer.

g Vicinix. Adde Ant. de Bur. cõſ 18. I. ip. alle. 19. Ber. Lan.

h Denonciationis. Adde, an io denunciatione requiratur libellus, Spec. in tit de libel. conce § x.

• Denuntiationis. Adde, quomodo facienda ſit denuntiatio? & oide Bal. in l. cum ſucceſſores. C. de euic. vbi docet prac. ſeruandam quando non inuenitur cui denuntietur de qua per Bar. in l. de pupillo. § ſi quis ipſi prætori. col. 2. nu. 7 ff. de ope. no. nun. iex. in Laut qui aliter. §. & ſi forte ff quod vi aut clam. & ubi denuntiatio requiritur ſolum ad finem notificandi, & certiorandi, tūc illi qui eſt certus facienda noo eſt denuntiatio, l. 2 in fi. ff de act. emp. Alex. conſil. 24. col. 5. in fi. lib. 4 ſecus ubi denuntiatio ad alium finem requiritur, quia tunc ſimplex ſcientia non ſufficit l. denuociaſſe. in prin. vbi Docto ff. de adul. Alex. d. conſil. col. 2. io princ. ubi quid in dubio, & ad queoi finem denouiiatio exigatur, & q̃ videatur potius exigi ad certiorandum, & tunc ſufficit ſola ſcientia de qua uide, quæ ſcribit Alex. conſil. 63. col. fi. lib. 6. vbi Doct io apoſtil. eeprehendunt Aym. in conſil. ibi alleg. io materia deountiatioois, quid de nuntiatione extraiudiciali facta emptori ante alienationem, ne rem emunt? & dic, q̃ conſtituit emptorem io mala fide, ſecus ſi poſt alienationem; & traditam poſſeſſionẽ fiat, quia tunc oihil nocet, teſte Alex. in l de pupillo §. nuntiationem. nu. 12. ff. de ope. no. nun. Afflic. deciſ. 369. Fel. io c. 2 num. 5 de præſcript. Quid de intimatione; & dic, q̃ illius prac. docent aliqui, q̃ ſ fiat ſub ſcriptura authentica, vt legatur tenor illius, ita Iaſ. in l. 1. nu. 3. ff de eo per quem fac. erit. Idem in denuotiatione ſeu interpellatione facienda: docet idem Iaſ. in l. quod te, nume. 35. ff ſi cer pet. Maſuer.

à Credendum eſt. Adde Lado. Rom. conſil. 8.

z Sibi credere. Adde Specu in tit. de emptio. & venditio. §. 5. q̃ § finali.

• Credere. Adde, quando emptor non denootiauit litem venditori, an de euictione agere liceat; & vide Alex. cõſ. 61. col. fi. lib. 6. & tradita per Imber. in Enchi. iur. Gall. verſi. euictione, vbi ioter alia quærit, an litẽ de ſola poſſeſſiooe motam auctor ſuſcipere debeat; de qua denuntiatione, quæ ſit venditori; videtur. in l. ſi rem. §. fi. ff de euic. & Dic, q̃ ſufficit ſi denuntiatio fiat venditori præſenti l. ſi omnes. §. fin. ff. eo. tit. immo dicunt aliqoi, q̃ ſi ſciat venditor abſque denuntiatione, ſatis eſt, l. emptor fundi. C. eo. tit. quod non admittit. Catel. uerſi. emptor, quia inquit ipſe, tenetur denuntiare venditori litẽ motam ſuper re empta, etiam q̃ venditor hoc ſciat, ex doctri. Bart. io l. denuntiaſſe. § quid ergo. ff. de adulter. in l. qui abſentem. 1, not. ff. de procurato. Qoam opi. communiter approbatam dicit Feli. io c. cum M. Ferrarienſis, col. 24. concl. 4. de conſtit. poſt alios quos allega. Catel. loco ſupra alleg. ubi limitat conclu. prædictam, niſi

& venditor n in inſtrumento iuraſſet venire ad defendendum emptorem io cauſa euictionis, quia hoc caſu ſi ſciret litem motam: nõ requiritur alia denuntiatio o quę

p tamen limitatio non eſt tuta, & contrariũ quotidie ſer-nari videmus, ex uot per Catel. vbi ſupra p per Capi.

q deciſ. 106. q Dec conſil. 74. 12. col. fi. in fi. r Rolan. cõ-

r ſil. 6. lib. 1. quid dicendum du emptore qui pro re empta conoentus ab extraneo, durante priori inſtantia vẽditori denuotiare omiſit? ſi deountiet pendente appellatione: an ſeruet ſibi de euictione regreſſum? & dic, q̃ Nat. poſt plura concludit, q̃ ſic, conſil. 99. col. 3. poſt medium. ex oo. io l. ſi rem §. vlti. vbi Doc. ff. de euict. Quæ autem requirantur, vt emptor contra venditorẽ de euictione agere poſſit? vide per Alex. qoi plura enumerat, conſil. 117. col. ij. lib. 7. ubi inter alia, dicit q̃ etiam q̃ emptor venditori litem motam denontiauerit, & q̃ deberet eam defendere: requiritur etiam, q̃ certum faciat venditorem de lite mota. ex oo. per Rip. in d. c. cum M. Ferrarien nu. 165. conclu. 12. da conſti. Catel. d. verſicu. emptor, Dec. d. conſil. 74. qua in re non inutilis videtur pra. quam docet Aret. inſti. de excep. à prin. col. 2. quòd actor proteſtetur ſe aliquo modo nolle deſerere emptorem conuentum, quando venditor comparet & vult in ſe ſuſcipere iudicium, & ibi etiã an venditor qui aſſumpſit onus. teneatur reſpondere poſitionibus actoris? de quo & per Bar. in l. ſi. C. de procurato. in l. ſi actor ff. eo. titu. Qua in materia denuntiationis, vide & quæ ſcribit Nat. conſil. 38. 297. col. 3. cir. med. poſt Bart. in l. 1. C de peric. & commod rei vendi. in l. liberẽ. C de ſent. & interlo. om. iudi. d l. denuotiaſſe. § quid ergo, de adulter. Caſtr. in l. in executione. nu. 8. ff. de verbo. obl. obi docet pract qua vti debent emptores, quæ omnia plenè examinat Dec d. conſil. 74. Maſuer.

Forma reſponſionis Rei conuenti.

CORAM vobis ſupraſcripto D. Vicario comparet & ſe præſentat in termino ſibi aſſignato Simoninus Spelta procurator & procuratorio nomine ſupraſcripti Ioan Olearij iã & occaſiooe cuiuſdam aſſerti libelli corã vobis, vt dr̃, producti per ſupraſcriptum Aodrinum contra d. Ioao. ac nomiou & occaſione omnium & ſingulorum in dicto aſſerto libello contentorum, in quo qoidem aſſerto libello inter cætera in eff. ctu dr̃ contineri, &c. Dicens ac excipiẽdo proponens dictus Simoninos dicto nomioe, ſupraſcriptum Andrinum tanquam publicè ac notoriè excõmunicatum fore & eſſe à veſtrorum iudiciorum limioe repellendum, & non fuiſſe, nec eſſe per vos audiendum, vel admittendum ad dictum libellum aſſertum producendum. Quæ propoſita inquantum non obſtarent, dicit, & excipiendo proponit idem Simoninus noĩe quo ſupra, dictum aſſertum libellum fuiſſe, & eſſe nullum, & omnia in eo contenta fuiſſe, & eſſe nulla, oullamq; mereri executionem de iure, maximè cauſis & rationibus inferius annotatis, & alijs ſuo loco & tempore dicẽdis, proponendis, oſtendendis & allegandis. Primò, quia dictus aſſertus libellus fuit, & eſt icertus, generalis, vagus & obſcurus, & non concludẽs, peccans in materia & forma, nullamque in ſe continens cauſam certam & legitimã agendi; ſed prorſus contrarietatẽ & repugnantiam continens manifeſtã, carensq; omni debita iuris ſolennitate, ac ẽt oblatus à perſona cuius non intereſt, & ad quã nullũ ius pertinet, ſic & eo modo agẽdi, quo agere velle vĩ. Qui ẽt Andrinus nec audiri meruit, ẽt ſi prædicta non obſtarent, quæ re vera obſtant; quia non ſatiſdedit modo debito de lite proſequenda, & expenſis reſtituendis, ſi ſuccubuerit in cã; pp quæ merito dicit pſatus Simoninus dicto noĩe, dictũ aſſertũ libellũ fore & eſſe p vos dentibus lacerandũ, & ſe non teneri rñdere dicto aſſerto libello. Petens & requirens in quantũ ſup eo pcedendum appareat, ipſum Aodrinũ præſtare ante omnia dictam ſatiſdationem, & inſuper ipſum libellum apertius declarari, necnon & in eo cãm legitimã exprimi, ac oẽm ex eodẽ repugnantiã remoueri; cui quidam aſſerto libello in quantum iure aliqon rñdere e teneaĩ, &

H 3 ſaluis

n *In inſtrumento Rip. in c. cum M. Ferrarië. nu. 166 de conſtitu. Hyp. Rymi conſ. 82 nu 24. allegat pro & cõtra per R D. Borgni. deciſ 8. num. 20. Gaſpar Gabali. in tract de euic. §. 3. nume 46. & 54. & addit. ad d. § 3. ĩ ſegno C, fo. 216. ſecundũ i praſſione 1573. iſtam limit. late cõprobat Didac. variar iuris reſolut lib 3. c. 17. num. 5.*

o *Quę tamẽ limitatio, uide M. Anto. Bauer. in tract de mora in 3. parte nu 21. cum ſeq. vbi concilíat iſtas opi-*

p *Per Capic deciſ. 106. imo ibi ſequitur illam limitati num. 3. in fine.*

q *Dec conſ 74. non loquatur ſtãte iuramẽto, Decius d. conſ. 102.*

r *Rolan. conſil. 6. volum primo. nume. 48. tenet iſtam limitationem & comprobat.*

saluis præmissis à quibus discedere non intendit, dicit & respondet nomine quo supra, non tamen animo con testandi litem, narrata non fuisse, nec esse vera. & petita prout petuntur fieri non debere, opponens contra ipsũ libellum contrarietatis exceptionẽ, ac libelli malè formati, & concepti, excõmunicationis prędictæ exceptionem, litis pendentiæ, reiq; iudicatæ, præscriptionis, iurisiurandi, doli mali tàm generalem quàm specialẽ, tam quo ad impediẽdum processum, q̃ quo ad merita negocij principalis; & ad omnem alium bonum finem & effectum, qui sibi dicto nomine melius prodesse possit. Opponenique insuper exceptionem expensarum factarum per dictum Io. vtiliter & necessariò in dicta petia terrę, ascendentium ad summam florenorum quinquaginta auri; p quib. expensis, & quarũ occasione, tã in uim excipiẽdi q̃ i vim agẽdi petit dictus pcurator dicto noie sibi iustitiã ministrari, & vlterius petit & requirit noie quo supra, ipsum Andrinum tanquam contrarium repelli, & eundem Simoninum dicto nomine absolui ab instantia præsentis iudicij, uel à dicto libello, & contentis in eo, prout melius videbitur iuri & iustitiæ conuenire; prædictumq; Andrinum in expensis, damnis, interesse, factis & fiendis, ac passis & patiendis condemnari, saluis semper & reseruatis eidem procuratori dicto nomine omnibus alijs suis exceptionibus & defensionib. de quibus dicto nomine protestatur.

† Tamen afficitur damno expẽsarum quomodo & ad quas expẽsas tenetur contumax, late Rebuf. in tit. de expens. dam. & interes. nu. 37. Marãta. in verbo contumacia.

† Cõpareas tali die, vel infra talem diem, quę est differẽtia inter istas duas orationes glo. in clemẽ. quamuis in verbo infra, de appellat.

† Et tunc non debet citari, Paris consil. 107. num 93. vol. 1. an dies termini computetur in termino Petr. Dne. reg 97. in prima parte Decius & Cagno. in l. vbi lex. de reg iur.

† Aduersarius est citandus ad singulos, Bar in l. statuliberas. §. Stichus de statulib. Ias in l. 4. nu. 3 a. in si ff si quis insdic non obtemp. Fely in ca. cum olim in vlt not de test. Vanc de nullit. ex defec. citacio nu 98. an citatus ad omnes q singulos actus debeat citari ad sententiam Ias in l ne quic quam nu 37 de offic. proconsul. Maranta in titulo de citacio. nu. 118.

† In contrariũ est veritas. istũ locum citat & comprobat Tiraquel in trac. retrac. lig. § 1. gl. 31. nume. 27. & 76.

SVMMARIVM.

1 *Exceptiones coram eodem iudice sunt proponendæ, coram quo libellus est productus.*

1 Coram vobis præscripto D. Vicario. † Hic notandum primò est, q coram eodem iudice sunt exceptiones proponendæ, coram quo libellus pro
a ductus [a] est ab agente, vt in ca. quoniam contra falsam, extra de proba. & l. gesta C de re iudic. & optime facit l. nulli. C. de iudic. & in l. edicto, post princi. C. de edict. di. Adria. tollen.

ADDITIO.

a Productus. Adde Spec. in tit. de exceptio. § 4. in plurib. versiculis. Ber.

SVMMARIVM.

1 *Reus lapso termino ad respondendum libello, an amplius sit audiendus.*
2 *Termino partibus per iudicem nõ assignato, in ipso actu fiendo pars absens est citanda.*
3 *Termino assignato per iudicem, an vlterius pars citari debeat.*
4 *Præfixo termino per legem uel iudicem ad aliquid faciendum, in die vltima termini illud fieri poterit, quamuis sit dictum, quòd infra diem fiat.*
5 *Iudex pendente termino, an possit ad alia procedere.*
6 *Iudex si faciat alium actum, quàm illum ad quẽ pars citanda, actus factus parte absente non valet, quod procedit quando sumus in casibus, in quibus requiritur citatio.*
7 *Citatio an sit facienda personaliter, vel ad domum.*
8 *Persona citanda ubi sit quærenda.*
9 *Citandus habens plures domos, ad quam citari debeat.*
10 *Citandus habitans æqualiter in duabus domibus citabitur ad illam, in qua habitat de præsenti.*
11 *Vagabundi non habentes certam domum, ubi citentur, & quomodo.*
12 *Nuncius, cui est commissa citatio personaliter, uel ad domum, an primo ad domum citare possit omissa citatione personaliter fienda.*
13 *Citatus ut cõpareat personaliter, an possit mittere procuratorem pro se, & an excusabitur.*
14 *Decretum quid sit primum, & secundum.*
15 *Qualiter perueniatur ad primum decretum.*
16 *Qualiter perueniatur ad secundum decretum.*
17 *Secunda citatio, qua fit ad interponendum secundũ decretum, quomodo fieri debeat.*
18 *Missus in possessionem in actione personali ex primo decreto, efficitur nudus detentator sicut in actione reali.*

• IN termino* sibi assignato. † Hic quæritur, si termi-
1 nus sit lapsus, an sit audiendus [a] vlterius. dic q sic,
a s tamẽ afficitur damno expensarum, quas reficere
s debet, [b] antequam audiatur ad se defendendum, vt l.
b sancimus, C. de iudi. licet contumax in non responden
c do positionib habeatur pro confesso, [c] vt in c 4. de con
fes. lib 6. & in l de ætate, in § qui tacuit. ff. de interr. act.
Et sic patet, q est differentia, an quis sit contumax in nõ
respondendo libello, an positionibus, & quæ sit ratio huius
differentiæ per teipsum attende. In quibusdam tamen
locis per statuta terrarum prouisum est, q in pœnã con
tumaciæ in non respondendo libello lis habeatur pro
contestata; quæ pœna non haberet locum de iure cõi, vt
no. in l 1. C. de lit. contesta. Et sic habes ex prædictis, q
in iudicijs aliqñ admittitur purgatio moræ, aliqñ non;
de quo plene traditur in l. & si post tres. ff. si quis cau-
2 tio. † Quæritur, si reus compareat in termino, vel post
d terminum, an actor [d] sit citandus: & eodem modo econ
tra, si actor sequatur litem, an in singulis actib* sit reus
citandus? breuiter in hoc sic distingue secundum Doct.
aut nullus erat terminus per iudicem partibus assigna-
tus ad faciendum, vel fieri videndum ipsum actum, &
tunc semper regulariter in quocunq; actu ab altero fiẽ
do eius aduersarius est citandus, alias actus ipse reddi-
e tur nullus, [e] & potest pars, quæ ex hoc grauatur, appel
lare iuxta regulam & doctrinam traditam in l. nam ita
diuus. ff de adop. & in l. de vnoquoq;. ff. de re iud. Nam
quæ causæ cognitionem desiderant, aut partem lædere
pñt, parte præsente uel legitime citata sunt agenda, vt
inquit gl. & ibi tex. in l. s in fi. C. si propter pu. pen. facit
l. in causæ. §. cã cognita. ff. de minor. cuius contradictio-
nis & oppositionis fienda erit copia parti, vt l. 1. §. edenda
& l. is apud quem. C. eo tit. Si autem fuerit per ipsũ
† iudicem terminus assignatus, puta, quia dixit † [compa-
3 reas tali die, vel infra talem diem.] † Et hic aduerte, aut
dies termini erat limitata respectu loci & temporis, vt
cum dixit compareas die veneris, & similib. & tunc nõ
est aduersarius vlterius citandus; quia iam certificatus
est per iudicem, arg. in l. 1. in fi. ff de actio. emp. Aut ter-
minus erat incertus quo ad diem, puta si dicat [compa-
ras infra x. dies, & similibus.] sic q comparere poterat
qualibet die ipsius termini, arg. in l. quod in diem. ff. de
sol & in l. liber homo, in §. decem ff de verb. obl. & tūc
subdistinguitur. Aut actus ille explicandus infra termi
num erat momentaneus, vt puta quia statuitur simplici
ter ad respondendum, & tunc aut talis actus explicatur
v in vltima die termini, v & tunc non debet citari, quia
scire debuit, q saltem compareret vltima die termini:
arg. in l. si ita stipulatus fuero x. in fi. ff. de ver. ob. Aut il
le actus explicatur ante vltimum diem, & tūc debet ad-
uersarius citari, quia non debuit præsumere q ad diem
vltimam compareret, licet hoc facere potuisset, vt dictũ
est. Vbi autem actus explicandus erat successiuus, puta
statutus fuerat terminus ad probandum; quo casu plu-
ra requiruntur, vt puta. Productio capitulorum, positio-
num, instrumentorum & similium, & tunc licet posset
pars, cui terminus est assignatus, differre vsque ad vlti-
A mam diem, si tamẽ illam velit præuenire A aduersarius
f est citandus ad singulos [f] incidentes actus, videlicet ad
g videndũ iurare testes; § & simili; quia faciliter qua die
velit probare, uel testes, uel instrumenta producere, po
test probabiliter ignorare, vt in auth. ei qui. C. de tem
po. app. Ideoq; nõ põt eisdem ascribi culpa rõne huius
incertitudinis, vt in l. aut qui aliter. §. 1. ff. quod ui aut clã.
& ita determinat Bar. in l. q añ calendas ff. de uerb. ob.
4 † Quid ergo si per iudicem, uel legem municipalem sit
præfixus terminus ad aliquid faciendum infra talẽ diẽ,
an poterit fieri illa die vltima? vĩ q non, quia sic nõ fie- 3
a ret infra illam diem, sed in die. a In contrarium est ve-
ritas,

ritas,per d.l.si ita stipulatus,in fi.& melius per l.3.in §. quod dicimus ff.de suc.edic. quod etiam sequitur Inn.
5 in c.pia.extra de except.† Adhuc quæritur,an penden-
c te termino iudex possit ad alia procedere? c Distingue, aut cā dilationis est finita & poterit vltra procedere, vt in l.à filia.§.fi.& ibi no.per Bart. ff.ad Treb.& facit Inst.de bon.pos.§.liberis,in uersic.si quis itaq;. Aut non est finita,& tunc non poterit,vt l.à procedente.C.de dilat.veruntamen si iudex statuit terminum aliquem quo ad vnum effectum, poterit assignare alium quo ad aliū effectum:vel si dedit vnam dilationem vni parti,poterit dare aliam alteri parti, quæ incipiat prima finita,vt no. per eundem Bar.in l.2.in fi.ff.de re iud & in l.quandiu. ff.de acq hære.ad prædicta in l.generaliter.§.illo,C.de reb.cre.&facit qđ no.in l.qui de inofficioso.ff.de inoffi.
6 test.& in l.1.ff.ad exhiben.† Vlterius quęritur,in casib. in quibus pars est citanda,si ea absente iudex faciat aliū actum quàm illum ad quem erat citata, nunquid actus
h ille valebit? h verbi gratia citatus fuit ad videndum iurare testes,& ille produxit instrumēta,vel produxit positiones,vel capitula. Dic, q̄ talis actus nullus est ipso iure tanquam gestus parte non citata, argu.in l aut qui aliter,in prin.& ibi per Bar.ff.quod vi aut clam,& eodē modo actus redderetur nullus, si fuit gestus alia hora, q̄ in hora citationis,arg.in l.fi.in fi.ff. quod vi aut clā, & ibi no.per eundem Bar.de qua citatione,& eius effectibus no.per gl.in c.1.de mil.vas qui contu.est 10. col.
7 † Amplius quæritur D an citatio sit facienda personaliter,[l] vel ad domum? super quo sunt opi.diuersæ. Dixit enim Dyn.aliquando sufficit citatio ad domum, q̄a lex alternatiuè loquitur.vt l.scire oportet.ff.de excu.l.tuto.
E Postea mutato proposito dixit,q̄ prius in personam, deinde in subsidium ad domum, arg. in l.4.§.prætor.ff. de dam.infec.& ibi de hoc per Bart.in l.1.ff de lib.agn. & ibi similiter per.com quam opi. sequitur gl.in c.cum causam,extra de do.& contu.& Inno.in c.fi.extra de eo
8 qui mitti in pos.† Sed circa hoc occurrit dubium,an persona sit quærenda [k] ad domum,vel in ciuitate, uel in iudicio,vel vbicunq;, vt possit fieri citatio simpliciter ad domum? super quo Bar.in d.§.prętor.& in d.l.2.distinguit,aut persona citanda nunquam fuit in iudicio,& est
F res F quæ celeritatē desiderat, & tunc sufficit q̄ sit absens a iudicio,& poterit citari ad domum,vt in d.§.prætor.ver.absens. In cæteris verò casibus requiritur,q̄ absens sit in ciuitate, vt possit ad domum citari,vt in Authen.de exhib.reis.§. si verò. Si autem fuit aliquādo in iudicio, & tunc sufficit q̄ non reperiatur in iudicio, &
l poterit citari ad domum,[l] arg.l. post edictum,in prin ff. de iud.& in authē.qui semel & l.ab eo C.quomo.& qū iud.l 2 §.item si ex edicto ff quæ sent sine app. rescin. licet Inno in d.c.fi.dixerit sufficere, q̄ quis reperiatur
G in ciuitate G Sic ergo fienda est inquisitio personę discurrendo per ciuitatem in locis publicis, & communibus & per palatium potestatis,& referat nuncius,quòd facta in dictis locis diligenti inquisitione non est reper-
m tus,[m] secundum Bar.ubi supra.† Sed pone in casibus in
9 quibus sufficit citatio ad domū, q̄ ipse citandus habeat plures domos, vt plerunque accidit, videlicet vnam in ciuitate,aliam in rure, & in vtraque cōsueuit habitare,
n ad quam domum[n] citabitur? Dic secundum Ioan. And. vt per eum not.in c.cum causam,de elec. q̄ citandus est ad illam domum,in qua maiori parte anni habitare cōsueuerit,per text.in d.c.cum causam. Sed Bart.ubi supra,
H dixit q̄ H differt inter intimationem,& citationem.Nā intimatio fieri debet ubi habitare consueuit,de hac loquitur:d.c.cum causam,sed citatio fienda est ubi degit. & moratur tempore citationis, per text.d.l.4.§.pretor ait,ibi[degit,&c.]quod est verbum pręsentis temporis. sed tamen opi.Ioan Andr.magis practicatur, quia non est ratio vrgens differentiæ, & maiori nititur æquitate.
10 † Vnde quæritur, si in duabus domibus æqualiter habitet,ad quam citabitur? Dic inhærendo opi.Bart.ad illā
11 in qua I habitat de præsenti, uel secundum Ioan.And. ad vtranq; citabitur,vt per eum not. in c.cum causam.

12 † Quid autem si nullam habet habitationem? vt sunt
o isti vagabundi.[o] de quibus loquitur l. hæres absens ff.
K de iudic. K Distingue secundum Bart aut est quæstio de aliqua re immobili.& tunc fienda est citatio in loco ipsius rei vel affigendo ibi in scriptis citationē,vel ibi citationem ipsam legendo,vt in d.§.prętor ait,in tex.& gl. Aut est quæstio de re mobili uel pecuniaria, aut de aliquo delicto,& tunc debet fieri citatio in eo loco,in quo frequentius conuersari consueuit, vt in l.2.& ibi no.C. ubi de cri.agi opor.ad quod faciunt no. per Inn. in cap.
13 quia propter.extra de ele † Sed quid dices,si iudex nūcio commiserit alternatiuè, q̄ citet ad domum, uel in personam,an poterit fieri citatio ad domum non prece-
L dente discussione personæ L dicit Bar.q̄ non,& eodem modo si commisisset simpliciter. quia verba commissionis debent intelligi prolata secundum ordinem iuris, arg.in l.si stipulatus.ff.de vsur. & in l. Gallus.§. quidam recte.ff.de lib.& posth. Si tamen dicta forma alternatiuæ citationis esset data per aliquod statutum v.g.si sta-
p tutum [p] disponat, q̄ reus citetur pſonaliter, vel ad do-
M mum M tunc sufficeret citari ad domum nulla præcedēte discussione personæ. Et sit ratio,quia talia verba debent aliquod operari vltra ius commune, arg.in l.si qū.
14 ff.de leg.1.† Postea quæritur,quid si iudex aliquem ci-
q tauit vt compareat personaliter, [q] an excusetur si mit-
N tat procuratorem? dic q̄ sic regulariter. N Fallit in trib. casibus. Primus, si eius persona reputatur legalior, uel
O instructior suo procuratore. Secundus,O si causa sit criminalis. Tertius, si veritas rei pateat domino,non procuratori. Est & Quartus, pro iuramento calumniæ præstando,vt traditur in l.fi. C.de procur & in c.fi.extra de maio. & obed. in c.5.de iud.lib.6. & in c.consuluit,extra de dila. Veruntamē pro pleniori huius dubij declaratione distingui latius potest secundum Docto. Aliqū quæri solet,an citatus personaliter possit mittere procuratorem? In quo articulo dic,vt supra proxime dictū est. Aliqū solet quæri,an taliter citatus si non possit pſonaliter venire,necessario teneatur procuratorem mittere? et in hoc est distinguēdum sic. Aut loquimur ex parte actoris quo ad effectum interrumpendæ præscriptionis,& tunc si per se non potest venire, tenetur procuratorem mittere,vt l.j.& ibi no.de hoc plene.ff.de diuer. & temp præscrip.& in l quæsitū. ff.de re iudic. Aut loquimur ex parte rei quo ad eius contumaciam excusandam,vel accusandam.& tūc, aut quis impeditur uenire ratione dignitatis,vel priuilegij, aut ratione absentiæ;
P primo casu subdistingue, P aut impedimentum est perpetuum, & tenetur mittere procuratorem,vt in d.l.fin. C.de

C : Distingue.Vaut supra in titu.de nullit ex defec.iurisdictio nu.057. cum seq.
D An citatio sit facienda.Rebuf.latè in ti.de citacio Maran eo.tit Masuer.in sua pratica in prin.vbi late materiam citationum & quando quis latitat potest affigi edictum citatorium Ianua domus sua, & perinde est ac si personaliter esset citatus Alex.in l.plerique de in ius voc.Maranta.de citacio. nume.86.Andr.Gail.praticarum obserua lib.1. c.55.
E Postea mutato proposito.& ista est communis vt per Alex.in l 4.§.prætor ait hic allogat Thom Gramma. consil.1.nu.5.ius si quòd est infortum post decisio. Rebuf sup.d.art.21.& glo 1 in fi. vbi multa allegat forma citacionis ad domum. ponit Tiraq.de retrac lig § 9 glo 2 num. 8. quod si latitat vt non citetur Marāta. in titu. de citacio. nume.86.Andr. Gail.praticarū obseruationum lib.1.c.55.num. 3. tūc potest affigi edictum citatorium in Ianua domus sua & perinde habetur ac si personaliter citatus esset & præcipue quando stat clausus in domo vt ibi.

F Quæ celeritatem desiderat. Tiraquel.supra num.5.

G Sic ergo. hoc dictum comprobat Maran. in primo membro iudicij incipiē. proposui. n.126. uers.& nota. vbi multis autoritatibus comprobat.

H Differt inter intimationem. differentia inter intimationē citacionē in ius vocare edictum denunciatio,cōmonitio. requisitio,monitio. & adiornamētum. Rebuf in d.titu. de citacione. in prin.

I Habitat de præsenti,Rebuf. supra art. 2.glo. tertia nu.22.Tiraquel: supra num.28.

K Distingue istum locum citat & comprobat Tiraquel. supra num.34. & adde quòd isti vagabundi possunt cogi eligere domicilium.Rebuf in titu.de domicil.ellec gl.vnic.nu.2.vbi tractat materiam ellectionis domicilij.
L Dixit Bar.q̄ non.istum locum citat & dicit communem conclus. Tiraq.d.§. 9.glo.2.nume.44. Orta.in cap.quoniam contra in verbo citaciones nume. 4. Maranta.de citacio. num. 126.
M Tunc sufficeret citari. istum locum citat & comprobat Tiraq. supra nume. 56. licet.num.50.cum seq. allegat contrariantes.
N Fallit in tribus casibus & in alijs casibus de quibus per Pet. Duen. reg.96. prima parte.
O Si causa sit criminalis, late ponit Anto. Gabriel. supra in titulo, de crimine conclusione octaua.
P Istam distinct.ponit Pet.Royz.decis.4.num.472.

C.de procurato, aut est temporale, & tunc excusatur si non mittat, vt in l.pars literarum. ff de iudic.l.nec magistratibus.ff.de iureiur.& in l.3. ff.de in ius vocan. Secundo casu subdistingue, aut est impedimentum uoluntarium, & tenetur mittere procuratorem, vt l.prima, ff.cum qui app in prouin.defen aut est impedimentum necessarium, sed non probabile; & tenetur procuratorem mittere, vt l sed & si per prætorem. §.1.ff ex quib. cau.maio aut est impedimentum necessarium, & probabile, & tunc subdistinguitur secundum And. de Pisis, aut ante ipsius absentiam lis erat contestata, & tenetur mittere procuratorem, vt l.eundem. § 1. ff de legatio aut non erat inchoata seu contestata lis, & tunc aut impedimentum est modicu tempore duraturum, & non tenetur mittere procuratorem; aut est longo tempore duraturum q & tunc tenetur, vt habetur & no.in d l.quæsitum, per gl.& Bart.facit l.si longius, in prin.ff de iudic. coniuncta l fi. ff.cum qui appel.in prouin. defen.& not. per Cy in l 2.C.de testam.mili. Quid autem dixeris, si reus citatus, nec per se, nec per procuratorem compareat, quid fiet? dic breuiter, quod aut lis vel quæstio erat de dominio, uel quasi, seu alia actione reali agebatur & tunc fiet per iudicem missio in possessionem ipsius rei petitæ, vt traditur in l.Fulcinius. §.Celsus, cum fin.ff ex quibus cau.in posses. ea. aut agebatur actione personali ad quantitatem, vel reio singularem, & tunc aut petebatur res certa, & fit missio in re petita olim, & hodie, vt in d.§.Celsus. Aut petebatur res incerta, uel genus, seu quantitas, & tunc olim fiebat missio r in omnibus bonis, hodie vero pro mensura solius debiti declarati, vt in auth.ei qui iurat, C.de bon aue.iud.pos & in l.cum is, in § si ff de condic.indeb. Post autem dictam missioné factam in reali actione si reus redeat infra annum, potest purgare contumaciam, & rem recuperare, si tamé præstet satisdationem de iudicio sisti; & expensas factas restituat, vt habetur in l. si quis emptionis §. pen.C.de præscrip.30.vel 40.anno. In personali autem actione rediens quandocunque auditur restitutis expésis, & præstita dicta satisdatione, dumtamen veniat antequam secundum decretum fuerit interpositum, nam illo interposito vlterius nó audit, vt hí & no. in d.auth. ei qui iurat, & per Cy & alios Doct in l cum proponas. C.de bo. auct iud pos. Ideoque pro intellectu primi & secundi decreti, est quærendum de aliquib. prolixé traditis per gl.Cy & Bar.in l.si finita.§ Iul ff.de dam.infe. & per Docto in d.l.cum proponas, & in l.2.C.vbi in ré act. & per Cano.in c. quoniam frequenter, extra vt lit.

14 non contest. † Et primo quæritur a quid sit primum, & a quid sit secundum r decretum? vbi sic respondeo, quód t primum decretum est primus iussus iudicis, per quem in actione personali actor commodum solius corporalis possessionis acquirit, & reus amittit in pœnam suæ contumaciæ. In reali veró plenam possessionem acquirit. Secundum autem decretum est secundus iussus iudicis, quo mediante actor consequitur ius pleni dominij uel quasi, & reus illud amittit in augmentum pœnæ

15 pp perseueratam, & auctam contumaciam. † Quæritur inde, qualiter peruenitur ad primum decretum? dic q peruenitur, cum reus citatus fuit trina vice, vel vna pro omnibus peremptorie, & ad partis instantiam, vt l.ad peremptorium.ff de iudic.& probatur & not p Docto.

16 in iuribus prætale. † Ad secundum autem decretú peruenitur, quando ipse reus iterum de nouo citatus est, & s perseuerat adhuc s in contumacia latitando. & se occultando, vt in l.Fulcinius, in §.1. & § quid sit autem latita

17 re.ff ex quib.caus.in pos.ea. † Ex hoc dicunt quidá, q ista citatio secunda, quæ fit post primum decretum, fieri debet personaliter, & nou ad domum, aliás non dicetur latitare. Tamen secundum Doc & Bar in hoc sic distinguitur. Aut quis conuenitur personali actione fun- y data & residente in eius persona, v & tunc debet personaliter citari, quia suiipsius requiritur latitatio, vt in d.§ quid sit autem latitare, cum simili. Aut conuenitur actione personali non fundata in eius persona, sed pro-

q Et tunc tenetur nisi causa esset ardua. Ias.in l.non exigimus, §.si quis principalis nu 12.ff si quis cautio. Pet. Rozy. supra nu. 42.

r Quid sit primum & quid sit secundum decretum, habes tres trac. de primo et secundo decreto, Odofred. Iacob. d Belnis a Guid. Pap.et ponit Marant in tit.de cótumacia. nu.12.

s In contumacia latitando, qui dicatur latitare Tiraq d.§.9 gl. 2.nume. 7. circa med.

t Et túc debet fieri personaliter quia sumus in hijs quæ sunt maxime præiudicij Tiraq supra num.6.

v Sed nudus detentator, Maranta. supra nu.12. versi. sed quando agitur actione personali.

A Statim efficitur verus possessor. Maranta supra versicu. 53. quando agitur actione reali, & versic. sed quantum tempus.

uenieute ex vitio rei suæ, vt in cá damni infecti; & tunc fit citatio ad domum, quia ipsius rei non exigitur latitatio, & sic intelligatur d.l si finita §. si forte, & l.1.ff.si ex noxali cá agatur. & quod habetur in l. imperatores. ff. de priuileg.credito, quam distinctionem sequuntur Docto.in l.ignorare.C.de restit.mil & Inno.in c. pen.extra de eo qui mit.in pos. Denique scias, q in actione reali, vbi quæritur de iure dominij vel quasi dominij, nó interponitur secundum decretum, sed fertur sententia solum declaratoria dominij, vt in l.ex diuerso.ff de rei vé di. In actione autem hypothecaria, an interponi debeat secundum decretum, est disputatio magna apud Doct. vt refert Cy.in d.l.cum proponas, in 15.qó.& tangitur per gl.in d.l.si quis emptionis.§.pen. & in l.3.in fi.ff.de

18 acquir.pos. † Vltimo quantum ad hanc materiam nota conclusiué, q in actione personali missus in possessioné v ex primo decreto non efficitur verus possessor, v sed nudus detentator, ideo non lucratur fructus, sed eos cum debito compensat, nisi iudex in interpositione huiusmodi decreti expresse disposuerit, q fructus lucretur, vt nu.per gl in d §.Iulianus, & Bar.& Cyn, & similiter per Dy in d.l.cum proponas, at in actione reali vbi quæri- A tur de dominio, vel quasi, missus ex primo decreto A statim efficitur verus possessor, & post annum, & non ante fructus lucratur, vt in d.l. si quis emptionis.§. sed si q, & tangitur per gl.& Doc.vbi supra, & per Spec.in § restat, versi.hoc autem.& per Gl.& Bar.in d.l.3.in fi Sunt tamen certi casus, in quibus missus ex primo decreto facit fructus suos, qui habentur & no.in l.is cui.§ semper, & in §.qui legatorum.in fine.ff vt in pos. leg. extra quos casus qui contra ius fructus collegerit, ipsos in sortem computabit, vt in d.l.is cui.§.quæri potest. Sed an missus in actione personali ex secundo decreto quærat dominium rei, glo.determinat, q sic, in d.l.3.in fi.ff. de acquiren.possel. & ibi per Bart. de quo plenius vide quod supra dixi in primo libello in gl.sup ver. iure dominij.in fin.sim. Facit quod no.per Barto. in l. Pomponius.§.si iussus.ff.de acquir. pos. & in d.l.1.§.Iulianus. Sequitur in litera.

ADDITIONES.

* Alia hora. Adde Ias in l qui ante calendas. ff.de verbo. obl.& de citatione valida uel inualida, vide eundem in rubr ff.de in ius vocan. casus autem in quibus procedi potest sine citatione maxime si procedatur per principem vide per Abb. in c. cum aliquibus. col.pen.& vlti. extra de re iud.

* Missio. Addé, q quis non debet ingredi tenutá, uel possessionem fundi authoritate propria. vel ex licentia iudicis nisi citato prius possessoru, aliás cadit a iure suo, per l.meminerint. C.vnde vi. teste Ias in l.iubere, ante nu 5.ff.de iur.om. iud. & an primum decretum tribuat possessionem; vide eundem Ias in l. possideri.§. genera col.fi.ff.de acqui.posses. Masuer.

* In termino. Adde facere quod dicitur, post litis contesta. omnes terminos esse peremptorios, teste Fely.in c. consuluit.de offic. delega præsertim quando a lege vel statuto sunt præfixi, Roc.decis.245.Gomes regu.de annal.q.72.nu.2.si igitur in citatione peremptoriú omittatur: Illud subintelligitur, ex not.per Seb.Van.de nullit.c 12.nume.104. quod & conformo est Ducal. patriæ subalpinæ decretis lib.3.cap.3. quæ conclu.non procedit in sententia, nisi aliter vsu et stilo receptum sit, teste Afflic.decis.283.nu 6. & not. Rob.de ordi iud.c.29.nu. x. Quid in Romana curia, & dic, vt per prædictum Van. de nullit.loco supra allega. Quid quando terminus est statutus ab homine iurisdictioni vel instantiæ cá: nunquid talis terminus habeat vim termini peremptorij ad probandum: Ita q si non probetur aliquid intra terminum: posit reus absolui diffinitiue: & vide Ias.in repe.l.admonendi, nu.76. ff.de iureiur & dic, q terminus ad comparendum non currit nisi á die scientiæ, secundum eundem Ias.in l vicena, nu.10. ff si quis caut.& an integrum tempus sit expectandum; & an ante lapsum tempus ortatur obligatio: vide Ias.in l.nó omnis.prima resp.

Resp.col. 5 nu. 7. & 8. ff. si certum petatur. Quid in pœna l. eundem in l. cum stipulatus sim. num. 11. & sequen. ff. de verb. oblig. Masuer.

f Purgatio moræ. Adde an & qñ locus sit purgationi moræ in iudicijs; & vide Nat. consil. 53. col 5. num. 5. Aym. consi. 166. nu. 15. 216. num. 23. vbi quod post terminum legis non purgatur, de qua vide quæ scribit Osasc. decis. 49. 71. num. 55. 56. & seq. Qua in materia, dixit Ias. purgari posse moram in omnibus casibus ante sententiam, secundum communem per eum relatam in l. pacto, nu. 8. C. de pact. Quæ opin. vti benignior confirmari videtur ex no. per Catel. versi. mora non obstante, vbi q mora non obstante iuramento de æquitate Can. purgari potest, licet secus iure ciuili, de quo per Alex. consil. 358. col. 2. circa fi. lib. 2. vbi Docto. in apostil. prædictam opi. Iur. Can. approbant, dicendum hoc etiam procedere iure ciuili. Quamuis dissentire videatur Nat. consil. 426. col fi. circa med. qui tamen non loquitur in iudiciali cuius dicta procedere possunt, quando imponitur pœna ipso iure & facto, & fit executio à lege vel ab homine, vt tunc non sit locus pœnitentiæ: & mora purgari nõ possit, idem Nat. consil. 364. col. penul. in fi. Alex. consi. 59. col. 3. in fi. lib. 2. illud autem quod dr, moram purgari non posse vsque ad sententiam intellige quo ad pœnam, non autem quo ad alios effectus, teste Affic. decisio. 187. nu. 5. quæ moræ purgatio qñ admittatur ex interuallo cir. præparatoria iudiciorum, vide Rip. respon. 85. nu. 5. respon. 107. num. 13. vbi q moræ purgatio semper admittitur iure Cano. Illud verò quod dr, non admitti moræ purgationem post sententiam non procedit in mora contumaciali in non parendo mãdatis superioris, seu iudicis, ex qua. Inflicta est pœna successiua, puta, excommunicationis, priuationis ab auditorio, uel similis, quia tunc etiam post sententiam & executionem purgari potest, teste Lanfr. concl. 358. Quid si mora nõ purgata sit ante litem contest. an purgari possit in causa appel. & Rom. sing. 503. videtur inclinare in opi. negatiuam, affirmatiuam tamen veriorem dicit idem Roma. Alex. Ias. & Rip. in l. si insulã. 2. not. de verb. ob. vbi saluant illud sing Rom. Qua in materia purgationis moræ vide, quæ ponit prac. bal. tit. de cita. q. 1. nu. 3. titu. de cautel. qõ. 16. Alex. consil. 24. nu. 7. lib. 4. Dec. cons 138. Quid in extraiudiciali. Ias. consil. 9. nu. 2. lib. 1. ubi q in eis purgari potest, non autem post litem contest. neque post executionem factam a lege, uel ab homine, vt supra dixi, & no Roma. consil. 102. col. 2. in fi. Alex. in l. si quis maior. nu. 7. C. de trans. Guid. Pap. consi. 38. nu. 15. Ale. consil. 14. num. 14. lib. 2. distingue ut per Guid. Pap. qõ. 171. nu. 2 ubi quando moræ purgatio admittatur vsque ad lit. contest. Masuer.

y Compareas die. Adde, q differentia est, si dicatur compareas hinc ad duodecimam diẽ, uel in duodecima; primo. n. casu, si duodecima erit feriata citatio ualebit. & prima iuridica subsequente comparere tenebitur, secus in secundo, rationem uide apud Doc. maximè Bar. in l. ex quacunq; col. pen. ff. si quis in ius voc. non ier. Abb. in c. conquestus, col. pen. de fer. Lanfr. in c. quoniam contra, versi. citationes, nu 14. de proba. prac. Bal. tit. de citationibus, q. 9. quid dicen. in termino seu dilatione data quando incipiant currere, & dic, vt per Ias. in l. vicena. nu. 10. ff si quis caut. ubi & nu. 12. quid in ult. volũ. & nu. 13. quid in termino præfixo ab arbitro; & plura alia in materia uide ibi, & nu. 20. vbi an dies termini computetur in termino distingue & declara vt per eum, ubi q dies assignationis termini. in termino non computatur secundum magis communem ibi col. pen. ver. pro clara. vbi dixi. Masuer.

a Adde, an post terminum quis sit audiẽdus, quod noluit Oldr. consil. 5.

b Reficere debet. Adde vt per Cal. consil. 5. de do. & contu. & ibi vide quæ expensæ sint restituendæ.

c Pro confesso a Adde quæ requirantur ad hoc ut non respondens positionibus habeatur pro confesso, Ang. consil. 136. Et an confessio positionis, cui de iure respondẽdum non erat, noceat confitenti, per Abb. consil. 118. Et an respondens positioni possit illam reuocare, per Cal. consil. 3. de conf.

d Actor. Adde, quod voluerunt D. de Ro. in antiquis in fine deci. suarum, & est ultima.

e Nullus. Adde Ioan. de Imo, consil. 129.

f Singulos actus. Adde an citatus ad totam causam si in uno fuit contumax ulterius sit citandus, Federicus consilio 170.

g Testes. Adde videndum c plures casus in quibus non c requiritur citatio per Roman. singul. suis 369. in capit. fuit vnus.

h D Valebit. Adde Ioan. de Imo. consi. 96. & an citatio debeat continere causam uide Raph. Cu. consil. 71. Roma. consi. 212. nu. 3. & de citatione ad vnum actum quando valeat ad alium, uide per Alex. in consil. 214. in 2. volu. & adde qñ inhabilis citatur tanquam reus vt compareat, n tunc per talem comparitionem dr & est habilitatus & factus idoneus reus; ita Barto. in l cum mulier, col. 1. ff. sol mat. & ponit Pau. de Cast. in consi. 12. in prima par. con. antiquorum secundum nouis. impres. & Fely. latè in c. cum inter. col. 7 de excep. C.

* Valebit. Adde, q si actus parte citata ad comparendum hora certa, fiat alia hora. uel tempore; non valet, ita & citata ad ordẽdum fieri actum in vno loco: & fiat in alio teste Euer. lib arg. loco à tempore ad locum, de quo vide, quæ scribit Bar. in l. aut qui aliter. ff quod ui aut clã, Ias. in l. qui ante calendas, nu. 8. ff de verb obli, Fel. in c. 1. nu. 22. de iudi. Lanfr. conclusione 431 ubi dicit hoc verum, nisi iudex ad aliam horam dictam prorogasset citato non comparente; & fac. quæ ponit Osasc. decisione 142. nu, 37 obi q acta sunt nulla, in quib. interuenit circumductio, & quæ no. Alex. consil. 213. num. 8 lib. 2. ubi q actus factus alia, quàm præfinita hora, non valet, accedit q iudex congruum tempus in citatione præfigere debet, aliàs citatio erit nulla, nec arctabit citatũ ad cõparendum, teste Afflic decisio. 124. Bar. d l. aut qui aliter. Abb. in c. cum dilecti, de dolo & contum. quod si in citatione nulla detur dilatio ad comparendum quæritur, An citatus comparere teneatur, & dic, vt per Boer. qõ. 235. Alex. in l. liber homo. § primo, de verbo obl. Fely. in c. consuluit, col. 3. de offi. deleg. qui secundum cõmunem dicunt, q tacitè intelligitur tempus intra quod citatus comparere possit, quibus adde in materia, q citatio inualida nihil operatur, ex no. per Affic. decis 182. nu. 4. & in c. 1. §. præterea. quæ sit prima caus in vsib. feudo & quãdo citationis commissio est nulla, similiter & ipsius executio inualida erit, qua de re plura not. idem Affiic. decis. 366. nu. 15. decisione 2. nu 6. nu. 8. intellige tamen vt per eum ibi nu. 7. quando citatus non comparuit, aliàs secus, nam per comparitionem citatio, quamuis nulla valida efficitur, teste Fely. in c. illud. col. 4. de præscr. in c. cũ cõtingat. col. 6. de rescrip. in c. ex tenore col. 3 eo. tit. Abb. consi. 38. lib. 1. Gram. decisione 61. nu. 6. & sequẽ pro quo vide Dec. in cap. cum causa 3. no de offic. deleg. consil. 187. 449. Rip. in c. 1. nu. 90. de iudi. & communem opi. dicit Boer. q. 235. Balb. de præscrip. secunda secundæ, 6. par. princ. q. 1. Rol. consil. 9. nu. 36. lib. primo, Neuiz. cons 70. num. 23. Quibus adde q citatiò quantumcunque inualida per comparitionem subsecutam validatur, secundum communem, quam refert Mysing. Centu. 2. obser. 18. quid quãdo facta citatione reus comparet, actor non, & quid de reo comparente in termino? Sed recedente sine licentia iudicis, an dicatur cõtumax, & dic, vt per Ias. in l. qui ante calendas, nu. 5. nu. 6. & alijs seq. ff. de verb. obl & in l. si seruum §. sequitur, post nu. 6. eo. tit. Vbi quid de actore comparente in termino, & recedente illicentiato, & inde post terminum comparente reo, & accusandum contumaciam actoris, quòd poterit actor reo in expensis condemnari, rationem vide ibi. Masuer.

i Personaliter. Adde And. Tiraq. in tract. retrac. ligna. in §. 10. gl. 2. nu. 44. versi. at maior. Zilet.

k Quærẽda. Adde Tiraq. i loco ubi s. n. 44. ver. 4. igit. Zil.

a Adde quæ requirantur, vide supra in forma excipiendi cõtra position in verbo primo quia lapsa.

c Plures casus in quibus nõ requiritur citatio. enumerat Anto. Gabr. de comm. conclus in tit de citatio. lib 2. nume. 285. cum sequenti & centũ quindecim ponit Ant Nic. de concord. gl. nu. 285.

D Valebit. Ant. Gab. supra num. 398 Mars. in l. de vno quoq; nume. 149. de re iudi Maranta. in titul. de citatio. nu. 13. Fely. in c. consuluit. de offi deleg. Ias. in l. prima num. 9. de in ius voc.

n Tunc per talem comparitionem, Tiraquel. in tracta. retract. lig. §. 9. glo. 2. num. 17 Ant. Gab. in d titu de citatio. conclus. 3. nu. 3.

Ad

l Ad domum. Adde Tiraquel. in præcitato loco. numero 47. versic. intelligunt item alij, qui plures concordan. adfert. Zilet.

m Non est repertus. Adde Roma. consil. 454. & ibi an in suburbijs perquiri debeat, & uide Abb. consil. 29. 47. & 84. 2. lib. Ioan. de Imo. consil. 105. Cal. cons. 1. de do. & contu. & cons. 3. de dila. Rapha. Cu. cons. 146. Ful. 76. do. Car. cons. 37. Alex. cons. 36. Ang. cons. 217. & cons. 186.

n Domum. Adde Tiraq. in d. §. 9. gl. 2. nu. 26. versic. ex ijs autem. qui plures citat. Zilettus.

* Domum. Adde, quod citatio quæ fit domi, non valet, nisi il lius, qui citandus est, præsentia haberi non possit, c. causam quæ, de dolo & contum. no. Doc. in l. 4. §. prætor ait. ff. de dam. infec. ubi Doc. in apostil. docent hanc citationis quando non potest haberi copia personæ, quam conclu. communem dicunt Doct. non obstante tex. in l. scire oportet, de excus. tut. cui respondetur, quod alternatiua est alternatiua ordinis, quam quidem opi. intellige procedere, quando prima citatio domi fieret, secus verò si alias personaliter citatus fuisset, tunc. n. citatio domi facta semper etiam ad sententiam valeret. Rot. decis. 48. de cita. in not. Sed an necesse sit, citationem domi factam ad sui notitiam deuenisse; vt valeat, dic, quod non, ex no. per Accur. in l. ex consensu. § vlti. de appel. in l. 1. §. vlt. ff. quando app. sit Spec. de cita. §. sequitur. ver. sed nunquid Cast. d. l. 4. §. prætor ait, de dam. infec. Tiraq. de vtroq. retrac. § 9. gl. 2. nu. 39. & seq. etiam citationis defectus sanatus, si ad citati notitiam citationem peruenisse probet, text. & gl. in clem. causam, de elec. no. Roma. consil. 360. 410. Pely. in c. cum contingat. nu. 20. de rescrip. Boer. quæst. 335. ubi dicit citationem inualidam, siue nullam, postquam in aduersarij notitiam peruenerit, effici legitimam ac validam, adeoque illum afficere; ut comparere teneatur, teste Hyp. in rub. nu. 371. C. de prob sing. 259. Rui. consil. 61. nu. 35. lib. 5 quomodo autem probet hæc notitia, vide Boer q. 235. Rot. decisione 271. Inno. Egid. concl. 539. Seb. Van. de nullit. c. 14. nu. 128. & seq. ratio est, quia sufficit præsentia sine citatione, ex no. per Docto. in l. 1. ff. de in ius voc. ubi Ias. in prin. quærit, an præsens in iudicio citari debeat, & post plura concludit, quod non, quam concl. limita, vt per eum ibi, nu. 12. & seque. qua in materia citationis, vide quæ scribit Tiraquel. de vtroque retract. §. 9. gl. 2. nu. 17. Rolan. consil. 47. nu. 24. 35. lib. 2. quid de citato illegitimè, qui misit procuratorem ad prosequendam causam, & dic, quod citatio illegitima cum notitia. Ita ligat, sicut legitima teste Rom. consil 360. nume. 4. 410. nu. 2. quid de citato qui impeditus fuit comparere, an censeatur contumax, & dic, vt per Ias. in l. non exigimus. §. si quis municip. ff. si quis caut ubi etiam num. 3. quid de citato in duobus tribunalibus, an excusetur si compareat in vno. Masuer.

o Vagabundi. Adde vbi & quomodo vagabundus citari possit Tiraq vbi supra nu. 34. versi. sed quid de vagabundo, & quæ scribit Follerius in praxi crimi. in 1. par. 2. par. prin. in ver. uel eos verbaliter. Zilet.

p Statutum. Adde Tiraq. in d. §. 9. gl. 2. nu. 58. vers. contrarium tamen. Zilet.

q Personaliter. Adde quando citatus personaliter possit procuratorem mittere. Cal consil. 5. de dila. Oldr. consil. 298. & quid de carcerato, an teneatur mittere procuratoré, vide Franc. de Aret. consi. 132. Ang. consi. 66.

* Personaliter, Adde omnes ferè casus, in quibus quis tenetur mittere procuratorem, per Ias. in l. non exigimus § si quis iudicio. ff. si quis caut. & ibi, quid in bannito, quid in absente, quid in causis arduis.

r Et quid secundum. Adde Spec. titu. de 1. & 2. decreto, & de materia Roma. consi. supra alleg. 454. Abb. consil. supra proxime alleg.

Prius dêt ostêdero, Intellige si a parte petatur. Tiraq in tracta. retract. lig. § primo. gl 10. numo. 103. & 101.

Vel sibi aliter coniunctus. Pet. Duo. reg 123. in prima parte, Tiraq. de retracta. lign. §. 1. glo. 10. num. 93. quid in cõsorte litis. Pet. Dur. reg. 132.

Vbi agat satisdet de rato, fallit quatuordecim casibus de quibus per Ias. in l. 1. C. de procurat. ubi nõ admittitur etiam si satisdet de rato.

Nisi haberet ratum, vide infra forma exequt. senten. in fi. princ. Rip. in l si non se obtulit de re iudi. Vanr. de nullit. ex defect. inhabil. mand. nu. 119.

Facit quod habetur alios concor. ponet Vano. sup. num. 235. quid si sit causa in qua lis non contestatur, Boer. decisi 281.

Post sententiam poterit opponi, Pet. Duen. reg. 264. in 1. par te. Ista ut per Iase in l. licet sub nume. 8. in 1 fal. C. de procurat. Fel. in ca. suscitatus de rescrip. etiam quod de facto fuerit admissus, Vanc. de nullit. ex defec. mãd. nu. 63.

In contrariũ determinat Cy. nisi pronunciatio trãsiuerit in iudicatum, Ias. d. l. licet num. 8. versicul. secundo fallit, quis dicatur falsus procurator, Boner. decisio. 274. nu. 6.

In contrariũ determinat gl. pro prima opi. multa allegat Vanc. in tit. quis sens nul repu. pos nu 102. vbi allegat Ange. in §. præterea in l. 2. & in §. Item si. Instit. de excep. attestantur de cõs & Egid. decis. 29. decit hanc esse cõem opi. & asserit palluciã ita teneatur per istã 2. opi. allegat Boss. & Cassa. ac ibi videre poteris & primã opi. dicit cõem Ias. in l. licet nu. 10. ubi tñ pluribus modis limit.

SVMMARIVM.

1 PRocurator ad hoc ut audiatur, prius debet ostendere & probare de suo mandato, uel satisdare de iudicato soluendo.

2 Executio contra procuratorem admissum, & condemnatum an fiat.

3 Exceptio, tu nõ es procurator, est opponenda in litis exordio ante litem contest.

4 Lata sententia contra procuratorem falsum quem iudex pronunciando dixit legitimũ, an possit contra eam de nullitate opponi.

Interlocutoria facit ius quanquam iniquè lata.

5 Reus an possit impugnare sententiam latam in fauorẽ procuratoris de facto admissi contra se sine productione mandati.

6 In mandato generali ad causam agendam, an veniant ea quæ exigunt speciale mandatum.

7 Factum procuratoris an noceat domino.

8 Procurator in litis processu si fecit aliquem actum simpliciter, an uideatur illum fecisse proprio nomine, vel procuratorio.

SImoninus Spelta Procurator, & procuratorio nomine. †Hic scire debes, quod ut iste procurator audiatur. prius debet ostendere, & probare de suo mandato [a] vel satisdare de iudicato soluendo, [b] vt l. 2. §. defendi. ff. ex qui. cau. in pos. ea. & Inst. de satis. §. si verò aliquis, & in l. qui proprio, in princ. & in §. 1. ff. de procurat. cum si. & si sit dubiũ de eius mandato, dêt satisdare de rato. vt in l. 1. & quod ibi plenè no. C. de procur. nisi esset filius eius, cuius nole est in iudicio, uel sibi aliter [*] coniunctus, quo casu sine mandato admitteretur agendo, dum tñ vbi agat satisdet de rato [c] multomagis admitteretur defendendo, vt hoc probatur in l. exigendi. C. de procu. & l. sed & hæ. ff. de procu. †Quid aũt si fuit admissus & cõdẽnatus, an cõtra eũ fiet executio snĩæ? Breuiter dic, aut produxit, & probauit eius mandatũ, & tunc fiet executio contra dñm, & nõ cõtra ipsum; aut nõ produxit, nec probauit, & tunc fiet executio cõtra ipsum, & nõ contra dominum nisi hẽret ratũ, vt hĩ & not. in l. 4. in princ. ff. de re iud. & in l. Plan. ff. de procur. Facit quod hĩ in l. is qui se obtulit ff. de rei vendi. de quo plenius infra dicam in tit. de sente. excom. †Inde quæritur, quando opponi dẽt hæc exceptio. [Tu non es procurator] [d] dic quod in litis exordio ante litis contesta. cũ sit dilatoria, vt probatur ex his quæ habentur in l. excep. C. de proba. & Instit. de excep. § fi. & in l. licet. C. de procurato Facit l. Põponius. §. rati ff de procu. & l ita demũ. C. de procu. Et si fortasse non fuerit opposita in litis exordio per errorẽ, tñ ẽt post snĩam poterit opponi, quod est contra naturam aliarum dilatoriarũ & declinatoriarũ exceptionũ, vt probatur in d. l. licet. de procu. & in c. ex insinuatione, ex de procu. quando cã est ardua & ibi no. & per gl. in l. nã & fi. ff. ad Mace. Cuius rõ est, quia per ipsius obiectum redditur iudiciũ retro nullũ, sicut facit exceptio iudicis incompetentis, ut l. 1. C si à nõ compe. iu. †Quid dices, si iudex producto, uel non producto mandato pronunciauit ipsum esse legitimũ procuratorem, cũ tñ in rei veritate falsus esset; an lata snĩa in principali poterit reus opponere, iudiciũ & snĩam esse nullam, quia ille non fuit procurator? vĩ quod non, quia interlocutoria facit ius quanq̃ iniquè lata, vt in l. fi. ff. de tust. & iure. & no. gl. in l. 1. in prin. ff. ad Tur. & in l. 1. §. in hoc interdicto. ff. de libe. exhi. In contrarium [e] determinat Cyn. in d. l. licet, in 4. q. ad quod facit l. cũ non iusto ff. de collu. detegen. quã opin. ẽt sequit̃ Albe. in sum. in tit de syndico. in vers. sed pone quod index. †Deinde quærit̃, pone quod non produxit mandatum in iudicio, sed fuit de facto admissus, & lata est snĩa in eius fauorem, an reus poterit illã impugnare? Vĩ quod non; quia tãtum operat̃ ratihabitio sequens, quantũ mandatũ præcedens; vt in l. fi. C. ad Mace. & in c. ratihabitio. de re. iur. li. 6. & ibi per Dy. & pt dñs ratificare acta suo nole in iudicio vt l. licet. ff. de iudi. & in l. 3. in prin. & in fi. ff. rem ra. ha. In contrariũ deter-

minat

f minat gl. in d. l. licet, de procur. & verior [f] est hæc opi. &
sit ratio; quia ratihabitio operatur si interueniat tempo
re debito, aliàs non, vt l. bonorum, & ibi nota, per Bart.
ff. rem ratã habe. tardè ergo accedit ratificatio instantia
6 perempta, & finito iudicio. †Rursum quæritur de quæ-
stione sæpius occurrente. Ecce quis constituitur procu-
rator generalis ad causam agendam, an in hoc generali
o mandato veniant & includantur ea o quæ exigunt spe-
g ciale mandatum & de quibus no. per glo. in l. illud. ff. de
mino. & l. 1. C. etiam per procu. causam in integ. resti. di
cunt Doct. sic considerandum. aut ista quæ exigunt spe-
ciale mandatum, deducuntur principaliter propter se
in iudicio, & tunc nõ sufficit generale mandatum, vt in
dictis iuribus, aut veniũt incidenter, aut emergenter ad
p principalẽ cãm, p & tũc, aut ipsa tendunt ad confirman-
dum, uel obtinendum ius principaliter in iudicio de-
ductum, tunc includuntur in generali mandato. v.g. pro
curator minoris, uel ecclesiæ, aut absentis petit rem, &
reus n pponit exceptionem præscriptionis, certè pote-
q rit talis q procurator petere * in integrum restitu. ad-
* uersus talem præscriptionem, vt in l. cui iurisdictio. ff.
de iurisd. omn. iud. & in l. ad rem legatam. & l. ad lega-
tum petendum. ff. de procura. quod tenet Barto in l. in-
n debitam. ff. de condict. indeb. & in n l. cum procurator.
ff. de ope. no. nunc. Aut talia incidentia tendunt ad peri
mendum, vel diminuendum ius principaliter proposi-
tum in iudicio, & tunc non includuntur, nec veniunt in
generali mandato, sed exigitur speciale. v.g. Si procu-
* rator petit *hæreditatem Sẽpronij, postea negauit for-
te respõdendo positionibus, vel aliter, dominum suum
hæredem. Vel si primo petit decem tanquam debita do
mino suo, postea negauit quicquam domino suo debe-
ri, & sim. certe talia non inclndũtur in generali manda-
to, vt habetur & no. ibi per Bart. in l. si procurator ff. de
condi. inde. & in l. non solum. in prin. ff. de procu. Et hu
ius sit ratio; quia ea demũ includuntur in generali man
dato, quæ verisimiliter fuisset dominus specialiter con-
cessurus, & non alia, vt in c. generali. extra de offic. vica.
lib. 6. cum ibi no. in gl. & in cle. 2. extra de procu. & facit
regula generi. de re. iur. lib 6. Pro quo optime facit qđ
habetur in l. 1. §. quoties, & ibi per gl. ff. de vi & vi arma.
7 †Rursum pro pleniori præmissorum doctrina generali
ter quæro, an factum procuratoris noceat dño? Vbi sic
distingue, aut est procurator specialis, aut generalis ad
s omnes causas & lites. s Primo casu nocet domino in fa
cto illo sibi specialiter commisso, siue sit factum qđ con
tineat delictum, vt in l. 1. § deiecisse. & l. 3. § cum procu-
rator. ff. de vi & vi arma. in l. non solum. in § si mandato,
ff. de iniur. & in clem. 2. extra de procura. cum simili. ibi
not. siue contineat contractum, siue distractum, vt l. dili-
genter, & l. si mandassem, cum seq. ff. manda. & l. illud, cũ
ibi no. ff. de mino Secundo casu subdistingue, aut est p-
curator generalis ad negocia, aut ad iudicia. Si ad nego-
cia, distingue, aut habet administrationem generalẽ cũ
h libera, [h] aut sine libera: si cum libera, tunc, aut factum
T procuratoris continet in se dolum, T & non præiudi-
* cat * domino in iure sibi iam quæsito, nec quo ad obli-
gandum ipsum dominum, vt in l. creditor. §. Lucius. ff.
manda. & in l. si pater. ff. quę in fraud. credit. In iure au-
tem quærendo ipsi domino, factum procuratoris domi-
no nocet, vt in l. 1. §. quæsitum, in fine. ff. de doli except.
& l. procuratoris, in prin. ff. de tribu. Aut factum non cõ
tinet in se dolum, & tunc, aut continet in se meram do-
V nationem, & tale factum V non præiudicat domino, vt l.
contra iuris § fina. ff. de pactis, & in l. filiusfamilias. in
prin. ff. de donatio. cum similibus ibi no. aut non conti-
net donationem, & tũc tale factum domino præiudicat;
& sibi imputet qui talem procuratorẽ elegit, vt hoc pro
batur, in l. procurator, cui generaliter. ff. de procura. &
l. iusiurandum, quod ex conuentione. §. si. ff. de iureiur.
& in l. quam Tuberonis §. alia cã. ff. de pecu, & in l. si li-
beram. C. quod cum eo. Si verò sit procurator sine libe
ra, tunc aut factum continet alienationem, & tunc domi
no non præiudicat, aut continet acquisitionem, & tunc

o *Quæ exigunt speciale mandatum, remissiue ponit Vant. supra nu 90. & adde quod habens mandatum ad principale non habet ad accessorium quando potest expediri sine principali Paul. de Cast, cons 02. lib. 1. Caph cons. 220 nu. 16. volum. 2. quod si expressum fuerit vnum ex requisitis licet speciale deinde subyciatur clausula generalis qđ includat alios casus requirentes speciale mandatum, Lapp. allega. 70. Lanzel. in tract. de attentatis in prima parte cap. 1. nu. 36. cum seq. Bero. consil. 21. vol. 3.*

prodest domino, & hæc probatur in l. procurator tuto-
ris, & in l. mandato generali. ff. de procura. cum sim. ibi
no. & in l. 1. § 1. de offic. procur. Cæsa. Nunc transeo ad
secundum principalem articulum, qui est, qñ est procu-
rator ad iudicia, in quo sic distingue, Aut est procura-
tor generalis ad omnes causas cum libera administra-
i tione, aut sine libera. Primo casu distingue p omnia [i] vt
supra dictum est in generali procuratore ad negocia, p
iura ibidem allegata, coniunctis his quæ dicta sunt in
proxima quæst. præced. Si vero sit sine libera, eodẽ mo-
do distingue, vt supra de procuratore ad negocia: aliqñ
quis est specialis procurator ad vnam causam tantum,
& tũc siue sit cum libera, siue sine libera, quia illa liber-
tas restringitur ad illam causam tantum, factum procu-
ratoris domino nocet in illa cã tantum: vt in ca. qui ad
agendum, in si. de procur. lib. 6. Et probatur ex his quæ
habentur & no per Barto. in l. qui Romæ, in § Callima-
chus. ff de verb. obli. nisi factum procuratoris esset do-
losum, aut contineret donationem, vt supra dictum est;
aliquando procurator constituitur simpliciter ad agen-
k dum, & [k] defendendum, libellum dandum & lit. conte.
& subiungitur in instro illa vulgaris clausula. [Dans &
cõcedens, in prædictis liberam administrationem &c.]
A vel est constitutus ad cãm incertam de futuro; A & tunc
dicit Bar. in d §. Calimachus q in his quæ respiciũt so-
lam instantiam causæ, factum procuratoris nocet domi-
no, non autem in meritis negocij principalis, cui opinio
ni obstat dictum c. qui ad agendum. Et quæ dicta sunt,
locum habent, quando factum a procuratore fuit scien
ter actum; vbi autem erranter gestum est, tunc regulari
ter non præiudicat domino, iuxta doctrinam traditam
in l. certum, §. sed an & ipsos. ff de confes. Ad quod facit
l. si defensor. in prin. & l. si. ff. de interr. act. & quod no. in
d. l. non solum, in princ. & dixi supra in tit. de forma in-
terrogationis, in glos. super verbo. Respondere, & uide
8 quod no. Inno in c. pen. extra de fideius †Sed circa prę-
dicta adhuc quæritur, quid si ille procurator in litis p-
cessu fecit aliquem actum vel producendo iura, vel capi
tula, uel similia ad litem pertinentia, nec expressit si idẽ
faceret procuratorio nomine, sed simpliciter, an uidebi
l tur hoc fecisse suo proprio noie, vel procuratorio? [l] &
idem potest quæri in tutore, vel in curatore. Ad quod
sic distingue secundum Bar. vt per eum no. in l. si ita sti-
pulatus. § Grisogonus ff de verbo. obl. in l. 3. §. quod de
tutore, versi. & si quidem. ff. iudic sol. Aut ille actus fuit
extraiudicialis, vel iudicialis. Primo casu videtur gestus
nomine proprio & nõ alieno, vt in d §. quod de tutore.
Secundo casu, aut in libello per eũ producto, uel in re-
spõsione ad libellum per eum facta, expressit nomen of-
B ficij, B & tunc in cæteris actibus sequentibus vẽ ipsum
officium repetitum, & quidquid gestum fuerit, intelligi
tur factum sub nomine officij, argu. in l. stipulatus. ff. de
verbo.

p *Et tũc aut ipsa limit. nisi haberet mãdatum generale cum libera, Dec. consil. 404. n. 6. & cõsi. 491. in prin. Vãsius supra num. 87. Tiraq. in tracta. retrac. lign. §. 1. gl. 13. nume. 33. Ias. in l quoties. C. de iudici.*

q *Procurator petere, istum locũ citat & comprobat D. Vinc. Caroc. in repe. c. cũ quid in 1. parte, in prima ampli. nu. 2 de reg. iur. in 6.*

n *L. cum procurator. vbi Iason nu 5. & in l. quoties, num 11. C. de iudi Hypp. Rõme. consil. 11. nu. 10. Rol. a Valle cons 26. nu. 11. vol. 2. & nu. 18.*

s *Primo casu nocet domino, Socinus consil. 72. nume 21. vol 2. Petrus Io. Anchar. q 44. nu 12. etiã si nõ specialiter sed in consequẽtiam ponit Tiraquel. de iure con sti. limit. 13. nu. 2. Rep. in l. si se non obtulit de re iudic. late circa prædicta, Ias. in l. vnic. § si procurator ff. si quis ius dicẽ non obtem pe. Afflic. decis. 329. num. 11.*

T *Et non præiudicat domino, Iason. in l. si procurator nume. 4 de condictio. indeb. Fely in cap primo, vt lit. non contesta. latius Vincencius Caroci. in d. cap. cum quid. in 2. limit. de regulis iur. in sexto, in repe. ubi etiam ampliat in prima parte.*

V *Non præiudicat, etiam si habuerit mandatum cum plena & libera administratione Vincen. Caroc. supra nu. 10. etiam quòd principalis esset consuetus donare, ibi nume. 19.*

A *Et tunc dicit Bart. vide circa istam clausulã Vincent. Caroc. dicto capit. cum quid in 4. limita. nume. 12. Rep. in c. cum M. nu. 8. de consti.*

B *Et tunc in cæteris, Paris. consilio 113. nume. 29 volum primo & consil io 107. nume. 39. volum. tertio, vbi late Rebuff. in tractu. nominationum, quæstione 14. numero 183. Reuerend. Dom. Bergn Caualca. in tracta de tutore & curatore, numero 243. vbi in tutore, Alciat. de præsumptio. regula secunda præsumptione 24.*

verb.obl. Aut nomen officij tunc tacuit, & tunc videtur proprio nomine tantum gessisse, non alieno. Faciunt ad præmissa quę habetur in l. fi. ff de instit. & in l. post moctem, & ibi per Bar ff. quando ex fac. tut. cum sim. Adde prædictis quæ de procuratore no. infra sub forma respõsionis in actio. hypothe in gl. 1. & 3.

ADDITIONES.

* Coniunctus. c Adde, qñ & quo casu admittatur coniũ-ctus pro coniuncto, & vide quæ scribit Aym. consi. 109. nu. 4. Alex. in l. exigendi C. de procur. ubi ponit regulã affirmatiuam cum 11. limit Fel. in c. sunt & alij, de rescrip. Soc. consi. 235. 254 lib. 2. Catel ocr. coniuncta persona. Rom. singu 619. plura in prac. docet Cagnol. in l. nemo alieno nomine. ff. de reg. iur. quando coniunctus comparet. De quo vide per Bal. in l. qui absentem. ff. de procur. Hypol. singul. 127. Seb. Vant. de nullitate. c. 4. num. 99. Masuer.

* In integrum restit. Adde, q ad petenda restitu. in integrum principaliter, requiritur speciale mandatum, secus si incidenter, secundum Rol consil. 20. nu. 1. num. 7. libro secondo, vbi plura etiam de mandato speciali, de quo etiam per Abb. in capit. sciscitata. num. 5. de restit. in integ. Masuer.

* Hereditatem. Adde, an hæreditas per procuratorẽ adiri possit, & vide Ias. in l. quæ acta, nu. 2. & 4. ff. de officio procur. Cæs.

* Adde Ias in l. rescripti. § fi. ff de pact.

a De suo mandato. D Adde an procurator in primo actu

D teneatur mandatum producere, Ang in consil. 229. Ro.

E consil. 170. E & an mandatum probetur per testes per eundem Ange. consil. 66. an per sigillum, & per instrumenta facientia ad causas, per Rom. consi 417. & an probetur per acta in iudicio, licet origiuale non reperiat, per Ancha. consi. 40. & adde q procurator poterit eius

F mandatum F producere vsque ad conclusionem causæ, post non ita Alex. in consi 72. in 4 volu. & ibi per eum, qñ exceptio, tu non es procurator, possit opponi. Cu.

* De suo mandato. Adde, q procurator tenetur ostendere mandatum, aliàs iudicium est nullum, ex no. p Bar. & Doc in l. licet. C. de procur. Abb. in c. in nostra, de procur. Alexan. consil. 74. lib. 5 Rot. decisione 12. in antiq. quæ concl. fallit, quotiescunque instrumenta penes ipsum reperirentur, tunc. n. alisq; mãdato cum cautione rati recuperetur, teste Ias. in l. cautio, nu. 12. C. de procura Fely in c. coram, de offic. deleg & est communis secundum Ias. vbi supra Alciat. de præsum. reg. 1. psump. 31. quę conclusio, limitatur, nisi habens instrumenta sit domesticus, ut no. Rom. cons. 446. 2. dub. Quibus adde, q procura. etiam verus repellendus est a iudicio si de mandato non edoceat, & ideo dixerunt aliqui, iudicem ex officio inquirere debere de mandato, Abb. in c. nulli, de accol. in cap. exceptionem, de excep. Rom. consil. 60. in fi cuius tamen contrarium voluit Fely. in c. cãni, nu. 5. de iudi. dicunt. n. non posse iudicem ex officio procuratorem carentem mandato repellere, nisi parte hoc petente, quam opin. Fely. ibi dicit esse communem, sed prior opin. æquior est, nam mandatum debet esse sufficiens, vt procurator admittatur, teste Bar. in l. 1. §. vsus. ff de procur. in l. 1. §. si nemo. ff. quod cuiusque vniuersi. Ias in l. sancimus. nu. 6. C. de iudi. Doct. in l. non solum. §. qui alieno. ff. de procur. Ias in l. cautio, nume. 11. C. de procur. qua de re uide Roma. consil. 170. post nu. 2. ubi q possit iudex ex officio nemine postulante: procuratorem arctare vt mandati instrumentum producat, Hypol. in l. si quis ne quęstio, nu. 13. ff. de quæst. & hoc facere potest post litem contestatam, ne iudicium reddatur frustratorium, Rob. de ordi. iudi c. 17. num. 194. Neniz. consil. 19. nu. 11. nu. 12. ubi q cogatur exhibere mandatum etiam post conclusionem in cã, & parte non instante, cum mandatum sit huiusmodi naturę, vt nnuquã credi debeat interuenisse: nisi quis illud inspiciat, Nat. consil. 18. col. 2. nu. 4. lib. 1 qua in re laudatur Ducal. Decretorum subalpinæ patriæ dispositio lib. 3. cap. 11. q nullus pro actore, neque pro reo admittatur sine mandato, aut saltem si est coniunctus pro coniuncto, cum cautionibus vna rati, altera de iudicato soluendo per defensorem rei, vt ibi latius de quo aliqua scribit Ias. in l. filiusfamilias ff. qui satisd. cog. ubi ponit reg. cum limita. q nemo admittitur ad alium defendendum sine satisdatione de iudicato soluendo, etiam si sit persona coniuncta, quæ conclu. limitatur etiam per eum ibi, quid si producatur mandatum super lite prosequẽda, & dic, quod operatur confirmationem eorum, quæ prius gesta sunt, teste Ias. in l. Iulianus. colum. prima in fi. ff qui satisdatom cogan. Masuer.

b Iudicato soluendo. Adde an, si dominus releuet procuratorem ab onere satisdandi, teneatur tamen & ipse cauere, Francis. de Aretio consil. 133. Ioan. de Ana. cons. 82. & ibi quid est statuto disponente, quòd procurator teneatur satisdare de rato.

c Adde tamen quòd si vellet procuratorem constituere pro coniuncto tum cautione rati, quòd non admitteretur, ut volunt domi de Rota decisione 077. in antiquis, de procur.

* De rato. Adde, q procurator dubium habens mandatum voles admitti, tenetur satisdare de rato aliàs repellitur, l. 1. ubi Doc C. de procur. Capic. decis. 2. quã conclu. intellige, locum non habere, vbi speciale mandatũ requiritur, teste Hostien. in summa, titu. de procur nu. 12. de quo articulo, q procurator teneat cauere de rato qñ dubitatur de mandato: vide Roma. singu. 98. 289. Alex. d. l. 1. col. 3. ubi Ias. col. 1. fallen. 2. C. de procur. limità conclu prædictam: qua dicitur haben. dubiũ mandatum cum cautione rati admittendum esse: non procedere in causa matrimoniali, vt per Paris consil. 61. nume. 6. lib. 3. & in alio casu, vt per Hypol. sing. 245 Masu.

d Non es procurator. Adde Rom. consilio 484. Ioan. de Ana. consilio 96. Alexan. consilio 83. quarto lib. Lapus allegatio 82.

* Non est procurator. Adde, q mandati defectus iudiciũ reddit adeo nullum, q eius nullitas ferè sanari nequit, teste Seb. Vant. de nullit. tit. ex defect. inhab. seu mand. Quod quidem procuratorium, tamdiù durat, quamdiu durat mandandum voluntas. l. si verò non remunerandi. §. si mandauero. ff manda. l. vnica §. 1. C. de satisd. l. si procurator. § si ff. de procura. adeo quod deinde ex potestatis reuocatæ defectu censetur ac si nunquã fuisset procur. c. ex insinuatione & c. in nostra. extra eo. titu. not. Bald. in l. falsus col. 1. C. de fur. in l. licet C. de procur. Boer. qõ. 174 num. 6. glo. in c. fi. ver. reuocatur, de procur in 6 quæ voluit etiam procuratorem reuocari posse, quamuis iureiurando quis illum non reuocare promiserit, & si is periurij reatum incurrat, quam gl. sequitur Alex consil. 18. col. vlti. lib. 2. Fely. in c. ex parte. 2. amplia. de rescript. Dec consil. 475. Boer. q. 207 vbi refert communem, q procura. reuocari possit in casu de quo ibi per eum, non obstante iuramento & promissione facta de non reuocando.

e In contrarium. Adde Ioan. de Ana. consil. 93.

f Et verior. Adde, quod dom. de Rot. decisio. 18. & est prima de procur. in antiquis dicunt, q dominus potest ratificare ante sententiam, non post, nisi in sui prędiudiciũ & sit ratio, quia ante sententiam est dubium an processus sit in fauorem ratificantis, post autem non potest esse incertum.

Adde. Vtrum ratihabitio retrotrahatur Bar. & Bald. in l. obseruare. ff. de offi. procon. & legat Bar. in l. aliena, in prin. ff. de pig. actio. & Bar. in l. si fundus. ff. de pign. & in l. quid ergo. in princ. ff. de his q no. infam. & in l. si vxor. §. si quis vxorem. ff. de adulte. Zilettus.

* Et verior. Adde q procuratoris falsi gesta non pñt post defectum mandati oppositum rata haberi, teste Ias. in l. licet, nu. 10. C. de procur. Fely. in c. causam, nu. 9. de iudic. antea uero, & quæ dãno, & quæ visa sunt domino, certe ipse dominus confirmat, vt scribunt Fel. & Ias. vbi supra secundum communem, quam refert Suarez. lib. comm. opi. ver. procuratoris, de quo arti. vide Ias. d. l. licet. num. 10. dum dicit, q processus vel sententia lata in fauorem

E Adde quãdo & quo casu coniuncta persona nõ admittuntur in causis spiritualibus & alijs extimationẽ nõ recipientib. Do. in l. exigendi. vbi Ias. in 3. fal. C. de procur. cum allegatis p Vanc. de nullit. sent. ex inhabilita. seu defect. manda. nu. 130. Item admittuntur coniuncta persona in concernentibus commodũ coniuncti nõ damnum, Vanc. quib. mod sentẽ. nul. defend. pos. sub nu 99.

D Adde an procurator, istum locum citat Boer. decis 281 num. 21. vide infra in responsio. libe. in actio. hyper. glos. 1. Tiraq in tracta. retrac. ligna. §. 1. gl 10. num. 93.

E Et an mandatum probetur p testes. Ias. in l. prima num. 5. C. de procurat. Boner. decisio 254. num. 8. Bernar. Diaz. reg. 609. ubi limit. quinque modis & quibus alijs modis probetur mandatum. Boner. decis 287. quid si nullus sit nominatus in mandato, Boner decis. 274 Marsil. in rub C. de probatio nume. 28. per testes. & verba enunciatiua. Vãsius infra allegatur nu 71.

F Producere vsque ad conclusionem causa, late ponit Vanc. de nullit. senten. ex defectu inhabil. mand. nu. 228.

fauorem falsi procuratoris à domino ratificari pôt, quã conclusionem declara ac limita, ut per eum ibi, cui Adde, q gesta falsi procuratoris sunt nulla, & reddunt iudicium retro agitatum nullum, in quacunque parte iudicij oppositum fuerit, d.l.licet C.de procur.no. Nat.consil.217.nu.2.qui Nat.consil. 136.col.7.in aliquibus reprobat Doc.Ias.d.l.licet. Declara etiam primam cõclusionem, an processus habitus cum falso procuratore ratus haberi possit: vt per Capel.Tolos.q.125.271.ad dicta ant.Pap.hic, uide quæ scribit Mysinge. Centuria 1. obser.44.ubi q procuratoris falsi gesta ante prolationẽ sententiæ à domino ratificari possunt, sed si procuratore sine mandato agente snia proferatur: quæritur, an poterit is cuius nomine actum est, post latam sententiam omnia rata habere, & concludit ibi prædictus Mysinge. quòd non, ubi inter alia allega. Pap.hic. Masuer.

g Speciale mandatum. Adde Rom.singul. suis fol.1.Lap. allega. 69 & 70 ubi quid si sit clausula, q possit maiora expresis, per Alexan.consil. 23. primò lib.Roma.consil.83 & 84.

h Cum libera Adde Alex.consi.02.supra allega.& consi. 43. 4.lib.& an factum procuratoris domino noceat per Old.consi.126.& 194. Alex.consil.96.2.lib. Cal.consil. 3.de procur.

i Per omnia. Adde tamen quòd procurator cum libera non potest acceptare beneficium, ut dicunt do. de Ro. decisio.suis.de procur.in antiquis.

k Agendum. Adde quòd procurator simpliciter constitutus ab actore ad agendũ, intelligitur constitutus ad defendendum, ut dicit Rom.singulari.suis 116.inci.scdo. Adde Dec.in c.insuper.col.2.versi.4.& vlt.& Seb.Van. in tract.de nullitatibus. in rub.de nullita. mand.nume. octano. Zilet.

l Agendum. Adde, quid quando constituitur procur.ad talem & talem actum, deinde subijcitur clausula, promisit habere rata quæcunque gesta per eum, an per talem generalitatem dicatur habere mandatum cum libera ad omnes cãs & actus, & dic, q illa verba nihil operantur, teste Ias.in l.quæ acta, num.21.ff.de offi.procur. cgl. De mandato autem generali cum libera, uide quæ scribit idem Ias.in l.contra iuris. §. si filius.ff.de pact.in l.indebitam.circa med.ff de cond.indeb. Masuer.

m Vel procuratorio. Adde Alex.cõsil.25.2.lib.& vide qđ voluit Cald.consil.7. de procura.& an tutor vel procurator possint functo officio prosequi causam cæptam, vide per Alex.consil 134.2.lib.

n Vel procuratorio. Adde, q illa verba procuratorio nomine talis, necessario non sunt adijcienda, ex no.p Practi.Bal.tit.de procur.q.4. de quibus etiam per Bart.in l. si procurator.ff.de procur. Quam concl, declara, vt per Ias.in l.si procurator.ff si quis caut.in l.rescriptum.§ si. ff.de pact. ubi docet formam concl. quam facere debet procura.in libellis & petitionib.de quo ẽt ↑pluca no.idẽ Ias.in l.post dotem, nu.72. & seq.ff sol. mat. quod autẽ dr, q qn procurator facit actum simpliciter, q intelligitur facere ꝑcuratorio noie: limita ꝓcedere qn fecit mẽtionem mandati, procurationis, & sic officij, alias si nihil diceretur: secus esset, q a præsumeretur potius suo noie fecisse, teste Ias.d.l.post dotem, nu.72.ff.sol.ma.vbi infert ad plura notab.in pract. de quo vide ẽt per eũdẽ, in l.1.§.nuntiatio, nu.3.& 4.ff.de op.no.nun.Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Respondens non debet absolutè fateri libellum aduersarij.*

1 ASserti libelli &c.† ꝺ Notãter dr[asserti]quia non debet respondens absolute fateri ipsum esse libellum. a quia non posset postea in eo allegare defectum, argu.in l.cum precum. C.de libe.causa, & in l.generaliter.in fi.C.de non nume.pec.

ADDITIO.

a Ipsum libellum. Adde Ludo.Rom.consil.13.

INter cætera dr contineri. Hic aduerte, quia summatim debet repeti effectus totius libelli, vt per hoc appareat, ad quid rñsio referatur, a vt fieri mandat legislator in l.vt responsum. C.de trans.& l.precib.C.de impub.& alijs substi.& l.diuus.ff.de iudi. Sequtur in litera.

ADDITIONES.

a Referatur. Adde quod voluit Rom.consil.70.

DIcens dictus Simoninus dicto nomine. Per hoc qđ in hac respõsione exprimitur se respõdere dicto nomine, sufficit quo ad certos actus sequentes, vt semper intelligatur; etiam si non exprimatur illa qualitas repetita. H vt supra tactum est. Et no.q est secũda.pars principalis huius responsionis, in qua ipsius rei conuenti defensio exprimitur, ut actor ab agendo repellatur.

SVMMARIVM.

1 *EXcommunicatio quid sit, & quotuplex.*
2 *Excommunicatio quot modis infligatur.*
3 *Regula, quòd percutiens clericum est ipso iure excommunicatus, in quibus casibus non habeat locum.*
4 *Regula, quòd excommunicatus excommunicatione maiori per solum Papam vel legatum de latere absoluatur, in quibus casibus non habet locum.*
5 *Episcopus in quibus casibus possit dispensare cum excommunicatis maiori.*
6 *Excommunicationis quis sit effectus.*
7 *Absolutio quotuplex sit.*
8 *Absoluere ab excommunicatione quis possit.*
9 *Excõicatus ĩcurrit etiam alias pœnas à iure inflictas.*
10 *Irregularitas est pœna clerici excommunicati.*
11 *Suspensio est pena à iure canonico inducta vltra excommunicationem.*

1 TAnquam 3 publicè y excommunicatum & notorie. Pro intellectu huius est præsciẽdum, Quid sit excommunicatio, & quotuplex, & quid sit eius
2 effectus.† Est autem excommunicatio, quædam priuatio seu separatio à quolibet actu legitimo & à quauis
x alia cõione, vt probatur.11. qõ.3.in c.euidenter, & in c.licet, in fi.extra de sent.excõ.lib. 6. Et est duplex excommunicatio, videlicet maior & minor, vt in c.statuimus, extra de sent.excom.lib. 6.cum simil.ibi no Maior
a quidem a est illa, quę appellatur anathema; cuius effectus est, quia excludit ab ingressu ecclesiæ, à cõione fidelium & a sacramentis ecclesiæ. ʒ Minor aũt est illa, quæ solum ab altero ex his excludit, vt infra notabitur, & probatur hoc in d.c. euidenter, & 3.qõ.4.c. Euangelij, & de excep.c.à nobis, & de sent.excom.c.pen.cum sim.
3 †Imponitur autem seu infligitur excommunicatio dupliciter, vno modo ab homine, alio modo à iure seu canone. & si quidem infligatur ab homine, debet subesse cã legitima uel offensæ, vel contumaciæ, vt in c.ex parte, in prin.extra de verb. sign.& 11.q 3.in c.certum.nec
M procedit iudex ad absoluendum M nisi emenda damni prius restituta, vel per contumacem præstita debita cau
b tione de iuri parendo, b vt hæc habentur in tex.& gl.in d.c.ex parte, & ibi per Inno.& debet iudex talem excõmunicationem proferre in scriptis interlocutorie, uel diffinitiuè, cum causis legitimis in ea expressis, de qua sententia facere debet copiam excommunicato, ut hæc habentur in cap.primo de senten. excommu.lib. sexto. Illa autem excommunicatio, quæ imponitur à iure sine misterio hominis, est duplex, videlicet minor, & maior.

Quæ

ʒ *Minor autem. Didac. supra nu.4 dicit quòd est separatio Christiana sacramentorum ecclesiæ perceptione. & ibi num. 5. addit aliam impropriam quæ tamen grauiss. lædit animã, ad mortale peccatũ pertinet, qua separatur christianum ab interiore illa communione. quæ a caritate constat. & qua omnes fideles in Christo coniunguntur & vnum corpus efficimur.*

M *Nisi emenda damni prius restituta, præcipue si offensa est manifesta limita. quatuor modis Petr.Duc.regu.260.in secunda parte & in regu. seq. ponit an excommunicatus spoliatus sit restituendus & regula sequen an excommunicatus ab vno possit absolui ab alio.*

F *Adde Alexã. vide Rai.consil. 140.num.1.vol. primo.*

G *Notanter dicitur asserti q hac dictio est dubitatiua, Calde. consi 8. in tit.de rescrip.Fel.in c. inruanit in princ. de probat. & ibi Dec. quid in rescriptis Rot.decis.726. & 741. in antiq. Decius consil.302.num. 11.vers.concurrit & in cap.ad hęc.quartum de appell. Cassiad. in tit. de iure patro. decisio.7 & 061.nu.1. ponit differentiam inter ista verba asseris & ut asseritur. Fely.in c dudum, col.2. versi.2. de psumptio. Herculia. in tracta.de negatiua nu. 198. versicu. 44. ibi qđ in confess. de conditione asserti, Mandos. in Praxi de cõmissio. commis. 28.versic. asserto.*

H *Vt supra in verbo Simoninus in fi.*

ʒ *Publicè excõicatum, secus ex cepto interdicti ecclesia, Decis. Tholos 133. & de excommunicato, decis.137. appellatus an repellatur excõmunicat. Decis. Tholos. 103.vide infra in verbo excommunicationis*

x *Alia communione, triplicem communionẽ ponit Didac.supra num 2.*

n In dec. & octo casibus quinquaginta casus in quibus quis incurrit excommunicationẽ ipso iure, Enumerat Nicol. Plo. in trac. de excom. nu. 8. cũ seq.
o Quòd percutiẽs clericum et mortuum, Dec. in c. ad hæc. nu. 24. de priuileg. alias amplia. & limit. Ponit Pet. Due. regu. 99. in prima parte vbi ampliat inter cętera in clerico prima tonsura.
p Cũ quis se defendit, Clar. in §. homicidiũ, versic. præterea & generaliter.
q Percutitur clericus adulter, Clar. d. §. homicidium, versicu. dixi etiam.

r Et curia seculari tradit nõ si verbaliter si degradatus, Clar supra ver. quare etiã alios casus, alios casus ponit Nicol. Plo. supra num. 24.
s Repellitur ab agendo. Istum locum citat Bertacki. in reperto rio in verbo, excõmunicatus cõtrahit, in princ. reg. cum limita. ponit Pet. Duen. reg. 268. in prima parte an possit esse arbiter. reg. 269. an possit petere restitutionem in integrum, regu. 270. an possit esse testis, Anto. Gabr. de comm. concl. in titu. de testi. conclus. 9. excõmunicatio suspensas ex persona dñi repellat procuratorẽ, Decis. Tholosa. 335. non potest etiam intentare possessoriũ, decisio Tholos. 171.
t Petatur absolutio ad cautelã, de ista materia, late p Didac. in d. cap. Alma mater i prima parte, §. 12. num. 6. vbi quã do dicatur absolutio ad cautelam ibi num. 7. & quis concedat istam absolutionem, num. 8. & quando non conceditur ibi, versicul. tertio.

n Quæ autem est minor, infligitur n in 18. casibus notatis per Inno. in c. 1. extra de sent. excom. lib. 6. Illa aũt,
quæ est maior, infligitur in 16. casibus not. per eundem
Inn in d. c. 1. & per Gof. in sum. de sent. excomm. Vltra
quos et sunt alij, quos no. gl. in c. eos, extra de sent. excom. lib. 6. & in cle. 1. de elec. inter quos casus cõnumeratur ille quotidianus, qui est, cũ quis manus uiolentas
iniecerit in clericum, vt 17. q. 4. c. si quis suadente, & c.
quãtæ præsumptionis, extra de sent. excom. cũ sim. Vbi
aduertendum, q circa d. c. si quis suadente duæ eliciunt
o regulæ Prima est, o q percutiens clericum est ipso iu-
c re excõicatus c excõicatione maiori. † Secũda regula est,
3 q taliter excõicatus non põt absolui, nisi per Papã, uel
per eius legatum de latere, ut extra de senté. excom. in
c. ad eminentiã, & no. in c. excõicatus. de offi. lega. A prima aũt regulæ excipiũtur nouem casus, quos enumerat
Inn. in c. non dubium, de sent. excom. & Gofr. in summa
d quorum primus est, si percutiens illum ignorabat d esse clericum, ut in c. si verò, de sent. excomm. Scd's est, si
erat apostata, vt in c. in audientia, de sent. excomm. Ter-
p tius est, p cum quis se defendit uim vi repellendo, in ca.
q ex tenore. in fi. & in c. si uerò. eo tit. Quartus est, cũ q percutitur clericus adulter, vel repertus cũ filia, uel sorore, vt in d. c. si verò. Quintus, in eo qui percutit clericũ
causa disciplinæ, ut in c. 1. in c. cum uoluntate, & c. ex tenore. de senté. excom. Sextus, cum percutitur in ludo,
e vel ludicrã, e vt in d. c. 1. & c. cum voluntate. Septimus,
qñ percutitur clericus existens in habitu contrario clericatui, vt quia stipédiarius uel similis, ut habet. 83. di.
in c. quisquis. Octauus, si iussu superioris manus inijcia-
r tur d. c. ex tenore. Nonus est, in clerico deposito r & curiæ tradito seculari, vt extra de iudi. in c. cum nõ ab ho-
4 mine, & 17. q. 4. in c. si quis deinceps. † Secũda uerò regu-
f la, quæ est, q solus Papa f vel legatus eius absoluit, fallit in 12. casibus nota. per Gof. in summa. in quibus uel
episcopus uel sacerdos potest absoluere, inter quos est
qñ percussor est in mortis articulo cõstitutus, vt in d. c.
g si quis suadente, uel pauper, aut senectute g depressus,
aut corpore debilitatus, uel si leuis fuit percussio, vt in
c. quod de his. & in c. peruenit. de sent. excom. Alij sunt
varij casus Papæ reseruati, quos no. gl. c. 1. in fi. de sent.
excom. lib. 6. & in c. sicut vnire. de exces. prælat. & in c. q
5 translationem. de offic lega. † Casus aũt, in quibus episcopus põt dispensare, no. per glo. in c. at si clerici, in fi.
6 de iudi. & plene per Inno. in cap. dilectus. de temp. or.
6 † Sequitur nũc videre, quis sit effectus excõicationis, &
s quidem multiplex est. Primò, quia excõicatus s repelli
h tur ab agendo h tã in foro ecclesiastico q̃ seculari, vt hr
in c. decernimus. de senté. excom. lib. 6. & in c. per tuas,
extra eod. titu. facit c. ad probandum. de re ind. & iudica
i repellitur à iudicando, i vt in d. c. ad probandum, & no.
per gl. in l. 1. ff. de iuris & fac. igno. Non tñ repellit aliquis à se defendendo, quia defensio est de iure naturali, vt hr in c. intelleximus, extra de iudi. & in c. cum inter, extra de excep. nec similiter repellitur ab appellan
do & appellationem prosequendo. cum appellatio sit
quædã defensio, ut in c. fi. & in c. dilecti. & in c. dilectus.
extra de excep & in c. si uerò. extra de sent. excomm. &
in c. excõicamus. §. credentes. de hær. si tñ excõicatus cõ
k ueniretur, licet possit se defendere, k non tñ posset actorem reconuenire, quia reconuentio sapit naturã agendi, vt hr in d. c. cum inter, de excep. & ibi no. Scd's effectus est, quia in odium excõicati potest huiusmodi exce
l ptio in quacunque parte l litis opponi, ita tñ q probe-
m tur infra octo dies, m vt est tex. in c. pia. de excep. li. 6.
Et amplius iudex potest ex suo officio, etiam si non opponatur, si excõicatio sit notoria, ipsum ab agédo repel
7 lere, vt in d. c. pia. in fi. † Deinde quæritur, si excõicatus
petat se absolui, an sit audiendus? ubi ante oĩa est sciendum, q duplex est absolutio, vna quæ fit ad cautelã, alia
quæ fit à toto eo propter quod imposita est excõicatio.
t Si quidem t petatur absolutio ad cautelam, tunc aut
allegat snia excõicationis esse nulla, uel ex defectu iurisdicentis, uel quia lata post appellationem, uel quia in se
continet errorem intollerabilem, vel quid simile, & tũc
n sequi debet absolutio ad cautelam, n vt hr & no. in c. 2.
de sent. excom. lib. 6. & ibi per Archi. & Inno. facit cap.
per tuas, eo. tit. in antiq. cum simi. ibi not. quę absolutio
procedit tam in excõicatione hominis, quam iuris, secundum Ioan. And. in d. c. 2. Si verò allegatur snia excõmunicationis iniusta, tunc aut est illata seu iniusta pro
o offensa, uel contumacia manifesta, o seu dubia. Primo
casu, aut offensa consistit in non satisfaciendo, & tũc denegatur absolutio nisi prius præstetur emenda, vt habetur & no. in d. c. 2. uer. in prima igitur, & per Innocé. &
glo. in c. ex parte, extra de verbo. sign. & in c. cum olim.
eo. tit. Aut offensa consistit in non comparendo, quę cõtumacia appellatur, & tunc conceditur absolutio præstita cautione de parendo iuri, & restitutione expensarũ.
v Vbi autem v offensa fuerit dubia, siue sit in non restituendo, siue in non comparendo, tunc vtrobique præstatur absolutio pstita cautione de iuri parendo, vt hæc
omnia plenius habentur, & no. in c. 2. præla. In scd'o uero casu principali, cum petitur absolutio à toto processu simpliciter, & tunc non conceditur nisi satisfactione &
emenda facta, & secuta, vt in dictis iurib. probat & not.
8 † Quis autem possit absoluere? rñdendũ est, q tam ipse
p excõicator p quam eius superior, vel eius delegatus, vt
plene no. Arch. in d. c. 2. ad quod facit c. ad præterea, ex-
9 tra de appel. & c. quoties; 2. q. 6. † Rursum sciédũ, q aliæ
sunt pęnæ, q a iure excõicatis infligunt, inter quas illa
assignat, videlicet si aliqs fuerit inculpatus de hæresi, &
citatus p iudicé uenire cõtépserit & ob hoc excõicatus
fuerit, & in ea excõicatione perseuerauit induratus vsq;
q ad annũ, quia tũc reputat hæreticus, q vt in c. cũ contumacia, de hære. lib. 6. & in c. excõicatus, in §. q aũt. de
de hæt. in antiq. his. n. trib. cõcurrentib. videlicet, q sit
inculpatus, & excõicatus, & cõtumax p annũ, hr p cõuicto, & confessio de hmói crie. Si uerò fuerit qs inculpatus de alio crie, tunc licet fuerit excõicatus, & p annum
A A perseuerauerit in cõtumacia, nõ reputabit p hoc hæreticus, sed solũ de eo crie reputabit p cõfesso, vt determinat gl. in d. §. q aũt. & in d. c. cõtumacia, & in c. si extra
de pęn. facit 11. q. 3. in c. rursus, & in c. q cũq; . Si tñ post
excõicationé, & annũ transcursum adhuc citaret, & cõtéπneret parere mandatis ecclesiæ, caderet in psumptio-
10 né hæreticę prauitatis, vt in d. c. fi. † Alia est pterea pœna excõicati, q a si clericus est, & celebret missã, uel ali-
r ter se ingerat diuinis, efficit irregularis, r q pœna non
cadit in laico, nec põt absolui nisi à solo Papa, vt in c. 2.
& 3. de cle. excõ. minis. & ibi p Host. & i c. 1. de sent. excõ. & in c. 1. de re ind. li. 6 & ibi p Archi. q irregularitas
f et alijs modis contrahit, f de qbus no. p Inn in c. nisi cũ
11 pridé, ext. de renũ. † Est & alia quædã pęna iure cano-
B nico introducta, aq suspéfio appellat; de qua plené hr
in cle. fi. de pœn. per gl. Ioã. And. sic ergo sunt tres pœ-
C næ, excõicatio, irregularitas & suspésio. Et aduerte, c q
t excõicatus põt cõtrahere, & distrahere & testari, t & qua
libet vltimã voluntaté facere, vt no. Io. And. in c. decernimus. de sent. excõ. & Inn. i c. veritatis. extra de iureiu.

ADDI-

v Offensa erit dubia, Bern. Diaz. regula 269.
A Perseuerauerit, an excommunicatus qui fuit, præsumatur hodie excommunicat. Alciat. de præsumptio. regula secunda, præsumptione sexta. vbi ponit quatuor limitationes.
B Quæ suspensio appellatur, de ista materia late ponit Didac. in titulo de sponsal. in secunda parte, §. primo, capit. quarto, nume. 14.
C Quod excommunicatus potest contrahere qui possit excommunicat. Ioan. de Selua in tracta. de beneficio. parte tertia, quæstione quarta, Petrus Duen. regula 272. in prima parte.

ADDITIONES.

a Excommunicatum. Adde, quòd excommunicatio non aufert contrahendi facultatem. Abb. in c. si verò, de senten. excom nec arbitrij recipiendum facultatem remoratur, secundum cōem per Alexā in l. si quis arbitrain, col. pen ff de verb. obli. & dic, q excōmmunicatus testamenti factionem actiuam & passiuam habet, Fely. in c. cum voluntate, de sent. excom aufert tamen testimonij dicendi copiam, vt scribit Emanuel lib. comm. opi. ver. excomm. cui adde, q excōicationis origo, & præcipuus vsus legitur apud Paul. prima ad Corynth. 5. Quin ante discipulum: Ille qui verè magister est Christus D.N. eiusmodi excommunicationis vsum docuit, Math. 18. Qua de re vide Syluester in summa, ver. excomm. Tre mol. ad Præ. Bonacursum quib. mo. suo. nu. ciuil. post num. 17. litera A; Didac. in c. Alma mater §. 11 nu. 1. vbi plura etiam de absolutione ab excommunicatione, qualiter & quibus præmissis danda sit, item differentiā, inter excommunicationem latam à iure, & latam a iudice, vide per Didac. in d. c. Alma mater. §. 10. nume. 3. quid de impedientibus literas excommunicatorias publicari, & inde tex in c. ex literis, & c. cum olim, de offi. deleg. q autem exceptio excommunicationis qñcūque opponi possit, no. Ias. vbi declarat conclusionem, in l. eleganter. §. si quis post transactionem, num. 6 ff de condi. inde. & plura de excommunicatione & excommunicato scribit idem in l. Gallus. §. & quid si tantum, nu. 4. & seq. ff. de lib. & posthu & q excommunicatus sit seruus Diaboli, no. gl. in l. pedius, in gl. 1. ff. de arb. sed an excommunicatus succedat, uide Ias. in l. fin. col. 4. C. q admitti. & dic, q excōmunicatio est pena personalis, quæ infertur animæ delinquenti, & sic vnus pro alio excommunicari non potest, teste Ias. in l. inter stipulantem. §. sacram. colum. fi. in ff. de verb. obl. vbi dicit secus esse in interdicto. uide latius ibi. Masuer.

a Maior quidem. Adde Abb. in c. ita quorundam. de iudæis.

Adde Abb. in rub. de sent. excom. & ibi Fely. col. 1. versic. quid sit excommunicatio, & Ange. Clana. in summa Angelica, in ver. excommunicatio. §. 1.

b De iuri parendo. Adde ut per Oldr. consil. 93. & domi. de Ro. decisio. suis. in nouis, de sent. excom. & quo iure petatur absolutio ab excōmunicatione in causa propter contumaciam. vide ibidem.

c Excommunicatus. Adde quid si petatur, q talis percussor denuncietur excommunicatus; an requiratur litis contestatio, per Dom. de Ro. decisio. 504. in antiquis de sentent. excomm.

d Ignorabat D Adde Fede. consil. 23. & an mulieres intrātes monasterium; ubi non sit professio, gaudeant priuilegio canonis, uide dom. de Ro. de regula in antiquis & quid de fratribus tertij ordinis, uide Cal. consil. 91. de senten. excomm.

e Iudi causa. Adde Cal. consil. 7. de sent. excom.

f Papa. E Adde Rom. sing. suis. 710. incip. incidens.

g Senectute. Adde quis dicatur senex quo ad hunc casū, Old. consilio 93. & an debeat expectari, quod percussor sit in mortis articulo constitutus, per. Roma. consi. 341.

h Agendo. Adde Roma. sing. suis, 724. incipien. illud quod dicit.

Agendo, Adde Ias in l. libertus, num. 1. & 2. ff de in ius uocan. vbi ponit tres limitationes ad reg. q prohibitus agere, non intelligitur exclusus ab excipiendo, & se defendendo, & loquitur in excommunicato & bannito, & ibi etiam quid si summus Pontifex, det iudicem delegatum, excommunicato, q nō per hoc videtur excommunicatum absoluere, vel dispensare q agere possit, de excommunicato autem licet non possit agere in iudicio c. intelleximus de iudi. potest tamen esse fideiussor, sicut potest contrahere, ex no. per eundem Ias. in l. fideiussor. §. si quis his, num. 5. ff, qui satisd. cog. vbi, q & si nō possit esse agendo, potest tamen excipiendo, iuribus ibi per eum alleg. quid quando quis replicat contra exceptionem excommunicationis de absolutione, & eam nō probat, an intentio excipientis sit fundata. & dic, vt per eūdem Iasonem in l. decem, nume. 48. ff. de verborum obliga. nume. 52. Masuer.

i Iudicando. Adde q nec consensu partium prorogatur eius iurisdictio, vt per Rom. consil. 48. An autem excōmunicato Capitaneo, vel Potestate prohibeantur assessores eorum iudicare, per eundem singul. suis 632. incip. est excommunicatus.

k Defendere. Adde an excommunicatus admittat suam vel suarum prosequens iniuriam. Fed. consi. 116. Adde Pet. de Anch. in c. 1. col. 3. de rescrip. in 6. Abb. in c. à nobis, in 3. no. de excep. & ibi Fely. col. 2. uers. excommunicari non potest. Ziletus.

l In quacunque parte. Adde Feder. consil. 147. & dicunt Dom. de Ro. decisio. 72. de senten. excomm. q exceptio generalis excommunicationis omnino operatur contra impetrantem beneficia & eo. iure: q videlicet processus factus cum actore excommunicato si non fuit oppositū, & q contra tres sententias interlocutorias admittitur exceptio excommunicationis.

m Infra actio dies. F Adde à quo tépore incipiant currere F isti acto dies, & an possunt per iudicem abbreuiari. Do. de Ro. decisio. suis, de senten. excommu. decisione 208. in nouis.

n Ad cautelam. Et adde Old. consi. 145.

o Manifesta. Adde Old. consi. 93.

p Excommunicator. G Adde Ludo. Ro. consil. 487. & not. G q excommunicans non potest absoluere illum quē excommunicauit, si eius excommunicatio est confirmata à Papa, vt est gl. in c. ex frequentibus, de Insti. quam sequitur Rom. vbi supra.

q Hæreticus. H Adde Gald. consil. 5. de hæret. Roma. sing. H 307. incip. de hoc.

r Irregularis. I Adde ut per Cal. consilio quarto, de sen- I ten. excommunic.

Adde Cæsar, Lambertin in tract. de iur. patro. in 4. arti. 9. q. prin. 2. par. 2 lib. num. 4. & Card. Parisi. in cons. 130. num. 20. in 4. volum.

s Contrahitur. vide Old. consil. 200.

t Testamentum K Adde eundem Papien. supra in forma K libel. in actio. real. in gl. in ver. veris ac legitimis titulis, num. 31. versi. nunquid autem possit facere testamentū, & ibi vide additionem meam, & vltra ibi allegata, uide Ias. May. Insti. de capi. dimi. in addi. ad Io. Christ. Por. in addi. incip. ista glo. est sin. & ibi vide apostil. Nicolai Superantij, & meam. Ziler.

D Ignorabat. Didac. in d. cap. Alma mater, num. 7. Clar. in Practica crim. §. fin. q 77. versic. sed an percussens.

E Adde Roma, Didac. in d. cap. Alma mater. in prima parte, §. 14. versicul. quis autem possit absoluere, Beat. Anto. in tracta. de excom. c. 77.

F. Infra F. dict. tamen, ubi agitur de probanda excōicatione: illa potest probari non obstante cōclusione in causa, Pet. Duo. regu. 17. num. 8. in 2. parte.

G Adde Ludoui. dixi supra in verbo absoluitur.

H Hæreticus. vide Didac. d. cap. Alma mater. §. 7. nume. 11. vbi late ponit Decisio. Tholos. 363.

I Irregularis late istam materiam ponit Didac. supra parte 2. §. 2. vbi declarat, qui dicitur irregularis.

K Adde eundē, an possit facere testū, Pet. Duo. regu. 272. in prima parte. Anto. Gabr. de comm. conclus. in tit. de testa. conclus. 1. Didac. à rub. de testa. nu. 18. vbi post multos dicit cōem esse q possit testari nisi sit excōicatus pp. hæresim, Io. Duran. in tract. de arte test. titu. 5. caut. 10.

L Dic q nō, si iurauerit, Alexā & Ias. in l. 1. ff. qui satisd. cogā. vbi in quib. casibus sufficit iuratoria cautio.

M. Sed contra. Marsi. in l. mariritus, nu. 53. de quæstio.

SVMMARIVM.

1 *Satisdatio de prosequenda lite, & soluendis expensis. hodie habet locum.*

2 *Iuramentum in causa criminali. quòd quis non potest præstare fideiussionem de lite prosequenda, &c. non excusat.*

1 DEbire satisdare. † De hac satisdatione habetur in authen. generaliter. C. de episc. & clericis, quæ per consuetudinem hodie est * abolita, vt not. per Cyn. & Docto. & per glo. Institu. de satisdatio. §. sed hodie, licet in pluribus locis per statuta sit confirmata; si autem præstanda fuerit nec potestatem ha-

L beat illam dandi, quia non reperit, an repellitur? L dic quòd non, si iurauerit se satisdare non posse, vt not. ibi & in l. de die §. fina. ff qui satisdatum cogan. & in l. 1. §. omnes. C. de asser. tol. & in Authen. de litig. in § ad excludendas. & not. per glo. in capit. per vestras, extra de dona. inter virum & vxorem. & in cap. 1. de dol. & contum. lib. 6. Et hęc procedunt, cum agitur in causa ciuili.

2 † Quid si agitur in causa criminali, an iuramentum prædictum excuset à præstatione fideiussionis? Videtur q sic, per text. in §. si verò crimen, in authen. ut nulli li-

M ceat habere In. M Sed contra determinat Barto. in l. prima. ff. de cust. & exhi. re. per text. in Auth. ut nulli iudi. in §. necessarium.

ADDITIONES.

* Vbi * mulier iure speciali excusatur iurando, ergo in alijs est regula communis in contrarium, arg. l. ius singulare. ff. de legibus.

* Abolita. Adde quod idem tenent Capel. Tolos. qō. 138. Aym. cons. 325. Ias. in l. 1. nume. 23. ff. qui satisda. cogan. omnium copiosius Rol. consil. 71. num. 49. lib. primo, & habetur in antiqu. subalpinæ patriæ Decret. mihi pag. 96. & est decretum Philippi Quid de cautione iuratoria. & uide quæ scribit Ias. in l. si ubi, col. 11. C. de Carbo. edic. quid de eo qui promisit præstare cautionē idoneam intra certum tempus sub pœna, an si iurauerit se fecisse diligentiam de reperiendo fideiussorem quē inuenire nō potuit, pœnę locus sit, distingue vt per Ossast. decis. 70. nume. 6. ubi etiam quærit, quæ dicatur cautio necessaria, quæ voluntaria, & quando locus sit cautioni iuratoriæ, & an possidens immobilia nudam tantū cautionem cum generali bonorum hypotheca præstet, uide ibi, & per Ias. in l. sciendum, nume. 6. & seq. ff. qui satisda. cogan. Doct. in apostil. ad Bar. in l. sancimus, C. de verb. sig. quid de possidēte bona in alieno territorio, an releuetur ab onere satisdandum? & dic, quod non, per gl. in l. nullis, quæ est l. fi. ver. ad cuiuscumq. cautionem in fi. C. de prin. agen. in reb. lib. 12. Bal. & Ias. in d. l. sciendum, qui satisd. cog. Duen. reg. 74. secus si possideat bona in loco vbi conuenitur, exemplum ponit Bal. in d. l. nullis, quid in actore qui nulla bona possidet in loco vbi agit, nec alibi in alio territorio, & dic, quod admittetur ad iuratoriam, vt no. in §. sed hodie, Insti. de satisd. in Auth. generaliter. C. de episc. & cler. per gl. & Doct. in l. 1. ubi Ias. num. 22. & seq. ff. qui satisd. cog. Castel. ver. cautio cum fideiussore, post med. quæ concl. procedit, vbi per impotentiam non reperitur fideiussor. d. §. sed hodie, & dicta Auth. generaliter super quo impotentia stetur iuramento asserentis, ex glo. in l. 1. ui glo. mag. circa fi. vbi Ias. ff. qui satisd. cog. in Auth. cum relictum, col. fin. C. de iudic. vid. tot. quid si detur fideiussor qui nō sit sub iurisdictione illius iudicis sub quo dādus est fideiussor, an talis dicatur fideiussor idoneus, & dic, vt per Ias. in l. si fideiussor. §. si necessariam. post num. 7. & num. 8. ff. qui satisda. cogan. quibus adde regu. quæ habet, hodie quod nemo conuentus suo nomine tenetur satisdare de iudicato soluendo. §. sed hodie, Institu. de satisda. quod illum §. extendant aliqui, vt procedat et in forensi, cuius rei rationem ponit Ias. in l. Iuliana. colum. fin. an fine. ff. qui satisda cogan. Masuer.

* Mulier. Adde Pap in form. inquis. ver. hæc est, colum. 7. post prin. Ias. in l. prima, post num. 23. ff. qui satisd. cogan. & quod admittatur mulier cum iuratoria habetur in §. necessarium hic alleg. iuncta glo. ibi, ver. iudicij, vnde sumpta est Authen. hodie nouo iure. C. de custo. reor. si agitur in grauiori, ergo fortius in leuiori, teste Boer. qō. 349. col. 3. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Libellus alternatiuus est incertus.*
2 *Libellus alternatiuus an & quando admittatur.*

Libellus N est incertus. [1] † De incertitudine patet pluribus modis, puta si sit alternatiuus quia alternatio parit obscuritatem, vt l. prætor edixit. §. quod autem. ff. de iniur. & ibi per Bar. & gl. [2] † Verumtamen hic est aduertendum, O quod quandoque plures sunt alternatiuę in obligatione legis dispositione, vel partium conuentione, & tūc aut superest vtrumque, & admittitur libellus alternatiuus, immo de necessitate concipiendus est alternatiue, vt habetur in § plus autem, ver. hinc autē, Insti. de act. cum ibi no. ad quod facit l. 2. §. 1. ff. de aqua plu. arcen. l. si seruus legatus. §. huiusmodi, & l. nō quocunque. § fi. ff. de leg. primo. cum alijs sim. allega. per gl. & Cyn. in l. 2. C. de rescin. uen. & habetur in l. si non fortem. § fi. de condic. inde. Aut alterum tantum ex alternatiuis superest, & tūc illud solum petitur, nec libellus alternatiuus admitteretur, vt in l. 3. § fina. ff. de eo quod certo loc. & l. Stichum, in prin. ff. de solut. cum si. Quandoque vnum tantum est in obligatione, aut in petitione legis auctoritate, uel partium conuentione; & tunc aut agens est certus de iure suo, & tunc illud solum simpliciter petitur, alias si petatur sub alternatione, P libellus vitiatur, & sic loquitur d. l. prætor. §. quod autem, & d. § plus autem, cum si. Aut actor est incertus de iure suo, & tunc Q libellus incertus de iure admittitur, si incertitudo contingat facto, & culpa rei conuenti, alias secus vt habetur & no. in l. 2. § quia autem ff. quorum leg. pro quo optime facit l. 1. in fin. ff. si pars hæred. pet. quod sequitur Innocen. in cap. constitutus, extra de in integrū restitu. & ibi per Ioan. And.

ADDITIO.

* Libellus est incertus. Adde, quod libellus incertus nō admittitur, sicut nec etiam alternatiuus, quia alternatio reddit rem dubiam, l. prætor edixit. §. quod autem ff. de iniur. sicut nec etiam libellus continens contraria, quia vbi repugnantia ibi nulla certitudo. l. 1. C. de sur. cap. solicitudinem, de appell. fallit quando actor est incertus ex facto aduersarij, l. prima. §. quia autem, vbi Rip num. 5 ff. quorum lega. item fallit quando quis probabiliter dubitat de actione sibi competenti, etiā quod dubitet ex facto proprio, vt in exemplo posito per Abb. in cap. constitutus, per illum textum post num. 9. extra de restitu. in integrum. & est glo. in cap. Abbate sane, de re iudica, in 6. Rip. in d. § qui autem, nume. 10. & potest tali casu actor cumulare multa remedia alternatiuè, seu disiunctiuè, aut alias sub conditione, vt glos. dicit in dicto cap. Abbate sanè, & est tex. in d. cap. constitutus, & Abb. ibi post nume. 11. & et dicitur subordinate, vt dicit Rip d. § quia autem post nume. 8 ubi alleg. Decius consil. 2. ra. consulentem contra Paul. Castr. in hac materia, & in eadem specie facti, in cons. 65. viso quodam libello parte prima, in no; tum adde quod libellus alternatiuus, in quo uel res, vel eius æstimatio petitur, tam iure, quam consuetudine valet, & quæ tunc sint partes iudicis in pronunciando, scribit Myng. Centu. 4. obser. 51. ubi quod si res ipsa adhuc extet, præstarique possit sine difficultate conuenti; condemnationem in re petita facere debeat, l. fin. C. de fideicommiss. si autem nullo modo præstari possit, vt quia perierit, aut consumpta sit, tunc reum condemnabit ad æstimationem, per l. arbitro. § ta men. ff. de dolo, idem iuris est, si præstari quidem possit, sed non sine magna difficultate; per l. si domina. § qui confitetur. ff. de leg. primo, vide latius ibi & quæ scribit Cagnol. in l. 2. nume. 18. C. de rescind. uend. vbi ponit quæstionem de eo qui mutuauit frumentum restituendum intra tempus in Ciuitate Paduæ aut Venetiarum; & quando procedat libellus alternatiuus etiam parte opponēte, vide Ias. in l. ubi autem §. qui illud, aut illud, ff. de verborum oblig. ubi num. 5. dicit, quod quando quis probabiliter dubitat de iure sibi competente; potest alternatiue plura remedia in libello cumulare. de libello autem incerto plura notabilia scribit Alexā. cons. 182. lib. secundo. & quādo petitur reum condemnari ad restitutionem rerum ablatarum, uel ad earum æstimationem, non specificatis rebus, neque expresso certo valore, an & quando procedat talis libellus vide per Rolā. consil. 30. col. fi. lib. 1. & dic; quod admittitur libellus incertus & generalis, si non opponatur, quam conclusionem declarat Lanfran. conclus. 494. quem vide etiam concl. 497. quā libellus est implicitus, continens actiones contrarias & incompatibiles, quod admittatur alternatiuè vel copulatiuè, pro cuius materię intelligētia vide Rob. de or. iud cap. 35. num. 13. & dic, quod licet procedat libellus incertus aliquo casu; debet tamē certificari per probationem, ex no. per Doc. in apostil. ad Bar. in l. 1. §. si quis argentum. ff. depos. Masuer.

N Est incertus. & sic parte opponente non procedit libellus, l. fi. vbi glo. C. de annu. excep. Rip. in l. edita, num. 25. C. de edend. Vantius de nullita. ex defect. proces. num. 76. vbi allegat hanc conclusi. limit quando fuit mediis, Rip. d. l. edita nu. 25. limita vt et non procedat in criminalibus, Vantius supra numi. 26 Soci. iun. consil. 122 num. 23 volum. 2. late di[...] Putat Pet. Cir[...] de Pet. 3 At. l. fin[...] ge quartum in P. teneatur p clausula salutares, Corn. consil. 281. in littera S. volu. 3 Soci. iun. consi. 32 nu. 17 vol 3. an sufficiat quod certificatur per probationes. Decis Tholos 200. Soci. iun. consilio 45. num. 10. volum. prima alys modis limit. Curtius iun. in l. si quis intentione ambigua nume. 10. de iudic.

O Quod quandoque plures, late prosequitur Iason in §. curare, nume. 7. cum sequen. Institu. de actio.

P Libellus vitiatur. Istum locū citat Guid. Papa consil. 67. numero 2.

Q Libellus incertus de iure admittitur. Alexā. consil. 182. num. 2. volum. secundo. Iason in d §. curare, num. 10. Ripa in l. edita nume. 16. Capel. decisio. 41. num. 21. & quibus casibus admittatur libellus incertus, Orta in capit. quoniam contra, in verbo interlocutoria, nume. 41. & sequen. & in verbo petitiones numero 25. sufficit quod positive sit certa vel certificetur pro vna causa, Decis. Tholos 229.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Libellus generalis non admittitur, quia obscurus.*
2 *Admisso libello generali iudex fert sententiam super illa causa qua actor est prosequutus. & si non apparet de prosequutione fert sententiam super illa causa qua rogatrix minorem condemnationem.*

x G x Eneralis. ª † Scire debes, q generalitas parit
• obscuritatem, ut l. ita fidei. in princ. ff. de iur. fis.
s & l. cum Stichus. ff. de solot vnde nō placet legislatori. sed claritas est illa, quæ est amica legis, vt in
Auth. de test. imperfectis. post prin. Ideoque qn libel-
s lus est generalis, seu obscurus, s & reus petit ipsum declarari, vel causam ex qua petitur exprimi, tunc si non
declaretur non poterit ferri sententia, vt sensit gl. in l.
inter stipulanté. §. si Stichum. ff. de verb. obli seruata tamen distinctione tradita in l. & an eadem §. actione. ff.
de excep. rei iudi. & in c. Abbate sané. extra de re iudi.
& plene dixi supra in primo libell. in gl. super uer. iure
dominij, versi. nunc autem quæritur, quam obscuritaté,
& generalitatem poterit actor declarare quandocunq;
vt in l. si quis intentione ambigua. ff. de iudic. & l. inter
stipulantem. §. 1. ff. de verb oblig. & ibi no per Bart. Sup
qua obscuritate declaranda siue interuenias in iudicijs,
siue in contractibus, siue in ultimis voluntatibus, aut
alijs dispositionibus, vide plené per Dy & Ioan. And. in
2 regula, contra eum, de reg. iur. lib. 6. † Quid si iudex ad-
T mittat libellum generalem? dic q male facit, T tamen
sententiam suam fert super illa causa quam actor fuerat prosecutus; & si de prosecutione certæ causæ nō apparuerit, pronunciabit super illa causa quę minoré condemnationem requirit, secundum Inno. vt per eum no.
in c. cum dilectus, extra de ordi. cog. Pro qua opinione
facit qđ no. per gl & Bar. in l. rei appellatione. ff. de verbo. sign. & in l. in actione, in prin. ff. de fur.

ADDITIO.

• Generalis. Adde Rob. de ordi iudi cap. 31 nume. 22. &
sequen. Seb de nullit. cap. 13. nu. 16. & sequen. Tremol.
ad prac. Bonacur. sitn. quibus mod. suo. oo. ciuil. nu. 31.
quibus autem casibus admittatur libellus generalis, &
quibus non, vide per Ias in l. 1. in princip. ff. de edendo,
vbi dixi. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Libellus vagus quis dicatur.*
2 *Libellus obscurus quis sit.*

1 V Agus, & obscurus. † Dicitur libellus vagus, cum
est varius, seu varietatem cōtinet in se, puta vnū
ponitur in narratione, & aliud diuersum petitur
1 in conclusione. † v Obscurus autem est, vt supra dixi,
v uel si verba eius possunt ad plura referri, & interpretari, argu. l. quoties. ff. de verbo. oblig de reg. iur. & de re.
du. dicitor etiam aliquando in se cōtrarius, quando repugnat sibi ius l. 1. & quod ibi no. C. de fur. & l. ubi repugnantia. ff. de reg. iur.

SVMMARIVM.

1 *Contrarietas in libello, quot modis appareat.*
2 *Iudicium an procedat, si contra cōtrarietatem in libello contentam nihil opponatur ab aduersario.*
3 *Iudicia nō concurrentia contra vnum si intententur plura, an reus debeat opponere exceptionem.*

1 C Ontrarietatem, ac repugnantiā continens. † Sciendum est, q aliqn contrarietas apparet in actore
proponente actiones contrarias; qnque apparet
in reo proponente exceptiones cōtrarias, qñq; ue apparet contrarietas in instrumentis, qñq; apparet contrarietas in testibus qñq; in alijs dispositionibus. Si quidé
a apparet a cōtrarietas in actionibus, ª tunc recurrendū
2 est ad doctrinam traditam in l. hæredem, in §. eligere. ff.
de trib. & l. cum filius. §. varijs, ff. de leg. 2. & in l. 1. C. de
fur. & in l. contra maiores. C. de inoffi. testa. & per Dyn.
in c. nullus pluribus, extra de re iu. lib. 6. Si uero sit con
B trarietas in exceptione, B tunc dic, vt no. per Dy in cap.
nullus plurib. extra de reg. iur. lib. 6. & per Bar. in l. ne
a mo. ff. de excep. † Quid autem si contra hanc contrarie-
c taté aduersarius nihil opposuit, c an procedat iudiciū?
Dic ut plene no per Bar. in l. naturaliter. § nihil cōe ff.
de acqu. pos. ver. septima & ultima cōbinatio, ibi, [Scđo
qro vtrum.] Vbi distinguit hoc modo, aut contrarietas
apparet in vno & eodem iudicio, aut in diuersis. Primo
casu pōt iudex ex suo officio libellū reijcere, vt l. j. ff de
offic. asses. & etiam pars potest opponere, & repelletur
actor, vt l. 1. C. de fur. Vbi autem vterq; tacet, tūc aut in
processu ēt vertitur contrarietas, & tunc parte non opponente absoluitur reus, vt l. 1 § sed si aliquis. ff quan.
appel. sit contincta l. scripturæ C. de fi. instr. & l. ubi repugnantia ff. de regu. iur. Si aūr in processu non vertitur
contrarietas, & tunc sententia fertur, & tenet processus
vt l. 1. §. quia aūt ff quorū lega. Scđo casu qn contrarietas est in diuersis iudicijs, tunc subdistingue, an intentētur diuersis temporibus, an eodem tpe & an sint talia
contraria quæ electione tollantur, vel non, vt ibi nota.
3 † Deinde pōt eodem modo quæri, si plura iudicia intēsentur contra vnum, q̃ nō solent concurrere, an reus debeat opponere exceptionem. q non debeat admitti? In
quo casu est distinguendum secundū eum. & ibi not. nā
quādoq; impeditur concursus rōne ordinis, quandoq;
ratione contrarietatis, vt statim dixi, quandoq; rōne electionis, quandoq; quia snia lata in vna cā parit exceptionem rei iudicatæ in alia, de quo in c pe. de re iu. de quo
dic ut ibi. Vbi aūt apparet contrarietas in instrumētis,
dic vt no. in l. scripturæ diuersæ. C. de fid. instru & l. ubi
repugnantia, ff de reg. iur. Si aūt sit in testibus, dic vt nota. per gl. in c. in psentia, de testi & per Cy. in l in excercēdis. C. de fide instru. de quo scripsi infra super forma
opponendi contra testes. Aliquando apparet contrarietas in positionibus, uel responsionibus, de quo habetur
in c. cum in positionibus. de reiur. lib. 6.

ADDITIO.

a In actionibus. Adde An. consil. 167. Rom. cons. 345.

SVMMARIVM.

1 *Iudex libellum malè formatum lacerare debet.*
2 *Libellum bene dictare, & formare, est difficile de iure communi.*

1 D Entibus lacerandum † Potest. n. & debet iudex
D si videat libellū male & inepté formatū, D ipsum
a dentibus lacerare, ª vt l. 1. ff de offic. asses & ibi
2 no. † Sed quia de iure cōi difficile est bene dictare & formare libellum, cum multæ & variæ sint causæ ex quib.
libellos reijcitur, p tanto apud bonos principes & laudabiles ciuitates, quibus exosæ debent esse lites, prouisum est per statuta & decreta, q quælibet petitio & qcunq; libellus sit tollerabilis & admittatur, dummodo
contineat rem & causam. Sequitur in litera.

ADDITIONES.

a Lacerare. Adde Bar. Pa. de Ca. Lācel. Deci. Clau. Aqué.
Ias. & Moder. in d. l. 1. ff. de offi. asse. Inno. in c. 1. de offi.
vica. Abb. Panor. in c. dilecta. in 2. no de iud. & ibi Fely.
& Dec in prin. Soc. sen. in consil 146. incip. visio processu col. 5. in 1. vol., Zilet.
• Lacerare, Adde, q idé no. Ias. in l. si filio post nu. 7. ff de
lib. & posth. sed de hoc non curandū, cum in libellis hodie non seruétur ita ad vnguem tradita à iure, vt in hac
patria subalpina, ex Ducali Decretorū dispositione lib.
3. c. 3. In prin. de qua etiam per Cagnol. in l. vinū, num.
12. si cer. pet. Rol. cons 71. nu. 37. lib j. Rob. de ordi. iud.
c. 13. nume. 12. & seq. quib. adde, q in libellis verba trahuntur extra proprium significatum, vt contingat eorū
saluatio

Intares, Alex. d. cōs 110 Rip. in l. naturaliter, § nihil cōe. nu. 178. de aqui. pos.
B *Tunc dic. Cagno. in d l. vbi repugnantia, num 48.*
C *An procedat. Vancius supra.* D *Ipsum dentibus lacerare. Cor. iun. cōs. 158. nu. 2. Ioā. de Amicis cōs 140. in prin. Cra. consi. 51. n. 3. versi. super qua.*

B *Generalis qū dicatur libellus generalis. Paris. consil. 67 in princip. volu. 4. Soci. iun. consi 72. nu. 15. & consi. 122. nu 3 vol. 2.*
S *Et reus petit ipsum declarari adde quòd reus non debet petere declarari, sed simpliciter opponere q libellus nō procedit quia male conceptus, Alex. et Ias. in l prima in princip. ff. de eden. Ias in l. edita, col 3. vel sufficit dicere quod libellus est generalis uel obscurus, Ias. in § omnium num. 127. Insti de actio. & an actor debeat dicere replicado quòd reus declaret in qua parte sit libellus generalis vel obscurus. Cepol. in trac. de simulac. contrac. nu. 90.*
T *Tamen sententiam suam, Vancius in tracta. de nullit. ex defect. proces n 25. et 26.*
V *Obscurus autē. Iacob. de Are. in tract. posit. in prin nu. 29 sustinetur si pars non opponat. l. fi. vbi glo. & Doc. C. de anna. excep Vancius de nullitate ex defect. proces. nu. 16.*
A *Contrarietas in actionib. qua operatur ut debeat reijci, Alex. cons. 110 i prin. vol. 5. Io. de Amicis cons 141. nu. 4. Dec. cons 158. in prin. Rip in l. edita nu. 14. in fi C. de eden. quę dicat contraria. Cagnol. in l. vbi repugnantia de reg iur. nec sustinetur libellus cōtinens contraria per clausulas sa*

saluatio & validitas, teste Rom. cons. 245, nu. 4. Ias. in §. omnium, nu. 169. Insti. de act. Afflic. decis. 77. num. 8. Roma. cons. 180. nu. 5. & potest libellus in vna & eadē conclusione pro parte esse aptus, & pro parte ineptus, pars tñ inepta aptā non vitiabit, Rom. d. cons. 245. nu. 7. cons. 240. in fi. 392 nu. 21. Ias. in l. 1. §. sed si mihi, num. 14. de verbo obli. Fely. in c. auditis, col. 2. versi. & si libellus est aptus. de præscrip. & ad id qđ Papiensis hic scribit concord. Rom. consil. 22. nu. 4. cons. 60. col. 3. nu. 11. de ineptitudine autē libelli: & an qñ libellus est ineptus possit ex probationibus aptis suppleri, vide Ias. in l. omne officium, nu. 7. & seq. ff. de offic. assessor, vbi articulū plene disputat, distingue tamen vt per eum nu. 9. & sequē. Quid de exceptione ineptitudinis libelli, & Dic, q̃ potest opponi nedum post litem contestatam, sed etiā post sententiam, quæ transiuit in rem iudicatam, ex not. per Ias. in l. eleganter. §. si quis post transactionem, nu. 7. ff. de condi. inde. ubi dixi. Masuer,

z CErtam causam in eo exprimi. z Petere q̃ causa exprimatur, magis pertinet cùm agitur actione personali, quàm reali, vt plene scripsi supra in forma superioris libelli. Sequitur in litera.

SVMMARIVM.

1 *PRotestatio de non contestanda lite impedit litis contestationem, quantumcunque respondeatur libello.*
2 *Decima pro litis contestatione an exigatur.*
3 *Decima pro lit. contesta. est soluenda ad quantitatem summa petita.*

• a t y NOn tamen animo contest. litem. * a † Hæc protestatio y impedit contestationē litis, qua omissa induceretur litis contestatio per simplicitee responsionem factam incontinenti, uel postea ex interuallo post dictam protestationem, vt no. per gl. & Doct. in c. 1. extra de lit. contest. & in l. j. C. eo. Si tñ post hanc protestationem ex interuallo simpliciter responderet, induceretur litis contestatio, ut ibi not. & in c. cum M. Ferra. extra de constit. Si vero nec in principio, nec post intercessit protestatio, tunc clarum est q̃ responsio simplex negatiua inducit litis contestationem, vt in mribus ante dictis. An autem ex affirmatiua responsione inducatur litis contest. glos. distinguit in d. l. 1. an confiteatur reus animo contestandi litem, & fit litis contestatio, an animo declinandi iudicium, & tunc secus quod in dubio præsumitur, iuxta ea quæ habentur in l. si reus para-
2 tus. ff. de procur † Sed circa hoc quæri consueuit, an p̃ litis contestatione solui debeat decima litis, quæ in Monteferrato & alibi appellatur data? & vẽ q̃ non, vt p Inn. in c. cum ab omni. extra de vi. & bo. cleri. & per Spec. in tit. de sala §. si verò ordine. & ad hoc facit Insti. de pœn. te. litig. §. hæc autem omnia, & in auth. de iu. § ne antē.
6 G In cõtra. facit. auth generaliter. C. de epis. & cle. & in auth. de litig. §. ad excludendas. & ibi per Iac. de Bel. Finaliter & conclusiue de consuetudine in pluribus partibus diuersimode obseruatur, nā in Lombardia nihil exigitur, in Monteferrato & cæteris alijs partibus exigitur ad rationem de 10. pro centenario, & alibi minus,
3 & applicatur Domino seu communi. † Deinde quæritur ecce aliquis petit in libello mille, cum re vera & in effectu non deberet habere nisi quinquaginta, quærit pro qua summa sit soluenda data, an pro petita, an pro sola
H debita? Bar. dicit, q̃ soluenda est H pro summa petita in libello, vt per eum no. in l. cum quædam puella. ff. de iurisdi. omn. iud. Sequitur in litera.

z Petere quòd causa exprimatur, vide supra in verbo generalis, vbi dixi.

y Impedit litis contestationem. Marā. in 10. mēbro prima partis iudicij. num. 10. Rip. in c. cum M. Ferrar. num. 97. de constitutio de validitate istius exceptionis, Misinge. Centuria. 3. obseru. 31. vbi quando iussit iudex litem contestari, istā exceptio nihil operatur, nam litis cõtestatio est de substantia iudicij. Vanc. in tit. de nullit. ex defect. proces. num. 28. vbi ampliat in iudicijs possessorijs, & in causis summarijs, Orian. in clem. sæpe ī verbo simpliciter nume 3. & in cā. appellationis, Oria. in c. quoniā contra, in verbo interlocutoria, & appellatiōes nu. 149. & in causa dani infectis, Ripa post Bar. in l. 4 §. hoc autē iudicium, nu. 115. de dā. infec. triginta quinq; casus vbi nō requiritur litis contestatio, Bertachi. in trac. de gabellis, in vlti. parte qō. 5. sub nu. 17. Ripa. in § nihil cõe. num 184 in remedio est rtin tegranda etiam requiritur litis contesta. vt late allegat Ant. Gabr. de comm. conclus. in titul. de restit. spol conclusio. 5. nume. 101. en 17. conclusio. Abb. quòd super exceptionib. nō est lis contestata, Decis. Tholos. 110. & de ista exceptione ponit Mysing. Centuria 1. obser 31. Alia est exceptio. s ineptitudinis libelli de qua per Vanc. de nullit. in tit. ex defect. p̃cessus, nu. 23. ubi dī q̃ dicatur ineptitudo.

G In contrarium facit, istum locum citat & comprobat Rol. a Valle consilio 86. nume. 4 volum. 2.

H Pro summa petita, Dec. d l. cum quadam puella, §. j. vbi Dec. nu. 3. vers. 3.

ADDITIONES.

* Contest. litem, Adde, an ex affirmatiua responsione fiat litis contestatio, & Dic, q̃ gl. in l. 1. C. de lit. contest. distinguit, an confiteatur reus animo litem contestandi: & & tunc fit litis contestatio, aut animo declinan. iudiciū, & tunc secus, quòd in dubio præsumitur, iuxta not. in l. si reus paratus. ff. de procur. & tradit Papiensis hic Corne. consil. 209 nume. 5. lib. 2. consil. 338. nu. 4. lib. 1. alias si reus in respondendo sit contumax, & nolit litem contestari, iudex ratione contumaciæ procedet ad primum & secūdum decretum, vt scribit Rom. sing 411. & 415. Quæ quidem litis contestatio inducitur, siue negetur jus siue factum, sed non per responsiones ad positiones, secus per responsionem datam per verbum credit, uel non credit, aut nescit, ad libellum actoris, teste Lanfr. cõclusione 101. de quo per Alex. consil 100. lib. 5, Nat. consil. 32. ubi q̃ nec etiam per responsiones datas interrog. & pos. quod autem dicitur per exceptionem peremptoriam oppositam, non induci litis contestationem limitatur non procedere; si testes super tali exceptione recipiantur, uel de ea probatio offeratur, ex not. per eundē Lanfrao, conclusione 195. Capel. Tolos q. 186 ubi qualiter & quomodo dicatur facta litis contestatio per confessionem conditionalem. Quibus adde, q̃ per sctum litis contestationis dr quis litem incipere exercere, teste Rom sing. 728. & dicitur lis incipere per litis contestationem ca. super quæstionum, ver. litis exordiū, vbi Fel. limitat quatuor modis, & q̃ super exceptione proposita ante vel post litem contestatam nonsit facienda litis contestatio, no. Capel. Tolos. q. 110. in qua lite contestāda mora habetur pro litis contestatione, sed non contestatur per exceptiones ad processum, vt per Alex. cons. 200 num. 3 num. 5. lib. 5. Qua in re dicendum est, q̃ ille actus: q immediate sequi solet in causis ordinarijs post litis initiū: habet vim litis contestationis, in causis summarijs, & præclusiuis exceptionum dilatoriarū. & aliorum actuum: qui non possunt fieri post litis contestationem, & habet vim litis contestatæ, quod & conforme est Ducali Decretorū dispositioni in hac subalpina patria lib. 3. c. 13. tit de litis contest. in qua cum procedat summariè sola facti &c. non requiritur tam scrupulosa litis contestatio sed quādoque ab ipsis articulis & position. causa inchoatur, qua in materia, uide Rob. de ordi. iud. c. 13. num. 20. cap 26. num. 4. Aufr. ad Capel. Tolos. q. 6. 376. eundem Rob. d. trac. cap. 37. vbi nu. 16. sequitur Papien. hic nu. 1. quo ad protestationem de non contestando, per quam dixerunt aliqui impediri litis contestationem, teste Alex. consil. 48. col. 1 in fi lib. 3. & no Mathes. singu. 63. Ias. in l. non solum § morte. ff de ope. no. num. Qua in re communis conclusio est, q̃ talis protestatio releuet, & quòd per eam impediatur litis contestatio, Bar. in l. 1. in princ. ff. ad Velle. Alex. consi. 107. lib. 4. Nisi iudex prius iusserit litem contestari secundum Bal. in l scimus. § illo. C. de ist. lib. toll. nam tunc cum simus in casu necessario: p̃testatio nihil releuat, l. alimenta C. de neg. gest. Alex. consil. 42. col. 2. in fi. lib. 3. Bart. & Bal. in l. 1. C de lit. contest. Rob. de ord. iud. c. 37. num. 16 si autem post hanc protestationem ex interuallo simpliciter responderet, induceretur litis cõtestatio, & not. per Fely. & Dec. in c. cum M. Ferra. de consti. si verò nec in principio, neque post, intercessit protestatio: tunc r̃nsio simplex negatiua; litis contestationem inducit, Rot. decisio. 478. in antiqu Quando autem per negationem inducta dicatur litis contestatio, vide Dec. consil 302. col. 2. circa fi. & quando ea non sit necessaria partibus præsentibus, Misinge. Cent. 1. obseruatione 48. vbi secundū Guid. Pap. q. 58. dicit hoc verum in secunda siue appellationis instantia: non etiam in prima, & quod de appellationis causa dicitur: hoc idem in causa nullitatis obtinere dicit, quando coniunctim cum appellatione mouetur secus autem quando seorsim causa nullitatis moueretur, vt ibi latius per eum, qui declarat, quærendo, an in ea nullitatis causa fiat litis contestatio, in qua materia quando diximus, si quis respondeat libello cum

protesta:

protestatione: quòd non facit animo litem contestan. ꝙ talis protestatio operatur quòd lis non sit contestata: intellige: hoc verum, nisi iudex prius iussisset litem cōtestari, nam tunc, cum simus in casu necessario, ea protestatio vt supra dixi nihil releuat, ita scribit Mising. centu. 3. obseru. 31. qui eadem Cent. obseruatione 74 quærit, an ea protestatio facto repugnans prosit: puta, si reus contestetur litem in euentum cum illa protestatione, si & in quantum exceptiones ab eo obiectæ reijciantur p interlocutoriā iudicis: non alias, an hoc sufficiat, & post plura concludit, ꝙ talis protestatio iuuet protestan. impeditque litis contestationem, ratio est, quia ad litis cōtestationem requiritur animus, qui ex ea protestatione declaratur, & dicit quòd domini assessores Cameræ cēsuerunt tales litis contestationes in euentum quòd obiectæ exceptiones reijcerentur pro puris acceptare, & partes ad vlteriorē progressum admittere, neque obstare, protestationem facto contrariam non iuuare protestantum, quia illud uerū est quando ordinatur ad tollendum factum, quia facta pro infectis haberi non possunt: puta, si protestor, ꝙ non respōdeo me respondere, sed si protestatio ordinetur ad tollendam mētem facto: tunc bene operatur. Quod autem omissa litis contestatio reddat iudicium nullum no. prædictus Mising. cent. 3. obseruatione 74. quid de responsione, nego nisi probetur, cuius sit effectus, & Dic, vt per eundem centu. 4. obseruatione 50. vbi quòd talis responsio multū præiudicat, quia si actor deinde probet, erit geminata probatio. f. per testes & per confessionem, & si feratur contra respondentem sententia, appellare non poterit, quia confessus in iudicio non appellat, l. 2. l. abstinendum C. quo. appell. non recip. Ias in l. actione administratæ C. de transac. cuius litis contesta. materiam latius tractant Rob. de ordi. iud. d. c. 37. Oldend, lib. act. forens in prin. tit. de lit. contest. Abb. in c. fi. extra vt lit. non conte. ubi quatuor regulas tractat, in quibus causis & casibus non requiritur litis contestatio, accedit Ias Rip. & alij in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acqui. pos. Capel. Tolos. q. 586. Neuiz. consil. 15. Turz. conclusione 15. in fin. conclusione 137. Rom. consil. 174. nume. 5. Quid in crimin. & vide Foler, pra. crimin. ver. fiat litis contestatio, Quibus omnibus adde, quòd vbi non datur litis contestatio, nec ibi sportulæ dari debent, teste Rolan. consilio 87 num. 16. consil. 77. nume. 19. lib. 2. ubi plura de litis contest. & consil. 94. consil. 75. nume. 32. eodem lib. 2. ad quos lectorem remisisse sufficiat. Masuer.

Soluenda data. Adde, ꝙ hæc data exigitur etiam in hac subalpina patria in pluribus oppidis in quibus sunt statuta, Imò super eorum dispositione oriuntur quotidie disceptationes in foro, & Dic, ꝙ data est odiosa teste Neuiz. cons. 15. num. 9. & ea debetur ex petito licet minus debeatur, vt d. consil. num. 3. sed pro hæreditare debita deducuntur impensæ & onera, vt idē Neuiz. scribit consil. 92. nu. 34. Quæ data solui debet non habita ratione bonorum quorum diuisio petitur, sed ratione æstimationis litis, Neuiz. d. consil. 14. nu. 17. Bart. in l. 4. §. prætor ait, in fi. ubi Alex. ff de dam. infec. pro cuius materiæ declaratione & intelligentia vide Alex. cons. 57. col. 2. circa med. lib. 2. Bal. in l. censemus, col. fi. C. de litig. ubi de statuto ꝙ de contractibus solui debeat gabella, qđ statutum dicit locum nō habere in donatione, cum donatio contractus sit lucratiuus, & non mensuretur pretio, & ꝙ alias statutum de data procedit in contractu in quo continetur rei æstimatio &. soluitur secundum æstimationem, quo casu fac. quæ not. idem Bal. in l. generaliter num. 14. C. de epis. & cler. ubi loquitur de statuto quòd debeat mitti decima ad rationem duorum solidorum pro libra de eo quod petitur, & ibi quærit, an si petatur fundus, uel domus ea decima solui debeat, & cōcludit ꝙ sic, quia inquit ipse, quantitas semper rei inest, l. si ita fideiussorem accepero ff. de fideius. ad quæ fac. quòd si consultori debeatur tantum pro libra: inspiciendum esse quod petitur, non quod exigi potest. Mathes. singu. 348. Bar. in l. pen. §. fi. ff. de iur. om. iud. Ias. in l. cum quædam puella in princ. eo, & quæ idem Bart. scribit in l. in offerendis c. de appell. in l. fi. §. fi. eo. tit. in l. qui tabulas in princ. ubi etiam Ange ff. de fur Ias. d. l. cum quædam puella §. quoties col. 2. versi. tertio, nota, de iur. om. iud. in l. non amplius primo responso, num. 10 de leg. 1. ubi sequitur doc. Bart d. l. cum quædam, & est tex. in anthē. de litig. § ad excludenda quibus adde ꝙ res inæstimabilis incertæ: de qua facta non est liquidatio, non debetur gabella seu data, imò statutum seu decretum ꝙ soluat aliquid, intelligi debet de reb. æstimabilibus teste Aym. consil. 231. num. 2 num. 8. Quæ data an solui debeat de summa petita, uel debita, distingue ut per Cagnol. in d. l. cum quædam §. quoties, nu. 5. de iur. omn. iud. de quo etiam per Bal. in Margarita ver. vterque vbi declarat statuta de data, ad quam an teneantur clerici uide eundē in l. cum clericis, in fi. C. de episco & cler. & quid si reo detur tempus decem dierum ad litem contestādam, an si neuter compareat non committatur. vide Alex. consi. 92. col. 4. circa fi. lib. 1. & quando statutum dicit rei petitæ, Dic, per eundem Alex d. consi. 57. col. 3. lib. 2. & an possit quis ante tempus comparere: & litem contestari. vide Bal. in l. eos §. Apostolos, col. 3. in princ. C. de app. quid si statutum dicat ꝙ soluatur de quantitate petita, an soluenda sit de domo, uel fundo, Bal d. auth. generaliter, col. pen. in fi. C. de epis. & cler. & Dic, ꝙ debet intelligi quando lis est contestata, arg. no. per Abb. consil. 69. lib. 1. ubi est casus notab. in materiæ datæ. Accedit, ꝙ tale statutum locum non habet in actione reali, secus in personali & sic in quantitate, & est stricti iuris, l. quicquid astringendæ, de verbo. obli & ubi non conueniunt verba nec eius dispositio, l. 4. §. toties, de dam infe. & debet intelligi in casu proprio, l. 3 §. hæc verba, de nego. gest. glo. in §. 1. ver debitæ; ubi Doc. instit. de act. qua in materia plura ponit Bertach. ver. debitor nu. 4. uer gabella iudiciorum vel litis, Nat. cons 154. lib 1. pro quorum omnium resolutione, ꝙ gabella siue data, quæ ex forma statuti seu consuetudinis solui debet iuxta rei vniuscuiusq; in iudicium deductæ æstimationem si res ab alio possessa petatur, an soluenda sit secundum æstimationem proprietatis, uel possessionis tantum, Dic, ꝙ attenditur æstimatio possessionis in solutione dictæ gabellæ teste Osasc. decis. 4. num. 5. nu. 6. ubi quæstio erat, quia libellus actoris concludebat in petitorio & possessorio & exactor qui petebat datam dicebat, deberi inspecto valore proprietatis, fuit tamē iudicatum contra eum pluribus rationibus ibi allegatis & inter alias, ea est, inquit ipse, quia gabella quæ debetur secundū æstimationem rei petitæ est res odiosa & contra dispositionem iuris ciuilis, not. Bar. in l. si pupillus, in prin ff. ad l. Fal. Rol. consi 87. num. 16. nu. 8. lib. 2. & in hoc cum esset quæstio de Anno 1563. maior dubitatio contra statutū productum ea erat, quia remedium intentatum videbatur possessorium ex conclusione, qua petierat agens se mitti in possessionem & ꝙ in solutione gabellæ seu, vt vocant, datæ, videbatur non debere attendi æstimationem proprietatis sed simplicis tantum possessionis, ex doctrina Bart. in l si duo §. fi. ff. uti possid. cui dubitationi respōdebatur per aliquos ex tex. in l. si mulier §. qui possessionem ff. quod met. cā ubi alia est æstimatio possessionis alia fundi, seu proprietatis. & no. per Alex. consil. 84. col. fi. nu 9. lib. 5 de qua æstimatione aliqua tāgit Bart. in l si alienam, ver. prædicta vera, ante nu. 3. ff. solu. mat. dum inquit, vt per hoc æstimetur possessio, & non res, cuius rei supputationem audio sæpius factam ab Illust. Ducali camera in hac patria attendendam esse, scilicet communem valorem ac æstimationem fructuū qui solent percipi ex re petita, deductis tamen deducendis, & detractis detrahendis. puta parte colonica, oneribus & alijs expensis, cuius datæ causa pēdet lis indecisa coram excellen. Taurin. Senatu, & ideo in aliquibus oppidis obtenta fuit declaratio à prędicto Senatu, ꝙ data cedat loco sportularum, ne litigantes duplici grauētur onere, in prædicta autem supputatione quando causa est possessoria: vide aliquid per Ias. in l. non quocunq. §. fun-

Quòd non est simpliciter negatiua, Ias. in §. omnium nu. 97. Insti. de actio. Marsi. sing. 21. ante fi. & in rub. de fideius. num. 336 Goz. consi. 85. in fi. an per ista verba dicatur lis contestanda, Rota decisio. 12. in no. incip. si pars rea, An stante ista negatiua pars possit se fundare super libello actoris, Marsi. in pra. num. 332. An per generalem negationem videatur quis negasse omnes qualitates, Alex. consil. 91. nu. 7. vol. 6.

Quòd tantum operatur quo ad impediendum. Adde quòd ista exceptio debet opponi a princip. vt late allegat Alex. consi. 105. nume 76. vol. 3.

§ fundus, post num. 3. ff. de lega. 1. & in l. si fundum per fideicommissum. col. 1. eo. tit. Masuer.

a Contesta litem, an quis cogatur litem contestari, uide Paul. de Cast. consil. 25. & vbi non contestatur lis, quis actus habeatur pro conte. uide Rom. sing. suis, & consil. suo 174.

SVMMARIVM.

1 NEgare narrata prout narrantur non est merè negatiua, nec merè affirmatiua, sed implicita.

2 Reus ad petitionem actoris tenetur declarare responsionem.

• NArrata • prout narrantur. a † Hæc est cõmunis
a & vulgaris responsio, quam pedagogi facere no
t uerunt. Circa quam notare habes, † quòd non est
1 simpliciter negatiua, nec simpliciter affirmatiua, sed implicita, ita quòd per eam non potest respondens argui de simplici negatione, vt incurrat pœnam editam cõtra negantem, de qua traditur in l. si ff. de rei vend. & in auth. item possessor. C. qui po. in pig. hab. cum simili nec etiã potest redargui de simplici cõfessione, vt habeatur pro condemnato, iuxta l. 1. C. de cõfes. quia illa verba [prout] denotant aliqua in libello contenta esse vera, & aliqua falsa, licet ea quæ sunt vera & quæ falsa non appareant.
2 † An ergo poterit actor petere à reo quòd apertius declaret responsionem suã, quæ sint illa quæ fatetur esse vera, & quæ negat esse vera? Videtur quòd sic, quia ad petitionem rei cogitur actor declarare libellum suum, vt supra dictum est, ergo econtra reus ad petitionem actoris cogendus est declarare responsum suum, quia non debet licere actori quod non liceat reo, & ecõtra, vt in regula, non licet, de reg. iur. lib. 6. & ibi per Dy. & l. nõ debet. ff. de regu. iur. Cogita super hoc, quia nunquam vidi practicari. Sequitur in litera.

Vanc. de nullit. ex defect. protes. nu. 163. & ibi ponit quòd si no fuerit admissa poterit appellari, & si nõ fuerit opposita atrũque iudicium valeret. Et si iudices sint æquales & nõ essent præuentio poterit reus elligere, & intellige quando causæ sunt connexæ secus si remedia sunt diuersa, Dec. cons. 410. nu. 7. in fin. & consil. 13. nu. 4. & de ista excep. per Afflict. decis. 354. & quòd habet locum ista exceptio, Ias. in §. nulli vers. adde alia C. de iudic. & consil. 9. col. 2. volu. 1. latius Robert. Lanzello. in tracta. de attenta. in pref. cap. 4. num. 451. cum sequé. Herculan. eo. tracta. c. 9. de attentatis.

ADDITIONES.

• Narrata. Adde, quòd per hæc verba nego narrata &c. non intelliguntur in specie qualitates negare, teste Ias. in l. eum qui. nu. 9. 10. & seq. ff. de iureiur. vbi quid in ciuili quid in criminali: Quid de reuocatione negationis? vide ibi nume. 12. & in l. si prius. nume. 23. ff. de noue. operis nuncia. Masuer.

a Narrata prout narrantur quid autem si dicatur narrata prout narrantur vera non esse, & petita fieri non debere; vide per Do. de Ro. decisi. suis in nouis decisio. 12. de lit. contest. & ibi uide quando non est petitio in libello an fiat lit. contest. & an si reus confiteatur partem libelli & partem neget, an fiat litis contest. maximé actore absente, uide per eosdem ubi supra in nouis. Et de ista clausula uide per Bar. in l. si dubitetur. §. ita demum. ff. de fideiusso. Angel. de Arena in §. æque Iason. in §. omnium. numero 98. Institu. de actione. & in §. si socius. eodem titu.

Tertio per relationem. Idem si fuisset citatus in eadem causa a maiori tribunali & fuisset præuentus, nisi si duabus, vbi glo. de appellat. Vancius de nullitate ex defect. iurisdic. num. 162. Rober. Lanzello. supra vbi ponit multas limitationes. Herculia. in trac. de attentatis c. 9.

Non potest alienari supra in libell. in verbo veris & legitimis col. fin. vbi scripsi regu. cum amplia. & limitatio. ponit Lanzel. de attent. in præfat. capit. quarto. numero 451. cum sequen. Plot. in l. si quando numero 483. cum sequen. C. vnde vi.

In re pro qua actum est hypothecaria. Istum locum citat addit. ad Salic. l. 3. C. de litig. incip. an super hypothecariam Abb. in c. 1. col. 2. vt lit. pend. Calca. consilio 150 numero 8. Decis. Pedam. 144. numero 4. dixi d. glos. in verbo veris & legitimis.

SVMMARIVM.

1 EXceptio litis pendentiæ tantum operatur quo ad impediendum processum, quantum exceptio rei iudicata.

2 Lis quot modis pendeat.

3 Vitium litigiosi quomodo contrahatur.

4 Effectus rei litigiosæ quis sit.

5 Vitium litigiosi non committitur in re, qua actum est hypothecaria actione.

t EXceptionem litis pendentiæ. † Regula est, k quòd
k tantum operatur quo ad impediendum processum exceptio litis pendentiæ, quãtum exceptio rei iudicatæ, vt l. fundi & l. fundum ff. de excep. rei iu.
2 † Pendere a autem lis dicitur quinque modis, videlicet
a per libelli oblationem, vt l. 2. & 1. C. de lit. penden. Se-
l cundo per appellationem, vt ff. nil. non. ap. pen. l Tertio per relationem seu consultationem factam superiori per iudicem. vt l. ex illo tempore. C. de app. Quarto per iudicis recusationem, vt in c. secundo requiris. & in c. cum specialis, extra de appell. & in l. apertissimi. C. de iudi. Quinto per in inte. resti. postulatam. ut l. 1. C. de in inte-
3 grum restit. po. nil noui fieri. † Contrahitur autem hoc
b modo vitium litigiosi, b nam de iure Cano. res efficitur litigiosa per solam citationem, ut traditur in clem. 1. ut lit. penden. de iure autem ciuili & nouo Auth. nisicorũ contrahitur in actione reali, qua de dominio vel quasi directo vel vtili agitur per simplicem libelli oblationẽ. vt in auth. litigiosa. C. de litig. licet olim per litis contest. vt l. 1. C. eo In personali autem contrahitur per lit. contest. cum in ea nil sit mutatum secundum Dy & Ia-
4 co. But. † Effectus autem rei litigiosæ est, quia m non po-
m test alienari, alioquin alienatio nulla est, & vltra alienator grauiter punitur & emptor, & pœna aliquando applicatur fisco, aliquando emptori seu acquirenti secun-
5 dum distinctionem traditam in l. fi. C. de lit. † Quod vi-
n tium litigiosi non committitur n in re, pro qua actum est hypothecaria. ut not. in d. auth. litigiosa & l. 1. C. eo. tit. Idem secundum aliquos cum agitur confessoria uel negatoria, super quo uide Cy. & alios Docto. in iuribus prælle. Sequitur in litera.

ADDITIONES.

• Litis pendentiæ. Adde, quòd citatio litis pendentiam non inducit, clem. 2 vt lit. penden. nisi ex ea citatus plene instrui valeat, gl. & Doc. d. clem. 1. & 5. no. ubi Zabarel. scribit sex requisita ut lis pendere dicatur, de aliquibus et per Mising. centu. 4. obseruatione 56. Scaphil. de grat. & ex pec. §. spoliatus nume. 13. & § in primis nu. 16. nu. 5. vbi quòd lite pendente nouum ius impetrari potest, declara tamen ut per eum ibi. & an lite pendente rescripta à principe impetrare liceat, uel supplicare? Dic. vt per Ias. post alios in rub. in l. 1. & 2. ut lit. pend. Quæ quidem litis pendentia inducitur etiam per petitione, vt quis carceribus mancipetur, ac per ipsam capturam, tum etiam per bonorum sequestrationem, teste Cacialup. de deb. suspec. q. 17. in prin. & num. 3. cui adde, quòd litis penden. per citationem circumductam non inducitur, ut per Afflic. decis. 366. num. 14. neque etiam per citationem factam petitioni porrigendæ, vt not. Rob. de ordi. iudic. cap. 29 nu. 71. Afflic. decis. 194. Quid de rescripto impetrato non faciendo mentionem de litis pendentia corã ordinario an valeat? & Dic quòd non, teste Dec. in cap. ut debitus, post no. 14. de appel. ubi plura in materia Affl. decis. 220. nu. 13. Paris. consil. 45 nu. 32. lib. 4 qua de re Fely. plura dicit, in cap. causamque 2. col. fin. de testi. in c. super literis, col. 8. in fi. de rescrip. Rom. cons. 330. col. 1. quòd autem in rescripto ad lites litis pendentiæ mentio fieri debeat, scribit Soc. regu. 445 quibus adde quòd causa dicitur pendere per citationem, immo quòd in præiudicium citandorum citatio facta simpliciter sufficit, licet nondum intimata, ex no. per Dec. in c. 1. circa fin. de rescrip. vbi Docto. uidentur tenere contrarium, accedunt quæ idem Dec. scribit consil. 460. num. 8. ubi quòd litis

pendentia

pendentia allegari non potest nisi causæ inter se sint cõnexæ: ia quòd sententia lata in vna pariat exceptionem rei iudicatæ in altera, & num. 18. quod citatio litis pendentiam non inducit: quando non constat, quòd ad citatorum aures peruenerit, & num. 34. quod citatio ab incompeten iudice facta litis pendentiam nõ inducit, qua in materia uide Afflic. decis. 354. num. 9. num. 11. num. 20. respons. 39. num. 6. Nat. consil. 135. Quæ litis pendẽtiæ respectu debitæ quantitatis in uno termino decurso debitę: non obstat agenti occasione alterius quantitatis debitæ ea alio termino, ex eademmet causa coram alio iudice, secundum Ias. consil. 28. nu. 5. lib. primo. nec ea exceptio locum habet, nisi ut supra dixi, causæ sint connexæ, & quando sententia lata in uno tribunali non pariat exceptionem rei iudicatæ in alio super alia re, teste Ias. d. consil. 9. num. 6. neque etiam lis pendere dicitur, nisi secuta citatione, clem. si ut lit. penden. de iure autẽ superueniente actori lite pendente uide Soc. reg. 162. & quòd exceptio litis pendentiæ coram arbitro uel arbitratore non habeat effectum ac si esset coram iudice, no. Ang. in auth. de indic. § quia vero. Masuer.

a Pendere. Adde vt per Alex. consil. 151. lib. 4. & Lud. Roma consil. 330.

b Litigiosi. Adde vt per Rom. consil. 270.

Litigiosi. Adde quæ habentur supra act. real. versic. ueris. num. 81. Rom. cons. 270. nu. 3. Fely. in c. dilecti. nu. 8. de excep. Rip. post alios in c. cum M. Ferrar. nu. 192. de consti. Ferrer. consil. 13. nu. 3. Osasc. decis. 144. Masuer.

Litigiosi. Adde, q̃ litigiosa res per litis contestationem efficitur teste Osasc. decis. 65 nume. 13. obi quod si contenditur de ipsa re actione personali, tunc res ipsa & actio efficitur litigiosa propter litis contestationem, litio giosa autem res non dicitur, o de cuius possessorio contenditur secundum communem quam idem Osasc. refert. decisio. 144. num. 10. Bar. in l. 1. § si inter num. 2. ff. de litig. quid de contractu alienationis rei litigiosæ in potentiorem. an & quãdo valeat, & de vitio litigiosi, in quibus casibus contrahatur, & quibus non, vide eundẽ dicta decis. 144. & an vitium litigiosi duret ipsa lo stantia, eundem decis. 65. num. 14 & dic. q̃ non contrahitur vitium litigiosi si agatur hypothecaria, aut personali ad pretium, idem si uenditio fiat à tertio, d. decis. 144. nu. 7. vbi iura alia q̃ vitium litigiosi locum non habet vbi agitur actione personali, uel officio iudicis, & quod per hypothecariam ad rem non efficitur res litigiosa, sicut nec per confessoriam & negatoriam, pro cuius materiæ pleniori intelligentia, uide Cur. in l. 2. coni. 13. C. de edẽ. & ibi num. 90. ubi quod per empta instantia durat uitiũ litigiosi & malefidei, & ibi vide tres fallentias, qua in materia, vide Nat. consil. 2. lib. 1. Rip respons. 47. Guid. Pap. qõ. 479. 337. Rom. cons. 270. Abb. in c. ecclesia Sãctæ Mariæ, num. 7. vt lit. pen. Accedit quod litigiosa nõ efficitur proprietas: si quæstio mota sit super possessione, teste Abb. in c. primo. num. 5. de confir. vtil. uel inutil. & quòd vitium litigiosi non impedit alienationem quæ fit per confiscationem, per casum in l. si cõstante §. si. ff. solut. matri. quæ est limitatio ad totum titu. ff. & C. Quibus adde, rem litigiosam non effici: sed ipsam actionem, quando agitur actione personali lite contestata in particularibus iudicijs, per text. in l. 1. ff. eo. & in l. 2. C. de litig. pro quo vide quæ scribit Turz. conclusio. 104. vbi dicit secundum communem opi. actionem effici litigiosam per litis contestationem, non autem rem, quam tamen conclusionem Guid Pap q. 479. intelligit procedere in actione directa tantum, & non in vtili, & licet Fely. in c. dilecti, de excep. uideatur tenere contrarium, non tamen recedẽdum est a communi, prædictis adde, q̃ alienatio rei litigiosæ in potentiores est odiosa, nisi fiat de licentia principis, teste Neuiz. consil. 20. nu 10. & seq. Quæ principis licentia de alienando litigiosam non præiudicat parti ut per Neuiz. d. consi. 20. num. 12. Quibus conclu. accedit, q̃ possessio est litigiosa quamuis dominium non teste Neuiz. d. consil. 20. nu. 14. Bal. in l. 1. versi. quæro quid si debitor C. de reuo. his quæ in frau. cred. Dec. in c. de confirma. col. 3. vers. 2. Abb. de confirmat. vtil. vel inutil. plura not. Syluester in summa verb. lis num. 7. cant. autem de casibus in quibus poterit res litigiosa alienari, uide p Cepol. cau. 34 191. ubi ponit duas limitationes, & dic. q̃ fauore dotis lite pendente res alienari possunt, non obstante vitio litigiosi, Nat. consil. 401. col. 1. num. 1. vbi Doc. ibi allegati dicũt, hoc procedere siue dos constituatur, siue restituatur, & ibi nume. 2. quod bona litigiosa possunt alienari in tertium ex causa transactionis, per l. fin. C. de litig. & alias ll. ibi alleg. qui Nat d. consil. num. 5. dicit cessare vitium litigiosi quando ex cã necessaria fit alienatio & qñ quæstio mota est super possessione; non contrahitur uitium litigiosi super rebus ipsis, cum nihil commune habeat proprietas cum possessione, & illud est regulare q̃ ubi non est quæstio super re, sed in pensione aliquo ipsi rei connexo; quod tunc res ipsa nunquam efficitur litigiosa quin possit alienari, Nat. consil. 144. col. 8. post princ. pro quo vide Bar. in l. quanquam §. Iulianus ff. de aqua pluu. arc. & an sententia lata contra principalem reũ possit mandari executioni contra eum qui emit rem litigiosam, vide Bart. in l. fi. C. eo tit. Nat. consil. 350. col. 2. in prin. post med. & circa fi. & aliqua pro intellec. l. 1. ff. eo. tit. uide per Ias. in §. 1. col. 9. Insti. de act qua in materia & quod res litigiosa prohibeatur alienari, uide Mising. obseruatione 55. cẽturia prima vbi enumerat calus qui excipiuntur a regula, & ibi etiam de pęna tam alienan. quam accipien. rem litigiosam. Masuer.

o Quid si sit litigium sup possessione an dicatur res litigiosa. ratione proprietatis, Herculia. supra nu. 3. late Fab. de Mõte in tract. de empt. & vend. in 4. quæs. princip. versi. 13. ubi q̃ sequestrũ. Rouer. D. Borgn. Caualca. decisi. 4 in fin. Adde q̃ litis pendentia non inducit per interpellationem extraiudicialem. Herculia supra c. 10.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio excommunicationis potest in quacunque parte iudicij opponi.*

p a q Excommunicationis p prædictæ. Ista exceptio potest opponi [a] in quacunque parte litis, ante litis contestationem, & post, q propter timorem communionis. Et aduerte, quia licet excommunicatio dicatur mucro episcopalis. c. nisi. 16. q. 2. nullaque sit maior in ecclesia Dei pęna illa, c. corripiantur. 24. q. 7. & in c. per venerabilem. extra qui fil. sint leg. Excommunicatio tamen fuit inuenta, vt esset medicina sauciatarũ conscientiarum præcepto ecclesiæ resistentium. c. 1. & c. cum medicinalis. de sent. excomm. lib. 6. quamuis inobedientem hominem priuet gratia Dei, & ab ecclesię sacramẽtis, omnique fidelium commercio separet, vt 11. qõ. 3. cap. audi & c. si vere. & c. a nobis. extra de sent. excom. effectus tamen eius medicinalis est, vt. s. inobedientem conuertat, errantem congreget, doceat, & in vnione cõseruet. iuxta tex. in d. c. cum medicinalis. & gl. in capit. quodcunque. 24. q. 7. ideo excommunicatio, siue iusta, siue iniusta semper est timenda propter eius salutarem intentionem, & inflictarum ad conuertendum pęnarũ euitandarum effectum. ut 11. q. 3. §. cum ergo: Probanda tamen est hæc exceptio infra octo dies, vt habetur in c. pia, de excep. lib. 6. & supra dixi in alia gl.

p Excommunicationis prædictæ, supra in verbo meris & legitimas nume. 40. quando ista exceptio suspẽdet iudicium. Paris. cõsil. 109. volu. 4. Decisio. Tholos. 141. quando possit obstare aduersus procuratorem, an possit impetrare monitionẽ sup rebus alleg. decis. 189. an possit appellare ab excõmunicat. decis. 298. ideo appellatione non obstante poterit denunciari. Decisione 299. & sufficit probare denunciationem non causam. Decis. 300. an minor possit petere restitutionem in integrum decisio 301.

q Propter timorem communionis, Dec. in c prudentiam. §. sexto. de offi. deleg. Pe. Duc. regn. 268. in prima parte.

ADDITIONES.

a Opponi. Adde Abb. in c. pastoralis; col. 4. versic. quæro an exceptio excõicationis, de excep. in c. significauerũt. cõiũ. pe. vers. cũ hæc excõicationis. eo. tit. & in c. exceptionũ. in prin. eo. tit. Lanfr. de Oria. in repe. c. quoniã contra falsam. nu. 16. versic. idem in exceptione excõicationis. & ibi Dec. col. pen. uers. sed tñ dictum Bal. Ias. May. Insti. de capitis diminutio. in addi. Porc. in addi. incip. an excommunicatus & facit quod scribit Fely. in c. super eo; col. 2. versi secundo Ang. de offi. deleg.

Opponi. Adde, & declara hanc conc l. ut per Ias. in l. eleganter §. si quis post col. 3. in prin. ff. de cond. inde.

SVMMARIVM

1 *Exceptio rei iudicatæ quando habeat locum.*
2 *Sententia iniqua facit ius.*
3 *Exceptionis rei iudicatæ, transactionis, & rei finitæ, quæ sit natura.*
4 *Res iudicata, transacta, uel finita, quando dicatur.*

1 Ré que iudicatę. † De hac exceptione loquitur totus tit. de excep. rei iudi. & in c. fin. de excep. lib. 6. quia sententia etiam si sit iniqua quo ad ius partis, uel quia per iniuriam iudicis lata, uel aliter,
R parit regulariter R exceptionem rei iudicatę, S dum tamen
S men sit rite & sollemniter iuris ordine seruato promulgata, vt in l. 4. §. condemnatum. & l. si cum nulla. ff. de re
2 iudica. cum sim. † Ex quo T sententia iniqua faciat ius; est
T tex. in l. 1. § hoc interdicto. ff. de libe. exhi. & l. seruo inuito in §. cum prętor. ff. ad Treb. & l. si seruus plurium.
3 §. 1. ... ff. de leg. 1. cuius quidē exceptionis † natura
V ra est, vt possit opponi V ante lit. contestatam ad impediendum processum, & post litem contestatam ad merita causę, ad victoriam obtinendam, & huius naturę et A sunt
A exceptiones transactionis, & rei finitę, vt hęc habentur in c. 1. de lit. contest. lib. 6. & no. in l. post rem iudi. ff. de re iudic. quod quidem optima ratione prouisum est, vt finis sit litium, & vt ipsarum materia amputetur, vt in l. fratris. C. de transac. & in l. si. ff. pro suo. & in l. terminato C. de fruct. & lit. expē. locus autem erit huic exceptiō-
B ni contra agentem in alio iudicio B si tria concurrant. scilicet identitas personarum, rei quę petitur, & causę ex qua petitur, & idem iur aliter imo ex his uel plurib.
C deficientibus, C cessabit exceptio rei iudi. & hęc probā tur in l. & an eadem, & l. si mater. §. hoc iure, & in l. cum quęritur. ff. de excep. rei iudi. de quo articulo plene no. Cy. in l. neque. C. ad exhiben. & gl. in c. aduersario. ex-
4 tra de excep. † Quando autem dicatur res iudicata, transacta, uel finita, declaratur per tex. in l. 1. ff. ad Turpil. & facit l. 4. §. cōdemnatum. ff. de re iud. Sequitur in litera.

ADDITIO.

* Exceptioni, Add p Aret. consil. 73. Nat. consil. 153. col. quarta, nume. 8.

SVMMARIVM.

1 NAturn exceptionis praescriptionis quae sit.
2 Praescriptionum quot species sint.
3 Quae sint necessaria ad inducendam praescriptionem.
4 Possessio continuata cum cursu temporis an sufficiat in praescriptione 30. ann.
5 Si quis uelit praescribere contra priuatum iure hypothecae, quid sufficiat in illa praescrip. 40 ann. quae competit etiam contra ecclesiam.
6 Praescriptio centum annorum competens contra ecclesiam Romanam qualis esse debeat.
7 Praescriptio 40. annorum competens fisco alienanti rem alienam qualis debeat esse.
8 Praescriptio 10. uel 20. ann. quibus casibus locum habet.
9 Absens & praesens in materia praescriptionis qualiter accipiatur.
10 Titulus quilibet putatiuus ad praescriptionem inducendam, an sufficiat.
11 Error iustus, iustissimus, & iniustus, quis sit.
12 Allegans titulo & probatio possessionis, an sufficiat ad excludendum dominum.
13 Traditionem sit necesse quod fiat ab eo a quo praescribens causam habet, an vero sufficiat si fiat ab alio.
14 Traditio uacua possessionis ad praescriptionem predictam est necessaria.
15 Dominium aliquid transfert rei alienatae per debitorem alicuius, qui suo creditori omnia bona obligauit, & se constituit eius nomine possidere.
16 Bona fides in praescriptione qualiter probetur.
17 Mala fides in praescribente quomodo probetur.
18 Praescriptio currit contra ignorantem.
19 Continuatio possessionis qualiter probabitur.
20 Praescribens in complenda praescriptione potest coniungere tempora auctoris sui.
21 Testis inductus ad probandum de continua possessione, an probet si dicat Titium possedisse a 10. annis citra.
22 Capitula & positiones in materia praescriptionis qualiter fieri debeant.
23 Possessio quotuplex sit.
24 Praescriptio ex qua possessione ciuili vel naturali procedat.
25 Casus, in quibus non currit praescriptio longi temporis.
26 Praescriptio ius effectiue quid sit.
27 Praescriptio quot modis interrumpatur.
28 Interruptione ex ciuili uel naturali an resultet aliqua utilitas maior ex una, quàm altera.
29 Interruptio facta contra unum, an operetur contra alium.
30 Interueniente ex post facto mala fide uel defectu tituli, an per hoc interrumpatur praescriptio.
31 Ius ciuile uel canonicum, an seruandum sit in interrumpenda praescriptione.
32 Superueniens mala fides ipso praescribente versus unum an porrigatur ad alios.
33 Defectus superueniens in persona praescribentis, vel in persona contra quam praescribitur, an interrumpat praescriptionem.
34 Praescriptio iurium incorporalium qualiter interrumpatur.
35 Iure offerendi an praescribatur.

* PRaescriptionis. * † D. Pro aliquali notitia huius exceptionis sciendum est secundum communē opinionem, quod hęc exceptio est huius naturę, cuius est exceptio rei iudicatę, de qua proxime dictum est. nā
E si hęc opponatur ante litem contestatam, E habet impe
F dire processum: si opponatur F post litem contest. habet inducere victoriam circa merita causę, vt plene no. per Iac. But. in l. omnes. & in l. sicut. C. de praescrip. 30. uel 40. ann. sic etiam est exceptio iurisiurandi, & generaliter secundum Bart. in qualibet alia, per quam proponitur ius agendi ipso iure deficere in agente, v.g. in exceptione solutionis, & acceptilationis, vt per eum not. in d. l. post rem iudicatam, & latius in l nam & postea. in prin. ff. de iureiur. & in l. eleganter. § si quis post. ff. de condi. inde. & per Cy. in l. emptor. C. de praescrip. long. temp.
2 facit c. 1. de lit. contesta lib. 6. † Deinde sciendum est, quod praescriptionum multę sunt species, est n. quędam praescriptio triennalis, quę locum habet in rebus mobilibus tantum, vt Instit. de vsuc. in prin. & C. de vsuc. transfor. l. 1. Alia est praescriptio, quę competit pro rebus immobilibus, uel seruitutibus, uel iuribus incorporalibus, seu actionib. realibus vel psonalibus, & hęc est multiplex.

Nam

R Exceptionem rei iudicatae, & impedit litis ingressum, Dec. consil. 436. nu. 21. Soci. iun. consil. 58 numero 6. volum. quarto.

S Dum tamen quae impediant executionem rei iudicatae, Rip. in l. qui pro tribunali, numero 9. de re iudic.

T Sententia iniqua facit ius, nisi esset notoria iniqua, l. si pars, ubi Ange. not. de inoffic. testam. Vanr in tit. de nullit. ex defec. proces. num. 127. & illa dicitur notoria quae resultat ex actis, Alex. consil. 19. num. 17. vol. 4. cum allegatis per Vanc. supra num. 52. & sententia quae praeter euidentiam, est iniqua nunquam transit in iudicatum, Alex ubi addit consil. 63. nu. 12. vol. 4.

V Ante litem contestatam. si possunt incontinente probari, alias si requirunt altiorem indaginem, tunc debent seruari post litis contest. Bart. in l. nam & postea in princ. de iureiur. ita allegatis per Fran. in c. fi. de excep. in pract. de senten. diff. nu. 24.

A Sunt exceptio ... transactionis, Franc. de excep. supra num. 36 ubi etiam de exceptione iurisiurandi, late ponit Alci. consil. 324. nume. 9.

B Si tria concurrunt, ista tria enumerat Nicolaus. Nicol. in tract. de concordantia, gl. num. 479 Dec. consil. 441. num. 43. & enumerat gl. in c. fi. in verbo admissi. de excep. in 6. ubi Franc. & Soci. iun. consil. 89. nume. 16. & consil. 187. num. 83. vol. 2. & consil. 181. num 82. 20 vol. & consil. 28. num. 3 volu. 1. Deci. consilio 466. num. 6.

C Cessabit res iudicata. Et cessabit res iudicata si et falsae sint probationes, hinc inde de iustitia dicta sententia parte non opponente except. rei iudic. poterit iudex corā quo facto fuerunt tales probationes retractare talem rem iudic. Alex. cons 63. nu. 21. ubi addi. volum 4. Ias. in l. Imperatores, num. 5. de re iudic. Dec. in l. ubi iudex de reg. iur. 10. de Amicis consil. 33. num. 35. vide quae in contra. ponit Vanc. in tit. de nullit. quibus mod. senten. nul. repa. numero sexto.

D Pro aliquali notitia, vide supra in responsione libell. in actio. hypot. in verbo excep praescriptionis quam sit impiū praesidium, praescriptio, & contra naturalē aequitatem, & odiosa. Cran. de antiq. temp. 4. par. nu. 24. Adde quod ista exceptio si non opponatur iudex an possit supplere & videtur cōis quod non tamē iudex proprio motu hoc facere potest, late Mysing. Centu. 3. obser. 18.

E Habet impedire processum, Balb de praescrip. in prima princ parte, q. 9. Ioā. Bap Bonius in tract. de praescrip. in fi numo. 6. quod si non opponatur iudex ex officio possit repellere agentem, Balb. supra q. 8. nu. 3. Guid. Papa decisio. 236, Bouer. decisio. 344 non tamen impedit processum. ponit Nata. consi. 281 Primo si ista exceptio sit liquida. Secundo quando est petita restitutio in integrum, Alex. consil 42 2 volum. 2 cum allegatis per Bouiū supra glo. 21. in nu. 80. latius Vasq. de controuersi. illu. casuum c. 56. in prin. ubi declarat & limit.

F Post litem contestatam. Dedas in cap. possessor, in princ. numo. 2. de reg. iur. in sexto. secus si ante, Decisione Tholos. 67.

Nam quandoque est 10.ann. quandoq; 20.quandoque
30.quandoq; 40.quandoq; 100.ann. quandoq; tanti té
3 poris cuius memoria non extat. † Quæritur ergo quot
sunt necessaria ad præscriptionem inducendam? Rñdeo
q quandoque plura, quandoq; pauciora secundum qua
litatem præscriptionis. vnde si quæritur de præscriptio
ne triennali, in ea requiruntur illa de quib. dicam infra
in præscriptione decennali. Si autem quæritur de præ-
scriptione rerum immobilium vel iurium incorporaliũ
tunc aduertedum, q aut quæritur de præscriptione 10.
vel 20.ann.& tunc pro rebus corporalibus præscriben-
G dis G quatuor requiruntur, videlicet tempus longum,
H titulus, bonafides & possessio continuata. H Primum de
tempore probatur in d.l.1.C.de vsuca.transfor. & in l.
pen.& in l.emptor.C.de long.temp. præscr.& in l.præ-
scriptionum.C.qui.non ob.long.temp.præscrip.Secun-
I dum I de titulo probatur in l.nullus, de rei vendic. &
in d.l.1.de vsucap.transfor.& l.diutina.& l.nec petente.
K cum sim.C.de long temp.præscr. Tertium K de bonafi-
de probatur in l.2.& l.si fraude. C.de long.temp.præ-
L scrip. Quartum L de cõtinuatá possessione probatur in
l.1.C.de vsuc.transfor.& in l. siue possess.ff.de vsuc.& in
l.2.C.de long.temp.præscr. & multis sim. no.per Dyn.
in c.sine possessione, de reg.iur.lib.6. Pro rebus autem
incorporalibus præscribédis, puta pro seruitutibus vel
iurisdictionibus, dic vt infra dicam sub titulo de confes
4 soria & nega.& eorum libellis. † In præscriptione auté
M 30.ann. M sufficit vnum, s.possessio continuata cum ipso
cursu temporis, vt in auth.malæfidei, & in l.sicut.l.om-
nes.C.de præscript.30.anno.In præscriptione auté 40.
N anno. N est aduertendum an quis velit præscribere con-
O tra ecclesiam, N principem, O vel ciuitatem, quo casu
N requiruntur illa quatuor de quibus supra. vt habetur
O in l.fin.in auth.quas actiones. C.de sacros.eccle.& in l.
omnes. C.de præscr.30.anno. & traditur in c.de quar-
ta.& in cap.illud, & in c.ad aures, & in c.quia indicante.
extra de præscr.& in c.si diligenti.in fi. & ibi per Inno.
5 & in c.1.extra eo.lib.6.† Si verò velit quis præscribere
contra priuatum, videlicet iuri hypothecæ, tunc sufficit
téporis decursus & continuata possessio, vt l.cum notis-
6 simi.in priu.de præscri.30.ann.† P In præscriptione aũt
P centum annorum, quæ currit contra ecclesiam Roma-
nam tantum, requiruntur illa quatuor, de quibus supra
dictum est, ut in auth.quas actiones, præal.in fi.& 16.q.
3 c.placuit.in fi & in c.si diligenti. in fi.& in c.de quar-
ta.in fin.extra de præscrip.De præscriptione auté tanti
Q temporis Q cuius initij memoria non existit; non erit
ad præsens sermo, cum illa locum habeat maximè in iu
ribus incorporalibus, non omnibus, sed aliquib.de qua
traditur in l hoc iure.§.ductus aquæ. ff.de aqua quoti-
dia.& æsti.& in l.si arbiter. ff.de prob.& tangam in tit.
7 de forma libelli super confessoria & negatoria. † Est &
quædam alia singularis præscriptio quatuor annorum,
a quæ competit fisco a alienanti rem alienam tanquam
propriam, vt traditur in l.omnes. & l.fina.C.de quadri.
præscrip.& no.per glos.in l.fi. C.si aduer.fiscum.in qua
præscriptione requiritur titulus & alia de qoib. supra,
vt probant iura prædicta. Sunt etiam & multæ aliæ spe
cies præscriptionum, de quibus Azo in brocardis suis.
8 † Nunc aũt plenius attingo materiam præscriptionum,
quæramus ergo qñ & quibus casibus locum habet præ
R scriptio 10.uel 20.anno.Respondeo, R q istis concurrẽ
R tibus, videlicet cum quis ab eo, qui non est dñs R iusto
S titulo uel putatiuo, S bonafide acquisiuit rem immobi
T lem, T eamq; possedit pñte aduersario per spatium 10.
annorum, uel eo absente spatio 20. anno.& continuè &
V pacificè sine V aliqua interruptione, uel inquietatione,
vt hæc probantur in d.l.2.& d.l.diutina, & in d.l.nec pe
tentem.C.de præscrip. long.temp.10.uel 20. ann.cum
simi.supra allega. per quam præscriptionem non solum
excluditur dñs rei, sed & quicunq, habens rem ipsam
hypothecatam, vt in l.1.& 2.C.si aduer.credi. Et aduer
te, qa notanter dixi [Qñ ab eo, qui non est dñs; res est
acquisita] nã si acquisitio est facta ab eo qui dñs est, effi-

-ceretur statim dñs acquirens, vnde cessaret præscriptio,
vt tex.in l.sequitur, in §.lana; ff.de vsucap.& l.in bello.
§.si quis, de capitu.& post.reuer. Facit Instit.de vsucap.
in prin.ff.de publi.l.1.cũ sim. Licet eo casu præscriptio
procederet contra creditores ipsius dñi, vt dictum est.
9 † Deinde ad declarationem prædictorum quæritur, qs
A dicatur præsẽs, uel absens? Rñdeo, q ille A dr̃ præsens,
qui est eiusdem domicilij, cuius est præscribens. Absens
b verò b est, qui est diuersi domicilij, vt l.fi.in princ.C.de
long.temp.præscrip.vnde in præscriptionib attenditur
potius idẽtitas uel disparitas domicilij.q̃ personæ præ-
sentia corporalis vel absentia, ut ibi no.gl. & Cy. In a-
C lijs autem casibus dr̃ quis præsens vel absens C alio re-
spectu, vt ibi no. per gl. & latius in auth.de fideius.§.1.
veruntamen absentibus personaliter ex iusta cã dari cõ
B sueuit contra præscribentem B in integrum rest.ut tra-
ditur in l.q tempore.C.de restitutione milita.& in l.1.
C.si aduer.vsu.& in titu qui.non ob.long.temp.præscr.
10 l.2.& l.ab hostib.cum simi. ibi nota.per glo.† Amplius
quæritur, quia superius dixi de titulo vero uel putati-
uo, an quilibet titulus putatiuus sufficiat ad pscriptio-
nem? Dic breuiter, aut circa titulum intercessit iustus
error, aut iniustus. Si quidem iustus fuit error, tunc aut
titulus fuit venditionis, & tunc non sufficit iustus error
C C nisi interueniat iustissimus, vt tradit in l.3.§.p suo,
D aut fuit alius titulus, D & tunc sufficit iustus error; vt
l.Celsus.ff.de vsucap.cum sim.ibi.no.per gl.& Bart.ubi
autem error fuit iniustus, tunc non hr̃ pro titulo, vt d.l.
Celsus. Conclusiue ergo error iustus uel iustissimus hr̃
pro tit.secundum prædicta, error aũt iniustus non habe
11 tur pro titulo.† Restat ergo ad quærendum, & declarã-
d dum quis dicatur error iustus. d quis iustissimus, & quis
iniustus; ubi aduertendum, q secundum Bar.in d.l.Cel
sus, põt dici error iustus, qñ quis mouetur ad aliquid
creden-

G Quatuor requiruntur. Istum locum citat Balb. in prima parte tertia partis. quæstione prima numero tertio.

H Primum de tempore, quod tempus requiritur contra Ecclesiam. Didac. in c. possessor in 2. parte relec. §. 2. Balb. in 1. prima 5. partis princ q. 1. de temp. præscribenda iurisdictionis, Didac. supra §. 3. Balb. in secunda parte, quinta partis princip. num. quarto. versic. circa primam, & de tempore præscribenda immunitatis, Balb. supra in 7. quæstione. Didac. in secunda parte relec. §. secundo nume. 8. Vasq. cap. 87. nume. 11.

I De titulo. Balb. in tertia parte princip. Didac. supra in secunda parte relec. §. 5. quis titulus sufficiat, Vasq. post alios dicto tract. de controuersia Ill. casuũ, capit. 67. cum pluribus sequen.

K De bonafide, Vasq. supra c. 70. Balb. supra in 2. parte, 3. partis princip. Didac. d c possessor, in 2. parte relec. §. 6. Tiraq. de præscrip. §. 1. gl. 2.

L Continuata possessione. Vasq. supra c. 68. Balb supra in prima parte, 4. partis princi. qõ. 4. an sola ciuilis sit sufficiens, Didac. supra in 2. parte relec. in verbo antium. num. 7. Tiraq. supra gl. 5. versi sed parũ abfuit, cir. fi. et ibi quæ probetur possessio. an sola naturalis, Vasqu. supra c. 57. & ibi de possessione q̃sita, p constitutum vel precarium.

M Sufficit vnũ s. possessio continuata de cõi dicit Didac. in 2. parte relec. §. 5. nu. 2 versi. 2. inclusiue Vasq. sup. c. 73. nu. 14.

N Principẽ, late Didac. sup. §. 2. nu. 7. Balb. in 2. parte. 5. partis in principio. nume. 132. & 133. vbi etiam de iure superioritatis, Vasq. supra c. 2. nu 14.

O Ciuitatem. Balb. sup. in 3. par. 5. par. princ. Crau. supra nu. 146.

P In præscriptione autem centum annorum q non requiratur tit. Alba. consilio 64. nu. 48. vbi multa allegat in seq. Didac. supra in 2. parte relec. § 3. sub nu. 6. Crauet. de antiquit. temp. in quarta parte num. 148.

Q Cuius initij. Vasq supra c. 81. nu 10. cum seq. & c. 82. & seq. Didac. in secunda parte relec. in princ. §. 3. num 6 latiss. de ista præscrip. Ant. Gab. de commu. conclus. in tit. de præscri. conclus. 1. Didac. lib. variarum iuris resol. lib. 1. c. 1. Cra. sup in 4. parte num. 125 de modo eã probandi, Soc iun. cons 6. vol. 3.

R Quod istis concurrentibus quæ etiam ponit Balb in 3 parte princip. circa prin.

R Iusto titulo, de quo titulo intelligitur late per Vasq. supra capit 77. nume. 7. Didac. in secunda parte relec §. 5.

S Bonafide quæsit bonafides, Balb. supra in 2. parte, 3 partis princ. Didac. supra §. 6. Vasq. supra c. 77. num. 17. ante fi. & vbi num 11. ponit an requiratur bona fides positiua uel priuatiue, quid si denũciauerit sit emptori ne emat. Affli. decisio. 178 num. 10. faciunt dicta per Vasq cap. 80 num. 8.

T Eãq; possedit. Balb. sup. in 3. parte, 3. partis prin. Didac. in 2. par. rele. in prin.

V Aliqua interruptione. Balb. in vlti. par 5. par. Didac. in 2 parte, §. 12.

A Dicitur præsens, Balb in prima parte 4 partis princ. q. 2. Vasq. c. 60.

B In integrum restitutio late circa hoc Io. Bap. Bonius supra nu. 20. cum seq.

C Nisi interueniat iustissimus. Balb. in l. Celsus, in 2. parte princ. nu 6.

D Et tunc sufficit iustus error. Balb. d. l Celsus, in princi. in 2 not. vbi ponit ampliat. & limitatio. & in 2. parte in princ. Fely. in c. de quarta, col. 8. de præscrip. Afflic. decis. 374. Vasque supra cap. 77. nume. 9. & lib. de successionum creatione & progressu, §. 9. nume. 13.

credendū consistens in facto proprio interueniente ad-
uersarij suasione. v.g. si dixerit, trado tibi hunc librum
quē tibi donaui, vt probatur in l.3.ff pro suo.& l.si exi-
stimans.ff pro soluto.coniun.l.1.in fi ff.qd act.de pet.&
l doli exceptio,in fi.cum gl.sua. ff.de dona. Iniustus aūt
5 error 5 est in facto ꝓprio nulla aduersarij suasione in-
tercedente, vt l.quamquam ff.ad Vellea. & l.quisquis.
9 C.de rescin.uend.cum sim. 9 ac etiam error iuris, vt l.
nunquam,in princ.& l.si fur.§.1.ff. de vsuca.iustissimus
6 vero error est i facto alieno, v.g. 6 si procurator meus,
vel seruus, vel negociorum gestor dixerit se emisse noie
meo,vt ff. pro emp l. quod vulgo.& in l.fin.ff.pro suo.&
no.per gl.10 d.l.si existimans, & eodem modo erit iustis
simus error, si pater meus, uel auus, uel alius defunctus
cui successi dixerit mihi se emisse, per rationem prædi-
ctam. Sic etiam ea rei euidentia apparet iustissimus; vt
puta si credebā illum, à quo emi, esse puberem ex aspe-
ctu, tūm tamen adhuc esset pupillus. Vel cum credebā
eum esse sanæ mentis, cum esset furiosus.l.2.§ si pupil-
lo.& §.si a furioso.ff pro emp. Est insuper iustissimus er
ror, si de titulo erat fama & opinio inter vicinos, vt in l.
cum quidam.§.quod dr. ff.de acquir.hæred.unde si erit
fama vel vox inter vicinos, ꝙ pater meus emerat hanc
domum probata possessione & allegato huiusmodi tit.
cursa erit præscriptio, quod est multum notabile secun
dum Bart.in d.l.Celsus & sic habes modum practican-
12 di & capitulandi.† Pro huius tñ declaratione subijcio
talem quæstionē. Titius possedit domum bonafide pro
sua & tanquam suam spacio 10.uel 20.anno.contra quē
dñs domus agit, domum ipsam vendicando, excipit Ti-
tius de præscriptione allegando titulum, sed non pro-
bando specialiter de eo, & inducendo longam possessio
e nem, quæritur an hæc duo sufficiant, e .s.allegatio titu-
li & probatio possessionis longeuæ quo ad excludendū
dominum ex præscriptione? Quidam dicunt, ꝙ sic.arg.
in l.cum de in rem verso.& quod ibi no. ff.de vsucapio.
n n In contrarium determinat Iaco.de Are.Pet.& Cyn.
prout per eos not.in l.maior. C. cōi diui.de quo scripsi
infra sub tit. qn agitur pro hæreditate diuidenda.& ꝓ
cedit hoc qō allegatur titulus simpliciter nō coadiuua-
tus aliquo iusto vel iustissimo errore, aliās.n.procede-
rent quæ supra proxime dicta sunt. Vltra autem prædi-
z cta requiritur z probatio traditionis ipsius rei facta ab
eo qui non est dñs; de qua traditione probatur eo ipso
ꝙ ingressus est possessionem de voluntate vera, uel pre-
sumpta eius qui alienauit. vt Instit.de rerum diui.§.in-
terdum.& l.qua ratione.§.interdum. ff.de acqui.rer.do
mi.facit l.quādā mulier.ff.de rei vendi. & quod ibi no.
in l.1.C.de acqui.poss.cum simil. Nisi esset facta aliena-
tio ex titulo tali, quo dominium solet quæri sine tradi-
tione, vt puta in legato, vt l.a Titio.ff.de fur. quo casu
sufficit sola apprehensio possessionis, vt not.per glos.&
13 Bar.in d.l.Celsus † Sed hic insurgit dubiū, an sit neces
se ꝙ traditio fiat ab eo a quo præscribens causam hēt,
an verò sufficiat si fiat ab alio. super quo Bart.in l.cum
solus.ff de vsuca.sic distinguit, qñq; quis habet titulum
ab vno & possessionem ab alio, qñque de hoc dubitat.
x Primo casu procedit præscriptio sine dubio, x vt in d.l.
Celsus.& l.cum qui.§.pen ff de publ. Scdo casu subdi-
stingue, aliqñ traditio possessionis præcedit titulum.&
tunc siue præcedat titulum verum vel putatiuum, pro-
cedit præscriptio.vt l.non solum.in §.1.ff.de vsuca.& l.
1.§.si a pupillo. & § si à furioso.ff.pro emp. Et sit ratio,
quia tunc mutatur cā possessionis de vitiosa in iustam,
vt l.cum nemo.C.de acqui.poss.& ibi de hoc, & hoc ve-
rum si ille, à quo quis consequitur titulum, sciebat illū
possidere, alias secus secundum Bar. arg.in l.huius rei,
cum ibi no ff.de rei vendic. Qñque econtra titulus ꝓ-
cedit possessionem, & tunc aut ipse præscribens opina-
tur se hēre titulum & possessionem ab eodem. liter veri-
tate inspecta habeat à diuersis, & tūc sufficit ad præscri-
ptionem, vt no. in d.l.cum nemo. Aut se hēre à diuersis,
& ita in veritate habet: & tunc aut vnus vēdidit & alius
ex diuersa cā possessionem tradidit, & tunc non induci-
tur præscriptio: quia oportet ꝙ ea eadem cā res sit tra-
dita, vt in l.cum qui.§.penul. de publi. Si autem fuerit
tradita ex eadem cā, tunc considera, aut titulus præce-
dens erat putatiuus, & tunc nō procedit præscriptio.vt
in d.l.Celsus, aut erat verus, & tunc procedit præscri-
ptio sine dubio, vt probatur ea legibus omnibus quæ
de traditione rei legatæ loquuntur. vt ff.pro legato per
to.& l.Pomponius.§ & si legato.ff.de acquir.pos.& l.cū
qui §.pco.de pu.ibi [eo nomine.] Tertio principali ca-
su, cum dubitatur à quo habeat possessionem an ab eo
a quo habuit titulum, uel ab alio, & an ex eadem causa,
vel ex diuersa, tunc dicendum est secundum Bar. ꝙ præ
scribens præsumitur habere possessionem ab eo à quo
z habet titulum z. & ex cā eiusdē tituli, à si is quo habet
titulum tempore alienationis possidebat, vt in d.l.quæ
dam mulier.ff de rei ven. tum ibi no.& l.2.C.de acqui.
pos.cum sim. Si verò non est probatum, ꝙ ille tunc pos-
sideret, tunc in dubio præsumitur sibi tradita posses sio
ex eadem cā. Nam collatio tituli inducit licentiam de
ingrediendo & accipiendo possessionē ipsius rei, vt pro-
batur in l.hæc si res, ff de rei vend.& ibi no.per Iaco. de
14 Are.& per Bar.in l.prædia. ff.de acq.pos.† Adhuc pro
horum declaratione superest videre, an in hac præscri-
ptione sit necessaria traditio vacuæ posses.& vr ꝙ non ꝑ
n l. si fundum.ff.de fund. dot. n In contrarium est veritas
secūdum omnes per l. sine possessione.& l.naturaliter.
ff.de vsuc.de qua no.per Cyn. in l.cum res.C.de prob.
& d.l.1.de acqui.pos.& per Iac. But. Insti.de act.§.aliæ.
Non ob.d.l.si fundū, quia loquitur in dño alienāte qui
rei ab alio possessæ pt dominium transferre, hic autem
in non domino alienante; qui non pōt dominium, quod
non habet, transferre, vt in regula.nemo plus iuris. sed
solum causa præscribendi transferre, ad quam præscri-
ptionem est necesse ꝙ possessio ab alio non sit occupa-
15 ta; vt dictum est. † Et hæc faciunt ad quotidianam quæ-
stio. quam posuit Iaco.Butr. Insti.de act.in §.sed istæ.&
Bar.in d.l. Celsus. Ecce debitor obligauit creditori suo
omnia bona sua, vt fit quotidie in instrumentis quę bo-
na eius nomine constituit se possidere & tenere. deinde
ipse debitor vnam ex ipsis rebus obligatis vēdidit cui-
dam alteri, quam sē ipsius emptoris nomine constituit
se tenere & possidere, quæritur an in hunc emptorem
transeat dominium vel vsucapiendi conditio? & vide-
tur ꝙ nō: quia ad hoc vt transeat dominium si dominus
erat, vel causa vsucapiendi, si dominus non erat neces-
se est ꝙ ipse vēditor qui rem tradidit, sit ipsius rei pos-
sessor: sed hic non possidebat, sed creditor per l. quod
meo & l.quamuis §.si conductor. ff.de acq.pos.& l.quæ
n dam mulier. ff. de rei vendica. ergo &c. n In contrariū
* ? determinant dicti Doctores, quia licet possessio tam
ciuilis quàm naturalis transierit per constitutum in cre
ditorem, vt l.qui pignus ff.de acq.pos & l.si serui nomi-
ne. ff.de vsucapio. quaorum ad effectum debiti conser-
uandi, tamen quantum ad effectum dominij retinendi,
vel quærendi, seu transferēdi, creditor dr possidere de-
bitori, & non sibi, vt hr & not. in l. cum notissimi. in
§.sed cum illud. C.de præscrip. 30.anno.& in d.l.si ser-
ui nomine.ff.de vsucap.& l.non solum.in §.si rem.& l.q
pignori.ff.eo.cum sim. Ideo sequitur, ꝙ debitor alienāa
transfert dominium, si dominus est: vel causam vsuca-
piendi, si non est dominus; l.clauibus ff.de contrah.em-
* ptio.vbi autem debitor precario nomine * constituisset
o se tenere & possidere à creditore, o tunc alienando in
dubio priuaret creditorem omni possessione, & omnia
transferret in emptorem, vt probatur l.interdum.§.fi.
& ibi no.ff.de acqui.poss. Sic ergo differt, an simpliciter
quis constituat se tenere, an precario nomine: nec mirū
si cre-

5 Est in facto proprio, limita, & declara vt ꝑ Balb. sup. in dicta prima parte numr.34 Paris. consil.131.num. 37. vol.1. Vasq. supra capit. 77. num.3.

9 At etiam error iuris, late ꝑ Ant.Gab de cōmu. conclus. in titulo de præscr. conclus 14. Didac. dicto cap.3. nu.8. & in cap. possessor.§.7.nu.3.vbi late decla rat Vasq. d.cap. 77 num.13.

6 Si procurator meus, alia exempla ponit & declarat Balb. supra in 1. parte. num 38.

n In contrariū determinat & de cōi dicit, late allegat Vasqu. supra ca.84 sub num 3. & quia alleg. Balb. corruptr. vide in prima parte tertia partis princ. q.10. & in prima parte numero 47.

z Probatio traditionis, late ꝑ Balb. in d l.Celsus, in 2 parte ꝑ totum. vt supra c.59 in princip. quid si nō sit iustus acressus ad rem an per instrumentū traditionis inducatur quis in possessione, Didac. libro variarum iuris resolu. lib. 3.c.16.nu 11.

x Vt d l.Celsus. vbi Balb. in 2. parte num 7.

z Et ex cā eiusdem tituli, Balbus sup in prin. versic. adde ad Barto.

n In contrariū, Balb. supra nu. 8. vide infra in forma positionum in verbo Item quòd præfatus nume.8.

n In contrarium, istum locum citat & comprobat Tiraq de iure constitu. limit.14.num.8. etiam citat Io. Bapt. Bossius in tract.prescrip.gl.20. nume.24. & istam quæst ponit Tiraq. supra de iure consti. in prima parte 1.par.nu.34. istum locum citat Rep.responso.3.in tit. de interdic. num.3.

o Tunc alienādo, istū locū citat et sequitur Rep.respōso 4 nu.31.tit.de interdic.

ß creditor solum possideat, quo ad effectum debiti cō-
seruandi; quia prætor solum vnumquemque tuetur in
possessione sua respectu illius iuris tantum quod habet
in ipsa re,& non in plus, ut in l.si duo § videamus. uer.
16 h certum.ff. vti posside.† Deinde quæritur: quia superius
dictum est, q bonafides in præscriptione requiritur,
P qualiter de ea probabitur? P Dicunt Doctores, q quan-
do præcedit titulus uerus uel putatiuus etiam cum er-
rore iniusto, quòd bona fides præsumitur, ut probatur
in l.igitur ff. de libe.causa.& in tex & glo.in l.penul. C.
de cur.& no.in l.si fur.§.1.ff.de vsucap. per gl.in cap.si
diligenti.de præscr.& in hoc stabitur conscientiæ ipsius
præscribentis,arg.eorum quę no.per glo.Institu.de act.
§ aliæ.Sed contra prædicta videtur illa regula, qua di-
citur,quod tuum non est,scire debes ad alium pertine-
re,ut l.si.C.vnde vi.ergo ex tali præsumpta scientia de-
bet potius præsumi mala fides,quàm bona,sed respon-
detur secundum Bar.q dicta regula locum habet in eo,
qui probaret de antiquiori possessione. argum. c.licet.
extra de probat. Præterea titulus facit præsumi pro eo
qui tradit, uel cui traditur alio non apparente,quia ius
commune non repugnat huic possessori,vt in c.j.de prę
scrip.lib.6.sicq̄ue licite posset hic possessor dicere, quo
ad te liberas ędes habeo, ut in l.sicuti.§. si quæratur. &
l.loci corpus § competit.ff. si ser.uendi.& hanc opinio-
nem sequitur Cy.in l.super longi. C.de præscrip.long.
temp.& Dy.in regula possessor malæfidei,quæ opin.se-
cundum eos procedit solum cum præcedit titulus ve-
rus uel putatiuus cum errore iusto, secus si iniusto, ve
17 dictum est.† Præterea quęritur,qualiter probetur ma-
Q læfides in præscribente? Responde multiformiter. Q Pri-
mò,si fuit eidem denunciatum, q res erat aliena,ut l si
R fundum C.de rei uen. R Secundo,si præscribēs ipse hoc
confessus fuit extra iudicium, argu.in l.Labeo ff.de sup.
S legat. S Tertio, si inter eius uicinos erat de hoc fama,
nam tunc ipse scire præsumitur, ut extra de præsump
in c.quanto. Quarto si emit contra leges.ut l. quemad-
modum.C.de agr.& cens.lib.11.& in c.quæ contra ius,
& ibi per Dyn.de regu.iur lib.6. Quinto,si emit ab eo
cui sciebat bonis interdictum,& sic cōtra iura, ut l.qui
fundum §. qui sciens ff.pro emp.& l.si. C.de auct.præ-
stan.& l eum qui.eo.tit.cum sim.no.per gl.in d.c.si dili-
18 gēti. † Itē quæritur de alio, an contra ignorantem cur-
T rat T præscriptio V conueniunt omnes quòd sic, cum
V præscribitur res corporalis puta domus, uel fundus, ut
probat tex.& ibi gl.in d.l.si. C. de lon.temp.præscrip.&
V idem sequitur glo. in l.prima.C.de ser. V In rebus au-
tem incorporalibus non currit præscriptio contra igno
rantem,ut habetur & no.in dicta l.s. de serui.& ibi per
Cyn. & dicam infra in titulo de confessoria. Veruntamen
* men * Bart.in l.prima.si quis autem.ff.de itine.actuque
priua.dicit quòd propter iustam ignorantiam danda est
in integrum restitutio ex clausula generali. de qua in l.
A prima in fine.ff.ex quibus cau. maio. A Ego puto,quòd
non omnis ignorantia præbeat restitutionem; nam si sic
faciliter daretur, non esset differentia quantum ad effe-
ctum inter præscriptionem rerū corporalium,& incor-
poralium;quam iura facere noluerūt. Sed si aliqua alia
iusta causa ex his,quæ traduntur in materia l. quod tē-
poris.C.de resti.mil. & in §.cursum, Institu. de actio.&
in l.nec non.§.exemplo. ff.ex quibus causa.maio. inter-
ueniret, quæ causam præstitisset ignorantiæ, bene cre-
derem æquum restitutionem dari, & ita puto Bart.in-
19 tellexisse. † Post hæc adhuc quæritur, quia in præceden
tibus dictū est, quòd requiritur continuatio & non in-
terruptio possessionis, qualiter probabitur de cōtinua-
tione possessionis? Dic secundum quosdam,quos refert
Spec.in titu.de proba.§.1.uer.sed quæritur,quòd pro-
B batur hoc modo, videlicet, B quòd omni anno tempo-
ribus debitis recollegit fructus, ut in l.titia.ff. de solu-
tio. l.litib.C.de agri.& censi.lib.11. nec enim opus est,
quòd continuè stet in fundo. arg.in l.si vir.& l.si quis ita
legauerit,& ibi no.per Bart.& Bal.ff.de condi. & demō.
Probatur etiā secundo modo, videlicet probādo extre-
B mitatem B scilicet initium possessionis de præterito, &
possessionē de præsenti. nam per hoc concluditur circa
media, & sic præsumptio sumitur q medio tēpore pos-
sedit,arg.in l.pen.C.de apocis publicis lib.10. uel secū-
dum Cy.ut per eum no. in d l.si super longi. & per Bar.
C in d.l.Celsus. C Dic q probando se semel apprehendis-
se possessionem, ex ea sequitur & probatur cōtinuatio
ipsius possessionis;quia ubi qs semel possedit, si adhuc
se asserat possidere, præsumitur continue possedisse, vt
plene traditur in l.siue possidetis. C. de prob. & l.licet.
20 C.de acq.poss. & l.non ignorabit. C.de exhib.† An autē
in præscriptione complenda possit præscribens tempo-
D ra sui auctoris coniungere cum suis? D dicendum est q
sic,vt plene per Bar.traditur in l.Pomponius.§.cum qs.
ff.de acq.poss.cum sim ibi no. & dicā infra super forma
positionum actoris in glo. quæ incipit, Hæc est septima
positio alias, Item q dictus An. dictam petiam terræ.
21 † Quid autem si testis inductus ad probandum de con
tinua possessione dicat, q Titius possedit à 10.ann.citra
h an per hoc probetur continua possessio 10.annorum?
Dicūt Doct.& maximè Hostien. & Io.And. in d. c.licet,
q nō, quia ista præpositio,citra,potest uerificari in uno
anno, vnde dictum testis de necessitate non concludit,
q toto tempore decem ann. possederit,pro quo facit l.j.
§.quod autem.ff.de aqua quotid.& æsti Si autem testis
deponeret cum copula.v.g. Titius possedit 10 ann.& ci-
tra,tunc virtus illius copulæ,&, operatur,vt cōtinuè pos
sedisse intelligatur, ut sit sensus q initiū possidendi fuit
iam ann.10. & inde ipsa possessio fuit continuata spacio
dicti temporis.ad quod facit c.veniens,extra de pręscr.
22 & d.c.licet.† Veruntamen ad tollendum omnem dubi-
tationem fienda sunt capitula & positiones hac forma
videlicet, q talis possedit hanc domum continue,spacio
10.uel 20.anno.&c.Similiter formare debet capitulum
taliter per quod concludatur, q præscriptio fuerit com
pleta & finita ante præsentem litem motam uel inchoa
tam, specificando annum & mensem quo dicatur com-
pleta;quia si testis deponeret vel capitulum similiter di
ceret, quòd talis possedit spacio decem anno. proximè
præteritorum, sequeretur quòd præscriptio esset com-
pleta post litem inchoatam, & sic post interruptionem
factā,& per cōsequens nil prodesset,quia tēps computa-
retur à die redditi testimonij,uel capituli producti. Am-
plius debet diligēter aduertere is q capitula producit uel
testes

P Dicunt Doc.istum locum citat & comprobat Tiraq.de præscrip.§.primo,vers. bona autem fides,Balb. de præscrip.in 2.parte 4.partis princip.in princ.num.10. Vasq.lib.controuers.Illu.casuum.c.70.num.secundo.

Q Primo si ei fuit denunciatum,Balb.in d l. Celsus in 3.parte princip. nume.3. Afflic.decis.178.num.10.Vasq.supra c.80.per totum. Intellige quando denunciatio est iudicialis, secus si extraiudicialis, Afflic. supra & sic facta ante contractum,secus si post Pau de Cast.in l si fundum,C.de rei vend Ias.in l. nunciatio §.morte,num 29.& Rip.num.158.de ope.no.nun. Io.Bap.Bonius de præscrip.gl.22.vbi late & latissima circa istum articulam. Vasq.cap 80.per totum latiss.Vasq.controuersiarum, Illu.casuum c.80.præcipua num.7.

R Secundo, si præscribens quia tendit ad exonerationem conscientiæ, Maranta. in spec. in tit de confess.num.16. Soci iun. consil. 90 num.4.volumi.secundo.

S Tertio si inter vicinos erat fama,istum locum & seq citat Balbus dicta l. Celsus i tertia parte, numero 17. Vasq. d. cap.80. nume.4. Rip.in responso. 5. nume.1. in titu. de legibus qui citat istum locū; Quarto si emit cōtra leges,Vasque.c.82. Rolan. a Valle consilio 18 num.83. vol. primo, vbi ponit quod tenetur et ad fructus.

T Conueniunt omnes quod sic, istum locum citat Balb. in prima parte 4.partis princip.q.28. num.7. concord. allegat Tiraqu. in tract.retract. lignag §.35. gl. quarta. numero 18. Vasqu. cap. 51.nume. 17.& in omnibus casibus vbi currit pscriptio, & qn̄ detur restitutio ex clausula generali, si qua mihi iusta,&c. & an aduersus præscriptionum triginta annorum, Tiraquel. supra nume.31.& 36.Decisione Tholos.76.

V In rebus autem incorporalibus, istum locum citat & comprobat Ioan.Bap.Bo. de præscrip.capit.19. numero 01.

A Ego autē puto, istum locum citat & sequitur Balb.supra quæst.12. prin.versi. 29.& versic.per dictam limitationem,Ioan.Bapt.Bo. supra glo.19.in princip. vsque nume.13. Vasqu.capit.75. latius capit.89. Tiraquel.supra nume.33. Bernardus Diaz. regula 171.

B Quod omni anno,istum locum citat & comprobat Vasq.cap.58.num. secundo citat & sequitur Tiraquel. de præscrip. § .primo,glo.quinta , in princip. vbi dicit istam esse communem , late per Alcia.de præsumptionib.regula secunda , præsumptione vigesimasecunda.

C Dic quod probando, vide infra in forma Capitulorum, in verbo pro sua, numero quarto,Bouer.decisione 289.numero 6.Vasq. supra cap.58. num.3.versi. tertium uero modum,Tiraq supra versic.13. nunquid.

D Dicendum est quòd sic, vide supra in forma positionum, in verbo item quod dictus Anto.ipsam peciam,Ias.consil.35.num.5.vol.primo.

F Quaeritur, istum locum citat & comprobat Paris consil. 104 num. 96. volu. primo. & late Didac. in c. possessor in initio in 3. parte relec. num. 7. Arius Pinel. in auth. nisi triecennalis, nu. 36. C. de bon. mater. Vasq. d c. 54. quod etiam concludunt vtile dominium, nihil deferre a directo dominio, Balb. in 2. parte princ. quaest. 2. sub nume. 8, vide additionem sequentem, quia ista opp. authoritates in vtraque additio. tendunt ad idem.

E Primo casu sola ciuilis, latissimè allegat Vasq. c. 57. in prin. Didac. in c. possessor in initio 2. partis relec. num 7. ubi allegat & istum locum citat Bap. Ba. supra glo. 20. num. 4 ubi dicit de communi, Pet. Due. reg. 159. in 2. parte, Ioan. Bern. Diaz. regu. 374. ante alios, Balb. in 3. parte 3 partis princip. in 7. quaest. Io. Bap. Be de pscr. gl 20. sub nu. 4. q citat hūc locū, vide sup. in addi. anteced.

F Dic quòd sola naturalis, Vasq d c. 57. nu. 4. Balb. d. quest. 3. nume. 8. Ioan. Bapt. Be. supra nume. 5.

G Tertius est in decimis, Petrus Due. reg. 153 nume. 7. Balb. supra versic. septime in fi Nepos a Montealbano in tracta. de excep. in fin. artic 25. Vasq. supra ca. 69.

H Quartus est in matrimonio, Balbus supra in prima parte 6. partis principalis, nume. 3.

I Quintus in tributis, Balbus in secunda parte, 5. princip. q8. 7. nume. 2. Nepos supra artic. 25. nume. 15. versic. ite in publicis, Petr. Due. dicta regu. 159. nume. 5.

K Septimus in curiali, Balb. in 8. parte 6. partis princ q. 7.

testes inducit super praescriptione, quòd nō simpliciter dicatur, quòd talis possedit 10. ann. quia talis sermo cōfusus redderet testimonium nullum, quia ignoratur de quibus decē annis loquatur seu deponat, & posset euenire q vnus de 10. annis, alius de alijs 10. deponeret, & sic essent singulares, & non probarent, vt in d. c. licet &
33 in c. cum tu. extra de testi. † Praeterea cum duplex sit possessio, scilicet ciuilis & naturalis, vt habetur in l. 3. in fi. ff. ad exhi. & tangitur in l. licet. C. de acq. poss. & in l. 1. §. 1. ff pro haere. & plenè per Bart. in l. 1. in prin. ff. de acq. poss. & per Dyn. in regula sine possessione, de reg.
34 iur. lib. 6. † E Quaeritur ex qua possessione procedat praescriptio, an ex sola ciuili, vel ex sola naturali, vel simul ex vtraque? Adnorte in hoc varia scripta sunt. & primò Dy. disputat hanc quaestionem in dicta regula, sine possessione, post eum Iac. But. Inst. de actio. §. aeque si agatur. & Bart. in d. l. 1. in prin. & l. 3. §. ex pluribus. versi. ex contrario. ff. de acq. pos. Tu autem pro concordia omnium potes sic distinguere sub breuitate. Aut quaeritur de praescriptione directi dominij, vel vtilis, quod habet absorbere vires directi. Aut quaeritur de praescriptione vtilis dominij, vel alterius iuris quod recognoscit ipsum directum dominium. E Primo casu sufficit sola ciuilis possessio, vt probatur in l. 1. §. per seruum qui in fuga. ff. de acq. pos. & l. serui. & l. filij. ff. de fur. & l. de accessionibus. ff de diuer. & temp praescrip. nec sola naturalis sufficeret hoc casu, vt l. acquiritur, §. fi. ff. de acq. pos. l. 1. & l. p seruū, facit ad hoc qđ no. per glo. in l. 1. C. de ser. fug. & in l. si vt certo. §. si duobus vehiculum. ff. commo & in l. male agitur. C. de praesc. 30. anno. & in d. §. ex contrario. in fi. magnae glo. licet Iac. But. in d. §. aeque, dicat quòd in praescriptione huius dominij sit necessaria vtraque possessio per l. nemo. C. de acqui. posses. & l. naturaliter. ff. de vsuc. quae opin. est falsa secundum Bart. per l. si id quod. § fi. ff. de acq poss. & l. qui fundum, in prin. ff. pro emp. & per d. §. qui in fuga. coniuncta l. si cui. §. licet. ff. de lib. causa. Se-

L Octauus est tempore quo vacat ecclesia, Petrus Duen. dicta regula 153. nume. 31. Nepos supra artic. 25. num. 19.

M Nonus est.

N Vndecimus est ante auctoritatem, Balb. supra in primo parte sexta partis princip. versic. octauo.

O Decimustertius est in re spirituali, Pet. Due. supra num. 2a.

P Quartusdecimus est in via publica, Pet. Due. supra num. 19. Cra de antiq. temp in 4. parte, num. 104. Vasq. c. 89. nume. 44. vbi ampliat in libero homine in re sacra, & lege iniusta, & nume. 41.

Q Quintusdecimus in locis publicis ciuitatum, Balb. supra d. prima parte sexta partis nume. 3. versic. idem in hys, Nepos supra numero quinto. Vasq. supra cap 89. numero 12. vbi limitat.

R Sextusdecimus in re fiscali, Balb. supra nu. 11. vers decimooctauo.

S Decimusoctauus in re data praesidi, Balb. supra vers. quartusdecimus.

T Decimusnonus in re pupilli, Balb. supra nu. 29 vbi ponit ampliat & limit. Nepos supra num. 57. Pet. Due. supra num. 1. versic. contra pupillum.

V Vigesimus in fundo dotali, Balb. sup. vers. sextodeci. Pet. Due. d reg 159 n. 3.

A Vigesimusprimus in pupillo, Balb. supra versic. 23. num. 29. Decis. Ped. 79. nu. 14. Tiraq de praescrip gl. 9. Decis. Tholos. num. 92.

B Vigesimussecundus in vxore, Nepos supra num. 22. Pet. Due. supra num. 3. Balb. supra versic. vigesimo. num. 14.

C Vigesimustertius in rebus sub conditione debitis, Pet. Due. in d. reg. 57. Nepos supra num. 19. Balb supra versic. 22. nu. 16. nisi conditio esset potestatiua, Tiraquel. de retract. lign. §. primo. gl. 10. num. 14.

F cundo autem casu principali, F dic quòd sola naturalis sufficit ad praescriptionem, vt patet in fructuario qui ius vsufructus praescribit, vt habetur & not. per Doc. in l. fi. C. de praescri. lon. temp. in fi. & tamen solùm naturaliter possidet, vt l. naturaliter. ff de acq. pos hoc idem patet in superficiario, feudatario, & emphyteuta, qui praescribunt & tamen naturaliter tantum possident; vt in l. si finita. §. si de vectigal. de dam. infe. & in c. si quis per 30. anno. si de feu. fue. contr. 10. col. puto tamen q Iacob. Butr. intellexit, quòd sola ciuilis non sufficit, quando naturalis est per alium occupata; quia tunc fieret interruptio; vt in dicta l. naturaliter. Vbi autem non est ab alio occupata, quia tunc sufficit ciuilis quae trahit ad se naturalem per alium non occupatam, & sic absens praescriberet, per l. peregrè. cum ibi no. ff de acqui.
35 posses. † Sunt tamen aliqui casus in iure exceptuati, in quibus [a] non currit praescriptio longi temporis, quos enumerat glo. in §. res fisci. Institu. de vsucap. & plenius in cap. cum liceat, extra de praescrip. Primus est in obedientia quae debetur suo superiori [i] vt in dicto cap. cū non liceat. Secundus est in procuratione seu visitatione [k] legati Papae, uel Imperatoris, ut in cap. accedens, extra de praescriptio. G Tertius est in decimis per laicum possessis, vt in cap. causam quae, extra de praescr. H Quartus est in matrimonio contracto contra interdictum ecclesiae, vt in cap. non debet. in fi. extra de consang. & affinita. I Quintus in tributis & functionibus publicis, vt C de praescrip. 30. annorum l. competit 16. quaest. 3. §. penul. & §. quod si priuatus. cum sequen. & in §. sed aliquando. Institu. de vsucap. & in l fina. C. de praescriptio. long temp. quae pro libe. compe. K Septimus in curiali, qui a curia non eximitur cursu temporis, vt l. praescriptionem. C. de praescrip. long. tempo. L Octauus est tempore quo vacat ecclesia rectore suo, [l] vt in cap. 1. & in c. de quarta. extra de praescrip M Nonus est, Decimus est, tempore quo cessat currere praescriptio, videlicet tempore hostilitatis [m] humanae, vt extra de praescrip. in cap. ex transmissa. & C. qui. non ob. long. temp. praescri. l. ab hostibus, & 16. quaestio. 3. in c. primates. Idem dic de hostilitate diuina tempore mortalitatis, per quam homines impediuntur ius suum prosequi, arg. iurium praedictorum secundum Bart & per eum not. in d. l. naturaliter. ff. de vsucap. N Vndecimus est contra auctoritatem, & iura ecclesiasticae disciplinae, vt in cap cum inter, de consue. lib. 6. Duodecimus est in confinibus seu limitibus [n] ecclesiarum, vt in cap. super eo, extra de parro. & 16. quaest. 3. in cap. quicunque. &c. licet in regulis. O Tertiusdecimus est in re spirituali iniusto titulo acquisita, vt in cap. praeterea, extra de transac. P Quartusdecimus est in via publica, vt ff. de via publ. l. viam pub. Q Quintusdecimus est in omnibus locis publicis ciuitatum, vt l. fi. in prin. & l. vsucapionem. ff. de vsucap. & l. praescriptio. C. de ope. publ. R Sextusdecimus est in re fiscali, & haec duo habentur in l. vsucapionem. praeal. & inst. de vsuca. §. res fisci, & in §. sed aliquando. S Decimusoctauus est in re data praesidi contra legem Iuliam repetundarum, vt l. quidquid contra. ff. ad leg. Iul. repetun. T Decimusnonus in re pupilli, vt ff de acquir. rer dom. l. bonae fidei. V Vigesimus in fundo dotali, vt ff. de fundo dota. l. si fundum. A Vigesimusprimus in pupillo, vt l. fi. C. in quib. cau. in integ. restitu. non est necess. B Vigesimussecundus in vxore, contra quam in eius dote non currit praescriptio, matrimonio durante, ēt quadraginta vel centū ann. nisi ipso matrimonio soluto; vel eo pēdente, si maritus vergat ad inopiam, quod est notabile, & multae mulieres in hoc falluntur, vt habetur in l. in rebus §. fin. C. de iur. dot. per glo. in l. sicut C. de praescrip. 30. ann. C Vigesimustertius in reb. sub condōne debitis, vel obligationib. sub coudōne contractis, q bus non currit pscriptio ante conditionis euentū, vt l. cum notissimi. §. illud. C. de pscr. 30. ann. ēt not. per glo. in d. l. sicut. Vigesimusquartus est in filiofamilias, contra quem durante patria potestate non currit praescriptio aliqua.

p aliqua,vt l.1.in fi. * C.de anna.exce.& in l quæcunque, q in fi.C.de bon.quæ lib. D Vigesimusquintus est durãte suspẽsione prælati, quo casu non currit pscriptio, vt in c.qa diuersitatẽ,extra de conces.pbẽ. Vigesimus sextus est in iure offerendi, qd competit debitori pro solutione pignorũ:secundum opi.Doct. licet gl.contra sentiat, vt plene no.in l.cũ notissimi §. sed cũ illud. C.de præ- r scrip.30.ann.& per Bar.in l.pignori.ff.de vsuc. a Vigesimusseptimus est in implemẽto condõnis potestatiuę; vt no.p Bar.in d.l.pignori.qd probatur; qa lex dicit q talis conditio põt impleri vsq; ad vltimũ uitæ spiritũ; vt in l.seruus quoq;.§.fi.ff de hæred.insti. & in l.fi.ff.de condi.insti. ergo &c.qd multũ no.pro illis qui sæpe promittunt rem aliquã vendere certo pretio,nullo deter- f minato tpe. F Vigesimusoctauus est tpe quo iacet hæreditas,vt hf.& no. p gl.in l.ea quę. C.de temp.ep.quã opi.sequitur Cy.& Pet.in l.licet.C.de iur.deli. & idem sequitur ibi Bar & Bal. Aliq tñ tenent contra per text. in l. Iulianus, in princ.& l.cũ miles, in prin. ff ex q.can. maio. sed ibi loquitor in præscriptione inchoata cũ defuncto,quæ cõpletur & pficitur hẽditate iacente. Secus aũt est in non inchoata, de qua loquitur Cy. & gl.licet alibi gl. in l. hactenus,in prin. ff.de consti.pec.teneat cõ- s trarium. G Vigesimusnonus est in eo qui precario possidet,qui contra eũ a quo precario possidet nõ præscribit,qd multũ no.pp debitores qui in instrumentis obligant omnia bona sua q constituũt se precario nomine possidere à creditorib. Idem dicas in quocunq; colono, commodatario, depositario,feudatario, emphyteuta & partiario,& gñaliter in quocunq; alterius noie possidẽte,donec inter eos fuerit interuersa possessio;& hæc pbantur vt l.malè agitur,& l.cũ notissimi, in fi.cũ ibi no. C.de præscrip.30.ann.& quod hf & no. per gl.in c.cum non liceat.& per Inn.in c.ex transmissa.extra de præscr. & in c.fi diligenti.eo.titu.& 16.q.3.c.clerici. & in c.seq.

n 26 †Nunc quæritur,qs effectus insurgit ex prescriptione? Dic multiplex, vnde distingue,aut loquimur in vsucapio- t ne rei mobilis. H & per eam acquiritur dñium directũ. Aut loquimur in præscr.10.vel 20.ann.,& per eam quæ- u ritur vtile dñiũ. I Aut loquimur in præscrt.30. uel 40. ann.& tũc aut interuenit titulus & bona fides,uel bona fides tñ,& tũc idem: aut cessauit titulus & bona fides. x & tunc nullũ qritur dñium. K sed sola exceptio,vt not. y Dy.io c.possessor malę fidei. Alius est effectus insurgens ex pdictis,q si præscribens cadat a possessione, & perueniat ad dñm uel ad aliũ extraneũ, an possit ab eis rem vẽdicare? distinguitur, aut loquimur in vsucapione uel præscriptione 10.uel 20.anno. & vtroq; casu poterit rem a dño vẽdicare. Aut loquimur in præscr.30.uel 40. ann. & tunc subdistinguitur, aut fuit bonæfidei possessor, & tunc poterit etiam rem à dño uendicare secũdũ aliquos, licet aliqui contra; aut fuit malæfidei,& tũc non poterit uendicare,vt prædicta omnia habentur, &

n 27 no.in d.l.fi quis emptionis. C.de præsc.40.ann.†Restat z nunc videre, N quibus modis præscriptio interrumpa- a tur: qa interruptio * impedit præscriptionem,ut l. naturaliter ff.de vsucap. Pro cuius euidẽtia est sciendũ,q duplex est interruptio, qdam ciuilis,& quædã natura- b lis,° ut no.per gl.C.de præscr.30.uel 40.ann.l.cum notissimi §.sed & si qs,in c.illud,extra de præscr. licet modi interrumpendi sint longe plores. Ciuilis aũt interruptio est illa quæ fit per litis contestationem,ut tradit in l.fi.C.de præscr.30.ann. Quo casu latius sic considera, c quædã est præscriptio C inducta fauore tñ præscribentis,vt est vsucapio,& in hac per litis contest.non fit ipso iure interruptio præscriptionis, sed in effectu sic, vt habetur & no.in l.si post acceptum ff.de rei vendi. Quædam est prẽscriptio inducta odio negligentiæ non petẽ- d tis tantum,vt est præscr.30. uel 40.ann.& tunc D p solam missionem executoris fit interruptio, vt l.si cuc. C. de præscr.30.ann. Quædam est pscr. mixta, ut est pscri- e ptio 10. uel 20.ann. & in hac per E solam litis contestationem fit interruptio ipso iure,& in effectu,ut l.more, C.de rei vend.de quo plene not.per Cy. & per alios in d.l.sicut,& per Bar.in l.2.§ fi.ff pro emp. Scdo principaliter fit interruptio per quandã quasi litis contesta.quæ f inducitur F per denunciationẽ factam dño per eius colonum vel inquilinum de lite contra eum mota sup re, vt in l.3.C.ubi in rẽ act. & extat ut lit. nõ cõtest.& in c. g quoniam frequenter.§.si super. G Tertio per pignorũ dationem,vt in d.l.cum notissimi.§.imo & illud. Quarto per vsurarum solutionem, uel aliam debiti agnationem in totum, uel pro parte, vt in d.l.cum notissimi.§. sed & si quis,& l.si quis emptionis. in fi.C.de præscrip. 30.ann. Quinto per libelli oblationem factam principi in actionibus prætorijs,& annalibus,ut l.1.& 2.C.quan- h do li. prin.da. H Sexto qñ pp aduersarij potentiam vel absentiã non põt contra eũ lis contestari, q tunc sufficit protestatio facta corã iudice secundum formam l. vt perfectius.C.de anna.excep.& 16.q.3.in § põt, versic.is aũt. Septimo per sinodalem proclamationem, qñ aliter lis non põt contestari,vt in c.sanctorũ, extra de præscri. & ibi no. & hæc de ciuili interruptione. Naturalis verò interruptio fit tribus modis. Primò per ipsius rei appre- i hensionem,& occupationem I vel possessoris expulsio- k nem, vt hæc probant in d.l.naturaliter,de vsuca. 2 Scdo fit per fluminis inundationem, vt plerunque accidit in terris,& possessionibus situatis iuxta Padum,& alia flumina magna, quæ sæpe inundant; ut traditur in l.p vniuersas, in §. idem Labeo,& l.possideri, in §.Labeo ff.de acq.pos. & ideo in ciuitate Papiæ vnde mihi origo est, viget statutum q pp aliquam inundationem Podi, uel Ticini non interrumpatur præscriptio. Tertio fit,qualitercunque possessor desierit possidere, vt l is qui. ff. de acq.pos cum sim.qa cessat unũ substantiale pscriptionis quod est continuata possessio, ut supra dictũ est, & traditur in l.2.C. de præscr.long. temp. In præmissis autẽ dubitari solet de vno, videlicet an pignoris datio, seu pignoris acceptio fit interruptio ciuilis;an naturalis, qd est utile scire pp ea quæ infra dicã. Et vĩ q fit ciuilis, p ea quæ supra dixi. Attende gl. in d.§.immo & illud.in l.cũ notissimi,quæ tenet q fit naturalis, & idem sequitur glo.in d.l.naturaliter, & in l.à Diuo Pio.§.si super rebus.ff.de re ind. Verius tamen est,quòd fit ciuilis secundum Iacob.de Are.& Cy.vt per eum no.in d.§ im-

28 mo & illud. † Sed hic videamus quæ fit utilitas, an in- l terruptio fit ciuilis, uel naturalis. L Rñdeo q magna nam

D *Vigesimusquintus est durãte suspensione,Pet.Due sup.nu.11.Nepos sup.n.19.*

a *Vigesimusseptimus,Ant.Gabr supra conclu.10.vbi late allegat.*

F *Vigesimusoctauus, tempore quo iacet hæreditas,istum locum citat & comprobat decis.Pedo.69 num.12.Pet.Due d.reg.159.num. 24.in 2.parte.*

G *Vigesimusnonus est in eo qui precario possidet,Nepos supra num 20.Pet.Due. supra numero sexto, vbi etiam in colono & similibus, propter iuramentum; Decisione Tholos. 220.*

H *Et per eam acquiritur dominium directum Ang. Insti.de vsucap.in fi.principij.vbi addes.Balb in 2.parte princip.in 2.q.Vasq.c.54. in prin.vbi attestatur de communi idem in præscriptione minori*

I *Aut loquimur in præscriptione 30.uel 40.ann.vide fo. antecedente in fi.*

K *Sed sola exceptio,istũ locũ citat Cassa. in consuetud. Burg.rubr.13.§ 1.i prin cip.*

N *Quibus modis præscriptio interrumpatur, plures cumulat interruptiones, Nepos a Monte albano in d. tract. de excep. c. 25. num.9. cum seq. Balb in 2. parte 6.partis, versic. quarto principaliter.Vasq.c 89. num.48.Io.Bap. Bo. de præscrip. gl.21.*

C *inducta fauore, Balb. supra versic. circa secundum.*

D *Per solã missionem,Io.Bapt. Boni. supra nu. 30. qui allegat Bald. in l. sicut, nume.5. & 6.vt in l.cum notissimi,nume.18.C. de præscript. 30. annorum.*

E *Per solam litis contestationem, late allegat Didac. in c possessor,in 2.parte relec.§.12.num. 4.vers. secunda conclusio. Balb. in 3. parte ultimæ partis, versi.circa tertium, num.32.ubi pluribus modis limit. an requiratur libellus Io.Roncbaga.in l.2.nume.79.ff de duob.reis, in rebus vero mobilibus non interrumpitur præscriptio per litis contesta. Imò perficitur durante lite, Didac.d.c.possessor in 2.parte relec.§. 12.num.4 versic.prima tamẽ,an per citat. Ant.Gab.de commu.conclu in tit.de citatio.num.373.*

F *Per denunciationem, Io. Bap Bo. supra gl.21. Balb.in 3 parte vltima partis, quæst 4 nume.15.ubi etiam de denunciatione extraiudiciali, nume.18.Nepos supra nume.artic.25.nu.12.de ista materia denunciationes, late Vasq.supra c.80.num.8.& lib.de successio.creatio & progressu,lib.1.§.10.num.13.*

G *Tertio per pignorum dationem, Balb.d.vltima parte num.17.*

H *Sexto qñ propter aduersarij potentiam,Ioã. Bap. Bonini supra gl. 21. nu.54. Nepos supra in vltima parte numero quinto.*

I *Vel possessionis expulsionem,Io.Oldendrep.in tract.de usucap. & præscr.versic. quanquam num 22.Nepos supra d.c.25.num. 9.*

2 *Secundo fit per fluminis inundationem, datur tamen restitutio in integrum. Balb. in dicta vltima parte numero nono.*

L *Respondeo quòd magna, Io. Oldrendrep.supra nume.24.Ioan.Bap.Bo.glo.21. nume.82.Balb.in dicta vltima parte num.46.*

nam interruptio naturalis prodest omnib. contra quos currebat praescriptio, vt d.l.naturaliter, & ibi not. Sed interruptio ciuilis solum prodest ei qui actum interruptionis exercuit, nec eius personam egreditur, vt traditur. & no. in l. 1. C. de long. temp. praescrip. & l. fin. C. de praescr. 30. ann. & no. per gl. in d.l. cum notissimi. §. imò
29 & illud, & §. sed & si quis. †Deinde quaero, an effectus interruptionis adhibitę contra vnum porrigatur ad omnes, ad quos commodum praescriptionis extendebatur? exemplum in plurimis correis debendi, & in debitore, & eius fideiussoribus. de qua quaestione tangitur per gl. & Doct. in l. fi. C. de duo. reis, & per Bar. in l. cum quis. § si quis pro reo. ff. de solut. Pro cuius pleniori decisione distingue, aut loquimur in pluribus correis, aut in debitore & fideiussore. Primo casu dic, quod siue sint plures rei debendi, siue credendi, quod interruptio facta per vnum prodest & nocet alteri, vt in d.l. fin. C. de duobus reis. M Secundo casu an interruptio facta contra debitorem noceat fideiussori, & ad ipsum fideiussorem extendatur, contrariae sunt opiniones, & sententiae; dicunt. n. quidam quod sit etiam idem in fideiussore, quod supra dictum est in correo, quam opinionem sequitur glo. in l. si fideiussor. §. fin. ff. manda. & alia gl. magna in fi. sui, vt in d. § si quis pro reo. Et pro hac opin. facit regula, quae est, quod mora rei porrigitur ad fideiussorem, vt in l. mora, & l. si seruum. §. nunc uideamus. ff. de verbo. oblig. Alij autem dicunt, quod non porrigitur ad fideiussorē, quia reus principalis & fideiussor tenentur diuersis obligationibus, ideo de separatis nō infertur, probatur in d.l. 1. de praescri. long. temp. & l. fi. de praescr. 30. ann. nam plures rei tenentur eadem specie obligationis. vt in l. 1. & l. eadem ff de duo. reis. Item correorū obligationes sunt omnes aequè principales, vt l. si reus. ff. de duo. reis. Sed debitoris obligatio est principalis, & fideiussoris accessoria, vt in l. generaliter. ff. de fideiuss. cum sim. & in l. 1. ff de re iud. & l. cum lex, de fideiuss. ergo &c. quam opi. sequitur glo. parua in d. § si quis, & ideo tenet eam Bar. & similiter Cy. in d.l. fi. de duo. reis. Nec ob. d. l. mora, cum sim. quia ibi loquitur de perpetuatione actionis fienda rei peremptione nō obstante, & sic de conseruatione actionis agitur culpa debitoris accedente, hic autem loquitur de perpetuatione actionis tollenda & auferenda ea sola negligentia creditoris, nulla accedente culpa debitoris; & est ratio, quia fideiussor debet teneri de facto & culpa debitoris, tunc in omnem casum fideiussit, vt in d. l. si seruum. §. sequitur. in fi. vbi autem cessat eius culpa, sed interueniat culpa alterius, tunc quia in omnem causam nō fideiussisset, ideo non tenetur, & per consequēs interruptio facta seu solicitudo adhibita contra debitorem, non excusat creditorem ab eius negligentia quae interuenit contra fideiussorem. Et sic patet, quod fideiussor poterit liberari praescriptione, mora rei non obstante. Vltra praedicta quaerit, vidimus quod bona fides & iustus titulus requiritur in praescrip. 10. uel 20 anno maxime tempore contractus uenditionis, vt in c. si diligenti, de
30 praescrip. † Quid si ex postfacto interueniat mala fides, vel defectus tituli an per hoc interrumpatur praescriptio, N distingue quantū ad titulū, aut ex superueniente defectus tituli rei dominium mutatur nec in alium transfertur, & tunc praescriptio non interrumpitur, vt l. si hominem ff. de vsucapio. aut rei dominium mutatur, & in alium transfertur, si dominus erat, & tunc quantum ad acquirentem praescriptio non interrumpitur, sed ei cū auctoris sui possessio coniungitur, vt in l. Pomponius. §. cum quis. & §. si iusta, versi. 1. ff. de acq. pos. Quantū aūt ad transferentem praescriptio interrūpitur, vt in l. quaesitum, 2. resp. ff. de acqu. rerum dom. Vbi autem superueniens defectus bonae fidei, tunc aut mala fides superueniens habet in se simplicem scientiam rei alienae, aut quod res sit furtiua. Primo casu secundum iura ciuilia nō interrumpitur praescriptio, vt in l. 1. §. proculdubio. C. de vsucap. transfo. & l. iusto. §. si possessionis. & in l. sequitur. §. de illo. ff. de vsucap. & in l. illam possidere. in princip. ff. de acquir. pos. O sed secundum iura canonica fit interruptio, vt in c. fi. extra de praescrip. & extra de reg. iur. in c. possessor malaefidei, lib. 6. Secundo casu principali, cum res est furtiua, tunc vtroque iure fit interru-
31 ptio, vt l. si ancillam, in princ. ff. pro suo. † Pro declaratione tamen quaero, circa praescriptiones quod ius seruabitur in foro laicorum, an ciuile, vel canonicum? P Dixit quidā seruari debere ius canonicum propter animae periculum, argu. eorum quae traduntur in c. 2. extra de iureiur. & in c. fi. extra de so. comp. quia in respicientibus fidem, & animam, non dedignantur leges sacros canones imitari, vt in authē. ut cle. apud proprios episcopos §. si vero, cum sim. quam opi. videtur sequi Host. in d. c. fin. & Io. An. in d. c. possessor. Alij sunt qui tenēt oppositum, & dicunt quod in foro ciuili seruandum est ius ciuile per ea quae no. in c. 1. extra de oper. no. nunc. quam opi. tenet capiens glo. in d. c. fi. extra de praescrip & illa tanquam verior practicatur communiter. Veruntamen P ipsum ius canonicum recipit limitationem in eo quod dictum est de superuenienti scientia rei alienae, videlicet quando est talis scientia quae habet in se malam fidem, vbi autem simpliciter dubitaret, tunc non interrumpitur. argu. l. qui scit. §. bonaefidei. ff. de vsuc. nec etiam impeditur praescriptio iure canonico si a principio fuit malaefidei, & postea illam malam fidem deposuit propter superuenientes causas secundum Inn. & per eum no. in
32 d. cap. fi. & ibi etiam gl. de praescri. † Vlterius quaeritur, quid si superueniat mala fides in ipso praescribente versus vnū, an porrigatur ad alios? sicut dr̄ de naturali possessione & praescriptione in d. l. naturaliter? Super hoc Q gl. quae est in d. l. Celsus, Q tenet quod non, argu. ff. acquir. poss. l. si fundum. § fi. & ibi no. idem sequitur glo. in l. sicut, C. de praescr. 30. ann. videtur casus in l. qui balneū, in fi. ff qui potio. in pign. habe. quam opi. sequitur Bart. in d. l. Celsus, & sic patet quòd haec interruptio est potius ciuilis, quàm naturalis. Sic etiam est in ea quae fit ex defectu tituli, de qua supra dixi. Et si quaeratur, quae sit ratio differentiae inter defectum possessionis, qui causat effectum interruptionis quo ad omnes, & defectum tituli & bonaefidei, qui solum interrumpit quo ad eum R cuius respectu deficit bona fides, & titulus. R Respondeo, quod titulus potest multiplicari, vt l. 3. ex pluribus ff. de acqui. pos & §. ex contrario. Ideoque licet deficiat respectu vnius, potest subesse respectu alterius, sed possessio est vna, s. ciuilis quae causat ipsam praescriptionem, nec multiplicatur ex personarum diuersitate, vt ibi, vnde respicit omnes aequaliter. Et idem dicendum in bona uel mala fide, quae variari potest respectu diuersarū personarum, vt l. Fulcinius. §. quod si aduersus. ff. ex quibus caus. in poss. ea. & l. si quis fundum. ff. de acqui. pos.
33 † Amplius quaeritur, vtrū defectus superueniens in persona praescribentis, uel in ea contra quam praescribit, interrumpat praescriptionē? Super quo sic breuiter distingue secundum Bar. in d. l. Celsus. S Aut in ipso praescribente superuenit defectus intellectus uel animi, vt quia factus est furiosus, & tunc non interrumpitur praescriptio, l. iusto. §. cū quis. ff. de vsuca. quando superuenit talis defectus qui habet ipsum reddere incapacem dominij ipsius rei, vt quia de Xpiano efficit Iudaeus, vel Sarracenus. & tunc praescriptio interrumpit, arg l. Deo nobis. in fi. C. de epis. & cler. & l. 3. C. ne iudae. manci. Christi. quandoque superuenit defectus non simpliciter, sed secundū quid, verbi gratia,

quia

M Secundo casu, istum articulum late ponit Balb. in 4 q. nu. 47. ubi addit. Io. Ant. Reuchag. d. § 2. nu. 76. Ioan. Bap Br. glos. 21, num 83.

N Distingue aut mala fides superuenit ante completam praescriptionem & interrumpitur aut post & nō interrumpitur. Bernard. in tracta. de homicidio in 4. parte nu. 55. Didac. in prima parte relec. §. 2. in princ. Tiraq. de praescrip. §. 1. glo 2 latius Vasq. c. 74 lib controuers. Illu casum istum late cū citat Cassa. in consuetudin. Burg. rub. 13. §. 8. versic. ex quo aduerte.

O. Sed secundū iura canonica fit interruptio, Didac. in c. possessor §. 2 vbi allegat plures pro prima opi. tamē sequitur secundam Vasqu d. c. 74. ulleg hinc inde & videtur attestari quod magis cōis sit vt nō interrumpatur, & ibi nume. 5. vult vt etiā per denūciationem Euangelicā non teneatur restituere, & late Vasq. in tracta. de successio. creatio & progressu. §. 21. limit 7 nu mo. 117. Tiraq. de praescrip gl. 2. versic sed & illud. Afflic. in de feud sue. consuo. inter dom. & agna. in primo not.

P Recipit limitationem, late Vasq. supra c 77. Didac. in c. possessor in 2. parte relec. § 7. num. 3. Balb. in 2. parte 3. partis princip. versic. 2 quaero & in 3. parte ultima partis, versic secundo quaero.

Q Tenet quod nō. & ista est cōis. secundū Balb. in 3. parte, ult. partis, vers 3. quaero, nu. 6 licet allegat multa in contrariū, Vasq. c. 82 nu 12. Didac. in c. possessor in 2. parte relec. §. 8. nu. 1. Vasq. c. 79. nu. 12. an praescriptio extendatur, late per Ant. Gabr. de comm. conclus in tit. de praescrip. conclus. 2.

R Respondeo quòd titulus potest multiplicari. Balb. supra versic. 3. quaero. ibi. & opin. Burs. Ioan. Bap. Bo. glo. 19. nume. 83.

S Aut in ipso praescribente. Balb. in dictu 3. parte, 6. partis princip. versic. quaero principaliter, Vasq. c. 77. nu. 12. Io. Bap. Bo. gl. 18. num. 187.

quia facta est vxor quæ potest acquirere de bonis viri ex omni causa preterquam ex causa donationis, & tunc non interrumpitur præscrip. arg. l. si sponsus §. si donationis ff. de don. inter vir. & vxo. Idémque patet in damnato de famoso libello, qui pôt acquirere ex omni causa, præterquam ea testamento vt l. si is cui ff. de testam. Et hæc faciunt ad quæstionem forensium, qui sunt prohibiti acquirere aliquam rem immobilem in ciuitate, vt distinguatur eodē modo quo supra Cæterum in persona eius, contra quem præscribitur, si defectus superueniat v.g. cōtra maiorem cæperit præscribi cui successit minor, dicendum est enim ex hoc non interrumpi præscriptionem, vt plene tangitur in l. 1. C. si aduer. vsuca. & l. fi. C. in quib. caus. in integ. restit. Fallit in prescriptione 30. annorum, quæ durante pupillari ætate dor-
34 mit, vt l. sicut. C. de præscrip. 30. ann. †Postremo quæritur, qualiter interrūpatur * præscriptio iurium incorporalium? vbi ꝩ sic distingue, quædam sunt iura cohærentia ipsi rei, & debita fundo, vt puta seruitutes prædiales, & tunc interrumpitur perdito ipso fundo dominante, vt in l. si ædes. §. 1. ff. de ser. vrb. præ. Item interrumpitur impedito vsu illius iuris per eum cōtra quē præscribitur, vt in l. sequitur §. si viam ff. de vsuca. ᵛ quia patientia aduersarij est de substantia in præscriptione iurium incorporalium, ideo eo deficiente cessat currere præscriptio. & idem censendum in alijs iuribus incorporalibus; quia propter prohibitionem exercitij impeditur præscriptio ipsius iuris, vt in c. auditis, & ibi per Inn. extra de præscr. facit l. cū notissimi §. imo & illud C. de præscr. 30. ann. Item interrumpitur per lit. contestā. sicut dictum est circa res corporales per iura ibi allega. secundum Ion. vt supra de qua iurium incorporalium præscriptione plene tangitur per glo. & Doct. in l. seruitutes. ff. de ser. & per Cy. & alios in l. 1. C. de serui. & aqua. & ego tangam in tit. de negatoria & cōfessoria.
35 †Post hæc quæritur, an iuri offerendi præscribatur, de quo tangitur per gl. & Cy. in d. l. cū notissimi §. sed cum illud. Et in hoc distingue conclusiue sic, ᴀ aut ius offerendi est ius formatum, sicut est illud quod competit secundo creditori, vt possit offerre priori, vt in l. Paulus. ff. qui. mod. pig. vel hypo. sol. & in l. mulier. ff qui. po. in pig. hab. & tunc huic iuri potest præscribi, sicut cæteris iuribus, vt in l. sicut & l. omnes C. de præscrip. 30. anno. aut est ius nondum formatum, sed in simplici facultate consistens; sicut illud quod competit debitori, vt possit debitum offerre, & pignus luere, & liberare, & tunc tali facultati non præscribitur. arg. l. male agitur. C. de præscrip. 30. anno sicut non præscribitur facultati eundi ad ecclesiam, vel per viam publicam. ff. de via publ. l. viam publicam. cum si. Et sic habes, ꝙ non est contrariorum eadem disciplina, nam si debitor præscribit contra creditorem, ergo & econtra creditor deberet posse prescribere contra debitorem. Sed potest dici & responderi, quòd non est paritas rationis in vtroque casu.

ADDITIONES.

* Præscriptionis. Adde, ꝙ exceptio præscriptionis respicit dominium, & non possessionē, & ideo de ea non cufandum in iudicio possessorio reinteg. dicit Rol. cons. 6. nu. 48. lib. 3. quo exceptio dominij in ipso canone reijcitur: sicuti qñ intentatur interdictum vnde vi, vt in d. cōsil. num. 49. de qua exceptione plura idem Rolā. scribit cōs. 68. nu. 18. nu. 25. eod. lib. ubi de exceptione quadraginta annorum, qñ admittendū, qñ reijcienda, & a quibus iudicibus, & an præscriptio non obiecta, ex actis tñ apparens, à iudice attendenda sit in pronuntiando. Dic, vt per Mising. cent. 3. obser. 28. vbi concluditur in camera Imperiali decisum fuisse ꝙ sic, vide tamen Fel. in c. ad aures. de præscrip. Boer. q. 344. post nu. 8. Quæ exceptio præscriptionis, qñ ʙ impediat litis ingressum, qñ non, vide Bart. in l. vsucapio. ff. pro suo, qua in materia, plura no. Tremol. ad pract. Bonacur. tit. de peremp. excep. ante nu. 4. Bar. in l. fi. ff. pro suo, Nat. consil. 134. 281. vbi docet pract. opponendi excep. præscrip. Osasc. decis. 177. Dec. in l. fi. col. 8. C. de edic. diui Adr. toll. Boer. d. q. 344. Afflic. decis. 52. Capel. Tolos. q. 67. Fel. in cap. ex parte 2. de off. deleg. Alex. consil. 213. lib. 2. Bal. in l. 1. C. si ad cred. Dy. in c. possessor. de reg. iur. in 6. & quòd præscriptionis exceptio non tollat actionem ipso iure, sed solū eius effectum reddat inefficacem: scribit Bal. in d. l. 1. si ad cred. Alex. consil. 128. num. 8. lib. 6. Quid autem probare debeat allegans præscriptionem, docet Alex. consil. 35. lib. 7. & agens ex ea? Ias. in l. si duo §. 1. ff. de iureiurā. Quid de præscriptione statutaria? & vide eundem in l. ex hoc edicto. nu. 6. ff. de eo per quē fac. erit. Masue.

* 40. Annorum, Adde quæ scribit Osas. decis. 116. nu. 12. vbi ꝙ in præscrip. 40. ann. debet allegari & probari titulus, quid in præscrip. longi temporis, & Dic, vt per eundem decis. 179. num. 15. vbi ꝙ allegans præscr. longi tēporis tria probare debet tit. habilem ad translationem dominij; bonam fidem. & continuatam possessio.

* Contra ecclesiam, ᴄ Adde, quæ sufficiant, vt res eccle. præscribantur, & vide Rom. consil. 407. col. 1. Aym. cons. 10 num. 10. vbi præscriptio 40. annorum cum tit. sufficit contra ecclesiā, & sententia dē tit. legitimus ad præscribendum, Accedit, ꝙ præscriptio contra eccl. finitur 40. annis, vt in c. de quarta. de præscrip. in authen. quas actiones C. de Sacrosan. eccle. Rom. sing. 457. ubi dicit, non esse idē in re clerici, Nam à die cœptæ præscriptionis 30. annis contra eos præscribitur, inquit ipse, quem vide latius declarantem, & quæ ad id no. Imbert. in Enchirid. Iur. Gall. ver. ecclesiæ, licet in ecclesia Romana & Imperio contra eos præscribi non posse minori spacio centum annorum dixerit Rol. consi. secundo nume. 12. lib. primo. Masuer.

* Debitor, Adde Euer. lib. argu. loco à cōmod. ad precar. pag. 214. Ias. in §. item si quis in fraudem. nume. 77. Instit. de actio.

* In contrarium, Adde Osasc. decis. 133. nume. 6. num. 7. Quid de debitore alienante aut delinquente: si ex delicto bona publicentur? & Dic, ꝙ creditori hypothecario non præiudicatur, teste Rom. consil. 128. Masuer.

* Debitor precario nomine. Adde, ꝙ debitor constituens se precario nomine creditoris possidere; si eam alteri tradidit non priuat creditorem sua ciuili possessione, & ideo poterit ingredi naturalem propria auctoritate, etiam per vim si reperiat resistendum, teste Rol. consil. 5. num. 22. lib. 2. post Bar. in l. creditores. col. 8. vers. sed an possit remedium. C. de pig. Alex. consil. 58. col. 3. lib. 6. Qua in materia dic, ꝙ simplex constitutum differt a precario ex no. per Tiraq. de iure constituti par. 2. num. 4. & seq. Afflic. decis. 139. Ener. lib. arg. loco à commod. ad precar. & de extēsione precarij ad bona futura, vide eundem Afflic. decis. 37. ad illud autem, ꝙ dicunt Doct. vtilius esse creditori ꝙ in instrumento, in quo debitor obligat omnia bona sua: constituat se precario possidere, vide Matthes. sing. 153. Bartol. in l. interdum. §. qui alienam. post gl. ibi ff. de acq. pos. in l. Celsus. col. 4. vers. sed pone ꝙ debitor, ubi Balb. 2. par. princ. num. 15. ff. de vsucap. Cast. & Alex. d. § qui alienam. Tiraq de iure cōsti. in prin. num. 34. 35. & seq. prac. Bal. tit. de caute. q. 7. vbi ponit declarationem notab. Masuer.

* Veruntamen Bar. Adde Rom. consil. 123. col. 4 in fi. consil. 166. col. pen. nu. 12. consil. 407. nu. 6. consil. 149. Rip. resp. 160. col. 2. Alex. consil. 165. lib. 6. ubi declarant Bar to. in l. 1. §. si quis, hic alleg. Masuer.

* Non currit, Adde Osasc. decis. 69. nu. 13. nu. 16. decisio. 179. num. 14. Paris. cons. 48. nu. 24. lib. 3. consil. 50. num. 6. num. 7. lib. 1.

* L. 1. in fi. ᴅ Adde ꝙ reg. huius l. declarat Rol. consi. 79. nu. 14. vsque ad 18. lib. 1.

* Canonicum, ᴇ Adde Dec. in cap. clerici, de iudi. Rob. de ord. iud. c. 3. nu. 73. Dec. in c. eccl. Sanctæ Mariæ. num. 28. de consti. & ꝙ iura cano. seruari debeant in vtroque foro: qñ agitur de peccato euitando no. Alex. consil. 69. col. 3. in fi. lib. 3. cons. 34. col. 2. eodem consi. 51. nume. 6. lib. 5. & fac. quæ scribit Nat. cons. 473. col. 17. cons. 198. col. 12. circa med ubi qd in cā matrimonij, & dixit vnū no. Ias. in l. fi. circa fi. ff. qui satisd. cogan. ꝙ ubi tractatur

ꝩ Sic distingue. late Balb. dicta 3. parte. 6. partis prin. versic. p tertiam partē. num. 48. Io. Bap. Bo supra nu. 81. glo 21.

ᵛ Quia patientia aduersarij &c. limit. vt per Bernard. Diaz. regula 576.

ᴀ Aut ius offerendi, Paris. consil 92. nu. 13. in 3. parte, vide supra vers. negesseflo, Io. Bap. Bo. supra gl. 19. nume. 181.

ʙ Impediat litis ingressū. Vasqu. c. 56. nu. 1.

ᴄ Adde q̄ sufficiant, Didac. in 2 parte relec §. 2. Balb. in prima parte 5. partis princ. Paris. cons. 77. nu 57. vol. primo. Tiraquel. de pia causa priuileg. 26. versic. sed quòd primo loco, Cra. in tracta. de antiqui tempore 4. parte, nu. 126. et num. 147. & an laycus habet vt communem cum ecclesia gaudeat præscriptione ecclesia, Marsi. in rub. de fideiusso num. 130. & in l. de minore, §. tormenta nume. 13. de quæstio.

ᴅ L. 1. in fi. Adde Balb. d. prima parte. 6. partis, vers. 2. num. 51. Nepos a Montealbano in tracta. de excep nume. 18. Pet. Duenas reg. 159. num. 2. in 2. parte.

ᴇ Canonicum, adde & ista est cōis vt per Affl. decis. 13. nu. 6. Paris. consil. 27. nu. 131. vol. 1.

de peccato: semper stamus iuri cano. etiam in foro ciuili, pro quo vide etiam Doc. in c. fi. de præscr. Ias. in l. 3. §. genera, nu. 18. ff. de acq. pos. Mising. cent. 4. obser. 6. Ale, consil. 30, nu. 7. lib. 2. vbi q̄ q̄n tractatur de peccato standum est iuri cano. in omni foro secundum communem ibi relatam, de qua vide etiam Guid. Pap. q. 199. Roma. consil. 275. num. 9. Masuer.

* Ius cano. Adde ius canonicum in terris Ecclesię seruandum esse, ex no. per Doct. in cap. 1. de reg. iur. in 6. in l. priuilegia C. de Sacros. Eccl Dec. in cap. ecclesia Sanctæ Mariæ, num. 28. de consti. Imò etiam in terris imperij, cùm de peccato agatur teste Aym. consi. 229. num. 12. & Dic. q̄ quando aliquod dubium est de iure cano. & reperitur decisum iure ciuili, tunc standum est iuri ciuili et in foro cano. teste Ias. in l. quoties, nu. 23. C. de rei vendi. Qua in re illud etiam notandū est, q̄ ius ciuile æquū præfertur iuri canonico rigoroso, secundum Neuiz. cōsil. 22. num. 19. Quādo autem debeant canones seruari in foro ciuili, vide Bal. in l. omni innouatione. C de Sacrosan. Eccle. cui adde, q̄ opin. doc. Iuris cano. præualet opi. legistarum præsertim in materia spirituali concernente peccatum, & no. per Nat. consi. 198, col. 15. & col. 13. vbi q̄ ius ciuile non curat de anima, secus de iure cano. quia scientia iuris cano. dirigit hominem principaliter in Deum, & tendit ad finem æternæ beatitudinis, & quando aliquid est clarè decisum iure canonico: licet nō sit decisum iure ciuili, seruatur tamen ius canonicū in foro ciuili, cap. 1. & 2. de no. oper. nun. no. Ias. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori, col. fi. nu. 21. ff. de oper. no, nun. Quod quidem ius cano. præualet iuri ciuili quando sunt cōtraria, vt in auth. de eccl. tit §. 1. col. 9. de quo est distin in d c. 1. de no. oper. nun. quia aut materia, de qua est quæstio, decisa est in vno iurium, & non in altero, vel in vtroque, si in altero tantum: tunc in vtroq; foro seruatur, exemplum est in deductione duarum quartarum Falcidiæ, & Trebellianicæ, vt in c Raynutius & c. Raynaldus, extra de testam. & seruatur etiam iure ciuili, sic in materia transmissionis hæreditatis ad hæredes non declaratur iure cano. sed iure ciuili, & seruatur in foro Ecclesiastico, quia sic clericus transmittit vt laicus. l. vnic. §. in nouissimo C. de cad. toll. si autem materia decisa sit in vtroque iure: tunc aut contrariatur aut non, si non contrariatur: tūc mixtim obseruatur decisio in vtroque iure. c. pastoralis, extra de fid. instr. si autem contrariatur tunc aut ius ciuile ducit ad peccatū: & nō obseruatur, cap. fi. extra de præscr. c. nouit, extra de iudi. Io. An. in reg priuilegia extra de re. iur. Bar. d. l. priuilegia. C. de Sacrof. de quo per Ias. in l. etsi post tres, col. fi. ff. si quis caut. Quo casu etiam dicit Rol. consi. 31. nu. 20. lib. 2. p vbicūque aliquid disponitur iure cano. illud etiam seruari debet in foro Cæsaris, vbi agitur de materia peccati, sequitur Alex. consil. 31. col. 3. lib. 5. Dec. in c. si duobus, nu. 6. de appell. vbi q̄ in terris quæ sunt de temporali iurisdictione ecclesię: seruari debēt canones, etiam inter laicos, & ibi infert ad plura notab. & in specie ad statuta laicorum contra canones, in terris q̄ sunt de temporali iurisdictione ecclesiæ an valeāt, præterea, est regula, q̄ vbi in iure canonico reperitur aliquid decisum, de quo dubitatur in iure ciuili: tunc seruanda est decisio iuris canonici in foro ciuili, secundum communem omnium sententiam in d. c. 1. de no oper. nun. per Rom. cons. 176. nu. 15. de qua plene habetur per Ofasc. decisio. 152. num. 6. ubi q̄ quando ius ciuile & cano. cōtradicunt, seruandum est ius ciuile in foro ciuili, & canonicum in canonico, declarando tñ vt per eum ibi num. 7. & per Rob. de ord. iud. tertia par. principali cap. 3. nu. 73 & seq. sed quid de theologis & canonistis quando & quorum opi. ac sententijs standum sit? Dic vt per Nat. consil. 150. Dec. consil. 221. col. 3. & seq. Paris. consil. 67. num. 31. & seq. lib. 4. Quibus adde, q̄ leges sunt seruandæ etiā in foro conscientiæ, & qui ab humana lege excusatur, non peccat, nisi sit contraria legi diuinæ, teste Ias. in l. si pęnæ causa 1. Respons. ff. de condi. inde. vbi ponit exempla notab. de præscriptione, de pacto nudo & simil. & no. Cagnol. in reg. quod à quoquam, post nu. 9. de reg. iur plura scribit idem Ias. in Rub. nu 22. nu. 24. & seq ff. de acq hær. pro quorū resolutione dic, q̄ leges iustæ ligant etiam in foro conscientiæ, & etiam statuta sunt ibi seruanda, declara, vt ibi per eum, vbi q̄ quando leges disponunt super certo: sunt etiam seruandæ in foro conscientiæ; secus quando se fundant super præsumptione, de qua per eundem Ias. in l. nemo potest. 2 lect. num. 105. ff de leg. 1. De eo autem quod dicitur, q̄ quādo aliquid clarè decisum est de iure ciuili illud seruari debet de iure cano. etiam in terris eccl. dummodo non simus in materia spirituali, vel in materia peccati c. 1. & 2 de no. oper. nun. Dic illud verum esse, nisi talis lex imperatoria sit præiudicialis vel damnosa ecclesiæ, quia tunc in eis non est recipienda, nisi expresse sit per Rom. Pontificem approbata iuxta tradita per Ias. in l. generaliter. §. cum autem, colum. 2. post medium. C. de institu. & substitu. Masuer.

a Fisco p Vide limitationem Lud. Rom. sing. suis. fol. 55.

b Absens verò, G sed quis debet probare absentiam? vide Alex. consil. 88. lib. 1.

c Absens. Adde quis dicatur p̄ns vel absens. Bart. in l. in duobus § vbi duo in fi ff. de duo. reis Alex. de Imo. in l. 2. § voluntatem. col. 3. versi. & quis dicatur absens. ff solu. mat. Clau. Aquen. in l. 1. in prin. col. 2. versi no. stipulationem. ff de verb. obli. Spec. in tit. de præsen. versi. q̄n aliquis. Abb. Panor. in c. si alij. versi, quid autem. de maio. & obed. & in cap. quoniam frequenter, in pen. col. 1. versi. 11. quæro vt lit. non contest. & ibi Fel col. pen. versic. sextam quæstionem. Abb. in c. peruenit. col. 2. versic. sed dubium est de fideiusso. Bal. in consil. 418. in 1. volu. & Pau. de Cast. in consil. 94. incip. posito, quòd ista esset, in fi. in 1. volum.

d Error iustus. Adde Ioan Fab. & ibi Ang. Are. in §. error. Instit. de vsuca. & Claud. Aquen. in repe. n d. l. Celsus, col 2 versi. & quis dicatur ff. de vsucapio.

* Error, Adde plura in materia erroris per Ias. in l. quæ act nu. 9. & seq ff de offi procur. cæs.

e Sufficiant. vide Alex. consil. 128. 2. lib.

f Ignorantem. vide Ange. consil. 116. Alexan, consilio 71, secundo lib.

* Ignorantem. Adde Capel. Tolos. q. 76.

h Extremitatem. 3 Adde Alexan. consilio 51. Franc. Aret. consil. 63.

* Extremitatem. Adde Paris consil. 104. nu. 91. consil. 109. nume. 15. lib. 1. & prac. docet Bal. de temp. vtil. & contu. c. 14. num. 4.

h Citra. K Adde Roma. consi. 320. & vide de hac dictione Old. consil. 69.

* Citra, Adde Bar. in l. Celsus. col. fi. num. 23. & seq. ff. de vsuca. vbi docet prac. capitulandi in hac materia, & vide Alex. consil. 73, num. 6. lib. 6. consil. 89. col. 2. lib. 5. Nat. consil. 164. & seq. 288. col. fi. Mathes sing. 216.

* Et citra. Adde, quid operetur hæc dictio in teste, & vide Rui. consil. 5. col. ii in fi. lib. 4. Abb. in c. licet causam, colum. 3. de proba. vbi docet in prac. capitulandum esse, q̄ quis possedit à 40. annis, & citra, vel dicatur per dictū tempus continuè, pro quo vide Alex consil. 108. lib. 2. Fel. d. c. licet causam. col. 5. & de dictione citra, apposita cum copula, vide ibi Dec. 12. not. & q̄ ea dictio in teste probet tempus continuum: no. Bal. in l. indicia, in fi C. de rei ven. & an possessio videatur continuata, vide Soc. consil. 59. lib. 4. & Dic. q̄ q̄n aliquid probandum est certo tempore factum: non concludunt testes deponendo per dictionem, vel circa, teste Alex. consi. 66. lib. 7. quid de dictione & plus, seu vltra in teste & vide Bar. in l. si furti. ff. de in lit iur. Io. de Imo. consil. 105. Masuer.

i Superiori, L de hoc dic vt per Old. consil. 259.

Vide limitationem vsq. cum ampliatio. & limitatio. ponit Porci. de oīmu. conclu. lib. 2. conclusio. 42. Pet. Duc. regula 238. in 1 parte.

G Absens vero quatuor sūt genera absētiarū, quæ ponit & declarat Ioa. Bap. Beat. in tracta. de præscrip. glo. 19. num. 19 Las. in §. rursus nu. 4. Insti. de actio. Tiraq. in tract. ligu. §. 31 glo 3. Blanc. in Practica Crimi. num. 21. in prin & in materia nostra, Balb. in prima par. quarta partis princ. nu 3.

H D. l. Celsus, vbi Balb in prima parte num. 36. Cran consil. 217. nume. 14. Vasq. supra de successio. creatio. & progressu §. 9. num. 13.

I Extremitatē, Tiraq. de præscrip. §. 1 glo. 1. Vasq supra ca. 38 num. 2. vers. secundum membrum Barba. cōsil. 33. col. 3. & consil. 57. col. 10. vol. 2. Alex. consil. 89. ad fi. vol. 5. Dec. cōs. 303. num. 2 Socinus consil. 187. nume. 64. & consi. 16. col. 2. volum. 3. Alcia. de præsum. reg. 2. præsump. 22. Balb. d. l. Celsus in 2 parte, prima q̄. quæ incip. primo. q̄ritur Bar & Tiraquel. supra glo. 3. versic ibique regulare est.

K Citra adde Roma. Barba. cons. vlti col 6. vol 4. Alex. consi 73. nu. 5, vol. 6 Soci. cons. 99 num 11. vol 4. Balb. d. l. Celsus. in vltima parte, num. 14 Oria. in cap. quoniam contra, in verbo testium depositiones, num. 667. reliqua vide infra in lib. pro turb pos in verbo tenet & possidet.

L Superiori, Bal. in 2 parte 5. partis princ q. 2. Vasq c. 2. nu. 14. vbi late Pet. Duc. reg. 139. n. 9. & 2. par. quo intelligat ista vocl. Cra. de antiq. tēp 4. par. n. 303.

K Vel

m Vel n visitatione. vide Rom. consi. 264. Cald. consilio 3. de præscrip.

l Rectore suo Adde vt per Cal. consi. 2. tit. de præscrip.

m Hostilitatis, u vide Abb. consil. 46 & 94. 2. lib.

n Limitibus o Intellige sane, quia licet limes diœcesis nõ possit præscribi, limen tamen territorij præscribi potest, vt dicit Old. cons. 83.

o Naturalis. Si vis scire quando interruptio præscriptionis ciuiliter & naturaliter fiat, vide Fran. Balbum in tracta. de præscrip. in tertia parte 6. & vlti. par. princip. in versi. & primo.

Interruptionis. Adde Cy. & Ang. & Bal. in l. fi. C. de annua excep. Ang. & Io. de Imo. in l. si seruus. § videamus ff. de verbo. oblig. & Ang. in l. grege. § si ff. de pig.

p Iuri p offerendi præteribatur. Adde Bart. & Io. de Imo. in l. pignoribus in prin. ff de vsuca. Ang. de Vbal. in l. pignora, versi. ego semper. ff de pig. Lud. Rom & Io. de Imo. in l. si finita § postea autem ff. de dam. infec. Ang. Are. in §. actionum, col. 29 versi. aduertas tamen. Instit. de actio. Bal. in c. 2. col. 1. versi. no singulariter, de feu. da. in uim legis commisso Franc. Cur. Iun. in l. petens col. 3. versic. notabis etiam. C. de pact Ant. de But. in c. quoniam frequenter, ad fi. vt lit. non contest. Pet. Pau. Paris. in cons. 92 incip. Ang. in consi. nu. 9. 10. 52. & 53. cum seq. in 3. volu. Mant. in consil. 105. incip. in causa propositæ quæstionis, num. 7. & 8. in 1. vol. & Maria. Soci. iun. in consil. 145. incip. viso puncto. nu. 38. in 1. vol.

p Iuri offerendi pscribatur. Adde, q iuri offerendi à possessore bonæfidei præscribitur decem annis teste Rip. in Rub. de pig. nu. 14 Rol. cons. 79. nu. 7. lib. 2. Afflic. decisio. 139. Paris. consil. 50 lib. 2. Por. lib. 3. conclusione 32. & secundum hanc opi. iudicauit excell. Ducalis subalpinorum Senatus Die 18. Decembris 1578. in fauorem Rebuffi à Villafranca, contra Scarampum, quæ conclusio limitatur, nisi competat per ius exceptio. quia tunc durat perpetuò secundum Aym. consil. 71. nume. 4 Qui in eadem materia dixit, q non datur ius offerẽdi vbi non est hypotheca, consil. 298. idem vbi est extincta hypotheca per sententiam, Bal. consil. 50. lib. 3. consil. 84. lib. 3. Tiraq. de retract. lignag. §. 8 gl. 7. nu 12. Quod autem ius offerendi præscribatur magis communem dicit Alex. in l. si finita §. Iulianus, no. Bart. d. l. si finita. §. postea autem. ff. de dam. infec. & in l. pignori rem. ff. de vsucap. Didac. resol. lib. 1. cap. 9. Quæ conclu. fallit quo ad

q proponendum q ex vi exceptionis, quia non præscribitur; sed solummodo iure actionis secundum communẽ per Balb. de præscrip. 4. par. 5. par. qõ. 2. Qua in materia an iuri offerendi præscribatur, vide Por. lib. 3 conclusione 32 Osasc. decisio. 115. vbi per creditorem præscribi possit, & tandem post plura ibi num. 7. & seq. concludit pro negatiua, quam tamen declara, ut per eum, & decis. 135. vbi q præscriptio non inducitur contra ius offerendi, quando est sequela exceptionis, vt in pulchro casu consuluit Aym. d. consi. 71. nu. 4. quam materiam tractat Aret. in §. actionum autem. col. 31. & seq. insti. de actio. quid de iure offerendi post sententiam, & uide Afflict. decisio. 187. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Exceptionis iurisiurandi, quæ sit natura.*
2 *Iuramenti quot sint species.*
3 *Iuramentum voluntarium, iudiciale, & necessarium quid sit.*
4 *Causa legitima recusandi iuramentum, quæ sint.*
5 *Iuramentum iudiciale uel voluntarium, quilibet principalis persona potest deferre suo aduersario.*
6 *Tutor, vel curator, cui defertur iuramentum, an cogantur iurare.*
7 *Iuramenti necessarij, & iudicialis, qui sint effectus.*
8 *Quando pars confidit se posse reperire instrumentum actionis, uel exceptionis suo tempore, faciat q iudex ex officio suo deferat iuramentum parti aduersæ.*
9 *Iuramentum necessarium quando sit per iudicem deferendum.*
10 *Probatio semiplena, quando dicatur.*
11 *Exceptio doli quotuplex sit.*
12 *Iuramentum necessarium in quibus causis deferatur per iudicem.*
13 *Iudex an præcise teneatur deferre iuramentum necessarium*
14 *Duæ semiplenæ probationes, an vnam plenam faciant.*
15 *Iuramentum an deferendum sit, quando actor suam intentionem per instrumenta uel testes plenè probauit, & reus suam defensionem ostendit per vnum testem, vel aliter probauit semiplenè.*
16 *Iuramentum in defectum semiplenæ probationis ex parte tam Rei quàm actoris utrique non defertur.*
17 *Releuatus per legem in hoc q stetur suo iuramento, an teneatur exprimere rationes & causas, quibus ad ita iurandum moueatur.*
18 *Iuramento in litem, quando locus sit.*
19 *Dolus aduersarij, propter quem iuratur in litem, probatur per indicia & argumenta.*
20 *Dolus quo tempore interuenire debet, ad hoc ut iuretur in litem.*
21 *Qualitas ex natura rei, super qua iuratur in litem, quare sit attendenda.*
22 *Natura actionis intentatæ in qua iuratur in litem, quare attendenda sit.*
23 *Actiones arbitrariæ quæ sint.*
24 *Iuramentum affectionis defertur solum à iudice, non à parte.*

1 IVrisiurandi &c. † Hæc exceptio iurisiurandi est eiusdem effectus, cuius est exceptio rei iudicatæ, immo dicit lex, q est maioris auctoritatis, quàm res iudicata, ut l. 2. ff. de iureiu. de qua loquitur l. 1. in prin. & l. fi. in princ. ff. quarum rerum act. non da. cum sim. ibi not. Et habet huiusmodi exceptio ita impedire processum si r opponatur ad illum, sicut exceptio rei iudicatæ, r cùm sit exceptio litis finitæ, ut l. 1. ff. de iureiu. & not. per Cyn. in d. l. emptor. C. de præscr long. temp. & in c. 1. de lit. contest. lib. 6. & per Bart in l. nam & postea §. si mi-
2 nor. ff. de iureiu. † Pro cuius a plenori notitia sciendum est, s quoddam esse iuramentum, quoddam periurium, quoddam simplex mendacium, de quibus tribus plene agitur. 22. q. 1. per totam, cum seq. Item est sciendum, quòd quoddam est iuramentum ueritatis, quoddam credulitatis, quoddam iuramentum affectionis, Iuramentum autem ueritatis subdiuiditur in tres species, nam quoddam est iuramentum litis decisorium, quoddam obligationis introductorium, quoddam uerò alicuius actus confirmatorium. Iuramentum litis t decisoriũ in alias tres species subdiuitur; nam quoddam est iuramentum uoluntarium, quoddam iudiciale, quoddam verò necessarium, vt traditur per Doct. & gl. super rub. ff & C. de iureiur & ibi per Cy. de secunda autem & tertia specie iuramenti, videlicet introductorij & cõfirmatorij, vide quod dicam in tit. de emp. & vend. & in tit. de forma iu-
3 ramenti quod defertur à parte parti. † Videamus ergo, quid sit iuramentum voluntarium, iudiciale, & necessarium. Et quidem t voluntarium est illud quod defert à parte parti extra iudicium, vt in l iusiurãdum quod ex cõuentione. in princ. de iureiur. v Iudiciale aũt est illud quod defertur a parte parti in iudicio iudicè approbante, vt in l. 1. in fi. & in l. 3. in princ. de iureiur. Necessariũ uerò est illud, quod per iudicem defertur in supplemẽtum probationum, de quo plene traditur in l. admonẽdi. ff de iureiur. & in l. bonæfidei. C. de iureiur. & in c. fi. extra de iureiur Differunt autẽ huiusmodi iuramenta inter

m Vel visitatione. Balb. in prima parte 5. parsis, versic. 16. in prin. declara ut p Nepote de Mõte Alba. in tracta. de excep. artic. 25. nu. 8.

n Hostilitatis, Petr. Due regu. 159. nu. 20. Decis. Ped. 69. Nepos supra nume. 5. & postis Petr. Due. num. 25.

o Limitib. Balbus supra versi. decimo vbi ponit amplia. & limit. & Nepos. sup. artic. 25. nume. 5.

p Iure offerendi, Istum locum citat Decis. Pedamon. 116 sub nume. 13. Balb. in quarta parte. quinta partis in 2. quæstio. latius Ant. Gabr. de commu. conclus. in tit. de præscr. conclus. 7. Vasq. de success. creatione §. 7. nume. 17.

q Ex vi exceptionis. Crauet. cons 75. num. 4. Ant. Gab. supra num. 3.

r Cum sit exceptio litis finitæ, amplia vt p Iason post alios. in d. l. prima de iureiuran. & in §. item si quis in princ. Instit. de actio. vbi etiam ponit effectus iuramenti. Corse. in tracta de iureiuran. in primo euidentiali, num. 13.

s Quoddam est iuramentum, quinquaginta unum iuramentum, ponit Ioã. de Sylua in tracta. de iure iurando in secunda parte, & decem ponit Maranta in Spec. aduoc. in nono actu.

t Voluntarium est illud, sex species iuramenti voluntarij, ponit Maran. supra nume. 23. Corse supra in quinto euidentiali.

v Iudiciale autem, decem species iuramenti iudicialis, Maranta supra nume. 22. & ibi ponit requisita ad istud iuramentum.

A Quod d.l. manifestæ, super intellectu illius l. vide ibi & Ias. & in §. item si quis num 8 Iastit. de actio. Marsi. sing. 8 3.
B Nos per Bar. in d l. manifestæ, vbi Ias num. 6. & 7. & in l. iusiurandum §. procurator num. 3. eo. tit & d.l. item si quis nume. 84.
C Habet suam intentionem fundatam, Ias d. §. si quis. num. 86.
D Regulariter nō recusatur, Ias d.l. manifestæ, nu 2. Rip. in l. admonēdi, nu. 2.
E Actio & exceptio, Ias in d l. iusiurandum quòd ex conuentione, nu. 7. Io. de Sylua in tracta. de iure iuran. in 3. parte in princ. Corse. in tract. de iure iurā. in quæstione 11. nume. 66.
F Non reuocatur, Rip. d.l admonendi, num 33.
G Post sententiam retractatur, Rip supra nu. 29 quid si iuramentum sit delatum consentiente aduersario ibi nume. 14 & 34.
H Pr iudicem. Rip. in d.l admonendi nu. 3. Fannuc. de Fannuc. in tract. de in litem iuran in 1. parte in prin vide supra in primo libello 1 verbo & in Florenis num. 10.
I Est semiplenè probatum, Ias. in l admonendi, num. 71. in rep. & in l. manifestæ, nu. 3. de iure iuran. Marsi. sing. 83. sex requirūtur vt deferri possit iuramentum in supplementum, Maran. in Spec. aduoc. in nono actu vbi tractat materiam iuramēti nu 41 quibus casibus etiam si no sit semiplene probatum possit deferri iuramētum, Io. de Sylua in tract de iureiuran in 3 parte q. . num 12. Herculia in tracta. de negatiua. num 76.
K Primo per priuatam scripturam quæ habeat requisita de quibus per Rip. in d l. admonendi, nume. 97. vide infra in forma opp. contra instru in verbo & maxime vbi scripsi circa istam materiā & late per Oria in c quō contra in verbo instrum productiones nu 10 & 72.
L Secundo per comparitionem literarum, Oria. supra num. 77. Concordāt. allegat Hypp. Rimi. consil. 38. num. 6. vbi allegat moderniores.
M Tertio per fugam rei Rip d l. admonendi nume. 102. & de communi dicit Clar. § fi. quæst 21. versi. fuga vbi tamen magis communis, cōis opin. est quòd fuga probet semiplene post Rip supra nume. 168.
N Quarto per vnum testem, Rip. supra nume. 71. Thom Gramm. consilio 35. numero 35. Oria. d. cap. quoniam contra in verbo testium productiones, nume. 28. & quis dicatur testis omni excep. maior, Rip. supra nu. 1711 cum seq.
O Quintum videlicet per famam, quando fama plenam probationem, facit Ias in repe l admonendi, nume. 246. de iure iuran. concord. quòd faciat semiplenam probationem Hypp. Rimi. consil. 6. vide infra in forma inquisitionis supra nu. 44 in verbo fama publica.
P In quib. duo nō facerēt vt patet in testō scd̄m Ias in d.l. admonē di nu. 184.
Q Quòd tribus simul concurrentibus, quæ ponit Hypp. Rimi. consil. 38 nu. 36.

inter se multipliciter, vt infra patebit. Est autem iuramentum voluntarium illud, quod extra iudicium a parte parti defertur, quod non cogitur quis subire, uel præstare, nec etiam deferre. Idenque uoluntarium sic baptizatur, quia dependet ex arbitrio, & voluntate partium, vt l. iusiur. quod ex conuentione, in prin. ff de iureiurā. Iudiciale verò iuramentum secundum aliquos non poterat olim recusari, sed cogebatur quis iurare uel referre, vt in l. manifestæ turpitudinis. ff. de iureiur. & l. iusiurandum & ad pecunias §. ait prætor. & §. fi ff. eo. l delata. C eo. ti. Sed hodie potest recusari, sicut uoluntariū, per l. generaliter. §. sinautem. C. de iureiur. Alij autem distinguunt, aut hoc iuramentum iudiciale fuit acceptatum à parte, & tunc etiam hodie, sicut olim, cogitur qs iurare, uel referre, nisi post ipsam acceptationem super uenisset causa legitima recusationis. Aut non fuit acceptatum, & tunc potest recusari hodie per d. §. finautem, licet olim secus, quam opi. sequitur glo. in d. c. fi. Et ita
A patet. A q d.l. manifestæ, nō simpliciter corrigitur, sed solum limitatē, & terminatur. quæ opi. hodie est approbata per tex. in d. c. fi. & in c. 1. extra de proba. Alij dīt, q d.l. manifestæ, limitatur solum quantum ad causam recusationis, nam debet hodie distingui, aut nulla extat causa legitima recusationis, & tunc cogitur iurare vel referre: aut subest iusta cā recusationis, & tunc non co-
4 gitur iurare, nec referre. † Quæ autem sint causæ legiti
B mæ B uti per Bart. in d.l. manifestæ, & hanc opi. approbat etiam Cy. in d l. naturaliter, & ita possunt intelligi d. cap fi. & a. Et no q inter causas legitimas est illa, qñ
C pars cui defertur iuramentum C habet suam intentionem fundatam per instrumentum, vt in d. c. h. Repertamen in aliquibus partibus, d.l. manifestæ, esse approbatam per statuta terrarum, & bene; quia maximū est remedium dirimendarum litium iusiurandum, * vnde maiori nititur æquitate, dicere ipsam l. manifestæ. correctam non esse. Necessarium autem iuramentum, quod
D per iudicem tantum defertur, D regulariter non recusatur, nisi ex iusta cā, vt in c. fi. in princip. & in §. finautem.
5 † Nonquid ergo possit quilibet deferre suo aduersario iuramentum iudiciale, vel voluntarium? dic sic, q principalis persona; sed tutor vel procurator non potest, nisi eo casu, quo de iuribus pupilli; vel adulti aliter probari non potest, vt probatur in l. tutor. in prin. & no. p glo. in l. iusiur. & ad pecunias. §. procurator. ff. de iureiuran.

6 † Sed an tutor uel curator, si eis tale iuramentum deferatur, cogatur iurare? distingue inter iuramentum calūniæ, veritatis, & affectionis, vt habetur & no. in d §. procurator. & in l. videamus, in prin. & §. primo, ff. de in litem iur. hodie verò iure Codicis clarum est secundum aliquos, ipsus non compelli iurare, si non acceptauerint iuramentū ueritatis, quia nec principalis persona ad hoc compellitur, ut dictum est, & potissimum qñ esset fundata intentio pupilli uel adulti per instrumēta, vt in dicto c. fi. de iureiur. & cum hac limitatione debet intelli-
8 gi gl. quæ est in d.l. videamus. † Alij præterea inter hæc iuramenta sunt diuersi effectus, nam ex iuramento volū-
E tario uel iudiciali prestito datur ei, qui iurauit, E actio & exceptio, ut in l nam & postea. §. iusiurandū, & l. duobus. in §. exceptio, & §. fi. de iureiur. Ex iuramento autē necessario nulla nascitur actio, nec exceptio, nisi secuta iudicis sententia, vt in d.l. admonendi. & in l. bonæfidei. Alius est etiam effectus, quia iuramentum voluntariū
F vel iudiciale si præstitum sit, F non reuocatur, vt in l nō erit. §. dato, & l. duobus. § fi. ff. de iureiur. & l. q si defe-
G rente. & l. sequ. ff. de dolo. Sed iurm necessarium G post sententiam retractatur propter instrumēta de nouo reperta, vt in d.l. admonendi. ff. de iureiur. & ibi no. Et est ratio differentiæ, quia iuramentum voluntarium & iudiciale habent in se partium consensum: ideoque non reuocantur, vt probatur in d.l. admonendi, in fi. argum. in l. ab eo. C quom. & qñ iudex, qui consensus deficit in iuramento necessario, cum ipsum præstetur officiu iudicis præter consensum partis. Ideo reuocatur prætextu nouorum instrumentorum etiam post latam sententiā; licet regulariter sit contra, qñ sententia est fundata super alijs probationibus, vt in l. sub specie. C. de re iud. & in l. 1. C. de sent. aduer. fis. la. nisi in cā fiscali, & d l. 1. & l. imperatores. ff. de re iud. facit ad prædicta quod habe-
9 tur in l. sub prætextu. C. de transact. † Est ergo bona cautela, quando pars suspicatur se fortasse posse reperire suo tempore instrumenta actionis uel exceptionis suæ, q faciat & operetur cum iudice, quòd deferat hoc iuramentum ex officio suo parti aduersæ. Pro declaratione autem pleniori huius iuramenti necessarij quærendū
9 est de pluribus. † Primo, quando sit deferendum H per
H iudicem, ad quod responde, quòd tunc defertur, quan-
I do vel ex parte actoris vel Rei I est semiplenè probatū, vt in d. c. fi. in fi. & in c. a. extra de prob. & in d.l. admonendi, & in l. in bonæfidei. Nam si esset plene probatum, non recurreret iudex ad hoc iuramentum, sed in
10 tutum absolueret uel condemnaret. † Dicitur autem semiplene probatum multipliciter, vt plene probatur
K in d.l. admonendi. & in l. in bonæfidei. K Primo per pri-
L uatam scripturam. L Secundo per comparationem lite-
M rarum. M Tertiu per fugam Rei. N Quarto per vnum
N testem omni exceptione maiorem, vt in c. fina. extra de success. ab intesta quæ omnia plene declara, quia prolixus esset sermo, vt no. per Bar. in d.l. admonēdi, & alios
O Doct. in d. l. in bonæfidei. Addunt quidam & O quintū, videlicet per famam, argum. in l. 3. §. eiusdem. ff. de testi. Quod autem dicitur de vnu teste, intellige in actu illo, in qoo duo testes plenam facerent probationem. Nam
P in alijs actibus P in quibus duo non facerent plenā, nec vnus solus tunc faceret semiplenam probationem, vt patet in testamento [etsi secundum Bar. ubi supra no.] vnde in testamento ad semiplenam probationum requiruntur quatuor testes, & sic dimidia pars testium, quæ requiritur ad plenam probationem, argum. a paritate rationis, quæ est in duobus testibus, vt in l. illud. ff. ad le-
11 gem Aquil. Secundo † principaliter quæritur, cui sit tale iuramentum deferendum, an actori, uel reo? Super qua quæstione variæ & diuersæ sunt gl. & Doct. opin. vt plene refertur in d. l. in bonæfidei. & l. admonendi. ta-
Q men conclusiue secundum Barto. dicendum est Q quòd tribus simul concurrentibus defertur illi, qui probauit semiplenè, siue sit actor, siue reus, videlicet si causa sit modica, si habet perfectam scientiam veritatis, & si est homo legalis & bonæfidei & famæ. Ideo dixi [Si causa

est modica] nam in magnis causis non est locus huic iuramento, sed solum attenditur, an sit plene probatũ, vel non, arg. Insti. de excu. tuto. §. propter litem. Secũdo ideo subiungitur [Si habet ¶ perfectam * scientiam] quia Ignoranti vel dubitanti non defertur, vt no. gl. in d. l. in bonæfidei, pro quo facit l. Marcellus. ff. de rer. amo. Tertio infertur [a Si est homo legalis] quod ideo dr, quia ipse actor vel reus, testis fungitur officio in proprio facto, sicq; debet esse idoneus, nõ vitiosus, vel suspectus, vt in l. tertia, §. Iulianus. ff. de testi. & l. testium. C. de testibus, quibus concurrentibus defertur iuramentum ei, qui semiplenè probauit, iuxta no. ubi supra & per Io. Andr. in di
15 cto cap. fi. † Vlterius quæritur, in quibus casibus deferatur huiusmodi iuramentum per iudicem? Rñdeo, quod regulariter defertur in omnibus causis ciuilibus: in causis autem T criminaliter motis non defertur, secus si ciuiliter, vt plene no. per Bart in l. maritus. ff. de quæstio & per gl. in l. 3. ff. de iureiur. & in d. l. in bonæfidei. Itẽ regula fallit V in causis famosis, in quibus non defertur tale iuramentum, argu. l. item exigi. ff. de dolo. & l. sciant. C. de probat. & in l. prætor edixit, in princip. ff. de iniur. Fallit A in causis spiritualibus, vt no. per glo. in d. l. 3. in prin. & per Hostien. in d. c. fi. Itẽ fallit, si causæ sunt magnæ, quæ criminalibus exequãtur, arg. l. propter litem. Et dicuntur * magnæ, uel paruæ, secundum qualitatem personarum, arg. l. sed: & si susceperit §. primo, ff. de iud. cognoscentq; hoc, attẽto præiudicio modico, vel magno, quod speratur ex sententia posse inferri, vt in d. c. ex innatione, uel si esset quæstio de sola possessione, argu.
13 l. primæ, C. si de mom. poss. † Deinde quæritur, an iudex præcise teneatur hoc iuramentum deferre, dicũt Cano. in d. c. fi quod non, B sed Legistæ tenent oppositum, per tex. in dicta l. in bonæfidei, C tenetur tamen pars hoc requirere ante conclusionem causæ, & sic seruat consuetudo, * arg. l. tertiæ, §. hoc autem, & quod ibi nota p Bart.
14 ff de dam infec. † Solet vlterius quæri, an duæ semiplenæ probationes faciant vnam plenam? dicunt quidã, aut istæ duæ semiplenæ D sunt eiusdem generis, puta duo testes, & tunc faciunt vnam plenam, arg. in l. vbi numerus. ff. de testi. E aut sunt diuersi generis, ut puta vnus testis, & confessio partis emissa aduersario absente, & tunc non faciunt vnam plenam, arg. l. 2. § fin. ff. de excu. tut. & ibi per gl. & in l. spadonem. §. qui plura. eo. tit. C. qui nu. tu. l. 1. Bar. verò tenet in d. l. admonendi, quod quando tendunt ad eundem effectum, etiã si sunt diuersi generis, F faciunt plenam probationem per text. in c. fi. de succes. ab intest. & in c. 1. extra de appel. & in c. veniens, el primo, de testibus. Nec obstant contraria, quia loquuntur G in duobus imperfectis tendentibus ad diuersos fines & effectus, hic autem loquimur quã tendunt ad eũdem finem & effectum, videlicet vt iudici constet, & fiat fides de veritate, quæ veritas nedum percipienda est ex vno genere probationis, sed etiam ex pluribus, ut l. 3. §.
15 eiusdem. ff. de testi. † Sed circa prædicta quæritur de eo quod quotidie occurrit de facto. Ecce actor suam intentionem plene probauit per instrumenta vel testes, reus verò suam defensionem ostendit per vnum testem, uel aliter semiplene probauit, an hoc casu locus erit huic iuramento? * vr quod sic. quasi per hanc semiplenam probationem detractum sit plenæ probationi actoris, & facta sit semiplena. arg. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. Doc. communiter iuris ciuilis sic distinguunt, aut probatio Rei est directe opposita, & contraria probationi actoris, & tunc præualet probatio actoris, nec in aliquo minuitur ex probatione rei, argu. l. ob carmen. in fi. ff. de testi. quia plenum extinguit semiplenum, non autẽ econtra, ut in l. iubemus. C. de testa. & l. qui se liti. ff. de petitio. hære. & sic hoc casu non defertur hoc iuramentum. Aut probatio rei est diuersa, & non aduersa à probatione actoris. v. g. quia actor probauit se mutuasse p tres testes, reus probauit se soluisse per vnum testem, & tunc locus est iuramẽto, concurrentibus his, de quibus dictum est supra. argum. l. vulgo. ff. de administr. tutorũ. sed de iure canonico * aliter sentitur, vt no. in d. c. fi. ex-

16 tra de iureiur. † Quid autem, si tam actor quàm reus semiplene probauerit, & sic vtriusque probatio esset imperfecta, an erit locus huic iuramento? H dicit Bar. quod non,
17 per text. in d. l. 1. C. qui & aduer quos. † Rursum consueuit dubitari, si lege communi uel municipali caueb tur, quod super aliquo facto stetur iuramento b partis, an sufficiat simpliciter iurare, sic esse, uel non esse: an debeat, maxime si interrogetur, exprimere causas & rationes, quibus mouetur ad sic iurandum? Dicunt quidam, quod si de causis interrogetur, debet eas exprimere, exemplo testis, cuius officio nunc fungitur, aliàs nõ tenet nec valet iuramentum, arg. l. solam. C. de testi. & no. in l. cũ hi § si prætor. ff. de transac. & in c. causam quæ, de testi. cum sim. Ad quod bene facit, quod no. idem Barto. in l. Theopompus. ff. de dote præl. & per aliquos in l. contra negãtem. C. ad l. Aquil. In contrarium vr dicendũ, quia lex non requirit causam exprimi, ergo sufficit sic iurari, vt lex defert, arg. in l. non erit. §. dato. & l. 5. in fi. cum l. seq. ff. de iureiur. Nec obstant contraria, quia negatur ipsum fungi officio testis, immo fungitur officio iudicis, vt l. fi. C. de fideiusso. sic ergo, si iuretur in casu l. si quando. C. vnde vi. & l. 1. §. si quis argentum. ff depos. cum sim. non requiritur expressio causæ. Et hæc faciunt pro istis publicanis seu pedagiarijs, quibus ex forma suorũ capitulorum creditur super inuẽtionibus, & fraudibus, commissis circa eorum pedagia proprio iuramento cũ vno teste, uel sine: T honestius tamen esset causas exprimere, quàm confuse iurare, & multi vadunt sic iurantes ad domum Diaboli. Superest, vt aliqua pertingamus ad iuramẽtum affectionis pertinentia, quod à iure ciuili iuramentum V in litem appellatur, de qua specie iuramẽti loquitur totus tit. C. & ff. de in lit. iurã. Forma autem iurandi in hac specie iuramenti longe differt à præcedẽtibus, quia hic per iuramentum pars æstimat rem, super qua iuratur, non secundum veritatem, sed secundum affectionem * quam ad ipsam rem habuerit uel habet, vt
18 infra patebit. † Quæramus ergo, quis locus sit huiusmodi iuramento. dic breuiter A quod quatuor concurrentib. defertur huiusmodi iuramentum. Primo si interueniat dolus aduersarij. Secundo qualitas & natura rei ad hoc apta. Tertiò debita qualitas actionis. Quarto habilitas personæ iurantis. Quæ sic declara. dixi in primo exigi doluio ex parte aduersarij, quod ideo est, quia propter colpam etiam latam non iuratur in litem. * vt in l. 2. & 3. C. de in litem iuran. Fallit in tutore, contra quem iu-
19 ratur, vt l. 2. & 3. C. de in litem iuran. † Qualiter autem dolus probetur, quia in dubio dolus non præsumitur, vt l. quoties. §. qui dolo. ff. de proba. Rñdetur, quod de dolo B probatur per indicia & argumenta. ut in l. dolum. C. de

R *Nam in magnis causis, concord. allegat Hypp. supra nisi sit plusque semiplene probatum, Goz. consil. 18 sub nu. 18. Cro. consil. 198. nume. 10. alios citat Rolan. a Valle consilio 50 nume. 13. volum. quarto.*

¶ *Perfectam scientiam, istum locum citat & comprobat Reuerend. D. Borgni. Canalca. decisione 13. numero 30.*

a *Si homo est legalis, Plot. in l. si quando, num. 793. C. vnde vi. Decisio. Bononiẽ conclusione 67. nume. 6 cum sequenti.*

T *Criminaliter motis, Afflic decis. 36. vers 8. Clarus d. Pratica crim. §. fi. q. 63.*

V *In causis famosis, Ias. d. l. admonendi nu. 278. & in prima lec. nu. 143. Blanc. in tract. de indicijs, num. 123. vbi declarat qua sit causa famosa.*

A *In causis spiritualibus, Ias. supra nu. 277. nec in probando mandato, Hypp. Rimi. consil. 39. num 40 intellige vt per Simo. de Pretis consil. 159. num. 15.*

B *Sed Legistæ tenent oppositum, Ias. in repe d. l. admonendi, numero 21. Decius in l. in actionibus in fine nõ tab. de in litem iurando. Curt. iun consil. 7.*

C *Tenetur tamen late ad ista ponit Andr. Gail. practicarũ obseruat. lib. 1. obseruat. 108.*

D *Sint eiusdem generis, Rip. d. l. admonendi, nu. 204. Cur iun. nume. 60. etiam si testes essent singulares loco vel tempore modo sint eiusdem generis, licet contrarium videatur tenere, Iod. de Amicis consi. 73. num 8.*

E *Aut sunt diuersi generis, Afflic. decisio. 12. Rip. d. l. admonendi, nu. 206. Soci. iun. consil. 90. nume. 10. volum. 2. Cur. in tract. de testi. concl. 45.*

F *Faciunt plenam probationem, Soci. iun consil. 67. num. 19. vol primo.*

G *In duobus imperfectis, Rip. supra nume. 208. versic. secundo fallit.*

H *Dicit Bar. quod non. Cur. iun supra num. 65. vbi limitat, Rip. supra nu. 212.*

T *Honestius tamen est, istum locum citat & comprobat Plot. in repe. l. si quãdo, num. 806 C. vnde vi, quomodo intelligatur istud statutum, Rip. l. damnum. de dam. infec. Tiraq. in tract. retract. lig. §. 4 gl. prima.*

V *In litem appellatur, habes vnum tracta. P hanuc. de Phanuc. & late istam materiam ponit Plot. d. l. si quando, num. 860. cum sequen.*

A *Quod quatuor, ista quatuor ponit Ias. in l. in actionibus, num. 34. de in litem iur. vbi etiam declarat Phanuc. supra in 2. membro 2. partis num. 13.*

B *Probatur per indicia, Plot. supra nu. 76. Phanuc. supra nu. 8. Cranet consil. 8. in princ. requiritur tamen in casu isto dolus uerus non præsumptus vt late per multa concludit Hypp. Rimi. consilio 43. nume. 31.*

B Dic breuiter, illum locum citat Phanuc. supra in secunda parte versic. postremo, num. 8. post princ. & etiam citat Plot. d. l. si quando nu. 169. col. 2.
D Post sententiam. Phanuc. supra in princ. operis, nume. 5. & in dicta 2. parte tertio modo, num. 37. Plot. d. l. si quando num. 563.
E Puta in nummis, Phanuc. supra in prin. num. 13. & nu. 49.
F In actionibus bonaefidei, Phanuc. supra in 2. parte in verbo tertium nu. 27.
G Secus aūt in contrarijs, Dec. d. l. in actionibus in princ. Phanuc. sup. nu. 34.
H In actionibus realibus, omnes actiones in quibus possit deferri hoc iuramētum enumerat Phanuc. sup. d. versi. tertium in 3. membro.
I Actiones arbitrariae, Phanuc supra nu. 3.
K Nō omnis iurare potest personas quib. non defertur tale iuramentū, enumerat Phanuc. supra in 2. parte in prin nu. 12.
L Solum a iudice, Plot in d. l. si quado, nu 826. & debet citari pars num 830. Phanuc in d. 2. par in princ. vide in contrariū in 3. par nu. 10.
M Et moderatur, & taxat & quando taxatio debet praecedere iuramentū. Phanuc. supra in 3. parte, in princi. nu. 3. Zazi. d. l. qui bona fide, §. qui damni. in fi. num. 6. de dam. infec. ubi limitat Iason in l. si quando, nu. 20, C. unde vi, q̄ si cidat taxatio.
N Si noua instrumenta. Phanuc. supra in 3. parte, in quarto membro, ubi late Rebuf. in rep. l. unic gl. prima num. 73. C. de eo quod interest.
O Electa uia probationis, Hypp. Rim. d. cons. 13. nu. 35. & in fi.
P Perfectā scientiam, concordat allegat Hypp. Rimi. d. consil. 38. num. 37. ubi etiam haeredi non defertur, Rolā. a Valle consilio 82. nume. 21. volum. secundo, nisi haeredes verisimile potuerint scire veritatem, Rolan. a Valle consilio 66. nume. 10. vol. 4. & consilio 52. num. 30. non potest etiam deferri illud iuramentum in supplementum, quando plures testes habere possunt, Rolan. a Valle consilio 50 nume 24. volum. secundo Hypp. supra nume. 39. & late quando haeredi possit deferri hoc iuramentum, late per Tiraquell. in tracta. retracta. lignag. §. secundo glo. secunda per totam & praecipue numero quinto.
Q Magna vel parua. Iason dicta l. admonendi, nume. 272. & consilio 159. colum. secunda, volum. primo.
R Consuetudo Ias in dicta l. admonendi, in fine. ubi Paul. de Cast. numo. 17. & Ias. in repe num 218. Capic. decisio. 33. in causis tamen summarijs etiam post conclusum in causa, Barba. consil. 31. nume. 17 volum. secundo, an censeatur petitum istud iuramentū per clausulam ius & iustitiam ministrari, Alexan. consi. 91. col pen. vers. & quando actor volu. 3. an si non fuerit petitum, an iudex ex officio possit deferre, Abb in c. fi. in fi. de iure iuran. Alex. consil. 53. num. 5. vol. 1. Cur sen. in d. l. admonendi col. 3. in 2. requisito, ubi Ias. nu. 316. Fulg. consi. 198. in quaestione proposita, in fi. Capic. d. decis. 31.

10 de dolo, & l. dolus, C. de rescin. vend. †Sed quo tempore debet interuenire dolus, ut iuretur. C dic breuiter, q̄ in actionibus bonaefidei sufficit, q̄ dolus interuenerit tempore contractae obligationis uel postea, in non obediendo seu satisfaciendo parti, & multo fortius si dolus fuerit cōmissus in non obediendo iudici, vt l. 1. §. in depositi. ff. depos. & l. 3. §. in hac. ff. commoda. & l. in actionibus. ff. de in litem iurand. In actionibus autem stricti iuris uel arbitrarijs requiritur dolum esse commissum D post sententiam in non parendo iudici, vt l. qui restituere, in fi. ff. de rei vendica. & in l. arbitrio. in prin. & §. 3. de dolo. Ex quibus patet, quod iudex in huiusmodi arbitrarijs actionibus defert hoc iuramentum post sententiam super re principali latam, vt in d. l. qui restituere, cum sim. quo iuramento praestito feret postea aliam sententiam ipsius iuramenti executoriam, vt l. si cū exceptione. § in hac. ff. quod metus cā. Sed in actionibus bonaefidei iudex defert hoc iuramentum lite contestata ante sententiam suā, probato de dolo aduersarij in non parendo ipsi parti, vt in d. l. in actionibus, & l. 5. ff. de in
11 litem iuran. †Secundo casu principaliter dixi, q̄ debet attēdi qualitas, & natura rei super qua iuratur, E ideo dictum est, quia non in omnib. rebus cadit affectio, & puta in nūmis. l. nummis. ff. de in litem iuran. Nisi forte loco speciei cederent, in qua specie fuisset dolus directo commissus, argu. in l. pen. §. 1. ff. ne quis eum qui in ius voc. est. In libro ergo, equo, domo, & sim. in quibus po-
12 test cadere affectio, iuratur in litem. †Tertio dixi principaliter, q̄ debet attēdi qualitas, & natura actionis intentatae, quod ideo dr̄, quia non in qualibet actione iuratur in litem, sed solum in tribus generibus actionū; F videlicet F in actionibus bonaefidei directis, vt in d. l. in actionibus, & l. 3 § in hac. ff. commoda. & l. in deposi.
G ff depos. l. si quis. ff. loca. cum similibus. G Secus autem est in contrarijs l. si quis. ff. loca. & l. ei apud quem ff. de
H deposi. Et eodem modo iuratur H in actionibus realib. puta in rei vendicatione, hypothecaria, publiciana, confessoria, & sim. vt d. l. in actionibus, & Instit. de actionu. §. praeterea quasdam actiones, & l. si fundus §. in uenditione ff. de pignorib. & l. cū qui. § publiciana. ff. de pub. & l. harum, in fine. ff. si seruus vend. Item iuratur in actioni-
13 bus arbitrarijs, vt in d. §. praeterea. † Dicuntur autem
I & appellantur omnes illae I actiones arbitrariae, in quibus ad iudicis mādatum res petita non restituitur, siue sit actio personalis, siue in rem, siue mixta, vt d. l. qui restituere, & in d. §. praeterea, licet gl. in d. l. in actionibus. excipiat plures casus, sed recte considerando secundum Bat. omnes illi casus comprehenduntur sub hac regula vno excepto, qui hr̄ in l. 1. ff. ne quis eum qui in ius vocan. est. Dixi vltimo q̄ considerari debet habilitas per-
K sonae iurantis; quia K non omnis iurare potest sed is solus admittitur qui est maior, & dn̄s, uel loco dn̄i reputatur, puta tutor; vt l. quod vulgo & l. si tutor. ff. de in litē
14 iuran. & l. videamus. eo. titu. †Deinde scias, q̄ hoc iura-
L mentum defertur L solum à iudice, non à parte, vt d. l.
M videamus. §. deferre. M & moderat̄, & taxat iudex quan-
N titatem vsque ad quam iuretur. quo praestito N si noua instrumenta reo producantur, poterit reum absoluere; & in his duobus sapit naturam iuramenti necessarij, vt habetur in d. l. videamus §. iurare. cum seq. & l. arbitrio. ff. de dolo. Et adde quae dixi supra super 1. lib. in glo. super ver. interesse &c. Sequitur in litera.

ADDITIONES.

• Iuramentum litis decisorium, Adde, quae scribit Nat. consil. 35. lib. 1. vbi q̄ nō potest iuramentum deferri vbi non habet locum relatio, & ibi etiam quae sit iusta causa recusandi, puta, quia deferens ignoret factum de quo agitur, Nat. d. consil. nu. 1. tex. in l. iusiurandum & ad pecunias, in princ. ff. de iureiur. ca. ergo his solis 9. distin. vel quando actor onus probandi assumpsit, & non probauit, Nat. d. cōs. 35. nu. 3. cui vr̄ obstare id quod Aym. scribit cons 203 nu. 6. tex. d. l. iusiurandum & ad pecunias. § non semper, eo. tit. vbi q̄ iuramentum licet non referatur vt oblatum est: quis tn̄ cogitur iurare, & totū iudicis arbitrium finiendum est. Inquit ipse. quam opi. vel aequiorem sequi solet excell. Ducalis Taurin. Senatus qua in materia, vide quae ponit Bar. in l. nam & postea § sed si damnetur ff. de iureiur. Ias & alij in § item si quis. Instit. de actio. & hr̄ in antiquis Ducal. decretis. pag. 58. in nouis verò c. 56. lib. 3. per auctorem infra forma iuramenti, an autem admittatur appellatio aduersus iuramentum litis decisiuum? Dic q̄ sic, ut per plura concludit Osasc. decisio. 61. num. 6. quid si obijciens exceptionem iusiurādi remissi uel praestiti: ex ea exceptione succumbat; nec plene ante litis contest. probarit: licet super hoc examinati fuerint testes, nihilominus dic, q̄ post litis contest iterum opponi poterit. testesq; rursum examinari & publicari super eadem, teste Mysinge. Centu. 4. obser. 24. vbi q̄ exceptio iurisiurandi praestiti uel remissi, siue ante, siue post litem contest. probari potest, quam conclu. latius declara, vt per eum ibi. Mas.
• Iusiurandum, Adde, an liceat debitori O electa uia pro-
O bationis per testes ad iuramentum delationem confugere, & Dic, ut per Osasc. decisio. 97. post numerum fcaris, versi. in contrarium. vbi nu. 7. concludit quem lapso termino ad probandum, & publicato processu, iuramentū parti offerre posse, de qua quaest. vide quae scribit Decius in c. sicut, extra de proba Rip. in l. admonendi. nu. 65. ff. de iureiur. Boer. q. 95. Cagnol. in l. 2. num. 264. C. de pact. inter empt. & uend. Aym. consil. 307. & habetur infra for. iuramenti à parte parti, versic. dicit & protestatur. Masuer.
• Perfectam scientiam. P Adde, an haeredi cōpetat facul-
P tas iurādi, & dic, ut per Ias. in l. 5. §. hoc iudicium. nu. 5. & seq. ff. ne quis eū qui in ius voc. ubi distinguit. Mas.
• Magnae. vel paruae. Adde quae scribit Viui. inter comm. opi. lib. 3. uer. causa. & quae dicatur causa minima, vide Ias. in l. imperium, nu. 32. ff. de iur om. iud. quae dicatur causa ardua, Ias. in l. 2 §. si quis iudicio, nu. 14. & seq. ff. si quis caut. in repe. l. admonendi, nume. 272. ff. de iureiur. Masuer.
• R Consuetudo. Adde, quae requirantur vt hoc iuramē-
R tum suppl. deferri possit, & vide Rob. de ord. iud. c. 45. Mising. Cent. 1. obser. 68. & declarationem ad regu. l. in bonaefidei. C. de reb. cred. & l. admonendi. ff. de iureiur. vide per Rom. consil. 91. col. 5. nu. 10. Masuer.
• Huic iuramento. Adde, q̄ semiplena probatio plena proba-

s probationi s nihil detrahit, quæ autem sint partes indicis circa testes contraria deponeñ, uide per Mising. Cētu. 1. obseru. 93. vbi q̃ tres gradus obseruare debet, primum autoritatem personarum, secundum qualitatem testimoniorum, denique numerum testium, qñ aũt imperfectæ probationes coniungantur ad faciendum plenam probationem, dic vt per eũdem Cent. 2. obser. 100. Ias. in repe. l. admonendi. num. 257. vsq; ad 267. ff. de iureiuran. Masuer.

* Iure Cano. Adde quæ scribit Osasc. decis. 69. num. 3. & seq. si probato debito, quæstio sit de quãtitate, q̃ stetur iuramento creditoris.

* Affectionem. Adde, quod nullum esse iuramentum affectionis sustinet Coral. Miscell. lib. 6. cap. 1. & 2. ubi dicit vnicum esse iuramentum in litem.

* Adde cur in actionibus in personam sicut in rem, non iuretur in litem, & vide Coras Miscell. lib. 6. c. 4. & q̃d in actionibus contrarijs, & dic, vt per eundem, lib. 6. cap. septimo.

a Pro euius. Adde Rob. Maran. in tract. de or. iudici in 6. par. ver. iuramentum nu. 1. cum seq.

b Iuramento. Sed quæro circa hanc materiam infra tactã damnorum datorum, quid si mortuus est qui iurare de-

r bebat r an hæres poterit iurare de dãno? Bal. in l. 3. in princ. ff. de iureiur. tenet q̃ non, quia priuilegium probationis sacramenti non transit in hæredem, licet aliæ sic: & in l. 5. ff. de condi. inde. per tex. no. in l. generaliter. in prin. C. de re. cre. & iur. & ibi per Bal. & facit q̃d not. in l. Pomponius scribit, si frumentum. §. si. ff. de rei uen. & per Bar. in l. inter stipulantem. §. si Stichum ff. de verbo. obli. & ibi per gl. & Bar. in vtroque loco, quod onus declarandi intentionem ambiguam non transit ad hæredes; quia non egreditur personã proferentis. Circa istã materiam quæro, dictat statutum q̃ credatur iuso dñi, siue possessoris, an debeat constare de possessione? Spec. q̃ sic in tit. de prob. §. si. versi. sed pone statu. Io. And. in c. qñ, in 7. col. vt lit. non contest. Ange. in l. diuus. ff. de rei. mi. & ibi Bald. & hæc qñ statutum requirit aliquid certum pro fundamento, puta dicit, q̃ stetur sacramento domini de damno dato, secus ergo si dicit statutum, q̃ in causis damnorum datorum sufficiat iuramentum, quia tunc per iuramentum probabitur dñium & possessio, & q̃dquid illam causam attingit. Ita Bart. in l. solet. de alimen. & ciba. lega. ita Bal. in l. 1. C. de rebus creditis, & iureiurã qui ita distinguunt, ut supra, & aliud no. dicit Bal. in l. non erit. §. dato, de iureiur. q̃ vbi stari debet iuramẽto accusatoris de damno dato, q̃ reus debet primò respondere. c. veniens. extra de ref. Spe. in tit. de primo decre. §. restat. vers. sed quare, & si ex forma statuti debet iurari infra octo dies iurat post respon. rei; & si iurar post 8. dies, non ualet l. si ea C. qui accus. non pos. per Bal. cogita, in primo & secundo dicto. Quæro etiã dicit statutum, q̃ stetur dicto camparij, pars vero uidẽs cãparium falsò accusasse dicit, dñe iudex peto rẽ subijciatis oculis, quia contrarium apparebit, an audiatur?

r r dic q̃ sic; quia probatio oculorum inspectione euidẽtior est alijs quibuscunq;. Azo. in rub. ad l. Aquil. Bald. in l. contra negantem. C. ad l. Aquil. & in l. Deo nobis. C. de epis. & cle. in rub. C. de proba. ubi dicit, q̃ est optimá & superlatiua probationũ probatio ipsa per rei euidentiam, & in d. l. contra negantem, dicit q̃ aspectus rei derogat cuicunque generi probationum, & in d. l. Deo, dicit, q̃ omnis alia probatio vincitur si aspectus contrarium testificatur, facit tex. optimus in c. quod aũt interrogasti. 17. q. 2. l. 1. C. de re iudi. per Bal. post Iac. But. & in l. 1. C. si aduers. liberta. quia tunc est notoriũ, cum sit talis probatio per inspec. oculorum, & est tale notoriũ quod sine rubore negari non põt, q̃d nõ fallit, nec fallere põt intentionem indicantis, ita Bal. in d. rub. de prob. & in l. cuius. C. de app. & licet statutum diceret stari iuramento damnum passi, & passus damnum iurauerit, tamen re subiecta oculis, si damnum non est datum, iudex iuramento stare non tenetur. no. in l. 3. & in l. admonendi. ff. de iureiur. quia potest reprobari tale iuramentum per Ang. in l. qui restituere. ff. de rei uẽd. & in l. qui vas. ff. de fur. per gl. Io. And. Io. de Rau. & Ge. in c. 2. de tem. or. lib. 6. Idem gl. quam alle. Bal. in d. l. 1. C. de re. cred. & in c. statutum. super uerbo, iuramentum. de reg. lib. 6. per Bal. in l. si tutor. C. de peric. tut. quia debet intelligi statutum, stari iuramento accusatoris, nisi contra probaretur, & ideo Bal. in d. l. 1. C. de re. iu. vr dicere etiã ex alijs probationibus, q̃ in speculationibus oculorũ, Bal. verò tenet cõtrarium in d. l. 3. aliàs in l. non erit. §. dato. ff. de iu. all. Ia. de Are. in d. l. 1. C. si aduer. li. per text. in d. §. dato, q̃ non põt reprobari tale iuramentum ẽt si appareat ex euidentia rei contrarium, sed dictum suũ ibi ex premissis non puto uerum. sed Ang. in l. qui bonis. §. qui damni. ff. de dam. infec. vr tenere idem quod Bal. in §. dato, dicens, q̃ vbi statutum vult stari iuramento partis, puta de damno dato iuramento accusatoris, tunc iudex debet inuestigare, an verè sit iuratum, si reperit nõ verè iuratum, non tenetur stare iuramento, secus si statutum diceret stari iuramento tertij puta saltuarij, tũc iudex oĩl aliud inuestigat, quia probatio est sibi plenè facta, sed damnum patiens ex relatione nuncij recurret contra eum, si eam falsam dixerit. alleg. Ia. de Are. in l. prima. C. si ad. lib.

s *Nihil detrahit, Ripa supra nume. 210 Cur. iun. nu. 64.*

r *An hæres, late istam materiam ponit Plot. in repe. l. si quando num. 619 & Phana de Phanucijs in tracta. de in litem iurãdo in quarto mẽbro 2. partis, aut famas in iuramento connentionali, aut in iuramento legis.*

* Iuramento. Adde, q̃ stante statuto, q̃ de damno dato stetur iuramento damnum passi, q̃ licet eo casu cogaẽ quis stare iuramento, poterit tamen probari contrarium, teste Osasc. decis. 61. num. 6. de quo statuto, q̃ stetur iuramento damnum passi, vide quæ scribunt Docto. in l. qui accusare. C. de eden. vbi Bal nume. 19. ubi q̃ requiritur q̃ ille qui iurat sit omni exceptione maior, fac. Bal. in l. in bonæfidei. q. 7. C. de reb. cred. Bart. in l. admonendi, col. pen. ff. de iureiur. quid de saltuarijs, vel camparijs, aut alijs denuntiatoribus, & dic, quòd statur eorum accusationi si prius iurauerint officium bene & legaliter exercere, teste Nat. consi. 550. num. 8. & seq. Bart. in l. diuus Adrianus. q. 3. ff. de custo. reor. Nat. d. consi. nu. 9. vbi distinguit inter maleficia leuia, & grauia, quando standum sit talibus denuntiatoribus, declara, vt per eũ ibi, & per Aym. consi. 296. colum. fin. Catel. versic. statuto ciuit. Masuer.

r *Dic quòd sic, istum locum citat Rener. Dom. Borgn. Caualc. decis. 44. nu. 68.*

v *Doli exceptione. De ista clausula ponit Petr. de Vnzo in pratica artis notaria in §. de exceptione doli.*

SVMMARIVM.

1 *Doli exceptiones speciales & generales quæ sint.*

2 *Doli exceptio generalis, quando sit opponenda.*

1 v A Doli exceptione † v Scire debes pro declaratione huius exceptionis, q̃ A quadruplex est exceptio doli, vt no. per Glo. & Doct. in l. qui se debere. ff. de condic. ob causam, vna videlicet quæ datur, quando contractus fuit initus seu factus per dolum, qui nascitur tempore ipsius contractus, vt in l. eleganter. in prin. ff. de doli. excep. Alia est, quæ datur in locum non numeratæ pecuniæ, & hæc nascitur tempore quo agitur, vt l. a §. circa. ver. proinde. ff. de do. excep. Tertia, quæ datur in locum pacti vel iusiurandi, vt d. l. t. §. item quæritur. ff. de do. excep. Quarta est illa, quæ facti est vel intentionis, nil iuris in se continens, vt v. g. quando nullam habet actionem, & de facto tantũ agit, & contra eum reus de facto excipit; de qua loquitur text. in d. l. qui se debere. Est & quinta species generalis, quæ datur in locum cuiuscunque alterius exceptionis, & pro quacunque exceptione, de qua loquitur text. in d. l. 2. §. generaliter, & not. per gl. io l. si ex cau-

2 B tione. C. de non nume. pecu. † B Consilium ergo bonũ est, quòd vbi dubitatur de certa specie exceptionis, quòd semper opponatur hæc generalis exceptio doli, quæ sufficit pro omnibus, & in processu liquidare de certa specie exceptionis, puta vel solutionis, vel pacti, vel iusiurãdi, aut pscriptionis, & sim. Sequitur in litera.

A *Quadruplex. Ias. ibi d. l. q se debere. §. dicit tãtum esse tres, & ibi an ista dicatur propria exceptio.*

B *Consilium ergo bonum, Cagnol. in l. non solet. nume. secundo, de reg. iur.*

SVMMARIVM.

1 *Exceptiones peremptoria opponuntur ad duplicem effectum, aut ad impediendum processum, aut ad merita causa.*

a Exce-

2 Exceptiones, quæ opponuntur ad impediendum processum, quot sint.

3 Exceptio omnis impedit processum, qua proponitur ius actori non esse.

4 Exceptiones oppositæ ad impediendū processum, statim probari debent.

5 Lata sententia contra exceptionem oppositā ad impediendū processum, an reus in alio iudicio per modum agendi possit ius suum proponere.

6 Exceptiones impedientes litis processum quæ non tangunt merita causæ, quænam sunt.

a Q Vo ad impediendum * processum † Sciendum
1 est pro huius euidentia, quòd sunt aliquæ exceptiones peremptoriæ, quæ possunt proponi ad duplicem finem seu effectum, videlicet ad impediendum processum, & ad merita causæ, & si opponantur ad impediendum processum, debent opponi ante litem contestatam, & in hoc sapiunt naturam dilatoriarum. Si verò opponantur ad merita causæ, debent proponi post lit. contesta. sicut aliæ peremptoriæ; prout plenè traditur per glo. in l. exceptionem. C. de prob. & l. peremptorias. C. sent. rescin. non posse. & aduerte
c ne decipiaris, quia c alia est forma opponendi ad processum, alia verò opponendi ad merita. Qui. n. opponit ad processum vtatur forma de qua hic, vel dicat [non pōt procedi obstante exceptione tali] vel [non potest agi quia sine actione nemo experitur.] Secus si diceret [tu non foues iustitiam] vel si dicat simpliciter [peto me absolui, quia præscriptum est, vel factum pactum de non petendo, & similia] quia tunc videretur exceptio opponi ad merita causæ, vt no. Bar. in l. cum quærebatur. ff iudi. sol.
2 tur. ff iudi. sol. † Sunt autem secundum aliquos numero quatuor illæ peremptoriæ exceptiones d quæ possunt opponi ad processum, videlicet exceptio transactionis, iusiurandi, rei iudicatæ, & præscriptionis, vt hodie est decisum in c. 1. extra de lit. contest. lib. 6. licèt de præscriptione esset olim dubitatio, vt de his plene no. per Bar. in l. nam & postea, in prin. ff de iureiu. & Iac. But. in l. omnes. C. de præscr. 30. ann. & l. emptor. C. de præscr. lon. temp. facit quod habetur in l. post rem iud. ff de re iud. & in l. eleganter. §. si quis post ff.
3 de condi. indeb. † Sed & amplius e secundum Bart. dici potest, quod omnis exceptio, per quam proponitur, ius deficere ipsi actori, habeat processum impedire. v. g. exceptio solutionis, & acceptilationis; qua scribitur, quòd sine actione nemo experitur, vt in l. si pupilli § videamus. ff. de nego. gest. & in l. quoties. §. item si temporali. ff. de admi. tut. Et fit ratio prædictorum: quia istæ exceptiones sunt repertæ causa dirimendarum litium, vt in l. fratris. C. de transact. & in l. prima ff. de re ind. l. 1. ff. pro suo. Ideoque litis prosecutionem impediunt,
4 argu. l. terminato. C de fruct. & lit. expen. † Et hoc verum si tales exceptiones possunt incontinenti probari, alias autem si requirerent f altiorem indaginem, non impedirent processum, sed reseruarentur post lit. cont.
5 vt ipse Bart. no. in d. l. cum quærebatur. † Sed quid si opposita exceptione fuerit super ea contra eum lata sententia, an in alio iudicio per modum agendi poterit ipse reus iterum ius suum * proponere? g videtur quòd sic per ea quæ habentur, & no. in l. à diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iu. In contrarium determinat Inno. in c. super spoliatione. de ord. cog. & Bar. in l. duo
6 bus. ff. de exce. rei iud. † Denique notandum, quòd aliæ sunt exceptiones impedientes processum, quæ nō tangunt merita causæ; vt est exceptio iudicis incompetentis, falsi procuratoris, litis pendentiæ, & quædam aliæ declaratoriæ iudicij, de quibus extra de ord. cog. per totum, & C. de ord. iud. per totum.

ADDITIO.

* Proponere. Adde Bal. in l. sed & si ff. de excep. Rip. in §. nihil commune, nu. 55. ff. de acq. poss. Alex. cons. 66. lib. 5. Dec. consi. 96. Masuer.

* Siue actione. Adde, quòd carens actione repellendus est à limine iudicij, quinimo boni iudicis est ex officio illum repellere cui non competit ius agendi suaque non interest, Alc. & Ias. in l. vbi pactum, nu. 10. & seq. C. de transf. Socy. consi. 255. lib. 2. Alc. in l. 4. § hoc autem iudicium, ff. de dam. infect. Fel. in c. ad aures, de præscrip. Boer. q. 171. num. 21. nu. 22. imò non etiam admittitur ad agendum is cuius nihil interest, l. ille à quo. §. si de testamento. ff. ad Treb. Rol. consi. 58. nu. 79. lib. 3. cuius exceptionis materiam declarat Ias. in l. si quempiam. §. illud ff. si quis caut. vbi ponit exg. cum fall. in l. 2. §. item si in facto, nu. 12. ff. de vec. obl. Maf.

* Quo ad impediendum processum. Adde, quæ dicantur exceptiones requirendum altiorem indaginem, & quo modo ac quo casu procedant, & vide Aret. in §. in bonæfidei, colum. 2. num 5. inst. de act. Cepol. cautel. 3 c. Cur. Iu. in l. vbi pactum, col. 6. circa med. C. de transf. Ias. in l. interpositas col. 2. cir. fi. eo. tit. ubi docent pract. opponendi, & quid probare sufficiat, quibus adde Dec. in l. age. num. 7. eo. tit. vbi plura docet notab. & de exceptionibus de quibus cognoscetur prius quam de actionibus, vide Nat. consi. 138. colum. 3. & qualiter ac quomodo exceptiones opponi debeant, eundem consi. 153. col fi. consi. 252. nu. 5 consi. 70. colum. 2. 152. & seq. & quando iudex compellere possit reum ad declarandam exceptionem generalem, scribit Dec. d. l. age. nu. 7. C. de trans. Doct. ad Dyn. in ca. exceptionem de reg. iur. & quòd exceptio tua non interest, etiam post litem contest. opponi possit, not. doct. secundum communem & veriorem sententiam ad Dec. consi 302. quid de exceptione intentionis, vel facti, & vide Ias in l. qui se debere. ff. de cond. caus. dat. col. 2. & quòd omissio ordinis iudiciarij non attendatur si de meritis constet, not. Mising. Centuria 4. obseruatione 62. qua de re vide Guid. Pap. q. 369. vbi refert in curia delphinali non reddi processus nullos defectu litis contestationis, sed in omnibus prædictis est aduertendum, quòd probatio dubia exceptionis non releuat, ca. in præsentia, de proba. cum simil. not. per Mathes. sing. 170. circa med. vbi ponit exempla notab. quid de exceptione habente dubium iuris, & quòd illa requirat altiorem indaginem scribit Neuiz. cons. 55. nu. 4. & 5. quid quando iudex videt, & ei liquidò constat de exceptione non opposita, an de ea rationem habere debeat, & dic, quòd sic secundum Afflict. decis. 16. nu. 5. Quarum exceptionum materiam latius prosequitur Aret. inst. de excep. à princ. col. 21. & seq. Cagnol. in l nemo ex his, de reg. iur. Rebuff. declaratione arb. excep. Rob. de ord. iud. de excep. 9. membro. iud. mihi c. 36. Doct. ad prac. Bonaccurs. fere per totam quib. omnibus adde, quòd excipiens ita tenetur probare suam excep. l. in exceptionibus. ff. de prob. sicut actor suam intentionem. l. qui accusare. C. de eden. l. ei qui. ff de pb. nā excipiēdo censet agere quo ad exceptionē, l. 1. ff. de exce. Rol cōsi. 28. nu. 32. li. 1. cons. 100. nu. 25. lib. 2. Paris. cons. 45. in princip. lib. 1. Pro cuius materiæ plenioei intelligentia, ac pract. vide Dec. d. l. age, nu. 7. C. de transac. Nat. cons. 152. & seq. Ias. d. l. interpositas, col. 2. cir. fi. pulchre. Bar. in l. cum querebatur, colum. 2. in fin. ff. iud. sol. Aret. inst. de excep. col. 24. cir. fin. & col. seq. & quòd exceptio generalis obscura, & dubia non releuet excipien. not. Bart. in l. Titio textores de lega. 1. in l. 1. col. 3. de exce. Nat. d. cons. 152. colum. 2. no. 5. vbi inter alia, quòd exceptio quæ se habet ad illud, & ad contrarium non valet, nisi in specie exprimatur melius idem d. cons 70. col. 2. nu. 2. vbi inter alia, quòd apertè, & clarè opponi debet exceptio, sicut actio, aliàs reus succumbet, accedit, quòd quando exceptio aliqua opponitur ante litis contestationem, quæ tamen merita causæ respiciat, ea nunquam est examinanda neque probanda ante litis contestationem, sed post, per tex. in c. 1. de litis contesta. lib. 6. ita concludit Mising. Centu. 1. obseruat. 24. vbi quòd opposita tali exceptione, solet camera ea non obstante litis contestationem partibus imponere, ea exceptione semper salua, & alijs defensionibus post acceptum iudicium proponendis, quod videtur conforme Ducal. decretis patriæ subalpinæ, lib. 3. cap. 8.

a Alia est forma, Perus. in c. 3 colum. 4. de litis contest. in 6.

b Quæ possunt opponi, quæ sint exceptiones impedientes litis ingressum, Perus supra col. 3. ubi enumerat 43 & triginta quinq. ponit Martinus de Fano in tract. de except. in princip.

c Secundū Bar. no. et Bar. in l. 1. col. 1 vers. item ille exceptiones, C de litis contest. & in l. vnic. cir. fi. C. de sedi. tegna.

f Altiorem indaginem. Oria. in clem. sæpe in verbo simpliciter, nume. 5. de verb. sign. It. de Amicis consilio 53. nu. 11. Crau. consil. 104 num. 20 Maranta in tit. de excep. nu. 13. & ibi nume. 15. quando dicātur requirere altiorem indaginem, Ioan. Bap. Asin. in sua practica. §. 13. c. 3 in fin. Hipp. Rimin. consil. 48. nume. 12. Cepha. consil. 241 num. 17. & consil. 264. numer. 36. volum 2. & ab ista reseruatione non potest appellari, Fel. l. c. exceptionem, de except.

g Videtur quòd sic, & istam opinionem sequitur Alexan. consil. 66. nu. 3. vol. 3. & ibi addit. allegat concordant.

K.1 quorum dispositione per oppositionem talium exceptionum non retardatur causa circa merita, neque in eis supersedetur, qua de re aliqua tangit Alex. consilio 337. col. 4. post med. lib. 2. & dic, quod licet quis multas peremptorias exceptiones simul opposuerit, sufficit vnam probare quæ sit sufficiens ad victoriam causæ secundum Ias. qui latius declarat in l. interpositas. nu. 6. C. de transac. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *EXceptionis expensarum, qua sit natura.*
2 *Bonæfidei possessor si cadat à possessione, an in modum agendi poterit sumptus petere.*
3 *Possessor, si tradidit possessionem rei bona fide nulla facta retentione impensarum, poterit per certi condictionem possessionem repetere.*

1 EXceptionem expensarum.† Hæc exceptio nititur æquitate; sicque huic bonæfidei possessori tales
H expensæ sunt restituendæ, H antequam compellatur rem restituere, ut l. in hoc iudicio. ff. comm. diui. l. l. si in area. C. de rei uẽdic. facit §. cum quis, & quod ibi no. Insti. de re. diui. tenetur tamen hic bonæfidei posses-
I sor fructus ex re perceptos I cum sumptibus compensare; quod est notabile, ut traditur in l sumptibus, & l. empto. ff. de rei vẽdi. & no. p gl. in l. fundo. ff. de rei vẽdi.
2 † Quid autem si hic bonæfidei possessor cadat à possessione, an in modum agendi poterit hos sumptus repetere multiplex est opinio, dic plene ut per Cy. in l. domű. C. de rei vend. & Insti. de rer. diui. §. ex diuerso, & d. l. in fundo. Conclusiuè autem distingue, Aut talis impensa est facta animo obligandi dominű rei, ut faciunt isti conductores, procuratores negociorum gestores, & similes;
K & tunc potest repeti K per actionem neg. gest. ut l. si pupilli §. sed & si quis, & l. Pompon. & l fi. & l. sed an ultro. §. 1. ff. de negoc. gest. Aut fuit facta animo nullum sibi obligandi, sed eius proprium negocium gerendi, credens se teneri domino rei, & tunc, aut hæc impensa est talis ad quam dominus rei non poterat compelli, ut in faciendo nouam cameram. & sim. & tunc non competit
L pro tali impensa actio; L sed sola retentio, ut in d. l. in hoc iudicio, & l. si in area. ff. de condi. inde. Aut est talis impensa, ad quam poterat compelli, ut in funere defuncti, & tunc competit pro ea tam actio quàm exceptio, ut
3 in l. at si quis. ff. de reli. & sum. fun.† Aduerte tamen valde singulare, quod si possessor tradidit possessionem rei bonafide nulla facta retentione impensarum, poterit per cer-
M ti condictionem M ipsam possessionem auocare, quasi indebitam, & inde expensas factas per exceptionem reseruare, ut probatur in l. quod si nolit, ff. de leg. 1. & ibi per Dy. & optime facit, l. hæres cum debuerat, cum ibi no. ff. ad Treb.

SVMMARIVM.

1 *QVa sit vtilitas istius generalis reseruationis.*
2 *Exceptio qualibet peremptoria admittitur vsque ad sententiam.*
3 *Exceptionum quot species sint.*
4 *Dilatoria quot sint.*
5 *Exceptio diuisionis. an sit dilatoria uel peremptoria.*
6 *Exceptio peremptoria quando opponatur.*
7 *Peremptoria exceptio quando probari possit.*
8 *Litis contestatio non inducitur post oppositionem peremptoria.*
9 *Obijciens exceptionem an uideatur confiteri intentionem actoris.*
10 *Cum dico me soluisse, videor fateri me obligatű fuisse.*
11 *Intentio actoris agentis pro credito purè, an fundata sit reo respondente deberi sub conditione.*
12 *Exceptiones plures contraria, an simul proponi possint.*
13 *Lata snia pro pretio contra emptorem nondum tradita à venditore, cõpetit adhuc actio pro re ipsi emptori.*
14 *Exceptio competens reo principali, an porrigatur ad eius fideiussorem.*
15 *Exceptio competens alteri, an competat eius successori.*
16 *Exceptio compensationis, an obstet successori.*
17 *Exceptionibus quibuslibet an possit renunciari.*

1 SAluis alijs exceptionibus. † Ista generalis reseruatio, nisi aliæ exceptiones specialiter nominentur,
N N parum prodest, ut not. per glo. in cap. quoniam contra falsam extra de probat. licet sit utilius hanc clausulam exprimere quàm tacere, ut tangitur in text. & gl.
2 in c. exposuit. extra de dilatio. † Vnde pro latiori harum exceptionum doctrina, sciendum est, quod quælibet ex-
O ceptio peremptoria admittitur O vsque ad sententiam, vt l. peremptorias. C. senten. rescind. non pos. cum simi-
P li, secus in declinatoria, P quæ regulariter ante lit. contestatio. proponenda est. vt in l. fina. C. de excep. & l. ita demum. C. de procurat. & l. non ignorat. C. qui accusa. non pos. & l. sed & si susceperit. in princip. & ibi not. de. iudi. facit quod habetur in cap. pastoralis, extra de excep. & in l. exceptionem. C. de proba. & ibi per Cy. Nisi fuisset quis ignorans talem exceptionem sibi competere; quia tunc post sententiam audiretur. vt l. fina. C. si a non compe. iudi. & l. licet. C. de procurat. & l. non iccir-
3 co, in fin. ff. de iud. & not. in d. l. exceptionem. † Deinde
Q sciendum est, Q quod exceptionum alia est dilatoria, alia peremptoria, & alia anomala. Peremptoria quidem exceptio est illa, quæ ius actoris perimit, & confundit. cuius exempla sunt varia, vt exceptio iurisiurandi, rei iudicatæ transactionis, pacti de non petendo, solutionis,
4 & sim. vt Institu. de exceptio. §. 1. & §. appellantur. † Dilatoriæ sunt duplices, nam quædam sunt dilatoriæ iudicij; quæ declinatoriæ appellantur, quædam sunt dilato-
R riæ solutionis. Dilatoriæ seu declinatoriæ R iudicij sűt, per quas euitatur persona uel iudicium, ut patet in exceptione quæ opponitur contra rescriptum, de qua in l. præscriptione. C. si contra ius uel vtilita. publi. cum si. Item exceptio iudicis incompetentis, uel suspecti. Item exceptio feriarum, loci non tuti, falsi procuratoris, & personæ minoris, uel non legitimæ ætatis stare in iudicio

H *Antequam compellatur rem restituere. Paul. de Cast. consilio 270. volum. 2. Cur. iun. consilio 144. Grat. consilio 9. nume. 16. & consilio 132. volum. secundo, Tiraquel de retract. conuent. § 7. gl. prima, Paris. consil. 28. volum. 3. Neguz. de pig. in quarto membro 5 partis in princip. nume 8. late allegat Hypp. Rimi. consilio 92. nume. 6. & consil. 91. numero 30. quid autem si melioramenta non sunt liquida, an possit vti retentione, Capic. decisio. 28. nume. 7. tenet quod sic, sed contrariam opinionem, late ponit Decisio. Bono. 77. per totam, non quando sunt liquida, potest vti retentione alias nõ, vt per Bero. in cap. primo, num. 32. cum sequen. de in inte rest. cum alijs allegatis per Franc. Marcha. in tract. de fideicommiss. quæstio. 66 qui transit cum ista opin. Vnde tamen securior via, vt statuatur terminus ad liquidandum melioramenta, vt per Soci. iun. dicto consilio 62. numero 6. in fine. volum. primo.*

I *Cum sumptibus compensare, intelligo quando quis possideret ratione solius possessionis. secus si possideret iure dñij. Bal. & Ange. in l. emptor. de rei vendic. Fely. in cap. cum causam, col. antepen. de re iudic. Neguz. supra numero 44. exemplificat. vt per Alex. consil. 123. nume. 11. volum primo. latius Hypp. Rimi. consil. 90 in princip. cum sequen. et per Tiraquel. in repe. l. si unquam in uerbo reuertatur, C. de reuocatio. donat. & Hypp. Rimi supra nume. 9. ubi quando quis possidet iure dominij, Gemes. Tomo primo in tit. delega. c 12. nume. 40. uersic. 4 ubi etiam exemplificat istã conclus. post Alexã. & Hypp. supra. Arius Pinel. in l 2. in secunda parte, nume. 62. C. de rescinden. vend.*

K *Per actionem nego. gest. seu ex conducto l. pen. ff loca. cum allegatis per Bero. in cap. primo. numero 28. de in integrum restitutione, & numero 31.*

L *Sed sola retentio, Bero supra d. nu. 35. versic. vnde est, & num. seq.*

M *Ipsam possessionem auocare. Tiraquellus de retracta. conuent. §. septimo. glo prima numero septimo.*

N *Parum prodest quod procedat generalis reseruatio, Rip. in cap. secundo, nume. 76. de rescrip. Cels. Hugo in tracta. clausularum, nume. 202. & 219. titu. de excep. nume. 14 Maranta. in tertio membro iudicij, num. 7. quid si iudex pronunciet, esse procedendum ad ulteriora saluis exceptionibus, gl. in c. cum contingat, de offi. delega. Ias. in § præterea numero 18. de actione. Marsi. singu. 696. late Vincen. Caroc. in rep. capit. cum quid, in secunda parte, numero quarto, de regulis iuris in sexto.*

O *Vsque ad sententiam qua possint opponi post sententiam. Decis. Tholos. 262.*

P *Qua regulariter regu. cum limit. ponit Pet. Dua. reg. 263. in prima parte. Ioc. Maran. in tertio membro iudicij, num. 7.*

Q *Quod exceptionum alia, Maranta in titulo de excep. in nono membro primæ partis iudicij.*

R *Iudicij sunt, & exceptio de reficiendis expensis qua potest opponi post litem contestatam, Decisione Tholos. 138.*

R Quam opinionem tenet, istam esse communem, dicit Socin. in l. prima, num 12. de excep. & quādo debet opponi, Aret in §. appellatur, nume 47. Instit. de excep.

S Quorum opinio Ango. supra nu. 48 late Ioā. Ant Ronchagal, in l 3. §. ulti. duo de duobus reis.

T Quod regulariter, Aret sup. in numero 3. Oria. in cap quoniam contra, in uerba exceptiones, nume. 6. de probat.

V Post sententiam, Decis. Tholos 262.

A Probari per testes, late per Aret. in rub. de excep. nu. 26.

B Item quaritur, Decis. Tholos. 259.

C Exceptiones contraria, Ias. in l. 1. nu 22. C. de furt. & in l. duo sunt, de re iudica. late per Aret. in § idem iuris nume. 26. Insti. de except. Dec. & Cagnol. in l. nemo ex his de reg iur. Dec. in c. pastoralis, nume. 13. de excep. ubi late Anto. Gabr de com mun. concl in tit. de actio. conclu. 1. nu. 14. limit. ut per Bald. & Salyc. in auth. qui propriam, et per D. Crchum in trac. de mentense, circa possessionem, num. 177. & nu. 115.

in iodicio,& alię plures, ut ff. de excep. l. 3. in fi. Idem est in exceptione spoliationis, de qua in c. cum dilectus, extra de ord. cognitio. Dilatoriæ autem solutionis sunt, pactum de non petēdo ad tempus, uel si obligatio sit in diem cōcepta, & agatur ante diem, ut in d. l. 3. §. 1. & Instit. de excep. §. temporales, quæ exceptiones opponi debent ante lit. contest. ut plene no. in c. exceptiones. extra de excep. Anomalæ uerò sunt illæ, quæ nec sunt simpliciter peremptoriæ, nec simpliciter dilatoriæ, sed secundum quid participant aliquando de utroque, ut patet in exceptione, ne quis conueniatur nisi quatenus facere possit, de qua traditur in l. sunt qui. & l. sequ. ff. de re iudi. & hoc secūm Gof. in sum. extra de exce. Sed gl. in d. l. 3. in fi de excep. dicit hanc exceptionē esse dilatoriā, R x quā opi. ēt sequitur gl. Insti. de excep. §. appellantur. Item patet in exceptione non numeratæ pecuniæ, & nō numeratæ dotis secundum Gof. ubi supra. Glo. uero in d. §. appellantur, tenet q̄ utraque est peremptoria quo ad onus probandi, licet quo ad alia sit dilatoria, primā opi. tenet Dyn. ut refert Cyn. in d. l. exceptionem C. de probat. Item est anomala omnis exceptio, per quā ostēditur iudicium retro fuisse nullum, secundum Gof. cum huiusmodi exceptio possit opponi in quacunque parte litis ante sententiam, & etiam post, ut no. per gl. in d. §. appellantur. & infra dicam, Item est anomala exceptio competens fideiussori, ut prius conueniatur principalis quàm ipse, ut no. per glo. in d. l 3. licet Pet. dicat ipsam
5 esse dilatoriam, ut refert Cyn in d. l. exceptionem. † Sed quid dices de exceptione diuisionis, qua uti solent inter se fideiussores, mandatores & constitutores? ut traditur in l. fin. C. de consti. pe. & l. inter fideiussores ff. de fideiuss. cum sim. Dicūt quidam q̄ est dilatoria, alij quod
S est peremptoria, S quorum opinio. sequitur gl in l. fideiussor. C. de fideius. & Dy. in l. si dubitetur. ff. de fideiussu. & Cy. in d. l. exceptionem. Idem est in excussione competente possessori rei obligatæ contra creditorem, ut prius conueniatur debitor, & eius bona excutiātur, ut no. per glo. in d. l. 3. ff. de excep. Aliqui tamen dicunt eam peremptoriam respecto quod euenire potest. argu.
6 in l. sufficit. ff. de condi. inde. † Rursum quæritur, quādo opponi debeat hæc exceptio peremptoria? dic breuiter
T T q̄ regulariter opponitur lite contest. & probatur ante sententiam, ut in d. l. exceptionem, & l. peremptorias. licet in certis casibus ad impediendum processum opponi possit ante litem contestatam, & in aliquibus casi-
V bus etiam V post sententiam, ut no. Gof. ubi supra, & nota. per gl. in l. 1. C. de in & fac. ignor. & in d. §. appellan-
7 tur. & in l. tametsi ff. ad Macedonia. † Potest autem hæc
A exceptio peremptoria A probari per testes, etiam post publicationem testium actoris, quando exceptio nō est, directe contraria intentioni & actioni agentis; ut exceptio pacti de non petendo, uel solutionis, & similes; secus si esset directō contraria, ut no. in l. per hanc ff. de tēpo. app & ibi per Cy. & in auth. qui semel. C. de proba. & in c. fraternitatis. extra de test. Et not. q̄ non sufficit oretenus uel allegationibus iuris has exceptiones opponere, sed apud acta sunt inscribendæ, ut in c. qui contra falsam, extra de proba. cum similibus. nisi exceptio esset ipsi obligationi uel actioni à suo principio annexa; ut si obligatio suit contracta in diem, uel sub conditio-
8 ne, ut no. per Bar. in l. eum qui. ff. de uerb. obli. † B Item
B quæritur, an per obiectum exceptionis peremptoriæ inducatur * litis contestatio? dic hodie decisum esse quod non, licet olim esset dubitatio, ut traditur in c. fi. de lit.
9 cōtest. lib. 6. † Amplius quæritur de quæstione antiqua, an exceptionem obijciens uideatur de intentione acto-
a ris a confiteri, de qua quæstione plene tangitur per Cy. in d. l. exceptionem, & in l. si quidem. C. de exc. & p Dy. & Ioan. And. in regula exceptionem. & c. nullus pluribus, de reg. iur. lib. 6. & per alios Doct. in l. non utique. ff. de exce. Ad cuius solutionem sic breuiter distingue. Aut exceptio quæ proponitur, abnegat directō ius & factum in libello deductum. v. g. proponit actor se numerasse pecuniam, uel deposuisse; & si reus excipit nullam pecuniam fuisse numeratam, uel depositam. & tunc manifestum est ex hoc reum non præsumi quicquam fateri de intētione actoris, nec fundari in aliquo ius actoris, immo durius aggrauari in probatione fienda, ut l. ei qui dicit. ff. de proba. & l qui accusare. C. de eden. & in l. actor. C. de proba. Aut exceptio, quæ proponitur, non abnegat directō ius & factum in libello propositū, sed simpliciter abnegat ius ex facto descendens actori competere v. g. quia excepit se soluisse, & per consequēs ius debiti extinctum esse, uel dicit præscripsisse, uel pactum de non petendo factum esse, & si & dicunt tunc ēt quidam hoc casu non fundari ius actoris, nec uideri eū de eius intentione aliquid confiteri. Et sit ratio secundum eos, quia actus tendens ad perimendum ius aliqd non debet eius contrarium operari, ut l cum tale. §. fin. ff. de cond. & dem. nec debet nec solet eadem dispositio contrarios inducere, nec parere effectus, ut l. qui hominem. §. fi. ff. de sol. & l cum is § 1 ff de cond. indeb. quod eueniret, si diceremus q̄ eadem exceptio induceret probationem in actore, & defensionem in reo; & hanc opi. tenet esse ueram de iure, Ioan. And. in d. c. exceptionem lib. 6. Idem est in exceptione compensationis, ut not. in d. c. cum uenerit. extra de excep. Alij uero, ut Dy, & Andr. de Pis. sic distinguunt in hoc artic. aut hæc exceptio opponitur conditionaliter, aut purè. si conditionaliter, v. g. dico te non deposuisse, uel nunquam numerasse, & inquantum hoc appareat, dico me soluisse, uel præscriptum esse, aut pactum factum fore de non petendo, & hoc casu procedit dicta regula. l non utiq;. & l. si quidē. C. de excep. & hic modus excipiendi est tutior, & in cōmuni practica. Aut opponitur purè v. g dico me soluisse, & similia, & tunc uidetur confiteri intentionem actoris, & in ipsum reum transfertur onus probandi suam exceptionem. Et sit ratio, quia ubicunque ad positionē unius, sequitur necessario ad ipsum aliud antecedens, tunc cōcedendo consequens uideor concedere & fateri eius antecedens, ut l. illud. & l. nec is. ff de acq. hær. quia priuatio præsupponit habitum, ut in l. 1 o. de uerb. oblig. & in l. manumissiones. ff. de iusti. & iur. ideo dicēdo me soluisse, & sic solutione liberatum esse, uideor includere &
10 fateri me antea obligatum fuisse. † Sed dicet forte quis, non sequitur hoc de necessitate, quia potuit soluisse indebite, ut in to. tit. ff. de condi. inde. Sed respondetur, q̄ non præsumitur, ut in l. cum de indebito, in fi. ff. de pro-
11 ba. † Sed circa similia quæritur, quid si actor proponat sibi 10. deberi pure, reus autē dicat se dare debere sub conditione, an sit fundata intentio actoris sic, q̄ onus probandi conditionem incumbat ipsi reo? Ista quæstio pendet ex his quæ proxime dicta sunt, & Cy. disputat eam in d. l. exceptionem, de prob. & tangitur per gl. in l. si quidem, & per ipsum Cyn. in l. 1. C de confes. gl. communiter dicunt, q̄ est fundata intentio actoris. Pe. uerò dicit oppositum, ut ibi refert Cyn. quia cum sit una & eadem dispositio, non potest pro parte approbari, & pro parte reprobari, argu. in l. si ita stipulatio, in fi. ff. de ope. lib & l. nā absurdum. ff de bon. lib. de quo uide Dyn & Ioan. And. in d. reg. exceptionē, & per Bar. in l. decē ff. de uerbo. obl. & p eundem in l. Aurelius. §. idē quæsit. ff. de lib. lega & per Cy in l. 1. C. de do. an. nup. & per eundē Bar
12 to. in l. non utiq: ff de excep. † An aūt possint simul pro-
C poni plures C exceptiones contrariæ? dic ut plene not. per ipsum Bart. in l. nemo. ff. de exce. & per Dy. & Ioan. And. ubi supra, & latius in c. nullus plurib. extra de reg.
13 lib. 6. † Inde q̄ritur de alio. Ecce Titius re uendita Sempronio, licet nondum tradita agit contra eū ad pretiū, & lata est snīa contra ipsum Sempronium, in cuius sententię executione ipse Sēpronius excipit de re sibi non tradita, q̄ritur an sit audiendus? Dicunt quidam q̄ non, quia talis exceptio, cum sit peremptoria, opponi debuit ante sententiam, ut d. l. peremptorias, cum sim. Alij dīcunt contra, & uerius; quia ipsi Sēpronio competit actio, ut l. emptorem, in princ. & l. Iulianus. §. offerri. ff de actio. emp. cum sim. ergo magis exceptio, ut l. 1. §. cui damus. ff. de superfic. q̄a de hoc iure non fuit prius cognitū, nec decisum.

deciſum, vt in l.duobus, & l.pe.§.fi.ff.de excep. rei iud. facit.l.ex parte, in princ ff.famil.ercif. & l.fundus.C.de reſcind. vend. & l.ſi duo patroni. §.pen. & § antepe.de

14 iureiuran. † Inſuper quæritur, an exceptio quæ competit reo principali, porrigatur ad eius fideiuſſorem? b diſtingue, aut eſt exceptio cohærens perſonæ, & illa nõ porrigitur ad fideiuſſorem: aut cohæret rei, & tunc ſic, vt l.ex perſona. ff.de fideiuſ & l.exceptiones quæ perſonæ.ff de excep. cum ſi ibi no. & eodem modo exceptio competens fideiuſſori porrigitur ad reum principalem, ut l.fideiuſſorem.ff.de pact. cum ibi not.attamen exceptio quę competit vni fideiuſſori, ad eius confideiuſſorem non porrigitur, niſi per indirectum mediante perſona principali,ut l.amiſſi §.1.ff.de fideiuſſo. & not. per

15 gl.in d.l exceptionem. †Item quæritur,an exceptio quæ competit actori, D competat & eius ſucceſſori? Dyn.in regula is q in ius, ſic diſtinguit,aut eſt ſucceſſor vniuerſalis, ut hæres,uel bonorum poſſeſſor, & tunc dic quòd omne iur tam agendi quàm excipiendi,quod competebat defuncto, uel contra eum actiuè uel paſſiuè, tranſit in huiuſmodi* ſucceſſorem, vt in d.reg.& l.cum hæredes,& l.4.alias quicquid.ff de acqui.poſ.& in l hæres in omnem ius.ff de acq.hær. E aut eſt ſucceſſor ſingularis, ut legatarius,emptor,ceſſionarius,donatarius,rei ſingularis,& ſimiles,& tunc ſubdiſtingue,aut eſt ius cohærẽs rei ſiue reale, aut perſonæ ſiue perſonale. Primo caſu tranſit actiue uel paſſiue in ſingularem ſucceſſorem, ut l.dolia.§.eum qui ff.de contrah.emp.& l.etiam ſi rem; ff.de iureiuran.& l.in hoc iudicium.§ ſi inter ſocios,ff. com.di. & in l.idemq;.§ ſi.ff.pro ſo.l.emptori. ff.de hæredi.vend l.ſi.in princ.ff.de excep.rei iu.& l.ſi a te,& l.ſi exceptio,& l.ſi mater.§.idem Iul. & ff.de pig. l. ſi ſuperatus,in ſi.cum ſi. ubi autem eſt perſonale, ſiue cohærẽs perſonæ iuſ aut eſt ius merà & ſtrictè perſonale, aut nõ merè:ſed ſimpliciter;aut perſonale in rem ſcriptũ. Primo caſu tale ius finitur cũ perſona, nec tranſit in aliũ, niſi mediante ceſſione, ut l.quis ergo caſus,in fin.ff.de pecu & in l.omnes autem.§ ſi hæres. ff.vſufru.quemad. ca.& ff.de contrah emp.l.quod ſæpe §.ſi res ff de eden. l.quædam § is aũt.& ff.ad Treb.l.1. §.ſi hæres.ff de act. & obl.l.eum.ff de ædil.edi l.ſciendũ §. deinde.ff.de pecu.leg l.peculio.ff.de uerb.ſig.l.ſciendum.§ ſi. Vbi autẽ eſt perſonale ſimpliciter,tunc conſidera,aut.n.ſucceſſor ſingularis habet titulum lucratiuum, aut onerosum: ſi lucratiuum uel quaſi, tranſit in eum: ſi onerosum,tunc aut vult vti acceſſione ex pſona ſui actoris,& tunc tranſit in eum,aut non vult uti illius acceſſione ex perſona. ſed vult uti iure ſuo tantum,& tunc non tranſit in eum, ut hæc probantur. ff. de exception. l. ſi rem legatam, ff.de doli exception. l.apud Celſum. §. de auctore, & in § ſi cum legitima. & in §. ſi quidam. Tertio autem caſu, quando eſt ius perſonale in rem ſcriptum, tunc tranſit actiuè & paſſiuè in ſingularem ſucceſſorem ſine aliqua ceſſione; ut l.ſi tertius.§. ſi quis prius ff de aqua plu.arcen. & de itine.actuque priua. l.appareret.§.1.ff. de aqua plu.arc.l.emptor.& l.poſt uenditionem.ff.quorum lega.l.1.§.illud.Cætera autem dic,ut plene no.per Dy.in d regula.& l.priuilegia.ff.de reg.iur.Et ex his determinatur ſecundum Dyn. q ſi quæratur,an exceptio excõicationis obſtet ſucceſſori,nam debet ſubdiſtingui modo quo ſupra,aut ſucceſſor habet titulum lucratiuũ

16 aut onerosum. † Quid autem erit in exceptione compenſationis,an obſtet ſucceſſori? Dy.F dicit q ſic,cum hæc exceptio rei potius cohæreat,q̃ perſonæ,quod patet,quia tranſit ad fideiuſſorem,ut l.ſi quis.ff.de cõpen. pro qua opi.facit tex.in l.ſi.ff.de excep.rei uen. & ff.cõi diui.l.in hoc iudicio.§.ſi inter ſocios.& d.l.idemque.§. Seio.ff.pro ſo.quam opi. tenet Guli.de Cun.in l.ſi quis in rem ſuam.ff de procu. & ibi per gl.& Doc.& eam ſequitur Albertus in titu. de excep. & in tit.de procur.in rem ſuam. verſic.ſed nunquid.& Spec.in ti.de procu.§. ſequitur.uer.ſed nunquid contra procu. & Cy.in l.eius.

17 C.de cõpen.†Vltimo quæritur, an prædictis exceptionibus & alijs ſim. G poſſit renunciari?quod eſt utile. ſcire pp ſtatuta terrarum, conſuetudines, & quotidianas renunciationes, quæ fiunt quotidie in inſtrumentis. in qua queſtione Doc.uario modo ſe habent,nam Cy.vno modo diſtinguit,in l.ſi quis in conſcribendo. C.de pact. Iac.de Belu.aliter diſtinguit in Auth.ut ſine prohi.ma. debi.& credi.coll.7.& ibi no.per gl. Alij alio modo tradũt in l.ius publicũ.ff.de pact. Sed aduerte,quædã ſunt H iura expreſſe prohibentia aliquid fieri, & illis non poteſt renunciari.vt l.1. C. ne fide.do.den & ibi not. per Cy.& gl.in auth. ſi qua mulier.C.ad Velle.& l.1.C qui bon ce.poſſ. Quædam ſunt iura requirentia certã formam in aliquo actu perficiendo,ut patet in teſtamento & ſim.& illis etiam nõ poteſt renunciari,ut l.nemo poteſt. & ibi no ff.de lega.1. Quædam ſunt iura,quæ ſimpliciter diſponunt,& in his poteſt diſtingui, nam aut reſpiciunt publicam utilitatem principaliter,& ſecundario priuatam: aut econtra reſpiciunt principaliter priuatam,& ſecundariò publicam.aut principaliter & ſecundario priuatam.; Primo caſu non tenet renunciatio, ut in l.ius publicum.ff.de pact. & in l.iura ſanguinis. ff.de regu.iur & l.1 & 2.C.ſine cen.uel reli.cum ſim.Secundo caſu dico idem,& ſic intellige l.2. C.de pact dota.& l.1.ff.ſol.mat.l.conuenire.ff.de pact do.l.ſi unus.§ illud. ff de pac.l.ulti. C.de pac.l.ſi.C. de pac.pi.l.nec ſi volẽs. C.de libe.ca.l.2.§.ſed quia ueremur. C de iuram.calũ. & c.de cauſis.extra de offi.delega. Tertio autem,& vltimo caſu dic,q regulariter põt renunciari, ut d.l ſi quis in conſcribendo.C.de pact.& l.paciſci. & l.quæritur §. I ſi venditor.ff.de ædil.edic. Fallit I in alimentis de futuro, ut eſt in l.cum hi § ſi prætor.ff.de tranſac.Item fallit in precario, cum pactum ſit contra eius contractus naturam, ut in l.cum precario.ff.de preca. Item fallit in l. in hoc iudicio.§ ſi conuenit.ff.cõi diui. Ex quibus patet ſolutio ad illam q. an poſſit renunciari probationibus teſtium & inſtrumentorum. & gl.in d.Auth.ut ſine pro

K hi ma.debit. & cre. K determinat q non, patet etiã ſol,

L ad illam quæſtionẽ, an quis poſſit renunciare L petitioni libelli, & cuicunq; formæ & ſolemnitati iudiciali, & dr q nõ,ut no.in d.c.de cauſis.& per Io. And. in d c.ſæpe,de verb.ſign. circa fi.:& per eundem de hac materia in c.ſi diligenti.extra de for.compe. Sequitur in litera.

ADDITIONES.

* Succeſſorem. Adde,q iur.excipiẽdi.tranſit ad ſingularẽ ſucceſſorem,iuxta tradita per Bart.in l.idemq; § ſi.ff.pro ſoc.Ayun.conſil.148.nu.1.Boer.q.43.col.ſi. nume.17.l. etiam ff.de iureiur.l.ſi ff.de excep. rei iud. de quo uide etiam quę ſcribit Iaſ.in l.ſi quis iniquum.§. quod autẽ ait,num.9.ff.quod quiſq; iur.& an exceptio quæ obſtat cedẽti.obſtet etiam ceſſionario,dic,ut per Iaſ.in l.ſi donaturus.§.ſi quis indebitam,nu.12.ff.de cond. cauſ.dat, poſt Bar.in l apud Celſum. §. ſi cum legitimã.ff.de doli excep.in l.q duos.de leg. 3.quid de exceptione quæ põt opponi contra delegantem:an poſſit opponi contra eũ, in quẽ fit delegatio?& dic,ut per.Bar.in l. doli,ubi Caſt. & alij.ff de noua. Quid de actione,an tranſeat in ſingu. ſucceſſorẽ ſicut facit exceptio actiuè & paſſiuè?& i actione dic,q non,ſecundũ Corn.conſ.215.lib.4. Maſuer.

* Litis cõteſtatio. Adde Alex.conſil. 100.lib.5.Lanfrã. concl.195. 301. Capel.Toloſ.q.110.286.

a Cõſiteri. Adde, an excipiens fateri uideatur.Gl in l.ſi filium.ff.de lib.cau,in verſic.det ſt. Gl. & omnes Doct.in l.ſi quidem.C.de exce in ver.conteſtatione.Gl.in Auth. de exhib.reis.§.ſancimus, in uer.litis conteſtatione, & gl.in c.1.de teſtib.lib.6.in uer.aſſecuti. Spec.in tit.de exceptione.§ uiſo.poſt princ.& ibi Io.And.in addi. Cy.& Bal.

D Competat & eius ſucceſſori, Are. in §.ſequitur, num.14 de excep. Iaſ.in l ſi quis iniquum, § quòd autem, ff. quod quiſque iuris.iſtum locũ citat & comprobat Frãc.Marz. ĩ trac. de fideic. q.49.circa ſi & citat et ſequitur Reuer.D.Bergn. Canale.in trac. de intere & eccat.nu.220.

E Aut eſt ſucceſſor ſingularis, Aret ſupra et Franc Marz, ſupra, Tiraq.in tract retrac lig. § 12.gl.1.num. 19 & ſeq.

F Dicit q ſic, iſtum locum citat & ſequitur Reuer.D Bergn. Canale.ſupra.

G Poſſit renunciari quinquaginta caſus in quibus quis poteſt renunciare iure ſuo, Iacobi Butrig.in tract. de renuncia. per eum & Tiraquel. in repe.l. ſi vnquam,in princip.l.nu.117 C. de reuoc. donat. Vitalis de Cambanis in tracta. clauſularũ ĩ vlti. parte in rubr. an poſſit renunciari bñficio ceſſio. bon.cũ ſeq.

H Iura expreſſa prohibentia, quòd iuri prohibitiuo non poſſit renunciari. late allegat Tiraq in tract. primoge ni. q.24.nu. 19. & in d.l. ſi vnquam in prin.l. num.634.

I In alimentis. quid ſi interueniat iuramentum, Tiraq. in l. ſi vnquam in prin.l.nu.140.C. de reuoc donat. & numero 136. & 131.

K Determinat quòd non, Iaſ.in auth.iubemus,num.1. C.de iudic. an probationes ſint de ſubſtantia iudicij,late Vanc de nullit.ex defectu proceſſus num 37. Rol.à Valle de lucro decis.q.42.nu.10.ubi qũ quis renunciat omni legũ auxilio.

L Petitioni libelli, Vanc ſupra num.18. & quando ſubſtancialibus iudicij poſſit renunciari,Maran. in ſpeculo in ſecundo capitulo, nume.38. ſupra in forma libel. in actio. rea.in princip nume,10.

Bal.in l.exceptionem. C.de prob.Bar.in l.cũ de indebito,in prin.ff.de prob. io l.nemo prohibetur. ff.de exce. in l.1.io fi.C.de fur.& in auth. cootra qui propriam. C. de non num.pecu.Bald.io l.age.C.de trans. & in l.alia. C.de his quib.ut indig.& ibi Lud.Ro,Bal. io l.vnica.C. de confes.& in l.magnam.C.qui accu.non poss. Bal.in l. cum mulier.col.ao.ff.solu matr. & ibi Io de Imo.col 4. Lodo Rom,col.3.uersic.circa primum scias. Saly.in authen.si dicator.num 3.uersic.itẽ no. q in his C. de testi. Ang. Are.in §.sequitur,Insti.de excep.col.18.uersic.circa primum. Alexã de Imo.io l decem stipulatus,col.5. ver.ab extra.ff.de verbo.obl. & ibi Clau. Aquens.col.4. ver.facit ergo. Gl.in verb.confessis. & ibi Inn in c.cum venerabilis,col.1.uer.credere,de excep. Abb.Panor.in prin.& col.6 & 7.uer.hoc intendis Fely.col.3.uer.an & qõ reus, & Philip. Dec. col.9.uer.in gl.& col 10.11.& & 12, Ant.de But.io c.ex parte decani.de rescrip Fely. in c.examinata.col,3 de iudi.Lanfran. de Oria.in c.qm contra.§.exceptiones,nume.4.uersi istud qooq; est notaodum.de proba.& Ioan.de Amicis consil.49.incip.ad principale dubium.& cõs.99.incip. magnifice vti frater. & Parisi.in consil.125.inci.viso processu & primæ & secundæ instantiæ.on.18.& 19.io 1.vol. & ao dicens se ab solutum uideatur fateri excommunicatum, vide Iacob. de Are.Bar & Doc. io l.1.in princip. ff.de no.ope. nun. Bar.in l.decem stipulatos.col.2. versic.excepi contra aliquem.ff.de verbo.obli.Bar. Cepol.consil.31.caosarum criminalium.iocip. Ego Barthol.Cep col 4.oersic.item pro hoc facit.& Pet. Paul.Paris.consil.primo.num.8.in quarto volum. Zilet.

N Fideiussorẽ v. Aret. Institu.de excep. in princ. nume.18. Ioan. Bapt. Bonius in tract.de prescri. glo.21.num.64. Marsi. in rubr. de fideius. num. 269. & 277. & 284. an restitutio concessa minori prosit fideiussori, Pet Duo. reg. 330. in prima parte.

* N Fideiussorem. Adde Ias.in l si quis inignom §.si quis pro qua ff.quud quisque iur. Neuiz.consil.31.num.37. Roma.d. sing 321.

b Fideiussorẽ. Adde Dy.in c. is qui in ius.in fi.de reg iur. Lud.Rom.io sing.321.iocip.tu scis q exceptiones.& in siog 613 incip.nunquid fideiussor.Ias.institu.de fideiussori.in addi.ad Porci. in addi.incip.ao antem exceptio. Hipp.in rub.ff.de fideius.q.36.Afflic in coosti.regoi Siciliæ incip. sæpe contiogit.in 2 notab. Zilet.

* Confiteri Adde pro resolu.quæ scribit Nat.consil.134. Osasc.decis.178.num.8.vbi concludendo pro negatiua, ponit declaratiooẽ notab & ibi quæ sit lõis opi de qua ẽt aliqna no.Ias in l Iuliaous nu.13. ff.de condi.inde.in l.decem,ou.47.ff.de verb.obl.Prac.alij opponeñ excep. de quib.p Pap.hic,vide per Are. instit. de excep.a prio. vsq; ad col.21.Cagnol.in l.nemo ex 1js,de reg.iur.Nat, consil.134.Osasc d.decis.178. Masuer.

N Positio, Cur. in tract.position. ia princ. & materiam positionum, ponit Rebuff. in tract. de responsio. 3 credit, vel non, Tomo 3. & ponit qua sit differentia inter positiones & interrogationes. artic. 3.glo.vnica, nume.secundo.

IN expensis condemnari. Ista petitio expensarũ non est omittẽda in reo,sicut nec io actore,quia non debentur sine requisitione partium,ut de his plene no.est, supra io primo libello in glo.super versic.expensarum, vbi vide,

FORMA POSITIONUM
ACTORIS.

O Et qua probabilia, istũ locum citat & sequitur Andr. Gail. Practica. obseruat lib obseruat 80.nume.6. in fi.

C ORAM vobis suprascripto D, Vicario ponit per sacrameotum calumniæ suprascriptus Simoninus Spelta dicto prucuratorio nomioe iosrascripta omnia & singula contra & aduersus suprascriptum Ioan. Olearium in eã & quæstione simul inter ipsas partes vertente, ponẽs ac diuidens ipsas omnes & singulas de particula in particulã. ac petens & requirens ipsis omnibus & singulis cõiunctim & diuisim, & de parte in partem rñderi simpliciter,& pure, & claré, & aperte,sine aliqua conditiooe,additiooe,uel alternatiooe per verbum, credere,uel non credere. Primo q publica vox & fama,ac rei veritas fuit & est,ac se habuit & habet,q quoodam Petr.de Furno tempore eius vitæ & maxime de ann.1350.& ante & post vsque ad aooum cursum 1450. cõtinue tenuit & possedit pacificé & quiete petiam vnam terræ cultæ.quæ est perticarũ 100. positam & iacẽtum & cohærentiatam prout in libello antecedenti in præsenti iudicio producto latius exprimitur & continetur.Item pro sua & tanquam suam. Item spacio 10. 20. 30. & 40. ann Item ueris & legitimis causis & titulis. Item quod præfatus Petrus dictam petiam terræ titulo uenditionis alienauit, & transtulit in antedictum A.anno corso. 1401. pretio flor. 100. Item q dictus A emptor dictum pretium soluit,& dedit prædicto Pet.tempore dictæ uenditionis.Item q d.Pet.dictum pretium fuit tunc temporis confessus habuisse & recepisse.Item q dictus And. ipsam petiam terræ à tẽpore dictæ uẽditionis citra vsq; ad annũ cursum 1450. inclusiue,continué tenuit & possedit prædictam petiam terræ.Item præsente,sciente & patiente dicto Ioã contra quem Io.datus est libellus. Item pro sua, & tanquã suam. Item veris & legitimis titulis.Item q de prædictis omnibus & singulis fuit & est publica vox & fama,

SVMMARIVM.

1 *PRobatio qualiter fiat.*
2 *Probatio quando fit per confessionem, est leuior in sui probatione quàm catera genera probationum, & efficacior in sui operatione.*
3 *Positio, quid sit.*
4 *Positiones super quibus fieri debeant.*
5 *Faciens positiones,uo debet facere positiones contrarias, quemadmodũ nec respondens debet contraria rũdere.*

POstquam reus responsionem fecit libello litẽ etiã contestatos est, consueuitque actor de iure suo probare; quia suæ assertioni simpliciter non creditur oĩa quæ in ipso libello complexus est, probauerit,vt not.in l.excusare.ff.de excus.tu.& io l.minoris,C. de prædi,mino.& l.doce ancillã C.de rei vend.ad quod facit vulgaris regula l. ei qui dicit ff.de prob.l.actor.C. de prob.& l.qui accusare C.de edeo.&eodẽ modo reus probare teneatur suam defensionem vel exceptionem, vt l. 1.ff.de exce. & in l.exceptionibus,in princ.ff.de p-
1 ba. verum † quia probatio fit tripliciter, videlicet per partis confessionem, per instrumeotorum productionẽ
2 & per testium depositiooem. † Illa aũt,quæ fit per confessionem, est leuior in sui probatione & efficacior in sui operatione.Ideo cõsueuerunt litigantes ab ea exordium sumere facientes tales & similes positiones,prout
3 qualitas causæ exigit vel natura. † Vidẽdũ est itaq; pri
N mo loco quid sit a positio. [a]qa vt inquit sũmus eloque-
a tiæ Tullius in libro officiorum [omnis, quæ à ratione suscipitur de aliqua re institutio, à diffinitione pficisci dẽt,vt iotelligatur qd sit id de quo disputatur &c]Sciẽdum est ergo, q vario modo diffinitur, vt refert Cy.in l.2.§.1.C.de iur calu.Potest tñ sic dici conclusiue,positio est q̃dam verborum formula iudicialis, concepta & reperta ad eruendam veritatem per aduersarij respon-
4 sionem. † Inde q̃ritur,de qoib.& super quibus fieri pñt
b positiones? [b] dic breuiter,q soper & de his oibus,quæ
O ad cãm pertinent principaliter vel incidẽter, o & quæ probabilia sunt, quia id demum est possibile quod est pbabile, & nonaliter, vt in l.confessionib.cum l.seq.ff.de interro.act. & oot.per gl.in c.1.de confes.lib.6.Fallit in certis casib. oo.per gl. in c.1.eo.ti.& p Ioan.in c.dudum, il 2.ext,de elect. & per Bar.io l.Marcellus ff.rer.amo.& per Bal.& Doct io l.2.§.quod ubseruari. C.de iur.calũ.
5 & dicã infra,tit, px.& plené no.p Spec.i tit.de pos.† Sit añ cautus ille qui facit positiooes, ne fiot repugnaotes vel contrariæ.Et eodem modo rñdens,ne contraria rñdeat,vt io c.cũ in positionib.extra de iureiu.li.6.facit,qd not.in l.vt debitũ. C.de hære.ac. Redeo ad literam ibi-

ADDITIONES.

a Positio. Adde Spe.in tit.de posi. §.1. Arcbi. in c.statuimus,de confes.lib.6. Bar.io l.2.§.quod ubseruari,col.3. vers.quæro quid est positio.C.de iora.cal.& Rob.Marã. in trac.de ord.iud.in 2.parte § quartus actus.

Posi-

b Positiones ꝑ super quibus fiant vide etiam per Alexan. ꝑ consil. 106. num. 7. lib. 6. in l. 1 §. idem Neratius. ff. deposi. in apost. & ibi q̃ extrahuntur de libello.

• Positiones. Adde, q̃ inuentae fuerunt positiones, ut ab onere probandum ipse ponens releuetur per confessionem aduersarij, cap. statuimus. de confes. in 6. cap. 2. extra de proba. no. in l. 2. § quod obseruari. C. de iur. cal. Mathes. sing. 57. num. 2. & dic. q̃ positionibus respondẽdum est simpliciter, per verbum credo, uel non credo, alias iterum respondere cogitur, teste Abb. in cap. 1. de proba. Bal. in l. fi. nume. 9. C. de edic. di Adr. tol. fallit tamen ea conclusio, quando mutuum sibi factum remotis arbitris restituit, nam hoc modo respondere poterit, si mutuasti, restitui, ita Alex. & alij in l. 1. §. si stipulanti, de verb. obli. Neuiz. Syl. nup. ver. monitoriae nu. 54. lib. 3. qđ tamen ex decretis Ducalibus patriae nostrae subalpinae non admittitur, ut in c. 16. versic. le risposte, lib. 3. licet de iure illa responsio dicatur confessio, cum uerbũ credo ab altero litigantium prolatum sit ueritatis expressiuum, teste Bal. in l. 1 in fi. C. de sal. caus. adiect. leg. Corn. consil. 186. lib. 3. Et tunc tenetur reus positiones respondere quotiescunque actor suas positiones iureiurando veras asseuerauit, cap. praesentium de testi. in 6. Accur. in l. vnic. in glo. magna in fi. C. de confess. Ias. in l. iudices, nu. 7. C. de iudi. & in l. possideri, num. 24. de acq. poss. intellige actorem contenta in articulis & positionibus iuramento asseuerare debere, si aduersarius hoc petat. quod utile est petere, quia producens posi. & in eis contenta fateri videtur, teste Alex. consil. 83. col. 2. lib. 1. consil. 71. col. 1. lib. 3. consil. 151. col. 1. lib. 5. licet aliter ex decretis praedictis statuatur, ut d. c. 16. lib. 3. intra autem quod tempus, positiones fieri, & praesentari debeant, vide Mising. Cent. 1. obser. 34. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Verbum pono. est simpliciter dispositiuum & affirmatiuum eius quod ponitur ex parte ponentis.*
2 *Interrogationes & positiones qualiter differant.*
3 *Faciens positiones debet iurare de calumnia si petatur.*

1 Ponit per Sacramẽtum calum. † Hic no q̃ hoc verbum ponit, format positionem. Nam hoc verbum est simpliciter dispositiuum & affirmatiuum eius ponitur ex parte ipsius ponentis, per quod colligitur, Q alind esse positiones facere, & aliud interrogationes, 2 cum aliud sit ponere, aliud interrogare. † Quaerendum est ergo in quibus haec inter se differant, ad quod respõdetur, q̃ in plurib. Primò, quia ille qui ponit, affirmat R esse, prout ponit. R Ille verò qui interrogat, dubitat de eo quod interrogat, ut in c. fi. extra de iureiur. lib. 6. Itẽ differunt in forma, quia positiones fiunt per hoc ver- a bum ponit; [a] sed interrogationes per verbum, interrogat, ut ff. de interro. act. l. voluit, cum simi. Ille autẽ qui ponit, obligatur ex sua positione tanquã ex propria confessione, si responsio rei conueniat positioni. Ille uerò qui interrogat ad nihilum obligatur, sed solus aduersarius. s. ex sua responsione, ut plene tangitur per Cyn. & Doct. in d. l. 2. §. sed quia, & facit d. l. uoluit. est ergo consultius facere interrogationes, quàm positiones. conueniunt autem inter se pluribus. nam quo casu obligatur respondens positioni, eodem modo respondens interrogationi, ut in d. l. volnit, & l. fi. eo. tit. Item si positio aliquo casu nõ admittitur, nec eodem modo interrogatio b vt d. l. confessionib. Item sicut per sacramentum [b] calumniae respondetur positionibus, ita & interrogationibus, ut in c. 1. de confes. & no. in d. l. 2. & latius infra dicetur de quarum positionum materia plenè tract. Spec. in ti. de pos. & gl. in d. c. 1. & 2. de confes. lib. 6. & Cy. in d. l. 2. & quidam alij in l. vbicunque. ff. de interro. actio. 3 † Secundò principaliter notandum est ex hac litera, quae dicit [Per sacramentum calumniae] q̃ ille qui facit positiones, debet iurare de calumnia sicut aduersarius, ut aequalitas seruetur hincinde. Et hoc intellige si petatur iurari, aliter non tenetur quis offerre iusiurandum ut in l. 2. 4 §. sed quia. C. de iur. cal. & ibi per Cy. † Quid ergo si alter ex his recuset iurare, qua poena multabitur? Respondeo, aut actor recusat, & cadit ab actione sua; aut S est reus, & tunc S hr pro confesso, [c] & priuatur exce- c ptione sua, ut haec habentur in d. l. 2. §. q̃ si actor. & in c. fi. extra de iur. calu. & facit l. non alienum. ff. de interro. act. de hoc autem iuramento calumniae plenius vide supra, in 1. libello in gl. fi. Sequitur in litera.

P Super quibus fiant, Bald in l. fina. in princip. colum. secunda. versic. qua propter, C de iuram. calum. Iacob. de Are. in tracta positionum, in princip. numero 25. versic. nouiss. in iudicio summario habent uim libelli, Neuiz. consilio 30. numero vigesimosecundo.

Q Aliud esse positiones facere, Oria. in cap. quoniam contra in verbo responsiones, in princip. ubi Dec. nume. 16. de probat.

R Illa uero qui interrogat. Rebuff. supra arti. 9. glo prima, nu. secundo.

S Habetur pro confesso, regulã cum limit ponit Soci. in fallẽtia 209. Ioan. Bern. Diaz. regu. 565. Per Duen. regu. 152. nume. 5. in prima par. Cur. sen. supra nume. 14. cum sequen. & potest ferrẽ sententia absq; citatione. Rom. singu. 256. potest tamen pbari cõtrarium. Marsi. in l. si nu. 68. de quaestio. Cagno. in l. vnic. § si procurator, si quis ensdiae. non obstante. Alcia. de praesump. reg. 3. praesump. 22. nume. 7. Plat. in l. si quando numero 778. in fin. circa med. C. unde vi, ubi ponit rationem. & princeps potest dare nouum termini ad respondendum tollendo ipsa fictã confessionem, Plot. in fi. in repertorio in verbo decretum dominij naturale sub rubr. de iudicis inter probationes, versic. 3. decretum licet, & an posset appellari a tali declaratione, Ant. Gab. de commu. conclu. in tit. de regu. iur. concl 3. nume. 58. Ioan. Bap. Asia. in sua praxi §. 19. c. 11.

ADDITIONES.

a Ponit. Adde q̃ producens positiones videatur fateri contenta in eis per Alex. de Imo. in consi. 83. col. 2. ver. pondero. in 1. vol. in cõs. 71. col. 1. ver. venio ad merita in 3. vol. & in cons. 151. col. 1. in 5. vol. Fran. Curt.

b Sacramẽtum calũniae. vide Alex. in consi. 151. in 5. vol. & vide gl. in l. j. C. de confes. & Bald. in c. in pertractandis. extra de iur. cal. vbi q̃ ponẽs debet iurare illas esse veras. & p nouis. in l. iudices. in fi. C. de iudicijs. Ser.

c Confesso. no. q̃ ad hoc vt quis habeatur pro confesso in positis in poenam contumaciae requiritur q̃ sit monitus & iussus in faciem à iudice, ut respondeat, alias non habentur pro confessis positiones, text. in c. 2. de confes. lib. 6. Bar. & Ang. in l. certum, in prin. ff. de cõfes. & Bar. alleg. ad idem Cy. & Doct. in l. 2. §. sed si actor. C. de iur. cal. & Bar. & Angel. dicunt q̃ sic, vt de iure tacens in respondendo interrogationi habeatur pro confesso. l. de aetate. §. qui tacuit. ff. de interro. act. sic. & qui obscurè respondit secundum gl. ibidem & ideo est no. & bona practica secundum Ang. propter d. c. si post praestitum, q̃ faciat in faciem iuberi moneri partem, vt respondeat positioni; & tunc si non respondet, vel obscurè respondeat, hr pro confesso in contumaciam non respondentis, vel obscurè respondentis, & dicit q̃ aduocatus debet esse cautus in sic faciendo, & hanc etiam opi. sequitur, & tenet gl Pe. & ibi Gemin. in d. c. si post praestitũ, quod est c. 2. supra alleg. & Bar. ẽt in d. § qui tacuit, dicit q̃ tacens habetur pro confesso, qñ est praesens & iussus respondere recusat, absq; rationabili causa, per d. c. 3. & sic iudicio meo intelligit ẽt d. ca. 2. habere locum tam in interrogatorijs quàm positionibus.

• Confesso. Adde, q̃ fiscalis non iurat de calumnia, teste Mising. Centuria prima, obser. 74. vbi dicit ita fuisse iudicatum.

SVMMARIVM.

1 *Procurator ad lites, an possit facere positiones.*
2 *Procurator non potest ponere vel respondere aduersario dicente principalem esse legaliorem & instructiorem.*

1 Simoninus Speles dicto procuratorio nomine. † Hic quaeritur, nunquid procurator ad lites possit facere positiones in causa, uel factis per aduersariũ • rñdere? ad quod breuiter T sic distingue. Aut est pro- T curator specialis ad certas positiones faciendas, uel ad certis positionib. rñdendum. & tunc manifestum est posse ipsũ positiones facere, & factis rñdere, ut in d. §. sed quia veremur, cum seq. Aut est procurator generalis cũ libera, & tũc aut positiones tendũt ad conseruandũ ius domini

T Sic distingue, Iacob. de Aren. supra num. 4. late per Octauia. Vestr. in Practica Romana Curia lib. 5. in titu. de positio. ut ibi an quando dominus possit reuocare confessionem procuratoris. Rota Decis. 60. in no. & 505. in antiq. vbi etiam quid in alia instantia. & Vber. de Bobio in tracta. positionum, numero 20. an ita cadat procurator sicut principalis. Decius in cap. primo de postula. praelatorum, & quando confessio procuratoris noceat domino Cagno. dicta l. unica, numero vigesimoquinto.

tatis, præsertim in causa cuiusdam famuli, qui petierat 45. ex causa seruitutis mensium 33. cum re vera non inseruisset nisi 30. & sic plus petebat, cuius positionibus tam de summa, quàm de tempore, cum reus respondisset per verbum non credo, actor replicauit, si non credit de tanto, respondeat de quanto citra ponen. præiudicium, quæ formula melius conuenisset statim in actu reductionis libelli ad positiones, ad quam quæst. de negante positionem partim veram partim falsam vide quæ habentur in Ducal. huius subalpinæ patriæ Decretis. lib. 3. c. 16. ver. le risposte, Osasc. decisio. 178. nu. 6. Doct. ad pract. Masueri. tit. de proba. num. 32. Bal. in l. si quidem. C. de excep. Ias. in l. Iulianus verum colum. 6. in fin. ff. de cond. inde. & aliqua in l. prima, col. 3. circa medium. ff. si quis iusd. non obtem. vbi quòd licèt alias confessio qualificata non possit in parte acceptari, & in parte sperni l. Aurelius. §. idem quæsijt, vbi Bar. ff. de libe. leg. tamen confessio qualificata per taxationem tantum, potest in parte acceptari, vnde si creditor petat centum & debitor confiteatur se debere quinquaginta tantum. potest creditor acceptare confessionem quantum ad 50. non obstante taxatiua tantum, & probare de reliquo, per tex. vbi Bart. & alij in l. si quidem. C. de transact. Quid quando creditor de centum petere possit a 5. de illis centum? & dic, vt per Bart. vbi docto. in apostil. in l. in commodato. §. duobus. ff. commodati.

SVMMARIVM.

1 *Personaliter iussus & monitus per iudicem, contumax in respondendo positionibus pro confesso habetur.*

1 R Esponderi. † Quid si sit contumax in respondendo? dic quòd si fuerit personaliter iussus & monitus [a] per iudicem, habetur pro confesso A in pœnam suæ contumaciæ, vt d. c. 3. cui congruit quod alibi scribitur in l. consiliarios, C. de asses. & me. & vide quod no. infra tit. proxi. super verbo trãsmissarum. Sequitur in litera.

ADDITIO.

a Monitus. Adde Ludo. Roman. in singul. 695. incipien. Si quis à iudice. Zilettus.

SVMMARIVM.

1 *Verbum simpliciter, quid importet, remissiuè.*

1 S Impliciter. † B Quid autem importet hoc verbũ, simpliciter, [a] tangitur per Bart. in l. 2. § si quis simpliciter. ff. de verb. oblig. & l. j. in princ. ff. de vulg. & pupill. & de eo loquitur text. in l. 1. §. 1. ff. de alea. & in clem sæpe. extra de verb. signifi. de quo vide in titu. proxi. in glo. pen. in fin.

ADDITIO.

a Simpliciter. C Quid hoc verbũ, simpliciter, importet, Vide Deci. in c. præterea. in prin. ff. de offi. deleg. & Io. de Amicis in consi. 6. incip. in sacro egregio consi. numero 46 Zilettus.

b Clare. Meritò petitur D clarè respondere, quia dubia vel obscura responsio non releuat, vt in l. de ætate. §. nihil. ff. de interroga. actio.

x Sine E aliqua conditione. Quid igitur si positioni puræ facta est responsio sub conditione, an sit fundata intentio ponentis, si de conditione non probetur? dicũt quidam, quòd sic. Alij contra, vt plene not. in l. si quidem. C. de exceptio. Super quo vide quæ sunt not. supra titu. proxi. in glo. saluis alijs exceptionibus.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum per quod respondetur ad positiones, est credulitatis non veritatis, & hoc in ciuilibus.*

2 *Positio per verbum credo, an fieri possit.*

3 *Positio negatiuè concepta, admittitur.*

1 P Er verbum credere. * † Hic not. quòd tale iuramentum non est de veritate, sed de credulitate attamen idem in vtroque surgit effectus. F Nam pariformiter obligatur respondens, vt l. fin. & l. volunt. ff. de interrog. act. & no. in c. ex literis, extra de iureiuran. Et hæc procedunt in causis ciuilibus. In criminalibus autem positionibus debet responderi cum iuramento veritatis, videlicet sic esse vel non esse, si sunt in facto proprio respondentis, secundum Bart. in l. Marcellus. §. j. ff rerum amo. & Spec. tangit in tit. de posit. § 5. G Alij sunt qui dicunt, quòd sufficit respondere sine iuramento; quia non cogitur quis crimen suum detegere, vt not. Inno. in c. dudum, de electio. & Ioan. And. in nouel. super d. c 2 & Arch. 2. dist. c. ex pœnitentia. 3 † An autem posset fieri positio de credulitate tantum. v. g. Pono, quòd credo te mihi esse obligatum in 10. vel credo te hæredem Seij, & si. videtur quod sic; quia æqualitas est in iudicijs seruanda, vt l. fin. C. de fru. & lit. expen. & quod not. in regula non debet, de regul. iur. in 6. vnde sicut auditur respondens de credulitate, ita audiendus est ponens; cùm paritas obligationis ex hoc insurgat ex parte vtriusque. H Alij dicunt contra, quia ex parte ponentis debet positio esse fundata super veritate, argum. l. si in rem, in princ. ff de rei vendi. 3 † Sed an positio negatiuè concepta admittatur? dic quòd sic, licet olim esset contentio, quæ est hodie decisa, in cap. 1, de confes. lib. 6.

ADDITIO.

* Credere. Adde an respondens positioni I per verbum dubito, vel ignoro, dicatur legitime respondere? & dic, vt per Capel. Tolos q. 21. quid de responsione facta hoc modo? non credo, nisi appareat instrumentum, & dic quod non est bona neq; sufficiens responsio; quia non releuat aduersarium ab onere probandi, vt scribit Mathes. sing. 37. nu. 1. Curt. tract. pos. posito in l 2. num. 53. C. de iuram. calumn. licet contrarium videatur voluisse Spec. titu. de instr. edit. § nunc dicamus, versi. quòd si quis in libello, de quo vide Bart. in l. j. in princ. ff. de vulg. Boer. q. 339. num. 4. Mathes. singul. 37. Dec. consi. 178. colum. penul. consi. 118. num. 6. Alex. consi. 3. col. j. lib. 2. & habetur infra form. excep. contra pos. versi. 1. quòd publica vox, nu. 5. & versi. vlt. & an responsio facta per verbum credo admittat probationem in contrarium per contrariam responsionem? Vide Bald. in l. de tutela. C. de in integ. restit. minor. Masuer.

PRIMO. Quòd publica vox & fama. Aduerte ad hanc positionem, quæ est prima in ordine, in qua includitur possessio de præterito eius à quo causam hêt iste And. vt per hoc appareat, quòd causam habuerit à bonæfidei possessore, & per hoc potuerit præscribere; nam si haberet causam à malæfidei possessore, non præscriberetur spatio long. temp. sed necessarium esset tempus longissimum, vt in authen. malæfidei possessor. C. de long. tempo. præscriptio. de qua præscriptione & alijs pleno tractatum est super titu. præced. in gloss. super verbo præscriptione. Sed quis est effectus famæ? Dic vt infra not. circ. vlt. positionem &c.

SVMMARIVM.

1 *Dictio vsque quando includat, vel excludat.*

1 V Sque ad annum. † Hæc dictio, vsque, [a] aliquando includit terminum, cui adijcitur, aliquando excludit, vt plene no. per Cyn. in l. à caligato. C. de nup. & p Bar. in l. primus. §. Sempronius. ff de leg. 2.

ADDI-

A In pœnam suæ contumaciæ, an ista ficta confessio noceat hæredi, Capic. decis. 121. nu 26. Nenix. consil. 6. nu. 10. & consil. 79. num. 18. quid in causa criminali, Capic. decisio. 60. vel vbi agitur de dolo.

B Simpliciter, quid autem importat hoc verbum quid, si verba essent duplicia. s. duplicem intellectum habere dr̃ simpliciter, respõdisse Io. Bap. Asin §. 19. c. 18. in prima limit. Iam dicitur simpliciter ut si fiat sub conditione quæ ex natura rei inest ibi in 4. limit. Item limitatur nisi ex cã iudici responsio duplex admittẽda, esse videretur ibi in quarta limit.

C Simpliciter. Rep. d. l. prima. num. 24.

D Clarè respondere, quid si dicat dubito. Decisio. Tholos. 21.

E Aliqua conditione. Rep. d. l. prima. nu. 26. & quando admittatur conditionalis tamen sic, Bene. decis. 243. nu. 13. & decis. 339. nume. quarto. colũ. quinta, vbi etiam quando cõditio inest.

F Nam pariformiter, Iacob. de Are. supra num. 9. cum sequen. ibi Cur. nu. 51. Cur. iu. consilio 189. nume. 11. Spec. aduoc. in 4. actu, nume. 14. admittitur tamen rñsio æquipollens, Paul. de Cast. consilio 157. numero secundo, volum. secundo.

G Alij sunt. Cur. supra num. 49. Orta. supra nume. 9.

H Alij dicunt contra, sequitur Vbert. de Bebse supra num. 32.

I Per verbum dubium, an sufficiat verbum æquipollens, Io. Bap. Asin. §. 19. c. 21.

ADDITIO.

a Dictio x vsque. Adde an & quando hæc dictio, vsque, x includat vel excludat, glo. in c. si gratiose, de rescrip. lib. 6. & ibi Archid. glo. in cap. 1. & ibi Ioan And. & post cũ Card. Zaba. Anto. de Butr. & Abb. Panor. Bald. in c. significante, de rescript. & in c. nisi cum pridem, in antep. colum. de renficiatlu. Gemin. in c. statutum, de præben, in 4. colum in versi. inducit etiam, lib. 6. Iacob. Butr. in auth. quicunque. C. de procurat. & ibi Alber. Saly. & Alex. de Imo Bart. in l. meminisse, in princip. ff. de offi. procons & in l. si aliena. § merito. ff. de dol. Bald. & Sal. in d. l a rafigato. Bal. in auth hoc amplius, in vlti. colum. versic. de dictione vsque. C. de fideicomm. in l. post duos. C. de aduoca. diuerso. iudi. & in c. 1. §. si quis de manso. colum. 5. versi. quarto de fluminibus, de controuer. inuesti. Alexan. de Imo. in l. prima, § nunciatio, colum. 8. versi. quærit etiam Iom. de Imol. ff. de oper. noui nunc. & ibi Clan. Aquens. colu. 2. versi quibus addo in primis. Alexan. in l. 1. colum. 2. versi. 2. noe ff. ad leg. Falc. Cland. Aquen. in l. moribus, in princ. col. 2 versi. quia dicta. ff. de vulgar. & pupill. Marc. Ant Baue. in §. & vnum, col. 2. versi. non obstat modo, Instit. de hæred. institu en. & Io. Ant. Rub. Alex. in c. vnico. §. & quia, num. 69. qui feu. da. poss. Oldr. cons. 48. incip. consueuit dubitari, col. 2. versi. quod vsque, Franc. Curt. Iun. cons. 80. incipit. habita diligenti consideratione nu. 2. in 2. vol. Maria. Soci. Senio. cons. 25. incipit. Dominus Fran. & Maria. Socin. Iunio. cons 6. incip. in causa Thomę Sanctonis, nu. 48. in 1. vol. Zilettos.

SVMMARIVM.

1 *Titulus pro suo quam efficaciam habeat.*
2 *Possidere pro suo, quid sit.*

1 ITem pro suo. † Hæc est secunda positio, in qua declaratur titulus actoris, qui appellatur pro suo. vt ff. & C. pro suo. per totum. Cuius quidem tituli natura generalis est concurrens cum alio quocunq; titulo singulari, vt in l. 3. ff. pro suo, & per totum: & si deficeret verus titulus specialis, & subesset titulus putatiuus L etiam L erroneus, locum haberet ille titulus pro suo, & procederet præscriptio, vt probatur in l. hominem, & l. fin. ff. pro suo. facit l. Celsus. ff. de vsucapio. & ibi not. aliter. n sine vero vel putatiuo titulo non procederet præscriptio, vt in l. fi. C. pro hæred. & in l. nullo, C. de rei 2 vendicatio. † Hic quæsitus, quid sit possidere pro suo. M Et breuiter respondetur, quod est quando quis possidet M tanquam dominus vel quasi dñs. nam ista pronomina possessiua, s. meum, tuum, suum, significant regulariter dominium, vel quasi, vt habetur in l. seruis. ff. de legat. 3. & in l. quintus. §. argento. ff. de aur. & arg. leg. & ibi per Bar. pleno, fallit secundum eum in certis casibus. Primo ex conditione personę ad quam sermo dirigitur, vt si dico [lego seruo meo oēm suam pecuniam] nam debet intelligi de dominio improprio, prout melius habere pôt. vt l. 4. in princ. ff. de manu. & idem in monacho, & sim. Se- N cundo fallit N ratione personæ loquentis, vt v. g. Si colonus dicat [lego talem fundum vel campum meum] nã intelligitur quãtum ad curam & solicitudinem. vt not. in l. 2. in princ. ff. de origi iur. facit l si pupilli. §. item quæritur. ff. de nego. gest. Tertio fallit rõne rei de qua quis loquitur, vel personæ, vt si dicat aliquis [lego 10. famulis meis] quia non intelligitur, quod in famulis habeat dominium, sed simplicem vsum, vt l. cum se exhibuisse. ff. de publ. facit l. medicos. C. de professio. & medi. lib. 10. ibi [ciuitatib. suis &c] quod intelligitur quantum ad habitationem vel originem, sic etiam de consuetudine dicimus, talis venit vel vadit ad patriam suam.

x *Dictio vsque, Tiraq. in tract. retract. lig. §. 1. gl. 11. nu. 66, & M. Anto. Bardo in tracta. de tēp. vtili & cōtinuo § 19 num. 12,*

L *Etiam erroneum, Bald. in l. Celsus in 2. nu. num. 32. de vsucapio.*

M *Tanquam dominus, vide declarationē, Alexan. cons. 12. nu me. 4. volum. 6. Alber. de Rosa, in Dictionario in verbo suum.*

N *Ratione personæ loquentis, gl. in l. 2. in uerbo, nunquid de orig. iur. Rip. in l. ex factoꝝ §. si quis rogatū, nume. 7. ad Trebel.*

N *Quia vtile, vide supra i verbo exceptionem præscriptionis, nume. 26.*

O *Est directum, Doc. in l. traditionibus, C. de pac. & est ratio quia talis pscriptio habet uim tituli & concessionis seu tituli. l. hoc iure, §. ductus aqua, de aqua quotid & æsti. cum allegatis per Crau. de antiq. tempo. in 4. parte nu. 127 ut etiam nō est necesse ipsum titulum allegare, vt ibi nu. 148. et quod acquiratur dominiū directum & qua sit vtilitas ibi nu. 173. an acquiratur vtile vel directum.*

P *Probent tam de longæua possessione, formam probandi talem præscriptionem immemorabilem. Bald. de præscrip in 2. parte 3 partis. nu. 24 uers. sed quæro, & cuius ætatis debent esse testes, Cra supra in d. 4. parte nu. 125. vers. ad idem adduco cum concord. de quibus in decis Ped. num. 121. nu. 26. & quæ habeant dicere testes vt probent hoc casum ibi nu. 16. vbi allegat, & de ætate quod debeant esse annorum 14 late Bursa. consil. 87. num. 31.*

Q *Non procedit, late circa istam materiam ponit Vasq. in tract. controuersiarum, illu. casuum, cap. 87.*

SVMMARIVM.

1 PRobata possessione auctoris, an transeat dominium in personam eius, qui habet causam ab eo.
2 *Probans legitimam possessionem sui, & prædecessorum suorum, potest intentare directam rei vendicationem.*

1 ITem spacio x. xx. xxx. † Hæc est tertia positio, in qua exprimitur tempus possessionis dicti Petri, à quo causam habuit dictus And. & per hoc constat, quod saltem ex præscriptione ipse Pet. fuerit dñs, vel quasi; & per consequens facere potuit dñm ipsum Andr. causam habentem ab eo. Pro cuius clariori intellectu reuoco in dubium, an probata dicta possessione transiuerit eius rei dominium; & quale in ipsum And ad quod breuiter sic distingue. Aut probatur de possessione longi & longissimi temporis tantum. Aut de possessione tanti tēporis cuius initij memoria non existit. Primo casu in d. And. N transiuit dominium vtile tñ, non directum; N quia vtile ex præscriptione quæsitur, vt traditur in authen. nisi C. de bon. ma. & dixi in priori libello in glo. super versi. O iure dominij. Secundo vero casu translatum O est directum, quia illud quæsitus, ex illa possessione cuius initij memoria non extitit, arg. l. nunquam, in §. thesaurus. ff. de acquir. rer. do. & ita determinatur per Petr. & Cyn. 2 in l. cum res, in fin. C. de probationi. † Ex hoc potes colligere vnum singulare pro infinitis personis, quæ tam per se, quàm per eorũ antecessores videlicet patrem, auum, proauum & alios ascendentes, tenent aliquas terras * & possederunt, * vel domos, seu castra, quod si successores P cadant à possessione, & P probent de tam longæua possessione tam ipsorum, quàm suorum prædecessorum, cuius initij memoria in contrarium non existit, quod possunt intentare directam rei ven. contra quoscunque possidentes. Alij etiam sunt modi quærendi dominium. de quibus plene dixi in d. glo. & Bar. tangit in l. rem quæ nobis. ff. de acquiren. poss. & Cyn. in l. in ciuilem. C. de fur. Spec. in tit. de loca. versi. 2.

ADDITIO.

* Possederunt. Adde, quód aliud est possidere, aliud stare in possessione, teste Ias. in l. si quis ante, num. 12. ff. de acquir. possess.

ITEM Veris & legitimis. Hæc est quarta positio, circa quam attende; quod in dubio quis præsumitur possedisse ea causa, quæ probatur. vt not. per glo. in l. quædam mulier. ff. de rei vendicat. & est text. not. in l. si ibi [Ex causa.] ff. de precario, &c.

SVMMARIVM.

1 PRæscriptio non procedit sine titulo.
2 *Verba posita in instrumenta, tradidit & transtulit, an probent traditionem factam possessionis.*
3 *Ingressus prætextu licentia vnam particulam terræ, per hoc videtur totius terræ acquisiuisse possessionem.*
4 *Instrumentum in conspectu rei vendita fieri debet.*
5 *Venditore constituente se nomine emptoris precario possidere, probatur traditio possessionis ciuilis.*
6 *Venditore constituente se nomine emptoris precario possidere, probatur traditio solius possessionis ciuiles.*
7 *Dominium an propter hoc transferatur, si quis constituit se nomine alieno rem ignorans esse suam possidere.*
8 *Traditio vacua possessionis ad inducendam præscriptionem vel transferendum dominium, an sit necessaria.*

ITem quod præfatus Pet. Hæc est quinta positio, in qua comprehenditur titulus dicti An. quo probato apparebit in ipsum fuisse dominiũ trãslatum, si ille Pet. a quo causam habet, fuit dominus: vel si nõ fuit dominus, saltem transtulit causam legitimam præscribendi, vt in l. clamibus. ff de contrahen. emptio. & in l. traditio. ff. de acquir. rer. domi. & l. 1. cũ sim. ff. de pub. 1 Nam sine titulo præscriptio * Q non procedit, vt dictum * est, nec insuper sine titulo habili transfertur dominiũ, Q vt l. nunquam nuda. ff. de acq. rer. dom. nec solo titulo sine traditione sequenti vel præcedenti transfertur dñium regu-

regulariter, vt in l. traditionib. C. de pact. & in §. vēditæ. Iusti. de rerū diuisio. & l. quoties. C. de rei ven. & ꝑ tanto adijcitur in hac positione, tradidit & transtulit.
2 † Quid ergo si hæc verba. [Tradidit & transtulit] sint apposita in instrumento venditionis, an per hæc probetur traditio facta possessionis? videtur quòd sic per tex. & gloss. in l. 2. C. de acquir. posses. R Tu autem & verius distingue secundum Cyn. & alios, vt ibi no. per Bart. in d. l. prædia. ff. de acquir. posses. aut tempore venditionis iste non possidebat, & tunc per instrumentum non probatur nec inducitur probatio traditionis, per regulam l. nemo plus iur. ff. de reg. iur. & d. l. traditio, aut tempore venditionis possidebat seu tempore instrumenti celebrati: & tunc aut res ipsa s erat in conspectu partium, vel ipsum instrumentum fuit factum, & traditum in re ipsa alienata; puta domo, vel fundo; & tunc per instrumentum probatur traditio, sic intelligatur d. l. 2. cum sua glo. aut eo tempore res erat in absentia à conspectu partium, & tunc per instrumentum non probatur traditio, sed ex eo solum probatur licentia de ingrediendo, & intrando possessionem, vt l. prędia. ff. de acquir. posses. & ibi no. vnde si post instrumentum emptor intrauerit in possessione, sufficit quò ad dominij, vel quasi acquisitionem ꝑꝑ antecedentem licentiam, alias autem non præcedente licentia non esset licitum emptori propria auctoritate positionem ingredi, vt in l. si ex stipulatione. ff. de verb. oblig. quam opin. sequitur
3 Spec. in titu. de emptio. & venditio. §. 2. † Quid ergo, si prætextu huius licentiæ ingressus est vnam particulam tm̄ ipsius petiæ terræ, an per hoc acquisiuisse possessio-
T nem totius intelligatur T dic, q̄ sic, vt l. 3. in princ. ff. de acquiren. posses. Vbi aut esset facta alienatio de plurib. rebus distinctim & separatim, puta de pluribus castris, vel domibus, aut petijs terrarum, tunc per ingressum vnius non acquireretur possessio aliarū, vt no. per Cyn. & Bart. in d. l. 3. & per Dyn. in cap. 2. in 5. q. de reg. iur.
4 lib. 6. † Ex prædictis habes bonum assumere consilium, quòd fieri facias instrumentum, vel in re ipsa, vel in eius conspectu, & dicat tunc notarius, [Actum in domo infrascripti, in cōspectu ipsius domus vel fundi &c.]
5 † Quid autem si in instrumento cauetur, vt fit cōiter, q̄ suprascriptus venditor constituit se ipsam domum tenere noīe dicti emptoris, an per hoc probetur traditio
V possessionis? V Dic quòd sic, tam ciuilis, quam naturalis, si tunc tpis venditor possidebat, quod est necesse ꝓbare, vt traditur in l. quod meo ff. de acq. poss. & in c. cū venisset, in fin. extra de restitu. spol. & in l. qdam mulier,
A ff. de rei vendicat. A Nec isto casu fienda est illa distinctio, an res fuit in ꝓsentia, vel non; qa corpus & animus ipsius constituentis fingitur idem corpus, & animus illius cuius nomine se constituit possidere, arg. in l. ea quæ ciuiliter. ff. de acq. rer. dom. vnde ipse emptor cepresentatus per corpus & aium venditoris, dr̄ & fingitur possessionem ingredi, & adipisci: q̄ ratio cessat in casu præcedenti, nam in eo dixit se tradere, & per hoc voluit ꝑsonam emptoris repræsentare, & ꝑdicta procedunt, qn̄
6 simpliciter constituit. † Sed quid si constituit precario noīe possidere, an omnis possessio per tale constitutum
B transferatur in emptorem? B Dic q̄ non, sed sola ciuilis, & cemanet naturalis penes ipsum venditorem, hoc enim importat natura precarij, vt l. & hēt. §. cum, & ibi no. ff. de precar. Est igitur consultius pro emptore, vtj
C simpliciter forma constituti ° omisso precario, licèt in hoc multi errent notarij, & tm̄ operatur simplex constitutum, quantum si instrumentum fieret in re ipsa c fateor tū, quod si precarium apponatur, vel interueniat, non ꝑpea impeditur implementum contractus, vt habetur in l. Iulianus, §. ex vendito. versic. possessionem autem. ff. de actio. empti. vbi aūt notarius multiplicaret verba apponendo simplex constitutum & precarium, & tunc vtraque possessio diceretur translata potius vi constituti, quàm precarij, argum. in l. non solum. §. fina. ff.
7 de vsucapio. † Quid autem si ignorantęr quis putans rem alienam cum sit sua, illius nomine se cōstituat pos-
D sidere, an perdatur vel transferatur dominium vel possessio? D Dic plenè vt habetur in tex. & per Doc. in l. si cem aliquam. ff. de acquir. posses. & in l. ad probationē.
8 C. loca. & in l. qui rem propriam. eo. tit. † Sed circa prędicta quæritur, an ad dominium transferendum, vel ꝓscriptionem causandam, sit necessaria traditio vacuæ possessionis, hoc est ꝑ alium non occupatæ? Circa hoc distingue. Aut quæritur de dominio transferēdo, & hoc respectu non est necesse, q̄ possessio sit vacua, per tex. in l. si fundum. ff. de fund. do. Aut quæritur de præscriptio-
E ne inducenda, & hoc respectu requiritur, E q̄ sit vacua, vt l. sine possessione. ff. de vsuca. Aut quæritur quò ad liberationem vēditoris, & hoc respectu requiritur, q̄ sit vacua, vt in l. 2. §. 1. ff. de actio. empti. & in l. cū res. C. de probatio. Aut quæritur quò ad publicianam intentandam, & hoc respectu requiritur, q̄ sit vacua, quia præscriptio & publiciana inuicem conuertuntur, vt quo ea sū vna locum habeat, & alia, vt in l. eum qui, in princ. ff. de publ. Quæ autem dicatur vacua, dixi supra, & not. per glo. in l. fi. C. vnde vi. & d. l. cum res, & l. 2. §. 1.

ADDITIONES.

° Præscriptio. Adde, q̄ hoc non procedit in præscriptione immemorabili, teste Mising. Cent. 1. obser. 30. vbi q̄ ea præscriptio habet vim priuilegij, & concessionis, nec in ea titu. allegatio requiritur, quam concl. declara, vt latius per eum. Masuer.

° Tradidit. Adde, q̄ illa verba non probant traditionem possessionis, sed ex eis vt data tm̄ licentia apprehendēdi possessionem, teste Nat. consi. 161. col. 8. in princ.

° In cōspectu. Adde, an solo animo quęratur possessio, vel dñium, & an requiratur traditio in acquirendo dñio? & vide Ias. in l. certi condictio. §. deposui. ff. si cer. pet. & ad dicta Pap. hic vide, q̄ scribit Roma. sing. 137. consi. 337.

° Consilium. Adde, quòd traditione instrumenti censetur res de qua in instrumento fit mentio, tradita, teste Ro. sing. 338. & not. Doct. in l. ab emptione. ff. de pact.

° Vtj simpliciter forma constituti. Adde, quæ habentur infra for. lib. venditionis, §. constituens, & dic, quòd vbi translata est possessio in emptorem per constitutionem precarij, venditor non habet hypothecam, de qua in §. offerri. l. Iulianus, de actio. empti nisi expresse aliud cōuentum sit, text. in l. 1. § fin. ff. de reb. cor. Nat. consi. 171. col. 2. in fin. Masuer.

SVMMARIVM.

1 Rei vendita dominium non transfertur, nisi soluto pretio, vel habita fide de pretio.

ITem quòd dictus Ant. dictum pretium. Hæc est sexta positio, † in qua allegatur solutio pretij, quod q.
1 dem fit, quia rei venditæ dominium non transfertur, nisi soluto pretio, vel habita fide de pretio, vt in l. quoties. C. de rei vendic. & l. nili. de rer. diuid. §. venditæ, licèt publicianæ ius. hoc est quasi dominium, sine ꝑtij solutione transferatur, vt l. pretio. ff. de public. In dubio aūt semper ꝓsumitur fides habita de ꝓtio, si res ipsa fuerit tradita, vt no. in d. §. venditæ, vn̄ ad tollendū omne dubiū, solent notarij in instrumentis apponere, sicut venditor confessus est pretium recepisse.

SVMMARIVM.

1 PRæscriptio probatur, longo tempore & continuata possessione.
2 Possessio auctoris quando coniungitur cum possessione successoris transit cum sua causa suisq; vitijs, siue sit vitium personale, siue reale.
3 Regula coniunctionis possessionis auctoris cum possessione successoris fallit in præscriptione longi temporis 30. annorum.
4 Quando fiat coniunctio vnius possessionis cum alia.
5 Facta coniunctione vnius possessionis ad aliam, nec apparet an fuerit continuata possessio, præsumitur continua.

Item

R Tu aūt, Cels. Hugo. in tracta. clausularū. nu. 265. Rep. in primo responsorum, c. 2. num. 19. Cranet. consil. 157. num. 13. vbi allegat vide infra in forma libell. in causa uēdic. in uerbo uendidit et tradidit, nume 4. versic, quid ergo.

S Erat in cōspectu, Ias. in l. prima, §. si insserim, nume. 8. & seq. de acq. poss. Rebuff. in tract. de materia possessionis in præfatione, nu. 50. qui comprobat.

T Dic q̄ sic, Ps. Dnen. reg 395. prima parte, Tiraquel in tract. retract. lig. §. 36. gl. 3. num. 2.

V Dic q̄ sic, istū locum citat & comprobat Tiraquel. de iure cōstituti in 1. parte in prin. nu 4. & in 1 limi. sub num. 3. & limit. 31. nu. 6.

A Nec isto casu, Tiraq. supra in 3. ampliat. in prin citat & comprobat istum locum.

B Dic q̄ non, istum locum citat & comprobat Tiraquel supra in prin. tracta. num. 4.

C Fateor tamē, istum locū citat et comprobat Tiraq. supra in vigesima tertia limit. in fi.

D Dic plene vt per Tiraq. supra in duodec. limit.

E Quod sit vacua supra in forma rinsionis rei in verbo præscriptionis num. 14.

ITem quod dictus An. ipsam petiam terræ, &c. Hæc
est septima positio, in qua allegatur possessio conti
1 nua in persona Actoris † Nam ad probandum præ
scriptionem requiritur longum tempus, & continuata
F possessio, vt l. 1. C. de long. temp. præscr. F & supra di-
xi. & si fort. iste ipsi suæ propriæ possessionis non suffi-
G ciat, G poterit coniungere tempora sui auctoris, vt l.
Pomponius §. cum quis ff. de acq possess. & in l. in acces-
sione, & in l. de accessionibus, & in l. pen. §. 1. & l. fin. ff.
de diuer. & temp. præscri. duntamen possessio auctoris
fuerit iusta, alias si non fuisset iusta non fieret accessio,
vt in d. l. Pompo § ex facto, quia regula est, quòd vit osa
possessio non accedit iustæ, nec vitiosa vitiosæ, vt in d. l.
Pomponius §. accessiones, fallit in præscrip. 30. anno. de
iure ciuili. secus autem de iure canonico, vt no. Bart. in
d l. Pomponius. § fin. de acq. pos. & dicam infra. Simili-
ter possessio interrupta non accedit continuæ, vt in d. l.
2 Pomponius. §. quæsitum. † Denique circa hoc no. quod
possessio auctoris quando coniungitur cum possessione
successuris, transit cum sua causa, iusq; vitijs, vt in d. §.
cum quis, siue sit vitium personale, siue reale, tam olim
quam hodie. vbi aũt nollet successur coniungere tem-
pora auctoris sui, tunc vitia personalia non transibant
olim in ipsum successorem, vt in l. an vitium, in princ. ff.
de diuer & temp. præscr. hodie aũt sic, vt in authen. ma-
læfidei. C. de long. temp. præscr. vitia aũt realia & olim
& hodie indistincte, siue velint coniungere tempora, si-
ue non, transeunt in successoré, vt in l. vitia. C. de acqui.
poss. & ibi not. per Cyn. & glo. in d. l. an vitium, & p Bar.
& glo. in d. § cum quis. & quæ dixi supra de vitiosa pos-
sessione, quæ nõ coniungitur cum iusta, procedunt quò
3 ad præscriptionem longi temporis. † Quæ aũt superius
dicta sunt de coniunctione possessionis iniustæ, vel iu-
stæ, fallit vt dixi in præsc. longiss. temp. 30. ann. vt no. gl.
in l. si quis emptionis. C. de præscr 30. ann. in gl. incip.
supple, quia mala fides nõ impedit iure ciuili hanc præ-
scriptionem, vt in d. anthen. malæfidei, & quia in ipsa lõ
gissima præscriptione potius attenditur negligentia nõ
petentis & defectus vitæ suæ actionis quàm fauor pos-
sidentis, vt d. l. omnes, & l. sicut, secundum Bar. vbi su-
pra, & in l. Celsus ff. de vsuc. requiritur tñ in ipsa tricẽ-
nali præscriptione, quód non fuerit interrupta aliquo
legitimo modo; nam interruptio impedit cursum eius,
vt d. l. omnes, facit ad prædicta quod nu. sing. Bar. in l. se
4 quitur. §. si viam ff de vsuc. † Verum vt præmissorum la
tius habeatur doctrina, cum quæritur quando & quali-
ter fiat accessio, seu coniunctio vnius possessionis ad a-
liam, sic distingue secundum Bar. vt traditur per eum in
d. l. Pomponius. § accessiones, & l. pen. §. 1. ff. de diuer.
& tempo. præsc. aut ille, qui vult vti accessione alterius,
nullo modo possidet per se neque per alium, & tunc nõ
potest accessione vti, vt d. § accessiones, & l. penul. §. 1.
aut possidet in totum per alium, & tunc vtitur accessio
ne, sicut per se ipsum possideret, vt d. l. Pomponius, §. si
is qui precario, & ibi not. aut possidet per seipsum, &
tunc aut eius possessio est iniusta, & nulla potest vti ac-
cessione, ut in d. §. accessines, & in d § ex facto; nisi q
ad præscriptionem 30. ann. vt dictum est. Aut eius pos-
sessio est iusta, & tunc aut vult vti accessione eius a quo
cãm habet, & tunc aut ipsa res fuit medio tpe ab alio
possessa: & per consequens possessio non fuit continua,
& tunc non potest uti ea accessione, vt d. l. Pomponius.
§. quæsitum. Fallit in hærede, vt d. l. Pomponius. § sed
& legatario. Aut possessio fuit cõtinua, & tunc aut pos-
sessio auctoris fuit uitiosa, aut non, Primo casu distin-
guitur, aut quæ ad præscriptionem long temp. aut lon-
gissimi, vt dictum est. Primo casu potest uti accessione,
vt d. §. cum quis, & in d. § accessiones, cum sim. aut vult
vti accessione eius à quo causam non habet, & tunc nõ
potest nisi iudicis auctoritate facta fuerit restitutio, ut in
5 d. l. Pomponius. §. si liber homo, & §. si iussu. † Sed quid
si fiat coniunctio, seu accessio vnius possessionis ad aliã
nec appareat an fuerit possessio continua, nunquid præ-
sumitur cõtinua? dicit Bart. quòd sic, vt per eum deter.
in d. §. fin. & in l. Celsus. ff. de adde quod dixi supra, in
1. libello, in glo. præscript. &c.
ITEM Sciente, & patiẽte. Hæc est octaua positio, in qua
allegatur actus quidam præsumptæ traditionis, vt in d.
l. 2 & ibi no. C. de acq. poss. & dixi supra.

F Et supra dixi in forma responsionis in verbo præscriptionis.

G Poterit coniũgere supra d. verbo pscriptionis num. 20. imo in dubio possessio auctoris mei præsumitur continuata Paris. cons. 1. nu. 117. vol. 1.

H Et fama late circa probationẽ famæ ponit Hie rony. de monte in trac. fini reg. c. 31. qui ponit omnes casus, et in c. seq. & in c. 66.

I Quotuplex est fama late ponit & declarat Decis. Tholos. 379. Mars. in l. de minore §. plurimũ quoque nu. 36. d. qst. infra i forma inquisitio. in verbo fama publica ubi scripsi.

K In quo loco decis. Tholo supra vers. 2. quæritur Mars. supra nu. 42.

L Quot homines Decis. Tholos. supra vers. quando qualiter Mars. supra num. 41. Clar. §. fi. q. 6. vers. debent et.

SVMMARIVM.

1 Positio, quòd est publica vox & fama, est in communi practica, tam in positionibus, quàm in capitalis.
2 Fama quotuplex sit.
3 Fama quid sit.
4 Fama quæ allegatur, in quo loco esse debet.
5 Si est cõtentio de morte alicuius in remotis partibus, sufficit fama sic esse inter eius parentes, & affines.
6 Famam quot homines faciunt.
7 Fama oriri debet à personis honestis, & fidedignis.
8 Testes duo requiruntur ad probationem famæ.
9 Testis nominare debet personas à quibus dicit se audiuisse.
10 Fama quis & qualis sit effectus.
11 Fama, an faciat semiplenam probationem.

ITem quòd de prædictis omnibus, & singulis est pu
H blica vox H & fama. † Hæc est vltima positio, quæ
1 est in communi practica & stilo tam in positioni-
bus, quàm in capitalis. Et pro huius famæ pleniori no-
2 titia, & doctrina, quærendum est de pluribus. † Et pri-
I mò, I quotuplex est fama? ad quod respõdetur, quòd du
plex, vna videlicet status hominis inter homines, vt q
Titius sit illustris, vel discretus, de qua loquitur g. o. in l.
3. C. de episco. aud. & in l. capitalium. §. famosos. ff. de
pœn. & l. cognitionum. §. 1. ff. de var. & extraor. cogn. &
l. non omnes, §. a Barbaris. ff. de re mil. alia est fama ali-
cuius facti, vel negocij particulariter inter homines, de
qua, in l. 3 §. eiusdem ff. de testib. † Sedo quæritur, qd
3 est fama? Respondeo secundum Doct. q fama est quæ-
dam opinio communis voce manifestata ex quadam su-
spicione proueniens. Dicitur autem [Communis] ad
differentiam singularis, per quam fama non inducitur,
vt l. quidam. §. quod dicitur ff de acq hæred. & l. Labeo.
ff. de sup. lega. subiungitur autem in eadem diffinitione
[Voce manifestata] quod ideo dicitur, quia fama dici-
tur à fando secundum Vgutionem, vnde nisi voce com-
muni sit expressa, non erit fama, ex quo apparet, q com
munis opin. & cõis existimatio & fama sunt idem. quan-
do procedunt ab eodem fonte. Deinde subiungitur [Ex
suspicione prouenies] quòd ideo dicitur, quia actus ma
nifesti qui procedunt a visu, appellantur notorij, vel ma
nifesti, nec stant in proprio nomine famæ, vt not. in l. di
4 ues, & in l. incola. C. de appellat. † Tertiò quæritur, K in
K quo loco debet esse fama quæ allegatur? distingue, aut
allegatur fama hominis, & debet esse in loco suæ origi-
nis, vt l. de minore § tormenta. ff. de quæstio. & ibi ple-
ne de hac materia per Bart. vel saltem in loco, in quo vt
plurimum conuersatur, ut in l. 2. & quod ibi not. C. ubi
de cri. agi. opor. & in authen. qua in prouincia, ibi posi-
ta, facit l. si cui §. penul. ff. de accusa. vel secundum eum
sufficit esse inter psonas, inter quas melius cadere pos-
5 set hæc fama non attento loco. † Quid autem si est con
• tentio de morte • alicuius in remotis partibus? Dic q
sufficit fama sic esse inter eius parentes & affines, vnde-
cunque sint, vel habitent, argum. eorum quæ not. in l. cũ
quidam. §, quod dicitur. ff. de acquir. hære & l. octaui. ff.
6 vnde cogn. & l. de tutela. C. de in integ resti. † Quartò
L quæro, L quot homines faciunt famam? Dicunt quidã
10. vel 20. Bart. autem vbi supra. videtur sentire, quod
in probatione famæ exigitur maior pars eorum ad quos
pertinet, non attento certo & determinato numero per
sonarum, argum. in l. quod maior. ff. ad municip. & in l.
7 aliud. §. refertur. ff. de iur. fisc. † Quintò quæritur, à qui
a bus personis, a • debeat fama originem trahere? Dic,
• quód à personis honestis & fidedignis, nõ autem ab op-
probriosis & maleuolis, & vitiosis, vt plene traditur in
cap.

cap. qualiter & quando, extra de accusat. & ibi plenè per
8 Inno. & Ioan. And. in c. licet heli, extra de simo. † Se-
ptimò quæritur, quot testes requiruntur ad probationem
M famæ? glo. in l. 3. §. eiusdem. ff. de testibus dicit, quod M duo
testes sufficiunt, dum tamen rectè concludant secundum
formam ibi traditam per glo. reddendo sufficientem ra
9 tionem sui testimonij per proprium auditum. † Sed an
testis debet nominare personas, a quibus dicit se audi-
uisse, vel sufficiat dicere, se non recordari, prout sæpe di
N cunt testes? Dicit Inn. vbi supra, N quod debet specia-
liter aliquas personas nominare, & deinde subiungere,
se à pluribus alijs hoc idem audiuisse, de quorum nomi
nibus ad præsens non recordatur. Cuius ratio est; quia
cum fama trahere debeat originem ab honestis perso-
nis vt dictum est; necesse est vt primò aliquæ nominen-
tur quæ videantur an honestæ sint, vel viles: quam opi.
sequitur etiam Bar. vbi supra & si fortasse in expressio-
ne & nominatione personarum esset diuersitas inter te
stes, vel in tpe, aut in loco in quo audierūt, & à quibus,
non per hoc vitiaretur eorum testimonium, arg. in l. ob
carmen. § fin ff. de testib. cum ibi not. sequitur Innoc &
10 Bar. vbi supra † Septimò quæritur principaliter, O quis,
O & qualis sit effectus famæ? super quo glo. variant, nam
quædam dicere videntur, quod fama faciat plenam fidem,
vt not. ff. de nego gest. l. at qui natura. § fin. C. de prob.
l. 4. & ibi per Cyn. & C. de iur. do. l. vbi adhuc. Alibi gl.
dicunt, quod faciat semiplenam fidem seu probationem, vt
not. in d. l. 3. §. eiusdem. & ff. de iureiu. l. admonendi, &
in l. in bonæ fidei C. de iureiu & extra de appel. cap. 1. &
quod not. per Dyn. in l. 2. §. 1. ff. de excu. tuto. Alij autē
Doc. dicunt, quod solum confirmat alias probationes fa-
ctas, non autem per se facit aliquam probationem. per
tex. in d. §. eisdem, ibi [Consentiens fama confirmat]
b ideoq; secundum eos vnus testis [b] & fama non faciunt
plenam probationem, licet Dyn. teneat contrarium, in
l. excusantur. §. 1. ff. de excusa. tuto. & Cyn. idem sequi-
tur in l. 4. C. de probat. & l. fi. C. eo. tit. Tu tamen secun-
dum Bar. potes hīc latius distinguere, quædam sunt in qui-
P bus sufficit sic esse famam, & tunc fama facit in his P ple
nam probationem, vt in l. Barbarius. ff. de offic. prætor.
l. 1. C. de testi. & in l. arbiter. C de senten. & in l. 3. C. ad
Mace. quædam sunt in quibus requiritur veritatem sic
esse, & in hoc distingue, nam quædam, sunt in quibus fa
ma habetur pro veritate, & tunc sufficit probatio famę,
vt in l. 1. §. t. ff. de flumi. & l. Labeo. ff. de supp. lega & l.
cum de lanionis. § asinā ff. de fun. instr. & instrum. lega.
Quædam sunt in quibus ipsa fama non habetur pro ve
ritate, & tunc aut hæc fama probatur ex nuda voce po
puli non coadiuuata iustis præsumptionibus, & tunc va
let solum confirmare alias probationes, vt in d. §. eius-
dem, cum glo. sua, quia talis fama potest dici vana vox
populi, vt l. decurionem. C. de pę. aut fama probatur &
Q fundatur super iustis causis & præsumptionibus, Q &
tunc in casibus breuioribus, & minimis facit plenam pro
batione, vt in authen. nisi breuiores. C. de sent. ex breui.
recit. & sic intelligi debet glo. in l. vbi adhuc. C. de iur.
dot. cum simil. In causis autem grauibus & maiorib. re-
gulariter non facit plenam probationem, licet quando-
a que transferat onus probandi a in aduersarium, puta si
fama constituit aliquem in possessione alicuius seruitu
tis, vel libertatis, vel alterius qualitatis, vt in l. si pater.
C. de sta. defun. & l. 1. §. si seruus. C. si ser. contra. lib. ad
11 decu. lib. 10. † Sed an talis fama faciat semiplenam pro
bationem, vel non, multum attendi debet, quæ & qua-
les sint præsumptiones illæ, super quibus fundatur fa-
ma, vt secundum eas dicatur fama plenior, vel debilior,
& facere quandoque semiplenam probationem. & ita
intelligi debet glo. & Dyn. in d. l. excusantur. §. 1. ff de
excusa. tuto. & cura. & d. l. 3. §. eiusdem, per quæ potes
c colligere, an fama sit sufficiens indicium ad torturam, [c]
de quo dic, vt not. per Gand. in titu de fama, & per Bar.
in d. §. tormenta, & in l. sanctio legum. ff. de poen. vnus
tamen testis omni exceptione maior, qui deponat de vi
su, est per se sufficiens iudicium ad torturam, vt not. per

Bart. in l. 1. §. idem Cornelio, in l. vnus, in §. iudex, & l.
maritus. ff. de quæstio.

ADDITIONES.

* De morte. Adde, quòd mors alicuius in partibus lon-
ginquis probatur per solam famam secundum cōem per
Dec. cons. 652. in princ. de quo vide & quomodo pro-
betur vbi graue præiudicium vertitur, Lanfr. in cap. quoniam,
versi. testium depos. nu. 185. de probat. Cors. sing. versi.
mors. Boer. q. 288. Aym. cons. 237. num. 27. & quomodo
probetur, Dec. cons. 83. nu. 5. & mortuus quomodo, &
quando quis præsumatur: Ita vt hæreditas per proxi-
miores adiri possit; vide Nat. cons. 59. nu. 5. nu. 6. consi.
241. cuius probationis pract. quando agitur de succes-
sione in hæreditate; docet Fel. in cap. ex tenore, col. 2. in
fi. extra de testib. Alex. consi. 4. col. 4. circa fin. lib. 2. vbi
loquitur de quodam iuuene bellicoso, accedit, quòd quando
in aliqua dispositione fit mentio mortis, quod intelligitur
de naturali, non de ciuili, teste Alex. cons. 2. lib. 1. vbi
num. 25. quando mors ciuilis æquiparetur naturali; de
qua per Ias. in l. si decesserit, col. 2. nu. 10. ff qui satisd.
cogan. in l. in pupillari, nu. 9. ff. de vulga. in l. Gallus. §. &
quid si tantum, num. 8. & in rep. d. §. num. 5 ff. de libe. &
posthum. qua in materia, & de probatione illius: vide
quæ idem not. in l. edicto, nu. 14. C. de edic. di. Adria.
tollen. Matuer.

* A quibus personis, Adde Fely. in c. cum oporteat, col.
7. & seq. de accusa. & in c. veniens, el 1. vbi Abb. de te-
stib. Ias. in l. si potest, nu. 75. vsque ad 81. ff. de acq. hær.
Pari. cons. 152. lib 4. Dec. cons 37. 57. Rol. cons. 3. num.
57. lib. 1. & quomodo differant fama & rumor, & qua-
liter illa duo articulanda sint, not. Ias. d. l. si pōt. Arch. d.
in c. si quis, 35. q 6. & quid in criminali probet fama iun
cto vno teste, Vide Dec. cons. 163. col. 5. circa fin. consi.
458. nu. 3. vbi quod non probat secundum communem
per Alex. cons. 143. col. 2. circa med. lib. 5. quæ concl.
fallit, quando concurrent aliæ coniecturæ, quia tunc ēt
in criminali vnus testis cum fama publica probaret, te-
ste Dec. d. cons. 163. col. 5. circa fi. in ciuilibus autē dic,
quod probatio semiplena vna cum fama sufficit, ex not. per
Alex. d. cons. 143. lib. 2. Quid in antiquis? quomodo in
eis probetur fama; & dic, vt per Guid. Pap. q 337. Roma.
cons. 70. col. 3. 109. Alex. consi. 55. 117. lib. 4. 139. nu. 11.
lib. 6. 90 94. col. 8. nu. 13. lib 2. consi. 50. lib. 5. 51. lib. 1. &
in materia famæ Paris. consi. 61 nu. 23. lib. 4. cons. 104.
col. vlt. lib. 1. Aym. consi. 41. 145. col. vlt. 151. col. 5. Nat.
consi. 308. 473. col. 9. & seq. Alex. consi. 123. lib. 7. Roma.
sing. 201. 623. omnium plene Ias. d. l. si potest, prac. Bal.
tit. de probat. q. 1 n. Ias. in repet. l. admonendi, num 248.
& seq. ff. de iureiu. vbi quid in Ciuili quid in Crimina-
li, & ibi nu. 251. an faciat indicium ad torturam. Quibus
adde, quod testis deponens super fama: vt probet famā
deponere debet audiuisse dici a maiori parte populi a-
liàs non probat famam publicam, teste Ias. in l. si fide-
iussor. § si necessaria, num. 4 ff. qui satisda. cogan. quam
concl. declara, vt per eum ibi. & per Dec inter commu.
opinio. versi. fama, & quid quando sunt duæ famæ, an po
sterior tollat effectum primæ? & dic, vt per Ias. d. l. si
potest, nu. 75. 80. Matuer.

a Personis. Q Adde Ang. de Vbal. Senio. in l. si vacantia,
Q nu. 1. C. de bonis vacan. lib. 10. Ang. Are. in tracta. ma-
lefi. in gl. non maleuolis. Franc. Are. in consi. 73. incip.
diligenter & mature cōsideratis, col. 4. versi. testis autē
deponens Pari. de Puteo in tracta. syndica. in versi. tor-
tura, el 1. versi. an fama. Hyppol. de Marsi. in l. de mino
re. § plurimum, col. 7. versi. quærit vlterius ipse Bar. ff.
de quæst. Rober. Maran in tract. de ordi. iudic. in 6. par.
num. 31. & Iodo. in enchir. rerum crimi c. 8. num. 10 &
Fuller. in praxi cri. in 3. par. 2. par. princ. in ver. dentur
capitula, quod suffocauit vxorem, nu. 35. Ziletus.

b Vnus testis. Adde, quód fama cum vno non facit ple-
nam probationem in criminalibus, secus in ciuilibus.
Glo. in cap. veniens, el 1. in versi. illorum, extra de testi.
quam ibi Doc. sequuntur, & præcipue Bal. & Ioan. de
Imol. & Abb. Pan. col. 3. versi. quæro nunquid per vnum
testem,

M Duo testes de cis. Tholos. sup. at i addit. Mars. supra num. 40. Clar. d. q 6 ver. sciendum est.

N Quod debet d. decis. Tholos. versic. si testis Mars. supra nu. 43. late Nata consi 473 num. 46. Clar supra vers. debent ēt.

O Quis & qualis sit effectus famæ, Mars. supra nu. 49. & 60 & ī ciuilib. nu. 80. Pet. Du. reg. 299 & 300. & 301. in prima parte vbi quid in ciuilibus quid ī criminalibus.

P Plenam probation? glo. vbi Bart. in l. atqui natura. § cum me absente ff de ne. gest. ī fin. a al legat p d. Vasq. controuersia §. Ill cast 84. nu. 14. f. in antiqs post Cra. de antiq. temp. prima parte num. 302.

Q Etiā in causis breuioribus. Mars supra nu. 73. Fel in cap. veniens el 1 col. prima de testi. Dec in ca. 1 nu. 14. de appellat. Pet. due reg. 299 in prima parte et reg 4 in 2 parte Cra. cōs. 182 numo. 13. vers. similiter fama Tiraq in tract. de indicio in rebus & si quis in princ. versi ex quibus post princip.

R In aduersariam Nata cons. 460. nu. 8.

Q Personis late Clar. d. § fi. q 6 vers sed quid si.

testem, Fel. col. 4. versi. tertia conclusio. & Dec. colom. 4. versi. secunda conclusio, & vide Oldr. in conf. 191. viso diligenter processu, versi. vnde dicunt Doctores, Cyn. in l. fi. C. de quæstio. Bal. in l. si quis ex argentarijs. §. 1. ff. de eden. & in l. 2. in princip. ff. de excus. tuto. Ioan. de Ana. in consi. 59. incip. visa inquisitione, col. fin. versi. vlt. quia hic allegatur, Io. de Imo. in l. interesse, in fin. ff de verb. sign. Ang. Are. in tract. malefi. in Glo. fama publica, nu. 41. versi. & an fama sit sufficiens. Cæp. in cons. 34. causa criminalium incipien. si vnquam magnifice domine, col. 3. versi. nec sufficit dictum vltimi testis. Paris. de Puteo in tracta. syndica. in versi. tortura, el 1. versi. an fama. Ias. in repet. l. admonendi, num. 150. ff. de iureiu. Iacobin. à S. Georgio, in l. 3. §. eiusdem, nu. 10. ff de testi. Hippoly. de Marsi. in l. de minore. §. plurimum, col. 10. versi. modo vltra Bart. & omnes, ff. de quæstio. Blancum in l. fin. nu. 323. ff eo tito. Io. Mille. in tracta. de indicijs, nu. 7. & in tract. pœnarum citra mortem, in versi Ferdinandos nu. 7. & Duen. in reg. vtriusque iuris reg. 300. Ziletus.

* Ad torturam. Adde, an sola fama faciat indicium ad torturam, Tho. de Pipera. in tract. de fama, nu. 40. Io. And. in addi. Spec. in titu. de probat. §. videndum, versi. 13. iuxta fin. illius additio. Eundem in addit. prædictis, in tit. de noto crimine. §. fama, super versi. casus, in fi. addi. Bal. in dictis addi. in titu. de sen. cos. vlt. Cyn. in l. fi. C de quæstio. Eundem Bal. in l. milites, eod tit. & in l. si quis ex argentarijs. § 1. ff. de eden. & in d. l. 3. §. eiusdem. ff. de testi. & in c. 1. §. iniuria, col. 2. versi. sed nunquid ex tali, de pace iura. firm. in vsib. feud. Bart. in tracta. de quæstio. col. 8. versi. sed quid si maleficium probatur per famam, Ant. de But. in cap. tertio loco, col. pen. de proba. Abb. Panor. in c. 1. col. 2. de deposito, in cap. 1. in fi. de purgatione. & in c. cum in contemplatione, de reg. iur. Angel. Aret. in tract. malefi. in glo. fama publica, nu. 41. versic. an fama. Alex. de Imo. in cons. 3. incipien. in causa inquisitionis, col. 2. in 2. vol. Paris. de Puteo in tracta. syndica. in ver. torturam, el primo, versi. an sola. Anto. de Canario tractat. de quæst. in 2. memb. num. 25. Franc. Brun. in tract. de indic. & tortu. q. 3. prima par. no. 32. Hippo. de Marsi. in sing. 97. incipien. fama sola, & in sua praxi. cri. §. diligenter, nu. 18. Mar. Anto. Blan. in l. fin. nu. 321. ff. de quæstio. Thom. Gramat. in voto 34. incipien. in causa nobilis mulieris, nu. 3. Ludo. Carerius in l. obseruare curabis, nu. 382. in paruis. C. quor. appel. non recipian. Iodo. in enchirid. cap. 13. nu. 42. cum sequen. de Plotis in l. si quando, nu. 891. C. vnde vi, & Foller. praxi. cri. in secunda par. secundæ part. princ. in rub. dentur capitula, quod suffocauit vxorem, num. 26. 27. 28. 35. & 37. Ioan. Bap. Ziletus Venetus.

FORMA EXCIPIENDI contra positiones.

Coram vobis suprascripto domino Vicario comparet, & se præsentat suprascriptus Ioan. nomine & occasione certarum assertarum positionum eidem vestri parte transmissarum, ad instantiam & petitionem suprascripti Simo. x procur. & procuratorio nomine suprascripti And. & per ipsum dicto nomine coram vobis in iudicio productarum in causa, & quæstione prædicta simul inter ipsas partes vertente, ac nomine, & occasione termini dicto Ioan. per vos assignati ad respondendum dictis assertis positionibus, & nomine & occasione omnium, & singulorum contentorum in eis, ad quas relatio habeatur, dicens & excipiendo proponens dictus Io. saluis manentibus alijs suis exceptionibus per eum hactenus propositis, & oppositis, à quibus discedere nõ intendit, sed pro replicatis haberi vult, prædictas assertas positiones, & omnia & singula in eis contenta fuisse, & esse nullas, & nulla, & non fuisse, nec esse admittendas, nec admitti debere, sed & omnino penitus reijciendas; maxime rationibus, & causis infrascriptis. Primò, quia lapsa sunt tempora probatoria à iure, & forma statutorum limitata, vnde quæ non sunt probabilia non sunt ponibilia. Item quia sunt vagæ, incertæ, dubiæ, generales, obscuræ, impossibiles, sibi ipsis contrariæ, multiplices, captiosæ, detegentes periurium, ac ad periurium inducentes, impertinentes, & in facto alieno, nec non & potius in iure existentes, quàm in facto, superfluæ insuper, ac negatiuæ, alijsque multifarijs vitijs circumuolutæ, sicque meritò de iure non est eis vllatenus respondendum, petens idem Ioan. ante omnia declarari per dictum Sim. ac diuidi positiones antedictas, ac etiam per vos interloqui, quibus ex eis de iure sit respondendum, & an & quæ fuerint & sint admittendæ; qua declaratione facta, offert ex nunc dictus Io. se paratum his respondere, prout duxeritis ordinandum. Veruntamen si & inquantum aliud non excepimus, idem Ioan. arctetur à iure eis respondere, saluis semper prædictis, & saluo iure impertinentium, & non admittendarum, idem Ioan. ipsis, & cuilibet earum sub eius calumniæ iuramento dicit, & respondet, prout infra. Et primò primæ positioni in ordine quæ incipit. [Et publica vox, & fama &c.] cum alijs duabus sequentibus, respondet, quod non credit. vltimæ verò positioni, quæ incipit [Item quòd de prædictis &c.] respondet, quod de confessis credit, de negatis non credit.

x Procurator, et procuratorio nomine requiritur hoc casu spale mãdatum Soci. consi. 55. in fin. vol. 1. Rebuf. in titulo de respon sione pro credit. vel non artic. 2. in prin. num. 15.

t Coram illo iudice. Rebuf. supra num. 14. & 18.

S V M M A R I V M.

1 *Positiones sunt fienda coram illo iudice, coram quo sunt producta.*

1 Coram Vobis. † Responsiones fiendæ, sunt à corã illo eodem iudice, coram quo productæ sunt positiones, ne causæ continentia diuidatur, vt l. nulli. C. de iudi. facit quod not. in d. l. 2. §. 1. C. de iur. calū. & in c. 1. & 2. extra de confes. lib. 6. & per aliquos in l. vbicunque ff. de interroga. actio. facit et l. 1. ff. de quib. reb. ad eundem iud. ea. cum sim. Sequitur in litera.

S V M M A R I V M.

1 *Positiones an sufficiat mittere ad domum bis, vt habeantur pro confessis.*

1 Eidem transmissarum. † Aduerte quia ista transmissio * ad domum non sufficit de iure communi, sed requiritur, quòd pars sit præsens in iudicio, & per iudicem personaliter iubeatur, & admoneatur, ac interrogetur respondere ipsis positionibus, alioquin non reputaretur contumax in respondendo, nec possent positiones haberi pro confessis, vt habetur in c. fin. extra de confess. lib. 6. Sed ea forma statutorum, & decretorum Lombardiæ, prouisum est, quòd sufficiat positiones ipsas transmitti ad domum, & si non responderit habeantur pro confessis, quod ideo repertum est, quia plerunque fittabant, nec personaliter in iudicio comparebant. Et idem dicendum in interrogationibus, quæ plerunque fiunt in iudicio, vt in l. de ætate. §. qui tacuit. ff. de inter. actio. &c.

A D D I T I O.

* Transmissio. Adde si per reum absentem respondendũ sit positionibus, & ad eum mittere oporteat: cuius expensis ea missio fieri debeat? & dic, vt per Ias. in l. prætor ait, §. is etiam, nume. 9. nume. 12. ff. de eden. Capel. Tolos. quæst. 273.

* Dicens. Et excipiendo * proponens. Bona cautela est, ante rñsionem pmittere exceptiones, & protestationes, de quib. hic, ne simpliciter rñdendo sibi præiudicaret in iure suo, ut alias dictũ est, & curare q̃ sup eis iudex interloquatur, vt infra dicetur, not. bene. Sequitur in litera.

ADDI-

ADDITIO.

* Et excipiendo. Adde quæ oppositiones fiant positionibus; & vide in cap. 2. in glo. versic. absque rationabili, de confessis.

SVMMARIVM.

1 Qui non admittitur ad probandum ratione lapsus temporis probationis, nec admittitur ad ponendū.

2 Volens post terminum respondere positionibus, & sic moram purgare, an audiatur; item volens post tempus ponere.

Primo quia lapsa sunt tempora, * &c. † 1 Ista est bona allegatio, & cū sufficiens ad reijciendū has positiones; quia qui non admittitur * ad probandum, non debet etiam admitti ad ponendū * vel capitulandum, vt no. per Cyn. in l. in contractibus §. illo. C. de non num. pecu. & no. per gl. in d. c. fi. extra de confes. Ad quod etiam facit l. confessionibus. ff. de interrog. actio. & quod no. per Dy. in c. indultum, de regu. iur. lib. 6. & per Cy. in l. indices. C. de iudic. & per gl. & Doc. in cap. 2 pastoralis, extra de excep. † Sed hic insurgit dubium, an in eo casu quo quis teneatur positionib. respondere infra certum terminum, & non respondeat, admittatur purgatio moræ; vt sic post terminum quis audiatur volens positionibus respōdere, vel positiones producere. Et vī. q̄ sic; quia in actibus iudicialibus admittitur purgatio moræ, * vt in l. & si post tres. ff. si quis cau. & etiā in extraiudicialibus, vt plene nō. in l. magnam. C. de cōtrahen. & commit. stipul. & l. si insulam. ff. de verb. obli. * Dic breuiter, q̄ ad respondendum positionibus non admittitur purgatio moræ post lapsum termini, vt determinat gl. in fi. in c. exceptientes, super ver. expectari, extra de elec. lib. 6. & Inno. in c. cum in tua, extra, qui. ma. accus. non poss. & per Bald. in l. si quis instituatur. ff. de hæred. instit. & in auth. ad hæc. C. de vsu. quod etiam sequitur Bar. in l. qui ob rem. ff. de condi. indeb. Ang. in d. l. & si post tres. Et huius est ratio; quia qn̄ in dispositione inest dies & pœna, non admittitur purgatio moræ, vt in l. traiectitiæ. §. de illo. ff. de actio. & oblig. vnde cū hic sit dies, s. responsionis fiendæ, sitq; pœna, quis habebitur pro confesso: ideo &c. de quo uerbo [Pro confesso] fit mentio in l. consiliarios. C. de asse. & in l. in fisci causis. ff. de iur. fisc. Ad faciendum autem, seu producendū positiones, vel capitula post terminum, an admittatur moræ purgatio? recurritur ad ea, quæ no. in d. c. pastoralis; & per Cy. in l. exceptionem. C. de probatio. & per Dy. in d. c. indultū, & Bar. & Doc. in d. l. si post tres, & in l. minor omissam. ff. de minor. Sequitur in litera.

ADDITIONES.

* Lapsa sunt tempora. Adde, an publicatis testibus liceat super materia deducta: & ad probandum admissa facere positiones, & an teneatur aduersarius eis cum iuramento rñdere, non obstante testium publicatione, & distingue vt per Ofasc. decisio. 10. post nu. 5. vbi duas opin. cōtrarias conciliat, pro quib. vide Rob. de ordi. indi. c. 13. num. 18. c. 34. Neniz. cons. 7 nu. 7. Masuer.

* Admittitur. Adde Osasc. decis. 14. nu. 7. & seq. Ias. in l. in pecuniarijs, nu. 13. ff. de ser.

* Ad ponendum. Adde, q̄ positiones fieri possunt in quacunque parte iudicij, teste Host. tit. de lit. contest. nu. 5. cui contradicit Spec. tit. de dila. §. fi. versic. item quid sit datus, vbi limitat eam non procedere qn̄ datus est terminus ad probandum, quem sequitur Bal. in l. in cōtractibus. §. illo. C. de non num. pecu: & in apostil. ad eundem Spec. loco citato versi. lapso termino, sed si positio obscura esset vsque ad conclusionem in causa declarari posset, ex no. p Bal. in l. tres denūciationes, in fi. C. quō & qn̄ iud. Oldr. consil. 244. & quod dī de positionibus, idē dicendum est de articulis, quos quandocunque ante cōclusionem in causa recipi posse censent Docto. in c. pastoralis, de excep. de quo plura scribit Rob. de ordi. iudic. mihi c. 41. Afflic. decisio. 215. nu. 2. Hyppol. in prac. §. sequens num. 32. Abb. in c. quoniam contra, de probatio. Ias. in repet. l. admonendi, nu. 18. & in prima lectio. num. 49. de iureiur. prædictam autem conclusionem de producēdis positionibus intra terminum concessum ad probandum: & quibus postea productis quis respondere non tenetur intellige verum, nisi positio esset obscura; quia posset declarari etiam elapso termino probandi vsque ad conclusionem in causa, ex doctrina Bal. d. l. nec denūciationes, quæ positiones possunt etiam exhiberi post lapsum terminum probandi, ad hoc vt per cōfessionem aduersarij quis probationem eruat, vt scribit Mysing. Centu. 1. obser. 34. quia probatio per confessionem partis in quacunque parte iudicij fieri potest etiā post conclusum in causa, Spec. de pos. §. 4. col. 2. versi. tū quia positiones, idipsum dicentis vt in notorio qd̄ non requirit processum, nec iuris solemnitatem, c. fi. vbi Inno. Abb. & alij extra de cohab. cleri. Abb. in c. 2. de cler. cōiug. in q. ea parte de cler. nō resid. & ita vidi obseruatū in foro, licet forte in capitulis durū esset obtinere, ex conclusio. q̄ hēt notorio & si ēt post conclusionē causæ rñdendum sit: vt no. Fel. in rub. de probat. nu. 6. reductū tamen ad capitula reijci debet, teste Spec. tit. de renun. & conclu. nu. 3. vbi allegat l. fi. C. de compens. versic. posne conuicta, qua in materia vide Castr. & Alex. in l. publia, §. 1. ff. depos. Bal. in rub. col. 3. versi quæro qualiter probatio. C. de probat. & in specie de positionib. facta post conclusionem in causa, q̄ pars illis respondere non teneatur. scribit Rol. consil. 88. num. 11. lib. 3. vbi plura notab. sed vt dixi contrarium seruatur in foro & bene, meo iudicio, ex no. per Osasc. decis. 11. col. fi. Capel. Tolos. q. 14 q. 146. & quo ad notoria vidi aliqū, ea produci post publicationem testium, quibus cum pars opponeret non esse respondendum, tandem post plura petente parte quæ produxerat notoria illa pronuntiari pro cōfessis, aut saltem admitti in vim capitulorum, dictū fuit, admittendum esse ad probandum & ita vidi pronunciatum, pro quodam minore in quadā causa, in qua inter alia plura allegabatur etiam Alex. cons. 61. nu. 4. lib. 2. & notata per Doc. in c. cum causa, el 2. & in c. causamq; de testi. Fely. in c. fraternitatis, eo. tit. & in c. licet cām, de probā. Hyppol. sing. 197. Bart. in l. mancipiorum. ff. de opt. lega. Quod procedere dicebat aduocatus etiam in maiore, quando contenta in notorio de nouo superuenissent ad notitiam quę iuramento probari affirmabat, quę admissio in vim capitulorum, visa fuit habere rationem ex præallegatis & etiam ex no. per Aufr. ad Capel. Tolos. q. 373. & ita vidi iudicatum de anno 1570. in quadam causa quæ agebatur coram dd. cognitoribus Chærij, cuius interloquutionis verba ita cantabant (admittendo de nono quādo sij ispedienti, le deduttioni di essi rei, in forza de capitulrā prouar manti noi &c.) & bene, quia concernebant factum alienū, & materia cuius facilis præsumebatur ignorantia in respondendo, tum etiam quia ad notitiam deducentis superuenerāt, quæ pronunciatio adiuuari posse videtur ex no. per Iason in l. patre furioso, num. 21. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. quòd licet post conclusionem in causa, & quādo partes renuntiāt probationibus nō debent amplius admitti articuli ad probandum, maxime quando conclusio in cā facta est ad instantiam actoris, nō debēt amplius admitti articuli rei ad probandū, tamen si fiūt admissi valent, quia intelligitur tacite reuocata conclusio in causa, quā doctr. declara, vt latius per eum ibi, cui adde eundem Ias. in l. si duo patroni. §. idem Iulianus, nu. 6. & alijs sequen. ff. de iureiu. vbi quærit an capitula vel probationes admittantur super iam decisis, & ibi num. 10. q̄ etiam si sit renunciatum omnibus probationib. & conclusum in causa, q̄ semper admittitur probatio per confessionem partis, declara, vt per eum ibi, quid in capitulis, & vide Osasc. decis. 14. num. 8. vbi q̄ semel capitulatum est, non est vlterius capitulandum, qua in materia adde vnum notab. q̄ licet post terminum datum ad

1 Ista est bona allegatio, concordat allegat Maransa in specule in 5. actio. nu. 10. vbi tractat materiam positionum, vide Iacob. de Areu. in tracta posit. §. 5. vide qua in contrarium allegat Marsi. sing 101 in fi. istum locū citat & sequitur Constitutio. Anchonit. lib. 5. c. 19. circa med. vbi ponit casus in quibus non tenetur quis respōdere positionib.

2 Dic breuiter, Rip in l. si insulam, num. 49 de verb. oblig. Marsi sing 183 Tiraquel. in repe. l. si vnquam, in verbo reuersatū, nu. 177. C. de reuoc. donat. Cepol. cautel. 66. Franc. in c. 2. col. 4. versic. sed dubium, de confes. in 6. & ibi col. 6. An requiratur sententia declaratoria Rip. in l. 1. nu. 2. de vulg. substit. Orin. in c. quoniam contra, in verbo responsiones, num 18. potest tamen probari contrariū, vt dixi in forma positionum, in verbo ponit in addit. incip. excep. sur. in fin. an requiratur quod accusetur contumacia, late Rolan. a Valle, consil. 89. per totum volu. 1. vbi disputat. late ponit Constit. Anchonit. lib. 2. ca. 19. in verbo pro confessis.

producendum articulos quis non possit vlterius produ
cere; poterit tamẽ productos declarare. Idem etiam di-
cendum est in positionibus, vt not. Docto. in apostil. ad
Bar. in l. ab executore, nu. 7. ff. de appell. Masuer.
• Purgatio moræ. Adde Ias. in l. viuum, nu. 9. & seq. ff. si
cer. pet. Nat. consil. 51. col. 5. & q̃ habetur in decre. Du-
ca. patriæ subalpinæ, lib. 3. c. 16. col. fi. versic. saluo.

ITEM Quia sunt vagæ. Appellantur autem va-
gæ, quando in se continent varietatem, sicut di de teste.
argu. in l. qui falsa. ff. de testibus. & in l. eos. ff. ad l. Corn.
de fal. & l. 1. C. de furt. vnde taliter ponens, vt uarius &
contrarius repellitur, vt in d. l. 1. & l. nonnunquam. ff. de
colla. bo. Sequitur in litera.

SVMMARIVM.

1 *Incertitudo est exosa legislatori.*
2 *Positio incerta quando dicatur.*

1 INcertæ. † Incertitudo est exosa legislatori A sine in
A iudicijs, vt l. 3. C. de senten. quæ sine cer. quã. & in
§. curare. Insti. de actio. l. quid tamen. § 1 ff. de arbi.
facit l. in summa, in princ. & l. ait prætor. § fi. de re iud.
& l. Pomponius si frumentum, in fin ff. de rei uend. siue
in legatis, & vltimis voluntatibus, vt l. duo sunt Titij.
ff de testa. tut l. quæsitum. § si quis eo ff de fun. instrum.
& ibi no. per gl. & in l. si quis de plurtibus ff de reb. dub.
& l si fuerit, in princ. eo. tit. siue in contractibus, vt l. in-
ter stipul. § si Stichum. ff. de verb. obl. & in l. cum duo. ff.
2 ff. de in diem adie. cum sim. ibi not. † Potest autem dici
tunc incerta, quia eius non capitur intellectus, uel quia
sub alteruatione concepta, argum. in l. prætor edixit, in
princ. ff. de iniur. & in §. q autem, & in l vbi autem non
apparet. in prin. & in §. qui illud ff. de verbo. obl. Debet
ergo positio esse certa. & eodem modo responsio, ut in
l. certum, in princ. ff. de confes. & no. per glo. in d. c. a. §.
præterea, extra de testib. lib. 6. & hæc procedunt, quan-
do fit positio alternatiua, super eo quo processu obliga
tio simpliciter: vbi autem procederet obligatio alterna-
tiua, posset fieri alternatiua; quia qua forma sunt in ob-
ligatione, pariformiter possunt deduci in positione, &
petitione, vt no. Innoc. in c. ex parte, extra de rescrip. fa-
cit l. illud aut illud ff. de constit. pec. & Insti. de actiu §.
huic, &c. Sequitur in litera.

DVBIÆ. Hoc idem importat, quòd supra proxi-
me dictum est, quando sunt incertę, ideo dic vt ibi. Se-
quitur in litera.

SVMMARIVM.

1 *Generalitas quæ admittatur.*

B GEnerales. B Dicitur ergo generalis quando po-
test se habere ad plura, & diuersa, arg. in l. Titia.
prima respon. ff. de lega. secundo & quod not. in
l. legato generaliter. ff. de lega. primo, sicque redduntur
obscuræ, argum. in l. ita fidei, in princ. ff. de iure fisci, &
per consequens non sunt admittendę, sicut de incertis
proximè dictum est. Et prædicta intelligo, quando gene
C ralitas illa fundatur super C genere generalissimo, vel
1 subalterno, † quod habet fines limitatos hominis desti
natione, vt fundus, vt traditur in l. quod in rerum. § 1.
ff. de lega. primo. Secus autem si fundetur super genere
subalterno, quod habet fines limitatos à natura vel fa-
cto hominis, vt domus, quia tunc cum teneat obligatio,
tenebit etiam positio, per regul. supra traditam. Quæ
sunt probabilia, sunt possibilia. Sequitur in litera.

SVMMARIVM.

1 *Positio obscura respuenda.*
2 *Claritas amica legis.*

D OBscuræ. D † Est autem obscura positio, cum eius
1 nõ recipiatur sanus, nec perfectus intellectus,
vt 4. distin. ca. erit, & in c. de muliere, extra de
spõs. & ideo respuendæ sunt. De generali, & incerta p-
2 ximè dictum est. † nam claritas est amica legis, vt in Au-
then. de testam imperfec. in prin. & no. illud bene.

SVMMARIVM.

1 *Impossibile quod modis sumatur.*

E IMpossibiles. E † Sciendum est, q aliquod dr impos-
1 sibile altero de trib. modis, videlicet natura, facto
& iure, vt no & habetur in l. 1 ff. & C. de condi. in-
stit. & Institu de inut. stip. §. impossibilis, exemplum de
impossibili de natura, vt v. g. Digito Cælum tangere, &
sim. De iure autem dr impossibile, vt duas eodem tem-
pore habere vxores, & sororem in vxorem accipere, &
sim. à iure prohibita, vt l. conditiones contra edicta. ff.
de condit. instit. De facto autem reputatur impossibile,
vt dare montem aureum, & sim. vnde talibus non est re
spondendum, vt probatur in l. confessionibus, in fi. & l.
seq ff. de interrog actio.

F SIBI F Ipsis contrariæ. Hic diligenter est aduertẽ-
dum in forma positionum, & responsionum, ne quis sit
sibi contrarius propter periculum periurij. vt d. c. 1. §.
præterea, de testib. nam contrarij sibipsis solent à iudi-
ciorum limine repelli, vt l. 1. C. de fur. cum ibi not. vno
autem singulari casu ponens, vel respondens contraria,
a a suo iure priuatur, nisi causa legitima excusationẽ pr̨ę
beat, vt traditur in c. cum in positionibus, extra de in-
reiur. lib. 6 & facit l. vt debitum, & quod ibi no. per glo.
& Doc. C. de hære. actio.

ADDITIO.

a Contraria. Adde, q in causa appellationis possunt fieri
capitula contraria, s. secunda per modum correctionis,
ita Oldr. in consil. 181. in fi. alleg. l. creditor. §. iussus, de
appel. & Inno in c. vlti. de confess. Cur.

G MVLTIPLICES G Appellatur autem posi-
tio multiplex, quando plura separata contineret in se-
¶ ipsa, v. g. [¶ Pono quòd vendidisti pretio tali, quòdq;
ipsum pretium recepisti, &c.] nam vna pars potest esse
vera. s. q vendidisti, & reliqua falsa q s. pretium recepi-
sti, & sic de simi. non est ergo ei absolute respondendũ.
sed poterit respondens diuidere eam per partes, & vnã
confiteri, aliam verò negare, vt tangitur in l. si is qui du
centa. §. verum. ff de reb. dub. & in d. c. 2. de confes. lib.
6. & infra dicam, &c. Sequitur in litera.

H CAPTIOSÆ. H Ideo secundũ aliquos sic ap-
pellantur, quia earum forma ita concepta est, q quouis-
modo respõdeatur affirmatiuè vel negatiuè, respondẽs
capitur, & cauillatur, & periurium, aut infamiam incur-
rit, vt habetur, & no. in l. qui iurasse. § si pater. ff. de iu-
reiur. facit l ea quæ ff. de reg. ior. & no. per glo. in d. c. 2.
& per Bart. in l. Marcellus. ff. rer. amo. his. n. non est re-
spondendum &c. Sequitur in litera.

SVMMARIVM.

1 *HAEres institutus cogitur respondere positioni sibi factę, an fuerit rogatus de restituendo incapaci.*
2 *Positioni criminosę, an quis respondere teneatur.*

I DEtegentes I * periuriũ. Hic est sciendũ, q aliquã
• positio talis est, q per r̃sionem ad illam dete
gitur periurium r̃ndentis; exemplum patet in
l. q iurasse. §. q pater. ff. de iureiu. & l. si. C. de epis. & cle,
aliquando

A *Sine in iudicijs, Cur. in tracta. positi. in septimo breuiloq. num 21. Oria. d. verbo responsiones, nu. 4. Marsi, in rub. C. de proba. numo. 362. limit. Cur sup. & Menik. d. consil. 79. nume. 5. & 18.*

B *Generalis, declara vt g Fraa cum d. cap. 2 super glo. in verbo rationabili, versic in ea. glo. ibi generalis.*

C *Genere generalissimo, Vber. de Bobio in tracta posit. in fine. versic. nono.*

D *Obscuræ, Vbertus de Bobio supra versi primo, & ibi nume. 44. & 51. Cur. sup. in septimo breuiloquio, num 10. Odofr. eo. tracta. nume. 11.*

E *Impossibiles. Ioan. Oldend in tracta. actiodueicommunes in rubr. de posit num. 37 Iacobus de Aren. retrac. nume. 31. istũ locũ citat & sequitur Decis. Perus. 81. num. 3 et 161 & coprobat Decisio Luc. & Joseph. Lud. 82. numero quinto.*

F *Sibi ipsis quaritur. Franc. d. c. 2. col. penul in princ glo prima de confess in 6. Cur sup. in duodecimo breuiloquio, num. 38.*

G *Multiplices. Lafranc. Oria. supra nume. 15. Curt. in decimo breuiloquio, numero 16. & decimo octauo breuiloquio, nume. 42. Io. Oldend supra num. 16.*

¶ *Pono, quid vendidisti. Cur. dicto breuiloquio decimo, nume. 30.*
H *Captiosa. Oria sup nu. 13. Odofr. sup in trac. posit. num. 18. versio. 14.*
I *Detegentes periurium, Vber. de Bobio tracta positio. in fi. versic. duodecimo, breuiloq. 21. num. 46. Iacob. de Are. supra num. 26.*

aliquando positio est talis quæ inducit periurium, vt puta si fiat super facto, de quo respondens est incertus, vnde non tenetur tunc respondere, arg. l. scimus. §. similique modo, & §. fin autem. C. de iur. delib. & in l. fi. C. de condi. inde. & in l. si is qui. § si quis. de acq. hær. & l. cum
x quid. §. pen. & fi. ff. eo. † x Quid autem dices, an hæres
z cogetur respondere si fuit tacitè rogatus restituere incapaci? videtur q non, quia sic detegi posset eius turpitudo, ergo &c. argu. prædictorum iurium. In contrarium
a determinat Bar. in l. fi. ff. de his qui. vt indi. † Et idem dicit in eo qui interrogatur, an desierit dolo possidere,
z dic vt ibi. z Sed contra eius sententiam multum facit,
a quod quis non tenetur respondere positioni, [a] vel interrogationi an sit vsurarius, vt determinat Inn. in cap. dudum, el 2. de elec. & Bal. in l. 2. § q obseruari, de iureiurandum de quo no. per Bart. in d. l. Marcellus. ff. ret. amo. Sequitur in litera.

ADDITIONES.

* Detegentes. Adde, q & si quis aliquando m positioni
m criminosæ respõdere cogatur; vt no. Bart. & alij in l. qui iurasse. § si pater, de iureiu. in l. 2 §. quod obseruari. C. de iur. cal. l. Marcellus. ff. rerum amot. in l. transactione. C. de trans. Fely. in cap. cum dilectus, de accus. vt puta, si de eo interrogetur super quo si non responderet locupletaretur cum aliena iactura, veluti si rem alienam detineret, item si de tali crimine sciscitaretur ob quod beneficium priuandus esset, c. dudum, 2. de elec. c. inquisitiones, de accus. secus tamẽ vbi crimen detegendo ad alterius damnum locuples non efficeretur; veluti, si infamis sit, aut excõicatus, aut de similibus interrogaretur, tunc .n. ad detegendum suam turpitudinem rñdere non tenetur, vt per Doc. locis supra alleg. Masuer.

* Positioni. Adde Bar. in consil. 194. incip. Ceecus de Spoleto, col. pen. ver. 1. vbi quis, in j. vol. Oldra. in cons. 129. incip. vt, q in 9. vol. Bart. in l. non intelligitur. §. tacite. ff. de iure fisci. Flor. in l. pater ait. ff. de noxa. actio. Lanfr. de Oria. in c. qm contra falsam, in uer. rñsio. colũ. 2. de probat. Fely. in c. cum dilectis, col. 2. versic. secundum q. positioni, de accus. & Geor. Nata in clem. sæpe, §. & qa. col. 7. ver. gl. 1. de verb. sign. Ziletus.

* Positioni. Adde, q regulariter non est rñdendum positioni criminosæ, secundum cõem per Ias. in l. omne officiũ, in prin. ff. de offi. assess. quæ conclusio fallit vbi rñsurus tractaret de lucro captãdo, item fallit qñ esset de
Q eo crimine infamatus, & ideo mirum non est si fiunt po
3 sitiones super notorio & fama, quia tenetur reus super eis rñdere, & si rñdet affirmatiue tenetur ex post etiã rñdere super crimine, teste Spec. tit. de pos §. 18. & seq. Bar. in l. Marcellus. §. 0. ff. rer. amo. Lanfr. in c. qm cõtra falsam, versic. rñsiones, nu. 16. extra de prob. Hyppol. in l. de minore. §. tormenta, col. 3. in prin. ff. de quæst. quibus Adde Bart. consil. 194. col. 2. ver. super 3. vbi quod hæres tenetur rñdere positioni an fuerit tacite rogatus de restituendo spurio. quia possideret mala fide, & esset indignus tenere huiusmodi, & ibi subdit, q eo casu quo tali positioni criminosæ qs tenetur rñdere, fallit tñ vbi per tales positiones examinaretur, id quod iam decisũ est; per sñim, vel iusiurandum, l. qui iurasse. §. si pater. ff. de iureiur. gl. in l. si a te, in princ. ff. de excep. rei iudi. de qua principali materia, vide Capel. Tolos. qõ. 371. Rub. de ord. iud. c. 37. 7. membro iudicij nu. 7. & alijs seq. sed quid in accusatione? & dic q non tenetur rñdere positionibus quas fecisset reus ad sui defensionẽ, quia eius confessio non præiudicaret fisco, vel reipublicæ, Nat. cõsil. 240. col. 5. in princ. lib. 1. & quod dr, quem non teneri rñdere positioni criminosæ ne suam turpitudinẽ detegat: non pcedit si interrogatio fiat à iudice ex officio, vt per plura concludit Ofasc. decis. 66. nu. 10. dr autem positio criminosa qñcunq; continet crimen, siue ciuiliter, siue criminaliter agatur, Bal. in l. transactione, nu. 1. C. de transac. Capel. Tolos. d. q. 69. 371. & dic, q in delictis rñdens positionib. fatendo: non intelligitur fateri qualitates simpliciter ex no. per Ias. qui artic. declarat, in l. si cui seru §. si à filio. nu. 8. & seq. ff. de leg. 1. Mas.

SVMMARIVM.

1 *Positiones impertinentes, quæ dicatur.*

1 IMpertinentes. † Illæ autem n positiones dicũtur im
n pertinentes, quæ ita se habent, q etiam confessatæ non releuant ponentem. v. g. Si res sit petita iure dominij in libello, & fiat positio q Caius commodauit equum Sempronio, & sim. tales enim positiones nõ admittuntur, quia vt dictum est; probatio, quę nõ releuat, respuitur a iure. tum quia grauamẽ affert expensarum inutiliter, tum quia superfluis nõ vtimur, vt traditur in c. dilecti, extra de excep. & per glos. in l. fi. C. si per vim, vel alio modo. & in l. ad probationem. C. de probatio. & l. si quis libertatem. §. fi. ff. de pet. hær. & in l. quoties. §. fi. ff. de noxal & in l. qui iurasse. §. pen. ff. de iureiurã. & in l. 3. ff. ad exhib. & per Cy. in l. nõ hoc. C. vnde cogn. Sequitur in litera.

o ET IN Facto alieno. o Factum autem alienũ dr, quod respicit factum extranei, & non respondentis. v. g. Pono q Titius fuit filius Petri, vel eius adiuit hæreditatem, & sim his enim non tenetur quis respondere, vt in l. si sine. §. 1. ff. de interrog. act. quia ignorantia est tolerabilis, & excusabilis in his, vt in l. fi. ff. pro suo, & no. in d. c. 3. Sequitur in litera.

SVMMARIVM.

1 *POsitioni iuris non respondendum.*
2 *Positio iuris quid sit.*
3 *Positioni fundata super consuetudine, vel iura municipali, an sit respondendum.*

1 POtius in iure quàm in facto † Scire debes, q positioni iuris non est respondendum, vt no. per Bar.
2 in l. ornamentorũ. ff. de aur. & arg. leg. † p Est aũt
p positio iuris. v. g. Pono q minor 14. ann. non potest facere testamentum, vel pono q fideiussor non obligatur sine stipulatione & sim. vnde talibus nõ respondetur, nec etiam admitti debẽt, quia ius est certũ, vt l. 1. ff de iur. & fact. ign. & apud oẽs debet esse notum, vt l. leges. C. de leg. ideo &c. Quid autẽ si positio fiat super iure non
Q scripto, q puta consuetudine: vt si pono, † q consuetu-
3 do est in ciuitate Papiæ, vel Mediolani de tali facto, vel si fiat positio super iure municipali, vt quia dico, quòd statuto ciuitatis cauetur, q quicũque sic fecerit, ecl sic, an huiusmodi positionibus debeat responderi? vr quod non, quia consuetudo, & statuta appellantur iura, vt in l. de quib. ff. de legi. & l. cum de consuetudine, cũ simil. cũ. tit. facit l. omnes populi. ff. de iust. & iure, & in §. cõstat. Instit. de iur. nat. gen. & ciu. Breuiter sic potest distingui, aut illa consuetudo, vel statutum est in loco, in quo forum sortitur is, contra quem ponitur, & tunc non tenetur respondere, quia quo ad ipsum ius est notum, & certum, sicut aliud ius scriptum commune. Aut illa consuetudo, vel statutum est in alio loco, & tunc quia incertum est, nec manifesta pt de eo fieri positio, debebit probari debito modo, vt no. Bart. in l. 1. in princ. ff. ope. nonunc. & l. in ciuile, ff. de legi. facit cap. primo. de constit. lib. sexto. & ibi not.

x *Quid autem dices, idem ponit Cur. d. 28. breuiloquio.*

z *Sed cõtra. Decisione Tholosa. 69. vbi criminosa positioni non tenetur respondere, & 371.*

m *Positioni criminosæ. Decisio. Tholos 69. Ioan. Oldẽd. supra numero 30. vers. 6. Cur. supra in vigesimo primo breuiloquio, nu. 45. Oria. supra num. 16. late firmat Ias in l. si duo patroni §. idem Iulianus. num. 36 ff. de iureiuran.*

n *Positiones dicuntur impertinentes, istum locũ citat Neuiz. consi. 31. nu. 23. quæ dicas impertinens, gl. 9 §. 2. in verbo rationabilis, in princ. et ibi late Frac. Oldend. sup versic. 2. Oria. supra nu. 6. & dicitur pertinens quæ directè vel indirectè fornit causæ. Dec. consil. 162. Cur. sen. consil. 71. col. 3. Item si cum alia coniũcta dicatur pertinens, Rip. in l. quominus, num. 22. de flumi. Curtius in nono breuiloq. Neuiza. consil. 7. nu. 61. & consil. 31. nu. 7. Item sunt impertinentes si nõ formãtur ex corpore libelli, Mising. centu. 6. obser. 88.*

o *Factum autẽ alienum, Oria. supra nu. 8. vise possit in termino se certificari, vt ibi alias admittitur respõsio per verbum dubito, Iacob. de Are. supra num 13. Cur supra in 7. breuiloq declarat vt per Ioan. Oldend. sup vers 4. istum locum citat Mising. centuria 5. obseruat. 54.*

p *Est autem quid sit positio iuris, Cur. breuiloquio 13. num. 35. Dec. in c. sape. numer. 2. de appellat. Cagno. in l. quatenus, num. 13 de reg. iur. Guid de Suz. in tracta. de ordi iudicio. in rub de positio num. 44. Oria. supra num. 9. quando positioni iuris super consuetudine est respondendum põt etiam articulari ius, quod ex facto oritur. Mising. centuria 5. obseruatione 88. vide Oldr. consil. 279. vbi panit quòd duplex est articulus iuris.*

Q *Puta consuetudine, Cur. supra in breuiloquio 13. num. 35. Oria. supra nume. 9. Iacobus de Aren. supra versic. 13. nume. 42. & Vber. de Bobio versic. 13. num. 53. Roch. de Curte in tract. de consuetud num. 178.*

SVM-

M

SVMMARIVM.

1 *Positio superflua quæ dicatur.*

1 SVperfluę. † z Dicitur autem superflua positio, quã
z do bis uel pluries idem repetitur, & sic superflui-
tas intercedit, quæ iuri est odiosa, vt l.si.to fi.C.de
preci.impet.offe.l.ampliorẽ.§.in refutatorijs. C.de ap-
pel.& in l. hæc stipulatio.§.diuus, vt leg no.ca. & l.si is
a quo,§.fi.vt in poss leg. & l.non cogendum.§.Sabinus.
ff.de procur. cum simil.

SVMMARIVM.

1 *Positio negatiua hodie admittitur.*

1 AC s negatiuæ. † Sciendum est,q olim fuit ingẽs
1 disputatio, an positioni negatiuæ sit responden
dum, vt plene no. Cy. & alij sequaces in l.in cõ
tractibus §.illo.C.de non nu.pecu.& in l.a.§.quod ob-
seruari. C. de iur.cal. quæ disputatio, & altercatio ho-
die est sublata per tex.in cap.primo, extra de confess.in
T 6.vbi decisum est T debere responderi, & ex hoc sequi
tur, quòd hodie superfluum est, quod apud aliquos pra
cticatur, qui faciunt positionem habentem implicitam
* negatiuam per verba affirmatiua hoc modo. Ponit,* q
fuit absque eo, q Titius vendiderit talem librum, & si.
nam potest secure sic dicere, ponit q Titius non vendit
talem librum, & sim. &c.

ADDITIO.

* Ponit. Adde pract. quam docet Ias.in l.inter stipulantẽ.
1.respon.nu.3.ff.de verb.obl.

SVMMARIVM.

1 *IVdex tenetur super emergentibus in iudicio pronun-
ciare, ne processus impediatur.*
2 *Exceptiones emergentes uel incidentes quæ dicantur.*

t PEtens ante omnia declarari. † Hæc requisitio est iu
v ri consona, v vt certus sit respondens, ne præci-
A pitetur in sua responsione, q A iudex prius in-
terloquatur, quibus sit uel non sit respondendum. tene
tur enim super emergentibus in iudicio pronunciare,
ne processus impediatur, ut traditur, & habetur in l.1.
C.de ordi.iud.& in l.quod iussit.ff.de re iud.& Inno.in
c.cum inter seniorem.extra de elec.& Spec.in tit.de in-
terrog.pro quo facit l.liberum.§ fi.ff. de lib.cau.& quod
no.in l.de qua re.ff.de indi.veruntamen ex forma statu
torum Lombardiæ resecatæ sunt huiusmodi exceptio-
nes, & tenetur quis in termino precisè respondere, sal-
uo tamen iure impertinentium, & nõ admittendarum,
x in fine litis.† Quę autem dicãtur incidentes, uel emer-
2 tes * exceptiones, plene declaratur per gl. & Doc. in d.
l.quod iussit. & in d.l.1.de ordi.iudic. Et aduerte sum-
matim, q illę dicuntur emergentes, quæ habent origi-
nem nouam post iudicium inchoatum respicientes pro
cessum, vt falsi testis, vel procuratoris, vel dilationis non
dandæ, vel concedendæ. Incidẽtes autem sunt illæ, quæ
habent causam vetustiorem respiciẽtem merita nego-
cij principalis, non causæ processum, vt pacti de nõ pe-
tendo, & cæteræ peremptoriæ; dic ut ibi. facta autẽ de-
claratione per iudicem, ponens eas quibus est respon-
dendum, declarare debet si sunt obscuræ, uel diuidere
si sunt multiplices, & pro tanto solent cõiter ponẽtes
dicere in exordio positionum, q ex nunc ipsas diuidũt
de particula in particulam, vt supra dictum est in proxi
mo titulo, & no. per gl. in d.c.2. de confes.lib.6. &c.

ADDITIO.

* Emergentes. Adde, quæ dicantur incidentes, & q̃ emer-
B gentes quæstiones, & uide Nat.cons.138.col.fi.Bar.in l.
a pcedente. C.de dila. Soc.iun.cons.136.lib.2.Ias.in l.
quod iussit.nu.35.ff.de re iud.Bal.in l.1. C. de ord.iud.
Bar.in l.de qua re. ff. de ind. vbi quid dicatur emergẽs,
quid incidens, quid principale Bart. in l.si iudex. ff. de
adop. Masuer.

* VERVNTAMEN Si & inquantum. Ista respon-
C sit sub hac conditione, ne simpliciter respõdendo C sibi
præiudicaret, si appareret non admittendas fuisse de iu
re, seu eis non fuisse respondendum, quæ conditionalis
responsio in vsum venit propter prædicta statuta terra-
rum, quibus cautum est, vt respondeatur præcise saluo
iure impertinentium &c.

ADDITIO.

* Veruntamen. Adde Osasc.decis.178.num.6.

D D SVB Eius calumniæ iuramento.[a] Pręstatur autẽ
a hoc sacrm per rñdentem, sicut per ponentem, vt supra
dictũ est, & hr in d.§ q obseruari, & §. sed quia, & extra
E de iur.cal.c.3.cum seq. & qui iurare recusat, E priuatur
iure suo, vt ibi in d.c.2.§.si actor, & i c.fi.ext. de iur.cal.

ADDITIO.

a Calumniæ iuro.not.qñ petitur iurari de calumnia, si nõ
iurat, hr pro confessatis.l.2.§.sinaũt reus. C.de iur.cal.
& procurator debet hre mandatum speciale ad iurandũ
de calũnia, casus est. & ibi Doc.in c.fi.de iur.cal.lib.6.&
ponit Bart.in l.qui bona.§.si alieno.ibi[an sufficiat spe-
ciale mandatũ] ff de dam.infec.qñ requisitus non iurat
de calumnia, hr pro confesso, & perdit cãm.d.§.sinautẽ,
& est de substantia iudicij.si petatur, ita Bar.in l.de pu-
pillo.§.qui opus.ff.de no.oper.nunc. ita Iac.But.& Bal.
in d.l.2.§ sed quia versemur, secus si nõ petatur. vt ibi,
quia hr pro confesso, & perdit causam, vide Bal. in reper
to.suo super Inn. in versi.contumax.in 2.quæst.& ela-
psa instantia deperijt dicta pęna.ibi vide &c.

SVMMARIVM.

1 *POsitio, ad quam respondetur, reponi debet.*
2 *Reo respondente absente eo qui positionem fecit, an in responsione quæratur ius absenti.*
3 *Respondens ad positionem volens errorem suum reuocare, an audiatur.*
4 *Ex positione negata nulla partium potest sumere fundamentum.*
5 *Si statuto cauetur, q positioni purè & simpliciter respondeatur, non sub conditione si respondeatur, si appareat instrumentum, vel similiter, an sit bene responsum.*
6 *Si stante prædicto statuto sic respondeatur, non credit, vt ponitur, an sit bene responsum.*

1 PRimo quòd publica vox & fama. † Notanter hic
repetitur aliqua pars positionis, vt per hoc cla-
rius demonstretur, ad quam positionem respon-
sio referatur, argum. in l.vt responsum. C.de transactio.
& in l.dious.ff.de re iudic. Sed pro huius declaratione
2 quæritur de aliquibus. † Primò, si reus respondeat ab-
sente eo, qui positionẽ fecit, an in responsione ius quæ-
ratur absenti? Dic secũdum Doctorum, quòd aut iudex
iussit eum respondere non ob. illius absentia, & sic te-
net responsio, & sibi absenti ius quæritur, argu. in l. 1.§.
qui in iudicio.ff.de his qui no.infa. & l. ait prætor.in §.
qui th.ff.de min. & ff.quod fal.tu.l.1. & ff.de aqu. pluu.
arcen.l.quanquã. Aut iudex non iussit, sed sponte sua in

termino

---

z Dicitur superflua, Oria.supra nume.11.& 12. Rip.in l.1.num. 33.si cer. petat. Rott. decis. 228. in antiq. Neuiz. consil.7.nu. 81.

a Ac negatiuæ quotuplex est negatiua, Oria dicto cap. quoniã contra in princ. num.7.cum seq. istum locum citat cõstõ Anchorat.lib 1.c.19.in verbo positionibus nu.11. in fi. vide Oldr. d.consil.279. vbi quã de admittit positio negatiua.

T Debere respõderi, Bar.i trac. de differẽ. inter ius cano. & ciu. nu.159. Oria supra num.13. & 14 Curt. supra in quarto breuiloquio, num.36. Odofr.sup.versi. 8.nu. 13. Iacob. de Are.sup versic.7. notãdum, numo.34. Vber. de Bobio supra num 49. Franc. Herculia.i tracta. de negatiua num.136.Porci. conclu. 1.lib.5.

v Vt certus sit, quia iudex debet curare vt certum ponatur, Iacob. de Are sup. versi.vndecimo. num 40.

A Iudex prius interloquatur, quia nõ dicitur positio antequã sit admissa per iudicem. Bal.in l. generaliter.§. primo. C.de reb. cred. Cur supra in prin nu 1.

B Quæ emergentes supra in forma inquisitio.in verbo ac ab eis dependentib.
C Sibi præiudicaret, quia non est negare nec affirmare, Alex. consilio 83.in princip. versic.nec obstat, volum primo. Abb.consil.118. versic. venio ad secundũ, vel 2.Bar in l.si duo patroni,§ Iulianus,in fi.ubi Alex ad fi de iure iuran. Bal. in l si sine de interrog.actio. Fel in c.dilecti. col.2.de accus Filip.Franc in princ 6.super prima gl.Marsi.in l.breuis facinoris §.fi.de questio.Grat.consil. 30 num 41.& consilio 113.nume.37. volum primo.
D Sub eius calumniæ iuramento, si quis tamen iurauerit generaliter de calumnia post litem contestatam nõ iurat postea super positionibus, Bal.in auth. hoc sacramentum, vbi Cur.num.3.C.de iuram.calumniæ.
E Priuatur iure suo, limit.vt per Soci fallen.310. Bern.Diaz.regu.363.Pet. Duo.regu.112.num.1.versic.3.limit.in prima parte.

termino respondit, & tunc quo ad se tenet responsio, p & imputet sibi ille, qui in termino non comparuit: sed quo ad absentem nullum ius sibi absenti quæritur, arg. in l. certum. §. si quis absente. ff. de confes. & in l. fi. ff. de 3 interrog. actio. † Secundo quæritur, facta responsione, venit ipse residens die sequenti dicens se errasse, & vult eius G responsioné reuocare, quæritur, an sit audiendus? O dic breuiter, q̃ siue ipse per se responderit, siue procurator eius, audiendus est, volens de errore suo probare, vt in l. de ætate §. ex causa. & in §. Celsus. ff. de interrog. actio. veruntamen in modo probandi errorem est differentia, an velit reuocare responsionem procuratoris, an propriam, vt plene traditur in l. certum. in §. sed an ipsos, & in l. non fatetur. ff. de confes. & plene scripsi su h pra circa formam interrogatio. in glo. fi. † Tertio quæritur, an ex positione negata aliqua partium possit sumere fundamentum? Dic breuiter secundum omnes Doc. H & q̃ non, cuius ratio est, quia confessio est actus iuris ciuilis, sicut stipulatio: ideoque sicut ipsa stipulatio redditur inutilis, quando est defectus consensus in altera parte, vt x l. 1. ff. de verb. obli. ita in hac confessione. 1 Præterea in iudicijs quasi contrahitur, vt in l. 3. §. idem scribit. ff. de pec. vnde sicut in contractibus defectus consensus alterius partis efficit contractum nullũ, vt l. sicut. C. de act. & oblig. ita & in quasi contractibus, pro quo facit l. de ætate §. qui interrogatus. ff. de interrog. act. quam opin. sequitur Bar. in l. post legatum. ff. de his quib. ut indig. & Arch. in c. 1. de confes. lib. 6. & idem Bar. hoc affirmat in l. naturaliter. § nihil commune, in 3. lect. ff. de acqui. 5 pos. & in l. non vtique. ff. de excep. † Quarto quæro, pone statuto caueri, q̃ quilibet teneatur respondere positionibus purè, & simpliciter &c. deinde facit actor positionem, q̃ reus est sibi obligatus in 10. per publicum instrumentum: vel ponit, q̃ iudex ipsum reum condemnauit per sententiam in 10. cui positioni dicit, & respó k det reus; n quod ipse credit si appareat instrumentum; vel, prout in instruméto cótinetur; an sit sufficiés responsum? Bartu. dicit q̃ non in l. 1. §. si quis simpliciter ff. de verb. ob. & in l. 2. de vulga. & pupil. ad quod facit l. coiri. ff. pro soc. & l. inter stipulantem, in prin. ff. de ver. obli. 6 † Quinto stante dicto statuto, quæritur, quid si reus sic respondeat, vt multi faciunt [non credit, vt ponitur] an 2 sit sufficienter responsum? 2 vt & sic, ac si simpliciter dixisset [non credit] quia ista sunt paria dicere, non credit ut ponitur, uel non credit quod ponitur constat autem sufficienter responderi, si dicatur, non credit quod ponitur, ergo pariformiter si dicatur non credit vt ponitur, nisi forte dicatur, q̃ is qui rñdet, nó creditur ut ponitur, quasi uideatur aliquid tacité credere ex his quæ ponuntur, licet non in totum. Is verò qui dicit, non credit quod ponitur, vł in totum absolute omnia negare, Quidam dicunt non valere responsum factum per illa verba [vt ponitur] licet valeat per relatiuum, quod ponitur. Cogita super hoc, quia nó reperio perfectam doctrinam &c. Sequitur in litera.

TERTIÆ Quæ incipit. Vides hic q̃ licité possum vnam positionem negare, & aliam confiteri: sunt enim separatę, & vna pót esse vera, & alia falsa, argu. l. si is qui ducenta. §. vtrum. ff. de reb. dub. cum sua materia, Sequitur in litera.

SVMMARIVM.

1 *VLtima positioni data simplex responsio est referenda tam ad confessata, quàm negata.*

2 *Data simplex responsio ad ultimam non infertur, si respondens in antecedentibus dixisset se nihil scire.*

VLtimæ positioni respondet. Not. formam huius 1 responsionis quæ ad singula refertur. † Quid ergo si huic positioni data est simplex & absoluta responsio, dicendo, [credit &c.] & appareat in præce 2 dentibus positionib. fore in aliquibus rñsum [credit*] & aliquibus [non credit] an hæc responsio erit ad omnia referenda, tam negata, quàm confessata? puto quòd a sic a nam licet negauerit, * aliqua esse vera secundũ ve- * ritatem. potest tamen credere de his in contrarium esse vocem, & famam: sicque ad omnia fieri debebit relatio, argum. l. si idem cum eodem, in fin. de iur. omn. iudi. 2 & in l. talis scriptura, & quod ibi no. ff. de leg. 1. † Sed quid si in aliquibus positionibus antecedentibus dixit, se nihil scire, postea respondit modo isto, an hæc responsio refertur ad omnia, de quibus dixit se nihil scire? Spec. M in tit. de noto. crim. §. fama. versic. 1. M determinat, quòd non, vt contrarietas & repugnantia euitetur, quę euitanda est de iure in quantum potest, vt in c. cum tu, extra de testi. & no. in l. 1. C. de fur. de fama autem supra sufficienter dictum est.

ADDITIONES.

* Credit. Adde, q̃ verbum credit à parte prolatum: veritatem denotat, teste Bal. in l. 1. in fi. C. de fals. cau. adie. leg. Gem. in c. 1. de confes. in sexto, adeo q̃ confessio per verbum credit à parte facta ita præiudicat sicuti de veritate, Corn. consi. 186. col. 1. lib. 3. & si id in teste non admittatur, nam regulare tale verbum fictionem significat l. cooficiuntur, in prin. vbi Accur. uer. creditur. ff de inte codic. Bar. & alij in l. si is qui pro emptore. ff de vsucap. Ruy. consil. 111. nume. 4. lib. 4. qua de re vide quod habetur sup. for. pos. actoris, versi. per verbũ credere.

* Negauerit. Adde, quòd quando positiones veras in facto proprio quis abnegat dummodo sciens sit: & de mendacio per ipsas positiones probatas ab aduersario conuinceretur: contra ipsum negantē super damnis & interesse in litem iurari poterit, teste Anch. consilio 316. Soci. cons. 213. lib. 2. Plot. repe. l. si quando, nu. 659. C. vnde vi, ibique etiam post Ias. in l. nec quicquam §. vbi decretum, nu. 17. ff. de offic. procons. ait, quòd iudex sub pęna reo siue actori præcipere potest, vt positionib. vere & iuste respondeat, si secus eos mulctabit, quod etiã ex Ducal. patriæ subalpinæ decretis traditur lib. 3. cap. 16. quid autem de respondente positioni duo continenti, puta, pono q̃ commodaui tibi Cod. & vol. & respondens dicit non credo de Codice, dic q̃ tacité fatetur de volum. & hoc intelligitur solum ad præsumptionem & semiplenam probationem, quæ inducitur ex tacita illa confessione. & idem est si quis extraiudicialiter interrogatus respódeat teste Math. sing. 76. Cur. in l. 2. num. 31. C. de iur. cal. qua in materia responsionis, quomodo intelligenda sit quo ad qualitates, uide Ias in l. si cui seru. §. si à filio. ff. de leg. 1.

a Puto. Sed aduerte quòd positio partis ratione non vera, nó potest tamen tota negari, puta quis ponit de 10. respondés dicit solummodo quinque, dicitur fateri de quinque, non autem in totum negare, ita Bar. & Ange. in l. 1. §. si stipulanti. ff. de verb. obl. Bart. in l. si quis cum totum, & facit ibi tex. ff de exce. & re iudic. & facit l. qui solidum, & ibi Bar. ff de leg. 2. gl. & Inn. in c. præsentiũ, de testi. lib. 6. & ibi Gem. in 12. & in fi. 1. col. dicit, quòd positio non est reijcienda, licet in ea contineantur plures articuli, sed iudex debet interrogare partem super quolibet. Et ideo reprehenduntur aduocati calumniosi, qui dicunt quòd ratione partis liceat totam negare, secundum Bart. & Ang. vbi supra, qui etiam dicunt, quòd ratione qualitatis adiũctæ potest tota negari, puta quis ponit de 10. pure, & re vera est debitum sub conditione, potest tota negari indistincte, ita Bar. & Ange. in d. §. si stipulanti, & respondendo quis positioni, cui non tenebatur, sibi præiudicat, Bal. in authen. principales §. quod obseruari, C. de iurani. calum.

x *Sed quo ad absentem. istam opi sequitur Iacob. de Aren. in tracta. positio. §. 1. num. 2. Vber. de Bebio supra dicto trac. nu. 6.*

G *Dic breuiter, Maranta in 4. actu, num. 8. Soci. iun. consil. 3. num. 18. volu. 2. Octa. Vestr. in Pratica Romana Curia, in tit. de positio. reuoc. Tiraq. in tract. retract. conuent. §. primo, gl. 3. nume. 15. Ant. Gabrio. de com. conclu. in tit de confessione, conclu. 4. num. 21.*

H *Quod non, Franc. in cap 2. col fi. vers sexto, de confes. in 6. Guid Pap decisio. 182. Rots. decisio 310. in antiq. Alex. consil. 35. nu. 8 & consil. 49. num. 7. & consilio 209. & 210. volumi. 7. Rip. in l. natura liter. § nihil cõmune, num 122. de acq. pos. Ant. Gabr. supra in tit. de regu. iur. conclus. 1 lib. 1. vbi ponitur reg. cum ampliat. & limit.*

1 *Præterea in iudicijs. istum locum citat decis. Bono. 84. nu. 4. nisi a parte fuerit acceptata, Tiraq supra nume. 16.*

n *Quod ipse credit, istum locum citat Bouer decis. 339. col. 6. in prin. Franc. c. 1. col. 3. versi. 3. de cõfes. in 6. Guid. Papę decis 334. Alex. consi. 8. numo. 18. volum. 3. Dec. consil. 118. num. 6. Rip. l. ait pretor. § si iudex nu. 2. de re iudica. & in l. 1. nu. 29. de vulg. sub. quod si instrum sit nullum, Roma. cons 294. hæc cõfessio, Decis. Perusi. 8. nu. 7. qui citat & comprobat istum locum & nume. 18. & 21.*

2 *Vt q̃ sic, Bouer decis. 243. nu. 6. circa fi & decis 339. nu. 4 col. 3. Sylua. nup. lib. 3. num. 14 istum locum citat And. Gail. Practic obser. lib. 1. nu. 6. Costit. Anch. supra in versic. simpliciter.* M *Determinat quòd nó, Dec. d. cons. 118. nu. 6.*

FOR-

FORMA CAPITVLORVM ACTORIS.

COram vobis suprascripto D. Vica-
rio exhibet, & producit suprascriptus
Simonin. dicto procuratorio nomino
infrascripta capitula, contra & aduer
sus suprascriptum Ioan. in & super cã
& quæstione antedicta simul inter ip-
sas partes uerten. ad verificationẽ &
probationem iuris sui, & hoc in paf-
sibus, & articulis concernentibus fauorem, & commo-
dum dicti Simon, dicto nomine, & facientibus contra
dictum Ioan & non aliter, nec alio modo; quæ omnia &
singula in passibus antedictis eius fauorem concernenti
n bus probare intendit, non tamen per hoc n se astringe
re volens ad omnia probanda, sed ea solum, & sola quæ
sibi dicto nomine fuerint necessaria, & opportuna pro
victoria obtinenda, saluo & reseruato eidem Simonino
nomine quo supra omni iure iterum, & de nouo alia ca
pitula producendi, & probandi, prout sibi expediens vi
sum fuerit. Primo q publica vox & fama fuit & est, ac
rei veritas se habuit & habet, q quondam Pe. de modo
tẽpore eius vitæ, & maxime de anno curso. 1350 & an-
te. & post, vsq; ad annum cursum. 1375. inclusiuè conti-
nuè tenuit, & possedit, pacificè, & quiete per se, uel per
alium eius nomine petiam unam terræ cultæ perticarũ
100 cui cohæret ab una parte &c. spacio ann. 10 30. &
40. & put testes dixerint, & ueritas apparebit, p sua &
tanquam suam. Item q suprascriptus Pet dictam petiã
terræ uẽdidit, & tradidit de anno curso 1376 suprascri
pto Andrino precio Floreno. 100. Quod quidem pre-
cium, tunc dictus Pet, fuit confessus habuisse, & recepis-
se, prout cõstat publico instro tradito per Tho. notariũ
publicum Papien. Item q dictus An. a tempore dictæ
venditionis citra continuò tenuit, & possedit pacificè, &
quiete suprascriptam petiam terræ, pro sua, & tanquã
suam per se uel alios eius nomine spacio annorum 10.
20. 30 & plurium, fructus, redditus, ac prouentus ex ip-
sa petia terræ percipiendo, colligendo, & habendo sic,
& taliter, prout testes dixerint, & ueritas apparebit.

SVMMARIVM.

1 *Positiones negatas expedit per testes uel instrumenta probare.*
2 *Capitula differunt à positionibus in forma.*
3 *Positionibus respondetur a parte, capitulis uerò contradicitur & opponitur.*
4 *Producens capitula omnia in eis contenta confitetur, producens autem positiones non confitetur, nisi quatenus eas pars fateatur.*
5 *Testes super quibus sint interrogandi, quando super capitulis inducuntur.*
6 *Capitula super quibus sint formanda.*
7 *Nulla dilatione statuta à lege, uel iudice, an probatio facta, dilatione non præcedente valeat.*

1 COram vobis. † Ad euidẽtiam est sciendum, quòd
plerunque contingit, ad detrimentum tamẽ ani
• marum suarum, positiones negari; • propter qđ
expedit illas, uel per testes, uel per instrumenta proba
ri; quia parti non creditur sine intrinseca probatione,
vt 4. q. 4. c. nullus, & in l. omnibus. C. de testi. & quia te-
a stes examinãdi sunt super capitulis, [a] quæ apud aliquos
appellantur articuli, ut traditur in ca. 2. de testib. lib. 6.
ideo capitula producuntur, quanquam aliquando posi-
tiones in capitula conuertantur tempore quo illas pro
ducunt, postea; super negatis positionibus testes exa-
minari faciunt. quod tam de iure, quàm de consuetudi-
ne fieri põt. Debet tñ iudex interrogatoria, quæ fiunt a
parte contra quam producuntur, prius limitare, & sup-
flua abijcere, ut in d. c. 2. §. præterea, in fi. de testi. lib. 6.
& ibi per Io And & Spec. in tit. de testib. §. tã de inter-
2 rogatorijs. † Nunc aũt quæritur, o quid differunt capi-
o tula à positionib. Rñdeo, q primo differunt in forma,
ut patet ex prædictis, & ex eis quæ tradũtur in ti. pced.
3 † Scđo differũt, quia positionib. rñdetur a parte, sed ca-
4 pitulis non, sed eis contradicitur & opponitur. † Tertio
p quia pars quæ producit capitula, p vr simpliciter confi-
b teri [b] omnia in eis contenta, ut l. cum precum. C. de li-
be. cã. Ille autem, qui producit positiones, vr illas con-
fiteri conditionaliter, videlicet si aduersarius eas fatea-
tur, ut proxime dictum est in præced. tit. conueniunt ta
men in hoc, quia super omnibus de calumnia iuratur,
ut in l. 2. §. sed quia. C. de iuram. calum. & in l. 2. eo. titu.
5 lib. 6. † Deinde quæritur super & de quibus sunt inter-
rogandi testes, cum super capitulis inducuntur. Rñdeo
q testis in ratione sui testimonij debet dicere illud qđ
c scit se noscere, per aliquem sensum [c] corporeum, uidelicet
p uisum, aut auditum, aut per tactum, seu gustum,
seu odoratũ, prout facti seu negocij qualitas exigit, seu
requirit, unde si sit dubiũ super vinum, ao sit bonum,
• uel malum, debet testis dicere, q gustauit, & inconue-
nienter diceret, q uidit, quia non per uisum, sed per gu
stum percipitur bonitas uini, & sic de alijs, secundũ ea
quæ no. per Cy. & gl. in l. testium. C. de testib. & p Inno.
6 in c. cũ cãm, extra de testib. † Item quæritur, super qui-
bus formanda sunt capitula? Rñdeo, q super his quæ p-
tinent ad verificandum, & ad probandum ius Actoris in
sua petitione deductum, uel defensiones Rei; nam capi-
q tula, quæ non pertinent ad prædicta q tanquam imper
• tinentia repelluntur, ut not. in l. ad probationem. C. de
proba. & l. fi. C si per uim, uel alio modo, & l. si quis li-
bertatem, in fi ff de peri. hęre. cum sim. uo. in tit præced.
7 † Et not q pbationes r sunt fiẽdæ in termino p iudicẽ,
r vel legẽ assignato, ut no. in c. pasto. extra de excep. & l.
exceptionem. C. de prob. Quid igitur, si nulla sit dila-
tio per iudicem uel statutũ assignata, an probatio facta,
d non præcedẽte dilatione [d] valeat? Spec. dicit, s q sic in
s tit. de dila § videndum, in uersic. utrum, quã opi. sequi-
tur Bar. & Iac. de Are. i l in crimine. ff. ad l. Iul. de adult.
& ibi probatur, & in l vnius. §. cognitum. ff. de quæst.

ADDITIONES.

• Negari. Adde, q hoc sępe euenit aduocatorũ, uel causidicorum consilio, ut uideantur cauti in agendis causis, contra quos exclamat Spec. tit. de pos §. 6. nu. 2. uersic. hoc aũt certũ est, & § 3. nu. 8. §. 9. nu. 6. Plot. in repet. l. si qh. §. 36 nu 2. & 3. C. vnde vi, & qui tenentur omnia dãna resarcire, ex no. per Cy. Castr. & alios in auth. hodie, C. de iudi. Plot. dicto tracta. de in litem iurando. §. 36. nume. secundo, & 3.

• Capitula. Adde, quid importet clausula saluo iure impertinent. & uide Mising. Cent. 2. obserua. 56. ubi quid ea operetur tam ex parte respondentis, quàm ex parte iudicis admittenda capitula, quæ an passim cum ea clausula sint admittenda scribunt Docto. in capit. cum contingat. de offic. delega. Ias. & alij in l. si duo patroni. §. idem Iulianus. de iureiuran. ubi inter alia, quòd dicta clausula operatur, q quæ admitti non debuerunt pro non admissis habeantur, super eisque recepta testimonia reijciantur, Afflic. decisio 33. Guid. Pap quæst. 347. decisione 45 numero 4. ubi dicit eam procedere quando res est in ambiguo, an articuli impertinentes sint, secus quando eorum impertinentia apparet, quia tunc eos iudex parte petente reijcere debet nec aliter cum dicta protestatione saluo iure impertinendum admittere, teste Decius consilio 162. & in cap. in nomine domini, num. 35. de test. Ang. in l. in speciali, de rei vendi.

vbi

n Se astringere volens de ista clausula. Alex. consil. 6. num. 7. volum. 3. Marsi. in rub. C. de probatio. num. 498. Dec. in c. 2. colũ. pen. uersic. quinto, de rescrip. Thom. Gramm. consi. 19. in princip. Spec. Maran. in 3. membro iudicij, nu. 11. lațisi, Cels. Hugo. in tract. clausularum, nu. 191. Clar. in Practica crimi. §. fi. & 32. versic. sed qd si accusator, circa fi.

o Quid differunt capitula à positionib. Curt. d. trac positio in quiato breuiloquio, Maranta in quarto actu, num. 62 Rebuf. in tit. d. respons. credit. vel nu. 1. artic. 3. gl. unic, num. 2.

p Videtur simpliciter confiteri quòd non confessio confiteri in capitulis contenta, Alex. consilio 133. nu. 3. versi. præterea, volu. primo. & consil. 80. num. 10. col. 2. Maranta supra num. 7. Cur. in dicto quinto breuiloquio, vbi etiam ponit de clausula plus et minus, Paris cõsil. 21. nume. 23. vol. 4 vide sup. in forma positio. in verbo ponit, in addit. incip. ponit.

q Tãquam impertinentiã quæ dicantur capitula pertinentia, & quæ impertinentia, Cur supra nume. 28. & consil. 71. colũ. 7. super controuersia, vbi ponit quando admittuntur capitula, saluo iure impertinentium.

r Sunt fienda in termino. vide supra in forma respon. rei conuen. in verbo in termino, & in forma productio instru. in uerbo in termino.

s Quod sic. Dec. in c. licet causa. num. 14. de probatio latiss. Vant. in tract. de nullit. in tit. de nullit. senten. ex defec. process. nume. 44.

vbi quod melius agit index. si prius super impertinentia pronuntiet, Dec.d. cap. in nomine domini, nu. 34. vbi quæ dicantur pertinentia capitula, & sic, si quo quomodo ad causam directè uel indirectè faciant, qua de re vi de Rol.consi.34.lib.3. præsertim nu.13. vbi quod capitula impertinétia admitti non debent secundum cõem, quam dicis procedere etiam stante statuto, & decreto disponente circa admissionem, & hoc si notorie sint impertinentia, cui adde Mysing. Centu.1. obseruatione 90. vbi quod capitulorum admissio in dubio licita est, de qua etiam conclusione habetur per Host. & Imol. in ca. per tuas, de testib. Castr. in l.1. ff. si quis caut. quę procedit etiam in interrogatorijs, vt in dubio ea recipiantur, Imol. & Abb. d.c. per tuas, & in positionibus, vt per Ias. in Authen. ad hæc. C. de iudi. Cur. tract. poss. 9. breuiloquo, secus tamen inquit Mysing. si exceptio contra articulum sit clara, quia tunc super ea ante omnia pronuntiandum est, vt idé concludit de obseruatione 90. Cent. 2. Spec. tit. de posit. §.7. vers. & non aliás poterit appellari, Paris. consi. 67. nu. 41. lib 4. & ita vidi obseruatum in plurib. causis, & idé ego consului & iudicaui. Masuer.

u Assignato. Adde elapso termino producendi positiones negatur, ad capitula probatoria, si partis capitulantis cõtumacia accusata non fuerit an capitula nihilominus admitti debeant? Dic, quòd sic, teste Osasc. decis. 3. nu. 4. per tex. in l. & post edictum. ff. de iud. & no. idem Osasc. d. decis. in fi. vbi docet prac. & obseruantiam Taurin. Senatus.

a Super capitulis. Adde Alex. de Imol. in l. si duo. §. idem Iulianus el 1. ff. de iureiu. vbi tenet q etiam sine capitulis possunt testes examinari, & quòd productio capitulorum non sit necessaria.

b Confiteri. Adde Barb. in consi. 3. col. 13. & vide Alex. tenentem contrarium in cons. 78. col. 5. in 1. vol.

Adde Porci. Insti. de testa. §. possunt autem, versi. item fallis in seruo.

c Per T aliquem sensum. Alex. in l. 1. colum. 5. ff. si cert. T pet. Cur.

d Dilatione. Adde Bar. in l. fin. ff. de fer. & in extrauag. ad repri. in ver. sine figura. & in cons. 97. incip. in q. prædicta. in 1. vol. Bal. in l. 2. in fi. ff. de testi. Paul. de Cast. in l. oratione, col. 2. ff. de fer. Ant. de But. in c. liter causam, col. 9. de pb. & ibi Abb. col. 5. ver. sed circa hoc. & Felv. colum. 8. versi. ex his infertur & Car. in cap. in causis. de testi. Zilettus.

V PRIMO, Quòd V publica vox & fama. Meritò fit istud capitulũ, vt eo probato liqueat de iure venditoris, A & A per consequens appareat, quòd emptor causam habeat à bonæfidei possessore, quod est multum vtile, propter ea quæ not. in auth. malæfidei. C. de long temp. præscr. & per Dyn. in regu. possessor malæfidei, lib. 6. est enim eo in iure tuendus emptor venditione facta, quo fuerat tuendus vẽditor venditione non facta, vt l. emptori. C. de euic. & l. emptor. ff. de hær. vel act. cum simi. ibi not.

SVMMARIVM.

1 *Possessio continua qualiter probetur.*

1 Continuè tenuit & possedit. † Hic quæritur qualiter probetur continua possessio? Dic quod varijs modis, sed facilius probatur hoc modo; videlicet, quòd ante venditionem, & tempore venditio-B nis possidebat, B nam extremitatibus probatis præsumitur, quòd tempore medio possederit; & hoc in eo cui desijt possidere; vt est venditor. In illo auté qui de præsenti possidet, & asserit se possidere, sufficit probare se retro possedisse aliquando, nam illa præterita possessio præsumitur hucusque continuata, secundum determinationem Cyn. in l. super longi. C. de long. temp. præsc. & Bar. in l. Celsus. ff. de vsucap. & vide quod scripsi supra in forma responsionis factę per eum in libello, in gl. super verbo, præscrip.

Cui coheret. Qualiter probentur confinia, & cohærentia, dixi supra in 1. libello, in gl super versi. cui cohæret. & facit quod no. gl. in c. si Papa, de priu. lib. 6.

Spatio Annorum xxx. Et hoc apparet, quòd per longæuam præscriptionem factus est dominus vtiliter, & sic potuit talem dominium in emptorem transferre, vt l. clauibus ff. de contrahe. empt. & vide quod scripsi supra in tit. de forma posi. in glo. quæ incip. hæc est octaua positio.

SVMMARIVM.

1 *Titulus pro suo habet annexum iustum causam.*

2 *Stante statuto quòd ex possessione præsumatur dominium, an probans possessionem de præterito, præiudicet possidenti, & de præsenti.*

3 *Possidens de præsenti stante dicto statuto ex eius fictione, an habeat rei vendicationem.*

4 *Possessionis sola probatio sufficit cum quæritur de dominio per modum agendi.*

5 *Allegantis solam possessionem antiquam qualiter consulatur.*

6 *Intellectus ad 1. redintegranda. 3. q. 1.*

1 C Pro sua & tanquam suam. † Aduerte quòd C hic titu. pro suo est iustus tit. cum habeat annexam iustã causam, videlicet emptionis per ipsum Antactæ de ipsa petia terræ, vt l. 1. ff pro suo, & C. eo. t. t. & 2 per hoc potuit legitime præscribere. † Sed hic quæro D de quotidiana q. Ecce D statuto cauetur, quod ex possessione pręsumatur dominium, agit emptor qui aliquo casu cecidit a possessione sua contra possessorem rei vẽdicatione, vel publiciana, dicendo ipsam rem ad ipsum pertinere iure dominij, vel quasi, & ad huius rei probationem producit testes, & instrumenta per quæ probat, quod ipsam rem tam ipse emptor, quam venditor tenuit & possedit pro sua, & tanquam suam spatio longi temporis, quæritur an sit fundata intentio ipsius agentis? & eadem quæstio fieri potest in eius hærede qui cecidit a possessione. Et arguendo ad partes summarie videtur dicendum, quòd non, quoniam possessor de præsenti fictione statuti præsumitur dominus, cum in ipso congruant verba statuti ipsius, ergo & statutum, argum. l. si vero. §. de uiro. ff. solut matri. & l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patron. vnde duo non possunt præsumi domini insolidum per eandem legem. videlicet præsens possessor, & antiquus, argum. in l. 3. §. ex pluribus. ff. de acq. poss. & l si vt certo. §. si duobus vehiculum. ff. cõmo. Amplius, quia in pari causa possessoris potior esse debeat causa præsentis possessoris, quàm antiqui, argum. in l. siue autem § si duobus, in fin. ff. de public. & l. si non dominus. ff. qui po. in pig. hab. & l. si debitor. ff. de pign Cũ enim causa præsumpti dominij sit ipsa possessio de præsenti, ea cessante cessare debet & ista præsumptio, arg. l. generaliter. C. de episc. & cler. in l. cũ tale. §. falsam. ff. E de condi. & dem. cum sim. In E contrarium videtur dicendum, cuius causa præmittendum est, quòd tantum quo ad iuris effectum operatur fictio, quantum veritas, vt l. si filius. ff. si cert. petat, & in l. lex Corn. ff. de testa. & 3 l. si is qui pro emp. ff. de vsuc. cum si. no. † Ex hoc sic infertur, quòd qua ratione si hic emptor, vel hæres antequam cecidisset à possessione fuisset verè dominus, & caderet à possessione, posset agere rei vendicatione, ita sic propter fictionem statuti, qua præsumitur dominus fuisse. nam cum tempore quo possidebat, erat in eo præsumptum dominium, quod tantum operatur quantum verum, non potuit sine facto & culpa sui eo priuari, iuxta regulam iuris in l. id quod nostrum. ff de reg. iur. & in l. cum mandati. C. mand & l. fin. C. de pact. Nec verosimile censetur, q lex quæ semel contulit suum beneficium primo possidenti, velit ab eo auferre & conferre secundo, ar. in l. assiduis. §. excep. C. qui pot. in pi. hab. Et pro hac parte facit quod alibi dicitur de duobus con-

ten-

T Aliquem sensũ Bar. in trac. de testi. in prin. vers. testis cam.
V Publica vox an dominium probetur per voce, & famam gl. in l. atqui natura §. cum me absente de neg. ges. Barbn. consi. 8. & 11. vol. 1. & cons. 14. col. 2. vol. 3. Boner. decis. 42. num. 32.
A Et per consequens idem dixit supra in for. positio. actio. in verb. primo qd pub. vox, & fama.
B Nam extremitatib. probatis istum locum citat Ant. Burd. in trac. de temp. vsu & continuo c 14. nu. 4 Alci. reg. 2. præsump. 22. cum allegatis per Didac. in c. possessor. §. 1. post princ. vbi late de reg. iur. in 6. Porci. de communis conclus. li. 1. concl 29.
C Hic tit. pro suo vide supra 1 forma positio 1 uerbo item pro suo.
D Statuto cauetur vide supra l lib. in actio. rea. in verbo tenet & addic. incip. tenet, & in lib in actio. hyp. in uerbo, ex memoratis causis nu. 5.
E In contrariũ istum locum citat, & cõprobat Alcia. respons. 391. nu. 2. Paul. de Cast. cõs. 134. vol. 2. Brun. in trac. de constitu. & decre in verbo statutum de possessione. q facit præsume vbi etiam declarat quid in possessione verũ corpor. & l corpo. Orsa. in c. quoniam contra in verbo testium depositiones nu. 173. de probatio.

tendentibus de possessione, quæ defertur illi qui probat de antiquiori, vt traditur in c.licet. extra de proba. in l t. C. vti poss. & quod etiam dicitur de duobus emptoribus, quorum ille præfertur qui primó possedit illam, vt in l.quoties duob. C.de rei vend.cum sim.& hęc
3 pars est æquior, & practicatur. 3 Circunscripto autem statuto non putarem de iure communi sufficere probari de antiquiori possessione, nisi esset legitimè præscripta, maxime spatio temporis, cuius initij memoria non extitit in contrarium, vt dixi super forma positionum. in glo. quæ incipit hæc est tertia positio &c. vel ex vero & putatiuo titulo ioxta materiam, l. Celsus.ff.de vsuc.
4 & l.hominem, & l.fi.ff.pro suo. † nam cum de dominio
6 quæritur per modũ agẽdi, sola possessionis probatio 6 nõ sufficit, sed de dominio, vel quasi probari debet per modos traditos in § traditionem, & in §.singulorum, Inst. de re.diuid. & ff. de acq.re.do.l.2. & 3.cum sim. Si autẽ
• de dominio, • vel quasi quæreretur per modum exci-
H piendi, H tunc possessio de præsenti induceret præsumptionem dominij in ipso possessore, & teneretur aduersarius contrarium probare, vt traditur per glo.& Bar.in l.qdam in suo.ff.de con.inst.& vide no.per eum in l. ita vt si fur.ff.commo.& per Spec.in ti.de loca.ver.61.vide Cyn.in l.cum res, & in l.2. C.de proba. & in l.7.C.vbi
5 causa status. † Quæret aliquis, qualiter consulendum sit ei qui simpliciter allegat possessionem antiquam ad ipsam recuperandam, cum non habeat titulum paratũ: quia instrumenta sunt, vel perdita, vel testes non apparent? Breuiter sic potest responderi multorum dicta colligendo. Aliqñ quis perdit possessionẽ rei mobilis, aliquando possessionem rei immobilis. Primo casu aut res peruenit in alium possessorem eius vitio mediante, aut sine eius vitio. Si peruenit vitiose, tũc subdistingue, aut prior possessor habet ius in re, vt puta creditor, & tunc ei datur pro possessione recuperanda cõdictio certi, vt habetur & no.in tex. & gl.in l.ideo.§.Neratius.ff. de condi. fort. Aut nullum ius habet in re, & tunc, aut erat verus possessor, aut simplex detentator, vt commodatarius: si fuerat verus possessor, tunc habet triplex remedium, videlicet condictionem triticariam, dum tamen non sit pecunia, in l.2.ff.de tri. Et condictionem ex l.si coloni.C.de agr.& censi.lib.11. At etiam condictionem indebiti, vt l indebiti. §.sed si nummi ff.de condi. indeb. Si autem erat simplex detentatio, tunc habet actionem in factum, & officium iudicis, vt l.non tantum, in prin. ff.de pet.hæc.& ibi no.gl.in l.manifestissimi.§. sed cum in secunda. C.de fur.& per Cy.in l.7.C.vbi de causa sta.& vide quod no.Bar.in l.rem quæ nobis.ff.de acq.poss. Pro re autem mobili recuperanda nullum cõpetit interdictum, sed vel actio furti, vel ui bo.rapt.vt no.per gl in d.l.rem quæ nobis, licet pro ea defendenda detur interdictum vtrobi.ff.vtrob.l.1. Vbi autem quis rei immobilis possessione priuatur sine vitio nuillius possessoris, quia emit, vel successit, tunc dic, vt infra ꝓximè. Secundo principali casu quando quis perdit possessionem rei immobilis, tũc distingue, vt supra. Aut quis perdidit vitiosæ, aut sine vitio. Primo casu, aut perdidit vitio violentiæ, & habet interdictum vnde vi, vt l.1.cum simi. ff.de ui & vi arm. & C.vnde vi l.1. & 2.cũ si.& condictionem ex canone reintegranda.3.q.1.& alia remedia, de quibus scripsi infra sub forma libelli qua agit spoliatus, in glo. 1.vbi vide. Aut perdidit vitio clandestinitatis, & habet interdictum, quod vi aut clam, vt ff.quod ui aut clam. l. 1. cum sequen. habet etiam condictionem ex l. meminerint, & l.si quis in tantam, & l. cum quærebatur. C. vnde vi, & condictionem ex dicto canone reintegranda. Vbi autem perdidit sine vitio, dicunt quidam nullo remedio ad possessionem solam reuocandam esse succursum, sed ad proprietatem solum fore agendum. Alij sunt qui dicunt succurrendum ad possess. condictione ex d. l. si coloni, quam opinionem sequitur glo.in d.l.in ciuilem. C.de furt. Inno. verò tenet, & gl cum eo.in cap.sæpe. de restit.spol.quod succur
3 ratur condictione 3 ex dicto canone reintegranda, cuius opin. dicit Bar. repugnare videtur l siue autem.§.1.ff.de publ. Vnde ipse distinguit sic, aut ille ad quem possessio peruenit sine vitio, habet causam ab auctore vitioso, & res erat vitiosa, & tunc contra eum locum habet remedium d cap.reintegranda, argum. in authen. malæfidei. C.de long tempo.præscript. aut habet causam ab auctore non vitioso, & tunc contra possessorem nullo remedio possessorio est prouisum, sed super proprietate de iure dominij est disputandum, quam opin.sequitur Ia. Butr.in d l.in ciuilem. Nec obst. secundum Bart.in d.l.si coloni, quia loquitur quando quis causam habebat ab auctore vitioso, verum ad cap.reintegranda, non respondet, sed tu potes dicere, quod concordat per tex. ibi cũ dicit [iniustas causas. &c.] per quæ verba datur intelligi succurri contra illos qui iniustis de causis occupauerunt res alienas. Alij autem volunt intelligere illa verba, vt referantur ad eum qui possessionem amisit, vt sit sensus, quòd qualitercunque ex iniusta causa quis priuetur possessione sua, succurratur eidem beneficio dicti
• canonis reintegranda, • quod credo verius. Posset ta-
K men fortasse K sic distingui inter ecclesiam, [a] & priua-
a tum, aut persona priuata perdidit possessionem rei suæ, & tunc locum habet distinctio Bart. & Iaco. aut ecclesia vel prælatus ecclesiæ, & tunc indistincte ad recuperandam possessionem ex iniusta causa perditam succurritur medio d. cap.reintegranda, & sic procedit dictum & opin. Innoc. & sequacium. Nec mirandum, si latius succurritur ecclesiæ quam priuato; quia etiam in multis alijs causis idem fit, vt patet in tit. de sac.san.eccl.& C. de episco & cler. extra de immu.eccle.per tot.cum sim. per quæ patet, quòd illud.c.reintegranda, solum procedit in ecclesia, & ita sonant eius verba &c.

Circumscripto autem statuto, Oria. supra n. 372. Bal. in l. 1. vel fi. C.de seru. fugit. Alci. in l. tabernæ de verb. sign.

Non sufficit Oria. supra nu. 373. Bonar dec. 42. per totum supra in forma rãsionis rei conuẽti in verbo, exceptionem præscri. n.19. circa med. Modos probandi dominium ponit Cæsar. contard. in repet. l. vacca in 1 appos na.3. cum seq. C.si de moment. poss.

Tunc possessio Cæsar. contard. in rep. l.vnic.li-mit.2.nu.27. C. si de moment. poss. fue. appell.

Ex dicto canone vide late Rip. cap. sæpe nu. 28. vers. circa secundũ de restit. spol.

Sic distingue ista distinctio nõ tenetur, vt dixi infra in libelli in caus spol poss. in prin. sub n.9.

ADDITIONES.

• De dominio. Adde, quæ habentur supra form.lib.act. real.versi.iure dominij, nu.9. & post nu 32.

• Canonis reintegranda. Adde, quod hoc remedium c.redintegranda.3.q.1.datur contra quemlibet possessorem, secundum communem per Abb. in c.cum sedem.num. 26.de restitut.spol.quo remedio agens non tenetur probare, quod tempore spoliationis possederit, quòd alias in interdictis recuperandæ requiritur secundum communem per Corn.consi.18.nu.1.lib.1. Masner.

a Ecclesiam. De hoc vide per Lap. alleg.3. & an remediũ dicti c.detur malæfidei possessori, vide Alex.cons.127.2. lib.& an requiratur lit.contesta.& an sit remediũ perpetuum, & multa alia vide per eundem consi.6.3.lib.

ITEM Quòd suprascriptus Pet. Hoc est secundũ capitulum in ordine quod probabitur per instrumentum si de venditione rogatũ est fieri instrumentum, vel p testes, si de instrumento non apparet, vt in l.cũ res.C. de proba.cum si. Sequitur in litera.

SVMMARIVM.

1 *Pretium est de substantia venditionis.*

1 PRetio Florenorum 100. † No. quòd pretium [a] est
a de substantia venditionis, vt in §. pretium. Insti. de empt.& vend. cum si.ibi no.

ADDITIO.

a Pretium. Adde hic scripta per Rom. consi.86.& consi. 91.vbi ponit an §. venditæ. Insti.de empt.& vendit.habeat locum in quocunque contractu.

ITEM Quòd dictus. Hoc est tertium capitulum, quod sit causa probandi præscriptionem, de qua alias plene diximus.

SVMMARIVM.

1 *Possidere per se, & suo corpore, & alieno corpore, paria sunt.*

a *Possessio rerum corporalium, & incorporalium qualiter acquiratur.*

b PEr se seu alios. † Hæc enim sunt paria, suo corpore possidere, vel corpore alieno, vt l.quod meo. ff.de acq. poss. & hoc est regulare in quocunque alieno nomine possidente, siue sit seruus, siue filiusfamilias, siue extraneus, vt l.generaliter, & l.1.§.item acquirimus, cum seq.ff.de acq. poss. & facit quod habetur in l.quædam mulier. ff. de rei vend. & in l.qui vniuersas. §.quod per colonum, & l.quamuis.§.si conductor ff.de acq. poss. cum si. sicut ijsdem modis retinetur possessio seruitutis, vt in l.vsu retinetur.ff.quemad.seruitu.amit.
a † Qualiter autem quæratur possessio rerum corpora-
l lium & l incorporaliũ tam priuatorum quàm ecclesia-
a rum, a plene traditur per Inno. in c.ex literis, extra de causi.spol.facit l.3.& d.§.item acquirimus, & l.quemadmodum.ff.de acq.poss.

ADDITIO.

a Quàm ecclesiarum m vide etiam per Ro. consi.38a. per
m Cal.consi.6.de iure patro.

n FRVCTVS Et reditus. n Hoc est optimũ o si-
o gnum possessionis adeptæ, & dominij, vel quasi, acquisiti, vt l.Titia.ff de sol.& l.2. C.de acq poss facit l.litib.
p C.de agr. & censib. lib.12. p Et hoc serum intellige nõ apparente alio possessore. nam si appareat de alio possessore, licèt ille non possessor fictum rei, vel pensionem reciperet, non ex hoc efficeretur possessor, vt traditur per gl.& Bart. in l.qui vniuersas. §.quod per colonum, & in l.quamuis.§.& si conductor.ff.de acq. poss. Ad prædicta etiam facit l. Pomponius quærit. ff.qui. mo.vsufr.
q am. q Simplex autem instrumentum locationis, vel emphyteusis non interueniente solutione mercedis nõ
a probat possessionem, nec dominium, a vt in cap.inter dilectos, in fin.extra de fide instru.& in l. qui rem propriam.C.loc.

ADDITIONES.

a Nec dominium. An inuestitura probet dominium, vel possessionem, vide per Bal. consi. 61. 2.lib.per Pau.de Cast.consi.127. & vide quid voluit Are.consi.25.& 154.
• Nec dominium. Adde, quòd hoc est secundum communem per Rol. consi.46.nu.21.22.& sequen.lib.3.& post nu.49.vbi quod per instrumentum inuestiturarum feudalium nullo modo probatur dominium infeudantis, quantum ad proprietatem, & bona quæ in locis infeudatis reperiuntur, iuxta communem ibi & per docto.in l.legata inutiliter.ff.de adim.lega.Alex.consi.02.col.1. lib.4. de qua multa vide infra fol.lib.turb.possess. versi. hodie tenet.col.2. num.6. & an probetur per libros rationum, seu computorum factos per receptores ad hoc deputatos, & repertos in archiuis b Vide Boer. q.105. par.1.quid per librum censualem: & dic quod non probat dominium, nec quasi, nec possessionem contra tertium, teste Alex.consi.10. lib.4.vbi Doc.in apost plura notant & q locatio non probet possessionem: intellige, quòd non probet alio possidente, item non probat in præiudicium tertij ignorantis, sed in præiudicium soluentis & autoritatem ac consensum solutioni præstantis sic, Boer.d.q.105. nu.15, Dec.consi.302.nu.10.idem Boer.q.42.nu.37.plura Lanfr.cap.quoniam contra,c.8. de testibus Paris.consi.004.col.7.nu 72. vbi q possessio probatur ex receptione mercedis & pensionis, alleg.l. stipulatio ista. §. hæc quoque.ff.de verbo. oblig. vbi gl. & Doc.& Paris.d.consi.num.81.& seq.vbi quid & quomodo probet instrumentum locationis. Cui adde prac. Masuert titu. de prob. num. 8. pulchre Ofas. decis.43. num.3. Chassan.cons.16. Alex.consi.88. num.20. lib.5. Ro.cons.165. Anch.consi.41. Fel in ca.cum Bertoldus. col.13.de re iudi. Hypol. in rubr.col.53. C.de probat. Qui omnes articulum plenè tractant. Masuer.

VEL Aliter prout testes dixerint. Ista clausula est superflua, quia pars producens habet necessariò stare testibus à se productis, vt l.si quis testibus. C.de testi.cũ simil.tamen aliqui ex abundanti vtuntur ea.

FORMA CAPITVLORVM quando testes producuntur ad æternam rei memoriam.

COram vobis D.Vicario dicit, significat & ꝑponit Simon. Spelta suo proprio nomine, q iam elapsis annis duobus Tho.Brachius fuit cõfessus versus ipsum Simonin.se ab eo in deposito, & ex causa depositi habuisse.& recepisse florenos centum in tanta pecunia numerata; quos florenos eidem Simoni, reddere ac restituere promisit ad certum terminum iam elapsum Tho. antedictus. Verùm quia de dicto deposito, & alijs contentis in capitulis insertis veritatem nouerunt testes inferius nominati, timeatq; ac suspicetur ipse Simo. ex veris, & apparentibus causis de morte, vel absentia, aut infirmitate testium insertorum; propter quem defectum probationis posset damnum perditionis sui iuris incurrere. Idcirco idem pro confirmatione sui iuris, & vt veritas non depereat, omni modo, via, iure & forma, quibus
n melius potest, n petit, & cum instantia requirit, per vos ipsos testes & ex vestro officio citari, examinari,
s recipi & admitti super capitulis infrascriptis s ad æternam rei gestæ & veritatis memoriam, & ad omnem bonum finem & effectum, per quem melius ius & iustitia, ac veritas conseruetur, & non pereat. Non astringens tamen se dictus Simon. ad probandum, nisi ea sola quæ sibi sufficiant ad eius victo iam causæ. Primò videlicet, quòd rei veritas fuit. & est, ac se habet & habuit, quòd soprascriptus Tho. habuit & recipit, ac habuisse & recepisse confessus fuit à prædicto Simon. in deposito, & ex causa depositi in pecunia numerata de anno curso, 1410 mensis Maij floren.100.Item quòd præfatus Tho. dictam pecuniæ quantitatem tunc reddere, & restituere promisit ipsi Simon.ad Kalen. Ianuarij, tũc proximo sequentis sub obligatione oĩum bonorum suorum.

SVMMARIVM.

1 *Testes qualiter, & quando producantur ad æternam rei memoriam, & nu.2.*

• COram vobis. † Frequens satis est hic tractatus maxime tempore mortalitatis, & guerrarum, & iden magna suadente æquitate adinuentus, vt non pereat facultas probationis, habet autem locum
t tam t in actore, quàm v in reo, vt no.in cap. quoniam
v frequenter, extra vt lit.non contestã.Pro cuius pleniori doctrina est sciendum, A q regulariter testes * non
• recipiuntur ante litem contest. Fallit qñ de testiũ morte, vel

l *Incorporaliũ. Innoc. in c. cum nostris de cõcess. prabend. Capic. decis.121.n.26. in fi.vbi per priuilegium.*

m *Vide Rip. in ca. cum ecclesia Sutrina nu.39. cum plurib. seq. de caus. pos. & propriè, Pe.Duo. reg. 299.i 3. fallen. i prima parte.*

n *Fructus, & redditus qd important ista verba, scripsi supra in libello in actio. rea. in verbo simul cũ fructibus.*

o *Signum possessionis adepti. Alex. cons.161. nu.6. vel 6 vide for. in libel.perturbata possessione in verbo hodie tenet in fi.*

p *Et hoc verum intellige Afflic. decis 325. Bene. decis.105.n.14.*

q *Simplex autẽ instrumẽto vide supra in d. uerbo hodie tenet. Mars in rub.C. de probat. num. 214 Boner. sup.*

n *Petit cum instantia, an super ista petitione requiratur interlocutoria testes esse examinandos Soci in. cons. 86.nu.14 vol.2. Rol. a valle cõs. 23 nu.14 & in fi. vol.3. vbi attestatur de cõi, q nõ vide ĩfra addit inci. timeat.*

a *Ad æternam rei memo. Mondos § superscriptio glo. facult. in verbo ad perpetuam rei memoriam.*

t *In actore propter causas sic expressas, Oria. in c.quoniam contra in verbo testium depositiones nu. 47. secus quando reus comparet offert se paratum litigare Dec.cons.302.num.5.vers non obstat idem qñ esset in potestate sua agendi Capic. decis 123. num 7. vbi dicit, quòd ista opin.est commu. Item potest examinare actor si reus opponat exceptionem, quæ impediat litis contestatam si superuenerit testes lite contestata euanescit illa receptio Fel. in c. quoniam frequenter col. 6. vers addo & vt lite non conte.Item & examinat actor quando instat tẽpus examinationis ordinario Soci. cons.14.nu 1.vol.4. Paris.cons.24.num.2. vol.2. Rol. à valle dicto cons.23 num.12. dat cautellam actori quid pendente appellatione Marã.in ti.de appell in 91. Pet.duo reg 42.nu 27 in 1 par.Rol.à valle sup.n.17.*
v *In reo Oria. supra nu.47.vbi ampliatur, & etiam posset fieri publicatio Capic. decis.103.nu.6. quod si cõpetat exceptiones per modum actionis. Oria. sup nu 49. idem in criminalib Gomes in trac. de delic.n.21.cap 1.Tomo.3.*
A *Quod regulariter late Mising.cẽturia 4.obseruatione 71.& 72. late Andream Gaim.lib.1.obseruat.92.& 93.vbi late tractat hanc materiam.*

A Coram illo iudice, Soci consil 244.colum secunda, volum 2. Capic. decisione 38.nume.5 Ias in repe.l admonendi, numo. 178. de iure iuran. & in l. cum y. § si prator, num.4 de transac. Soci.iun consil. 86. numo.14. volum secundo, nisi periculum esse in mora, quia etiam actor examinat corum iudice incompetente. Rol a Valle consil.23. nume 12 volum 3.

B Debet citari primi, Octa dicto cap quoniam contra, in verbo testium depositiones, nu. 50.

te, vel absentia timetur, & in quibusdam alijs casibus, qui no. in tex. & gl. & per Inn in d.c. quoniã, & per Doctus. etiã in l. in lege Aquilia si deletum ff. ad l. Acquil. Ad quod etiam facit quod no. in Authẽ. de testi. §. pen. col. 7. C. de test. auth. sed si quis ab aliquo, & l. curent. ff. de testi. & Spec. in tit. de teste in §. nunc tractemus. Producẽdi autem sunt hi testes A coram illo iudice qui esset iudex competens ipsius rei, si contra eum producentur via ordinaria, vt in d.c. quoniam. †Quæritur autem de forma procedendi in hac examinatione; vbi notandum, q pars, contra quam producuntur B debet citari prius; & si comparuit, ei debet libellus offerri, & iuris ordo seruari, siue sit actor, siue reus. vbi autem contumax fuerit, tunc examinãtur testes, quorum testimonia sigillantur, nec publicantur, & postea C intra annum si fieri poterit, debet iterum parti, contra quam sunt producti, citari, & sup negocio principali sibi petitio offerri, aut saltem denunciari sibi de ipsorum testium receptione, vt ei liceat contra ipsos opponere, prout videbitur; & si hæc forma nõ seruetur, examinatio redditur nulla, vt in d. cap. quoniam, post princ.

ADDITIO.

* Testes. Adde, q hanc materiam per 4. conclu. examinat Rol. consil 23. lib. 3.

SVMMARIVM.

1 *Assertioni simplici actoris volentis producere testes ad æternam rei memoriam an credatur.*

Timeatque & suspicetur. An autem suæ assertioni credatur? D dic q non, nisi probet quod actor asseuerat. quia actor quod asseuerat, 1 probare debet, vt in l. actor. C. de proba. cum sim. credo tamen q sufficiat de absentia futura probari E per testem, qui se dicat velle absentare, uel per relationem medici qui dicit illum fore infirmum, argu. l. semel. C. de re milit. quia in talibus procedendum est summarie.

ADDITIONES.

* Teneat. Adde, q requiritur interlocutoria iudicis, per quam pronunciet testes valetudinariores, senes; vel debiles, & ideo recipiendus lite non contestata. gl. Barto. & Doct. in l. in l. aquilia. § si delectum. ff. ad legem Aquil. Rol. consil 23. num. 21. lib. 3. De qua materia, an & quãdo testes ante litem contesta. recipiuntur. item de differentia inter capit. significauit, de testibus, & cap. quoniã frequenter. §. sunt & alij, vt lit. non contest. uide Mysinge. centuria 4. obseruat. 71. & 72. vbi quibus licitum sit producere testes ad perpetuam rei memoriam. Mas.

* Summarie. Adde, q testes ad æternam rei memoriã regulariter recipi non possunt lite non contestata ad instãtiam actoris, quia cum sit in eius facultate agere: talis facultas ei non competit, teste Bart. in l. in lege aquilia. §. si delectum. ff. ad l. Aquil. Dec. consil. 302. col. 3. Rolan. consil. 23. lib. 3. vbi num. 16. dicit secus esse quando examinantur pro parte rei, quia huiusmodi examinatio & publicatio valet, vt communiter per Docto. in dicto §. si delectum. & ideo hoc casu, inquit Rolan. dicto num. 16. non requiritur quod testes sint senes, valetudinarij, vel

Turnquel. in tracta. retrait lign. § 9. gl. 2 num. 1. Soci consilio 14. num. 13. volum. 4. limita in tyranno cuius potentia timet, Marsil. in l. de unoquoque, nu. 6 a, de re iudic. insel lige si timetur mors vel dentur pa absentia testium, Fely. dicto cap quoniã frequenter, col pen. versic. in proposito, Rol. a Valle consil 23 nume. 22. vol 3. Roma. sing 364. in addit. incip. tertio fallit quod si timetur potentiã aduersarij possit omitti citatio, Decisione Tholos 471.

C Intra annũ. s. videm. Bald. in dicto c. quoniam frequenter, col. quarta in princ. Alciat. de præsump. in princip. num 13. in actore reo, vero quãdo reus habet exceptionẽ, qua competit per modum actionis And Gaim Practicarum obseruationum libro 2. obseruat. 92.

D Dic q non, Boss. in tit. de oppositio contra testes, num. 32.

E Per testem, Bellamo decisio. 616. Octa. Vestr. in Practica Romana Cur. libro 6. in tit. de testi. versic. adde etiã aliud speciale, Rolan a Valle consilio 23 numo. tertio, volum 3.

V De morte. Orin. supra dicto capit quoniam contra, in verbo testium depositiones, num. 47 Paris consilio 24. in princip volum. 1. Octa. Vestr supra in versic. rursus, & sic sine causa nõ producuntur testes ad æternam rei memoriam, Boss in tit. de op. contra test nume. 32.

G Vel absentia per quam testes commode haberi non possunt. Fely. in d.c. quoniam frequenter, col. 3. circa primã qõ. Octa. Vestr. supra versic. rursus ante fi.

de proximo recessuri. quia non est in potestate rei sicut actoris, qñ res deducatur in iudicium secundum communem per Rol d. consil. num. 17. ubi docet cautel. quãdo actor vult examinare testes ad æternam rei memoriam, quòd reus sit cautus, q offerat se paratum litigare. Quibus adde, quòd testes examinandi ad æternã rei memoriam ad instantiam rei, examinari debent per iudicem causæ coram quo causa agitari debet, & non per alium, alias examinatio non valet, ex nota. per Bar. in l. cum ijs. §. transactiones. ff. de transac. Rol. d consi. num. 18 quæ conclusio, q examinari debeant coram iudice, coram quo causa principalis est ventilandæ non procedit in casu necessitatis, quia fieri potest coram alio iudice, ita prædictus Rol. consil. 80. num. 8. lib. 3. de quo vide Bar. d. l. cum ij. §. transactiones, & quæ no. Doctor. in apostil. ad Bar. in l. si quis. C. de naufrag. lib. 11. quam & etiam libelli materiam tractat Fely. in ca. quoniam frequẽter, col. 5. & 6. vt lit. non contest. Bar. d. l. in l. Aquil. §. si delectum. ff ad l. Aquil. in l. 4. §. prætor ff. de dam infect. Docto in cap. Alberteus, de testib. Alex. consil. 206. lib. 2. Bar. ĩ Auth. si quis. C. de testi. in l. si C. de vsu. pup. Paris. consil. 54. libro 3 consilio 23. lib. primo, cautel. autem ad impediendum hoc examen, ponit Cepol. cautel. 153. Masuer.

* DE Morte. * Attende hic quod F de morte proponitur; quia ipsa timenda est, tam in iuuene, quàm in sene, a sed tamen debet subesse iustior causa mortis, puta grauis infirmitas, vel quia quotidie est in conflictu belli, & sim aliter autem esset uanus timor. Et quia hic de morte loquimur, audi quid refert Seneca in quadã sua epistola, ait. Epicurus meditari mortem, qui hoc dixit meditari libertatem iussit, nam qui mori didicit, seruire non didicit, sed vna est cathena, quæ nos omnes alligatos tenet. s. amor vitæ, &c. ergo ait Valerius, remoueatur naturalis omnium animaliũ dulcedo vitæ, quæ nos pati multa turpiter cogit. sic ea remota eius quamplurimum beatior finis erit, &c.

ADDITIONES.

V De morte. Adde, & dic, mortem damnationis, non naturalem timendã esse, teste Dyonisio Carthusiano de quatuor nouissimis lib. 1. c. 1. Cum stultum sit id metuere quod euitare non possit, & ideo præparationem quidẽ ad mortem christiano homini necessariam esse dicit idẽ d. lib. cap. 2. Nam, qui in carne viuunt. Deo placere nõ possunt, teste Pau. Ro. 8 Galat. 5. & percutitur hac animaduersione peccator vt moriẽs obliuiscatur sui: Qui dum viueret: oblitus est Dei, inquit August. in sermone de Inn. & ad id qđ dicit Papien. hic de morte iuuenum fac. quæ habentur Luc. 7. adolescens tibi dico surge, sed; ut dixi, non corporis mors sed animæ peccatorum labe infectæ perditio metuenda, ut eleganter de hoc disserit Chryso Math. 8. hom. 28. col. pe. vbi docet, aliud longe vitam esse, aliud verò mortem, quàm vulgò æstimentur, & inter alia dicit melius esse lapide sepulchro superposito premi, quàm graui peccatorum pondere onustum ambulare.

a In sene. Sed in qua ætate debeat esse senex, ad hoc vt in eo sit suspicio mortis hoc casu; vide Oldr. consilio 93. qui allegat Innocen. in cap. quoniam frequenter, vt lit. non contest. & dicunt quod quinquagenarius dicitur senex, vide alia in dicto consil.

* In sene. Adde quis dicatur senex, & vide Barto. in l. 2. lectin. 3. ff. de excusa. tuto. & dic, quod senex propriè dicitur, quem non ætas sed vita ac mores seniorem, facit 2. quæst. 7. cap. paulus, de quo plura scribit Iason. vbi de sene & iuuene, in l. si seruum. § sequitur, nume. 9. de verborum oblig. Masuer.

G VEL G Absentia. Hæc est sufficiens causa, tunc & & aliæ, de quibus nota. in d.c. quoniam, & per Spec. in d. §. nunc tractemus.

PRIMO Videlicet. Hoc est primum capitulum, quo distinguitur, & declaratur obligationis titulus.

SVM-

SVMMARIVM.

5 *Obligatio per solam depositi confessionem non inducitur, sed probatio depositi.*

HAbuisse confessus.† Sed hic quæritur, an sola cõfessione inducatur obligatio depositi? videtur quòd nõ quia depositum * re, nõ verbis, contrahitur, vt instit. qui. mo. re contra. ob post prin. & l. 1. §. is quoque. ff de actio. & obl. Confessio autem dicitur verborum obl. Inst. de litera ob. in prin. in d. l. 1. §. verbis, ergo per confessionem depositum contrahitur,
n Breuiter dic q obligatio non contrahitur, sed proba
a tur esse contracta per talem confessioné, [a] vt l. publia ff. deposit. in fin. maximè quando renunciatũ est exceptioni non numeratæ pecuniæ, vt communiter fieri solet in instrumentis, vt habetur in d. l. in contractib. § sed quãtum. C. de non nu. pe. & no. in l. si ex cautione, & l. generaliter. eod. tit.

ADDITIO.

* Depositum. Adde quæ habẽtur infra for. lib. hypot. ver. in deposito. Nat. cons. 438.
a Confessionem. Dic tamen quòd depositum confessiona
1 tum non habet priuilegium 1 veri depositi, vt dicit Bal. consil. 38. 4. lib.
* Confessionem. Adde Cor. in l. 2. ff. si cert. pet. in l. 2. nu. 15. C. de eden. Soc. cons. 143. colum. fi. lib. 1. Cagnol. in l. contractus, num. 16. de reg. iur. & dic, quòd depositum confessionatum amittit priuilegia depositi, secundum Dec. & Cag. in d. l. contractus, vbi declarant. l. pen. C. de pos Rol. consil. 17. num. 9. lib. 1. Cagnol. in l. 2. num. 217. C. de pact. inter emp. vbi plura de deposito imperfecto. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Depositum proprium quod dicatur.*

EX causa * Depositi in pecunia numerata. † Aduerte quòd regulariter in vero & proprio, deposito quod est, quando certa res in specie, vel quantitas vt species deponitur in sacculo consignata; vt in l. 1. §. si pecu. signata, ff. depo. licèt ipsa eadem res, vel pecunia restitui debeat, tenetur eo casu depositarius solũ
2 x de dolo & lata culpa, vt l. quod Nerua, & l. 1. §. sæpe, cum si. ff. depo. vbi autem pecunia deponitur in quantitate, vel genere, tunc sufficit aliam tantundem restituere, sed ipsius pecuniæ periculum pertinet ad depositariũ vt in l. Lucius. & in l. dies spõsaliorum §. 1. ff. depo. Sunt & alij quatuor casus, in quibus periculũ transit in depositarium, qui no. p glo. in prædicto. §. sæpe, inter quos, est ille casus qui quotidie ponitur in instrumẽtis, videlicet quando deponens, & depositarius inuicem paciscãtur, quòd depositarius de omni piculo teneatur, iuxta doctrinam traditam per Gloss. & Doct. in l. sed & si qs §. quæsitum. ff. si quis cau. &c.

ADDITIO.

* Depositi. Adde, vt depositum sit ualidum, requiri q pecunia coram testibus numeretur, teste Rol. cons. 63. nu. 24. lib. 1. Cur. Iun. cons. 28. col. 2. nec sufficeret, quòd ligata in sacculo præsentaretur, ex not. per Doct. in l. acceptam. C. de vsur. & propterea cum eueniSset casus in facto, allegabam, quòd depositum rei mobilis primò offerri debet realiter creditori in loco iudicij, & si creditor recuset: illud deponi debet, Bal. in d. l. acceptam nu. 1. C. de vsur. vbi quòd peccata numerari debet corã testibus, & offerri creditori, & si creditor non vult recipere: tunc in bursa consignari debet, & consignata deponi, quid si non sit pecunia, sed alia res, quid agen. sit? & dic, vt per eundem Bal. d. l. acceptam, vbi alleg. tex. in l. 1. §. si dolũ. ff. de peric. & commod. rei vend. in l. videamus §. qui vinum, ff. loc. & sic cum eo casu facta nõ fuisset realis oblatio in loco iudicij, dicebam non posse dici depositũ sufficiens pręterea allegabam, attenta oblatione iudicialiter facta debuisse per iudicem fieri electionẽ loci & personæ, non autem per partem, ex doctrina Bal. d. l. acceptam, nu. 2. vbi Doct. in apostil. litera R. notãt quòd oblatio iudicialis fieri debet apud eum quem iudex elegit l. si reus paratus ff. de procur. & in casu prædicto sustinebam fieri debere oblationem ferri, cum interesse, iuxt. not. per Bart. in l sed si aliqua ff de constit. pecu. Bal. d. l. acceptam, nu. 29. vbi dicit quòd in alijs quàm in nũmis venit interesse conuentum, sed quia in eo casu debitores promiserant tradere ferrum cum interesse, & facta fuerat executio pro ferro, interesse ac expẽsam, & nihil pro interesse, pluri ualore & expensis oblatum fuerat, ideo concludebam depositum ex eo capite reddi insufficiens, argumento eorum quæ scribit Alex. cons. 24. nu. 9. lib. 4. vbi docet notab. prac. pro eo qui tenetur offerre vel deponere, idem Alex. in l. mora ff. sol. mat. in l. si insulam ff. de verb. obli. qui loquitur quando res nõ est liquida, quæ omnia, eò fortius procedere asserebam in casu prædicto, quia in eo liquidatus erat valor, & taxatæ expensæ, Ex quibus concludebam pronunciandum esse depositum insufficiens, & creditorem molestandum non esse in possessione bonorum sibi deliberatorum, & insolitum datorum. partemque in expensis condemnandam sub censura &c. Masuer.

n *Breuiter dic istum locum, citat & comprobat Tiraq. in tract. retract. conuent. 4. glo. 6. nu. 8. & infra forma libell. in actio. hipo. verbo in deposito, num. 1. vnde agatur ex deposito naturaliter habetur confessio nõ potest tenere Socin cõs. 143. col. 1. vol. 1. cons. 171. versic. præterea vol. 2. vide Hipp. Rimin cons 60 nu. 39. vt depositum confessionatum non habet exequutionem paratam Roderic. Suarez. in rep. l. post rem iudicatam versi. adde quintam. versic addic. in princip. incip. adde tamẽ de re iudica. Boer decis. 295. nu. 8. Plot in l. si quando n. 430. C. vnde ui, quod in deposito irregulari habeat locum priuilegia vere depositi late. Rol. a valle cons. 17. num. 6. vol. 1. cons. 47. num. 24. vol. 4. vbi late in deposito, confessionato.*

1 Veri depositi, & sic non habet exequutionẽ paratam, Boer. decis. 295. n. 8. vbi late quòd limitat, allegat nisi interueniat iuramentum uel confessio sit iudicialis, uel sententia quòd tamen habeãt exequutionem paratam late Rol. a Vallo cõsil. 17 n. 6. vol. 1. & cons 47 n. 24. vol 4. vide Plot. in rep. l si quãdo nu. 430 C. vnde vi D. Cuchus d. iurat orta pscri. nu. 79. cum seq. uide lato Hip. Rimi. cõs. 60. n. 32.

x De dolo & lata culpa aliquãdo ẽt leuiss Dec. in l. cõtractus de reg. iur. Alb. consil. 3. n. 6, Petrus de Vnzo. in practica artis notario, in tit. de abligat. que re cõtrahũt n. 12. cũ seq.

1. Tunc reddere de clausula, ex nũc prout ex tũc & e contra quis operetur Calca. consil. 15. nu. 26 Boer. decis. 78. numo. 33. Ripa. in l. conuentio generalis nume. 1. d. pignor. Tiraq. in tract. de iuramento confir. in 3. parte limit. 2. nu. 15. & in tracta. retract. lign. § 1 glo 11. num. 39. & in tracta. de retract. cõuent. §. 2. glo. vni. n. 86. & in rep. l. si vnquam in verbo reuertatur n. 117. C. de reuoc. donat. Soci. iun cons. 26. nu. 18. vol. 1. & cons 41. nu 6. vol. 3. Ceph. cons. 133. nu. 20. vol. 2. Hipp. Rimi. cons. 97. nu. 3. Negus. d. pigno. in 2. parte. 2 membri num. 5.

Anno curso 1400. Isto anno mensis Septemb. die 16. natus est prædictus Manfredus filius meus in ciuitate Papiæ Anno verò curso. 1392. mensis Octobr. natus est Illustrissimus Dux Philippus ad præsens Dux Medio. &
a Comes Papię, qui anno pręsenti nũc curren. 1412. [a] mẽsis Iulij obtinuit dominium ciuitatis Mediol. eius interfecto tunc proditorie à certis ciuibus Mediol. eius fratre Duce Mediolani. &c.

ADDITIO.

a M. cccc x i i. computando ergo in cursu. 85. anni fuerunt sex Principes Mediolani, an auté septimus regnabit hoc tempore dubium est, regnauit itaque Dux Philippus deinde Dux Franciscus, deinde Dux Galeaz. deinde Ducissa Bona. deinde Dux Io. Galeaz. nunc Dux Ludouicus.

Item quod præfatus. Hoc est secundum capitulum confirmatorium primi &c.

SVMMARIVM.

1 *Dictio tunc extremitatem temporis denotat.*

TVnc 1. reddere. † Ista dictio [a] tunc, denotat temporis extremitatem, vt l. 4. in fi. ff. de condi. & demon. & l. tutoribus. in fin. ff. de test. tut. de cuius significatione notatur p Arch. 63. distinct. in c. ergo &c.

ADDITIO.

a Dictio tunc. m Adde gloss. in l. lecta. in princ. ff. si cert. pet. in ver. tunc, & ibi Bart. col. 1. versi oppono. Ludo. Roma.

m *Adde glos vide Io. Durantum in tract de arte testandi titu. 5. caut. 16. num. 4. Rol. a Valle cons. 70. nu. 15. vol. 3. & cons. 39. nu. 16. vbi dictio tunc importat q eo casu & consil. 38. nu. 41 volum. 4. Simon de Pretis, consil. 42. num. 28. Hippol. Rimin consil 71. numer. 19. & consil 110. numer 33. & consil. 80. numero 18. Gozadin consil. 21. numer. 36. & consil. 64. num. 6. Tiraquell. in tract. retract. lign. §. 1. glo. 11. nu. 39. vbi etiam de dictionib. tunc & eo casu.*

Roma.col. 1. versic. in gloss. super versi. & tunc & Franc, Cur. Inn. ibi.nu.18.tex. & ibi glo.in ver.esto.in l. in substitutione.§.si ff.de vulg.& pupilla.& ibi Bart.Paul.Castr. & Alex.de Imo.text.in l.Gallus.in prin ff. de liber. & posthum.& ibi glo.in ver.tunc.& ibi Ang. de Vbal. & Claud.Aquen.num.16.& in c.1.§.nunc de lege. Barto. in l.in illa stipulatione,col.1.versic.sed contra istã opin. ff. de verbo. oblig. Bald.in l. ex illo.C. de appella. & in auth. contra rogatos.col.1. C. ad Trebel. Franc.Areti. in l.si ita stipulatus.ff.de verb.obligat.& in l. heres.ff.de acquiren.hær. tex.in § rursus,Inst.de actio. & ibi Ang. Aret & Ias.colum 1.versic.3.not.& Ludo. Gomes. col. 9.vers.notatur quarto,Bal.in c.cum terra.colum.penul. de elect. Ias.in l. 1.in fi.C. de codicil. Abb. Panor. in c. pastoralis,In 3.not.de exce.& ibi Dec.in 3.nota Abba. in cap.personas de appellat. & ibi eun. Deci. col.fin. in ver.glo.fi. And. Barba.in c. quoniam frequenter.§.porrò, num.8. vt lit.non contest.Fely.in c.licet causam,col. 4. ver.nota 6. de proba. Philip.Franc. in c. præterea. ii. colum.4. de appell & Anto. de Prato in c.peruenit,de emptio. & vendi.col.18.colum.1.Bar.in consil.16.incip. Vannucius,num.4. in 2.vol Anto.de Andarelit in consil.incipien. ex facto proponitur, nu.2. quod repetitur inter consilia Pan. de Cast.consil.183.in 2. volum Ancha.consil.156.incip ex serie testamenti.colum.2. vers. 3 hoc probat. Fulgo. cons.1. incip.quidam Raimũdus, Rom.consil.231. incip.prima dubitatio, , & consil.138. incip nota superuenit.Barba. cons.22. incip. præclarè dixit,num.17.in 2.volum.& consil.73.incip. magnanimus,num.18.in 4. volum.Dec.consil.63.incip. & pro te nuu. in 2. colum.in 1. volum.& consil.39.colum.2. in fi. eod.volum & consil.314 incip.pro re solutione,colum. 2. in 2. volum.& Mantu. in consil.19.incip. fuit alias in humanis , nu.34.in 1.volum. Zilettus.

SVMMARIVM.

1 Dictio vsque, qualiter ponatur, inclusiuè vel exclusiuè.
2 Dictio vsque, qualiter ponatur quando capta inclusiuè esset alteri legi contraria.
3 Dictio vsque, qualiter ponatur quando ista dictio, per iungitur, & determinatur a dictione vsque.
4 Dictio vsque, qualiter ponatur, vbi apparet de contraria voluntate disponentis, quæ colligi potest ex qualitate rei ad quam fit terminatio quæ alienari non potest.
5 Dictio vsque, qualiter ponatur quando resultat prauus intellectus.
6 Dictio vsque qualiter ponatur quando ponitur ad determinationem numeri,temporis,vel quantitatis.
7 Dictio à, vel ab, qualiter accipiantur.
8 Dictio taxatiua, qualiter accipiatur.
9 Opinionibus antiquiorum Doctorum est adhærendum, nisi reperiatur textus expressus in contrarium.

a Vsque ad Calendas de ista dictione vsque vide late remissiue per Tiraq.in tractatu retract. lign. §.1.gl.11.n.66. Mantua consil. 171.nu.3.& cõs. 172.n.3. Cagno. in l.2 in fi. C. de pact. inter empt. & venditio. nu. 282.vbi & de dictio.vsq; ad pascha. vide in addit. incip. calendas.

a Vsque ad calendas Ianuarij. † Solet apud plurimos dubitari, an hæc dictio [vsq;] a ponatur
1 inclusiuè, vel exclusiuè. Et quantum ad primũ casum ponitur inclusiuè, & sic dies calendarum cedet to ta commodo debituris.ar.l. qui ante calendas,& l. cum qui.ff. de verbor.obligat. Et quoniam materia ista est satis in practica,& in vsu, ideo latius est declaranda. Ad cuius euidentiam propter rudes sciendum est, quòd secundum logicos duo sunt termini vnus à quo: alius ad quem, terminus à quo est ille, à quo res sumit initium verbi gratia, si dicatur [talis lapidem proiecit à domo Titij, vsque ad domum Caij,] nam domus Titij est terminus à quo iactus lapidis sumit initium, domus verò Caij est terminus ad quem iactus lapidis finẽ suum perficit,& consumit. de quibus notorius plene not. p Bar. in l.si ita qui pro empto.ff.de vsuc. quo sic supposito re-
o noto in dubiũ o an istæ dictiones [à,ab, vsque]ponantur inclusiuè, vel exclusiuè: Circa quòd sciendum est,

o An iste dictiones Albor. à Porgamo,in tract.de præpositionibus, num.8 Crauet. consi.126. nu.6.

p Esset alteri legi. Mantua. d.consil.173.nu 4.

quòd quandoque dictio [vsque] profertur a lege, quandoq; profertur ab homine. Primo casu regulariter ponitur inclusiuè, vt probatur in auth.hoc ius.ver.in cæteris.C. de sacros.eccle & l.1.ff.de do & l.si cum exceptione §. quatenus.ff.quod met.cau.& l.si cui serui. ff. de leg. 1.in fin.ff.si tab. test.nul.exta.l.1. in fin. facit clem.statutum. de hære.& l.fi.ff de senat. † Fallit quando capta inclusi-
2 p suè p esset alteri legi contraria,quia tunc ponitur exclusiuè, vt in l.pen.ff.de flu.& l.1.post prin. ff.an per alium causa app.cum sim. Secundo casu quando profertur ab homine,tunc considera duos casus , nam quandoq; istæ dictiones [à, ab & vsque] ponuntur ad determinationẽ loci,quandoque temporis, quandoque numeri,vt infra declarabitur Item habes cõsiderare,quòd hæc dictio[vsq;] aliquando iungitur cum præpositione, In, aliquando cũ præpositione Ad. Si quidem iungitur,& determinatur præpositione In , verbi gratia [promitto stare arbitrio Titij à 10.floren. vsque in 20.] Vel si testis dicit. [possidit talem fundum vsq; in talem & sic] tunc ponitur in-
b clusiuè , quia hæc dictio In b denotat quandam intrinsecitatem, & perfectionem,vt colligitur in l.socium qui in eo.§.fi.ff pro so.& l.si in annos. ff.de cond. & demon.
3 † Idem dico, si hæc dictio Per, iungatur & determinetur à dictione vsque.v g. [Promitto 10. dare vsque per medium mensem] nam hæc dictio, Per, perfectionem termini denotat cui adijcitur, vt l.vrbana. §. pernoctare.ff. de verb.sign, vbi verò hæc dictio,[vsq;] iungitur dictioni,ad v.g [loco fundum talem vsque ad talem.] Vel vẽdo talem fundum vsque ad talem : vel [loco talem domum, vsq; ad talem:] vel testis dicit, [talis possedit talem rem vsq; ad talem.] tunc quidam in hoc distinguũt, vt Dyn.& Cyn. aut inclusio continet odium, & exclusio fauorem, & tunc ponitur exclusiuè: aut econtra, & tunc ponitur inclusiuè, vt no.per Cy. in l. à caligato milite.C. de nup. tu autem secundum Bar. latius distingue, vt per eum no. in l.patronus ff de leg. 3. aliquando dictio vsq; ponitur ad determinationem loci, quandoq; ad determinationem temporum: quandoq; numeri. Primo casu subdistingue, aut terminus,ad quem refertur, potest cõprehendi, vel idem esse cum termino à quo, & tunc ponitur inclusiuè. Hoc autem contingere potest vel ex generalitate sermonis,vt in d.l.patronus, §.1. vel ex qualitate rei, vt quia sit arbor, vel lapis, vel fouea ille terminus ad quem, vt l arbor.ff.com di.& l.pro regione.ff.de acquir.rer.dom.Vel ex qualitate pretii, vt infra dicam. Vel quia inclusio continet causam piam, vt l. quidam in testamento.ff.de legat.secundò.
4 † Fallit vbi apparet de contraria voluntate disponẽtis, quæ colligi potest ex qualitate rei,ad quam sit terminatio, quæ alienari non potest, vt in l. filiusfamilias. ff.de lega. 3.Vel (vt etiam credo) si res illa, ad quam sit terminatio,sit aliena, & ab alio possessa , quia non est præsumptio in dubio disponentem referre se voluisse ad rẽ alienam. arg.in l.4. ff. de leg. 1. Vel ex qualitate pretii ipsius rei alienatæ, quando sequeretur enormis læsio, si poneretur inclusiuè. his enim & similibus casibus ponitur exclusiuè.arg.l.semper in stipulationibus.ff. de reg. iur. Et per hoc deciditur illa vulgaris quæstió, quando quis vendidit aliquem fundum vsque ad talem, vel locauit,quòd non ponitur absolute ille alius fundus inclusiuè in venditione; vel locatione, sed cum determinatione,de qua supra. Secundo principali casu, quando hæc dictio [vsque]ponitur ad determinationem temporis & tunc subdistingue, aut tempus ad quod refertur, potest continuari sub tempore designato,puta. [Promitto dare centũ vsq; ad calendas] vel [Promitto dare decẽ, vsq; ad decẽ annos] vel [Loco,vel in emphyteusim concedo talẽ domũ vsq; ad decem annos] in quibus casibus dubitatur,an tpt extremũ, ad quod, puta annis vltimis decenni ponatur inclusiuè,vel exclusiuè , vbi indistinctè dic, quòd alio non apparente ponitur inclusiuè.arg.d.l.cum qui ita. §. qui stipulatur ante calen.ff.de verb.obli.cum sim. supra alleg. quia bona est argumentatio de loco ad tempus, vt in l.vinum.ff si certum pet.& l.fi. C. de triti.

† Fallit

5 † Fallit, vbi resultaret prauus intellectus quia tunc po-
nitur exclusiuè, puta si sit terminus statutus ad comparé
dum vsque ad diem dominicam. vel si promisisti quali-
bet die dare libram carnium usque ad dié veneris, vel
ad primam diem quadragesimæ, & sim. nam in his casi-
bus non intelligitur inclusa dies prohibita, vel tempus
prohibitum, arg. l. 2. C. de temp. app. & in l. semper, de
reg. iur. Aut tempus ad quod, non potest de iure conti-
neri sub tempore designato. v. g. do tutorem filio meo
vsque ad pubertatem, & tunc ponitur exclusiuè, ut l.
quæsitum. ff. de tutel. Fallit, vbi de mente disponentis
contrarium appareret; quia tunc verba impropriaren-
tur, ut l. à filio ff. de leg. 3. & l. pater Seuerinam. §. con-
6 ditionum verba ff. de condi. & demon. † Tertio princi-
pali casu, quando hæc dictio vsque, ponitur ad determi
nationem numeri, temporis, vel quantitatis. v. g. pro-
mitto dare vsque ad decé dies, & tunc ponitur inclusi-
uè, ut d. l. idem. ff. de dolo. & in Authen de app. & in-
tra quæ tempor. §. illud quoque, coll. 4. licet illa iura lo
quantur, quando tempus profertur à lege. Idem tamé
dic hoc casu si profertur ab homine, maxime quia ver-
ba debent interpretari contra proferétem, ut l. veterib.
& ibi not. ff. de pact. & in partem magis fauorabilem,
7 vt in l. quoties ff. de reb. dub. † Quæ autem supra dicta
q sunt in dictione vsque, idem per omnia intelliges q in
c dictionibus à, & ab, c quæ apponuntur vt plurimū tan-
quam terminus à quo, de quibus vide Gui. de Cu. in l.
meminisse. ff. de offic. procon. & lega. per Albe. in suo
alphabeto, super litera V, dictione usque, & per Archi.
in c. statutum, de præbend. lib. 6. & de restitu. spol. c. fre-
quens. eo. lib. 3 r. dist. cap. fin. & per Ioan. And. in clem.
sicut. de app. facit. l. ratio. §. fi. ff. de actio. empt. & in l. pri
ma. §. æstatem. ff. de aqua quo. & æsti. & l. post duas. C.
de aduoc. di. ind. & vide de his, & aliis pluribus dictio-
nibus, quæ posuit Albe. in authen. hoc ius. C. de pro-
8 cura. † Quid autem sit de dictionibus * taxatiuis, puta,
* [Solum, solummodo, tantum, tantūmodo, & sim.] not.
per Bar. in l. 1. ff. si quis iurisd. non obtem. Ad vnum sem
per aduerte, & hanc regulam tene in omnibus quæstio-
nibus occurrētibus, quod si reperias diuersas opi. Doct.
* adhærere velis potius opi. * antiquorum, a quam mo-
x dernorum. nisi reperias * tex. expressum in contrariū,
* nam a moderni facti sunt ita pomposi, ut se nihil repu-
a tent scire, nisi legé faciant per se, & spernant antiquos,
& laudent modernos, de quorum collegio se faciunt,
9 & prædicari volunt z nam vt inquit Seneca [Probatos
semper tene, & si ad alios diuertere aliquando libuerit
ad priores redi.] Deo grátias.

ADDITIONES.

* Taxatiuis v Adde Ias. in l. 1. num. 9. nume. 14. ff. si quis
v iurisd. non obtemp. & nu. 52. quid de testibus deponen.
per taxatiuam tantum, de quo Fel. in c. pastoralis, col.
2. de off. deleg. ponit reg. cum fall. Masuer.

* Antiquorum. Adde, quod esset superstitiosum, nimis,
velle iurare in opi. antiquorum, quamuis maxime au-
toritatis & venerationis apud omnes esse debeant, ex
not. p Catel. ver. nuptiarū causa, col. fi. dicens. igitur, in ca
su dubio in cōsulendo & iudicando eam opi. seq. esse se-
cundū consulentis vel iudicantis bonam conscientiā ve
rior creditur, quo casu quis excusatur, teste Dec. consil.
276. num. 6. Boer. q. 42. col. pen. & fin. vel dic, secundū
Aret. in §. respōsa, nu. 4. inst. de iur. nat. gen. & ci. standū
esse ei, quæ melioribus rationib. nititur, Nat. cons. 120.
col. 1. & quæ stat pro veritate, Boer. q. 155. col. 10. num.
27. vbi instruit iudicātes quid agere debeāt: qn sunt duo
excell. Doc. in diuersis opi. de quo ēt per Alex. cons. 15.
nu. 15. lib. 1. Rip. respō. 190. col. fi. vbi plura de opi. & au
toritate Bar. de qua ēt per Afflic. decis. 319. Bal. in l. j. n.
29. C. de ijs q accus. nō poss. in l. liberti, n. 27. C. de oper.
lib. Alex. cons. 55. col. 15. lib. 4. & eo casu humaniorē sen
tentiā in dubiis sequēdā esse dixit Ias. in l. filio pater in
prin. n. 7. & seq. ff. de leg. primò, bene uerū est, q glo. opi.
qn glo. ipsa bene loquitur, omnibus aliis opi. præualet, te-
ste Alex. cōs. 91. n. 4. lib. 2. 139. col. fi. lib. 6. Dec. cons. 146
nu. 7. Guid. Pap. q. 277. Rol. cons. 94. nu. 25. lib. 1. cōs. 14.
nu. 59. lib. 5. qbus adde Doc. in l. si idē. §. fi. ff. de iur. om.
iud. Ias. in d. l. filio pater, nu. 8. ff. de lega. 1. vbi loquitur
de glo. in l. qui filium. §. Sabinus. ff. ad Treb. & dic, q in
cōflictu opi. ea opi. attendi debet, quæ melioribus & va-
lidioribus fulcitur rationibus, ēt si maiores numero sint
qui contrariū sustinent, exēplo Imp. in l. si quis. C. de cō
di. indeb. qui minoris partis ratione inspecta: cōtra ma-
iorē sententiā protulit, hinc dixit Cur. cons. 63. nu. 5. cō
sil. 160. nu. 12. cōmunem opi. tunc sequendā esse, qn par
ticularis opi. meliori non est suffulta ratione, & hanc cō-
munem dicit Cur. d. cōs. Cagnol. in l. 1. ver. qd ad magi-
stratus, nu. 241. & seq. ff. de orig. iur. Nat. d. cons. 150. Ne
uiz. Syl. nup. lib. 5. & 6. omniū pulchre Osasc. decis. 125
in fi. vbi post plura, in iudiciis seruan. esse dicit opin. quæ
nititur religione iuramēti uti tutiorē ad animæ salutē,
ex Oldr. cons. 227. in fi. Cagnol. in reg. non potest vide
ri improbus, nu. 5. de reg. iur. Afflic. decis. 230, nu. 4. quā
concl. doc. dicunt procedere, qn iuramentū haberet il-
los tres Comites; ueritatē, iudiciū & iustitiam, vt do-
cte & copiose explicat Rol. cons. 98. nu. 34. lib. 1. & habe
tur in c. animaduertendū, 22. q. 2. c. etsi Christus, de iu-
reiur. ad quæ iudices aduertere debent, ne idiotæ, iuue
nes, mulieres & alii incauti decipiantur, & hoc quan-
doq; culpa tabellionū, quos sobrios esse velim & parcos
in coaceruandis iuramentis, ne animarū & patrimonio-
rū iacturā faciant, ex not. per Cyn. in Auth. sacramenta
puberū, 1. q. C. si aduers. ven. Catel. vers. statuta Italiæ,
qua in re laudatur, q in materia iuramenti agunt beni-
gnius, vt videre in Gallia, ex no. p Imbertū in enchirid.
iur. Gall. ver. iusiurādi effectus, Dy. & alios in cap. nō est
obligatoriū. de reg. iur. lib. 6. Sed ad artic. & q. nostram
redeundo. Adde prædictis concl. q illa opin. sequenda
est, quæ distinguēdo, opi. contrarias cōciliat, teste Osasc.
decis. 21. nu. 16. decis. 162. nu. 8. l. rogasti. ff. si cer. pet. l. a-
deo. §. cū quis, ner. & tamen media sententia ff. de acq.
rer. do. vel potius sequenda opi glo. cuius autoritas con
sulendo & iudicando, vt iā dixi, antecellit, iuxta tradita
per Rol. consil. 73. nu. 13. lib. 5. post Bar. in l. ut uim ff. de
iust. & iur. Quod & in Romana Curia sancte obseruari
scribit Bal. in l. si §. necessitate. col. 3. C. de bo. quæ lib. &
quo ad Barto. opi. seruādam ex statutis Hispaniæ refert
Fernand. Tolos. in l filius famil. §. diui. n. 93. ff. de leg. j.
vel in casu prædicto, qn doc. vario modo loquuntur, me
dia uia est eligenda, ex no. per Rub. Alex. cons. 105. n. 1.
Dec. cons. 68. col. 5. 218. col. 2. d. cons. 176. num. 6. aut qn
casus est dubius, & sunt opi. hinc inde, in dubio illa est
sequenda, quæ fauet publicæ vtilitati, & magis coheret
reg. iuris communis, ut volunt Bar. & Doc. in l. j. ff. sol.
ma. tex. vbi Bar. in l. vnic. §. fi. C. de cad. toll. Rub. de ord.
iud. c. 27. 6. par. prin. par. vlt. nu. 125. vel quæ benignior
est, & humanior, vt per Ias. d. l. filio pater, nu. 7. de leg. j.
ſt cū iudex in dubiis inclinare in quā velit, teste Aym.
cons. 135. nu. 40. quæ concl. procedit, dūmodo pares sint
rationes & causæ, & nihil sit quod præponderet ex iusti
tia & æquitate, quam æquitatē omnes iudices amplecti
debere scribit Rol. cons. 64. nu. 15. & seq. li. 5. vbi nu. 17.
in varietate opi. pro æquitate contra rigorē ut pro ani-
ma tutiore pronunciandū esse censet, ex Cagnol. d. l. nō
potest videri improbus, nu. 5. de reg. iur. Nat. cons. 136.
colum. 4. num. 10. Ferrat. cautel. 17. & tandem, secūdum
eam opin. per quā vtrique parti consulitur, & est minus
onerosa, ex doct. Castr. in l. j. post n. 3. ff. si quis caut. præ
sumitur enim per imperitiam iudicare: qui relicta com
muni opi. inhæret sing. opi. secundū Rol. cons. 16. nu. 55.
54. lib. 3. vbi inter varias opi. illā sequēda esse dicit quæ
plurium magistrorum auctoritate cōprobatur, l. prima,
vbi Bal. 5. not. ff. de offi. quæst. not. Catel. ver. opi. commu
nis, & uer. nuptiarum causa, col. fin. Alex. cons. 95. nu. 6.
lib. 2. qua in re illud etiam notandum est, quòd quando
Doc. vel glo. in tribus vel 4. locis tenuerunt vnum, illud
sequendum est, quāuis alibi in vno loco cōtrariū tenue-
rint, teste Rol. cons. 28. in fi. lib. 3. quid in iudice q iudi
cauit secundū opinionē sui præceptoris, & dic, quod ex-

q *In dictionib. a & ab. late Io. Bap. Asini. I sua Practica §. 17. c. 6. versic. secundo loco quærit, vbi multa allegat.*

u *Quā modernorum. Istum locum citat & cōprobat Hieron. Zācha. in repe. l. Libr. des mei §. cū ita in prin. l. nume. 3.*

a *Moderni facti sunt ita pomposi. Istum locū citat Eueral. in sua centuria in argumēto ab auctoritate. pariter citat Sylua. nup. lib. 5. nu. 5.*

z *Nam vt inquit Seneca. istū locum citat & laudat Consteutio. Anthonii. in fine.*

v *Taxatiuis: Tiraqu. late de retrac. conuent. §. 1. gl. 6. nu. 26. cum seq. Rip. in l. si constante. nume. 82. sol. mat. vbi ponit reg. cū fallentijs, vbi ēt de statuto taxatiue loquente. Soci. iun. consil. 1. num. 127. volum. 1. & consil. 63. & consil. 77. volum. 2. an tollat soluta fieri. Cassa. consil. 1. in 3. parte consilij nu 24. Anto. Gab. de commu. conclus. in tit. de verbo. sign. conclusio. 1. lib 6. Hieron. Gabr. cōclus. 7. nume. 6. latiss. ponit Cranet. in tract. de antiqu. temp. in 4. parte nu. 50. vsque 71.*

 cusatur

s Vsque, Alexan. consil. 116. num. 18. volum. 3.
t Dictio In, Tiraq. d. trac. retrac. lig. §. primo, gl. 11. num 74.
v A, & ab. Tiraq supra num. 52. Crauet. consil. 036. num. 6. Ant. Gabr. de com mu. conclus. in tit. de arbitri. conclus. 2. nume. 5. Ioan. Bap. Asin. in sua Praxi, §. 17. cap. 6. versicul. secundo loco.
A Forma sequestri, habes tres tractatus supra, Franc. Cur. Ange. de Perusino et Iacob. de Arena vlt. Rebuf. in suis Tomis in ti tu. de sequestris.
B Quod multũ timet, quatuor sunt necessaria, vt cõcedatur sequestrũ. Primo quòd de debito cõstit saltẽ summaria. Secundo quòd vocetur debitor. Tertio q creditor petat ad sui iuris vel debiti conseruationem. Quarto quòd appareat suspicio, Ista ponit Guid. Papa decis. 246. Cur. supra q. 7. num. 40. an de debito debeat constare per instrumentũ Alexan. consil. 263. num. 2. vol. 6. tene quòd sic, licet hoc reprobat Ias. in l. si fideiussor. §. si satisdatum, nume. 42. qui satisda. cog. Cur. sup. q. 6. 31. Pet. Dur. regu. 199. in princ. in prima parte. late materiam istam ponit Pet. Ant. Petra ĩ addit. Rodoa. de rebus eccl. nõ alienan. in princ. q. 2. col. pen. c. 1.
C Sunt omni iure, Istum locum citat & sequitur Mandos. titu. de monito. c. 8. num. 3.
D Quia nemini auferẽda est, q lite pẽdẽte possessor possit suã possessionem continuare cogu. cum amplia. & limit. ponit Ant. Gab. supra in titu. de aquir. vel amit. poss. concl. 6. & si quis non esset soluendo vt timeretur de dillapidatione. Petr. Anch. quæstio 46. numero 13. Paris. consilio 41. nume. 45. volum. primo. Rebuff supra glo. secunda numero tertio.
E Commoditas possessionis, Cõmoditates possessiones duodecim refert Rip. in c. sæpe nume. secundo de restit. spolia. Tiraquel. in tract. de iure primogenit. q. 8. 17. Alex. consil. 10. numero secundo volum. 3.
F Nisi pendente appellatione, istum locum citat Pet. Io. Anch. q. 47 nu. 15. in fi. in prima parte, Decis. Tholes 477. limit. nisi sit pauper ne fame pereat, Guid. Papa decis. 81. num. 2. Item sequestratus debet habere expensas litis, Cur. supra in princ. nume. 10. & sequestrum fit per iudicem ad quem post præsentatam appellationem, Maran. in titu. de appell. num. 177.

cusatur in syndicatu a condemnatione expen. ex no. per Ias. in l. generaliter. nume. 10. ff. de in ius vocan. quam conclusionem intellige, vt per eundem in l. interdum. §. Si tibi promissor. num. 1. de verb. obl. illud autem quod dicitur, quod quando referuntur plures opi. vltima censetur approbata, ex glo. in l. qui filium. § Sabinus. ff. ad Treb. dic, non procedere quando prima opinio. saperet æquitatem vltima rigorem, iuxta tradita per Ias. d. l. filio pater, num. 8. de leg. 1. & in l. si seruum. §. sequitur, num. 3. de verb. obl. i. in l. placuit. C. de iudi. post Docto. in apostil. ad Bart. in l. bonafides. ff. depos. quarum quidem opi. quæ dicatur magis communis, vide per eundẽ Ias. in l. si is qui pro emptore, col. 70. ff. de vsucap. Alex. consil. 13. col. 5. lib. 1. Item intellige, non procedere dictum gl. in d. l. qui filium §. Sabinus, quando præcedens opi. plenius fuisset examinata, melioribus firmata rationibus. quia tunc præcedentem opin. tenere censetur, vt concludit Ias. in l. 1. §. & post operis. num. 18. ff de ope. no. nunc. Quid de iudice, qui malè iudicauit, eligendo opi. quam nulli tenuerunt, licet ea non sit approbata, & dic, vt per eundem Ias. in l. qui Romæ. §. duo fratres, nume. 34. de verb. obl. & in l. cum prolatis. nu. 17. & seq. ff. de re iud. vbi etiam docet quomodo excusetur propter opin. diuersitatem, dic, vt ibi per eum, ad conclu. autem qua dicitur, q quis excusetur sequendo opin. Doc. excel. vel optimi, vide quæ scribit Ias. in l. stipulationum quædam. nu. 4. de verb. obl. vbi ponit qui dicantur Doc. excell. vel optimi, & ibi, q dicitur habere scientiã eminentem ille doctor, qui subtiles qq. discutere, & determinare nouit, & in promptu responsiones habere quorum plures hodie anno 1574. videmus in Florentissimo hoc Augustæ Taurinorum Gymnasio, sacroq; ac venerando nostro Doc. Collegio, quorum ego minimus, hęc prolixius fortassis quàm opportuit, in studiosorum gratiam, scripsi in eadem ciuitate, ætatis meæ anno trigesimo nono, licet varijs curis, grauissimisq; animi molestijs affectus, ĩ quo illud mihi sat erit, displicuisse malis. Io. Ant. Masuer. V. I. D.

* Text. expressum. Adde, q quando pro aliqua opin. stat text q ea opi. sequenda est & tunc parum curandum est de Doc. contrarium tenen. teste Ias. in l. diuortio. col. 6. ff. solo. matrim.

s Vsque. s De hac dictione, & aliis hic positis, & multis
s alijs, de quib. hic nõ fit mentio, vide per Old. cons. 49. Adde Bart. in consil. 77. incip. proponitur, in 2. volum. & quæ posui supra, in forma positionum actoris in glo. vsque ad annum in addi. incip. dictio vsque. Zilettus.

* Vsque. Adde, quòd hęc dictio in materia odiosa intelligitur, quòd odium & onus excludatur, teste Dec. consilio 511. colom. 2. num. 3. de qua plura scribit Alexan. consil. 125. colom. 1. circa fi. lib. 5. Cur. tract. feud. 3. parte, nume. 5. & sequen. Masuer.

h In. Adde quòd t dictio In, denotat intrinsicitatem. Al
t ber. Brun. in consil. 30. causarum feudalium. & Gratum consil. 32. num. 29. in 2. volu. & Berbum. Chouetonium titu. de publ. concubina. §. ergo per argumentum. nume. primo. Zilettus.

c A, & ab. v Adde Bal. & Pau. de Cast in l. 1. ff. si quis ca.
v Alex. in rub. eo. titu. & Abb. Panor. in c. super, extra de appel. col. 3. ver. quod quandoque. Zilettus.

A *FORMA SEQVESTRI, seu saximenti.*

SApiens Vir Do. Vicarius domini Potestatis Papię ad petitionem & instantiam suprascripti And. omni modo, iure, via & forma, quib. melius potest, exposito prius sibi D. Vicario per dictum And. a quòd multum & iuste timet de dilapidatione, & occultatione instrumentorum, fructuum, & bonorum existentium super possessione, de qua inter ipsum parte vna, & Io. antedictũ parte altera, quæstio vertitur, & quòd amplius est, ne ipsorum occasione partes ipsæ perueniant ad rixam, & arma; volens, & intendens præfatus dominus Vicarius inquantum potest occurrere & obuiare cuicunque scandalo, rixæ, vel rumori iussit, præcepit, & mandauit suprascriptus And. & Io. nominibus prædictis ibi præsentibus, audientibus, & intelligẽtibus, quatenus nullus eorum audeat, vel præsumat accedere ad dictam possessionem, de qua qõ vertitur, nec abinde fructus, vel alias res amouere, nec in ea laborare, vel laborari facere sine expressa licentia, & de voluntate dicti D. Vicarij sub pena cuilibet contrafacienti librarum centum cameræ Illustr. Ducis applican. seu cõmuni Papię. reseruato tamen omni iure dictis partibus tam in possessione quàm in proprietate prædicta, & ex omni iure eis competenti in fructibus antedictis, ac si ipsum saximentum factum non esset. Præterea præfatus Do Vicarius imposuit, & in mandatis dedit, & dat Pe. Patio seruitori publico dicti cõmunis, quatenus ex sua parte, impositione, commissione, & mandato dicat, & præcipiat H. & E. consulibus loci Sartiranæ, quatenus omnes, & singulos fructos extantes de præsenti in & super dicta possessione & proprietate colligere debeant, & saluare, ac penes se in sequestro tenere, nec alicui personæ respondere sine speciali licentia ipsius D. Vicarij, sub pęna de qua supra, & inde &c.

SVMMARIVM.

1 *SEquestratio omnis est prohibita.*
2 *Suspectam personam de dilapidationem qua faciant, propter quam admittitur sequestratio.*
3 *Fundus cum fructibus, an possit sequestrari ad suggestionem partis, cum præiudicio iuris vtriusque partis, cum timetur de rixa.*
4 *Sequestratio an possit fieri vigore cõuentionis in instrumento posita quòd in casu non secuta satisfactioni bona debitoris sequestrentur.*
5 *Sequestratio, an possit enitari in casib. in quibus pmittit.*
6 *Sequestratione facta fructuũ ego· giturorũ qd sit agẽdũ.*

1 SApiens vir. † Frequẽs est hic tractatus saximẽtorũ, maxime in Montesferrato, & quibusdã alijs partibus, vbi ius & iustitia ministratur p iudices q multi sunt faciles cõcedere talia saximenta. Est igit sciẽdũ,
a q regl'r ista saximenta ante latã sñiam [a] sunt c omni iu-
c re, tã ciuili, q̃ canonico prohibita, ut C. de plus. seq. pec. & extra vt lit. pen. c. 1. & extra de seq. pos. & fru. c. 3. & in cle. 1. eo. tit. & 15. q. 4. c. volumus, & maximè lite pendẽte, siue agit actione reali, vt puta rei. vẽdic. vel alia simili
D ei, puta petitio. hæred. & est rõ D q a nemini auferenda
E est E commoditas possessionis, quæ in fructuum perceptione consistit ante latam sententiam, vt l. 2. & l. ordo. C. de execu. rei iudi. & in §. cõmodũ. Insti. de interdi. &
F l. Titia. ff. de sol. F nisi pẽdente appellatione post sñiam latam

latam in principali causa. vt l. Imperatores ff. de app. &
in c fi. cũ ibi no. extra de seq. pos. & fruct. Potest in ante
e sententiam latam in causa principali fieri o fructuum
descriptio, vt super illis iudex possit certam ferre sentẽ
tiam, vt determinat Docto. in l. facultas. C, de iu. fis lib.
10. & Bart. in l. 1. §. eligitur ff. de ven. in pos. mi. pro qua
opin. fac. d. l. 1. §. quod si nondum. & in auth si omnes. in
fi. C si ut se ab hæred. absti Sic ergo stat regula, q omnis
b sequestratio est prohibita, b quæ regula fallit in decem
x casibus. Primus est, cum timor, vel suspicio est x de di
lapidatione rei quæ petitur sequestrari; vt probatur in
d. l. Imperatores. & in c. 2. & ibi no. per glo. in c. fi. extra
3 de seq pos & 3. q. 2. c quia ita. † Sed hic quæritur, q sunt
• illa quæ faciunt personam suspectam de dilapidatione?
Rñdeo secundum gl. in l. si fideius. §. fi. ff. qui satisd. cog.
q sunt quatuor. Primo debet non possidere aliqua im-
mobilia, vt in l. sciendum. ff. qui satis. cog. Vel possidere
pauca quæ non æquiualent rei, super qua quæstio agit,
c vt l. si creditores. ff. de priui. cre. Tertio, mali § mores
de præsenti, vt Instit. de suspe. tu. §. fi. quod no. in iuue-
nis cui displicent boni mores. Quarto q prius in simi-
libus male versatus sit, vt in l. si cui. §. isidem. ff. de accu-
sa. Præmissa autem indicia reddunt quem suspectum, si
1 superueniant 1 post obligationem contractam, secundũ
Bart. & Doc. secus si fuissent tempore obligationis con-
tractæ, quia tunc non redderent personam suspectam;
cum. n. a principio fuerit pro tali approbatus, non pote-
rit ex eadem causa reprobari, vt traditur & habetur in
l. si creditores. ver. plane. & in l. ait prætor. §. si debito-
rem. ff. quæ in fraud. cred. facit l. si is à quo, in fi. ff. vt in
pos. lega. Ad quod facit, quæ in simili dicuntur de vxo
re, quæ contraxit cum viro in ope, & egeno, deinde pen
dente matrimonio vult dotem repetere, quia vir eius
laborat inopia, per l. vbi adhuc. C. de iur. do. & in l. si cõ-
x stante. in princ. ff. sol. mat. x quæ non auditur, vt no. per
Cy. in d. l. vbi adhuc. in 4. q. Secundo principaliter fallit
1 dicta regula 1 qñ ab executione sententiæ interponitur
appellatio, vt in l. ab executore. C. quo. appel. non reci.
Tertio fallit in seruo litigante de eius statu, cuius pecu
lium interim sequestratur, vt l. 1. §. 1. C. de aser. tol. in l.
fi. C. de ordi. cog. Idem potest dici à paritate rationis in
filiofamil. monacho, feudatario, & sim. de quorum statu
qõ agit. Quarto fallit in colono ascripticio, qui litigat
cum dño suo super fundo, nam fructus sequestrantur.
vt l. litib. post princ. C. de agri. & censi. lib. 14. & idẽ põt
dici in colono simplici, vel partiario, à paritate rõnis.
Quinto fallit in marito vergẽte ad inopiam post matri-
monii contractum, cuius bona pro dote sequestrãtur.
vt l. si cũ dotẽ, §. si vero. ff. sol. mat. Sexto fallit, qñ posses
sessor conuentus contumaciter se absentat, quod nota
quia frequẽter accidit, vt in c. ex literis. extra de dol. &
contu. Septimo fallit, qñ mulier reuocat per virũ, de cu
ius sæuitia timetur, quia vxor sequestratur. vt in c. lite-
ris. & in c. ex transmissa. extra de restit. spol. Octauò fal
d lit, qñ rixa, § vel rumor, vel scandalũ timeretur: vt l. si
oleum. in princ. ff de dolo. & in l. æquissimum, in princ.
& quod ibi no. ff. de vsufr. & in c. 1. de seque pos. facit qđ
no. p Inn. in c. in psentia. in gl. 2. extra de prob. & Iaco.
de Belui. in Auth. de man. pri. circa princ. facit 90. dist.
in c. discordantes & c. præcipimus, & qđ not. in c. 1. extra
3 de treu. & pac. † Sed circa hoc quæritur de quotidiana
qõne, Ecce est certum, Titiũ possidere fundũ, super quo
quæstio sibi mouetur, & timetur ne partes ad rixã per-
ueniant, vel ad arma, aut scãdalum aliud generetur. Quæ-
ritur an iudex possit, vel debeat ad alterius partis sug-
gestionẽ fundũ cũ fructib. facere sequestrari sine præiu-
dicio iuris vtriusq; partis? vř q sic p d. l. si oleum. & in l.
• æquissimũ, • prælal. m In contrariũ determinat Inno. in
m d. cap. in psẽtia, q̃ opin. expresse tenet Bal. in d. l. 1. C. de
prohib. seq. dicens q in isto casu iudicis officiũ est præ-
cipere sub certa pœna parti, quæ non possidet, q nõ im
pediat possessorẽ in sua possessione, nec ipsum vllo mo-
do turbare psumat, & p hoc facit. l. 1. ff. ne vis fi. ei. & l.
1. ff. de aq. quot. & æst. & l. 3. §. hoc aũt. ff. de iti. actuq;
pti. & fundatur hæc opi. iure, & æquitate, alias. n. seque-
retur absurdum; quia quilibet excogitata malitia finge-
ret rixam imminere, & scandalum, vt eius aduersarius
priuaretur commoditate fructuum & possessionis, vn-
de malitiis hominum est obuiandum. vt in l. in fundo.
ff. de rei vend. Nec ob. l. æquissimum, & l. si oleum, quia
debent intelligi, quando est dubium quis possideat. No
no fallit, quando lis pendet per appellationem, vt in di
cta l. Imperatores. ff. de app. Decimo fallit, qñ alicui de
familia officialis fuit res ablata, super qua quæstio mo-
uetur, vt in l. senatus. ff. de offic. præs. quos casus habes
pro maiori parte no. per gl. in d. c. 2. de seq. pos. & in d. l.
4 1. de probi seq. † Quid autem dices de eo, quod fit quo
tidie in instrumentis. in quibus apponitur clausula [q si
non fuerit de debito satisfactum, q debitoris bona pos
sint capi, saxiri & sequestrari, & in solutum accipi] an
virtute huius conuentionis extra dictos casus speciales
poterunt hæc bona sequestrari? Et videtur q non, quia
hæc cõuentio est contra ius d. l. 1, C. de prohib. seques.
cum sim. ergo non valet, vt l. pacta quæ contra. C. de pa-
n ctis. cum sim. ibi no. n In contrarium dico, & est veritas;
quia quod potest lex per eius prouisionem, hoc idẽ pos
se debet homo per eius conuentionem, vt l. non impos-
sibile. ff. de pac. & gl. no. in l. 1. C. de thes. lib. 10. Constat
• autem, q lex potuit prouidere contra regulam in casib.
præmissis: ergo sic homo poterit in casu præsenti. & pro
hac sententia facit, quia homo per cõuentionem potest
prouidere super detentatione, & sequestratione perso-
næ, vt l. 1. C. qui bon. ced. pos. cum ibi no. & l. ob. æs. C.
de act. & obli. & ibi no. ergo multofortius super seque-
5 stratione bonorum. Deinde quæritur, † an hæc seque-
stratio in casibus antedictis possit aliquo modo euitari?
• • Dicunt Docto. o q sit. si idonea satisdatio præstatur
o de rebus saluandis, & non baratandis, vt habetur in d. l.
fi, de or. cog. & in d. l. senatus § fin. & in d. l. litib. de agr.
& censi. & hoc procedit, qñ sententia non est lata cõtra
eum, cuius bona sunt sequestrata; vbi autem esset sen-
p tentia lata contra eum, tunc satisdatio p non releuat,
nec sibi prodest, vt determinat gl. in l. fi. C. qui ad lit. pro
cla. non licet, & per Doc. & Bar. in d. l. si cum dotem. § si
verò ff solu. matr. Sic ergo, si fiat sequestratio pendente
6 appellatione, nõ proderit satisdare, quod no. † Post hoc
quæritur. quid si in casibus specialib. facta sit sequestra-
• tio fructuum • qui sunt tempore perituri, vt poma, & pi
ra, & sim. quid erit? respondeo secundum Bar. vt per eũ
q no. in l. interesse. ff. de acq. pos. q tales fructus q debẽt
vendi auctoritate iudicis, & pecunia in sequestro repo-
ni, arg. in d. l. litibus. & in l. is cui. §. quæri potest. ff. vt in
pos. leg. & ff. de acq. hære. l. fi. &c.

o *Fructuum descriptio. Decis. Tholos. 477. versic. adde, Cur. supra nu 15. vbi latiss. allegat & reddit rationem, Rebuf. supra gl 2. num. 9.*

n *De dilapidatione: Dilapidare dicitur quando versatur aliter quam ipse habeat. Cur. sup. in prin. p limit. nisi reus sit soluendo, Decis. Tholos 477. in prin. Petrus Ante a Petra supra.*

1 *Post obligationem, Io. Bap Cialup. in trac. de debitore suspecto. in 6. q. vbi dicit tria habere narrari. Primo creditum. Secundo debitorem suspectum de fuga. Tertio q suspecio superuenerit post contractum quòd limit. nu. 4 & debet allegari eã & probari, tũc sufficit iuramentũ, sed captura facta oportet q iustificetur p aptissimas pbãnes, Cacialup. sup. nu. 16. Ias. Instit. de actio in princ nu. 80. Paris. consil. 109. nu. 55. vol. 3. nisi a prin. creditor ignoraret cõditionẽ debitoris. quantũ non præsumitur violẽ, num. 37. Item limita. nisi postquam creditori notum fuit tacuis per multum tempus, Marsi. singul. 384. tolle moras, Cacialu. supra num 4.*

x *Quæ non auditur, contrariũ concludit Bart. in d l. si constante q. 6. licet alia teneat cõtrariũ. Rip. ibi disputat num. 49. tamen in fi. dicit quòd opi. Bart. procedit.*

1 *Quando ab executione, Curtius sup. in prin, versi. primo fallit:*

m *In contrariũ determinat Decius in l. si num. 6. C. de edic. diui Adr. toll. Ias in l. quidã æstimauerunt. nume. 4. ff. cert. pet istum locum citat &*

ADDI-

sequitur Car. supra in princ. num 52. citat & sequitur Decis. Rom. 73 sub nu. 5. Plot. in l. si quando nume. 9. in fi. C. vnde vi in prima sententiã sequestratur, & beneficium. Achil. personal. in tract. adipiscend pos nu. 39. vbi late allegat citat & comprobat hunc locum, And. Gail. in tracta. Practicarum obseruationum, lib. primo. obseruatione quinta. sub nume. 3.

n *In contrarium dice Cur. supra q. 22. Rebuf. supra gl. 1. num. 6.*

o *Quod sit. Istum locum citat & sequitur Cur supra q. 24. Rebuf supra artic. 7. gl. prima. num 7. vbi quid contineatur in ipsam satisdationem, an per iuratoriam cautionem, Mising. centuria 2. obseruat 10. Andr. Gaim. supra citati § 3. Istum locum citat & sequitur Mandos in tit. de monitoriis, q. 10. num. 3.*

p *Non releuat, Istum locum citat & sequitur Cur. supra q. 14. versi. 1. vbi etiam aliis modis limitatur qñ fit sequestrum ad executionem vt debitor soluat;*

q *Debẽt vendi, Istum locum citat & comprobat Cur. supra quæst. 23. nume. 77. Istum locum citat & sequitur Andr. Gaim. Practicarum obseruationum lib. primo, obseruatione 148. numero 3.*

ADDITIONES.

* L.æquissimum. Adde quæ habentur ad Capel. Tolosa. q.477.per Dec.consil.366.

* Euitari. Adde,quòd sequestrum tollitur per satisdationem,limita hanc reg.vt per Ias. in l.si fideiussor.§.fin. num.17.& seq ff. qui satisda.cogan.vbi ponit 4.limit.& ibi num.18.quærit,an si quis satisdare non possit:ad iuratoriam cautionem admittatur, & post plura concludit a quòd non. Masuer.

* Fructuum.Adde,si aliquis lite pendẽte dissipat fructus: an possint de iure sequestrari,& dic,vt per Aufr.ad Capel.Tolos.q.477.vbi post plura concludit ꝙ non,intelligendo,vt ibi per eum,vbi totam materiam tractat,maxime cõclusionem prædictam ꝙ sequestrum fructuum: quando dissipantur lite pendente regulariter fieri non possit,cui Adde,ꝙ sequestratius durante sequestro potest res tempore petituras alienare, teste Alex.in l.pro hærede,num.5. ff.de acquir. hær. quod & iudicis autoritate fieri posse dicunt Docto.argum.l.fi. ff.de requir. reis,quando esset periculum corruptionis, licet ex regula cõtrarium disponatur, fructus sequestratos nõ posse vsu consumi, nec vendi. Masuer.

a Quod nō,Curtius supra d. q6. 14.versic. tertio limita. Infred. decisio.5.

a Latam sententiam. Quid si sententia lata sit, & sit nulla,an non parens sequestro incidat in pœnam clemen.ad compescendas? vide per do.de Ro.decisio.suis,in antiquis,de seq.pos.& fruc.

* Latam sententiam. Adde,ꝙ sequestratio fieri non põt nisi subsistendum causa, teste Bal.in c.olim.nu.4.de rescrip. quæ causa potest esse vera contumacia,item dilapidatio, ex no.in l.si fideiussor.§ fi. ff.qui satisd.cog.itẽ suspicio dilapidationis, & dic,ꝙ sequestratio fieri non potest ante sententiam.l.defensionis facultas. C. de iure fisci lib. 10. nisi per instrumentum constaret de iure agentis.l. litibus. C. de agric. & censit.lib. 11.vel nisi sit suspicio fugæ, quo casu tenet sequestratio parte etiam non citata,teste Alex.cons.6.nu.9. & seq.lib 4 ad regu. autem de qua per Pap.hic. Adde quòd fallit etiam d.regu.in casu.l.1.C.de prohib.seq.pec.ex no.per Dec.consil.125.colũ.1.cons.166. & vbi pars non est suspecta de fuga non valet sequestrũ factum absque citatione. Alex. d.consil.6.Ias.d.l.si fideiussor.§.fi.qui satisd.cogan.quòd quidem sequestrum quando fieri possit ob tenorem fugæ? vide eundem Ias.in §.1.nu.86.Instit.de act vbi plura in materia sequestri, quid de descriptione bonorum debitoris, & vide per Ias.in d.§.1. quibus Adde,quòd licet regulariter sequestratio sit prohibita: simplex tamen descriptio est permissa,qua in re Doc.distinguunt, aut descriptio fit sine causa,idest nõ constito de interesse petendum,& tunc sine causæ cognitione fieri nõ debet,ratio est, ne secreta patrimonij pandantur. l. 2. C. qñ & quibus quarta pars. Aut quærimus,an requiratur causa suspicionis in persona in cuius præiudicium petitur descriptio, & tunc sine causa fieri potest, sufficit enim interesse petẽs.pro causa,teste Curt.in l. procuratot.nu 5.C.de eden. quid de sequestro rei immobilis facto lite pendente,& vide Afflict.decis.98.quid de sequestro necessario, an possideat,& dic, ꝙ aliqui dixerunt ꝙ non,etiam naturaliter, cum apud priorem possessorem remaneat possessio,iuxta tradita per Doct.in l interesse ff.de acquir poss Gram decis 51.nu.2. Cassiad.decis.14 nu.12.super reg.Cãcell. Secus quando est voluntarius, quia tunc sequestratio possessionẽ tollit,vt per Cassiad. vbi supra Cassan.consil.48.& hanc communẽ dicit Cur. in l.prima,q.2.nu.71. C.de prohib.seq.Coras Miscell. lib.3.c.2.nu.3. quam conclu & sic contrariam quod sequestrum non tollit possessionem, si est necessarium,secus si voluntarium,communem refert Villal.inter communi.opi.ver.sequestratio. Masuer.

a Quãdo timet, Istum locum citat & cõprobat Pet. a Placa in Epitoma delictorum,c.7.num. 3. colum.2.Rui.cõsil.29. sub num. 11.volu 1. multos concord. allegat Achil. perso. in tracta. de adipiscend. poss. nume.39.& 56. vide sup. in glo. præcedenti, nume.3.

b Prohibita.Ad materiam, vide Fulgo.consil.168.& quæ posui in repe.l.1.C.de prohi.seque.pec.Et an sequestratio possit fieri, parte non citata,vltra ea quæ ibi posui, vide Alex.in consil 6.in 4.vol. Cur.

* Prohibita.Adde,ꝙ regulam cum ampliationib.& limitationib.ponit Cur.in repe.l.primæ. C. de prohib.seq.pec.Ias.in l.si fideiussor.§.vlti.ff.qui satisd.cog.plura et de sequestris & prohibita sequestratione no.Coras. Miscell.lib.3.cap.2. Oldend lib.act. for.classe prima actione 6.pag.mihi 83.& dic,ꝙ dr arbitrarium,an, quando, & quibus casib. debeat fieri sequestrum, vt per Archidia.in cap.quia plerique.11.q prima, neque est expeditum in iure,quod omni casu prohibita sit sequestratio, quia plures sũt casus quibus de iure fieri potest, vt scribit Guid.Pap. cons.123.num.4.q6.246.vbi ponit quatuor requisita, sine quibus ad sequestrationem procedi nequit, teste etiam Mising. Cent. secunda,obseru.11.casum tamen specialem quo permissa est sequestratio vide per Cassiad. decisione 5.nume.3.de seq.poss. & fruc. videlicet,si causa beneficialis in Romana Curia tractetur, & contra beneficij possessorem prima feratur diffinita sententia, tunc .o. beneficij possessio cum fructuum custodia apud idoneam personam per loci ordinarium sequestratur, & locum habet vt in causa beneficiali ad sequestrum non obstante appellatione peruenitri possit, etiam si ab ordinario iudice appelletur, Card.in clem. vnic.eod.titu.9.not.regulariter verò pendente appellatione non sequestrantur fructus, nisi esset timor dilapidationis.l.Imperatores ff. de appel.cap.vlt. de seq.poss. fruc.cæterũ, sequestrationum fructuum à iudice a quo fieri posse: intellige, antequam a iudice ad quem recepta sit appellatio, postea verò non permittitur, cum ad ipsum iudicem ad quem prouidere pertineat, ex not. per Doct. d.c.vlt.quam conclu. communem dicit Rob. de ord.iud.6.par.ver.appellatio, nu.188.à cuius iudicis sententia super sequestro appellari potest etiam si super possessorio lata sit,teste Ang.consil.107.num.3.qui iudex,potest etiam esse sequester, vt no.Doc.in d.l.si fideiussur,§ fi.num.2.qui satisd.cog. Ias.in l.cum filiosfamilias,col.4 ver.tamen iudex,nu.22.de leg.primo,Curtius d.l.prima,q 4. Tiraq. de retrac.conuentionali.§.4. gl 7.nu.1.vbi dicit hoc uerum.sed honestius esse, quòd abstineat,cuius materiæ prac. vide per Docto.in l.accceptam C.de vsur.in l Senatusconsulto.§.vlt.ver.deponatur.ff de offic.præsid.vbi dicunt fieri debere monitionẽ partibus ad concordandum de sequestro, cum comminatione, ꝙ alias ex officio eligetur idoneus, qua in re notandum est,ꝙ iudex eo casu neminem cogere potest, teste Bar.in l.litib.§.vlti. C.de agr. & censi.lib.11.Bal. sibi contrarius consil. 480 lib.4 in l.1.in fin.ff.vbi pup. educ.deb.Doc.d.l.si fideiussor.§ fi.Tiraq loco supra alleg.vbi dicunt cõmunem & veriorem,cuius tamen contrarium vidi aliquando obseruatum secundum tamen casuum exigentiam,sed quid dicendum in eo qui sponte iudici offert vt sit sequester? & dic, ab eo se eximere non poterit autoritate propria, sed iudicis autoritate, iuxta tradita per Batt.in l.ei apud quem §.vlt.ff.depos. Card.in clem.1.q.21. de prohib.seq.pec. Cur.loco præalleg.q6.3.& qui sequester voluntarius operam tantum præstare tenetur, ita tamen ne damnum patiatur, arg.l. vlt.ff. de req.reis,fac.tex.in l.vlt.§.fi. C.de bon.authen. iud. possid.Bal.in l. si oleum in princip. ff de dolo malo, Cur.vbi supra q6.1. verum est,quòd stipendium petere nequit ex no.per Doc.in l.interesse ff.de acq.pos.quod maximè procedit, vt dixi,in sequestro voluntario,Tiraquel.loco supra alleg. nu.6.si autem in administratione malè se gesserit: tenetur,cum ex quasi contractu obligetur,d.l.si oleum,in princ.vbi Bar. ff. de dolo facit tex.in l.si hominem,in princ.ff depos. Masuer.

c Mali mores. Sed quid si ante fuisset malorum morum & per triennium fuisset in bonis moribus, an sufficiat, vide quod voluit Roma.consil.167. vbi dicit quòd efficitur nouus homo.

d Rixa not.1 ꝙ qñ timetur,ne partes veniant ad arma.qd iudex facere dẽat. Vide in dicta mea repe. & ꝙ saltẽ, summatim dẽt cõstare iudici de tali timore, ita Ang.in cõs. 162.& tũc requiritur partis citatio,& hẽs in cõsil. meo,nu. 60.Et adde, ꝙ tũc fit sequestratio ob timorẽ scãdali,qñ vnaquæq; pars ꝓtẽdit se possidere, ita Bal.in l.si discẽpsẽt ff. vbi pup.educa.deb.secus si vnus tũ incũbit possessioni,

sessioni, & tunc potest mandare alteri, ne turbet possessionem & de hac lit. in d. consil. Curt.

* Riaa. Adde Dec. consil. 366. nu. 19. Bal. in l. si fideiussor §. fin. vbi Alex. ff. qui satisd. cog. Curt. in l. procurator. C. de eden.

SVMMARIVM.

1 Possessor an priuetur sua possessione per sequestrationem.

2 Obligatus soluere sub pœna, & iuramento, si etiam fiat de pecunia soluenda sequestratio per tertiam personã, non incurrit aliquam pœnam.

3 Sequestrum non redditur nisi finita lite.

4 Sequestrum qui iniuste impetrauit, parti læsæ ad interesse tenetur.

5 Sequestro facto, quis de suo iure probabit.

6 Sequestro facto, quomodo procedendum.

1 AVdeat vel præsumat. † Hic quæritur, nunquid ex sequestratione, quæ fit per iudicẽ, priuetur possessor sua possessione? ad hoc respondet glo. quòd sic. in l. j. C. de prohib. seque. & l. interesse puto.
s ff. de acqu. poss. s Tu tamen melius distingue, ut ibi not. maxime per Bar. in d. l. interesse. quædam est sequestratio voluntaria. quæ fit à partibus, & talis priuat possessorem sua possessione, quædam est sequestratio necessaria quæ fit à iudice, & hæc subdistingue tres casus, quandoque iudex agit priuare possessorem, quandoque agit
r non priuare, quandoque dubitat r primo casu priuatur possessione, & sic intelligantur glos prædictæ. Nec mirum, quia si iudex potest priuare quem suo dominio, ut Institu. de offic. iudi. in fi. multò fortius possessione, vt habetur in l. qui vniuersas. §. item cum prætor ff. de acq. possess. & habetur in d. c. 1. de seque. poss.
v v Secundo casu non priuatur possessione arg. l. 3. §. generaliter ff. de acqu. poss. Tertio casu dic idem quod in secun.
2 per d. §. genera. † Vltra quæritur. Ecce quòd quidam erat obligatus cum iuramento soluere ad diem sub certa pœna, uenit tertia persona, & facit etiam per iudicẽ sequestrari pecuniam, an excusetur si non soluat ad diẽ.
a Dic quòd sic, [a] & à pena, & à iuramento, [b] per text. in
b l. fi. ff. de leg. commiss. & ibi not. a Nam iussus iudicis
A excusat à pena, & à iuramento, ut in c. uenientes, & ibi not. extra de iureiur. & in l. Imperatores. ff. ad munic. & in cap. imperialem. §. fi. de prohi. ali. feu. colum. 10. facit l. non videtur. §. qui iussu. ff. de reg. iur. & l. furti. §. qui iussu. & l. liberorum § fin. cum fi. ff. de his qui not. infa. Et eodem modo excusatur debitor, si alii quam creditori suo fuerit soluere compulsus per iudicem, ut in l. Paulo Calimaco. § fin. ff. de annu. & leg. & plene traditur per Dy. & Bar. in l. hereditor. in prin. ff sol. Deinde
3 de quæritur, † quando is, penes quem res est in sequestro posita, eam restituere teneatur? Dic quòd a regulariter lite finita, & non ante, nisi per partẽ steterit quo minus lis finem accipiat, vt traditur per Bartol. in l. si
4 oleum. in princip. ff. de dolo. † Quid si iniustè appareat facta sequestratio, an pars quæ impetrauit teneatur par-
5 ti læsæ? Dic quòd sic ad interesse, ut in d. l. si oleũ. † Sed amplius quæritur, facto sequestro quis probabit de iure suo? dic quòd ille qui ante sequestrum tenebatur probare, nam quo ad onus probandi nihil immutatur per sequestrum, ut not. per Bar. in d. l. si oleum, & per Bal.
6 in d. l. j. de prohib. seque. † Quis ergo erit modus procedendi facto sequestro? dic, quòd aut sequestrum est factum contra ius, & tunc petitur fieri eius reuocatio &
c cassatio c officio iudicis eatenus de facto, quatenus de facto processit. Si uerò factum sit secundum ius in aliquo casu à iure permisso, tunc aut est factum de re immobili principaliter, aut de fructibus eius. Si de re ipsa, tunc ille qui impetrauit sequestrum debet producere libellum suum super re, exprimendo ius quòd sibi prætendit competere in re ipsa, & facere suas probationes, ac si nullum sequestrum factum fuerit, iuxta regu. authen. offeratur. & in l. actor. C. de prob. cum sim. Si verò factum fuerit sequestrum de fructibus tantum ipsius rei, tunc, aut fuit factum libello iam oblato, & lite pendente super ipsa re, & tunc procedetur solum in causa super re ipsa, & secundum euentum sententiæ disponetur super ipsius sequestri relaxatione, vel assignatione, ut in d. l. si oleum, cum ibi not. per Bart. aut fuit factum nulla præcedente lite, & tunc dabitur libellus & cognoscetur de iure agentis, ut in alio casu dictum est; vnde iudex facto sequestro præfigit statim terminum actori, hoc est illi qui impetrauit sequestrum, producendi suum libellum, & inde probandi de iure suo, quod si non fecerit, seu produxerit, tunc ipsum sequestrum
* relaxabit. & idem seruabit iudex, si reus fideiussorem * dederit, propter quod sequestrum relaxabit, quia inconueniens esset, quòd fideiussor semper staret obligatus, arg. in l. pe. C. de fideiuss. & in l. si eo tempore. C. de remis. pign. cum simil.

ADDITIONES.

* Fideiussorem dederit. Adde, quòd remedium cautionis introductum fuit, ad succurrendum ei contra quem laxatur sequestrum, non autem vt succurratur ei pro quo fit sequestrum, is enim libellum offerre debet, de iure suo edocere, & sententiam obtinere, vt declarat Curt. tract. sequestr. 2. quæstione prin. q. 13. & 14. num. 5 4. 55 pro quo sequestro tollendo cautio debet esse specifica, videlicet de re ipsa vel pari restituenda in casum victoriæ, teste Barto. & Alex. in l. si fideiussor. §. fina. qui satis. cogan. imò, vt ibi per Alex. debet fideiussor specialiter promittere de restituenda re absque procrastinatione non autem generaliter cauere secundum Bar. & An. in l. litibus C. de agricu. & cens. lib. 11. Abba. in cap. 1. de sequ. poss. Paris. consil. 107. lib. primo, sed an tollatur per cautionem iuratoriam, & dic, quod sic per glos. in l. prima, C. de assert. tollen. tex. in cap. penult. de donat. inter vir. & vxo. Mising. Centuria 2. obseruatione 11. vbi referendo Abba. dicit quòd ex glos. in cap. ex parte 2. de verbo. signifi. extenditur Auth. generaliter C. de episc. & cleric. ad omnes casus, in quibus tenetur quis fideiubere quam glo. dicit tunc recipiendam esse, si persona aduersus quam est factum sequestrum, sit honesta, & non suspecta, alias secus, ut in simili distinguit Bart. in l. vsufructu. C. de vsufruct. Catel. versic. cautio cum fideiussore, not. Dilec. num. 8. cautel. prima, ad fi. Ias. in l. prima, in fin. ff. qui satisdat. cogan. Doct. in reg. plus cautionis, de regul. iur. quando autem admittatur tertius ad reuocationem sequestri uide per Fulgos. consil. 17. factum sic se habet, & quòd regulariter tollatur satisdatione, communem dicit Villalob. inter commu. opi. ver. sequestr. cuius limitationes docet Ias. in d. l. si fideiussor §. fi. 5. not. nu. 17. qui satisd. cog. Cur. vbi supra, & Ias. d. loco, vbi dicit quòd simplex satisdatio non sufficit, quia tria cõtinere debet ut ibi per eum, & Alex. qui plura ab vsum forẽsem scribit, quibus adde, quod aliqui scribunt satisdationem de sequestrando, vel de restituendo rem sequestratam, nõ durare nisi triennio: quod ea concl. ita simpliciter intellecta non procedit, vt declarant Doc. in apostil. ad Bar. in l. litibus. C. de agric. & cens. lib. 11. Masuer.

a Dic quòd sic. D Adde, & uide quæ posui in repe. l. 1. C.
D de prohi. seq. pec. q. 16. vbi hoc idem teneo. Curt. adde tu Ias. in l. si quis maior. C. de transa.

b Iuramento, B Adde per Old. cons. 177.

Reseruato omni iure. Per hoc apparet, quod iudex non a-
a git [a] partes priuare sua possessione, & ideo semper facias hanc clausulam apponi in talibus sequestris.

ADDITIO.

a Non agit. Adde & vide Pau. de Ca. in consil. 76. in fin. vbi quód actus iudicis non operatur ultra eius intentionem. Fran. Curt.

s Tu tamen melius istum locũ cat as & comprobat Andr. Gail. supra. lib. 1. obseruatio. 5. sub num. 10.

r Primo casu Curt. supr. q. 40. vbi pro sequitur istos casus Calca. cons. 1 21 nu. 4. Guid. Papa de cis. 246. in fi.

v Secundo casu non priuatur Rebuff. sup glo. 1 n. 19. artic. 1. vbi ponit de triplici sequestratione.

A Nã iussus iudicis vide Anto. Gabri. de commu. conclusio in tit. de solutio & liberat. conclus. 11. vide. decis. Tholos. 402. vbi iussus iudicis nõ excusat a periurio R. D. Bergne. decis. 4. n. 6. istũ locũ citat & cõprobat. Iosepph. Lud. deci. Perus. 56. n. 14

a Regulariter, et mãdato iudicis. Curt. supra. ca. ultim. quest. 4. Alex. cons. 163. vol. 1. decis. Neapo. 98. Paris. cõs. 41. nu. 28. vol. 1.

C Officio iudicis Paris sup. nu. 25.

D Dic quod sic, Afflict. decisio. 328. in princi. & decis. 150. num. 31. & 32. late Anto. Gabri. de commu. conclus. in tit. de solut. & clus. 11.

B Iuramẽto Ias. d. l. si quam maior nume. 16. C. de transa.

F In præsentia, ita quod iudex non potest delegare iuramentum deferendum testi, nisi in casibus, ut per Oria in c. quoniam, contra in verbo testium depositiones, nu. 17. de probat. nisi notarius præsente iudice deferat iuramentum, vel nisi iuramentum mittatur ad domum testis.

G Vt testes iurati, adde quòd istud iuramentum non est de substantia sed de formam, ideo potest prætermitti, cap. tuis. ubi Abb. in 7. notab. & Fel. de teste. Maranta in spec in princ. versic. secunda pars, nu. 39. Iacob. de Bell. in Practica iudiciaria, nu. 35. Cur. auth. principalis, nu. 8. in fi. C. de iur. cal. ubi late.

H Quauis dignitate, Octa. Vestr. in Practica Rom. Curia in tit. de teste. lib. 6. versic. item dicimus, ubi ampliat etiã si sit Episcopus Cardinalis uel alia persona in sacris constituta quod tamen limitat, Immo Papa non potest dispensare quòd inferendo testimonio non interueniat iuramentum, Fel in c. constitutus, col. 7. in 2 limitat. de rescrip. vide infra in forma opp. contra testes, in verbo & non iurati, an præsumatur iuramentum, si dicatur testes iurati, Boss. in titu. de oppos. contra testes, numero 84.

T Citati & requisiti, istã clausulam ponit Celsus Hugo in tractã. clausularũ. num. 220. Decisio. Tholos. 284. ubi an ualeat dictum testis non citati.

V Pro suspecto, Rebuf. in 3. Tomo, in tit. de testi. in fi. gl. 4. immò præsumitur inimicus c. cum P. Mancenella. de accusa. ubi Abbas & ibi addit aliqua similia, & Boss. in titu. de op. contra testes, nume. 29. & ibi an præsumantur citati et producti. Nõ est tamẽ necessaria citatio quando testis deponit in præsentia iudicis & partis, nã sufficit quòd producatur per partẽ, & iudex deferat iuramentum quia censetur monitus a iudice, ut dicat veritatem, Oria d. cap. quoniam contra in verbo testium depositiones, de probat. nu. 51. Alber. de Ros in tract. de testi in 3. parte, nu. 9. Nel. de S. Geminiano, in d trac. n 42. & primũ dictũ intelligit quando testis absq; requisitio. quis se offert deponere, ut ibi per Oria sup. nu. 51. in fi.

FORMA IVRAMENTI TESTIVM.

CONSTITVTI In presentia suprascripti D. Vicarij Pe. Gal. & Ste. testes producti requisiti ad petitionẽ & instantiam suprascripti Ioan. cã & occasione perhibendi testimonium veritatis super causa & quæstione ac capitulis in ipsa lite productis per ipsum Ioã. & fi. vertente inter partes prædictas, delato prius ipsis testibus, & cuilibet eorum solenniter iuramento per præfatum D. Vicarium de veritate dicenda super tota ipsa cã, & capitulis antedictis, remotis amore, timore, & omni humana gratia, iurauerunt, & iurant, tactis corporaliter scripturis in manibus præfati D. Vicarij dicere ueritatem de his quæ nouerunt, & interrogati fuerint sup causa, ac capitulis antedictis circumscripta omni malitia, & falsitate, ac gratia, & amore, & hoc præsente dicto sim. prædictis non consentiente, quatenus tenderent, vel tendere possent in præiudicium partis suæ, ac dicente & protestante, quod sibi sit saluum opponendi tam contra eorum personas, quàm contra eorum dicta & depositiones, &c.

SVMMARIVM.

1 *Testes quauis dignitate fulgentes, iurati deponere debent.*

2 *Iuramenta contrafaciens magis punitur, quàm contrafaciens simplici affirmationi.*

A Debent per iudicem compelli, alias tenentur ad interesse, Nel. supra nume. 138. Ioã Oldendrop in dicto tract. de test. num. 11. & quis sit iudex competens. Alber. supra in secunda parte. sub nume. 18.

B Quæ non sunt cogendæ, Alber. supra d. 2. parte princip. Io. Olden. sup. in princ.

C Necessarijs sumptibus etiam de operarum mercede, late Decis. Peda. 46.

C Rursum citari debet pars aduersa, reg. cũ ampliat. & limit. ponit Pet. Duc. reg. 215. in 2. parte, Rom. sing. 364. fuit unus. Fel. in c. in uoce dñi, col. 2. de testi. Plot inter consilia crimi. 210. num. 22. ampliatur ẽt si testes examinentur coram principe, Bar. in l filiusfam. C. de donat. Thom. Gram. decis. 104. nu. 23 3. rationes cur pars debet citari, ponit Rebuf. in tract. de inquisitionibus seu commiss. ubi etiam ampliat etiam citari debeat is cuius interest, etiam si testes sint omni excep. maiores, nisi repetantur ex officio, vel nisi quis passus esset fortunam. quia sufficit examinare testes coram iudice, ubi fuit fortuna.

D Et ulterius. Istum locum citat Sylua. nup. lib. 5. nume. 119. Octa. Vestr. in tit. de testib. versic dicimus quoq;, Alb de Ros. supra d 4 parte, in princ. Bos. in tit de op cõtra testes. nu. 34. Rebuf. sup. art. 3. gl. unic. nu. 24. quod interrogatoria, si n. fuerint facta per iudicẽ post publicatas attestationes repetunt, ut ibi n. 25.

D Alioquin examinatio nulla, Rebuf. sup. de inquisitio. art. 12. gl. 2. un. 3.

D Determinat quod sic, vide in simili in tract. clausula. in clausula renunciatiua verba, in sententijs, nu. 4. Octa. Vestr. in d. tit. de testib. vers. de utriq; añ fi.

CONstituti F in præsentia, † Legibus tam ciuilib. quàm canonicis cautum est, G vt testes [a] iurati deponere debeant H quauis dignitate refulgeát. vt in l. iurisi. C. de testi. in c. quoties, & in c. licet vniuersia. extra de testi. cum si. cuius ratio est, † quia licet quã tum ad Deum non sit differentia inter simplicẽ loquelam & iuramentum, vt in cap. & si Christus, extra de iureiuran. & in cap. iuramentum. 22. quæst. vlti. tamen quã tum ad forum est differentia, & plus punitur qui facit contra iuramentum, quàm qui facit contra simplicem affirmationem, [b] vt in cap. primo, cum sequen. 22. quæstio. 1. & 5. per totum. Quæ autem sit forma iuramenti, infra dicam.

ADDITIONES.

a Iurati. Adde Ioan. Cro. in suo solemni tracta. de testi. nume. 117. cum sequen. & ibi Petr. de Moncada in additione. Zilettus.

b Affirmationem. Sed an qui frangit fidem promissam, sit in famis, sicut periurus? vide dom. de Rot. decisin. suis de iureiuran.

* Affirmationem. Adde, quæ habentur infra for. opp. contra testes, post pub. ver. & periuri, gl. & Docto. in l. Lucius. ff. de infam. Cagno. in l. si quis maior. num. 119. C. de transac. & dic, quòd veniens contra iuramentum & instrumentum cadit ab omni actione, quæ sibi competere potuisset vigore dicti instrumenti, adeò quòd ex eo se fundare nequit, d l. si quis maior. Alex. consil. 32. col. fi. in fin. lib. 2. consil. 85. lib. primo. & notatur ad d. l. Lucius, de his qui not. infam.

SVMMARIVM.

1 *Testis non debet se ultro offerre, sed expectare quòd per iudicem compellatur, alias habetur pro suspecto.*

2 *Si sic scriptum in actis, quòd testis citatus, iuratus &c. an ex hoc præsumatur pro citatione, iuramento & reliquis requisitis.*

CItati T & requisiti, † Non immeritò sic dicitur 1 quia testis non debet se vltro offerre, [*] sed expectare quod per iudicem compellatur, alias autem haberetur V pro suspecto. argum. in l. quæ omnia. ff. de procur. de quo traditur, & habetur in l. si quando. in princ. C. de testi. & in c. 2. extra de testi. probatur autem in l. 3. §. exhibere, ibi [Admoniti &c.] ff. de tab. exhib. & si recusaret venire, A debet per iudicem compelli, mulcta indicta. vt no. in d. §. exhibere. argu. in l. 1. ff. si quis iusdi. non obtem. facit c. cum contra. & c. seq. extra de testi. cog. Fallit tamen in certis personis, B quæ non sunt cogendæ contra eorum voluntatem, de quibus no. Spec. in tit. de teste. §. de testium compulsione, & habetur in l. Iulia. & in l. mutis. ff. de testi. Tenetur autem iudex ipsis testibus euocatis facere prouideri à parte producente de eorum C necessarijs sumptibus, vt habetur & not. per Cyn. & alios in l. quoniam liberi. C. de testi. C Rursumq; citari debet pars aduersa ad videndum ipsos testes iurare, vt in auth. sed & si quis. C. de testi. & in d. cap. 2. de testi. & 3. quæst. 9. c. caueat quas, D & vlterius ad producendum sua interrogatoria [a] quæ fieri vult ipsis testibus. vt cap. 2. §. præterea. de testi. lib. 6. & ibi no. per Arch. D alioquin examinatio nulla esset. argum. 3. quæst. 9. cap. 1. & sequen. & in l. de vnoquoque. ff. de re iud. & l. nam ita diuus. ff. de ado. † Quid autem dices, 2 si reperitur scriptum [a] in actis, [b] vt fit quotidie. [Pet. de Bosco testis productus citatus, & iuratus, & interrogatus ac examinatus super primo capitulo respõdit &c.] an per ista verba probetur de citatione, & iuramento? D Bar. in l. Theopompus. ff. de do. præle. D determinat quod sic. argum. dicta l. & per regulam, quæ est, quòd quando fit mentio in instrumento de tali actu qui potuit interuenisse tempore celebrati instrumẽti, quòd tunc statur instrumento, & præsumitur ita esse. vt traditur in l. 1. C. de fide instrum. & iur. hast. fisca. lib. 10.

ADDI-

ADDITIONES.

Offerre. Adde, quòd testis qui se offert ad testificandũ, præsumitur suspectus, & ideo repellitur, quam conclusio. limita, non habere locum quando essemus in materia, in qua ageretur de peccato euitando, quia tali casu testis se offerendo creditur, teste Hyppol. sing. 140. & fac. not. & per Barto. in l. post. §. his vero. ff. de his quibus ut indig. Neuiz. consil. 78. nume. 35. consil. 25. num. 07. l. quæ omnia §. non est ferendus, de procur. quibus Adde Misinge. Centuria quarta, obseruatione 3. vbi testis ad testificandum, vltro se offerens pro suspecto habetur, & ibi quòd testis alias inhabilis rogatus a partibus pro habili recipitur, prædicta autem conclu. quòd testes vltronei ad testimonium accedentes: & se ipsos ingerentes: suspecti sint, suspicione falsis, eisque fides adhibenda non sit, confirmatur per Bart. dicta l. post legatum § his vero, Alexan. consil. 78. lib. secundo. Tiraq. de priuileg. piæ causæ 3. priuileg. prope fi. & ideo inoleuit praxis citationis, fallit tamen ea conclu. si casu testis in iudicio reperitur, quia tunc absque citatione ritè examinari potest, teste Ias. in l. nec quicquam. §. vbi decretum, nume. 27. ff. de offic. procons. qui quidem testes, mulcta indicta captisq; pignoribus ad testimonium ferendum cogi possunt, ex not. per glo. Barto. & alios, in l. si quando. C. de testi. Lanfran. in cap. quoniam contra, ver. testium, nume. 42. de probat. & si comparere neglexerint, eueniatque, vt causa terminetur, & reus defectu testium quos habere non potuit, cōdemnetur, ei ad omnia damna resarcienda teneantur, teste Ange. & Cast. in l. argentatijs. §. cum autem, vbi Alexã. colum. secunda. de eden. quid de dicto testis non citari an valeat, & dic, quòd licet alias dictum testis non citari nihil valeat, tamen quando testis non esset citatus, & deponeret partibus præsentibus, & non contradicentibus valeret eius dictum, vt not. Ias. in l. 2. nume. 5. ff. de in ius vocan. ad quod fac. quæ idem scribit in l. prima. colum. 2. circa fi. ff. de fer. dum quærit, an attestationes testium non legitimè examinatorum possint de consensu partium comprobari, & post plura concludit quòd sic, nu. 16. & 17. vbi latius declarat. Masuer.

Scriptum. Adde, q si actuarius scripserit testem iurasse. q statur eius dicto, secundum communem, per Alc. de præsump. reg. 3. c. 13. nu. 4. quem sequitur Didac. resol lib. 2. c. 13. num. 1. Masuer.

a Interrogatoria. no. quòd iudex per se examinat ista interrogatoria, & si quæ inueniat superflua, vel impertinentia, illa resecat, vt no. Ioan. Aud. in cap. præsentium. de testi. lib. 6. vel per assessorem, vt ibi. [Si non fuerit iuris peritus, vel suis negocijs, aut infirmitate impediatur] vt in cap. statutum. §. assessorem. de rescrip. lib. 6. & ibi Ioan. Audr.

Interrogatoria. Adde, quòd dilatio ad dandum interrogatoria non datur nisi petenti, teste Spec. titu de testi. §. iam de interrog. colum. prima. quæ quidem interrogatoria ad hoc fieri solent: vt testes vacillent, aut in aliquo ex 10. prædicamentis varient, quæ ponit Bald. in l. testium. C. de testi. spec. loco præallega. quorum interrog. exemplum non datur aduersario, ne testes instruantur, teste Abb. & Fely. in capit. per tuas, num. 10. de testi. not. Alexã. & alij in l. 1. C. de eden. Sed si iudex super interrogatorijs examinare omiserit, non ob id examen inualidatur, imò facultas est parti, testes super ipsis interrogatorijs etiam facta publicatione & conclusione in causa repetere, ex not. per Alexan. consil. 174. colum. penul. lib. secundo. consil. 41. in fi. lib. 4. fac. text. in cap. cum clamor. cap. per tuas. de iudi. sic etiam super articul. omisso si testes examinati non essent: possunt facta publicatione repeti. Spec. loco supra citato §. nunc videndum, in fi. Masuer.

SVMMARIVM.

Iudex ex officio non procedit in ciuilibus, secus in criminalibus.

s AD instantiam & petitionem. † Aduerte quòd iudex regulariter non potest ex suo officio in ciuilibus causis procedere sine parte instante & requirente, vt plene not. per Barto. in l. quarta. §. hoc autem iudicium. ff. de damno infec. & in l. ad peremptorium. ff. de iudici. In criminalibus autem, in quibus ex officio procedit per inquisitionem, tunc quia fungitur
x vice partis x posset à seipso iudex procedere sine partis requisitione, vt ibi per eum not. facit l. prima. §. si quis vltro. ff. de quæstionibus. & quod habetur in cap. cum clamor. extra de testib. & in l. si non defendatur. ff. de pœn.

x Posset a seipso, Oria. supra num. 12.

y DElato y prius eisdem solemniter sacramento.
a Quæritur hic, quæ sit forma a sacramenti in teste? dic breuiter, vt not. in cap. fraternitatis, in glo. fi. extra de testi. & patet ex verbis seq.

y Delato prius, sufficit quòd statim post dictum iuret, Tiraquel. de retractu. conuent. §. primo, glos. quinta, nume. 8. tñ ibi citat multos tenētes quòd non valeat iuramentũ, & tenet Rebuf. dicto titu. de inquisitio. articu. 12. gl. prima, nume. quinto. i dubio. tamen præsumitur iuramentum. scoffisso ve ibi. Tiraquel. tñ cōciliat has opi. quid si iurauit teuere secretum cōpellatur testificari. Decisio. Tholosa. 240. & an iuramentum debeat præcedere dictum Misingo. obseru. 77.

ADDITIO.

a Forma. Adde & vide Alexan. de Imo. in l. si duo. §. idem Iulianus, el 2. ff. de iureiur.

SVMMARIVM.

1 Testis iuratus super vno capitulo qui extra illud aliquid dicit, non probat.

G SVper G tota ipsa causa † Notandum est, quòd aliud
1 est iurare super capitulis tantum, & aliud iurare super tota causa. Qui enim simpliciter iurat su-
a per capitulis tantum, si extra illa a aliquid dixerit e-
H tiam si pertineat ad causam, H non valet, vtpote super eo non iuratus deponens, vt tangitur per glos. & Doct. in l. si quis libertatem. in fin. ff. de petitio. hæred. & in capit. de testibus. extra de testibus, & per Cyn. in l. momentaneæ, in vltima quæstione. C. qui le. perso. in iud. non ha. & Iacob. Butr. in præalleg. l. iusiuran. C. de testi. Secus autem est, quando iurauit super tota causa, tunc enim quicquid dixerit ad causam pertinens, valet pro vtraque parte; vt ibi not. facit l. testium. & l. si quando. C. de testibus.

G Super tota ipsa causa. Nel. supra & aduerte quia testis non iurat super tota causa, nisi parte instante, Fel. post Bal. in cap. per tuas de probatio. alias non, Octa. Vestr. supra versic. dicimus quoque. valeret tamen si testis super accessorijs ac connexis. licet extra capitula, Fely. dicto capita. per tuas, Decius in l. prima, nume. 10. si cer. petat. Marsi. in l. prima. §. diuus, nume. secundo, de quæstio. Octau. Vestr. supra Bouer. decisio. 243.

ADDITIO.

a Illa. Adde & vide Alexan. in l. prima, colum. quinta. ff. si certum petatur. & in dicta l. si duo. §. idem Iulianus. proximè in alia apostil. allega. & per eundem Alexandrum in consilio vigesimoquinto, in fin. in 3. volum. sed an quando ponit extra articulum & factum principale faciat iudicium super eo quod deponit, vide per eundem Alexand. consil. quinto, colum. secunda. versic. nec ad hoc. in primo volum. Curtius.

SVMMARIVM.

1 Testes deponere debent de his quæ quinque sensibus corporis percipiuntur.

1 DIcere Veritatem. † Ad hunc enim finem inducuntur testes, vt ueritatis testimonium prohi-
s beant pro I vtraque parte. 14. q. 5. c. non sane. & per

numero quinto. post prin. Item quando deponit super interrogatorijs partis aduersa. Paris. consilio 88. numero 75. volum. tertio, Bouer. dicto numero quinto, post princip. versicul. & hoc intelligunt, Istum locum citat & comprobat Vincen. Caro. in repe. cap. cum quid, parte secunda. versic. ad quintam, numero quarto, & Decisio. Tholos. 205.

H Non valet. Nel. supra numero 63. Barto. in l. si duo patroni, §. idem Iulianus. numero septimo. ff. de iureiuran.

I Pro utraque parte alias si recusent dicuntur suspecti, Alexan. in l. prima in fi. C. vt quæ desunt aduoc. Ange. instit. de his q sunt sui vel alien. iud in fi. Sylua. nup. lib. 5. nu. 119. Marauta. in specul. in sexto actu, nu. 20. Oria. sup. nu. 3. Rip. in l. 2. num. 23. C. de edend.

k Veritas immutatur Curs. sup. q. 15. falsum etiam committitur quando ob-scure simulate, & malitiose loquitur Marsil. in rub. ad l. cor. de fals. nu. 9. & in l. 1. nu 2. & Pet Io. Anch. quaest. 14. nu. 9. ubi limit. quid si credit. dicere ue ritatē Ant. Gabr. de commun. conclus. 33. in princ. in tit. de criminalib. lib 7
l Quod vitiatur in totum istū locū citat & sequitur Paris. consil. 104. nu. 141. vol. 1. Marsi in l. eos nu. 24 de fals. & sing. 76. conclusio. ubi et limita de cōmuni dicit Soci iun. consil. 41. nu. 14 & 13. vol. 4. Cla. in sua practica § fin. q. 53. vers. sed quo vide infra in for. opp. cō tra testes i verbo falsarij Achila psenal in tract. ā adipiscen poss. nu 138 vbi amplia. & ibi citat oēs modernos.
m Vel circunstātias tūc sustinetur vt ait dictum Thoma Gra. decis. 43 nu 3. & decis 60 num. 7. Curs. de testi q. 3. Iacob Nouel. in practica crim. in verbo crimina. obiecta a. 41. Clar. supr. versic. scias tamen quod si falsitas resultat ex duobus dictis in diuersis iudicijs Soci. Iun. d. cons. 41 n 2. vol. 4. cō sil. 11. nu. 3. vol. 3. Anto. Gabr. de commu. conclus. li. 7. concl 4. vbi ponit regulā cū amplias & limitat. Clar. supra vers. 3. quid si testes dicat verum sed in assignado rationem dicat, falsū nō punitur de falso Ancha. consilio 20. visa inquisitione, sequitur Fel. consilio 48. num 14. Achil psenal supra nu 132. cum seq. vbi quando testes deponūt, varie in accessorijs.

& per eorum testium rectum & iustum iudicium funda * tum super aliquo proprio & principali sensu * corporis, videlicet uisu, tactu, odoratu, gustu, uel auditu, non autē super alieno, ut traditur in c. testes. cum seq. 3. q. 9. & gl. & Innoc. in c. cum causam. extra de testi. & per Doct. & glo. in l. testium. C. de testi prout facti qualitas exegerit sic quòd ratio ipsius testis rectè concludat ad suum propositum, quia magis attenditur ratio, quàm dictum[a] vt not. in l. solam. C. de testi. & in c. præterea. extra de testi. facit c. 2. extra de transac. & quod not. Spec. in tit. de testi §. nunc videndum. & dicetur latius infra in titulo de forma opponendi contra testes post publicationem, in gl. super uerbo, reddunt rationem, nec causam &c.

ADDITIO.

* Principali sensu, Adde quæ habentur supra sor. capitulo actoris. ver. coram. nu. 5. & quomodo fieri debeant interrogatoria testibus, unde glo. in c. præsentium, in glo. ver. interrog. de testi. lib. 6. Bal. in l. solam. C. de testi. in l. data opera. C. qui accus non poss doc. ad Guid. Pap. q. 72. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Falsum committitur, vbicunque veritas immutatur.*
2 *Testis si in uno capitulo dicat falsum, & in alio verum, an eius depositio in totum vitiatur.*
3 *Teste negante deposuisse id quod scripsit notarius, an & quando sit creden dum.*
4 *Falsus testis est puniendus ab eo, coram quo commisit.*
5 *Testis punitus à iudice, coram quo falsum commisit pendente iudicio, an finito iudicio accusari possit de falso.*
6 *Testis examinatus de commissione iudicis extra eius territorium qui falsum deposuit, à quo iudice puniendus.*

1 ET Falsitate, † Sciendum est, quòd falsum commit k titur ubicunque k veritas immutatur, ut in l. qd fit falsum. ff ad l. Corn de fal. & in auth. de fide a instrum. post princip. vnde acerrime [a] puniendus est testis qui falsum committit. nam tres personas offendit, videlicet Deum, iudicē, & partem in c. 1. extra de crimi. 2 fal. & in l. nullum. C. de testi. † Sed quid dicemus, si te b stis in uno capitulo dixit falsum, & in alio verū, [b] an eius testimonium vitietur in totum, vel pro parte? Dic breui l ter l quòd vitiatur in totum, ut not. in glo. p. dist. in c. ad scripturas, & ibi per Arch. & tangitur in c. in nostra præsentia, extra de testi, & in ca. deleat peccator. de reg. iur. Et sit ratio; quia periurus est, ergo repellendus, vt in c. testimonium. extra de testi. & hoc idem dicēdum in in * strumento * pro parte falsō, quando falsitas processit à notario, vt plene not. per Cyn. in l. si ex falsis, de transact. circa fin. apparatus, Inno. tamen in hoc aliter distin

n Ideo praeualet scriptura, Tho. Grā. decis. 60 nu. 18. transit simpliciter cū ista opi sed decis 47. distingnit aut agitur de falso contra testem tunc non credit notario, sequitur cons 67. in princ. sequitur Alcia. de psumpt. reg. 3. psumpt. 13. n 19. q limit. nisi Not. habet scriptorem pro eo. & hac est communis distinctio vt per Clar. § fi q. 53. vers. 1. & in §. falsum vers. pone testis vbi limitat qn vltra notariū esset iudex præsens examini. limit. et Mars in l. 1. § ad quaestionē nu. 10. de quaestio. q credatur testi qn persona esset multum notabilis & fide digna, vide Curt. in tract. de testib. conclus. 42.
o Sine delegatus intelligo, & delegato principis, item intellige, q possit punire pena extra ordinaria non ordinaria, Clar. d. § fi q. 38. vers. sed quaro in fine, vbi attestatur de communi, Boss de oppos. contra testes nu. 12.
p Licet aliud in arbitro, concord. alleg. Marsil. in d. l. 1. §. praetorea, nume. 27. circa. fi. ff. ad l. Corn. de sicar.

guit in c. fraternitatis, extra de hære, dicit enim quòd aut illa falsitas apposita, vel inserta per notarium instrumento, vel per testem in eius testimonio, nō tangit substantiam, vel circunstantias negocii; verbi gratia si dicat contrahētem esse de uno loco, cum sit de alio; vel quòd sit affinis talis personæ, cùm non sit; & tunc ualet instru m mentum. Aut illa falsitas tangit substantialia, m vel circunstantias negocij; v. g. si inter contrahentes actum sit quòd soluatur pecunia argentea, & notarius scripsit, vel testis dixit de aurea, & tunc vitiatur instrumentum, vel testimonium, ut 3. q. 9. c. testes, & c. puta, & c. hortamur Et conclusiue in similib. dicit, quòd si instrumentum est in aliqua sui parte falsum, quòd totum redditur falsum, licet aliqui voluerint distinguere, an instrumentum contineat plura capitula separata æque principalia, & tunc si in uno vitietur non vitiatur in cæteris. Aut sunt capitula, quorum unum est alterius accessorium, vel connexum; & tunc propter uitium vnius, instrumentum vitiatur in totum, arg. l. etiam ff. de min. & ff. de neg. gest. l.
3 eum actum, quę opinio non placet Inn. † Inde quęritur de eo quod sæpe faciunt isti testes rustici, seu rusticani, seu rurales. Ecce obijcitur contra testem, q ipse falsum dixit, ille autem in excusatione sui replicat, quòd nota-
c rius aliter [c] scripsit, quā ipse deposuit, quæritur cui magis sit credendum an testi, an notario? dicunt quidam, ut Ia. But. aut iudex examinauit testem, & notarius scripsit, & tunc standum erit potius scripturæ quā testi. Aut notarius ipse examinauit, & scripsit cū commissione iudicis, ut multotiens occurrit, & tunc secūdum aliquos adhuc est idem, maxime qa notarius obtinet vicē duorum testium, & est persona publica, & qui iurauit eius officium legaliter exercere, ut no. in c. cum Ioannes Eremita. extra de fid. instr. & in l. in exercendis C. de fi. instru. & in l. fi. de fideiuss. testis autem est singularis, & pro uno solo reputatur, nec est persona publica, & in facto
n suo loquitur n ideo præualere debet scriptura notarij, arg. ad hoc in l. Domitius Labeo. ff. de testam. & quod no. in l. si quis decurio. C. ad l. Cornel. de fal. Odofre. autem distinguit tres casus, aut notarius est bonæ famæ & testis malæ famæ, aut econtra testis bonæ & notarius malæ, aut vterque bonæ famæ. Primo casu & secūdo creditur illi qui est bonæ famæ, arg. in l. nō omnis. §. à Barbaris. ff. de re mili. & in l. sicut. §. iisdē. ff. de accusa. Tertio autē casu magis creditur notario, arg. d. l. si quis decurio. iuncta ratione, de qua supra in princ. dictum est, vbi autem uterque esset malæ famæ forte adhuc magis credēdū esset notario, q a nil cęco, cæcius, ut l. viro atque vxore. ff. sol. mat. maximè dum notarius toleratur in of-
4 ficio, ut l. Barbarius ff. de off. præto. † Vltra quæritur,
* à quo puniendus * est falsus testis? Respondetur, ab eo coram quo falsum testimonium tulit, siue sit ordinarius
o ut l. nullum. C. de testi. o siue delegatus, quia etiam delegatus habet ius coercendi, ut l. 1. ff. de of. eius cui mā-
p da. est iuris. & in c. ex literis, ext. de of. deleg. p licet aliud in arbitro. ut no. Spe. in tit. de teste, in prin. ver. item excipit quòd est corruptus, & per Cy. in l. nullum. Quæ quidem pœna falsi testis si imponitur per iudicem ex officio finito, vel per lapsum instantiæ causæ vel per sententiam diffinitiuam in eo latam, cum tale officium sit mercenarium, vt l. 1. C. de calum. tunc posset iudex vlterius testem punire, sed opus esset per uiam accusationis contra eum procedere, arg. l. 4. cum ibi not. C. de posi. & tunc esset pœna ordinaria imponēda, ut in l. eos. ff. ad l. Corn. de fal. secundum Iacob. Butr. & per eum
5 not. in d. l. nullum. † Quid ergo dicimus, si iudex ex officio lite pendente testem puniuit, nunquid poterit de
* nouo accusari * lege Cornelia de fals. ad pęnam ordinariam? Spec. in d. uers. item quòd est corruptus, uidetur tenere quòd sic. & idem sequitur gl. no. super d. l. nullū. Cyn. autem in eadem l. tenet contrarium, & melius forte, quia de delicto eiusdem hominis non debet sæpius quæri, ut l. idemque, in fi ff. nau. caup. stab. & in l. senatus. ff. de accu. & ibi gloss. maxime cum talis pęna sit imposita ad uindictam publicam, sicque una debet facere

re cessare aliam, arg.in l. 1. & quòd ibi not. C. quando ciui. actio præiu. crimin.nam si filius semel egit actione iniuriarum,nô auditur pater uolens adhuc agere, vt l. sed si unius.§.filio.ff.de iniur. & in §. si filius: pro quo facit quod alibi dicitur,an pena imposita per inquisitionem cessare faciat accusationem, de qua quæstione tangitur per Cyn. in l. ea quidem.C. de accu.& per Bar.in l.si maritus.§.si ante extraneus.ff.de adulter. & p Dy. in ca. factum legitimè de reg.iur.lib.6. & vide ad prædicta de teste, quæ not. per Cyn. in l. vbi.C.ad l.Cor. de

c fals. † Sed quæritur de alia quæstione. d Tuscis, quòd

d plerunque pro examinatione testium fit commissio per iudicem ipsum etiam extra suam iurisdictionem alicui alteri iudici, puta Vicarius Papiæ. coram quo est quæstio committit examinationẽ Vicario Mediolani testiũ ibi existentium,qui coram eo deposuerunt falsum.Quæritur ad quem pertineat punitio? Pro cuius euidentia

q est præmittendum,quòd talis examinatio q potest iustè committi, ut traditur in l.iudices.& in auth. apud eloquentissimũ. C.de fide instr. & in clem.iudices,de offic. deleg. & in cap. 1. extra de testa. coga. & videtur quòd sunt puniendi per vicarium Papiæ , qui est iudex principalis causæ, vt d.l. nullum. In contrarium videtur q per vicarium Mediolani, cuius aures offenderunt, & in cuius territorio deliquerunt, ut in auth. qua in prouincia.C. vbi de cri. agi opor.facit 2.q. 1.cap. si peccauerit extra de for.compe.c. postulasti, cum si. Alii dicunt inspiciendam fore qualitatem causæ, de quo vide

r Spe. in d. vers.item quòd est corruptus. r Prima * opi. vr verior, quia iudex causæ principalis est ille qui offenditur,ut in c.t. de cri. fal. cuius persona repræsentatur in suo delegato,ut in l. etiam.C. de app. & in l. 1.§.qui mandatam.ff. de of. eius cui man. est iur. Vel potest distingui,aut quæritur de pena extraordinaria quæ uenit imponenda ex officio, ut supra dictum est. & tunc illa pertinet ad iudicem causæ, ut d.l. nullum,& in d.ca. 1. Aut quæritur de pena ordinaria quæ imponitur per accusationem, & illa erit imponenda per uicarium Mediolani per d. auth. qua in prouincia,cum sim. vbi ergo testis de falsitate reperitur maculatus,melius est pro ea si habet iudicẽ gratiosum, quòd patiatur se punire extraordinariè per officium, quàm expectare quod ordinariè de falso procedatur contra eum.

ADDITIONES.

* In instrumento pro parte falso. Adde,quæ habentur infra forma produc. instr. versi. appareant numero secundo, & forma opp. contra instr. versic. aliusque , numero octauo, Rip. respon. centesimonigesimooctauo,numero decimosexto,& seq. Villal. inter com.opi. versic.instrumentum vbi ponit ampl. & limit.ad reg. an instrumentum habens plures articulos: vno approbato censeatur in omnibus approbatum,distingue, ut ibi per eum , cui Adde, pract. Bald.de q. circa sent.quæst.decima, num. 11. & seq. Masuer.

* Puniendus, s Ade Ruland.consil. 12 num. 19.lib. 1. post

s doc.ad Barto.in l. si vt proponitur. ff. de fideiuss. Guid. Pap. quæst. quadragesimaquarta, pulchre Ossasc. decis. decimanona, Rob. de ord. iud. cap.48.nu.2.Affli decis. 219.232. Fel.in c.sicut, num.2.de testi.

* De τ nouo accusari, Adde quæ scribit Foler.prac.crim.

τ 4. par.versi.penis.num. 15. & seq.num. 49.Rob.de ord. iud.c.27.nu.38.& seq.

* Prima opin. Adde pro resolutione, quæ scribit Rolan. consil.12.num.5.17.21.25.lib.2. Afflict. decis.219. Bal. in l.nullum.C. de testi. in l. 1.in fi. C. quom. & quando iud. in l. executorem.col.8.C.de exec.rei iud.in l.negãda.col.6. versic.quæro an ex illo C. qui accus. non poss. Battend. crim.reg.46.num.26. vbi concludit. quòd puniatur à iudice coram quo deponit,per tex in c. si testes § qui falso 4.q.3. de quo vide quæ scribit Rob. de ord. iud.c.48.par.6.actn.12. Masuer.

a Acertime. Adde Iodo. in praxi rerum crimi.c.70.nu.3. & c.121,num.7. Zilettus.

b Verum.vide Oldr.cõs.36.per Are.cons.71.Adde Hipp. de Marsil.cons 31.incip. bonorum omnium, num.36.in 1. vol. & consil.70. incip.casus talis est in ciuitate, num. 8.eo.volum. & in fin. suo 86. incip. communis conclusio, Grama. in consil.141. causarum ciui. in fin. Maria. Sozi.Iunio. in consi.17.incip.dum essem Paduæ,colum. 1.in 3. uol. Zilet.

* Verum, Adde, quòd falsus in uno; habetur falsus in omnibus, teste Dec.consil.105.col.5.præsertim quando deponit non uerisimilia,vt scribit Neuiz.cons.47.num.11. consil.78.nu.37.43. & quòd testis in uno falsus vel periurus in totum reprobetur: commonem dicit Alex.consil.152.num.11.lib.7.cons.45.num.6.lib.2.Dec. d.cons. 105.Alex.consil.147.num.12.lib.7. consil.44.num.7.li. 2. vbi doc.in apos.limitant & declarant reg.prædictam, quam confirmant etiam doc. in l.si ex falsis.C. de trans. Hyppol.sing 76. vbi ponit exempla notab. Rom. consil. 369.colum. pen.ante fin. Qua autem pena plecti possit talis testis, vide per Alex.consil.35.num.7.lib.2.vbi etiã quòd testis in uno falsus vel periuros : in totum reprobatur. Masuer.

c Aliter scripsit. Dic vt per Alex. consil.65.1.libr. de quo etiam per Are.cons 65.

* Aliter scripsi, Adde,quæ habentur infra for.li.rescind. sent. versi. fuerunt, & pro resolutione, vide quæ scribit Foler. prac. crim. 2. par. 2. par.prin. vers. & demum nu. 14.& Dic quòd notario non plus creditur in q. falsi quã testi neganti, teste Alex.cõs 70.n.x.74.nu.12.consi.65. lib.x. Nouel. prac.crim.c.8.n.11.Rol.cõs.38.n.23.lib.1 vbi declarat post Aym.cons.23.n.3.cons.74.Dec.in c.cũ parati,de appel.Ferrat.cautel.26.pro quo vide etiã quæ habentur infra for.opp.contra instr.ver.dignoscitur.nu. 3. vbi dixi. Masuer.

Adde Bar.in l.1.§.si quis neget,in fi.ff.quẽmadmo.test.ape. & ibi Ang.de Vbald. & Ioan.de Imol. Cyn.in l.si quis decurio.C.de fals.& ibi eundem Ang.& Saly. in versic. pone q testis, Bal.in auth. sed cũ testator, col.3. C.ad l. Fal.Bart.&Bal.in l.in exercẽdis.C.de fide instr.Bal.in c. literas,col.x.de præsump. & in cons.55.incip. reperitur quædam scriptura,in 3.vol.Iud.Rom.in l.1.§.si.colum. 4.versic. adde quod hoc est uerum.ff. de verbo. obliga. & in sing. suo.361.incip.duo testes. Flor.in l.cũ de ætate, in fi.ff.de prob.Inno. in c. cum Ioannes, in princ. de fide instr. & ibi Io.de Imo.in 10.col.Io. And. & An.de But. in cap. cum causam,el 1. de testi. & ibi.Abb.num. 32. & Fel num.59. Ant.de But.Io.de Imol. & eundem Panor.in c.cum dilectis,de accus. & ibi Io.de Ana. col.2. versi.not. quòd quando aliquis, Ant.de But.in c.ad audientiam, de præscript.& ibi Panor. uersic. & facit iste tex.& Fel.col.5.uer.limita nisi iudex.Io.de Imo.in clem. 1.col.fin. de hæret.& ibi Car. in §.si.versi.tertiò quæro, Pet.de Ancha.in c.cum ab uno,in fi.de re ind.libr.6. & Dec.in c.cum parati,colum.pen.vers. secundus casus,de app.Soc.in tract. fallen.in reg.421.Ferra.caus.26.Hipp. in rub.C.de proba.num.411. & in consil.74. causarum criminalium,incip.in causa Hieronymi.nu.10.in 1.vol. & præexcellentem Grama. in consil.30.causa crim. incip.in causa in fin. Zilettus.

d Quæstione,adde Hipp. de Marsi.in l.fin.ff. de iuris.om. iud.colu.20.versi.& sic modo, & Afflict. in consti.incip. eos de perinr.col.antepe.versi.decimò quæro , quòd si substitutus, & Rober. Maran.in tracta.ord.iud.in sexta parte.versic.accusatio incidens,numero primo & secundo, cum seq. Zilettus.

* Quæstione, Adde,quód & si iudex propter impedimẽta & negotia possit testium iuramentũ ac examen actuario

q Potest iustè cõmitti decis. Tholos.12. vbi etiã loquitur in delegato Octa.Vestr. d lib.6.de testib. versi. insuper dicimus Orta.sup. in d.versi.testiũ depositiones, nu. 19. vbi attestatur de communi tam in causa ciuili quã criminali. quãdo testes dũr in aliena. iurisdict. Curt. in tract.de testi. conclus.29.& in causis crimi.ponit Socin.iun.cõsil.60. volum 2. Clar. quæst.26.

r Prima opio. videtur verior, sequtur Marsil. in l.si.num 141. de iurisdic. om. iudic.

s Puniendus, Marsil.in l.prima. §. præterea nu.27.ad l. Cor. de Sicar.recitat duas opin. deinde ponit duas distinct, prima est aut testis dixit falsum corã iudice habente merum & mixtum imperiũ & tunc ab eo potest puniri aut non habet iudex hoc Imperiũ & tunc tenetur remittere iudici habente talo Imperiũ. Secũda est distinc. aut dr falsum corã iudice habẽte potestatem puniendi & tunc penit pœna ordinaria aut non habet a punire pœna extraordinaria,& ita videtur transire. Boss. in titu. de fals. nu.103. & Clar §.fin.q.38. vers. sed quæro.

An iudex clericus possit puniri testem laicum, decisione Tholosa.378. Maran. in spec.in 12.actu. Boss. in tit.de opposit.contra testes num.142.

τ *De nouo accusari pœna ordina. ut per Boss. supra. num 104 & Clar.d §.fina. versic. sed quæro,& latius.§. fi.q.51 versic.dicta est. distinguit aut fuit punitus ea pœna,quam requirit qualitas delicti, & non potest amplius procedi si vero fuit punitus minori pœna et tũc si intercessit aliqua fraus aut collusio in impone vbi pœnam leuiorẽ pro delicto graui poterit iterum accusari & puniri; vide quæ scripsi in forma inquisitionis in verbo debita,in princip.*

rlo causæ committere: vt per Bald. in l. hac consultissima §. fin. C. qui test. fact. poss. Ang. in l. iudices C. de fide instr. Fely. in cap. cum causam, col. pen. num. 30. extra de testib. secus tamen est, vbi non subesset iusta causa, quia tunc examen committi non potest, præsertim in causis arduis, ex not. per Ang. tract. malef. versic. qui iudex statuit terminum nu. 15. Hyppol. in pract. § nunc videndum, num. 30. neque delegatus ad examinandum potest cognoscere vtrum articuli vel testes sint admittendi, vel ipsos testes publicare, teste Fely. in cap. cum causam, nu. 30. de testi. sed omnia obsignata ad iudicem delegantem mittere debet, cui spectat publicatio, vt per Bar. in l. cum ab initio, prope fi. ff. quemad. test. aper. poterit tamen ille cui nuda testium receptio commissa est: eos super contingentibus & connexis interrogare, teste Ias. in l. qui iurisdictioni, nu. 8. de iur. om. iud. Inn. in c. cum Bertoldus, glo. ver. Aliis, ad fi. de re iud. & etiam protestationes factas contra testes recipere, sed super illis testes examinare non poterit, ut not. Innoc. in c. licet cām, vbi Bal. col. 3. de prob. sequit Ias. d. l. q iurisdictioni, vbi plura suo more congerit Fely. & Abb. in c. 1. de testi. cog. Quibus adde, quod non potest subdelegatus testium receptionem subdelegare, antequam testes citati & iurati fuerint: ex not. per Doct. d. ca. cū Bertoldus, de re iud. Rot decis. 280. rub. de testi. imò debet ipse delegatus ad examinandum testes citare partem ad uidendum iuramenta testium, teste Butr. in cap. constitutus. 4 not. de appell. Dec. in capit in nomine domini, quarta ampliatione num. 21. de testib. Sed in hac nostra subalpina patria ex stilo, quando committitur examen alicui vel iudici, aut cōmissario, statim fit monitio parti in forma, & ita seruatur in pra. Cæterū dixit Abb. in cap. cum Bertoldus. de re iud. quod si is cui commissa est testium receptio, alium subdeleget ad examen, dissentiente parte, ipsum examen erit nullum, secus si tacitè saltē consentiat, aut si duobus uel pluribus coniunctim vel diuisim commissum fuerit, & unus ita subdeleget, sustinetur examen, etiam si pars contradixerit, & dissimulatur ea nullitas ea ratione, ne utile per inutile vitietur valuisset enim examen aliàs etiam sine eo qui alium subdelegat ut ita decisum refert Mising. centu. 3. obseruatione 41. qui etiam præcedenti, obser. quærit, an commissio receptionis testium, etiam in criminalibus causis locum habeat, & post plura concludit quod sic, ex Bal & Saly. in auth. apud eloquentiss. C. de fide instr. in ciuilibus autem id etiam euenit, quando nominātur testes qui sunt extra prouinciam, aut distantes à loco iudicij, & ideo ex stilo aliquorum locorum, fiunt literæ iusdicentibus locorum vbi sunt testes, ex sententia I. C. in l. 3. §. vltim. ff. de testi. in l. si quis ex signatoribus ff. quemad. testa. aper. licet Io. An. in c. præsentium glo. 1. de testi. contrarium noluerit, scilicet esse hoc in arbitrio iudicis, cuius contrarium & uerius esse scribit Dec. in cap. quoniā tertio not. de testib. vbi etiam Abb. quæ opi. Io. Andr. posset procedere quando actor aut reus hoc peteret, q̄ eorum interesset, & iustam causam allegarent, ob quā deberent testes coram iudice uenire, deponerentque pecuniam pro expensis testium, Qua in re plures vidi iusdicentes notaces, qui nulla iuris ratione habita, quærebant ipsi ire uel mittere cōmissarium ad locum vbi sunt testes. & hoc, quia pars allegabat eum locum suspectum aut aliud simile, ad quæ fac. quæ scribit Affl. in constit. Regni Neapol. causas alias 6. not. nu. 7. Io. de Acno. cancel. 93. sed regulariter melius est seruare dispositionem d. l. 3. §. vlt. de testi. pro cuius materiæ receptionis testiū siue delegationis pleniori intelligentia vide Bart. d. authen. apud loquentissimū C. de fid. instr. Bal. & Saly. in auth. sed iudex C. de epis. & cler. Ias. in rep. l. admonendi, nom. 187. de iureiur. nunquid autem notario, vel alteri habenti iurisdictionem testium receptio committi debeat, vide tex. in cap. 2. de iudi. in sexto. Masuer.

* Præsente dicto Simonino, Adde, quod testes iurare debent parte præsente, teste Ioan. Andr. ad Spe. tit. de testib. §. sequitur ver. & nota, Abb. in c. fraternitatis, ad fi. de testib. vel citata pro certis die & loco, Saly. in l. generaliter §. ijsdem C. de reb. cred. qui testes si extra diē & locum ad quæ pars aduersa citata fuit: iurarent, non valeret examen. ex not. per Fely. in cap. in nomine domini, colum. fi. nu. 37. extra de testib. ad quod fac. quæ scribit Bar. in l. aut qui aliter, & in l. si uitem §. vlti. ff. quod ui aut clam & in l. cum non eo die, C. quando prouoc. non est necesse, Doct. in cap. consuluit, de offic. deleg. vbi sententia lata alia die vel hora, quàm assignata nullius est momenti, & propria datur cautela, vt is qui testes inducere intendit: si hora citationis deprehendat aduersarium coram iudice: nec habeat testes præ manibus; illosq; tunc producere non valeat, petat à iudice citationem transferri ad diem sequentem, & sic, die sequenti poterunt testes iurare, iuxta not. per doc. in d. cap. consuluit, de offic. deleg. Guid. Pap. q. 542. vbi q. de stilo illius curiæ toleratur, quod si dies assignata sit feriata, testes possint in crastinum iurare, etiam in absentia partis, maximè quando in assignatione facta parti uisuræ testes iurare, subiungitur, quod illa die certa compareat, & aliis diebus sequentib. non feriatis durante commissione, quam prac. refert idem Guid. q. 125. vbi dicit quod sufficit, quod testes iurent intra dilationem datam ad probandum, licet postea deponant item etiam si iurent die non feriata, & deponant die feriata, valent depositiones, quia referuntur depositiones ad tēpus iuramenti, teste Bart. in l. si quando ver. fi. C. de test. Guid. Pap. d. q. 125. Qua in materia, quando, testes iurauerunt intra terminum, & post terminum deposuerūt vide omnino Bar in l. damni §. sabini, col. 3. num. 8. ff. de dān. infec. Bal. in Rub. col. fi. in fi. C. si ex fals. instr. Capel. Tolo. q. 116. & quæ habentur infra soc. opp. contra testes post pub. vers. suntque, nu. 16. & seq. Masuer.

v ET Hoc præsente d. Simonino, Subaudi, v vel citato & contumace. sufficit enim alterū ex his, alloquin vitiaretur receptio testis, & iuramēti delatio, vt sup. dixi. &c.

v *Vel citatę ad videndum iurari testes, Oria. supra nume. 13. Rebuf. in tit. de inquisitore. art. 18 gl. 2. in prin. vide supra in gl. citati versic. rursum. & ibi scripsi.*

SVMMARIVM.

1 Protestatio quare fiat tempore iuramenti testium.
2 Contra personam testis quē semel quis approbauit, non potest opponere, nisi causa de nouo emerserit.
3 Testes à me producti & à iudice in vna causa reprobati in alia causa contra me producti, à me reprobari nō possunt.
4 Testium crimina quando post examinationem opponi possunt.
5 Testis ex qbus causis legitimè repellatur à testimonio.
6 Periurus à testimonio repellitur.
7 Papa cum teste periuro dispensare potest, vt ad testimonium admittatur
8 Infamia testi potest obijci.
9 Infamibus porta dignitatis patere non debent.
10 Testificari est dignitas.
11 Inimicus capitalis à fideli testimonio ferendo reijcitur
12 Inimicus capitalis quis dicatur.
13 Inimicitia leuis testem non repellit.
14 Domesticitas testi obijcitur.
15 Domestici qui sunt.
16 Testium conditio tempore, quo deponunt inspicitur.
17 Vasallus an pro domino vel contra dominum testis esse possit.
18 Testis excommunicatio obijcitur.
19 Excommunicatus ab agendo repellitur.
20 Excommunicatus in testamento potest esse testis.
21 Testis in testamento esse non potest, qui testamentum facere non valet.
22 Filius in potestate constitutus in testamento potest esse testis.
23 Excommunicatus contrahere potest.
24 Testi obijci potest, quòd est intestabilis.
25 Vilitas & paupertas testi obijcitur.
26 Pauper quis dicatur.
27 Causa aduocatus, procurator, vel solicitator, an & quādo pos-

de possit esse testis?
28 *Iudex causæ principalis, an & quando possit esse testis in causa appellationis.*
29 *Proxeneta contractus, quando in eo testis esse possit.*
30 *Impubertas potest obijci testi.*
31 *Pubes effectus an possit testificari de visis in pupillari ætate.*
32 *Monachi & fratres mendicantes, an possint esse testes.*
33 *Intellectus ad clem. exiui. de verbo. signifi.*
34 *Intellectus ad l. si is qui. §. 1. & l. cum lege. ff. de testa.*
35 *Socius criminis vel contractus à testimonio reijcitur.*
36 *Seruitus obijcitur testi.*

1 PRotestante. † * Optima est cautela talis protesta-
* tio, ut traditur in cap. præsentium, extra de test.
Nec est necesse quod tunc specialiter causas ex-
primat, sed sufficit quòd eorum facta publicatione po-
stea causæ ipsæ exprimantur, proponantur, & probentur
ut ibi not. Spec. in tit. de teste, in prin. ver. quid si dici-
tur testis excommunicatus, & in § sæpe testis. facit c. ex
parte, extra eo. & in auth. si dicatur. C. de testib. debet
autem hæc generalis protestatio præuenire examinatio-
A nem; A ne videatur eorum approbare personas, quia nō
facta non audiretur vlterius nisi iuraret se ignorasse tūc
2 eorum defectū, ut in d. c. præsentium. † B persona enim
B testis semel approbata non potest vlterius reprobari ab
eo qui eum approbauit, siue sit producens, siue is con-
tra quem producitur. vt l. si quis testis. C. de testi. siue in
eadem causa, siue alia producatur, nisi ex superueniente
noua causa, ut not. Spec. in d. § sæpe testis, uersic. coram
vobis, & per Cy. in d. l. si quis testib. & Inno. in cap. cum
3 venerabilis, extra de except. † Quid autē si testes a me
in causa producti fuerunt per iudicem tanquam vitiosi
reprobati, deinde alius in alia causa eosdem producit
* contra me, nunquid mihi liceat ipsos reprobare? * vi-
detur quòd non, quia semel à me sunt approbati; quæ
C approbatio effectum producit C tam in alia causa, quā
inter alias personas, ut determinat Cyn. in d. l. si quis te-
stibus, ergo &c. Pe. tenet contra, vt ibi refert Cy. arg. l.
2. in fi. ff. quod quisq; iur. Alij aliter distinguunt, vt re-
fert Spec. in d. versic. coram vobis, vbi videas, & quod
not. in cap. 2. in fin. extra de ord. cog. & in l. Lucius ff.
4 de his qui not. infa. † Rursum circa prædicta quæritur.
Pone quòd ipse Simo. non est contentus hac protesta-
tione generali, sed ut impediat examinationem ex toto
offert se paratum velle probare statim crimina & defe-
ctus contra ipsos testes, an sit audiendus, ita quòd diffe-
ratur ipsa examinatio? & Spe. super hoc in d. tit. de te-
ste, in prin. ver. quid ergo si præmissa obijciens, distin-
guit, aut huiusmodi crimina, vel defectus sunt proban-
da per testes, in quibus mora esset periculum allatura,
ut quia testes sunt infirmi, senes, vel de proximo recess-
suri, tunc retardabitur illorum examinatio, & admitti-
tur statim istorum probatio. arg. extra ut lit. non cont.
in c. quoniam frequenter. in prin. aut non est periculū
in mora, & tunc non differtur aliorum examinatio sup
causa principali, quia præsumitur fieri talis contradictio
causa protelandi litem, arg. in l. 1. §. fi. ff. de fer. & ff. ad
Treb. l. cum hæreditas. Postquam aut fuerint examina
ti, probari poterunt crimina & defectus in personis, &
5 dictis. † Sequitur ergo videre, siue dicamus testes repro
batorios debere recipi & admitti ante aliorū receptio-
nem, siue dicamus ipsorum reprobatoriorum examina
tionem differri post aliorum examinationem, quæ sunt
causæ legitimæ repellendi testem à testimonio. vbi ad-
uertendum, quòd quædam sunt causæ quæ respiciūt de-
fectum personæ, & istæ sunt plurimæ, quas plenè prose
quitur Spec. in titu. de teste. in princ. vbi videas. quæ q-
dem sunt obijciendæ testibus specialiter, vel in generē
* vt prædixi, ante eius examinationem * ut in d. cap. præ-
D sentium D inter quas causas enumerari solent istæ, vi-
delicet, quòd testes producti sunt periuri, infames, ini-
mici capitales eius contra quem producuntur, domesti-
ci producentis, excommunicati, intestabiles, uiles, & pau
peres, procuratores, & solicitatores causæ, ac proxene-
tæ contractus celebrati, impuberes, monachi, seu fra-
tres mendicantes, & socij eiusdem criminis. Examine-
a mus nunc singulariter singulas causas, vt clarius a om-
6 nia habeantur. † Dixi ergo primò, quòd contra testē
E opponi potest, E quòd est periurus, nec immeritò, quia
sicut aliàs deierauit, ita præsumitur, quòd & nunc deie-
rabit, vel deierauit. ut traditur in c. testimonium, extra
de testib. & not. in l. Lucius ff. de his qui not. infa. argu.
l. non omnis. §. à Barbaris. ff. de re mil. attamen fortas-
se secundum Inno. temerarium iuramentum nun repel
leret testem, ut per eum not. in c. constitutus, extra de
7 testib. & facit, c. intimauit. eod. tit. † Sed nunquid Papa
b b possit dispensare, quòd periurus in testimonium ad-
mittatur? Dic quòd sic. arg. extra de re iud. in ca. cum
I. & A. nam & in multis maioribus dispensat, ut not. per
glo. in cap. quod translationem, extra de offi. delega. &
8 Spec. eod. titu. § nunc dicendum. † Secundò obijci pu
F test, F quòd est infamis, vt habetur in l. 3. §. lege Iulia.
9 ff. de testib. † nam talibus personis portæ dignitatū pa-
10 tere non debent. vt C. de infa. l. 1. lib. 12. † & testificari
dignitas est, ut habetur 33. q. 5. in c. præceptū, facit qd
not. Spec. in d. tit. de teste. in princip. versic. item excipi
11 tur quòd est infamis. † Tertio dixi, quòd opponi pōt,
G q est G inimicus G capitalis, probatur in d. l. 3. in prin-
cip. ff. de testi. & in auth. de testi. in §. si verò dicat odio
sum, & ibi nota. & in auth. si dicatur. in fin. C. de testib.
12 † Et not. quod H appellantur inimici capitales illi, qui
H sunt vitæ insidiati, uel accusauerint eum. contra quem
producuntur, de crimine, vt not. per glo. Inst. de excu-
sa. tuto.

A *No videatur, istum locum citat & comprobat Vinc. Caroc. in repe. cap. cum quid in quarta limit. nume. 22. de reg. iur. in 6.*
B *Persona enim testis semel approbat Beuer. decisio. 123. & 45. Thom. Gramma. decisio. 34 numer. vndecimo.*
C *Tam in alia causa, allegatur gl. prima. c. præsentium de testi. concord allegat Thom. Gram. decis. 34. nu. 15. cum sequen. & nu. 8. Capic. decis. 62. nu. 6.*
D *Inter quas ex quinque causis repelluntur testes a testimonio ratione consanguinitatis, familiaritatis, vtilitatis ratione criminis, & ratione inhabilitatis personæ, quæ prosequitur, Oria. d. cap. quoniam contra in verbo testium depositiones nume. 90.*
E *Quod est periurus, Oria. supra num. 135. & ibi nume. 137. ampliat etiam si egerit pœnitentiam de periurio, Tyndar in tracta. de testi. c. 12 quòd limit. nisi sit periurus in iuramento illicito, tunc peracta pœnitentia admittitur in testem. Alber. de Ros. in tracta. de testi. in prima parte. §. consequenter. nu. 12.*
F *Quod est infamis, scilicet infamia iuris non de infamia facti, de vtraq; ponit Ias. d. l. cunctos populos, nume. 44. C. de sacr. sanc. eccl. limit. ibi & latius per Alber. de Ros. in dicto trac. in princ. §. consequenter. Oria. supra num. 125. Pet. Due. reg. 116. numo. 21. in 2. par te, facit tamen semiplenam probationem, Iason post Pau. de Ca. in l. 1. § si quis absens. nume. 8. si ex noxa. caus. aga. Decis. Tholos. 173. vbi admittitur in causa ci. tamen dēt in specie exprimi cā infamia, Bart. in l. c. in fi. C. de testa. alias non valet exceptio.*
G *Inimicus capitalis, glo. in c. quamuis in verbo inimicitia, de procur. in sexto. Thom. Gramm. consilio 12. qua qualitas debeāt probari, decisio. 93. nu. 22. cum sequen. & decisione 86. amplia etiam in inimico propter causam ciuilem magnam, Oria. supra nume. 046. Alber. de Ros. in tract. de testib in prima parte. §. superest, num. 2. etiam si sit solum suspectus de inimicitia, Bal. in auth. si dicatur, C. de testi. Thom. Gram. consil. 46 nume. 6. amplia etiam si esset infirmus ad mortem & reciperet Corpus Christi, Bald in tit. de pace constā. in verbo vassalli, Rol. a Valle consil. 14. nu. 33. volum. 2. Marsi. in l prima, § præterea. num. 7 de quæstio. Thom. Gramma. d consil. 40. etiam si diceret nullam habere inimicitiam, Alex. consil. 99. nume. 2. volum primo. amplia etiam si inimicitia esset præsumpta, Crau consil. 34. num. 44. Thom. Gram. consil. 45 nu. 18. amplia etiam q non esset inimicus capitalis, non tamen facit semiplenam probationem, Cra. consil. 6. nu. 32. Pet. Due regu. 216. nume. 30. in prima parte, amplia etiam in inimico reconciliato, Rol a Valle consil. 24. num. 34. vol primo. & ibi num. 46. ampliat etiam quòd inimicitia superueniret facto illius cōtra quē pducitur de inimico reconciliato, Clar. d. § si q. 24. versi. sed quid si, Didac. variar. resolutionū, Gomes in tractā. de delic. c. 12. nu. 14. vbi etiam ampliat in crimine læsæ Maiestatis, etiam si testis dicat se non esse inimicum, limit. nisi inimicitiæ sint leues quæ relinquuntur arbitrio iudicis, Thom. Gram. decis. 85. nu. 10. Item & et si testis dicat non esse inimicum, limit. nisi reconciliatio sit de recenti limit. nisi sit inimicitia procurata Item nisi testis esset inimicus vtriusq; partis quia admittitur. Item inimici dicuntur descendentes inimici, ista omnia ponuntur ibi.*
H *Appellantur inimici capitalis, late Marsi. d. § præterea, num. 24 & illa etiam oritur ex verbis iniuriosis, Rolan. a Valle consil 24. nu. 38. & consil. 64. nu. 31. vol. 2. & consil. 37. num. 12. vol. 3. repellit etiam testem in criminibus exceptis, Clar. dicto §. fina. quæstio. 24. versic. item quæro, Rolan. a Valle dicto consilio vigesimoquarto, numero 30.*

q Propter leuem inimicitiam. Decis.Perusi 73.nu.9.Marsil.sing.178.& 273. Et in Practica crim.in verbo,diligenter, num.69.& sequen.

r Sunt autem domestici, late ponit Steph.Aufre.de reprobatione testium,nu. 35.& declarat quid inde sunt domestici & familiares,& quando admittuntur ibi & decis.Tholos 4. Istum locum citat & comprobat Paris consil.12.nu. 32.volum.4.Alber.de Ros. supra in §.quando testes repelluntur, in prima parte.vbi declarat Io.Oldend in tract.in verbo de personis testium,num.8. & ibi Aufre.num.34.Cur.in tract.de test.fol.2. Blanc.in tracta.de iudic.num.363. Oria.supra num.131. Pet.Io.Anch.q.69.Ant.Gabr.de commu.conclus.in titu. de testibus conclus 10 & conclus.11.

s Tempore quo deponit, Nolan.a Valle d.consi.24 num.31.vol.primo.

13 sa.tuto.§.inimicitiæ.& in d §.si vero. † q Propter leuē q aut inimicitiam non repellitur, ut l.1.in fi.cum sequen.
14 & not.Spec.vbi supra.versic.1. † Quarto dixi, q̄ potest opponi testi q̄ sit domesticus producentis : vt in l.2. C.
15 de testi.& in c.ex literis,extra de testi. † r Sunt autem
r domestici d pater & filius, vxor & maritus, colonus,ser
d uus,libertus, & generaliter omnes qui habitant,& vitam ducunt in domo producentis. vt no.in d.iurib.facit 3.q.3.in c.accusatores vel testes, & l.fi §.sanè. C.de his qui de eccles.confug & l.respiciendū §.furta.ff.de pœn. & ff.de ædil.edi.l.ædiles.§.in familiæ.de quo tāgit Spe.
16 vbi supra,versic.itē excipitur,q̄ est domesticus.† Quorum quidem testium inspicitur status & conditio qua-
s lis est s tempore quo deponunt, vt traditur plenè in l.
17 ad testium.§.cōditione.ff de testi. & l.1. C.eo.tit. †Sed
e an vasallus possit esse testis pro domino,e vel contra dominum? videtur q̄ non,sicut nec libertus,vt in l.aduersus.C.de testi.& 4.qō.3.c.si testes.§.liberti. Et quæstio procedit in causa quæ est de re alia quàm de inuestitura feudi, in qua probanda admittūtur pares curiæ,idest vasalli, vt hr in c.1.in princ.de contro.inuesti.cum sim. ibi not. Vbi autem est de re alia quæstio, tunc dicūt quidam, q̄ vasallus admittatur pro domino , sed nō contra dominum. Alij dicunt,aut est paruum feudum,aut est magnum,prout plenius tangit Spec.in d.versic.itē exci-
18 pitur,q̄ est domesticus.† Quinto dixi,q̄ potest opponi
m testi,m q̄ est excōicatus, cuius ratio est,quia excommunicatus repellitur ab omni limine iudiciorum nedū testificantium, vt habetur in c.decernimus, de senten.excom.lib.6.& in c.veniens.lo. 1.extra de testi.& 3.q.4.in c conspiratores.licet Inno.notet contrarium in c. testi-
19 monium.extra de testi.† Verum etiam n repellitur ab
n agendo,vt in c.pia.de excep. lib.6. & in c.decernimus,
20 extra de iudi.†Circa hoc quæritur,an excōicatus f pos-
f sit esse testis in testamento? Dic breuiter q̄ sic, quia potest facere testamentū sicut alius non excōicatus,vt plene determinat Ioan.Andr.in d.c.decernimus. in nouel. sua.& Iac.de Beluiso in Auth.de sanc. Episco.§.omni-
21 bus.Bart.in l.si quæramus,ff.de testam.†Dictat.n.iuris regula, q̄ omnis qui potest facere testamentum potest esse testis in testamento, vt l cum lege, & l.si is qui.§.
22 ff. de testam. sed non conuertitur, † quia filiusfamilias potest esse testis in testamento, vt l pater.ff.de testi.& l. qui in testamentu.§. per contrarium.ff.de testa.& tamē nō pōt facere testm̄,ut l.qui in ptāte de testa.& l.seruū.
23 ff.qui testam.fac.poss. † Nūquid autē excommunicatus
o o possit contrahere & distrahere? dicendum est quòd sic, vt determinat Inno. in capit. veritatis, de dolo & contum. nam contractus sunt de iure gentiū. ff. de iust. & iur.l. ex hoc iure. unde cum non prohibeantur ab actu testandi, qui est iuris ciuilis, multominus ab actu cō-
24 trahendi, ut in l.testamenti factio ff. de testam. † Sextò dixi, quòd potest opponi testi,quòd est intestabilis, hoc est quòd nō potest facere testamentum, qui plures sunt vt Inst. qui. non est permis. fac. test.per tot. Sed hic aduerte, quòd hæc exceptio simpliciter sumpta non habet de necessitate concludere, quòd quis ideo repellatur à testimonio, quia repellitur à testamento,ut supra dixi de filio in potestate constituto. Sed est consideranda causa,propter quam prohibetur testari; nam aut pro-
p hibetur testari p propter delictum, & tunc procedit regula, quòd ille qui non potest testari,nec in testem poterit adhiberi, ut l. si is qui §. 1.eo. tit.l. qui testamento.§.cum qui.ff.de testa. Aut prohibetur testari ꝓpter patriam potestatem,& non procedit regula, vt prædixi. Aut propter ætatem, & tunc habet locum regula. Aut
25 propter religionem, & dic ut infra. † Septimò dixi, q̄
q obijcitur testi,quòd est vilis q & pauper, g nec imme-
g ritò; quia paupertas in personis laicis inducit præsumptionem rapinæ, & sic præsumptio est corruptelæ,argu. Insti.de excu. tut.§. itē pp paupertatē.& l.usti. de suspe.
26 tut.in fi. † Dicitur aūt pauper ille qui nō habet aureos
r quinquaginta r in bonis ut probatur quæstio.2. cap in primis.& no.in d. §. item propter paupertatem.cū sim.
27 †Octauò dixi,posse obijci, q̄ testis est partis producentis procurator , uel causæ sollicitator.circa quod distingue,aut est procurator ad negocia aut ad iudicia. Primo casu, aut est quæstio de contractu quem ipse gessit procuratorio nomine,& tunc dic vt dicetur infra in proxeneta secundum Bar.& Bald. vt per eos no.in l.in omnib. C.de testib. Aut est quæstio de alio contractu gesto per alium, & tunc poterit admitti,sicut dicetur infra de ꝓ-
a curatore ad iudicia. De quo ꝓcuratore ad iudicia s sic distingue,aut producitur in causa quæ per eum de præsenti agitur, & tunc repellitur:quia præsumitur habere ad ipsam causam nimiam affectionem. vt in c.fi.de testi. lib.6.aut producitur in alia causa, & tunc admittitur in testem, vt no.per glo.in l.fi.in fi.ff.de testi. & per Spec.in tit.de testa.in princ.ver.item q̄ fuit in causa procur.&c. per Barto.in l.deferre. ff.de iure fis.& quæ dicta sunt in
h procuratore, locum habent in aduocato, h per d. l.fi.de
28 testi.cū sim. † Quid autē dicemus in iudice cāæ, t an
t poterit esse testis Gl. determinat q̄ non in d.c.fi.de testi.pro qua opi.videtur tex.in c.statuendum.2.q.1. & in c.quoniā cōtra falsam.extra de prob.c.cum a nobis.extra de testi. Alij verò distinguunt,vt plene no.in l.ne in arbitris.C.de arbitris.§ finautem.aut pendet adhuc lis
v coram ipso iudice, aut est finita. v Primo casu non admittitur in testem per iura prædicta, quia non debet duplici officio fungi. ut in l.fi.C.de offi.assesso. & in l.1.ff.
A de offi pꝛsid. A Secūdo aūt casu subdistingue, aut eius testimoniū respicit æquitatē, vel iniquitatem propriā ipsius iudicis adhibitam in ipsa cā.& tunc non pōt esse testis, ar.l præfecti.ff. de min. aut solum respicit damnū, vel utile alterius,& poterit esse testis, quia cessant cau-
29 sæ omnes prohibitiuæ, ut in l.1. ff.de testi. † Nonò di-
i xi,q̄ potest opponi testi,q̄ fuit proxeneta i contractus, ratio est,quia præsumitur habere affectionem ad id quā gessit, unde expedit ad hoc vt admittatur in testem, q̄ utriusque partis uolūtate deponat, ut determinatur in c.2. de testi.lib.6. & in auth. de testib.in §.quoniā vero.
30 & tāgitur plene per Bald. in l.omnibus.C. de testi.† Decimo dixi, posse opponi contra testem, q̄ est impubes, ut probatur in l. testium.ff.de testi.22.q.5. cap.paruuli,
31 & in c. pueri,& ibi not. † Sed circa hoc quæritur, an effectus pubes poterit testificari de his quæ vidit in pupil-
B lari ætate? Breuiter dic, B quod si tempore quo vidit,

erat

m Quod est excōicatus, Orian.sup.n.134 et ibi qd si sint absolutus & ibi addit. Io.Olden. d.tracta. de testi. in rub.de perso.testi.num 49. Nepos a Montealbano de exceptio.artic.19.nume. 22.an excōicatus cōtra excommunicatū, Nel sup.in verbo excommunicatus, Steph.Aufr.supra nu.41. quid si non conficetur peccata singulo anno, Socin.iun.consil.32. nume 76.vol.2. dimisit per Decis. Tholos 33.

n Repellitur ab agendo,supra in primo libell. in verbo veris & legit.tis. nu.31.

o Possit cōtrahere, supra dicto num.31.

p Propter delictum. l. cum lege. ff.de testam. Orian.supra nume.14.

q Vilis & pauper. priuilegia paupertatis, Petr. Rebuf de priuile.scolariū q.90.

r Quinquaginta in bonis, vide late Rip in l si constante.ff.sol. mat.nume.18. Ias in l.2.§.ex hys de verbo.obl.nu.16 quis dicatur pauper & priuilegia pauperum,Constitut.Anchonis.lib.2 c.20.

s Sic distingue.Istum locum citat Paris.d.consil.152.nu.16.volum.4. & vide cons.70.nu.8.eo.vol.Nel sup.in verbo iudex in fi.vbi etiam de negociorum gestor.Io.Oldend supra in tit.de personis testium, nume.44 & 45. ponit quando est expeditum negocium,quid in causa appellationis.Soci iun.consil.79.nu.19. volum.primo. Pet.Duc.reg.206.nu.14 in prima parte. Oria.supra num.112. Steph.Aufre.supra nume.89.Alber.supra §.expedita regula, cum amplia. & limit.ponit Ant.Gab supra conclus.12.Oria. supra num.112.

t Esse testis.gl.an possit esse procurator vel aduocatus, Decis.Tholos.277.

v Primo casu,Decis.Tholos 142. Dec.consil.43 nume 3.Oria. supra nu.114. Steph.Auf.supra num.19.& ibi nume.60. quis in dellegato.

A Secundo casu.Decis.Tholos.142 in addit Dec.cons.43.nu.3.circa med.

B Quod si tempore,Io.Oldendr.supra nu.33.Steph.Aufre. sup.nu.57.vbi etiā ponit q̄ facit præsumptionē impubes & ꝓbat occisum dn̄m & familia. decis. Tholos 238.Pet.Duc sup.nu.18.Clar.§.fi q.24.versic. vide quandoque.Nata. consil.18.nu.21.& 434.nu.16.Dec in l.2.§.item impuberes nu.10. de reg.iur.

erat talis intellectus, quòd potuit ea comprehendere per sanum, & rectum iudicium, vt quia erat proximus pubertati, & tunc poterit esse testis, & testimoniũ perhibere, alias autem secus. vt no. per gl. in l. notionem §. instrumentorum. ff. de verborum sign. & per Glo. & Doc. in l. ad testium. §. conditionem. ff de testam. Spec. in tit.
32 de teste. ver. item excipitur, quod est impubes. † Vndecimo dixi, posse opponi cõtra testem, quòd est monachus, seu frater mendicans. hic autem est aduertendum, quod tempore meo in quadam causa, in qua eram aduocatus pro domino Manfredo de Beccaria de plebe contra dominũ Gasparinum de Vicecomitibus super hæreditate quondam domini Manfredi de Beccaria, fuit maxima dispu-
a tatio, vtrum fratres minores potuerint esse testes [a] in testamento, & allegabatur quòd non. per tex. in clemen. exiui de Paradiso de verb. sign. vbi prohibentur testari, & esse in iudicio, & officium executoris exercere, ergo nec testes esse, arg. l. si is qui §. 1. & l. cum lege. ff de test. In contrarium est veritas. * uam monachus potest esse testis, vt determinat glo. in auth. de monachis, §. cogitandum, & idem in fratre minore determinat per text. in c. nuper. extra de testi. quam opin. firmat Spec. in d. ver. quid de monacho, & idem sequitur Ioan. Andr. in suis add. ibidem, quam sententiam etiã approbat Bar. in sua minorica, & Bart. in l. in tantum, §. vniuersitatis, ff. de rer. diu. idem dicit Ang. & Bald. in l. 1. C. de Sacrosanc. Eccl. & in prædicta qõ. idem consuluerunt eximij tunc Doc. d. Ang. de Peru. frater dicti domi. Bal. & dom. Franc. de Ramp. & Bar. de Saly. de Bon. & plures alij eorum consilio subscripserunt & bene, licet Collegiũ Mediolani affectione, vel timore dicti dom. Gaspa. contra-
33 rium consuluerit & male. † Nec obstat d. clem exiui. de Paradiso. quia loquitur in illis actibus & officijs in quibus vertitur, vel potest verisimiliter verti contractatio pecuniæ, cuius tactus & vsus eis est interdictus, per regulam beati Fran. at in testimonio non vertitur huiusmodi
34 contractatio ergo &c. † Nec etiam obstat d. l. si is qui. §. 1. & l. cum lege. & l. qui testamento. §. cum qui. quia illa iura loquuntur in illo qui propter sui delictũ priuatur illo tali beneficio, sed frater mendicans priuatur propter eius deuotionẽ & meritum, ideo de vno ad
35 aliud non infertur, & ita fuit obtentum. † Duodecimo
c dixi, quod potest opponi contra testem, quòd est c socius eiusdem criminis, vel contractus qui non auditur contra socium, vt in c. veniẽs. el i. & in c. personas. & c. sicut, extra de testi. & facit quod habetur in c. 1. extra de confess. nisi in certis specialibus casibus, qui no. in l. fi. C. de
36 acc. & in d. c. ueniens † Rursum solet opponi contra te-
D stem, D quod est seruus, vt l. seruos. & l. quoniam liberi, & authẽ. si dicatur C. de testi. nisi tempore testamenti uel contractus fuisset pro libero reputatus vt traditur in l. 1. C. de testa. quia tunc valeret instrumentũ contractus, vt ibi, & idem si tunc reputabatur pro catholico, cum esset hæreticus, vel reputabatur Christianus, cũ esset Iudæus, vel masculus. cum esset mulier. argu. in l. Barbarius. ff. de offic. prætо. & d. l. 1. de testa. Alij etiam defectus opponi possunt, de quibus vide Spec. vt sup. Quædam postremo sunt causæ, & defectus, qui opponuntur contra depositiones & dicta eorum, & de his plene not. infra titu. secundo.

ADDITIONES.

* Protestante. Adde, hanc protestationem fieri debere 1. tempore quo quis citatur ad videndum iuramenta testium, teste Bald. in l. si quis testibus. C. de testi. Rob. de ordi. iud. 6. parte, actu 13. c. 49. sed hoc nõ laudatur, nisi vrgente necessitate reprobationis testium, vt monet Fely. in c. præsentium, vl no. de testi. Qua de re plura nota Lanfrã. in c. quoniam contra, ver. testium depositiones, nu. 78. de proba. Doc. in c. cũ olim, de cẽs. Gram. decisio. 103. nu. 154. cæterum Dic, quod ea protestatio ante publicationẽ in causa fieri debet. si quis testes reprobare voluerit, aliás via eidem præcludetur, d. c. præsentium, nisi aliquibus casibus, puta, si post testium publicationem, illorum defectus innotuisset, aut si iuramento affirmetur hoc non fieri animo calumniandi, iuxta tradita p Doc. locis supra allega. quæ disputatio apud nos ferò inutilis redditur, stante ducalium decretorum dispositione lib. 3. cap. 11. ex quorum forma dantur obiectus in die quo testes iurant, & sic ante examen priusquam quis didicerit testificata, Quæ decreta pro lege ad vnguem seruari conuenit. l. omnes populi, de iu. & iur. & pulchre scribit Rolan. cõsil. 41. nu. 17. lib. 1. Quid si sint testes instrumẽtarij rogati à partibus, vt essent testes in contrac. an censeatur eorum fides approbata, Ita quod eis opponi non
b possit quod sint infames, viles, periuri & simi. & Dic, vt per Ias. in l. 1. nu. 13. ff. de ser. Masuer.

* Reprobare. Adde, quod si testibus aduersus me producendis, aliquid contra personas eorum me obiectuiũ protestatus sim. si postea pro me deponant. Dic, quod non facile eis credendum est, quod intellige & declara, vt per Roma. sing. 694. Fely. in c. præsentium. col. fi. de testi. vbi ponit quinque fall. ad reg. quod non credatur testibus in fauorem eius qui contra eorum personas protestatus est, teste Ias. in l. admonendi, col. 99. in 39. casu de iureiur. & quãdo possim vti teste quem reprobare protestatus sum, vide per Fely. d. cap præsentium, Boer. q. 145. Quibus adde, quòd producens aliquos testes; si postea dicti testes contra eundem per aduersarium producantur: non potest ille amplius contra eorum personas excipere, quod quomodo procedat, vide Doc. in d. cap. præsentium, de testib. quam concl. communem dicunt. Alexã. consi. 191. lib. 7. Neuiz. consil. 51. nu. 81. Masuer.

* Veritas Adde, quod ita se habet consuetudo & communis obseruantia, teste Nat. in rep. §. ex imperfecto. post nu. 181. C. de testa. quem refert Clar. § testamentum. q. 55. versi. vlterius quæro. vbi etiam enumerat quot sint genera mendicantium, qui dicantur minores, qui prædicatores, d. § testamentum. qõ. 29. & quod tales pro testibus adhibentur in vlt. vol. ex communi obseruatione, testis est Guid. Pap quæst 517. vbi omnem tollit dubitationem circa mendicantes & conuersos, quid in contractibus, vide ibi, quid in causa ciuili, quid in criminali, eundem q. 65. ad illud autem quod hic scribit Pap. per glo. in §. cogitandum, in auth. de Monach. Dic, quod illa est gl. d. §. ver. testes, quæ quærit nunquid in iudicio possit esse testis, & concludit quòd sic, sed apostil. ibi dicit secus esse de iure cano. Quod sequitur Lanfr. in c. quoniã contra, versic. testium deposi. nu. 84. Quibus adde, quod religiosus non potest ferre testimonium sine licentia superioris, teste Paris. cons. 54. col. 2. circa fi. lib. 4. Fely. in c. cum nuntius. de testi. Spec. tit. de teste. §. 1. versi. item excipitur quod est Monachus, Qui si de facto deponeret absque licentia eius dictum non teneret, ex no. per Docto. in d. c cum nuntius. Aret. consil. 160. 8. dub. Socin. consil. 17. col. fi. Paris. consil. 24. nu. 34. lib. 3. licet contrarium voluerit Abb. in d. cap. cum nuntius, & in ca. 1. col. 7. de iuc. cal. de quo vide quæ ponit Iodo. prac. crim. c. 50. Et quòd possint fratres Prædicatores esse testes in testamento: in quo eorum ecclesiæ aliquid relinquitur, communem dicit Deci. consil 62. de quibus prædicatoribus plura not. Alex. consil. 88. lib. 2. Deci. consil. 559. nume. 3. vbi quòd ex reg. non sint mendicati. sed ex eorum constitutionibus à Sancta sede Apostolica approbatis, ex quibus permittitur, vt immobilia capiant. & pro necessitatibus alienent, & pretium in eorum vsum conuertant, secundum communem opi. per Alexand. & Deci. locis supra allegat. Quomodo autem iurent religiosi prædicti, & Dic, quod positis manibus ad pectus, teste Capell. Tholos. quæstio. 161. vbi loquitur quando iurant in contractu, quod dicit non sufficere Guid. Pap. quæstio. 65. ex capit. nuper extra de testi. licet contrarium seruari dicat, idem q. 615. vbi loquitur etiam de conuersis, de clericis, & quód eis etiã sicut alijs non est exemptio à iuramento, sed à modo, vt aliás non teneãtur iurare tactis scripturis, sed illis propositis tãtũ ex tex. in auth. sed iudex. C. de epis. & cler. in c. vlti.

c Socius eiusdem criminis, Bossi. in titu. de Inquisit. nume. 43. 44. & 51. Th. Gram. decisio. 56. Clarus, § fi. q. 81.

D Quod est seruus, ampliat. &, limit. Alb. sup. in prima parte, §. videndum est Nel. sup. in verbo, seruus num. 83.

extra de iur.cal.Quod consuetudine abrogatum refert Spec.tit.de teste. §.4.& 7.in fi. Doc. in d.cap.nuper.de testi.& sic,vt manu ad pectus posita iurent.Quod nó videtur sine ratione, sola.n.manus emissio ipsius iuramdi signum est,vt olim, & hodie apud probos & integræ fidei viros seruatum fuit vbi quod volunt in fide, quæ in IESV CHRISTO Domino, & Saluatore nostro, est, promittere, vel asserere. Quæ cautionis formula, manu emissa, apud antiquiores alias in vsu fuit, teste Modestinn in l.quidam.ff.de proba. Quod etiam in hac subalpina patria a Regio Senatu tempore Gallorum sæpius obseruatum vidimus, in exigendis ioramentis Aduocatorum, Procuratorum, & aliorum Officialium, dicendo leua manum, & iurabis. Masuer.

¥ Inimicus capitalis, Oria.dicto cap. quoniã contra in verbo testium depositiones, num.81. vbi addit. Tho. Gram. decis.86. nume.11.

a Periurus. Adde, an & quãdo periurns possit esse testis. Io.And.in titu.de test. in addi.Spec.§.1.ver. item excipitur quòd est infamis, Abb.Panor.in cap.ex parte, de testi.col.2.ver.not.ibi in causa, & Fely.colum.2.ver.not. quinto, eundem Panor.in c.testimonium, eodem tit.colum.6.versi.venio ad tertium. & ibi Fely,col. quinta, versic.tertia conclosio periurus. Io.de Ana.in cap. per tuas de simo.col.3.versic.in glos.furti. & Lanfran.de Oria.in repe.capit.quoniam contra falsam. §.testium depositiones, de probat.num.135.136.& 137. Fely in cap.pastoralis.de eacep.col.8.ver. limita secundo Ludo.Roma.in repet.l.admonendi.ff.de iureiuran.col quarta, ver. venit tamen hoc dupliciter.& ibi Ioan.Bap.Cacialup.colum. 39.versic.14.fallit Alexan.in l.non exigimus § quod dimus, uer. perdit etiam. & ibi Iaf.ff.si quis cautio. Ias in §.item si quis. Institu.de actio. colum.12. ver.vnum tamen in prædictis nota. Hippol.de Marsi.in l.1.§.prætere a vero.ff.de quæst. & in singu.74.incip.tu habes regulam.in consil.9. causa crim incip.adiuua me domine.nume.39.in primo volu.consil.51. incip.in præsenti causa inquisitionis, nume.28. & consil.40.incip.scribitur in cã.onm.13.eodem volum.Matth.de Affli.in consti.eius scienter.de perinr.colum.antepen. versic.octauo quæro quid potest.& col.pen.versic. in glo.vnica.& in c.sacramentum.§. item si inter dominum, de consue.recti feu. num.20. Oldr.in consil.192.viso diligenter.ver.dictum enim Ambrosij. & Petr.de Anch.in consil.146,incip.in causa agitata,col.secunda, versic.nam testis Ioan.Crot. in trac.de testi. nu.155. Io.Mill.in sua praxi crimi.in §. quartus testis,in gl.ætatis,num.11.& Iodocuoi in praxi rerum criminalium in cap.L.nu.19. Zilettus.

¥ Pro domino, Decif.Tholof.4. Petr. Due.regu. 216.num.13.in prima par. Nel. de S. Gemin. in tract. de testi.in verbo vassallus nume.51. Zazi. de feud.in 9.parte de feud. alsopat.num.57.vbi non testificatur contra dominũ nisi coactus. Anto.Gab.in tit.de testi. conclu.10. num.21.vbi late allegat quid de famulo, Hyppol. Bonacossa i tracta. de famulis & seruis, q.73. vbi late.

b Papa. Adde Io.And.Anto.de But.Abb.& Fel.in c.testimonium, de testi. Zilett.

c Inimicus ¥ capitalis. Adde, quòd inimicus capitalis ¥ repellitur à testimonio. & quis dicatur inimicus capitalis. & quibus modis probetur capitalis inimicitia. Canonistas in cap. repellaotur, de accusatio. in capit. cum P.Manconella, & in cap.cum oporteat, eodem ticu. Aoto.de Butr.in cap.veniens, el secundo de sponsa.& Fely. in cap quoties.colum. 3.de testibus. Alber. in l.penul.in priucip.ff.solut.matrim. Bart.in l.si qois.§.non solum ff. de adim.lega & in anthen.si dicatur.& ibi Bal.C.de testi.Bal.in l.athletæ.§. dac remissionem.ff.de exeus.tuto. in cap.primo.in prin.in pen.col. quibus mod.feu.amit. & in capit. constituta, in fin.de rescrip.Ias.in l.sorores. col.secunda, C.de his quibus vt iodign. & Ioan.Petrum Ptholomeum in repet.l. admonendi.ff.de iureinr.onm. 115.& Lanfr.de Oria in cap quoniam contra falsam, de probatio.num.41. Hipp.de Marsi.in l.prima.§.præterea. ff.de quæst. Anch.consil.246. incip causa. vol.1.ver.nam testis. Alexã. de Imo.in cons.99.inci.in causa inquisitio. in prin.in ver.exposito in 1.vol. Cor.in cons.101.incip. cum causa vertente, col.4.in 2.volum. Ioã.de Amicis in consil.119.incip.in causa vertente, nu.10.Mant.in cons. 27.incip.viso processu inquisitionis num.32. Grama.in cons.46.causarum crimi.incip.in causa magni. Tristani. nu.5.& 8.D.Maria.Soc.iun. in cons.73.inci.in hac consultissima.nu.14 in 1.vol.& Paris. in cons.38. incip.agitur coram domino suffraganeo.num.73. In 4.vol.Catel. Cota versic.inimicitiæ capitales. col.pen.versic.4.& vltimo. Paris de Puteo in tract. Syndica. in versic.suspicio Alberi.in tract.de testi.fol.2.in 2.col. Anto.Rosel.in tractã.de test.col.3.& Crot.in trac. de testi.nu.97.& Iodo. Praxi crim.c.50, nu.5. Zilettus.

¥ Pauper, istũ locũ citat & cõprobat Paris. cõsil. 152. nu. 18. volum.4. declara vt per Dec. consil.163 num. 4.& consil.105. col.fi. Ias consil. 13.col. fi.in principio.vol.3. Bagaro. in tracta. de reprobat. testiũ, num.19.vbi declarat Ant.Gabrie. supra conclu.17.

¥ Inimicus. Adde, quod ad hoc vt dicatur quis tamquam inimicus posse repelli: sufficit q̃ commiserit causas inimicitiæ capitalis, dato quòd alius ignoret, & sic inimicus præsumptus tantum repellitur a testimonio: sicut si esset verus inimicus, teste Ias in l.sororem.num.6.C.de his quib.vt indig. Quid de inimico reconciliato, & vide quæ scribit Roma, consil.186.num,6. Fel.in c.cum oporteat, num.4. de accus. Masuer.

d Domestici. quid de fratre, an sit idoneus testis. gl.in ca.cum R.& in c.insinuante, de offi. delega. & ibi Inno.tenet q̃ sic. Idem Spec.in titu.de teste.§.1. versic.sed nunquid frater.in 3.col. quod verum intelligit omnes in cã ciuili & quando non viuunt in communi. Bal.in l. parentes, de testi. intelligit verum in causa leui ciuili, in causa graui facit indicium, licet non semiplene. Quod dictum limita vbi esset solus, secus si haberet contestem, vel aliud pro se, quia tunc stabitur suæ assertioni & reputabitur idoneus, argum.l.primæ, C.de testib.& l.si q̃s ex argentarijs.§.1.ff.de eden.& ibi Doct. Vnde dicit ibi Bal.q̃ si probatur per vnum testem infamem infamia facti & alterum fide dignum, q̃ est plena probatio, quia fides vnius supplet defectum alterius. Idẽ dicit io duobus notarijs, quorum alter est inhabilis, quia valet, & datur fides ambobus. idem Bald, in l. Imperator. ff. de sta.homi. &c.

Adde, qui proprie dicantur domestici. Ioan.Igne.in l.1. in princ,nu.74.ff.ad Syllania.& in §,serui appellatione, nume.124.

¥ Domestici. Adde Ias.in l. sed etsi quis.1.Respon.num.1. ff.si quis caut. vbi quod vxor tamquam domestica repellitur à testimonio pro marito. Quam conclusionem limita, vt per eum ibi, vbi quærit, quid in concubina, qd io fratre, & alijs ibi enumeratis, & Dic, vt ibi, vbi dixi, quid in compatre, & Dic, quod regulariter non repellitur à testimonio, teste Iason in l. generaliter nume,2.ff. de in ius vocan. Masuer,

e Pro dño. ¥ Adde qñ vassallus & quo casu pro domino ¥ testis esse possit. Afflic.in decis.304. Nellum in tract.de testi.in versic.vassallus, & Io.Crot.in tracta.de test.in 3. par.nu.89, Bal.in consil.410. in 4.vol.cons. 468.in 1.vol. & consil.445.in 5.vol.& Card.Pari.in consil.75.nu.23. in 1.volum. Zilettus,

f Excommunicatus. Adde Nellum in tract.de testi.in versic.excommunicatus Albe. Moder.in suo tracta.de testibus, colum.prima, in 5.folio. & Iodocum in Praxi rerũ crimin.cap.50.num.56.

g Pauper. ¥ Adde quomodo & quãdo testis dicatur pau¥per, & an ad testimonium admittatur pauper. Hostié.in tit.de testib.§.2.versic.in fortuna. Abb.Panor.in c si q̃s testium nu.8.de testi.& ibi Fely.nu.7. Lanfran.de Oria. in c.q̃m contra.§. testium numerus, de prob.nu. 148.& Baueri.in §.pater, Instit.de testa.col.fi.versi. subsequenter quæro, Anch.in cõsil.94.inci.in cã & quæstione.col. pen versic.primo quæritur, & consil. 137. incip.summæ prudentiæ col.2.versic.præterea & verum, Frau.Are.in consil.42.incip.viso diligenter.col.7.versic.ad secundũ. Alex.de Imo.in cons.75.inci. habita super contentis in vltimis verbis in 1.volu.& cons.138.inci.viso processu, in 1.col.eo.vol.cons.15. incip.viso processu,in 3 volum. cons.93.incip. repetitus col.3. vers.præterea ista testis. in 6.vol. & cons.157.inci.perspectis his, col 1, versic.accedit id q̃ eo.vol.in cons.176. incip. visis narratis col.2. versic.secuodus testis, in 8.vol. Vincen.Paleo.in cons.incip. in hac hesitatione, quod est post cõsil. Alex.de Imo. 105.in 4.vol. Dec.in consil.105.in 2.col. in 1.vol. Hyppol. in consil.51. incip.in præsenti causa inquisitionis. num.51. in primo volum.& in sua Practica in princ.nume.9. Soci.in tractatu fallentia. in regula 189.inci.pauper. Grama.in consil.63. causarum crim. incip.in causa. Ioan. Dominici nu.11. Mar.Soci.iun.in cons.189.incip.

fateor

fateor ingenuè, num. 9. & 19. in 1. volum. & Iodo. in sua prax. rerum crimina. c. 50. num. 17. Iaco. Egi. in tractâ. de testib. in 2. col. in versic. repelluntur pauperes. Nellum à S. Gemin. in suo tracta. de testib. in uersicu. pauper. & Ioan. Crot. in tracta. de testib. in tertia par. numer. 24. Zilettus.

* Pauper, Adde, quòd plura de teste paupere scribit Alex. consil. 15. lib. 3. & quis dicatur pauper, vide per Aym. consi. 199. num. 5. & seq. Ias. in auth. præterea, num. 27. C. vnde vir & vxor, Iac. Nouel. trac. ad defens. ca. n. fere per tot. Quæ paupertas nil habet durius in se, quam quòd ridiculos homines facit, ad quod aduertés Salamon prouerb. 19. ait, fratres hominis pauperis oderunt eum, insuper & amici procul recesserunt ab eo, quia sententia, ut nihil uerius: ita ipsa experiẽtia magis probatum nihil, si quis forte, aut iusto Dei iudicio, aut alio infortunio, vel tantillum decliner, & vtinam hic de alio paupertatis genere nobis agendum esset, de quo plura Chrysost. Matth. 4. Homil. 15. post prin. de pauperib. spiritu, hoc est humilibus mente atque contritis spiritu, Dei præcepta metuenda, & contremiscenda, Quod & in diuitibus censu esse potest, exemplo Zachæi Luc. 19. & sic cum plerumque diues non tam patrimonio, quàm fide & bonis moribus æstimetur: vt habetur in l. si quis stipulatus §. fin. de verbo. obli. l. scire oportet §. fi. de tut. & cur. dat. ab his, & § fi. inst. de suspec. tut. ideo Dic quòd in causa ciuili vel pecuniaria admittitur si sit bonæ famæ, teste Dec. consil. 163. Alex. consil. 176. colum. 2. num. 4. lib. 8. Fely. in cap. si qui testium, numero 8. de testib. Quibus adde, quòd in teste dixerũt aliqui, quòd ad hoc vt dicatur idoneus requiritur quod habeat tantum in bonis quantum est ualor causæ super qua deponit, quod reprobat Ias. in l. fideiussor, nume. 3. ff. qui satisdat. cog. vbi quod propter paupertatem non repellitur. Quam conclus. sequitur Alexand. qui distinguit inter pauperem suo, & non suo uitio, si sit bonæ famæ, consil. 186. numero 4. libr. 7. Felyn. in capit. si qui testium, numero 8. de testib. Catel. uersic. paupertas. & contraria procedunt in criminalibus, teste Roland. consil. 7. num. 21. consil. 73. num. 28. libro primo. Qua in materia paupertatis, & quomodo probetur quis pauper, vide Ias. in l. si vero §. qui pro rei, colum. 3. in fin. ff. qui satisd. cog. vbi plura notab. & quod quando quis fundat se in paupertate, vel diuitiis, quod teneatur illud probare; vide ibi, ubi ponit pract. probandi aliquem esse pauperem. Masuer.

* Aduocato, Adde, quod aduocatus admittitur in subsidium pro cliente, teste Mathes. singul. 188. numero 6. & vide quæ scribit Ias. in tub. C. de procur. in l. dictantibus, num. 8. C. de test. Masuer.

h Aduocato. Adde Abb. Panorm. in cap. ex literis. de transf. colum. 2. versic. in gloss. 1. Felyn. in c. cum à nobis de testib. cap. licet l. dictantibus. C. de testib. & Bazi. in §. pater. column. penultim. versicu. quid autem in procuratore. Institu. de testib. Ioan. de Ami. consil. 53. incipien. super inquisitione formata, num. 9. Gram. in consil. 41. causarum ciuil. incipien. & quia ex ordinata num. 6. & Iodo. praxi. crimi. c. 6. nume. 11. Lanfran. de Oria. in c. quoniam contra, in §. testium depositio. numero 110. Zilettus.

* Proxeneta, n Adde Gabr. commun. opin. lib. 1. titu. de n testib. conclu. 10.

i Proxeneta. Adde glo. in c. Romana, ad finem in versic. in testem. de testib. libr. 6. Anto. de Butr. & ibi Abb. Panor. in cap. ex literis. de transact. eundem Butr. in cap. non sine, colum. penul. & fin. de arbit. Cyn. & Saly. in l. omnibus. C. de testib. Barto. in l. 1. §. incidit, in fi. ff. ad Turpill. & in l. deferre, in princip. versic. fina. ff. de iure fis. Bald. in authen. sed nouo iure, columna 3. C. si cert. pet. Ange. de Vbal. in l. debet. ff. de ædil. edict. & in §. quoniam verò, in auth. de testibus colla. 7. Ange. Aret. in §. pater, colum. fina. versic. quid de proxeneta. Institu. de testa. & de proxeneta Ias. in l. dictantibus, columna 3, versic. hinc est quòd ille. C. de testam. Anch. in consil. 311. incip. visis & diligenter. colum. 2: versiuc. 2, vtroque ex proxenetis. Alexand. in consilio 157. incip. viso processu causæ, columna 7. versic. non obstat etiam, in 7. volum. Andr. Barba. in consilio 40. incip. à Ioue principium columna decima, versic. octauo. licet iste, in 3. volumine, Corn. consilio trigesimotertio incip. uisa copia processus. columna quarta, versic. nec obstat, in secundo volum. & Mariano Socin. Iunio. in consilio octuagesimonono, incip. magna profecto, numero 18. in primo volum. & consilio 31. incip. themate prædicto. numero 11. & 19. in 1. volum. Cur. Sen. in tract. de testib. in 43. conclusione, Alber. Mod. in tract. de testib. in 4. par. colum. 10. versic. uidendum est ergo, quid de proxeneta & Ioan. Crot. tractat. de testib. in 4. par. numero 126. Zilettus.

K Testes. Adde quòd 1 fratres minores & mendicantes 1 possunt esse testes, text. in d. capit. ne per, & ibi not. per Bald. de testib. immo fratres minores mendicantes possunt esse testes in testamentis, ita Bal. in repet. d. l. 1. de Sacrosanct. eccles. colum. 67. quæstio. 3. partis, & vide Franc. Aretin. consilio centesimosexagesimo, incipient. longa est ista consultatio, columna decimatertia, & sequen.

* Testes, Adde Viui. commun. opin. libro secundo, conclus. 283. Ias. in l. hac consultissima, numero sexto. C. de testament.

n Proxeneta. Alex. consil. 13. nu. 14. volum. primo, & consilio 187. nume. secundo. vbi ad dotto. volum. 3. Dec. consi. 133. colum. 2. Socin. iun. consilio 22. nume. 17. volu. 2. Paris. consil. 55. nume. 21. & consil. 58. num. 22. volumin. 4. Rui. consil. 164. num. 6. volum. 4. Decis. Beno. per totum, vbi concludit quòd iuribus non testificetur, sed volens sic. vt et concludit Ant. Gab. hic. Oria. supra numero 119.

1 Fratres minores. Cur. dicto tract. de testibus conclus. 49. vbi declarat procedere cũ licentia Superioris. Alb. sup. numero 55. vbi etiam de aliis religiosis. Afflic. decis. 400. Cranet. consilio 3. Pet. Duo. regu. 216. nume. 69. cum seq. in prima parte.

K FORMA K PVBLICAtionis testium. Rub.

SVprascriptus D. Vicarius cognita examinatione & receptione testiũ in prædicta causa productorum per vtranq; partem, ad ipsarum partiũ instantiam, & requisitionem omnimodo, iure, via, & forma, quib. melius potuit & potest, ipsos testes & eorum dicta, depositiones, & attestationes solenniter publicauit, & publicat, iubens mãdans, & decernens de ipsis omnibus attestationibus copiam fieri partibus antedictis, & cuilibet earum per me notarium infrascriptum, & hoc præsentibus partibus memoratis. De qua publicatione dictus dominus Vicarius, ac dictæ partes fieri rogauerunt publicum instrumentum, &c.

SVMMARIVM.

1 *Publicatio testium ad eum iudicem pertinet, coram quo causa ipsa pendet.*

SVprascriptus D. Vicarius. Hic not. quòd ad illum 1 iudicem pertinet † etiam testium publicatio 1. co-1 ram quo lis ipsa pendet seu quæstio, ne causæ continentia diuidatur, ut l. nulli. C. de iudi. & in l. 1. ff. de * quib. re. ad eundem iu. ea. Fit autem talis * publicatio; ut partes possint uidere an bene & male, & quod & qualiter deposuerunt, vt exinde valeant contra eorum dicta opponere & personas, vt dicetur infra in tit. seq.

ADDITIO.

* Talis publicatio, Adde, an sententia ob intermissam publicationem attestationũ sit ipso iure nulla, & an publicatio testium validet eorum depositiones non iure examinatorũ, vide Mising. centuria. 4. obseruatione 52. vbi conclu-

K Forma publicationis, illam ponit Oria. dicto capitu. quoniam contra, in verbo testium depositiones, numero 48. ante fin. Nol. supra §. de publicatione testium, numero 320. Maranta in specu. in undecimo actu, Socin. in capitu. fraternitatis, nume. 23. de testibus.

1 Coram quo lis ipsa pendet, Ita quod si iudex dellegauit, seu commisit testium receptionem, ipsa nõ potest publicare, sed examen clausum datur remittere ad dellegantem. Barto. in l. cum ab initio ff. quemadmodum testamentum apertum. Maranta supra numero sexto, Rip. in l. secundo, numero 32. C. de eden. vbi Caguol. numero 81. & probatio potest fieri a successore, Rip supra nume. 38.

m concludit sententiam m non esse ipso iure nullam ex iuribus ibi allegatis, & per publicationem testium non rite n receptorum dicta eorum n non cõfirmari ex doctrina Bal. in auth. si quis in aliquo, versic. iuxta primam rationem, C. de eden. de qua principali materia, & an publicatio attestationum sit necessaria in causis summariis, in quibus proceditur sola facti, sine strepitu & figura iudicij. vide quæ scribit Mathel. sing. 38. vbi concludit quòd sic, si pars contra quã sunt producti testes hoc petierit, secus si non petiit, quia semper censentur notæ iudici attestationes, qua de re plura notat. Rob. de ord. iud. cap. 13. num. 12. vbi referendo communẽ opi. concludit quòd est necessaria si petatur, ita ut si non cõcedatur, appellari possit, non autem ut reddat processum nullum, quia publicatio non est de substantia. sed de iustitia, teste Felyn. in cap. cum I. & A. de re iudic. plura not. Doc. in apostil. ad Mathes. d. sing. Barto. in l. 1. §. si ff. de prætor. stip. in l. prolatã C. de sent. Masuet.

AD ipsarum partium instantiam, & requisitionem. Hic not. quòd non est de necessitate, quòd vtraque pars hoc requirat. sufficit enim quòd altera hoc petat, maximè si ipsa sola testes produxit. Potest tamen pars aduersa impedire publicationem si dicat, quod velit suos testes * producere: nam aliquando publicatis testibus non * recipiuntur vlterius testes super eisdem vel directo contrariis capitulis, vt traditur in l. per hanc. C. de temp. app. & in §. si verò in authen. de testib. & in c. fraternitatis extra de testib. & in cle. testibus, extra de test. & dicam latius in tit. seq. debet tamen pars citari quando fit publicatio ad instantiam alterius partis, cuius absentia postea Dei præsentia replebitur, ut in c. in nomine domini, extra de testi. & in c. veritatis, extra de dolo. & contu. in fi. &c.

ADDITIO.

* Non recipiuntur, Adde, quòd & si post didicita testificata testes produci non possint, cautela tamen est secundum communem, vt pars det nomina testium iudici, q poterit illos ex officio examinare: secundum Rol cons. 88. num. 15. li. 3. & num. 18. vbi quòd etsi non liceat examinare testes post didicita testificata: secus tamẽ est ad concomitantiam instrumenti ex not. per Doc. per illum tex. in cap. series de testi. Afflic. decis. 33. num. 4. decis. 216. colum. 2. in fi. Rom. sing. 81. Rob. de ord. iud. cap. 44. nu. 48. Catel. versic. testes communiter post didicita Cepol. cautel. 166. Aym. cons. 134. num 1. & fac. quæ scribit Ias. in l. si quis ex argentariis. §. prætor ait, col. 1. num. 8. nume. 9. ff. de eden. vbi enumerat casus in quibus testes possunt iterum examinari non obstante publicatione. Masuer.

* Publicauit. * Hac itaque publicatione sic facta solẽt partes participato consilio sapientis sui opponere contra eorum dicta, & personas similiter si protestatæ sunt cõtra eos, vt dixi in proxi. præced. tit. quas oppositiones & contradictiones laudo, & consulo fieri, & redigi in scriptis apud acta, vt apud plurimos obseruatur, licet aliqui reseruent, & male in allegationibus iuris Videamus ergo de forma opponendi contra testes post publicationem &c.

m Non esse ipso iure nullã, Alexan. consil. 120. nu 7. volum. 7. Rebuf. in 3 Tome in tit. de publicatione attestationũ in prin. nume. 4. in contrariam de communi dicit Alexan. consilio 82. num. 23. volum. 3. Ideo pro concordia dicendũ aut pars petit publicationem, & iudex recusat et tũc si appellat petens publicationem sententia dicitur nulla aut non appellat. & sententia est ualida. Decis. Tholos 396. & 421. Itẽ fuit quæsitũ an processus, latius Vãcius in tract. de nullit. in tita de nullit. ex defec. proces. num. 40. & sequen. & sic ista publicatio posset omitti per processum ad vlteriora in l. de cõmuni decit Maranta supra in vndecimo acta, nume. 4. & ita procedit decisio. Guid. Papę 586. Ideo dum Doct. in l 2. C. de edẽ. disputant istum articulum, & dicũt communem esse opinionem, vt ibi per Cagn. nume. 164. Mising. Centuria 4. obseruat. 52. quòd testes non publicati nõ probant etiam inter easdem personas in diuersa instantia non dicunt de sententia, quòd sententia non valeat. Ideo ibi Cagno. nume. 83. & 125. in fi. dicit fatendum igitur est, dicta testium quo ad iudicem semper esse publicata & aperta, ideo valere sententiã illius absq; public. sed quo ad partem & alium iudicem nõ faciant fidẽ. ideo vt probent coram alio iudice inter easdem partes necessaria est publicatio declarationes ad prædicta, ponit ibi Cagnol. post Ias. & Fely. in cap causa quæ prima, colum. secunda de testi. Bernar. Diaz. reg 789. Rip. d. l 2 num. 30. vbi tenet sententiam valere.

n Non confirmari, an attestationes inualidæ possint de consensu partium conualidare, Pet. Duen regu 23. in prima parte.

o Aduerte, Ista clausula operatur, quòd constituens dominus alium procuratorem censetur tacite reuocare prima, l. si quis cum procuratoris, §. fina ff de procuratoribus, Vincen. Caroc in capit. cum quid, in secunda parte, numero 38. de regulis iuris in sexto.

ADDITIO.

* Publicauit. Adde: an testes publicati in prima instantia faciant fidem in causa appellationis, & vide Alex. in l. is apud quem, colum fina. num. uigesimoquinto, C. de eden. vbi concludit, attestationes non publicatas in instantia principalis causæ fidem facere in instantia succedanea primæ, scilicet, in causa appell. absque alia publicatione, nã iudex appellationis dicitur successor primi iudicis, l. cum apud, versic. substitutus. ff. iud. sol. & hæc est vna limitatio quam ponit Ias. in d. l. is apud quẽ colum. pen. in fin. & colum. fi. in princi. C. de eden. vbi inquit, tertiò limita, quòd testes non publicati non faciunt fidem in alia instantia, verum est, inquit ipse, æquè principali, secus si successiua, ut appellationis. Quam conclus. declara, vt per Rip. in d. l. nume. 30. vbi refert communem, quòd non probent neq; fidem faciant in alia instantia, quam communem opi. limita, ut per eum ibi num. 31. & seq. Masuer.

FORMA OPPONENDI contra testes post publicationem.

CORAM vobis suprascripto D. Vicario cõparet, & se præsentat præfatus Io. citra reuocationẽ sui procuratoris causa & occasione certorum testium & attestationum ipsorum productorum in causa & quæstione prædicta per suprascriptum Simo. & sequutæ publicationis p nos factæ, dicens & excipiendo proponens idem Io. q saluis exceptionibus alias propositis cõtra personas ipsorum testium quas adhuc repetit, & pro repetitis haberi vult, & intendit, quòd ipsis supradictis testibus nulla per nos est habenda fides, causis & rationibus alsàs al leg. & inferius annotatis. Primò uidelicet, quia sunt sibi ipsis inuicem contrarii, ac etiam varii, & periuri. Itẽ falsarii, & qui multimode vacillãt in eorum testimoniis & astruere satagunt negatiuam. Suntque etiam singulares, & non iurati deposuerunt. Item deposuerunt in facto eorum proprio, & nullam probabilem, nec concludentẽ reddũt rationem vel causam testimonii sui. suntque publicatis iam testibus aliis recepti, & amplius de alieno auditu testificantur, non de proprio, nec de veritate, sed de credulitate testimonium dicunt. aliis denique vitiis circunfusi, propter quæ ab eorum veniunt testimonio repellendi.

COram vobis. Vidimus in superiori titulo de vitiis, & defectibus quæ opponuntur contra personas; nunc videamus de vitiis seu defectibus quæ obijciuntur contra dicta & testimonia eorum. quæ multa sunt, incidenter tamẽ annectemus nonnulla, quę etiam personis eorum attribuuntur &c.

SVMMARIVM.

1 *APpositio istorum verborum, citra reuocationem, inducit protestationem de non reuocando procuratorem.*

o 1 CItra reuocationem sui procuratoris. o † Aduerte, quòd ista verba cum magno misterio apponũtur, quia si dominus interuenit in iudicio priusquam procurator litem exercere cœpit, siue ante litem contestatam, siue post, videtur tacite non facta hac protestatione ipsum ab officio reuocare. Et sic patet, quòd hæc est vna causa sufficiens ad reuocandum suum procuratorem, vt quando dominus vult per se causam ipsam agere, vt habetur & not. in capitul. penult. de procurato. libro sexto, & per glos. in l. qui mutuam. §. non ideo. ff. de man.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *TEstes sibi ipsis contrarij à testimonio repelluntur.*
2 *Iudex testes sibi ipsis cõtrarios,põt torturæ subijcere*
3 *Contrarietas testium quotuplex sit.*
4 *Testis potest statim & non ex interuallo dictum suum corrigere.*
5 *Testi an liceat dicto suo addere,si non corrigendo.*

* 1 INuicem contrarij. * † Aduertendum semper est per aduocatum causæ, si potest,testes de huiusmodi contrarietatis vitio impugnare,nã testis sibi ipsi
p contrarius à testimonio p repellitur, vt in cap. licet causam,extra de probatio.& extra de appel. in c.solecitudine.in fin facit l.prima in princ.ff de testi. & quod not.in l.ob carmen §.si testes . & l.qui falsa,vel varia.ff eod.& 3.quæst. 9.c.nihilominus. & 4.q.3. ver. qui falso.cum si-
2 mili. † Et quod amplius est,possunt testes sibi inuicem
q contrarij q subijci torturæ per iudicem a causæ, vt ha-
a betur in l.nullum.C. de testib & nota. per glos. in authen. de testib.§. si vero, & probatur per text. in auth.
3 apud eloquentissimum, in fin. C. de fide instrum. † Sunt autem testes contrarij dupliciter , uno modo quando vnus & idem sibi ipsi contradicit in serie sui testimonij,
r alio modo quãdo unus testis r contradicit alij testi; puta si unus dicit, quod mutuauit,& alius dicit , quod donauit,& si. Vel si testis primò dixit, quod cõtractus fuit celebratus Romæ, & postea in alio capitulo dicit , quod
4 fuit Papiæ, de quo vide infra in gloss. seq. † Quid autem si unus & idem testis dicat fuit contractus celebratus Papiæ,imò Mediolani, an debet ut contrarius repelli s Spec. dixit quod non, quasi seipsum statim correxit ut per eum no. in d. tit. de teste. post versic. Item testes sunt varii, ar.ad hoc in l.si ita scriptum,in princip.ff.de hære. institu. cum sim. ibi not. quæ quidem correctio
s admittitur in teste si s fiat incontinenti antequam locutus fuerit cum parte,vt in c. præterea ex: de testib. congen. & ibi not. per Innoc. secundum quem debet iudex multum aduertere circa modum, & causam correctionis suæ argum. in c. cum dilecti. extr. de accu. nam nisi testis se probabiliter correxit. incidet in suspicionem vel variationem secundum eum argum. ff. de testib. l.in
5 testibus, & d.l qui falsa. † Quid autem si non se testis
* corrigat, * sed priori dicto t aliquid addat? Dicit Inno.
t vbi supra, aut addit antequam iudicis vel interrogatoris conspectum exiuerit,& tunc valet: aut postea, & tunc aut testis potuit loqui cum parte, & audiendus est , sed minor fides ei adhibetur, argum d.cap. præterea , & in authen. de testib.§. quoniam si verò non potuit loqui cum parte,tunc valet, de quo etiam not. in c. cum clamor.ex. de testib.

ADDITIONES.

* Contrarij, Adde, quid agere debeat iudex,si testes cõtradicant inuicem,& quæ eo casu consideranda sint , & vide Mising. centu.4. obseruat.38. & quid si testes instrumento repugnent, an testibus, vel instrumento standum sit,& Dic, vt per eundem.dicto centur.obseruatione 39.

* Corrigat , Adde , quòd si testis incontinenti se corrigat : quod secundo loco dicit validum est , secundum communem, per Suarez. libr. sentens. versicu. testis , pro quo uide quæ scribit Iason. in l. iurisgentium.quinimo.numer.7.ff. de pact. Viui.commun. opin. libro 1. versic. testis, Masuer.

a Iudicem. Adde hic,& vide per Bald. & Saly.in l.testium C.de testi.Bal.& Sal. & Alexand.in l duobus.§.fin.ff. de
v iureiur. vbi q quando testes sunt contrarii v nullus potest puniri de falso, quia licet appareat , q aliquis eorũ sit periurus,non tamen quis eorum sit , & vide Bart. in l.vnius.§ testes.ff. de quæstioni.& qui testes dicantur cõtrarii, vide per Alex. in cons.23.col.pen.versic.non obstat, quòd testes in 2.uol. Fran.Cur.

p *Repellitur,istum locum citat Paris.consil.151.num. 19.vol. 4 istam materiam late prosequitur Boss in sua Practica crimi. in tit.de opposit. testi.Rebuf.in 3. Tomo de reprobat.testium,Clar.in sua Practica §.fi q. 53.versic. prædicta autem omnia,quid si unus dicat matrimonium contractum vna die,alter altera die,Decis.Tholos.309.qd si sibi sit contrarius, vide infra distin.sua,vt per Pet. Ant.Petra in tract.de fideicom quæst.12.num. 907.cum sequen.*

q *Subijci torturæ , puta etiam si vnum dixit in iudicio , aliud extra iudicium, Alex.consil.63.volum.primo. de communi dicit Clar.§.finu.quæst. 21 . versic. sed pone.Tynda de test.cap secundo.*

r *Contradicit alij , nisi vnus sit in dignitate constitutus quo casu potest deferri iuramentum in supplementum,Alex.consil.127.nu.9.vol.7.& consil.18.nu.7. volum. 1. Marsi. sing 488. Thom. Gram.consil.26. nu. 21. vbi neutri creditur in dubio tamẽ stat dicto plurium ut per Soci. iun.consil. 059. nu. 13. volum.2 nisi cõtrarietas sit modera. Thom.Grãma.decis.43. & quomodo reducantur ad concordia , late per Nel.supra num, 130. in verbo cõtrarietas, latius prosequere istã materiam, ut g Clar § fi.qõ.53. Decisio. Tholos. 11. quando discordans in tempore.*

SVMMARIVM.

1 *TEstis uarius , quis dicatur,qui contrarius, & quis vacillans, num.1 & 3.*
4 *Testis variantis in dictis suis , an primo uel secundo dicto stetur.*
5 *Testimonium à competenti iudice receptum, contrarium primo nullo ab incompetenti iudice,eodem teste habito,præualet.*
6 *Distinctiones ĩ materia cõtrarietatis et varietatis testiũ.*
7 *Testibus quibus credendum, quando tres milites vel doctores ex una parte sunt, & quinque rustici in alia.*

A 1 AC A etiam varij. * † Hic aduerte secundum Innoc.in d.c.præterea, de testi.cog. q testis dr varius seu variãs,qñ primo dixit vnum, & postea dicit eius contrarium nulla ratione, vel causa assignata.
2 † Contrarius autem est ille, qui dixit duo impossibilia, vt v.g si dixit , se scivisse contractum celebratum in tali loco,& postea interrogatus vbi fuit illa die, dicit se alibi fuisse. Ille autem vt vacillans † qui dubitando aut titu-
3 mendo loquitur, & qui etiam varie loquitur ff.de fal.l.
B eos qui & ff.de testib.l.2.& l.qui falsa a quorum omniũ testimonium est nullum, & sunt puniendi.vt l.nullũ.C. de testi. de qua variatione & contrarietate traditur per Spec.in tit.de teste.versic.item q testes sunt varij,& hr in cap.cum ecclesiæ.extra de causa pos.& proprie.extra de pœn.in c super his.& in c.dilectus. extra de tem.ord.
4 † Sed pone quæstionem sæpius occurrẽtem.Ecce semel
a fuit testis productus,qui dixit vnũ , a deinde iterũ productus in eadem instantia,uel alia,puta in causa appellationis dicit contrarium,quæritur cui dicto sit standũ, an primo vel secundo ? Et in hoc reperio , q Inno.in c. veniens, el secundo extra de testi.dicit quod priori dicto standum est,& non secundo.& quod amplius est,poterit ipsum testem quantum ad secundum dictum repellere tanquam periurum & falsum.argum. in c.super eo. extra de testi. Alibi glo. cap.in præsentia.extra de
c testi.dicit simpliciter c neutri dicto standum esse. arg. 3.q.9.c.puta.& 13.q.7.c.q autem, quam opi.vr tenere Spec.in dicto uer. item quòd testes sunt varij.arg.c.solicitudinẽ.in fi.extra de app.& in l.qui falso.ff.de testi. & in

s *Fiat incontinenti,Io.de Amicis cõsil.109.nu.18.vbi etiam ponit quando dicatur incontinenti se corrigere , latius Tiraqu. de retrac. conuent. §.1 gl. 1.nu.18, Clar.§ fi.qõ.13. versicu quartus casus, limit.nisi pars accepta pro partem , damno admittitur correctio , Marsi.fingu. 375. accepta tie declara istum conclusionem , vt possit testis incontinenti se corrigere,vt late per Tyndar.in d.tracta.de testi.cap 4.Marsi. in l.ex liber. in prin.num 28.de quæstio.Fol.in Practica crimi in verbo capiat informationem,num.42.& declara vt per Boss in titu. de tortura testium, num.23 allegando præcipue iustam causam correctionis, vt ibi Decis.Tholosa.280.Alciat. de præsump. regula secunda,præsump.29.*

t *Aliquid addat,Boss supra num.23.*

v *Nullus põt puniri,Tho.Grã.decis 60.nu.2.Boss in tit.de tortura testiũ, nu.35.*

A *Ac etiam varij.variare & vacillare quo destruunt,Dec.in c.qm contra, num. 40.de pbat.Boss in tit.de tortura testiũ,n.16.Iac No in trac.ad defensam,i verbo solet cõi sua,n.17.Foll.sup.nu.10 Iac.Ne sup.i verb. hactenus.n.3.& 9.*

B *Quorum omnium testimonium est nullum, concord.allegat Thom.Gram.consil.44 num.10 & ponit idem Boss supra num.16.& 17.*

c *Neutri. reg.tum limit ponit Tynd.in d.tract. de testi.ca.2.q neutri credatur, Clar.§.fi.q.53.versic.tertius casus vbi neutri credatur,vbi de cõi Aut. Gab.de cõmu.conclus lib.7.conclus.29.in prin. licet multa alleg.in contrariũ q primo dicto debeat stari prima tñ opi amplect & limit vt ibi dat tñ cautellã . Marsil in d l eos,ff.de fals nu 4.Decis.Tholos.28.Iafred.decis.309.Iac Nouel.in Practica crim.in verbo ista dicta,nu 29.vbi tenet q neutri dicto stetur, Didac. lib.variarum iuris resolut.lib.2.c.13.num.7.vbi late.*

* & in l.cum precum.C.de lib.causa. Alia est * opin.Bart.
quam posuit in l.eos.ff.ad l.Cor. de Fal. & in repe.ff.de
quæstio.distinguendu hoc modo, aut testis deposuit va-
ria, vel contraria in iudiciu: aut vnum deposuit in indi-
cio,aliud contrarium extra iudicium. Primu casu sub-
D distinguitur, aut dictum secundum est D tum tormen-
tis, & primum sine tormentis, & tunc potius statur se-
cundo dicto,quàm primo arg.in l. si postulante §.sed &
si negauerint.ff.de adul.aut, secundum est sine tormen-
tis sicut primum, & tunc aut dixit seu deposuit secon-
E dum E aio corrigendi primum, & tūc valet secundum,
vt in d.c.præterea.& in §.si vero.in auth.de testi.& intel
lige,qñ hoc expressit s. se velle corrigere,aut simplici-
ter deposuit secundum non expresso q corrigere velit
primum,& tunc vtrunque dictum est nullum,& ipse tā-
quam varius a testimonio repellitur, vt in d.l.eos.& in
d.l.qui falsa. Secundo aūt casu videlicet,qñ dixit vnum
in iudicio,& aliud extra iudicium,subdistingue,aut pri
mò deposuit in iudicio & secundo cōtrarium dixit, vel
F deposuit extra iudicium, F & tunc valet primum dictū
in iudicio, vt d.c.sicut.extra de testi. & in l.generaliter.
G C.de non num.pec. G aut econtra, primo dicit extra iu
iudicium,postea deposuit in iudicio contrarium,& tūc
vt falsarius est puniendus.arg.d l.eos,e contrario secundum
H Bar. H cui in hoc secundo articulo non assentio;qa mul
ti, maximè prudentes nolunt extra iudiciū dicere illud
quod dicunt,& plerique dicunt contrarium eius qd sciūt,
quia non iurati dicunt; timet n.testis plus iuramentum
& periuriū,q̃ simplicē locutionē,vt hr 22.q.vlt.c.iust,&
I in c.j. I vnde sicut dictū testis cū tortura prævalet ei,
qd dictum est sine, prævalere debet illud, quod dictum
est cum iuro, & in iudicio.q̃ quod dictum est sine iuro,
& extra iudicium.Nec debet ex hoc quis vt falsarius pu
niri,cum testimonium sine iuro, & extra iudicium nul-
5 lum sit,& nullius momenti. † Nec obst.d.l.eos, quia ibi
loquitur in negante factum proprium, puta eius sigillū,
vel scripturam propriam. & sic est impropriè testimo-
nium: hic autē loquitur in teste,qui de alieno facto lo-
quitur,& testificatur,vnde casus sunt diuersi. Et hanc opi*
confirmat auctoritas Spec. in d.titu.versic.item q testes
sunt contrarij, vbi determinat, q si primum dictum te-
stis fuerit receptum à iudice non competenti, & sic nul
lum, q secundum dictum postea receptum à iudice cō-
K petenti,licet sit contrarium primo, K valet & tenet, ar-
gu. extra de iu.in c.at si clerici.de app.cap.vt debitus.in
prin.quia non præstat impedimentū, quod de iure non
sortitur effectū. vt in c.auditis.extra de elec.& in regula,
6 non præstat.de reg.iur.lib. 6. † Vlterius vltra ea [b] quæ
b superius dicta sunt circa pleniorem doctrinam contra-
rietatis,vel varietatis testium sciendum est, q aut vnus
& idē testis sibi inuicem & intra seipsum est contrarius
& varius,& tunc dic. vt supra proxime dixi;aut vnus te-
stis contradicit pluribus,& eius testimonium pro nullo
reputatur,& confunditur à testimonio aliorū numero plu
rium,vt l.iurisiurandi.C.de testi.& in c.veniens. & in c.
licet.extra de testi. & hoc est verum,qñ vnus contradi-
cit tribus vel plurib. Si aūt vnus contradicit duobus,sic
q duo sint soli testes producti v.g ab actore,qui proba-
uit de muro facto, sunt duo testes producti.reus autē
producit vnum solum testem ad defensionem eius,tunc
est distinguendum secundum Doc. iuris ciuilis & cano-
nici, aut testis ex parte rei est directū contrarius illis
duobus ex parte actoris,& tunc remanet valida proba-
tio ipsorum duorum testium,nec in aliquo eliditur per
illum solum testem, aut ipse solus testis est simpliciter
diuersus, & non contrarius,v.g. deponit q reus soluit,
L & tunc eliditur probatio ipsorum duorum in hoc, L qa
deferri pōt reo iuramentum in supplementum proba-
tionis,vt hæc notantur p Bart. in l.admonendi.ff de iu-
reiur.& in l.1.ff.de ven.inspi,& p Cy. in l.in bonæfidei.
in vlt.q. C.de iureiur.& per Io.An.in d.c.fi.extra de iu-
M reiur. M aut plures contradicunt plurib. siue sint produ
cti ab vna parte, siue ab vtraq;,& tunc diligenter aduer
tere debet iudex, an sit contrarietas quæ possit aliqua
N. diuisione iuuari, N & tunc concordabit eos, iuxta no in
c.cum tu,extra de testi. & in c.nihil obst.extra de verb.
sig.cū sim.Si verò fuerit contrarietas,quæ cūmode non
possit aliqua diuisione iuuari, tūc iudex considerare de-
O bet,qui sunt illi O qui verisimiliora deponāt,& illis au
ctoritatē præstare, & alijs eos præferre,vt extra de pro
ba.in c.licet in fi. & in l.testium.post princ.de testi.Si ve
P ro de verisimilitudine non constet, P pferre dēt dignio-
res vilioribus,etiam si digniores essent numero paucio
res,vt in dicto cap. in præsentia. Vbi antem essent om-
nes pares in dignitate. & satis credibilia deponentes,
tunc præferendus esset numerus plurium, & sic statur
maiori parti.argum. dicto cap.in præsentia.& in d.l.te-
stium. ibi[aliàs numerus &c.] Si antem omnia vndique
Q sunt paria, tunc omnes repelli debent, Q & iudex pro-
nunciabit contra eum qui probare debuit, vt in l.de æta
te.ff.de probatio. & extra de proba.in cap.ex literis, &
extra de fide instrumen. cap. inter dilectos.in fi.fuerunt
tamen aliqui præferentes numerū dignitati, quos re-
probat Hostien.in dictu cap. in præsentia.extra de testi.
7 † Quid enim si sunt tres milites, seu doctores ex vna
parte,& quinque ciues, seu rusticani ex alia,cur non di
cemus doctores præferendos? de quibus plene no.Spe-
cul.in titu. de teste. in §. postquam. & per Cyn.& alios
in l. scripturæ diuersæ. & in l. in exercendis.C.de fide
instrumen.

D Cum tormentis, Ant. Gabr supra conclus.26.vbi ampliatur & limitatur, Boss.de tortura testium,nu.20.& in tit.de opposit.contra testes in prin.limit. vt per Rol.a Valle consil.40.nu.14.vol.1.limit.vt per Cra.cons.6.nu.46.

E Animo corrigendi.Ant.Gabr. supra conclus.27.Clar.q.53. versicu.quartus est casus ibi aut ipsa testis & assignat rationem q̃ contrarium dixit Iacobus No. supra Tynd. in cap.4.

F Et tunc valet primum dictum in iudicio, Clar.supra d qō.53.versic.secundus casus.Ant.Gab.supra conclus.30.vbi ampliat & limit. tamen ex primo dicto, iudex non debet deuenire ad sententiam, quia multum diminuitur de fide, Crau consil.74.num.6 & consil.71.num 30.

G Aut econtra.Marsil.in l. reos,nu 17 de fals.Clar supra versic.primus casus diminuitur tam de fide,Boss de opposit.contra testes,nu.3.Marsi.supra Tyndar sup.lib.2.c.1.limit ponit Rol.a Valle consil.40.nu 9.cum seq. vol.1.

H Cui in hoc secundo artic.non assentio;istū locum citat additio.ad Alex. consil.222.num.19. vol.2 citat et sequitur Dec in c. per tuas in fi. de probat.vbi attestatur de cōi cōtra Bar.licet illum saluet in quatuor casib. latius Clar.§.fi.q.53.versic. primus casus, vbi limit. nisi dictū primum extraiudiciale effet iuratum, & ibi in fine.

I Vnde sicut dictum testis, istā rationem etiam ponitur Tynda. lib. 2. cap 2. de mente Innoc.

K Valet & tenet sicut in simili dicemus de cōfessione facta coram iudice incōpetenti si contrariam dicat corā iudice competente illa prima confessio nō probat Bal in l.vni ca,nu. 96.C. de confes.tamen contrariū practicatur,vt dicit Boer.decis.90.quē sequitur Clar. d.§.fi.q 21.versic sed quid si reus,Pet.Fol.in verbo & si confitebuntur,nu.74.

L Quia deferri potest reo iuramentum,Rip in l admonendi. nu.110.de iureiu.

M Aut plures contradicunt pluribus neutri creditur. Alexan.consil.33.colum.3.volum.3.Thom.Gram.consil.76 nume.21.Soci iun consil.146, nume.38.volum.primo,& consil.86.nume.23 volum.2.latiss. Ant.Gabr. de commu.concl. in tit.de testi conclu 4 & quando habilitas vnius supplet inhabilitatem alterius ibi,conclus.5.& quando numerus supplet defectum conclus.6.post Alexan.consil.1.num 7.vbi addit.volum. primo.

N Et tunc concordabit eos,etiam vt probent, Corn.consil.206 nume. quarto, lib quarto.Cepha.consil.77.num.32.& nu.41.volum.primo.Thom.Gram.consil.33.nu.7.declara ut per Alb.de Ros de testi.in fi. num.16.

O Qui verisimiliora,Crau.consil.6.num.61.& consi.191. nu.10.etiam si sint pauciores numero, Marsi sing 343.& 411.

P Præferre debet digniores,late Nata.consil.485.nu.2.;Crau.consil.6.num.28.& 29.Marsi.consil.2.num.13 & consil.51.nume.22.

Q Et iudex pronunciabit,Ioā Oldea.in d.tract.de testibus in fi num.6.vbi ponit eos casus supra citatos nisi concurreret aliqua præsumptio in vna parte, Marsil.consil.51.nume.43.

R Tenet quòd sic.& ibi Marsi.num.4.vbi limit.nisi testes essent suspecti, Pet. Fol.in verbo capite informationem num.38.

ADDITIONES;

* Varij, Adde Dec.consil.342.num.6.

* Opinio. Barto. Adde, quæ scribit Mysinge. Centuria 3. obseruatione 64. vbi declarat Barto. in dicta l. eos ff.de fals.

a Vnum. Quæro an valeat dictum testis qui primo deposuit in iudicio, deinde examinatus secundo dicit, dico
R put alias deposui, Bar.in d.l.eos.ff.de fal. R tenet q sic, dicens q stat in arbitrio iudicis talem admittere rāsionē,ibi vide & eundē Bar.in l.legata inutiliter. de leg. 1.

Bal.

Bal. verò tenet oppositum in l. insiurãdi in prin. C. testi. quia non tenet tale dictum, quia ista verba generalia & incerta non instruunt iudicem, & ideo debet sibi dari terminus ad clare respondendum. idem Bal. in l. fin. C. eo. tit. quia debent clarè deponere nec sufficit ista confusa depositio. aliàs lex esset frustra, quare repeterẽtur, si deberent se referre ad primas attestationes simpliciter, tamen datur terminus ad videndum quid deposuerint, qa cadit etiam oblivio in perfectis, nisi sint suspecti. quia tunc iudex debet conari capere in verbis, & tunc non datur dilatio ne malitia instruatur. Cogita.

• Vnum, Adde pro resolutione, & vide Alex. consil. 221. num. 15. lib. 2. Capel. Tolos. q. 280. Abb. in c. inquisitionis. §. tertio. versi. vlt. in c. cum in tua, in fi. de testi. Iac. Nouel. in prac. crim. tit. de testi. nu. 29. Ferrar. cautel. 23. Dec. in ca. tuas, col. fi. de proba. Boer. q. 108. Ripa, respon. 128. num. 12. omnium pulchrè Rol. consil. 40. n. 12. consil. 73. nu. 33. & seq. lib. 1. & Dic, quòd quando testis dixit primo unum extra iudicium, postea in iudicio dixit cõtrarium, quòd regulariter statur secundo dicto iudiciali, teste Crot. in l. filius famil. §. diui, num. 161. in fi. de leg. 1. cui adde, quòd testis dicens unum in uno iudicio, & postea contrarium in alio, non præiudicat primo dicto, dummodo fuerit cum iuramento, secundum communem per Dec. consil. 189. col. 4. circa fi. licet cõtrarium dicat consil. 429. nu. 17. vbi quòd attenditur secundum dictum. secũdum communem ibi, pro cuius articuli pleniori discussione, uide Dec. in d. c. per tuas. post num 9. col. pen. in fi. & col. vlt. de proba. Mising. cent. 1. obseruatione 86. vbi quærit, an testis in diuersis iudicijs contraria deponens: fidem faciat, distiugue, vt per eum ibi, vbi concludit standum esse primæ depositioni, & ita fuisse iudicatum in camera, quam concl. sequitur Guid. Pap. q. 546. Dec. consil. 175. 189. declara tamen ut per eundem, d. obse. 86. ex Fel. in d. c. cũ in tua. Alex. consil. 19. col. pen. lib. 4. ad quod fac. quæ idem Mising. scribit cent 3. obseru. 64. dum quærit, an testis secundo examinatus, referens se ad primum dictum probet, & post plura, concludit hoc iudicis arbitrio relinquendo, an velit admittere talem depositionem, vel minus, pro quo vide Bal. in l. gesta, col. 3. C. de re ind. Boer. d. q. 108. communem autem opin. quæ habet, quòd stetur magis secundo dicto facto in iudicio cum iuramento: quam primo extra iudiciali, declara, vt per Abb. in d. c. per tuas. colum. fi. de proba. vbi saluat Bar. in d. l. eos. ff. de fals. hoc idem facit Deci. ibi. pro quo vide Alex. consil. 81. col. pen. lib. 5. consil. 154. col. fi. lib. 5. Aym. consl. 6. col. 4. vbi concludit standum non esse tali testi, neq; in primo neque in secundo dicto ratione periurij, qua in materia, vide Hyppol. sing. 298. Guid. Pap. q. 593. 546. & Ista sunt vtilia in foro, in quo, vidi maximas aduocatorũ disputationes, de Anno 1569. ex eo quòd quidam testes primo deposuerant sine iuramento, non seruata iuris & decretorum forma, secundo deposuerant cum iuramento, & dixerant se non recordari tertiò examinati & repetiti in forma iudicii, referebant se primæ & secundæ depositioni, quo in casu aliqui allegabant Bar. in d. l. eos de fal. Fel. & doct. in d. c. cũ in tua, de testi. ego verò illorum minimus dixi, quòd non eramus in casu in quo testis in prima depositione dicit unum, & in secunda dicit contrarium, sed potius in casu, in quo testis extraiudicialiter dicit se scire factum, & in iudicio quodammodo negat, vel dicit se non recordari, quia prima testificatio carebat iuramento, quo casu dicebam, quòd quãdo testis qui prius eo modo deposuit, negat redditur suspectus de falso, & dicunt aliqui, quòd potest torqueri, Alex. cons. 65. lib. 1. Aym. cons. 74. num. 6. tex. in l. vnius §. testes. ff. de quæst. Foler. prac. crim. pat. 1. 5. par. num. 30. Brun. de in dic. 2. par. q. 4. num. 13. vel dicebam, vt eo casu deposuerant se nescire an ueritas esset, circa ea quæ dixerant in prima eorum attestatione, quòd præsumebantur subornati, ex no. per Ro. cons. 505. Rol. d. cõsil. 75. num. 35. lib. 1. arg. eorum quæ not. Bal. & alii in l. de tutela C. de in integ. rest. vel dicendo se non recordari, an rea ita se haberet, vt primo loco deposuerant; non dicebantur propriè testificari, aut saltem incerta & dubia reddebatur eorum attestatio, ex not. per Abb. in c. cum Ioannes. nu. 14. vbi Fel. col. pen. in prin. de fide instr. concurrente maximè in casu prædicto, quòd a prima ad secundam & tertiam testificationes, longi temporis interuallum non intercesserat, quo casu nõ carebãt dolo, & suspicione, quòd essent subornati & edocti ad ita deponendum, ex Rom. d. cons. 505, Rol. cons. 73. num. 33. lib. 1. Aym. consil. 6. col. 1, ex quibus sustinebam, nullam fidem prædictis testibus adhibendam, sed cõtra eos procedendum esse, vt punirentur. Quid dicendum de testibus qui aliàs dicuntur propalasse virente monitorialium, an in eorum repetitione ad extensum deponere debeant, vel possint petere sibi legi primam depositionẽ & ad eam se referre: an verò compellantur extensè deponere, & Dic, vt per Ossasc. decis. 118. nume. 7. vbi concludit, testes iteratò deponentes clarè debere deponere nõ autem se referre ad priorem depositionem, ex Bald. in l. fin. C. de testi. Bott. q. 108. par. 1. & fac. Ias. in l. si pœnæ causa. §. si putem. ff. de condi. indeb. quæ nota, quia sæpius occurrunt in actu Practico, & cum orta esset quæstio coram prætore Montiscalerii, duoq; proposita fuissent capita, vnum, de suspicione adiũcti, quia erat affinis alterum quia dicebatur, testibus iam alias in propalationibus examinatis legendam non esse depositionem, dixi adiunctum ex sola causa affinitatis non posse repelli, & testibus legẽdam esse attestationem prius factam, Alex. cons. 56. col. 1. nu. 6 lib. 2. Foler. prac. crim. versic. capiat inform. nu. 39. 40. Ias. d. l. si pœnæ causa. §. si putem sunt tamen qui velint, hoc fieri posse in eodem iudicio, ex doc. Foler. vbi supra. Fel. in d. c. cum in tua, col. 1, vers. 2. limita. extra de testi. Alex. d. cons. 66. Rip. respon. 76. Guid. Pap. q. 72. Paris. cõs. 54. nu. 15. lib. 4. Masuer.

ꝛ Ea. Adde & vide Alex. de Imo. in l. 1. §. fi. ff. si cer. pet. & in l. inter stipulantem. §. 1. ff. de verbor. oblig. & Angel. Are. in §. 1. Instit. de ac. & per Cano. maxime Aret. & Fely. in c. cum tu, de testi. & Alex. in consi. 72. colum. 1. circa me. in 1. vol. vbi quod quando testes sunt varii in tempore, concordantur vt euitent falsum, & maximè in uno teste, & in cons. 152. volum. 1, circa fi. & in consi. 116. & in cons. 118. col. 2. eod. uol. & in cons. 105. colum. pen. versic, nec obst. in 2. vol. & in 4. vol. cons. 20. colum. 2. versic. nec istis aliquid, per eundem in consil. 176. in fi. in 5. uol. & in cons. 44. colum. 5. in prin. & in cons. 154 col. 3. in prin. & in cons. 150. col. 2. circa prin. eod. volu. Franc. Cur.

s A testimonio, vide sup. in forma iuramenti testium, in verbo protestanse, nu. 4. Orian. d. c. quoniam cõtra, in verbo testium depositiones, nu. 135. & 137. vbi addit. in verbo gl. quam gl Decis. Tholos. 17.

τ Idem in qualibet alia promissione, istum locũ citat & sequitur Guid. Papa consil. 31. nu. 10. pœnas ꝑ iurantium, ponit Cassa. in consuetu. Burg. rub. 10. §. 12.

v Infamis, Oria. supra num. 136. Andr. Barbac. in d. tracta. de testibus in 3. parte, nu. 13. cũ seq. vbi late Alber. d. tracta. §. consequẽter. nu. 12. & ibi nu. 2. declarat ꝙ infamia iuris & facti irrogatur, & ibi quid de omẽdate an testificetur in causa criminali, & Oria. supra nu. 137. in fi. Marsi. in l. maritus, nu. 36. de quæstio.

SVMMARIVM.

1 *Periurus à testimonio repellitur.*
2 *Periurus quilibet non est infamis.*

1 ET Periuri. † Qui enim periurus est s à testimo-
s nio repellitur, quia præsumitur adhuc faciliter deierare, ut in c. testimonium. extra de testi. & in c. accusatus. §. licèt de hæret. lib. 6. & nota in l. Lucius. ff. de his qui nota. infa. † Sed an quilibet periurus sit in-
2 famis? ª dic quòd non regulariter, fallit in transactione
a iurata & periurata, de qua habetur in l. si quis maior. C.
τ de transact. & ibi not. & in d. l. Lucius, per Doct. τ idẽ in qualibet alia promissione iurata, ut not. per glo. singularem in l. pe. C. de dig. lib. 12. Deus autẽ nouit quot sunt moderno tempore periuri & infames.

ADDITIO.

a Infamis. v Adde Io. Cal. in cons. 5. in titu. de iurein. in-
v cip. an periurus. Zilettus.

Λ ITEM a Falsarii. Hic est multum aduertendum, quia hodie est plus solito falsariorum & corruptorum testium abundantia, unde talibus non est habenda misericordia; quia si locus falsis testibus, & instrumentis relinquitur, nullus de statu suo securus erit. testis enim vel tabellio falsus, tres personas offendit Deum, iudicẽ, & partem, ut traditur in cap. 1. extra de cri. fal. de cuius

Λ Falsarij. supra in forma iuramenti testium in verbo & falsitate, an pendẽte causa falsi in teste possit testificari, Steph. Anfre. de reprobatione testium in princ. num. 3. in fi. vlt.

pœna,

B Debet hoc facere describi, allegat Iaco No. in Practica primi. versic. secunde in rub. qui iudicia quæ debent præcedere, num 39.

C Satagunt negatiuam, triplex est negatiua facti iuris, & qualitatis, declarat Oria in d. r. quoniam contra in princ num. 6. & Iac. de Bolous in sua Practica, versic. nunc videndum, vbi latius declarat, vbi etiam q negatiua qualitatis est duplex intrinseca & extrinseca, ista ponit Rip. in c. cum ecclesia Sutrina, nume. 70 de caus. poss.

D Negatiua mera. duplex est negatiua pura & simplex alia est coarctata loco & tempore, vt per Oria. supra num 7.

E Est improbabilis, Cur in tracta. de testib. conclu. 24 & 27. Rip. sup. num. 74. vbi reddit rationem. vbi ampliat, Clar. supra allegatus.

F Nisi esset negatiua, modum probandi negatiuam, ponit Marti. de Fano in tract. qualiter negatiua probatur; & Iacob de Bolenic in sua Practica in tit. de probatione negatiua. Rip d. r. cum ecclesia Sutrina, num. 79. cum seq. Boss. in tit. de defensionibus reum. num. 33. cum sequen. Crau. cons 1. nume. 6. cum seq. Oria supra nu. 34. Clar §. fina. q. 52. latiss. Herculin. in trac. de negatiua, nume. 348. cum sequē. vbi ponit 34 modos.

G Caderet in intellectu, Soci. consil. 96 col. fin. in princ. volum. prime. Cur sen. cosil. 73 M. vir col. 3. Bouer. decis. 29 nume 34. Nell. de testi. numero. 311. Herculea supra nume. 260. circa fi.

H Esset coarctata loco & tempore, regu. cum limit ponit Petr. Due. reg 214. in secunda parte, aliam limit ponit Cur. sen. consil. 24. super eo. circa princ. vbi quando concurreret psumptio iuris cum negatiua magis creditur testibus negantibus quam affirmantibus Item limit. in testibus deponentibus verisimiliora in negatiua, Socc. iun. consil. 183. nu. 13. vol. 2. quomodo debeant deponere testes in probanda negatiua coarctata loco & tempore, Herculea sup. nu. 261. & quibus verbis vti debeant, num. 318.

I Per scripturam, Caguo. in l. 2. nu. 283. C. de pac inter emp. & vendit. Nata. cōs 406. nu. 1 c Herc. sup. n. a67. Blac. in Prac. crim. in verbo ignorātia, nu. e 26.

K Vt si creditor, late allegat Ant. Gab. de commu. conclu. in tit. de probat. conclus. 6. num. 25. & Herculea. supra num. 35.

L Suntque etiam singulares, reg. cū amplia. & limit. ponit Ant. Gab. sup in tit. de testib. conclus. 2. & ibi nu. 32. ad probandū possessionem, sufficiant testes singulares, late disputat Decis Bono. 62. & 74. & ibi nu. 36. ad probanda bonam vel mala fidē, Bouer decis 211. nu. 20. & d. concl. 2. nu. 21. q gesserit. se pro hærede, Maranta in l si pōs, nu 90 de acq hær. & fauorē ibi nu. 130 an Imperator possit facere vt vni testi credatur, Rom sing. 27. Item testis singularis excusat à pœna talionis, Mars. sing. 47. Itē q quis sit baptiZatus q ecclesia sit consecrata q quis sit sacerdos doctor & similia, Ias in l. huiusmodi, § legatum, nu. 20. & 21. de leg. 1. q d sit homo spectato fidei, Tho. Grā. cōs. 23. n. 11. Cra. de antiq tēp. in 1. parte nu. 296. & vox ponit Pet. Duc reg. 84. in 1 par. Bero. DeaZ reg. 747. & plures casus refert Hypp. Rimi. consil. 7. per totum & habes pulchram declarationem in quibus casibus testibus singularibus adhibeatur fide. & Aret. consil 272. col. antep & pen circip ex prædicta facti narratione, Pet. Ant. Petra trac. de fideicom. q. 13. num. 590. vbi multa exempla.

pęna, & aliis ad falsitatem eius pertinentibus dixi supra in tit. de forma iuris testium, in gl. super verbo, falsitatis.

ADDITIO.

* Item falsarij, Adde. quid si pecunia detur testi vt testificetur, an teneatur pęna falsi. & Dic, quod sic, ex nota. per Ias. in l. omne. primo Respon. numero 5. ff. de condit. ob turp. caus. & ibi numero 6. vbi quod creditur tali testi, si producatur contra eum qui dedit pecuniam quo casu, si testis producatur contra corrumpēdum facit plenam probationem, teste eodem Ias. in l. 1. col. fin. num. 21. ff. de Fer. vbi latius declarat. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Testis quando vacillare dicatur.*

1 VAcillant. † Dicitur autem testis uacillare qui timendo, aut dubitando loquitur, secundum Innoc. in quo debet iudex & examinator esse discretus, & si viderit, seu cognouerit testem, uacillare B debet facere hoc describi p notarium causæ, qui scribat quod iudex vel examinatur sibi dixit, quod testis vacillabat, & hoc idem visum est ipsi notario per talia signa, vt not. per eum in c. quoniam contra falsam, in gl. super verbo instrumentorum. extra de probatio.

SVMMARIVM.

1 *Negatiua quando sit probabilis.*

2 *Intellectus ad glo. in l. diem proferre. §. si plures. ff. de arbitr.*

3 *Dicenti, & non negati, incumbit probatio.*

C SAtagunt C Negatiuam. † Regulariter D negatiua
1 mera [a] E est improbabilis; vt habetur & not. in l.
D actor quod asseuerat. C. de proba. & per glos. &
a Doc. in cap. bonæ memoriæ, ex. de ele. F nisi esset nega-
E tiua talis, quæ æqualiter G caderet in intellectu, & mē
F te ipsius testis sic vt affirmatiua, tunc enim probabilis es-
G set, ut not. per Cyn. in l. 5. C. de erro. ad vot. & per a-
H lios in d. l. actor, & eodem modo esset probabilis si H esset coarctata loco & tempore, vel aliqua qualitate, sic quòd comprehendi posset per verum iudicium, ut not. in d. c. bonæ, & l. optimam. C. de contrahen. & commit.
2 stip. & in c. series, & in c. ex tenore. extra de testi. † Ex his patet, quòd glo. in l. diem proferre. §. si plures. ff. de arb. quæ dicit, quòd magis credendum est tribus affirmantibus quàm decem negantibus, non simpliciter
b est vera, sed debet [b] intelligi quando deponunt meram negatiuam, aliter vero æqualiter est omnibus credendum, ac si omnes deponerent affirmatiue, cum distinctione tamen de qua supra dixi quando testes sunt con-
I trarij. Hæc autem negatiua etiam potest I per scripturam publicam vel priuatam probari, v. g. si dicatur talē esse substitutum pupillariter defuncto, & hoc negetur per proximiores ipsi defuncto, nam quòd sit substitutus liquidabitur ex forma testamenti, arg. l. fi. C. de re. cre. & not. per Bar. in l. Titiæ textores. ff. de leg. 1. & l. in illa stipulatione. ff. de verbo. oblig. ad quod facit l. de ętate. § ex causa. ff. de interro. ac. licet quando negatiua in facto consistit probetur iuris præsumptione eo ipso q
K contrarium non probatur, K ut si creditor neget sibi solutum esse, vt not. per glo. in l. 2. C. de iure emphyt. &
3 habetur in l. fin. C. de solut. † Ideo ei qui dicit & affirmat, non ei qui negat incumbit probatio. vt in l. ei qui. & l. ab ea parte. ff. de probat. de cuius negatiuæ probatione no. etiam per glo. in auth. de hær. & fal. §. si verò absunt, in glo. super verbo, vidisse, & in l. 1. ff. de itin. actusque priua.

ADDITIONES.

a Mera. Adde & vide qualiter debeant deponere testes deponentes super negatiua. Alex. de Imo. in consil. 85. & in cons. 117. col. pen versic. item dictus in 2. vol. & in cons. 136. col. 4. in fi. & seq. & in cons. 141. col. 4. circa prin in 1. vol. & ibi. quòd si negatiua coarctaretur per testem modico tempore tunc præsumeretur suspectus, & vide eundem Alex. in cons. 105. col. fi. in 3. vol. & in consil. 43. col. 2. in prin. & col. 4. versic. quartus testis in 4. lib. Cur.

b Debet. Adde quòd ita limitat Bal. in d. §. si plures, & ibi refert Iaco. de Are. alle. Guil. de Cu. & vide Bar. in l. hæredes palam. §. fi. ff. de test. & adde q glos. in d. §. si plures non habet locum in causa criminali. ita Bal. in l. data opera. C. qui accus. & vide quæ posui in consi. meo a 4. Cur.

* Debet, Adde Bar. d. l. hæredes palam in princ. num. 7. Alex. cons. 156, nu. 3 lib. 5. Port. lib. 2. conclus. 14. Rol. consil. 63. num. 47. lib. 1. Mising. cent. 4. obseru. 38. circa fin. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Testis singularis, qui dicatur.*

L SVntque L Etiam singulares. Tunc autem dicitur
1 testis † singularis esse, quando solus est, nec alium habet sibi in depositione contestem & cōcordem; & ob hoc eius testimonium nullum est, tam de iure diuino, quoniam scriptum est [in ore duorum vel trium stet omne verbum] quam iure humano, ciuili & canonico. vt l. iurisiuran. C. de testib. & in c. licet vniuersis. & in c. quoties de testi. & in c. licet ex quadam, extra de testi. & in c. licet. in §. quamquam. extra de probat. & not. in d. cap. bonæ. extra dē elect. & extra de accus. in capit. cum dilectus, & plenè per Cyn. in l secunda C. quæ sit long. consue. In certis tamen casibus admittitur vnius testis testimonium, quos enumerat Spec in titu. de teste §. restat de numero testium &c. qui tamē casus non concludunt stari quo ad cōdemnationem, sed quo ad præsumptionem: vt not. per glos. in c. nuper, extra de test.

SVMMARIVM,

1 TEstis debet astringi ad iuramentum.
2 Conuentioni, quod stetur depositioni testis sine iuramento, an standum sit.
3 Intellectus ad l. fi. §. sed quia veremur. C. de iuramen. calumn.
4 Testis qui deposuit sine iuramento & postea iurauit se veritatem deposuisse, an valeat attestatio.

M ET M Non iurati,† Aduerte q testis debet astrin-
1 gi ad iuramentum, M aliàs non valet eius depo-
M sitio, vt in d.l.iusiurandi, & d.c. nuper. de testi.
Quid autem si notarius scribat apud acta talis iuratus,
an per ista verba narratiua probabitur de ipso iuramen
to, dic vt dixi supra circa formam iuramenti testium in
2 glo. 1. † Sed quid dices, si in instrumento obligationis
cautum sit expresse quod si casu contigerit testes produ
ci, quòd eisdem testibus credatur sine iuramento, an va
leat talis conuentio seu iuramenti remissio? videtur q
non argu. auth. principales §. sed quia ueremur. C. de
iur. cal. glos. in c. tuis. & in c. fraternitatis. extra de te-
M sti. N tenet quòd sic, quam opi. ibi sequitur Hostien. Io.
An. & idem tenet glo. & Doc. in l. iusiurandum. C. de
testi. Spe. autem in d. tit. de teste. §. sequitur de testium
iuramento, dicit quòd prædicta opinio procedit quan-
do talis remissio fit cum licentia & auctoritate iudicis,
sed prior opi. est uerior. Et fit ratio, quia potest pars al
legare se stare simplici dicto sui aduersarii, vt in c. quin-
tavallis. extra de iureiur. & in l. delata. & in l. cum pro
ponas. C. de iurein. & in l. fi. C. de fidei, ergo multo ma
3 gis simplici dicto testis. † Non ob. d. §. sed quia uere-
mur, quia loquitur ibi in iuramento calumniæ in dicto
ad comprimendas lites propter publicam utilitatem, vt
not. per glo. in cap. veniens, el 2. in fi. extra de testib.
4 † Quid autem si testis deposuit sine iuraméto, * vel for
* te non reperitur scriptura iuramenti, unde postea iurat
se tulisse testimonium secundum puram veritatem, an
ex hoc confirmabitur eius testimonium? quidam dicit,
O o quòd non refert Cy. in d. l. iusiurandum, vbi hoc pro
batur in tex. ibi [priusquam perhibeant &c.] Ad quod
facit quod in simili dicitur de iussu & mandato, ut l. si
quis mihi bona, §. iussum, ff. de acq. hær. & in c. 1. extra
de reb. eccl. non alie. & per Dy. in c. ratum, de re. iur.
lib. 6. & hanc puto ueram. Alii autem contradicunt &
malè, quos refert Spe. in d. §. sequitur. Sunt tamen quæ
dam personæ quæ excusantur iurare, vt episcopus. vt
in auth. sed iudex. C. de epi. & cler. aliæ quibus mit-
titur iuramentum ad domum nec compelluntur ad iu-
dicem venire, vt l. ad egregias. ff. de iureiur:

ADDITIONES.

* Non iurati. Adde, quo casu probent testes non iurati, & uide Neuiz. cons. 54. num. 55. Capel. uersic. testes non iurati, Mising. cent. 3. obserua. 80. ad dicta autem Pap. hic, num. 2. Adde Ias. in l. 1. num. 12. & seq. ff. de Fer. & quæ habentur supra for. lib. act. real. vers. summarie. nu. 8. per Ias. in l. iusiurandum quod ex conuentione, col. 1. & 2. ff. de iureiur. Masuer.

* Sine iuramento, Adde Abb. in c. de testibus, Fel. in cap. fraternitatis, de testib. Mising. cent. 4. obseru. 77. centu. 3. obseru. 80. Fel. in c. tuis. col. 2. de testib.

* L. ad egregias, Adde Roma. sing. 172. 173. 789. Fel. & doc. in c. si qui testium. de testi. & quando mittitur domum pro iuramento, vel respons. cuius expens. mitti debeat, vide Capel. Tolos. q. 100. 273. 354. doc. d. cap. si qui testium de testi. Capic. decis. 90. num. 7. Dec. in c. sedes, num. 7. de rescrip. Doc. in l. 1. ff. de offi. eius quib. in locis tractant materiã d. l. ad egregias, & ibi etiã ponunt fall. ad reg. l. 3. §. sabino, vbi gl. ff. de testi. Masuer.

SVMMARIVM.

1 TEstis quis non potest esse, aut iudex in facto proprio.
2 Venditor quando possit esse testis emptoris.
3 Legatarius pro hærede testis esse potest.
4 Debitor quando creditoris possit esse testis.
5 Fideiussor quando possit esse testis debitoris.
6 Testis in re communi, vel uniuersitatis, quando quis possit esse.
7 Dicto portatoris vini an stetur, si negetur uinum portatum fuisse.

M Non iurati. an iuramentum præsumatur ex antiquitate tẽporis, Rip. in l. admonendi, num. 200. de iureiuran. Tiraq. de præscrip. §. 1. gl. 4. versic. 33. Vasq. lib. controuersiarum, ill. casuum, c. 62. num. 4. Fel. in c. fraternitatis col. fi.

M Alias non valet, reg. cum ampliat. & limit. ponit Rip. d. l. admonendi, nu. 194. vide supra in forma iuramenti testium in verbo delato, vbi scripsi, etiam ampliа si causa sit summaria & an statutum possit omittere iuramentum testibus, Octa. Vestr. in Practica Rom. Curia in tit. de testib. etiam si sit omissa omnis solemnitas iuris, Boss. de oppos. contra testes nume. 82. an Papa vel Imperator possit concedere vt credatur test. non iurato ibi nu. 82. etiam personis summæ dignitatis et ibi an requiratur quod exigãt scripturam, decis. Tholos. 201. quando non iuratus.

N Tenet q sic, Boss. sup. sub nume. 81. Rip. sup. nume. 99. Octa. Vestr. sup. exemplifica etiam vt per Albe. de Ros. in tract. de testibus in 3. parte prin. nu. 3. potest tamen iudex si velit cogere ad iurandũ testẽ, licet post illud remitterẽt vt ibi. & Infr. decis. 351. & 951.

O Quòd nõ, sequitur Mars. in l. quæstiones habendi, nu. 29. de quæstio. late Bonar. decis. 259. num. 2. Decisio. Tholos. 116. tamen si incontinẽ te post dispositionem iurat valet eius dictum. Rip. in l. admonendi, nu. 191. Tiraq. de retract. conuent. §. 2. gl. 5. nu. 8.

o IN Facto eorum proprio. † Isti meritò P sunt repel-
P lendi, quia multum absonum est, quod quis sit iu-
dex & testis in facto proprio, sic enim confunderetur cursus Iustitiæ, vt 4. q. 3. c. nullus. & in c. insuper. ex-
tra de testi. & l. omnibus. C. de testi. & l. nullus. ff. eo. tit.
nisi hoc fieret de expresso consensu alterius partis, ar. in
2 l. fi. C. de fide. & l. delata. C. de iureiur. cum si. † Sed
circa hoc quæritur, an venditor possit esse testis pro em
3 ptore? videtur quod sic, † quemadmodum dicimus de
legatario, qui potest esse testis pro hærede, vt Inst. de
testa. §. legatarius, & l. qui testamenta, in prin. ff. de testa.
& l. dictantibus. C. eo. Veritas est esse distinguendũ se-
cundum glo. in d. l. omnibus, & l. nullus, & ibi per Doc.
quòd aut uenditor est obligatus de euictione emptori
de re ipsa super qua quæstio agitur, ut communiter fit
Q instrumentis, Q & tunc non possit esse testis: aut non est
obligatus, vt quia pactũ fecit speciale, ne de euictione te
neatur, ut aliquando fit, de quo traditur in l. emptorẽ,
4 in princip. ff. de ac. empt. & tunc possit esse testis. † Et
eodem modo distinguitur in debitore, si causa mota sit
contra creditorem de pignore, vt dicit Spec. in d. tit. de
teste, versic. quid de venditione, quam opi. sequitur In-
5 noc. in c. quoniam aliqua. extra de testi. † Quid autem
in fideiussore dicemus, an poterit esse testis debitoris?
Spec. & quidam alii vbi supra, distinguunt, aut debitor
R est soluendo, & tunc admittatur R aliàs non. ar. in l. ita-
que in fin. ff. de fur. & l. si cui. §. fin. ff. de leg. 1. & l. 1. §.
6 penul. ff. quando app. sit. † Vltra a quæritur, quid si de
a re communi sit quæstio, an ille qui partem in ea habet,
vel dominium, poterit esse testis? videtur quòd non, q a
quod commune est meum est, ut l. serui electione, in fi.
cum si. ff. de leg. 1. Breuiter colligendo simul omnia di-
stingue sic, aut est res communis alicuius vniuersitatis
vel collegii, aut plurium sing. personarum. Primo casu
considera, aut est simplex quæstio de aliquo gesto facto,
vel ordinato in uniuersitate, vel collegio; aut de alio fa
cto extra collegium. Primo casu quilibet de collegio,
* vel vniuersitate * est idoneus testis, R ne pereat facultas
R probationis, vt traditur per exemplum de electionibus
& similibus actibus qui fieri solent secrete in collegiis,
vt probatur in c. veniens, extra de testi. & in l. consensu.
C. de

P Sunt repellendi, Cra. cõs. 113. nu. 11. vbi late allegat, & dicitur deponere in facto proprio qũ commodum vel incommodũ ad eũ spectat, Cra. consil. 99. nu. 2. secus si deponat de facto suo proprio quia dicto suo solo standum est, Saly. in l. si quis decurio in quarta op. C. de fals. cum allegatis per Tiraq. in tracta. retract. leg. § primo. glo. 10. nume. 47. Decis. Bono. 63. vel saltem magis creditur, Cran. consilio 73. nume. 30. & consil. 178. nume. 7.

Q Et tunc non potest esse testis, sequitur Oria. d. verbo testium depositiones, nu. 109. Alber. de Ros. de testibus in verbo quomodo testes repelluntur ratione affectionis, nu. 17. versic. vlterius, qd in Syndico & Procuratore. decis. Thol. 18.

R Alias non, Contrarium concludit Oria. supra nume. 111. & quod principalis sit soluendo & hanc esse communem opi. dicit Io. Ant. Ronchagallus in l. reos, nume. 53. de duobus reis, vbi limit. vbi certum sit suspecto eo quòd verisimile & probabile est, non posse damnum aliquod ex eo rem referre, Alexan. consilio 176. nume. 3. volum. 7. vbi addit.

R Ne pereat. quando testes inhabiles admittuntur, Mising. Centuria tertia, obseruatione decimasexta.

x Et tunc quilibet, ista conclusio debet declarari ex hijs quæ late ponit Marsil in l prima, §. forum municipij de quæstio. Thom. Gram. consil. 22. nume. 8. & consil. 26. nume. 37. Paris consil. 138. in fi. volum 4. Oria supra nume. 121. Alber. de Ros. in d. tracta. in rub. quando testes repelluntur ratione affectionis, num. 36. Afflic. decis. 410. Hieron. de Monte in tracta. finium regun. 1. 38.

y Et tunc dicerem eos admitti, istum locum citat & sequitur Cur. in tractn. de testi. conclus. 38. Bess. de opposit. testi. num. 57. faciunt quæ ponit Barba. consil 77. volum. tertio istum locum citat & sequitur Kruer. D. Borgn. Canale. decisione 37. numero 42.

v Reddunt rationem, Oria supra nume. 20. nisi dictum testis contineret in se rationem, Oria supra nume. 23. vbi exemplificat tredecim casus in quibus testis tenetur reddere ratione, ponit Cassa. in consuetu. Burg. § 23. rub. prima, in text. ibi, la Pierre, nume. 18.

A Limitat & constringit, Soci iun. consil. 69. nu. 13. volu. 1. vbi late allegat Cur. sen. consil. 46. statuto vel consuetudine, col fi & saluat & destruit dictum Maranta in sexto actu, vbi ponit materiam productionis testium.

B Valet eius dictum, tamen si alij testes in contrarium deponant, & tunc præferuntur alijs non reddentibus rationem, Oria. supra numero 23. vbi addit. Anto. Gabr. in tit. de testibus. nume. 19. conclus. 4. immo testibus reddentibus meliorem rationem magis creditur, late Dec. consil. 302. num. 18. Rip. in in c. si quando, col. 3. de rescrip.

C. de repu. In alio autem casu cum quæstio est de actu gesto extra collegium, subdistingue, aut ex eo resultat commodum vel incommodum singulariter singulis, & tunc nullus eorum fit idoneus testis per regulã d. l. omnibus. Aut non resultat tale commodum singulariter
5 singulis, a & tunc quilibet erit idoneus testis, vt plene traditur & hic in c. insuper, & in c. cum nuncius, & ibi p Io. An. extra de testi. quam etiam opi. firmat Bar. & Docto. in l. in tantum. §. vniuersitatis. ff. de re. diu. vbi vide, & per Spec. in d. tit. de teste in prin. vers. sed nunquid in causa vniuersitatis, & per Iac. de Bel. in Auth. de mona. §. 1. coll. 1. Secundo casu principali quando res est communis plurium vt singularium personarum, distingue prout not. Iac. But. in d. l. omnibus, aut sunt socij omniũ bonorum, aut ipsius rei tantum, de qua est quæstio, aut res ipsa est incidenter communis sine societate. Primo enim casu omnes repelluntur, quia commodum est ad ipsos omnes peruenturum, & eadem ratione repelluntur in casu secundo argu. l. 1. §. in proprio. ff. qñ app. sit. Tertio casu subdistingue, aut res ipsa est indiuidua, & tunc nullus est idoneus testis, quia sperat consequi cõmodum. arg. in l. si communem. ff. quemad. ser. ami. aut res est diuidua, & tunc quia victoria vnius non prodest alteri, quilibet eorum poterit pro altero esse testis, argu. in l. 3. §. quinimo. ff si pars hære. per. Vbi autem esset vtriusq; eadem cã defensionis, vel similis esset communis, tunc non esset alter pro altero idoneus testis; argu. d. regu. l. omnibus. & facit l. si quis separatim. §. 1. ff de sp. & not. per Innoc. in c. quoniam aliqua, extra de testi.
7 † Deinde quæro de eo quod quotidie est in vsu. Ecce q brentator, vel portator vini detulit ad tuam domum ex parte mei quantitatem vini: vel grani tibi vẽditi, tu recusando pretium soluere, dicis quod non recepisti granum, vel vinũ, ego autem volo producere in testes eos qui tibi & in domo tua illud detulerũt, quæritur an sint in hoc testes idonei, & sufficientes? ego reperio q, Bar. in l. deferre. ff. iu. fil. determinat quod non, quia ipsi tractant de se exonerando ab obligatione, quia mihi tene-

C Quod Titius est dñs, Bar. sup. nu. 5. vbi alijs modis exemplificat, & Nel. sup. de testib. nu. 134. vbi plures casus, et ibi num. 135. si testis testificatur super his quæ non percipiuntur sensu corporis sed oculo mẽtis seu rõnis nõ valet eius dictum nisi rationem assignet, vbi & qu testis deponit de hijs quæ sensu corporis percipiuntur, qño debeant assignare rationẽ, & Bar sup num. 4. Rip. in c si qñ, nu. 21. de rescrip adde tñ vnum q ibi d. nu. 21. dicit circa prin. q testis qui non deponit rationem sui dicti quia non interrogatus non facit semiplenã probationem vt possit deferri iuramentum in supplementũ probationis. Item testis deponens super negatiua debet reddere rationem; Herculia. in trac. de negatiua, nu. 322. in criminalib. Cra. consil. 113 nu. 10. & de hoc casu dominij, ponit Cassa. in consuetu. Burg. §. 2. in tex. ibi, an mari be dulein, & ibi ponit tredecim casus in quibus tenetur testis reddere rationem etiam non interrogatus.

D Paria sunt, Bal. in sua margarita in verbo testis, si testificatur, Io de Amicis consil. 79. nu. 3. late Paris consil. 107. nume. 167. volum primo.

E Quæ de necessitate, adeo nõ valet, idem si dicat scio quia scio vel sic est, Bar. in tract. de testi nu. 1. vel sum certus, Io. de Amicis cons. 33. num. 8. & cons. 87. nu. 1. Marsil. in l. de minore, § plurimũ, nu. 66. de quæstio. Idem si dicat scio & credo, Aret. cõs. 64 nu. 2 Itẽ si dicat firmiter teneo, Soci iu. cõs. 214. col. 1. vol. 2. Io. de Amicis cons 77 nu. 20. Cra. consil. 6 nu 123 si dicat pũt esse, Alex. consil. 172. nu. 1. vol. 6. Paris. cons. 67 nu. 87. vol. 3. Cassa. consil. 29. nu 10. Calca. cons. 111. n. 20 licet dixit ni fallor, Bal. in l. 3. de inf et iu. Iafred. decis. 10. Tho. Grã. cõs. 21. n. 8. qñ testis cessat interrogatus de rone, Alc. in l. 1. n. 98. de sp. no. nũc,

bantur ex mandato, & per hoc essent testes in facto proprio contra dictam regu. l. omnibus. Ego credo considerandum, an sint tales personæ quæ viuant huiusmodi ar
x te portaturæ, x & tunc dicerem eos admitti & plenam fidem facere exemplo legatariorum, ut Insti. de testa. §. legatarijs, & l. dictantibus, cum sim. supra alleg. aut sunt alij non consueti ad tale officiũ, sed casu deputati & electi, & tunc puto q faciunt semiplenam probationem, exemplo proxenetæ, de quo supra dictum est.

ADDITIONES.

* Vel vniuersitate. Adde, q testes integri non sunt singuli de vniuersitate in causa vniuersitatis, teste Alex. consil. 43. num. 23. lib. 4. Rip. respon. 114. num. 5. Rol. Casalen. Senatus Præside digniss. consil. 72. per totum. lib. 2. post Ias. in l. 2. §. patronũ. n. 7. ff. de in ius voc. vbi ponit quinque limit. ad reg. affirmatiuã, de qua ibi, q illi q sũt de vniuersitate possint esse testes in cã vniuersitatis. Mas.

a Vltra quæritur. Adde quod no. per d. Bar. in l. in tantũ. §. vniuersitatis. ff. de re. di & ibi Bal. & Bar. in l sed si hac §. qui manumittitur. ff. de in ius vocan. Bal. in l si municeps ff. quod cuiusq; vni. nom p Guil. plenè in d. §. vniuersitatis, Bald. in l. parentes. C. de test. & quãdo testes de vniuersitate possunt testificari, ultra prædicta uide p Alex. in cõs. 68. col. 2. & in cons. 186, col. 3. vers. vlterius nõ obstat, & cons. 174, col. 1. in fi. in 5. vol. & per eundẽ satis elegãter in cõs. 99. col. 4. in fi & col. seq. in 5, vol. Cur.

SVMMARIVM.

1 *TEstis tenetur reddere rationẽ & causam concludentẽ sui dicti, aliàs nõ tenet eius depositio, & nu. 4.*
2 *Testis de his quæ sunt facti & non iuris, deponere debet.*
3 *Causam nullam exprimere, vel impertinentem & iniustam, paria sunt.*

v REdunt v rationem nec causam. † Ratio & cau-
1 sa idem sunt quãtum ad propositum.[a] pertinet
a quæ quidem ratio & causa in teste est specialiter
A attendenda; quia ratio est illa quæ A limitat, & constringit eius vniuersum testimonium, & in tantũ quòd magis attenditur ratio, q dictũ; vt plene not. per Doct. in in l. solã C. de testibus & per glo. in l. cum hi. §. nihil. ff. de transact. & in cap. cũ causam, extra testib. vnde si testis interrogatus, quid scit de contentis in capitulis, & respondeat, [vera esse contenta] & interrogatus quomodo & qualiter scit, dicat [quia sic audiui dici à plurib. personis,] certè ista ratio confundit, & annullat dictum præcedens, quando dixit [vera esse,] vt not. in l. testium. C. de testibus, & habetur in cap. licet ex quadam, extra de testib. cũ simi. vbi autem testis non interrogare
B tur de causa, B valet dictum eius regulariter, vt d. l. solam, cũ ibi nota. quia non debet esse verbosus in expressione alicuius, causæ nisi interrogetur, secundum Doct. & not. in c. sicut nobis, extra de re iudi. nisi dictũ eius esset potius iuris, quã facti; quia tunc etiam sine alia interrogatione tenetur causam exprimere, verbi gratia si de
C ponat simpliciter, C quòd Titius est dominus talis fundi, certe hoc non sufficit, sed debet adijcere à quo habuit, & ex qua causa tale dominium vel saltem dicere, q vidit ipsum gerere & gaudere pro dño lõgo vel lõgissimo tpe, arg. l. Titia. ff. de sol. & l. 3. ff. de acq. poss. & l. si quis emptioni. C. de præscrip. 30. anno. & ita determinat Spec. in d. titu. de testibus §. nunc videndũ, & Inno.
2 in d. c. cũ causam. Et est ratio secundũ eum 2 † quia ad officiũ testis pertinet deponere super his solum quæ sunt facti, nõ autem iuris: vnde cùm dominiũ sit quid iuris, ad eum non pertinet iudicare talẽ esse dominũ, sed dicere illos actus qui sunt facti, per quos iudex possit cõprehendere, an fuerit dominus vel quasi dominus, & an vtiliter vel directo, faciunt quæ nota. per glo. & Bart. in l.
3 stipulatio ista. §. hi quoque. ff. de verbo. oblig. † Et not.
D quòd D paria sunt nullã causam exprimere vel impertinentem & iniustam, vt habetur in cap. præterea, extra
4 de testi. argum. in cap. 2. extra de transac. † debet enim
E causa esse talis, E quæ de necessitate concludat dictum

esse

esse verum, alioquin testimonium esset nullum, argum.
l. non hoc. C. vnde cogna. & l. neque natales. C. de pro-
ba. & not. per Barto. in l. si per aliam. §. docere. ff. ne
quis eum qui in ius voc. est, dictum autē testis trahitur
y & reducitur ad eius rationem, y quia ipsa ratio est illa
quæ regulat & informat ipsum dictum, arg. in l. hæc a-
ctio. ff. de calumnia. & not. in l. cum tale. §. legato falsā
causam. ff. de cond. & demonstr. facit in Auth. de testib.
§. & licet, ibi [& causam testimonii &c.] & quod habe-
tur in l. Aurelio. §. Sticho. ff. de liber. lega. vnde dici so
let, quòd causa cessante, cessat etiam dictum, ut in l. qđ
dictum. ff de pac. & l. adigere. §. quamuis. ff. de iure pa-
tro. vbi autem testis interrogaretur super aliquo capitu
lo generali, & generaliter responderet non interroga-
tus specialiter de causis, & circunstantijs, ualeret dictū
eius, ut not. per Bartol. in l. 1. §. diuus. ff. de quæstio. de
his autem seu aliis ad rationem seu causam testis perti
nentibus, vide quod not. in d. c. cum causam, & Specu.
in titu. de teste. Nunc autem est videndum, qualiter in
testium examinatione sit procedendum.

ADDITIO.

a Ad propositum. Ad materiā quando testis teneatur red
dere rationem dicti sui, vide per Alex. & quæ ibi posui
in l. 2. ff. si cert. pet. Panorm. in cap. quoties, de testib.
Bal. in l. conuenticulam. C. de episc. & cleric. & aliqua
posui in l. cum hi. §. vult igitur. ff. de transac. & in l. fi. ff.
de offic. proc. Cæsa. & vide in dictis locis Iacob.

SVMMARIVM.

1 Testes non recipiuntur publicatis attestationibus, nec eisdem capitulis.
2 Testes ijdem an recipiantur super eisdem capitulis, post publicationem in noua instantia.
3 Testes an & quando possint recipi post publicationem super eisdem capitulis.
4 Ius canonicum & ciuile discrepant, quò ad testium receptionem in noua instantia post publicationem & in foro suo quodlibet est seruandum.
5 Testes an possint admitti super nouis capitulis in causa appellationis.
6 Capitula noua quæ dicantur, & quæ vetera.
7 Testes quare de iure ciuili post publicationem in causa appellationis non recipiantur.
8 Exempla per quæ cognoscitur, quæ sint noua capitula ex veteribus originem trahentia.
9 Testibus simpliciter productis & publicatis in causa principali præscriptionis, an in eadem instantia possint testes de nouo produci, ad probādū de præscriptionis titulo.
10 Testes licèt producti sint super capitulis possessionis, possunt super titulo de nouo produci.
11 Testis non exprimens vel obscurè exprimens causam in cad. custan. non potest repeti ad instantiam partis, sed ex iudicis officio.
12 Testes publicati in vna causa qñ in alia fidem faciant.
13 Probationes receptæ in iudicio summario, an fidem faciant in plenario.
14 Testes quot numero pars vult, an produci possunt.
15 Dilatio una vel plures ad producendum testes quando intelligatur.
16 Terminus datus à iudice ad probandum si testes iurarūt sed examinati nō fuerūt, nō producenti imputatur.
17 Testis iuratus in termino, quando possit post terminum examinari, & nu 18.
19 Testis examinatus in termino an possit post terminum publicari.
20 Testium publicatio, magis ad iudicem, quàm ad partē pertinet.

b SVtque Publicatis iā testibus alias recepti. † Qua
forma fiet publicatio testium, dictum est supra de
forma publicationis testium. Quis autem sit pu-
blicationis effectus, est videndum. Est ergo sciendum,
c o quòd regulariter post publicationem testium non re-
cipiuntur nec admittuntur alii, nec iidem testes super
eisdem capitulis super quibus fuerunt recepti, & exa-
minati, sed super aliis capitulis prioribus directo con-
p trariis bene admittuntur, vt hæc omnia probātur p in l.
per hanc. C. de temp. appell. & in §. si verò in authen.
de testib. & in c. intimauit. & in c. fraternitatis, extra
de testib. cum si. & per Spec. in tit. de teste. § satis vtili
ter. & per Cyn. in auth. at qui semel. C. de proba. hoc
H si producitur in eadem instantia. H Et ratio huius pro-
2 hibitionis est timor subornationis. † An autem admit-
tantur post publicationem in noua instantia, puta in cau
sa appellationis super eisdem capitulis, est differentia
magna inter ius canonicum & ciuile, nam de iure cano
nico non admittitur propter eandem rationem, cum ita
duret timor subornationis in causa appellationis, sicut
in causa principali. vt determinatur in d. c. fraternitatis
& in cle. testibus, de testi. sed de iure ciuili bene admit
tuntur, propter diuersitatem instantiarum, & quia mi-
nus malum est eos admittere, vt ueritas patefiat, quàm
repellendo eos veritas suffocetur, secundum Doct. ut
plene traditur in d. l. per hanc. Fallit autem in certis ca
sibus, quos enumerat Spe. in tit. de teste. §. satis vtiliter
3 ybi uide. † Vt tamen præmissorum latior habeatur in-
structio, distingue, cū quæritur, an publicatis testibus
super eisdem capitulis possint testes iterum recipi, aut
quis vult testes repetere vel producere super eisdem ca
pitulis in eadem instantia, aut in alia. Primo casu aut
fuerunt istæ attestationes publicatę minus solenniter &
I contra ius, & per consequens I non valent, quòd quidē
potest variis modis contingere, vel quia fuerunt publi-
catæ lite non contest. regulariter, vel parte absente nō
citata, vel ab eo qui non habebat super eo potestatem,
& tunc admittuntur testes post talem inutilem publica
tionem, vt habetur, & not. in c. cum causam, extra de
testi. & ibi not. per Io. An. & per eundem plenius in d.
c. fraternitatis, & per gloss. in d. clem. testib. extra de te
sti. Et ratio est, quia non præstat impedimentum, quod
de iure non sortitur effectum, ut in regula non præstat
K de regu. iur. lib. 6. quamquam, quod est notandum, K hu
iusmodi inutiles attestationes possint de partium cōsen
su tacito, vel expresso confirmari, vt determinat Inno.
& Ioan. An. in d. c. cum causam. extra de testib. aut fue-
runt ritè & rectè publicatæ, & tunc aut ipsæ attestatio-
nes sunt deperditæ, vel quia non reperiuntur apud iu-
L dicem, nec notarium causæ, nec partem, & tunc L pote
runt testes iterum de nouo produci, vt in cap. fi. extra
de proba. & not. in d. clem. de testib. Aut non sunt de-
perditæ

y Quia ipsa ratio est illa quæ regulat & informat ipsum dictum, ideo dictum quod non valet sustinetur per rationem. Soci. iun. consil. 69. nu. 13. volu. 1. Ideo si testis deponat per verbum credere, modo assignet rationem concludentem probat Alba. consil. 94. nu. 4. Soci. iun d. consil. 69. nu. 13. Item probat ad defensionem, Boss. de op contra testes nu. 43. in fi. Idem si dicat, credo quia vidi, Goza. consil. 94. num. 33. Rolan. a Valle consil. 17. nume. 30. volum. primo. late in circa prædicta. Oria. supra nume. 24 vbi addit.

o Quòd regulariter, reg. cum vndecim ampliat. & limit. Nel. de S. Gemin. in tracta. de testib. num. 123. vbi ponit 18. limit. 71 ponit Ant. Gab. de comm. conclus. in tit. de testibus, cōclu. 21. Nel. de testi. versic. publicatis, nu. 123. Oria. supra nume. 61. Rip. in l. 1. ca fi. C. de eden. vbi Cagno. nu. 131. Rebuf. de publicat. test. quod si sententia sit nulla, Vãc. de nullit. titu. quoties & intra ꝙ tempus, nu. 40.

H Et ratio huius prohibitionis. Idē latè Cro. in tract. de testibus, nume. 268. versicu. 8. dicat quod sola publicatio. impediat examinationem et illam dicit communē illa conclusio procedit qñ occasione illius publicationis sunt didicita testificata, alias non, Alex. consil. 84. nu. 5. volu. 4. & consil. 181. num. 5. vol. 7. late allegat Ant. Gab. sup. num. 27. vel utraque pars cōsensit, & ipsi publicationi, Oria. sup. nu. 65. et ita possunt procedere quæ ponit supra Ant. Gabr. nume. 74. & 29. vel vt ibi quando est præsumptio ꝙ didicerit testificata & testificata non dicitur didicisse qui dicta testiū discurrit, Rip. in c. si quando, nu 7. de rescrip. Oria supra nu. 54. Ant. Gab. sup. nu. 116. Roma. sing. 31. viso exemplo, Rip. in l. 2. nu. 42. C. de eden. & Cagno. nu. 132. & alium casum ponit decis. Tholos. 421. vbi post publis. recipiuntur testes super eisdem capitulis, & 373. Andr. Gail. Practicarū obseruationū lib primo. obseru. 105. Nel. de S. Gem. in trac de testib. nu 123. ubi enumerat plures casus.

I Non valet. Rot. decis. 39. in no. Vanc. de nullis. in rub. quoties, & intra ꝙ temp. nu. 39. Marsi. in l. prima, § si quis vltro, nu. 31. de quæstio. Tiraq. in l. boues, §. hoc sermone, in primo limit nu. 19. de verb. sig. Ant. Gabr sup. nu. 20. & 24 an testes examinati post public. faciant præsūpt. Roma singu. 247. testes examinati, Cagno. late in l. 2. num. 130. C. de eden. quid in criminalibus. Clar. §. fin. q. 61. in fi. Ant. Gab. supra num. 95. fall. 33. Mesing centu 4. obseru. 52.

K Huiusmodi inutiles, Marsi in rub. C. de probat. nume. 278. & in l prima, § ad quæstionem, nume. 14. de quæstio. Ant. Gabr. supra nume. 74. fall. 24. contrarium videtur tenere, Nel. supra nume. 126.

L Poterunt testes iterum, concord. allegat Ant. Gabr. supra nu. 71. fall. 28.

perditæ, & tunc aut agitur de falsitate priorum testiũ,
m & tunc in odium falsitatis, & fauorẽ veritatis, m admit-
tuntur alii testes, post priorẽ publicationẽ, vt probatur
in c. licet. extra de probat. & in c. series. & c. cũ in tua. ex
tra de testi. Et p Cyn. in l. si quis testibus. C. de testi. aut
non agitur de falsitate priori, & tunc aut est causa ma-
n trimonialis, & tunc fauore matrimonij n admittuntur
testes post publicationem, vt traditur in d. c. series, & ibi
o per Innoc. & alios doc. Aut est alia causa, o & tunc aut
princeps hoc indulsit per rescriptum ex certa scientia
non obstante tali lege, & tunc poterunt produci, iuxta
doctr. l. fi. C. si contra ius vel vtili. publi. & in l. quoties
C. de prec. impe. offe. Idem si iudex hoc admisit per e-
ius interlocutoriam, à qua non fuit prouocatum, ar. eo
rum quæ not. per Dyn. in regula, indultum. de reg. iur.
lib. 6. & per Cyn. in l. iudices. C. de iudi. & per Bart.
in l. a. ff. de re iudic. aut nec iudex hoc admisit, & tunc
p stat firma regula, quòd in eadem instantia p nõ possunt
post publicationem testes vlterius recipi super eisdem
capitulis, vel eis directò contrariis. vt in d §. si uerò, in
auth. de testib. & auth. at qui semel, cum si. ibi nota. C.
de probat. Secundo casu principali, quando quis vult
testes producere post publicationẽ in alia instãtia, tunc
diligenter considera, aut enim hæc noua alia instantia
est coniuncta primæ, vt quasi censeatur esse eadem cum
prima, ut est causa appellationis, vt not. per Glo. & Doc.
in l. ita demum C. de procu. & tunc secundum iura ci-
uilia possunt testes super eisdem capitulis ꝓduci, ut in
d. l per hanc, cum ibi not. sed secundum iura canonica
4 nequaquam, ut in c. fraternitatis, & d. cle. testibus. † Cũ
q igitur hæc iura sint sibi inuicem repugnantia q serua-
bunt canonistæ ius suum in foro suo. ar. eorum quæ no.
in c. fi. extra de præscri & in c. 1. extr. de no ope. nun.
Aut hæc noua instantia est diuersa à prima & principa-
li, & tunc aut ipsa noua causa tendit ad eundem finẽ ad
quem tendebat prima, vel est idẽ modus agendi in vtra-
que, & tunc non poterunt testes super eisdem capitulis
de nouo produci, ut in l. si quis cum totum, in fi. & l. cũ
quæritur, cum l. seq ff. de exce. rei iud. & quasi per to
tum, & l. si mater §. eadem, eod. tit. Aut noua tendit ad
alium finem, vel est in ea diuersus, modus agendi ab ip
sa prima, & tunc aut producere volens vel agens veni-
ret ex hoc directò contra primam sententiam in priori
iudicio latam, & tunc non possunt testes produci super
eisdem capitulis, ut probatur in 4. lect. l. Iulianus ue-
r rum debitorem. ff de cond. inde. r aut non uenit dire-
ctò contra priorem sententiam, & tunc poterunt testes
admitti. vt in 2. & 3. lect. d. l Iul. & ibi plene per Bar.
ad qd facit c. veniens, & c. cum in tua. ext. de testib. &
5 per eundem not. in l. 1. §. hoc edicto. ff ui bon. rap. † Su
per nouis autem capitulis & articulis an admittantur te
stes de iure ciuili in causa appellationis, quia regula est,
non probatum probabo &c. vt d. l. per hanc. sub Indice
lis est. Nam Doctor. iuris ciuilis dicunt quòd non d. l.
per hanc de iure autem canonico dicitur contrarium in
6 c. fraternitatis de testib. † Sed hic est multum aduerten
dum, quæ dicantur noua capitula, & quæ dicantur ue-
tera capitula, quo declarato patebit, q iura canonica, &
ciuilia, quæ videntur inuicem repugnare, cõuenient si-
mul & consonabunt itaque scire debes, quòd iura ciui-
s lia s appellant noua capitula illa, quæ differunt à prio-
ribus re & substantia, vt uerbi gratia, si actor petiit in
causa principali bouem, & super boue capitula forma-
uit, deinde in causa appellationis format & producit ca
t pitula super asino, & si t certe non auditur. Et ut ge-
neraliter omnia exempla quæ tradi possent, sub quadã
regula concludantur, dicendum est secundũ Iac. de Bel
uis. ut refert Cyn. in d. l. per hanc. quòd secundum ius
ciuile illud vocatur nouum capitulũ, quod ita se habet
ad antiquum, quòd si ad illud ageretur in nouo iudicio
rei iudicatæ, non obstaret exceptio. Sed secundum iu-
ra canonica illud appellatur nouum capitulum, quod de
pendet ab antiquo & ortum trahit ab eo de quo statim
exempla subiiciam, & super tali capitulo utroque iure
tam ciuili quã canonico tales testes admittuntur in cau
sa appellationis, vnde æquiuocatio est in uocabulo, &
7 non in dispositio. † Quærendum est ergo, quæ sit ratio
iuris ciuilis sumpto significato suo circa nouum capitu-
lum. Respondeo secundum eundem Iacob. quia lex vo
luit consulere per appellationem in illis casibus, in qui
bus non erat consultum per alium modum agendi, ob-
stante sibi exceptione rei iudicatæ: at ubi nõ obstat ex-
ceptio rei iudicatæ, voluit id in alio principali iudicio
reseruare, ideoq; super tali nouo capitulo, quia in alio
nouo iudicio potest intentari sine metu exceptionis rei
iudicatæ, recusauit probationes, & testes admittere in
causa appellationis. vbi ergo obstare haberet rei iudi-
catæ exceptio in nouo iudicio, tunc admittitur testium
receptio in causa appellationis vtroque iure, tam ciuili
quàm canonico, super nouo capitulo dependente ab
8 antiquo, seu trahente originem ab eo. † Superest ita-
que inuestigare exempla, per quæ dignoscitur, quæ sint,
seu appellentur noua capitula ex antiquis originem tra
hentia & descendentia, de quibus tetigit Specu. in d §.
satis vtiliter, versiculo illud autem nota. &c. & Io. Andr.
in d. cap. fraternitatis, quorum aliqua sub breuitate cõ-
memorare disposui, quia plurimi sunt carentes illis li-
bris: & quia aliqua sunt exempla, quæ ad reum refe-
runtur, aliqua verò ad actorem, ideo congruo ordine su
v biiciam exempla, quæ ad reum referuntur. v Primum
erit exemptum tale, Ecce tu egisti contra me actione ex
empto, petens rem tibi tradi per me venditorem, ego
autem excipiendo proposui me ad hoc non teneri, quia
tu pretium rei mihi soluere recusasti, & finaliter fertur
contra me sententia, à qua appello, & in causa appella-
tionis dico venditionem fuisse factam sub conditione,
quæ impleta non fuit, potero formare capitulũ sub hac
conditione, & super eo testes producere, non obstante
priori publicatione, & examinatione testium facta sup
venditione; & tale capitulum appellabitur nouum ca-
pitulum descendens ab antiquo, super quo admittitur
post publicationem testium examinatio de vtroque iu-
re, tam ciuili, quàm canonico, vt probatur in cap. cum
Ioannes, extra de fide instru. Secundum est exemplum
in reo. Ecce tutor datus se excusat à tutela dicens se ge
rere tres tutelas, quæritur an excusandus sit à quarta,
fertur sententia contra eum, & appellat, & in causa ap-
pellationis format capitulum, quod gerit vnam tutelam
ita implicitam, diffusam, & negociosam, quòd loco triũ
tutelarum reputari debet, vt l. tria, & in l. is qui res, §. cũ
qui, ff. de excu. tuto. & certe super hoc capitulo poterũt
in causa appellationis testes produci tanquam super no
uo capitulo ex antiquo dependente, vt in superiori di-
ctum est. Tertium subinfertur in reo exemplum, vt pu
ta. Ecce egisti contra me dicens, quòd in minori tua æ-
tate vendidisti mihi prædium sine decreto iudicis, & sic
non tenuit alienatio. ego vero opposui, & capitula for-
maui, quòd tempore dictæ venditionis tu eras maior, &
hoc non obstante fuit lata contra me sententia, & ab ea
interposita appellatione volo in ipsa appellatione pro-
bare quod post maiorem ætatem ipsam ratam habuisti,
& sic tenuit, vt l. fin. C. si ma. fa. ra. ven. habue. certè illud
erit capitulum nouum dependens ab antiquo, ideo ad-
mittitur super eo probatio vtroque iure inspecto. In
actore autem subiiciuntur exempla sequentia. Primum
est. Ecce tu mihi obligasti fundum pro centum, quæ ti-
bi mu-

m Admittuntur alij testes, Affli. decis. 266 Orta. supra nume. 63, Anto. Gabr supra 113. fallen. 43. & num. 36. fallen. 6.

n Admittuntur testes, concordat allegat Ant. Gabrie. supra nu. 69 fall 33. Alb. supra in 3. parte, num. 52.

o Et tunc princeps, Concordat allegat Ant Gabrie. supra nu. 57. fallen 16.

p Non possunt. Io. de Amicis cõsil. 37 nu. 3. Cupec decis 42 regulam cum ampliat. & limitationis Ant. Gab. de commun conclus. tit. de testi. conclu. 21. & specipue, quãdo limit. quando testes producerent post obtentã publicationem ad confirmandũ dicta priorum testium & ad impugnandum dicta testium contrariorũ, late Natu. consil. 61. in fin. Bursat. consil. 93. nume. 28. vbi declarat ĩ causis summariis, an requiratur publicatio, Io. Bap Asin. in sua Practica, §. 3 cap. 5. vbi late ponit.

q Seruabũt canonistæ, Imò iux canon. seruatur in vtroque foro, Abb. in c fraternitatis, nume. 5. & Fel num. 11. de testib. reprobantes glos. in c. constitutus 2. eodem tit. Anch. consil. 223. ad euidentia col. 2. Bar in auth. & qui semel, de probatio Orta. in d verbo testium depositiones, nu 60. in fi. vbi attestatur de communi. Ant. Gub sup nu 13. in 7. amplia. Cro. in tract. de testi. nu. 268 versic. octauo fallit, Cur iu in l 2 nu 151. C. de eden. & Rip. num. 43. & Cagno nu 131. Bello. consil 25. nu. 7 vbi de cõi attestatur, Mising centu. 1. obseru. 41. vbi late.

r Aut non venit directo, Ant Gub. supra nu 58 fall 17.

s Appellant noua capitula, quatuor modis potest dici nouum capitulum vt per Spec. in tit. de testi. versic. satis vtiliter, num 6. in fi.

t Certe nõ auditur, Alber de Ros. d tit. de testi. in 3. par princ. nu. 47 an noua qualitas adiecta capitula faciat vt dicatur nouũ capit. Io de Amic. cõs. 111. n. 8.

v Primum exemplum, hoc exemplum ponit Alb. supra nu. 50.

bi mutuaui, deinde eundem fundum alii obligasti, postea meam obligationem renouasti. Rursum egi contra possessorem pignorum ex obligatione nouata, & finaliter succubui in causa, quia ipsius possessoris obligatio præcedit ipsam nouationem, a qua sententia appellaui, & in appellatione volo capitulare, & probare de priori obligatione mea præcedēte ipsam nouationem, cuius respectu sum anterior ipso possessore, certè possum hoc facere, quia tale capitulum est nouum dependens ab antiquis, vt probatur in l.certia, in princ.ff.qui potio. in pignora. habean. Secundum exemplum est in actore, verbi gratia. Egi contra te aliqua actione, & in libello omisi petere te condemnari in expensis. Iudex autem causæ te condemnauit in sorte, de expensis autem nihil pronūciauit, tu autem appellasti á sententia, certè ego in hac causa appellationis potero expensas ipsas petere, & probationes inducere, cū hic articulus seu capitulum sit nouum descendens tñ a priori materia, vt probatur in l.fin. C. qñ prouoca.non est neces.

Tertium subinfertur in actore exemplum. Pone ecclesia petijt decimas, reus autem opposuit se tutum ab earum solutione priuilegio speciali, & contra ecclesiam lata est sententia á qua appellauit, in qua appellatione vult probare, q̃ contra priuilegium est præscriptum, certè debet audiri, cum tale sit nouum capitulum habens tñ a priorib. dependentiam, vt in c. accedentibus.

9 extra de priui. † Circa hoc autem exemplum occurrit tale dubium, an si in cā principali producti sunt testes super pscriptione simpliciter, & postea publicati, in eadem instantia poterunt testes de nouo produci ad probandum de titulo præscribentis? in qua q̃stione variæ sunt Doct. opi. vt refert Io. And. in d.c. fraternitatis. Finaliter & conclusiuè secundum eum talis discordia potest diuisione iuuari, vt distinguatur sic. Aut quis primò formauit capitulum, seu articulum super præscriptione simpliciter, & absolute, & tunc si sup ea fuerunt testes A examinati, & publicati, A non audit vlterius probare volens de titulo. Et est rō, quia illud capitulū de titulo fuit in priori pscriptione inclusum & cōphensum, q̃a ad pscriptionem perficiendam titulus requiritur. vt l.nul-lo.C.de rei vend. & in c.si diligenti. extra de præscrip. & in c.dudum extra de deci. ideoq; cum semel admissus fit ad titulum pcobandum, istud nouum capitulū de titulo spāliter non esset nouum sed antiquum, & p consequens super eodem capitulo admitteretur ad probandum, quod oī iure est phibitum, vt in d.§.quia.in auth. de testi. Nec obstat quod supradictū est de conditione venditioni adiecta, quæ probari pōt in causa appellationis; quia secundum Inno. licet conditio oriatur pp venditionem, non tamen ex natura ipsius venditionis conditio aliqua in venditione comprehenditur seu concluditur, cum infinitæ sint venditiones, quæ fiunt pure, & sine vlla conditione; sed in præscriptione includitur titulus, quando est talis præscriptio quæ titulum requirit, de qua psens est sermo, vt dictum est. Similiter non obstat quod superius dictum est, admitti pbationes super ætate & pubertate, vt in d.c. in præsentia. de proba. quia secundum Inno. licèt ætas insit professioni, & pubertas matrimonio, vt extra de reg. cap. 1. & de despon. impub. cap. 1. lib. 6. tamen longe plus inest titulus præscriptioni, quàm ætas professioni, quod patet: nam admissus ad probandum professionem vel matrimoniū non habet necesse probare ætatem nisi specialiter negetur; sed dato quòd titulus non negetur, tamen qui al-

10 legat præscriptionem tenetur titulum probare. † Aliquando quis solummodo capitula fecit, & testes indu-

11 xit super possessione tantum, a & tunc auditur volens super titulo testes producere de nouo, nam hæc sunt inter se separata titulus & possessio, vt patet ex diuersitate titulorum. ff. de acquir. rer. dom. per totum. & ff. de acquir. possess. per totum & ff. de vsucap. per totum. sicut sunt actus diuersi ad electionem, scrutinium, publicatio, & electio. vt extra de electio. in cap. quia pro-

12 pter. † Deinde circa materiam quæritur C si testis obscure loquutus est, D vel si non expressit causam sui testimonij an poterit in eadem instantia ita repeti, a vt declaret eius testimonium? & dic breuiter quod ad partis instantiam non audiretur vlterius, sed iudex b ex officio ad sui informationem posset facere hanc repetitionem, vt habetur in cap. cum clamor. & in cap. cum tu. extra de testi. & not. Specu. in d. tit. de teste. in princ. versi. item quòd testis obscure &c. & per Bar. in l. 1. §.

13 creditum. in fin. ff. si certum petatur. † Proinde quæri solet, an testes c producti, & publicati in vna causa faciant fidem in alia? vbi sic plene distingue. Aut ambæ causæ sunt ciuiles, aut ambæ criminales, aut vna ciuilis; & alia criminalis. Primo casu subdistingue, An testes fuerunt recepti, & publicati coram arbitrio, aut coram arbitratore, aut coram iudice ordinario, si coram arbitrio, tunc aut testes ipsi sunt mortui, & tunc plene probant, & fidem faciunt inter easdem personas corā quocunque iudice, & in quacunque alia causa: aut sunt viuentes, F & tunc est in electione eius contra quem producti sunt, vel stare prioribus depositionibus eorum, vel quòd iterum recipiantur, vt probatur, & habetur in l. cum antea, in fi. C. de ar. in l. fi. C. de testi. & ca. præsentata. extra de testi. nisi partes ipsæ specialiter in compromisso cōuenissent stare ipsorum testimonijs in quacunque causa, & coram quocunque iudice; quia non fieret ipsorum viuentium alia noua examinatio, vt d. l. fin. ibi [statutum sit, &c.] quod est multum notabile, & semper apponēdum in compromissis, licet multi in hoc errent. Aut fuerunt recepti corā arbitratore, G & tunc nullam fidem faciunt secundum Inno. ut per eum nota. in c. cum in tua. extra de testi. & idem firmat Iac. Butri. in l. fina. C. de testi. Si autem fuerunt recepti, & examinati coram iudice ordinario, vel delegato; tunc aut noua causa, quæ nunc agitur, est inter alias personas, & tunc nullam fidem faciunt inter alias personas per regulam & generalem. Res inter alios acta, in rubro & nigro. C. de res inter alios acta. Nam his demum prosunt H & nocent probationes factæ in causis quibus prodessent & nocerent sententiæ latæ, & econuerso, vt l. sed si possessori. in fi. cum l. seq. ff. de iureiu. & in c. inter dilectos. §. porro, extra de fide instrum. Aut causa agitur inter easdem personas, & tunc regulariter ipsæ attestatio I nes & probationes I plenam fidem faciunt. vt l. si apud quem. C. de edendo. & ibi plenè per Cy. & in l. gesta. C. de re iudi. & plenè per Bar. in l. cum lite mortua. ff. iudica. sol. & not. per Innocen. in d. cap. cum in tua. & in c. cum causam extra de testi. Secundo casu principali, videlicet K quando K ambæ causæ sunt criminales, & tunc aut habent originem ex diuersis factis & delictis, & tunc non faciunt vllam fidem, ar. in l. nunquam plura. ff. de priua. delic. aut habent originē ex eodē facto, & tunc puto, q̃ fidem faciant inter easdem psonas, ar. in l. 1. ff. arborum L fur. cæsa. L Tertio autē casu principali, videlicet qñ vna causa est ciuilis & alia criminalis, subdistingue secundum Bar. vt plenè not. per ipsum in l. 1. ff. vi bo. rap. Aut testes fuerunt prius producti in causa ciuili. Aut prius in causa criminali, si quidem fuerunt prius producti in causa ciuili, tunc aut fuerunt producti per reum ad ab-

A *Non auditur vlterius hoc exēplū, ponit Oria. supra nume. 62. istum locum citat decis. Bono. 3. Fel. in c. fraternitatis col. pe. ver. item necessarium est de testibus Cra. cons. 134. nu. 47. Alber. supra num. 49. versicu. vlterius, et ibi nu. 46. ponit, q̃ quis produxit testes super cap. generali non potest postea facere capitulum spāle.*

B *Et tunc auditur volens Rott. decis. 437 in no. Dec in ca. 2. nu. 3. de confirma. vti. vel inuti. Rip. in l. natura liter § nihil cōmune nu. 17. de aq. pos.*

C *Si testis obscure loquutus est, iudex potest iterum interogare testes p declaratione eorū. Ant. Gab. sup. nu. 36. fall. 26. & in fi. & ibi ponit qñ testis dicatur obscura deposuisse allegando Fel. i cap. cum clamor colum. fi. de testi. Tynda. in trac. de testi. c. 4. n. 5.*

D *Vel si non expressit causā sui testimonij poterit iudex repetere Oria. supra nu. 55. Tynd. supra d. num. 5.*

a *Dec breuiter hanc declarat. firmat D. Ias. in l. duobus §. 1. in prin. ff. d iur. iu.*

F *Et tunc est in electione Orian. supra nu. 55. Ant. Gabr qui allegat concord. supra num. 63. fal 20.*

G *Et tunc nullam fidem faciunt, & hoc nō habet dubium quando non sunt examinati in forma iudicij, sed in dubium est quando sunt examinati forma iudicij, & tunc sunt opi. diacindo vt per Ant. Gabr supra nu. 64 fal. 21. & videtur in clem. prout in casu arbitrum.*

H *Quibus prodessent, & nocerent sententia Rip in l admonendi nu 202. de iureiu. & l. 1. nu. 33. & 37. vbi Cagno. nu. 105. cū seq. limit. vt ibi per eum remissiue. num. 108. & Thom. Gram. decis. 34. num 19.*

I *Plenam fidem faciunt Cur. d. l. si apud quē. qua est l. 2. num 93. & Rip. nu. 26. cū seq. Ias. nu. 22. & Cagn. nu. 109. ampliat. & limit. vt ibi per eū. & Fel in c. causam quæ col. 1. de testi. Paris. consi. 87. num. 45. & 48. vol. 3.*

K *Ambæ sunt criminales Paul. Cast. cons. 168. lib. 1. Cra. cons. 205. nu. 40. late Clar. in pratica crim. § fi. q. 54.*

L *Tertio casu vide Boss. in tit. quomodo procedatur per actio in delict. num. 47.*

g Propter leuem inimicitiam. Decis. Perusi 73. nu. 9. Marsil. sing. 178. & 273. Et in Practica crim. in verbo, diligenter, num. 69. & sequen.

k Sunt autem domestici, late ponit Steph. Aufre. de reprobatione testium, nu. 35. & declarat quòd inde sunt domestici & familiares, & quando admittantur ibi & decis. Tholos. 4. Istum locum citat & comprobat Paris. consil. 12. nu. 30. volum. 4. Alber. de Ros. supra in §. quando testes repelluntur. in prima parte. vbi declarat Io. Oldend. in tract. in verbo de personis testium, num. 8. & ibi Aufre. num. 54. Cur. in tract. de test. fol. 1. Blanc. in tracta. de indic. num. 363. Orin. supra num. 131. Pet. Io. Anch. q. 69. Ant. Gabr. de commu. conclus. in titu. de testibus conclus. 10 & conclus. 11.

l Tempore quo deponit, Rolan. a Valle d. consi. 24 num. 3 c. uol. primo.

13 si. tuto. §. inimicitiæ. & in d §. si vero. † g Propter leuē
1 aut inimicitiam non repellitur, ut l. 1. in fi. cum sequen.
14 & not. Spec. vbi supra. versic. 1. † Quarto dixi, q̃ potest
opponi testi q̃ sit domesticus producentis: vt in l. 3. C.
15 de testi. & in c. ex literis, extra de testi. † k Sunt autem
k domestici d pater & filius, vxor & maritus, colonus, ser
d uus, libertus, & generaliter omnes qui habitant, & vi-
tam ducunt in domo producentis. vt no. in d. iurib. facit
3. q. 3. in c. accusatores vel testes, & l. fi. §. sanè. C. de his
qui de eccles. confug. & l. respiciendū §. furta. ff. de pœn.
& ff. de ædil. edi. l. ædiles. §. in familiæ. de quo tāgit Spe.
16 vbi supra, versic. itē excipitur, q̃ est domesticus. † Quo-
rum quidem testium inspicitur status & conditio qua-
l lis est l tempore quo deponunt, vt traditur plenè in l.
17 ad testium. §. cōditione. ff de testi. & l. 1. C. eo. tit. † Sed
e an vasallus possit esse testis pro domino, e vel contra do
minum? videtur q̃ non, sicut nec libertus, vt in l. aduer-
sus. C. de testi. & 4. qō. 3. c. si testes. §. liberti. Et quæstio
procedit in causa quæ est de re alia quàm de inuestitu-
ra feudi, in qua probanda admittūtur pares curiæ, idest
vasalli, vt hr in c. 1. in princ. de contro. inuesti. cum sim.
ibi not. Vbi autem est de re alia quæstio, tunc dicūt qui
dam, q̃ vasallus admittatur pro domino, sed nō contra
dominum. Alij dicunt, aut est paruum feudum, aut est
magnum, prout plenius tangit Spec. in d. versic. itē exci-
18 pitur, q̃ est domesticus. † Quinto dixi, q̃ potest opponi
m testi, m q̃ est excōicatus, cuius ratio est, quia excommu
nicatus repellitur ab omni limine iudiciorum nedū te-
stificantium. vt habetur in c. decernimus, de senten. ex-
com. lib. 6. & in c. veniens. lo. 1. extra de testi, & 3. q. 4. in
c. conspiratores. licet Inno. notet contrarium in c. testi-
19 monium. extra de testi. † Verum etiam n repellitur ab
n agendo, vt in c. pia. de excep. lib. 6. & in c. decernimus,
20 extra de iudi. † Circa hoc quæritur, an excōicatus f pos
f sit esse testis in testamento? Dic breuiter q̃ sic, quia po
test facere testamentū sicut alius non excōicatus, vt ple-
ne determinat Ioan. Andr. in d. c. decernimus. in nouel.
sua. & Iac. de Belviso. in Auth. de sanc. Episco. §. omni-
21 bus. Bart. in l. si quæramus, ff. de testam. † Dictat. n. iuris
regula, q̃ omnis qui potest facere testamentum potest
esse testis in testamento, vt l. cum lege. & l. si is qui. §.
22 ff. de testam. sed non conuertitur, † quia filiusfamilias
potest esse testis in testamento, vt l. pater. ff. de testi. & l.
qui in testamento. §. per contrarium. ff. de testa. & tamē
nō pōt facere testm̄, ut l. qui in ptāte de testa. & l. seruū.
23 ff. qui testam. fac. poss. † Nūquid autē excommunicatus
o o possit contrahere & distrahere? dicendum est quòd
sic. vt determinat Inno. in capit. veritatis, de dolo &
contum. nam contractus sunt de iure gentiū. ff. de iust.
& iur. l. ex hoc iure. unde cum non prohibeantur ab a-
ctu testandi, qui est iuris ciuilis, multominus ab actu cō
24 trahendi, ut in l. testamenti factio ff. de testam. † Sextò
dixi, quòd potest opponi testi, quòd est intestabilis, hoc
est quod nō potest facere testamentum, qui plures sunt
vt Inst. qui. non est permis. fac. test. per tot. Sed hic ad-
uerte, quòd hæc exceptio simpliciter sumpta non ha-
bet de necessitate concludere, quòd quis ideo repella-
tur à testimonio, quia repellitur à testamento, ut supra
dixi de filio in potestate constituto. Sed est considera-
da causa, propter quam prohibetur testari; nam aut pro
p hibetur testari p propter delictum, & tunc procedit re-
gula, quòd ille qui non potest testari, nec in testem po-
terit adhiberi, ut l. si is qui §. 1. eo. tit. l. qui testamen-
to. §. eum qui. ff. de testa. Aut prohibetur testari ꝓpter
patriam potestatem, & non procedit regula, vt prædixi.
Aut propter ætatem, & tunc habet locum regula. Aut
25 propter religionem, & dic ut infra. † Septimo dixi, q̃
q obiicitur testi, quòd est uilis q & pauper; g nec imme
g ritò; quia paupertas in personis laicis inducit præsum-
ptionem rapinæ, & sic præsumptio est corruptelæ, argu.
Insti. de excu. tut. §. itē pp paupertatē. & Insti. de suspe.
26 tut. in fi. † Dicitur aūt pauper ille qui nō habet aureos
r quinquaginta r in bonis ut probatur quæstio. 1. cap in
primis. & no. in d. §. item propter paupertatem. cū sim.
27 † Octauò dixi, posse obijci, q̃ testis est partis producen
tis procurator, uel causæ solicitator. circa quod distin-
gue, aut est procurator ad negocia aut ad iudicia. Primo
casu, aut est quæstio de contractu quem ipse gessit pro-
curatorio nomine, & tunc dic vt dicetur infra in proxe-
neta secundum Bar. & Bald. vt per eos no. in l. in omnib.
C. de testib. Aut est quæstio de alio contractu gesto per
alium, & tunc poterit admitti, sicut dicetur infra de ꝓ-
s curatore ad iudicia. De quo ꝓcuratore ad iudicia s sic
distingue, aut producitur in causa quæ per eum de præ-
senti agitur, & tunc repellitur; quia præsumitur habere
ad ipsam causam nimiam affectionem. vt in c. fi. de testi.
lib. 6. aut producitur in alia causa, & tunc admittitur in
testem, vt no. per glo. in l. si in fi. ff. de testi. & per Spec. in
tit. de testa. in princ. ver. item q̃ fuit in causa procur. & c.
per Barto. in l. deferre. ff. de iure fis. & quæ dicta sunt in
h procuratore, locum habent in aduocato, h per d. l. fi. de
28 testi. cū sim. † Quid autē dicemus in iudice cāæ, t an
t poterit esse testis Gl. determinat q̃ non in d. c. fi. de te-
sti. pro qua opi. videtur tex. in c. statuendum. 2. q. 1. & in
c. quoniā cōtra falsam. extra de prob. c. cum a nobis. ex-
tra de testi. Alij verò distinguunt, vt plene no. in l. ne in
arbitris. C. de arbitris. § si autem. aut pendet adhuc lis
v coram ipso iudice, aut est finita. v Primo casu non ad-
mittitur in testem per iura prædicta, quia non debet du-
plici officio fungi. ut in l. fi. C. de offi. assesso. & in l. 2. ff.
a de offi psid. a Secūdo aūt casu subdistingue, aut eius te-
stimoniū respicit æquitatē, vel iniquitatem propriā ip-
sius iudicis adhibitam in ipsa cā. & tunc non pōt esse te-
stis, ar. l praefecti. ff. de min. aut solum respicit damnū,
vel vtile alterius, & poterit esse testis, quia cessant cau-
29 sæ omnes prohibitiuæ. ut in l. 1. ff. de testi. † Nonò di-
i xi, q̃ potest opponi testi, q̃ fuit proxeneta i contractus,
ratio est, quia præsumitur habere affectionem ad id q̃
gessit, unde expedit ad hoc vt admittatur in testem, q̃
utriusque partis uolūtate deponat, ut determinatur in
c. 1. de testi. lib. 6. & in auth. de testib. in §. quoniā vero.
30 & tāgitur plene per Bald. in l. omnibus. C. de testi. † De
cimo dixi, posse opponi contra testem, q̃ est impubes,
ut probatur in l. testium. ff. de testi. 22. q. 5. cap. paruuli,
31 & in c. pueri, & ibi not. † Sed circa hoc quæritur, an ef-
fectus pubes poterit testificari de his quæ vidit in pupil
s lari ætate? Breuiter dic, s quod si tempore quo vidit,

m Quod est excōicatus. Orian. sup. n. 134 et ibi qd si sint absoluti & ibi addit. Io. Oldēn. d. tracta. de testi. in rub. de perso. testi. num 49. Nepos a Montealbano de excep. artic. 15. nu. 22. an excōicatus cōtra excommunicatū, Nel. sup. in verbo excommunicatus, Steph. Aufr. supra nu. 41. quid si non cōtinetur peccata singulo anno, Socin. iun. consil. 32. nume 76. vol. 2. diuisi per Decis. Tholos 33.

n Repellitur ab agendo, supra in primo libell. in verbo veris & legit. tit. nu. 31.

o Possit contrahere, supra dicto num 31.

p Propter delictum. l. cum lege. ff. de testam. Orian. supra nume. 14.

q Vilis & pauper, privilegia paupertatis, Petr. Rebuf. de priuil. scolarii q. 90.

r Quinquaginta in bonis, vide late Rip. in l. si constante. ff. sol. mat. nume. 28. Ias. in l. 2. §. ex hys de verbo. obl. nu. 16 quis dicatur pauper & priuilegia pauperum, Constitut. Anchonit. lib. 2 c. 20.

s Sic distingue. Istum locum citat Paris d. consil. 152. nu. 26. volum. 4. & vide cons. 70. nu. 8. eo. vol. Nel sup. in verbo iudex in fi. vbi etiam de negociorum gestor. Io. Oldend supra in tit. de personis testium, nume. 44 & 45. ponit quando est expeditum negocium, quid in causa appellationis. Soci. iun. consil. 79. nu. 19. volum. primo. Pet. Duc. reg. 216. nu. 14 in prima parte. Oria. supra num. 152. Steph. Aufre. supra nume. 83. Alber. supra §. expedita regula, cum amplia. & limit. ponit Ant. Gab supra conclus. 12. Oria. supra num. 112.

t Esse testis gl. an possit esse procurator vel aduocatus, Decis. Tholos. 277.

v Primo casu, Decis. Tholos 242. Dec. consil. 43. nume. 3. Oria. supra nu. 114. Steph. Auf. supra num. 19. & ibi nume. 60. quis in dellegato.

a Secundo casu. Decis. Tholos. 142 in addit Dec. cons. 43. nu. 3. circa med.

b Quod si tempore, Io. Oldendr. supra nu 33. Steph. Aufre. sup. nu. 17. vbi etiā ponit q̃ facit præsumptionē impubes & pbat accessum dnm & familia. decis. Tholos 438. Pet. Duc sup. nu. 18. Clar. §. fi q. 24. verbo. vide quandoque. Nata. consil. 18. nu. 21. & 434 nu. 16. Dec in l. 2. §. item impuberes nu. 10. de reg. iur.

erat

erat talia intellectus, quòd potuit ea comprehendere:
per sanum, & rectum iudicium, vt quia erat proximus
pubertati, & tunc poterit esse testis, & testimoniũ perhi-
bere, alias autem secus. vt no. per gl. in l. notionem §. in-
strumentorum. ff. de verborum sign. & per Glo. & Doc.
in l. ad testam. §. conditionem. ff de testam. Spec in tit.
32 de teste. ver. item excipitur, quòd est impubes. † Vndecimo
dixi, posse opponi cõtra testem, quòd est monachus, seu
frater mendicans. hic autem est aduertendum, quòd tem-
pore meo in quadam causa, in qua eram aduocatus pro
domino Manfredo de Beccaria de plebe contra dominũ
Gasparinum de Vicecomitibus super hæreditate quon-
dam domini Manfredi de Beccaria, fuit maxima dispu-
tatio, vtrum fratres minores potuerint esse testes [k] in
testamento, & allegabatur quòd non. per tex. in clemen.
exiui de Paradiso de verb. sign. vbi prohibentur testari,
& esse in iudicio, & officium executoris exercere, ergo
nec testes esse, arg. l. si is qui §. 1. & l. cum lege. ff de test.
In contrarium est veritas. * nam monachus potest esse
testis, vt determinat glo. in auth. de monachis, §. cogi-
tandum, & idem in fratre minore determinat per text.
in c. nuper. extra de testi. quam opin. firmat Spec. in d.
ver. quid de monacho, & idem sequitur Ioan. Andr. in
suis addi. ibidem, quam sententiam etiã approbat Bar.
in sua minorica, & Bart. in l. in tantum, §. vniuersitatis.
ff. de rer. diu. idem dicit Ang. & Bald. in l. 1. C. de Sacro
sanc. Eccl. & in prædicta q6. idem consuluerant eximij
tunc Doc. d. Ang. de Peru. frater dicti domi. Bal. & dom.
Franc. de Ramp. & Bar. de Saly. de Bon. & plures alij eo-
rum consilio subscripserunt & bene, licet Collegiũ Me-
diolani affectione, vel timore dicti dom. Gaspa. contra-
33 rium consuluerit & male. † Nec obstat d. clem exiui. de
Paradiso. quia loquitur in illis actibus & officijs in qui-
bus vertitur, vel potest verisimiliter verti contractatio
pecuniæ, cuius tactus & vsus eis est interdictus, per re-
gulam beati Fran. at in testimonio non vertitur huius-
34 modi contractatio ergo &c. † Nec etiam obstat d. l. si
is qui. §. 1. & l. cum lege. & l. qui testamento. §. cum qui.
quia illa iura loquuntur in illo qui propter sui delictũ
priuatur illo tali beneficio, sed frater mendicans priua-
tur propter eius deuotionẽ & meritum, ideo de vno ad
35 aliud non infertur, & ita fuit obtentum. † Duodecimo
c dixi, quòd potest opponi contra testem, quòd est c socius
eiusdem criminis, vel contractua qui non auditur con-
tra socium, vt in c. veniẽs. el 1. & in c. personas. & c. sicut,
extra de testi & facit quod habetur in c. 1. extra de con-
fes. nisi in certis specialibus casibus, qui no. in l. fi. C. de
36 acc. & in d. c. ueniens. † Rursum solet opponi contra te-
D stem, D quòd est seruus. vt l. seruos. & l. quoniam liberi, &
authẽ. si dicatur C. de testi. nisi tempore testamenti uel
contractus fuisset pro libero reputatus vt traditur in l.
1. C. de testa. quia tunc valeret instrumentũ contractus,
vt ibi, & idem si tunc reputabatur pro catholico. tum es-
set hæreticus, vel reputabatur Christianus, cũ esset Iu-
dæus, vel masculus. cum esset mulier. argu. in l. Barba-
rius. ff. de offic. præto. & d. l. 1. de testa. Alij etiam defe-
ctus opponi possunt, de quibus vide Spec. vt sup. Quæ-
dam postremo sunt causæ, & defectus, qui opponuntur
contra depositiones & dicta eorum, & de his plene not.
infra titu. secundo.

ADDITIONES.

* Protestante. Adde, hanc protestationem fieri debere
tempore quo quis citatur ad videndum iuramenta te-
stium, teste Bald. in l. si quis testibus. C. de testi. Rob. de
ordi. iud. 6. parte, actu 13. c. 49. sed hoc nõ laudatur, nisi
vrgente necessitate reprobationis testium, vt monet Fe-
ly. in c. præsentium, vl no. de testi. Qua de re pluta nota
Lanfrã. in c. quoniam contra, ver. testium depositiones,
nu. 78. de proba. Doc. in c. cũ olim, de cẽs. Gram. decisio.
103. nu. 154. cæterum Dic, quòd ea protestatio ante publi-
cationẽ in causa fieri debet. si quis testes reprobare vo-
luerit, alias via eidem præcludetur, d. c. præsentium, nisi
aliquibus casibus, puta, si post testium publicationem, il-
lorum defectus innotuisset, aut si iuramento affirmetur
hoc non fieri animo calumniandi, iuxta tradita per Doc.
locis supra allega. quæ disputatio apud nos ferè inutilis
redditur, stante ducalium decretorum dispositione lib.
3. cap. 11. ex quorum forma dantur obiectus in die quo
testes iurant, & sic ante examen priusquam quis didi-
cerit testificata, Quæ decreta pro lege ad vnguem serua-
ri conuenit, l. omnes populi, de iu. & iur. & pulchre scri-
bit Rolan. cõsil. 41. nu. 17. lib. 1. Quid si sint testes instru-
mẽtarij rogati à partibus, vt essent testes in contrac. an
censeatur eorum fides approbata, Ita quòd eis opponi non
b possit quòd sint infames, viles, periuri & simi. & Dic, vt per
Ias. in l. 1. nu. 13. ff. de ser. Masuer.
* Reprobare. Adde, quòd si testibus aduersus me producen-
dis, aliquid contra personas eorum me obiectuiũ prote-
status sim. si postea pro me deponant. Dic, quòd non facile
eis credendum est, quod intellige & declara, vt per Ro-
ma. sing. 294. Fely. in c. præsentium. col. fi. de testi. vbi po-
nit quinque fall. ad reg. quòd non credatur testibus in fauo-
rem eius qui contra eorum personas protestatus est,
teste Ias. in l. admonendi, col. 99. in 39. casu de iureiur.
& quãdo possim vti teste quem reprobare protestatus
sum, vide per Fely. d. cap. præsentium, Boer. q. 145. Qui-
bus adde, quòd producens aliquos testes; si postea dicti
testes contra eundem per aduersarium producantur:
non potest ille amplius contra eorum personas excipe-
re, quod quomodo procedat, vide Doc. in d. cap. præsen-
tium, de testib. quam concl. communem dicunt. Alexã.
cons. 191. lib. 7. Neuiz. consil. 51. nu. 21. Masuer.
* Veritas Adde, quòd ita se habet consuetudo & communis
obseruantia, teste Nat. in rep. §. ex imperfecto. post nu.
181. C. de testa. quem refert Clar. § testamentum. q. 55.
versi. vlterius quæro. vbi etiam enumerat quot sint ge-
nera mendicantium, qui dicantur minores, qui prædi-
catores, d. § testamentum. q6. 29. & quòd tales pro testibus
adhibentur in vlt. vol. ex communi obseruatione, testis
est Guid. Pap quæst 517. vbi omnem tollit dubitatio-
nem circa mendicantes & conuersos, quid in contracti-
bus, vide ibi, quid in causa ciuili, quid in criminali, eun-
dem q. 65. ad illud autem quod hic scribit Pap. per glo.
in §. cogitandum, in auth. de Monach. Dic, quòd illa est gl.
d. §. ver. testes, quæ quærit nunquid in iudicio possit es-
se testis. & concludit quòd sic, sed apostil. ibi dicit se-
cus esse de iure cano. Quod sequitur Lanfr. in c. quoniã
contra, versic. testium deposi. nu. 84. Quibus adde, quod
religiosus non potest ferre testimonium sine licentia su-
perioris, teste Paris. cons. 54. col. 2. circa fi. lib. 4. Fely. in
c. cum nuntius. de testi. Spec. tit. de teste. §. 1. versi. item
excipitur quòd est Monachus, Qui si de facto deponeret
absque licentia eius dictum non teneret, ex no. per Do-
cto. in d. c. cum nuntius. Aret. consil. 160. 8. dub. Socin.
consil. 17. col. fi. Paris. consil. 24. nu. 34. lib. 3. licet con-
trarium voluerit Abb. in d. cap. cum nuntius, & in ca. 1.
col. 7. de iur. cal. de quo vide quæ ponit Iodo. prac. crim.
c. 50. Et quòd possint fratres Prædicatores esse testes in
testamento in quo eorum ecclesiæ aliquid relinquitur,
communiter dicit Deci. consil 62. de quibus prædicato-
ribus plura not. Alex. consil. 18. lib. 2. Deci. consil. 559.
nume. 5. vbi quòd ex reg. non sint mendicãs. sed ex eo-
rum constitutionibus à Sancta sede Apostolica appro-
batis, ex quibus permittitur, vt immobilia capiant, &
pro necessitatibus alienent, & pretium in eorum vsum
conuertant, secundum communem opi. per Alexand. &
Deci. locis supra allegat. Quomodo autem iurent re-
ligiosi prædicti, & Dic, quod positis manibus ad pe-
ctus, teste Capell. Tholos. quæstio. 121. vbi loquitur
quando iurant in contractu, quod dicit non sufficere
Guid. Pap. quæstio. 65. ex capit. nuper extra de testi.
licet contrarium seruari dicat, idem q. 615. vbi loqui-
tur etiam de conuersis, de clericis, & quód eis etiã sicut
alijs non est exemptio à iuramento, sed à modo, vt alias
non teneãtur iurare tactis scripturis, sed illis propositis
tãtũ ex tex. in auth. sed iudex. C. de epis. & cler. in c. vlti.

c Socius eiusdem criminis, Boss. in titu. de Inquisit. nume. 43. 44. & 51. Th. Gram. decisio. 52. Clarus, § fi. q. 21.

D Quod est seruus, ampliat. & limit. Alb. sup. in prima parte. § videndum est Nel. sup. in verbo, seruus num. 13.

extra de iur.cal. Quod consuetudine abrogatum refert Sper.tit.de teste. §.4.& 7.in fi. Doc. in d.cap.nuper.de testi.& fit,vt manu ad pectus posita iurent. Quod nō videtur sine ratione, sola.n.manus emissio ipsius iusiurandi signum est,vt olim, & hodie apud probos & integræ fidei viros seruatum fuit vbi quod volunt in fide, quæ in IESV CHRISTO Domino, & Saluatore nostro, est,promittere,vel asserere. Quæ cautionis formula,manu emissa, apud antiquiores alias in vsu fuit, teste Modestino in l.quidam.ff.de proba. Quod etiam in hac subalpina patria a Regio Senatu tempore Gallorum sæpius obseruatum vidimus, in exigendis iuramentis Aduocatorum, Procuratorum,& aliorum Officialium,dicendo leua manum,& iurabis. Masuer.

¶ Inimicus capitalis, Oria.dicto cap. quoniā contra in verbo testium depositiones, num.81. vbi addit. Tho. Gram. decis.86. nume.13.

a Periurus. Adde, an & quādo periurus possit esse testis. Io.And.in titu.de test. in addi.Spec.§.1.ver. item excipitur quòd est infamis,Abb.Panor.in cap.ex parte , de testi.col.2.ver.not.ibi in causa,& Fely.colum. 2.ver.not. quinto,eundem Panor.in c.testimonium,eodem tit.colum.6.versi.venio ad tertium.& ibi Fely.col.quinta,versi.tertia conclusio periurus. Io.de Ana.in cap. per tuas de simo.col.3.versic.in glos.furti. & Lanfran.de Oria in repe.capit.quoniam contra falsam. §.testium depositiones,de probat.num 135.136.& 137. Fely.in cap.pastoralis.de excep.col.8.ver. limita secundo Ludo.Roma.in repet.l.admonendi.ff.de iureiuran.col.quarta,ver. venit tamen hoc dupliciter.& ibi Ioan.Bap.Carialup.colum. 39.versic.54.fallit Alexan.in l.non exigimus § quod dimus,uer. perdit etiam. & ibi Ias.ff.si quis cautio. Ias in §.item si quis. Institu.de actio. colum.12.ver.vnum tamen in prædictis nota. Hippol.de Marsi.in l.1.§.prætetea vero.ff.de quæst. & in singu.74.incip.tu habes regulam.in consil.9.causa crim incip.adiuua me domine.nume.39.in primo volu.consil.31. incip.in præsenti causa inquisitionis, nume.28.& consil.40.incip.scribitur in rā.num.23.eodem volum.Matth.de Afflic.in consti.eius scienter.de periur.colum.antepen. versic.octauo quæro quid potest.& col.pen.versic. in glo.vnica.& in c.sacramentum.§. item si inter dominum, de consue.recti feu. num.20. Oldr.in consil.192.viso diligenter.ver.dictum enim Ambrosij. & Petr.de Anch.in consil.146.incip.in causa agitata,col.secunda, versic.nam testis Ioan.Crot. in trac.de testi. nu.155. Io.Mill. in sua praxi crimi. in §. quartus testis,in gl.ætatis,num.11.& Iodocum in praxi rerum criminalium in cap.L.nu.19. Ziletus.

¶ Pro domino, Decis.Tholos.4. Petr. Dne.regn. 216.num.13.in prima par. Nel. de S. Gemin. in tract. de testi.in verbo vassallus nume.12. Zazi. de feud in 9.par te de feud. alienat.num.57.vbi non testificatur contra dominū nisi coactus. An to.Gab.in tit.de testi. conclu.10. num.21.vbi late allegat quid de famulo, Hyppol. Bonacossa i tracta. de famulis & seruis, q.73. vbi late.

b Papa. Adde Io.And.Anto.de But.Abb. & Fel.in c.testimonium,de testi. Zilett.

¶ Pauper, istū locū citat & cōprobat Paris. cō sil. 152. nu. 12. volum.4. declara vi per Dec. consil.163 num. 4 & consil 105. col.fi Ias consil. 13.col. fi.in principium.vol.3 .Bagaro. in tracta. de reprobat. testiū, num.19.vbi declarat Ant.Gabrie. supra conclu.17.

c Inimicus ¶ capitalis. Adde, quòd inimicus capitalis repellitur à testimonio. & quis dicatur inimicus capitalis. & quibus modis probetur capitalis inimicitia. Canonistas in cap. repellantur,de accusatio. in capit. cum P.Manconella,& in cap.cum oporteat,eodem titu.Anto.de Butr.in cap.veniens,el secundo de sponsa.& Fely. in cap quoties.colum.3.de testibus. Alber. in l.penul.in princip.ff.solut.matrim. Bart.in l.si quis.§.non solum ff. de adum.lega & in authen.si dicatur.& ibi Bal.C.de testi.Bal.in l.athletæ.§. dat remissionem.ff.de excus.tuto. in cap.primo.in prin.in pen.col. quibus mod.feu.amit. & in capit. constituta, in fin.de rescrip.Ias.in l.sorores. col.secunda,C.de his quibus vt indign. & Ioan.Petrum Ptholomeum in repet.l. admonendi.ff.de iureiur.num. 215.& Lanfr.de Oria in cap quoniam contra falsam.de probatio.num.41. Hipp.de Marsi.in l.prima.§.preterea. ff.de quæst. Anch.consil.246. incip causa. vol.2.ver.nam testis. Alexā.de Imo.in cons.99.inci.in causa inquisitio. in prin.in ver.exposito in 1.vol. Cor.in cons.101.incip. cum causa vertente,col.4.in 2.volum. Ioā.de Amicis in consil.119.incip.in causa vertente,nu.10. Mant.in cons. 27.incip.viso processu inquisitionis num.32. Grama.in cons.46.causarum crimi.incip.in causa magni.Tristani. nu.5.& 8.D.Maria Soc.iun. in cons.73.inci.in hac consultissima.nu.14 in 2.vol.& Paris. in cons.58.incip.agitur coram domino suffraganeo.num.73. in 4.vol.Catel. Cota versic.inimicitiæ capitales. col.pen.versic.4.& vltimo. Paris de Puteo in tract. Syndica. in versic.suspicio Alberi.in tract.de testi.fol.2.in 2.col. Anto.Rosel.in tractā.de test.col.3.& Crot.in trac. de testi.nu.97.& Iodo. Praxi crim.c.50, nu.3. Ziletus.

¶ Inimicus. Adde,quod ad hoc vt dicatur quis tamquam inimicus posse repelli: sufficit q commiserit causas inimicitiæ capitalis, dato quod alius ignoret, & sic inimicus præsumptus tantum repellitur a testimonio: sicut si esset verus inimicus,teste Ias in l.sororem.num.6.C.de his quib.vt indig. Quid de inimico reconciliato,& vide quæ scribit Roma,consil.186.num.6. Fel.in c.cum oporteat,num.4. de accus. Masuer.

d Domestici.quid de fratre , an sit idoneus testis.gl.in ca. cum R.& in c.insinuante,de offi. delega. & ibi Inno.tenet q sic. Idem Sper.in titu.de teste.§.1. versic.sed numquid frater.in 3.col.quod verum intelligit omnes in cā ciuili & quando non viuunt in communi. Bal.in l.parentes.de testi. intelligit verum in causa leui ciuili , in causa graui facit indicium,licet non semiplene. Quod dictum limita vbi esset solus, secus si haberet contestem , vel aliud pro se, quia tunc stabitur suæ assertioni & reputabitur idoneus,argum.l.primæ, C.de testib.& l.si qs ex argentarijs.§.1.ff.de eden.& ibi Doct. Vnde dicit ibi Bal.q si probatur per vnum testem infamem infamia facti & alterum fide dignum , q est plena probatio , quia fides vnius supplet defectum alterius. Idē dicit in duobus notarijs, quorum alter est inhabilis , quia valet, & datur fides ambobus. idem Bald, in l. Imperator.ff. de sta.homi. &c.

Adde,qui proprie dicantur domestici. Ioan.Igne.in l.1. in princ,nu.74.ff.ad Syllania.& in §.serui appellatione, nume.124.

¶ Domestici. Adde Ias.in l. sed etsi quis.1.Respon.num.2, ff.si quis caut.vbi quod vxor tamquam domestica repellitur à testimonio pro marito. Quam conclusionem limita,vt per eum ibi. vbi quærit, quid in concubina,qd in fratre,& alijs ibi enumeratis, & Dic,vt ibi, vbi dixi, quid in compatre, & Dic,quòd regulariter non repellitur à testimonio,teste Iason in l. generaliter nume,2.ff. de in ius vocan. Masuer,

e Pro dño. ¶ Adde qñ vassallus & quo casu pro domino
¶ testis esse possit. Afflic.in decis.304. Nellum in tract.de testi.in versic.vassallus, & Io.Crot.in tracta.de test.in 3. par.nu.89.Bal.in consil.420. in 4.vol.cons. 468.in 1.vol. & consil.445.in 5.vol.& Card.Pari.in consil.75.nu.25. in 1.volum. Zilettus.

f Excommunicatus. Adde Nellum in tract.de testi.in versic.excommunicatus Albe. Moder.in suo tracta.de testibus,colum.prima, in 5.folio. & Iodocum in Praxi rerū crimin.cap.50.num.16.

g Pauper. ¶ Adde quomodo & quādo testis dicatur pau
¶ per,& an ad testimonium admittatur pauper. Hostiē.in tit.de test ib.§ 2.versic.in fortuna. Abb.Panor.in c si qs testium nu.8.de testi.& ibi Fely.nu.7, Lanfran.de Oria. in c.qm contra.§. testium numerus, de prob.nu. 148.& Baueri.in §.pater, Instit.de testa.col.fi.versi. subsequenter quæro, Anch.in cōsil.94.inci.in cā & quæstione.col. pen versic.primo quæritur,& consil.157. incip.summæ prudentiæ col.2.versic.præterea & verum, Fran.Are.in consil.41.incip.viso diligenter.col.7.versic.ad secundū. Alex.de Imo.in cons.75.inci. habita super contentis in vltimis verbis in 1.volu.& cons.238.inci.viso processu. in 2.col.eo.vol.cons.15, incip.viso processu.in 3 volom. cons.93.incip. repetitus col.3. vers.præterea ista testis. in 6.vol. & cons.237.inci.perspectis his,col 1.versic.accedit id q eo.vol.in cons.176. incip. visis narratis col.2. versic.secundus testis,in 8.vol. Vincen.Paleo.in cons.incip.in hac hesitatione,quod est post cōsil. Alex.de Imo. 105.in 4 vol. Dec.in consil.105.in 2,col. in 1.vol. Hyppol. in consil.31. incip.in præsenti causa inquisitionis. num.31. in primo volum.& in sua Practica in princ.nume.9. Soci.in tractatu fallentia. in regula 289.inci.pauper. Grama.in consil.63. causarum crim. incip.in causa. Ioan.Dominici nu.11. Mar.Soci.iun.in cons.189.incip.

fateor

fateor ingenuè, num. 9. & 19. in 2. volum. & Iodo. in sua prax. rerum crimina. c. 50. num. 17. Iaco. Egi. in tractat. de testib. in 2. col. in versic. repelluntur pauperes. Nellum à S. Gemin. in suo tracta. de testib. in uersicu. pauper. & Ioan. Crot. in tracta. de testib. in tertia par. numer. 24. Zilettus.

* Pauper, Adde, quòd plura de teste paupere scribit Alex. consil. 15. lib. 3. & quis dicatur pauper, vide per Aym. consil. 199. num. 5. & seq. Ias. in auth. præterea, num. 27. C. vnde vir & vxor, Iac. Nouel. trac. ad defens. ca. 2. fere per tot. Quæ paupertas nil habet durius in se, quam quòd ridiculos homines facit; sed quod aduertẽs Salamon prouerb. 19. ait, fratres hominis pauperis oderunt eum, insuper & amici procul recesserunt ab eo, quæ sententia, ut nihil uerius: ita ipsa experiẽtia magis probatum nihil, si quis forte, aut iusto Dei iudicio, aut alio infortunio, vel tantillum declinet, & vtinam hic de alio paupertatis genere nobis agendum esset, de quo plura Chrysost. Matth. 4. Homil. 15. post prin. de pauperib. spiritu, hoc est humilibus mente atque contritis spiritu, Dei præcepta metuẽnda, & contremiscenda, Quod & in diuitibus censeri esse potest, exemplo Zachæi Luc. 19. & sic cum plerumque diues non tam patrimonio, quàm fide & bonis moribus æstimetur: vt habetur in l. si quis stipulatus §. fin. de verbo. obli. l. scire oportet §. fi. de tut. & cur. dat. ab his. & §. fi. inst. de suspec. tut. ideo Dic quòd in causa ciuili vel pecuniaria admittitur si sit bonæ famæ, teste Dec. consil. 163. Alex. consil. 176. colum. 2. num. 4. lib. 8. Fely. in cap. si qui testium, numero 8. de testib. Quibus adde, quòd in teste dixerũt aliqui, quod ad hoc vt dicatur idoneus requiritur quod habeat tantum in bonis quantum est ualor causæ super qua deponit, quod reprobat Ias. in l. fideiussor, numero 3. ff. qui satisdat. cog. vbi quod propter paupertatem non repellitur. Quam conclus. sequitur Alexand. qui distinguit inter pauperem suo, & non suo uitio, si sit bonæ famæ, consil. 186. numero 4. lib. 7. Felyn. in capit. si qui testium, numero 8. de testib. Catel. uersic. paupertas. & contraria procedunt in criminalibus, teste Roland. consil. 7. num. 11. consil. 73. num. 18. libro primo. Qua in materia paupertatis, & quomodo probetur quis pauper, vide Ias. in l. si tero §. qui pro rei, colum. 5. in fin. ff. qui satisd. cog. vbi plura notab. & quòd quando quis fundat se in paupertate, vel diuitiis, quod teneatur illud probare; vide ibi, ubi ponit pract. probandi aliquem esse pauperem. Masuer.

* Aduocato, Adde, quod aduocatus admittitur in subsidium pro cliente, teste Mathes. singul. 188. numero 2. & vide quæ scribit Ias. in rub. C. de procur. in l. distantibus, num. 8. C. de test. Masuer.

h Aduocato. Adde Abb. Panorm. in cap. ex literis. de transf. colum. 2. versic. in gloss. 1. Felyn. in c. cum à nobis de testib. cap. licet l. distantibus. C. de testib. & Bar. in §. pater. columm. penultim. versicu. quid autem in procuratore. Institu. de testib. Ioan. de Ami. consil. 53. incipien. super inquisitione formata, num. 9. Gram. in consil. 41. causarum ciuil. incipien. & quia ex ordinata num. 6. & Iodo. praxi. crimi. c. 2. nume. 11. Lanfran. de Oria. in c. quoniam contra, in §. testium depositio. numero 110. Zilettus.

* Proxeneta. Adde Gabr. commun. opin. lib. 1. titu. de

u testib. conclu. 10.

i Proxeneta. Adde glo. in c. Romana, ad finem in versic. in testem. de testib. libr. 6. Anto. de Butr. & ibi Abb. Panor. in cap. ex literis. de transact. eundem Butr. in cap. non fine, colum. penul. & fin. de arbit. Cyn. & Saly. in l. omnibus. C. de testib. Barto. in l. 1. §. incidit, in fi. ff. ad Tur. pill. & in l. deferre, in princip. versic. fina. ff. de iure fis. Bald. in authen. sed nouo iure, columna 3. C. si cert. pet. Ange. de Vbal. in l. debet. ff. de ædil. edict. & in §. quoniam verò, in auth. de testibus colla. 7. Ange. Aret. in §. pater, colum. fina. versic. quid de proxeneta. Institu. de testa. & de proxeneta Ias. in l. distantibus, columna 3. versic. hinc est quod ille. C. de testam. Auch. in consil. 31. incip. visis & diligenter. colum. 2. versiuc. 1. vtroque ex proxenetis. Alexand. in consilio 187. incip. viso processu causæ, columna 7. versic. non obstat etiam, in 7. volum. Andr. Barba. in consilio 40. incip. à Ioue principium columna decima, versic. octauo. licet iste, in 3. volumine, Corn. consilio trigesimotertio incip. uisa copia processus. columna quarta, versic. nec obstat, in secundo volum. & Marian. Socin. Iunio. in consilio octuagesimonono, incip. magna profecto, numero 18. in primo volum. & consilio 31. incip. themate prædicto. numero 11. & 19. in 1. volum. Cur. Sen. in tract. de testib. in 43. conclusione, Alber. Mod. in tract. de testib. in 4. par. colum. 10. versic. uidendum est ergo, quid de proxeneta & Ioan. Crot. tractat. de testib. in 4. par. numero 126. Zilettus.

K Testes. Adde quòd 1 fratres minores & mendicantes

1 possunt esse testes, text. in d. capit. nuper, & ibi not. per Bald. de testib. immo fratres minores mendicantes possunt esse testes in testamentis, ita Bal. in repet. d. l. 1. de Sacrosanct. eccles. colum. 17. quæstio. 3. partis, & vide Franc. Aretin. consilio centesimosexagesimo, incipient. longa est ista consultatio, columna decimatertia, & sequen.

* Testes, Adde Viui. commun. opin. libro secundo, conclus. 283. Ias. in l. hac consultissima, numero sexto, C. de testament.

u Proxeneta. Alex. consil. 13. nu. 14. volum. primo, & consilio 187. nume. secundo. vbi ad ditio. volum. 3. Dec. consi. 133. colum. 2. Socin. iun. consilio 12. nume. 17. volu. 3 Paris. consil. 55. nume. 21. & consil. 58. num. 22. volumine. 4. Rui. consil. 164. num. 6. volum. 4. Decis Bono. per totum, vbi concludit quòd iuribus non testificetur, sed volens sic. vt & concludit Ant. Gab. hoc. Oria. supra numero 119.

1 Fratres minores. Cur. dicto tract. de testibus conclus. 49. vbi declarat procedere cũ licentia Superiores, Alb. sup. numero 53. vbi etiam de aliis religiosis. Afflic. decis. 402. Cranet. consilio 3. Pet. Duc. regu. 216. nume. 69. cum seq in prima parte.

x FORMA x PVBLICAtionis testium. Rub.

SVprascriptus D. Vicarius cognita examinatione & receptione testiũ in prædicta causa productorum per vtranq; partem, ad ipsarum partiũ instantiam, & requisitionem omnimodo, iure, via, & forma, quib. melius potuit & potest, ipsos testes & eorum dicta, depositiones, & attestationes solenniter publicauit, & publicat, iubens mãdans, & decernens de ipsis omnibus attestationibus copiam fieri partibus antedictis, & cuilibet earum per me notarium infrascriptum, & hoc præsentibus partibus memoratis. De qua publicatione dictus dominus Vicarius, ac dictæ partes fieri rogauerunt publicum instrumentum, &c.

x Forma publicationis, illam ponit Oria. dicto capitu. quoniam contra, in verbo testium depositionis, numero 48. ante fin. Nel. supra §. de publicatione testium, numero 320. Maranta in specu. in vndecimo actis, Socin. in capitu. fraternitatis, nume. 23. de testibus.

SVMMARIVM.

1 *Publicatio testium ad eum iudicem pertinet, coram quo causa ipsa pendet.*

SVprascriptus D. Vicarius. Hic not. quòd ad illum

1 iudicem pertinet † etiam testium publicatio 1 coram quo lis ipsa pendet seu quæstio, ne causæ continentia diuidatur, ut l. nulli. C. de iudi. & in l. 1. ff. de

* quib. re. ad eundem iu. ea. Fit autem talis * publicatio; ut partes possint uidere an bene & male, & quod & qualiter deposuerunt, vt exinde valeant contra eorum dicta opponere & personas, vt dicetur infra in tit. seq.

ADDITIO.

* Talis publicatio, Adde, an sententia ob intermissam publicationem attestationũ sit ipso iure nulla, & an publicatio testium ualidet eorum depositiones non iure examinatorũ, vide Mising. centuria. 4. obseruatione 52. vbi conclu-

1 Coram quo lis ipsa pendet, Ita quod si iudex dellegauit, seu commisit testium receptionem, ipse nõ potest publicare, sed examen clausum datur remittere ad dellegantem, Barto in l. cum ab initio ff. quemadmodum testamentum apertum. Maranta supra numero sexto, Rip. in l. secunda, numero 32. C. de eden. vbi Cagnol. numero 81. & probatio potest fieri a successore, Rip supra nume. 34.

m concludit sententiam m non esse ipso iure nullam ex iuribus ibi allegatis, & per publicationem testium non rite receptorum dicta eorum n non cõfirmari ex doctrina Bal. in auth. si quis in aliquo, versic. iuxta primam rationem, C. de eden. de qua principali materia, & an publicatio attestationum sit necessaria in causis summariis, in quibus proceditur sola facti, sine strepitu & figura iudicij, vide quæ scribit Mathes. sing. 38. vbi concludit quòd sic, si pars contra quã sunt producti testes hoc petierit, secus si non petiit. quia semper censentur notæ iudici attestationes, qua de re plura notat. Rob. de ord. iud. cap. 13. num. 22. vbi referendo communẽ opi. concludit quòd est necessaria si petatur, ita ut si non cõcedatur, appellari possit, non autem ut reddat processum nullum, quia publicatio non est de substantia, sed de iustitia, teste Felyn. in cap. cum. I. & A. de re iudic. plura not. Doc. in apostil. ad Mathes. d. sing. Barto. in l. 1. §. b. ff. de prætor. stip. in l. prolatã C. de sent. Masuet.

A AD ipsarum partium instantiam, & requisitionem. Hic not. quòd non est de necessitate, quòd vtraque pars hoc requirat. sufficit enim quòd altera hoc petat, maximè si ipsa sola testes produxit. Potest tamen pars aduersa impedire publicationem si dicat, quòd velit suos testes producere: nam aliquando publicatis testibus non * recipiuntur vlterius testes super eisdem vel directo contrariis capitulis, vt traditur in l. per hanc. C. de temp. app. & in §. si verò in authen. de testib. & in c. fraternitatis extra de testib. & in cle. testibus, extra de test. & dicam latius in tit. seq. debet tamen pars citari quando fit publicatio ad instantiam alterius partis, cuius absentia postea Dei præsentia replebitur, ut in c. in nomine domini, extra de testi. & in c. veritatis, extra de dolo. & contu. in fi. &c.

ADDITIO.

* Non recipiuntur, Adde, quòd & si post didicita testificata testes produci non possint, cautela tamen est: secũdum communem. vt pars det nomina testium iudici, q poterit illos ex officio examinare: secundum Rol cons. 88. num. 15. li. 3. & num. 18. vbi quòd etsi non liceat examinare testes post didicita testificata: secus tamẽ est ad concomitantiam instrumenti ex not. per Doc. per illum tex. in cap. series de testi. Afflic. decis. 33. num. 4. decis. 216. colum. 2. in fi. Rom. sing. 81. Rob. de ord. iud. cap. 44. nu. 48. Catel. versic. testes communiter post didicita Cepol. cautel. 166. Aym. cons 134. num. 1. & fac. quæ scribit Ias. in l. si quis ex argentariis. §. prætor ait, col. 1. num. 8. nume. 9. ff. de eden. vbi enumerat casus in quibus testes possunt iterum examinari non obstante publicatione. Masuer.

* Publicauit. * Hac itaque publicatione sic facta solẽt partes participato consilio sapientis sui opponere contra eorum dicta, & personas: similiter si protestatæ sunt cõtra eos, vt dixi in proxi. præced. tit. quas oppositiones & contradictiones laudo, & consulo fieri, & redigi in scriptis apud acta, vt apud plurimos obseruatur, licet aliqui reseruent, & male in allegationibus iuris Videamus ergo de forma opponendi contra testes post publicationem &c.

m Non esse ipso iure nullã. Alexan. consil. 120. nu 7. volum. 7. Rebuf. in 3 Tomo in tit. de publicatione attestationũ in prin. nume. 4. in contrarium de communi dicit Alexan. consilio 82. num 23. volum. 3. Ideo pro concordia dicendũ aut pars petit publicationem, & iudex recusat et tũc si appellat petens publicationem sententia dicitur nulla aut non appellat, & sententia est valida. Decis. Tholos 396. & 421. Itẽ fuit quæsitũ an processus, latius Vãcius in tract. de nullit. in titu de nullit. ex defec. proces. num. 40. & sequen. & sic ista publicatio posset omitti per processum ad vlteriora in l. de cõmuni dicit Marantia supra in vndecimo actu, nume. 4. & ita procedit decisio. Guid. Pape 186. Ideo dum Doct. in l. 2. C. de edẽ. disputant istum articulum, & dicũt communem esse opinionem, vt ibi per Cagn. nume. 104. Mesinge. Centuria 4. obseruat. 12. quòd testes non publicati nõ probant etiam inter easdem personas in diuersa instantia non dicunt de sententia, quòd sententia non valeat. Ideo ibi Cagno. nume. 83. & 125. in fi. dicit fatendum igitur est, dicta testium quo ad iudicem semper esse publicata & aperta, ideo valere sententiã illius absq; public. sed quo ad partem & alium iudicem nõ faciant fidẽ, ideo vt probent coram alio iudice inter easdem partes necessaria est publicatio declarationes ad prædicta, ponit ibi Caguol. post Ias & Fely, in cap causa quæ prima, colum. secunda de test. Bernar. Diaz. reg 709. Rep. d. l 2 num. 30. vbi tenet sententiam valere.

n Non confirmari, an attestationes inualide possint de consensu partium conualidare, Pet. Duen regu 23. in prima parte.

o Aduerte, Ista clausula operatur, quòd constituens dominus alium procuratorem censetur tacite reuocare primo, l. si quis cum procuratorio, §. fina. ff. de procuratoribus, Vincen. Caroc in capit. cum quid, in secunda parte, numero 38. de regulis iuris in sexto.

ADDITIO.

* Publicauit. Adde: an testes publicati in prima instantia faciant fidem in causa appellationis, & vide Alex. in l. is apud quem, colum fina. num. uigesimoquinto, C. de eden. vbi concludit, attestationes non publicatas in instantia principalis causæ fidem facere in instantia succedanea primæ, scilicet, in causa appell. absque alia publicatione, nã iudex appellationis dicitur successor primi iudicis, l. cum apud, versic. substitutus. ff. iud. sol. & hæc est vna limitatio quam ponit Ias. in d. l. is apud quẽ colum. pen. in fin. & colum. fi. in princi. C. de eden. vbi inquit, tertiò limita, quòd testes non publicati non faciunt fidem in alia instantia, verum est, inquit ipse, æquè principali, secus si successiua, ut appellationis. Quam conclus. declara, vt per Rip. in d. l. nume. 30. vbi refert communem, quòd non probent neq; fidem faciant in alia instantia, quam communem opi. limita, ut per eum ibi num. 31. & seq. Masuer.

FORMA OPPONENDI contra testes post publicationem.

CORAM vobis suprascripto D. Vicario cõparet, & se præsentat præfatus Io. citra reuocationẽ sui procuratoris causa & occasione certorum testium & attestationum ipsorum productorum in causa & quæstione prædicta per suprascriptum Simo. & sequutæ publicationis per uos factæ, dicens & excipiendo proponens idem Io. q saluis exceptionibus alias propositis cõtra personas ipsorum testium quas adhuc repetit, & pro repetitis haberi vult, & intendit, quòd ipsis supradictis testibus nulla per uos est habenda fides, causis & rationibus aliàs alleg. & inferius annotatis. Primò videlicet, quia sunt sibi ipsis inuicem contrarii, ac etiam varii, & periuri. Itẽ falsarii, & qui multimode vacillãt in eorum testimoniis & astruere satagunt negatiuam. Suntque etiam singulares, & non iurati deposuerunt. Item deposuerunt in facto eorum proprio, & nullam probabilem, nec concludentẽ reddũt rationem vel causam testimonii sui. suntque publicatis iam testibus aliis recepti, & amplius de alieno auditu testificantur, non de proprio, nec de veritate, sed de credulitate testimonium dicunt, aliis denique vitiis circumfusi, propter quæ ab eorum veniunt testimonio repellendi.

COram vobis. Vidimus in superiori titulo de vitiis, & defectibus quæ opponuntur contra personas, nunc videamus de vitiis seu defectibus quæ objiciuntur contra dicta & testimonia eorum. quæ multa sunt, incidenter tamẽ annectemus nonnulla, quæ etiam personis eorum attribuuntur &c.

SVMMARIVM.

1 APpositio istorum verborum, citra reuocationem, induxit protestationem de non reuocando procuratorem.

o 1 CItra reuocationem sui procuratoris. o † Aduerte, quòd ista verba cum magno misterio apponũtur, quia si dominus interuenit in iudicio prius quam procurator litem exercere cœpit, siue ante litem contestatam, siue post, videtur tacite non facta hac protestatione ipsum ab officio reuocare. Et sic patet, quòd hæc est vna causa sufficiens ad reuocandum suum procuratorem, vt quando dominus vult per se causam ipsam agere, vt habetur & not. in capitul. penult. de procurato. libro sexto, & per glos. in l. qui mutuam. §. non ideo. ff. de man.

SVMMARIVM.

1 *Testes sibi ipsis contrarij à testimonio repelluntur.*
2 *Iudex testes sibi ipsis cōtrarios, põt torturæ subijcere*
3 *Contrarietas testium quotuplex sit.*
4 *Testis potest statim & non ex interuallo dictum suum corrigere.*
5 *Testi an liceat dicto suo addere, si non corrigendo.*

4 INuicem contrarij. * † Aduertendum semper est
1 per aduocatum causæ, si potest, testes de huiusmo-
di contrarietatis vitio impugnare. nā testis sibi ipsi
p contrarius à testimonio p repellitur, vt in cap. licet cau
sam, extra de probatio. & extra de appel. in c. solecitudi
ne. in fin facit l. prima in princ. ff de testi. & quod not. in
l. ob carmen §. si testes. & l. qui falsa, vel varia. ff eod. &
1. quæst. 9. c. nihilominus. & 4. q. 3. ver. qui falso. cum si-
2 mili. † Et quod amplius est, possunt testes sibi inuicem
q contrarij q subiici torturæ per iudicem a causæ, vt ha-
a betur in l. nullum. C. de testib & nota. per glos. in au-
then. de testib. §. si vero, & probatur per text. in auth.
3 apud eloquentissimum, in fin. C. de fide instrum. † Sūt
autem testes contrarij dupliciter, uno modo quando
vnus & idem sibi ipsi contradicit in serie sui testimonij,
a alio modo quādo unus testis a contradicit alij testi; pu
ta si unus dicit, quod mutuauit, & alius dicit, quod do-
nauit, & si. Vel si testis primò dixit, quod cōtractus fuit
celebratus Romæ, & postea in alio capitulo dicit, quòd
4 fuit Papiæ. de quo vide infra in gloss. seq. † Quid au-
tem si unus & idem testis dicat fuit contractus celebra-
tus Papiæ. imò Mediolani, an debet ut contrarius repel
li? Spec. dicit quod non, quasi seipsum statim correxit
ut per eum no. in d. tit. de teste. post versic. Item testes
sunt varii, ar. ad hoc in l. si ita scriptum, in princip. ff. de
hære. institu. cum sim. ibi not. quæ quidem correctio
s admittitur in teste si s fiat incontinenti antequam locu-
tus fuerit cum parte, vt in c. præterea ex. de testib. con-
gen. & ibi not. per Innoc. secundum quem debet iudex
multum aduertere circa modum, & causam correctio-
nis suæ argum. in c. cum dilecti. extr. de accu. nam nisi
testis se probabiliter correxit. incidet in suspicionem
vel variationem secundum com argum. ff. de testib. l. in
5 testibus, & d. l. qui falsa. † Quid autem si non se testis
* corrigat, * sed priori dicto t aliquid addat? Dicit Inno.
t vbi supra, aut addit antequam iudicis vel interrogato-
ris conspectum caiuerit, & tunc valet: aut postea, & tūc
aut testis potuit loqui cum parte, & audiendus est, sed
minor fides ei adhibetur, argum d. cap. præterea, & in
authen. de testib. §. quoniam si verò non potuit loqui
cum parte, tunc valet, de quo etiam not. in c. cum cla-
mor. ex. de testib.

ADDITIONES.

* Contrarii, Adde, quid agere debeat iudex, si testes cō-
tradicant inuicem, & quæ eo casu consideranda sint, &
vide Mising. centu. 4. obseruat. 38. & quid si testes in-
strumento repugnent, an testibus, vel instrumento stan
dum sit, & Dic, vt per eundem. dicto centur. obseruatio-
ne 39.
* Corrigat, Adde, quòd si testis incontinenti se corri-
gat: quod secundo loco dicit validum est, secundum
communem, per Suarez. libr. sentent. versicu. testis,
pro quo uide quæ scribit Iason. in l. iurisgentium. qui-
nimo. numer. 7. ff. de pact. Vius. commun. opin. libro 1.
versic. testis. Masuer.
a Iudicem. Adde hic, & vide per Bald. & Saly. in l. testium
C. de testi. Bal. & Sal. & Alexand. in l. duobus. §. fin. ff. de
v iureiur. vbi q quando testes sunt contrarii v nullus po
test puniri de falso, quia licet appareat, q aliquis eorū
sit periurus, non tamen quis eorum sit, & vide Bart. in
l. vnius. § testes. ff. de quæstioni. & qui testes dicantur cō
trarii, vide per Alex. in cons. 23. col. pen. versic. non ob-
stat, quòd testes in 2. uol. Fran. Car.

SVMMARIVM.

1 *TEstis varius, quis dicatur, qui contrarius, & quis vacillans, num. 2 & 3.*
4 *Testis variantis in dictis suis, an primo uel secundo dicto stetur.*
5 *Testimonium à competenti iudice receptum, contrarium primo nullo ab incompetenti iudice, eodem teste habito, præualet.*
6 *Distinctiones ī materia cōtrarietatis et varietatis testiū.*
7 *Testibus quibus credendum. quando tres milites vel doctores ex una parte sunt. & quinque rustici in alia.*

A AC A etiam varij. * † Hic aduerte secundum In
* noc. in d. c. præterea, de testi. cog. q testis dr va-
t rius seu variās, qñ primo dixit vnum, & postea
dicit eius contrarium nulla ratione, vel causa assignata;
2 † Contrarius autem est ille, qui dixit duo impossibilia;
vt v. g si dixit, se scivisse contractum celebratum in tali
loco, & postea interrogatus vbi fuit illa die, dicit se ali-
3 bi fuisse. Ille autem vr vacillans † qui dubitando aut ti-
mendo loquitur, & qui etiam varie loquitur ff. de fal. l.
a eos qui & ff. de testib. l. 2. & l. qui falsa a quorum omniū
testimonium est nullum, & sunt puniendi. vt l. nullū. C.
de testi. de qua variatione & contrarietate traditur per
Spec. in tit. de teste. versic. item q testes sunt varij, & hē
in cap. cum ecclesiæ. extra de causa pos. & proprie. extra
de pœn. in c super his. & in c. dilectus. extra de tem. ord.
4 † Sed pone quæstionem sæpius occurrentem. Ecce semel
a fuit testis productus, qui dixit vnū, a deinde iterū pro-
ductus in eadem instantia, uel alia, puta in causa appel-
lationis dicit contrarium, quæritur cui dicto sit standū.
an primo vel secundo? Et in hoc reperio, q Inno. in c.
veniens, el secundo extra de testi. dicit quod priori di-
cto standum est, & non secundo. & quod amplius est, po
terit ipsum testem quantum ad secundum dictum re-
pellere tanquam periurum & falsum. argum. in c. super
eo. extra de testi. Alibi glo. cap. in præsentia. extra de
c testi. dicit simpliciter c neutri dicto standum esse. arg.
3. q. 9. c. puta. & 23. q. 7. c. q autem, quam opi. vr tenere
Spec. in dicto uer. item quòd testes sunt varij. arg. c. so-
licitudinē. in fi. extra de app. & in l. qui falso. ff. de testi.
& in

p *Repellitur, istum locum citat Paris. consil. 152. num. 19. vol. 4 istam materiam late prosequitur Boss in sua Practica crimi. in tit. de opposit. testi. Rebuf. in 3. Tomo de reprobat. testium, Clar. in sua Practica §. fi q. 53. versic. prædicta autem omnia, quid si unus dicat matrimonium contractum vna die, alter altera dic. Decis. Tholos. 309. qd si sibi sit contrarius, vide infra distin. sua, vt per Pet. Ant. Petra in tract. de fideicom quæst. 12. num. 907. cum sequen.*
q *Subijci tortura, puta etiam si vnum dixit in Iudicio, aliud extra iudicium, Alex. consil. 63. volum. primo. de communi dicit Clar. §. fina. quæst. 25. versic. sed pone. Tynda de test. cap secundo.*
a *Contradicit alij, nisi vnus sit in dignitate constitutus quo casu potest deferri iuramentum in supplementum, Alex. consil. 127. nu. 9. vol. 7. & consil. 18. nu. 7. volum. 1. Marsi. sing 488. Thom. Gram. consil. 26. nu. 21. vbi neutri creditur in dubio tamē stat dicto plurium ut per Soci. iun. cōsil. 119. nu. 13. volum. 2 nisi cōtrarietas sit modica, Thom. Grāma decis. 43. & quomodo reducantur ad concordia, late per Nol. supra num. 130. in verbo cōtrarietas, latius prosequere istā materiam, vt ꝑ Clar § fi. qō. 53. Decisio. Tholos. 15. quando discordant in tempore.*
z *Fiat incontinenti, Io. de Amicis cōsil. 069. nu. 28. vbi etiam ponit quando dicatur incontinenti si corrigero, latius Tiraqu. de retrac. commen. §. 1 gl. 3. nu. 18. Clar. § fi. qō. 53. versicu quartus casus, limit. nisi pars accepta pro partem, damno admittitur correctio, Marsi. singa. 315. acceptatio declara istam conclusionem, vt possit testis incontinenti si corrigatur, vt late per Tyndar. in d. tracta. de testi. cap 4. Marsi. in l. ex libero in prin. num 28. de quæstio. Fol. in Practica crimi in verbo capiat informationem, num. 42. & declara vt per Boss in titu. de tortura testium, num. 23 allegando præcipua iustam causam correctionis, vt ibi Decis. Tholosa. 280. Alciat. de præsump. regula secunda, præsump. 29.*
T *Aliquid addat, Boss supra num. 23.*
V *Nullus põt puniri, Tho. Grā. decis 60. nu. 2. Boss in tit. de tortura testiū, nu. 35.*
A *Ac etiam varij. variare & vacillare quo deferunt, Dec. in c qm contra, num. 40. de pbat. Boss in tit. de tortura testiū, n. 16 Iac No in trac. ad defensam, i verbo solet cōi fura, n. 57. Foll. sup. nu. 50 Iac. No sup. i verb. bactenus. n. 3. & 9.*
B *Quorum omnium, testimonium est nullum, concord. allegat Thom. Gram. consil. 44 num. 10 & ponit idem Boss supra num. 16 & 17.*
C *Neutri. reg. tum limit ponit Tynd. in d. tract de testi. ca. 2. q neutri credatur. Clar. § fi. q. 53. versic. tertius casus vbi neutri credatur, vbi de cōi Ant. Gab. de cōmu. conclus lib. 7. conclus 29. in prin. licet multa alleg. in contrariū q primo dicto debeat stari prima tñ opi amplıat & limit vt ibi dat tñ cautellā. Marsil in d l eos, ff. de fals nu 4. Decis. Tholos. 28. Iafred. decis. 309. Iac Nouel. in Practica crim. in verbo ctra dicta, nu 29. vbi tenet q neutri dicto stetur, Didac. lib. variarum iuris resolut. lib. 2. c. 13. num. 7. vbi late,*

C Cum tormentis, Ant. Gabr supra conclus 26. vbi ampliatur & limitatur, Boss de tortura testium, nu. 20. & in tit. de oppositio. contra testes in prin. limit. qs per Rol. a Valle consil. 40. nu. 14. vol. 1 limit. vt per Cra. cons. 6. nu. 46.
E Animo corrigendi. Ant. Gabr. supra conclus. 27. Clar. q. 13. versicu. quartus est casus ibi aut ipse testis & assignat rationem qr contrarium dixit Iacobus No. supra Tynd. in cap. 4.
F Et tunc valet primum dictum in iudicio, Clar. supra d q. 53. versic. secundus casus. Ant. Gab. supra conclus. 30. vbi ampliat & limit. tamen ex primo dicto, iudex non debet deuenire ad sententiam, quia multum deminuitis de fide, Cran. consil. 74 num. 6 & consil. 75. num 30.
G Aut econtra, Marsil. in l. eos, nu 17 de fals. Clar supra versic. primus casus diminuitur tam de fide, Boss de opposit. contra testes, nu. 3. Marsi. supra Tyndar. sup. lib. 2. c. 2. limit ponit Rol. a Valle consil. 40. nu. 9. cum seq. vol. 1.

* & in l. cum precum. C. de lib. causa. Alia est * opin. Bart.
quam posuit in l. eos. ff. ad l. Cor. de Fal, & in repe. ff. de
quæstio. distinguendo hoc modo, aut testis deposuit varia,
vel contraria in iudicio: aut vnum deposuit in iudicio,
aliud contrarium extra iudicium. Primo casu sub-
D distinguitur, aut dictum secundum est D cum tormentis,
& primum siue tormentis, & tunc potius statur secundo
dicto, quàm primo arg. in l. si postulante §. sed &
si negauerint. ff. de adul. aut, secundum est sine tormentis
sicut primum, & tunc aut dixit seu deposuit secun-
E dum E aio corrigendi primum, & tūc valet secundum,
vt in d. c. præterea. & in §. si vero. in auth. de testi. & intel
lige, qñ hoc expressit s. se velle corrigere, aut simplici-
ter deposuit secundum non expresso q corrigere velit
primum, & tunc vtrunque dictum est nullum, & ipse tā-
quam varius a testimonio repellitur, vt in d. l. eos. & in
d. l. qui falsa. Secundo aūt casu videlicet, qñ dixit vnum
in iudicio, & aliud extra iudicium, subdistingue, aut primū
deposuit in iudicio & secundo cōtrarium dixit, vel
F deposuit extra iudicium, F & tunc valet primum dictū
in iudicio, vt d. c. sicut. extra de testi. & in l. generaliter,
G C. de non num. pec. G aut econtra, primo dicit extra iudicium,
postea deposuit in iudicio contrarium, & tūc
vt falsarius est puniendus, arg. d. l. eos, 1. rñso secundum
H Bar. H cui in hoc secundo articulo non assentio, qa multi,
maximè prudentes nolunt extra iudiciū dicere illud
quod dicunt, & plerique dicunt contrarium eius qđ sciūt,
quia non iurati dicunt; timet. n. testis plus iuramentum
& periuriū, q̄ simplicē locutionē, vt hr 22. q. vlt. c. iust. &
I in c. j. I vnde sicut dictū testis cū tortura præualet ei,
qđ dictum est sine, præualere debet illud, quod dictum
est cum iuro, & in iudicio, q̄ quod dictum est sine iuro,
& extra iudicium. Nec debet ex hoc quis vt falsarius puniri,
cum testimonium sine iuro, & extra iudicium nul-
5 lum sit, & nullius momenti. † Nec obst. d. l. eos, quia ibi
loquitur in negante factum proprium, puta eius sigillū,
vel scripturam propriam. & sic est impropriè testimonium:
hic autē loquitur in teste, qui de alieno facto lo-
quitur, & testificatur, vnde casus sunt diuersi. Et hanc opi-
confirmat auctoritas Spec. in d. titu. versic. item q testes
sunt contrarij, vbi determinat, q si primum dictum te-
stis fuerit receptum à iudice non competenti, & sic nul
lum, q secundum dictum postea receptum à iudice cō-
E petenti, licet sit contrarium primo, E valet & tenet, ar-
gu. extra de iu. in c. at si clerici. de app. cap. vt debitus. in
prin. quia non præstat impedimentū, quod de iure non
sortitur effectū. vt in c. auditis. extra de ele. & in regula,
6 non præstat. de reg. iur. lib. 6. † Vlterius vltra ea b quæ
b superius dicta sunt circa pleniorem doctrinam contra-
rietatis, vel varietatis testium sciendum est, q aut vnus
& idē testis sibi inuicem & intra seipsum est contrarius
& varius, & tunc dic. vt supra proxime dixi; aut vnus te-
stis contradicit pluribus, & eius testimonium pro nullo
reputatur, & confundit à testimonio aliorū numero plu
rium, vt l. iurisiurandi. C. de testi. & in c. veniens. & in c.
licet. extra de testi. & hoc est verum, qñ vnus contradi-
cit tribus vel plurib. Si aūt vnus contradicit duobus, sic
q duo sint soli testes producti v. g. ab actore, qui proba-
uit de mutuo facto, sunt duo testes producti. reus autē
producit vnum solum testem ad defensionem eius, tunc
est distinguendum secundum Doc. iuris ciuilis & canonici,
aut testis ex parte rei est directò contrarius illis
duobus ex parte actoris. & tunc remanet valida proba-
tio ipsorum duorum testium, nec in aliquo eliditur per
illum solum testem, aut ipse solus testis est simpliciter
diuersus, & non contrarius, v. g. deponit q reus soluit,
L & tunc eliditur probatio ipsorum duorum in hoc, L qa
deferri pōt reo iuramentum in supplementum proba-
tionis, vt hæc notantur p Bart. in l. admonendi. ff. de iureiur.
& in l. 1. ff. de ven. inspi. & p Cy. in l. in bonæfidei.
in vlt. q. C. de iureiur. & per Io. An. in d. c. fi. extra de iu-
M reiur. M aut plures contradicunt plurib. siue sint producti
ab vna parte, siue ab vtraq;. & tunc diligenter aduer
tere debet iudex, an sit contrarietas quæ possit aliqua
N. diuisione iuuari, N & tunc concordabit eos, iuxta no in
c. cum tu, extra de testi. & in c. nihil obst. extra de verb.
sig. cū sim. Si verò fuerit contrarietas, quæ cōmode non
possit aliqua diuisione iuuari, tūc iudex considerare de-
O bet, qui sunt illi O qui verisimiliora deponāt, & illis au
ctoritatē præstare, & alijs eos præferre, vt extra de pro
ba. in c. licet. in fi. & in l. testium. post princ. de testi. Si ve
P ro de verisimilitudine non constet, P pferre dēt digniores
vilioribus, etiam si digniores essent numero paucio
res, vt in dicto cap. in præsentia. Vbi autem essent omnes
pares in dignitate, & satis credibilia deponentes,
tunc præferendus esset numerus plurium, & sic statur
maiori parti. argum. dicto cap. in præsentia. & in d. l. te-
stium. ibi [aliàs numerus &c.] Si autem omnia vndique
Q sunt paria, tunc omnes repelli debent, Q & iudex pro-
nunciabit contra eum qui probare debuit, vt in l. de ætate.
ff. de probatio. & extra de proba. in cap. ex literis, &
extra de fide instrumen. cap. inter dilectos. in fi. fuerunt
tamen aliqui præferentes numerū dignitati, quos re-
probat Hostien. in dicto cap. in præsentia. extra de testi.
7 † Quid enim si sunt tres milites, seu doctores ex vna
parte, & quinque ciues, seu rusticani ex alia, cur non di
cemus doctores præferendos? de quibus plene no. Spe-
cul. in titu. de teste. in §. postquam. & per Cyn. & alios
in l. scripturæ diuersæ. & in l. in exercendis. C. de fide
instrumen.

H Cui in hoc secundo artic. non assentio; istū locum citat additio. ad Alex. consil. 222. num. 19. vol. 2 citat et sequitur Dec in c. per tuas in fi. de probat. vbi attestatur de cōi cōtra Bar. licet illam saluet in quatuor casib. latius Clar. §. fi. q. 53. versic. primus casus, vbi limit. nisi dictū primum extraiudiciale esset iuratum, & ibi in fine.
I Vnde sicut dictum testis, istā rationem etiam ponitur Tynda. lib. 2. cap 2. de mente lnnoc.
K Valet & tenet sicut in simili dicemus de cōfessione facta coram iudice incōpetenti si contrariam dicat corā iudice competente illa prima confessio nō probat Bal in l. vnica, nu. 96. C. de confes. tamen contrariū practicatur, vt dicit Boer. decis. 90. quē sequitur Clar. d. §. fi. q 21. versic sed quid si reus, Pet. Fol. in verbo & si constebuntur, nu. 74.
L Quia deferri potest reo iuramentum, Rip in l admonendi. nu. 210. de iureiu.
M Aut plures contradicunt pluribus numeri creditur. Alexan. consil. 33. colum. 3. volum. 3. Thom. Gram. consil. 76 nume. 21. Soci iun consil. 146, nume. 38. volum. primo, & consil. 86. nume. 23 volum. 2 latiss. Ant. Gabr. de commun. concl. in tit. de testi conclu 4 & quando habilitas vnius supplet inhabilitatem alterius ibi, conclus. 5. & quando numerus supplet defectum conclus. 6. post Alexan. consil. 1 num 7 vbi addes. volum. primo.
N Et tunc concordabit eos, etiam vt probent, Cor. consil. 206 nume. quarto, lib quarto. Cepha. consil. 77. num. 32. & nu. 42. volum. primo. Thom. Gram. consil. 33. nu. 7. declara at per Alb. de Ros de testi. in fi. num. 16.
O Qui verisimiliora, Cran. consil. 6 num. 61. & consi. 191. nu. 10. etiam si sint pauciores numero, Marsi sing 343. & 452.
P Preferre debet digniores, late Nata. consil. 285. nu. 2. Cran. consil. 6. num. 28. & 29. Marsi. consil. 1 num. 13 & consil. 51. nume. 82.
Q Et iudex pronunciabit, Ioā Olden. in d. tract. de testibus in fi num. 6. vbi ponit nos casus supra citatos nisi concurreret aliqua præsumptio in vna parte, Marsil. consil. 11. nume. 43.
R Tenet quòd sic. & ibi Marsi num. 4. vbi limit. nisi testes essent suspecti, Pet. Fol. in verbo capite informationem num. 39.

ADDITIONES;

* Varij, Adde Dec. consil. 342. num. 6.
* Opinio. Barto. Adde, quæ scribit Mysinge. Centuria 3. obseruatione 64. vbi declarat Barto. in dicta l. eos ff. de fals.
a Vnum. Quæro an valeat dictum testis qui primo deposuit in iudicio, deinde examinatus secundo dicit, dico
R put alias deposui. Bar. in d. l. eos. ff. de fal. R tenet q sic, dicens q stat in arbitrio iudicis talem admittere inscriptionē, ibi vide & eundē Bar. in l. legata inutiliter, de leg. 1.
Bal.

Bal. verò tenet oppositum in l. iusiurãdi in prin. C. testi. quia non tenet tale dictum, quia ista verba generalia & incerta non instruunt iudicem, & ideo debet sibi dari terminus ad clare respondendum, idem Bal. in l. fin. C. eo. tit. quia debent clarè deponere nec sufficit ista confusa depositio. aliàs lex esset frustra, quare repeterẽtur, si deberent se referre ad primas attestationes simpliciter, tamen datur terminus ad videndum quid deposuerint, quia cadit etiam obliuio in perfectis, nisi sint suspecti. quia tunc iudex debet conari capere in verbis, & tunc non datur dilatio ne malitia instruatur. Cogita.

* Vnum, Adde pro resolutione, & vide Alex. consil. 255. num. 13. lib. 5. Capel. Tolos. q. 280. Abb. in c. inquisitionis. §. tertio. versi. vlt. in c. cum in tua, in fi. de testi. Iac. Nouel. io prac. crim. tit. de testi. nu. 29. Ferrat. cautel. 13. Dec. in ca. tuas, col. fi. de proba. Boer. q. 108. Ripa, respon. 158. num. 15. omnium pulchrè Rol. consil. 40. n. 12. consil. 73. nu. 33. & seq. lib. 1. & Dic, quòd quando testis dixit primo unum extra iudicium, postea in iudicio dixit cõtrarium, quod regulariter statur secundo dicto iudiciali, teste Crot. in l. filius famil. §. diui, num. 161. in fi. de leg. 1. cui adde, quòd testis dicens unum in uno iudicio, & postea contrarium in alio, non præiudicat primo dicto, dummodo fuerit cum iuramento, secundum communem per Dec. consil. 189. col. 4. circa fi. licet cõtrarium dicat consil. 429. nu. 17. vbi quòd attenditur secundum dictum. secũdum communem ibi, pro cuius articuli pleniori discussione, uide Dec. in d. c. per tuas. post num. 9. col. pen. in fi. & col. vlt. de proba. Mising. cent. 2. obseruatione 86. vbi quærit, an testis in diuersis iudicijs contraria deponens: fidem faciat, distingue, vt per eum ibi, vbi concludit standum esse primæ depositioni, & ita fuisse iudicatum in camera, quam concl. sequitur Guid. Pap. q. 546. Dec. consil. 175. 189. declara tamen ut per eundem, d. obse. 86. ex Fel. in d. c. cũ in tua. Alex. consil. 19. col. pen. lib. 4. ad quod fac. quæ idem Mising. scribit cent 3. obseru. 64. dum quærit, an testis secundò examinatus, referens se ad primum dictum probet, & post plura, concludit hoc iudicis arbitrio relinquendu, an velit admittere talem depositionem, vel minus, pro quo vide Bal. in l. gesta, col. 3. C. de re ind. Boer. d. q. 108. communem autem opin. quæ habet, quod stetur magis secundo dicto facto in iudicio cum iuramento; quam primo extra iudiciali, declara, vt per Abb. in d. c. per tuas. colum. fi. de proba. vbi saluat Bar. in d. l. eos. ff. de fals. hoc idem facit Deci. ibi. pro quo vide Alex. consil. 81. col. pen. lib. 3. consil. 154. col. fi. lib. 5. Aym. cons. 6. col. 4. vbi concludit standum non esse tali testi, neq; in primo neque in secundo dicto ratione periurij, qua in materia, vide Hyppol. sing. 298. Guid. Pap. q. 593. 546. & Ista sunt vtilia in foro, in quo, vidi maximas aduocatorũ disputationes, de Anno 1569. ex eo quòd quidam testes primo deposuerant sine iuramento, non seruata iuris & decretorum forma, secundo deposuerant cum iuramento. & dixerant se non recordari tertiò examinati & repetiti in forma iudicii, referebant se primæ & secundæ depositioni, quo in casu aliqui allegabant Bar. in d. l. eos de fals. Fel. & doct. in d. c. cũ in tua. de testi. ego verò illorum minimus dixi, quòd non eramus in casu in quo testis in prima depositione dicit unum, & in secunda dicit contrarium, sed potius in casu, in quo testis extraiudicialiter dicit se scire factum, & in iudicio quodammodo negat, vel dicit se non recordari, quia prima testificatio carebat iuramento, quo casu dicebam, quòd quãdo testis qui prius eo modo deposiut, negat redditur suspectus de falso, & dicunt aliqui, quòd potest torqueri, Alex. cons. 63. lib. 1. Aym. cons. 74. num. 6. tex. in l. vnius §. testes. ff. de quæst. Foler. prac. crim. par. 1. 3. par. num. 30. Brun. de in dic. 2. par. q. 4. num. 13. vel dicebam, vt eo casu deposuerant se nescire an ueritas esset, circa ea quæ dixerant in prima eorum attestatione, quòd præsumebantur subornati, ex no. per Ro. cons. 505. Rol. d. cõsil. 73. num. 33. lib. 1. arg. eorum quæ not. Bal. & alii in l. de tutela C. de in integ. rest. vel dicendo se non recordari, an res ita se haberet, vt primo loco deposuerant: non dicebantur propriè testificari, aut saltem incerta & dubia reddebatur eorum attestatio, ex not. per Abb. in c. cum Ioannes. nu. 14. vbi Fel. col. pen. in prin. de fide instr. concurrente maximè in casu prædicto, quòd a prima ad secundam & tertiam testificationes, longi temporis interuallum non intercesserat, quo casu nõ carebãt dolo, & suspicione, quod essent subornati & edocti ad ita deponendum, ex Rom. d. cons. 505. Rol. cons. 73. num. 33. lib. 1. Aym. consil. 6. col. 2. ex quibus sustinebam, nullam fidem prædictis testibus adhibendam, sed cõtra eos procedendum esse, vt punirentur. Quid dicendum de testibus qui aliàs dicuntur propalasse virtute monitorialium, an in eorum repetitione ad extensum deponere debeant, vel possint petere sibi legi primam depositionẽ & ad eam se referre: an verò compellantur extensè deponere, & Dic, vt per Osasc. decis. 118. nume. 7. vbi concludit, testes iteratò deponentes clarè debere deponere nõ autem se referre ad priorem depositionem, ex Bald. in l. fin. C. de testi. Boer. q. 108. par. 1. & fac. Ias. in l. si pœnæ causa. §. si putem. ff. de condi. indeb. quæ nota, quia sæpius occurrunt in actu Practico, & cum orta esset quæstio coram prætore Montiscalerũ, duoq; proposita fuissent capita, vnum, de suspicione adiũcti, quia erat affinis alterum quia dicebatur, testibus iam alias in propalationibus examinatis legendam non esse depositionem, dixi adiunctum ex sola causa affinitatis non posse repelli, & testibus legẽdam esse attestationem prius factam, Alex. cons. 56. col. 1. nu. 6 lib. 2. Foler. prac. crim. versic. capiat inforoi. nu. 39. 40. Ias. d. l. si pœnæ causa. §. si putem sunt tamen qui velint, hoc fieri posse in eodem iudicio, ex doc. Foler. vbi supra. Fel. in d. c. cum in tua, col. 1. vers. 2. limita. extra de testi. Alex. d. cons. 66. Rip. respon. 76. Guid. Pap. q. 72. Paris. cõs. 54. nu. 55. lib. 4. Masuer.

a Ea. Adde & vide Alex. de Imo. in l. 1. §. fi. ff. si cer. per. & in l. inter stipulantem. §. 1. ff. de verbor. oblig. & Angel. Are. in §. 1. Instit. de ac. & per Cano. maxime Aret. & Fely. in c. cum tu, de testi. & Alex. in consi. 72. colum. 1. circa me. in 1. vol. vbi quod quando testes sunt varii in tempore, concordantur vt euitent falsum, & maximè in uno teste, & in cons. 132. volum. 1. circa fi. & in consi. 116. & in cons. 118. col. 1. eod. uol. & in cons. 125. colum. pen. versic. nec obst. in 2. vol. & in 4. vol. cons. 20. colum. 1. versic. nec istis aliquid, per eundem in consil. 176. in fi in 5. uol. & in cons. 44. colum. 3. in prin. & in cons. 154 col. 3. in prin. & in cons. 159. col. 2. circa prin. eod. volu. Franc. Cur.

SVMMARIVM.

1 *Periurus à testimonio repellitur.*
2 *Periurus quilibet non est infamis.*

1 ET Periuri. † Qui enim periurus est s à testimonio repellitur, quia præsumitur adhuc faciliter deierare, ut in c. testimonium. extra de testi. & in c. accusatus. §. licèt de hæret lib. 6. & nota in l. Lucius. ff. de his qui nota. infa. † Sed an quilibet periurus sit in-

2 famis? a dic quòd non regulariter, fallit in transactione

a iurata & periurata, de qua habetur in l. si quis maior. C.

τ de transact. & ibi not. & in d. l. Lucius, per Doct. τ idẽ in qualibet alia promissione iurata, ut not. per glo. singularem in l. pe. C. de dig lib. 12. Deus autẽ nouit quot sunt moderno tempore periuri & infames.

ADDITIO.

a Infamis. v Adde Io. Cal. in cons. 5. in titu. de iureiu. in-

v cip. an periurus. Zilettus.

A ITEM A Falsarii. Hic est multum aduertendum, quia hodie est plus solito falsariorum & corruptorum testium abundantia, unde talibus non est habenda misericordia; quia si locus falsis testibus, & instrumentis relinquitur, nullus de statu suo securus erit. testis enim vel tabellio falsus, tres personas offendit Deum, iudicẽ, & partem, ut traditur in cap. 1. extra de cri. fal. de cuius

pœna,

s A testimonio, vide sup. in forma iuramenti testium, in verbo protestante, nu. 4. Orian. d. c. quoniam cõtra, in verbo testium depositiones, nu. 135. & 137. vbi addit. in verbo gl. quam gl Decis. Tholos. 17.

τ Idem in qualibet alia promissione, istum locũ citat & sequitur Guid. Papa consil. 31. nu. 10. pœnas pro iurantium, ponit Cassa. in consuetu. Burg. rub. 10. §. 12.

v Infamis, Oria. supra num. 136. Andr. Barbac. in d. tracta. de testibus in 3. parte, nu. 13. cũ seq. vbi late Albor. d. tracta. §. consequẽter, nu. 12. & ibi nu. 2. declarat quod infamia iuris & facti irrogatur, & ibi quid de omẽdato an testificetur in causa criminali, & Oria. supra nu. 137. in fi. Marsi. in l. maritus, nu. 36. de quæstio.

A Falsarij. supra in forma iuramenti testium in verbo & falsitate, an pendẽte causa falsi in teste possit testificari, Steph. Anfro. de reprobatione testium in princ. num. 3. in fi. vlt.

pęna, & alijs ad falsitatem eius pertinentibus dixi supra in tit. de forma iuris testium, in gl. super verbo, falsitatis.

ADDITIO.

* Item falsarij, Adde, quòd si pecunia detur testi vt testificetur, an teneatur pęna falsi. & Dic, quòd sic, ex nota. per Ias. in l. omne. primo Respon. numero 5. ff. de modo ob turp. caus. & ibi numero 6. vbi quod creditur talis testi, si producatur contra eum qui dedit pecuniam quo casu, si testis producatur contra corrumpędum facit plenam probationem, teste eodem Ias. in l. 1. col. fin. num. 01. ff. de Fer. vbi latius declarat. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Testis quando vacillare dicatur.*

1 VAcillant. † Dicitur autem testis vacillare qui si mendo, aut dubitando loquitur, secundum Innoc. in quo debet iudex & examinator esse discretus, & si viderit, seu cognouerit testem, vacillare
B. B debet facere hoc describi p notarium causæ, qui scribat quod iudex vel examinatur sibi dixit, quod testis vacillabat, & hoc idem visum est ipsi notario per talia signa, vt not. per eum in c. quoniam contra falsam, in gl. super verbo instrumentorum, extra de probatio.

SVMMARIVM.

1 *Negatiua quando sit probabilis.*
2 *Intellectus ad glo. in l. diem proferre. §. si plures. ff. de arbitr.*
3 *Directi, & non neganti, incumbit probatio.*

C SAtaguni c Negatiuam. † Regulariter D negatiua
1 mera a E est improbabilis, vt habetur & not. in l.
D actor quod asseuerat. C. de proba. & per glos. &
a Dnc. in cap. bonæ memoriæ, ex. de ele. F nisi esset nega-
E tiua talis, quæ æqualiter G caderet in intellectu, & mé
F te ipsius testis sic ve affirmatiua, tunc enim probabilis es-
G set, ut not. per Cyn. in l. 1. C. de erro. ad vot. & per a-
H lios in d. l. actor, & eodem modo esset probabilis si H esset coarctata loco & tempore, vel aliqua qualitate, sic quod comprehendi posset per verum iudicium, ut not. in d. c. bonæ, & l. optimam. C. de contrahen. & commit.
2 stip. & in c. series, & in c. ex tenore. extra de testi. † Ex ea his patet, quòd glo. in l. diem proferre. §. si plures. ff. de arb. quæ dicit, quod magis credendum est tribus affirmantibus quàm decem negantibus, non simpliciter
b est vera, sed debet b intelligi quando deponunt meram negatiuam, aliter vero æqualiter est omnibus credendum, ac si omnes deponerent affirmatiue, cum distinctione tamen de qua supra dixi quando testes sunt con-
1 trarij. Hæc autem negatiua etiam potest I per scripturam publicam vel priuatam probari, v. g. si dicatur talé esse substitutum pupillariter defuncto, & hoc negetur per proximiores ipsi defuncto, nam quòd sit substitutus liquidabitur ex forma testamenti, arg. l. fi. C. de re. cre. & not. per Bar. in l. Tutæ textores. ff. de leg. 1. & l. in illa stipulatione. ff. de verbo. oblig. ad quod facit l. de eta te. § ex causa. ff. de interro. ac. licet quando negatiua in facto consistit probetur iuris præsumptione eo ipso q
K contrarium non probatur, K ut si creditor neget sibi solutum esse, vt not. per glo. in l. 1. C. de iure emphyt. &
3 habetur in l. fin. C. de solut. † Ideo ei qui dicit & affirmat, non ei qui negat incumbit probatio. vt in l. ei qui. & l. ab ea parte. ff. de proba. de cuius negatiuæ probatione no. etiam per glo. in auth. de hær. & fal. §. si verò absunt. in glo. super verbo, vidisse, & in l. 1. ff. de itin. actúque priua.

ADDITIONES.

a Mera. Adde & vide qualiter debeant deponere testes deponentes super negatiua. Alex. de Imo. in consil. 85. & in cons. 137. col. pen. versic. item dictus in 1. vol. & in cons. 131. col. 4. in fi. & seq. & in cons. 141. col. 4. circa prin. in 1. vol. & ibi. quòd si negatiua coarctaretur per testem modico tempore tunc præsumeretur suspectus, & vide eundem Alex. in cons. 105. col. fi. in 3. vol. & in consil. 43. col. 1. in prin. & col. 4. versic. quartus testis in 4. lib. Cur.

b Debet. Adde quòd ita limitat Bal. in d. §. si plures, & ibi refert Iaco. de Are. alle. Guli. de Cu. & vide Bar. in l. hæredes palam. §. fi. ff. de test. & adde q glos. in d. §. si plures non habet locum in causa criminali. ita Bal. in l. data opera. C. qui accus. & vide quæ posui in cons. meo 241. Cur.

• Debet, Adde Bar. d. l. hæredes palam in princ. num. 7. Alex. cons. 156. nu. 3. lib. 5. Purt. lib. 2. conclus. 14. Rol. consil. 63. num. 47. lib. 2. Mising. cent. 4. obseru. 38. circa fin. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Testis singularis, qui dicatur.*

1 SVntque I Etiam singulares. Tunc autem dicitur
1 testis † singularis esse, quando solus est, nec alium habet sibi in depositione contestem & cócordem. & ob hoc eius testimonium nullum est, tam de iure diuino, quoniam scriptum est [in ore duorum vel trium stet omne verbum] quàm iure humano, ciuili & canonico. vt l. iusiuran. C. de testib. & in c. licet vniuersis. & in c. quoties de testi. & in c. licet ex quadam, extra de testi. & in c. licet. in §. quamquàm. extra de probat. & not. in d. cap. bonæ. extra de elect. & extra de accus. in capit. cum dilectus, & plenè per Cyn. in l. secunda C. quæ sit long. consue. In certis tamen casibus admittitur vnius testis testimonium, quot enumerat Spec. in titu. de teste §. restat de numero testium &c. qui tamé casus non concludunt stare quo ad cõdemnationem, sed quo ad præsumptionem: vt not. per glos. in c. nuper, a extra de test.

b Debet hoc facere describi, allegat Iaco. Nt. in Practica crimi. versic. secunde in rub. qui indicia quæ debent præcedere, num. 39.

c Sataguni negatiuam. triplex est negatiua facti iuris, & qualitatis, declarat Oria. in d. c. quoniam contra in princ. num. 6. & Iac. de Belous in sua Practica, versic. nunc videndum, vbi latius declarat, vbi etiam q negatiua qualitatis est duplex intrinseca & extrinseca, ista ponit Rip. in c. cum ecclesia Sutrina, nume. 70. de caus. poss.

D Negatiua mera. duplex est negatiua para & simplex alia est coarctata loco & tempore, vt per Oria. supra num. 7.

E Est improbabilis, Cur. in tracta. de testib. conclu. 24 & 27. Rip. sup. num. 74. vbi reddit rationem, vbi ampliat, Clar. supra allegatus.

F Nisi esset negatiua, modum probandi negatiuam, ponit Marti. de Fano in tract. qualiter negatiua probatur, & Iacob. de Belous in sua Practica in tit. de probatione negatiua, Rip. d. c. cum ecclesia Sutrina, num. 79. cum seq. Boss. in tit. de defensionibus reum. num. 13. cum sequen. Crau. cons. 1. nume. 6. cum seq. Oria. supra nu. 34. Clar. §. fina. q. 15. Iass. Herculea. in trac. de negatiua, nume. 148. cum sequen. vbi ponit 34. modos.

G Caderet in intellectu, Soci. consil. 96. col. fin. in princ. volum. primo. Cur. sen. consil. 73. M. vir col. 3. Bouer. decis. 29. nume. 34. Nell. de testi. numero. 411. Herculea supra nume. 260. circa fi.

H Esset coarctata loco & tempore, regu. cum limit. ponit Petr. Duc. reg. 214. in secunda parte, aliam limit. ponit Cur. sen. consil. 24. super eo. circa princ. vbi quando concurrit præsumptio iuris cum negatiua magis creditur testibus negantibus quam affirmantibus Item limit. in testibus deponentibus verisimiliora in negatiua, Soci. iun. consil. 183. nu. 13. vol. 2. quomodo debeant deponere testes in probanda negatiua coarctata loco & tempore, Herculea. sup. nu. 261. & quibus verbis vti debeat, num. 318.

I Per scripturam, Gagno. in l. a nu. 283. C. de pac. inter emp. & vendit. Nata. cons. 406. nu. 11. Herc. sup. n. 467. Blac. in Prac. crim. in verbo ignorantia, nu. 126.

K Vt si creditor, Ias. c. allegat Ant. Gab. de commu. conclu. in tit. de probat. conclus. 6. num. 25. & Herculea. supra num. 51.

L Suntque etiam singulares, reg. cũ amplia. & limit. ponit Ant. Gab. sup. in tit. de testib. conclus. 2. & ibi nu. 32. ad probandũ possessionem, sufficiant testes singulares, late disputat Decis. Bono. 62. & 70. & ibi nu. 36. ad probanda bonam vel mala fidẽ, Bouer. decis. 211. nu. 20. & d. concl. 2. nu. 22. q gesserit se pro hærede, Maranta in l. si pẽt, nu. 90. de acq. hær. & fauorẽ ibi nu. 130. an Imperator possit facere vt vni testi credatur, Rom. sing. 27. Item testis singularis excusat à pœna talionis, Marsi. sing. 47. Itẽ q quis sit baptizatus q ecclesia sit consecrata q qs sit sacerdos doctor & similia, Ias. in l. huiusmodi, § legatum. nu. 20. & 21. de leg. 1. q d sit homo spectãte fides. Tho. Grã. cõs. 15. n. 11. Cra. de antiq. tẽp. in 1. parte nu. 296. & res ponit Pet. Duc. reg. 84. in 1. par. Bern. Diaz. reg. 747. & plures casus refert Hypp. Rimi. consil. 7. per totum & habes pulchram declarationem in quibus casibus testibus singularibus adhibeatur fide, q Ancha. consil. 272. col. antep. & pen. incip. ex prædicta facti narratione, Pet. Ant. Petra trac. de fideicom. q. 12. num. 590. vbi multa exempla.

SVM-

SVMMARIVM.

1 TEstis debet astringi ad iuramentum.
2 Conuentioni, quod stetur depositioni testis sine iuramento, an standum sit.
3 Intellectus ad l. fi. §. sed quia veremur. C. de iuramen. calumn.
4 Testis qui deposuit sine iuramento & postea iurauit se veritatem deposuisse, an valeat attestatio.

M ET M Non iurati,† Aduerte q testis debet astrin-
1 gi ad iuramentum, M aliàs non valet eius depo-
M sitio, vt in d.l.iusiurandi, & d.c. nuper. de testi. Quid autem si notarius scribat apud acta talis iuratus, an per ista verba narratiua probabitur de ipso iuramento, dic ut dixi supra circa formam iuramenti testium in
2 glo. 1. † Sed quid dices, si in instrumento obligationis cautum sit expresse quod si casu contigerit testes produci, quòd eisdem testibus credatur sine iuramento, an valeat talis conuentio seu iuramenti remissio? videtur q non argu. auth. principales §. sed quia ueremur. C. de iur. cal. glos. in c. tuis. & in c. fraternitatis. extra de te-
N sti. N tenet quòd sic, quam opi. ibi sequitur Hostien. Io. An. & idem tenet glo. & Doc. in l. iusiurandum. C. de testi. Spe. autem in d.tit. de teste. §. sequitur de testium iuramento, dicit quòd prædicta opinio procedit quando talis remissio fit cum licentia & auctoritate iudicis, sed prior opi. est uerior. Et fit ratio, quia potest pars allegare se stare simplici dicto sui aduersarii, vt in c. quintauallis. extra de iureiur. & in l. delata. & in l. cum proponas. C. de iureiu. & in l. fi. C. de fidei, ergo multo ma-
3 gis simplici dicto testis. † Non ob. d. §. sed quia ueremur, quia loquitur ibi in iuramento calumniæ in dicto ad comprimendas lites propter publicam utilitatem, vt not. per glo. in cap. veniens, el 2. in fi. extra de testib.
4 † Quid autem si testis deposuit sine iuraméto, * vel forte
* non reperitur scriptura iuramenti, unde postea iurat se dixisse testimonium secundum puram veritatem, an ex hoc confirmabitur eius testimonium? quidam dicūt,
O O quòd non refert Cy. in d.l. iusiurandum, vbi hoc probatur in tex. ibi [priusquam perhibeant &c.] Ad quod facit quod in simili dicitur de iussu & mandato, ut l. si quis mihi bona, §. iussum, ff. de acq. hær. & in c. 1. extra de reb. eccl. non alie. & per Dy. in c. ratum, de re. iur. lib. 6. & hanc puto ueram. Alii autem contradicunt & malè, quos refert Spe. in d. §. sequitur. Sunt tamen quædam personæ quæ excusantur iurare, vt episcopus, vt in auth. sed iudex. C. de epi. & cler. aliæ quibus mittitur iuramentum ad domum nec compelluntur ad iudicem venire, vt l. ad egregias. ff. de iureiur.

ADDITIONES.

* Non iurati. Adde, quo casu probent testes non iurati, & uide Neuiz. cons. 34. num. 35. Casel. uersic. testes non iurati, Mising. cent. 3. obserua. 10. ad dicta autem Pap. hic, num. 2. Adde Ias. in l. 1. num. 12. & seq. ff. de Fer. & quæ habentur supra for. lib. act. real. vers. summariè. nu. 8. per Ias. in l. iusiurandum quod ex conuentione, col. 1. & 2. ff. de iureiur. Masuer.

* Sine iuramento, Adde Abb. in c. de testibus, Fel. in cap. fraternitatis, de testib. Mising. cent. 4. obseru. 77. centu. 3. obseru. 10. Fel. in c. tuis. col. 2. de testib.

* L. ad egregias, Adde Roma. sing. 172. 173. 789. Fel. & doc. in c. si qui testium. de testi. & quando mittitur dumum pro iuramento, vel respons. cuius expens. mitti debeat, vide Capel. Tolos. q. 100. 273. 354. doc. d. cap. si qui testium de testi. Capic. decis. 90. num. 7. Dec. in c. sedes, num. 7. de rescrip. Doc. in l. 1. ff. de offi. eius quib. in locis tractant materiā d. l. ad egregias, & ibi etiā ponunt fall. ad reg. l. 3. §. fabino, vbi gl. ff. de testi. Masuer.

SVMMARIVM.

1 TEstis quis non potest esse, aut iudex in facto proprio.
2 Venditor quando possit esse testis emptoris.
3 Legatarius pro hærede testis esse potest.
4 Debitor quando creditoris possit esse testis.
5 Fideiussor quando possit esse testis debitoris.
6 Testis in re communi, vel uniuersitatis, quando quis possit esse.
7 Dicto portatoris vini an stetur, si negetur uinum portatum fuisse.

O IN Facto eorum proprio, † Isti meritò P sunt repel-
P lendi, quia multum absonum est, quod quis sit iudex & testis in facto proprio, sic enim confunderetur cursus Iustitiæ, vt 4. q. 3. c. nullus, & in c. insuper. extra de testi. & l. omnibus. C. de testi. & l. nullus ff. eo. tit. nisi hoc fieret de expresso consensu alterius partis, ut in
2 l. fi. C. de fide. & l. delata. C. de iureiur. cum si. † Sed circa hoc quæritur, an venditor possit esse testis pro em-
3 ptore? videtur quod sic, † quemadmodum dicimus de legatario, qui potest esse testis pro hærede, vt Inst. de testa. §. legatarius, & l. qui testamenta, in prin. ff. de testa, & l. dictantibus. C. eo. Veritas est esse distinguendū secundum glo. in d. l. omnibus, & l. nullus, & ibi per Doc. quod aut uenditor est obligatus de euictione emptori de re ipsa super qua quæstio agitur, ut communiter fit
Q instrumentis, Q & tunc non possit esse testis: aut non est obligatus, vt quia pactū fecit speciale, ne de euictione teneatur, ut aliquando fit, de quo traditur in l. emptorē,
4 in princip. ff. de ac. empt. & tunc possit esse testis. † Et eodem modo distinguitur in debitore, si causa mota sit contra creditorem de pignore, vt dicit Spec. in d. tit. de teste, versic. quid de venditione, quam opi. sequitur In-
5 noc. in c. quoniam aliqua. extra de testi. † Quid autem in fideiussore dicemus, an poterit esse testis debitoris? Spec. & quidam alii vbi supra, distinguunt, aut debitor
R est soluendo, & tunc admittitur R aliàs non. ar. in l. itaque in fin. ff. de fur. & l. si cui. §. fin. ff. de leg. 1. & l. 1. §.
6 penul. ff. quando app. sit. † Vltra a quæritur, quid si de
a re communi sit quæstio, an ille qui partem in ea habet, vel dominium, poterit esse testis? videtur quòd non, quia quod commune est meum est, ut l. serui electione, in fi. cum si. ff. de leg. 1. Breuiter colligendo simul omnia distingue sic, aut est res communis alicuius vniuersitatis vel collegii, aut plurium sing. personarum. Primo casu considera, aut est simplex quæstio de aliquo gesto facto, vel ordinato in uniuersitate, vel collegio; aut de alio facto extra collegium. Primo casu quilibet de collegio,
* vel vniuersitate * est idoneus testis, R ne pereat facultas
R probationis, vt traditur per exemplum de electionibus & similibus actibus qui fieri solent secrete in collegiis, vt probatur in c. veniens, extra de testi. & in l. consensu. C. de

M Non iurati, an iuramentum præsumatur ex antiquitate tēporis, Rip. in l. admonendi, num. 200. de iureiuran. Tiraq. de præscrip. §. 1. gl. 4. versic. 33. Vasq. lib. controuersiarum, ill. cusuum, c. 62. num. 4. Fel. in c. fraternitatis col. fi.

M Aliàs non valet, req. cum ampliat. & limit. ponit Rip. d. l. admonendi, nu. 194. vide supra in forma iuramenti testium in verbo delato, vbi scripsi, etiam ampla si causa sit summaria & an statutum possit omittere iuramentum testibus, Octa. Vestr. in Practica Rom. Curia in tit. de testib. etiam si sit omissa omnis solemnitas iuris, Boss. de oppos. contra testes nume. 82. an Papa vel Imperator possit concedere vt credatur test. non iurato ibi nu. 82. etiam personis summe dignitatis et ibi nu requiratur quod tāgūt scripturum, decis. Tholos. 201. quando non iuratus.

N Tenet q sic, Boss. sup. sub nume. 81. Rip. sup. nume. 99. Octa. Vestr sup exemplifica etiam vt per Albe de Ros. in tract. de testibus in 3. parte prin. nu. 3. potest tamen iudex si velit cogere ad iurandū testē, licet pars illud remitterēt vt ibi. & Iafr. decis. 351. & 931.

O Quòd nō, sequitur Marsi in l. quæstiones habendi, nu. 29. de quæstio. late Bener. decis. 259. num. 2. Decisio. Tholos. 116. in mensis incontinenti post dispositionem iurat valet eius dictum. Rip. in l. admonendi, nu. 195. Tiraq. de retract. conuent. §. 1. gl. 5. nu. 8.

P Sunt repellendi, Cra. cōs. 113. nu. 11. vbi late allegat, & dicitur deponere in facto proprio qū commodum vel incommodū ad eū spectat, Cra. consil. 99. nu. 2. secus si deponat de facto suo proprio quia dicto suo solo standum est, Saly. in l. si quis decurio in quarta op. C. de fals. cum allegatis per Tiraq. in tracta. retract. leg. § primo. gla. 26. nume. 47. Decis. Bono. 63. vel saltem magis creditur, Cra. consilio 73. nume. 30. & consil. 178. nume. 7.

Q Et tunc non potest esse testis, sequitur Orsa. d. verbo testium depositiones, nu. 109. Alber. de Ros. de testibus in verbo quomodo testes repelluntur ratione affectionis, nu 17. versic. vlterius, qd in Syndico & Procuratore, decis. Thol. 18.

R Alias non, Contrarium concludit Orin. supra nume. 121. & quòd principalis sit soluendo & hanc esse communem opi. decis. 10. Ant. Ronchagalius in l. reos, nume. 53. de duobus reis, vbi limit. vbi certum sit suspecto eo quòd verisimile & probabile est, non posse damnum aliquod ex eo rem referre. Alexan. consilio 176. nume. 3. volum. 7. vbi addit.

R Ne pereat, quando testes inhabiles admittuntur, Misinge. Centuria tertia, obseruatione decimasexta.

a Et tunc quilibet, ista conclusio debet declarari ex hijs quæ late ponit Marsil in l prima, §. seruum municipij de quæstio. Thom. Gram. consil. 22. numo. 8. & consil. 26. numo. 37. Paris consil. 138. in fi. volum 4. Oria supra nume. 121. Alber. de Ros in d. tracta. in rub. quando testes repelluntur ratione affectionis, num. 36. Afflict. decis 419. Hieron. de Monte in tracta. finium regun. c. 58.

T Et tunc dicerem eos admitti, istum locum citat & sequitur Cur. in tracta. de testi. conclus. 38. Boss. de opposit. testi num. 57. faciunt quæ ponit Barba. consil 77. volum. tertio istum locum citat & sequitur Rener. D. Borgn. Canale. decisione 37. numero 42.

V Reddunt rationem, Oria. supra nume. 20. nisi dictum testis contineret in se rationem, Oria. supra nume. 23. vbi exemplificat tredecim casus in quibus testis tenetur reddere rationē, ponit Cassa. in consuetu. Burg. § 23. rub. prima, in text. ibi, la Pie, ne, nume. 18.

A Limitat & constringit, Soci iun. consil. 69. nu. 13. volu. 1. vbi late allegat Cur. sen. consil. 46. statuto vel consuetudine, col. fi. & saluat & destruit dictum Marantæ in sexto actu, vbi ponit materiam productionis testium.

B Valet eius dictum, tamen si alij testes in contrarium deponant, & tūc præferuntur alijs non reddentibus rationem, Oria. supra numero 23. vbi addit Anto. Gabr. in tit. de testibus. nume. 59. conclus. 4. immo testibus reddentibus meliorē rationem magis creditur, late Dec. consil. 302. num. 18. Rip. in in c. si quando, col. 1. de rescrip.

C. de repu. In alio autem casu cum quæstio est de actu gesto extra collegium, subdistingue, aut ex eo resultat commodum vel incommodum singulariter singulis, & tunc nullus eorum fit idoneus testis per regulā d. l. omnibus. Aut non resultat tale commodum singulariter
1 singulis, a & tunc quilibet erit idoneus testis, vt plene traditur & hī in c. insuper, & in c. cum nuncius, & ibi p Io. An. extra de testi. quam etiam opi. firmat Bar. & Docto. in l. in tantum. §. vniuersitatis. ff. de re. diu. vbi vide, & per Spec. in d. tit. de teste in prin. vers. sed nunquid in causa vniuersitatis, & per Iac. de Bel. in Auth. de mona. §. 1. coll. 1. Secundo casu principali quando res est communis plurium vt singularium personarum, distingue prout not Iac. But. in d. l. omnibus, aut sunt socij omniū bonorum, aut ipsius rei tantum, de qua est quæstio, aut res ipsa est incidenter communis sine societate. Primo enim casu omnes repelluntur, quia commodum est ad ipsos omnes perventurum, & eadem ratione repelluntur in casu secundo argu. l. 1. §. in prin. ff. qh app. sit. Tertio casu subdistingue, aut res ipsa est indiuidua, & tunc nullus est idoneus testis, quia sperat consequi cōmodum. arg. in l. si commonem. ff. quemad. ser. ami. aut res est diuidua, & tunc quia victoria vnius non prodest alteri, quilibet eorum poterit pro altero esse testis, argu. in l. j. §. quinimo. ff. si pars hæred. pet. Vbi autem esset vtriusq; eadem cā defensionis, vel similis esset communis, tunc non esset alter pro altero idoneus testis, argu. d. regu. l. omnibus. & facit l. si quis separatim. §. 11. ff. de ap. & not. per Innoc. in c. quoniam aliqua, extra de testi.
7 † Deinde quæro de eo quod quotidie est in vsu. Ecce q̄ brentator, vel portatus vini detulit ad tuam domum ex parte mei quantitatem vini: vel grani tibi vēditi, tu recusando pretium soluere, dicis quod non recepisti granum, vel vinū, ego autem volo producere in testes eos qui tibi & in domo tua illud detulerūt, quæritur an sint in hoc testes idonei, & sufficientes? ego reperio q̄, Bar. in l. deferre. ff. iu. fil. determinat quod non, quia ipsi tractant de se exonerando ab obligatione, quia mihi tene-

C Quod Titius est dñs, Bar. sup. nu. 5. vbi alijs modis exemplificat, & Nel. sup. de testib. nu. 174. vbi plures casus, et ibi num. 195. si testis testificatur super his quæ non percipiuntur sensu corporis sed oculo mētis seu rōnis nō valet eius dictum nisi rationem assignet, vbi & qu testes deponit de hijs quæ sensu corporis percipiuntur, quo debeant assignare rationē, & Bar sup num. 4. Rip. in c si qū, nu. 11. de rescrip adde tū vnum q ibi d. nu. 21. dicit circa prin. q testis qui non deponit rationem sui dicti quia non interrogatus non facit semiplenā probationem vt possit deferri iuramentum in supplementū probationis. Item testis deponens super negatiua debet reddere rationem; Herculia. in trac. de negatiua, nu. 320. in criminalib. Cra. consil. 151 nu. 10. & de hoc casu dominij, ponit Cassa. in consuetu. Burg. §. 2. in tex. ibi, au marche dulem, & ibi ponit tredecim casus in quibus tenetur testis reddere rationem etiam non interrogatus.

D Paria sunt, Bal in sua margarita in verbo testis, si testificatur, Io de Amicis consil. 79. nu. 3. late Paris consil. 107. numo. 167. volum primo.

E Quæ de necessitate, ideo nō valet, ideo si dicat scio quia scio vel sic est, Bar. in tract. de testi nu. 2. vel sum certus, Io. de Amicis cons. 33. num. 8. & cons. 87. nu. 1. Marsil. in l. de minore, § plurimū, nu. 66. de quæstio Idem si dicat scio & credo, Arot. cōs. 64 nu. 2 Itē si dicat firmiter teneo, Soci iu. cōs. 214. col. 1. vol. 2. Io de Amicis cons 77. nu. 20. Cra. consil. 6. nu 123. si dicat pōt esse, Alex. consil. 172. nu. 5. vol. 6. Paris. cons 67. nu. 87. vol. 3. Cassa. consil. 29. nu 20. Calca. cons. 110. n. 20 licet dixit ni fallor. Bal. in l. j. de ius et iu. Iafred decis 10. Tho. Grā. cōs. 25. n. 8. qū testes cessant interrogatus de rone, Alc. in l. 2. n. 98. de op. no. nūc.

bantur ex mandato, & per hoc essent testes in facto proprio contra dictam regu. l. omnibus. Ego credo considerandum, an sint tales personæ quæ viuant huiusmodi arte portaturæ, T & tunc dicerem eos admitti & plenam fidem facere exemplo legatariorum, vt Insti. de testa. §. legatarijs, & l. dictantibus, cum sim. supra alleg. aut sunt alij non consueti ad tale officiū, sed casu deputati & electi, & tunc puto q̄ faciunt semiplenam probationem, exemplo proxenetæ, de quo supra dictum est.

ADDITIONES.

* Vel vniuersitate. Adde, q̄ testes integri non sunt singuli de vniuersitate in causa vniuersitatis, teste Alex. consil. 43. num. 23. lib. 4. Rip. respon. 114. num. 5. Rol. Casalen. Senatus Præside dignis. consil. 72. per totum. lib. 2. post Ias. in l. 2. §. patronū. n. 7. ff. de in ius voc. vbi ponit quinque limit. ad reg. affirmatiuā, de qua ibi, q̄ illi q sūt de vniuersitate possint esse testes in cā vniuersitatis. Mas.

a Vltra quæritur. Adde quod no. per d. Bar. in l. in tantū. §. vniuersitatis. ff. de re. di. & ibi Bal. & Bar. in l. sed si hac §. qui manumittitur. ff. de in ius vocan. Bal. in l. si municeps ff. quod cuiusq; vni. nom. p Guil. plene in d. §. vniuersitatis, Bald. in l. parentes. C. de test. & quādo testes de vniuersitate possunt testificari, vltra prædicta uide p Alex. in cōs. 68. col. 2. & in cons. 186. col. 5. vers. vlterius nō obstat, & cons. 174. col. 2. in fi. in 1. vol. & per eundē satis elegāter in cōs. 99. col. 4. in fi & col. seq. in 5. vol. Cur.

SVMMARIVM.

1 *TEstis tenetur reddere rationē & causam concludentē sui dicti, alias nō tenet eius depositio, & nu. 4.*
2 *Testis de his quæ sunt facti & non iuris, deponere debet.*
3 *Causam nullam exprimere, vel impertinentem & iniustam, paria sunt.*

V REdunt v rationem nec causam. † Ratio & causa idem sunt quātum ad propositum? pertinet quæ quidem ratio & causa in teste est specialiter attendenda; quia ratio est illa quæ A limitat, & constringit eius vniuersum testimonium, & in tantū quòd magis attenditur ratio, q̄ dictū; vt plene not. per Doct. in in l. solā C. de testibus & per glo. in l. cum hi. §. nihil. ff. de transact. & in cap. cū causam, extra testib. vnde si testis interrogatus, quid scit de contentis in capitulis, & respondeat, [vera esse contenta] & interrogatus quomodo & qualiter scit, dicat [quia sic audiui dici à pluribus personis,] certè ista ratio confundit, & annullat dictum præcedens, quando dixit [vera esse,] vt not. in l. testium. C. de testibus, & habetur in cap. licet ex quadam, extra de testib. cū simi. vbi autem testis non interrogatus de causa, B valet dictum eius regulariter, vt d. l. solam, cū ibi nota. quia non debet esse verbosus in expressione alicuius, causæ nisi interrogetur, secundum Doct. & not. in c. sicut nobis, extra de re iudi. nisi dictū eius esset potius iuris, quā facti; quia tunc etiam sine alia interrogatione tenetur causam exprimere, verbi gratia si deponat simpliciter, C quòd Titius est dominus talis fundi, certè hoc non sufficit, sed debet adijcere ā quo habuit, & ex qua causa tale dominium vel saltem dicere, q̄ vidit ipsum gerere & gaudere pro dño lōgo vel lōgissimo tpe, arg. l. Titia. ff. de sol. & l. 3. ff. de acq. poss. & l. si quis emptionis. C. de præscrip. 30. anno. & ita determinat Spec. in d. titu. de testibus §. nunc videndū, & Inno.
2 in d. c. cū causam. Et est ratio secundū eum; † quia ad officiū testis pertinet deponere super his solum quæ sunt facti, nō autem iuris: unde cùm dominiū sit quid iuris, ad eum non pertinet iudicare talē esse dominū, sed dicere illos actus qui sunt facti, per quos iudex possit cōprehendere, an fuerit dominus vel quasi dominus, & an vtiliter vel directo, faciunt quæ nota. per glo. & Bart. in l. stipulatio ista. §. hi quoque. ff. de verbo. oblig. † Et not.
3 D quòd D paria sunt nullā causam exprimere vel impertinentem & iniustam, vt habetur in cap. præterea, extra de testi. argum. in cap. 2. extra de transac. † debet enim
4 E causa esse talis, E quæ de necessitate concludat dictum esse

esse verum, alioquin testimonium esset nullum, argum. l. non hoc. C. vnde cogna, & l. neque natales. C. de proba. & not. per Barto. in l. si per alium. §. docere. ff. ne quis eum qui in ius voc. est, dictum autẽ testis trahitur
F & reducitur ad eius rationem, F quia ipsa ratio est illa quæ regulat & informat ipsum dictum, arg. in l. hæc actio. ff. de calumnia. & not, in l. cum tale. §. legam falsã causam. ff. de cond. & demonstr. facit in Auth. de testib. §. & licet, ibi[& causam testimonii &c.] & quod habetur in l. Aurelio. §. Sticho. ff. de liber. lega. vnde dici solet, quòd causa cessante, cessat etiam dictum, ut in l. qđ dictum. ff de pac. & l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patro. vbi autem testis interrogaretur super aliquo capitulo generali, & generaliter responderet non interrogatus specialiter de causis, & circunstantijs, ualeret dictũ eius, ut not. per Bartol. in l. 1. §. diuus. ff. de quæstio. de his autem seu aliis ad rationem seu causam testis pertinentibus, vide quod not. in d. c. cum causam, & Specu. in titu. de teste. Nunc autem est videndum, qualiter in testium examinatione sit procedendum.

ADDITIO.

a Ad propositum. Ad materiã quando testis teneatur reddere rationem dicti sui, vide per Alex. & quæ ibi posui in l. 1. ff. si cert. pet. Panorm. in cap. quoties, de testib. Bal. in l. conuenticulam. C. de episc. & cleric. & aliqua posui in l. cum hi. §. vult igitur. ff. de transac. & in l. fi. ff. de offic. proc. Cæsa. & vide in dictis locis Iacob,

SVMMARIVM.

1 TEstes non recipiuntur publicatis attestationibus, nec eisdem capitulis.
2 Testes ijdem an recipiantur super eisdem capitulis, post publicationem in noua instantia.
3 Testes an & quando possint recipi post publicationem super eisdem capitulis.
4 Ius canonicum & ciuile discrepant, quò ad testium receptionem in noua instantia post publicationem & in foro suo quodlibet est seruandum.
5 Testes an possint admitti super nouis capitulis in causa appellationis.
6 Capitula noua quæ dicantur, & quæ vetera.
7 Testes quare de iure ciuili post publicationem in causa appellationis non recipiantur.
8 Exempla per quæ cognoscitur, quæ sint noua capitula ex veteribus originem trahentia.
9 Testibus simpliciter pductis & publicatis in causa principali præscriptionis, an in eadem instantia possint testes de nouo produci, ad probãdũ de pscriptionis titulo.
10 Testes licèt producti sint super capitulis possessionis, possunt super titulo de nouo produci.
11 Testis non exprimens vel obscurè exprimens causam in ead. instan. non potest repeti ad instantiam partis, sed ex iudicis officio.
12 Testes publicati in vna causa qñ in alia fidem faciant.
13 Probationes receptæ in iudicio summario, an fidem faciant in plenario.
14 Testes quot numero pars vult, an produci possunt.
15 Dilatio una vel plures ad producendum testes quando intelligatur.
16 Terminus datus à iudice ad probandum si testes iurarũt sed examinati nõ fuerũt, nõ producenti imputatur.
17 Testis iuratus in termino, quando possit post terminum examinari. & nu 18.
19 Testis examinatus in termino an possit post terminum publicari.
20 Testium publicatio, magis ad iudicem, quàm ad partẽ pertinet.

b SVntque Publicatis iã testibus alias recepti. † Qua forma fiet publicatio testium, dictum est supra de forma publicationis testium. Quis autem sit publicationis effectus, est videndum. Est ergo sciendum,
G ‡ quòd regulariter post publicationem testium non recipiuntur nec admittuntur alii, nec iidem testes super eisdem capitulis super quibus fuerunt recepti, & examinati, sed super aliis capitulis prioribus directo con-
* trariis bene admittuntur, vt hæc omnia probãtur * in l. per hanc. C. de temp. appell. & in §. si verò. in authen. de testib. & in c. intimauit. & in c. fraternitatis, extra de testib. cum si. & per Spec. in tit. de teste. § satis vtiliter. & per Cyn. in auth. at qui semel. C. de proba. hoc
H si producitur in eadem instantia. H Et ratio huius pro-
2 hibitionis est timor subornationis. † An autem admittantur post publicationem in noua instantia, puta in causa appellationis super eisdem capitulis, est differentia magna inter ius canonicum & ciuile, nam de iure canonico non admittitur propter eandem rationem, cum ita duret timor subornationis in causa appellationis, sicut in causa principali. vt determinatur in d. c. fraternitatis & in cle. testibus, de testi. sed de iure ciuili bene admittuntur, propter diuersitatem instantiarum, & quia minus malum est eos admittere, vt ueritas pateat, quàm repellendo eos veritas suffocetur, secundum Doct. ut plenè traditur in d. l. per hanc. Fallit autem in certis casibus, quos enumerat Spe. in tit. de teste, §. satis vtiliter
3 vbi uide. † Vt tamen præmissorum latior habeatur instructio, distingue, cũ quæritur, an publicatis testibus super eisdem capitulis possint testes iterum recipi, aut quis vult testes repetere vel producere super eisdem capitulis in eadem instantia, aut in alia. Primo casu aut fuerunt istæ attestationes publicatę minus solenniter &
I contra ius, & per consequens I non valent, quòd quidẽ potest variis modis contingere, vel quia fuerunt publicatæ lite non contest. regulariter, vel parte absente nõ citata, vel ab eo qui non habebat super eo potestatem, & tunc admittuntur testes post talem inutilem publica-
* tionem, vt habetur, & not. in c. cum causam, extra de testi. & ibi not. per Io. An. & per eundem plenius in d. c. fraternitatis, & per gloss. in d. clem. testib. extra de testi. Et ratio est, quia non præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum, ut in regula non præstat
K de regu. iur. lib. 6. quamquam, quod est notandum, K huiusmodi inutiles attestationes possint de partium cõsensu tacito, vel expresso confirmari, vt determinat Innoc. & Ioan. An. in d. c. cum causam. extra de testib. aut fuerunt ritę & rectę publicatæ, & tunc aut ipsæ attestationes sunt deperditæ, vel quia non reperiuntur apud iu-
L dicem, nec notarium causæ, nec partem, & tunc L poterunt testes iterum de nouo produci, vt in cap. fi. extra de proba. & not. in d. clem. de testib. Aut non sunt deperditæ

F Quia ipsa ratio est illa quæ regulat & informat ipsum dictum, ideo dictum quod non valet sustinetur per rationem. Soci. iun. consil. 69. nu. 13. volu. 1. Ideo si testis deponat per verbum credere, modo assignet rationem concludentem probat Alba. consil. 94. nu. 4. Soci. iun d. consil. 69. nu. 13. Item probat ad defensionem, Boss. de op contra testes nu. 43. in fi. Idem si dicat, credo quia vidi, Goza. consil. 94. num. 33. Rolan. a Vallo consil. 57. numo. 30, volum. primo. lato in circa prædicta. Oria. supra numo. 24 vbi addit.

G Quòd regulariter, reg. cum vndecim ampliat. & limit. Nel. de S. Gemin. in tracta. de testib. num. 123. vbi ponit 18. limit. 71. ponit Ant. Gab. de comm. conclus. in tit. de testibus, cõclu. 21. Nel. de testi. versic. publicatis, nu. 123. Oria. supra numo. 65. Rip. in l. 1. in fi. C. de eden. vbi Cagno. nu. 131. Rebuf. de publicat. test, quod si sententia sit nulla, Vãc. de nullit. titu. quoties & intra q tempus, nu. 40.

H Et ratio huius prohibitionis. Iõ licet Cro. in tract. de testibus, numo. 268. versicu. 8. dicat quod sola publicatio. impediat examinationem et illam dicit communẽ illa conclusio pcedit qñ occasione illius publicationis sunt didicita testificata, alias non, Alex. consil. 84. nu. 5. volu. 4. & consil. 181. num. 5. vol. 7. late allegat Ant. Gab. sup. num. 27. vel vtraque pars cõsentit, & ipsi publicatione, Oria. sup. nu. 65. et ita possunt procedere quæ ponit supra Anto. Gabr. numo. 74. & 29. vel vt ibi quando est psumptio q didiceris testificata & testificata non dicitur didicisse qui dicta testiũ discurrit, Rip. in c. si quando, nu 7. de rescrip. Oria supra nu. 54. Ant. Gab. sup. nu. 116. Roma. sing. 31. viso exemplo, Rip. in l. 2. nu. 42. C. de eden. & Cagno. nu. 132. & alium casum ponit decis. Tholos. 421. vbi post public. recipiuntur testes super eisdem capitulis, & 373. Andr. Gail. Practicarũ obseruationũ lib primo. obseru. 105. Nel. de S. Gem. in trac de testib. nu 123. ubi enumerat plures casus.

I Non valet, Rot. decis. 39. in no. Vanc. de nullit. in rub. quoties, & intra q temp. nu. 39. Marsi. in l. prima, § si quis vltro, nu. 31. de quæstio. Tiraq. in l. boues, §. hoc sermone, in prima limit nu. 19. de verb. sig. Ant. Gabr sup. nu. 20. & 24 an testes examinati post public. faciant præsũpt. Roma singu. 247. testes examinati, Cagno. lato in l. 2. num. 131. C. de eden. quid in criminalibus, Clar. §. fin. q. 61. in fi. Ant. Gab. supra num. 91. fall. 33. Mising centu 4. obseru. 52.

K Huiusmodi inutiles, Marsi in rub. C. de probat. numo. 278. & in l prima, § ad quæstionem. numo. 14. de quæstio. Anto. Gabr. supra numo. 74. fall. 24. contrarium videtur tenere, Nel. supra numo. 126.

L Poterunt testes iterum, concord. allegat Ant. Gabr. supra nu. 71. fall. 25.

bi mutuaui, deinde eundem fundum alii obligasti, po-
stea meam obligationem renouasti. Rursom egi contra
possessorem pignorum ex obligatione nouata, & finali-
ter succubui in causa, quia ipsius possessoris obligatio
præcedit ipsam nouationem, a qua sententia appella-
ui, & in appellatione volo capitulare, & probare de
priori obligatione mea præcedẽte ipsam nouationem,
cuius respectu sum anterior ipso possessore, certè pos-
sum hoc facere, quia tale capitulum est nouum depen-
dens ab anciquis, vt probatur in l.tertia, in princ.ff.qui
potio. in pignora. habean. Secundum exemplum est in
actore. verbi gratia. Egi contra te aliqua actione,& in
libello omisi petere te condemnari in expensis. Iudex
autem causæ te condemnauit in sorte, de expensis au-
tem nihil pronunciauit, tu autem appellasti à sententia,
certè ego in hac causa appellationis potero expensas
ipsas petere, & probationes inducere. cũ hic articulus
seu capitulum sit nouum descendens tñ a priori mate-
ria, vt probatur in l.fin. C. qñ prouoca.non est necess.
Tertium subinfertur in actore exemplum. Pone ec-
clesia petijt decimas, reus autem opposuit se tutum ab
earum solutione priuilegio speciali,& contra ecclesiam
lata est sententia à qua appellauit, in qua appellatione
vult probare, q contra priuilegium est præscriptum,
certè debet audiri, cum tale sit nouum capitulum ha-
bens tñ a priorib.dependentiam,vt in c. accedentibus.
9 extra de priui.† Circa hoc autem exemplum occurrit
tale dubium, an si in cã principali producti sunt testes
super pręscriptione simpliciter,& postea publicati,in ea-
dem instantia poterunt testes de nouo produci ad pro-
bandum de titulo præscribentis? in qua q̃stione variæ
sunt Doct. opi.vt refert Io.And. in d.c.fraternitatis. Fi-
naliter & conclusiuè secundum eum talis discordia po
test diuisione iuuari,vt distinguatur sic. Aut quis primò,
formauit capitulum,seu articulum super pręscriptione
simpliciter, & absolute, & tunc si sup ea fuerunt testes
A examinati, & publicati, a non audit vlterius probare
volens de titulo. Et est rõ, quia illud capitulũ de titulo
fuit in priori pścriptione inclusum & cõphensum,qa ad
pścriptionem perficiendam titulus requiritur. vt l.nul-
lo.C.de rei vend. & in c.si diligenti.extra de pręscrip.
& in c.dudum extra de deci.ideoq;cum semel admissus
fit ad titulum probandum, istud nouum capitulũ dutu-
tulo spãliter non esset nouum sed antiquum,& p conse
quens super eodem capitulo admitteretur ad proban-
dum,quod oĩ iure est ,phibitum,vt in d.§.quia.in auth.
de testi. Nec obstat quod supradictũ est de conditione
venditioni adiecta, quæ probari põt in causa appella-
tionis; quia secundum Inno. licet conditio oriatur pp
venditionem, non tamen ex natura ipsius venditionis
conditio aliqua in venditione comprehenditur seu con
cluditur, cum infinitæ fint venditiones,quæ fiunt pure,
& fine vlla conditione; sed in præscriptione includitur
titulus, quando est talis præscriptio quæ titulum requi
rit,de qua pśens est sermo, vt dictum est.Similiter non
obstat quod superius dictum est,admitti ,pbationes su-
per ætate & pubertate, vt in d.c.in præsentia,de proba.
quia secundum Inno. licèt ætas insit professioni, & pu-
bertas matrimonio, vt extra de reg.cap.1.& de despon
sa. impub. cap. 1. lib. 6. tamen longe plus inest titulus
præscriptioni, quàm ætas professioni, quod patet:nam
admissus ad probandum professionem vel matrimoniũ
non habet necesse probare ætatem nisi specialiter ne-
getur;sed dato quòd titulus non negetur,tamen qui al-
20 legat præscriptionem tenetur titulum probare. † Ali-
quando quis solummodo capitula fecit, & testes indu-
B xit super possessione tantum, a & tunc auditur volens
super titulo testes producere de nouo, nam hæc sunt
inter se separata titulus & possessio, vt patet ex diuer-
sitate titulorum.ff.de acquir. rer. dom. per totum. & ff.
de acquir.possess. per totum & ff.de vsucap.per totum.
sicut sunt actus diuersi ad electionem, scrutinium, pu-
blicatio, & electio. vt extra de electio.in cap.quia pro-
21 pter. † Deinde circa materiam quæritur c si testis ob-
c scure loquutus est, d vel si non expressit causam sui te
d stimonij an poterit in eadem instantia ita repeti, [a] vt
a declaret eius testimonium? E dic breuiter quod ad par-
a tis instantiam non audiretur vlterius, sed iudex [b] ex
b officio ad sui informationem posset facere hanc repe-
titionem, vt habetur in cap.cum clamor.& in cap. cum
tu.extra de testi.& not. Specu.in d.tit.de teste. in princ.
uersi. item quòd testis obscure &c. & per Bar. in l.1.§.
22 creditum. in fin.ff.si certum petatur. † Proinde quæ-
c ri solet,an testes [c] producti,& publicati in vna causa fa-
ciant fidem in alia? vbi sic plene distingue. Aut ambæ
causæ sunt ciuiles, aut ambæ criminales,aut vna ciuilis;
& alia criminalis. Primo casu subdistingue, An testes
fuerunt recepti, & publicati coram arbitrio,aut coram
arbitratore,aut coram iudice ordinario, si coram arbi-
trio, tunc aut testes ipsi sunt mortui,& tunc plene pro-
bant, & fidem faciunt inter easdem personas cnrã quo
cunque iudice, & in quacunque alia causa: aut sunt vi-
f uentes, f & tunc est in electione eius contra quem pro
ducti sunt, vel stare prioribus depositionibus eorum,
vel quòd iterum recipiantur,vt probatur,& habetur in
l.cum antea,in fi.C.de ar.in l fi.C.de testi & ca.præsen-
tata. extra de testi. nisi partes ipsæ specialiter in com-
promisso cõuenissent stare ipsorum testimonijs in qua-
cunque causa, & coram quocunque iudice; quia non
fieret ipsorum viuentium alia noua examinatio, vt d.l.
fin.ibi [statutum sit,&c.] quod est multum notabile, &
semper apponẽdum in compromissis,licet multi in hoc
g errent. Aut fuerunt recepti corã arbitratore, g & tunc
nullam fidem faciunt secundum Inno.ut per eum nota.
in c.cum in tua.extra de testi. & idem firmat Iac.Botri.
in l.fina.C.de testi. Si autem fuerunt recepti, & exami-
nati coram iudice ordinario, vel delegato;tunc aut no-
na causa, quæ nunc agitur, est inter alias personas, &
tunc nullam fidem faciunt inter alias personas per regu
lam & generalem. Res inter alios acta, in rubro & ni-
gro.C.de res inter alios acta. Nam his demum prosunt
h & nocent probationes factæ in causa h quibus prodes-
sent & nocerent sententiæ latæ, & econuerso,vt l.sed si
possessori.in fi.cum l.seq.ff de iureiu. & in c.inter dile-
ctos.§.porro,extra de fide instrum. Aut causa agitur in
ter easdem personas,& tunc regulariter ipsæ attestatio
i nes & probationes i plenam fidem faciunt. vt l.1a apud
quem.C.de eden.& ibi plene per Cy & in l.gesta.C de
re iudi.& plene per Bar. in l.cum lite mortua.ff.iudica.
sol.& not.per Innocen.in d.cap.cum in tua.& in c.cum
causam extra de testi. Secundo casu principali,videlicet
k quando k ambæ causæ sunt criminales, & tunc aut ha-
bent originem ex diuersis factis & delictis, & tunc non
faciunt vllam fidem, ar.in l.nunquam plura.ff de priua.
delic. aut habent origmẽ ex eodẽ facto, & tunc puto,q
fidem faciant inter easdem psonas, ar.in l.1.ff.arborum
l fur.cæsa. l Tertio añt casu principali. videlicet qñ vna
causa est ciuilis & alia criminalis, subdistingue secun-
dum Bar.vt plenè not.per ipsum in l.1.ff.vi bo.rap Aut
testes fuerunt prius producti in causa ciuili. Aut prius
in causa criminali, si quidem fuerunt prius producti
in causa ciuili, tunc aut fuerunt producti per reum ad
ab-

a *Non auditur vlterius hoc exẽplũ. ponit Oria. supra nume.62. istum locum citat decis. Bono. 3. Fel.in c fraternitatis col.pe. ver. item necessarium est de testibus Cra.cons. 134.nu.47. Alber. supra num. 49. versicu. vlterius,et ibi nu. 46. ponit,q quis produxit testes super cap. generali non potest postea facere capitulum spãle.*

a *Et tunc auditur volens Rota decis.437 in no. Dec in ca.2.nu. 3. de confirmi. vti. vel inuti. Rip. in l.naturaliter § nihil cõmune nu.17. de aq. pat.*

c *Si testis obscure loquutus est. iudex potest iterum interogare testes p declaratione eorũ. Ant. Gab.sup.nu.36. fall.26.& in fi. & ibi ponit qñ testis dicatur obscura deposuisse allegando Fel. i cap.cum clamor. colum.fi de testi. Tynda. in trac. de testi. c.4.n.5.*

d *Vel si non expressit causã sui testimonij poterit iudex repetere Orsa. supra nu.35. Tynd supra d num.5.*

a *Dec breuiter hanc declarat. firmat D.Ias.in l.duobus §.1. in prin ff.d iur. in.*

f *Et tunc est in electione Orian.supra nu.55. Ant.Gabr qui allegat concord.supra num.63.fal 20.*

g *Et tunc nullam fidem faciunt,& hoc nõ habet dubium quando non sunt examinati in forma iudicij, sed in dubium est quando sunt examinati forma iudicij,& tunc sunt ops. hincinde vt per Ant.Gabr supra nu.64 fal.21.& videtur in clem. prout in casu arbitrum.*

h *Quibus prodessent,& nocerent sententia Rip in l.admonendi nu 202.de iurei. & l.2.nu.33. & 37. vbi Cagno.nu.105.cũ seq.limit.vt ibi per eum remissiue. num.108.& Thom.Gram.decis.34.num 19.*

i *Plenam fidem faciunt Cur. d.l.is apud quẽ, qua est l. 2. num 93.& Rip.nu.26. cũ seq.Ias.nu 22.& Cagn.nu.109.ampliat. & limit.vt ibi per eũ.& Fel in c. causam qua col.1.de testi.Paris.consi.87. num.41. & 48.vol.3.*

k *Ambæ sunt criminales Paul.Cast.cons.168. lib.1.Cra.cons.205. nu.40.late Clar.in pratica crim.§.fi.q.54.*

l *Tertio casu vide Boss.in tit.quomodo procedatur per actio in dilect. num.47.*

absolutionem, & tunc fidem faciunt in sequenti cau-
sa criminali. vt l. 1. & l. si præses. C. de plagi. Aut fue-
runt producti per actorem ad condemnationem, &
tunc aut fuerunt producti principaliter super delicto,
& tunc non faciunt plenam fidem in causa criminali, vt
nota. per gloss. in l. si quis ad se fundum. C. ad l. Iuliam
vnde vi. & probatur in l. tertia, §. idem diuus ff. de testi.
ibi [Testibus & testimonijs, &c.] cuius ratio est, quia
in criminalibus requiruntur probationes luce meridia
na clariores, vt l. sicut C. de proba. tamen faciunt ali-
quod adminiculum. arg. l. quæro. in fin ff ædili. edict. l.
capite quinto. ff. de adulte. Aut ipsi testes fuerunt pro-
ducti super aliquo adminiculo ad ipsum crimen, puta
super rei dominio vel alio simili, & tunc faciunt fidem
in criminali causa, non super crimine principaliter, sed
super illo adminiculo tantum, vt dicta l. prima, & l.
præses. C. de plag. Secundo autem casu, quando econ-
uerso factæ sunt primò probationes, seu producti te-
stes in causa criminali, an fidem faciant in ciuili, Di-
stingue, aut agitur causa inter easdem personas, &
faciunt fidem, vt l. is apud quem, cum sua materia.
C. de eden. & dicta l. cum antea, circa finem. C. de ar-
bitr. Aut agitur inter alias personas, & tunc aut sen-
tentia faceret præiudicium inter eas., & faciunt fidem,
aliàs non arg. dicta l. sed & si possessor. in fi. ff. de iu-
reiur. & in cap. inter dilectos. §. porro. extra de fide
instrum. & hoc sequitur Innoc. in dicto cap. cum cau-
sam. Quæ autem superius dicta sunt, procedunt quan-
13 do testes fuerunt recepti in iudicio plenario. † An
autẽ recepti in iudicio summario, fidem faciant in ple-
m nario? m Dixerunt quidam quòd aut testes vel proba-
tiones fuerunt receptæ ante litem contesta. vel post su-
per aliqua exceptione dilatoria, & tunc non faciunt
fidem in iudicio plenario. argum. in cap. veniens, ex-
tra de testi. & quod not. Innoc. in cap. constitutus. extra
de ordin. cogni. Aut fuerunt producti super aliqua ex-
n ceptione peremptoria, n & tunc faciunt fidem in ple-
nario iudicio secundum not. per Inn in cap. super spo-
liatione. extra de ord. cog. Alij distinguũt, aut sententia
lata in summorio noceret in plenario iudicio, & tunc
obsunt & nocent attestationes & cæteræ probationes,
aut sententia non noceret, & tunc nec testes nec proba-
tiones nocebunt, vt in d. cap. inter dilectos § porrò. &
ar. eorum quæ no. in l a diuo Pio. §. si super rebus ff. de
iud. & l. si ff de his qui sunt sui vel alie. iuris, de quo no-
14 ta. Bar. in l. 1. ff vi bo. rap. † Vlterius [d] quæritur, an li-
d ceat partibus producere testes quot numero velit? dic
o quòd non, sed iudex ex officio suo o refrenabit & ta-
xabit numerum testium, ita quòd non excedatur nume
rus, 40 testium. vt traditur in cap. significauit. cum seq.
extra de testi. Et si iudex cognouerit esse producentis in
tentionem fundatam ex paucioribus, tunc adhuc eun-
dem numerum refrenabit, vt l. 1. in fine ff. de testi. & in
c. causam quæ, il t. de testib, & extra de offic. deleg in c.
cum te, de quo not. Spec. in tit. de teste. §. restat videre
de numero testium &c. per Innoc. in d. c. causam quæ,
lo primo, extra de testi. Rursum quæritur, an data vna
dilatione ad testes producendos, vel facta vna testium
productione & examinatione, ante eorum publicatio-
nes liceat super eisdem articulis alios testes produce-
p re? p dic breuiter, quòd sic vsque ad tertiam vicem. vl-
q tra tertiam verò productionem q non licet, nec est ali-
quis audiendos, vt infinitas euitetur; nisi fortasse ex cau
sa iustissima, & præstito per producentem iuramento,
vt traditur in c. vltra tertiam. extra de testi. & in auth.
qui semel. C. de testi. & in §. si vero in Auth. de testi. &
15 no. per Inno. & Io. An. in c. in causis. extra de testi † Sed
in hoc occurrit magna dubitatio, quomodo debet intel
ligi vna dilatio, vel vna productio, & sic secunda, vel ter
tia. Dicunt quidam, productio intelligitur vna, vel plu-
res hoc modo, dabit enim iudex vnam dilationem plu-
rium dierum, puta 5. vel 10. intra quam prima vel se-
cunda die pars producet & exhibebit corã iudice duos
vel tres testes dicendo, domine iudex hos testes vobis
exhibeo & produco examinandos pro prima vice. deinde
de quarta vel quinta die producet totidem vel plures
aut pauciores, & dicet domine iudex, ecce alios testes
quos vobis exhibeo & produco pro secunda vice. & idẽ
facit alia vice &c. & sic erit vna dilatio tãtum infra quã
fiunt plures productiones, & hoc modo debet intelligi
secundum eos dicto cap. vltra tertiam, cum si. Alia est
opi. quam approbauit inueterata consuetudo, quòd plu
res dilationes dentur ad testes producendos; quarum
vna sit 10. dierũ, alia 15. & plurium & pauciorum pro-
ut iudici videbitur, ita quòd in qualibet dilatione per
se sumpta liceat parti testes producere singulis diebus,
& sic facere plures productiones in pluribus dilatio-
nib. & hoc modo dicunt debere intelligi iura præallega.
quorum opi. approbauit consuetudo, & Inn. in d ca. in
causis. & in c. vltra tertiam. & sic de facto seruatur se-
16 cundum Spec. in d. ti. de teste. § qualiter. † Quid autem
dices in dilatione data ad probandum quòd testes iu-
c rauerunt in termino, sed non fuerunt examinati, [c] an
imputabitur parti producenti, ꝗ nõ satisfecit termino?
vt ꝗ sic, quia verba debent intelligi cũ effectu, vt l. 1. §.
hæc verba. ff. quod quisq; iur. & in l. pe. §. docere ff. ne
quis in ius vo. Spe. autem in d. § qualiter ver. his quo-
r que r tenet contrarium, ad quod facit l. pe. C. de testi.
Idem tenet Iac But. in l. si qñ. C de testib. quia depositio
testis trahitur ad tẽps iuramenti, vt d l si quando, sicut
nominato hæredis facta post testamentum trahitur ad
tẽps testamenti, vt d l. asse toto. ff de hære. instit. ad quod
facit l. institutio talis. ff. de condi insti & l. si ita scripse-
ro. ff de cond & dem. cum sim. Idem sentit Bar. in l. dam
ni §. Sabini ff. de dam. infect. Alij autem sunt qui distin
guunt aut est terminus datus ad producendum, & tunc
sufficit iurasse in termino: aut ad probandum, & tunc ẽt
debent deposuisse infra terminum. & in hanc partẽ in-
clinare videtur idem Bar. in d. §. Sabini. Decretalistæ ve
s rò, quorum opin. s sequitur cõis practica, distinguunt
sic. Aut est datus cõis terminus ad probandum simpli-
citer, & tunc sufficit iurare in termino: aut est datus ad
t probandum & probatum habendum, & tunc debent ẽt
deposuisse, vt plenè no. Spec. in ti. de dila. §. 1. ver. quid
si. Ex quib. patet determinatio quæst. quotidianæ, ꝗ si
f testis iurauerit [f] die iuridica, & deposuit die feriata, ꝗ
valet eius testimonium. quod ẽt sequitur Ia. But. in d. l.
17 si qñ, & Spe. in ti. de feriis. §. sequitur. ver. quid si. † Am
plius quæritur, pone ꝗ datus sit terminus à iudice vel à
g statuto probatum habendi, & iurauerunt & testes infra
terminum nec deposuerunt, pars asit producens dum
se excusatam, quia fecit quod potuit, & requirit finita
dilatione eos examinari, quæritur an debeat audiri. Ia.
But. tenuit ꝗ sic, quia examinatio testium pertinet ad
iudicem, & non ad partem, vt in d. l si qñ. sed Bar. in d. §.
T Sabini T dicit, ꝗ non sufficit ad plenam excusationem
fecisse iurari, sed debet pars sæpius iudici protestari de
examinatione ipsorum; sicut in simili dicitur de petitio
ne apostolorum, vt in l. eos, in fi. cum si. C. de appel. quia
officialis nõ præsumitur esse in negligentia, nisi de hoc
sibi fiat protestatio, arg. l. 1. C. de his qui per me. iud. nõ
18 app. & l. 3. C. de susce. & archa. li. 1 r. † vñ consilium est,
ꝗ præstito testibus iuramento pars statim, & die sequẽ-
ti petat à iudice eos examinari infra terminum, pro
qua

m Dixerunt quidam Rip. in l. naturaliter. §. nihil commune, numero 194. de acquiren. posses. dicit, quòd actu facta in iudicio summario in quo fuit plenè probatum faciunt fidem in alio iudicio plenario, & actu in possessione ĩ quo fuit plenè cognitum de dominio præiudicatur petitorio, & ibi numero 120.

n Et tunc faciunt fide adde, quòd publicatio testium facti in iudicio summario nocet: plenario Antonius Gabr. de conclus. 21. in titulo de testibus num. 16, in dec. amplias.

o Refrenabit, & taxabit vide late Rebuf. in trac. de testi. & quot quot super vno quoque facto in prin. cum seq.

p Dic breuiter late decis. Bono. 41. per totum vbi concludit in causis sũmarijs non esse dandam quartam dilationem cum tales causæ debent esse breuiores, & in alijs causis vbi non aliquid probauit in secunda non est danda tertia late Oria. supra nu. 66. requiritur tamen causæ cognitum in dandis istis dilationibus, quæ consistunt in tribus, ut per Ias. in l si. nume. 34. de fer. Oren. in verbo dilationes numero 6. & Maranta in titu. de dilat. numero 15.

q Non licet late Decis. Tolos. 199.

r Tenet contrarium istum locum citat, decis. Bono. vndec nu 3. Octa. Vestr. in pratica Rom. curia in tit. de remissione vers. 23. dubium est lib. 6. Rebuf. in tit. de dilatio. artic. duodecimo gl. vnic num. 12. citat Mandosius in sua praxi de commissio commiss 27. vers ad probandum.

s Sequitur communis pratica Dec in c licet causam nu. 15. de probat. Maranta supra nu 19. istum locum citat et sequitur Mandosi de commiss præfixio termino commiss 27. vers. ad probandum.

T Dicit, quod non Maranta supra d. nu. 19. vers. 2. casu Dec. d. cap. licet causa nume. 15.

quo faciunt not. in cap. quoniam contra falsam. extra de proba. & in c. pia, de excep. Et si forte testes ipsi recusarent deponere absque rationabili excusatione, imputa-
a retur iudici qui eos mulcta indicta cogere debuit, arg. in l. locũ. C. de tabu. exhi. & in l. j. ff. de magi. conuenien.
39 cum si. † Postremò quæritur de quæstione, quam habui de facto. Pone quòd in termino peremptorio probatum habẽdi testes fuerunt examinati, sed non fuerunt publicati, an tenebit publicatio facta post terminum, & an iudex teneatur ipsos publicare? dic quòd iudex dẽt eos publicare, & publicatio tenet & valet. Ratio est, quia talis publicatio non est probatio, sed rei probatæ declaratio. Ideoque ad tempus & terminum dilationis probatoriæ reducitur, vt in eo facta publicatio censeatur, sicut de examinatione testis quæ ad tempus iuramenti reducitur, vt superius dictum est, arg. ad hoc in l. hæredes palam. §. sed & si nota, versi. si quid. ff. de testa. & in l. adeo. §. cum quis, circa finem ff. de aquir. rer. do. cum
40 si. † Talis enim publicatio magis pertinet ad iudicem,
b quàm ad partem.[b] Ideo pars excusata est, si solicitauit fieri publicationem, aliàs secus, cum ad instantiam par-
* tis fienda est publicatio, * non ex mero officio, vt aliàs dixi, & hanc partem tenet Spec. in tit. de dila. ver. sed quid si infra, & Bart. in d. §. Sabini, quod no. & esto solicitus, nam vt inquit Seneca ad Lucillum, nihil est, quòd non expugnet pertinax opera & intenta ac diligens cura &c.

ADDITIONES.

* Publicatio, Adde Matthes. sing. 38.
* In l. per hanc. Adde, quòd publicatis testibus in causa principali, & illis didicitis, non licet in causa appellationis testes super antiquis capitulis producere, & examinare, secundum magis communem. per Rol consi. 45. nu. 8. num. 12. 24. 30 lib. 2. quam concl. dicit procedere iure ciuili, per tex in §. quia verò. in auc. de testi. Alex. consi. 61. num. 9. lib. 2 consi 183. col. 3. lib. 6. Rip. in l. is apud quem. nu. 43. C. de eden vbi quòd dispositio cle. 2. de testi. seruatur in Ducatu, & Delphinatu, qui Rol. d. cons. nu. 14. dicit, quòd opi. Bar. in d. l. per hanc, seruatur in prac. de qua vide quæ scribit Mising. Cent. 1. obser. 41. vbi inter alia dicit d. clem. 2. in foro ciuili locum non habere, ex Bal. in d. l. per hanc, secundum quẽ dicit fuisse iudicatum in Imperiali camera, & sic, in casu suo, ad missa grauamina eadem cum articulis primæ instantiæ ad probandum, concl. autem quòd testes producti in vna causa impediunt ne alij noui in alia causa ad eundem effectum tendente producatur, communem dicit Cur. iu. in l. 2. nu. 110. C. de eden. quam declarat Rip. ibi, nu. 42. & seq. Rob. de ord. iud. c. 43. 6. actu, num. 22. nisi super articulis nouis dependentib. ab antiquis, quibus adde, ex hoc non prohibitum censeri testium productionem super his quæ fuerunt in prima instantia allegata, & tamen testes non fuerunt super ipsis allegatis examinati, nam poterit quis in causa appell. testes producere ad probationem eorum, quæ ante sñiam allegauerat, & quæ sunt directo contraria iis, quæ eius aduersarius in iudicium deduxit, dummodo testes non fuerint de eis interrogati & examinati, secũdum Fel. & alios in c. cum Ioannes, & fide instr. Ita Didac. prac. q. lib. c. 18. nu. 6. vbi inter alia dicit opi. Canonist. communem, & in vtroque foro obseruan. vt p Fel. d. c. fraternitatis. Lanf. in c. quoniam contra, ver. testium, nu. 60. de proba. qua de re vide Port. lib. 1. concl. 39. Capel. tolos. q. 173. fallit pdicta principalis concl. in causa criminali, in qua iudex etiam publicatis attentationibus potest super eisdem articulis testes ad defensam recipere secundum cõem per Fran. de Aret. in c. fraternitatis, nu. 36. de testi. vbi dicit hoc etiam fieri posse ad petitionẽ partis, Hypol. in prac. §. sequens. Rob. de ord. iud. c. 40. par.
v 6. 3. actu, nu. 3. tit. de dila. v fallit 2 in causa matrimoniali, in qua etiam post didicita testificata, quando agitur de probanda cõsanguinitate, vel impedimento, possunt adduci noui testes etiam directo cõtra iij, teste Ias. qui ampl. ponit, cons. 16. lib. 3 fallit 3. qñ examen, vel testium publicatio sunt nulla, ex not. per Seb. Vant. de nullit. c. 8. nu. 4. & seq. Lanfr. concl. 384. Ias. in l. qui per salutem, nu. 3. ff. de iureiur. vbi declarat, an, & quomodo testes qui nulliter deposuerunt, non obstante publicatione possint iterato recipi, & concludit, q sic, 4. fallit, qñ super qualitate testis sumuntur a iudice informationes, quia hoc põt etiam publicatis attestationib. teste Catel. vet. testes cõiter, col. 2. & ver. iudici conuenit, vbi q etiam publicato processu põt a se ipso testes interrogare, & eorum dicta recipere, ex Bal. in l. amplioem, in prin. col. vlt. C. de appell. Alex. cons. 116. lib. 1. accedit, q publicatis attestationib. possunt iidem testes examinari super nouis capitulis eiusdem cãæ, ex c. fraternitatis, de testi. clem. testibus, eo. tit. not. Hypol. sing. 23. vbi limitat, nisi testes examinati a principio iurauerint simpliciter dicere veritatem super tota causa, quia hoc casu post attestationes publicatas non possunt super alijs nouis capitulis examinari, teste Catel. ver. testes communiter, col. 2. quæ concl. fallit in testimonio medicorum vel chirurgorum deponentium, an sit remansura cicatrix, vel non, quia post publicationem põt adhuc alij super eodem recipi, tam ad petitionem partis, quã ex officio iudicis, Hypol. sing. 66. qua in re Alex. videtur tenere contrarium quò ad testes, qui producuntur super peritia artis, quòd non possint produci post publicationem, cons. 148. col. fin. nu. 7. lib. 2. licet contrarium dicat in criminal. qua in materia, & quibus casibus testes recipi possint publicatis attestationibus vide Aym. consi. 65. 74. nu. 4. & 5. Afflic. decis. 13. 216. quid dicen. an produci possint post sententiam, & dic, vt per prædictum Mising Centuria 4. obseruatione 60. circa fi. vbi concludit quòd sic, in testib. de nouo post sentẽtiam repertis, qui ante sñiæ prolationem ignorabantur, vide latius ibi per eum. quid in instrumẽtis, an & quando post sententiam produci possint, quãdo impeditus quis fuit instrumenta ante sententiam producere, & ibi, quòd tutius erit, quòd impeditus producere instrumenta ante sententiã: protestetur de impedimento, per talem enim protestationem tutus erit, vt, etsi succumbat per sententiam, quãdocunq; postea inuentai, sit audiendus, de qua examinatione testium post publicationem de qua per Pap. hic, col. 2. circa fi. vbi allegat Auth. qui semel C. de proba. vide Afflic. decis. 13. decis. 216. Anch. consi. 123. & quando & quo casu. testibus publicatis admittantur testes, vide Aym. d. consi. 65. 74. num. 4. & 5. consi. 134. col. 10. Hypol. sing. 66. 128. Rom. sing. 170. Por. lib. 1. conclus. 39. supra alleg. vbi totam materiam examinat, quibus adde, quòd visio exempli dictorum testium non inducit testium publicationem, adeo quod non possit pars vlterius procedere teste Rom. sing. 32. Fely. in cap. vltra tertiã. col. 2. & c. fraternitatis, col. 6. de testi. Socy. trac. fall. reg. 403. fall. 24. Dec. in cap. 1. in prin. extra de fide instr. Masuer.

* Ad partem. Adde, quid si iudex proferat sententiam nõ publicatis testibus, partibus non contradicentibus, & dic, q valet sñia, teste Bar. in l. prolatam q. 1. C. de sent. & an omissa publicatio testium reddat iudicium nullũ, vide Fel. in c. cum I. & A. de re iud. Cor. consi. 105. col. fin. nu. 6. lib. 1. & negatiuam opi. communem dicit Rob. de ordi. in c. 13. & an publicatis testibus, alij testes examinari possint, dic, quòd licet post conclusum in causa testes produci nequeant: æquitate tamen suadente etiã post cõclusum in cã produci posse, testis est Abb. in c. 1. de iudi. Rob. d. c. 13. nu. 156. plura not. Port. lib. 1. concl. 39. Capel. tolos. q. 373. Rom. sing. 370. Afflict. decis. 13. 216. Hypol. sing. 66. 158. Aym. consi. 74. quos omnes allegaui supra in prin. huius ver. Masuer.
a Repeti. Adde Alex. consi. 116. in 1. lib. & quod voluit Lud. Rom. consi. 469.
b Sed iudex. Adde quòd quando testes repetuntur à iudice ex officio tunc non requiritur citatio partis, ita Alex. de Imo. in l. ab executione, in apost. ff. de app. & vide eundem in l. hæredes palam. §. si quid post. ff. de testam. & Saly. in l. fin. C. de testibus.

v Fallit 2. in causa matrimoniali Ant. Gabr. de comu. conclu. in tit. de testibus conclus. 21. nu. 69. vers. 23. fallit vbi amplius et in causa matrimonij spiritualis ibi nu. 70.

* Sed iudex, Adde, Guid.Pap.q.215, Catel. uer.testes, Communiter.5.nne.Alex.consi.116.lib.j.conf.538.col.3.nu.5.lib.6.Purt.lib.j.concl.39. Ias.in l.si quis ex argentarijs.§. prætur ait, nu.8.nu.9.ff.de eden. ubi an & quando testes semel examinati iterum examinari possint. Masuer,

* An testes. Not.an.testes producti & publicati in vna causa faciant fidẽ in alia. Abb.in c.testimoniũ,de testi. Bald. consi.74.inci.modus defensionis,in 2.uol.Barb.conf.19, in.j.vol.& Raph.Fulg.consi.96,

* Testes. Adde,ꝙ testes recepti in vno iudicio ordinario, regulariter probant in alio, inter easdẽ personas, licet fiat ad diuersum finem, teste Mathes.sing.191.nume.2, Abb.in c.causam quæ,el j.de testib.Bart.& Alex.in l.2, §.hoc edicto.ff.ui bon.rap.Bar.in l.2. C.de eden.& dic, ꝙ dicta testium in vna causa faciunt fidem in alia tribus concurrentibus, de quibus per Rip.responso 94.num.24.Ias.d.l.2.de eden.Doc.d.c.causam quę,el j.de testib. quid de testib.examinatis à iudice incompetente, an fidem faciant coram competente, & dic, quòd non, ut habetur in l.3.§. item Diuus ff. de testi, limita nisi testes examinandi essent in prouincia remota à loco iudicij, ut no.Hypol.sing.211. Sed quid dicendum de actis, an & quando facta in vna causa, facerent fidẽ inter easdem personas in alia, & dic, quòd inne produci debent, vt not, Bar.in l.naturaliter.§.nihil commune, col.11.ff.de acq.poss.Nat.conf.135.col fi.in fi.quam materiam examinat Bar.in l.cũ lite mortua ff.iud.sol. Seb.de null.ca.6.in fi.nu.127. & seq. & in d.q.dic, quòd productio fieri debet apud acta eiusdem causæ, aliàs nõ probat, teste Alex.consi.82.colum.secunda, num.5.lib.secundo. vtrũ acta antẽ prioris iudicij probent in alio, uide Ias,in l.secunda, col.fi.C.de edend.ubi.ponit tex. limitationes & prac. Bal.tit.de proba.q.14. in casibus uero, in quibus acta facta inter alios, præiudicant alijs, dic, quòd requiritur quòd gesta fuerint cum legitimo contradictore, l. cum non iusto ff.de collus. deteg. Alex, consi.21. lib.1, ubi elegãter loquitur declarando, cui adde prac, Masueri, tit.de literis notis, nu.23.prac.Bal.d.tit.de proba. q.14.Capel.tolos.q.198.Guid.Pap.q.136. Abb.in cap. testimonium, num.9.de testi.vbi acta in vno iudicio faciunt saltem aliquam præsomptionem in alio iudicio, etiam inter alias personas, & in c.significauerunt, nu.4. eod.tit.qoq omnia nota quia sępius occurrunt in actum prac. Masuer.

a Alieno auditu testimonium de auditu dupliciter itelligitur de auditu visus & de auditu relationis Archid. in cap. hoc vide tur 22.q.5. vbi exemplificat, & in quibus requiritur uisus generum, late circa ꝑdicta Pet.Ant. Petra de fideic. q 13. nu.57.

b Super aliquo vetustiss. negotio, tamen, uidetur ꝙ ista cõclusio ꝓcedat concurrẽte etiam fama cũ alijs adminiculis, Fel. in cap. veniens colum. 3.de test.Capyc. decisio 193 in fi. multa allegat, & Ant Gab in tit de testi conclus.3.licet multa allegat in cõtrarium, & dicat esse communem, qua communis procedere iste concurrentibus, & per eũ ibi nu 4. vsque in fi.& Caphal, cons 250 col 2. Afflic. dec.277. Rott. decis.117. in no. Adde, ꝙ testes instructis, aperte de ueritate facti vt melius recordetur non tamẽ vicianetur eius dicta Mising.centuria 3.obseruat.75.

d Vlterius. Vide Ang.in proœ.digestorum Old.consi.145, vbi dicit quod est in arbitrio iudicis.

* Vlterius. Adde, l.1.§ 1.ff.de testi.c.significauerunt, & c, cũ causã.extra de testi.clẽ.sæpe.uer.nõ sic tamẽ, de uerbo.sig. & q̃ habẽtur in Ducal. subalpinæ patriæ Decretis, lib.3.c.20.cap.fi. quæ autẽ consideranda sint in ipsa refrenatione testiũ, uide per Abb.in c.cum causam, extra de testi.Doc.in apostil.ad Bar.in l.quoties.C.de naufrag lib.11. Masuer,

e Examinati. Adde Ioan.And.& Archi.in c.pia, de excep. in 6.Io.An in addi.ad Spe. in tit.de dila.§.rursus.Cald. in consi.1.de test Lu.Ro consi.444.

* Examinati Adde, quòd si testes in termino iurauerint: possunt post terminum deinde examinari, l.1.in fi ff.de bon.pos.ex test. mil. Bar. & alij in l.damni §. Sabini ff. de dam. infec. Fely. in cap. licet causam 16. limita, de prob.Rom.consi.444.Rob.de or.iud.6, par.cap.40. ver, dilatio, num.19. vbi ꝙ ita seruatur in foro, non tamen post publicationem in causa examinari possunt. Afflict. const.regni, rite legitime 13.not nume.20. in fi.Capic, decis.90.num.3. quod intellige, quando terminus probatorius simpliciter datus fuisset, secus si iudex dilationem ad probandum & probatum habendum: seu examinari faciendum dedisset, quia tunc intra terminum, & iurare: & examinari debet, teste Bal.consilio 133.li.5.Socy.conf.47.lib.4.Bal.& Ang.in l. Antithus, in prin. de acq.hær. Io.de Amic.consi.108.nu.8. quia hæc dilatio uim habet conclusionis, Alex. consi.101.lib.2 quã dilationem eo modo iudex ex causa concedere potest, teste Ias.in l properandum, nu.14. C.de iudi.intellige tamen cum temperamento: non procedere in testibus, qui degunt in longinquis partibus, ad quos terminus ille ad probatum habendum non extenditur, ex iis quæ Pap.not.infra for. produc.instr. uer.in termino, num.3. quæ. res fortassis haberet difficultatem in hac nostra subalpina patria ex Ducal. Decretorum dispositione, lib.3.cap.17.ubi dantur termini multum peremptorij, & etiam in criminalib.in quibus, maxime ad defensionẽ, testes admittuntur post terminum, Fely.in ca. cum clamor, de testi. Hypol.in prac.§ sequens, nu.2.& seq. ratio est. quia in criminalib. nunquã ferẽ in causa conclusum dicitur, ut scribit Nat.consi.339.col.2.post med, lib,2. Aufr.ad Capel. tolos.q.146. Ro.consil.176. in prin. plura not. Hypol.in prac.§. sequens. Masuer.

f Iurauerit. Adde Fely.in cap.licet causã col.24.de prob. Lanfr.de Oria.in c.quoniam contra falsam.§. testiũ depositio.nu.13.eo.tit.& Alex.de Imo.in consi.212.col.2. in 2.vol. Zilettus,

* Iurauerit. Adde, quòd dictum testis trahitur ad diem iuramenti, nam sufficit quòd in termino probatorio ipsi testes iurauerint, licet tunc examinati non fuerint, sed dictũ eorũ refertur ad diem quo iurarunt, ut not.Guid. Pap.q.125. Hypol. sing.113. Bar. & alij in l. damni §. Sabini ff.de dam. infec. Rul.consi.71.nu.30.lib.1.Curtrac.de testi conclusione 33 Io.de Amic. consi 108.nu.2.Ban.de temp.vtil.& conti cap.11, num.11.quid si testes iurauerunt intra terminum post terminum verò deposuerunt, uide Bar.d.l.damni.§.Sabini, Bal.in Rub. C.si ex fals. instr col.fi.in fi. Quod antẽ examinari possint die feriata; dummodo iurent in die iuridica: not. Rob.de or.iud.cap.43.nu.4. num.7. quod videtur conforme Ducal. Decretis patriæ nostræ subalpinæ, lib.3. cap.sn. qua de re vide quæ scribit Lanfr. in c.quoniam contra, in prin. nu.32. Capel.tolos.q.116.Guid Pap.d. q. 125. & quæ habentur supra for. iuramenti testium, vet.& hoc præsente. Masuer,

g Iurauerunt. Adde Bar. Bal. & Saly.in l.si quando.C.de testi.Bal.in rub. C.si ex fal.instr.col. pen. Ang.de Vbal. & Ioan. de Imo. in l. Antistius.ff de acq.hær, & Pau.de Castro rub. C.de dila.Pet.de Anch.& Ioan.de Imo.in c.1. de offi.deleg.And.Barb.in cap.licet cãm, de proba. col.16.& ibi Fran.Are.col,4 & Fely. col.9. Lanfran.de Oria.in c. quoniam contra falsam. § testium depositio. nu.14 de proba,& Io.de Amicis in conf.108.inci.super dubio, in princip. Zilettus.

h Quam ad partem. Dicit Anch.conf.55.quòd si pars petijt publicationem & illa non facta iudex ferat sententiam, quód tantum sententia tenet & valet mero iure. Et an publicatis testibus alij possint examinari, vide per eundem, consi.224.

SVMMARIVM.

1 *Testimonium de auditu, an & quando valeat,*

A 1 a DE a alieno auditu testificantur. † Regulariter a testimonium: quod fundatur super alieno auditu vel alio corporali sensu, non valet, quia quilibet de suo proprio sensu debet deponere, vt no.& habetur in d.l.testium, C de testi. & in d.c.licet ex quodam. extra de testi, nisi cum deponitur b super aliquo
b vetustissimo negotio, vt l.si arbiter.& l.cẽsus, ff.de proba. l.s.& antep.ff.de aqua plu.ar.& in certis alijs casib.not. per glo. in d. cap. licet. & per Specul. in tit, de teste, in princ.versi.item quód non perhibet, &c.

ADDITIO.

a Regolariter vide Ant. de But. in c. cum literis. de test. eundem in c. ex literis. de consu.Barb.in c.fi. de suc.ab intest.per L.n.Ro.sing.345.inci.testimonium.

* Regulariter, Adde, quód testimonium de alieno auditu non valet, etiam literis, de testibus.l.testium, vbi Doc. C.de testi.in l.2.§.idẽ labeo, el 1.ff de aq.plu.arc Alex. conf.1.nu.10.lib.3.consi.123.in fi.lib.7.& licet testimonium

nium de auditu non probet, facit tamen præsumptio-
c nem pro producente, c itaque transfert onus probañ. in aduersarium, teste Rom. sing. 345. Alex. cons. 77. nu. 5, li. 1. & dic q; testes de auditu regulariter non probant, nisi in probanda consanguinitate, item quãdo loquuntur de auditu auditus debẽt deponere de tempore centum annorum, Socy. consil. 47. nu. 16 lib. 4. accedit, q; testis deponens de auditu, ad hoc ut probet, requiritur q; dicat se ante litem motam audiuisse, secus si post, Ro. sing. 753. quibus omnibus. Adde, q; regulariter testis de auditu, etiam q; adiungetur fama publica, nõ probat, teste Alex. cons. 25. col. 2. li. 4. nec etiam fauore piæ causæ, ex not. per Dec. consil. 154. Ro. sing. 345. casus autem in quibus testis de auditu admittitur, vide per Rip. in l. 1. nu. 26. ff. si cert. pet. Dec. cõs. 81. col. 1. Abb. in c. licet ex quadam, col. 2. de testibus. Io. Crot. de testi. q. 1. nu. 366. Dec. d. l. 1. si cet. pet. nu. 88. neque probat testimonium de auditu propriu uel alienu, ut in l. si arbiter. ff. de prob. l. testiũ. de testi. facit tamẽ indiciũ, seu præsumptionem, & transfert onus probañ. in aduersariũ, ut iam dixi, ut per Ro. sing. 345. consil. 224. circa fi. Ias. in l. admonendi, col. 4. de iureiur. Dec. consil. 272. & cuius sit effectus illa præsumptio, uide Hypol. sing. 372. & quid in vl. vol. uide Mathes. sing. 124. ubi Doc. in apostil. plura notant. Cepol. caut. 230. Abb. in cap. 2. col. 3. nume. 3. de consuet. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Testis, sic esse vel non esse deponere debet, non autem credere.*

1 SED de credulitate &c. † Aduerte quòd ad officiũ
c testis pertinet deponere sic esse vel non esse, c nõ autem se se credere vel non credere, vt 3. q. 9. in c. testes. q. 2. in cap. relatum, & not. in d. l. testium. C. de testi. Fallit in certis casibus quos nota. Spec. vbi supra, versic. item quòd deponit de credulitate, &c.

FORMA PRODVCTIONIS Instrumentorum.

CORAM vobis Venerabili viro D. Vicario antedicto cõparet, & se præsentat prænominatus Simon. Spelta nomine antedicto, in termino per vos sibi assignato probãdi de iure suo in causa & quæstione antedicta inter partes suprascriptas vertente, exhibens, & producens iura & instrumenta infrascripta nomine quo supra in illis passibus, punctis, & capitulis, seu articulis, pro eo, & in eius dicto nomine fauorem facientibus, & contra partem aduersam, & non aliter nec alio modo, protestans se velle uti dictis iuribus & instrumentis, si & inquãtum sint & appareant esse iusta & uera, & nõ aliter, nec alio modo. saluo nihilominus eidẽ Simonino dicto nomine omni iure. potestate, & baylia iterum & de nouo producendi alia iura & instrumenta, quibus caret ad præsens. Et primò quidem exhibet & producit in publica forma instrumentũ vnum emptionis dictæ petiæ terræ, de qua quæstio agitur inter ipsas partes, traditum & rogatum per Andrusium notarium publicum anno curso, 1350. cuius secunda linea incipit in dumo Petri &c. Item scripturã vnã priuatam scriptã & subscriptam manu propria dicti Io: cuius tertia linea incipit, promisit &c. Item priuilegium vnum Henrici Imperat. scriptum & subscriptum manu T. notarij cum bulla imperiali cerea pendenti. cuius, tertia linea incipit, damus & concedimus.

SVMMARIVM.

1 *Instrumenta, cur sint inuenta,*
2 *Scriptura in quibus casibus sit necessaria.*

c *Itaque transfert onus probandi in aduersarium, Dec. consil. 272. nume. 3. vbi citat alios, Socin iun. consil. 135. num 3. vol. 3. Paris consil 7. nu. 81. volum. 4. decisio. Bone. 67. num. 3 Crauæ in tract. de antiq temp in prima parte, nume. 307. tamen ibi dicit sed aduerte quia non sine causa, Roma. sing 341. reputat hoc dictum mirabile, quia videtur continere iniquitatem si ita simpliciter intelligatur, vnde dicit istud dictum videtur intelligendum mortuis auctoribus testium in personis a quibus audiuerint, vel eis ad eo longe absentibus examinari non possunt, ideo ibi nu. 10 dicit ista opi. q. transferant onus probandi in contrarium intelligitur vbi præsumptio ad sint qua habeatur pro plena probationem non de simplici præsumptione vbi aliqua adducit, & istam opin. sequitur addit. & Dec. d. consil. 272. qua dicit, sed quicquid dicat falsum est. quod transferat onus probandi, sed non est vera quia deficit fundamentum, nam illa opi. fundatur super dicto Archid. d. c. hoc videtur, sed Archid. vtitur istis*

1 CORAM vobis. † Ad euidentiam est sciendum, quòd usus instrumentorum ab humano genere est repertus, ut ea quæ imbecillitate memoriæ defectui subiacebant, per scripturæ substantiam, perpetua & inuiolata permaneant, valent tamen quæ sine scriptura inter contrahentes aguntur regulariter, licet difficilis & aliquãdo impossibilis fiat eorum probatio. ut traditur in l. cum res. C. de proba. & in l. contrahitur ff. de pig. & in l. in re hypothecata. ff. de fi. instr. & in l. 3. §. duæ causæ. ff. de carb. edic. Ab hac autem regula exci-
D piuntur certi D casus, in quibus scriptura est de sub-
2 stantia. † Primo in testamento in scriptis condito, vt l. hac consultissima. C. de testa. & insti. eod. tit. in prin. Secundò in venditione, permutatione, donatione, arrhaiũ datione, & transactione, quòs contractus conuenit inter partes fieri in scriptis, vt traditur in l. contractus C. de fide instr. in l fi. C. de contrahen. emp § 1. & Inst. de contrahen. emp. § 1. Tertius est in contractu emphyteutico, vt not. in l. 1. C. de iur. emph. & Inst de loc. & cond. §. adeo. Quartus est in literarum obligatione, de qua loquitur. ti. Instit. de lite. obli. & l. si ex cautione. C. de nõ nu. pec. qui casus enumerantur per gl. in d. l. cõtrahitur. Quintus adiicitur casus in sentẽtia diffinitiua; per l. 2. C. de sent. ex breui. re. & nu. per Bart. in l. Gallus, §. idẽ credendum. ff. de libe. & post. Sextus adiicitur, quando quis accepit concubinã pro vxore, quia instrumentum requiritur, & non sola scriptura, propter legitimationẽ filiorum receptorum in concubinatu. vt C. de concu. l. cum quis, & multi alij sunt casus qui enumerantur per Spec. in tit. de instr. edi. §. restat autem. ver. Azo, uero. qui casus cum suprascriptis sunt 19. & ibidem enumerantur.

verbis formalibus testimoniũ vero de auditu relationis non valet, nisi ad præsumptionem faciendam, nec probant talia testimonia, sed adminiculant intentionem producentis per ibi allegata, sunt tamẽ aliqui casus in quibus testimonium tale valet, vt in consanguinitate, vel affinitate probãda, & hoc etiam firmat, Dec. consil. 191. nume 3. & ita istam opi. firmat Cran supra num. 309. in fi. & decis. Bono. 67. num. 3. & 8. & illa opi. probatur per iura & ipsum Archidi. allegata, c. cum dilectus, de success. ab intest. ca. præterea de test. Materiam testis de auditu late ponit Petr. Ant. Petra in tracta. de fideicommiss. quæst. 13. nu. 19. cum multis sequentib.

ADDITIO.

* In scriptis. Adde, q; n contractus in scriptis dicit, quan
2 do partes expresse agunt in scriptis contrahere, aliquã ad contractũ peruenient: glo in inst. de emp. & uen in prin. ver. conficiuntur. Catel. uer. contractus, & dic q; contractus in scriptis celebrari dicitur quando actũ est q; fiat in scriptis, & non aliter, teste Afflict. decis. 105. nume. 4. quæ

c *Non autem sic se credere, verbum credere est dubitatiuum glo. d. l. testamentũ Ias. in l. 4. nu 11. de iuris & iur. etiam si testis dicat pro certo credere, Alexan. cons. 170 num. 17. vol. 6. Item si dicat ni fallor vel sibi videre num. 12. & 13. si tamen assignet rationem concludentem probat ibi nume 22. Marsil sing. 183. Thom. Gram consil. 21 num. 8. & consil. 29. num. 31. Oria. in d. verbo testium depositiones num. 24. Alex consil. 133. num. 4. vol. 1. quid si testes dicat credo, quia vide Afflic. decisio. 307. num. 21. quid si testis primo affirmat, secundo dicat credo, Cran. consil 249 nu. 3. tamen in tribus casibus probat testis de credulitate, Marsil. in l. de minore, § plurimum num. 63. de quæstio. in antiquis, Cran. in tract. de antiq. temp consil. 704. Item contra producentem Rom. consil. 104. vbi addit. Ias consil. 17. num. 3. vol 1. Cran. consil. 201. num 71. Socin. iun. consil. 69. num. 12. volum. 1. Item probat estimationem iniuria, Cran. consil. 119. in princ. quid si testis dicat si bene recorder, Natta consil. 169. nu. 3.*

D *Casus in quibus scriptura est de substantia enumerat glo. in cap. 1. de consib. in 6. Bart. in tracta. de reprobatione testium, versic. reprobantur testes in omnibus casibus in quibus oportet probare per scripturam, Herculia. in tracta. de negatiua num. 93. Mars in rub. C. de proba. num. 40.*

2 *Contractus in scriptis dicitur vide Dec. consil. 340. nu. 2. vbi addit. in verbo expresso, Boner. consil. 141 nu. 18. Hippol. Rimi. consil. 19. nu. 18. & cos. 31 n. 23.*

y Tenere contrarium, prout etiam tenet Afflic. decis.13.nume.26. & Paris. consilio 77.nume.16.volum.3.

a Dic conclusione quòd sic, Dec.d.c.ob causam, num.14. concordat allegat Ias. in l.fi.nume 32 ff de fer. Error est vel enim dict de naturalib.lib. cum titu. de concub.vnicam tantum l.habeat.

N Determinat Bal. q sic, Alex.cons.72.in 3.vol.Alb.cons.63.in 2.vol.Maranta in 3.parte princip.nu.18. vbi ponit materiam instantiae.

1 Exibens, instrumenta censetur fateri omnia contenta in eo esse verum, Roma.consi 23. Decius in cap.cum venerabilis, nu.22.de excep. Gesa.consil.42.nu.9. R.D.Borg.Canale. decis.1.nume.25, Intellige & declara vt per Alex.consi.108.nu.5.vol.5.quatenus illa scriptura probat vt ibi exemplificat, Item declara vt per Natam consil.333.

K Est scribenda in actis, quia productio instrumenterum est de actis, Bald. in l.2.col.3.versicu. iuxta hoc quarit.C.de eden. Maran.supra in 10. actu. sub nume.2.vbi tractat materiã actaam.

2 Vsque ad sententiam, regulã cum ampliat & limit. ponit Pet. Duc.regu.17.in 2.parte, nisi terminus sit statutus a statuto vel lege, secus si à iudice, Oria. in verbo testiũ productiones, num. 41. nisi ius aduersarij fiat deterius, Rebuf in titu de dillatio. in fi.nu.6 latius istam materiã prosequtur Oria. in clemẽ sape in verbo libellus, nu. 26. de verb, sign.adde tamẽ, quòd deferrens producere instrumenta per calumniam, non potest illa producere, nisi refectis expensis processus retardati, late allegat Rebuf.in titu. de expens.dam vt interesse, artic. quarto, numero quarto.glos. vnica. Reuerend. Dom. Bergu.Canale. in tracta: de tutore & curatore, numero 27. Decisione Tholos.170. Andr.Gaim. Practicarum observationum, libro primo, observatione vigesimaquarta, numero secundo circa medium.

M Appellatione instrumentorum, quid veniat appellatione literarum, Rebuf. in tracta de literis obligatorijs, vbi veniunt tamẽ publica quàm priuata, vbi infert ad plures casus quos non refero, vt ibi ponit quòd appellatione instrumentorum intelligitur de instrumentis publicis, quando lex facit mentionem de instrumentis, & per literas scripturam priuatam.

quæ omnia latius declaro infra sor.lib.vend.ver. vendidit. Ad illud aũt quod dr. per Papien.hic ver.tertius est, dic, com. opi.esse, q in contractu emphyteutico requiritur scriptura de substantia, ex no.per Doc, post gl.in l.1.C.de iur.emphy. vbi Ias.col.5.& seq. Alex.cons.136.
y col.4.nu.8.lib.2. vbi apostil. y vr tenere contrariũ, quã opi.à cõsuetudine approbari dicit Clar.§.emphyteusis. q.4.versic.contrariã tñ, sed declara, vt per eum ibi, qui tandem dicit melius esse in prac.adherere cõi opi.vti tutiori & æquiori, de qua per Alex. cons.50.nu.4.lib.5.q dicit contractũ emphyteuticũ de iure probari nõ posse; nisi per scripturã, d.l.1.iuncta gl.ver.alienationis C.de iure emph.qbus adde Ossasc.decis.53.col.1.& 2.vbi articulũ plene examinat, & tandẽ quærit, quid in distractu, & sic dissolutione contractus emphyteutici, & ibi post plura, nu.10.cõcludit, q in pbãda dissolutione dicti cõtractus, requirit pbatio per scripturã, nec sufficit pbare liberationẽ, siue dissolutionẽ cõtractus p testes. Mas.

SVMMARIVM.

1 *Probationes & instrumẽta produci possunt nulla præcedente dilatione.*

2 *Iudex, qui est astrictus ex termino statuti in certũ tempus litem finire, an possit dare dilationem excedentẽ terminum statuti, propter casum necessarium.*

3 *Terminus statutas ad probandum infra certum tempus, an possit porrigi ad probationem fiendam per testes qui sunt in remotis.*

s IN termino. † Quid aũt si nullus fuit assignatus, an licebit probationes facere, & instra producere, nul
G la præcedente vel assignata dilatione? G dic conclusiue q sic, vt determinat Spec.in tit.de dila.§.videndũ, ver, vtrũ.& post eum Bar.in l.in crimine. ff. de adul.vbi
2 vr text. † Deinde quæritur, statuto cauetur q omnis qõ debeat per iudicẽ terminari infra vnũ vel duos menses, prout est in plurib. Ciuitatib.& locis. accidit aũt quòd vnus ex litigantib.hẽt testes in remotis partib.ad quos producendos dantur sex vel nouem menses secundum locorũ distantiã, vt tradit in l.fi.C.de dila. Quæritur an iudex dare teneat hanc dilationẽ, q ips litis terminãdæ
H excedit? H Determinat Bal. q sic in l.cũ ipse ff.de executu.& Cy.in l.fi.C.de adul. nec secundũ eos ipsa dilatio-
a ne pendente a currit interim tps aliquod instantiæ, qd est notabile; nã ex hoc posset assumi cautela, si iudex videret se nõ posse cãm congrue in termino instantiæ diffinire, posset partẽ inducere ad petẽdũ hanc dilationẽ; & eodẽ modo si pars vellet cãm longius protrahere, vt fortasse posset, secũ cõponere, deberet fingere se hẽre testes in remotis partib. verũ in aliquib.locis cõtra hmõi fictiones prouisum est, q non aliter hæc dilatio det, nisi pars prius iurauerit q non dolo, malitia, nec cã protelandi litem petit hanc dilationem.
3 † Et ex his põt terminari alia qõ, videlicet, si per statutum vel iudicẽ præ-
* fixus sit certus terminus. puta 10. dierum probandi * & probatum habendi, & hæc dilatio non porrigitur ad probationem fiendã per testes qui sunt in remotis partib. maximè quia impossibilitas, & absurditas non vr in dubio in lege vel alia dispositione comprehensa, arg.in l.fi.C.ad exhib.& in l.filius.f.ver. absurdum.ff. de leg.1. & l.fin.ff. quæ sen.sine appell.rescin. & l.cum in iure.C. qui pe.tu.& in c.quanto.extra de iureiu.

ADDITIONES.

* Terminus. Adde, q vbi per statutum certus terminus præfigitur: non est tunc necessaria iudicis requisitio, teste Rom.cõsil.276.nu.4. lapsus. n.termini pro conclusione hr, Bal. in c.pastoralis, col.2.de caus.pos & propriet. Fely.in c.cum dilectus, col.antep.de fid.instr.& in termino ad producendũ statuto, alia requisitio non exigitur. quia vltima dies termini præfixi tacitam requisitionem inducit, vt per Rom.d.cons.176.col.2.post nu.5. quid in termino ad faciendas defensiones, an à iudice vnico cõtextu statuti possit.s.ad probandum, producendum, capitulandum, & probandum, & dic, q sic. vt scribunt Ias. & alij in l. properandum, nu.14. C. de iudi.quod intellige cũ temperamento. id fieri posse ex cã, vt per Ias.ibi qua de re plura not.Fran.Mar.Delphi.decis.34.& an simul & semel plures dilationes dari possint, vide Fely. in c.licet cãm, n.56.de proba. vbi q præfixo termino ad probãdum & probatũ, habendum per omne genus probationis, eo elapso omnis probatio exclusa vr, cum talis terminus vim habeat conclusionis, ibiq; & Fely.nu.55.q qñ talis dilatio ad probandũ & probatum habendum conceditur: non sufficit testes in termino iurare, sed examinari & deponere debent, qua de re scripsi supra for.opp. contra testes, ver.suntq; publicatis. nu.17. quib.omnib. conuenire vĩr quæ scribit Rom.cons.225. nu.3. vbi in causis summarijs post terminũ statutum ad producendũ testes, licitũ sit producere testes & instra, de quo per Alex.& Ias.in l.fi.ff.de fer. Masuer.

a Nota qñ producuntur testes in remotis partibus, quòd interim non currit tempus instantiæ dilatione pendente. Lanfr.in repe.c. quoniam contra falsam, de proba.& Alex.de Imo.in cons.74.in princ.in 5.vol. Cuc.

SVMMARIVM.

1 *Productio instrumentorũ est scribenda in actis per notarium causa.*

2 *Instrumenta vnde dicta sint.*

3 *Appellatione instrumentorum, an testes continentur?*

4 *Instrumento publico non vitiato standum est.*

5 *Instrumenta à quo fieri debent.*

6 *Notarius alijs occupatus negocijs potest instrumentum à se celebratum per alium notarium extrahi facere.*

7 *Consuetudo inueterata est obseruanda.*

8 *Instrumentorum debita forma qua continere debeant.*

9 *Locus loci, an sit apponendus in instrumento.*

10 *Tabelliones quis creare possit.*

11 *Notarius à rege vel ciuitate creatus, non põt extra regnũ vel ciuitatem suã tabellionatus officiũ exercere.*

12 *Instrumentorum quot species sint, & qua appellantur publica, & que priuata.*

1 EXibens, 1 & producens. † Hic notandum, q hæc
s productio instrumentorum K est scribenda in a-
K ctis per notarium causæ, vt in c.quoniam contra falsam, extra de proba. quæ nedum admittitur si fiat in
2 termino probatorio, sed etiam post 2 vsque ad sententiam. vt in c.cum dilectus.extra de fi.instru. dum tamen saluum sit ius partis aduersæ, si apparuerit esse suspecta reprobãdi illa, vt traditur per Cy.in l.iudices.C.de in.
s † Et no. q instrumenta sic ideo appellata sunt, quia per illa instituitur causa, vnde sumpta est etymologia huius
3 vocabuli † dicit lex, q M appellatione a instrumẽtorum
M etiam testes continentur, vt in l.1.ff. de fid.instrum. per
a quod sequitur, quòd si data sit dilatio ad producendum instru-

instrumenta, potérunt produci testes, eadē.n.vis est am-
4 a borum. vt l.in exercendis. C.de fi.instrum. † & regulari-
b ter b standum est & N credendum instrumento publico
N non abolito nec vitiato. vt in l.cum res.& l.cum precib.
C.de probat. donec probetur contrarium, vt infra dicetur, Facit quod habetur in c.2. de fid.instrum.cum simi.
5 † Solent autem c à iuuenibus quæri, à quo fieri possunt
c instrumenta. Dic q à solo tabellione, sicut celebrat missa à solo presbytero. vt in Auth.de tabel.§.1.& l.generaliter. C.de tab.lib.10. & in Auth.de fid.instr.in princ.
6 † Potest tamen notarius si fuerit aliàs impeditus, cum in protocollo suo redegerit instrumentum, facere illud
O extrahi in publicam formam per alium notariū, o ita tamen quód se subscribat ipsi instrumento, faciendo specialem mentionem in subscriptione de personis contrahentibus, & de eius occupatione secundum Bar. quare generalis subscriptio, in qua diceretur [prędictis omnibus præsens fui &c.] non sufficeret secūdum eum. vt ipse no.in l.Diuus.la 1.ff.ad l. Cor.de fal. quod non puto verum nec necessarium, immo sufficit generalis subscriptio per quam constet q instrumentum per cum sit leuatum, iuxta ea quæ ipse not.in l.si quis in principio
7 testamenti.ff.de lega.3.† & ita obseruauit P inueterata
P consuetudo, à qua nullatenus est recedendum, vt l.mi-
8 nime ff.de legi. † Debent autem ipsa instrumenta debi-
d tam formam in se continere, vt fidem faciant d q forma
Q Q in octo consistit. Primo namq; in quocunque instrumento debet apponi annus Domini. Secundo mensis. Tertio dies traditi instrumenti. Quarto indictio. Quinto locus contractus in quo celebratur. Sexto nomē Imperatoris, licet hoc de cōsuetudine omittatur. Septimò numerus testium, prout natura contractus vel actus, qui geritur, exigit & requirit. Octauò subscript.tabellionis cum eius signo, vt hæc habētur & no. in d.l.generaliter. & in d.Auth.de fi.instrum.in princ.& per Spec.in tit.de instrum edi.in prin. sic ergo locus, in quo celebratur cōtractus & traditur instrumentum, poni debet in quolibet instrumento per notarium, dicendo [actum Papiæ,
9 vel Mediolani &c.] † Sed dubitatur an locus loci e sit
e apponendus, v.g.[in domo talis, vel in tali via.] & dicunt
R quidam q non, quia non reperitur lege cautū. R In contrarium determinat Ia.But.per l.optimam C.de cōtrahen.& commit.stip.& per Bar.in l.de pupillo.§.qui nunciat ff.de no.oper.nunc.& Ioan.And.in c.abbate sanè.in fi.de re iud.lib.6.& no.per Guli.de Cu.in l.lecta ff.si cer
10 tum pet. † Sed quis est ille, à quo creatur tabellio? Dic
S q s ab Imperatore, f vel Papa, vel à comite habente ab
f eodem potestatem vel bayliam, ac etiam à quocunque rege in regno suo tantum, cum ipsi habeant supremam iurisdictionem & imperiū in regno suo. Alij autē principes inferiores puta Duces, Comites, & Marchiones hoc non possunt, nisi specialiter sit eis concessum secundum Inno. vt per eum no. in c.cum P. tabellio. extra de fide instrum. & tangitur in c.per venerabilem. extra qui fil.sint leg. & per Spec.in tit.de instrum.edi.§.restat videre. vers. sed quis potest facere tabellionem, hoc etiam potest populus facere ciuitatis quæ non recognoscit superiorem, & habet supremum imperium, vt est Ciuitas
g Venetiarum & Ianuæ g & Florentiæ. & quædā aliæ nu-
11 meratæ in pace Cōstantiæ. † Veruntamen notarius crea-
T tus à Rege vel ciuitate T nō poterit extra regnum, vel ciuitatem suam tabellionatus officium exercere secundum Bar. vt per eum not. in l.apud eum cui.ff.de manu,
12 † Amplius quæritur, quot sunt species h instrumento-
h rum. & breuiter respondetur, V q sunt duæ, videlicet
V publicum & priuatum, & dr publicum secundum Inn. omne instrumentum, cui de iure vel consuetudine plena fides præstatur, quod in pluribus contingit. Primo videlicet si sit scriptum manu notarij, siue in iudicio siue extra iudicium, vt l.gesta C.de re. iu. & l.is apud quem C.de eden.& in c quoniam contra falsam extra de pro-
A ba. Secundo si sit A scriptura sigillo publico sigillata, vt in c. scriptura. extra de fide instrum. & in c. tertio loco, extra de probat. Item si sit sigillata sigillo Episcopi vel

N *Credendū est. & inter quoscunque extraneos probent se ipsa.i. rei taliter gesta, fidem faciunt, Barto.in l.cum loco mortua, col.1.ff.iudic.sol.cum allegatis per Didac.in sua Practica, cap. 2.num.9. licet extraneis non prauidicent nec noceant, sed tantum hijs inter quos cōfecta sunt, ut ibi late allegat Alex.consil.104.nume.2. vol.4. vbi quo ad tertios non dicitur instrumentum probat.in eius fauorem, Dec. consil.407. nume.4.*

O *Ita tamen q se subscribat, Dec.in cap.quoniam contra, nume.48. & in auth. si quis in aliquo documento. num.17.C.de eden. & consil.447. num.10. Paris. consil.28.nu.29. vol.2.*

Principis, vt habetur in c.post cessionem, extra de probat cum sim.ibi no. Tertio dr publicum instrumentum, quando iudicis auctoritate est publicatum vt l.publicati. C.de testa.& ibi no.& l.si.C.de re iud.& extra de fid. instrum.c.P.& G.cū ibi no. Quarto illa scriptura, quæ habet scribentis & testium subscriptionem, vt l.scripturas C.qui po.in pig.ha.& in auth.ibi posita. si quis vult, & in c.1.extra de testi. & in c.2.extra de fi instru. Quin
B to illa scriptura, B quæ extrahitur de archiuio publico, quę in communi vsu appellatur cancellaria communis, vel rationaria communis, vt habetur in l.in fraudem §. quoties ff.de iur.fis.& in c.ad audientiam, extra de præs. & in Auth. de his qui ingre. ad app.§ si verò. & l.Celsus ff.de proba.& in auth ad hæc C. de fide instrum. priuatum autem instrumentum appellatur illa scriptura quam vnusquisque à seipso describit, quæ in iure appellatur chirographum, vt in l.chirographum ff.de probatio. quandoq; appellatur litera, vel epistola, vt Instit.de lit.ob.per totum, facit optime l.non epistolis & l.nō nudis C.de prob.& l.si ex cautione C.de non nume.pecu. Adde quæ super hoc plenius no. per gl.in c.1. extra de fide instrumen.& Spec.in titu.de instrum.edi.§.nunc dicendum restat. versic. quot sunt species &c. & infra latius disputabitur &c.

ADDITIONES.

* Exhibens & producens. Adde, q regulariter productio testium, vel scripturarum parte præsente, vel citata fieri debet, ex no. Doc.in apostil.ad Bar. in l item illa ff.de const.pec. quam conclusionem intellige, quò ad effectū productionis, secus quo ad effectum probationis, quia tunc non sufficit producere nisi productorum copia de-
C cernatur, C cū termino opponendi, teste Bar.in extrauag.ad reprimendum.§.de plano, col.2. quid procedit, si pars hoc petat in ciuilib. secus in criminalibus, in quibus iudex indefensos defendere debet, iuxta tradita p Olasc.decisio.1.nu.47.num.51. vbi q non dicuntur instrumenta producta, nisi data copia, debet igitur inquit ipse. tenor instrumenti actis inseri, parte vocata, vel psente & iudicis autoritate, quo in loco plura etiam in materia productionis iurium idem no. d.decis. à nu.38. vsque in fi.de qua etiam per Fely.in c.quoniam contra, num.50.de proba.quib. adde, q instrumentum in actis
D productum D dr esse de actis, & sic commune, vt idem scribit decis.39.nu.41. priori autem concl.de productione facienda: accedit, idem dicendum in exemplatione quę fieri debet parte citata, alias esset nulla. Rot. decis. 10.in nou.de fi.instrum.limita, nō procedere si præsens fuerit, non citata, innon. in c.fi.de fide instru. aliqua no. Ias.in l.1.ff.de in ius voc.amplius, si pars nō fuerit aliàs præsens, neque citata non erit omnino nulla exemplatio,

P *Inueterata cōsuetudo, late istam materiam ponit decis. Perusi.62.*

Q *In octo consistit, Orian dicto c quoniam contra in verbo instrumentorū productiones, num. 14. Pet.de Vnz. in trac. artis notaria, in 3.parte per totum. Didac.in sua Practica c.20. Dec. d c.1. de fide instrum. Crau.cōsil.216.num. secundo.*

R *In contrariū determinat, istā esse communem, dicit Didac. d.c.20.nume.3.versicu.1.*

S *Ab Imperatore. Didac. supra nu.19. circa fin. Bal. de Perusio. in tracta. de taboll.in prin. vbi etiam ponit de alijs inferioribus principibus.*

T *Non poterit extra regnum, Contrarium ponit Ias.cōs.168. nu.11.volum.4. Intelligo in notarijs Papa vel Imperatoris per allegata per Ant.Gab.supra de fide instr.concl. 1.nu.1. in 1.fallen. & intelligo vt Not.Papa posfit vbique locorum conficere instrumenta.s in Terris Ecclesia & Not.Imperatoris in Terris Imperij, Dec.in c.cum P.tabellio de fid instrum. Pet.Duen.regu.110.versic. notarius Papa. reliqua circa istam materiam per Ant.Gab.supra, videre possint, vide Paul.de Cast.consil.216. vol.2.*

V *Quod sunt dua, Dec.dicto cap.primo, nume.4.versic. in glo.prima.*

A *Scriptura sigillo, de hoc ponit Rebuf.in tract.de literarū obligationib. in Præfati.n.26.de sigillo dicetur inf.in forma opp.contra testes, in verbo eius sigillū.*

B *Quæ extrahitur de archiuio publico, Alexan.consil.179. in princip.volum.6. Dec.in cap.scripta, num.12.de fide instrum. Oria. supra in verbo testium productiones nu.11.declara vt per Cra.de antiq.temp in 1.par.nu.194 regu.cum amplia.& limit.ponit Ant.Gab. supra in tit.de probat.conclus.5.*

C *Cum termino. Marsi.sing.81.aduertas, Cra.de antiq.temp. in 1.par. nu.151.*

D *Dicitur esse de actis, Decisione Putei 270.lib. secundo, & sic productio non potest reuocari.*

tio, quia saltem contra eum qui transumi fecit: probat, per tex. in l. chirographis ff. de adm. tu. item etiam contra quemlibet alium: qui talia exempla & transumpta produceret, tex. in materia in auth. ad hæc. C. de fi. instr. qua de re vide Ias. in l. 1. §. editiones, nu. 11, & seq. ff. de eden. in l. 1. nu. 8. ff. quod quisq; iur. quid de productione instrumenti an valeat, si intra tempus fuit exhibita copia, & dic, quòd sic, quia retrotrahitur, ex no. per Decius cons. 539. Imo. in c. cum clamor, de testi. Fel. in c. pastoralis, col. 8. de excep. in c. licet causam, de prob. Bald. in c. 1. de fide instrum. tex. in l. qui fundum ff. de contrahen. emp. Aym. cons. 108. Paris. cons. 54. nu. 16. lib. 3. vbi probatio dr facta intra terminum: quando intra eundẽ est producta copia, & post terminum producitur originale, Alber. in l. bonorum. ff. rem rat. habe. limita vt per Guid. Pap. q. 186. 3 & 2. Masuer.

a Quod appellatione. vide in l. in exercendis. C. de fid. instrum & in l. 3. C. si mi. se. ma. di. Bart. in l. admonendi. in fi. ff. de iureiuran. Ioã. de Imol. in rub. de fide instrum. & in cap. peruenit. de test. cog.

Adde Andr. Tiraq. in tracta. de retract. lignagier. §. 1. in gl. 1. num. 12. cum seq. Zilettus.

* Appellatione. Adde, quod instrumentorum appellatione non comprehenduntur scripturæ priuatæ, & ideo si datur terminus ad producenda instrumẽta, poterunt post terminum produci scripturæ priuatæ, ex no. in l. j in gl. ver. literas C. de iureiur. quod autem instrumentorum appellatione veniant testes text. est in l. 1. ff de fide instru. gl. & Doc. in l. si ex falsis. C. de trans. Lanfr. in c. quoniam contra, versic. instrumentorum productiones, de proba. no. Ias. in rep. l. admonendi, nu. 325. ff de iureiur. vbi infert ad multa notab. & ibi an veniãt acta, sed quo ad scripturam priuatam An veniat appellatione instrumenti, vide Roma. cons. 23. nu. 2. vbi dicit quod sic, quem sequitur Bal. & alij in l. 1. col. 2. C de iur. cal. Lanfr. conclo. 37. vbi quod terminus statutus à iudice ad producenda instrumenta, intelligitur præfixus ad omne genus scripturarũ, sed postea ipse Roma. in d. consil. dicit contrarium, quia, inquit ipse, Spec. loquitur in verbis prolatis à iurisperito, qui secundum proprias verborum significationes, ac iuri consonat interpretatur, & ideo appellatione instrumenti à iurisperito prolata: venit etiam priuata scriptura, quæ de propria significatione venit, qui Rom. loquitur in verbis statuti. pro quo vide Bar. & Doc. in l. 1. C. de iuram. calum. Fely & Dec. in rub. de fide instrum. Decius in c. 3, loco, primo notab. de testi. & pro resolutione, dic instrumenti appellatione ex communi vsu loquẽdi, publicam, non priuatam scripturam venire, secundum communem opinionem, quam laudat Ias. in repe. l. admonendi, nu. 325. de iureiur. Aym. de antiq. prima par. nu. 245. Rom. cons. 77. in fi. vbi quod appellatione instrumẽti publici non continetur priuata scriptura, quod mihi puerile vr, de eo dubitare stante differentia inter publicam & priuatã, de cuius instrumenti significatione plura no Azo. in summa C. de fide instrumẽ. quam describit Afflic. decis. 171. nu. 1. nu. 4. Alc. in l. notionem §. instrumentorum de verbo. sig. ubi eleganter suo more distinguit, inter propriam & impropriam ipsius dictionis significationem, & quid in statutis, quid de cõmuni vsu loquẽdi, vide Bal. in rub. C. de fid. instrum. quibus omnibus adde, quod instrumentorum appellatione comprehenduntur etiam vestes, l. 1. ff. de fide instru. gl. & Doct. in l. si ex falsis C. de transi. in cap. peruenit, de testi. cog. Lanfr. in c. quoniam contra, ver. instrumentorum productiones, in prin. de proba. & an instrumentum differat à contractu, dic, quod sic, sicut differt continens à contento, l. rerum mixtura. l. cũ qui ædes, de vsucap. ita scribit Rolan. consil. 43. nu. 11. nu. 18. & seq. lib. 3. vbi quod instrumẽtum est scriptura notarii, de partium conuentione, contractus verò est ipsa conuentio, & ibi num. 14. quod falsitas instrumenti non arguit falsitatem contractus, & instrumentũ non est de substantia contractus, sed ad eius probationem fit ipsum instrumentũ l. contrahitur ff. de pig. Rol. d. consil. nu. 15. nu. 16. vbi qui renuntiat instrumento, non videtur renuntiare debito, sed tantum probationi ipsius instrumenti, per text. in l. 5. C. de fide instru. Dec. consil. 17. col. fi. consi. 169. vbi plura de statuto annulante instrumentum; quod non habeat locum in contractu, tamquam diuerso, & quando contenta in instrumẽto per testes probari possint, vide prædictam Rol. d. consil. col. fi. in prin. ubi, quod etsi quando lex improbat cõtractum ratione solemnitatis probatoriæ, iuramentũ non suppleat illum defectum, fallit tamen quando aliter per legitimum modum probaretur de iuramento præstito, potest n. rei veritas, quæ ex instrumento non probatur, quia deficit in solemnitate: probari per testes instrumentarios, uel etiã alios examinatos in iudicio, inter quos testes examinari potest notarius, qui de instrumento fuit rogatus, nam vbi agitur de probando actum per testes, & non per instrumentum, tabellio computatur in numero testium l. Domitius vbi Bar. ff. de mil. test. Alex. consil. 153. col. fi. lib. 2. secus vbi agitur de probando actum per instrumentum, quia tunc non computatur in numero testium. l. hac consultissima, vbi gl. & Doc. C. de testa. & hanc opinionem communem dicit Rolan. dicto consilio 43. num. 11. Masuer.

b Regulariter standum. Adde Bar. in l. j. ff. de no. ope. non. & adde quòd instrumentum facit rem manifestam & liquidam, ita Alex. in consil. 220. in 2. vol. quod intellige verum, nisi instrumentum impugnaretur vel contra ipsum opugnaretur, ita Alexan. in l. 1 §. ait prætor. & in l. si quis inficiatus. ff depo. & uide quæ posui in mea repe. l. admonendi, col. 2 j ff. de iureiur. Cor.

c Solet autem, vide per Innoc. in cap. veniens de verborũ sign. lib. 6. & diffuse per Barb. in repe. rub. de fide instru. in fin. 49. colum. versicu. & circa hoc dubitatur quid si non constat.

d Nota quot requiruntur in instromentis vt fidem faciãt, gl. in l. generali. C. de ta. lib. 10. & in Auth. vt præponatur no. Imperatoris & Bar. in proœ. ff. orum.

e An locus loci. Adde Bald. in l. contractus. in 4. colum. versic. modo quæritur. C de fide instrum. Ange. consilio 218. & Ange. in l. optimam circa fin. C. de contrahen. & commit. stipul.

* Locus. Adde, quod instrumentum publicum pro sui substãtia & solemnitate requirit locum, immo etiam locũ loci, vt scribit Nat. cons. 329. col. 1, lib. 2. Alexã. consil. 52. col. 2. circa fi. lib. 2. Matthes. sing. 45. quinimo, & in aliquibus horam, ut docet Catel. ver. actus col. 2. Cagnol. in reg. in ambiguis, de regu. iur. vbi quod iuræ appositio in instrumentis attẽditur, qua in materia vide tex. in l. quæ conditio. §. si st. de cond. & demon. qui hæc omnia saluare posset, quib. omnibus accedit, quod notarij clausulas cõsuetas in instrumentis tenentur apponere. quæ si omissæ fuerint, pro expressis habentur, ex no. per Dec. in c. cum M. Ferrar. vbi Dec. nu. 6. de consti. Ias. in l. argentarius. nu. 7. de eden. Gram. decis. 62. nu. 19. nu. 20. Bucr. q. 181. col. vlt. Tiraq. de iure constit. 1. par. vlt. limit. num. 9 & seq. Purp. in l. cunctos populos num. 107. C. de summa Trinit. declara tamen, vt per Dec. & alios in regula semper in stipulationibus, de regu. iur. Catel. versicu. notarius simpliciter. Rom. consil. 377. in fi. Dec. d. c. cum M. Ferrar. col. 2. circa fi. ver. limitatur tamen, & in l. vt liberis, nu. 15. 16. C. de colla. Doc. ad Alex. cons. 28. lib. 2. & quod ad solemnitatem obseruandã inspicitur locus vbi celebratur instrumentum, teste Rol. cons. 91. nu. 17. lib. 3. l. si fundus ff. de euic. no. Bar. & alij in l. cunctos populos. C. de sum. Trin. & sic quò ad solemnitatem contractus, inquit ipse, inspicimus locũ vbi actus celebratur, & locum verborum prolatorum, secundum communẽ, d. consil. col. 3. circa fi. Masuer.

f Imperatore. Oldr. consil. 75. dicit quod notariatus non est dignitas, & quòd ab inferioribus magistratibus potest creari.

g Venetiarum. Adde quod Bal. in consil. 471. inci. quidã emerunt ad incantum in 2. uo. appellat ciuitatem Venetiarum Paradisum deliciarũ, Hiero. Gigas in tract. de pensioni. q. 93. nu. 4. dicit eam esse aliarum reginam, & quod

Veneta

Veneti non recognoscant superiorem, tenet Bal. in rubri ff de rer. diu. col. 2. versi. circa ædificium quæro. Alexan. de Imo. in l. more. ff de acqui hær. col. fi. ver. subest, Rom. Ias. in l. ex hoc iure. ff. de iust. & iur. col. 4. vers. eodem modo Veneti & in l. j. C. de Sum. Tri. & fide Catholi. col. 3. & in cons. 71. inci. super vtraque legitimatione, col. 1. versic. sed istis non obstantibus. in 3. vol. Bart. Cepol. in tracta. de seruit. rustic. prædio. in c. de mari. col. 2. versic. & propterea dicit Bal. Iac. Aluaro. in c. 1. in prin. quis dicatur dux, com. vel mar. col. fi. ver. quid de Duce Venetorum Rip. in lib. 2. interpretationum nu. 9. Paul. de Castren. in cons. 317. incip. viso & examinato, col. 5. versic. 5. & vlti. in 1. vol. & Mantua. in cons. 188, incip. cũ alias, nu. 25. in 2. vol. Maria. Soci. iunior in cons. 75. inci. pulchra & subtilis, num. 5. in primo volum. & cons. 109, incip. pro habenda bona, nu. 10. & 15. in 2. vol. Zilet.

h Species. Adde Alber. de Ro. in proœm. C. per Cano. in rub. de fide instrum.

SVMMARIVM.

1 PRoductio simplex facta sine protestatione q instrumentum producitur in parte & partibus pro se facientibus, an tantam fidem faciat in fauorem partis aduersæ, quantã faceret in fauorem ipsius producẽtis.

2 Actus agentium non operantur vltra eorum intentionẽ.

a IN illis passibus. 1 † Hæc clausula est multum notanda, quia simplex productio facta sine hac protestatione faceret tantã fidem in fauorem partis aduersæ, quantam faceret in fauorem ipsius producentis, sicut dicitur in teste qui deponit pro vtraq; parte, vt no. p per glo. in l. 1. §. diem. ff. de eden. Fallit hoc p quando in contrarium protestatur vt hic, quia 2 † actus agentiũ non operantur vltra eorum intentionem, vt l. non omnis ff. si cer. pet. & in c. cum dilectus. in fi. extra de ord. cog. & l. si cum argentum. in princip. ff. de excep. rei iu. si tamen pars aduersa esset præsens & produceret hæc eadem iura pro se, & quatenus eius fauorem concernerent q facerent fidem pro ea, nõ obstante dicta protestatione secundum Iac. Butr. vt no. in l. nimis graue, C. de resti. pro qua sententia optime facit l. ista stipulatio. in fin. ff. de oper. lib. & l. absurdum ff. de bon. lib. & l. cum quæritur ff de adm tut. de quo plene per Bar. in l. Aurelius §. idẽ quæsijt ff. de lib. leg. Est ergo bonum cõsilium, q vtraq; pars præsens sit in productione instrumentorum &c.

ADDITIONES.

Præsens sit. Adde, adeo necessariam esse partis præsentiam, q instrumentum in iudicio parte non citata productum non valet, ex not. per Ias. & alios in l properandum §. si autem reus. nu. 5. C. de iudi. vbi tres ponit limit. quarum prima est, ad effectum probandum instrumẽtum viribus carere, secus verò ad finẽ simplicis productionis, secunda, nisi instrumentũ vlt. die termini produceretur, tũc n valeret absque partis citatione, tertia, nisi tale instrumentum ipso aduersario sciente in actis remaneret, quæ omnia declarat Osasc. decisio. 1. nu. 51, Rob. de or. ind. c. 44. nu. 35. & seq. nu. 45. vbi refert generalem prac. producẽ. scripturas, pro quo fac. quæ scribit Ias. in l. au præetor §. si iudex, nu. 21. ff. de re iud. vbi q instrumenti productio non valet, nisi fiat copia parti, & detur terminus ad opponendum, vt idem Ias. not in l. vnic. num. 11. C. quando lib. princ. dat. & habetur infra for. per cop. ver. coram. Masuer.

a In illis passibus. De hac clausula vide per Barba. in cõsil. 17. col 15. 2. lib. Rom. in consil. 433. circa fi. vbi producens instrumentum non potest reuocare productionem ex qua est acquisitum ius parti & protestatio q non intendit producere nisi in parte &c. Et vide cautelã quã dat Alb. in l. 1. §. editiones ff. de eden. vbi q pars, cõtra quam producuntur, protestetur q vult vti dictis instrumentis in illis partibus &c. quia tunc non poterit fieri reuocatio productorum.

In illis passibus. Adde Roma. cons. 23. Nat. consil. 365. col. 2. nu. 3. & col. sequẽ. vbi inter alia plura, q contraria Doct. opi. est, quòd talis protestatio non iuuet, & quòd quantum ad effectum tollendæ probationis ea protestatio nihil operatur, Rot. decis. 283. in no. Ias in l. 1. §. editiones num. 15. ff. de eden in l. non solum §. morte, post nu. 26. ff de ope. no. nun. Fely. in c. cum venerabilis, post num. 25. de excep. vbi Dec. col. 12. idem Dec. in l. si. nume. 26. C. de eden. Grat. consil. 101 num. 6 lib. 1. Roma.

R consil 411. col. fin 2 vbi concludunt, eam protestationẽ non releuare, secundum seniorem opinionem debitam moderatione intellecta, pro qua vide etiam quæ scribit Osasc. decis. 39. nume. 7. 10. 23. 16. 28 vbi quid operetur productio cum dicta clausula, in parte & passibus, declara, vt per eum ibi, & Alex. consil. 224. nu. 3. lib. 7. vbi inter alia, q talis protestatio non prodest quando instrumentum non fuit confectum cum producente, accedit, quòd producens instrumenta, quæ eis continentur, etiã aduersantia approbare videtur, teste Abb. cons 31. li. 2. Alexã. consil. 15 lib. 3. Ias. in l. si cui §. si a filio, nu. 16. de leg. 1. Gram, decis. 103. nu. 30. Fely. in c. cum venerabilis, col. 5. de excep. quam concl. intellige, locum habere, quando ea quæ in instrumento continentur; dispositiuè narrantur,

s secus si enuntiatiuè aut assertiuè, ex no. per Ias. in l. contra iuris. §. si filius, num. 13 ff. de pac. sed licet producens contenta in instrumento fateri videatur; si tamen illud redargueretur nullum, aduersarius super eo se fundare non posset, iuxta tradita p Ias. in l. decem stipulatus, nu. 38. de ver. obl. licet io hoc Barto. contrarium sentiat, quæ conclu. limitatur nisi instrumentum plura haberet capita, quia vno approbato, alia non censentur approbata, secundum cõmunem p Curtiun. cons. 166, nume. 12. Bellon. cons. 56. nu. 12. Osasc. d. decis. 39 quid autem si producantur instrumenta cum illa clausula, si & inquantum in fauorem faciant, & non aliter, & dic, vt per Fel. in c. imputari. de fid. instrum. vbi q in his quæ obesse possunt iudex se fundare nequit, secundum communem per Rip. in c. cum M. Ferrar. num. 59. de consti. possunt enim scripturæ pro parte acceptari, pro parte improbari, teste Aym. de antiq. temp. par. 1. nu 61. Bellon cons. 46. num. 11. quamuis nihil operari talem protestationem; quinimò instrumento in omnib. standum esse plures censuerint, vt Ias d. l. 1. §. editiones, nu. 18. ff de eden. in l. edita. num. 42. C. de eden. & communis opi. est in contrarium, quam communem limita, et per Aym. loco prealle. Fr. Marc. Delph. decis. 60. qui intelligit communem conclusionem non procedere in libro rationum, quæ omnia pulchre declarat Osasc. d. decisio. 39, vbi omnes huius articuli difficultates tollit, plura docens in actu prac sed quòd producens scripturas, aut testium depositiones, cum dicta clausula, si & inquan-

p *Quando in contrarium protestatur, & istam opi. tenet Alex. cõs 536 num 23 vol. 2. vbi allegat alia alia allegat Nata. cons 165. num. 4. alia allegat Grat. cõs. 101. nu. 6. vol. 1. Ista cõclusio primo intelligit in capitulis separatis, Grat. d. consil. 101 num. 8. Decis. Ped 39. num. 7. Cra in tract. de antiq. temp in prima parte, nume. 134. vbi in fi attestatur de communi. post Fel. in c. cum venerabilis, colum. 5. in 2. limit. de excep & decis. Ped. 71. nu. 61. versic. nec obstat. & decis 39. nu 29. censetur q producens approbare personam notarij, late allegat Bouer. decis. 232. nume. 4. & ibi num. 118. tenet quòd producens censeatur approbare scripturam minus solemnem quod declara, vt ibi in capitulis connexis, vide Ant. Gabri. supra de reg. iur. conclus. prima num. 66. hec etiam protestationem operatur quado instrumentum esset cõfectum cũ ipso producente, Crauet. d. prima parte, num. 146. contra Fel. istũ locum citat Io. Baptis Asini in sua Practica §. 22. c. 6. nu. 1.*

Q Facerent fidem pro ea, istũ locum citat & comprobat Pau. de Monte Pico cons. 56. in fi & adde q videtur cõfiteri illã scripturã esse verã quatenus illa scriptura pbat Bar. in l. post legatum ff de his quib. vt indign. Alex. consi 108. nu. 1. volum. 2. Hyp Rimi consi. 84 nu 23. Item non probat quãdo sumus in materia prohibita. Dec. in l si donatione, C. de collat. Hipp. Rimi. consil. 18. nume. 173. facit super ista clausula & protestatione qua ponit Cra. cons. 301. nu. 6. Dec. d. c. cum venerabilis, nu. 22. Paris cons 125. nu. 32 vol. 1. & faciunt fidẽ perpetuã inter easdẽ partes, Rot. decis. 410. in no an posse reuocari productio, Didac. d. c. 29. nu. 7. vers. 3. & an possit cogi ad exhibitionẽ, Guid. Pap. decis 243. adde tũ q instrũm per me productũ possum impugnare qñ cã impugnationis vel validitatis non dependet a potestate mea, Dec. cons. 317. in fi. Alba. cons. 9. nu 40. Istum locum citat & sequitur Vincen. Caroc. in 1. sum quid, in quarta limit. nu. 10. de reg iur. in 6. adde q producens suam appellationẽ non pot producere cũ clausula in illis passib. Rot decis 282. in no. inci licet quis.

R *Vbi concludunt, & vide ibi addit. incip non releuat vbi dicit q verior opi. est q nõ releuet. & istã opi. late defendit Cra sup. in 1. par. nu. 138. Simon. de Pretis cons. 195. nu. 18. faciunt qua ponit Ant. Gab in d. trac. in tit. de reg. iur. conclus. 1. num. 38. in 9. limit. amplia. etiam in rescripto vt producens censeatur fateri contra in eo, Crauet. cons. 201. nume. 5.*

s *Secus si enũciatiuè, in cõtrariũ multa alleg. Cra. de antiq. tẽp. in 1. par. nu. 138. vers. sed cõtrariũ tenet in prima opi. quã limitat, vide decis. Ped. sup. nu. 28.*

v Quod sic, Oria. in verbo instrumentorũ productiones, nu. 53. vide late Mandos in tit de monitorys q 48. in princ. vbi multa, & allegat istum locum.

v Quòd iudex debet præfigere certum terminum, Rip d c. cum M. Fer. nu. 100, Afflic. decis 189 Marsilius in octaua adiu num. 20 reg. cum amplias & limit. ponit Ant. Gab supra in tit. de criminibus, cõclus. 8. quomodo interrogatus debeat respondere, Certa in memorabili incip instrumentum vel testibus, & ibi quòd procurator cum libera potest respondere, & si respenderet velle vti, Oria. supra num. 14 vbi addit Pet. Duen reg. 242. in 2. parte.

A Quo termino elapso, Clar in § falsum, vers. vtens falso instrumẽto post, Bos. de iudici & con sideras. ad torturam, num. 16.

quantum &c, cogi possit præcisè declarare, nam illic ꝑ veris vti velit, no. Fel. in c. præsentium, de testi. Affli. decis. 189. Mar. Delphi decis. 673. Bos. tit. de fals. nu. 119. 155. & seq, quod maximè procedit, quando quis eas de falso redarguere intendit, quam prac. ab excell. Ducali huius patriæ subalpinæ Senatu seruatam vidimus præsertim in causa, in qua agebatur de reprobatione instrumenti, quid de interrogatu, an velit vti testibus, uel instrumentis, an aliquo modo cautè respondere possit, & dic, vt per Bos. d. tit. de fals. nu. 155. & seq. Catel. uer. instrumento, uel testibus, vbi inter alia, docet formam respons. & declarat cautel. aduocatorum, quam ponit Bar. in l. si aduersarius C. de fide instrum & in l. si falsos. C. de fals in l. Lucius Titius. ff de ijs qui no infam. qua in re, hoc est in caso interrog duplicem vidi aliquando seruatam formam, vnam quidem, qua producens interrogatur, an velit uti, alteram, qua producens testes examinatos pro informationibus, aut extractum alicuius scripturæ originalis, aut simul interrogat, & in vtroque diuersa est ratio, vt ex vsu forensi in dies videre licet. quid autem operetur pract. causidicorum, producen instrumenta in parte & passibus, pulchre docet Ias. in § item si quis, nu. 24. Inst. de act. quid de producente talis instrumenta quæ videntur sibi ipsis contraria, & quomodo possint reduci ad concordiam, vide eundem Ias. in l. si quis vsumfructum, col. fi. in fi. ff. de verb. obl. Masuer.

• Appareant. Adde Rip. in c. cum M. Ferrariensis. nume, 100. de constit.

SVMMARIVM.

1 *PRotestatio quòd producantur instrumenta quatenus appareant esse iusta & vera, si appareant esse falsa, an excuset a crimine falsi.*

2 *Instrumentum pro parte falsum, an in totum vitietur.*

1 APPAREANT esse iusta & vera. † Quid ergo si appareant esse falsa, an talis protestatio ipsum producẽtem excuset à crimine falsi, quo ligãtur vtentes falsis instrumẽtis, vt l. si veteris, & ibi no. C. de fide instrum. & l si falsos. § ad l. Cor. de fal. Spec. determinat, ᵀ q sic in tit. de instrum. edi. in § videndũ restat. vers. quod si velis sine pœna &c. & Cy. in d l. si falsos. Sed quia plerique & communiter omnes sub tali colorata protestatione inducuntur facilius ad vsum falsorum instrumentorum, dixit Bar. in l. diuus Pius. ff ad l. Cor. de fal. v q iudex debet præfigere certum terminũ producenti ad plene deliberandum & respondendum simpliciter, an uelit uti ipsis instrumentis, uel non, arg. l. Titia. ff. de accu. & ibi per eum & in l. mancipiorum ff de opt. leg. a quo termino transacto subiacebit pœnæ legali, si de eorum falsitate fuerit probatum, quam

B In totum vitiatur Istum locum citat & cõprobat Bellt. consil. 71. nu. 12. & de communi dicit Soci. iun. consilio 40. nu. 16. & consil sequẽ num. 4. volu. 2 & consil. 332 nu 7. vol. 3. late reg. cum ampliat. & limit. ponit Ant. Gab sup. in tit. de criminal conclusio. 3. tres opin recitat Pet. Fol in Practica crimin in verbo item quod commisit falsitatem, nu. 68. aut capitula sunt separata & nõ reddit falsũ i alijs. Secunda quòd in totum reddit suspectum Tertia aut instrumentũ est falsum ꝑ vitiũ notarij, aut propter alium defectum, & se remittit Bar. in l. si ex falsis vbi Ias nu 9. attestatur de communi vt in totũ sit falsũ quando falsitas est circa capitulũ, solo quale secus in alijs.

C Vsque ad sententiam diffinitiuam, declara vt per Rip. in l. admonendi, nu. 45. & sequen. de iure iuran.

D Nisi esset in causa conclusum, limit. quòd decis. Tholos. nume. 24. Ias in l. admonendi, num. 52. & in repe. num 48. & quando dicat in causa conclusum ibi, num. 50. in repe amplias & limit. ponit Pet. Duen regu. 17. in secunda parte, Brun in trac. de constitu. & decre. in verbo conclusio, vbi producuntur in causa conclusum, & ad istam regulam nisi esset conclusum in causa, regu. & limit. ponit Marsi. in Practica crim. in verbo sequens, nume. 14. & in l. primo, § si quis. vltro, nume. 18. de quæstio.

E Vel renunciatum expressè, quod si essent instrumenta de nouo reperta. Et Curtius iunior consilio decimo octauo, per totum vbi late declarat. quando dicant instrumenta de nouo reperta, & quomodo probentur vt exhibeant, Alba. consil. 31. Didac. in Practica cap. 20. sub num. 8. col. 2.

opinionem sequuti sunt antiqui ante tempora Bar. quorum opin. reprobat ipse Spec. in d. ver. quòd si velis &c. nec immerito, quia beneficium legis nemini est auferendum, vt in c. indultum, de reg. iur. lib. 6. cum sim. ibi no. per Dy. de qua pœna falsi dicam infra circa formam, cũ agitur ad rescisionem sententiæ latæ per falsa instrumenta. † Inde quæritur, [a] quid si idem instrumẽtum sit pro 2 parte verum, & pro parte falsum, an vitietur in totum? constat. n. quòd quando est in totum falsum, quòd nullã fidem facit, vt in d. c. inter dilectos, de fide instrum. & in l. 2. & 4. C. de fid. instrum. cum sim. Distingue sic, aut falsitas est in ea parte quæ pertinet ad officium tabellionis, vt in anno, mense, die, & si. tunc ʙ in totum vitiatũ. Aut est falsitas in aliqua parte quæ pertinet ad negocij veritatem, & sic ad partem, & tunc secundum aliquos vitiatur solum in parte falsa, & non in totum, per regulam, q vtile per inutile non vitiatur, ut refert Spec. in tit. de instrum. edi §. ostenso. versic. & no q si aliqua falsitas &c. & in §. postremò, ver. quid in aliquod instromẽtum &c. de quo etiam not. Glo. & Doc. in l. ex falsis C. de trans. Tu dic secundum Inn. quòd omni casu vitiatur in totum, cùm distinctione de qua per eum traditur in c. fraternitatis, extra de hær. & in c. cum Ioannes, extra de fide instrum. Ideo sic distingue, aut falsitas reperitur circa ea quæ non concernunt nec tangunt substantiam vel circunstantiam negocij. v. g. si notarius dixerit, rem talem esse de tali territorio, vel Titium esse de tali loco, vel fore affinem uel consanguineum talis, uel filium & similia quæ tamen in facto aliter se habent, certe ꝑ hoc non reddit instrumentum falsum. • Aut falsitas reperitur circa ea, quę sunt de substantialibus negocij vel tangunt circunstantias rerum substantialium, v. g. si instrumentum dicat de pecunia argentea, cum fuerit aurea & tunc redditur in totum falsum, argum. ʙ d. c. si ad sacras. cum ibi no. per glo. quo inclinat in han. sententiam, & quæ etiam mihi videtur iuri & æquitati cõsentanea, de quo etiam not in c. ex literis, extra de fide instrum.

ADDITIONES.

• Aut falsitas. Adde quæ habentur supra forma iuramẽti testium. ver. & falsitate.

a Inde quærit. Adde Cor. in l si ex falsis. C. de trans. Doc. in l. si vnus. C. de test. Doc. in l. fin. C. de edi. di. Adr. tol. gl. & Cy. in l. pen. C. de trans. Inn in c. fraternitatis. de hære. per Old. cons. 31.

Adde Alb. de Gandi in tract. malef. in rub. de falsarijs. num. 8. ver. pone instrumentum esse tale. Bonif. in tract. eiusdem materiæ in rub. de falsi. num. 9. ver. licet quid si instrumentum Fran de Capitib. lilæ in consi. incip. par. magnifici. nu. 4. per me edito. in 1. volum. Consiliorum crimi. diuerso. Doc. consil. 71. & Eccl. D. Pet. Fol. in sua Praxi crim. in 1. parte princ. in ver. item quòd commisit falsitatem. num. 60.

SVMMARIVM.

1 *INstrumenta possunt produci post publicationem testiũ, vsque ad sententiam nisi sit in causa conclusum, vel expresse renunciatum à partibus quibuscunque probationibus.*

1 SAlno nihilominus. † Aduerte quòd hæc protestatio non est necessaria, quia vt dixi, possunt instrumenta produci etiam post publicationem [a] testiũ c vsque ad sententiam diffinitiuam, ᴅ nisi esset in causa conclusum, ᴇ vel renunciatum expresse à partibus quibuscunque probationibus, vt traditur & habetur in d. c. cum dilectus. extra de fide instrum.

ADDITIO.

• Conclusum, vel renuntiatum. Adde differentiam inter concludere, & renuntiare, & vide Doc. in apostil. ad Practi. Masueri. tit. de iudicib. num. 30. & quæ scribit Ias. in repe. l. admonendi, nu. 51. & seq. ff. de iureiur.

Post

a Post publicationem. Vide Bar. in l. admonendi, in prin. vbi alij &c. ff. de iureiuran. not. quod instrumentum potest produci etiam post publicationem testium. gl. in authen. iubemus. C. de iudic. gl. in l. 1. ff. de eden. Bart. in l. mancipiorum, ff. de opt. lega. Bart. in l. admonendi. ff. de iureiur. Doc. in clem. sæpe, de verb. sign. d. de Rot. decis. suis de fide instrumen. in nouis, & antiquis, ubi quãdo post conclusum in causa.

* Post publicationem, Adde, quæ scribit Rob. de ordi. iudi. c. 44. num. 47. Vestr. in Prac. lib. 6. c. 1. nu. 3. Guid. Papæ qõ. 111. Capel. Tolos. qõ. 14. 146. Rom. consil. 176. in princ. & num. 9. Osasc. decis. 141. Aym. consil. 134. num. 1. Ias. in repe. l. admonendi, nu. 318. & seq. ff. de iureiuran. quod scripturæ recipiuntur in causis usque ad conclusu. causa exclusiuè, an autem, & quando post sententiam instrumenta produci possint? & distingue, vt p Mising. centu. 4. obser. 60. ubi aliqua ad materiam l. Impuberes. ff. de re iud. & ibi quid in testibus. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Productio generalis reprobatur.*

ET primo quidem. Nota formam productionis, quæ debet esse certa, & clara, & specialis cuiuslibet instrumenti per se, cum signis debitis, &c.
1 Et ideo reprobatur illa † F productio generalis & con-
F fusa, cum dicitur talis produxit * omnia instrumenta, &
* iura e quæ sunt in uno sacculo &c. uel produxit quinq;
G uel sex instrumenta &c. ut no. Specu. in titu. de instrum. edi. in §. videndum restat, in princ. & versic. item nos.

ADDITIO.

* Produxit. Adde Ias. in l. Titiæ textores. nu. 7. ff. de lega. 3. & de productione realiter facienda, vide q̃ scribit Roma. singu. 314. Osasc. decis. 141, num. 13. 14. & sequen. & decis. 142. pract. autem quomodo fieri debeat hæc productio, docet Roma. dicto singu. 314. vbi plura ponit notab. Masuer.

FORMA PETENDI COPIAM instrumentorum.

CORAM vobis suprascripto D. Vicario comparet, & se præsentat suprascriptus Ioan. Oliarius causa, & occasione certorum iurium, instrumentorum, & priuilegiorum coram vobis (vt dicitur) productorum in quæstione prædicta per suprascriptum Simoninum nomine quo supra, petens & requirẽs ante omnia de ipsius assertis iuribus, & instrumentis sibi copiam fieri cum anno, mense, & die ac nomine scriptoris & subscribentis, vt sic informari valeat, an sint vera uel falsa, & an eisdem sit fides aliqua præstanda, uel potius reprobanda. Nec non & ipsi Ioan. sufficientem terminum assignari ad opponendum, & excipiendum contra illa iura, & instrumenta.

SVMMARIVM.

1 *Copia fienda est parti, de omnibus in causa productis.*

COram vobis. Ad huius euidenciam sciendum est,
1 † q de omnibus in causa productis fiẽda, est re-
H gulariter H copia * parti contra quam producũ-
* tur, vt l. 1. §. edenda ff. de eden. & l. is apud quem C. de
I eden. cum sim. & nedum instrumentorum, I sed etiam allegationum & consiliorum in iure, si talia producũtur apud acta, ad hoc vt iudex non circumueniatur per falsas allegationes, nam si de supplicatio & allegatis principi est fienda copia parti, quantò fortius fienda est de allegatis iudici, arg. in l. si quis obrepserit. ff. ad l. Corn. de fals. & l. 1. C. si ex fal. allega.

ADDITIO.

* Copia K parti. Adde Alex. in l. iubemus. C. de iudi. De-
K cius in c. 1. col. 6. de probat. in l. 1. C. de eden. Rom. singu. 166. Osasc decis. 1. num. 49. & seq. vbi plura ad praxim docet. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *COpia instrumenti an sit danda cum anno, mense & die conscripti instrumenti.*
2 *Instrumenta, quæ nondum sunt in causa producta, an poterit pars aduersa petere exhiberi, & sibi copiam fieri.*
3 *Copia instrumenti petita à tertia persona, an sit fienda.*
4 *Notarius quo iure compellitur edere instrumentum illi cuius interest.*
5 *Notarius an possit cogere testes ut iuxta eorum testimonium iustificent instrumentũ, si fortè amisit protocolũ, vel similia.*
6 *Mercator producens librum rationum, an audiatur volens stare dicto libro tam pro se, quàm contra se.*
7 *Instrumentum allegatum in libello, an pars contra quã agitur possit petere sibi vt edatur.*
8 *Instrumentis productis continentibus in se plura capitula, nõ est danda copia, nisi de illis quæ faciant ad causam.*

CVm anno, mense, & die. † Hic quæritur an de iure danda sit copia cum anno, mense, & die conscri-
1 pti instrumenti? Dic breuiter, 1. q non regulariter, vt d. l. 1. §. editiones. ff. de edend. nisi pars dicat se velle illa de falso redarguere, vt ibi habetur & no. sed de iure municipali hodie in multis ciuitatibus, & locis tantum est, q fiat semper copia cum anno, mẽse, & die, ac notarij subscriptione, quod ius municipale melius conuenit naturali rationi, & æquitati, quàm ius commune. quomodo enim potest pars informari de præscriptione, uel de iure proprietatis, & tempore, si forte concurrunt plures creditores, nisi viso & cognito tẽpore obligationis cõtractæ, vel acquisitionis factæ, & si. licet ius commune se fundauerit, ideo sine die copiam exhibendam, ne ꝓlato die aliquid falsitatis excogitaretur à parte. Certe hæc ratio non multum vrget, tum quia nõ est verisimile, quemquam falsum committere, tum quia, vt dictum est. pars ipsa, contra quam producuntur, remanet dubia de eius defensione. Nec obst sicut aliqui uoluerunt dicere, q iudex melius hoc auisabit p se in causæ decisione: quia lõgè melius auisabit defensiones partis, eius aduocatus, quàm iudex medius, vnde semp fui huius opinionis, q in hoc errauit Iurisconsultus, & ob hoc legislatores animaduertentes, q in aliquibus possent errare, constituerunt q quælibet ciuitas possit sibi leges condere, prout melius sibi viderit expedire, vt in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. & in §. constat. Insti. de iur. natu. gen. & ciui. de his no. in Spec. in d. §. videndum
2 restat, ver. sed cum dies, quæ solutio facta &c. † Deinde quæritur, si hæc instrumenta, uel similia nõdum sunt in causa producta, an poterit pars aduersa illa petere exhi-
* beri, & sibi copiam fieri? * videtur, M q non per l. nimis
M graue, & quod ibi no. C. de testib. & c. 1. extra de ꝓbat.

F *Productio generalis, Rip. in l. 2. nu. 21. C. de eden. Cra. de antiq. temp. in primo parte, num. 150. in fi. Io. Bapt. Asin. in sua Practica, §. 22. c. 6. in princ.*

G *Quæ sunt in sacculo, nam talis productio nõ valet parte opponente, alias valet, Cagno. in d. l. 2. nu. 63. qui citat istum locum & istã opi. veriorem dicit Crau sup. num. 158 circa fi. vide late ad istam q. Ioã. Bap. Asin. in sua Prax. §. 22. c. 6. nume 5. vbi citat istum locum & multa hincinde alleg.*

H *Copia parti, late Marsi. sing. 81, aduersus aduocatum, Crau. in truc. de antiqu. temp. in 1. parte nu. 113. Muranta in decimo actu nu. 915. vbi ampliat & limitat, Pet. Duo. regu. 112. in 2. parte, intellige decisio. Ped. 1 nu. 47. cum termino ad opponendum, vt ibi per Marsil. post Bart. in extrauagan. ad reprimẽ in verbo, qui de plano, Decius in c. 1. de cõstitut.*

I *Sed etiam allegationũ & cõsiliorum, istum locum citat & comprobat Ias in l. prima, §. edenda, de edend. sequitur Alciat. responso 377. in princip & ista conclusio procedit quando allegationes sunt insertæ in actis, alias non, ita Dec. in l. 2 nume. 20. qui citat istum locum C. de eden & Rip. num. 11 quia fiunt ad instructionem iudicis si non sunt inserti in actis. Petr. Duo regu. 112. in fal. 2. in 2. parte, Muranta in decimo actu, num. 10. Cotta in memorabili, incip. teste non iurato ante fi. & omnes allegat Rom sing 262. vbi addit & Cagno. in rub. C. de eden. nume. 18. Citat Io Bap. Asin. in sua Praxi, §. 25. cap 7. & ex multis comprobat Cotta memorabili incip. teste non iurato, & ideo in proposito.*

K *Copia, Istum locum citat & comprobat Andr. Gail. Practicarum obseruationum lib primo obseru. 34 num. 22. Ant. Nicel. de concordia glossarum in prin. nu. 360. & ibi dicit quòd talis productio non operatur quoad effectum probandi, sed quoad simplicem productionem.*

L *Quod non, limit pluribus modis vt per Oria. supra in verbo testium depositiones, nu. 68. debent tamẽ ad nomina testiũ & notarij. Ius. d. §. aditiones nu. 28.*

M *Quod non, Rip d. l. 2. nu. 2. vbi ponit rationes, & num. 18.*

L Et tunc tenetur, Rip. d. l. 2, num.17.
M Et tunc fieri debet, Rip. in l, prima, nu 21.C. de eden. & totũ instrumentũ est dãdum. Didac. in Practica cap. 20.versic.primũ illud est.
N Sunt cõfecta me mandante, & agitur de suo ĩteresse qua duo copulatiue requiruntur, Doc.in d. l. 2. vbi Cagn. nu.34.qui attestatur de cõi, tenetur notarius, Ias. in d. l. prætor ait,in fi.

O Aut sunt istũ locum citat & comprobat Aud. Gail. Practicarum obseruationum lib.primo, obseru.106. vbi late prosequitur.
P Nec etiam tenebitũ notarius, Iason d.l.prætor ait,nu 9.Orian. d versic. instrumentorum productione, num. 23 Cra.cõs.16. num.18.
Q Officio iudicis, Ias in l prima.in prin. versicu.vltimo præmitti, C.de edẽ. & intellige mercenarie si incidẽter petatur, secus quãdo principaliter, vt ibi per Cagn.nume. 91. sed tamẽ nu me.89. disputat vt ponit vtilitatem post Rip.d l. 2.nume.19 cum sequen.

in contrarium facit l.dissolutæ. C. de condictio. ex leg.
tangitur per Spec. de hoc in d. §. videndum. versicu.&
no.ex præmissis &c. & plene per Bar. in d.§. editiones,
& in l.quidam,de eden.secundum quẽ & Guil.de Cun.
melius sic concludendo distingue, aut actor petit edi-
tionem fieri à reo ad suam actionem seu intentionem
principaliter fundandam,& tunc non potest, nec audiẽ-
dus est,vt d.l.nimis graue,facit l.qui accusare, & l.si.C.
de eden. aut solum petit ad actionem iam fundatã coad
iuuandam,v g actor petit fundum quem asserit esse per
mensuram perticæ seu sextaria decem, reus autem di-
cit,ꝙ non est in tanta mensura, certe potest licitè actor
à reo petere quoad demonstrandum hanc quantitatẽ,
vel determinandum fines eius, sibi exhiberi ipsius Rei
instrumenta,ut probatur in l Titius hæres,& l. credito-
ri.ff.de act.emp & ff.de leg. 3.l. qui concubinam §.cum
ita,& in l.prædijs.§. Titio, & eodẽ modo tenetur actor
edere reo ad replicationem eius firmandam, per l.pen.
§ si ff. ad l. Falc. Aliquando contra reus petit ab actore
L editionem ad ipsius exceptionem probandam,L & tunc
tenetur actor sibi edere, vt l.si C.de eden.& optime fa-
cit l.dissolutæ.C.de condict ex leg.& l.qui tabulas.ff.de
fur.per quæ iura patet, ꝙ reus petit sibi dari instrumen
tum debiti cancellatum ad eius defensionem, & libera-
tionem probandam,per quod sequitur, quòd eodẽ mo-
do poterit actor à reo petere ad eius replicationẽ pro-
3 bandam,arg l plures apochis. C.de fid.instrum.† Quid
autem dicendum,si hæc editio seu copia petatur ab ex-
traneo,seu ab alia tertia ꝑsona,puta à notario, uel mer-
catore,an sit fienda? Breuiter distingue,aut petitur edi-
tio, vel exhibitio ratione totalis,vel particularis domi
M nij,M & tunc fieri debet, vt l.3 §.sciendum,cum ibi no
ta ff.ad exhib.& l.quæ cautiones.ff.famil. ercis.l. si pro-
curator. C. eodem. aut petitur editio ratione alterius
interesse,& dominij,& tunc aut petit à notario,uel mer
catore,seu vsurario;& hic considera,nam aut instrumẽ-
N ta,vel rationes quæ edi,seu exhiberi requirunt, N sunt
confecta me mandante, & tunc in dubio fienda est mihi
editio,vt l.si quis ex argentarijs. §. pertinere, & l.præ-
tor.in princ. & l. quædam,in §.nummularios,& ibi per
O Bar.ff.de eden.in clem.1.§ pen. extra de vsur.O aut sũt
confecta non me, sed alio mandante, & tunc hic subdi-
stingue,aut ille alius cuius mandato sunt confecta, tene
tetur mihi illa edere si penes eũ essent,ut patet in exẽ-
plis superius traditis, & in illis casibus tenebitur nota-
rius,vsurarius, & mercator mihi ipsa instrumenta & ra
tiones edere,quia ego ipse videor ipsius mandantis quã
tum ad hoc personam repræsentare;exemplum in credi
tore qui habet bona debitoris obligata, & petit à nota-
rio vt sibi edat instrumenta, in quibus sunt nomina de-
bitoris sui obligata, certe tenetur notarius sibi edere,
argum.in d.§.pertinere,& ibi per Bar. facit l si.ff.de bo
no.aucto.iudic.possiden. facit ad hoc regula quæ sumi-
tur in l.si ab eo,& l si is à quo.§.si vsusfructus. ff de pig.
coniuncta l.3.in si.ff.fam.ercis.aut ille tertius non tene-
P tur mihi edere, & tunc P nec etiam tenebitur notarius,
4 & sim.vt d.§.pertinere,cum simi.† Sed quo iure cõpel-
• litur notarius edere instrumẽtũ illi,cuius interest? Re-
Q spondeo Q officio iudicis, vt l.argentarius.2,responso.

R Et tunc,Orianus dicto verbo instrumentorum productiones,num 74.
S Tertio casu potest stari in vno capitulo contra scribentem, vt late allegat Bouer.decis 115.in princ nisi consuetudo esset in contrarium.vt ibi nu.4.
T Quod non potest eius aduersarius, Bouer.decis 243 per totum, Tiraq in repet.l.si vnquam,in princ.num 53 C.de reuoc donat.
A Et dicit Innoc.istam qõ.ponit Ias.in rub.C.de eden nu.3. & Rip nu.4.quod intelligit ibi Cagn.quando expensa & nomina de instrumento esse facta mentio,nu. 12.istum locum citat & comprobat R.D.Bergu Canale in trac.de tutore & curatore nu 27 circa fi. Orian.d. verbo instrũorum productiones.nu.41.
B Nec is qui appellauit.Fed de Sen.consil.26 e.incip.primo quæritur.vers.3.
C Spec.dicit quòd non, Barto.in l.argentarius § primo,vbi Ias num.12.qui legit illum cum princip.l.de eden Doc.in l.prima,vbi Ias nume 8.de ope.noui nunciat.Bertachin in dicto tracta. de gabel. in quarta parte,nume.9.Didac. in Practica cap.21.nume.7.

ff.de eden.& si edidit defectuosum forte in anno, uel in
dictione, aut loco, uel mense, rogandus est per officiũ
illud corrigere,& in forma debita tradere,vt in l.ubi,&
in l.veluti ff eod.tit. & no.per Bar. in l.si ff.de tabul.exi-
bend.quinimò si sine partis requisitione errauit in edi-
tione, seu nota instrumenti,poterit petere, ꝙ sibi liceat
5 instrumentum reficere.† Et quod amplius est,si ignoret
& iusta sit causa suæ ignorantiæ circa substantiã & qua-
litatem facti & contractus gesti, poterit per officiũ im-
plorare,ꝙ testes, qui interfuerunt,examinentur, vt iux
ta eorum testimonium possit conficere instrumentum,
si forte amisit protocolum, uel partes recesserunt tunc
in frequentia, aliàs si non esset iusta causa ignorantiæ
non audiretur.vt l.prætor.§ pen.in fi.eo.tit. & no. Bart.
vbi supra, & in l.si librarius.ff.de regu.iur. quod not.&
6 vide in titu.proxi.† Quid autem [a] si mercator coactus
a producere librum rationũ dicat, ꝙ stetur ipsi libro ita
in eius fauorem, sicut contra ipsum, an sit audiendus?
Dic de hoc, vt not. per Glo.in d §.nummularios,quæ de-
terminat stari contra se,& non pro se:vel melius distin-
gue secundum Doc.quos refert Cy.in l.1.C.de confes.
in 13.q.& in l.3. C. de donat.ante nup.Aut est vnum &
idem capitulum, aut plura inuicem connexa, aut plura
distincta & separata.Primo casu,v.g. si reperitur scriptũ,
ꝙ recepit a Caio 10. pro venditione certi drapi, uel la-
R næ,& sim. R & tunc stari debet ita pro se, sicut contra
se, & econtra, quia eadem dispositio censeri non debet
iure diuerso, vt l.eum qui ædem. ff.de vsucap. Secundo
casu dic idem,argu.in l.etiam §.1.ff.de mino. & l.in hoc
S iudicio ff.fam. ercis. & l.cum actum.ff.de neg gest.S Ter
tio casu potest stari in vno capitulo, & in alio non, vt l.
publia in fi.ff.depos. Ex quibus determinatur illa quo-
tidiana quæstio secundum Cy.vbi supra, si aliquis in iu-
dicio vel extra confessus est se recepisse à Caio pecu-
niam vt sibi repareret lectiones, uel pro factura pelan-
T dræ,vel ædificij domus T ꝙ nõ potest eius aduersarius
diuidere hanc confessionem, & partem quæ facit pro se
approbare,& aliam contra se reprobare,quod multum
no.de quo etiam no.Bart. in l.Aure.in §.idem quæsijt.
7 ff.de lib.lega. † Rursum quæritur,videmus quotidie, ꝙ
ponitur in libello [Titius mihi debet centum ex causa
mutui,de quo constat per publicum instrumentum tra
ditum per talem notarium, petit meus aduersarius an-
b tequam lis [b] per eum contestetur sibi edi hoc instrumẽ
tum,vt deliberare possit an sibi expediat litigare vel li-
A ti cedere.] Quæritur an sibi sit dandum? A & dicit In-
noc.ꝙ sic.in cap 1.extra de probat. Sed Spec.in d.tit.de
instrum.edi.§ nũc dicamus,versic.quid si quis dicit hoc
verum esse,si est instrumentum in facto proprio,& illud
habeat in promptu alter autem ipso iurãte se illud in
promptu nõ habere,procedetur ad litem contest. & po
stea producetur in causa. & eodem modo non tenetur
agens ex iure cessu producere instrumentum cessionis
B ante litem contest. B nec is qui appellauit tenetur pro-
ducere appellationem,nec parti de ea copiam facere an
te litis contestationem, seu responsionem à reo factam
libello appellatorio,vt determinat Spec. vbi supra ver-
8 sic.sed pone appellans à sententia &c. vers.se. † Sed po-
• ne, ꝙ produxi vnum instrumentum, quod in se conti-
net plura capitula, puta vnum testamentum, vel vnum
inuentarium.& simi. & sum protestatus,ꝙ illud instru-
mentum produco super tali capitulo tantum, & nõ alı-
ter,nec vltra. aduersarius autem petijt copiam de vni-
C uerso ipso instrumento, quæritur an sit danda? C Spec.
dicit,ꝙ non,sed de sola parte,per tex.in c.contingit,ex-
tra de fide instrum.& per eum no. vbi supra versic. quid
si produco.

ADDITIONES.

• Copiam fieri. Adde, quid dicendum de exemplo,& dic,
ꝙ exemplum actorum, & non exemplar, seu originale,
partibus edendum est,c.quoniam contra,vers.& omnia
de probat. Spec.tit.de teste.§. publicatis, in prin. Fely.
& alij in c cum bonæ. r. not.de probat. Quod procedit
etiam in iudice appellationis, ad quem acta recognim-

tamen

timen transmitti debent, non autem ipsum exemplar, immo nec iudex ad quê iubere potest, ut sibi exemplar transmittatur, teste glo Barto.& Saly.in l.eos §. super huis. C.de appellat.Saly.in l.ult.in fin.C.de rela. An autem fidem faciat copia, siue exemplũ instrumenti? uide Bald.in l.ult.q.5.C.de edict.diui Adria.tollend. Specu. de instrum.edit.§. nunc dicemus, uersic.illud autẽ scias, Accur. Bar. & alios in authen. si quis in aliquo. C. de eden.Bart.in l.chirographis.ff.de administr.tutor.& dic quòd exemplum siue copia quando conficitur, aut exscribitur, aduersarium citatum esse oportet, aliàs nulla exemplo fides adhibet d.authen.si quis in aliquo, Alex. consi.6.colum.ult.lib.4.Guid. Pap.q.471.quod quidem exemplũ iudicis auctoritate recognitum probat, ut per docto.in cap.ult.de fid. instrum.& in d.authen.si quis in aliquo, ubi Bolognetus.nu.19.dicit communem,& plures dantur limitationes, quòd exemplum probat, quando illud ab eodemmet notario ex scriptum & recognitum fuit, qui exẽplar scripsit, Bart.d.authen.si quis in aliquo, Cuius opin.seruatur & receptionis in forn, & est communis, teste Ias.ibi numero 3. Masuer.

* Cuius interest. Adde, quòd interesse petentis edi instrumentum probatur per iuramentum, ex not.per doctor.in apostill.ad Bart.in.l.3.§.condemnatio.ff.de exhibend.Roma.cons.83.de quo uide quę scribit Purp. in l.1.col.ult.C.de eden.Ofasc.decis.57.ubi post nume.4.concludit, non cogi notarium edere instrumentum, ei qui non rogauit, licet de eius interesse appareat, Dec.in c.1.colum.55.& sequen.de probat.Ofasc.d.decis num.5. ubi interesse petentis editionem fieri non probatur solo iuramento, licet alij plures contrarium sentiant, distingue tamen, ut per eũ ibi & per Ias.in l.prætor ait. j.respon.num.8.nume.9.ff. de edend.ubi ponit regul. cũ limita.& in l.si quis ex argentarijs.§.prætor.ait, eod.titu.ubi num.6.quærit an ille, cui notarius semel dedit instrumentum in forma publica possit petere, quòd iterũ edatur à notario, declara & limita, ut per eũ ibi,& fac. quæ idem ponit in l. fin C.de precib.Imper. offerend. vbi an & quando notarius excusetur dando copiã particulæ tantum. & nõ totius testamenti uel instrumenti, & ibi de pract. citandi notarium ad ostendendum protocolum, de qua etiam per Purp.d.l.1.colum.penul.C. de edend. quid de notario uiuente, an possit facere, q de suis protocolis sumatur instrumentum per alium? & concludit quòd sic, Ias.in l.quædam.§.nihil, nu.9.ff.de edend.ubi loquitur etiam de hærede notarij, an teneatur edere copiã instr.quamuis protocola sint alij legata, quid dicendum, quando iudex denegat dare copiam actorum? & dic, quòd lite pendente superior adiri potest, teste Bartol.in l.si appellationem.C. de appel.nu.1. ubi etiam nu.2.docet pract. quòd si quis petat exhiberi instrumentum uel aliud quod sit penes aduersarium: & qui aduersarius, statuto sibi termino à iudice, illud exhibere recusat, quòd poterit iudex pronuntiare: quòd quo tempore illud instrumentum, uel scriptura apparuerit, quòd illa nisi & se iuuare non possit, & ita uidi practicatum. Masuer.

* Plura capitula. Adde Bart.ubi doctor. in apostil. in l. omnes populi, colum fin.in fin ff.de iusti.& iur.ubi etiã an,& quando sufficiat producere particulam instrumenti, & quid in statuto uide ibi, & in l. argentarius.§.edi autem.ff.de eden. Masuer.

a Quid autem.Vide Bald. in l.fin.C.ad Maced.Lud.Rom. in l.nuda ratio.ff. de dona. Anto.de Butr. in c.si cautio, de fid.instru.Lud.Rom.cons.346. & vide in l.admonendi, per Docto communiter.Ang.in l.rationes.C.de proba.Cum.in cons.111.& Pau.de Ca.consi.81. Curtius.

b Antequam lis.Vide per Alex.de Imo.in l.si.C.de eden, ubi ponit multas fallentias ad regulam.

AN SINT Vera vel falsa.Hic attende, quòd de iure communi, ubi pars dicit se velle redarguere instrumenta de falso, D sufficiens est causa propter quam fint cũ die, & consule edenda instrumenta, ut not.& habetur in d.l.1.§.edenda,& in §.editiones.ff. edẽ.ut supra dixi.

SVMMARIVM.

1 *Terminus sufficiens dandus est ad opponendum contra instrumenta producta.*

1 TERMINVM Assignari. † Iste terminus sufficiẽs esse debet,& dandus est tam de consuetudine, E quam de iure ad opponendum contra instrumenta producta, ut in l.pen.C.de dila.& extra de dilat.c.fin.

ADDITIO.

* Terminum. Ade, quod necessarius est terminus ad dicendum contra producta, ut not. Bart. ad reprimendũ, uersic. de plano, ubi dicit, quòd tunc ea quæ in iudicio producuntur, in actis esse intelliguntur, quando ad dicendum contra producta citatus fuit aduersarius. teste Roman. consil.519. Felyn in c.in nomine domini, nu.31. de testibus Sebast. de Null. ex defect. citationis, num.55. Masuer.

FORMA OPPONENDI contra instrumenta.

Coram vobis D. Vicario antedicto comparet & se præsentat in termino sibi assignato prænominatus Ioã. Olearius causa & occasione quorundam assertorum iurium, & instrumentorum pridie, vt dicitur, coram uobis productorum in causa prædicta per suprascriptum Simoninum Speltam procuratorio nomine, dicens & excipiendo proponens dictus Ioan contra & aduersus omnia & singula dicta asserta iura & instrumenta, quod per nos non fuit nec est ei nec alicui ipsorũ fides aliqua præstanda nec adhibenda, multis rationibus,& causis singulariter contra singula inferius annotatis. Et primò opponendo, & excipiendo contra assertum instrumentum emptionis dictæ petiæ terræ in iudicio, vt præfertur, productum per ipsum Simonin. dicit & opponit, quòd ipsum instrumentum nullam fidem facit, tum quia caret formis, & solemnitatibus debitis à iure requisitis, tum quia est abrasum in partibus & locis substantialibus, tũ quia ille qui rogasse & scripsisse dicitur ipsum instrumẽtum, non fuit nec est publicus nec authenticus notarius tum quia fuit & est simulatum; & amplius, quia penitus dignoscitur esse falsum, aliisque de causis suis loco & tempore proponendis & allegandis, multipliciter vitiosum. Rursumque similiter dicit & opponit cõtra reliqua asserta iura & instrumenta per ipsum Simoninum (vt prædicitur) producta, quòd nec illis per uos est ulla fides præstanda, maximè rationibus causis & defectibus antedictis,& aliis multiplicibus de quibus protestatur, & suo tpe proponendis. Deinde ẽt obiicit & opponit contra assertum priuilegium per eundem Simon. (vt prædicitur) productum, quod nec illi fides aliqua est præstanda? tum quia fuit & est contra ius elicitum, & impetratum, tum quia est impetratum per obreptionem, & falsi suggestionem, tum quia impetratum lite pendente; tum quia in eo non est facta mentio de antecedenti rescripto, nec de processu pendente nec appellatione interposita; tũ quia in eo apparet erratum in dictis & grammatica; tum etiam quia eius sigillũ est vitiosum, & in pluribus partibus apparent in eodem rescripto literæ quædã abrasæ, nec apparẽt adhibitæ illæ formæ & solemnitates, quæ in talibus rescriptis interuenire debent tam de consuetudine, quàm de iure. Insuper etiam, cum ipsum assertum priuilegium sit alterius confirmatorium, nõ facit ullam fidẽ nisi ostenso priori seu originali. Cæterum saluis præmissis ipse Simon. seu dictus Andri. perdidit fructum dicti asserti priuilegij, cũ varijs de causis sit penitus & omnino sublatum, etiam si à principio fuisset aliquod & iustum, quod tamen superius est negatum. Postremò est etiam ipsum assertum

D *Sufficiens est causa. Orian.d. verbo instrumẽtorum productiones, num.10. in fine.*

E *Quam de iure alias non faceret fidẽ, vt supra dixi i addi tio incip.copia. Marsil. Sing. 8. & 170. Roma. consil.156. Ripa in l.quod te. nu.63. si cer. petat. Crau.cons.256. num.6.*

priuilegium alijs rationibus & causis multiformiter vitiosum, propter quas meritò venit, & est per vos omnino repellendum, & abijciendum, de quibus suo tempore proponetur, nec vlla est per vos eidé priuilegio, nec alijs instrumentis fides adhibenda, nec præstanda, & maxime illi assertæ priuatæ scripturæ, quam dicit scripturam fuisse manu eiusdem Io. quod negatur.

COram vobis. Tu iuuenis semper aduerte ad hanc formam opponendi contra iura & instrumenta, & semper habita ipsorum copia, ea omnia & singula videas & F examines cum diligentia, F & contra illa opponere studeas omnia quæ potes vitia, eo tamen præcipuè attento, quòd nunquam te sub mittas ad opponendum, & allegandum, instrumenta falsa, nisi ex maxima & euidentissima causa; quia res talis est multis respectibus valde periculosa.

SVMMARIVM.

1 *Notarius volens corrigere errorem suũ in instrumento factum, an sit audiendus.*

CAret formis. Quæ sunt formalia instrumentorum, dixi supra circa formam productionis instrumentorum, in glo. 3 & no. per gl. in l. generaliter. C. de tab.
1 lib. 10. † Circa hoc quæritur de eo, quod multoties oc-
G currit de facto, pone q notarius omisit G ponere indi-
H ctionem, H vel diem, I aut locũ in instrumento, & inde
I tradito parti instrumento dicit se errasse & vult erro-
a rem a suum corrigere, quæritur an sit audiendus? Dic

F *Et contra illos quæ possunt opponi contra instrumenta, Rebuf. in tit. de lite. oblig. articulus 2 gl. 6. num. 34 cum plurib. sequen.*

G *Ponere indictionem, tria genera indictionum, & quando habuerunt originem, & quomodo computetur, Didac. lib. 3. variarum iuris resolutionum, c. 12. & Io. de Grassis in tract. de substantialibus procuratorij indic. festa.*

H *Vel diem, quia tunc instrumentum nullam fidem facit. vt etiam contraria consuetudo non valeat, Paris. consil. 88. num. 3. volu. 3. Cassa. consil. 18 nu. 18. intelligi de die quo fuit rogatus Notarius, non quo instrumenta conficitur & de die conclusionis non tractatus, Dec. in cap primo. nume. 10. de fide instrum. limita nisi dies esset in originali, Rom sing. 276. in fin. Adde quòd dies posita in primo instrumento censetur repetita in sequentib. no. Fely in dicto cap. primo colum 7. Oria. supra nume. 61. Ias in l. prætor ait. §. si inimicum, numo. 8. de eden. limitat quatuor modis, an si Notarius omittat diem possit corrigere, Cagno in l. si librarius, num. 26. de reg. iur. hora tamen requiritur rationem demonstrationis temporis, alias non, Ias in l. prima, §. adsistendo, num. quarto de eden & de anno quòd debeat poni, Didac. supra cap. 20. nume. 2. & de die. Io. de Grassis supra in verbo die. vbi etiam de hora publica instrumenta sæpe frequenter scripserat.*

I *Aut locum q est necessarium, Dec. dicto cap. 1. num. 8. Ioan. de Grassis supra in verbo actum, in ciuitate, Didac. dicto cap. 20. versic. 1 & an valet consuetudo incõtrariũ Rott. decis. 6. 1. antiq. Bouer. decis. 33. nu. 27. vbi reddit rationẽ post Dec. supra nu. 9. an locus debeat designari coherentys, Soti. iun. consi. 127. num. 5. volu. 3. Paris. consil. 28. nume. 30. volum. 2 Didac supra vers. quinto.*

K *Poterit suum errorem corrigere etiam non citata parte. Oria. supra nume. 37. Decis. Tholosa. 496. quia in Notario potius præsumitur error quando dolus, late allegat Ant. Gabr. in titu. de criminalibus, conclusione secunda, nume. 66. Ioan. de Grassis supra in verbo indic numero tertio, & vt dixi citata parte de mandato iudicis, Cagnol. dicta l. si librarius, nume. 23. nume. 26. Oria. supra nume 36. & ibi addit secus si non sit tradita copia parti, tunc nõ requiritur citatio, Oria nus supra. Bald in dicto tracta. de tabellio. nume. 57. Pet. Duc. regula 610. in secunda parte, Decius consilio 16. nume. 66. versicu. non obstat quod a princip. Paris. consil. 28. nume. 42. volum. secundo. Fely in cap. ex literis, in princ. de fide instrumen. vide tamen distinctionem, Pet. de V bald. in tracta. de tabellio. nume. 41. cum pluribus sequentibus, & quòd Notarius non possit errorem corrigere circa substantialia, Alciat. regu. 3. præsumpt. 63. nume. 6.*

L *Aut non protestatur, nam omissio indictionis vitiat instrumenta, Dec. in l. si librarius num. quinto, & Cagno. nume. quarto, in fin. & nume. 63. de regulis iuris, tamen si vitiosa sit posita, non vitiat, Bart. in d. l. si librarius. Didac. dicto cap. vigesimosecundo. in fin. Oria. supra nume. 16. Bald. de Perusio. in tracta de tabell. numero 48. Ioan. de Grassis supra dicto nume. 3. in fin. Soci. iun. consil. 127. num. quarto & 24. volum. 3.*

M *Solet opponi abrasio, Socc. in suis regulis, in verbo regu. prima. Catel. Cotta in memorabili, incip. abrasio.*

N *Omisit aliquid, quomodo puniatur, Boss in tit. de fals nu. 70 71. & 76. & quòd instrumentum præsumatur falsum, Bouer. decis. 57. num. 4. vel quando facit aliquid sibi prohibitum.*

O *Mutatio seu rasura, regu. cum ampl. limit. ponit Ias. d. l. si nu 19. cum seq. C. de edic. diui Adr. toll. vbi Dec. num. 37.*

q licet super hoc sint opiniones diuersæ, tamen secundum Spec. sententiam & ipsam veritatem sic distinguen-
K dũ est. Aut notarius protestatur se errasse, & tunc K poterit suum errorem corrigere, nam in facto suo sibi cre-
L dendum est, L aut non protestatur hoc, & tunc remanet instrumentum vitiosum, vt per eundem Spec. in d. §. postremò, versicul. sed nunquid confecto. ad quod faciunt no. in l. si quis decurio, per Cy. C. ad leg. Corn. de fal. & in l. errore. C de testa. & per Bart. in l. si librarius. ff. de reg. iur. & in l. fi. ff. de tabu. exiben. & supra dixi in titu. præceden. & ex hoc sequitur, quòd si notarius fuit mortuus, quòd non poterit talis error amplius corrigi, vt ibi notatur.

ADDITIONES.

a Et vult errorem. Vide Bal. in l. si vnus. C. de test. & in l. ambiguitas, in fi. eod. tit. Bal. in l. in nostram. C. de testibus. Bal. in rub. C. de fide instrum. in 10. col. versicu. sed pone. Pau. de Cast. in l. iudex postea quàm. ff de re iud. & Ange. consil. 188.

• Errorem. Adde, q non potest notarius errorem suum corrigere, nec defectum supplere, nisi autoritate iudicis vel officialis ad hoc commissi, quæ conclusio vera est, exceptis quibusdam casibus enumeratis per Fel. in cap. ex literis, nu. 6. num. 10. & seq. de fide instrum. qua de re, & quando possit notarius errorem commissum omittẽdo locum & similia corrigere, vide Nat. consil. 329. lib. 2. Paris. consil. 61. lib. 3. Alex. consil. 89. col. fi. in priu. li. 5. Quid de eo, quod dicitur, notarium simpliciter rogatũ intelligi rogatum, vt ponat clausulas de consuetudine apponi solitas, & dic, vt per Ias. in l. 5. §. si procurator, nu. 18. ff. si quis iusdicen. non obtempe. vbi dixi, eundẽ in l. certi condictio. § si nummos, col. 4. in prin nu. 24. & seq. si cer. pet. Hyppol. singu. 153. Soci. in l. Gallus §. idẽ credendum, col. 3. versic. aduerte, de lib. & posth. Dec. in reg. semper in stipulationibus, col. 3. de regu. iur. Bal. in l. fin. C. de execu. rei iudic. Dec. in c. cum M. col. 2. extra de constit. Alexan. consil. 28. col. 5. & 3. lib. 2. vbi limitat regu. Ias. d. § si nũmos, q clausulæ solitæ apponi procedit ea regu. in clausulis quæ sunt de natura cõtractus celebrati, quid de iuramento, an possit per notariũ addi, suppleri & extẽdi? & dic vt per eundem Ias. in l. 1. §. & post operis, nu. 8. de no. ope. nunc. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *VItuperatio, abrasio & cancellatio instrumenti, quã do noceant instrumento.*
2 *Rasura litera vel syllaba an noceat.*

1 TVm quia est abrasum. † M Solet opponi abrasio,
M vituperatio & cancellatio instrumenti, quæ vitia reddunt suspectum, & aliquando vitiosum instrumentum, vt traditur in c. inter dilectos, extra de fide instrum. & extra de re. domi. cap. cum venerabilis. Verum pro pleniori huius doctrina potest sic distingui, secundũ Andræam de Pis. Quandoq; peccatur in scriptura, vel instrumento aliquid omittendo, quandoque
N in mutando. Primo casu considera, aut scriptor N omisit aliquid formale, & tũc dic vt supra proxi. aut omisit aliud. & tunc aut omisit literam vel syllabam, & nõ nocet, vt probatur in l. qui habebat, in princ. ff. de manum. testam. aut omisit orationem, & tunc nocet si ex ea sensus alteratur, argum. eorum quæ infra dicentur. Secũdo casu quando immutauit & abradendo peccauit, & tunc aut est scriptura inclusa, aut aperta. Primo casu non nocet, argumen. ff. de his quæ in testam. delen. l. cancellauerat. In secundo casu, quãdo est aperta, tunc subdistingue, quia aut est rasura, vel immutatio dictionis, aut syllabæ; si dictionis, tunc suspecta redditur ipsa scriptura. ut l. edicto, & l. secunda. C. de edi. diui Adria. tollend. maximè quia iure canonico propter tenuem rasuram literæ habentur suspectæ, vt extra de crim. fals.
2 cap. licet. §. quanta. † Si verò sit O mutatio seu rasura
O syllabæ vel literæ, tunc aut illa talis rasura & mutatio

habet

o habet alterare sensum & dubitationem inducit, o & tūc scriptura suspecta habetur vt falsa præsumatur, ut extra de crim. fal. io c fi. vbi verò non habet alterare sensum, nec dubitationem inducere, & tunc non nocet, vt extra de fide instrum. in c. literis. Si tamen ista rasura, vel mutatio apparet esse facta per notarium qui rogauit instru
p mētum, sustinetur, de qua rasura ipse notarius p debet facere mentionem in subscriptione, vt colligitur ex his quæ no. per gl. in d. cap. ex literis, & in c. inter dilectos, extra de fide instrumē. & in c. cum venerabilis, extra de relig. do. & in c. olim. extra de rescrip. & plene per Spe, in d. tit. de instru. edi. in §. restat videre, in prin & in §. postremò, in versicu. item excipitur, quod est vituperatum, &c. & quod no. in d. l. edicto, & in l. errore. C. de testam. cum sim. Sequitur in litera,

SVMMARIVM.

1 EXceptio notarij quando frequentius opponatur.
2 Notarium quem esse, quòd probetur quando instrumentum in dubium reuocatur.
Homo falsus non est homo.
3 Probatio Notarij de longinquis partibus qualiter fiat.
4 Instrumentum factum a scriptore sacerdote an valeat.
5 Notarius infamis, an possit instrumenta rogare.

NOn fuit nec est publicus: nec authenticus notarius, * &c. † Hanc exceptionem solent frequēter opponere cauillosi procuratores, maxime quando instrumenta producuntur de longinquis partibus, quia in illis tolerabilis est ignorātia, an scriptor sit
q notarius, licet hoc dicat in sua subscriptione, q qa nemo nascitur notarius, nec propria auctoritate constitui
2 tur, sed ab alio creatur, vt supra dictum est tit. 1. † Qualiter ergo fiet, si instrumentum reuocetur in dubium, ex defectu notarij, qualiter probatur [a] ipsum esse notariū?
r r dic q dupliciter, vno modo si producatur priuilegiū sui officij in publica forma, & hoc est clarum, alio mo-
s do secundum Docto. si probetur s quòd communi voce & fama ab omnibus vicinis, & compatriotis suis reputatus est & reputatur pro tabellione, & eius instrumentis tāquam publicis fuit adhibita, & adhibetur publice tam in iudicio, quàm extra iudicium plena fides, vt traditur & habetur per Doct. in l. Barbarius. ff. de offic. prætor. & extra de re iudic. in c. ad probandum, & in d. c. inter dilectos, de fide instrum. facit l. 3. ff. ad Maced.
t cum simi. super qua probatione sufficiunt t literæ testimoniales * ipsius officialis, vel rectoris, sub cuius iurisdictione habitat ipse notarius, vt obseruat practica ghalis, quam opi. sequitur Spec. in d. §. postremò, versic. quid ergo si tabello, &c. & quæ dicta sunt, procedunt, quando producitur instrumentū de partibus proximis & circunstantibus, vbi pōt esse facilis probatio & informatio de dicto officio. † Quid igitur si [b] producatur instrumentū de longinquis partibus, ubi redditur difficilis probatio & informatio, quòd ille sit notarius, an grauabitur pars probare eo modo quo supradictum est? Breuiter Spec. in d. §. restat uidere, uersic. sed quid si producatur aliquod instrumentum determinat etiam, q si tale instrumentum prima facie appareat in forma com
v muni, & publica non abolitum nec cancellatū &c. v q plenam fidem per se faciet sine alia probatione. Nec est verisimile, q in eius subscriptiōe, qua se notariū attestatur, falsum cōmittat, quia falsus homo non est homo, ut not. in l. falsus procurator. C. de furt. argu. ad hoc in l. 2. ff. de fid. instru. & in l. fin. C. de edi. di. Adria. tollen. & in l. 2. C. quemadmod. testa. aper. quā opin. sequit Cyn. in l. comparationes. C. de fi. instru. & glo. in Authen. de fid. instru. §. in summa, & Iac. de Bel. in d. Auth. §. quod si tabellio, colum. 6. Prædictis tamen obstare videnē no. per glo. & Innoc in c. 1. extra de cle. pereg. apparet ergo secundum priorem sententiam, q melioris est conditionis pducens instrumenta de partibus longinquis, quā de proximis, & hoc per rationem de qua supra; posset

o *Et tunc scriptura suspecta habetur, Bonifac. de Vital. in tit. de fals. nu. 5. late allegat Cepha. consil. 286. num. 28. vol. 2. Oria. in d. verbo instrumentorū productiones, num. 49 post Fel. in c. ex literis, de fide instrum & quamuis abrasio in loco suspecto vitiet instrumentum tamen potest testibus iuuari. & sufficit hoc casu vnus testis, Catel. Cotta in memorabili incip. abrasio.*
p *Debet facere mentionem, Soci consil. 277. col. pen. volum. 2. Ias. in l. si vnus, in prin. C. de testa. Cur. iun. d. l. si num. 13. & Dec. ibi num. 35. versic. 3. Afflic. decisio. 404. Alex. consil. 59. num. 5. lib. 2. Ruy. consil. 68. num. 5. vol. 4.*
q *Quia nemo nascitur notarius. Crau. consil. 72. in prin. Bouer. decis. 36. num. 10. Decis. Perus. 115. Consti. Anchonis lib. 2. c. 13. col. 3. versic. solens igitur.*

tū fortasse non improbabiliter dici, q si sit instrumentum in quo vertatur magnum præiudicium, vt puta testamentum vel aliud graue debitum, q nō credatur faciliter nisi probetur modis supradictis, aliàs credatur, & sic potest omnium sententia concordari, & omnis materia falsitatis & suspicionis auferri. † Quid si contra
4 c [c] instrumentum opponitur, q scriptor eius erat sacerdos, an valeat instrumentum? Innoc. dicit, q non, quia talia publica officia & secularia officia sunt clericis inter dicta, vt in c. sicut te, extra ne cler. vel mona. & in l.
x placet. C. de episco. & cler. x Alij distinguunt aliter. vt not. Spec. in d. §. restat, versic. quid ergo si tabellio, & ver. eo. & per eūdem in tit. de sta. mona. versic. 27. prima opi. vt hodie approbata in c. ut officium, extra de hære. lib. 6. & ibi no. in gl. super versic. ad præmissa. Bar. tenet
z z q valet instrumētum, licèt notarius pœnam incurrat. vt no. ipse in l. vniuersas. C. de dec. lib. 11. & per no. in c. 1. extra ne cler. vel mon. alibi non se firmat in l. seruus.
5 ff. de testa. sed remittit ad d. c. 1. † Sed quid si dr & oppo
d nitur, q notarius est infamis, [d] & damnatus est tali crimine. pp quod factus est infamis, an poterit instrumenta rogare vel facere? Sup qa q̄one c distingue plenius,
c vt no. per Bar. in l. eā. §. 1. ff. ad l. Iul. repe. secundum quē: infamis regulariter potest esse tabellio, & instrumenta conficere. Fallit, si deliquerit in officio, in quo fuit pro tabellione assumptus, puta ad archiuum publicum, vt l. si quis aliquid. C. de susce. & archa. lib. 10.

ADDITIONES.

* Notarius. Adde Ias. in l. Barbarius, post num. 48. & seq. & num. 57. ff. de offic. prætor.
* Literæ testimoniales. Adde Ias. in l. 1. post nu. 59. 60. ff. de offic. eius.
a Not. qualiter probatur aliquem esse notarium Bald. in apo. in l. si. de fide instru. Bal. in l. vnica, de eman. lib. Bal. in l. si. in si. C. de sac. san. eccl. Innoc. & Doc. in c. veniēs, de verb. sign. & Ang. consil. 138.
b Quid igitur. Vide Azo. in sum. titu. de proba. & Gos. in summa eo. tit. & Bal. in l. comparationes, eo. tit.
c Quid si contra. Adde Bart. in l. 1. § si penes. ff. de tabu. Bal. in l. 2. in 45. col. C. de sent. Bald. in l. neque patronatus. C. de eo qui libe: Docto. in l. si quis ex argentarijs. in § 1. de eden. Ange. in l. si quis decurio. C. de fal glo. in verbo notarij, in clem. prima de hære. Bar. in l. prima §. huius studij. ff. de iusti. & iure.

* Si con-*tra testimoniales. Oria. supra nume. 13. ante fi. Cagno. in l. si librarius, nume. 58. ff. de regu. iuris, qui citat & sequitur istum locum. & istum locum citat & sequitur Constitut. Anchonit. lib. secundo. col. 3. versic. solent igitur.*
v *Quod plenam fidem. Concordat late allegat Bouer. decisione 36. numero 10. Decisio. Tholos supra versic. & præmissa. Idem in instrumento antiquo, Vasq. de successio. resolut §. 9 num. 120.*
x *Alij distinguunt in clerico in sacris constituto, aut in sacris ordinibus insignito, aut in minoribus constituto cum beneficio modo sit clericus, aut apud Romanam Curiam, aut extra, late distinguit Didac. in sua Practica, c. 19. nu. 8. post Alber. Rosat. in trac. de professo clerico, cap 51.*
z *Quod valeat instrumentum, Dec. in l. in ambiguis, §. non est nouum, de regu. iur. cum multis allegatis per Didac. d. cap. 19. sub num. 8. versic. quod si sacerdos, & attestatur de communi.*
c *Distingue plenius, vt per Ias. in l. Barbarius, num. 18. de off. præsid. Aleiat. de præsumption. regu. secunda, præsump. septima, num. quarto. Petr. de Vnzol. in Practica artis Notariorum, nume. 65. cum sequen.*

r *Dic q dupliciter. vt p Oria. supra nume. 13. Decis. Tholosa. 330. Afflic. decis. 251. Bouer. d. decis. 36. nume. 11. Achil. person. in tract. adipiscenda possessio. num. 123. & seq.*

s *Quod communi voce. istum locum citat & cō probat Ant. Gabriel. supra titu. de probat. conclu. 8. n. 27. licet sup. in contrariū allegat plura. Intelligit istam conclusio. Vasq. tit. de successi. resolut. §. 9. num. 116. si diu gesserit, vt notarius, vt & talis & Tyraqu. late de lege connub. gl. 8. nu 145. & 153. qui in contrariū videtur inclinare, & de præscrip. §. 1 gl. 4. versic. 27.*

t *Literæ testimoniales, istum locū citat & sequitur Dec. sio. Tholos. 331. vbi recitat etiā qua hic dicuntur, et quomodo formentur tales literæ.*

Q

c Dicitur unquem instrumentum simulatum tres species simulationis declarat Rota decis. 481. in no. vide infra in forma libell. in causa vend. in gl. 1. in fi. ubi scripsi An to d Canario. in tract. de executio. instrumē. in princ. nume. 27. quomodo probetur simulatio v. Matth. de Afflic. in tract. pro homines §. 4 nume. 4. cum seq. de venditione simulata, vide infra in libell. in causa venditio, in fi. principij. Item aliud est instrumentū esse factum in fraudem, aliud simulatū, aliud fictū, aliud imaginariū. Alciat. super reg. lib. 3. c. 3 1.

D Esse falsum, adde quod producentis incumbit onus probādi quòd non sit falsum, Bouer. decisio. 36. numero 10. Vasqu. de success. creatio. & progress. lib. secundo, § 17. requisito 74. numero 67.

Et tunc sufficiunt duo testes. Afflic. supra nume. 9. & quid simulatio possit probari per testes, de communi dicit Ambros. de Vignate in tracta. de usur. numero 120.

- Si contra. Adde Ias. in l. 1. §. editiones, nu. 31. & seq. ff. de eden. in l. j. num. 8. ff. quod quisque iur.
- d Infamis. Adde Bal. in consil. 77. incip. quaeritur an notariatus, in primo volum. & in consil. 174. incip. Ser. Ioannes de Ga. eo. vol. Bal. in l. C assius. ff. de senatu. Innocē. Abb. & Docto. in cap. fraternitatis, de haereti. Docto. in l. si quis ex argentarijs, §. 1. ff. de eden. Ioā. de Plate. in l. 3. C. de immunita. conceden. lib. 10. & Matt. de Afflic. in constitu. Baiulos, de forijs & salarijs iudicum col. 18. ver. quorum requisicom. Zilettus.
- Infamis. Adde quid si notarius falsum instrumentū confictum; vel de facto condemnetur: & dic, quod tenetur parti laesae ad interesse, l. 6. C. de magistra. conuen. quomodo autem hoc procedat, vide per Nata. consil. 545. libro tertio. Clar. Practica crimin. §. falsum, col. quinta. Masuer.

SVMMARIVM.

1 Instrumentum simulatum quod dicatur.

1 TVm quia fuit & est simulatum. † c Dicitur autē instrumentum simulatum, * ubicunque, unum inter partes est tacite actum, & aliud diuersum vel contrarium est in instrumento descriptum v.g. quando debitor fundum obligat creditori, & in instrumento dicitur, q vendidit, vt quotidie fit, & habetur in l. 2. C. plus valere, quod agitur. quo casu magis attenditur id quod actum tacite est inter partes, quàm id quod scriptum est. ut d. l. 2. & l. imaginaria. ff. de contrahē. emp. & in c. illo vos. extra de pign. & in c. ad nostram, de empt. & vendit. & vide quod circa hoc scripsi supra in forma primi lib. in glos. sup. er versicu. legitimus titulus, facit quod no. in cap. tuas, extra qui fil. sint legit. & in c. cum inter, extra de electio. ...

ADDITIO.

- Simulatum. Adde, q ad hoc, ut quid dicatur simulatum necesse est, q partes ab initio conuenerint de simulādo, antequam contractus fieret, & non sufficit si ex post facto hoc agatur, teste Alex. consil. 29. col. 6. in fin. lib. 7. qui in materia simulationis, & quid sit simulatio, & qd contractus simulatus, vide Cagnol. in regu. l. imaginaria, de reg. iur. Rip in l. nemo potest, nu. 65. & alijs seq. vbi etiam Ias. num. 41. ff. de leg. 1. Alex. consil. 18. lib. 5. Fely. in c. si cautio. nu. 6. de fide instru. Dec. consil. 644. no. 4. nu. 9. & seq. Nat. consil. 77. Quibus adde, quod simulationem opponere nequit qui fatetur omnia in instrumento contenta vera, & vellet attendere & obseruare Alexā. in l. Seius & Auger. ff. ad l. Falc. in l. nemo potest, vbi Rip. disputat & limitat communem, nu. 76. 78. ff de lega. 1. Idem Alex. consil. 36 nom. 3. lib. 2. Ias. in §. fuerat, no. 87. Instit. de actio Nat. consil. 145. col. 3. num. 11. idem consil. 305. colum. pen. quam communem confirmat Rol. consil. 93. num. 22. lib. 1. ex qua etiam sequitur conclu. quod vbi principalis contractus sit simulatus, omnia corruunt. vt per Dec. consil. 566. num. 13. Go

- Sed etiam per coniecturas, Afflic supra nume. 10. Ambrof de Vignate supra numero 120. Alba. consilio 97. numero tertio. Crauet. consilio 116. numero 37. Cepha consilio 199 nume. 16. volum secundo. vbi etiam ponit quòd de ipsis coniecturis statur arbitrio iudicis, & allegat.
- G Aut quis vult, eo qua hoc ponitur, recitat Oria. dicto cap. quoniam contra, in verbo instrumentorum productiones, nume. 44. Boss. in tit. de falso. nu. 43. & 35. Pet. Foll. in Practica crimin. in verbo quod commisit falsitatem, numero 64. Bouer. decisio. 118. nume. 6. cum seq.
- H Aut est de numerarys, & substantialibus instrumentis, Bouer. supra numero 4. vbi multa allegat, Marsi sing. 285. Boss. supra num 25. Foll. supra nume. 64. col. 3. Ias. consil. 124. num 4. volum primo.
- I Tunc secundum communem, Pet. Duo. regu. 282. in secunda parte, declara vt per Foi. supra, vide late ad ista, per Didac. in Practica cap vigesimo, num. 4. colum. 2. versic. prima conclusio.

gad. consi. 58. nume. 36. Cuo. inn. consil. 131. num. 12. quae simulatio & fraus contractus detegitur magis ex praecedente tractatu quàm ex seq. vt scribit Ias. in l. pacta nouissima, col. 2. C. de pac. in l. si pepercerit. §. filius, colum. 2 post nu. 7. ff. de lib. & posthum. Tiraq. de retract. Lign. §. 1 gl. 14 num. 14. item probatur per indicia & coniecturas, teste Ias. in l. si quis ex argentarijs. §. praetor ait, nume. 26. ff. de edendo. in dicta l. nemo potest, prima lect. nume. 4 1. & alijs sequen. ff. de lega. primo, ubi plura notab. Masuer.

SVMMARIVM.

1 INstrumentum esse falsum, vel simulatum, per quot testes probetur.
2 Instrumentum simulatum esse, probatur etiam per coniecturas, & indicia.
3 Suspicio contra instrumentum ex dicto unius testis, vel ductu sui, vel rasura, qualiter tollatur.
4 Instrumentum an sit reprobatum, si testes descripti in instrumento dicant se non recordari, an fuerint praesentes dicto instrumento.
5 Instrumentum an reprobetur, in quo ex sex testibus descriptis duo dicunt se interuenisse, reliqui negant.
6 Instrumentum an valeat, in quo testes descripti dicunt se fuisse praesentes, sed non recordari de capitulo contento in instrumento.
7 Producto instrumento si pars dicat illud esse falsum, & velit produci prothocollum, an audiatur.
8 Prothocollum an per se probet, sicut instrumentum.

DIgnoscitur * esse falsum. Aduerte vt supra dixi, quod ad hanc oppositionem, & exceptionem non recurras, nisi ex magna & euidenti causa propter magnum periculum, quod regnare habet in hoc, & difficultatem probationis. Detegitur tamen falsitas instrumenti ex varijs circunstantijs, de quibus not. in dicto cap. inter dilectos, & in cap. cum Ioannes, extra de fide instrumentorum, & in cap. cum venerabilis, de relig. domi. † Sed hic occurrit dubium, per quot

1 testes [a] probari possit instrumentum esse falsum, vel simulatum, circa quod sic breuiter concludo, aut quis vult probare simulationem, [H] & tunc sufficiunt duo testes; quia talis probatio non habet impugnare directo instrumentum, sed simpliciter demonstrare aliud esse actum, quam scriptum de voluntate partium, & sic instrumentum de se esse verum, & per consequens virtuque simul verum. sed tamen alterum videlicet tacite actum altero videlicet scripto praeualere iuris authoritate & contrahentium voluntate, vt dicit Iacob. Butr. in l. enim de aetato. ff. de probat. † quae simulatio nedum

2 per directum potest probari, [F] sed etiam per coniecturas & indicia, vt in cap. ad nostram, extra emptio. & venditio. & in cap. illo vos, extra de pign. & non per Cyn. in l. prima, & secunda. C. plus vale. quod agitur. licet in dubio sit standum instrumento, vt dicit glo. in l. quamuis. C. si quis alteri vel sibi, & in dicto capi. illo vos, & in l. nec ignorans. C. de donat. [G] Aut quis vult probare falsitatem instrumenti, & tunc aut contra instrumentum producitur unus solus testis, aut plures.

Primo casu, aut ille testis solus contradicens * instrumento est de supernumerarijs, & non necessarijs instrumento, & tunc nullam fidem facit, vt l. iusiurandi. C. de testi. [H] & in capit. licet vniuersis, in fin. extra de testi. aut est de numerarijs & substantialibus instrumenti, & tunc non facit plenam probationem contra instrumentum, sed tamen eius fidem facit vacillare, vt in l prima in fi. ff. quemad. testam. aper. & ibi plene per Bart.

Secundo casu principali quando plures testes producuntur, [I] tunc secundum communem sententiam gloss. tam iuris ciuilis quam canonici requiruntur tres aut quatuor [b] ad impugnandum in totum ipsum instrumentum, nec quo ad hoc sufficerent duo, vt not. in d.

in exer-

fin exercendis. C. de fid. instrum. & ibi per Cyn. in ca. cū Ioannes Heremi. extra de fide instru. & ibi per Inno. & Ioan. And. & plene per Spec. in tit. de instru. edi. § restat videre, vers. sed quæro, quot testes, cum vers. seq. Tamē
c secundum Cyn. licet duo c per se non sufficiant ad plenam probationem instrumenti, attamen eius fidem faciunt plus vacillare, quàm supra dictum est de vno teste, & per hoc redditur suspectum instrumentum. nam etiam sola comparatio literarum facit eius fidem vacillare, vt habetur in Authen de fide instrum in princip.
3 †Sed quomodo aufertur ista suspicio, quæ est cōtra in-
k strumentum ex dicto vnius testis, aut duorum, k vel rasura? dic quòd si est suspectum ex sui forma, debet producens sibi imponere fidem per eius iuramentum, & per idoneos testes, vel testimonium scribētis, vt l. pen. C. de probat. & l. si quis decurio. C. ad leg. Cornel. de fal. & in l. fin. § vlti. C. de fide instrum. cum sim. ibi not. Vbi autem est suspectum ex dicto unius testis, uel duo-
l rum circa substantiam contractus, uel instrumenti, l tūc purgatur, & tollitur suspicio p contrarios testes, & alia
4 inditia ut infra dicam.† Vnde quæritur, pone quòd aliqui ex descriptis testibus in instrumēto dicant, se non recordari (ut accidit communiter) an fuerint præsentes, uel non, ipsi instrumento; uel absolutè dicant, se nūquam fuisse præsentes, an reprobatum erit instrumentum de falso? Breuiter summatim plura colligendo at-
* tende, quandoque enim testis unus * uel aliqui, aut omnes dicunt se non recordari, & tunc secundū Innocen.
m & Bart. vbi supra m remanet instrumentum in sua roboris firmitate, quia hoc casu nil deponitur contra instrumentum, vt in d. c. cum Ioannes. Quandoque testes simpliciter & absolutè dicunt non interfuisse instrumēto, & tunc, aut omnes testes in instrumento descripti pariter sic deponunt, & tunc instrumentum redditur falsum secundum eos: aut est vnus solus ex eis, & hic aut alii contestes nihil dicunt pro instrumento, quia non sunt examinati, vel sunt mortui, & tunc redditur suspectum: aut alii contestes duo vel plures, aut etiam vnus ex eis deponunt se, & illum priorem fuisse præsentes, & tunc confunditur testimonium illius repugnantis instrumento, & remanet validum instrumentum, vt per eundem Innoc. determinatur in d. cap. cum Ioannes, & in cap. cum dilectus, extra de deci. quia maior, & laudabilior est depositio, quæ fit pro instrumento, quam ea q̄ fit contra instrumentum, nec immeritò, maximè in casu isto; quia testis, qui deponit se non interfuisse, est singularis, quia de seipso tantum loquitur, ideo &c. multò autem fortius confirmatur instrumentum, si fama bona tabellionis concurrat cum testimonio alicuius testis, argum. in capit. cum uenerabilis, extra de except. & Spec. in titu. de fide instrum. § postremò, uer. sed pone, & per
5 Cyn. in l. in exercendis. C. de fide instrum. † Quid antē dicemos, si in instrumento, in quo sufficit numerus duorum testium, fuerunt per notarium descripti sex testes, & quatuor ex eis deposuerunt se nunquam interfuisse, alij autem duo deponunt fuisse præsentes, sed de absentia, uel præsentia aliorum nil dicunt, an reprobabi-
n tur ex hoc instrumentum de falso? n dixit Innoc. ubi supra, quòd sic; quia in eo adiuncta est illa falsitas, uidelicet illos fuisse præsentes, attamen per illos duos poterit aliter reprobari contractus, quia ipsi nō sunt participes falsitatis, & ad hoc faciunt quæ notantur in cap. tertio loco, extra de probat. & in cap. cum literis, extra de
6 testi. † Quid si testes duo uel plures dicant se fuisse præsentes in instrumento, sed tamen non audiuerunt exprimi tale capitulum instrumenti, an reddatur instrumentum suspectum? Dicit Bart. quòd sic, in l. coram. ff. de uerbor. sign. licet contrafaciunt no. per Cyn. in l. 1. C. de
7 erro. aduoc. † Sed pone, ut uidi aliquando fieri p cauillosos procuratores & aduocatos, quòd pars produxit suum instrumentum, aduersarius autem dicit, quòd est falsum, & ad hoc probandum petit per eum exhiberi
d protocolum, d quæritur an sit audiendus, uidetur quòd sic, ipso iurante, quòd habet instrumētum suspectum, argum. in l. penul. & in l. contractus, cum ibi not. C. de
* fid. instrum. Tu dic, * quòd non est audiendus, si instrumentum habet formam debitam, quia ei standum est, ut in l. cum res, & l. cum precibus. C. de probat. & Instit. de inut. stipul. §. item uerbo. & ibi no. & l. optimam. C. de contrahen. & commit. stipul. & quia improbum, & absurdum est, quòd contra seipsū quis astringatur producere testes uel instrumenta. l. nimis graue. C. de testi.
8 & in c. 1. extra de probat. † An autem protocolum * per
* se plenè probet sicut instrumentū, disputatur per Cyn. in d. l. contractus, in ulti. q. Et not. circa hanc materiam falsitatis, quòd de ea quæri potest dupliciter, uno modo criminaliter, alio modo ciuiliter, ut tradit in l. Diuus. C. ad leg. Corne. de fal. Sed an prius sit agendū criminaliter, quàm ciuiliter, sunt contrariæ opinio. ut plenè disputat Cyn. & Iacob Butr. in l. 6. C. de fide instrument. & in l. 2. eod. titu. & ego posui sub titulo & forma libelli qua agitur ad rescissionem sententiæ latæ per falsa instrumenta.

k Vel rasura, quomodo purgetur rasure suffi cio. Marsil. in rub C. de proba. n 336. & n quo præsumitur facta. Vasq. lib. de successionū ecro atio. & progressu nu. 61. et nu. 61. Achil. personal. in tract. de adipiscen pos. num. 135.

l Tunc purgatur. Marsil sing. 28. Boss. supra nume. 31.

m Remanet instrumentū. Ias. consil 124. nu 4. versicu. secundo vol. 1. Boss. supra num 11. Ioann. Gram. consil. 61 num. 9.

n Dixit Innoc. vbi supra, q sic, Crau. d consilio 56 num. 11. Ias. in l. 2. §. voluntatem nume. 25. solu. matrim. Dā dac. d. ca. 2 e. nu. 4. versic. prima conclus. & quomodo testes debeant deponere Fol. supra num. 64. colum penul. adde quod si veritas est pro instrumento respectu contentorum, & tamen Notarius no fuit rogatus, vide Cassa. de consuetud Burg tit de gabellis, q. 8. vers sit & aduertendum est.

ADDITIONES.

* Dignoscitur. Adde, quòd per hoc instrumentū non redarguitur de falso licet probet contra id, quod resultat ex præsumptione instrumenti, iuxta tradita per Ias in l. iurisgentiū. §. quod ferè. num. 7. nu. 8. ff de pact. de quo uide per eundem num. 11. nume. 13. ubi plura ad pract. not. Masuer.

* Contradicens. Adde Cur. consi. 55. vbi per duos testes instrumentarios dicit reprobari instrumentum, & hanc communem asserit, pro qua vide Boer. decis. 12. Marc. Delphi. q 151. 321. 486. & nedum per duos instrumentarios testes reprobatur, sed etiā per duos nō instrumētarios, ex not. per Dec. in cap. tertio loco, num. 12. de probatio. Qua de re vide Doct. in l. 1. §. si quis neget. ff. quemadmod. testa. aper. Alexand. consil. 70. & 74. libr. 1. Gram. decis. 60 nu. 3. & 4 Ias. in l. duobus. §. item Pomponius. num. 17. ff. de iureiuran. vbi quando testes instrumentarij contradicunt instrumento, quòd nec ipsi propter instrumentum nec notarius propter ipsos puniri possent, ad quod plura cumulat suo more, quibus Adde, quòd si testes non descripti in instrumento ei contradicunt: debent esse idonei, & omni exceptione maiores, teste Rol. consil. 84. nume. 8. libr. 3. vbi quòd cauti debent esse aduocati, vt faciant capitula, & probationes de fide & integritate testium, & vide Bartol. in d. l. 2. §. si quis neget. ff. quemadm. testam. apert. Distinctionem autem inter probationem faciendam contra præsumptionem instrumenti, & probationem faciendam contra tenorem instrumenti, & quomodo in vtroque casu fieri debeat? vide per Ias in l. iurisgentium. §. quod fere, colum. 1. & 2. ff. de pact. Masuer.

* Testis vnus. Adde quæ habētur supra for. iur. testium. vers. & falsitate. nu. 3. & infra for. rescind sent. vers. fuerunt pulchre Rol. cons. 38. nu. 13. & seq. lib. 1. vbi disputat & declarat, Aym. cons. 13. nu. 3. cons. 74 Boss titu. de fals. nu. 16. 17. 33. & seq. melius Clar. pract. crimi. §. falsum, colum. 5. Masuer.

* Tu dic. Adde Alexand. consil. 172. colum. 2. num. 4. lib. 7 qui videtur tenere contra Papiē. hic & ideo in hac subalpina patria extat antiquū Philippi decretū mihi pag. 96. quo cauetur, non fieri assignationem ad exhibendū prothocollum, vel matricem instrumentorū, nisi imminente falsitatis suspicione, sed quando pars prothocollum instrumēti exhibere teneatur? vide per Ol'as. decis. 16. vbi post nu. 5. dicit, quòd qui prothocolum non habet, nec habere præsumitur, minusque illud dolo desiit possidere: ad exhibendum cogi non debet, quia quod quis non habet: exhibere non cogitur, argum. l. traditio de acquir. rer. dom. & sic dicit inoleuisse pract. quòd lata interloquutoria, qua dicitur, exhibēdū esse prothocollū, subiungūtur hæc verba, literas oportunas aduersus notarium concedendo, quòd si is alienæ sit iurisdictionis: laxātur subsidiales, vt coram notarii ordinario

protocholum exhibeatur, vt cum producto fiat collatio, Hæc prædictus Osasc. d. decis. vbi inter alia, alleg. Bar. in l. prætor ait. §. fi. ff. de eden. & tãdem dicit senatum censuisse prothocolum per producentem exhiberi, q si facta diligentia tabellio prothocolum tradere recusauerit: tunc partes citẽtur coram notario ad faciẽdum collationem instrumẽti producti cum prothocolo, quæ autem requirantur vt prothocolum fidem faciat; vide Saly. in l. contractus qõ. vlti. C. de fide instru. fac. quæ scribit Corn. cons. 94. lib. 2. Bal in l. Lucius, la 2. ff. de testa. mil. Alex. cons. 153. lib. 2. item requiritur, q scriptũ sit manu propria volu. 2. recipientis, qui non potest alteri scribendum committere. §. nos autem. In auth. de tabellioni. versic. per se, Alex. & Ias. post alios in l. quædam. §. nihil. ff. de eden. item requiritur subscriptio, teste Barto. in l. 1. §. item senatus. ff. de fals. doctr. in d. §. nihil & vide distinctionem Bar. consi. 190. & illud quod dicitur, q scriptura à qua sumitur instrumentum: debeat habere omnes solemnitates quas habet instrumentum, verũ est, vbi contractus celebratur in scriptis, teste Alex. consil. 14. col. 2. lib. 6. & vide quæ scribit Spec. tit. de instru. edi. §. ostenso. versic. quid si abreuiatura. Masuer.

* Prothocolum. Adde quid dicendum, quando prothocolum est nullum? & dic vt per Rol. consil. 26. num. 11. 12. lib. 5. vbi inter alia plura, q ad validitatem prothocoli requiritur rogitus, qui non præsumitur nisi probetur, secundum magis communem per Rol. d. consi. num. 13, de qua etiam per Alex. cons. 48. col pen. lib. 5. cons. 153. col. 3. lib. 2. Dec. in c. 1. nu. 20. de fide instrumẽ. quia solemnitas extrinseca non præsumitur, nisi probetur, plura alia ad impugnationem prothocoli ponit Rol. d. consil. nu. 16. vbi q instrumentum leuatum per notarium ex prothocolis defuncti nullam fidem faciat, nisi de autoritate & leuandi commissione appareat, quibus adde q vbicunque celebratus est contractus in scriptis: tunc nunquàm datur fides instrumento, nisi exhibeatur prothocolum, teste Bal. in rub. col. 6. q. 2. C. de fide instrum. Roma. consil. 174. col. vltu. in princ. alleg. per Ias. in l. publicati. col. fi. C. de testa. vbi dixi, referendo Alex. consil. 175. post nu. 3. lib. 7. p qua doctrina vide Fely. in c. sicut, col. 4. 5. declarat. de re iudi. Dec. in c. quoniam contra, col. pen. versic. 3. conclu. de probat. de quo tamen dicto Bal. d. Rubr. Alex. dubitat, in auth. si quis in aliquo, col. 2. versic. hanc 3. fallen. vbi Ias. col. 3. & Dec. nu. 19. & sequen. C. de eden. qua in materia, vide quæ habetur per Pract. Masueri tit. de liter. notis & notatis, Alex. consil. 205. lib. 2. 175. lib. 7. Abb. & Doct. in c. cum P. tabellio. extra de fid. instrum. Dec. consi. 447. Nat. consil. 224. pulchre Rol. consil. 44. lib. 1. 32. lib. 1. Sed quid de minuta notarij defuncti illius manu scripta, licet nõ subscripta; an probet; & dicunt aliqui q sic, teste Cur. iun. consilio 162. col. 2. Neuiz. cons. 24 nu. 7. cons. 25. nu. 5. Rol. d. consil. 44. lib. 1. licet Paris. consil. 27. lib. 2. teneat oppositũ, cuius contrarium, s. pro affirmatiua, audio fuisse iudicatum per Excell. huius patriæ subalpinæ Senatum, quod aliquibus durum visum est, ex no. per Alex. d. cons. 153. col. pen. & fi. lib. 2. Paris. consil. 12. nu. 124 & seq. lib. 2. vbi Alex. contraria consilia ibi alleg. declarat, & conciliat, Dec. d. consil. 447. col. 1. & 2. Quæ omnia nota. q sæpius occurrunt in actu pract. in quo nuper opponebatur contra minutam notarij defuncti, q erat scriptura priuata, non confecta secundum stilum patriæ ac solemnitates à iure requisitas, carens subscriptione, rogitu, & signo notarij, quid dicẽdum. an credatur potius prothocollo, quàm instrumento? vel econtra. quando adinuicẽ contradicunt? vel notulæ quàm protochollo: seu instrumento leuato per eundem notarium? & dic, vt per Fely. post Abb. in c. quoniam contra. col. 4. 7. not de probat. Soci. consil. 277. versic. 4. necessariò, in fi. lib. 2. Alexan. consil. 105. lib. 2. consil. 41. lib. 1. Socin. consil. 94. in princ. lib. 1. 199. lib. 1. & quid quando prothocollum, est deperditum? & reperitur instrumentum leuatum? vide Fely. d. c. quoniam, ubi allegat Bald. in l. fi. C. de eden. & in rubr. C. de fide instrum. col. 9. Bart. in l. admonendi,

o Et quãdo dubitatur, Rebuf. in trac. de inquisit. seu commiss. artic. 3. gl. vnic. num. 9.

p Obijci etiã potest quòd notarius publicauerit instrumentũ antequam illud scriberet, glo in l. fideicom. § primo, de leg. 3. Rebuf. in l. vnica, nume. 197. C. de sentent. q pieq; intereft, Calca. consil 91. Gram. decis. 106. num. 34. Consit. Anchonit. lib. 2. capit. 13.

col. 6. de iureiuran. Bal. in l. contractus. C. de fide instrumento. & quando est varietas inter instrumentum parti & librum notarij, Dic, q tunc potius creditur libro notarij, teste Barto. in l. si quis ex argentarijs. §. prætor. ff. de eden. Ias. consil. 62. col. 1. lib. 1. & vide Imol. & Castr. in l. Sempronius, de lega. 2. Bal. & Docto. in l. scripturæ. C. de fid. instr. Bar. d. l. Sempronius, de leg. 2. Masuer.

a Per quot testes. Not. q gl. quam tenet Odofr. in auth. at si contractus. C. de fide instrumẽ. tenet tres testes, vltra notarium in instrumento requiri. & in authẽ. sed nouo iure. C. si cer. pet. vt refert ibi Bar. Doc. tamen tenent cõmuniter contra, quia duo sufficiunt, ac refert Bal. & ibi Ange. tenet in dicta auth. sed nouo iure, præterquam in casu l. fi. C. eodem tit. Curtius.

b Tres aut quatuor. Si duo testes deponunt pro instrumẽto, tres cõtra; præualet instrumentum: secus si quatuor. vide Barb. in d. c. in exercendis, Innoc. & Bald. in d. cap. cum Ioannes.

c Licet duo. Ad reprobandum instrumentum sufficit q duo testes qui sunt viri notabiles contradicant instrumento, & est consideranda qualitas personarum, & fama, Bal. in d. c. cum Ioannes, post Inn. But. & Ioan. And. & Bar. in d. l. 1. in fi.

d Protocolum. No. pars producit suum instrumentũ. Aduersarius autem dicit, q est falsum & ad hoc probandũ petit prochocolum exhiberi, an audiatur. not. etiam q licet pars nõ cogatur exhibere prothocolum, vt hic, notarius tamen cogitur, vt no. per Bar. in l. si Librarius. ff. de reg. iur. ad partis petitionem, & vide omnino Barto. in l. Sempronius. ff. de lega. 2. qui vult, q magis credatur prothocolo idem in l. prætor, el 2. in princip. ff de

o eden. o & quando dubitatur de instrumento ad prothocolum est habendus recursus ad §. illud, vbi est gl. in authen. de tab. collat. 4.

SVMMARIVM.

1 *Contra instrumentum obijci potest, q testes in eo descripti sint à iure reprobati.*

2 *Instrumentum valet etiam si testis excommunicatus sit ibi inscriptus.*

3 *Instrumentum esse descriptum manu propria notarij in eo descripti quomodo probetur.*

4 *Potest opponi contra instrumentum, quòd non continet in se causam aliquam legitimam, & quòd repugnantiam continet.*

5 *Instrumentis duobus, quorum vtrunque causam & contractum diuersum continet ab eodem vel à diuersis productis, cui stetur.*

6 *Instrumentum non vitiatur, quia in eo dicitur Titius filius Caij, cùm Caius eo tempore fuerit mortuus.*

Filiatio morte patris non extinguitur, nec eius nomen perditur.

7 *Falsitas vnius instrumenti, nunquid deroget cæteris instrumentis ab eodem notario factis.*

8 *Instrumentum an sit totum falsum, ratione partis.*

9 *Si ab vno notario sit scriptum instrumẽtum, contra quod tanquam falsum est lata sententia, & ab eo notario in instrumentum redacta, an talis notarius sit falsarius.*

10 *Notarius scribens testamentum, in quo est sibi ascriptũ legatum per testatorem, an redarguatur de falso.*

11 *Intellectus ad l. 2. ff. de his qui sibi in testa. ascr.*

12 *Filius notarius an possit tradere instrumentum de re pertinente ad patrem.*

1 ALijsq; de causis. † Sciendum est, q multæ & variæ sunt causæ, quæ obijci possunt cõtra instrumenta, quas enumerat Spec. in d. titu. de instru. edit. §. postremò, & vltra superius numeratas p obijci etiam potest contra instrumentum, q testes in eo descripti sunt à iure reprobati, vt quia sunt de adulterio condemnati, vel alio simili crimine, vt habetur in l. 3. ff. de
2 testi. † Quid autem dices, si testes descripti erant tunc excom-

excommunicati, nunquid vitiatur instrumentum? dic q non secundum Innoc. vt per eum not in c.pia, extra de excep.& Specul.in d.§ postremó, versic.quid si testis in
q scriptis &c.maxime si eorum excommunicatio q erat occulta,uel reputabantur pro non excommunicatis,argum.in cap.primo de testam. nam excommunicatus potest facere testamentum,vt no. Ioan. And.in cap.decernimus, in nouella sua extra de senten.excommun.ergo poterat esse testis,argum.in l.3.cum ibi not.ff.de testib.
3 †Item opponitur contra instrumentum, q non est scri-
r ptum r manu propria illius notarij,qui in eo describitur,quo casu si ipse tabellio viuit.ipsi soli creditur,vt l.
s si decurio.C.ad leg. Corn. de fal.& ibi per Cy. s si autē mortuus sit, fiet comparatio literarum, & signi cū alijs instrumentis eiusdem notarij, vt in Auth.de fide instrumen.§.in his vero.& in §. quia vero,cum sequē.& extra de priuile.c.cum olim,& in c.cum venerabilis,extra de except.de quo vide quod tangit Spec.in d §.postremo,
4 versic.r.† Item oppo.contra instrumentum, t q nō con-
t tinet in se causam aliquam limitatam,vel continet in
v se v causam turpem vel inhonestam, vt plene habetur &no.in l.cum de indebito,in fi.ff.de probatio.facit l.generaliter,& l.si plagij. ff.de verborum obl.& l.si mandauero tibi.§.qui eden.cum sim.ff mand.Item opponitur contra instrumentū,q in serie & forma sui continet repugnantiam, vt l.vbi repugnantia.ff de regu.iur.& in c.imputari, extra de fide instrum.l. scripturæ diuersæ, & ibi per Cyn. C.de fide instrum. facit extra de rescrip.c.
5 pastoralis. † Hic autem occurrit quærendum, si producantur duo instrumenta à diuersis personis contra me,
a a vel ab eadem persona,quorum vnum dicit te mutuasse mihi tali die mille in ciuitate Papiæ, vnde mihi origo, & in alio dicitur,q in eadem die deposuisti,vel Titius apud me Romæ, quæritur cui instrumento sit fides plenior adhibenda? & videtur q illi instrumento,quod fuit vltimo loco productum. argum.l.optimam,in fi.C. de contrahen.& commit.stipula.& in c.ex tenore,extra de testi.In hoc dicit Spec.in d.§.postremó, in versic.sed pone,quòd consideranda est auctoritas vtriusque instrumenti, vt illud alteri præferatur, quod forte dignoscitur maioris auctoritatis, quæ quidem maioritas,& auctoritas ex pluribus cognoscitur circunstantijs. Primo
b b ex persona producentis,si sit persona vilis & famosa, vt l.si quis ex argentarijs.§.j.ff.de eden.nam tunc aliud quod producitur ab alia persona virtuosa, præferendū erit:vel si ille consueuit falsa instrumenta aliàs producere, argum.in cap.illo vos,in fi.extra de pign. Secundo considerabit iudex, si alterum ex is sit abrasum,vel aliter in sui figura vitiosum, ut supra dictum est,& traditur in l.fi.C de edi.di. Adr.toll nam præfertur alterum non vitiatum. Tertio aduerte,quis tabellio ex eis erat
c c melioris famæ & auctoritatis,[a] vt in c.cum venerabi-
a lis,extra de excep.& alijs sim.& si fortasse reperias omnia æqualia, tunc considerabit,an illud quod est vltimo loco productum sit liberatorium, vel obligatorium.nā liberatoriū præferri habebit obligatorio.vbi verò vtrūque esset obligatorium, vel vtrunq; liberatorium,neutrum alteri fide præstabit,argum. in l.scripturæ ff.de fi-
6 de instrum. & cap.ex literis, de proba.cum sim.† d Sed
d pone quòd notarius * dicit in instrumēto [Titius filius
* Caij promisit &c.] reperitur autem,q ipse Caius erat mortuus tempore instrumenti, nunquid per hoc vitiabitur instrumentum? dicit Spec.q non in præalleg.versic.sed pone, nam supplendum est quondam.nec p hoc, q ille Caius sit mortuus, esse desijt Titius eius filius, quia eius filiatio habet suum effectum, quæ morte patris non extinguitur,nec perditur eius nomen, argu.in
7 l.si finita. §. forte.ff.de dam.infec.† Vlterius quæritur, si notarius fecit vnum falsum instrumentum, nunquid alijs instrumentis per eum traditis derogabitur? dicit Spec.q non in d.§ postremò, versic.item opponitur q tabellio,&c.argum.ad hoc in l.falsos.C.ad leg.Corn.de
e fal.e quod intellige verum, in præteritis & futuris propter publicam vtilitatem,donec fuerit expressè per iu-
b dicem de falso condemnatus [b] quo casu non valebunt instrumēta postea per eum tradita uel rogata,ut ibi no argumen.in c.testimonium, extra de hære.& ibi no.per
8 Inno.& Doc.† Sed quid erit,si instrumentum sit falsum
c [c]in vna parte,an in reliquis omnib.partibus vitiabitur? dic vt not.per Innoc.in dicto cap.fraternitatis, & prout
f f scripsi supra in forma iuramenti testium, in gl.super verbo,& falsitate,& super forma producendi instrumē-
9 ta,in gl.antepe † Quid si coram arbitro vel iudice productum est vnum instrumentum scriptum & rogatum, per Caium notarium, deinde iudex uel arbiter profert sententiam contra ipsum instrumentum, absoluendo partem, quia instrumentum est falsum;de qua sentētia ipse idem Caius tradidit etiam instrumētum. quæritur an ipse notarius sit, vt falsarius reputandus?videt, quòd sic,quia eius scriptura contra se facit fidem, quia non contradicendo,sed scribendo videtur cōsensum præstare,argum in l.si fideiussor § pater.ff de pign.& in c.cum
g olim,extra de priui.g In contrarium determinat Spec. & in d.versic item opponitur,maxime quia non fuit ad hoc principaliter actum.arg.l.Lucius. ff.de his qui not.
10 infam.cum ibi no.& extra de ord.cog.in c.fi.in fi.†Post hoc quæritur, pone testator legauit fundum tabellioni
d [d] qui testamentum dictauit & scripsit,quod facere potuit,vt l.dictantibus.C.de testa. an si testamentum tamen scripserit, possit de falso redargui,quia id sibi ipsi ascripserit? videtur quòd sic, vt l.2.ff. de his qui sibi in testa.
h ascr. h In contrarium dicit Spec. in d. §. postremò.ver.
11 Item excipitur,quòd in negotio proprio &c. †Nec ob. d.l.2. quia ibi loquitur in eo qui scribit testamentum in scriptis conditū, de cuius substantia est ipsa scriptura. aliud autem est in nuncupatiuo, quod per testes probatur,secundum eum To dic,quòd non caret suspicione,ideoque melius est abstinere, quia l.dictantibus,loquitur in simplici dictatione, non autem in scriptione,
12 vt ibi no.per Cy.& alios Docto.†Quæritur an filius notarius possit conficere & tradere instrumentum de re pertinenti ad patrem? Dy.arguit pro & contra,vt refert Bal.in l.quòd dicimus, in princ.& in §.si pater.ff. de aucto.tut.Finaliter sic distinguit,aut filius est in potestate,
i & tunc nō potest; i aut est emancipatus, & tunc potest; argu.in l.puberem.§. 1.ff.ad leg.Corn.de fal.

ADDI-

q Erat occulta, alias non, late allegat Ant.Gabr de commu. conclus in titu de testibus. conclus 19 nume. 7. & hoc in contractibus in alijs casibus, vide ibi Ampliationem,& limitationem.

r Manu propria, concord. allegat Vasq.lib. de successio.creat.& progressu.§.6. nume.13.versic illud autem quòd limit. non procedere quando propter multitudinem scripturarum conficiendarum vel negotiorum tabellio esset occupatus,tunc per alium scribere posset, vt ibi ponit formam subscriptionis fiende per notarium vbi etia ponit quòd non debet omittere clausulas consuetas, Paris.consil 28. num 29. volum. secundo.

s Si autē mortuus fuerit, Neuiz.cons.25 nu. 14. qui citat & sequitur illum locum & pluribus cō probat.

t Quod nō continet in se causam, limit. nisi ex statutis istrumenta habeant exequationē paratam, Dec.consil 682.nume.3. in fin.

v Causam turpem vel inhonestam, Didac in rega peccatum, parte 2 § 2 vbi tamen disputat quòd meretrix potest petere si bi promissum ex fornicatione. & cōcludit p multa quòd sic seqtur Vasq. lib cōtrouersiarum. Illus.casuum,c. 48.nu.3.ibi tamen nu.1. disputat quid in foro conscientia, & Didac.supra num 7.

a Vel ab eadē persona,regu est quòd quādo sūt duo instrumēta, & non apparet de prioritate q propter incertitudinē vtrunque vitiatur, Decius in l.fi.nu 52.vbi Cur iun.nu 79.C.de edic.diui Adr toll.& ibi Dec.limit. Soci.iun consil.2.nume.12.vol.2. & regu.cum limit ponit Pet.Duen reg.209. in secunda parte,& quando sunt legate diuersa summa circa eod.testā, Gram. consil.167.Alex.consil.70. nume.5. volum.primo.

b Ex persona producentis, Dec.consil.575.num.6.Thom.Gram.consil.33.nume. 16.Boner decis.212.nume.5.

c Melioris famæ. Boss. in titu. de fals.num.58. Boner.supra numo.6. & quid in dubio, ibi late.

d Sed pone, Alexan.consil.14.num.15. volum.6.

e Quod intellige,istam esse communem dicit Clar. §. fina. quæst.71.versicu.notarius,nisi esset condemnatus in contumaciam, Marsi. consil. 82. numero 12. vbi late allegat.

f Scripsi infra in libello ad rescindendam sententiam in verbo in omnibus suis partibus, Achil personal in tract. adipiscen.pos. num.123.

g In contrarium,Tyraquel. in tracta. retrac.lignag.§.1.glo.9.nume.39.Alber. Zucar.in l.prima,nume.91.C. de pac.Thom.Gram.decis.66.nu.126.

h In contrarium dicit Spec.sequitur Ioan.Duran.in tracta de arte testan. lib.6. cautel. 5, de communi contrarium dicit Boss. in titu.de hijs qui sibi ascribunt in testamento,num.3. Clar in §.falsum,versic.ascribens.

i Aut est emancipatus, Ioan.Duran. supra d. caut.1. in fi.

ADDITIONES.

• Notarius. Adde, si notarius in instrumento dicat, rogauit Titius, spopondit Meuius, & probetur, q̃ tempore instrumenti, Titius erat absens, dic, quòd incidit in pœnam falsi, teste Bar. in l. iurisgentium. §. quod ferè ff. de pact. Rip. in l. 1. in princ. nunie. 3. de verb. obl & nō videtur esse, quia notarius apponens aliquid in instrumento, quod verum non sit, de falso puniri debet, glos. in l. si ex cautione, in gl. magna C. de non nume. pecu. Dec. in l. singularia, num. 33. ff si cert. peta. Clar. in Prac. §. falsū, col. 5 post med. vbi dicit communem. Masuer.

a Auctoritas. Not. quòd instrumentum redditur suspectū ratione personæ notarij diffamati, argum. ff de accus l. si cui. §. iisdem, & de re milit l. nō omnes §. à Barbaris, ita gl. in l. iubemus, in princ. C. de prob. per quam dicit ibi Ang. quòd quando instrumentum in iudicio productum negatur esse verum, fides debet sibi imponi p producentem si tabellio erat consuetus conficere instrumēta falsa. Ex quo aliud insurgit secundum eum, quòd licet sit diffamatus de multitudine scripturarum falsarū, tamen instrumēta per eum facta valent, sed fides debet imponi si de veritate dubitatur. l. iubemus. C. de prob. quod est verum secundum ipsum donec toleratur in officio per d. l. Barba.

b Condemnatus Adde ad hanc materiam. Bart. in repe l. Barbarius ff. de offi. præto. col. 8. versic. quid si notarius, in l. eadem ff ad l. Iulia. repet. & in consil. 174. incip. Ser Ioannes de castro durante, col. 2. versic. quartò veniret examinandum, in 1. vol. Bal. in l. cunctos populos. C. de Summa Trin. col 8 & in l. iubemus. §. hoc sane. C. de sacrosf. eccl. & ibi Pau. de Cast. col. 2. versicu. & sic facit ad quæstionem. Bal. in l. in exercen. C. de fide instrum. in l. depositum. C. depositi in l. 1. C. de testam & ibi Pau. de Cast. & alij Doc. & in l. militib. eo. tit. Bald. in auth. hoc amplius C. de fideicom. col. pen. versic. ecce quòd executor, in l. si quis decurio. C. ad l. Cor. de fal. in ver. sed non statim definit. & in c. 1. §. si inter pares, de le Cora. colum. 2. uers extra quæritur. Bal. & Ang. in l. 2. ff. de his qui not. infa. Docto. in l si quis ex argentarijs §. cogentur ff de eden. Luc. de Pen in l. si aliquid. C. de suscept. & archarijs lib. 10. Pau. de Cast. in consil. 168. incip. super primo dubio, col. prima, ver. super tertio quæsito. in 1. volu. Mat de Afflit. in constit. iudices, de elec. offic. col. 3. ver. an autem notarius, & in cap. 1. de prohi. feu. alie. per Frider. in 11. no. num. 42. Hipp. de Marsil. in l. 1. ff. ad l. C. de fal. col. 4. versic. item pro hac parte, & in sua practi. § aggredior, nom. 108 & consil. 52. incip. misericordia domini nume. 23. in primo volum & D. Mar. Mant. in consil 208. incip. in præsenti causa num. 60. in primo volum. Ziletus.

c Falsum. Adde Pau. de Cast. in l. si ex falsis. C. de transac. col. 5. versic. in glo. ibi argum & in l. si veteris. C. de fide instrum. col. pen. ver. in gl ibi, vel cum essent duo. Io. de Amicis in consil. 154 incip. factis & præsentatis nu. 12. & Illustrem D. Mar. Soci. iunio. in consil. 141. nu. 16. in secundo volum. & Ant. Tassa. in tract de errorib. notariorum. c. 14. num. 5. Ziletus.

d Tabellio. Tabellio præsumitur rogatus, k quòd secun-
k dum consuetudinem loci conficiat instrumētum & extendat. l. si priua. § recte. & ibi Bar. ff. de aqua plu. arcē. l. ex ea parte, & ibi Bar. ff de ver. obli. ita expresse tenet Bal. in l. 5. ff. de condi instit. arg. in l. si quis. C. de fideius. Idem Bal. in rub. C. de fi. instr. hinc est, vt inquit Ange. in d. §. recte, & fuit sententia Bar. secundum Ric. Malū. vt refert ipse Bar. in l. illa institutio. ff. de hære. instit. & in d. l. ex ea parte, quòd si notarius est rogatus, vt facit instrumentum ad dictum sapiētis, quod intelligitur dictum secundum consuetudinem, de ędi. edi. l. quòd si nolit. §. quia assidua. & ideo pro instrumento, quòd contineret aliqua inconsueta, non præsumeretur, ita Bald & ibi text. in l. 1. C. de do. promi. ita glo. & Docto. in dicta l. 7. Curtius.

CONTRA Assertum priuilegium. Bona & laudabilis practica, separatim & distincte obijcere contra singula instrumenta. nam quædam sunt quæ opponi possunt licitè contra vnum instrumentum, quæ non contra aliud.

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum contra ius elicitum quando valeat.*
2 *Rescriptum contra ius elicitum quando dicatur.*

1 Contra ius elicitum & impetratum. † Deus nonnisi quāta sit in Principum modernorum curijs abominatio de talibus rescriptis & priuilegijs cōtra ius elicitis & impetratis. Est itaq; sciendū, q̃ regula-
l riter rescripta l seu priuilegia l cōtra ius elicita, nul-
l lius sunt valoris neq; momenti, vt l. nec dānosa, & in l. rescripta. C. de precib. Imp offer. & extra de verborum sign. c. quod per nouale, & extra de dec. in c. suggestum, & c. causam quæ, nisi princeps vel superior expresse di-
m cat in rescripto: [Non obstante tali lege] m eā specialiter nominando: quia non sufficeret secundum aliquos
n n in genere dicere [Non obstante aliqua lege] vt communiter solet notari per Dy. Cyn. & alios Doc. in l. fi. C. si contra ius vel vtili. publ. & in c. ex parte, de offic. delega. ad quòd facit l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico. C. de testa. authē hoc inter liberos, & l. si quis in principio testamenti. ff. de lega. 3. & extra de rescrip. in cap. nonnulli, cum sim. Et eodem modo valet rescriptum, seu priuilegium cōtra ius elicitum, si princeps in
o eo exprimeret se id concedere o motu proprio & ex certa scientia, vel de suæ plenitudine potestatis, prout ex emergentibus & rationabilib. causis solet apponi in priuilegijs & rescriptis eorum, qui legis condendæ auctoritatem habent, vt est summus Pontifex Christi Vicarius, vt habetur & traditur in c. si motu proprio, in fi. extra de præben lib. 6. & per Bart. in l. 2. C. de pet. bo. su. lib. 10. Veruntamen in dubio, alio non expresso, præsumitur principem potius concessisse ad partis suggestionem, quàm proprio motu, vt not. Doc. in d. l. 2. & in l. 1. in princ. ff. quod quisque iur. & in hoc debet discretus iudex semper aduertere, licèt hodie claudant oculos, & studeant complacere, & ad literam, prout stant ipsa re-
2 scripta seruare. † Quando autem dicatur priuilegium
p vel rescriptum p contra ius elicitum, tāgitur in d. l. nec damnosa, & in l. rescripta, & in l. quoties. C. de precibus Imper. offeren.

ADIDTIONES:

• Rescripta. Adde, q̃ rescripta principum per quæ mandatur, vt super supplicatis iustitiam faciat, & q̃ pro iustitia opportunè prouideatur, dicuntur rescripta iustitiæ, & intelligi debent: ita vt nemini iniuriam faciant c. super eo, de offic. delega. l. 2. §. si quis à principe, & §. merito. ff. ne quid in loco publ in quib. rescriptis semper censetur inesse clausula, si & inquantum de iure possumus, dummodo 3. non præiudicet, & ius tertij nō auferat, Bal. in l. 1. primo not. ff. de constit. princ. Brun. consil. 12. quibus adde, quòd rescriptum rei iudicatæ contrarium

• Quod secundum consuetudinem. ita quòd si omittat dicitur falsum committere, Curt. iun. consil. 78. num. 35. Cran. consil. 74. nu. 4 etiam si a partibus simpliciter sit rogatus intelligitur rogatus vt apponatur clausulas consuetas, Marc. Blanc. in Practica crim. versic. secunda pars de sensientis. nume. 25 vide late Tiraquel de iure constit. limit 22. num. 7. cum sequen. vbi ponit biacinde.

l Cotra ius elicita, qua possint opponi cotra rescriptum. Nepos a Montealbano in tract. de exceptio. d. prime ar titulo, late materia rescriptorum, ponit Rebuf in tit de rescrip. in secūdo Tomo, & ibi nu. 71 cum sequen. ponit 9 possunt opponi contra rescriptum. & ibi n. 139. cum seq. ponit 24 effect. rescripti.

m Eam specialiter nominado quandoest concessum ad postulationem partis Thom. Gram. de cis. 66. num 17. vbi inter caetera allegat Dec. consi 165. num. 3 versi item et in priuilegio et dicunt, vbi etiā in clausula dictum fuisset ac si de ipsis specialis mentio facta fuisset, & Dec. consil. 373. in fi & de clausula pro expressis quid operetur, Anto. Gabr. in tit. de Clausulis conclus. 5.

n In genere, contrarium concludit Ias. consil. 71. volum primo. per totum. & consi. 11. num. 3 volum 3 faciunt quae ponit Dec. cons 373 num. 9. late allegat Celsus Hugo. in tracta clausularum, nume. 41. vbi ponit aliquas limitat. & Paris. consil. primo. nume. 9 cum seq vol primo, & consil. 1 nume. 142. vol. 2. latiss allegat Tyraquel. istam conclus quòd sufficiat in genere dicere in tracta. de lege connubiali. gl. 7. nume. 202. & licet allegat aliam in contrarium, tamen federe distinctiones saluat vtranque opi.

o Motu proprio, de istis clausulis hic positis, ponit late Paris. consil 11 num. 38. cum pluribus sequentibus, volum. secundo. Cels. Hugo in tracta clausularum. num 61 Rolan a Valle consil. primo num. 64. cum seq vol. 3. & cons. 100. num. 30 vol 4 cum seq vsque num 62.

p Contra ius elicitum, vide late And. Gail. Practicarum obseruationum lib. primo cap. 14.

trarium non valet, nec est seruandum, & illud impetrãs punitur, l. fi. C. sent. rescind. non poss. l. fi. C. si contra ius, vel vtil. public. Et regulariter principum rescripta sunt tantummodo officij iudicis excitatoria, vt in dubio talia esse præsumuntur, teste Ias. & Docto. in l. ius autem ciuile. ff de iust & iur. Doc. in l. more. ff de iur. omn. iudic. c. cum aliquibus, de rescrip. lib. 6. & sic, quando sunt tantum excitatoria officij iudicis: non plus tribuunt talia rescripta, quàm potestas iudicis, quid autem de clausula illa, quæ apponitur in rescriptis, constito de supplicatis, & dic, q importat conditionem, ex no. per Rolan. consil. 65. num. 21. lib. 3. vbi plura ponit notab. & si princeps rescribat, audiat, iustitiam faciat, an causa summariè commissa videatur, & dic, vt per Alexan. consil. 93. lib. 2. Ias. in l. iustitia, col. j. ff de iust. & iur. vbi illa verba, iustitiã faciat, nil aliud indicant; quàm iuris ordine seruato iustitiam reddere; quid de clausulis ex certa scientia? & dic; quòd excludsit errorem præsumptum & tollunt vitium surreptionis, vt scribit Rolan. consil. primo, nume. 65. 66. lib. 3. & ibi nume. 67. quòd rescriptum ex certa scientia remouet omne obstaculum, addita clausula de plenitudine potestatis, & dicto consil. 68. quòd ea clausula de plenitudine, ea operatur, vt nihil opponi possit, quod annullet gratiam, vide latius ibi plura in materia, de qua etiam per Hostien. in summa tit. de rescrip. quid de clausula summariè, sola facti veritate inspecta: & dic, quod nihil operatur aliud, nisi q tollitur ordo iudiciarius à iure introductus, quem princeps seruare non tenetur, dicere autem, quòd iudex, cui sic committitur: non tenetur seruare ll. quæ causæ decisionem respiciunt, & iura partium: esset absurdum, ex l. digna vox. C. de legibus. & ideo dicit Bal. q ille qui debet cognoscere secũdum veritatem, illam veritatem amplecti debet; cui ius patrocinatur, ideo non admittet agentes ex pacto nudo, quia huic actioni ius non patrocinatur, ita not. Nat. qui plura alia in materia cumulat consil. 55. col. 5. lib. 2. vbi etiam, q quæcunque clausula ponatur in commissione sub quacunque verborum forma nunquam poterit iudex reijcere exceptionem acquisitam parti quantumcunque sit de rigore iuris inducta, vt est exceptio præscriptionis, quia in his quæ iudex ipse facere debet; verum est, quòd non tenetur sequi reg. iuris ciuilis, sed in his quæ iam facta sunt: ex quibus ius est alteri quæsitum non potest aliquid immutare; sed tãtum illud sequi. l. bonafides. ff. de pos. aliàs esset auferre ius alteri quæsitum, quod est contra naturalem æquitatem, Nat. d. consil. col. 5. circa fi. quid si committat causã de æquitate: & dic, q nihil aliud est quàm summariè, secundum Bal. in l. obseruare. §. proficisci. 15. q ff. de offic. procons. & licèt princeps committat causam summariè sola facti veritate suspecta, debet tamen intelligi cum legitimis [illegible] sonis, quæ videlicet pro talibus habeãtur. & iudex qui de æquitate procedere debet: non potest decidere causam contra casum legis, etiam si ille rigorem contineat, cum non debeat secũdũ sui capitis æquitatem decidere; sed secundum ea quæ legibus scripta reperiuntur, teste Nat. consil. 148. colũ. 3. lib. 1. quid de clausula omni meliori modo, apposita in rescripto, & dic, quod nõ potest tollere defectus non expressos, nec est sufficiens ad derogandum iuri communi, tanquam nimis generalis. Nam cum ius commune habeat clausulam derogatoriam ad sequentia rescripta. l. quoties, & l. non damnosa. C. de precibus Impe. offe. debet eidem derogari in specie, non in genere, vnde non sufficeret clausula non obstan. quibuscunque in contrarium facientibus; Nat. consil. 402. col. 18. lib. 2. Accedit, quod nunquam princeps dicitur facere actum de potestate absoluta, nisi quando ponitur in rescripto, clausula non obstante tali lege, vel statuto, motu proprio, ita Bald. in l. testamentum non iure factum. C. de testa. & in l. fi. C. sent. rescin. non poss. Quid de clausula ex certa scientia? & dic, quod tollit omnes defectus, qui tam ratione solemnitatis, quàm aliàs forsitan interuenire possint, & omnes defectus inductos de iure positiuo, non autẽ defectus iuris naturalis, per text. in clem. sæpe. ver. cæterũ defectus de verborum sign. & tollit etiam defectum solemnitatum substantialium, non tamen tollit defectum naturalem, vel surgentem ex cau. naturali, Alex. consil. 79. col. 4 nume. 7. lib. 1. consi. 59. col. 3. in fi. eo. Item non operat ea clausula ex certa scientia, nisi circa ea, de quibus princeps præsumitur habere scientiam, sicut sunt ea quæ in iure consistunt, nõ autem quæ sunt facti, Alexan. consil. 23. col. fi. nume. 12. lib 5. Dec. consil. 689. vbi Docto. in apostil. ponunt limitationes in materia rescripti & clausularum, vide Nat. consil. 39. lib. primo, vbi q rescripta semper intelligenda sunt secundum ius commune, & quod verba rescripti semper conformari debent iuri & æquitati, etiam si natura verborum nõ patitur, quæ clausulæ insertæ rescriptis secundum ius omnes recipiunt interpretationes, & limitationes quas recipit ius commune, ponit Nat. dicto consil. vbi etiam de clausula Nos enim in præmissis vobis & vestrũ cuilibet impartimur potestatem, ubi loquitur de duobus delegatis, quibus commissa est iurisdictio, & cognitio, de qua clausularum materia plura no. Seb. Van. de null. c. 4 & 5. quibus omnibus adde, quòd in rescriptis principum latissima fieri debet interpretatio, iuxta tradita per Cagn. in l. in testamentis, num 15 de reg. iur. Doct. in l. fi. ff de constit. princ Quod procedit nisi sint contra ius commune, teste Rom. sing. 250. non sic in rescriptis delegatorijs, quia sunt stricti iuris, nec trahuntur extra res, & personas nominatas, Nat. consil. 5 nu 3. quæ quidem omnia rescripta principum non sumunt vires nisi à die præsentationis, teste Bar. in l. si duas. primo respõso. num 7. ff de excus. tut De quo dubitat Fel. in c. suscitatus §. oportet, 2 col. de rescrip. Rom. consil. 218. nu 4. vbi tamen dicit, quòd tempus præfixum comparere debenti, non currit nisi à die præsentationis literarum, vt etiam not. Doc in apostil. ad Barto. in l. cum actum. ff de nego. gest. & fac. quæ scribit Pap infra for sent diff. ver. nos Bernard ante nu. 9. & quæ dicuntur de constitutione priuilegiata siue beneficio vt vocant, quòd non operatur effectum antequam innotescat priuilegiato, & priuilegium non dicitur acquisitum ante eius notitiam, ex no. per Bar & Doc. in l. qui absens, ff de acqui. poss. & no. Fel. in c. cognoscentes nu. 7. ver. 3. limita. de constit. Nat. consil 242. col. pen. in princ. quo verò ad vitium surreptionis adde, quod tempus datæ in rescriptis attendit, ex no. per Alex. cons. 42. nu. 8. lib. 4. Fel. d. c. suscitatus, §. oportet, col. 2. vbi de productione rescripti, à quo pẽdet iurisdictio alicuius iudicis, quid de rescripto supplicationis, quod habet vim litis contest. & dic, q perpetuat & extendit effectum ipsius supplicationis vsque ad 30. annos, l. 1. C. quando lib. princip. no. Rolã. consil. 94. num. 26. & seq. lib. 1. vbi ponit exemplum de rescripto impetrato super iniuria quod habet vim lit. contesta & perpetuat actionem vsque ad 30. annos, per Doc. in l. nam & postea. §. si is qui temporali. ff. de iureiurã. quæ omnia rescripta debet intelligi salua & firma remanẽ. dispositione legis municipalis & consuetudine, vt no. Catel. versicu. rescripta, & quid, an acquiratur ius parti ex sola rescripti impetratione, ita vt possit aduersarius cogere me eo vti, & dic vt per Ias. in l. si quis iniquum, nume. duodecimo, ff. quod quisque iur. vbi ponit limitationes ad reg. de qua ibi, etiam quando possit aduersarius vti retorquutione rescript. & quãdo cesset ea retorquutio, & q per solam præsentationem rescripti non dicatur pars conuenire, nisi fuerit citata, not. idem Ias. in l. 2 nu. 6. ff. de in ius vocã. vbi quod regula de q[illegible] ibi procedit, nisi præsentatio rescripti fieret præsente aduersario, quia præsentia haberetur per citatione, & præsens non est aliter citandus, prædictis conclu. adde, quòd rescripti impetratio per obreptionem facta, non valet saltem in effectu, & quòd rescriptum impetratum per eum; quia suppressit defectus suos; non valet, teste Ias. qui plura exempla ponit in l. 2. §. patronũ. 2. nu. 1. & 3. ff. de in ius vocan. Quid de priuilegio concesso lite pendente? & dic, quòd non nocet causæ pendenti, nec

parti

Q Per obreptionem. Obreptio & subreptio quomodo differant, Dec. in c. super literis, nume. 1. de rescrip. Crau. consil. 296. col. 4. Rebuf. in tit. de rescrip. num. 325. in 2. Tomo, & quid sit falsum rescriptum, num 129. Adde quod ista clausula tollit omnem subreptionem, & obreptionem Herculia, in tract. de negatiua, num. 119. Goza consil. 5. num 14. latius Paris consil. 15. nume. 67. vol. 2. intra quod tempus debet opponi de subreptione, Rebuf supra num. 138.

R Ex falsa narratione, Rebuf supra nu. 125 & 128. & est nullum, vt ibi & adsit clausula de plenitudine potestatis, vt ibi nu. 129. Dec. consi. 407. col. pen. Paris consil. 68 nu. 117. vol. 4 Boss in tit. de Principe, nu. 358. post princ.

S Nec Principis rescriptum, nec iudicis decretum valent, late allegat Paris. consilio 68 numero 114 volum quarto, etiam si esset clausula motus proprij in praeiudicium tertij. Paris consilio primo, numero 75. volum. primo, cum allegatis per Herculia supra num. 119.

T Lite pendente. Ias in l. supplicare in prin. C. vt lit. pendente, amplia vt per Rip. cap primo, num. 103. de rescrip. vbi declarat quando dicatur lis pendere, amplia etiam si esset concessum motu proprio, Paris consil. 84 nume. 17. volu 4. Dec in c. vt debitus, nu. 14 de appellat. alias amplia. & limita ponit Anto. Gab. de communibus conclusio ni in tit. de iudic. conclusio 4. Rebuf in Practica in tit. reg. de nō toll. ius quaesi gl. 6 nu. 9 vbi limit.

V Antecedenti rescripto, Paris. consil. 98 nume. 6. vol 3. Dec. in cap caeterum, nume. 5 de rescrip. & consil. 46 nu. 14. limit. vt per glo. infra in ver. de alijs rationibus, versic. fallit. Nepos a Montealbano in tractat. de exceptio. numero octauo.

parti aduersæ etiam si motu proprio superioris, cōcessum fuerit, iuxta no. per Ias. in l. si quempiam. nu. 4. ff. si qs caut. vbi declarat effectus clausulæ motu pprio. Mas.

S V M M A R I V M.

1 *Obrepere, & mendosè narrare an differant.*
2 *Obreptor quis propriè dicatur.*

Q PEr Q obreptionem * & falsi suggestionē. † Aduerte, quòd aliud est obrepere principi, aliud mendose aliquid narrare; quia non omnis mendax dicitur obrepere, vt no. glos. in l. si quis obrepserit ff. ad l. Cornel. de fal. ille ergo propriò, † dicitur obreptor, qui dolosè obtinuit à principe rescriptum, vel a iudice sententiam R ex falsa narratione & allegatione facti in suis vtilitatem, & damnum aduersarij. v. g. si significauit principi, quod libellum obtulerat contra Caium, & quod ipse Caius sponte in iudicio confessus est vera esse in libello contenta. Vel pone, quod significauit iudici in accusatione porrecta, quòd Titius commisit tale crimen, & se abscondit, & fugam arripuit, propter quod iudex bona sua annotari seu describi decreuit; cum hæc omnia essent falsa. certe his casibus & sim. S nec principis rescriptum, nec iudicis decretum valent, vt d. l. si quis obrepserit, & potest ipse, quia tali impetrauit, accusari de falso vt ibi habet & no. per gl. & Bar. Per mendacia autem dicitur simpliciter rescriptum vel decretū impetratum. quandò sine dolo putans rem sic se habere talia expressit, quo casu loquitur l. praescriptione. C. si cōtra ius vel vtil. publ. &c. super literis. extra de rescrip. de quo vide quod no. Spec. in d § nunc autem restat, & in dictis iurib. in quib. distinguitur, an rescriptū sit impetratū per dolū, & tunc nō tenet ipso iure; aut sine dolo per simplex mendaciū tantum, & procedetur secundum veritatem, & non ad precantis affirmationem.

A D D I T I O.

• Per obreptionem. Adde, quod subreptitia impetratio non tenet, etiam si sanctus sit ille, qui impetrat, teste Ias. in l. 2. §. patronū, nu. 2. & 3. ff. de in ius voc. in l. praescriptione, in fi. C. si contra ius vel vtil. publ. & limita, quod non pt opponi obreptio, quando rescriptum est generale, & in 2. fit mentio de primo, secundum Ias. in l. nec damnosa. in fi. C. de precib. Imp. offer. Masuer.

T T LITE Pendente. Ecce alia oppositio cōtra rescripta, in qua apud forū laicale multi iudices errāt. nō praebentes super exceptione auditū, contra iura canonica & ciuilia; vt extra ut lit. pen. c. fi. & per totū & C. ne li. pen. l. 1. debet ergo is qui vult supplicare li. pend. in eis supplicatis mentionem facere de pendentia litis, & processu, vt extra de re iud. c. cū inter monasterium.

V DE V Antecedenti rescripto. Hęc est legitima exceptio, quae inducta est optima rōne, ne concedens decipiatur, & pars aduersa lædatur, sic extra de do. & contu. c. ex literis, & extra de rescr. c. cæterum, & c. ex parte, &c.

A NEC A De appellatione. Vbi n. sñia lata est interlocutoria vel diffinitiua, & ab ea fuerit appellatū, nō licet impetrare rescriptū sup executione sñiæ non facta principi spāli & expressa mētione appellationis ab ea interpositæ, vt ext. de cōfir vtil. vel inuti. c. bonæ, cū sim. ibi not.

S V M M A R I V M.

1 *Dictio falsa vitiat rescriptum.*

B ERratum B in dictione & grammatica, &c. † Tales 1 nempe errores dictionis grammaticæ vitiant rescripta maximè Papalia & Imperialia, vt hr in c. significantib. & in c. ad audientiam, extra de rescrip. secus aūt si error esset in sola litera vel syllaba, vt extra de fide instr. in c. ex parte, &c. Sequitur in litera.

S V M M A R I V M.

1 *Sigilla Papae vel Imperatoris sunt multum notanda.*
2 *Rasura, & literarum diuersitate suspectum redditur priuilegium.*

C ElusC sigillū est vitiosum. † In hoc multū debent 1 aduertere iudices maxime i sigillo Papali & Imperiali, si cōtinet in se signa consueta, quæ sunt imago Imperatoris cū vestimētis regalib. cū sceptro in eius manib. & cū literis circunscriptis eius nomē exprimētib. & qd sigillū sit integrū non tractum nec minutū, habens ceram veterē uel nouā, iuxta ipsius confectū priuilegij. & si in ipso sigillo est aliqua litera uel signū immutatū & similis, de quib. seriose ponit in text. sup. d. c.
2 inter dilectos. de fide instr. † Similiter redditur priuilegiū suspectū pp rasuram uel literarum diuersitatem, vt in c. cum olim propter, extra de priuileg.

S V M M A R I V M.

1 *Priuilegium alterius confirmatorium regulariter non probat, nisi quatenus probetur de anteriori.*
2 *Priuilegium alterius si sit ipso iure nullum, posterius confirmatorium vires non assumet.*

1 ALterius confirmatorium. † Hic multum aduerte. nam regulariter priuilegium alterius con-
D firmatorium D non probat nec quicquam iuris tribuit, nisi quatenus probetur de anteriori originali confirmato, vt in authē. si quis in aliquo documento. C. de

A De appellatione, Dec. dicto capit. caeterum, in princip.

B Erratum in dictione, & grammatica. Nepos supra nume. 10. limit multipliciter vt per Rebuffum in sua Practica in titu. appone qua contra Bullam possint nu. 14. cum seq & dicto tit. de rescrip num. 175. in fi. in 2 Tomo, versi. 27. Dyn consi. 13. vbi loquitur de indictionis errore.

C Sigillum est vitiosum. Istum locum citat & sequitur Mandos. in glo. facultatis §. & proprium, in verbo sigillum, col prima in sua Praxi, Crau. consil. 46. num. 4. & de antiq. temp in prima parte, nu. 300. effectus sigilli, Crauet. supra nume. 171. Octa. Vestr in Practica Roma Curia lib. 6 in titu de productio. iur. an detur remissoria pro recognitione. sigilli de sigillis positis in bullis mercatorum, Pet. Duen. regu. 186 in 2 parte, Didac. in Practica c 22. quando obligat. Bertachi in tract. de episco. lib. 3. in prima parte nume. 21. latius Rebuf. in tract. de nominatione, in 12. quaest. princip. num. 21. Marsi. in rub. C. de probat nume. 300. materiam sigilli ponit Cassan in consuetud. Burg fo. 1538. & de multiplici sigillo ponit Constitut. Anchonit. lib 2. cap. 12. in verbo sigillo, & quid contineat debeat sigillum, quid operatur appositio sigilli Hypp. Rimi consil. 23. num 135. & 161. vbi facit scripturam autenticam absque subscriptione, & Dec. in c. post cessionem de probat & in cap secundo de fide instr. Ant Gabr. de communibus conclus in tit. de praesump. conclus 4. vbi ponit regulam cum ampliation. & limitation. Imol. in cap. secundo de fide instrum. vbi late robur sigilli ponit.

D Non probat, Istum locum citat Ias. in authen. si quis in aliquo documento, nume. octauo. C. de edan. Bouer. decisione 247. numero 18. Rip. lib. secundo Responsorum cap. 6 nume. 6 reg cum limit. ponit Dec. & alij d. Auth. si quis in aliquo, Boss. in tit. de Principe, fol. 368.

C. de edend. quia ille, qui confirmat, non intendit aliqd de nouo tribuere vel conferre, vt in c. quia intentiones, & in c. ex parte, in fi. extra de priuil. & extra de confirma. vtil. vel inutil. in c. cum dilecta, extra de verb. sign. in c. abbate, facit l. & quia. ff. de iur. om. iud. & ideo si constaret de intentione contraria ipsius confirmantis, non
z esset necesse pducere cõfirmatũ v.g. z si princeps inclu-serit de verbo ad verbũ priuilegium confirmatũ in suo confirmante, vt communiter hodie practicatur, & probatur 63. distinct. in c. in Synodo, & extra de confir. vtil. vel inuti. c. pen. & ita dicit Spec. in d. tit. in §. nunc autẽ restat, & no. per gl. in d. c. pen. & latius in d. c. abbate Sãcti Siluani, extra de verb. sign. pro quo optimè facit qđ no. per Cyo. in l. ex verbis. C. de donat. & quod habetur in l. adoptio non iure. ff. de adop. & in c. quia circa, extra de consang. & affinita. & per ipsum Spec. in tit. de rescrip. præsentatione. §. ratione formæ, in versic sequitur videre. Eodẽ modo nõ est necessaria exhibitio prio-
F ris confirmationis, si Papa vel Imperator dicat F [Damus, confirmamus, ac de nouo donamus, & concedimus ex certa scientia] secundum Innoc. & Io. And. vt per eũ no. in d. c. inter dilectos, per gl. in d. c. pen. est ergo aliud simpliciter & in genere aliquid confirmare, & aliquid
n specialiter & expresse. † Sed pone, q anterius priuilegium cõfirmatum erat ipso iure nullum. quia impetratum ab excommunicato vel ex iniustissima causa, & reprobata causa erat aliter nullum, an persequens priuilegium ipsius confirmatorium vires assumit? dic q non, quia destructo fundamento corruit ædificium, vt 1. q. 1. c. cum Paulus, & pro hoc est text. in d. c. inter dilectos, versic. cum igitur priuilegium, extra de fide instrum. & c. cum inter nos, versic. quamuis forte, & ibi no. nisi princeps sciens ipsum vitiosum, ex certa scientia super eius vitio dispensauerit, quod bene nota.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium qualiter perdatur.*

* Penitus & omnino sublatum. * Notandum a est, q
a multis modis perditur priuilegium: G Primo si
G priuilegiatus fecerit contra ipsum priuilegium, vt extra de præben. in c. cum illorum, & extra de consti tut. in c. cum accessissent, & extra de priuileg. in c. si de terra, & in c. accedentib. facit l. cum pater, in §. libertis. ff. de leg. a. & in l. auxilium, ff. de mino. In contrariũ tamen faciunt no. per Cy. in l. voluntariæ. C. de excu. tu-
b to. ibi vide. Secundo perditur priuilegium b per non
n vsum debito tempore n cum vti potest v.g. si quis habet priuilegium nundinarum, & stet negligens per decennium in eo vtendo, vt ff. de nundinis & multomagis perditur, si fuerit negligens in non vtendo spatio 40. an. no. vt in dicto c. accedentib. & in cap. si de terra, & no in
z c. ad audientiam, extra de rescr. Tertio perditur, z si eo appellatione vtatur seu abutatur, vt probatur. 11. q. 3. c. priuilegium, 83. di. in c. nisi ista, & in Auth. vt iud. sine quoquo suf. §. antep. Quartò perditur propter delictum eius, vt in l. filio. ff. de ri. nup. & in l. 1. C. vbi senator. vel clarissex tra de pen. c. ad aures, & in c. quibusdam. Quinto perditur, si ex eo inducatur alteri damnum enorme, ut ext. de deci. in c. dilecti, cum seq. & extra de verborum sign. c. quod per nonale. Et hoc multum est notandum, quia per rarò est, quòd huiusmodi priuilegium non inducat alijs damnum magnum. Huius autem cõstitutionis ratio fuit, quia non est verisimile principem seu concedẽtem ius alterius præsens, vel futurum sic grauiter vel enormiter lædere velle, vt d. l. 2. §. sed quod a principe. ff. ne quid in loco publ. & l. quoties. C. de precib. Impe. offer. Sexto perditur priuilegium, si princeps ex certa scientia iudicat contra illud; vt extra de iud. in c. porrecta in fi. Septimo perditur priuilegium propter expressam uel tacitam renunciationẽ ipsius priuilegij. C. de pac. l. si quis in cõscribendo, & in l. recusare. ff. ad Treb. & in l. 1. §. assignare ff. de assi. facit extra de reg. c. licet, & c. et ore, extra de his quæ fi. à ma. par. ca. Octauò perditur per posterius priuilegium derogatorium præcedentis, vt habetur & plene no. in ca 1. extra de rescr. in c. veniens, extra de priuil. cum simi. Nonò perditur per
c expressam reuocationem concedentis. c vt in c. suggestũ, extra de deci. facit quod habetur in l. iudicium soluitur. ff. de iudi.

ADDITIONES.

* Sublatum. Adde, z q cessante causa priuilegij: cessat
z priuilegium, nisi priuilegium esset sortitum effectum secundum Ias. in l. filius à patre. §. filiusfam. no. 3. nu. 5. ff. de lib. & posthum. Masuer.

a Notandum. vide Gemin. in c. priuilegium. 11. q. 1. Doc. in c. suggestum, de decimis.

b Priuilegium. Vide gl. fi. in cap. renouantes. 11. dist. Cyn. in l. voluntariæ. C. de excus. tut. Doct. in cap. cum accessissent, & in cap. cognoscentes, de constit. Docto. in cap. antiqua, & in cap. accedentibus, de pri. Docto. in capit. primo de transl. & multos casus enumerat Arch. in dicto c. renouantes. Adde Iulium Ferretum in tracta. de iusto & iniusto bello, num 206. Zilett.

* Priuilegium. Adde, q per nõ vsum nunquam perditur priuilegium, teste Ias. in l. si mora, nume. 24. ff. solu. mat. sed an per non vsum decennij? & dic, vt per Dec. consil. 291. colum. 6. & in c. cum accessissent, de constit. & dixit idem Ias. in l. falso. C. de diuer. rescript. q priuilegium in quo indulgetur facultas faciendi aliquid tollitur per decennium, declara tamen, vt per eum ibi, q autem per actum contrarium non perdat quis priuilegium, no. in apostil. ad Barto. in l. voluntariæ. C. de excus. tuto. Quid de lege; an tollatur per non vsum? & vide Ias. in l. rem non nouam, nu. 8. C. de iudi. Alex. consil. 132. lib. 1. Nat. consil. 19. col. 3. Masner.

à Concedentis. Adde de hoc, & vide Bal. in l. qui se patris. C. vnde li. ibi, quòd non reuocatur quando est concessum ex causa onerosa, nec etiam reuocatur quando transit in viam contractus, ita Panor. in cap. secundo. de iureiuran. Curtius.

* Concedentis. Adde, q priuilegium concessum, q non pendet a sola autoritate concedentis, sed ex iure alteri quæsito propter illius factum, reuocari non potest, teste Rol. consil. 13. nu. 23. lib. 3. vbi plura de reuocatione concessionis factę per principẽ & priuilegij, de quo ẽt per Nat. consil. 242. col. 2. quando autem reuocari possit priuilegium alicui concessum? vide Dec. in ca. nuuit, nu. 13. vbi Fely. de iudi. quid de priuilegio concesso terræ, aut patriæ? & dic, q intelligitur concessum hominibus eiusdem. quod quidem priuilegium comprehendit non solum laicos, sed etiam clericos, ex not. per Roma. cons. 180. col. 1. & no. Dec. consil. 152. nu. 3. in l. in omnibus causis id obseruatur. nu. 16. de reg. iur. De priuilegio autem concesso districtui, seu districtualibus, quorũ appellatione clerici comprehenduntur, vide Bal. ubi ẽt Ias. in l. 1. §. huius studij. ff. de orig. iur. Roma. sing. 441. Alex. consi. 41. nu. 5. lib. 7. Fely. in c. Rodulphus, ver. districtus, nu. 18. de rescrip. fac. quæ scribit Roma. consilio 234. vbi priuilegia locis concessa ad quaslibet personas ibi stantes, extenduntur ad forenses, & extraneas, quid de priuilegio concesso ecclesię, ut in ea nemo capi possit: & de materia priuilegij ac de interpretatione verborum in ipsis priuileg. appositorum, vide Rom. d. consil. 180. col. 3. & 4. vbi num. 7. refert communem conclusionem quæ habet, q cessante finali ratione priuilegij: cessat priuilegium, Dec. in c. cum accessissent. nu. 15. de cõstitu. in d. l. in omnibus causis id obseruatur. ante fin. de reg. iur. Rom. consil. 404. nu. 6. declara, vt per Alex. in l. si cum dotem. §. maritus, nu. 6. ff. solu. mat. Dec. in c. cum cessante, col. 1. de appell. Doc. in apostil. ad Dy. in c. decet, post princ. lib. 6. & in materia interpretationis priuilegij, Roma. d. consil. 180. Masuer.

z Si Princeps incluserit. Istũ locum citat Bello. consil. 36. nu. 7. amplia etiam vt per Gramm. decis. 66. nume. 35. 6 a si dictum fuisset, ac si in d. verbo ad verbum.

F Damus, confirmamus. Dec. post Alex. d. authen. si quis in aliquo documento, in fi.

G Primo si priuilegiatus. Item amittitur p tabellionem, Afflictus decis. 14. numero 6. & alijs modis de quib. per Dec. in cap. tuarũ, & ibi dixi in addit. nu. 50. de priuileg. Rebuf supra de rescrip. nu. 176. versic. 20. Ite q. qui non seruat priuilegium alterius, illud ipse amittit. Dec. in c. capitula, nume. 4. & 7. de priuileg.

n Cum vti potest. Balb. in tracta. præscrip. in quarta parte 4. partis prin. q. 6. num. 15.

z Si eo male vtatur. declara vt per Rip. lib secũdo Responsorũ, c. 2. nu. 8.

z Cessante causa priuilegij, Tiraquel. in trac. de cessante causa in prima parte nume. 203. & nu. 43. quid limit. quando priuilegiũ est sortitum effectum suum, vbi limit. & num. 3. & limit. 23. nu. 1.

SVM-

SVMMARIVM.

1 OPpositiones quæ fieri possunt contra rescriptum.
2 Successor in regno an possit reuocare priuilegia prædecessoris sui.
3 Monasterium per priuilegium susceptum in protectione Papæ, non eximitur à iurisdictione diœcesani.
4 Capite monasterij exempto à iurisdictione diœcesani, an capellæ etiam sint exemptæ.

ALijs rationibus & causis multiformiter vitiosis, 1 † Vltra prædicta vitia quæ solent opponi cōtra priuilegia & rescripta l. sunt etiam & alia plura, videlicet q in eis non continetur series facti, vt extr. de cohab. cle. & muli. in c. super eo. Item q in rescripto non est nominatus ille, contra quem proceditur, vt in c. P. & G. extra de offic. deleg. & no. per gl. in c. significauit, extra de rescrip. Item q tempore impetrati rescripti eius aduersarius erat mortuus, vt in d. c. significauit, de rescrip. facit l. 1. in fi. ff. quæ sent. sine appell. rescind. Item q non fuit facta mentio de iuramento interposito, vt extra de rescrip. in c. constitutus. Item contra rescripta ad beneficia ecclesiastica solet opponi, q in litteris executorijs non fuit facta de monitorijs mentio specialis; vt extra de rescrip. in cap. ex insinuatione. Item q non fuit facta mētio de dispensatione, vt in c. ex tua, ext. de fi. presby. Item si fuit falsitas expressa in conditione personæ supplicantis, quæ exposuit se viduam vel pauperem, cum esset nupta vel diues, vt in c. venerabili, extra de offic. delega. vel si exposuit se clericum tempore beneficij impetrati, cum non esset, vt extra de transact. c. ex litteris, cum simi. Item solet opponi, quòd aduersarius non est trahendus extra forum suum vltra spatiū duorum dierum siue duarum dietarum, vt in c. nonnulli, extra de rescrip quod quidem spatium hodie restringitur ad vnam dietam, vt in c. statutum. §. cum vero, & §. sequ. extra de rescrip. lib. 6. & si ambo actor & reus sint eiusdem ciuitatis, alter alterum trahere non potest extra illam, nisi in certis casibus specialibus traditis in dicto cap. statutum. Item solet opponi contra rescripta ad beneficia, quòd ille qui impetrauit secundū beneficium tacuit de priori quod antea obtinebat, vnde non valet ipso iure collatio secundi, vt habetur in c. ad aures, extra de rescrip. & in c. non potest, extra de præben. lib. 6. Fallit hoc in duobus casibus. Primo, si ignorabat de priori beneficio, vt in ca. gratia, de rescrip. lib. 6. Secundo, si proprio motu concedentis fuerit sibi collatum secundum, vt in c. si motu proprio, extra de præben. libro 6.
2 † Deinde quæritur, Pone, quòd Imperator vel Rex donauit * plurima de rebus Imperij uel Regni, prout sæpe accidit, uel multa priuilegia contulit, an successor L eius in imperio vel regno poterit illa reuocare l. videtur quod non, vt in l. fi. de constit. Prin. & in c. decet, extra de re iudic. lib. 6. Specul. tangit hanc quæstionem, in in d. §. nunc autem restat. circa fi. Et finaliter secundū aliquos sic distinguitur, aut ex his donationibus vel cō M cessionibus imperium vel regnum M est enormiter læsum, & tunc poterit illa reuocare, quia more boni administratoris debuit se habere in imperio, vel regno vt probatur in c. intellecto, extra de iureiur. de donat. c. pastoralis, extra de re iudic. c. abbate sane, & in Auth. de non alienan. §. si minus, collatio. 2. Aut leuiter & temperate est læsum, & tunc non poterit reuocare, quia nō * debet esse sibi interdicta leuis donatio, maxime erga benemerentes, ad hoc faciunt l. data. C. de do. & l. 1. C. si socius impe. largi. lib. 10. & in l. bene à Zenone. C. de quadr. præscri. & l. sancimus, in princip. C. de do. & l. 3 digna vox. C. de legi, cum simi. † Vltimò, quæro, quid si Papa in priuilegio Abbati concesso susceptat monasterium sub eius protectione, an ex hoc monasterium N eximetur à iurisdictione Episcopi diœcesani? N Dic quòd non, ut in c. ex parte tua, extra de priuileg. & no. per gl. in c. fi. ext. de confir. vtili. vel inutil. & plenè per 4 Bar. in l. 1. de excu. mu. li. q. 1. n. † Quod si caput monasterii per priuilegium & exemptum à iurisdictione tantum diœcesani, an capellæ eiusdē monasterii erunt exemptæ? Dic quòd non, nisi hoc fuerit specialiter expressum in priuilegio, vt habetur in c. ex ore, extra de priuile. nam exemptio respectu unius ecclesiæ non extenditur ad aliam, ut in c. cum capella, extra de priuile. nec O data respectu unius personæ extenduntur ad aliā, O vt in cap. sane. extra eodem tit. Si tamen verba priuilegii super exemptione, vel remissione alicuius essent indefinitè prolata, debēt intelligi generaliter, ut in c. quia circa, extra eod. Possunt autem ordinarij prælati compellere eos, qui se prætendunt exemptos, producere corā bonis viris priuilegia sua, & probare præscriptionem quam allegant, vt in c. cum personæ, eod. lib. 6.

ADDITIONES.

* Donauit, Adde Rom. cōs. 59. col. 4. Rol. cōs. 6. nu. 5. lib. 3. & q hīr infra fu. lib. p donōne, vers. solēniter post n 3.
* Reuocare. Adde, q priuilegiū gratis concessum à Principe; ex eius sola voluntate, nullo priuilegiato reuocari potest, ex no. per glo. in capit. decet, de regu. iur. in 6. quam communem dicit Rol. consi. 13. num. 3. lib. 3. & d. consil. num 4. ubi q si princeps aliquid cōcessit, uel donauit: potest reuocare, quia sola causa est, quia ipse concessit, sed de honestate hoc facere non deberet. vt idem scribit d. consil. nu. 53. Authē. inter claras. C. de summa Trin. quib. Adde q iura quæ permittunt reuocari donationes loquuntur de donationibus merè gratuitis. non autem de factis propter merita, uel ex tit. oneroso, quia tunc de illis donationibus iudicatur. quemadmodum de tit. oneroso, & sic nō poterunt reuocari prætextu ingratitudinis, nec per superuenientiam liberorum Rol. d. consil. nu. 60. Tiraq. in repe. l. si vnquam, vers donatione largitus, num. 11. vbi quod donatio remuneratoria non est mera donatio, sed ve titulus onerosus, quæ in materia concessionis à Principe, vide Alexan. consil. 78. num 8. lib. 4. quæ quidem concessio facta per principem, vel priuilegium continens dationem. vel factum dicitur transire in contractum: & reuocari non potest, teste Rol. d. consil. 13. nu. 11. nu. 32. quam conclu. intellige, quando datio vel factum habet perpetuam commensurationem cum re concessa, vt d. consil. nume. 12. Bald. in l. qui se patris, col. 6. ver. & scias. C. vnde lib. Alexā. consil. 216. col. 2. lib. 2. quo casu distinguunt Doctor. an concessio magis participet de gratia, uel beneficio, q de datione & obligatione, & ibi nume. 16. quod concessio quæ transiuit in contractum onerosum: si tendit ad noxiam & detrimentum aliorum reuocari possit, declarādo tamen vt per Rol. d. consil. nu. 66. 67. 68. & nume. 21. q concessio immunitatis facta ea causa remunerationis non potest reuocari, quia dicitur transiuisse in contractum secundum communem ibi relatam, & Bald. in l. mihi ff. de dolo Rol. d. consi. nu. 26. Accedit, q princeps faciens pactum vel cōuentionem cum priuatis tenetur illam obseruare secundum communem per Rol. d. cons. 13. à nu. 33. vsque ad 39. Dec. consil. 48. col. 3. fac. no. per Ias. in l. ciuitas, nu. 5. nu. 6. & seq. ff. si certum pet. vbi an princeps obligetur ex contractu, & an ex contractu facto per principem transferatur dominiū sine traditione? & ibi plura de contractu vel epistola principis, quæ in materia reuocationis priuilegij uel immunitatis, vide quæ scribit Nat. consil. 242. lib. 1. Rolā. consil. 25. nu. 35. 36. & seq. lib. 3. Masuer,

L Sunt etiā & alia plura, vt dixi ponitur Nepos à Montealbano in titu. de excep. artic. 2.
L Videtur quòd non, Cran. consi. 100. nume 138. vol. 4. & consil. 1. num. 40. volu. 2. & consil. 13. nu. 36. vol. 3.
M Est enormiter læsum, Tho. Gram. voto 28. numero 14 & 26, & decis. 46. nu. 5. Rolā. a Valle consi. 1. nu. 114. cum antecedentibus & sequē. vol. 2. & consil. 13 num. 63. volum. 3.
N Dic q non, Dec. in c. recipimus, numero 11. de priuileg. & ibi quando recipiens, tenet defendere archiuis.
O Vt in c sane, eo. tit. & ibi Decius & in l. in omnibus causis ff. de reg. iur. istum locum citat & sequitur Constit. Aaborant lib. 2.
P Priuata scriptura, q dicat & quotuplex, Rebaf. in tract. de chirographorum & schedularum recognitione, in princ. Oria in c. quoniam contra, in verbo instrumētorum productionis, nu. 72.
Q Si cōstat manu propria fuisse descriptam, Imo debet etiā concurrere comparitio literarū vt late allegat Anto. Gabr. de commu. conclu. cōcl. 9. nu. 4. in tit. de probat. licet allegat multa in contrariū quòd sufficiat sola approbatio testium quòd viderint cedulam scribi per partem, Oria. vero supra distinguit, an apodissa habeat subscriptionem partes, & testium, aut testium solum. Rebaf. supra facit decem conclusiones quas esse nimium longum referre, ideo ibi me remitto.

SVMMARIVM.

1 Scriptura priuata quā & contra quē fidem faciat & quomodo appellatur.

P ET maximè illi P priuatæ scripturæ. † Ad huius pri-
1 uatæ scripturæ euidētiā scire dēs, q priuata scri-
Q ptura facit plena fidē p se contra scribentē, Q si cōstat

eius

tiņs mãhu propria fuisse descriptam, vel per confessionem eius propriã, vel per testium depositioné, vel per
• literarum cõparationem,* vt probatur in l. si ex cautione. C. de non nu. pec & in c. si cautio, cum si. ibi not. extra de fid. instr. & Insti. de lite. ob. in prin. & per totũ, & in l. exemplo, & in l. rationes, & in l. instrumenta C. de prob. & in l. publia, in fin. ff. depos. & l cum qui. §. iulianus. & l. Titius ff. de constit. pec. & l. a. C. de contr. & com. stip. & in l. pe. in prin. & ibi per Cy. de fideicom. cũ si. dumtamen contineat in se causam iustam & legitimã vt l. cum de indebito, in fi. cum ibi nota ff. de probat. facit l. non nudis. C. de prob. & l. si C. de fi. instr. Quæ quidem priuata scriptura vario modo est in iure baptizata, nam quandoq; appellatur cautio; ut in d. l. si ex cautio-
• ne; & d. cap. si cautio. Quandoque s appellatur Chirographum ff. de probatio. l. Chirographũ, & l. si seruum. filij. §. eum qui Chirographum. ff. de leg. 1. & l. compa-
x rationes. in prin. C. de fi. instru. Quandoque x nominatur epistola, ut in d. l 1. C. de contrah. & comm. stip. & l. Titius; & l. cũ qui § Iulianus, de constit. pec. & in l. epi-
y stola. ff. de pact. Quandoque y appellatur liber ratio-
• num, *ut in l. rationes. C. de proba. & in l. nuda ratio. ff. de donat. cum sim. &c.

ADDITIONES.

• Literarum comparationem. Adde, literarum comparatio quando & qualiter facienda sit? & dic, quod vbi deficeret facultas recognoscendi manum scribentis, vel sigillum: tūc recurrendũ esset ad comparationẽ, quæ iure ciuili examinatio appellatur, & non prius, utpote ad remedium subsidiarium, quæ quando, cum qua scripturæ specie, per quas & qualiter facienda sit, docent doc. in l. comparationes, & in auth. seq. ad hæc, & auth. & si cõtractus. C. de fid. instr. Castr. in d. auth. & si contractus, col. fi. in fi. vers. sed si nõ est possibilis. Afflic. decis. 181 nu. 7. vbi quod sola literarum comparatio non. plenè probāt intellige tamen in scriptura priuata; secus in libro rationum aut epistola: in quibus comparatio plenam fidem faceret, ut ita communiter seruari dicit Alber. in d. l. comparationes, de fid. instru. Gram. decis. 54. nu. 15. vbi vult, iudicem posse compellere ad respondendum vtrum, scriptura sua ipsius manu scripta vel notata sit. quam comparationis materiam tractant doc. d. l. comparationes, in l. scripturas. C. qui po. in pig. in l. admonendi, vbi Ias. nu. 85. & seq. vlt. lect. de iureiur. Aym. de antiq par. j. ver. quæritur, nu 64. Rol. cons. 26. lib. j. De scriptura aūt priuata, per tertium, puta proxenetã, confecta An fidem faciat inter personas, inter quas conficitur? vide Roma. cons. 204. & seq. vbi plura in materia, & ibi an partes conuenire possint, quod priuatæ scripturæ detur fides; & an statutũ valeat quod libris mercatorum detur fides, Rom. cons. 356. fac. Bartol. in l. quædã. § nummularios. ff de eden. quid de testium depositione semiplena? An plena effici possit, & de probatione inualida, an validam efficere possit patriæ consuetudo? Vide ibi, & quid in libro mercatorum, quæ requirantur vt ei detur plena fides? & vide Rol. cons 92. nu. 6 lib. 3 vbi ponit sex requisita, Boer. q. 105. col. 3. in princi. Masuer.

• Liber rationum. Adde. quod liber rationũ ex parte approbari & ex parte improbari non potest, secundũ Corne. cons. 41. col. pen. lib. 4. de quo plura ponit Ias. in l. admonendi. j lect. num. 8. & seq. ff. de iureiur. Idem in rationibus, vt non possit vnum capitulum rationis connexom acceptari, & in parte non, no. Bart. in l. quædam, vbi etiã Castr. §. fina. ff. de eden. Masuer.

SVMMARIVM.

1 POEna negantis proprium scripturam est dupli.
2 Negans proprium sigillum tenetur de falso.
3 Priuata scriptura an sit credendum.
4 Priuata scriptura concernens commodum & incommodum ipsius scribentis & alterius, an habeat fidem.
5 Priuata scriptura concernens incommodum alterius tantum, non scribentis an habeat fidem.

u *Appellatur chirographũ, Rebuf. sup. nu. 14. & ibi nu. 13. quod idẽ est quod schedula.*
x *Nominatur epistola, Rebuf. supra nume. 18.*
y *Appellatur liber rationũ, Rebuf. sup. nu. 19. quo probet, late Decis. Tholo. 490.*
A *Incidit in pœnam, D. Bergn. decis. 27. nu. 58 in 2 parte. vbi citat & cõprobat.*
B *Breuiter in antiquis facit semiplenam probationem. Tiraq. de antiq temp. num. 96. vbi num 97. ampliat etiam contra tertium.*
C *Nullam fidem facit, late allegat Cra. de antiq. temp. in prima parte, nu. 100. vbi iungit quòd facit aliqualem præsumptionẽ, sed tamẽ facit præsumptionẽ pro scribēte, si est bonus vir, Tiraquel. de pœnis cā. 31 nu. 104. Anchar. q. 58. & ibi de libris rationum, & Tiraq. supra nu. 101. & Rip. l. admonendi, nu. 96. & 123. vbi in libro defuncti, & ibi ponit septem limitationes ad conclusionem supra positam.*

6 *Instrumentum an reprobetur de falso, testibus in eo descriptis dicentibus pecuniam numeratam non fuisse.*
7 *Instrumentum, in quo dicitur pecuniam numeratã fuisse in præsentia testium, qui testes dicant pecuniam in sui præsentia numeratam non fuisse sed positã in sacculo in sui præsentia, an reprobetur.*
8 *Eodem modo an reprobetur instrumentum, si testes in eo descripti dicant pecuniam numeratam non fuisse.*
9 *Priuata scriptura an debeat habere annum diem, mensem, &c.*
10 *Subscriptio puelli in instrumento quantum operetur.*

1 QVod negatur. † Hic aduerte tu qui uis propriã
• scripturam * negare, nam si probatum fuerit
A tuam esse scriptura A incidis in pœnam dupli ut in authen. contra qui propriam. C. de non num. pec. & hoc si fuerit probatum contra te per testes, secus si
2 per tuum iuramentum, vel per suum, vt ibi. † Qui verò
• negat proprium sigillum, * tenetur de falso, ut in l. eos. §. respon ff ad l. Cor. de fal. Reuoco generaliter in du-
3 bium, † an priuatæ scripturæ sit credendũ, B Breuiter
a distinguo. Aut concernit talis scriptura propriã vtilita-
B tẽ scribentis, & c nullã fidẽ facit, aliter enim facile es-
C set vnicuique se diuitẽ facere, ut probatur in d. l. exemplo, & l. rationes, & l instrumenta. C de probatio. cum sim. Aut concernit eius incommodum proprium, vt puta eius obligationem, vel rei suæ alienationem, & tunc aut ipse scriptor fatetur scripturam a se, & per se scriptam simpliciter, & tunc probat plenè contra eũ, vt d. l. si ex cautione, cum multis si. in præcedenti gl. alleg. aut negat ipsam scripturam, & tunc aut scriptura habet par-
D tis & testium subscriptionem, & tunc si D testes reco-
• gnoscunt * subscriptiones suas, & deponant illius esse
E scripturam, E facit plenam fidem absque alia comparatione literarum, vt traditur in l. comparationes. C. de fide instr. eodemq; modo facit fidem si non habet par-
F tis subscriptionem, sed testium tãtum. F Si verò testes deponant ipsam esse illius propriam scripturam interueniente etiam ad hoc literarum cõparatione, vt in authẽ. & si contractus. C. de fide instru. & l. fi. C. si cer. pet. cum auth. signata ibidem. Aut talis scriptura non est ab aliquo subscripta nec à parte, nec à testibus, sed probatur per testes tantum, vel per comparationem literarũ tantum, quòd talis illam scripsit, & tunc non facit plenã
G fidem contra eum, G sed solummodo semiplenam, vt in d. auth. & si contractus, & in Auth. de fide instru. § 1. & ibi no. & per gl. Doct. in l. in bonæfidei. C. de iureiu. & in l. admonendi. ff. de iureiuran. Ex quibus colligere potes quantum vigeat periculum in huiusmodi priuatis scripturis, & quàm sit graue eisdem fidem imponere, si negentur vel scribens mortuus sit. Sis ergo cautus potius sumere obligationẽ debitorum per publicũ instrũm
4 quàm per priuatam scripturam † Viso de priuata scriptura,

D Testes recognoscũt, quo debeant testes deponere in recognitione suarum subscriptionum & scribentium partis. Tiraq. supra num. 180. Rebuf. sup. nu. 29. & quid sit recognoscere. sup. nu. 24. Didac. d. c. 22. nu. 1. vbi quo testes debeant recognoscere, & nolens recognoscerẽ, quo cogatur, Rebuf. sup. nu. 97. & an requiratur. citatio partis ad facienda recognitio. vbi in versic. 1 nu 19. vbi plura alia ad materiam videre potes.

E Facit plenam fidẽ, Didac. d. c. 22. nu. 2. Oria. n. sup. nu. 73. Cra. de antiq. tempo. in prima parte, nu. 102. Rebuf. sup. num. 29. ampliat Didac. sup. etiam quòd nõ sit scriptura debātoeẽ, scilicet ab extraneo, eo tamen mandante, & Cranet. supra num. 190. ac nisi interueniat recognitio non plene probat Cranet. supra nume 175. & ibi quid si testes essent mortui, Anto. Gabr. supra conclus. 9. tit. de probatio.

F *Si verò testes, Didac supra nume. 3. versicu tertio, Rebuf. supra nu 28. Oria. supra nume. 73. versic. aut talis scriptura non valet quod faciat solum semiplenam, & nume. 5. versic. caterum illud est.*
G *Sed solummodo semiplenam. istum locũ citat & comprobat Rol. a Valle cons. 86 sub nu. 13. vol 1. Rip. d. l. admonẽdi. nu 107. Rebuf sup. nu. 33. quod limit. nu. 34. Ita quod cessãtib. testib. & cõparatione lrarũ, facit solũ qualẽ psumptionẽ. ut sup. nu. 35. Didac sup nu. 1. col. 6. vers quod si priuata scriptura, an per temporis diuturnitatem, semiplene probat Tiraq. de prescr. §. 1 gl 4. q. 21.*

Et tunc nullā fidem faciunt, Rip. d. l. admonendi nu. 131. vbi poule amplia. & limit. Crau. de antiq. temp. in 1. par. nu. 419. Oria supr. nu. 73. vers. circa secūdā scripturā, Did. d. c. 22. post n. 8. vers. pro vero scribēte, vbi attestaē de cō.
Et fidem faciunt, Crau. supra nu. 276. Didac. supra d. c. 20. nu. 8. Guid. Pap. decisio. 441. in fi. qui citat istum locum.
Tu tamen distingue, in connexis, vel non, vt per Rip. d. l. admonendi nu. 124. vbi declaratur ꝙ dicatur connexa, Oria supra nu. 73. vers. addit. prædictis secus in separatis, R. D. Borgn. Caualc. in tract. de tutore, & curatore, nume. 76. Ant. Gabr. de commun. conclus. in tit. de præsumpt. conclus. 5.
Et tunc plenam fidem facit, Rip. d. l. admonendi, nu. 128. & 130. latius Rip. supra nu. 230. Hipp. Rimi. consil. 52 nu. 102. istum locū citat Beneuent. Strach. in tracta. de mercat. in 2. part. nume. 6.

ptura, quę concernit simpliciter cōmodum, vel incōmodum scribentis tantū, sciendum est, ꝙ est quædā alia priuata scriptura quæ cōcernit ipsius scribentis, & alterius commodū & incommodum, quædā est alia priuata quæ concernit alterius tātum commodum & incommodum, & non scribentis. Si quidē concernat cōmodum scribentis & alterius, vt patet in rationibus, & tunc aut illæ rationes solùm continent propriam utilitatem ipsius scribentis, H & tunc nullā fidē faciunt pro se, vel in eius fauorem. Aut continent eius incommodum tantum, I & fidem faciūt contra eum, si scriptura sit probata vel per eius confessionem, vel per testes, vel per literarum comparationem, arg. iurium prædictorum. Si autem contineat utrunque videlicet commodum & incommodum scribentis, an fiet diuisio, & separatio scripturæ cōmodi, ut sic dicamus, ꝙ in ea parte quę concernit incōmodum scribentis fidem faciat contra eum; pro illa autē parte, quæ cōcernit commodum, nullam fidem faciat? videtur ꝙ sic per ea quæ statim supradicta sunt. In contrarium facit quod no. glos. in l. quædā, in §. nummularios. ff. de eden. K Tu tñ distingue, vt scripsi supra in forma petendi copiam instrumentorum, in glo versic. quid autem si mercator. † In scriptura verò quæ alterius tantū & non scribentis commodum vel incōmodum concernit, sicut sunt libri proxenetarum & campsorum, & cæterorū officialium, vt Ianuæ, Venetijs, Mediolani, & Florētiæ. Distingue, aut ista scriptura est facta à psona quæ habet officiū de publico super hoc L & tunc facit plenam fidem, ut in d. §. numularios, pro hoc etiam facit l. illatæ. C. de fid. instru. & l. Lucius. §. tutelæ. ff. de admini. tutor. aut est facta scriptura à persona quæ de publico officiū non habet, ut sunt mercatores, & cāpsores moderni temporis, M & tunc non facit plenam fidē, ut no. glo. in d. §. nūmularios, & ibi per Bar. secundū quem tales libri faciūt saltem semiplenā probationem inter extraneas personas, non autem ad ipsorū scribentium cōmodū, sic intelligit gl. quæ est in d. l. in bonæfidei. C. de iureiu. & qđ no. per Doc. in d. §. nummularios. Ex quibus patet, ꝙ isti proxenetę seu maloserij, q in dictis ciuitatib. faciunt scripturas de omnibus mercatis & vēditionib. mobiliū rerū, ꝙ eis stari debet, N & plenā fidē faciunt, cùm sint per communia huiusmodi ciuitatū approbati. Ideoq́ue O p omnia est dicendū in ratiocinatoribus ipsarū ciuitatū qui inscribūt omnes reditus ciuitatis & taleas & omnia quæ veniunt in Cōmuni, de quibus omnibus plene & amplè traditur per Bart. in d. l. nuda ratio. ff. de do. & per Cyn.

Non facit plenam fidem, Rip. supra num. 130. vers. 2. Crau. supra nu. 265. ꝙ limitatur in reb. minutis, vt ibi, & Rip. supr. nu. 226. quod nō facit fidem. Inf. in l. quadam, § nūmularios nu. 6. ff. de eden. & in l. prætor ait, § cogetur in prin. eo. tit. & in l. admonendi, nu. 107.

Et plenam fidem faciunt, nō contra tertium, & solum in hys qua pertinēt ad officium suum, Crau. supr. 235, & seq.

Per omnia est dicendum. Cra. supra num. 230. versicu. intelligo hanc conclusionem.

Bart. determinat, quod non sequitur ibi Deci. nu. 29. & Cagn. in 2. lect. nu. 48. Curt. iun. nu. 36 amplia, & si dictum fuisse dāte & soluente, amplia, & si dicat quæ habuit, & recepit Oria. in c. quoniam contra, in verbo, confessiones nu. 36. secus si dicas habuit & recepit, vt ibi & tradit rationē differentia, ideo poterit opponere debitor exceptionem non numeratæ pecuniæ, etiā si dixerit se habuisse & habere. Addit. cum Oria. supra nu. 32. incip. Fallit in mutuo, quod limitat si dicas penes se habere, vt ibi vel nisi notarius attestatur de numeratione, vt per Doct. in d. § singularia.

Q In oppositum tenet glo & concordantes allegat, Crau de antiq. temp. in 1. par. nu. 101. & de cōs decis Rebuf. in trac. de chirographis in prin. nu. 88. limitat tamen ibi pluribus modis nu. 89. cum seq. & nu. 89. & 48. Marsil. in rubr. C. de probat. nu. 368, Oria sup. in verbo instrumētorū pductiones in fi. & ibi addit. limit. vt p Alci. rñso. 122. n 3. & p Tiraq. de retrac. conuen. §. 1. glo. 7. n. 50.

R Tñ opatur, Marsi. ē. n. 291. istū locū citat & cōpbat Rebuf. ē. sub n 11. reg. cū ápls. & limi ponit Ant. Gabr. de com. cōcl tit. de psūpt. cōcl. 3. late p Dec. in auth. si qs in aliquo documēto, n. 16. C. de edē. & ibi Cagn. nu. 26. An sigillum operetur subscriptionē, Crau. ē in 1. par. nu. 173. Rebuf. in princ. n. 28. de litterarum oblig. & in tit. chirogr. & sched. recog. n. 52. qui citat istum locum.

in d. l. non nudis, & in l. non epistolis. C. de probat. Habes ergo ex præmissis declaratum, qualiter impugnentur instrumenta publica & priuata, ac etiam rescripta & priuilegia. Vnum autem superest dicendum, quòd contra illa instrumenta facta de contractibus illis, de quib. actum est vt fierent in scriptis, de quibus loquitur l. contractibus. §. fi. C. de fi. instru. non pōt probari liberatio vel extenuatio nisi per contrariam scripturam, non aūt per testes, ut in l. generaliter. C. de non num. pec. Falsitas autem eorū bene probari potest per testes argu. l. de
6 fide, & in l. sicut. C. ad l. Cor. de fal. † Circa autem prædicta formo duas notabiles qō. Ecce in instrumento cōtinuetur prout quotidie de facto accidit, ꝙ Titius mutuauit Caio centum, & contra instrumentum producuntur testes in eo descripti, qui deponunt ꝙ tēpore instrumenti nulla fuit pecunia numerata, an ex hoc reprobetur instrumentū de falso. P Bart. determinat ꝙ non in l. singularia. ff. si cer. pet. circ. fin. & Ia. But. idem in hac quæstione per eum disputata, & per eundem in l. si ex pretio. C. si cer. pet. cuius ratio est. nam mutuum est triplex videlicet naturale tantum, ciuile tātum, & ciuile cui natura cooperatur, ut inquit gl. in l. 2. § si. ff. si cer. pe. Illud ergo uerbū, mutuauit, intelligitur de motuo ciuili, cum ad illud commode referri potest sine instrumenti vitiositate, arg in l. quoties. ff. de reb. dub. cum si. de quo ciuili motuo loquitur l. si ex cautione, & l. 1. & l. in contractib. C. de non nu. pec. & fortius idem dicendū erit, si in instrumēto dicatur, ꝙ Caius cōfessus est se habuisse mutuò centū à Titio.
7 † Sed quid si in instrumento plus dicatur, videlicet, ꝙ Titius mutuauit vel Caius habuit & recepit mutuò centū in præsentia mei notarii & testium infrascriptorum. deinde ipsi testes deponunt ꝙ pecunia ibi erat in vno sacculo; vel extra in eorū præsentia, sed tamen non fuit numerata, nec viderunt Caium illū recipere. Quæritur an ex hoc reprobetur instrumentū de falso? & dicit idē Bart. supra ꝙ non. quia cū præsens esset pecunia & parata solutioni, pōt dici habita & recepta, ut l. 1. §. si interim. ff. acq. poss. & in l. pecuniam. ff. de solu. multoq; minus reprobaretur, si esset numerata, sed non recepta, arg. in l. falsus. §. sed si is. ff. de fur. & l. si procurator. in prin. ff. de verb. obl.
8 † Quid autē si instrumentum dicat, [ꝙ Titius numerauit Caio tantā pecuniā] & testes deponunt ꝙ non fuit numerata; sed bene erat in quodam sacculo, an reprobetur instrumētum de falso? dicit Bar. vbi supra quòd sic, in casu illo quo expressū est, ꝙ fuit numerata, qa actus ipse numerationis nō verificatur nisi in casu vero & pprio. arg. l. numerationes. ff. de soluti. cū sim. Sit ergo cautus * & cauisatus notarius ne vllo modo dicat pecuniā numeratā, nisi ipsam viderit numerari. Secus aūt esset si instrumentū diceret. [Cōfessus est Caius se habuisse à Titio centū in pecunia numerata] qa numeratio ipsa licet non fuerit tunc facta nō obst. instro vnde testes deponentes, non fuisse numeratā non reprobarent instrumentū de falso, quia talis numeratio trahitur retro, & respicit actū de præterito impsatū per illa verba [habuisse & recepisse &c.] no. Bart. ff. sol. mat. in l. post dotē, licet dicat ꝙ in dubio videaē facta numeratio parū ante instrm, vt per eū no. in l. si stipulatus, in § Chrisogonus. ff. de verb obl. & in l. certi condictio. §. si nummos. ff. si cer. pe. Et ego scripsi infra for. lib. quo agitur hipothecaria in gl. sup verbo, fuit confessus
9 † Postremò b quærit, an talis priuata scriptura, vel cautio debeat habere annū, mensem, & diē, sicut instrumenta publica? videtur ꝙ sic, arg. l. scripturas. C. qui pot. in pign. & hanc partē tenuit Iac. But. in 1. cōstit. C. circa fin. Q In oppositū tenet gl. quæ est sup verbo, notarij, in d. l. scripturas, p qua sententia facit optimè tex. in l. rū tabe
10 oā. ff. de pign. & ibi not. † Deinde & illud not. ꝙ in priuata scriptura R tantū operatur partis simplex subscriptio, dato ꝙ alius redulā scripserit, quantum si utrunq; scripsisset, vt probatur in d. l. scripturas. ibi. [Ipsorum tñ subscriptione, * &c.] & in d. §. Chrisogonus, ibi [coram scribentis, &c.] & Instit. de act. emp. & vend. §. in his, & l. j. §. sed si secundum. ff. quod iussu. Laus Deo &c.

ADDI.

ADDITIONES.

Scripturam negare. Adde, an negans propriam scripturam; possit conuictus vti exceptione solutionis? aut talia simili;& dic, vt per Dyn. Reg. nullus pluribus, num. 6. de reg. iur. lib. 7. Dec. in l. nemo ex his vbi Cagno. nu. 7. ff. de regu. iur. Pract. Masuera tit. de lit. not. & notatis nu. 31. vbi videtur concludere, quòd non, de quo, cū esset questio in hac ciuitate, in quodam qui negauerat propriā scripturam & inde nolebat vti exceptione solutionis; fuerunt allegati doct. suprascripti, quibus addebamos d. Auth. cōtra qui propriā, puniens negantē propriam scripturam locū habere, etiā in negante scripturam alienā, à se subscriptā, ex no. per Catel. versic. subscriptio, per. Ias. in l. emptor. §. Lucius Titius, num. 2. & seq. ff. de pact. vbi ponit limit. & in l. quod te. nu. 30. & seq. ff. si cer. pet. vbi de debitore qui negauit se debitorē, contra quē postea probatur debitum, & sic de mēdacio conuincitur, vide latius ibi. Masuer.

Sigillum. Adde, quod sigillum supplet fidē productę scripturæ; & eam reddit Authenticam, & probat in iudicio ex no. per Doct. in c. scripta, extra de fid. instr. in c. post cessionem, de probat. Debet tamen tale sigillum plures habere qualitates, vt per Abb. & Fel. in locis supra alleg. de quo etiā videri potest Spe. tit. de procu. §. ratio autē formæ, versic. item quòd non est sigillum, & tit. de prob. §. fi. vers. 10. Doct. in c. 2. de fi. instr. Alex. in l. pacta nouissima, vbi Ias. nu. 26. C. de pac. Fely. d. c. post cessionē secunda conclus. de proba. Fr. Mar. Delph. q. 190. & seq. Guid. Pap. q. 175. 481. Bar. in l. j. C. de reb. alien. non alien. in l. ad testium. §. j. & duobus seq. & l. seq. ff. de testam. quòd autem inducat sigillum contra sigillantē perfectam probationem scribit Cephal. cons. 141 num. 12. lib. 2. post Rom. cons. 303. quod, ut probet, sed vt reddat scripturam authenticā, debent testes esse in ea subscripti, vel inscripti, maximè in præiudicialibus, & in his, quæ inter nō subditos aguntur, teste Rol. cons. 2. 0. 1401 lib. 1. quid de literis sigillatis? & dic, quod probant voluntatem illius, in his quæ in eis descripta sunt l. publia, ff. de pos. Rom. cons. 27. col. 11. in prin. quæ scribit Lambert. de iur. patron. lib. 2 par 2. q. 10. artic. 7. Masuer.

Testes recognoscunt. Adde, quod testes super recognitione scripturæ producti non aliter probant nisi præsentes fuisse testibus cententiū scriberetur, teste Alex. consil. 150. col. 7. lib. 5. cons. 80. lib. 4. Ias. cōs. 184. in fi. lib. 2. Gram. decis. 84. decis. 103. nu. 14. decis. 106 nu 33. 34. cuius rei praxim docet Bar. in Auth. & si contractus. C de fid. instrum. Fely. in c. 3. de fid. instrum. & ex tex. in authen. de instr. fide in prin. pro qua conclu. & pract. vide ēt Bert. cons. 140. lib. 2. Afflic. decis. 181. Arer. consil. 64. Socin. cons. 274. lib. 2. & cum quæstio euenisset in facto prætextu cuiusdam Apochæ scriptæ per patrem postea defunctū, pro qua creditores agebant cōtra filios uti heredes dictū, fuit per aduocatos: creditoribus spectare probationē quod testes dicerent se fuisse præsentes, quando ille pater conscripsit, vt habetur in authen. de instru. fid. & caut. §. si quis igitur, not. Bar. in l. scripturas. C. qui pot. in pign. pulchre Dec. qui rem plenius examinat, consi. 615. nu. 3. Addebant alii, quod asserta Apocha & scriptura per actores producta ex alio capite nullius erat efficaciæ, ex defectu scilicet & carentia causæ non expressæ, & sic substātialis, & ideo dicebant eā nō probare, ex no. per Alex. consil. 3. col. 2. lib. 2. & æquiparari dictam Apocham scripturæ priuatæ, quæ scriptura priuata de se fidē nō facit, nisi quatenus per testes cōprobetur, teste Bart. & doct. in auth. at si contractus. C. de fid. instr. in l. admonendi. ff. de iureiu. in l. publicati. C. de testib. cōsequenterque filios prædictos esse in casu absolutionis ex præall. Mas.

Subscriptione. Adde quæ scribit Ias. in l. prætor ait. § cogentur, post nu. 14. ff. de eden. vbi, quòd subscriptio nō operatur quantum scriptura, quā conclu. declara, vt per eum ibi, & in l emptor. § Lucius Titius, in princi. & nu. 3. ff. de pact. in l. qui Romę. §. Chrisogonus, de verb. obl. Gabriel com opin. lib. 1. tit. de præsump. concl. 3. Ias. in l. si quis in aliquo, num. 4. C. de eden. in l. cum antiquitas, colum. 3. C. de testam. Masuer.

a Credendum. Vtrum priuatæ scripturæ sit credendum, vide Bartol. in l. nuda. ff. de donatio. & in l. instrumenta. C. de probatio.

b Postremò. Vide Bal. in §. quibus, de nouo. C. componēdo, gl. in c. 2. de fid. instrum.

Postremò. Adde, quid in scriptura publica, an requirat signum notarij? & dic, vt per Bar. in l. si quis ex argentarijs. §. initium. ff. de eden. & quæ alia requirantur vt dici possit scriptura publica, vide per eum ibi, & colum. pen. vbi etiam quid de filza notarii. Masuer.

FORMA IVRAMENTI quod præstatur à parte parti.

QVONIAM maximum remedium decidendarum litium est iuramentum, iccirco suprascriptus Simonius procurator, & procuratorio nomine suprascripto, cupiens ipsam quæstionē ad celerē finem perduci, omni modo via & forma, quibus melius potest, detulit ac defert in præsentia dicti Domini Vicarij suprascripto Ioanni ibi præsenti iuramentum ueritatis sub forma infrascripta, videlicet quod primò iuret, & iurare debeat corporaliter tactis scripturis prefatus Ioānes si emit talē petiam terræ. vel si dare debet suprascripto. A. florenos centum. Item si ipse habuit & percepit ex ipsa petia terræ tot fructus, super quibus idē Simon. dicto nomine dicit, & protestatur velle stare iuramento dicti Ioannis, cui Ioanni præfatus Dominus Vicarius terminum assignauit trium dierū respondendi super dicta forma iuramenti.

a Nisi præsentes concord. allegat Didac. in pract. c. 20. nu. 1. in fi. Ant. Gabr. de comu conclus in titu de probation. conclus 9. nu. 4. Alexā. cons 76. nu. 4. vol. 3. vbi allegat, Bori in. cons. 57. nu. 18. & 20. volum. 2. Thom. Gramm. decis. 84. & decis. 93. num. 14. Hippoly. Rimin. cons. 30. nu. 24. & 49.

SVMMARIVM.

1 *IVramentum veritatis in quot species diuidatur.*
2 *Iuramentum voluntarium quod est.*
3 *Iudiciale iuramentum quod sit.*
4 *Causa iusta, propter quas iuramentum recusari possit, quæ sint.*
5 *Iuramentum necessarium quod sit.*
6 *Iuramentum veritatis non potest nisi ex iusta causa recusari.*

τ Tres sunt species, Phanut. de Phanu in trac. de in litem iurā do in princ. versic. postquam autē posit appellarē ab isto iuramento, decisio. Pedemont. 61.

1 QVoniam maximum remediū. † Ista verba sunt Iuriscon. in l. 1. ff. de iureiu. pro cuius euidentia sciendum est, quòd multæ sunt species iuramentorum, vt plene scripsi supra circa formam responsionis quæ fit primo libello in glo. super versic. iusiurand. Quantum autem ad propositum pertinet, præsens iuramentū appellatur iurm veritatis, cuius τ tres sunt species. nam quoddam est iuramentum voluntariū, quoddā iudiciale, & quoddam necessariū, ut loquitur gl. in l. 1. ff. de
2 iureiur. & in rub. C. de iureiur. † Est autem iuramentū voluntarium illud, quod defertur extra iudicium à parte parti, & potest recusari, ut l. iusiurandum quod ex cōuentione, in prin. ff. de iurein. cū simil. ibi nota. & de illo
3 non loquitur hic. † v Iudiciale autē iuramentū est illud, qd defertur in iudicio à parte parti iudice approbāte, ut l. 1. in fi. & l. 3. in princ. ff. de iurein. & de illo loquitur hic. quod quidē iuramentū olim non poterat recusari per l. manifestæ turpitudinis. ff. de iureiu. & in l. delata. C. de iureiur. hodie autē potest recusari * si non fuerit acceptatum, secundum communē opin. per tex. in l. generaliter §. sin autem. C. de iureiur. & in c. fi. extra eo. & ibi per gl licèt Cyn. & Bart. dicant posse recusari ita demum, si subsit iusta causa recusationis, aliàs non.
4 † Quæ autē sunt iustæ causæ, * no. idem Bar. in d. l. maioris fenæ, inter quas est illa quando is cui defertur, habet eius intentionem fundatam per publicum instrumentum, vt d. a
5 c. fi. & in c. 2. extra de proba. † Necessariū vero iuramentum est illud, quod per iudicē defertur alteri parti in sup-

v Casus in quibus statur iuramento alicuius ponit Cassa. in consuetu. Burg. §. 1 Rub. 1. versic & pro tertio, qui sunt 35.

A Et eodem modo si sit procurator generalis cũ libera administratione Iason. post alios ĩ l. iusiurãdũ quod ex cõuẽtione num. 12. de iur. iurã. aut est procurator ad vnã causam cum libera & potest deferre istud iuramentum aut est procurator cum libera et generaliter & põt differre Bartol. & Alex. in l. qui bona § si alieno de dam. infect. Marant. in spec. in titulo de iureiuran. in 19. actu num. 45.

B Non infringitur contrarium videtur concludere Curt. iuni. in l. admonendi num. . de iur. iuran quem late sequitur Phanuc. de Phanuc. in tract. de in litem iuran. in 4. membro in 2. parte num. 3.

C Aliud in iuramento necessario Phanuc. supra in d. 4. membro, in fi.

D Iudices ecclesiastici aliquãdo etiam iudex laicus Andreas Gail. practicarum obseruationum lib. 1. obseruatio. 25.

plementum probationum, de quo loquitur l. admonen-
6 di. ff. de iureiur. & l. bonæfidei. C. eo. tit. † quod quidẽ c
iuramentum nõ potest nisi ex causa iusta recusari, vt in
c. fin. & in d. §. sin autem. Sunt autem horum iuramen
torum multiplices effectus, vt scripsi in d. glo. nota be-
ne hũs casus.

ADDITIONES.

Recusari. Adde, an iuramentum oblatum recusari pos-
sit, per eum qui super suis deductis iam testes examina
uerat? & dic, iuramentum recusari posse, ne periurium
detegatur, teste Osasc. decis. 11. num. 3. Bar. in l. alias,
quam legit cum §. procur. l. iusiurandum, quod ex con-
uentione, num. 4. ff. de iureiur. in l. manifestæ, num. 5.
vbi Ias. num. 6. eo. tit. quid in offerente iuramentum: si
superueniant nouæ probationes, an oblationem reuo-
care possit? postquàm alias dixit se velle iurare? & dic,
quòd sic, per text. in l. si iusiurandum detulerit §. si qs
autem, de reb. cred. ut not. Osasc. decis. 8. post num.
4. pro quo vide Bar. & doc. in l. si non fuerit. § fin. & l.
non erit. §. fin. ff. de iureiuran. Soci. consil. 90. lib. 4. vbi
an & quãdo possit quis iuramentum oblatum reuocare
Quid si iuratum est ante sententiam diffinitiuam: an li
ceat appellare? & dic, quod sic, secundum Osasc. d. decis.
8. num. 7. in materia autem reuocationis: Adde quòd
procurator generalis ad causas oblationem iuramenti
reuocare potest, iurando sibi, seu domino & prin-
cipali suo probationes superuenisse, Osasc. d. decis. nu.
9. per tex. in l. si hominem. ff. mand. secundum quã opi.
dicit in senatu fuisse iudicatum, actorem scilicet posse
redire ad probationes, non obstante oblatione, & acce-
ptatione iuramenti prędicti, sed an repulsis capitulis ex
forma Ducal. decretorum huius patriæ subalpinæ: vti
tarde productis possit super contentis in eis iuramentũ
decisiuum offerri; & dic, quòd decisio huius q. pendere
videtur ex dispositione l. in contractibus §. illo. C. de
non num. pecun. vbi Bal. dicit, quòd elapso termino
iuris: non superest locus iuramento, & quòd ille, qui
noluit iurare, sed per factum aduersarii releuari ab one
re probandi, non auditur in sua delatione, quæ concl.
confirmari videtur ex alia, quam tradunt doc. in l. ad-
monendi, & in l. manifestæ, de iureiur. quòd qui nihil
præstitit non possit offerre, ex reg. l. qui accusare. C.
de eden. quo in casu posset quis confugere ad conjectu-
ras excitatas, per Spec. titu. de iu. dela. colum. 3. vers.
si autem sit ciuilis, ut inspiciatur qualitas caussæ & per-
sonæ deferentis, sed tamen facilis patet responsio ad d.
§. de illo, pro cuius quæst. resolutione vide Boeri. q.
95. vbi quando admittatur quis ad oblationem iuramẽ
ti post terminum ad probandum præfixum, & cum ille
casus euenisset coram excell. Ducali huius subalpinæ
patriæ senatu iuramentum eo casu offerri posse, senatus
ipse censuit, teste, eodem Osasc. decis. 97. numer. 7. de
quo articulo vide quæ scribit Cagn. in l. 2. num. 264. C.
de pac. inter emp. Rip. in d. l. admonendi. nu. 65. Aym.
qui ponit casum notab. consil. 207. Dec. in cap. sicut ex-
tra de probatio. & an post decisum iuramento admitta
tur probatio; Adde Ias. d. l si duo patroni. §. idem Iu-
lianus, nu. 9. & seq ff. de iureiur. vbi declarat. Masuer.
Iustæ causæ. Adde Ias. in l. si duo patroni. §. idem Iulia
nus, num. 7. & seq. ff. de iureiur. Et dic, quòd habens
fundatam intentionem; non tenetur iurare decisiue, te-
ste Neuiz. cons. 7. num. 7. vbi plura §. de illo. l. in con-
tractib. C. de non num. pec. Osasc. decis. 10. colum. fin.
Quæ concl. fallit, si offeratur super exceptionibus se
compatientibus cum instrumẽto, vt per Neuiz. d. cons.
7. vbi declarat. Masueri.

SVMMARIVM.

1 *Procurator an possit iuramẽtũ veritatis deferre et subire.*

1 SIMONINVS Procurator. † Hic quęro an procu-
2 rator a possit hoc iuramentũ deferre & subire? di-
stingue, aut est procurator ad lites tantũ, seu nego-
cia tantũ, & talis nõ põt deferre iuramentũ, nec sibi de-
ferri, vt l. iusiurandũ, qđ ex conuentione. §. fin. cũ ll. seq.
& l. iusiurandum & ad pecunias. §. procurator cũ si. ff. de
iureiu. Aut est procurator specialiter ad iurandũ consti
tutus, & ad iusm deferrendum, vel est procurator in rẽ
suam propriã. & tũc poterit iuramentũ deferre & subi-
A re, A & eodem modo si sit procurator generalis cũ libe
ra administratione, ut probatur in dictis iurib. & l. pro-
curator tutorũ. & l. procurator cui libera. ff. de procu. &
facit quod habetur in c. qui ad agendũ. in fi. extra pro-
cur. Et sic est unus casus, in quo requiritur speciale mã
datum; sunt et quidam alij, quos posui in forma respõ-
sionis factæ in actione hypothecaria intentatæ in glo. su
per verbo sufficiens mandatum &c. Sequitur in litera.

ADDITIONES.

a Nota, an procurator possit iuramẽtum deferre Bald. in
l. generaliter. C. de iuramen. calum. in l. 1. in §. sed his,
Bal. in l. 1. in §. ne autem de cadu. tollen. Bart. in l. qui
bona. in §. si alieno. ff. de dam. infect. Bal. in c. 1. §. fina.
per quos fiat inuestitur. in vsibus feudorum.
Procurator, Adde, quod iuramenta omnia quæ sunt à iure
introducta: possunt per procuratorẽ specialiter constitu
tum præstari, secundũ cõmunem per Cur. in l. admonen
di. ff de iureiur. Phanuc. de in lit. iur. nu. 50. par. 2. Plot.
rep. l. si qñ. C. vnde vi §. 32. nu. 5. pro qua vide tex. in l.
generaliter. § his de pñtibus. C. de reb. credit. Alex.
in l. qui bona § si alieno. ff. de dam. infec. vbi reprobat
Bal. d. §. his de præsentibus, quod imo põt procurator spe
cialis, sed Ias. in l. vulgò. ff. de in lit. iur. tenet opi. Bal. in
d. § his, quod cogatur principalis iurare personaliter, alia
tñ opi. videtur melior, & cõmunis, quod per procuratorem
specialẽ, instructũ iurare sufficiat, & vide Abb. in c. in pa-
ctandis, & in c. cęterũ, de iur. calu. vbi limitat opin.
Bar. in d l. qui bona. §. si alieno, de dam. infect. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *IVramentũ veritatis cur ita dicatur, & cuius sit naturæ.*
2 *Iuramentum inductorium obligationis, & iuramentũ confirmatorium contractus precedentis sunt species iuramenti.*
3 *Qui absoluuntur à iuramento confirmatorio contractus efficiuntur periuri.*
4 *Citatio requiritur in absolutione à iuramento.*
5 *Iurans se non impetraturum à iuramento absolutionem an sit absolutus si impetrauerit.*

1 IVRAMENTVM veritatis. † Ideo autẽ dicitur ve-
ritatis, quia præcisè iurandum est sic esse, vel non
esse, ut dicit glo. in d. l. iusiurandum & ad pecunias
ver. quid tamen, in fi. nec sufficeret dicere se credere,
vel non credere, vel præsumere sic esse vel non esse, nã
illud appellatur iuramẽtum credulitatis, de quo loqui-
tur titu. C. & extra de iure. cal. per totum huiusmodi
autẽ iusm veritatis est huius naturæ, quia si est volun-
tariũ vel iud ciale, postquã pstitũ est siue bene siue male
a a non infringitur, nec aliqua uia retractatur, ut in l. nõ
erit. §. dato. ff. de iureiur. & l. quod deferente. ff. de do-
c lo. & seq. licet c aliud in iuramento necessario quod
retractatur per instrumẽta de nouo reperta, vt in l. ad-
2 monendi. ff. de iureiu. † Aduertendũ est insuper, quod quę
dam alia species iuramenti appellatur iuramentũ obli-
gationis introductoriũ, de quo loquitur l. iusiurandi, in
princ. cum ibi not. ff. ope. li. Quoddam est insuper iura
mentũ, qđ appellatur cõtractus præcedẽtis vel alterius
actus confirmatoriũ, de qua specie iusi loquitur auth. sa
cramenta pube. C. si aduer. vendi. & ego late scripsi sup
forma lib. quo agitur contra uenditorẽ, & hoc iuramen
tũ cuiuscunq; species sit, est seruandum, dumtamen sic
honestũ, & ex honesta cã interpositũ: vbi autẽ esset inter
positum ex causa turpi & in honesta, tunc non esset ser-
uandũ, vt in c. non est obligatoriũ, de reg. iuris. lib. 6. &
ibi p Dyn. faciũt ad prædicta c. cũ contingat, & qđ ibi
3 no. extra de iureiu. & c. 2. & c. quamuis de pac. lib. 6. † So
D lẽt tamen D iudices ecclesiastici, ad quorũ iurisdictionẽ
pertu-

pertinent huiusmodi iuramenta, sæpe illa maximè con firmatoria obligationum & contractuum relaxare, & iurantes absoluere, prout quæque causa exposcit vt de ceptis succurratur, & deceptorum malitijs occurratur, iux. not. in c. debitores. extra de iureiur. & in c. tuas extra de vsur. cum si. ibi nu. † Vidi autem dubitari, an in tali absolutione à iuramento sit pars aduersa citanda * & fuerunt qui dixerunt quod non, arg. in c. licet episcopus, de præben. lib. 6. & quod not. in l. 3. §. pe. ff. de poss. Tu dic, quòd debet citari, nã ista absolutio aperit absoluto viam agendi, quæ erat sibi præclusa virtute iuramenti, sicque per talẽ absolutionem exceptio aufertur ipsi parti, & per consequens grauiter læditur, ergo citari debet, ut traditur, in c. caueant, cum sequen. 3. q. 9. & probatur in l. de vnoquoque. ff. de re iudi. & in l. nam ita diuus ff. de adop. & l. in causæ §. causa cognita ff. de minor. Nec obst. alleg. in contrarium quia in illis non vertitur tale præiudicium, cum saluũ remaneat aduersario ius suum. † Quid si debitor, qui præstitit iuramentum, vel quis alius contrahens iurauit etiam quòd non petet absolutionem, nec impetrabit a primo iuramento, an erit exclusus à tali absolutione impetranda? videtur quòd sic, cum hoc iuramentũ possit seruari sine interitu &c. vt d. c. cum contingat, cum si. nec iudex auditum debet præstare ad inducendum periurium, ut in l. j. in fin. C. si aduer. vend.

ADDITIONES.

* Citanda. Adde, quæ habentur infra for. lib. caus. vend. versic. sub eius iuramento, num. 5.

Iuramentum, sed si consideremus, quòd cum hæc iuramenta inducant creditores ad delinquendum, ut. s. hac cautela debitores deceptos teneãt illaqueatos ne ad iustitiam confugere possint; ergo talia iuramenta relaxanda l. si vnus. §. illud. ff. de pact. Item quod ex parte creditoris uersetur turpitudo, ergo sibi non quæri ius ex tali sacramento l. fi. ff. de act. & obl. dicemus hanc absolutionem peti posse & deberi uti salutarem vtrique ita tenet Imol. in cap. 1. in 3. col. de iureiur. quem refert & seq. Fel. in c. debitores. co. Leonardus.

PRIMO iuret. Ecce prima pars formæ iuramẽti, quæ diuersificari habet & ampliari iuxta qualitates facti & negocij, de quo agitur, nam siue sit quæstio de re mobili vel immobili, siue de contractu vel quasi, potest iuramentum deferri, vt habetur in l. 1. §. si petitur. ff. quarum rerum actio non da. & in l. 3. §. quacunque autem actione. ff. de iureiur.

SVMMARIVM.

1 *IVramentum, quod defert actor reo, an possit à reo actori referri.*

2 *Tutor pupilli & curator adulti potest iuramentum veritatis deferre, & referre.*

3 *Is cui defertur iuramentum, potest petere vt ab aduersario iuretur de calumnia.*

DICIT & protestatur. † Hic notandũ est, quòd ipse Ioan. posset si vellet tale iuramẽtum referre ipsi. Sim. si habet mandatum super hoc speciale, vel principali personæ, si non haberet mandatum vt traditur in l. iusiurandum, & ad pecunias, §. ait prætor, & §. si. & in d. l. manifestæ, & d. l. delata. C. de iureiur. Sed † nunquid tutor pupilli, vel curator adulti potest tale iuramentum deferre & referre? dic q sic qa habet plenissimam administrationem, & sic æquiparantur procuratori habenti mandatum cum libera, & probatur in l. tutor & l. iusiurandum quod ex conuentione. §. 1. ff. de iureiur. † Ad vnum tamen aduerte, quòd ille, cui defertur tale iuramentum, potest petere, vt ille qui defert prius iuret * de calumnia, videlicet quòd non animo calumniandi defert iuramẽtũ, prout in forma huiusmodi iuramenti continetur, vt probatur in d. l. iusiurandum & ad pecunias. §. qui iusiurandum. ff. de iureiur. cum si. ibi no. Sunt autem in aliquibus ciuitatibus, vt Papiæ, statuta & capitula, per quæ sunt approbatæ dictæ l. manifestæ, * & l. delata. de iureiur. Ad tollẽdum illã dubitationẽ, quæ est, an hodie dictæ ll. sint correctæ, per d. l. generaliter. §. sin autem. C. de iureiuran. optima est prouisio; quia non est locus iniustæ querelæ si quis efficiatur iudex & decisor suæ causæ, vt inquit Iurisconsul. in d. l. 1. in princip. ff. quarum rerum actio non datur, ut autem præsens materia aliquid moralitatis ad se trahat, audi quid ille pater eloquentiæ Tullius dixerit. Nullum uinculum ad restringendum fide iureiurãdo maiores nostri acrius esse voluerũt &c.

x *Tu dic, quod debet citari, istum locum citat & comprobat Io. Bernar. Diaz. reg. 440. versic. 2. limit. citat & sequitur Ant. Nicol. in tract. de concord glo. nu. 213. Alciat in c. cum contingat nu. 44. de iur. iuran. Ant. Gabr. qui late allegat in tit. de citatio. conclusio. 1. nu. 85. ampliat. 14. istam quæst. late disputat, Didac. lib. 1. variarum iuris resolut. cap. 4. num. 5. tamen contrarium seruatur, vt dicit Rol. a valle, cons. 13. nu. 38. volum 1. cum late allegatis per Ant. Gabr. supra nu. 93. & ita vidi semper seruari in practica, et a quo petatur absolutio per obitum debitoris, Capic. decis. 18. nu. 6. Rop in rubr. de iudici. nu. 27. nisi interueniat metus vera tunc non est necessaria absolutio, Afflict. decisio. 163. Adde tamen quod absolutio petita post periurium non tenet, Afflic. decisio. 30. & seq. Feder. de Sen. consil. 300. Marsil. in l. de vnoquoque num. 69. de re iudic. Gozad. consil. 69. nu. 22. versic. 4. Paris. consil. 43. nu. 16. vol. primo, & consil 69. nu. 19. vol. 3. Adde tamen quod distinguitur i ista materia, aut absolutio ad hoc vt contractus tollatur & cancelletur, & si iuramentum non esset, et tunc citatio requiritur, aut petitur absolutio ad habilitandã personam, vt nõ obstante iuramento dare possit fraus, vel dolus, & tunc non est necessaria citatio, late ad hoc allegat Rebuf. in l. quod iussit in glo. magna nu. 25. cum seq. de re iudic. R. D. Borgnin decis. 9. nu. 1.*

ADDITIONES.

* Iuret de calumnia, Adde Ias. in l. iusiurandum & ad pecunias. §. qui iusiurandum, num. 1. & §. ait prætor, nu. 3. ff. de iureiur. vbi ponit differentiam inter eum qui defert, & eum qui refert, quis teneatur iurare de calum.

* L. manifestæ, Adde in materia, d. l. quòd reus cogitur suscipere iuramentum, licet actor nihil probauerit, teste Dec. in c. sicut, col. 3. in fi. de proba. vbi Doc. in apostil. hoc confirmant, per l. delata, & l. generaliter. C. de iurein. Cast. in l. in cõtractibus. § illo. C. de nõ num. pec. & alios ibi alleg. inter quos est Pap. hic, & dum dixit Dec. d. c. sicut, col. 5. in princ. quòd si auctor a principio noluit iuramentum deferre, sed onus probandum assumpsit, & non probauit, quòd tunc reus absolui debet, & iurare non cogitur, adde q prædicti Doct. in apostil. dicunt, quod imò æquè locum habet l. manifestæ, siue ante, siue post probationes tentatas. ex not. p Boer. q. 95. Ias. in d. l. manifestæ de iureiur. Nat. consil. 15. Viui. inter commu. opin. lib. 9. versic. iurare, & an ualeat iuramentum contra iuramentũ, dic, vt per Ias. in l. duobus. §. item Pomponius. num. 14. ff. de iureiur. in l. nam & postea. §. si damnetur, eod. tit. quibus adde, quòd illud quod dicitur, quòd post iuramentum nullæ exceptiones rei admittuntur, verum esse, quando contrariantur iuramento, & si delegant periurium, secus, si se compatiantur cum iuramento, iuxta tradita per eundẽ Ias. in l. eum qui §. si iurauero, post num. 8. vbi latius declarat. ff. de iure iur. Masuer.

p *Viam agendi istam conclusionem, late declarat Rebuf. in l. quod iussit nu. 25. cum seq. de re iudic. vbi dicit quod quando absolutio petitur ad hoc vt contractus tollatur & cancelletur ac si iuratũ non esset requiritur partis citatio, si vero petitũ absolutio tantum ad habilitandam personam, vt non obstante iuramento fraudem dolum, aut deceptionem allegari possit & detegere tunc non est necessaria partis citatio. istam locum citat & comprobat Andr. Gail. practicarum obseruatio. libr. primo, obseruatione 22. nume. 3. & 23. per totum relaxare obstante iuramento an victus in expensis condemnat, distinguit Andr. Gail. practicarum obseruatio. lib. primo, obseruat. 24.*

SVMMARIVM.

1 *Dilatio ad iurandum de veritate, an per iudicem dari debeat.*

TERMINVM

G *Per talem absolutionem qua sit virtus huius absolutionis, vide Crauetta consilio 7. numero 7.*

H *Quia habet plenissimam administrationem, vt dicitur habere mandatum cum libera, glo. in l. mandato generale, ff. de procurat. l. inter bonorum. quam ponderatur Bart. ff. de administr. tutorum.*

I *Vt ille qui defert prius iuret, istum locum citat Boeri. decisio. 443. in fine, in princip. & 339. numero primo, circa finem.*

3 TErminum assignauit trium dierum. † Ista uel similis dilatio dari debet per iudicem ne præcipitanter & indeliberate iurando caderet in periurio, vt habetur in d.l.iusiurandū & ad pecunias, in princip. versicu. qoid tamen, in fi.ff de iuretur. sicut datur ad respondendum positionibus & interrogationibus, vt in l.si defensor, §. illud qoæritur, & l.qui interrogatur.ff. de interroga. act. faciunt quæ not. in c.3. de confes. lib. 6. Alia quidem multa essent dicenda circa huiusmodi iuramenta, quæ in tex. & glo. sunt annotata. sed hæc sufficiāt quæ sunt quotidie in practica, ad quæ memoria est producenda nam in * iure ciuili multa sunt sobtilia, & parum vtilia quæ faciunt ipsam scientiam magis ornatam, & decoram, sed minus vtilem, & magis difficilem & laboriosam; exempla patent in tota materia bonorū possess. C. in materia titu. de coniug. cum emanci. lib. & in tract. de vtilib. & directis actio. & in Specu. circa formas libellorum. & in modis procedendi in maleficijs. Ideoque esset melius pro Rep. si hæ superuacuæ, & pōposæ subtilitates de medio tollerentur. Sed quia Imperatores circa talia non vigilant, optima etiam facta fuit prouisio, cum Ciuitates se cęperunt regere per statuta, vnde mihi visum est, q principes qui delectantur tenere generalia studia in territorio suo, debeant præcipuæ oculos dirigere in Doctores moralis philosophiæ, nam qui discunt * leges, & decretales, sunt homines cauillosi, qui autem discunt Tullium & Senecam sunt homines virtuosi. Qui verò discunt medicinam sunt homines gratiosi, & qui discunt theologiam sunt homines deuoti, vnus tamen omnium est idem interitus, nec est qui vitæ suę vnam diem possit adijcere, & palmum vnū suæ staturæ, propter quod inquit Salamon. Vidi & aliud sub Sole mirabile, quia ita morimur * prudentes sicut stulti. Agamus itaque de singulis gratias omnipotenti Deo.

a Necesse est q super ea iudex interloquatur, quis sit effectus huius interlocutoria, vide bene per Marsi. in l. si quis ne quæstio. numero 17. ff. de quæstio.

a Quod aut iudex. Istum locū reprobat Rebuff. in l. quod iussit, nume. 43. de re iudi. q sine iudex se pronunciat competentem, vel incōpetentē quòd est interlocutoria habens vim diffinitiua. vbi allegat multa & præcipua Dec. in cap. peruenit, secunda de appellat. in fin. & contra Practicā multa alleg. Rebuf. in l. q iussit, in Præfac. 43 de re iudic.

ADIDTIONES.

* In iure ciuili. Adde quæ scribit Euerard. lib. argum. in princ. pag. 31. Ias. in l. 1. col. 2. post princ. ff. si quis in ius vocan non ier.
* Discunt leges. Adde quid dicen. quando vna lex habet varios intellectus, & dic. q non potest allegari ad decisionem causarum, teste Bar. in l. in ambiguo. ff. de rebus dob. Ias. in l admonendi 1. lec. nu. 67. & seq. ff. de iureiu. Masuer.
* Morimur. Adde, q cum de hoc mundo exierimus, vnaqueque anima ad locum suum recedit, & nemo recordatur amplius carnalem affectum, quum de carne recesserit, non pater filium, nō filius patrē, omne enim quod de terra suscepimus, in terra dimittetur, & neminē nobiscum habebimus, nisi opera nostra, si bona sunt ad gloriam, si mala ad pęnam, teste Chrisost. Math. 10 hom. 36. Math. 16. homil. 54 vbi inquit, nihil. n. aliud iucundum est, quam conscientia proba, & spes futurorum certior, vt latius per eundem locis supra allega. vbi plura de morte, pro cuius pęna alleuianda, vide quid christiano homini agendum sit, ex August. psal. 74. Masuer.

m Aut pronunciat se iudicem incompetentem, declarationes ad istam conclusionem ponit Rep. in l. quòd iussit, num. 16, cum sequen. de re iudi.

FORMA SENTENTIAE INTERlocutoriæ super incompetentia iudicis.

n In contrariū vide sup. in forma declinandi iurisdictionem, in verbo nec esse iudicem cōpetentem. num. 3. vbi scripsi. & vide Marsil. supra nume 2.73. & 81. Dec. in c. cum M. in quar te nos. de consti.

NOS Bernardinus Vicarius D. Potestatis Papiæ, visis certis exceptionibus coram nobis factis & productis per supraſcriptum Simon. dicto procuratorio nomine in causa coram nobis vertēte inter ipsum procuratorem dicto nomine parte vna, & prædictum An. parte alia, in quib. quidem exceptionibus & defensionibus inter alia opposuit, nos esse iudicem incompetentem, omni modo, iure, via, & forma quibus melius possumus, mtei loquendo in his scriptis, sedendo pro tribunali, in loco iuris consueto, pronunciamus & declaramus nos fuisse & esse iudicem competētem * in causa & quæstione prædicta, & in ea procedendum esse ad vlteriora, prout exigit ordo iuris, non obstantibus aliqoibus exceptionibus in contrarium propositis & oppositis. & idem præfatus Vicarius præcepit per me notarium fieri publicum instrumentum &c.

ADDITIO.

* Competentem. Adde Ias. in l. ex quacunque, num. 38. & seq. ff. si quis in ius voc. non ier.

SVMMARIVM.

1 *IVdex in litis principio se iudicem competentem declarare debet.*
Persona iudicis in proferenda sententia potest poni tam in numero plurali quàm singulari.
2 *Sententia lata super incompetentia iudicis, an sit interlocutoria, vel diffinitiua.*
3 *Acitata in causa non obst. exceptione incompetentia, an valeant.*
4 *Appellari à quocunque articulo emergenti vel incidenti si non potest, quomodo sit prouisum.*
5 *Iudex contra quem opponitur exceptio incompetentia, an cognoscat de ea.*
6 *Interlocutoria competentia, an possit quocunque tempore ac etiam ante diffinitiuam reuocari, & nu. 7.*
8 *Iudex quilibet an possit suam interlocutoriam reuocare.*
9 *Interlocutoria, qua habuit executionem, an possit reuocari.*
10 *Iudex an possit inuitis partibus, suam interlocutoriam reuocare.*
10 *Iudex an interlocutoriam reuocare cogatur.*
12 *Sententia interlocutoria quid sit.*
13 *Preceptum impossibile de facto vel de iure, est ipso iure nullum.*
14 *Grauamen ab interlocutoria illatum, à qua non est appellatum, reparari potest in appellatione à diffinitiua.*
15 *Sententia lata ab obseruatione iudicij, an sit interlocutoria vel diffinitiua.*

1 NOs Bernard. Vicarius. † Quia exceptio incompetentiæ iudicis, quæ opposita est in exordio litis, impedire habet processum, & ligare ma-
k nus iudicis, k necesse est quòd super ea iudex interloquatur, declarando an sit iudex competens uel non. vt no. in l. exceptionem. C. de prob. & in l. si C. de excep. & in c. monasterium, ext. de re ind. & l. sed & si susceperit, in princ. ff. de iu & l. fina. C. si à non compe. iud. & licet communiter soleant iudices in proferendis eorum sententijs loqui in plurali. Idem tamen est in singulari, si de se ipso loquatur iudex dicendo, ego B. &c. vt habe-
2 tur in cap. pen. de re indic. lib. 6. † Consueuit autē dubitari, an talis sententia super hac exceptione lata sit diffinitiua, uel interlocutoria. Breuiter dic secundum
l Doc. l. q aut iudex pronunciat se iudicem competen-
m tem, vt hic fuit, & tunc est interlocutoria; m aut pronunciat se iudicem incompetentem, & tunc est diffinitiua. & hoc casu procedit gl. posita in auth. habita. C. ne filio pro patre. ratio est, quia in hoc vltimo casu nulla speratur diffinitiua. Sicque patet, quòd in hoc non habet locum regula illa qua dicitur, quod illa dicitur interlocutoria, post quam speratur sequi diffinitiua, quæ hic non
* speratur, ideo ipsa diffinitiua * dicetur, nam licet non diffiniatur negotium principale, diffinit tamen ex toto iudicium. & vide quod no. Bart. in l. quod iussit. ff. de re
3 indic † Quid autem dices, si iudex super hoc non pronunciat expresſè, sed procedit vltra in causa non obstāte exceptione, an valebunt actitata per eum in causa? videtur q non per l. fin. C. de exce. cum sim. supra allega.
n n In contrarium dicunt Doct. quia procedendo videtur tacite se iudicem competentem pronunciare, vt no. per Bar. in l. 1. C. de ordi. iudi. & est text. cum gl. in c. si à iudice. extra de appel. lib. 6. & in c. ex parte M. extra de appel.

appel. debet ergo pars, quæ ex tali processu sentit se grauatam, appellare, vt in iuribus prædictis, & in c. cordi,
4 extra de app. † Sed quæreret aliquis, qualiter consuletur illi qui prohibetur appellare ante diffinitiuam sententiam à quocunque articulo incidenti vel emergenti per formam statutorum vel decretorum, si iudex in causa
o de facto procedat, vt dictum est? Respondeo o per viam supplicationis ad superiorem, arg. in auth. quæ supplicatio, & l. si quis aduersus. C. de precibus Imper. offer.
5 † Item quæritur, an iudex, coram quo opponitur exceptio iudicis incompetentis, possit ipse de hoc cognoscere, & pronunciare? Dic breuiter, aut opponitur exceptio suspicionis, & tunc arbitri super hoc eliguntur qui de hoc cognoscunt, & non iudex, vt in l. apertissimi. & ibi no. C. de iudi. & in c. suspicionis, de offi. deleg. cum ibi no. Aut opponitur exceptio iudicis incompetentis, & tunc distingue, vt plene no. supra circa for. qua opponi.
a contra iudicem incompetentem [a] per Bar. in d. l. quidam
6 consulebat. ff. de re iudi. † Vlterius quæritur, quia regulariter quælibet interlocutoria potest per eundem iudi
a cem reuocari, [a] vt in l. quod iussit. ff. de re iud. an hæc interlocutoria possit reuocari? & distingue secundum Doctores aut pronunciauit se iudicem incompetentem, & tunc
p cum per hoc desinat iudex esse p non poterit amplius
q illam reuocare, & eo modo si pronunciauit q non esse procedendum super libello, vel absoluit ab instantia iudicij secundum Barto. argum. in c. iudicis. in fi. extra de
r offic. delega. cum sim. aut econtra pronunciauit r se iudicem competentem, & tunc quia in officio remansit poterit illam reuocare, arg in l. dicere. ff. de arb. & quod no. Bar. in d. l. quod iussit, & idem secundum eum, si interloquatur tutorem dari vel decretum interponi ratione prædicta. In cæteris autem interlocutorijs voluerunt quidam dicere esse distinguendum, an contineat ali-
s quid s dari, vel fieri, per decisionem alicuius articuli incidentis vel emergentis, & non poterit reuocari, alias secus. Veritas est secundum omnes Doc. tam canonistas quàm Legistas, quod potest reuocari omni casu si interueniat causæ cognitio, aliàs non. vt ibi no. argu. in l. 1. in fi. ff. de præto. stip. & ibi no. Et sic no. vnum singulare, quod
t etiam si ab interlocutoria fuerit appellatum, t non sunt tamen ligatæ manus iudicis quin possit causa cognita ipsam interlocutoriam reuocare, vt traditur in c. cum cessante. extra de appel. & sequitur Innoc. in c. quod ad cō-
7 sultationem. extra de re iudic. † Sed an reuocari possit quocunque tempore ante diffinitiuam? opi. sunt variæ,
v tamen secundum Doc. & Bar. in d. l. quod iussit, v distingue, aut iudex vult reuocare ad instantiā partis, & tunc infra decem dies potest, postea non, argum. in auth. hodie. C. de appel. aut vult reuocare ex suo officio, & tunc potest vsque ad sententiam diffinitiuam, postea non: quia functus est officio suo, ut l. iudex. ff. de re. iu. quam opin.
8 sequuntur Docto. in d. c. cum cessante, cum sim. † Sed cum quæritur an quilibet iudex suam possit interlocutoriā
b A [b] reuocare? A dic quod sic, siue sit ordinarius, siue delegatus, siue arbiter, quod maius est vt l. diem proferre. ff. de arbi. & not. per gl. in dicta l. quod iussit, & hoc semel tantum, & non sæpius, secundum Dyn. & Bart. ar. C. ne lice. tertio prouo. l. 1. & l. fideicom. § si quis 10. ff. de le-
9 ga 3. & l. 1. § si quis. ff. ut le. no. ca. † Quid autem si interlocutoria habuit executionem, an poterit reuocari?
B B dic quod non secundum Bart. & Doc. nisi in duobus casibus. Primus, si fiat cum plenissima causæ cognitione. Secun-
C dus, C si vtraque pars consentiat, vt habetur & no. per
10 gl. in l. 1. in fi. de præto stipu. † Sed nunquid inuitis partibus possit iudex suam interlocutoriam reuocare? distingue breuiter, quædam est interlocutoria quæ respicit personam ipsius iudicis, & eum grauat, & tunc potest eam reuocare. argumen. dicta l. quod iussit. Quædam est interlocutoria quæ grauat ipsam solam partem, & tunc
D D non posset reuocare. argum. d. l. 1. in fi. & quod ibi no.
E ff. de præto. stip. illud autem no. E quod absentibus partib. & ignorantibus poterit iudex interlocutoriam reuocare, si in ea non requiritur causæ cognitio, aliàs secus. se-

o *Per viam supplicationis. istum locum citat & comprobat Rebuf dicta l. quod iussit, nu. 35. & istam materiam late prosequitur ibi. nu 18. cum plurib. seq.*
p *Non poterit amplius illā reuocare. Rip d. l. quod iussit, nu. 17. vbi declaratur.*
q *Non esse procedendum, Rebuf supra num. 105. & Rip. num. 17.*
r *Se iudicem competentem. Istum locum citat Rip. supra nu. 20. late Bal. c. cum cessante, num. 14 de appellat. & istum locum citat & sequitur Reb. in l. quod iussit, num. 13. de re iudic.*

cundum Bar. in d. l. 1. in fi. ff. de præto. stipu. iuncta l. sed si interpellatur. ff de iu. & l. diem proferre. in princip. ff.
11 de arb. † An autem volentibus partibus cogitur iudex
F eius interlocutoriam reuocare? F dicendum est quòd non regulariter, ut l. non quidquid. ff. de iudi. & l. 1. C. quomodo & quando iu. si tamen esset ab ea prouocatū, posset iudex appellationis eam reuocare, vt d. c. cordi.
12 de app. & in c. si. de iureiur. lib. 6. † Diceret aliquis, quæ
G appellatur sententia interlocutoria? G Respondetur, quod quilibet actus iudicis, qui fit in lite, dici potest interlocutoria, vt est citatio partis, vel quodcunque præceptū iudicis, vt d. l. quod iussit. & l. fi. C. de requiren. re. Idem in assignatione termini, vt l. siue pars. C. de dila. & d. l. diē
13 proferre. † Scias tamen, quod præceptum impossibile de iure, vel de facto, vel turpe, nullum est ipso iure, vt l. fi.
14 ff. quæ sent. sine appel. rescin. † Rursum quæritur. Ecce quod iudex non reuocauit interlocutoriam, nec pars ab ea appellauit, deinde iudex tulit sententiam contra eandē partem diffinitiuam a qua appellauit, quæritur, an iudex ipsius appellationis, sicut potest reuocare sententiā diffinitiuam, ita possit reformare interlocutoriam ante-
H dictam? H Dic breuiter, quod licet olim super hoc fuerint opi. variæ inter Docto. hodie tamen determinatum est, quod possit, vt in c. fi. de appell lib. 6. Si autem a dicta interlocutoria fuisset debitè prouocatum & succubuisset, in ea posset iudex prædictæ causæ principalis de iuribus dictæ interlocutoriæ vlterius cognoscere, vt hodie determinatum est in clem. vnica. extra de appel. Et ex hoc habes tu procurator multum notare, quod si ex forma statutorum non potest ab interlocutoria appellari, poterit hoc grauamen per appellationem à diffinitiua re-
15 parari, quod tene menti. † Vltimo quæritur, quid de sententia lata ab obseruatione iudicij, an sit interlocutoria, vel diffinitiua? glo. in l. Titia. ff de accu. dicit quod sit interlocutoria, & per hoc non posset ab ea appellari?
I I sed Bar. ibi dicit, quod siue sit interlocutoria, siue sit diffinitiua, potest appellari. An autem sit potius diffinitiua quàm interlocutoria, distingue, aut per eam imponitur finis soli instantiæ, & tunc est interlocutoria; aut impo-
K nitur principali causæ. v. g. absoluit ab instantia, K quia non possidet, vel quia sine actione experius est, & similia, & tunc est diffinitiua, vt Instit. de offi iudi. in fine.

s *Dari vel fieri. Rip supra num. 14. versic. 4.*
t *Non sunt tamen, Rip. d. l. quod iussit, nume. 35. cum limit. ibi per Alex. & Ias. & ibi Rebuf. num. 13. qui allegat istam locū, Ias. hic nu. 5. Marsi. in l. si quis ne quæstio, nu. 17. de quæstio.*
v *Distingue vt per Rip. sup. nu. 32. & istum locū citat Rebuf. supra nume. 25. Dec. supra nume. 20. Ias. 27. hic.*
A *Dic quòd sic. Rebuf. supra nume. 4 & 5. Rip. supra num 9. & 10. & nu. 20. citat istam locum Ias. num. 26. & Rebuf. supra nume. 4. istum locum citat & sequitur Rip. in l. quod iussit, nu. 20. de re iudic.*
B *Dic quod non. Rebuf. supra nume. 32. vbi ampliat, & disputat, limitat Ias. num. 10. & 32. Rip. num. 33.*
C *Si vtraque pars consentiat, Rebuf. sup. nu. 56. in fin & nu. 82. versic. 3. Rip. nu. 37. Ias 29.*
D *Non posset reuocare, Rebuff. supra nume. 86. Rip. nu. 37.*

ADDITIONES.

a Diffinitiua. Adde, quæ sint interlocu. L habent vim diffi
L nitiuæ, & vide Fel. in rub. de re iud. Aret. consi. 20. Rob. de ordi. iud. c. 53. à princ. vsque ad num. 43. Capel. Tolos. q. 48. & dixit Rom. cons 357. quòd sententia iudicis determinans & imponens finem rei super qua principaliter litigatur: dicitur diffinitiua, & quod sententia principalem directò terminans quæstionem, dicatur diffinitiua, licet in eius processu non fuerit iuris ordo seruatus,

E *Quod absentibus, Rebuf supra num. 16. Rip. nume. 39. Ias name 29.*
F *Dicendum est quòd non, Ias. post Bar. hic, nume. 36. Rebuf. nume. 7. vt ibi, an possit appellari a denegatione.*
G *Respondetur, Petr. Duen. regu. 89. in secunda parte, Rebuf supra nume. 78. in Rubr. seu Præfac illius l. vsque in fin.*
H *Dic breuiter. Istum locum citat Decis Bene 5 nume. 7.*
I *Sed Bar. ibi dicit cōis est quod dr interlocutoria, habēs vim diffinitiua, vt late alle. Rebuf. in Præfac. Gl. quod iussit, nu. 48. vbi infinita alleg Maranta in tit. de sniā. n. 33. Cæsar Cōtard. in rep. l. vnic. C. si de momēt pos fuer. appel. limit. 26.*
K *Quia non possidet, istum locum citat Rebuf. supra dicto nume. 41 versic quod intelligitur, & qd sit diffinitiua absoluere vel ab obseruatione iudicij, Ias. in l properandum, §. & si quidem, nu. 16. C. de iudici & in rep. l. admonendi, nume. 80. versic. ego autem intellige, vbi Rip num. 77. de iure iuran.*
L *Habentes vim diffinitiua, late ponit Rebuf. in d. Præfac. nu. 42. cum seq.*

tis, not. Rom. consil. 174. in prin. 357. 358. vbi plura no. quid de interlocu. super incompetentia iurisdictionis prolata, an reuocari possit, & dic, vt ibi, vbi licet sententia sup incópetentia iudicis prolata a delegato uim habeat diffinitiuæ reuocari nó possit, secus th est, si proferat ab ordinario, teste Cast. in l. 2. in fi. ff. si q s in ius voc. non ier. Dec. in c. cum cessante, 2. not. de appell. Rob. d. tract. 5. prin. dist. nu. 40. Doc. in l. qđ iussit, de re iud. & vide quæ habentur supra for. l. fi. Act. real. ver. per vestrã, & dic, q interlocutoria quæ finit iudicium mutari non potest, quæ autem mutari possit, scribit Barto. in l. dicere. ff. de arb. Masues.

* Reuocari, м Adde Ias. in l. si opus nouũ, ff. de op. no. nun.
м vbi qñ interloq. reuocari possit, quando non. & fac. quæ scribit Bar. in l. dicere, ff. de arb. vbi ponit reg. cum fall. & ibi loquitur etiam de diffinitiua. Masuer.

a Incompetenté. Cum finitur ea toto officium iudicis & nulla alia sententia speretur, interlocutoria nó poterit reuocari, aliàs sic, nisi ex toto finiat offic. iudicis, vide Ang. not. in d. l. quod iussit, qui ponit multa exempla.

b Interlocutoria lata prætextu iuraméti iudicialis, nó potest reuocari, uide Ange. in l qđ iussit. ff. de re iud. vide Innoc. aliter in cap. fin. ad fi. qđ met. ca. &c. Et ideo si interlocutoria non est plené executa, poterit reuocari, ita Ang. in d. l. quod iussit, sed Ioan. And. clarius in c. quærenti. de offi. deleg. aliàs non, vt ibi per eum &c.

* Interlocutoria Adde, & dic, quid in diffinitiua, tã iudice ordinario, quàm delegato; q regulariter sententiã diffinitiuã reuocare nó possunt l. quod iussit, de re iu. nisi id illicò & incontinéti fiat, teste Fely. in c. exceptioné, vbi ponit. 10. fall. de excep. Hypol. in l. is qui aggressorem, nu. 32. C. de sicar. Dec. cons. 445. quamuis contrariũ velit, Anch. cons. 182. Alex. cons. 69. lib. 1. pro cuius concl. resolutione vide eundé Fel. in c. qualiter & qñ, col. 13. de accus. Rip. d. l. qđ iussit, col. 10. poterit tñ iudex supplere in accessoriis, puta, in expeñ. condénatione omissa. l. Paulus. ff. de re iud. l. in operis. ff loc. intellige, si ea dé instañ. & partibus præsentibus hoc fiat, per l. de vnoquoque, idé esset si citatis, quod procedit in diffinitiua, nã interlocutoria, si iudex condénationé expeñ omitteret, quãdocunq; vsque in fi. facere posset, secundũ Doct, in c. sæpe, de appell. Rob. de ord. iud. ul. part. 6. par. nu. 36. Quod auté diximus, diffinitiuã statim reuocari posse, intellige, vt per Bar. d. l. in operis, in l si quis mihi bona. §. iussum, vbi Ias. no. 15. de acq. hær Doct. in l. diuortio. ff. sol. mat. & q iudex suã interloq. vsque ad calculũ ferendæ sentétiæ reuocare possit, vel addere aut minuere, not, Franc. & alii in c. cũ cessante, de appel. Dec. cós. 84. nam, etsi interlocutoria quo ad partes in iudicatum transeat, secus tamen quoad ipsum iudicé, teste Ias. qui dicit cómunem d. l. quod iussit, nu. 46. secus in diffinitiua. l: Paulus. ubi Doct. ff. de re iud. Alex. cons. 119. lib. 3. quam reuocare nó pôt, cum sit functus officio, tuata tradita per Alex. & Ias. d. l. quod iussit, quam conclu. limita locum non habere in interlocutoria, in qua se iudicé pronunciat, quia illam reuocare non potest; secundum
n cómunem p Ias. d. l. nu. 9. Ité n in interlocutoria bis cófirmata, ex not. per Alex. cons. 69. lib. 5. Aufr. ad Capel. tolos. q. 281. Ité limitatur, si iudicis turpitudine lata sit; quia sic iudex nec corrigere, nec aliter pronuntiare pôt ad instar sententiæ diffinitiuæ, secũdum cómunem per Abb. in cap. cum oporteat, nu. 6. de accus. Masuer.

м *Reuocari, Maranta. in tit. de senten in 2. par. sextæ partis Iudicis num. 7.*

н *In interlocutoria bis confirmata. Rip. d. l. q iussit nu. 25. & Rebuf. num. 89, & 47.*

o *Tenent. quòd apud acta, Rebuf super d. l. q iussit num. 199. nisi esset interlocutoria in qua verteretur magna causa regni, vt ibi num. 200. & differentias inter diffinitiuam interlocutoriam ibi enumerat, & nu. 291 vsque 345.*

p *Est pronunciãdum qua pronũtiatione factu nihil potest vlterius obyci, Alexand. consil. 59. num. 4 versic. 2. vol. 2. Marsil. in l si quis ne quæstio. nume. 73. de quæstio. Vanc. in tractu. nullit. in titu quib. mod. senté. nulla rep. num. 11.*

q *Primo casu quomodo succurretur illi, qui agit contra personam minus legitimam, Afflic. decis. 262. in fi. quibus modis legitimetur persona, Marsil supr. nume 31.*

r *Quin tunc videtur late Alex. consil. 157. num. 12. vol. 2. & consil. 80. nume. 12. volum. 4. Vanci, quib mo. senten. nulla repu. num. 194.*

SVMMARIVM.

1 *Interlocutoria super incompetentia iudicis, an in scriptis redigi debeat.*

1 IN his scriptis. † Quęritur an scriptura sit necessaria
o Doct. iur. ciui. o tenét q apud acta p notariũ debeat in scriptis redigi, ut no. idé Bart. in d. l. Titia. & per glo. in c. quòniã contra falsam, extra de prob. p quo facit l. fin. C. de priui. schola. lib. 11. Sed canonistę tenét q ferenda est in scriptis, & appellandũ in scriptis. vt extra de appel. in cap. vt debitus, & cap. cordi. eod. tit. lib. 6.

FORMA INTERLOCVTORIAE super legitimatione personarum.

NOS Bernardinus Vicarius antedictus prius p nos visis instrumétis procuræ & tutelæ corã nobis pro parte dicti Simon. dicto nomine pductis, & alio instro procuræ per parté aduersam producto, in causa & quæstione simul inter dictas partes vertente, visis deniq; ac diligéter inspectis certis exceptionibus cótra dicta iura & instrumenta hincinde factis & propositis, volentes huiusmodi cauillationibus & exceptionibus imponere finé, ne principalis cãæ processus vlterius dilatet, in his scriptis omni core, modo, uia & forma, quib. melius possumus, interloquendo pronũciamus & declaramus prefatũ Simon fuisse & esse in dicta causa legitimũ procuratoré, & syndicũ, & habere sufficiens & idoneũ mandatũ ad præsenté causam prosequendã, & omnia alia & singula in dicto instruméto procuræ cótenta. Et amplius declaramus præfatũ Io. legitimũ procuratorem esse & tutorem. P. & A. superius nominatorũ, ac potuisse & posse causam dictorum minorum agere & defendere aliquibus in contrarium oppositis non obstantibus Ratificantes præsenti causa &c.

SVMMARIVM.

1 *SEntentia super legitimatione personarum de necessitate est ferenda, ne iudicium fiat elusorium.*
2 *Appellari an possit ab interlocutoria super legitimatione personarum.*
3 *Gesta cum falso procuratore domino non præiudicant.*

1 NOS Bernardinus Vicarius. † Hæc est alia interlocutoria, quæ ferenda est de necessitate super legitimatione personarum, ne iudicium fiat elusorium, cum in eis substantietur iudicium, sicque an
* te omnia de personis est quærendum, * vt in l. si quæramus. ff. de testa. & cũ sint exceptiones incidentes, quæ
2 p personas respiciunt, ideo super eis p est pronunciandũ, ut not. glos. in l. quod iussit. ff. de re iudi. & l. fi. C. de ordi. iudi & ibi per Doct. Sed quando hæc exceptio debet opponi dic quod in exordio litis, vt l. licet. & l. ita
a demum. C. de proc. † Rursum quæritur, an ab hac interlocutoria de iure ciuili possit appellari, vbi sic distingue aut pronunciatur per iudices negatiue, videlicet illum non esse procuratorem vel tutorem; aut pronunciatur affirmatiue, uidelicet illum esse procuratorem vel cura-
q torem. q Primo casu potest appellari, quia contra húc vel pro eo nulla decætero speratur ferri diffinitiua sententia super principali causa, & per consequens cũ hoc grauamen p quod repulsus est à prosecutione litis, non sit reparabile per sententiam diffinitiuam, potest appellari, iuxta not. per glo. & Bar. in l. 2. ff. de appel. reci. vel non. Secundo casu subdistingue, aut est pronunciatum quem esse procuratorem vel syndicum, & tunc aduersarius eius potest appellare; quia si apparet ueritate inspecta eum nó esse procuratorem vel syndicum, talis interlocutoria non faceret ius contra dominum, quod
3 est not. † Vnde gesta & acta cum eo non præiudicarent communi, vel domino, per l. cum mutile, & ibi not. ff. de collu. detegen. & determinatur per Cyn. in l. falsus procur. in ult. q. C. de fur. & in l. licet C. de procur. in 4. q. & sic grauamen non esset reparabile per diffinitiuam. Et prædicta intellige, nisi dominus sciuisset sententiam latam fuisse & non appellasse, & causam suam agi
r per illum assertum procuratorem, r quia tunc videtur tacitè approbare eius personã, & interlocutoriã, super legitimatione personæ eius latam, ar. l. ab eo iudicato, in fi. C. quomodo & quando iu. & l. sæpe. § sed scientib.

ff. de

ff. de re iu. & l. si procuratori præsenti. ff. de verb. obl. cũ
si. ibi no. Secundo casu quando pronunciatum est quem
esse tutorem uel curatorem, & tunc aut iudex expressit
se ratum habiturum quicquid cum eo gestum sit, & tũc
non poterit aduersarius appellare, argum. in l. j. §. idem
scribit. ff. quod cum fal. tu. Aut iudex non expressit se
ratum habiturum, & tunc poterit appellari, quia talis
sententia non noceret pupillo, vel minori, vt l. si tutor.
C. in qui. cau. in integ. rest. Et est ratio diuersitatis, quia
iudex habet potestatem dandi tutorem, vel curatorem,
vt l. 1. per totum. ff. de tu. & cu. datis ab his. sed non sic
dando Procuratores uel Syndicos, merito ergo in prio
ri casu sententia non facit ius, in secundo sic, de quo ét
no. Bar. in d. l. 2. de appel. reci. &c.

ADDITIO.

Quærendum. Adde, quod in quocunque iudicio etiam
summario, & sub quauis forma agitato actor & reus le-
gitimè comparere debent, l. licet. C. de procur. & not.
Seb. Vant. de nullit. c. 4. num 44. cum in iudicijs de per-
sonis prius quærendũ sit l. si quæramus. de testa. l. qui-
dam referunt, de iure codicil. l. ante omnia, de prob. qđ
ad iud. officium pertinet, ne iudicium reddatur eluso-
rium. c. causam quæ, el 1. de iudi. Accedit, quod Neuiz.
scribit consil. 67. colũ. 1. dum dicit, iudicia esse legitimè
initianda, quia aliàs occasione minus legitimi interuen
tus solent corruere, quam personarum legitimationem
in omni iudicio fieri debere, etiam parte non opponen-
te, & prius actoris quàm rei, scribit idem Neuiz. consil.
86. num. 1. & 2. vbi quòd dicitur contumax qui procura
torem mittit cum mandato minus legitimo, quod ma-
ximè procedere dicit in actore, cuius maior est contu-
macia quàm rei, de quo aliqua etiam ponit Osasc. deci-
sio. 1. num. 35. vbi priorem conclu. de legitimatione iu-
dicij limitare dicit: & non procedere, quando agitur cõ
tra absentem contumacem, teste Bar. in l. inter quos. §.
fi. in fi. ff. de dam. infec. Aym. cons. 104. in prin. Bal. in Au
then. offeratur, col. 2 C. de lit. contest. ubi q̃ ad officium
iudicis pertinet inquirere super legitimatione perso-
narum, quia ea exceptio quãdocunque, etiam post tres
sententias, etiam si causa corã principe ageretur, oppo-
ni potest, secundum Osasc. d. decis. 1. num. 37. vbi docet
prac. qua vti debent iudices, cui adde Roma. cons. 670.
Boer. q. 181. nu. 11. vbi conclu. declarat post Bal. in l. 2.
C. si ex fals. instru. Alexã. consil. 191. lib. 6. Dec. cons. 36.
a 15. quam conclu. communem dicit Balb. de præscrip.
3. par. princ. col. 8. q. 10. Boer. q. 128. licet aliqui contra-
rium voluerint, inter quos est Cur. ioa. consil. 77. Dec.
sibi contrarius, cons. 416. col. pen. 658. nu. 3. sed primum
veriorem, dicunt Alex. cons. 71. lib. 4. Seb. Vant. de nul-
lit. c. 11. nu. 59. & propterea consilium est, statim in pro-
curatorem opponere, & ab eo mandatum exigere, alias
instare vt repellãt, ex quo arbitror inoleuisse praxim, q̃
vbi non fit fides de mandato: petitur iudicium legiti-
mare aliàs interuenientem nomine proprio in expens.
condemnari, quam Pract. desumptam puto ex decreto
Philippi, in antiq. Ducal. huius subalpinæ patriæ decre
tis, pag. 96. Philiberti, pag 19. & lib. 5. pag. 83. quibus in
locis, causidicis, siue actorum siue reorum, non fundañ.
iudicium: pœna indicitur. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Syndicus & procurator an differant.*
2 *Nomina singulorum constituentium, an sint inseren-*
da in Syndici constitutione.
3 *Syndicus in quo loco sit constituendus.*

1 LEgitimum Procuratorem & Syndicum. † Dicet
hic aliquis, quæ est differentia inter procurato-
rem, & syndicum? Dic breuiter, q̃ procurator
propriè est ille qui à persona singulari constituitur, vt
l. 1. in princ. §. visus, cum fin. ff. de procur. Syndicus autẽ
est ille, qui est constitutus ab vniuersitate, vel collegio,
vt in l. 1. §. quibus. ff. quod cuiusque vni. & in c. 1. extra
de syndi. Sunt etiam aliæ differentiæ, de quibus no. glo.
a in d. §. quib. & l. item eorum in §. actor. ff. eo. tit. † 2 Sed
2 circa hoc quæritur, in constitutione syndici an singulo
rum constituentium nomina sint in instrumento syndi-
T catus inserenda? T Alij dicunt quòd sic, argu l. 3. C. de
vendi. re. ci. lib. 11. & C. de præd. curi. sine decre. nõ alie.
in fi. lib. 10. ff. de albo scri. l. 2. Alij dicunt non esse neces
se hoc facere, sed sufficeret q̃ conuocetur sono campa-
næ cõsilium Villæ, vel Ciuitatis, & inde notarius dicat,
quòd consilium Ciuitatis conuocatum constituit talem
syndicum, argum. in cap. de causis. extra de elec. primã
opi. videtur sequi gl. in c. fi. extra de proc. & Spec. in tit.
de syndi. § 1. ver. item opponitur quòd nomina Bar. au
tem. in l. 1. ff. de albo. scri. distinguit sic. Aut sit seu con-
V stituitur syndicus ad vendendum seu ad alienandũ, V &
tunc debent singulorum nomina constituentium singu
lariter describi, sic intelligatur l fi. C. de vẽdi. re. ci. li. 11.
& auth. hoc ius porrectũ. C. de sacros. eccl. & in corpore
vnde sumitur. Quandoq; constituitur syndicus ad aliud
A negocium explicandũ. & tunc aut A collegium est ma-
gnum: puta Ciuitatis vel magnæ Terræ; & tunc non est
necesse singulorum nomina in instrumento describere,
sed sufficit quod notarius dicat omnes de consilio uel
maiorem partem interfuisse, & constituisse, arg. in l. qđ
maior. ff. ad mu. & sic stabitur instrumento. argu. l. 1. &
l. optimam, in fi. de contrahen. & com. stip. & l. cum reo,
& l. cum precibus. C. de prob. & in l. sciendum, cum ibi
no. ff. de verb. obli. Aut collegium est paruum, puta Ca
B nonicorum vel monachorum, B & tunc scribenda sunt
singulorum nomina, argu. l. fin. C. de legib. lib. 10. quod
3 no. tu notarie. † Amplius quæritur, in quo loco conuo-
candi sunt, quando constituitur syndicus? dic secundum
C Docto. q̃ in loco publico vbi ius redditur, C vel consilia
fieri consueuerunt non autem in domo alicuius priua-
ti, nec in via, vel in furno, vel sub vlmo, & simul collecti,
non diuisim vel separatim, ac eodem tempore, non di-
uersis, & omnibus simul præsentibus, vt habetur. C. de
decu. & fil. eorum. l. 2. lib. 10. & C. de leg l. antepen. lib.
11. C. de prædi. curi. sine decre. non alie. l. fi. & C. de ven
di. re. ciui. l. 3. & quod habetur in c. 1. de syndi.

ADDITIONES.

a Not. vtrum in constitutione syndici nomina constituen
tium sint in instrumento scribenda, vide Bald. in l. 1. ff.
de albo scri. Bal. in addi. Spec. in tit. de syndi. ver. in in-
strumentum. Doc. in c fi. de procur. & Old. consil. 100.
b Quo loco. vide Spec. in tit. de syndi. §. 1. ver. 1.

a IN his scriptis. Licet consultè faciat iudex, in scri-
ptis pronunciando, non est tamen de necessitate, vt
in proximo titu. dictum est.

ADDITIO.

a Licet. vide Bal. in l. fideicom. §. 1. de leg. 3. Doct. in l. 1.
& 2. & ibi Bar. & Bal. C. de sen. ex breui. re. & in l. 3. eo-
dem tit. Bal. l. prolatam. C. de sen. & interlo. om. iud. Bal.
in l. iubemus. C. de te. Bal. & Pau. de Cast. in l. hac con-
sultissima. C. qui test. fa. pos. Do. in c. fi. de re. iu. lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Differentia quæ sit inter tutorem & curatorem.*
2 *Curator à diuersis personis & diuersis de causis con-*
stituitur.

1 LEgitimum tutorem & curatorem. † Quærũt iuue
nes & scholares, quæ sit differentia inter tutorẽ
& curatorem, super quo sic potest responderi, q̃
tutor datur pupillo, vt Instit. de tutel. in prin. & ff. de tu-
D tel. l. 1. cum si. D Curator autem datur puberi, vt Instit.
2 de cura. §. 1. † vbi aduertendũ, q̃ curator constituitur à
diuersis personis & diuersis de causis. Quandoq; enim
constituitur curator minori 25. annis puberi tantũ, de
quo loquitur Insti. de curato. in prin. Quandoque con-
stituitur furioso, & mentecapto, & prodigo. de quo tra-
ditur.

S Sed circa hoc requisita ad syndicatum conficiendum, ponit Vant. in tractat. de nullit. in tit. de nullit. ex defec. mand. nu. 150. Rol. à Valle consil. 90. vol. primo.

T Alij dicunt quòd sic vt 3 plures citantes per Vant. versic. debent etiam sunt maximè in actibus multum ponderosis, Rolan. à Valle supra nu. 21.

V Et tunc debẽt singulorum nomina, Alexã. consi. 1. col. 3. nume. 3. vol. 4. Decius in c. cũ omnes, colũ. vlti. de constit. Bal. consil. 704. longum thema sub nume. 1. lib. 3. in Ciuitate, Corn. cons. 148. col. 2. num. 5. lib. 1. & hic procedunt, vbi vniuersitas recognoscit superiorẽ, alias non. Imo in l. fi. quib. appel. non lic. Alex. in l. quadam cõsulebãt, colũ. 3. de re iudic.

A Collegiũ ast magnum Host. in sũma de Syndico, §. & qualiter, sequitur Abb. post Specu. ab eo citatũ in c. 1. col. penul. de de syndic.

B Et tunc sunt describenda nomina, cõtrariũ ponit Roland. à Valle supra nu. 16.

C Vel consilia, Vant supra. Rolan. à Valle supra num. 3.

D Curator nũt, quot sũt species curatorũ, Ange. consil. 193. inci. mortuo ‹bitore›.

ditur.ff.& C.de curatore furio. per totum. & l.si is cui bonis.ff de verb.oblig.Quandoque constituitur liti, vel causæ tantum.vt Institu.de cur.§.item liti.& C.de in li. dan.tut.vel cur.l.1.per totum. Quandoque datur curator bonis vacantibus & indefensis, de quo habetur in l. 1.& per totum.ff.de cura bon.dan. quandoq; datur curatur ventri. Interdum datur alijs ex causis. ut no.in rubri.ff.de cur.bo.dan. &c.

RAtificantes ea nunc. Ista verba cum misterio apponuntur propter ea quæ dicta sunt supra.

NOn obstantibus. Per hanc clausulam intelliguntur resectæ omnes exceptiones, sicque super eis vlterius non daretur auditus obstante exceptione rei iudicatæ, argum.in l. si autem.§ item quocunq; modo. cum sim.ibi no. per gl.ff.de neg.gest.& in l. quod in diē. § si rationem.ff.de compensa. & idem no.in l.fin. C.de compen.& quod no.per Barto. in l.ad reprimendum, in gl.super ver.non obstantibus.

FORMA APPELLATIONIS ab interlocutoria.

CORAM Vobis D.Vicario iudice, vt asseritur delegato in causa & quæstione simul vertēte inter Io.de Olarijs ex vna parte, & Au.&c. ex parte alia cōparet & se præsentat præfatus Io. causa & occasione cuiusdā assertæ sententiæ interlocutoriæ per vos (vt di) latę, in & super causa & quæstione coram vobis inter ipsas partes pendente ac vertente, in qua quidem asserta sententia pronunciastis (vt dr) vos esse iudicem competentem, prout latius in dicta asserta sententia contineri reperitur, ad quam habeatur relatio, dicens & proponens Ioan. præfatus ipsam assertam, interlocutoriam sententiam & omnia & singula in ea contenta fuisse & esse nulla, nulliusque valoris & momenti. Et inquantum fuit vel appareat aliqua, quod non credit, dicit & proponit ipsam fuisse & esse iniquā & iniustam, maxime causis & rationibus infrascriptis. Primo, quia lata fuit ipso Ioā. absente & non citato. Itē quia lata fuit sine scriptis. Item quia lata fuit à iudice incompetenti, de cuius delegatione nō apparet: de qua etiam si appareret, delegatio tamen nulla fuit, cum ipse assertus delegatus non sit iudex competens dictę causę, & ipse q delegatus dicitur, incapax est talis iurisdictionis & delegationis. Item quia asserta delegatio fuit obtenta ex falsis & mendaciosis ac dolosis suggestionibus partis aduersæ. Item quia ipsa asserta sententia lata fuit die feriata, & contra formam iuris & statutorum communis ciuitatis Papiæ; & ex alijs rationibus & causis, loco suo & tempore proponendis. Et pro tanto ab ipsa tali interlocutoria sententia tanquam nulla, nulliusque valoris, ac etiam tanquam iniqua & iniusta, in his scriptis prouocat & appellat ad dominum Potestatem Papiæ & ad quemcunque iudicem competentē, ad quē de iure præsens nullitas & appellatio deuoluatur, petens & iterum petens instanter: instantissimeq; apostolos, & literas dimissorias sibi dari, cum quibus se præsentare possit coram iudice competenti, protestans q per eum non remanet nec remanebit quominus dictas literas & apostolos recipiat &c.

COram vobis. Aduertendum est circa hanc formā appellationis, quæ differt ab alia quæ interponitur à sententia diffinitiua. vt infra dicetur.

VT asseritur delegato. Debet.n. constare de delega-
z tione, a alias non creditur alicui qui se dicat delegatū, ut tradē & no per Inn.in c.cū in iure peritus.extra de offic.deleg. & in cap.quoniam contra falsam.extra de proba. &c.

SEntentiæ interlocutoriæ. Quæ dicatur sententia interlocutoria, dictum est sopra tit. 2.

SVMMARIVM.

1 *Ab interlocutoria licèt non appelletur, an tamen possit dici nulla.*

1 FVisse & esse nullam. † Hic est notandum, ad quod parum aduertunt tam aduocati quam procuratores, q licet regulariter de iure ciuili non possit ab interlocutoria appellari, vt infra dicetur, tamen regulariter potest huiusmodi interlocutoria nulla dici.
y nam lex prohibitoria appellationis y non est trahenda seu extendenda ad causam nullitatis, vt l.si verò.§.de viro.ff.solu.matr.& in cap.is qui in ecclesia de sent.excō. lib.6. nulla.n. lege reperitur nullitas esse prohibita, ergo remanet concessa, argu.in l.nulla lege.C.de iur.do. & l.cum prætor.ff.de iudi.& l.nec non.§.quod eis ff.ex quib.cau.maio.cum simi.ibi no.Separata enim sunt nullitas, & appellatio, vt l.si expressim. cum sua materia. ff.de appel.non igitur de vno ad aliud erit recta illatio, ut l.Papinianus exuli.ff.de inu. & l.fin.C.de sent.& interloc.omn.iudi.licet Innoc.videatur disputando aliter sentire in c.dilecto, extra de appel.cuius opi.non probatur legibus.

SVMMARIVM.

1 *CAusæ nullitatis in appellatione nullitatis debent exprimi.*
2 *Appellatio an possit iustificari ex alijs causis non expressis.*
3 *Pendente appellatione an iudex possit interlocutoriam reuocare.*
4 *Appellari, an in scriptis vel sine scriptis possit, ab interlocutoria, in casibus à iure expressis.*
5 *Appellationis ab interlocutoria qualis sit effectus.*
6 *Prosequens causam coram iudice à quo appellauit, an videatur renunciasse appellationi.*

1 CAusis & rationibus infrascrip.† Notanter in hac
G appellatione nullitatis exprimūtur causæ, G quibus non expressis & specificatis appellatio redderetur inutilis, vt habetur in c.vt debitus.extra de appel.& in c.1.eod.tit.lib.6.& no.per glo. in l.3.in fi.cum l.seq.& ibi per Bart.ff.de app.nec sufficeret generaliter uel obscurè illas proponere, sed expresse & specialiter sunt nominandæ. vt in cle.appellanti, de app.& ibi Docto. & tangitur per Bal.in l.in minoribus.C.de his quibus vt indi.& prædicta vera sunt appellatione interposita à grauamine iudiciali. In extraiudiciali vero non est necessaria causæ expressio, vt no. Inno.in c.consuluit.extra de appel.& dicam infra. In appellatione autem, quæ
H interponitur a sententia diffinitiua, H non est necessarium causas exprimere. vt in d. l.3. in fi. & alijs iuribus prçallega. Et quæ sit ratio differentiæ potest dici, quòd
* ideo in appellatione ab interlocutoria inserēda est cā, *
I I vt compescatur temeritas volentium causæ principalis impedire processum, vt in d.cap.vt debitus.quę ratio
2 cessat in appellatione à diffinitiua.† Sed an ex alijs cau
* sis * nō expressis possit iustificari ipsa appellatio? K dic
K q non, vt in d.clem. appellanti. & no.per Bar.in l.interdum vtile, in prin.& l.aut prætor.§.permittitur.ff.de minori.

Marginal notes:

z *Alias nō creditur alicui nisi sit de maioribus iudicib. ac grauib. & Illustris p sona, puta Cardinalis, seu alias magnus Officialis Papæ vel Principis, Vantius sup. quib. mod sent. nulla repar. nume 41. alias non creditur, vt ibi num. seq. & ibi quid si sciens & paciens, ipse delligauit, vel non allegare poterat, processit & sententiam protulit.*

y *Non est trahenda ad causam nullitatis, late alleg. Vantius supra in titu quis pos.dicere de nullit. nu. 33.vsq; 36.Marsil in l.vnic.nu. 155.C. de rap. virg.*

G *Quia ois non expressis, istum locum citat Anto. Nicol in tracta. de concord. gl. Rebuf.in l.quod iussit, nu. 230. de re iudic. vbi ampliat etiā in tertio prætendēte interesse, Marantain titu.de senten.nu. 140. & ibi etiam si sint plures causa omnes debēt nominatim exprimi corā iudice a quo, Rebuf. in l. quod iussit, num.238. de re iudic.*

H *Non est necessarium. Rebuf. supra nu. 227. nisi esset tertius qui appellaret, Cæsar Contard. in repe.l.vnica, limit.13. nume. 12. C. si de momento. pos. fue. appellati.*

I *Vt compescatur temeritas, aliam rationem ponit Dec.in c.consuluit, prima sub nume 1 de appell.aliam Rebuf. dicta l. quod iussit, num.224.*

K *Dic q non. Istum locum citat & comprobat Rip. in l.1.§ si quis ita, nu.36. de verb.obl.limita vt per Marant supra nu 153.vbi ponit septem limit. Afflic.decis 79.num.3.limit.vt per Roma.sing.278.incip.clem.appellanti, Petr. Due regu.47. in prima parte, quid in interlocutoria reicientis appellatione, Decisione Bono 40.*

5 † Sed an interposita & pendente ipsa appellatione possit iudex ex suo officio suam interlocutoriam reuocare? k dic quod sit, vt in cap. cum cessante, extra de appel. & ibi Philipp. & Card. Alex. & no. Inn. in c. quod ad cõsultationem, extra de re iudi. † Inde quæritur, an in scriptis, uel sine scriptis possit ab interlocutoria appellari in casibus à iure expressis. Dicunt Docto. quòd de iure ciuili potest appellari quouis modo, quia eo iure sententia interlocutoria potest ferri sine * scriptis, vt not. per gl. & Bar. in d. l. 1. in fi. ff. de appell. & in l. 2. ff. de appel. recipien. l sed de iure canonico solũ in scriptis est prouocandum, vt in c. cordi. de appel. lib. 6. Pro qua opin. facit tex. in l. fi. C. de priui. schola. lib. 12. Sed in Monteferrato consuetudo est, quod oretenus sufficit appellare, quæ seruanda est, quia conformis iuri ciuili, vt in l. diuturna. & in l. de quib. ff. de legi. Rursum quæritur, qualis sit effectus appellationis ab interlocutoria? dic quòd duplex. Primò quia si iudex sponte defert ipsi appellationi m dando parti apostolos dimissorios, tũc videtur a se abdicare iurisdictionem & per hoc ligatæ sunt sibi manus, ne possit ultra procedere, vt d. l. intra vtile, & ibi no. per Bar. ff. de minori. & facit text. in c. cum in appellationibus, in fi. de appel. lib. 6. & ibi habetur per Arch. & tex. in c. cum dilectus. §. præterea extra de app. Aut non defert appellationi, quia dat parti apostolos refutatorios, & tũc potest vltra in causa procedere. Attamen iudex appellationis si reperiret iuste appellatũ, n reuocabit omnia actitata medio tempore. vt in c. non solum. de appel. lib. 6. & in d. c. cum in appellationibus. & nedum reuocabit acta, sed etiam diffinitiuam sententiam, si ad illam ferẽdam processisset, vt habetur in cle. 2. de do. & contu. Sed in appellatione à diffinitiua nõ fit illa distinctio, sed disponitur simpliciter, quòd siue ei deferat, siue non, vltra iudex non potest procedere, vt l. sciendum. ff. de app. & ff. nil noua appella. penden. l. 1. & no. per Bar. in l. eius qui. ff. de app. quia functus est officio suo. vt in l. iudex. ff. de re iu. Secundus est effectus, quia si pronunciabitur bene appellatum ab interlocutoria, tota principalis causa deuoluitur ad superiorem. videlicet ad eum ad quem fuit pro grauamine appellatũ, vt in c. vt debitus. in fi. extra de app. in c. cordi. eo. titu. lib. 6. & no. per Cy. in l. per hanc. C. de temp. app. & Bar. in d. l. eius qui. Et huius potest esse ratio, quia iudicis principalis causæ detecta est iniquitas, & suspicio, cum semel fuerit malus iniustè aggrauando, ideoque præsumitur in futurum peior, vt l. Cassius. ff. de sena. & in l. si cui, §. hisdem ff. de accu. & eo modo deuoluitur si iudex sponte deferat appellationi ab interlocutoria, vt dictum
6 est. † Quid si appellatur ab interlocutoria prosequitur causam coram ipso iudice, à quo appellauit, an videatur appellationi renunciare? o Distingue, aut prosequitur simpliciter causam sui grauaminis probãdo de suo grauamine, & tunc non videtur appellationi renunciare. Aut prosequitur causam principalem, & tunc videtur appellationi renunciare, & ita determinat gl. Ioan. Aod. in cap. si a iudice de appel. lib. 6. facit cap. relatum. de offic. delega. & in cap. cum venisset, de testi. Sit ergo cautus appellans, ne post appellationem coram iudice vlterius compareat &c.

ADDITIONES.

* Causa. Adde, quod in appellatione ab interlocu. causę grauaminis in specie exprimi debent, nec sufficit dicere in genere, nec per relationem ad acta, iuxta tradita p Frãc. in c. consuluit, 2, de appell. Soci. consil. 45. lib. 1. Ias. in l. hac consultissima. §. per nuncupationem. nume. 2. C. de testa. nec sufficeret dicere, appello ex tali causa, & alijs suo tempore propon. quod intellige, nisi aliquas appellator expresserit, & quo ad alias se ad acta retulerit, & illę in actis apparerent, quia tunc efficax erit appellatio secundum Abb. & alios in c. pen. de excep. Aret. in §. curare. col. 3. Institu. de act. & hanc magis communem dicit Ias. in l. ait prætor. § si iudex, nu. 19. ff. de re iud. Seb. de nullit. ex defec. process. numit 95. & causæ grauam. & si notoriæ: tamen exprimi debent, Franc. in cap. vt debitus, 9. q. de app. Rot. decis. 7. in no. aliàs si non exprimerentur, interlocutoria elapso decendio in iudicatũ transiret, Soci. d. consil. 45. lib. 1. Ang. consil. 257. & quamuis causæ prædictæ grauam. in libello appel. expressæ non fuissent, illas tamen intra decendium coram iud. a quo exprimere poterit, Franc. d. c. vt debitus. q6. 16. prædicta intellige, in interlocu. non haben. vim diffinitiuæ, alias causæ prædictæ frustra exprimerentur, teste Abb. in ca. peruenit, col. 2. de appel. Roma. consil. 41. Franc. d. c. vt debitus. q. 14. Masuer.

* Causis. Adde, quod appellatio ab interlocu. iustificare debet ex ijs quæ facta sunt coram primo iudice, clem. appellanti, de appell. cuius declarationem ponit Nat. consil. 153. col. 4. in prin. Lanfr. concl. 442 ratio est, quia appellatio ab interlocu. fit ratione grauaminis illati à iudice, qui aliquid fecit contra legem, sed si quis vellet iustificare appellationem ex aliqua causa incognita iudici: non probaret iudicem intulisse grauamen, Nat. dicto consil. col. pen. circa med. Bald. in l. eos. § si quid autem. C. de appel. vbi quod appellatio ab interlocu. & si aliquando sit tolerabilis: semper tamẽ est odiosa, quia derogat ordinariæ iurisdictioni, sed appellatio a diffinitiua fauorabilis est, & hæc est ratio d. clem. appellanti, quam latius declarat Perus. in c. vt debitus, nu. 18. de appel. vbi quæ requirantur ad effectum iustificationis appellat. ab interlocu. de quo etiam quomodo iustificari possit, plura not. Roman. singu. 282. 404. Rob. de ordi. iud. cap. 54. tit. de appel. Masuer.

* Sine scriptis. Adde, quod interlocutoria necessariò in scriptis proferenda nõ est, gl. 1. in c. vlt. de re iud. in 6 & in c. quoniam contra, ver. interlocu. de prob. Bart. in l. 2. in fi. C. de sent. ex breuic. recit. in l. 3. ff. de app. recip. & est communis secundum Ias. in l. errore, nu. 4. C. de testam. in l. nec quicquam, num. 59. ff. de offic. procons. vbi excipit plures casus, quibus interlocu. in scriptis proferri debet, quos vide per Ias. ibi, qui post glo. d. c. quoniam contra, dicit quod licet sententia interlocu. non sit in scriptis proferenda, dẽt tamẽ in actis in scripturam redigi. pro quo vide quæ scribit Rob. de ord. iud. cap. 53. num. 12. nume. 16. Masuer.

* Inde quæritur. Vide Pau. de Cas. consil. 25. Bar. & Doc. in l. litigatoribus, & in l. eos, in § si autem C. de appel. Lud. Rom. in rub. de arb. Ang. in disputatione Astensis miles. Io. And. in c. fi. de appel.

* Inde quæritur. Adde, quod appellandum est in scriptis ab interlocutoria ex dispositione iuris Cano. & Ciuil. iuxta veriorem sententiam per Osasc. decis. 6. nume. 5. vbi inter alia, dicit, quod si quis fuerit primo prouocatus: & appellauit in scriptis, deinde iterum grauatus appellat, & dicat appello, put in scriptura primę appellationis quã produco, & peto actis inseri, non dicetur appellasse in scriptis, propter formam quæ requiritur in appellatione, teste Fely. in c. inter cæteras, col. 2. de re iud. & ideo si quis apud acta prouocandum censet, debet dicere appello, & id sufficit ex forma iuris communis, l. 2. ff. de appel. quo iure: quando requiritur appellatio scripta cũ insertione causarum: si quis semel appellauit ritè à grauamine non potest dicere appello ex causis de quib. in eadem schedula, supra producta, Fely. in c. cum venerabilis, col. 16. extra de excep. Alex. consil. 126. nume. 11. lib. 6. Osasc. d. decis. 6, nu. 6. & seqn. quid in causis grauaminum, & dic, quod licet quando appellatur ab interlocu. debeant causæ grauaminum nominatim exprimi: si tamẽ appellans eas exprimat per relationem ad aliud: satis est, teste Alex. consil. 89. col. 4. nu. 9. lib. 1. d. consil. 126. lib. 6. distinctionem autem inter appella. à diffin. & interlocut. vide per Osasc. d. decis. num. 6. Rob. de ord. iud. c. 54. num. 136. & seq. & quando valeat appellatio ab interloc. viua voce facta, & dic, quod quando appellatur ab interlocu. haben. vim diffinitiuæ, si incontinenti appelletur, sufficit appellationem fieri viua voce, ex interuallo autem in scriptis appellandum est, teste Mysinge, Centu. 5. obser. 66. Masuer.

k Dic quòd sic, Rip. d. l. quod iussit, nu. 35. Rebuf. ibi num. 13. post Ias. nu. 35.

l Sed de iure cano. Mutuum supra nu. 18. quod de iure ciui. vide in tit. praecedenti, in verbo in hijs scriptis.

m Dando parti apostolos, Rip. supra nu. 35. vers. limita, vt ibi Rebuf. num. 81.

n Reuocabit omnia. Istum locũ citat Guid. Pap. consil. 89. nu. 8.

o Distingue, regu. & fallẽtias, ponit Pet. Duen. regu. 51. in prima parte, Vinc. Caroc. in c. cum quid, parte secũda, i quartu amplia. nu. 14. de regu. iur. in 6.

P PRimo, quia lata fuit ipso Ioanne absente. An autem sit causa sufficiens, distingue. P Aut erat talis interlocutoria quæ non requirit causæ cognitionem, & tunc non est necessaria citatio, arg. l. in causæ. §. cũ cognita, & quod ibi no. ff. de adop. Aut est talis quæ requirit causæ cognitionem, tunc autem est necessaria citatio. l. de vnoquoque. ff. de re iud. & in c. caueant, cum seq. 3. q. 9.

Q ITẽ ꝙ lata fuit Q sine scriptis. Ista causa de iure canonico est iusta, sed de iure ciuili, vel cõsuetudinario fortasse non est iusta, vt supra dictum est.

A Iudice incompetente. Ista est causa iustissima, vt C. si a non cõpe. iud. per totum, nec præsumitur iudex competens, nisi sit ordinarius partium; vel de cõ
R missione, seu delegatione, R constet per literas, vt probatur in c. cum in iure peritus, & ibi per Innoc. extra de offic. deleg. & in l. 1. C. de man. Prin.

S CVm ipse assertus. Ista causa est bona, S quia nemo plus iuris in alium transfert &c. vt l. nemo plus. ff de regu. iur. Quòd autem quis non possit delegare, potest cõtingere varijs modis. Vel quia pars non est de iurisdictione sua, vt l. si ff. de iuris. omn. iud. & quod no. in l. si quis ex aliena. ff. de iudi. Vel quia est priuata persona, vt l. priuatorum. C. de iurisdic. omn. iudi. Vel quia est excommunicatus, vt not. per gl. & Docto. in l. 1. C. de iur. & fac. ign. Vel alijs modis, de quibus infra.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ex quibus reddatur incapax delegationis.*

1 INcapax est. † Sciendũ est, ꝙ iudex redditur incapax
T delegationis, & iurisdictionis T multipliciter, videlicet lege, natura, & moribus. Lege quidem, vt infames. C. de dignita l. secunda, lib. 12. & excommunicati, vt no. per gl. in d. l. 1. C. de iure & fac. ign. Natura verò,
a vt mutus, cæcus,[a] furiosus, & impubes. Moribus autẽ, vt fœmina, & serui & hæc omnia habentur in l. cum prætor. in fi. & l. cæcus, & ibi no. ff. de iudi.

ADDITIO.

a Cæcus, An cæcus possit esse iudex. vide per Abb. consil. 67.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus non secundum formam literarum, sed secundum veritatem de causa cognoscit.*

1 EX falsis suggestionibus. † Aduerte circa hoc, nam solet distingui, aut delegatio, vel commissio fuit obtẽta dolo, & malitia impetrantis, & nulla redditur delegatio ipso iure, & caret omni commodo literarum. Aut est obtenta per imperitiam vel ignorantiã, & tunc valet delegatio, veruntamen iudex non secundum formam literarum, sed secũdum veritatem debet de causa cognoscere; vt hæc probantur in c. super literis, extra de rescrip. & plene not. in l. præscriptione. C. si contra ius vel vtil. public.

V DIe feriata. V Et hæc similiter est sufficiens causa nedum appellandi, sed nullam dicendi; quia tempore feriarum debet quiescere iudicia officiũ, siue sint feriæ messium, vel vindemiarum, vel repentinæ, vel ob honorem Dei introductæ, vt habetur in l. dies festos, &

P Aut erat talis. istam locum citat Ant. Nicol. de concord. glos. nu. 267. & istã destin. ponit Marantn in tit. de senten num. 11. Ias. d. l. 98 insfic, nume 47. & Rep. nu 39 Dec. d. c cum cessante, num. 21 Ant. Gabr. de comm. conclus in titu. de citatio. num. 390 & seq.

Q Sine scriptis, supra in forma interlocutoria super incompetentia iudicis, in verbo sine scriptis, vbi scripsi, Marantn supra nume. 12. Ias. in § curare, in fin. Institu. de actio.

R Cõstet per literas. Vanc sup. in tit. de nullit. ex defec. iurisd. num. 15.

S Quia nemo plus iuris. Vancius de nullita. ex defec. iurisd. dellegati, nu. 3.

T Multipliciter, vide sup. in forma declinatoria iurisdictionẽ in verbo nec fuisse iudicem competentẽ, qua incapacitas potest esse, tum respectu dellegantis, quam dellegati vt late ponit Vãcius de nullit. in tit de nullit. ex. defec. iurisdic. dellegati, in princ. vsque nume. 38. respectu vero dellegati, abinde supra.

V Die feriata. Vanc. supra de nullit. ex defec. iurisdi. ordi. nu. 129. vbi etiã ponit de sententia lata de nocte.

A Deficit in forma est nulla, Vanc. supra de nullit. ex defect. proces. in princ. cum sequen. & numero 118.

B Tu autem contra dic, Vanc. supra num. 125. vide qui in contrarium ponit Ias in l. patre furioso, nu. 31. & seq. ff de his qui sunt sui vel alie iur. late per Cæsar Contard in rep. l. vnic. C. si de momen. pos. fue. appell. limit. 13. in prin.

C Dic, quòd sic. Istum locum citat Guid. Papa in omnib. instrumentis & consilijs consil. 66. nu. 2. & consil. 69 nu. 1. & consil. 76. nu. 2. & conf. 83. nu. 7. & consil. 117. cir. fi. & consil. 178. num. 4. & consil. 198. num. 2.

in l. omnes C. de fer. & l. prima. ff. eo. nisi esset talis causa, in qua possit procedi sine figura iudicij, vt in clem. sæpe, ext. de verb. sig. & per Bar. in extrauag. ad reprim.

SVMMARIVM.

1 *SEntentia deficiens in forma redditur nulla.*
2 *Sententia lata contra legis prohibitionem, an valeat.*
3 *Appellari an possit, si sit prohibitum quòd non appelletur ab aliquo grauamine ante sententiam diffinitiuam, si inferatur grauamen per sententiam.*

1 ET contra formam iuris & staturorum. † Hæc est
A etiam optima causa, quia vbi sententia A deficit in forma, redditur nulla, vt l prolatam. C. de senten. & inter om. iudi. & l. 1. & 2. C. de senten. ex breuiculo reci. quia forma dat esse rei, vt l. Iulianus. §. sed & si quis.
2 ff. ad exhiben. † Hinc autem insurgit dubium, quod plurimum occurrit de facto. Ecce ꝙ statuto cauetur, quod ab interlocutoria, vel alio incidenti grauamine nõ possit appellari & querelari, nec de nullitate agi ante sententiã diffinitiuam. Alio etiam statuto cauetur, ꝙ lata duplici sentẽtia diffinitiua super eadem causa vlterius non liceat partibus appellare, nec nullam dicere, nec aliam querelam proponere, contingit ꝙ de facto ab interlocutoria pars appellauit, vel post latam sententiã binam diffinitiuam altera pars appellauit, iudex autem appellationis visis exceptionibus propositis, pronunciauit, appellationi esse deferendum. Quæritur an hæc sententia valeat? videtur ꝙ sic, quia iudex cùm iniquè decernit in partis præiudicium ius facere dicitur, & sententia tenet, vt l. fi. ff de iusti. & iur. & habetur & not. p gl. & tex. in l. 1. §. in hoc interdicto. ff de lib exhi. & l. 16 in princ. ff. ad Turp & l. si seruus plurium §. 1. versi si ta-
B men ff. de leg. 1. B Tu autem contra dic, quia peccatum est facere cõtra prohibitionem legis, ergo actus nullus vt l. non dubium. C. de leg. & l. cum lex. ff de fideiuss & l. oratio. ff. de spõ. cum sini. & quia commissio, & rescriptum super tali appellatione prolatum, obtentũ, & impetratum, nullius est momenti, sicque reperitur sententia à non suo iudice lata, argu. eius quod dicitur, cuius prohibetur petitio, eius non tenet facta concessio. vt l. fi. in fi. C. si nup. ex rescr. pe. deinde quia reperitur lata cõtra priorem sententiam, quę virtute statuti in rem transiuit iudicatam, ergo nulla, vt l. prima. C. quando prouo. non est neces. & l. post sententiam. C. de sentent. & interlocut. & l. prima. C. sentent. rescind. non pos. & quia amplius adeo nulla redditur, quia si etiam de ambarum partium consensu fuerit lata, non teneret. vt est text. in cle. si appellationis extra de app. & quod ibi per gl & not. etiam per gl. in l. si diuersa. C. de transac. Nec obstat contrarium superius allegatum, quod procedit ante latam sententiam, quæ nondum transiuit in rem
3 iudicatam, quod no. † Sed quid si statuto cauetur, quòd ante diffinitiuam sententiam nõ possit appellari ab aliquo grauamine, & post latam sententiam iudex grauet
C partem in aliquo, an poterit appellare? C Dic ꝙ sic, nã prohibitum vno tempore videtur concessum alio tempore, vt l. ita quis ff. de vulga. & pup. & in l. hoc iudicio. §. si conueniat. ff. commu. diuidun. facit l. cum lex ff. de legi. Nam & hoc fieri contingit in grauamine illato circa executionem sententiæ, & expensarum taxationem, vbi permissa est appellatio de iure ciuili, quæ prohibita est ante sententiam, vt plene no. per Cyn. in l. ab executione. C. quorum appellat. non reci. & per Bartu. in l. ab executione. ff. de appel. per Innocen. in cap. super eo. extra quod met. cau.

SVMMARIVM.

1 *CAutela qñ appelletur, ab interlocutoria, non solum appelletur quia est iniqua sententia sed etiã quia nulla.*
2 *Appellari quando possit ab actibus iudicialibus & extraiudicialibus.*

3 Sententia

3 *Sententia arbitri est transactio.*
4 *Arbitratoris à sententia ex iusta causa potest appellari.*
5 *Causa inseri debet in appellatione ab actu extraiudiciali.*
6 *Interlocutoria cur de iure ciuili non sit appellabilis.*
7 *Appellari potest quando grauamen non est reparabile per diffinitiuam sententiam.*
8 *Sententia super possessorio quare de iure ciuili non appellatur.*
9 *Appellatur à quocunque possessorio de iure canonico.*
10 *Officium iudicis imploratur, si de iure ciuili aliquo casu non potuit à grauamine appellari.*
11 *Sententia lata in possessorio an sit diffinitiua, an interlocutoria in casibus à iure permissis.*
12 *Appellari an possit à sententia lata in possessorio habente causam annexam proprietatis.*

1 IN his scriptis prouocat & appella. † An autē sit ne-
2 cessaria scriptura, [a] dixi supra. Sed aduerte, quia
hic appellatur nedum quia sentētia sit iniqua. sed
D quia nulla, D & in hoc est bona cautela, quia si fieret p-
uocatio simpliciter, vt est in communi stilo apud igno-
rantes, tunc si appellatio esset reprobata per aliquod
statutum, expiraret nullitas quæ veniret ad eam incidē
ter, vt no. per gl. C. quando prouoc. non est neces. l. 1. q̄a
sublato principali, tollitur accessorium, vt l. cum princi-
palis. ff. de regu. iur. de quo dicam infra in tit. de appell.
a quæ interponitur à diffinitiua. † Sciendum est autē pro
B pleniori doctrina, q̄ a de iure canonico potest à quocū-
que grauamine ante sententiam diffinitiuam illato, vel
post diffinitiuam appellari, vt in c. cordi. & d. c. vt debi-
tus. de appell. cum simi. sed de iure ciuili regula est in
contrarium, scilicet non posse appellari, vt in l. 2. ff. de
appellat. reci. & l. ante sententiæ tempus. C. quo. appell.
non reci. & in l. apertissimi. C. de iudi. quæ regula proce
dit in actibus iudicialib. In extraiudicialibus vero pro
F cedit F eodem modo regula iuris canonici, vt liceat ap
pellare, vt habetur & nota. in cap. cum sit romana. §. si
veró. & cap. bonæ. extra de appell. & in cap. primo, eo-
dem tit. lib. 6. Sed de iure ciuili est dubium, & videtur
quód possit appellari, per l. si ad scribatum. & l. ciues &
incolæ. C. de appel. In contrarium dicitur per l. a sen-
tentia. §. idem rescripserunt ff. de appel. Sed pro cōcor-
dia sic distingue secundum Bar. vt per eum no. in l. fina.
de appel. reci. vel non, & in l. 1. §. solent. ff. quando app.
sit. Quidam sunt actus extraiudiciales, qui fiunt p mo-
dum cuiusdam iurisdictionis, vt electiones ad officia, &
in istis potest appellari, vt in d. §. solent. & d. l. si ad scri-
b batum, cum sim. Quidam sunt actus [b] extraiudiciales,
qui fiunt per modum cuiusdam iurisdictionis à plurib.
vt vniuersis per modum etiam iurisdictionis, & idem
quod supra, vt d. l. ciues. & d. l. si ad scribatum. & extra
de his quæ fiunt à maior. par. cap. primo. & ibi no. Qui-
dam sunt actus qui fiunt nō per modum iurisdictionis,
licet aliter, & spectant ad plures vt singulos, non vt vni-
uersos, & tunc aut actus illi finem imponunt liti uel cō
trouersiæ, ut transactio, iusiurandum, & sim. & tunc non
potest appellari propter consensum partium in hac re
consentientium. Sed alij, qui ea his actibus læderētur,
bene possent appellare. vt d. l. à sententia. §. idem rescri-
G pserunt, G debet tamen in tali appellatione inseri cau-
sa legitima & probabilis, vt ibi probatur. Et per hoc di-
cit idem Bart. vnum singulare contra communem om-
3 nium practicam & opin. videlicet q̄ † cum sententia ar
bitratoris assumpti sit quædam transactio, & litē finiat,
4 q̄ † ex ea grauatus & contra quem lata est sententia, po
terit ex iusta causa ab ea appellare. in qua appellatione
obseruari debent tempora alterius appellationis, vt in
clemen. si appellanti. de appel. licet posset etiam petere
reductionem ad arbitrium boni viri, in qua reductione
non tenebitur obseruare tempora appellationis, sed il-
la de quibus no. per eum in l. si societatem. in § arbitro
rum. ff. pro soc. Quidam sunt actus qui non imponunt
finem liti, & in his subdistinguitur, nam quādoq; actus

D *Et in hoc est bona cautella. Istum locum citat Guid. Papa decis. 29. nume. 7. & consil. 124 num. 7. vide Rebuf in l quód iussit, numo. 226. de re iudic. citat Mysinge. Centu. secunda obseruat. 77.*

E *De iure canonico Rebuf. supra nu. 223. & ratio fuit expressa, sup. in prin.*

F *Eodem modo, Maranta in titu. de appel. nu. 267. & nume. sequen. ponit effectus huius appellationis, Cæsar. Contard in rep l. vni. C. si de momen. pos. fue. appel. limit. 25. in prin. vbi etiam de iure ciuili num. 7.*

G *Debet tamen. Rebuf. dicta l. quód iussit, num. 228. Cæsar. Contard. in l. vnica. limit. 23. nu. 12. C si de moment. pos. fue appell. etiam si appellatur ab excessu. Cæs. Contard supra limita. 19. num. 26.*

H *Tertio casu. Istum locum citat Brun. in tract. de decret. & constit. in verbo appellatio, versic. statutum inrollens appellationē, an tollat supplicationem; & vide ad hoc Roma. consil. 325. num. 14. vbi ad dit. 1 a si. vbi quādo possit implorari, Alex. consil. 113. num. 12. col. 5.*

grauaminis est perfectus, quandoq; solum cœptus, quan
doque nec cœptus, nec perfectus sed comminatus. Primo
casu non reperitur iure ciuili cautum appellari posse,
sed alijs remedijs succurritur grauato, puta interdicto
vnde vi, vel quod vi aut clam, uel alia actione. Secundo
H casu idem. vt l. 1. in princ. ff. de nou. ope. nun. H Tertio
casu dic secundum eum posse appellari in omnibus ca-
sibus, in quibus iudicis officiū posset super hoc implo-
rari. quæ appellatio est magis quædā inuocatio & sub-
missio protectioni iudicis. quàm propria appellatio, vt
in d. cap. bonæ. & l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori, ff. de
nou. ope. nun. exempla patent, si timeam ne offendar in
persona. vt in l. denunciamus. C. de his qui ad eccl. con-
fu. Vel in rebus proprijs, vt l. 3. C. de his qui bono. ced.
5 pos. & idem in simi. dic vt ibi. † An autem in casibus, in
quib. licité appellatur ab extraiudiciali grauamine, sit
I causa in appellatione inserenda? videtur I q̄ sic, exem-
plo eius quæ interponitur à grauamine iudiciali. Inno.
dicit quód nón, in cap. consuluit. extra de appel. de qua
appellatione extraiudiciali no. per glo. & habetur in c.
6 consultationi. de app. lib. 6. † Restat [c] quærere, quæ sit
c ratio regulæ iuris ciuilis, videlicet quód non possit ab
interlocutoria appellari? Respondetur vt supra dictum
K est, a vt compescatur temeritas litigantium satagentiū
impedire processum. Et insuper est alia ratio, quia gra-
uamen tale est reparabile per sententiam diffinitiuam,
vt no. per gl. in c. si. de appel. lib. 6. & est tex. in cap. cum
appellationibus. eo. tit. vnde superfluum est talibus de-
ferre appellationibus & ex hoc infertur secundum Do
cto. & Bar. vt plenius per eum nota. in d. l. 2. ff. de appel.
7 re. † quód si grauamen illatum non est reparabile per
L diffinitiuam sententiam, L tunc poterit appellari, quod
8 dictum sequitur Cy. in d. l. ante sententiæ tempus. † Ex
quo colligunt quidam, quód ratio, quare de iure ciuili
à sententia lata super possessorio non appellatur, est, q̄a
tale grauamen est reparabile per sententiam ferendam
super proprietate. vt plene traditur in l 1. C. si de mo.
pos. Ideoque si in iudicio proprietatis non esset succur
M sum ipsi condemnato, M posset appellari, exemplum in
l. qui executionem §. si pars. ff. de condi. indeb. & no. in
d. l. 1. C. si de mo. poss. locum habet in quocunq; posses-
sorio siue retinendæ, siue recuperandæ, siue adipiscen-
dæ possessionis, vt plené no. per Cy. & Bar. in dicta l. 1.
9 † De iure tamen canonico N potest à quocunq; posses-
N sorio appellari, vt no. in c. cum ad sedem. de rest. spo. &
per

c *Quod sic, & alij ad hoc citati per Marantam in titu. de appel. nu. 146.*

K *Vt compescatur temeritas. Istum locum citat Anto. Nicel. in tract. cōcord. Glos. anno. 129. Cæsar. Contard. in rep. d. l. vnica in 3. op. num. 4. C. si de momen. pos. fuer. appel. Paris. cons 148. num 13. vol. primo. limit. vt per Petr. Dne. regu. 44. in 6. parte, Diaz. reg 36. re. sequa vide in lib pos. spoliat. in verbo per vestram, nu 3. late Octa. Vestr. in Practica Roma. Cur. lib. 3 c. 10. vbi annotatio.*

L *Tunc poterit appellari, Petr. Dne. reg. 51. nu. 51. & seq. in prima parte, Rebuf d l. q. iussit, nu. 221. Cæsar. Cōtard sup. limit. 6. nu 6. & de facili possit reparare, alias admittitur app. et ibi nu. 7. Cæs. Contard. in secunda ratione decidendi, nume. 14. Constitutio. Anchonit. lib. sexto, c. 2. in verbo possessionis.*

M *Posset appellari, vide late concord per Cæsar. Contard in rep d. l. vnica in prima limit. in princ vbi declarat etiam istam conclusionem pluribus modis, & istum locum citat in 3. limit in princ. vbi per plura comprobat.*

N *Potest à quocunque possessorio appellari. Cæsar. Contard supra limit. 3. nu. 4. Rebuf. dicta l. quod iussit, num. 223. de re iudic. Cæsar. Contard in dicta l. vnica in tertia limitat. in princip. Achil. personal. in tracta. adipiscenda possess. nume. 344. vbi declarat modo causa in appellatione inferatur, Cæsar. Contard. supra in tertia limitat. nume. 27. limit. Decisio. Roma. 70. in iudicio possessorio summario, & extraordinario, Cæsar. Contard supra in tertia limit num. 48. Octa. Vestr. in Practica Roma. Curia. lib. 7. in titu. de appell. decem requisita, vt appell. de iure canonico admittatur, Cæsar. Contard. supra in 3. op. num. 6. Citat Decis. Perusi. 21. nume. 16. in fin.*

o Facta executione. Istum locum citat & comprobat Paris.d.consil.108.nu.3.vol primo.comprobat & dicit seruari in Practica, Maran.in tit.de appella. num.294.Rip.in l.sape, nu.3.de restit.spol. Octa. Vestr.supra.Rol.a Valle consil.77.num.9.volum secundo.de eom limit.ponit Constitut.Aarbenis.lib.6.cap.2.in gl in verbo ciuili,& ibi de possessorio summarijs,num.11.

p Videtur q sic,Concordat allegat Casar. Contard. supra quaest.8.nu.18.

Q Dic quòd est diffinitiua, vt concludit Francisc. de accepcare in trac.de sent. diffinit. quòd in interloca.nume.41.itellige quãdo sententia fertur super possessorio intentato principaliter,Cesar. Contard supra ĩ secũda ratione decidẽdi, in princ.

R Tu autẽ dic quòd non, Concordat alleg. Casar.Contard.dicta l.vnic. in feuda limit.§.5.nume.13.

S Vide Pau. Paris.consil 107.nume. 18.volu. 3. Ias. consil.7.nu.5.vol.1. Marsil. in l.vnic. nume. 162.C. de rap. virg.& in rubr. de fideiuss. num, 280.

T Cõmissarius, et delegatus,ista verba sunt necessaria, vt per Maranã in tit. de sent. nu.47. s.nomen iudicis & an sit ordinarius vel dellegatus, quia sententia lata per ordinariũ, & iudicauerit, an dellegatus est nulla, Bar. in l.prima, versic. quaerit gl.C. qui pro sua iurisdit. ab istam regu.ponit limit. Ioã.Bera. Diaz.ver.668.

V Sedentes p tribunali,reg. cum ampliatio.& limit. ponit Potr. Due rega.35.in 2.parte,Vanc.in tract.de nullis.in tit.de nullis.ex defec proces.nume.8.Nepos à monte Albano in tracta. de excep. artic.22.

per gl. in c.1.extra de caus. pos. & proprie.& in c.fi.extra de iud. Aduertendum tamen, q Bar.in d.l.2.fuit in o singulari opin. dicens q o facta executione sententiæ latæ in possessorio, admittitur appellatio,licet non an* te executionem * admittatur, quod probatur per tex. in d.l. 1.cum dicit[Nihilominus sententia sortitur effectum,&c.]quæ verba non excludunt appellationem,sed simpliciter disponunt executionem non impediri; sed salua eius pace hæc opin. non est vera, per text.in d.l.1. ibi dum dicit [Vt integre omnis proprietatis cã seruetur, &c.] quæ verba aperte demonstrant solum reseruatum esse ius agendi super proprietate, non autem dicit de possessione, aliás autem dixisset[Vt integra omnis causa possessionis seruetur] & hoc similiter confirmat tex.eiusdem l.ibi[Sortiatur effectum,&c.]nam effectus sententiæ est, qñ sententia transit in rem iudicatã, argum.in l.ordin.in fi.& l.executionem.in fi. C.de exe. rei iudi. & hanc opinionem tenent omnes, quam etiam cõfirmat Archid.2.q.6.c. si de possessione, vbi dicit per plures rationes,quòd de iure canonico non licet appellare à possessorio, licet communis sit opinio.q aliud sit de iure canonico,& aliud de iure ciuili:seruabitur ergo ius canonicum in foro suo,& ius ciuile in foro Cesaris,
10 iuxta no.in c.1.extra de nou.oper.nun.† Sed si de iure ciuili aliquo casu non possit de grauamine appellari,an
d poterit iudicis d officium implorari? p videtur q sic,:p
p l.arbitrio. secundum primam lecturam, & per ea quæ ibi no.per Bar.ff.qui satisd.cogan. & facit in argum.l.si quis aduersarius. C.de precibus Imperato.offerend.
11 † Deinde quæritur, an sententia lata in possessorio sit
Q diffinitiua, vel interlocatoria: Q dic quòd est diffinitiua,ut determinat gl.in d.l.1.C. si de momen. posses.vbi tamen in casibus à iure permissis ab ea appellatur,& sapit in hoc naturam interlocutoriæ, quia necesse est in appellatione causam exprimere, vt no.Io.Andr.in cap. pastoralis.extra de offic.deleg. & not. per Doc.in d.l.1.
12 de app.reci vel non. † Amplius quæritur,si possessoriũ habet annexam causam proprietatis, vel simul vtrunque tam possessorium quàm petitorium fuit intentatũ, & iudex super possessorio tantùm pronunciauit reseruato omni iure proprietatis vtrique parti in alio iudicio,an poterit à tali sentẽtia appellare de iure communi? Videtur quòd sic,quia per eam læditur ius proprietatis,de quo simul cum possessorio debuit pronunciari, vt in cap.cum dilectus, extra de causa posses.& propr.
R R Tu autem dic quòd non secundum Cy. & alios,quia ex tali sententia ius integrum & illæsum remanet proprietatis, vt per eos no in l.1.C.si de moment.posses.& in l.incerti, versic.iuxta hoc quæro. C.de interdi.& l.si quis in tantam,circa fi.& l.momentaneæ.C.vnde vi.qđ etiam firmat Innoc.dicens q licitum est iudici,maximè si non liquet plene sibi de petitorio, separare vnum ab alio,super quo velit pronunciare:ut per eum no.in d.c. cum dilectus. & Cyn. idem in d.l.incerti, pro quo facit tex.in cap. significauerunt, extra de resti. Alia sequẽtia declara, vt dicetur infra in tit.de appel.quæ interponitur à sententia diffinitiua.

A Eligimus tribunali. s. maior & antiquum, Vanc.supra de nullis.ex defec. iurisd.ordi.nu.110.de nullis.ex defec proces.num.84.Oria.in c.quoniam contra in verbo interlocutoria, num. 21.

B Primo iudex in diffinitiua, Iudex debet nomen Domini inuocare in initio, Panor.in c.veritas col.2. de dolo.Rebuf.supra num. 291.

C Cõdemnamus quòd si essent omissa illa verba,Rebuf.in Prafac.l.quòd iussit,num.27.de re iudi. vbi late.

ADDITIONES.

* Executionem. Adde an sententiæ latæ super possessorio,à qua appellatum fuit:impediatur executio, & Dic, q non secundum Ofasc.decis.47.num.5. Masuer.

a Scriptura. Vide Bal.in addit. Spec.in tit. de app.versic. dubium fuit,col 3.& Ang.in l.errore.C.de rest.

* Scriptura. Adde Ias.in rep.l.Gallus.§.idem credendũ, num.8. & seq.ff.de lib.& posthu.

b Actus. An ab actibus extraiudicialibus possit appellari, vide Doct.in c.fi.de app.& Philip. in c.bonæ,eo.tit.

c Restat.Vide Bar.in l.ait prætor.ff.de mino. Bal.in l.minoribus.C.ad Syllen. Cano.in c.quo ad consuetudinẽ, de appell.

* Restat, Adde Nat.consil.172. Tremol.ad Prac.Bonacur. tit.de imped.& excep.post num.10. litera A. & B.

d Iudicis officium. s Vide Paul. de Cast.consil.13.Ludo.

s Roma. consil.99.

FORMA SENTENTIAE diffinitiuæ.

T NOS Bernardinus Legum Doctor T commissarius & delegatus causæ, & quæstionis iam diù vertẽtis inter Ioan. ex parte vna, & An.ex parte alia, cuius quidem commissionis & delegationis tenor sequitur in hac forma &c.viso etiam libello corã nobis producto in q̃ne antedicta,cuius libelli tenor sequitur vt infra,visaq; litis contestatione inde sequuta,nec non & visis ac diligenter inspectis testibus, & attestationibus, iuribus & instromẽtis,cæterisq, actitatis,productis,gestis,& factis in ipsa causa per partes antedictas: audiuisque præterea ipsarum partium allegationib. sæpe & sæpius, & super his omnibus habita diligenti,& matura deliberatione, Christi nomine inuocato,& Beatissimæ Catherinæ pa-
V tronæ nostræ in his scriptis V sedentes pro tribunali lo
A co, &c. quem pro nostro A eligimus tribunali ad hanc sententiam proferendam, dicimus, pronunciamus, &
B declaramus in omnibus,& per omnia prout infra. B Primo quidem pronunciamus & declaramus supra scriptã petiam terræ, de qua in prædicto libello fit mentio,spectasse & pertinuisse, ac spectare & pertinere pleno iure
C præfato An. C cõdemnamus dictum Ioan. & Simo.eius nomine versus ipsum An. ad dimittendum ac relaxandum & restituendum dicto An.suprascriptam petiã terræ.Item condemnamus dictum Io.& Simo.ad dãdum, & soluendum dicto An. pro fructibus & occasione fructuum per ipsum Ioan. perceptorum ex dicta petia terræ floren.centum infra 15. dies proximè futuros. Item absoluimus vtranque partem ab expensis præsentis litis propter causam litigandi.

SVMMARIVM.

1 *IVdex in iudicando semper veritati & æquitati adhareat.*
2 *Subtilitates in iudicando sunt reijcienda.*
3 *Sententia quotuplex sit.*
4 *Sententia diffinitiua quid sit.*
5 *Ordo qualis seruandus in sententia diffinitiua.*
6 *Sententia diffinitiua à quolibet habente iurisdictionẽ diffinitiuam vel delegatam ferri potest.*
7 *Arbiter potest sententiam diffinitiuam proferre.*
8 *Arbitrator nõ fert sẽtam diffinitiuã, sed transigere dr.*
9 *Sententia diffinitiua quis & qualis sit effectus.*
10 *Sententia facit de indebito debitum.*
11 *Sententia diffinitiua qualiter impugnetur.*
12 *Sententia qualiter per viam nullitatis impugnetur.& nume.15. cum sequen.*
Sententia ab incompetenti iudice lata est nulla.
13 *Sententia post lapsum instantia lata, nulla est.*
14 *Sñia lata post suspecti iudicis recusationẽ non tenet;*

11 Sen-

15 *Sententia lata ab habente potestatem ligatam, nulla redditur.*
16 *Falsus procurator, tutor, curator, vel prælatus reddit sententiam nullam.*
17 *Sententia lata super non petito, est nulla.*
18 *Sententia contra formam primæ, excedens deducta in prima, an teneat ex forma statuti, ne à sententia secunda appelletur, ante executionem mandati.*
19 *Iudex appellationis potestatem nec iurisdictionem habet, nisi super deductis in principali causa.*
20 *L. de pretio. ff. de publicia. quomodo procedat.*
21 *Absurdum non est tolerandum.*
22 *Sententia est nulla ex defectu formæ, processus, vel substantialium eius.*
23 *Sententia lata à iudice in facto proprio filij vel vxoris non tenet.*
24 *Sententia inuitis litigantibus lata die feriato nulla est.*
25 *Sententia lata parte non legitimè & peremptoriè monita & citata, nulla redditur.*
26 *Citatus ad processum, citari etiam debet ad audiendam sententiam.*
27 *Sententia lata in loco non consueto iuris inhonesto, vel non securo, non arctat citatum.*
28 *Sententia contra infirmitate grauatum lata non tenet.*
29 *Sententia contra pupillum vel minorem indefensum, nulla redditur.*
30 *Sententia lata pro pupillo vel minore absente valet.*
31 *Minor sine tutoris auctoritate in iudicio agere non potest, nisi in causa momentaneæ possessionis.*
32 *Minor 14. ann. in contractibus & vltimis voluntat ib. habet legitimam personam, & læsus in contractu petit in integrum restitutionem.*
33 *Sententia lata cõtra dominum omisso procuratore qui fuit in causa non valet de iure ciuili, secus de iure canonico.*
34 *Sententia maioris quantitatis, quàm sit iudicis potestas, est nulla.*
35 *Sententia lata post terminum allegationibus præfixum, nulla est.*
36 *Sententia lata post tempus iudicandi à lege statutum, an valeat.*
37 *Sententia de nocte lata, non tenet.*
38 *Sententia lata iudice non sedente est nulla.*
39 *Sententia sine scriptis, non valet.*
40 *Sententia expressam condemnationem vel absolutionẽ, aut æquipollens, non continens, nulla redditur.*
41 *Sententia obscura, dubia vel incerta, non tenet.*
42 *Sententia contra sententiam quæ transiuit in rem iudicatam, pronunciari non potest.*
43 *Sententia lata cõtra ius constitutionis errore in ea expresso, est ipso iure nulla.*
44 *Sententia, quæ non est lata per iudicem, vel notarium de eius voluntate, nulla est.*
45 *Sententia lata à corrupto pecunia, nulla est, secus si esset lata gratia.*
46 *Sententia lata super falsis testibus vel instrumentis, an & quando sit ipso iure nulla.*
47 *Causa falsa expressa in sententia reddit ipsam ipso iure nullam.*
48 *Causa falsa in decreto iudicis expressa, ipsum nullum reddit.*
49 *Causa falsa adiecta in vltima voluntate quando vitiet dispositionem.*
50 *Causa falsa contractu adiecta, quando illam vitiet.*
51 *Falsa causa in lege adiecta, an impediat legis effectũ.*
52 *Causa falsa apposita rescripto, an illud vitiet.*
53 *Causa falsa priuilegio adiecta, an vitiet illud.*
54 *Sententia nulla an possit per consensum confirmari.*
55 *Sententia ab arbitro lata, quæ est nulla, an possit à partibus approbari.*

NOS Bernardinus Legum Doctor. Quàm frequẽs sit sententiarum tractatus satis notum est omnibus, ideoque de pluribus videamus, & præcipuè

1 memoriæ commendate, q † quilibet iudex in pronunciando semper veritati adhæreat ac pariter æquitati, vt l. q si Ephes. ff. de eo quod certo loco, & l. placuit. C. de iud. & l. 1. cum ibi no. C. de legi. circunscriptis apicibus
2 & iuris subtilitatibus, † quæ licet in allegando sint tole
B randæ, B in iudicando tñ sunt reijciendæ, vt inquit legislator, & gl. in l. si fideiussor. §. quædam. ff. mand. & l.
3 sicut. §. si debitor. ff. quib. mod. pig. uel hyp. sol. † Quæri-
C ritur itaq; primo, quotuplex sit sententia. Rñdeo, C q duplex, videlicet interlocutoria, de qua in tit. præceden
4 ti dictũ est, & alia diffinitiua, de qua hic sermo est. † Secundo quæritur, quid sit sententia diffinitiua. Respon-
D de, D q est quidam actus iudicialis, per quem finis cau-
5 sæ principali imponitur, vt l. 1. ff. de re iud. † Tertio quæritur, quo ordine peruenitur ad hanc sñiam diffinitiuã.
E Respondetur, E q libello præcedente & litis contestatione, & alijs seruatis, de quibus in authẽ offeratur. C. de lit. contest. & in l. edita. C. de eden. & in c. 1. extra de lib. obl. & l. prolatam. C. de sent. & c. quoniam cõtra fal-
F sam, extra de proba. debet etiam F interuenire citatio peremptoria ad audiendam sententiam, vt in l. ad peremptorium. ff. de iud. & l. 1. §. item cũ ex edicto. ff. quæ
6 senten. sine app. rescin. † Quarto quæritur, quis possit
G ferre sñiam diffinitiuam. Rñdeo, G quilibet habens iurisdictionem ordinariam, vel delegatam, vt ff. de re iud. l. inter partes. l. duo iudices. & l. præses. & quasi per totum. C. de sent. ex breui. reci. & extra de offi. deleg. per
7 totum. & C. de peda. iud. per totum. † immo quilibet arbiter qui solũ habet notionem nec habet iurisdictionẽ, vt no. in l. notionem, in princ. ff. de verb. sign. & l. priua-
H torum. C. de iur. om. iu. H potest diffinitiuam sententiã
8 proferre, vt l. 1. C. de ar. & l. 1. & 2. ff. de arbi. † Arbitrator autẽ non fert sententiam diffinitiuam, sed transigere dr, vt in auth. vt diffe. iudi. §. sed interim, & no. per Inn. in c. Quintauallis, extra de iureiur. & no. per Bar. in l. si
9 societatem. § arbitrorum. ff. pro socio. † Quinto quæritur quis sit effectus & qualis sententiæ diffinitiuæ dic q est multiplex in iure, & inter alios effectus ille est, videlicet q solutum auctoritate rei iudicatæ non repeti-
10 tur tanquàm indebitum, † quia facit sententia de indebito debitum, vt hr in l. 1. cum ibi no. C. de condi. inde. & l. si fideiussor. §. in omnibus. ff. man. & no. per glo. in l. debitor. §. si. ff. ad Treb. & per Cyn. & alios in l. cũ quis.
11 C. de iu. & fac. ign. † Sexto quæritur, qualiter diffiniti-
I ua I sententia impugnetur. Dic quod duob. modis principaliter, primo ratione nullitatis, secundo ratione iniquitatis, & hæc tripliciter, vno modo per viam appellationis, de qua loquitur C. & ff. de appel. per totum alio modo per viam in integ. restit. de qua traditur. C. si aduer. rem iu. per totum, cum sim. ibi not. alio modo per viam supplicationis, de qua hr in l. si quis aduersus. & in auth. quæ supplicatio, cum sim. ibi no. C. de preci. Imp.
12 offer. † Impugnatur autem per viam nullitatis [a] multi-
a formiter. Primo ex K defectu psonæ iudicantis seu pro
K nunciatis, qui fuit iudex incompetens, quod potest contingere multis modis, vt C. si à non compe. iud. per totum, & l. 1. C. de ar. & l. si. de iu. om. iud. & l. 2. in princ. & l. cum prætor. ff. de iu. quo casu licet non possit hæc sententia à partibus confirmari tanquàm sententia, vt
L l. si expressim. ff. de ap. si tñ confirmetur, L valebit vt pactũ. vt traditur in l. 1. C. cõ. vtri. iu. reddit ergo hoc casu senten-

a In iudicando sunt reyciendæ. istum locum citat & cõprobat Sylua. nup. lib. 1. in 5. parte.

C Quod duplex sit, & in sententia diffinitiua põt summi duob. modis, vt per Cæsa. Contard. d. l. vnicam, in 2. ratione dicidendi, num. 69.

D Est quidam actus. Istum locum citat & cõprobat Guid. Papæ consil. 69. & consil. 77. & consil. 117. & sequ. Alex. consil. 71. in 7. vol. late disputat Rip. in rubr. de re iudic. nu. 11. latius Rebuf. in l. qđ iussit, in Profatio. num. 9. cum seq. de re iudica. & ibi num. 15.

E Quod libello præcedẽte, alias sum esset nulla, Vanc. sup. de nullit. ex defec. process. num. 10 cum seq. Nepos à Mõtealbano sup. artic. 22 nu. 19 & seq. si tamen non seruaretur ordo iuris esset diffinitiua, sed non mera. Cæsar Cõtard. sup. in secũda ratione dubitandi. nu. 6.

F Interuenire citatio peremptoria, in diffinitiua in plenarijs. Rebuf. d. l. quod iussit, num. 292. Idem in interlocutoria senten. vim diffinitiua. ibi num 294 ita quod debet apponi illa dictio peremptoria, vel æquipollens, Vanc. sup. de nullit. ex defec. citatio. nu 102 si tamen pars compareret tali peremptorio absque illa dictione peremptorio sententia remaneret valida, vt ibi num. 106. Afflic. decis. 283. num. 1.

G Quilibet habens iurisdictionem ordinariam, vel delegatam, vide late Vanc. supra de nullit. ex defectu iurisd. per totum.

H Potest diffinitiuam, Rebuf. d. l. quod iussit, post Ias. ibi num 64.

I Sñia impugnet. multos casus enumerat Io. de Gras. in arbore Iudiciorũ, in 2. artic. princ. Maran. in 6. distin. Iudiciorum, & per totum, Nepos à Montealbano in trac. de excep. artic. 22. Feder. Schinc in tract. de sent. & re iud. nu. 39.

K Defectu psonæ iudicãtis, Nepos sup. nu. 13. Vanc. ĩ. de null. ex defec. iuris. ordi.

L Valebit vt pactum. Concordat allegat Ant. Cabr. de commu. conclus. in titu. de sentent. conclus. 2. nume. 6. vbi ampliat.

M Quo spreto tulit sententiam, latiss.per Vanc.supra num.145.cum seq.Plet. in repe.l si quando, nume.154.& nu.162.& 164 & sequen.
N Vt quia falsus procurator, Vancius de nullit, ex defec. inhabilitatis, seu mandati, numero 61. *O Vel falsus tutor.Vancius supra num. 128.*
P Quàm quod petitum Doc.in l.vinum, si cer. pet. nam tria debent esse conformia libellus probatio & sententia.Bal.in l.1.C.si plures in vna sent.Caesar. Contard in l.vnic.limit.2 §.5.nu.22.limit. & ampliat ponit Dec. d l vinum, nu.18.cũ seq.Ias.in § omniũ,nu.147 Instit.de act. Pet. Duc.reg 43.in 2.par.
Q Sed tu dic contra, Pau de Cast.consil.163.num.2.vel.2.
R Secundam sententiam, late Dec.consil.381.
S Vt quia libellus. Dec.consil.483.num.8.vide supra num 3. vbi scripsi.
T Vt sunt feriae,Vanc supra de nullit. ex defec.iurisdi.ordi. num.129.
V Et perhemptoria, supra nume.5.

A In litis exordio,Vanc.sup de nullit. ex defec. citationis,num. 107.

13 sententia nulla[a]. † Est etiam & alius casus, videlicet si
b lata sit post lapsum [b] instantiae, vt no.gl.super vers.trien-
nij,in l.properandum, in princ.C. de iu.& in l. 1.in fin.
C. de arbit.& not.per Bald.in l.scire oportet. § se.ff. de
excus tut.& habetur in c.causis, extra de offic.deleg.&
l.a.§.si iudex.ff de iud. & dixi in versic.hic quaero.infra
14 eod.† Item est nulla, si lata sit post recusationem.[c] iu-
c dicis suspecti. ut habetur in c.suspicionis.extra de offi.
15 delega.& l.apertiss.mi.C.de iud. † Item est nulla,si la-
ta fuerit ab eo qui habet potestatem ligatam: puta qu
d petitum fuerit consilium [d] Sapientis iuxta formam sta-
M tutorum terrae, M quo spreto tulit sententiam,vel fue-
rit per alium praeventus in cognitione causae, vt no.per
Arch.& Io.And. in c.cum plures,extra de offic.delega.
16 lib 6.† Item est nulla defectu potestatis personae litigã-
N tis, N vt quia falsus procurator. vt l.licet,C.de procu-
rat.& extra eo tit. in c.in nostra praesentia, & in l.licet.
O C. de iudi O vel est falsus tutor, vel curatur, uel prae-
latus, vt in l.dubium.C.de tuto. & cur. qui satisd. non
deb.l,si tutor. & ibi per Cy. C.in qui.ca.in integ.restit,
non est neces & optime facit text.cum gl in l.2.& ibi p
17 Cy.C.de eo qui pro tuto. ne.gest.†Itẽ est nulla, si lata
P sit super alio, P q̃ quod petitum est, vt l.vt fundus.ff.cõ.
diui.& l.si.C.de fideicom.lib. facit l. quid tamen,in fin.
& l.non distinguemus.§.nunc de officio, cum sequ.& §.
18 si.ff de arb.† Sed circa hoc occurrit tale dubium.Ecce
statuto cauetur, q lata sententia in causa appellationis
confirmatoria primae, non possit pars quae succubuerit
vlterius appellare, nec nullam dicere, sed ipsa sentẽtia
executioni mittatur &c. contingit q cõdemnatus est in
centum, deinde in causa appellationis iudex vltra cen-
tum reum condemnauit in boue. Quaeritur an haec sen
tentia sit mittenda executioni in boue,sicut in centum,
omni appellatione & exceptione reiectis? vr q sic,quia
statutũ simpliciter loquit & gñaliter, ergo &c. vt l.1.§,
gñaliter,ff.d leg.p̃stã & l.de p̃tio.ff.d publi.cũ si. ibi no.
Q Q Sed tu dic contra, quia talis sententia quantum ad
19 bouem, est nulla ex defectu iurisdictionis,† cum iudex
appellationis non habeat potestatem nec iurisdictionẽ
nisi super deductis in principali causa,vt in authẽ.vt cũ
de app.cog.post princ. & hoc sequitur Cy.in l.per hãc.
C.de temp.app in 1.q. & Iac.But.in l. ampliorem.in fi.
C.de appel.si.quae non transit in rem iudicatam,neque
intelligitur per statutum nullitas hic esse remota, vt no.

B Non fuit lata, vide sup. in additamcap sedentes.

C Contra absentem infirmitate grauatũ, declara vt per Gemi. consil.144. Calder. consil. 8. in tit. de senten. & re iudi. Vancius in tract de nullit. ex defec. iurisd. ordi.nume. 161.& 167.

D Vel cõtra pupillum, Boleg.cõsil.36.versicu 2. vide tex. & Decle.in l si praeses, C. quemodo & qñ iudex.& ibi. Alex. limit.Vancius de nulli. ex inhabilitate, seu defec. mand.nu. 28.32. & 35.Rebuf in l. qd iussit, num 205.& ibi nu 206.quando dicuntur minor indefensus.

E Quia valeret, Vanc. supra quibus modis sent. null.reparetur, nu.81. vide qua in contrariũ posuit,nume.36. an possit contractũ sine solemnitatibus in eius fauorem approbare,vide D.Bergu Canalc.in tract. de tutore & curatore,num.670.
F In actis iudicialibus.Vanc. supra de nullit ex desec.inhabil.mand.nu 35, vbi late declarat.
G Habet personam legitimam. Vanc.supra num. 30.
H Et contra dominum,Guid Papa decis 431. Boerr.decis 283.nu.2. Vanc.de nullit ex defec.citatio num.81.Decisio Tholos.101. & seq.
I Sed de iure canonico. Ange. consilio 98 procurator. Vanc.supra numero 85. versicu. quamuis.
K Si de maiori summa, late Vanc. de nullita.ex defect iurisdict. ordi.nu.34. nam attenditur, quod petitur, non quod in processu constat.Vanc quibus mod. senten null.defend pos nu.70. quid si petantur duae summae, quae simul iunctae, faciunt minorem summam,Tiraquel.de retract.conuent.§. 2.glo.prima,num. 2.an sententia valeat pro ea summa, Dec.in l.extra territorium, de iurisd. omn.iud Afflict.decisione 117.nume. tertio.

Io.And.in c.1.extra de se.poss.& fru. & Bar. in l.1.ff.qd
vi aut clam, Amplius, quia per statutũ remouetur nul-
litas & appellatio quatenus ex snia secunda confirma-
tur qd iudicatũ est in prima.arg.l.eos. C.de appel.cum
sim. sed in hac qõ.nihil super boue fuit pronunciatũ in
R prima,ergo dignoscitur quo ad hoc,R secũdam sniam nõ
esse confirmatoria primae, & per consequens in ea par-
30 te non hẽre locum dictum statutũ. † Nec obstat d.l.pre-
tio.cum simi.quia procedit qñ absurditas nulla contin-
21 geret, alias non: † non.n.tolerandum est quicquam ab-
surdum,vt l.si.ff ad exhi.l.filius,versicu. absurdum.ff.de
22 leg.1. † Item est nulla ex defectu formae processus, uel
S substantialium eius, S ut quia libellus non fuit oblatus
nec lis cõtestata,vel iuratum de calumnia, & si,ut l.pro-
latam.C.de sent.& interl.om.iu.& l.j.C.de exec.rei iu-
dic. extra de proba.in c.quoniam contra falsam,licet in
aliquibus casibus haec non habeant vitiare,quod est qñ
potest in cã procedi sine figura iudicij, vt in clem.saepe,
23 de verb.sign. † Item est nulla, si iudex tulit sniam in fa-
e cto suo proprio, [e] vel vxoris, aut filiorum,vt l. qui iuris
dictioni.ff.de iuri.om.iu.& l.1. C. ne quis in sua causa.
24 † Item est nulla, si lata sit die feriata inuitis litigatori-
T bus, T vt sunt feriae messium, vel vindemiarum,vt l.1.
& l.si feriatis ff.de fer. Idem si sunt feriae in Dei,vel san-
ctorum reuerentiam introductae, vel Principis ordina-
25 tione,vt l.1.& l.omnes, & l.dies festos. C. de fer.† Item
V est nulla,si pars nõ fuit legitime, V & peremptorie mo-
f nita & citata ad sententiam audiendam, [f] vt l.1.§.item
cum ex edicto.ff.quae sent.sine app rescin.& l.ad perem
ptorium, cum l.seq. ff.de iudic.& l.ea quae. C. quom.&
26 quan. iud.† nisi forte, quod est multum singulare, pars
A ipsa fuit citata A in litis exordio ad vniuersum proces-
sum, vel ad respondendum libello, & contumax fuerit
in comparendo, & iudex comminatus fuerit in ipso ci-
tatorio,vt fit cõmuniter, se processurũ non obstante par
tis absentia, nã hoc casu non erit necesse q vlterius spe
cialiter citetur ad sententiam audiendam, vt dicit Inn.
in c.finem litibus,extra de dolo & contu.& Bar.in l.sta-
tuliberis.§.Stichus omnia.ff.de statu lib.& in l.consen-
27 taneum.C.quo & quando iud. † Item est nulla ratione
B loci in quo lata est sententia, vt quia B non fuit lata in
loco consueto iuris, si erat ordinarius,uel quia lata est
in loco in honesto. vel ad quem pars citata non põt se-
curè accedere, vt l.si cum dies,in §.si arbiter.ff de arbi.
28 & in cle.pastoralis. extra de re iud.† Item est nulla ra-
tione personae citatae v.g. si iudex scienter tulit senten-
C tiam C contra absentem infirmitate grauatum, [*] vt l.
* quaesitum. ff. de re iud. vel contra iam defunctum, vt l.
29 pen.ff.quae sen sine app rescin.† D vel contra pupillum,
D uel contra minorem indefensum,ut l.j.& 2.C.si aduer.
rem iu.l.acta.in fi.& l contra pupillum. ff.de re iu.& ibi
30 per Bar. † secus autem esset si foret lata in eorum fauo
E rem, E quia ualeret, vt l non eo minus,C.de procura.ad
qd facit l.si curatorẽ habens. C. de in inte.rest.mi.& l.
31 clarum.C.de authu.praestan.& sic patet † q minor 25.
ann. non hẽt personã legitimã sine tutoris auctoritate
F in F actis iudicialibus, ut d.l.2.C.qui leg.perso.& Insti
stit.de cura §.itẽ inuiti,nisi in cã momentaneae possessio
nis.ut l.si C q leg.pers.& l.1. C.si p uim uel alio modo,
32 cũ sim.ibi no.† In contractib.aũt,& vltimis voluntatib.
G post 14. ann. G hẽt personam legitimã minor, licet si
laedatur in contractu possit petere se restitui ut patet in
tit.C.& ff.de mino.& C.si aduer.uend.& in plurib.alijs
tit.Sed diceret aliquis,q̃ sit ratio diuersitatis inter con-
tractus,& iudicia,cũ vtrobiq; uertantur pericula? super
33 hoc cogita.† Item est nulla de iure ciuili,qñ procura-
H tor fuit in cã, H & contra dñm fuit lata sententia, ut l.j.
I C.de sent.& interlocu om iud. I Sed de iure canonico
* [*] est aliqua,ut no.in c.suscitata in prima, gl.extra de in
integ.restitu.& plenius per gl & Ioan.And in c.quere-
34 lam.extra de elect.† Item est nulla, K si de maiori sum-
K ma,quàm esset eius potestas, iudicauit,ut l.si idẽ cũ eo-
dem § fin.ff.de iur.om.iu & in l de qua re, §.1.ff.de iu.
& l.s.C.si a non compe. iud. fallit in casu l.si in fi.C.de
35 app.

35 app.† Item est nulla, si lata sit L post terminum delega-
L tionibus præfixum, quod est not. quia quotidie in rescri
ptis additur aliquod tempus ad cognoscendum, & pro-
nunciandum de causa, vt hæc habentur in l. cum nó eo
die. C. quando prouo. non est neces. & l. 2. § si iudex. ff.
de iudic. & in cap de causis. extra de offic. deleg & facit
quod no. in l. 1. C. de arb. quod quidem tempus nó cur-
* rit iudici, nisi post præsentationem * rescripti, vt in ca.
super eadem. §. fi. extra de appel. & no. per glu. in d. c. de
36 causis.† Hic quæro circa prædicta, quid si a lege, vel sta
tuto limitetur tempus iudicandi, puta duorum mensiũ,
& iudex post lapsum ipsius temporis ferat sententiam,
an teneat & valeat? & vř q non, per iura superius alleg.
Alij distinguuot, vt no. per Iac. But. & alios in d. l. pro-
M perandum, in princ. M aut verba statuti referuntur ad
iudicem tantum, puta si dicat [Iudex teneatur ferre sen
N tentiã infra duos menses, &c.] N & valet sententia quã-
uis lata post duos menses, dumtamen sit intra terminũ
lata, hoc est trienni, iudex tamen redditur periurus, q
non seruauit statutum. Aut referuntur ad instantiã cau-
sæ, puta si dicat [Instantia cuiuscunq; causæ duret duo-
O bus mensibus] O & tunc non valet sentẽtia post ipsum
tempus lata, sicut nec valet quando lata est post trien-
nium, vt in d. l. properandum, in princ. Aut verba refe-
runtur ad vtrunq;, videlicet tam ad iudicem, q ad instã-
tiam, & tunc idem q non valet Vel dic, aut verba profe-
runtur in delegatioue vel rescripto, & tunc siue referã-
tur ad iudicem, vt infra certum tẽpus iudicare debeat,
vel referuntur ad instantiam causæ, in omnibus casibus
P sententia P lata post tempus est nulla ipso iure tanquã
finito mandato, nisi de expresso partium consensu ipsũ
tempus appareret prorogatũ, vt habetur in d. c. de cau-
sis, & in d. §. si iudex. Aut verba proferuntur in lege vel
statuto, & tunc distinguitur, an referantur ad iudicẽ vel
instantiam, vt supra dictum est. Et per hoc conclusiuè, &
sub breuitate dici potest, q differẽtia est, an dicta verba
proferatur à lege, vel ab homine, vt patet ex prædictis.
Vel dic melius, aut dicta verba referuntur ad ordina-
rium, tunc debet distingui non habita differentia inter
legem, & rescriptum, nam aut lex, vel rescriptum loqui
tur iudici, aut instantiæ causæ, vt supra dictum. Si vero
verba referuntur ad simplicem legatum, tũc indistinctè,
siue proferantur in rescripto, siue in statuto, siue loquã-
tur iudici, siue instantiæ. post lapsum tempus non valet
sententia, vt in d. cap de causis. & §. si iudex. Et est ratio,
quia in ordinario adhuc post tempus durat iurisdictio
propria, quæ cessat in delegato. Et est notandum, quòd
tres sunt species mandati, quoddam est mandatũ ad li-
tes agendas, quoddam ad negocia gerenda, quoddã ve-
rò ad iurisdictionem exercendã, & hæ species exequan
tur quò ad modum finiendi mandatum, siue mandatum
sit purum, aut ad tempus, vt probatur ex his iuribus, si-
mul iunctis, videlicet ex l. 3. ff. eo. titu. de procur. & l. si
defunctus. ff. eo. facit l. mandatum. C. man § item si ad-
huc. & §. finitur. Instit. mand. & l. diligenter ff. man & in
c. cum dilecta, de rescrip. cum præalleg. c. de causis, & §.
37 si iudex.† Item est nulla Q si fuerit lata de nocte, vt no.
Q per gl. in §. omnis. Instit. de verb. obl. arg in §. sedebũt,
in auth. de ind. & est tex. in c. consuluit. extra de offi. de-
leg. licet aliqui cõtra & male, quod etiam de consuetu-
dine obseruatur, vt no. glo. in l more romano. ff. de fer.
R R sed arbitratoris sententia bene tenet, cùm sit quædã
transactio, arg. in l. non minorem. & ibi no. C. de trãsa.
38 † Item est nulla, si lata est S à iudice stante, & non sedẽ
S te, vt l. a procedente. C. de dila. & l. 1. C. de offic. iud &
in l. quisquis. in fi. C. de postul. & l. 2. §. dies. & ibi not. ff.
39 si quis or. in bono. possess. ser.† Itẽ est nulla T si sit lata
T. sine scriptis, vt in l. 1. & 2. C. de sentẽ. ex breui. reci. nisi
esset quæstio de re modica, vel Episcopus inter suos p-
nunciaret. vt in auth. nisi breuiores. C. de sent. ex breui.
40 reci.† Item est nulla, si non contineat V expressam con
V demnationem, vel absolutionem, vel æquipollens, vt l.
quid tamen. §. Pomponius. ff. de arbi. Vel si non cõtinet
certam quantitatem, uel rem, in qua condemnatio fit,
per se, vel per relationem ad aliud, vt l. quid tamen §. j.
ff. de arbi. & l in summa. in princ. & l. ait prætor. § si. ff.
41 de re iudic. & in l. 3. C. de sen. quæ sine cer. quanti.† Idẽ
A est nulla, A si fuerit dubia, uel obscura, seu incerta, vt In-
stit. de act. §. curare. licet in certis specialibus casib. va-
leat, puta in petitione hæreditatis, in cã noxali, in obli-
gatione alternatiua, in legato deducta falcidia, vt singu.
42 not. per gl in l. non possumus. ff. si pars hæred. pet. † Itẽ
B est nulla si lata fuerit contra priorem sententiam, B quæ
transiuit in rem iudicatam, vt l. 1. C. quando prouo. non
est necess & in l. post sententiam. C. de sent. & interloc.
omn. iud. & l. 1. C. sent. rescin. nõ pos. etiam si de expres
so partium consensu lata fuerit, vt dicit gl in l. si diuer-
B sa. B C. de trans. & est text. in clem. si appellationem. de
app. & ibi no. vt supra dixi, & per hoc potest assumi cau-
tela, quando petitur executio secundæ sententiæ reuo-
catoriæ primæ, & contra executionem excipitur de sen
tia prima, quæ transiuit in rem iudicatam, q nisi actor
probet de appellatione legitime interposita, & de dele-
43 gatione causæ, succumbet in ea. † Item est nulla, si lata
C sit C contra ius scriptum expresso errore in sententia,
vt in l 2. quando prouoc. non est necess. & in l. 1. § 1. ff.
quæ sen. si app. rescin. secus autem si lata esset cõtra ius
litigatoris. nam tunc valeret, & nisi per viam appellatio
nis, vel restitutionis rescindi non potest, vt l. 1. in princ.
& per totum tit. ff. de app. & C. eo. tit. & no. gl. & tex. in
l. 1. §. in hoc interdicto. ff. de lib. ho. exhi. & in l. nõ vide-
tur. C. de mune. patri. lib. 10. in fi & l. si seruus plurium.
§ 1. uers si tamen ff de leg. 1. & in l. 1. in princ ff. ad Tur
pil. nam cum iudex inique decernit, etiam ius facere di
citur, vt l. si ff. de iust & iur. ideo præcisè mittẽda est exe
cutioni, ut dicit Inn. in c. quoniam contra falsam. extra
44 de probat. in fin † Item est nulla, si non fuerit lata per
ipsum iudicem, uel notarium de eius uoluntate, ut l. 1.
C. de sent. ex breui. reci. coniuncta l. hac consultissima.
§ at cum humana fragilitas. & ibi per Iaco. Butr C. qui
testa. fac. poss & l. hac lege. C. de sent. ex breu. reci. Sed
de iure canonico est hodie determinatum, q iudex per
D seipsum legat, & pronunciet, ut in c. fi. D de ind. lib. 6.
45 & ibi Arch.† Item est nulla, si fuit lata à iudice corru-
E pto per pecuniam, ut l. penales. C. quando prouo: non
est neces. secus autem si sit corruptus per gratiam, quia
est aliqua mero iure, licet possit ope exceptionis in in-
tegrum restitutionis rescindi. ut traditur in l. prætor. ff.
ad Treb. & no. in l. Diuus ff. de re iud in l. seruo inuitu.
§. cum prætor. ff ad Treb. & in l. si prætor. §. Marcellus.
46 ff. de re iudic.† Item est nulla, si fuerit lata F prætextu
F falsorũ testiũ, vel instrũ. quo casu sic distingue plenius
scdm Docto. Aut talis sñia fuit lata contra minorẽ, &
tũc est ipso iure nulla, ut l. 1, & ibi no. C. si ex fal. alleg.
Aut est lata contra maiorẽ, aut fuit lata contra præsen-
tem,

L *Post terminum, Vanc supra de nullit. ex defec. iurisd. deleg. num. 100. Rip. in l. admonendi, nume. 74. de iure iuran.*

M *Aut verba statuti referuntur, Rip. supra nume. 75. Cur iun in l. 2. § si iudex, ff. de iudicij, nu. 8. Mars sing. 341. Rip. in l. 4 §. hoc autem, nu. 6. de dam. infe.*

N *Et valet sententia, Vanc. de nullit. ex defec. iurisd. nu. 111. & 123.*

O *Et tunc non valet sententia. Vanc. supra num. 120.*

P *Lata post tempus, Dec d. c. de causis, num 9. Vanc supra num. 118. Tiraq. in l. boues. §. hoc sermone, limit. 23. num. 6. de verb sign.*

Q *Si fuerit lata de nocte, Pet. Duo. reg. 58. in 1. parte, & 188. & 192. in 2. parte. Vanc. de nullit. ex defec. iurisd. ordi nu. 192. Rebuf in l. qđ iussit, nu. 296. de re iudic. limita vt per Pet. Duo. regu 58. in prima parte. & 188. in 2. parte.*

R *Sed sententia arbitratoris, bene tenet alia limit. ponit Ioan. Old: dr. in trac. de sent. & re iudic. nume. 63. & Ioan Bapt. de S. Blas de priuilegdos. Centu. 4. nume. 31.*

S *A iudice stante, dixi supra in prin. in verbo sedentes.*

T *Si sit lata sine scriptis, tamẽ postquam lata fuerit poterit p testes probari, Fel, in c sicut, col. 7. versic. octaua & vlti. post Abb. ibi de re iudic. Vãc. de nullit. ex defec. proces. num. 77. et ibi nu. 79. ponit differẽtiam an sit ẽ scriptis, vel probat p testes, an scriptura de consensu partium omissi, Ang. cons. 15 Primo in ex tenens, sol. 1. alios casus ponit, quibus valet sentẽtia siue scriptis, gl. 1. & § in verbo illustrium, de re iudic. in 6. Abbas in ca prima. de libel. oblat. alios ponit Gerard. de Petra sancta singu 74.*

V *Expressam condemnationem, l. præses, l. cum iudex, C. de senten. istum locum citat & comprobat Simon de Pretis consil. 132 nume 44.*

A *Si fuerit dubia Istum locum citat & comprobat Guid. Papa consil. 67. num. 2. circa fi. Vanc. de nullit. ex defec proces nume. 101.*

B *Quæ transiuit in rem iudicatam, Aret. cons. 73. Paris cons. 107 nu. 19. vol. 4. Vãc. sup. n. 125. vide quæ scripsi in forma rũsionis rei, in verbo reiq; iudicatæ.*

C *Contra ius scriptũ expresso errore, declara istam concl. vt per Vanc. ĩ nu. 22. & lato.*

D *De iud. li. 6. Dec. de re iud. li. 6. Vãc. ĩ n. 81. vbi qđ in interlocutoria, & ib lato.*

E *Iudice corrupto, Ias in l. diuus, nu. 13 de re iud. Mars. in l. 1. nu. 6. de fals. reg. & fall ponit Syl. nupc. li. 1. nu. 101.* F *Prætextu, inf. in libello ad rec. sent. in verbo fuisse, & esse, Ias ad l. diuus, Dec. in c. licet cau. n. 21. de pb. Vãc. n. 152.*

tem, aut contra absentem, si cõtra præsentem subdistin-
guitur, aut interuenit dolus aduersarij, & tũc tenet me
I ro iure, I sed ope restitutionis potest rescindi, aut nul-
lus dolus intercessit, & tũc valet, sed ope appellationis
K rescindi potest. Aut fuit lata K contra absentem, & tunc
aut dolo interueniente aduersarij, & est ipso iure nulla,
aut sine dolo, & tunc valet, sed ope restitutionis rescin-
di potest, & hæc omnia habentur, & no. per Bart. in d. l.
Diuus ff. de re indic. & præmissa locum habent, quando
iudex secutus falsa instrumenta, vel testes. aliàs si alijs
rationibus motus esset, teneret sententia, vt probatur,
& no. in l. 1. & l. falsam. C. si ex fal. instrum. & no. glo. in
47 c. licet. extra de probat. † Item est nulla, si lata sit ea fal-
sa causa expressa in ipsa sententia, super quo latius sic
* distingue. Aliquando falsa causa * exprimitur in senté-
tia, aliquando in decreto iudicis, aliquãdo in vltima vo
luntate, aliquando in contractu, aliquando in lege com-
muni vel municipali, aliquando in rescripto principis,
aliquando in priuilegio Principis. Primo casu quando
exprimitur in sententia, super quando præsens est ser-
mo, subdistingue: nam quandoque in sententia exprimi
L tur, L vna sola causa, & sup ea est fundata sententia, &
tũc sententia redditur nulla, siue sit diffinitiua, siue in-
terlocutoria, secundum Hostié & Ioan. And. vt per eos
no. in c. sicut nobis, extra de re iudic. argumé. ad hoc. in
c. ex parte. extra de concess. præb. & l. qui testamento. ff.
de excu. tut. & in c. ex literis. versic. nos. extra de in inte
grum restit. & extra de offi. deleg. c. cum super. licet In-
no. teneat contrarium in c. in præsentia. extra de renun.
& in c. quoniam contra falsam. extra de proba. in fi. aut
M in ea exprimuntur plures causæ, & tunc, aut M omnes
N sunt falsæ, & idem quod supra N aut vna est falsa, & alia
vera, & tunc stat firma sentẽtia inspecta potius cã vera,
q̃ falsa, vt no. per gl. in l. si quis ad exhibédum. ff. de ex-
ce. rei iud. sed Bar. in l. si is ad quem. ff. de acquir. hære.
aliter distinguit, & sic quandoque sentẽtia fertur ex fal
sa causa allegata à parte in processu causæ; quæ tñ non
fuit per iudicem expressa in sententia; aut à parte non
fuit in processu allegata, sed per iudicem in sententia
O expressa. O Primo casu subdistingue, aut falsa causa fuit
allegata circa substantialia iudiciorũ, vt puta, dixit pars
iudici libellum fuisse oblatum, & litem contesta. & sim.
de quibus in l. prolatam. C. de senté. & interlo. om. iud.
& tunc sententia est ipso iure nulla, vt l. si quis obrepso
rit. ff. ad leg. Cornel. de fal. aut fuit allegata circa merita
causæ, puta quia dixit pactum de non peten. vel solutio-
P nem factam, & sim. tunc aut sententia fuit lata P contra
minorem, & est ipso iure nulla, vt C. si ex fals. alleg. aut
fuit lata contra maiorem, & tũc aut allegatio causæ fuit
Q dolosa, aut sine dolo, primo casu Q si dolosa, aut fuit fa
cta contra absentem, & est ipso iure nulla; aut cõtra præ
sentem, & est aliqua, sed ope restitutionis venit rescin-
denda, vt l. si prætor. in §. Marcellus. ff. de iudi. ubi verò
fuit sine dolo, tũc est aliqua. sed ope restitutionis rescin
di potest; & sic in istis duobus vltimis casibus procedit
ille tit. C. si ex fal. instrum. & l. Diuus. ff. de re iud. Secun
do casu quando non fuit allegata per partem, sed solum
per iudicem expressa in sententia, tunc subdistingue se-
cundum eum, aut causa fuit falsa in facto & iure, vel in
iure tantum; & tunc sententia est ipso iure nulla, quia
continet expressum errorem, vt in l. 2. C. quando pro. n.
non est neces. & in l. 1. in prin. ff. quæ sent. sine appel. fa-

I Sed ope restitutionis, Vanc. supra num. 132. in princ.
K Contra absentem, supra num. 132.
L Vna sola causa. Ampliat. & limit. ponit Rip. in l. qui Roma, §. duo fratres, nu. 29. de verbo. obl. Crau consil. 261. num. 5. vbi ampliat in sententia Principis, late Vanc. supra nume. 128 quid si veniebat condemnandus absque illa causa falsa expressa, an iudex appellationis possit condemnare reum, Guidus Papa in tracta. de appellat. nu. 12 & sic.
M Omnes sunt falsæ, Rip. in l. 1. § si quis ita, nu. 30. de verb. obl. ideo licet in principe presumatur causa intelligitur, vbi nulla est expressa, secus si expressa et falsa, Soci. iun. consil. 38. nume. 28. vol. 2. etiam si statum prohiberet dici de nullitate, Crau. cons. 201. col. 4. nu. 5. Anch. cons. 212.
N Aut vna est falsa, et alia vera, Pau. de Cast. consil. 74. nu. 2. vol. primo. Crauet. consil. 141. num. 2. Rip d §. si quis ita, num. 30. & d. l. q Roma, §. duo frãs, nume. 35. Fel. in cap. 1. col. 2 vers. 2. de re iud. Guid. Papa d. tract. de appel. nu. 12.
O Primo casu, Vanc. supra num. 130.
P Contra minorem, vide supra nume. 43. Ias. d. l. diuus, nu. 5. Vãc. sup. num. 130. versicu. limitatur etiam.
Q Si dolosa, Vanc. nume. 132. versicu & est communis opi.
a Tunc sententia valet, Rip. d. §. duo fratres, nu. 20. Aflic. decis. 47. nu. 3.
B Poterit ipsam sententiam confirmare, Guid Papa d. trac. de appell. nu. 12.
T In quo dic, Ias. d. l. diuus, nume. 3. vbi late allegat, imò decretum interpositum ex falsa causa etiam non expressa est nullum, Alexan. consil. 207. num. 7. volum. 7. vide late Alcia. de præsumptio. regu. 3. præsump. 10. in tantum, vt si causa sit partim vera, partim falsa in totum vitiatur, Anch. quæst. 14. nu. 3. D. Borgn. Caualca. in trac. de vsufr. mulie. relic. num. 208. col. 3.

cit l. quod si expressim, & quod ibi no. ff. de app. aut fuit
falsa in facto tñ, & non in iure, vt puta si dixerit [Quia
comperimus talem soluisse, & ideo absoluimus, cũ &c.]
cum tamen de ipsa solutione nõ appareat probatum in
R actis, R tunc sentẽtia valet, sed ope exceptionis rescin
ditur, vt l. si præses. ff. de re iud. & sic intelligitur glo. in
d. l. si is ad quem, & ita sequitur Inn. in c. in præsentia,
extra de renunc. circa fi. & in c. quoniam contra falsam
extra de prob. circa fi. veruntamen si iudex appellatio-
nis, reperiret ea alia causa fuisse idem pronunciandum
a a poterit ipsam sententiam confirmare, secundum Bart.
argum. l. si. ff. quod cum eo. In tertio vero casu dic idem
48 per omnia, vt proximè dictum est in secundo. † Venio
I ad secundum principalem articulum, quando falsa I cã
T exprimitur in decreto, T in quo dic ipsum decretũ ip-
so iure reddi nullum, vt l. si verò. §. subuentum. ff. de fi-
deicom. lib. & l. 1. §. hæc verba. ff. ne vis fiat ei. & no idé
Bar. in l. iustè possidet. ff. de acqui. pos. vbi posuit ratio-
49 nem differentiæ inter decretum & sententiam. † Capio
tertium articulum, quando falsa causa adijcitur in vlti-
ma voluntate, ubi sic distingue. Aut falsa causa apponit
conditionaliter, & tunc falsa vitiat dispositionem, vt l.
demonstratio falsa. in princ. & ibi per Bar. ff. de condi. &
demon. & in lli. de le. §. longe. Aut falsa causa apponitur
causaliter, & tunc non vitiat, vt in d. l. demonstratio, nisi
testatur non fuisset aliàs relicturus, vt in l. cum talé. §.
falsam. ff. de condi. & demon. & no. in l. 1. C. de fal. cau-
sa adiect. leg. & adde quod no. idem Bart. in l. libertis,
50 libertatibusq; meis. ff. de adim. & trãs. lega. † Venio ad
a quartum articulum, qñ falsa K causa adijcitur in cõtra-
ctu, in quo sic distingue. Aut causa est cohærens & fina-
lis obligationis, uel contractus, & tunc non vitiat ipso
iure contractum, vel obligationem: sed si processum fue
rit ad solutionem, vel promissionem, & quæratur de re
petitione, distinguitur, aut obligatio fuerit cõtracta scié
ter, vel ignoranter, vt in d. l. damus. ff. de condi. indeb.
cum sim. ibi not. Aut causa falsa non fuit cohærens, seu
finalis ipsius obligationis, vel contractus, & tunc valet
& tenet ipso iure, sicut vltima voluntas, vt d. l. damus. se
cundum vnam lectu. de quo no. per Bart. in d. l. demon-
51 stratio. † Condescendo ad quintum, quando in lege ap-
ponitur falsa causa, in quo dic q regulariter talis falsa
causa cessare facit effectum ipsius legis sumendo cãm
pro ratione ipsius legis, vt no. per glo. in d §. falsam. ad
quod facit quod traditur in l. generaliter. C. de episc. &
52 cler. † In sexto articulo qñ l apponitur in rescrip. dic
l secundum Bar. vbi supra, idem esse regulariter, qđ supe
rius dictum est in vltima voluntate. subdistinguendum
tamé est, an Princeps fuisset aliàs concessurus rescriptũ
causa non obstante, vel non fuisset concessurus, vt plenè
traditur in l. præscriptione. C. si contra ius vel vti. & ex
53 tra de rescrip. c. super literis. † Super septimo articu-
lo quando apponitur priuilegijs, dic q aut super ipsa cã
fundatur priuilegium, & tunc vitiatur priuilegiũ ipsum.
Aut non fundatur super illa, & tunc non vitiatur, vt no.
per Ioan. And. in c. inter dilectos, extra de fide instrum.
facit quod habetur, & no. in c. si Papa. de priui. lib. 6. &
in cle. j. extra de prob. Qualiter autem impugnetur per
viam appellationis, & restitutionis, & supplicationis, di
54 cam infra titulis specialibus. † An autem in prædictis
casibus quibus sententia est nulla, possit per consensum
confirmari? vĩ q non, per l. si expressim. ff. de appel. dic
quòd nõ potest confirmari vt valeat tanquam sentẽtia,
sed bene potest approbari vt valeat tanquam pactum. vt
no. per gl. in l. 2. C. communi vtri. iud. & per Bar. in d. l. si
55 expressim. in uersic. secundo quæro. † Ex hoc infertur,
q si feratur sententia per arbitratorem, quæ transactio
appellatur potius, quàm sententia, vt in authen. vt differ
iud. §. si interim. & no. per Bart. in l. societatem. §. arbi-
trorum. ff. pro so. & per Innoc. in c. Quintauallis. extra
de iureiur. & per Spec. in titu. de arbi. post princ. & talis
sententia appareat esse nulla, q poterit a partibus ap-
probari, vt valeat tanquam transactio; & pro hac sentẽ-
tia facit optimè dicta l. secunda. C. comm. vtr. iud. vbi

videtur

videtur casus. Sed quæritur, coram quo iudice sit agē-dum de nullitate sententiæ? dic vt no. in tit. seq. versic. idem quæritur.

ADDITIONES.

• Infirmitate grauatum, Adde q sententia lata contra eũ qui est infirmitate detentus mero iure tenet, sed datur restitutio in integ. intellige, quando lata est à iudice ignorante, aliàs esset ipso iure nulla, quia esset lata cõtra absentem non contumacem. Ita Ias. in l. non exigimus. §. si quis iudicio num. 5. ff. si quis caut. quam concl. declara, ut per Rub. de ord. iud. c. 53. num. 107. vbi docet cautel. pro infirmo. de qua etiam per Lanfran. concl. 16. Quid de sententia contra absentem ex iusto impedimento lata, an & quando sit nulla, & dic, ut per Mising. centu. 4. obser. 57. Tremol. ad prac. Bonacur. tit. quib. mod. cita. impun. post. nume. 4. vbi declarant concl. de sent. lata contra infirmum, quid de iudicio cõtra defunctum, & Dic, quòd etiam si per viuẽtẽ. defendatur: est nullum, in l. in summa §. si. de re iud. Capic. decis. 1. nu. 16. fallit prædicta reg. quando procurator ante mandantis obitum litem fuit contestatus, aut de iud. soluendo mandator ipse satisdedit, Quibus casibus, iudex in defunctum, vel pro eo sententiam ferre potest, dummodo in procuratoris personam sentẽtia concipiatur, l. defunctus ff. de ꝓcur. l. nulla. C. eo. Abb. in c. mã-dato, extra eo tit. Cassiad. decis. 2. nu. 2. de appel. quod tamen perpetuum nõ est: nam, si absque hærede decesserit dominus: tunc cum procuratore domino litis effecto sententia ferri non poterit, teste Ias. consil. 9. lib. 1; cons. 138. lib. 4. Quæ omnia declarat Seb. Van. de null. c. 9. num. 106. Rob. de ord. iud. c. 53. num. 107. & seq. Lanfran. concl. 27. Tremol. ad prac. Bonacur. tit. de imped. exec. num. 14. litera D. ver. 2. dico. Mising. cent. 1. obser. 85. vbi plura ad prac. d. l. in summa. §. si. & ibi de snia pro defuncto lata, & an instantia litis non finitæ transferatur in hæredem, & si moriatur dominus: qualiter in procuratorem sententia ferri possit, de quo per Ias. d. l. nulla. C. de procu. Masuer.

• Iure canonico, Adde; quod sententia proferri potest in personam domini, non obstante quòd procurator per litis contest. factus sit dominus litis, teste Osasc. decis. 1. num. 33. qua de re plura not. Ias. in l. stipulatio ista. §. si stipuler. num. 12. ff. verbo. oblig. Masuer.

• Præsentationem rescripti, Adde, quæ habentur supra for. opp. contra instr. ver. contra ius elicitum circa fi. & fac. quæ scribit Ias. in l. beneficium. num. 46. si princeps cõcedat alicui beneficium, vel priuilegium, q tempore scientiæ incipiat habere effectum, secundũ cõmunem, quã sequitur Capra inter cõ. opi. ver. priuileg. iuxta, an autem rescripta & concessiones operẽtur à Die concessionis, an verò à die notitiæ: vide Felin. in ca. susceptus. §. oportet. col. 2. de rescrip. Rom. cons. 218. nu. 4. vbi quòd tempus præfixum comparere debenti non currit nisi à die præsentationis literarum. Masuer.

• Falsa causa, Adde, q si iudex expresse habeat relationẽ ad acta: & ex ipsis actis de errore appareat; ea sententia est nulla, secũdum communem per Alex. cons. 223. col. 3. circa fin. lib. 1. de qua vide quæ scribit Ias. qui artic. plene examinat, in l. si is ad quem, num. 22. 23. & seq. ff. de acquir. hæred. Masuer.

a De nullitate sententiæ. Adde Bar. in l. fin. de iusti. & iur: & Spec. in tit. de sen. in fi. & Io. And. in addit. Spec. in tit. de app. in §. 2. versic. 17.

b Lapsu instantiæ. Adde Bald. in marga. in verbo instantia, in versic. 2. per Abb. consil. 66. vide in apostil. in l. properandum.

c Recusationem. vide Lud. Rom. cons. 317.

d Consilium. Sed quid si non fuit petitum, tamen est statutum quòd sententiæ debent ferri cum consilio sapientis. vide Ang. consil. 140. & an à tali sententia lata cum consilio possit appellari. vide Ro. consil. 218.

e Proprio. Dic quòd valet laudum à famulo cum in ipsum est factum compromissum de lite inter virũ & vxorem, ut uoluit Rom. consil. 68. item vniuersitas potest de causa propria cognoscere, vt voluit Oldr. cons. 135.

f Audiendam. Sed quid si fuit citatus ad audiendam voluntatem iudicis, dic quòd non valet secundũ Lu. Rom. sin. 372. incip. citatur quis.

Adde Matth. in not. 8. incip. nota quòd est differentia, & Hyppol. de Mars. in l. de quoque, colum. 25. versicu. quid autem de citatione incerta ff. de re iudi. & in rub. C. de prob. colum. 68. versic. incertitudo viciat etiam citationem. Ziletius.

g Si diuersa. Vide ibi apost. ad Ale. per me ibi positam.

h Quando falsa causa. Adde Bar. Bal. & Ang in l. qui testa. de excu. tut. Bar. in l. si is. ff. de acq. hær. Bal. in l. 2. C. quando prouo. non est necess. & Abb. in c. 1. de re iud.

• Falsa causa, Adde Ias. qui hæc omnia plenè examinat in l. si is ad quem. ff. de acq. hær.

i Quando falsa causa adiicitur in contractu. Addè Bart. in rub. C. de consti. pe. Bal. in l. nec apud, de hære. inst. Bart. in l. demonstratio, in §. 1. ff. de condi. & demonstr.

K Quando falsa causa ponitur in rescri. Adde Bal. in l. 1. de cond. & demonstr. Bar. in l. demonstratio. ff. de condit. & demonstr.

SVMMARIVM.

1 *Sententia iudicis dubij sua iurisdictionis non tenet.*

1 CVIVS Quidem commissionis. † Optima est cau
tela, & ita se habet communis practica poneret
tenorem delegationis in sententia, vt appareat
quod ipse iudex certus erat, & non dubius de sua iuris-
dictione, alias si dubius esset, eius sententia non tene-
v ret, v ut not. Bart. in l. 2. ff. de iud. in prin. & l multum
interest. ff. de condi. & demon. facit l. quæro. ff. de eo q
pro tut. & l. sed si sua ff. de acquir. hæred. licet autem
sit bona insertio commissionis respectu prædicto, tamẽ
si contra sententiam, quæ lata sit de recenti, opponatur
A defectus delegationis, A necesse erit de ipsa delegatio-
ne aliter probare. Secus si lata esset de longinquo; quia
tunc pro delegatione, & processu præsumitur, ut not.
Innoc. & alij Doct. in cap. cum in iure peritus, extra
de off. deleg. & tangitur plene in glo. sequ.

v Vt notatur, Maranta, in ti. de senten. num. 101. Vanc. in ti. de nullit. ex defec. iurisd. ordi. nu. 169.

A Necesse erit vide supra nu. 56. & 28. quòd limitat nu. 17. in magno officiali.

SVMMARIVM.

1 *IVdex debet inserere tenorem libelli & supplicationis in sententia.*

2 *Iudex qui est & notarius nunquid possit sententiam & alia gesta coram se tradere, & instrumẽta de ipsis per se facere.*

3 *Notarius nunquid possit per se ipsum tradere, & publicare suum instrumentum sine præsentia testium.*

B VISO B Etiam libello. † Ecce secundum, quod
1 debet iudex inserere in sententia, scilicet te-
c norem libelli, cum sit c fundamentum totius
litis, ut l. fundus. ff. communi di. in auth. offeratur. C.
lit. contest. l. edita. C. de eden. & ad hoc bene facit l. vt
responsum. C. de transac. & l. precibus. C. de imp. & al.
subst. & l. diuus. ff. de re iud. & gloss. singulariter hoc
dicit in l. nec exemplum. C. ad l. Cor. de fal. & eodẽ mo-
do est inserenda supplicatio in rescripto, vt ibi per glo.
2 not. † Hic quæro de q. quam sæpius vidi in Monteter-
2 rato. Ecce quando aliquis [2] est iudex & notarius, vt ip-
se sum, nunquid poterit sententiã, & alia gesta coram se
tradere, & per se instrumenta facere de ipsis? dic quòd
non, vt dicit Bart. in l. 2. ff. de stip. ser. per tex. in c. quo-
niam contra falsam extra de prob. & in c. cum à nobis,
D ext. de testi. & ibi per Io. And. D nisi consuetudo terræ
vel statutum municipale aliud induceret, arg. in c. cum
3 dilecti. extra de fi. inst. & l. 1. C. de emancip. lib. † Sed
nunquid notarius possit per se ipsum tradere, & publi-
care suum instrumentum sine præsentia testium? dicit
idem Bar. quòd sic in d. l. 2. posset etiam secundum eum
tradere instrumentum procuræ suæ quò ad sui præiudi
cium,

B Etiam libello ista clausulam ponit Cels. Hug. in trac. clausularum nu. 228. Bal. in l. 2. in fi. princip. de iud.

c Fundamentũ totius litis, late allegat Vanc. de nullit. ex defec. proces. num. 97. & nu. seq. limit. & Achil. perso. in trac. adipisc. poss. nu. 382. Ias. in l. vinum, ff. cert. peta. Petr. Duen. reg. 42. in 2. part.

D Nisi consuetudo, istum locũ citat & comprobat. R. D. Burgu. Caual. decis. 41. nume. 36. circa med. & nu. 38.

cium, non autem quò ad sui commodum, dic vt ibi per eum &c.

ADDITIO.

a Quando aliquis est iudex, & notarius. Adde Paul. de Castr. in l. 1. ff. de iudic. & per Bened. de Barzijs in tracta. de guarentigiis.

SVMMARIVM.

1 *Litis contestatio cùm sit de substantialibus debet esse nota iudici.*
2 *Litis contestatio, an probetur ex eo, quia est allegata per iudicem in sententia.*
3 *Quando allegatur defectus circa formalia vel ordinaria processus, an præsumatur pro processu.*
Sententia nulla non potest consensu partis etiam expresse confirmari.
4 *Emptor à quo res fuit euicta per sententiam agens contra venditorem de euictione, an teneatur nedum sententiam, sed etiam processum causæ contra se habitā producere.*
5 *Verba enunciatiua prolata in vltima voluntate, an inducant dispositionem.*
6 *Verba enunciatiua propter se principaliter prolata, an disponant.*
7 *Verba enunciatiua prolata in contractibus, an inducant dispositionem.*
8 *Verba enunciatiua prolata in scriptis an dispositionem inducant.*
9 *Verba enunciatiua prolata in actis an inducant dispositionem.*

1 VISAQVE Litis contestatione. † Hæc litis
2 contestatio E cum sit de substantialibus iudicij, vt l. prolatam. C. de senten. & interlo. om. iud. debet esse nota iudici, nec de ea debet dubius esse alias redderetur sententia nulla secundum Bart. vt per eum not. in l. a. ff. de iudic. vnde bene facit iudex mentionem faciendo de ipsa, sic etiam debet iudex esse certus de contumacia rei, quando interponere vult primū & secundum decretum, vt per eundem not. in l. si ff. de condi. & demon. ad quod faciunt no. in l. hic autem. §. 1. ff. ex qui. cau. in poss. ea. † Sed nūquid a per hæc verba probetur esse lis contestata? videtur quòd non, ut in c. quoniam contra falsam, extra de prob. quia verba enunciatiua non probant, & in auth. si quis in aliquo documento. C. de eden. cum simil. Pro cuius dubij clariori decisione, & doctrina pleniori considerandum est, quòd b aliquando uerba enunciatiua b proferuntur in sñia, aliquando in ultima voluntate, aliquando in cōtractibus, aliquando in in priuilegio, vel rescripto, aliquando in iudicio. Primo casu quando proferuntur per iudicem in sententia, distingue, aut est quæstio de processu ante latam sententiam, aut est de illo quæstio post latam sententiam. Si ante latam sententiam, & tunc verba narratiua, seu enunciatiua processum non probant, nisi aliter directò de ipso probetur, ut in c. quoniam contra falsam, extra de prob. & l. gesta. C. de re iud. & l. is apud quem. C. de eden. & not. per Glo. & Doct. in l. quoties. §. fi. ff. de prob. Si vero sit quæstio post latam sententiā, & tunc aut de ipso processu fit mentio in sententia, vt in præsenti forma, aut de eo nulla fit mentio. Si quidē de eo fit mentio, subdistingue, aut sententia fuit lata parte præsente, uel absente, & vtroque casu appellante, seu F prouocante, F & tunc non præsumitur pro processu, nisi aliter probetur, ut no. in l. his qui ad ciuilia. C. de appel. & in c. in præsentia, extra de renun. & in d. c. quoniam contra falsam. & ibi per Inn. & in c. bonæ memoriæ, extra de elec. aut fuit lata parte præsente, vel absente & non appellante, & tunc creditur iudici, & eius G verba enunciatiua, seu narratiua G approbant, & præsumitur pro processu, & in præalleg. c. quoniam contra falsam, secundum aliam lect. Et huius est ratio, quia nō appellans videtur approbare sententiam, & per consequens omnia ex eadem consequentia, arg. l. ab eo iudicato. C. quomodo & quando ind. & l. si in fi. C. de sent. quæ sine cer. quanti. & quod not. in l. optimam. C. de contrah. & commit. sti. & in l. cum aliquis. C. de iur. delib. quod etiam sequitur Spe. in tit. de sent. & re iud. §. fin. versic. in summa & Bar. in l. fin. ff. quando appel. sit. vbi vide Spe. in tit. de instr. edi. §. restat, versi. in summa. vbi verò de processu nulla fit mentio in sententia, tūc subdistingue, aut allegatur defectus in processu pertinens ad iurisdictionem iudicis, puta defectus potestatis seu delegationis, aut defectus pertinens ad ordinationem & formam ipsius processus. Primo casu, aut iu-
H dex qui tulit sententiam erat ordinarius, H & tunc pro eius iurisdictione præsumitur, quia eius iurisdictio est certa, ut c. sicut nobis extra de re iudic. cum simil. ibi no. aut erat iudex delegatus, & tūc subdistingue, aut fuit lata sententia parte præsente, vel absente & non appel-
I lante, & tunc si opponatur, pro delegatione I non præsumitur, multo minus si appellauerit, si verò non opponatur, tunc pro delegatione præsumitur, vt hæc habentur & traduntur per Innocen. in capit. cum in iure peritus, extra de offic. delegat. & per alios in l. 1. C. de man.
3 princip. & in capit. 1. extra de procura. † Secundo casu principali quando allegatur defectus circa formalia vel ordinaria processus, & tunc aut talis defectus allegatur à tertia persona quę nunquam fuit in iudicio, nec in
K ipsa causa, & tūc quantum ad ipsam personā K non præsumitur pro processu, per regulam illam, cui non obstat exceptio rei iudicatæ, nec similiter processus, vt habetur in l. fundi, & l. fundum. ff. de except. rei iudica. & not. per glo. in d. c. bonæ, extra de elec. Aut ille defectus allegatur ab ipsa parte, quæ fuit in lite, & tunc subdistingue, aut sententia nondum transiuit in rem iudicatam, sed est appellatione suspēsa, vel intra tēpora appellandi & tunc non præsumitur pro processu, nisi de eo probetur ut in l. his qui ad ciuilia. & quod ibi no. C. de app. & d. c. in præsentia, de renun. Aut sententia transiuit in rem iudicatam, & tunc fuerunt opi. diuersæ, nam Cum
L post. in d. c. bonæ, L voluit dicere quòd præsumitur pro processu, ratio est, quia partis taciturnitas videtur omnia approbasse in sententia narrata, arg. d. l. ab eo. & C. de sen. quæ sine cer. quanti. l. si glo. vero tenuit contrarium in d. c. quoniam contra falsam, quia sententia quę est nulla non potest consensu partis etiam expresso confirmari, ut in l. expressim. ff. de app. & l. quædam mulier. ff. fam. ercis. facit l. si ff. de iur. patron. & in cap. 1. extra de purg. vulg. Alij, & forte non malè, & pro concordia opi. ipsarum distinguēdum dicunt, aut is contra quem est lata sentētia allegat defectum processus ad effectum grauandi aduersarium onere probandi illum, & tunc non auditur, sed pro sententia præsumitur, ut d. l. res iudi. & l. ingenuum, & in c. in præsentia, & in c. ad sedem, supra alleg. & sic intelligitur opi. Cum post.
M Aut allegat defectum processus quo ad effectum M grauandi se ipsum onere probandi ipsum defectum, & tunc audiendus est, & modus probādi erit, quia producet totum librum processus, & examinabitur si in eo sit aliquis defectus, & quo ad hoc eius taciturnitas operatur, arg. c. 1. extra ut eccle. benefi. & Et ad hoc facit, quod in simili dicitur de eo, qui renunciauit exceptioni non nu-
N meratæ pecuniæ, N contra quem præsumitur, & tamen auditur uolens probare cōtrarium, ut not. in l. si ex cautione, & l. generaliter, & l. in contractibus. C. de non nume. pecu. & sic intelligitur glo. in d. c. quoniam contra falsam. quam distinctionem sequitur ibi Ioan. Cal. & tangitur per Io. Andr. in d. cum in iure peritus, & in d. c. cum in præsentia, & secundum hoc non obst. d. l. si expressim, quia secundū prædicta non confirmatur sententia, quæ est nulla, quia potest probari nulla per partem, vnde partis præsentia, vel consensus nō confirmat eam quæ nulla est, at deficiens probatio nullitatis facit quòd præsumitur esse aliqua in dubio, alio in contrariū non probato, & sic quo ad hoc non operatur partis præsentia, vel consensus. Quæ quidem negatiua, videlicet litem non esse contestatam, vel non iuratum de calumnia, &

E Cū sit de substantialib. Cels. Hugo, in tracta. clausularū, nu. 128. vbi late Vital. de Gamba. in tracta. clausularum, in titu. verba enunciatiua in sententijs, Vanc. supra de nullit. ex defec. process. num. 28. ita vt no possit consensu partium renunciari, decis. Tholos. 352.

F Et tunc non præsumitur, Cra. de antiq. temp. in 2 part. nume. 3. Per. Dua. reg. 42 in 2 par. vbi penis reg. cum amplijs & limit.

G Probat, Cra. supra nu. 5. vbi late allegat, Vanc. supra, a quo & a quibus, nu. 7. vers. si vero, & nu. 9.

H Et tunc Bar. in l. 2. circa fin. de in ius voc. Gui Pap. decis. 249 Vanc. de nullit. ex defec. iurisd. num. 20. circa fin. & 24. Vital. Gamb. in trac. clausularū in rub. enunciatiuis verbis in sententijs, sub nu. 3.

I Non præsumitur, Vanc. supra nu. 6. in fi.

K Non præsumitur pro processu. Cra. supra in 2. pars. nu. 70.

L Voluit dicere quòd præsumitur. Thom. Gram. decis. 24. nu. 3. Vital. supra.

M Grauandi se ipsum, Vanc. supra nu. 11.

N Contra quem præsumitur istū locū citat & cōprobat. Vasq. de success. creatio. §. 1. nu. 22. post princip. vide eūdem in libell. in action. hypot. in verbo mutuo, n. 9. post princ.

nia,& sim. probabitur producendo processum, ut dictũ est,ad quod facit quod habetur in d.c.cum ad sedem, extra de resti.spo. & in c.cum olim.extra de priuil. vt per Bar.in l.in illa.ff. de verbor.obli.&l. Titiæ textores.ff. de legat.1.& per Iac. Butr.& Doct. in l.2.C.de erto aduo. Et quæ superius dicta sunt, procedunt in sententia lata de recenti,& processu habito de recenti, sic q facilis est eius probatio;vbi autem essent acta de longinquo
o ita quòd probatio esset difficilis, tunc indistincte o pro ipso processu præsumitur,ut dicit Hosti. in d.ca.cum in iure peritus. & Io. And. idem sequitur in d.c.quoniam & Cyn. in l.emancipatione.C. de fide instr. aliter enim absurditas maxima sequeretur in multis sententiis antiquis,per quas non posset probari de solemnitate processus. & sic finis liti per eas non esset in positus. nec vllo tempore imponi posset, contra l.1.ff.de re iudic. & l. terminato.C.de fruct. & lit. expen.& l.si fratres C. de
4 transact. & l.fi.ff. pro suo.cum sim. † Ex quibus omnibus colligitur decisio ad illam sæpius occurrentem q. qua quæritur, an emptor a quo res fuit euicta per sententiam agens contra uenditorem de euictione, teneatur nedum sententiam,sed etiam processum causæ contra se habitum producere,de qua q. notatur p aliquos in l. Nesennius.§.Caia.ff de euict. & plene scripsi infra sub tit. quando agitur ab emptore contra uenditorem.
5 † Nunc transeo ad secundum articulum,videlicet quãdo uerba enunciatiua,seu narratiua proferuntur in vltima
p ma voluntate, in quo p sic distingue,ut no.Cy.in l.1.C. de fals. causa adiect. lega. & per Bart.in l. ex hac scriptura.ff.de dona. Aut verba enunciatiua emittuntur ꝓpter se tantum, & tunc inducunt dispositionem, vt d.l. ex hac scriptura.ff. de dona. Aut proferuntur incidenter propter aliud, & tunc quandoque proferuntur per modum conditionis, quandoque per modũ modi,quandoque per modum causæ, quandoque per modum demonstrationis. Siquidem proferuntur per modum conditionis, tunc aut nulla fuit expressa species, vel quantitas,& non inducunt probationem neque dispositionem ut in l. Titia. in prin.ff.de leg.2. secundum primã lect. quia nec etiam inducerent si fuissent emissa propter se, ut l. cum post § gener. ff. de iur. dot. aut expressa fuit certa quantitas,vel certa species,& tũc quò ad id quod principaliter est in conditione,non inducunt dispositionem, ut in l. ex facto ff.de hær. inst. ar.l. si quis sub conditione.ff. si quis om.cau. test. quo autẽ ad id quod est antecedens,vel consequens ad ipsam conditionẽ distinguitur, aut est tale quod possit per testatorem induci, & tunc dispositionem inducunt. aliàs secus, ut in l.Proculus, in princ.ff. de vsufru. & l. denique.§. totiẽdũff. pec. lega. Fallit quando verba conditionalia sunt prolata per ablatiuos absolutos, ut l.fideicommissa.§.quamquam ff. de leg.3.& l.in ratione.§.tam & si.ff ad leg.Falci. Secundo casu,quando proferuntur per modum modi,& tunc dispositionem, & probationem inducunt, ut l.fi. C. de his quæ sub modo. Tertio casu, qñ proferũ-
q tur q per modum causæ, tunc inducunt dispositionem quo ad effectum excipiendi, ut l. emptor.§. fi. ff. de rei vend. & in l.fi.§.1.ff.de dol. excep,& etiam quò ad effectum agendi. quando in causa in erat tale quid, super quo testator poterat disponere, ut l. qui uolebat ff. de hær. insti. & not. per glo.in l.socer.§.Lucius ff. sol.matrim & per Inno, in c.fi. extra de succes. ab intest. Quarto casu, quando proferuntur per modum demonstrationis, tunc non inducunt dispositionem, ut l. cum tale.§. fina.ff. de conditio.& demonstr.& rationis verbis, & ibi not. per Doc.C. de testa. mili. fallit fauore militiæ, & libertatis,vt ibi. Item fallit si fuerit iuratum,ut in auth.
6 quod obtinet.C.de prob.† Sed hic reuoco in dubium, quid iuris quando proferũtur propter se principaliter, an inducant probationem,vel dispositionem,super quo latius sic distingue, aut talia verba fuerunt prolata in præiudicium tertij extranei, aut sui hæredis.primo casu nõ inducunt dispositionem,vt in l.verba. C.de testa. Secundo casu subdistingue, aut fuerunt prolata erroneè,& tunc non inducunt dispositionem, vt l.2. C. de fal.cau.adiect.lega. aut fuerunt prolata scienter,& tunc aut fuerunt prolata modificatæ, & vltra modificationem non disponunt,vt l.Lucius § filia. ff.ad Treb. Aut fuerunt prolata simpliciter,& tunc,aut verba fuerunt directa ad honoratum,& tunc non inducunt dispositionem, vt l.generaliter; in princ.ff.de vsufr.leg.& no per glo.in l peto.in princ. ff.de leg. 2.nisi in libertate,vt in l.Paulus. in fi.ff.de fideicom.lib. Aut referuntur ad grauatũ, & tunc inducunt dispositionem, vt d.l.ex hac scriptura,
7 de donatio. † Nunc transeo ad tertium principalem ar-
c ticulum,qui est,quandu verba c enunciatiua proferuntur in contractibus vbi sic distingue,aut proferuntur ad
a liberandum,aut ad obligandum a Primo casu inducũt dispositionem, vt l.tale pactum,in prin.ff. de pact.& ibi no.& hæc procedunt qñ proferuntur propter se,vbi autem proferũtur incidenter propter aliud, tunc inducũt dispositionem,secundum Bar.in l.iubemus.C.de liber. cau Secundo casu, quando proferuntur ad obligandũ,
s aut emittuntur propter se,s & inducunt dispositionẽ, vt in l.Publia. in fi.ff depos. Aut propter aliud,& tunc
t aut sunt emissa t inter præsentes, & inducunt probationem,& præsumptionem, donec contrarium probetur,vt l.optimam C.de contrah. & commit. stip.& l.quidam.ff de proba.facit quod no. per gl.& Cy.in l.2.C.de
v dona. Aut emissa sunt inter absentes, v & tunc nec probationem,nec dispositionem inducunt, ut in l. epistola,
A in princ ff.de pac.& in l.non nudis. C. de probat. A si si ille, ad quem verba dirigũtur sit illius iuris possessor, faciunt & probant illum possessorem, vt d.l.non nudis. & l.non epistolis.C. de proba. Et hæc procedunt,quan-
B do verba enuntiatiua ꝓferuntur a partibus: si vero B ꝓferantur à notario,tunc dic ut habetur in authẽ. si quis in aliquo documento. C.de eden.& in l.sciendum.ff de verb.obl.& in l.1.C.de fide instru.& iur hæ.fi. Descen
8 do† ad quartum principalem articulum, qui est quãdo
d verba d enunciatiua proferuntur in priuilegijs, vel re-
C scriptis, C in quo sic distingue. Aut super verbis narratiuis,uel enunciatiuis non fundatur intentio principis, & tunc non probant, aut principis intentio, & concessio fundatur super illis,& tunc subdistingue,aut sunt in facto ipsius principis proprio, & tunc plenissimè ꝓbãt, sic q non posset probari contrarium. Aut sunt in facto alieno, & tunc probant plene, attamen probari potest contrarium, & hæc omnia probantur, & traduntur in tex.& gl.in c.si Papa.de priuil.lib.6. & in cle.1.de pro-
9 ba.† Nunc transeo ad quintum articulum,quando pro-
D fertur D in actibus iudialibus, in quo sic distingue,aut proferuntur per iudicem & dic,vt supra dictum est, aut proferuntur à partibus, & tunc secundum Bart.dic,aut verba huiusmodi enunciatiua proferuntur ante litẽ cõtestatam,& tunc non inducunt dispositionem, nec probationem præcisam,quia proferens potest ꝑuitere:aut proferuntur post litem contestatam,& tunc probationẽ inducunt. donec probetur contrarium, vt hæc probantur in l.qui familiæ.ff.fam. ercis. cum sim..

ADDITIONES.

a Sed nunquid, vide per Lanfrã.in repet.c.quoniam contra falsam,de proba. super verbo instrumentotum productio.per totum.

b Enunciatiua.De verbis enunciatiuis.vide Bar.in l.optimam.C.de contrah. & commit.stip.Bal.in l.his verbis. C.de testam.mili.Bar.in l.ex hac scriptura. C. de dona. Doc.in c.fi.de succes.ab inte.

c Quando

o Pro ipso, Cranet.sup.in 1.parte.nu.68 istum locũ citat & cõprobat Tiraq. in trac præscrip §.1.gl.4.versic.32. citat & ẽt cõprobat Cur sen. consil.77.super motiuis.col 2. Tho. Gram sup.d decis 24. Pet.Duc. reg 233. num.3. Nata consi.526. nu.[illegible] Afflic.decis.341. num.4. Io.de Amicis cõsil.25.numo.25. citat & cõprobat Cassiador.in tit.de procur.decis.3.nu.3.

p Sic distingue, Cran. sup 1.parte.nu.88.versic. eodẽ modo, Pet. Duc.sup.num 9. latiss.istã materiã ponit Vital. de Gãba in tracta. clausularũ in rub. enunciatiua verba in vltimis volũtatib.

q Per modum causæ. Dec cons. 513 nu.8.Paris. consil 31.nu 30. volu 2 Soci iun. consi.67.nu.18. vol 4. Nata consil. 118.nu 4.

a Primo casu. Vital. sup.num. 12.vir.si.Cranet. sup. in 1. parte, nu.94 versic. sit al vnum.

s Et inducunt dispositionẽ,Cranet. sup. nu. 91. Paris consil.26. num 124 vol.2. Vital.sup.nu.13 vbi late prosequitur materiam.

t Inter præsentes, Cran supra num.92. cum seqũ. sed vide Iason in l.epistola, ff.de pac.quòd videtur tenere contrarium.

v Et tunc, Cranet.dicta prima parte,numero 70.

A Tamen si illa, Vital supra num.13.versic ad vnum tamen.

B Proferantur a notario, Cranetta supra in prima parte. numero 68.& in secunda parte,numero decimosexta.

C In quo sic distingue, Vital sup in rub.qñ verba enunciatiua proferũtur in priuilegijs rescriptis. uns hoij Papa, & in priuilegijs, vide Dec. cõs.441.nu.16.

D In actibus iudicialibus, Vital. supra in princip.vbi tractato de verbis enunciatiuis, in versicu si vero enunciatiue proferantur in iudicijs.

c Quando verba enunciatiua proferuntur in contractib. Adde Doct. in l.optimam. C.de contrah.commit.stipu. Bar. in l.si forte. de cast.pecu.

d Quando verba enunciatiua proferuntur in priuilegijs. Vide Bart in l. si ita ff.de aur.& arg.leg.Pet.de Anch.& Abb.& Mod.in c.quia circa,de priuil.

x Quod sic, vide infra in forma libel. ad rescindendam sint, versic. ipsius instrumēti rigore, Ias. in l. diuus, nu. 11. de re iudic. licet videtur sentire contrarium in l. si is apud quē, nu. 24 de acq hære. quòd sententia sit nulla, [illegible]lic. decis. 43. [illegible] 2. latius Vanc. de nullit. in tit. de nullit. ex defec. proces nu. 133.

SVMMARIVM.

1 *Iudex in dubio, an videatur motus virtute iurium, & instrumentorum productorum.*

1 IVribus & instrumentis. † Hic quæro de not. q. nunquid iudex videatur in dubio motus virture istorū iurium ad hanc sententiam proferendam, quod est vtile scire, si fortasse postea apparuerit ipsa instrumēta esse falsa, uel nulla, super quo dic secundum Cy. & alios
x a quod sic, vt per eum not. in l.pen.C.si ex fal.instrum. & hanc opin. sequitur Vber. de Bobio in summa sua, in tit. de exce. cuius ratio est; quia animus iudicis in dubio refertur ad producta, quia secūdum ea iudicare debet, vt l.in illicitas.§.veritas. ff.de offic præsi. & præsumitur
y quod sententia sit lata ex causa y in processu deducta, vt no gl in l hæc enim.in princ.ff.de inspec.tu.& etiam ex causa quæ in actis includitur, vt no.Barto.in l.si quis ad exhiben.ff de excep.rei iudi. & ibi per gl.in l.Iulianus verum debitorem.ff.de condi. ind.

y In pcessu deducta, Rip. in l.g Roma.§.duo fratres, num. 23. de verb. obli.

o Et de substantia in sententia diffinitiua. Vanc. supra de nullit. ex defec. proces. nu. 69. etiam in causis summarijs, Maranta in spec. aduoc in 7. dist. in princ. nu. 37. & in titu. de sent num. 17. an possit per partes renunciari huic solennitati, Mara. sup in secūda parte princi. nu. 41. Vancius sup. nume 73. & ibi 77. qd præsumat, late in scriptis an possit probari per testes. qd si essent omissa illa verba in his scriptis, Ange consilio 245. col. pe. Rebuf. in repe l. quod iussit, nu. 196. de re iudic. dicit quòd non valet, ubi et partes hoc no possunt renūciare, nec consuetudo vel stylus cōtrarius, limit tamē vt ibi nu. 191.

CHRISTI Nomine inuocato. Meritò præmittitur inuocatio diuini Nominis, quia omnia bene geruntur, si cuiusque rei principiū decens sit, & amabile Deo, vt in authen.quomodo oportet Episc. in princip.colla: prima.facit l.in nomine Domini. C.de offic.præfe.præ. Aphri.cum sim.

BEATISSIMI IACOBI Apostoli. Iste gloriosus Apostolus fuit & est aduocatus meus in Cęlis & in Terra, quem tanquam factus peregrinus in protectorem assumpsi, & ab eo multiformes gratias recepi & obtinui, idem etiam & vos faciatis, quia scribitur in Euangelio [Facite vobis amicos de māmona iniquitatis, qui vos recipiant in æterna tabernacula] licet autem peregrinauerim per loca diuersa, animus tamen nullo loco requieuit. Sed mihi Seneca ille respondet [Miraris cur peregrinatione tam longa tantisq; locorum varietatib. non dimisisti tristitiam, grauitatemq; mentis? animum debes mutare, non celum, sequitur de quocunque fueris vitium, præsumit te eadem causa quæ expulit, cœlū non animum mutant qui trans mare currunt &c.]

SVMMARIVM.

1 *Sententia diffinitiua in scriptis est redigenda.*

1 IN his scriptis. † Quia scriptura o est de substantia
o in sententia diffinitiua, vt l.2. C.de senten.ex breu. reci. cum simi.

SVMMARIVM.

1 *Sententia, tam in reali, quàm personali actione an transferat dominium.*
2 *Actio in factum, an ex sententia in reali actione oriatur.*
3 *Sententia an inducat aliquam obligationem, vel tollat.*
4 *Iudex non plenè informatus in quæstione iuris, vel facti, & instat terminus instantiæ, quid debeat facere.*
5 *Lapsa instantia litis, an iudex possit obseruare ab obseruatione iudicij, & partem in expensis condemnare.*

1 PRimo quidem pronūciamus, & declaramus. † Hic no. q. sententia, quæ profertur super hac actione reali, dr sententia declaratoria, & idē fere in cæteris realibus, vt probatur in l.ex diuerso. §.1.ff. de rei vend.& l. sicuti §.si quæratur. ff.si ser.vend. Hic autem quæritur, an per sententiam latam in actione reali trāsferatur dominium? dic ut plene dixi supra in 1. lib. in gl. super ver.iure dominij, & tangitur per Bar.in l.Pomponius.§.si iussu.ff.de acq.pos.conclusiue glos.vr tenere q non, ut in l.inter officium. ff.de rei vend.& in l. exceptio.ff. de excep.rei iudic.& in l.3.§.si.de pub. sed Bar. tenet q trāsferat, & hoc pp auctoritatem rei iudicatæ, argum.in l.3.§.item quæri potest. ff.de reb.eorum, & in d.l.3.in fi.ff.de publi. In personali uerò actione lata sententia transfertur dominium, secundum omnes, vt l.2. in fi.ff.si ex noxa.cau.aga.& l.generaliter, & l.q ex pluribus.ff.de noxa.& in l.si res. ff.communi diuidun.uidelicet traditione, vel rei apprehensione secuta, vt not.in
2 l.2.in fi.ff.de acquiren.pos.† Deinde quæritur, an ex hac
a sententia lata in actione reali nascatur [a] noua actio in factum, sicut nascitur quando lata est in actione personali, vt in l.actori C.de iureiur.super qua quæstione repe
z riuntur gl. contrariæ, z nam gl.in l.1. C. de iudi.tenet quòd non: quia iudex non agit aliquid noui inducere, sed solum quod est declarare, ergo vltra eius intentionem non operabitur, argum. in l.non omnis.ff si certū petat.& l.si ex testamento, in fi & l. si cum argentum. in princ.ff.de exce. rei iudi Alia glo.posita in l.nam & postea.§.si minori.ff.de iureiu.tenet cōtrarium, quā sequitur Bar.in l.miles, in §.iudicati.ff. de re iud. & l.2.in fi.
3 ff.de præto.stipu. † Vltra quæritur, an per sententiā inducatur aliqua obligatio, uel tollatur, & quæ & qualis super quo vide quod plene habetur, & nota.in l.Iul.vorum debitorē.ff. de cond.inde. & ibi per Bar.& Iac.But.
4 & per Cyn.in l.cum quis. C. de iur.& fac.ign. † Postea quæritur de vno, ad quod sæpe refugium habent timidi, & miseri iudices. Ecce q iudex causæ non est plene informatus de quæstione in iure, vel facto, quid iudicare debeat, & instat terminus instantiæ ipsius causæ, qualiter debebit se regere in modo pronunciandi, ut fugiat pœnam proditam contra iudices negligentes. Super quo breuiter dic, q iudex debet ad se vocare notarium causæ, & in manibus eius iurare, & scribi facere ipsum iuramentum q sibi nō liquet de iustitia ipsius causæ, nec
1 de iure partium, & hoc facto sententiam ferre, 1 p quā absoluat reum ab obseruatione iudicij causa expressa, videlicet q sibi non liquet de causa, reseruando iura sua integra vtrique parti in alio iudicio, & hæc probātur in l.si de meis, in fi.ff de arbi. & in l.si vnic. ff. de re iudic. & l.properandum.§.illo proculdubio, C. de iudi.& determinatur per Innoc. in c.1. circa fi.extra de confirm. vtil.vel inuti.& in c.cum contingat, extra de offic.dele.
5 † Sed quid si instātia litis sit finita, an iudex poterit absoluere ab obseruatione iudicij, & partem in expensis condemnare? Quidam dicūt q non, quia desijt esse iu-
x dex per lapsum temporis; vt in c.de causis, extra de of-
x fic. dele. & in l.1.§.sed & si iudex.ff.de iud. x Cy.vero, & alij tenent contrarium, vt per eum no.in d.c.illo proculdubio, & in §.si.in ex.l.C.de iud.

ADDITIONES.

a Nascatur noua actio. De hoc adde & vide per Ang.Areti.in §.item si in iudicio, Institu.de excep.col. fi. vbi lata sentētia prima, actio quæ competebat remaneret illæsa, attamen nunquàm intentatur, sed actio proueniens ex snia, & vide Alex.de Imo.in l.cum qui, col.4.ff.de iureiuran.ubi per sententiam non nouatur, nec perimitur prima actio, & uide eundem in l.singularia.ff si cer.pen. vbi si pro actore iudicatū est, ultra primā actionem ex snia, per quam non nouatur actio prima, datur & uide eundē in l.si causa cognita.C.de transactio. Curtius.

z Nam glo.in l.prima, ibi Ias.nume.12. dicit quòd sit nouatio actionum cumulatiua non extenctiua.

1 Per quam absoluat, Maranta, in spec.aduoc.in quinta parte princip.nu.12. Vanc. quot & quib.mod.nullit.propo.post nume 110.

x Cyn verò, Maranta supra num. 59. & in sextadecima distin.iudicio.nu.23. latius Vanc.de nullit.ex defec proces.nume.127. Ioan.Bap.Asin. in sua Practica, §.2.cap.15.nume.14. vbi in quibus remanet iudex perhempta instantia, & præcipuè declarare super expensis.

• Noua actio, & dic, vt per Ias. in l. si domus, §. de euictio ne. num. 19. ff. de leg. 1. vbi quòd per sententiã accumulatur noua actio, non autem extinguitur prima, eo quia sententia vim habet nouationis accumulatiue non autẽ extinctiuè, vt latius per eum ibi. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Verbum pertinere largam habet significationem.*

a 1 1 PErtinere.[a] † Istud verbum largam habet significationem, 1 vt in l. verbum pertinere, ff. de verbor. signific. restringitur tamen eius significatum ad causam prosecutam, seu in libello propositam, argu. eius quod habetur in d. l. hoc enim, in princ. ff. de suspe. tut. & in l. 1. C. de iudic.

ADDITIO.

a No. de isto ver. pertinere. Vide Do. de Rut. decis. 416. in cip. si committat. Abb. in c. 1. in 4. col. extra de seq. poss. & fruct. Abb. in c. cum contingat, in prin. de deci.

a m PLeno iure.[a] De significatione huius verbi, plenè, dixi supra in primo libello, in glos. m super verbo eodem iure dominii, de quo habetur in text. in l. Titia, ff. de annu. leg. & in c. querelam, extra de elec. cum sim.

ADDITIO.

a Pleno iure. Adde Bart. & Bal. in l. raptores C. de epis. & cler. Bal. in l. fœminæ, C. de secun. nupt. Abb. in c. querelam, de elect. Innoc. in c. cum ad sedem, de resti. spoli. Ant. de Butr. in c. conquestus, de for. compet. & de virtute talis clausulæ, & priuilegio quid importet, vide per Abb. in c. conquestus, colum. 2. alleg. & in c. quoniam, & in c. pastoralis, de priuileg. Curtius.

SVMMARIVM.

1 *REus qualiter condemnetur in actione reali.*

2 *Reus absolutus expressa causa, quia res est sua & qui lapsu temporis cadat à possessione rei, quæ sit deuoluta ad actorem, an possit agere contra actorem.*

3 *Reus absolutus, quia non possidet, si postea possideat, an conueniri possit.*

4 *Iudex in sua sententia, an teneatur exprimere qualiter condemnat, vel absoluit.*

5 *Iudex in quibus casibus teneatur exprimere causam sententiæ suæ.*

n 1 REalaxandum, n & restituendum. † Sciendum est, quòd in hac actione condemnatur reus nõ dare, sed restituere, vt in l. qui restituere. ff. de rei vend. quia dare est accipientis facere, vt l. vbi autem non apparet. §. qui id quod, ff. de verb. obli. vnde cùm iã sit dominus, non põt amplius fieri dominus, vt l. 3. §. ex pluribus. ff. de acquir. possess. & l. sint certo. §. si duobus
2 vehiculum, ff. commo. † Sed o quid dices de q. sæpius
o occurrente, pone q reus fuit absolutus causa expressa q res est sua, deinde lapsu temporis cadit a possessione ipsius rei, quæ ad manus reducitur ipsius actoris, quæritur an reus agere poterit contra ipsum actorem factũ possessorem rei vendicatione, vel publiciana, vel actione in factum ex dicta sententia, & ab eo rem auocare?
p p Breuiter dic secundum aliquos, aut fuit lata sententia absolutoria causa expressa, quòd reus dominus est, vel se dominum probauit, vt in quæst. proposita, & tunc sibi competit actio ex sententia, & exceptio pro dominio, vel quasi ipsius rei obtinendo, iuxta not. in l. sed & si possessori, in prin. ff. de iureiur. & l. si inter me, & l. si quis rem, & ibi not. ff. de excep. rei iud. Per quod patet, quòd talia verba enunciatiua per modum causæ finalis expressa in sententia inducunt dispositionem, quod est not. pro quo videtur text. in d. l. si quis rem, & hanc op. sequitur Bal. in d. l. sed si possessori, & Bart. in l. circa. ff. de proba. & l. ex hac scriptura. ff. de donat. Innoc. autem & Io. Andr. videntur tenere contrarium in c. 2. extra de causa possess. & propriet. aut fuit lata sententia absolutoria, quia actor de suo dominio non probauit, vel quia ad alium rem ipsam pertinuisse apparuit, & tũc ipsi reo nõ competit actio si cadat à possessione, quia iudex hoc non gerit in mente ei ius tribuere, arg d. l. sed & possessori, in fi. cum l. seq. Aut fuit lata sententia absolutoria nulla causa expressa, tunc nulla reo competit actio, quia videtur absolutus in dubio, ex eo quia actor non probauit, non autem quia dominus sit; vt habetur in l. si quis ad exhibendum. ff. de excep. rei iud. & ibi no. per Bart. & in l. Iulianus. ff. de cond. indeb. & l. duobus. §. si à fideiussore ff. de iureiur. vel saltem præsumitur absolutus ex causa in processu expressa, argu. in l. 4. in fin. de re iud. & l. 2. C. de sent. quæ sine cer. quantit. Sed circa præmissa occurrit tale dubiũ. Reus est absolutus, quia agens non probauit, postea vult actor de nouo litem instituere, & probare per instrumenta de nouo reperta de iure suo. Quæritur an possit, vel obstare habeat exceptio rei iudicatæ? & videtur q possit agere rei iudicatæ exceptione non obstante per ea quæ habentur in l. Iul. ff. de condit. indeb. secundum primam & secundam & quintam lecturam ibi positam. In contrarium est veritas per l. sub specie. cum ibi no. C. de re iud. & l. Imperatores. ff de re iud. & ita determinat Bar. in d. l. si quis ad exhibendum. ff. de re iud. Nec ob. quæ habentur in d. l. Iulianus, quia ibi loquitur quando in nouo iudicio erat diuersus modus agendi à primo, & noua instantia tendebat ad alium finem ad quem nõ tendebat prima, ideo non obstat ibi exceptio rei iudicatæ; sed hic erat idem modus agendi, & ad eundem finem tendebat; er-
3 go &c. † Quid autem si reus absolutus, qui non possidebat, postea cœperit possidere, an poterit cõueniri de nouo? Dic q sic non obstante rei iudicatæ exceptione. vt in l. procurator ad exhi. in prin. ff. rem ra. hab. & ibi no. in l. si rem, & in l. si quis, de excep. rei iud. cum sim.
4 † Vlterius quæritur? an iudex in sua sentẽtia teneatur
a causam exprimere [a] quare absoluat. vel condemnat, de quo tãgitur per gl. & Io. And. in c. sicut nobis, extra de
q re iud. Dic q regulariter q iudex nõ tenetur de necessitate causam exprimere, imò periculum est, & fatuum illam exprimere, si potest eum silentio pertrãsire, quia redargui posset sententia de nullitate, si causa reperi-
5 retur falsa uel erronea, vt superius tactũ est. † Fallit re-
r gula r in sex casibus, in quibus de necessitate, uel ex legis vrbanitate causa est exprimenda. Primus est, quando iudex in causa appellationis fert sententiam renocatoriam primæ, extra de re iud. c. cum Bertoldus. Secundus, quando reus absoluitur ab instantia iudicij, nã debet exprimere, per quam partem steterit quòd lis finẽ non habuerit. vt l. properãdum, in §. illo proculdubio. C. de iudi. & ibi per Cyn. de hoc. Tertius, quando reus absoluitur propter ineptam petitionem, vt extra de iudi. in c. examinata. Quartus, quando reus condemnatur super principali, & absoluitur ab expensis, quia causa absolutionis exprimenda est, vt in auth. de ind. §. oportet, coll. 6. in l. sciendum ff. de app. reci. Quintus est, qñ reus absoluitur, quia non possidet, vt extra de excep. in c. pen. Sextus est in sententia excommunicationis, vt in cap. 1. de senten. excommu. lib. 6. & no. Specu. in tit. de senten. prola. §. qualiter in ver. verum si rationes. Et adde septimum casum, videlicet quando tutor, vel curator, remouetur vt suspectus, vt l. hæ enim causæ, in principio ff. de suspe. tut.

ADDITIONES.

a Exprimere, Adde, q sententia diffinitiua ciuilis, causæ expressionem non exigit, secus in crim. teste Iodoc. Practi. crim. c. 55. nu. 10. de quo vide quæ scribunt Bart. & Bal. in l. in summa. ff. de re iud. Lanfr. tract. interlocu. & appell. nu. 77. & seq. bene verum est, q in sententia absolutoria causa inseritur, secundum Bar. in l. a. §. Sena-

1 *Vt in l. verbũ pertinere, vbi late Alci Ias in §. Item Seruiana, nu. 88. vbi additio. Insti. de act. Paris. cons. 58. nume. 44. vol. 3. Istum locum citat & cõprobat Rol. a Valle cõsil. 41. nu. 25. volum. 3. Menoch. de recuper. poss. in studys num. 13. q citat istũ locum.*

m *Super eodem uerbo iure dominy in princ. vbi scripsi.*

n *Relaxandũ, & restituẽdum, quòd important ista verba, Ias. in §. omnium, in fi. Insti. de actio.*

o *Quid dices de q. vide in simili quæ ponit Marant in spec. in 9. princ. dist. num. 5.*

p *Breuiter dic. vide late Tiraqu. in repe. l. si vnquã in verbo susceperit liberos, nu. 147. C. de reuoc. donat. vbi latiss. allegat hinc inde.*

q *Iudex nõ tenetur, regu. cum ampliat. & limit. ponit Petr. Duc. regu. 40. in 2 parte, Rip. in l. qui Roma §. duo fratres, in fi. de verb. oblig.*

r *In sex casib. sepẽ ponit Orianus in c. quoniã contra in verbo interlocutoria, nume. 8. de probat.*

tus censuit ff de iure fisci. Quibus autem sentẽtijs causa exprimi debeat, vide eundem in l. properandum. §. illo procul. nu. 1. C. de iudi. Prac. Bal. tit. de sent. q. 1. licet Corn. consil. 79. col. 1. lib. 3. dixerit, iudex prudens in sententia non exprimit, Anchar. consil. 208. col. 2. nu. 8. Quid in crim. & vide text. in l. 2. §. ignorantiæ. ff. de ijs qui not. infam. Cur. in l. 1. col. 6. in fi. ff. si cer. petat. Quæ omnia plenius tractat Paris. cons. 102. lib. 1 Lanfr. concl. 300. Ias. in l. 1. num. 47. ff. de eden. Viui inter com mu. opi. lib. 9. versic. iudex non tenetur, & an iudex mutando pœnam legis, causam in sententia exprimere debeat, Dic vt per Mysing. centu. 2. obser 30. quid si iudex in sententia exprimat duplicem causam, quarum vna facit ad rem, alia non. & Dic, q nihilominus valet sententia, licet iudex videatur magis moueri ex causa quæ nõ facit ad rem, secundum Ias. qui hæc latiùs declarat, in repe. l. admonendi, num. 49. & seq. ff. de iureiur. in l. qui Romæ. § duo fratres. num. 55. ff de verb. obl. vbi dixi, & in dicta l. properandum. §. illo procul. nume. secundo. C. de iudi. Masuer.

a Exprimere, vide Abb. consil. 7. Aut. de Butr. in cap. examinata extra de iudic.

FLorenorum centum pro fructibus. Qualiter fructus sint in petitione postulandi, & consequendi in condẽnatione, plene dixi supra in primo lib. in gl. super ver. simul cum fructibus.

SVMMARIVM.

1 *ABsolutio ab expensis quando fiat, reo condemnato, & quando non.*

2 *Ex clausula adiecta in sententia, saluo omni iure competente ipsi parti &c. an in alio iudicio ius competat, & maximè ex tali sententia.*

3 *Ablatiui absoluti faciunt conditionem.*

1 ABsoluimus a ab expensis. † Notandum est quòd
1 hæc absolutio non est fienda regulariter quan-
τ do reus succubuit in principali, τ immo debet condemnari in expensis, vt traditur in l. properandum. §. sin autem reus. C. de iudic. fallit quando subest
v v causa iusta litigandi, vt not. in l. in l. qui solidum. § et ff. de leg. 2. & plene scripsi sup. in 1. lib. in gl. super ver.
2 expen. † Postremò quæritur. Ecce quòd iudex in sententia absolutoria adiecit istam clausulam [Saluo omni iure competente dicto Simon. in alio iudicio super dicta petia terræ] nunquid poterit ipse Simo. allegare in alio iudicio ius sibi cõpetere in ipsa terra virtute huius sententiæ? videtur quòd sic, quia illa verba [Omni iure competente] sunt tẽporis præsentis, ergo disponunt de præ
x senti, ut l si à colono. ff. de verborum obliga. x In contrarium est veritas, quia hoc verbum [Competente] resoluitur in vim conditionis, ut sit sensus, s. si quod ius competit, argum. eius quod no. gl. in clem. 1. in princip. in gl. super versic. si dignitatibus, in fi. de præben. Est ra-
3 tio, quia † ablatiui absoluti faciunt conditionem, vt l. euict. ff. de vsu. & l. à testatore. ff. de condi. & dem. sicque necesse habebit ipse Simo. aliunde de iure suo probare, quia sententia solum reseruat ius sibi quod apparet ei competere aliunde & ex alia causa; non autem declarare, uel disponere intendit, quòd ius aliquid sibi competeret, quia sic implicaret cõtraria, nam absolutio fit, quia non constat iudici de iure aliquo ipsi Simon. competente: reseruatio autem seqitur vt ius, quod coram eo non est probatum, si quod competit, in alio iudicio probare possit, non autem fit reseruatio, ut prædictum est, ut per eam ius aliquod competere confirmetur, vel disponatur, & hæc sufficiant. Sequitur forma appellationis à sententia diffinitiua.

FORMA APPELLATIONIS A sententia diffinitiua.

A COram a vobis D. Vicario comparet, & se præsentat præfatus Simo. procuratorio nomine dicti Io. causa & occasione cuiusdam asser-
B tæ sententiæ, a vt dicitur, per vos latæ contra ipsũ Simo. dicto nomine, & dictum Io. in fauorem suprascripti And. in causa & lite inter ipsas partes coram vobis tunc uerten. ac causa & occasione omnium, & singulorum in ipsa tali quali sententia contentorum, in qua quidem asserta sententia, inter cętera effectualiter, vt dicitur, condemnastis dictum Io. & eundem Simo. eius nomine ad restituẽdum, & dimittendum ipsi An. petiam terræ, de qua in libello dicti An. fit mentio. & vlterius in flor. 100. pro fructibus &c. prout hæc, & alia in ipsa asserta sententia latius reperiũtur expressa, ad quam relatio habeatur. dicens, & proponens prænominatus Simo. dicto nomine ipsam prætensam sententiam, & omnia, & singula in ea contenta in illis passibus, punctis, & articulis tantum, in quibus lata sit seu esse reperiatur contra ipsum Sim. & dictum Io. & iura sua fuisse & esse nulla, nulliusq; valoris, & momẽti; & inquantũ sit aliqua, quod non credit, dicit eam fuisse, & esse iniquam, & iniustam, ac inique & iniustẽ latam, & pronunciatam; & ab ipsa asserta sententia tanquam nulla, & nullius valoris, & tanquam iniqua, similiter & iniusta, & inique, ac iniuste lata, & pronunciata. & in his scriptis prouocat, & appellat ad D. Potestatem Papiæ, & ad quencunque iudicem competentẽ, ad quẽ de iure melius appellare potest, & ad quẽ præsens nullitas, & appellatio melius deuoluitur, seu deuolui põt, petens & cum instantia iterum petẽs, semel, bis, & ter, instanter, & instantissimè Apostolos sibi tradi, & literas dimissorias, cum quibus se præsentare possit coram iudice competenti præsentis nullitatis, & appellationis protestans quòd per ipsum Simo. dicto nomine nõ stat, nec stabit quominus ipsos apostolos recipiat, quandocunque vobis placuerit, & super inde præfatus Simo. rogauit notarium, &c.

SVMMARIVM.

1 *LIbellus appellationis quæ continere debeat.*
2 *Appellatio qua ratione sit inuenta.*
3 *Sententia quot modis confirmetur.*
4 *Sententia quot modis impugnetur.*
5 *Appellare quis possit.*
6 *Appellari an omni tempre liceat.*
7 *Appellatio an extinguat, vel suspendat pronunciatum.*
8 *Appellationem an prosequi possit qui obtinuit si sit renunciatum appellationi per appellantem.*
9 *Appellare in quibus casibus liceat.*
10 *Appellari ad quem debeat.*
11 *Appellatio coram quo interponi debeat.*
12 *Appellatio an sit facienda viua voce, uel in scriptis.*
13 *Si pars appellet oretenus & in scriptis, an super vtroque possit procedere.*

Coram

a Absoluimus ab expensis, quid si essent omissa ista verba, Rebuffus in repe. l. quòd insistit, in Præfat. num. 27. de re iudic. & num. 29. quid si esset omissa absolutio & condemnatio. & possint peti, Mendosi. Commis. executorialis, commis. 29. in verbo omnes & singulas.

τ Immo debet condemnari, regu. cum limit. ponit Pet. Duc. reg. 234. in secunda parte, Vera. Dial. regu. 274. Marsil. in l. patre vel marito, num 17. cum sequen. de quæstio. & sing. 207. Ante, Gab. de commun. conclusio. in titu de expens. conclu. prima & secunda, & præcipua stante stante quid victus victori condemnetur in expensis & qd si plus debito quis petat, & Rebuf. in tit. de expens. in princ. nume. 21. & ibi late quando quis veniat condemnandus vel non, late materiam expensarũ ponit Ioan. Bap. Asia in sua Praxi, § 32. quando quis obtinuit prima sententia debet condemnari in expensis in secunda contra ad late Decis Tholos 222.

v Causa iusta litigandi q̃ sint iustæ causæ, Orta nus dicto c. quoniam contra, in verbo expensa, num. 5. Ias. in l. properandum, §. sin autem alterutra, num. 8. C. de iudici. & iusta causa ꝑ parte temporis excusat pro ea parte, Bar. & Paul. de Cast. in l. si quis infitiatus ff. depos. Cagno. in l. qui in alterius, num. 25. de reg. iur. reprobate, ibi Dec. & in absolutione an sit necessaria expressio causa, Rebuf. supra nu. 41. vbi concludit quòd sic, & quid si sit promissa expensæ per stipulationẽ, nu. 42. & quid si fuerit omissa condemnatio expensarum possit appellari, ibi artic. 3. gl. vnic. nu 15. quid si expensa non essent petita. Rip. in c. cum ecclesia Sutrina, num 109. de cau. pos. & proprie. an iudex possit sibi reseruare condemnarum expensarum, supra in acta. rea. in verbo expen. num. 15.

x In contrarium est veritas. Marsi sing 365. Crau. cons. 15. nu. 2. & cons. 29. num. 8. & 33. num. 20. & consil. 70. num. 6. & consil 127. num. 7.

A Corã vobis, aliã formã ponit Pet. Iac. in sua Practic. in appellatione in verbo appellatio, in scriptis, cetũ q̃stio in materia appellationis ponit Guid. Papa decis. 426.

B Vt dr, & sic non confitetur sententiam esse latam, Mendos. in sua Praxi commissionum, commis. 17. versic. vt dicitur.

b COram vobis. † Aduertendum ꝗ libellus appel-
lationis debet quatuor continere. Primo perso
nam eius qui appellat. Secundo personam eius,
à cuius sententia appellatur. Tertiò, à qua sententia
appellatur. Quartò, contra quam personam appellatio
interponitur, vt l. 1. in fi. ff. de appellat. & ibi de hoc per
b Bar. † Quæritur qua ratione sit reperta appellatio? dic
c quòd c duplici de causa. Prima, vt defectus probatio-
nis interueniés in principali lite possit suppleri, & re-
staurari in appellatione. Secunda est, ne iudicantis ini-
quitas, vel imperitia remaneat in partis præiudiciū oc-
culta, vt hæc habentur in l. 1. in princ. ff. de appel. & in
l. omnes. C. eo. & l. per hanc. C. de temp app. Si tamen à
sententia quantumque iniqua non appelletur, fit ius ex
ea, & de iniusto fit iustum, vt l. fi. ff de iustitia & iur. & l.
1. §. in hoc interdicto. ff. de lib. exhib. cum sim. superius
alleg. in proximo præcedenti titulo, & est præcise mit-
tenda executioni, vt dicit Innocen. in cap. quoniam con
3 tra falsam. extra de probatio. in glos. fina. † Quæritur
quot modis confirmetur sententia? Respondeo, multis
D modis. D Primò per expressam partis approbationem,
vt l. si expressim. ff de appel. & l. ab eo. in fi. C. quomodo
E & quando iudex. E Item si non appelletur à sententia,
vel appelletur post terminum decem dierum à iure li-
mitatum, vt dicta l. ab eo. & in dicta l. eos. §. 1. & l. 1. §.
biduum. ff quando appel sit. & in auth hodie. C. de app.
F cum sim. Item si condemnatus F petat terminum ad sol-
4 uendum, vt l. ad solutionem. C. de re iudi. † Inde quæri-
tur, qualiter, & quot modis sententia impugnetur? dic
vt supra dixi in titulo præcedenti, quatuor modis, vide
licet per appellationem, per in integrum restitutioné,
5 per supplicationem, & per nullitatem. † Quæritur quis
a possit appellare? Dic ꝗ condemnatus, & quilibet a gra
uatus, vt l. & in maioribus. & in l. eos. C. de appel. & in
G d. l. 1. ff. eo. ac etiam G quilibet, cuius interest sententiā
non esse sic latā. vel. sententia. & l. ab executione. §. alio
condemnato. ff. de appel & ibi not. & in cap. cum super,
H extra de re iud. & H quæ sit forma appellandi, quando
tertia persona appellat pro suo interesse, no. Innocen. in
6 dicto cap. cum super. † Item quæritur, an omni tempore
I liceat appellare, I tā feriato, quàm non feriato? a b dic
a quod sic, vt in l. 1. & ibi no. C. de fer. † Sed an appella-
b tio extinguat pronunciatum, vel suspendat? tex. viden-
7 tur contrarij † nam in l. 1. in fi. & ibi no. ff. ad Turpil. di-
cit tex. quòd extinguitur, alibi dicit quòd suspenditur,
c c & hæc verior, vt habetur in l. præcipimus. versic. hunc
& versicul. sequen. C. de appel. & in l. ab exec. in princ.
C. quo. app. non re. & in l. fi. C. de fide instr. & optime. l.
8 fi. C. si re. vel ac. mor. fue. † Sed pone, quòd is qui appel-
d lauit renunciauit ipsi appellationi, quod facere d potest,
vt l. si quis libellus. C. de appel. an ipse, qui obtinuerit,
poterit per se qui illam appellationem? distingue bre-
uiter, aut reus qui succubit, appellauit simpliciter non
distinctis, neque determinatis capitulis in genere, vel
K in specie, à qbus appellauit: K & tunc licebit actori pro
sequi ad suum commodum talem appellationem, vt in
l. ampliorem & ibi per Iac. But. de temp. app. aut distin-
xit capitula, à quibus appellauit, saltem in genere, vt
patet in hac forma, & tunc in ipsis tantum capitulis, à
quibus appellauit, vel ad quæ appellatio se refert, pote
rit appellationem prosequi, non ob. ipsa renunciatione,
vt no. per Bart. in d. l. ampliorem. & per hoc patet quòd
differt causa principalis ab appellatione. Nam in princi-
pali oblato libello, potest actor liti renunciare reo inui
to, vt l. postquam liti. C. de pact. & no. per Docto. in au-
then. qui semel. C. quomodo & quando iudex, sed inter
posita appellatione non licet parte inuita appellationi
renunciare, vt dictum est, quæ autem sit ratio, cogita. Ad
vnum tamen aduerte, quòd qui obtinuit sententiam, po-
test petere coram superiore ipsam sententiam confirma-
ri, etiam si ab ea non fuerit prouocatum. vt in c. 1. & 2.
extra de cōfir. vti. vel inuti. quam petitionem confirma-
tionis puto fiendam intra tempora ad appellandū præ-
9 fixa. vt ibi not. † Quæritur vltra, in quibus litibus, vel
e causis liceat appellare? e Respondeo, quòd in omnibus
generaliter, tam ciuilibus, quàm criminalibus. De ciui-
libus patet in l. 1. & l. in maioribus & quasi per totum
C. de appell. & ff. de appel. & in cap. de appellationibus.
L & quasi per totum, extra de appel. L fallit hæc regula,
quæ de ciuilibus traditur in subiectis casibus. Primò
M quando pars M renunciauit beneficiū appellādi, vt l. fi.
in fi. C. de temp. appellat. & l. si quis. ff. à qui ap. no. licet.
N Itē N si princeps causam commiserit appellatione re-
O mota, vt d. l. 1. in fi. Item si fuit appellatum O à senten-
tia interlocutoria, vt l. penul. C. quo app. non reci. & ple
ne dixi, vbi vide supra in titu. 2. Item fallit in vero con-
e tumace e qui non appellat, vt l. 1. C. quorum appel. non
reci. & l. 1. § item cum ex edicto. ff. quæ senten sine ap-
pella. rescin & ibi no. & clarius in l. contumacia. ff de re
P iudicata. Item in causa momentaneæ possessionis, P in
qua nemo appellat, vt dixi supra in titu. secundo, pro-
batur

c *Duplici de cā Rebuf. in tit. de appellat. in præfacione nu. 79.*

D *Primo p expressam, late per Rebuf. in tit. de appellat. articu. 15. & quomodo fiat ibi gl. 3.*

E *Itē si non appelletur quot modis tacite renunciatur appellationi, Rebuf. sup. num 7. cum seq. Gram. decis. 24. numo. 4. & istē* decem dies currunt etiam in sententia conditionali, Mising. cent. 2 obser. 91.

F *Petat terminum, late amplia & limit. ponit Ant Gab. de cōm. concl. in tit. de appel. conclus. 3. adde quòd istud tempus currit de momento ad momentum. Corn. cons. 279. in litera D, vol 4. Guid Pap. decis. 436. nu. 24. Alex. consil 87. vol. 7. ideo debet exprimi hora appellationis, Fely. in c. quoad consultationem col. pen versic quarta contra de re indic. Octa. Vestr. in Practic. Rom. Cur. lib 7. in tit. de appell. ꝗ tempus non potest consensu partium prorogari, Noniz consil. 41 nu. 26. Maran. in tit. de appell. nu 230. an fatalia possint prorogari, Guid. Pap. sup. nu 41. vbi dicit ꝗ sic, & tempus currit scienti, l. 1. qñ app. sit, an dicatur scire si fuit facta intimatio, Ias cons. 119 col 3 versic. 3. vol. 2. Lanzel. de attentatis limit. 10 nu 119 qui citat Natam consil 148. nu. 3. vbi quòd sic in contrarium videtur tenere, Nat. consil. 11. Mars. Ant. Bard. d. trac. de temp. vtili & continuo t. 3. in princ. versic hoc tamen tempus ante fi.*

G *Quilibet cuius interest etiam quòd non daretur appellatio litigantibus. Cæsar. Contard. in rep. l. vnic C. si de momē. poss. fue. appel limit. 23. vbi late Vantius in tit. quis possit dicere de nullitate num. 18. etiam principali recusante numero 21. debet tamen summariè constare de suo interesse nume. 24. Cæsar. Contard. supra numo. 13. in addit sequen. Caphal. consilio 041. in casibus in quibus collitigantes non admittuntur ad appellandum tertius non auditur nisi exprimat causas, vt per Cæsar. Contard. supra nu. 12. vbi multa circa appellationem tertij nisi sciuisset suam causam agi ibi nu 6. Ideo Ang. in l. sententiā ff. de appell. quod ipse tertius iuret quòd nuper & nunquam diebus decē citra habuit notitia dicta sententia à qua cū possit aliquo modo lædi appellat. sequitur Fel. in c. cum super col. 2. versic. quoties tertius.*

H *Quæ sit forma appellandi, Cæs Contard. supra nu. 16. & quæ debeat probare appellans, Mising. centu. 3. obseruat. 15.*

I *Tam feriato. Marant in spec. in tit. de appel. nu. 206. vbi late allegat.*

K *Et tunc licebit, Dec. in c. ex parte il 2. num 7. de appel. dicitur tamen transisse in iudicatum respectu renunciantis clem. appellanti eam de appell.*

L *Fallit hæc regula, centum viginti vnius fallentia ponit Ant. Nicol. in tracta. concord. Glos. in concordiam 6. Diaz reg 31. Pet. Duo reg. 45. in prima parte, Bos in Pract. de app. Marā. eo. ti nu. 237. vsq; 714. Marsi. in rub. C. de rap virg. n 138. Frāc. Schinch. in eo trac n. 38 Robu eo. tit. art 7. gl. 2. Decis. Tholos 251.*

M *Renunciauit appellationi, Marā. sup. nu. 330. dixi in addit. incip. facere fi.*

N *Si princeps, Maran. sup. nu. 321. Ant. Nicol. supra nu. 108. Duo. reg 43. in prima parte an intelligatur de friuola appellatione, Bar. i. a l. prima, § interdum, a quibus appel non lic. Ias. in l. 3. §. si quis pro quo, in primo not. quòd quisque iur. Rip. lib. primo responso c. 3. num. 20. Maranta supra num. 327. & ibi num. 336. quando dicatur friuola, quid operatur in statuto, Alex. consil. 139. vol. 7. Dec in cap. pastoralis, num. 1. de appell. & in cap. vt debitus, eod. titu. Rolan. à Vallo consil. 29. num. 37. vol. 1. Pet. Duo. d. reg. 43. in prima parte.*

O *A sententia interlocutoria quando appellatur, Guid. Papa decis 71. Ant. Nicol. supra nu. 40. Pet. Duo reg. 12. in prima parte. Maran. de appel. nu. 153.*

P *In qua nemo appellat reg cum limit. ponit Pet. Duo. regula 44. Bernar. Diaz. regu 36. Ant. Nicol. supra in princip. num. 26. Maranta supra titu. de appell. numo. 294. Didac in Practica cap, 23. nume. 8. & viginti septem limit. ponit Cæsar. Contard. in rep. l vnic. C. si de momentan. poss. fue. appel. declara vt per Achil. personal. in tract. adipiscen posses. num 44 & sic communis opi. est quòd de iure ciuili non appellatur, secus de iure canonico, vltra non dictos ponitur Anto. Gabr. de commu. conclus. in titu. de restitut spol. conclus. 3 num. 124 potest tamen dici de nullitate, Vant. de nullit. in titu. quis possit dicere de nullitate, num. 34. Rodri. Suarez. in repe l. post rem iudicatam in declaratio legis regni in q. incip quare verum possit appellari ab executione, Guid. Pap decis. 574. nu 3. vbi addit. intellige tū de prædicta quòd de iure canonico in possessorio appellat. in scilicet ordinario non extraordinario, Decisione Bono. 79. Frans. Horsul. in tracta. attentatorum cap. 4. num. 2.*

O Licet posset in integrum restitutio peti, Achil. personal. supra num. 348. vbi allegat, & Castr. Contard. supra limit. octaua.
P A qua non appellatur, late ad hoc. Ant. Gabr. de comu. conclu. in tit. de appellat. conclus. 4. vbi multa hinc inde allegat.
Q Nisi modus excedatur, late ponit Ant. Gabr. in tit. de exequ. rei iudic. conclus. 2. Petr. Duc. reg. 41. vbi octo modos limitat Bernard. Diaz reg. 43. Anton. Nicol. supra nume. 58.
R Super reductione Maranta supra d. tit. de appella. num. 250. Ant. Nicol. supra num. 46.

O batur in l. 1. C. si de mo. pos. o licèt posset in integrum restitutio peti, maxime si fuerit sententia lata ex falsis testibus, uel instrumentis, ut dicit Iac. Butr. in l. falsam. C. si ex fal. instr. Idem si lata esset contra minorem, uel absentem ex causa iusta. C. si aduer. rem iudi. l. 1. cum l.
P sequen. Itẽ in executione P à qua non appellatur Q nisi
Q modus excedatur in exequendo, ut l. ab executione. C. quo. appe. non reci. de quo plenius no. infra sub titu. de
* exec. sent. Itẽ fallit ĩ s[ent]ẽtia lata * R sup reductione ad arbi
R trium boni uiri, à qua non potest appellari, ut dixit Innoc. in c. præsenti. extra de rescrip. quam opin. Barto. secutus est in l. 1. ff de lega. secundo, & ibi idem tenuit Bald. & per eundem Bartol. in l. nemo potest ff de leg. 1. licet postea mutato proposito idem Bal. in l. 1. C. ne lic. tertio. prou. tenuerit quòd possit appellari, nec tamen aliquid boni allegat, pro eo tamen facit regula l. & in maioribus C. de appellat. & qđ not. per gloss. in cap. super his. extra de accu. in glo. quæ incipit hoc generale, de quo vide plene quod scripsi supra sub tit. de forma libelli, quo agitur ad pœnam secundùm formam com-
S promissi. Item fallit S in debitore fisci condemnato, ut in l. abstinendum, & l. fina. C. quo. appel. non reci. Item
T fallit cum agitur T de testamento aperiendo, V uel ut
V hæres in possessionem mittatur, ut l. quisquis, C. quor. appel. non reci. & l. fin. ff. de appell. reci. De criminali-
* bus * patet in l. litigatoribus. C. de appel & l non tantũ. ff. de appel. & l. ad dictos. C. de epis aud. Fallit hęc regula
B in infrascriptis casibus videlicet B In homicida, ueneficio, adultero, incantatore, seu mago, & in publico uiolatore, ut traditur in l. 2. C. quor. app. non reci. Item fallit in officiali delinquente in officio ab eius superiore
10 cõdemnato, ut in l. nulli. C. quor. appel. nõ reci. † Inde
C quæritur C ad quẽ debeat appellari? vbi distingue, aut appellatũ à s[ent]ẽtia lata p[er] delegatũ aut appellat ab ea q[uæ] lata est p[er] ordinariũ. Primo casu ita distingue, ut erat subdelegatus ad totã cãm ab alio delegato in casu cõcesso, & tunc appellatũ ad ordinariũ, non aũt ad ipsum delegatum, ut habetur. & not. Bartol. in l. prima. ff. quis & a quo ap. Aut erat simplex delegatus, & tũc aut erat dele-
D gatus ad totam causam, & tunc appellatur ad ipsum D ordinarium delegantem, ut dictũ est. Idem si erat delegatus ad certam partem, & tulit per se sententiam; si autem alij subdelegauit, tunc aut subdelegauit causam in totum, & appellabitur ad ordinarium, ut dictum est; aut reseruauit in se sententiam, & medium, uel principium subdelegauit, & tunc appellatur ad delegantem, & hæc probantur in ca. super quæstionum in § porrò. extra de offic. deleg. & in d. 1. Sicq[ue] patet ex prædictis, quòd si subdelegatus ferat sententiam diffinitiuam super tota causa, quod appellandum est ad ordinarium: si uerò fert sententiam interlocutoriam super parte aliqua ipsius causæ, tunc appellandum est ad delegatum, patet etiã quòd quantum ad appellationem interponendam a diffinitiua sententia, non differt delegatus à subdelegato,

S In debitore fisci, Ant. Nicol. supra nu. 148.

T De testamẽto aperiendo, Ant. Nicol. ibi nume. 23.

V Vel ut hæres Achil. personal. in tract. quorum bonorum, nume. 493.

B In homicida Rebuf. supra ar tic 7. nume. 11. Clar. in practic. crimi. § fi. q. 94.

C Ad quem debeat appellari, late ponit Maranta in d. titu. de appella. num. 317. Ant. Nicol. supra nume. 86. Franc. Schenck. in tract. de appella. nu. 7. Deci. in c. dilecti, eo tit.

D Ordinarium delegantem tamen a sententia vicary non appellatur ad eum cuius est vicarius, Guid. & tenetur appellare coram iudice Papa decisi 436 nu. 40. Iacob. de S. Georgio, & quo Decis. Tholos 428. in c. dilecti, num. 11. de appell. vbi late.

E Dic coram illo, Dec. in c. suggestum nu 4. circa fin. num. 4. de appellat. ubi etiam quando coram istis personis, Andr. Nicol. supra nu. 81. Maranta sup. nu. 121.
F Coram honestis personis etiam si coram simplici sacerdote appellatione.
G Si pars sit præsens istam distinct. comprobat Maranta supra nume. 124. ibi nu seq. declarat quando dicatur in continenti, & ibi nu. 122
H Tunc requiritur Maranta supra nu. 125. in sententia conditionali, quando curata pars appellandum, Andr. Gail. de pact. pub lib. 2 nu 15.
I Nisi a tempore scientia, & quare Mar. Ant. Burd. in tract. de tempore utili, & continuo c. 3 num. 3. an possi abrenunciari ibi nume. 4. vide supra in addit. incipien. petat termino.
K Sibi notificare sententiã dixi supra in addit. inci. post terminũ circa fi. n. 8.

quia utroque casu ad ordinarium appellatur; uerum consulte agendo, dic in appellatione semper te appellare ad iudicem competentem, ut habetur & not. in l.
11 qui Romæ. §. Seia. ff. de uerbor. oblig. † Quintò quæ-
E ritur coram quo interponi debeat appellatio E dic, coram illo qui sententiam tulit, ut d. l. 1 ff. quis, & à quo ap. & si plures pronunciauerunt, debebit coram singulis communiter, uel separatim appellatio interponi, ut in clem. 1. de appella. Et si forte iudicum non haberetur copia, quia uel fugerunt, & latitant, ut plerunque faciunt meticulosi iudices, aut alterius eorum non potest copia haberi, tunc sufficit adire iudicem superiorem, ad quem deuoluitur de iure appellatio, & infra tempus limitatum ad appellandũ libellum appellationis porrigere. 2. q. 6. cap. biduum. §. si quis ipsius. ad quod facit quod habetur in l. 1. & 2. C. de his qui per me. iudi. non app. Sunt tamen aliqui, qui practicant hoc modo, uadunt enim ad domum solitæ habitationis ipsius iudicis si erat delegatus, uel ad solitum tribunal, si erat ordinarius, & ibi protestantur de absentia iudicis, & per notarium faciunt scribi eorum appellationem, & deinde uadunt cum ipsa appellatione ad iudicem superiorem, & prosequuntur causam coram eo, tamen talis practica non iuuat iure, nisi quo ad ostendendũ de diligentia ipsius partis, & absentia iudicis, argu. l. si quis appellandum. C. de appel. & l. ut perfectius. C. de non. excep. & in d. §. si quis. in dicta l. prima, C. quan. appel. sit. unde consilium est, quòd reiteretur appellatio corã ipso iudice superiore, ad quod etiã facit quod not. Bart. in l. non solum. §. morte. ff. de noui. ope. nun. versi. circa tertium. Et si fortasse nec superioris iudicis posset habe-
F ri copia, tunc debet appellans F coram honestis personis de sua appellatione protestari, & sic excusabitur, ut habetur in c. si. extra de app. & not. per glo. in cle. 1.
12 de appe. cum sim. ibi no. † Amplius etiam est notandũ,
G quòd etiam uiua uoce, G si pars præsens sit sententiæ ab ea posset appellare, dummodo incontinenti appellet. ut l. secunda, ff de appell. ubi autem ex interuallo inter-
H ponitur, H tunc requiritur appellatio in scriptis, & qđ infra 10. dies interponatur iure nouo, ut in auth. hodie. C. de appell. licet olim deberet interponi infra biduum uel triduum, ut l. 1. § biduum. ff quando app. Istud autẽ
I tp̃s appellandi non currit I nisi à tp̃e sciæ, nõ aũt à tp̃e s[ent]ẽtię, vt probatur in d. l. 1. §. si. ff. qñ appel. sit. & in d. §. biduum. & l. ab eo. C. quom. & quando iudex. & pro tanto quando condemnatus non fuit præsens sententię,
K solent prudentes K sibi notificare sententiam debito modo videlicet in forma publica, ut in clem. causam. de ele. & nota. per Bart. in d. §. morte. ut p[er] hoc currat tem-
13 pus appellandi. † Quid autem si pars appellauit oretenus & in scriptis, an poterit super utraq; procedere? vide quod infra dicam, in gl. super uerbo, in his scriptis.

ADDITIO.

* In uero contumace, Adde, quid in confesso, an uerum sit quòd appellare nõ possit, an uerò requiratur quod sit etiã conuictus & Dic quòd in hoc nulla est differentia inter ius ciuile & cano. sed utruoque copulatiuè requiritur, ut appellatio non admittatur, de quo plura scribit Abb. in cap. cum speciali §. porrò. ubi Franc. & in cap. Romana. § si autem, de appel. in 6. Capel. Tolos. q. 177. Rob. de ord. iud. cap. 54. numero 598. Doc. in l. obseruare curabis. C. quor. app. Duen. Regu. 156. quòd conuictus & sponte confessus non auditur appellans, quam concl. limita, ut per eum ibi, quòd non procedit nisi in criminibus in d. l. obseruare enunciatis, sed communis est in contrarium, ut idem testatur ibi, post Imol. in l. creditor. §. iussus, numero. 8. ff. de appel. Butr. tract. Notor. articulo. 4. numero 46. quòd autem delictum sponte confessus non appellet: not. Bald. in l. non solum §. necessitate. colum. 4. C. de bono. quæ lib. text. in cap. Romana §. si autem, de appell. in 6. Grama. decis. 72. numero 5. idem in confesso uel conuicto quòd

appellare

appellarē nō posse. not. Rom.sing 625.ex dicta l.obseruare,licet canonistæ,inter quos est Bero.in c.at si clerici in prin.num.59.de iud. velint contrarium,dicendū quòd confessus solū appellare non potest licet non conuictus, quod limitatur,si est confessus & conuictus ante sententiam, secus si post sententiam confessus fuerit,per gl.in l.non tantum.vbi Bar.Alexan.& alij ff.de appel.& d.l.obseruare,Franc.d.cap.cum speciali §. porrò,col.3. versic.ex prædictis, vbi Dec.nu.5. de appell. & in ciuil. no.Lanfran.concl.451.Bos.titu de appel.nu.17.Fely.in cap.quæreati,nu.2.quinta fall.& nu.4.de offi.deleg.Foler.Prac.crim.1.parte, 3.par.princ.nu.66.& 4.par.prin. nu.6.Moder.in crim.reg.128. Blanc.prac.crim.cap.13, num.332.& seq.qui omnes allegabantur in Excell Ducali subalpinorum Senatu in causa fisci Casellarum pro defensione iusdicen. ipsius oppidi tempore sui syndicatus contra quem porrecta fuerat querela: quod non obstante appellatione cuiusdem intitulati de furto & confessi processerat ad executionem sententiæ intra decendium,& sic intra tempus appellat.pro cuius defensione dicebant aduocati, quòd pœna eo in casu non erat mutilationis membri: aut tam grauis, vt sententiæ executio retardari deberet,stante confessione geminata & ratificata in actis, nullaque existente saltem colorata defensionis causa in contrarium, præterea adiuuabant ipsum intitulatum text. in l. cum reis C. de pœnis, & no. per Bos.dicto tit. de appel.num.17. Dec.dicto cap.cum non speciali §.porrò.nume.5.de appell. Quorum opin. procedunt etiam in solo confesso, intelligendo vt per eos ibi, secundum quem arbitror postea fuisse pronunciatum,eo addito, quòd quando reus est sponte confessus,& conuictus, vel delictum est notorium : potest iudex sententiā exequi, appellatione interposita non obstante,& si aliter fecit: peccat.quam opi.communem dicit Rolan.consil.73.col.fi. nu.25.26.lib.3. Masuer.

In executione, Adde, quòd non licet appellare à prouūtiatione de exequendo secundum Corn. consil.72. col. 4.lib.1.Alcia.in l.2.§.fi.fi quis ita,de verb.oblig. Fel in cap.quo ad consultātionem,col.8. de re iud. vbi dicunt communem,quam limitāt pluribus modis. licet aliqui contrarium voluerint posse, ex no.per Alex.consil.123. col.fi.lib.5. sed primam veriorem dicit idem Alex.consil.95.num,3.& seq lib.2.Dec.in c.nouit nu.2.de appel. quam seruatam dicit Aret. in l. ab executore ff.de app. bene verum est quòd ab executione facti non appellatur,puta, quando iudex est merus executor d.l.ab executore,vbi Bar.& in l.ab executione C. quor.appel.intellige,nisi modum excedat; vt per Bar.ibi,& Spe.titu. de appel.§.in quibus, ver.quinto, qui alias tradit fall: in quibus ab executore licet appellare, Soc.reg.26. Alexan.d.consil,113.nu.10.lib.5. Rui.consil.80.lib.5.& tūc causa excessus in appellatione exprimi debet, aliàs non retardaretur executio secundum Boer.q.132. Grat.consil.16.lib.2.de qua materia primæ cōclusionis, vide quæ scribit Rom.consil.42. Masuer.

a Grauatus. Adde an de appellatione sit fiendum instrumentum,Ioan.And.in c.cordi, & in c.appellatio.de ap-
a pel. in 6.

b Suspenditur, x Adde Io,de Ana.consil.36.

c Facere potest. r Adde Fely. in c.ex parte. el 2.de rescr,
r Francum, & Præpositum Mediola.in c.interposita.§.illa denique de app. Abb.in consil. 1.in 2,volum,& Alex, consil.36.in 2.vol. Cur.

d In quibus casibus non licet appellare. vide Spec. in tit. de app.in §,in quibus Doct. in c.pastoralis. in §.præterea.de offic.deleg. in c.non solum. de app.lib.6.gl.summæ.2.q.6.Doc.in c.qua fronte.de appel.

A sententia lata,super reductione ad arbitrium boni viri non potest appellari, vide Docto. in l.1. in fi.ff.de in. delib.in l.antep.ff.de verborum signifi.in c. de causis.de offic. deleg.

A Sententia lata, Adde quòd affirmatiuam magis cōmunem dicit Villal. inter com.opi.lib.16. versic. reductio,licet contrariam teneat Pap. infra for,lib,ex compromisso. ver.nec reductio.num.9.vbi dixi,& posui distinct. Masuer.

S V M M A R I V M.

1 *Qualitas grauaminis, à quo appellatio interponitur, semper exprimi debet.*
2 *Verbum assertum, quid importat.*
3 *Verba sequentia præcedentem intentionem declarant.*
4 *Mens proferentis potius quàm verba debent attendi, maximè iudicijs.*

1 Occasione cuiusdam sentētiæ assertæ. † Meritò fit mentio de sententia,a qua appellatur,quia semper exprimi debet qualitas grauaminis à quo appellatio interponitur,vt dictum est supra, & habetur in d.l.1.ff.de appel.in qua appellatione,quæ interponi-
v tur à diffinitiua sententia, v non est necesse causas ex-
A primere, A sed ab interlocutoria secus est,vt dictū est supra,& habetur in l.scio.ff.de appell. & in c. cōrdi. & in c.vt debitus,extra de app.de qua forma appellandi tra-
3 ditur in c.post appellationem. in fi.2.q.6. † Sed quæri-
a tur,quare dicatur[assertæ.] x So.dicunt quidam quòd ideo, ne videatur simpliciter loquendo sententiam approbare,quam nititur impugnare;sed ego credo nil re-
3 ferre, quo sermone quis loquatur,† nam per sequentia verba declaratur qualis fuerit intentio circa præcedentia,vt l.seruus plurium,in fi. ff. de lega.1. & l hæredes palam.§.sed si notam.ff.de testa. vnde cum in sequentibus dicat ipsam sententiam nullam, & iniquam, patet manifeste quòd per præcedentia verba non est eius pro
4 positi ipsam confirmare tanquam aliquam,† & mēs proferentis potius, quàm verba, attendi debet,maxime in iudicijs. vt l.si quis intentione ambigua. ff.de iudi. & in l.Labeo.ff.de sup.lega.facit quod alibi dicitur de testamento,quod licet de se nullum sit,tamen appellatur testamentū.Vnde recte dicimus,quòd illud testamentum est nullum,vt Institu.quib.mod.testam.infir.§ 1.& ff.de iniust.rup.testa. l.1. licet impropriè,& abusiue appelletur testamentum, vt dicit tex.in l.2.§.1. ff.quemadmodum testam. aper.

c In c illis passibus a punctis. Hec Practica sumitur
a ex c.Rayn.extra de testam. & quod no. per gl.fi.de app.lib.6. nam tot sunt sententiæ : quot sunt eius capitula. argu. in l.etiam, & ibi nota.ff.de min.sicut tot sunt stipulationes,quot sunt summæ, vel res, vt l.scire debemus,in princ ff.de verb.oblig.Ideoque potest condemnatus, vel priuatus D ab vno capitulo appellare, & alio consentire.vt in dicto cap.Raynaldus, nec talis appellatio sic diuisim interposita proderit aduersario quò
a ad capitula non contenta, x in connexis eis proderit, vt illam prosequi possit,vt supra dixi & probatur in dicta l.etiam,in §.ex causa. ff. de min. cum sim ibi not.& tangitur per Bar.& Iaco.But.in l.ampliorem: C.de appel.& in l.appellanti.ff.de app. Prodesset etiam plenius aduersario ipsa appellatio, si fuisset simpliciter & absolutè interposita, adeo quòd non posset appellans renuntiare appellationi in præiudicium sui aduersarij,vt habetur,& no.in d.l.ampliorem,& l.omnem honorem. eo.tit.& ibi no.per Cy. in l.per hanc. C.de temp.appel. & supra tetigi.

A D D I T I O.

a In illis passib. De huiusmodi clausula vide per Panor. in cap. cum Ioannes eremita. de fi.instr. & ibi dicta per ipsum intellige vt per Phyl. de Pern. in cap.duobus. de app.& Præpo.Medio. in c. interposita. §. ille denique. eo.tit.col.4.circa fi. Franc. Curtius.

a Suspenditur, sequitur Rip. in l.prima, nume. 7.de re iudic.& quomodo dicatur suspendere, Rebuf.in tit. de appell. articulo vlt glo.vnic.nu. 27. vbi late dicit.

r Facere potest per pactum etiā per renuntiationem, Rebuf. in tit. supra artic. 25. in princ. sed appellationi interponendi, non potest renunciari nisi per pactū non per renuntiationē, vt ibi nume.6.

v Non est necesse nisi appelletur a sua diffinitiua a qua prohibetur appellari, quia si appellat debet exprimi causa, Maranta supra nu.143. & quā de diffinitiua nō potest iustificari ex nouis causis, Pet.Duc.regu.48. in prima parte.

A Sed ab interlocutoria, supra in forma appellationis ab interlocutoria in verbo causis,nu. 3.vbi scripsi.

x Sol. dīt quidam. Mendo. citat & sequitur istum locum de commis. per breue commis. 28. in verbo asserto.

c In illis passibus, supra in forma productionis instrum. in verbo in illis passibus, & de clausula in parti & partibus, Mandos in sua Praxi de cōmissio. cōmis. 17. versi. 6.parti. & partibus.

D Ab vno capitulo, Guid.Papa decis.426.num.73.Vanc.quot & quibus modis,num 113.

x In connexis, Bar.d l.etiam.Fel in cap.cum inter,col.3.de re iudic.Dec.in cap. si duobus,nume.18.in 6.de appellat.

S V M-

y Proponere dupliciter, istum locum citat Cugno. in l. 2. nu. 279. C. de pact. inter empt. & vend. vers. Item nullitas Didac. in practica c. 24. sub nu. 6. versic. est igitur, Vanc. quot & quib. mod. in prin.

b Distingue tamen sic, istum locum citat addit. ad Decis. Guid. Papa 436. nu. 54. Vanc. supra nu. 18. & quomodo deferro nu nullitas proponatur principaliter, vel incidenter nu. 24.

n Vnde poterit Alex. cons. 59. nu. 9. & 18. vol. 4. & nu. 10. limitat nisi nullitas esset reseruata, Dec. d. c. dilecti nu. 5.

z Videlicet quando, Vanc supra num. 2. Salic. in l. 1. C quando prouoc. non est neces. versic. ex ista glo. Brun. in tract. de decre. in verbo nullitas, col. 11. vers. secundus casus.

SVMMARIVM.

1 Querela nullitatis quot modis proponatur.
2 Simpliciter appellans nec aliquid exprimens de nullitate an processu causa possit dicere ipsam nullã.
3 Quot modis possit de nullitate disputari.
4 Sententia principaliter pronunciari nulla, an iure actionis vel officis iudicis petatur.
5 Officium iudicis quanto tempore duret.
6 Per appellationem an iure actionis vel officio iudicis petatur sententia iniqua pronunciari.
7 De nullitate sententia, coram quo iudice agatur.
8 Iudex nullitatis sententia, an possit cognoscere de causa principali, cognito quòd sententia sit nulla.
9 Iudex nullitatis, an pronunciabit super eisdem actis de causa principali.

x Quod solum iudicis officio, late Aug. in l. si expressim, num. 48 ff. de appell.

l Et plenius d. l. si expressim, & ibi Alexand. in addit. incip. quaro quid, vbi allegat late, Vanci. de nullit. in principio.

m Durat tanto tempore, istum opin. late ponit Bulb. in tracta. praescr. in 4. par. 4. partis princip. q. 32. Murant. in tit. de sententiis num. 154. Cran. consil. 183. nu. 5 & consil. 266. numero. 6. versic. non obstat, Soci. iun. consil. 40. num 2 vol. 2. Vanci. de nulli. ti. quoties & intra quod tempus n. 8. tum quod contra sententiam obstat praescriptio 40. annorũ Lofred. cons. 20 nume. 17.

n Breuiter, decis. Tholos. 114. quid in iudice ordinario, quid in iudice delegato, & quia nullitas respicit partẽ processus vel totum.

o Quod sic, istũ locum citat additio post Alex. consil. 53. nu. 2. vol. 1. & citat Plot. in l. si quando in decreto super iudiciis in princ. C. vnde vi, Alex. consil. 73. nu 11. vol. 6. Perusi in c. dilecto col. 4. vers 36. vbi Deci. num. 5. de appell. Vanc. in princip. sui operis, & titu. quot & quibus modis nu. 118. & 129. & nu. 138. et quod esset defectus iurisdictionis, vbi late allegat pracipue, Alex. consil. 111. vol. 5. & Deci in ca. 1. nu. 9. de confirma. vtili vel inuti. Hier. Gabr. consil. 49 in princ. Fel in c. ea qua in princ de re iudic in fi. citat & sequitur Mising centuria. 3. obserua. 72. in fine, R. D. Borgn. Cauale. decisio. 7. nu. 19 & decis. 75. nu. 16. & 29.

p Repetentur acta de nouo, Deci consil. 483 nu. 8. Soci. iun consil. 70. nume. 33. vol. 1. Cran cons. 140. nu. 8. & cons. 179. nu 7. & cons 270 sub nu 7. Iate Orta. in c. quoniam contra, in verbo interlocutorie, & in verbo appell. num. 58.

1 FVISSE Et esse nullam. † Potest condemnatus
y de nullitate querelam y proponere dupliciter,
vel in modum agendi, vt hic; vel in modum excipiendi, ut in l. 3. in §. condemnatum, & in l. si cum nulla. ff. de re iud. & hoc ad partem pertinet allegare, non ad eius aduocatũ, tũ exceptio nullitatis sit peremptoria, vt ibi, & per hoc apud acta per partem proponẽ-
2 da, ut in c. quoniã contra falsam. extra de prob. † Quot autem modis possit dici nulla, plene dictum est supra in tit. praecedenti. Sed quid dices, si simpliciter appellauit, nec de nullitate quicquam expressit, an in processu causae poterit dicere ipsam nullam? videtur quod nõ quia appellando praesupponit sententiam esse aliquam.
b argu in l. 3. §. falsus ff rem ra. ha. b distingue tamẽ sic, aut sententia est nulla ea defectu formae, vel solemnitatis debitae, & tunc appellando simpliciter non videtur illam approbare tacite, quia nec expresse potest illam confirmare tanquam sententiã, vt habetur in l. si expres-
n sim. ff. de ap. n vnde poterit dici nullam in processu causae, aut est nulla ex defectu consensus ipsius partis, quae non fuit iudicio, & tunc simpliciter appellando videtur ipsam confirmare, tanquam rite, & solemniter latam, sed nõ tanquam aeque, & iuste latam, vt in d. §. falsus. sicque postea nullam dicere poterit, de quo latius tetigit Immo. in c. cum contingat, extra de offi. dele. idemque dic in restitutione in integrum aduersus sententiam petitã nã poterit iudex super nullitate cognoscere, vt ibi not.
3 per eundem Inno. † Vlterius reuoco in dubium, vt plenius cognoscatur, quod supra tactum est, videlicet quot
z modis possit de nullitate z disputari? Dic duobus modis principaliter, uno modo in vim agẽdi, alio modo in vim excipiendi; & agendo quaeri potest dupliciter, uno modo incidenter, in hac forma, in qua secundum communem opin. dicimus, quòd nullitas venit incidẽter ad appellationem, vt not. per glo. & Doc. in l. 1. C. quã prouo. non est neces. licet idem Iac. Butr. tenuerit contra-
z rium. alio modo quaeritur principaliter, z videlicet quã nullitas sola allegatur petendo sententiam pronunciari nullam, vt not. per glo. in l. 1. ff. quae sententiae sine appel. rescin. Excipiendo verò de nullitate, quaeritur quã do executio sententiae postulatur, & per partem, contra quam est lata, fore nullam allegatur. ut d. l. si cum nulla. ff. de re iud. & in l. 1. in princ. ff. quae sen. sine app. rescin. & in l. si praetor. in §. Marcellus. de iudi. & plenius di-
4 cetur infra tit. de execution sententiae. † Circa tamen praedicta dubium occurrit. an iure actionis, vel officio iudicis petatur sententia principaliter pronunciari nul-
x la? dic breuiter, x quòd solum iudicis officio, a cùm
a non sit materia habilis ad producendum in hoc actionẽ vt not. per Inno. in c. fin. extra de offi. iudi. & in c. G. perpetuus. extra de fi. instr. idem etiam sequitur Bar.
l in l. quidam in suo. ff. de conditio. institu. l & plenius in d. l. si expressim. ff. de ap. ad quod facit l. si pater iuus
5 C. quando prouoc. non est neces. † Et not. quòd hoc of-
m ficium iudicis m durat tanto tempore, quãto actio personalis, scilicet 30. an. ut l. omnes. & l. sicut. C. de praescr. 30. ann. & Inst. de perpe. & temp. act. in princip.
6 † Sed quid dices in appellatione, an iure actionis, vel officio iudicis petatur pronunciari sententia iniqua, vel iniusta? super quo Barto. in d. l. 1. in prine. ff. de ap. dicit, quòd appellatio non est actio, nec officium iudicis, sed ius quoddam ex his separatum per tex. in d. l. 1. dũ dicit, [quòd appellatio est ius &c.] vnde uirtute huius propositi iudex ex suo officio mouetur ad deseruiendũ huic iuri, & sic erit officium mercenarium, vt l. 4. C. de-
7 posi. † Deinde quaeritur, coram quo iudice agẽdum est
n de huiusmodi nullitate sententiae. n Breuiter sic dicendum est, aut quaeritur de ea incidenter, & tunc coram illo iudice ventilabitur, coram quo pendet causa, siue sit principalis, siue appellationis, siue executionis. Si verò de nullitate principaliter sit agendum, vel quaerendum, tunc erit in electione ipsius agentis, vel causam proponere coram iudice superiore eius qui pronunciauit, vel coram illo iudice qui pronunciauit, si est ordinarius, vt probatur in l. 4. C. de accusat. & ibi per Iacob. Butr. & in l. Carmelia pia ff. de surepat, & ibi per Bart. in l. si expressim, supra allega. & per Cyn. Iaco. de Are.
8 in l. si ut proponis. C. quomodo & quãdo index. † Sed nunquid iudex causae nullitatis dictae sententiae poterit de causa principali cognoscere, cognito quòd sententia
o sit nulla? dicit Bart. in d. l. si expressim, o quòd sic, quia secũdum eũ sit causa appellationis deuoluit ad superiorem causam nullitatis, vt dictum est, sic causa nullitatis deuoluit causam iniquitatis, quod etiã sequitur Innoc. in ca. cum contingat. extra de offic. dele. quod multum no. Ne ergo gaudeant cauillosi aduocati, & procuratores, qui frequenter conatur per talẽ nullitatis effectũ totum subuertere causae processum magnis sumptibus, & laborib. obtentũ, & cãm reducere ad pristinũ statũ, vt habeãt nouũ salariũ, enrum malitiis per hanc viã est succursum; quia posito quòd iudex videat sententiã nullã, non tamen differre debet neque abstinere reũ condemnare, si viderit condemnandũ, & ipsum absoluere si vi-
9 derit absoluendũ. † Superest autẽ discutere, an sup eisdẽ actis pronunciabit de causa principali, vel repeti faciat nouũ processum super ea. Circa quod sic distingue, aut causa nullitatis respicit vniformiter acta, & sententiã, vt puta, si litigatũ est cũ minore indefenso, vel corã
p iudice incõpetenti. & tũc quia omnia sunt nulla, p repetentur acta de nouo, & sup ipsis pronũciabitur, vt l. cum nos minores. C. si aduers. rẽ iudicat. & l. cõtra pupillũ. ff. de re iudicat. Aut causa nullitatis respicit solã sententiã, & nõ acta, vt quia sententia fuit lata die feriata, vel parte non citata, & sim. & tũc procedat glo. in l. si expressim. de appel. & in l. si vt proponis. C. quomo. & quan. iudex & ibi per Cyn. Aut causa nullitatis respicit partẽ actorum tantũ, ac sententiam. verbi gratia, si processum fuit contra eum, tam in eius vita, quàm post eius mortem, &

tunc

tunc acta in vita firma manebũt, & repetentur alia quæ facta sunt post mortem, secundùm Bar. vt per eum not. in l. cum quærebatur ff de re iud.

ADDITIONES.

* De nullitate. Adde, q causæ nullitatis in libello exprimi debent, secundum Barto. in l. si expressim ff. de appel. quam concl. intellige, & limita, procedere parte reluctante, aliàs, quamuis in libello causa nullitatis non exprimeretur: valeret utique, si deinde in processu fiat declaratio & probatio, iuxta tradita per Fil. Franc. in c. dilecti. q. 13. de appell. Innoc. in cap. cum Bertoldus in fin. de re iud. Rot. decis. 145. in antiq. quo in casu, & sic in causa nullitatis, libelli formulam docet Sebast. Vant. de null. quoties & quibus mo. null. prop. numer. 103. Bald. in l. Papinianus col. 3. C. de sent. Quibus adde, q proponens nullitatem sententiæ ex vna causa: omnem aliam nullitatis causam etiam prosequi poterit, ne sententia confirmetur, teste Abb. consil 97. lib 1. Alex cõs. 147. lib. 6. si tamen libellus nullitatis, eiusque prosecutio generalis fuisset & sententia generalis subsecuta: obstaret exceptio nullitatis non specificè deductæ, teste eodem Franc. in c. dilecto q. 14. de appell. in qua materia nullitatis, Dic, quòd super nullitate notoria pronunciatur etiam parte non petẽ nec lite contestata, vt scribit Mysing. cent 1. obser. 20. vbi ita in consilorio Imperialis cameræ iudicatum fuisse dicit. Quomodo autem nullitas & iniquitas simul in iudicium deducantur, & an simultaneo processu expediri debeant, vide eundem cent. 4. obser. 61. & obser. 64. vbi quærit, an nullitate in iudicium deducta, inhiberi possit iudici inferiori per superiorem impediaturque executio. Misuer.

2 Iudicis officio, intellige si deliquit circa officium, aliàs secus, per ea quæ voluit Rom. sing. suis. fo. 14.

SVMMARIVM.

1 *Causa nullitatis in causam appellatio, an sit principalis.*

2 *Appellatione deserta, an dicatur nullitas sublata, ita q intentari non possit.*

3 *Libellus, dico sententiam nullam, & si qua est appello, an procedat.*

4 *Iudex appellationis si pronunciet male appellatum, & nihil exprimat de nullitate, an videatur super nullitate pronunciasse.*

5 *Obtinens sententiam potest petere eam per superiorem confirmari.*

6 *Probare quis debeat in causa appellationis, an appellãs bene appellatum, an appellatus bene iudicatum.*

7 *Appellans si non potuit habere sententiam in forma publica, excusatur à productione instrumenti ipsius sententia in forma publica.*

1 ET in quantum sit aliqua. † Nota per hæc verba, q causa iniquitatis sententiæ Q proponitur conditionaliter, videlicet si sententia sit aliqua; vnde dubitari consueuit, an isto casu ipsa causa nullitatis sit principalis ad appellationem, super quo dubio contrariæ sunt opi. R nam Iaco. But. in l. prima, C. quando prouo. nõ est necess. tenuit quòd causa nullitatis sit causa principalis. glo. verò ibidem quã cõmuniter sequuntur Cyn. & alii, tenet quòd veniat incidenter ad appellationẽ, cuius rei disputatio non est sine effectu. † Ideoque quæritur, si appellatio est deserta, vel per statutum vel aliter submota, an consequenter & nullitas dicatur sublata, nec possit intentari. S Super quo sic breuiter cõsidera, q quando causa, propter quã remota est appellatio, respicit pariformiter tam appellationem, quàm nullitatẽ. Verbi gratia; datur ex forma statuti tẽpus quatuor dierum ad appellandum, & nullam dicendi sententiam Certè remota appellatione per fluxum temporis, T remota est etiam & ipsa nullitas. Aliquãdo causa nõ est pariformis circa vtrunque, vt patet de iure cõmuni, quo appellatur infra 10. dies, vt in auth. hodie. C. de appell. & nulla dicitur V infra 30. ann. vt not. Bart. in d. l. quidam in suo. ff. de condit. insti. & Insti. de perpe. & temp. act. in princ. & in l. licet. C. de iure delib. & A tunc aut A nullitas venit incidenter ad appellationem & tunc sublata appellatione tollitur nullitas argu. in l. cum principalis. ff. de re. iur. cum sim. ibi no. Aut econtra nullitas venit principaliter, & appellatio accessoriè, vel vtrunque deducitur ad principale, vt in hac præsenti forma, & tunc sublata appellatione B firma remanet causa nullitatis, vt habetur, & not. in d. l. si expressim. ff. de appell. & per Bartol quia ex separatis non infertur, 3 vt l. Papinianus exuli. ff. de min. † Insuper apud scholasticos dubitatur an talis libellus procedat, [dico sententiam nullã, & si est aliqua appello.] Et quidã voluerũt dicere quòd non: quia nullitas, & appellatio sunt contraria, ergo &c. vt in l. prima, C. de furt. & l. cõtra maiores. C. de inoffi. testa. C In contrariũ determinat Dyn. & Bart. & alii communiter, ut plenè disputauit idẽ Barto. in d. l. si expressim. cuius potissima ratio est, quia non pure, sed conditionaliter proponuntur; sicque secũdum idem tempus non reperiuntur contraria, cum vnũ proponatur in defectum alterius, argo. in c. constitutus, extra de integ. resti. & l. qui de inofficioso, & quod ibi not. ff. de inof. testa. & eius quod not per glo. & Cyn. in l. si quidem. C. de exce. & in l. non ab re. C. vnde vi. & l. si quis in suo. C. de inoffi. testa. & Spe. in titu. de acc. seu peti. §. sequitur. versic. sed nunquid. & hanc partẽ D D sequitur Innocen. in c. cum dilecto. extra de appella. 4 & Cyn. in d. l. 1. C. quando prouoc. non est necess. † Itẽ quæro pone, quòd interposita appellatione in forma, de qua supra, iudex prononciauit male appellatum, de nullitate vero nihil expressit, an videatur super nullitate pronunciasse? & quædam gloss. d. l. si expressim. tenet q non. unde de nullitate poterit adhoc agitari, quia sententia nulla non videtur in dubio confirmari, imo secũdũ aliquos non potest. argum l. eum qui. C. de inoffi. testamen. & l. in iure nostro ff. de testam. tutel. Alia gloss. in E d. l. prima, distinguit aliter, vt ibi not E Tu autem sequendo Bartol. pro concordia sic distingue, aut ipsa sententia est ipso iure nulla propter errorem expressum in ea, & tunc iudex appellationis taliter pronunciando nõ videtur eam confirmare, imo (quod fortius est) nõ posset expresse, nec tacite; ideoque de ipsius nullitate agi poterit quandocunque, quia idem error esset in vtranq; ut l. 1. in prin. ff. quæ senten. sine appellation. rescin. & & hoc modo procedit gloss. quæ est in d. l. si expressim. Aut sententia erat nulla ex alia causa, & tunc considerandum est, qua forma iudex appellationis pronunciat. nam si quidem pronunciat simpliciter male appellatũ, vt in quæstione præsupponitur. & tunc S ut in forma appellationis, vel in processu causæ fuit facta mentio nullitatis vt hic, & tunc videtur in totum sententiam confirmare, quia videtur sententia in dubio referri ad contẽta in ipsa appellatione, & processu, argu. in l. 2. C. si ex fal. mile. & l. fin. C. de fi. instr. aut in forma appellationis, & in processu causæ non fuit facta mentio nullitatis, & tunc prima sententia si nulla est, non confirmatur; quia verba hoc non exprimũt, nec patiuntur; & cùm sententia sit stricti iuris, debent eius verba potius restringi, quàm ampliari, argum. in l. 1. C. si plu. vna sententia fue. con- F dem. & l. si a te. ff. de exce. rei iudi. F Aut vltra pcedit in senten-

Q Proponitur conditionaliter. Vanci. quot & quibus mod. nul. num. 11.

R Nam Iacob. Butrig & hanc opi. esse communem dicit, Alex. cons 2. considerātis col pen. vers. scilicet in hoc, vol. 3. Deci. in c. dilecto. nume. 7. de appellat. cum late allegatis, p Vanci. supra nu. 12.

S Super quo sic breuiter conside ra istum locum citat, & sequitur tonstiens. Au chonet. lib. 6 c. 1. vers nullitate. nu. 4.

T Remota est & ipsa nullitas, istum locũ citat & cõprobat Neuiz. cons 41. nu. 44 quod limitat nisi nullitas esset patens ex actis, vide infra in forma executio. sent. diffinit. in prin nume. 11. vel nullitas esset in promptu. late Oct Vestr. in practi. Roma. Curia li. 2. ti. 1 istũ locũ citat. consilit. Auchonet. lib. 6. c. 1. vers. nullitate, nu. 4.

V Infra 30. annos, Octa. Vestr. supra vers. verũ hic dubitatur, supra in glo praceden n. 1. vbi scripsi istum locum citat, & sequitur Rip ressponse. c an. 16. de iur. pasco.

A *Nullitas venit incidenter exemplifica, vt per Vanci. supra numero 17. cum sequenti. & qua vtilitas resultet ea sit incidenter, vel principaliter inducta ibi, nume. 24. cum seq.*

B *Firma remanet, Alexan. consil. 6. col. 1. vol. 5. cum allegatis, per Vanci. supra num. 38. post med. consistus.*

C *In contrarium, Dec. in cap. dilecto, num. 6. de appellat. Rip in l. 1. §. qui autem num. 8. ff. quorum legatorum. Vanc. supra nu. 11. & 12.*

D *Sequitur Innocent. istum locum citat, & comprobat Neuizan. consilio 93. numero decimo.*

E *Tu autem, Vanci. supra nume. 116.*

F *Aut vltra procedit in sententia, istum locum citat, & sequitur Misingeri. centuria. tertia, obseruatione 72.*

sententia dicendo bene iudicatum: vt fit cōmuniter in
sententijs confirmatorijs, in quibus consueuit dici be-
ne iudicatum, & male appellatum, vel econtra male in-
dicatum, & bene appellatum; & tunc videtur in totum
ipsam sententiam confirmare sic, q̄ vlterius agi nō po-
terit de nullitate: & sic intelligitur gl. in d. l. 1. propter
illa verba [bene iudicatū,] quæ referri possunt ad vtris-
5 que casum, nullitatis, quam iniquitatis. † Amplius quę
ritur, an is qui obtinuit sententiam, possit petere eam
a per superiorem confirmari? a dic breuiter q̄ sic. ut in c.
1. cum sequ. extra de confir. vtil. uel inuti. facit l. si. C. q̄n
prouo. non est necess. & in Authen. de his qui ingre. ad
app. §. volumus. & l. fina. C. ut lit. pend. licet si repertat
sententiam nullam, possit declarare nullā esse, ut tenet
6 Bar. in d. l. si expressim. † Proinde quæritur, quis debeat
probare in causa appellationis, an appellans bene appel
latum, an appellatus bene iudicatum? de qua quæstione
tangitur per Cy. in l. 1. C. si aduer. credit. & in l. hi qui
ad ciuilia. C. de appel. & per Bar. in l. 1. ff. si tu. vel cura.
appel. & per gl. & alios in c. in præsentia. extra de renū.
& per Innocē. in c. bonæ memoriæ. Maguntin. extra de
elect. per Iac. Butriga. in auth. de his qui ingre. ad app.
colla. 5. & per glo. in c. olim. extra de excep. & in cap. ex
parte, extra de testi. Pro conclusione omnium sic distin-
gue. Aut fuit appellatum ab interlocutoria, aut à diffi-
G nitiua. Primo G casu tenetur appellans probare se ex
iustis causis appellasse, quæ exprimendæ sunt in appel-
latione, vt dictum est supra titu. a. In meritis autem ne-
gocij principalis appellatus probare debet, q̄ iudex iu-
ste pronunciauit, vt no. in d. c. olim. Secundo casu princi
pali considera, quòd quędam sunt acta concernentia p-
cessum, quædam concernentia merita negocij principa
H lis. H Primo casu, aut vnus solus prosequitur cām ap-
pellationis, & tunc siue sit appellans, siue appellatus te
netur acta & formalia processus producere, & probare
simul cum ipsa sententia à qua appellatio est interposi-
ta, aliter faciliter iudex ignoraret quid, & qualiter con-
firmari, uel infirmari deberet. argum. l. præcipimus C.
de appel. cætera verò acta, quæ merita negocij concer-
nunt, non habet necesse producere. Si vero ambo prose
quuntur ipsam causam, tunc appellans debet produce-
re sententiam, & acta causæ quæ processum concernūt,
cætera verò acta concernentia merita causæ debet pro-
ducere appellatus, sicut facere habuit in principali cau
sa, & sic loquitur gl. in d. l. hi qui ad ciuilia. licet aliqui
quo ad hūc casum contradicant, per regulam qua dici-
tur, præsumendum esse pro sententia, ut traditur in c.
in præsentia, extra de renunc. per quod videtur funda-
ta intentio appellantis, si contrarium nō probetur; sed
huic respondetur, quòd illa regula procedit quādo sen
tentia transiuit in rem iudicatam, secus autem cum es-
set suspensa per appellationem, ut no. per Inno. in d. c.
cum bonæ. & Ioan. And. in d. c. in præsentia. Quæ autē
dicta sunt, procedunt, quando appellantis intentio non
est fundata de iure communi; aliàs autem si esset de iu-
re communi fundata, appellans tenetur omnia probare
in causa appellationis secundum Iaco. Butr. ut per eum
7 no. in d. l. hi qui ad ciuilia. † Sed circa prædicta dubita-
tur. Ecce q̄ appellans volens euitare expensas habendi
à notario in forma publica sententiam, vel forsan non
habens copiam notarij, quia se absentauit, facit positio
nes aduersario. Quomodo talis iudex tulit talem sen-
tentiam inter ipsas partes in tali anno, mense, & die, &
quòd de ea fuit rogatum instrumentum per talem no-
tarium, & similia. nunquid excusatur appellans à pro-
ductione instrumenti in publica forma ipsius sentētiæ?
I dicit Innoc. I quod sic in c. G. perpetuus. extra de fide
instrum. tali ratione, quia ea quæ sunt probabilia, sunt
ponibilia, vt not. in c. 1. de confes. lib. 6. & dixi in forma
positionum. aut ergo confitebitur aduersarius senten-
tiam latam, & tunc eius confessio habetur pro veritate,
& ipse pro iudicato, vt l. proinde. ff. ad l. Aquil. & l. pri-
K ma de confes. aut tacebit, nec respondebit, K & habetur
pro confesso. vt in d. c. 2. & l. de ætate. §. qui tacuit. ff. de
L interrog. actio. aut negabit latam sententiam, L & tunc
iudex pronunciabit bene appellatum, seu superflue ap-
pellatum, & imponet aduersario super ipsa sententia
perpetuum silentium, immo plus cogetur aduersarius
renunciare ipsi sententiæ, & dabitur talis confessio in
publica forma ipsi appellanti, vt ex eo perpetuò valeat
se tueri. vt C. de libera cau. in l. iubemus. & 2. q. 1. cap.
multi, &c.

A D D I T I O.

a Confirmari, vide per Doct. in l. ingenuum. ff. de sta. ho-
mi. Cano. in c. inter monasterium, de re iud. & in c. audi
tis, de elec. & in c. examinata, extra de iudi.

ET ab ipsa sententia tanquam nulla. Ista verba ex for-
ma differunt à stilo communi, sed multum sunt no-
tanda, per ea quæ dixi supra. nam si prouocatur respe-
ctu nullitatis, venit nullitas principaliter sicut appella-
tio iniquitatis, & per hoc sequitur, quòd vno sublato
non tollitur aliud, ideoque deciditur illud dubium. q̄d
aliquando oritur in statutis communis Papiæ, quibus
cauetur, quòd nō possit appellari, uel quòd appellatio
M finiatur M infra 20. dies, nam si ipsa appellatio reperia-
tur nulla, vel ex cursu temporis deserta, remanebit cau
sa nullitatis modo, quo supra pposita, valida, & firma,
& super ea iudex poterit recognoscere, & pronunciare,
vt superius tactum est, &c.

S V M M A R I V M.

1 *Scriptura necessaria est in appellatione ex interuallo in-*
terposita à diffinitiua.
2 *Reus appellans viua voce, & in scriptis, an possit prose-*
qui vtranque.

* In his scriptis; Adde, quòd tunc appellatio in scriptis
dicitur, quando appellatorius libellus in scriptis porri
gitur quo casu non sufficit dicere notario, scribe, appel
lo à tali sententia, quinimò, si viua voce quis dictaret,
& notarius scriberet, non etiam diceretur appellatio
in scriptis, & elapso decendio sententia transiret in rē
iudicatam, & executioni demandaretur, secundū Fran.
in c. vt debitus. col. 7. ver. 3. quæritur de appel. Corn. cō
sil. 95. lib. 4. Ias. in l. 1. col. 3. C. de eden. Rob. de or. iud.
6. par. ver. appella. num. 127. accedit, quod q̄n viua voce
appellatur, statim, & iudici pro tribunali pponi debet,
aliàs nullius esset momēti appellatio, adeo vt lapso de
cendio in rem iudicatam transeat sententia, teste Rob.
loco præalleg. nu. 128. Spec. de appel. Corn. dicto cons.
95. lib. 4. ubi quando statim viua voce appellatur à dif-
finitiua, sufficit appellantem dicere, appello. quod à no
tario in actis scribi debet, si verò ex interuallo appellet
tunc in scriptis appellare oportet, aliàs non valet appel
latio, iuxta no. per Ias. in l. 1. nu. 10. ff. de eden. de quo
vide quæ scribit Bart. in l. litigatoribus. C. de appel. vbi
Bal. Lanfr. in c. quoniam contra, ver. interlocu. col. 16.
de prob. in q̄ō autem de qua per Pap. hic, quando viua
voce quis appellat, cum reseruatione appellā. in scri-
ptis, deinde in scriptis appellat, q̄ nā appellatio prior,
an posterior valida sit, q̄d scire vtile est, ut sciamus quā
do appell. tempus currere incipiat, vide Rob. d. tracta.
ord. iud. c. 54. à nu. 144. vsque ad nu. 151. post Bart. in l.
cum procurator. §. si dominus. ff. de op. no. nun. vbi con-
cludit priorem appellationem validam, cum tempera-
mento tamen, quoties prior appellatio valuerit, sin ve-
rò minime, vt puta, quia ab interlocu. viua voce appel-
latum esset, à qua nō appellatur nisi in scriptis, tunc po
sterior in scriptis valeret. & hanc receptiorem senten-
tiam sustinet, quicquid alij contrarium dixerint, Alex.
& Ias. in l. cum procur. § si dominus. pro qua opin. stant
Castr. consil. 7. cons. 270. lib. 2. Roma. consil. 41. de quo
plura no. Guid. Pap. q̄ō. 436. nume. 91. Alex. consil. 64.
num. 5. lib. 6. vbi inter alia, quòd appellans potest dice-
re tempus currere à die appellationis in scriptis, saltē
quādo in appellatione interposita in scriptis nō repetit
dicta

a *Primo casu, Guid Papa decis 20. versicu. si appellatur ab interlocutoria, & ibi addit. incip. in versi. sed nū-quid, istum locū citat & cōprobat Ant. Gab. de commu. conclus. in titu. de appel. conclu. 6.*

H *Primo casu aut vnus solus, late prosequitur Guid Papa sup. versic. decis. 20. decis 436. nu. 8. late decis. Ped. 13. Vanc. in tit. de nullit. a quo & quibus mod. num. 21. Gui. de Suza. in tracta. de ordi. iudicio. nume. 133. & in tract. de appell. num. 8. istum locum citat Anto. Gabr. supra nu. 1 & seq. & istū locum citat titu. de appell. conclu sio. 1. num. 21. & num. 5. in si.*

I *Quod sic, nam sententia potest probari per testes, licet debeat in scriptis proferri Abb. in c. sicut, in tertio not. vbi Fely. col 7. vers. octaua & vlti. de re iud. Vanc. de nullit. ex defec. proces. num. 77. decisio. Ped. 23.*

K *Et habetur pro confesso, istū locum citat & comprobat Ant. Gab. d. conclu. 1. num. 8.*

L *Et tunc iudex pronunciabit, istū locū citat & cōprobat Ant. Gabrie. supra nume. 1.*

M *Infra viginti dies. Vanc supra quot & quibus, nu. 38.*

dicta primæ appell. qua in q. si pluries appellatum sit, cui appellationi adherere oportet, vide Mising. Centu. 1. obseru. 7. ubi dicit priorem sententiam ab Imperiali camera fuisse obseruatam. q sit in optione appellantis quam prosequi velit. Masuer.

u IN his scriptis. † Meritò sic dicitur, quia in appellatione ex interuallo interposita à sententia diffinitiua n necessaria est scriptura, secus si interponeretur incontinenti, quia tunc sufficit viua voce appellare, ut habetur, & no. in l. 1. in fin. cum l. seq. ff. de app. Et aduerte, quòd non est necesse legere scripturam appellationis ipsi iudici, sed sufficit, quòd ostendatur sibi dicendo, prout hic inscribitur, ut est tex. in c. app. de app.
o lib. 6. † Sed pone quòd reus appellauit dupliciter. s. viua voce, & in scriptis diuersis diebus, an poterit prosequi vtramque appellationem, & si prosequitur, an & cui alteri renunciasse videatur? super qua quæstione Bar. in
o l. cum procurator. §. si dominus. ff. de no. ope. oun. o distinguit, aut vtraque appellatio fuit interposita à sententia interlocutoria, aut à sententia diffinitiua. Primo casu procedendum solum erit super appellatione interposita in scriptis, tanquam valida. & solenni circumscripta appellatione viua voce interposita, quæ nulla fuit, vt in c. cordi, extra de appel. Ideoque prosecutio huius appellationis viua voce induceret tacitam renunciatio-
p nem alterius in scriptis interpositæ. p Secundo autem casu principali dic, quòd per secundam appellationem nihil agitur secundum Barto. sicq; fienda est prosecutio primæ appellationis, per text. d. §. dominus, in fi. & per rationem, quia prima appellatio consummauit suum ef-
b fectu, quia extinguere [b] habuit pronunciatum, vt l. 1. in fi. ff. ad Turp. vnde secunda non reperit quid agat amplius, & per hoc creditur frustratoria, sed saluæ eius pace. Innoc. dicit quòd si vtraque appellatio est interposita debito tẽpore, quòd sit in electione appellantis prosequi quam velit, vt no. per eum in cap. dilecta, extra de app. & Io. And. in nouel. in cap. bonæ, extra de app. sequitur hanc opinionem, & idem tenet Bal. in l. appellatione. C. de app. & in c. sancimus, in tit. quo temp. mil. & Albe. in l. pacta nouissima. C. de pact. & in d. l. absolutionem. C. de re. iur.

ADDITIO.

b Extinguere. Adde tamen q appellatio non extinguit iudicatum, quando quis appellat à sententia lata contra contumacem qui habebatur pro confesso. Ita Cepo. in consil. 64. col. 4. vbi vide. Cur.

SVMMARIVM.

1 *Iudex non omnis est competens appellationis.*

s ET ad quemcunque iudicem competentem. † Hoc ideo dicitur, quia non omnis iudex est competens appellationis, sed de iure ciuili ordine de-
q bito interponẽda est appellatio. s. q. de minori [a] ad ma-
jorem iudicem, non autem ad parẽ vel minorem. si tamen per errorem appellauerit ad superiorem, non ad minorem appellare deberet, error ei nõ nocebit, secus autem est contra, vt habetur in l. 1. §. si quis appellatione. ff. de app. licet de iure canonico etiam ex certa sciẽtia possit quis quocunque omisso medio ad Papam ap-
a pellare, [a] vt in c. si duobus, extra de app. & 6. q. 4. cap. si metropo. sed ut errari non possit, fict appellatio in forma ista de qua hic, & sufficeret si dicatur, [appello ad iudicem competentem] nullo specialiter nominato, ut traditur in l. qui Romæ §. Seia. ff. de verbo. oblig. & ibi per Barto. & in l. prima. §. si verò miles. in fin. C. de fal. mo.

ADDITIONES.

b Minori. Adde, in causis appel. illud seruari, ut à minori iudice appelletur ad maiorem gradatim, idest, ad eum qui in gradu proximo superior est, non antè licet omisso medio iudice ad supremam causam appellat. ducere,

n n l. præcipimus. C. de appel. lib. 1. §. si quis. l. Imperatores. ff. eod. tit. de quo plura not. Nat. consil. 81. Dec. in c. dilecti. el 3. nu. 3. de app. Rols. consil. 48 no. 33. lib. 2. post Rom. consil. 501. accedit, quòd appellatur ad superiorem mediatum quando immediatus est suspectus, secundum Neuiz. consil. 44. num. 7. Dec. in rub. de ap. cuius rei declarationes ac limit. ponit Rob. de ord. iud. c. 54. à nu. 368. vsque ad num. 380. & fac. quæ habentur in antiq. Docal. Decretis patriæ nostræ Subalpinæ, lib. vlti. pag. 3. de quo etiam aliqua scribit Mising. Centu. 1. obser. 67. vbi q appellatio regulariter gradatim facienda est, quandoque tamen valet omisso medio iudice, vt ibi per eum, vbi inter alia allegat Guid. Pap q. 416. nu 48. idem Mising. Cent. 2. obser. 4. vbi si iudex deferat appellationi friuolæ, tunc causa principalis apud superiorem retineri potest. Masuer.

a Appellare. Excipe vnum casum in Papa, ad eum. n. semper appellari potest omisso omni medio, uel medijs. 2. q. 6. c. ad Romana. Fallit, si appelletur à subdelegato delegati Papæ, qui subdelegat non in totum, quia cũ delegatus Papæ representet personam ipsius Papę. non debet appellari ad ipsum Papam, sed ad ipsum delegaotẽ, c. super quæstionum. §. porrò. de offi. deleg. Amplia modo vt ad Papam non solum à quocunque grauamine p iudicẽ ecclesiasticũ illato possit appellari, sed ẽt grauatus corã iudice seculari possit ad Papam appellare deficiente superiore illi iudici seculari, & pro hoc allego dictum Innoc. in c. licet suscepto, ubi scripsi, de fo. compe. vbi dicit, q vbi non reperitur superior de iure uel de facto potest Papa adiri. Pro hoc facit illa communis canonistarũ opinio, quæ habet, ut penes Papam sit potestas temporalium saltem habitu, de quo scripsit Abb. in c. nouit. de iudic. Vnde deficiente superiore videtur, quod possit illum habitum reducere ad actum, sicut illam exercet in causis arduis etiam superiore non deficiente, vt est casus notabilis in c. pro humani. de homic. lib. 6. Leonar.

s APostolos sibi tradi. s Isti apostoli [a] sunt quædã
a literæ dimissoriæ, quas iudex, à quo appellatur, tradit appellanti deferendas iudici ad quẽ est appellatum, & in quibus continetur, qualiter talis persona ab eius sententia appellauit &c. vt latius dicetur infra sub forma apostolorum, & habetur in l. prima. ff. de libel. dimiss.

ADDITIO.

a Isti apostoli Iste terminus 30. dierum ad apostolos accipiendos arctat iudicem ad dandum literas dimissorias vel refutatorias, ita vult gl. quæ incipit etiam ipsum iudicem arctare in cle. quamuis, extra de app. ex qua infert ibi Imo. q iudex etiam non requisitus tenetur ipsos tradere intra 30. dies, non tamen tenetur in syndicatu nisi fuerit requisitus. Cùm ergo malitiose tradere distulit, aut negligenter, processus factus per eum postea est ipso iure nullus cap. ab eo. de app. lib. 6. facit regula indultum, lib. 6. quia beneficium datum à iure non debet alicui auferri, indulgetur enim à iure appellanti, ut iudex arctetur intra 30. dies dare apostolos secundum gl. in d. cle. quãuis, & pbat tex. iunc. glo in d. c. ab eo. & ita expsse tenent Dy. & Io. And. in dicta regula indultum, dicẽtes q vbi terminus datur à iure sine hominis ministerio, vt in casu nostro, quòd iudex non potest nec augere nec abbreuiare.

Et ita tenet Ioan. de Imo. dicens hanc esse communẽ opinio. Docto. & gl. in c. cum sit Romana. extra de app. dicens q dilationes quæ dantur a iure sine hominis ministerio, nõ possunt abbreuiari nisi in casibus in quibus reperitur expressum. In cõtrarium faciunt allegata per Bart. in l. 2. ff. de re. iur. & dicit ita gl. tenere in d. reg. indultum. alle. glo. in c. cupientes. §. quod si per viginti, in ver.

n *Necessaria est scriptura, dixi supra in forma sent. diffi. in verbo in hijs scriptis, vbi scripsi. Istum locum citat et comprobat And. Gail. Practicarum obseruationum, libro primo obser. 130 nu. 5. art 9.*

o *Distinguit, istum locum citat & sequitur Anto. Nicol. in tracta. concord. Glos nume. 110. Rotta decis. 30. num 23. in vlti.*

p *Secundo autẽ casu principali, effectus secunda appellatio. ponit Cardi. in titu de appel in rub nu. 71. & circa istũ articulum vide late Mising. Centu. prima obseruat. 7.*

q *De minori, tamẽ si appellatio esset alternatiua non teneret. Decisio. Tholos. 474. istum locũ citat Mising. Cẽta. secunda, obseruat. 4.*

n *L. præcipimus C de quot medio appelletur, Oct. Vestr. in Practica Roma. Curia lib. 7. tit. de appellatione apostolis versic consueuimus etiã.*

s *Isti apost. sunt q̃dã literę dimissorię, l. dimissorię de ver. sig. & in dubio intelligitur de dimissorijs, Rom singu. 151. & ibi additio quod si iudex non venit ad locũ illa die, Maranta in titu. de appellat. nume. 409 quid si quis appellauit, et nõ petijt apostolos appellationi censetur renunciatum, Guid. de Suza. in tracta. de appellat. nume. 13. Maranta supra num. 419. de materia apostolorum vide Octa Vestr. in Practica Roma. Cur. lib. 7. in titu. de appellatione apostolis, & vide multa not. per Decis. Tholos. 44.*

A Isti apostoli debent gratis dari. Decisio. Tholos. 91. in fi.

B Per internalla dierum, Marauta supra. Decis. Ped. 12. concludit cũ ista opi. licet ibi num. 13. multa in contrarium allegat Octa. Vestr. in Practica Roma. Curia, lib. 7 versic. consueuimus, Consilit. Auchou. lib. 6. c. 7. in verbo apostolos, citat & sequitur istum locum.

C Vel suspenditur nisi simus in revisione. Afflic. decis 341.

D Ligata sunt manus iudicis, Didac. in sua Practica c. 23. vbi declarat quòd appellatio extinguit & suspendit diuersimode considerando regu. cum limit. ponit Pet. Duc reg 42. & 273. in prima parte, immo si appellans renunciet appellationi vel sit deserta, vt per Rebuf num. 21 infra allegatum, & in sequen. ampliat quando non potest fieri innouatio in pluribus casibus, vide Centard. in repe. l. vnic. limit. 13. num. 19. C si de moment. possess. fue. appel. Rom. cons. 501. Crna. consil. 103. nu. 5 Lanzel. in trac. de attentatis c. 12. in ampliationibus 20. & limitatio. sequen.

E Sine non, qd si non respondiderit. Decisione Tholos 382.

F Dic quòd superior ad quem. Didac sup vers. prima igitur. Petrus Duc. d reg. 42. etiam vsque ad conclusionem causæ Rot decis. 38. nota q attentata in antiqu. Vanc titu quot et quibus mo. nu me. 23. Rebuf in tit. de appellat. artic. 16. gl. 2. num. 8. & ibi nu me. 5. ponit quod attētata post appellationem ab interlocutoria uõ reuocantur, late istam materiam attentatorũ ponit Octa. Vestr. sup. vt lit. pend. & de attemptatis. Ampliat ad reg. quòd attentata reuocentur la tiss. ponit Franc. Herculia. in tra cta. de attentatis c. 30. per totum, qua sunt n. 219.

G Aut ista attētata, Mendosi de commiss. attenta. versic. in primis, commiss. 14.

H Et tunc demum, contrarium ponit Didac. supra versic. tertia interpretatio ibi ante omnia tamen potest intelligi cum reuocatio attentatorum fuerit petita ante litis contesta. in ipsa appellatione, vt ibi per Didac. num. 3 & ibi remissiuè vide materiam attentatorum, vide Bero. quæst. 120. nume. 14 Inhibitio quomodo fiat, Franc. Hercul. supra c. 28.

I Ad quod breuiter sic dic, latissime ponit Vanc. de nullita in titu. de nullit. ex defec. iurisdict. ordina nume. 145. latissimè & per Plot. in repe. l. si quando, nume. 155. C vnde vi, post Bar. in l. prima. §. quæsitum, ff. de appellat. Ias. in l. fina ad fin. ff. de ser. late materiam consilium Sapientis ponit Ioannes Baptista Asianum in sua Praxi. §. 21. per totum habes tractatum de consilio Sapientis pace a scala.

K Ad ipsos apostolos recipiendos, etiam si iudex non veniret illa die ad locum, Cardi. in clemen. quamuis, § fina. in prima quæstio. de appellatio. Marauta in titu. de appellatio. nume. 403.

ver. viginti. de elect. lib 6. & gl. in auth. offer. C de lit. cõtest. Idem tenuit Cy. in l. 1. C. de dilatio. & in auth. qui semel. C. quomodo & quando iud. & Alb. in l. siue pars. C. de dilatio. dicens se vidisse in iudicijs obseruari, q si dilatio est merè legalis, sine hominis ministerio, illa nõ potest augeri nec minui per iudicem nisi hoc sibi à iure expresse reperiatur concessum, & non aliter. Idem tenuit in d. auth. offeratur, q vbi dilatio datur à iure sine causæ cognitione, vt in casu nostro, iudex nõ potest modificare vel ampliare. alle. c. pia, de exce. eandem sententiam tenuit Ang. in d. l 2. & dat generalem doctrinam, q vbi per abbreuiationem uel ampliationem termini iudex se intromittit de iure superiore tunc non potest prorogare vel abbreuiare, nota.

SVMMARIVM.

1 *Apostoli cur sæpius petantur.*
2 *Appellationes effectus qui sit.*
3 *Quid faciendum si iudex à quo non obstante appellatione processit.*
4 *Attentata quot modis reuocentur.*
5 *Causa commissa consulenda, si iudex procedat, quid agendum.*

A PEtens semel, bis & ter. A Isti Apostoli * a debent * sæpius peti B per interualla dierũ, ut probatur a in d l. 1. nota. gl. in cap. ab eo de appe. lib. 6. quod B fortasse ideo fuit inductum, quia iudices diuersis negocijs occupati non possunt omnia retinere in memoria. & facit 2. q. 6. in c. post appellationem. in fi. de consuetudine tamen hodie approbatur in clem. 2. extra de app. q sufficit quòd eo contextu & eodem tempore sit pe-2 tantur. † Quæritur de effectu huius appellationis. ad quod respondetur, q effectus est duplex. Primus, quia C extinguitur C uel suspenditur pronunciatum, vt supra D dictum est. Secundus, quia pendente appellatione D ligatæ sunt manus iudicis, nec ulla potest quicquã age-E re siue detulerit appellationi E siue non, vt l. sciendũ. ff de app. reci. l. 1. nil no. app. penden. & l. iudex. ff. de re iud. & in l. si cuius. ff de app. reci. & l. 3. C. de appel. vbi autẽ appellatio esset interposita ab interlocutoria, tunc distinguitur, an detulerit iudex appellationi uel non, vt supra dixi in tit. secundo. & habetur in l. intra utile, ff. de mino. & in cap. non solum, de appel. lib. 6. ut no. Bar.

3 in d. l. si cuius. † Sed quid si iudex ipse non obstante ap-F pellatione, de facto in causa processit? F Dic, quòd superior ad quem est appellatũ, omnia attentata reuocabit, vt in dicto cap. non solum. & in l. Chirographis. ff. de 4 admi. tuto. §. 1. † Sed quando reuocabit, distingui con-G sueuit G aut ista fuerunt attentata post inhibitionẽ sibi expresse factam per superiorem ad quem appellatum est, & tunc statim ipse superior alio non expectato illa H reuocabit, aut sunt attẽtata ante eius inhibitionẽ, H & tunc demum lata sententia & sequuta victoria illa reuocabit. ut no. in d. c. non solum. & per Innoc. in c. dilectus. extra de excep. & per Bar. in d l. 1. nil noua. appel. 5 pen. † Quid autem dices, si iudex causam commisit alteri consulendam, prout sæpe fit, & ante consilium datum procedat ad aliqua in ipsa causa, an valeant talia I actitata? I ad quod breuiter sic dic, aut iste consultor fuit assumptus ex iuris necessitate, quia lex municipalis dicat q ad partis requisitionem iudex teneatur causam committere consulendam, ut est in pluribus ciuitatib. b & tunc acta valent mero iure, sed ope appellationis reuocabuntur, arg. in l. 1. C. de rela. iuncto d. c. non solũ, secundum Barto. ut per eum not. in l. 1. §. si plures. ff de exer. Tu autem dic, quòd acta mero iure non ualent, tãquam gesta per eum qui manus habet ligatas statim petito consilio, vt no. Archi. in c. cum plures, de offi & potesta. iud. deleg. lib. 6. Aut fuit assumptus ex sola partis voluntate, uel ipsius iudicis tantum, & tunc ualent acta per eum, quia non est iudex astrictus sequi illius consilium, ergo non tenetur iudex illud expectare, ut no. per Dy. in d. l. Titium & Mæuium. in prin. ff. de admi. tut. & per Bar. in d. §. si plures.

ADDITIONES.

* Apostoli. Adde Guid. Pap. q. 36. num. 13. & dic, q bona cautela est in appel. apostolos petere, licèt de iure intra dies 30. peti possint, l. iudicibus. C. de appell. & qui sæpius peti debent l. 1. ff. de libell. dimiss. Bald. in l. eos. §. apostolos. C. de appel. quia sunt de substantia appellat. eos autem bis petere sufficit, & vnico contextu mittãtur & sæpius adeò vt, si appellans intra dictum tempus eos non receperit, aut petierit: appellationi renunciasse videatur. c. ab eo, de appel. clem. quamuis. eodem tit. quãdo verò 30. dies currere incipiant: an à die sentẽtiæ vel appel. dic, q à die sententiæ secundum receptiorẽ opi. Accur. in l. 1. gl. 2. ff. de libell. dimiss. si tamen appellans veram sententiæ notitiam habuerit, aliàs à die scientiæ, teste Rob. de ordi. iud. 6. par. ver. appellatio, nu. 209. quã quidem dies sunt continui per glo. in c. non solum, ver. dicendum de app. in 6. de quo aliqua no. Cassiad. decis. 8. num. 9. Mainer.

b Committere. vide Bar. post glo. in l. 1. ff. nil no. app. pen. & generaliter coram consultore non producuntur instrumẽta nec testes nec petitur dilatio. vide Bar. & Bal. in l. cum à nobis. C. de dila. & qualiter consultori fit fiẽda commissio per Bal. in c. 1. ad fin. de app.

PRotestans, quod per ipsum Simoninum. Aduerte q talis protestatio vires non habet, nisi cõpareat in ter-K mino sibi præfixo K ad ipsos apostolos recipiendos, ut dicetur in titu. proxi.

Sequitur forma responsionis iudicis à quo appellatur.

FORMA RESPONSIONIS IVDIcis à quo appellatur.

SVPRASCRIPTVS Dom. Vicarius visa & audita suprascripta appellatione & nullitate coram eo interposita per suprascriptũ Simoninum dicto nomine à quadam sententia per ipsum Dom. Vicarium lata ex parte vna, & Ioan. de Olia. ex parte alia, prout in dicta appel. expri-

h exprimitur, h statuit & assignauit dicto Simo. ibidem
præsenti, & audienti, & intelligenti terminum ad diē
primam mensis Septembris, ad accipiendum apostolos
quos sibi dare voluerit, & literas responsiuas, & visurus
alis facere, & audire, quæ ipse Dom. Vicarius dixerit or
dinanda & facienda.

a SVPRASCRIPTVS D. Vicarius. a Ista responsio
est ponenda per notarium apud ipsam appellatio-
nem in fine eius.

ADDITIO.

a D. Vicarius. Adde quòd si iudex i non respōdet appel-
i lanti censetur appellationi detulisse, ita Rot. decis. 30. in
tit. de appel. & adde quod si vnus ex pluribus delegatis
à quibus est appellatum defert appellationi satis est, ita
Rom. in titul. de appell. recip. & vide Alex. de Imol.
consil. 8. in 8. volum. vbi si in supplicatione est facta mē
tio de tribus sententiis conformibus, & princeps rescri
bat quòd super supplicationibus iustitiam faciat, cense-
tur tunc princeps appellationi detulisse, allegat Anto.
de But. & ibi Ioan. de Imo. in ca. sua nobis, de app. Cur.

SVMMARIVM.

1 *Officio iudicis potest certum terminum præfigere ap-*
pellanti ad recipiendos apostolos.
2 *Tempora in cursu appellationis quot sint.*
3 *Appellans differens prosequi appellationem vsque ad vl-*
timum mensem primi anni, & petens de causa sua
cognosci, an habeat biennium.
4 *Appellans si non comparet in termino assignato ad acci-*
piendo apostolos, an excusetur.
5 *Comparens in termino ad petendos apostolos quos iudex*
dare recusat, an excusetur.

k STATVIT k & assignauit. 1 † Ad officium quidē
i iudicis, à quo appellatur, pertinet terminum præ-
figere, certum ipsi appellanti ad apostolos recipiē
dos, vt in cap. ab eo. de appel. lib. 6. & in l. iudicibus.
C. de appel. & quo ad hoc durat adhuc eius potestas
lata sententia. vt in l. iudex. & l. Paulus. ff. de re indi.
2 † Sed vt circa hoc amplius instruaris, sciendum est, quòd
quoddam est tempus appellationis interponendæ, &
hoc est hodie 10. dierum, vt in auth. hodie. C. de app.
Quoddam est tempus petendi apostolos, quod datur
parti ad eos accipiendos, & iudici ad eos tradendos. &
hoc est dierum 30. vt in l. iudicibus præalleg. & in d. c.
ab eo. potest tamen iudex hunc terminum abbreuiare.
ar. in l. 2. & quod ibi no. ff. de re iu. & sic seruat genera
lis consuetudo. Quoddam est tempus, quod datur par
ti ad se præsentandum coram iudice ad quem, & hoc est
arbitrarium, & sic est bonum in hoc habere iudicē gra-
tiosum, vt in l. præses. C. de appel. & in c. personas cum
seq. & in c. abbate. ext. de ap. Quoddam est tempus,
l quod datur parti l ad iter arripiendum causa præsen-
tandi apostolos, & hoc similiter est arbitrarium, vt in c.
cum sit Romana. & in c. peruenit, ext. de app. Quoddā
* est tempus * a lege præfixum a ad prosequendum & fun
a dandum ipsam appellationē, m & istud est annus, vel ex
m causa n biennium, vt in auth. ei qui appellat. C. de tem.
n app. & in d. c. cùm sit Romana. quod quidem tēpus po-
test per iudicem abbreuiari, vt in d. c. cum sit Romana,
o o aliquando tamen ipso iure non currit hoc tempus,
sed stat in suspenso, puta quando partes faciūt compro-
b missum pendente b appellatione, vt in auth. si tamen
in medio. C. de tem. app. vel si lis pendet in consistorio
principis. vt in auth. si lis. & in auth. item si appellatio-
3 ne. C. eo. ti. † Sed quid si appellans distulit prosequi ap
pellationem vsq; ad vltimum mensem primi anni, & pe
tat de causa sua cognosci, an habebit biēnium? Inn. Inn.
p & Io. An. in c. ea ratione de ap. p dicit quòd sic, c nec po-
c terit sibi imputari quominus lis finem accipiat, vt in d.
auth. item si appellatione, quam opi. sequitur Barto. in
4 d. l. 1. ff. de libel. dimis. & ibi per eum. † Deinde quæri-

h *Statuit an sit diferēdum appellationi, quæ hēt mixturā facti & iuris, Cæsar. Contard. in repet. l. vnic. C. si de momentan. poss. fue. appell. limit. 12. num. 16. & respicit ordinem ibi in si. operis. q. 5. nu. 5. vbi attestatur de communi.*

i *Non respondet appellationi, vide late ad hoc, Octa. Vestr. in practica Ro. Cur. lib. 7. tit. de appellationibus apostolis, vers. conuenimus etiam, col. 3. istud tempus est continuum, & per Marc. Ant. Bard. in trac. de tempor. vtil. & continuo c. 3. nu. 6. quod si dixit admisit & recepit, Alex. cons. 77. nu. 7. uol. 2.*

k *Et assignauit tamen dies termini non computatur in termino Doct. in l. 1. ff. si quis cautio. Vanci. de nullita. ex defectu iurisd. ordi. nu. 160. Decis. Tholo. 444 vbi quando statuitur terminus, & non dicit ad prosequendum vel introducendum an possit per iudicem abreuiari, decisio. Tholo. 426. Octa. Vestr. in Practica Rom. Curia, li. 7. vers. dixi autem quotiescunque an possit appellari a modicitate temp gl. in c. sup hijs, de accu. Rip. in l. si insulam, num. 36. de verb. oblig. Lazar. Fenut. in trac. de monetis, c. 12 num. 6,*

tur, si ille Simo. non compareat in termino ad accipien
d dum apostolos d * assignato, quid erit? breuiter distin-
* gue, aut fuit in culpa & negligentia & appellatio sua est
q deserta; quasi non veniendo videatur q tacitè appella
tioni renunciare, vt l. præses & l. quoniam nonnulli. C.
de app. & in c. sæpe. & c. personas. & in c. ad aures ex-
tra de app. & in d. c. ab eo. de ap. lib. 6. & cle. 2. de ap-
pel. & in hoc est magna pena contumaciæ, vt quit in to
tum iure suo priuetur. Simile est in eo, qui nō iurat de
calumnia. vt l. 2. §. sed si actor. C. de iura. calum. & in c.
si. extra eo. tit. Et idem in eo qui non respondet positio
nibus, vt in c. 2. de confes. lib. 6. & in l. de ætate. §. qui
tacuit. ff. de interro. act. Et idem in certis aliis casibus
dispersis in corpore iuris, quos enumerare longum es-
r set potius, quàm subtile. r Aut non fuit in culpa veniē
di, sed vel casu fortuito, vel alia iusta causa impeditus ve
nire non potuit, & tunc excusatur, vt in d. l. præses. &
5 in d. cap. ab eo, cum si. ibi not. † Quid si comparuit in
termino, sed iudex apostolos tradere recusauit? dic, quòd
aut non tradidit, quia non potuit, & vterque excusatus,
aut quia noluit, & tunc ipse Simo excusatur, sed iudex
condemnatur, vt in l. quoniam iudices. C. de appellat.
Quo casu debet appellans statim adire superiorem ad
quem appellauit, & ei appellationem & querelam pro-
ducere, vt in l. si appellationem. C. de app. veruntamen
Iac. But. in d. l. quoniam. sic distinguit in hoc, aliquan-
c do iudex à quo, non vult c audire appellantem super e-
ius appellatione, vt plerunque faciunt maleuoli, qui se
abscondunt, & tunc debet appellās coram superiore, vel
vicinis potestati infra tempus 10. dierum, quod datur
ad appellandum. vt in l. 1. ff. de his qui per me. iud. aliqñ
iudex simpliciter denegat dare apostolos, & tunc suffi-
cit protestari infra 30. dies qui dantur ad dandum ipsos
apostolos, vt in d. c. iudicibus. Et quia superius dixi de
meticulosis, & malitiosis iudicibus. Attende quid dixit
pater eloquentiæ Tullius [Profecto non est iustus iu-
dex qui mortem, qui exilium, qui egestatem timet.]

ADDI-

l Ad iter arripiēdum. quid si fuit impeditus casu fortuito. Decis. Tholosa. 320

m Et istud est annus, ita quòd appellatus non potest præfigere terminū appellante ad prosequendam appellationem, Frāc. in cap. personas. num. 12. de appellat.

n Biennium, quòd biēnium ipso iure datur, & sic non est necessarium adire iudicē & declarari appellantē fuisse impeditū, sed appellans debet prosequi suam appellationē si opponatur de desertione replicetur de impedimento & etiam procedi in causa cognoscenda de impedimento & sic non est opus a iudice postulare, Franc. hoc dicit in c. ex ratione, num. 66. de appellat. vbi Dec. sub nu 4. ante si. Octa. Vestr. in Practica Roma. Curia in tit. de tēp. & fatal. fol. 13. Decis. Pedem. 28. nume. 61. Maranta in tit de appellat. num. 219. vide Octa. Vestr. supra fol. 131. a tergo, Cassiado. in tit. de appellat. decis. 6. nu. 8. Misinge centu. 5. obseruat. 98. Decis. Tholos. 174. an ista fatalia currunt quando causa est introducta in auditorio principis, Guid. Papa decis. 35. & Thom. Grammat. decisio. 13.

o *Aliquando tamen multos casus colligit Octa. Vestr. sup. li. 7. in tit. de tempor. & fatalib. versic. sed hic fatalium cursus vbi non currant fatalia vbi etiam ponit istos casus īfinitas limit. ponit Frāc Hercul. in trac. attētatos c. 31. per totū.*

p *Dicit quòd sic, sequitur Oria. in c. qm contra in verbo interlocutoria, & appellatio. nu. 93. sequitur Io Ferras. in tract. de appellationibus, lib. 2. cap. 21. in si. non tamen sufficit quòd petitio infra annum porrigatur, Rot. decis. 65. in nouis si appellatus. & quando non superest tantum tempus infra quod causa expediri non potest an sit iudicādum super desertione, an debeat expectari lapsus totius anni, d. c. 11. ante fin. an iudex possit abbreuiare tempus appellationis, Decis. Tholos. 197. an appellatus possit prosequi. Decis. Tholos 251.*

q *Tacitè appellationi renunciare, Rot. decis. 406. in no. Maran. in tit. de appel. nu. 405. & 409. Octa Vestr. in tit. de appell. apostolis circa si. Decis. Ped. 7. Decis. Tholos. 244. nisi adsit impedimētū, vt per Rot. sap. & decis. Pedem 8. nu. 1.*

r *Aut non fuit in culpa, vide late Dec. in c. quæ fronte nu. 12. de appell.*

3 Et dic, quòd non, Octa. Vestr. in Practica Roma. Curia, lib 7. in tit. de temp. & fatal. appellat. fo. 3. versicu. sed postquam fatus. ibi & vbi iusta causa, Marantia in situ de appell. num. 220. vbi non potest exequi sententia per lapsum primi fatalis, quia non dicitur deserta. Decis. Tholos. 65.

t Per D. Anch. cons. 175. alias est consil. 224. incip. isto d. exequutor qui allegat clem. 1 de appell. s. voluit allegare Elez. scdm Guid. Pap. decis. 436. nu. 5.

v Et eam admisi. quid si sint plures iudices, Rot. decis. 221. & 568. in antiq. & decis. 30. in vlti. Pet. Duen. regu. 34. in secunda parte, an possit appellari ab ista admissione, Orta. in c. quoniam contra in verbo interlocutoria, num 113. quid si iudex nō admisit, debet ab non admissione appellari, Minsinger. Centu. 2. obseruat. 42.

4 Sed cōdinaliter, et ita cōis est pratica, ut dicat admitto, si et inquantū qua importans, vt si appellatio erat iusta, & ex rationabili ca interposita qua de iure admittenda erat, habetur p admissa, alias si non erat admittenda, habetur pro non admissa; late allegat Rol. cons. 37. volum. 2 num. 18. & seq Marāta in tit. de appell. nu. 200. & Alcia. respōsa 406. nu. 3. Cels. Hug. in tract. clausularum 205. Soci. iun. cons. 18. nu. 15. volum 1. Ioan de Amicis consil. 28. nume. 10. Capnol. in l. actus legitimi, num. 26. de reg. iur. Plot. in rep. l. si quando, nu. 159. C. vnde vi, Rol. a Valle consil 77. num. 18. vol. 2. Ruyn consil. 61. nu. 27. vol. 1. Decis. Ped. 5. nu. 9. 31. nu. 2. Cæsar. Contard. in repe. l. vnica. limit. 13. nu 17. C si de momen. appel. fuer. app. & qn̄ est facta rūsio non admisto nisi si & inquantum ibi nu. 22. versic. hac tū, & de vtraque clausula admitto si & inquantum, & non admitto nisi si, & inquantum, ibi late nu. 22. Vanc. de nullis. ex defec. pcess. nu 96. & qn̄ dr̄ admitto si & inquantum, Hipp. Rimi. consil 149. nu. 16. in 2. parte, & illa verba, si & inquantum intelliguntur de iure, Fel. in c. cum contingat, Bero. consil 74 nu 14. vol. 3. Tiber. Dēusa. consil. 51. nu. 102. vol 2. versic. & ista verba, de offic. deleg.

8 Ob reuerentiam. & vocantur literæ reuerentiales, l. eos, § super hijs, C. de appell & quando est admissa si & inquantum, an censeatur abdicata iuridica, Rol. a Valle cons. 77. nu. 18. vol. 2 vbi videtur concludere q̄ non, contrarium tenet Plot. in repe. l. si qn̄, num. 151. C. vnde vi, ad ista vide late Mandos. in sua Praxi, tit. de inhibitionibus, q 71. num. 7. quòd plura allegat.

ADDITIONES.

t Tempus à lege præfinitum. Adde, an censeatur deserta appellatio per lapsum primi fatalis: licèt appellans & appellatus causam prosecuti non fuerint: & intra secundum fatale iudex appell. sentētiam protulerit, 8 & dic, quòd non secundum Ossasc. decis. 28. post nu. 4. licet nu. 13. ibi loquendo in terminis iuris communis veriorem patet opi. contrariā, per tex. in l. fi. §. illud C. de temp. appel. in clem. sicut, de appel. Masuer.

t D. apostolos. Adde, quid si die assignata per iudicem à quo, ad audien. responsionem super admissione vel reiectione appellationis non compareat: an dicatur deserta appellatio, & dic, quòd sic, per tex. in clem. quamuis rigor. § verum, de appel. teste Ossasc decis. 7. post num. 3. declarando vt ibi per eum, scdm quā vltima rigorosā opi. dicit fuisse iudicatū p excell. Taurin. Senatū. Mas.

a Pendente. vide Anch. consil. 286.

a Pendente, Adde, quod appel. prosequen. terminus nō currit penden. compromisso, nec agenti super attentatis, secundum Anch. consil. 214. Rot. decis. 7. de appell. vel si appellans sit infirmus, aliàsue impeditus, qui si p testes impedimentum probare nequit, stabitur eius iuramento iux. not. per Rot. decis. 26. eod. tit. de ap quod autem dicitur de compromisso, limita, habere locum qn̄ in arbitros cōpromissum fuit, secus si in arbitratores tunc enim compromisso non obstan. currunt tēpora appellat. Anch. d. consil. 284. an autem possint partes terminum prosequen. appel. vltra biennium expresse prorogare, vel abbreuiare, & dic, quòd expresso nō possunt tacitè verò, vt puta, si causam compromitterent, sic, secundum communem per Dec. in l. properandū, in prin. C. de iudi. Rom. consil. 174. Boer. q. 183. Rob. de ordi. iud. par. 6. ver. appellatio, num. 225. quæ omnia intellige in tempore prosequen. appell. secus in tempore appellandi intra decendium, vt per Rob. vbi supra, nume. 230. nec ēt iure facta talis prorogatio valeret, q2 soli principi spectat talem prorogationē facere, teste Capic. decis. 51. 165. 206. Boer. q. 248. Guid. Pap. q. 38. in fi. Mas.

e Sic. dic ut per Ange. consil 8. per Old. consil. 60.

e Audire. sed quid si tacet. nec respondet, an videatur denegare, vel consentire, vide z per Anch. consil. 155.

FORMA APOSTOLORVM.

SPECTABILIS & generose domine miles, nouerit vestra nobilitas, q̄ in causa & quæstione coram me diutius agitata inter Simo. proc. nomine ex parte vna, & Ao. ea parte alia, tuli sententiam diffinitiuam in fauorē dicti Anton. à qua quidem sententia præfatus Sy. in scriptis ad vestrā audientiam appellauit, cui appellationi inquantum de iure fuerit deferēdum detuli. & admisi. hasque literas in locum apostolorum sibi tradidi, vestræ reuerentiæ præsentandas infra 10. dies proximè subsequentes. data Papiæ die vlt. Aug. an. curso 1412.

SVMMARIVM.

8 *Praeminentia iuris quot sint.*

8 SPectabilis & generose &c. † Aduerte, q̄ quattuor sunt in iure præeminentes tituli dignitatum, videlicet super illustris, & hic titulus cōgruit soli Principi. Secundus illustris. Tertius spectabilis. Quartus clarissimus, & hi conueniunt constitutis in magnis officiis, vel honoribus, vt no. per glo. in l. præcipimus, C. de ap. de hac autem forma apostolorum habetur in 2. q. 6. c. post appellationem. in fi. & per Spe. tit. de appell.

SVMMARIVM.

1 *Appellationi simpliciter non defertur.*
2 *Iudex ex quibus rationibus defert appellationi.*
3 *Causa an in apostolis sit per iudicem inserenda.*
4 *Iudex tenetur appellanti dari facere vniuersa acta causæ.*

v 1 A DETVLI, v & eam admisi. † Vide hic quòd non simpliciter defertur appellationi a sed cōditionaliter; quouis tamen modo deferatur, nil refert, quia functus est officio suo. vt in l. iudex. ff. de
2 re iud. † Sciendum tamen est, quòd aliquādo iudex de-
8 fert appellationi 8 ob reuerentiam superioris, vt traditur in c. post appellationem 2. q. 6. Aliquando defert
a a ex necessitate iuris, ut in l. iudicibus. C. de app. Aliquando defert ex vrbanitate sua, ut l. intra vtile. ff. de
3 minor. † Sed an in apostolis sit per iudicem causa inserenda? distingue, aut simpliciter defert appellationi, & tunc causa est inserenda, vt hæc probantur in l. j. ff. de
4 libel. dimi. & in l. sciendum. ff de ap. reci. † Et not. q̄ tenetur iudex appellanti dari facere vniuersa acta causæ, vt l. à proconsulibus, ut in l. nec causas. C. de app.

ADDITIONES.

v Defert, Adde quòd in dubio iudex appella. à diffin. deferre debet. secundum Spec. tit. de appell. §. nunc dicamus, vers. 1. Ias. in l. 1. ff. si quis caut. Dec. consil. 28. 34 & 48. in c. vt debitus num. 23. de appell. & prædicta intellige, vt per Dec. d. c. vt debitus, nisi essemus in materia in qua regulariter appellatio non admittitur, nam tunc in dubio regulæ inhæren. est, & non iniuria quidē appell. est deferen. in re dubia, quia illa est antidotum contra iniustam sententiam, teste Cur. consil. 163. num. 8. & est defensio, quæ datur aduersus iniuriam iudicis, l. 1. ff. de appell. c. ad Romanam. 2. q. 6. accedit quòd si iudex appell. non deferat puniri debet iux. tradita per Ias. in Auth. ad hæc nu. 3. C. de iudi. hinc est q̄ apostoli reuerentiales dantur, qui cum in forma concedūtur, eos sic concessos intelligimus, si a diffin. intra decendiū, & a persona legitima appellatum sit, & petantur, aliàs refutatorii concessi videntur, qui tunc dantur: quando frustratoria videtur appellatio, qua in re animaduertendum est, quòd si apostoli petiti fuissent: & non dati saltem refutatorii: si iudex procederet, processus redderetur nullus c. vt super, in gl. vlt. de appel. in 6. vbi Io. And. Egid. conclu. 151. secus si nulliter appellet, quia tunc iudex apostolos dare non cogitur secundum Rot. decis. 18. in antiq. quo modo autem puniri debeat iudex, appel. nō deferens, & dic, quòd iure Cano. si causa crim. est, deponitur, si ciuilis arbitrariè punietur iure autem ciuili, si causa sit crim. pœna erit arbitraria, si ciuilis, pœna l. quoniam. C. de ap. Rom. consil. 501. Boer. q. 153. nu. 4. & 5. si autem iudex simpliciter appel. non admittat sed cum clausula, si & quatenus de iure teneatur, & nō aliter, an habeatur appellatio pro admissa, & dic, quòd

illa

illa verba ad iuris dispositionem referenda putat Ro. consil. 501. vt si appellatio admittenda erat vtiq; admissa habeatur, aliàs non, secundum Fel. in c. cum contingat, colum. penult. de offi. deleg. Bart. in l. ambitiosa. colum. penult. de decret. ab ord. fac. Bal. in l. edita, colum. 17. C. de eden. Marc. Delp. decisio. 271. vnde caui iudices cum d. clausula appel. recipiunt, ne eas simplicites reijciendo in pœnam incidant, ex qua admissione si & quatenus, iurisdictionem à se abdicare censentur, adeo ut processus coram eis fieri nequeat, nec factus valeat, secundum communem per Ro. d. cons. 501. colum. 2. qua in t c. illud etiam notab. quòd quando iudex non defert appellationi, sed illam reiicit, appellans debet esse cautus, vt à tali reiectione appellet, alioqui reiectio & sententia transirent in rem iud. teste Zab. in clem. 1. col. 4. versic. ex hac glo. de dolo & cont. de qua admissione cum clausula si & quatenus, plura scribit Osasc. decis. 130. Maluer.

a Inserenda. oor. quòd debet inseri causa quando iudex non recipit appellationē uide Barto. in l. Chirographis ff. de admi. tut. In fin no. quòd appellatione deserta si appellans coram iudice appellationis infra terminum sibi statutum se non præsentauerit, vt l. præses. C. de ap. adde quia ut supra dictum fuit, iudex potest statuere tēpus infra quod se præsentet coram iudice ad quē, aliàs

v appellatio est deserta. v Pone q̧ præfixerit iudex terminum duorum mensium ad præsentandum coram sede apostolica, & alios ad faciendum fidem de præsentatione, an per lapsum ultimi termini sit deserta appellatio? Bal. tenet q̧ non in l. præses. C. de ap. sed an pro illo secundo termino aliquis resultet effectus, Fed. de Se. cōs. 22. dicit singolariter q̧ regulariter præfixio habet effectum, q̧ elapso termino poterit iudex à quo statim sententiam mandare executioni etiam pendente appellatione: adeo vt non possit executionē irritare, & hoc fuit mirabile dictum d. And. in c. ex insinua. de ap. Dictum est no. à nemine plus dictum & scribendum literis aureis secundum Lud. suo singula. 163. inci. hoc uesciunt.

SVMNARIVM.

1 TEmpus præsentandi apostolos qualiter detur.

2 Non præsentans se iudici infra terminum dandi apostolos quam pœnam incurrat.

3 Præsentans in termino apostolos & prosequens causam coram iudice incompetenti per lapsum biennij, an possit postea prosequi coram iudice competenti.

4 Vnde est, quod præfigitur tempus à iudice à quo causæ appellationis.

1 INFRA decem dies. † Istud tempus dari & moderari consueuit secundum distantiam locorum, & personarum qualitatem, ad arbitrium iudicis, ut l. præses. C. de appella. & in c. personas, extra de ap. facit

2 l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obli. † Quid autem si infra terminum se non præsentauerit? dic quòd appellatio reputabitur p deserta, nisi iusta causa eum excuset, ut supra dictum est titu. proximo, & probatur in

3 d. l. præses & c. personas. † Sed pone, quòd præsentatis apostolis prosecutus est suam appellationem coram eo qui repertus est iudex incōpetens, & coram eo tempus anni, uel biēnnij instantiæ appellationis transiuit, an poterit de nouo prosequi appellationem coram iudice competenti? dicunt quòd non, per tex. in l. si pater. C. ne de stat. defun. & l. accusaturus. ff. de adul. & l. si falso. ff.

4 quod cum fal. tut. auct. † Diceret aliquis si lata sententia iudex functus est suo officio, quomodo potest talem terminum assignare? ad quod sic respondetur, quòd licèt officium eius sit finitum quò ad cognitionem causæ, non tamen quo ad alia quæ respiciūt appellationis prosecutionem, ne res iudicata semper stet in suspenso. arg. in c. abbate, extra de appel.

FORMA LIBELLI appellationis.

CORAM vobis Spectabili, ac egregio milite D. Manfredo de Beccaria de plebe dicit, significat & exponit Sim. procurator & procuratorio nomine Ioan. de Olia. cōtra & aduersus And. & quamcuoque aliam personam pro eo, uel eius nomine in iudicio legitime comparentem, quòd uersa & agitata olim quæstione inter ipsum Simon dicto nomine parte vna, & dictū And. parte altera corā domi. B. causa & occasione cuiusdam petiæ terræ cui cohæret &c. idem do. B. per eius assertam diffinitiuam sententiam condemnauit dictum Simon. dicto nomine ad dimittendum, & relaxandum dicto And. prędictam petiam terræ, & ad dandū & soluendum eidem nomine & occasione fructuū perceptorum flor. centum. prout plenius & latius, & sic vel aliter, in dicta asserta sententia contineri reperitur, ad quā relatio habeatur, quā quidem assertam sententiam, & omnia & singula in ea cōtenta ipse Symo. dicto nomine dixit & proposuit ac etiā nunc dicit & proponit fuisse, & esse nullā, nuliusque valoris & momenti in illis passibus, punctis, & articulis tantū, in quibus lata sit uel esse reperiatur contra ipsum Simo. dicto nomine, & eius iura; & inquantū esset aliqua, seu esse reperiatur, dixit, & proposuit, ac iterato dicit, & proponit ips ī fuisse & esse iniquā & iniustā, ac iniquè & iniuste latā & pronunciatā in passibus punctis & articulis, de quibus supra, & ab ipsa tanquā nulla & iniqua appellauit ad spectabilitatē vestrā, & ad quēcunque iudicē competentē, prout & sicut in dictis nullitate, & appellatione interpositis latius exprimitur &c. Quare cum pdicta vera sint, petit & requirit idē Simon. dicto nomine a vobis do. Mãfredo antedicto, quatenus per vestrā diffinitiuā sententiam pronuntietis, sententietis, & declaretis dictam assertam sententiam in passibus, & capitulis contra eū facientibus, de quibus supra, fuisse & esse nullam, nulliusque ualoris & momenti, & inquantū sit, vel esse reperiatur aliqua, fuisse & esse iniquam, & iniustam in partibus, & capitulis antedictis, & ab ea tanquam iniqua & iniusta fuisse & esse bene appellatum, & malè iudicatū. Et prædicta petit, & requirit per vos fieri, & executioni mandari omni via, iure, causa. & forma, seu modo; quibus melius fieri possunt. Deducen. in præsenti iudicio &c. Non astringens se &c. Saluo iure &c.

v *Pone, decisio. Tholos. 441.*

SVMARIVM.

1 *Libellus in causa appellationis an sit necessarius.*

2 *Litis cōtestatio in causa appellationis an sit necessaria?*

1 COram vobis. † Dubitari cōsueuit apud plurimos, an de necessitate talis libellus * sit offerendus coram iudice appellationis, an sufficiat coram eo porrigere simpliciter appellationē, & videtur q̧ libellus iste sit necessarius, quia sententia fundari debet super libello, vt l. vt fundus. ff. comm. diui. quā sententiam sequitur Specu. in tit. de appel. in §. dicendum restat. Alij dicunt, quòd sufficit præsentare appellationē, vt in Auth. de his qui ingre. ad ap. in §. volumus quorū op. sequitur Innocen. in c. cū contingat, extra de offi.

A deleg. A & Bart. in l. 1. in fi. ff. de ap. licet secundū eū opin. Specu. per consuetudinem sit approbata, ideoque

2 minime est mutanda, vt in l. minime. ff. de legi. †. Quæritur an in appellationes sit necessaria litis * contestatio? b gl. videtur dicere quòd non, in l. fi. §. illud. C. de temp. ap. In contrarium facit text. in l. 1. C. ne li. in vna eademque causa tertiò prono. Tu autem pro cōcordia sic distingue, aut vtraque pars est præsens, & tunc debet lis contestari, aut altera est absens, & tunc non, & sic intelli-

A *Et Bart. vide ibi, Alex. in additio.*

intelligantur prædicta, pro quo facit quod habetur in c.per tuas.extra de appel,

ADDITIONES.

* Libellus. Adde, quòd in causa appell. sufficit quòd producatur appellatio iudicis a quo, & super ea procedat, nec est necessarius nouus libellus, teste Rom.consil.381. post, num.2.& uide quæ habentur for.lib.act.real.uer.ad euidentiã, circa fi. laudo tamẽ seruari debere quod scribit Dec. in c.cum in ecclesia.2. not.de appel. Masuer.

* Litis contestatio, Adde pro opi.negatiua.c.per tuas, ubi Doct.de appell.quia litis contestatio facta in causa principali sufficit in causa appell.teste Bal in rub.C.de usur: & fruc. leg.in auth hodie. C.de iur.cal. Spec.tit.de lit. contest.§ pen.col.2 vbi dicit hoc uerum parte contumace, per ca.interposita, in fi.de appell. & l.fi.§.illud.C.de temp. ap.Bar.in l.1.C.ne lic.tertiò prouoc. & in d.§.illud, secus si in causa principali lis non fuit contestata, nam tunc oportet in causa appell.contestari, secundùm Rot.decis.143.207.Mathes.singul.66. Rip.in l.naturaliter.§.nihil.cõmune, num.189.de acq.possess. Rom.sing. 400. Oldrad.consi,12. Dec.in c.per tuas, de appell.vbi quid in causa nullitatis, an requiratur litis contestacio, & dicit quòd sic, si de nullitate principaliter agatur: secus si incidenter per uiam exceptionis, pro quo fac. etiam quæ habẽtur supra for.lib.act.real.uer.ad euidentiam, colum.fin.an autem ob omissam litis contest. uitietur processus appell.& dic,ut pe Mising. Cent 1.obser. 1.post Mathes.sing.66.Dec.in c.per tuas, de appell.Rip. in l.naturaliter.§.nihil cõmune, nume.189.de acq.poss. Rom.sing 400.& fac.quæ scribit Rol.consil.72.num.35. lib.1.consi.94.num4.nume.23.lib.2. Masuer.

IN illis passibus. Quid autem operentur ista uerba, dixi supra circa formã appellationis, & no.per Bal.in l.ampliorem. C.de temp. appellat. & in l. appellanti. ff.de appellat.

SVMMARIVM.

1 *Iniquitas primæ sententiæ, potest detegi tam ex actis, quàm agendis.*

2 *Testes super eisdem capitulis, an in appellatione admittatur.*

INIQVAM & iniustã. Circa hoc quæritur, an hæc iniquitas possit detegi, tam ex prioribus agitatis, a quã ex nouiter agitandis? dic quòd sic, licet aliud sit in appellatione ab interlocutoria, quia in hac appellatione à diffinitiua locum habet regula, nõ probatum probabo, ut in l.cos. C.de app.in l.per hãc. C. de temp. c app. c quæ regula cessat in interlocutoria, ut in cle.appellanti. extra de app. & no. per Bar.in l.eius qui.ff.de a app.reci.uel non. † Vlterius quæritur, an in hac appellatione admittantur testes super eisdem articulis? dic quòd non de iure canonico. vt in cle. testibus. de testi. sed de iure ciuili sic. nota. per Cyn. & alios in dict.l. per hac.

QVARe cum prædicta. Hæc est libelli conclusio, ad quam semper attende, ut aliàs dixi &c.

D ET D inquantum sit aliqua. Mirum est de ista practica, nam si iudex appellationis uideat sententiam nullã potest super iniquitate eius pronunciare, etiam si nullitas sola est proposita, ut dictum est supra circa formam appellationis, ergo sequitur q superflue causa iniquitatis proponitur, contra l.fi.§. in refutatoriis C.de appel. Sed potest respõderi, & practica dupliciter sustineri. Primo, quia iudex nullitatis tantum, licèt possit de iniquitate cognoscere, non tamen necesse habet, sed in casu nostro cum petitur de iniquitate sententiæ expresse pronunciari, necessitas imponitur ipsi iudici de ipsa pronunciare, argu.in l.de qua re.ff.de iudi. Secundò potest dici, quòd hoc ponitur ad abundantem cautelam, vt in l.testam.C.de testa.

B *Die quòd sic, istum locum citat & sequitur Cassa.consil.52. num.17.*

C *Quæ regula cessat in interlocutoria, Maranta de appell. nu. 47. & limit.nu. 50. cum seq. Roma sing.278. Petr. Duc. regu.47. & 48. in prima parte.*

D *Inquantũ sit aliqua, Octa. Vestr. in d. Practica Roma. Curiæ lib.8.tit.de nullitate. vers. nec videat post princip. quomodo debeat ferri sententia, Vanc. supra quot & quibus med.nu.114.*

E *Visa prius per nos dicta appellatione, adde tamen quòd iudex potest pronunciare pro appellante nõ producta appellatione, Bald in l.2.C.vt lit.pend. Octa. Vestr.sup. lib.8. in titu. de secundis & tertijs sententijs ver sic idem dixero vbi etiam ponit quòd possit ferri sententia pro appellante non producta. sententia, & Vanc.de nullit.in titu.ex defect. processus nu. 101. vbi ponit formam sententia quãdo nõ est producta prima sententia.*

F *Plurali numero quæ sit differentia an proferat in plurali vel singulari, Vanc. de nullit. ex defec. proces. num.76.*

G *Visa prius, Adde q iudex appellationis debet pronunciare an appellatio sit admittẽda, Barto. & Doct. in l. 1. C. quorũ appellatio.non recip.Crauet.consil.103.nume.5.*

H *Hæc est sufficiens, Decis.Tholos.223.& late Rebuf.in præfac.l.quòd iussit, nu.16.de re indic. vbi late tractat an sufficiant ista verba.*

BENE appellatum, & malè iudicatum. Sufficit quo ad iudicem appellationis uti hac forma in eius sententia, cùm vult impugnare priorem sententiam, ut not.in præal.l.eos, ueruntamen tenetur causã exprimere, quare priorem sententiam redarguit de iniquitate, ut supra dixi circa formam sententiæ diffinitiuæ in glo. super uerbo relaxandum. & nota.in c.sicut nobis, ex.de re iudic. Si autem confirmaret priorem sententiã, tunc diceret econtra, bene iudicatum, & malè appellatum, nec esset necesse causam exprimere.

DEducendo. Hæc clausula cum sequentibus, debet extendi, prout supra no.in forma primi libelli.

FORMA SENTENTIAE IN causa appellationis.

NOS Man.redus de Beccaria de Plebe miles & cõmissarius causæ nullitatis & appellationis interpositæ per Simon. procuratorio nomine Io. à quadam sententia contra eũ lata per d. B. Vicarium & in super lite, causa, & quæstione inter ipsum Simo. dicto nomine tunc vertente ex parte vna, & An.ea parte alia, E visa prius per nos dicta appellatione, cuius tenor talis est, viso etiam libello appellatorio coram nobis producto continente subsequen. visa denique dicta sententia, & cęteris actis, & agitatis, iuribus, & instrumentis, & allegationibus iuris diligenter inspectis, super quibus omnibus habita deliberatione matura. Christi, eiusque Virginis Gloriosæ Beatiq; Iacobi de Galitia nominibus inuocatis, dicimus, pronunciamus, declaramus, & sententiamus, prout inferius particulariter annotatur. Et primo quidem dicimus & pronunciamus, benè & iuste fuisse, & esse à dicta sententia appellatum & prouocatum per dictum Simo. dicto nomine & male, ac iniuste fore, & esse iudicatum per præfatum D. Vicarium causis, & rationibus maximè infrascriptis. Itẽ absoluimus dictũ An. ab expensis litis præsentis propter iustam causam litigandi.

NOS S. Mãfredus. Communis stilus se habet, quòd quilibet iusdicens in proferenda sentẽtia vtitur F in propria persona F plurali numero, attamẽ sic loqui posset in singulari, nec vitiaretur sententia, vt habetur in cap.pen.§.oportet, extra de re iud.lib.6.

G VIsa G prius per nos dicta appellatione. Laudabile est de his, & si.mentionem facere, & qualis sit bu ina effectus plenè dictum est supra circa formam sententiæ diffinitiuæ.

H BEne & iustè fuisse appellatum. H Hæc est sufficiẽs forma pronunciandi in causa appellationis, vt proximè dictum est, & eodem modo pronunciandum esset contra, si appareret quòd iustè fuisse iudicatum.

SVMMARIVM.

1 *CAusæ exprimendæ sunt, quare fiat reuocatio prioris sententiæ.*

2 *Lata secunda sententia confirmatoria primæ, quæ illarũ executioni mandetur.*

3 *Sententia confirmatoria prima per quem iudicem mandetur executioni.*

4 *Iudex appellationis volẽs in aliquibus partibus sententiam*

tiam reprobare, in alijs approbare, qualiter faciet.
5 Iudex reperiens sententiam esse nullam, qualiter pronunciabit.
6 Appellare quoties liceat.
7 Supplicare principi quoties liceat.
8 Lata sententia condemnatoria, in qua iudex voluit infra certum tempus sub pœna aliquid dari, si pendente appellatione non dederit, nunquid incurrat pœnam, & hoc in casu quando condemnatus appellauit.
9 Quid iuris sit retento priori casu quando obtinens appellantes.

1 CAusis & rationibus maximè infrascriptis. † Meritò sūt causæ exprimēdæ, quare fiat reuocatio prioris sententiæ, quia per hoc consulitur honori, & famæ ipsius pronunciantis, aut prioris iudicis, vt est tex. in c. cum Bertoldus. de re iu. & nota. per glo.
2 & alios in c. sicut nobis extra eo. tit. † Quæri autē consueuit postquàm lata est secunda sententia confirmatoria primæ, ea qua erit agendum, a vel cuius petenda
1 erit executio? 1 super quo Doc. & gl. sic distinguūt, aut prima sententia fuit expressè confirmata per secundā, & tunc secunda est executioni mittenda, aut fuit tacitè confirmata per lapsum instantiæ, vel per aliam solemnitatem omissam, & tunc prima erit executioni mittenda, & ex ea agēdum, vt plenè not. in l. furti. §. 1. ff. de his
3 qui no. infa. & in præall. l. eos. † per quem iudicem erit sententia executioni mittenda? Dic, quod aut sententia secunda fuit expressè confirmatoria primæ, & tunc secunda mittitur executioni per iudicē appellationis, si est ordinarius ille qui pronunciauit, vt in l. præcipimus. §. in his, ibi [exequentibus iudicata] C. de app. Aut fuit confirmatoria primæ sentētiæ tacite modo quo supra,
x x & tunc primus iudex ipsam primam sententiā executioni mandabit. vt in auth. ei qui. C. de temp. app. Et hanc distinctionem sequitur Cy. in d. l. eos. & in auth. si quis litigantium. circa fi. C. de epis. aud. & no. per Bart.
4 in l. tale pactum § qui prouocauit. ff. de pact. † Sed quid si iudex appellationis velit in aliquibus partibus sentētiam confirmare, & in alijs reprobare, qualiter forma-
z bit suam sententiam? Dic quod z seperabit singula capitula dicendo [super tali capitulo sententiæ dicimus be-
b ne iudicatum, & super tali male pronunciatum b &c]
u u & erunt tunc tot sententiæ, quot fuerint eius capitula. vt in l. etiam ff. de mi. & facit quod no. per Bar. in d. l. ampliorem. & in c. Raynaldus. extra de testa. vnum autem & idem capitulum sibi connexum non posset pro parte approbare, & pro parte reprobare, quia sentētia est res indiuidua. vt in l. hoc iudicio, ff. de famil. ercis.
5 † Quid autem si iudex reperiat sententiam esse nullā, quæ erit forma pronunciandi? Dic secundùm gl. & Do-
u cto. vt not. in d. l. eos. quod u pronunciabit sententiam esse nullam & superuacue appellatum, vt probatur in d. l. quædam mulier. ff. fam. ercisc. & l. fi. ff. de iur. pa. & in l. nominationis. C. de app. facit l. 1. C. qui pro sua iurisd. Vlterius quæritur de effectu appellationis, dic vt supra
6 dixi in forma libelli appellationis. † Postea quæritur
* quoties liceat partibus appellare. * c Dic breuiter, quod
c bis, tertiò autem nemini licet, vt C. ne lic. in vna eadē-
7 que causa tertiò prouoc. l. prima. † o Sed supplicare
o principi licitum est quinquies, & decies. vt C. de preci. Imper. off. per totum. & in auth. quæ supplicatio. ibi signata. Est tamē alia differentia inter supplicationem, & appellationem: quia pendente appellatione retardatur executio sententiæ. vt l. 1. nil oo. ap. pen. cum sim.
p p sed pendente supplicatione executio non differtur. vt in d. c. auth. quæ supplicatio. Sunt etiam aliæ differentiæ inter appellationem & supplicationem, de quibus no. per Cyn. & Iac. But. in d. auth. & per gl. in c. ex literis. extra de in inte. restit. & per Archi. 1. q. 6. c. anterio-
8 ris. † Amplius quæritur. Ecce quod iudex primus condemnauit hunc Simoni. ad aliquid dandū infra certos dies
d d sub certa pœna, qui appellatione per eū à sēnia interposita ea pendente soluere recusat, postquam per iudicem prior sēnia confirmata fuit, quæritur an in pœnam inciderit non soluendo in termino? vr quod sic, per regulā traditam in l. Celsus. ff. de arb. & in l. in diem. ff. de verbo. obl. & l. magnam. C. de contrah. & comm. stipu. & in
q l. debitoribus. ff. de re iud. cum sim. q In contrariū est veritas, quia appellatione pendēte suspenditur vel extinguitur effectus sententiæ. vt l. 1. nil nou. app. pen. pro hoc facit tex. in cap. præterea requisisti. extra de app. & quod no. in l. furti, in princ. ff. de his qui no. infa. & in l. sciendum. §. pen. ff. qui satisd. cog. & in l. si quis exhæredato. §. hi autem ff. de iniust. rup. & irri. testa. cū multis sim. super quo vide gl. in c. pastoralis. extra de app.
9 super verbo, executione. † Quid autem econtra, e si ad-
e uersarius Simo. appellauit a dicta sententia, & tempus soluendi fluxerit, an in pœnam ceciderit, si iudex appellationis priorem sententiam confirmauerit? Dic quòd non, fortiori ratione quàm in proxima quæstione, quia facto & culpa sui aduersarij appellantis non potuit conditionem sententiæ adimplere, ergo excusatus est, arg. in l. iure ciuili, & in l. in testamento, cum ibi not. ff. de condi. & dem. requiritur ergo, quod tempus soluendi labatur post sententiam in appellatione latam, vt d. c. præterea. Nec ob. quod effectus sententiæ cōfirmatoriæ retrotrahatur ad tempus primæ sententiæ, vt in d. l. furti, in princ. Quia respondetur, quod illud locum habet quò ad rem pricipalem de qua quæstio mota est, sed quò ad moram contrahendam inspicitur solum tēpus quo fuit lata in appellatione à sententia.

ADDITIONES.

a Agendum. Vide Lud. Ro. consil. 308.
b Pronunciatum, Adde vt per Ludo. Rom. consil. 571. sed an deserta app. iudex possit dicere male, vel bene pronunciatum. vide per Anch. consil. 347.
d Dies. vide per Phil. in c. pastoralis. & ibi per Alexan. de appellat.
e Econtra dicit Ludo. Rom. quod ille qui appellauit à sententia, pendente appellatione non potest illam allegare in suum fauorem consil. 487.
* c. Appellare, ad regu. quod non licet tertiò appellare: Dic quod fallit in causis crim. in quibus locum non habet. titu. C. ne lic. tertiò prouoc. & clem. 1. de re indi. teste Aucha. ibi, & Ange. tract. malefi. versic. fama publica, nu. 9. de quo vide quæ scribit Seb. Vant. de nullit. c. quoties & intra quod tempus, nu. 3. & seq. vbi limitat d. clem. qua cauetur, quod qui tres cōformes contra se habuit sententias non audiatur super nullitate, nisi prius sententia executioni demandetur, & hoc, quod non liceat tertiò prouocare: locū habet, tám in diffinitiua: quàm interlocutoria, quod intellige, super vno eodemque articulo: secus si in diuersis, quæ omnia declara, vt per Franc. in c. dilecto, de app. A[illegible] in l. 1. C. ne lic. ter. prouoc. Docto. in l. 4 §. condemn[illegible]m. vbi Alex. & Ias. ff. de re iud. Dec. in c. sua nobis. ou. 13, de appel. vbi regu ampliat. & limit. plurib. modis quod tertiò non lic. prouoc. Hyppol. in l. extra territorium, num. 49. ff. de iurisd. omn. iudic. Paris consil. 109. nu. 15. lib. 4. Rom. sing. 291, Masuer.

ITem absoluimus. Ista absolutio ab expensis fit ex rationabili causa. quia ipse An. iustam habuit causam se defendendi in causa appellationis, cum obtinuerit victoriam pro se in causa principali. De quibus expēsis plenè vide quæ scripta sunt supra in primo libello, in gl. super vec. expen. & specialiter per Cyn. & alios in l. generaliter. C. de iureiur.

FOR-

1 *Super quo Docto. sic distiugūt in l. 1. vbi Rip. nu. 16. de re iudica. vide infra lib. seq. nu. 2. in princ. vbi dixi.*

x *Et tunc primus iudex ipsā. an possit peti executio à iudice à quo absque alia declaratione fiēda per iudicem, ad quem Marā za in tit. de appellat. nu. 189. & 398. Petr. de Anch q 68.*

z *Separabit singula capita. Imo vbi res est diuidua in iudiciū deducta. potest super parte iudicare, & super alia non, Bar. in l. non ideirco. de iudic. cum allegatis per Decius consil. 291. nu. 1. & Vanc in titu. de nullit. ex defec. process num. 100. Rebuf in tit. de expēs. d. in. & interesse. artic. 8 glo. vnica, num. 6.*

u *Et erūt, istū locū citat & cōprobat Andro. Gaim. in Practica obseruat. lib. primo, obseruat. 63. nu. 5. & citat & sequitur obseru. 110. numo. 8 in fi.*

u *Pronūciabit sententiā nullā, & superuacue appellatum, Alex. consil. 59. col 4. lib. 4. alia allegat Vanc. in tit. quot & quibus mod. nu. 118. vbi etiam pone; nu. 115. & 119. alias formas iudicandi.*

o *Sed supplicare principi, vide late per Marantam in tit. de appellat. quia prohibita appellatione non prohibetur supplicatio. Thom Gram decis. 35. nu 4. Rebuf. in titu. de supplicationib. late ista materiā prosequitur Rebuf. in rep. l. p. iussit, nu. 18. cū seq. ff. de re iudi.*

p *Sed pendente supplicatione executio non differtur, concord. allegat Marantā sup. nu. 16. & nu. 241. vbi etiam ponit alias differentias inter appellationem, & supplicationem. & adde Io. Oldend. in tract. de sent. & re iudic. nu. 15.*

q *In contrarium est veritas, istum locum citat & sequitur Crauet. consil. 66. in princ. & citat Plot. in l. si quando, num. 126. C. vnde vi.*

q Executio sententiæ, potest peti vsq; ad 30. annos, Afflic. decis 241. in fi Mu ran in fine operis, num. 14 cum allegatis per Rodrig Suarez in repe l. post rem iudicatam, in princ. nu. 3. de re iudic. Io. Bap Asin § 31. c. 2. limit. 18.

r Quin labor, istũ locum citat Rebuf in tract de sent. executorijs. art 7 gl. 9. in princ. an possit executio concedi tempore feriato in hominum necessitatẽ, Decis Tholos. 158 & an impediunt possessorium, & restitutoriũ decis 159.

s Vt dixi in tit p̃ced in prin vers quare cõfarunt, & ibi nu. 2. scripsi post Marã. ĩ ti vlt nu. 2. Oct. Vestr. lib 8. de execu rei iud. vers. sed dicos ad quẽ iudicẽ.

t Fuit cõfirmata extrosiè, Rebuf sup gl. 9. nu. 3. & Muran. supra num 6. vide late Octa. Vestr. in Pract. Roma. Cur. lib 8. in tit. de execu. rei indic vers sed dices ad quem iudicem, vbi late prosequitur Mising. 1' qñ confirmata tacite supra per Mar. nume. 17. Decisio. Tholos 84. Mising. centuria 1. obseruat 94.

v Tunc offerendus est libellus, late per Neuiz. consil 4. num 2. & litis contestatio requiritur, vt ibi, tamẽ Ias. in l. intra diem, nu 3. cum sequ. & ibi Rip nu 3. vsq; in fi q aut implorat officiũ sup re nõ liquida et requiritur libellus. & nu. 54. & in §. condemnatũ, nu 27 de re iudic vbi Ias. num. 18 Rebuf de sent. execute nu. 10. art. 7. 9.

A Quod sit, Rip. in l pro quo tribunali. num. 10. de re iudi Octa. in §. qñ contra. in verbo interlocuto. appellat. nu. 67 distinguit & declarat Oct. Vestr supra lib. 8. in tit de execu rei iudic Marauta in tit. de execu sent nu. 16. Regulã cum ampliat & limit ponit Pet. Duc. reg. 94. in prima parte, Rebuf sup. art. 7. gl. 7. nu 21 Ant. Gabr. titu de statuto. conclus. 1. nu. 121 vbi late disputat Ioã. Bap. Asin in Praxi, § 31. c. 4. qui ponit regulam cum ampl. & limit.

B Aliæ exceptiones quas ponit Rip. d. l. quæ pro tribunali, nu. 10 Marantu in vlt. parte, num. 17. & præcipuè restitutio in integrum, Cæsar. Contard. limit. 8. num. 38. vbi nume. seq. declarat Mising. tensur 1. obseruat. 48. Item exceptio melioramentorum, qñ sunt liquida, Cæsar. Contard in rep. l. vnic. C. si de momen. poss fac appell. q. 24 nu 17. & quando restitutio in integrũ impediat executionem ibi limit 8. nu. 58. & quid de excep. nullitatis, limit 7. nu. 36. & de alijs limit. 19 nu. 22. exceptiones verò requirentes altiorem indaginẽ reqcũtur, vt ibi nu 14. & istas & plures alias tumulat Io. Bap. Asin in sua Praxi, §. 31. limit. 1 cum plurib seq.

C Exceptio litis pendentis, supra in forma rñsionis rei cõuenti, in verbo litis pendẽtia, contrariũ cõcludit Marã. 3. nu. 19.

FORMA EXECVTIONIS sententiæ diffinitiuæ.

SApiens & egregius legum doctor D. Franciscus. Visa prius sentẽtia corã eo producta in forma publica, non viciata, non cancellata, nec in aliqua sui parte suspecta. lata & promulgata in fauorẽ Simo. nomine Ioã. de Olia. & ad instantiã, & requisitionẽ ipsius Ioan. seu dicti Simo. eius nomine, & pro executione dictæ sententiæ omni iure, via, modo, & forma, quibus melius pōt, imposuit, cõmisit, & in mãdatis dedit & dat P. publico nuncio & seruitori Cõmunis Papiæ. quatenus ea ipsius D. Fran. parte & mandato vadat, ponat, & inducat suprascriptũ Ioan. in corporalẽ possessionẽ cuiusdã petiæ terræ, cui cohæret &c de qua in dicta snia fit mentio, dando & tradendo eidem Io. de terra & frõdibus arborũ ipsius terræ in manibus eius, & faciendo ipsum dñm per terrã ire, & redire, aliaque facere, quæ in talib. consueuerunt in signum adeptæ & apprehensæ possessionis, de quibus oibus præcipit tam dño Fran q̃ domino Io. fieri publicum instrumentum.

SVMMARIVM.

1 *Executio aliquando est laboriosa.*
2 *Executionis quis sit iudex competens.*
3 *In executione an procedatur per viam præcepti.*
4 *Aduersarius est citandus in executione.*
5 *Exceptiones quæ impediunt litis executionem.*
6 *Nullitas snia opposita contra executionem, qñ dicatur requirere altiorem indaginem ad hoc vt probetur.*
7 *Tempus executionis sententiæ quod sit.*
8 *Stante statuto quod lata secunda sententia confirmatoria mandetur executioni, an possit opponi nullitas.*
9 *Retento præcedenti causa, si tamen statutum disponat nõ posse appellari, an valeat opponi nullitas.*
10 *Sublata nullitate per statutum, an grauato subueniatur per officium iudicis.*
11 *Præfixo tempore à statuto quòd infra decem dies sententia dicatur nulla, an contra executionem post lapsum temporis præfixi possit excipi de nullitate.*
12 *Statuto existente q de omni lite fiat compromissum, an possit opponi statutũ à condemnato contra executionẽ.*
13 *Re existente in alieno territorio super qua lata est sententia, qualiter fiat executio.*
14 *Iudex, cuius auxilium requiritur in executione faũ.*
15 *Iudices plures implorati in auxilium pro executione sententiæ, an inuicem teneantur auxilium præstare.*
16 *Tertia persona opponẽte se executioni, an eã impediat.*
17 *Probatio ad quem pertineat, an actori petenti executionem, an contradictori obsistenti executioni.*
18 *Impediens executionem si probet tempore executionis possidere, & actor eum probet dolosè possidere, an impediatur executio.*
19 *Apparente contradictore si fuit lata sententia sup executione, an in nouo iudicio possit contradicens de iure suo detere per modum agendi.*
20 *Lata sententia condemnatoria ex vi confessionis debiti, & parenti actore eius executionẽ opponatur à reo, quod est lata sententia in fraudem vsurarum, & est simulata, an retardetur executio.*
21 *Carcerari an quis possit pro debito.*
22 *Excussio bonorum, an sit necessaria antequam perueniatur ad incarcerationem.*
23 *Creditor an cogatur in excussione bonorum, quæcunq; mobilia primò accipere.*
24 *Qua forma capiatur nomen debitoris, mei debitoris.*
25 *Sententia lata in actione personali an sit semper insolidum mittenda executioni contra damnatum.*
26 *Sententia lata contra principalem an possit mitti executioni sine alio processu contra eius successorem.*
27 *Sententia lata contra debitorem, an possit mitti executioni contra fideiussorem debitoris sine nouo processu.*
28 *Instantia contra debitorem ante latam sententiam, an transeat in successorem.*
29 *Sententia an sit mittenda executioni contra procuratorem litis vel eius bona.*

1 SApiens & egregius. † Attende circa hanc materiã
r executionis, r quia labor est obtinere ipsam sen
tentiã, & grauios ipsam executioni mandare, nam
per cautilosas personas multa opponuntur contra exe-
cutionẽ, & dũ creditur, q lis finita sit, adhuc durat eius
restauratio praua, contra l terminato. C. de fruct. & lit.
2 expen. & l. fratris. C. de transa. † Quæritur qs sit iudex
s competens executionis? Dic breuiter s vt dixi in titu.
t p̃cedẽ. aut snia t fuit confirmata expressè p iudicẽ ap-
pellationis, & tũc iudex appellationis, si est ordinarius,
dr iudex cõpetens executionis Aut ipsa snia fuit cõfir-
mata tacite, & tũc iudex cõpetẽs erit primus iudex qui
ipsam sniam tulit, vt plene not. per d. Cy. in l eos. C. de
3 app. & in auth. si qs litigantiũ. C. de episc aud. † Deinde
a q̃ritur, an in executione p̃cedatur p viã percepti, a de
quo hic, aut p viã libelli sicut in cæteris actionibus? Ad
qđ sic breuiter rñdeo, aut agitur actione descendente
ex snia, de qua loquit l. miles. §. fin. ff. de re iud. l. actori.
v C. de iureiur. & v tunc offerendus est libellus, sicut est
in alijs actionibus, vt in l. 1. in prin ff. de eden. & authẽ.
offeraĩ C. de lit. cõtest. Aut iudicis officiũ simpliciter im
plorat, & tũc p hãc viã p̃cepti p̃ceditur, nec libellus of
fertur, vt dicit Spec in tit. de exe. sent. § qualiter, & Bar
to. in l. intra dies. ff. de re iud. & Cyn. in l. ab executio-
4 ne. C. quorũ app. nõ reci & sic practicatur. † Tertio q̃ri-
tur, an in hac executione prius sit citãdus aduersarius?
A dñi Doct. A q sic, qa lædi põt, ergo citandus est, vt l. nã
ita diuus. ff de adopti & l. de vnoquoq;. & Bar. in l à di
uo Pio. §. in venditione ff de re iudic. maximè qa post
sniam pñt superuenisse ipsi reo multæ defensiones quæ
possunt hãc executionem impedire, vt puta pactum de
non petendo, transactionis, solutionis, & simi. vt tradi-
tur in l. 1. C. de iur. & fac. ign. & in l. elegaoter. § si post.
ff. de cond. indeb. & l. post rẽ iudicatã. ff de trans. & qa
p̃t reus solutionẽ offerre, & p hoc executionẽ impedi-
re, vt in l. fideiussor. ff. de do. excep. ad qđ facit l. si reus
5 paratus. ff de p̃cur. Inst. de offi iud. §. si † Sũt ẽt & B aliæ
B exceptiones ipediẽtes executionẽ. v. g. c exceptio litis
C pendentis, ut ff. nil. nou. app. pend. l. 1. & C ut lit. pẽd.
l. 1. C. de integ. rest. spol. l. 1. & eodem modo si pendet
adhuc tempus appellandi, vt in c. non solum. de app.
lib. 6. & l. si causa cognita. C. de transac. Item impedit
b executionem exceptio nullitatis b sententiæ, qua ex-
ceptione ut plurimum vtuntur cautilosi procuratores,
& aduo-

& aduocati, de qua traditur per gl. & Bart. in l. 4. §. cō-
demnatum. ff. de re iudi. & l. si cum nulla, eo. tit. & per
eundem Bar. in l. t. circa finem. ff. nil noua appel. pen.
& l. à diuo Pio. §. 1. ff. de re iud. & per Io. An. in c. quia
Guil. extra de re iud. Et hoc procedit quando nullitas
[c] sententiæ potest D incontinenti probari, vbi autem re
quireret altiorem indaginem E tunc differtur post fa-
ctam executionem secundum Bart. [d] vbi supra. † Quan
do autem dicatur requirere F altiorem indaginem, se-
6 cundum eum dicendum est, quòd eo casu quando de ip
sa non possit cognosci infra illud tēpus, infra quod de-
7 bet executio determinari, † Quid autem si illud tem-
pus non reperio expressum in iure ciuili? vel dic hoc sta
re G in arbitrio iudicis, vel dic quòd tempus sit duorū
mensiū, sicut not. in fin. per gl. in l. fin. C. de com. Sed
hæc exceptio nullitatis non impedit executionem, quā-
do reus H bina sententia succubuit in causa quæ transi-
uit in rem iudicatam, quia tunc non auditur vlterius
nullitatem sententiæ obiiciens, quod valde notabile est
vt est terminatum [e] hodie in cle. vt calumniis, de sen-
ten. & re iudic. Item impedit executionem I exceptio
falsitatis, vt l. fina. C. si ex fal. instrum. & l. si donauerit.
C. ad l. Corn. de fal. & not. in l. s. C. eod. titul. & ibi
per Cyn. & l. si ex fal. C. de trans. & facit l. qui agni-
tis. ff. de excep. & quod ibi no. Alij etiam sunt particu-
lares casus, quibus sententiæ impugnantur nomine nulli-
tatis, quos vide supra in forma sententiæ diffinitiuæ.
8 † Sed pone, quòd statuto cauetur, quòd postquam lata
fuerit secunda sententia confirmatoria primæ vlterius
non liceat appellare, vel nullam dicere, sed prout lata
fuerit executioni mittatur. Quæritur an hoc obstante
possit de nullitate opponi in executione? Ad qđ sic bre
uiter respondeo, aut allegatur sententia nulla K ex de-
fectu iurisdictionis, & tunc de hac nullitate poterit op-
poni, nec per tale statutum talis nullitas remota intelli-
gitur, vt dicit Ioan. And. in clemen. 1. de sequestra. poss.
& fruct. Aut allegatur nullitas ex defectu solemnitatis,
vel formæ, & tūc aut allegatur defectus formæ iuris cō-
munis, & tunc non auditur opponens hanc nullitatem
cùm sit hæc à statuto reiecta, immo etiam hodie de iu-
re communi per dictam clemen. fin. si fuerit bis appel-
latio interposita, non auditur vlterius de nullitate, vt
supra dictum est, nisi fortè iudex appellationis super a-
lio iudicasset de quo non fuerit quæsitum, nec iudicatū
in primo principali iudicio. vt not. supra in forma sen-
tentiæ diffinitiuæ, versi. sed circa hoc occurrit &c. Aut
allegatur defectus formæ ipsiusmet statuti, & tunc audi
tur opponens talē nullitatem, L quia hæc non vr̄ à sta-
tuto remota, vt per Bar. in l. t. ff. quod vi aut clā, & in l.
l. 2 § prætor ait. ff. qui satisd. cog. & per Cyn. in l. ita pu
9 dor. C. de adult. † Quid aūt si in statuto solum dicatur,
q̄ à snia pdicta non possit appellari, querelari, nec sup-
plicari, de nullitate autē nihil disponit, an poterit dici
nulla? & vr̄ q̄ non, pp M illud verbū [querelari] quod
vr̄ importare omnem casum, per quem quis de aliquo
cōquerit, arg. in l. querelā. C. de fal. & l. si ab arbitro, cū
ibi no. ff. qui satisd. cogan. N In oppositū credo, qa ver-
bum [querelari] est remediū rescissoriū [f] proprio sum
pto vocabulo, vt in l. si prætor. §. Marcellus. ff. de iudi. &
l. præfecti. ff. de min. ideoq; O ad id, qđ nullū est, nō re-
fertur. arg. in l. nā & l. si sub conditione. §. rumpendo, de
iniu. rupt. test. nec đ separatis de alio ad aliud debet lex
10 extendi, vt in l. si verò §. de viro. ff. sol. mat. † Sed posito,
q̄ per statutum sit sublata nullitas de qua supra, an sub-
ueniatur grauato [g] per officiū iudicis allegando vitium
nullitatis? P videt̄ q̄ sic, quādo de officio iudicis nil est
prohibitum in statuto; vnde aliàs videmus, quòd licet
per statutū sit sublata exceptio, non ideo tamen pro-
hibetur implorari officium iudicis loco exceptionis, vt
not. idem Bartol. in dicta l. s. quod vi aut clam, & in l.
planè, & l. si. ff. de pet. hære. & in l. ab arbitro. ff. q sa-
tisd. cog. Q In contrarium credo esse verum, quia in ap
pellatione includitur officium iudicis, quia appellatio
non est actio, ut not. Bar. in l. 1. in princ. ff. de app. & in

D *Incontinenti probari, Rebuf. & Decio. supra, Bern. Diaz. regu. 254. Capic. decis. 167. Maranta supra num. 63. Cæsar Contard. in rep. l. vnic. C. si de momen. poss. fuer. appel. limit. 7 num. 20. & 69. late Sigis. Iofred. consil. 20. nu. 1.*

E *Tunc differtur, limit. Bern. Diaz. reg. 256. Rip. d. §. condemnatum, nume. 26. Hipp. Rimi consil. 48. num. 12.*

F *Altiorem indaginem, Decis. Bono. 77. nu. 13. Contard supra.*

G *In arbitrio iudicis, Rip. d. §. condemnatum, nu. 32. vbi late istum locum citat & comprobat Lazar. Fenut. in tracta. de momento temporis, c. 15. nu. 2.*

H *Bina sententia succubuit, Rip. supra nu. 21. Didac. in sua Practica c. 25. nu. 4.*

I *Exceptio falsitatis, Rip. supra num. 16. si constat ex facie scripturæ, alias non, Ias. consil. 80. volum. primo.*

K *In defectu iurisdic. amplias & limit ponit Rip. d. §. condemnatum, nume. 23. cum seq. Paris. consil. 98. nu. 22. vol. 3. late Ant. Gabr. sup. in tit. de statutis, conclus. 3. nu. 9. vbi etiā ponit limit. Vanc. quis possit dicere de nullitate, num. 37. vbi ēt ampliat. & de nullitate ex defec. iurisd. ordin. nu. 121.*

l. eos. C. de app. vnde sublata appellatione tollitur offi-
cium iudicis in eo inclusum, & maxime quia vna via pro
hibitum, non debet alia via intelligi permissum, ut l.
oratio. ff. de spōs. & l. cū lex. ff. de fideiu. Nec obst. con-
trariū, quia exceptio est ius residens in parte, sed nobi-
le officiū residet in iudice: remoto ergo iure radicato in
parte, non intelligitur reuocatum consistens in iudice.
11 † Quid si statuto caueatur, q̄ sententia debeat dici nul
la infra decē dies numerandos à die sentētiæ latæ, de-
inde elapso fortè mense, vel anno petitur executio sen
tentiæ, & velit reus contra executionem opponere de
nullitate sententiæ, an sit audiendus? Et videtur q̄ sic,
quia quæ annua sunt ad agendū, perpetua sunt ad exci-
R piendū, vt in l. purè, in fi. ff. de do. excep. Tu autē [h] Dic
ipsum repellendū, & imputetur ei si infra limitatū tp̄s
decem dierum non dixit ipsam nullā: nam ius, qđ de-
bet proponi in modū agendi infra certum tempus, non
poterit eo transacto pponi in modū excipiendi, vt tra-
ditur in l. quæsitum. §. in dolo. ff. de pecu. & l. si intra. C.
de nō num. pecu. facit l. Papinianus. §. si filius. ff. de inof
fic. testam. l. necnon. §. exemplo. ff. ex quibus cau. maio.
alter. n. circumueniretur dispositio statuti, q̄ esse nō de-
bet, vt in l. si. ff. ad exhib. & prohibitum vna via, altera
concederetur, contra l. cum lex. ff. de fideiuss. & l. oratio.
ff. de spons. cum sim. & ita practicatur, facit quod nota.
Dyn. in regula, cum quid vna via, de regu. iur. lib. 6. Ad
l. purè, in fi. rñde, vt ibi no. p glo. & Dyn. & And. de Pis.
12 † Amplius quæritur, Statuto ciuitatis cauetur, q̄ de
omni lite, & quæstione fieri debeat a partibus compro-
missum, an pars condemnata poterit in executione sen-
S tentiæ petere, q̄ fiat compromissum? S Dic q̄ non, vt di
cit Bar. in l. post rem iudicatam. ff. de transac. & in l. ele
ganter, in princ. ff. de cond. indeb. vt sit litium finis, vt in
l. fratris. C. de transac. & l. terminato. C. de fruc. & litu.
13 expen † Quintò [h] quæritur, pone q̄ res ista, sup qua
lata est snia, sita sit in alieno territorio, qualiter fiet exe
cutio? Dic q̄ iudex inuocabit auxilium illius iudicis,
T in cuius territorio sita est T scribendo eidem literas,
quòd

L *Quia hæc nō videtur. Alexā. consil. 77. nume. 19. vol. 3. Vanc. quis possit dicere de nullit. nume. 10.*

M *Illud verbū querelari & ista dictione p Brun. in tracta. de decret. & constitu. in verbo querela, Marā. in titul. de appellat. nu. 102. versicu. querela.*

N *In oppositum credo, istum locum citat & cōprobat Guid. Papa consil. 221 nume. 6 in fi. Brun. sup. in verbo nullitas. versic. nullitas proponi potest, limita nisi statutum tolleret omnem querelam, Marsil. in l. vnic. nu. 169. C. de rap. virg. Boss. in tit. de querela contra sentētiā in fi.*

O *Ad id q̄ nullum est, istū locū citat & sequitur Franc. Becci. consil. 12. nu. 14.*

P *Videtur q̄ sic, ista opi sequitur Marsil. in Practica crim. in verbo, opportune, nu 12. & in l. vnic. nu. 160. C. de rap. virg.*

Q *In contrarium ista opin. potest procedere qn̄ statutum tolleret omnem defensionem, vt per Marsil. d. l. vnic. num. 169. & ita vtrumq; dictum ponit Paris. consil. 117. num. 118. volum. 3.*

R *Dic ipsum repellendum, istum locum citat & comprobat Paris. cons. 95. num. 36. vol. 1. citat & comprobat Franc. Becci. cons. 99. nu. 10. & citat & comprobat Cæsar. Contard. in rep. l. vnic. limit. 7. nu. 67. C. si de momen. poss. fue. app. istāq; ponit sup. in forma app. à sent. diffi. nu. 2. & 11. vbi scripsi, Alex. cōs. 107. nu. 2. vol. 2. Brun. sup. versic. statutum, q̄ de nullit. sententia dicatur infra decem dies, late per Paul. de Cast. consil. 288. nu. 2. vol. 1. Calca. consil. 66. nu. 14. vide in contrarium Goz. consil. 72. nu. 12. primam opi. comprobat Ant. Gabr. in tit. de statu conclus. 3. nu. 68. qua allegat istum locum.*

S *Dic q̄ non, Blanc. in tract. de cōpromiss. q. 4 nu. 12. Mesing. cent. 3. obser. 69.*

T *Scribendo eidem literas, Socc. in c. dilecti, nu. 26. de foro compet. Ias. in l. à diuo Pio, in prin. vbi limit. Io. Ferret. in trac. de appol. c. 6. nu 378. quid si opponatur de nullitate sententia corā illo iudice cui scribit, quid debeat ferre ille iudex, vide late Achil. personal. in tract. adipisc. poss. nu. 97 cum seq. Didac. in 6. variarum iuris resolut. lib. 1. c. 8. nu. 10. Decis. Tholos. 411. Marsil. sing. 13.*

V Nec similiter, istū locū citat & cōprobat R. Borgn. Cauale. decis. 21. nu. 18.
A Quod non, istum locum citat & sequitur Guid. Papa consil. 116. sub nu. 2. & consil. 118. nu. 2. circa fi. Rebuf. supra artic. 7 glo. 12. nu. 10.
B Dic quòd sic, Ias. post Bar. d. l. à diuo Pio, §. 1. nu. 10. de re iudic.
C Distinguendo, nisi nullitas esset notoria, & præsertim ex actis, Cæsar. Contard. supra limit. 7 num. 63. Contrarium multa allegat Plot. super decreto de appell. in princ. vbi citat & comprobat istum locum, Rui. consil. 37 nu. 7. vol. 1. late Decis. Perus. 26. vide Rodrig. Suarez in l. post rem iudicatā, in 8. ampliat. cum seq. istum locum citat Mising. cent. 3. obseruat. 73.

quòd talem sententiam velit mittere executioni, & sic
ad eius literas fiet missio, & executio, vt no. per Glo. &
Bar. in l. à diuo Pio. § fi. ff. de re iudic. & plenius in l. fin.
C. vbi in rem actio. & in cap. 1. extra de offic. ordi. sine
quibus literis ipsam sententiam executioni non mitte-
ret. vt probatur in cap. Romana. §. contrahentes, extra
de foro compet. lib. 6. & in l. properandum, §. sin autem
reus. C. de iudic. & in Spec. de execut. senté. §. breuiter,
uersic. quid si iudex, & per Cyn. in l. 1. 10. q6. C. de con-
fess. Et prædicta locum habent, quando iudicis officio
petitur executio sententiæ, secus autem si iure actionis
quia actio ipsa ex re iudicata potest sine literis propo-
ni coram quocunque iudice competenti ipsius rei con-
V demnati, arg. l. fi. C. de long. temp. præscrip. V Nec simi-
liter sunt necessariæ literæ, vbi petitur executio senten
tiæ arbitralis, vt l. cum antea §. 1. C. de arbit. quia nulla
fit priori iudici iniuria secundum Bar. vt supra cùm ip-
se arbiter possit exequi eius sententiam, vt l. 1. C. de ar-
bit. quod quidem secūdùm eum etiam locum habet in
præceptis, quæ ea forma statutorum habent uim sen-
tentiarum, de quibus præceptis tangitur per eum in l.
post rem iud. ff. de transact. & per Cyn. in l. certum. C. fa
14 mil. ercisc. † Quid aūt dices, si ille iudex, cuius inuo-
catur auxilium, dixerit se velle cognoscere de nullitate
sententiæ, an poterit hoc facere? Respondeo breuiter,
A A quòd non; quia simplicis & nudi executoris officio fun-
gitur, vt habetur in c. pastoralis, §. quia vero, extra de of
fic. delega. & in l. 1. C. de indict. viduit. tollen. & not. per
Innoc. & Ioan. And. & Host. in c. de cætero, extra de re
iudic. & per alios Doct. in l. si non cognitio. C. si contra
ius vel util. publ. & in l. si prætor, in §. Marcellus. ff. de
iud. & per Bar. in d. l. à diuo Pio, in princ. & per Cyn. in
15 l. properandum § cum autem. C. de iudic. † Sed pone,
quod sunt plures iudices in eodem territorio, puta Po-
testas, Capitaneus, vel Episcopus, & simil. an sibi inuicé
teneantur in talibus executionibus auxilium præstare?
B B Dic quòd sic, vt in l. episcopale. C. de episcopa. aud. & in
d. c. 1. de offic. ordina. & ibi per Innoc. & de hoc Specu.
in tit. de sent. execut. §. nunc dicendum, versic. quid de
sententia Doctn. & si forte rebellis esset, posset à suo su
periore mulctari, vel excommunicari, vt in Auth. vt dif
16 fer. iudi. §. 1. † Septimò quæritur, pone quòd citatis aduer-
sarijs comparet aliquis dicens. [Hæc terra est mea] nū-
quid impediet executionem sententiæ? vel pone, quòd
nuncio exequēti dicit aliqs, [Nolo quòd huc ingrediaris]
C quæritur an impediatur executio? Dic quòd sic, C distin-
guendo, aut ille qui cōtradicit, est illa persona quæ fuit
condemnata, & tunc eius cōtradictio est nulla, nec po-
test impedire executionem, vt l. 1. & 2. C. de execut. rei
iudic. & in d. l. à diuo Pio. Aut ille qui contradicit, est
D extraneus, qui nunquam D fuit in iudicio, & tunc sub-
distingue, aut sit executio sententiæ latæ in actione rea-
li, vt hic fuit; aut in actione psnali. Primo casu adhuc
subdistinguitur, aut illa res, in qua fieri debet executio,
à nemine possidetur, sed est vacans; vt puta hæreditas,
E vel præbenda vel quid simile; E & tunc quilibet contra-
dicens impedit executionem, & de eius iuribus cogno-
scitur, vt l. fi. in fi. C. de edi. di. Adr. tollen. & in c. veniēs.
& ibi per Innoc. extra de testi. Aut res ipsa non est va-
cans, sed ab ipso damnato possessa, & tunc contradictio
F huiusmodi non impedit executionem, F cogitur tamē
cautionem præstare actor ipsi condemnato de conser-
* nando ipsum indemnem *¹ contra illum tertium si
i opponentem, secundum formam l. si is à quo, cum ibi
no. ff. de rei vendic. Aut erat possessa ab ipso tertio, qui
G non fuit in iudicio, nec sciuit causam suam agi, G & tūc
impeditur executio, & cognoscitur de iure suo, vt tra-
ditur in l. ob maritorum. C. ne vxo. pro mari. & in l. sæ-
pe. §. scientibus, & in l. à diuo Pio. §. si super rebus, &
ibi per Bar. ff. de re iud. Secūdo casu principali, cùm fit
executio in actione personali, puta mutuo, vel locato
H H & tunc quilibet contradictor impedit executionem,
& audiēdus est de iure suo ante ipsam executioné sum-
marie, & de plano, vt in d. §. si super rebus, nec tamé sen-
tentia in tali summario iudicio lata plenum præiudicium
faciet in plenario, vt in d. §. si super rebus. Differentiæ
autem ratio inter prædictos casus est secundum Inno.
in d. cap. veniens, quia quādo possessio vacat, ille qui op-
ponit facilius potest ad sibi debitum peruenire, quàm si
per alium sit occupata, sicque sua multum interest plus
de iure suo disputari, & executioné differri, non sic au-
tem quando ab alio possidetur, quia tantum importat
ab vno petere, quantum ab alio; ideoque non tardatur
executio, quia contra eum qui incipit possidere pote-
rit ius suū intentare, sicut contra istum; Sed vbi fit exe-
cutio in personali actione, tunc semper sua interest au-
diri ante, quàm res in alium transferatur, quia perso-
nalis actio, vel obligatio non sequitur rem seu rei pos-
sessorem, vt l. si fideicommissum. §. tractatum. ff. de iudi.
& l. 1. §. si hæres fundo ff. ad Treb. & super hoc vide quę
not. Innoc. in cap. super controuersia, extra de re iud. Et
prædicta locum habent, siue de possessione tantum, siue
de proprietate quæstio moueatur, vt no. per gl. in d. §.
si super rebus, ad quod facit l. meminerint. C. vnde vi.
17 † Denuò quæri solet, si appareat contradictor allegans
rei dominium, vel possessionem, ad quem pertineat o-
I nus probandi, an actori, vel contradictori? I distingue,
aut tempore quo fit executio reperitur debitor con-
demnatus in possessione rei, & tunc fundata est intentio
agentis, & fieri debet executio saluo iure opponendi
in alio iudicio. Aut reperitur contradicens tunc esse
K in possessione, & K tunc erit fundata eius intentio, &
per hoc retardabitur executio & cognoscetur de iuri-
bus opponentis, vt hoc not. per glo. & Cyn. in l. ob ma-
ritorum. C. ne vxore pro marito, & per Barto. in dicto
§. super rebus, & per Specul. in titu. de primo & secun-
do decreto, §. restat, versic. sed quid, licet quædam glos.
in l. 1. C. de priui. fi. dixerit absolute, quòd opponenti
18 incumbit onus probandi, & male. † Sed quid dices, si se
opponens probat se possidere tempore executionis,
actor verò probat eum dolosè possidere, quid fieri de-
bet? dic quod non impeditur contra illum executio,
quia dolus non debet illi prodesse, sed obesse, vt l. ne
ex dolo. ff. de dolo. facit l. si litigator. ff. vt leg. no. ca.
& l. certa forma. C. vt in possess. leg. & ita dicit Cyn. in
l. prima. C. de alien. iud. mu. cau. fac. quod est not. &
K contra illos qui pendente lite, K vel lata sententia
contra eos, vt deludant aduersarium, transferunt rem
ad extraneum, nam talis malitia non prodest eis nec
acquiescentibus. Alibi tamen Bartol. in dicta l. si super
rebus, videtur sentire, quòd non possit fieri ista exe-
L cutio contra hunc, L nisi prius intenta contra eum
actione reuocatoria, argumen. eorum quæ habentur &
notantur in §. si quis in fraudem, Institut. de actio. & l.
prima, §. si mulier. ff. si mul. ven. nom. in pos. mi. fit. &
in toto

D Fuit in iudicio, Istum locum citat & comprobat Mising. cētu. 3. obser. 73. in fi.
E Et tunc quilibet cōtradicere. Cæsar. Contard. in rep. l. vnic. in prima limit. nu. 93. C. si de momen. poss. fuer. appel. Didac. in sua Practica, c. 16. col. 10. vers. secūdus casus, istū locū citat & cōprobat Achil. personal. in tracta. adipisc. poss. nu. 394. versic. sed ego hunc puto cō clusionem et nu. 340 vers. vel & queq., vide late decis. Luces. 26.
F Cogitur tamē concordat alleg. Pet. Duc. regula 224. nu. 1. in prima parte, Didacus. d. col. 6. in fi. versic. qt tandē, vbi declarat, & col. 77 versic. decimo: decis. Bono. 71. nu. 6 vide supra in libel. in actio. reali, i. verbo condemnatis aū si Decis. Ped. 38. nu. 4 Mising. cēt. 3. obser. 73.
G Et tunc impedit executio, Petr. Duc. supra limit. 2. et Didac. sup. col. 11. vers. 3 solet. Goz. consil. 103. num. 10. versicu. ita Bar. Rol. à Valle cō fil. 5. nu. 9. volu. 2. & nu. 15 & dat cautellam, nu. 16. vt possidens tertius prodest victori ne deueniat ad executionem, Cran. consil. 235. Capic. decis. 128. vbi late an tertius impediat & debeat citari. Mising. supra.
H Et tunc quilibet contradictor. Didac. supra col. 12. versicul. quartus casus. Goz. d. consil. 103 nu. 10 Rol. à Valle supra nu. 5. vbi amplias etiam si res fuisset alienata pro debitorem pendente iudicio rei. Didac. supra cap. 11. nume. 7. D. Cuchus in tract. de mentiente circa possessionem, num. 66.
I Distingue, late distinguit Didac. sup. col. 11. vers. tertio solet, cū plurib. seq.
K Et tunc erit fundata, Goz. d. consil. 103. nu. 10. vers. non obstat, Didac. supra col. 13. versic. tertium huic aduersari, & nu. 4 Capic. supra decis. 128.
L Nisi prius, Rodrig. Suarez in repe. l. post rem iudicatam, in 1. limit. in fi. de re iudic. Didac. in cap. 15. nu. 7. versic. ex hac opi. vbi late.

in toto tit. ff. de his quæ in frand. cred. & idem tenuit in l. creditores. C. de pignor. puto, quod opi. Cyn. si uerior & æquior, vt fraudib. obuietur. vt l. in fundo. ff. de rei uen. Nec ob. alleg. per Bart. quia loquuntur quando alienatio fit post litem inchoatam, vel sententiam la-
19 tam. † Sed pone, quod apparente contradictore fuit super exceptione lata sententia, an in nouo iudicio poterit ip se contradicens de iure suo docere per modum agēdi? videtur quod sic, per ea quæ habentur in d. §. si super re-
i bus. † Sed distingue tu melius, aut super exceptionibus fuit plenè cognitum, aut summatim tantum. Primo casu non auditur vlterius in modum agendi super iure deciso & proposito in modum excipiēdi iuxta no. per Imo. in cap. super spoliatione, extra de ord. cogn. & per Docto. in l. si autem, in fi. ff. de neg. gest. & l. quod in diem. §. si ratione. ff. de compen. Secundo caso audiendus est, ut in
20 d. §. si sup rebus. † Rursum queritur de quadam q. quæ sæpius de facto cōtingit. Ecce quòd aliquis coram iudice sponte confessus est se debitorem esse de centum. & iudex uisa confessione condemnauit ipsum, vt habetur in l. a. C. de confes. deinde creditor sententiæ executionem requirit, contra quam se opponit condemnatus dicens sententiam fore simulatam, & in fraudem vsurarū latam, ac confessionem remissam. Quæritur an per hoc sit retardanda executio, & si debitor offecat se stare iuramento creditoris super prædictis, an sit audiendus an te executionem? & quia duo sunt dubia, respondeo quòd
x ad primum, talem exceptionem x non habere impedire ipsam executionem, quia exceptio simulationis est peremptoria l. t. C. plus va. quod agitur. ideoque post sententiam non admittenda, vt l. peremptorias. C. sen. resc. non poss. cum simi. ibi not. sententia enim habet pro veritate, vt l. res iudi. ff. de reg. iur. & l. ingenuū. ff. de sta. hom. & imputet sibi qui non ab ea appellauit, vt l. ab eo. C. quomodo & quando iud. & l. 1. C. si sæpius in integ. restit. fue. postu. dicere enim sententiam simulatam, est allegare illam iniquam, quod non licet si non fuerit prouocatum, vt in dictis iuribus, & in l. post rem iudicatam. ff. de re iud. & l. 4. C. de re iud. facit l. fin. C. de excep. rei indic. Super secundo sic distingue pro eius pleniori cognitione, aut exceptio peremptoria, quæ opponitur contra sententiam, traxit originem ante sententiam, & tunc non potuit regulariter opponi post sententiam, vt in d. l. peremptorias, cum simi. ideoque non
l tenetur creditor subire tale iuramentum, quod l iuramentum succedit in locum probationis testium, vel instrumentorum, vt dicit text. in l. in contractibus. §. illo. C. de non nume. pecu. & ibi per Cy. & not. gl. in l. generaliter, in princip. C. de reb. cred. & iureiuran. aut traxit originem
m tempore ipsius sententiæ, m vt in q. præsenti, & tunc idem, quia sibi imputet si non appellauerit, vt dictū est. aut traxit originem post sententiam, vt quia creditor transegit, vel pactum fecit, vel sim. & tunc tenetur iurare, quia etiam aliter de hac exceptione posset probare, vt l. & post rem iudicatam, in princ. ff. de transact. & in l. eleganter § si post. ff. de condi. inde. & l. 4 §. si ex conuentione. ff. de re iudica. Amplius quæritur, postulata executione sententiæ latæ in actione personali, quid fa-
k ciet iudex de pignoribus captis? dic breuiter, quod altero de quatuor modis prouidebit ipsi creditori. Primo poterit ipsa pignora sibi dare in solutum pro tanta quātitate valoris eorum, sic quod pro resto debiti sit ius saluū creditori, vt l. non ex maiore. C. de exe. & l. si in si. C. de iu. do. impe. vbi autem creditor accipit simpliciter pignora in solutum non determinata quantitate, tunc videtur pro toto debito accepisse, nec vlterius audiretur pro aliqua parte dicti debiti, ideo sit cautus, vt semper declaretur quantitas, pro qua in solutum recipit, vt habetur & not. per Bart. in l. à diuo Pio. § si pignora. ff. de re iudi. & per Cy. in l. ordo. C. de execu. rei iud. Secundo modo prouidetur, si iudex exponi faciat ipsa bona venalia, & plus offerenti dare, & pretium tradere creditori, vt l. fin. §. 1. C. de iur. do. impe. & l. pen. C. si ven. pign. ag. & l. 1. C. si in causa iud. Tertio modo prouidetur, quod

nullo reperto emptore ipse creditor tanquam quilibet alius extraneus ipsa pignora emat pro quātitate iusta. Et si quid restauerit pro solutione habeat ius saluū ad id consequendum, vt l. 2. & fi. C. si in causa iud. Quartum est remedium, videlicet quòd ipse creditor pignora possideat, & fructus ex eo colligat, sed non est vtile creditori, quia fructus debent cum debito compensari, vt l. 1. C. de distr. pign. l. 1 in fi. ff. de pign. act. De his remedijs not. in d. l. si pignora. & in d. l. ordo. Adde & quintum, videlicet quòd ipse debitor detrudatur in carce-
21 rem. † Pro cuius lauori doctrina reuoco in dubium, an
m quis possit pro debito carcerari. m In quo dubio sic distingue secundum Bart. vt per eum not. in l. sacrilegij § cū eo. ff. ad l. Iul. pec. Aliquando quis est debitor fisci, ali-
n quando priuati. Primo casu n potest capi, & arctari in aliquo loco, puta in carcere de platea, vel palatio cōmunis, non tamen sic cito debet in carceribus includi, nisi eo perseuerante in contumacia, vt no. in l. maximo carcerem, C. de exa. tri. lib. 10. & d. §. cum eo, licet exactores moderni temporis in talibus diuersimode se habeant pro libito voluntatis. Secūdo casu subdistingue, aut debitor est condemnatus, & tunc potest incarcerari, vt l. j. & ibi no. per Cyn. C. qui bon. ced. poss. Idem si nondum est condemnatus, sed promisit sistere in iudicio, & contumax sit, vt in Auth. de exhiben. reis. § si verò, & C. quomodo & qñ iud. in l. consentaneum, & ibi no. aliter
n nō pōt incarcerari, n nisi per pactū se astrinxerit, vt no. Docto. in l. ob æs. C. de actio. & oblig. verùm in casibus, in quibus potest carcerari, si cesserit bonis suis, relaxabitur, vt d. l. 1. C. qui bon. ce. poss. quocunque tempore fiat bonorum cessio. vt not. per Azo. in sum. eiusdem tit. & probatur in l. pen. ff. ex qui. mo. t. & l. 2. C. eo. titu. quod
n sequitur Cy. in d. l. 1. n nisi forte secundum aliquorum opinionem debitor renuntiasset beneficio cessionis, quod fieri potest secundum aliquos, licet aliqui cōtra teneāt, vt plenè disputat Cyn. in d. l. 1. & Iacob. de Beluis. in Auth. de fideiuss. § quod autem. & Bart. in l. alia. §. ele-
22 ganter. ff. solu. matri. † Sed an sit necessaria excussio bonorum ante, quàm perueniatur ad incarcerationem
o o Bar. dicit quod sic. in l. 3 § tutores, ff. de suspec. tut. nam sicut fit excussio rerum mobilium antequam perueniatur ad immobilia, & rerum mobilium ante, quàm perueniatur ad nomina debitorū, vt superius & inferius dictum est; multomagis fienda est ante, quàm perueniatur ad hanc incarcerationem, quæ durius aggrauat ipsum debitorem, licet aliqui vel ex consuetudine, vel per statutum non seruetur hæc practica. Est ergo in executione sententiæ latæ in actione personali super capiendis pignoribus, talis ordo tenendus, videlicet vt primo acci-
p piatur pecunia si extat. p Secundo res mobiles exceptis deputatis ad agriculturam, vel pro vsu quotidiano vestium vxoris & filiorum, vt habetur & no. in auth. agricultores. quæ res pign. obl. poss. & l. executor. C. eod. tit. Tertio his deficientibus recurritur ad res immobiles. Quarto ad nomina debitorum, vt hæc traduntur in l. à Diuo Pio. §. in venditione. & §. fin. & facit l. etiam. C. de
23 excep. rei iud. Quintò ad incarcerationem. † Sed quid dices de eo quod facere nituntur plerunque miseri litigantes, & eorum subdoli procuratores, qui ne perueniatur ad immobilia, & vt maius vituperiū faciant creditori, exponunt & producunt iam sua mobilia, q aliena & quæcunque vilissima, & quæ latenter emunt à vicinis vsq; ad incisoria, & bocalia lapidea, & stagnea, nunquid sit cogēdus creditor talia recipere in solutū?
q q. puto quod non, quia res mobiles debent esse tales quæ de facili reperiant emptorē, & non sint inutiles, vel superfluæ, aut damnosæ ipsi creditori. argu. eorum quæ habent & not. i auth. hoc nisi debitor, C. de solut. & in corpore vnde su-

i Sed distingue tu melius, Ias. d. § si super rebus nu 5.

x Nō bīo impedire, vide in simili. Iason in l. manifeste, nu 6. de iure iuran.

l Quòd altero de quatuor modis, Mará. in vlt. ti. tit nu 19.

m Pōt capi, vide Bal. & Perus. in trac. de carcerib. c. 2 nisi sint psonę quę nō possunt condēnari, nisi inquātū facere pñt, quia nō possunt carcerare, Pet. Duo. reg. 312. in 2. limite versicu. dico tñ. D. Borg. Caualca. in trac. de tutore & curatore nu. 375.

n Nisi per pactum se astrinxerit, an per pactū possit astringer ad carceres, late disputat Vital. de Camb. in tract. clausularum, in rub an possit. quis renūciare beneficio, cessio 60 cū seq. & vide infra in forma inquisitionis in princip. num. 26. vbi scripsi

n Nisi forte, ad de Vital. & Gab. sup. in prin. capitul. vbi p plura concludit valere talo pactū.

o Bart. dicit quod sic, non solū debitoris, & quid si habeat bona in alieno territorio, Mars. i sua Practic. crim. in verbo attingam nu 56. Ias. in dicto § in venditione, l. a diuo Pio, nu. 1. Mará. vlt. tit. nu. 9. & non solū debet fieri excussio bonorū debitoris, sed et sui fideiussoris, l. plures ff. de fideius. cū allegat p Rodrig. Suarez. in rep. l. post rē iudicatam in declarat. l. 2. in foro lib. 2. tit. los emplazamentos, n. 16. inci vltori' not. istū lex.

p Secundo res mobiles, limita per Marau supra eo. nu. 29. cum duob. seq.

q Puto quòd non, Ias. in l. à diuo Pio, §. in venditione, nu. 1 a. istum locum citat Rolan a Valle consil. 8. numo. 32. volum. primo.

R Dic quòd index, Iaf d.l. à diuo Pio §. fi num. 123. versic. capio gl.

u Dic quòd poterit, Afflic. decis. 8. num 4. & decis. 16. nume 3. Gaspar Gubals. in tract. de euict § 4. num. 42.

X Verbi gratia, latiss enumerat personas, Ioan. Oldendrop. in tract actio. loci communes in decimaquarta diuisione.

V Et tunc debet fieri executio, istum locum citat & sequitur Tiraq in tract. retract. leg versic. 12. gl. 1. nu 27. circa fi. idem citat & sequitur Rolan a Valle consil. 20 nume. 13. vol primo. Intellige tamen citato harede & discusse an sit hares, ibi num 8. & ista & alia requisita ponit Rebuf. artic. 8. gl. 1. in tit. de litera. obligat & practicam procedendi contra haredem, ibi artic. 9. gl. 2. nec tenere filius probare abstensionem, Capic. decis 1. nu. 14. reg cum amplias. & limit. quando possit fieri executio cōtra haredem, Pet. Due. reg. 277. in 1. parte.

de sumitur. Sed consilium est melius pro creditore, q talia bona mobilia faciat exponi per iudicem venalia, & plus offerenti debentur, & ipsi creditori eorum pretiũ exoluatur, vt supra dictum est: & hoc modo obuiabitur
24 fraudibus talium malignantium. † Vlterius quæritur, qua forma capietur nomen debitoris mei debitoris? B u dic quòd index faciat ad se vocari ipsum debitorem, & interrogabit eum, an sit debitor talis, & si quidē confitebitur se illius debitorem, tunc statuet & assignabit eum pignori mihi creditori, & cumpellet eum per iuris remedia mihi soluere, vt no. per glos. in d.l. à Diuo Pio. in fi. & in l. 1. C. de præto. pign vbi autem negauerit se esse debitorem, tunc relaxabitur. vt ibi no. & per gl. in l. 2. C. quando fisc. vel priua. Sed quid si res mobilis fuerit data in solutum ipsi creditori, postea res ipsa appareat aliena, & sibi euincatur, qualiter succurretur ipsi creditori? s dic quòd poterit adhuc agere primæua actione, quę non est sublata per talem inutilem dationē in solutum. nam creditor videtur sub hac conditione à priori iure recedere, si res fiat sua irreuocabiliter, vt probatur in l. ca sextante. §. latinus, ff. de excep. rei iud. vt habetur & notatur in l. libera quædam Theodora. C. de sent. & interlo. om. iud. & in l. eleganter. in princ.
25 ff. de pign. & l. rescriptum. in fin ff. de distr. pign. † Post hæc quæritur, an sententia lata in actione personali sit semper insolidum mittenda executioni cōtra damnatum? Dic breuiter q sic regulariter, sed à regula certi speciales sunt à iure excepti casus, in quibus fit executio solùm in quantum facere potest condemnatus deducto ne egeat, vel ne mendicare cogatur, X verbi gratia in patre condemnato, vel patrono, filio, marito, vxore, milite, donatore, & socio omnium bonorum, vt traditur & habetur in l. sunt qui, cum l. seq. & in l. in condemnatione, ff de re iudic. hoc tamē priuilegium ad ipsorum hæredem non extenditur, vt l. sciendum, ff. de re iudic. & ipsæ principales personæ hoc priuilegio priuarentur, si fraudulenter bona sua alienassent, vt ibi notatur & habetur in l. 1. §. illu proculdubio. C. de rei vxo.
26 act. & l. si vnus. § fi. ff. pro socio. † Quæro an sentētia lata contra principalem possit mitti executioni sine alio processu contra eius successorem? Dic sic cōclusiue, aut V est successor vniuersalis, vt hæres, V & tunc fieri debet executio contra eum, sicut contra principalem si viueret, vt l. miles, §. iudicati. ff. de re iudi. quia hæres fingitur eadem persona cum defuncto, vt in Auth. de iureiu. à mor. præst. in princ. A Aut est successor singularis, vt emptor, vel legatarius, & tunc aut est successor in re ipsa super qua est lata sententia, & tunc videtur idem. argum. in l. ex contractu. ff. de re iud. & l. si mater. in fi. & l. exceptio. ff. de excep. rei iud. latius tamen in hoc secundùm Bar. distingue, vt per eum notat l. creditores, C. de pign. Aut istud ius exequendi erat in esse productum, antequam res transisset in hunc successorem, quia lata erat sententia, B & tunc in eum competit ius exequendi hanc sententiam, vt d. l. si mater. in fi. & l. iudicatæ. in fi. & l. si à te. in fi. ff. de exce. rei iud. & facit l. si superatur in fi. ff. de pign. Aut ipsum ius nō erat in esse productũ, sed in actu producendi, vt quia lis pendebat, & sic aut per hoc res facta erat inalienabilis, quia litigiosa, cùm esset quæstio de ipsius rei dominio, & tunc tale ius exequendi transit contra ipsum successorem, vt l. 2. in fi. C. de liti. Aut poterat alienari, quia solùm erat quæstio de iure pignoris, & tunc ius consequendi non transit cōtra talem successorem, sed requiritur nouus processus contra eum, vt in Auth. de liti. §. ad hæc, posita in auth. hoc ita. C. de pignor. Aut ipsum ius exequendi non fuerat in esse, nec in actu productum, & sic lis nondum fuerat inchoata, & tunc non transit in hunc successorem tale ius exequendi sine nouo processu, vt probatur in d. l. si mater. §. fi. & l. iudicatæ. §. fi ad quod facit l. 1. § necessariu. ff. si mu. ven. no. de quo iure executionis vide q&
27 nu. plene Cy. in l. 1. C. de alien. iud. mut. causa fac. † Vlterius quæritur, an tale sententia poterit mitti executioni contra fideiussorē debitoris condemnati sine alio nouo processu? Dic secundum Doctor. aut est fideiussor contractus, vel iudicij, vel litis. Primo casu non potest C fieri executio, nisi præcedente nouo C processu. In secū D do casu D potest, vt determinatur & not. per Cyn. in l. fi. in fi. C. de vsur. rei iud. & per Bart. in l. 1. ff. iud. sol. Et quæ sit ratio differentiæ, ibi vide, quia intendo bre-
28 uis esse. † Sed an talis instantia ante latam sententiam transeat in successorem? distingue secundum Barto. ut per eum not. in l. si cum hominem, ff. de fideiuss. aut est E successor uniuersalis, E & tunc transit, vt in d. l si cum hominem, & ad hoc facit l. si is qui Romæ, ff de iud. & F in l. si familiæ, ff. fam. ercis. cum sim. F Aut est successor singularis, & tunc non transit, vt l. 2. C. de hære. vel act.
29 ven & no. per Io. And. in c. quia Gali. extra de iu. † Sed an sententia sit mittenda executioni contra procuratorem litis, vel eius bona? dic q non, immo nec contra tutorem, uel curatorem, vel simi. vt in l. 4. §. tutor. ff. de re iudic. & l. Plarimi. & l. si procurator. ff. de procur. nisi cōtra eum, qui sponte se obtulit liti sine mandato pro alterius defensione, vt in d. l. 4. in princ. & facit l. is qui se obtulit. ff. de rei uend.

ADDITIONES.

a Per viam præcepti. Adde Ang in l. 4 §. si ex contentione ff. de re iud. & ibi Alex. in l. 2. ff de iureiur.

b Nullitatis. Vltra remis. huius articuli an exceptio nullitatis: quia solet allegari tex. in l. si feriatis. ff. de fer. & concor. §. condemnatum. & in l. si cum nulla. Innoc. ponit in c. cum in iure. de offi. delega. Alij in c. de cætero. de re iud. Spec. in tit. de lit. conte. §. quando autem. versic. quid de causa nullitatis. & in titu. de libel. conce. §. quid dicendum. ver. quid si sententiæ, circa fi. & in titu. de exec. sent. §. vlt. ver. 16. Bal. in auth. quæ supplicatio. C. de prec. Imper off. & in l. fi. C. de ord. cogn. & in l. ab execu. C. quorum app. non rec. & in l. fi. C. si ex fals. instrum. & in l. 4. §. ibidem ad exhib. post tres sententias non potest opponi exceptio nullitatis. clem. j. de re iud. Illam tamen limitat Oldr. cons. 8. nisi sit euidens nullitas, puta q a apparet ex inspectione illarũ reo, nisi de nullitate statim possit constare in his, idem sequitur Bart. in l. vna. C. ne li. tertio prouo. mouentur ambo p rationem di-

A Aut est successor singularis late pōst Bouer. decis 71. & decis. 182 nu. 48. & 51. Pet Due. supra in secũda limit.

B Et tunc in eũ cōpetit, Rebuf. supra de lit. oblig artic. 3. gl. 3. nume. 7. & ibi ponit nd qua est obligatus hæres, & præcipuè quãdo defunctus poterat carcerari an etiam hares.

C Processu, tem probat late Rodrig. Suarez in rep l. post rem iudicatam, ff. de re iudic. tit. declaratio l. 2 Forul. lib. 2. titu 1. de les emplazamientos, versi 53. ponit quæstionem quotidianã, nume 20. cum seq. et allegat Guid. Papa decis. 26. versic. si autem loquimur in fideiussore cōtract. sequitur Paul. de Castr. consil. 136. num. 3. vol. primo. Aret. consil. 78. in causa, Petr. Due. regu. 276. in prima parte.

D Potest vt determinat Rodrig. Suarez supra in princ. illius quæst. cum seq. Guid. Papa decis 26. in princ. concordat allegat Bouer. decis 277. num 3 & ibi an fideiussor possit agere contra principale, ubi cogatur soluere sine alio processu, num. 4. & Rodrig. supra num. 22.

E Et tunc transit, Maranta in tit. de instantia num. 12. tamen vide pulchram decis. quòd si filius succedat in bona paterna per authen. bona damnatorum, tunc instantia capta cum patre non transit in filium sicut nec contra fiscum, vt Rodrig. Suarez. in l. qm in prioribus in decima limita. col. 11. C. de inoffic. testa. sicut nec instantia compromissi, Petr. Due. reg. 128. nu. 1 in prima parte, & licet in causis fiscalibus non currit instantia, procedit vbi fiscus est &c. Dec. Bone. 76. Item licet instantia transeat contra haredem debent tamen repeti acta, Rebuf. in tit. de sent. artic. vlt. glo. vnic. num. 20.

F Aut est successor singularis, & tunc non transit, limit. vt per Paris. consil. 108. numero secundo, volum. primo.

G Dic quòd non, Petr. Duen. regula 275. in octaua limit. in prima parte. quòd limitat nisi ratione expensarum quando habuit iniustam causam litigandi, Maranta in vltimo actu, nume. 38. Reuerend. Dom. Borgn. Caualca. in tracta. de tutore & curatore, nume. 11. Ioan. Bapt. Asianus in sua Practica, §. 32. cap. 2 limit. 23. citat & sequitur istum locum.

nem dictæ clementinæ, quæ incip. vt calumnijs &c. ſed euidens nullitas excuſat ab omni calumnia &c. tamen fortiter me mouet in cõtrarium, quia nil ſic ſpecialitatis in tribus ſententijs d. clem. induceret, magis quàm in vna ſententia, per tex. in l. ſi feriatis. ff. de ferijs. poſſet dici, quòd ratio, d. cleme. eſſet impulſiua. tamen ſeruatur in practica dictũ Oldr. Tertiò limitatur vbi executio eſſet irretractabilis. ita Paul. de Eleaz. in d. clem. s. puta quia lata eſt ſententia in amputatione manus. ita Bal. in d. l. ſi feriatis, & d. l. ab executione. C. quo app. nõ recip. & in l. vnica, C. de in integ. reſt. poſt. ne. quid noni ſit & mouetur Paul. quia vbi maius periculum mitius eſt agendum, l. 1. §. 1. de Carb. ed. pro quo vide tex. in l. 1. §. ſi quis vitro, de quæſtio. & l. diui fratres. s. de pœn. Quartò limitatur, vbi duæ ſunt conformes ſuper bono iure agentis, & tertia lata eſt ſuper deſertione appellationis, quia poteſt opponi exceptio nullitat is. Dom. de Rot. in ſuis deciſ. antiqs 35. quod oo Quid ſi ſunt tres ſententiæ interlocutoriæ conformes dicentes, cauſam, quæ erat in partibus, fore ad curiam Romanam legitimè deuolutam, ſuccumbens opponit, volo probare contrarium, quia impetratum fuit per excommunicatum, quæ impetratio nullam dat iuriſdictionem iudici. c. 1. de reſc. lib. 6. Do. de Rot. deciſ. 37. & ita ibi decidunt, q poteſt opponi. & de hoc eſt text. in c. pia. verſicu. pen. de excep. in ſexto.

c Nullitas. n Iſtud probat text. in d. l. ſi feriatis, & in l. ſi

a prætor. §. Marcellus, ſecundùm vnam lectu. ff. de iud. & in l. iudicati, quæ eſt l. fi. C. ſi ex falſ. inſtr.

• Nullitas. Adde, an trium ſententiarum conformiũ executio per exceptionem nullitatis impediri poſſit? ſi excipiens vltrò offerat ſe probaturum, & dic, quòd in hoc eſt controuerſia inter Doct. in clem. vt calumnijs. vbi Imo. & Card. de se ind. Diſtingue tamen, vt per Rip. in l. 4. §. condemnatum, num. 15. de re ind. vt opin. Imo. & Card. procedat: quando aliter quàm per acta nullitatis probatio offertur; tunc enim excipiens non eſt audiendus, ſecus ſi ex eiſdem actis probetur, quia tũc auditur, teſte Oldr. conſil. 106. de quo vide Dec. in l. ſi ſe non obtulit. §. condemnatum. de re iudis. Soci. conſilio 78. lib. 3. Iaſ. d. §. condemnatum. nu. 5. Oſaſc. deciſ. 148. nume. 34. Rol. conſil. 19. nu. 44. conſil. 37. num. 14. lib. 1. Quæ quidem communis opin. procedit in ordinarijs & ſummarijs iudicijs etiam poſſeſſorijs, & ſi in eis nõ admittantur exceptiones requirentes altiorem indaginẽ, ſecundum communem per Cur. conſil. 108. nume. 14. Quid in re, quando prompta dicatur probatio? Dic, hoc eſſe arbitrarium iudici ſecundum communem per Soc. conſil. 59. lib. 3. Sed quid in reſtitutione in integrum ẽt ſi altiorem indaginem exigat: an admitti debeat contra tres conformes ſententias? & affirmatiuam communẽ dicit Rip. d. §. condemnatum. nn. 31. cui Bald. contradicit in l. 1. C. ne lic. tertiò prouoc. vbi etiam Salic. qui & à Bald. diſſidet. Quam tamen Salicet. ſententiam, eo caſu ſeruandam cenſent Doctor. quando ex actis aliquid apparet, quòd calumniæ præſumptionem tollat, de quo vide quæ ſcribit Caſſiad. deciſio. prima, de reſtit. in integrum.

d Bart. Iſtud probatur in l. 1. C. de ord. cogn. l. ſatis apertè. C. ad l. Corn. de fal. l. 3. § ibidem, ff. ad exhib. & ſententia excommunicationis ſemper impedit executionẽ c. pia, de exce. lib. 6. & vbi nullitas reducitur principaliter per uiam. pet. illa nũquam impedit executionem ſententiæ. Innoc. in d. c. cùm in iure, Dom. de Rot. deciſ. 470. vbi dicit iſtud dictum ſeruari, licèt ſit dubiũ quando opponitur per viam excep.

e Terminatum, quæ loquitur de tribus ſententijs, & idẽ eſſet ſi virtute ſtatuti ſufficerent duæ; quia ſtatutũ ſubrogatur loco dicta clem. vt calumnijs, vide Bal. in l. vna. C. ne lic. in vna eademque cauſa tertio prouoc. vel melius in l. fina. C. de interlocu. omn. iud. prout eſt in ſtatuto Papien.

f Reſciſſorinm, & quod ſit remedium reſciſſorinm. Adde etiam Alexan. de Imo. in l. qui Romæ. §. duo fratres, colum. 25. ff de verborum obligat. Curtius.

g Grauato per officiũ. Adde quid ſi ſtatutum dicit, quòd contra inſtrumentum nulla admittatur exceptio. tamẽ poterit ſemper implorari officium iudicis; quia tunc agitur cum iudice, & non cum patre, vide Bartolum in l. prima, §. & parui. ff. quod vi aut clam. l. planè, & l. fi. & ibi Bar. & Ange. ff. de petit. hæred. nam vbi tollitur omne remedium, nõ tñ tollitur quin quis poſſit implorare officium iudicis nobile, ita tenet gl. in l. eius, in principio, ff ad Trebell. dum loquitur rectè intuendo de remedio reſtitutionis in integrum, quod competit officio iudicis, idem gl. in l. poſtquam liti. C. de pac. in ver. nulla, facit l. ſi in fi. C. de præſcr. longi tempo. cum dicto Ang. ibidem, nam licet dicat text. quòd non ſpectetur aliqua ignorantia in materia præſcriptionis per dictionẽ vniuerſalem nulla, tamen dicit ibi Ange q ex capite iuſtæ ignorantiæ off. iud. nobili competit reſtitutio in integrum, non ob. q tex. loquitur per dictionem nulla. &c. faciunt no. in l. cum filius. § in hac, per gl. & Doct. ff. de verb. obl. Ad primò dicta facit quod not gl. in l. fi. C. de his qui non ha. le. per. ſta. in iu. & in l. cum vna. C. ſi de momen. poſ. fue. appel. & licet poſt biennium non poſſit opponi exceptio non numeratæ pecuniæ, de rigore tamen poteſt poſt officium iudi. implorari ne fiant illicitæ exactiones, ita Bald. in l. ſi ex cautione. C. de non nu. pec. Et vbi ſtatutum dicit, quòd contra inſtrumentũ publicum, &c. debet primò conſtare quòd illud inſtrumentum habeat requiſita, videlicet quòd à notario de collegio & ſimilibus &c. aliàs non dicitur inſtrumentum publicum & ſemper poſſunt opponi tales exceptiones, ita Bar. in d. §. & parui, Bald. in c. paſtoralis, de excep. Ange. poſt Cyn. in l. Gracchus, C. de adult. Anto. de But. in c. item cum quis, extra de reſtit. ſpol.

h Quintò quæritur. De hoc vide per Cum. conſil. 140.

i Lite. Vide quando pendente lite fit alienatio verũ ſine

n nouo proceſſu fiat executio n contra eum cui eſt alienata, Cyn. in l. 1. hic alleg. quod ſic per l. ſi legatorum, & per l. certa hic alleg. Bart. in l. creditores, C. de pign. & in l. a Diuo. §. ſi ſuper, de re ind. tenet contra per l. 1. §. tertia, & l. fi. ff. ſi mul. ven. no. in poſ. mit. & per tot. tit. ff. & C. de his quæ in fraud. cred. & §. ſi quis in fraudem. Inſtit. de act. quia ag̃ ſi. eſt primò via reuocatoria ordinario iure cõtra detinentem. Bal. verò aliter diſtinguit. & ſunt aurea eius verba recitando d. opin. in l. ob maritorum, C. ne vxo. pro mar. aut iſte dolus committitur in fraudem, vel paratæ executionis, vel miſſionis, & eodem modo fiet executio, vel miſſio contra poſſeſſorem, vt l. chirographis. §. fi. ff. de admi. tut. aut in fraudem creditoris diminuendo bona, vt minus ſit in bonis, & tunc eſt agendum ordinarie, vt d. §. ſi quis in fraudem, cogita, ſed Bar. in l. 1. §. fi. ff. de liti. dicit quod contractus initus ſuper re litigioſa eſt ipſo iure nullus, adeo quòd contractus talis non tenet, adeo quòd ſententia lata cõtra primum debet mandari executioni contra iſtum in quem facta eſt tranſlatio. ibi vide, & remittit ad ea qua dicit in d. l. creditores.

• Adde, quæ ponit Oſaſc. deciſ. 63. nu. 4. vbi declarat dicta Bar. in d. l. creditores. col. 6. ver. videamus. & ibi plura ſcribit notab. in pract. diſtingue, vt per eum ibi, num. 9. num. 10. In qua deciſ. principaliter diſputat, an ſententia lata contra primum emptorem poſſit exequi contra ſecundum.

k Iuramentum. Adde Alex. de Imol. in l. non erit. §. dato. ff de iurein. & in l. eleganter. §. 1. ff. de cond. ind. & Pau. de Caſt. in conſil. 76. in fi. Curtius.

l Tempore ipſius ſentẽtiæ. Not. quòd hoc quod videtur tenere diſtinguendo, quòd aut negat inſtrumentũ verũ tempore ipſius ſententiæ, vel ante, & tunc non tenetur iurare: aut poſt, quia opponitur tranſactio vel ſolutio ſecuta, & tunc ſic, quam diſtinctionem alibi non legi; iſtũ quòd vbi adeſt inſtrumentum vel plena probatio ſcribitur in iure, quòd quis cogitur iurare, ex quo habet probatam intentionem & fundatam, iſte eſt tex. in l. in contractib. §. illo. C. de non nume. pecu. & ibi Bal. ita Bald. in reper.

n Illud probat. late per Rebuf. in tract. de ſent. execut. artic. 7. glo. 10. nume. 2. Rip. in d. l. 4. §. condemnatum, ponit regu. cum limit. nu. 10 Didac. in ſua Practica, c. 23. Affli. deciſ 283. Cra. conſi 207. num. 8. Ant. Gabr. de commu. concluſ. in titu. de excep. concluſ. 4.

n Contra eum cui eſt alienata late iſtum articulum ponit Didac. in Practica cap. 15. num. 72.

A Isti apostoli debent gratis dari. Decisio. Tholos. 91. in fi.
B Per internalla dierum. Mornuta supra. Decis. Ped. 12. concludit cū ista opi, litet ibi num. 13. multa in contrarium allegat Octa. Vestr. in Practica Romn. Curia, lib. 7 versic. consueuimus, Constit. Auchon. lib. 6. c. 7. in verbo apostolos, citat & sequitur istum locum.
C Vel suspenditur nisi sumus in re visione. Afflic. decis 341.
D Ligata sunt manus iudicis. Didac. in sua Practica c. 23. vbi declarat quòd appellatio extinguit & suspendit diuersimode considerando regn. cum limit. ponit Pet. Duo reg 42. & 273. in prima parte, immo si appellans renunciet appellationi vel sit deserta, vt per Robuf num. 21 infra allegatum, & in sequen. ampliat quādo non potest fieri innouatio in pluribus casibus, vide Contard. in repe. l. vnic. limit. 13. num. 19. C si de momen. possess sue. appel. Rom. cons. 301. Cran. consi. 173. nu. 5. Lanzol. in trac. de attentatis. c 12. in ampliatione 21. & limitatio. sequen.
E Siue non, quòd si non respenderit, Decisione Tholos 302.
F Dic quòd superior ad quem. Didac sup. vers. prima igitur. Petrus Duo. d reg. 42. etiam vsque ad conclusionem causæ Rot decis. 38. nota quod attentata in antiqu. Vanc. titu quot et quibus mo. numo. 23. Rebuf in titu. de appellat. artic. 16. glo. 2. num. 8. & ibi numo. 1. ponit quod attētata post appellationem ab interlocutoria nō reuocantur, late istam materiam attentatorū ponit Octa. Vestr. sup. vt lit. pend. & de attemptatis. Ampliat ad reg. quòd attentata reuocentur in offi. ponit Franc. Hercules. in tractatu. de attētatis c. 10. per totum, qua sunt n. 219.
G Aut ista attētata, Mendosi de commis attenta. versic. in primis, commiss. 14.
H Et tunc demum, contrarium ponit Didac. supra versic. tertia interpretatio ibi ante omnia tamen potest intelligi cum reuocatio attentatorum fuerit petita ante litis contesta. in ipsa appellatione, vt ibi per Didac. num. 3 & ibi remissiuè vide materiam attentatorum, vide Bero. quæst. 120. numo. 14 Inhibitio quomodo fiat, Franc. Hercul. supra c. 28.
I Ad quod breuiter sic dic, latissime ponit Vanc. de nullita in titu. de nullit. ex defec. iurisdict. ordina. numo. 145 latissimè & per Plot. in repe. l. si quando, numo. 133. C vnde vi, post Bar in l. prima. §. quæsitum, ff. de appellat. Ias. in l. fina ad fin. ff. de ser. late materiam consilium Sapientis ponit Ioannes Baptista Asinnus in sua Praxi. §. 23. per totum habet tractatum de consilio Sapientis pace a scala.
K Ad ipsos apostolos recipiendos, etiam si iudex non veniret illa die ad locum, Card. in clemen. quamuis, § fina. in primo quæstio. de appellatio. Maranta in titu. de appellatio. nume. 409.

ver. viginti. de elect. lib 6. & gl. in auth. offer. C de lit. cō test. Idem tenuit Cy. in l. 1. C. de dilatio. & in auth. qui semel. C. quomodo & quando iud. & Alb. in l. fine pars. C. de dilatio. dicens se vidisse in iudicijs obseruari, quod si dilatio est merè legalis, sine hominis ministerio, illa nō potest augeri nec minui per iudicem nisi hoc sibi à iure expresse reperiatur concessum, & non aliter. Idem tenuit in d. auth. offeratur. quod vbi dilatio datur à iure siue causæ cognitione, vt in casu nostro, iudex nō potest modificare vel ampliare. alle. c. pia, de exce. eandem sententiam tenuit Aug. in d. l 2. & dat generalem doctrinam, quod vbi per abbreuiationem uel ampliationem termini iudex se intromittit de iure superiore tunc non potest prorogare vel abbreuiare, nota.

SVMMARIVM.

1 *Apostoli cur sæpius petantur.*
2 *Appellationis effectus qui sit.*
3 *Quid faciendum si iudex à quo non obstante appellatione processit.*
4 *Attentata quot modis reuocentur.*
5 *Causa commissa consulenda, si iudex procedat, quid agendum.*

A PEtens semel, bis & ter. A Isti Apostoli • a debent
• sæpius peti a per interualla dierū, ut probatur
2 in d l. 1. nota. gl. in cap. ab eo de appe. lib. 6. quod
B fortasse ideo fuit inductum. quia iudices diuersis negocijs occupati non possunt omnia retinere in memoria. & facit 2. q. 6. in c. post appellationem in fi. de consuetudine tamen hodie approbatur in clem. 2. extra de app. quod sufficit quòd eo contextu & eodem tempore sic pe-
2 tantur. † Quæritur de effectu huius appellationis. ad quod respondetur, quod effectus est duplex. Primus, quia
C extinguitur c uel suspenditur pronunciatum, vt supra
D dictum est. Secundus, quia pendente appellatione D ligatæ sunt manus iudicis, nec ultra potest quicquā ag-
E re siue detulerit appellationi E siue non, vt l. sciendū. ff de app. reci. l. 1. nil no. app. penden. & l. index. ff. de re ind. & in l. si cuius. ff de app. reci. & l. 3. C. de appel. vbi autē appellatio esset interposita ab interlocutoria, tunc distinguitur, an detulerit iudex appellationi uel non, vt supra dixi in tit. secundo. & habetur in l. intra utile, ff. de mino. & in cap. non solum, de appel. lib. 6. ut no. Bar.
3 in d. l. si cuius. † Sed quid si iudex ipse non obstante ap-
F pellatione, de facto in causa processit? F Dic, quòd superior ad quem est appellatū, omnia attentata reuocabit, vt in dicto cap. non solum. & in l. Chirographis. ff. de
4 ad mi. tuto. §. 1. † Sed quando reuocabit, distingui con-
G sueuit G aut ista fuerunt attentata post inhibitionē sibi expresse factam per superiorem ad quem appellatum est, & tunc statim ipse superior alio non expectato illa
H reuocabit. aut sunt attētata ante eius inhibitionē, H & tunc demum lata sententia & sequuta victoria illa reuocabit. ut no. in d. c. non solum. & per Innoc. in c. dilectus. extra de excep. & per Bar. in d l. 1. nil noua. appel.
5 pen. † Quid autem dices, si iudex causam committit alteri consulendam, prout sæpe fit, & ante consilium datum procedat ad aliqua in ipsa causa, an valeant talia
I actitata? I ad quod breuiter sic dic, aut iste consultor fuit assumptus ex iuris necessitate, quia lex municipalis dicat quod ad partis requisitionem iudex teneatur causam committere consulendam, ut est in pluribus ciuitatib. & tunc acta valent mero iure, sed ope appellationis reuocabuntur, arg. in l. 1. C. de rela. iuncto d. c. non solū, secundum Barto. ut per eum not. in l. 1. §. si plures. ff de exer. Tu autem dic, quòd acta mero iure non ualent, tāquam gesta per eum qui manus habet ligatas statim petito consilio, vt no. Archi. in c. cum plures, de offi & potesta. iud. deleg. lib. 6. Aut fuit assumptus ex sola partium voluntate, uel ipsius iudicis tantum, & tunc ualent acta per eum, quia non est iudex astrictus sequi illius consilium, ergo non tenetur iudex illud expectare, ut no. per Dy. in d. l. Titium & Mæuium. in prin. ff. de admi. tut. & per Bar. in d. §. si plures.

ADDITIONES.

• Apostoli. Adde Guid. Pap. q. 36. num. 19. & dic, quod bona cautela est in appel. apostolos petere, licèt de iure intra dies 30. peti possint, l. iudicibus. C. de appell. & qui sæpius peti debent l. 1. ff. de libell. dimiss. Bald. in l. eos. § apostolos. C. de appel. quia sunt de substantia appellat. eos autem bis petere sufficit, & vnico contextu instāter & sæpius adeò vt. si appellans intra dictum tempus eos non receperit, aut petierit: appellationi renunciasse videatur. c. ab eo, de appel. clem. quamuis. eodem tit. quādo verò 30. dies currere incipiant: an à die sententiæ vel appel. dic, quod à die sententiæ secundum receptiorē opi. Accur. in l. 1. gl. 2. ff. de libell. dimiss. si tamen appellans veram sententiæ notitiam habuerit, aliàs à die scientiæ, teste Rob. de ordi. iud. 6. par. ver. appellatio, nu. 209. quā quidem dies sunt continui per glo. in c. non solum, ver. dicendum de app. in 6. de quo aliqua no. Cassiad. decis. 8. num. 9. Mainer.
b Committere. vide Bar. post glo. in l. 1. ff. nil no. app. pen. & generaliter coram consultore non producuntur instrumēta nec testes nec petitur dilatio. vide Bar. & Bal. in l. cum à nobis. C. de dila. & qualiter consultori sit fiēda commissio per Bal. in c. 1. ad fin. de app.

PRotestans, quod per ipsum Simoninum. Aduerte quod talis protestatio vires non habet, nisi cōpareat in ter-
x mino sibi præfixo x ad ipsos apostolos recipiendos, ut dicetur in titu. proxi.

Sequitur forma responsionis iudicis à quo appellatur.

FORMA RESPONSIONIS IVDIcis à quo appellatur.

SVPRASCRIPTVS Dom. Vicarius visa & audita suprascripta appellatione & nullitate coram eo interposita per suprascriptū Simoninum dicto nomine à quadam sententia per ipsum Dom. Vicarium lata ex parte vna, & Ioan. de Olia. ex parte alia, prout in dicta appel. expri-

h exprimitur, h statuit & assignauit dicto Simo. ibidem præsenti, & audienti, & intelligenti terminum ad dič primam mensis Septembris, ad accipiendum apostolos quos sibi dare voluerit, & literas responsiuas, & visurus alia facere, & audire, quæ ipse Dom. Vicarius dixerit or dinanda & facienda.

: M V A

a SVPRASCRIPTVS D. Vicarius. a Ista responsio est ponenda per notarium apud ipsam appellationem in fine eius.

A D D I T I O.

a D. Vicarius. Adde quòd si iudex i non respōdet appel-
i lanti censetur appellationi detulisse, ita Rot. decis. 30. in tit. de appel. & adde quod si vnus ex pluribus delegatis à quibus est appellatum defert appellationi satis est, ita Rom. in titul. de appell. recip. & vide Alex. de Imol. consil. 8. in 8. volum. vbi si in supplicatione est facta mētio de tribus sententiis conformibus, & princeps rescribat quòd super supplicationibus iustitiam faciat, censetur tunc princeps appellationi detulisse, allegat Anto. de But. & ibi Ioan. de Imo. in ca. sua nobis, de app. Cur.

S V M M A R I V M.

1 *Officio iudicis potest certum terminum præfigere appellanti ad recipiendos apostolos.*
2 *Tempora in causa appellationis quot sint.*
3 *Appellans differens prosequi appellationem vsque ad vltimum mensem primi anni, & potens de causa sua cognosci, an habeat biennium.*
4 *Appellans si non comparet in termino assignato ad accipiendo apostolos, an excusetur.*
5 *Comparens in termino ad petendos apostolos quos iudex dare recusat, an excusetur.*

k STATVIT k & assignauit. † Ad officium quidē
1 iudicis, à quo appellatur, pertinet terminum præfigere, certum ipsi appellanti ad apostolos recipiēdos, ut in cap. ab eo. de appel. lib. 6. & in l. iudicibus. C. de appel. & quò ad hoc durat adhuc eius potestas lata sententia. vt in l. iudex. & l. Paulus. ff. de re iudi.
2 † Sed vt circa hoc amplius instruaris, sciendum est, quòd quoddam est tempus appellationis interponendæ, & hoc est hodie 10. dierum, vt in auth. hodie. C. de app. Quoddam est tempus petendi apostolos, quod datur parti ad eos accipiendos, & iudici ad eos tradendos. & hoc est dierum 30. vt in l. iudicibus præalleg. & in d. c. ab eo. potest tamen iudex hunc terminum abbreuiare. ar. in l. 2. & quod ibi no. ff. de re iu. & sic seruat generalis consuetudo. Quoddam est tempus, quod datur parti ad se præsentandum coram iudice ad quem, & hoc est arbitrarium, & sic est bonum in hoc habere iudicē gratiosum, vt in l. præses. C. de appel. & in c. personas cum seq. & in c. abbate. ext. de ap. Quoddam est tempus,
l quod datur parti l. ad iter arripiendum causa præsentandi apostolos, & hoc similiter est arbitrarium, vt in c. cum sit Romana. & in c. peruenit, ext. de app. Quoddā
* est tempus * a lege præfixum a ad prosequendum & fun
a dandum ipsam appellationē, m & istud est annus, vel ex
m causa n biennium, vt in auth. ei qui appellat. C. de tem.
n app. & in d. c. cùm sit Romana. quod quidem tēpus potest per iudicem abbreuiari, vt in d. c. cum sit Romana,
o o aliquando tamen ipso iure non currit hoc tempus, sed stat in suspenso, puta quando partes faciūt compro-
b missum pendente b appellatione, vt in auth. si tamen in medio. C. de tem. app. vel si lis pendet in consistorio principis. vt in auth. si lis. & in auth. item si appellatio-
3 ne. C. eo. ti. † Sed quid si appellans distulit prosequi appellationem vsq; ad vltimum mensem primi anni, & petat de causa sua cognosci, an habebit biēnium? Inn. Inn.
p & Io. An. in c. ex ratione de ap. p dicit quòd sic, c nec po-
c terit sibi imputari quominus lis finem accipiat, vt in d. auth. item si appellatione, quam opi. sequitur Barto. in
4 d. l. 1. ff. de libel. dimiss. & ibi per eum. † Deinde quæritur, si ille Simo. non compareat in termino ad accipien
d dum apostolos d * assignato, quid erit? breuiter distin-
* gue, aut fuit in culpa & negligentia & appellatio sua est
q deserta; quasi non veniendo videatur q tacitè appellationi renonciare, ut l. præses & l. quoniam nonnulli. C. de app. & in c. sæpe. & c. personas. & in c. ad aures extra de app. & in d. c. ab eo. de ap. lib. 6. & cle. 2. de appel. & in hoc est magna pœna contumaciæ, vt quis in totum iure suo priuetur. Simile est in eo, qui nō iurat de calumnia. vt l. 2 §. sed si actor. C. de iura. calum & in c. si. extra eo. tit. Et idem in eo qui non respondet positionibus, vt in c. 2. de confes. lib. 6. & in l. de ætate. §. qui tacuit. ff. de interro. act. Et idem in certis aliis casibus dispersis in corpore iuris, quos enumerare longum es-
r set potius, quàm subtile. r Aut non fuit in culpa veniēdi, sed vel casu fortuito, vel alia iusta causa impeditus venire non potuit, & tunc excusatur, vt in d. l. præses. &
5 in d. cap. ab eo, cum si. ibi not. † Quid si comparuit in termino, sed iudex apostolos tradere recusauit? dic, quòd aut non tradidit, quia non potuit, & vterque excusatur, aut quia noluit, & tunc ipse Simo excusatur, sed iudex condemnatur, vt in l. quoniam iudices. C. de appellat. Quo casu debet appellans statim adire superiorem ad quem appellauit, & ei appellationem & querelam producere, vt in l. si appellationem. C. de app. veruntamen Iac. But. in d. l. quoniam. sic distinguit in hoc, aliquan-
c do iudex à quo, non vult c audire appellantem super eius appellatione, vt plerunque faciunt maleuoli, qui se abscondunt, & tunc debet appellās coram superiore, vel vicinis potestati infra tempus 10. dierum, quod datur ad appellandum. vt in l. 2. ff. de his qui per me. iud. aliquā iudex simpliciter denegat dare apostolos, & tunc sufficit protestari infra 30. dies qui dantur ad dandum ipsos apostolos, vt in d. c iudicibus. Et quia superius dixi de meticolosis, & malitiosis iudicibus. Attende quid dixit pater eloquentiæ Tullius [Profecto non est iustus iudex qui mortem, qui exilium, qui egestatem timet.]

A D D I-

h *Statuit an sit diferēdum appellationi, quæ hēt mixturā facti & iuris, Cæsar. Contard. in repet. l. vnic. C. si de momenta. poss. fuo. appell. limit. 12. num. 16. & respicit ordinem ibi in §. operis. q. 5. nu. 5. vbi attestatur de communi.*

i *Non respondet appellationi, vide late ad hoc, Octa. Vestr. in practica Ro. Cur. lib. 7. tit. de appellationibus apostolis, vers. connumimus etiam, col. 3. istud tempus est continuum, & per Marc. Ant. Bard. in trat. de tempor. vtil. & continuo c. 3. an. 6. quod si dixit admissi & recepit, Alex. cons. 77. nu. 7. vol. 2.*

k *Et assignauit tamen dies termini non computatur in termino Doct. in l. 1. ff. si quis cautio. Vanci. de nullita. ex defectu iurisd. ordi. nu. 160. Decis. Tholo. 444 vbi quando statuitur terminus, & non dicit ad prosequendum vel introducendum an possit per Iudicem abreuiari, decisio. Tholo. 426. Octa. Vestr. in Practica Rom. Curia, li. 7. vers. dixi autem quotiescunque non possit appellari a modicitate temp gl. in c. sug. hijs, de arca. Rip. in l. si insulam, num. 36. de verb. oblig. Lazar. Fenut. in trac. de monetis, c. 12 num. 6.*

l *Ad iter arripiēdum, quid si fuit impeditus casu fortuito, Decis. Tholosa. 320*

m *Et istud est annus, ita quòd appellatus non potest præfigere terminū appellante ad prosequendam appellationem, Frāc. in cap. personas, num. 12. de appellat.*

n *Biennium, quòd biēnium ipso iure datur, & sic non est necessarium adire iudicē & declarari appellantē fuisse impeditū, sed appellans debet prosequi suam appellationē si opponatur de disertione replicetur de impedimento & etiam procedi in causa cognoscenda de impedimento & sic non est opus a iudice postulare, Franc. hoc dicit in c. cum ratione, num. 66. de appellat. vbi Dec. sub nu 4. ante fi. Octa. Vestr. in Practica Roma. Curia in tit. de tēp. & fatal. fol. 13. Decis. Pedem. 28. nume. 61. Maranta in tit de appellat. num. 219. vide Octa. Vestr. supra fol. 131. a tergo, Cassiado. in tit. de appellat. decis. 6. nu. 8. Mysinge centu. 1. obseruat. 98. Decis. Tholos. 274. an ista fatalia currant quando causa est introducta in auditorio principis, Guid. Papa decis. 35. & Thom. Gramm. decisio. 13.*

o *Aliquando tamen multos casus colligit Octa. Vestr. sup. li. 7. in tit. de tempor. & fatalib. versic. sed hic fatalium cursus vbi non currant fatalia vbi etiam ponit istos casus īfinitas limit. ponit Frāc. Hercul. in trac. attētatos c. 31. p totū.*

p *Dicit quòd sic, sequitur Oria. in c. qm̄ contra in verbo interlocutoria, & appellatio. nu. 93. sequitur Io Ferrat. in tract. de appellationibus, lib. 2. cap. 1. in fi. non tamen sufficit quòd petitio infra annum porrigatur, Rot. decis. 65. in nouis si appellatus, & quando non superest tantum tempus infra quod causa expediri non potest an sit iudicādum super desertione, an debeat expectari lapsus totius anni, d. c. 11. ante fin. an iudex possit abbreuiare tempus appellationis. Decis. Tholos. 197. an appellatus possit prosequi. Decis. Tholos 251.*

q *Tacitè appellationi renunciare, Rot. decis. 406. in no. Maran. in tit. de appel. nu. 401. & 409. Octa Vestr. in tit. de appell. apostolis circa fi. Decis. Ped. 7. Decis. Tholos. 244. nisi adsit impedimētū, vt per Rot. sup. & decis. Pedem. 8. nu. 1.*

r *Aut non fuit in culpa, vide late Dec. in c. quafronte nu. 12. de appell.*

3 Et dic, quòd non, Octa. Vestr. in Practica Roma. Curia, lib 7. in tit. de temp. & fatal. appellat. fo. 3. versicu. sed postquam fatis, ibi & vbi iusta causa, Maranta in titu. de appell. num. 220. vbi non potest exequi sententia per lapsum primi fatalis, quia non dicitur deserta, Decis. Tholos. 65.

5 Per D. Anch. cons. 175. alias est consil. 224. incip. iste d. exequutor qui allegat clem. 1 de appell. §. voluit allegare Elex. scdm Guid. Pap decis. 436. nu. 5.

v Et eam admisi, quid si sint plures iudices, Rot. decis. 221. & 268. in antiq. & decis. 30. in nou. Pet. Duen. regu 34. in secunda parte, an possit appellari ab ista admissione, Cirta. in l. quoniam contra in verbo interlocutoria, num 113. quid si iudex nõ admisit, debet ab non admissione appellari, Masinger. Centu. 2. obseruat. 49.

a Sed cõdinaliter, et ita cõis est pratica, ut dicat admitti, si et inquantũ qua importans, vt si appellatio erat iusta, & ex rationabili ca interposita qua de iure admittenda erat, habetur pro admissa, alias si non erat admittenda, habetur pro non admissa: late allegat Rol. cons. 37. volum. 2 num. 18. & seq Marãta in tit. de appell. nu. 200. & Ab. cia. respõso 406. nu. 3. Cels. Hag. in tract. clausularum 205. Soci. iun. cons. 18. nu. 15. volum. 1. Ioan de Amicis consil. 28. nume. 10. Cagnol. in l. actus legitimi, num. 26. de reg. iur. Plot. in rep. l. si quando, nu. 639. C. unde vi. Rol. a Valle consil. 77. num. 18. vol. 2. Ruyn consil. 61. nu. 27. vol. 1. Decis. Ped. 5. nu. 9. 31. nu. 2. Cæsar. Contard. in repe. l. vnica, limit. 13. nu 17. C. si de momen. appel. fuer. app. & qñ est facta riũsio non admitto nisi si & inquantum ibi nu. 22. versic. hac tñ, & de vtraque clausula admitto si & inquantum. & non admitto nisi si, & inquantum, ibi late nu. 22. Vanc. de nullit. ex defec. pcos. nu. 96. & qñ dr admitto si & inquantum, Hipp. Rimi. consil. 149. nu. 16. in 2. parte, & illa verba, si & inquantum intelligantur de iure, Fel. in c. iam contingat, Bero. consil 74 nu. 14. vol. 3. Tiber. Dẽcia. consil. 31. nu. 102. vol. 2. versic. & ista verba, de offic. deleg.

n Ob reuerentiam, & vocantur litera reuerentiales, l. ros, §. super his, C. de appell & quando est admissa si & inquantum, an censeatur abdicata iurisdica, Rol. a Valle cons. 77. nu. 18. vol. 2 vbi videtur concludere quod non, contrarium tenet Plot. in repe. l. si qñ, num. 153. C. vnde vi, ad ista vide late Mandos. in sua Praxi, tit. de inhibitionibus, q. 71. num. 7. quòd plura allegat.

ADDITIONES.

* Tempus à lege præfixum. Adde, an censeatur deserta appellatio per lapsum primi fatalis: licèt appellans & appellatus causam prosecuti non fuerint: & intra secundum fatale iudex appell. sentẽtiam protulerit, s & dic, quòd non secundum Osasc. decis. 58. post nu. 4. licet nu. 13. ibi loquendo in terminis iuris communis veriorem putet opi. contrariã, per tex. in l. fi. §. illud C. de temp. appel. in clem. sicut, de appel. Masuer.
* D. apostolos. Adde, quid si die assignata per iudicem à quo, ad audien. responsionem super admissione vel reiectione appellationis non compareat: an dicatur deserta appellatio, & dic, quòd sic, per tex. in clem. quamuis rigor. § verum, de appel. teste Osasc. decis. 7. post num. 3. declarando vt ibi per eum, scdm quã vltima rigorosã opi. dicit iustè iudicatũ p excell. Taurin. Senatũ. Mas.

a Pendente. vide Anch. consil. 186.

* Pendente, Adde, quod appel. prosequen. terminus nõ currit penden. compromisso, nec agenti super attentatis, secundum Anch. consil. 184. Rot. decis. 7. de appell. vel si appellans sit infirmus, aliàsue impeditus, qui si p testes impedimentum probare nequit, stabitur eius iuramento iux. not. per Rot. decis. 16. eod. tit. de ap quod autem dicitur de compromisso, limita, habere locum qñ in arbitros cõpromissum fuit, secus si in arbitratores tunc enim compromisso non obstan. currunt tẽpora appellat. Anch. d. consil. 184. an autem possint partes terminum prosequen. appel. vltra biennium expresse prorogare, vel abbreuiare, & dic, quòd expressè nõ possunt tacitè verò, vt puta, si causam compromitterent, sic. secundum communem per Doc. in l. properandũ, in prin. C. de iudi. Rom. consil. 174. Boer. q. 183. Rob. de ordi. iud. par. 6. uer. appellatio, num. 255. quæ omnia intellige in tempore prosequen. appell. secus in tempore appellandi intra decendium, vt per Rob. vbi supra, nume. 230. nec ẽt iuso facta talis prorogatio valeret, qa soli principi spectat talem prorogationẽ facere, teste Capic. decis. 11, 165, 206, Boer. q. 248. Guid. Pap. q. 38. in fi. Mas.

e Sic. dic ut per Ange. consil 8. per Old. consil. 60.

e Audire. sed quid si tacet, nec respondet, an videatur denegare, vel consentire, vide r per Anch. consil. 155.

FORMA APOSTOLORVM.

SPECTABILIS & generose domine miles, nouerit vestra nobilitas, quod in causa & quæstione coram me diutius agitata inter Simo. proc. nomine ex parte vna, & An. ex parte alia, tuli sententiam diffinitiuam in fauorẽ dicti Anton. à qua quidem sententia præfatus Sy. in scriptis ad vestrã audientiam appellauit, cui appellationi inquantum de iure fuerit deferẽdum detuli. & admisi. hasque literas in locum apostolorum sibi tradidi, vestræ reuerentiæ præsentandas infra 10. dies proximè subsequentes. data Papiæ die ult. Aug. an. curso 1412.

SVMMARIVM.

1 *Præeminentia iuris quot sint.*

1 SPectabilis & generose &c. † Aduerte, quod quatuor sunt in iure præeminentes tituli dignitatum, videlicet super illustris, & hic titulus cõgruit soli Principi. Secundus illustris. Tertius spectabilis. Quartus clarissimus, & hi conueniunt constitutis in magnis officiis, vel honoribus, vt no. per glo. in l. præcipimus, C. de ap. de hac autem forma apostolorum habetur in 2. q. 6. c. post appellationem. in fi. & per Spe. tit. de appell.

SVMMARIVM.

1 *Appellationi simpliciter non defertur.*
2 *Iudex ex quibus rationibus defert appellationi.*
3 *Causa an in apostolis sit per iudicem inferenda.*
4 *Iudex tenetur appellanti dari facere vniuersa acta causæ.*

v DETVLI, v & eam admisi. † Vide hic quòd
1 non simpliciter defertur appellationi A sed cõ
A ditionaliter; quouis tamen modo deferatur, nil refert, quia functus est officio suo. vt in l. iudex. ff. de
2 re iud. † Sciendum tamen est, quòd aliquãdo iudex de-
a fert appellationi a ob reuerentiam superioris, vt traditur in c. post appellationem 2. q. 6. Aliquando defert
a [a] ex necessitate iuris, ut in l. iudicibus. C. de app. Aliquando defert ex vrbanitate sua, ut l. intra vtile. ff. de
3 minor. † Sed an in apostolis sit per iudicem causa inferenda? distingue, aut simpliciter defert appellationi, & tunc causa est inferenda, vt hæc probantur in l. j. ff. de
4 libel. dimi. & in l. sciendum. ff de ap. reci. † Et not. quod tenetur iudex appellanti dari facere vniuersa acta causæ, vt l. à proconsulibus, ut in l. nec causas. C. de app.

ADDITIONES.

* Defert, Adde quòd in dubio iudex appella. à diffin. deferre debet. secundum Spec. tit. de appell. §. nunc dicamus, vers. t. Ias. in l. 1. ff. si quis caut. Dec. consil. 28. 34 & 40. in c. vt debitus num. 23. de appell. & prædicta intellige, vt per Dec. d. c. vt debitus, nisi essemus in materia in qua regulariter appellatio non admittitur, nam tunc in dubio regulæ inhæren. est, & non iniuria quidẽ appell. est deferen. in re dubia, quia illa est antidotum contra iniustam sententiam, teste Cor. consil. 163. num. 8. & est defensio, quæ datur aduersus iniuriam iudicis, l. 1. ff. de appell. c. ad Romanam. 2. q. 6. accedit quòd si iudex appell. non deferat puniri debet iux. tradita per Ias. in Auth. ad hæc nu. 3. C. de iudi. hinc est quod apostoli reuerentiales dantur, qui cum in forma concedũtur, eos sic concessos intelligimus, si a diffin. intra decendiũ, & a persona legitima appellatum sit, & petantur, aliàs refutatorii concessi videntur, qui tunc dantur: quando frustratoria videtur appellatio, qua in re animaduertendũ est, quòd si apostoli petiti fuissent: & non dati saltem refutatorii: si iudex procederet, processus redderetur nullus c. vt super, in gl. vlt. de appel. in 6. vbi Io. And. Egid. conclu. 151. secus si nulliter appellet, quia tunc iudex apostolos dare non cogitur secundum Rot. decis. 18. in antiq. quomodo autem puniri debeat iudex, appel. nõ deferens, & dic, quòd iure Cano. si causa crim. est, deponitur, si ciuilis arbitrariè punietur iure autem ciuili, si causa sit crim. pœna erit arbitraria, si ciuilis, pœna l. quoniam. C. de ap. Rom. consil. 101. Boer. q. 153. nu. 4. & 5. si autem iudex simpliciter appel. non admittat sed cum clausula, si & quatenus de iure teneatur, & nõ aliter, an habeatur appellatio pro admissa, & dic, quòd

illa

illa verba ad iuris dispositionem referenda putat Ro. consil.501. vt si appellatio admittenda erat vtiq; admissa habeatur, aliàs non, secundum Fel. in c. cum contingat, colum. penult. de offi. deleg. Bart. in l. ambitiosa. colum. penult. de decret. ab ord. fac. Bal. in l. edita, colum. 17. C. de eden. Marc. Delp. decisio. 271. vnde cauti iudices cum d. clausula appel. recipiunt, ne eas simplicites reijciendo in pœnam incidant, ex qua admissione si & quatenus, iurisdictionem à se abdicare censentur, adeo ut processus coram eis fieri nequeat, nec factus valeat, secundum communem per Ro. d. cons. 501. colum. 2. qua in re, illud etiam notasi. quòd quando iudex non defert appellationi, sed illam reiicit, appellans debet esse cautus, vt à tali reiectione appellet, alioqui reiectio & sententia transirent in rem iud. teste Zab. in clem. 1. col. 4. versic. ex hac glo. de dolo & cont. de qua admissione cum clausula si & quatenus, plura scribit Osasc. decis. 131. Maluer.

a Inserenda. not. quòd debet inseri causa quando iudex non recipit appellationē vide Barto. in l. Chirographis ff. de admi. tut. in fin. no. quòd appellatione deserta si appellans coram iudice appellationis infra terminum sibi statutum se non præsentauerit, vt l. præses. C. de ap. adde quia ut supra dictum fuit, iudex potest statuere tēpus infra quod se præsentet coram iudice ad quē, aliàs appellatio est deserta. v Pone ꝙ prefixerit iudex terminum duorum mensium ad præsentandum coram sede apostolica, & alios ad faciendum fidem de præsentatione, an per lapsum ultimi termini sit deserta appellatio? Bal. tenet ꝙ non in l. pręses. C. de ap. sed an pro illo secundo termino aliquis resultet effectus, Fed. de Se. cōs. 22. dicit singulariter ꝙ regulariter præfixio habet effectum, ꝙ elapso termino poterit iudex à quo statim sententiam mandare executioni etiam pendente appellatione; adeo vt non possit executionē irritare, & hoc fuit mirabile dictum d. And. in c. ex insinua. de ap. Dictum est no. à nemine plus dictum & scribendum literis aureis secundum Lud. suo singula. 163. inci. hoc nesciunt.

SVMNARIVM.

1 *TEmpus præsentandi apostolos qualiter detur.*

2 *Non præsentans se iudici infra terminum dandi apostolos quam pœnam incurrat.*

3 *Præsentans in termino apostolos & prosequens causam coram iudice incompetenti per lapsum biennij, an possit postea prosequi coram iudice competenti.*

4 *Vnde est, quòd præfigitur tempus à iudice à quo causæ appellationis.*

1 INFRA decem dies. † Istud tempus dari & moderari consuenit secundum distantiam locorum, & personarum qualitatem, ad arbitrium iudicis, ut l. præses. C. de appella. & in c. personas, extra de ap. facit
2 l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obli. † Quid autem si infra terminum se non præsentauerit? dic quòd appellatio reputabitur ꝓ deserta, nisi iusta causa eum excuset, ut supra dictum est titu. proximo, & probatur in
3 d. l. præses & c. personas. † Sed pone, quòd præsentatis apostolis prosecutus est suam appellationem coram eo qui repertus est iudex incōpetens, & coram eo tempus anni, uel biēnnij instantiæ appellationis transiuit, an poterit de nouo prosequi appellationem coram iudice competenti? dicunt quòd non, per tex. in l. si pater. C. ne de stat. defun. & l. accusaturus. ff. de adul. & l. si falso. ff.
4 quod cum fal. tut. auct. † Diceret aliquis si lata sententia iudex functus est suo officio, quomodo potest talem terminum assignare? ad quod sic respondetur, quòd licet officium eius sit finitum quò ad cognitionem causę, non tamen quo ad alia quæ respiciūt appellationis prosecutionem, ne res iudicata semper stet in suspenso. arg. in c. ab abbate, extra de appel.

FORMA LIBELLI appellationis.

COR AM vobis Spectabili, ac egregio milite D. Manfredo de Beccaria de plebe dicit, significat & exponit Sim. procurator & procuratorio nomine Ioan. de Olia. cōtra & aduersus And. & quamcunque aliam personam pro eo, uel eius nomine in iudicio legitime comparentem, quòd uersa & agitata olim quæstione inter ipsum Simon dicto nomine parte vna, & dictū And. parte altera corā domi. B. causa & occasione cuiusdam petiæ terræ cui cohæret &c. idem do. B. per eius assertam diffinitiuam sententiam condemnauit dictum Simon. dicto nomine ad dimittendum, & relaxandum dicto And. prędictam petiam terræ, & ad dandū & soluendum eidem nomine & occasione fructuū perceptorum flor. centum. prout plenius & latius, & sic vel aliter, in dicta asserta sententia contineri reperitur, ad quā relatio habeatur, quā quidem assertam sententiam, & omnia & singula in ea cōtenta ipse Symo. dicto nomine dixit & proposuit ac etiā nunc dicit & proponit fuisse, & esse nullā, nuliusque valoris & momenti in illis passibus, punctis, & articulis tantū, in quibus lata sit uel esse reperiatur contra ipsum Simo. dicto nomine, & eius iura; & inquantū esset aliqua, seu esse reperiatur, dixit, & proposuit, ac iterato dicit, & proponit ipsā fuisse & esse iniquā & iniustā, ac inique & iniuste latā & pronunciatā in passibus punctis & articulis, de quibus supra, & ab ipsa tanquā nulla & iniqua appellauit ad spectabilitatē vestrā, & ad quēcunque iudicē competentē, prout & sicut in dictis nullitate, & appellatione interpositis latius exprimitur &c. Quare cum ꝓdicta vera sint, petit & requirit idē Simon. dicto nomine a vobis do. Mā- fredo antedicto, quatenus per vestrā diffinitiuā sententiam pronuntietis, sententietis, & declaretis dictam assertam sententiam in passibus, & capitulis contra eū facientibus, de quibus supra, fuisse & esse nullam, nulliusque ualoris & momenti, & inquantū sit, vel esse reperiatur aliqua, fuisse & esse iniquam, & iniustam in partibus, & capitulis antedictis, & ab ea tanquam iniqua & iniusta fuisse & esse bene appellatum, & male iudicatū. Et prædicta petit, & requirit per vos fieri, & executioni mandari omni via, iure, causa, & forma, seu modo; quibus melius fieri possunt. Deducen. in præsenti iudicio &c. Non astringens se &c. Saluo iure &c.

v Pone, decisio. Tholos. 441.

SVMARIVM.

1 *Libellus in causa appellationis an sit necessarius.*

2 *Litis cōtestatio in causa appellationis an sit necessaria?*

1 COram vobis. † Dubitari cōsueuit apud plurimos, an de necessitate talis libellus * sit offerendus coram iudice appellationis, an sufficiat coram eo porrigere simpliciter appellationē, & videtur ꝙ libellus iste sit necessarius, quia sententia fundari debet super libello, vt l. vt fundus. ff. comm. diui. quā sententiam sequitur Specu. in tit. de appel. in §. dicendum restat. Alij dicunt, quod sufficit præsentare appellationē, vt in Auth. de his qui ingre. ad ap. in §. volumus quorū op. sequitur Innocen. in c. cū contingat, extra de offi.
A deleg. A & Bart. in l. 1. in fi. ff. de ap. licet secundùm eū opin. Specu. per consuetudinem sit approbata, ideoque
2 minime est mutanda, vt in l. minime. ff. de legi. †. Quęritur, an in appellationes sit necessaria litis * contestatio? b gl. videtur dicere quòd non, in l. si. §. illud. C. de temp. ap. In contrarium facit text. in l. 1. C. ne li. in vna eademque causa tertiò prouo. Tu autem pro cōcordia sic distingue, aut vtraque pars est præsens, & tunc debet lis contestari, aut altera est absens, & tunc non, & sic intelli-

A Et Bart. vide ibi, Alex. in additio.

intelligantur prædicta, pro quo facit quod habetur in c. per tuas. extra de appel.

ADDITIONES.

Libellus. Adde, quòd in causa appell. sufficit quòd producatur appellatio iudicis a quo, & super ea procedat, nec est necessarius nouus libellus, teste Rom. consil. 381. post, num. 2. & uide quæ habentur for. lib. act. real. uer. ad euidentiã, circa fi. laudo tamẽ seruari debere quod scribit Dec. in c. cum in ecclesia. 2. not. de appel. Masuer.

Litis contestatio, Adde pro opi. negatina. c. per tuas, ubi Doct. de appell. quia litis contestatio facta in causa principali sufficit in causa appell. teste Bal in rub. C. de usur. & fruc. leg. in auth hodie. C. de iur. cal. Spec. tit. de lit. contest. § pen. col. 2 vbi dicit hoc uerum parte contumace, per ca. interposita, in fi. de appell. & l. fi. §. illud. C. de temp. ap. Bar. in l. 1. C. ne lic. tertiò prouoc. & in d. §. illud, secus si in causa principali lis non fuit contestata, nam tunc oportet in causa appell. contestari, secundùm Rot. decis. 143. 207. Mathes. singul. 66. Rip. in l. naturaliter. §. nihil cõmune, num. 189. de acq. possess. Rom. sing. 400. Oldrad. consi. 12. Dec. in c. per tuas, de appell. vbi quid in causa nullitatis, an requiratur litis contestatio, & dicit quòd sic, si de nullitate principaliter agatur: secus si incidenter per uiam exceptionis, pro quo fac. etiam quæ habẽtur supra for. lib. act. real. uer. ad euidentiam, colum. fin. an autem ob omissam litis contest. nitietur processus appell. & dic, ut pe Mising. Cent. 1. obser. 1. post Mathes. sing. 66. Dec. in c. per tuas, de appell. Rip. in l. naturaliter. §. nihil cõmune, nume. 189. de acq. poss. Rom. sing 400. & fac. quæ scribit Rul. consil. 72. num. 35. lib. 1. consi. 94. num. 4. nume. 21. lib. 2. Masuer.

IN illis passibus. Quid autem operentur ista uerba, dixi supra circa formã appellationis, & no. per Bal. in l. ampliorem. C. de temp. appellat. & in l. appellantu. ff. de appellat.

SVMMARIVM.

1 *Iniquitas prima sententia, potest detegi tam ex actis, quàm agendis.*

2 *Testes super eisdem capitulis, an in appellatione admittatur.*

INIQVAM & iniustã. Cica hoc quæritur, an hæc iniquitas possit detegi, tam ex prioribus agitatis, 1 quã ex nouiter agitandis? & dic quòd sic, licet aliud sit in appellatione ab interlocutoria, quia in hac appellatione à diffinitiua locum habet regula, nõ probatum probabo, ut in l. eos. C. de app. in l. per hãc. C. de temp. c app. c quæ regula cessat in interlocutoria, ut in cle. appellanti. extra de app. & no. per Bar. in l. eius qui. ff de 2 app. recei. uel non. † Vlterius quæritur, an in hac appellatione admittantur testes super eisdem articulis? dic quòd non de iure canonico. vt in cle. testibus. de testi. sed de iure ciuili sic. nota. per Cyn. & alios in dict. l. per hac.

QVARe cum prædicta. Hæc est libelli conclusio, ad quam semper attende, ut aliàs dixi &c.

D ET D inquantum sit aliqua. Mirum est de ista practica, nam si iudex appellationis uideat sententiam nullam potest super iniquitate eius pronunciare, etiam si nullitas sola est proposita, ut dictum est supra circa formam appellationis, ergo sequitur q superflue causa iniquitatis proponitur, contra l. fi. §. in refutatoriis C. de appel. Sed potest respõderi, & practica dupliciter sustineri. Primò, quia iudex nullitatis tantum, licèt possit de iniquitate cognoscere, non tamen necesse habet, sed in casu nostro cum petitur de iniquitate sententiæ expresse pronunciari, necessitas imponitur ipsi iudici de ipsa pronunciare, argu. in l. de qua re. ff. de iudi. Secundò potest dici, quòd hoc ponitur ad abundantem cautelam, vt in l. testam. C. de testa.

b Dic quòd sic, istum locum citat & sequitur Cassa. consil. 52. num. 17.

c Quæ regula cessat in interlocutoria, Maranta de appell. nu. 47. & limit. nu. 50. cum seq. Roma sing. 278. Petr. Dne. regu. 47. & 48. in prima parte.

D Inquantũ sit aliqua, Octa. Vestr. in d. Practica Roma. Curia lib. 8. tit. de nullitate. vers. nec videat post princip. quomodo debeat ferri sentẽtia, Vanc. supra quot & quibus mod. nu. 114.

E Visa prius per nos dicta appellatione, adde tamen quòd iudex potest pronunciare pro appellato nõ producta appellationẽ, Bald in l. 2. C. vt lit. pend. Octa. Vestr. sup. lib. 8. in titu. de secundis & tertiis sentẽtiis vers. sic idem dixero vbi etiam ponit quòd possit ferri sententia pro appellante non producta sentẽtia, & Vanc. de nullit. in titu. ex defect processus nu. 101. vbi ponit formam sententia quãdo nõ est producta prima sententia.

F Plurali numero qua sit differentia an proferat in plurali vel singulari, Vanc. de nullit. ex defec. process. num. 76.

G Visa prius, Adde q iudex appellationis debet pronunciare an appellatio sit admittẽda, Bar to. & Doct. in l. 1. C. querã appellatio non recip. Crauet. consil. 103. nume. 5.

H Hæc est sufficiens. Decis. Tholos. 223. & late Rebuf. in præfac. l. quòd iussit, nu. 16. de re iudic. vbi late tractat an sufficiant ista verba.

BENE appellatum, & malè iudicatum. Sufficit quod ad iudicem appellationis uti hac forma in eius sententia, cùm vult impugnare priorem sententiam, ut not. in præal. l. eos, ueruntamen tenetur causã exprimere, quare priorem sententiam redarguit de iniquitate, ut supra dixi circa formam sententiæ diffinitiuæ in glo. super uerbo relaxandum. & nota. in c. sicut nobis. ex. de re iudic. Si autem confirmaret priorem sententiã, tunc diceret econtra, bene iudicatum, & malè appellatum, nec esset necesse causam exprimere.

DEducendo. Hæc clausula cum sequentibus, debet extendi, prout supra D o. in forma primi libelli.

FORMA SENTENTIAE IN *causa appellationis.*

NOS Manfredus de Beccaria de Plebe miles & cõmissarius causæ nullitatis & appellationis interpositæ per Simon. procuratorio nomine Io. à quadam sententia contra eũ lata per d. B. Vicarium & in super lite, causa, & quæstione inter ipsum Simo. dicto nomine tunc vertente ex parte vna, & An. ex parte alia, E visa prius per nos dicta appellatione, cuius tenor talis est, visa etiam libello appellatorio coram nobis producto continente subsequen. visa denique dicta sententia, & cæteris actis, & agitatis, iuribus. & instrumentis, & allegationibus iuris diligenter inspectis, super quibus omnibus habita deliberatione matura. Christi, eiusque Virginis Gloriosæ Beatiq; Iacobi de Galitia nominibus inuocatis, dicimus, pronunciamus, declaramus, & sententiamus, prout inferius particulariter annotatur. Et primo quidem dicimus & pronunciamus, benè & iuste fuisse, & esse à dicta sententia appellatum & prouocatum per dictum Simo. dicto nomine & male, ac iniuste fore, & esse iudicatum per præfatum D. Vicarium causis, & rationibus maximè infrascriptis. Itẽ absoluimus dictũ An. ab expensis litis præsentis propter iustam causam litigandi.

NOS Mãfredus. Communis stilus se habet, quòd quilibet iusdicens in proferenda sentẽtia vtitur F in propria persona F plurali numero, attamẽ sic loqui posset in singulari, nec vitiaretur sententia, vt habetur in cap. pen. §. oportet, extra de re iud. lib. 6.

G VIsa G prius per nos dicta appellatione. Laudabile est de his, & si. mentionem facere, & qualis sit huius effectus plenè dictum est supra circa formam sententiæ diffinitiuæ.

H BEne & iustè fuisse appellatum. H Hæc est sufficiẽs forma pronunciandi in causa appellationis, vt proximè dictum est, & eodem modo pronunciandum esset contra, si appareret quòd iustè fuisse iudicatum.

SVMMARIVM.

1 *CAusæ exprimendæ sunt, quare fiat reuocatio prioris sententia.*

2 *Lata secunda sententia confirmatoria prima, qua illarũ executioni mandetur.*

3 *Sententia confirmatoria prima per quem iudicem mandetur executioni.*

4 *Iudex appellationis volẽs in aliquibus partibus sententiam*

tiam reprobare, in alijs approbare, qualiter faciet.
5 *Iudex reperiens sententiam esse nullam, qualiter pronunciabit.*
6 *Appellare quoties liceat.*
7 *Supplicare principi quoties liceat.*
8 *Lata sententia condemnatoria, in qua iudex voluit infra certum tempus sub pœna aliquid dari, si pendente appellatione non dederit, nunquid incurrat pœnam, & hoc in casu quando condemnatus appellauit.*
9 *Quid iuris sit retento priori casu quando obtinens appellantes.*

1 CAusis & rationibus maximè infrascriptis. † Meritò sũt causæ exprimẽdæ, quare fiat reuocatio prioris sententiæ. quia per hoc consulitur honori, & famæ ipsius pronunciantis, aut prioris iudicis, vt est tex. in c. cum Bertoldus. de re iu. & nota. per glo.
2 & alios in c. sicut nobis extra eo. tit. † Quæri autẽ consueuit postquàm lata est secunda sententia confirmato-
a ria primæ, ex qua erit agendum, a vel cuius petenda
3 erit executio? 1 super quo Doc. & gl. sic distingũt, aut prima sententia fuit expressè confirmata per secundã, & tunc secunda est executioni mittenda, aut fuit tacite confirmata per lapsum instantiæ, vel per aliam solemnitatem omissam, & tunc prima erit executioni mittenda, & ex ea agẽdum, vt plenè not. in l. furti. §. 1. ff. de his
4 qui no. infa. & in preall. l. eos. † per quem iudicem erit sententia executioni mittenda? Dic, quod aut sententia secunda fuit expressè confirmatoria primæ, & tunc secunda mittitur executioni per iudicẽ appellationis, si est ordinarius ille qui pronunciauit, vt in l. præcipimus. §. in his, ibi [exequentibus iudicata] C. de app. Aut fuit confirmatoria primæ sentẽtiæ tacite modo quo supra,
k k & tunc primus iudex ipsam primam sententiã executioni mandabit. vt in auth. ei qui. C. de temp. app. Et hanc distinctionem sequitur Cy. in d. l. eos. & in auth. si quis litigantium. circa fi. C. de epis. aud. & no. per Bart.
4 in l. tale pactum § qui prouocauit. ff. de pact. † Sed quid si iudex appellationis velit in aliquibus partibus sentẽtiam confirmare, & in alijs reprobare, qualiter forma-
l bit suam sententiam? Dic quod l. seperabit singula capitula dicendo [super tali capitulo sententiæ dicimus be
b ne iudicatum, & super tali male pronunciatum b &c]
m m & erunt tunc tot sententiæ, quot fuerint eius capitula. vt in l. etiam ff. de mi. & facit quod no. per Bat. in d. l. ampliorem. & in c. Raynaldus. extra de testa. vnum autem & idem capitulum sibi connexum non posset pro parte approbare, & pro parte reprobare, quia sentẽtia est res induidua. vt in l. hoc iudicio. ff. de famil. ercis.
5 † Quid autem si iudex reperiat sententiam esse nullã, quæ erit forma pronunciandi? Dic secundum gl. & Do-
n cto. vt not. in d. l. eos. quod n pronunciabit sententiam esse nullam & superuacue appellatum, vt probatur in d. l. quædam mulier. ff. fam. ercisc. & l. si. ff. de iur. pa. & in l. nominationis. C. de app. facit l. 1. C. qui pro sua iurisd. Vlterius quæritur de effectu appellationis, dic vt supra
6 dixi in forma libelli appellationis. † Postea quæritur
* quoties liceat partibus appellare. * c Dic breuiter, quod
c bis, tertiò autem nemini licet, vt C. ne lic. in vna eadẽ-
7 que causa tertiò prouoc. l. prima. † o Sed supplicare
o principi licitum est quinquies, & decies. vt C. de preci. Imper. off. per totum. & in auth. quæ supplicatio. ibi signata. Est tamẽ alia differentia inter supplicationem, & appellationem: quia pendente appellatione retardatur executio sententiæ. vt l. 1. nil no. ap. pen. cum sim.
p p sed pendente supplicatione executio non differtur. vt in d. c. auth. quæ supplicatio. Sunt etiam aliæ differentiæ inter appellationem & supplicationem, de quibus no. per Cyn. & Iac. But. in d. auth. & per gl. in c. ex literis. extra de in inte. restit. & per Archi. 2. q. 6. c. anterio
8 ris. † Amplius quæritur. Ecce quod iudex primus condemnauit hunc Simoni. ad aliquid dandũ infra certos dies
d d sub certa pœna, qui appellatione per eũ à snia interposita ea pendente soluere recusat, postquam per iudicem prior snia confirmata fuit, quæritur an in pœnam inciderit non soluendo in termino? vr quod sic, per regulã traditam in l. Celsus. ff. de arb. & in l. in diem. ff. de verbo. obl. & l. magnam. C. de contrah. & comm. stipu. & in
q l. debitoribus. ff. de re iud. cum sim. q In contrariũ est veritas, quia appellatione pendẽte suspenditur vel extinguitur effectus sententiæ. vt l. 1. nil nou. app. pen. pro hoc facit tex. in cap. præterea requisisti. extra de app. & quod no. in l. furti, in princ. ff. de his qui no. infa. & in l. sciendum. §. pen. ff. qui satisd. cog. & in l. si quis exhæredato §. hi autem ff. de iniust. rup. & irri. testa. cũ multis sim. super quo vide gl. in c. pastoralis. extra de app.
9 super verbo, executione. † Quid autem econtra, e si ad-
e uersarius Simo. appellauit a dicta sententia, & tempus soluendi fluxerit, an in pœnam ceciderit, si iudex appellationis priorem sententiam confirmauerit? Dic quòd non, fortiori ratione quàm in proxima quæstione, quia facto & culpa sui aduersarij appellantis non potuit conditionem sententiæ adimplere, ergo excusatus est, arg. in l. iure ciuili, & in l. in testamento, cum ibi not. ff. de condi. & dem. requiritur ergo, quod tempus soluendi labatur post sententiam in appellatione latam, vt d. c. præterea. Nec ob. quod effectus sententiæ cõfirmatoriæ retrotrahatur ad tempus primæ sententiæ, vt in d. l. furti, in princ. Quia respondetur, quod illud locum habet quò ad rem principalem de qua quæstio mota est, sed quò ad moram contrahendam inspicitur solùm tẽpus quo fuit lata in appellatione à sententia.

ADDITIONES.

a Agendum. Vide Lud. Ro. consil. 368.
b Pronunciatum, Adde vt per Ludo. Rom. consil. 271. sed an deserta app. iudex possit dicere male, vel bene pronunciatum. vide per Anch. consil. 347.
d Dies. vide per Phil. in c. pastoralis. & ibi per Alexan. de appellat.
e Econtra dicit Ludo. Rom. quod ille qui appellauit à sententia, pendente appellatione non potest illam allegare in suum fauorem consil. 487.
* c. Appellare, ad regu. quod non licet tertiò appellare: Dic quod fallit in causis crim. in quibus locum non habet. titu. C. ne lic. tertiò prouoc. & clem. 1. de re iudi. teste Ancha. ibi, & Ange. tract. malefi. versic. fama publica, nu. 9. de quo vide quæ scribit Seb. Vant. de nullit. c. quoties & intra quod tempus, nu. 3. & seq. vbi limitat d. clem. qua cauetur, quod qui tres cõformes contra se habuit sententias non audiatur super nullitate, nisi prius sententia executioni demandetur, & hoc, quod non liceat tertiò prouocare: locũ habet, tàm in diffinitiua: quàm interlocutoria, quod intellige, super vno eodemque articulo: secus si in diuersis, quæ omnia declara, vt per Franc. in c. dilecto, de app. Ang. in l. 1. C. ne lic. ter. prouoc. Do cto. in l. 4 §. condemnatum. vbi Alex. & Ias. ff. de re iud. Dec. in c. sua nobis. nu. 13, de appel. vbi regu. ampliat. & limit. plurib. modis quod tertiò non lic. prouoc. Hyppol. in l. extra territorium, num. 40. ff. de iurisd. omn. iudic. Paris consil. 109. nu. 15. lib. 4. Rom. sing. 291. Masuer.

ITem absoluimus. Ista absolutio ab expensis fit ex rationabili causa. quia ipse An. iustam habuit causam se defendendi in causa appellationis, cum obtinuerit victoriam pro se in causa principali. De quibus expẽsis plenè vide quę scripta sunt supra in primo libello, in gl. super ver. expen. & specialiter per Cyn. & alios in l. generaliter. C. de iureiur.

FOR-

1 *Super quo Doct. sic distingũt in l. 1. vbi Rip. nu. 16. de re iudica. vide infra lib. seq nu. 2. in princ. vbi dixi.*

k *Et tunc primus iudex ĩ ipsã. an possit peti executio à iudice à quo absq; alia declaratione sẽda per iudicem, ad quem Marãta in titu. de appellat. nu. 189. & 398. Petr. de Anch q 68.*

l *Separabit singula capita. Imo vbi res est diuidua in iudiciũ deducta, potest super parte iudicare, & sup alia non, Bar. in l. non ideirco, de iudic. cum allegatis per Decius consil. 295. nu. 2. & Vanc in titu. de nullit. ex defec. process num. 100. Rebuf in tit. de expẽs. dãn. & interesse. artic. 8 glo. vnica, num. 6.*

m *Et erũt, istũ locũ citat & cõprobat Andre. Gaim. in Practica obseruat. lib. primo, obseruat. 63. nu. 5. & citat & sequitur obseru. 100. nume. 2 in fi.*

n *Pronũciabit sententiã nullã, & superuacua appellatum, Alex. consil. 59. col 4. lib. 4. alia allegat Vanc. in tit. quot & quibus mod. nu. 118. vbi etiam pone, nu. 115. & 119. alias formas iudicandi.*

o *Sed supplicare principi, vide late per Marantam in tit. de appellat. quia prohibita appellatione non prohibetur supplicatio. Thom. Gram decis. 35. nu 4. Rebuf. in titu. de supplicationib. late ista materiã prosequtur Rebuf. in rep. l. 9 insfit, nu. 18. cũ seq. ff. de re iudi.*

p *Sed pendente supplicatione executio non differtur, concord. allegat Marantã sup. nu. 16. & nu. 241. vbi etiam ponit alias differentias inter appellationem, & supplicationem, & adde Io. Oldend. in tract. de sent. & re iudic. nu. 15.*

q *In contrarium est veritas, istum locum citat & sequitur Cranet. consil. 66. in princ. & citat Plot. in l. si quando, num. 126. C. vnde vi.*

q Executio sententia, potest peti vsq; ad 30 annos, Afflic. decis 245. in fi Ma ran in fine operis, num. 54 cum allegatis per Rodrig Suarez. in repe l. post rem iudicatam, in prim. nu. 3. de re iudic. Io. Bap. Asin § 31. c. 2 limit. 18.

R Quia labor, istū locum citat Rebuf in tract de sent. executorijs. art 7 gl. 9. in princ. an possit executio concedi tempore feriato in hominum necessitatē, Decis Tholos. 118 & an impediant possessorium, & restitutoriū decis 119.

S Vt dixi in tit ferd in prin vers quare cōfuerit, & ibi nu. 1. scripsi post Marā. ti vlt nu. 2. Oct. Vestr. lib 8, de execu rei iud. vers. sed dices ad quā iudicē.

T Fuit cōfirmata expressè, Rebus. sup gl. 9. nu. 3. & Maran. supra num 6. vide late Octa. Vestr. in Pract. Roma. Cur. lib 8. in tit, de execu, rei iudic vers sed dices ad quem iudicem, vbi late prosequitur Mi sing. T quā confirmata tacite supra per Mar. nu 17. Decisio. Tholos 84. Mising. centuria 5, obseruat 94.

V Tunc offerendus est libellus, late per Nruiz. consil 4. num 2. & litis contesta tio requiritur, vt ibi, tamē Ias. in l. intra dierum, nu 3. cum sequ. & ibi Rip nu 3. vsq; in fi. q aut implorat officiū iudicis, re nō liquida et requiritur libellus, & nu. 34. & in §. condemnatū, an 27 de re iudic vbi Ias. num. 18 Rebuf de sent. execution. nu. 10. art. 7. 9.

A Quod sic, Rip. in l. pro quo tribunali, num. 10. de re iudi Orta. in l. qm contra in verbo interlo cuto. appellat. nu 67 distinguit & declarat Oct. Vestr supra lib. 8. in tit de execu rei iudic Maranta in tit. de execu sent nu. 16. Regulā cum ampliat & limit ponit Pet. Duo. reg. 94. in prima parte. Rebuf sup. art. 7. gl. 7. nu 21 Ant. Gabr titu de citatio. conclus. 1. nu. 121 vbi late disputat Ioā. Bap. Asin in Praxi, § 31. c. 4. qui ponit regulam cum ampl. & limit.

B Alia exceptiones quas ponit Rip. d. l. qua pro tribunali, nu. 10 Maranta in vlt. parte, num 57. & pracipuè restitutio in integrum, Cesar. Contard. limit. 8. num. 58, vbi nume. seq. declarat Mising. centur 6. obseruat. 48. Item exceptio iuramentorum, quā sunt liquida, Cesar. Contard in rep. l. vnic. C. si de momen. poss fue. appell. q. 24 nu 17. & quando restitutio in integrū impediat executionem ibi limit. 8. nu. 58. & quid de excep. nullitatis, limit 7. nu. 36. & de alijs limit. 19 nu. 22. exceptiones verò requirentes altiorem indaginē reijciūtur, vt ibi nu 14. & istas & plures alias cumulat Io. Bap. Asin in sua Praxi § 31. limit. 1 cum plurib. seq.

C Exceptio litis pendentis, supra in forma citationis rei cōuenti, in verbo litis pendētia, contrariū concludit Marā. l. nu. 19.

q FORMA EXECVTIONIS q
sententia diffinitiua.

SApiens & egregius legum doctor D. Franciscus. Visa prius sentētia corā eo producta in forma publica, non vitiata, non cancellata, nec in aliqua sui parte suspecta, lata & promulgata in fauorē Simo. nomine Ioā. de Olia. & ad instantiā, & requisitionē ipsius Ioan. seu dicti Simo. eius nomine, & pro executione dictæ sententiæ omni iure, via, modo, & forma, quibus melius pōt, imposuit, cōmisit, & in mādatis dedit & dat P. publico nuncio & seruitori Cōmunis Papiæ. quatenus ex ipsius D. Fran. parte & mandato vadat, ponat, & inducat suprascriptū Ioan. in corporalē possessionē cuiusdā petiæ terræ, cui cohæret &c de qua in dicta snia fit mentio, dando & tradendo eidem Io. de terra & frōdibus arborū ipsius terræ in manibus eius, & faciendo ipsum dūm per terrā ire, & redire, aliaque facere, quæ in talib. consueuerunt in signum adeptæ & apprehensæ possessionis, de quibus omnibus præcipit tam dño Fran. q̃ domino Io. fieri publicum instrumentum.

SVMMARIVM.

1 Executio aliquando est laboriosa.
2 Executionis quis sit iudex competens.
3 In executione an procedatur per viam precepti.
4 Aduersarius est citandus in executione.
5 Exceptiones qua impediant litis executionem.
6 Nullitas sine opposita contra executionem, qn̄ dicatur requirere altiorem indaginem ad hoc vt probetur.
7 Tempus executionis sententia quod sit.
8 Stante statuto quod lata secunda sententia confirmatoria mandetur executioni, an possit opponi nullitas.
9 Retento precedenti casu, si tamen statutum disponat nō posse appellari, an valeat opponi nullitas.
10 Sublata nullitate per statutum, an grauato subueniatur per officium iudicis.
11 Prafixo tempore à statuto quòd infra decem dies sententia dicatur nulla, an contra executionem post lapsum temporis prafixi possit excipi de nullitate.
12 Statuto existente q de omni lite fiat compromissum, an possit opponi statutū à condemnato contra executionē.
13 Re existente in alieno territorio super qua lata est sententia, qualiter fiet executio.
14 Iudex, cuius auxilium requiritur in executione fnia.
15 Iudices plures implorati in auxilium pro executione sententia, an inuicem teneantur auxilium prastare.
16 Tertia persona apponēte se executioni, an eā impediat.
17 Probatio ad quem pertineat, an actori petenti executionem, an contradictori obsistenti executioni.
18 Impediens executionem si probet tempore executionis possidere, & actor eum probet dolosè possidere, an impediatur executio.
19 Apparente contradictore si fuit lata sententia sup executione, an in nouo iudicio possit contradicens de iure suo decere per modum agendi.
20 Lata sententia condemnatoria ex vi confessionis debiti, & petenti actore eius executionē opponatur à reo, quod est lata sententia in fraudem vsurarum, & est simulata, an retardetur executio.
21 Carcerari an quis possit pro debito.
22 Excussio bonorum, an sit necessaria antequam perueniatur ad incarcerationem.
23 Creditor an cogatur in excussione bonorum, quacunq; mobilia primò accipere.
24 Qua forma capiatur nomen debitoris, mei debitoris.
25 Sententia lata in actione personali an sit semper insolidum mittenda executioni contra damnatum.
26 Sententia lata contra principalem an possit mitti executioni sine alio processu contra eius successorem.
27 Sententia lata contra debitorem, an possit mitti executioni contra fideiussorem debitoris sine nouo processu.
28 Instantia contra debitorem ante latam sententiam, an transeat in successorem.
29 Sententia an sit mittenda executioni contra procuratorem litis vel eius bona.

1 SApiens & egregius. † Attende circa hanc materiā
R executionis, R quia labor est obtinere ipsam sen
tentiā, & grauius ipsam executioni mandare, nam
per cauillosas personas multa opponuntur contra exe-
cutionē, & dū creditur, q lis finita sit, adhuc durat eius
restauratio praua, contra l terminato. C. de fruct. & lit.
S expen. & l. fratris, C. de transa. †Quæritur qs sit iudex
2 competens executionis? Dic breuiter s vt dixi in titu.
T pcedē. aut snia T fuit confirmata expresse p iudicē ap-
pellationis, & tūc iudex appellationis, si est ordinarius,
dī iudex cōpetens executionis Aut ipsa snia fuit cōfir-
mata tacite, & tūc iudex cōpetēs erit primus iudex qui
ipsam sniam tulit, vt plene not. per d. Cy. in l eos. C. de
3 app. & in auth. si qs litigantiū. C. de episc. aud. † Deinde
a quæritur, an in executione pcedatur p viā percepti, a de
quo hic, aut p viā libelli sicut in cæteris actionibus? Ad
qđ sic breuiter rndeo, aut agitur actione descendente
ex snia, de qua loquit l. miles. §. fin. ff. de re iud. l. actori.
V C. de iureiur. & V tunc offerendus est libellus, sicut est
in alijs actionibus, vt in l. 1. in prin ff. de eden. & authē.
offerat C. de lit. cōtest. Aut iudicis officiū simpliciter im
plorat, & tūc p hāc viā pcepti pceditur, nec libellus of
fertur, vt dicit Spec in tit. de exe. sent. § qualiter, & Bar
to. in l. intra dies. ff. de re iud. & Cyn. in l. ab executio-
4 ne. C. quorū app. nō reci & sic practicatur. † Tertio qri-
tur, an in hac executione prius sit citādus aduersarius?
A dīt Doct. A q sic, qa lædi pōt, ergo citandus est, vt l. nā
ita diuus. ff de adopti & l. de vnoquoq;. & Bar. in l à di
uo Pio. §. in venditione ff de re iudic. maximè qa post
sniam pōt superuenisse ipsi reo multæ defensiones quæ
possunt hāc executionem impedire, vt puta pactum de
non petendo, transactionis, solutionis, & simi. vt tradi-
tur in l. 1. C. de iur. & fac. ign. & in l. eleganter. § si post.
ff. de cond. indeb. & l. post rē iudicatā. ff de trans. & qa
pōt reus solutionē offerre, & p hoc executionē impedi-
re, vt in l. fideiussor. ff. de do. excep. ad qđ facit l. si reus
5 paratus. ff de pcur. Inst. de offi iud. §. si †Sūt ēt & B aliæ
B exceptiones ipedientes executionē. v. g. C exceptio litis
C pendentis, vt ff. nil. nou. app. pend. l. 1. & C vt lit. pēd.
l. 1. C. de integ. rest. spol. l. 1. & eodem modo si pend et
adhuc tempus appellandi, vt in c. non solum. de app.
lib. 6. & l. si causa cognita. C. de transac. Item impedit
b executionem exceptio nullitatis b sententiæ, qua ex-
ceptione vt plurimum vtuntur cauillosi procuratores,
& aduo-

& aduocati, de qua traditur per glo. & Bart. in l. 4. §. cōdemnatum. ff. de re iudi. & l. si cum nulla, eo. tit. & per eundem Bar. in l. 1. circa finem. ff. nil noua appel. pen. & l. à diuo Pio. §. 1. ff. de re iud. & per Io. An. in c. quia Gul. extra de re iud. Et hoc procedit quando nullitas
D c sententiæ potest D incontinenti probari, vbi autem re
c quireret altiorem indaginem E tunc differtur post fa-
E ctam executionem secundum Bart. d vbi supra. †Quan
6 do autem dicatur requirere F altiorem indaginem, se-
6 cundum eum dicendum est, quòd eo casu quando de ip
F sa non potest cognosci infra illud tēpus, infra quod de-
7 bet executio determinari, † Quid autem si illud tempus non reperio expressum in iure ciuili? vel dic hoc sta
G re G in arbitrio iudicis, vel dic quòd tempus sit duorū mensiū, sicut not. in sim. per gl. in l. fin. C. de com. Sed hæc exceptio nullitatis non impedit executionem, quā-
H do reus H bina sententia succubuit in causa quæ transiuit in rem iudicatam, quia tunc non auditur vlterius nullitatem sententiæ obiiciens, quod valde notabile est
e vt est terminatum e hodie in cle. vt calumniis, de sen-
I ten. & re iudic. Item impedit executionem I exceptio falsitatis, vt l. fina. C. si ex fal. instrum. & l. si donaueris. C. ad l. Corn. de fal. & not. in l. 2. C. eod. titul. & ibi per Cyn. & l. si ex fal. C. de trans. & facit l. qui agnitis. ff. de excep. & quod ibi no. Alij etiam sunt particulares casus, quibus sententiæ impugnantur uitio nullitatis, quos vide supra in forma sententiæ diffinitiuæ.
8 †Sed pone, quòd statuto cauetur, quòd postquam lata fuerit secunda sententia confirmatoria primæ vlterius non liceat appellare, vel nullam dicere, sed prout lata fuerit executioni mittatur. Quæritur an hoc obstante possit de nullitate opponi in executione? Ad qđ sic bre
K uiter respondeo, aut allegatur sententia nulla K ex defectu iurisdictionis, & tunc de hac nullitate poterit opponi, nec per tale statutum talis nullitas remota intelligitur, vt dicit Ioan. Aud. in clemen. 1. de sequestra. poss. & fruct. Aut allegatur nullitas ex defectu solemnitatis, vel formæ, & sic aut allegatur defectus formæ iuris cōmunis, & tunc non auditur opponens hanc nullitatem cùm sit hæc à statuto reiecta, immo etiam hodie de iure communi per dictam clement. fin. si fuerit bis appellatio interposita, non auditur vlterius de nullitate, vt supra dictum est, nisi fortè iudex appellationis super alio iudicasset de quo non fuerit quæsitum, nec iudicatū in primo principali iudicio. vt not. supra in forma sententiæ diffinitiuæ, versi. sed circa hoc occurrit &c. Aut allegatur defectus formæ ipsiusmet statuti, & tunc audi
L tur opponens talē nullitatem, L quia hæc non vr à statuto remota, vt per Bar. in l. 1. ff quod vi aut clā, & in l. l. a § prætor ait. ff. qui satisd. cog. & per Cyn. in l. ita pu
9 dor. C. de adult. † Quid autē si in statuto solum dicatur, q̃ à snia pdicta non possit appellari, querelari, nec supplicari, de nullitate autē nihil disponit, an poterit dici
M nulla? & vr q̃ non, pp M illud verbū [querelari] quod vr importare omnem casum, per quem quis de aliquo cōqueritr, arg. in l. querelā. C. de fal. & l. si ab arbitro, cū
N ibi no. ff qui satisd, cogan. N In oppositū credo, q̃a ver-
f bum [querelari] est remediū rescissoriū f proprio sumpto vocabulo, vt in l. si prætor. §. Marcellus. ff. de iudi. &
O l. præfecti. ff. de min. ideoq; O ad id, qđ nullū est, nō refertur. arg. in l. nā & l. si sub conditione. §. rumpendo, de iniu. rupt. test. nec đ separatis de alio ad aliud debet lex
10 extendi, vt in l. si verò §. de viro. ff. sol. mat. †Sed posito, q̃ per statutum sit sublata nullitas de qua supra, an sub-
g ueniatur grauato g per officiū iudicis allegando vitium
P nullitatis? P videt q̃ sic, quādo de officio iudicis nil est prohibitum in statuto; vnde aliàs videmus, quòd licet per statutū sit sublata exceptio, non ideo tamen prohibetur implorari officium iudicis loco exceptionis, vt not. idem Bartol. in dicta l. 1. quod vi aut clam, & in l. planè, & l. si. ff. de pet. hære. & in l. ab arbitro. ff. q satisd. cog.
Q Q In contrarium credo esse verum, quia in appellatione includitur officium iudicis, quia appellatio non est actio, ut not. Bar. in l. 1. in princ. ff. de app. & in l. eos. C. de app. vnde sublata appellatione tollitur officium iudicis in eo inclusum, & maxime quia vna via prohibitum, non debet alia via intelligi permissum, ut l. oratio. ff de spōs. & l. cū lex. ff de fideiu. Nec obst. contrariū, quia exceptio est ius residens in parte, sed nobile officiū resider in iudice: remoto ergo iure radicato in parte, non intelligitur reuocatum consistens in iudice.
11 † Quid si statuto caueatur, q̃ sententia debeat dici nulla infra decē dies numerandos à die sentētiæ latæ, deinde elapso forté mense, vel anno petitur executio sententiæ, & velit reus contra executionem opponere de nullitate sententiæ, an sit audiendus? Et videtur q̃ sic, quia quæ annua sunt ad agendū, perpetua sunt ad exci-
R piendū, vt in l. purè, in fi. ff. de do. excep. Tu autē R Dic ipsum repellendū, & imputetur ei si infra limitatū tps decem dierum non dixit ipsam nullā: nam ius, qđ debet proponi in modū agendi infra certum tempus, non poterit eo transacto pponi in modū excipiendi, vt traditur in l. quæsitum. §. in dolo. ff de pecu. & l. si intra. C. de nō num. pecu. facit l. Papinianus. §. si filius. ff. de inof fic. testam. l. necnon. §. exemplo. ff. ex quibus cau. maio. aliter. n. circumueniretur dispositio statuti, q̃ esse nō debet, vt in l. si. ff. ad exhib. & prohibitum vna via, altera concederetur, contra l. cum lex. ff. de fideiuss. & l. oratio. ff de spons. cum sim. & ita practicatur, facit quod nota. Dyn. in regula, cum quid vna via, de regu. iur. lib. 6. Ad l. purè, in fi. rńde, vt ibi no. p glo. & Dyn. & And. de Pis.
12 † Amplius quæritur, Statuto ciuitatis cauetur, q̃ de omni lite, & quæstione fieri debeat a partibus compromissum, an pars condemnata poterit in executione sen-
S tentiæ petere, q̃ fiat compromissum? S Dic q̃ non, vt dicit Bar. in l. post rem iudicatam. ff. de transac. & in l. eleganter, in princ. ff. de cond. indeb. vt sit litium finis, vt in l. fratris. C. de transac. & l. terminato. C. de fruc. & litis.
13 expen † Quintò h quæritur, pone q̃ res ista, sup qua
h lata est snia, sita sit in alieno territorio, qualiter fiet executio? Dic q̃ iudex inuocabit auxilium illius iudicis,
T in cuius territorio sita est T scribendo eidem literas,

D *Incontinenti probari, Rebuf. & Docto. supra, Bern. Diaz. regu. 214. Capic. decis. 167. Marantu supra num. 63. Cæsar Contard. in rep. l. vnic. C. si de momen. poss. fuer appel. limit. 7. num. 21. & 19. late Sigis Iefred. consil. 22, nu. 1.*

E *Tunc differtur, limit. Bern. Diaz. reg. 216. Rip d. §. condemnatum, nume. 26. Hipp Rimi consil. 48. num. 12.*

F *Altiorem indaginem, Decis. Bene. 77. nu. 13. Contard supra.*

G *In arbitrio iudicis, Rip. d §. cōdemnatum, nu. 32. vbi late istum locum citat & comprobat Lazar. Fenut. in tracta. de momento temporis, c. 11. nu. 2.*

H *Bina sententia succubuit, Rip. supra nu. 21. Didac. in sua Practica c. 21 nu. 4.*

I *Exceptio falsitatis, Rip. supra num. 26. si constat ex facie scripturæ, alias non, Ias. consil. 85. volum. primo.*

K *Ex defectu iurisdic. amplint & limit ponit Rip. d. §. condemnatum, nume. 25. cum seq. Paris. cons 98. nu. 22. vol. 3. late Ant. Gabr. sup. in tit. de statutis, conclus. 3. nu. 9 vbi etiā ponit limit. Vanc. quis possit dicere de nullitate, num. 37. vbi ēt amplias, & de nullitate ex defec. iurisd. ordin. nu. 125.*

L *Quia hæc nō videtur. Alexā. consil. 77. nume. 19. vol. 3. Vanc. quis possit dicere de nullit. nume. 11.*

M *Illud verbū querelari ē ista dictione p Brun. in tracta. de decret. & constitu. in verbo querela, Marā. in titul. de appellat. nu. 122. versicu. querela.*

N *In oppositum credo, istum locum citat & cō probat Guid. Papa consil. 221 nume. 6 in fi. Brun. sup. in verbo nullitas. versic. nullitas proponi potest, limita nisi statutum tolleret omnem querelam, Mars. in l. vnic. nu. 169. C. de rap. virg. Boss in tit. de querela contra sentētiā in fi.*

O *Ad id q nullum est, istū locū citat & sequitur Franc. Becti. cons 12. nu. 14.*

P *Videtur q sic, istā opi sequitur Marsil. in Practica crim. in verbo, opportune. nu 12. & in l. vnic. nu. 160. C. de rap. virg.*

Q *In contrarium istā opin. potest procedere qū statutum tolleret omnem defensionem, vt per Marsil. d. l. vnic. num. 169. & ita vtrumq; dictum ponit Paris. consil. 117. num. 118. volum. 3.*

R *Dic ipsum repellendum, istum locum citat & comprobat Paris. cons. 95. num. 36. vol. 1. citat & comprobat Franc. Becci. cons. 99. nu. 10. & citat & comprobat Cæsar. Contard. in rep l. vnic limit. 7. nu. 67. C. si de momen. poss. fue. app. Istāq; ponit sup. in forma app. à sent. diffi. nu. 2. & 11. vbi scripsi, Alex. cōs. 127. nu. 2. vol. 2. Brun sup. versic. statutum, q de nullit. sententia dicatur infra decem dies, late per Paul. de Cast. consil. 288. nu. 2. vol. 1. Calca. consil. 16. nu. 14. vide in contrarium Gez. consil. 72. nu. 12. primum opi. comprobat Ant. Gabr. in tit. de statu conclus 3. nu. 18. qua allegat istum locum.*

S *Dic q non, Blanc in tract. de cōpromiss q. 4 nu. 12. Mising. cent. 3. obser. 69.*

T *Scribendo eidem literas, Soci. in c. dilecti, nu. 26. de foro compet. Ias. in l. à diuo Pio, in prin. vbi limit. Io Ferrar. in tract. de appel. c. 3. nu 378. quid si opponatur de nullitate sentētia corā illo iudice cui scribit, quid debeat ferre ille iudex, vide late Achil. personal in tract. adipisc. poss. nu. 97 cum seq. Didac. in 6. variarum iuris resolut. lib. 1. c. 3. nu. 10. Decis. Tholos. 411. Marsil. sing. 13.*

V Nec similiter, istū locū citat & cōprobat R. Bergn. Canalc. decis. 21. nu. 18.
A Quod non, istum locum citat & sequitur Guid. Papa consil. 116. sub nu. 2. & consil. 118. nu 2. circa fi Rebuf. supra artic. 7 glo. 12. nu. 10.
B Dic quòd sic, Ias post Bar. d. l. à diuo Pio, §. 1. nu 10. de re iudic.
C Distinguendo, nisi nullitas esset notoria, & præsertim ex actis, Cæsar. Contard. supra limit 7 num. 63. Contrarium multa allegat Plot super decreto. de appell. in princ. vbi citat & comprobat istum locum, Ruí. consil. 37 nu. 7. vol. 1. late Decis Perus. 26. vide Rodrig Suarez in l. post rem iudicatā, in 8. ampliat. cum seq. istum locum citat Mising centu. 3. obseruat. 73.

quòd talem sententiam velis mittere executioni, & sic
ad eius literas fiet missio, & executio, vt no. per Glo. &
Bar. in l. à diuo Pio. § fi. ff. de re iudic. & plenius in l. fin.
C. vbi in rem actio. & in cap 1. extra de offic. ordi. sine
quibus literis ipsam sententiam executioni non mitte-
res. vt probatur in cap. Romana. §. contrahentes, extra
de foro competē. lib. 6. & in l properandum, §. sin autem
reus. C. de iudic. & in Spec de execut. senté §. breuiter,
uersic. quid si iudex, & per Cyn. in l. 1. 10. qō. C. de con-
fess. Et prædicta locum habent, quando iudicis officio
petitur executio sententiæ, secus autem si iure actionis
quia actio ipsa ex re iudicata potest sine literis propo-
ni coram quocunque iudice competenti ipsius rei con-
y demnati, arg. l. fi. C. de long temp. præscrip. y Nec simi-
liter sunt necessariæ literæ, vbi petitur executio senten
tiæ arbitralis, vt l. cum antea §. 1. C. de arbit. quia nulla
fit peiori iudici iniuria secundum Bar. vt supra cùm ip-
se arbiter possit exequi eius sententiam, vt l. 1. C. de ar-
bit. quod quidem secūdùm eum etiam locum habet in
præceptis, quæ ex forma statutorum habent vim sen-
tentiarum, de quibus præceptis tangitur per eum in l.
post rem iud. ff. de transact & per Cyn. in l. certum. C. fa
34 mil ercifcun. † Quid aūt dices, si ille iudex, cuius inuo-
catur auxilium, dixeris se velle cognoscere de nullitate
sententiæ, an poterit hoc facere? Respondeo breuiter,
a a q̄ non; quia simplicis & nudi executoris officio fun-
gitur, vt habetur in c pastoralis, §. quia vero, extra de of
fic. deleg. & in l 1 C. de indict. viduit. tollen. & not per
Innoc. & Ioan. And. & Host. in c. de cætero, extra de re
iudic. & per alios Doct. in l. si non cognitio. C. si contra
ius vel vtil publ. & in l. si prætor, in §. Marcellus. ff. de
iud. & per Bar. in d. l. à diuo Pio, in princ. & per Cyn. in
35 l. properandum § cum autem. C. de iudic. † Sed pone,
quod sunt plures iudices in eodem territorio, puta Po-
testas, Capitaneus, vel Episcopus, & simil an sibi inuicē
teneantur in talibus executionibus auxilium præstare?
B B Dic q̄ sic, vt in l. episcopale. C. de episcopa. aud. & in
d. c. 1. de offic. ordina. & ibi per Innoc. & de hoc Specu.
in tit. de sent. execut. §. nunc dicendum, versic. quid de
sententia Docto. & si forte rebellis esset, posset à suo su
periore mulctari, vel excommunicari, vt in Auth. vt dif
36 fer. iudi. §. 1. † Septimò quæritur, pone q̄ citatis aduer-
sarijs compareat aliquis dicens. [Hæc terra est mea] nū-
quid impediet executionem sententiæ? vel pone, quòd
nuncio exequēti dicit aliqs, [Nolo q̄ huc ingrediaris]
C quæritur an impediatur executio? Dic q̄ sic, C distin-
guendo, aut ille qui cōtradicit, est illa persona quæ fuit
condemnata, & tunc eius cōtradictio est nulla, nec po-
test impedire executionem, vt l. 1. & 2. C. de execut. rei
iudic. & in d. l. à diuo Pio. Aut ille qui contradicit, est
D extraneus, qui nunquam D fuit in iudicio, & tunc sub-
distingue, aut sit executio sententiæ latæ in actione rea-
li, vt hic fuit; aut in actione psonali. Primo casu adhuc
subdistinguitur, aut illa res, in qua fieri debet executio,
à nemine possidetur, sed est vacans; vt puta hæreditas,
E vel prebenda vel quid simile; E & tunc quilibet contra-
dicens impedit executionem, & de eius iuribus cogno
scitur, vt l. fi. in fi. C. de edi. di. Adr. tollen. & in c. veniēs,
& ibi per Innoc, extra de testi. Aut res ipsa non est va-
cans, sed ab ipso damnato possessa, & tunc contradictio
F huiusmodi non impedit executionem, F cogitur tamē
cautionem præstare actor ipsi condemnato de conser-
* uando ipsum indemnem * I contra illum tertium sic
I opponentem, secundum formam l. si is à quo, cum ibi
no. ff. de rei vendic. Aut erat possessa ab ipso tertio, qui
G non fuit in iudicio, nec sciuit causam suam agi, G & tūc
impeditur executio, & cognoscitur de iure suo, vt tra-
ditur in l. ob maritorum. C. ne vxo. pro mari. & in l. sæ-
pe. §. scientibus, & in l. à diuo Pio. §. si super rebus, &
ibi per Bar. ff. de re iud. Secūdo casu principali, cùm fit
executio in actione personali, puta mutuo, vel locato
H H & tunc quilibet contradictor impedit executionem.
& audiēdus est de iure suo ante ipsam executionē sum
mariè, & de plano, vt in d. §. si super rebus, nec tamē sen
tentia in tali summario iudicio lata plenum præiudiciū
faciet in plenario, vt in d. §. si super rebus. Differentiæ
autem ratio inter prædictos casus est secundum Inno.
in d. cap. veniens, quia quādo possessio vacat, ille qui op-
ponit facilius potest ad sibi debitum peruenire, quàm si
per alium sit occupata, sicque sua multum interest plus
de iure suo disputari, & executionē differri, non sic au-
tem quando ab alio possidetur, quia tantum importat
ab vno petere, quantum ab alio; ideoque non tardatur
executio, quia contra eum qui incipit possidere pote-
rit ius suū inuentare, sicut contra illum; Sed vbi fit exe-
cutio in personali actione, tunc semper sua interest au-
diri ante, quàm res in alium transferatur, quia perso-
nalis actio, vel obligatio non sequitur rem seu rei pos-
sessorem, vt l. si fideicommissum. §. tractatum. ff. de iudi.
& l. 1. §. si hæres fundo. ff. ad Treb. & super hoc vide qoq
not. Innoc in cap. super controuersia, extra de re iud. Et
prædicta locum habent, siue de possessione tantum, siue
de proprietate quæstio moueatur, vt no. per gl. in d. §.
si super rebus, ad quod facit l. meminerint. C. vnde vi.
37 † Denuò quæri solet, si appareat contradictor allegans
rei dominium, vel possessionem, ad quem pertineat o-
I nus probandi, an actori, vel contradictori? I distingue,
aut tempore quo fit executio reperitur debitor con-
demnatus in possessione rei, & tunc fundata est intentio
agentis, & fieri debet executio saluo iure opponendi
in alio iudicio. Aut reperitur contradicens tunc esse
K in possessione, & K tunc erit fundata eius intentio, &
per hoc retardabitur executio & cognoscetur de iuri-
bus opponentis, vt hoc not. per glo. & Cyn. in l. ob ma-
ritorum. C ne vxore pro marito, & per Barto. in dicto
§. super rebus, & per Specul. in titu. de primo & secun-
do decreto, §. restat, versic. sed quid, licet quædam glos.
in l. 1. C. de priui. fi. dixeris absolute, quòd opponenti
38 incumbit onus probandi, & male. † Sed quid dices, si se
opponens probat se possidere tempore executionis,
actor verò probat eum dolosè possidere, quid fieri de-
bet? dic quod non impeditur contra illum executio,
quia dolus non debet illi prodesse, sed obesse, vt l. non
ex dolo. ff. de dolo. facit l. si litigator. ff. vt leg. no. ca.
& l. certa forma. C. vt in posses. leg. & ita dicit Cyn. in
l. prima. C. de alien. iud. mu. cau. fac. quod est not. &
K contra illos qui pendente lite, K vel lata sententia
contra eos, vt deludant aduersarium, transferunt rem
ad extraneum, nam talis malitia non prodest eis nec
acquirentibus. Alibi tamen Bartol. in dicta l. si super
rebus, videtur sentire, quòd non possit fieri ista exe-
L cutio contra hunc, L nisi prius intenta contra eum
actione reuocatoria, argumen. eorum quæ habentur &
notantur in §. si quis in fraudem, Instit. de actio. & l.
prima, §. si mulier. ff. si mul. ven. nom. in pos. mi. fit. &
in toto

D Fuit in iudicio, Istum locum citat & comprobat Mising. centu. 3. obser 73. in fi.
E Et tunc quilibet cōtradicere. Cæsar. Contard. in rep. l. vnic. in prima limit. nu. 93. C. si de momen poss fuer appel. Didac. in sua Practica, c. 16. col. 10. vers. secūdus casus, istū locū citat & cōprobat Achil. personal. in tracta. adipisc. poss. nu. 394. versic. sed ego hunc puto cōclusionem et nu. 340 uers uel & quoq;, vide late decis. Lucæ 28.
F Cogitur tamē concordat alleg. Pet. Due regula 224. nu 1. in prima parte, Didacus. d. col. 6. in fi. versic. ijs tande, vbi declarat, & col. 77 versic de gime: decis Bono. 71. nu. 6 vide supra in libel. in actio. realt. 1 verbo condemnatis aū si Decis Ped. 38. nu. 4 Mising. cēt. 3. obser. 73.
G Et tunc impedit executio, Petr. Due. supra limit 2. et Didac. sup. col. 11. vers. 3 solet. Goz. consil. 103. num 10. versicu ita Bar. Rol. à Valle cōsil. 1. nu. 9. volu. 2. & nu. 15 & dat cautellam, nu 16. vt possidens tertius prodest recteri ne deueniat ad executionem, Cran. consil 235. Capic. decis. 128. vbi late an tertius impediat & debeat citari. Mising supra.
H Et tunc quilibet contradictor. Didac. supra col. 12. versicul. quartus casus. Goz. d. consil. 103 nu 10 Rol. à Valle supra nu. 3. vbi ampliat etiam si res fuisset alienata pro debitorem pendente iudicio rei, Didac. supra cap. 11. nume. 7. D. Cuchus in tract. de mentitute circa possessionem, num. 66.
I Distingue, late distinguit Didac sup. col. 11. vers. certe solet, cū plurib. seq.
K Et tunc erit fundata, Goz. d. consil. 103. nu. 10. vers. non obstat. Didac. supra col. 13. versic tertium huis aduersari, & nu. 4 Capic supra decis 128.
L Nisi prius, Rodrig. Suarez. in repet. l. post rem iudicatam, in 1. limit. in fi. de re iudic. Didac. in cap. 13. nu. 7. versic. ex hac opi. vbi late.

in toto tit. ff. de his quæ in fraud. cred. & idem tenuit in l. creditores. C. de pignor. puto, ꝙ npi. Cyn ſi uerior & æquior, vt fraudib. obuietur, vt l. in fundo. ff. de rei uen. Nec ob. alleg per Bart. quia loquuntur quando alienatio interuenit ante litem inchoatam, vel ſententiam la-
19 tam. † Sed pone, ꝙ apparente contradictore fuit ſuper exceptione lata ſententia, an in nouo iuditio poterit ipſe contradicens de iure ſuo docere per modum agēdi? videtur ꝙ ſic, per ea quæ habentur in d. §. ſi ſuper re-
i bus. i Sed diſtingue tu melius, aut ſuper exceptionibus fuit plenè cognitum, aut ſummatim tantum. Primo caſu non auditur vlterius in modum agendi ſuper iure deciſo & propoſito in modum excipiēdi. iuxta no. per Imo. in cap. ſuper ſpoliatione, extra de ord. cogn. & p Docto. in l. ſi autem, in fi. ff. de neg. geſt. & l. ꝙ in diem. §. ſi ratione. ff. de compen. Secundo caſu audiendus eſt, ut in
20 d. §. ſi ſup rebus. † Rurſum quæritur de quadam q. quę ſæpius de facto cōtingit. Ecce quòd aliquis coram iudice ſponte confeſſus eſt ſe debitorem eſſe de centum. & iudex illa confeſſione condemnauit ipſum, vt habetur in l. 1. C. de confeſ. deinde creditor ſententiæ executionem requirit, contra quam ſe opponit condemnatus dicent ſententiam fore ſimulatam, & in fraudem vſurarū latam, ac confeſſionem remiſſam. Quæritur an per hoc ſit retardanda executio, & ſi debitor offerat ſe ſtare iuramento creditoris ſuper prædictis, an ſit audiendus ante executionem? & quia duo ſunt dubia, reſpondeo quò
k ad primum, talem exceptionem k non habere impedire ipſam executionem, quia exceptio ſimulationis eſt peremptoria l. 1. C. plus va. quod agitur. ideoque poſt ſententiam non admittenda, vt l. peremptorias. C. ſenten. reſc. non poſſ. cum ſimi. ibi not. ſententia enim habetur pro veritate, vt l. res iudi. ff. de reg. iur. & l. ingenuū. ff. de ſta. hom. & imputet ſibi qui non ab ea appellauit. vt l. ab eo. C. quomodo & quando iud. & l. 1. C. ſi ſæpi. in integ. reſti. ſue. poſtu. dicere enim ſententiam ſimulatam, eſt allegare illam iniquam, quod non licet ſi non fuerit prouocatum, vt in dictis iuribus, & in l. poſt rem iudicatam. ff. de re iud. & l. 4. C. de re iud. facit l. fin. C. de excep. rei iudic. Super ſecundo ſic diſtingue pro eius pleniori cognitione, aut exceptio peremptoria, quæ opponitur contra ſententiam, traxit originem ante ſententiam, & tunc non poteſt regulariter opponi poſt ſententiam, vt in d. l. peremptorias, cum ſimi. ideoque non
l tenetur creditor ſubire tale iuramentum, quod l iuramentum ſuccedit in locum probationis teſtium, vel inſtrumentorum, vt dicit text. in l. in contractibus. § illo. C. de non nume. pecu. & ibi per Cy. & not. gl. in l. generaliter, in princip. C. de iureiurād. aut traxit originem
m tempore ipſius ſententiæ, m vt in q. præſenti, & tunc idem, quia ſibi imputet ſi non appellauerit, vt dictū eſt. aut traxit originem poſt ſententiam, vt quia creditor tranſegit, vel pactum fecit, vel ſim. & tunc tenetur iurare, quia etiam aliter de hac exceptione poſſet probare, vt l. & poſt rem iudicatam, in princ. ff. de tranſact. & in l. eleganter § ſi poſt. ff. de condi. inde. & l. 4 §. ſi ex conuentione. ff. de re iudica. Amplius quæritur, poſtulata executione ſententiæ latæ in actione perſonali, quid fa-
z ciet iudex de pignoribus captis? dic breuiter, z ꝙ altero de quatuor modis prouidebit ipſi creditori. Primo poterit ipſa pignora ſibi dare inſolutum pro tanta quātitate valoris eorum, ſic ꝙ pro reſto debiti ſit ius ſaluū creditori, vt l. non ex maiore. C. de exe. & l. ſi. in ſi. C. de iu. do. impe. vbi autem creditor accipit ſimpliciter pignora in ſolutum non determinata quantitate, tunc videtur pro toto debito accepiſſe, nec vlterius audiretur pro aliqua parte dicti debiti, ideo ſit cautus, vt ſemper declaretur quantitas, pro qua inſolutum recipit, vt habetur & not. per Bart. in l. à diuo Pio. § ſi pignora. ff. de re iudi. & per Cy. in l. ordo. C. de execu. rei iud. Secundo modo prouidetur, ſi iudex exponi faciat ipſa bona venalia, & plus offerenti dare, & pretium tradere creditori, vt l. fin. §. 1. C. de iur. do. impe. & l. pen. C. ſi ven. pign. ag. & l. 1. C. ſi in cauſa iud. Tertio modo prouidetur, ꝙ nullo reperto emptore Ipſe creditor tanquam quilibet alius extraneus ipſa pignora emat pro quātitate iuſta. Et ſi quid reſtauerit pro ſolutione habeat ius ſaluū ad id conſequendum, vt l. 2. & ſi. C. ſi in cauſa iud. Quartum eſt remedium, videlicet quòd ipſe creditor pignus poſſideat, & fructus ex eo colligat, ſed non eſt vtile creditori, quia fructus debent cum debito compenſari, vt l. 1. C. de diſtr. pign. l. 1. in ſi. ff. de pign. act. De his remedijs not in d. l. ſi pignora. & in d. l. ordo. Adde & quintum, videlicet quòd ipſe debitor detrudatur in carce-
21 rem. † Pro cuius lauiori doctrina reuoco in dubium, an
n q̄s poſſit ꝓ debito carcerari. n In quo dubio ſic diſtingue ſecundum Bart vt per eum not. in l. ſacrilegij. § cū eo. ff. ad l. Iul. pec. Aliquando q̄s eſt debitor fiſci, ali-
m quando priuati Primo caſu m poteſt capi, & arctari in aliquo loco, puta ne exeat de platea, vel palatio communi, non tamen ſic cito debet in carceribus includi, niſi eo perſeuerante in contumacia, vt no. in l. nemo carcerem, C. de exa. tri lib. 10. & d. §. cum eo. licet exactores moderni temporis in talibus diuerſimode ſe habeant pro libito voluntatis. Secūdo caſu ſubdiſtingue, aut debitor eſt condemnatus, & tunc poteſt incarcerari, vt l. j. & ibi no. per Cyn. C qui bon ced. poſſ. Idem ſi nondum eſt condemnatus, ſed promiſit ſiſtere in iudicio, & contumax fuit, vt in Auth. de exhiben. reis. § ſi vero, & C. quomodo & qū iud. in l. conſentaneum, & ibi no. aliter
N nō pōt incarcerari, N niſi per pactū ſe aſtrinxerit, vt no. Docto. in l. ob æs. C. de actio & oblig. verùm in caſibus, in quibus poteſt carcerari, ſi ceſſerit bonis ſuis, relaxabitur, vt d. l. 1. C. qui bon ce. poſſ. & quocunque tempore ſiat bonorum ceſſio. vt not. per Azo in ſum. eiuſdem tit. & probatur in l. pen. ff. eo. tit. & l. 2. C. eo. titu. quod
N ſequitur Cy. in d. l. 1. N niſi forte ſecundum aliquorum opinionem debitor renunciaſſet beneficio ceſſionis, quod fieri poteſt ſecundum aliquos, licet aliqui cōtra teneāt, vt plenè diſputat Cyn. in d. l. 1. & Iacob. de Beluiſ. in Auth. de fideiuſſ. § quod autem. & Bart. in l. alia. §. ele-
22 ganter. ff. ſoluto matri. † Sed an ſit neceſſaria excuſſio bonorum ante, quàm perueniatur ad incarcerationem
o o Bar. dicit ꝙ ſic. in l. 1 § tutores, ff. de ſuſpec. tut. nam ſicut ſit excuſſio rerum mobilium antequàm perueniatur ad immobilia, & rerum mobilium ante, quàm perueniatur ad nomina debitorū, vt ſuperius & inferius dictum eſt; multomagis fienda eſt ante, q̄ perueniatur ad hanc incarcerationem, quæ durius aggrauat ipſum debitorem, licet aliqū vel ex conſuetudine, vel per ſtatutum non ſeruetur hæc practica. Eſt ergo in executione ſententiæ latæ in actione perſonali ſuper capiendis pignoribus, talis ordo tenendus, videlicet vt primo acci-
p piatur pecunia ſi extat. p Secundo res mobiles exceptis deputatis ad agriculturam, vel pro vſu quotidiano veſtium vxoris & filiorum, vt habetur & no. in auth. agricultores, quæ res pign. obl. poſſ. & l. executor. C. eod. tit. Tertio his deficientibus recurritur ad res immobiles. Quarto ad nomina debitorum, vt hæc traduntur in l. à Diuo Pio. §. in venditione. & §. fin. & facit l. etiam, C. de
23 excep. rei iud. Quintò ad incarcerationem. † Sed quid dices de eo quod facere oriuntur plerunque miſeri litigantes, & eorum ſubdoli procuratores, qui ne perueniatur ad immobilia, & vt maius vituperiū faciant creditori, exponunt & ꝓducunt tam ſua mobilia, q̄ aliena & quæcunque viliſſima, & quique ea latenter emunt, à vicinis vſq; ad incaſoria, & bocalia lapidea, & ſtagnea, nunquid ſit cogēdus creditor talia recipere in ſolutū?
q q puto ꝙ non, qa res mobiles debent eſſe tales q̄ de facili reperiant emptorē, & non ſint inutiles, vel ſuperfluæ, nec damnoſæ ipſi creditori. argu. eorum quæ habent & not. i auth. hoc niſi debitor, C. de ſolut. & in corpore vnde ſu-

i Sed diſtingue tu melius, Iaſ. d. § ſi ſuper rebus nu. 5.

k Nō hēre impedire, vide in ſimili. Iaſon in l. manifeſte. nu 6. de iure iuran.

z Quòd altero de quatuor modis, Marā. in vlt. tit. nu 19.

m Pōt capi, vide Bal. & Peruſ. in trac. de carcerib. c. 2 niſi ſint pſonę quę nō poſſunt condēnari, niſi inquātū facere pōt, quæ nō poſſunt carcerare, Pet. Dne. reg. 312. in 2. limita verſicu. dico tñ. D. Borg. Caualca in trac. de tutore & curatore nu. 375.

N Niſi per pactum ſe aſtrinxerit, an per pactū poſſit aſtringeri ad carceres, late diſputat Vital. de Gamb. in tract. clauſularum, in rub an poſſit. quis renūciare beneficio, ceſſio 6 a cū ſeq & vide infra in forma inq̄ſitionis in princip. num. 26. vbi ſcripſi

N Niſi forte, vide Vital. & Gab. ſup. in prin. capi. cul. vbi ꝑ plura concludit valere tale pactū.

o Bart. dicit ꝙ ſic, non ſolū debitoris, & q̄d ſi habeat bona in alieno territorio, Marſi. i ſua Practic. crim in verbo attingam nu 56. Iaſ in dicto § in venditione, l. a diuo Pio, nu. 6. Marā. vlt. tit. nu. 9. & non ſolū debet fieri excuſſio bonorū debitoris, ſed et ſui fideiuſſoris, l. plures ff. de fideinſ. cū allegat ꝑ Rodrig. Suarez. in rep. l. poſt rē iudicatam in declarat. l. 2. in fore lib. 2. tit. les emplazamentos, n. 16. inci vlteriꝰ nu. iſtū lex.

p Secundo res mobiles, limita per Maran ſupra eo. nu. 29. cum duob. ſeq.

q Puto quòd non, Iaſ. in l. à diuo Pio, §. in venditione, nu. 10. iſtum locum citat Rolan a Valle conſil. 8. numero. 32. volum. primo.

R Dic quòd index, Iaf d.l. à diuo Pio §. fi num. 123. versic. capio gl.
U Dic quòd poterit, Afflict. decis. 8. num 4. & decis. 16. nume 3. Gaspar Gabal. in tract. de euict. § 4. num. 42.
X Verbi gratia, lacisf enumerat personas, Ioan. Oldendrop in tract. actio. loci communes in decimaquarta diuisione.
Y Et tunc debet fieri executio, istum locum citat & sequitur Tiraq in tract. retract. leg versic. 12. gl. 1. nu 27. circa fi. idem citat & sequitur Rolan a Valle consil. 20 nume. 13. vol primo. Intellige tamen citato harede & discusso an sit hares, ibi num 8. & ista & alia requisita ponit Rebuf. artic. 8. gl. 1. in tit. de litera. obligat & practicam procedendi contra haredem, ibi artic. 9. gl. 2. not tenere filius probare abstensionem, Capic. decis 1. nu. 14. reg cum amplias. & limit. quando possit fieri executio contra haredem, Pet. Due. reg. 277. in 1. parte.

de sumitur. Sed consilium est melius pro creditore, quòd
talia bona mobilia faciat exponi per iudicem venalia, &
plus offerenti debentur, & ipsi creditori eorum pretiū
exoluatur, vt sopra dictum est: & hoc modo obuiabitur
24 fraudibus talium malignantium. † Vlterius quæritur,
qua forma capietur nomen debitoris mei debitoris?
R R dic quòd index faciat ad se vocari ipsum debitorem,
& interrogabit eum, an sit debitor talis, & si quidē con
fitebitur se illius debitorem, tunc statuet & assignabit
eum pignori mihi creditori, & compellet eum per iu-
ris remedia mihi soluere, vt no. per glos. in d. l. à Diuo
Pio. in fi. & in l. 1. C. de prætо. pign vbi autem negaue
rit se esse debitorem, tunc relaxabitur, vt ibi no. & per
gl. in l. 2. C. quando fisc. vel priua. Sed quid si res mobi-
lis fuerit data in solutum ipsi creditori, postea res ipsa
appareat aliena, & sibi euincatur, qualiter succurretur
S ipsi creditori? S dic quòd poterit adhuc agere primæua
actione, quę non est sublata per talem inutilem dationē
in solutum. nam creditor videtur sub hac conditione à
priori iure recedere, si res fiat sua irreuocabiliter, vt
probatur in l. ex sextante. §. latinus, ff. de excep. rei iud.
vt habetur & notatur in l. libera quædam Theodora.
C. de sent. & interlo. om. iud. & in l. eleganter. in princ.
25 ff. de pign. & l. rescriptum. in fin ff. de distr. pign. † Post
hæc quæritur, an sententia lata in actione personali sit
semper insolidum mittenda executioni cōtra damna-
tum? Dic breuiter quòd sic regulariter; sed à regula certi
speciales sunt à iure excepti casus, in quibus fit execu-
tio solùm in quantum facere potest condemnatus de-
T ducto ne egeat, vel ne mendicare cogatur, T verbi gra-
tia in patre condemnato, vel patrono, filio, marito, vxo-
re, milite, donatore, & socio omnium bonorum, vt tra-
ditur & habetur in l. sunt qui. cum l. seq. & in l. in con-
demnatione, ff de re iudic. hoc tamē priuilegium ad ip
sorum hæredem non extenditur, vt l. sciendum, ff. de re
iudic. & ipsæ principales personæ hoc priuilegio priua
rentur, si fraudulenter bona sua alienassent, vt ibi nota-
tur & habetur in l. 1. §. illo proculdubio. C. de rei vxo.
26 act & l. si vnus. § fi. ff. pro socio. † Quæro an sententia la-
ta contra principalem possit mitti executioni sine alio

A Aut est successor singularis late post Bouer. decis 73. & decis. 182 nu. 48. & 51. Pet Due. supra in secūda limit.

R Et tunc in eū cōpetit, Rebuf. supra de lit ob lig artic. 3. gl. 3. nume. 7. & ibi ponit ad qua est obligatus hęres, & pracipuè quā da defunctus poterat carcerari an etiam hares.

C Processu, rem probat late Rodrig. Suarez, in rep l post rem iudicatam, ff. de re iudic. tit. declaratio l. 2 Ferul. lib. 2. tita 5. de los emplazamientos, versi 53. ponit quastionem quotidianā, nume 20. cum seq. et allegat Guid. Papa decis. 26. versic. si autem loquitur in fideiussore cōtract, sequitur Paul. de Castr. consil. 136. num. 3. vol. primo. Aret. consil. 78. in causa, Petr: Due. regu. 276. in prima parte.

D Potest vt determinat Rodrig. Suarez supra in princ. illius quaest. cum seq. Guid. Papa decis 26. in princ. concordat allegat Bouer. decis 277. num 3 & ibi an fideiussor possit agere contra principale, vbi cogatur soluere sine alio processu. num. 4. & Rodrig. supra num. 22.
E Et tunc transit, Marant in tit de instantia num. 12. tamen vide pulchram decis. quòd si filius succedat in bonis paternis per authen. bona damnatorum, tunc instantia capta cum patre non transit in filium sicut nec contra fiscum. vt Rodrig. Suarez. in l. qm in prioribus in decima limita. col 11. C. de inoffic. testa. sicut nec instantia compromissi. Petr. Due. reg 128 nu. 1 in prima parte, & licet in causis fiscalibus non currit instantia, procedit vbi fiscus est &c. Dec. Bono. 76. Item licet instantia transeat contra haredem debent tamen repeti acta, Rebuf. in tit. de sent. artic. vlt. gl. vnic. num. 20.
F Aut est successor singularis, & tunc non transit, limit. vt per Paris. consil. 108. numero secundo, volum. primo.
G Dic quòd non, Petr. Duen. regula 273. in octaua limit. in prima parte, quòd limitat nisi ratione expensarum quando habuit iniustam causam litigandi, Maranta in vltimo actu, nume. 38. Reuerend. Dom. Borgn. Canalca. in tracta. de tutore & curatore, nume. 51. Ioan. Bapt. Afianus in sua Practica, §. 31. cap. a limit. 23. citat & sequitur istum locum.

processu contra eius successorem? Dic sic cōclusiue, aut
Y est successor vniuersalis, vt hæres, Y & tunc fieri debet
executio contra eum, sicut contra principalem si viue-
ret, vt l. miles, §. iudicati. ff. de re iudi. quia hæres fingi-
tur eadem persona cum defuncto, vt in Auth. de iureiu.
A à mor. præst. in princ. A Aut est successor singularis, vt
emptor, vel legatarius, & tunc aut est successor in re ip-
sa super qua est lata sententia, & tunc videtur idem. ar-
gum. in l. ex contractu. ff. de re iud. & l. si mater. in fi. & l.
exceptio. ff. de excep. rei iud. latius tamen in hoc secun-
dùm Bar. distingue, vt per eum notan l. creditores, C. de
pign. Aut istud ius exequendi erat in esse productum,
antequam res transisset in hunc successorem, quia lata
B erat sententia, B & tunc in eum competit ius exequen-
di hanc sententiam, vt d. l. si mater. in fi. & l. iudicatæ. in
fi & l. si à te. in fi. ff. de exce. rei iud. & facit l. si superatus
in fi. ff. de pign. Aut ipsum ius nō erat in esse productū,
sed in actu producendi, vt quia lis pendebat, & sic aut
per hoc res facta erat inalienabilis, quia litigiosa, cùm
esset quæstio de ipsius rei dominio, & tunc tale ius exe-
quendi transit contra ipsum successorem, vt l. 2. in fi. C.
de liti. Aut poterat alienari, quia solùm erat quæstio
de iure pignoris, & tunc ius consequendi non transit cō
tra talem successorem, sed requiritur nouus processus
contra eum, vt in Auth. de liti. §. ad hæc, posita in auth.
hoc ita, C. de pignor. Aut ipsum ius exequendi non fue
rat in esse, nec in actu productum, & sic lis nondum fue-
rat inchoata, & tunc non transit in hunc successorem ta
le ius exequendi sine nouo processu, vt probatur in d. l.
si mater. §. fi. & l. iudicatæ. §. fi ad quod facit l. 1. §. neces-
sario. ff. si mu. ven. no. de quo iure executionis vide quod
27 no. plene Cy. in l. 1. C. de alien. iud. mut. causa fac. † Vl-
terius quæritur, an tale sententia poterit mitti execu-
tioni contra fideiussorē debitoris condemnati sine alio
nouo processu? Dic secundum Docto. aut est fideiussor
contractus, vel iudicij, vel litis. Primo casu non potest
C fieri executio, nisi præcedente nouo C processu. In secū
D do casu D potest, vt determinatur & not. per Cyn. in
l. fi. in fi. C. de vsur. rei iud. & per Bart. in l. 1. ff. iud. sol.
Et quæ sit ratio differentiæ, ibi vide, quia intendo bre-
28 uis esse. † Sed an talis instantia ante latam sententiam
transeat in successorem? distingue secundum Barto. ut
per eum not. in l. si cum hominem, ff. de fideiuss. aut est
E successor vniuersalis, E & tunc transit, vt in d. l si cum
hominem, & ad hoc facit l. si is qui Romæ, ff de iud. &
F in l. si familiæ, ff. fam. ercisc. cum sim. F Aut est successor
singularis, & tunc non transit, vt l. 2. C. de hære. vel act.
29 ven & no. per Io. And. in c. quia Guli. extra de iu. † Sed
an sententia sit mittenda executioni contra procurato-
rem litis, vel eius bona? dic quòd non, immo nec contra tu
torem, vel curatorem, vel simi. vt in l. 4. §. tutor. ff. de re
iudic. & l. Plautius & l. si procurator. ff. de procur. nisi cō-
tra eum, qui sponte se obtulit liti sine mandato pro al-
terius defensione, vt in d. l. 4. in princ. & facit l. is qui se
obtulit. ff. de rei uend.

ADDITIONES.

a Per viam præcepti. Adde Aug in l. 4 §. si ex conventione ff. de re iud. & ibi Alex. in l. 2. ff de iureiur.

b Nullitatis. Vltra remiss. huius articuli an exceptio nullitatis: quia solet allegari tex. in l. si feriatis. ff. de fer. per concor. §. condemnatum. & in l. si cum nulla. Innoc. ponit in c. cum in iure. de offi. delega. Alij in c. de cætero. de re iud. Spec. in tit. de lit. conte. §. quando autem. versic. quid de causa nullitatis. & in titu. de libel. conce. §. quid dicendum. ver. quid si sententiæ, circa fi. & in titu. de exec. sent. §. vlt. ver. 16. Bal. in auth. quæ supplicatio. C. de prec. Imper offe. & in l. fi. C. de ord. cogn. & in l. ab execu. C. quorum app. non rec. & in l. fi. C. si ex fals. instrum. & in l. 4. §. ibidem ad exhib. post tres sententias non potest opponi exceptio nullitatis. clem. j. de re iud. Illam tamen limitat Oldr. cons. 8. nisi sit euidens nullitas, puta quia apparet ex inspectione illarū reo, nisi de nullitate statim possit constare in his, idem sequitur Bart. in l. vna. C. ne li. tertio prouo. mouentur ambo per rationem di-

nem dictæ clementinæ, quæ incip. vt calumnijs &c. sed euidens nullitas excusat ab omni calumnia &c. tamen fortiter me monet in cōtrarium, quia nil sic specialitatis in tribus sententijs d. clem. induceret, magis quàm in vna sententia, per tex. in l. si feriatis. ff de ferijs. posset dici, quod ratio, d. cleme. esset impulsiua. tamen seruatur in practica dictū Oldr. Tertiò limitatur vbi executio esset irretractabilis. ita Paul. de Eleaz. in d. clem. 1. puta quia lata est sententia in amputatione manus. ita Bal. in d. l. si feriatis, & d. l. ab executione. C. quo app. nō recip. & in l. vnica. C. de in integ. rest. post. ne. quid noui fiat & mouetur Paul. quia vbi maius periculum mitius est agendum, l. 1. §. 1. de Carb. ed. pro quo vide tex. in l. 2. §. si quis vitro, de quæstio. & l. diui fratres. 1. de pœn. Quartò limitatur, vbi duæ sunt conformes super bono iure agentis, & tertia lata est super desertione appellationis, quia potest opponi exceptio nullitatis. Dom. de Rot. in suis decis. antiq. 135. quod no. Quid si sunt tres sententiæ interlocutoriæ conformes dicentes, causam, quæ erat in partibus, fore ad curiam Romanam legitimè deuolutam, succumbens opponit, volo probare contrarium, quia impetratum fuit per excommunicatum, quæ impetratio nullam dat iurisdictionem iudici. c. 1. de resc. lib. 6. Do. de Rot. decis. 37. & ita ibi decidunt, q potest opponi. & de hoc est text. in c. pia. versicu. pen. de excep. in sexto.

c Nullitas. u Istud probat text. in d. l. si feriatis, & in l. si prætor. §. Marcellus, secundùm vnam lectu. ff. de iud. & in l. iudicati, quæ est l. fi. C. si ex fals. instr.

* Nullitas. Adde, an trium sententiarum conformiū executio per exceptionem nullitatis impediri possit? si excipiens illicò offerat se probaturum, & dic, quòd in hoc est controuersia inter Doct. in clem. vt calumnijs. vbi Imo. & Card. de re iud. Distingue tamen, vt per Rip. in l. 4. §. condemnatum, num. 65. de re iud. vt opin. Imo. & Card. procedat quando aliter quàm per acta nullitatis probatio offertur; tunc enim excipiens non est audiendus, secus si ex eisdem actis probetur, quia tūc audietur, teste Oldr. consil. 106. de quo vide Dec. in l. si se non obtulit. §. condemnatum. de re iudic. Soci. consilio 78. lib. 3. Ias. d. §. condemnatum. nu. 5. Osasc. decis. 142. nume. 34. Rol. consil. 29. nu. 44. consil. 37. num. 14. lib. 1. Quæ quidem communis opin. procedit in ordinarijs & summarijs iudicijs etiam possessorijs, & si in eis nō admittantur exceptiones requirentes altiorem indaginē, secundum communem per Cur. consil. 108. nume. 14. Quæ in re, quando prompta dicatur probatio? Dic, hoc esse arbitrarium iudici secundum communem per Soc. consil. 59. lib. 3. Sed quid in restitutione in integrum ēt si altiorem indaginem exigat: an admitti debeat contra tres conformes sententias? & affirmatiuam communē dicit Rip. d. §. condemnatum. nu. 31. cui Bald. contradicit in l. 1. C. ne lic. tertiò prouoc. vbi etiam Salic. qui & à Bald. dissidet. Quam tamen Salicet. sententiam, eo câsu seruandam censent Doctor. quando ex actis aliquid apparet, quòd calumniæ præsumptionem tollat, de quo vide quæ scribit Cassiad. decisio. prima, de restit. in integrum.

d Bart. Istud probatur in l. 1. C. de ord. cogn. l. satis apertè. C. ad l. Corn. de fals. l. 3. § ibidem, ff. ad exhib. & sententia excommunicationis semper impedit executionē c. pia, de exce. lib. 6. & vbi nullitas reducitur principaliter per uiam. pet. illa nūquam impedit executionem sententiæ. Innoc. in d. c. cùm in iure, Dom. de Rot. decis. 470. vbi dicit istud dictum seruari, licet sit dubiū quando opponitur per viam excep.

e Terminatum, quæ loquitur de tribus sententijs, & idē esset si virtute statuti sufficerent duæ; quia stat. nū subrogatur loco dicta clem. vt calumnijs, vide Bal. in l. vna. C. ne lic. in vna eademque causa tertio prouoc. vel melius in l. fina. C. de interlocu. omn. iud. prout est in statuto Papien.

f Rescissorium, & quod sit remedium rescissorium. Adde etiam Alexan. de Imo. in l. qui Romæ. §. duo fratres, colum. 25. ff de verborum obligat. Curtius.

g Grauato per officiū. Adde quid si statutum dicit, quòd contra instrumentum nulla admittatur exceptio. tamē poterit semper implorari officium iudicis; quia tunc agitur cum iudice, & non cum patre, vide Bartolum in l. prima, §. & parui. ff. quod vi aut clam. l. plane, & l. fi. & ibi Bar. & Ange. ff. de petit. hæred. nam vbi tollitur omne remedium, nō tñ tollitur quin quis possit implorare officium iudicis nobile, ita tenet gl. in l. eius, in principio, ff ad Trebell. dum loquitur rectè intuenti de remedio restitutionis in integrum, quod competit officio iudicis, idem gl. in l. postquam liti. C. de pac. in ver. nulla. facit l. si 10 fi. C. de præscr. longi tempo. cum dicto Ang. ibidem, nam licet dicat text. quòd non spectetur aliqua ignorantia in materia præscriptionis per dictionē vniuersalem nulla, tamen dicit ibi Ange q ex capite iustæ ignorantiæ off. iud. nobili competit restitutio in integrum, non ob. q tex. loquitur per dictionem nulla. &c. faciunt no. in l. cum filius. § in hac, per gl. & Doct. ff. de verb. obli. Ad primò dicta facit quod not gl. in l. fi. C. de his qui non ha. le. per. sta. in ru. & in l. cum vna. C. si de momen. pos. fue. appel. & licet post biennium non possit opponi exceptio non numeratæ pecuniæ, de rigore tamen potest post officium iudi. implorari ne fiant illicitæ exactiones, ita Bald. in l. si ex cautione. C. de non nu. pec. Et vbi statutum dicit, quòd contra instrumentū publicum, &c. debet primò constare quòd illud instrumentum habeat requisita, videlicet quòd à notario de collegio & similibus &c. aliás non dicitur instrumentum publicum & semper possunt opponi tales exceptiones, ita Bar. in d. §. & parui, Bald. in c. pastoralis, de excep. Ange. post Cyn. in l. Gracchus, C. de adult. Anto. de But. in c. item cum quis, extra de restit. spol.

u *Illud probat. late per Rebuf. in tract. de sent. execut. artic. 7. glo. 10. nume. 2. Rip. in d. l. 4. §. condemnatum, ponit rega. cum limit. nu. 10 Didac. in sua Practica, c. 21. Affli. decis. 283. Gra. consi. 207. num. 8. Ant. Gabr. de commu. conclus. in titu. de excep. conclus. 4.*

h Quintò quæritur. De hoc vide per Cum. consil. 140.

i Lite. Vide quando pendente lite fit alienatio verū sine n nouo processu fiat executio n contra eum cui est alienata, Cyn. in l. 1. hic alleg. quod sic per l. si legatorum, & per l. certa hic alleg. Bart. in l. creditores, C. de pign. & in l. a Diuo. §. si super, de re iud. tenet contra per l. 1. §. tertia, & l. fi. ff. si mul. ven. no. in pos. mit. & per tot. tit. ff. & C. de his quæ in fraud. cred. & §. si quis in fraudem. Instit. de act. quia agēd. est primò via reuocatoria ordinario iure cōtra detinentem. Bal. verò aliter distinguit, & sunt aurea eius verba recitando d. opin. in l. ob maritorum, C. ne vxo. pro mar. aut iste dolus committitur in fraudem, vel paratæ executionis, vel missionis, & eodem modo fiet executio, vel missio contra possessorem, vt l. chirographis. §. fi. ff. de admi. tut. aut in fraudem creditoris diminuendo bona, vt minus sit in bonis, & tunc est agendum ordinarie, vt d. §. si quis in fraudem, cogita, sed Bar. in l. 1. §. fi. ff. de liti. dicit quod contractus initus super re litigiosa est ipso iure nullus, adeo quòd contractus talis non tenet, adeo quòd sententia lata cōtra primum debet mandari executioni contra istum in quem facta est translatio. ibi vide, & remittit ad ea quæ dicit in d. l. creditores.

n *Contra eum cui est alienata late istum articulum ponit Didac. in Practica cap. 55. num. 71.*

* Adde, quæ ponit Osasc. decis. 63. nu. 4. vbi declarat dicta Bar. in d. l. creditores. col. 6. ver. videamus. & ibi plura scribit notab. in pract. distingue, vt per eum ibi, num. 9. num. 10. In qua decis. principaliter disputat, an sententia lata contra primum emptorem possit exequi contra secundum.

k Iuramentum. Adde Alex. de Imol. in l. non erit. §. dato. ff de iureiu. & in l. eleganter. §. 1. ff. de cond. ind. & Pau. de Cast. in consil. 96. in fi. Curtius.

l Tempore ipsius sentētiæ. Not. quòd hoc quod videtur tenere distinguendo, quòd aut negat instrumentū verū tempore ipsius sententiæ, vel ante, & tunc non tenetur iurare: aut post, quia opponitur transactio vel solutio secuta, & tunc sic, quam distinctionem alibi non legi; iū quòd vbi adest instrumentum vel plena probatio scribitur in iure, quòd quis cogitur iurare, ex quo habet probatam intentionem & fundatam, iste est tex. in l. in contractib. §. illo. C. de non nume. pecu. & ibi Bal. ita Bald. in reper.

i Debet sibi constare, istum locum citat & sequitur Rebuf. in titu. de senten. executo. artic. 7 gl. 9. nume. 7..

k Sic ergo committenda, quidam est merus exequtor, quidam mixtus, Rebuf artic 7. glo. 16. de senten. exequt.

l Per violentiam, & non potest, & ista est communis per Ias. in l. iuste possidet, num 13. de acq. poss & de communi dicit Rip. in cap. saepe, num. 87 de resti. spol. nisi sit concessa a principe, Maranta in tit. de citatione, num 45, vbi declarat qua sit differentia inter vtrumque circa praedictam. vide late Io Bap. Asin. in sua Praxi, §. 31. c. 2. cum am pliat. 3. cũ sequ. vbi quibus casibus quis potest exequi sententiã pro & latã.

m Certè sic, Ang. d l. creditoris. C. de pign. Affli. decis. 369. late Tiraqu. in tract. de iure cõsti. in prima parte, num. 36. vbi an et casu possit resistente debitore igredi possessionem & latius. Achil. personal in tracta. adipiscen. possessiones, nu. 313. et ibi late disputat

n Dic quòd nõ. Rebuf. supra dicto artic 7. glos. 36. in princip. an admittat exceptionem nullitatis, quòd sic. ibi exceptionem defectus potestatis sua aut commissiõis cõcludẽtẽ, Vanc. certã quo nullit. app. pos. nu. 22. si tñ ex abundanti citet & aliam faciat qua cũ iustificãdam eius executionem tendunt, non propterea efficitur mixtus, Fel. in c. dudum nu. 22. versicul. secũda concl. de praesumpt. de exceptione nullitatis non impediat, ex quibus late Caesar. Contard. in rep. l. vnic. in limit. 7. num. 66. C. si de momen. pos. fuer. appel. qui legitur in illa materia illius legis, Decis. Tholos 344. vbi late ponit an executor posse cognoscere, istum locum citat & comprobat And Gail. Practicarum obseruationum lib. primo, obseruat 113. num. 9.

o Dic quòd non nisi ipse creditor vendat pignus, Ias in l. prima, nume. 20. de offi procura. Caes. per l. eleganter, §. si vendiderit, vbi Bar. de pign actio.

p Et non põ, late per Ias ĩ nu. 18. quẽ refert Lanzelo. Corrad. in templo omnium iudicũ, lib. 1. c. 8. de procurat. casu num. 13. si tñ confitetur habuisse pretium, confessio probat numerationem in praiudicium fisci, Ias. in l. a diuo Pio, § sed si emptor de re iudic. nume. 14. Item licet non possit habere fidem de pretio contractus tamen valet, vt per Alex. d §. sed si emptor, & per Corrad. sup.

q Et tunc secundum Bar. vide late Rodrig. Suarez in rep. l. post rem iudicatã de re iudic. in declaratione legis regni, versicul. quia supra visum est, & Iason dicta l. prima num. 19. vbi facimus multa capita.

in reper. suo super Inn. in versic. actio. allegando Abb. in c. 2. extra de prob. & idem Bal. in l. 2. §. quod obseruari C. de iur. cal. Ange. in l sed si restituatur. §. si ff de iudi. & est casus singularis in d. c. 2. vbi damnatur cõsuetudo, quòd ille qui plenè probauerit adiuuet probata iurando. Cogitã.

m Carcerari. An quis possit ꝑ debito carcerari. vide Bal. in l. 1. C. qui bonorum ced. pos. & gl. in l. 3. in §. tutores. ff. de suspe. tut. & in tracta. carceris, in 4. quaest. Abb. in cap. 1. de pign & Ange. de Arez. in § si. Institut. de actio. Franc. Curt.

Visa prius per eum quadam sententia. Ad hoc aũt
1 vt iudex ad executionem procedat, i debet sibi constare ex productione de ipsa tali sententia, quã exequi intendit, vt l ordo, quasi per totum, C. de execu. rei iud. & in c. 1. extra de offic. ord. &c.

Sui parte suspecta. Hoc meritò dicitur, quia si esset suspecta ex aliquo vitio visibili, tunc retardaretur eius executio, argumẽ. eorum quae not. in l. 3. C. de edi. diui Adr. tollen.

SVMMARIVM.

1 Nuncius quot modis appelletur.
2 Executio sententiae, an possit committi parti.
3 Licentia data parti ingrediẽdi sine violentia, ita quòd exequatur, an habeat locum in contractibus.
4 Iudex quando dicatur facere sententiam interlocutoriam, actum interlocutum, & sententiam diffinitiuã quo ad executionem.
5 Exceptione opposita contra nuncium exequentem, ipse potest executionem tardare.
6 Executor proponens pignora venalia, an habeat fidem de pretio.
7 Procurator constitutus ad vendẽdum, an habeat fidem de pretio.
8 Executore excedente debitum modum exequendi qualiter succurratur.
9 Appellatio ab excessiua executione qualiter interponatur.
10 Contra executorem exequentem excessiuè propter ignorantiam qualiter succurratur.
11 Sententiam qui possit interpretari.
12 Iudex in interpretanda sententia, qualem interpretationem facere possit.
13 Citatio partis requiritur in interpretatione, an à sũa remota, & ab huiusmodi interpretatione põt appellari.
14 Successor ferentis sententiã, an possit illã interpretari.
15 Causae sunt exprimendae in appellatione ab interpretatione sententiae.

Publico nuncio. * † Istae tales personae diuersis
1 nominibus in iure appellantur, nam interdum appellantur apparitores, vt l. apparitores, C. de apparit. libro 12. Aliquando executores, vt in l. executorem, C. de execu. rei iud. Aliquando nuncij, vt
k hic. k Sic ergo committenda est executio publico offi-
2 ciali, vt dictis iuribus. † An autem haec facti executio possit ipsi parti committi, in cuius fauorem sententia lata est? Cyn. plene disputat in l. fi. C. si per vim, vel alio modo, super quo gl. sunt contrariae. nam glo. in l. meminerint, C. vnde vi tenet quòd sic, & idem sequitur ibi Iac. de Arez. alibi glo. in l. iustè possidet, ff. de acq. pos. tenet quòd non, quam opin. sequitur Dyn. in l. non est singulis, ff. de re iud. Oldr. voluit concordare gl. distinguẽdo hoc modo. Aut iudex concedit parti licẽtiam ingrediẽ-
l di quouis modo etiam l per violentiam, & non potest. vt in d. l. non est singulis. & ita loquitur glo. in d. l. iustè. Quandoque concedit licentiam ingrediendi sine violẽtia aliqua, & tunc valet, & sic intelligitur gl. in d. l. meminerint. quam distinctionem approbat Bar. in l. creditores. versic. quartò principaliter. C. de pignor. & in d. l.
3 iuste possidet. † Quaeritur, an talis licentia ingrediendi
m possit concedi in contractibus? m certè sic, vt not. in l. praedia, ff. de acquir. poss. cum ibi not. & eodem modo p testatorem legatarijs, vt in l. Titia, §. 1. ff. de leg. 2. & ibi not per Barto. & per eundem in d. ver. 4. & hic modus exequendi locum habet, quando proceditur per officiũ iudicis, secus si proceditur per viam actionis in factum ex re iudicata, quia tunc libellus esset necessarius, vt di-
4 ctum est in princ. † Ideoque notandum, quòd quando iudex procedit ex solo officio, ꝙ tunc si fert sententiam, dicitur esse talis sententia interlocutoria; si autem simpliciter exequatur de facto committendo seruitori, vt hic, tunc etiam est actus interlocutorius, vt dicit Cyn. in d. l. ab executione, C. quo. app. non reci. vbi autẽ procederet per viam actionis in factum ex re iudicata, tũc eius sententia esset diffinitiua, nec tamen ab ea secundum Odofr. potest appellari regulariter, vt finis sit litiũ, licet aliqui aliter distinguant, vt no. in d. l. ab executione, & vide quod infra dicetur in ver. sed hic quaeritur.
5 † Quaeritur, an hic nuncius executor si coram eo proponantur aliquae exceptiones, quae possunt post sententiam opponi debeat vel possit de his cognoscere, & exe-
n cutionem tardare? n Dic quòd non, quia est nudus & merus executor, vt probatur in d. l. executorem, & not. per Bart. in l. à Diuo Pio. §. si super rebus, ff de re iud. Ad quod facit l. & si non cognitio. & quod ibi not. C. si contra ius vel vtil. publ. facit quod not. supra ver. quid
6 autem dices. † Post haec quaeritur. Ecce quod iste executor pignora per eum capta proposuit venalia, an pote-
o rit fidem habere de pretio? o Dic ꝙ non, sed debet facere, quòd de praesenti ipsa pecunia ab emptoribus exbursetur, & creditori tradatur, vt in d. l. à diuo Pio. §.
7 sed si emptor. † Sed an procurator ad vendendũ a con-
a stitutus possit fidem habere de pretio? Videtur text. ꝙ non, in l. si procurator, in fi ff. de iure fisci. In contrariũ tamen facit text. in l. cuicunq;, §. si ci. ff. de institor. & ibi per Guil. de Cu verum tamen pro concordia omnium sic distingue. Aut loquimur in executore iudicis, vel legis, & talis non potest habere fidem de pretio, hoc est rem dare sub credentia, vt in d. §. si emptor. & ibi not. per Bar. Aut loquimur in procuratore, & tũc subdistingue, aut est procurator fisci, seu ecclesiae, vel minoris,
p p & non põt fidẽ hẽre de pretio, vt in l. si ꝓcurator, in fi.
q Aut est ꝓcurator alicuius priuatae ꝑsonae, q & tũc secũdũ Bar. subdistingue. Aut est ꝓcurator spẽaliter cõstitutus ad vendẽdũ sub certo, & limitato pretio, & tunc nõ potest vendere habita fide de pretio, quia sic vendẽdo diceretur vendere viliori pretio. argo. in l. si praedium, aliàs incipit. l. quòd si in diem. in fi. ff. de in diem adic. & sic non seruarentur fines mandati, contra l. diligenter ff. mand. & in c. dilecta. extra de rescr. Aut est simpliciter constitutus nulla pretij facta taxatione, & tunc poterit fidem habere de pretio, vt in l. qui fundum, §. procurator.

8 curator.ff ꝓ emp.l.j.ff.de excep.rei iud.†Vlterius quæ-
ritur, quid ſi deputatus ad exequendum excedit modũ
exequendi, verbi gratia, cùm debet facere executionem
in prato, facit eam in vinea & in prato, qualiter ſuccur-
x retur ipſi condemnato? x Dic quòd poteſt appellare, vt
plenè traditur, & habetur in l.ab executore, ff de app.
& in l.ab executione, C.quorum appel.non reci.& per
gl.in c.quò ad conſultationem, in ſi.extra de re iudic &
hoc in executore mixto. In ſeruitore autem, ſeu nudi fa
cti executore, ſufficeret reclamatio ad ſuperiorem, vt
9 l.vt proponis, C.de execu.rei iud.†Sed hic quæritur de
forma appellationis interponendæ.ad quod ſic reſpon-
de ſecundum Docto. quòd executio huiuſmodi exceſſi
ua eſt actus interlocutorius, ſicque regulabitur talis ap
pellatio, ſicut cæteræ appellationes, quæ à ſententijs
interlocutorijs interponuntur, videlicet vt tunc in ipſa
appellatione exprimantur cauſæ, vt no. plenè per Bar.
in d.l.ab executore.& per Cyn in d.l.ab executore.& ꝑ
eundem Barto.in l.eius qui ff.de appel.reci. vel non.Et
nota, ꝙ appellatione vel reclamatione interpoſita, ſi ip-
ſe executor adeo proteruus eſſet, ꝙ appellatione non
obſtante exequeretur ſentẽtiam de facto, nec poſſet ipſi
reo per ſuperiorem eſſe conſultum, tunc licitum eſſet
ei de facto reſiſtere, vt habetur in l.prohibitum, C.de
iure fiſc.& in c.ex literis. extra de offic.deleg.& ibi no.
10 †Sed pone, quòd talis executor propter eius groſſitiẽ,
& ignorantiam malè intelligit, & interpretatur ſenten-
tiam.verbi gratia, cùm ſententia dicat de florenis ſim-
pliciter, vult interpretari de ducatis, & reus dicit, quòd
debet intelligi de florenis monetæ currentis, & ſimili
u qualiter conſuletur damnato? s Dic quòd poteſt appel
lare, cum per hoc modus excedatur exequendi, vt not.
11 per ipſum Bar.in d.l.ab executore.†Cuius gratia reuo
camus in dubium, quis poſſit ſententiam interpretari?
b b ſuper quo ſecũdum eum ubi ſupra ſic diſtingue. Aut
loquitur in iudice ordinario, aut in delegato. Primo ca
ſo, aut vult interpretari ſententiam latam per ſuum de-
legatum, aut per ſe latam, primo caſu poteſt, ut l.duo iu
dices, ff.de re iud. ipſe autem delegatus non poſſet, ut
ibi, quia functus eſt officio ſuo, ut l.iudex.ff de re iud.&
in l.dicere, § ſi cum l.ſeq.ff de arb. Alio caſu cùm uult
r interpretari ſuam propriam, r poteſt ſecundum glo.in
d.l.ab executore, ſed in hoc Bart.ibidem aliter ſic di-
ſtinguit, aut loquimur in maioribus iudicibus quibus
competit merum & mixtum imperium, & hi poſſunt
ſuas proprias ſententias interpretari, & ſic procedit gl.
prædicta, & rationes in ea aſsignatæ. Aut loquimur in
minoribus iudicibus, & hi non poſſunt eorum ſenten-
tias interpretari per d.l.iudices.nam ſic poſſent per in-
directum eorũ ſententias retractare, contra l.1. C.ſent.
12 reſcind.non poſſ.cum ſim. †Item quæritur, v qualẽ in-
v terpretationem poſſit facere iudex? Super hoc eſt præ
ſciendum, ꝙ interpretatio ſumitur in iure multis mo-
A dis, aliquando A pro correctione, aliquando pro verbi
extenſione, aliquando pro ipſius verbi ſeu orationis cõ
grua expoſitione, & declaratione, vt hoc not.per glo.in
l.1.§.qui operas, ff.ad Tertul. Aut ergo quæritur de in-
terpretatione, quæ ſumit̃ pro correctione, & hanc nul-
lus ordinarius, vel delegatus maior, vel minor poteſt fa
cere, niſi ſolus Imperator, vt l.1. in ſi.ff.de quæſt. coniun
cta l.dicere, §.ſi.cum l. ſeq.ff.de arb. Aut quæritur de ea,
quæ ſumitur pro extenſione, & hanc non poteſt facere
iudex, niſi ſuper expenſis & acceſſorijs eadem die, qua
lata fuit ſententia, vt l Paulus.ff. de re iud. Aut quæri-
tur de ea, quæ ſumitur pro expoſitione, ſeu declaratio-
ne, & hanc poteſt facere quilibet iudex, quia per eam
nil noui inducitur, ſed quod obſcurum eſt, coopertum-
que detegitur & illuminatur, argu.in l.adeo. §. cũ quis,
ſupra de acq.rer.dom.& l.hæredes palàm, §.ſed ſi notã,
ff de teſtam. Exempla ſecũdum Doc. ſi erant duo Titij,
nec apparet de quo ſenſerit; Vel ſi condẽnauerit in cen
tum, nec apparet de qua pecunia ſenſerit, poterit hoc
declarare, ſed aliam interpretationem remotam & ex-
traneam à ſenſu verborum facere non poſſet, vt no.per

13 glo.in d.l.ab executore.†Sed an pars ſit citanda ad hãc
interpretationem remotam fiendam? Dic quòd ſic per
regulam.l.de vnoquoq., ff de re iud. & l.nam ita diuus,
14 ff.de adopt. † Poſt hæc quæritur, an ſucceſſor eius qui
tulit ſententiam poſſit illam interpretari? Dicit Bar.in
B d.l.ab executore, quòd ſic, B quia fingitur idem iudex,
idemque tribunal vt l.proponebatur, ff. de iud. l.mor-
tuo iudice, ff.eod.tit.cum ſim. Nec repugnare habet, ꝙ
hæres non interpretetur libellum defuncti, vt l.Pompo
nius ſcribit ſi frumentum, & l ſi.ff de rei vend & l.inter
ſtipulantem, §.1. ff.de verb.obliga. quia illud ideo, quia
ius partis per hoc non perit, nec detrimentum patitur,
quia poteſt in alio iudicio libellum de nouo produce-
re; ſed ſi hæc interpretatio fieri non poſſet per ſucceſſo-
rem iudicis, deperire poſſet, aut grauiter lædi ius par-
tis. Sed an ab huiuſmodi interpretatione poſſit appel-
lari? videtur quòd ſic, ſecundum Innoc.ut ipſe not.in c.
ſuper eo, extra quod met.cau.ad quod facit quod ſupra
c dictum eſt de executione. c Diceret aliquis, qualiter
detegetur in hac appellatione iniquitas interpretãtis?
Reſpõde ex circunſtantijs, videlicet ex eis quæ acta sũt
in principali cauſa, item ex rei qualitate, verbi gratia,
ſi condemnauit in decem, & vult interpretari, ꝙ ſenſit
de papal. cum tamen res ipſa ſit pretij de imperialibus
vel cum res valeat flore. 10. interpretatum eſt de libris
decem, & ſic de ſim. vt idem Bar. not.in d l.ab executo-
15 tore.†Vltimo circa hoc quæritur, an in hac appellatio-
ne ſint cauſæ inſerendæ. puto quòd ſic, exemplo appel-
lationis quæ interponitur ab executione, cùm talis in-
terpretatio ſit quædam interlocutoria.

ADDITIONES.

* Indemnem. Adde, ꝙ quando ſit executio ſuper re ali-
qua, de qua fuit lata ſententia: & executio à tertio ſe op
ponendo impediri non poteſt: ſi illi de indemnitate ca-
neatur, l.is à quo.& l. ſeq ff. de rei vend.Bar.in l.à diuo
Pio.§.ſi ſuper rebus, num. 2. vbi Bar.num.17.de re iud.
Quod quidem procedit etiam in beneficialibus, teſte
Felyn in cap.veniens.2 num.7.de teſti.necnon in feu-
dalibus ex not. per Afflic. in c.Imperialem, §.præterea
inter duos.nu.67 de ꝓhib.alie per Feder. & in c.ſi duo.
nu.33.de pace ten. Diſtingue tamen, vt per Miſing.cen-
tu.3.obſeru 73 vbi ponit tres caſus, inquiens, aut in re
vacante ſit executio; & tertius contradictor illam impe
dit, per text.in c.veniens. de teſti. aut ſit executio in re
ꝑ aliũ poſſeſſa, & tunc tertij contradictione non obſtan-
te; fieri poteſt executio, l. Sticho.de rei vend.ſi tamẽ vi-
ctor cautionem de reſtituendo præſtabit, ſi tertiũ obti-
nere contingat; aut condemnatio in vna re facta eſt, &
in alia ſit executio: & tunc tertius executionem impe-
dit, iuxta tradita per Bar. d.§.ſi ſuper rebus, pro quo vi
de etiam quæ ſcribit Mathes ſing.86. Maſuer.
a Vendendum. An procurator ad vendendum poſſit ha-
bere fidem de pretio, vide Bal.l.in ciuile, C.de rei vẽd.
Bar.in l.3.in §.nõ tamen.ff.de inſt.Bar.in l.alieno, §. ſed
ſi emptor.ff de re iud. Bar.in l.eleganter.in § ſi vendide
rit.de pign.act.Io.And.in add.Spec.tit.de pac.
* Ad vendendum. Adde, quid de procuratore ſimplici-
ter conſtituto ad contrahendum, uel aliud faciendum,
an poſſit in contractu ponere pacta, & pœnas quæ ſolitæ
ſunt apponi? & dic, ut per Iaſ.in l. 1.§. ſi procurator.nu.
19.& ſeq.ff.ſi quis iuſd. non obtemp.

S V M-

a Dic quòd poteſt appellare, vide late Caſar. Contard. in rep. l.vnic.limit.19. C.ſi de momen. poſ fuer. appell. Dec.poſt gl.in c. nouit. num.5 de appel. Pariſ conſil.28. num. 12. vol.4. tamẽ non præſumitur excedere, Rott.deciſ.346.in no.& modicus exceſſus non attenditur, Dec. in cap. cũ venerabilis, nu.6. verſic. ſed aduertendũ eſt de iudic. reg. cũ Fel. ponit Soci. in ſuis fallatijs, fallen.46. Petr. Duo.regu 41.in prima parte, Anto Gabr de commun concluſ in tit. de executio. rei iudic. concl. 2.in ſi. & latiſſ. Rebuf. in tit de ſenten. executo. artic. 7. glo.1 a. quando dicatur excedere ibi gl. 14 Nepos à Mõtealbano de excep.inſertus poſt Practicam Maſuer. in tit. exceptiones cõtra appellat fo.146.

x Dic quòd poteſt appellare, iſtum locum citat Pet. Duo.dicta regu. 41.nume 4.

r Poteſt ſecundum glo. Orian. in cap. quoniam contra in verbo interlocutoria, num.26.non tamen poteſt interpretari ſententiam ſui prædeceſſores, ut ibi ad dit. allegat Fel. in c. qualiter & quando de accuſatio. Dec.in capitulo ad hoc.numero 39. de poſtulation. prælato. latiſſ. Ioan. Ferr in tracta. de appellation capitulo quinto. in titulo à quibus ſententijs appellare non licet, numero quinquageſimotertio. vbi exemplificat, & an debeat fieri parte citata.

v Qualem interpretationem, Dec.d cap ad hoc.num.39.

A Pro correctione, Soci.conſil. 260.col.12. volum.2.

B Quia fingitur. Ioan.Ferr ſupra num.13.aſsignat hanc rationem.

c Diceret aliquis, Io.Ferr. ſupra num.36. verſic.porro.

SVMMARIVM.

1 *Faciendo aliquem ire & redire per fundum auctoritate iudicis, an quaratur plenè dominium.*

2 *Venditor coactus rem vendere per sententiam, si non percipit pretium ab emptore, qua actione agat ex vendito, vel in factum ex sententia.*

3 *Executio sententia, an habeat instantiam vt causa principalis.*

D Isti sunt actus, Bal. in l. iudicia, C. de rei vendic. Ioan. de Amicis consilio 149. num. 8.

D FAciendo eum ire & redire. D Isti sunt actus acquirendæ possessionis concurrente animo acquirentis, vt in l. quemadmodum. & l. 1. in §. adipiscimur. & l. 3. §. in amittenda. & §. fi. ff. de acqui. poss. 1 †Sed an per talem missionem quæratur dominium, plenè dictum est supra circa primum libellum, in gl. super vec. iure dominij, vel quasi, ver. quintus modus &c. Et traditur Insti. de off. iud. §. fi. & in l. ea ceptin. ff. de re iud. & l. Pomponius, §. si iussu. ff. de acq. poss. & l. inter officiũ, ff. de rei vend. pertinet autem ad iudicis officium hunc in possessionem missum defendere, vt ff. ne vis fiat ei. l. 2 1. in princ. §. 1. cum seq. †Vltimò quæro de tali quæstione. Ecce quòd in executione sententiæ venditor rem vendidit quam vendere damnatus est, & quia pretium non recepit vult intentare contra emptorem actionem in factum ex sententia, quæritur an possit, an verò necesse habeat agere ex contractu venditionis? Et breuiter videtur agi posse ex sententia actione in factum, per l. fundi partem, ff. de contrah. emptio. & l. si hæres, ff. de act. emp. In cõtrarium determinat Bar. in l. si fideiussor. ff. de leg. primo. argum. in l. numerationibus, in fi. ff. de sol. sicque secundum eum agendum est actione ex vendito cuius ratio est, quia semel impleta est forma sententiæ venditione secuta, ad quem solum casum sententia se referebat. Non obstant iura in contrarium allegata, quia in eis non erat prioris contractus executio facta. 3 † Amplius vidi dubitari, an executio a sententiæ habeat instantiam, seu tempus instantiæ, sicut dicitur in causa principali & appellationis in l. properandum, C. de iud. & in auth. ei qui appellat, C. de tempo. appellat. B Pro cuius dubij solutione B puto distinguendum esse, aut agitur actione iudicati, seu in factum ex re iud. de qua loquitur l. actori. C. de iureiur. & l. miles. § fi. ff. de re iud. & tunc quia offertur libellus, sicut in certis actionibus, vt dixi supra in princ. in 2. q. huius titu. habebit instantiam talis causa executionis, sicut aliæ. Aut agitur condictione ex aliqua lege municipali vel statuto, & tunc idem, quia condictio ex lege est quædam actio sic nominata, vt ff. & C. de condict. ex lege. l. 1. cum ibi no. & maxime si per statutum sit tempus ipsius executionis causæ expresse limitatum, prout est in decreto generali causarum Ciuitatis Montisferrati. Quod decretum ego ipse composui, & ordinaui de mandato tunc Illust. Dom. Theod. Marchionis Montisferrati &c. Aut simpliciter officium iudicis imploratur, & per nudum officiũ per viam præcepti proceditur, & tunc puto quòd talis causa executionis nullius instãtiæ terminis coarctetur, sed perpetuò explicari & finiri possit. Alij dicunt, aut statutum, vel decretum ipsis executioni limitat certum tempus, & tunc aut limitat ipsi iudici, aut causæ, & vtroque casu habebit instantiam, sed in primo casu instantia durabit etiam post terminum In secundo non durabit vltra tempus limitatum, vt no. per Doct. in l. properandum, & dixi supra in forma sententiæ diffinitiuæ.

B Puto distinguendũ esse, istũ locum citat Anto. Nicol. in tracta. de concord. ad Bar. in vlti. concordan. colũ. pen. in fi. Cur Iunior, in l. prima col. 2. de iureiuran. Afflic. decis. 346. Maranta in titu. de instantia, nume. 8. Rebuf. in tit. de senten. executo. artic. 7 gl. 9. nume 10. Cur. Sen. tit. de iureiurã. propter calũniã in princ. nu. 14. vbi citat & sequitur istum locum. Soci. consil. 91. volu. primo, qui videtur tenere contra Practicam.

ADDITIO.

a Executio, Bar. in l. litibus, C. de agric. & censi. lib. 11. tenet q non habet instantiam executio sententiarum & instrumentorum, quia fiunt sine litis contestatione. Sed intellige quando iudicis officium imploratur, vt ipse Bar. dicit in l. intra dies, ff. de re iud.

FORMA LIBELLI QVO AGITVR, vt rescindatur seu annulletur sententia lata prætextu falsi instrumenti.

COram vobis D. Vicario D. Potestatis Papiæ agit, & in iure proponit Ioan. de Oliaris contra, & aduersus Simon. & contra quamcunque aliam personã pro eo, seu eius nomine in iudicio legitime comparentem: non in modum solemnis libelli, sed qualis qualis petitionis, & simplicis facti narrationis, dicens quòd orta quæstione inter ipsas partes nomine & occasione cuiusdam petiæ terræ, &c. præfatus Simo. procurauit, solicitauit, pariterq; induxit Gui. de N. notarium ad componendum, rogandum, scribendũ & tradendum in publicam formam quoddam instrumentum falsum venditionis dictæ petiæ terræ, in quo descripto falsò apparet in effectu, quòd ipse Ioan. vendidisse debuit dictam petiam terræ in eo descriptã suprascripto Simo. anno curso 1414. die 16. mensis Septemb. pretio floren. centum, quod minimè verum fuit, nec est, cum ipse Ioan. nunquam vendiderit dictam petiam terræ, nec testes in ipso asserto instrumento nominati fuerunt nunquam præsentes ipsi assertæ venditioni; quinimmo tempore dicti asserti instrumenti fuerunt aliqui tunc defuncti, sicque tàm ex prædictis, quàm ex alijs multis clarè detegitur ipsum assertum instrumentum fuisse, & esse in omnibus suis partibus, & capitulis falsum, & falsò, & contra omnem veritatem compositum, traditum, & scriptum contra voluntatem, & præter sciẽtiam, & præsentiam dicti Io. & testium in eo descriptorum. Rursus dicit, & exponit idem Ioã. q suprascriptus Simo. ipso tali asserto instrumento falso, scienter, & dolosè vsus fuit & est in dicta causa, perseuerando in huiusmodi vsu, ita & in tantum quòd ipsius instrumenti vigore ac prætextu reportauit & obtinuit diffinitiuam sententiam, a tunc vicario ferri & promulgari in ipsius Simo. fauorem & contra ipsum Ioan. & vlterius ipsius sententiæ executionem, licet indebite, & iniustè sic & taliter, q ipse Ioan. priuatus fuit & est virtute dictæ sententiæ ex falso instrumento latæ prædicta sua proprietate, & possessione memoratæ petiæ terræ plusquàm iniustissimè, quam sententiam vobis exhibet, & producit in forma publica traditam, & rogatam per Pet. notarium, anno, & mense &c. Quare cum fructuum ex falsitate nemo debeat obtinere, iuraque disponant sententiam ex falsis instrumentis, vel testibus prolatam fore penitus retractandam, idcircò prædictus Ioã. omni modo, iure, via, & forma, quibus melius potest, petit, & requirit quatenus, prout melius de iure poteritis, pronuncietis, & declaretis per vestram sententiam, prædictum assertum instrumentum dictæ venditionis fuisse & esse falsum, & contra veritatem traditum, scriptum, & rogatum, ipsamque sententiam ipsius instrumenti prætextu latam, & executionem dictæ sententiæ inde factam & secutam, fuisse & esse nullam, & omnino nullius valoris, & momenti, & aduersus ea omnia, & singula ipsum Ioann. fore & debere in integrum restitui, inquantum mero iure appareant esse aliqua, quod negatur, dictãq; petiam terræ pleno iure spectare, & pertinere, spectasse, & pertinuisse dicto Io. ac sibi fore & esse restituendã. & relaxandam, dictumque Simon. ad dictam restitutionem, & relaxationem condemnatum, simul cum fructibus per eum perceptis, necnon in cæteris damnis, & expensis passis, & factis per dictum Ioan. & in futurũ fiendis & patiendis, de quibus protestatur, saluo iure addẽdi &c. non tamen se astringens, &c.

COram vobis. Ad hanc materiã oculos aperiant omnes, maximè notarij iuuenes qui facilius per sæpe corrumpuntur; nam si fuerit locus falsis instrumentis, testibus, & sententijs, ac gratiis principum extorsionibus.

sionibus, & rapinis, nullos profectò de statu suo poterit esse securus; sit ergo vnusquisq; super omnia legalis, nec in aliquo auro patiatur se corrumpi. & illud semper in memoriu teneat quod Cassiodorus, lib. 4. epistolarum, scribit iu hunc modum. [Aurum siquidem per bella quærere uefas est, & per maria periculum, per falsitatem opprobrium; honesta verò suut lucra, per quæ nemo læditur, & bene uequiritur. Gryphes ipsi aurum iugiter leguntur effodere, atque metalli inspectione gaudere, quibus quoniam uon est ambitus lucri, cupiditatis crimine non dicuntur accendi &c.] uec Tullianum eloquium est obliuioni tradendum, qui sic ait [Cadit ne in virum bonũ fallere, meutiri, criminari, præcipuè emolumeuti sui causa? nil profectò minus est, non ergo vlla res tanti, aut commodum ullum tam expetendũ, vt viri boni & splendorem & nomen amittas; quid est enim quod afferre vtilitas ista tantum possit, quantum auferre, si boni viri nomen eripuerit, fidem, iustitiamque detraxerit. Quid enim interest, vtrũ ex homine siquis conuertatur in belluam, an hominis figura immanitatem gerat belluæ &c.] Sequitur in litera.

SVMMARIVM.

1 Falsi quot modis agatur.
2 Ius excipiendi de falso, an duret tãto tempore quãto ius agendi.
3 Nunquid agi possit ciuiliter de instrumento falso contra partem, antequam actum sit criminaliter contra notarium qui scripsit.
4 De falsitate quæritur etiam per officium iudicis.

QVALIS qualis petitionis. † Per hæc verba, & alia similia apparet, q̃ ciuiliter agitur de falsitate sententiæ & instrumenti. Cuius gratia est sciendum, quòd de falso commisso tam circa testes, & instrumenta, quàm circa alia acta causarum, & similia procedi & quæri potest dupliciter. f Vno modo ciuiliter sicut in contractibus, & vltimis volũtatibus; alio modo criminaliter, vt probatur in tex. in l. damus, & l. de fide, & l. præbemus, C. ad l. Corn. de fal. & siquidem agatur ciuiliter, competit actio in factũ, g quæ durat 30. annis, sicut faciunt cæteræ actiones personales secũdùm Cyn. vt per eum in l. querelam, C. ad l. Corn. de fals. sicut ius dicendi ipsum instrumentum, vel sententiam, nullam, vel nullam, vt not. per Bart. in l. quæ sub conditione, § de hoc iureiurando, ff. de cond. insti. Regulariter enim omnes personales actiones eo tempore determinantur, & durant, vt Instit. de perpe. & temp. act. in prin. C. de const. pec. l. 2. facit l. sicut, & l. omnis, C. de præscr. 30. anno. Vbi verò agitur criminaliter, solum durat tale ius 20. ann. vt in d. l. querelam. Tertio etiã modo quæritur & disputatur de falso per modum excipiendi, qui modus frequentius practicatur, vt l. fin. C. de fide instr. & in c. cum venerabilis, extra de excep. & in l. vbi falsi, & l. satis aperte C. ad leg. Corn. de fals. & not. per gl. in l. si ex falsis, C. de transa. & in c. cũ Io. & c. inter dilectos, extra de fide instrum. & l. cum ciuilis, 2 C. de ordi. iud. † Quod quidem ius excipiendi de falso, an duret tanto tempore, quanto ius agendi, plenè disputat Cyn. in dicta l. querelam, vbi finaliter concludit cum Iac. de Aret. distinguendum, aut ille qui obtinuit per falsa instrumenta fuit in dolo sciens her his vtendo, tunc & tantum durat exceptio, quantum durat ciuilis actio, & per consequens 30. ann. arg. l. pluré, in fi. ff. de dol. except. Aut non fuit in dolo, vt puta non conscius falsitatis, & tunc quia præcedere debet exceptio in integrum restitutionis, vt in l. exceptiones, §. vlt. ff. de except. necesse est dicere, quòd hoc casu ius excipiendi solum h duret quadriennio, vt in l. Diuus, ff. de re iudic. & quod not. in l. si ex falsis, C. de transact. & sic intelligitur c. cum venerabilis. de excep. & c. licet. extra 3 de prob. cum sim. † Nunquid autem agi possit ciuiliter de instrumento falso contra partem, antequàm actũ sit criminaliter contra notarium qui scripsit? plenè disputat Cyn. & Doct. in l. fi. & l. 2. & ibi per gl. C. de fide instr. & dixerunt super hoc quidem, aut notarius viuit, i & debet prius contra eum criminaliter agi, vt d. l. fi. C de fide instr. aut mortuus est. & tunc est in electione actoris, an prius agere velit ciuiliter, vel criminaliter, arg. d. l. damus, C. ad l. Corn. de fal. Alii dicunt absolutè, q̃ siue notarius uiuat siue non, q̃ est in electione actoris, an prius velit ciuiliter agere, vel criminaliter, quã opin. approbat gl. & Iac. But. & communis consuetudo in d. l. 2. Ad hoc autem specialiter aduertendum, quòd vbi proceditur criminaliter, debet iudex oculos aperire. Nam ad eius officium pertinet, multo maiorem indaginẽ exquirere, quàm si ciuiliter ageretur, vt d. l. vbi falsi, C. ad l. Corn. de fals. & si contra reum inculpatum de hoc vitio non sunt probationes concludentes, sed nudæ suspiciones, non propterea debet iudex ipsum absoluere, nisi prius se purgauerit saltem per proprium iuramentũ, vt determinatur per Cyn. in d. l. vbi. & per Azo. in summa. C. eod. tit. & per Goff. in summa, extra de crimi. fal. per quod habes colligere, q̃ hic est casus specialis, vt nõ sufficiat ad plenam absolutionem rei quod actor non probauit. per regulam l. actor. C. de proba. & l. qui accusare, C. de edendo sed debet reus se purgare. 4 † Quarto etiam modo, quæritur de falso k per officiũ iudicis, secundùm Cy. vbi suprà per tex. in l. sciant, C. de prob. ad quod facit l. nullum. C. de testi.

ADDITIO.

* Qualis qualis. Adde Ias. in l. non solum, §. morte, nu. 46. ff. de oper. no. nunc. & quæ habentur supra. sur. lib. act. Real. in prinс. Masuer.

SVMMARIVM.

1 Falsum quot modis committitur.
2 Solicitans, quòd falsum committatur, grauius punitur, quàm qui falsò vtitur.
3 Libellus, in quo simpliciter dicitur falsum esse commissum, nec dicitur cum dolo, vel sine, an procedat.

1 PROCVRAVIT, solicitauit. † Ad huius euidentiam sciendum est, quod falsum committitur quatuor modis, videlicet Scripto, Dicto, Facto, & Visu. Et primò l committitur scripto, vt patet in notario scribente falsum instrumentum, vt in c. cum Ioãnes Eremita. & in cap. inter dilectos. cum sim. multis, de fide instr & aliis casib. positis in l. j. §. qui rationibus. m & l. Paulus. §. Paulus, ff. ad l. Cor. de fal. Secundò m cõmittitur dicto, vt in falso teste, & similibus casibus, de quibus in d. l. 1. §. sed & si quis, & §. qui iudicem cũ sim. Tertiò n committitur facto, vt in falsa moneta, & falsa mensura, vt ff eod. tit. l. quicunq;, & l. pen §. 1 & in cæteris aliis similibus casibus ibi no. C. de fal. mone. l. 1. & l. qui falsam, ff. ad l. Cor. de fal. Quartò o committitur visu, vt quando aliquis in causa committit, & producit scienter & dolose falsum instrumentum, vt C. eod. tit. l. si falsos, cum sim. quæ omnia prolixius vide per Azo. in sum. C. eo. tit. & per Goff. in sum. extra de 2 crimi. fals. † Deinde sciendum est, quòd iste, p qui prouocauit, & solicitauit, quòd notarius cõmitteret falsum grauius punitur, quàm si simpliciter falso instrumento 3 vsus esset, vt in dicta l. si falsos. † Vlterius quæritur, an iste talis libellus procedat, in quo simpliciter dicitur falsum esse cõmissum, nec exprimat, an dolo, an sine dolo, quam quæstionem plenè disputat Cyn. in l. nec exẽplum, C. ad leg. Corn. de fal. Sed finaliter, & conclusiue dic secundũ eũ, q quòd nõ est necesse hoc exprimere, quia dicendo falsum commissum, includitur dolus interuenisse.

f Vno modo ciuiliter, Ias post Bart in l. diuus, nu. 17. de re iudic. Gãd. de malefic. tit de fals. in prinс.

g Quæ durat 30. annis, Balb. de præscript. in quarta parte, 4. partis princ. in princ.

h Durat quadriennio, & ista est communis secundum Ias. dicta l diuus, nu. 30 Balb. de præscrip. d 4 parte, 4 partis princip. q. 2 nu. 7. versic. quæro limit.

i Et dãt prius agi. & istã opin. sequitur Paul. de Cast. d. l. fi. nume 13.

k Per officiũ iudicis. Maranta in spec. in sexta & vltima parte princip. illius tract. num. 148 vbi in illa pte tractat materiam in quot partes diuiditur iudicium.

l Committitur scripto, exemplifica multis modis, vt per Marsil. in Rubric. de fals. numero 10. Gaud. eo. tit. nu. 2. Iodoc. in Practica Crim. cap. 122.

m Committitur dicto, exemplifica, vt p Iodoc. supra cap. 121. & Clar in §. falsũ, versic. teste qui falsum.

n Committitur facto, Afflic. decis 21. Iodoc. supra c. 123. & de falsa moneta. Clar. supra versicu. dixi etiam, vbi quot modis committitur falsũ circa monetam.

o Committitur visu, Iodoc supra c. 123. nu. 20. cum seq. Clar. supra versic. item falsum instrumentum.

p Qui prouocauit, ac solicitauit, Intellige, vt per Boss. in tit. de delicto, num. 36. Afflic. decisio. vltima, nume. 18.

q Quòd non est necesse, istam esse communem attestatur, Ias. d. l. diuus, num. 18. Decisione Tholos. 283. & 284.

teruenisse, maximè si criminaliter de falso quæratur tamen consultè faciet vnusquisq; id exprimere in libello, x aliter enim x non ligatur pœna falsi, nisi dolus intercesserit, vt d.l. nec exéplum, & probatur in l.1.in prin. ff. ad l.Cor. de fal. de quo dolo in dubio z in his, quæ cadunt in delictum, & à iure prohibita sunt, semper præsumitur, vt habetur in l. 1. C. ad l. Corn. de fal. licèt in cæteris actib. à iure permissis non præsumatur dolus, nisi perspicuis indiciis probetur, vt in l. quoties, §. qui dolo ff. de proba. & l. qui dolum, C. de dol. & l. dolus, ff. de rescin. vend.

ADDITIO.

a Secundò committitur, quot modis committitur falsum vide per Bald. in l. falsus. in 5. col. C. de fur. Adde Hippol. de Marsi. in rub. ff. ad l. Cor. de fal. col. 2. ver. modo viso. Iodo. in praxi. crim. c. 119. nu. 3. Cuma. cons. 138.

SVMMARIVM.

1 *Notario non redeunte in publicam formam instrumentum, an committatur falsum ex tali instrumento nō authenticato.*

TRadendum in publicam formam, Sed quid erit, a si notarius a tradidit ipsum instrumentum in 1 forma non publica, nec authentica, † Ita quòd nō facit fidem. v.g. si caret anno, vel indictione, aut die, & sim. nunquid cadet in crimen falsi? Dyn. simpliciter tenet q sic, per l. si quis legatum, ver. certum. ff. ad leg. T Cor. de fal. Alij distinguunt, T aut instrumentum peccat in forma, & tunc non committit falsum; aut in materia, & tunc sic. Alij, quos sequitur Bar. in d. l. si quis legatum, distinguunt, q aut notarius nō adhibuit in instrumento formam debitam, quia ipsum pœnituit falsitatis, nec ideo perfecit, & tunc excusatur: aut imperfe V ctum tradidit, quia perficere non potuit, & tunc V non excusatur, vt ambo hæc probantur in l. qui falsam, & l. filius. §. 1. ff. ad l. Corn. de fal. de qua quæstione vide latius per Bart. in d. l. si quis legatum.

ADDITIONES.

a Si notarius. vide Feli. in d. c. cū Io. Eremita, de fide instr.

* Si notarius. Adde, quid de notario succedendo alij notario, an poterit authenticare scripturas notarij defuncti? & dic, q non poterit sine commissione iudicis, teste Ias. in l. prætor ait, §. cogentur, nume. 14. ff. de eden. vbi distinguit.

INstrumentum venditionis. Hîc de venditione ponitur gratia exempli, & ideo idem per omnia dicendum in omnibus alijs instrumentis tam publicis, quàm priuatis, vt l. damus, C. eod. & l. 1. § qui in rationib. & l. Paulus, cum sim. ff. ad l. Corn. de fals. &c.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum an reprobetur de falso, testibus in eo descriptis dicentibus non interfuisse.*

1 FVerunt vnquam præsentes. † Si notarius dicat in instrumento talem testem, vel testes fuisse præsentes, & inde examinati deponunt * non fuisse * præsentes, vnus vel plures an per hoc * reprobetur in- A strumentum de falso? A tangitur per Cyn. in l. in exercendis, C. de fide instrum. & per Inno. & Io. And. c. cum Ioan. Erem. extra de fide instrum. Bart. in l. 1. ff. quemadmod. testam. aper. & ego scripsi supra circa formam opponendi contra instrumenta, & Spec. posuit in tit. de instrum. edi. §. postremo.

ADDITIONES.

* Non fuisse præsentes. Adde, q vni testi in criminalibus, licèt non credatur contra notarium, quando dicit notarium aliter scripsisse quàm dictum fuerit: secus tamē est, quando plures sunt testes; quia tunc magis credendum videtur testibus, quàm notario. Cōtrarium tamē verius esse scribit Rol. consil. 38. nuoi. 23. 24. 29. 41. li. 1. Quæ contraria opi. posset procedere in ciuilibus, secus tamen in criminalibus, vt per eundem d. cons. vbi doctè & copiosè more suo artic. declarat. Cui adde not. p Aym. consil. 13. num 3. consil. 74. num. 3. lib. 1. Alex. consi. 74. col. 4. lib. 1. cons. 65. lib. 1. Gram. voto 16. Foll. practic. crim. 2. secundæ. ver. & demum repetantur. nu. 14. & seq. Nouel. Pract. Crim. c. 8. num. 11. Ferrat. caut. 26. Bar. in l. in exercendis. nume. 11. nu. 12. C. de fide instru. Quid, quando testis repetitus dicit se non ita deposuisse? & dic, vt per Foller. vbi supra num. 13. Bal. & Sali. in l. fi. C. plus valere, quod agi. Capic. decis. 61. nu. 5. Grama. consil. 47. Doc. omnes in c. cum Ioannes. de fide instrum. & in terminis eorum, quæ scribit hic Papien. vide Bar. & alios in l. 1. §. si quis neget, ff. quemad. testam. aper. Fely. in d. c. cum Ioannes. in c. ad audientiam. col. 3. de præscript. In materia autem, quando notarius & testis contradicunt, cui magis credendum sit? siue ciuiliter agatur, siue criminaliter, vide Boss. prac. crim. titu. de falsis, nu. 16. 17. 33. & seq. vbi distinguit, quæ distinctio videtur etiam concordare cum ijs, quæ prædictus Rolan. ponit d. consil. 38. Accedunt not. per Clar. pract. crim. §. falsum. & in specie col. 5. vbi si testis neget se dixisse, prout notarius scripsit; notarius verò sustinet testem dixisse vt scriptum est, regulariter magis creditur notario, sed quantum ad hoc, vt notarius vel testis puniantur de falso: neutri creditur, teste Alex. d. cons. 74. nu. 12. lib. 1. quem articulum latius prosequitur Clar. d. §. falsum. vbi plura ponit notab. in actu pract.

* Reprobetur instrumentum. Adde quæ habetur a sup. a for. iur. testium, ver. & falsitate. num. 3. & for. opp. contra instr. ver. dignoscitur. nu. 3. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum in parte falsum, et in parte verum, in totum falsum redditur.*

1 IN omnibus suis partibus. † Quid autē a si instru- a mentum reperitur pro parte verum, & pro parte falsum, an reddatur falsum in totum? gl. iuris ca- b no. dicit, b q sic in c. si ad scripturas sacras, 9. dist. quā opi. sequitur gl. in c. in nostra præsentia. extra de testi. & Innoc. in c. cum Ioā. Eremita. de fid. instrum. col. fi. vt c ego scripsi c supra in d. forma opponendi contra instrumenta. in glo. appareant.

ADDITIONES.

a Quid autem. vide gl. in l. 2. C. de fide instrum. & Doctor. in l. ex falsis, C. de trans. & per Ioā. And. in c. fraternitatis, de hære. & Card. Alex. in d. c. si ad scripturas sacras, & per Ioan. de Fant. in §. qui falso. 4. q. 3. Spe. in titu. de instrumē. edi. §. instrumentum, §. quid si aliquid. & ibi Ioan. Andr.

b Dicit q sic. Adde, quòd istam opin. firmat Bar. & communiter Doct. in l. si ex falsis, C. de trans. Bar. in l. Quintus, ff. de aur. & arg. leg. & vide Bal. & Io. de Imo. in l. 1. §. si quis simpliciter. ff. de verb. obl. Bart. de Sali. in l. in exercendis, col. antep. in fi. C. de fid. instr. Flor. in l. cū de ætate, col. pen. ff. de prob. Inn. in c. cum in iure peritus, ante fi. de offi. dele. Io. An. in c. ecclesia, de elect. Bal. in c. ad audientiam, de rescrip. Ant. de But. in c. cū Ioā. Eremita, col. 17. de fide instrumē. & in c. cum olim. col. 26. de censib. Pet. de Anch. in c. fraternitatis, de hærec. & ibi Abb. Panor. col. 1. versic. sed dubium. Io. de Ana. col. 8. vers. Cy. ibi in vlt. q. & Feli. col. 3. versic. secunda conclusio. Lanf. in c. quoniam contra falsam. in § instrumentorum, de prob. col. 8. vers. item quæro nunquid si aliqua. Do. de Rot. decis. 141. in antiq. incip. Item nota generaliter. Alber. de Gand. in tracta. malefi. in titu. de falsi.

x Non ligatur pœna falsi, Clar. §. fi. q. 84. Sequitur consil. 39. nu. 83. volu. 2. Intellige vbi agitur de pœna corporali, seu capitali, Dec. cons. 9. cum allegatis p Iacob. Nouel. pract. ad defensam. versic. varijs ac assiduis, nu. 84.

z In his, quæ cadunt in delictū, Blanc. in Practica Crim. in versic. visis indicijs, num 130.

T Aut instrumentum peccat in forma, Boss. in tit. de fals. num. 67. 75. & 90. Thom. Gramm. Decis. 73. nu. 3. cum seq. Alcia. in trac. præsum. reg. 3. præsump. 63.

V Non excusatur, vnde Not. q nō ponit clausulas consuetas punitur de falso, Doctor. in l. subemus, C. de testa. cum allegatis per Anton. Gabr in tracta. commu. conclus. in tit. de cōsuetud. conclus. 3. nu. 7.

A Tangitur per Cyn. Cra consil. 86.

B Glo. iuris canon. dicit q sic, q dicatur Dec. consil. 317. num. 7. cū seq. procedere circa contextus q videtur sequi Ang. de malefi. in verbo falsario, nu. 41. & ibi Augusti. Bonifac. de Vitali, ea rub. nu. 9. dicit q si est falsitas in eo q consistit eis instrumenti totum vitiat Gand. in dicta rub. num. 8. videtur seq. Decius, tamen late per vtraq; opin. late ponit Foler. in Practica in verbo, item quòd commisit falsitatem, num. 39. & 68. late reg. cum ampliat. & limit. ponit Anto. Gabr. de commu. conclus. in tit. de Criminalibus, conclus. 3.

C Supra forma iuramenti test. & ibi scripsi nu. 8.

fals. Tancr. in compend. sua in rubr. 5. q. 10. Oldr. consil. 37. incip. Ad primam quæstionem. Bald. consi. 128. inci. In quodam instrumento. in 3. col. in 2. vol. Paul. Cast. consil. 301. incip. Ad bene examinandum, col. 1. versi. potissime, in 1. vol. Alex. de Imol. consi. 34. incip. Visis & ponderatis, in 4. vol. Io. de Ami. consi. 154. incip. Factis & præsentatis, nu. 12. Grammat. consil. 68. causarum ciuili. incip. Quia intentio, num. 31. Maria. Soc. Iun. consil. 40. incip. Licet aliàs. num. 16. in 2. vol. Zilettus.

SVMMARIVM.

1 *VTens falso instrumento quando incidat in falsum.*
2 *Vsurus instrumento falso si protestetur coram iudice se velle ipso instrumento uti quantum sit verum & nõ aliter, an excusetur.*
3 *Pœna vtentis scienter falso instrumento vsque ad sententiam, quæ sit.*
4 *Producens instrumentum si protestetur postea se nolle vti illo instrumento, an ex hoc illud instrumentũ reputetur falsum.*

1 D DOLOSE vsus fuit. † D Hic notandum est, ad hoc vt vtens falso instrumento incidat in crimen, & pœnam falsi, duo debent concurrere, videlicet dolus proprius, quia sciens esse falsum instrumentum eo vtitur. Secundò, quod perseueret in vsu vsque ad diffinitiuam sententiam inclusiuè; nam deficiente dolo, vel eo ante latam sententiam ab vsu abstinente, excusatur à crimine, & pœna falsi, vt no. in l. si falsos, C. ad
2 l. Cor. de fals. & l. si vteris, C. de fid. instr. † Quid, si fuit protestatus coram iudice se velle ipso instrumento vti,
inquantum sit verum, & non aliter, an excusabitur? E Cy. dicit, quod sic, & communiter omnes in l. si falsos, C. ad l. Corn. de fals. & Spec. in titu. de instr. edit. §. videndum restat. vers. quod si velis sine pœna, licet Bar. det contra hoc remedium, quoddam aliud consilium in l. diuus Pius, ff. ad l. Corn de fals. quod reprobat ipse Spec. de quo di
xi * supra in forma producendi instrumẽta. † Inde quæ
3 ritur, quæ sit pœna vtentis scienter falso instrumento vsque ad sententiam? dicunt quidam, quod est eadem pœna, quæ est facientis falsum instrumentum, vt in l. 1. in fi. ff. ad l. Cor. de fal. quam opin. sequitur Iac. Butr. in l. si
vteris. C. de fid. instr. Cyn. verò in d. l. si vteris, F tenet quod minori pœna punitur vtens, quàm faciens, argu. in l. falsi. §. ordinem. ff. ad l. Cor. de fals. idem sequitur Azo.
4 in summa, C. eo. titu. & Bar. in d. l. 1. in fi. † Vltimò quæritur, pone quod facta productione instrumenti, protestatur postea producens se nolle vti illo instrumento, an ex hoc reputabitur instrumentum esse falsum? G gl. dicit, quod sic in d. l. si falsos. C. ad l. Corn. de fal. Cyn. autem, & verius in l. 3. C. de fide instr. & in d. l. si falsos. sic distinguit, aut vires ipsius instrumenti fuerunt in dubium reuocatæ, vt quia aduersarius opposuit instrumentum esse falsum; & tunc redditur suspectum de falso. Aut nõ fuerunt in dubiũ reuocatæ. & tunc secus; sic ergo quando abstinet ab vsu tempore quo est oppositum contra
instrumentum de falso, necesse habebit * producens fidem imponere ipsi instrumento tanquam suspecto, vt probatur in l. iubemus, C. de probat.

ADDITIONES.

* Supra in forma producendi instrumenta. Adde, quæ habentur d. for. ver. in illis passibus, & quod producẽs scripturas vel instrumẽta, aut testes possint interrogari, an eis vti velit, vide Feli. in c. præsentium. de testi. Afflic. decis. 189. Marc. Delph. 673. Boss. tit. de fals. num. 109. 119. vbi docet modum ac formam respondendi, quãdo quis interrogatur, ne faciat se suspectum, quod falsum commiserit, & melius nu. 155. 156 & seq.

* Producens. Adde, quod producenti instrumentum suspectum de falso spectat onus probandi veritatem instrumenti, l. si. C. ad l. Corn. de fals. habetur per Doc. in l. iubemus, vbi Alber. C. de prob. Osasc. decis. 16. nu. 1. Intellige, quando scripturæ suspicio resultaret vno ex tribus modis, de quibus in glo. si. in d. l. si. & d. l. iubemus. ver. suspectas. Immo, dicunt aliqui, quod d. l. iubemus. & l. si. de fid. instru. intelligi debent de suspicione resultante, ex eo quòd instrumentum productum est in sui forma vitiatum, vel aliqua parte substantiali abrasum, secus si aliunde suspicio oriatur, quia tunc valet instrumẽtum, nisi cõtrarium probetur. ita Osasc. d. decis. 16. nu. 1. Et vbi suspicio resultat altero ex duobus modis. vel ratione personæ producentis, vel fabricantis falsa instrumenta semper intelligi debet, quod producens vel fabricans fuerit infamatus, aliàs producens non cogitur se purgare testibus Alber. & Salic. qui ita intelligunt d. l. iubemus vbi etiam Bar. Osasc. d. dec. num. 11. quem vide latius declarantem. Masuer.

IPsius instrumenti vigore & prætextu. Nunquid autẽ ad reuocandum sententiam latam sit necesse probare, quod iudex fuerit motus ad ipsam sententiam proferen
H dam prætextu ipsius instrumẽti? H Dic breuiter, quod sic,
* aliàs non * retractaretur sententia, vt probat text. cum glo. in l. pen. & fi. C. si ex fals. instr. & in l. 1. in prin. eod. titu. veruntamen in dubio præsumitur iudex esse motus ex instrumentis in causa productis, vt determinat Cyn. in d. l. pen. sicut videtur pronunciasse ex causa in libello expressa, vt not. in l. hoc enim, in princ. ff. de excep. tut. quam etiam opin. sequitur Vber. in sum. sua. titu. de exce. & vide quæ scripsi circa formam sententiæ diffini-
I tiuæ I in glo. super verbo, Iuribus & instrumen.

ADDITIO.

* Retractaretur Adde de materia retractationis, & vide Ias. in rep. l. admonendi. nu. 10. nu. 36. ff. de iureiur.

SVMMARIVM.

1 *Petens sententiam pronunciari nullam, an debeat illã coram iudice producere.*
2 *Sententia in modum agendi pronunciari nulla, quo iure petatur.*

QVAM sentẽtiam vobis exhibet & producit.
I † Hic notandum, an ille qui petit sententiam pronunciari nullam, debeat illam coram ipso iudice producere? & videtur quod sic, vt iudex notitiam & scientiam habeat de illa re, de qua & super qua pronunciare habet, sicut dicitur in aliis actib. & gestis, de quibus iudici probatio est fienda, vt in l. actor. C. de prob. & l. doce ancillam, C. de rei vendi. & in l. qui accusare,
K C. de eden. cum sim. K In contrarium determinat Inn. in c. G. perpetuus, ext. de fid. instr. dicens, quòd si agens non habet sentẽtiam, quod reus in cuius fauorem lata est, cogitur ipsam exhibere, quam si non exhibuerit debebit interrogari, an talis sentẽtia fuerit pro eo lata, vt ff. de interro. act. l. pen. etsi quidem negauerit. cogetur cedere sententiæ, vel poterit iudex pronunciare, [Si qua sententia apparuerit in fauorem partis lata contra talem, ipsam cassamus, & annullamus, vt nullas vires de cætero obtineat.] argu. ff. de interro. act. l. non alienum
2 † L Quo autem iure petatur sententia in modum agen
L di pronunciari nulla, dicit idem Inno. vbi supra. & in c. fin. extra de off. iud. quòd officio iudicis. licet Bart. aliter distinguat in l. quæ sub conditione, §. de hoc iureiurando. ff. de condit. instit.

Quare

D *Dolosa vsus fuit istum locũ citat & sequitur Cassa. in consuetud. Burg. in titul. fin. vers. est aduertẽdum in fin.*

E *Cyn. dicit quod sic vide late Anto. Gabr. de communi conclus. in tit. de crimi. conclus. 7. vbi ponit Ampli. & limi. vide quæ latissimè ponit Petr. Folle. in practica crim. in verbo item quod commisit falsitatẽ, numero 11. vbi tamen est certissimus, quòd instrumẽtum est falsum & statim non renunciat vsui ipsius instrumentũ sed vsque in finem causæ perseuerat vtens ipso quod licet postea renũciet nõ euitat pœnã falsi Pet. Foll. sup. nume. 15. debet tamen statui tẽpus ad deliberandũ an velit vti vt per Foll. sup. num. 21 punitur tamen pœna falsi quando est notoria absq; partis instantia & ibi reliqua vide per Ant. Gabr. sup. & vide Rip. in cap. cum M. num. 100. de consti. vbi late de ista responsione.*

F *Tenet quod minori pœna Marsil. in l. si is qui cum telo. nu. 1 C. ad l. Corn. de sicar. & in l. eiusdem, nu. 2. ff ad l. Corn. de fals. Ang. de malefi. in verbo falsario nume. 42. Marsi. consil. 24. num. 20. & conso. 30. num. 17. & consil. 39. nu. 52. & consil. 43. nume. 48.*

G *Glo dicit quòd sic Petr. Foll supra nume. 12. & 41.*

H *Dic Breuiter quod sic, Ias. in l. diuus. num. 11. de re iudic. Vunci. de nullit. ex defec. in process. nu. 133.*

I *In glo. super verbo vbi scripsi, nu. 1.*

K *In contrarium determinat vide supra in libell. appellat. à senten. diffin. in verbo & inquantum sit aliqua, nume. 6.*

L *Quo autem iure petatur Io. Oldend. in trac. de sent. & re iudic. in princ. n. 21. vbi latissime.*

QVare cum fructum ex falsitate. Hæc est conclusio libelli,quæ licèt sit necessaria cùm ciuiliter agitur: m attamen m vbi agitur criminaliter non est necessaria,vt not.Bart.in l.libellorum,ff. de accusa. & per Cy. in l. in causis,C.de accu. & in l. nec exemplum, C. ad l. Corn.de fal.

IVraque disponant. Ista iura habentur, tam de iure ciuili,quàm canonico, vt C.si ex fal. instr.per totum. & l.diuus,ff.de re iudi.& in cap. cum venerabilis,extr, de exce.& quod no.in cap.ad falsariorum, ext. de crim. falsi, cum multis sim.

S V M M A R I V M.

1 *Si sit pronunciatum super falso in actione ciuili,an possit de nouo super criminali agi.*
2 *Reo declaratiuè absoluto, quia non deliquit, tunc sententia lata super facto in vna causa, non præiudicat in alia actori.*
3 *Sententia lata in criminali præiudicat in ciuili.*
4 *Iudex cognoscens falsum per modum excipiendi, an in eodē libello ex suo officio possit punire delinquentē.*

INstrumentum dictæ venditionis fuisse, & esse falsum, † Sed pone, quod iudex in hoc ciuili iuditio pro-
1 nunciauit super falso,an poterit adhuc de nouo criminaliter agi, seu accusatio institui super falso? videtur quòd sic,per l.damus,& l.præbemus, C. ad l. Corn. de
n fals. n Tu autem prò pleniori doctrina, cum quæritur
a an sententia lata [a] in causa ciuili præiudicet in causa criminali,vel econtra,distingue secundùm Iac. But. vt per eum not in l. si quis ad se fundum,C.ad l.Iul. de vi pub. vel priua. Aut sententia fuit absolutoria, aut fuit condemnatoria. Primo casu,aut fuit absolutus quia actor non probauit,aut quia reus non deliquit;si quidem fuit absolutus, quia actor non probauit, tunc sententia lata in vna causa,siue ciuili,siue criminali,non nocet in alia, & sic intelligatur gl.in l. 1.C.quando ci.act.præiudi.cri.
2 & l.ex morte,C.ad leg.Aquil. † Si verò fuit reus declaratiuè absolutus,quia non deliquit,quia forte probauit instrumentum verum,vel se non deliquisse,tunc sententia lata super facto in vna causa non præiudicat in alia actori;quia idem factum venit in vtroque iudicio disputandum,vt in l. 1.& 2.C. si ex fal.instr. & l. si quid in totum,§.si ancillam,ff.de exce.rei iud.facit l. si duo patroni §.idem Iulianus,ff de iureiur.Secundo casu principali, quando sententia fuit condemnatoria,tunc lata in ciuili causa non præiudicat in criminali quò ad plenum præiudicium,sed quò ad quale sic.d.l. si quis ad se fundum. Quia in causa criminali requiruntur probationes
3 clariores,quam in ciuili,vt in l.fin. C. de prob. † Si aūt fuit lata in criminali,tūc plenè præiudicat in ciuili;quia in criminali fuit perfectius de causa probatum, quæsitum,& disputatum secundùm eum:quod tene mēti, de quibus tangitur per Cy.in d.l.1.C. quando ciui act.præiudi.crim. & cum prædicta determinatione debet intel-
4 ligi d.l.damus,& d.l.iubemus. † Insuper quæritur, pone quod iudex in causa ciuili per modū excipiendi cognouit falsum fore instrumentum, an in eodem libello ex
o suo officio poterit punire delinquētē? o videtur quod sic, exemplo testis qui falsum testimonium tulit, vt in l.nullum,C.de prob & l.diuus,ff ad l.Cor.de fals. In contrarium facit,quod habetur in c 2. ver. cæterum. extra de excep.& l.Lucius.& quod ibi not ff.de his qui no. infa. finaliter Cyn.in d l vbi falsi.C.ad l.Cor. de fals.vbi disputat hanc quæstionem, concludit quod pœna ordinaria non potest ipsum punire, sed extraordinaria sic,& ita con-
5 cordant dicta iura. † Quid ergo p si punitur extraor-
p dinariè, an poterit vlterius pœna ordinaria per viā accusationis iterato puniri? idem Cyn.in d.l.disputauit similiter hanc q.referendo contrarias Doct.opin. & nihil concludit. Ego autem sto cum illis, qui tenent, quod non possit, nam absonum videtur quòd de delicto eiusdem hominis sæpe quæratur, contra l. licet. in fin. cum ibi not.ff.naut.caup.stab.

m Vbi agit criminaliter nō est necessarius Clar. in practica crimi.q. 12.in fi.& ponit rationē diuersitatis Cur. in ciuilibus requirutur & non in criminalibus.

n Tu autem vide de hoc Ang. de Malefi.in verbo & ad querellā, nume.85. & ibi ampl.addit.Gand. de Malefi. in verbo qualiter fiat accusatio,n. 10 vbi latè ista prosequitur.

o Videtur quòd sit.supra in forma iuramēti se stium in verbo & falsitatem.n. 4.vbi scripsi,nu. 2. Adde quòd si crimen falsi incidenter deducatur iudex pronunciatur super eo Marsi. 1 rub. ff.de fals. nume, 20.

p Si punitur extraordinarie vide supra in forma inquisitionis in verbo debitum formā post princip. vbi scripsi Boss. in titul de fals.nu. 103. & seq. vtr an punitus per iudicem delicti possit puniri per iudicem domicilij, Boss. in titu de excus. sent.nu.14. Maranta in prima parte princip in dictorum, n 12. 13. 20. & 21.

q Sit distingue late Ias. d. l diuus de re iudic. Vunci de nullit. in tit. de nullit. ex defec.process. n. 132. vbi latè ponit istis casus supra in forma sent diff. vol. 4. nume.3.

r Nunquid vide Gand. in tit. de falsa. nume. 18. vbi ponit quæ sit sequuntur, & per Vunt. supra nume. 232.Decis.Tholos 284.an sufficiat testes falsos dixisse vel etiam quòd corrupte Decis Tholos 283. an sufficiat dicere partem corrupte Decis.284.

s Quando sententia Gand. supra Boss. in titulo si ex falsis instrumentis, nume.4.cū seq. Ias.in l.diuus,nume.7. Cæsar Contardus in repe l.vnic. C. si de moment. pos.fue. appel.limit.8.nume. 3.

A D D I T I O.

a Au sententia lata in causa ciuili præiudicet in criminali, vide Cyn.in l.ex morte,C de act.emp. Bartol.in l. 1. in §.1.ff.vi bon.rapt.Dyn.in reg.nullus pluribus, de regul.iur.libr.6.

EXecutionem dictæ sententiæ. Quid autem dixeris, si executio nondum facta sit, an per exceptionem falsi oppositam contra executionem impediatur ipsa
q executio? q sic distingue,aut pars contra quam petitur executio falsi instrumenti, cōfitetur se debitricem eius quod in instrumento continetur, sed tamen propter aliquod aliud appositum in instrumento allegat falsum instrumentum, & tunc non impeditur illius executio, sic intelligitur quod habetur in l. satis aperte. & ibi not. per glo. & Cyn C.ad l.Cor.de fal Aut diffitetur se debitorem,& ex potn dicit instrumentum falsum,vel sententiam, & tunc differtur,& impeditur executio, vt habetur in d.c.cum venerabilis,ext de excep & l.si docueris, C.ad l.Cor.de fal. & in l.si C.si ex fal. instr. & l. si ex fal. C.de transac.cum sim Sequitur in litera.

S V M M A R I V M.

1 *Sententia lata prætextu falsi instrumenti, quando sit ipso iure nulla.*

FVisse & esse nullam, & nulla. † Hic reuocatur in
r dubium, r nunquid sententia lata [a] prætextu fal
a si instrumenti sit ipso iure nulla. Ad quod sic di-
b stingue, aut sententia talis fuit lata contra minorem [b] indefensum,vel etiam contra defensum,& tunc ipso iure est nulla priuilegio minoris ætatis,vt in toto tit. C.si ex fal.alle. Aut fuit lata contra maiorem, & tūc aut fuit lata per dolū aduersarij,aut sine dolo. Primo casu subdistingue, aut est lata contra absentem, & est nulla ipso iure,vt l.si prætor.§.Marcellus,ff.de iud. Aut est lata cōtra præsentem,vel est lata sine dolo aduersarij, & tunc
* est aliqua,sed * ope restitutionis venit rescindenda, vt habetur & no.per Bart.in l. diuus,ff de re iudic. & per alios, C.si ex fals.instr.l. 2.per totum.& l. qui agnitis,ff. de exce. & l si ex falsis, C.de transac. faciunt not.in c.licet. extra de prob. & in d.cap. cum venerabilis. Sequitur in lit.

A D D I T I O N E S.

a Sententia lata. Verum sententia lata prætextu falsi instrumēti sit ipso iure nulla,vide Doc.in l.1.C. si ex fals. instr. & in l si is ad quem.ff.de acq.hær. & ibi Barto. & Doc.in c.licet causam.de prob.& in c.cum venerabilis. ext. de excep.& doc.in c.cum lex. de re iud.

b Minorem. Adde Socin.in consil. 18.incip.Prosequendo ordinem.versi non tamen omitto.cum versic. seq. in 1. volum. Zilettus Venetus.

* Ope restitutionis Adde Ias.in l.Diuus Adrianus.num. 30 31.ff.de re iud.Villalob. inter com.opi.lib. 16.versi. Restitutio.

FOre in integrum restituendum. Talis enim restitu-
s tio datur, s quia sola est mero iure aliqua,vt proximè dixi.Cuius restōnis in integrū effectus talis est,quia tam sententia,quam executio reuocatur, & ad priorem statum reducuntur,vt l.si.C.si ex fal.instru. quia restitutio est prioris status repositio,vt l. quod si minor.§. restitutio.ff.de minor.& hoc de iure ciuili.De iure autem canonico non est necessaria hæc in integrū restitutio,quia

solum

r solùm datur r infra quadriennium, vt l. fin. C. de temp. in integ. resti. pe. sed quandocunque detegitur, & probatur falsitas instrumenti, redditur sententia perinde lata retro nulla, vt determinat glo. in d. c. cum venerabi-
v lis, de excep. sicut dicitur v de sententia lata cum falso procuratore, quæ nulla redditur, & iudicium retro nullum, vt habetur in l. licet, C. de procur. &c.

DIctamque petiam terræ, plenoque iure spectare. Hic no. q iudex ille ordinarius, qui de falsitate sententiæ ciuiliter cognoscit, in hac sua sententia reuocatoria prioris sententiæ, debet etiam super principali negocio, maximè si petatur, vt hic fit, cognoscere, & pronunciare, quia ad eius officium pertinet, omnia ad statũ pristinum, in quo fuerant ante sententiam & iudicium inchoatum, reducere & reponere, vt prædixi: sicq; ille Io. fuit priuatus per illam falsam sententiam & falsum instrumentum sua prædicta possessione, reducendus est & reponendus in ipsam, vt probant iura proxime alleg. sicut dicitur cum sententia dicitur simpliciter nulla ex alia causa, nam iudex nullitatis etiam de meritis negocij principalis potest cognoscere, & pronunciare, vt no. Inno. in c. cum contingat, extra de off. deleg. & Bar. in l. si expressim, ff. de appel. & ego scripsi super forma appellationis à sententia diffinitiua.

SImul cum fructibus. Aduerte, q iustè petitur condemnari ad restitutionem fructuum perceptorum, quia iste vitiosus titulus ipsum non excusat à fructibus, licèt aliàs vbi titulus esset iustus excusaretur à fructibus[a], iuxta distinctionem de qua plenè scripsi in primo libello, in glo. super ver. fructibus, & not. per Doct. in l. certum, C. de rei vend. & Inst. de rerum diui. §. ex diuersis, facit l. meminerint, in princ. C. vnde vi. Alia sequentia declara, vt dixi in primo libello.

FORMA LIBELLI QVO *agitur ad pœnam ex compromisso.*

CORAM vobis D. B. Vicario &c. Dicit, significat, & exponit Franc. Bellisonus suo proprio nomine, agendo & agere volendo, & hanc petitionem dirigendo, non in modũ solennis libelli, sed qualis qualis petitionis, & simplicis facti narrationis, contra & aduersus Augustinum de Pozolo, & aliam quamcunque personam pro eo, seu eius nomine in iudicio legitimo comparentem, q suprascripti Franc. & Aug. causa & occasione cuiusdã litis, quæstionis, discordiæ, & cõtrouersiæ inter eos tũc vertentis, de & super quadam domo posita & iacente in Papia, &c. fecerunt, & peruenerunt simul ad compromissum in prouidos viros G. & F. tanquàm in eorum arbitros, arbitratores, & amicabiles compositores, ita q ab eorum sententia & declaratione nulli partium liceret appellare, querelare, nec supplicare, nec reductio peti ad arbitrium boni viri, dantes, & attribuentes tunc partes dictis arbitris plenam potestatem cognoscendi, procedẽdi, & terminãdi de iure, & de facto infra duos menses proximè secuturos, & promittendo ipsæ partes sibi inuicem attendere, & obseruare laudum, pronunciamentum, & sententiam ferendam per dictos arbitros, & arbitratores inter partes antedictas, in & sub pœna flor. centum applicandorum pro medietate cameræ Illustris. Domini nostri, &c. & pro medietate parti attendenti, prout hæc, & alia plenius & latius continentur, & exprimuntur in instrumento publico dicti compromissi, tradito per Iaco. de Bel. notarium, ad quod relatio habeatur. Insuper dicit, & proponit, vt supra prænominatus Franc. q præfati arbitratores per eorum arbitralem sententiam concorditer condemnauerunt dictũ Aug. ad dimittendum, & relaxandum prædicto Franc. dictam domum infra certum terminum iam elapsum, ipso tamen Francisco prius & ante omnia dante, & soluente dicto Aug. in termino prædicto flor. 25. prout latius in instrumento dictæ sententiæ expressum reperitur, ad quod relatio habeatur. Rursum dixit & proponit, prædictus Fran. q in executione prædictæ sentẽtiæ, & in termino in ea assignato legitime obtulit consignauit, & deposuit dicto Aug. flor. 25. licèt ipsos dictas Aug. recipere, & acceptare recusauit & recuset; & amplius domum prædictam restituere, ac relaxare recusauit, & recusat, indebite, & iniuste, propter quæ dicit dictus Franc. q supradictus Aug. cecidit in pœnam antedictam, & ad ipsius pœnæ solutionem, ac domus prædictæ restitutionem tenetur, & compelli debet de iure. Quare cum prædicta vera sint, petit, & requirit supradictus Fran. quatenus per vestram diffinitiuam sententiam declaretis & pronuncietis suprascriptum Aug. incurrisse in pœnam antedictam, & ad ipsam pœnam soluendam per eandem sententiam condemnetis, & con-
a demnatum iuris remedijs compellatis, modo & forma
5 prædictis, videlicet pro medietate cameræ Illustriss. domini &c. & pro alia medietate dicto Fran. simul cum cæteris damnis & interesse, & expensis, passis, & factis, de quibus liquidabitur in processu. Deinde ex officio vestro, & prout fieri melius potest, in & pro debita executione dictæ sententiæ, inducatis, & ponatis, seu induci, & poni faciatis ipsum Fran. in corporalem possessionem dictæ domus, ac inductum & positum in ea manuteneatis & defendatis. Quæ omnia & sing. petit dictus Fran. & requirit per vos fieri &c. Saluo iure &c. non se astringens &c.

r Infra quadriennium Boss. sup. nu. 6. cir. fi. Vanci. sup. num. 134 & qua sint probanda in ipsa restitutione in integrum petita quando est res iudicata decis. bono. nu. 85. & in fin. an impediat executionem rei iudicatæ.

v De sententia lata cum falso procuratore quæ nulla redditur in eorum tñ præiudicium erunt valide l. si se nõ obtulit vbi Ias. de re iudi. cum cõcord. per Vat. de nullis ex inhabilit. defect. mandati. n. 72.

a COram vobis.[a] Quoniam ex quibuslibet dissensionibus res publica læditur, vt l. si quis ingenuam. § in ciuilibus. ff. de capt. & postli. reu. ideo relicto iudice ordinario decurritur plerunque ad arbitros eligendos, quibus à partibus datur pronunciandi, & cognoscendi potestas longe amplior, quàm iudex ordinarius habeat, vt infra no. & plenius per Spec. in titu. de arbi. per totum. & per Inno in c. Quintauallis, extra de iureiu. per Bar. & alios in l. si societatem, §. arbitrorum. ff. pro soc. Sequitur in litera.

ADDITIO.

a Coram vobis. Ad materiam, adde quòd si in compromisso esset appositum iuramentum, tunc partes nõ possunt contrauenire, nisi petita absolutione à iuramento, ita Alex. in consi. 85. 5. vol. Curt.

SVMMARIVM.

1 *Compromissum quot modis fiat.*
2 *Actio an detur ex sententia arbitratoris, seu amicabilis compositoris.*
4 *Compromittere qui possint.*
5 *Procurator ad lites, & causas agendas non potest compromittere.*

FRanciscus de Belisonis. Iste Franc. pater est Thomæ generi mei, qui Thom. vt supra notaui in alio libello desponsauit Helenam filiam meam. anno currente 1415. die 1. Iunij, qui ambo sunt viri notabilis status, & conditionis in ciuitate Papiæ, itaq; mo-
1 re boni viri Franc. deuenit ad hoc cõpromissum. † Ad cuius rei euidentiam est sciendum, quòd aliquando cõ-
a promittitur in aliquem a tanquam in arbitrum tantũ, aliquando tanquàm in arbitratorem tantũ; aliquando tanquã simul in vtrũque, videlicet tanquàm arbitrum, & arbitratorẽ, vt in hac forma. Primo casu loquitur totus tit. ff. & C. de arbi. & extra de arb. vbi attende, q tribus modis fit tale simplex cõpromissum, vt inquit Spec. vbi supra. §. sequitur. ver. ad huius aũt articuli &c. Vno modo fit compromissum nudo pacto, alio modo per sti-
5 pulationem sine pœna, alio modo cum pœna. † quibus casib. quæri solet, an ex sñia arbitri detur actio, de quo

a Tanquam in arbitrũ tatum, quæ sit differentia inter arbitrum, & arbitratorẽ Rebuff. in trac. de arbitri, & arbitrator, artic. 1. gloss. 3. in princ.

per Spe.vbi supra, & in versic,consuenic autem &c. Tu
* autem * distingue secundùm no. per glo.in c.per tuas.
extra de arbi. Aut snia fuit emologata à partib.expres-
sè, vel tacitè per lapsum decem dierum, & tunc ex ea
* datur actio, * & exceptio quouis modo sit conceptum
compromissum, vt in l.cum antea, C.de arbit.Aut non
est emologata, & tunc aut compromissum fuit cum pœ-
na, & tunc non datur actio ex sententia, sed agitur ad
pœnam si contrafiat, certi condictione ex stipulatu, vt l.
1.C.de arb.& ibi not.per Cy.& per gl.in c.dilecti.extra
3 eo.facit l.cum pœna, & l.fi.ff.eo.tit.x Aut fuit compro-
missum sine pœna, & tunc ex sententia nõ datur actio,
sed agitur ad interesse, quia sententiæ non paretur, vt
probatur in l.diem proferre.§.vlt.ff.de arbitr.& ff.si qs
in ius voc.non ier.l fi. & sic timore interesse, sicut & ti-
more pœnæ paretur sententiæ; patet ergo, quòd valet
compromissum sine pœna. quod est contra vulgares.
! † Quid autem in sententiis arbitratoris, seu amicabilis
* compositoris, an ex ea * detur actio? c dic breuiter, q
C cum talis non sit sententia proprie, sed verius quædam
e * transactio, seu compositio, vt not.per gl in Aothen.vt
diffe.iu.post princ. q datur actio, & exceptio illis casi-
bus quibus datur ex vera, stricta, & magis propria tran
sactione, vt traditur in l.cum mota. & l.si pro fundo.C,
de transact. ad quod facit l. si pacto quo pœnam, C. de
4 pact. & tangitur per Doctn. vbi supra. † Sed quæritur
D D qui possint cõpromittere? dic, q partes principales,
& quilibet qui potest transigere vt tutor, & curator, &
a procurator a habens speciale mandatum, vel genera-
le cum libera bonorum administratione, vt in l.procu-
rator tutorum & l mandato generali, cum ibi not ff.de
procur.& l.præses.C.de transac. & l.iusiurand.quod ex
conuentione. in fi.& l.tutor.ff.de iui eiur.& l.transactio
ne.C.de transact. vt in l.si procurator, C.de procurat.
5 †Quid autem si sit procurator ad lites, & causas agen-
das, & defendẽdas cum libera præmissorum administra
tione, & clausula de rato habendo; prout videmus quo
tidie annotari in instrumentis procurationum, an talis
E procurator poterit cõpromittere de tali causa? a dic ro
clusiuè q non, vt plene disputat, & determi.gl. in c. per
tuas.& in c.contingit.extra de transa. & in c. cùm dile-
ctus.extra de relig. do. Licet super instantia ipsius cau-
F sæ, ad quam ipsa regula refertur F transigere possit, vt
no.Bart.in l. qui Romæ, §.Callimachus, ff.de verb.obl.
in l.procurator, cui libera. ff. de procur. Abbas autem,
vel alius similis prælatus transigere non potest, nec po-
test compromittere de rebus ecclesiæ sine consensu ca-
pituli, vt habetur, & not.in c.contingit.ext. de transa. &
not. Spec.in titu. de arbit.§.restat.circa fi. ad quod facit
c.cum tempore.& c.per tuas.ext.de arbit.

ADDITIONES.

a Procurator possit compromittere. Adde Bar. in l. man-
dato.ff. de proru. Bald. in l.si consul. in 6.q.ff. de adop.
Ang.in l.non solum §.interdum.ff.de proru.& de tuto-
re q possit compromittere in arbitratorem cum pote-
state procedẽdi de iure, & de facto. Adde Alex de Imo.
in l.iusiurandi, ff.de iureiu.& adde, q statutum de com-
promissis fiendis, comprehendit non solum litem exi-
stentem, sed quæ oriri, vel esse possit.ita Paul.de Castr.
in consil. 76. Curt.
* Tu autem. Adde, q sententia arbitri emologata parit
actionem; sicut sententia iudicis, l.cum antea. C. de ar-
bit.Alex.in consi. 13.nu.5.lib. 1. Quid autem sit homo-
logare? vide Catel.ver.Homologare.vbi, quòd est dictio
Græca: & apud nos confirmare, vel laudare. interpreta-

3 Aut fuit compromissũ sine pœna, licet ista species sit cõis tamen cõtrariũ seruatur in foris iudicii secundũ Rebuff. d.artic. 1 gl.9.n. 3.vide Marantam in Spec. adnot.in tit.de appellat.nu 257.

C Dic breuiter, Blãc in trac. de compromiss.q.9. post quadragesimam quæst.versicul. quaro primo, nu.2.

D Qui possint compromittere, Oria.in tract.de arbi.in 3.sectione, & 10.Bap.in eo. tract. libr 2. per totũ Rebuff. supra in prin.

E Dic conclusiuè q non, istum locũ citat & cõprobat Vinc.Carot.in rep.c.cum quid in prima par.in 4.limit.n. 22. Ias.cõs.124. num 2.vol.4.Io. Bap sup.lib.2 c. 15.n.2. & c.19. n.3. Blanc. sup. q.3.n.56.vbi limit. nisi partes essent coniunctæ ex quo procurator facit actũ ex necessitate.

F Trãsigere possit, istum locũ citat & pluribus cõprobat Vinc. Carot. in rep. c. cum quid in prima parte nu.22. ad fi. de reg.iur. in sexto.

G Dicatur transactio Io. Baptista in trat.de arbitris 1.3. nu.1. Marãta in Spe. in decima quarta distinc. iudicio.nume.3.

H Differunt tamen Blanc sup. q.3.nu.6. Nat.in clem.7.col. 7. de verb.sig.Maranta in 4 parte princip. vbi trat.de instantia.

1 Promittit non facere controuersiam, latè per Ias in l.cũ postea quam nume.2.C.de pac. & illa promissio non transfert nec dominium, nec vsu capiendi conditionem, Alex.consil.41. nume. 2.volum. 6. & intelligitur saluo errore, Ias in l.Stichus.§. idem quæsijt, in princip. de condit indeb. vide Ias. in l.stipulatio ista,§.si quis forte,nume.2.de verbor. oblig. Socin. iun. consil. 113.nume.44. volum.1.

tur.& q sententiæ arbitrorum non sint propriæ senten
tiæ: not.Ias.in l.1.col.1.ff.de re iudi. vbi q sententia ar-
bitri vel arbitratoris non dicitur res iudicata, nec ex ea
oritur actio iudicati; sicut ex sententia iudicis, quia nõ
habent iurisdictionem, sed solam notionem & vbi secu
cum est laudum & emologatum à partibus, an & quan-
do peti possit reuisio, & haberi recursus ad arbit.boni
viri, vide Paris.consil.89.96.lib.1. Masuer.
* Actio & exceptio. Adde quoq scribit Ias.in l.Iulianus ve
rum debitorem.nu.33.ff.de cõd.inde. in l.nemo potest,
2.lect. nu.85.ff.de leg.1. vbi dixi, concludendo, q arbi-
tri sententia tribuit actionem, & mandatur executioni
in duob.casibus, de quib.per Boer.q.284.nu.16.Lanfr.
tract.de arb.in prin.nu.10. maximè si iuratum sic com-
promissum, l.ne in arbitris. C. de arb. quæ conclu.fallit
in arbitramento, vt per Alexã.consi.1.nu.7. lib.5.vbi tñ
datur actio ex contractu compromissi.
* Detur actio. Adde Bart.in l.si societatem, §.arbitrorũ,
nu.14.ff.pro soc.
* Transactio. Adde, an compromissum G dicatur transa-
6 ctio, & an procedat argumentum de transactione ad cõ
promissum; & vide Ias.in l.eleganter.1.resp.col.1.nu.3.
ff.de cond.indeb.& col.2.cui adde, q laudum emologa-
tum dr vera transactio, teste Rol.consil.79.nu.59.lib.3.
vbi etiam nu.13.q laudum est stricti iuris, & non extẽ-
ditur.extra casum in eo contentum, & illius verba stri
ctè intelligi debent, & interpretari vt iacent, ex quibus
verbis plus inferri nequit. quam necessariò inferatur,
Rol.d cons nu.14.nu. 15. vbi q verba laudi & senẽtiæ
propriè intelligi debent. quod quidem laudum nõ de-
bet interpretari cõtra arbitrorum intentionem. l.qua-
lem, in princ. & l.quia arbiter.ff.de arb. Rol.d.cons.nu.
18.Aym.cons.45.nu.5.cons.188. nu.7, & ad dicta Pap.
hic. q sit quædã trãsactio. Adde Ias.in l.quod si Ephe-
si.§.interdum, ff. de eo quod cer.loc.vbi quòd arbitra-
mentum proprie & stricte non est transactio, sed largo
sumpto vocabulo, ex no.per eum ibi. Quibus adde, q
laudum seu arbitramentũ emologatum habet vim tran
sactionis, quoq est exceptio litis finitæ, teste Alex.in l.vir
bonus.ff.iud.solu.& si non sit tempus limitatum, durat
40 annis, secundum Doct. communiter in l.si quis arbi
tratu. ff.de verb.obl. Balb.de præscr.pag.40.col.1.q.34.
ex eo autem, q compromissum & transactio sunt æqui-
pollentia: inferunt aliqui, q habens mandatum ad com
promittendum, potest transigere, iuxta tradita p Doct.
in apostil.ad Bar.in l.vlti.§.vlt.ff.mand. Masuer.

SVMMARIVM.

1 Differentia quæ sit inter litẽ, causam, & controuersiam.
2 Promissionis de non mouendo litem, vel controuersiam, quis sit effectus.
3 Nemo alienum factum promittendo obligatur.
4 Promissionibus factis per compromissum bonum est adijcere pœnam.

1 OCcasione cuiusdam litis, & quæstionis. † Hic quæ-
ro quæ sit dña inter hæc nomina. Dic q licet
H hæc nomina videantur significare idem. H diffe
runt tñ in aliquibus. nam lis est ante litem cõte. & post
videlicet in iudicio. Causa verò est solum post litẽ con
te.vt no.p gl.& in d.l.causas, vel lites. C. de transa: Con
trouersia aũt est tam in iudicio, q̃ extra iudicium, & tã
ante litem conte. quàm post. & eodem modo dic in di-
scordia, vt l.controuersia.ff.de transac.l.si controuersia.
C.de euict.faris l.diuus. & l.sed si lege. §. ante litem.ff.
de pet hær. & l.non solum.in §.statutum, ff.de procur.
2 † Ex quibus colligitur qs sit effectus, vel consensus, an
* qs pmittat * nõ mouere litẽ, vel cõtrouersiã. Sup quo
Bar.in l.amplius nõ peti.ff.rẽ ra.ha.sic distinguit. Aliqñ
qs promittit non contrauenire, vt fit cõiter in instru-
mentis, & tunc sensus est, q non contraueniet in iudi-
cio, nec extra, aliàs pœna committitur, vt l si quis ma-
I ior.C.de transac. Aliquando I promittit nõ facere cõ-
trouersiam,

trouersiam, & tunc idem quod supra, vt in d. l. controuersia, cum sim. Aliquando promittit non petere, & tūc aut ista verba referuntur ad eum, cui ex petitione debe-
K ret acquiri, K & verificatur ex sola petitione facta extra iudicium, vt l. si decem cum petiero. ff. de verb. obl. aut referuntur ad eum qui ex petitione debet obligari, & tunc requiritur litis contestatio, vt l. amplius non peti.
L ff. rem rat. haberi. Aliquando quis promittit L non mouere quæstionem, & tunc aut illud verbum, quæstionē, profertur à lege, & tunc intelligitur per litis contestationem, aliàs pœna non committitur, vt not. in l. 3. C. sin. regū. aut profertur ab homine, & tunc sensus est vt intelligatur ante litem contestatam, vel post, vt not. in l. qui fidem. ff. de transa. & in l. Lucius, §. hæredes, ff. ad Treb. Aliquando promittit causam non mouere, vel litem, & tunc recurrendum est ad not. in d. l. causas, vel
M lites. Aliquando M promittit habere licere, & tūc pœna committitur per solam controuersiā, vt in l. stipulatio ista, in princ. ff. de verb. obl. nam [habere licere] nil aliud est dicere, quàm ei lis, causa, vel controuersia nō mouebitur, quominus sibi liceat ipsam rem habere, tenere, & possidere, vt d. l. stipulatio ista, in princ. & l. inter stipulantem, in princ. eo. tit. & talis promissio astringit promittentem, si de seipso promittat, aliàs autem si
N promitteret, N q tertia persona non contrafaceret vel
3 veniret, obligatio nulla esset, iuxta regu. quæ est, † q nemo alienum factum promittendo obligatur, vt in d. l. stipulatio ista, in princip. & in §. si quis alium daturum.
O Insti. de inu. stip. à qua regula O excipiuntur plures casus, inter quos est, cum quis promittit factum alterius, quem prohibere potest, vt l. summum, §. quamquam. ff. de dam. infec. & in stipulatione, rem ratam hab. licet aliqui contra, vt not. per gl. in d. §. si quis alium, & pulchrè per Cyn. in l. 1. in 7. q. C. de proc. & per Bar. late in d. l. stipulatio ista, quod no. propter illas ligas, & conuentiones quæ quotidie contrahuntur inter illos principes, & barones, in quibus promittit, quod eorum subditi, vel vasalli, & alij adhærentes, & sequaces nō offendent &c. Fallit etiam ipsa regula, quando ipsi promissioni facti alieni pœna subijcitur vel apponitur si contrafiat, vel interesse promittitur, quod loco pœnæ reputatur, vt d. l. stipulatio. & dicta l. inter stipulantem, in princip.
4 † Ideoque consilium est in talibus semper pœnam adijcere, & sic communiter practicatur. Aliquando qs promittit, non vocare in ius, & tunc P per solam citationē
P pœna committitur, vt l. quamuis, ff. de ius voc. Aliquan-
* do promittitur, * rem ratam haberi, & hic attende secundum Bar. vt per eum no. in l. quo enim. & l. procurator ad exhi. ff. rē rat. hab. Aut geritur aliquis actus absente eo, qui debet habere ratum, pertinens ad sui commodum, & tunc cùm cito cognouit, & non improbauit, videtur approbasse, vt in l. si absentem, C. si cer. petat. & ibi no. per gl. & Docto. & sic debet intelligi opi. Roma.
Q no. in d. l. quo .n. Aut gerit actus pertinens ad Q ipsius damnum seu præiudicium, & tunc aut in eo superuenit simplex scientia, & tūc si expresse non approbat, videtur reprobare, vt in d. l. procurator, in fi. & d. l. quo enim. §. 1. Aut superuenit scientia mediante aliquo fa-
R cto certificatorio ipsius actus, R puta præsentatio literarum, vel instrumenti sibi facta, & tunc non reprobando vr approbare, vt in l. filius, ff. ad Maced. & in c. 1. extra de proba. & in l. 1. in fi. man. cau. fallit in casu l. si, & q. & à qui. & in l. in sponsalibus §. ff. de spons.

D A D D I T I O N E S.

* An quis promittat. Adde Iasin l. Stichum, §. nō quæsitum, ff. de cond. inde. in l. stipulatio ista hīc, §. si quis fortè, de verbor. obl. Bart. in l. a. vena. §. tem hæred. ff. ad Treb. Quid de prohibitione adiecta sub pœna priuationis, & vide Bar. in l. pater testamento, ff. de hæred. institu. in l. amplius non peti. col. 1. in princ. ff. rem rat. hab. Dec. cons. 613. in prin. Abb. in c. 2. col. vlt. prope fi. de restit. spol. Bal. in l. vlt. C. de transf. Ruin. cons. 71. lib. 1. & de prædicta prohibitione adiecta in testamento sub pœna priuationis, Bar. in d. l. pater famil. testamento de hæredib. insti. qui, licet loquatur in hærede extraneo: extenditur tū etiam ad filium, teste Soci. Iun. consil. 113. 115. lib. 3. Ias. cons. 23. lib. 1. Quid de prohibito aliquem molestare, Soc. Iun. cons. 114. lib. 1. Feli. in c. cūm quæ. col. 12. & seq. de rescr. Ruin. cons. 47. 77. lib. 2. 145. lib. 4. & q talis prohibitio intelligatur solū de iniusta, & de facto, non de iusta & iuridica, testis est Pars. cons. 63. nu. 51. lib. 2. Si aūt quis pmittat non facere vim: Dic, q intelligi debet, si id fecerit propria auctoritate, secus si dixerit, pmitto hīc licere, quia tunc teneatur ēt si id fecerit iudicis auctoritate, quod non est in primo casu, ex no. per Bal. in l. si. circa fi. C. de act. emp. Masuer.

* Non mouere qō. Adde, q promissio facta de aliquo non inquietādo sub pœna, intelligitur, nisi culpa aduersarij præcedat, teste Rom. cons. 183.

* Rem rat. hab. Adde Ias. in l. transactionis. nume. 8. C. de trans. & q non valeat mādatū, in quo dī pmitto ratum hīc, qd per procuratorem meum legitime gestum erit, Rom. cons. 60. sing. 136 hoc procedere, si pars opponat.

K *Et verificatur ex sola petitione, istam distinct. sequuntur Doct. in d. l. si decē, vbi Ias. nu. 2. Oria. de arbitr. in vlti. parte, versic. 12. num. 26. vbi declara non contrauenire, & non petere.*

L *Non mouere quæstionem, Oria. supra Bertach. in repertorio in verbo quæstionem. versic. quæstionem mouere.*

M *Promittit habere licere, Alber. de Ros. in dictionario in verbo habere licere, Ias. in l. si forte, num. 9.*

N *Quod tertia persona. Oria supra sub num. 27. Rip. lib. 1. rūsc 9 c 2. nu. 30.*

O *Excipiuntur plures casus, quos enumerat Pars. consil. 110. in princip. vol 1. & Ant. Gab. de cōmu. conclu. in tit. de pac. det. & conuenc. cōcl. 2. Decis. Perus. 27.*

P *Per solam citationem, Ias. dicta l. quamuis, sub num. 9.*

Q *Ipsius damnum. Dec. cons. 98. num. 3.*

R *Puta præsentatio literarum; Marsi sing. 344. declara, vt per Hipp Rimi. consil. 52. nu 156. et Marsi sing. 373. vide eum sup. in sua Practi. Crimi. in verbo diligenter, nu. 138. & pro intelligentiam huius conclusio. vide Bocia c cum M. Farro. vbi Doct nu. 23. versi. & ista cōclusio. & Rip. num 130. de constitut.*

S V M M A R I V M.

1 *Compromissum fieri potest super litibus futuris.*

TVnc vertentis. † Quid aūt si fiat compromissum super litib. futuris, an valeat? vr q non, vt l. non quemadmodum, ff. de iu. S In contrarium tenet Spec. & bene in præal. tit. §. sequitur, ver. quid ergo. ad quod facit cap. quia circa, extra de priuil. & quod not. in l. de his, ff. de arb.

A D D I T I O.

* Si fiat compromissum. Adde quando possit fieri compromissum in iudicem ordinarium; & vide Gozad. consil. 71. tex. in l. sed & si §. si quis iudex. ff. de arb. vbi I. C. concludit q non, & hoc quando iure actionis agendum esset cum eo, secus si aliter, l. inter Castellanū, vbi Bar. eo. tit. secus in arbitratore, vt in d. § si quis iudex. In gl. quæ cōiter approbat secundum Bart. Item secus etiam de iure Cano. vt per Bar. ibi in d. §. Masuer.

S *In contrariū, Io. Bap. in dicto tract. de arbitr. c. 15 in fi. lib. 3.*

S V M M A R I V M.

1 *Arbiter quid sit.*
2 *Cur à iudicijs ad arbitria declinetur.*
3 *Arbitrator qui sit.*

T TAnquam T in arbitros † eorū & arbitratores, † Hic videndū est V quæ sit dīa inter arbitrū, & arbitratorē. 2 Ad quod videndū, vt plene prosequitur Spec. in eo. tit. de arbi. in princ. & Ino. in c. Quintauallis, extra de iureiur. Et sic arbiter est ille, q à partib. eligi. tanq iudex X inspecta forma pcedendi, vt l. 1. & l. æquale. ff. de arb. licet ab eius snia A appellari nō possit, vt l. diē pferre, ff. eo. ti. q appellatio in iudicialibus causis admittit, vt in l. & i maiorib. C. de app. & hæc est vna

T *In arbitros, & eorum arbitratores, de ista clausula ponit Cels. Hugin. in tract. clausularum. nume. 182. Io. Bap. sup cap. 2. lib. 8. differentia an hēat arbitrium, vel liberū arbitriū. Octa. Simeacel. in tracta de decret mino. i princip. num 7.*

V *Quæ sit differentia inter arbitrum, & arbitratorem. Rebuf. in dicto tracta. de arbitr. artic. primo, glo. 3. Ioan. Bap. in contract. cap. 9. num secundo, lib primo. & quomodo differat ab amicabili compositore, vt à personale, capit. sequen. Maranta in quarta dis iudi. num. 2.*

X *Inspecta forma procedendi. Blanc. d. tract. de compromis. q. 1. nu. 29.*

A *Appellari non posset. late istum articulum ponit Rebuf. in tract. de arbitr. & arbitra. artic. primo, glo. 2. vbi distinguit, qua distinctio cum sit longa non refero, sed ibi me remitto, vt quid in arbitratorem, ibi nume. 27. Blanc. supra quæstio. 1 c. qui distinguit inter arbitrum ex necessitate statuti, & arbitrum voluntarium, & Maranta de appellat. num. 26. & quæst. 2. in titu. de appellat. & reductio.*

B *Modum procedendi, Blanc. in tract. de cōpromiss. q. 1. nu. 29. an elligens vnam viam procedēdo possit ad alteram redire, Ant. Gab. de cōmun. conclus. in tit. de actio. conclus. 4.*

C *Verumtamē si dolus, quo possunt opponi contra arbitrium, late ponit Rebuffus supra num. 17. cum plurib. sequentib. Blāc. sup. q. 9. nu. 25. Maran. in titu. de appe. nu. 255. Ant. Gab. de cōmun. conclus. in tit. de arbitr. cō clus. 3. num. 46. Masuer. in sua Practica titu. 7. de arbitr.*

D *Innocari potest, Blanc. sup. q. 10. nu. 19. in tit. de appell. & reductio.*

E *Ponit regulā negatiuā, & de cōi dicit Maranta sup. nu. 259. & Blanc. supra q. 10. nu 3. vbi sex modis limitat in tit. de appellat. & reductio.*

F *Index ordinarius, istum locū citat addit. ad Alex. cons 131. inci. ordinariū. vol. 2. Maranta sup. nume. 114. Blanc. sup. q. 10. nu. 13. late Rebuf sup. artic. 1. glo. 10. & ibi dicūt q debet esse ordinari⁹ rei nō actoris, Oria. d. tract de arbit. nu. 33. in prima parte & latius in vlti parte, q. 19. nu 43. & Rebuf. S. nu. 7. vide infra on. 1.*

G *Coram ipso, istum locum citat & cōprobat Andr. Gail. Practicarum obseruationum lib. 2. obseruat. 149. per totum.*

H *Peti infra 30. annos, & istā esse cōem dicit Maran. in tit. de appel. nu. 015. & de cōi dicit Bald. de pscrip in 4. parte, 4. partis princ. q. 13. & ita consuluit Collegium Paduanum, vt dicit Cępol. in l. verbū oportere, nu. 10. de verb. sign. Blāc. d. q. 10. nu. 18. Blāc. sup. q. 20. nu. 47. in vlti. par. Rebuf. d. art. 1. gl. 8. nu. 5.*

est vna ratio, quare partes recedunt à cognitione iudi-
2 cum. † Est etiam alia ratio, quia habent ab arbitris ha-
biliorem audientiam, & minores faciunt expensas.
3 † Arbitrator verò est ille, qui eligitur, vt omni prætermisso ordine iuris disponat inter partes, prout sibi æquum vi, de quo loquitur tex. in l. si societatem, §. arbitrorum, ff. pro soc. & in l. si quis arbitratu. ff. de verb. obl. & Insti. de emp. & ven. in §. item pretium, & in d. c. Quintauallis. & ab eius declaratione non appellatur, sed tantum reductio petitur coram iudice ordinario, vt infra dicetur, quæ effectū appellationis sortitur, ex quo alia differentia inter eos colligitur. Tertia differentia subinfertur, nam declaratio arbitratoris, quæ laudum apud aliquos nuncupatur, nō firmatur taciturnitate 10. dierum, secundum Innoc. sed solo expresso partiū consensu, sicut trāsactio, vt in d. l. cum mota, in l. si pro fundo. C. de transa. cum sim. Aliæ etiam sunt differentiæ, quæ ex dicendis infra apparebunt.

ADDITIONES.

* Tanquàm in arbitros. Adde, quòd iurisdictio quadruplex est, volūtaria, quæ altera parte volente expeditur, vt in adoptione, manumissione, emancipatione. potest enim quis inuitus manumitti. §. 1. Insti. tu. quib. ex cau. manum. propria, vt ordinarij, qui iure suo, vel principis beneficio iurisdic. vniuersaliter exercet, l. more maiorū. & l. seq ff. de iur. om. iud. Conuentionalis, quæ ex communi partium consensu tribuitur; & vocantur arbitri, in qua sub pœnę stipulatione compromittitur, à quorū sententijs non appellatur, rationem vide apud Docto. in l. 2. ff. de arb. in c. per tuas. eo. titu. sed eis acquiescunt litigatores metu pœnæ, l. non distinguimus, §. 1. ff de arb. l. 1. C. eo. Vel metu iuramenti, & si secus sit de iure ciuili, Auth. decernimus, C. eo. licet iure canon aliter caueatur. quod in hac re iure ciuili præualet, testib⁹ Bald. & alijs in d. Auth. Abb. in c. 2. de arb. horum duæ sunt species, arbitri & arbitratores; arbitri sūt, in quos litigatores ex consensu super re litigiosa compromittunt, quorum arbitria ad instar iudiciorum sunt, l. 1. ff. de arbit. Arbitratores verò nō super re litigiosa, sed vt componant vel diffiniant inter partes, vtpotè inter cohæredes hæreditatem, vel aliàs rem communem inter socios arbitrio boni viri diuidant, l. societatem, ff. pro socio. Masuer.

* In arbitros. Adde, q arbiter non potest exequi suū laudum, sed eius executio pertinet ad ordinarium, teste Rui. cons. 157. ou. 2. lib. 4.

a Differentia est inter arbitrum & arbitratorem. Adde Bald. in l. si super. C. de transact. Bald. in l si diuersa. de temp. app. Bal. in l. fi. §. necessitatē. C. de bonis quæ lib. & per Ant. de But. in c. bonæ, el 1. de postul. præl.

Adde Bapt. à Sancto Blasio in suo tractatu de differē. inter arbit. & arbitrat. Rober. Maran. in tracta. de ordi. iud. in 4 par. 14. distin.

* Et arbitratorem. Adde, q ad cognoscendum quis sit ar-
a biter, vel arbitrator: oportet considerare a modū procedendi, secundùm Bart. in l. 1. ff. de iud. Rip. Respons. 106. nu. 4. vbi scribit differentias inter vnum & alterū. & Respons. 107. Alex. consil. 22. colum. 5. circa fi. lib. 5. Rob. de ord. iud. cap. 18. 14. dist. & quis dicatur arbitrator; Rom. consi. 199. col. pen. in princ. Coras. Miscell. lib. 4. cap. 18. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio doli contra agentem ex sententia arbitri pōt opponi, si dolus interuenit ipsa re, quāuis nō appelletur.*
2 *Auxilium per viam reductionis, cur in arbitramento petatur, non autem in arbitro.*
3 *A sententia arbitri, an hodie appelletur.*

DIceret appellare. Hoc apponitur ex abundanti,
1 † quia de iure non potest à declaratione arbitri, vel arbitratoris appellari, vt supra dictum
C est; c verumtamen si dolus re ipsa, vel ex proposito interuenit in sententia arbitri, poterit cōtra agentem ex hac sententia opponi exceptio doli, vt probatur p tex. in l. non distinguemus, §. cum quidam, in fi. ibi, [p hanc
2 ergo exceptionē &c.] ff. de arbit. † Sed hic quæritur de ratione diuersitatis, quare contra sententiam arbitra-
D toris per viam reductionis D inuocari potest auxilium superioris, & contra sentētiam arbitri non succurritur, nec per viam reductionis, nec per viam appellationis? Fortè dici potest, q ratio sit, quia maius vertitur periculum in declaratione arbitratoris propter latiorē potestatem, quam habet, quàm in sententia arbitri, qui iuxta iuris ordinem pnunciare debuit, ideo cautius p-
3 uidendum, argu. in l. 1. §. sed & si quis, ff. ad Carb. † Sed aduerte, quia superius dixi, quòd à sententia arbitri nō potest appellari per d. §. stari, quod procedit inspecto iure antiquo. Iden quæritur, quid de iure nouo, an ho-
* die possit appellari? glo. tenet quòd non,* Bar. verò tenet contrarium in l arbitro ff. qui satisd cog.

ADDITIO.

* Bart. verò Adde Ias. in l. arbitro. col. 3. nu. 11. ff. qui satisd. cogan Lanfr. concl. 467. Alex. in l. nemo potest, nu. 21. vbi Ias. 1. lectu. no. 56. ff. de leg. 1. Viui. commu. opin.
E lib. 1. conclu. 18. vbi a ponit reg. negatiuam cum ampl. & limit pro qua vide eundem Ias. in l. admonendi. 1. lecto. nu. 46. ff. de iureiur. vbi distinguit, inter arbitros electos de voluntate partium, & electos ex necessitate iuris, vel statuti. eundem in l. fi. ou. 6. nu. 7. C. de iud. & qui Ias. in d. l. arbitro. col. 3 in princ. concludit, quòd à sententia arbitri electi à iudice, vel à parte, cum eius autoritate appellari potest, pro cuius articuli declaratione, vide quæ scribit Rob. de ord. iud. cap. 54. num. 270. vbi dicit opi. Bar. hic alleg. reprobari per Doct. ibi alle. declarando, vt per eum ibi. & Ias. in d. l. nemo potest. 1. lect. nu. 56. de leg. 2. in l. fi. C. de iud. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *REductio ad arbitrium boni viri corā quo petatur.*
2 *Reductio infra quantum tempus petatur.*
3 *Compromittentes an possint petere reductionem ad arbitrium boni viri. si promiserint se non petituros.*
4 *Læsio magna quæ sit propter quam reductio petitur.*
5 *Reductio ad arbitrium boni viri, in quibus casibus & coram quo iudice petatur.*
6 *Index, cum inquirit magnam læsionem, ex quibus adminiculis veteribus, an nouis debeat eam deregere.*
7 *Instantia reductionis quanto tempore duret.*
8 *Onus probandi causam reductionis cui incumbat.*
9 *Appellari an possit à sententia iudicis reductionis, confirmantis, vel infirmantis laudum.*
10 *A quibus arbitris appelletur.*

1 NEc reductio peti ad arbitrium boni viri. † Aduer-
2 te, a q iste vir bonus appellatur F iudex ordi-
F narius, vel vir bonus, ff. iud. sol. & l. continuus, § cum ita. ff. de verb. obl. & l. q. si Ephesi. ff. de eo quod
G cer. lo. G Coram ipso ergo iudice peti debet reductio, vt plenè habetur, & not. in d. §. arbitrorum, l. si societatem, ff. pro soc. b & d. c. Quintauallis, vt infra dicam in
2 ver. vltra quæritur. † Sed dubitatur, infra quantū tempus peti debeat, dicunt quidam infra decem dies, exemplo appellationis, de quo tempore habetur in auth. hodie. C. de appell. Alij, quos refert Specu. d. §. sequitur. vers. sed infra quantum tempus & ex dictum, quòd potest
H a peti infra 30. ann. Alij verò dicunt, quòd infra quatuor menses tantum. Concludit ergo ipse Spec. consultius fore, q petatur infra decem dies, de vt ibi; sed Barto. in d. §. arbitrorum. dicit, quòd infra annū debet peti, quo elapso præcluditur via petendi, argu. in l. qui se grauatos, C. de cōsi. lib. 11. & facta tali petitione, vel contradictione in iudicio, vel extra, perpetuatur ius petēdi
ipsam

ipsam reductionem tanto quantò solet actio, vel exceptio perpetuari, vel fore secundum eum, debet peti infra quadriennium, vt dicitur de alijs remedijs rescissorijs in l. in honorarijs, §. cum rescissa. ff. de act. & ob. Vel melius dic, secundum Iaco. de Bel. vt traditur per eum in auth. vt dift. iu. Aut sententia, vel laudum arbitratoris est nulla, uel nullum, quod potest contingere multis modis, & tunc perpetuò potest dici nullum, vt not. in l. si expressim. ff. de app. nedum in modum agendi, sed et in modum excipiẽdi, vt l. purè. in fi. ff. de do. exsep. Aut est aliquod, & tunc aut prætenditur dolose prolatū, seu per dolum obtentum, & tunc poterit dici iniquum, & reductio peti etiam post decem dies, argu. in l. sub prætextu. C. de trans. & quod no. in l. in contractibus. C. ex quo. cau. maio. aut prætenditur simpliciter, iniquè, & iniustè, & tunc debet peti reductio infra decem dies, argu. eius quod dicitur de appellatione, in d. auth. hodie. Et in supplicatione, vt in d. auth. quæ supplicatio. C. de precib. Imp. off. Et in sententia arbitri, vt in l. cum antea. C. de arb. alias ipsis decem diebus elapsis rata manet ipsa sententia arbitratoris, sicut sententia arbitri, quę etiam per lapsum decem dierum approbatur in d. l. cum antea. Diceret aliquis non potest ab ea appellari, vt in d. §. stari, superflue dicitur ipsam decem dierum taciturnitate firmari. Potest responderi, quòd licet non possit appellari, potest tamen cõtra illam exceptio doli opponi, vt supra dictum est, vel fortasse iudicis officium im-
3 plorari, iuxta no. per Bar. in l. planè ff. de pet. hær. † Modo quærendum est in casu præsenti, quando renunciatū est petitioni reductionis ad arbitrium boni viri, nunqd renunciatione non obstante admittatur hæc petitio? t vř quod non, exemplo eius qui renunciauit appellationi, vt l. fi. C. de temp. app. in fi. In contrarium facit c. quemadmodum, & in c. ad nostras, extra de iureiur. Breuiter, ista quæst. est diffuse c tractata tam ab antiquis, quàm a modernis, vt plene Spec. recitat in d. §. sequitur. versi. item quid si compromissum &c. & tangitur per Cyn. in l. cum antea, in 1. q. C. de arb. & Dyn. in c. scienti. de reg. iur. lib. 6 & per Bar. in d. § arbitrorum, l. si societatem, ff. pro soc. secundum quem pro concordia omnium sic est conclusiuè dicendum. Aut arbitrator tulit sententiam x per dolum, & tunc renunciatio non habet impedire petitionem reductionis, quia ad dolum de futuro renunciatio non extenditur, vt l. si vnus, § illud, ff. de pac. & l. cõuenitur. ff. de pac. do & hoc casu intelligatur disputatio Dyn. in d. c. scienti. Aut tulit sententiam per imperitiam, & bona fide, & tunc aut per hanc sententiā infertur læsio in magna quantitate, & tunc renunciatio
2 etiam si sit iuramento vallata z nō nocet, quia habet in se tacitam conditionem, si ex ea non inferatur læsio magna, argum. in l. si libertus. in princ. ff. de ope. lib. & in l. fi. C. de non nume. pec. & est text. in c. 2. extra de arbit. facit l. quæro. §. inter locatorem. ff. loca. & l. quidam cū filius. ff. de verb. obl. licèt prius debeat peti absolutio à iuramento, vt d. c. 2. in fi. ad quod facit quod habetur in c. debitores, extra de iureiurā. de qua tacita conditione subintellecta plenè no. per gl. in d. c. Quintauallis. Nec immeritò dicitur, quòd læsio in magna quantitate locum facit huic reductioni, cùm ex ea inducatur pśumptio doli, argumẽ. in l. omnes, §. Lucius, ff. quæ in fraud. credit. & no. in l. qui testamentum, & in l. patronus, ff. de prob. Ideoque non venit in generali remissione, argum. l. creditor. §. Lucius, ff. mand. & d. l. si vnus, §. illud, cum sim. Aut infertur læsio in parua quantitate, & tunc valet renunciatio, nec potest peti reductio, argum. in l. ait prætor. § quæsitum. & l. si ea causa, in princ. ff. de mino. Sed vt efficax in omni casu remaneat renunciatio, est consilium secundum Host. in c. Quintauallis, q in compromisso dicatur [q ipsis arbitratoribus liceat auferre de iure vnius partis, & alteri conferre in parua, & magna, ac maxima quantitate, u prout eis placuerit,] arg. l. 1. §. si conuenerit ff. de po. & sic procedit glos. in l. si de meis, §. recepisse. ff. de arbit. Io. autẽ And. in d. c. Quintauallis, sequitur idem, & subiungit causam, q prædictis adijciatur hæc clausula, [etiam si per sentẽtiam ferendam sequatur maxima læsio re ipsa, vel ex proposi-
4 to, &c.] † Quæ autem sit magna læsio, quia pro modica non competit reductio etiam in casu permisso, vt l. scio ff. de in integ. restit. Respondent quidam, q magna
n læsio n est pars sexta. Alij autem, o q dimidia, argum.
o in l. 2. C. de rescin. ven. quod est verius, de quo latius vi-
5 de quod tangit Bar. in d. § arbitrorum. † Vltra quęritur
d in casibus permissis, coram quo d iudice petitur hæc reductio ad arbitrium boni viri? distingue secundū Bart.
p & Bald. vt per eos nu. in l. 1. C. vbi & apud quos. p Aut sententia arbitratoris assumit vim sententiæ diffinitiuę ex forma alicuius statuti, seu legis municipalis, vt est Papiæ, & in pluribus locis, & tunc ille erit iudex reductionis, qui esset index appellationis si appellari posset. Aut remanet eius vis in iure communi tantum, & tūc
q erit iudex competens q ipse iudex Rei seu conuenti, qui aliàs erat iudex causæ principalis, de hoc etiam no. idem Bart. in d § arbitrorum. & per hoc dicunt, q modus practicandi in hac reductione differt à modo procedendi in mera appellatione, quia in hac reductione nō est necesse, quòd ipsa interponatur coram arbitratori-
r bus qui tulerunt sententiam, r sed recta via decurrendum est ad ipsum iudicem, & coram eo porrigere libellum super reductione, cuius contrarium est in mera appellatione, quæ prius interponitur coram eo qui tulit sententiam, postea q; deuoluitur ad superiorem, vt plenè not. in l. 2. ff. qui & à quo app. in cle. 1. extra de app; Tamen communis practica se habet apud plurimos ad tollendum omne dubium, quod interponatur tam coram arbitratoribus, quàm coram iudice superiore ad instar appellationis, arg. l. non distinguemus, §. cum qui-
6 dam, ff de arb. † Nunc autem quæritur, petita reductione iudex inquirit de læsione, an sit parua, vel magna, ex quibus actitatis, an veteribus, vel nouis detegetur læsio
s vel iniquitas arbitratoris? s dicit Bar. vbi supra, quòd solum ex veteribus; Vnde distinguendū est, an arbitrator fuerit assumptus super contractu, & tunc eius iniquitas detegitur ex eis quæ habentur in l. quid enim, in fi. ff. pro soc. aut fuit assumptus super lite, & tunc quia huiusmodi laudum est quædam transactio, vt dictum est, debet inspici & attendi ipsa veritas, non tanquàm ad meram, & strictam rationem & iustitiam, sed secūdum dubium euentum ipsius litis. Sicq; articuli probatorij non debent formari, q secundùm iustitiam debuerat sic pronūciari, sed quòd inspecto euentu dubio ipsius litis debuit aliter arbitrari, & hoc idem no. idem Bar. in l. si quis cū alter. ff. de uerb. obli. ad quod facit l. cum hi §. modus,
7 ff. de transac. & in l. Lucius, §. penul. ff. ad Treb. † Circa prædicta quęritur, quanto tempore durat instantia huius

1 *Videtur quod non, adde quòd si in compromisso dictum sit, qua quidem remissio operatur in omnem casum non habeat aliquibus effectum suspensiuū sed dissolutiuum tantum petita reductione potest condemnatus agi ad soluendum contra in arbitramento. Gratus consil. 34. nu. 7 vol. 1. Bonor. decis 284. sub num. 26. ante fi. Rober. Laaz. in tract. de attentatis in 2. parte, c. 26. nu. 33. Rebuf. in tit. de arbitr. artic. 1. gl. 8. aliàs 13. nu. 10.*

x *Per dolū latiss. alleg. Ant. Gab. de comm. concl. in tit. de arbit. conclu. 3. nu. 46. vbi etiam ampliat si esset iuratū, vt etiam non sit necessaria absolutio a iuramento.*

z *Non nocet, vt per Ant. Gab. supra nume. 46. & istum locū citat Addit. ad Dec. cons. 533. incip. reductio, Dec. in c. ad hæc, secundum nu. 3. de appellat. & Paris. cons. 83. nu. 48. volu. 1. Rip. in l. Centurio, nume. 81. de vulg. substit. & lib. 3. Responsorum c. 11. nu. 10 Caph. consil. 208. per totū.*

u *Prout eis placuerit, Ant. Gabr. d. tit. de arbitris, concl. 3. nu. 64. vbi facit differentiam alta & basse, simpliciter vel se addant, ista verba prout eis placuerit, Ioan. Bap. in d. tract. de arbi. c. 16. lib. 8. vbi late de istis verbis, & c. 11. eo. lib.*

n *Est pars sexta, sequitur Decius consi. 39 numero. 7. vbi plura allegat Soci. Ius consi. 48. nu. 22. volu. 1. & de eo dicit Capol. consil 29 nu. 12. in fine qui refert Ant. Gabr. de cō mu. concl. in tit. de empt. & vendit. conclu. 1. numero. 7.*

o *Quòd dimidia, argumen in l. 2. & sic potest intentare remedium ipsius l. etiam si laudum emologasset, Maranta supra nume. 8. in quarta dis. iudicio.*

p *Aut est sententia arbitratoris. Blanc. d. q. 10. nu 18. in tit. de appell. & reduc. Oria. de arbitr. q. 19 nu. 44. in fi vide sup. in princ. huius gl. vbi scripsi de hoc. Ioā. Bap. sup. c. 19. lib. 8. c. 19. lib. 12 istum locū citat & sequitur Andr. Gaill. Practicarum obseruationum, lib. 2. obseruat. 149 post princ.*

q *Ipse iudex rei, Maranta de appellat. num. 154. istum locum citat Didus libr. variarum iuris resolutionum, lib. secundo, cap. 12. post princi Rebuf. supra artic. primo glo. decima.*

r *sed recta via decurrendum est ad ipsum iudicem, Oria. supra in vltima parte, quæst. 20. nume. 50. post medium. Istum locum citat & improbat Gaspar. Gabuli. in tract. de auict. § 3. nume. 128.*

s *Dicit Bartol. dicto §. arbitrorum, vbi sunt plures additiones Doctorum ad hos*

r *Quòd durat tanto tempore, & ita côster obseruari dicit Oria. sup. in vlti. parte, q. 21. Cor. consil. 177. in fi, vol. 2. & Orian. supra in 5. membro, nu. 41. q. 19.*

iusmodi reductionis? puta q̃ anno, uel biennio, ex ẽplo appellationis, cuius naturam in pluribus imitatur, ut dictum est. de quo tempore habetur in auth. ei qui appellar. C. de temp appel. Alij dicunt, r q̃ durat tanto tem- r
8 pore, quanto durabat compromissum. † e Vltra quæritur, cui incumbat onus probãdi causam reductionis? e puto esse dicendum, prout dicitur in causa appellationis, vt scripsi supra super forma appellationis à diffinitiua in gl. super versic. & inquantum sit aliqua producatur ergo compromissum, & sententia, & prorogatio compromiss., ac iura, testes, & instrumenta, quæ fuerũt
9 in principali causa producta, & si qua alia sunt. † Sed pone, quòd iudex reductionis confirmauit vel infirmauit laudum arbitratoris, an ab eius sententia poterit appellari? dicunt quidam q̃ sic, per reg l. & in maioribus, C. de appel. & per text. in c. ab arbitris, ff. de offic. deleg lib. 6. & in l. fi. C. de iud. & l. fi. ff. à qui appel. nõ licet. Inn. in c. præsenti. extra de rescr. tenet contrariũ, f f quia * non reperitur lege cautum, ergo &c quã opi. secutus est Bar. in l. nemo potest. ff. de lega. 1. & Bal in l. 1. ff de leg. 2. postea idem Bald mutauit propositum, vt no. in l. 1. C. ne lic. tertio priuo. & sequitur ibi primam opin dicens quòd sententia lata in causa reductionis transit in vim sententiæ propriæ, quæ ante fuerat transactio, ideoque ab eadem poterit semel & bis appellari per dictam regu. l. & in maioribus. & eodẽ modo si sententia arbitratoris transit in vim sententiæ iudicialis ex forma statutorum, vt supra dictum est, debebit ab ea appellari, non autem reductio peti, vt determinat Bart. in l. 1 ff à qui. app. non licet. adeo quòd si in compromisso esset renunciatum iuri appellandi, non audiretur vlterius aliqua via, vt l. fi. in fi. C. de tẽp. app. Mihi autem plus placet opin. Inn. cuius ratio est, quia quando via reductionis recurritur ad iudicem, non ad eum recurritur simpliciter vt iudicẽ, sed vt bonum virum; sic enim lex ipsum signanter appellat in hoc casu, vnde eius potestas resoluitur de iudice in arbitrum; & sic tanquàm arbiter à iure constituitur, vt d. l. continuus, § cum ita, ff. de verb. obl. & probatur in l. proinde. & d §. arbitrorum. in fi. ff. pro so. vnde meritò ab eius sententia non appellatur, vt d §. stari. Præterea absonum, & contra mẽtem transigentium & compromittentium videtur, quòd in longius protrahi possit hæc causa, quàm si esset iudicialiter agitata. quod quidem accideret, si bis ab hac sententia appellari posset, & reductio peti; sic enim inducta ad diminuendum parerent augmentum contra l. cum tale: §. falsam. ff. de cond. & dem. Nec ob. c. ab arbitris. cum sim. cuius gra-
v tia v distingue tres casus. † Quidam sunt arbitri qui
10 eliguntur à partibus voluntarie sine iuris necessitate, & ab istis non appellatur, vt in d. §. stari. & l. 5. C. de arbitr. Quidam sunt arbitri, qui ex iuris necessitate eliguntur, & ab istis appellatur, & ita loquitur c. ab arbitris. & l. fi. ff. à qui. appel. non licet. & l. fin. C. de iudi. cũ simil. Quidam arbitri sunt à iure deputati sine aliqua partium voluntate, vel electione, & ab istis non appellatur, & ita loquitur hic, & opin. Inn.

v *Distingue tres casus. Rebuf. supra de arbit. arsic. 1. gl. 9. latius Ioã. Bap in eod. tract. in decima q. in tit. de app. & reductio. post Docto. in l. nemo potest. de lega. 1. Io. Bap. sup. cap. 34. lib 10. Blas. in fi. operis. nu. 19. istum locum citat Decisio. Bo no. 15. versic. par tem negatiuam.*

ADDITIONES.

a Aduerte, vide text. in l. continuus, ff. de verborum obl. Spec. in tit. de arb. in c. 1. versic. si quis, gl. in c. statutũ, de rescrip. lib. 6. glo. in cap. si clericus. de præben. lib. 1. ibi, sed dubium, vide Bal. in l. fi. C. de iudi. & Docto. in c. exposita. de arbit.

a Aduerte. Adde, & quis in iure dicatur bonus vir? vide Coral. Miscell. lib. 4. c. 15. Rom. consil. 55. Masuer.

f Contrarium. Adde, q̃ hanc sequitur Abb. in c. venerabilis. nume. 40. de iureiur. consl. 2. col. 2. consl. 38. col. 2. lib. 1. affirmatiuam tamen veriorem dicit Bapt. à Sãcto Blas. tract. de arbit. q. pen. & magis communem Villalob. inter communem opi. lib. 16. ver. Reductio. Distingue tamen, vt per Rom. consil. 261. col. 2. versic. tertia fuit. vbi allegat Bald. in l. vnic. C. de his quæ pœn. nom. Aut iudex recursus grauat in modico: & tunc ab eius sententia non appellatur, aut enormiter, & secus. Quã opinio sequitur Roma. ibi dicto consi. Alex. consil. 106. nu. 6. nu. 15. lib. 3. Boer. q 284. col. 9. Socin. Reg. 24. appellatio. 15. fallẽ. de quo vide quæ ponit idem Bald. in Rub. C. de appell. ver. sed nũquid iure Canon. idem Roma. consil. 57. versic. aut dictum fuit. q̃ vt arbitratores, q̃ appellari non possit Nam, aut arbitrator lædit in modico: & stante est eius sententiæ, aut enormiter lædit: & tunc non appellatur, sed petitur reductio ad arbit. boni viri. secundum eundem Rom. consil. 265. Ias. in l. nemo potest. prima lectu. num. 65. de lega. primo. & est communis, per Abb. cons. 77. col. vlti. lib. 2. infra de app. col. 22. num. 101. Masuer.

b Et cum opin. Bar. in d. §. arbitrorum, tenet Bal. in l. fi. in 2. q. C. de contrah emp. & Docto. in l. si quis. ff. de verb. obl Bar. in l. 1. de leg. 1. Bal. in l. 1. §. sed & si quis. C. com. de le. vide Alex. de Imo. in d §. arbitrorum, in apostil. in l. de pupillo. § fi. col. 4. ff. de no. ope. nun. & Lanfr. de Brixia in tract. de ar. q. 20. Cart.

Adde Rober. Maran. in tract de ordi. iudi. in §. appellatio, ver. reductio. circa medium. Zilett.

e Diffuse. Adde Feder. consil. 147. Pau. de Cast. consil. 54. & vide in apostil. ad Bar. in d § arbitrorum.

Adde Guil. de Cun & Bal in l. si vnus §. illud. ff de pact. Bar. in l. quidam cum filium. ff. de verb. obl. Bar. & Docto. in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. oblig. Bart. & Angel. in l. 1. § si quis ante. ff. quibus ex cau. app. non licet Bald. in l. cum antea. col. 3. ver. sed iuxta prædicta. C. de arbi. Ang. Are. in § pretiũ. Institu. de emp. & vẽd. col. 1. versic in gl. diffinierunt, & Ias. in l. fi. ff. qui satisd. cog. Anch. in rep. c. canonum statuta. col. 66. versic. accedat hic quæstio. de constitu. Fely. in c. si diligenti. col. 8. versic. secundum corellatium de foro comp. & Lanfrã. de Oria. in c. quoniam contra falsam. in §. interlocutoriæ & appel. nom. 155. de probatio. Dy. in consi. 18. inci. Tholomeus Oldr. consil. 156. incip. plurimum de quo quæritur. Bal. consil. 319. incip. præmisso. in 3. vol. Ang. de Peru. consil. 172. incip. laudum arbitratoris. Paul. de Cast. cons. 76. incip. quia frustra. col. 1. in 1. vol. in consilio 260. incip. visis compromissis, laudo, puncto, eodem vol. & consil. 464. incip viso laudo. & consil. 465. incip. viso compromisso, eod. vol. in consil. 255. incip primò & ante omnia; col. 2. in 2. vol. Ant. de But. in consil. 24. incip. quæstio hæc vulgaria dubia, & consil. 102. incip. laudum arbitratoris. Anch. in cons. 207. incip. in quæstione. col. pen. versic. restat respondere. & in consil. Collegij Patauini. incip. index de iure, quod habetur inter consil. Pet. de Anchar. consilio 208. circa fin. Ioan. de Ana. in consilio 19. incip. viso puncto, Rom. in consilio 90 inci. viso themate, Raph Fulgo. consilio 134. incip. quoniã, & consil. 180. incip. viso processu. col. fin. Raph. Cuman. consilio 50. incip. stante statuto. Abb. consilio 44. incip. in præsenti quæstione, Alexan de Imo. consilio 131. incip. in causa vertente coram prætore Ciuitatis Imo. in secundo volum. Franc. Are. consil. 100 incip. longitudo & verborum proligitas, Barth. Soci. consilio 230. incip. visis compromisso, laudo & statutis in secundo volum. Dec. consilio 39. incip iuridicam esse arbitror. in primo volum. Franc. Iun. consil. 79. incip. præsupponitur in facto, cohum. fi. in secundo volum. & Socin. Iun. consil. 16. incip. Excellentissimi Iurisconsulti, num. 11. in 2. volu. Ludo. Roma in singu. l. incip. an laudum Barto. Cep. in tract. Cautelarum, cautel. 199. incipit. difficile est dare modum, Tho. Ferra. cautel. 8. incip. tu scis q̃ si aliquis, & Rober. Maran in tract. de ord. iudi. in 6. par. §. appellatio. ver. reductio, circa fi. Zilet.

d Coram quo, quid si iudex est ex uno loco, actor ex alio, reus ex alio, coram quo iudice petatur reductio, vide per Fed. consil. 185.

e Durat compromissum, dicit Old. consil. 156 q̃ illo tempore quo præscribitur officium iudicis, illo tempore præscribitur reductioni ad arbitrium iudicis.

SVM-

SVMMARIVM.

1 EX verbis compromissi colligitur qualis sit potestas collata.

2 Arbitrator an possit declarare si factum sit in eo compromissum super fundo, quòd vna pars teneatur alteri facere confessionem generalem de toto eo, quod petere posset.

3 Arbiter an sit, vel arbitrator, in quem est compromissum procedendi de facto, & iudicandi de iure.

4 Qualiter cognoscatur in forma compromissi antedicta, quòd sit ita processum, & ita iudicatum.

5 Reductio an peti possit non obstante iuramento minoris de non contraueniendo sententiae arbitri.

A TErminandi A de iure & de facto. † Per hæc uer-
1 ba comprehenditur qualis sit potestas collata,
nam per hoc quòd dicitur [de iure] videtur ele-
ctus tanquam arbiter, sic ergo ex forma compromissi
B B cognoscitur qualitas officij, & potestatis, vt l. non di-
stinguemus. § de officio. & eodem modo si dicatur. ff. de
C arbit. vt fieri assolet, [quod cognoscant C iuris ordine ser-
D uato, vel non seruato, vel omissa D omni iuris solemni-
tate, & sim.] nam per hæc verba videtur electus, vt ar-
bitrator, etiam si notarius dicat [quod compromiserunt in
talem, tanquam in eorum arbitrum] secundum Inno. in
d. c. Quintauallis, quia magis attenditur forma baylia,
ac potestatis attributæ, quam denominatio nominis ip-
sius electæ personæ, arg. in l. quæro, in princ. & l. si vno,
in prin. ff. loc. Arbiter ergo est ille, qui cognoscit, & pro-
nunciat de iure tantum. Arbitrator verò est ille, qui de
facto etiam determinat, & cognoscit; vnde secundum In
noc. vbi supra & alios Doct. & ita ipse verũ puto, talis
E arbitrator E poterit testes recipere sine citatione, sine
iuraměti delatione, sine partis præsentia, & sine perem-
ptoria citatione, vel ea omissa, ad audiendam senten-
tiam, vel declarationem, & generaliter credo quòd ha-
beat ampliorem potestatem, quàm iudex delegatus cũ
potestate procedendi sine figura iudicij, de quo tracta-
tur per Bar. in extrauag. ad repri. & per Ioã. An. in c. sæ-
pe, de verb. sign. facit ad prædicta quod no. Spec. in eo.
titu. de arbitr § sequitur, ver. quid si compromissum.
2 † Sed nunquid talis arbitrator poterit declarare, si fa-
ctum fuerit in eum compromissum super fundo, quod
vna pars teneatur alteri facere confessionem generalẽ
F de toto eo, quod petere posset? F Bar. determinat quòd
non, in l. aquiliana, & l. cum aquiliana. ff. de transac. eo-
dem modo secundum eum non poterit declarare, vt al
G tera pars det alteri aliquam rem, G de qua non fuerit
quæstio vel contentio, arg. d. l. cum aquiliana, in fi. & l.
non distinguemus § de officio, & l. si cum dies. § plenũ,
ff de arbi. & l. arbor § de vestibulo. ff. communi diui. li-
cet loco rei, de qua esset quæstio, posset iubere pecuniã
dari; quia videtur alia res, quia pecunia omnes res æsti-
mantur. argu. ad hoc in l cum in fundo. § si fundus. ff. de
3 iure do. iuncta l. si ita. ff de fideiuss. † Deinde quæritur,
pone quod factum est compromissum in aliquem cum po-
testate procedendi de facto, & iudicandi de iure, an ta-
lis erit simplex arbiter, vel arbitrator? & quidem Bart.
H in d. § arbitrorum dicit. H quod erit arbiter tantum, pote-
ris tamen secundum eum ab eius sententia appellari,
vt per eum determinatur in d. § stari, licet in d § arbi-
trorum l. si societatem ff. pro socio in hoc dubitauerit,
4 vbi vide. † Vlterius quæritur, quomodo cognoscetur in
casu huiusmodi formæ compromissi, quod processerit vel
iudicauerit vt arbiter, vel arbitrator? dic ex forma pro-
cedendi, ad quam respectus haberi debet, hoc dignosce
I tur; I si enim seruauit formalia vel substãtialia iudicij,
vt quia fecit libellum produci, litem contestari, & sim.
& tunc videbitur elegisse viam arbitri, & per hoc non
poterit ab eius sententia appellari, nec reductio peti,
& quod vltra est, non poterit postea ad viam arbitrato-
ris redire, vt determinat Spec. in titu. de arbi § differt.
vers. sc. quid si compromissum, & eodem modo Bart. in

A De iure, & de facto, quid importent ista verba, Cels Hugo. in tract. Clausularum. nu. 173 cum seq. late Blanc sup. q 1. num. 20 & 24 Maranta in decimaquarta dist iudicio nu. 6. adde quòd tutor non potest compromittere cum ista clausula, Rui. consil. 11 nu 4. vol 4. Decisio. Perus 2. nu. 18.

B Cognoscetur qualitas, Pet. Duc. reg 57 in prima parte.

C Iuris ordine seruato vel no, Cels. Hugo. ĩ nu. 128. Io. Bap. ĩ. c. 9. lib 8 vbi late.

d. § arbitrorum. Vnde laudabile est consilium, quod potius
fiat compromissum tanquam in arbitratorem tantum,
quàm in hac forma, de qua hic. Vel si fit sub hac forma,
tunc fiat protestatio per ipsum arbitrũ in exordio cau-
sæ [Quòd per aliquem processum, vel actum non inten
dit viam simplicis arbitri eligere, sed tanquam arbitra
toris procedere,] & esset vtile hanc clausulam appone-
re in compromisso; pro quo facit quod in fi. not. Arch.
in c. si delegatus, in fi de offic. deleg lib. 6. & adde quod
no. in d. § sc. ver. sed pone quod ficut quotidie fit &c.
5 † Sed quid dicemus in minore, qui taliter compromisit,
& iurauit non cõtrauenire sententiæ, an iuramento nõ
obstante poterit contra sententiam reductionem postu
lare? dicunt quidam quod sic, quia iuramentum solum ex-
cludit eum a beneficio priuilegij, scilicet restitutionis
K in integrum, K non autem ab isto communi, vt plenè
tangitur per Cy in auth. sacramenta puberum, C. si ad-
uer. ven. argu. in l. fin C. de non num. pec. & in c. 2. extra
de arbi. cum sim. alibi gl. in § item sacramenta, de pace
iur. firman. vnde extrahitur dicta auth. tenet contrariũ,
& male; prima ergo opi. verior, de hac autem potestate
arbitratorum not. per Cyn. in l. ex consensu. C. de epis.
& cleric.

D Omni iuris solemnitate, quod oportet hac clausula, Io. Bap. supra c. 10. lib. 10. & c. 4 eo. lib. & c 7. lib. 8.

E Poterit testes recipere sine citatione. vide Blanc sup qõ 8. & qõ 9. nume. 3. & 4.

F Bart. determinat quòd non. Butri. consil 77. Blanc. sup. qõ. 6. num. 8.

G De qua non fuerit qõ. Blãc. sup. q 6. nume. 7. vbi late Rebuf. sab. gl. 14. n. 12. Paris. consil. 24. nu. 136. vol. 2.

H Quod erit arbiter tantũ, Celsus Hugo. in tractatu Clausularũ, nu. 185. Oria supra in vlt. parte in princ. Io. Bap. sup. cap. 5. col. 2. lib. 8.

I Si enim forauit, Oria supra nu. 3. Ioã Bap. ĩ. c. 2. lib 8. istum locum citat addit. ad sing. cremensis, nu. 147. & c. 1. lib. 12. & Io. Bap. sup.

SVMMARIVM.

1 TEmpus pronunciandi propositum in compromisso quid operetur.

2 Data à partibus ipsis arbitris potestate prorogandi, quot vicibus possint prorogare.

3 Facta prorogatione arbitrij per alteram partem præsentem tantum, altera absente, sed postea præsente tempore sententiæ, an dicta pars quæ non consensit prorogationi possit dicere sententiam nullam.

4 Compromissum factum sine termino temporis, quanto tempore valeat.

1 INfra duos menses. † Hoc tempus habet coarctare
potestatem pronunciandi datam arbitris electis,
in tantum, vt ipso termino elapso finita sit statim
potestas, & auctoritas iudicandi, & per consequens sen-
L tentia postea lata L nulla sit ipso iure, nisi fortasse hoc
tempus de partium voluntate præcedente, vel sequen-
te fuerit prorogatũ, vt traditur in l. non distinguemus.
§. dies & § si cum l. seq. & l. si de meis. § si. ff. de arb. C.
2 eo. tit. l. 1. & l. 2. † Quid autem si data sit à partibus ip-
sis arbitris in compromisso potestas prorogandi diem
compromissi, an poterũt semel tantum, vel pluries pro-
* rogare? * distingue, aut pluries, aut simpliciter. M In pri
M mo & secundo casu obseruabitur, prout dictum est. In
N vltimo casu dic, quod N nisi semel tantum poterunt pro-
rogare, arg. l. boues. § hoc sermone. ff. de verb. sign. & l.
fideicommissa. § si quis ex his. ff. de leg. 2. & ita in præ-
missis omnibus sentit Spec. in d. tit. de arb. § accipitur.
3 vers. item quod elapso die. † Deinde circa hoc quæritur de
eo, quod de facto vidi. Ecce quod partes fecerunt compro-
missum hoc pacto, quod arbiter non possit prorogare ter-
minum, nisi de voluntate partium. Contingit quod altera
pars

K Non autẽ ab isto cõmuni, Rebuf. in tracta. de arbit. artic. primo. glo 12 nu 9. Blanc. in tracta. de compromis. in 3. qõ. sub nu. 39. col. 3. versic. itẽ tollitur absurdum.

L Nulla sit ipso iure, Io. Bapt. in d. tract. de arbit. c 2. in princ. lib. 7. sed istud tempus non currit nisi à die acceptationis, Blanc. sup. q. 1. nume. 34. Anto. Gab. de commu. conclus. tit. de arbit. conclus 2.

M In primo, Ioan. Bap supra cap secundo, lib. 7 Oria supra in princip. nume. 46. Ias. in l. vt inter diuinum, nu. 17 C. de sacr san. eccles. Addit. ad Alex. consil. 70. in verbo prorogandi, vol. secundo. Illa verba toties & quoties, Mendes. de commissione fatalium, commis. 23. versic. toties quoties.

N Nisi semel, concordat allegat Tiraq in dicto § hoc sermone, in regula nu. 61. licet nume. 66. allegat plures, contrarium tenere propter indefinitam, Cels. Hugon. in tracta. Clausularum, num. 179.

pars per se consensit prorogationi, alia pars, quia tunc absens erat, non potuit consentire, sed alius eius nomine prorogauit, & prorogationi cōsensit, promittens de rato habendo, postea que arbiter tulit sententiam præsentibus ambabus partibus emologantibus, & expresse confirmantibus ipsam sententiam dicta pars absens tempore prorogationis, & præsens tempore sententiæ nititur impugnare tanquam nullam ex defectu potestatis & consensus per eam non præstiti in dicta prorogatione, quæritur quid iuris, & videtur ex prædictis, quod ipsa sententia nulla sit, quia non fuit lata in termino, & quia ipsius termini prorogationi non consensit, nec ratum habuit.
o In contrarium puto, quia ratificando sententiam videtur ratificasse prorogationem, quia qui vult consequens, videtur velle antecedens, vt l. illud & l. nec his. ff. de acqui. hæred. facit l. idem Vlpianus. ff. de excu. tuto & semel approbatum reprobari non potest l. Pomponius scribit ff. de neg. gest. & quod no. per Dyn. in regu. quod semel placuit. de reg. iur. lib. 6. & in c. ratihabitionem. eo. tit. & per Bart. in l. quo enim. §. 1. ff. rem rat. hab. ad quod etiam optime facit quod no. per gl. in l. 2. C. comm. vtriusq. iudic. immo puto quòd lata post ter-
p minum p possit tanquam transactio approbari, per d. l.
q 2. Aduerte quod illud tempus non currit q nisi à die acceptationis factæ per arbitros electos, vt probatur in l. 3. §. iam & si. & l. si cum dies § recepisse, ff de arb. sicut dicitur in tempore præfixo iudici delegato, vt no. gl. in dicto c. de causis. extra de offi. deleg. ad tollendum tamen omne dubium, bonum esset, hoc exprimere in forma
4 compromissi. † Sed quid dicendum si compromissum factum est simpliciter sine die, & termino, an valet, & quanto tempore duret potestas arbitrandi? dic breui-
a ter quod valet & a durat triennio, si est simplex arbiter, vt no. Spec. plene in tit. de arbitro. §. differt. vers. vt trie-
s nium. s Si verò sit arbitrator, tunc puto quod duret per totum tempus vitæ suæ ipsius arbitratoris, argu. in l. fi. & quod ibi nota. per Cyn. C. de contrah. emp. & l. si §. sed & si quis. C. commu. de lega. vnde bene faciunt notarii semper apponere certum terminum. Sed Bar. in l. si quis arbitratu. ff. de verb. obli. dicit, quod potestas arbitratoris durat quamdiu voluerit, Præsumitur autem secun-
a dum eum non velle arbitrari, si intra annum a nō pronunciauit, arg. d. §. sed & si quis. de qua quæst. etiā not. per eum in l. si de meis. §. si ex compromisso. in fin. ff. de arbit. & per Cyn. in l. properandum. §. si autem in medio. C. de iudic. Bal. verò in cap. 1. §. 1. de leg. Cor. distinguit, aut est arbitrator super lite, & tunc durat triennio, sicut in arbitro: aut super negocio, & tunc anno, nisi per iudicem fuerit alius terminus assignatus &c. nota bene.

ADDITIONES.

* Prorogare. Adde Ias. cons. 30. lib. 1. in l. si quis ex argentariis § prætor ait. num. 10. ff de edco. vbi loquendo de dictione iterum, infert ad statutum de compromisso facto in vna causa, an si semel expirauit, iterato fieri debeat, & quoties, distingue, & limita, vt per eum ibi, vbi inter alia, alleg. Rom. cons. 504. Alex. consil 70. lib. 5. & dicit Ias. quod si partes voluntarie fecerunt compromissū de iure & de facto in communem amicum duraturum per mensem, cum potestate prorogandi toties, quoties voluerit, ea potestas ad duas vices tantum restringitur, & non plus, quo in articulo, plura no. Rob. de ord. iud. c. 39. in prin. Afflic. decis. 46. Roma. d. cons. 504. vbi cum per primum compromissum non satisfit statuto volenti, quod compromitti, puta quia illud tempore finitum est,
r vel laudum nō secutum, r debet quod iterum compromitti, quia adhuc vendicat sibi locum ratio statuti, quòd per compromissa lites finem accipiant, & hanc communem dicunt Docto. in apostil. ibi, ex Tiraq. in l. boues. §. hoc sermone. 6. limit. in prin. de ver. sign. Dec. consil. 21. post princ. in l. vnic. 1. lect. post princ. C. de sent. quæ pro eo quod interest. Rui. cons. 203. ante num. 13. lib. 2. Hipp. sing. 171. Ias. in l. qui per salutem, de iureiur. in l. prætor ait § deinde. 8 not. ff. de op. no. nunc. & quod compromissū factum cum potestate prorogandi toties, quoties, non duret post secundam prorogationem no. Alex. post Bar. in l. qui bona. §. si ff. de dam. infec. in l. si finita. in prin. eod. tit. & vide Ias. in l. fi. nume. 17. C. de sac. san. eccl. & quæ not. Doct. ad Bart. in l. dies cautioni, in prin. ff. de damn. infec. ubi plura de prorogatione compromissi, in qua, quæritur etiam a Doct. quid si arbiter prorogauerit ad mensem, aut simul in absentia partium, quibus etiā non intimauit, an valeat, & an inde gesta valeant, & dic, prorogationem sine insinuatione postea facta nō ualere, ex not. per Ias. in l. nec quicquam. §. ubi decretum. nu. 56. ff. de offic. procons. & hanc communem dicit Alex. consil. 34 col. fi. lib. 2. Dec. cons. 36. col. 1. Masuer.

a Annum. Hanc opi. Bart. quod potestas arbitratoris tacentis expiret anno, quando tertio est commissa, sequitur idē Bar. in l. multa. ff de condit. & dem. & Ang. in d. l. si quis arbitratu. Bal. recitando opi. Bar. in l. fi. ff. de contrahen. empt. tenet quod etiam post annum potest arbitrari, quia tempus non est modus finiendi compromissum tamen laudo cautelam, quod protestari faciat pars ab arbitratore infra annum, quod etiam post annum intendit arbitrari &c.

o In contrarium puto, facit Rebuf. d. tracta. de arbit. art. 1 glo. 14. nu 11. in simili.

p Possit tanquā transactio, vide late Ant. Gabr. de comm. concl. in tit. de senten. c. 2. nu. 6. & 8.

q Nisi à die acceptationis. vide in addit. sup. in verbo aullo sic, Marantu supra in 14 dist. iudec. nu 7. & Medos. sup. in verbo prorogat, col. 1.

a Durat triennio, & istam opin. videtur dicit Io. Bapt. supra c. 2. lib. 13. vbi refert diuersas opiniones. Rebuf. supra d. glo. 14. nu 17. dicit quod perpetuo durabit, vbi dicit de coi secundū Alex. & Ias. in l. si quis arbitratu, de verbo. obl. Bald. de præscrip. in 4 parte, 4 partis q. 14. Boer. decis. 284. nu. 2. vbi quia si fiat prorogatio, an censeatur facta tum omnibus suis primis qualitatibus.

s Si vero sit arbitrator, late ista q. disputat Io. Bap. sup. cap. 2. lib. 13. nu 3.

r Debet quod iterū compromitti, late allo Tiraq. in d. §. hoc sermone in 9. limi. nu. 3.

v Adijciat pœna, quid si vnus promittit sub pœna mille, altera sub pœna centū, Roma sing. 140. Io. Bap. d. tract. de arbit. c. 8. lib. 6. ante fi. vbi et q. d. si ex vno latere sit promissa pœna.

A Siue non, Rebuf. sup. artic. 1, gl. 9. nu. 3.

SVMMARIVM.

1 *Pœna appositio an hodie sit necessaria tàm in arbitro, quàm in arbitratore.*

IN pœna & sub pœna. Communis est practica quòd
v in cōpromissis v adijciatur † pœna; quia olim sen-
1 tentia simplicis arbitri nullā de se merebatur executionem, nec producebat actionem. l. 1. C. de arb. cum ibi not. ideo erat necesse pœnam adijcere, ut metu pœnæ, quæ per stipulationem promittebantur, pareretur sententiæ, aliter non cogebatur arbiter sententiam ferre, ut in l. nō distinguemus §. in summa. & l. litigatores.
* §. 1. cum seq. ff. de arbit. Hodie * autem, siue sit apposita
A pœna, A siue non, datur actio, & fit sententiæ executio
a duobus casibus, videlicet si sit emologata a à partib. expresse, uel tacitè per lapsum decem dierum, ut in l. cum antea C. de arbit. uel si sit iuratum in compromisso, ut l. ne in arbitris. C. de arbit. Sed in compromissis, quæ fiunt in arbitratores, & amicos, non est necessaria, nec olim, nec hodie pœnæ appositio, quia ipsorum sententia, & olim, & hodie producit actionem his modis, quibus producitur per transactionem, ut supra dictum est.

ADDITIONES.

* Hodie autem. Adde, quod arbitri sententia tribuit actionem, & mandatur executioni duobus in casibus, ut per Boer. q. 584. nu. 56. Lanfr. de arb. in prin. no 10. maximè si iuratum sit compromissum. l. ne in arbitris. C. de arb. quæ concl. fallit in arbitramento, teste Alex. cons. 1. nu. 7. lib. 5. ubi tamen datur actio ex contractu compromissi, de quo uide quæ habentur supra, uer. Franciscus, & quæ ponit Ias. in l. nemo potest, 1. lect. nu. 85. ff. de leg. 1. ubi dicit, cui adde, quòd actio oritur ex sententia arbitri cum pœna, uel sine pœna post emologationem tacitam, uel expressam, de iure can. secundum magis communem per Alexā. in l. ait prætor. nu. 3. ff. de re iud. pro quo uide Rob. de or. iud. c. 54. num. 261. ad dicta autem Pap. hic in prin. Adde, quando compromittitur sub pœna, an illa censeatur adiecta facto, an dationi, & dic, ut per Ias. in l. naturalis. §. quod si faciam. nu. 3. ff. de præscrip. uer. ubi ponit 4. not. effectus in practic. & quod non possit arbitrator ex se pœnam apponere, ut eius metu laudū seruetur, nisi hoc à partibus concedatur, no. Rom. consil. 215. col. fi. per l. arbiter intra & l. quod tamen §. fi. ff. de arb. Masuer.

a Emologata, non expedit ultra quærere, quando sententia est emologata. l. ad solut. C. de re iudica. & amplius non possunt contradicere ipsæ partes. l. ab eo. C. quomodo & quando iud. c. concertationi. de app. lib. 6. & emologatio sententiæ implemētum habet ut taciti pacti de

nouo facti ad non petendum, vnde licèt non esset aliun
de roborata habet saltem vires si opponatur per viã ex
ceptionis propter tacitũ consensum, vel expressum pac
tum, ita gl. in l. 1. C. comm. vtriusq; iudi. facit quod no.
gl. in l. pen. eo. tit. vbi dicit gl. ꝙ si partes steterunt diuisæ per multum tempus, præsumitur diuisio bonorum,
& si aliter non appareat, ex quo tanto tempore separatim & diuisim manserunt, & vbi sententia est lata præsentibus, & non contradicentibus, & multifortius consentientibus, vel emologantibus, non potest contradici
sententiæ. & vide Alex. in l. licet. § si seruus. ff. de pœn.
Emologata, Adde Ias. in l. nemo potest. 2. lectu nu. 88. ff.
de leg. 1. vbi plura de emologatione laudi, & dic, ꝙ arbitrium tacitè emologatur secus in arbitramẽto, quod
nisi expressè non emologatur, teste Ias. consil. 16. lib. 2.
Masuer.

b A Pplicãda b pro medietate cameræ Illustri domini
a nostri &c. † Hic quæritur, nunquid fiscus, seu camera agere potest ad hanc pœnam? dic breuiter quòd
non, per text. l. arbiter infra certum diem. & ibi p Bart.
ff. de arbi. facit regula generaliter tradita in l. stipulatio
ista. § alteri ff. de verbor. obli. vt ergo cameræ quæratur
c actio, & obligatio, c est necesse ꝙ notarius tanquã persona publica stipuletur nomine cameræ, secundũ Bart.
& no. in d. l. arbiter, & in l. 2. ff. de iure fisci.

SVMMARIVM.

1 *POEna petitio adiecta in compromisso, cui parti competat. & qualiter in eius petitione procedatur.*
2 *Petitio pœnæ apposita in aliquo contractu, an admittatur.*
3 *Pœna, & executio simul, an peti possit.*
4 *Pœna an pluries committi possit.*
5 *Pœna an committatur in totum, si contrafiat in vno capitulo.*
6 *Pœna commissa, si nihilominus pars quæ contrauenit, & incidit in pœnam, dicat quod sententia firma permaneat, & alia pars contradicat quòd sententia sit nulla, quid iuris sit.*
7 *Si altera pars compromittentium decedat pluribus relictis hæredibus, quorum vnus contrafacit sententia, an pœna committatur contra omnes.*
8 *Si sit appellatum, vel supplicatum contra sententiam arbitri, & nihilominus appellans, vel supplicans nihil obtineat, an intelligatur ita contrafactum sententia, quòd pœna sit commissa.*
9 *Pœna commissa ex compromisso coram quo petatur.*
10 *Petita reductione sententia arbitri, si pars cõtrafaciat reductioni, an incidat in pœnam.*

1 P Arti attendenti. † Aduertendum, quòd petitio pœnæ competit illi qui obseruat sententiam, & hoc
D D cum bona conscientia tam de iure canonico, quã
ciuili, vt in c. dilecti, & c. per tuas, extra de arbit. & l. cũ
pœna, & l. si. cum si. ff. de arb. Et in petitione huiusmodi
pœnæ offerendus est libellus, & via ordinaria procedẽdum, vt probatur in dictis iuribus, & in l. non distinguemus, § cum quidam, ver. & idem. ff de arbi. nã vel actio
ne in factum, vel ex stipulatu petitur, vt no. supra, & disputabitur in ipso iudicio, an aliqua iusta causa habeat
ipsum excusare à pœna, vt l. 2. cum seq. ff. si quis cau. cũ
2 si. & ibi no. per gl. † Quid, si hæc pœna E apponatur in
E aliquo contractu, an eius admittatur petitio? videtur ꝙ
F sic, vt patet ex prædictis. E Tu autem in hoc distingue,
vt no. per Doct. in l. cum allegas. C. de vsur. & per Bart.
in l. cum seruus ita. ff. de cond. & dem. & ego scripsi sup
3 tit. de act. Hyp. † Sed nunquid possit peti pœna, & exe-
F cutio simul? F dic ꝙ non regulariter. Fallit, si expressè
G actum, & conuentum est, ꝙ vtrunque G peti possit, vt habetur in l. qui fidem. ff de transf. & l. cum proponas. C.
de transac. & pro tanto dicunt Notarij in forma cõpro-
H missi, [ꝙ peti possit pœna rata H manente sententia.]
4 † Sed an pluries possit pœna exigi, & committi? dic ꝙ
non, immo semel pœna commissa expirat compromis-
G sum arbitri, G nisi specialiter fit actum. [Quòd toties
committatur, quoties contrafiet rato manente compro
misso, & sententia,] vt hoc habetur in text. l. si duo. § fi.
ff. de arbi. & ita communiter apponitur per notarios in
compromissis, vt no. gl. in c. dilecti, extra de arb. & per
Spec. eo. tit. in §. sequitur, ver. quid ergo, & ver. sequen.
5 † An autem si contrafiat in vno capitulo, pœna commit
H tatur H in totum, vel pro parte, dubitari consueuit, vnde Notarij apponũt in instrumento, [Quæ pœna toties
insolidum committatur, quoties cõtrafiet, &c.] de quo
plenè disputat Spec. in d. tit. de arb. §. sequitur, versicu.
quid si plura capitula, & in §. sequitur, ver. item pœna
in compromisso apposita &c. & per Bart. in l. eadem. §.
Cato. ff de verb. obl. facit l. si seruus. § si plurium. ff. si q.
6 cau. † Vltra quæritur, ecce ꝙ pœna est commissa, nihilo
minus pars quæ contrauenit, & incidit in pœnam, vult
ꝙ sententia firma permaneat, alia pars contradicit &
vult ꝙ sententia nulla sit, quæritur quid iuris. Breuiter
glos. & Bar. & Iac. But. in d. l. qui fidem, determinant, ꝙ
etiam si dictum est [Rato manente pacto] ꝙ ille qui con
trafacit nõ debet audiri inuito aduersario eius, cui pœna commissa licebit non stare sententiæ, quod not. ideò
si vis consulté agere maximè in transactione, treugis, &
conuentionibus illorum principum, facias apponere p
notarium hanc clausulam, videlicet [hoc acto inter dictas partes, quòd per aliqua quæ fiant, vel committantur per ipsas partes, vel aliquam ipsarum, nihilominus
quantum ad ipsas partes, & quamlibet earum contrafacientem, prædicta & infrascripta omnia & singula in sui
roboris firmitate perdurent, ac si non esset in aliquo cõ
7 tractum.] † Item quæro, pone quòd altera pars decessit pluribus relictis hæredibus, quorum vnus contrafecit sententiæ, an pœna committatur contra omnes co-
H hæredes? H uidetur distinguendum, aut sententia continebat aliquid fieri, aut dari. Primo casu dic plenè, vt
traditur in l. 2. & l. eadem. § Cato. ff de verb. obl. Secundo casu videtur insolidum committi contra omnes, per
tex. in l. hæredes. §. an ea, vers. item iuris ff. fam. ercis. &
8 l. stipulationum aliæ. § si. ff. de verb obl com. sim. † Quid
autem dices, si sit contrafactum vel appellando, vel supplicando, vel aliter, & tamen ipsum postea pœnituit, vel
non habuit aliquem effectum eius contrafactio, an po-
I terit nihilominus peti pœna? I Videtur ꝙ non per l. pe.
& fi. C. si manu. ita fue. alij distingue melius, vt no. p gl. &
9 Doct. in d. l. qui fidem. † Vlterius quæritur, coram quo
debeat peti ista pœna? dic ꝙ coram iudice ordinario illius qui in pœnam incidit, vt probatur in d. l. cum pœ-
K næ, cum sim. non aũt posset peti coram arbitro K quia
super pœna non est ei potestas collata, vt habetur in l.
quid tamen. §. fi. ff. de arb. & not. Spec. in d. tit. § postremo, ver. sed an de pœna. immo si pœna fuit in compro-
C misso apposita centum flor. non poterit augere F pœnã
in plus præcipiendo sententiam obseruari sub pęna du
centorum, vel sub pœna amissionis domus, vel simi. se-
L cundum Bar. vt ibi no. quia potestas arbitri L vltra formam compromissi non potest extendi, vt ibi; & l. non distinguemus. §. de officio, & §. fina ff. de arbitr. & eodem modo secundùm aliquos non poterit pronunciare
M M super fructibus, interesse. & expensis. nisi de his fuerit specialiter actum, & compromissum, per iura prædicta: de quo tangit Spec. in d. § postremo, versic. sed quia.
supra in forma compromissi &c. & per Azo. in d. l. quod
tamen.

B Applicãdorũ, quid si non fuisset dictũ, cui applicetur, Rebuf. supra artic. primo. gl. 13. num. 10.

C Est necesse, Boss. in titu. de fisco & priuilegijs eius, nu. 66. Iul. Ferret. ĩ tractã. de ferijs. seu inducijs milita. nu. 193. vbi allegat Rebuf. supra nu. 12. Bouer. decis. 287. in fi.

D Cum bona cõscientia, Ias. post Doct. in l. promissis, C. de transa. Ambr. de Vignato in trac. de vsur. nu. 94. Rebuf. supra glo. 7. nu. 23.

E Tu autem, vide late Petr. de Vuzola in Practica artis Notaria. in 2 parte illius tract. in fi. in quatuor capitulis.

F Dic quòd nõ, l. si duo rei, vbi Ias. n. 3. ibi not. ad hoc, ff si quis cau.

G Nisi specialiter sit actum, vide qua in cõtrarium videtur fuisse dicta p Barto. in l. si duo. §. semel. ff de arbi. Io. Bap. in d. tract. de arbitr. c. 8. in fi. lib. 6. vide Cols. Hugo. in tract. Clausularum, nume. 181. Oria. sup. in vlt. parte. nu. 16. versic. decimo. Alexan. consil. 115. nu. 9 volu. 4. Tiraq. in l. boues, § hoc sermone, nu. 8 reg. de verbor. sig.

H Videtur distinguẽdũ. Oria. in d. tract. de arbitr. in vlti parte, q. 9. nu. 11. late Io. Ant. Ronchagal. in l. eadem num. 274. ff de duobus reis.

I Videtur, quòd non. Oria. supra quæst. 11. nu 20. vbi late.

K Quia super pœna, Rebuf. dicto tract. de arbitr. gl. 14 nu 12 in fi.

L Vltra formam compromissi, Rebuf. supra. dummodo non sint omnino extranea, sed contigua deductis in compromisso, Barto. in l. cum aquiliana, ff de transac. Bartol. Bellinz. in tract. de caritatiuo subsidio. q. 85.

M Super fructibus, Blanc. de compromis. quæst. 9. versic. 32. nu. 80. vbi de fructibus pœna, & interesse.

tamen.§.fi. Patet ergo ex præmissis, quòd ille qui con-
trafacit sententiæ, vel præcepto arbitri, vel arbitratoris
electi, incidit in pœnam in compromisso appositam.
10 † Quid ergo, si ab eius sententia petita fuerit reductio
ad arbitrium boni viri, & pars contrafaciat sententiæ,
vel præcepto ipsius iudicis reductionis, an incidat in pę
nam? Bar. determinat q non, vt no. in l. multa ff de con-
di. & dem. quia à persona non receditur, arg. l. cũ apud
Sempronium. ff. iudi. solu. de quo per eum plene not. in
l. si quis arbitratu. ff. de verb. obl. &c.

n Adde facere, vide Oria. supra in d vlti. parte, q. 8. num. 10.

ADDITIONES.

* Vtrumque, Adde facere regu: q quis non debet petere
rem & pœnam, sed altero debet esse contentus, secun-
dum Ias. in l. si duo rei. nu. 3. ff. si quis caut.
* In totum. N Adde facere quę ponit Ias. in l. si seruus. § si
N plurium, col. 5. in fi ff. si quis caut. ubi nu. 10 q quando
pœna adiecta est facto indiuiduo, tunc solutio partis ni
hil operatur, quin pœna committatur in totum & nu.
11. quòd in extraiudicialibus pœna committitur con-
tra omnes, si contrauematur per unum, fallit tamen in
contrac. bonæfidei & alijs casibus ibi enumeratis.
a Pœna. Adde Ludo. Rom. consil. Pet. de Ancha. cons. 84.
b Pœna rata. Vide de clausula rato manẽte pacto per Ra-
pha. Cu. consil. 112. & cons. 145. per Aret. consil. 67.
c Augere. Adde vt per Pet. de Ancha. consil. 50.

o Eligere tertium, Io. Bap in d. trac. de arbit. c. 17. lib. 5. si verò tertius eligitur ex forma statuti, solus potest iudicare, Anton. Gabr. de comm. conclu. lib. 2. in tit. de arbit. conclus. 1.

SVMMARIVM.

1 Compromissum super modo procedendi, & iudicã
di quot modis fiat.
2 Si nihil est actum in compromisso super modo iudican-
di, & iudicetur discorditer, quid agendum.
Arbitratores duo discordes an compellantur eligere ter-
tium.
3 Arbitri pares numero si discordant, sententia non va-
let.
4 Si ex tribus arbitris vnusquisque ferat sententiam de
per se minorando summam condemnationis, qua sen-
tentia valeat.
5 Sententia in minori summa an valeat, si iudices qui tu
lerunt in maiori, expresserunt, se non consentire in
minori.
6 Ex tribus arbitris, si duo pronuncient in concordia ab-
sente tertio, an sententia valeat.
7 Ex tribus arbitris, tertius absens semper est citandus.
8 Ex tribus arbitris, discrepante tertio tantum in feren-
da sententia, & alio discedente, an reliqui duo pote-
runt ferre sententiam.
9 Tertio discedente, vt supra & dicente quòd ferant sen-
tentiam illi duo, quod ipse est contentus, an valebit
eorum sententia.
10 Tertius assumptus ab arbitris discordibus, an sit verus
arbiter, vel simplex consultor.
11 Pactum, quòd tertius non assumatur, an valeat.
12 Tertius assumptus si pronũciet cum altero arbitratorẽ
tantum, an valebit sententia.
13 Testes, & attestationes recepta coram arbitris nihil pro
nunciantibus, an faciant fidem coram ordinario.

p Tunc statur sentẽtia pluriũ, Blanc. supra de compromis. q. 9. nu. 61. Vanc. de nullitatib. in titu. de nullit. ex defec. iurisd. ordi. nu. 186.

Q Dic quòd nõ, Blanc. supra qõ. 9 nu. 57. versic. decimo octauo.

R Dic quòd illa, Blanc. supra nu. 63. versicul. vigesimoquarto, vbi etiam tãgit ea qua sequuntur.

2 Dic quòd nõ. Blanc. supra nu. 61.

T Non valet, Blãc. supra versicu. si verò, vbi reddit rationem diuersitatis inter ius canonic. & ciuile.

V Non valet sine socio, Vanc. supra de nullit. ex defec. iurisd. nu. 176. versicu. de arbitris.

1 Concorditer condemnauerunt.† Sciendum est, q
quando fit compromissum in plures, q diuersi-
mode agitur inter partes in compromisso super
modo procedẽdi, & iudicandi. Quandoq; enim
agitur, vt omnes simul, & concorditer pronuncient, &
aliter non valeat sententia. Quandoque agitur, vt quod
duo ex eis, vel quod maior pars fecerit, vires obtineat.
Quandoq; simpliciter cõpromittitur, vt l. item si vnus.
2 §. principaliter, cum l. seq. ff. de arbitr. cum sim. † Quid
ergo si nihil est actum, & sint discordes? dic q aut sunt
arbitri pares numero, puta duo, & tũc compellendi sũt
o per iudicem o eligere tertiam personam, vt in d. §. prin
p cipaliter. Si verò sunt dispares puta tres, p tunc statur
sniæ pluriũ, vt in dictis iurib. &c. Quid si fuerunt electi
duo arbitratores tantum, & sunt discordes, an debeant
compelli eligere tertiam personam, vel ipse index eli-
gere possit? dicit Bal. q non, quia arbitratores sunt ad
instar proxenetarum, quos nullo iure cautum est cogen
dos tertiam personam eligere, licèt cautum hoc repe-
riatur in meris arbitris, & ita refert iudicatum esse per
sapientes, vt per eum not. in d. cap. 1. de treu. in mari.
3 fac. in vsib. feud, 10. col. qõ. pen. † Sed nunquid si pares
Q erant, & discorditer tulerũt sententiã, an valebit? Q dic
quòd non, puta si vnus absoluit, alter condemnauit, vt
l. item proferre. §. si plures. ff. de arbit. facit in argum. l.
duo iudices. ff. de re iudi. & in cap. fin. extra de re iudi.
4 † Sed pone quòd erant tres arbitri, & vnus condemna-
a uit in decem, [a] alius in 15. alius in 20. quæ sententia
R præualebit? R dic q illa quæ in decem condemnauit,
nam in illa summa omnes sententiæ concordant, & cõ-
5 ueniunt, vt in d. §. si plures. † Item quæritur, quid si illi
qui condemnauerunt in 15. & 20. in eorum sententia
expresserunt, vt plerunq; faciunt malitiosi, quòd in mi-
nori summa eorum sententia non valeat? Docto. dicunt
quòd hoc casu non valebit illa de decem quia in hoc
omnes non consentiunt, vt no. Spec. in d. §. sequitur. in
prin. vbi verò duo ex tribus condemnant in 15. & alius
in 10. præualet sententia duorum in 15. ut est text. ho-
die in c. 1. de arbit. lib. 6. Et est ratio differentiæ, quia in
casu illo omnes duo concordant in 15. vnde sententia
plurium debet præualere. In præcedenti autẽ quæstio-
ne duo non sunt in expressa summa concordes, licèt in
conclusa conuenire videantur, de quo vide in d. §. sequi
tur, vers. 1. cum seq. & idem dr in testib. in summa & in
diuersis quantitatibus deponentibus, vt ibi not. Innoc.
in c. quid per nouale, de verb. signific. & per Spec. titu.
6 de proba. §. probare, vers. quid si testes. † Vlterius quæ-
ritur, quid si ex tribus arbitris, duo pronunciant in cõ-
b cordia absente tertio, [b] an valeat sententia? S dic quòd
S non, vt l. si in tres, alleg. & in l. item si vnus. §. fi. ff. de ar-
bit. nisi fuerit dictum in cõpromisso, prout faciunt No-
tarij communiter [quòd altero ex his absente, alij pos-
sint pronunciare,] vt in l. nõ distinguemus. §. cum in plu
res, & l. sicut ff. de arb. & habetur in c. Raynaldus, extra
7 de testam. & Spec. in §. sequitur, ver. postremo. † Quid
autem fiet, si ille tertius non veniat? dic q est citandus
ab alijs duobus, aliter eorum sententia non valeret, nisi
expressum fit in compromisso [Quod duo absente ter-
tio, & non citato possint pronunciare,] nam tunc vale-
bit sententia eorum, vt hæc habentur, & no. c. fi. de arb.
lib. 6. quanquam secundum aliquos, d. c. fi. solum locum
habeat in terris ecclesiæ, vt ibi no. per glo. & Bart. in l.
duo ex tribus. ff. de re iud. De iure autem ciuili senten-
T tia lata tertio absente etiam citato T non valet; nisi sit
personaliter præsens, ut refert Bart. in l. item si unus. §.
item si plures. ff. de arb. & l. duo ex tribus. ff. de iudi. vel
nisi actum sit in compromisso specialiter. [Quòd duo
absente tertio, & non citato possint pronunciare,] ut su
pra dixi, unde hanc materiam sic colligere potes. Quã-
doque à principio fit compromissum in duos tantum,
V & tunc unius solius sentẽtia V nõ ualet sine socio præ-
sente, uel eo absente citato, vt dictum est supra in prin.
istius gl. Quandoq; fit in tres, uel in plures, & tunc aut
simpliciter, & ualet sententia pluriũ, si omnes sunt præ
sentes; ubi autem aliquis eorum fuerit absens, tunc se-
cundum ius canonicum si non fuerit citatus ab alijs, nõ
ualebit sententia illorum, ut in d. c. fi. secundum ius ci-
uile ualet. Si autem fuerit compromissum cum clausu-
la [Quòd duo tertio præsente, uel absente citato, uel
non citato possint compromittere] tunc utroque iure
ualebit sententia duorum, seu plurium illo absente &
non citato uirtute clausulæ, & conuentionis in cõpro-
misso appositæ, ut dicto §. de officio. cum sim. supra alle
ga. quòd nota tu notarie. Et prædicta dico fortius pro-
cedere in pluribus arbitratoribus cũ dicta clausula ele-
8 ctis &c. † Sed circa prędicta occurrit tale dubium, quod
plerunque de facto contingit. Ecce quòd facto compro
misso in tres, & processu habito, & tandem simul con-
uenientes

uenientes in uno loco pro cõclusione, & decisione quæstionis, examinatoq; per eos negocio, unus ex eis decessit in discordia reliquis ibi firmis stantibus, & perseuerantibus, quæritur an ipsi duo poterunt ferre sen-
A tentiam illo tertio absente, & non citato? A Dicit Innoc. quòd sic, in d. c. Raynaldus, quasi hoc casu cesset ratio legis, si in tres, quæ est q eius præsentia potuit alios trahere in suam sententiam, & opi. sed Specu. in d. §. sequitur. versi. quid si fraude se absentet, & uersi. item ex eo q dicet, distinguit, aut ille tertius se absentat simpliciter, nulla tamen discordia interueniente, sed sola examinatione, & tunc dẽt citari. Aut interuenit discordia, & tunc non debet ultra citari, nec secundùm eum placet distinctio quorundam qui uoluerunt facere differentiam inter personam ipsorum arbitrorum, an illi duo sint doctores, & alter non vel sim. vel an ille tertius se absentauit dolose, uel non, ut ibi no. Verum Bart. in d. l. duo ex tribus, tenet indistinctè debere eũ citari, aliàs nõ valebit sentẽtia, quia secũdùm eum non est illa sola ratio, de qua supra, sed etiã alia, uidelicet q a oẽs iudicare iussi sũt, vt probat in d. l.
9 si in tres. in fi. † Quid si ille tertius in eius recessu dixerit aliis duobus [Pronuncietis uos, quia sum contentus de eo quod pronunciabitis] nunquid eo casu uale-
B bit eorum sententia? B Dic q non, nisi de uoluntate partium lata fuerit. ar. d. l. si in tres, ut determinat Spe. in d. §. sequitur. versic. quid si tertio absente. Et ex hoc sequitur decisio ad aliud. q si per duos fuerit lata sententia tertio absente, & non citato, postea-
C quàm uenerit ipse tertius, C & confirmauerit ipsam sententiã, q nihilominus erit nulla, arg. l. quod ab initio ff. de reg. iur. & no. Spe. in §. sequitur. uer. sed pone q lata est sententia. secus est in iudice ordinario, uel delegato vt no. in l. licet. ff. de iud. & in c. cum nos. extra de his quæ fi. à præl. sine con. ca. & d. l. duo ex tribus. Sed pone quòd actum est in compromisso [ut arbitri pronũcient secundùm consilium Andusiæ] an ualeat compromissum? Dicunt quidam quod non, per tex. in d. l. itẽ
D si unus §. idem Põponius ff. de arb. & ibi no. D Alij distinguunt, aut Andusiæ consilium assumitur tãquam arbitratoris, & ualet aut tanquam arbitri, & non ualet, vt not. Bartol. in dicto §. idem Pomponius, & Specu.
10 in d. §. sequitur. versic. sed quid si dicat. † Rursum quæritur, an ille tertius, qui assumitur ab arbitris di-
E scordibus, sit uerus arbiter, uel simplex cõsultor. E distingue, aut eligitur ab ipsis arbitris tantum, & tunc est consultor, & mediator, licèt in aliquo naturam sapiat arbitri, secundum Bar. Aut eligitur communiter ab arbitris, & partibus, & tunc erit arbiter, ut alij, ut not. Spec. in d. §. sequitur, versi. sed nunquid iste tertius, & Barto. in d. §. sequitur, uersi. sed. nunquid iste tertius, & Bar. in d. §. principaliter, & ibi glo.
11 † Sed quid si, ut plurimum fieri solet, actum est spe-
F cialiter in compromisso F q tertius non assumatur, an ualet tale pactum? dicunt quidam quòd sic, argu. l. 1. §. si conuenerit. ff. depo. & l. Pedius §. fin. ff. de arb. Alij dicunt contra, quia tale pactum est contra substãtiam compromissi, ergo non ualet, ut l. cum præcario ff. de preca. Cõmuniter practicatur, quòd ualet, arg. in l. non distinguemus §. de officio, cum ibi no. ff. de arb. de quo vide Spe. in d. §. sequitur. uer. sed si duo
12 sunt electi &c. † Sed quid si iste tertius ab arbitris solis electus pronuntiet cum uno ex eis, an ualebit sentẽtia? dicunt quidam quòd sic, tanquam à maiori parte lata, ut d. l. si in tres. Alij dicunt contra, quia iste ter-
G tius non habet potestatem pronunciandi G sed solũ consulendi, ut dictum est; primam opi. approbat Bar. non per dictam rationem, sed quia eius opinioni, & sententiæ standum est, ut dixit tex. in d. §. simpliciter. & no. Spec. in d. §. sequitur. uer. quid si unus ex arbitris.
13 † Quid si isti arbitri nil pronunciauerũt, an testes, & attestationes receptæ coram eis faciant fidem coram iudice
H ordinario? H Dic q si testes sunt mortui, faciunt plenam fidem? si uerò sunt uiuentes, tunc est in electione eius, contra quem sunt producti, an uelit eis stare, uel non. ut l. fin. C. de testi. & in cap. præsentata, extra de testibus nisi specialiter, & expresse actũ esset in cõpromisso, q eis daretur plena fides coram iudice ordinario. ut in d. l. si. in princ. in quo erant omnes in forma compromissi: ubi autem essent recepti coram arbitratore, ut fit quotidie, tunc nullam fidem facerent, ut determinat Inn. in ca. cum in tua, extra de testi. & per Iaco. But. in d. l. si. &c.

ADDITIONES.

a In decem. Adde Pau. de Castr. Cons. 24. Raph. Cuma. consil. 145.

SVMMARIVM.

1 *Sententia arbitrorum pronunciantium super una re sola, cum quæstio sit de pluribus, an teneat.*

2 *Arbiter pronũciãdo errãs, errorẽ suũ corrigere nõ põt.*

DImittendũ domũ antedictam. Erat igitur quæstio de una re tantũ. † Quid igitur si quæstio erat de pluribus, & de una sola pronunciauerunt, an te-
1 nebit sententia? uidetur q non, ut l. qualem. alias incipit dicere. §. sed si de plurib. ff. de arb. Tu uerò plenius distingue. aut est actum in compromisso, q possit arbiter super singulis separatim pronunciare. Aut est actum, quod de omnibus simul dẽt pronunciare. Aut ẽ dubium. Primo casu valet sententia. Secundo autẽ casu nõ ualet, ut probatur in l. quid tñ. in prin. ff. de arb. Tertio casu dicit ibi glo. q præsumitur actũ, ut separatim posset pronũciari. I Bar. aũt ibidem dicit fore con-
I siderandum, aut sunt plures quæstiones super pluribus rebus quæ inferuntur solum ab una, & eadem parte, & tunc est uera opin. glos. aut plures causæ inferuntur uicissim per utramq; partem, una contra aliam, & econtra; & tunc præsumitur actum, quòd semel super omnibus snia feratur propter naturam conuentionis, & reconuentionis. ar. in l. j. in si. ff. quæ sen. sine ap. rescin. & in l. qui prior. ff. de iud. Vel dic aut causæ sunt simul connexæ, & vr actum, ut de omnibus pronũcietur aut sunt separatæ, & tunc separatim poterit pronunciari, & hoc sequitur Spe. in d. § sequitur. uersi. sed quid econuerso. Et hæc & alia plura, de quibus supra, procedunt in simplici arbitro sed in arbitratore, qui potestatẽ habet largissimam, vt supra dictum est, puto esse pronunciandum super una tantum, uel super uno capitulo cæteris omissis. arg. eorum quæ superius allega-
2 ta sunt in præce. gl. † Quid autẽ si arbiter in pronunciando errauerit, an poterit postea corrigere suum er-
K rorem? K Dic q non, quia per sententiam expirat cõpromissum. ut probatur in l. qui arbiter, & ibi no. ff. de arb. & idem credendum in arbitratore, putarem tñ parte succurrendum esse per doli exceptionem; arg. in l. 2. in prin. & quod ibi no. ff. de condict. indeb. super quibus uide quod no. Spe. in d. §. sequitur. uer. sed pone actũ esse quod possit pronunciari, & uersi. seq. &c.

SVMMARIVM.

1 *Termino solutionis non expresso in sententia, an cadat in pœnam non offerens.*

INFRA certum terminum. † Quid aũt si terminus sit expressus in snia, an cadat in pœnã si nõ offerat? Videtur quod non, sed est necesse quòd in-
1 terpelletur. ar. in l. quod te. ff. si cer. pet. & l. si ex legati
L ca. ff. de uer. obl. L Tu dic, quod dies omissa per arbitrũ suppletur per legem, per quàm datur condemnato tempus quatuor mensium ad soluendum, ut in d. l. debitoribus ff. de re iudi. & l. si. C. de vsu. rei iudic. & est tex. cum gl. in l. si de necis §. si. ff. de arb. vnde post lapsum huius temporis cadit in pœnam. Et cũ dies hæc interpellet pro homine ut l. magnã. C. de contrah. & com. stip. non requiritur alia interpellatio, nec post diẽ admitteretur purgatio moræ per d. l. magnam. & l. Celsus. in prin. & ibi no. ff. de arb. secus aũt si pœna non esset apposita, quia tunc post diem posset moram purgare incõtinẽti, iuxta doctri. l. & si post tres. ff. si quis cautio, & l. si insulam. ff. de uerb. obl. & l. sed & si alia. ff. de const. pecu. & l. si. ff. de arbi. cum sim.

Y ADDI-

A *Dixit Innoc. q sic, istam q. late disputat Blãc. d. q. 9. versic. decimoseptimo.*

B *Dic q non, Vanc. supra nu. 18 a. in fi.*

C *Et confirmauerit ipsã sententiam, quòd nihilominus aut nulla istam opia. tẽ probat Blanc. dicta qõ. 9. nu. 54. versic. Amplia. Vanc. sup. d. nu. 18 a. versic. minus etiam sufficeret.*

D *Alij distinguunt, vide late Oria. distinguentem in d tracta. de compromis. 5. membro in prin.*

E *Distingue. Io. Bap sup. de arb. lib. 1 c. 8.*

F *Quod tertius remoto pacto põt cogi ad electionem tertij, Ioan. Bap sup. c. 4. lib. lib. 5.*

G *Sed solum cõsulẽdi, aliter distinguitur, aut sumunt in tertio voluntario aut necessario, & in necessario dr arbiter. Io. Bap. supra c. 5. lib. 1.*

H *Dic q si testes, Blanc. supr. q. 8. nu. 24. versi. acta facta.*

I *Bart. autem, late sequitur Oria. supra in 1. membro, nu. 32. sequitur Blanc. supra q 9. nu. 60 versic. 40. licet postea faciat aliam distinct. supra an una res dependet ab altera, Io. Bap supra c. 16. libr. 9. nu. 71. et an sint connexa.*

K *Dic quòd nõ, Blanc. sup. num. 14. Io. Bap. sup. nu. 76. Pet Dne. reg. 59. in 1. par. n. 192. in 2. par.*

L *Tu dic. Oria. sup. in ulc parte, n. 23. sub versic. 57. ubi tractat oĩa hic posita.*

ADDITIO.

• Certum terminom, Adde quòd tempus ad soluendū præfixom in laudo arbitratoris, nō currit, nisi à die sciētiæ lati laudi, secundum Roma. cons. 238. col. 2. post nu. 4. pro quo vide etiā Bar. cons. 150. quem sequitur Ro. in l. 1. col. 3. vbi etiā Ias. no. 13. ff. si quis caut. Cur, Iun, consil. 8. post nu. 2. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Sensus istorum ablatiuorum, positorum in sententia dante & soluente &c. quis sit.*
2 *Negligens in implendo conditionem adiectam per arbitrum in sententia, an ipso iure incidat in pœnam.*

1 DAnte & soluēte. † M Isti ablatiui absoluti faciūt
M côditionem, & est sensus, si dederit & soluerit, vt in l. euictis ff. de vsur. sicque non prius tenetur relaxare domum, quàm fuerit conditio impleta. vt in l qui hæredi. in princ. ff. de cond. & dem. & l. 1. §. fin autem aliquod. C, de cadu. tollen. & l. ei qui. ff. de condi. instit debebit ergo offerre istam pecuniam & deponere, vt l. obsignatione. C. de vsu. quam si non acceperit pro impleta conditione reputabitur, vt l. iure ciuili ff. de condi. & dem. cum ibi nota. & tunc cadit in pœnam. Dubium autem occurrit an hæc sententia valeat, super quo distinguit. Spec. in d. §. excipitur, versic. sed pone q
N litigantes. N Aut fuit arbiter tantum, qui tulit hanc sen
O tentiam, & non valet; O aut fuit arbitrator, & valet, ad quod faciunt quæ superius dixi in gl. super ver. de iure
2 & facto. † Sed nunquid, si iste Ioan fuerit contumax, vel negligens in implendo istam conditionem, incidet ipso iure in pœnam? dic quòd non, quia quod soluat flor. 25. non est de necessitate præcisa, sed in sola eius potestate l. nam ea quæ sunt in conditione, non sunt in obligatione, vt l. si quis sub conditione. ff si quis omis. cau. testa. & l. obligationum fere §. si ita stipulatus. ff. de actio, & oblig.

SVMMARIVM.

1 *Oblatio & dispositio tantum operatur, quantum solutio.*
2 *Consignatio pecuniæ, an debeat fieri in bursa sine numeratione.*

1 LEgitimè obtulit & consignauit. † Talis enim oblatio & depositio tantum operatur, quantū solutio, vt in dicta l. acceptam, & l. obsignatione. C.
P de solu P dum tamen quantitas integra, & non pars offeratur, & fiat congruo loco, & tempore, d. l. obsignatione, & d. l. soluturos. ff. de solu. & l. mora, in princip. ff. de vsur. quia solutio particularis non admittitur, vbi debitum est liquidum & certum. vt in l. tutor. §. Lucius. ff. de vsur. aliàs autem si non esset liquidum, nec certum,
Q tunc bene Q admitteretur solutio partis. vt habetur in l. quidam æstimauerunt ff si cer. pet. nec debet expectare, quòd ipse super hac solutione interpelletur, vt supra dictum est, immo debet esse curiosus, & solicitus in offerendo, modo quo supra, nec sufficeret ei ad excusationem nuda oblatio, • nisi interueniret cōsignatio, vt prædicta probantur ex iuribus præalleg. & optime ad hoc adduco text. in l. fundum. § si incerta. & l. fi. de leg. commisso. Idem confirmat Bart. in l. prætor ait. §. si quis pa-
a ratus. a ff. de no. ope. nun. per text. in l. seruos si hæredi. in fi. ff. de sta. lib. & l. qui decem. §. idem respondit. ff. de sol. licet cōtra faciat l. pen ff. de rescin. ven. & gl. not. in l.
2 si residuum. C. de distra. pign. † Et not. q si consignatio pecuniæ fieret in bursa, nec videretur ipsa pecunia ad
R oculum R non sufficeret, sed debet ipsa pecunia exbursari, & offerri, & inde in bursam recondi, vt videatur à

M Isti ablatiui absoluti. Negus. in tract. de pign. in 4. membro. 2. partis, num. 10. versic. tertia conclus & sic arbitramenta fieri possunt sub conditione resolutiua vel suspensiua, Alcia. de præsumptio. reg. ult. præsumpt. 31. nume. 3 qū sententia cōditionalis valeat. Vant de nullit. ex defec. process. nu. 107. cum seq. & quā de dicatur sententia ferri sub modo, ibi nu 116. & reg. cū limit. qū valeat sententia cōditionalis, Rebuf. in titu. de contumacia, & defec. certi. c. 2. gl. vnic. num 12. latius Ant. Gab. de commun conclus in tit. de sententijs, conclu. 1.

N Aut fuit arbiter, contrariū videtur sentire Rebuf supra nu. 26 Ant. Gab supra nu 16.

O Aut fuit arbitrator, & valet. Paris consil. 76. nume. 3. vol. primo.

P Dum tamen quantitas integra, vide late Negus. dicto tractā de pign. in 3. qū. 1. qū. princip. in 2. q.

Q Admitteretur solutio partis. & pro eo q non est liquidū, secum ducere fideiussorē, & dicere si apparebo me teneri de pluri do fideiussorē pro residuo, Alex. consil. 24. nu. 9. vol 4. Afflic. decisio. 201. in fi. Tiraqu. in tract. retrar. lig. §. primo, glo. 19. nu 2. coram quo iudice sit depositum. Bonev. decisio. 114. num. 8. in fin.

R Non sufficeret, vide infra in forma libel. in cā vendi. in verbo subscriptū pretiū in fi.

S Quid de pœna, Io. Bap. sup. c. 16. lib. 9. vbi ostā de fructibus.

testibus qualis & quanta, secundum Bar. vt per eum no. in l. cum seruus ita. ff de condi. & demon &c.

ADDITIONES.

• Legitimè obtulit. Adde, quando sufficiat oblatio, licet quis pecuniam non habeat, & vide Ias. in l. prætor ait. §. siue autem. nu. 7. ff. de ope. no. nuo. & quid quando q recusat rem vel pecuniam oblatam, vide eundem in dicta l. § si. col. 1. Masuer.

• Nuda oblatio. Adde Rom. cons. 163. col. fi. vbi q requiritur realis oblatio cum fideiussoribus, Anchar. consil. 86. ante fi. 235. in princ. 331. post princ. Alexan. consilio 130. nume. 11. lib. 4. Hyppol sing 479. Lanfran. conclus. 359. vbi quando & quo casu oblatio verbalis offerentem releuet, de quo etiam per Rol. cons. 53 nu. 35. lib. 1. post Alex. cons. 24. nu. 9. lib. 4. Neuiz. cons. 49. nu. 10. nu. 16. consil 94. num. 27.

a Paratus.
• Paratus, Adde quæ habentur supra for. lib. act. real. versic. hodie.

ET amplius dictam domum restituere. Per hoc ergo, quòd facta oblatione & depositione pecuniæ contumax fuit in restitutione domus, pœna commissa fuit, vt in d. l. acceptam, cum sim. Quid autem si pœna cōmissa postea offeratur, an purgetur mora? dic vt supra dixi. Aut ille acceptauit, aut recipere recusauit, si sponte acceptauit, aut simpliciter sine protestatione, & sic pœna purgatur, aut cum protestatione saluo iure pœnæ, & tunc non purgatur, vt hæc habentur in l. Celsus in principio ff de arb. l. post diem. ff de leg. commisso. & l. debitor. § 3. ff. qui. non pign vel hyp. sol. quod sequitur Spec. in d. §. sequitur. versi. secundum.

QVare cum prædicta vera sint Hæc est conclusio petitionis, ad quam semper est aduertendum, vt alias dixi.

ET ad ipsam pœnam soluendam, Notandum est, q
a arbiter non potest de pœna cognoscere a post latam sententiam, vt supra dixi, immo, quod fortius est, etiam ante latam sententiam, nisi specialiter in compro
3 misso actum sit, quòd de pœna possit cognoscere, & terminare, secundum Bart. & alios in d. l. quid tamen. in fi. ff. de arb. & Inno in c. cū dilectus. extra de arbit. Similiter nec posset cognoscere de damnis, & interesse, quæ veniunt iure actionis, nisi expresse sit actum. argu. l. non distinguemus. § de officio, ff. de arbi & d. l. quid tamen, in fi. secus si officio iudicis. arg. l. ædiles. §. sciendum. ff. de ædi. edic. & l. 4. C. depo. quod sequitur Specu. in d. §. sequitur. vers. sed quia. Est ergo consilium, quòd in forma compromissi apponatur. [Quòd arbiter possit cognoscere, & pronunciare tam super pœna, dānis, & interesse, quàm super omnibus emergentibus.]

ADDITIO.

a Cognoscere. Adde Bal. in addi. ad Spec. de arb. vers. potest cognoscere.

SVMMARIVM.

1 *SEntentia generalis lata super cōpromisso generali, an noceat in omnibus.*
2 *Quantumcunque petitio, prosecutio, & sententia, seu transactio fuerint generales, tamen aliquando nō præiudicant in omnibus.*
3 *Quietatio facta puberi, & tutori generaliter, si tamen tutor super vna re tantum reddiderit rationem, an præiudicet in omnibus.*
4 *Sententia arbitrorum lata die feriata. an valeat.*
5 *Arbitrorum sententia quo loco ferenda.*
6 *Arbitrator in quocunque loco sententiam ferre potest.*
7 *Arbiter, vel arbitrator. quis esse possit.*
8 *Compromissum de quibus rebus fieri possit.*
9 *An compromittatur de his, de quibus compromitti non pōt, si statuto caueatur, q de omnibus compromittatur.*
10 *Compromissum qualiter finiatur.*

PONI

Coram vobis. Iste tractatus vectigalium, quæ in vulgari datia, & pedagia nuncupantur, frequens est, & quotidianus, quia vniuersus orbis est hodie submissus vectigalibus, & tributis, nam vt inquit scriptura [Exiuit edictum à Cæsare Augusto, vt describeretur
A vniuersus orbis] fuerũt autem inducta vectigalia A ad sustentationem Reipublicæ, licet hodie propter mala
B regimina reducta sint B ad consumptionem Reipublicę super quibus exigẽdis non seruatur eadem forma, nec idem modus vbique locorũ. sed quot sunt prouinciæ, ciuitates, & loca, tot esse reperiuntur differentiæ in modo exigendi: nec attenditur vt plurimum ordo iuris cõmunis, sed seruantur in hoc sicut & in alijs casibus eorum capitula, & statuta super his edita. vt in l. omnes populi. ff. de iust. & iure.

IACOBVS de Ferrarijs. Iste fuit & est scriptor, & cancellarius, & affinis meus, qui anno præsenti currẽte 1 5 1 4. mens. Octobr. agebat ętatem ann. 30. dum simul mecum habitaret in Monteferrato, vbi tunc erã pro generali Vicario, & Consiliatio Illust. D. Theodori March. Montisferra. & habitabam in loco Pontisturæ, & ego ipse tunc agebam ætatem annorum quinquaginta.

MAtteus de Piscarijs. Iste est bonus ciuis in Ciuitate Papiæ, & semper vsus est ista arte, & plurimi alij ciues cum eo, qui aliquando reperti sunt esse consumpte propter quod sæpe dixi quòd reipublicæ status ciuitatis malè successit, quando ciues cœperunt tempus suum occupare in illa arte datiorum, & pedagiorũ, cùm longe melius foret, quòd tempus occuparent in mercantijs, & alijs honestis artib. nam ex hac maledicta arte multa generantur odia, & cumulantur inimicitię, & infinita committuntur peccata, vnde tales sunt in continuo periculo perdendi substantiam, corpus, & animam.

SVMMARIVM.

1 *Datium de quibus rebus solui debeat.*
2 *Res pro vsu proprio quæ dicatur.*
3 *Datia, seu pedagio, quis imponere possit.*
4 *Ius pedagij qualiter acquiratur.*

1 PAnni Brosolini pro eius vsu &c. † Hic multum aduertendum est, vnde pro declaratione materiæ quęritur, de quibus solui debeat, uel non, datiũ, seu pedagium? vnde breuiter respondetur, quòd de omnibus rebus, quæ causa negociationis conducuntur, de quibus exprimitur, & habetur per tex. in l. interdum. §. species. ff. de pub. de illis autem rebus, quæ pro vsu ꝓ-
a prio a deferuntur, non debet solui pedagium, vt habetur in l. vniuersi. C. de vectigal. co. & in l. cẽsoria. in prin
c cip. ff. de verb. signif. super quo C stari debet iuramento deferentis, vt determinat gl. in clemen. si. extra de censi. attamen tenetur ille, qui defert huiusmodi res pro vsu
* suo proprio, cõsignare, * & notificare illas officiali super datio deputato, vt colligitur in l. si publicanus §. 1. in fi. & in l. interdum §. quoties. in prin. & §. si quis professus.
2 in princ. ff. de publ. † Et not. quòd ille dicuntur res pro
* vsu proprio, * quæ sunt pro cultu, atque pro quotidiano vsu ipsius personæ, & familiæ suæ, vt in d. l. censoria. sed licet ita sit de iure communi tamen in multis partibus malè obseruatur, maximè in ciuitatibus Lombar
D diæ. D Sunt etiam & alij casus de iure cõi, quibus non soluitur pedagium, quos enumerat gl. in d. l. si publica-
3 nos. §. 1. † Deinde quæro, quis possit b imponere peda-
b gia, siue datia? dic q E solus Imperator, vel Papa in ter-
E ris suis, alius aũt inferior non: vt l. vectigalia in princ. ff. de publ. & l. 1. & 2. C. noua. vect. impo. non poss. imò nec
F pedagia antiqua insuetata, F licet cuiquã agere, vel ampliare. vt d. l. 1. & 2. Sicq; patet, q isti plurimi castellani, qui cõtra solitum, & à suo capite augent eorum pedagia pessimè faciunt contra ius, vnde nõ valet, nec ius aliquod eis acquiritur; quia quæ contra ius fiunt, ꝓ infectis habenda sunt, vt in l. nõ dubium. in fi. C. de legib. & in regula, quæ contra ius, extra de regu. iur. lib. 6. &
4 ibi p Dyn. † Sed circa prædicta de alio quæritur, videlicet, qualiter ius pedagij acquiritur. Dic breuiter quòd
G duobus modis. Primo G principis concessione, vt d. l. vectigalia ff. de public. & l. 1. & 2. C. de no. vecti. impo.
H non pos. secundo H antiqua consuetudine c tanti tẽpo-
c ris, cuius non extet principij memoria, vt in cap. super quibusdam, in §. præterea, de verb sign. & l si publicanus §. fi. ff. de pub. & ibi no per Bart. facit et l. fin. C. no. vect. vbi exequatur vterque casus, & adde quod not. in forma actionis confess quæ competit pro seruitute.

ADDITIONES.

* Consignare. Adde, q priuilegiati qui non tenentur soluere vectigalia, vel gabellas, debent saltem ei bona ostẽ
1 dere, aliàs confiscantur, 1 teste Rolã. cons. 79. nu. 90. 91. 92. lib. 3. l. Sacrosancta C. de Sacrosan. Eccl. & d. consil. nu. 96 q non licet fraudare pedagia, & ibi nu 99. quod immunis à gabellis portans res alienas: si mentiatur dicendo esse suas dr fraudare gabellam, & q mercatores fraudantes iustas gabellas Principis peccant.
a Vsu ꝓprio. Quid si portat ꝓprio & alterius, vide p Alexan. cons. 81. 3. lib. & vide quod voluit Anch. cons. 165.
* K Vsu proprio. Adde q gabella solui nõ debet de reb᷒,
K quas quis defert causa sui vsus vel suæ familiæ, l. fina §. diuus. ff. de public. l. si publicanus. §. de reb. eo. titu. not. Rol. consil. 34. nu. 15. lib. 3. & ibi nu. 16. q si scholares & officiales nihil soluere debent pro libris quos secum portant, idem dicit de frumento quod portatur ex. ciuitatem pro seminando, quia pro eo nihil solui debet ꝓ gabella, de cuius materia vide in d. consil. nu. 19. vbi q consuetudo disponẽs, q gabella soluatur de rebus quæ deferuntur sui vsus causa, non valet tanquam irrationabilis, declara tamen, vt num 24. & ibi quæ dicatur consuetudo irrationabilis, & de materia pedagiorũ, ac principum ea imponentium, vide ibi vbi an sint approbata à iure can. & ciuili, cui adde, q tunc vectigal legitimè impositum dr, qñ est impositum ab habente autoritaté, vel ex concessione principis, secundum Rolan. cons. 80. nu. 47. lib. 3 quem vide etiam ad dicta Pap. hic, d. consi. 34. lib. 3. Masuer.
b Quis possit pedagia, in hoc vide Bald. cons. 231. & 366. & ibi qualiter acquiratur ius imponendi pedagia.
* Quis posit pedagia. Adde an principi liceat pedagia, siue vectigalia in mari imponere, & Dic, q sit, secundũ Osasc. decis. 155. Quod quidem ius exigendi vectigal, tam priuilegio quàm consuetudine acquiri potest, teste Mising. centu. 4. obser. 24. Masuer.
c Antiqua consuetudine. Adde & vide Panor. in cap. 1. de iure immu. & in cap. innouamus, de censib.

A *Ad sustentationem Reipu. ideo colligens talia datia, tenetur vias securas tenere, Alex. consil. 88 num. 31. vol. 5. vbi addit Dec. consil. 134. nu. 6. Rip. in tractã de peste, in tit. de ꝓseruat. remed nu 45. Iul. Fer. in trac. de gabel. n. 2. & 20.*
B *Ad consumptionem. quare an liceat fraudare vectigalia, Didac. in reg peccatum, in 6. parte. 2. §. 5. de reg iur. in 6. Iul. Ferret sup. nu. 92. & 133. Bertachi. in tract. de gabell. in 9 parte princ. Boss. in tit de fraudantib. vectiga. & Vbal. in tract. de duobus fratrib. c. 5. q. 54 nu. 39. idẽ de clericis, Vasq. in tit de successio. creatio. §. 10. & in repe. l. qñ in prioribus, C. de inof test. nu. 648. vers illud mirandum esset, § 28. nu 28. vers. fin. & supprioribus adde.*
C *Stari debet iuramento deferentis, Marsi singu. 86. Iul. Ferr supra numer. 128. & 166.*
D *Sunt etiã & alij casus, Iul. Ferr. supra nu. 113. cum seq.*
E *Solus Imperator, Ias cons. 80. nu 1. vol 1. Idẽ in Principe non recognoscẽte superiorẽ, Dec consil. 134. nu 2. vbi addit Decisione. Tholos. 451. in. fi. & circa addi. Rip. lib. 2. Responsorum c. 6. Iul. Fer sup. nu. 205. secus in recognoscente superiorẽ, vt ibi num. 203. & 206. Boss in titu. vectigalia, q pos. impo. Misinge. Cẽturia 5. obseru. 29.*
F *Licet cuiquã augere, quia de augumentum dicitur nouum vectigal, Iul. Ferr. sup. nu. 84 circa med. Bertachi. supra nu. 198.*
G *Principis cõcessione, Dec. cõsil 134. nu. 1. & cõs 649. in princip. Decis. Tholos. sup. Iul Fer. sup. nu. 206. Rip. lib. 2. Responsorum, c. 2. nu. 11. Bertat. c. 1 prin.*
H *Antiqua consuetudine, Decius supra qui purificat concessionem, & consuetudinem prædictam, Alex. consil. 6. & 7. volum. primo. Bertach de gabell. in princip num. 24. late Rolan. a Valle consil. 91. numer. 12. volum. 2. Bald. de prescrip in secunda parte, quinta partis, in quarta quæst. numer secundo non propria auctoritate, Decis Tholos 347. & latius materiam collectam, decis. 348. Misinge. centur. 5. obseruat. 30. vbi quis tenetur hoc probare.*
I *Teste Rol. qui citat & comprobat istum locum.*
K *Vsu proprio, Guid Papa decisio. 8. Bart in l. soles ipse. ff naut. caup. & stabu. Bertachi supra in secundo membro, 8. partis, Nata. consilio 655. Ial Ferr. supra numero 127. & pro refectione domus, Guid Papa supra. Iul. Ferr supra numero 128. vt etiam non valeat contraria consuetudo, Rolan. à Valle consil. 34. numero 19. volum. tertio.*

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Pedagium an ad introitum tantum, vel ad exitum ciuitatis, aut vtrunque pro eadem re solui debeat.*

1 INeraffet ipsam ciuit. † Quæritur, an pro eadem re
solui debeat gabella uel pedagium ad introitum
tantum, uel ad exitum ciuitatis tantū, uel ad utrun
que? super qua quæstione diuersimode secundum diuer
sitatem regionum obseruatur, unde in hoc est standum
consuetudi. arg. in l si publicanus. §. fi. ff. de public. cum
simil. ibi no. ubi autem de consuetudine non appareat,
puta rem de iure communi solùm solui debere ad in-
troitum, quia de introitu iura uidentur loqui; ut pro-
batur in l. interdum, §. Diui. ff de public. nec amplius q̃
semel pro eadem re in eodem loco erit aliquis soluere
aggrauandus; quia sufficit quòd semel factum est, ut l. in
diem, cum ibi not. ff. de aqua plu. arcen. l. 1. §. prodest,
quorum leg. facit l. fideicom. §. si quis. ff. de leg. tertio,
cum sim:

SVMMARIVM.

1 *Publicanus quis dicatur.*

1 MArcus Publicanus. † Scire debes, quòd iura
2 ciuilia appellant publicanos, [a] quos vulgus
appellat datiarios, qui ideo publicani sunt ap
L pellari, L quasi canes publici, cùm eorum temeritas,
& audacia sit immensa, vt l. quantæ audaciæ, in prin. ff.
de pub.

ADDITIO.

a Publicanos. Adde Iulium Ferretum in tracta. de gabel.
nu. 215. & 221. Zilettus.

SVMMARIVM.

1 *Publicano an liceat manus iniicere propria auctoritate in rem commissam.*

1 EIus propria auctoritate accepit. † Sed nunquid
liceat publicano manus iniicere propria aucto-
ctoritate in rem commissam, seu pro qua datiū
non est solutum? Et certe quantum ad consuetudinem
vbique locorum obtenta dicendum est, q̃ sic; sed de iu-
M re communi fortasse dicendum esset, M q̃ non, vt C. ne
quis in sua cā ius sibi dicat. per totum tit. & l. qui iuris-
dictioni. ff. de iur. om. iud. quia iste casus non reperitur
inter exceptos à regula, nisi forte quis diceret eā ratio-
ne posse sustineri, ut etiam de iure communi hoc fieri
liceret; quia rei, quæ cadit in commissum, ipso iure abs-
N que alia disputatione N perditur dominium * statim,
* & transfertur in fiscum, O vel habentem causam à fis-
O co, quod not. ergo &c. vt traditur & habetur in dicta l.
commissa. ff. de vec. & commiss. & no. per gl. in dicta l. si
publicanus.

ADDITIO.

* Dominium. Adde, q̃ licet dominium rei, quæ cecidit
in commissum ipso iure transeat in gabellarium, non ta
men possessio, nisi secuto facto hominis, idest, expulsio-
ne possessoris, secundum Rol. consilio 42. num. quinto,
lib. 3. & num. 6. vbi quòd statutum disponens quod do-
minium perdatur ipso iure: non extenditur ad posses-
sioné, vt latius ibi per eum, ubi plura in materia. Mas.

SVMMARIVM.

1 *POEna non soluentis datium, siue pedagium quæ sit.*
2 *Deferens res subiectas pedagio, an habeat expectare, quòd officialis interroget, an habeat res pedagio subiectas.*
3 *Agens contra datiarium, & qui pro datio rem cœpit nō subiectam datio, an excusetur dicendo ignorasse quòd erat res non subiecta datio.*
4 *Pœna datij, an transeat in hæredem fraudantis datiū.*
5 *Res licita cum illicitis, an pro datio publicari possint.*
6 *Equus alienus vel nauis aliena, sup qua portatur res illicita, an publicetur simul cum dicta re.*
7 *Actio pro vectigali consequendo quanto tempore duret.*
8 *Immunitas de non soluendo pedagia, an transeat de persona venditoris in personam emptoris.*
9 *Exigens vectigal indebitè, qua pœna teneatur.*
10 *Deferens res si dicat se minorem summam habere, quàm habeat, an dicatur defraudare pedagium.*

1 CEciderunt in cōmissum. † Quæritur quæ sit pœ-
na non soluentis datium, vel vectigal? Dic bre-
P uiter, q̃ de iure & cōsuetudine P est pœna amis
sionis, & confiscationis ipsius rei, vt in d. l. si publicanus.
§ si in fi. & d. l. in censoria, & ad hoc facit l. vniuersi. C.
2 de vect. cum sim. † Quæro vlterius, an deferens res de-
beat expectare, q̃ officialis pedagij ipsum interroget,
an habeat res de quibus soluere debet pedagium? dic
Q quòd non immo Q ipse deferens debet se offerre, & p-
fiteri officiali, quòd tales res defert, vt est tex. ī l. inter-
dum. §. diui. ff de publi. non ergo excusat deferentem,
si dicat quòd non fuit sibi denunciatum per officialem,
& hoc habet locum, siue deferat res pro vsu proprio, si-
ue pro alieno, vt supra dixi, quanquam vbi sunt res pro
quibus non solebat datium, seu vectigal exolui, consue
tudo in pluribus ciuitatibus & locis admittat, nō astrin
3 gi quemquam quod defert officiali consignare. † Quid
si iste Iacob. dicat se non ignorasse, an soluere deberet
pro eius drapo pedagium, an excusabitur? Dic breuiter
quòd sic in casu isto quo tutus erat de iure communi,
quo iure inspecto, ipse nō tenebatur soluere de re por-
R tata pro vsu suo, vt supra dictum est, R secus autem si
detulisset rem quæ secundum ius commune erat obno-
xia solutioni datij, quia tunc ignorantia non excusaret,
cuius ratio est, quia quando non soluit pro re, quæ se-
cundum ius commune soluere debet, est in lata culpa,
vt l. latæ culpæ. ff. de verb. sign. & sic debet intelligi l. in-
terdum. § licet quis. ff. de publica. In alio casu, quando
est res exempta à solutione vectigalis de iure commu-
ni, sed est subiecta ex forma legis municipalis, tunc ex-
cusatur; quia tolerabilis est ignorantia talis iuris, vt c.
1. extra de consti. lib. 6. Excusatur ergo ignorantia facti,
dummodo non sit supina, nec crassa, vt no. in d. §. licet. &
in ea. l. interdum. §. diui fratres, & §. serui. In ignorātia
autem iuris distinguitur, an sit iuris communis, vel mu
4 nicipalis, vt supra. † Sed nunquid hæc pœna a transeat
a in hæredes fraudantis pedagium? dic quòd sic, vt habe
tur in l. fraudatoris. & l. commissa. & l. cotem ferro. §. il-
licitum. ff. de publ. licet de quadam consuetudine apud
plurimas ciuitates, ita demum teneatur defraudator, si
S deprehendatur in crimine. S Pupillus tamē ab hac pœ
na excusatur, si infra 30. dies se à mora, & delicto pur-
gauerit soluendo pedagium. vt traditur in l. Imperato-
5 res. in fi. ff. de publi. Rursum quæritur, quid si cum re-
bus licitis pro quibus solui non debet pedagium, ducā
* tur * illicitæ, an non soluendo datia publicari debeant
omnia? videtur quòd sic per l. cotem ferro. §. dominus.
T ff. de public. T In contrarium determinat Bart. in d. §.
dominus. per l. si publicanus §. 1. ibi [vt quid amplius]
ff de public. Nec obstat prædictus §. dominus. quia ibi
illa talis publicatio rerum, de qua ibi loquitur, non fit
in cōsequentiam fraudati vectigalis, sed alterius crimi-
nis aliunde commissi per ipsum deferentem, prout etiā
intelligit Cy. in l. cū proponas. C. de nau. fœn. Et ex hoc

potes

L Quasi canes publici. quā abhorrendum sit officium publicanorum, ponit Tiraq. in tract. de nobili. c. 34. nu. 24. vbi eos nominat infames, sordides, & abiectos, & Iul. Ferre. supra nume. 505. in fi. vbi dicit quòd non est bonus vir, & nume. seq. dicit q̃ habent prius nomen q̃ fures.

M Quod non. Iul. Ferret. sup. nu. 240. Bertachi. sup. in quarta parte princip. nu. 21.

N Perditur dominium, Bertachi. sup. num. 21. Cra consil. 105. in princ. facit c. cum secundum, de hæret. in sexto. vbi Gemin. Guid. Papa decis. 413. Rolan. à Valle consil. 80. nu. 49. vol. 3. licet non amittatur possessio vt ibi, & consil. 42. nu. 2. eo vol.

O Vel habentē causam à fisco, Beuer. decision. 180. Io. de Amicis consil. 150. num. 20. Bertachi. supra in nona parte princ.

P Est pena amissionis. Bertachi. supra dicta nona parte princi. Ioan. Fer. supra num. 660.

Q Ipse deferēs. Cra. consil. 111. nu 3. Bess supra nu. 8. Bertachi. in 7. q princ. nu. 6. & in 9. parte princ. vers. decimequinto, Rip. in trac. de peste, in prin. Rolan. à Valle consil. 42. nu. 2. vol. 3.

R Secus aūt, Rip. in tract. de peste, de præseruatiuis remedijs ante num. 69. & nu. 130. Gratus cons. 105. num. 4. Cra. cons. 101. nu. 61. vol. 2. late declarat Iul. Ferr. infra nu. 246. Bess. sup. nu. 7. Rol. à Valle d. cons. 42. num. 12. vol. 3. cum seq. & qū admittitur ignorantia, stetur iuramento illum allegantis, Gratus sup. quid si minus soluat, Capol. in l. 1 §. sciendum, ff. de addit. edit.

S Pupillus tū, Bess supra num. 20. *T In contrarium Bess. sup. nu. 64. late Bertachi sup. in 9. par princ. nu. 13. Iul. Fer. sup. n. 182. vbi late Guid. Pap. decis. 172. istum locum citat addit. ad Alex. cons. 159. sub nu. 10. vol. 6.*

PONI faciatis ipsum Ioan. in corporalem posses-
2 sionem. † Hic reuoco in dubium id, de quo fre-
quenter fit disputatio videlicet. An sententia ge
neralis lata super compromisso generali noceat in om-
nibus, pro cuius plena doctrina sic distingue, prout no.
per Bar. in l. de rebus. ff. de arbi. & per gl. & Cyn. in l. sub
prætextu. C. de trans. & l. s. C. de iudi. aut enim agitur à
iudice, vel arbitro, seu à partibus, q sententia, vel tran
sactio præiudicet in omnibus, & tunc in omnibus præ
iudicabit: quia remittentibus actiones, & iura sua &c. ut
l. quæritur. §. si venditor. ff. de ædil. edic. & quia actus iu
dicis, uel arbitri operatur secundum eius intentum, sed
non contra eius propositum. ut in l. si cum arbi. in prin.
ff. de excep. rei iudi. & l. non omnis. ff si cer. pet. Aut agi-
tur, quòd in vna re, uel certis rebus tantum præiudicet,
& tunc in alijs non nocebit, ar. in l. itẽ si vnus. §. in sum-
ma. ff. de par. & l. si de certa. C. de trans. Aut dubitatur
quid actum sit, & tunc subdistingue, aut petitio, prosecu
tio, & sententia, seu transactio fuerunt generales, & sic
totus processus fuit generalis, & tunc præiudicat in om
3 nibus. ut d. l. sub prætextu. † Fallit in duobus casibus,
qui habentur, & no. in l. tres fratres. ff de pact. & l. de
T his ff. de trans. T Aut petitio fuit generalis, prosecutio
autem specialis, & sententia seu transactio generalis, &
tunc inspicitur magis mediũ, scilicet prosecutio, quàm
eius extrema, & dicemus q in effectu non præiudicat
nisi in prosecutione. vt d. l. 2. & ibi no. per Cy. C. de iud.
Aut vtrunq; est speciale, & tunc in cæteris præiudicat,
ar. d. §. in summa. Aut petitio est generalis, sed trãsactio,
uel sententia specialis, & tunc in ea specie tantum non
in cæteris præiudicat. ut C. de transact. l. age. Aut e con-
tra petitio fuit specialis, & transactio, seu sententia
generalis, & tunc subdistingue. Aut uirtus & ratio recti
sermonis non patitur extendi ad alias species nisi ad pe
tita tm̃, & tunc non præiudicat in alijs, ut d. l. si de cer-
ta. C. de trans. Aut ratio & virtus recti sermonis patitur
ad omnia extendi, & tunc in omnibus præiudicat, alias
autem seruanda esset propria verbi significatio. vt l. non
3 aliter. ff. de lega. 3. † Et ex his decidi consueuit talis
quæstio, Ecce q tutor, uel curator, vel alius in cõputa-
tione suæ administrationis calculauit solum rationem
super administratione salis, uel grani, seu uini. Deinde
apparet ei facta per puberẽ, seu dominum quietatio, seu
• liberatio generalis, an talis liberatio • producatur ad
omnia, an solum ad illud capitulum, uel negocium, de
V quo reddita fuit ratio? Qui eam dicunt, V q debet re-
stringi solùm ad illud capitulum. Cyn. autem in d. l. sub
prætextu, tenet contrarium per tex. in l. emptor. §. Lu-
cius. ff. de pact & ibi not. Nõ obstant quæ superius dicta
sunt, quia illa loquuntur in transactione, hic autem in
pacto. Ratio differentiæ, quia trãsactio est de re dubia,
ideoq; ad prosecuta restringitur, pactum uerò si gratui
tò, & de re certa, vnde ad omnia referitur; de quo latius
uide quod no. in l. Aurelius. §. Caio, per Bar. ff. de libe.
leg. & in d. §. Lucius, & per glo. in c. cum uenerabilis,
4 extra de censi. † Amplius [a] quæri solet, an ualeat arbi-
a trorum sententia lata die feriata. Circa quod distingue,
aut est lata per arbitrum tantum, aut per arbitratorem.
Primo casu sub distinguitur, aut de hoc est actum in
compromisso, prout fit cõmuniter in instrumentis, &
tunc aut fertur sententia die feriata ob necessitatem ho
minum inducta, ut tempore messium, uel vindemiarũ,
& ualet; aut die feriata ob honorem Dei, & tunc non
ualet, ut l. si de meit. §. fi. & l. si feriatis. & l. diem profer-
re. §. si quis litigatorum. ff. de arb. aut non fuit actum
A de hoc, A & tunc non ualet aliquo casu, quia arbitria
instar iudiciorum sunt redacta, ut ff. de arbi. l. j. ubi autẽ
B lata fuit ab arbitratore, B tunc ualet quocunque tem-
pore feriato, et si in Dei honorem, lata sit; cum hæc sen
tentia ab eo lata, sit quædam transactio, ut superius di
ctum est, sicque omni tempore ferri potest, ut l. non mi-
norem. C. de trans. & l. fi. C. de fer. & hoc tenet Spe. in
d. §. sequitur. circa fin uersi. in forma autem compromis
si. An autem cogatur die feriata pronunciare? tangitur

4 in d. §. sequitur. circa fin. in uer. forma cõpromissi. † In-
de quærit, quo loco sit ferenda sententia per arbitros?
Dic, quòd aut est actum de certo loco, & tunc in eo est
C ferenda; ubi autem locus non est designatus C tunc fe-
renda est in loco, in quo traditum est compromissum, vt
habetur in l. si cum dies. §. arbiter. ff de arbi. & ibi per
Bar. & intelligo de loco large, videlicet ciuitatis, vel ca-
stri; non aũt de loco stricte sumpto, puta domo, vel por-
6 ticu. vt no. Spe. in tit. de arb. §. fi. ver. de loco autem. † Et
prædicta procedunt in simplici arbitro, secus autem es-
set in arbitratore; nam in dubio credo quòd in quocun
que loco suã sententiam ferre possit. arg. C. de fer. l. fin.
& l. non minorem C. de trans. & extra eod. titu. c. fin. &
eorum quæ not. Spec. in d. tit. §. fin. versi. in formam an-
tem. Bonum est igitur in forma compromissi addicere,
quòd arbitri possint pronuntiare in quocunque loco
7 alio vltra locum compromissi. † Postremò pro plenio-
ri declaratione materiæ potest quæri, quæ persona pos-
sit esse arbiter, vel arbitrator. Et quidem sciendum est,
quilibet regulariter potest esse arbiter, nisi lege cõmu-
D ni, vel municipali prohibeatur D Prohibentur autem
b mulier, [b] seruus, mutus, furiosus, surdus, pupillus, mi-
nor annis 25. vt traditur in l. cum lege. & l. Pedius. & in
l. sed si in seruum, cum sim. ibi no. ff de arbi. & C. eo. tit.
l. fin. & extra eod. tit. c. dilecti. Possit tamen mulier ar-
bitrari, & amicabiliter componere, vt in d. c. dilecti, su-
per quo vide, quod not. Spec. in d. tit. § 1. Item prohibe-
E tur secundum aliquos esse arbiter E abbas, prior, vel
præpositus regularis, licet tales possint esse arbitrato-
res arg. l. fi. C. de fer. Alij autem dicunt, quòd vtrunque
esse possunt, vt plene disputat Spe. in d. §. sequitur, vers.
sed quæro diligenter. & eodem modo dicũt quidam di-
c stinguendum in monacho [c] simplici, vel fratre minore,
& quocunque alio mendicante, vt ibi no. ver. sed quid
in simplici. sed in episcopo non est dubium q potest es-
se arbiter, vt l. si qui ex consensu. C. de epis. aud. & extra
de arbi. c. cum tempore, cum sim. ibi not. per Spec. Pro-
E hibetur etiam esse arbiter quilibet laicus E in causa spi
rituali, nisi habeat secum clericum socium, vt in c. con-
tingit, & c. per tuas, extra de arbi. cum si. ibi no. fortassis
nec arbitrator, quia de istis spiritualibus laicus nullam
F debet habere communionem, vt extra de iudi. in c. 2. F
Item prohibetur ordinarius secundum iura ciuilia esse
arbiter, forte ideo quia superfluum videtur & absonũ
ipsum abuti sua iurisdictione, vt d. l. sed si seruum. §. si
quis. potest tamen esse arbitrator, vt in Auth. vt diffe.
iud. §. si vero contigerit. & C. de iud l. apertissimi, cum
auth. ibi posita. Sed secundum canones potest esse arbi-
ter & arbitrator tam ordinarius, vt extra de arb. c. cum
tempore, & extra de elect. c. cum causam, & de iureiur.
in c. veniens, quam etiam delegatus, vt extra de arb. c.
olim. Prohibetur etiam esse arbiter, quilibet in re pro-
pria. ff. de arbi. l. pe. cum sim. Sed bene potest esse arbitra
tor, etiam super iniuria propria, vt in c. Quintauallis.
de iureiur. facit l. in lege, in princip. ff. loca. & conduct.
8 † Item quæri potest, de quibus, & super quibus potest
G compromitti, G & dic q regulariter de omnibus ciuili
H bus causis. vt extra de arbi. c. 1. H de criminalib. autem
I non, si criminaliter agitur, I nec de matrimoniali, nec
de causa libertatis, vt extr. de trans. c. fi. & de in integ. re-
sti. c. 1 & l. non distinguemus §. de liberali. & d. l. cũ tem
pore, & d. l. non distinguemus. §. si errorem, nedum tan
quam in arbitrum, sed vt puto, nec tanquam in arbitra-
torem, licèt aliqui contra, vt refert Specu. in d. §. restat
K videre K sed nec de causa monachationis potest cõpro-
L mitti, L nec de publica, vel populari actione, nec de ali-
d quo iure speciali, vt ibi plene not. Vasallus aũt [d] in sui
tm̃ præiudicium, & non dñi potest de re feudali facere
M cõpromissum, vt in c. 1 §. 1. de lege Corra. M Sed nec de
rebus ecclesiæ potest fieri compromissum, quo ad per-
petuum

T *Aut petitio reg. cum limit. ponit Ias. in l licet, & in l. si cũ sibi, C. de iudic. Io. Bap sup. cap. 11. nu. 13. lib. 9.*

V *Quod debet restringi. Paris. consi. 20. nume. 77. vol. 1.*

A *Et tunc non valet Io. Bap supra c 9. lib 9.*

B *Tũc valet Io. Bapt. sup. c. 10. lib. 11.*

C *Tunt ferẽda Blanc. de compromis. q. 9. nu. 11. ver. 4. ubi late & Io. Bap. c. 2. lib. 9.*

D *Prohibent. autẽ mulier Blãc. sup q. 2. nu. 34. ubi late Io. Bap. c 12. lib. 4. Masuer. in sua practica in titu. de arbitr. ubi enumerata ꝑsonas.*

E *Abbas prior supra nume. 2. Io. Bap. sup. libr. 4. cap. 4*

E *In causa spirituali Blãc. supra num 62. Io. Bap c. 15. lib. 4. & cap. 11 lib. 3. non potest etiam declarare spirituale cum temporali esse cõpensandum Io. Bap. sup. c. 15. nu. 10. lib. 9.*

F *Item prohibetur ordinarius Blanc sup. num. 46. Io. Bap. cap. 11. lib. 4.*

G *Et dic q regulariter Blãc. supra quæst. 4. Io. Bap. libr. 3. per totum.*

H *De criminalibus autem non, Io. Bap. c. 10. lib. 3. Blãc. sup. n. 26*

I *Nec de matrimoniali Blanc. sup num. 25. Io. Bap. c. 6. lib. 3. & c. 12. Blanc. sup. n 7. Intelligi principaliter secus incidẽter vt per Io. Bap. supra.*

K *Sed nec de causa monachationis Io. Bap. supra capitul. 3. libr. 3.*
L *Nec de publica vel populari actione Io. Bap. sup. cap. 9. lib. 3.*
M *Sed nec de rebus ecclesiæ Blanc. sup. nu. 24. Maranta sup. nu. 1.*

petuum ecclesiæ præiudicium, sed ipsius rectoris tantũ sic, vt in c. 3. & c. per tuas, & c. rum tẽpore, extra de arb. † Sed quid erit, si statuto ciuitatis caueatur, ꝙ de qualibet lite & quæstione partes cogantur se compromittere. an in prædictis spiritualibus casibus, & aliis a iure prohibitis erunt partes cogendæ facere compromissũ? uidet ꝙ sit, quia statutum cùm sit generale, non debet restringi vt l. constitutum. ff. de testa. mil. & l. constitutionibus. ff. ad muni. immo debet sic intelligi, ut ultra ius commune aliquid operetur, ut l. si quando ff. de leg. 2. n In contrarium determinat Bar. sub hac distinctione. Aut enim est lis, uel quæstio de aliquo o pertinente ad merum uel mixtum c imperium, & tunc in dubio statutum non porrigitur ad hunc casum, aliàs secus; ubi autem uerba statuti essent adeo clara, & certa, ꝙ talem causam comprehenderent, tunc tenerentur partes facere compromissum, sed hoc casu arbitri non pronunciarent, sed solum consulerent, per iudicem ordinarium sic esse pronunciandum, ut ipse no. in l. nõ distinguemus. § quæsitũ, & §. Iulianus. ff de arbi. Nec ob. quod in contrarium dicitur, nam uerba statuti in dubio multum operantur, si ad solos casus permissos referantur, in quibus partes non cogebantur facere compromissum de iure cõmuni, ut l. 3. § tam & si. ff. de arb. quæ partes nunc per statutum compelluntur, sed nec post latã sententiã quæ transiuit in rem iudicatam compellitur quis facere cõpromissum secundum Bar. vt no. circa for-

10 mam executionis sententiæ. † Postea quærendum est, f qualiter finiatur f cõpromissum, & potestas arbitrorũ uel arbitramentorum. Et quidem finitur lata sententia, ut dictum est, probatur in l. quid tamen & l. diem proferre. ff. de arb. p Item per lapsum temporis appositi in compromisso, ut l. si cum dies & l. arbiter ex compromisso. ff. eo. tit. q Item morte vnius arbitri, vel alterius partis, nisi sit dictum, ꝙ ad hæredem transeat, vt in d. l. nõ distinguemus. §. sacerdotio. l. diem §. 1. & l. sed si interpellatur. in si & l. si compromissum. ff. de arbi. & in c. præsentata, extra de testi. etiam si sit prælatus, qui cõpromiserit, nam eius morte compromissum soluitur, vt determinat idem Spe. in d. §. finitur. Item finitur, si tempus non sit appositum in ipso compromisso, r per lapsum triennij, ut plenè disputat idem Spe. in d. tit. § differt. uersi. item infra triennium. finitur etiam aliis quibusdam modis, de quibus tangitur in d. §. finitur, & l. nõ distinguemus. § compromissũ. & §. sacerdotio, cum si. ibi no. ff. de arb. Ex quibus patet quot, & quanta obiici põt contra sñiam, & cõpromissum, quæ latius prosequere, ut per eum no. in d. tit. § excipitur cõtra arbitrũ &c.

n In contrariũ Blanc sup. nu. 7.
o Pertinẽte ad merum vel mixtũ Io. Bap. supra c. 8 lib. 3. Blanc supra nu. 10. 9. 4.
p Item per lapsum tẽporis Ioã. Bap lib. 13. c. 28
q Item morte vnius, Io. Bap supra cap. 6.
r Per lapsum triennij, Io. Bap. supra c. 6. nu. 4.

ADDITIONES.

• Liberatio, Adde Iaf. in l. emptor. §. Lucius Titius. nu. 9. ff. de pact. quid de remissione, quę fieri solet hac forma, remittit omne ius quod habet, uel habere sperat, & dic, ꝙ debet intelligi habere sperat, scilicet, ex causa de præsenti secundum Bar. in l. si uxor. §. Diuus. ff de adul. plura autẽ de quietatione generali, uide per Rip. respons. 100. Nat. consi. 113. post Alex. consi 46. lib. 1. Rom. consi. 108. col. 2. circa med. Dec. consi. 100. col. 5. vbi in specie de liberatione facta tutori, de qua per Rul. consil. 49. nume. 42. libr. 2.

a Amplius vide Bald. in l. si proponis la 1. C. quomodo & quando iu. Bar. & Doct. in l. si feriatis. ff. de arb. Bal. in l. fi. in 3. q. de contrah. emp. Lanfran. in tract. de arbit. in 7. par. in 6 q.

b Mulier. Adde Doct in l. cũ lõge. ff. de arb. & in l. fi. C. de arb. Spe. tit. de arb. §. 2. uer. prohibet Doct. in c. Quintaualli. Spec. tit. de iud. de leg. §. 8. uer. reti. ꝙ est mulier.

c Munacho. vide Anch. consi. 45. in prin.

d Vasallus autem, s uide Spe. tit. de arb §. 2. uersi. sed nunquid vasallus. & ibi Bal. in addi. uer. uasallus. Bal. in c. 1. de inue. in va. facta. Lanfr. in tract. de arb. in 4. parte.

e Ad merũ & mixtũ. Adde vt per Lu. Ro. cons. 172. & 115.

f Finiatur t uide Pau. de Cast. consil. 40. Ioan de Ana. consil. 30.

s Vide Specul. Blanc. d. q. 4. nu me. 30.
t Vide Paul. de Cast. Io. Bap. supra c. 1. libr. 13. cum seq.
v Forma libelli an in iudicijs daciorum requiratur libellus Pet. Duc. reg 83. 1 2. parte uide quòd causa Gabellarum est summaria Iul. Ferret. in tracta de Gabellam. 230.

QVAE omnia & singula. Illa clausula cum sequẽtibus debet extendi, pront traditur supra in c. li. Ad vnum tamen attende tu, qui cupis leges addiscere, quòd in multis mundi prouincijs, & in uariis ciuitatibus, locis, & terris, homines in eorum quæstionibus, & discordiis recursum habent ad istos arbitratores, uel sponte, uel legis necessitate. Sunt enim in dictis locis, uel prouinciis, aliquando statuta, aliquando consuetudines, quibus disponitur, quòd partes cogantur ad se compromittẽdum in amicos communes, quo fit, ut in talibus partibus male & pessime sit pro iudicibus. Vnde ars hæc periculosa est in fructu, quia non conuenit omni loco, prout conuenit medicina, quæ non tollitur, nec minuitur per statuta, & etiam ars ipsa in ipsius quærenda petitia, & doctrina ualde laboriosa • est, difficilis, atque sumptuosa, uita autem tua incerta, breuis, dubia, & infirma est, ideo in hoc cogita, & inter alias eliges facere illam artem, quæ operari possit cum minori peccato, & tui maiori libertate.

ADDITIO.

• Laboriosa, Adde hoc euenire posse propter librorũ suppellectilem I. C. necessariam, teste Oldr. consi. 84. incip. an expediat, quorum tamen immensa uolumina dãnat Imp. in l. sancimus, in fin. C. de nup qua in re, dixit Diuus Hiero. vtinam omnium tractatuum haberem uolumina, ut tarditatem ingenij eruditionis diligentia compensarẽ, cui conuenire vĩ, quæ scribit Fel. in c. cum ordinẽ. col. 4. de rescri. Neuiz. consi. 99. nu. 2. ꝙ I. C. respondere deberent p speciales decisiones nõ per generales reg. quia consulere secundum generales reg. est Doctoris positiui & frigidi, quod euenire solet ijs qui ad pauca respiciunt, vel qui sacra legum uolumina, summis, vt aiunt, labiis tantum degustarunt, decisionum, ac regularum omnino ieiuni.

v FORMA LIBELLI SVPER solutione pedagiorum.

CORAM vobis D. Vicario Pap. dicit, narrat, significat, & proponit Iac. de Fer. agendo, & agere volendo, & hanc petitionem dirigendo contra & aduersus Marcum de Piscariis, & cõtra quamcũque aliam personam pro eo, & eius nomine in iudicio legitimè comparẽtem; quòd cum ipse Iac. veniret de Montferrato ad ciuitatem Papiæ, & secum deferret super eius equo brachia sex panni brosolini p eius vsu, volens de eo sibi fieri facere vnam pellandram & intrasset in ipsam ciuitatem sine solutione alicuius pedagii dicti panni. Ecce ꝙ suprascriptus Marcus publicanus, & datiarius dicti pedagij dictum drapũ simul cum dicto equo super quo portabatur, eius propria auctoritate accepit, & attrectauit contra uoluntatem ipsius Iacobi, dicendo, ꝙ equus cum panno prædicto ceciderat in commissum propter vectigal, seu datium non solutum, qđ minimè fieri potuit, nec debuit de iure, quoniam iuxta legitimas sanctiones, res quæ portantur seu deferunt et pro usu proprio, non subiacet solutioni alicuius pedagii, seu datij, unde indebito, ac iniustè præscriptus Marcus ipsum drapum cum equo abstulit ipsi Iac. & ablatum detinet occupatum, & sæpius super ipsius drapi & equi restitutione admonitus, & requisitus ipsum facere indebitè recusauit. Quare cùm prædicta uera sint, petit & requirit prænominatus Iac. quatenus per uestram diffinitiuam sententiam, & omni alio iure, via, modo & forma, quibus melius fieri potest, condemnetis & condemnatum iuris remedijs compellatis Marcum antedictum ad restituendum, & relaxandum liberè, & absque alicuius solutione pedagij suprascriptum equum & drapum, simul cum omnibus damnis, & interesse, & expensis per eum factis, & passis occasione prædicta, q ascendere possunt ad flor. 10. & de faciendis, & patiẽdis in futurum protestatur, deducendo in præsenti iudicio &c. saluo iure addendi &c. nõ astringẽs se &c.

CORAM

SVMMARIVM.

1 *VErbum pleno iure denotat plenitudinẽ dominij, vel illius iuris quod in libello deducitur.*

2 *Agens confessoria pro iure seruitutis, an teneatur probare se dominum prædij seruientis, & eius aduersariũ prædij seruientis.*

3 *Si quis possidet ius incorporale, vt est seruitus non est præsumptio aliqua quod seruitus sit constituta.*

4 *Cur magis præsumatur, quòd persona sit serua, quàm quòd à re debeatur seruitus.*

PLeno iure spectantem. † Hæc verba, pleno, iure o denotant plenitudinem dominij, vel illius iuris, quod in libello deducitur, vt not per Innocẽ. in cap. cum inter. extra de re iud. ad quod facit l. Titia. ff. de ann. leg. & l. Titia. ff. de vsufr. leg. & patet. ff. de ser. leg. & in cap. querelam. extra de elect. in proposito autem intelligenda & referenda sunt ad ius dominij directi, vel vtilis; nam confessoria non datur p nisi illi, qui dominus est prædij dominantis, nec seruitus constituitur, nec debetur nisi ab eo, qui est dominus prædij seruientis, vt traditur & habetur in l. 1. in fi. & in l. si cum duas. & l proprium, & l. si quis duas. in princip. ff. commun. prædio. rei nempe alienæ seruitus per alium non acquiritur. vt dicta l. si cum duas. & l. si quis duas. immo non acquiritur rei communi, vt dicta l. proprium. facit si vnus ex socijs. in princip. ff de seruit. rustic. prædio. † Vt autem hoc plenius intelligatur, reuoco in dubium, an agens confessoria pro iure seruitutis rusticæ, vel vrbanæ teneatur se dominum probare prædij dominantis, & eius aduersarium esse dominum prædij seruientis? In qua quæstione gl. videtur sentire in l. sicut. §. si quæratur. ff si serui. vend quòd aut ille qui agit confessoria, est in possessione ipsius seruitutis, & tunc q non tenetur probare de suo dominio, nec alterius; & in hoc vertitur vna commoditas possidendi, vt in § commodum Institu. de interdict. Aut non est in possessione seruitutis, & tunc tenetur de dominio probare, vt hæc probantur in l. secunda, §. hæc autem in rem actio. ff. si ser. vend. quam opinionem videtur tenere Innocẽ. in dicto cap. abbate de verbor. signif. Sed Bar. in dicta l. si prius. ff. de non. ope. nuntia. aliter voluit sentire, dicens quod de dominio vtriusque est probandum saltem præsumptiuè hoc modo, nam probabitur quòd ipse actor possidet fundum dominantem, & eius aduersarius fundum seruientem, qua possessione probata, erit per consequẽtiam probatum præsumptiuè de dominio, nam cũ isto casu de dominio quæratur quasi incidenter, & principaliter de alio scilicet de iure seruitutis, sequitur quod r poterit præsumptiuè de dominio probari ex sola possessione, iuxta not. per eundem Bart. & glo. in l. quidam in suo. ff. de condit. institut. & per Cyn. in l. secunda, in quarta quæst. C. quæ sit long. consuetu. & in l. secunda, C. de probat. & ita credo quod Innocen. & gloss. etiam s intellexerint. Vides ergo conclusiuè ex præmissis s primam commoditatem, quæ insurgit ex possessione. Secunda commoditas est, vt traditur per glos. in l. prima, §. hoc interdictu. ff. de itin. actuque priua. & in dicto §. si quæratur, quòd possessor seruitutis non habet necesse probare, seu prouocare aduersarium ad iudiciũ, sed simpliciter vti debet sua possessione, quod verum intelligo, nisi per eum turbetur, vt in casu isto de quo infra dicam. Tertia insurgit commoditas, quia possessor si cõueniatur ab aduersario habet prolixiores inducias, vt l. fin. de feri. Quarta est vtilitas, quia aduersarius prius iurabit de calumnia, quàm possessor, vt l. secũda, in princip. C. de iuramen. calumn. Quinta subinfertur vtilitas, quia secundum Pla. præsumitur in dubio, quod ipsi possessori competat ipsum ius seruitutis, nisi eius aduersarius probet nullum ius seruitutis eis competere, quæ quidem negatiua potest probari per vicinos circunstantes, qui deponant se nunquam vidisse ipsum An. actorem vti tali seruitute, & quòd non potuisset ea vti quin ipsi testes vidissent. Aduerte quia ista opin. Pla. est ab omnibus reprobata, nam pro possessore non præsumitur quòd ei seruitus debeatur, nisi aliunde probet seruitutem sibi, seu prædio suo quæsitam modis legitimis, de quibus dicetur infra, vt clare dicitur per tex. in l. si quis diuturno, ibi [vt ostendat &c.] & in dicto §. si quæratur. & l. secunda, in princip. & in fin. ff. si ser. vendice. & ex hoc colligitur vna differentia inter possessorem rerum incorporalium, & possessorem rerum corporalium, nam pro eo qui possidet rem corporalem præsu-

3 mitur de eius dominio, vt supra dictum est † Sed in eo,

r qui possidet ius incorporale, vt est seruitus, r non est præsumptio aliqua, quòd seruitus sit constituta; ratio huius est manifesta secundum Docto. quoniam quælibet res incorporalis à natura sui præsumitur esse libera * vt l. altius. C. de seruit. & l. cum eo. ff. de seruit. vrb. prædio. ideo necesse est contra hanc iuris præsumptionem inducere contrariam probationem. argument. in simil. in l. super seruis. C. qui milit. non poss libro decimo. quæ ratio cessat in possessione rerum corporalium, quæ natura sui subiacent possessioni hominis, iuxta illud [Quidquid calcauerit pes tuus tuum erit] & quod scribitur in l. ex hoc iure. ff. de iustitia & iure. Et hanc sententiam sequitur gloss & Docto. in dicto §. si quæratur. & in l. prima, § hoc autem. ff de itin. actuque priuation. & Barto. in l naturaliter in § nihil commune. ff. de acquirend. posses. & in dicta l. si prius. de non. operis nuntia. & l. secunda, & l. cum res. C. de probatio. Sed diceret aliquis, nonne ex possessione seruitutis in seruo, præsumitur quis esse seruus, nisi probet se liberum, vt l. circa. ff. de probat. & l. liberis, in fin. de lib. causa. cum simil. Cur ergo non sic in possessione seruitutis aliarum rerum? Sol. dicunt Doctores, v quòd ratio differentiæ est, quia persona potest nasci serua, & per consequens quis de natura potest produci seruus, vt Instit. de iure person § primo, & l. manumissiones. ff. de iust. & iure. sed res a natura producuntur liberæ, vt in dicta l. altius, & dicta l. cum eo ideo in primo casu præsumitur talis esse, qualis possessio eius demonstrat; quia sic nasci potuit, & sic eum natum verisimile est, postquam de contrario non apparuit; sed in secundo casu natura possessioni repugnat, ideo ex sola possessione non arguitur eam talem esse, immo hoc est probare necesse. Nec præmissis haberet obstare l. seruitutes. § fina. ff. de seruit. vrba. præd. quia secundum Dyn. ibi certum erat de seruitute iam imposita, prædicta verò loquuntur in

4 casu dubio. † Sed hic posset quæri, quæ est ratio rationis, quare magis sic esse præsumatur in personis, quàm in alijs rebus? respõdeo, quia Dyn. non declarat, quòd ratio potest esse, quia persona, in qua seruitus esse præsumitur, habuit potestatem reclamandi, & contradicendi, vt C. quibus ad libe. procla. non licet. l. prima, cum sequen. ideoque eius taciturnitas operatur contra sensum. argumen. eorum quæ not. per glos. in l. Labeo. ff. de aqua plu. arcen. sicque sequitur ex tali possessione seruitutis præsumi ipsam seruitutem subesse. quæ ratio cessat in cæteris reb. inanimatis, in quib. cum cesset talis voluntas & potestas cessare debet præsumptio antedicta. Sexta vertitur vtilitas possidendi; quia si possessor turbetur in iure seruitutis extra iudicium, potest de facto resistere, quod est valde notabile pro conseruatione iurisdictionum temporalium & ecclesiasticarum, in quibus etiã procedit illa vulgaris regula, vim vi repellere licet, vt dicit Bart. in d. l. 1. ff. de itin. actuq; priuat. Septima subinfert vtilitas; quia reus, contra quem agit confessoria, cõpellendus est præstare idoneã cautionem de non impediẽdo possessorẽ vti frui ipsa seruitute vel iurisdictione lite pẽdente vsq; ad sniam. vt ht in l. pen. ff de aqua quot. & æsti. Octaua & vlti. est vtilitas possessoris; q a eius aduersariu nõ pbãte, fundata actoris intẽtione absoluẽdus est, vt i l. vti frui. § j. ff. si vsufr. pet. &c.

ADDI-

o *Denotant plenitudinem dominij, Pic. in repe. l. Titia, §. Titia. nu. . . de leg. 2. Dec cons. 43. nu. 2. Goz. cons. 58. in prin. Ias in l. naturaliter, §. nihil commune. nu. 183. vbi Rip. nu. 197 in fi de acq. pos. latissimè Soci. Iun consil 1. num 4. vol. 4. Tiraq. in rep. l si vnquam in fi. vers quid aut. C. de reuoc dona tio & Cæsar Cõtard. in repet. l. vnic. C. si de momen. pos fue. appel. q 13. nu 34.*

p *Nisi illi, qui dominus est, Io. Ceras. in l. si vsusfructus, nu. 3 d seruit. Hosti. in trac præscrip. in fi. nu 43. qui tractat est post Balb. de pscrip. vbi ponit qd datur alijs personis ibi enumeratis.*

q *Non tenetur probare, Pet Iacob. in sua Practica, in libell. de confessor. in rem actio. in verbo positiones actoris, vide latissimè Valenti. Forster. in trac. de succes. ab intest lib 2. in cap. incip. in hac qõne. fol. 70. post princ.*

r *Probari ex sola possessione, Iason d l. si prius, nu. 29.*

s *Primam commoditatẽ: in cõmoditatib possessionis. ponit Rip. in c sæpe, nu. 2. de restit. spol. Io. Durant. in trac. de arte testãdi. tit. vndec. caut. 20 nu 7. Valen. Forst. in tracta. de succes ab intest. vers in hac q fo. 70. lib. 2.*

r *Non est præsumptio aliqua, Alciat. in trac. præsump. regu. 2. præsump. 1. nu. 2. Valens Forst supra.* v *Quod ratio differentia. Io. de Amicis cons. 50. nu. 3.*

est vna ratio, quare partes recedunt à cognitione iudi-
2 cum.† Est etiam alia ratio, quia habent ab arbitris habiliorem audientiam, & minores faciunt expensas.
3 †Arbitrator verò est ille, qui eligitur, vt omni prætermisso ordine iuris disponat inter partes, prout sibi æquum vi. de quo loquitur tex. in l. si societatem, §. arbitrorum, ff. pro soc. & in l. si quis arbitratu. ff. de verb. obl. & Insti. de emp. & ven. in §. item pretium, & in d. c. Quintauallis. & ab eius declaratione non appellatur, sed tantum reductio petitur coram iudice ordinario, vt infra dicetur, quæ effectũ appellationis sortitur, ex quo alia differentia inter eos colligitur. Tertia differentia subinfertur, nam declaratio arbitratoris, quæ laudum apud aliquos nuncupatur, nõ firmatur taciturnitate 10. dierum, secundum Innoc. sed solo expresso partiũ consensu, sicut trãsactio, vt in d. l. cum mota, in l. si pro fundo. C. de transa. cum sim. Aliæ etiam sunt differentiæ, quæ ex dicendis infra apparebunt.

ADDITIONES.

• Tanquàm in arbitros. Adde, quòd iurisdictio quadruplex est, volũtaria, quæ altera parte volente expeditur, vt in adoptione, manumissione, emancipatione. potest enim quis inuitus manumitti. §. 1. Institu. quib. ex cau. manum. propria, vt ordinarij, qui iure suo, vel principia beneficio iurisdic. vniuersaliter exercet, l. more maiorũ. & l. seq. ff. de iur. om. iud. Conuentionalis, quæ ex communi partium consensu tribuitur; & vocantur arbitri, in qua sub pœnę stipulatione compromittitur, à quorũ sententijs non appellatur, rationem vide apud Docto. in l. 2. ff. de arb. in c. per tuas. eo. titu. sed eis acquiescunt litigatores metu pœnæ, l. non distinguimus, §. 1. ff. de arb. l. 1. C. eo. Vel metu iuramenti, & si secus sit de iure ciuili, Auth. decernimus, C. eo. licet iure canon aliter caueatur. quod in hac re iure ciuili præualet, testib. Bald. & alijs in d. Auth. Abb. in c. 2. de arb. horum duæ sunt species, arbitri & arbitratores; arbitri sũt, in quos litigatores ex consensu super re litigiosa compromittunt, quorum arbitria ad instar iudiciorum sunt, l. 1. ff. de arbit. Arbitratores verò nõ super re litigiosa, sed vt componant vel diffiniant inter partes, vtpote inter cohæredes hæreditatem, vel aliàs rem communem inter socios arbitrio boni viri diuidant, l. societatem, ff. pro socio. Masuet.

• In arbitros. Adde, q. arbiter non potest exequi suũ laudum, sed eius executio pertinet ad ordinarium, teste Rui. cons. 157. nu. 2. lib. 4.

a Differentia est inter arbitrum & arbitratorem. Adde Bald. in l. si super. C. de transact. Bald. in l. si diuersa. de temp. app. Bal. in l. fi. §. necessitaté, C. de bonis quæ lib. & per Ant. de But. in c. bonæ, el 1. de postul. præl.

Adde Bapt. à Sancto Blasio in suo tractatu de differẽ. inter arbit. & arbitrat. Ruber. Maran. in tracta. de ordi. iud. in 4. par. 14. distin.

• Et arbitratorem. Adde, q. ad cognoscendum quis sit arbiter, vel arbitrator: oportet considerare a modũ procedendi, secundùm Bart. in l. 1. ff. de iud. Rip. Respons. 106. nu. 4. vbi scribit differentias inter vnum & alterũ. & Respons. 107. Alex. consil. 22. colum. 5. circa fi. lib. 5. Rob. de ord. iud. cap. 18. 14. dist. & quis dicatur arbitrator; Rom. consi. 209. col. pen. in princ. Coras. Miscell. lib. 4. cap. 18. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio doli contra agentem ex sententia arbitri potest opponi, si dolus interuenit ipsa re, quãuis nõ appelletur.*
2 *Auxilium per viam reductionis, cur in arbitramento petatur, non autem in arbitro.*
3 *A sententia arbitri, an hodie appelletur.*

Diceret appellare. Hoc apponitur ex abundanti,
5 † quia de iure non potest à declaratione arbitri, vel arbitratoris appellari, vt supra dictum
c est; c verumtamen si dolus re ipsa, vel ex proposito interuenit in sententia arbitri, poterit cõtra agentem ex hac sententia opponi exceptio doli, vt probatur p tex. in l. non distinguemus, §. cum quidam, in fi. ibi. [p hanc
2 ergo exceptionẽ &c.] ff. de arbit. †Sed hic quæritur de ratione diuersitatis, quare contra sententiam arbitra-
D toris per viam reductionis D inuocari potest auxilium superioris, & contra sentẽtiam arbitri non succurritur, nec per viam reductionis, nec per viam appellationis? Forte dici potest, q. ratio sit, quia maius vertitur periculum in declaratione arbitratoris propter latiorẽ potestatem, quam habet, quàm in sententia arbitri, quĩ iuxta iuris ordinem pnunciare debuit, ideo cautius p-
3 uidendum, argu. in l. 1. §. sed & si quis, ff. ad Carb. † Sed aduerte, quia superius dixi, quòd à sententia arbitri nõ potest appellari per d. §. stari, quod procedit inspecto iure antiquo. Ideo quæritur, quid de iure nouo, an ho-
• die possit appellari? glo. tenet quòd non, * Bar. verò tenet contrarium in l. arbitro ff. qui satisd. cog.

ADDITIO.

• Bart. verò Adde Ias. in l. arbitro. col. 3. nu. 12. ff. qui satisd. cogan. Lanfr. concl. 467. Alex. in l. nemo potest, nu. 21. vbi Ias. 1. lectu. nu. 56. ff. de leg. 1. Viui. commu. opin.
E lib. 2. conclu. 18. vbi E ponit reg. negatiuam cum ampl. & limit. pro qua vide eundem Ias. in l. admonendi. 1. lectu. nu. 46. ff. de iureiur. vbi distinguit, inter arbitros electos de voluntate partium, & electos ex necessitate iuris, vel statuti. eundem in l. fi. nu. 6. nu. 7. C. de iud. & qui Ias. in d. l. arbitro. col. 3 in princ. concludit, quòd sententia arbitri electi à iudice, vel à parte, cum eius autoritate appellari potest, pro cuius articuli declaratione, vide quæ scribit Rob. de ord. iud. cap. 54. num. 270. vbi dicit opi. Bar. hic alleg. reprobari per Doct. ibi alleg. declarando, vt per eum ibi. & Ias. in d. l. nemo potest. 1. lect. nu. 56. de leg. 1. in l. fi. C. de iud. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Reductio ad arbitrium boni viri corã quo petatur.*
2 *Reductio infra quantum tempus petatur.*
3 *Compromittentes. an possint petere reductionem ad arbitrium boni viri. si promiserint se non petituros.*
4 *Læsio magna quæ sit propter quam reductio petitur.*
5 *Reductio ad arbitrium boni viri, in quibus casibus & coram quo iudice petatur.*
6 *Iudex, cùm inquirit magnam læsionem, ex quibus actionatis veteribus, an nouis debeat eam detegere.*
7 *Instantia reductionis quanto tempore duret.*
8 *Onus probandi causam reductionis cui incumbat.*
9 *Appellari an possit à sententia iudicis reductionis, confirmantis, vel infirmantis laudum.*
10 *A quibus arbitris appellatur.*

1 Nec reductio peti ad arbitrium boni viri. † Aduer-
a te, a q. iste vir bonus appellatur F iudex ordi-
F narius, vel vir bonus, ff. iud. sol. & l. continuus,
§. cum ita. ff. de verb. obl. & l. qui si Ephesi ff. de eo quod
G cer. lo. G Coram ipso ergo iudice peti debet reductio, vt plenè habetur, & not. in d. §. arbitrorum, l. si societa-
b tem, ff. pro soc. b & d. c. Quintauallis, vt infra dicam in
2 ver. vltra quæritur. †Sed dubitatur, infra quantũ tempus peti debeat, dicunt quidam infra decem dies, exemplo appellationis, de quo tempore habetur in auth. hodie. C. de appell. Alij, quos refert Specul. in d. §. sequitur. vers. sed infra quantum tempus & c. dicunt, quòd potest
H H peti infra 30. ann. Alij verò dicunt, quòd infra quatuor menses tantum. Concludit ergo ipse Spec. consultius fore, q. petatur infra decem dies, dic vt ibi, sed Barto. in d. §. arbitrorum. dicit, quòd infra annũ debet peti, quo elapso præcluditur via petendi, argu. in l. qui se grauatos, C. de decu. lib. 11. & facta tali petitione, vel eã traditione in iudicio, vel extra, perpetuatur ius petẽdi

ipsam

B Modum procedendi, Blanc. in tract. de cõpromis. q. 1. nu. 39. an eligens vnam viam procedẽdo possit ad alteram redire, Ant. Gab. de cõmun. conclus. in tit. de actio. conclus. 4.

C Verumtamẽ si dolus, qua possunt opponi seu tra arbitrium, late ponit Rebuf. sus supra num. 17. cum pluribus sequentib. Blãc. sup. q. 9. nu. 25. Maran. in titu. de appe. nu. 255. Ant. Gab. de cõmun. conclus. in tit. de arbitr. cõ clus. 3. num. 46. Masuer. in sua Practica titu. 7. de arbitr.

D Inuocari potest, Blanc. sup. q. 10. nu. 19. in tit. de appell. & reductio.

E Ponit regulã negatiuã, & de eã dicit Maran. sup. nu. 219. & Blanc. supra q. 10. nu. 3. vbi sex modis limitat in tit. de appellat. & reductio.

F Iudex ordinarius, istum locũ citat addit. ad Alex. cons. 131. inci. ordinariũ. vol. 2. Maran. sup. nume. 114. Blanc. sup. q. 10. nu. 13. late Rebuf. sup. artic. 1. glo. 10. & ibi et dicũt q. debet esse ordinari⁹ rei nõ actoris, Oria. d. tract. de arbit. nu. 33. in prima parte & latius in vlti parte, q. 19. nu. 43. & Rebuf. d. nu. 7. vide infra nu. 5.

G Coram ipso, istum locum citat & cõprobat Andr. Gail. Practicarum obseruationum lib. 2. obseruat. 149. per totum.

H Peti infra 30. annos, & istã esse cõem dicit Maran. in tit. de appel. nu. 112. & de eo dicit Bald. de pscrip. in 4. parte, 4. partis princ. q. 13. & ita consuluit Collegium Paduanum, vt dicit Cępol. in l. verbũ oportere, nu. 1. c. de verb. sign. Blãc. d. q. 10. nu. 18. Blãc. sup. q. 10. nu. 47. in vlti. par. Rebuf. d. art. 1. gl. 8. nu. 5.

ipsam reductionem tanto quantò solet actio, vel exce-
ptio perpetuari, vel fore secundam eum, debet peti in-
fra quadriennium, vt dicitur de alijs remedijs rescisso
rijs in l. in honorarijs, §. cum rescissa. ff. de act. & ob. Vel
melius dic, secundam Iaco. de Bel. vt traditur per eum
in auth. vt dest. in. Aut sententia, vel laudum arbitrato-
ris est nulla, uel nullum, quod potest contingere multis
modis, & tunc perpetuò potest dici nullum, vt not. in l.
si expressim. ff. de app. nedum in modum agendi, sed et
in modum excipiēdi, vt l. purè. in fi. ff. de do. excep. Aut
est aliquod, & tunc aut prætenditur dolose prolatū, seu
per dolum obtentum, & tunc poterit dici iniquum. &
reductio peti etiam post decem dies, argo. in l. sub præ-
textu. C. de trans. & quod no. in l. in contractibus. C. ex
qui. cau. maio. aut prætenditur simpliciter, iniquè, & in-
iustè, & tunc debet peti reductio infra decem dies, arg.
eius quod dicitur de appellatione, in d. auth. hodie. Et
in supplicatione, vt in d. auth. quæ supplicatio. C. de pre
cib. Imp. off. Et in sententia arbitri, vt in l. cum antea. C.
de arb. alias ipsis decem diebus elapsis rata manet ipsa
sententia arbitratoris, sicut sententia arbitri, quę etiam
per lapsum decem dierum approbatur in d. l. cum an-
tea. Diceret aliquis non potest ab ea appellari, vt in d.
§. stari, superflue dicitur ipsam decem dierum taciturn-
nitate firmari. Potest responderi, quòd licet non possit
appellari, potest tamen cōtra illam exceptio doli oppo
ni, vt supra dictum est, vel fortasse iudicis officium im-
3 plorari, iuxta no. per Bar. in l. planè ff. de pet. hær. † Mo-
do quærendum est in casu præsenti, quando renunciatū
est petitioni reductionis ad arbitrium boni viri, nunqd
e renunciatione non obstante admittaē hæc petitio? e vt
quod non, exemplo eius qui renunciauit appellationi.
vt l. si. C. de temp. app. in fi. In contrarium facit c. quem-
admodum, & in c. ad nostras, extra de iurciur. Breuiter,
f ista quæst. est differe[c] tractata tam ab antiquis, quàm a
modernis, vt plenè Spec. recitat in d. §. sequitur. versic.
item quid si compromissum &c & tangitur per Cyn. in
l. cum antea, in 1. q. C de arb. & Dyn. in c scienti. de reg.
iur. lib. 6 & per Bar in d. §. arbitrorum, l. si societatem,
ff. pro soc. secundum quem pro concordia omnium sic
est conclusiuè dicendum. Aut arbitrator tulit senten-
k tiam a per dolum, & tunc renunciatio non habet impe
dire petitionem reductionis, quia ad dolum de futuro
renunciatio non extenditur, vt l. si vnus, § illud, ff. de
pac. & l. cōuenitur. ff. de pac. do & hoc casu intelligatur
disputatio Dyn. in d. c. scienti. Aut tulit sententiam per
imperitiam, & bona fide, & tunc aut per hanc sententiā
infertur læsio in magna quantitate, & tunc renunciatio
l etiam si sit iuramento vallata l nō nocet, quia habet in
se tacitam conditionem, si ex ea non inferatur læsio ma-
gna, argum. in l. si libertos. in princ. ff de ope. lib. & in l.
fi. C. de non nume. pec. & est text. in c. 2. extra de arbit.
facit l. quæro. §. inter locatorem, ff. loca. & l. quidam cū
filius. ff. de verb. obl. licèt prius debeat peti absolutio á
iuramento, vt d. c. 2. in fi. ad quod facit quod habetur in
c. debitores, extra de iureiurā. de qua tacita conditione
subintellecta plene no. per gl. in d. c. Quintauallis. Nec
immeritò dicitur, quòd læsio in magna quantitate lo-
cum facit huic reductioni, cùm ex ea inducatur pſum-
ptio doli, argumē. in l. omnes, §. Lucius, ff. quæ in fraud.
credit. & no. in l. qui testamentum, & in l. patronus, ff. de
prob. Ideoque non venit in generali remissione, argum.
l. creditor. §. Lucius, ff. mand. & d. l. si vnus, §. illud, com
sim. Aut infertur læsio in parua quantitate, & tunc va-
let renunciatio, nec potest peti reductio, argum. in l. ait
prætor. § quæsitum. & l. si ex causa, in princ. ff. de mino.
Sed vt efficax in omni casu remaneat renunciatio, est
consilium secundùm Host. in c Quintauallis, q in com-
promisso dicatur [q ipsis arbitratoribus liceat auferre
de iure vnius partis, & alteri conferre in parua, & ma-
m gna, ac maxima quantitate, m prout eis placuerit,] arg.
l. 1. §. si conuenerit ff. depo. & sic procedit glos. in l. si de
meis, §. recepisse. ff de arbit. Io. autē And. in d. c. Quin-
tauallis, sequitur idem, & subiungit causam, q prædi-
ctis adijciatur hæc clausula, [etiam si per sentētiam fe-
rendam sequatur maxima læsio ex ipsa, vel ex proposi-
4 to, &c.] † Quæ autem sit magna læsio, quia pro modi-
ca non competit reductio etiam in casu permisso, vt l.
scio ff. de in integ. restit. Respondent quidam, q magna
n læsio n est pars sexta. Alij autem, o q dimidia, argum.
o in l. 2. C. de rescin. ven. quod est verius, de quo latius vi-
5 de quod tangit Bar. in d. § arbitrorum. † Vltra quęritur
d in casibus permissis, coram quo [d] iudice petitur hæc re
ductio ad arbitrium boni viri? distingue secundū Bart.
p & Bald. vt per eos no. in l. 1. C. vbi & apud quos. p Aut
sententia arbitratoris assumit vim sententiæ diffinitiuę
ex forma alicuius statuti, seu legis municipalis, vt est
Papiæ, & in pluribus locis, & tunc ille erit iudex redu-
ctionis, qui esset iudex appellationis si appellari posset.
Aut remanet eius vis in iure communi tantum, & tūc
q erit iudex competens q ipse iudex Rei seu conuenti,
qui aliàs erat iudex causæ principalis, de hoc etiam no.
idem Bart. in d § arbitrorum. & per hoc dicunt, q mo-
dus practicandi in hac reductione differt à modo proce
dendi in mera appellatione, quia in hac reductione nō
est necesse, quòd ipsa interponatur coram arbitratori-
r bus qui tulerunt sententiam, r sed recta via decurren-
dum est ad ipsum iudicem, & coram eo porrigere libel
lum super reductione, cuius contrarium est in mera ap-
pellatione, quæ prius interponitur coram eo qui tulit
sententiam, postea; deuoluitur ad superiorem, vt ple-
nè not. in l. a. ff. qui & à quo app. in cle. 1. extra de app.
Tamen communis practica se habet apud plurimos ad
tollendum omne dubium, quod interponatur tam co-
ram arbitratoribus, quàm coram iudice superiore ad
instar appellationis, arg. l. non distinguemus, §. cum qui
6 dam, ff de arb. † Nunc autem quæritur, petita reductio-
ne in dea inquirit de læsione, an sit parua, vel magna, ex
quibus actitatis, an veteribus, vel nouis detegetur læsio
s vel iniquitas arbitratoris? s dicit Bar. vbi supra, quòd
solum ex veteribus; Vnde distinguendū est, an arbitror
fuerit assumptus super contractu, & tunc eius iniquitas
detegitur ex eis quæ habentur in l. quid enim, in fi. ff. p
soc. aut fuit assumptus super lite, & tunc quia huiusmo-
di laudum est quædam transactio, vt dictum est, debet
inspici & attendi ipsa veritas, non tanquàm ad meram,
& strictam rationem & iustitiam. sed secūdum dubium
euentum ipsius litis. Sicq; articuli probatorij non de-
bent formari, q secundùm iustitiam debuerat sic pronū
ciari, sed quòd inspecto euentu dubio ipsius litis debuit
aliter arbitrari, & hoc idem no. idem Bar. in l. si quis cū
aliter. ff de uerb. obli. ad quod facit l. com hi §. modus,
7 ff. de transac. & in l. Lucius, §. penul. ff. ad Treb. † Circa
prædicta quęritur, quanto tempore durat instantia hu-
ius

i *Videtur quod non, adde quòd si in compromisso dictum sit, qua quidem remissio operari in omnem casum non habens aliquibus effectum suspensiuū sed deuolutiuum tantum petita reductione potest condemnatus agi ad soluendum contra in arbitramento, Gratus consil. 34. nu. 7 vol. 1. Bener. decis 284. sub num. 26. ante fi. Rober. Lanz. in tract. de attentatis in 2. parte, c. 16. nu. 33. Rebuf. in tit. de arbitr. artic. 1. gl. 8. aliàs 13. nu. 10.*

k *Per dolū, latiss. alleg. Ant. Gab. de comm. concl. in tit. de arbit. conclu. 3. nu. 46. vbi etiam ampliat si esset iuratū, vt etiam non sit necessaria absolutio a iurā.*

l *Non nocet, vt per Ant. Gab. supra nume. 46. & istum locū citat addit. ad Dec. cons. 533. incip. reductio, Dec. in c. ad hæc, secundum nu. 3. de appellat. & Paris. cons 83. nu. 48. volu 1. Rip. in l. Centurio, nume. 81 de vulg. substit. & lib. 3. Responsorum c. 11. nu. 10 Caph. consil. 208. per totū.*

m *Prout eis placuerit, Ant. Gabr. d. tit. de arbitris, concl. 3. nu. 64. vbi facit differentiam alto & basso, simpliciter vel se addant, ista verba prout eis placuerit, Ioan. Bap. in d. tract. de arbi. c. 16. lib 8. vbi late de istis verbis, & c. 11. eo. lib.*

n *Est pars sexta, sequitur Decius consi. 39 nume. 7. vbi plura allegat Soci. Ius consi. 48. nu 22. volu. 1. & de cō dictis Capol. consil. 29 nu. 42. in cuius qu. refert Ant. Gabr. de cōmu. concl in tit. de empt. & vendic. conclu. 1. nume. 7.*

o *Quòd dimidio, argumen in l. 2. & sic potest intentare remedium ipsius l. etiam si laudum emologasset, Maranta supra nume. 8. in quarta dis. iudicio.*

p *Aut est sententia arbitratoris. Blanc. d. q. 10. nu 11. in tit de appell. & reduc. Oria. de arbitr. q. 19 nu. 44. in fi vide sup. in princ. huius gl vbi scripsi de hoc. Ioā. Bap. sup. c. 19. lib. 8, c. 19. lib. 11 istum locū citat & sequitur Andr. Gaim. Practicarum obseruationum, lib. 2. obseruat. 149 post princ.*

q *Ipse iudex rei, Marantu de appellat. num. 114. istum locum citat Didac libr variarum iuris resolutionum, lib. secundo, cap. 12. post princi. Rebuf. supra artic. primo glo. decima.*

r *sed recta via decurrendum est ad ipsum iudicem, Oria. supra in vltima parte, quæst. 20. nume. 50. post mediam. Istum locum citat & comprobat Gaspar. Gabali. in tract. de euict. § 3. nume. 128.*

s *Dicit Bartol. dicto §. arbitrorum, vbi sunt plures additiones Doctorum ad hoc.*

iusmodi reductionis? puta q anno, uel biennio, exẽplo appellationis, cuius naturam in pluribus imitatur, ut dictum est. de quo tempore habetur in auth. ei qui appellat. C. de temp appel. Alij dicunt, r q durat tanto tem-
8 pore, quanto durabat compromissum. † e Vltra quæritur, cui incumbat onus probãdi causam reductionis? puto esse dicendum, prout dicitur in causa appellationis, vt scripsi supra super forma appellationis à diffinitiua in gl. super versic. & inquantum sit aliqua producatur ergo compromissum, & sententia, & prorogatio compromiss. ac iura, testes, & instrumenta, quæ fuerũt
9 in principali causa producta, & si qua alia sunt. † Sed pone, quod iudex reductionis confirmauit vel infirmauit laudum arbitratoris, an ab eius sententia poterit appellari? dicunt quidam q sic, per reg. l. & in maioribus, C. de appel. & per text. in c. ab arbitris, ff. de offic. deleg. lib. 6. & in l. fi. C. de iud. & l. fi. ff. à qui appel. nõ licet. Inn. in c. præsenti. extra de rescr. tenet contrariũ, f quia * non reperitur lege cautum, ergo &c quã opi. secutus est Bar. in l. nemo potest. ff. de lega. 1. & Bal. in l. 1. ff de leg. 2. postea idem Bald mutauit propositum, vt no. in l. 1. C. ne lic. tertio prouo. & sequitur ibi primam opin dicens quòd sententia lata in causa reductionis transit in vim sententiæ propriæ, quæ ante fuerat transactio, ideoque ab eadem poterit semel & bis appellari per dictam regu. l. & in maioribus. & eodẽ modo si sententia arbitratoris transit in vim sententiæ iudicialis ex forma statutorum, vt supra dictum est, debebit ab ea appellari, non autem reductio peti, vt determinat Bart. in l. 1 ff à qui. app. non licet. adeo quòd si in compromisso esset renunciatum iuri appellandi, non audiretur vlterius aliqua via, vt l. fi. in fi. C. de tẽp. app. Mihi autem plus placet opin. Inn. cuius ratio est, quia quando via reductionis recurritur ad iudicem, non ad eum recurritur simpliciter vt iudicẽ, sed vt bonum virum; sic enim lex ipsum signanter appellat in hoc casu, vnde eius potestas resoluitur de iudice in arbitrum; & sic tanquàm arbiter à iure constituitur, vt d. l. continuus, § cum ita, ff. de verb. obl. & probatur in l. proinde. & d §. arbitrorum. in fi. ff. pro so. vnde meritò ab eius sententia non appellatur, vt d. §. stari. Præterea absonum, & contra mẽtem transigentium & compromittentium videtur, quòd in longius protrahi possit hæc causa, quàm si esset iudicialiter agitata. quod quidem accideret, si bis ab hac sententia appellari posset, & reductio peti; sic enim inducta ad diminuendum parerent augmentum contra l. cum tale: §. falsam. ff. de cond. & dem. Nec ob. c. ab arbitris. cum sim. cuius gra-
tia v distingue tres casus. † Quidam sunt arbitri qui
10 eliguntur à partibus voluntarie sine iuris necessitate, & ab istis non appellatur, vt in d. §. stari. & l. 1. C. de arbitr. Quidam sunt arbitri, qui ex iuris necessitate eliguntur, & ab istis appellatur, & ita loquitur c. ab arbitris. & l. fi. ff. à qui. appel. non licet. & l. fin. C. de iudi. cũ simil. Quidam arbitri sunt à iure deputati sine aliqua partium voluntate, vel electione, & ab istis non appellatur, & ita loquitur hic, & opin. Inn.

r Quòd durat tanto tempore, & ita cõiter obseruari dicit Oria. sup. in vlti. parte, q. 21. Cor. consil. 177. in fi. vol. 2. & Orian. supra in 5. membro, nu. 41. q. 19.

v Distigue tres casus. Rebuf. supra de arbit. artic. 1. gl. 9. latius Ioa. Bap in eod. tract. in decima q. in iis, de app. & reductio. post Docta. in l nemo potest, de lega. 1. Io. Bap. sup. cap. 34. lib 10. Blas. in fi. operis. nu. 39. istum locum citat Decisio. Bo no. 15. versic. partem negatiuam.

ADDITIONES.

* Aduerto. vide text. in l. continuus, ff. de verborum obl. Spec. in tit. de arb. in c. 1. versic. si quis, gl. in c. statutũ, de rescrip. lib. 6. glo. in cap. si clericus. de præben. lib. 6. ibi, sed dubium, vide Bal. in l. fi. C. de iudi. & Docto. in c. exposita. de arbit.

a Aduerte. Adde, & quis in iure dicatur bonus vir? vide Corat. Miscell. lib. 4. c. 11. Rom. consil. 55. Masuer.

f Contrarium. Adde, q hanc sequitur Abb. in c. venerabilis. nume. 40. de turciur. cons. 2. col. 1. cons. 38. col. 1. lib. 1. affirmatiuam tamen veriorem dicit Bap. à Sãcto Blas. tract. de arbit. q. pen. & magis communem Villalob. inter communem opi. lib. 16. ver. Reductio. Distingue tamen, vt per Rom. consil. 361. col. 1. versic. tertiã fuit. vbi allegat Bald. in l. vnic. C. de his quæ pœn. nom.

Aut iudex recursus grauat in modico: & tunc ab eius sententia non appellatur, aut enormiter, & secus. Quã opinio sequitur Roma. ibi dicto consi. Alex. consil. 106. nu. 6. nu. 15. lib. 3. Boer. q 284. col. 9. Socin. Reg. 24. appellatio. 15. fallẽ. de quo vide quæ ponit idem Bald. in Rub. C. de appell. ver. sed nũquid iure Canon. idem Roma. consil. 17. versic. aut dictum fuit, q vt arbitratores, q appellari non possit. Nam, aut arbitrator lædit in modico: & stante est eius sententiæ, aut enormiter lædit: & tunc non appellatur, sed petitur reductio ad arbit. boni viri. secundum eundem Rom. consil. 165. Ias. in l. nemo potest. prima lectu. num. 65. de lega. primo. & est communis, per Abb. cons. 77. col. vlti. lib. 1. infra de app. col. 21. num. 101. Masuer.

b Et cum opin. Bar. in d. §. arbitrorum, tenet Bal. in l. fi. in 1. q. C. de contrah emp. & Docto. in l. si quis. ff. de verb. obl Bar. in l. 1. de leg. 2. Bal. in l. 2. §. sed & si quis. C. com. de le. vide Alex. de Imo. in d §. arbitrorum, in apostil. in l. de pupillo. § fi. col. 4. ff. de no. ope. nun. & Lanfr. de Brixia in tract. de ar. q. 10. Curt.

Adde Rober. Maran. in tract de ordi. iudi. in §. appellatio, ver. reductio. circa medium. Zilett.

e Diffuse. Adde Feder. consil. 147. Pau. de Cast. consil. 24. & vide in apostil. ad Bar. in d. § arbitrorum.

Adde Guil. de Cun & Bal. in l. si vnus §. illud. ff de pact. Bar. in l. quidam com filium. ff. de verb. obl. Bar. & Docto. in l. qui Romæ §. duo fratres. ff. de verb. oblig. Bart. & Angel. in l. 1. § si quis ante. ff. quibus ex cau. app. non licet Bald. in l. cum antea. col. 3. ver. sed iuxta prædicta. C. de arbi. Ang. Are. in § pretiũ. Institu. de emp. & vẽd. col. 1. versic in gl. diffinierunt, & Ias. in l. fi. ff. qui satisd. cog. Anch. in rep. c. canonum statuta. col. 66. versic. accedat hic quæstio. de constitu. Fely. in c. si diligenti. col. 8. versic. secundum corellarium de foro comp. & Lanfrã. de Oria. in c. quoniam contra falsam, in §. interlocutoriæ & appel. num. 155. de probatio. Dy. in consi. 18. inci. Tholomeus Oldr. consil. 156. incip. plurimum de quo quæritur. Bal. consil. 319. incip. præmisso. in 3. vol. Ang. de Peru. consil. 171. incip. laudum arbitratoris. Paul. de Cast. cons. 76. incip. quia frustra. col. 1. in 1. volu consilio 360. incip. visis compromissis, laudo, puncto, eodem vol. & consil. 464. incip viso laudo. & consil. 465. incip. viso compromisso, eod. vol. in consil. 255. incip primò & ante omnia; col. 1. in 2. vol. Ant. de But. in consil. 24. incip. quæstio hæc vulgaria dubia, & consil. 102. incip. laudum arbitratoris. Anch. in cons. 107. incip. in quæstione. col. pen. versic. restat respondere. & in consil. Collegij Patauini. incip. index de iure, quod habetur inter consil. Pet. de Anchar. consilio 208. circã fin. Ioan de Anz. in consilio 19. incip. viso puncto, Rom. in consilio 90 inci. viso themate, Raph Fulgo. consilio 134. incip. quoniã. & consil. 180. incip. viso processu. col. fin. Raph. Cuman. consilio 50. incip. stante statuto. Abb. consilio 44. incip. in præsenti quæstione, Alexan de Imo. consilio 131. incip. in causa vertente coram prætore Ciuitatis Imo. in secundo volum. Franc. Are. consil. 1no incip. longitudo, & verborum proligitas, Barth. Soci. consilio xxu. incip. visis compromisso, laudo & statutis in secundo volum. Dec. consilio 39. incip iuridicam esse arbitror, in primo volum. Frãc. Iun. consil. 79. incip. præsupponitur in facto, colum. fi. in secundo volum. & Socin. Iun. consil. 16. incip. Excellentissimi Iurisconsulti, num. 1. r. in 2. volu. Ludo. Roma in singo. l. incip. an laudum Barto Cœp. in tract. Cantelarum, cautel. 199. incipiẽ. difficile est dare modum, Thu. Ferra. cautel. 8. incip. tu scis q si aliquis, & Rober. Maran. in tract. de ord. iudi. in 6 par. §. appellatio. ver. reductio, circa fi. Zilet.

d Coram quo, quid si iudex est ex uno loco, actor ex alio, reus ex alio, coram quo iudice petatur reductio, vide per Fed. consil. 285.

e Durat compromissum, dicit Old. consil. 15 q illo tempore quo præscribitur officium iudicis, illo tempore præscribitur reductioni ad arbitrium iudicis.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *EX verbis compromissi colligitur qualis sit potestas collata.*
2 *Arbitrator nu possit declarare, si factum fit in eo compromissum super fundo, quòd vna pars teneatur alteri facere confessionem generalem de toto eo, quod petere posset.*
3 *Arbiter an sit, vel arbitrator, in quem est compromissum procedendi de facto, & iudicandi de iure.*
4 *Qualiter cognoscitur in forma compromissi antedicta, quòd sit ita processum, & ita iudicatum.*
5 *Reductio nu peti possit non obstante iuramento minoris de non contraueniendo sententia arbitri.*

A TErminandi A de iure & de facto. † Per hæc uer-
1 ba comprehenditur qualis sit potestas collata,
nam per hoc quod dicitur [de iure] videtur ele-
ctus tanquam arbiter, sic ergo ex forma compromissi
B B cognoscitur qualitas officij, & potestatis, vt l. non di-
stinguemus. § de officio. & eodem modo si dicatur ff. de
C arbit. vt fieri assolet, [q cognoscant C iuris ordine ser-
D uato, vel non seruato, vel omissa D omni iuris solemni-
tate, & sim.] nam per hæc verba videtur electus, vt ar-
bitrator, etiam si notarius dicat [q compromiserunt in
talem, tanquam in eorum arbitrum] secundum Inno. in
d. c. Quintauallis. quia magis attenditur forma baylix,
ac potestatis attributæ, quam denominatio nominis ip-
sius electæ personæ, arg. in l. quæro, in princ. & l. si vno,
in prin. ff. loc. Arbiter ergo est ille, qui cognoscit, & pro-
nunciat de iure tantum. Arbitrator verò est ille, qui de
facto etiam determinat, & cognoscit; vnde secundum In-
noc. vbi supra & alios Doct. & ita ipse verũ puto, talis
E arbitrator E poterit testes recipere sine citatione, sine
iuramẽti delatione, sine partis præsentia, & sine perem-
ptoria citatione, vel ea omissa, ad audiendum senten-
tiam, vel declarationem, & generaliter credo quòd ha-
beat ampliorem potestatem, quàm iudex delegatus cũ
potestate procedendi sine figura iudicij, de quo tracta-
tur per Bar. in extrauag. ad repri. & per Ioã. An. in c. sæ-
pe, de verb. sign. facit ad prædicta quod no. Spec. in eo.
titu. de arbitr. §. sequitur, ver. quid si compromissum.
2 † Sed nunquid talis arbitrator poterit declarare, si fa-
ctum fuerit in eum compromissum super fundo, quòd
vna pars teneatur alteri facere confessionem generalẽ
F de toto eo, quod petere posset? F Bar. determinat quòd
non, in l. aquiliana, & l. cum aquiliana. ff. de transac. eo-
dem modo secundum eum non poterit declarare, vt al-
G tera pars det alteri aliquam rem, G de qua non fuerit
quæstio vel contentio, arg. d. l. cum aquiliana, in fi. & l.
non distinguemus § de officio, & l. si cum dies. § plenũ.
ff de arbi. & l. arbor. §. de vestibulo. ff. communi diui. li-
cet loco rei, de qua esset quæstio, posset iubere pecuniã
dari; quia videtur alia res, quia pecunia omnes res æsti-
mantur. argu. ad hoc in l. cum in fundo. §. si fundus. ff. de
3 iure do. iuncta l. si ita. ff de fideiuss. † Deinde quæritur,
pone q factum est compromissum in aliquem cum po-
testate procedendi de facto, & iudicandi de iure, an ta-
lis erit simplex arbiter, vel arbitrator? & quidem Bart.
H in d. §. arbitrorum dicit, H q erit arbiter tantum, pote-
rit tamen secundum eum ab eius sententia appellari,
vt per eum determinatur in d. § stari, licet in d §. arbi-
trorum l. si societatem ff pro socio in hoc dubitauerit,
4 vbi vide. † Vlterius quæritur, quomodo cognoscetur in
casu huiusmodi formæ compromissi, q processerit vel
iudicauerit vt arbiter, vel arbitrator? dic ex forma pro-
cedendi, ad quam respectus haberi debet, hoc dignosce-
I tur; I si enim seruarit formalia vel substãtialia iudicij,
vt quia fecit libellum produci, litem contestari, & sim.
& tunc videbitur elegisse viam arbitri, & per hoc non
poterit ab eius sententia appellari, nec reductio peti,
& quod vltra est, non poterit postea ad viam arbitrato-
ris redire, vt determinat Spec. in titu. de arbi §. differt,
versic. quid si compromissum, & eodem modo Bart. in
d. §. arbitrorum. Vnde laudabile est consilium, q potius
fiat compromissum tanquam in arbitratorem tantum,
quàm in hac forma, de qua hic. Vel si fit sub hac forma,
tunc fiat protestatio per ipsum arbitrũ in exordio cau-
sæ [Quòd per aliquem processum, vel actum non inten-
dit viam simplicis arbitri eligere, sed tanquam arbitra-
toris procedere,] & esset vtile hanc clausulam appone-
re in compromisso; pro quo facit quod in fi. not. Arch.
in c. si delegatus, in fi de offic. deleg lib. 6. & adde quod
no. in d. §. se. ver. sed pone quod sicut quotidie fit &c.
5 † Sed quid dicemus in minore, qui taliter compromisit,
& iurauit non cõtrauenire sententiæ, an iuramento nõ
obstante poterit contra sententiam reductionem postu-
lare? dicunt quidam q sic, quia iuramentum solum ex-
cludit eum à beneficio priuilegij, scilicet restitutionis
K in integrum, K non autem ab isto communi, vt plenè
tangitur per Cy in auth sacramenta puberum, C. si ad-
uer. ven. argu. in l fin C. de non num pec. & in c. 2. extra
de arbi. cum fini. alibi gl. in § item sacramenta, de pace
iur. firman. vnde extrahitur dicta auth. tenet contrariũ,
& male; prima ergo opi. verior, de hac autem potestate
arbitratorum not. per Cyn. in l. ex consensu. C. de epis.
& cleric.

A De iure, & de facto, quid importent ista verba, Cels Hugo. in tract. Clausularum, nu. 173 cum seq. late Blanc sup. q 1. num. 20 & 24. Maranta in decimaquarta dist. iudicio nu. 6. adde quòd minor non potest compromittere cum ista clausula, Rui consil 11 nu 4. vol 4. Decisio Perusi 2. nu. 18.
B Cognoscitur qualitas, Pet. Duc. reg 37 in prima parte.
C Iuris ordine seruato vel no, Cels. Hugo. d. nu. 128. Io. Bap. d. c. 9 lib 8 vbi late.
D Omni iuris solemnitate. qd sporter hac clausula, Io Bap. supra c. 10. lib. 10. & c. 4 eo. lib. & c 7. lib 8.
E Poterit testes recipere sine citatione. vide Blanc sup qõ 8. & qõ. 9. nume. 3. & 4
F Bart. determinat quòd non. Bntri. consil 77. Blanc. sup. qõ. 6. num. 8.
G De quo non fuerit qõ. Blac. sup. q. 6. nume. 7: vbi late Rebuf. sub. gl. 14. n. 12. Pars. consil. 24. nu. 136. vol. 2.
H Quod erit arbiter tantũ, Celsus Hugo. in tractu Clausularũ, nu. 185. Oria supra in vlt. parte in princ. Io. Bap. sup. cap. 5. col. 2. lib. 8.
I Si enim seruauit. Oria supra nu. 3. Ioã Bap. d. c. 2. lib 8. istum locum citat addit. ad sing. cremensis, nu. 147. & c. 2. lib 12. & Io. Bap. sup.
K Non autẽ ab isto cõmuni, Rebuf. in tracta. de arbit. artic. primo. glo 12 nu 9. Blanc. in tracta. de compromis. in 3. qõ. sub nu. 39. col. 3. versic. iã tollitur absurdum.

SVMMARIVM.

1 *TEmpus pronunciandi propositum in compromisso quid operetur.*
2 *Data à partibus ipsis arbitris potestate prorogandi, quot vicibus possint prorogare.*
3 *Facta prorogatione arbitrij per alteram partem præsentem tantum, altera absente, sed postea præsente tempore sententia, an dicta pars qua non consensit prorogationi possit dicere sententiam nullam.*
4 *Compromissum factum sine termino temporis, quanto tempore valeat.*

1 INfra duos menses. † Hoc tempus habet coarctare
potestatem pronunciandi datam arbitris electis,
in tantum, vt ipso termino elapso finita sit statim
potestas, & auctoritas iudicandi, & per consequens sen-
L tentia postea lata L nulla sit ipso iure, nisi fortasse hoc
tempus de partium voluntate præcedente, vel sequen-
te fuerit prorogatũ, vt traditur in l. non distinguemus.
§. dies & § si cum l. seq. & l. si de meis. § si ff. de arb. C.
2 eo. tit. l. 1. & l. 2. † Quid autem si data sit à partibus ip-
sis arbitris in compromisso potestas prorogandi diem
compromissi, an poterit semel tantum, vel pluries pro-
rogare? * distinguo, aut pluries, aut simpliciter. M In pri-
M mo & secundo casu obseruabitur, prout dictum est. In
N vltimo casu dic, q N nisi semel tantum poterunt pro-
rogare, arg. l. bonis. §. hoc sermone. ff. de verb. sign. & l.
fideicommissa. §. si quis ex his. ff. de leg. 2. & ita in præ-
missis omnibus sentit Spec. in d. tit. de arb. §. accipitur.
3 vers. item q elapso die. † Deinde circa hoc quæritur de
eo, quod de facto vidi. Ecce q partes fecerunt compro-
missum hoc pacto, q arbiter non possit prorogare ter-
minum, nisi de voluntate partium. Contingit q altera
pars

L Nulla sit ipso iure, Io. Bapt. in d. tract. de arbit. c. 2. in princ. lib. 7. sed istud tempus non currit nisi à die acceptationis, Blanc. sup. q. 1. nume 34. Anto. Gab de commu conclus. tit. de arbit. conclus 2.
M In primo, Ioan. Bap supra cap secundo, lib. 7 Oria supra in princip. nume. 46. Ias. in l. vt inter diuinum, nu. 67 C. de sacr. san. eccles. Addit. ad Alex. consil. 70. in verbo prorogandi, vol. secundo. Illa verba toties & quoties, Mendos. de commissione fatalium, commiss. 23. versic. toties quoties.
N Nisi semel, concordat allegat Tiraq in dicto §. hoc sermone, in regula nu. 65. licet nume. 66. allegat plures, contrarium tenere propter indefinitam, Cels. Hugon. in tracta. Clausularum, num. 179.

pars per se consensit prorogationi, alia pars, quia tunc absens erat, non potuit consentire, sed alius eius nomine prorogauit, & prorogationi cōsensit, promittens de rato habendo, posteaque arbiter tulit sententiam præsentibus ambabus partibus emologantibus, & expresse confirmantibus ipsam sententiam dicta pars absens tempore prorogationis, & præsens tempore sententiæ nititur impugnare tanquam nullam ex defectu potestatis & consensus per eam non præstiti in dicta prorogatione, quæritur quid iuris, & videtur ex prædictis, q ipsa sententia nulla sit, quia non fuit lata in termino, & quia ipsius termini prorogationi non consensit, nec ratum habuit. n In contrarium puto, quia ratificando sententiam videtur ratificasse prorogationem, quia q volt consequens, videtur velle antecedens, vt l. illud & l. nec his. ff. de acqui. hæred. facit l. idem Vlpianus. ff. de excu. tuto & semel approbatum reprobari non potest l. Pomponius scribit ff. de neg. gest. & quod no. per Dyn. in regu. quod semel placuit. de reg. iur. lib. 6. & in c. ratihabitionem eo. tit. & per Bart. in l. quo enim. §. 1. ff. rem rat. hab ad quod etiam optime facit quod no. per gl in l. 2. C. comm. vtriusq. iudic. immo puto quod lata post ter-
p minum p possit tanquam transactio approbari, per d. l.
Q 2. Aduerte q illud tempus non currit Q nisi à die acceptationis factæ per arbitros electos, vt probatur in l. 3. §. tam & si. & l. si cum dies § recepisse, ff de arb. sicut dicitur in tempore præfixo iudici delegato, vt no gl in dicto c de causis. extra de offi. deleg. ad tollendum tamen omne dubium, bonum esset, hoc exprimere in forma
4 compromissi. † Sed quid dicendum si compromissum factum est simpliciter sine die, & termino, an valeat, & quanto tempore duret potestas arbitrandi? dic breuiter q valet & n durat triennio, si est simplex arbiter, vt no. Spec. plene in tit. de arbitro. §. differt. vers. vt triē
s nium. a Si verò sit arbitrator, tunc puto q duret per totum tempus vitæ suæ ipsius arbitratoris, argu. in l. fi. & quod ibi nota. per Cyn. C. de contrah. emp. & l. si §. sed & si quis. C. commu. de lega. vnde bene faciunt notarii semper apponere certum terminum. Sed Bar. in l. si qs arbitratu. ff. de verb. obli. dicit, quod potestas arbitratoria durat quamdiu voluerit, Præsumitur autem secun-
a dum eum non velle arbitrari, si intra annum a nō pronunciauit, arg. d. §. sed & si quis. de qua quæst. etiā not. per eum in l. si de meis. §. si ex compromisso. in 2. ff. de arbit. & per Cyn. in l. properandum. §. si autem in medio. C. de iudic. Bal. verò in cap. 1. §. 1. de leg. Cor. distinguit, aut est arbitrator super lite, & tunc durat triennio, sicut in arbitro: aut super negocio, & tunc anno, nisi per iudicem fuerit alius terminus assignatus &c. nota bene.

ADDITIONES.

* Prorogare. Adde Ias. cons. 20. lib. 2. in l. si quis ex argentarijs § prætor ait. num. 10. ff de eden. vbi loquendo de dictione iterum, infert ad statutum de compromisso facto in vna causa, an si semel expirauit, iterato fieri debeat, & quoties, distingue, & limita, vt per eum ibi, vbi inter alia, alleg. Rom. cons. 504. Alex. consil 70. lib. 2. & dicit Ias. q si partes voluntarie fecerunt compromissū de iure & de facto in communem amicum duraturum per mensem, cum potestate prorogandi toties, quoties voluerit, ea potestas ad duas vices tantum restringitur, & non plus, quo in articulo, plura no. Rob. de ord. iod. c. 39. in prin. Afflic. decis. 46. Roma. d. cons. 504. vbi cum per primum compromissum non satisfit statuto volen. qō. compromitti, puta quia illud tempore finitum est,
T vel laudum nō secutum, T debet q. iterum compromitti, quia adhuc vendicat sibi locum ratio statuti, quod p compromissa lites finem accipiant, & hanc communem dicunt Docto. in apostil. ibi, ex Tiraq. in l. boues. §. hoc sermone. 6. limit. in prin. de ver. sign. Dec. consil. 21. post princ in l. vnic. 2. lect post princ. C. de sentē. quæ pro eo quod interest. Rui. cons. 603. ante num. 13. lib. 2. Hipp. sing. 172. Ias in l. qui per salutem. de iorciur. in l. prætor ait § deinde. 8 not. ff. de op. no. nunc. & q compromissū factum cum potestate prorogan. toties, quoties, non duret post secundam prorogationem no Alex. post Bar. in l. qui bona. §. si ff. de dam. infec. in l. si finita. in prin. eod. tit. & vide Ias. in l. fi. nume. 17. C. de sac. san. eccl. & quæ not. Doct. ad Bart. in l dies cautioni, in prin. ff. de damn. infec. ubi plura de prorogatione compromissi, in qua, quæritur etiam a Doct quid si arbiter prorogauerit ad mensem, aut simil. in absentia partium, quibus etiā non intimauit, an valeat, & an inde gesta valeant, & dic, prorogationem sine insinuatione postea facta nō ualere, ex not. per Ias. in l. nec quicquam. §. ubi decretum. nu. 56. ff. de offic. procons. & hanc communem dicit Alex. consil. 54. col. fi. lib. 1. Dec. cons. 36. col. 1. Masuer.

a Annum. Hanc opi Bart q potestas arbitratoria tacentia expiret anno, quando tertio est commissa, sequitur idē Bar. in l. multa. ff de condit. & dem. & Ang. in d l. si quis arbitratu. Bal. recitando opi. Bar. in l. fi. ff. de contrahen. empt. tenet q etiam post annum potest arbitrari, quia tempus non est modus finiendi compromissum tamen laudo cautelam, q protestari faciat pars ab arbitratore infra annum, quod etiam post annum intendit arbitrari &c.

* In contrariū puto, facit Rebuf. d. tracta. de arbit. art. 1 glo. 24. nu 11. in simile.

p Possit tāquā transactio, vide lato Ant. Gabr. de comm. concl. in tit. de senten. c. 2. nu. 6. & 8.

Q Nisi à die acceptationis. vide in addit. sup. in verbo nulla sit, Maranta supra in 14 dist. indec. nu. 7. & Medes. sup. in verba prorogat, col. 1.

n Durat triennio. & ista opin. videre dicit Io. Bapt. supra c. 2. lib. 13. vbi refert diuersas opinio. Rebuf supra d gla. 14. nu 17. dicit quod perpetuo durabit, vbi dicit de oēs secū dū Alex. & Ias. in l si quis arbitratu, de verbo. obl. Balb. de præscrip. in 4 parte, 4 partis q. 14. Boer. decis 284. nu. 2. vbi quis fiat prorogatio, an censeatur facta cum omnib. suis primis qualitatibus.

a Si vera sit arbitrator, lato ista qō. disputat Io. Bap. sup. cap. 2. lib. 13. nu 3.

T Debet q. iterū compromitti, late allo Tiraq. in d. §. hoc sermone in 9. limi. nu. 3.

* Adijciat pœna, quid si vnus promittit sub pœna mille, altera sub pœna centū, Roma sing. 140. Io. Bap. d tract. de arbit. c. 8. lib. 6. ante fi. vbi de q d. si ex vna latere sit promissa pœna.

A Sine nau. Rebuf. sup. artic. 1, gl. 9. nu. 3.

SVMMARIVM.

1 *Pœna appositio an hodie sit necessaria tàm in arbitro, quàm in arbitratore.*

IN pœna & sub pœna. Communis est practica quòd
V in cōpromissis v adijciatur † pœna; quia olim sen-
1 tentia simplicis arbitri nullā de se merebatur executionem, nec producebat actionem. l. 1. C. de arb. cum ibi not ideo erat necesse pœnam adijcere, ut metu pœnæ, quæ per stipulationem promittebantur, pareretur sententiæ, aliter non cogebatur arbiter sententiam ferre, ut in l. nō distinguemus §. in summa. & l. litigatores.
* §. 1. cum sim ff. de arbit. Hodie * autem, siue sit apposita
a pœna, a siue non, datur actio, & fit sententiæ executio
a duobus casibus, videlicet si sit emologata a à partib. expressè, uel tacitè per lapsum decem dierum, ut in l. cum antea C. de arbit. uel si sit iuratum in compromisso, ut l. ne in arbitris. C. de arbit. Sed in compromissis, quæ fiunt in arbitratores, & amicos, non est necessaria, nec olim, nec hodie pœnæ appositio, quia ipsorum sententia, & olim, & hodie producit actionem his modis, quibus producitur per transactionem, ut supra dictum est.

ADDITIONES.

* Hodie autem. Adde, q arbitri sententia tribuit actionem, & mandatur executioni duobus in casibus, ut per Boer. q. 284. nu. 26. Lanfr. de arb. in prin. nu 10. maximè si iuratum sit compromissum. l. ne in arbitris. C. de arb. quæ concl. fallit in arbitramento, teste Alex. cons. 1. nu. 7. lib. 5. ubi tamen datur actio ex contractu compromissi, de quo uide quoq; habentur supra, uer. Franciscus, & quæ ponit Ias. in l. nemo potest. 2. lect. nu. 85. ff. de leg. 1. ubi dicit, cui adde, quòd actio oritur ex sententia arbitri cum pœna, uel sine pœna post emologationem tacitam, uel expressam, de iure cano. secundum magis communem per Alexā. in l. ait prætor. nu. 3. ff. de re iud. pro quo uide Rob. de or. iud. c. 54. num. 261. ad dicta autem Pap. hic in prin. Adde, quando compromittitur sub pœna, an illa censeatur adiecta facto, an dationi, & dic, ut per Ias. in l. naturalis. §. q si faciam. nu. 3. ff. de præscrip. uer. ubi ponit 4. not. effectus in practic. & q non possit arbitrator ex se pœnam apponere, ut eius metu laudū seruetur, nisi hoc à partibus concedatur, no. Rom. consil. 215. col. fi. per l. arbiter intra & l. quid tamen §. fi. ff. de arb. Masuer.

a Emologata, non expedit ultra quærere, quando sententia est emologata. l. ad solut. C. de re iudica. & amplius non possunt contradicere ipsæ partes. l. ab eo. C. quomodo & quando iud. c. concertationi. de app. lib. 6. & emologatio sententiæ implemētum habet ut taciti pacti de

nouo

nouo facti ad non petendum, vnde licèt non esset aliun de roborata habet saltem vires si opponatur per viã exceptionis propter tacitũ consensum, vel expressum partium, ita gl. in l. s. C. comm. vtriusq; iudi. facit quod no. gl. in l. pen. eo. tit. vbi dicit gl q si partes steterunt diuisæ per multum tempus, præsumitur diuisio bonorum, & si aliter non appareat, ex quo tanto tempore separatim & diuisim manserunt, & vbi sententia est lata præsentibus, & non contradicentibus, & multifortius consentientibus, vel emologantibus, non potest contradici sententiæ. & vide Alex. in l. licet § si seruus. ff. de pœn.
* Emologata, Adde Ias. in l. nemo potest. 2. lectu nu. 88. ff. de leg. 1. vbi plura de emologatione laudi, & dic, q arbitrium tacitè emologatur secus in arbitramẽto, quod nisi expressè non emologatur, teste Ias. consil. 16. lib. 2. Masuer.

B A Pplicãda B pro medietate cameræ Illustri domini nostri &c.] Hic quæritur, nunquid fiscus, seu camera agere potest ad hanc pœnam? dic breuiter quòd non, per text. l. arbiter infra certum diem. & ibi p Bart. ff de arbi. facit regula generaliter tradita in l. stipulatio ista. § alteri ff. de verbor. obli. vt ergo cameræ quæratur
C actio, & obligatio, C est necesse q notarius tanquã persona publica stipuletur nomine cameræ, secundũ Bart. & no. in d. l. arbiter, & in l. 1. ff. de iure fisci.

SVMMARIVM.

1 POEna petitio adiecta in compromisso, cui parti competat. & qualiter in eius petitione procedatur.
2 Petitio pœna apposita in aliquo contractu, an admittatur.
3 Pœna, & executio simul, an peti possit.
4 Pœna an pluries committi possit.
5 Pœna an committatur in totum, si contrafiat in vno capitulo
6 Pœna commissa, si nihilominus pars quæ contrauenit, & incidit in pœnam, dicat quòd sententia firma permaneat, & alia pars contradicat quòd sententia sit nulla, quid iuris sit.
7 Si altera pars compromittentium decedat pluribus relictis hæredibus, quorum vnus contrafacit sententiæ, an pœna committatur contra omnes.
8 Si sit appellatum, vel supplicatum contra sententiam arbitri, & nihilominus appellans, vel supplicans nihil obtineat, an intelligatur ita contrafactum sententiæ, quòd pœna sit commissa.
9 Pœna commissa ex compromisso coram quo petatur.
10 Petita reductione sententia arbitri, si pars cõtrafaciat reductioni, an incidat in pœnam.

1 PArti attendenti.† Aduertendum, quòd petitio pœnæ competit illi qui obseruat sententiam, & hoc
D D cum bona conscientia tam de iure canonico, quã ciuili, vt in c. dilecti, & c. per tuas, extra de arbit. & l. cũ pœna, & l fi. cum fi. ff. de arb. Et in petitione huiusmodi pœnæ offerendus est libellus, & via ordinaria procedẽdum, vt probatur in dictis iuribus, & in l. non distinguemus, §. cum quidam, ver. & idem. ff de arbi nã vel actio ne in factum, vel ex stipulatu petitur, vt no. supra, & disputabitur in ipso iudicio, an aliqua iusta causa habeat ipsum excusare à pœna, vt l. s. cum seq. ff. si quis cau cũ
2 fi. & ibi no. per gl. † Quid, si hæc pœna apponatur in
E aliquo contractu, an eius admittatur petitio? videtur q
E sic, vt patet ex prædictis. E Tu autem in hoc distingue, vt no. per Doct. in l. cum allegas. C. de vsur. & per Bart. in l. cum seruus ita. ff. de cond. & dem. & ego scripsi sup
3 tit. de act. Hyp. † Sed nunquid possit peti pœna, & exe-
F cutio simul? F dic q non regulariter. Fallit, si expressè
* actum, & conuentum est, q vtrunque * peti possit, vt habetur in l. qui fidem. ff de trans. & l. cum proponas. C. de transac. & pro tanto dicunt Notarij in forma cõpro-
B missi, [q peti possit pœna rata B manente sententia.]

4 † Sed an pluries possit pœna exigi, & committi? dic q non, immo semel pœna commissa expirat compromis-
G sum arbitri, G nisi specialiter fit actum. [Quòd toties committatur, quoties contrafiet rato manente compromisso, & sententia,] vt hoc habetur in text. l. si duo. §. fi. ff. de arbi. & ita communiter apponitur per notarios in compromissis, vt no. gl. in c. dilecti. extra de arb. & per Spec. eo. tit. in §. sequitur, ver. quid ergo, & ver. sequen.
5 † An autem si contrafiat in vno capitulo, pœna commit
* tatur * in totum, vel pro parte, dubitari consueuit, vnde Notarij apponũt in instrumento, [Quæ pœna toties insolidum committatur, quoties cõtrafiet, &c] de quo plenè disputat Spec. in d. tit. de arb. §. sequitur, versicu. quid si plura capitula, & in §. sequitur, ver. item pœna in compromisso apposita &c. & per Bart. in l eadem. §. Cato. ff de verb. obl. facit l. si seruus. § si plurium. ff. si quis
6 cau. † Vltra quæritur, ecce q pœna est commissa, nihilominus pars quæ contrauenit, & incidit in pœnam, vult q sententia firma permaneat, alia pars contradicit & vult q sententia nulla sit, quæritur quid iuris Breuiter glos & Bar. & Iac. But in d l. qui fidem, determinant, q etiam si dictum est [Rato manente pacto] q ille qui contrafacit nõ debet audiri inuito aduersario eius, cui pœna commissa licebit non stare sententiæ, quod not. ideo si vis cautè agere maximè in transactione, treugi, & conuentionibus illorum principum, facias apponere p notarium hanc clausulam, videlicet [hoc actu inter dictas partes, quòd per aliqua quæ fiant, vel committantur per ipsas partes, vel aliquam ipsarum, nihilominus quantum ad ipsas partes, & quamlibet earum contrafacientem, prædicta & infrascripta omnia & singula in sui roboris firmitate perdurent, ac si non esset in aliquo cõ
7 tractum.] † Item quæro, pone quòd altera pars decessit pluribus relictis hæredibus, quorum vnus contrafecit sententiæ, an pœna committatur contra omnes co-
H hæredes? H uidetur distinguendum, aut sententia continebat aliquid fieri, aut dari. Primo casu dic plenè, vt traditur in l. 2. & l. eadem. § Cato. ff de verb. obl. Secundo casu videtur insolidum committi contra omnes, per tex. in l. hæredes. §. an ea, vers. item iuris ff. fam. ercis &
8 l. stipulationum aliæ § fi. ff. de verb obl cum sim. † Quid autem dices, si sit contrafactum vel appellando, vel supplicando, vel aliter, & tamen ipsum postea pœnituit, vel non habuit aliquem effectum eius contrafactio, an po-
I terit nihilominus peti pœna? I Videtur q non per l. pe. & fi. C. si man. ita fue. alie distingue melius, vt no. p gl. &
9 Doct in d. l. qui fidem. † Vlterius quæritur, coram quo debeat peti ista pœna? dic q coram iudice ordinario illius qui in pœnam incidit, vt probatur in d. l cum pœ-
K næ, cum sim. non aũt posset peti coram arbitro; K quia super pœna non est ei potestas collata, vt habetur in l. quid tamen. §. fi. ff. de arb & not. Spec. in d. tit. § postremo, ver. sed an de pœna. immo si pœna fuit in compro-
L misso apposita centum flor. non poterit augere L pœnã in plus præcipiendo sententiam obseruari sub pęna du centurum, vel sub pœna amissionis domus, vel sim. se-
L cundum Bar. vt ibi no. quia potestas arbitri L vltra formam compromissi non potest extendi, vt ibi; & l. non distinguemus. §. de officio, & §. fina. ff. de arbitr. & eodem modo secundùm aliquos non poterit pronunciare
M M super fructibus, interesse, & expensis, nisi de his fuerit specialiter actum, & compromissum, per iura prædicta: de quo tangit Spec. in d. §. postremo, versic. sed quia. supra in forma compromissi &c. & per Azo. in d. l. quod tamen.

B Applicãdorũ, quid si non fuisset dictũ, cui applicetur, Rebuf. supra artic. primo gl. 13. num. 20.

C Est necesse, Boss. in titu. de fisco & priuilegijs eius, nu. 66. Ial. Ferret. i tracta. de forijs. seu indacijs milita. nu. 193. vbi allegat Rebuf. supra nu. 12. Bear. de cis 287. in fi.

D Cum bona cõscientia, Ias post Doct. in l promissis, C. de transa. Ambr de Vigante in trac. de vsur. nu 94. Rebuf supra glo. 7. nu. 23.

E Tu autem, vide latè Petr de Vnzola in Practica artis Notaria. in 2 parte illius tract. in fi. in quatuor capitulis.

F Dic quòd nõ, l si duo rei, vbi Ias n. 3. ibi not. ad hoc, ff si quis cau.

G Nisi specialiter sit actum, vide quæ in cõtrariam videtur facere dicta p Barto. in l. si duo, §. semel. ff de arbi. Io. Bap. in d tracta. de arbitr. c. 8. in fi lib. 6. vide Cels. Hugo. in tract. Clausularum, nume. 181. Oria. sup. in vlt. parte, nu 16. versic. decimo. Alexan consil. 115. nu 9 volu. 4. Tiraq. in l. bouès, § hoc sermone, nu. 8 reg. de verbor sig.

H Videtur distinguẽdũ. Oria. in d. tract. de arbitr. in vlti parte, q. 9. nu. 11. late Io. Ant. Ronchagal. in l. eadem num. 274 ff de duobus reis.

I Videtur, quòd non, Oria. supra quæst. 11. nu 20. vbi late.

K Quia super pœna, Rebuf. dicto tract. de arbitr. gl 14 nu 11 in fi.

L Vltra formam compromissi, Rebuf. supra. dummodo non sint omnino extranea, sed contigua deductis in compromisso, Barto. in l. cum aquiliana, ff de transac. Bartol. Bellinz in tract. de caritatiuo subsidio, q. 85.

M Super fructibus, Blanc. de compromis quæst. 9. versic. 32. nu. 80. vbi de fructibus pœna, & interesse.

tamen.§.fi. Patet ergo ex præmissis, quòd ille qui contrafacit sententiæ, vel præcepto arbitri, vel acbitratoria electi, incidit in pœnam in compromisso appositam.
50 † Quid ergo, si ab eius sententia petita fuerit reductio ad arbitrium boni viri, & pars contrafaciat sententiæ, vel præcepto ipsius iudicis reductionis, an incidat in pœnam? Bar. determinat q non, vt no. in l. multa. ff. de condi. & dem. quia à persona non receditur, arg. l. cū apud Sempronium. ff. iudi. solu. de quo per eum plene not. in l. si quis arbitratu. ff. de verb. obl. &c.

n Adde facere, vide Oria. suprà in d vlti. parte, q.8. num.10.

ADDITIONES.

* Vtrumque, Adde facere regu: q quis non debet petere rem & pœnam, sed altero debet esse contentus, secundum Ias. in l. si duo rei. nu.3. ff. si quis caut.
* In totum. n Adde facere quę ponit Ias. in l. si seruna. § si
n plurium, col.s. in fi ff. si quis caut. ubi nu.10 q quando pœna adiecta est facto indiuiduo, tunc solutio partis nihil operatur, qum pœna committatur in totum & nu. 11. quòd in extraiudicialibus pœna committitur contra omnes, si contrauematur per unum, fallit tamen in contrac. bonæfidei & alijs casibus ibi enumeratis.
a Pœna. Adde Ludo. Rom. consil. Pet. de Ancha. cons. 84.
b Pœna raca. Vide de clausula rato manēte pacto per Rapha. Cu. consil. 111. & cons. 145. per Aret. consil. 67.
c Augere. Adde vt per Pet. de Ancha. consil. 50.

o Eligere tertium, ic. Bap in d. trac. de arbit. c.17. lib.1. si verò tertius eligitur ex forma statuti, solus potest iudicare, Anton. Gabr. de comm. conclu. lib. 2. in tit. de arbit. conclus. 1.

SVMMARIVM.

1 *Compromissum super modo procedendi, & iudicādi quot modis fiat.*
2 *Si nihil est actum in compromisso super modo iudicandi, & iudicetur discorditer, quid agendum.*
Arbitratores duo discordes an compellantur eligere tertium.
3 *Arbitri pares numero si discordant, sententia non valet.*
4 *Si ex tribus arbitris vnusquisque ferat sententiam de per se minorando summam condemnationis, qua sententia valeat.*
5 *Sententia in minori summa an valeat, si iudices qui tulerunt in maiori, expresserunt, se non consentire in minori.*
6 *Ex tribus arbitris, si duo pronuncient in concordia absente tertio, an sententia valeat.*
7 *Ex tribus arbitris, tertius absens semper est citandus.*
8 *Ex tribus arbitris, discrepante tertio tantum in ferenda sententia, & alio discedente, an reliqui duo poterunt ferre sententiam.*
9 *Tertio discedente, vt supra & dicente quòd ferant sententiam illi duo, quòd ipse est contentus, an valebit eorum sententia.*
10 *Tertius assumptus ab arbitris discordibus, an sit verus arbiter, vel simplex consultor.*
11 *Pactum, quòd tertius non assumatur, an valeat.*
12 *Tertius assumptus si pronūciet cum altero arbitratorē tantum, an valebit sententia.*
13 *Testes, & attestationes recepta coram arbitris nihil pronunciantibus, an faciant fidem coram ordinario.*

p Tunc statur sentētia pluriū, Blanc. supra de compromis. q.9. nu.65. Vanc. de nullitatib. in titu. de nullit. ex defec. iurisd ordi. nu.186.

q Dic quòd nō, Blanc. supra qō. 9 nu. 17. versic. decimo octano.

r Dic quòd illa, Blanc supra nu.65. versicul. vigesimoquarto, vbi etiam tāgit ea qua sequuntur.

s Dic quòd nō. Blanc. supra nu. 61.

t Non valet, Blāc. supra versicu. si verè, vbi reddit rationem diuersitatis inter ius canonic. & ciuile.

v Non valet sine socio, Vanc. supra de nullit. ex defec. iurisd. nu.176. versicu. de arbitris.

1 Concorditer condemnauerunt.† Sciendum est, q quando fit compromissum in plures, q diuersimode agitur inter partes in compromisso super modo procedēdi. & iudicandi. Quandoq; enim agitur, vt omnes simul, & concorditer pronuncient, & aliter non valeat sententia. Quandoque agitur, vt quod duo ex eis, vel quod maior pars fecerit, vires obtineat. Quandoq; simpliciter cōpromittitur, vt l. item si vnus.
2 § principaliter, cum l. seq. ff. de arbitr. cum sim. † Quid ergo si nihil est actum, & sint discordes? dic q aut sunt arbitri pares numero, puta duo, & tūc compellendi sūt
o per iudicem o eligere tertiam personam, vt in d.§. prin
p cipaliter. Si verò sunt dispares puta tres, p tunc statur sniæ pluriū, vt in dictis iurib. &c. Quid si fuerunt electi duo arbitratores tantum, & sunt discordes, an debeant compelli eligere tertiam personam, vel ipse iudex eligere possit? dicit Bal. q non, quia acbitratores sunt ad instar proxenetarum, quos nullo iure cautum est cogendos tertiam personam eligere, licèt cautum hoc reperiatur in meris arbitris, & ita refert iudicatum esse per sapientes, vt per eum not. in d. cap. 1. de inue. in mari.
3 fac. in vsib. feud. 10. col. qō. pen. † Sed nunquid si pares
q erant, & discorditer tulerūt sententiā, an valebit? q dic quòd non, puta si vnus absolnit, alter condemnauit, vt l. diem proferre. §. si plures. ff. de arbit. facit in argum. l. duo iudices. ff. de re iudi. & in cap. fin. extra de re iudi.
4 † Sed pone quòd erant tres arbitri, & vnus condemna-
a uit in decem, [a] alius in 15. alius in 20. quæ sententia
r præualebit? r dic q illa quæ in decem condemnauit, nam in illa summa omnes sententiæ concordant, & cō-
5 nentiunt, vt in d.§. si plures. † Item quæritur, quid si illi qui condemnauerunt in 15. & 20. in eorum sententia expresserunt, vt plerunq; faciunt malitiosi, quòd in minori summa eorum sententia non valeat? Docto. dicunt quòd hoc casu non valebit illa de decem quia in hoc omnes non consentiunt, vt no. Spec. in d.§. sequitur, in prin. vbi verò duo ex tribus condemnant in 15. & alius in 10. præualet sententia duorum in 15. ut est text. hodie in c. 1. de arbit. lib. 6. Et est ratio differentiæ, quia in casu illo omnes duo concordant in 15. vnde sententia plurium debet præualere. In præcedenti autē quæstione duo non sunt in expressa summa concordes, licèt in conclusa conuenire videantur, de quo vide in d.§. sequitur, vers. t. cum seq. & idem dr̄ in testib. in summa & in diuersis quantitatibus deponentibus, vt ibi not. Innoc. in c. quid per nouale, de verb. signific. & per Spec. titu.
6 de proba. §. probare, vers. quid si testes. † Vlterius quæritur, quid si ex tribus arbitris, duo pronunciant in cō-
b cordia absente tertio, [b] an valeat sententia? s dic quòd
s non, vt l. si in tres, alleg. & in l. item si vnus. §. si. ff. de arbit. nisi fuerit dictum in cōpromisso, prout faciunt Notarij communiter [quòd altero ex his absente, alij possint pronunciare,] vt in l. nō distinguemus. §. cum in plures, & l. sicut ff. de arb. & habetur in c. Raynaldus, extra
7 de testam. & Spec. in §. sequitur, ver. postremo. † Quid autem fiet, si ille tertius non veniat? dic q est citandus ab alijs duobus, aliter eorum sententia non valeret, nisi expressum sit in compromisso [Quòd duo absente tertio, & non citato possint pronunciare,] nam tunc valebit sententia eorum, vt hæc habentur, & no. c. si. de arb. lib. 6. quanquam secundum aliquos, d. c. si. solum locum habeat in terris ecclesiæ, vt ibi no. per glo. & Bart. in l. duo ex tribus. ff. de re iud. De iure autem ciuili senten-
t tia lata tertio absente etiam citato t non valet; nisi sit personaliter præsens, ut refert Bart. in l. item si unus. §. item si plures. ff. de arb. & l. duo ex tribus. ff. de iudi. uel nisi actum sit in compromisso specialiter. [Quòd duo absente tertio, & non citato possint pronunciare,] ut supra dixi, unde hanc materiam sic colligere potes. Quādoque à principio fit compromissum in duos tantum,
v & tunc unius solius sentētia v nō ualet sine socio præsente, uel eo absente citato, vt dictum est supra in prin. istius gl. Quandoq; fit in tres, uel in plures, & tunc aut simpliciter, & ualet sententia pluriū, si omnes sunt præsentes; ubi autem aliquis eorum fuerit absens, tunc secundum ius canonicum si non fuerit citatus ab alijs, nō ualebit sententia illorum, ut in d. c. si. secundum ius ciuile ualet. Si autem fuerit compromissum cum clausula [Quòd duo tertio præsente, uel absente citato, uel non citato possint compromittere] tunc utroque iure ualebit sententia duorum, seu plurium illo absente & non citato uirtute clausulæ, & conuentionis in cōpromisso appositæ, ut dicto §. de officio. cum sim. supra allega. quòd nota tu notarie. Et prædicta dico fortius procedere in pluribus arbitratoribus cū dicta clausula ele-
8 ctis &c. † Sed circa prędicta occurrit tale dubium, quod plerunque de facto contingit. Ecce quòd facto compromisso in tres, & processu habito, & tandem simul conuenientes

uenientes in uno loco pro cõclusione, & decisione quæ-
stionis, examinatoq; per eos negocio, unus ex eis de-
cessit in discordia reliquis ibi firmis stantibus, & per-
seuerantibus, quæritur an ipsi duo poterunt ferre sen-
A tentiam illo tertio absente, & non citato? A Dicit In-
noc. quòd sic, in d. c. Raynaldus, quasi hoc casu cesset
ratio legis, si in tres, quæ est ꝙ eius præsentia potuit
alios trahere in suam sententiam, & opi. sed Specu. in
d. §. sequitur. versi. quid si fraude se absentet, & uersi.
item ex eo ꝙ dicet, distinguit, aut ille tertius se absen-
tat simpliciter, nulla tamen discordia interueniente,
sed sola examinatione, & tunc dēt citari. Aut inter-
uenit discordia, & tunc non debet vltra citari, nec se-
cundùm eum placet distinctio quorundam qui noluc-
runt facere differentiam inter personam ipsorum arbi-
trorum, an illi duo sint doctores, & alter non vel sim,
vel an ille tertius se absentauit dolose, uel nun, ut ibi
no. Verum Bart. in d. l. duo ex tribus, tenet indistin-
ctè debere eũ citari, aliàs nõ valebit sentẽtia, quia secũ-
dùm eum non est illa sola ratio, de qua supra, sed etiã
alia, uidelicet ꝙ oẽs iudicare iussi sũt, vt probat̃ in d. l.
9 si in tres. in fi. † Quid si ille tertius in eius recessu di-
xerit aliis duobus [Pronuncietis uos, quia sum conten
tus de eo quod pronunciabitis] nunquid eo casu uale
B bit eorum sententia? B Dic ꝙ non, nisi de uoluntate
partium lata fuerit. ar. d. l. si in tres, ut determinat
Spe. in d. §. sequitur. versic. quid si tertio absente. Et
ex hoc sequitur decisio ad aliud, ꝙ si per duos fuerit
lata sententia tertio absente, & non citato, posteaquã
C uenerit ipse tertius, C & confirmauerit ipsam sententiã,
ꝙ nihilominus erit nulla, arg. l. quod ab initio ff. de
reg. iur. & no. Spe. in §. sequitur. uer. sed pone ꝙ lata
est sententia. secus est in iudice ordinario, uel delegato
vt no. in l. licet. ff. de iud. & in c. cum nos. extra de his
quæ fi. à præl. sine con. ca. & d. l. duo ex tribus. Sed
pone quòd actum est in compromisso [ut arbitri pronũ
cient secundùm consilium Andusiæ] an ualeat compro
missum? Dicunt quidam quòd non, per tex. in d. l. itẽ
D si vnus §. idem Pōponius ff. de arb. & ibi no. D Alij di-
stinguunt, aut Andusiæ consilium assumitur tãquam ar-
bitratoris, & ualet aut tanquam arbitri, & non ualet,
vt not. Bartol. in dicto §. idem Pomponius, & Specu.
10 in d. §. sequitur. versic. sed quid si dicat. † Rursum
quæritur, an ille tertius, qui assumitur ab arbitris di-
E scordibus, sit uerus arbiter, uel simplex cõsultor. E di-
stingue, aut eligitur ab ipsis arbitris tantum, & tunc est
consultor, & mediator, licèt in aliquo naturam sapiat
arbitri, secundum Bar. Aut eligitur communiter ab ar-
bitris, & partibus, & tunc erit arbiter, ut alij, ut not.
Spec. in d. §. sequitur, versi. sed nunquid iste tertius,
& Barto. in d. §. sequitur, uersi. sed. nunquid iste ter
tius, & Bar. in d. §. principaliter., & ibi glo.
11 † Sed quid si, ut plurimum fieri soles, actum est spe-
F cialiter in compromisso F ꝙ tertius non assumatur, an
ualet tale pactum? dicunt quidam quòd sic, argu. l. 1.
§. si conuenerit. ff. depo. & l. Pedius §. fin. ff. de arb.
Alij dicunt contra, quia tale pactum est contra substã
tiam compromissi, ergo non ualet, ut l. cum precario
ff. de preca. Cõmuniter practicatur, quòd ualet, arg.
in l. non distinguemus §. de officio, cum ibi no. ff. de
arb. de quo vide Spe. in d. §. sequitur. uer. sed si duo
12 sunt electi &c. † Sed quid si iste tertius ab arbitris so-
lis electus pronuntiet cum uno ex eis, an ualebit sentẽ-
tia? dicunt quidam quòd sic, tanquam à maiori parte
lata, ut d. l. si in tres. Alij dicunt contra, quia iste ter
G tius non habet potestatem pronunciandi G sed solũ con
sulendi, ut dictum est; primam opi. approbat Bar. non
per dictam rationem, sed quia eius opinioni, & senten-
tiæ standum est, ut dixit tex. in d. §. simpliciter. & no.
Spec. in d. §. sequitur. uer. quid si unus ex arbitris.
13 † Quid si illi arbitri nil pnunciauerũt, an testes, & atte
stationes receptæ coram eis faciant fidem coram iudice
H ordinario? H Dic ꝙ si testes sunt mortui, faciunt ple-
nam fidem? si uerò sunt uiuentes, tunc est in electione

eius, contra quem sunt producti, an uelit eis stare, uel
non, ut l. fin. C. de testi. & in cap. præsentata, extra de
testibus nisi specialiter, & expresse actũ esset in cõpro-
misso, ꝙ eis daretur plena fides coram iudice ordinario,
ut in d. l. fi. in princ. in quo erant omnes in forma com-
promissi: ubi autem essent recepti coram arbitratore,
ut fit quotidie, tunc nullam fidem facerent, ut deter-
minat Inn. in ca. cum in tua, extra de testi. & per Iaco.
But. in d. l. fi. &c.

ADDITIONES.

a In decem. Adde Pau. de Castr. Cons. 24. Raph. Cuma.
consil. 145.

SVMMARIVM.

1 *Sententia arbitrorum pronunciantium super una re so-
la, cum quæstio sit de pluribus, an teneat.*
2 *Arbiter pronũciãdo errãs, errorẽ suũ corrigere nõ pōt.*

Dimittendũ domũ antedictam. Erat igitur quæstio
de una re tantũ. † Quid igitur si quæstio erat de
pluribus, & de una tota pronunciauerunt, an te-
1 nebit sententia? videtur ꝙ non, ut l. qualem. alias in-
cipit dicere. §. sed si de plurib. ff. de arbi. Tu uerò ple-
nius distingue. aut est actum in compromisso, ꝙ possit
arbiter super singulis separatim pronunciare. Aut est
actum, quod de omnibus simul dēt pronunciare. Aut ẽ
dubium. Primo casu valet sententia. Secundo autẽ ca-
su nõ ualet, ut probatur in l. quid tñ. in prin. ff. de arb.
Tertio casu dicit ibi glo. ꝙ præsumitur actũ, ut separa-
I tim posset pronũciari. I Bar. aũt ibidem dicit fore con-
siderandum, aut sunt plures quæstiones super pluribus
rebus quæ inferuntur solum ab una, & eadem parte,
& tunc est uera opin. glos. aut plures causæ inferuntur
uicissim per utramq; partem, una contra aliam, & econ
tra; & tunc præsumitur actum, quod semel super omni-
bus snia feratur propter naturam conuentionis, & re-
conuentionis. ar. in l. j. in fi. ff. quæ sen. sine ap. rescin.
& in l. qui prior. ff. de iud. Vel dic aut causæ sunt si-
mul connexæ, & vr actum, ut de omnibus pronũcietur
aut sunt separatæ, & tunc separatim poterit pronuncia
ri. & hoc sequitur Spe. in d. § sequitur. uersi. sed quid
econuerso. Et hæc & alia plura, de quibus supra, pro-
cedunt in simplici arbitro sed in arbitratore, qui pote-
statẽ habet largissimam, vt supra dictum est, puto esse
pronunciandum super una tantum, uel super uno ca-
pitulo cæteris omissis. arg. eorum quæ superius allega
2 ta sunt in præce. gl. † Quid autẽ si arbiter in pronun-
K ciando errauerit, an poterit postea corrigere suum er-
rorem? K Dic ꝙ non, quia per sententiam expirat cõ-
promissum, ut probatur in l. qui arbiter, & ibi no. ff.
de arbi. & idem credendum in arbitratore, putarem tñ
parte succurrendum esse per doli exceptionem; arg. in
l. 2. in prin. & quod ibi no. ff. de condict. indeb. super
qbus uide quod no. Spe. in d. §. sequitur. ner. sed po-
ne actũ esse quòd possit pronunciari, & uersi. seq. &c.

SVMMARIVM.

1 *Termino solutionis non expresso in sententia, an cadat in
pœnam non offerens.*

INFRA certum terminum. † Quid aũt si termi-
nus sit expressus in snia, an cadat in pœnã si nõ of-
ferat? Videtur quod nun. sed est necesse quòd in-
terpelletur. ar. in l. quod te. ff. si cer. pet. & l. si ex legati
L cã. ff. de uer. obl. L Tu dic, quod dies omissa per arbi-
trũ suppletur per legem, per quàm datur condemnato
tempus quatuor mensium ad soluendum, ut in d. l. debi
toribus ff. de re iudi. & l. fi. C. de vsu. rei iudic. & est
tex. cum gl. in l. si de meis §. fi. ff. de arb. vnde post la
psum huius temporis cadit in pœnam. Et cũ dies hæc
interpellet pro homine ut l. magnã. C. de contrah. &
com. stip. non requiritur alia interpellatio, nec post diẽ
admitteretur purgatio moræ per d. l. magnam. & l. Cel
sus. in prin. & ibi no. ff. de arb. secus aũt si pœna non
esset apposita, quia tunc post diem posset moram purga
re incõtinẽti, iuxta doctri. l. & si post tres. ff. si quis cau-
tio, & l. si insulam. ff. de uerb. obl. & l. sed & si alia. ff. de
const. pecu. & l. fi. ff. de arbi. cum sim.

A *Dicit Innoc. ꝙ sic, istam q. late disputat Blãc. d. q. 9. versic. decimoseptimo.*
B *Dic ꝙ non, Vanc. supra nu. 182. in fi.*
C *Et confirmauerit ipsã sententiam, quòd nihilominus aut nulla istam opin. cõprobat Blanc. dicta qõ. 9. nu. 54. versic. Amplia. Vanc. sup. d. nu. 182. versic. minus etiam sufficeret.*
D *Alij distinguunt, vide late Oria. distinguentem in d. tracta. de compromis. 5. membro in prin.*
E *Distingue, Io. Bap sup. de arb. lib. 1. c. 5.*
F *Quod tertius remoto pacto põt cogi ad electionem tertij, Ioan. Bap sup. c. 4. lib. lib. 1.*
G *Sed solum cõsulẽdi, aliter distinguitur, aut sumus in tertio voluntario aut necessario, & in necessario dr arbiter. Io. Bap. supra c. 5. lib. 1.*
H *Dic ꝙ si testes, Blanc. supr. q. 8. nu. 24. versi. acta facta.*
I *Bart. autem, late sequitur Oria. supra in 5. membro, nu. 32. sequitur Blanc. supra q. 9. nu. 60. versic. 20. licet postea faciat aliam distinc. supra an una res dependet ab altera, Io. Bap supra c. 16. libr. 9. nu. 01. et an sint connexa*
K *Dic quòd nõ, Blanc sup. num. 04. Io. Bap. sup. nu. 16. Pet Duc. reg. 59. in 1. par. n. 192. in 2. par.*
L *Tu dic, Oria. sup. in vlt parte, n. 23. sub versic. 21. vbi tractat oĩa hic posita.*

Coram vobis. Iste tractatus vectigalium, quæ in vulgari datia, & pedagia nuncupantur, frequens est, & quotidianus, quia vniuersus orbis est hodie submissus vectigalibus, & tributis, nam vt inquit scriptura [Exiuit edictum à Cæsare Augusto, vt describeretur
A vniuersus orbis] fuerũt autem inducta vectigalia A ad sustentationem Reipublicæ, licet hodieq; propter mala
B regimina reducta sint B ad consumptionem Republicę super quibus exigẽdis non seruatur eadem forma, nec idem modus vbique locorũ, sed quot sunt prouinciæ, ciuitates, & loca, tot esse reperiuntur differentiæ in modo exigendi: nec attenditur vt plurimum ordo iuris cõmunis, sed seruantur in hoc sicut & in alijs casibus eorum capitula, & statuta super his edita. vt in l. omnes populi. ff. de inst. & iure.

IACOBVS de Ferrarijs. Iste fuit & est scriptor, & cancellarius, & affinis meus, qui anno præsenti currẽte 1 5 1 4. mens. Octobr. agebat ętatem ann. 30. dum simul mecum habitaret in Monteferrato, vbi tunc erã pro generali Vicario, & Consiliario Illust. D. Theodori March. Montisferra. & habitabam in loco Pontilturæ, & ego ipse tunc agebam ætatem annorum quinquaginta.

MArcus de Piscarijs. Iste est bonus ciuis in Ciuitate Papiæ, & semper vsus est illa arte, & plurimi alij ciues cum eo, qui aliquando reperti sunt esse consumpte propter quod sæpe dicit quòd reipublicæ status ciuitatis malè successit, quando ciues cœperunt tempus suum occupare in illa arte datiorum, & pedagiorũ, cùm longe melius foret, quòd tempus occuparent in mercantijs, & alijs honestis artib. nam ea hac maledicta arte multa generantur odia, & cumulantur inimicitię, & infinita committuntur peccata, vnde tales sunt in continuo periculo perdendi substantiam, corpus, & animam.

SVMMARIVM.

1 *Datium de quibus rebus solui debeat.*
2 *Res pro vsu proprio quæ dicantur.*
3 *Datia, seu pedagia, quis imponere possit.*
4 *Ius pedagij qualiter acquiratur.*

1 PAnni Brosolini pro eius vsu &c. † Hic multum aduertendum est, vnde pro declaratione materiæ quęritur, de quibus solui debeat, uel non, datiũ, seu pedagium? vnde breuiter respondetur, quod de omnibus rebus, quæ causa negociationis conducuntur, de quibus exprimitur, & habetur per tex. in l. interdum. §. species. ff. de pub. de illis autem rebus, quæ pro vsu ꝓ-
a prio a deferuntur, non debet solui pedagium, vt habetur in l. vniuersi. C. de vectigal. co. & in l. cẽsoria. in prin
c cip. ff. de verb signif. super quo C stari debet iuramento deferentis, vt determinat gl. in clemen. si. extra de censi. attamen tenetur ille, qui defert huiusmodi res pro vsu
* suo proprio, cõsignare, * & notificare illas officiali super datio deputato, vt colligitur in l. si publicanus §. 1. in fi. & in l. interdum §. quoties. in prin. & §. si quis professus.
2 in princ. ff. de publ. † Et not. quòd ille dicuntur res pro
* vsu proprio, * quæ sunt pro cultu, atque pro quotidiano vsu ipsius personæ, & familiæ suæ, vt in d. l. censoria. sed licet ita sit de iure communi tamen in multis partibus malè obseruatur, maximè in ciuitatibus Lombar
D diæ. D Sunt etiam & alij casus de iure cõi, quibus non soluitur pedagium, quos enumerat gl. in d. l. si publica-
3 nus. §. 1. † Deinde quæro, quis possit b imponere peda-
b gia, siue datia? dic q E solus Imperator, vel Papa in ter-
E ris suis, alius aũt inferior non: vt l. vectigalia in princ. ff. de publi. & l. 1. & 2. C. nou. vect. impo. non poss. imò nec
F pedagia antiqua inusitata, F licet cuiquã agere, vel ampliare. vt d. l. 1. & 2. Sicq; patet, q isti plurimi castellani, qui cõtra solitum, & à suo capite augent eorum pedagia pessimè faciunt contra ius, vnde nõ valet, nec ius aliquod eis acquiritur; quia quæ contra ius fiunt, ꝓ infectis habenda sunt, vt in l. nõ dubium. in fi. C. de legib. & in regula, quæ contra ius, extra de regu. iur. lib. 6. &
4 ibi p Dyn. † Sed circa prædicta de alio quæritur, videlicet, qualiter ius pedagij acquiritur. Dic breuiter quòd
G duobus modis. Primo G principis concessione, vt d. l. vectigalia ff. de public. & l. 1. & 2. C. de no. vecti. impo.
H non pos. secundo H antiqua consuetudine c tanti tempo-
c ris, cuius non extet principij memoria. vt in cap. super quibusdam, in §. præterea, de verb sign. & l si publicanus §. fi. ff. de pub. & ibi no per Bart. facit et l. fin. C. no. vect. vbi exequatur vterque casus, & adde quod not. in forma actionis confess quæ competit pro seruitute.

ADDITIONES.

* Consignare. Adde, q priuilegiati qui non tenentur soluere vectigalia, vel gabellas, debent saltem ei buna ostẽ
I dere, aliàs confiscantur, I teste Rolã. cons. 79. nu. 90. 91. 92. lib. 3. l. Sacrosancta C. de Sacrosan. Eccl. & d. consil. nu. 96 q non licet fraudare pedagia, & ibi nu 99. quòd immunis à gabellis portans res alienas: si mentiatur dicendo esse suas dr fraudare gabellam, & q mercatores fraudantes iustas gabellas Principis peccant.

a Vsu ꝓprio. Quid si portat ꝓprio & alterius, vide p Alexan. cons. 81. 3. lib. & vide quod voluit Anch. cons. 165.

* K Vsu proprio. Adde q gabella solui nõ debet de reb⁹,
K quas quis defert causa sui vsus vel suæ familiæ, l. fina §. diuus. ff. de public. l. si publicanus. §. de reb. eo. titu. not. Rol. consil. 34. nu. 15 lib. 3. & ibi nu. 16. q si scholares & officiales nihil soluere debent pro libris quos secum portant, idem dicit de frumento quod portatur ea. ciuitatem pro seminando, quia pro eo nihil solui debet ꝓ gabella, de cuius materia vide in d. consil. nu. 19. vbi q consuetudo disponẽs, q gabella soluatur de rebus quæ deferuntur sui vsus causa, non valet tanquam irrationabilis, declara tamen, vt num 14. & ibi quæ dicatur consuetudo irrationabilis, & de materia pedagiorũ, ac principum ea imponentium, vide ibi vbi an fuit approbata à iure cano. & ciuili, cui adde, q tunc vectigal legitimè impositum dr, qñ est impositum ab habente autoritatẽ, vel ex concessione principis, secundum Rolan. cons. 80. nu. 47. lib. 3. quem vide etiam ad dicta Pap. hic, d. consi. 34. lib. 3. Masuer.

b Quis possit pedagia, in hoc vide Bald. cons. 131. & 366. & ibi qualiter acquiratur ius imponendi pedagia.

* Quis possit pedagia. Adde an principi liceat pedagia, siue vectigalia in mari imponere, & Dic. q sit, secundũ Ofasc. decis. 155. Quod quidem ius exigendi vectigal, tam priuilegio quàm consuetudine acquiri potest, teste Mising. centu. 4. obser. 24. Masuer.

c Antiqua consuetudine. Adde & vide Panor. in cap. 1. de iure immu. & in cap. innouamus, de censib.

A *Ad sustentationem Reipu. ideo colligens talia datia, tenetur vias securas tenere, Alex. consil. 88 num. 31. vol. 5. vbi addit Dec. consil. 534. nu. 6. Rip. in tractã de peste. in tit. de ꝓseruat. remed nu 45. Iul. Fer. in tract. de gabel. n. 2. & 20.*

B *Ad consumptionem, quare nõ licent fraudare vectigalia, Didac. in reg peccatum, in 6. parte. 2. §. 5. de reg iur. in 6. Iul. Ferret sup. nu. 92. & 133. Bertachi. in tract. de gabell. in 9 parte princ. Bess. in tit. de fraudatis vectign. & Vbal. in tract. de duobus fratrib. c. 1. q. 54 nu. 39. idẽ de clericis, Vasq. in tit. de successio. creatio. §. 10. & in rep. l. qui in prioribus, C. de inof test. nu. 648. vers illud mirandum esset, § 28. nu 28. vers. sic. & superioribus adde.*

C *Stari debet iuramento deferẽtis, Marsi. singu. 86. Iul. Ferr supra numer. 128. & 166.*

D *Sunt etiã & alij casus, Iul. Ferr. supra nu. 123. cum seq.*

E *Solus Imperator, Ias cons. 82. nu 1. vol 2. Idẽ in Principe non recognoscẽte superiorẽ, Dec consil. 534. nu 2. vbi addit Decisione Tholos. 451. in fi. & circa addi. Rip. lib. 2 Respõsorum c. 6. Iul. Fer sup. nu. 205. secus in recognoscẽte superiorẽ, vt ibi num. 203. & 206. B ff in titu. vectigalia, q pos. impo. Misinge. Cẽturia 5. obserua. 29.*

F *Licet cuiquã augere, quia de augumentum dicitur nouum vectigal, Iul. Ferr. sup. nu. 84 circa med. Bertachi. supra nu. 198.*

G *Principis cõcessione, Dec. cõsil 534. nu. 1. & cõs 649. in princip. Decis. Tholos. sup. Iul Fer. sup nu 206. Rip. lib. 2. Responsorum, c. 2. nu. 15. Bertac. c. 1 prin.*

H *Antiqua consuetudine, Decius supra qui purificat concessionem, & consuetudinem prædictum, Alex. consil. 6. & 7. volum. primo. Bertach de gabell. in princip num. 24. late Rolan. à Valle consil. 91. numer. 12. volum. 2. Bald. de præscrip in secunda parte, quinta partis, in quarta quæst. numer secundo. non proprio auctoritate, Decis Tholos 347. & latius materiam collectam, decis. 348. Misinge. centur. 5. obseruat. 30. vbi quis tenetur hoc probare.*

I *Teste Rol. qui citat & comprobat istum locum.*

K *Vsu proprio, Guid Papa decisio. 8. Bart in l. solet ipso. ff nunc. caup & stabu. Bertachi supra in secundo membro, 8. partis, Natn. consilio 655. Iul Ferr. supra numero 107. & pro refectione demus, Guid Papa supra. Iul. Ferr supra numero 128. vt etiam non valeat contraria consuetudo, Rolan. à Valle consil. 34. numero 19. volum. tertio.*

SVMMARIVM.

1 *Pedagium an ad introitum tantum, vel ad exitum ciuitatis, aut vtrunque pro eadem re solui debeat.*

1 INtrasset ipsam ciuit. † Quæritur, an pro eadem re solui debeat gabella uel pedagium ad introitum tantum, uel ad exitum ciuitatis tantũ, uel ad utrunque? super qua quæstione diuersimode secundum diuersitatem regionum obseruatur, unde in hoc est standum consuetudi. arg. in l si publicanus. §. fi. ff. de public. cum simil. ibi no. ubi autem de consuetudine non appareat, puta rem de iure communi solùm solui debere ad introitum, quia de introitu iura uidentur loqui; ut probatur in l. interdum, §. Diui. ff. de public. nec amplius q̃ semel pro eadem re in eodem loco erit aliquis soluere aggrauandus; quia sufficit quòd semel factum est, ut l. in diem, cum ibi not. ff. de aqua plu. arcen. l. 1. §. prodest, quorum leg. facit l. fideicom. §. si quis. ff. de leg. tertio, cum sim:

SVMMARIVM.

1 *Publicanus quis dicatur.*

1 MArcus Publicanus. † Scire debes, quòd iura ciuilia appellant publicanos, [a] quos vulgus appellat datiarios, qui ideo publicani sunt appellari, L quasi canes publici, cùm eorum temeritas, & audacia sit immensa, vt l. quantæ audaciæ, in prin. ff. de pub.

ADDITIO.

a Publicanos. Adde Iulium Ferretum in tracta. de gabel. nu. 215. & 221. Zilettus.

SVMMARIVM.

1 *Publicano an liceat manus iniicere propria auctoritate in rem commissam.*

1 EIus propria auctoritate accepit. † Sed nunquid liceat publicano manus iniicere propria auctoritate in rem commissam, seu pro qua datiũ non est solutum? Et certe quantum ad consuetudinem vbique locorum obtenta dicendum est, q sic; sed de iure communi fortasse dicendum esset, M q non, vt C. ne quis in sua cã ius sibi dicat. per totum tit. & l. qui iurisdictioni. ff. de iur. om. iud. quia iste casus non reperitur inter exceptos à regula, nisi forte quis diceret eà ratione posse sustineri, ut etiam de iure communi hoc fieri liceret; quia rei, quæ cadit in commissum, ipso iure absque alia disputatione N perditur dominium * statim, & transfertur in fiscum, O vel habentem causam à fisco, quod not. ergo &c. vt traditur & habetur in dicta l. commissa. ff. de vec. & commiss. & no. per gl. in dicta l. si publicanus.

ADDITIO.

* Dominium. Adde, q licet dominium rei, quæ cecidit in commissum ipso iure transeat in gabellarium, non tamen possessio, nisi secuto facto hominis, idest, expulsione possessoris, secundum Rol. consilio 42. num. quarto, lib. 3. & num. 6. vbi quòd statutum disponens quod dominium perdatur ipso iure: non extenditur ad possessionẽ, vt latius ibi per eum, ubi plura in materia. Mas.

SVMMARIVM.

1 *POEna non soluentis datium, siue pedagium quæ sit.*
2 *Deferens res subiectas pedagio, an habeat expectare, quòd officialis interroget, an habeat res pedagio subiectas.*
3 *Agens contra datiarium, & qui pro datio rem cœpit uĩ subiectam datio, an excusetur dicendo ignorasse quòd erat res non subiecta datio.*
4 *Pœna datij, an transeat in hæredem fraudantis datiũ.*
5 *Res licita cum illicitis, an pro datio publicari possint.*
6 *Equus alienus vel nauis aliena, sup qua portatur res illicita, an publicetur simul cum dicta re.*
7 *Actio pro vectigali consequendo quanto tempore duret.*
8 *Immunitas de non soluendo pedagio, an transeat de persona venditoris in personam emptoris.*
9 *Exigens vectigal indebitè, qua pœna teneatur.*
10 *Deferens res si dicat se minorem summam habere, quàm habeat, an dicatur defraudare pedagium.*

1 CEciderunt in cõmissum. † Quæritur quæ sit pœna non soluentis datium, vel vectigal? Dic breuiter, q de iure & cõsuetudine P est pœna amissionis, & confiscationis ipsius rei, vt in d. l. si publicanus. § si in fi. & d. l. in censoria, & ad hoc facit l. vniuersi. C.
2 de vect. cum sim. † Quæro vlterius, an deferens res debeat expectare, q officialis pedagij ipsum interroget, an habeat res de quibus soluere debet pedagium? dic
Q quòd non immo Q ipse deferens debet se offerre, & profiteri officiali, quòd tales res defert, vt est tex. i l. interdum. §. diui. ff de publi. non ergo excusat deferentem, si dicat quòd non fuit sibi denunciatum per officialem, & hoc habet locum, siue deferat res pro vsu proprio, siue pro alieno, vt supra dixi, quanquam vbi sunt res pro quibus non solebat datium, seu vectigal exolui, consuetudo in pluribus ciuitatibus & locis admittat, nõ astrin
3 gi quemquam quod defert officiali consignare. † Quid si iste Iacob. dicat se non ignorasse, an soluere deberet pro eius drapo pedagium, an excusabitur? Dic breuiter quòd sic in casu isto quo tutus erat de iure communi, quo iure inspecto, ipse nõ tenebatur soluere de re por-
R tata pro vsu suo, vt supra dictum est, R secus autem si detulisset rem quæ secundum ius commune erat obnoxia solutioni datij, quia tunc ignorantia non excusaret, cuius ratio est, quia quando non soluit pro re, quæ secundum ius commune soluere debet, est in lata culpa, vt l. latæ culpæ. ff. de verb. sign. & sic debet intelligi l. interdum. § licet quis. ff. de publica. In alio casu, quando est res exempta à solutione vectigalis de iure communi, sed est subiecta ex forma legis municipalis, tunc excusatur; quia tolerabilis est ignorantia talis iuris, vt c. 2. extra de consti. lib. 6. Excusatur ergo ignorantia facti, dummodo non sit supina, nec crassa, vt no. in d. § licet. & in ea. l. interdum. §. diui fratres, & §. serui. In ignorãtia autem iuris distinguitur, an sit iuris communis, vel mu
4 nicipalis, vt supra. † Sed nunquid hæc pœna a transeat
a in hæredes fraudantis pedagium? dic quòd sic, vt habetur in l. fraudantis. & l. commissa. & l. cotem ferro. § illicitum. ff. de publ. licet de quadam consuetudine apud plurimas ciuitates, ita demum teneatur defraudator, si
S deprehendatur in crimine. S Pupillus tamẽ ab hac pœna excusatur, si infra 30. dies se à mora, & delicto purgauerit soluendo pedagium. vt traditur in l. Imperato-
5 res. in fi. ff. de publ. Rursum quæritur, quid si cum rebus licitis pro quibus solui non debet pedagium, ducã
6 tur * illicitæ, an non soluendo datia publicari debeant omnia? videtur quòd sic per l. cotem ferro. §. dominus.
T ff. de public. T In contrarium determinat Bart. in d. §. dominus. per l. si publicanus §. 1. ibi [vt quid amplius] ff de public. Nec obstat prædictus §. dominus. quia ibi illa talis publicatio rerum, de qua ibi loquitur, non fit in cõsequentiam fraudati vectigalis, sed alterius criminis aliunde commissi per ipsum deferentem, prout etiã intelligit Cy. in l. cũ proponas. C. de nau. fœn. Et ex hoc

potes

L *Quasi canes publici, quã abhorendum sit officium publicanorum, ponit Tiraq. in tract. de nobili, c. 34. nu. 24. vbi eos nominat infames, sordidos, & abiectos, & Iul. Ferre. supra nume. 115. in fi. vbi dicit quòd non est bonus vir, & nume. seq. dicit q habent prius ac mea q̃ fures.*

M *Quod non, Iul. Ferret. sup. nu. 240. Bertachi. sup. in quarta parte princip. nu. 21.*

N *Perditur dominium, Bertachi. sup. num. 25. Cra. consil. 115. in princ. facit c. cum secundum, de hæret. in sexto. vbi Gemin. Guid. Papa decis. 413. Rolan. à Valle consil. 80. nu. 49. vol. 3. licet non amittatur possessio vt ibi, & consil. 42. nu. 2. eo vol.*

O *Vel habentẽ causam à fisco, Bouer. decision. 180. Io. de Amicis consil. 110. num. 20. Bertachi. supra in nona parte prius.*

P *Est pœna amissionis, Bertachi. supra dicta nona parte princi. Ioan. Fer. supra num. 161.*

Q *Ipse deferẽs, Cra. consil. 115. nu 3. Bess supra nu. 8. Bertachi. in 7. q princ. nu. 6. & in 9. parte princ. vers. decimoquinto, Rip. in trac. de peste, in prin. Rolan. à Valle consil. 42. nu. 2. vol. 3.*

R *Secus aũt, Rip in tract. de peste, de præseruatiuis remedijs ante num. 19. & nu. 131. Gratus cons. 115. num. 4. Cra. cons. 152. nu. 11. vol. 2. late declarat Iul. Ferr. infra nu. 246. Bess. sup. nu. 7. Rol. à Valle d. cons. 42. num. 12. vol. 3. cum seq. & qñ admittitur ignorantia, statur iuramento illum allegantis, Gratus sup. quod si minus soluat, Capol. in l. 1. § sciendum, ff. de addes. edit.*

a *Pupillus tñ, Bess supra num. 20.*

T *In contrarium Bess. sup. nu. 14. late Bertachi sup. in 9. par princ. nu. 13. Iul. Fer. sup. n. 182. vbi late Guid. Pap. decis. 172. istum locum citat addit. ad Alex. cons. 159. sub nu. 10. vol. 6.*

PONI faciatis ipsum Ioan. in corporalem posses-
1 sionem. † Hic reuoco in dubium id, de quo fre-
quenter fit disputatio videlicet. An sententia ge
neralis lata super compromisso generali noceat in om-
nibus, pro cuius plena doctrina sic distingue. prout no.
per Bar. in l. de rebus. ff. de arbi. & per gl. & Cyn. in l. sub
prætextu. C. de trans. & l. 1. C. de indi. aut enim agitur à
iudice, vel arbitro, seu à partibus, q sententia, vel tran
sactio præiudicet in omnibus, & tunc in omnibus præ
iudicabit: quia remittentibus actiones, & iura sua &c. ut
l. quæritur. §. si uenditor. ff. de ædil. edic. & quia actus iu
dicis, uel arbitri operatur secundum eius intentum, sed
non contra eius propositum. ut in l. si cum arbi. in prin.
ff. de excep. rei iudi. & l. non omnis. ff si cer. pet. Aut agi-
tur, quòd in vna re, uel certis rebus tantum præiudicet,
& tunc in alijs non nocebit, ar. in l. litē si vnus. §. in sum-
ma. ff. de pac. & l. si de certa. C. de trans. Aut dubitatur
quid actum sit, & tunc subdistingue, aut petitio, prosecu
tio, & sententia, seu transactio fuerunt generales, & sic
totus processus fuit generalis, & tunc præiudicat in om
2 nibus. ut d. l. sub prætextu. † Fallit in duobus casibus.
qui habentur, & no. in l. tres fratres. ff de pact & l. de
T his ff. de trans. T Aut petitio fuit generalis, prosecucio
autem specialis, & sententia seu transactio generalis, &
tunc inspicitur magis mediū, scilicet prosecutio, quàm
eius extrema, & dicemus q in effectu non præiudicat
nisi in prosecutione. vt d. l. 2. & ibi no. per Cy. C. de iud.
Aut vtrunq; est speciale. & tunc in cæteris præiudicat,
ut d §. in somma. Aut petitio est generalis, sed trāsactio,
uel sententia specialis, & tunc in ea specie tantum non
io cæteris præiudicat. ut C. de transact. l. age. Aut e con-
tra petitio fuit specialis, & transactio, seu sententia
generalis, & tunc subdistingue. Aut uirtus & ratio recti
sermonis non patitur extendi ad alias species nisi ad pe
tita tm̄, & tunc non præiudicat in alijs, ut d. l. si de cer-
ta. C. de trans. Aut ratio & virtus recti sermonis patitur
ad omnia extendi, & tunc in omnibus præiudicat, aliàs
autem seruanda esset propria verbi significatio. vt l. non
3 aliter. ff. de lega. 3. † Et ex his decidi consueuit talis
quæstio, Ecce q tutor, uel curator, vel alius in cōputa-
tione suæ administrationis calculauit solum rationem
super administratione salis, uel grani, seu uini. Deinde
apparet ei facta per puberē, seu dominum quietatio, seu
• liberatio generalis, an talis liberatio * producatur ad
omnia, an solum ad illud capitulum, uel negocium, de
V quo reddita fuit ratio? Qui eam dicunt, V q debet re-
stringi solùm ad illud capitulum. Cyn. autem in d. l. sub
prætextu, tenet contrarium per tex. in l. emptor. §. Lu-
cius. ff. de pact & ibi nos. Nō obstant quæ superius dicta
sunt, quia illa loquuntur in transactione, hic autem in
pacto. Ratio differentiæ, quia trāsactio est de re dubia,
ideoq; ad proscecota resti tuitur, pactum uerò fit gratui
tò, & de re certa, vnde ad omnia refertur; de quo latius
uide quod no. in l. Aurelius §. Cato, per Bar. ff. de libe.
leg & in d. §. Lucius, & per glo. in c. cum uenerabilis,
4 extra de censi. † Amplius a quæri solet, an ualeat arbi-
a troium sententia lata die feriata. Circa quod distingue,
aut est lata per arbitrum tantum, aut per arbitratorem,
Primo casu sub distinguitur, aut de hoc est actum in
compromisso, prout fit cōmuniter in instrumentis, &
tunc aut fertur sententia die feriata ob necessitatem ho
minum inducta, ut tempore messium, uel vindemiarū,
& ualet; aut die feriata ob honorem Dei, & tunc non
ualet, ut l. si de meis. §. fi. & l. si feriatis. & l. diem profer-
re. §. si quis litigatorum. ff. de arb. aut non fuit actum
A de hoc, A & tunc non ualet aliquo casu, quia arbitria
instar iudiciorum sunt redacta, ut ff. de arbi. l. j. ubi autē
B lata fuit ab arbitratore, B tunc ualet quocunque tem-
pore feriato, & si in Dei honorem, lata sit; cum hæc sen
tentia ab eo lata, sit quædam transactio, ut superius di
ctum est, sicque omni tempore ferri potest, ut l. non mi-
norem. C. de trans. & l. fi. C. de fer. & hoc tenet Spe. in
d. §. sequitor. circa fin. uersi. in forma autem compromis
si. An autem cogatur die feriata pronunciare? tangitur

4 in d. §. sequitur. circa fin. in uer. forma cōpromissi. † In-
de quærit, quo loco sit ferenda sententia per arbitros?
Dic, quòd aut est actum de certo loco, & tunc in eo est
C ferenda; ubi autem locus non est designatus C tunc fe-
renda est in loco, in quo traditum est compromissum, vt
habetur in l. si cum dies. §. arbiter. ff de arbi. & ibi per
Bar. & intelligo de loco large, videlicet ciuitatis, vel ca-
stri; non aūt de loco strictē sumpto, puta domo, vel por-
6 ticu. vt no. Spe. in tit. de arb. §. fi. ver. de loco autem. † Et
prædicta procedunt in simplici arbitro, secus autem es-
set in arbitratore; nam in dubio credo quòd in quocun
que loco suā sententiam ferre posset. arg. C. de fer. l. fin.
& l. non minorem C. de trans. & extra eod titu. c. fin. &
eorum quæ not. Spec. in d. tit. §. fin. versi. in formam au-
tem. Bonum est igitur in forma compromissi addicere,
quòd arbitri possint pronunciare in quocunque loco
7 alio vltra locum compromissi. † Postremò pro plenio-
ri declaratione materiæ potest quæri, quæ persona pos-
sit esse arbiter, vel arbitrator Et quidem sciendum est,
quilibet regulariter potest esse arbiter, nisi lege cōmu-
D ni, vel municipali prohibeatur D Prohibentur autem
b mulier, b seruus, motus, furiosus, surdus, pupillus. mi-
nor annis 25. vt traditur in l. cum lege, & l. Pedius. & in
l. sed si in seruum, cum sim ibi no. ff de arbi. & C. eo. tit.
l. fin. & extra eod. tit. c. dilecti. Posset tamen mulier ar-
bitrari, & amicabiliter componere, vt in d. c. dilecti, su-
per quo vide, quod not. Spec. in d. tit § 1. Item prohibe
E tur secundum aliquos esse arbiter E abbas, prior, vel
præpositus regularis, licet tales possint esse arbitrato-
res arg. l. fi. C. de fer. Alij autem dicunt, quòd vtruoque
esse possunt, vt plene disputat Spe. in d §. sequitur, vers.
sed quæro diligenter. & eodem modo dicit quidam di-
c stinguendum in monacho c simplici, vel fratre minore,
& quocunque alio mendicante, vt ibi no. ver sed quid
in simplici. sed in episcopo non est dubium q potest es-
se arbiter, vt l. si qui ex consensu. C. de epis. aud. & extra
de arbi. c. cum tempore, cum sim. ibi not. per Spec. Pro-
E hibetur etiam esse arbiter quilibet laicus a in causa spi
rituali, nisi habeat secum clericum socium, vt in c. con-
tingit. & c. per tuas, extra de arbi. cum si. ibi no. fortasse
nec arbitrator, quia de titis spiritualibus laicus nullam
F debet habere communionem, vt extra de iudi. in c. x. F
Item prohibetur ordinarius secundum iura ciuilia esse
arbiter, forte ideo quia superfluum videtur & absonū
ipsum abuti sua iurisdictione, vt d. l. sed si seruum. §. si
quis. potest tamen esse arbitrator, vt in Auth. vt diffe.
iud. §. si verò contigerit. & C. de iud l. apertissimi, cum
auth. ibi posita. Sed secundum canones potest esse arbi-
ter & arbitrator tam ordinarius. vt extra de arb. c. cum
tempore, & extra de elect. c. cum causam, & de iureiur.
in c. veniens, quam etiam delegatus, vt extra de arb. c.
olim. Prohibetur etiam esse arbiter, quilibet in re pro-
pria. ff. de arbi. l. pe. cum sim. Sed bene potest esse arbitra
tor, etiam super iniuria propria, vt in c. Quintauallis.
de iureiur. facit l. in lege, in princip. ff. loca. & conduct.
8 † Item quæri potest, de quibus. & super quibus potest
G compromitti, G & dic q regulariter de omnibus ciuili
H bus causis. vt extra de arbi. c. 1. H de criminalib. autem
I non, si criminaliter agitur, I nec de matrimoniali, nec
de causa libertatis, vt ext. de trans. c. fi. & de in integ. re-
sti. c. 1 & l. non distinguemus §. de liberali. & d. l. cū tem
pore, & d. l. non distinguemus. §. si errorem, nedum tan
quam in arbitrum, sed vt puto, nec tanquam in arbitra-
torem, licet aliqui contra, vt refert Specu. in d. §. restat
K videre K sed nec de causa monachationis potest cōpro-
L mitti, L nec de publica, vel populari actione, nec de ali-
d quo iure speciali, vt ibi plene not. Vasallus aūt d in sui
tm̄ præiudicium, & non dn̄i potest de re feudali facere
M cōpromissum, vt in c. 1 §. 1. de lege Corra. M Sed nec de
rebus ecclesiæ potest fieri compromissum, quo ad per-
petuum

T Aut petitio reg. cum limit. ponit Ias. in l. licet. & in l. si cū sibi, C. de iudic. Io. Bap sup. cap. 11. nu. 13. lib. 9.

V Quod debet restringi. Paris. consi. 20. nume. 77. vol. 1.

A Et tunc non valet Io. Bap. supra c. 9. lib. 9.

B Tūc valet Io. Bapt. sup. c. 10. lib. 10.

C Tunc ferēda Blanc. de compromis. q. 9. nu. 11. ver. 4. vbi late & Io. Bap. c. 2. lib. 9.

D Prohibeatur autē mulier Blāc. sup q. 2. nu. 34. vbi late Io. Bap. c. 12. lib. 4. Masuer. in sua practica in tit. de arbitr. vbi enumerata psonas.

E Abbas prior supra nume. 2. Io. Bap. sup. libr. 4. cap. 4

a In causa spirituali Blāc. supra num 62. Io. Bap. c. 15. lib. 4. & cap. 11 lib. 3. non potest etiam declarare spirituale cum temporali esse tēpeu saadam Io. Bap. sup. c. 15. nu. 10. lib. 9.

F Item prohibetur ordinarius Blanc sup. num. 46. Io. Bap. cap. 11 lib. 4.

G Et dic q regulariter Blāc. supra quæst. 4. Io. Bap. libr. 3. per totum.

H De criminalibus autem non. Io. Bap c. 10 lib. 3. Blan. sup. n. 26

I Nec de matrimoniali Blanc. sup num. 21. Io. Bap. c. 6. lib. 3. & c. 12. Blanc. sup. n 7. Itelligi principaliter secus incidēter vt per Io. Bap. supra.

K Sed nec de causa monachationis Io. Bap. supra capitul. 3. libr. 3.
L Nec de publica vel populari actione Io. Bap. sup. cap. 9. lib. 3.
M Sed nec de rebus ecclesiæ Blanc. sup. nu. 24. Maranta sup. nu. 1.

SVMMARIVM.

1 *VErbum pleno iure denotat plenitudinẽ dominij, vel illius iuris quod in libello deducitur.*

2 *Agens confessoria pro iure seruitutis, an teneatur probare se dominum prædij dominantis, & eius aduersariũ prædij seruientis.*

3 *Si quis possidet ius incorporale, vt est seruitus non est præsumptio aliqua quod seruitus sit constituta.*

4 *Cur magis præsumatur, quòd persona sit serua, quàm quòd à eo debeatur seruitus.*

1 o PLeno iure spectantem. † Hæc verba, pleno, iure o denotant plenitudinem dominij, vel illius iuris, quod in libello deducitur, vt not per Innocẽ. in cap. cum inter. extra de re iud. ad quod facit l. Titia. ff. de ann. leg. & l. Titia. ff. de vsufr. leg. & patet. ff. de sec. leg. & in cap. querelam. extra de elect. in proposito autem intelligenda & referenda sunt ad ius dominij directi, vel vtilis; nam confessoria non datur p nisi illi, qui dominus est prædij dominantis, nec seruitus constituitur, nec debetur nisi ab eo, qui est dominus prædij seruientis, vt traditur & habetur in l. 1. in fi. & in l. si cum duas. & l. proprium, & l. si quis duas. in princip. ff. commun. prædio. rei nempe alienæ seruitus per alium non acquiritur. vt dicta l. si cum duas. & l. si quis duas. immo non acquiritur rei communi, vt dicta l. propcium. facit si vnus ex socijs. in princip. ff de seruit. rustic. prædio.

2 †Vt autem hoc plenius intelligatur, reuoco in dubium, an agens confessoria pro iure seruitutis rusticæ, vel vrbanæ teneatur se dominum probare prædij dominantis, & eius aduersarium esse dominum prædij seruientis? In qua quæstione gl. videtur sentire in l. sicut. §. si quæratur. ff si serui. vend quòd aut ille qui agit confessoria, est in possessione ipsius seruitutis, & tunc q non tenetur probare de suo dominio, nec alterius; & in hoc vertitur vna commoditas possidendi, vt in § commodum Institu. de interdict. Aut non est in possessione seruitutis, & tunc tenetur de dominio probare, vt hæc probantur in l. secunda, §. hæc autem in rem actio. ff. si ser. vend. quam opinionem videtur tenere Innocẽ. in dicto cap. abbate de verbor. signif. Sed Bar. in dicta l. si prius. ff. de nou. ope. nuntia. aliter voluit sentire, dicens quòd de dominio vtriusque est probandum saltem præsumptiuè hoc modo, nam probabitur quòd ipse actor possidet fundum dominantem, & eius aduersarius fundum seruientem, qua possessione probata, erit per consequẽtiam probatum præsumptiuè de dominio, nam cũ isto casu de dominio quæratur quasi incidenter, & principaliter de alio scilicet de iure seruitutis, sequitur quòd poterit præsumptiuè de dominio r probari ex sola possessione, iuxta not. per eundem Bart. & glo. in l. quidam in suo. ff. de condit. institut. & per Cyn. in l. secunda, in quarta quæst. C. quæ sit long. consuetu. & in l. secunda, C. de probat. & ita credo quod Innocen. & gloss. etiam intellexerint. Vides ergo conclusiuè ex præmissis s primam commoditatem, quæ insurgit ex possessione. Secunda commoditas est, vt traditur per glos. in l. prima, §. hoc interdicto. ff. de itin. actuque priua. & in dicto §. si quæratur, quòd possessor seruitutis non habet necesse probare, seu prouocare aduersarium ad iudiciũ, sed simpliciter vti debet sua possessione, quod verum intelligo, nisi per eum turbetur, vt in casu isto de quo infra dicam. Tertia insurgit commoditas, quia possessor si cõueniatur ab aduersario habet prolixiores inducias, vt l. fin. de feri. Quarta est vtilitas, quia aduersarius prius iurabit de calumnia, quàm possessor, vt l. secũda, in princip. C. de iuramen. calumn. Quinta subinfertur vtilitas, quia secundum Pla. præsumitur in dubio, quod ipsi possessori competat ipsum ius seruitutis, nisi eius aduersarius probet nullum ius seruitutis eis competere, quæ quidem negatiua potest probari per vicinos circunstantes, qui deponant se nunquam vidisse ipsum An. actorem vti tali seruitute, & quòd non potuisset ea vti quin ipsi testes vidissent. Aduerte quia ista opin. Pla. est ab omnibus reprobata, nam pro possessore non præsumitur quòd ei seruitus debeatur, nisi aliunde probet seruitutem sibi, seu prædio suo quæsitam modis legitimis, de quibus dicetur infra, vt clare dicitur per tex. in l. si quis diuturno, ibi [vt ostendat &c.] & in dicto §. si quæratur. & l. secunda, in princip. & in fin. ff. si ser. vendice. & ex hoc colligitur vna differentia inter possessorem rerum incorporalium, & possessorem rerum corporalium, nam pro eo qui possidet rem corporalem præsumitur de eius dominio, vt supra dictum est

3 †Sed in eo, t qui possidet ius incorporale, vt est seruitus, t non est præsumptio aliqua, quòd seruitus sit constituta; ratio huius est manifesta secundum Docto. quoniam quælibet res incorporalis à natura sui præsumitur esse libera * vt l. altius. C. de seruit. & l. cum eo. ff de seruit. vrb. prædio. ideo necesse est contra hanc iuris præsumptionem inducere contrariam probationem. argument. in simil. in l. super seruis. C. qui milit. non poss libro decimo. quæ ratio cessat in possessione rerum corporalium, quæ natura sui subiacent possessioni hominis, iuxta illud [Quidquid calcauerit pes tuus tuum erit] & quod scribitur in l. ex hoc iure. ff. de iustitia & iure. Et hanc sententiam sequitur gloss & Docto. in dicto §. si quæratur. & in l. prima, § hoc autem. ff de itin. actuque priuation. & Barto. in l naturaliter in § nihil commune. ff. de acquirend. posses. & in dicta l. si prius. de nou. operis nuntia. & l. secunda, & l. cum res. C. de probatio. Sed diceret aliquis, nonne ex possessione seruitutis in seruo, præsumitur quis esse seruos, nisi probet se liberum, vt l. circa. ff. de probat. & l. liberis, in fin. de lib. causa. cum simil. Cur ergo non sic in possessione seruitutis aliarum rerum? Sol. dicunt Doctores, v quòd ratio differentiæ est, quia persona potest nasci serua, & per consequens quis de natura potest produci seruus, vt Instit. de iure person § primo, & l. manumissiones. ff. de iust. & iure. sed res a natura producuntur liberæ, vt in dicta l. altius, & dicta l. cum eo ideo in primo casu præsumitur talis esse, qualis possessio eius demonstrat; quia sic nasci potuit, & sic eum natum verisimile est, postquam de contrario non apparuit; sed in secundo casu natura possessioni repugnat, ideo ex sola possessione non arguitur eam talem esse, immo hoc est probare necesse. Nec præmissis haberet obstare l. seruitutes. §. fina. ff. de seruit. vrba. præd. quia secundum Dyn. ibi certum erat de seruitute iam imposita, prædicta verò loquuntur in casu dubio.

4 †Sed hic posset quæri, quæ est ratio rationis, quare magis sic esse præsumatur in personis, quàm in alijs rebus? respõdeo, quia Dyn. non declarat, quòd ratio potest esse, quia persona, in qua seruitus esse præsumitur, habuit potestatem reclamandi, & contradicendi, vt C. quibus ad libe. procla. non licet. l. prima, cum sequen. ideoque eius taciturnitas operatur contra sensum. argumen. eorum quæ not. per glos. in l. Labeo. ff. de aqua plu. arcen. sicque sequitur ex tali possessione seruitutis præsumi ipsam seruitutem subesse. quæ ratio cessat in cæteris reb. inanimatis, in quib. cum cesset talis voluntas & potestas cessare debet præsumptio antedicta. Sexta vertitur vtilitas possidendi; quia si possessor turbetur in iure seruitutis extra iudicium, potest de facto resistere, quod est valde notabile pro conseruatione iurisdictionum temporalium & ecclesiasticarum, in quibus etiã procedit illa vulgaris regula, vim vi repellere licet, vt dicit Bart. in d. l. 1. ff. de itin. actuq; priuat. Septima subinfert vtilitas; quia reus, contra quem agit confessoria, cõpellendus est præstare idoneã cautionem de non impediẽdo possessorẽ vti frui ipsa seruitute vel iurisdictione lite pẽdente vsq; ad solam. vt ht in l. pen. ff de aqua quot. & æsti. Octaua & vlti. est vtilitas possessoris; q̃a eius aduersario nõ pbãte, fundata actoris intẽtione absoluẽdus est, vt l l. vti frui. § j. ff. si vsufr. pet. &c.

o *Denotant plenitudinem dominij. Pet. in repe. l. Titia. § Titia. nu. . . de leg. 2. Dec cons. 43. nu. 2. Goz. cons. 58. in prin. Ias in l. naturaliter. § nihil commune. nu. 183. vbi Rip. nu. 197 in fi de acq. pos. latissimè Socc. Iun consil 1. num 4. vol. 4. Tiraq in rep. l si vnquã in fi. vers quid autẽ. C. de reuoc dona tio & Cæsar. Cõtard. in repet. l. vnic. C. si de momen. pos fue. appel. q 13. nu. 34.*

p *Nisi illi, qui dominus est, in. Coras. in l. si vsusfructus, nu. 3 d seruit. Hesp. in trac præscrip. in fi. nu 43. qui tractat° est post Balb. de p̃scrip. vbi ponit q̃ı datur alijs personis ibi enumeratis.*

q *Non tenetur probare, Pet. Iacob. in sua Practica, in libell. de confessor. in rem actio. in verbo positiones actoris, vide latissimè Valenti. Forster. in trac. de succes. ab intest lib 2. in cap. incip in hac q̃one, fol. 70. post princ.*

r *Probari ex sola possessione. Iason d l. si prius, nu. 29.*

s *Primam commoditatẽ: in cõmoditates possessionis, ponit Rip. in c sæpe, nu. 2. de restit. spol. Io. Durant. in trac. de arte testãdi, tit. vndec. caut. 20 nu 7. Valen. Forst. in tracta. de succes ab intest. vers in hac q fo. 70. lib. 2.*

ADDI-

t *Non est præsumptio aliqua. Alciat. in trac. præsump. regu. 2. præsump. 1. nu. 2. Valent. d vers supra.* v *Quod ratio differentia. Io. de Amicis cons. 30. nu. 8.*

A Seruitus tigni, diffinitionẽ huius seruitutis & qd sit tignũ, ponit Io. Coras. ĩ l. prima de seruit n. 59. Cępol. de seruit. urban. prædio.c.30. vers. quinta est seruitus.
B De stillicidiis, hanc materiam ponit Io. Coras. supra nu. 45.
C Tam inter viuos, Cępol. supra c.19.versic.8.
D Præsumitur tacitè, Capic. decis.187.nu.7.
E Quę seruitutes reales dicuntur trib⁹ modis, dicũtur reales, Ias. in §. aquè, nu.19. Instit. de actio.
F A re personę, Ias supra num. 11.
G A persona ipsi rei, de qua ponit Io. Coras supra in rub. num. 33.
H Ne luminib. officiatur, ponit Io. Coras. sup in l.1.nu. 15. cum seq. & nu.27.
I Seruitus prospectus, late Io. Coras d. l. 1, nu. 40.
K Debet recipere, Cæpol. declarat etiam in tit. de seruit. vrba. prædio c. 35. Io. Coras d.l. 1.nu. 29.37. & 40.
L Altius nõ tollendi. Cæpol. dicta rub de serui. vrb.prædio c.27. Io. Coras in d.l. 1.nu.6 & num. 42.vbi late.
M Si viridariũ vel arbores, Io. Coras sup num. 43. declarat.
N Vltra solitũ, Jean. Coras. supra dicta l.1. nume.33 cum seq. Salic. in l.nõ modus, in princ. C. de seruit. Brun. in tracta.de Augmento, conclus.11.num.9. nisi in eo naturaliter aqua nasci incipiat, qui tunc etiam eius quoque aqua ius habet, licet secus si hominis facto illa aqua oriatur, l.prima, §.item quæritur, l. hoc iure, §. aqua, de aqua quot. & æstiu.

ADDITIO.

• Libera. Adde, & declara hãc reg. vt per Ias.in l.si prius, num.40.& seq.ff. de ope.nu.nun.

CVI quidem domui fuit & est debita. Vides quod verba seruitutis sunt referenda ad rem, non auté ad personam cuius est res; quia talis seruitus debetur à prædio, non autem à prædio personæ. vt l.1.in fi.& l.cũ fundus.ff.communia prædio. ideoque sententia prædio fertur. vt inquit gea, in l.qui alien, in fi. ff. de neg.gest. &c.

SVMMARIVM.

1 Seruitus quot modis constituatur.
2 Seruitutum quot species sint.
3 Vrbana reales seruitutes quot sint.
4 Seruitutem habens, an possit in aliquo aggrauare eum à quo habet seruitutem.

SEruitus A * Tigni. † Iste sunt seruitutes vrbanæ, de quibus mẽtio habetur in l.qui binas ędes. & l.sed si inter me.& l.hæc autem iura, in fin.ff.de seru.vrb.præd. B De stillicidiis autem loquitur specialiter l.si stillicidij ff quemad. seru.amit.& in l.seruitutes. § sublatum. & §.seruitus & l.si domus ff. de seru. vrba. præd. Quæ quidem * seruitutes & cæteræ, tam rusticæ quàm vrbanæ constituuntur C tam inter viuos q̃ in in vltima voluntate, vt Instit.de ser.lega. per totum veruntamen si quis habeat duas ædes habentes tigna ab vna in aliam posita, vel ab vtraque hincinde, & vnam ex eis vel ambas alienet, D præsumitur tacite seruitus impositam tigna immittendi ab vna in aliam, vt est text. no in l. 1.ff.de ser.leg ibi [Seruitutem impositam uideri &c.] & l.si quis duas ædes.C.eo.tit.& habetur in l.binas quis ædes. ff de ser.vrb.præ & hoc ideo, quia est seruitus quæ habet causam continuam, & permanentem, secus in alijs quæ habent causam discontinuam, vt not. per Bar.in d.l.1.in quibus regulariter non præsumitur seruitus, sed libertas. vt l.altius.C. de seruitu. & l. cum eo.ff.de seru.urb.prædio. Acquiritur etiam huiusmodi seruitus legitima præscriptione, vt infra dicetur, & habetur in l. si quis diuturno. ff. si seru. vend. † Demum a sciendum est pro pleniori doctrina seruitutem, de quibus in iure scriptum est; q quædam sunt seruitutes, quæ debentur à re rei, de quibus hic fit sermo, & traditur per totum tit.ff.de seru.cum alijs tit. sequẽ.& C.de seru. per totum E quæ seruitutes reales dicuntur, quia rebus ipsis adhærent & cum rebus transeunt, vt prædixi, & eorum genera sunt duo. nam aliæ sunt vrbanæ de quibus loquitur specialis titu.ff.de seru.vrb. præd. aliæ sunt rusticæ, de quibus loquitur specialiter tit.ff.de seru. rust. præd. quæ genera seruitutum plures in se species continent, de quibus duæ hic ponuntur, & extensius ponuntur in dictis tit.& Institu.de ser vrb.præd. & Instit.de ser. rust.præd. Aliæ etiam sunt species vrbanæ seruitutis vltra has duas, quæ inferius exprimentur. Quædam autem sunt seruitutes, quæ debentur F à re personæ, vt est vsusfructus, & habitatio, de quibus loquitur tit.ff. & C.de vsufr.& ff.de vsu & habi per tot, & Instit.eo.tit. Quædam sunt seruitutes, quæ debẽtur a persona personæ, vt est seruitus hominis, de qua loquitur Institu.de iure perso.§.1. & ff.de ope.seruo. & de sup. seru.per totum.cum simil. Quædam sunt seruitutes licèt impropriè, q debentur G a persona ipsi rei, de quibus loquitur l.Titio cẽtum.§.Titio. ff de cond.& dem. & l.Mæuia ff.de manum.test. quæ omnia no.per glo.in l. 1.ff.de ser. & Insti de ser.in prin. † Redeo ad seruitutes vrbanas reales, quarum aliæ sunt diuersæ species; nam quædam est seruitus luminum, id est H ne luminibus officiatur; alia est I seruitus ꝓspectus quasi similis, sed non per omnia præcedẽtibus, vt sequitur. nam ille, qui habet seruitutem luminum, K debet recipere claritudinem cœli ex area vicini per fenestram parietis proprij, vel communis, vt l.luminum, & l. qui luminibus ff.ser. vrb.prę. adeo quòd non licet vicino parietem vel domũ altius extollere, nec arborem plãtare, nec aliud facere, per quod obscurentur in aliquo ipsa lumina, nec fenestræ, vt l.arborem, & in d.l.qui luminibus. ff.de ser.vrb. præd. Ille verò, qui habet seruitutem prospectus tantum, non est necesse quòd habeat aspectum cœli, sufficit enim recipere aerem sine cœli inspectione, vt in fenestra alicuius canepæ subterraneæ, non tamen potest vicinis viridarium vel arborem ponere, vt offuscetur talis prospectus, vt l.ædificia, & l. inter seruitutes & l.lumen.ff.de seruit.vrb.præd. Alia est enim seruitus vrbana quæ appellatur seruitus L altius non tollendi, hoc est non ædificandi altius; cuius seruitutis natura eadem ferè est cum illa, ne luminibus officiatur, contra quam seruitutem fit etiam M si viridarium vel arbores contraponãtur. vt l.ædificia, & l.si domus.& l.si ædes meæ. ff.de ser.vrb. præd. † Demum illud volo te scire, q ille cui competit aliqua ex dictis seruitutibus, non potest aliquid facere vel innouare, per quod vsus seruitutis, cõditio eius habeat aggrauare locum seruitutis N vltra solitũ, vt tex.no.in l.seruitutes. § si seruitus stillicidij. & §.seq.ff.de seru vrb.præd.cum simil. ibi not.facit l.si qui duo.ff de ser.rust.præd. ideoque non licebit domino habenti seruitutem stillicidij inducere aliam aquã cœlitus profluentem in domum vicini, vt ibi & clarius habetur in l.1.§ item quæritur, cum sequen.ff.de aqua quot.& æsti.& l.si qui duo.ff.de seru.rust.præd. Hæc autem seruitus tigni immittẽdi, de qua hic est sermo, impeditur constitui, si locus publicus, seu via publica interueniat inter vnam domum & aliam, vt l si.ff.de seru. vrban.præd. licèt locus talis publicus non impediat cõstitui seruitutẽ itineris, vel viæ, vt hr in l. seruitutes.§. publico. ff.de seruitutibus.

ADDITIONES.

• Seruitus, Adde, q per exceptionem seruitutis factam in contractu, non inducitur seruitus, nisi expresse ponatur tempore traditionis, l.si vnarum.ff.de ser.vrb.præ. glo.in l.si quis duas, in prin.ff.comm. præd. exemplum ponit Ias.in l.si pęnæ causa. §.cum iter.nume. 11. ff. de condi. indeb

• Quæ quidem seruitutes, Adde q in constitutione seruitutum non requiritur aliqua causa, sed sufficit sola patientia, vt scribit Ias.in l.1.nu.11.ff. de cond. sine caus. & an fundo legato sit & legata seruitus quam fundus ille alteri debebat, & Dic, vt per Ias. in l. seruum filij.§. si statuliberum. col.2.ff.de leg. 1.

a Deinde, vide Cępol.in tract.de ser.vrb.præd.

SVMMARIVM.

1 SEruitus aquæductus est rustica.
2 Seruitus aquæ quotuplex sit.
3 Seruitus aquæ qualiter acquiratur.
4 Flumen qualiter fieri possit alicuius priuati.
5 Concedens aquam pro certo loco, an teneatur concedere pro maiori loco.
6 Præoccupans aquam fluminis non nauigabilis, an faciat præiudicium cæteris idem facere volentibus.
7 In loco superiori fluminis quàm vbi sit molendinum, an possit construi molendinum intercipiens aquam molendini inferioris.
8 Econuerso an possit intercipi aqua proueniens ex superiori molendino.
9 Habens molẽdinum in superiori parte fluminis, an possit restagnare aquam tempore siccitatis in præiudiciũ molendini inferioris.
10 Reformans molendinum dirutum, an possit quò ad aquam præiudicare molendino constructo post ruinam primi molendini.

11 Refor-

potes colligere decisionem illius quæstionis per sæpe
6 occurrētis. † v Ecce quòd aliquis super equo alicuius.
v aut naui, vel curru ducit aliquid sine solutione debita
pedagij, propter quod res ducta simul cum equo, naui,
b vel curru debet cadere in commissum, b iuxta formam consuetudinis, vel statuti, quibus disponitur, quòd omnia confiscantur. Quæritur an equus alienus, vel nauis aliena, super quibus res ipsa est ducta, debeat confiscari? & videtur quòd non, quia statutū, & consuetudo debet in dubio intelligi de equo proprio ducentis, cum non cōueniat rationi, rem alienam ex culpa aliena debere confiscari. arg. in l. quia non debet. ff. de iureiur. & in regula. non debet. de regu. iur. lib. 6. cum simi. ibi no.
A per Dyn. A Tu autem distingue secundum Bar. & alios vt per eum no. in d. l. cotem ferro. §. dominus. ff. de pub. aut ille qui equum, aut nauim commodauit, sciebat, quod super eis rem ipsam ducturus erat, vt quia ad hunc vsū commodauerat, & tunc confiscabitur; & imputet sibi, si non præuidit quod euenire poterat, aut non commodauit ad talem vsum, & erat ignorans huius ductionis, & tunc non confiscabitur. vt in d. §. dominus, qui sic est intelligendus, vidi tamen in practica indistinctè confiscari equum, & dñs eius habuit inde regressum ad emen-
7 dam contra illum, qui recipit. † Amplius quæritur, quāto tempore durabit huiusmodi actio pro vectigali con-
8 sequendo? Dic breuiter, quòd solum a durat quinquēnio & non vltra, est tex. not. in l. 2. de vecti. & commis. & per hoc patet, quòd siue dicatur hāc actionem esse personalem, siue realem, exorbitat à regula aliarum actionum, quæ vel 30. vel 40. annis durare solent, vt in l. omnes. & in l. sicut C. de præscrip. 30. ann. Exorbitat etiā à regula fiscalium actionum, quæ regulariter durare solent spatio 20. ann. tantum. vt l. in omnibus, & ibi no. ff. de diuer. & temp. præscr. & sic est vnus casus, quo excluditur fiscus, & publicanus ab actione pedagij. Alius est etiam casus videlicet si nauis, super qua res prohibitæ
c ducebantur, c cum ipsis rebus perierit. vt l. 2. Tertius casus est, in quo ducens excusatur. & publicanus exclu-
D ditur ab actione vectigalis, videlicet D si impellente necessitate ducens cum rebus ipsis coactus fuit transitum
c facere c per locum ad quem ire non destinauerat, vt faciunt sæpe naues maris tempestate, & aliquando hostiū impulsione. vt habetur in l. Cæsar. & l. fi. §. si propter necessitatem. ff. de pub. quod sequitur Archid. in d. cap.
8 quanquam, de sent. excom. lib. 6. † Quid autem dicen-
d dum in eo, qui d habet immunitatem, ne de suis rebus teneatur soluere pedagium, vel vectigal, an talis immu-
E nitas transibit in emptorem ipsarum rerum? E Dic quod non, secundum Dy. & Bart. vt per eum no. in l. licitatio. §. fi. ff. de public. pro hoc facit, quia mutatione personæ mutatur conditio ipsius rei. vt l. per procuratorem. in fi. ff. de acq. hær. & ibi per Dy. & Bar. facit l. fi. in fi. C. de inoffi. test. & per hoc determinatur, quod illi qui emūt fru-
* ctus à clericis, * teneantur pro eis soluere pedagium, licèt clerici ab ipsa solutione sint exempti. vt no. p Arch.
9 in d. cap. quanquam. † Nunc autem reuoco in dubium, quid econtra ad præcedentia, videlicet qua pœna te-
e neatur qui exigit vectigal indebitè? e dic, quòd aut quis
F exigit F nouum vectigal nunquam hactenus impositū, & tunc punitur pœna l. Corn. de vi pub. vt l. fin. C. ad l.
Iulia. de vi publ. aut exigit amplius quàm consuetum fuerat exigi ab antiquo, v.g. consueuerat antiquitus exigere pro balla drapi vnum flor. & nunc exigit vnum cū
G dimidio, G & tunc aliquando punitur in duplum; aliqñ in triplum; aliquando etiam extraordinarie corporaliter, prout iudici videbitur delinquentis circunstantijs ponderatis, vt hæc probantur in l. 2. in princ. & §. 1. & l. licitatio. §. quod illicitè. ff. de pu. & non solum ipse principalis publicanus de his tenetur, sed etiam eius familia, si in hoc deliquerit. vt dictis ll. & in l. quantæ audaciæ.
10 in prin. & in §. 1. ff. de publ. cum sim. † Vltimo quæro, si pro rebus, pro quibus tàm de iure communi, quàm de cōsuetudine solui debet vectigal, oriatur quæstio inter publicanum & deferentem, circa ipsarum summā, vel quantitatem, siue in pondere, vel mensura, & tādem ille deferens decipiat publicanum in pondere, vel summa dicendo solo verbo quantitatē minorem quàm sit, an hoc solo antequam res duxerit extra locum, dicatur
f fraudasse f pedagium? Et videtur quòd sic, nam si ex toto dixerit se nihil habere, de quo solui debeat datium, dicitur fraudasse pedagium, vt dictum est; eodem modo & si dixerit se minus habere quàm habeat, dicetur fraudasse pedagium, & res cadit in commissum, vt sit eadem ratio, & iuris dispositio de toto ad partem. vt l. quæ de tota. ff. de rei vendi. cum sim. ibi no. Sit ergo sapiens ille, qui defert, vt dicat publicano, si ab eo interrogetur de quantitate, pondere, vel mensura rerum. Frater, credo, quòd res omnes sunt tanti ponderis, vel tantæ quantitatis. Sed quia possem errare facias illas ponderari, vel mensurari, quia protestor quòd non intendo in aliquo datium fraudare &c.

ADDITIONES.

* Ducantur. Adde, quæ scribunt Doct. in apostil. ad Bart. in l. qui fiscales. C. de nauicul. seu nau. lib. 11. & in l. 2. C. de nauibus non excus. eo. lib.
* Fructus à clericis. Adde facere not. per Doc. in l. qui in ius ff. de reg. iur. Quid de clerico, in quem alienatū fuit prædium a laico: an teneatur ad collectas, & Dic, vt per Bal. in l. item nulla. C. de epis. & cler. Ias. in l. placet. nu. 19. C. de Sacrosan. Eccl. Guid. Pap q 382. & in terminis q. positæ per Pap. hic, cui adde, Quid de laico teneñ. rē in emphyteusim ab ecclesia: & Dic quòd teneat ad collectas, teste Alexā. consil. 101. nu. 11. lib. 1. fac. Afflic. decis. 95. Alex. consi. 136. nu. 12. lib. 5. Roma. sing. 793. Nac. consil. 328. licet loquantur in alijs terminis, in re quæ transit cum suo onere. Masuer.
a Pœna H transeat in hæredes. Adde Iuli. Ferre. in tract.
H de gabellis. nu. 196. Zilettus.
b In commissum. Adde Rapha. Cuma. consilio quinto, & consil. 21.
c Transitum facere. Adde Alex. cons. 86. lib. 4.
d Qui sunt immunes, vide in d. c. quanquam. & in clemē. præsenti, eo. tit. & in c. super quibusdam. de verb. signif. Abb. & Docto. in c. innouamus, de censi. Et vide Panor. distinguentem in c. ex parte, de deci. vbi an concedatur rei, aut personis. Cur.
* Qui sunt immunes. Adde, an excusatio semel concessa propter aliquam causam, duret, quamuis cesset illa causa. & Dic, vt per Ias. in l. sciendum §. si fundum. num. 3. ff. qui satisda. cog. ibi examinat. q de habente numerum filiorū qui sufficiat ad excusañ. ab omnibus muneribus realibus, & personalibus, & aliquis ex filijs moriatur: an duret ipsa immunitas patris, & concludit quòd sic, secundum communem ibi, nume. 7. ubi dixi, & vide Dec. in l. in omnibus causis id obseruatur, ff. de reg. iur. Rolan. consilio 66. nume. 35. lib. primo. consil. 52. nu. 49. lib. 2. Masuer.
e Qui exigit indebitè vectigal. vide per Bertachi. in trac. de gabellis. & per Arch. in cap. quanquam, de censi. lib. 6. & Lud. de Vigna in clem. præsenti de censi.
f Fraudasse. Adde Rapha. Cuma. consil. proximè allegato quinto, & ibi an noceat domino talis assertio.

FORMA

v Ecce quod aliquid si famulus meus trāsit mercātias, & nō soluit gabellā, an debent dici confiscate mea merces quòd nō, Doctor. in l. 1. C. de seruis exportā. Guid. Pap. sing. 21. Franc. Marzar. decisio. 63. lib. 1. Alci. cons. 54. per totū, lib. 2. alias cōs. 344. Hyp. Bonacossa q. 118. in tractu. de seruis vel famul.

A Tu autem, Bertachi. sup. in 9. parte princip. nu. 11. versic. nono quæro, Guid. Papæ d. decisio. 572. in prin. late per Bouer. decis. 278. nu. 24. Rip. in tract. de peste, de præseruat. remed nume. 131. Rol. à Valle consil. 42. in fi. volu. 3. Hyp. Rimi. consil. 8. nu. 9. & nume. 27. Iul. Ferr. sup. nu. 55.

a Durat quinquēnio, Iul. Fer. sup. nu. 21. Bertachi. sup. in 9. parte princ. nu. 8. versic. quarto, Iul. Fer sup. nume. 213.

c Cum ipsis rebus pierit, Iul. Fer sup. nu. 151 in fi. & nu. 197.

D Si impellente necessitate, late comprobat Iul. Ferr. sup. nume. 115. Bertachin. sup. in 2. mēbro. 8. partis, nu. 10. licet dicat contrarium seruari de consuetudine, Rip. in tract. de peste, tit. de priuileg. exutrae. num. 158. Rolan. à Valle consi. 10. nume. 14. volum. 2. Iul. Ferr. supra num. 106.

E Dic quòd non, istum locum citat & comprobat addit. ad Dec. consilio 48. qui addit. incipit emptorem. Citat & comprobat Tiraq. de retrac. lig. §. primo, glo. 13. num. 12. Alex. consil. 101. num. 11. vol. primo.

F Nouum vectigal, Iul. Ferr. supra num. 203. 212. & 214.

G Et tunc aliquando, Iul. Ferr. supra num. 458. & 461.

H Transeat in hæredes, Bertachi. supra in quarta parte princip. num. 23. & seq. & in nona parte princip. nume. 10.

11 Reformatio molendini ad quem spectet, an ad locatorem vel conductorem, qui illud conduxerat ante ruinam seu destructionem.
12 Flumen derivans ad aliquam civitatem à lacu alicuius civitatis, an possit averti à civitate, seu territorio dominanti illi lacui.
13 Flumine mutante alveum suum an ius istius qui habebat aquaductum ex illo flumine, sit ea tractum.
14 Molendinum impetu aquarum descendens super territorium alterius, an possit à domino vendicari sine aliqua pecunia solutione.
15 Ex qua materia possit fieri canale per quod adducatur aqua.
16 Contentio de loco inter concedentem & acquirentem aquaductum, qualiter diffiniatur.
17 Habens aquaductum, an possit partem ipsius alij concedere.
18 Vendito molendino, an transeat in emptorem etiam ius servitutis.
19 Lacus quot modis possit pati servitutem.
20 Servitus aquaductus, an sit continua vel discontinua.
21 Probatio tituli vltra tempus, an sit necessaria ad demõstrandum praescriptionem servitutum.
22 Praescriptio incorporalium qualiter interrumpatur.
23 Bona fides quò ad iura incorporalia qualiter probetur.
24 Quod quis sit vsus re aliqua iura servitutis non domini vel quasi, qualiter probetur.
25 Scientia & patientia domini rei à qua debetur servitus, qualiter probetur.
26 Servitutes quaesita qualiter perdantur.
27 Tempus requisitum ad praescribendas liberationes à servitute, quantum sit.
28 Cur non requiritur tempus in servitute acquirenda.
29 Omnia requisita in praescribenda servitute, an sint necessaria etiam in liberatione praescribenda.

1 SEruitus aquaeductus ipsi molendino &c. †Hic quaeso iuuenis diligenter aduerte, quia quotidiana, & practicabilis est materia huius seruitutis aquaeductus, quae non est seruitus vrbana, sed rustica, de qua est tit. ff. de aqua quot. & aesti. per totũ, & maximè in l. hoc iure. §. ductu aquae, & de ea loquitur text. l. Imperatores. ff. de serui. rustic. praedio. & not. per Gl. in l. foramẽ, de serui. vrba. praedio. & plene traditur per Cy. & alios
2 in l. 1. & 2. C de seruit. †Ad cuius seruitutis pleniorem notitiam sciendum est, ꝙ seruitus aquae est duplex, vna quae appellatur haustus aquae, vt v. g si habes puteum in domo tua vel fontem in praedio tuo & mihi cõstitui seruitutem, vt possim ex tuo fonte vel puteo aquam haurire, & de ista tali seruitute non est hic ad praesens sermo, sed de ea loquitur l. 1 §. qui habet. ff. de seruj. rusti. praed. & l. de aqua. ff. commun. praed. & l. 1. ff. de fonte cũ
3 sim. Alia est seruitus aquaeductus ex flumine publico, vel priuato, & de ista loquitur iste libellus. †Vbi aduertendum primò & principaliter, qualiter haec seruitus acquiratur. & breuiter dicẽdum est, ꝙ dupliciter, videlicet hominis constitutione inter viuos vel in vltima voluntate, & tempore legitimae praescriptionis. Circa modum quaerendi in vltima voluntate hanc seruitutem & caeteras, habes titu. specialem. ff. de ser. leg. In modo autem quaerendi inter viuos, sic considera, aut aqua ducitur ex flumine priuato puta Titij, & tunc acquiratur ex confessione illius Titij, sicut acquiruntur caeterae res, vt probatur in l. Lucio. ff. de aqua quoti. & aestiu. & l. in concedendo. ff. de aqua plu. arcen. & in l. aquam. C. de serui. facit etiam l. ex meo, & l. via. §. si lacus ff. de serui. rustic. praediorum, & in d. l. si prius. ff de nou. oper. nun.
4 † Et si quaeratur qualiter flumen effici posset alicuius
o priuati, o responde quòd tribus modis. Primo modo ratione originis ipsius fluminis, quod ortum habet in fundo priuato, vt in dictis ll. comprobamr, & in l. praeses C. de seru. Secundo ex principis concessione. Tertio
5 ex longissima praescriptione, vt infra declarabitur. †Sed circa hoc quaeritur, pone quòd Titius habeat vnum pratum pro quo adaquando seu irrigando eidem concessit Caius, vt ex suo lacu vel fonte posset ad ipsum pratum aquam ducere, postquam ipse Titius aliud pratum proximũ superiori prato emit propter quod eget ampliori aqua ad irrigãdum vtrunque, quaeritur an Caius teneatur ad dimittendum eidem ducere maiorem aquam so
p lito pro vtroque prato p dic quòd non, per tex. in l. non modus. C. de serui. & ibi per Cy. & per hoc quòd concessio seruitutis solum porrigitur ad res de praesenti, non futuras, facit l. damni. §. si is qui vicinas. ff de dam. infect. Aut aqua ducitur ex flumine publico, quod qui-
q dem q dicitur publicum duobus modis, vno modo omne flumen nauigabile vt Padus & Ticinus alio modo dicitur flumen non nauigabile quod tamen trahit ex flumine nauigali, vt est Cardona, Vernabula, & Nauigiũ, vt haec probantur ff. de flumi. per totum. & ff. ne quid in flumi pub. per totum. In quibus casibus distinguitur, aut aqueductus deriuatur ex flumine nauigabili per se, sicut Padus & Ticinus, aut ex flumine non nauigabili p se, faciendo aliud flumen per quandam mixtionem nauigabile, & istis duobus casibus quaeritur aquaeductus
r duplicitee tantum, videlicet r con essione principis,
s cuius sunt omnia talia flumina; s & longissima praescriptione tanti temporis, cuius initij memoria nõ existit, vt plene habetur in tex. & per Bar. in l. quo minus ff. de flumin. & d. l hoc iure. §. ductus aquae & d. l. si ff. de aqua plu. arc. facit l. 1. § permittitur. ff. de aqua quoti. & aesti. & l. sinantem. §. si. ff. de aqua plu arcen. & not. per glo in d. l. Imperatores. ff. de serui. rustico. Aliquando deriuãt aquaeductus ex flumine publico non nauigabili, nec faciendo aliud nauigabile, puta ex quodam paruo riuo &
t fonte, & tunc acquiritur t per occupationem, sicut caetera quae in nullius bonis sunt, & ille, qui primò occupauit, praefertur omnibus alijs, vt in d. l. quominus, in princ. & d. l. Imperatores, & l. si mihi. §. si fundo. de serui. rustic. praed. dumtamen eius aquaeductus fiat sine iniuria vicinorum circumcolentium. nam si ad eorum iniuriam & laesionem grauem tenderet, non acquireretur per occupationem huiusmodi aquaeductus, vt probatur in l. Imperatores & l. 1. §. sunt qui putant, in fi. ff. ne q. d
6 in flumine publico. † Sed hic insurgit notabile dubium & quotidianum. Ecce quod Titius ex tali flumine non nauigabili coepit aquam ducere ad eius molendinũ vel ad eius pratum, alij verò circumuicini hoc videntes coeperunt facere prata noua vel molendina, cuius rei causa voluẽt & ipsi etiam ducere de hoc flumine aquam ad eorum prata noua seu molendina, quibus contradicit Titius dicens se ius aquaeductus praeoccupasse. Quaeritur quid iuris. In qua quaestione Bar. in d. l. quominus, plene disputando arguit pro & contra, & finaliter sic in cõcludendo distinguit. Aut aqua est sufficiens & abundãs
v v pro omnibus, & tunc non erit locus praeoccupationi, sed omnes communiter poterunt aquam ducere ad eorum prata & molendina, facta inter eos ipsius aquae cõgrua diuisione, vt probatur in l. Lucio. ff. de aqua plu. arcen. & d. l. Imperatores, cum sim. pro quo facit l. 3. §. pe. & fi. ff. de ser. rust. praed. Aut aqua non est sufficiens ad praedia seu molendina omniũ irriganda, sed solũm sufficiens est ipsi Titio qui praeoccupauit, & tunc alij superuenientes non debent audiri, sed locus est praeoccupationi, quia sine ipsius Titij praeoccupantis iniuria non posset per aliquos conuicinos duci ista aqua, & sic debet intelligi d. l. Imperatores. & ad hoc facit l. 4 §. 1. cũ ibi nota. per gl. ff. ne quid in flum. publ. secundum tertiam lecturam, coniuncta l. j. §. 1. ff. ne quid in flumi. public. secundum Bar. pro cuius opin. ego allego tibi not. tex. in l. hoc iure. §. ea flumine. ff. de aqua quoti. & aesti, pro quo facit illa regula, quae traditur in l. in tantum,
7 in princ. ff. de re. diuisio. † Vlterius ad abundantiorem tractatum molendinorum & aquaeductus quaeritur. Pone quòd in parte superioris fluminis & molendini dicti Titij quidam Sempronius facere vult vnum aliud molendinum de nouo, an possit iustè impediri à Titio ne faciat ipsum molendinum & aquam ducat ad eum

ex flu-

o Responde tribus modis, istos tres modos repetit Caepol. in tractа. de seruit. rustic. praedia. in titul. de aquaductu, c. 4.

p Dic ꝙ non. Caepol supra nume. 18. istum locum citat Bergo. Canale. in tract. de tutore & curatore, nu. 209 & in tract. de vsufru. mulier. relic. nu. 81. limitat per Brun. in tracta. de augmenta. nu. 12.

q Dicitur publicum duobus modis, Caepol supra nu 28. versi. tertio casu. istũ locũ citat & cõprobat addit. ad Dec. consil. 244. qua incipit non sunt.

r Concessione principis, an in ea cõcessiõe requiratur clausula non obstãte l. quominus, de flumi. Rip. ibi tenet quod non, nu. 61

s Et lõgissima praescriptione, Iason d. l. quominus, num. 40 vbi Rip. numer. 99. & Boss in titu. de aquis, nu. 9 & in tit. de regalijs nu. 21. Balb. de praescri. in 2. parte, 4. partis prin. q. 4. Caepol. supr. d. c. 4. nu. 11.

t Per occupatio nẽ, qua dicatur occupatio, Ias. d. l. quominus, nu. 54. & Rip. num. 47. Ias. in l. clã possidere, § qui ad nundinas, nume. 1 de acquir. possess.

v Pro omnib. Ias. d. l. quominus, n 35. Iatius num. 86. Io. Ceras in l. 1. num. 131. de seruit.

ex flumine prædicto? Et hic aduertendum, quia quotidie quæstio * ocurrit de facto, quam formauit gl. in l. si manifeste. C. de ser. & ibi per Cyn. & l. si quis ex argẽtarijs § si initium. ff. de eden. & latius per Barto. in d. l. quominus & breuiter omnia colligendo distingue secũdum communem opinionem Docto. Aut illud flumẽ, super quo & in quo est ædificatum ipsius Titij molendinum, est priuatum amborum. Aut est simpliciter publicum. Si quidem est priuatum ipsorum Titij & Sempronij, tunc aut ille Sempronius vult de nouo ædificare suum molendinum, vt principaliter A sibi prosit, & tunc potest licitè ipsum facere sine impedimento Titij & eo inuito, vt probatur in l. fluminum. § si. & l. Proculus. ff de dam. infec. Aut vult ipsum facere, vt principaliter noceat ipsi Titio qui in ædificando præuenit, & tũc non potest, nec audiendus est. vt in l. 1. §. denique. ff de aqua plu. arcen. & ita debet intelligi gl. in d. l. si manifeste, cum sim. Secundo principali casu, quando flumẽ est publicum, tunc aut iste Titius habet eius molendinum licitè ædificatum, quod qualiter sit superius est declaratum, & tunc ipse Sempronius superueniens in volendo facere suum non est audiendus, immo Titius qui lucrũ & emolumentum ipsius aquæductus præoccupauit, potest licitè ipsum Sempronium impedire in vsu dicti noui molendini, ne auferatur vel sibi diminuatur hoc lucrum, vt l. 2. §. merito. ff. ne quid in loco publ. quod verum intelligo eo casu, quo aqua B non sufficiat vtrique molendino, vbi autem non læditur vtilitas molendini Titij ex constructione secundi molendini dicti Sempronij, non puto consonum iuri vel æquitati, quod ipse Sempronius debeat impediri. arg. d. l. Lucio. ff de aqua quotid & æsti. & l. in concernendo. ff de aqua plu. arcẽ. Aut iste Titius habet eius molendinum illicitè ædificatum, & tunc non poterit impedire ipsum Sempronium, vt l. 2. §. idem ait si in publico. ff. ne quid in flumine public.

A Sibi prosit, Rip. d. l. quominus, nu. 06. Ias. cons. 98. vol. primo. vbi late.

B Non sufficiat vtrique, Ias. d. l. quominus, num. 56.

8 † Sed quid econtra erit, verbi gratia, si Titius habet à superiori parte fluminis molendinum ædificatum, modo vult iste Sempronius à parte inferiori fluminis, & ipsius molendi, postquam aqua egressa est ab vsu dicti molẽdini, deriuare & trahere ipsam aquam ad eius prata, vel ad nouum molendinum, quæritur an possit? C In qua quæstione idem Bar. in d. l. quominus, sic distinguit. Aut ipsa aqua postquam egressa est molendinũ vel prata dicti Titij, prius redit ad flumen publicum, & abinde ad ipsius Sempronij prata descendit, & tunc poterit illa vti inuito dicto Titio cum distinctione de qua suprascriptum est. Aut nõdum redijt ad ipsum flumen, & tunc non poterit vti illa inuito ipso Titio, ratio est, quia cum talis aqua per iustum titulum facta sit ipsius Titij, non potest ipse Sempronius, nec alius eo inuito illa vti donec ipsius dominiũ perdiderit, quod fiet tunc cum publicum flumen ingressa fuerit, vt in d. l. in concedendo. ff. de aqua plu. arcen. secundùm eum, & pro hac sententia facit l. ex meo, ff. de seruitu. rustic. prædio. & l. 1. §. illud labeo. ff. de aqua quotid. & æsti. & not. per gl. in fi. sui posita in l. cum essent. §. fi. ff. de seruit. rustic. prædio. & in d. l. ex meo.

C In qua quæstione, istam qõ. ponit Cæpol. supra nu. 41.

D Dic clarius, vide Fel. in cap. cũ accessissent, col. fin. de constitutis.

E Et non in totũ, Ias. in l. quominus, nu. 189. & Rip. nu. 188. versic. vnde.

F Fuit funditus & in totum diruptũ. Ias supra num. 183. & Rip. nu. 104. cũ plurib. sequ. & præcipuè nume. 109.

9 † Vlterius quæro, quid si duo habent & possident licitè molendina G in eodem flumine, vnus habet suum in parte superiori ipsius fluminis, alius verò suum in parte inferiori, si velit tempore siccitatis æstiuæ aquam fluminis colligere, & restagnare, vt collecta aqua faciat sic, quod eius molendinum fortius molat, quæritur an possit alio inuito, qui molendinum habet in inferiori parte? distingue secundum Bar. vbi supra, aut inter superiorem & inferiorem sunt aliqua pacta, & illa sunt seruanda, argumẽ. in l. 1. § si quis hoc cesserit. ff. de aqua quotidia. & æsti. & eodem modo seruanda esset consuetudo regionis quæ in hoc & sim. casibus seruari consueuit, vt l. 1. §. fi. ff. de aqua plu. arcẽ. Vbi autem ista cessarent, tunc considerandum est, aut superior prius molendinum construxit quàm inferior, & tunc aut vult continere, seu restringere ipsam aquam principaliter ob suam vtilitatem, & tunc potest sine impedimento secundi, argum. l. Proculus ff. de dam. infect. & l. 2. §. merito. ff. ne quid in loco publ. aut vult aquam restringere principaliter vt noceat inferiori, & tũc non potest, vt l. 1. §. denique. ff de aqua plu. arcen. qualiter autem hoc dignoscetur, facti euidentia demonstrabit; nam in re penitus dubia ea foret potius interpretatio assumenda, quæ vitio caret, argum. l. merito. ff. pro soc. & l. quoties. ff. de reb. dub. cum sim. Aut inferior prius eius molendinum construxit, & tunc non licet superiori ipsam aquam stringere quasi præoccupatus. arg. d. l. merito, cum sim. In dubio autem vbi de prioritate non appa ret fortasse propter antiquitatem temporis, subdistingue, aut restrictionem ipsam facit vt sibi tantum prosit, aut vt vicino noceat, vt supra dixi, cum enim reperiatur in pari causa, debet esse melior cõditio possidentis, quando non facit principaliter in alterius iniuriam. argum. l. si qui seruum. §. sequitur. ff. de verb. oblig. & in c. in pari. de reg. iur. lib. 6.

G Fit post annum, Rip. supra nu. 104. versicu. infertur.

H Dic breuiter, Bartho. Brix in suis quæstis. dominicalib. q. 71. & Nata consil. 449. nume. 9. & 601. nu. 6.

10 † Quid autem dices de quotidiana quæstione. Ecce quòd molendinum eius, qui prius illud construxit, fuit diruptum vel propter antiquitatem vel propter hostilitatem, & firmum remansit aliud molendinum inferius, quod postea fuerat ædificatum, & sic stetit per longum tempus prius molendinũ diruptum sine alia reformatione, postea vult prior dominus ipsum molendinum refirere, & ad priorem statũ reducere, & aquam labi facere ad eum, & alia facere in præiudicium inferioris molendini, quæritur an possit? D Dic clarius, quàm dicat Bar. vbi supra. Aut superius E molendinum fuit particulariter destructum & non in totum, & tunc quia ratione partis super existentis dicti molendini habuit retinere possessionem aquæ debitæ ipsi molendino, nec fuit ei difficilis ipsius aquę prosequutio, siue vsus eius. argu. l. naturale. in princip. ff. de acquir. rer. domin. ideoque omnia quæ supra dicta sunt remanente integro molendino; vendicarent sibi locum ex particulariter dirupto. Aut superius molendinum F fuit funditus & in totum diruptum, & tũc distingue, aut ista reformatio seu restauratio fit infra annum, & idem quod dictum est in proximo casu, nam lex dixit quod prætor tuetur illum qui hoc anno vel priori æstate vsus est, vt habetur in l. 1. in princ. & in §. denique. ff. de aqua G quotidi. & æsti. Aut ista restauratio G fit post annum, & tunc potior & melior erit conditio inferioris molendini, nec in eius læsionem poterit aqua duci ad dictũ molendinum, nec aliquid fieri quod habeat nocere ipsi molendino inferiori, cuius ratio est secundum eum, quia ius aquæ ducẽdæ sibi quæsitum per occupationem fuit extinctum per annum transcursum. vt colligitur ex l. si. 2. responso ff de vsufruc. coniuncta l. quisquam. ff. de diuer. & temp. præscri. vnde alia præscriptio non est necessaria quo ad inferiorem contra superiorem, vt l. fin. in prin. ff. de vsucap. per quæ patet, & sic prædicta sunt intelligenda, quod aliud esset si superiorem aquæductum sibi quæsiuisset ex principis concessione, vel longissimi temporis præscriptione, quia tunc tale ius quæsitum superiori non extingueretur per trãscursum anni, sed opus esset quod inferior contra superiorem legitime præscriberet spatio temporis limitati, de quo infra dicetur, debent etiam præmissa intelligi, quando aqua ducebatur ex flumine publico, secus autem si ex flumine priuato, ex concessioni priuati, quia nec tale ius extingueretur

11 anno, vt supra dixi, quod tene menti. † Amplius quæritur, quid si illud molendinum, quod est destructũ, fuerit per dominum eius cuidam ad certum tempus locatum ante eius diruptionem, ad quem pertinebit eius reformatio, an ad dominum, an verò ad conductorem? H Dic breuiter, vt no. Bar. in l. cotem ferro ff. de public. pro cuius decisione facit l. cum in plures, in princip. ff. loca. & l. lacus. & l. si eius. §. idẽ quæsitum. ff. de vsufruc. & l. quamuis & ibi not. C. de vsufr. & l. si proprietarius,

12 ff. de dam. infec. † Sed pone, quod duo vel centum molendina trahunt aquam ex flumine publico, vel habent eorum molendina in flumine publico, puta in Pado, vel Ticino, quod flumen Ticini transit penes portas Ciuitatis Papiæ, & descendit ex lacu maiori per territoriũ

Mediolani

Mediolani,hic quæritur nunquid Commune Mediola-
ni poterit auertere ipsum flumen Ticini, ne amplius de
z currat more solito ad ciuitatem Papiæ? z Dic breuiter
quòd non,& pro hoc allego ibi test.sing.in l.1.in princ.
C.de allu & palu.licèt in hac quæst.super auersione cu-
iusdam similis fluminis facta per olim Ducem Medio-
lani aduocati vtriusque partis in ciuitate Florētiæ mul
tas leges allegauerint,& rationes & illum text.ignora-
uerint,& pro qua decisione facit,quia ciuitas Papiæ ius
ducendi ipsum flumen ex ipso lacu ad dictam ciuitatem
præscripsit spatio plusquam duorum millium annorū.
sciente & patiente Commune Mediolani,ideo iure etiā
longissimæ præscriptionis, cuius initij memoria nō ext
stit,ius dicti fluminis adducendi quæsitum est ipsi com-
muni Papiæ plenissimum,vt d.l. quominus. & d.l. hoc
13 iure.§.ductus aquæ. † Vltra quæritur.pone φ flumen,
ex quo aqua ad molendinum vel prata deriuatur, licite
& in casibus præmissis & mutauerit alueum suum(vt ple-
runque accidit)an per hoc ius aquæ ducendæ sic extin-
ctum? & breuiter sic distingue.aut flumen hanc mutatio
L nem L fecit subito, & vno impetu, & tunc perditur &
extinguitur ius aquæductus; aut alueum mutauit paula
tim temporis interpolatione ad modum alluuionis, &
sic tunc non extinguitur, sed durat ius ipsius aquædu-
ctus,vt in l. hoc iure. §. ductus aquæ. §. si aquam.ff. de
14 aqua quot.& æsti. † Pone quæstionem,in qua semel cō
sului.quæsitum fuit à me,si molendinum existens in Pa
do impetu aquarum,vel alio casu descendat inferius su
per alieno territorio,an possit à domino vendicari sine
aliqua pecuniæ solutione, vel teneatur dominus ipsum
redimere ab illis personis super quarum territorio se-
M dere habuit,& se affigere M & breuiter responde,quòd
sufficit domino cauere de damno infecto tam præteri-
to,quàm futuro;vnde tenetur dominus ad emendam ip
sius solius damni, si quod in illo prædio, vel territorio
illatum est,vel inferri speratur,vt hæc probātur in l.hoc
amplius.§.Neratius autem.ff.de dam.infect.& l.ratis.ff.
de incen.rui.nau.& l.Celsus.§.sed & si ratis ff. ad exhi-
ben.& l.1.& 2.C.de nau.lib.11.Sic est in crusta terræ,&
in arbore quæ descendit in alienum territorium vel in
alienum fundum,vt in d.l.hoc amplius.§.Alphenus. cū
15 sim.ibi no. † Amplius quæritur,ex qua materia possit
fieri canale,per quod ducatur aqua? dic quòd ea mate-
ria conducta in regione illa,vt habetur in d. l. hoc iure.
§.pen.& l.si prius.§.1.ff.de aqua plu.arc.& l.quæsitum.
ff de ser.rustic prædio. Pone dominus fluminis priuati
concessit duobus diuersis temporibus aquæductum,qđ
facere potuit,vt l.in concedendo.ff. de aqua plu. arcen.
& l. Lucio.ff.de aqua quoti. & æsti. modo secundus vo-
luit facere suum canale super canale prioris , quæritur
an possit?Dic quòd sic,si facit sine illius impedimento,
vel læsione sui aquæductus, vt traditur in l.hoc iure.§.
fin.supra alle. & in l. supra. in princip. ff. de aqua pluu.
16 arcen. † Sed quid dices , si inter concedentem ius eius
seruitutis,& ipsum acquirentem contentio oriatur, per
quem debeat aqu.duci,vel iter fieri,cum sim.dic, quòd
vbi non sit conuentum inter partes de loco, poterit ac-
N quirens de iuris rigore vti seruitute N per quamcun-
que partem loci seruientis, sed de æquitate designabi-
tur per arbitrum seu per iudicem ille locus qui minori
cedat incommodo prædij & loci seruientis , vt l. certo
generi.§.si totus cum si.& §.seq.& l.si mihi.ff.de ser.ru.
præd.& l.si cui.ff.de ser.tit. generali & facit l. via §.fin.
ff.de ser.rust.præd.nisi seruitus sit legata in testamento,
quo casu est in arbitrio hæredis designare per quā par-
tem prædij seruientis vti debeat legatarius ipsa serui-
17 tute,vt l.si via iter.ff.de ser.rust.prædio † Sed nunquid
ille,qui habet ius aquæductus, potest alij partem ipsius
O aquæductus concedere?Dic aut concedit O de volunta-
te domini à quo causam habet, & tunc tenet concessio,
aut sine eius voluntate,& tunc aut vult concedere post-
quam aqua ingressa est suum fundum,vel molendinum,
& tunc idem,aliàs autem non tenet cōcessio. vt hæc ha
bentur in l.cum essent.§.si.& l.ex meo.ff.de ser.præd.ru-

18 cit l.1 § illud. ff. de aqua quo. & æsti. † Quid autem si
molendinum vel prædium , cui seruitus debetur , ven-
datur vel alienetur,an ipsa seruitus transibit in empto-
P rem? P Dic quòd sic,cùm sit ius cohærēs rei, vt in l.par
tem,& l.si via.§.si fundus.ff.de seruitu. rustico. prædio.
& l.si aquæductus.ff.de contrahend emptio.& in l.alie-
19 natio. eod. titul. cum simil. † Postremò aduertendum,
quòd est quidam aquæ descensus propriè loquendo,
quam seruitutem patitur vnumquodque prædium ru-
Q sticum altero de tribus modis, Q vel conuentione , R
R aut longa consuetudine, S aut ex loci natura; statutum
S quippe est per naturalem loci situm , seu statuto vt præ
dijs rusticis prædium inferius seruiat superiori in reci-
piendo aquam cælitus descendentem , vt traditur in l.
1.in fin. & l. 2. in princip. cum ibi not. ff. de aqua pluu.
arcend. Aliam verò aquam aliunde prouenientem non
tenetur recipere,vt in l.is qui duo. ff. de seruit.rustico.
prædio.& l.1.§ quæritur.cū sequen. ff. de aqua quot.&
æsti. Et quia superius dictum est,hanc seruitutem quæ-
ri longi temporis præscriptione , videamus generaliter
b de omnib. qualiter b præscriptione quærantur.Vbi est
aduertendum quòd quædam sunt seruitutes habentes
causam continuam , vel quasi ; quædam habentes cau-
sam discontinuam, vel interpolatam . Illæ quidem di-
T cuntur T habere causam continuā vel quasi, in quarum
vsu nullum factum hominis requiritur , exemplum in
sui seruitute luminum,stillicidij,altius tollendi, & pro
V spectus: & per contrarium illæ dicuntur habere V cau-
sam discontinuam vel interpolatam,in quarum vsu ho-
minis factum requiritur . Exemplum in seruitute viæ,
itineris,actus, & aquæ haustus, & de his plenè traditur
per gloss.& Docto.in l.seruitutes.ff. de ser. ti. generali.
20 & l. foramen. de ser rustic. prædio. † Dubitari autem
consueuit de hac seruitute aquæductus,de qua supra lo
cuti sumus , an sit continua vel discontinua. super quo
sunt gloss.diuersæ, nam gloss. in l. seruitutes. præalleg.
circa medium dicit simpliciter eam esse seruitutem con
tinuam,gloss.autem in dicta l.foramen distinguit & me
lius,aut intercessit factum hominis , & tunc dicitur di-
scontinua , & interpolata : aut nullum factum hominis
intercedit , & tunc dicitur habere causam continuam.
vt in stillicidio, & alijs dictum est . Et hæc inuestigatio
vtilis est,& necessaria, propter ea quæ subijciuntur.qui
bus sic præmissis , circa modum præscribendi distin-
A gue, aut seruitus A habet causam continuam , vel qua-
* si , & tunc præscribitur spatio longi temporis scilicet
10,vel 20.ann.sicut aliæ res immobiles,vt l.2.C.de ser.
& ibi per Cyn.& alios in l.si quis diuturno ff.si ser.ven-
di.facit l.si inter.in princip.ff. de ser.vrba.prædio.& no.
in l.2.in fin. ff. de aqua pluu. arcend. fallit in seruitute
B aquæductus , quæ trahitur a B ex flumine publico naui-
gabili , vel faciente aliud nauigabile , illæ quidam non
præscribuntur longo tempore , sed requiritur longis-
simum tempus cuius initij memoria non exstat , vt l.
quominus.in fin.& l. hoc iure.§.ductus aquæ ff.de aqua
quo.& æsti.& not.per gl.in d.l.seruitutes. & Inn.in d.de
quarta.pe.præscri. Aut seruitus habet causam disconti-
nuam,vt via,iter,& sim.de quibus supra, & tunc etiam
C præscribitur longissimo tempore C cuius initij memo-
ria non existit,vt d l.foramen, & l.seruitutes,& probat
in l.1.in fin.& l.si.ff. de aqua pluu.arc.& l.2.§.antepe.C.
eo.tit.cum simili.Memoriam autem nō extare,nec eius
D initium D probatur hoc modo secundum gl. in l. si arbi-
ter.ff de proba.& Inn.in c.veniens.de verb.sig. si testes
dicāt,nullum qui hodie viuit vidisse dictam seruitutem
imponi,

z *Dic breuiter φ non faciunt quæ ponit Ias. supra nu 42. cū seq & Rip n.14.*

& *Mutauerit alueum suū quando dicatur mutatus alueus Rip. d l quominus,n. 111. & ciuis dicatur ille Alueus Paul.de Cast. cō sil. 177. volu.1. Hier. de Monte in trac. fin. reg. cap.24. nume.1.*

L *Fecit subito, Rip.sup nu 112. Cępol. sup c.4.n. 31. & in titu.de seruit rust. præd. cap.35.nu.5.*

M *Et breuiter responde, Cępol. de seruit. rustic. prædio c 31.n 9. istum locum citat & comprobat Borgni Decis 26. nu 59.in 2.parte.*

N *Per quamcunque partem Cępol.sup.c.4.n 34*

O *De voluntate Cępol. de seruit. vrb præd.ca.14. nume.16.*

P *Dic φ sic Fab. de Monte in tractat. de empt. & vēdi in 6.q princip n 71 Barth. Brix. sup q.18.*

Q *Vel ex conuentione Cępol. de seruit.rust. prædio.c.4 num 71. vers primam.*

R *Aut longa consuetudine Cępol. sup nu.73.de seruit rustic prædio.*

S *Aut ex loci natura Cępol.sup. nu 77.*

T *Habere causam continuam. Rebuf in tit. de seruit.n.4. Ioan. Coras.in l seruitutes in prin. ff. de seruit.*

V *Causam discontinuam Rebuf.sup. nu 44 Io. Coras. supra istum locum citat additio ad Guid. Papa Decis.373. in prima addit.*

C *Cuius initij memoria Balb sup.nu.2.Boss.sup nu.26. Natta consi.69.in princ. Fel in allegato capitulo de quarta limit.vt per Alb.cōsi.65.in prin. Balb.sup. nu 3. Paris.consi.121.nu 45.vol.1.Rebuf.sup.nu.44.*

D *Probatur hoc modo istum locum citat & comprobat Decis.Ped 101.n.16.Fel. in c.veniens primū col.5.de testi.latis.Didac. in cap.quamuis.§ 3 nume.7.de pac.in sexto.*

imponi, & constitutam, & q nooquam viderunt vel aodiuerunt aliquos, qui dicerent se vidisse, vel audiuisse à maioribus ipsam seruitutem imponi, vel constituti, vel ab alijs audiuisse qui vidissent, vel audiuissent, & se semper aodiuisse à maioribus dici illam aquam sic fuisse ex dicto flumioe ductam ad ipsum molendioom, vel ad talia prata &c. Et in hoc debet esse cautela procuratoris, vel aduocati scire formare capitula; quia si capitula fueriot bene formata, testis sciet melius respōdere, illa vera esse. Nunc restat quærere, quæ sint substantialia, & quæ requirantur ad tales præscriptiones perficiendas.
E Dic breuiter quòd quinque. Primò videlicet E longũ, vel longissimum tempus secundùm qualitatem seruitu-
F tis, vt proxime dixi. Secundò F continuatio possessionis, quæ medio tempore non fuerit interrupta, vt d. l. si quis diutur. & d. l. 1. C. de ser. Tertiò bona fides præscribentis, vt d l. si quis diuturno, ibi [nec vi, nec clam,] & l. 1. §. 1. de itin. actuq; priu. & oot. per gloss. in l. 1 § hoc interdicto de aqua quotid. & æsti. Quartò, q præscribés
G vsus fuerit ipsa seruitute G iure seruitutis credent sibi cōpetere, & sic fuerit in bona fide, vt l. si. ff. quemadmo. ser. amit. & l. 1. §. Iolianus recte ait. & l. si. & ibi no. ff. de itio. actuq; priua. facit l. 1 §. hoc interdictum. vers. sed & si iure. ff. de aqoa quoti. & æstiua. Quintò, quòd vsus fue-
H rit H sciente & patieote aduersario, vt d. l. 1. C. de seruitu. & l. si à te. ff. si serui. ven. facit l. quoties. ff. de ser. usu. generali. & hæc scieotia etiam aduersarij requiritur in præscriptione iurium incorporalium ecclesiasticorum puta electionum & sim. vt not. per Inoo. in c. querelam, de elec. & etiam in præscriptione meri & mixti imperij, vt not. per Barto. in d. l. 1. in si. ff. de aqua plu. arcen.
21 † Et quooiam in superioribus articulis occurruot aliqua dubia, ideo quæritur circa primum articu. de tempore præscribeodi, an vltra hoc tempus requiratur probatio veri tituli? & videtur, quòd sic quia scribitur [sine titulo non procedit præscriptio,] vt l. nullo titu. C. de rei vend. cum sim. ibi not. In contrarium tenent omnes Doct. & glo. vt not. in d. l si quis diuturno. & l. fin. ff de aqua plu. arcen. & in l. seruitutes. de ser. & per Cy. in d.
I l. 1. C. de ser. Aliqoi tamen, quorum opi. I est reprobata, dicunt quòd saltem allegandus est titulus, & nō probandus per ea quæ habentur io l. cum de in rem verso. ff. de vsur. de quo plenè not. per Inno. in cap. si diligenti, de præscrip & per Io. An. in cap. 1. de præscrip. lib. 6. Nec obstat d. l nullo. quia loquitur de præscriptione rerum corporalium, hic autem loquitur de præscriptione rerum iocorporalium. Et ratio differentiæ est secũdum Dy. quia in præscriptione rerum corporaliom vertitur magnum præiudicium, quia perditur rei dominium, vt in auth. nisi. C. de bo. ma. quod io his iocorporalibus nō vertitur, cùm in his dominium rei seruetur, super qua illud ius iocorporale fuodatur, vt io l. loci corpus, in prin. ff. si ser. vendi. Sed quia posset esse maius præiudicium aliquando in præscriptiooe alicuius iuris incorporalis, quàm modicæ rei corporalis, ideo tu potes dare aliam ratioorm, videlicet qoia in præscriptione iurium incorporalium requiritur scientia & patientia aduersarij, vt dictum est, per quam ioducitur quidam præsumptus consensus & quædam ficta concessio, quæ taotum operari debet, quãtum expressa in rebus corporalibus, argumen. l. in cōcedendo. & l. Labeo ff. de aqua plu. arc. & sic erit pro titulo, vode potest dici, quòd quasi simul conueniunt, vt in iuribus incorporalibus requiratur fi-
* ctus titulus, qui inducitur per scientiam & * patientiam aduersarij, & in iuribus corporalibus acquirat expressus & verus titulus, cum in eis non attendatur scientia aduersarij, quia cootra ignorantem currit ipsa præscriptio, vt l. fin. in si. C. de præscrip. long. temp. & not. per
22 Bart. io l. fin. ff. de aqua plu. arc. † Circa secundum arti
c culum de continuatione possessionis, quæritur c qualiter ioterrumpatur præscriptio in istis iuribus incorpo-
K ralibus? K dic quòd eisdem modis, quibus interrumpitur in rebus corporalibus, vt not. per glo. in d. l. 1 C. de seru. & per Inno. in c. auditis, de præscr. io glo. si qoi modi habeootur in text. in l. naturaliter. ff. de vsuc. & l qui vniuersas. §. 1. & 2. ff. de acquiren. possess. & oo. supra in forma responsionis Rei factæ in 1. libello, in gloss. super
23 versi. præscrip. † Circa tertium de bona fide, quæritur
d qualiter d bona fides probetur? Sol dicit Dyn. quòd in
L dubio alio io contrarium non probato, L præsumitur bona fides, sicut præsumatur in præscriptione rerum incorporalium, vt not. per glo. in l. pe. C. de præscrip. lon. temp. & l. si quis emptionis. §. 1. C. de præscrip. 30. ann, per l. nemo est, de re. iur. & Insti. de act. §. aliæ. & potest firmari hæc opi. quia scientia & patientia aduersarij inducit tacitum consensum, vt supra dictum est, ergo sequitur quod non vtitur vi, clam, vel precario ab eius ad-
M uersario, ergo est in bona fide. M In contrarium tenet Cyn & Iac. But. io l. 1. C. de seru. & Bart etiam vbi supra, quòd oon præsumatur bona fides, sed probari debeat per aliquas circunstantias, & aliud est in præscriptione rerum incorporalium. Et ratio differentiæ est, quia in rebus corporalibus titulus facit præsumi bonã fidem, vt d. l. nemo est prædo. qui titulus cessat in iuribus incorporalibus, ideo cessare debet præsumptio bo-
N næ fidei. Præterea secundũ omnes, quælibet res est in N sui natura libera, vt l. altius. C. de seru. & l. cum eo. ff. de ser. vrba. præd. ergo seruitus est huic naturali iori contraria, merito ergo bona fides non debet in ea præsumi. arg. cap. 1. de præsump. lib. 6. quæ ratio cessat in iuribus corporalibus, io quibus præscribendis ius assistit propter titulum, vt ff. de vsuc. l. 1. & per totum, vnde bona fides probanda est in istis iuribus incorporalibus per coniecturas, & circunstaotias secundùm eos, videlicet q prædecessor eius vsus est ipsa seruitute qua ounc vtitur, ar. l. si. ff. pro suo. & qđ not. in l. Celsus. ff. de vsucap. & per testes conuicinos qui dicãt illam seruitutem esse debitam ipsi fundo, arg. eorum quę no, in l. 1. § hoc interdicto. ff. de itin. actuq; priua. Ego autem credo, q probando se vsum seruitute spacio vnius anni sciẽte & patiente aduersario, præsumatur bona fides, ar. d. § hoc
24 interdicto. † Circa quartum, quod vsus sit ipsa seruitute iure seruitutis, noo iure dominij vel quasi, sed credens sibi competere, solet quæri qualiter fiet hæc probatio, dicuot quidam modum esse iuramento veritatis,
O cum hæc qualitas bonæ fidei in animo sit inclusa, iuxta not. per gl. Insti. de act § aliæ. & per Iac. de Aret & Bar. in l. pro hærede in prin. & l. gerit. ff. de acq. hære. quam sententiam reprobat glo. in d. § hoc interdicto. & similiter Doct. & etiam Inn. in cap. bonæ. extra de postula. & meritò, quia absurdum est dicere, quòd stari debeat iu-
P dicio partis, vt l. omnibus in re propria, C. de testi. C. ne quis in sua causa. l. 1. vnde dixit d. glo. q debet probarĩ per testes, qui dicant se vidisse constitui ipsam seruitutẽ à tali, & per talem fundum, quæ practica cum sit dura. & grauare habeat per indirectũ probare titulum, reprobata est à Doc. quoniam vt superius dictum est, non requiritur

E *Longum vel longissimum istum locum citat Boss. supra nu. 34. Cępol. supra nu. 56. vers tertium & c 20. de seruit. vrb. prædio.*
F *Continua possessio Cępol. supra nu. 55. vers. quòd aut Didac. in c. possessor in prin. nu 7. cir. fin de reg. iur. in 6. Io. Coras. in l. seruitutes nu. 19. de seruit.*
G *Iure seruitutis Balb. sup nu. 9. in 2. parte 4. partis princip. in princ. Cępol. supra nu. 54. & 56. Rip supra nu. 68. Gomez. in 2. tomo in titu de seruitu. c. 15.*
H *Sciente & patiente aduersario, Balb. supra nu. 12. Cępol sup. nu. 58. an requiratur scientia ĩ præscriptione immemorabili Rip sup. n. 64. & 67. Dec. consil. 326. in fin latissime allegat Didac. sup. nume. 8. vbi de cōmuni quòd requiratur scientia & ibi limit. pluribus modis Cępol d. cap 20. Io. Coras in l. quotiens, nu. 10. & in l. seruitutes nu. 39. de seruitu. q requirat scientia in præscript. immemo. Paris. d. consil 111 nu. 54. volum. 1. Gomez supra num. 27. latissime allegat Ant. Gabr. de commu. conclus in titul. de præscrip. conclu. 1 nume 59 vbi quòd non requiratur scientia dicit de communi licet multa alia in contrariũ allegat Cra. de antiq tempo. ĩ 4 parte n 134. versic 2 Rolan à Valle consil. 10. nume 102 vol. 4 decis Ped 101 n. 19. vbi q requiratur scientia.*
I *Est reprobata, imo est approbata, vt per Balb. supra d 2. parte 4. partis princip. in princ num. 3. Alba. consil. 65. in princ. & opi. practici prædic ĩ præscriptione immemorabili Dida. in cap. quamuis n. 3. in 2 par. relect n 7. col. 3. à quo deducitur de pac. in 6. vbi nō requiritur allegatio tituli & latissime Cra. de antiq. temp. 4. parte n. 148. vbi respondet contrarijs, & in præscriptione seruitutis discontinuæ quòd sit necessaria allegatio tituli ibi num 152. vers secundum Ant. Gab. de commun. conclus. in tit. de præscrip. conclus. 1. nu. 44.*
K *Dic quòd eisdem modis, latè scripsi supra in verbo præscriptionis.*
L *Præsumitur bona fides, concor. allegat Tiraq de præscr. §. 1. gl 2. vers. bona autem fides Alcia de præsump. reg. 3. præsump. 2. Ant. Gabr. de communi concl. lib. 7. de criminalibus conclus 2. nu 27. vbi late declarat.*
M *In contrarium multa hincinde allegat Ant. Gabr. sup nu. 42 in tit. de crim. conclu 2. Rip. in c. cum ecclesia sutrina nu. 67. vers. 4 de caus. poss. & propri.*
N *Sui natura libera Alcia supra Balb. in 2. par. 3. partis princ. q. 1. n. 11. in fi.*

quiritur titulus, vt d. l. si quis diuturno, quare secundum
alios, quorum opi. approbat Inno. in d. c. bonæ. dicendũ
o est, quòd o sufficit probare publicam vocem & famam
esse inter vicinos ius seruitutis competere, & se vidisse
talem incidere sepes & mundare fossata temporibus de
bitis, & similia facere pro cõmodiori vsu seruitutis &c.
25 † Circa quintum, videlicet de scientia & patientia c ad
c uersarij, quæritur qualiter probabitur? dic secundum
p Doct. dupliciter scilicet. p vere, & præsumptiue: verè
q quidem probabitur, q si vtens certificauit super hoc
suum aduersarium, vel sibi dicendu, vel denunciando.
arg. in l. denunciasse in princ. ff. de adulte. & l. emptor. &
l. si eontrouersia & l. si per mutationes. C. de euic. cum
sim. Præsumptiuè autem probatur iuxta qualitatem ser
uitutis & circunstantias vt puta si ille præscribens vte-
batur quotidie seruitute itineris per domum vicini, in
qua habitabat, aut per eius fundum aquam ducebat,
quem tunc possidebat per seipsum, aut si tenebat fene-
stras apertas continuè in pariete domus ipsius vicini,
quam inhabitabat, certe in his, & similibus casibus præ
sumitur habuisse scientiam, argum. l. quisquis. C. de re-
scin. vend. ad quod facit nota. in l. verius, & in l. cum de
indebito. in prin. versic. & ideo ff. de probatio. cum sim.
26 † Superest nunc discutere, qualiter seruitutes acquisi-
f tæ perdantur, f in quo articulo sic dicendum est. quòd
duobus modis perduntur, vno modo per expressam re-
missionem eius cui seruitus competit, cùm liceat cui-
cunque iura sua remittere, vt l. quæritur. §. si venditor.
ff. de ædil. edi. & l. si quis in conscriben. de. C. de pac. cũ
sim. facit quod regulariter traditur, vnum quodque pos
se dissolui eo iure quo ligatum est, vt l. prout quisque.
ff. de pac. cum sim. Secundo modo tollitur per nõ vsum
legitima præscriptione interueniẽte. vt l. pe. in fin. C. de
serui. Sed in hoc est plenius attendendum. Vnde pro
conclusione distingue. aut agitur de perdenda, seu tol-
lenda seruitute vrbana, aut rustica. Primo casu duo re-
r quiruntur, videlicet r quod non sit vsus ipsa seruitute
spatio 10. vel 20. ann. & quòd eius aduersarius aliquid
fecerit contra seruitutẽ. vt puta clausit foramina, in qui
bus consueuerit esse tignum, aut clausit fenestras, per
quas luna, vel aer recipiebatur; vel si altius extulerit pa
rietem, qui debebat seu patiebatur seruitutem altius
non tollendi. Secundo autem casu dum agitur de per-
denda rustica seruitute, tunc sufficitur vnum interueni
s re, videlicet non vsus, & sic negatoria s perditur in non
vtendo longo tempore seruitute ex parte eius cui com
petebat, vt hæc omnia probantur in l. hæc autem iura.
cum l. seq. ff. de ser. vrba. præd. & l. si qua alia. §. fin. ff.
quemad. ser. ami. & l. tria prædia in fin. ff. de ser. vrb præ
8 dio. † Sed quantum tempus est illud, quod in hac præ-
scriptione requiritur? distingue breuiter, aut seruitus
est talis conditionis secũdum eius ordinationem, quod
in ipsius vsu interuallum temporis intercedit, puta mẽ
sium, vel dierum, aut horarum. v. g. si quis habet seruitu
tem ducendi aquam ad eius prata vna die in septimana,
vel duabus horis in die, vel vna die in mense, & tunc re-
t quiritur t tempus duplicatum, quod sufficit simplex
in alijs seruitutibus habentibus continuum vsum, vt l.
si sic. ff. quemad. ser. ami. & not. per glo. in l. pe. in fi. C. de
serui. Aut seruitus nõ habet interualla temporis in vsu
v eius, v & tunc perditur seruitus non vtendo spacio 10.
vel 20. ann. vt d. l. pe. & fi. de ser. & not. per Inno. in c. de
28 quarta, de præscri. † Diceret iuuenis, quare non requi
ritur tantum tempus in seruitute perdenda, sicut in ac-
quirenda? Respondetur, quia fauorabilior est causa libera-
tionis, quàm obligationis, ar. l. Arrianus ff. de act. & obl.
29 † Amplius circa hoc quæritur, nunquid omnia illa, quæ
supra diximus fore necessaria in præscribenda seruitu-
* te, sint etiam necessaria * in ea tollẽda, & libertate præ-
scribenda, scilicet bona fides, & scientia aduersarij? Re-
a spon. a distingue, aut quis præscribere vult libertatem
contra rusticam seruitutem, & tunc sufficit sola negli-
gentia non vtentis, vt dixi, aut vult præscribere contra
vrbanam seruitutem, & tunc puto bonam fidem, & ad-
uersarij scientiam fore necessariam; cum in hoc casu fa-
ctum ipsius præscribentis sit necessarium, vt prædixi in
d. l. hæc autem iura, & l. tria prædia. in fin.

o Sufficit proba re publicam vocem Io. de Amicis consil. 17. nu. 3. & consi. 81. n. 7. Paris. consil. 27 a. 111. & n. 114. vol. 1.

p Verè, & præsumptiuè exemplifica declarat Afflic in tract. copromis. §. 2. n. 5. Rip in l. admonendi nu. 82. de iure iuran.

q Si vtens certificauit Ias. in l. qui hæredi certũ nu. 2. de acq hæred istam locum citat & comprobat Boss. in titu. de aqui. nu. 24.

r Quod non sit vsus Bald de præscrip. in 3. parte 4. partis princi. quæst. 1. nu. 2.

s Perditur in nõ vtendo Bald supra nu. 1.

t Tempus duplicatum Bald. supra.

v Et tũc perditur Bald supra vbi attestatur de communi.

a Distigue Baldus d. q. 3 a. partis princip. q. 3.

b Aduersarij Rip a d. c. cum ecclesia sutrina n. 64. Dec. cos. 126. in fin.

c Qualiter bona fides probabitur Io. Coras in l. seruitutes prædiorum nu. 32. de seruitu. vbi latè.

D Perdãtur Cæpol. de seruit vrba. prædio. c. 20.

ADDITIONES.

* Quæstio, Adde Ias. in l. prætor ait. §. si initium. col. fi. nu. 14. 15. ff. de eden. Viui. com. opi. lib. 2. concl. 181.
* Continuam, Adde, quia seruitus continua censetur à vendente cõstituta, teste Bar. in l. 1. ff. de seruit. leg. pro quo Afflict. decis. 198 Rui. consi. 90. lib. 4. Fab. de Monte. de emp. & vend. q. 6. prin. nu. 71. pro qua vide Alex. ad Bar. in l. fluminum. §. adijcitur. ff. de dam. infec. & cum casus euenisset in hac ciuitate: allegassemq; prædicta domini Aduocati secundum eos pronunciauit Excell. Taurin. Senatus Anno. 1573. Masuer.
* Patientiam aduersarij, B Adde, quia quasi possessio inducitur ex patientia aduersarij, tex. in c. cum nobis, col. 1. de præscrip. & an in præscriptione iurium incorporalium præsumatur bona vel mala fides, vide Abb. in c. si diligẽti col. 3. de præscrip & Bar. in l. licitatio §. earum ff. de publ. & vectig. & quæ habentur in c. super quibusdam §. præterea. de verbo. sign. quia autem requiratur scientia in præscriptione iurium incorporalium. not. Rui. consi. 103. lib. 5. Fely. tamen in c. cum nobis, col. 2 in fi. de præscrip. reprobat Bar. in l. 4. §. in omnibus vectigalibus, quia dicit requiri scientiam, & contra quem tenet Imol ibi, & plures alij, quos citat Rui. eos sequendo consi 66. nu. 10. lib. 3. vbi in via seu consuetudine præscriptione vel præscriptione tanti temporis præsumitur scientia: quæ etsi in principe etiam per spacium centum annorum & vltra non præsumatur, in ea tamen præscriptione consuetudo non est necessaria, nec per hoc infringitur teste Rui. consi. 16. nu. 10. libr. 1. princeps tamen præsumitur scire generalem consuetudinem, vt no. Fel. d. c. cum nobis. col. 4. ver. pro quo de præscrip. Masuer.
* Necessaria, Adde Ias. in l. ex hoc edicto. col. 2. in fin. ff. de eo per quem fac. erit.

a Duo molendina vide Ias. in rep. l. quominus, ff de flum.
b Qualiter seruitutes præscribantur, vide Flor. in l. seruitutes, de ser. vrb. præd. Bar. in l quoties, la 2, Bar. in l. 1. in §. interdictum ff. de iti. actuq; priuato. Quæ requirantur in præscriptione seruitutis.
c Quæritur. Vide glo. fin in c. illud, de præscr. Docto. in l. 2. C. de long. temp præscr. Barto. in l. naturaliter, & in l. Celsus. de vsuc.
d c Qualiter bona fides probabitur, vide Bal. in l. Celsus.
c ff. de vsu. Cyn. in l. super longi C. de præscr long. temp. Cy. in l. 1. C. de ser. gl pe. in c. si diligẽti, de præscr. Spe. tit. de cau. poss. & propri. in § nunc dicendum, versi. item quare. Spe. tit. de præscr. versi item præsumitur.
e Patientia Vide per Flor. in l. eiusdem ff de accusa.
f Perdantur, D vide Spe. in tit. de rest. spol. §. 2.
D

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio quid sit.*
2 *Iurisdictione collata; an censeatur collatum merum & mixtum imperium*
3 *Verbum concedere, quid importet.*
4 *Merum imperium, mixtum. & iurisdictio quid sit.*
5 *Iurisdictio in suo genere sumpta qualiter acquiratur.*
6 *Iudices ordinarij qui nam sint.*
7 *Negatoria & confessoria competunt pro iuribus incorporalibus, scilicet non tantum pro seruitutibus sed iurisdictionibus.*
8 *Iurisdictione collata pluribus personis diuersis temporibus, quis eam præferatur.*
9 *Vniuersitas quælibet an habeat generalẽ iurisdictionẽ.*
10 *Possessio iurisdictionis, qualiter apprehendatur & continuetur.*
11 *Tyrannus faciẽs carcerare aliquos homines qui sunt iurisdictionis suæ, an propter hoc possessionem iurisdictionis acquirat.*
12 *Iurisdictionis, possessio quando retineatur.*

13 Possessio dignitatum ecclesiasticarum qualiter acquiratur & retineatur.
14 Iurisdictio generalis, an quaeratur praescriptione.
15 Ius pedagiandi, an quaeratur praescriptione.
16 praescribens ius pedagiandi de certis rebus an possit exigere de alijs.
17 Ius pedagiandi, quanto tempore perdatur.
18 Libertas contra solutionem pedagij quanto tempore prescribatur.
19 Solutio gabellae, an praescribi possit in aliqua villa habente de per se suos confines & iurisdictionem.
20 Conductori pedagij superueniente guerra, an debeat fieri remissio in toto, vel pro parte.

1 PLenam, z & omnimodam iurisdictionem. Attende tu iuuenis, quòd Tullius dixit in libro de officijs. [Cauenda est gloriç cupiditas, eripit enim libertatem pro qua magnanimis uiris omnino debet esse cõtentio, nec imperia expetenda sunt, sed potius non accipienda, interdum autem deponenda. Nonnunquã etiam, ut idem inquit, efficiendum, ut appetitus rationi obediat, cui sunt subiectae naturae &c.] Pro euidentia
a autem dicendorum quaeritur, quid sit iurisdictio, a ubi respondetur, quòd iurisdictio largo modo sumpta est potestas de publico introducta cum necessitate iurisdicendi, & aequitatis statuendae, ut inquit gl. in l. 1. ff. de iur. om. iud. Inde quaeritur, an iurisdictio prout est genus, comprehendat sub se species & qualitates? Dic quòd cum sit genus, continet sub se merum imperium, ac mixtum, & simplicem, & inferiorem iurisdictionem, ut no. per glo. & Bart. in l. imperium ff. de iu. omni. iu. &
2 probatur in l. 1. ff de offi. eius cui man. est iu. & in auth. de defen. ci. §. iusiurandum. cum sim. † Per hoc autem deciditur illa quaestio, si Imperator contulerit alicui iurisdictionem in castro, an uideatur contulisse merum &
y mixtum imperium y, & dicitur quòd sic, quia uerbum iurisdictionis, simpliciter prolatum debet intelligi & interpretari in suo potentiori esse per iura praedicta, &
3 per l. l. fi. cum ibi no. ff. de const. princ. † Quid autẽ si im-
b perator vtatur uerbo concedimus, v. g. [concedimus b tali in castro Sartiranae iurisdictionem. &c.] quid habet importare hoc verbum, concedimus? quidam dixerunt, quòd importat nudum exercitium iurisdictionis, non ius aliquod, nec iuris translationem, arg. eorum quae de significato huius verbi traduntur p glo. & Bar. in l. fi. in princ. ff de don. Alij verò & melius dicunt, quòd importat translationem iuris totius iurisdictionis. argu. c. abbate extra de verbo. signi. & in l. 1. ff. de consti. prin. & l. 1. §.
4 cum vrbem. ff. de offi. praefe. vrbis. † Quid autem sit me-
c rum imperium. c quid mixtum. & quid iurisdictio, infe-
5 rius habetur, & notat in text. & gloss. d. l. imperiũ. † Post
* haec quaeritur, qualiter iurisdictio * in suo genere sumpta acquiratur? ad quod respondetur, quòd tribus mo-
* dis, videlicet lege, consuetudine, * & imperiali concessione, ut not. per gloss. & Docto. in c. quoniam enormis. extra ne prael. vi. su. l. more. ff. de iuris. om. iud. probatur ex his quae habentur in l. 1. ff. de offic. eius cui man. est iu. & l. 1. & fi. C. de eman. li. & per Inno. in c. conquerente & c. cum ecclesiarum. extra de of. ord. Quarto modo
6 acquiritur, videlicet G legitima praescriptione, de qua infra dicetur, licèt aliqui voluerint dicere hunc casum includi sub illo de consuetudine, quod est falsum, iuxta nota. per Cyn. in l. 2. in 4. quaestio. C. quae sit lon. consue.

sed si summatur iurisdictio in sua radi specie, tunc autem quaeritur per delegationem ab ordinario factã, ut l. qui mandata. ff de offi. eius cui man. iurisd. & d. l. more & l. solent. in princ. ff. de offic. procon. & l. 1. C. qui pro
6 sua iurisd. & in l. 2. C. de peda. iud. cum simili. † Qui au-
d tem appellantur iudices ordinarij? d dic quòd illi de quibus à lege vel imperiali culmine competit ius dicendi potestas, ut habetur 2. q. 6. in c. à iudicibus. & d. l. 1. de offi. eius, cum similibus supra alleg. facit etiam Auth. vt iu. sin. quoquo suf. §. sic igitur. & §. oportet. & in auth. de man. prin. & in auth. de iud. per totum & per omnes illos ti. C. & ff. de offi. praefe. prae. & de offi. praefe. vr. cum
7 seq. † Et aduertendum, quòd pro istis iuribus incorporali-
H bus & iurisdictionibus H competit confessoria & negatoria, sicut dictũ est supra competere pro seruitutibus rusticis & vrbanis, ut not. per Inn. in cap. conquerente. extra de of. or. & in c. inter quatuor. de ma. & obe. & c.
8 abbate. de uerb. signi. † Quid autem si imperator contulit diuersis temporibus pure & simpliciter duobus militibus, & separatim iurisdictionem perpetuam in eodẽ castro, uel eadem ciuitate, ut plerunque accidit, Breuiter dic, quòd in beneficijs ecclesiasticis habet locum regula, qui prior est tempore prior est iure, & inspicitur
I t tẽpus datae literarum, non tempus praesentationis earum, ut in cap. eum qui. cum ibi no. de rescrip. lib. 6. nisi
K secundae literae haberent K clausulã derogatoriam primarum, ut traditur plenius de hac materia in c. tibi qui de rescr. lib. 6. & in c. capit. Sanctae Crucis. extra de rescrip. ubi vide. In beneficijs autem & in priuilegijs temporalibus seu spiritualibus dic idem, maximè quia con-
L cessio sequens semper in dubio intelligitur facta L sine praeiudicio & laesione priorum, ut l. 2. §. si quis à principe. & §. merito, ff ne quid in loco pub. facit quod no. per
9 Dyn. in regula iuris qui prior. lib. 6. † Vlterius quaero,
e c nunquid quaelibet vniuersitas habeat generalem iurisdictionem cum mero & mixto imperio à lege, uel à consuetudine, aut usucapione? Breuiter secundùm Bartol. distingue, ut eleganter tractatur in d. l. imperium, & l. prima, ff. de dam. infect. Quaedam est vniuersitas quae
M facit, seu constituit vnam M prouinciam, ut est populus Lõbardiae, uel Mõtisferrati, vel Tusciae. & sim. & tũc talis vniuersitas, ipsiusque rector, seu preses habet omnẽ iurisdictionem cum mero & mixto imperio, ut l. prima, & tertia, C de offi. recto. prouin. & l. illicitas. §. qui vniuersas. de offi. praes. quaedam est uniuersitas, quae constituit solam ciuitatem, tunc ipsius rectori competit de iure communi iurisdictio simplex in casibus leuibus tantum, non tamen merum & mixtum imperium, vt C. de defen. ci. l. prima, & in Authen. de defen. ci. § iudicare. & §. audient. & §. iusiurandum. in fi. Fallit in ciuitate Romana, ut l. prima, §. cum vrbem. ff. de offi. praef. vrb. Fallit
N etiam hodie N in ciuitate Lombardiae, quibus merum & mixtum imperium est concessum per legem de pace Const. & in aliquibus alijs ciuitatibus quae hodie infinitae sunt quae omnem iurisdictionem cum mero & mixto imperio sibi praescriptione longissimi temporis quaesierunt, aut imperiali concessione. Quaedam est uniuersitas, quae constituit aliquod simplex castrum, & tunc aut istud castrum subest alicui ciuitati, & tunc ei nõ competit aliqua iurisdictio immo ipsa ciuitas cui subest habet illam quam exercet in alio castro & eius uniuersitate, ut in l. qui ex vico. ff. ad mun. facit C. de nat. l. 4. C. de episc. & cler. l. nulli. & in Authen. quib. mod. na. effi. sui. §. si. quis igitur. aut tale castrũ nulli subest ciuitati, sed solùm presidi, uel generali domino prouinciae, & tunc habet illam eandem iurisdictionem de iure communi, quam habet quaelibet ciuitas, ut patet in castris Montisferrati, Pedemontium, Delfinati, Cremae, & Soncini secundùm Azo. in summa sua. C. de magi. munici. Quaedã uerò est vniuersitas, quç non constituit prouinciam nec
* ciuitatem vel castrum, sed quoddam collegium * artificũ, ut puta lanificũ, cerdonũ, peliparinrũ, & sim. & isti habet simplicẽ & inferiorẽ inter seipsos iurisdictionẽ, ut l. pen. & fi. C. de iuri. om. iud. de quo plenè no. per Inno-

z Et omnimodã iurisdictionẽ quid importent ista verba Ias. in l. imperium, num. 12. de iuris. om. iudic. lato Soci. Iun. consil. 0. nu. 10. consil. 5. vol. 4. & nume. 08.

y Et dic quòd sic, hunc locũ citat & cõprobat Didac. in sua pract. c. 1. nume. 10. versic. primum etenim, & ubi an concesso castro veniat territorium, & iurisdictio ibi annexa, & Brunus consilio 171 volum. 2. an concesso castro cui nulla iurisdictio suberat censeatur concessa iurisdictio ibi, & cap. 2. & an concesso castro veniat augmentum, & Fabian. de Monte. in tractat. de emption. & vendition. in 6. quaest. princip. num. 02.

G Legitima praescriptione, late Balb. de praescrip. in 2. parte, 5. partis principalis, quaestio. 3.

H Competit confessoria, & negatoria, Ias. in l. si prius, nume. 4. de oper. no. nun. & ibi Alcia. nume. 53. attestatur de communi.

I Tempus datae literarum, Emeral. in sua centuria, argumen. locus ab ordine, consilio 3. argumentum, Felin. in cap. cam te, in verbo date, de rescript. Anton. Gabriel. de commun. conclusio. in tit. de emptio. & venditio. conclusio. 92. num. 39. vbi distinguit.

K Clausulam derogatoriam, Anton. Gabr. supra in tit. de iuramento quaesito non tollendo, conclusio. 7. num. 6. Boss. in tit. de principe, num. 315.

L Sine praeiudicio, Rip. in l. quominus num. 12. de flumi. Io. Corasi. in l. prima, numero 131. de seruitut.

M Prouincia, qua dicatur decisio. 75. glos. 42.

N In Ciuitate Lombardiae, Dec. consil. 468 nume. 4. & consil. 638. numero 4. Brunus consilio quarantesimoseptimo, numero secundo.

10 Hoc. in ca. cum ab ecclesiarũ, de offic. ord. † Viso qualiter iurisdictio acquirat. uidendũ est qualiter eius possessio apprehendatur & contineatur, vbi secundum Innoc. in c. 2. extra de capel. mo. sciendum est, q possessio generalis iurisdictionis apprehenditur, o si vnus actus etiam solius iurisdictionis exerceatur. v. g. si cognouit de vna causa ciuili vel criminali. vel si quod simile faciat, quod ad generalem iurisdictionem pertinere, intendens semper in animo suo velle vti illa iurisdictione vniuersaliter. p nam si solum intenderet vti particulariter, p puta in causis ciuilibus tantum, non acquireret sibi possessionẽ in criminalibus, arg. ff quemadm. ser. amit. l. si. & in c. auditis. & in c. cum olim de præscrip. veruntamen in casu prædicto ipsa talis iurisdictio dicto modo apprehensa non extenditur vltra illam personam, in quam fuit ipsa iurisdictio exercitata secũdum eum. Nec obstat ad hoc quod supra dicitur, q per vnum actum iurisdictionalẽ quæritur in omnibus comprehensis sub iurisdictione, quia diuersi sunt casus. Et ratio secundum eum diuersa est, quia in generali iurisdictione comprehenduntur omnes partes eius, ideo per exercitiũ vnius actus, quasi possessio acquiritur in omnibus actibus propter eorũ connexitatem; sicut dicitur in gleba, nã vnius glebę apprehensa possessione intelligitur etiam apprehensa in alijs omnibus sibi contiguis, vt in l. 3. in princ. ff. de acquir. poss. quæ ratio non congruit personis quæ diuersæ & separatæ sunt. Aduerte quòd hæc opi. videtur absurditatem continere, sequitur enim ex ea q si in aliqua ciuitate, villa, vel castro cõpetat alicui iurisdictio, quòd eius possessio in singulis omnibus non quæratur, nisi tunc demum cùm in singulis eorum iurisdictionem exercuerit, & sic potest euenire quòd multi erunt qui nec ciuiliter causas agent, nec delinquent sic q vllo tẽpore non habebit in eos possessionem nec acquiret iurisdictionem, quod est absurdum, vnde Cyn. & alij Doctores in l. 1. circa fin. de eman. lib. aliter sentiant, dic vt ibi. Putarem ego idem in hominibus, quod in speciebus iurisdictionis, quando omnes homines sub vno circuitu includuntur, secus si in diuersis, vnde si alicui cõpetit iurisdictio in certo territorio habente plura castra diuersa, si vnus actus iurisdictionis exerceatur in q vno homine vnius castri, q non erit quæsita possessio, quò ad homines habitantes in alio castro, sed bene erit quæsita quò ad homines eiusdem castri. & cum hac determinatione intelligo dictum Innoc. & aliorum. Acquiritur etiam iurisdictionis possessio alio modo secũdum Innoc. videlicet si quis publice per plateas ciuitatis, a vel villæ a bannum vel edictum proposuit, seu proclamare fecerit hoc modo. (Ex parte talis domini præcipitur vnicuique quod nullus audeat tale quid facere sub tali pœna &c.) licet enim nullus contra fecerit, tamen possessio acquiritur iurisdictionis, si nullus alius tunc erat in ipsa possessione iurisdictionis, alioquin si tunc alius prior esset in possessione, nõ quæreretur sibi ex his actib⁹ vlla possessio generalis iurisdictionis quo ad omnes alias species, nec quo ad omnes personas, sed bene quæreretur quò ad illa sola capitula ipsius iurisdictionis, & quantum ad illas solas personas in quas ipsã iurisdictionem exercuisset. de quo vide Cyn. vbi supra.

11 † Ex his patet secundum Inno. q si aliquis tyrannus, qui multi sunt tempore moderno, faciat homines alicuius villæ, vel castri alterius domini confiteri, & protestari, q sunt sui homines, vel suæ iurisdictionis, aut ab eis accipiat iuramentum fidelitatis, vel faciat eos renunciare s iurisdictioni prioris domini s per hoc non acquirit sibi vllam iurisdictionis possessionẽ; quia tales non sunt acta iurisdictionis. argum. in c. cum dilectus. de relig. do.

12 † Retinetur autẽ possessio iurisdictionis, cũ fuit quæsita, sicut & possessio cæterarum rerum corporaliũ, videlicet t solo animo, vt no. per Bar. in l. iusto. §. nõ mutat. in fi. ff. de vsuca. & per Ino. in c. querelam de elect. & in c. bonæ. el secundo de postu. præla. vnde si per quinquaginta annos quis staret postea quòd nõ vteretur ipsa iurisdictione in ipso castro vel villa, dummodo alius eo tẽpore nõ vteretur, non priuaretur iure suo. Quinimmo & si habet quis iurisdictionẽ in certo territorio, vbi sunt plura castra, & in vno solo vsus fuerit iurisdictione v retinebitur possessio in omnibus castris eiusdem territorij vel prouinciæ secundum eum vbi supra.

13 arg. dictæ l. certæ, in princ. ff. de acqui. pos. † Qualiter autem acquiratur possessio dignitatum ecclesiasticarũ, & qualiter retineatur, plene not. per Inn. in cap. in literis de restit. spol. Circa tamẽ præmissa occurrit dubiũ, pone q aliquis prætendat ad se pertinere iurisdictionẽ talis castri qđ ab alio possidetur, quæritur cõtra quem agere debeat confessoria, an contra homines castri, an contra illum possessorẽ? Dic breuiter, q agi potest contra vtrunque, vt no. in c. auditis. & in cap. cum olim de præscrip. & specialiter contra homines. arg. ff. si vsusfruc. per l. pen. in fin. & ff. si ser. vend. l. sicuti. §. si quæratur. l. si quis diuturno, & si fuerit actum cõtra alterum, non faciet sententia lata alteri præiudicium, x nisi sciuerit causam suam agi. l. sæpe. §. scientibus. ff. de re iudica. quod sequuntur Innoc. & Ioan. And. in c. auditis. in 1. gl. vbi plene no. de hoc.

14 † Modo reuoco in dubium, an iurisdictio f generalis ° quæratur præscriptione? Breuiter dic, q sic per text. in d. c. auditis. & c. cum olim de præscrip. cũ sim. ibi not. & idem sequitur Cyn. in d. l. 1. C. de eman. y libero quo facit text. in l. fin. ff. de aqua plu. arcen. y dum tamen interueniat scientia & patientia principis, seu illius ad quem ipsa talis iurisdictio pertinebat, secũdum Bart. vt ibi nota. per eum in d. l. iusto. §. non mutat. ff. de vsucap. pro hoc etiam facit l. ultro. cum ibi no. per glos. de diuer. of. & appari. lib. 12. & not. etiam per Gul. de Cu. & alios in d. l. imperium. ff. de iu. om. iud.

15 † Amplius circa præmissorum doctrinam quæritur, an ius pedagij g di seu vectigalis imponendi præscriptione quæratur? z breuiter dic, q sic, præscriptione tãti temporis cuius initij in contrarium memoria non existit, vt est text. in c quibusdam §. præterea, extra de verb. sign. quod sequitur Cy. in l. 1. C. noua vecti. impo. non poss. & Bart. in l. si publicanus. §. in vectigalibus. ff. de pub. & Ray. codẽ tit. l. vectigalia. dum tamẽ, vt prædictum est, interueniat scientia, & patientia eius contra quem præscribitur, sicut in cæteris iuribus incorporalibus dictũ est. Sed hic aduertẽdum secundum Bar. vbi supra, nam aut præscribitur hoc ius pedagiandi cõtra priuatum, ad quẽ prius pertinebat vel ex cõcessione principis, vel præscriptione, & tunc sufficit eius sciẽtia & patientia, & tẽpus longum 10. vel 20. ann. Aut præscribitur contra principẽ, & tunc exigitur tẽpus cuius cõtrarij memoria nõ existat a à scientia ipsius principis, a vel saltẽ præsidis illius prouinciæ scientia & patientia, ad cuius præsidis curã pertinet de talibus

an per famam. Marsi. i l. de minore, §. plurium, num 74. de quæstio. an per testes singulares, Cor. consil 91. col. 12. in lra G, et 134. in litera F, vol. 1. Dec. in c. licet causam, num. 7. circa fi. de probatio. Soci. Iun. consil 99. num. 13. vol. 2. Io. d Amicis consil. 1. nu. 60. & Rodrig. ad leg. 6. nu. 97. ibi probatur quando quis soluit onera personalia. Alex. cons. 81. in num. 5. vol. a. 7. q intelligitur per Alex. consil. e 1. nu. 1. & Decius consil. 126. in fi. Alex. consil. 23. & cons. 16. vol. 5. Bertachin in tract. de gabellis in prin nu. 215. quando soluunt sciente eo de cuius iurisdictio agitur. Ias. consilio 166. vol. 4.

a Per hoc nõ acquiritur. Ias in vsib. feud. in rubr. n. 13. Affic. decis. 403. num. 21.

y Solo animo, Bald. de prescri. in 2 parte. 5. partis princ. q 4. numo. 12. late Rip. in c. cũ ecclesia Sutrina, numer. 60. de cauf. poss. & propri.

o Si vnus actus, istum locum citat & comprobat Alba consil. 64. num. 19. Tiraquel. de iure primig. q 39. num. 2. Ias. in l. 3. na 3a. de acq. pos.

p Puta in causis ciuil. tantum, Ias in l imperium, numo. 23. Bald. in c. parte, 5. partis principa. 3. q. & in tertio dubio Fel. A [illegible] colum. 10. versic. verum est. Ioan de Amicis consil. 10. num. 17. circa med.

q Non erit quæsita Bouer decisio e 26. numer. quarto.

r Bannum vel edictum, Alba consil. 64. n. 10 & citat illum locum Capit. decis. 26. num. 30. non tamen probatur per solum præceptum nisi interuenerit obedientia, Afflic. decis. 263 nu. 10. & 301. num. 1. Alex. consil 23. num. 13. vol. 5. Bald. in l 2. col. 8. C de seruit. vbi ponit per quos actus probatur iurisdictio, &

v Retinebitur possessio in omnibus, Socin consilio 7. colum. prima. volum. primo. vide Vas. in tit. de successio. creatio. progressu. lib. secundo, §. 06. numer. 123. dummodo sciuerit iurisdictionem in totum competere vt ibi.

x Nisi sciuerit suam causam agi, an præiudicat in dominio & possessione, Didac. in sua Practica, cap 13. num. 8. & præcipuè col 4 & seq.

y Dum tamen interueniet scientia Principis, istum locum citat & comprobat Anton Gabriel. de commun. conclusion. conclus. prima in tit. de præscription. nu. 59. quæ non procedit in præscriptione immemorabili, vt ibi & an sufficiat scientia suorum officialium. Bouer. decision. 264. numer. 19. latissimè Anton. Gabr supra numer. 60.

z Breuiter dic quòd sic, Mẽsinger. Centuria quarta, obseruat. 24.

a Vel saltem præsidis, Anton. Gabriel supra.

de talibus vectigalib. vt l. 3. C. noua. vect. impo. non pos.
Ex quibus infertur secundum Bart. quòd multæ Ciuitates, villæ, & castra maxime in Tuscia non præscripserunt ius pedagiandi, nec imponendi vectigalia; quia nõ interuenit præsidis scientia, nec principis propter ipsorum absentiam.
16 † Quid ergo si aliquis þscripserit ius pedagiandi de certis speciebus, seu reb. puta de lino, & lana an poterit exigere de alijs rebus, puta de vino,
B & frumento, & alijs? Dicit Bart. vbi supra B quòd non, arg. ff. de itin. actuque priua. l. 1. §. si quis hoc interdicto. cum ibi not. & probatur in l. licitatio. §. earum rerum. ff. de pub. ad quod facit quod not. Innoc. in c. auditis. de
17 præscrip. † Sed nunc quæritur, quanto tempore perditur ius pedagiãdi? dicit Bar. in d. §. earum rerum, distinguendo. aut enim tale ius pertinebat, pertinebat ad priuatam personam priuilegio, vel consuetudine, & tol-
C litur, & perditur C spatio 10. ann. eo non vtendo. argu. in l. 1. ff. de nuodi. Aut pertinebat ad fiscum, seu rempublicam ciuitatis, & tunc requiritur cessatum esse spatio 40. annorum. l. omnes. C. præscri. 30. ano. Nec obs. l. cõpetit. eod. tit. quia loquitur in solutione tributi, quòd præstatur in recognitionem vniuersalis dominij, cui nõ præscribitur, sicut nec decimis, vt in cap. causam de præ-
18 scriptio. & in cap. dudum. de decim. † Ex his infertur, quòd hodie libertas, ne quis teneatur ad solutionem collectarum vel onerum, potest contra ciuitatem vel castrũ
D D præscribi spatio 40. annorum: vt determinat gl. in l. si publicanus. in §. de rebus. & probatur ea l. §. in omnib. & ibi per Iac. de Are. ff. de publ. & in l. licitatio. § earũ rerum. C. eo. tit. & not. p Dy. in l. commissa. ff de publ. licet de iure communi omnes ad hæc onera teneantur, vt l. omnes. C. de anno. & tribu. lib. 10. & l. 2. C. de mu. pa. & in l. vacuatis. C. de decu. lib. 10. cum sim. ibi nota. Et not. quia faciunt præscriptionem, de qua supra, l. si. C. de fun. rei priua. in gl. super verb. vetustatis, & quod
19 nota. per gl. in l. fraudem. C. de anno & tri. † Quid ergo dicemus de quæstione quotidiana occurrente de facto. Ecce quòd villa vel castrum habet merum & mixtum imperium, & territorium & confines per se ab alijs locis separatos, intra quod territorium & confines aliqs habet certas proprietates, pro quibus prætendit se nõ soluisse aliqua onera spatio 40. annorum, & sic dicit se tutum præscriptione, quæritur an sit audiẽdus? videtur quod sic, quia ista stant simul, quòd tota iurisdictio & confines sint vnius villæ vel castri, & tamen in eodem territorio & eiusdem confinibus possit res vel proprietas aliqua præscribi, vt in cap. auditis. & in c. cum olim. de
E præscrip cum sim. ibi not. E In contrarium facit, nã istæ sunt publicæ functiones, quæ principi debentur, ideoqꝫ eis non præscribitur, vt in l. competit. C. de præscri. 30.
20 ann. † Quid si aliquis emerit, vt quotidie videmus, à ciuitate pedagium aliquod pro certo tempore simpliciter sine pacto, & inde pendente tempore superueniat guerra, quæ impedit exactionem & fructum dicti pedagij, an fiet ipsi emptori remissio eius quantitatis in toto, vel in parte, de qua respondere habet ipsi commu-
H ni? Aduerte quòd plerunqꝫ de facto contingit H & Bar. hanc quæstionem latè disputat in l. cotem ferro. §. qui maximos. ff de pub. Sed conclusiue dicit, quòd vendita videtur sola cõmoditas & perceptio ipsius pedagij, non autem ipsum ius pedagij. arg. l. si vsufruct. ff. de iu. do. & & in l. necessario. §. si. ff. de peri. & commo. rei vend. & l. Aquilius. ff de donat. nam ipsum ius. vendi per ciuitatem non posset, vt l. fin. C. de vec. vnde quando venditur
F talis commoditas seu perceptio pedagij, F videtur vendita alea, vel tractus retis, vel piscium, vel fructus futuri. vt l. nec emptio. ff. de contrah emp. & l. si iactus ff. de act. empt. vnde secundum eum sic distingue, aut guerra contingit sine facto & culpa ciuitatis a qua emit pedagium, & tunc non debet ipsi emptori fieri aliqua remissio, sed omne periculum contingens cedit eius damno, vt dictis iuribus. & Instit. de emp. & vend. §. cum autem.
G & ibi not. aut guerra contingit G facto vel culpa ipsius ciuitatis, vt quia contra eam fit guerra, vel ipsa ciuitas facit contra aliam guerram, siue iustè siue iniustè secundum eum, & tunc debet fieri sibi remissio. argu. l. si merces. §. culpæ. ff. loca. & l. si. C. so. ma. cum sim. Nec obstat l. si. ff. de act. emp. quia ibi non fuit illa guerra seu volenta propter inimicitiam venditoris, alias secus, vt supra dictum est.

A Quòd non, quia sunt odiosa. Ferr. supra nume. 79.

C Spatio 10. an. Alex. consil. 16. num. 17. versic. item respondeo, vol. 5. Balb. sup. in 2. parte. 5. partis, q. 1. nume. 6. Boss. in titul. de fisco, num. 54. & quando per contrauentionẽ perdatur priuilegium. Dec in cap. cæterum, num. 21. de priuileg. vbi scripsi in addit. dum in illã partem ederem.

D Præscribi spatio 40 ann. Balbus sup. q. 7. late per Natam consil. 406. nu. 19. an debeat interuenire contemptus nolentis soluere & necessaria sit interpellatio ibi.

E In contrariũ Balb. supra in titu. de vsucap nume. 12. Nepos à Montealbano in tract. de excep. in fi. nu. 18.

F Videtur vendita, vide late Iul. Ferr. d. tracta. de gabell. nume. 301. Bouer. decisio. 249. nume. 3.

G Facto vel culpa ciuitatis. Iul. Ferr. supr. nume. 300. circa med.

H Concedimus. Soci. Iun. consil. 5. nu. 10. volu. 4. Afflic. decis. 305 nu. 2. Dec. in c. cũ venerabilis, nu. 10 de excep. & cons. 272. nu. 10. Ias. consi. 27. nu. 2. volu. 1. Socin. cons. 93. colũ. 11. vol. 1. Paris. consil. 23. in princip. vol. 1.

ADDITIONES.

* Consuetudine. Adde, quòd habens iurisdictionem ex consuetudine in vno videtur etiam habere in eius consecutiuo, seu accessorio, teste Rom. cons. 243. Dec. in c. translato. 1. lect. on. 8. de consti. in cap. præterea. col. fi. versic. & consuetu. de off. deleg. in rub. de app. col. 2.

* Iurisdictio. Adde, an iurisdictio vel merum imperium cohærens territorio transferatur per alluuionem territorij, & Dic, vt per Ias. consil. 140. colum. 3. post princi. lib. 1. vbi concludit, quòd per alluuionem nõ sit acquisita aliqua iurisdictio, sed remaneat sicut antea, pro quo vide tex. in l. Martius ff de acquiren. rer. domin. l. ergo. §. alluuio. eodem titu. Distingue, vt latius per Ias. dicto consilio.

* Collegium. Adde quòd in actibus collegialibus, seu capitularibus non sufficit singulos de collegio separatim consentire, sed oportet, quod sint collegialiter congregati, & ita consentiant, teste Ias. in l. si quis filio §. si parti, num. 8. ff. de leg. 1. vbi plura de vniuersitate, & collegio, quid de Senatoribus vide ibi num. 9. vbi quòd non sufficit si quilibet Senator seorsum consentiat, quia authoritas Senatorum non est disgregata per singulos, sed ista apud collegium, & in forma collegij. Masuer.

a Quid est iurisdictio. Vide p Bar. Cæpo. in tract. de ser. verba. præd. c. 11. & per Bar. in con. inci. an iuris.

b De verbo concedimor. vide Doc. in l. si quis ergo casus. ff. de pec. gl. in ver. super titu. de vsu lib. 6. & ibi Docto. Abb in c. pastoral. in 2. not. de donat. Abb. in c. cum venerabilis de excep. in 2. vol.

* Iurisdictio. Adde. fac. quæ scribit Ias. in l. 1. num. 2. ff. de condic. ex lege, vbi quòd statuta Principum, Ducum, Comitum & Marchionum nõ recognoscẽn. superiorẽ, & habeñ. perpetuam iurisdictionem, censentur ius ciuile, non prætorium, cum habeantur loco supremi Principis, Bar. in l. 1. §. de qua re. ff. de postul. in l. infamem. ff. de pub. iud. in l. relegati. ff. de pœn. in l. hostes ff. de capti. & sic eorum statuta censentur ius ciuile, & quòd Princeps nõ recognoscens superiorem de iure vel de facto habeatur loco Imperatoris quò ad suos subditos, not. Bar. d. l. hostes. ff. de capti. in l. relegati. ff. de pœnis, quid de principe qui habet iura imperij: & quòd sit supra ius positiuum, not. Nat. consil. 167. de quo etiam cons. 479. 402. & dixi ad Ias. d. l. 1. ff. de condic. ex l. Masuer.

* Concedimus. H Adde, de materia cõcessionis, & verbo concedo, quæ scribit Alex. consil. 96. num. 4. lib. 5. Boer. q. 42. col. 8. post princ. & quid de verbis positis in concessione, cum iuribus suis & pertinentijs, & Dic, quòd non probant, nisi quatenus per alias probationes appareat limitate de ipsis iuribus, teste Rol. consil. 82. nu. 13. lib. 2. Quibus adde quòd refert an concessio incipiat à corpore vel à quantitate, nisi ex circumstantijs & alijs clausulis aliud colligatur, teste Alexan. cons. 8. lib. 4. pro quo vide quæ not. Ias. in l. si sic legatum. §. si mihi, col. fi. ff. de leg. 1. vbi dixi. & vide eundem in l. si quis in aliquo, nu. 8. C. de eden. Rom. consil. 336. Quid de concessione facta per principem de castro, villa, & alijs, & Dic, quòd intelligitur facta cum pertinentijs, iuxta tradita p Nat. consil. 405. vbi quid de iurisdictione & alijs, & vide Decius consil. 517. col. fi. nu. 9. quòd autem hoc verbum concedimus, importet translationem iuris sicut & translationem dominij, not. Ias. in l. si pœnæ causa. §. cum iter. nu. 5. & seq. ff. de condi. indeb. vbi plura. Masuer.

c Quid si merum imperium. Adde gl. & Do. in l. imperiũ. ff. de iur. om. iudi. Specul. de iur. om. iud. in §. 1. ver. notandum. Doct. in c. cum ad sedem. & in c. conquerente, de offic. ordi.

* Merum Imperium. Adde, an ciuitas possit præscribere merum, & mixtum imperium, ita ut non subijciatur,

Dic,

Dic, quòd non secundum Rui. consil. 69. col fi. lib. 5.

d Quis dicatur iudex ordinarius, vide in c. cum ab ecclesiarum. de offi. ord. Doct. in c. cum in ecclesijs de ma. & obe. Docto in c. nemo 2. q. 1. Ant. de But. in c. cæterum. de iud. ver. deuenio ad secundum gl. in l. quanquam. in §. vbi decretum. ff. de offic. procon Docto. in l. 1. & 3. de offic. eius cui man. est iurisd. per Rom. decisio. 338. & in cap. ordinarij, iuncta gl. 2. de offic. ordi. per quam dicüt ibi Docto. quod in materia adaptabili verbum ordinarius comprehendit inferiores episcopis, & idem tenet Abb. in cap. post cessionem, de proba.

e Vlterius quæro &c. vide Bal. in d. l. imperium. & Bal. in addi. Specu. titu. de iu. omn. iud. versic. merum imperiü.

* Vlterius quæro. Adde Ias. in l. si quis à filio §. si parti. ff. de leg. 1.

f An iurisd. quæratur præscriptione, † vide Bar. consil. 1.

1 incip quæritur vtrum iurisdictio. & Flo. in l. si sic constituta. ff. quemadmodum ser amit. Bal in l. fina. ad fi. C. de long. temp. præscrip. Pau. de Cast. consil. 132.

g An ius pedagiandi præscribatur, vide Bal. in l. si plures. C. de cond. inser. & diffusè per Bertachinum in tract de gabel. in prima parte in decima quæst. & Pau. de Caste. consil. 297. & Feder. de Se. consil. incip. laicus de prædio.

• Ius pedagiandi. Adde, quanto tempore præscribatur iuri soluendi vectigalia fisco vel reipubl. & quid de iure soluendi collectas, & vide Rom. consil. 152. 4 dub. Alexã. consil. 3. lib. 1. Corn. cons. 21. col. 6 lib. 3. Ias. consil. 102. col. fi lib 4 vbi quòd sufficiunt 20 anni ad præscribendü talem libertatem, licet Alex. consil. 136. lib. 2. dicat debere cõcurrere quatuor, de quibus per eum ibi, cui adde Cur. Iun. consil. 60. nu. 17. pro quo vide Balb. de præscrip. sed requisita per Alex. non habent locum in præscriptione tanti temporis cuius initij &c. teste Rub. cõsil. 21. & hanc dicit communem Alexan. consil. 6. lib. 1. Felyn. in c. de quarta, col. fi. de præscrip. Dec. consil. 85. quod tempus habet rationem priuilegij c. super quibusdam §. præterea. vbi gl. extra de verb. sign. l. hoc iure §. ductus aquæ. de aqua quot. & æstiu. Ias in l. quominus. col. 10. ff. de flum. Fely. in c. si diligenti, col. 7 de præscrip. Abb. in c super quibusdam, extra de verb. signif. qualiter autem præscribatur libertas, vide glo. in c. non licet, extra de præscrip. & de tempore cuius initij memoria non extat in cõtrarium; quid operetur, & ad quid extendatur, vide Balb. de præscrip. 2. par. 3 par. princip. colum. 4. & 2. par. 4. par. princ. q. 4. gl. in l. si arbiter. ff. de proba. Guid Pap q6 416. & an regalia præscribantur & qualiter, Ias consil. 108 109. & an possit præscribi census debitus Imperatori, idem Ias. consil. 70. lib. 3. ius autem in feudali quanto tempore præscribatur etiã contra ecclesiam, vide Curt. de feud. qõ 3. 2. par. princip. & Dic, quòd non præsumitur scientia in principe etiam spatio centum annorum iuxta not. per Ruyn. consilio 26. lib. primo; vbi refert in quo Bar. reprobetur, vel nõ, in l. licitatio. § earum rerum. ff. de pub. & vectig. Mas.

h Contingit. Adde vt per Petr. de Ancha. consilio 404. & consil 416.

SEruitutum possessione, & quasi, fuit, & stetit. Meritò dicitur [& quasi] quia in istis iuribus incorporalibus non est propriè vera possessio, sed impropria, vt l. seruus. §. incorporales. ff. de acquirend rer. domin. in l. quoties, de seru. Qualiter autem possessio, uel quasi, in istis iuribus acquiratur, dictum est in præcedenti gl.

• SPacio * annorum 30. Quale & quantum tempus in istis præscriptionibus requiratur, plenè dictum est supra.

ADDITIO.

• Spacio, Adde, quòd libertas contra seruitutes rusticas præscribitur decem annis, absque aliquo facto præscribentis: & sine titulo, & bonafide ex sola negligentia nõ vtentis, secus in seruitutibus vrbanis, teste Ias. in l. ex hoc edicto col. 2. circa fin. post num. 8. ff. de eo per quem fac. erit.

QVare cum prædicta vera sint. Hæc est libelli conclusio, quæ præ cæteris est notanda, vt prædixi sæpius &c.

DEberi, & debitas esse prædictis molendino & domus. Hic multum no. quod verba sententiæ proferendæ, debent referri ad rem ipsam cui seruitus debetur, non autem ad personam cuius res est, vt habetur in l. qui aliena. ff. de nego. gest.

AD non turbandum & molestandum. Vides hic, quod pro huiusmodi iuribus incorporalibus simul & semel proponitur actio confessoria, & interdictum vti possidetis, quod iure fieri potest, cum nulla subsit cõtrarietas vel repugnantia, vt traditur in l. sicut. in §. Aristo. & l. si quis diuturno. ff si ser. vend. & l. vti frui. in fi. ff. si vsufru. pet. & in l pen. ff. de ser. & est tex. in c. cùm ecclesia Sutrina, extra de elec. & plenè dixi supra in titu. de posses. turba. vbi vide.

SVMMARIVM.

1 Multa in conclusione peti possunt quæ spectant ad iudicis officium per sententiam declarare.

PRæstandum eidem ante debitam super hoc cautionem. † Si sanè consideres, vides quòd multa in conclusione petimus, quæ spectant ad iudicis officium per sententiam eius declarare. Primò quidem iudex debet pronunciare super iure seruitutis, uel iurisdictionis, si sit debita, vel non. Secundo in quantum reperiatur deberi. pronunciabit, quod aduersarius teneatur patientiam præstare de præsenti. Tertiò, quod caueat de non turbando in futurum, vt est tex. in l. harum. ff si ser. ven. Quartò condemnabit reum ad interesse temporis præteriti, vt l. loci corpus. §. 1 ff. si ser. ven. Quintò prouidebit, quòd lite pendente reus caueat, de non impediendo ipsum possessorem vti solita seruitute, vel iurisdictione vsque ad finem litis, vt habetur in l. pen. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 4. §. hoc autem. ff. de itin. actuq; priua. facit quod not. per Innocen. in d. c. abbate, in fi gl. de verb. sign Cætera autem quæ in litera sequuntur, declara vt aliàs scripsi.

1 Balb. de præscrip. in 2. parte. 5. partis princip. q. 3. Iul Ferr in tracta. de gabel. nume. 255. Boss. in tit. de vecti. nu. 3. Bouer. decis. 226. nu. 9.

FORMA LIBELLI IN actione negatoria.

a CORAM * vobis Do. Petr. Vicario D. Potestatis Papiæ agit, & in iure proponit August. de Pozolo suo & syndicatorio nomine communis & hominum terræ Garlaschi, contra & aduersus Ioan. Fran. Gallinam, & contra quamcunque aliam personam pro eo & eius nomine in iudicio legitimè comparentem, dicens ipse August. quòd iam longissimo tempore, tam per se quam per eius antecessores tenuit, & possedit pro sua & tanquam suam domum vnam positam in Papia, cui cohæret &c. in quam domum præfatus Ioan. Franc. ex quadam eius domo posita in dicta ciuitate, cui cohæret &c. infixit seu imposuit trabem vnam, seu signum vnum præter & cõtra voluntatem, scientiam & patientiam dicti Augu. & hodie infixum & impositum habet & tenet, indebitè & iniustè. Amplius dicit & proponit idem Aug. quòd præfatus Ioan. Fran deriuare, seu decurrere facit aquã per quandam petiam prati dicti August. positum &c. Rursumque idem Ioan. Fran prætendét habere iurisdictionem in loco Garlaschi, in ipso loco, & homines ibidem commorantes & habitantes nititur exercere, & de facto exercuit, & exercet iurisdictionem tàm in ciuilibus quàm in criminalibus causis, tùm tamé rei veritate inspecta ad ipsum Ioan. Franc. nulla iurisdictio pertinuit, nec

a Coram vobis libellũ in actione negatoria, ponit Ias. in §. aquè, nu 53. Instit. de actio. Pet. Iac. in sua Practica in libel. de negato. actio. in rem.

net pertinet in loco prædicto, sed ipsa iurisdictio in totam spectauit & pertinuit, & hodie spectat, & pertinet ad commune, & homines, & vniuersitatem Papiæ, cui ciuitati ipse locus Garlaschi subiect[p] & suppositus fuit & est antiquissimis temporibus, quo ad omnimodā iurisdictionem & merum & mistum imperium. Et quoniam ipse Ioan. Franc. sæpius admonitus & requisitus, vt à prædictis desisteret, recusauit, & recusat desistere indebitè & iniuste. Iccirco præfatus Aug. animaduertens prædicta vera esse, cum nunquam d. Ioan. Fran. ius competeret in prædictis, petit & requirit nomine quo supra singula singulis debite referendo, quatenus per vestram diffinitiuam sententiam pronuncietis & declaretis, nullam seruitutem, nec iurisdictionem, nec ius aliquod seruitutis & iurisdictionis, nec competijsse, nec competere in prædictis domo, aquæductu, & loco Garlaschi dicto Ioan. Fran. sed ipsum locum Garlaschi, dictam domum, & petiam prati fore, & esse liberas & exemptas à prædictis iurisdictione & seruitute. Vlteriusque condemnetis dictum Ioan. Fran. ad non utendum de cætero dictis iurisdictione & seruitute, & in omnibus damnis, & interesse, & expensis factis, & passis per suprascriptū Augu. & de fiendis & patiendis per suprascriptum Augusti. in futurum solemniter protestatur, deducēdo in præsenti iudicio omne suum ius sibi competens & competiturum. Saluo iure adden. &c. non astringens se &c.

a CОram vobis.[a] Iste libellus est negatiue conceptus, quia negatoria, quæ in eo proponitur, est huiusmodi naturæ, vt per eam negetur ius competere aduersario. vt l. 2. in princ. & l. loci corpus. §. competit. ff. de serui. vend. & Institut. de act. §. æque si agat, veraiem prædiorum. & ibi not. plene de hac materia & per gl. & Iac. Butr.

a Seu tignum quod sit, Cæpol. de seruit. vrban. prædio. c. 30. Io. Coras. in l. 1. nu. 53. de seruit.

ADDITIO.

a Coram vobis. Quomodo autem formetur libellus in hac actione negatoria, vide Bar. in l. si priorem 5 opp. ff. de ope. nou. nunc. Ang. de Per. in l. si quis vi. §. differentia, in 3. & 6. car. ff. de acq. poss. Ang. Are. in § æque. Instit. de act. col 3. versic. in negatoria. Ioan. de Pla. in colu. 2. versic. in negatoria. & Ias. colum. penult. vers. in negatoria. Ziletius.

o Sed est necessaria, Balb. de præscr. in 3 par. 4. partis princip. in 1. q. nu. 2.

SVO & syndicatorio nomine. Hic vides, q̃ iste Augu. fungitur vice duorum tanquam ipse & tanquā alius in eadem scriptura, quod satis credo admittendū, cum per hoc nulla interueniat iuris vel facti contrarietas seu repugnantia. argum ad hoc in l. 1. uior. ff. de fideius. & l. situia §. 1. ff. de contrah. emp. & habetur. & not. in l. 3. ff. de adop. &c.

n Nisi domino, Coras. in l. et q. nu. 9. de seruit.

b POsuit[b] trabem [p] seu tignum. Hæc est quædam species seruitutis vrbanæ, de qua traditur in l. binas quis ædes, & l. sed si inter me. & l. hæc autem iura, in fi. ff. de ser. urb. præd. in qua seruitute perdenda non sufficit simplex negligentia non vtentis, o sed est necessaria etiam aduersarij cura in obturando foramina, in quibus tigna erant imposita. vt d. l. hæc autem iura, &c.

1 Est in possessione ipsius prati, Ias. in l. si priorem, nu 36. de ope. no nuncia. istum locum citat & comprobat Cagnol. l. in pari cā nu. 3. de reg. iur. & citat D. Borgn. Canal in tractu. de tutore & curatore, nu. 16. & decis. 18. nu. 8.

ADDITIO.

b Posuit. Adde Ias. in l. ex hoc edicto. col. 2. in fi. ff. de eo per quem fac. erit.

SVMMARIVM.

1 *Negatoria actio non competit nisi domino prædij cuius petitur liberatio.*
2 *Actiones competentes pro seruitutibus, quare ita vocentur.*
3 *Intentans negatoriam, an probet dominium rei cuius petit liberationem.*
4 *Rei vendicatione agens se dominum probare debet.*

1 PEr quandam petiam prati dicti Augu. † Notāter dicit quòd pratum est ipsius Aug. quia negatoria actio, quæ per ipsum proponitur, vt pratū ipsum ab hac seruitute liberetur, non cōpetit 1 nisi dño prædij, sicut dictum est de confessoria in tit. præced. vt pro-
2 batur in l. 1. & 2. in princ. cum ibi no. ff. si ser. vend. † Diceret aliquis, quare hæ actiones, quæ pro huiusmodi seruitutibus, vel iuribus incorporalibus competunt, hoc nomine appellantur? vide gl. quæ est ff. si ser. vend. l. 2. in princip. & Insti. de act. §. æque. versicu item prædiorum, quæ format istam quæst. & ibi per Dyn. & Iaco. Butr. & Bar. latius in l. si prius ff. de nou. oper. nun. Sed quia eius inuestigatio non est apud notarios, quibus præsens opusculum dirigitur, multum vtilis nec fructuosa, ideo pro
3 nunc ad eundem no. vos remitto. † Adhuc de alio quæritur, dictum est supra quòd negatoria datur domino prędij à quo negatur seruitus deberi, núquid ergo iste Augusti actor debet probare se dominum dicti prati? & videtur secundum aliquos quòd sic, nam cum dominiū sit causa negatoriæ, sicut dominium est causa rei vendi-
4 cationis, merito sequitur † q̃ sicut agens rei vendicatione debet probare se dominum, vt l. doce ancillam. C. de rei vend. & l. in rem actio in princ. ff. de rei vend. & l. j. C. de alie. iu. mu. causa fac. ita & iste Augu. agens negato-
3 ria. Alij distinguūt, aut iste Aug. s est in possessione ipsius prati, & tunc sufficit probare se possidere ipsū pratum; quia probata possessione præsumitur de eius dominio, cùm de ipso dominio solū n incidenter quæratur, iuxta not. in l. quidam in fin. ff. de cond. indeb. Aut non est in possessione, & tunc incumbit sibi necessitas probandi expressè de suo dominio, per iura prædicta, quam op. sequitur Innoc. in c. abbate sane; extra de verbor. signific. & Barto. in dicta l. si prius, de nou. ope. nunciat. & eam firmat glo. in l. sicuti §. si quæratur. ff. si seru. vend. Et sic habes vnam vtilitatem, quæ est, esse in possessione, quia præsumitur dominus esse. Aliæ etiam habentur vtilitates, de quibus plene tetigit gl. in dicto §. si quæratur. & in l. 1. § 2. de itin. actuque priuatio. inter quas illa numeratur, videlicet possessor conuentus non tenetur præstare cautionem aduersario suo, immo eius aduersarius illam sibi præstabit, quòd possessorem non impediet, nec turbabit pendente lite, vt l. pen. ff. de aqua quoti. & æsti.

NVlla iurisdictio pertinuerit. Pro quacunque iurisdictione tuenda, vel ea deneganda competit actio confessoria, & negatoria, vt dicit in tit. præced. & not. per Innoc. in d. c. abbate, extra de verbor. signif. & in c. dilecti, extra de capel. mona.

SVMMARIVM.

1 *CIuitas de iure communi, habet plenam iurisdictionem in locis sibi subiectis.*
2 *Ciuitatis, vel ciuium appellatione, quid veniat.*
3 *Negatoria competit pro loco loci, an competat etiam ipsi loco vniuersali.*
4 *Ius tertij an possit deduci in modum agendi in iudicio.*
5 *Si ius tertij non deducatur, nec per modum agendi, nec excipiendi, sed ille tertius de iure suo cognosci velit, an audiatur.*

1 SPectat & pertinet ad commune, & homines Papiæ, &c. † Hic habes pro regula, quòd in locis subiectis ciuitati ipsa ciuitas de iure communi habet plenam iurisdictionem, vt l. qui ex vico. ff. ad muni. & dixi supra titu. proximo. facit in Authen. qui mo. na. effic.
2 sui. §. si quis igitur. † Quid autem comprehendatur appellatione ciuitatis, vel patriæ, vel ciuium. plene not. per
3 Bar. in l. urbis appellatione ff. de verb. signi. † Hinc autem descēdit tale dubiū; videlicet cui competat ista negatoria, an communi Garlaschi, an communi Papiæ. Et breuiter secundum Innocent. dicendum est, quod vtrique eorum insolidum competere potest, vt per eum not. in cap. auditis. de præscrip. facit l. principaliter causam. C. de lib. cau. sicut dictū est in casu econuerso contra vtrunque confessoriam competere, vt idem Innoc. no. in d. c. auditis.

additis, & ego supra dixi in tit. præced. Sententia tamē q contra unū profertur, alteri non nocebit, x nisi sciuerit causam suam agi, secundum Innocē. ubi supra, & in c. dilecti el 1. de appel. & no. per gl. in c. auctoritate, §. j. de sent. & re iu. lib. 6. patet ergo, quòd commune Garlaschi opponit de iure tertij [a] in modū agēdi ista actione negatoria, dum dicit iurisdictionem istam pertinere communi Papiæ, quod an fieri possit, & quādo hoc procedit, no. plene per Cyn. in l. cum seruum. C. de ser. fug. & per Bar. in l. 1. ff de excep. rei iud. ad quod facit l. loci corpus. §. competit. ff. si ser. ven. & l. fina. de rei vend. Ad cuius articuli pleniorem doctrinā sic distingue. aliquando quis l excipit de iure tertij eius cui successit, & in hoc dic vt plenè not. per Dyn. in c. is qui in ius de reg. iur. lib. 6. & quod no. per gl. & Doct. in l. vitia. C. de acquir. poss. & l. Pomponius, & l. apud Celsum. §. de auctore. ff. de do. excep. Aliquādo quis excipit de iure tertij eius m cuius est fideiussor, quo casu distinguitur, aut ista exceptio est personalis, aut realis, vt traditur in l. exceptiones. ff de excep. & l. ex persona. ff. de fideiu. & plenè not. per Cyn. in l. mandatori C. de non nu. pecu. Aliquādo quis excipit de iure tertij n sibi correi. quo casu distinguitur late per Bart. & gl. in l. pen. ff. de duob. re. & l. 1. & auth. ibi posita. C. de duo. re. Aliquando quis excipit de iure tertij prorsus extranei, quo casu subdistingue, aut ipsum ius ipsi tertij est similiter peremptorium & extinctiuum iuris agentis, aut simpliciter suspensiuum. Primo casu, aut ipsum ius tertij extinguit ius ipsius agētis, ita demum o si ille tertius velit, & sic non admittitur exceptio de iure tertij, vt l. 1. & ibi not. per glos. & Docto. ff. si ager vectig. & l. 1. C de iu. emph. aut ipsum ius tertij extinguit ius agentis, ita demum si ille tertius non contradicat, p & tunc nō potest opponi de iure ipsius tertij, vt in l filio præterito. ff. de iniust. rupt. testa. coniuncta l. 1. ff de excep. rei iud. Et pro hac parte videtur casus in l. 1. § 2 ff. de do. exce. & iuncta gl. quæ est in l. eleganter, in princ. ff. de dol. Aut ipsum ius extinguit, siue tertius q uelit, siue non, & tunc potest opponi de iure ipsius tertij, vt in l fin. C. de rei vend. & d. l. cum seruum cum gl sua. Secundo autem casu principali, quando ius tertij est suspensiuum intentionis agentis, tunc excipi potest de iure tertij, vt d. l. 1. de exec. rei iud & l. qui eum heredem. ff de act & oblig. licet contra faciat l. fi. C. de peti. hæred. Et prædicta locum habent, quando de iure tertij proponitur in modum excipiendi.
4 † Sed nunquid in modum agendi potest ius tertij in iudicio deduci? x videtur quòd non sine speciali mandato illius tertij cuius est actio, argum. l. si pupilli § videamus. ff. de nego gest. & l. quoties. § is qui temporali ff. de admi tut cum sim In contrarium facit quod dictū est supra in forma præsentis libelli, & quod habetur in l. si post mortem. §. fin. ff de contrata. & l. loci corpus. §. competit, ff. si ser. ven. Sed respondeo q ius tertij principaliter agendo, & super eo se fundando, non potest p alium sine mandato deduci in iudicio, vt in supra alle. pro prima parte. Vbi vèrò ius tertij incidenter deducitur agendo, vt in præsenti libello, nam actor negat ius seruitutis, vel iurisdictionis competere reo, & hoc per se sufficeret ipsi actori, veruntamen ad maiorem sui iuris propositi confirmationem inducit ius illius tertij, & potest tunc proponi in vim agendi, vt in secundo alleg. Aut ergo quis agit ex suo proprio iure in sua persona fundato descendente ex facto & iure tertij, & tunc tale ius tertij potest in iudicio proponi & allegari ad fortificandum ius proprium in iudicio propositum, vt d. l. si post mortem §. fi. cum sim. ver igitur, vbi agit quis petitione hæreditatis pro parte sibi delata ab intestato eo quia talis fuit præteritus & testamentum fuit nullum vel per contratabulas ruptum vt ibi; certè licet ista petitio hæreditatis sit ius proprium ipsius proponentis, tamen causatur ex iure ipsius tertij, quod est nullitas testamenti, & hoc quidem fieri conceditur. Aut quis agit ex iure alieno fundato in persona tertij, & tunc hoc fieri non conceditur in modum agendi sine mandato eius exempla sunt in toto titu. de procur. vnde si agens negatoria dicat. [Tibi non competit iurisdictio, vel talis seruitus] ipse proponit ius libertatis sibi competere quod est ius proprium in eius persona principaliter fundatū, licet causam trahere possit à tertio, vt si adijciat p modum causæ [quia iurisdictio pertinet ad commune Papiæ] vt hic, quo casu est audiendus allegans ius tertij tali modo, etiam in vim agendi.
5 † Quid ergo, si ius tertij non proponitur ab alio in vim agendi nec excipiendi, sed ille tertius pro suo interesse comparet in lite inter alios mota, petēs de iure suo cognosci, an sit audiēdus? x a dic quòd sic, vt in c. cum super, extra de re iud. & not. per Innocen. in gl. 1. in cap. veniens. extra de testa & per Bar. in d. l. à diuo Pio. §. si super rebus. ff de re iud. &c.

ADDITIONES.

• De iure tertij. Adde de hoc, & vide per Alex de Imol. in l. Indebiti. §. sed si nummi ff de cond ind. Adde tamē quòd agenti petitione hæreditatis non obstat exceptio de iure tertij, ita ipse Alex. in cons. 91. col. 9. ver. nec potuit, in 1. vol.

• De iure tertij. Adde quæ scribit Ias. in l. indebiti. §. sed etsi nummi col. fina ff. de condi indeb. vbi an conductor possit opponere de iure tertij. & sic emphyteutæ, vel generaliter, vide ibi, vbi scripsit de materia excep de iure tertij, de qua plura not. Bald. in l peremptorias col penult. nu. 18. C. sent. rescind. non posse Prae. Masueri tit. de excep. Castr. in l. cum seruum. C de serui fug. Hypp. sing. 274. Bart in l. fi. C. de rei vend. in l. si prolusorio. §. 1. ff de appell. Nat. consil. 417. col. fi. Ias in l. 1 nu. 10. C. de iur. emphy. Dec. consil 147 col 1 & col vlt vbi quòd in venditione bonorum feudalium facta inscio superiore quòd tertius non potest hoc opponere licèt venditio sit nulla.

In iudicio autem summario dic, quòd non auditur quis excipiendo de iure tertij, teste Rom. consil. 347. & quando possessor opponit aliquam exceptionem p quā ius actoris remouetur: non debet arctari ad edocen. de iuribus suis l. Paulus §. qui pignoris vbi Bar ff qui po. in pign hab. Et ad Bart. in l. qui eum hære de. ff de exce. rei iud Adde, & limita dicta Bar. ibi. non habere locum τ in iudicijs summarijs, vbi quis nō admittitur ad opponendum de iure tertij, etiam exclusiuo agentis, secūdum Castr. quem refert Alex. in l. fi. C. de edic. di. Adr. toll. col 9. & vide text. in l. his consequenter, vbi Bar. ff. fam. ercis. Dec. consil. 147. col 2. & fin vbi quando sit q de iure tertij possit, vel non possit opponi, Olde. consil. 139. Bald. in l. executorem. col. 6. ver. modo ergo. C. de de exec. rei iud vbi potest opponi per possessorem, & in l. cum seruū C. de seru. fug. in l. si cui, in fi. C. de non numer. pecun. Bar. in l. fructus. ff. de rei vend.

Quibus Adde, quòd conuentus iudicio famil. ercis. seu communi diuidū. potest excipere quòd quis non sit hæres, seu possessor, secundum Bart. in l. 1. ff. fam ercis. Et ad reg. quòd opponitur de iure tertij exclusiuo iuris agen. vt per Bar. in l. 1. § si. ff vti possid. post tex. ibi, dic, q fallit in summarijs. teste eodem Bar. in l. ille à quo. §. si de testamento. ff. ad Treb.

Et quando tertius se opponit, an sufficiat ipsum possidere, vt per hoc dicatur sua interesse, vide tex. in l. ob maritorum. C. ne vxore pro marito, vbi Bald. & in l. 2. C. de priuil. fisci.

Quando

x *Nisi sciuerit, late istam materiā prosequitur Didacus in sua Practica. c. 15. nu 8. in fi. Crau. consil. 14. nu. 5.*

l *Excipit de iure tertij, vide Doct. in d. l. cum seruum, supr. in responsio. lib. in actio. rea in verbo saluis, nu 15.*

m *Cuius est fideiussor, supr. d. verbo saluis, numero 14.*

n *Sibi correi. late ponit Io. Ant. Ronchagal. in l. decimasexta, num. 45. vers. & quoniam, ff de duobus reis.*

o *Si ille tertius velit, Socin. in l. 2. col. 1. vers. secunda conclusio. de excep. exemplificat vt p Iason in l. 2. num. 10. C. de iure emphy. vel vbi requiritur sententia. Tiraq. in repe. l. si vnquam, in verbo reuertatur, num 290. C. de reuo. dona.*

p *Et tunc potest opponi, Soci. d. l. 2 versicu. tertia conclusio, Crau. consil 72. nu. 6. & 144. nu. 21.*

q *Velit siue nō, Soci. sup. vers. j. conclusio, exemplificat vt p Crauet. consil. 266. num. 16. & 191. nu. 3. Goz. consil. 4. nu. 19. Corn. consil. 202 litera F, volu. 2. limit. vt p Alciatū s. 26. nu. 7.*

x *Videtur quòd non, Soci. sup vers. infertur. 5. concl. Socin. Iun consil. 72. num. 7. vol. 2 vbi dicit de cōi alios casus quando non pōt opponi de iure tertij, Bart. & ibi Alexan. in l. his consequenter, §. 1. famil. erciscun. vide Masuer. in sua Practica in titu. de except. numer. 9.*

s *Dic q sic, latissimè istā materiā prosequitur Vanc. in tract. de nullis in titu. quis possit dicere de nullit. nu. 5. cum sequ. vbi etiam in causis criminalibus, Crau consil. 14. & consil. 58. Afflit. decis. 15. & 234. late Didac. in Practica ca. 15. per totum & qn possit impedire executionem, Bouer. decis 78. an possit recusare iudicem, Dec. in c. cum super, in princ de offi. deleg. & quē debeas docere de suo iure, Marsi sing. 274. Maran. in Spec. aduoc. in 9. dist. nu. 62.*

τ *In iudicijs summarijs, Nouiz. consil. 78. numer. 9. Tiraquel. in tracta. retract. lignag. §. primo, gl. prima, num. 51.*

Quando autem possit reus excipere de iure tertij, & quando actor replicare, vide Castr.in l.cum seruum. C.de ser.fug.& qualiter possit actor de iure tertij replicare? Ruy.consil.88.lib.3.& in iudicijs summarijs non admittitur exceptio etiam exclusiua iuris agentis, secundum Ruy. consil.129.lib.2.

Tertius non potest excipere cõtra emphyteutam, quod non soluit Canonem, nisi habeat ille tertius ius à domino, vel dominus declarauerit voluntaté suam, teste Bal. in Auth.qui rem.col.1.C.de sac.san.eccl. & in l fi.C.de iur. emphy.

An autem & quando excipiatur de iure tertij, vide Bal.in l.cum seruum. C.de seru.fug.& quando allegari possit ius tertij, Socin.Inn.consil.47.nu.17.lib.2.Etsi est exclusiuum iuris agentis, an possit allegari si tertius voluerit, idem Soci.consil.71.num.6.eod.lib. Paris.consil.70.nu.13.lib.3.consil.86.lib.4. quando possit opponi de iure tertij, tex.gl.& Bar. in l.his consequenter. ff.famil. ercis.Dec.consil.247. vbi an possit opponi quod feudum sit alienatum sine licentia domini. Cassianus Puteus.

v Nisi sciuisset. Vanc. de nullit. in titu.quis poss. docere de nullit. sub nume. 25.& sub n.26. Cesar Contard. in rep. l.vnic limit.23. C.si de mom.pos. fuer.appell.

a Quòd sit, Rot. decis 388 in no. Dec.in cap licet causam, nu.12. de probatio.late Rodrig. Suarez, in rep.l post rem iudicatam, in 2. limit.nu.2. de re iudic.

PRonuncietis & declaretis nullam seruitutem. Aduerte, quod vt supra dixi, si iudex pronunciat contra commune Garlaschi, quod sententia non noceret communi Papiæ, v nisi sciuisset causam suam agi, vt in l.sæpe. §.scientibus.ff. de re iudi.& not.per Innocen.in cap.auditis, de præscrip.

SVMMARIVM.

1 *Verba liberatoria sunt ad rem, non ad personam referenda, cum agitur pro liberatione à seruitute.*

2 *Vniuersitas vel cõmune potest agere & excipere pro sibi subdito, cui inferatur molestia ab alio communi.*

a Coram vobis. Materiam istã late ponit Flor. in repe.l si quãdo, nu.117.cum sequ.C.vnde vi. Ang.in § praeterea.nu.13. Instit.de actio et ibi nu. 20. ponit libel. quando nunciatio fuit remissa praestita satisdatione, late materiam ponit Andr. Cail.Practicarum obseruationum, libr.1.c.36.

DIctamque domum, ac petiam prati fore & esse a liberas &c. † Vides hic, quòd verba liberatoria sunt ad rem, non autem ad personam referenda; quia sententia prædio fertur, vt in l.qui in aliena. a in fi.ff.de nego gest.† Hic quæro de vno, an dominus alicuius ciuitatis vel villæ, seu aliqua communitas terræ vel castri si per alium alterius ciuitatis dominũ, vel aliam vniuersitaté aliqua inferatur molestia sibi subdito imponendo ei collectam, & alia onera, an possit sibi subditum defendere, & in libertate auxiliari agendo & A excipiendo? Dic breuiter A quod sic pro suo interesse,[a] vt a dicit Innoc. in d c auditis.de præscrip.& in c.inquirente.de offic.ord.& in c.Romana, de sent.excomm.lib.6. per Archid.de re iud.in cap.ad apostolicæ,lib.6.per Io. And.in c.auctoritates, in fi.de priuil. lib.6.ad quod facit tex.in cap.licet causam,in fi.de appel.& in l.1.§.per hanc. ff.de rei vend.

ADDITIO.

a Interesse, Idem dicit Oldr.consil.146.

c Te cogat necessitas, Sylua. nupt.lib.2. num. 63.post med.Alciat in l.ædificia Roma, de verbo. signif.

ET in omnibus damnis, interesse & expensis. Aduerte quòd in hac negatoria etiam veniunt damna, & interesse, sicut suprascriptum est in confessoria, dumtamen para illa requirat, vt no.Innoc.in c.abbate.de verbor.sign.in fi magna gl. & probatur in l.loci corpus.§. si fundus.& l.si forte, in fi. de ser.vendi.

FORMA LIBELLI IN actione noui operis.

D Pro iure seruitutis. Ias.in l. prima.§ si num. 8. de operis nou. nuncia. vbi declarat.

a CORAM a vobis Dom.B.Vicario D.Potestatis Papię dicit, significat, & proponit Th. Beltsonus contra, & aduersus August.de Pozolo &c. dicens dictus Tho quod dum præfatus Augu. anno præsenti, & mense Aprilis proxime præteriti cœpisset, seu inchoasset fieri facere super quodam ipsiũ. Th.sedimine posito, & iacente &c. quédam parietem muri causa volendi ædificare domũ vnã. Idem Tho. sentiens se ex tali ædificio, & opere, & constructione grauari, ipsi August.nouum opus solenniter nunciauit, modulosque, seu mensurã tunc extructi operis assumpsit, seu assumi fecit, prout hæc omnia constãt publicis actis, & documentis, qua quidem nunciatione tunc per ipsum Augu. spreta in contemptũ officij, præsidialis omnino, & deducta ante aliquam remissionem tacitã vel expressam dictæ denunciationis præfatus August.in ipso opere, & ædificio processit, seu procedi fecit vsque ferè ad dicti operis consumationem in maximum ipsius Tho. detrimentum, & contra omnimodam iustitiam. Quare præscriptus Tho. volens & intendens ius sibi competens tam ex dicta nunciatione quam aliter prosequi contra ipsum Augu.petit & requirit à vobis quatenus ex officio vestro, & omni alio iure, via, forma & modo, quibus melius fieri potest, per vestrã sententiam diffinitiuam condemnetis; & cõdemnatum iuris remedijs compellatis suprascriptum Augu. ad emoliendum; & diruendum, & demoliri, seu dirui faciendũ, suis proprijs sumptibus & expensis, totum & vniuersum opus, & murum antedictum, per ipsum Augu.constructum & ædificatum, post ipsam denunciationem, & à tempore dictæ denunciationis citra, prius, & antequã ipse Augu. aliqualiter audiatur ad aliquam defensionẽ faciendam prout à iure disponitur: & vlterius in omnibus damnis, expensis, & interesse; passis, factis, & fiẽdis, & patiendis in futurum per ipsum Tho. occasione prædictorum; quæ omnia fieri petit & executioni mandarĩ &c. deducendo &c. saluo iure &c. non se astringens &c.

COram vobis. Frequens est atque vtilis iste tractatus, maxime in illis ciuitatibus, in quibus est maxima diuitiarum abundantia, & pompa ędificãdi. Sunt enim quidam adeo fatui & ignari qui credunt fieri perpetui, saltem fama, & honore, si põposa ædificia, & ampla palatia construxerũt, nec aduertunt quid ille virtutum princeps Seneca dicit [Omnes Vrbes & aliorum magna Imperia, vbi fuerunt aliquando quæretur, & exilij genere tollentur, & aliás destruent bella, aliás desidia, pax que & inertia consumet, & magnis operib. exitiosa reclusis &c.] hoc quoque accidere sæpe videmus, & qui nos sequuntur visuri sunt; nihil enim est quod post mortem hominis famam conseruet in scriptura, a [a] ruunt namque ipsa ædificia, alienantur, permutantur, & varijs modis à successorib. reformantur, propter quę primi ædificatoris fama consumitur, itaque vt inquit il c le sapiens. [Ad ædificandum c te cogat necessitas non voluntas, nam voluntas ædificandi non tollitur ædificando &c.]

ADDITIO.

a Nisi scripta. hæc etiam tempus cõsumit, vbi scripta antiquorum sapiẽtum, ideo dicit Petrarcha. Chiamasi fama, & e morir secondo, ideo fama nostra in Cęlo.

SVMMARIVM.

1 *Noui operis nunciatio quando locum habeat.*

2 *Nunciatio quòd fiat.*

3 *Citatio iniusta non arctat citatum.*

4 *Ius nunciandi quando tertium sit aliquem non habere.*

1 QVendam parietem muri. †Pro euidentiori intellectu huius materiæ sciendũ est, quod nunciatio noui operis solummodo locum habet, quando aliquid ædificatur in terra, sic quòd ipsi terræ seu solo cohæret, & formam operis habeat, nam si quis arborẽ plantet, vel excidat, non habet locum denunciatio nouã operis. vt l.1.§.hoc autem edictum. ff.de no.oper.nunc. Et hæc nunciatio nõ solum competit pro iure dominij, D vel quasi conseruando, sed etiam D pro iure seruitutis, vel iurisdictionis tuendæ, vt in l.in prouinciali. §.pen. & ibi no & in l. si prius.& d.l.1.§.nunciatio.ff.de oper. a no.nun. † Est etiam aliud notandũ, quòd hæc nunciatio fit, vt

fit,vt impediatur opus futurum, non ut tollatur iam fa-
ctum ante nunciationem, sed habet tunc locum interdi
ctum,quod vi aut clam,vel simi. secundum facti naturā
in quo opus factum cōparet,vt d.l.j.§.1 & sic habes vnū
casum in quo cessat nunciatio. Est & alius casus,s quan
2 do opus fit ad solam z refectionem operis iamdiu fa-
cti,vt d.l.1.§ si quis ædificium: de quo plenius not.per
Bar.in l.de pupillo.§ si quis riuos ff.de nou. ope.nunc.
Item cessat nunciatio, quando certum & notorium est,
y ipsum nunciantem y non habere ius nunciandi, argu.
l.1 in fi.eodem tit. sicut in simili iniusta citatio non ar-
a ctat citatum,[a] † vt traditur in l.2.ff.ne quis eum,& no.
3 in l.si quis ex aliena. ff.de iudi.& l.fin.ff de iurisd.omn.
iud.quam opinionem tenet gl.& Bar.in l.1. in princip.
& in § nunc videamus & in l.de pupillo. § impositam.
ff.eodem tit.& Spec.in tit.de nou.ope.nunc.versic.nun-
quid.& Azo in summa eodem tit. pro quo etiam bene
4 facit d.l.1.§.nunciatio.versic.q si in mari.† Est autē cer-
tum,aliquem non habere ius nunciandi secundum Bar.
G in d.l.1.G multis modis. Primò per instrumentum fa-
ctum inter ipsas partes, vel per instrumentum sentētiæ
latæ aliàs super hoc inter ipsas. Item per ipsius rei eui-
dentiam, vel personæ nunciantis inhabilitatem argum.
l.non solum.in princ. & l.de pupillo.in princ.ff.eodem.
facit c.cum olim.de verb.sign. Et illud quod dici solet,
opus factum post denunciationem, siue iustè siue iniu-
stè fuerit ædificatum, esse destruendum,procedit quan-
do dubium est de iure ipsius denunciantis;si verò certū
est,vt prædicitur,nullum ius sibi competere,tunc nō est
opus demolitione,vt no.in d.l.1. in princ.quod est no-
tandum & tenendum memoriæ.Postremò cessat nūcia-
tio ex defectu causæ non expressæ in ipsa denunciatio-
ne,vt dicetur infra.

ADDITIO.

a Citatio iniusta non arctat citatum. Adde Bald.in l.Mæ-
uius.de cond.& dem Bal. in addi.Specul.in tit.de cita.
Doct in cap.bonæ.el 2.de elect. Adde Innoc.in c.præte
rea.de dila.col.2.versic.idem dicimus. Archi.in cap.Ro
mana.de app.col.2 ver.expressa in citatorio.lib.6. Ant.
de But.in c.si diligenti.de foro comp.Abb.Pan.in c.pru
dentiam.de offic.delega.col.6.versic.ex his infero.& ibi
Fely.col.4.ver.not.gl ibi.Fely.in c.cum ordinem.de re-
scrip.col 6.ver.& dicit Bal.Dom.de Ro.decis.110.inci.
si incidat ab vno ex tribus in nouis. Bermun.Choue.in
tit.de publ concubina.in ver.gl.in l.omnis.nu.50. Lan-
fran.de Oria.in cap. quoniam contra §.citationes nu.9.
de proba Bar.in l.recusare. § si quis alio.ff.ad Trebel.
Hipp.de Marsil.in rub.C.de proba.num.215.ver & fa-
cit gl.Bal.in cap.1.col.2 in princ.de nou.est.in mani.fact.
Oldr.in consil.43.incip.quæritur verum citatio.& Gra-
ma.ciuil.consil.108. incip. aditus & consil.152.incip.in.
causa honorabilis.

SVMMARIVM.

1 Nouum opus ex quibus causis nuncietur.
2 Nunciatio noui operis an in die festo fieri possit.
3 AEdificantis castrum de nouo, an possit sibi nouum opus nunciari.
4 Nunciatio an sufficiat fieri personæ.
5 Quomodo succurrendum illi in cuius solo ædificatur.
6 Nunciatio quot modis fiat.
7 Iudex potest aliquando per viam præcepti procedere contra aliquem ad alterius petitionem & instantiam.
8 Qui sint effectus trium modorum nouum opus nunciādi.
9 Nunciator an debeat causam exprimere in denunciatione noui operis.

1 Nouum opus solemniter nunciauit &c. † Adver-
tendum quòd nunciatio noui operis potest fie-
ri ex duplici causa. Primo ex causa iuris ꝓprij
ipsius nunciantis conseruandi,qđ ius vertitur circa duo
scilicet,vt occurratur præsenti,vel futuro dāno. Secun
da causa est propter ius publicum tuendum,vt habetur
in d.l.1.§.nunc videamus,& l.in prouinciali,in fi.cum l.
2 seq.ff.eod.tit † Sed an possit nunciari in die festo? Dicit
Bar.q sic in d.l.j § nūciatio ego aūt in hoc distinguerē,
aut fit nunciatio per ipsam partem verbo, vel iactu la-
pilli,& tunc procedit d.opin.aut fit nunciatio cum iudi
cis mandato,& tunc distingue aut est dies feriata in ho-
H norem Dei, & H tunc non possit,argum l.dies festos.&
l.omnes.C.de fer. aut dies feriata ob necessitatem ho-
minum,vel alia causa,& tunc possit,argum. l.primæ. C.
3 de fer † Vltra quærit de no. quæst. Ecce q aliquis vult
a ædificare castrum de nouo, [a] an possit sibi nunciari no-
I uum opus? I Et breuiter omissis allegationibus pro &
contra,distingue, aut vult ædificare in loco publico, &
tunc potest ei nunciari opus nouum, vt ff.ne quid in lo
co publico.per totum,& l.opus. & quod ibi nota. ff. de
oper.pub.aut vult ædificare in suo loco priuato, & tūc
aut tale castrum tēdit ad æmulationem alterius, vel ex
ipso castro potest scādalum in illa regione, vel inter vi-
cinos generari,& tunc poterit ei nouum opus nunciari,
aliàs autem non,vt pulchrè not.per gl.in l.prima. C.de
de fun.limi.lib.11.& in l.per prouincias. C.de ædi.pri.
& in d.l.opus.& ibi per Bar.& Innoc.in c.pisanis.de re-
4 stit.spol. † Rursum,quia hic dicitur q nūciauit ipsi Au
K gust.quæritur,an sufficiat nunciari personæ? K dic quòd
non simpliciter, nisi fiat in conspectu ipsius rei in qua
ædificatur, vult enim lex quòd nūciatio fiat in ipso ope
re aliquo præsente, siue ipsi August.siue opificibus, siue
alicui de familia ipsius August.per quos posset domino
absenti nunciari,vt hæc habentur in d.l.de pupillo.§.si
quis fore, & in §. nunciare, & in l.ciuilibus.ff de noui
oper.nuncia.quod tene menti, & si fortasse ipsi opifices
dolo vel negligentia facta nunciatione domino tunc ab
sente eidem non renunciauerunt opus nouum esse ip-
L sis per talem nunciatum, L imputaretur eis,& tenerentur domino ad interesse secundum Bart.& Doct vt per
eos nota.in d.l.de pupillo §.nunciatio,argum.ad hoc in
in l.si seruus seruum § fornicarius.ff.ad leg. Aquil. & l.
sed ipsi.in fi.ff.nau. cau.stab & in prædictis multi erra-
re consueuerunt;vnde tu sis sapiens,quādo nuncius re-
fert iudici eius parte opus nouum nūciasse,q exprimat
nomina ipsorum quibus præsentibus opus nouū nun-
5 ciauit.† Post hęc quia hic dicitur,solemniter nunciauit,
quæritur quibus modis succurritur illi, in cuius solo
vel fundo ædificatur.vbi sic distingue concludendo,quā
doque opus ædificatur in fundo à me possesso, & tunc
M pulsum ædificiū & opus M propria auctoritate destrue-
re,nec mihi est necesse nouum opus nunciare,quod est
not.& probatur in l.quemadmodum.in princ.ff.ad leg.
Aquil.& l.si vitem.§. si ad ianuā. ff. quod vi aut clam.&
l.1.C.nemi.lic.sig.impo. quandoque quis ædificat in so-
lo à me non possesso, sed in quo ius dominij, vel quasi
prætendo; & tunc aut opus est iam perfectum & consu-
matū, & tunc nunciatio nihil operatur,sed alia via suc-
curritur, vt prædixi, ideo sis diligens in nunciando tē-
pestiue:aut non est opus consumatum, sed solum ince-
ptum,& nunc per nunciationem succurritur, ne in ope
6 re procedatur.† Sed hic aduertendum,quòd tribus mo-
dis potest fieri hæc nunciatio, vno modo iudicis aucto-
ritate, & per nuncium ad hoc missum. Secundo modo
N N fit à parte, & hæc fit dupliciter videlicet verbis tan-
O tum,vel verbis & factis simul. Quæ fit O verbis tātum,
fit hoc modo,nam pars accedit ad opus, & dicit opera-
rijs.[Denuncio vobis ne in hoc opere vlterius proceda
tis,& ne aliquid per vos,vel alium noui operis faciatis]
Verbis autem & factis simul fit hoc modo, dicit.n.ope-
rarijs [Prohibeo seu denuncio ne vltra procedatis, nec
aliquid operis faciatis] & his dictis accipiet secundum
aliquos vnum lapidem, quem in opus deijciet;vel secū
dum alios,ex ipso opere lapidem vnum,vel plures aufe
rat & deponat. Vbi autem iudex ad instantiam partis
opus nouum denunciare facit, tunc hac forma vti debe
bis[B.Vicarius &c. Ad petitionem & instantiam Tho.
imposuit & in mandatis dedit C. publico nuncio & ser
uitori cōmunis Papię, quatenus vadat ad tale ędificiū.
vbi fit

z Refectionem operis iamdiù facti,quid in refectione operis fun ditus destructi, Brun in tracta. de refec. nu. 10. cum seq. Rip in l.quominus, nu. 25.de flumi.

y Non habere ius nunciandi, Plot.in d.l si qñ, num 121.

G Multis modis, Ias.d.l. prima,nu 10 Plot. supra nu. 121.

H Tunc nō possit, contrariū tenet Alci.d.l.prima,num.36. propter immiuētem periculū, & propter rixas.

I Et breuiter remissiuè, Cępo. de seru. urban. prædio.c.39. nume.7.

K Dic quòd nō, Ias in l.ait prætor. numo.00.de ope no nunc. Plo tus d.l. si quando,nu.120.

L Imputaretur eis, Plot. d. l.si quando,nu.782. Roland. à Valle consil. 14. nu. 4. vol.1.

M Proponit auctoritate destruere,declara et āplia vt per Rip. in §.meminisse. num.7.& 14. de ope.no.nunc.

N Fit à parte, & ista est ꝓpria nunciatio alia dua impropria, & quis sit effectus inter vnam & alteram, Ias. d.§. meminisse, numo.2.

O Verbis tantū, Ang d. §. prætorea,nu 17. vers. verbis.

vbi fit ædificium tale ad petitionem Augu. & ibi præci-
piat dict. Augu. & operarijs ibi laborantibus, quatenus
sub pœna librarum decem applicand. communi Papiæ,
quòd nõ procedant vlterius in ipso opere, sed ab eo om
nino desistant. Quòdq; idem nuncius modulos, & men-
suram recipiat dicti operis facti, inde referat &c.] Quæ
omnia habentur in text. & gl. ac per Bar. & Dyn. in l. de
pupillo. §. meminisse. & l. 1. §. nunciatio. ff. de noui oper.
7 nunc. Ex quibus collige, q † iudex potest aliquãdo per
viam præcepti procedere contra aliquem ad alterius
petitionem, & instantiam, pro quo facit regula quę tra
ditur in l. quod iussit. ff. de re iud. & l. si ff. si quis iusd. nõ
obtemp. & l. 1. C. comi. vel epi. & tangitur per gl. in cap.
ex parte in Christo de verbor. sign & l. ea quidem. C. si
man. ita fue. alie. & ibi per Doc. veruntamen tale præce
ptum euanescit reo comparente, & petente sibi libellũ
offerri. quia iudicia non sunt à præceptis inchoãda, sed
fundantur & principiantur super libello, in l. 1. in si ff.
de in ius voc. & in l. libellorum. de accusatio. & in auth.
8 offeratur. C. de lit. contest. & extra de lib. obl. c. 1. † Nũc
autem quæritur, qui sunt effectus, & quæ sit differentia
inter hos tres nunciandi modos? Breuiter respondeo, q
p si fiat nunciatio solo verbo per partem, tũc ipsius p fun-
di perdit possessionem, quasi suspicetur se repelli pos-
se: vbi autem fit verbo vel facto, vel iudicis auctoritate,
tunc retinet possessionem, vt habetur in d. §. meminis-
se & d. §. nunciatio. quæ quidem nunciatio potest fieri
sine scriptura, licet consultius sit q de ea fiat scriptura,
quia labilis est hominum memoria secundum Dyn. &
Bar. in d. § meminisse. & d. §. nunciatio. Si autem perda-
tur possessio stultitia nunciantis, qui solo verbo nuncia
uit, poterit eam statim recuperare, quia aduersarij facto
possessionem amisit secundum eos, argum. in l. 3. §. cum
9 igitur. cum simil. ibi not. ff. de vi & vi arma. † Amplius
quæritur, an in hac tali denũciatione debeat nunciator
q causam exprimere? gl. in d. l. 1. q determinat quòd sic,
si aduersaris petat causam exprimi; sicut in simili dici-
tur in libello in l. ædita. C. de eden. cum sua materia, &
in teste. vt l. solam. cum ibi no. C. de testi. & hanc opi. se-
quitur Bar. in d. l. 1. in princ. & Spec. in tit. de procura-
to. § si. vers sed nunquid, immo sufficit si operarij petãt
causam exprimi secundum Bar. vbi supra, argu. l. prohi-
bere. in princip. ff. quod vi aut clam. dumtamen ipsa ex-
pressio causæ petatur tempore ipsius nunciationis, & nõ
post, etiam causa quæ exprimenda est, debet esse talis,
per quam aduersarius possit deliberare, an velit cede-
re, vel contendere, secundum Dyn. & Bar. & per eos no.
in d. l. 1. in princ.

ADDITIO.

a Castrum. quando aliquis vult ædificare castrum de no-
uo, vide Rom. consil. 50.

MOdulosq; seu mensuram. Plures sunt qui errant in hoc, nam secundum iura statim facta nunciatione debet nuncius vel nunciator accipere mensuram operis, vt scire possit quid, & quantum post nunciationem superædificatum fuerit, & quid sit demoliendum, vt l. non solum. §. 1. & § sed vt probari. ff. de no. ope. nũcia. nec tamen si omittatur, nunciatio vitiabitur, sed erit difficilè probare, quid & quantum sprera denunciatione sit demoliendum &c.

SVMMARIVM.

1 Post nũciationem non licet ædificare ante remissionem.
2 Remissio nunciationis quot modis fiat.
3 Præstita satisdatione per eum, cui est nunciatum nouum opus, an nunciator si velit procedi, & cognosci de causa, possit impedire ædificium.

1 ANte aliquam remissionem. † Ad huius intelli-
gentiam sciendum est, q facta alicui nunciatio-
ne noui operis non licet ei cui facta fuerit, vl-
a tra in opere ipso pcedere, sed a statim debet abstine-
re; aliàs si contrafaciat, antequam remissio nunciationis
facta exriterit, totum opus super ædificatum destruet,
siue iustè, siue iniustè apparuerit esse factum, etiam si is
qui nunciauerit nullum ius nunciandi habuit, vt proba
tur in l. 1. in princ. & l. prætor. ff. de nou. oper. nunciat.
2 † Hæc autem remissio s fit tripliciter. Primò modo ab
s ipso nunciante. Secũdò à lege. Tertiò à iudice nunciãte.
A nunciante fit hoc modo, si dixerit [Vade in nomine
dñi, & pcede in opere tuo] & de ista remissione loqtur
tit. ff. de remissio. per totum. & l. vim faciat. §. tamdiu ff.
quod vi aut clam. & l. 1. in §. & post operis, in fin. ff. de
nou. oper. nunc. Illa autem, quæ fit per legem, contingit
dupliciter, vnu modo, quãdo nunciatio est ipso iure nul
la vel defectu personæ nunciantis, vel rei, aut causæ, vt
plenè prosequitur Bart. in d. l. 1. in princ. vt supra dixi.
r Alio modo præstita vel r oblata satisdatione coram iu
dice de opere demoliendo, si apparuerit ipsum iniustè
ędificare, quo casu potest in opere procedere, & hic mo
dus est quotidianus; quæ satisdatio est necessaria, si opus
fiat in loco priuato, nam si fiat in loco publico sufficit
nuda promissio, vt hęc omnia habentur in l. de pupillo.
§. si cui. & l. non solum. §. sciendum. & l. stipulatio. §. pri-
mo. ff. de non. oper. nunc. Tertio principali modo fit re-
missio à iudice, & hoc dupliciter. Vno modo si reperit
ipsum nunciantem non habere ius nunciandi. tunc. n.
iudex ipsam remittit, & licentiam concedit procedendi
in opere, & de hoc loqtur, d. l. de pupillo. §. quæ remis-
sionem, & hoc procedit ante opus completum, & satis-
dationem præstitam. Secũdo modo fit, quando post præ
stitam satisdationem, & opere completo auditis plenè
partibus, & cognito de causa pronunciauit diffinitiuè
nunciationem non tenuisse, & ipsum nunciantẽ ius pro
hibendi non habuisse. & de hoc loquitur d. l. prætor. §.
deinde, & d. l. stipulatio. §. hoc autem. quæ omnia plenè
3 examinat Bar. in d. l. 1. versic. deinde. in princ. † Sed circa
præmissa occurrit tale dubium à pluribus, cognitum &
malè practicatum. Ecce quòd oblata satisdatione corã
iudice per ædificantem dicit nunciator [Domine iudex
non admittatis hanc satisdationem, ego statim volo ostẽ
dere de iure meo, hodie constat, hodie agatur] an p hoc
impediatur ille, quominus in opere procedat? & videt
quòd non, per ea quæ superius dicta sunt, & per text. in
v d. l. prætor. §. deinde. cum sim. Bart autem, & Doct. v te-
nent contrarium. nam hoc casu satisdatio nõ prodest,
nec releuat ipsum, sed debet & tenetur differre in ope-
re, nec procedere vsque ad finem litis, quæ finienda est
per iudicẽ infra tres mẽses proximè futuros, vt est tex.
& ibi no. in l. j. C. de ædifi. priua. quam opinionem tenet
ibi Azo. in somma, circa fin. & Bar. in d. l. prima. §. dein-
A de. & dicta l. prætor. §. paratus. quod est valde not. A &
sic habes practicare & notare quid prodest hęc excep-
B tio. a [Hodie constat, hodie agatur] sic & alias prodest
in alio casu in l. si is à quo. in princ. cum sim. ibi not. ff.
vt in poss. leg. &c.

SVMMARIVM.

1 Libellus an offerri debeat in prosecutione nunciationis noui operis.

QVare præfatus Thomas volens. Hæc est conclu
sio libelli, ad quam semper aduertendum est,
1 vt superius dixi. † Occurrit autem hic dubiũ,
an in prosecutione nunciationis noui operis debeat li-
c bellus offerri? dicendum est c quòd sic, maximè quan-
do petitur opus demoliri, vt hic fit, & ita determinat gl.
& Bar in d. l. de pupillo §. qui opus. facit regula genera
lis, auth. offeratur. C. de lit. contest. quod ex eo fortifica
tur, quia licitum est cuique petere ius suum confirma-
ri, argum. l. quartæ. §. nullum. ff. de Carb. edi. & in c. si. &
cap. si quis. de confir. vti. vel inuti. & ibi per Innocen. &
versa vice is, cui facta est nunciatio, poterit libellum su-
per remissione fienda iudici offerre petẽdo nunciatio-
nem pronunciari nullam, vt dicta l. de pupillo. §. si cui,
& hoc

p Fundi perdit possessionẽ, Rip. d. §. meminisse, num. 6. Angel in §. præterea. nu. 56. Inst. de actio.

q Determinat quòd sic, Alci. d. l. prima, nu. 92. & 95.

R Statim debet abstinere. Plot. d. l. si quãdo, numero 18.

s Fit tripliciter. Ias. in l. de pupillo. §. qui remissionem, nu. 5. de ope. no. nunc. vbi declarat.

r Oblata satisdatione, Plot. supra nu. 119.

v Tenens contrariũ, Ias. in dicta l. prima, nu. 19. vbi attestatur de cõmuni, Paris. cons. 129. volu. 1. Adde q ista exceptio non prodest agenti, Bal. consil 410. quadam Iohan. volum. 3.

A Et sic habes practicare, istũ locum citat Plotus d. l. si quando num. 119 in fin.

B Hodie cõstat, de ista clausula ponit Paris. consil. 16. nume. 129 vol. 2. Io de Amicis consilio 63. nu. 6.

c Quòd sic, Ang. d. §. præterea, nu. 58. in fi.

& hoc modo procedendo omnia rectè fiunt, & fine scrupulo secundum Bar. vbi supra &c.

SVMMARIVM.

1 *Spreta nũciatione qui ædificauerit tenetur opus diruere,*
2 *An proprijs sumptibus teneatur ad diruendum.*

1 DIrui fiendum suis proprijs sumptibus. † Aduerte ꝙ ille, qui spreta nunciatione ædificauerit,
2 D tenetur opus diruere, vt supra dixi in prosi.
2 gl. † Sed an suis proprijs sumptibus? distinguendum est, nam enim possidet rem ipsam cum ædificio, & tunc tenetur ad patientiam & impensam, vt l penul. & ibi not. ff. de noui oper. nunc. & l. competit. §. fi. ff. quod vi aut clã. Aut non possidet sed alienauit, & tunc ipse liberatur; successor autem eius, in quem facta est alienatio, tenetur ad solam patientiam præstandã in destruendo opere, non autem ad impensam, quia ipse non peccauit: si autem ipse opus perfecisset sciens denunciationem factam, tunc tenetur ad vtrunque, videlicet patientiam & ad impensam, vt hæc probantur in l. fi. & l. non solum. §. fi. ff de no. ope. nunc. & d. l. competit. in fi. Econtra vero, si is, qui nonciauit, fundum illum alienauit, cuius cõtemplatione denunciatio facta fuerit, extinguitur effectus nunciationis, vt d. l. non solum §. fin. & sic patet, ꝙ hæc nunciatio ex parte nunciantis est personalis, & ex parte eius, cui facta est, in rem, seu realis, &c.

1 ALiqualiter audiatur † Ista est regula, ꝙ in odiũ cõtemnentis mandatum iudicis & legis, quicquid post denunciationem ædificatum fit, siue iustè, siue iniustè, destruendum est, vt d. l. non solum, §. 1. & d. l. 1. post princ. cum sim. &c.

2 IN omnibus dãnis & expensis. 2 Ad hæc omnia tenetur, si non reintegret, & demoliatur opus ad mãdatum iudicis, vt in l. stipulatio. § fi. ff de non. ope nunc. & l. semper. §. in hoc interdicto. ff. quod vi aut clam qđ
3 quidem 3 interesse qualiter probetur, traditur per gl. in d. §. hoc interdicto & ego late scripsi supra in primo libello, in gl. super uerbo, interesse alias sequentes clausulas declara, vt plene dixi in dicto primo libello, &c.

D *Tenetur opus diruere, limit. tripliciter ut per Plot. supra nu. 121.*

n *Ad hæc omnia tenetur, Plotus supra num. 123.*

3 *Interesse qualiter probetur, Plot. supra nu. 124.*

FORMA LIBELLI, QVO VXOR agit ad dotem & vsumfructum.

CORAM Vobis Dom. B. Vicario &c. agit & in iure proponit Simon. Cathonus procurator & procuratorio nomine nobilis dominæ Mar. vxoris quondã Dom. Thadei contra & aduersus Rolandinum filiũ & hæredẽ quondam dicti Dom. Thadei, & contra quancunque aliam personã pro eo, seu eius nomine in iudicio legitimè comparentem, dicens ipse Simon. dicto nomine, ꝙ de Anno currente 1 4 0 1. supra dicta Domin. Mar. matrimonium legitime contraxit cũ præfato Domin. Thadeo, eiq; tunc dedit & tradidit in dotem pro dote ac nomine dotis ipsius d. Mar. flor. mille auri in pecunia numerata, ac etiam castrum Lamber. Campe. Papiæ inæstimatum cum omnibus suis iuribus & pertinentijs & ipsi castro spectantibus quã quidem dotem præscriptus D. Thadeus fuit tunc confessus & contentus versus ipsam Do. Margar. habuisse, & recepisse, exceptioni non habitæ dictæ quãtitatis dotis omnino renunciando, prout hæc & alia plura constant publico instrumento tradito & rogato per G. notarium Papię anno prædicto, & mense & die in eo contento. Insup proponit & dicit idem Simon. dicto nomine, quòd prę fatus Domin. Thadeus solenniter tunc promisit ipsi dictæ Dom. Mar. quotiescunque & quandocunque ipsa peruenerit ad casum restituendæ dotis, quòd eo casu tam ipse Dom. Thadeus quàm eius hæredes, & successores darent & soluerent ac restituerent ipsam dotem dictæ Dom. Marg. eiusq; hæredibus & successoribus, simul cũ omnibus iuribus dotalibus ad ipsam tunc temporis ptinentibus, prout in dicto instrumento latius continetur. Proponit etiam & dicit dictus procurator dicto nomine, quòd præfatus Dom. Thadeus iam tribus annis elapsis diem suum clausit extremum, cuius rei causa ipsa dicta Marg. fuit, & est in casu prædictæ dotis sibi restituendę cum omnibus suis iuribus dotalibus ac etiam alimentis sibi de iure debitis à morte dicti quondã domini Thadei citra. Denique dicit, & proponit idem procurator dicto nomine quòd præfata domina Marg. tempore præfati contracti matrimonij vltra ipsam dotem habuit & adhuc hodie habet infrascriptas terras & proprietates quas in se tunc reseruauit tanquam bona paraphernalia, & quæ ad ipsam pleno iure spectauerunt & pertinuerunt, & hodie spectant & pertinent, & super quibus eadem domina Margar. nullam potestatem nec administrationem concessit domino Thadeo, sed ipsius domin. Margar. administrationi & regimini reseruauit, quanquam prædictus dom. Thadeus contra & præter volnntatem ipsius dictæ dom. Marg. ac scientiam & licentiam habuit & recepit & in suos vsus conuertit omnes & singulos fructus, & reditus, & prouentus, qui exierunt à rebus & proprietatibus antedictis. Qui quidem fructus & redditus ascendunt in summa pro toto tempore prædicto vno anno cum alio computato flor. mille vel circa, prout in processu liquidabitur, & veritas apparebit. Rursumq́ue dicit & proponit suprascriptus procurator dicto nomine, quòd suprascriptus Thadeus in suo vltimo testamento dedit & legauit dictę dominæ Mar. vsumfructum omnium bonorum, relinquẽs, & faciens, & constituens ipsam dominam vsufructuariã omnium bonorum suorum, donec vidualem vitam duxerit; & vltra, si habitaculum tenuerit continue cũ hæredibus suis in ciuitate Mediolani, & in eorum domum contulerit dotem suam, legauit & reliquit ipsi do. Mar. singulis annis flor. quinquaginta, de quibus posset facere & disponere pro libito voluntatis, & super quorum omnium restitutione, relaxatione, solutione, & satisfactione supradictus Rolandinus sæpe & sæpius fuit admonitus, & requisitus, & interpellatus per supradictã dom. Margar. quanquam ipse Rolandinus prædicta omnia facere soluere & adimplere recusauit, præsentialiterq; recusat indebitè ac iniustè. Quare cùm prædicta vera sint, petit & requirit præfatus procurator procuratorio nomine præfatæ dom. Marg. quatenus per vestram diffinitiuam sententiam, ac omni via, iure, modo, & forma, quibus melius fieri potest, condemnetis, & cõdemnatum iuris remedijs compellatis suprascriptum Rolandinum versus dic. procuratorem nomine quo supra ad dandum, & ad soluendum, dimittendũ, relaxandum, restituendum, & satisfaciendum ipsi dom. Marg. & dicto eius procuratori eius nomine suprascriptam dotis quantitatem simul cum dictis alimentis & iuribus dotalibus ac omnibus pecuniarum quantitatibus antedictis, cæterisq́ue damnis, interesse, & expensis, passis, & factis, ac faciẽdis, & patiendis in futurum, de quibus protestatur. deducen. in præsenti iudicio omne ius sibi dicto nomine competens & competiturum. saluo &c. non astringens se &c.

o *Que vxor agit ad dotem, vide vnum mirabile de viro qui habuit viginti vxores de muliere quę habuit viginti viros, Bouer. decis. 186. in fi. Aliud non minus mirabile de viro catalano qui cognoscebat vxorem suã triginta vicib. quolibet die, per Bouer. decision. 317 num. 9. circa fin. Tiraq. de legi. connubia. l. 15 num. 8. in fi.*

SVMMARIVM.

1 *Priuilegia dotis decem septem, quòd etiam sint plura, & num. 2 cum seq.*

2 COram vobis, [2] † Frequens ac luctuosus est hic tra-
3 ctatus, vnde procuratoribus vtilis est & fructuosus. Ad cuius euidentiã sciẽdum est, ꝙ dotis cã, ac prę-

 statuo

M Alij aūt sunt fauores 354. priuilegia dotis, ponit Bapt. de S. Blasio in tract. de priuileg. An dos soluta post contractum matrimonium, an dos soluta non sequute matrimonio, & an dos confessata, & nō recepta habeat priuilegia dotis, Bonar. decis. 38. & 330. & 331. ponit Lamber. in tract. de iure patro. in 18. artic. 3 q. princ. 1. partis, libr. 1. & aliqua priuilegia dotis ponit Mising in sua Centuria 3. obserua. 3. vbi notat vnum q ista priuilegia dotis cessant, quando mulier cessit alteri actionem de dote. Ias post Bald. in l. cum fundus, §. 1. vers. an sit differentia, ff si certum petat.

I In tacita obligatione bonorum, Negus de pigno. in 4. mēbro, 2. partis nu. 64.

K In tacita oblig bonorū ipsius vxoris. Negus sup. n. 65. qd in bonis paraphernalibus & bonis q̄ nup. habeat tacitam hypothecam, Mising Cent 5. obser. 4.

L Transit ad quēcunq;, Neg. supra n. 30. Io. Bap. Benius in trac. de pscr. n. 23.

b stanio & restitutio eius, est fauorabilis [b] vt inquit Iurisconsin l. 1. ff. sol. mat. ratione publicæ vtilitatis, vt ciui-
H tas liberis repleatur, vt ibi dicitur H alij autem sunt fauores à iure collati ipsi doti, de quibus no. per Bart. in
2 d. l. 1. videlicet infrascripti. †Primus est I in tacita obli
I gatione bonorum viri, vbi expressa non interuenit pro
c restitutione ipsius dotis [c] in casibus à iure concessis, &
K cōtra K in tacita obligatione bonorum ipsius vxoris p dote per eam promissa exoluenda, vt habentur hæc in l. 1. § & vt plenius, C. de rei vx. act. quod quidem bene-
L ficium cùm tribuatur à iure ipsi actioni de dote, L transit ad quemcunque, ad quem transit ipsa actio, vt probatur in d. l. 1. §. & vt plenius, & in § fuerat, Insti. de actio. licèt beneficium seu priuilegium, quod ei datur vt cæteris creditoribus similem hypothecam habentibus præferatur, non transeat ad aliam personam, vt tenet Cy. &
3 alij in l. 1. C. de priui. do. † Secundum beneficium doti
M attributum, est quòd res seu fundus dotalis M non possit alienari per maritum, etiam consentiente muliere, vt l. 1. ff. de fun. do, & Insti. qui. aliena. non licet. in prin. nisi secundùm canones ipsa mulier iurauerit non contrauenire alienationi, vt in cap. cum contingat, de iureiuran. sed ius canonicum etiam in terris Imperij obseruatur, & hoc priuilegium seu beneficiū transit ad quēcunque, ad quem transit actio de dote, vt traditur in l.
4 fundum dotalem. ff. de fun. dot. †Tertium priuilegiū est, quia in re dubia præsumitur quòd obligatio bonorum
N dotis N præuenerit obligationi extranei in bonis viri, vt l. in ambiguis. ff. de regul iur. & ad hunc casum potest trahi & intelligi d. l. 1. ff. sol. matr quod beneficiū etiam
5 transit ad quemcunque, vt in d. l. ambiguis. †Quartum
O beneficium est O in tacita stipulatione, quæ fingitur intercessisse de restituenda dote, vt in l. 1. in princip. C. de rei vx. act. & Insti. de act. §. fuerat. quod quidem beneficium transit ad quemcunque, vt ibi, & d. l. 1. de priuil.
6 dot. †Quintum est priuilegium circa naturam ipsius actionis de dote, quæ ex stipulatu vocatur, nam hoc ca-
P su P est bonæfidei, licet regulariter sit stricti iuris, vt §. bonæfidei. Instit. de act. & d. §. fuerat cum sim. quod pri-
Q uilegium Q transit etiam ad quemcunque, vt ibi not.
7 †Sextum beneficium seu priuilegium est super instātia
R causæ, R quæ summaria est, sicq; in ea potest iudex dilationes abbreuiare, vt not. in d. l. 1. sol. matr. arg. in clem. dispendiosam. de iud. & quod not. in l. 1. ff. de re iudic.

M Nō possit alienari, Bap. de S. Blasio sup. n. 24. reg. tum limi. ponit Bald. Neauel. in tra. de priuil. dot. vbi limitat. 39. modis, in 7. parte.

N Præuenerit, Rip. in l. 1. nu. 2. & 3 sol. mat.

O In tacita stipulatione. Ripa sup. nu. 40. & an illa hypotheca tacita etiam sit indacta in fauorem mariti, Rip. supra nu 41.

P Est bonæfidei, Rip sup nu. 22.

Q Transit ad quemcunq;, Rip, sup. nu. 26.

R Quæ summaria est, Rip. sup. nu. 44.

S Nō transit in hæredem, Rip. supra num. 49.

T Tacitam hypothecam, istum locū citat & cōprobat Paris cōsil. 102. nume. 6. volum. 3 vbi attestatur de communi, Decision. Tholos. 279 Rip, in l. quæsitum, §. si sponsa, nu. 20. de priuileg. cred.

V Non autem, istum locū citat & sequitur Decisio. Tholos 217. Ias in § fuerat, num. 23. Institu. de actio.

A Ad suum priuilegium transit, contrarium tenet Rip. d. §. si sponsa, num. 17. Tiraq in tract. retract. lig. §. 26. glo. prima num. 78.

B Ex substitutione in verbo & per fideicommissum num. 8.

C Poterit iudex ex suo officio, Rip. dicta l. prima. sub numer. 50. cum sequen. vbi quid de filia vidua vel naturali, Ioan. Lup in cap. per vestras. §. 14. num. nono de donat. inter virum & vxorem, & ibi numer. sequen procedit etiam in extraneo.

D Vlla compensatio potest ei opponi, Bald. Nouel. supra in 8. parte, in princip. & ibi quid de retentione, Socin. consilio 180. volum. secundo. Negus. in primo membro, quinta partis, numer. 36. Afflict. decision. 127. Paris consilio 12. numer 19. volum primo.

E § quòd si in patris, & ibi Rip. post alios late ponit.

F Dos non præsumitur communicata, Petr. de Vbal. in tracta. de duobus fratri. in quinta parte princip numer 7.

G Quæ scribit Ias. in l. post dotem, num. 31. & 42. solut. mat.

8 licèt Dyn. contrarium dixerit. †Septimum priuilegium est, quia mulier in psonali actione de dote cæteris creditoribus personalem actionem habentibus præfertur,
S quod quidem priuilegium S non transit in hæredem,
9 vt d. l. j. C. de priuil. dot. & ibi no. †Octauum priuilegiū est, quia in tacita hypotheca mulier pro dote præfertur
T cæteris creditoribus T habentibus tacitam hypothecā
V V non autem habentibus expressam, vt habetur in l. fi. C. qui po. in pign. hab. & in d. §. fuerat. quod quidē pri-
A uilegium A ad suum transit hæredem, non autē ad extraneum. vt d. l. 1. ff. de priuil. do. & no. per gl. in d. §. fuerat. & per Bar. in d. l. 1. solu. matr. & per Cyn. in d. l. 1. de
10 priuil dot. †Nonum vertitur priuilegium, quia dos in-
a certa [a] potest committi arbitrio patris, vel incertæ psonæ, nec eius incertitudo vitiat stipulationē, vt in l. post.
d §. gener. [d] ff. de iur. dot. licèt regulariter contra, vt l. ita
11 stipulatus in princ. ff. de verb. obl. † Decimū est beneficium, quia mulier promittens dotem pro aliena muliere obligatur, nec exceptione Velleiani iuuatur, vt l. fin. C. ad Vell. licèt in alijs casibus iuuaretur, vt per totum
12 tit. maxime l. 1. ff & C. ad Vel. †Vndecimum est dotis priuilegium, quia licet regulariter res subiectæ restitutioni in diem, vel conditione, non possint interim ante diem, vel conditionis euentum alienari, vt in authē. res quæ C. communia de leg. cum sim. ibi not. tamen in causa dotis vel pro dote sua vel liberis constituenda alienari possunt, nec adueniente die, vel conditione alienatio resoluitur, sed firma permanet. vt ibi no. & scripsi infra
B super forma lib. quo agitur B ex substitutione. †Duode-
13 cimum priuilegium est, quia pater compellitur per iudicem filias dotare secundum vires sui patrimonij. vt habetur in l. qui liberos. ff. de ritu nup. & l. fi. C. de do.
C promiss. immo si pater esset absens, C poterit iudex ex suo officio de bonis paternis in dotem dare filiæ, ne perdat tempus nubendi sub expectatione patris. vt l. pro-
14 fectitia, in princip. ff. de iur. dot. †Tertiumdecimū [e] pri-
e uilegiū dotis est, quia si imputetur mulieri petenti dotem quod res viri amouerit, vel subtraxerit, non impeditur ex hoc nec retardatur restitutio dotis, nec etiam si ei obijcitur quòd malè versata sit, vt hæc habentur in §. taceat. C. de rei vx. act. quod priuilegiū non puto transire in hæredem extraneum, quia personæ cohæret. cū
15 fuerit ideo sic prouisum, vt mulier nubere possit. †Am-
D plius secundum aliquos nec D vlla compēsatio potest ei opponi, vt probatur in l. 1. §. sed nec ob impensas, licèt gl. ibi teneat contrarium, de quo no. per Bart. in d. l. 1.
16 diuortio. ff. sol. mat. †Quartumdecimum infertur priuilegium, quia filia in potestate patris constituta potest pro dote sua esse in iudicio sine patris consensu, quando dos est aduentitia, secus autem si esset profectitia, vt tangitur in auth. quod locum. C. de coll. & not. per glo.
E & Docto. in l. 2. E § q. si in patris. ff sol. mat. †Quintū-
17 decimum potest addi priuilegium, q F dos non præsu-
F mitur cōmunicata pendente matrimonio inter socios omnium bonorum, vt habetur in l. actione. §. fin. cum l. sequ. ff. pro soc. Aliquando tamen contingit q conditio dotis sit alijs deterior, vt probatur secundum primam lect. in l. Lucius. §. impuberē. ff. de leg. 1. & in l. si socius pro filia. ff. pro soc. &c. finaliter &c.

ADDITIONES.

a Dos incerta. Adde de incertitudine dotis G quæ scri-
G bit Ias. in l. ita stipulatus, num. 11. ff. de verb. obl. Rom. consil. 44. col. 3. in princ. vbi quando contrahitur matrimonium cum dote incerta, declarari & constitui debet dos magna vel parua, considerata qualitate vtriusq; cōiugis, & ipsius vxoris facultatibus. l. si filiæ, de leg. 3. l. quæro. ff. de iur dot. l. cum post, §. gener. idem Rom. consil. 61. vers. secundum. consil. 314. in fi. Dec. consil. 26. nu. 2. Boer. quæst. 3. num. 11.

a Cotam vobis. Qualiter autē formetur hic libellus, vide Ang Aret. in §. fuerat. Insti. de actio. col. fi. versic. ex parte verò mulieris, & ibi Ioan. de Pla. col. 3. versicu. libellus autem in hac actione, & Ias. col. penul. ver. extra glos. Ziletus.

b Fauo-

b Fauorabilis. Adde de priuilegijs, vt per Bar. & Alex. in
l. Caius. ff sol. mat. Doct. in l. pactum & in l. pater. C. de
pact. conuentis tam super do. & Ange. Aret. in § fuerat.
col. 18. Instit. de act. & adde q si dos est promissa ab ex-
traneo committitur mora irregularis. l. fin. § præterea.
C. de iu. do. ita Ange. Aret. in d. § fuerat, per Alex. in l.
quod te. col. 6. ff. si cer. pet. Fran. Cur.

c Ipsius dotis. Adde quæ & quot sint priuilegia dotis, &
vide Bal. in l. 1. C. de iu. vel do. Spec. tit. de don. inter vi.
& vxorem. § fortiter. Adde Ioann. de Plat. in § fuerat,
nu. 5. Insti. de actio. Zilettus.

* Ipsius dotis. Adde Catel. ver. dos habet multa priuile-
gia, & dic. q dos per actionem ex stipulatu exigi potest,
licet nulla adhibita fuerit stipulatio, secundum nouam
constitutionem, l. vnic. in princip. C. de rei vxor. act. vbi
Bar. & Docto. communiter, & ob talem constitutionem
recessum esse à l. ad exactionem. C. de dot. promis. quā
tamen aliqui dixerunt, non esse correctam, quorū opi.
non esse tutam dicit Viui. inter commun. opi. lib. 4. ver.
dos, vbi dicit q quemadmodum mulieri sol. mat. datur
actio ex stipulatu per d. l. vnic. ita etiam in fauorem ma
riti, conceditur ipsi eadē actio ad petitionem dotis pro
missæ secundum gl. in l. diuortio de verb. obl. in d. l. vni-
ca in § fuerat. Insti. de act. in l. qui liberos. ff. de rit. nup.
& q dos sit magis priuilegiata quam fiscus, communē
dicit Gozad. consil. 97. num. 18. & an statutum genera-
liter loquens intelligatur loqui in casu dotis, vide De-
cius in c. sedes. col. 5. de rescrip. & cōs. 5. Ias. in l. 1. col. 3.
3. not. ff. solu. mat. & distingue, vt per eundem Dec. in l.
ex testamento. ver. vlt. nota. C. de colla. vbi reprobat Ia
son dicta l. 1. Masuer.

d Amplia illum tex. in dote incerta, nedum si conferatur
eius specificatio in alteram ex partibus per verba im-
portantia arbitrium boni viri, sed etiam per verba im-
portantia liberam voluntatem, ita Alexan. in l. 1. col. 8.
ver. item in quantum. ff. sol. matr. declarando vt ibi per
eum. Quam doctrinam memini, iam aliquot annos pra-
cticasse in Sena. Mantuano, ex eodem Alex. in l. sciendū.
num. 1. ff. de verb. obl. Subdens hoc esse inductum fauo
re mulieris, vt scilicet ipsa habeat quid repetat, & non
mariti vt aliquid habeat; ideo quando non esset in fauo
rem mulieris, nō valeret interueniente etiam stipul. &
dixit ita esse in l. 1. C. de do. promis. vbi plura notaui pro
saluanda Alci. opin. in d. l. sciendum. in fi. 1. lect. cui quo
ad istam limit. ob. tex in l. Stichum. § 1. ff de nouat.

e Tertiumdecimum. Adde Alex in l. rei iudic. ff. sol. mat.
& aliud priuilegium q si reperiuntur diuersa instrumē
ta dotalia q illud præualet quod est vtilius vxori Alex.
in l. & quæ nondum. ff. de pigo. act. Item instrumentum
inter alios confectum super dote plene probat Alex. in
l. admonendi. col. 18. de iureiur. & ibi dixi post ipsum,
& Alexan. in consi. 4. col. 8. in 2. vol. & ibi q si vir vendit
fundum dotalem vxore consentiente bona mariti rema
nent obligata pro pecunia quam recepit. Franc. Cur.

SVMMARIVM.

1 Mulier an possit esse in iudicio.
2 Mulier existens in potestate patris, an possit dotē ab hæredibus mariti pro se petere in iudicio.
3 Mortua vxore superstitibus patre & liberis, cui competat actio ad dotem.
4 In dote aduentitia filij patri anteferuntur.
5 Extraneo dotanti an competat actio dotis.
6 Patre viuente an sit dare casum quod soli filiæ competat actio, & non patri, in dote profectitia.
7 Filij possunt agere contra patrem dissipatorem ad repetendum dotem, mortua matre sua.

1 PRocuratorio nomine Dominæ Marga. † Hic not.
a q mulier H etiam per se posset stare in iudicio
H & prosequi causam suam; nam licet mulier non
possit esse in iudicio nomine alieno regulariter, vt in l.
I fœminis. ff. de procur. & l. alienam. C. de procur. I nisi in
certis specialibus casibus no. in l. exigendi. C. de procu.
tamen vbi agit nomine proprio, & pro sua causa regu-
lariter admittitur, vt ibi not. & in d. authē. q locum. C.
de colla. cum sim. siue sit in potestate patris quo ad do-
tem aduentitiam, siue facta sit sui iuris quantum ad do-
tem etiam profectitiam morte patris, vel per emancipa
tionem secundum aliquos, vt colligitur ex his quæ not.
in l. videamus. C. de rei vxo. actio. licet secundum alios
vbi efficitur sui iuris emancipatione, sit patris necessa-
rius consensus pro dote profectitia, quod est falsum se-
cundum Cyn. vt per eum not. in l. Auia. C. de iure do. &
2 per Bar. & Dy. in d. § quòd si in patris. † Vltra prædicta
pro latiori declaratione reuoco in dubiū, quando mu-
lier est in potestate constituta, nunquid ipsa sola sine pa
tre poterit dotem suam petere ab hæredibus mariti? vi
detur quód sic per ea quæ proxime dicta sunt. Tu autē
circa hoc plenius sic considera, aliquādo dos ista est sim
pliciter profectitia, quia pater eam constituit & dedit;
aliquādo est aduentitia, quia extraneus illam contulit.
Primo casu subdistingue, aut ipse pater tempore dotis
K traditæ & constitutæ stipulatus fuit ipsam dotem K sibi
soli restitui, & tunc ipsi soli patri competit ius agendi,
& non filiæ, vt l. quoties. cum sim. ibi no. ff. sol. matr. aut
stipulatus est soli filiæ dotem restitui, prout communi-
ter fit hodie in instrumentis dotalibus, & tunc ipsi soli
filiæ competit ius agendi, non patri, vt in l. post dotem,
secundum lect. Dyn ff. sol. mat. probatur in l. si cum do-
tem, in princ. cum ibi no. ff. sol. matr. & in l. Pomponius
3 Philadelphus. ff. fam. ercis. & not. C. de inof. do. l. 2. † Sed
an mortua filia, patre & liberis superstitibus competat
actio de dote patri, an verò liberis? fuit apud Doct. du-
bitatio. Dicit enim Dy. q actio de dote competit prius
liberis, quàm patri, per d. l. post dotem. secundum eius
lectu. & hæc actio transit in filios tanquam in hæredes;
quia hodie filiusfamilias habet hæredem. Alij dicunt,
quód soli patri competit actio de dote, quia in profecti
tijs etiam hodie filiosfamilias non habet hæredem, sed
talia bona per patrem tanquam peculium occupantur,
vt no. in Auth. de hær. ab intest. § 1. & l. nupta. § 1. ff. sol.
mat. quam opinionem sequutus est Azo. in summa sua.
C. solu. mat. in fi. Bart. in d. l. post mortem, in 4. qō. tenet
opin. Dyn. per tex. in l. inter socerum. § cum inter. ff. de
pact. dot. quam opinionem firmat etiam Odofr. & Iaco.
L de Belui. L quæ æquior est. † Sed hic aduerto, quòd hæc
4 quæstio solum procedit in dote profectitia: nam in ad-
M uentitia clarum est, M filios patri anteferri. Idem proce
N dit, quando N pater simpliciter dotem dedit non stipu-
lando sibi, nec filiæ; vbi autem stipulatus esset sibi soli
restitui, tunc puto quód sibi soli actio cōpetit, filijs ex-
clusis. vbi verò stipulatus fuisset ipsi filiæ restitui, tūc pu
O to ius stipulationis O in filios sine dubio transmitti pa-
tre excluso, licèt hoc casu posset procedere hæc dispu-
tatio, multo igitur fortius competit actio ipsis filijs tē-
pore moderno, quo fiunt instrumēta dotium in quibus
pater stipulatur dotem restitui filiæ suæ, ac filijs, & hæ-
redibus eius, quod not. Nec obst. prædicta opin. Azo. &
P ea quæ no. in d. l. nupta, quia ibi loquitur P quando pa-
ter voluit filiæ suæ donare tacitè vel expresse dotem,
sed hic voluit sibi dare stipulando ipsi filiæ restitui. Nec
similiter habet obstare quod no. in d. § j. de hære. ab in-
te. qa ibi loquitur in illis profectitijs quæ filio nō quæ-
runtur, sed quorum dñium remanet penes patrem, sed
quæstio procedit in dote, cuius dñium quæritur ipsi filiæ;
ideo in ea habet hæredem, & sic filij patri præferunt l.
certum. C. fam. ercis. Et per hæc habes expeditos duos
articulos. videlicet qn pater stipulatur sibi, vel qn stipu
latur filiæ. Tertius subiungitur articulus, videlicet quā
do pr simpliciter dotem tradidit, nec specialiter eā re-
Q stitui stipulatus est sibi nec filiæ, & tunc in dubio Q est
cōis actio vtrinsq; sic tñ q solus pater exerceat actionē
de consensu filiæ tacitè, vel expressè, vt hr in l. 3. § volū
tatem, & § quod si in patris, & in l. nō solum. ff. sol. mat.
5 † Venio nunc ad secundum principalem casum qui est,
qn extraneus dat ipsi filiæ dotem. vbi distingue, aut ip-
se extraneus fuit incontinenti tempore traditionis sti-

H Etiam per se potest stare in iudicio. Dec. in l. fœmina, nu. 11. & 16. et Cagno. nu. 3. de reg. iur.

I Nisi in certis casibus de quib. per Petr. Duen. reg. 311. in prima parte.

K Sibi soli restitui, Rip. dicto § quod si in patris num. 3.

L Quæ æquior est, Ias. d. l. post dotem, nu. 49.

M Filios patri anteferri. Iason sup. num. 48.

N Pater simpliciter dotem dedit, contrarium tenuit Ias. d. l. post dotem, nu. 19. & dicit de commu ni & nu. 27.

O In filios, Ias. dicta l. post dotē, num. 59.

P Quando pater voluit filiæ, Ias. supra num. 64.

Q Est communis, Ias sup. nu me. 19.

pulatus ipsam dotem sibi restitui, & tunc ipsi soli com-
x petit actio: aut non est stipulatus restitui, & tunc x ipsi mulieri competit actio, & exactio, vt habetur in l. 1. §. accedit, & in §. extraneum. C. de rei vxo. actio. & l. auia, & ibi not. C. de iur. dot. quam actionem poterit intentare hoc casu sine patris consensu, vt supra dictum est, & ha-
6 betur in d. auth. quod locum. C. de colla. † Vltra quæritur, dictum est supra quod in dote profectitia patri competit actio. Sed nunquid patre viuente sit dare casum quod soli filiæ actio competat, & non patri in hac dote? glo. de-
8 terminat, quòd sic, quando s pater est inops, vel timetur de eius dilapidatione, vt no. in d. l. 2. versi. certum. ff. sol. matr. quam opi. sequitur Bar. ibi in l. fi. ff. de eo per quẽ fac. erit. & in l. Imperator. ff. ad Treb. & l. plane, la 2. §. 1. ff. de leg. 1. & l. pater, in fin. ff. de dot. præle. & l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff. sol. matr. quod est notan-
7 dum secundum eum. † Ex quib. talis deciditur quæstio, vt per eum no. in d. §. cæterum. Ecce quod mortua est mulier in matrimonio superstitibus marito eius & filijs; modo hic maritus est pauper & dissipator bonorum, an filij poterunt agere contra patrem, ad repetendum do-
T tem vt salua fiat? T determinat ipse quod sic, per l. fin. C. de senten. pas. & ff. vt lega. nomi. c. l. fi. in prin. & in gl.

ADDITIO.

a Hic no. vide Doct. in l. 2. ff. de regu. iur. & in l. 1. ff. de postu. gl. in c. non solent, 2. q. 6. Doct. in c. de crimine cum tribus capitulis sequenti. 15. q. 3.

SVMMARIVM.

1 *MVlier non potest vouere aliqua vota sine consensu mariti.*
2 *Dos est restituenda mulieri superuiuenti.*
3 *Muliere committente adulterium dos cedit ad vtilitatem viri.*
4 *Mortuo marito an mulier possit propria auctoritate ingredi in bona mobilia mariti.*
5 *Stante statuto quòd mortua vxore in matrimonio vir lucretur dotem, si post sponsalia per verba de præsenti neque est sequuta traditio nec copula, & accidat casus mortis an statutum locum habeat.*
6 *Facta stipulatione per vxorem de restituenda dote fratribus suis post mortem suam, euenient casu mortis an habeat locum stipulatio.*
7 *Pendente matrimonio, an vxor aliquando possit dotem repetere.*
8 *Bannito viro, an mulier possit repetere dotem.*
9 *Marito eueniente casu dotis restituendæ, an possit sponte restituere sine nouo processu.*
10 *Viro vergente ad inopiam, an mulier teneatur repetere dotem suam maximè contra extraneos possessores.*
11 *Paupertas viri qualiter probetur.*
12 *Quæ sit differentia inter restitutionem dotis post mortẽ mariti & in vita mariti eo vergente ad inopiam.*
13 *Lite pendente contra maritum de dote restituenda propter paupertatem & eo mortuo, an in eadem instantia possit ferri sententia contra omnes hæredes mariti.*
14 *Inchoato iudicio restitutionis dotis propter paupertatẽ, an superueniente viro hæreditate renouetur iudiciũ.*
15 *Prætextu paupertatis viri tempore contracti matrimonij, an mulier possit dotem repetere.*
16 *Socero vergente ad inopiam an sit locus repetitioni dotis.*
17 *Filio recipiente dotem consentiente patre, an pater sit obligatus ad restitutionem.*
18 *Item quid iuris quando iussu patris recipit.*
19 *Filio petente dotem patre præsente, vel nudum consensum præstante, an pater ex tali præsentia sit obligatus ad restitutionem dotis.*
20 *Pater an sit cogendus se obligare pro dote filij.*
21 *Si sit contentio inter patrem & filium de recipienda dote. quis præferatur.*
22 *Extraneo obligato ad restitutionem dotis & vergente ad inopiam mulier agere potest.*
23 *Mulier agens pro restitutione dotis contra virũ vel patrem viri si offeratur satisdatio, an sufficiat.*
24 *Mulier sibi prouidens in instrumento, vt post mortem viri dos sibi restituatur, an eo vergente ad inopiam possit agere.*
25 *Filius si sit emancipatus à patre & pater vergat ad inopiam an possit dotem repetere.*
26 *Mulier in exigenda dotem debet prius discutere de bonis à marito possessis.*
27 *Mulier agens ad restitutionem dotis propter inopiam viri, si opponatur sibi suspicio de dilapidatione, an repellatur.*
28 *Mulier est tuta exceptione contra creditores viri propter tacitam obligationem.*
29 *Dote non existente capaci ad alimenta, quid agendum in casu restitutionis.*
30 *In casu restitutionibus fructib. dotis excedentib. alimenta quid agendum.*
31 *Dos an debeat restitui viro postquam ipso restituerit propter inopiam si peruenit ad pinguiorem fortunã.*
32 *Propter confessionem viri dicentis se vergere ad inopiam, an possit fieri restitutio.*
33 *Spontaneam confessionem vergentia ad inopiam si reperiatur eo tempore maritus diues fuisse, an idè maritus possit reuocare.*

A VXor quondã domini Thadei. A Tu iuuenis cupidus laicalis status & habitus considera quot innumeris anxietatibus, & doloribus sis subiectus. nam qui vxorantur visuri sunt mortem & dissolutionem eorũ, visuri sunt infirmitates plurimas, ac mortem filiorum, passuri sunt varia tormenta circa alimenta tam propria quàm filiorum ipsorum, facturi sunt immensas expensas, quas nunquam præcogitauerunt; cruciatus etiam varios sustinebũt à principe suo circa onera, taleas, & alia grauamina, quæ omnem cõsolationem extinguunt, propterea inquit Paulus in epistola consulendo. Alligatus es vxori noli quærere solutionem, solutus es ab vxore noli quærere vxorem, si tamen vxorẽ
B acceperis nõ peccasti; B tribulationes autem carnis habebũt personæ huiusmodi &c. Sed heu vide quid Deus operet, duo enim reperio quæ suo occulto iudicio subtrahere voluit à cordib. hominum, ne super his parum, vel nihil cogitarent. primum est super propria cuiuslibet morte. ideo dicit Sen. [In hoc omnes fallimur, quia mortem non prospicimus.] Secundum est super constrictione matrimonij, nam quot exinde proueniunt anxietates, angustiæ & dolores, dictum est superius, sed ipse Deus cuius sapientiæ non est finis, voluit ab hominum cordibus hæc detrahere, ne status laicorum contingeret deperire, debet enim vxor esse subiecta suo viro, & in signum subiectionis incedere semper capite velato,
1 vt in c. fœminæ. 30. quæst. vlt. † Et in tantum subijcitur viro, vt vota aliqua sine eius consensu non possit vouo-
a re, [a] 30. q. vlt. cap. manifestum, & in cap. cum caput, nõ enim mulier est facta ad imaginem Dei, ideo etiam ob hoc debet caput tenere velatum, vt habetur in cap. mu-
2 lier, cum seq. † Redeamus nunc ad materiam, hic vir ergo prędecesserat, & sic dos petebatur, quia matrimoniũ erat solutum per mortem viri, quoniã regulariter dos est restituenda mulieri superuiuenti, vt l. 2. in princip. ff.
3 solut. matrimo. cum simil. † Fallit, c si mulier adulte-
c rium commisisset, quia tunc priuatur dote [b] & cedit lu-
b cro mariti, & hæredum eius, vt l. cum mulier. ff. sol. matrimo. & not. per gloss. in d. l. 2. in princip. & in l. consensu. C. de repu. nisi forte commisisset adulterium de consensu viri, vt d. l. cum mulier. vel si etiam ipse vir cum alia muliere adulterium commisisset, quia his duobus casibus non lucrabitur ipse vir dotem, vt l. viro atque vxore. ff. solut. matrimo. Item non perdit mulier dotem, si post adulterium eam reconciliauit & eius mores approbauit,

x Ipsi mulieri Ias. in l. si ita stipulatus fuero §. Grisogonus, nu. 44. de verb. obl. in l. si constante nu. 61. sol. matr. & in §. fuerat nu. 13. & 130. Insti. de actio.
s Pater est inops Rip. in l. si cõstante, nu. 89. & 91. sol. matr.
T Determinat quod sit Rip. d. l. si constante n. 99. vide in simili Bart. in l. hæreditarium de bo. aut. iudic. poss. Io. Dur. in trac. de arte test. lib. 3. Caut. 17. Didac. in cap. Raynutius, §. 10. nu. 9. de testa.
A Tu iuuenis ad ista verba vide Neuiz. in silua nuptia. lib. 2. nu. 111. & qui ducit vxorem dicitur nauigare tex. & gl. in cap. nos nouimus 17. q. 2. quia multa pericula subijt Tiraq. in l. bones §. hoc sermone i regula. nu. 158.
B Tribulationes autem carnis vide Bouer. decis. 297. nu. 19.
C Si mulier cõmisisset stuprum cum citat Cassane. in consuetud. Burg. rub. 3. §. 6. in rub. bene Marsa, versic. limi. 3. sed quid de vidua an amittat dotẽ propter stuprum, quod perdat dotem latè faciunt quæ ponitur Clar. in §. stuprũ ver sed nunquid vidua in princ. Io. Lup. in rep. rub. de donat. inter virum & vxorẽ, § 67. nu. 6. Decis. Ped. 177. tamen ibi attestatur magis communem in contrariũ & post eum Ari. Pinel. in l. 4. in fin. C. de bon. mater.

probauit, vt in c. plerunque, de don. inter virum & vxo-
rem. not. in d. l. cum mulier. quod tene menti. nam plu-
ries vidi de facto, q mortuo viro eius hæredes, vel ma-
litia, vel inimicitia, aut paupertate deuicti volentes ef-
c fugere restitutionem dotis obijciũt mulieri adulteriũ c
commisisse, vnde si mulier sentiat se posse probare, de-
D bet replicare D quòd dictus eius vir similiter adulteriũ
commisit cum Berta. vel ipsam postea reconciliauit. &
hoc probato remanebit actio de dote sibi salua, nam vi-
ri persæpe incurrunt hoc vitium, & eodem modo pos-
E set replicare mulier, quòd in eius adulterio E consen-
sum præstitit, vt aliquando faciunt plures, qui claudunt
4 oculos. † Sed nunquid mortuo viro poterit ipsa mulier
* intrare propria * auctoritate in bonis immobilibus per
F eam traditis in dotem? F dic quòd non, nisi in instrumẽ
to dotis fuerit appositum pactum de ingrediendo, quod
not. in notarie, quia solet communiter apponi in instru
mẽtis, vnde expedit alias intrare cum auctoritate iudi-
cis, vt determinatur per text & gloss. in l. dotis actio. C.
sol. matrimo. Vbi autem econuerso mulier prædecedat
viro superstite in matrimonio, tunc regulariter per hæ-
* redes ipsius mulieris repetitur dos * à marito, vt l. dos
à patre, cum ibi not. C. soluto matrimo. nisi intercesse-
rit pactum speciale dotis lucrandæ. vt ff. de pact. do. l. si
pater. in prin. & d. l. si inter virum, cum similib. Aut si
d statuto, vel decreto cautũ sit quòd vir lucretur dotẽ. d
5 † Vnde pro eius declaratione quæro de tali quæstione.
pone statuto Papiæ caueri q vxore mortua in matri-
monio vir dotem lucretur. Ecce quòd Titius desponsa-
uit Bertam virginem per verba de præsenti, quam ipse
Titius ad domum suam non traduxit, nec ipsam carna-
liter cognouit, & sic mortua est dicta Berta virgo in do-
mo sua propria, vel paterna quæritur an ipse Titius lu-
cretur dotem. sibi ab ea traditam vel promissam; & vi-
detur quòd sic, per ea quæ not. Cyn. in l. cum inter. in
vlt. q. C. de don. ante nup. & in l. pen. ff. de don. inter vi-
rum & vxorem. nuptias enim consensus non concubi-
tus facit, ita nec ductus in domum facit matrimonium,
sed consensus simpliciter eorum. l. nuptias. ff. de regul.
iur. & l. cum hic status. §. si mulier. ff. de don. inter virum
& vxorem. §. nuptias, in Auth. de nup. & extra de spon.
in c. cum locum. 30. q. 2. c. sufficiat & sic habent locum
verba statuti, ergo & ipsum statutum, vt l. adigere. in §.
quamuis ff. de iure patro. & l. quod dictum ff. de pact.
G cum similib. G In contrarium facit, quia videtur facta
promissio, vel datio sub conditione, si ipsa virgo duca-
tur ad domum viri, prout fieri solitum est ad omnibus,
argumen. in l. stipulationẽ. ff. de iure dot. & l. non enim.
& l. promittendo. in principio. ff. eodem titulo. vnde cũ
defecta, & non impleta fuerit conditio, debet cessare ip
sius dotis lucrum, & acquisitio, & in hanc partem vide
6 tur consuetudo inclinasse. † Sed pone quæstionem de
facto. Ecce quòd mulier tempore dotis traditæ stipula-
tam est à viro, si sine liberis prædecesserit ipsa vxor in
matrimonio, dotem ipsam in toto, vel in parte fratribus
suis reddi & restitui, quæritur an hoc casu eueniente
morte vxoris in matrimonio sine liberis detur actio fra
tribus eius ex ipsa stipulatione ad vendicandum ipsam
H dotem? H dic quòd non, vt l. si genero. C. de iur. do. &
no. per Cyn. in l. cum patrem. C. eod. tit. facit l. pactum,
& l. præter. C. de pac. conuen. & quod not. per Barto. in
l. Caius. ff. solut. matr. quia regulariter alteri extraneo
stipulari, vel pacisci non potest, vt l. stipulatio ista. §. al-
teri. ff. de verb. obl. vbi ergo quis ex forma legis munici
palis posset alteri stipulari, vt est Papiæ, tunc ipsi fratres
possent ex ea stipulatione agere; est ergo consilium, vt
ipsimet stipulentur de voluntate, & de consensu sororis
suæ; vel notarius eorum nomine tanquam publica per-
7 sona stipuletur. † Nunc autem videndum occurrit, an
e pendẽte matrimonio possit mulier aliquo casu dotẽ e
repetere? & glo. in d. l. 2. in princ. ff. solut. matrim. respõ-
I det, q sic in quatuor casibus. Primus est, I quando ma
ritus vergit ad inopiam, vt d. l. si constante, in princ. ff.
sol. matrim. & ibi plene per Bar. & not. per Cy. & alios
in l. adhuc. C. eod. titu. & per text. & glo. in cap. per ve-
stras, extra de do. inter vir. & vx. & infra dicetur. Secun-
K dus casus est, K quando maritus deportatus est in insu-
lam, & sic perdit bona sua, vt l. si marito. ff. sol. matr. nec
mirum, quia per hoc factus est pauperrimus, ideoque
8 includitur sub præcedenti casu. † Et per hoc deciditur
L illa quæstio, si maritus fuerit de ciuitate expulsus, L vel
bãnitus, maxime eius bonis ademptis, quòd mulier pos
sit petere dotem ipsam, vt tenet Barto. in d. l. si constan-
M te. Tertius casus est, M quando matrimonium nullum
fuit, vel non est seruatum, vt l. quemadmodum, ff. de iur.
do. differt tamen hic casus à præcedentibus in qualita-
te actionis, nam hoc casu petitur dos per conditionem
sine causa, vel ob causam, vt l fin. cum sim. ibi not. ff. de
cond. sine causa. & in l. qui contra, C. de incest. nupt. In
alijs autem casibus repetitur per actionem ex stipula-
tu, vt dictum est supra. Quartus casus est idem cum præ
9 cedenti, de quo in l. 1 C. de repu. † Deinde quæritur, an
illis casibus, in quibus durãte ipso matrimonio dos po-
test repeti per mulierem, aliquid eius maritus sine alio
processu posit spontanea voluntate sibi restituere ip-
sam dotem, & maxime eo casu qui cõmuniter accidit,
quando maritus ad inopiam vergit, in qua quæstione
gloss. in d. l. 2. in princip. dicit, quod sic in certis specia-
N libus casibus. Primò, videlicet N in causa alimentorum
filiorum eius primi matrimonij, ac etiã proprij patris,
vel fratris ipsius mulieris, ac etiam pro ipsorum redem
ptione si forent in carceribus mancipati; necnon & pro
aliquo fundo, seu prædio ipsi mulieri emendo, & in cau
sam ipsius dotis conuertendo, prout fieri multoties cõ-
sueuit in partibus Pedemontium, & Montisferrati, vt
hæc omnia habentur in l. quamuis. & in l. seq. ff. sol. ma
trim. & in l. mutus, §. manente, ff. de iur. dot. In cæteris
O autem casibus O maritus sponte restituendo regulari-
ter non liberatur, nisi ex ea solutione mulier locuple-
tior efficiatur, vt in l. 1. & ibi per Cy. C. si dos const ma-
trim. sol. sit. pro quo etiam facit in Authen. de nupt. in
§. dotes. & ff. de iure dot. l. fin. quam opin. sequuntur
10 Doct. in d. l. 1. & in d. l. 2. in princip. † Amplius quæri-
tur, si vir vergit ad inopiam, an mulier teneatur repete-
re dotem suam, maximè agendo contra extraneos pos-
sessores rerum per maritum alienatarum, & an longi tẽ
poris præscriptione repellatur? videtur quòd non; quia
P regulariter P pendente matrimonio non currit contra
actionem de dote aliqua præscriptio, vt in l. cum notis-
simi. §. illud. C. de præscript. 30. ann. Tu dic con-
tra per text. in l. in rebus, §. fin. C. de iure dot. & not.
per gloss. in l. sicut. C. de præscript. 30. ann. Nec
obst. §. illud. quia ibi loquitur quando maritus est di-
ues, nec vergit ad inopiam. Expedit ergo vt mulie-
res sine cautæ, quando vident maritos alienare bona &
incipere

allegat & po-
stea distinguit,
an fuerit cogni-
ta & non proce-
dat hec opi. aut
non. & procedit
hec opin. Tiraq.
in repe. l. si vn-
quam in verbo
donatione larg i
tus nume. 177.
& 184. Rolan. à
Valle in trac. de
lucrũ dot. quæst.
106. nume. 33.
q d si steterit q mu
lierem quòd ma
ritus eam nõ co-
gnouerit Bouer.
decis. 22. nume.
29. qd si sit tra-
ducta ad domũ
ante nubilas an-
nes ibi, nu. 37.

H Dic q nõ, Bo-
uer. decis. 208.

I Quando ma-
ritus vergit ad
inopiam plura
exempla quãdo
maritus dicatur
vergere ad ino-
piam ponit Io.
Lup. in c. per ve-
stras, in princ §.
18. nume. 2 cum
seq. & nu. 28. de
donat. inter vir.
& vxor. in for-
mam libelli po-
nit Abb in c. ex
literis, de pigno.
Roma. cõsil. 119.
pluribus de cau
sis Paul. de Castr.
consi. 40. vol. 1.
Adde q creditu-
res facta restitu-
tione dotis con-
stante matrimo-
nio non habent
ius efferẽdi vxo
rẽ Io. Lup. supra
§. 21. nume. 13. & Afflic. decis. 199. & 321. Alba. consi. 80. Rol. à Valle consi.
9. nume. 39. volum. 1. decis. Pede. 275. Io. Lup. in repe. rub. de donat. inter vir. &
vxo. §. 21. nume. 13.

D Quod dictus eius vir Io. Lup supra §. 20 nume. 2. cum seq.
E Consensum præstitit, nam quando maritus sciuit & non fuit conquestus hæ-
redes mariti an possent conqueri Tiraq. in rep. l. si vnquam in verbo suscepe-
rit libros, nu. 176. C. de reuoc. donat. Cassa supra d. vers. limit. 3.
F Dic quòd non, nisi adsit constitutum Soci. consi. 82. nu. 16. vol. 3. & Are. consil.
121. col. pen. Gozad. consi. 28. nu. 15 & consi. 42 nu. 11. & consi. 95. nu. 9.
G In contrarium fuit istum locum citat Rip. in l. si sponsus nume. 22. de priui-
leg cred. vbi multa hincinde allegat & in rubr. sol. matr. numero. 67 vbi late

K Quando maritus deportatus esset Io. Lup. supra nu. 11. & 12. vbi etiam am-
pliat. in marito peregrino & excommunicato aut deportato, & quod si bona
sunt publicata ibi nu. 28. vide ad supradicta Negus. de pigno. in primo mem-
bro 2. partis nume. 35.
L Vel bannitus Rip d. l. si constante nume. 42.
M Quando matrimonium nullum fuit Io. Lup. supra in prima ampliat.
N In causa alimentorum filiorum Io. Lup. supra §. 21. num. 1. vers. vide ad Bar.
O Maritus sponte restituendo Io. Lup. supra nu. 1. in fin.
P Pendente matrimonio non currit Balb. de præscrip. in 4. parte 6. partis in
16. casu nume. 10. & vigesimo casu nu. 14. decis. bono. 68. Bouer. decis. 308. n. 4.

incipere malefacere facta sua, q statim petant dotẽ suã,
sed quia sunt ignaræ literarum, & timent maritis corũ
displicere, laudabile esset in hoc casu per viam statuti
prouidere, ne se reperiant sine dote. Rursum quæritur,
mulier potest dotem repetere, quando maritus est pau-
per & incipit depauperari, seu bona quæ habet non suf
ficiunt ad exactionem dotis, quæ synonyma sunt secun-
11 dum Bartol. vbi supra. † qualiter probabitur f de præ-
f dictis? dicunt Dyn. & Cyn in d.l. vbi adhuc. quod proba
q bitur q per vulgi opinionem, seu per vocẽ & famam,
& hoc idem not. in §. illud, in Auth. de æquali. dot. Bar.
x autem in l. si constante, x distinguit. Aut agitur contra
maritum, & tunc procedit dicta opin. aut contra extra-
neum, & tunc debet fieri probatio aliter quàm per fa-
t mam, vt a per testes vicinos qui dicant, quòd vendit bo
na sua, contrahit debita, & secundum Iacob. But. potest
addi, quòd vadit peius indutus quàm consueuit, male
viuit in dumo, & similia quæ solent pauperibus eueni-
re, argu. in l. is qui §. fi. ff. de tut. & cur. da. ab his. & l.
cum de lege ff. de prob. & l. 1. ff. de cura. furi. & l. in con
dẽnatione, ff. de re ind. & l. sed & si susceperit. ff. de iud,
& no. per Iacob. But. in l. actor. in fi. C. de prob. Et ratio
differentiæ secundum Bar. est, quia quando agitur con-
tra maritum, non vertitur magnum præiudicium; quia
ipsi fructus dotis restituendæ seruire debent oneribus
matrimonij, vt in d.l. vbi adhuc. quæ ratio cessat, quãdo
agitur contra extraneum, de cuius præiudicio magno
12 pertractatur. † Et ex hoc habes notare vnam differen-
tiam inter restitutionem dotis quę fit mulieri post mor
13 tem viri, & illã quæ fit propter viri paupertatẽ. † Quid
ergo si lite inchoata contra virum super dotis restitutio
ne propter eius paupertatem contingat lite pendente
ipsum maritum mori, an ex eadem instantia poterit fer
ri contra eius hæredem sententia? Dyn. Bart. & Bal. in
z l. post finitam, ff. de suspec. tut. z tenent q sic, quia sola
qualitas actionis immutatur, quæ non impedit iudiciũ
transire, argu. in l. in delictis, §. si detracta. ff. de noxa. de
qua iudicijs translatione plene not. per Barto. in l. cum
14 hominem, ff. de solut. † Sed quid dices, si pendente hoc
iudicio contra maritum, superuenit sibi hæreditas opu
g lenta, g ita q factus est diues, an cessabit iudicium con-
tra eum? & videtur q non: sicut in simili dicitur, quãdo
iudicium excussionis est inchoatum, quo pendente au-
ctæ sunt facultates debitoris, nã per hoc non cessat ex-
cussio secũdum Iac. de Aret. arg. l. pen. §. fi. ff. qui satisd.
v cog. & ff. de appel. l. fi. v In contrarium facit l. si mulier.
ff. sol. matr. & hoc puto verius, quia cum dos ipsa subia-
cere debeat alimentis communibus, si superueniant ali
menta aliunde sufficientia, crederem litem extingui. ar
15 gumen. d. l. si mulier. † Vlterius quæritur etiam, quid si
tempore contracti matrimonij maritus erat pauper, an
possit mulier prætextu huius paupertatis dotem repete
re? Distingue secundum Cyn. in d.l. vbi adhuc. aut mu-
lier tunc notitiam habuit de hac paupertate, aut ignora
uit. Primo casu repellitur mulier, quia in culpa fuit. Se
cundo casu admittitur mulier, quia cessat culpa, vt hęc
probatur in l. si ei à quo. § fi. ff. vt in pos. leg. C. de spõ-
sa. l. fi. §. his. Dyn. verò dicit simpliciter, q non admitti-
tur per d. l. si ei à quo. §. fi. Sed Bar. in d.l. si constante, di
cit contra Dy: quia mulier potest petere indistinctè, ar-
gum. l. de dic, cum l. seq. & l. Attilicinus. ff. de pact. dota.
Cano. autem in d. c. per vestras, extra de do. inter vir. &
A vxor. approbant opi. Cyn. A & eam puto veriorẽ & ma
16 gis æquitati consonam. † Item quæritur, quid si socer
vergat ad inopiam, an erit locus repetitioni dotis, sicut
in marito dicimus? gl. in d.l. vbi adhuc, & in d.l. si con-
B stante, B tenet idem esse in vtroque, quando socer do-
tem receperat solus, siue cum filio, licet Bar. in d.l. si cõ
stante. quando simul receperunt dotem, distinguat. aut
sunt duo rei debendi eiusdem dotis, & tunc habent lo-

q Per vulgi opinionem. Io. Lup. sup. in d. rubr. de donat. inter vir. & vxo. §. 18. nu. 31. & etiam per confessio nẽ mariti extraiudicialem vt ib. & Decis. Bono 68. Rip. in l. si cõstãte, num. 37. vide infra nu. 32.

n Distinguit quasdã distinct. sequitur Ioã Lup. sup. nu. 37. vers. fratet, cum seq.

a Per testes vicinos, Io. Lup. supra nu. 38.

z Tenent quòd sic, Io. Lup. supra §. 27. nu. 19.

v In contrariũ facit, istum locũ citat Tiraqu. in tract. de cessante causa, limit. 14. nume. 4. & citat & cõprobat Ioã. Lup. sup. §. 25. licet multa in contrarium allegat & conciliat opi.

a Et eam puto veriorem, istum locum citat & comprobat Ioan. Lup. supra §. 23. Decis. Bono. 68. opi. Dyn. contra Bar. esse communem dicit Socin. Iun. consil. 116. sub num. 27. volum. 2.

B Tenent idem esse Io. Lup. sup. §. 29 & seq Rip. d. l. si constante, num. 50.

C Distingue, vt not. Negus. de pignor. in 4. mẽbro 2. partis, nu. 38.

D Filius de iussu patris, istum locum citat & cõprobat Decis. Ped. 43. nume. 8. Io. Lup. §. 21 nu. 4. vers. & ad inducendam.

E In contrariũ faciunt supra allegata.

F Et tunc pater obligatur, amplia etiam vt per Ioan. Lup. supra num. 5.

G Aut recipit personam honestam, Ioan. Lup. supra §. 23. num. 8. Negus supra in quarto membro. secunda partis numer. 36.

cum prædicta: aut non sunt duo rei, & tunc secus. Cyn.
tenet gl. vbi supra. patet ergo in casu præmisso, quòd pa
ter tenetur pro filio ad dotis restitutionem, quando se
17 obligauit expreſsè dotem recipiendo. † Quid ergo si
filius recipit dotem patre simpliciter consentiente, an
tunc erit pater obligatus ad restitutionem dotis? Breui
C ter secundùm Doc. C distingue, vt not. in l. si cum dotẽ,
§. transgrediamur. ff. sol. mat. Aut solus pater recepit do
tem, aut solus filius. Primo casu aut pater recepit suo
nomine tantum, & tunc ipse solus tenetur nõ filius, nisi
fuerit patris hæres, vt in d. §. transgrediamur, versic. sed
si maritus, & ver. fi. Aut recepit nomine filij tantum ex-
preſse acto, quòd ipse pater non teneatur, & tunc siqui
dem filius ratum habuit ipse tenetur & non pater, vt di
cta l. si pupilli. §. 1. ff. de neg. gest. aut pater recepit nomi
ne suo & filij, & tunc si filius ratum habeat, tenetẽ vter-
que, vt d. l. si pupilli. §. 1. tanquam duo rei debendi, qui
pro dote licitè obligantur, vt l. fi. C. de dote ca. nõ nu-
me. &c. Secundo casu principali, videlicet quando filius
solus recipit dotem, tunc subdistingue, aut recepit iussu
patris, & tunc secundùm gl. in d. §. transgrediamus. di-
stinguitur, aut tradens habuit animũ obligandi vtrum-
que, vel alterum tantum. in dubio aut secundùm Bart.
videtur habuisse animum obligandi vtrunque, & per
consequens tenetur vterque, argument. l. in ambiguis.
D ff. de iur. dot. Alij autem dicunt, quando D filius de iuſ-
su patris recepit dotem, solum patrem teneri. argum. l.
18 fi. ff. quod iussu. & C. quod cum eo. l. si ex cõtractu. † Si
verò recepit sine iussu patris, & tunc aut ipsam dotem
vertit in vtilitatem patris, & tunc pater tenetur de in
rem verso, vt in d. § transgrediamur, vers. sed si filiusfa-
mil. in fi. Fallit in certis casibus ibi not. in quibus pater
insolidum tenetur. Aut non conuertit ipsam dotem in
patris vtilitatẽ, & tunc pater tenetur de peculio, vt d. §.
transgrediamur, vers. sed si filiusfam. in fi. filius verò te-
19 netur insolidũ, vt l. tam ex contractibus, ff. de iud. † Sed
circa præmissa occurrit quæstio quotidiana. Ecce, quòd
filius recepit dotem patre præsente, vel nudum consen
sum præstante, an pater propter talem simplicem præ-
sentiam, vel consensum obligetur ad dotis filij restitu-
tionem? & videtur quòd non, nisi de solo peculio filij,
vt l. Lucius Titius, ff. de admin. tut. & not. in l. 1. §. 1. ff.
E quod iussu. E In contrarium determinat Bartol. in d. §.
h transgrediamur. tali ratione, cogitur pater se h obliga-
re pro filio recipiente, argum. in l. qui liberos, ff. de ritu
nupt. & infra dicam, ergo eius præsentia, uel consensus
inducit obligationem. argum. l. si filius, ff. de tutel. cum
sim. Cuius tamen gratia pro pleniori huius articuli do
ctrina sic distingue; aliquando pater cogitur in aliquo
actu consentire simpliciter, sed non se obligare, & tunc
præsentia, vel nudus consensus non inducit obligatio-
nem, vt l. non solum. in §. necessitatem, C. de bonis quę
libe. Quandoque pater vel alius cogitur se obligare, &
tunc præsentia, vel consensus obligationem inducit, vt
hic, & d. l. filius, ad quod facit l. si quis in tres. §. Impera
tor. ff. de excu. tut. quandoque quis non potest cogi con
sentire nec se obligare, & tunc nudus consensus nõ in-
ducit obligationem, nisi quatenus est in peculio. vt in di
20 cta l. Lucius Titius. † Vnde reuoco in dubium, an pa-
i ter i cogendus sit se obligare pro dote filij? dicunt qui-
dam vt Dyn. q sic, per d. l. qui liberos. ff. de ritu nup. &
l. fi. C. de dot. promis. & l. si ff. de suspe. tut. & l. si quis in
tres. §. Imperator. ff. de excu. tut. Iac. autem de Are. te-
net contrarium per l. 2. ff. ad mun. Sed Bar. in d. § trans
grediamur. sic distinguit, aut filius accepit vxorem de
F consensu & voluntate patris, F & tunc pater cogitur se
obligare: aut præter eius voluntatem accepit, & tunc
aut talis vxor est persona vilis & non conueniens ipsi
filio, & tunc pater non tenetur se obligare, cum possit
à patre hoc casu filius exhæredari secundùm iura di-
gestorum, vt l. non tantum, §. si emancipatus. ff. de con-
G tratab. G aut recepit personam honestam & sibi conue-
nientem, & tunc pater cogitur se obligare, & procedit
opin. Dyn. argu. d. l. qui liberos, cum sim. nec aliàs credo

Dyn,

Dy. intellexisse, maximè etiam attento, quòd pater cogi
tur donationem propter nuptias dare pro filio, vt l. fin.
C. de dot. promis. ergo etiam se obligare pro dote, q̃a
hodie de consuetudine generali, cessat donatio propter
nuptias, & sic non reperitur hodie pater pro filio dupli
21 citer obligari. & hanc partẽ approbat Rayn. † Quid er-
go dicemus si pater dicat sic. si debeo obligari volo ego
dotem recipere. filius autem contradicit dicens se vel-
n le eam recipere, quis præfertur in recipiendo? n ego
distinguerem, aut filius habitat simul cum patre, & tunc
pater recipiet dotem, cùm ipse substinere habeat one-
ra filij & eius vxoris, arg. l. si filia. § 1 vers. hoc amplius,
ff. fam. ercisc. aut filius habitat separatus à patre, & tunc
quia ipse sustinet onera matrimonij & vxoris debebit
sibi fieri numeratio dotis, & pater pro ea obligatur, ar-
22 gum. in l. si filia. § 1 & in l. si is § 1 ff. de iur. do. † Quid si
k extraneus k sit obligatus ad restitutionem, an eo vertẽ
l te ad inopiam l poterit mulier agere, sicut dictũ est in
1 marito? dicit glos 1 q̃ sic in d. l. si constante. & idem se-
23 quitur Cyn. & Bar. vbi supra. † Post hęc quæritur. Ecce
quòd maritus vel socer conuentus propter inopiam ad
dotis restitutionem offerũt mulieri satisdationem pro
securitate suæ dotis, quæritur an sit differẽtia ipsius do
x tis exactio? dicunt gl & Doct x q̃ non, vt not. in d. l. vbi
adhuc. Et ratio est, quia cum hęc restitutio fieri debeat
vt se suosque alat. per talem satisdationem non consu-
24 litur in his alimentis. † Inde quæritur, videmus quoti-
die in pluribus instrumentis apponi clausulam [Quòd
disoluto matrimonio morte viri dos restituat vxori.]
nunquid poterit agere viro vergẽte ad inopiam? vide-
tur quòd non, quia cùm sibi prouiderit in vnum casum
tantum, videtur cæteris renunciasse, argum. l. si cum do-
tem, in princ. ff. solut. mat. & in l. si extraneus, ff. de con-
1 di. ob causam. 1 In contrarium determinant Docto. vbi
supra, ea maxime ratione, q̃a huic casui mulier expres-
sè renunciare non possit, ergo multominus tacitè, vt in
25 l. de die. cum l seq. ff. de pact. dot. † Sed pone pater dotẽ
recepit, deinde filium emancipauit, quia diues est de se,
sed pater vergit ad inopiam, an filius poterit ab eo do-
tem repetere? Doc. dicunt vbi supra maximè Bar. quòd
non, agendo actione de dote, sed debet venire alia via,
videlicet intentare officium iudicis, vt pater compella
tur dotem restituere filio ad onera matrimonij substi-
nenda. & alleg. glo. in l. e. §. si tamen. ff. de iure dot Ego
verò allego tibi tex. in d. l si filia. § j. ff. famil. erc isc. & in
l. si is. § 1. ff. de iure dot. Deinde quia superius dictum
est, quòd mulier in casibus à iure concessis potest agere
contra extraneum possessorem reium sibi pro dote ob-
26 ligatarum. † Quæritur an prius per eam sit fienda ex-
cussio de bonis à marito possessis? glo. & Docto. in d. l.
m vbi adhuc m dicũt quòd sic, exemplo cæterorum credi
27 torũ, & sic, quò ad hoc nõ est dos priuilegiata. † Adhue
* quæritur, pone, q̃ hæc mulier a agit pendente matrimo
nio propter inopiam viri ad dotem suam, obijcitur sibi
q̃ est suspecta de dilapidatione dotis, quæritur an sit re
pellenda a sua petitione? Bartol. ubi supra dicit, q̃ hoc
n casu n dos est in sequestro ponẽda, vt de ea cõmunibus
necessitatibus succurratur, argum. in l. si cum dotem, ff.
28 solu. mat. † Inde quæritur, vidimus qualiter per modũ
agendi succurratur ipsi mulieri, quæritur nunquid per
* modum excipiendi eidem succurratur? v. g. b creditores
agunt cõtra maritum, quod videns mulier, bona ipsius
mariti nititur defendere tanquàm sibi obligata pro sua
dote allegãdo inopiam viri sui, quæritur an possit, & di
o cunt Doc. vbi supra, o q̃ sic per tex. in c. per vestras. de
don. inter virum & vxo De his autem noc. Spec. in d. ti-
tu. §. 1. & fin. Sed an illis casibus in quibus mulier agit
pendente matrimonio, sit mittenda in possessionem om
p nium bonorum ipsius viri ? dic q̃ non, p sed solùm pro
rata quantitatis suæ dotis, argum. l. primæ, in fine, C. de
lega. secundùm Doc. vbi supra. & hoc procedit quando
29 fructus dotis per se sufficiunt ad eius alimenta. † Quid
igitur si dos sit ita parua, quòd per se nõ sufficit ad eius
alimenta, quid fiet? Dicit Bar. vbi supra, aut ipse mari-
q tus nihil habet vltra, & tunc q nihil tenetur dare. cùm
in plus quam tunc facere possit deducto ne egeat, nõ sit
ipse maritus compellendus, vt in l. in tantũ, ff. de re iud.
Aut habet bona aliunde sufficientia, & tunc tenetur ex
alijs bonis alimenta supplere. quia etiã nulla dote exi-
stente tenetur alimẽta præstare, vt l. q̃ si nulla. ff. de re-
li. & sumpt. fun. & l. si cum dotem, §. si autem, in fi. ff so-
lu. mat. & not. per Doc. in l. q̃ in vxorem, C de neg. gest.
30 † Quid autem dices in casu econuerso, si fructus dotis
restituendę excedũt summam alimentorum ipsius mu-
lieris, quid erit? dicit Bar. vbi supra, quòd tales fructus
r superabundantes debita alimenta r restituendi sunt vi
ro, quia regulariter omnes fructus dotis quantuncunq;
eximij cedunt lucro mariti, vt ff. de iur. dot. l. dotis fru-
ctus, & pro hoc facit in argument. l 1. C. de epis. & cler.
31 † Item quæritur, si facta dotis per virũ restitutione con
tingat ipsum peruenire ad pinguiorem fortunam & di-
ues efficiatur, an debeat dos restitui ipsi viro? gl. & Cy.
s in d. l. vbi adhuc. dicunt, s quòd non per text. in d. l. vbi
in fi. & idem sequitur Bart. vbi supra, licèt Spec. teneat
contra in tit. de don. inter vir. & vx. § fi. Sed pone quæ-
32 stionem sæpius occurrentem † Ecce, quòd maritus con
uentus ab vxore ad dotis restitutionẽ propter eius su-
perueniẽtem inopiam sponte cõfessus est in iudicio se
vergere ad inopiam, & tradidit vxori pro eius dote cer
ta bona, quæritur an talis confessio sit sufficiens proba-
t tio inopiæ, vt licitè fieri possit restitutio talis? t vide-
tur quòd sic per l. 1. & quod ibi no. C. de confes. To di-
stingue, aut est quæstio inter virum & vxorem, & tunc
plenè probat contra eum, vt d. l. 1. aut est quæstio inter
virum & extraneum, & tunc non probat, argum l. 1. C.
33 res inter alios acta. † Vltimò quæritur, an per dictã con
fessionem spontaneã, & facta solutione poterit ipse ma
ritus reuocare, si constat eo tempore eum fuisse diuitẽ?
Breuiter Doctor. in d. l. vbi adhuc, dicunt quòd sic, quia
quando maritus est soluendo & sponte restituit dotem
ipsi vxori, videtur donare, vt l 1. C. si dos constan. mat.
v & ibi per Cyn. Bar. verò vbi supra v tenet contrarium,
ratio est quia per hanc restitutionem non efficitur con-
ditio dotis deterior, immo melior, nec est verum quòd
sit donatio, quia mulier non lucratur fructus, cum de-
seruire habeat oneribus matrimonij, vt dictum est, &
habetur in d. l. vbi adhuc.

ADDITIONES.

a Not. q̃ in voto vxoris exigitur consensus viri, vide glo.
cap. 1. 17. quæst. 1. gl. incip. Si dominus. 11. q. 3. Innoc. in
cap. scripturæ, de voto.

b Priuatur dote, vide in Auth. vt liceat matri & auiæ. in
§. quia verò. & in Auth. sed nouo iure, C. de adult. & in
c. ex parte. de consuet. Bal. in c tuæ, de procur.

Adde, quòd mulier adultera priuatatur dote & dotis
actiõe, nec de ea testari, nec aliquo modo disponere po-
test secundùm Rom. in consil. 282. incip. Hæc Iuliana,
quod dotis lucrum cedit marito, & nõ hæredibus adul-
teræ, nec requiritur sententia priuationis, quando adul
terium est notorium, prout tenent Cano in c. plerun-
que, de don. inter vir. & vx. perditq; adultera omne ius
quod habet in marito, secundùm Abb. in cap. literas, de
restit. spol. nec habet aliquod priuilegium ex matrimo-
nio quod violauit; secundum Dec. in c. pastoralis, colũ.
penul. versic. sed tamen ista conclusio, extra de iud. pro
quo uide Cyn. & Doct. in l. 1. C. de adult. & in l. ex con-
sensu. C. de repud. Bart. & Doct. in l. rei iudi. §. morum,
ff. solu. mat. Bald. in l. 1. §. illud. C. de rei vx. act. Alex. de
Imo. in l. moram, in fi. ff. sol. mat. Hipp. de Mar. in l. 1. §.
item diuus, ff. ad l. Cor. de sica. in l. vnica. C. de rap. virg.
nu. 48. Lud. Carr. in repe. l. obseruare, §. circa quartum,
no. 253. C. quo app. non reci. Ang. Aret. in tract malefi.
in gl. in ver. che hai adulterato la mia donna, col. 3 Bal.
consil. 221. in 1. vol. Paul. de Cast. consil. 40 e. incip. Hæc
mulier, ...

n Ego distinguerem, Neguf. sup. d num. 36. circa med.

1 Quòd sic, Ioã. Lup. d. Rubr. de donat. inter vir. & vxo. §. 31. vbi late.

k Quòd nõ, Io. Lup. 1 c. 9 vñas, § 1 & § 3.

l In contrariũ determinat Rip. in rub. sol matr. nu. 27. & in l. 1. num 95. eo. titu. & in l. si constãte, nu. 96. eo. tit.

m Dicunt quòd sic, in contrariũ multa ponit Io. Lup. in d. rub §. 34 licet in fi. videntur seq. istã opin. quam late comprobat Boner. decisio. 200. in fi. post Neguf. in primo mẽbro. 8. partis. nume. 23. vsq; 28.

n Dos est in sequestro ponenda Io. Lup. in d. rub. §. 41.

o Quòd sic, per text. in c. per vestras, Decis. Tholos. 338. in addi. in fi.

p Sed solum pro quantitate suæ dotis, Io. Lup. in d. rub. §. 36. ver sic intellige prædicta.

q Nihil tenetur dare, Ioã. Lup. supra §. 37. vbi late concludis contrarium & ampliat, tamẽ istũ locũ citat & sequitur Inc. Philip. Perci. consil. 16 e. nu. 12.

r Restituendi sunt viro, Ioan. Lup. in d. rub. §. 19.

s Quòd nõ, istũ locũ citat & cõprobat pluribus, Io. Lup. in d. rub. §. 21. licèt alleg. alios in contrarium, vbi alleg. quandam distinctionem, vide supra numer. 14. vbi allegaui.

t Vñ q̃ sic, Io. Lup. supra §. 18. nu. 21. Rip. in l. si constante, nu. 37. Decis. Beno. 68.

v Tenet contrariũ, Io. Lup. d. §. 18. num. 37. vers. fateor, vbi citat istum locum.

mulier, in 1. volu. & consil. 117. incip. Reuocatur in dubium, in 2. vol. Alex. de Imol. in consil. 191. incip. in cã, & lite, in 6. vol. Hipp. in consil. 58. incip. Circa petitionem, num. 10. & 11. io 1. vol Bernum Choueronium, in tracta. de public. concubi. sub rub. de adult. Iodocum in Praxi Crim. c. 80. num. 24. 89. nu. 28. Zilettus.

b Priuatur dote. Adde, q mulier propter adulteriũ perdit dotem, quæ cedit lucro mariti, vel filiorum legitimorum. cap. plerunque de dona inter vir. & vxo §. quia verò, in auth. vt lic. matri & auiæ. Catel. ver. mulier propter adulterium. Alex. consil. 189. post princ. lib. 6. Ias. in l. fideicommissum, num. 3. C. de fideicom. in l. 1. nu. 6. ff. sol. mar. Fely. in c. pastoralis. col. pen. ver. mulier. de iudi. Hippol. cons. 13. Doct. in apostil. ad Bar. in l. consensu. C. de repud. Quam conclusionem ampliant Doct. vt non solum perdat dotem, sed etiam bona paraphernalia, per gl. in d. c. plerunque. quam dicit sing. Card. cons. 111. 2. dub. Rom. sing 315. Feli d. c. pastoralis. Rip. in l. 1. num. 8. ff. solu. mat. vbi quòd etiam thorus separatur. Boer. qõ. 138. vbi concludit quò ad dotem & paraphernalia nisi in casu de quo ibi per eum, eo tamen casu si maritus vxor interficiat, non lucratur dotem. teste Iodoc. prac. crim c. 80. num. 24. Rolã de dote q. 63. Iodoc. cap. 89. num. 28. vbi enumerat casus in quibus non licet marito vxorem adulterij accusare, cuius contrarium videtur notare Doc. ad Bar. in l. miles, § socer. ff de adult. pro quo vide Hipp. singu. 134. Dec. d. c. pastoralis. col. 7. Gerard. sing. 48. Syluest. in sum. ver. dos. num. 16. non tamen lucratur dotem in præiudicium patris, secundum communem per Alexã. d. l. 1 §. 1. col. 2. ver. ex quo etiã. ff sol. mat. Doc. in apost. ad Bar. in l. 5. C. de repud. Quid de pœna adulterij? & dic, q hodie non est mortis, sed detrusio in monasterium, & si habet filios, duæ partes substantiæ eorum sunt, & tertia monasterij. si verò nullos habet, neque parentes, tota applicabitur monasterio, secundum Roland. consil. 35. num. 3. lib. 2. Auth. sed hodie. C de adult. c. gaudemus, de conuer coniug. Alexan. consil. 99. colum. 1. lib. 6. consil. 13. col. 2. lib. 7. Rol. dicto consil. 35. num. 23. vbi loquitur de habenda copula cum vidua, in prædicta autem quæst. si habeat filios, dic quod eis reseruari debet, iuxta not. per Crem. sing. 87. Quid de vxore, an contra maritum adulterum ad thori separationem, dotis & donationis propter nupt. restitutionem agere possit? & pro affirmatiua concludit idem Rolã. consil. 50. num. 5. & seq. lib. 1. & ibi num. 13. vbi ampliat etiam si maritus habuisset rem cum soluta. Item ampliat, procedere nõ solum in dote data, sed et in promissa, Rolan. dicto consil. 50. num. 8. vbi hoc procedere dicit, quando maritus non haberet filios ex primo, nec ex secundo matrimonio, alias secus, vt per Baldus in l. hac edictali. colũ. 2. ver. sed pone, C. de secund. nupt. Boer. quæst. 138. colũ. 3. Quibus addo, q quemadmodum maritus propter adulteriũ vxoris lucratur dotem, l. cum mulier. ff. solu. mat. Ita etiam vxoris propter adulterium viri lucratur donationem propter nuptias, teste Rol. d. consil. 50. num. 7. quam quæstionem cũ materia latius prosequere, vt per Iacob. Nouel. prac. crim. cap. 12. nu. 18. Doct. ad Bar. dicta l. consensu. gl. & Doc. dicta c. in Rub. C. de eden. & in rub. extra de iud. Aret. tract. malefic. ver. che hai adulterato. num. 17. Hipp. singu. 234 & q non possit mulier accusata testari de dote, scribit Rom. consil. 286. pro qua etiam post mortem illius, pro cõsecutione ipsius dotis, iudicium institui posse dicit idem Roma. ibi, licet non transeat ipsa potestas agendi ad dotem consequendam propter causam adulterij in hæredem eius, cui applicari debet, Roma. dicto consil. Boer. dicta qõ. 138. num. 4. num. 7. Quid in vidua quæ commisit stuprum? & dic, vt per Rolan. consil. 36. num. 44. & seq. lib. 2. Ossc. decis. 77. post Ias. in l. 2. col. 3. ff. sol. mat. Catel. ver. mulier. In vxore autẽ dic, q licet ex sententia dos fuerit marito applicata, & acquisita; si tamen mulier per principem restituatur, recuperabit etiam dotem, teste Ancha. consil. 480. quem refert Galiaul. in l. Gallus. §. & quid si tantum, colum. 14. num. 70. ff. de liber. & posthum. Masuer.

c Adulterium. dic q viduæ possunt opponere stuprum, vt consuluit Paul. de Castr. consil. 121.

d No. quando moritur sponsa, an vir lucretur dotem, de ista materia vide per Card. Zabar. in c. ex tenore, de re. & eundem Card. in c. cum dilectus, de consuet. per Pet. de Anch. in cap. quemadmodum, de iureiur. idem Pet. de Anch. in repet. c. canonum, de consti. Abb. in rub. de spons. Abb. in c. tertio loco, de prob. Abb. in c. ex publico, de conuer. coniur. Abb. in cap. inter virum, de spons. Abb. consil. 1. in 2. vol. Abb. consil. 175. & Signor. de Homod. consil. 146.

e Dotem repetere. & in quibus casibus, vide gl. Institu. de act. § fuerat, Cyn. in l. vbi adhuc. C de iur. dot. Spec in tit. de don. inter vir. & vxo. in §. 1. & vide in l. si constante. in apost. ad Alex. per me factis.

e Dotẽ repetere. Adde, q dos constante matrimonio peti non potest, nec restitui, & vbi fiat, restitutio est nulla, secundum communem per Rolan. consil. 9. num 12. lib. primo. quæ concl. fallit vbi maritus vergit ad inopiam, Rolan. d. consil. & num. pro quo vide quæ scribit Ias. in l. iurisgentium, §. quinimmo numer 25. 26. ff. de pact. & an dos dicatur illa, quæ fuit restituta post sol. mat. vide eundem Ias. in rub. col. 2. ver. 3. concl. ff. sol. mat. vbi ponit Reg. cum limit. Masuer.

f Quomodo probatur quis pauper effici, vide Cyn. in l. vbi adhuc ff. de iure dot. Bartol. in l. illa stipulatio. ff. de verb. obl. Lud. Rom. consil. 242.

g Opulenta. si vis videre, qui opinionis huius Auctores fuere, & qui contrarium tenuerunt, require Tiraqu. in tracta. cessante causa, in 14. limit. Zilettus.

h Cogitur pater Adde Pau. de Cast. consil. 163. vbi quid si pater est mente captus.

i An pater. vide Bartol. in l. si cum dotem. ff. solut. matr. Barto. in l. dotem. ff. de cast. pec. Ang. in l. 1. C. de bonor. quæ liber.

k Extraneua, vide Alexã. in l. si constante. & ibi in apostil. vbi posui consilia Lud. Rom.

l Inopiam. vide Doct. in l. 2. in princ. ff. sol. mat.

* Reperitur dos. Adde, quòd sicut dos sol. mat. per mortem vxoris reuertitur ad hæredes vxoris, ita & donatio propter nuptias propter mortem mariti, ad hæredes viri, auth. æqualitas, C. de pact. conuent. Bald. in l. 2. C. de bon. quæ lib. Ang. in §. est & aliud. Institu. de don. Paris. cons. 59. col. fi. lib. 2. limitatur tamen ea communis sententia, locum non habere, vbi aliter per pactũ inter coniuges actum esset, per tex. in c. fi. de don. inter vir. & vx. Bal. in auth. siue à me. C. ad Vell. Rolan. consil. 62. col. 1. lib. 1. vbi inter alia, alleg. Goz. consil. 47. col. pen. in fin. & ideo si ex pacto promisit maritus dotem & augmentum, siue donationem propter nuptias restituere, & soluere vxorẽ, siue eius hæredibus & successoribus in omnem casum dotis restituendæ, vt fit communiter in instrumentis dotalibus, dicit Roland. d. consil. quod et acquisita est donatio propter nuptias, & ibi monet maritos, ne promittant eo modo, maxime cum iurant. oio, quia per tale pactum iuratum perderẽt augumentum, sequitur Aym. consil. 284. col. fi. Accedit, quod pactum factum inter virum & vxorem, quod extantibus liberis, maritus lucretur dotem sol. matr. valet, ex gl. in l. 2. ver. interuenit, ff. de pact. dot. l. si liberis, eod. tit. ergo similiter debet valere pactum, quòd vxor per mortem mariti: etiam extantibus liberis lucretur donationem propter nuptias, Salic. in Auth. sed si quis, C. de secũ. nup. gl. & Bal in l. quod scitis, C. de bon. quæ lib. & est gl in verb. à matre, ita prædictus Rol. d. cons. 62. vbi nu. 7. dicit valere etiam tale pactum, quòd donatio propter nuptias morte vxoris etiã viuente marito transeat ad hæredes vxoris. Neque obstat, inquit ipse, quod extantib. liberis primi matrimonij, mater non habet. nisi vsumfr. talis augmẽti: quia ea defuncta redit ad filios primi matrimonij, l. fœminæ, C de secun. nup. & filij secundi nihil lucrãtur, Crem. sing. vlt. & quia mulier transiens ad secũda vota, quicquid ex facultibus primi viri lucratur,

tenetur

tenetur communibus liberis reseruare, d.l.fœminæ.cũ simil.eod. tit. vbi filij suscepti ex quocunque coniugio, à suis patribus collatas sponsalitias largitates sibi vendicant.l.generaliter.eod.titu Bald.in l. si liberis, C. de secun.nup. Dec.consi.87.col.3. Quia procederet ea oppositio in pacto simplici, quòd per mortem mariti cum liberis, vxor lucretur donationem propter nuptias, iuxta supra allegatas decisio. secus in pacto expresso, facto vxore præsente & acceptante, de quo in casu prædicto Rolan.d.cons.nu.12.& seq. vbi declarat, & tandem concludit in fauorẽ vxoris, q possit de ipsa donatione propter nuptias disponere tam inter filios primi, quàm secundi matrimonij, virtute pacti prædicti. Quam concl. confirmat ex alia concl. quæ habet, q vxor non potest testari de dote, vel de ea disponere, stante statuto, quòd vxore decedente cum liberis primi matrimonij, maritus lucretur dotem, quia per tale statutum expresse derogatur dispositioni, l.hac edictali, C.de secun.nupt. secundum communem ibi allegatam d.consi.col.fin.num. 31.de quo plenè habetur per eũdem Rol.de dote, q.56. & tamen si maritus consentiat vxori, vt possit disponere, valet dispositio; ergo idem dicendum in casu d.consil. q licèt de iure mulier transiens ad secunda vota non possit testari de donatione propter nuptias, d.l. fœminæ, §. fin. quia tenetur reseruare filijs primi matrimonij, tamen poterit disponere accedente consensu mariti. Masuer.

Mulier agit. Adde, quòd vxor sol.matri. imò & constante in casu inopiæ viri dotem recuperat, l. in rebus, C.de iur.do.& toto titu.ff.sol. matr. quod & in bannito receptum esse, testatur Ias.in l.si cõstante, nu.168. Rip.num. nume.43.sol.matr. Roma.consil.395.colum.1. Idem in vagabundo, qui certam sedem non habet, dicit Rimin. Inst.tit.quib.alien.lic.num. 340. Auth. de exhib.reis, in princ. potestq, mulier petere se assecurari super pecunia viri ponitq; ad honestum lucrum Rimin. vbi supra nu.341. arg. text.in cap.per vestras, de donat.inter vir.& vxo. not. Afflic.decis.221. cui vxori eo casu quo agit ad dotem contra tertios bonorum possessores mariti vergentis ad inopiam, consignãda sunt tot bona, quæ æquiualeant doti & donationi propter nuptias, vt doctè scribit Rol.consi.9.nu.40.lib.1. Alexan.consil.142.col.fin. libr.5. Capel. Tolos.q.338. Turz. qui in materia ponit duas reg affirmatiuam scilicet, & negatiuam, concl.20. & 21. Doct in c.per vestras, extra de don.inter vir.& vx. Alex.consil.142.lib.5.consil.122.libr.7.Dec.consil.96. Rom.consil. 445. & q tunc agere possit mulier nedum ad dotem collocandam in tuto. sed etiam ad donationẽ propter nuptias, & ad bona paraphernalia, & nedũ contra virum, sed etiam contra tertios possessores bonorũ mariti communem dicit Rol.d.consi.10.nu.11. num.13. lib.1. Castr.in l si constante, ff.sol matri. eo autem casu, si mulier dicat non esse alia bona, in quibus dos eidem restitui possit. Dicunt aliqui ipsam habere intẽtionem fundatam, & dicendo contrarium incumbere onus probandi, vt scribit Dec.consi.519 col.fi.in fi cuius contrarium videtur tenere Cast. in l. Mæuia, §. fundus, nu.3 ff. sol.matr. vbi inter alia, dicit q quãdo mulier est actrix, & fundat se in negatiua, puta quòd non sint alia bona mariti, illam probare debet. Quod verius existimo, vt etiam vidi practicatum, & fac.not per Roma.consi.245. col.fi.& quæ habẽtur supra for.act. Real ver.veris.n.65. Quando verò restitutio dotis fit constante matri. propter vergen.viri ad inopiam. Quid dicendum de fructibus? & dic, quòd tunc fructus non diuiduntur, secũdum l.diuortio.sol.matr.sed omnes extan.restitui debẽt mulieri, consumpti verò non teste Bart.in l. si constante, in princ.5.q.3.q.princ. Rolan consi.87.nu.19.lib.2. de quo vide Ias.in l.qui Romæ, 1. respon. in fin. ff de verbor. oblig. Masuer.

Creditores agunt. Adde, q mulier quæ habent bona mariti hypothecata pro dote, cum translatione dominij & possessionis potest in illis insistere, & impedire publicationẽ bonorum mariti, donec ei de dotibus satisfactum fuerit, teste Rol.consil.31.num.39.libr.1. pro quo fac. quæ scribit Nat.consil. 300. vbi quòd mulier potest ratione hypothecæ suarum dotium impedire executionem intentatam à creditoribus super bonis viri cõstante matr.& petere, vt sibi liceat retinere dicta bona loco pignoris, absque eo q prius cõtra maritum egerit. Quo in casu vidi practicatum, quòd ipsa diceret, se possidere vigore constituti; & peteret se manuteneri in possess.ad dicta autem Pap.hic ver. sed an illis casibus. Adde, quæ habentur super hoc ver.nu.4. & quid de muliere missa in possess. pro quantitate dotali, an fructus quos percipit, dotem extenuent? & dic, vt per Bald.in Auth ei qui iurat, nu.39.C.de bon.auth.iud.poss. vbi declarat materiam.§. exactio.l. vnica, C.de rei vxo.act. Cui adde, q & si mulier sol.matr. possit retinere vel ingredi possess. bonorum mariti pro dotibus suis, illud procedit ante aditam hæreditatem, secus post, & hærede nõ citato, secundùm Rol consi 77.nu.34.libr.1. post Bald.in l.pignoris, C.de pign.act.& d.consil.nu.35. vbi quòd mulier viro mortuo, potest pro dotibus suis possidere bona mariti, quando vacua possessio sine vitio ad eam peruenit, pro quo vide quæ scribit Dec.consi 671.nu.5.nu. 6. & seq. vbi quòd vxor sol.matr. bonorum dotalium possessionẽ apprehendere debet, licèt dominium ipso iure in eam transeat, teste Rol.d.consi.77.nu.36. Masuer.

S V M M A R I V M.

1 *Actio de dote quando competat.*
2 *Matrimonio minus legitimè contracto, an competat actio de dote mulieri.*
3 *Filij quales sint, qui nascuntur ex matrimonio minus legitimè contracto.*
4 *Matrimonium quando legitimè contrahatur.*
5 *Impedimenta matrimonij, quæ sunt.*
6 *Conditio an vitiet matrimonium.*
7 *Votum an impediat matrimonium.*
8 *Cognatio an impediat matrimonium.*
9 *Cognatio quotuplex sit.*
10 *Vno coniugum leuante de sacro fonte, & alter efficitur compater.*
11 *Nepotes & pronepotes non prohibentur contrahere.*
12 *Plures ad inuicem leuantes excepto leuato non sunt compatres.*
13 *Vir & vxor non possunt vno & eodem tempore leuare.*
14 *Cognatio carnalis quid sit.*
15 *Quid iuris si alter excedat quartum gradum, & alter sit in quarto.*
16 *Cognatio legalis quid sit.*
17 *Crimen an impediat matrimonium.*
18 *Diuersitas sectæ an impediat matrimonium.*
19 *Violentia an impediat matrimonium.*
20 *Ordo sacer an impediat matrimonium.*
21 *Ligamen matrimoniale an impediat aliud matrimonium.*
22 *Publica honestas an impediat matrimonium.*
23 *Affinitas an impediat matrimonium, & quid sit. Affinitatis principium quod sit.*
24 *Affinitas, inter quos contrahatur.*
25 *Affinitas vsque ad quem gradũ terminetur inter ascendentes & descendentes.*
26 *Frigiditas an impediat matrimonium.*
27 *Quibus casibus non debet contrahi matrimonium, si tamen contrahatur tenet.*

1 MAtrimonium legitimè contraxit. † Aduerte,
quòd vt actio competat de dote, necesse est, q
matrimoniũ fuerit legitimè contractum, * qa
dos sine matrimonio esse non potest, vt l.si.in princ. C.
de do.ante nup. licet matrimonium possit esse sine do-
2 te, vt l.quòd si nulla.ff. de relig. & sump. fun. † Quid si
matrimonium appareat minus legitimè contractum, an
competat mulieri actio de dote cõtra maritum? dicitur
autem matrimonium minus legitimè contrahi varijs
ex causis;

A Primo casu Rip. in rub sol matr. n. 63. Io. Cāpeg. in tract. de dote, in rub. de dote locisque constitut. quaest 97.
B Secundo casu Io. Lup in d rub. §. 22. Didac. in tit. de sponsa in 2. parte c. 8. nu. 21. Rip. d rub sol matri sub nu 63.
C Et vir ignorauit quid de ignorantia iuris vel facti & Crassa Didac. supra.
D Distinguitur Ludou de Surdis in tract de natural. liber. in rub. de legitimat perpetuationum matrimonium.
E Et tunc quod sciente immo quo ad vtrunque filij dicūtur legitimi Gabriel Paleot in tract de noth & spur cap. 9 nu. 10. Didac. in titu. de sponsal. in duodecim parte c. 8. § 1. Rol à Vallo consi 93. nu. 18. vol. 3. Ant. Gabr. de commun. conclus titu. de legitimat. conclus 4. num. 1. & 4. & rationem reddit glo in c. cū inhibitio de clandest despon sat. in verbo si amòo qui monstruosa esset si aliquis partè legitimus esset partem illegitimus. sequitur Ias cōsil. 156. colum. 1. versic. item quo ad legitimatum & vers. imo fortius vol. 4 & licet Anto. Gabr. supra nu 5. uidetur velle hanc conclusionem nō procedere in terris imperij quòd est contra Doct. supra citatos & praecipue Ant de Iobel in trac. de legitimat vers. visum est Decis. Tholos. 157. & ratio est quia sumus in causa matrimoniali sō stamus iuri canon c. lator qui si lij sint legitimi ita decidit Gabr. Paleot. sup. cap. 9. numero 6. in fin.

ex causis; vel ratione deficientis consensus, vel ratione
aetatis, vel ratione consanguinitatis, vel ratione affinitatis, vel ratione publicę honestatis, vel ratione pluralitatis vxorum, vt plenè legitur & tractatur Inst. de nupt.
§. ergo non omnes. & per Azo. in summa. C. de nupt. &
per Gof in summa. C. de nupt. & per Gof. in summa. extra de spon. & ma. & pulcherrime per Io. Andr. in sum.
sua super 4. lib. decretalium. Et quantum ad propositā
quaestionem dicendum est, quòd aut vterque, scilicet vir
& vxor sciebant matrimonium esse nullum; aut vterq;
A ignorabat; aut vnus sciebat alter ignorabat. A Primo
casu nulla competit mulieri actio de dote, sed applica-
B tur fisco, vt in l. qui cōtra. C. de incest. nup. & ibi not. B
Secundo casu competit mulieri ad dotem repetendam
non actio ex stipulatu, sed condictio ob causam, vel condictio sine causa, vt l. 1. C. de cond. ob caus. & ibi no. &
in l. si cum dotem. §. fin. ff. sol. matrim. Quae cōditiones
ob causam, vel sine causa, eiusdem sunt naturae & potestatis, cuius est actio ex stipulatu, quae pro vera dote cōpetit, vt d. §. fin. & ibi not. & in l. 2. in fin. ff. de prin. cred.
Tertio autem casu considerandum est, aut mulier sci-
C uit, C & vir ignorauit, & tunc ipsa perdit dotem: aut
ecōtra vir sciebat, & mulier ignorabat, & vir perdit donationem propter nuptias, & mulier repetit dotem, vt
3 plene not. in d. l. qui contra. † Quid autem sit de eorum
* filiis, * an sint legitimi, vel naturales tātum, aut spurij,
D vel illegitimi? D Distinguitur per text. in cap. lator. extra qui fi. sint leg. nam aut vterque fuit ignorans, & tunc
filij sunt legitimi, quando ignorantia non est crassa, &
contra ius naturale: aut vterque fuit sciens, & tunc filij
E sunt spurij: aut vnus fuit sciens, & alter ignorans, E &
tunc quo ad scientem reputantur illegitimi, quantum
verò ad ignorantem erunt legitimi. dic vt ibi in d. l. qui
4 contra. vbi de his plenius disputatur. † Quaerendum
nunc superest, quando dicatur matrimonium fore legi-
* time contractum. * vbi est sciendum, quod matrimonium solo consensu contrahitur. l. nuptias, ff. de reg. iur.
& in c. cum locum, & c. tua nos, cum sim. extra de sponf.
& l. 2. ff. de ritu nup. Cōtrahitur ergo matrimonium le-
a gitime a concurrentibus ad hoc pluribus respectibus,
videlicet aetate legitima personarum contrahentium,
quae est in masculo 14. ann. & in foemina 12. ann. Inst. de
nup. in princ. & not. in c. 3. de despon. impub. & in c. de
illis, eo. tit. Item & quòd matrimonium contractum sit
publicè, non clādestine in camera, vel furtiue de nocte.
Quod ideo dispositum est per ius canonicum, ne desit
probatio eius, si alter coniugum diffiteatur matrimonium: nam vbi vterque confiteretur, sufficiens esset probatio, vt haec probantur in cap. 1. & 2. extra de clan. despon. Cessare etiam debent impedimenta à iure disposita, quae varia sunt, vt Inst. de nupt. §. ergo non omnes.

F His versibus cōprehēdantur vide in summa armeliana in verbo matrimoniū vbi declarātur omnia ista.

F cum sim. supra alleg. quae impedimenta F his versibus
comprehenduntur. [Error, conditio, votum, cognatio,
crimen, Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Si sis affinis, si forte coire nequibis, Haec socianda ve-
5 tant, connubia iuncta retractant.] † Videamus igitur superficialiter declarationem horum versuum pro rudibus. Dicitur, ergo primò [Error] de hoc errore datur
G exemplum in eo qui putabat se G contrahere cum Berta, & erat Clara, an talis error in substantia personae im
b pediat b matrimonium? dic, quòd sic; quia deficit consensus, qui est de substantia matrimonij, vt dictum est,
cum nihil sit quod magis impediat consensum, quàm
error, vt l. si per errorem, ff. de iurisd. omn. iud. & idem
si interuenerit error in statu personae, ut quia credebat
H contrahere matrimonium cum libera, & H contraxit cū
6 serua, vt extra de coniu. seruo. cap. 1. & 2. † Sequitur in
a versu I [Conditio.] intelligi debet de conditione propriè quae est de futuro, aut de modo apposito in contractu matrimonij, quae conditio & modus siquidē sit possibilis & honesta, debet impleri, aliter vitiatur matrimonium, ut in cap. de illis. & cap. super eo. & cap. per tuas,
extra de condi. appo. si autem modus uel cōditio sit impossibilis de iure, uel de facto, tunc reiicitur, & pro non
7 appositis habentur, ut extra eod. titu. cap. 1. in fin. † Se-
K quitur [votum] hic intelligitur de uoto, K non cōtrahendi matrimonium, non autem de uoto eundi ad Sanctum Iacobum, quod quidem uotū emissum super matrimonio non contrahendo est duplex, uidelicet solemne, & simplex. Solemne autem est illud, quod fit per susceptionem alicuius sacri ordinis, uel per professionē
alicuius approbatae religionis taciiam, uel expressam,
ut de uoto. in cap. 1. libr. 6. His cessantibus appellatur
uotum simplex, quod non dirimit matrimonium contractum, licet impediat contrahendum, ut in cap. 3. cum
8 seq extra qui cle. uel uo. † Sequitur [Cognatio] hic aduerte, quia frequenter accidit tale impedimentum, unde sciendum quo ad praesens attinet, quòd cognatio est
9 triplex, uidelicet spiritualis, carnalis, & legalis. † L Co-
L gnatio spiritualis c est illa, quae contrahitur per compa
c ternitatem in sacramento baptismi, uel confirmatione
in collatione chrismatis, quae cognatio impedit matrimonium contrahi in pluribus personis & gradibus, in
quo erratur à pluribus, & uariae personae illaqueantur,
& decipiuntur. Et primo impeditur contrahi matrimonium inter compatrem & commatrem, ut in cap. Marti-
10 nus, de cognat. spir. † Et si unus ex cōiugatis leuet pendente inter eos matrimonio alienum puerum de sacro
fonte seu baptismo, alter coniugium erit similiter compater, quia sunt una caro, ut in c. 1. de cogn. spir. libr. 6.
quod est mirabile, secus ergo si ante matrimonium alter eorum leuasset, ut not. in d. capitu. Martinus. & 30.
quaestio. 3. in cap. post obitum. per alia autem sacramenta, exceptis superioribus duobus uidelicet baptismo &
confirmatione, non contrahitur compaternitas, ut in capitu. fin. in fin. de cogn. spir. libr. 6. Item secundò impediuntur matrimonium contrahere filij tantum ipso-
11 rum compatrum inter se. † Vlteriores autem gradu,
puta nepotes & pronepotes non impediūtur, & ob hoc
deberent homines abstinere à talibus compaternitatibus, in quibus per multos inconsulte & indeliberate proceditur, ut habetur extra de cogn. spir. cap. tua.
& capitu. 1. & capit. super eo. extra qui ma. accu. poss.
Et aduerte, quod sicut compaternitas contrahitur inter leuatum & leuantem & eius parentes, sic inter
baptizantem & baptizatos, & eius parentes, ut ext.
eod. capitu. fin. libr. 6. Vnde conclusiue circa praedicta
attende, quòd appellatione parentum intelliguntur
pater & mater, ut in d. capitu. Martinus. & capitu. fin.
de cogn. spir. cap. 1. libr. 6. Et amplius in summa nota, quod sunt uiginti casus, quibus per spiritualem cognationem matrimonium impeditur, quos enumerat
Ioan. Andr. in dicta eius summa, & habentur in d. cap.
12 Martinus, & cap. 1. & cap. fin † Quid si plures leuent
unum de sacro fonte, ut fit quotidie, nunquid inter se

G Cōtrahere cū Berta & erat Clara Dida. supra capit. 3. 2. partis §. septimo Armeliana supra nu. 1.
H Contraxit cum serua Armeliana supra nu. 5. cum seq.
I Conditio Didac supra c. 4. §. 1. vbi latissime Marsi. sing 286. Syluanus nup. lib. 2. ante si an matrimonium possit contrahi sub conditione si Papa dispensauerit Vasq in titu. de successionum progressu §. 3. numo. 9. & attestatur de cōmuni quod non.
K Non contrahendi matrimonium hoc impedit contrahendum non autem dirimit cōtractū secus si sit votum religionis approbatae, vt per Armelia sup. n 8.
L Cognatio Armeliana supra n. 9. vide late circa ista Io Andr. in tit. de sponsa. versi. de matr. num. 7. cum seq. Didac. supra de sponsal c. 6. §. 4. 2. parte nu. 6. vbi ponit an ista cognatio possit contrahi per procuratorem.

excepto

excepto leuato poterunt matrimonium contrahere? di-
m cit Innoc. m quòd sic, per not. in d. cap. Martinus, & per
hoc patet, quòd tales personæ non sunt inuicem com-
patres, licet aliqui ignorantes se appellent compatres.
23 † Not. tamen q vir & vxor prohibentur vno & eodem
tempore simul de sacro fonte leuare, vt habetur, 30. q.
24 4. c. quòd autem. † Cognatio autem carnalis est atti-
nentia prou eniens ex semine, quæ cognatio in quarto
n vel citeriori gradu existẽtibus n impedit matrimoniũ,
siue sint in gradu consanguinitatis, vel affinitatis, vt in
cap. non debet, extra de consang. & affi. Sed in gradu
quinto vel vlteriori licitè contrahitur, vt ibi, computan
do gradus secundum ius canonicum, vt traditur 35. q. 5.
25 cap. ad sedem. † Sufficit tamen quòd alter eorum ex-
cedat quartum, si alter reperiatur esse in quarto vel ci-
teriori gradu, vt in c. dilecto. & in c. vir qui. ext. de con-
* sang. & affi. nisi * per Papam dispensatio intercedat, vt
26 in cap. quia circa. extra eo. tit. † o Cognatio verò lega-
o lis est illa, quæ contrahitur inuentione legis, non semi-
ne hominis, vt puta quando homo qui nõ habet filium
per generationem quærit sibi facere filium per nudum
amorem adoptando vel arrogando, vt habetur ff. & C.
de adop. per totum, & extra de cogna. leg. per totũ. Hæc
autem cognatio triplicem habet prohibitionem, vnam
videlicet temporalem, & duas perpetuas. Prima tempo
ralis est illa, qua durante adoptione frater naturalis nõ
posset contrahere cum sorore adoptiua, sed dissoluta
adoptione per emancipationem poterit contrahere cũ
ea, vt c. 1. extra de cogna. leg. Aliæ aũt duę sunt ppetuę,
videlicet inter adoptãtẽ & adoptatã ẽt soluta adoptio-
ne per emãcipationẽ, vt ff de ritu nup. l. adoptiuus. qn
etiã inter adoptãtẽ & vxorẽ adoptati, & ecõtra iter vxo
rẽ adoptantis & adoptatũ, vt ff. de ritu nup. l. adoptiuus.
27 † Sequitur [Crimen] hic not. quòd loquitur versus de
crimine adulterij, incestus, vel homicidij. Vnde siquidẽ
interuenerit crimen incestus, quod committitur secun
dũm hanc materiam inter consanguineos, vel affines de
iure canonico, illius, quam quis vxorem accipere vult,
tunc impeditur matrimonium contrahi, sed non dissol-
uitur nec impeditur matrimonium iam contractum, vt
in cap. transmissæ, extra de eo qui co. consan. vxo. suæ. in
quo multi erant. Sunt enim plerique qui se carnaliter
aliquando commiscent vel consanguineis, vel sororibus
earum, quas postea in vxores accipiunt. idem in ea, quę
crimen commisit machinando mortem coniugis, quæ
non potest in vxorem accipi, vt in c. 1. extra de diuor.
& in certis alijs criminibus, quæ habentur 34. q. 1. cap.
quamquam alias, de pœnitentibus, & extra de pœnit. &
remiss. cap. 1. Cætera autem crimina non impediunt cõ-
trahi matrimonium, nec dirimunt iam contractum, ex-
tra de diuort. cap. 1. Fallit in tribus casibus, quibus dis-
soluitur matrimonium contractum. Primus, si adulter
dat fidem adulteræ viuente prima vxore, quòd eam ac-
ciperet in vxorem, vt extra de eo qui dux. in ma. quã pol.
per adult. cap. 1. Secundus est, quando quis de facto cõ
trahit cum secunda prima viuente, quo casu si secunda
ignorauit de ipsa prima mortua compellitur adhærere
secundæ si ipsa voluerit, vt extra de eo qui dux. in ma.
cap. cum Apostolica, cum sim. Tertius casus est, cùm ef-
fectus machinationis in mortem est secutus, vt 31. quæ-
stio. 1. per totum, & de eo qui dux. in ma. per totum, ma
28 ximè in capit. super eod. de diuor. cum sim. † Sequitur
p [p Cultus disparitas] exemplũ huius est, cùm Christia-
nus cõtrahit cum Iudæa, vel Saracena, 28. q. 1. cap. cave.
cum seq. & not. in cap. quanto, & in cap. gaudemus, ex-
29 tra de diuor. † Sequitur [Vis] intellige hic de violen-
tia, quæ caderet in constantem virum, nam leuis turba-
tio animi ac leues comminationes non impediunt con-
trahi matrimonium, vt extra de eo qui dux. in ma. cap.
1. nam matrimonia debent esse libera & spontanea, ut
in cap. cum locum, de spon. & in cap. gemma, &c. de mu
lieribus, eod. titu. facit quod habetur in c. de illis. el 1.
30 & c. ex literis, ext. de despõ. impu. † q Sequit [Ordo]
q hoc intellige de ordine sacro magno qui habet matri-
monium impedire, vt extra qui cle. vel vo. capit. 1. & 2.
Minor autem ordo, vt est simplex clericus non impedit
31 vt ibi, & 32. dist. c. seriatim. † Sequitur [Ligamen] hoc
intelligitur de ligamine primæ sponsæ, vel vxoris, vbi
aduertendum, quòd aliquando quis contraxit cum pri
ma per verba de præsenti, & tunc si non subsit aliud qđ
obsit, contrahendo cum secunda tenet matrimonium
primum, etiam si in secundo interuenit copula carnalis,
& non in primo, vt extra de despon. impu. per totũ, ma-
xime in cap. fin. & in cap. pen. & fin. de spon. Si verò con
traxit cum prima per verba de futuro, nec carnalis co-
pula fuerit secuta, quia tunc transirent hęc sponsalia in
verum matrimonium, vt in cap. is qui. de sponsa. dicen-
dum erit non impediri secundum matrimonium con-
tractum per verba de præsenti propter primum contra
ctum per sola verba de futuro; nam fortius vinculum
est matrimonij contracti per verba de præsenti, quàm
vinculum simplex sponsaliorum de futuro, vt in c. pen.
& fin. extra de spon. hoc autem ligamen per verba de
præsenti soluitur morte alterius coniugum, unde mor-
tuo viro poterit mulier statim sine metu legalis infa-
miæ ad secunda & vlteriora vota transire, vt extra de se
* cundis nup. in cap. pen. & fin. propter * absentiam verò
ipsius viri etiam longam nõ dissoluitur matrimonium,
nec potest mulier ad secunda vota trãsire, nisi prius fue-
rit de eius morte certificata, vt in cap. præsentia, extra
de spons. & in cap. 2. de secun. nupt. Et si forsan contra-
xit cum alio de facto, si vir primus postea redierit, ad
ipsum redire mulier debet, vt dictis iuribus. & 34. q. 2.
32 cum per bellicam. † Sequitur [r Honestas] hoc intel
r ligitur de illa honestate publica, quæ insurgit ex sponsa
libus contractis per verba de futuro, per quam dice-
mus, quòd aliquis de consanguinitate viri non potest il
lam accipere in vxorem durantibus sponsalibus, vel eis
finitis per transitum ad alia vota, nec etiam econuerso
consanguineæ ipsius sponsæ poterunt illum sponsum
accipere in virum. quod non est absurdum dicere. Vnde
sint omnes cauti, ne sponsalia contrahant, nisi certi sint,
quòd matrimonium sequatur, ut habetur in cap. spon-
sam, extra de spons. & extra de desponsa. impub. cap. li-
teras, & in cap. accessit. & cap. duo quæri, & extra qui
fil. sint legit. cap. referente Immo, quod amplius est, hac
eadem publica honestate attenta si sponsalia fuerunt
de facto contracta, & pronuncientur nulla uel propter
consanguinitatem, uel affinitatem, vel aliud impedimẽ-
tum excepto impedimento cõsensus, matrimonium im
pediretur contrahi modo, quo supra, ut in cap. audien-
tiam, de spon. & in cap. 1. eod. titu. libr. 6. Soboles tamen
suscepta ex secundis nuptijs potest hodie coniungi co-
gnationi prioris uiri, ut in cap. non debet, de consang.
& affi. & Inst. de nupt. in §. mariti. tamẽ filius hac etiam
honestate attenta impeditur matrimonium contrahere
33 in casu, qui habetur Instit. de nupt. §. si uxor. † Sequi-
tur [Si sis affinis] hic etiam est multum aduertendum,
quia multi & uarij illaqueantur, & errores inducuntur
propter ignorantiam & incognitionem affinitatis, quæ
est quædam species differens ab agnatione & cognatio-
ne, ut in §. affinitatis, Inst. de nupt. in l. non facile, in §. af
s fines, ff. de gradi. s Est autem affinitas quædam proximi
t tas personarum proueniens t ex coitu honesto uel in-
honesto, secundum canones, ut in cap. discretionem, &
cap. pen. extra de eo qui cog. consang. uxor. suæ. Sed se-
cundum leges affinitas contrahitur solummodo ex ho-
nesto coitu, uidelicet propter legitimas nuptias, ut in l.
non facile. §. sciendum, ff. de gradi. quæ quidem affini-
tas hodie restringitur ad primum genus personarum,
& usque ad quartum gradum in ipso primo genere, ut
in cap. non debet. de consang. & affin. Est autem primũ
genus affinitatis illud, quod inducitur per carnalem ui-
ri & uxoris coniunctionem seu commixtionem, non in-
ter se inuicem, sed in alterum ex his cum cõsanguineis
alterius, uerbi gratia, si accipiam uxorem, nulla contra-
hitur affinitas inter me & ipsam, q2 ego & ipsa sumus
principium & causa affinitatis, ut in d. §. affinitatis, cũ
sim.

m *Quod sic Didac. in titu de sponsa. cap. 6. 2. partis §. 4. n. 7.*

n *Impedit matrimonium Didac. supra §. 6.*

o *Cognatio verò legalis Dida. supra §. 5.*

p *Cultus disparitas Didac. d. 2. parte capitu. 6. §. 11. & c. 7. 2. partis. §. 4.*

q *Sequitur ordo Didac. c. 6. 2. partis §. 3.*

r *Honestas Didac. sup. c. 6. 2. partis §. 2.*

s *Est autem affinitas Didac. supra §. 7.*

t *Ex coitu inhonesto Decis. Tholos. 96.*

Quando autem possit reus excipere de iure tertij, & quando actor replicare, vide Castr. in l. cum seruum. C. de ser. fug. & qualiter possit actor de iure tertij replicare? Ruy. consil. 88. lib. 3. & in iudicijs summarijs non admittitur exceptio etiam exclusiua iuris agentis, secundum Ruy. consil. 129. lib. 2.

v Nisi sciuisset. Vanc. de nullit. in titu. quis poss. dicere de nullit. sub nume 25. & sub n. 26. Cesar Contard. in repe. l. vnic. limit. 21. C. si de mom. poss. fuer. appell.

Tertius non potest excipere cõtra emphyteutam, quod non soluit Canonem, nisi habeat ille tertius ius à domino, vel dominus declarauerit voluntaté suam, teste Bal. in Auth. qui rem. col. 1. C. de sac. san. eccl. & in l. fi. C. de iur. emphy.

An autem & quando excipiatur de iure tertij, vide Bal. in l. cum seruum. C. de seru. fug. & quando allegari possit ius tertij, Socin. Iun. consil. 47. nu. 17. lib. 2. Et si est exclusiuum iuris agentis, an possit allegari si tertius voluerit, idem Soci. consil. 71. num. 6. eod. lib. Paris. consil. 70. nu. 13. lib. 3. consil. 86. lib. 4. quando possit opponi de iure tertij, tex. gl. & Bar. in l. his consequenter. ff. famil. ercis. Dec. consil. 247. vbi an possit opponi quod feudum sit alienatum sine licentia domini. Cassianus Puteus.

A Quòd sic, Rota decis. 388 in no. Dec. in cap licet causam, nu. 10. de probatio. late Rodrig. Suarez in rep. l post rem iudicatam, in 2. limit. nu. 2. de re iudic.

PRonuncietis & declaretis nullam seruitutem. Aduerte, quod vt supra dixi, si iudex pronunciat contra commune Garlaschi, quod sententia non noceret communi Papiæ, v nisi sciuisset causam suam agi, vt in l. sæpe. §. scientibus. ff. de re iudi. & not. per Innocen. in cap. auditis, de præscrip.

SVMMARIVM.

1 *Verba liberatoria sunt ad rem, non ad personam referenda, cum agitur pro liberatione à seruitute.*

2 *Vniuersitas vel cõmune potest agere & excipere pro sibi subditis, cui infertur molestia ab alio communi.*

B Coram vobis. Materiam istã late ponit Plot. in repe. l. si quãdo, nu. 167. cum sequ. C. vnde vi. Aug. in § praeterea. nu. 13. Institu. de actio et ibi nu. 20. põnit libel. quando nunciatis fuit remissa praeteta satisdatione, lata materiam ponit Andr. Gail. Practicarum obseruationum, libr. 1. c. 56.

DIctamque domum, ac petiam prati fore & esse
1 liberas &c. † Vides hic, quòd verba liberatoria sunt ad rem, non autem ad personam referenda; quia sententia prædio fertur, vt in l. qui in aliena.
2 in fi. ff. de nego gest. † Hic quæro de vno, an dominus alicuius ciuitatis vel villæ, seu aliqua communitas terræ vel castri, si per alium alterius ciuitatis dominũ, vel aliam vniuersitaté aliqua inferatur molestia sibi subdito imponendo ei collectam, & alia onera, an possit sibi subditum defendere, & in libertate auxiliari agendo &
A excipiendo? Dic breuiter A quod sic pro suo interesse,[a] vt
a dicit Innoc. in d. c. auditis. de præscrip. & in c. inquirentæ. de offic. ord. & in c. Romana, de sent. excomm. lib. 6. per Archid. de re iud. in cap. ad apostolicæ, lib. 6. per Io. And. in c. auctoritates, in fi. de priuil. lib. 6. ad quod facit tex. in cap. licet causam, in fi. de appel. & in l. 1. §. per hanc. ff. de rei vend.

ADDITIO.

a Interesse, Idem dicit Oldr. consil. 146.

C Te cogat necessitas, Sylua. nupt. lib. 2. num. 63. post med. Alciat in l. ædificia Romæ. de verbo. signif.

ET in omnibus damnis, interesse & expensis. Aduerte quòd in hac negatoria etiam veniunt damna, & interesse, sicut suprascriptum est in confessoria, dummodo tamen pars illa requirat. vt no. Innoc. in c. abbate. de verbor. sign. in fi. magnæ gl. & probatur in l. loci corpus. §. si fundus. & l. si forte, in fi. de ser. vendi.

FORMA LIBELLI IN actione noui operis.

D Pro iure seruitutis. Ias. in l. prima. § si num. 8. de operis nou. nuncia. vbi declarat.

a COR A M u vobis Dom. B. Vicario D. Potestatis Papię dicit, significat, & proponit Th. Belisonus contra, & aduersus August. de Pozolo &c. dicens dictus Tho quod dum præfatus Augu. anno præsenti, & mense Aprilis proxime præteriti cœpisset, seu inchoasset fieri facere supra quodam ipsiũ. Th. sedimine posito, & iacente &c. quédam parietem muri causa volendi ædificare domũ vnã. Idem Tho. sentiens se ex tali ædificio, & opere, & constructione grauari, ipsi August. nouum opus solenniter nunciauit, modulosque, seu mensurã tunc extructi operis assumpsit, seu assumi fecit, prout hæc omnia constãt publicis actis, & documentis, qua quidem nunciatione tunc per ipsum Augu. spreta in contemptũ officij, præsidialis omnino. & deducta ante aliquam remissionem tacitã vel expressam dictæ denunciationis præfatus August. in ipso opere, & ædificio processit, seu procedi fecit vsque ferè ad dicti operis consumationem in maximum ipsius Tho. detrimentum, & contra omnimodam iustitiam. Quare præscriptus Tho. volens & intendens ius sibi competens tam ex dicta nunciatione quam aliter prosequi contra ipsum Augu. petit & requirit à vobis quatenus ex officio vestro, & omni alio iure, via, forma & modo, quibus melius fieri potest, per vestrã sententiam diffinitiuam condemnetis; & cõdemnatum iuris remedijs compellatis suprascriptum Augu. ad emoliendum; & diruendum, & demoliri, seu dirui faciendũ. suis proprijs sumptibus & expensis, totum & vniuersum opus, & murum antedictum, per ipsum Augu. constructum & ædificatum, post ipsam denunciationem, & à tempore dictæ denunciationis citra, prius, & antequã ipse Augu. aliqualiter audiatur ad aliquam defensionẽ faciendam prout à iure disponitur; & vlterius in omnibus damnis, expensis, & interesse; passis, factis, & fiẽdis, & patiendis in futurum per ipsum Tho. occasione prædictorum; quæ omnia fieri petit & executioni mandari &c. deducendo &c. saluo iure &c. non se astringens &c.

COram vobis. Frequens est atque vtilis iste tractatus, maxime in illis ciuitatibus, in quibus est maxima diuitiarum abundantia, & pompa ędificãdi. Sunt enim quidam adeo fatui & ignari qui credunt fieri perpetui, saltem fama, & honore. si põposa ædificia, & ampla palatia construxerũt. nec aduertunt quid ille virtutum princeps Seneca dicit [Omnes Vrbes & aliorum magna Imperia, vbi fuerunt aliquando quæretur, & exilij genere tollentur, & alias destruent bella, alias desidia, paxque & inertia consumet, & magnis operibus exitiosa reclusis &c.] hoc quoque accidere sæpe videmus, & qui nos sequuntur visuri sunt; nihil enim est quod post mortem hominis famam conseruet in scriptura,
a [a] ruunt namque ipsa ædificia, alienantur, permutantur, & varijs modis à successorib. reformantur; propter quę primi ædificatoris fama consumitur, itaque vt inquit ille
c sapiens. [Ad ædificandum c te cogat necessitas non voluntas. nam voluntas ædificandi non tollitur ædificando &c.]

ADDITIO.

a Nisi scripta. hæc etiam tempus cõsumit, vbi scripta antiquorum sapiẽtum, ideo dicit Petrarcha. Chiamasi fama, & e morir secondo, ideo fama nostra in Cęlo.

SVMMARIVM.

1 *Noui operis nunciatio quando locum habeat.*

2 *Nunciatio quòd fiat.*

3 *Citatio inuolta non arctat citatum.*

4 *Ius nunciandi quando certum sit aliquem non habere.*

1 QVendam parietem muri. † Pro euidentiori intellectu huius materiæ sciendũ est, quod nunciatio noui operis solummodo locum habet, quando aliquid ædificatur in terra, sic quòd ipsi terræ seu solo cohæret, & formam operis habeat, nam si quis arborẽ plantet, vel excidat, non habet locum denunciatio nouã operis. vt l. 1. §. hoc autem edictum. ff. de no. oper. nunc. Et hæc nunciatio nõ solum competit pro iure dominij,
D vel quasi conseruando, sed etiam D pro iure seruitutis, vel iurisdictionis tuendæ, vt in l. in prouinciali. §. pen. & ibi no. & in l. si prius. & d. l. 1. §. nunciatio. ff. de oper.
2 no. nun. † Est etiam aliud notandũ, quòd hæc nunciatio

fit, vt impediatur opus futurum, non vt tollatur iam fa-
ctum ante nunciationem, sed habet tunc locum interdi
ctum, quod vi aut clam, vel fimi. secundum facti naturã
in quo opus factum cõparet, vt d. l. j. §. 1 & sic habes vnũ
casum in quo cessat nunciatio. Est & alius casus, ſ quan
a do opus fit ad solam ᴇ refectionem operis iamdiu fa-
cti, vt d. l. 1. § si quis ædificium: de quo plenius not. per
Bar. in l. de pupillo. § si quis riuos. ff. de nou. ope. nunc.
Item cessat nunciatio, quando certum & notorium est,
ғ ipsum nunciantem ғ non habere ius nunciandi, argu.
l. 1 in fi. eodem tit. sicut in simili iniusta citatio non ar-
a ctat citatum, [a] † vt traditur in l. 2. ff. ne quis eum, & no.
3 in l. si quis ea aliena. ff. de iudi. & l. fin. ff de iurisd. omn.
iud. quam opinionem tenet gl. & Bar. in l. 1. in princip.
& in § nunc videamus & in l. de pupillo. § impositam.
ff. eodem tit. & Spec. in tit. de nou. ope. nunc. versic. nun-
quid. & Azo in summa eodem tit. pro quo etiam bene
4 facit d. l. 1. §. nunciatio. versic. q si in mari. † Est autẽ cer-
tum, aliquem non habere ius nunciandi secundum Bar.
ɢ in d. l. 1. ɢ multis modis. Primò per instrumentum fa-
ctum inter ipsas partes, vel per instrumentum sententiæ
latæ aliàs super hoc inter ipsas. Item per ipsius rei eui-
dentiam, vel personæ nunciantis inhabilitatem argum.
l. non solum. in princ. & l. de pupillo. in princ. ff. eodem.
facit c. cum olim. de verb. sign. Et illud quod dici solet,
opus factum post denunciationem, siue iuste siue iniu-
ste fuerit ædificatum, esse destruendum, procedit quan-
do dubium est de iure ipsius denunciantis; si verò certũ
est, vt prædicitur, nullum ius sibi competere, tunc nõ est
opus demolitione, vt no. in d. l. 1. in princ. quod est no-
tandum & tenendum memoriæ. Postremò cessat núcia-
tio ex defectu causæ non expressæ in ipsa denunciatio-
ne, vt dicetur infra.

ADDITIO.

a Citatio iniusta non arctat citatum. Adde Bald. in l. Mæ-
nius. de cond. & dem. Bal. in addi. Specul. in tit. de cita.
Doct. in cap. bonæ. el 2. de elect. Adde Innoc. in c. præte-
rea. de dila. col. 2. versic. idem dicimus. Archi. in cap. Ro
mana. de app. col. 2. ver. expressa in citatorio. lib. 6. Ant.
de But. in c. si diligenti. de foro comp. Abb. Pan. in c. pru
dentiam. de offic. delega. col. 6. versic. ex his infero. & ibi
Fely. col. 4. ver. not. gl. ibi. Fely. in c. cum ordinem. de re-
scrip. col. 6. ver. & dicit Bal. Dom. de Ro. decis. 110. inci.
si incidat ab vno ex tribus in nouis. Bermun. Choue. in
tit. de publ. concubina. in ver. gl. in l. omnia. nu. 50. Lan-
fran. de Oria. in cap. quoniam contra §. citationes nu. 6.
de proba. Bar. in l. recusare. § si quis alio. ff. ad Trebel.
Hipp. de Marsil. in rub. C. de proba. num. 311. ver & fa-
cit gl. Bal. in cap. 1. col. 2 in princ. de inuest. in marit. fact.
Oldr. in consil. 43. incip. quæritur vtrum citatio. & Gra-
ma. ciuil. consil. 108. incip. aduus & consil. 152. incip. in
causa honorabilis.

SVMMARIVM.

1 Nouum opus ex quibus causis nuncietur.
2 Nunciatio noui operis an in die festo fieri possit.
3 Ædificantis castrum de nouo, an possit sibi nouum opus nunciari
4 Nunciatio an sufficiat fieri personæ.
5 Quomodo succurrendum illi in cuius solo ædificatur.
6 Nunciatio quot modis fiat.
7 Iudex potest aliquando per viam præcepti procedere contra aliquem ad alterius petitionem & instantiam.
8 Qui sint effectus trium modorum nouum opus nunciãdi.
9 Nunciator an debeat causam exprimere in denunciatione noui operis.

1 Nouum opus solemniter nunciauit &c. † Aduer-
tendum quòd nunciatio noui operis potest fie-
ri ex duplici causa. Primo ex causa iuris ꝓprij
ipsius nunciantis conseruandi, qđ ius vertitur circa duo
scilicet, vt occurratur præsenti, vel futuro dãno. Secun
da causa est propter ius publicum tuendum, vt habetur
in d. l. 1. §. nunc videamus, & l. in prouinciali. in fi. cum l.
2 seq. ff. eod. tit † Sed an possit nunciari in die festo? Dicit
Bar. q sic in d. l. j § nũciatio. ego aũt in hoc distinguerẽ,
aut fit nunciatio per ipsam partem verbo, vel iactu la-
pilli, & tunc procedit d. opin. aut fit nunciatio cum iudi
cis mandato, & tunc distingue aut est dies feriata in ho-
ʜ norem Dei, & ʜ tunc non possit, argum. l. dies festos. &
l. omnes. C. de fer. aut dies feriata ob necessitatem ho-
minum, vel alia causa, & tunc possit, argum. l. primæ. C.
3 de fer † Vltra quærit de no. quæst. Ecce q aliquis vult
a ædificare castrum de nouo, [a] an possit sibi nunciari no-
ɪ uum opus? ɪ Et breuiter omissis allegationibus pro &
contra, distingue, aut vult ædificare in loco publico, &
tunc potest ei nunciari opus nouum, vt ff. ne quid in lo
co publico. per totum, & l. opus. & quod ibi nota. ff. de
oper. pub. aut vult ædificare in suo loco priuato, & tũc
aut tale castrum tẽdit ad æmulationem alterius, vel ex
ipso castro potest scãdalum in illa regione, vel inter vi-
cinos generari, & tunc poterit ei nouum opus nunciari,
aliàs autem non, vt pulchre not. per gl. in l. prima. C. de
de fun. limi. lib. 11. & in l. per prouincias. C. de ædi. pri.
& in d. l. opus, & ibi per Bar. & Innoc. in c. pisanis. de re-
4 stit. spol. † Rursum, quia hic dicitur q nũciauit ipsi Au
ᴋ gust. quæritur, an sufficiat nunciari personæ? ᴋ dic quòd
non simpliciter, nisi fiat in conspectu ipsius rei in qua
ædificatur, vult enim lex quòd nũciatio fiat in ipso ope
re aliquo præsente, siue ipsi August. siue opificibus, siue
alicui de familia ipsius August. per quos posset domino
absenti nunciari, vt hæc habentur in d. l. de pupillo. §. si
quis fore, & in §. nunciare, & in l. ciuilibus. ff de noui
oper. nuncia. quod tene menti, & si fortasse ipsi opifices
dolo vel negligentia facta nunciatione domino tunc ab
sente eidem non renunciauerunt opus nouum esse ip-
ʟ sis per talem nunciatum, ʟ imputaretur eis, & teneren
tur domino ad interesse secundum Bart. & Doct. vt per
eos nota. in d. l. de pupillo §. nunciatio, argum. ad hoc in
in l. si seruus seruum § fornicarius. ff. ad leg. Aquil. & l.
sed ipsi. in fi. ff. nau. cau. stab & in prædictis multi erra-
re consueuerunt; vnde tu sis sapiens, quãdo nuncius re-
fert iudici eius parte opus nouum nũciasse, q exprimat
nomina ipsorum quibus præsentibus opus nouũ nun-
5 ciauit. † Post hæc quia hic dicitur, solemniter nunciauit,
quæritur quibus modis succurritur illi, in cuius solo
vel fundo ædificatur. vbi sic distingue concludendo, quã
doque opus ædificatur in fundo à me possesso, & tunc
ᴍ possum ædificiũ & opus ᴍ propria auctoritate destrue-
re, nec mihi est necesse nouum opus nunciare, quod est
not. & probatur in l. quemadmodum. in princ. ff. ad leg.
Aquil. & l. si vitem. §. si ad ianuã. ff. quod vi aut clam. &
l. 1. C. nemi. lic. sig. impo. quandoque quis ædificat in so
lo à me non possesso, sed in quo ius dominij, vel quasi
prætendo; & tunc aut opus est iam perfectum & consu-
matũ, & tunc nunciatio nihil operatur, sed alia via suc-
curritur, vt prædixi, ideo sis diligens in nunciando tẽ-
pestiue: aut non est opus consumatum, sed solum ince-
ptum, & nunc per nunciationem succurritur, ne in ope
6 re procedatur. † Sed hic aduertendum, quòd tribus mo
dis potest fieri hæc nunciatio, vno modo iudicis aucto-
ritate, & per nuncium ad hoc missum. Secundo modo,
ɴ ɴ fit à parte, & hæc fit dupliciter videlicet verbis tan-
o tum, vel verbis & factis simul. Quæ fit o verbis tãtum,
fit hoc modo, nam pars accedit ad opus, & dicit opera-
rijs. [Denuncio vobis ne in hoc opere vlterius proceda
tis, & ne aliquid per vos, vel alium noui operis faciatis]
Verbis autem & factis simul fit hoc modo, dicit. n. ope-
rarijs [Prohibeo seu denuncio ne vltra procedatis, nec
aliquid operis faciatis] & his dictis accipiet secundum
aliquos vnum lapidem, quem in opus deijciet; vel secũ
dum alios, ex ipso opere lapidem vnum. vel plures aufe
rat & deponat. Vbi autem iudex ad instantiam partis
opus nouum denunciare facit, tunc hac forma vti debe
bit [B. Vicarius &c. Ad petitionem & instantiam Tho.
imposuit & in mandatis dedit C. publico nuncio & ser
uitori cõmunis Papiæ, quatenus vadat ad tale sedimẽ.

ᴇ *Refectionem operis iamdiù facti, quid in refectione operis funditus destructæ, Brun. in tracta. de refec. nu. 10. cum seq. Rip. in l. quominus, nu. 21. de flumi.*

ғ *Non habere ius nunciandi, Plot. in d. l. si quã, num 121.*

ɢ *Multis modis, Ias. d. l. prima, nu 10 Plot. supra an. 121.*

ʜ *Tunc nõ possit, contrariũ tenet Alci. d. l. prima, num. 36. propter immiãtem periculũ, & propter rixas.*

ɪ *Et breuiter remissiuè, Cæpo. de seruit. vrban. prædio. c. 39. nume. 7.*

ᴋ *Dic quòd nõ, Ias in l. ait prætor. nume. 10. de ope no. nunc. Plotus d. l. si quando, nu. 120.*

ʟ *Imputaretur eis, Plot. d. l. si quando, nu. 782. Roland. à Valle consil. 54. nu. 4. vol. 1.*

ᴍ *Propria auctoritate destruere, declara et amplia vt per Rip. in §. meminisse, num. 7. & 14. de ope. no. nunc.*

ɴ *Fit à parte, & ista est ꝓpria nunciatio alia dua impropria. & quis sit effectus inter vnam & alteram, Ias. d. §. meminisse, nume. 2.*

o *Verbis tantũ, Ang. d. §. proterea, nu 17. vers. verbis.*

vbi fit

& hoc modo procedendo omnia rectè fiunt, & fine scrupulo secundum Bar. vbi supra &c.

SVMMARIVM.

1 *Spreta nūciatione qui ædificauerit tenetur opus diruere,*
2 *An proprijs sumptibus teneatur ad diruendum.*

1 DIrui fiendum suis proprijs sumptibus. † Aduerte q ille, qui spreta nunciatione ædificauerit, D tenetur opus diruere, vt supra diai in proxi. 2 gl. †Sed an suis proprijs sumptibus? distinguendum est, aut enim possidet rem ipsam cum ædificio, & tunc tenetur ad patientiam & impensam, vt l penul. & ibi not. ff. de noui oper. nunc, & l. competit. § fi. ff. quod vi aut clã. Aut non possidet sed alienauit, & tunc ipse liberatur; successor autem eius, in quem facta est alienatio, tenetur ad solam patientiam præstandã in destruendo opere, non autem ad impensam, quia ipse non peccauit: si autem ipse opus perfecisset sciens denunciationem factam, tunc tenetur ad vtrunque, videlicet patientiam & ad impensam, vt hæc probantur in l. fi. & l. non solum. § ti. ff de no. ope. nunc. & d. l. competit. in fi. Econtra versu, si is, qui nunciauit, fundum illum alienauit, cuius cõtemplatione denunciatio facta fuerit, extinguitur effectos nunciationis, vt d. l non solum §. fin. & sic patet, q hæc nunciatio ex parte nunciantis est personalis, & ex parte eius, cui facta est, in rem, seu realis, &c.

1 ALiqualiter audiatur † Ista est regula, q in odiũ cõtemnentis mandatum iudicis & legis, quicquid post denunciationem ædificatum fit, siue iustè, siue iniuste, destruendum est, vt d. l. non solum, §. 1. & d. l. 1. post princ. cum fim. &c.

8 IN omnibus dãnis & expensis. E Ad hæc omnia tenetur, si non reintegret, & demoliatur opus ad mãdatum iudicis, vt in l. stipulatio. § fi. ff de nou. ope nunc. & l. semper. §. in hoc interdicto. ff. quod vi aut clam. qđ 9 quidem F interesse qualiter probetur, traditur per gl. in d §. hoc interdicto & ego late scripsi supra in primo libello, in gl. super verbo, interesse aliàs sequentes clausulas declara, vt plenè dixi in dicto primo libello, &c.

9 *FORMA LIBELLI, QVO VXOR agit ad dotem & vsumfructum.*

CORAM Vobis Dom. B. Vicario &c. agit & in iure proponit Simon. Cathonus procurator & procuratorio nomine nobilis dominæ Mar. vxoris quondã Dom. Thadei contra & aduersus Rolandinum filiũ & hæredẽ quondam dicti Dom. Thadei, & contra quamcunque aliam personã pro eo, seu eius nomine in iudicio legitimè comparentem, dicens ipse Simon. dicto nomine, q de Anno currente 1 4 0 1. supra dicta Domin. Mar. matrimonium legitime contraxit cũ præfato Domin. Thadeo, eiq; tunc dedit & tradidit in dotem pro dote ac nomine dotis ipsius d. Mar. flor. mille auri in pecunia numerata, ac etiam castrum Lamber. Campe. Papiæ inæstimatum cum omnibus suis iuribus & pertinentijs & ipsi castro spectantibus quã quidem dotem præscriptam D. Thadeus fuit tunc confessus & contentus versus ipsam Do. Margar. habuisse, & recepisse; exceptioni non habitæ dictæ quãtitatis dotis omnino renunciando, prout hæc & alia plura constant publico instrumento tradito & rogato per G. nutarium Papię anno prædicto, & mense & die in eo contento. Insup proponit & dicit idem Simon. dicto nomine, quòd prefatus Domin. Thadeus solenniter tunc promisit ipsi dictæ Dom. Mar. quotiescunque & quandocunque ipsa peruenerit ad casum restituendæ dotis, quòd eo casu tam ipse Dom. Thadeus quàm eius hæredes, & successores darent & soluerent ac restituerent ipsam dotem dictæ Dom. Marg. eiusq; hæredibus & successoribus, simul cũ omnibus iuribus dotalibus ad ipsam tunc temporis ptinentibus, prout in dicto instrumento latius continetur. Proponit etiam & dicit dictus procurator dicto nomine, quòd præfatus Dom. Thadeus iam tribus annis elapsis diem suum clausit extremum, cuius rei causa ipsa dicta Marg. fuit, & est in casu prædictæ dotis sibi restituendę cum omnibus suis iuribus dotalibus ac etiam alimentis sibi de iure debitis à morte dicti quondã domini Thadei citra. Denique dicit, & proponit idem procurator dicto nomine quòd præfata domina Marg. tempore præfati contracti matrimonij vltra ipsam dotem habuit & adhuc hodie habet infrascriptas terras & ꝓprietates quas in se tunc reseruauit tanquam bona paraphernalia, & quæ ad ipsam pleno iure spectauerunt & pertinuerunt, & hodie spectant & pertinent, & super quibus eadem domina Margar. nullam potestatem nec administrationem concessit domino Thadeo, sed ipsius domin. Margar. administrationi & regimini reseruauit, quamquam prædictus dom. Thadeus contra & præter voluntatem ipsius dictæ dom. Marg. ac scientiam & licentiam habuit & recepit & in suos vsus conuertit omnes & singulos fructus, & reditus, & prouentus, qui exierunt à rebus & proprietatibus antedictis. Qui quidem fructus & redditus ascendunt in summa pro toto tempore prædicto vno anno cum alio computato flor. mille vel circa, prout in processu liquidabitur, & veritas apparebit. Rursumque dicit & proponit suprascriptus procurator dicto nomine, quòd suprascriptus Thadeus in suo vltimo testamento dedit & legauit dictę dominæ Mar. vsumfructum omnium bonorum, relinquẽs, & faciens, & constituens ipsam dominam vsufructuariã omnium bonorum suorum, donec vidualem vitam duxerit; & vltra, si habitaculum tenuerit continue cũ hæredibus suis in ciuitate Mediolani, & in eorum domum contulerit dotem suam, legauit & reliquit ipsi do. Mar. singulis annis flor. quinquaginta, de quibus posset facere & disponere pro libito voluntatis, & super quorum omnium restitutione, relaxatione, solutione, & satisfactione supradictus Rolandinus sæpe & sæpius fuit admonitus, & requisitus, & interpellatus per supradictã dom. Margar. quanquam ipse Rolandinus prædicta omnia facere soluere & adimplere recusauit, præsentialiterq; recusat indebitè ac iniustè. Quare cùm prædicta vera sint, petit & requirit præfatus procurator procuratorio nomine præfatæ dom. Marg. quatenus per vestram diffinitiuam sententiam, ac omni via, iure, modo, & forma, quibus melius fieri potest, condemnetis, & cõdemnatum iuris remedijs compellatis suprascriptum Rolandinum versus dic. procuratorem nomine quo supra ad dandum, & ad soluendum, dimittendũ, relaxandum, restituendum, & satisfaciendum ipsi dom. Marg. & dicto eius procuratori eius nomine suprascriptam dotis quantitatem simul cum dictis alimentis & iuribus dotalibus ac omnibus pecuniarum quantitatibus antedictis, cæterisque damnis, interesse, & expensis, passis, & factis, ac faciẽdis, & patiendis in futurum, de quibus protestatur. deducen. in præsenti iudicio omne ius sibi dicto nomine competens & competiturum. saluo &c. non astringens se &c.

D Tenetur opus diruere, limit. tripliciter ut per Plot. supra nu. 121.

E Ad hæc omnia tenetur, Plotus supra num. 123.

F Interesse qualiter probetur. Plot. supra nu. 124.

G Quæ vxor agit ad dotem, vide vnum mirabile de viro qui habuit viginti vxores de muliere quę habuit viginti viros, Bouer. decis. 186. in fi. Aliud non minus mirabile de viro catalano qui cognoscebat vxorem suã triginta vicib. quolibet die, per Bouer. decision. 317 num. 9. circa fin. Tiraq de legi. connubia. l. 11 num. 1. in fi.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegia dotis decem septem, quòd etiam sint plura, & num. 2 cum seq.*

a 1 COram vobis. a † Frequens ac luctuosus est hic tractatus, vnde procuratoribus vtilis est & fructuosus. Ad cuius euidentiã sciẽdum est, q dotis cã, ac pre-

 statio

H Alij aũt sunt fauores 354. priuilegia dotis, ponit Bapt. de S. Blasio in tract. de priuileg. An dos soluta post contractum matrimonium, an dos soluta non sequuto matrimonio, & an dos confessata, & nõ recepta habeat priuilegia dotis, Bonet. decis. 38. & 330. & 331. ponit Lamber. in tract. de iure patro. in 18. artic. 5 q. princ. 1. partis, libr. 1. & aliqua priuilegia dotis ponit Mising in sua Centuria 3. obserua. 3. vbi notat vnum q̃ ista priuilegia dotis cessant, quando mulier cessit alteri actionem de dote. Ias. post Bald. in l. cum fundus, §. 1. vers. an sit differentia, ff. si certum petat.

I In tacita obligatione bonorum, Negus. de pigno. in 4. mẽbro, 2. partis nu. 04.

K In tacita oblig. bonorũ ipsius vxoris. Negus sup. n. 05. q̃d in bonis paraphernalibus & bonis q̃ q̃ nup. habeat tacitam hypothecam, Mising Cent. 1. obser. 4.

L Transit ad quẽcunque, Neg. supra n. 30. Io. Bap. Bonus in trac. de p̃scr. n. 83.

b statio & restitutio eius, est fauorabilis.[b] vt inquit Iuris cons. in l. 1. ff. sol. mat. ratione publicæ vtilitatis, vt ciui-
H tas liberis repleatur, vt ibi dicitur H alij autem sunt fauores à iure collati ipsi doti. de quibus no. per Bart. in
2 d. l. 1. videlicet infrascripti. †Primus est I in tacita obli
I gatione bonorum viri, vbi expressa non interuenit pro
c restitutione ipsius dotis [c] in casibus à iure concessis, &
K cõtra K in tacita obligatione bonorum ipsius vxoris p̃ dote per eam promissa exoluenda, vt habentur hæc in l. 1. § & vt plenius, C. de rei vx. act. quod quidem bene-
L ficium cùm tribuatur à iure ipsi actioni de dote, L transit ad quemcunque, ad quem transit ipsa actio, vt probatur in d. l. 1. §. & vt plenius, & in § fuerat, Insti. de actio. licèt beneficium seu priuilegium, quod ei datur vt cæteris creditoribus similem hypothecam habentibus præferatur, non transeat ad aliam personam, vt tenet Cy. &
2 alij in l. 1. C. de priui. do. † Secundum beneficium doti
M attributum, est quòd res seu fundus dotalis M non possit alienari per maritum, etiam consentiente muliere, vt l. 1. ff. de fun. do. & Insti. qui. aliena. non licet, in princ. nisi secundùm canones ipsa mulier iurauerit non contrauenire alienationi, vt in cap. cum contingat, de iureiuran. sed ius canonicum etiam in terris Imperij obseruatur, & hoc priuilegium seu beneficiũ transit ad quẽcunque, ad quem transit actio de dote, vt traditur in l.
4 fundum dotalem. ff. de fun. dot. †Tertium priuilegiũ est, quia in re dubia præsumitur quòd obligatio bonorum
N dotis N præuenerit obligationi extranei in bonis viri, vt l. in ambiguis. ff. de regul. iur. & ad hunc casum potest trahi & intelligi d. l. 1. ff. sol. matr. quod beneficiũ etiam
5 transit ad quemcunque, vt in d. l. ambiguis. †Quartum
O beneficium est O in tacita stipulatione, quæ fingitur intercessisse de restituenda dote, vt in l. 1. in princip. C. de rei vx. act. & Insti. de act. §. fuerat. quod quidem beneficium transit ad quemcunque, vt ibi, & d. l. 1. de priuil.
6 dot. †Quintum est priuilegium circa naturam ipsius actionis de dote, quæ ex stipulatu vocatur, nam hoc ca-
P su P est bonæfidei, licet regulariter sit stricti iuris, vt §. bonæfidei. Instit. de act. & d. §. fuerat cum sim. quod pri-
Q uilegium Q transit etiam ad quemcunque, vt ibi not.
7 †Sextum beneficium seu priuilegium est super instãtia
R causæ, R quæ summaria est, sicq; in ea potest iudex dilationes abbreuiare, vt not. in d. l. 1. sol. matr. arg. in clem. dispendiosam. de iud. & quod not. in l. 5. ff. de re iudic.

M Nõ possit alienari, Bap. de S. Blasio sup. n. 04. reg. cum limi. ponit Bald. Nouel. in tra. de priuil. dot. vbi limitat. 39. modis, in 7. parte.

N Præuenerit, Rip. in l. 1. nu. 2. & 3 sol. mat.

O In tacita stipulatione, Ripa sup. nu. 40. & an ista hypotheca tacita etiam sit inducta in fauorem mariti, Rip. supra nu. 41.

P Est bonæfidei, Rip sup nu. 02.

Q Transit ad quemcunq;, Rip. sup. nu. 26.

R Quæ summaria est, Rip. sup. nu. 44.

S Nõ transit in hæredem, Rip. supra num. 49.

T Tacitam hypothecam. istum locũ citat & cõprobat Paris cõsil. 102. nume. 6. volum. 3 vbi attestatur de communi, Decision. Tholos. 279 Rip. in l. quæsitum, §. si sponsa, nu. 20. de priuileg. cred.

V Non autem, istum locũ citat & sequitur Decisio. Tholos. 217. Ias. in § fuerat, num. 13. Institu. de actio.

A Ad suum priuilegium transit, contrarium tenet Rip. d. §. si sponsa, num. 17. Tiraq in tract. retract. lig. §. 26. glo. prima num. 78.

B Ex substitutione in verbo & per fideicommissum num. 8.

C Poterit iudex ex suo officio, Rip. dicta l. prima. sub numer. 56. cum sequen. vbi quid de filia vidua vel naturali, Ioan. Lup. in cap. per vestras. §. 14. num. nono de donat. inter virum & vxorem, & ibi numer. sequen. procedit etiam in extraneo.

D Vlla compensatio potest ei opponi, Bald. Nouel. supra in 8. parte, in princip. & ibi quid de retentione, Socin. consilio 180. volum. secundo. Negus. in primo membro, quinta partis, numer. 36. Afflict. decision. 121. Paris consilio 12. numer 19. volum primo.

E § quòd si in patris, & ibi Rip. post alios late ponit.

F Dos non præsumitur communicata, Petr. de Vbal. in tracta. de duobus fratri. in quinta parte princip. numer 7.

G Quæ scribit Ias. in l. post dotem, num. 31. & 42. solut. mat.

8 licèt Dyn. contrarium dixerit. †Septimum priuilegium est, quia mulier in p̃sonali actione de dote cæteris creditoribus personalem actionem habentibus præfertur,
S quod quidem priuilegium S non transit in hæredem,
9 vt d. l. j. C. de priuil. dot. & ibi no. †Octauum priuilegiũ est, quia in tacita hypotheca mulier pro dote præfertur
T cæteris creditoribus T habentibus tacitam hypothecã
V V non autem habentibus expressam, vt habetur in l. fi. C. qui po. in pign. hab. & in d. §. fuerat. quod quidẽ pri-
A uilegium A ad suum transit hæredem, non autẽ ad extraneum. vt d. l. 1. ff. de priuil. do. & no. per gl. in d. §. fuerat. & per Bar. in d. l. 1. solu. matr. & per Cyn. in d. l. 1. de
10 priuil. dot. †Nonum vertitur priuilegium, quia dos in-
* certa [a] potest committi arbitrio patris, vel incertæ p̃sonæ, nec eius incertitudo vitiat stipulationẽ, vt in l. post.
d §. gener.[d] ff. de iur. dot. licèt regulariter contra, vt l. ita
11 stipulatus in princ. ff. de verb. obl. † Decimũ est beneficium, quia mulier promittens dotem pro aliena muliere obligatur, nec exceptione Velleiani iuuatur, vt l. fin. C. ad Vell. licèt in alijs casibus iuuaretur, vt per totum
12 tit. maxime l. 1. ff & C. ad Vel. †Vndecimum est dotis priuilegium, quia licèt regulariter res subiectæ restitutioni in diem, vel conditione, non possint interim ante diem, vel conditionis euentum alienari, vt in authẽ. res quæ. C. communia de leg. cum sim. ibi not. tamen in causa dotis vel pro dote sua vel liberis constituenda alienari possunt, nec adueniente die, vel conditione alienatio resoluitur, sed firma permanet. vt ibi no. & scripsi infra
B super forma lib. quo agitur B ea substitutione. †Duode
13 cimum priuilegium est, quia pater compellitur per iudicem filiam dotare secundum vires sui patrimonij. vt habetur in l. qui liberos. ff. de ritu nup. & l. fi. C. de do.
C promiss. immo si pater esset absens, C poterit iudex ex suo officio de bonis paternis in dotem dare filiæ, ne pdat tempus nubendi sub expectatione patris. vt l. pro-
14 fectitia, in princip. ff. de iur. dot. †Tertiumdecimũ [e] pri
e uilegiũ dotis est, quia si imputetur mulieri petenti dotem quod res viri amouerit, vel subtraxerit, non impeditur ex hoc nec retardatur restitutio dotis, nec etiam si ei obijcitur quòd malè versata sit, vt hæc habentur in §. taceat. C. de rei vx. act. quod priuilegiũ non puto transire in hæredem extraneum, quia personæ cohæret. cũ
15 fuerit ideo sic prouisum, vt mulier nubere possit. †Am
D plius secundum aliquos nec D vlla compẽsatio potest ei opponi, vt probatur in l. 1. §. sed nec ob impensas. licèt gl. ibi teneat contrarium, de quo no. per Bart. in d. l. 3
16 diuortio. ff. sol. mat. †Quartumdecimum infertur priuĩlegium, quia filia in potestate patris constituta potest pro dote sua esse in iudicio sine patris consensu, quando dos est aduentitia, secus autem si esset profectitia, vt tangitur in auth. quod locum. C. de coll. & not. per glo.
E & Docto. in l. 3. E § q̃ si in patris. ff sol. mat. †Quintũ-
17 decimum potest addi priuilegium, q̃ F dos non præsu-
F mitur cõmunicata pendente matrimonio inter socios omnium bonorum, vt habetur in l. actione. §. fin. cum l. sequ. ff. pro soc. Aliquando tamen contingit q̃ conditio dotis sit alijs deterior, vt probatur secundum primam lect. in l. Lucius. §. impuberẽ. ff. de leg. 2. & in l. si socius pro filia. ff. pro soc. &c. finaliter &c.

ADDITIONES.

* Dos incerta. Adde de incertitudine dotis G quæ scri-
G bit Ias. in l. ita stipulatus, num. 11. ff. de verb. obl. Rom. consil. 44. col. 3. in princ. vbi quando contrahitur matrimonium cum dote incerta, declarari & constitui debet dos magna vel parua, considerata qualitate vtriusq; cõiugis, & ipsius vxoris facultatibus. l. si filiæ, de leg. 3. l. quæro. ff. de iur dot. l. cum post, § gener. idem Rom. consil. 61. vers. secundum. consil. 314. in fi. Dec. consil. 26. nu. 2. Boer. quæst. 3. num. 11.

a Coram vobis. Qualiter autẽ formetur hic libellus, vide Ang. Aret. in §. fuerat. Insti. de actio. col. fi. versic. ex parte verò mulieris, & ibi Ioan. de Pla. col. 1. versicu. libellus autem in hac actione, & Ias. col. penul. ver. extra glos. Ziletus.

b Fauo-

b Fauorabilis. Adde de priuilegijs, vt per Bar. & Alex. in l. Caius. ff sol. mat. Doct. in l. pactum & in l. pater. C. de pact. conuentis tam super do. & Ange. Aret. in §. fuerat. col. 28. Instit. de act. & adde q; si dos est promissa ab extraneo committitur mora irregularis. l. fin. §. præterea. C. de in. do. ita Ange. Aret. in d. §. fuerat, per Alex. in l. quod te. col. 6. ff. si cer. pet. Fran. Cur.

c Ipsius dotis. Adde quæ & quot sint priuilegia dotis, & vide Bal. in l. 1. C. de iu. vel do. Spec. tit. de don. inter vi. & vxorem. §. fortiter. Adde Ioann. de Plat. in §. fuerat, nu. 5. Insti. de actio. Zilettus.

* Ipsius dotis. Adde Catel. ver. dos habet multa priuilegia, & dic, q; dos per actionem ex stipulatu exigi potest, licet nulla adhibita fuerit stipulatio, secundum nouam constitutionem, l. vnic. in princip. C. de rei vxor. act. vbi Bar. & Docto. communiter, & ob talem constitutionem recessum esse à l. ad exactionem. C. de dot. promis. quã tamen aliqui dixerunt, non esse correctam, quorũ opi. non esse tutam dicit Viui. inter commun. opi. lib. 4. ver. dos, vbi dicit q; quemadmodum mulieri sol. mat. datur actio ex stipulatu per d. l. vnic. ita etiam in fauorem mariti, conceditur ipsi eadẽ actio ad petitionem dotis promissæ secundum gl. in l. diuortio de verb. obl. in d. l. vnica. in § fuerat. Insti. de act. in l. qui liberos. ff. de rit. nup. & q; dos sit magis priuilegiata quam fiscus, communẽ dicit Gozad. consil. 97. num. 12. & an statutum generaliter loquens intelligatur loqui in casu dotis, vide Decius in c. sedes. col. 5. de rescrip. & cõs. 5. Ias. in l. 2. col. 3. 3. not. ff. solu. mat. & distingue, vt per eundem Dec. in l. ex testamento. ver. vlt. nota. C. de colla. vbi reprobat Iason dicta l. 1. Masner.

d Amplia illum tex in dote incerta, nedum si conferatur eius specificatio in alteram ex partibus per verba importantia arbitrium boni viri, sed etiam per verba importantia liberam voluntatem, ita Alexan. in l. 1. col. 8. ver. item in quantum. ff. sol. matr. declarando vt ibi per eum. Quam doctrinam memini, iam aliquot annos practicasse in Sena. Mantuano, ex eodem Alex. in l. sciendũ. num. 1. ff. de verb. obl. Subdeux hoc esse inductum fauore mulieris, vt scilicet ipsa habeat quid repetat, & non mariti vt aliquid habeat; ideo quando non esset in fauorem mulieris, nõ valeret interueniente etiam stipul. & dixit ita esse in l. 2. C. de do. promis. vbi plura notaui pro saluanda Alci. opin. in d. l. sciendum. in fi. 1. lect. cui quo ad istam limit. ob. tex in l. Stichum. §. 1. ff de nouat.

e Tertiumdecimum. Adde Alex in l. rei iudic. ff. sol. mat. & aliud priuilegium q; si reperiuntur diuersa instrumẽta dotalia q; illud præualet quod est vtilius vxori Alex. in l. & quæ nudum. ff. de pign. act. Item instrumentum inter alios confectum super dote plenè probat Alex. in l. admonendi. col. 18. de iureiur. & ibi dixi post ipsum, & Alexan. in consi. 4. col. 8. in 2. vol. & ibi q; si vir vendit fundum dotalem vxore consentiente bona mariti remaneat obligata pro pecunia quam recepit. Franc. Cur.

SVMMARIVM.

1 Mulier an possit esse in iudicio.
2 *Mulier existens in potestate patris, an possit dotẽ ab hæredibus mariti pro se petere in iudicio.*
3 *Mortua vxore superstitibus patre & liberis, cui competat actio ad dotem.*
4 *In dote aduentitia filij patri anteferuntur.*
5 *Extraneo dotanti an competat actio dotis.*
6 *Patre viuente an sit dare casum quòd soli filiæ competat actio, & non patri, in dote profectitia.*
7 *Filij possunt agere contra patrem dissipatorem ad repetendum dotem, mortua matre sua.*

1 Procuratorio nomine Dominę Marga. † Hic not.
2 q; mulier ĸ etiam per se posset stare in iudicio
ĸ & prosequi causam suam; nam licèt mulier non possit esse in iudicio nomine alieno regulariter, vt in l.
ɪ fœminis. ff. de procur. & l. alienam. C. de procur. ɪ nisi in certis specialibus casibus no. in l. exigendi. C. de procu. tamen vbi agit nomine proprio, & pro sua causa regulariter admittitur, vt ibi not. & in d. authẽ. q; locum. C. de colla. cum sim. siue sit in potestate patris quo ad dotem aduentitiam, siue facta sit sui iuris quantum ad dotem etiam profectitiam morte patris, vel per emancipationem secundum aliquos, vt colligitur ex his quæ not. in l. videamus. C. de rei vxo. actio. licèt secundum alios vbi efficitur sui iuris emancipatione, sit patris necessarius consensus pro dote profectitia, quod est falsum secundum Cyn. vt per eum not. in l. Auia. C. de iure do. &
2 per Bar. & Dy. in d. §. quòd si in patris. † Vltra prædicta pro latiori declaratione reuoco in dubiũ, quando mulier est in potestate constituta, nunquid ipsa sola sine patre poterit dotem suam petere ab hæredibus mariti? videtur quòd sic per ea quæ proxime dicta sunt. Tu autẽ circa hoc plenius sic considera, aliquãdo dos ista est simpliciter profectitia, quia pater eam constituit & dedit; aliquãdo est aduentitia, quia extraneus illam contulit. Primo casu subdistingue, aut ipse pater tempore dotis
x traditæ & constitutæ stipulatus fuit ipsam dotem x sibi soli restitui, & tunc ipsi soli patri competit ius agendi, & non filiæ, vt l. quoties. cum sim. ibi no. ff. sol. matr. aut stipulatus est soli filiæ dotem restitui, prout communiter fit hodie in instrumentis dotalibus, & tunc ipsi soli filiæ competit ius agendi, non patri, vt in l. post dotem, secundum lect. Dyn ff. sol. mat. probatur in l. si cum dotem, in princ. cum ibi no. ff. sol. matr. & in l. Pomponius
3 Philadelphus. ff. fam. ercis. & not. C. de inof. do. l. 2. † Sed an mortua filia, patre & liberis superstitibus competat actio de dote patri, an verò liberis? fuit apud Doct. dubitatio. Dicit enim Dy. q; actio de dote competit prius liberis, quàm patri, per d. l. post dotem. secundum eius lectu. & hæc actio transit in filios tanquam in hæredes; quia hodie filiusfamilias habet hæredem. Alij dicunt, quòd soli patri competit actio de dote, quia in profectitijs etiam hodie filiusfamilias non habet hæredem, sed talia bona per patrem tanquam peculium occupantur, vt no. in Auth. de hær. ab intest. §. 1. & l. nupta. §. 1. ff. sol. mat. quam opinionem sequutus est Azo. in summa sua. C. soln. mat. in fi. Bart. in d. l. post mortem, in 4. qõ. tenet opin. Dyn. per tex. in l. inter socerum. §. cum inter. ff. de pact. dot. quam opinionem firmat etiam Odofr. & Iaco.
z de Belui. z quæ æquior est. † Sed hic aduerte, quòd hæc
4 quæstio solum procedit in dote profectitia: nam in ad-
ᴍ uentitia clarum est, ᴍ filios patri anteferri. Idem proce
ɴ dit, quando ɴ pater simpliciter dotem dedit non stipulando sibi, nec filiæ; vbi autem stipulatus esset sibi soli restitui, tunc puto quòd sibi soli actio cõpetit, filijs exclusis vbi verò stipulatus fuisset ipsi filię restitui, tũc puto
o to ius stipulationis o in filios sine dubio transmitti patre excluso, licèt hoc casu posset procedere hæc disputatio, multo igitur fortius competit actio ipsis filijs tẽpore moderno, quo fiunt instrumẽta dotium in quibus pater stipulatur dotem restitui filię suæ, ac filijs, & hæredibus eius, quod not. Nec obst. prædicta opin. Azo. &
p ea quæ no. in d. l. nupta, quia ibi loquitur p quando pater voluit filiæ suæ donare tacite vel expressè dotem, sed hic voluit sibi dare stipulando ipsi filię restitui. Nec similiter habet obstare quod no. in d. §. j. de hære. ab inte. q. a ibi loquitur in illis profectitijs quæ filio nõ quæruntur, sed quorum dñium remanet penes patrem, sed quæstio procedit in dote, cuius dñium quęritur ipsi filię; ideo in ea habet hæredem, & sic filij patri præferunt l. certum. C. fam. ercis. Et per hæc habes expeditos duos articulos. videlicet qñ pater stipulatur sibi, vel qñ stipulatur filiæ. Tertius subiungitur articulus, videlicet quãdo pr̃ simpliciter dotem tradidit, nec specialiter eã re-
q stitui stipulatus est sibi nec filiæ, & tunc in dubio q est cõis actio vtriusq; sic tñ q; solus pater exerceat actionẽ de consensu filiæ tacitè, vel expressè, vt hr̃ in l. 3. §. volũtatem, & §. quod si in patris, & in l. nõ solum. ff. sol. mat.
5 † Venio nunc ad secundum principalem casum qui est, qñ extraneus dat ipsi filiæ dotem. vbi distingue, aut ipse extraneus fuit incontinenti tempore traditionis sti-

ĸ Etiam per se potest stare in iudicio, Dec. in l. fœmina, nu. 10. & 16. et Cagno. nu. 3. de reg. iur.

ɪ Nisi in certis casibus de quib. per Petr. Duen. reg. 310. in prima parte.

x Sibi soli restitui, Rep. dicto §. quod si in patris. num. 3.

z Quæ æquior est, Ias. d. l. post dotem, nu. 49.

ᴍ Filios patri anteferri. Iason sup. num. 48.

ɴ Pater simpliciter dotem dedit, contrarium ponit Ias. d. l. post dotem, nu. 29. & dicit de commun. & nu. 27.

o In filios, Ias. dicta l. post dote, num. 19.

p Quando pater voluit filiæ, Ias. supra num. 64.

q Est communis, Ias supr. num. 19.

pulatus ipsam dotem sibi restitui,& tunc ipsi soli com-
8 petit actio: aut non est stipulatus restitui, & tunc 8 ipsi
mulieri competit actio,& exactio,vt habetur in l.1.§.ac
cedit,& in §.extraneum.C.de rei vxo.actio.& l.auia,&
ibi not.C.de iur.dot. quam actionem poterit intentare
hoc casu sine patris consensu, vt supra dictum est,& ha-
6 betur in d.auth.quod locum.C. de colla. † Vltra quæri
tur,dictum est supra q in dote profectitia patri compe-
tit actio. Sed nunquid patre viuente sit dare casum q so
li filiæ actio competat,& non patri in hac dote?glo. de-
5 terminat,quòd sic,quando 5 pater est inops,vel timetur
de eius dilapidatione,vt no.in d.l.2.versi.certum. ff. sol.
matr.quam opi.sequitur Bar.ibi in l.fi.ff. de eo per quē
fac.erit.& in l.Imperator.ff. ad Treb. & l.plane, la 2.§.
1.ff.de leg.1.& l.pater,in fin.ff.de dot.præle. & l. si cum
dotem.§.eo autem tempore.ff.sol.matr.quod est notan-
7 dum secundum eum. † Ex quib.taliter deciditur quæstio,
vt per eum no.in d.§. cæterum. Ecce q mortua est mu-
lier in matrimonio superstitibus marito eius & filijs;
modo hic maritus est pauper & dissipator bonorum,an
filij poterunt agere contra patrem,ad repetendum do-
T tem vt salua fiat? T determinat ipse quòd sic,per l.fin.
C.de senten.pas.& ff.vt lega.nomi.c.l.fi.in prin.& in gl.

ADDITIO.

a Hic no.vide Doct.in l x.ff.de regu.iur.& in l.2.ff. de po
stu.gl.in c.non solent,2.q.6. Doct.in c. de crimine cum
tribus capitulis sequenti.15.q.3.

SVMMARIVM.

1 *Mulier non potest vouere aliqua vota sine consen su mariti.*
2 *Dos est restituenda mulieri superuiuenti.*
3 *Muliere committente adulterium dos cedit ad vtilitatem viri.*
4 *Mortuo marito an mulier possit propria auctoritate ingredi in bona mobilia mariti.*
5 *Stante statuto quòd mortua vxore in matrimonio vir lucretur dotem,si post sponsalia per verba de præsenti neque est sequuta traditio nec copula, & accidat casus mortis an statutum locum habeat.*
6 *Facta stipulatione per vxorem de restituenda dote fratribus suis post mortem suam,eueniente casu mortis an habeat locum stipulatio.*
7 *Pendente matrimonio, an vxor aliquando possit dotem repetere.*
8 *Bannito viro, an mulier possit repetere dotem.*
9 *Maritus eueniente casu dotis restituendæ,an possit spontanè restituere sine nouo processu.*
10 *Viro vergente ad inopiam, an mulier teneatur repetere dotem suam maximè contra extraneos possessores.*
11 *Paupertas viri qualiter probetur.*
12 *Quæ sit differentia inter restitutionem dotis post mortē mariti & in vita mariti eo vergente ad inopiam.*
13 *Lite pendente contra maritum de dote restituenda propter paupertatem & eo mortuo, an in eadem instantia possit ferri sententia contra omnes hæredes mariti.*
14 *Inchoato iudicio restitutionis dotis propter paupertatē, an superueniente viro hæreditate reuocetur iudiciū.*
15 *Prætextu paupertatis viri tempore contracti matrimonij, an mulier possit dotem repetere.*
16 *Socero vergente ad inopiam an sit locus repetitioni dotis.*
17 *Filio recipiente dotem consentiente patre, an pater sit obligatus ad restitutionem.*
18 *Item quid iuris quando suo iussu patris recepit.*
19 *Filio petente dotem patre præsente, vel nudum consensum præstante, an pater ex tali præsentia sit obligatus ad restitutionem dotis.*
20 *Pater an sit cogendus se obligare pro dote filij.*
21 *Si sit contentio inter patrem & filium de recipienda dote, quis preferatur.*
22 *Extraneo obligato ad restitutionem dotis & vergente ad inopiam mulier agere potest.*
23 *Mulier agens pro restitutione dotis contra virū vel patrem viri si offeratur satisdatio, an sufficiat.*
24 *Mulier sibi prouidens in instrumento,vt post mortem viri dos sibi restituatur,an eo vergente ad inopiam possit agere.*
25 *Filius si sit emancipatus à patre & pater vergat ad inopiam an possit dotem repetere.*
26 *Mulier in exigenda dotem debet prius discutere de bonis à marito possessis.*
27 *Mulier agens ad restitutionem dotis propter inopiam viri, si opponatur sibi suspicio de dilapidatione, an repellatur.*
28 *Mulier est tuta exceptione contra creditores viri propter tacitam obligationem.*
29 *Dote non existente capaci ad alimenta, quid agendum in casu restitutionis.*
30 *In casu restitutionibus fructib.dotis excedentib. alimenta quid agendum.*
31 *Dos an debeat restitui viro postquam ipse restituerit propter inopiam si perueniat ad pinguiorem fortunā.*
32 *Propter confessionem viri dicentis se vergere ad inopiam, an possit fieri restitutio.*
33 *Spontaneam confessionem vergentis ad inopiam si reperiatur eo tempore maritus diues fuisse, an idē maritus possit reuocare.*

A VXor quondā domini Thadei. A Tu iuuenis cu-
pidus laicalis status & habitus considera quot
innumeris anxietatibus, & doloribus sis subie
ctus.nam qui vxorantur visuri sunt mortem & dissolu-
tionem eorū,visuri sunt infirmitates plurimas, ac mor-
tem filiorum,passuri sunt varia tormenta circa alimen-
ta tam propria quàm filiorum ipsorum,facturi sunt im-
mensas expensas,quas nunquam præcogitauerunt;cru-
ciatus etiam varios sustinebūt à principe suo circa one-
ra,taleas,& alia grauamina, quæ omnem cōsolationem
extinguunt,propterea inquit Paulus in epistola consu-
lendo. Alligatus es vxori noli quærere solutionem, so-
lutus es ab vxore noli quærere vxorem, si tamen vxorē
B acceperis nō peccasti; B tribulationes autem carnis ha-
bebūt personæ huiusmodi &c.Sed heu vide quid Deus
operet,duo enim reperio quæ suo occulto iudicio sub-
trahere voluit à cordib.hominum, ne super his parum,
vel nihil cogitarent.primum est super propria cuiusli-
bet morte.ideo dicit Sen.[In hoc omnes fallimur,quia
mortem non prospicimus.] Secundum est super constri-
ctione matrimonij, nam quot eainde proueniunt anxie
tates,angustiæ & dolores , dictum est superius , sed ipse
Deus cuius sapientiæ non est finis , voluit ab hominum
cordibus hæc detrahere , ne status laicorum continge-
ret deperire,debet enim vxor esse subiecta suo viro, &
in signum subiectionis incedere semper capite velato,
1 vt in c.fœminæ.30. quæst. vlt. † Et in tantum subijcitur
viro, vt vota aliqua sine eius consensu non possit voue-
a re, a 30.q.vlt.cap.manifestum,& in cap. cum caput. non
enim mulier est facta ad imaginem Dei , ideo etiam ob
hoc debet caput tenere velatum,vt habetur in cap.mu-
2 lier,cum seq. † Redeamus nunc ad materiam, hic vir er
go prędecesserat,& sic dos petebatur,quia matrimoniū
erat solutum per mortem viri, quoniā regulariter dos
est restituenda mulieri superuiuenti,vt l.2.in princip.ff.
3 solut. matrimo. cum simil. † Fallit, c si mulier adulte-
c rium commisisset,quia tunc priuatur dote b & cedit lu
b cro mariti,& hæredum eius,vt l.cum mulier.ff.sol.ma-
trimo.& not.per gloss.in d.l.2.in princip.& in l.consen-
su.C.de repu.nisi forte commisisset adulterium de con
sensu viri, vt d. l. cum mulier. vel si etiam ipse vir cum
alia muliere adulterium commisisset , quia his duobus
casibus non lucrabitur ipse vir dotem , vt l. viro atque
vxore.ff.solut.matrimo.Item non perdit mulier dotem ,
si post adulterium eam reconciliauit & eius mores ap-
probauit,

8 Ipsi mulieri Ias.in l.si ita stipulatus fuero §. Grisogonus. nu. 44. de verb. obl. in l. si constante nu.61. sol.matr. & in §. fuerat nu. 13. & 130. Insti. de actio.

5 Pater est inops Rip.in l.si cōstante,nu.89. & 91. sol.matr.

T Determinat q sic Rip. d. l. si constante n. 99. vide in simili Bart. in l.hæreditarium de ho. auc. iudic. poss. Io. Dur.in tract. de arte test. lib. 3. Caut.17. Didac.in cap. Raynutius.§.10.nu. 9.de testa.

A Tu Iuuenis ad ista verba vide Neuiz. in silua nuptia.lib.2. nu. 111. & qui ducit vxorem dicitur nauigare tex.& gl.in cap. nos nouimus 17. q.2. quia multa pericula subijt Tiraq.in l.boues §. hoc sermone l vegula. nu.118.

B Tribulationes autem carnis vide Bouer. decis. 297.nu. 19.

C Si mulier cōmisisset stuprum an cesset Cassane.in consuetud.Burg rub.4. §.6.in rub. bone Maria, versic. limi.3. sed quid de vidua an amittat dotē propter stuprum, q perdat dotem lata facit qua ponitur Clar. in §.stuprū ver sed nunquid vidua in princ.Io. Lup. in rep.rub de donat.inter virum & vxorē,§ 67. nu.6.Decis. Ped. 177. tamen ibi attestatur magis communem in contrariū & post eum Ari. Pinel. in l. 4. in fin. C. de bon. mater.

probauit, vt in c. plerunque, de don. inter virum & vxorem not. in d. l. cum mulier. quod tene menti. nam pluries vidi de facto, q mortuo viro eius hæredes, vel malitia, vel inimicitia, aut paupertate deuicti volentes ef-
c fugere restitutionem dotis objiciūt mulieri adulteriū c commisisse, vnde si mulier sentiat se posse probare, de-
D bet replicare D quòd dictus eius vir similiter adulteriū commisit cum Berta. vel ipsam postea reconciliauit. & hoc probato remanebit actio de dote sibi salua, nam viri persæpe incurrunt hoc vitium, & eodem modo pos-
E set replicare mulier, quòd in eius adulterio E consensum præstitit, vt aliquando faciunt plures, qui claudunt
4 oculos. † Sed nunquid mortuo viro poterit ipsa mulier
* intrare propria * auctoritate in bonis immobilibus per
F eam traditis in dotem? F dic quòd non, nisi in instrumēto dotis fuerit appositum pactum de ingrediendo, quod not. in notarie, quia solet communiter apponi in instrumētis, vnde expedit alias intrare cum auctoritate iudicis, vt determinatur per text & gloss. in l. dotis actio. C. sol. matrimo. Vbi autem econuerso mulier prædecedat viro superstite in matrimonio, tunc regulariter per hæ-
* redes ipsius mulieris repetitur dos * à marito, vt l. dos à patre, cum ibi not. C. soluto matrimo. nisi intercesserit pactum speciale dotis lucrandæ. vt ff. de pact. do. l. si pater. in prin. & d. l. si inter virum, cum similib. Aut si
d statuto, vel decreto cautū sit quòd vir lucretur dotē. d
5 † Vnde pro eius declaratione quæro de tali quæstione. pone statuto Papiæ caueatur q vxore mortua in matrimonio vir dotem lucretur. Ecce quòd Titius desponsauit Bertam virginem per verba de præsenti, quam ipse Titius ad domum suam non traduxit, nec ipsam carnaliter cognouit, & sic mortua est dicta Berta virgo in domo sua propria, vel paterna. quæritur an ipse Titius lucretur dotem, sibi ab eo traditam vel promissam; & videtur quòd sic, per ea quæ not. Cyn. in l. cum inter. in vlt. q. C. de don. ante nup. & in l. pen. ff. de don. inter virum & vxorem. nuptias enim consensus non concubitus facit, ita nec ductus in domum facit matrimonium, sed consensus simpliciter eorum. l. nuptias. ff. de regul. iur. & l. cum hic status. §. si mulier. ff. de don. inter virum & vxorem. §. nuptias, in Auth. de nup. & extra de spon. in c. cum locum. 30. q. 2. c. sufficiat & sic habent locum verba statuti, ergo & ipsum statutum, vt l. adigere. in §. quamuis ff. de iure patro. & l. quod dictum ff. de pact.
G cum similib. 6 In contrarium facit, quia videtur facta promissio, vel datio sub conditione, si ipsa virgo ducatur ad domum viri, prout fieri solitum est ad omnibus, argumen. in l. stipulationē. ff. de iure dot. & l. non enim. & l. promittendo. in principio. ff. eodem titulo. vnde cū defecta, & non impleta fuerit conditio, debet cessare ipsius dotis lucrum, & acquisitio, & in hanc partem vide-
7 tur consuetudo inclinasse. † Sed pone quæstionem de facto. Ecce quòd mulier tempore dotis traditæ stipulatum est à viro, si sine liberis prædecesserit ipsa vxor in matrimonio, dotem ipsam in toto, vel in parte fratribus suis reddi & restitui, quæritur an hoc casu eueniente morte vxoris in matrimonio sine liberis detur actio fratribus eius ex ipsa stipulatione ad vendicandum ipsam
H dotem? H dic quòd non, vt l. si genero. C. de iur. do. & no. per Cyn. in l. cum patrem. C. eod. tit facit l. pactum, & l. præter. C. de pac. conuen. & quod not. per Barto. in l. Caius. ff. solut. matr. quia regulariter alteri extraneo stipulari, vel pacisci non potest, vt l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verb. obl. vbi ergo quis ex forma legis municipalis posset alteri stipulari, vt est Papiæ, tunc ipsi fratres possent ex ea stipulatione agere; est ergo consilium, vt ipsimet stipulentur de voluntate, & de consensu sororis suæ, vel notarius eorum nomine tanquam publica per-
8 sona stipuletur. † Nunc autem videndum occurrit, an
* pendēre matrimonio possit mulier aliquo casu dotē * repetere? & glo. in d. l. 2. in princ. ff. solut. matrim. respō-
I det, q sic in quatuor casibus. Primus est, I quando maritus vergit ad inopiam, vt d. l. si constante, in princ. ff. sol. matrim. & ibi plene per Bar. & not. per Cy. & alios in l. adhuc. C. eod. titu. & per text. & glo. in cap. per vestras, extra de do. inter vir. & vx. & infra dicetur. Secun-
K dus casus est, K quando maritus deportatus est in insulam, & sic perdit bona sua, vt l. si marito. ff. sol. matr. nec mirum, quia per hoc factus est pauperrimus, ideoque
8 includitur sub præcedenti casu. † Et per hoc deciditur
L illa quæstio, si maritus fuerit de ciuitate expulsus, L vel bānitus, maxime eius bonis ademptis, quòd mulier possit petere dotem ipsam, vt tenet Barto. in d. l. si constan-
M te. Tertius casus est, M quando matrimonium nullum fuit, vel non est secutum, vt l. quemadmodum, ff. de iur. do. differt tamen hic casus à præcedentibus in qualitate actionis, nam hoc casu petitur dos per condictionem sine causa, vel ob causam, vt l. fin. cum sim. ibi not. ff. de cond. sine causa. & in l. qui contra, C. de incest. nup. In alijs autem casibus repetitur per actionem ex stipulatu, vt dictum est supra. Quartus casus est idem cum præ-
9 cedenti, de quo in l. 1. C. de repu. † Deinde quæritur, an illis casibus, in quibus durāte ipso matrimonio dos potest repeti per mulierem, si quid eius maritus sine alio processu possit spontanea voluntate sibi restituere ipsam dotem, & maxime eo casu qui cōmuniter accidit, quando maritus ad inopiam vergit, in qua quæstione gloss. in d. l. 2. in princip. dicit, quòd sic in certis specia-
N libus casibus. Primò, videlicet N in causa alimentorum filiorum eius primi matrimonij, ac etiā proprij patris, vel fratris ipsius mulieris, ac etiam pro ipsorum redemptione si forent in carceribus mancipati; necnon & pro aliquo fundo, seu prædio ipsi mulieri emendo, & in causam ipsius dotis conuertendo, prout fieri multoties cōsueuit in partibus Pedemontium, & Montisferrati, vt hæc omnia habentur in l. quamuis. & in l. seq. ff. sol. matrim. & in l. mutus, §. manente, ff. de iur. dot. In cæteris
O autem casibus O maritus sponte restituendo regulariter non liberatur, nisi ex ea solutione mulier locupletior efficiatur, vt in l. 1. & ibi per Cy. C. si dos const. matrim. sol. sit. pro quo etiam facit in Authen. de nupt. in §. dotes. & ff. de iure dot. l. fin. quam opin. sequuntur
10 Doct. in d. l. 1. & in d. l. 2 in princip. † Amplius quæritur, si vir vergit ad inopiam, an mulier teneatur repetere dotem suam, maximè agendo contra extraneos possessores rerum per maritum alienatarum, & an longi tēporis præscriptione repellatur? videtur quòd non; quia
P regulariter P pendente matrimonio non currit contra actionem de dote aliqua præscriptio, vt in l. cum notissimi. §. illud. C. de præscript. 30. ann. Tu dic contra per text. in l. io tebus, §. fin. C. de iure dot. & not. per gloss. in l. sicut. C. de præscript. 30. ann. Nec obst. §. illud. quia ibi loquitur quando maritus est diues, nec vergit ad inopiam. Expedit ergo vt mulieres sint cautæ, quando vident maritos alienare bona & incipere.

D *Quod dictus eius vir Io Lup supra §. 20 nume 2. cum seq.*

E *Consensum præstitit, nam quando maritus sciuit & non fuit conquestus hæredes mariti an possent conqueri Tiraq. in rep. l. si vnquam in verbo susceperit libros, nu 176. C. de reuoc. donat. Cassa supra d. vers. limita3.*

F *Dic quòd non, nisi ubi sit constitutum Soci. consi. 82. nu. 16. vol. 3. & Are. consil. 521. col. pen. Goz. ad. consi. 28. nu. 11 & consi 42 nu. 11. & consi. 95. nu. 9.*

G *In contrarium fuit istum locum citat Rip. in l. si sponsus nume. 10. de priuileg cred. vbi multa hincinde allegat & in rubr. sol. matr. numero. 67 vbi late allegat & postea distinguit. an fuerit cognita & non procedat hoc opi. aut non, & procedit hec opin. Tiraq. in repe. l. si vnquam in verbo donatione largitus nume. 177. & 184. Rolan. à Valle in trac. de lucrā dot. quæst. 106. nume. 33. q si stetit p mulierem quòd maritus eam nō cognouerit Bouer. decis. 02. nume. 19. q si sit traducta ad domū ante nubiles annos ibi, nu. 37.*

H *Dic q nō, Bouer. decis. 208.*

I *Quando maritus vergit ad inopiam plura exemplu quōdo maritus dicatur vergere ad inopiam ponit Io. Lup. in c. per vestras, in princ. §. 18. nume. 2 cum seq. & nu. 28. de donat inter vir. & vxor. in formam libelli ponit Abb in c. ex literis, de pigno. Roma. cōsil. 129. pluribus de causis Paul. de Castr. consi. 61. vol. 1. Addo q creditores facta restitutione dotis constante matrimonio non habent ius efferēdi vxerē Io. Lup. supra §. 21. nume. 13. & Afflis. decis 199. & 221. Alba. consi. 8c. Rol. à Valle consi. 9. nume. 39. volum. 1 decis Pedo. 135. Io. Lup. in repe. rub. de donat. inter vir. & vxo. §. 21. nume. 13.*

K *Quando maritus deportatus esset Io. Lup. supra nu. 11. & 12. vbi etiam ampliat. in marito peregrino & excommunicato aut deportato, & quid si bona sunt publicata ibi nu. 28. vide ad supradicta Neguſ. de pigno. in primo membro 5. partis nume. 35.*

L *Vel bannitus Rip d. l. si constante nume. 42.*

M *Quando matrimonium nullum fuit Io Bap. Lup. supra in prima ampliat.*

N *In causa alimentorum filiorum Io. Lup. supra §. 25. num. 5. vers vedeo ad Bar.*

O *Maritus sponte restituendo Io. Lup. supra nu. 3. in fin.*

P *Pendente matrimonio non currit Balb. de præscrip. in 4. parte 6. partis in 36. casu nume. 10. & vigesimo casu nu. 14. decis. bono. 68. Bouer. decis. 308. n. 4.*

incipere malefacere facta sua, q statim petant dotē suā,
sed quia sunt ignaræ literatnio, & timent maritis eorū
displicere, laudabile esset in hoc casu per viam statuti
prouidere, ne se reperiant sine dote. Rursum quæritur,
mulier potest dotem repetere, quando maritus est pau-
per & incipit depauperari, seu bona quæ habet non suf
ficiunt ad exactionem dotis, quæ synonyma sunt secun-
11 dum Bartol. vbi supra. † qualiter probabitur f de præ-
f dictis? dicunt Dyn. & Cyn in d. l. vbi adhuc. quod proba
q bitur q per vulgi opinionem, seu per vocē & famam,
& hoc idem not. in §. illud, in Auth. de æqualit. dot. Bar.
r autem in l. si constante, r distinguit. Aut agitur contra
maritum, & tunc procedit dicta opin. aut contra extra-
neum, & tunc debet fieri probatio aliter quàm per fa-
s mam, vt s per testes vicinos qui dicant, quòd vendit bo
na sua, contrahit debita, & secundum Iacob. But. potest
addi, quòd vadit peius indutus quàm consueuit, male
viuit in domo, & similia quæ solent pauperibus eueni-
re, argu. in l. is qui §. si. ff. de tut. & cur. da. ab his. & l.
cum de lege ff. de prob. & l. 1. ff. de cura. furi. & l. in con
dēnatione, ff. de re iud. & l. sed & si susceperit. ff. de iud,
& no. per Iacob. But, in l. actor. in fi. C. de prob. Et ratio
differentiæ secundum Bar. est, quia quando agitur con-
tra maritum, non vertitur magnum præiudicium; quia
ipsi fructus dotis restituendæ seruire debent oneribus
matrimonij, vt in d. l. vbi adhuc. quæ ratio cessat, quādo
agitur contra extraneum, de cuius præiudicio magno
12 pertractatur. † Et ex hoc habes notare vnam differen-
tiam inter restitutionem dotis quę fit mulieri post mor
13 tem viri, & illā quæ fit propter viri paupertatē. † Quid
ergo si lite inchoata contra virum super dotis restitutio
ne propter eius paupertatem contingat lite pendente
ipsum maritum mori, an ex eadem instantia poterit fer
ri contra eius hæredem sententia? Dyn. Bart. & Bal. in
t l. post finitam, ff. de suspec. tut. t tenent q sic, quia sola
qualitas actionis immutatur, quæ non impedit iudiciū
transire, argu. in l. in delictis, §. si detracta. ff. de noxa. de
qua iudicijs translatione plene not. per Barto. in l. cum
14 hominem, ff. de solut. † Sed quid dices, si pendente hoc
iudicio contra maritum, superuenit sibi hæreditas opu
g lenta, g ita q factus est diues, an cessabit iudicium con-
tra eum? & videtur q non: sicut in simili dicitur, quādo
iudicium escussionis est inchoatum, quo pendente au-
ctæ sunt facultates debitoris, nā per hoc non cessat ex-
cussio secūdum Iac. de Aret. arg. l. pen. §. fi. ff. qui satisd.
v cog. & ff. de appel. l. fi. v In contrarium facit l. si mulier.
ff. sol. matr. & hoc puto verius, quia cum dos ipsa subia-
cere debeat alimentis communibus, si superueniant ali
menta aliunde sufficientia, crederem litem extingui. ar
15 gumen. d. l. si mulier. † Vlterius quæritur etiam, quid si
tempore contracti matrimonij maritus erat pauper, an
possit mulier prætextu huius paupertatis dotem repete
re? Distingue secundum Cyn. in d. l. vbi adhuc. aut mu-
lier tunc notitiam habuit de hac paupertate, aut ignora
uit. Primo casu repellitur mulier, quia in culpa fuit. Se
cundo casu admittitur mulier, quia cessat culpa, vt hęc
probantur in l. si ei à quo. § fi. ff. vt in pos. leg. C. de spō-
sa. l. fi. §. his. Dyn. verò dicit simpliciter, q non admitti-
tur per d. l. si ei à quo. §. fi. Sed Bar. in d. l. si constante, di
cit contra Dy: quia mulier potest petere indistincte, ar-
gum. l. de dic, cum l. seq. & l. Attilicinus. ff. de pact. dota.
Cano. autem in d. c. per vestras, extra de do. inter vir. &
A vxor. approbant opi. Cyn. A & eam puto veriorē & ma
16 gis æquitati consonam. † Item quæritur, quid si socer
vergat ad inopiam, an erit locus repetitioni dotis, sicut
in marito dicimus? gl. in d. l. vbi adhuc, & in d. l. si con-
B stante, B tenet idem esse in vtroque, quando socer do-
tem receperat solus, siue cum filio, licet Bar. in d. l. si cō
stante. quando simul receperunt dotem, distinguat, aut
sunt duo rei debendi eiusdem dotis, & tunc habent lo-
cum prædicta: aut non sunt duo rei, & tunc secus. Cyn.
tenet gl. vbi supra. patet ergo in casu præmisso, quòd pa
ter tenetur pro filio ad dotis restitutionem, quando se
17 obligauit expressè dotem recipiendo. † Quid ergo si
filius recipit dotem patre simpliciter consentiente, an
tunc erit pater obligatus ad restitutionem dotis? Breui
C ter secundùm Doc. C distingue, vt not. in l. si cum dotē,
§. transgrediamur. ff. sol. mat. Aut solus pater recepit do
tem, aut solus filius. Primo casu aut pater recepit suo
nomine tantum, & tunc ipse solus tenetur nō filius, nisi
fuerit patris hæres, vt in d. §. transgrediamus, versic. sed
si maritus, & ver. si. Aut recepit nomine filij tantum ex-
presse acto, quòd ipse pater non teneatur, & tunc siqui
dem filius ratum habuit ipse tenetur & non pater, vt di
cta l. si pupilli. §. 1. ff. de neg. gest. aut pater recepit nomi
ne suo & filij, & tunc si filius ratum habeat, tenetē vter-
que, vt d. l. si pupilli. §. 1. tanquam duo rei debendi, qui
pro dote licitè obligantur, vt l. fi. C. de dote ca. nō nu-
me. &c. Secundo casu principali, videlicet quando filius
solus recipit dotem, tunc subdistingue, aut recepit iussu
patris, & tunc secundùm gl. in d. §. transgrediamus. di-
stinguitur, aut tradens habuit animū obligandi vtrun-
que, vel alterum tantum. in dubio aut secundùm Bart.
videtur habuisse animum obligandi vtrunque, & per
consequens tenetur vterque, argument. l. in ambiguis.
D ff. de iur. dot. Alij autem dicunt, quando D filius de ius-
su patris recepit dotem, solum patrem teneri. argum. l.
18 fi. ff. quod iussu. & C. quod cum eo. l. si ex cōtractu. † Si
verò recepit sine iussu patris, & tunc aut ipsam dotem
vertit in vtilitatem patris, & tunc pater tenetur de in
rem verso, vt in d. § transgrediamur, vers. sed si filiusfa-
mil. in fi. Fallit in certis casibus ibi not. in quibus pater
insolidum tenetur. Aut non conuertit ipsam dotem in
patris vtilitatē, & tunc pater tenetur de peculio, vt d. §.
transgrediamur, vers. sed si filiusfam. in fi. filius verò te-
19 netur insolidū, vt l. tam ex contractibus, ff. de iud. † Sed
circa præmissa occurrit quæstio quotidiana. Ecce, quòd
filius recepit dotem patre præsente, vel nudum consen
sum præstante, an pater propter talem simplicem præ-
sentiam, vel consensum obligetur ad dotis filij restitu-
tionem? & videtur quòd non, nisi de solo peculio filij, g
vt l. Lucius Titius, ff. de admin. tut. & not. in l. 1. §. 1. ff.
g quod iussu. g In contrarium determinat Bartol. in d. §.
h transgrediamur. tali ratione, cogitur pater se h obliga-
re pro filio recipiente, argum. in l. qui liberos, ff. de ritu
nupt. & infra dicam, ergo eius præsentia, vel consensus
inducit obligationem. argum. l. si filius, ff. de tutel. cum
sim. Cuius tamen gratia pro pleniori huius articuli do
ctrina sic distingue; aliquando pater cogitur in aliquo
actu consentire simpliciter, sed non se obligare, & tunc
præsentia, vel nudus consensus non inducit obligatio-
nem, vt l. non solum. in §. necessitatem, C. de bonis quę
libe. Quandoque pater vel alius cogitur se obligare, &
tunc præsentia, vel consensus obligationem inducit, vt
hic, & d. l. filius, ad quod facit l. si quis in tres. §. Impera
tor. ff. de excu. tut. quandoque quis non potest cogi con
sentire nec se obligare, & tunc nudus consensus nō in-
ducit obligationem, nisi quatenus est in peculio, vt in di
20 cta l. Lucius Titius. † Vnde teoocom dubium, an pa-
i ter i cogendus sit se obligare pro dote filij? dicunt qui-
dam vt Dyn. q sic, per d. l. qui liberos. ff. de ritu nup. &
l. si. C. de dot. promiss. & l. si ff. de suspe. tut. & l. si quis in
tres. §. Imperator. ff. de excu. tut. Iac. autem de Are. te-
net contrarium per l. 2. ff. ad mun. Sed Bar. in d. § trans
grediamur. sic distinguit, aut filius accepit vxorem de
F consensu & voluntate patris, F & tunc pater cogitur se
obligare: aut præter eius voluntatem accepit, & tunc
aut talis vxor est persona vilis & non conueniens ipsi
filio, & tunc pater non tenetur se obligare, cum possit
à patre hoc casu filius exhæredari secundùm iura di-
gestorum, vt l. non tantum, §. si emancipatus, ff. de con-
G tratab. G aut recepit personam honestam & sibi conue-
nientem, & tunc pater cogitur se obligare, & procedit
opin. Dyn. argu. d. l. qui liberos, cum sim. nec alias credo
Dyn,

q Per vulgi opinionem. Io. Lup. sup. in d. rubr. de donat. inter vir. & vxo. §. 18. nu. 31. & etiam per confessio nē mariti extraiudicialem vt ib: & Decis. Bono 68. Rip. in l. si cōstāte, num. 37. vide infra nu. 32.

r Distinguit quasdā distinct. sequtur Ioā. Lup. sup. nu. 37. vers. fratar, cum seq.

s Per testes vicinos, Io. Lup. supra nu. 32.

t Tenent quòd sic, Io. Lup. supra §. 27. nu. 19.

v In contrariū facit, istum locū citat Tiraqu. in tract. de cessante causa. limit. 14. nume. 4. & citat & cōprobat Ioā. Lup. sup. §. 21. licet multa in contrarium allegat & conciliat opi.

A Et eam puto veriorem, istum locum citat & comprobat Ioan. Lup. supra §. 23. Decis. Bono. 68. opi. Dyn. contra Bar. esse communem dicit Socin. Iun. consil. 116. sub num. 27. volum. 2.

B Tenent idem esse Io. Lup. sup. §. 29 & seq. Rip. d. l. si constante, num. 50.

C Distingue, vt not. Neguf. de pignor. in 4. mēbro 2. partis, nu. 36.

D Filius de iussu patris, istum locum citat & cōprobat Decis. Ped. 43. nume. 8. Io. Lup. §. 21 nu. 4. vers. & ad inducendam.

E In contrariū faciunt supra allegata.

F Et tunc pater obligatur, amplia etiam vt per Ioan. Lup. supra num. 5.

G Aut recipit personam honestam, Ioan. Lup. supra §. 23. num. 2. Neguf supra in quarto membro. secunda partis numer. 36.

Dy. intellexisse, maximè etiam attento, quòd pater cogi
tur donationem propter nuptias dare pro filio, vt l. fin.
C. de dot. promis. ergo etiam se obligare pro dote, q̃a
hodie de consuetudine generali, cessat donatio proptee
nuptias, & sic non reperitur hodie pater pro filio dupli
21 citer obligari. & hanc partẽ approbat Rayn. † Quid er-
go dicemus si pater dicat sic. si debeo obligari volo ego
dotem recipere. filius autem contradicit dicens se vel-
H le eam recipere, quis præfertur in recipiendo? H ego
distingoerem, aut filius habitat simul cum patre, & tunc
pater recipiet dotem. cùm ipse substinere habeat one-
ra filij & eius vxoris, arg. l. si filia. § 1 vers. hoc amplius,
ff. fam. ercis. aut filius habitat separatus à patre, & tunc
quia ipse sustinet onera matrimonij & vxoris debebit
sibi fieri numeratio dotis, & pater pro ea obligatur, ar-
22 gum. in l. si filia. § 1 & in l. si is § 1 ff. de iur. do. † Quid si
K extraneus K sit obligatus ad restitutionem, an eo vertẽ
I te ad inopiam I poterit mulier agere, sicut dictũ est in
I marito? dicit glos. I q̃ sic in d. l. si constante. & idem se-
23 quitur Cyn. & Bar. vbi supra. † Post hęc quæritur. Ecce
quòd maritus vel socer conuenti propter inopiam ad
dotis restitutionem offerũt mulieri satisdationem pro
securitate suæ dotis, quæritur an sit differẽtia ipsius do
M tis exactio? dicunt gl. & Doct. M q̃ non, vt not. in d. l. vbi
adhuc. Et ratio est, quia cum hęc restitutio fieri debeat
vt se suosque alat, per talem satisdationem non consu-
24 litur in his alimentis. † Inde quæritur. videmus quoti-
die in pluribus instrumentis apponi clausulam [Quòd
disoluto matrimonio morte viri dos restituat vxori.]
nunquid poterit agere viro vergente ad inopiam? vide-
tur quòd non, quia tũm sibi prouiderit in vnum casum
tantum, videtur cæteris renunciasse, argum. l. si cum do-
tem, in princ. ff. solut. mat. & in l. si extraneus, ff. de con-
L di. ob causam. L In contrarium determinant Docto. vbi
supra, ea maximè ratione, q̃a huic casui mulier expres-
sè renunciare non posset, ergo multominus tacitè, vt in
25 l. de die. cum l. seq. ff. de pact. dot. † Sed pone pater dotẽ
recepit, deinde filium emancipauit, quia diues est de se,
sed pater vergit ad inopiam, an filius poterit ab eo do-
tem repetere? Doc dicunt vbi supra maximè Bar. quòd
non, agendo actione de dote, sed debet venire alia via,
videlicet intentare officium iudicis, vt pater compella
tur dotem restituere filio ad onera matrimonij substi-
nenda. & alleg. glo. in l. 1. §. si tamen. ff. de iure dot. Ego
verò allego sibi tex. in d. l. si filia. § 1 ff. famil. ercisc. & in
l. si is. § 1. ff. de iure dot. Deinde quia superius dictum
est, quod mulier in casibus à iure concessis potest agere
contra extraneum possessorem rerum sibi pro dote ob-
26 ligatarum. † Quæritur an prius per eam sit fienda ex-
cussio de bonis à marito possessis? glo. & Docto. in d. l.
N vbi adhuc N dicũt quòd sic, exemplo cæterorum credi
27 torũ, & sic, quò ad hoc nõ est dos priuilegiata. † Adhuc
* quæritur, pone, q̃ hæc mulier * agit pendente matrimo
nio propter inopiam viri ad dotem suam, obijcitur sibi
q̃ est suspecta de dilapidatione dotis, quæritur an sit re
pellenda a sua petitione? Bartol. ubi supra dicit, q̃ hoc
N casu N dos est in sequestro ponẽda, vt de ea cõmunibus
necessitatibus succurratur, argum. in l. si cum dotem. ff.
28 solu. mat. † Inde quæritur, vidimus qualiter per modũ
agendi succurratur ipsi mulieri, quæritur nunquid per
* modum excipiendi eidem succurratur? v. g. * creditores
agunt cõtra maritum, quod videns mulier, bona ipsius
mariti nititur defendere tanquàm sibi obligata pro sua
dote allegãdo inopiam viri sui, quæritur an possit, & di
O cunt Doc. vbi supra, O q̃ sic per tex. in c. per vestras. de
don. inter virum & vxo. De his autem not. Spec. in d. ti-
tu. § 1. & fin. Sed an illis casibus in quibus mulier agit
pendente matrimonio, sit mittenda in possessionem om
P nium bonorum ipsius viri a dic q̃ non. P sed solùm pro
rata quantitatis suæ dotis, argum. l. primæ, in fine, C. de
lega. secundùm Doc. vbi supra. & hoc procedit quando
29 fructus dotis per se sufficiunt ad eius alimenta. † Quid
igitur si dos sit ita parua, quòd per se nõ sufficit ad eius
alimenta, quid fiet? Dicit Bar. vbi supra, aut ipse mari-
Q tus nihil habet vltra, & tunc Q nihil tenetur dare. cùm
in plus quam tunc facere possit deducto ne egeat, nõ sit
ipse maritus compellendus, vt in l. in tantũ, ff. de re iud.
Aut habet bona aliunde sufficientia, & tunc tenetur ex
alijs bonis alimenta supplere. quia etiã nulla dote exi-
stente tenetur alimẽta præstare, vt l. q̃ si nulla. ff. de re-
li. & sumpt. fun. & l. si cum dotem, §. sin autem, in fi. ff. so-
lu. mat. & not. per Doc. in l. q̃ in vxorem, C. de neg. gest.
30 † Quid autem dices in casu econuerso, si fructus dotis
restituendę excedũt summam alimentorum ipsius mu-
lieris, quid erit? dicit Bar. vbi supra, quòd tales fructus
R superabundantes debita alimenta R restituendi sunt vi
ro, quia regulariter omnes fructus dotis quantuncunq;
eximij cedunt lucro mariti, vt ff. de iur. dot. l. dotis fru-
ctus, & pro hoc facit in argument. l. 2. C. de epis. & cler.
31 † Item quæritur, si facta dotis per virũ restitutione con
tingat ipsum peruenire ad pinguiorem fortunam & di-
ues efficiatur, an debeat dos restitui ipsi viro? gl. & Cy.
S in d. l. vbi adhuc. dicunt, S quòd non per text. in d. l. vbi
in fi. & idem sequitur Bart. vbi supra, licèt Spec. teneat
contra in tit. de don. inter vir. & vx. § fi. Sed pone quæ-
32 stionem sæpius occurrentem † Ecce, quòd maritus con
uentus ab vxore ad dotis restitutionẽ propter eius su-
peruenientem inopiam sponte cõfessus est in iudicio se
vergere ad inopiam, & tradidit vxori pro eius dote cer
ta bona, quæritur an talis confessio sit sufficiens proba-
T tio inopiæ, vt licitè fieri possit restitutio talis? T vide-
tur quòd sic per l. 1. & quod ibi no. C. de confes. Tu di-
stingue, aut est quæstio inter virum & vxorem, & tunc
plenè probat contra eum, vt d. l. 1. aut est quæstio inter
virum & extraneum, & tunc non probat, argum. l. 1. C.
33 res inter alios acta. † Vltimò quæritur, an per dictã con
fessionem spontaneã, & facta solutione poterit ipse ma
ritus reuocare, si constat eo tempore eum fuisse diuitẽ?
Breuiter Doctor. in d. l. vbi adhuc, dicunt quòd sic, quia
quando maritus est soluendo & sponte restituit dotem
ipsi vxori, videtur donare, vt l. 1. C. si dos constan. mat.
V & ibi per Cyn. Bar. verò vbi supra V tenet contrarium,
ratio est quia per hanc restitutionem non efficitur con-
ditio dotis deterior, immo melior, nec est verum quòd
sit donatio, quia mulier non lucratur fructus, cum de-
seruire habeat oneribus matrimonij, vt dictum est, &
habetur in d. l. vbi adhuc.

ADDITIONES.

a Not. q̃ in voto vxoris exigitur consensus viri, vide glo. cap. 1. 17. quæst. 1. gl. incip. Si dominus. 1 1. q. 3. Innoc. in cap. scripturæ, de voto.

b Priuatur dote. vide in Auth. vt liceat matri & auiæ. in §. quia verò. & in Auth. sed nouo iure, C. de adult. & in c. ex parte. de consuet. Bal. in c. tuæ, de procur.

Adde, quòd mulier adultera priuatatur dote & dotis actiõe, nec de ea testari, nec aliquo modo disponere potest secundùm Rom. in consil. 280. incip. Hæc Iuliana, quod dotis lucrum cedit marito, & nõ hæredibus adulterę, nec requiritur sententia priuationis, quando adulterium est notorium; prout tenent Cano in c. plerunque, de don. inter vir. & vx. perditq; adultera omne ius quod habet in marito, secundùm Abb. in cap. literas, de restit. spol. nec habet aliquod priuilegium ex matrimonio quod violauit; secundum Dec. in c. pastoralis, colũ. penul. versic. sed tamen ista conclusio, extra de iud. pro quo uide Cyn. & Doct. in l. 1. C. de adult. & in l. ex consensu. C. de repud. Bart. & Doct. in l. rei iudi. §. morum, ff. solu. mat. Bald. in l. 1. §. illud. C. de rei vx. act. Alex. de Imo. in l. moram, in fi. ff. sol. mat. Hipp. de Mar. in l. 1. §. item diuus, ff. ad l. Cor. de sica. in l. vnica. C. de rap. virg. nu. 48. Lud. Carc. in repe. l. obseruare, §. circa quartum, nu. 253. C. quo app. non reci. Ang. Aret. in tract. malefi. in gl. in ver. che hai adulterato la mia donna, col. 3 Bal. consil. 221. in 1. vol. Paul. de Cast. consil. 402. incip. Hæc mulier, ...

H *Ego distinguerem, Negas. sup. d num. 36. circa med.*

I *Quòd sic, Ioã. Lup. d. Rubr. de donat. inter vir. & vxo. §. 31. vbi late.*

K *Quòd nõ, Io. Lup. 1 2. § vias, §. 1 & § 3.*

L *In contrariũ determinat Rip. in rub. sol. matr. nu. 27. & in l. 1. num. 91. eo. titu. & in l. si constãte, nu. 96. eo. tit.*

M *Dicunt quòd sic, in contrariũ multa ponit Io. Lup. in d. rub. §. 34 licet in fi. videatur seq. istã opin. quam late comprobat Boner. decisio. 200. in fi. post Neguf. in primo mẽbro, 8. partis, nume. 23. vsq; 28.*

N *Dos est in sequestro ponenda Io. Lup. in d. rub. §. 40.*

O *Quòd sic, per text. in c per vestras, Decis. Tholos. 338. in addi. in fi.*

P *Sed solum pro quantitate sua dotis, Io. Lup. in d. rub. §. 36. ver sic intelligo prædicta.*

Q *Nihil tenetur dare, Iod. Lup. supra §. 37. vbi late concludit contrarium & ampliat. tamẽ istũ locũ citat & sequitur Iac. Philip. Porci. consil. 160. nu. 12.*

R *Restituendi sunt viro, Ioan. Lup. in d. rub. §. 19.*

a *Quòd nõ, istũ locũ citat & cõprobat pluribus, Io. Lup. in d. rub. §. 25. licèt alleg. alios in contrarium, vbi alleg. quandam distin-*
ctionem, vide supra numer. 14. vbi allegaui.

T *Vĩ q̃ sic, Io. Lup. supra §. 28, nu. 21. Rip. in l. si constante, nu. 37. Decis. Bono. 68.*

V *Tenet contrariũ, Io. Lup. d. §. 28. num. 37. vers. fateor, vbi citat istum locum.*

mulier, in 1. volu. & consil. 117. incip. Reuocatur in dubium, in 2. vol. Alex. de Imol. in consil. 191. incip. in cã, & lite. in 6. vol. Hipp. in consil. 58. incip. Circa petitionem, num. 10. & 11. in 1. vol. Bermum Choueronium, in tracta. de public. concubi. sub rub de adult. Iodotum in Praat Crim. c. 80. num. 24. 89. nu. 28. Zilettus.

b Priuatur dote. Adde, ꝙ mulier propter adulteriũ perdit dotem, quæ cedit lucro mariti, vel filiorum legitimorum. cap. plerunque de dona. inter vir. & vxo §. quia verò. in auth. vt lic. matri & auiæ. Catel. ver. mulier propter adulterium. Alex. consil. 189. post princ. lib. 6. Ias. in l. fideicommissum, num. 3. C. de fideicom. 10 l. 3. nu. 6. ff. sol. mat. Fely. in c. pastoralis. col. pen. ver. mulier. de iudi. Hippol. cons. 13. Doct. in apostil. ad Bar. in l. consensu. C. de repud. Quam conclusionem ampliant Doct. vt non solum perdat dotem, sed etiam bona paraphernalia, per gl. in d. c. plerunque. quam dicit sing. Card. cons. 111. 2. dub. Rom. sing 315. Feli. d. c. pastoralis. Rip. in l. 2. num. 8. ff. solu. mat. vbi quòd etiam thorus separatur. Boer. q6. 338. vbi concludit quò ad dotem & paraphernalia nisi in casu de quo ibi per eum, eo tamen casu si maritus vxor interficiat, non lucratur dotem. teste Iodoc. prac. crim c. 80. num. 24. Rolã de dote q. 63. Iodoc. cap. 89. num. 18. vbi enumerat casus in quibus non licet marito vxorem adulterij accusare, cuius contrarium videtur notare Doc. ad Bar. in l. miles, § socer. ff de adult. pro quo vide Hipp. singu. 134. Dec. d. c. pastoralis. col. 7. Gerard. sing. 48. Syluest. in sum, ver. dos. num. 16. non tamen lucratur dotem in præiudicium patris, secundum communem per Alexã. d. l. 1 §. 1. col. 1. ver. ea quo etiã, ff sol. mat. Doc. in apost. ad Bar. in l. 3. C. de repud. Quid de pœna adulterij? & dic, ꝙ hodie non est mortis, sed detrusio in monasterium, & si habet filios, duæ partes substantiæ eorum sunt, & tertia monasterij. si verò nullos habet, neque parentes, tota applicabitur monasterio, secundum Roland. consil. 35. num. 3. lib. 2. Auth. sed hodie. C de adult. c. gaudemus, de conuer coniug. Alexan. consil. 99. colum. 1. lib. 6. consil. 13. col. 3. lib. 7. Rol. dicto consil. 35. num. 23. vbi loquitur de habenda copula cum vidua, in prædicta autem quæst. si habeat filios, dic quod eis reseruari debet, iuxta not. per Crem. sing. 87. Quid de vxore, an contra maritum adulterum ad thori separationem, dotis & donationis propter nupt. restitutionem agere possit? & pro affirmatiua concludit idem Rolã. consil. 50. num. 5. & seq. lib. 1. & ibi num. 13. ubi ampliat etiam si maritus habuisset rem cum soluta. Item ampliat, procedere nõ solum in dote data, sed ét in promissa, Rol. in dicto consil. 50. num. 8. vbi hoc procedere dicit, quando maritus non haberet filior ea primo, nec ex secundo matrimonio, alias secus, vt per Baldus in l. hac edictali. colũ. 1. ver. sed pone, C. de secund. nupt. Boer. quæst. 338. colũ. 3. Quibus adde, ꝙ quemadmodum maritus propter adulteriũ vxoris lucratur dotem, l. cum mulier. ff. solu. mat. Ita etiam vxoris propter adulterium viri lucratur donationem propter nuptias, teste Rol. d. consil. 50. num. 7. quam quæstionem cũ materia latius prosequere, vt per Iacob. Nouel. prac. crim. cap. 12. nu. 18. Doct. ad Bar. dicta l. consensu. gl. & Doc. dicto c. in Rub. C. de eden. & in rub. extra de iud. Aret. tract. malefic. ver. che hai adulterato num. 17. Hipp. singu. 134 & ꝙ non possit mulier accusata testari de dote, scribit Rom. consil. 286. pro qua etiam post mortem illius, pro cõsecutione ipsius dotis, iudicium institui posse dicit idem Roman. ibi, licet non transeat ipsa potestas agendi ad dotem consequendam propter causam adulterij in hæredem eius, cui applicari debet, Roma. dicto consil. Boer. dicta qõ. 338. num. 4. num. 7. Quid in vidua quæ commisit stuprum? & dic, vt per Rolan. consil. 36. num. 44. & seq. lib. 2. Ofasc. decis. 77 post Ias. in l. 2. col. 3. ff. sol. mat. Catel. ver. mulier. In vxore autẽ dic, ꝙ licet ea sententia dos fuerit marito applicata, & acquisita; si tamen mulier per principem restituatur, recuperabit etiam dotem, teste Ancha. consil. 480. quem refert Galiaul. in l. Gallus. §. & quid si tantum, colum. 14. num. 70. ff. de liber. & posthum. Masuer.

c Adulterium. dic ꝙ viduæ possunt opponere stuprum, vt consuluit Paul. de Castr. consil. 321.

d No. quando moritur sponsa, an vir lucretur dotem, de ista materia vide per Card. Zabar. in c. ex tenore, de re. & eundem Card. in c. cum dilectus, de consuet. per Pet. de Anch. in cap. quemadmodum, de iureiur. idem Pet. de Anch. in repet. c. canonum, de consti. Abb. in rub. de spons. Abb. in c. tertio loco, de prob. Abb. in c. ex publico, de conuer. coniur. Abb. in cap. inter virum, de spons. Abb. consil. 1. in 1. vol. Abb. consil. 175. & Signor. de Homod. consil. 146.

e Dotem repetere. & in quibus casibus, vide gl. Institu. de act. § fuerat, Cyn. in l. vbi adhuc. C de iur. dot. Spec. in tit. de don. inter vir. & vxo. in §. 1. & vide in l. si constante. in apost. ad Alex. per me factis.

e Dotẽ repetere. Adde, ꝙ dos constante matrimonio peti non potest, nec restitui. & vbi fiat, restitutio est nulla, secundum communem per Rolan. consil. 9. num 12. lib. primo. quæ concl. fallit vbi maritus vergit ad inopiam, Rolan. d. consil. & num. pro quo vide quæ scribit Ias. in l. iurisgentium, §. quinimmo numer. 25. 26. ff. de pact. & an dos dicatur illa, quæ fuit restituta post sol. mat. vide eundem Ias. in rub. col. 2. ver. 3. concl. ff. sol. mat. vbi ponit Reg cum limit. Masuer.

f Quomodo probatur quis pauper effici, vide Cyn. in l. vbi adhuc ff. de iure dot. Bartol. in l. illa stipulatio. ff. de verb. obl. Lud. Rom. consil. 242.

g Opulenta. si vis videre, qui opinionis huius Auctores fuere, & qui contrarium tenuerunt, require Tiraqu. in tracta. cessante causa, in 14. limit. Zilettus.

h Cogitur pater Adde Pau. de Cast. consil. 163. vbi quid si pater est mente captus.

i An pater. vide Bartol. in l. si cum dotem. ff. solut. matr. Barto. in l. dotem. ff. de cast. pec. Ang. in l. 2. C. de bonor. quæ liber.

k Extraneus, vide Alexã. in l. si constante. & ibi in apostil. vbi posui consilia Lud. Rom.

l Inopiam. vide Doct. in l. 2 in princ. ff. sol. mat.

* Repetitur dos. Adde, quòd sicut dos sol. mat. per mortem vxoris reuertitur ad hæredes vxoris, ita & donatio propter nuptias propter mortem mariti, ad hæredes viri, auth. æqualitas, C. de pact. conuent. Bald. in l. 2. C. de bon. quæ lib. Ang. in §. est & aliud. Institu. de don. Paris. cons. 59. col. fi. lib. 1. limitatur tamen ea communis sententia, locum non habere, vbi aliter per pactũ inter coniuges actum esset, per tex. in c. fi. de don. inter vir. & vx. Bal. in auth. siue à me. C. ad Vell. Rolan. consil. 62. col. 1. lib. 1. vbi inter alia, alleg. Goz. consil. 47. col. pen. in fin. & ideo si ea pacto promisit maritus dotem & augmentum, siue donationem propter nuptias restituere, & soluere vxorẽ, siue eius hæredibus & successoribus in omnem casum dotis restituendæ, vt fit communiter in instrumentis dotalibus, dicit Roland. d. consil. quòd ei acquisita est donatio propter nuptias, & ibi monet maritos, ne promittant eo modo, maxime cum iuramento, quia per tale pactum iuratum perderét augmentum, sequitur Aym. consil. 184. col. fi. Accedit, quod pactum factum inter virum & vxorem, quod extantibus liberis, maritus lucretur dotem sol. matr. valet, ex gl. in l. 1. ver. interuenit, ff. de pact. dot. l. si liberis, eod. tit. ergo similiter debét valere pactum, quòd vxor per mortem mariti: etiam extantibus liberis lucretur donationem propter nuptias, Salic. in Auth. sed si quis, C. de secũ. nup. gl. & Bal in l. quod scitis, C. de bon. quæ lib. & est gl. in verb. à matre, ita prædictos Rol. d. cons. 62. vbi nu. 7. dicit valere etiam tale pactum, quòd donatio propter nuptias morte vxoris etiã viuente marito transeat ad hæredes vxoris. Neque obstat, inquit ipse, quòd extantib. liberis primi matrimonij, mater non habet. nisi vsumfr. talis augmẽti: quia ea defuncta redit ad filios primi matrimonij, l. fœminæ, C de secun. nup. & filij secundi nihil lucrãtur, Crem. sing. vlt. & quia mulier transiens ad secũda vota, quicquid ex facultatibus primi viri lucratur.

tenetur

tenetur communibus liberis reseruare, d. l. fœminæ. cũ simil. cod. tit. vbi filij suscepti ex quocunque coniugio, à suis patribus collatas sponsalitias largitates sibi vendicant, l generaliter. eod. titu Bald. in l. si liberis, C. de secun. nup. Dec. consi. 87. col. 3. Quia procederet ea oppositio in pacto simplici, quòd per mortem mariti cum liberis, vxor lucretur donationem propter nuptias, iuxta supra allegatas decisio. secus in pacto expresso, facto vxore præsente & acceptante, de quo in casu prædicto Rolan. d. cons. nu. 12. & seq. vbi declarat, & tandem concludit in fauorẽ vxoris, q posit de ipsa donatione propter nuptias disponere tam inter filios primi, quàm secundi matrimonij, virtute pacti prædicti. Quam concl. confirmat ex alia concl. quæ habet, q vxor non potest testari de dote, vel de ea disponere, stante statuto, quòd vxore decedente cum liberis primi matrimonij, maritus lucretur dotem, quia per tale statutum expresse derogatur dispositioni, l. hac edictali, C. de secun. nupt. secundum communem ibi allegatam d. consi. col. fin. num. 31. de quo plenè habetur per eũdem Rol. de dote, q. 56. & tamen si maritus consentiat vxori, vt possit disponere, valet dispositio; ergo idem dicendum in casu d. consil. q licèt de iure mulier transiens ad secunda vota non posit testari de donatione propter nuptias, d. l. fœminæ, §. fin. quia tenetur reseruare filijs primi matrimonij, tamen poterit disponere accedente consenso mariti. Masuer.

Mulier agit. Adde, quòd vxor sol. matri. imò & constante in casu inopiæ viri dotem recuperat, l. in rebus, C. de iur. do. & toto titu. ff. sol. matr. quod & in bannito receptum esse, testatur Ias. in l. si cõstante, nu. 168. Rip. num. nume. 43. sol. matr. Roma. consil. 302. colum. 1. Idem in vagabundo. qui certam sedem non habet, dicit Rimin. Inst. tit. quib. alien. lic. num. 340. Auth. de exhib. reis, in princ. potestq, mulier petere se assecurari super pecunia viri ponitq; ad honestum lucrum Rimin. vbi supra nu. 341. arg. text. in cap. per vestras, de donat. inter vir. & vxo. not. Afflic. decis. 221. cui vxori eo casu quo agit ad dotem contra tertios bonorum possessores mariti vergentis ad inopiam, consignãda sunt tot bona, quæ æquiualeant doti & donationi propter nuptias, vt docte scribit Rol. consi. 9. nu. 40. lib. 1. Alexan. consil. 142. col. fin. libr. 5. Capel. Tolos. q. 338. Turz. qui in materia ponit duas reg. affirmatiuam scilicet, & negatiuam, concl. 10. & 21. Doct in c. per vestras, extra de don. inter vir. & vx. Alex. consil. 142. lib. 5. consil. 122. libr. 7. Dec. consil. 96. Rom. consil. 445. & q tunc agere posit mulier nedum ad dotem collocandam in tuto. sed etiam ad donationẽ propter nuptias, & ad bona paraphernalia, & nedũ contra virum, sed etiam contra tertios possessores bonorũ mariti communem dicit Rol. d. consi. 10. nu. 12. num. 13. lib. 1. Castr. in l si constante, ff. sol matri. eo autem casu, si mulier dicat non esse alia bona, in quibus dos eidem restitui posit. Dicunt aliqui ipsam habere intẽtionem fundatam, & dicendo contrarium incumbere onus probandi, vt scribit Dec. consi. 519 col. fi. in fi cuius contrarium videtur tenere Cast. in l. Mæuia, §. fundus, nu. 3 ff. sol. matr. vbi inter alia, dicit q quãdo mulier est actrix, & fundat se in negatiua, puta quòd non sint alia bona mariti, illam probare debet. Quod verius existimo, vt etiam vidi practicatum, & fac. not per Roma. consi. 245. col. fi & quæ habẽtur supra for. act. Real ver. veris. n. 65. Quando verò restitutio dotis fit constante matri. propter vergen. viri ad inopiam. Quid dicendum de fructibus? & dic, quòd tunc fructus non diuiduntur, secũdum l. diuortio. sol. matr. sed omnes extan. restitui debẽt mulieri, consumpti verò non teste Bart. in l. si constante, in princ. 5 q. 3. q. princ. Rolan consi. 27. nu. 19. lib. 2. de quo vide Ias. in l. qui Romæ. 1. respon. in fin. ff de verbor. oblig. Masuer.

Creditores agunt. Adde, q mulier quæ habent bona mariti hypothecata pro dote, cum translatione dominij & possessionis potest in illis insistere, & impedire publicationẽ bonorum mariti, donec ei de dotibus satisfactum fuerit, teste Rol. consil. 31. num. 39. libr. 1. pro quo fac. quæ scribit Nat. consil. 300. vbi quòd mulier potest ratione hypothecæ suarum dotium impedire executionem intentatam à creditoribus super bonis viri cõstante matr. & petere, vt sibi liceat retinere dicta bona loco pignoris, absque eo q prius cõtra maritum egerit. Quo in caso vidi practicatum, quòd ipsa diceret, se possidere vigore constituti, & peteret se manuteneri in possess. ad dicta autem Pap. hic ver. sed an illis casibus. Adde, quæ habentur super hoc ver. nu. 4. & quid de muliere missa in possess. pro quantitate dotali, an fructus quos percipit, dotem extenuent? & dic, vt per Bald. in Auth ei qui iurat, nu. 39. C. de bon. auth. iud. poss. vbi declarat materiam. §. exactio l. vnica, C. de rei vxo. act. Cui adde, q & si mulier sol. matr. posit retinere vel ingredi possess. bonorum mariti pro dotibus suis, illud procedit ante aditam hæreditatem, secus post. & hærede nõ citato, secundùm Rol consi 77. nu. 34. libr. 1. post Bald. in l. pignoris, C. de pign. act. & d. consil. nu. 35. vbi quòd mulier viro mortuo, potest pro dotibus suis possidere bona mariti, quando vacua possessio sine vitio ad eam peruenit, pro quo vide quæ scribit Dec. consi 671. nu. 5. nu. 6. & seq. vbi quòd vxor sol. matr. bonorum dotalium possessionẽ apprehendere debet, licèt dominium ipso iure in eam transeat, teste Rol. d. consi. 77. nu. 36. Masuer.

S V M M A R I V M.

1 *Actio de dote quando competat.*
2 *Matrimonio minus legitimè contracto, an competat actio de dote mulieri.*
3 *Filij quales sint, qui nascuntur ex matrimonio minus legitimè contracto.*
4 *Matrimonium quando legitimè contrahatur.*
5 *Impedimenta matrimonij, quæ sunt.*
6 *Conditio an vitiet matrimonium.*
7 *Votum an impediat matrimonium.*
8 *Cognatio an impediat matrimonium.*
9 *Cognatio quotuplex sit.*
10 *Vno coniugum leuante de sacro fonte, & alter efficitur compater.*
11 *Nepotes & pronepotes non prohibentur contrahere.*
12 *Plures ad inuicem leuantes excepto leuato non sunt compatres.*
13 *Vir & vxor non possunt vno & eodem tempore leuare.*
14 *Cognatio carnalis quid sit.*
15 *Quid iuris si alter excedat quartum gradum, & alter sit in quarto.*
16 *Cognatio legalis quid sit.*
17 *Crimen an impediat matrimonium.*
18 *Diuersitas secta an impediat matrimonium.*
19 *Violentia an impediat matrimonium.*
20 *Ordo sacer an impediat matrimonium.*
21 *Ligamen matrimoniale an impediat aliud matrimonium.*
22 *Publica honestas an impediat matrimonium.*
23 *Affinitas an impediat matrimonium, & quid sit. Affinitatis principium quod sit.*
24 *Affinitas, inter quos contrahatur.*
25 *Affinitas vsque ad quem gradũ terminetur inter ascendentes & descendentes.*
26 *Frigiditas an impediat matrimonium.*
27 *Quibus casibus non debet contrahi matrimonium, si tamen contrahatur tenet.*

1 Matrimonium legitimè contraxit. † Aduerte, quòd vt actio competat de dote, necesse est, q matrimoniũ fuerit legitimè contractum, * qa dos sine matrimonio esse non potest, vt l. si. in princ. C. de do. ante nup. licet matrimonium posit esse sine do-
2 te, vt l. quòd si nulla. ff. de relig. & sump. fun. † Quid si matrimonium appareat minus legitime contractum, an competat mulieri actio de dote cõtra maritum? dicitur autem matrimonium minus legitimè contrahi varijs ex causis;

A Primo casu Rip. in rub sol. matr. n. 63. Io. Cāpeg. in tract. de dote, in rub. de dote locisque crustitut. quasi 97.
B Secundo casu Ir. Lup in d rub. §. 22. Didac. in tit. de sponsa in 2. parte c. 8. nu. 21. Rip d rub. sol matri sub nu 63.
C Et vir ignerauit quod de ignorantia iuris vel facti & Crassa Didac. supra.
D Distinguitur Ludou. de Surdis in tract de natural. liber. in rub. de legitimus perputatiuum matrimonium.
E Et tunc quod sciente immo qur ad vtrunque filij dicũtur legitimi Gabriel Pulros in tract de noth & spur cap. 9 nu. 11. Didac in titu. de sponsal. in duodecim parte c. 8. § 1. Rol à Valle consi. 93. nu. 18. vol. 3. Ant. Gabr. de ermnu. ernclus titu. de legitimat. conclus 4. num. 7. & 4. & rationem reddit gle in c. cũ inhibitir de clandest despon sat. in verbo si ambe qui monstruosu esset si aliquis partẽ legitimus esset par tem illegitimus. sequitur Ias cō sil. 156. colum. 1. versic. item que ad legitimutum & vers. imr fortius vel. 4 & licet Anto. Gabr. supra nu 5. vide tur velle hunc eruclusionem nō procedere in terris impery quod est contra Dect. supra citatis & pracipue Ant de Ibel in truc de legitimat vers. visum est Decis. Tholos. 157. & ratio est quia sumus in causa matrimoniali & stamus iuri canno c. lator qui si ly sint legitimi ita decidit Gabr. Puleot. sup. cap. 9. numero 6. in fin.

F His versibus cōprehēdutur vide in summa armeliuna in verbo matrimoniũ vbi declarãtur omnia ista.

G Cōtrahere cũ Berta & erat Clara Dida. supra capit. 3. 2. partis §. septimo Armeliana supra nu. 5.
H Contraxit cum serua Armeliana supra nu. 5. cum seq.
I Conditio Didac supra c. 8. §. 1, vbi latissime Marsi. sing 286. Syluanus nup. lib. 2. unde si an matrimonium possit contrahi sub conditione si Papa dispensa uerit Vasq in titu. de successionum progressu §. 3. nume. 9. & attestat ur de cōmuni quod uro.
K Non contrahendi matrimonium hoc impedit contrahendum non autem dirimit cōtractũ secus si sit votum religionis approbate, vt per Armelsa sup. n 8.
L Cognatio Armeliana supra n. 9. vide late circa ista Io Andr. in tit. de sponsa. versi. de matr. num. 7. cum seq. Didac. supra de sponsal. c. 6. §. 4. 2. parte nu. 6. vbi ponit an ista cognatio possit contrahi per procuratorem.

ex causis; vel ratione deficientis consensus, vel ratione
ætatis, vel ratione consanguinitatis, vel ratione affini-
tatis, vel ratione publicę honestatis, vel ratione plurali-
tatis vxorum. vt plenè legitur & tractatur Inst. de nupt.
§. ergo non omnes. & per Azo. in summa. C. de nupt. &
per Gof in summa. C. de nupt. & per Gof. in summa. ex
tra de spon. & ma. & pulcherrime per Io. Andr. in sum.
sua super 4. lib. decretalium. Et quantum ad propositã
quæstionem dicendum est, quòd aut vterque, scilicet vir
& vxor sciebant matrimonium esse nullum; aut vterq;
A ignorabat; aut vnus sciebat alter ignorabat. A Primo
casu nulla competit mulieri actio de dote, sed applica-
B tur fisco, vt in l. qui cōtra. C. de incest. nup. & ibi not. B
Secundo casu competit mulieri ad dotem repetendam
non actio ex stipulatu, sed condictio ob causam, vel con
dictio sine causa, vt l. 1. C. de cond. ob caus. & ibi no. &
in l. si cum dotem. §. fin. ff. sol. matrim. Quæ cōdictiones
ob causam, vel sine causa, eiusdem sunt naturæ & pote-
statis, cuius est actio ex stipulatu, quæ pro vera dote cō-
petit. vt d. §. fin. & ibi not. & in l. 2. in fin. ff. de prin. cred.
Tertio autem casu considerandum est, aut mulier sci-
C uit, C & vir ignorauit, & tunc ipsa perdit dotem: aut
ecōtra vir sciebat, & mulier ignorabat, & vir perdit do-
nationem propter nuptias, & mulier repetit dotem, vt
3 plenè not. in d. l. qui contra. † Quid autem sit de eorum
* filiis, * an sint legitimi, vel naturales tãtum, aut spurij,
D vel illegitimi? D Distinguitur per text. in cap. lator. ex-
tra qui fi. sint leg. nam aut vterque fuit ignorans, & tunc
filij sunt legitimi, quando ignorantia non est crassa, &
contra ius naturale: aut vterque fuit sciens, & tunc filij
E sunt spurij: aut vnus fuit sciens, & alter ignorans, E &
tunc quo ad scientem reputantur illegitimi, quantum
verò ad ignorantem erunt legitimi. dic vt ibi in d. l. qui
4 contra. vbi de his plenius disputatur. † Quærendum
nunc superest, quando dicatur matrimonium fore legi-
* timè contractum. * vbi est sciendum, quod matrimo-
nium solo consensu contrahitur. l. nuptias, ff. de reg. iur.
& in c. cum locum, & c. tua nos, cum sim. extra de spons.
& l. 2. ff. de ritu nup. Cōtrahitur ergo matrimonium le-
a gitimè a concurrentibus ad hoc pluribus respectibus,
videlicet ætate legitima personarum contrahentium,
quæ est in masculo 14. ann. & in fœmina 12. ann. Inst. de
nup. in princ. & not. in c. 3. de despon. impub. & in c. de
illis. eo. tit. Item & quod matrimonium contractum sit
publicè, non clãdestinè in camera, vel furtiuè de nocte.
Quod ideo dispositum est per ius canonicum, ne desit
probatio eius, si alter coniugum diffiteatur matrimo-
nium: nam vbi vterque confiteretur, sufficiens esset pro
batio, vt hæc probantur in cap. 1. & 2. extra de clan. de-
spon. Cessare etiam debent impedimenta à iure dispo-
sita, quæ varia sunt, vt Inst. de nupt. §. ergo non omnes.

F cum sim. supra alleg. quæ impedimenta F his versibus
comprehenduntur. [Error, conditio, votum, cognatio,
crimen, Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Si sis affinis, si forte coire nequibis, Hæc socianda ve-
5 tant, connubia iuncta retractant.] † Videamus igitur su
perficialiter declarationem horum versuum pro rudi-
bus. Dicitur, ergo primò [Error] de hoc errore datur
G exemplum in eo qui putabat se G contrahere cum Ber
ta, & erat Clara, an talis error in substantia personæ im
b pediat b matrimonium? dic, quòd sic; quia deficit con-
sensus, qui est de substantia matrimonij, vt dictum est,
cum nihil sit quod magis impediat consensum, quàm
error, vt l. si per errorem, ff. de iurisd. omn. iud. & idem
si interuenerit error in statu personæ, ut quia credebat
H contrahere matrimonium cum libera, & H contraxit cũ
6 serua, vt extra de coniu. seruo. cap. 1. & 2. † Sequitur in
I versu I [Conditio.] intelligi debet de conditione pro-
prie quæ est de futuro, aut de modo apposito in contra-
ctu matrimonij, quæ conditio & modus siquidè sit pos-
sibilis & honesta, debet impleri, aliter vitiatur matrimo
nium, ut in cap. de illis. & cap. super eo. & cap. per tuas,
extra de condi. appo. si autem modus uel cōditio sit im-
possibilis de iure, uel de facto, tunc reiicitur, & pro non
7 appositis habentur, ut extra eod. titu. cap. 1. in fin. † Se-
K quitur [votum] hic intelligitur de uoto, K non cōtra-
hendi matrimonium, non autem de uoto eundi ad San
ctum Iacobum, quod quidem uotũ emissum super ma-
trimonio non contrahendo est duplex, uidelicet solem-
ne, & simplex. Solemne autem est illud, quod fit per su-
sceptionem alicuius sacri ordinis, uel per professionẽ
alicuius approbatæ religionis tacitam, uel expressam.
ut de uoto. in cap. 1. libr. 6. His cessantibus appellatur
uotum simplex, quod non dirimit matrimonium con-
tractum, licet impediat contrahendum, ut in cap. 3. cum
8 seq extra qui cle. uel uo. † Sequitur [Cognatio] hic ad
uerte, quia frequenter accidit tale impedimentum, un-
de sciendum quo ad præsens attinet, quòd cognatio est
9 triplex, uidelicet spiritualis, carnalis, & legalis. † L Co-
L gnatio spiritualis c est illa, quæ contrahitur per compa
c ternitatem in sacramento baptismi, uel confirmatione
in collatione chrismatis, quæ cognatio impedit matri-
monium contrahi in pluribus personis & gradibus, in
quo erratur à pluribus, & uariæ personæ illaqueantur,
& decipiuntur. Et primo impeditur contrahi matrimo
nium inter compatrem & commatrem, ut in cap. Marti
10 nus, de cogn. spir. † Et si unus ex cōiugatis leuet pen-
dente inter eos matrimonio alienum puerum de sacro
fonte seu baptismo, alter coniugium erit similiter com-
pater, quia sunt una caro, ut in c. 1. de cogn. spir. libr. 6.
quod est mirabile, secus ergo si ante matrimonium al-
ter eorum leuasset, ut not. in d. capitu. Martinus. & 30.
quæstio. 1. in cap. post obitum. per alia autem sacramen
ta, exceptis superioribus duobus uidelicet baptismo &
confirmatione, non contrahitur compaternitas. ut in ca
pitu. fin. in fin. de cogn. spir. libr. 6. Item secundò impe-
diuntur matrimonium contrahere filij tantum ipso-
11 rum compatrum inter se. † Vlteriores autem gradu,
puta nepotes & pronepotes non impediũtur, & ob hoc
deberent homines abstinere à talibus compaternitati-
bus, in quibus per multos inconsulte & indelibera-
tè proceditur, ut habetur extra de cogn. spir. cap. tua.
& capitu. 1. & capit. super eo. extra qui ma. accu. poss.
Et aduerte, quod sicut compaternitas contrahitur in-
ter leuatum & leuantem & eius parentes, sic inter
baptizantem & baptizatos, & eius parentes, ut ext.
eod. capitu. fin. libr. 6. Vnde conclusiue circa prædicta
attende, quòd appellatione parentum intelliguntur
pater & mater, ut in d. capitu. Martinus. & capitu. fin.
de cogn. spir. cap. 1. libr. 6. Et amplius in summa no-
ta, quod sunt uiginti casus, quibus per spiritualem co-
gnationem matrimonium impeditur, quos enumerat
Ioan. Andr. in dicta eius summa, & habentur in d. cap.
12 Martinus, & cap. 1. & cap. fin. † Quid si plures leuent
unum de sacro fonte, ut fit quotidie, nunquid inter se

excepto

excepto leuato poterunt matrimonium contrahere? di-
n cit Innoc. n quod sic, per not. in d. cap. Martinus, & per
hoc patet, quod tales personæ non sunt inuicem com-
patres, licèt aliqui ignorantes se appellent compatres.
13 † Not. tamen q vir & vxor prohibentur vno & eodem
tempore simul de sacro fonte leuare, vt habetur, 30. q.
14 4. c. quòd autem. † Cognatio autem carnalis est atti-
nentia proueniens ex semine, quæ cognatio in quarto
n vel citeriori gradu existẽtibus n impedit matrimoniũ,
siue sint in gradu consanguinitatis, vel affinitatis, vt in
cap. non debet, extra de consang. & affi. Sed in gradu
quinto vel vlteriori licitè contrahitur, vt ibi, computan
do gradus secundum ius canonicum, vt traditur 35. q. 5.
15 cap. ad sedem. † Sufficit tamen quòd alter eorum ex-
cedat quartum, si alter reperiatur esse in quarto vel ci-
teriori gradu, vt in c. dilecto. & in c. vir qui. eat. de con-
* sang. & affi. nisi * per Papam dispensatio intercedat, vt
16 in cap. quia circa. extra eo. tit. † o Cognatio verò lega-
o lis est illa, quæ contrahitur inuentione legis, non semi-
ne hominis, vt puta quando homo qui nõ habet filium
per generationem quærit sibi facere filium per nudum
amorem adoptando vel arrogando, vt habetur ff. & C.
de adop. per totum, & extra de cogna. leg. per totũ. Hæc
autem cognatio triplicem habet prohibitionem, vnam
videlicet temporalem, & duas perpetuas. Prima tempo
ralis est illa, qua durante adoptione frater naturalis nõ
posset contrahere cum sorore adoptiua, sed dissoluta
adoptione per emancipationem poterit contrahere cũ
ea, vt c. 1. extra de cogna. leg. Aliæ aũt duę sunt ppetuę,
videlicet inter adoptãtẽ & adoptatã ẽt soluta adoptio-
ne per emãcipationẽ, vt ff de ritu nup. l. adoptiuus. qn
etiã inter adoptãtẽ & vxorẽ adoptati, & ecõtra iter vxo
rẽ adoptantis & adoptatũ, vt ff. de ritu nup. l. adoptiuus.
17 † Sequitur [Crimen] hic not. quòd loquitur versus de
crimine adulterij, incestus, vel homicidij. Vnde siquidẽ
interuenerit crimen incestus, quod committitur secun
dùm hanc materiam inter consanguineos, vel affines de
iure canonico, illius, quam quis vxorem accipere vult,
tunc impeditur matrimonium contrahi, sed non dissol-
uitur nec impeditur matrimonium iam contractum, vt
in cap. transmissæ, extra de eo qui co. consan. vxo. suæ. in
quo multi erant. Sunt enim plerique qui se carnaliter
aliquando commiscent vel consanguineis, vel sororibus
earum, quas postea in vxores accipiunt. idem in ea, quę
crimen commisit machinando mortem coniugis, quæ
non potest in vxorem accipi, vt in c. 1. extra de diuor.
& in certis alijs criminibus, quæ habentur 34. q. 2. cap.
quamquam alias, de pœnitentibus, & extra de pœnit. &
remiss. cap. 2. Cætera autem crimina non impediunt cõ-
trahi matrimonium, nec dirimunt iam contractum, ex-
tra de diuort. cap. 1. Fallit in tribus casibus, quibus dis-
soluitur matrimonium contractum. Primus, si adulter
dat fidem adulteræ viuente prima vxore, quòd eam ac-
cipiet in vxorem, vt extra de eo qui dux. in ma. quã pol.
per adult. cap. 2. Secundus est, quando quis de facto cõ
trahit cum secunda prima viuente, quo casu si secunda
ignorauit de ipsa prima mortua compellitur adhærere
secundæ si ipsa voluerit, vt extra de eo qui dux. in ma.
cap. cum Apostolica, cum sim. Tertius casus est, cùm ef-
fectus machinationis in mortem est secutus, vt 31. quæ-
stio. 1. per totum, & de eo qui dux. in ma. per totum, ma
18 ximè in capit. super eod. de diuor. cum sim. † Sequitur
p [p Cultus disparitas] exemplũ huius est, cùm Christia-
nus cõtrahit cum Iudæa, vel Saracena, 28. q. 3. cap. caue.
cum seq. & not. in cap. quanto, & in cap. gaudemus, ex-
19 tra de diuor. † Sequitur [Vis] intellige hic de violen-
tia, quæ caderet in constantem virum, nam leuis turba-
tio animi ac leues comminationes non impediunt con-
trahi matrimonium, vt extra de eo qui dux. in ma. cap.
2. nam matrimonia debent esse libera & spontanea, vt
in cap. cum locum, de spon. & in cap. gemma, & c. de mu
lieribus, eod. titu. facit quod habetur in c. de illis. el 2.
20 & c. ex literis, ext. de despõ. impu. † q Sequit [Ordo]
q hoc intellige de ordine sacro magno qui habet matri-
monium impedire, vt extra qui cle. vel vo. capit. 1. & 2.
Minor autem ordo, vt est simplex clericus non impedit
21 vt ibi, & 32. dist. c. seriatim. † Sequitur [Ligamen] hoc
intelligitur de ligamine primæ sponsæ, vel vxoris, vbi
aduertendum, quòd aliquando quis contraxit cum pri
ma per verba de præsenti, & tunc si non subsit aliud qđ
obest, contrahendo cum secunda tenet matrimonium
primum, etiam si in secundo interuenit copula carnalis,
& non in primo, vt extra de despon. impu. per totũ, ma-
xime in cap. fin. & in cap. pen. & fin. de spon. Si verò con
traxit cum prima per verba de futuro, nec carnalis co-
pula fuerit secuta, quia tunc transirent hęc sponsalia in
verum matrimonium, vt in cap. is qui. de sponsa. dicen-
dum erit non impediri secundum matrimonium con-
tractum per verba de præsenti propter primum contra
ctum per sola verba de futuro; nam fortius vinculum
est matrimonij contracti per verba de præsenti, quàm
vinculum simplex sponsaliorum de futuro, vt in c. pen.
& fin. extra de spon. hoc autem ligamen per verba de
præsenti soluitur morte alterius coniugum, unde mor-
tuo viro poterit mulier statim siue metu legalis infa-
miæ ad secunda & vlteriora vota transire, ut extra de se
* cundis nup. in cap. pen. & fin. propter * absentiam verò
ipsius viri etiam longam nõ dissoluitur matrimonium,
nec potest mulier ad secunda vota trãsire, nisi prius fue-
rit de eius morte certificata, vt in cap. præsentia, extra
de spons. & in cap. 2. de secun. nupt. Et si forsan contra-
xit cum alio de facto, si vir primus postea redierit, ad
ipsum redire mulier debet, vt dictis iuribus. & 34. q. 2.
22 cum per bellicam. † Sequitur [u Honestas] hoc intel
x ligitur de illa honestate publica, quæ insurgit ex sponsa
libus contractis per verba de futuro, per quam dice-
mus, quòd aliquis de consanguinitate viri non potest il
lam accipere in vxorem durantibus sponsalibus, vel eis
finitis per transitum ad alia vota, nec etiam econuerso
consanguineæ ipsius sponsæ poterunt illum sponsum
accipere in virum, quod non est absurdum dicere. Vnde
sint omnes cauti, ne sponsalia contrahant, nisi certi sit,
quòd matrimonium sequatur, ut habetur in cap. spon-
sam, extra de spons. & extra de desponsa. impub. cap. li-
teras, & in cap. accessit. & cap. duo quæri, & extra qui
fil. sint legit. cap. referente Immo, quod amplius est, hac
eadem publica honestate attenta si sponsalia fuerunt
de facto contracta, & pronuncientur nulla uel propter
consanguinitatem, uel affinitatem, vel aliud impedimẽ-
tum excepto impedimento cõsensus, matrimonium im
pediretur contrahi modo, quo supra, ut in cap. audien-
tiam, de spon. & in cap. 1. eod. titu. lib. 6. Soboles tamen
suscepta ex secundis nuptijs potest hodie coniungi co-
gnationi prioris uiri, ut in cap. non debet, de consang.
& affi. & Insti. de nupt. in §. mariti. tamẽ filius hac etiam
honestate attenta impeditur matrimonium contrahere
23 in casu, qui habetur Instit. de nupt. §. si uxor. † Sequi-
tur [Si sis affinis] hic etiam est multum aduertendum,
quia multi & uarij illaqueantur, & errores inducuntur
propter ignorantiam & incognitionem affinitatis, quæ
est quædam species differens ab agnatione & cognatio-
ne, ut in §. affinitatis, Insti. de nupt. in l. non facile, in §. af
s fines, ff. de gradi. s Est autem affinitas quædam proximi
t tas personarum proueniens t ex coitu honesto uel in-
honesto, secundùm canones, ut in cap. discretionem, &
cap. pen. extra de eo qui cog. consang. uxor. suæ. Sed se-
cundùm leges affinitas contrahitur solummodo ex ho-
nesto coitu, uidelicet propter legitimas nuptias, ut in l.
non facile. § sciendum, ff. de gradi. quæ quidem affini-
tas hodie restringitur ad primum genus personarum,
& usque ad quartum gradum in ipso primo genere, ut
in cap. non debet. de consang. & affin. Est autem primũ
genus affinitatis illud, quod inducitur per carnalem ui-
ri & uxoris coniunctionem seu commixtionem, non in-
ter se inuicem, sed in alterum ex his cum cõsanguineis
alterius, uerbi gratia, si accipiam uxorem, nulla contra-
hitur affinitas inter me & ipsam, qa ego & ipsa sumus
principium & causa affinitatis, ut in d. §. affinitatis, cũ
sim.

n Quod sic Didac. in titu de sponsa. cap. 6. 2. partis §. 4. n. 7.

n Impedit matrimonium Didac. supra §. 6.

o Cognatio verò legalis Dida. supra §. 5.

p Cultus disparitas Didac. d. 2. parte capitu. 6. §. 11. & c. 7. 2. partis. §. 4.

q Sequitur ordo Didac. c. 6. 2. partis §. 3.

x Honestas Didac. sup. c. 6. 2. partis §. 2.

s Est autem affinitas Didac. supra §. 7.

t Ex coitu inhonesto Decis. Tholos. 96.

fim.sed inter me & consanguineos uxoris meæ, & econ
54 tra. † Inter consanguineos meos & ipsam uxorem bene contrahitur affinitas; inter consanguineos aũt utriusque nostrum coniugum nulla contrahitur affinitas. Ideoque duo fratres possunt copulari duabus sororibus, & pater & filius possunt copulari matri & filiæ, ut not. etiam de consang. & affi. in cap. ꝙ super his. Contrahitur ergo primum genus affinitatis, quando persona adiicitur personæ per carnis copulam. quod est quando mulier adiungitur uiro, & econtra uir adiungitur mulieri. nam talis persona addita personæ producit nouũ genus attinentiæ, & constituit primum genus affinitatis, nec tamen mutat gradum, uerbi gratia, Pone sumus duo fratres, ego accipiam Bertam in uxorem, & sic persona adiicitur personæ per carnis copulam, ista Berta uxor mea mutat genus suæ attinentiæ quò ad fratrem meum & alios consanguineos meos, quibus efficitur afficitur affinis quæ prius non erat, & ipsi fratri meo efficitur affinis in gradu primo, & alijs consanguineis in gradu in illo in quo sunt mihi consanguinei; ꝑpter hoc ergo traduntur tales regulæ [Persona addita personæ per carnis copulam mutat genus, sed non gradum.] Secunda regula est, [Quoto gradu consanguinitatis est aliquis uiro, eodem gradu affinitatis est eius uxori] & è conuersu. [Quoto gradu consanguinitatis est quis uxori, eodem gradu affinitatis est eius uiro] & semper in eodem genere affinitatis gradu, uidelicet primo. nam est dare secundum genus & secundam affinitatem, quod producitur siue per secundas nuptias, siue tertias. ut hæc & alia plura traduntur per tex. glo. & Doct. in d.c. non debet. de consang. & affin. Quod autem dixi non mutare gradum, hoc ideo est, quia sicut frater meus, cui fit ipsa uxor mea affinis, erat in primo consanguinitatis gradu, antequàm superduxissem uxorem ipsam, ita & nunc erit in primo gradu affinitatis ipsi uxori, & hoc respectu dicitur [quod non mutat gradum] scilicet consanguinitatis eius cui fit affinis; solum ergo mutatur genus attinentiæ, quæ affinitas appellatur. In hoc ergo primo genere affinitatis est perpetua prohibitio usque ad quartum gradum ipsius affinitatis, quæ regulariter computatur secundùm gradum consanguinitatis ad alterum coniugum, ut in d.c. non debet. & 35. q. 10. c. fraternitatis. & not. per gl. in d.l. non facile. §. affines. Patet ergo ex præmissis, qđ hæc affinitas solùm restringitur & fertur ad alterum coniugũ & consanguineos alterius usque ad quartum gradum, usque ad quem impeditur contrahi matrimonium per alterũ ex coniugibus, uerbi gratia. Pone ꝙ Berta uxor mea prædecessit me superstite, ego non potero accipere in uxorem aliquam ex cõsanguineis suis sibi attinentibus usque ad quartum gradum, & eodem modo in casu econuerso, me primo moriente illa superstite, non poterit aliquis de consanguineis meis usque ad quartum gradum illam accipere in uxorem; & ita intelligitur hæc materia, quæ est quotidiana: sed consanguinei mei, & consanguinei quondam uxoris meæ, bene poterunt inuicem cõiungi, quia inter eos nulla est affinitas, ut supra dixi. Ex quo infertur, ꝙ si habeo consanguineam tuam in uxorem, & habeam unam filiam ex alia uxore, tu potes contrahere cũ filia mea, quia inter consanguineos coniugum non contrahitur affinitas. Si uerò tu habeas unam filiam, & decedit uxor mea quæ est tibi consanguinea, non potero ego cõtrahere cum dicta filia tua, quia inter uirum & consan-
55 guineos uxoris affinitas cõtrahitur, ut dictum est. † Sed nunquid affinitas inter ascendentes & descendẽtes extendatur solùm usque ad quartũ gradum, sicut in transuersalib. dictum est, an uero habebat prohibitionẽ perpetuam? dic secundum Ioan. And. & communem opin. ꝙ habet perpetuam prohibitionem, quia ita abstinendum est à consanguineis uxoris, ut à proprijs, ut extra de consang. & aff. c. 1. & 35. q. 7. in c. de propinquis. facit Instit. de nupt. in §. affinitatis, quia etiam tales loco parentum & liberorum reputãtur, ut in d.l. non facile §.
56 & retro. in fi. &c. † Modo sequitur [Vel si coire nequibis.] Hic aduerte, quòd hoc uitium aliquando præcedit, aliquando sequitur ipsum matrimonium. Primò casu quando præcedit matrimonium, distingue. aut procedit hoc vitium ex corporis frigiditate, aut ex maleficio, & vtroque casu, si vitium & maleficium est perpetuum ad coitum, dissoluitur matrimonium, si hoc poterit probari, vt in c. 1. 2. & 3. & per totum. extra de frigid. & male. & si forsitan aliqua vera signa frigiditatis nõ appareant, debent per triẽnium simul cohabitare, quibus elapsis præstare debet iuramentum cum scriptura manu propinquorum, ꝙ data per eos opera ad coitum nõ potuerunt coire, & tunc debebunt separari, & cum alio poterunt contrahere. & si forsan ille frigidus vel maleficiatus in secundo matrimonio potens ad coitum efficitur, restaurabitur primum matrimonium, & erit ad illud redeundum, ut not. in c. laudabilem. & c. fin. extra de frig. & male. & in c. fraternitatis. cum similibus. Possunt tamen isti tales coniuges impediti seu vitiati simul cohabitare, vt frater & soror, vt in c. 4. & 5. extra de frigi. & male. Si autem frigiditas vel maleficium superueniat post matrimonium carnaliter consummatum, non dirimitur, vt in c. 1. & 2. supra alleg. Ex his patent declarati summariè dicti versus, & declarati illi casus, in quibus impeditur matrimonium contrahi, & quod cõtractum
57 fuerit, quando poterit dissolui. † Aliqui tamen sunt casus, quibus matrimonium non debet contrahi; si tamen contrahatur, v non dissoluitur, vt in matrimonio contracto tempore feriarũ prohibito. de quo traditur 33. q. 4. in c. non debet. & ext. de feriis. in c. pen. & etiã tempore interdicti facti alicui per ecclesiam, ut extra de matrim. contra interdi. eccle. per totum, a & in ea muliere, quæ fornicata est, nam possunt separari, quod intelligitur quantum ad solum torum, nec possunt per hoc transire ad alia vota, vt extra de diuor. c. 2. Propter aũt aliud crimen non reperitur matrimonium posse separari, vt ibi. & si maritus eligat separari ab vxore adultera, vel vxor eligat separari à viro adultero, nisi inuicẽ reconcilientur postea, B vxor perdit dotem, & vir perdit donatione propter nuptias, ext. de don. inter vir. & vxo. in c. plerunque. Si autem separarentur propter impedimentum consanguinitatis, vel affinitatis, tũc si quidem ignoranter contraxerunt, mulier recuperat dotem, & vir donationem propter nup. Si verò scienter, tunc ambo perdunt, & fisco applicantur, vt in c. 1. 2. & 3. & in c. si necesse. ext. de don. inter vir. & vxor.

v *Non dissoluitur late Didac. sup c. 6. 2. partis per totum.*

a *Et in ea mulier quæ fornicata est Didac. supra cap 7. 2. partis §. 5. nu. 8.*

B *Vxor perdit dotem, Didac. sup. capit 7. §. 6. supra in verbo vxor, nu. 3.*

ADDITIONES.

a Matrimonium legitimum. Vide Doct. in rubr. de spons. & Bald. in l. 1. C. de indi. viduita. toll.

b Impediat. Adde Anch. consi. 209.

c De cognatione spirituali, vide p Doct. i rub. de cog. spi.

* Quia dos. Adde Ias in l. item quia. col. 2. ff. de pact. & in l. si donaturus §. si quis indebitam. nu. 2. ff. de cond. causa data. vbi ponit declar. & limit. & quòd maritus nõ tenetur habere vxorem indotatam, quam concl. intellige vt per eum ibi, vbi an teneatur alere.

* De eorum filiis. Adde Ias. in l. admonendi. col. fin. ff. de cond. sine cau.

* Legitime contractum. Adde, quid de matrimonio contracto cum concubina per infirmum, vel in artic. mortis constitutum ? & dic, vt per Ias. in l. sed est quæsitum. nu. 4. & seq. ff de lib. & posth. vbi dixi. Masuer.

* Dispensatio. Adde, ꝙ nusquam legitur ꝙ Ecclesia Romana dispẽsauerit in cognatione spirituali, teste Decio cons. 462. col. 5. circa med. In qua materia dispensationis super matrimonio, vide Paris. consi. 68. libr. 4. vbi est locus proprius. & vide quæ scribit Bar. in l. cũ qui, aliàs incip. Paulus, ff. de statu hominum. vbi si matrimonium est contractum inter gradus prohibitos, licet superueniat dispensatio Papæ: tamen filij ante nati non sunt legitimi, quod dicit Bart. ibi procedere: nisi coniuges hoc ignorauerint, quia tunc excusarentur & filij essent legitimi, declara tamen vt latius per eum ibi. Masuer.

* Propter

• Propter absentiam. Adde maritum absentem expectan
dum esse, nec ea dierum longo interuallo, ante comper
tam absentis mortem, matrimonium cum alio contra-
hi posse, cap. in præsentia. de sponsal. cap. quoniam fre-
quenter. §. porrò, vt lite non contesta. ex quo probatur
vxorem certam esse oportere de morte viri, priusquã
alteri nubat; alioqui etiam si mortuum esse virum ex
aliquot coniecturis opinetur, & matrimonium contra-
hat, nec à peccato nec à pœna immunis erit, secundum
Abb. d. capitu. in præsentia. Quamuis gloss. 2. ibi velit
liberam esse quò ad pœnam, si contrahat ea verisimili
coniectura mortis prioris mariti, non tamen licentiam
ab ecclesiastico dari posse; mors autem viri quomodo
probetur vt inde possit certa reddi vxor arbitrio iudi-
cis relinquitur, pro quo vide quæ scribit Didac. §. 3. 2.
par. cap. 7. nume. 3. Aufre. ad Capel. Tolos. quæstio. 316.
hoc tamen arbitrium instrui debet ex pluribus not. per
glo & Docto. in l. si quidem, C. sol. matrimo. Alexan. con
silio 4. nume. 15. lib. 2. consil. 115. libr. 4 Capel. Tolos.
quæstio. 319. Boer. quæst. 288. Socin. iun. consil. 26. lib. 2.
De prædicto autem principali artic. vide quæ habentur
per Doct. in l. 2. C. de repud. in Auth. hodie. C. eod. §. in
§. quod autem. in Auth vt lic. matri & auiæ. vbi decidi-
tur quamdiu mulier virum absentẽ expectare debeat.
Quibus adde l. vxor. C. de repud. cuius dispositio per
posteriores leges mutata fuit cum matr. causa sit magni
præiudicij, pro qua principali q. vide quæ scribit Rol.
consil. 93. nume. 6. 7. 26. lib. 2. post Alexan. consil. 4 num.
18. libr. 2. Quid de filijs natis ex secundo matrimonio
an sint legitimi? & dic, vt per Rolan. d. consil. nume. 26.
quia mulier viuente primo contraxerat cum secundo &
ibi post plura dicit Rol. q; vt filij efficiantur legitimi, &
succedant patri requiritur, q; matrimoniũ non sit clan-
destinum, sed celebratũ seruatis solennitatibus, de qui-
bus in cap. cum inhibitio. de clandest. despon. per Abb.
in cap. ex tenore, eod. titu.

SVMMARIVM.

1 Matrimonium si sit sine dote, an succurratur in ali
que ipsi mulieri.
2 Verbum tradidit, in materia dotali quid importat.
3 Dos confessionata non tamen recepta, an possit re-
peti.
4 Confessio dotis facta per maritum, an præiudicet eius
creditoribus.
5 An stetur confessioni viri iurãtis se talia ab vxore re-
cepisse, licet ex alia causa quam dotis.

Dedit & tradidit in dotem. Fuit ergo matrimo-
1 niũ cum certa dote. † Quid autem si fuit sine
dote, vt aliquando contingit, nunquid mulieri
in vita, & post mortem viri in aliquo succurratur. Et si
quidem mulier sit inops, & vir locuples, eidem succur-
ritur post mortem viri in certa parte bonorum eius, ut
habetur in Authen. præterea. C. vnde vir & vxor. &
in Authen. vt lic. mat. & aui. §. quia verò legem, col-
lat. 8. & Authen. de exhib. reis, §. quoniam verò. idem
c credo etiam hoc casu sibi succurri, c viro viuente, arg.
a l. quòd si nolit. ff. de relig. & sump. fun. † Et not. a quòd
2 per hæc uerba D [tradidit &c.] probatur traditio do-
D tis, si dos est in quantitate, uel in specie mobili, vel im-
mobili, si res ipsa tunc præsens erat tempore celebrati
instrumenti; vbi autem res ipsa immobilis esset absens
à conspectu contrahentium, tunc habent hæc verba im
portare licentiam solam de ingrediendo, uel apprehen
dendo ipsam rem, ut not. est supra in forma capitulorũ,
& tangitur per Bartol. in l prædia. ff. de acquir. posses. &
3 per Cyn. in l. 2. C. eod. titu. † Quid autem si in instru-
mento dotis dicatur [Quod dominus Thadæus fuit cõ-
fessus recepisse dotem,] quam tamen re vera non rece-
pit, an poterit eo casu ista domina Margar. talem dotem
confessatam repetere? Super quo breuiter sic distingue,
b aliquando maritus confitetur se recepisse b dotem quã
non recepit, spe futuræ numerationis, quod est quando
E non numerata est, E sed renunciauit in instrumẽto ex-
ceptioni non numeratæ dotis, & tunc cõtra mulierem,
& eius hæredes obstat exceptio non numeratæ dotis, si
opponatur infra tempora limitata, ut habetur in l. 1. &
2. & auth. ibi posita, C. de do. cau. non num. aliquando
confitetur se recepisse sine aliqua spe numerationis fu-
turæ, & tunc subdistingue, aut maritus fuit confessus an
te matrimonium perfectum tempore sponsaliorum, aut
post ipsum matrimonium iam perfectum, & in utroque
casu attende an matrimonium sit dissolutum morte ui-
ri, & tunc dic ut infra dicam. quando uerò confessus est
post matrimonium perfectum. Aut matrimonium est
dissolutum diuortio uel morte mulieris, & tunc subdi-
F stingue, aut enim ista confessio fuit relata & F restricta
ad tempus præsens sponsaliorum, & tunc quia reperi-
tur facta tempore concesso & quo permissa est donatio,
& tunc ipsius dotis datur repetitio, ut probatur in l. 1.
2. respon. C. de do. ante nupt. Aut fuit relata ad tempus
futuri matrimonij, & tunc quia facta est tempore prohi
bito, quo non admittitur inter virum & uxorem dona-
tio, non poterit hæc dos repeti, vt d. l. 1. 2. respon. & ibi
not. per Cyn. Secundo casu principali quando confessio
fuit emissa matrimonio iam contracto, tunc dic, aut ma-
G trimonium fuit G dissolutum morte mulieris uel diuor
tio, & hæc dos non poterit per hæredes ipsius mulieris
à uiro repeti, quia donatio est prohibita, ut prædixi. &
probatur in d. l. 1. 2. respon. secundum aliam lecturam,
H aut est H dissolutum morte uiri, & tunc aut ipse mari-
tus fuit sic confessus animo donandi, quod in dubio præ
sumitur secundum Doct. quando est paritas uel modi-
ca inæqualitas inter ipsos coniuges, & tunc poterit ipsa
dos repeti per mulierem tanquam hęc donatio sit mor-
te uiri confirmata, ut in l. 1. C. de do. ca. non num. & ibi
plene per Cyn. aut fuit confessus non simpliciter animo
donandi, sed quadam suadente quasi necessitate, quod
I est secundum Doct. quando I rusticus recepit vnam
nobilem in uxorem, aut multum senex iuuenculam, &
tunc poterit ipsa dos repeti per mulierem secundũ
Cynum, arg. l. si ita stipulatus, ff. de verb. oblig. & eorum
quæ per eundem not. in l. si uoluntate, C. de dotis pro-
miss. Ad unum tamen casum aduerte, q; obicunque dos
promittitur, uel confessatur spe futuræ numerationis
ante matrimonium cõtractum, quod in dubio hæc pro-
missio & confessio habet in se tacitam conditionem, vi-
delicet si matrimonium sequatur, quo non sequuto an-
nullatur promissio, ut in l. stipulationem, ff. de iure do-
4 tium, cum sim. ibi not. † Deinde quæritur ad pinguio-
rem doctrinam prædictorum, an confessio facta per ma
K ritum post matrimonium super dote recepta K præiu-
dicet creditoribus ipsius mariti? quæ quæstio sæpius oc
currit de facto. Breuiter in hoc sic distingue, aut est cer-
tum, q; illa quantitas, quam vir confessus est recepisse,
fuit sibi tradita per mulierem, & tũc cum licitum sit de
iure matrimonio durante dotem constituere, & auge-
re, vt habetur in l. pen. in prin. & l. si. C. de donatio. ante
nupt. & Insti. de donat. §. est & aliud, talis confessio præ-
L iuditium facit L futuris creditoribus, non autem ante-
rioribus, vt probatur in l. assiduis, cũ ibi not. C. qui pot.
in pigno. hab. aut est certum, q; ipsam pecuniam confes-
satam mulier nõ tradidit viro, sed ipse vir animo donan
M di mulieri sic confessus est, & tunc M talis confessio non
præiudicat creditoribus præcedẽtibus, neq; sequenti-
bus,

C *Viro viuente late Iean. Lup. d. capit. per vestrum in tertio not. nume. 4. in fin. de donat. inter vir. & vxo.*

D *Tradidit de ista clausula vide Cels. Hugo. in tract. de clausulis nume. 266. vide infra in libel in causa venditio in verbo vendidit.*

E *Sed renuntiauit Pet. Anchar. quæst 32. nume. 3 Roland. à Vallẽ consil. 93. nu. 3. volum. primo vide latissime istam materiam decis Perusi. 66. per totam vbi notabiliter distinguit.*

F *Restricta ad tps̃ p̃sens. sponsaliorum & in dubio confes. facta spe futurã numerationis Didac. libro variarum iuris resolut. capitu. 7. colum. 18. versi. & item haec Alexand consil. 42. numero 5. volum. 5.*

G *Dissolutũ morte mulieris Soc. iun. consil. 7. nume. 4. volum. 4. Petr. de Anch. d. quæst. 32.*

H *Dissolutũ morte viri Ias. consilio 12. vol. 3.*

I *Rusticus recepit vnum nobilẽ istum locum citat Tiraqu. in tract. de nobilitate cap 18. Citat etiam Guid. Papa consil. 12. nume. 1. 10. Lup. in d Rub. de donat. inter vir. & vxo. §. 31. numero 3. Clar. in §. donatio. quæstio. 9. vers. sed pone decis. Perusi. supra nume. 12 cum sequen.*

K *Præiudicet creditoribus ipsius mariti intellige quando non præcedit instrumentum promissionis dotis ante confessionem alias si præcedat promissio confessio præiudicat decis. Tholos. 217. Afflic. decis. 402. Pet. Io. Anch. decis. 32. in fine Crauet. consil. 40. nume. 1.*

L *Futuris creditoribus & ista est communis secundum Rip. in l. 1. in princ. sol. matrim. etiam quòd adsit hypotheca expressa dotis Didac. Variarum iuris resolut. libr. 1. capit. 7. in princ. vers quanto conclus. vide infra in forma libel. in actio. hypotheca. sub nu. 10. vers item in dote.*

M *Talis confessionum præiudicat decis. Thol. 339. in addit. vbi late ponit.*

bus, tanquam præsumptione fraudulosa, & sic intelligam quod traditur in auth. sed iam necesse, per Cyn. C. de don. ante nupt. aut est dubium vnde hæc pecunia sit n profecta, & tunc præsumitur n processisse de bonis viri potius, quàm vxoris, ratione euitandæ suspicionis turpis quæstus, vt habetur in l. Quintus Mutius, ff. de donat. inter virum & vxo. & l. etiam, C. eod. tit. & habetur in Authen. de æqua. do. §. aliud quoq;, coll. 7. & per hoc non præiudicabit ipsa cõfessio creditoribus, sicut in proximo articulo dictum est: ad quod optime facit l. si quis post hac, in princ. C. de bon. proscrip. & ibi not. per aliquos, quod tene menti. Poterit tamen morte viri hæc dos confirmari, si non fuerit per eum reuocata, sicut cõfirmantur cæteræ donationes, vt d. l. 2. C. de do. cau. non 5 num. † Quid autem si maritus confessus est ex alia causa, quam dotis, habuisse ab eius vxore mille, & iurauit sic verum esse, an standum erit huic confessioni? dicit Bart. quod non, si non appareat manifeste, quòd processerit ipsa pecunia ex bonis propriis ipsius mulieris, siue vxoris, alioqui præsumitur donatio, cuius donationis incapax est vxor. ff. & C. de dona. inter vir. & vxo. per totum. sicque talis confessio iurata facta ad vtilitatem per- o sonæ incapacis, o non valet, nec probat, vt ibi not. per Bart. in l. cum quis decedens, §. Titia honestissima, ff. de leg. 3. confirmabitur tamen morte viri, si per eum nõ fuerit reuocata. l. donatio. C. de don. inter vir. & vxo. & & l. cùm hic status, ff. eod. §. 1. cum sim.

n Processisse de bonis viri, Ioan. Lup. in d. rub. §. 60. Alc. de psum ptio. reg. 3 præsump. 26.

o Nõ valet Dec. consil. 202 n. 2. vbi addi. Paris. consil 86. nu 46. vol. 3. Soci. iun. consi. 44 num. 6. vol. 2. Rip. lib. 3. Responsorum, c. 6. per totũ Cravet. consil. 81. in prin. Nouissime Clar. in §. donatio. q. 9 vers. hac tamen concl. laso decis. Perusi. 86.

ADDITIONES.

a Et not quòd per hæc verba, vide gl. in l. 2. C. de acquir. poss. & ibi Cyn & Bart. & Io. And. in addit. Spec. tit. de empt. & vend. in §. infra. §. nunc for.

b Recepisse. Vide Rom. consi. 345. & Fulg. consi. 136.

* Et tradidit. Adde, an pactum vel statutum de dote lucranda habeat locum in dote promissa? & vide Ias. in Rubri. col. 5. in fin. nu. 23. ff. sol. mat. in l. si donaturus, §. qui indebitam, nu. 14. ff. de cond. causa data. & ibi num. 18. an tale statutum locum habeat quando matrimoniũ contractum fuit per verba de præsenti, sed mulier decessit antequàm duceretur domũ viri, & ibi quid si matrimonium non durauit, nisi momento? de quo plura not. Ias. in l inter stipulantem, §. sacram, nume. 53. ff. de verbor. oblig. Matthes. sing. 74. Boer. quæstio. 28. inter commu. opin. libr. 17. vers. sponsa. pulchre Ias. in l. non tantum, C. de lega. vbi concludit, quod stante statuto, q decedente vxore in matrimonio sine filijs vir lucretur dotem: sufficit matrimonium momentaneum. pro quo vide quæ scribit Roland. de dote quæstione 4. 5. 6. quæstione 106. & sequen. Ad quæst. autem, an dos promissa dicatur dos; adde, quia res non dicitur dotalis, nisi secuta traditione, & maritus qui lucratur fructus dotis, nõ lucratur fructus dotis non traditæ, per text. in l. de diuisione, vbi Ias. in vltim. not. ff. solut. matrimo. quid in dote exigua, an dicatur dos? & dic, vt per Ias. d. rubr. colum. 6. post principium. versi. vltra scribentes. nume. 25. eod. tit. vbi paulo post disputat etiam an dos sit ius vniuersale. Masucc.

* Quando rusticus. Adde, quòd solet appellari ea donatio, quæ fit vxori à marito sene, vel ignobili dotis constitutio facta à marito, sed non habet verę dotis priuilegia quo ad hãc donationem cum non sit dos, arg. l. assiduis, C. qui pot. in pig. Rom. consi. 445. col. penul. versic. vnde inferendo, qua de re, vide Didac. ad 4. Decretal. 2. par. cap. 3. §. 3. nu 2. Curt. iun. consil. 6. nu. 20. Abb. in cap. fin. de don. inter vir. & vxo. Aym. consi. 51. vbi de donatione mulieris annosæ facta iuueni in recompensationem ætatis, Rip. in l. fœminę. nu. 15. C. de secun. nup. de qua per Doct. in l. diuortio. ff. de verbor. obl. per text. in l. quod autem, §. si vir. ff de don. inter vir. & vxo. l. si voluntate, C. de do. promis. Dec. consil. 232. col. 2. post medium, ver. accedit. Quando verò à sponso fit donatio sponsæ nobili propter generis nobilitatem, vide Feli. in capit. super eo. nume. 3. de testi. Quæ nota, quia sæpius occurrunt, vt vidi in quodam sponso donante scutos sex mille, animi & corporis matrimoniales molestias emente. Quid de donatione rustici vxori nobili facta? & dic, vt per Neuiz. Syl. nupt. lib. 2. num. 28. Quòd autem possit maritus constituere dotem vxori, quando ipsa est nobilior & valida sit constitutio, not. Abb. in cap. 1. nume. 8. extra de adul. de quo plura not. Ias. in l. si diuortio. nu. 11. ff. de verb. oblig. vbi quòd in dubio data inæqualitate debet præsumi promissio, aut confessio facta animo remunerandi. Quam concl. declara, vt per eum ibi, nume. 13. Masuer.

p Vt esset quasi emptio Rol. consil. 92. nu. 2. vol. 2. late istam materiam persequitur Didacus in sua pratica c. 28. per totũ post Ias. & Dec in l. ex consuetudine, C. de pac.

M Et tunc non poterit, istum locum citat Rol. à Valle d. consil. 92. nu. 6. Didac. d. c. 28. nu. 4. versicul. 3. in pratica.

N Mulier repellitur istum locũ citat Neuiz. consil. 22. nu. 2. post med.

o Spectat ad vxorem Nata cõsil. 601. nu 7.

p Nisi vir culpam adhibuisset Io. Lup. in d. rub. de donat. inter vir. & vxor. §. 66. sub nu. 3.

SVMMARIVM.

1 *Maritus an possit alienare rem immobilem traditam in dotem.*

2 *Rerum dotalium ad quem spectet periculum.*

3 *Expensæ in re dotali, an possint deduci per hæredes viri.*

AC etiam castrum Lamberti. Fuit etiam ista dos constituta tam in rebus mobilibus, quàm im- 1 mobilibus. † Vnde quæritur, an maritus rem immobilem sibi traditam in dotem possit alienare? in qua quæstione, quia quotidiana est, sic distingue, aut hęc * res immobilis * fuit in dotem tradita sub certa quantitate æstimata, aut inæstimata. Primo casu subdistingue, aut est æstimata ea intentione, vt esset venditio, & sic tali æstimatione quæ facit emptionem; aut fuit æsti- * mata * ea sola intentione, vt tempore soluti matrimonij cognosci posset, quantum res ipsa effecta fuerit dete- p rior. Si quidem fuit æstimata, p vt esset quasi emptio contracta, quod in dubio præsumitur, vt determinat gl. in dicta l. si inter virum, C. de iure dotium. & tunc aut interuenit pactum speciale de re ipsa tradita in dotem M restituenda soluto matrimonio, M & tunc non poterit per virum alienari. Aut tale pactum non interuenit, & tunc alienari poterit, quia æstimatio succedit loco rei, vt habetur in l. quoties. C. de iu. do. cum sim Si verò fuit æstimata, vt sciretur quãtum deteriorata esset, tunc non poterit alienari, vt d. l. si inter virum. Secundo casu principali, quando nullo modo fuit æstimata, tunc alienari nõ potest, cum sit fundus dotalis, vt l 1. ff. de fun. do. Instit. qui. ali. lic. in prin & ibi no. per gl. & habetur in l. 1. §. cum lex. C. de rei vxo. act. etiam si vxor consentiat, vt * ibi not. nisi iurauerit * expresse non contrauenire, quo N casu N mulier repellitur secundùm iura canonica. Ex quibus patet soluto matrimonio qd petere debeat mulier, an rem, vel æstimationem. nam vbi res est tradita inæstimata, tunc ea sola petitur; si verò fuerit æstimata, vt sciatur quãtum fuerit deteriorata, tunc idẽ: Si autem vt faciat emptionem, tunc cõsidera, an sit pactum interpositum cuius sit electio, & tunc erit seruandum; vbi autem pactum non intercessisset, & tunc erit electio mariti, & eius hæredis, an velint soluere rem, vel æstimationem, & in hoc differt à contractu emptionis, vt hæc habentur in l. plerunq;, in prin & in fin ff. de iu. do. & in l. 2 quoties, C. eo. tit & ibi nota. † Quæritur, rerum datarum in dotem ad quẽ interitus, vel deteriorationis periculum pertineat, an ad uxorem, uel ad uirum? In qua quæstione sic distingue, aut res est data inæstimata, & tunc periculum tam peremptionis, quàm deteriorationis o spectat ad uxorem, quia omne commodum proueniens ex re ipsa spectat ipsi uxori, ut in d. l. plerunq;. p in prin. §. 1. p nisi uir culpam adhibuisset. Nam tenetur illam diligentiam in re dotali adhibere, quam faceret in propriis, l. in rebus. in prin. ff. de iur. dot & l. si cõstante, §. si maritus, ff. sol. matr. Aut res est data æstimata illa æstimatione, quæ facit emptionem, & tunc pertinet periculum ad ipsum uirum, & in hoc sapit naturam cõtractus emptionis, ut probatur in l. plerunq;. in prin. & l. si. & l. si mancipia. in fi. & l. quoties, ff. de iu. do. vbi autem esset æstimata alio respectu, tunc puto periculum esse uxoris, per d. l. si inter uirum, C. de iur. dot. Et adde, quod not. per gloss. in l. 1. C. de iure dot. Ad unum tamen aduerte.

uerte, q. siue res fuerit æstimata, siue inæstimata, dominium eius interim est mariti, & pro ea sibi soli competit ius agendi & excipiendi, vt habetur & not. in l. doce ancillam, C. de rei vend. & l. de his. de iure do. & l. 1. §. & cum lex. C. de rei vxo. act. & probatur in l. quamuis, in princip. ff. de iure dot. & l. quintus, §. argento. cum simil. ibi not. ff. de auro & argen. legat. † Deinde quæritur, pone quòd vir in re sibi data in dotem facit aliquas expensas, * an soluto matrimonio morte viri poterunt hæredes eas expensas repetere agendo vel excipiendo? vbi sic distingue, aut istæ expensæ [a] fuerunt factæ gratia fructuum colligendorum ex fundo dotali, & hę non repetuntur, vt l. 3. ff de impen. in re. do. fac. Aut expensæ factę sunt ad ipsius rei dotalis Q perpetuam, vel quasi vtilitatem; & tunc aut tales expensæ sunt modicæ, & nō repetuntur; aut sunt magnæ, & tunc aut sunt necessariæ, aut vtiles, aut voluntariæ. Si quidem sunt necessariæ, R tunc repetuntur, vt in l. quod dicitur. in princip. §. 1. ff de impen. in re. do. fac. Si verò sunt vtiles, tunc si factæ sunt de consensu & voluntate mulieris, repetuntur, aliàs non, vt l. vtilium, ff. de impen. & l. 1 §. sed nec ob impensas, C. de rei vxo. act. & ibi not. Si autem sunt S voluntariæ, tunc etiā si factæ sunt de voluntate mulieris, non repetuntur, vt l. volūtariæ ff. de impen. licet vir eas possit auferre si sint separabiles, vt in l. pro voluntarijs, ff. eod. titu. vbi autem vir expenderet in soluendo canonem vel cēnsum pro re dotali, non repeteret, vt in l. nec stipendium, ff. eodem titulo. not. bene illum tractatum.

ADDITIONES.

a Expensæ in re dot. Adde Bald. in l. eum, C. de vsufru. Bart. in l. eotem, de pub. Raph. Fulgo. in l. si proprietarius. & in l. damni. in §. 1. ff. de dam. infect.

a Expensas in re dot. Adde, quod maritus potest impensas necessarias in re dotali factas ab uxore, uel eius hæredibus consequi, & est in eius electione, uel agendi ad ipsa impensa, uel dotem retinendam, secundum communem per Alexand. consilio 161. circa principio libro 7. Masuer.

Expensæ. Adde de impensis necessarijs in re dotali factis per hæredem mariti non repetendis, & uide Afflict. decis. 379. Quid si mulier det nomina debitorum in dotem, an si faciat expensas in exigendo repetat? & dic, vt per Iasonem in l. si in area. nume. 3. ff. de condi. indeb. Masuer.

Immobilis. Adde Rolandum consilio 92. libro secundo. Masuer.

Iurauerit. Adde infra for. lib. rest. in inreg. ver. tunc iurauit. post nu. 14 & quæ scribit Tremol. ad trac. Bonacur. titu. de peremp. excep. post nu. 4.

Aestimata. Adde, quando æstimatio rei dotalis faciat emptionem, & quando fundus dotalis datur æstimatus in dotem quomodo intelligatur datus? & dic, ut per Iasonem in l. ex conuentione, C. de pact. & plura de æstimatione, quæ facit emptionem, & de fundo dotali inæstimato uide per Neutzanum Syl. nupt. lib. 2. nume. 68. & alijs sequen. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Pertinentiarum appellatione quid veniat.*

CVm omnibus suis iuribus & pertinentijs. Hic quærò, quæ appellatione pertinentiarum [a] cōtineantur. † T Respondeo, vt aliàs dixi secundū Innocen. ut per eum not. in cap. ad sedem. de restitut. spol. & in cap. ex literis. de iure patr. quòd comprehenduntur ea quæ lege, uel statuto, uel consuetudine deputata sunt, ut accedunt, v.g. iurisdictio cohæret castro, & iuspatronatus & similia, & quæ cohærent ecclesiæ, si peteretur ecclesia cum suis pertinentijs, uel ius episcopale, de quibus ibi uide.

ADDITIO.

a Pertinentiarum. Adde, quæ scribit insignis Hier. de Monte in suo tract. de fin. regun. capit. 9. & capitu. 80. & cap. 90. Zilettus.

SVMMARIVM.

1 *Renunciatio non numeratæ dotis, quid importet.*

OMnino renuncians. Ista renunciatio dotis † communiter ponitur per notarios in omnib. instrumentis, per quam renunciationem V excluditur ipse uir, ut non possit ulterius opponere exceptionem non numeratæ dotis, iuxta not. in l. si ex cautione, C. de non nume. pecu. & l. 1. & 2. C. de don. cau. non nu. quam aliàs opponere posset tā ipse quàm hæredes eius infra tempora à iure limitata si non renunciasset, ut plene not. in l. si. & in auth. quod locum, C. de do. cau. non nu. Eodem modo excluderetur, si notarius in instrumēto diceret { Talis numerauit occasione dotis tali, } nam statur instrumento Sed in hoc aduertat notarius, ut his uerbis non utatur, nisi uideat pecuniam numerari, sicut scripsi supra in for. lib. quando agitur hypothecaria. & tangitur per Bar. in l. ita stipulatus, §. Crisogonus, ff. de uerbor. obl. &c.

SVMMARIVM.

1 *Promissio in constitutione dotis importat stipulationem.*

2 *Bona minoris contrahentis matrimonium, sine curatore, vel auctoritate iudicis, an tacitè obligentur.*

3 *Datio fideiussoris, an valeat super dote conseruanda.*

SOlemniter tunc promisit. † Ista promissio intelligitur per stipulationem, ut in §. si scriptum. Instit. de inut. stip. & l. sciendum, ff. de uerb. obl. quæ etsi expresse non interuenisset, habetur tamen iuris fictione pro expressa, ut l. 1. post prin. C. de rei uxor. act. & in § fuerat, Instit. de act. in l hæc uerba. ff. de leg. 1. & eod. modo intelligitur à iure bonorum obligatio interuenisse pro restituenda dote, ut d. l. 1. §. ut plenius. cum si. licet consultius faciunt notarij exprese obligando bona mariti, quia expressa bonorum obligatio potior est, 2 quàm tacita, ut l. 6. C. qui pot. in pign. hab. † Circa hoc quæro de uno, si uir minor 25. ann. habens curatorem accipiat uxorem, an eius bona tacitè obligentur pro dote restituenda non interueniente curatore, nec iudicis A auctoritate? A dic q. sic, [a] vt determinat glo. & Cyn. in l. si. C. de leg. tut. arg. l. 2. in si. & l. 3. in princ. ff de reb. eo. nam ex quo lex permittit principale, s. matrimonium contrahere sine prædicta solemnitate, ut Inst. de nup. in prin. ergo & accessorium permittere uidetur. arg. l. mu-3 tus, ff. de iu do. † Amplius quæritur, an ualeat datio fideiussoris super dote conseruanda, & restituenda, [b] de quo plene not. per Cy. C. ne fid. do. den. l. 1. & per Bart. in l. si constante, §. quoties ff. sol. matr. & in ea sunt opinam quidam, quos sequitur Dy. dixerunt B quòd fideiussor de dote conseruanda dari non potest, sed de ea restituenda sic, & ita concordant iura iurib. Alij autem ut no Azo, quem sequitur Bar. in d. §. quoties. tenet, q. nec pro dote restituenda, nec conseruanda dari potest fideiussor, cum utroque casu sit eadem ratio prohibitionis, distinguendum est ergo solum, secundum Azo. & Bart. an huiusmodi fideiussio præstetur soluto matrimonio, & tunc valet; aut matrimonio constante, & tunc non ualet, dic ut ibi.

ADDITIONES.

a Dic q. sic. Adde Pet. de Anch. consil. 93. & Rom. consil. 178. & uide in d. l. si constante.

b Et re- an valeat talis fideiussio si sponte præstetur ubi tandem concludit non valere & attestatur de communi. sub nume. 7. versi. fateor.

Q Perpetuam. quæ dicat, perpetua vtilitas: Nota d. consilio 661. nume. 2. decis. Perusi. 64. nume. 8.

R Tunc repetūtur, late istam materiam ponit Afflic. decis. 379.

S Voluntariæ, q. dicantur d. decis. 24. nume. 18. & decis. 58. nume. 3.

T Respondeo supra in actio. real. in verbo cū pertinentijs vbi scripsi.

V Excluditur ipse vir, Bal. No. in tracta. dot. in 10. parte priuileg.

A Dic. quòd sic per vtraq. opin. quòd sic & q. nō late allegat. Octaui. Simoncel. in tracta. de decretis mino. libro 2. titu. 5. in princ. tamen testatur communē esse cum practica hic vbi infinita allegat, licet postea faciat tres casus & inter cęteros allegat Curt. iu. consi. 168. num. 20. vbi attestatur de communi vt non sit necessarium decretū iudicis an possit distrahere sua bona ex causa dotis absque decreto, Octau. Simoncel. d. tract. de decret. in contractibus mino. distinguit inter bona mobilia vt possit sicut in mob. lib. 3. titul. 8. nume. 87.

B Quod fideiussores breuiter post consuetudo hoc inducere vt dicit Io. Lup. d. cap. per vestras in 1. not. num. 4. vbi attestatur de communi, & ibi late disputat

b Et restituenda. Vide Paul. de Cast. consil. 78.
a Promisit. Adde Ias. in l. certi condictio. post nume. 51, ff. si cert. pet. & quæ habentur infra for. lib. contra plures reos. ver. intercesserunt. col. 5. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Dos quibus casibus restituatur.*
2 *Socer an securè restituat, si restituit filio dotem propter discordiam cohabitationis.*

c PErvenit c ad casum restituendæ dotis. † Debes
1 hic scire, quòd olim erant plures casus, quibus
fiebat dotis restitutio, vt not. in d. l. vbi adhuc, C.
de iure dotium. hodie verò sunt duo soli, videlicet mor
te viri ipsius, ac eius inopia interueniente, vt dictum est
supra. à qua quidē restitutione dotis certis casibus mu
lier, & eius hæredes excluduntur, vt supra dixi, vt not.
2 per gl. & doct. in l. 1. in prin. ff. sol. matr. † Sed circa hoc
quæritur. Ecce, quòd socer recepit dotem sui filij & nu
rus, sed non valentes omnes simul pacificare, vt frequē-
ter contingit, vel vitio nurus, nouercæ, aut aliter, vult
filius & nurus separatim habitare à patre, qui pater est
diues, ita quòd propter inopiam non est casus dotis re-
stituendæ, similiter filius diues est, attamen ipse pater
consentus est dotem ipsam restituere, & filio & nurui.
Sed dubitatur, an securè socer possit restituere, ita quòd
nullo tempore possit pro ea amplius molestari, & quæ-
ritur de remedio: dicunt quidam in l. quamuis. & l. si cū
D dotem, §. transgrediamur, ff. solut. matrim. D quòd re-
medium est, quòd socer, idemq; pater dotē ipsi filio, & nu-
rui restituat pro alimentis ipsorum & filiorum suorū,
argum. l. mutus, §. fin ff. de iu. do. & l. quamuis. cum l.
seq. ff. sol. matr. de qua restitutione etiam aliquid tangit
Cyn. in l. si prædium, C. de iure dotium.

SVMMARIVM.

1 *MVliere præmoriente ante virum, an sit fienda dotis restitutio*
Intellectus ad l. si mulier, C. de iu. dot. & l. dos à patre, C. solu. matrimo.
2 *Auo dotante filiam ex filio, & moriente nepte, cui fiat restitutio.*
Intellectus l. auus, ff de iur dot.
3 *Solut matrimonio morte viri, an fiat dotis restitutio.*
4 *Statutum de lucranda dote per virum vxore prædecedente, an attendatur, loci mariti, vel domicilij vxoris.*
5 *Vxor quando sequatur forum viri.*
6 *Vxore præmoriente, ante secundum virum ex quo non susceperit filios, sed bene relictis filijs ex primo, & stante statuto in terra secundi de lucranda tota dote qualiter fiat.*
7 *Qui vult consequens videtur velle antecedens ad illud necessarium.*
8 *Mulier habens filios ex primo matrimonio, an secundo nubendo possit tradere bona sua.*
9 *Muliere transeunte ad secunda vota, quantum debeat habere filij ex primo matrimonio.*
10 *Pactum de lucrando dotem secundo viro, quantum præiudicet filijs ex primo matrimonio.*
11 *Nati ex secundo matrimonio, an habeant legitimam, sicut qui ex primo.*
12 *Inter filios vtriusque matrimonij, qualiter fiat diuisio.*
13 *Filij ex primo matrimonio, an in casu statuti possint saltem repetere legata vltra dotem per patrem suū, qua mulier dederat secundo viro in dotem.*

DIctæ dominæ Margaritæ, eiusque hæredibus.
1 † Reuoco hic in dubium, si mulier præmoria-
tur ante virum, an sit fienda restitutio dotis. &
breuiter sic distingue, aut pactum intercessit inter virū
2 & vxorem super dote lucranda ea præmoriente, a & il-
F lud est seruandū, ff de iur. do. l. 1. & 2. cum sim. Et idē F
dico seruandum, si statuto ciuitatis vel loci disponatur
super eius lucro, nam in hac ciuitate Papiæ, vnde mihi
origo est, vir lucratur totam dotem, & idem fit in tota
Lombardia, in aliquibus alijs locis lucratur medieta-
* tem, * quæ statuta sunt ad literam obseruanda. vt l. 1. §.
si is qui nauem, ff. de exerc. & l. quod constitutum, ff. de
test. tut, facit quod not. Inno. in cap. cum in tua, ext. qui
G ma accus. pos. & l. omnes populi, de iust. & iu. etiam si G
mulier habeat filios de primo matrimonio. vt in l. hac
edictali. C. de secun. nup. Aut nullum pactum, nec lex
G municipalis quicquam prouidet, & tunc aut G mulier
habet liberos, & illis restituenda venit, vt ff. & C. ad
S.C. Orfic. per totum. Aut non habet liberos, & resti-
tuenda est patri, si habet, vel proximiori agnato, & sic in
telligi debet l. si mulier. C. de io do. & l. dos à patre, C.
solut. matr. & l. inter socerum, §. cum inter patrem, ff. de
2 pac. dot. † Quid si auus, vt sæpe accidit, dat dotem pro
nepte ex filio eius, & moritur deinde neptis, quæritur
ad quem dos redire debeat? distingue secundum Bart.
quandoque auus dat dotem pro nepte contemplatione
H filij, H & tunc videtur à filio profecta, ideo non extan-
tib. liberis ex ea ad ipsum patrem reuertitur, vt in l. pro
fectitia ff de iu. dot. & l. sed si plures, §. in arrogato, ff. de
vulg. & pup. Aut dedit dotem cōtemplatione ipsius ne-
ptis, & tunc aut neptis decessit viuente auo, & tunc re-
uertitur ad ipsum auum, vt l. 1. §. videamus, C. de rei
I vxo. ac. Aut decessit post mortem aui, & tunc I reuerti-
tur ad ipsum filium de æquitate, vt l. dotem, ff. de col.
bo. sed de rigore non, secundum aliquos sic intelligitur
l. auus, ff de iu. do. Aut est dubium, cuius contemplatio-
ne dederit, & tūc præsumitur filij cōtemplatione dedis-
se, sicq; ad eum reuertitur. & hoc casu potest intelligi l.
3 dotem & l. quintus, §. fin. ff. de an. leg. † Inde quæritur,
an soluto matri. morte viri fieri debeat incontinenti re
* stitutio. * vbi distingue, quòd aut maritus sibi prælegauit
K dotē, vt fit communiter, & tūc si legatum sit purum, K
statim potest peti, quia omnis legalis dilatio videtur sub-
lata, vt habetur in l. 1. in prin. in ver. verū, & ver. adeo. ff.
de do. præle. & sic per hoc dotis conditio fit melior, nā
deterior fieri non potest, vt l. de die, cum l. sequen. ff. de
* pact. do. Aut non legauit * dotem, & tunc aut dos consi
stit in pecunia, vel rebus mobilibus, & tunc differtur re
* stitutio * post annum, licèt olim differretur triennio, vt
l. 1. §. exactio. C. de rei vx. act. Aut cōsistit in rebus immo
bilibus, & tunc statim fienda est exactio, seu restitutio,
4 vt in d. §. exactio. † Sed hic quæritur de notabili quæst.
Ecce, quod circa restitutionem dotis reperitur, quòd in lo-
co cōtractus dotis, vel domicilij vxoris statutum dispo-
nit, [Quòd mortua vxore in matrimonio vir lucretur
medietatem dotis] sed in loco domicilij viri statutum
disponit [Quòd ipse lucretur totam.] Quæritur quod
L statutum seruandum sit, L dic quòd seruabitur statutū do-
micilij viri, nisi contrarium inter eos sit conuentum, vt
not. in l. exigere dotē. ff. de iud. licèt regulariter attendi
debet statutū loci, in quo celebratus est cōtractus, vt l.
si fundus, in fi. ff. de euic. & no. in l. hæres absens, ff. de iud.
5 † Patet ergo, quòd vxor sequitur forū viri quò ad dotis repeti
tionem,

a Ad casum restituendæ dotis an possit petere dotem quando est vsufructuaria quod sit Rol. à Vallo consilio 63. n. 18. & consil. 74. num. 26. vol. 3. Rouerend. Borgni. in trac. de vsufruc. mulier. roscc. n. 112.

D Quod remedium est, Io. de Mōteferrato in repet. l. frater à fratre col. 25. de condi. indeb. Cepol. Caut. 156 incip. multi sunt filij & an pater possit cogi restituere Socin. iun. consi. 15. num. 2. vol. 2.

E Et illud est seruandum Roland. à Vallo in tract. de lucr. dotis, q. 1. nume. 9. vbi allegat.

F Dico seruandum Rol. à Vallo sup. nu. 7.

G Mulier habet filios Bouer. decis. 20. Goz. eō silio 59. nume. 54. Io. de Amicis consilio 11. Brun. in trac. q. stantib. masc. in princ nu. 5. quid si sit pater mulieris vidēt qd debeat restitui patri l. dos à patre C solu mat. & l. & si dotis, C. de iure dot. & rationē reddit lex iure succursum eo. tit. onlo tamen glo. in l. dos à patre de monte Marti. vt prædicta procedat nō existentibus liberis Bar in l post dotē, n. 27. & 29 ff solu matr. vbi Alex. nu. 26. & Ias. nu 99. Salic. d. l. dos à patre Soci consil 9 vol 1. Socin iun. consi. 35 nu 4 vol. 1. & 178 & 4. vol. 2. Hieronim. Gabr. consil. 58. nu. 37. præcipue quando stipulatio est facta per patrem nomine filiæ Alexand. consil. 24. num. 4. vol. 1. Cepha consi. 255. num. 33. vol. 2. quòd sic Io. Lup. d. c. per vestras. §. 34. in 5 not.

G Mulier habet liberos Alex consi. 150 nu. 5. vol. 2. Tiraq in trac. retrac. lig. §. 14 gl. 2. nu 11. Didac. in c. Raynaldus, in tit. de success. ab intest. n 17. cū seq.

H Et tunc Antonius Gabr. de commu. conclus. de iure dotium conclus. 5. nu. 3.

I Reuertitur ad ipsum filium Odofred. in tract. de restitut dot. num. 29.

K Statim potest peti Io. Dur. in tracta. de arte testandi, in titu. delegat. caut. 17. in princip.

L Dic quòd seruabitur statutum domicilij viri Cuma. consil. 72. Curt. iun. consi. 29 num. 5. & in l. exigerē dotem de iudic. Cassa. consil 7 nume. 3. Afflic. decis. 226. Roland. à Vallo, in tracta. de lucr. dot. quæstio. 13 Cagno. in l. cum rabit nume. 4. C. de actio. empt.

tionem Item quò ad debitum carnis, & operarum, vt l. ficut, ff de ope. lib. Item quò ad subeũdum munera personalia, sed quò ad realia attenditur locus, vbi res sunt sitæ, vt habetur in l. 1. C. de muli. & in quo loco, lib. 10. t. facit l. ea quæ desponsata. ff. ad muni. m Quæ quidem m priuilegia retinet vxor, etiam post mortem viri, dum stat

6 in viduitate, vt l. filij ff. ad mun. Amplius quæritur, † quid si vxor præmoritur sine filijs ex hoc marito secundo, & superstitib. ex ea filiis ex primo marito vigente in terra ipsius mariti secundi statuto illo de quo supra dictum est. s. quòd vir lucretur dotem vxore mortua in matrimonio &c. an dos sit liberis primi matrimonij in totum restituenda, vel pro parte non obstante dicto statuto. & quia habui istam q. de facto * in Monteferrato, ideo circa tam plenius dicam, quàm dixerim. Et primò videtur dicendum, quòd pro parte eis debita per legem sit restitutio fienda, nam mulier transiens ad secunda vota debet ex eius dote tantum dare filijs primi matrimonij, quantum ex ea confert marito secundo, & eidem vxori in plus interdicta est alienatio in secundum maritum, vt in l. hac edictali. C de sec. nup. sicut etiam sibi interdicitur alienatio in certis alijs casibus, qui habentur in l. fœminæ, C. eod. titu. ergo quidquid attentatum est contra legem. nullius est momenti, vt l. non dubium, C. de leg. & l. cum lex, ff. de fideicom. n In contrarium * facit, nam ipsum statutum disponens, quòd vir lucretur dotem, videtur remouere omnem legem, per quam possit impe-

7 diri tale lucrum. † nam qui vult consequens, videtur velle antecedens ad illud consequens necessarium, vt l. nec is, & l. illud. ff. de acquir. hæred. & l. ad rem, & l. ad legatum, ff. de procur. cum sim. vnde cùm statutum velit maritum dotem lucrari, ad hoc, vt ipsæ mulieres reperiant facilius, quibus nubere valeant, cõsequens est, o quòd vult tollere obstaculum d. l. hac edictali. & eorum quæ habentur in § optime, in Auth. de nup. quod etiam confirmat in fin. l. exinde Vlpianus, ff. de excu. tut. cùm ibi not. quod obstaculum nemini dubium est posse tolli per statutum, vt l. venditor. §. si constat. ff. com. præd & l. omnes populi, ff. de iust. & iur. & hãc partem tenet Bal. in l. ea lege. C. de condit. ob cau. quam p approbauit longissima consuetudo totius Lombardiæ. Sed ipse Bald. mutato proposito, vt faciunt aliquando Docto. videtur sentire primam partem in d. l. hac edictali, quæ opi. est magis æquitati consona, argum. l. fœmina, in princ. C. de secund. nup. sed tu sequere præcedentem, * quia minime sunt mutanda &c. vt l. minime ff de leg. de qua q. vide quod scripsi infra super for. lib. pro legato rei singularis, ver. transeo ad quartum arti. & quod pulchrè no. per Iacob. de Bel. in d. §. optimè, in Auth. de nupt. col-

8 lat 4. † Vbi quæritur an de iure communi possit mulier habẽs filios ex priori matrimonio tradere in dotem secundo viro omnia bona sua, q & distingue sic, aut dat simpliciter, & sine pactione de lucrando, & tunc potest vt in l si libertus, C. de don. ante nup. aut dat cum pacto de lucrando, & tunc non potest, vt d. l. hac edictali, & d.

9 § optimè. cum fini. † Deinde quæritur per eum, quantum habere debeant de iure cõmuni filij prioris * matrimonij de necessitate, matre transeunte ad secũda vota, & responde, r quòd habere debeant debitum iure naturæ, & vltra eam partem, de qua in d. l. hac edictali. & ita not. per glo. in d. §. optimè, & hoc verum in rebus dotis primi mariti. In rebus autem legatis eidem à primo viro, debent dicti filij in totum omnibus anteferri,

10 vt supra dictum est. † Quid ergo si mulier dedit in dotem omnia bona cum pacto de lucrando secundo viro, an ipsi filij reuocabunt totum? dic, quòd non, sed tãtum quantum secundus vir retinere potest de iure, vt sic viriles inter omnes fiãt portiones, vt not. in d. §. optimè.

11 † Sed an filij nati ex hac muliere in secundo matrimonio debeant in istis bonis in dotem datis habere legitimam? dicunt quidã quòd non, alij quòd sic, vt in d. l. hac edictali. & in auth. ad eos. C. de secun. nupt. s Tu dic secundùm Iac. quòd legitimam habere debent, sicut filij prioris matrimonij, vt in §. nec illud, in Auth. de nupt.

12 & de secun. nup. l. cum aliis. † Qualiter autem diuisio fieri debeat horum bonorum inter filios vtrinsque matrimonij? dic secundùm eum, scilicet Iac. de Bell. quod omnes prius accipient suam legitimam, deinde reliquũ inter ipsum maritum, & solos filios prioris matrimonij diuident, vt singuli æquales ferant portiones, quibus filijs ipsis facta est iniuria per transitum ad secunda vota; alij verò filij secundi matrimonij, quibus nulla est facta iniuria, vltra eorum legitimam nil percipient, vt no. per gloss in d §. optimè. & not. quòd si pater moritur ab intestato superstitibus filijs ex vtroq; matrimonio, quòd bona propria, & lucra legatorum communiter diuidun tur inter eos, sed dos pertinet filiis illius matrimonij,

13 vt in d. §. nec illud. † Sed præsupposito dicto statuto, t pone, vt plerunque de facto contingit, t quod primus maritus legauit prædictæ eius vxori vltra dotem certa bona ipsius mariti, quæ bona simul cum dote postea ipsa vxor tradidit in dotem secundo viro, nunquid filij prioris matrimonij poterunt saltem ipsa bona legata repetere? videtur quòd non, per ea quæ proximè dicta sunt, sed videtur contrarium per text. in d. l. fœminæ, post princip. C. de secun. nup. alia enim est ratio in dote propria ipsius mulieris, quam dare potuit. quia res sua propria tunc fuit, & ex suis bonis profecta, & aliud in rebus legatis. postea quàm ex bonis primi viri profecta sunt, vnde æquum est ad filios primi viri debere reuerti: & ratio est, quia in his rebus legatis mulier solum habuit vsumfructum, vt sequitur.

ADDITIONES:

* Medietatem. Adde, & de interpretatione statuti, quòd decedente vxore vir lucretur dimidiam dotis, vide quæ scribit Roman. consil. 44. col. 2. & 3. & ibi quid lucretur, quãdo mulier dat iura sua viro? nullo expresso, & quid quando tradit se & sua? & quando nulla sit mentio rerum: & quid quando constituitur dos incerta: & quid si extent filij ex primo matrimonio? vide ibi dicto consil. & an valeat statutum deferens lucrum totius dotis secundo marito in præiudicium filiorum primi matrimonij? & dic, vt per Rolan. consi 62. num. 26. lib. 3. de dote, q. 54. q. 30. & seq. Masuer.
* Restitutio. Adde Catel. ver. Dos sol. matr.
* Aut non legauit. Adde, quòd dos consistens in pecunia, & si statim secuta morte viri non sit restituenda: sed intra annum, l. prima, §. exactio. C de rei vxoriæ actio: etiam si hæredes essent diuites, Bartol. & Docto. in l. diuortio. in principio, ff. soluto matrimonio. Ias. in § fuerat. colum. 8. Instit. de actio licet interim alenda sit ab hæredibus, si non habet vnde, Doct. dicta l. diuortio. in principio. Ias. dicto §. fuerat. colum. 7. versicul. restat. Fallit tamen ea conclus. si hæredes volunt incontinenti restituere mulieri, teste Iasone in l. stipulatio ista habere, § inter certam. & in l. qui Romæ. in principio, numero 6. ff. de verborum obligation. Fallit præterea si dos sit legata vxori, secundum Rolandum consil. 10. numero 50. libro primo. post Aretinum in §. sed si vxor. Instit. de legat. Bartol. in l. prima, de dote prælega. Catel. ver. Dos soluto matrimonio. vbi quòd si consistat in immobil. exigitur statim, in mobil. post annum, dicto § exactio, de rei vxoriæ actio. tenentur tamen hæredes viri, vt supra dixi, mulierem alere in compensationem fructuum, si non habet vnde, glo. dicti §. exactio. in gloss. vltimi. & in dicta l. diuortio. in principio gloss 2. versicul. facto. Alexander consil. 27 libro quarto. Pract. infra ver. ac etiam alimentis, numero primo. Villalob. inter

m *Priuilegia retinet vxor Tyraq. in tract. de nobilit. cap. 17. nu. 8.*

n *In contrariũ istum locum citat Steph. Bertrandus, in d. l. hac edictali numero 20. vers. adde quòd etiam pariter citat Rolan. à Valle, supra quæstion 26. numero 3. qui casus ibi per eum positus non cõuenit casui isto sed latius ponit quæstione 24. citat Cur. Sen. consil. 79. colum. 3. in princip. istum locum citat & comprobat Alc. responso 88. versu verbis statuti Papiensis.*

o *Quod vult tollere obstaculum istum locum citat Bello consil. 13 nu. 23 idem citat Steph Bertrand supra numero 12. istum locum videtur reprehẽdere Vincen Caroc. in repe. cap cum quid parte 1. versicul. ad primum respondetur, nume. 9. de regul. iur. in 6. vbi de communi in contrariũ, vbi dicit quòd sua opin. est verior & cõmunis & allegat multa & præcipue Rolan. de lucr dot. q. 26. nume 13.*

p *Approbauit longissima consuetudo istum locum citat & cõprobat Alciat. respons. 88. in princip. & vide Bouer decis 113. nume. 2. vide infra pro legato rei sing. nume. 56.*

Cur. Sen. d. consil. 79. vide infra pro legato rei singu. in prin. nume. 80.

q *Et distingue sic vide late Alexan. cons 17. per totum vol. 5.*

r *Quod habere debeant debitum iure natura istam opin. approbant Doc. citati per Rol. à Valle q. 27. nume. 3 cum pluribus seq. vbi plures allegat & præcipue Dec. consil 246. col. 2 nu. 6. Cranct. consil. 194.*

s *Tu dic iuxta sentis Rol. à Valle d. q. 27 in princ. & nu 7. vers. non obstat.*

t *Quod primus maritus istum locum citat & comprobat Nata consil. 308 num. 8. volum. 2.*

inter communes opiniones, verbo, Hæres. vbi limitat conclusionem communem. Vinius inter communes opiniones, libro secundo, verbo, Vxori. Qui hæredes viri si res mobiles volunt statim restituere, possunt & poterunt detrahere interusurium medij temporis, puta, si dos est in pecunia. Quid autem si hæredes post annum sint in mora, an mulier pro alimentis aliquid accipere possit? & dic, vt per Catell. dicto verbo, Dos, columna secunda. vbi videtur concludere quòd non, secundum communem ibi relatam, & per Iasonem dicto §. fuerat, columna 7. numero 23. Aymo consilio 189. columna quarta, post medium. secus in muliere solita negotiari, & quòd post annum sol. matrimo. quòd agere possit ad interesse lucri cessantis, si erat emptura prædium ex quo tot fructus percepisset, concludit Roland. consilio 35. numero 6, libro primo, post Alexandrum consilio 51. columna prima, consilio 200. columna secunda libro 6. Parisius consilio 64. numero 20. libro 4. vbi illud quod capitur ratione lucri cessantis licitè capitur. Intelligendo tamen vt per eum ibi numero 3. & 5. Neuizz. consilio 74. Quod in marito dubium non habere dicunt Docto. quin possit ille vsuras dotis non solutæ in tempore petere, ex not. per Catel. d. versicul. Dos. columna final. Neuiz. d. consilio 74. Dec. consilio 119 numero 9. numero 12. Ias. in l. cunctos populos. numero 51. & in repet. numero 18. C. de summa Trinit. Qua in re distingue, vt per Roma. consilio 517. numero 4. 5. 6. vsque ad 13. Alexand. consilio 141. libro 5. & hoc quando maritus sustinet onera matrimonij. & d. consilio 200. libro 6. consilio 61. columna secunda libro 4. vbi loquitur de statuto vel consuetudine, quod præstentur septem pro centenario, de quo etiam per Paris. consilio 126. columna secunda libro 1. consilio 64. libro 4 ad 5. pro cent. Afflic. decis. 284. numero 4. Quæ omnia declarat Roland. consilio 55 libro 2. Dec. dicto consilio 119. Cagnol. in l. curabit. numero 15. C. de act. emp. Neuizau. consilio 86. columna fina. Ias. in d. l. cunctos populos. 2. lect. numero 18. Viui commu. opin. libro 2. conclus. 73. Quid in marito qui cessauit per decennium petere vsuras dotis vel alimenta vxoris ratione dotis non solutæ per patrem aut alium qui dotem promiserat? & fuit in mora non petendo, an videatur remisisse? & dic, vt per Ias. in l. quæ dotis, numero 19 & sequent. ff. solut. matrimo. vbi videtur inclinare pro affirmatiua, T sed distingue vt per Roma. d. consilio 517. columna 4. Boer. quæst. 196. Crem sing. 5. Ias. d. § fuerat. nume. 20. & seq. Ozasc. decis. 115. & tandem dic, quòd magis communis opin. est contra Ias. in d. l. quæ dotis. vbi dixi. Masuer.

T Sed distingue vide inf. § fuerat n. 20. in fi. in stit. de actio. Roma. consil. 517. col. 5. Alex. cons. 61. col. 4. vol. 4. Marsi sing. 360. & 384. Balb. de præscript. in 10. q 3. quæstionis princip. n. 16. & 36 Cran. consil. 40. nu. 4. Boner. decis 196. nu. 4. Socin. in l 1. col. 11. vers 1. limi. sola. matr. Abb. consil. 85. col. 3. vers sed in casu nostro volum. 2. Thom Gram. decis. 71. vbi multa.

V Dotis augumentum regulatur Paris. consil. 64 vol 4 Cumpeg. in trac. dot. quæst. 19. in 5. parte & sicut dos restituit secundum statuta mariti & ita eius augumentum Alex. consi. 72. nu. 11. vol. 5. Cassa. consi. 7. n. 4. Curt iun consil 129. numo. 1. Cuma. consi. 72. qui loquit in statuto Papia Ias. consi 123. in fin. vol 4. Rub Alexand consi. 152. Tiraq. in tract. retrac. ligna. §. 1 gl. 18 n. 11. Pu ris. consi. 64. vol. 4. istum locum citat & sequit Bermondus, in trac. de concubi. vers. 2. incip superest, nu. 19.

A Etiam alimētis lato ista materiam alimentorum dotis prosequitur Rebuf. in tit. de senten. prouisio. artic. 3. glo. 1. per totum vbi tangit multas quæstiones.

- Restitutio post annum. Adde Ias. in l. si diuortio. col. fi. nume. 14. ff. de verbor. oblig.
- Statutum domicilij. Adde Catel. ver. Dos repetitur, Ias. in l. cunctos populos. 2. lect. nu. 60. C. de summa Trinit. Crem. sing. 66. 67.
- In Monteferrato. Adde, quòd hanc quæstio. examinat Roland de dote quæstio. 26. aliàs 24. quæstio. 26. vbi refert Pap. hic. & post plura doctè & copiosè ibi alleg. cōcludit, non censeri derogatum l. hac edictali. C. de sec. nupt. si statutum disponat, quod vxor præmoriente sine liberis, maritus lucretur dotem, si vxor prædecesserit cum filijs ex primo matrimonio, secūdum communem ibi numero 8. numero 13. vbi respondet ad dicta Pap. hic, circa consuetudinem per eum alleg. & quod imo contrarium fuit iudicatum, & obseruatum ex pluribus alleg. ibi nume. 14. Masuer.
- In contrarium. Adde, quòd hoc sequitur Rolan. de dote. quæstio. 87. nume. 4. vbi quòd statutum disponens, quod vxor præmoriente maritus lucretur dotem, locum habet si vxor decesserit cum liberis, de quo uide quæ habentur infra for. lib. pro leg. rei sing. ver. transeo ad 4. artic. nume. 56. Masuer.
- Sequere præcedentem. Adde Nat. consilio 308. vbi loquitur in terminis Decreti Marchionalis Montisferrati. Roland. de dote quæst. 30. Anchar. consilio 380. columna 3. & concludit Roland. d. quæstio nume. 6. quòd imò tacitè cēseatur renunciatum dispositioni l. hac edictali. & sic, quòd excludātur filij primi matrimonij, pro quo vide quę scribit Card. Alban. in d. l. nu. 7. & sequen. vbi videtur tenere contrarium, intelligendo tamen vt per eum ibi. Masuer.
- §. Optime. Adde ad d. §. optimè, quæ scribit Bald. in l. hac edictali. columna 3. versicul. modo super isto. C. de secund. nupt. Bartol. in l. 1. C. de inoff. dot. vbi Bald. & Castr. Anch. consil. 101. colum. 1. Curt. Sen. consilio 78. colum. 4. in fin. Soc. consil. 35. colum. pen & fin lib. 4. Dec. consil. 246. col. 2.
- Filij prioris. Adde Boer. quæstione 205. columna 3. Masuer.
- Vsumfructum. Adde, quòd vxor tenetur seruare filijs primi matrimonij, quod à primo viro habuit, & ipsa dumtaxat habere potest eius vsumfructum dum viuit. Nat. consil. 308. col. fin. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Iura dotalia quæ dicantur.*

1 SImul cum omnibus iuribus dotalibus. † Hic quæritur quæ dicantur iura dotalia, & respondetur quod plura, videlicet. Primò, quod augmentum ipsius dotis, si quod factum sit, quod quidem de iure fieri potest, vel consuetudine, vel per statutum, vel conuentione iugalium, vel voluntate, vt l. 1. & fin. C. de dona. ante nup. & in § est aliud, Instit. de dona. Quod qui-
V dem V dotis augmentum regulatur secundum naturam ipsius dotis, vt in l. etiam, C. de iure dotium. nec immeritò, quia accessorium naturam sequitur sui principalis, vt in regula accessorium, de regulis iuris, cum sim. ibi not. Secundò est ius dotis donatio propter nuptias, vt in d. l. fin. Tertiò est de iuribus dotis fructus dotis existentis in fundo dotali tempore soluti matrimonij, secundum distinctionem traditam in l. de diuisione. & l. diuortio. & l. fructus, ff. sol. matrimo. & in l. 1. §. cum ex stipulatu, versi. itaque patruus. & ibi per gloss. C. de rei vxo. act. Quartò est de iure dotis alimentorum exhibitio. de quibus statim dicetur.

SVMMARIVM.

1 *MAritus quibus casibus non teneatur alimentare vxorem.*

2 *Alimenta quomodo & qualiter de necessitate præstentur.*

3 *Legato facto mulieri, vt si non possit pacificè viuere cum hæredibus habeat tot, cui incumbat probatio de non posse viuere pacificè, & mulier an habeat habere legatum si per hæredes non stet, vt viuat pacificè.*

4 *Conditio adiecta legato, vt quis stet cum hæredibus, ad debeat impleri.*

A AC A etiam alimentis sibi de iure debitis. † Cir-
2 ca huiusmodi alimenta debita vxori, est aduertendum, quod aut durat matrimonium, aut est dissolutum. Primo casu tenetur maritus vxorem * alimentare, tam sanam, quàm infirmam, l. si cum dotem, §. si autem in sæuissimo. & ibi not. ff. solut. matrim. & l. pro oneribus, C. de iure dot. & l. dotis fructus in princ. ff. de iure dot. etiam si nullam dedisset marito dotem, vt l. quod si nulla. ff. de relig. & sumpt. fun. & plenè not. per Cyn in l. quod in vxorem, C. de neg. gest. & amplius tenetur ad alimenta mulieri suæ, etiam si patrem habeat, vt l si filia, § 1. ff. familiæ erciscun. vnde si stetisset infirma in domo patris sui, & ab eo recepisset sumptus tam in alimentis, quàm in curatione infirmitatis, tenebitur maritus patri tales sumptus restituere, vt de-

terminat

terminat Cyn. in d.l. q in vxorem, & pro hoc vltra eum
allego tibi tex. not. in l. fi. in princ. ff de do excep. Secun
do casu quando matrimonium est dissolutum, tunc se-
cundum aliquos distinguendum est, aut dos est restitu-
tuta ipsi mulieri, & tunc sibi non debentur amplius ali-
méta, quia debet de suo se alere, nec potest hęredi cul-
pa imputari, aut dos non est adhuc restituta, & tunc aut
tempus anni, quod datur per legem ad dotis restitutio
nem, quando dos est in quantitate, nondum est lapsum,
sed pendet, & tunc aut mulier habet, vnde se alat aliun
a de,[a] quàm ea dote, & tunc non tenentur hæredes ma-
riti ad alimenta, vt no. per glo. in l. 1. §. exactio. C. de rei
vxo. actio. aliàs sic, vt ibi not. per Cyn. Petrus tamen vt
refert Cyn. dicit, quòd si mulier non habet aliunde vn-
de possit se alere, est causa sufficiens compellendi hære
B dem ad dotis solutionem B etiam pendente anno, argu.
l. 1. & 2. C. de patri. qui fi. di. elapso autem anno tenen-
C tur C ipsi hæredes sine dubio ad vsuras, seu iteresse do
tis, vt in d. §. exactio. ad quod facit optimè tex. in c. salu-
briter. extra de vsu. hodie autem tale interesse, & huius
D modi alimenta D sunt per statuta terrarum limitata, vt
est Papiæ. Alij autem dicunt, q aut mulier stetit in vi-
duitate, & tunc procedunt, quæ superius dicta sunt: aut
transiuit ad secũda vota, & tunc sibi nulla debentur ali-
menta ab hærede primi mariti, vt nos. per Cyn. in l. fin.
C. de bonis mater. Et prædicta locum habent in alimẽ
tis, quæ petuntur dispositione legis propter dotem nõ
solutam: vbi autem peterentur dispositione hominis,
videlicet viri sui qui in eius testamento sibi vxori alimẽ
ta legasset, vt videmus quotidie fieri, tunc posset vtrun-
que petere, dotem tanquam debitam, & alimenta tan-
quam legata etiam post annum, & post dotem solutam,
argum. l. cum quis, §. mulier. cum l. seq. ff. de do. exce. &
2 l. vxori maritus. ff de vsufr. leg. † Ad vnum est aduerten
dum, quòd circa alimenta duplex est consideratio, vna
qua quæritur quomodo & qualiter alimenta ex neces-
sitate præstentur, de quo dic, vt supra, & infra in super
forma libelli pro legato rei singularis circa articulum
alimentorum. Secunda consideratio est, qua quæritur,
quando & qualiter alimenta voluntarie præstita repe-
tantur, de quo plenè habetur & no. per Docto in l. 1. &
l. alimenta. & l. quod in vxore C. de neg. gest. & in l. Ne-
3 sennius, eod. titul. † Hic autem de vno quæritur, quod
sæpe contingit. Ecce, quòd maritus legauit, quòd vxor
sua sit vsufructuaria & domina domus suæ stando in do
mo cum hæredibus suis, & casu quo non possit cum ip-
sis pacificè viuere, quòd eo casu ipsi hæredes teneantur
eidem pro alimentis dare decem singulis annis. Con-
• tingit,[•] quòd ista mulier nõ vult stare cum hæredibus,
allegat quòd non potest pacifice cum hæredibus viue-
re, hæredes autem dicunt, quòd pro parte ipsorum nul
la infertur molestia ei, & quòd sunt contenti, quòd ipsa
stet cum ipsis, quæritur hic de duobus. Primò, an si non
stet per hæredes, sed per eam quominus pacifice viuat,
debeat habere extra domum aliméta? Secundo, an mu
• lieri[•] incumbat onus probandi se non posse pacifice vi
uere? Circa primum puto, quòd ex mente testantis, ad
quam verba sunt trahenda in quantum possunt, vt l. 3.
in fin. C. de lib. præte. & in l. in conditionibus, in princ.
ff. de cond. & dem. cum sim. quòd si mores hæredũ non
placeant mulieri, quòd sit in eius arbitrio extra domũ
illorum vitam suam ducere, & ab eis alimenta percipe-
re, & sic erit sensus illorum verborum cum dixit, [& in
casu quo pacificè non poterit &c.] Circa secundum di-
B co, q stantibus præmissis, credendum erit B solo verbo
ipsius mulieris alio non exquisito suffragio, attamen in
quantum esset fienda aliqua extrinseca probatio, tunc
esset fienda per ipsam mulierem, cùm hæc conditio ne-
gatiuè concepta sit causa intentionis ipsius mulieris, ta
men erit per eam probanda, iuxta no. per Bar. in l. in il-
4 la. & l. ita stipulatus. ff. de verb. obl. † Sed pone, q mari-
tus, vel alius legat alicui. 10. annis singulis si steterit cũ
hæredibus suis, an hæc conditio debet impleri? videtur
quòd non, immo sit reijciẽda, & legatum valet, vt l. Ti-
tio centum, §. 1. ff. de conditio. & dem. de hoc vide ple-
nè in gl. seq. quæ incipit, hic quæritur.

ADDITIONES.

a Alat aliunde. Adde Alexã. in l. de alimentis, C. de tran-
sac. & consil. 7. aliàs 63. in 5. volu. vbi si habuit ab alio,
quàm ab hæredibus viri alimenta infra annum, quòd
ea non repetit.

• Alat aliunde. Adde, quòd hæres mariti tenetur præsta
re alimenta vxori viduæ intra tempus, intra quod non
restituuntur sibi mobilia, teste Alex. in l. diuortio. ff. so-
luto matrim. & hanc communem dicit Didac. ad 4. De-
cret. cap. 3. § 9. num. 9. Paris. consi. 64. num. 3. 5. 20. lib. 4.
Quam conclus. declara, vt per Roland. consil. 55. lib. 2.
Neuiz. consil. 74. post Bar. in l. insulam, § vsuras. ff. solut.
mat. Soc. consil. 136. col. pen. libr. 1. Viui. inter commun.
opin. lib. 2. ver. vxori. Mas.

• Vxor alimentare. Adde, an maritus teneatur alere vxo
rem indotatam, & si aluerit an possit repetere? & dic, vt
per Ias. in l. si donaturus. §. si quis indebitam, nu. 4. nu.
6. ff. de cond. causa data.

• Contingit. Adde Alex. consi. 100. lib. 1. & dic, q mulier
quæ percipere debet alimenta ab hæredibus mortuo
marito, si propter malos mores, vel mulieris, vel hære-
dum, simul habitare non possint, q debentur alimenta
extra domum, teste Ias. in l. quidam cum filium. nu. 7.
de verb. obl. Masuer.

• An mulieri. Adde Dec. consil. 435. Rolan. consil. 32. nu-
me. 17. lib. 5. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Bona trias conditionis mulier habere potest.*
2 *Bona paraphernalia qua sunt.*
3 *Bona qua non sunt nec paraphernalia, nec dotalia, qua sint.*
4 *Si mulier probat se habuisse bona ab amasio vel simili quasita, an remanebunt in eius dominio.*
5 *Maritus an teneatur fructus, quos percepit ex bonis vxoris, restituere.*
6 *Fructus ex rebus paraphernalibus, an sint restituendi.*
7 *Expensa de fructibus semper sunt detrahenda.*

1 TAnquam bona paraphernalia. † Ad euidentiam
huius scire debet iuuenis, quòd mulier potest
F habere bona F triplicis conditionis. Quę-
dam enim sunt bona dotalia, de quibus dictum est su-
2 pra, quædam verò a paraphernalia, quædã bona pro-
a pria mulierum suo regimini tantum reseruata. † Bona
verò paraphernalia sunt illa, quæ vxor quando transdu
citur ad domum mariti, secum defert, & in quibus ad-
ministrationem concedit viro tacitè, vel expressè, vt pa
tet in l. hac lege, & l. fi. C. de pact. conuent. & l. si ego §.
dotis, ff de iur. dot. & dicuntur bona paraphernalia à pa
ra, quod est iuxta, & pherna, qđ est dos, quasi bona iux-
ta dotem, vt not. Azo in summa, C. de iur. dot. in princ.
3 † Bona autem quæ non sunt paraphernalia nec dotalia,
appellantur illa quæ mulier habet omnino separata à
viro, & in suo regimine & dominio reseruata, vt puta si-
bi donata, vel ex successione delata, vel aliter, de quib⁹
loquitur l. maritus & quod ibi not. C. de procu & con-
stat hoc per veras probationes, vnde ad eam peruene-
G runt ipsa bona, alioquin G in re dubia præsumuntur
peruenisse

B Etiam pendẽte anno. istũ locum citat & cõprobat Mendosi. 1 trac. an milles casus, nume. 37. versic. tẽtesimus decimus quartus.

C Ipsi hæredes, an in hęrede possit considerari mora, Cor. consil. 77. in litera B, vol. 3. & consil. 70. in litera G, vol 4. & consil. 240. in litera B, vol. 3. Cagno. in l. curabit. nu. 57. C. de action. emp. & istum locum citat & sequitur comprobando Io. de Gara. in tract. de secund. nup. num. 57.

D Sunt per statuta, q taxatio alimẽtorum per statuta valeant Socin. consi. 126. col. fi. vol. 1. Fulg. consil. 201. domina gualdrada, Crau. consi. 189. nu. 5. Flor. in repet. l. si quando, nu 450. C. vnde vi, Gratus cons. 29. nu. 18. vol. 1. latissimè Didacus variar. iuris resolut. c. 1. versic. 7. lib. 3. Paris. consil. 64. volu. 4. Ioã. Lup. in d. repet. c per vestras. § 8. sub nume. 4. versic. adde alium casum cum seq. vbi ponunt quando statutum taxat alimenta ad rationem de septẽ pro centenario. præcipuè per Crau. supra. Grat. consil. 29. nu. 18. volum 1.

B Solo verbo, cõtrarium sensit Alex. consi. 100. num 2. volum. 1. Ioan. Duran. de arte testandi. tit. 6. caut. 56. Nata consil. 379. num. 10. & Anton. Gabr. de commun. conclus. in tit. de probat. conclus. 6. nu. 33. vbi late allegat, tamen istum locum citat & sequitur Rener. Dom. Bergn. Caualca. in tracta de vsufruct. mulie. relic. numer. 138. in duobus locis, vide infra in verbo si habitaculum.

F Triplicis conditionis. istum locum citat addit. ad Alexan. consil. 42. numer. secundo, versicul. triplicis. vol. primo.

G In re dubia, regul. cum amplia. & limit. ponit Anton. Gabr. de commun. conclus. in titu. de præsumptio. conclus. 15.

peruenisse ex bonis mariti sui, & per consequens desinunt esse vxoris, & erunt sui viri, & hæredū eius, vt habetur in l. quintus. ff. de don. inter virum & vxorem, & l. etiam, C. eo. tit. huius autem præsumptionis ratio est, vt alio non probato præsumatur quæsiuisse turpi de cā quæ turpitudo potius est fugienda, quàm præsumenda, vnde honestius est in re dubia declinare potius in cau-
4 sam honestam, quàm turpem. † Quid igitur si mulier probat legitime, quòd illa bona habuit à suo amasio, vel ex turpi quæstu; an cessabit dictæ legis præsumptio, & re-
H manebunt in eius dominio? H puto q̄ sic, nam datū mulieri ea causa turpi fit ipsius mulieris. vt in l. idē. §. sed quod meretrici. ff. de cond. ob turp. caus. Confirmat hoc tex. in d. l. quintus, sumpto argum. à ratione cessante, dicit enim tunc fore locum prędictæ præsumptioni quādo non demōstrat, vnde habuerit. Sed si demonstratur, cessabit illa præsumptio; nec curo si habuerit ex contractu vtili, vel inutili, vel ex honesta causa, vel inhonesta, cum text. loquatur generaliter, ergo debet generaliter intelligi, vt l. de precio. ff. de public. & l. 1 §. generaliter. ff. de legatis pręst. potest enim mulier dicere viro suo, & eius hæredi. [Quantum ad te liberas hædes habeo.] l. loci corpus, §. competit. & l. sicuti. §. si quæratur. ff. si
t seruitus vendi. t fateor tamen quòd in rebus honestis vxor tenetur operari viro, vt l. sicut. ff. de oper. lib. & in ea habet locum præsumptio. l. si defunctos, C. de arbitr. tutelæ & not. in d. l. quintus, & l. etiam. Est autem in effectu inter ista bona multiplex differētia, nam fructus rerum dotalium cedunt in dubio lucro mariti, vt l. pro oneribus, C. de iure dotium, & supra dixi. In fructibus autem rerum paraphernalium distingue, aut mulier taci-
x te, vel expressè x in ipsius viri administratione concessit, & tunc cedunt eius lucro, alias secus, vt l. fina. C. de pact. conuent. & sic duo sunt hoc casu singularia. Primū. q̄ in istis fructibus tenet donatio inter virum & vxorē. Secundum, quòd negociorum gestor nō tenetur aliqua restitutione. Et est forte ratio, quia videntur conuersi in
5 oneribus matrimonij. † Quæritur ergo generaliter, an
b maritus [b] teneatur fructus restituere vxori, quos ex bonis eius percepit? in qua quæst. sic plenius distingue secundum Cyn vt not. in l. 1 §. cum ex stipulatu. C. de rei vxo. act. aut fructus sunt percepti ex rebus dotalibus, aut paraphernalibus, aut ex alijs bonis ipsius vxoris. Si quidem sunt percepti ex rebus dotalibus, tunc subdistingue, aut ante matrimonium, aut post, aut eo finito. Primo casu iterum subdistingue, aut sunt percepti ab ipsa muliere, & tunc remanet penes eam, nec quærendum est de ipsorum petitione, vt l. diuortio. §. si messis. ff sol. mat. aut sunt percepti ab ipso marito, & tunc conuertuntur in dotem matrimonio secuto, vt l. dotis fructus. §. 1. in 2. resp & l. si seruo. ff. de iure do. & l. ante, in fi. ff. sol. mat. Secundo casu principali, quando sunt percepti constante matrimonio per ipsum maritū, & tunc aut sunt percepti ante inceptum vltimum annum finiti matrimonij, & tunc cedunt lucro mariti, vt d. l pro oneribus, C. de iu. dot. & l. diuortio. §. interdum, ff. sol. matrim. Aut sunt percepti post vltimum annum inceptum finiti matrimonij, tunc diuidēdi sunt inter hæredes cōiugis defuncti, & superstitem pro rata temporis quo durauit matrimonium, vt in d. §. interdum. & d. §. ex stipulatu, in fi. C. de rei vxo. act. & l. diuortio. & l. de diuisione. & l. fru. ff. sol. mat. cum sim. Tertio autem casu principali, quādo sunt percepti matrimonio finito, tunc in totum sunt vxori restituendi, vt d. l. 1. §. exactio. versic. fru-
6 ctibus. & l. mora. ff. sol. matr. † Venio ad alium articulū,
z cum quæritur de fructibus rerū paraphernalium, z in quo distingue secundum gl. in d. l. fi. C. de pact. conuen.
• aut sunt fructus naturales, & • tunc indistinctè restituēdi sunt mulieri, nisi sint modici valoris, arg. l. si id quod, §. 1. & l verum, ff. de don. inter vir. & vxor. vel nisi de voluntate expressa, vel tacita mulieris consumpti essent in vsum communem ipsorum, vt not. per gl. in d l. fi. C. de pac. conuen. Idem intelligo in fructibus industrialibus, circa quos vltra prędicta sic distingue, nam aut maritus eos percepit de voluntate vxoris tacita, vel expressa, & tunc non sunt restituendi, sed cedunt lucro mariti, vt supra dixi: aut sunt percepti cōtra voluntatem ipsius vxoris expressam, & tunc restituendi sunt, hæc probātur in d. l. fin. & d. l. hac. C. de pac. conuen. & l. si ego. §. dotis. ff. de iur. dot. Tertio autem casu principali, cum quæritur de fructibus rerum nō paraphernalium, nec dotalium, dic, quòd si non constet eos fore perceptos de voluntate vxoris, tunc indistinctè sunt restituendi mulieri, vt dicta l. maritus, C. de procur. & l. penult. in fi. ff. ad legem
7 Falcid. † Hic tamen circa prædicta omnia not. quod vbi quæritur de restitutione fructuum, semper considera, quòd de illis detrahenda est omnis expensa, vt d. l fructus, ff. solut. mat. & l. si à domino, §. fin. ff. de petit. hæred. cum sim. ibi not.

H *Puto q̄ sic, istum locum citat Alci. in tractat. præsump. regul 3. præsumpt. 26 num. 11. An. 30. Gabr. de commu. conclus. tit. de præsump. conclu. 11. vbi late, & istum locum citat et sequitur Guid. Papa q. 368. in fin. Mising. Centur. 2. obseruāt. 92.*

t *Fateor tamen istum locum citat Alci. supra. vide late Decis. Perus. 28. Crau. consil. 161.*

x *In ipsius viri administratione q̄ in dubio præsumitur. Alexā. consil 63. nume. 3. vol. 2. Dec. consil. 521. Afflict. decis 44. sub numo. 7. R. Borga. Caualc. in dicto tract. de vsufru. mulie. rolio. un. 206.*

z *In quo distingue, vide late Crau. consi. 193. in fi.*

ADDITIONES.

a Paraphernalia. vide gl. & Bal. l. fi. C. de pac. conuen. Bar. in l. maritus, C. de procurat. glos. in ver. dotali. in c. plerunque. de don. inter virum & vxorem. Panor. in cap. ex literis. de pign. & in cap. constitutus. de procurat. & de fructibus bonorum paraphernalium quando vxor petere possit, vide per Alexā. in consil. 63. col. 2. ver. venio ad aliud, in 1. volum.

b An maritus teneatur restituere fructus vxori, quos ex bonis ipsius vxoris percepit, vide Bald. in l. diuortio. ff. soluto matrim.

b An maritus teneatur. Adde Alex. consil. 42. libr. primo. consil. 36. colum. 4. in fi. lib. 6. Barb. consil. 125. libro 1. Guid Papę q 468. omnium pulchre Aym. consilio 193. num. 15. Masuer.

• Paraphernalia. Adde, quòd si bona paraphernalia contrita sint ad vsum communem mariti & vxoris, prout fit, quia vtuntur in domo, postea soluitur matrimoniū, An mulier petere possit pretium & æstimationem tempore illorum datorum? & dic, q̄ nō, sed talia qualia reperiuntur contrita restitui debet, teste Crem. sing. 141. l. plerunque. in princ. ff. de iure dot. l. hac lege. in fin. C. de pact. conuent. Quomodo autem probentur bona cōsumpta? vide Bar. in l. quò ad præses, C. de sacrileg. libro 11. Sed quid econtra, si mulier consumpsit res dotales æstimatas? An hoc eius sit periculo? & dic, vt per Doct. in l. si æstimatis, vbi Bal. & Imol. ff. sol. mat. Quib. adde, quòd paraphernalia non habent dotis priuilegia, ex no. per glos. in l. si ego. §. dotis. ff. de iure dot. Crem. sing. 146. Cagnol. in regu. cum principalis. ff. de reg. iur. vbi de statuto, quòd maritus lucretur partem dotis decedente vxore sine liberis, quòd locum non habeat in paraphernalibus per rationes ibi alle. de quo uide quæ scribit Catel. ver. paraphernalia. Ias. in l. ita demum. colum. fi. C. de procu. Masuer.

• Fructus naturales. Adde & distingue, vt per Deci. cons. 21 1. col 5. ver. sed dubium. Guid. Pap. q. 450. in fi. Alex. consil. 41. lib. 1. Afflic. decis. 44. Ias. in l. ita demum. col. fi. num. 15. C. de procur. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Omne comercium potest fieri licitè inter virum & vxorem.*
2 *Statutum Papiæ de non legando vltra quinquaginta vxori.*
3 *Vsusfructus, & reditus, an differunt.*
4 *Vxor, cui est legatus vsusfructus. an teneatur iurisdare, sicut alij legatarij.*
5 *Vxor vsufructuaria, an teneatur pro rata ad debita.*
6 *Vsufructuarius an teneatur ad taleas, & indictiones.*
7 *Mulier vsufructuaria. an teneatur ad rei refectionem, in qua habet vsumfructum.*
8 *Vsufructuario decedente, an fructus illius anni sint hæredis vsufructuarij, an domini.*

Dedit

DEdit & legauit prædictæ dominæ Mar. M vsumfructum N omnium bonorum suorum. † Hic modus est legandi in communi vsu, vnde aduertendum, quòd aliquando vxor consequitur plenitudinem huius legati, aliquando solum consequitur, quatenus sibi sufficiat ad alimenta, vt dicam in se. gl. Item est sciendum, quòd regulariter O omnis contractus, omneq; commercium potest fieri licitè inter virum & vxorem, dummodo non simulatus; vnde possunt inuicem vnus ab altero emere, & vendere, vt traditur in l. si sponsus, §. circa venditiones. & l. sed si vir lanam, §. si duo, in fi. & l. cum hic status §. inter virum. in fi. & l. quòd autem, §. si maritus, in fi. ff. de don. inter virum & vxorem. Donare autem inter viuos inuicem est prohibitum, vt ff. & C. de donatio. inter virum & vxorem, l. 1 & 2. Sed donare causa mortis licitum est, vt licitum hic statui §. primo. prædicto. & l. 3. & l. maritus, C. de donatio. inter virum & vxorem. Item etiam legare in vltima voluntate est concessum, licet videatur durare, eadem ratio prohibitionis, quæ est inter viuos, & ideo potest maritus legare vxori vsumfructum generaliter omnium suorum bonorum, in quo legato cedunt omnia noïa debitorum, vt l. vxor vsumfructum, & vxori meæ. ff. de vsufruc. lega. Potestq; similiter ei legare vsumfructum alicuius specialis fundi, vel castri, vt l. vxori vsumfructum, cum similibus, ff. de vsufruc. lega. Poterit etiam legare dominiū aliquarum rerum, vt l. vxori. in princ. & §. primo, & l. vxorem, in prin. & §. testamento. ff. de leg. 3. & ff. de vsufruc. leg. l. vxori. †Sed quia dum mariti sunt infirmi, & volūt testari vxores multum infestant maritos, & denegant eis seruire, nisi sibi complaceant in legando. Ideo sanctè, & iustè prouisum est per statutum ciuitatis Papiæ, ne aliquis P possit vxori suæ vltra quinquaginta R libras Papiensium Q legare. Aliquando tamen mulieres sagaces, & aliqui viri stulti legare volentes suæ vxori vltra prædictā quātitatem faciunt supponere aliquem loco vxoris, de quo vxor confidit, cui sit tale legatum, sed certe cum tale legatum fiat in fraudem legis municipalis prædictæ est ipso iure nullum, vt not. per Bar. in l. cum quis decedens,
3 §. Titia dulcissima. ff. de leg. 3. † Quid autem si testator dixerit [Lego vxori meæ reditus meorum bonorum,] an erit idem, ac si dixisset [Lego sibi vsumfructum bonorum meorum.] R videtur quòd sic, quia ista synonima sint reditus, & vsusfructus, vt l. patrimonium, ff. de vsufruc. leg. Tu autem dic, q differunt in pluribus, vt no. per gl. in l. fundi Trebatiani. ff. de vsufr. leg. & in l. si quis ita.
4 ff. de vsufru. † Quid ergo si vxori sit legatus vsusfructus bonorum, an tenebitur satisdare, sicut alij vsufructuarij? S dic q sic, vt in l. 1. & ibi not. C. de vsufru. & nedū de vtendo, fruendo, arbitrio boni viri. Sed de restituendo etiā ipsas res, & bona, finito vsufructu, vt l. 1. in princip. & in §. hoc autem, ff. de vsufruc. quemad. cauea. quā satisdationē T non posset sibi remittere maritus in testamento, vt d. l. 1. C. de vsufr. & l. scire. & ibi not. C. vt in pos. leg. nec ab hac satisdatione excusatur ipsa vxor, si diceret se non reperire fideiussorem, vt dicitur in gl. in l. vsufructu. C. de vsufr. licet aliqui voluerint dicere, quòd tunc sufficeret ipsam iurare [b] prædicta adimplere, argum. in l. cum non facile. ff. si cui plusquàm per legem Fal. & l. 2. §. si cum duobus. ff. de coll. bonorum. Ex quibus potest colligi, quòd ille qui est vsufructuarius bonorum, tam mobilium, quàm immobilium, tenetur ipsa bona in scriptis redigi facere, [c] vt sciatur quomodo in eis sit vsus arbitrio boni viri, & quæ bona sunt restituenda, licet per aliquos malè practicetur. V Et si dicta satisdatio non præstetur, excluditur vsufructuarius, & vxor à petitione vsufruct⁹, vt habetur in l. vsufructus nomine, ff. vsufr. quemadm. cau. & l. vxori vsufructum, ff.
5 de vsufruc. lega. † Postea queritur, an hæc vsufructuaria pro rata teneatur soluere debita hæreditaria pro rata bonorum, in quibus habet vsumfructū? A breuiter Barto. in l. si. de vsufr. lega. sic distinguit, quandoque generaliter legatur vsusfructus omnium bonorum, seu totius hæreditatis, quandoque legatur vsufructus certæ partis, puta tertiæ, vel quartæ omnium bonorum, vel hæreditatis: quandoque legatur vsufructus aliquatū rerum particularium. Primo casu tenetur vxor vsufructuaria ad omnia onera, & debita hæreditatis, vt l. namq; in fin. cum l. seq. ff. ad Treb. & l. vxori meæ. ff. de vsufru. leg. & hoc etiam B dictat æquitas, vt quem sequuntur commoda sequantur incommoda, vt in l. secūdum naturam, ff. de reg. iur. & euitanda est absurditas, quæ esset, si hæres qui nudam habet proprietatem teneretur ad hæc onera. argum. l. fi. §. vbi autem in vnum. in fi. C. de iure deliberan. Hoc autem puto intelligendum, C nisi essent tā grauia onera, quæ absorberent [d] totum vsumfructum, nam tunc crederem ne inutile redderetur legatū vsufructus, quòd de rebus hæreditarijs possit creditoribus satisfieri, argum. eius quod not. per gl. in so. primi contrarij. l. quæro. & l. qui concubinam, §. qui ortos, ff. de leg. 3. Ad onera autem aliorum legatorum in testamento relictorū D non tenet hęc vxor, nec alius vsufructuarius, immo concurrunt simul in vsufructu rerum legatarum cum ipsis legatarijs, per textum in l. Sempronio, cum sim. ibi not. ff. de vsufru. & no. per Bar. in d. l. si. Secundo casu principali, quando legauit sub nomine quotæ vsufructum tertiæ partis hæreditatis, uel bonorum, tunc secundum eum subdistinguitur, aut enim est legatus vsusfructus sub hoc nomine hæreditatis, aut sub nomine bonorum, verbi gratia. [Lego vsumfructum tertię partis hæreditatis meæ.] & tunc tenebit ad onera pro rata

M *Vsumfructum, idem si dixisset fructus, vt late comprobat Ari. Pinel. in l. prima, in 2 parte, num 11. C. de bon. mat. an veniant bona subiecta fideicommisso. Belle consil. 9. Alba. consil. 73. num. 5. & aliqui alij teneat quòd sic, tamen contrarium concludit per multas authoritates. Franc. Mantica. in tract. de coniec. vlti. volunta. lib. 9. tit. 6. n. 8. vbi tenet q ab, & Alba. sibi cōtrarius, cōs 41. nu. 4.*

N *Omnium bonorum, quid veniat in tali legato, Franc. Mantica. de coniectu. vlti. volunta. lib. 9. titu. 6.*

O *Omnis contractus, Alex. consil. 86. in princip. volum. 5.*

P *Possit vxori suæ. an istud statutum procedat econtra, vt vxor non possit legare marito, contrarij fuere, Soci. consil. 95. vol. 3. & Ias. consil. 1 1 2. vol. primo, & etiam contrarij fuere, Cur. Sen. consi. 1 1. et Cur. Ian. consil. 6. tamen videtur cōmunis, vt nō procedat econtra, Cra. de antiqu. temp. in 4. parte nume. 35. Ferdi. Loaz. l rep. rub. Insti. de iusti. & iur. nu. 44. Dec. in l. 2. num. 8. C. de in ius vocan. Plot. in l. si quan do, nu. 434. C. vn de vi, Rol. à Valle consil. 60. nu. 37. vol. 5. Ray. cōsil. 174. nu. 6. & 8. vol. 1. non potest etiam vxorē pupillariter substituere, Zacha. in l. hęredes mei §. cum ita, num. 522. ad Trebellian.*

Q *Legare, quid si forensis sit Papię an possit legare vxori, Ias. cōsil. 69. col. 2. vol. 3 Rolan. à Valle in tracta de lucro dot. quæst. 36. num. 12.*

R *Vt q sic, Io. Campeg. in tract. dot q. 33. q si legentur fructus ad vitā, Arius Pinel. in l. 1. 2. par. n. 15. C. de bon. mat Vasq. cōtrouersiarū Ill. vsuū. 1. 36. n. 12.*

S *Dic q sic, Alex. consil. 126. vol. 6. reg. cum amplia. & limit. ponit Ant. Gabr. de commun. conclus. in tit. de vsufruc. conclus. prima.*

T *Non posset sibi remittere maritus, Arius Pinel in l. 1. in 2 parte, in 12 ampli. C. de bon. mater vbi ampliat, vt etiam non possit remittere inuentariū potest tamen hæres, vt ibi in 2. limit. non lucretur fructus si non satisdedit. Io. Durā. in tracta. de arte testan tit. 8. caut. 1 Paris consil. 96. vol. 2. R. Borgn. Caual. in trac de vsufr. mulie. relic. nu. 89. vbi late allegat ita vt non excusarentur minores milites mulieres ecclesia, & rustici, vt ibi, an d'ta petit vel debeat præstari, absq; petitione ibi, & in rebus quæ seruando seruari non possunt. debet præstari etiam quòd non petatur in alijs verò rebus ibi nu 90. potest percipere fructus si non petatur cautio, q non pōt propria auctoritate percipere vsumfructum, Arius Pinel. supra numer. 78. & requiritur extimatio bonorum mobilium, & præcipuè earum quæ vsu consumuntur, & quomodo debeant describi immobilia ibi R. D. Borga. nu. 143. Ant. Gabr sup. num 19. vxor debet versans in vsu faciendo inuentario priuatur vsufructu, Crauet. consil. 300. Istum locum citat Cassa. consuetud. Burg §. 6. in rub. feme mariee, in verbo & seratenue, fol. 614. vers. sed quæro, iuxta prædicta, & ibi multa circa ista materiā.*

V *Et si dicta satisdatio. quæ debet esse idonea arbitrio boni viri, Ruyn. cons. 206. num. 25. volum secundo, Borgn. supra num. 147.*

A *Breuiter Bar. Paris consil. 94. num. 20. & consil. 95. num. 67. volum. 2. Crau. consil. 187. in princ. Ioan. Duran. supra in tit. de lega. Caut. 42. num. 6. Didac. lib. variarum iuris resolut. lib. secundo. cap. 2. vbi omnes tenent contra Bart. Gomez. Tomo 2. cap. 14. nume. 8. vbi late Soci. consil. 131. col. 6. vol. 2. & consil. 100. volum. primo. Bergn. supra nume. 219. & ibi quid de annuis legatis, Rub. Alexander consil. 158. num. 2. Bergn supra num. 219. Bursa. cons 17. num. 11. Hier. Gabr. consil. 114. num. 8. Nata consil. 7. num. 1.*

B *Dictat æquitas, Istum locum citat Rol. à Valle consil. 8. nu. 9. vol. 2.*

C *Nisi essent tam grauia, Ias. in l. cum seruum, num. 1. de leg. 1. Tiraq. in tract. retract. lignag. §. 15. glos. prima, num. 16.*

D *Non tenetur hæc vxor, Crau. d. cons. 187. in princ. versic. sed dubiū, Bergn. sup. nu. 162. col. 2. nu. 219. Arius Pinel. d. l. 1. in 2. parte, nu. 72. C. de bon. mat.*

rata huius partis legatæ, ut l. si quis seruum, §. fi. cum l. seq. & ibi not. ff. de leg. 2. & d. l. fi. de usufr. leg. secūdum lecturam primam. tamen secundum lecturam Bar. usufruct. finitu deducetur talis expensa. argum. l. q̃ si posses sur. ff. de petit. hære. & per hoc idem dicēdum est, quod in præcedenti casu, quando est usufructuaria omnium bonorum. Aut legatus est usufructus sub nomine bonorum, puta [Lego usumfructum tertiæ partis bonorum meorum,] & tunc non tenetur soluere creditoribus hæreditarijs, nec ab eis potest conueniri, ut d. l. fi. & l. generali, §. fi. ff. de usufruc. leg. quia bona intelligūtur deducto ære alieno, ut l. subsignatum, §. bona. ff. de uerbo.

a signif. Veruntamen hæres huiusmodi a deducit prius omne æs alienum pro rata portionis, & de residuo habebit uxor usufructuaria suum usumfructum, ut probatur ex d. l. generali. § fi. per quæ patet, quod per indirectum sustinebit æs alienum, quia propter id diminuetur usufructus. Et ulterius colligitur, quòd quātum ad effectum parum differūt inter se legatum hæreditatis, & legatum bonorum, nisi quia in legato partis hæreditatis potest ipse legatarius principaliter à creditoribus conueniri, quod per hoc legatum bonorum non potest, sed per uiam retentionis consulitur creditoribus, ut dictum est. Tertiò uerò casu principali, quando est legatus usufructus particularis sub nomine singulari, tunc talis usufructuarius non tenetur ad aliqua onera æris alieni directo, neque per indirectum, ut l. 1. § si hæres. ff. ad Trebel. & l. fi. in fi. ff. de usufr. leg. & l. fideicommissum, §. tractatum, ff. de iudic. & l. 1. C. si cer. pet. & l. fi. C. de hære. actio. & l. quoties. ff. de hære. institu.

6 † Ex præmissis patet, an usufructuarius b tenetur y ad solutionem indictionum, & talearum, quæ quotidie imponuntur modernis temporibus, ubi distinguendum est, an sit usufructuarius generalis omnium bonorum, an particularis, an alicuius rei specialis, & in hoc ultimo casu considerandum est, an indictio, uel talea imponatur specialiter ipsi rei, & tunc tenetur usufructuarius ipsius rei, ut dicta l. quæro & ibi de hoc per Bar. ff. de usufruc. leg. Aut imponitur generaliter toti hæreditati, & tunc tenebitur hæres solus per iura superius allegata.

7 † Rursus quæritur, an hæc uxor usufructuaria uniuersalis, uel particularis partis bonorū, uel hæreditatis, aut alicuius rei singularis, puta domus uel castri, teneatur ad impēsam

c c circa refectionem, & sustentationem rerum in quibus habet usufructum, uel solus dominus proprietarius eatenus ad hoc solus teneatur? in qua q. sunt opinio. Quidam dicunt o aut impēsa est parua, & tunc pertinet ad usufructuarium; aut est magna, & tunc pertinet ad dominum, per tex. in l. hactenus. in princ. & l. usufr. leg. §. fin. & l. cum usufruc. cum l. seq ff. de usufr. leg. Alij dicunt, quòd quando impensa est magna, quòd nullus ad illam tenetur per tex. in d. l. hactenus. in princ. ibi. [Neutrum cogitur] Alij dicunt, quos sequitur Bar. in l. quæro. ff. de usufru. leg. & l. damni infecti. la 1. §. 1. ff. de dam. infec. & in l. Nesennius, ff. de neg. gest quod quando expensa est magna, tunc cura & solicitudo illam faciendi de suo pertinet ad usufructuarium, sed tamen illam postea repetit à domino, cuius utiliter negotium est gestum, ut hoc probatur in l. inter fructuarium. & l. hoc amplius, §. fin. & d. l. damni infecti. §. 1. ff. de dam. infec. ubi autem parua, tunc eam facere debet usufructuarius, nec ipsam repetit à domino, facit l. cum ad quem, C. de usufr. deinde pertinet ad usufructuarium solutio cēsus, ficti, & tributi pro re ipsa debiti. ut in d. l. quæro. d. l. pen §. fin. ff. de leg. 3. & facit quod habetur in l. si pēdente, § si quid cloacarij, ff. de usufruc.

8 † Sed quid dices, si hæc mulier, uel alius habens usufructum decessit, an fructus illius anni erunt hæredis sui, an uerò domini? super qua quæstio. u distingue, ut habetur in l. defuncta. ff. de usufr. aut decessit fructibus iam collectis, & tunc cedunt lucro sui hæredis, etiam si dies soluendæ pecuniæ, ficti, uel cēsus nondum cessisset, aut decessit fructibus adhuc pendentibus, & nondum collectis, & tunc pertinet ad dominū proprietatis, ut ibi, ad quod etiam optime facit tex. not. in l. in singulis. in fi. ff. de ann. legat. Et quod dixi, quādo decessit fructibus collectis, intellige etiam si non fuerunt in horreo reconditi, quia sufficit, quòd sint à solo separati, ut l. si fructuarius messem. & ibi not. ff. quibus modis usufruct. amit. & Institut. de rerum diuision. § is ad quem.

a Deducit pri°, ipsum locum citat & coprobat Plot. inter consilia ultimarū uoluntā. 168. nu. 79.

y Ad solutionē, Boss. in titul. de Principe, numero 130. Paris. consi. 96. num. 26. vol. 7. Tiraq. de iure primig. q. 74 nu. 4. quòd si bona offeras exempta, an usufructuarius gaudeat immunitate, Borg. supr. nu. 162. & nu. 217. col. 8.

o Aut impensa est parua, lato Tiraq. in tract. retrac. conuentio § 7. gl. prima Borgn. supra numer. 160 Arius Pinel. d. l. 1. in 2. parte, nu. 72.

u Distingue la Didac. libro uariarum iuris resolutio. c. 15. lib. 1. Borgn. supra numer. 243. ubi citat et comprobat ultū locū.

s Adde Alexā. Ioan. Darant di sta caut. 1 num. 3. Roland. a Valle consi. 43 in fi. vol. 2. qui uult ut non admittatur iuratoria cautio cū multis allegatis per Borgn. sup num. 150. Plot. in d l. si quando, num. 606.

ADDITIONES.

a Quinquaginta. An stante tali statuto possit sibi legare alimenta. uide per Rapha. Cum. consil. 50. & uide quod uoluit Alex. consil. 57. lib. 2. & de hoc uide per Bart. in l. si is qui. ff. de uulg. & pup. & in l. qui testamentum, ff. de probat. & Bal. in l. 1. C. de nat. lib. Angel. in l. si quis. C. eodem tit. & in l. 2. C. de repu. hære. & ibi alios. & in l. fi. C. de litig.

b Ipsam iurare. s Adde Alex. de Imo. in consi. 57. per totum in 3. uol. & ad materiam uide per Bar. in l. usufructus. C. de usufru. & Panor. in c. fi. de pigno.

* Donare. Adde Rom. consil. 44. col. 1. 293. 2. dub.

* Veruntamen hæres, adde, quo remedio usufructuarius, & alij legatarij teneantur, uel non teneantur ad soluendum æs alienum, & uide Didac. de arte test. tit. de legat. capitul. 42.

* Iurare. Adde, quòd usufructuarius, si ob paupertatem fideiussorem non inueniat iuratoria cautione liberabitur, iuxta communem per Port. Instit. de usufr. in princ. num. 5. quam declara, ut per Rolan. consil. 37. 43. lib. 2. quamuis usufructuario, uel rerum quæ usu non consumuntur à testatore cautionis gratia fieri nequeat, secūdum Chr. de testa. q. 164. Ias. consil. 40. lib. 1. qui aliud esse dicit in usufructu inter uiuos constituto, quam cautionē ab hærede cuius usufructuario remitti posse, scribit Suarez. lib. recep. sent. uer. usufru. de quo uide quæ scribit Nat. consil. olt. lib. uide tamen quæ not. Bar. in l. hac edictal. §. his illud. nu. 3. C. de secun. nup. Soc. consil. 151. lib. 1. Masuar.

c Redigi facere. Adde q̃ pati debet, quòd describantur, ut per Alex. in consil. 58. in 2. col. in 3. uol.

d Absorberent. Idem dicit Lud. Rom. consil. 515.

* Absorberent. Adde, quòd usufructuarius certæ rei non tenetur ad soluendum æs alienum, teste Didac. resol. lib. 1. c. 2. quam concl. amplia ad usufructuarium omniū bonorum. quia non tenetur soluere æs alienum, sed hæres, secūdum communem, per Alex. in l. si filio. § si ux. ff. solu. mat. Bellun. consil. 7. Dec. consil. 533. quam communem intellige, ut per eundē Dec. consil. 620. cui īo tradicit Gozad. consil. 94. amplia. 1. d. communem ad legata gratuita testatoris, secundum communem per Didac. d. lib. 1. c. 2. num. 7. Masuer.

* An usufructuarius. Adde, q̃ usufructuarius tenetur ad expen. & collectas paruas, secūdum Rom. singu. 148. sed quid in usuario, & dic, q̃ aut in tummodo rei, cuius mihi legatur usus, participat dominus, quia sit domus ampla, & tunc tenetur dominus ad expen. aut participat solus usuarius, & tunc ipse solus usuarius tenetur. l. si domus. ff. de usu & habit. quid in simplici conductore, & dic, ut per Alex. consil. 4. lib. 5. prædicta tamen intellige ut per Rom. singu. 157. Nat. consil. 415. concl. autem q̃ teneatur usufructuarius ad collectam fundi per l. quæro. ff. de usufr. leg. cum simil. limita, nisi tanta esset solutio collectarum quod æquiualeret perceptioni fructuū, tunc enim tenetur proprietarius, iuxta tradita per Roman. d. singul. 137. Bar. consil. 234. Alex. & Ias. in l. cum seruus. & in l. si res obligata. de leg. 1. Afflic. decis. 252. num. 2. Rom. consil. 250. Masuer.

e Impensam. uide per Fran. de Are. consil. 115.

SVMMARIVM.

1 *Dictio, donec, inducit conditionem.*
2 *Legatum sub conditione uiduitatis, quale sit.*
3 *Legatum factum ne nubat, an ualeat.*
4 *Legatum usufructus factum uxori purè in testamento, in quo extraneus est institutus, si secundo mulier maritetur,*

viretur, an finiatur.

5 Verba, domina & vsufructuaria, quid importent.

6 Filijs institutis, mulier relicta vsufructuaria, de subtilitate iuris consequatur vsufructum.

7 Filio, & extraneo hæredibus institutis, quid iuris in superiori casu.

8 Filio instituto, & extraneo substituto, & relicta vxore vsufructuaria ex eueniente casu substitutionis, an mulier plenum vsufructum consequatur.

k *Vidualem, quid si dixerit, quamdiu caste vixerit, Tiraquel. in l. boues, §. hoc sermone, in regula, num 049.*

l *Erit legatum conditionale, Paris. consil. 18 vol. 4 Decisio. Beno. vltima latissimè Bergu supra numer. 014. & num. 139. quid si dictum fuisset quamdiu caste, an perdat legatum si nubat, Tiraq. in l. boues. § hoc sermone, in reg. num. 149. Aug. in tract. de testi. glo 46. Vasq. in tita. de successionum progressu, §. 27. numer. 29. & aduerte quia est differentia an dicatur casu quo vidua steterit vel donec vidua steterit, Berga supra num 036.*

m *Secundo casu, Ioan de Garo. in tracta de secun. nup. num. 14.*

n *Hodie durat, Marsi. in rub. C. de rap. virg. nu. 088. Io. de Garo. in trac. de secun. nup. nu. 6.*

k DOnec vitã duxerit k vidualem. † Ista dictio [Donec] l inducit conditionem, & perinde est, ac si testator dixisset. [Si & quousque vitam duxerit vidualem] vt probatur in l. legatum. ff. de ann. leg. & l. cui vsufructus. & in l generale. § duas filias. ff. de vsufr.
2 leg. & eodem modo l erit legatum conditionale, si testator dixerit [Donec vel quousque vxor mea vixerit] vt l. Mæuia. in princip. & l. qui marcho. 10 si & l. Titia. ff. de ann. leg. cum sim. Ex quo sequitur, quòd primo anno est legatum purum, & pro alijs conditionale, & sic posset incipere in psona substituti, casu quo hæres exclusus esset. † Sed diceret iuuenis, si tale legatum collatum ad tempus viduitatis, est conditionale, ergo ista cõditio tãquam à iure improbata, per quam inducitur viduitas, debet reijci, & legatum puté debetur, vt l. 1. & 2. C. de indict. vidui. coll. & l. fi. Sol. dicendum est, quòd talis conditio non est adiecta tali formæ, vt sit præcisè perpetua, sed vt sit tẽporalis secundum voluntatẽ ipsius mulieris, q indicat illa præpositio. [Donec] meritò ergo non reijcitur. vt l. sed & si hæc. §. fi. ff de cond. & demon. & hoc sequitur Cy. in d. l. fi. & pro hac parte videt
3 tex. in l. filiæ. ff. de annu. leg. † Sed circa hoc quæro, quid si testator dicat [Lego, ne nubat] vel [Si non nupserit] an hæc conditio reijciatr. Breuiter sic distingue, aut hæc conditio adijcitur virgini, aut viduæ. Primo casu conditio reijcitur, vt cõsequatur legatum, vt l. cũ ita. & l. cũ tale §. Mæuia & l. si Titiæ si nõ nupserit. & l. mulieri. &
m Titio. ff de cond. & dem. m Scdo casu tenet conditio, & est implenda, vt no. per Cy. in l. 2 & in auth. cui relictũ. C. de indi. vidui. toll. quibus adde ea quæ not. per Iaco. de Belui. & alios in Authẽ. de nup. §. quæ vero nunc. &
4 §. vnde siciendũ. coll. 4. † Quid ergo dices, si vxori sit legatus vsufructus purè in testõ, in quo sit extraneus institutus, & transeat ad secũda vota, an vsufructus finiatur? dic q olim extinguebatur per l. 1. C. si mul. secũdò
n nups. n hodie aũt durat, vt in auth hoc locũ. C. eo. tit.
o o Alimenta aũt legata euanescunt, per transitom ad secunda vota filio hærede instituto, quasi præsumptio sic de iure, q testator voluerit ea præstari in domo filij, argu. l. qui concubinam. §. fi. ff. de leg. 3. & in l. quæsitum. §. puto. ff. de fund. instru. & in l. 2. C. com. vtriusq. iudic. & vide quæ scripsi circa hoc super forma libelli qñ agitur pro legato &c. & vers. condescendo ad decimum &c. &
5 ver. ex his colligi potest. † Postremò quæritur, quid im-
p portent illa verba posita hic, dum dr. p [Constituẽs ipsam dñam, & vsufructuariam &c.] prout est in cõi vsu testantium, quam qõ. plene tetigit gl. & Cy. in l. 1. C. si mul. secundo nup. & plenius per Bar. in l. Titia. § Titia.
b ff. de leg. 2. in qua q. sunt variæ opin. b Conclusiuè autẽ per generalem cõsuetudinem obtentam, dicimus quod
q filijs hæredibus institutis, mulier ipsa debet solũ q in domo hre victum, & vestitum, prout hre consueuit tempore vitæ mariti sui, & illud verbum [Dñam] non important verum dñium, sed solum quandam præeminentiam in domo, prout hactenus habuerat. & illud verbũ. [Vsufructuariã] importat non verum vsufructum, sed quandam alimentationem consuetã. & eodem modo, si dixisset alterum ex his tantum, videlicet. [Dñam] tantum, vel [Vsufructuariã] tantum. arg in l. 1. §. vir. & l. 4. ff. rer. amot. cum non sit verosimile, q testator voluerit filijs suis relinquere inane & inutile nomen hæredis, proponendo illis vxorem suam in commodo hæreditatis. arg. in l. cũ acutissimi, & in l. Papi. C. de fideicõ. quã opi. etiam sequitur Spec. in titu. qui fil. sint leg. §. 1. vers. quid si vir. licet de rigore iuris, secundũ Dyn. & Iac. de Are. illa copula [&] posita inter illa duo verba [Dñam & vsufructuariã] resoluatur in vel; & erit sensus, q sit dña, & vsufructuaria, put elegerit, arg. in l fi. C. de codi.
* Vbi aũt essent instituti extranei, * tunc scdm Bar. r non
r hret locum illa consuetudo, sed eo casu pcederet opi.
* Dyn. sed certè practicatur cõiter dicta consuetudo * in vtroque casu, veruntñ supposito q extraneis institutis hret locum opin. Dy pñt hæredes de tali generali vsufructu detrahere quartam rõne Falcidiæ, vt in l. omnem ff. de vsufr. & no. per gl in l. vxori meæ ff. de usufr. leg. Et si fortasse ex ipsis bonis esset alicui res aliqua, puta do-
s mus vel fundus, simpliciter legata, s habebit in ipsa re dicta vxor dimidietatẽ vsufructus, & aliã medietatẽ habebit legatarius. & sic ambo in ipsius rei vsufructu concurrent, vt hr & not. per Bar. in l. Sẽpronio. & in l. si alij.
6 ff de vsufr. leg. quod est no. & à plurib incognitũ † Deinde, & illud est aduertendũ, q quanquam filijs institutis consuetudo admitteret illam interpretationem, tñ iuris attenta subtilitate consequetur mulier plenum vsufructũ, per tex. no. in l. tutores, in fi. C. de execu. tut. l 1. C. de vsufruc. de quo vsufructu posset tunc filius suam legiti-
7 mã detrahere, vt no. p gl. prædictæ l. tutores, in fi. † Sed quid dices, si fuerit institutus filius, & extraneus, an ha-
t bebit locum in casu prædicto dicta consuetudo? t dicit Bart. in d. §. Titia. q quo ad filium hebebit locum, quò aũt ad extraneũ non, arg l. hac consultissima §. ex impfecto. C de testa. & l. fin. C. fam. ercis. v In contrarium vr,
v nam eadem dispositio nõ debet diuerso iure censeri, vt l. quamuis. C. de imp. & ali. subsli. & l. eum qui ædes. ff.
8 de vsuf. † Deinde quæritur, pone * q filius fuit institu-
* tus, & eainde extraneus substitutus, & vxore constituta dña & vsufructuaria modo quo supra, & hæreditas ad substitutum perueniat, an uxor consequatur plenũ usufructũ? a Distingue secundum Bart. ubi supra. Aut iste
a extraneus

o *Alimenta autem, istum locũ citat et sequitur Ioã. de Garo. in tract. de secund. nup. nu. 15. circa med. et num. 16.*

p *Constituẽs ipsam dominam, late per Tiraqu. de leg. connub. l. 10 gl. 6. num. 7. quid si dictũ esse Maioressam, Decis. Tholosa. 46 & alios casus, puta dominã & massariã, Alex. consil. 56. in fin. volumin. 3. & alij similes per addit. ad Dec. consil 434. in 1. & 3. addit. & Goz. consilio 47.*

q *In domo habere victũ, istũ locũ citat & cõprobat Pic d. l. Titia, §. tum Titia, num. 48. de leg 2 Alci respõ so. 112. Pet. Ioã. Auch. quæstio. 6. lib. 2. vbi limit. vbi etiam ponit, an possit habere vsufructum extra domum testatoris si debet morari in domo, latissimè allegat Tiraq de leg. connub. glo. 1. per text. num. 7. an ista consuetudo procedat econtra, Crau. de antiq temp in quarta parte, nume. 31. & istum locum citat Bergu in tract. de vsufruct. mulier. relic. nu 17 & 37. & 74 Ant Gabr. de commun. conclus in tit. de vsufruc. vbi ponit amplíat. & limit quid si fructus non suppetunt per alimentis matris & filij, hoc primo est alimentandas filias, Sec. Ina. consil. 97 num 4 vol primo. Decis. Perusi. 46. num. 12. vide infra Franc. Mantica. de coniec. vltimarum volunt lib. 9 tita 7. vbi amplíat etiam filijs prioris matrimonij. Mising. Centuria. 1 obseruat. 37. Andr. Gail. Practicarum obseruat lib. 2. obseruat. 144 vbi limitat.*

r *Non habeat locum, istum locum citat Car. Sea. consil. 11. colum prima circa fin. Citat & comprobat Pic. supra num. 89. Anton Gabr. d conclus 2 num. 54. & conclus. 3. Mising d. Cent. 3. obserua 37. Istum locũ comprobat Valent Forst. in tract. success. ab intest. lib. 3. pag. 288. vers. Idẽ obseruatur etc. casus in quibus parentes a liberorum success. arcen.*

s *Habebit in ipsa re, Istum locum citat Pic. supra num. 89 & 90. vbi late distinguit; citat & comprobat Rolan à Valle consil 8. num. 3 volum. 2.*

t *Dicit Bar. d. §. Titia, Pic. ibi col. 91. vbi sequitur istam opin & comprobat pluribus. Anton. Gabr. d. conclus. 3. numer. 1. Franc. Mantic. de coniec. vltimarum voluntat. lib. 9. titu 6. numer. 18.*

v *In contrarium istum locum citat Anto Gabr supra: & allegat ad hoc Ruyn. consil. 77. col. pen. vol. 4. tamen præcedens opi. est magis communis.*

a *Distingue Alex. consil. 16. ante fi. vol. 3. & consil. 29. nu. 1 vol 4. Dec. cons. 476. col. 1. vbi additio. Tiraq. in rep l si vnquam, in verbo susceperit liberos, num. 139. C de reuoc. donat. Pet. Dec. regu 241. in 2. parte. Istum locum citat & sequitur Borgn Caualc. in tract. de tutore & curatore, num. 42. circa medium, & circa fin. Ant. Gabr. d. conclus. 3. num. 7. de vsufructu.*

extraneus successit ex substitutione vulgari, aut pupillari. Primo casu habebit plenum vsufructum, quia tale legatum sumpsit exordium & vires in persona ipsius substituti, argum. l. qui filios. ff. ad leg. Falc. & l. cum patronus. ff. de leg. 2. & in l. etiam ff de vulg. & pup. & not. per eum in l. si ita scriptum. ff. de mil. testa. Secundo casu seruabitur dicta consuetudo, quia tunc legatum sumpsit exordium & vires in persona ipsius filij. Ideoque eius legati conditio postea non mutatur, arg. in d. §. qui filios, nisi fortasse in ipso legato esset adiectum [Donec B caste vixerit] vel [Vidua steterit] quia tunc legatũ x pro primo anno esset purum, & pro sequentibus esset conditionale. sicq; etiam si extraneus succederet ex pupillari, cum pro annis sequentibus sumeret exordiũ in persona eius, dicendum esset locum non fore dictæ consuetudini, sed eam plenum vsufructum debere consequi, argu. l. legatum. ff. de ann. leg.

ADDITIONES.

* Extranei. Adde Paris. consil. 94. col. 5. lib. 2.

* Consuetudo. Adde, q consuetudo Bulgari, q vsusfructus relictus vxori filijs institutis restringitur ad alimẽta, non haberet locum institutis ascendeñ. teste Alexan. consil. 57. colum. prima. lib. 3. Rolan. consil. 39. num. 19. lib. 3. Masuer.

a Donec c de hac dictione, & de dictione, quousque, vide c per Pau. de Cast. consil. 139.

* Donec. Adde Ias. in l. sufficit. nu. 5. ff. de cond. indeb. Decius consil. 537 num. 3 485. col. 3. Nat. consil. 495. col. 6. post Alex. consi. 66. post nu. 3. lib. 3. quid de dictionibus quoad, quousque, donec, & simil. adiectis annuæ obligationi, quid importent, & vide Ias. in l. eum qui ita. §. qui ita stipulatur el 1. num. 10. & sequ. de verb obl. ubi ponit exempla, ad materiam autem legati facti sub hac conditione, & quid importent hæc verba donec, vide Alex. d. consil. 66. col 1. lib. 3. consil 29. lib. 4 Paris. consil. 95. col. 4 in fi. & col. seq. & col. 6 lib. 2 vbi q legatum pôt fieri sub triplici conditione, de qua ibi, & per Prac. Bal. rit. de vl. vol. q 8. Masuer.

b Variæ opi. vide Arc. consil. 40. Cap. consil. 36 Ang consil. 200. Alex. consil. 29. col. 1. lib 4. Rom. consi. 118. 153. 516. in princ. & nu. 8.

* Varię opin Adde, q vxor vsufructuaria ac domina relicta liberis hæredibus institutis, nisi aliter constet de voluntate testatoris, alimenta tantum consequitur, secundum communem per Alex. consil. 56. lib. 3. Dec. consil. 434. in princip. Gozad. consil. 99. num. 8 Soc. Iun. consi. 94. num. 2. consil. 96. lib. 2. Boer. q. 61. num. 1. & t. q. 194. num. 4. Rom. consil. 118. col. 1. consil. 153 qui filij si decesserint, integrum bonorum vsumfruc. ipsa habebit, teste Dec. consil. 476. col. 1. ver. 2. respondetur, Rolan. consil. 74. num. 10. lib. 2. & num. 11. vbi ampliat concl. procedere etiam si bona transirent in fiscum, & d. consi. numer. 26. vbi siue institutis filijs siue extraneis, vltra alimẽta, vel vsumfructum dotes petere poterit, nisi aliter per testatorem dispositum fuerit, Castr. consil. 240. in aotiq quam conclusionem declara, vt per Rol. d. consil. 74 vbi est casus, quando vxor est vsufructuaria, institutis hæredibus filio & extraneo, & ibi num 7 & 8. de cõsuetudine Bulg. quando non extendatur ad transuersales nec ascendeñ. quod autem dicitur de alimentis, dic, q ea capiet auctoritate propria, ex not. per Roland. d. consil. 74 num. 22. & seq. quia verba dominã & vsufructuariam, sunt verba directa, teste Rolã. d. consil. nu. 24. Dec. consil. 607. conclus. verò de filijs, q si præmoriantur habebit vxor integrum vsumfructum, procedit etiã excluso substituto, secundum magis communem p Socin. consil. 94. num. 3. lib. 2. quem tamen nõ adipisceretur, si alter ex liberis præmoriatur, atque alij alterius matrimonij filij sint superstites, teste Viui. commun. opin. lib. 1. ver. vxor & quod dictum est de alimentis propria auctoritate capieñ. adde, procedere in vsufructo, ex eo q licet regulariter verum sit vsufructuarium omnium bonorum, non posse capere vsumfructum vel alimenta auctoritate propria, iuxta no. per Bar. in l. fundi Trebatiani. ff. de vsufr. leg. non procedit tamen ea concl. quando testator vsus est verbis dominam & vsufructuariam, quia tũc propria auctoritate capere potest, siue legatũ, vt iam dixi, restringatur in alimenta, siue respiciat integrum vsumfructum, vt per Rol. d. consil. 74. num. 26. q si vxor hæres vsufructuaria ad vitam instituatur, & post mortem bonorum restitutione grauetur, & dic, q non in hæreditatis proprietate, sed in hæreditariorum bonorum vsufructu hæres instituta censetur, secundũ cõmunem quam refert Suarez. lib. recep. sentẽ. ver. vxor, cui conclu. videtur conuenire quæ scribit Mathes. sing. 4. Ias. in rep. l. Gallus. §. & quid si tantum. num. 13. ff. de lib. & posth. Dec. consil. 478. in princ. de vxore instituta in vsufr. post cuius mortem alij sunt instituti, quam dispositionem quia videtur inutilis cum ante aditam hæreditatem dies vsusfructus legati non cedat adiuuare nititur Dilec. titu. de leg. c. 39. de qua plura no. Ias. in l. extraneum. col. 3. post princ. C. de hære. instit. vbi artic. plenè examinat & in l. si extraneus. num. 3. ff. de condit. caus. dat. Alexan. consil. 162. lib. 2. quando scilicet, vxor omnium bonorũ vsusfr. relinquitur, & post ipsius vxoris mortem Titius hæres instituitur, quod quidem legatum eo modo factum valere dicit Ias d. l. si extraneũ, a & in l. si filius à patre. num. 25. ff. de lib. & posthum. de quo vide quæ scribunt Doct. in apostil. ad Alex. d. consil. 162 post num. 3. lib. 2. Rom. consil 71. Bal. in l. id qđ pauperibus q 14. C. de epis. & cler. Ias, d l. filius à patre pro cuius doc. Ias. in d. l. extraneũ. C. de hære. insti. vide Doc. in locis infra alleg. & pro cõclu. affirmatiua, quòd valeat tale legatum. testator reliquit vxorem suam dominam & vsufructuariam omnium bonorũ suorum toto tempore vitæ suæ, vel reliquit vxori suæ vsumfruc. omnium bonorum suorum quousq; vixerit, & post mortem vxoris instituit Titium hæredem vniuersalem, an valeat tale legatum, & dic, quod Ias. in d l. filius à patre concludit quod sic, pro quo vide Alex. consil. 58. libr. 3. d. consil. 162. lib. 2. Dec d. consil. 478 in princ. Ias. in d l. filius à patre. num. 26 ff. de lib. & posthu. Rom. d. consil. 71. Paris. cons. 95. nu. 43. lib. 2. & laudatur sentẽtia Bal. in d. l. id quod pauperibus. q 14. C. de epis. & cler. Ias. d. l filius à patre, cuius doc. comprobant Doc. ad Alexã. consil. 162. Dec. in c. præterea. col. 5. ver. 4. limitatur, de offic. deleg. Masuer.

B Pro primo anno, istum locum citat & comprobat Borg. Canalcan in tracta. de vsufr. mulie. relic. nu. 156.

C De hac dictione, Pic. ad l. Titio col. 26. Marsi. in l. vnic. nu. 188. C. de rap. virg. Ioan Durant. in tract. de arte testan. tit. 6. caut. 39. quare ponuntur illa verba, Sylua nup. lib 2. nu 43. Soci. Iun. consil. 158. num. 8. volu 2. Boner. decis. 44. nu 38. Cur. Sen. consil. 14.

D Si habitaculũ, quomodo intelligantur ista verba, Ang in d. tract. de testa q. 20. Arius Pinel. in l. 1. in prima parte, nu. 54. C. de bon mater. infra in lsbel. pro legato vsufruc. in princ nu. 186 vbi scripsi, vide supra in verbo etiam ac alimẽtis.

1 In contrariũ Pic. supra num. 139. Pet. de Ancha. q. 1. nu. 18. lib. 2. Ang in tracta. de testa. q. 45. quid si sint plures hæredes, & moretur cum vno, Cuma. consil. 38 quid si sit mortua persona cũ qua debebat habitare, Decis. Bono. vlti. Ang. supra q. 20. post Dec. consil. 481. 555. & 680 Borgat. in tracta. de vsufr. mulie. relic num. 138. Soci. Iun. consil. 18. vol. 3 vide infra in verbo ac etiã alimentis.

SVMMARIVM.

1 *Conditio de habitãdo simul cum hæredibus, an sit implenda, vt habeat legatum.*

D SI D habitaculum * tenuerint continuẽ cum hæredibus † Hic quæritur, an hæc conditio sit implenda, ad hoc vt possit consequi legatum? videtur q 1 non, quia conditio, per quam personę libertas infringitur, à iure respuitur, & reijcitur. vt l. Titio centum. §. 2. ff. de condit. & demon. sed hæc est huiusmodi, cùm per eam subtrahatur libertas, ne possit alibi habitare, ergo 2 &c. 2 In contrarium videtur, nam licèt ista conditio. [Si cum tali habitauerit, lego fundum] habeat diminuere de libertate, & ius ipsum libertatis infringere, quod patet ex eo, quia ille cui adijcitur non habet liberam facultatem habitandi cum alio, attamẽ admittitur à iure, nec reijcitur talis conditio, vt est tex. in l. 1. C. de lega. & l. si quis ita legauerit. ff de cond. & demonstr. & l. qui concubinam §. vxori mex. ff de legat. 3. & in l. Stichur. §. fin. & l. Caio. §. Imperator. de alim. & cib. leg. & l. Mæuia §. fi. ff de ann. leg. & l. annua. in prinс eo. titu. cũ sim. immo durior est hæc conditio, quàm sit illa, de qua loquitur d §. 2. in l. Titio centum. vbi fuit apposita conditio. [Si domiciliũ in tali ciuitate sortitus fuerit &c.] argum. in l. cùm ita. §. fi. ff. de cond. & demonst. Quid dicemus? aduerte dicit Bar. in d. l. qui concubinam. §. vxori, quòd ista dispositio de morando in certo loco, si adijcitur per modum obligationis, reddit obligationẽ nullam, quia eo casu esset species seruitutis, & sic directè

infrin-

infringeret libertatem hominis, vt in d.l. Titio centum. §. 1. qui ita debet intelligi. si autem adijciatur per modum conditionis, tunc tenet talis adiectio de morando in certo loco, vt in d.l. j. C. de lega. cum sim. supra alleg. quia ea quæ sunt in conditione, non sunt in obligatione, vt l. si quis sub conditione. ff. si quis omiss. caus. testa. ideoq; non habet hæc conditio alligare aliquē ad seruitutem, nec habet infringere eius libertatem, cùm nō sit obligatus etiam præcise implere, sed tantum causatiue, si velit legatū habere: licet huic solutioni videatur repugnare text. in d.l. Titia. §. 1. vbi fuit legatum sub modo videlicet. [Vt habitet] vel [Domicilium teneat in tali loco] qui modus æquiparatur conditioni, & eiusdē censetur effectus, vt plene tangitur per Bar. in l. quibus diebus. §. Termilius. ff. de cond. & demon. & per Cy. in l. fin. C. de his quæ sub modo. Sed respondetur, q longa a differentia est inter modum, & conditionem, a quantum ad effectum præsentem, nam legatarius sub modo agnito legato, statim consequitur dominium rei legatæ, adeo quòd moriens ante modum impletum transmittit legatum in hæredem suum, vt no. gl. in l. à testatore. ff. de cond. & dem & l. si post dies. §. hisdem. ff quādo dies legat. ced. & no. per Bar. in d. §. Termilius quod non fieret in legato conditionali, vt in l. 1. §. finautē aliquid. C. de cad. tollen. cum sim. sic ergo solum per agnitionem legati sub modo, legatarius obligatur nedū implere, vt l. fi. cum sim. C. de his quæ sub modo. sed etiā necesse habet super hoc duplicem satisdationem præstare, videlicet q modum implebit, vt ibi; & q si nō impleuerit, restituat rem legatam cum fructibus, vt in auth. cui relictum. C. de indi. vid. tollen. & not. per Bart. in d. §. Termilius. & hoc si fuerit modus qui sit possibilis impleri, alter non, à qua quidem cautione, & satisdatione præstanda liberatur & excusatur ipse legatarius, qui est grauatus habitare in certo loco, ne per hoc repertatur obligatus in eo, quod suā infringat libertatem, & sic cùm iam fuerit consecutus legatum, non reuocabitur per modum non impletum, & sic loquitur §. 1. in d.l. Titio. in quo §. cùm misterio dicit tex. [Non esse locum cautioni &c.] per quæ verba denotatur, quòd lex ipsa solùm prohibet obligationem, quæ interponitur, seu contrahitur per interpositionem cautionis, & hoc ideo, quia talis obligatio vincularet ipsum ad id, quod repugnare habet libertati, vt prædixi, sicque non tenet, argum. l. ob æs. & quod ibi no. C. de actio. & oblig. vnde remanet firmum, & validum de se legatum, cuius dominium reperitur iam translatum per acceptationem in ipsum legatarium at vbi talis dispositio de morando in certo loco, est apposita per modum cōditionis, tunc quia rei huius legatæ non transfertur dominium, nisi prius impleta conditione, vt in d.l. fi. C. de his quæ sub modo. & in l. 1. §. finautem aliquid sub conditione. C. de cad. toll. est in legatarij potestate implere conditionem, vel nō implere, & sic de necessitate virtute alicuius obligationis nō infringitur eius libertas, meritò ergo lex non obuiat huic tali impedimento conditionis, sed relinquitur sub regula generali aliarum conditionū, quarum natura est, vt si sint possibiles, prius adimpleantur, quàm legatū, & eius dominium ipse legatarius consequatur, vt in dictis iuribus, cum multis sim. & hanc differentiam probat etiam text. in sim. in l. in ratione. la 2. §. ita tamen. ff. ad leg. Fal. Ex quibus dico substineri infinitas substitutiones & legata, quæ fieri vidi in Montferrato, nam multi legant & instituunt hoc modo. [Instituo. talem si venerit ad standum in domo mea post mortem meum, & ibi tenuerit larem cum sua familia.] Sit ergo cautus quilibet notarius in formando, & scribendo huiusmodi substitutiones & legata &c.

ADDITIONES.

a Habitaculum. Adde Dilec. tit. de lega. cap. 56. & quę habentur supra ver. ac etiam alimentis. Alexan. consil. 66. col. 1. lib. 3. post Bar. in l. si quis ita. ff. de cond. & demō. nu. 4. in l. Caio. §. Imperator. nu. 2. ff. de alim. & cib. leg. Rol. cons. 39. col. 4. lib. 3. vbi huius conditionis materiā examinat. Masuer.

a Modum, & conditionē. vide, & an potius modus, quàm conditio per Franc. de Aret. cons. 150. de legato facto, si legatarius cum aliquo morabitur, vide per Alexand. consil. 10. lib. 2.

QVare cum prædicta. Hæc est conclusio libelli, quā semper attende. Alia sequentia sunt aliàs in alijs libellis declarata, vbi recurre pro tui intelligentia.

Forma libelli quo agitur ad reuocationem feudi.

CORAM vobis Do. B. Vicario &c. dicit, narrat, significat, & proponit Rayn. de Beccaria, cōtra, & aduersus An. hæredem q. Io. de Vicecomitibus, q de anno curso 1400. mensis Aprilis inuestiuit dictū Io. in feudum, ac nomine recti, & nobilis feudi, de castro Gropelli districtus Papiæ, cum omnibus iuribus & pertinentijs dicto castro pertinentibus, & spectantibus, prout constat publico instrumento ipsius inuestituræ inde tradito, & rogato à Lautio Lurida Notario Papiæ. Qui quidem Io. dum ageret in humanis, vitæ eiusdem Raynaldi multipliciter insidiatus est contra debitum fidelitatis iuramentum, & amplius diem suum clausit extremum, nullis relictis, nec superstitibus ex eo liberis masculis legitimis, & naturalibus; quibus de causis, & qualibet earū prædictum castrū fuit, & est merito ipsi Raynaldo apertum, & deuolutum, dictusq; An. hæres præfati Io. meritò priuatus est successione dicti feudi, & tenetur ac debet dictum castrum cum omnibus suis iuribus & pertinentijs dimittere, & relaxare ipsi Ray. prout iuris notissimi est, quanquam sæpius super hoc interpellatus, & monitus ipsum castrum dimittere, & relaxare recusauit ipsi Rayn. præsentialiterq; recusat, indebitè, & iniuste. Quare cum prædicta vera sint, petit, & requirit dictus Ray. quatenus omni modo, iure, via, & forma, quibus melius fieri potest, per vestram diffinitiuam sententiam pronuncietis, & declaretis suprascriptum castrum Gropelli cum omnibus suis iuribus & pertinētijs, fuisse, & esse apertum, & legitime deuolutum, maximè ex causis memoratis ad ipsum Ray. & ipsi Raynaldo fuisse, & esse dimittendum, & relaxandum, & ad eum spectare & pertinere pleno iure, quòdq; etiam compellatis præfatum Ant. & condemnetis per omnia iuris remedia ad dimittendum, & relaxandum eidem Ray. castrum antedictum, cum omnibus iuribus antedictis, & pertinētijs. & vlterius condemnetis eundem An. in omnibus damnis, interesse, & expensis præsentibus, præteritis & futuris, passis, ac factis, & fiendis, & patiendis, prout liquidabitur in processu. Deducendo in præsenti iudicio &c. a saluo iure addendi &c. non astringens se &c.

SVMMARIVM.

1 *Fideles quibus esse debeamus.*
2 *Feudum quid sit.*
3 *Feudum in re mobili non constituitur.*
4 *Seruitij turpis & inhonesti non contrahitur obligatio.*
5 *Feudum, & emphyteusis perpetua, in quibus differant.*
6 *Emphyteuta tenetur singulis annis canonem offerre, & per triennium negligens soluere iure suo priuatur.*
7 *Emphyteuticus quid sit contractus.*

y Semper erit in passione, istum locum citat Rebuf. in tit. de feud. col. 1.
G Quatuor personis, istum locum citat Rebuf. supra col. 5. in fi.
H Feudum est. istum locum citat Rebuf supra col 2. & late Tiraq. in rep. l. si vnquam, in verbo donatione largitus, numer. 275. C. de reuoc. donation. Cla. in § feudum, quaestion. quarta. Mendosi. in sua Praxi commissio. titu. de ingratitudine vasalli, cap. 62.

* Coram vobis materia * huius libelli est frequentior, & fructuosior in Francia, & in alijs Regnis,
y quàm in Lôbardia, quae caret Rege, ideo y semper erit in passione & anxietate, vnde pessime se habuerunt, & hodie habet Imperatores, qui ipsam Lombardiam dimittunt sub tyranica potestate, oculos ergo pietatis dirigant in eandem, sibique regẽ cõstituant, cuius mediãte regimine, de caetero sileat omnis iniustitia, om
1 nisq; rapina. † Deinde aduertendum est, quod quilibet
G tenetur esse fidelis G quatuor psonis, videlicet primo Imperatori coelesti, secundo Imperatori terrestri, ter-
2 tio domino seculari, quartò suo proximo. † Rursum pro materiae euidentiori intellectu sciendum est, quòd feu-
a dum [a] est quaedam species cõtractus longe differens ab omnibus alijs contractibus, vnde ante omnia vidẽdum est, quid sit feudum, nam vt Tullius inquit in primo officiorum [Omnis quae a ratione suscipitur institutio, à definitione proficisci debet, vt intelligatur quid sit id, de quo disputatur &c.] † Fuerũt aliqui qui diuersimodè definierunt, tu vero omnia cõprehende, sic diffiniẽs.
H [H Feudum est quaedam concessio alicuius rei immobilis, qua concessione mediante dominium vtile in accipientem transfertur, facta à vero domino exhibitione alicuius fidelis, & honesti seruitij.] Huius autem definitionis declarationẽ assume, dicitur enim in illa. [Rei
3 concessio immobilis] hoc autem ideo dicitur, quia † in re mobili non constituitur feudum, vt in c. fin. in tit. de feu. cogni. coll. 10. Quod autem in eadem subinfertur. [Qua vtile dominium transfertur] ideo dicitur, quia directum dominium remanet penes concedentem, vt in c. 1. de inuestit. de re. alie. fac. cum simil. ibi not. Et ad id quod postea subinfertur. [Alicuius honesti seruitij, &c.]
4 ideo dictum est, quia † seruitij turpis, & inhonesti non contrahitur obligatio, vt probatur in capit. si diligenti. extra de simo. & Instit. man. §. rei turpis. & l. si vero non
5 remunerandi. §. rei turpis. ff. mand. cum simil. † Deinde
b quaeritur, an & in quibus differat, [b] & conueniat feudũ
1 cum emphyteusi perpetua. Respõdeo, quòd † differunt in pluribus, nam feudum de sui propria natura fit gratis, quantum ad praestationem pecuniae, vt in c. 2. de feuda. in tic. leg. cõ. licet requirat seruitia personalia exhiberi, vt in c. 1. de no. for. fidel. cum multis sim. In cõtra-
K ctu autem emphyteusis requiritur K praestatio pecuniae, vel alterius quãtitatis ponderabilis, vel mensurabilis, vt in l. 1. C. de iur. emphy. & in c. potuit. cũ sim. de loca, & condu. Item feudum non requirit, quòd seruitia de-
L bita L offerantur annuatim domino, sufficit enim offerre cum domini necessitas, vel vtilitas id exposcit, vt in
6 c. praeallegato. sed in † emphyteusi tenetur emphyteuta singulis annis canonem offerre, vt in d. l. 2. & in d. c.
c potuit. Item vasallus [c] etiam si staret per decennium, &
M vltra, non offerendo seruitia domino, M non ꝓpter hoc priuaretur iure suo, debet enim à domino interpellari, vt seruitia praestet, vt traditur in c. 1. si vasallus. & in c. licet. si de feu. fue. contro. Secus autem est in emphyteu-
* ta, * vt dixi, qui si negligens esset per trienniũ, iure suo priuaretur, vt in d. l. 2. & d. capit. potuit. Item si vasallus moriatur, vel dominus eius, tenetur haeres vasalli adire dominum, vel vasallus adire haeredem domini, & petere renouationem inuestiturae, & fidelitatem facere, & of-
N ferre N infra annum & diem computandum à die mortis vtriusque eorum, aliàs feudo priuaretur, vt habetur in c. imperialem. §. praeterea. de prohi. feu. alie. p Frid. & in cap. 3. quo tempore mil. inuest. pe. de. & in c. 1. quae fuer. prima causa benefi. ami. & in cap. 1. in princ. de cap. Corra. Secus autem est in emphyteuta, & eius haerede, qui ad solam praestationem canonis tenetur, more consueto, & non aliter, vt in d. l. 2. & l. viam veritatis. C. loc.
O Item feudum natura sui, transit O solum ad filios masculos, & non ad foeminas regulariter, vt in cap. 1. §. & si clientulus. de alien. feud. & in cap. 1. §. pen. qui feu. da. pos. cum sim. ibi no. at ius emphyteusis trãsit ad quemcunque etiam extraneum haeredem, vt in d. l. viam. & l. 2. Item differt in alio, nam si vasallus feudum antiquũ,
P seu paternum P alienet domino irrequisito, tunc feudũ reuertitur ad agnatos, domino excluso, tam iure veteri quàm nouo, vt infra dicam, & plenè no. per gl. & Iac. de Belu. c. 1. de suc. feu. res autẽ emphyteutica taliter alienata ad dominum redit omnibus alijs exclusis. vt in l. 2. C. de iur. emphy. sunt & aliae differentiae, quae colligi
Q poterunt ex alijs, quae infra dicentur. Q Conueniũt autem isti contractus inter se in pluribus. vt ecce, sicut n. feudum consistit in rebus immobilibus, vt dictum est, sic & emphyteusis, vt d. l. 1. ff. si ag. vecti. vel emphy. pe.
R l. 1. cum sequẽ. Item sicut in feudo transit solum R vtile dominium, vt dictum est, sic in emphy. vt d. l. fi. C. de iure emphy. & d. l. 1. & 2. si ag. vect. Item sicut feudum nõ
S potest alienari S sine voluntate domini, vt in d. c. imperialem. §. 1. & in titu. de prohi. feu. alie. per Fride. ita nec
7 res emphyteutica vt d. l. 2. C. de iur. emphy. † Ex quibus põt elici talis definitio contractus emphyteutici. [Cõtractus emphyteuticus est quaedam cõcessio rei immobilis, facta à domino per exhibitionẽ certae annuae quantitatis, per quam vtile dominium in accipientem transfertur. &c.]

ADDITIONES.

* Materia. Adde, quòd etiam fructuosa est in hac subalpina patria, in qua est feudorũ & nobilium copia, teste Boer. quaest. 211. in princ.

* In emphyteuta. Adde an emphyteusis propter non solutum canonem ipso iure perdatur, vel requiratur sententia declaratoria, & vide Rom. consil. 212. nu. 7. nu. 9. Rolan. consil. 83. nu. 6. num. 7. lib. 3.

a Feudum. de materia feudorum, vide Docto. in rub. de feu. & ibi p Barba. & per Bal. Io. de Ana. & Card. Alexan. in lib. feudorum.

* Feudum. Adde, quòd feudum est contractus nominatus, teste Ias. in l. 1. post num. 8. ff. de cõd. ex l. & hanc communem dicit Clar §. feudum. q. 6. & quòd ex contractu feudi oriatur condictio ex l. not. idem Ias d. l. 1. post nu. 9. vel cõdictio ex moribus quae nascitur ex vsibus feudorum. Masuer.

b Differat. In quibus differt feudum ab emphyteusi, vide Spec. in titu. de loca. in §. 6. ver. 4. & diffuse per Paul. de Cast. consil. 138.

c Quod vasallus infra ann. & diem tenetur petere renouationem inuestiturae, vide Abb. consil. 83. in 2. col. ver. 3. ad idem ostenditur, in 1. vol. & Calder. consil. 7. in rubr. de feud. Alex. de Imol. consil. 79. in 1. vol. consil. 124. in eodem vol.

SVMMARIVM.

1 Feudum quot modis acquiratur.
2 Inuestitura feudalis, quid sit.
3 Inuestitura feudalis potest fieri per procuratorem specialem.
4 Ius feudi, an perdatur praescriptione.
5 Testes quot et quales requirantur in feudis inuestitura.

1 Differunt in plurib. Ias. in l. 1. nu 10. cum sequen. C. de iure emphy. Eurald. in sua Centuria arg. locus ab emphyteosi ad feudum per totum.

K Praestatio pecuniae, ita tamẽ si inuestitura diceret feudũ, non tamen diceretur feudalis, Alexã. consil. 14. vol. 2. Tho. Grama. decis. 77. nu. 10.

L Offerãtur annuatim domino, ita quòd si annuatim praestaretur non esset feudũ, Dec. consil. 138. num. 7. Ruy. consil. 41. volum. 1. Tiraq. in rep. l. si vnquam, in verbo donatiõe largitus, C. de reuo. cat. donat. num. 276. habet tamẽ naturam feudi, Roma. consil. 80. Soci. consil. 257. in princ. volu. 2. Bolog. consil. 61. Brun. consil. 41.

M Non per hoc, Clar. supr. § feudum, q. 51. Eurald in sua Centuria loco ab emphyteosi ad feudum, versic. secũdo facit, ibi non intelligas.

N Infra annũ, et diem, Eural. supra versicu. 3. Clar supr. q. 49. modo alius non possideat, Eurald. supra argumento loco feudo ad emphyteosim, versicul 41.

O Ad filios masculos, vide infra in glo. in verbo nec superstitibus, Clar. quaestio. 73. Eurald supra locus à feudo ad emphyteosim, col. 2. versic. 3.

P Alienet domino irrequisito, infra in verbo nec superstitibus, num. 17. versic. sesta causa, Clar supra quaestio. 41.

Q Conueniunt autem quadraginta, vnam conuenientiam ponit Euraldus supra locus à feudo ad emphyteosim, & loco de emphyteosi ad feudum.

R Vtile dominium, Eurald supra locus de feudo ad emphyteosim, in princ.

S Sine voluntate domini, Eural. supra versic. duodecimo.

Inuesti-

Inuestiuit r dictum Ioannem. † Aduerte q̃ hic est vnus modus acquisitionis feudi, videlicet v per inuestituram, & in hoc conuenit cum contractu emphyteutico, vt d. l. 1. & 2. C. de iure emphy. Acquiritur etiã feudum alijs modis, videlicet per successionem, vt in c. 2. de feu. cog. in fi. & in tit. de suc. rec. feu. c. 1. Itẽ acquiritur A propter delictum vassalli, aliquando vt transferatur in proximiorem agnatum, vt in cap. si vt vassallos. si de feu. fue. contr. & in cap. 1. si vasal feu prime. ann desim. defe. Ita acquiritur vasallus B præscriptione longissimi temporis, vt in ca. si quis. per 30. anno. si de feu. defun. fuc. contro. & in tit. de feu. da. in vic. l. com § fina. licet in alijs iuribus præscribendis tit allegato sufficiat minus tempus, vt per totum tit. C. de lõg. temp. præscr. & est ratio differentiæ secundum Mar. de Fano & And. de Barulo, vt per eos not. in l. hisbae. C. de agr. & censi. quia in feudi præscriptione vertitur maius præiudiciũ, cum in eo agatur de quærenda subiectione personæ vasalli quo ad dominum, & domini obligationem quò ad vassallum, cum mutua vice ad plorima inuicem sint obligati, vt traditur in cap. domino guerram si de feu fuer. contro. & titul. de for. fid. cap. 1. in fi quæ ratio cessat in a alijs iuribus. † Vlterius quæritur pro præmissorum declaratione, quid sit inuestitura * feudalis, dic breuiter, q̃ quædam est propria, quædam impropria. Propria inuestitura est illa, quæ incipit à traditione possessionis c titulo inuestituræ. Impropria autem est illa, quæ fit mediante quodam signo, puta ense, vel baculo tradito in manibus ipsius vasalli nomine inuestituræ, & hac vtũtur principes, vt traditur, & habetur in cap. 1. in princ. in tit quid sit inuesti. Sicq́; omni casu verba tradẽtis ad hoc apta sunt necessaria, nec etiã nuda traditio ad hoc sufficeret, vt in c. 1. in princ. qui. mo. feu. consti po. arg. l. nunquam, ff. de acquir. rer. dom. immo q̃ amplius est, quò ad plenum ius feudi acquirendi non sufficit simplex inuestitura, nisi sequatur realis traditio possessionis, ad quam traditionem D compellendus est præcisè dominus inuestituræ, nec liberatur volens præstare interesse, vt in cap. 1. si de feu. fuit. contro. & no. in c. 1. in princ. de contro. inue. Et in hoc videtur conuenire cum contractu emphyteutico, vt l. fi C. de iur. emphy. licet in venditione aliter distinguatur, vt plenè no. in l. 1. in

3 princ. ff. de act. emp. † Et no. q̃ E per procuratorem potest fieri hæc inuestitura feudalis, & per consequens missio in possessionem ipsius rei in feudum datæ, vt in c. 1. §. sed vt vtrunque, per quos fiat inuesti. & in hoc differt ab emphyteusi perpetua, in qua debet solus dominus per seipsum, & non per procuratorem ponere emphyteutã

4 in possessionem, vt in d. l. fi. C. de iur. emphy. † a Sed an ius feudi perdatur præscriptione, vel ius petendi fidelitatem præstari? videtur quod sic, vt l. omnes. C. de præscrip. 30. ann & not. in libel. in act. confes. super quo iure F sic distingue. Quædam est fidelitas, quæ exigitur, & præstatur in signum solius & simplicis subiectionis, vt est illa, ad quã tenetur omnis subditus domino suo, G & ista non tollitur præscriptione, vt in c. cum non liceat, & ibi no. extra de præscrip. Et est fidelitas quædã, quæ præstatur ratione rei in feudum datæ, & hanc pari ratione credo H non præscribi, argu. eorum quæ no. in Spec. de loc. ret. 6 4. & per Cyn. in l. competit. C. de præ-

5 script. 30. ann. † Sed modo quæritur, I quot, & quales testes requirantur in feudali inuestitura? Breuiter sic distingue, aut dominus habet pares curiæ, hoc est alios cõuasallos, qui pares curiæ nuncupãtur, aut nullos habet. Primo casu, aut est inuestitura noua, aut est renouatio antiqua. Si fuerit noua, tũc debent interuenire duo, vel tres ex eis paribus curiæ: si autem fuerit renouatio antiquæ, tunc sufficerent duo, vel tres extranei, & idem dicas si dominus nullos haberet pares; vt hæc habentur in cap. primo. in titu. quot testes sunt necessarij ad nouam inuestituram, & not. in dicto cap. primo. in princip. de cont. inue. & in d. c. 1. quid sit inuestitura, & in c. 1. §. §. fi. de consue. rec. feu.

ADDITIONES.

* Inuestitura. Adde quæ de inuestitura scribit Rol. consil. 50. à num. 52. vsque ad nu. 62. cons. 64 col. 1. in princ. lib. 3. Mising. Cent. 4. obseru. 61. vbi plura de inuestitura propria & abusiua, & ad quid teneatur dominus faciens inuestituram abusiuam & impropriam vassallo, & quid si duos de eodem fundo diuersis temporibus inuestiuerit, vide ibi.

a Perdatur. præscr. vide Ioan. An. in add. Spec. tit. de præscr. Bald in l. neque. C. de vsufr. tex. in l. imperialem, de prohi. feu. alie. in vsib. feu. cons. 166. col. 5. nu. 10.

SVMMARIVM.

1 *Feudum nobile, minus nobile, & ignobile, quid sit. & 9.*
2 *Feudum ecclesiasticum, & seculare, quid.*
3 *Feudum antiquum paternum, nouum paternum &c. quid.*
4 *Feudum masculinum, & fœmininum, quid.*
5 *Feudum cum sacramento fidelitatis, & sine, quid.*
6 *Feudum purum & conditionale, quid.*
7 *Feudum perpetuum, & temporale, quid.*
8 *Feudum habens propriam naturam, & impropriam, quid.*
9 *Feudum diuisibile & indiuisibile, quid.*
10 *Feudum transitorium ad masculos, & ad ipsos, & fœminas.*
11 *Dominus, an possit gratificari filiæ exclusis alijs agnatis.*
12 *Hæredum appellatione qui veniant in feudis.*
13 *Feudum transitorium in omnes filios eiusdem gradus, & transitorium in primogenitum tantum.*
14 *An qualibet persona possint feudo inuestiri.*
15 *Qualibet, an possit dare feudum.*

AC nomine recti. Et nobilis feudi. † Sciendum est, q̃ feudũ K aliud est nobile, aliud minus nobile, aliud ignobile, vt infra dicetur. ideoq; ad huius rei pleniorem doctrinam, sciendum est secundũ Iac. de Beluiso, vt per eum no. in c. 1. in princ. qui feud. da. pos. quod feudum K multipliciter diuiditur & subdiuiditur. † Prima namque diuisio est, quòd feudũ, aliud est ecclesiasticum, aliud temporale seu seculare. Est autem feudum ecclesiasticũ illud, quod cõfertur per personam ecclesiasticam puta, per episcopum, vel abbatem siue alium prælatum, vt traditur in d. cap. 1. qui feu. da. pos. qui tamen prælati nõ possunt infeudare, nisi illa bona quæ ante prohibitionem Vrbani Papæ L consueuerunt infeudare; vel illa quæ ex antiqua ecclesiæ consuetudine dari solitum est, vt not. in cap. 1. in tit. Episcopũ vel Abb. & per Iac. in d. c. qui feu. da. pos. & in c. fi. extra de feu. Seculare autem feudum illud est, quod cõfertur à personis secularibus puta ab Imperatore, Rege, Comite, Marchione, Capitaneo, & similibus in dicto capitulo primo, post princip. qui feud. da. poss. † Secunda diuisio feudi est, quia quoddam est feudum antiquum * b paternum, M aliud est feudum nouum paternum, * aliud est feudum antiquum, quòd appellatur dupliciter, videlicet large, & stricte, vt est illud, quod fuit a superiore ascendẽte, puta auo, & proauo acquisitum, vt in c. 1.

r Inuestiuit, qd si dictũ fuisset ad vtendum, ad fruendũ. Pet. Duen. regu. 319. prima parte.

v Per inuestituram, an transferatur possessio, Tiraqu. de iure constitut. in secũda parte, in 25. amplias. num. 3. & in 3. parte limit. 17 nu. 2.

A Propter delictũ vassalli, Eueruald supra locut a feudo ad emphyteosim, vers. decimo octauo, Bergu. Canalca. in tract de vsufruc muli relict. nu. 237.

B Præscriptione longissimi tẽporis, Balb de præscrip. in 4. parte, 4 partis princip. q. 12. Clar supr. in §. feudum, q. 19. & 45. Eueruald. supra versic. 29.

C Titulo inuestituræ. Clar. supra q. 26.

D Compellẽdus præcisè, Soci. Iu. consil. 123. num. 23. volu. 3. Cur. Iun. de feud. in 2. parte, nu 32.

E Per procuratorem. s specialẽ Brun. cons 116. nu. 13. Lauren. Sylua. in tract. de feud q. 94. & 99. Clar. qõ. 41. circa fi.

F Sic distingue, Balb. supra d. q. 12. vers. 6. num. 15. Clar. supra q. 41.

G Et ista nõ tollitur pscriptio. Soci. consil. 275. col. 3. versicu. 4. vol. 2 Rub. Alex. cons 11. nu. 6.

H Non præscribi, Paris consil. 77. cum seq. volum. primo.

I Quot & quales testes, Curtius Iunior supra in secunda parte, numero decimosexto, cum sequen.

K Multipliciter diuiditur, viginti diuisiones ponit Rebuf. de feud & tredecim ponit Petr. Iacobus in sua Practica in titul. de causis ex quibus dominus debet amit. & est feudum francum, de quo in decisione Pede. 162 in princip.

L Consueuerunt infeudare, Clar. supra q. 13. versic nunc pro intelligentia.

M Aliud est in feudum, illum locum citat Rebuf. supra num. 9. Clar. supra quæstio. 8. vbi ista ponit in dubio, an præsumatur antiquum, Alciat de præsumpt. regula 3. præsumpt. 28. Iason in vsibus feud. numer. 82. Brunus consilio 127. in princip. in secundo volum.

N Nonum autem. Istum locũ citat & pluribus comprobat Rebuf super declaratione feudo. in princ. num. 10. versic. nonum limit. Ias consil. 136. col. 2. vol. 4. Rolan. à Valle consil. 60. num. 30. vol. 1 Clar. supra q. 8.

O Masculinum autem. Istum locum citat & sequitur Rebuf supra nu. 13.

P Fœmineum vero. Clar. quæst. 73.

Q Cum sacramento. istum locum citat Rebuf. supra.

R Est purum, Rebuf supra num 28.

S Est autem perpetuum, istum locum citat & comprobat Rebuf. supra nu. 24. Pet. Duc. reg. 319. in prima parte, an possit renunciari, Decis Tholos. 404.

T Dicitur habere. istum locum citat Rebuf. supra num. 15. & 16.

c. 1. de natura. suc. feu. in princip. & in tit. de gra. suc. in feu. c. 1. §. is verò. alio modo dicitur paternũ strictè qđ est acquisitum à solo patre, vt in tit. qui. feu. da. pos. c. j. & §. cum verò gradus. & no. in titu. de succes. feu. cap. 1.
N N Nonum autem feudum est illud, quod est acquisitum per illum, qui adhuc superest in humanis. vt in c. 1. in fi.
4 quot test. neces. sint ad probãd. feud. † Tertia diuisio est: quia feudum aliud est masculinum, aliud fœmininum;
O O masculinum autem feudum appellatur illud quod transit ad masculos fœminis exclusis; vt patet maxime in magnis dignitatibus, vt habetur in c. 1. § & si clientu
P lus, de feu. ali. cum fi. ibi no. P Fœmineum verò feudum est illud, quod per fœminam fuit acquisitum. vt in titu. de benef. fœmi. c. 1. & in tit. de na. suc. feu. c. 1. & in titu. an mar. suc. vx. c. 1. cuius quidem feudi natura talis est, vt si mulier quę acquisiuit, decedat superstitibus sibi filijs masculis, & fœminis, masculi ipsis fœminis exclusis, in feudi materni successione præferuntur, quod not.
5 vt habetur in d. c. 1. de benefi. fœm. † Quarta diuisio est,
Q quòd aliud est feudum Q cum sacramento fidelitatis, aliud sine sacramẽto; est enim rectum feudum illud, qđ fit cum sacramento, vt in c. nulla, per quos fit inue. Sine sacramento fit, cùm per pactum remittitur, ne iuretur, vt in tit. quæ fuit prima causa benefic. amit c. 1. §. est & alia in fi. & in tit. de ca. Corra. in princip. & ibi no. Quæ aũt sit forma fidelitatis, habetur in ca. 1. de no. for. fide.
6 † Quinta diuisio est, ꝙ feudum aliud R est purum, aliud
R conditionale. Regulariter. n. feudum est simplex, & rectum, & purum, sed fit conditionale aliquando per pactum, vt in cap. 1. §. præterea. in tit. quid sit inuesti. & ad certum & limitatum seruitium, vt ibi, & in tit. qui. cau. feu. amit. c. 1. & fi. & in tit. de capi. qui cur. ven. c. fi. & ibi
7 not. † Sexta diuisio est, ꝙ feudum quoddam est perpe-
S tuum, quoddam temporale. S Est autẽ perpetuũ illud, quod est simplex, seu rectum, vt in c. 1. §. fina. quib. cau. feu. amit. Temporale verò appellatur illud, quod finitur cum persona, nec transit in eius hæredem. vt in c. j. in fi. de alie. feu. & in c. 1. de feu. nat. & in cap. 1. de feud.
8 guar. & castal. † Septima diuisio est, ꝙ feudum aliud habet propriam naturam, aliud impropriam. Illud autem
T T dr̃ hr̃e propriam naturam, quod est simplex & rectũ, de quo non potest quis priuari, interueniente in eo culpa legitima à iure approbata, & à domino reprobata, vt in c. 1. de feu. sine cul. non amit. & in c. 1. de natu. feud. Quod quidem proprium & rectum feudum est simpliciter transitorium in filios masculos tantum, vt prædixi, non aũt in fœminas, vt d. c. 1. §. si clientulus. de alie. feu. cum fim. Impropriam aũt naturam habet feudum, quod ex conuentione, seu pacto transit ad fœminas, seu extraneas personas, quod quidẽ fieri contingit, si in instrumento inuestituræ adijciatur hæc clausula, videli-
* cet. [Ipse inuestitus suiq; hæredes * V & quibus dede-
V rint, habeant, & possideant &c.] poterit tale feudũ alienari etiam in extraneos, domino irrequisito, quod est no. vt habetur in c. 1. in princ. de prohi. feu. alie. p Frid. & in tit. de prohi. feu. alie. per Lotha. cap. 1. & in c. 1. de feud. non hab propriam naturam, & in c. pen. si de feud. fuer. cont. & plene no. in d. titu. de feud. non hab. propr. natu. licèt olim in hoc aliter distingueretur, vt in c. j. de vassal. qui contra const. Lotha. feu. ali. & in c. 1. qualiter olim feu. alie. pos. Alijs etiam casibus dicimus feudum hr̃e impropriam naturam, puta cùm acquiritur, sine inuestitura, vel minus solẽniter dator, quo casu non transit in hæredem. vt in c. 1. qui. mo. feu. constit. poss. Itẽ feudum guardiæ, & gastaldiæ, habet naturam impropriã, nec transit in hæredem, vt in c. 1. de feu. guar. & castal. Item eiusdem naturæ est feudum cameræ, & canapæ, vt in c. 1. de feu. cogni. & in c. 1. in princ. de no. for. & eodẽ modo est feudum soldatæ, vt in cap. 1. §. fi. in tit. quis di. Dux. Co. vel Marchi. & generaliter omne feudum quod ex conuentione non transit in hæredem, non dr̃ hr̃e na-
9 turam propriã. † Octaua diuisio est, ꝙ feudũ, aliud A est
A nobile, aliud minus nobile, aliud mediocriter nobile, aliud ignobile. Est autem nobile illud, quod ab Imperatore confertur Regi, Duci, vel alij Comiti, per quod qs nobilitatur, qui feudatarij appellantur Capitanei Regij. Minos nobile est illud, quod confertur ab alio inferiore Principe, post Imperatorem, puta Rege, Comite vel Duce, vel Marchione, & sim & hi feudatarij appellantur Valuasores, & aliquando Capitanei. Mediocriter nobile est illud, qđ confertur per istos magnos Valuasores, & hi feudatarij appellantur minores Valuasores. Ignobile autem feudum est illud, per quod nulla acquiritur nobilitas, & accipitur ab istis minorib. Valuasoribus, & hæc omnia no. in c. 1. circa prin. de his qui
10 feu. da. pos. in c. 1. quis dicitur Dux. Mar. vel Co. † Nona
B diuisio est, ꝙ feudum aliud B est diuisibile, aliud indiuisibile. Regulariter. n. omne feudũ est diuisibile, nisi cõtrarium sit actum, & conuentum, vel nisi consuetudo diceret oppositum. Fallit hęc regula in supremis dignitatibus, & feudis, vt in regno, ducatu, marchionatu, & comitatu, vt hr̃ in c. 1. de prohi. feu. alie. per Frid. §. præterea ducatus, & in c. omnes filij. in tit. si de feu. defun. fue.
11 contr. † Decima diuisio est, de qua supra dixi, sed hic latius exprimam ꝙ feudum aliud est transitorium ad masculos tantùm, aliud ad ipsos & fœminas. Regula. n. est, ꝙ feudum proprium, & rectum solum transit ad mascu
C los, quia illi sunt apti seruire domino: C ad fœminas autem non transit, cùm illæ sint impotentes dño seruire honeste, vt dictum est supra in tertia diuisione, pro quo facit quod habetur in c. 1. §. filia, in tit. de suc. feu. Fallit
D qñ D feudũ esset fœmineum, * vt in c. j. de benefi. fœm.
C & de nat. suc. feu. circa princ. & in tit. an mari. suc. vx. c. j.
* Item fallit, si in inuestitura actũ fuerit expresse, vt plu-
E ries vidi, ꝙ fœminæ succedant, quo casu E masculo deficiente, & non aliter admittuntur fœminæ, & sic prouisio ista restringitur ad hunc ordinem, vt probatur in titu. epi. vel abbatem. c. 1. §. qñ, & in tit. de eo qui sibi, vel hæred. suis mascu. inuesti. ac. c. 1. Item fallit, qñ deficien
F tib. masculis dñs vult F gratificari fęminæ ipsam acceptãdo, & feudũ in ea cõfirmãdo, vt in tit. queãd. feu. ad fœ. pti. c. j. In hoc tñ aduerte, ꝙ si fuerit feudũ antiquũ & pater-

V Et quibus dederint. istum locum citat & cõprobat Cur. Sen. consil. 64 antiquissima familia, colum. 18. Concordat allegat Rol. à Valle consilio 79. num. 27. vol. 2. vbi etiã citat istum locum, & ibi numer. 00. de clausula hæredibus quibuscunque latius Soci. Iun. consil. 103. num. 08. volu. 2. Ant. Gab. de cõmun. conclus in tit. de verb. sign. conclus. 4. & Rolan à Vallo consil 71. nu. 7. vol. 2. & consilio 14. num. 34. volu. 3. Cur. Iun. consil. 4. num. 4. Afflic. decis. 186. nu. 6. quid de clausula hæredib. quibus voluerit Alexan. consil. 189. col. 1. vol. 0. Dec. consil. 390 nu. 8. Grat. consilio 9. num. 140. & consil. 89. nu. 1. vol. primo. Roland. à Valle d. consilio 79. num 23. 09. & 30. & d. consil. 71. num. 7. de clausula quibus dederit, & clausula quibuscunque, Rip responso 9. num. 8. tit. de iure emphyt. vbi late allegat Rolan. à Valle in tract. de inuentario, versic. nunquid hæres, num. 3 & quid sit dictum ad habendum, & tenẽdum, & quicquid sibi placuerit. Decis. Ped. 163. an stante ista clausula, quibus dederint fœmina non possit succedere, Alexã. consil. 30. num. 01. vol. 1. Tiraq. de retract. lignag. §. primo. gl. 7. num. 07. Brun. consil. 115. col. fin versic. plus est, Iasius consil. 186. versic. 4. & consil. seq. col. 3. versic. nam talis licentia, vt. s. illa clausula intelligatur de habilibus. nisi esset consuetudo, Brun. consil. 137 column. 12. versicu. & nisi. Clar. quæstion 73. versicul. sed quid si adsit.

A Est nobile, Rebuf. supra num. 1. Tiraquel. de nobili. cap. 7. nu. 6. Cur. de feud. in prima parte, quæst. 8. numer. 4. Roland. a Valle. consil. 40. numer. 16. volum. primo, vbi comprobat.

B Est diuisibile, istum locum citat & comprobat Rebuf supra num. 06. Tiraq, de iure primig. quæst 4. Clar. supra quæstio. 44. Paris. consil. 07. num. 23. volu. secunde. Petr. Duen. regula 316. & 302. in prima parte, late ponit Cassa. in consuetud. Burgun rubr. 3. § 6.

C Ad fœminas autem. Ias. consil. 17. vol. 1. & consil. 152. vol. 2. Rom. sing. 057. Petr. Duc. regu. 309. in prima parte, & 98. in 2. parte.

D Feudum esset fœmineum, Cur. Iun. in 3. parte princ. in princ. Decis. Bono. 52. Clar q. 73. reg. cum limit. ponit Pet. Duc. reg. 309 in 0. parte.

E Masculo deficiente, Brun. d. consil. 114. 115. col. 1. late Ant. Tassarn in tract. de Notariorum excessa, cap 98. num. 3. Clar. q. 73.

F Gratificari fœmina, Clar. d. q. 73. vers. sed quid si adsit ibi sed pone.

& paternũ, non poterit dñs gratificari filiæ fœminæ in
præiudicium aliorum agnatorum masculorum, nisi ex-
presse consenserint, vt habetur in c.1.ver. nec in filiam,
12 de ali. fe. pa. † Pro cuius dubij declaratione reuoco
in dubium, an dñs possit gratificari filiæ exclusis alijs
agnatis. Et dicũt quidam, aut feudum est nouum, & tũc
potest tam patre viuente, quam post eius mortẽ. d.c.1.
quemad. feud. ad filiam pertineat aut est feudum anti-
quum, seu paternum, & tunc non, vt in d.c.1. versic. nec
in filiam. Alij dicunt, ꝗ et si feudum sit paternum, pôt
A dñs A gratificari filiæ * mortuo patre, vt in d.c.1. quẽ-
B ad.feud. sed eo viuente non pôt, vt in d.ver. nec in filiã,
cum sim. Prima opin. placet Bal. & Pet. in d.c.1. sed Iac.
de Bel. placet opin. secũda. Et no. ꝗ in hac materia feudo-
* rum appellatione hæredis * continetur solus filius ma-
sculus, & quilibet alius proueniens ex descendentibus
masculini sexus, vt hẽ in c.1.§.& si clientulus. in tit. de
13 ali. feu. & in c.1.§.pen. qui feu. da. poss. cũ ibi no. † Vnde
B cima diuisio est, ꝗ feudum aliud B est transitoriũ, in om
nes filios obuenientes eundem gradum, vt in c. oẽs, in ti-
tu. qui feu. da. poss. Quoddam verò est feudũ, in quo suc-
cedit solus primogenitus, vt patet in Regno Francorũ
regulariter, in alijs regnis, & plurib. ducatibus, & mar-
chionatibus, qui iure Francorum regulantur. qđ quidẽ
ius est adinuentũ ad maioris dignitatis conseruationẽ,
& statum, quo iure si vti scirent cæteri subditi, fortasse
melius conseruarentur, cũ per diuisiones destrui, & an-
14 nullari consueuerint mansiones. † Post quæritur, C an
C quælibet personæ possint de feudo inuestiri? Dic breui
ter ꝗ sic, siue sit seruus, siue liber, dumtamen dominus
non ignoret conditionẽ ipsius personæ, vt in c.1. ver. p-
15 sonam, in tit. per quos fiat inuesti. † An aũs econtra pos
sit quilibet dare in feudũ? Respondeo ꝗ sic, dumtamen
D habeat bonorum suorũ D legitimam administrationẽ,
vt in d.c.1. in princ. & si feudum fuerit antiquum, pote-
ris et minor non habens plenã bonorũ administrationẽ
illud renouare, quia per talem renouationem non dr
alienari, vt ibi, & probat in tit. de no. feu. §. ite sciendũ.

ADDITIONES.

* Feudum antiquum. Adde ꝗ feudum antiquũ de ꝑpria & stricta significatione est illud, quod fuit acquisitũ ab aliquo antecessore supra 4. gradũ, secundum no. p Rol. consil. 66. nu. 96. lib. 3. Cur. Iun. tract. feud. 1. par. versi. 8. principaliter. col. 2. in fi. de quo plura no. Ias. cons 1. colũ. 2. lib. 3. vbi loquitur de feudo nouo concesso iure antiqui, de quo per Rol. d. consil. 16. nu. 36. Masuer.

* Paternũ. Adde, ꝗ feudum paternũ, quamuis renouatũ, tamẽ paternũ esse nõ desinit. c.1. de vasall. decrep. ætat. Rom. cons. 315. qu. 1. Ferret. cons. 103. nu. 5. & seq. cons. 678. nu. 10. Dec. cons. 78. nu. 6. 263. col. 2. cons. 441. n. 6.

* Suiq; heredes. Adde, ꝗ feudũ concessum pro se & hæredibus quibuscunq;, est transitorium ad quoscunq; heredes. sc̃dm cõem per Rol. cons. 1. nu. 45. lib. 3. & ibi num. 46. & alijs seq. ꝗ paria sunt, ꝗ feudum concedatur alicui, pro se & hæredibus quibuscunq; vel pro se, hæredibus & quibus dederit, & ibi nu. 47. quid operetur clausula, quibus dederit, cui adde, ꝗ feudũ concessum pro se & hæredibus quibuscunque venit in restitutione fideicommissi, secundum eundem Rol. d. consil. 1. & cons. 10. nu. 18. & seq. lib. 3. Masuer.

* Fœmineum, fallit etiam qñ talis esset consuetudo, vt docte & copiose scribit Rolan. cons. 1. num. 15. libr. 1. post Dec. consil. 390. col. 6. Cur. tract. feud. 3. par. 1. q. princ. ver. 8. fallit, & not. Doct. in c. significauit, de rescrip. idẽ Rol. consil. 42. nu. 62. lib. 1. quam consuetudinẽ, ꝗ fœminæ succedant in feudo, valere, testis est Dec. cons. 139. col. fi. 669. num. 6. 414. nu. 13. & seq. vbi concl. declarat, Neniz. cons. 9. nu. 5. Olasc. decis. 19. num. 60. post Bald. in c. 1. § quinetiam, titu. epis. vel Abb. item, fallit in bonis donatis, quia in eis succedunt, Dec. consil. 32. col. 2. consil. 208. col. 2. ver. postremò. cons. 269. 413. col. 2. 607. colum. 4. Item in feudo concesso sub prætextu pecuniæ, Rol. consil. 23. num. 5. lib. 1. §. in primis, quib. mod. feud. amitt. Brun. cons. 16. col. 1. Item in feudo pro quo nullum datur seruitium, Rol. d. cons. 23. nu. 10. Paris. cons. 12. num. 27. libr. 1. Item non tantum ex consuetudine, sed etiam ex priuilegio Principis, Rolã. cons 3. nu. 117. num. 32. lib. 1. Brun à consil. 1. vsque ad consil. 11. Item succedere potest in melioramentis factis per vassallum iure feudali, Rol. cons. 28. num. 69. lib. 1. item succedere potest fœmina in feudo quod habuit originem à fœmina, secundum communem per Rol. consil. 67. nu. 8. num. 60. lib. 6. alios autem casus in quibus fœmina succedit, ponit Rol. consil 41. nu. 25. libr. 2. Clar. §. feudum. q. 73. post Rom. sing. 180. cons. 133. 367. Anch consil. 339 numer. 4. Hipp. sing 411; Dec. in l. fœminæ. nu. 64. de regu. iur. cons 208. num. 5. 424. col. 3. Ias. in l. Gallus. §. etiam si parente. col. 4. de lib. & posth. in l. de quibus. nu. 64. ff. de legi. Iacobini. in inuest. ver. & fœminis. Masuer.

* Filiæ. Adde, an filia mittenda sit in possessionem bonorum feudaliũ ipsius defuncti dato ꝗ agnatus proximior offerat se probaturum illã esse incapacem dictorũ bonorum, & dic, ꝗ sic, secundum Olasc. decis. 66 num. 13. & seq. vbi filia, siue soror, bona illa, quarũ possessio postulatur, non feudalia, sed allodialia esse contendit, & quatenus feudalia esse cõstet, se illorum capacem dicit, tam ex forma inuestituræ, quàm etiam ex consuetudine regionis, interim ergo dum disputatur, & cognoscitur in possessionem dictorum bonorum, mitti debet, teste Olasc. vbi supra & ibi quid de fœmina, an quomodo, & quo casu ad feudum admitti debeat, de quo etiam per Rol. cons. 1. lib. primo, consil. 6. num. 27. & seq. libr. 3. & an filia in feudi successione præferatur patruo, vide eundem Olasc. decis. 23 num. 10. & seq. vbi plura doctè & copiosè suo more alleg. Masuer.

* Appellatione hæredis. Adde, ꝗ verbum hæres in feuda
E li materia prolatum E pro filio masculo accipitur, non
pro extraneo hærede, secundum Rom. consil. 1. post nu.
5. cons. 494. colum. 1. post medium. vbi quòd ex feudorum iure & natura ille hæres feudi esse censetur, qui ipsius vassalli est descendens legitimus, & sic non hæres extraneus, vt in c. 1. §. & si clientulus, de alien. feud. Bal. in cap. primo, ver. & hoc facit ad q. de nat. succ. feud. Castr. in l. ex facto §. si. ff. ad Treb. cum l. fil. fam. §. cũ quis, de leg. 1. Abb. cons. 3. col. 4. lib. 2. Dec. consil. 208. col. 2. Roman. dicto consilio primo. circa med. Gozad. cons. 9. num. 56. & est communis, secundum Dec. cons. 185. col. 2. cons. 193. col. 3. in c. præsentia. num. 48. de prob. Gozad. cons 26. nu. 30. Rub. Alex. cons. 164 num. 13. Paris. cons. 2. num. 31. lib. primo, de quo per Guid. Pap. q. 230 Rub. Alex. consil. 18. num 4 Port. lib. primo, conclu. 16. quid autem veniat appellatione hæredis, vide Roland. cons. 53. num. 18. libr. 3 & dic, quod hæres improprius venit in dispositione, in qua fit mentio de quocunque hærede, secundum eundem Roland. consil. 54. nume. 37. lib. 3. Masuer.

a No quotuplex est feudum. Ioan. And. in addi. Specu. tit. de præscript. & per Car. Alexan. in rubric. prælud. feudorum. in vndecima colum. ver. quæro vlterius quot sunt species.

b Quod dicatur nouum feudum, vide glo. in c. Achacius. 24. q. 1. & Doct. in c. ex parte, de fer.

SVMMARIVM.

1 *Immobilia tantum dantur in feudum.*

1 DE Castro Gropelli. † Quæritur, an oẽs res pos-
F sint in feudũ dari? Dic ꝗ F res immobiles dan
tur tantum in feodum, non autem mobiles, vt
dictum est supra, vt habetur in c. 1. in princ. de feud. co.
nisi ipsius rei immobilis esset interdicta alienatio homi
nis, vel legis dispositione, vt in cap. 1. §. sed & res, in tit.
per quos fiat inuesti.

SVMMARIVM.

1 *Pertinentiarum appellatione quid contineatur.*

A Gratificari filiæ mortuo pre. Cur. Iun. consil. 1. nu. 22. Brun. consil. 1. nu. 57. cum seq & consil. seq. num. 43. & 45. & consil. 6. nu 10 & consil. 137. versicu. vlt. & consil. 10. num. 30.

B. Est transitorium. istum locũ citat & comprobat Rebuf. supr. num 33.

C An qualibet ꝑsona ꝗ possint inuestire & quæ inuestiri, Zaz. in tract. de feud. in 5 parte. Marti. Salmu. eo. tracta. rub. 4. & 5.

D Legitimã administrationem, cõcerd. ponit Tiraq. in tracta. de nobili. c. 7. num. 11. ideo quid in ꝑstate, late Clar. d. §. feudum. q. 13.

E Pro filio masculo. Soci. Iun. consil. 65. nu 19. vol. 1 regul. cum ampli. & limit. ponit Ant. Gabr. de commun conclus. in titul. de verb. signi. concl. 2. & conclu seq. nisi feudum sit fœmineum, Brunus consi 14 col. fi. versic. item nõ obstat, & consil. seq.

F Res immobiles. Cur. supr. in primu parte, in 6. quæst. princip. Zazi. supra in 4. parte.

β 1 a CVm omnibus iuribus, & pertinētijs. β Quid autem appellatione † pertinentiarum a contineatur, dic vt supra dixi in primo lib. & secundum Innoc. continentur ea quæ statuto, lege, vel consuetudine deputata sunt, vt accedant; puta castro consueta iurisdictio, & parochiali ecclesiæ ius decimarum, & hospitalibus dos assignata, vt extra de deci. cap. cum in tua, & c. tuam, & c. contingit. & de his quæ fiu. à præla. c. pastoralis, & de censi. cap. 1. & not. per ipsum Inno. in c. cum ad sedem. de restit. spol. & c. ex literis. de in. pat.

ADDITIONES.

a ʜ Pertinentiarum contineatur, vide in l. 1. in §. eum verbem. ff. de offi præfe. vrb. Bal. in c. 1. 2. colum. de cap. qui cu. ven. in vsib. feu. per Oldr. consil. 272.

• Pertinentiarum. Adde Rol. consil. 2. num. 21. lib. 3. vbi si venditur Castrum & ipsius territorium, cum omnibus terris pertinen. ad Castrum. q vendisio dicitur facta limitata ad terras, quæ essent de pertinentijs Castri, & ideo qui vult dicere illas terras esse de pertinētijs probare debet, quæ, quot, quanta sint, quæ pertinent ad Castrum, vt latius per Rolan. d. consi. 2. num. 16. vbi reprobat Mandel. Albam nuncupatum. consil. 60 ibi alleg. ex Alexan. consi. 55. col. 8. lib. 4. pro quo vide eundem Rolan. consil. 82. libr. 1. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Causa legitima, propter quam reuocatur feudum.*

2 *Hæres domini, an poterit reuocare feudum propter feloniam vassalli contra dominum, quamuis dominus nullam querelam mouerit.*

VItæ eiusdem Raynaldi multipliciter insidiatus est. † Hic aduerte, q est causa vna sufficiens, per quam vassallus feudo priuatur, quia contra fidelitatē promissam facit, vt tradit in tit. q fuit pri. can. benefi. amit. Aliæ ēt causæ sunt, de quibus infra dicet. 2 † Sed quid si dominus decesserit superstite vassallo, qui feloniam cōmisit, nulla contra ipsum vassallum mota querela, an hæres eius poterit ipsum vassallum propter 1 tale delictum feudo priuare? 1 Dic breuiter q non, vt determinat gl. in cap. 1. §. insuper si filius, in tit. de prohib. feud. alie. per Frid. ar. ad hoc in l. omnimodo. C. de inoffic. test. & ibi de hoc per glo. & optimè facit l. fin. & ibi per glo. & Cyn. C. de reu. do.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum, quod præstat vassallus domino, quæ contineat in se.*

2 *Domino faciente guerram Imperatori, an vassallus teneatur dominum adiuuare.*

3 *Vassallus habens duos dominos diuersis temporibus acquisitos, facientes ad inuicem guerram, an teneatur alterum contra alterum adiuuare.*

4 *Vasallus, an teneatur adiuuare dominum facientem guerram contra propriam ciuitatem.*

5 *Dominus, an teneatur iuuare vassallum contra omnes.*

6 *Vassallus, an teneatur adiuuare dominum facientem guerram iniustè.*

7 *Vassallus, an teneatur proprijs sumptibus adiuuare dominum.*

8 *Imperatore eunte Romam pro coronatione, omnes eius vassalli tenentur ire secum Romam.*

9 *Vassallo pro domino perdente equum, an habeat regressum contra dominum.*

10 *Bannitus vassallus à rege, & priuatus re infeudata, quam postea alij concessit in feudum post restitutionem, an possit vendicare rem infeudatam secundo.*

11 *Bannito domino, an vassallus sit liber à iuramento fidelitatis.*

• a 1 ĸ COntra debitum fidelitatis iuramentū. ° a † Not. quòd iuramentum hoc, quod præstatur per vassallum domino, ĸ continet sex partes, seu sex capitula, videlicet incolume, tutum, honestum, utile, facile, & possibile, quia omnia declarat text. vbi vide in c. 1. de no. for. fi. & in cap. 1. de for. fid. & in decre. 22. quæstio. 5. cap. de forma. sed etiam vltra prędicta tenetur vassallus domino suo præstare cōsilium, & auxilium, vt ibi 2 habetur. † Sed circa prædicta quæritur. pone quòd dominus facit guerram Imperatori, vel econtra, nunquid b vassallus ᵇ tenetur ipsum dominum adiuuare, & ei ʟ auxilium, & consilium præstare? dic breuiter ʟ quòd non, quia persona Imperatoris intelligitur semper excepta in forma iuramenti fidelitatis vt in cap. Imperialem. §. fio. de prohi. feu. ali. per Frid. immo nec expresse posset se vassallus ad hoc obligare pacto, vel iuramento, cùm sit tale pactum, uel iuramentum à iure reprobatum, vt ibi, & contra bonos mores, sicque non tenet vt l. non dubium. C. de legi. in fi. & in cap. ea quæ contra leges, & in cap. non est obligatorium, & ibi per Dyn. de regul. iur. libr. 6. nec immeritò, quoniam filius tenetur præponere salutem Imperatoris saluti paternæ, ut in Auth. vt cum de app. cogn. §. causas. ver. si eos. Ad hoc etiam facit regula, quòd semper in iuramento persona superioris intelligitur excepta, vt in l. fin. in princip. ff. ad muni. 3 & io cap. veniens. de iureiur. † Quid autem dices, si idē vassallus habeat duos dominos diuersis temporibus acquisitos, & alter contra alterum guerram faciat, an te-c neatur uassallus vnum contra alterū adiuuare? ᶜ ᴍ Re-ᴍ spondeo, quòd aut inter dominos istos est dare diuersi-ɴ tatem in tempore, & tunc tenebitur ɴ priorem contra posteriorem adiuuare, probatur per text. in cap. imperialem, de prohi. feu. alie. per Frid. §. illud quoque. quia ille præuenit in tempore, ergo potior debet esse in iure, ut in regula, qui prior, cum sim. ibi no. libr. 6. & quia in fidelitate præstita secundo domino, intelligitur excepta persona prioris domini, ideo solum contra alium quemcunque dominum, excepto priore, etiam cōtra patrem proprium & filium tenebitur secūdum dominum adiuuare, quod est valde mirandum. Et quánta sit seruitus vassalli, vide not. vt hæc traduntur io cap. domino guerram. §. contra omnes, in titu hic finitur lex, deinde incipit consue. regni. faciunt in arg. no. per Innoc. in c. cum iamdudum, de præben. & in cap fin. extra de confir. vtil. vel inutil. Aut inter istos dños fuit & est identitas in tempore, quia eodem tempore fuit vassallus inuestitus de eodem castro, & alter dominus contra alterum facit guerram, quo casu dicerem, quòd cum sint in pari causa, abstinere debent ab vtroque, ne uni auxiliando, alium offendat, nec sit causa, quare magis vni quàm alteri auxilium præstare debeat, nisi fortasse secūdum aliquos, certum, & manifestum esset ipsi uassallo, quòd alter guerram iuste faceret, & alter iniustè, quo casu tenetur auxilium præstare ei, qui iuste guerram moueret, argumen. in d. capitu. domino guerram. in titul. de no. fi. for. § & si contigerit, sed videtur quòd vtriq;, si potest, opem, & auxilium præstare debeat, ut in l. 3. §. si cū om-4 nio. ff. ad Sylle. † Quid si dominus facit guerram contra ciuitatem propriam vassalli? an tenebitur dominum ad-o iuuare? dicunt quidam o quòd non, quia nec filius patrem, nec econtra pater filium iuuare debet contra patriam, vt l. minime. ff. de reli. & sump. fun. ergo multominus vassallus dominum suum. Fortificatur hoc, quia filius præponere debet salutem reipublicæ saluti paternæ, vt

β *Quid autem Craues. consilio 34 sub nume. 9. vide Pet. Anto. Bec. sup. nume. 439. cum seq.*

ʜ *Pertinentiarum appellatione in materia feudali vide latè Brun consilio 327. col. 25. vbi non trahitur ad sidia nec ad annuos redditus & bona stabilia.*

ɪ *Dic breuiter quòd non Rip. in l si vnquam nu. 201. vbi Tiraq. in verbo susceperit liberos num. 274. C. de reuoc. donat. Clar sup. q. 64. in verbo feudum & quæstion. 11. Debiti fidelitatis iuramenti, quod si dominus nō declarauerit licet tacuerit an filius possint reuocare Rhodo. in tract de rebus ecclesi. non alien. q. 79. cap. 14.*

ĸ *Continet sex ista sex declarat Iacobi. de Sancto Georgio in sua inuestitura feudali in verbo qui quidē inuestiti solum. 4. cum seq. ad quæ teneat vassallus erga dominum ponit triginta quatuor Affli. decis 265. & differentias inter dominum & vassallum ponit decis. 307. & Mandos in praxi commissio. titul. de ingratitudine per totum.*

ʟ *Qd non Grat. consilio 1. numero 23. volumine primo.*

ᴍ *Respondeo qd Marti. Silma d trac. de feud in rub. quib. mod. feud. amit. Tiraqu. de iure primig. l. 1. numero 14. Capic. decis. 162. nume. 19. & Iacob. de Sancto Georgio supra in verbo & promiserunt, quæstio. 8. vbi late circa ista quæ hic ponuntur & in versic. vndecima causa vbi enumerat casus in quibus vassallus non tenetur adiuuare Roma consil. 48. Geza. consil. 1. nume. 21.*

ɴ *Priorem late Thom. Gram. voto 10. nu. 18. & seq.*

o *Quod non Iacobi. supra vers. decima secunda latius Nouiz, inter consilia Brun. consilio 12. numero 4.*

næ, ut in d.§. causas, versi. si eos, ergo & uasallus, cùm non sit minor obligatio filij quo ad patrem, quàm vas-
5 salli quò ad dominum, vt in d. §. causas. † Sed nunquid reciproca vice teneatur dominus iuuare vasallum contra omnes, prædictis exceptis, sicut vassallus dominum?
P Dic breuiter, P quòd sic, quod multum not. vt deter. gl. in d.§. contra omnes, nam quo ad hoc inuicem obligantur pariformiter, ut in d.cap. 1. in fin. de for. fid. & si dominus se subtraheret ab auxilio præstādo uassallo cùm posset, iure suo id est dominio priuaretur, vt in cap. dominus causam, in titu. si de feu. fue. contro. & in cap. ex facto, in tit. qualiter do. propr. pri. quod tene menti. Et sic habes vnum casum, quo dominus priuatur iure suo; sunt etiam & alij, quos isti magni domini recusant audire, de quibus traditur in d. capit. ex facto, cum seq. & per tot. titu. qualiter domin. feud. proprie. pri. cum simil. ibi not. Prædicta autem regula, quæ est, quòd vassallus tenetur dominum adiuuare contra omnes, fallit si dominus fuit ab Imperatore, vel Rege bannitus, aut à Papa
Q excōmunicatus, quibus casibus vassallus Q est à iuramento fidelitatis absolutus, vt hęc probantur in cap. domino guerram, in princip. cap. fin. in tit. de prohib. feud. ali. per Frid. c. 1. §. fi. & in titu. de for. fid. cap. primo, in fi. & 15. quæst. 6. in cap. nos sanctorum, & cap. iurantes. Et idem fortius, si ipse dominus esset hæreticus, argum. l. primæ. C. de hære. & l. nemo, de epis. aud. & anthen. etedentes. C. de hære. cum sim. Postquam verò fuerit ipse dominus pœnitens ad gratiam restitutus, tenetur uassallus eidem solita seruitia exhibere, ut 15. quæstio. 3. in cap. videmus, & ibi not. & d. cap. domino guerram.
6 † Item nec tenetur uassallus adiuuare dominum facien
R do guerram iniustè, circa quod sic plenius, R distingue, aut constat ipsi vassallo, & certū est quòd dominus eius faciat guerram iniustam, aut est dubium Primo casu tenetur ipsum iuuare ad defensionem tantùm, non autem ad offensam; si tamen velit etiam ad offensam iuuare, hoc facere potest, sed non cogitur secūdum veram opi. ut probatur per Iac. de Bel. 14. quæstio. 8. c. scite nos, & in titu. de noua fide. for. cap. 1. §. & si contigerit & §. & si verò. Secundo casu tenetur dominū adiuuare præcisè tam ad offensam, quàm ad defensam, aliàs feudo priuaretur; & idem per omnia in tertio casu, ut hæc omnia habentur in d. cap. domino guerram, in princ. cum
7 simil. supra alleg. † Hic autem insurgit dubium an vassallus teneatur suis proprijs sumptibus dominum adiuuare? & Innocen in cap. sicut, extra de iureiur. determinat, non, nisi ex pacto, vel consuetudine. immo secundū eum non tenetur ad aliquod seruitium, quod requirit sumptum, nisi in casibus à iure permissis, seu expressis.
S S In contrarium tamen facit text. in l. suo victu, cum se-
8 quen. ff. de oper. lib. † Cùm autem Imperator Romam
T proficiscitur pro eius coronatione, tunc T omnes vassalli tenentur cum eo ire, uel mittere, aut dimidiam partem, uel tertiam fructuum contribuere, iuxta ea quæ habentur in text. in cap. imperialem § firmiter, de pruhi. feu alie. per Frid. & in cap. 1. in fin. de pac. iur. fir. in c. 1.
9 §. si muliet. de mili. capi. co. † Quid autem si facta per dominum conuocatione suorum uassallorū, & ipsis existentibus in guerra, aliquis uel aliqui eorum perdiderunt equos, uel arma, an habeant regressum contra do-
V minum? dicit Innocen. in d. cap. sicut. de iureiur. V quòd non, quia ex debito sunt astricti dominum adiuuare, ideoque casus fortuitus non imputatur domino suo; & eodem modo si causa pietatis accessisset quis ad iuuandum ipsum dominum, ut 14. quæstio. 3. cap. non iustè, cum sequen. & 11. quæst. 3. cap. si dominus. secus autem esset, si dominus conuocasset alios simplices amicos non sibi uassallos, qui ex debito non fuerant ad hoc astricti, nec pietatis causa sunt moti, sed ex solo mandato, quo casu si perdiderint arma, uel equos, habebūt secundum Innocen. actionem mandati contra ipsum mandantem, si fuerunt uocati ad bellum iustum ut in iurib. pręall. secus autem si uocati fuissent ad bellum iniustum, nam tunc non daretur eis actio mandati pro huiusmodi damnis, nec in alijs impensis per eos factis; quia turpe esset tale mandatum, ideo nulla ex eo nata est obligatio, ut l. si remunerandi. §. rei turpis ff. mand. in l. si mandauero. in §. si adem. cum seq. ff. eo. titu. & Instit. man. in §. illud. Sed contra illud, quod supra dictum est, mandantem teneri ipsi mandatario uocato ad iustum bellum, obstat multum; quia casus fortuitus non uenit in actione mandati, sicut nec in cęteris bonæfidei iudicijs; ut in l. quæ fortuitis. C. de pign. act. & in l. 1. C. de loca. cum sim. ibi no. facit l. dominus horreorum. ff. loca. & l. 1. C. depo. So. dicit Inno. ubi supra. quòd hic fuit casus fortuitus, qui de facili potuit præuideri ab ipso mandante. uidelicet quòd si iret ad bellum posset de facili spoliari & capi, & simil. quæ sunt de natura belli, cuius dubius est euētus; merito ergo de tali casu tenetur: secus autem esset, ubi casus de facili præuideri nō potest, nec res ipsa esset ad hoc disposita, ut in contrarijs. Sed diceret aliquis, nonne, si quis commodauerit equum alicui, uel arma ad bellum, & ibi ea amiserit, cessabit actio commodati contra
A commodatarium A certe sic, ut l. si ut certo. §. interdū. ff. commo. & per cōsequens iste commodator damnum sustinet casus fortuiti, licèt præsciuerit hunc casum posse euenire; ergo eodem modo debet mādatarius priuari actione sua, cùm & ipse præsciuerit talem casum sibi posse contingere. So. dicit idem Innoc. ubi supra, quòd ratio differentiæ inter utrūque casum est, quia commodatarius non excessit fines contractus deducendo æquū ipsum ad bellum, quia ad eum vsum, ad quem ipsum equum accepit, usus est; idemque dicit in conductione equorum, & armorum ad bellum prosequendum; quia si bello capiatur, conductor non tenetur ad emendationem. ut ff. loc. & condu. l. item quæritur. §. si quis seruū. & l. uideamus. §. 1. cum sim. Sed mādatarius uocatus ad bellum, licèt præscire potuerit, quod de facili arma, & equos amittere potuit, tamen sciebat ius suum durare, & se consequi posse per actionem mandati quæcunque perderet, & impensas quæ faceret. ut ff. mand. l. inter causas. §. non omnia. & l. qui mutuum. §. fin. Vel dic quòd in omnibus prædictis casibus, si sane intelligatur, est identitas rationis, seu dispositionis iuris. nam semper ad dominum rei, & ad mandantem pertinet hoc periculum, quia mandans damnum restituit, locator & commodator rem suam perdit, sicque omni casu pariformiter ad eos damnum redit, nec tamen ille qui mandauit amicos conuocari ad bellum, poterit tanquam sua interfit agere contra spoliatores vi. bono. rap. cum actio ui bonor. & furti solum detur ei qui in rebus ablatis habet dominium, uel possessionem, uel ius aliquod reale. ut l. 2. § in actione. ff. ui bon. rap. ff. de furt. l. si is qui rē. & l. is cuius. cum sim. secundum Innocen. Quod autem dicatur iustum uel iniustum bellum, no. per eundem in
10 cap. olim. extra de rest. spol. † Vlterius circa præmissa quæritur, pone quòd Rex banniuit eius uassallum; ipsumque priuauit omnibus bonis suis, & maxime quodam castro, quod iure feudi recognoscebat à Rege, deinde ipsum castrum in feudum dedit alij, postque certo tempore transacto ipsum uassallum Rex ipse ad omnia bona
B sua & gratiam suam restituit. B Quæritur an hic uassallus restitutus possit dictum castrum à secundo uassallo de iure uendicare? quam quæstionem plenius disputat Iac. de Beluis. in cap. domino guerram. ubi finaliter sic concludit. Aut ipse primus uassallus fuit bannitus tantum, aut fuit bannitus, & condemnatus. Si quidem fuit bannitus tantùm, aut bannitus fuit requisitus secūdum ius consuetudinarium feudorum, aut secundum ius cōmune Imperatoris, aut secundum legem solius Regni, aut fuit simpliciter tantum bannitus. Primo & secundo casu principali ammittit feudum anno elapso. ut in cap. 1. in tit. de mil. vas. qui contu. est. & ff. de requi. reis. l. prima, & secunda, & fi. Tertio autem casu simpliciter feud'i perdit, & cætera alia bona. ut C. & ff. de bo. dam. Quarto casu non perdit feudum nec cætera bona; quia
C regulariter feudum C sine culpa non ammittitur d. cap. primo, & argum. ff. de cust. re. l. dimissis. & not. in capitu. primo,

P Quod sit. Dec. consil 469. nu 4. Goz. cōsi. 9. n. 10. Brun. consi. 117. num. 132. Clar. sup. q. 27.

Q Est à iuramēto absolutus ista & alia enumerat Marti. Silma. in rub. quibus casibus vassallus à fidelitate domini libera & etiam vassallus non tenet' seruare iuramentum si dominus non seruat pmissa Leonardus inter cōsilia Brun. consil. 118. nu. 20.

R Distingue, tripliciter distinguit Curt. iun. supra in quarta parte princip. numo. 6. vers. secūdo cadit.

S In cōtrarium facit Leonard. iter cōsilia Brun. consil. 117.

T Omnes vassalli Curt. iun. supra in 5. parte in princ. num. 3.

V Quod nō Clar. sup. q. 21.

A Certè sic, istū locum citat & comprobat Alban consil. 104. nume. 2.

B Quæritur an hic vassallus latè per Afflic. decis. 361. Boss. in tit. de remedijs, ex sola clementia, nu. 11. cum seq. Clar. in pratica crimi q. 59. vers. quæro num quid & seq.

C Sine culpa nō amittitur. s. probata Clar. sup. quæst. 62.

primo, §. calidis, de prohi. feud. ali. per Frider. Sed lata sententia contra eum tunc priuatur. ut in cap. 1. in titu. si uassal. feu. priua. an desen. & cap. primo, de seu sine cul. non amit. Patet ergo in proposita quæstione dicendum, quòd in illis casibus, in quibus feudum amisit, non potest castrum illud vendicare, nisi specialiter & expressè ad illud fuerit restitutus; & sic tale principis beneficiũ non erit latissimè interpretandum, quia de alieno præiudicio agitur: In cæteris autem casibus, in quibus feudum non amisit, poterit ipsum castrum vendicare; & huius distinctionis ratio est, quia non est verisimile, quòd Rex voluerit per hanc generalẽ restitutionem adimere secundo vassallo, quod abstulerat primo, alio nõ expresso; quia generalis clausula non trahitur ad specialia, argum. l. in obligatione generali. ff. de pign. & in authen. hæc consti. quæ de dig. §. illud. & extra de elect. in c. innotuit. in fin. & hæc opi. optimè probatur in cap. quamuis extra de res. & in cap eo tempore. de elect. eod. lib.

11 † Quid autem si dominus sit bannitus de ciuitate, an vassallus sit interim absolutus à iuramento fidelitatis? & determinat glo. & Iac. de Bel. quòd sic, vt nu. 10 cap. domino guerram.

ADDITIONES.

a Fidelitatis iuramentum. Adde quæ de iuramento fidelitatis doctè & copiose scribit Rol. consil. 52 libr. 3. vbi differentias ponit inter iuramentum fidel. & iuramentũ assecurationis, nam inquit ipse, iuramentum præstatur domino ratione feudi, cap. 1. ver. fidelitatem. quid præced. deb. an inuest. vel fidel. iuramentum verò assecurationis, præstatur ab originarijs, & habitantibus in terra in qua quis habet iurisdictionem, merum & mixtum imperium, Doc. in cap. 1. qual. vassal. iur. deb. fidel. Rol. d. consilio numero 2. & 3. vbi plura nota. & ibi num. 19. quòd valet consuetudo, quòd originarij & habitantes in terra domini utilis teneantur præstare iuramentum fidel. secundum formam cap. 1. de no. for. fidel. & nume. 21. quòd consuetudo seruanda est in præstationibus iuramentorum, maxime in iuramento fidel. ligiæ. & homagij, de quo homagio, & quid sit in inuestitura dicatur cum homagio, quid importent ea verba. & dic, quod homagium fieri potest triplici ratione aliquando ratione feudi, aliquando ratione rerum, & aliquando ratione solius personæ, not. Iacobin. in inuest. tit. de homag. Nat. consil. 544 nu. 3. ubi constituit differentiam inter homagium & fidel. licet quandoque confundantur, de qua tamen vide quæ scribit Bald. consil. 291. libr. 2. Nat. d. consil. num. 6. Rol. d. consil. 52. Masner.

a Vassallus. Adde Iulium Ferretum in tract. de iusto & iniusto bello, nu. 142. & 143. Zilet.

b Adiuuare. Vide Rom. consil. 444. vbi ponit de confederato duobus principibus, Adde quòd vassallus habet ius reciprocæ charitatis & reciprocæ obligationis apud dominum & principem, sicut filius apud patrem, & pater apud filium, nam vassallus tanquam filius debet fidelem reuerentiam & obedientiam suo domino exhibere, Dominus & princeps est obligatus sub grauamine conscientiæ defendere vassallum præsentem, & absentẽ ab omni violentia, ab omnique iniuria, si quis vellet ipsum lædere in bonis uel in honore. ac obligatus est dare alimenta vassallo indigenti.

c Tenementi. Adde quod voluit Francisc. de Aret. consilio 4.

SVMMARIVM.

1 *PRoprium & rectum feudum ad masculos transit fœminis exclusis.*

2 *Feudum de quo fuit facta inuestitura tam pro se quam hæredibus, tam masculis quàm fœminis, an semper fœminam excludat, masculo aliquo superstite.*

Intellectus ad cap. 1. de natu. suc. feud.

Et copula ordinem denotat.

Intellectus ad c. 1. de eo qui sibi & hære. suis.

3 *Inuestitura facta pro se & filijs, de quibus filijs intelligatur.*

4 *Vassallo decedente, ad quos per successionem feudum transferatur.*

5 *Feudum in fœminas regulariter non transit, nisi in certis casibus.*

6 *Filius quibus casibus excluditur à successione feudi.*

7 *Agnatus adiens hæreditatem agnati etiam cum beneficio inuentarij. an teneatur creditoribus non solùm ad vires bonorum allodialium, sed etiam feudalium.*

8 *Ascendentes an succedant descendentibus in feudo.*

9 *Collaterales qualiter sibi in feudo succedant.*

10 *Frater ex vtroque parente, an præferatur fratri ex patre tantùm in successione feudi fraterni.*

11 *Fratres an teneantur ad æstimationem fratri propter feudum ad eos deuolutum de iure communi contra dispositionem testatoris qui uni tantum filiorum assignauerat.*

12 *Decedens duobus liberis superstitibus habili, & inhabili, an possit totum feudum assignare habili.*

13 *Filij fratres cum patruo æqualiter succedant in feudo.*

14 *Primus in gradu, an præferatur posterioribus in successione feudi.*

15 *Expensæ utiles, & necessariæ, si vassallus priuetur feudo, an sint restituendæ.*

16 *Decedente vassallo sine filio masculo, ad quem pertineant fructus rei feudalis.*

17 *Vassallus quibus casibus, & eius hæres priuẽtur feudo.*

18 *Relicta re feudali, an debeantur eius æstimatio cum res dari non possit nomine legati.*

19 *Vassallus an possit feudo imponere seruitutem rusticã vel urbanam.*

20 *Vassallus an possit compromittere, vel transigere de feudo.*

21 *Dominus an possit alienare feudum sine voluntate vassalli.*

22 *Vassallus in consortem sine volũtate domini potest feudum alienare.*

23 *Vassallus an possit alienare feudum in quemuis agnatorum, vel eiusdem, vel diuersi gradus.*

24 *Facta alienatio feudi in extraneum voluntate domini per agnatos qui alienationi non consenserunt poterit reuocari.*

25 *Vassallus non petens intra annum inuestituram si hæredi domino exhibeat debita seruitia an possit priuari feudo.*

26 *Causa legitima commissa propter quam vassallus feudo priuatur, an priuetur ipso iure, vel per sententiã.*

27 *Secuta priuatione feudi propter causam legitimam cui applicetur tale feudum.*

28 *Iudex domini & vassalli contendẽtium super causa legitima priuationis quis sit.*

29 *Dominus an iudex sit si sit inter dominum & vassallũ contentio super possessione sola.*

30 *Libellus an in causa feudi sit offerendus.*

31 *Sententia vel transactio facta inter vassallum & extraneum, an præiudicet domino.*

32 *Vassallus an habeat regressum contra dominum, re ab extraneo euicta.*

33 *Vassallus amittens clandestine rem feudalem, an habeat regressum de euictione contra dominum.*

34 *Dominus recuperans rem feudalem à spoliatore, an teneatur illam restituere vassallo.*

35 *Facta inuestitura de feudo, de nouo, tanquam de antiquo, & auito, an assumat naturam feudi antiqui.*

1 NEc superstitibus ex eo liberis masculis. † Ecce alia sufficiens, & legitima causa propter quam feudum perditur, & ad dominum reuertitur, ut supra dixi, nisi aliud fuerit actum in inuestitura, ut supra dixi in 10. diuisione. nam proprium, & rectum feudum ad masculos transit fœminis exclusis, ut in cap. 1. in princ.

princ. in titu. de gra. suc. in feu. cum multis sim. Fallit in certis casibus, in quibus fęminæ admittuntur, quos enu
a merat glo. in cap. primo, de nat. soccess. feu. & in cap. primo, de feud. fœmi. † Sed quid diceres, si aliquis fuerit inuestitus de castro pro se, suisque hæredibus tam masculis, quàm fœminis, qui postea decessit superstitibus sibi duobus filijs masculis, & ad vnum ex eis propter diuisionem peruenit castrum, qui postea decessit superstite sibi una filia tantum & alius eius frater postea decessit superstite sibi vno filio masculo. Quæritur an hic filius masculus excludat dictam filiam fœminam eius con-
D sanguineam à successione feudi dicti castri. D & videtur quòd non, quia semel est effectum feudum fœmineū per successionem illius lineę ad quam ex diuisione peruenit, argum. d. cap. 1. de nat. soc. feu. Sed tu dic contra, & sic masculus excludit suam consanguineam per text. no. in cap. 1. de eo qui sibi, & hær. suis mascul. & fœ. inuest. acce. quam opt. firmat gl. in dicto cap. 1. de nat. suc. feu. & hoc procedit multofortius si dicti fratres perseuerassent in communione. Nec repugnat dictū cap. primum, de nat. suc. feu. quia loquitur quando erat conten
E tio inter plures masculus E ex diuersis lineis descēdentes. Sed quæstio nostra loquitur quando ex vna linea est masculus, & ex alia fœmina, & ita debet intelligi dictum cap. primum, de eo qui sibi & hęredi. suis. Et aduerte prout aliàs dixi, quòd vbicunque aliquis inuestitur de feudo pro se, & hæredibus suis masculis & fœminis, quòd donec supersunt filij, vel alij descendentes ma
F sculi, F nunquam admittuntur fœminæ, * nam illa copula. &, istu casu denotat ordinem, vt probatur in cap. 1. versic. quis etiam, in titu. episc. vel abba. & in cap. 1. §. filia verò, de suc. feud. etiamsi à principio feudum fuisset fœmineum, vt in c. 1. in tit. de benefi. feu & in capit. si fœmi. an ma. suc. feud. vxo. & not. per Bart. in l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de lib. & posthum. & in l. si liberi. ff. de
3 ope. lib. † Inde quæritur, de quibus filijs hic loquitur? dic quòd de filijs legitimis & naturalibus à sui natiuitate; alij namque filij siue naturales tantum, siue legitimi tantum, siue naturales, postea à principe legitimati,
G G in feudo non succedunt, vt in c. adoptiuis, & c. naturales, in tit. si de feu. fue. contro. nisi Imperator in ipsa le-
H gitimatione H specialiter [a] expressent, quòd in feudo
a succedere possint, quod no. vt scias facere ordinare instrumentum, & hoc not. per glo. & Doct. in d. cap. naturales. Sed in alijs rebus qualiter succedatur iure Romano plene infra tactum est in forma libelli. quo agitur pro hære. ab intest. dela. & sic patet, q; in materia feudali appellatione filiorum comprehenduntur solùm filij masculi & legitimi & naturales à natiuitate sui, alijq; per masculinam lineam descendentes. In alia vero materia latior fit interpretatio. vt l. liberorum ff. de verb. signifi.
4 cum sim. † Veruntamen vt in hac feudali materia habeas pleniorem doctrinam reuoco in dubium, si vassallus decedit, ad quos per successionē transeat ipsum feudum? vbi ante omnia aduertendum, q; successorum tres sunt speciales regulæ, quidam sunt descendentes, quidā ascendentes, & quidam collaterales. Circa primam descendentium speciem talis assumenda est regula; videlicet quòd proprium & rectum feudum trāsit in quoscunque masculos descendentes vsq; in infinitum, licèt olim restringeretur vsque ad septimum gradum tantum, ut in c. 1. in princ. de gra. suc. in feu. & in cap. 1. §. qui autem no. in fi. qui feu. da. pos. & in cap. 1. post princ. de feu. suc.
5 † In fœminas autem regulariter non transit, nisi in cer-
6 tis casibus, in quibus supra dictum est. † Porrò & filius quandoque excluditur à successione feudi. v. g. si ipse fi-
I lius patre adhuc viuēte I dominum offenderit, de quo nullam satisfactionem fecerit, vt in c. 1. §. insuper si filius, in tit. de prohi. feu. alien. per Frid. Secundò, si vassallus cum aliqua muliere contrasit matrimonium eo pacto, quòd filij ex ea nascituri non succedant in feudo, vt in cap. filij nati, in titu. de matri. ad morga. con. Tertiò
b priuatur feudo, si ipse filius [b] K repudiauerit patris hę-
K reditatem, licèt alius agnatus in remotiori gradu constitutus repudiare possit hæreditatem, & feudum retinere, quod est mirabile, ut traditur in cap. filius in titu. de cap. qui curi. vend. & no. in cap. 1. an agna. vel filius
7 defunct. repudi. hęredi. † L Ad huius autē declarationē
L quæritur ecce quòd agnatus potest hæreditatem agnati defuncti repudiare, & feudum agnoscere. & retinere, nec pro feudo tenetur defuncti creditoribus respondere, ut d. cap. 1. an agnatus. Pone ergo quòd agnatus agnouerit hæreditatem cum beneficio inuentarij, an respondebit creditoribus quatenus patientur vires nedum hęreditatis bonorum allodialium, sed etiam feudalium? videtur q; non, quia bona feudalia habet iure suo, non ex
M successione, ergo &c. vt dictis iuribus. M In contrariū [c]
c facit, quia hoc priuilegiū consequitur, qui repudiat, nō autem quando agnoscit hæreditatem. Prętcrea filius adhuc tenetur agnita hæreditate, ut in dictis iuribus, ergo & agnatus, & hoc puto verum respectu fructuum tantū, sed respectu proprietatis, quæ non potest alienari, non
N credo creditoribus obligari. Quartò priuatur, N si pater eius deliquerit in dominum, licèt quandoque deferatur agnatis, ut in cap. 1. in d. titu. si vassal. feu. pri. cui defe. & in cap. 1. §. denique. in titu. quæ fuit prima cau.
O benefi. amit. Quintò excluditur filius, O si habitum re-
d ligionis [d] assumpserit, vt in cap. qui clericus, in tit. si de feud. defun. fue. cont. & in c. 1. de mili. vassal. qui ar. bellis depo. quo casu transit feudum ad proximiorem agnatū, vt ibi. Sextò excluditur, quando erat feudum alicuius annuæ, vel mensualis præstationis, quo casu finitur feudum cum persona, sicut vsufructus, vt colligitur in c. 1. in fin. quis dicatur Comes, vel Marchio. Septimò exclu
e ditur [e] secundum aliquos, si fuerit à patre P iustè exhæ
P redatus, secus si iniustè. arg. in auth. de nup. §. fulnto. cū seq. nam si excluditur repudiando hæreditatem, vt dictum est, multo fortius contra patrē delinquendo. Octa
Q uo excluditur, quando filius ipse Q à natura mutus est, vel cœcus, secus si accidentaliter imperfectus. vt in c. 1. in titu. an mutus, vel aliter imperfectus. quos casus pro maiori parte enumerat glo. in c. 1. de natura success. feu-
8 du. † Nunc autem venio ad ascendentes, In quibus tra ditur talis regula, q; in feudo ascendentes descendenti-
R bus R non succedunt. vt in d. c. 1. de natu. success. feud. licet iure romano succedant in omnibus bonis. vt not. infra

D *Et videtur quòd non & istam opin. communem dicit Clar. q. 8a. vbi allegat Alba. consil. 146. nu. 11. & Zazi. titu. 8. nu. 59. Is. Lap. in rep. rub. de donat. inter virum & vxo. §. 69. nu. 33.*

E *Ex diuersis lineis Ruin. consi 9. vol. 2. & consil. 16. num. 6. & 10. eo. vol. Paris. consil. 16. nu. 6. & 13. vol. 4. Soci. iun. consil. 103. nu. 7. vol. 2.*

F *Nunquam admittuntur femina, limit. vt per Cur. iun. d. trac. in 3. parte n. 18.*

G *In feudo non succedunt istum locum citat & comprobat Tiraquel. in tracta. le mort saysit in 5. declaratione & in trac. retract. lig. §. 1. glo. 3. num. 6. & in trac. de iure primig. q. 34 nu. 53. Ias. consil. 71. col. fin. vol. 3. nisi essent legitimati per subsequēs matrimonium Pet. duc. reg. 352. & 360. in prima parte Clar. sup. q. 12. Anto. Gabr. de cōmu. conclus. in tit. de legitimatione cōclus. 1. num. 21. & Pet. duc. reg. 361.*

H *Spāliter istū locū citat Guid. Papa consi. 176. n 1. circa fi. Pet. duc. d. reg 360. & quid de adoptiuis reg. 36. in Tiraqu. de iure primig. q. 84. nu. 10. late Valent. Forst. in trac. de success. ab intesta. lib 2. in rub. de success. libero. legitimo tantum & de legitimatis ibi in titulo an legitimatio in praeiudicium tertij in nonne affectu.*

I *Dominum offenderit Zaz. in 10 parte nu. 68. & 84. vbi etiā an econtra dominus priuetur proprietate.*

K *Repudiauerit patris hæreditatem ad istam cōclus. vide late Ari. Pinel. in l. 1. C. de bon. mater. in 3. parte nums. 84 col. 3. Clar. in § feudum, quæst. 76. vbi late & aliqua quæst 40. versicu. sed quid vbi latè allegat ab vtrunque parte decis Ped 161. limit. ponit Iacobi de Sancto Georgio in inuestitura feuda. in verbo ita quòd ipsi inuestiti & limit. ponit Pet. duc. reg. 362. in prima parte quid si sit hæres cum beneficio inuentarij Ari. Pinel. supra Brun. consil. 18. nume 16. vbi late & limit. etiam ponit Zazi. in 8. titu. nu. 11. cum sequen. Roland. à Valle consil. 43. vol. 3. alia per Brun. in repertorio consiliarum in verbo filius an possit retinere.*

L *Ad huius istum locum citat & comprobat Rol. à Valle consil. 43. nume. 7. in fi. vol. 3. vbi late circa ista quæ sequuntur.*

M *In contrarium istum locum citat & comprobat Rol. à Valle in tract. de inuentaris vers. nunquid hæres. nu. 29. Montical. in eo. tract. q. 9. nu. 35.*

N *Si pater eius deliquerit late Curt iun. in 1. parte numo. 4. & 13. Pet. duc. reg. 346. in prima parte.*

O *Si habitum religionis istam quæst. late disputat Cur. iun. in 3. parte quæst. 11. nume. 13. Clar. quæst. 78. Afflic. decis. 320. quid si efficiat laicus Brun. consil. 143. col fin. vers. nec obstat.*

P *Iuste exhæredatus Zazi. supra 8. titulo nume. 13. Clar. quæst. 74.*

Q *A natura Zazi. supra nume. 78.*

R *Non succedunt istum locum citat & comprobat Cepha. consil. 151. nu. 19. vol. 1. Zazi. supra nu. 3. vbi limitat Pet. duc. reg. 621. in prima parte.*

s Aut in princ. istum locum citat & comprobat Natta consi.634.nu. 5. Curt. iun. in 3. parte 14. quæstio. nume. 48. Pet. Duc. reg. 106. in prima parte vbi limit. & 385.

T In contrarium est dicēdum illum locum citat & comprobat Tiraq. in tracta. cessante causa lim 22. nume. 18. citat etiam & comprobat in tract. retrac. lig. §. 14. glo. 2 nume. 10 citat & comprobat Curt. iun. in 3 parte in 6. quæstio. numero 16. Zaz. titul. 8. in fi. citat & comprobat valent Forest. in tracta. de success. ab intest. lib. 4. in secūda conclus. fol. 337. istum locum citat Roland. à Valle de inuentario vers. nunquid hæres in fin.

v Si pactum interuenerit istum locum citat & comprobat Ias. consil. 136. col. 3. vers. 2. volum 4. Paris. consil. 4. volu 4. istas & alias limit. ponit Zaz. supra numero 34. cum sequen.

A Vni filiorum Tiraq in tract. retrac lig. § 11. gloss. 6. numero 24.

B Aequaliter cū patruis suis. Curt. in d 3. parte 19. nume. 60. Brun. consil. 70. Anto. Gabr. de commu. conclus. in titul. de success ab intest. conclus prima nume. 7. vbi ponit reg. cum limit. & ampliat.

C Et tunc est in electione Petr. Duc. reg 237. in 3. parte Clar. q. 88. vbi ponit q tempus debet attendi Porci consil. 1. n. 14. Brun. consi. 106. num. 2 & consil. 127. col. 4 vers item succedit in ius petendi melioramenta, vide in gloss. infra in verbo cum omnibus intelligi tamen l. in fundo de rei vindi. & in l. vnic. §. sed nec ob impēsas C. de rei vxor. actio. & Angel. in §. certe in fin. Institu. de rerum diuis.

9 infra in libello de hæredi. ab intesta. delata. † Deinde quæritur de successione collateralium? vbi sic est distinguendum, aut feudum est paternum & antiquum, aut nouum. Primo casu frater fratri succedit, & cæteri agna- * ti * sibi inuicem. vt in d.c.1.§ 1. de gra. succe. in feud. & in cap. si de feu. mar. cum sim; & hoc intelligunt verum quidam vsque ad septimum gradum tantum, & non vltra, licet descendentes succedant in infinitum, vt in cap. 1.§. hoc quoque sciendum. in tit. quib. feu. da. poss. Alij dicunt idem in collateralibus quoque, quod in ascendentibus, vt no. per gl. in c.1. de feu. march. Sed Iacob. de s Belu. distinguit, s aut in principio feudum transiuit in collaterales, & tunc transit in reliquos collaterales vsq; ad septimum gradum tantum. vt in dicto §. quoque. aut à primordio transiuit in descendentes, & tunc sequentes collaterales descendentium succedūt in infinitum. 10 vt in d. gloss. † Sed quid si vnus frater decessit superstitibus sibi tribus, vel pluribus fratribus, quorum aliqui sunt fratres ex vtroque parente, alij vero ex parte par- f tis tantum. Quæritur qui præferuntur f in feudo defuncti fratris? & videtur præferendos esse vtriusque coniunctos. vt in auth. cessante & in authen. post fratres. C. de suis. & legit. & in auth. de hæred ab intesta. §. reliquū cum simi. quia illi duplici iure, & vinculo iunguntur, vt T ibi not. T In contrarium est dicendum, & tenendum q omnes pariter admittantur, quia in feudo ius agnationis, attendendum est, & non cognationis, ut habetur in cap. 1. de success. feudi & ita expresse determinat Bald. in cap. 1. de gra. succe. in feud. & sic in hoc est speciale in * feudo, aliud est in rebus allodialibus, * vt in d. auth. cessante. cum simil. Vbi autem feudum est nouum, tunc regulariter frater fratri & cæteri collaterales sibi inuicē non succedunt, sed ad dominum feudum reuertitur. vt in c. 1. in titu. de benefi. fra. & cap. 1. de fra. de no. benefi. inuesti. Fallit hæc regula in certis casibus, in quibus col- v laterales succedunt in feudo nouo Primò, v si pactum speciale super hoc interuenerit. Secundò, si feudum fuerit acquisitum communi nomine transuersalium. Tertiò, si fuerit acquisitum sciente domino de bonis communibus eorum. Quartò, si fuerit acquisitum tempore quo res erat in hoste, vt hæc omnia habentur in cap. fin. de no. benefi inuesti. & in d.c.1. de benefi. fra. Cōcludendo ergo præmissa circa ordinem succedendi in feudo. dic q si moritur vassallus succedunt sibi filij eius æqualiter, & cæteri descendentes masculi secundùm ordinē debitum gradus cuiusque, nec posset vassallus ordinem succedendi infringere, quod est not. vt habetur in d.c.1. in prin. de success. feud. Ex quo infertur, q non possit pa- g ter g in eius testamento assignare feudum in toto A vni A filiorum, nisi cæteri filij consentiant secundùm Bald. vt per eum not. in c. imperialem. in princ. de prohib. feud. alie. quia lex feudorum æqualiter eos admittit., vt in c. 1. versi. sed cum hoc suce. qui feu. da. pos. Est enim hic fauor filiorum, & domini, vt plures habeant vassallos, cui fauori non licet testatori derogare. arg. in l. scire debetis. C. vt in pos leg. cum sim. nec tamen, si contra fiat per testatorem, feudum reuertitur ad dominum secundum 11 eum, sed ad filios æqualiter pertinet. † An autē alij fratres tenebuntur ad æstimationem? videtur q sic per no. in l. cum alienā. C. de lega. Et prædicta procedunt, quan 12 do omnes filij sunt habiles ad feudum. † Quid autem si testator decessit duobus superstitibus filius, quorum vnus est habilis, alter non, an poterit pater totum feudum assignare habili? dic q aut filius inutilis ad seruiendum, est inhabilis ad succedendum & tūc tenet assignatio: aut est habilis ad succedendum, licèt sit inutilis ad seruiendum, & tunc non tenet assignatio paterna, vt in c. 1. an mutus, vel aliter imperfect. in c. imperialem. §. præterea ducatus. de prohib. feud. alie. per Frider. & ibi 13 per Iacob. de Belui. † Deinde sciēdum est, q si alter ex filiis præmortuus sit relictis liberis, filij eius succedūt B B æqualiter cum patruis suis, vt habetur in c. 1. de success. in feud. & in c. 1. §. 1. de gra. success. in feud. & in hoc concordat cū iure Romano. vt auth. cessante. C. de suis & legit. hæred. & in auth. de hæred. ab intesta. §. cum fi- 14 lius. † Sed quid dicemus, si vassallus decesserit superstitibus sibi quatuor filijs, & vno nepote ad quem nepotē postea ex diuisione perueniat ipsum feudum, qui nepos decessit superstitibus quatuor filijs ad quorum vnū ipsum feudum adhùc peruenit, qui sine liberis decessit, quæritur ad quem ipsum feudum pertinebit? dic q ad illos priores qui sunt eiusdem lineæ, cuius fuerat ille ad quem primo loco ex diuisione peruenerat. vt in d.c.1. de natu success. feud. In successione autem ascendentiū, 15 & descendentium dic, vt proxime dixi. † Sed pone, q aliqua ex causa feudum redit ad dominum, de quibus causis plenius infra subiiciā, & vassallus reperitur multas expēsas fecisse in re vtiles & necessarias, quæsitum est à pluribus, an hæ sint hæredibus vassalli restituēdæ? Super quo secundùm Bar. sic distingue, aut feudum reuertitur ad dominum sui culpa, vel delicto vassalli. Pri- c mo casu, vt quia decessit sine filiis masculis, c & tunc est in electione domini vel illas restituere hæredi vassalli, vel pati illas abradi, vt in c. domino guerram. §. si vassallus. in tit. hic finitur lex, incipit consuet. Secundo autem casu quando reuertitur ad dominum propter delictum vassal. 1, nulla tunc fiet restitutio, nec abrasio, sed 16 cedunt lucro domini. argu. l. 2. C. de iure emphy. † Sed quid dicemus de fructibus rei feudalis, quando vassallus D decessit sine filio masculo? D Respondeo, q aut vassallus decessit post Kal. Martij, & ante Kal. August & tunc pertinent omnes ad hæredes vassalli, aut decessit ante Kal. Martij, & tunc pertinent ad dominum, vt hæc omnia habentur in d. cap. domino guerrā §. his consequenter. licet de iure romano in fructibus in dote fiat alia diuisio. vt in l. de diuisione. & l. fructibus. & l. diuortio, ff. sol. matr. Et alia in legatis annuis, vt l. in singulos. ff. de ann. leg. Et alia in vsufructu. l. defuncta. ff. de vsufru. 17 † Vidimus ergo casus duos, quibus feudum reuertitur ad dominum, & vassallus & hæres eius feudo priuātur. Sed quoniam alij sunt plures casus, & causæ quibus vas- * sallus feudo priuatur, * Idcirco generalius de singulis E pertingamus E quæ sunt h num. 30. vel circa, vt in feu- h dorum lib. reperiuntur esse descriptæ. Prima igitur causa propter quam vassallus feudo priuatur, est, si dominus conuocato exercitu suorum vassallorum existente domino in prælio aliquis ex vassallis ipsum dominum F viuum, vel ad mortem vulneratum F deseruit vt in c. 1. in princ. quib. mod. feu. amit. ver. item qui dominū cum sim. cuius ratio est, quia deserendo dām facit contra iuramentum fidelitatis, quo iurauit dām tutum, & incolumen. adiuuare vbi autem dominus in prælio mortuus esset, aut ipse vassallus vulneratus sit ita, quòd factus esset inutilis domino auxilium præstare, tunc excusatus esset, vt ibi nota. per gl. Secūda causa, si vassallus assalie- G rit G dominum, H aut castrum, vel locum in quo domi- H nus residebat; aut per violentiam in ipsum locū I scien- I ter ingressus est, vt in dicto cap. primo, §. similiter. quib. mod.

D Respondeo Bess in titu. debitores an delinquant in sol. poss nu 7.

E Aut sunt nume. 30. & causas 40. ponit Pet. Iacob in sua practica in titu. de caus. ex quibus feud. amit. & alias per doct. de qb. per Pet. Duc reg. 308 in prima parte au ys de causis dominus priuetur feud per Anto. Gabr. de commun. conclus. titu de legib. conclus 3 nume 34.

F De seruit. Clar. supra quæst. 21.

G Dominum Cur iun supra in 4. parte quæst. 10.

H Aut Castrum Curt. iun supra quæst. decima.

I Scienter quid si ignoranter. Curt. iun. d. q. 10.

mod.feud.amit.& d.c.s. de feu.da.mil.vaf.& d.c.1.§. por
rò.in titu. quæ fuit prima causa bene amit. etiam si ca-
strum,vel locus fuerit alterius,vt ibi not.& hoc ratione
x de qua supra.Tertia causa,si vassallus x parricidium cō-
miserit,vt in d.c.1.§.denique.vers.si vero.in tit.quę fuit
prima causa benefi.amit.& in tit.quib.mo.feu.amit.cap.
primo versi.item si fratrem. Quarta causa est,si vassal-
l lus l dormierit cū vxore domini,aut dormire m atten-
m tauerit,vel aliter eam n turpiter tetigerit; puta maxil-
n las, vel mamillas, vt in d.c.1.§.1.in tit.quib.mod.feud.
amit.& d.c.1.de feu.da.mil.vas. cuius ratio est, quia fa-
cit contra iuramentum fidelitatis, quo iurauit hoc-
stum &c. Non idem ergo putarem in concubina domi-
ni,quia cum lex solùm de vxore loquatur, & sit pœna-
lis,non extendam illam ad concubinas.ar.l.si vero.§.de
viro.ff.sol.matr. cum sim.licèt obstare videatur l. item
legato § parui autem.ff.de legat.3.& in auth.,vt cum de
o appel.cogno.§ 3. Quinta causa est,si vassallus o concu
buerit cum filia,vel nepte ex filio,aut nuru, vel cum so-
rore domini sui tunc moram faciente cum eo vt d. cap.
1.in titu.quibus mod.feud.amit.& in titu. quæ fuit pri-
ma causa benefi.amit cap.1. §. cuesius. & hoc ratione de
p qua supra.Sexta causa est, si vassallus p feudum alienet
in extraneum domino irrequisito,& ignorante, siue fiat
alienatio inter viuos,siue in vltima voluntate,vel aliter
quouis modo; immo & factæ alienationes in præteritū
reuocatæ, & annullatæ sunt hodie iure nouissimo per
Frid.vt habetur in c.1.in princip.de prohi.feu.alie. per
Lotha.licèt iure antiquo aliter distinguatur.vt in cap.1.
de feu.alie. & in titu. qualiter olim feu.po.alie.cap.1.&
in tit.quib.mod.feu.amit.§. rursus. cum si. & in tantum
q hodie restricta est potestas alienandi, vt etiam q non
posset feudum pignorari. vt in d.c.1. de prohi. feu.alie.
per Frid.& in cap.in generali.in titu.si de feu.defun.fue.
r contro. immò r nec in dotem dari, nec pro anima iudi-
18 cari,vt in c.1.§ donare.qualiter olim feu.po.alie. † Sed
an debetur æstimatio eo casu, quo rem feudalem lega-
uerit? videtur quòd sic; per ea quæ habentur in l. cum
z alienam.C. de lega. z In contrarium determinat Bald.
in d.§.donare.arg.in l.vxor patrui.C. de leg. cum simil.
ibi not. Et de prædictis vide infra ver.deinde quæritur.
& si vassallus fortasse de facto inter viuos alienauerit p
cc venditionem,tenebitur cc emptori ignoranti feudum
esse,non autem scienti ad interesse, & precium restitue-
19 re,vt in cap.si vassallus.in tit.si de feu.fue. contr. † Sed
K an possit vassallus k ipsi feudo seruitutem rusticam, vel
vrbanam imponere? videtur quòd non; quia si non po-
test ius pignoris constituere, vt dictum est, ergo nec ius
s seruitutis: Tu autem dic s quòd sic, durante feudo in
ipso vassallo; vbi autem rediret ad dominum, seruitus
extinguitur vt habetur in titu.de inuest. de re. alie.fa.c.
1. §. quid ergo. sicut in simili extinguitur seruitus per
hæredem imposita fundo legato sub conditione, nam in
euentum conditionis facta ipsa re legatarij seruitus ex-
tinguitur, ut habetur in l. si fundum.ff. de condi.& de-
20 monstr. † Sed an vassallus possit de feudo t compro-
t mittere,aut transigere, vel pacisci? dic quòd sic, in sui
præiudicium.vt habetur in cap.1.§.1.in tit.de leg. Cor-
ra.& no.Spec.in titu.de arbi.§.restat uidere. uersic. sed
nunquid uassallus. ad quod facit cap. cum tempore ex-
tra de arbi. & extra quod me. causa. in c.cum dilectus,
21 cum similibus. † Vlterius quid econuerso ad præceden
tia,an dominus possit feudum alienare l sine uolunta-
l te vassalli? v dic quòd non, secundum generalem con
v suetudinem approbatam,licèt Mediolani aliter distin
guatur,ut traditur in cap.1.§.ex eadem lege.in titu.de
leg.Corra.& in c.1.§.præterea ducatus. in fin.in titu.de
prohi.feu. alie. per Frid. per quod patet, quod contra-
riorum est eadem disciplina,ut d.§ ex contrario.& §.il-
lud.l.illi.pro soc.& ex hoc colligitur differētia inter do
minum rei emphyteuticæ,qui potest eius dominiū inui
to emphyteuta alienare.ut not.in l.2. C. de iure emph.
Quid autem dicemus,si dominus feudi alienet sine con
sensu uassalli,an priuetur proprietate sua?uidetur quòd
sic per rationem proximam,ut in cap. vnico qualiter do
A minus proprie.feu.priue. A In contrarium determinat
Bal.in cap.2. quo tempore mi. inuesti.pe. de. & sic non
erit isto casu eadem contrariorum ratio. Idem est in do
mino rei emphyteuticæ, qui directum dominium alie-
nando non cadit à proprietate sua, licet secus econtra
22 in d.l.2.C.de iure emphy. † Ex eo.quod licèt uassallus
prohibeatur feudum alienare extraneo, ut dictum est
supra, sine uoluntate domini, permissa tamen est talis
a alienatio a in consortem, siue in eius agnatum ad quem
feudum peruenturum foret,quasi sit potius quædā refu
tatio quàm propria alienatio.& habetur in cap.1.versi.
m & licet.in tit.de alie.feu.pa. cū si. quod est ualde not. m
23 † Circa autem præmissa occurrit dubitatio magna,quā
n uidi de facto.pone quòd uassallus n habet plures agna-
tos eiusdem gradus uel diuersi,nunquid possit in quem
sibi placuerit eligere,feudum alienare? Circa quā quæ-
stionem sic breuiter distingue Aliquando is,in quem fa
cta est alienatio,est cæteris agnatis solus alienanti proxi
mior,& tunc tenet alienatio, nec potest per alios reuo-
cari, quia facta est in illum, in quem spes erat feudum
per successionem peruenturū, ut probat in c.1.de alie.
feu.pa & in cap.Titius.in titu.si de feu.defun. fue. con-
tro. aut est in eodem gradu cum pluribus alijs, & hæc
c est difficultas, c & uidi do. Barto. de Salye. dare super
hoc consilia contraria,dicens in secundo se male cōsul-
uisse in primo, & finaliter pro ueritate concludenda di-
xit;quòd si plures erant in eodem gradu, poterat uasal-
o lus uni soli feudū ex eis alienare cæteris inuitis, o nec
locus erit reuocationi. & pro hac sententia inducebat
text.in cap.generali. de alie.feu. coniuncta gloss. sua. in
princ.Amplius etiam, quia cum alienatio sit permissa
inter agnatos.ut dictum est,& habetur in d.capitu.1. de
alie.feu.pa. & iste sit unus inter agnatos; ergo satisfactū
est legi. sicut in simili dicitur de eo qui est receptus in-
ter reos.ut l. si maritus. §. præscriptione. ff. de adul. ad
idem faciūt simul iuncte.l.quoties. C. de fide.l.pater.
§ quindecim ff de leg.3.& l.uoluntas.cum ibi not.C.de
fideicom Item quia refutatio feudi potest fieri uni so-
li ex agnatis,ut d.c.2.in fin.de alie.feu. pa. ergo & alie-
natio Item quia interesse circa rem prohibitam aliena
ri non attenditur, quando in unam ex personis permis-
sis fit alienatio,ut in d §.quindecim. & d.l.uoluntas. er-
go &c.Item quia cessat ratio prohibitionis,quæ fuit,ne
agnati habendo extraneum pro consorte, ad odium &
ad rixam incitarentur, ergo &c. ut in l.adigere.§. quā-
uis.ff de iure patr. Item prohibitus alienare in ultima
uoluntate nisi certis personis; potest unam ex eis elige
re,ergo sic erit alienatio inter uiuos,ut ff de leg.2.l.fi-
liusfa.§.diui.ff.ad l.Fal.l. pater filium.ff. de leg.2.l.nnū
ex familia.§.si duos.coniuncta.l.peto.§ fratre. & l. cum
pater.§.cum inter.probatur hæc decisio per glo.in cap.
1.uersi.sed & res, in titu. per quos fiat inuesti, in princ.
magnæ gloss.nec.potest ergo,quam opin sequuntur Do
ctor. Sed in oppositum faciunt multa non minoris au-
ctoritatis argumenta. Primò uidetur quòd talis aliena-
tio non teneat in præiuditium cæterorum eiusdem gra
dus agnatorum,per text.in d.capitu.1.de alie.fe.pa,ubi
patet

x *Parricidium Curt. iun. in 4. parte quæst. 17. nu.39.Zazi. supra in 10. parte nume 72.*

l *Dormierit cū uxore Curt. in 4.parte quæst.3. num.24 Clar.q. 48.& in viduam uxorem domini Zazi.in 10.parte nu.31.& 34. Tiraq.§. de nobilita.q.18 n.9.*

m *Attentauerit quid si peniteat. Curt.iun. supra nume.21.*

n *Turpiter tetigerit Curt. iun. sup. 14.q n.29.*

o *Concubuerit cum filia Curt. iun. d.4. parte q.28. Zazi. sup. nume. 29.*

p *Feudum alienet reg. cum amplia. & limit. ponit Petr.Duc. reg.40.in primam parte q̄d si partē alienet non priuatur toto Clar. quæst.31.vbi late Tiraq. in rep. l. si vnquam in verbo omnia vel partem nu.14. C. de reuoc. donat.Thom. Grā. decis 48.an possit præscribi decis. Tholos.393.*

q *Nō possit feudum pignorari Petr. Duc. reg. 317.& 320. in 1.parte Clar.q. 31 late Brun.cōsil.12.nu.146.*

z *In contrariū & de communi dicit Clar q 41. vers. ex hac conclusione vbi de communi q non.*

cc *Emptori ignoranti Curt. iun. d. 4 parte quæstione 29. num.130.*

s *quòd sic durante feudo Ias.consil.127.vol.4. Curt.iun.d 4.parte q.14. de communi dicit Clar.quæst.37.Arius Pinel.in l 1.in 3.parte nu.70. C. de bon.mater.vbi quid in vsufructu.*

t *Compromittere Paris.consil.23.nume.231.volum.1.Clar.q.39.Ias.consi.168. nume.13.in 4 volum.*

v *Dic quòd non late Clar.q.28.Pet.Duc reg.40.& 313. latissime Ant.Gabr. de commun.conclus.in tit.de iure quæsito non tollendo conclus.8. Decis.Thol.485.*

A *In contrarium, contra Bald multos tenentes contrarium ponit Anto.Gabr.supra nume.5.vers secundo amplíat.*

a *In consortem,Brun.consil.124.col fin. Clar.q.41.vers.hoc præmisso.*

c *Et vide istum locum citat Tiraq.in tract.retract.lig.§.11.glo 6.nu.22.vbi late etiam ponit etiam nume.20.tamen nu.21. allegat multos tenentes q omnes pro sua portione admittuntur vide late Brun.consil.21.col. 4. vbi multa allegat quæ nolo transplantare.*

patet quòd si fiat alienatio agnatis non consentientibus non ualet, ergo quia pluraliter loquitur text. plurium exigitur consensus. Item loquitur ibi text. indefinitè, cum dicit [agnatis consentientibus] ergo uniuersaliter debet intelligi de pluribus l. si pluribus. de leg. secundo. Item quia spes successionis ipsius feudi erat æqualiter in omnibus, ergo omnes consentire debent per d. cap. 1. Item quia de præiudicio omnium tractatur, ergo omnium consensus requiritur ut l. fin. C. de auth. præstan. cum si. Item quia, ubi ius pluribus competit, potior est causa prohibentium quàm uolentiū. l. Sabinus. ff. commoni diuid. & l. parietis. ff. de ser. urba. præd. ergo &c. Item quia in eis locum habet ratio prohibitionis, quæ est, ne priuetur iure feudi; ergo &c. Item quia alienatio ista facta in unum, habet uim refutationis, ut dictum est; sed ad partem refutatam omnes pariter sunt admittendi, ut l. 1. C. quando nō pet par. ergo &c. Item quia si plures sint alienare prohibiti, & omnes uno excepto alienent, ille qui solus non consenserit totum reuocabit, ut ff de leg. 2. l. cum pater. §. libertis. ergo &c. Item quia si aliquis pluribus tenetur bona sua relinquere, non potest illa in unum solum transferre, ut in authen. nouissima. C de inoffic. testam. & in auth. unde si parens, ergo &c Item quia, etsi tempore mortis posset unus ex eis eligi in tali alienatione, tamen in uita nō poterit, per text. in l. cum pater §. filia. ff. de leg. 2. ergo &c. Alij distinguunt, aut feudum est seculare, & tunc habet locum prædicta disputatio aut est ecclesiasticum, & tunc non habet locum, & non poterit fieri alienatio in agnatum, uel alium sine consensu episcopi, uel prælati, ut not. per Iacob. de Bel. in capit. 1. in titu. qui. feuda. pos. in prin. optime ad prædicta facit cap. fin. cum ibi no. extra de feu. Aut ille, in quem facta est alienatio, est præ cæteris remotior in gradu, & tunc non tenet alienatio. de quo plene not. per Bald. in cap. 1. de feu alie.

24 † Deinde & aliud est notādum, quòd licet permissa sit in extraneos alienatio fieri interueniente domini uolū-
D tate, attamē alienatio D poterit reuocari * per agnatos eos qui alienationi consensum non præstiterunt, si feudum erat paternum & antiquum; sicque solus consensus domini non nocet agnatis, sed ipsi vassallo tantum donec vixerit, quo defuncto reuocabitur per agnatos, quod est semper menti tenendum, ut traditur in capitu. 1. in princip. in titu. de alienatio. feud. pater. in cap. 1. in fin. in titu. qualiter olim feu. alie. & po. & in cap. 1. §. sed & res an tit per quos fiat inuestit. Et idem dicendū, ut plerunque uidi, si plures fuerunt vassalli eiusdem castri, & vnus ex eis sine voluntate consortuum suam partem remiserit, seu refutauit domino suo, nam mortuo ipso uassallo poterunt consortes petere partem refutatam ut not. d. cap. 1. de alie. feu. pa. Cuius ratio est, quia feudum antiquum domini, & paternum est debitum agnatis prouisione antiqui domini, & acquisitione antiquorum parentum, sicque non est sine eius facto sibi auferendum. argum l. si arrogator. ff. de adop. & nota. per Iacob. de Bel. cap. 1. in tit. an agna. vel filius defun. repe. hær. Aliquando tamen ipse vassallus excusatur ne alienato feudo priuetur, videlicet si ignorauit esse feudum, & credidit fore allodium. vt in cap. si vassallus feudum. in tit. si de feu. fue. contro & in tit. de contro. inter do. & emp. super qua ignorantia standum erit secundùm aliquos sacramento ipsius uassalli, arg. in c. 1. præal. de con
E tro. inter do. & emp. Septima causa est, si vassallus E manifestauerit secretum, seu credentiam domini in ipsius læsionem ut in c. si capitanei. in tit. de feu. da. tui. val. & in c. 1. de for. fide. & 22. q. 5. c. de forma, cum sim. in quo multi errant, quia modici reperiuntur bene secreta tenere. Et ex hoc & multis alijs dici potest, quòd uassalli sunt in magno periculo, & seruitute cōstituti; nec possunt dicere, quòd aliqualiter de statu suo sint securi, stantibus tot causis quibus feudo possunt priuari; sicque cōtinuus timor non sinit eos esse felices: optima ergo, & beata est illorum uita, qui possident castra in Lombardia, quæ nullo feudo sunt subiecta. Octaua causa est generalis, quandocunque uassallus facit contra id, quod in fidelitate promisit, ut in cap. 1. de feu. sine cul. non amit. Nona est specialis causa, si uassallus est cōtumax, & inobediēs seruire domino suo prout conuenerunt, uel prout pares curiæ fieri laudauerant, ut in c. 1. de feu. sine cul. non amit. Decima est si uassallus, vel hæres eius steterit per
F annum, & diem post mortem domini F negligens pete-
P re renouationem P inuestituræ à domino, vel eius hærede, ut in cap. 1. in princ. de cap. Corra. cum simi. supra
G not. & hoc si fuerit maior. 14. annis nam G minor excusatur, ut habetur in c. 1. §. præterea si quis, in tit. de prohi. feu. alien. per Frid. & in cap primo, quo tempore mi. inuest. pe. de. & in c. si minori. si de feu. sue. contro. hoc autem tempus intelligas cedere à die scientiæ, hoc est,
H H quo sciuit dominum defunctum, nam ignorantia non ascriberetur culpæ. arg. l. secundæ, in princ. ff. quis ord. in bo. po ser. & est tex. not. in cap. primo, versi. porrò. ibi [ex quo sciuerit &c.] in tit. qualiter olim feu. alie. po & determinatur per glo. in cap. primo, quo temp. mil. inue. pe. de immo secundùm aliquos non cedit nisi adita hæreditate; sicut etiam dicitur in querela inofficiosi testamenti, ut l. sancimus. §. sed illud. C. de inoffi. testam.

28 † Quid autem dices, si vassallus in hoc fuerit negligēs,
* quia non petit infra annum inuestiri, * & eo transacto
Q hæres domini acceptauit solita seruitia Q à uassallo, num
I quid poterit uassallum feudo priuare? I dic quod non, argum. l. post diem. ff de leg. commiss. sicut dicitur domino recipiēte canonem, postquam res cecidit in commissum. ut determinat gloss. in l. secunda. C. de iure emphy. ad quod facit l. pen. & fin. ff. de eo quod cer. loc. & in l. aduersarius. C. de usuris. l. secunda. §. fin. & l. diuut. ff. ad Sylla. & l. Celsus. de arb. Vndecima causa est, quia feu-
K dum uassallus amittit K per spontaneam eius repudiationem, & resignationem in manus domini sui, quam fa-
L cere potest etiam ipso L domino inuito & contradicente, ut in cap. primo, §. rursus. in tit. quib. mod. feu. alien. po. & in cap. primo, in fin. & d. § porrò, & in capitu. 1. in fin. de uas. qui contra consti. Lotha. feud. alien. quod est, not. & singulare. Differunt etiam in hoc à contractu emphyteusis & locationis, ut in l. uiam veritatis. C. de loca. coniuncta l. sicut. C. de ac. & obl. quæ tamen repudiatio solum nocet ipsi uassallo, non autem suis agnatis, ut supra dixi. Et aduerte quòd hæc causa differt à præcedentibus & sequentibus, quæ loquuntur quando vassallus feudo priuatur, contra uel præter eius uoluntatem, sed hæc causa procedit cùm priuatur sua spontanea uoluntate. Duodecima est, si dominus offerat, & pollicetur uassallo inuestituram facere, &
M M citatus tribus uicibus, uel monitus ab ipso domino renuit acceptare, postquàm iterum per curiam tribus alijs vicib. citatus uenire contempserit ut in capit. 1. §. est & alia. in titu. quæ fuit prima causa benefi. amit. Tertiadecima causa est, si uassallus sciens contra dominum fieri, uel tractari aliquam machinationem uel læ-
N sionem, N non certiorauerit, cum potuit dominum suum. ut dicto proxi. cap §. præterea. & sic patet, quòd imputatur culpa ei qui non denuntiauit cum potuit, sicut & alibi in l. fin. fideiuss. in §. 1. ff man. & in Auth. ut lic. ma. & aui §. si quilibet. & § ambo. Quartadecima est,
O si uassallus O impias manus intulit in dominum suum ut in d. c. 1. §. porrò. in tit. quæ fuit prima causa benefi. amit. arg. l. si. de reuo. do. & in Auth. ut li. de cæte. §. 2. &
P in auth. de nup. § finautem. & §. rursus. Quintadecima
R causa est generalior, quotiescunque uassallus R graues & inhe-

P Poterit reuocari per agnatos Paris. consil. 13. numo. 19. volu. 1. Arlus Piasi. sa l. 1. in 1. parte numo. 97. C. de bo. mater. Clar. quæst. 42.

E Manifestauerit secretū Curtiun d. 4 parte q. 37. nu 76.

F Negligens petere Curt. iun. d. 4 parte q 23. Soc. iun consilio 315. vol. 2. ubi limit numera 14. & 26. Rip. in l. 3. nu. 11. de priuileg. cred. Gozconsil. 39 nume. 34 & consil. 71. nume. 11. Paris. consil. 03. nume. 235. vol. 1. Claras supra q. 49. Rol. à Vallo. consil. 64. in princ. vol. 3. & ibi cui applicat & Grat. consilio 9. numo. 63. vol. 1. Clar. §. feudum quæstio. 49.

G Minor excusatur Curt. iun. supra in prima fallit declara vt p Rol. à Valle consil. 40. vol. 3. latius p Alex. consil. 79. nu 12. volu. 3 ubi quid in adulta ætate minor. 20. qui priuare tamen detur restitutio in integrum & consilio 124. 20. vol. vers. plas circa ubi an rogaratur sententia declaratoria & circa prædicta vide late Clar. supra quæstio. 49 versicul. item scias.

H Quo sciuit Dec. consil. 328. nu. 3. Tiraqu de retrac leg §. 35. glo 4. nume. 12. Clar. d. quæstione 49. versicul. scias autem.

I Dic quod non Ias consil. 117. circa fi. vol. 4. Clar. supra q. 49. vers sed pono.

K Per spontaneam eius repudiationem Clar. supra q. 34. homagia & prædia non possunt renunciare pro quibus soluere aliquid annuum Brun. consil. 126.

L Domino inuito contrarium concludit decis. Tholos. 404.

M Citatus tribus vicibus Cur. iun d 4. parte q. 23. nu. 58.

N Non certiorauerit Clar. sup. q. 17.

O Impias manus Cur. d. 4 parte q. 12. nu. 34.

P Graues & inhonestas Curt. sup. q. 13. nu. 31.

& inhonestās iniurias ipsi dño intulerit. vt d. §. porrò. Q Sextadecima causa est, si q io morte dñi insidiatus fuerit, aut in eius bonis magn. læsionem intulerit. vt no. in d. §. porrò. Decimaseptima causa est, si vassallus recusa- R uerit dño suo R iustitiam ministrare cum possit, siue de eodem feudo, siue de alio sit qō, secundùm aliquos, vt not. in d. §. porrò. Decimaoctaua causa est, si vassallus S fuerit delator, seu accusator dñi sui, pp quod passus est graue sui patrimonij dispendiū. vt in d. §. porrò. ver. sed & q delator, arg. ad hoc in auth. vt cū de appe cog. §. 1. & in l a. §. cū patronus. ff. de offi. præ. vrb. Decimanona T causa est. si vassallus potuit dñm T liberare à mor te, vel à carceribus, & id recusauit facere. vt in d. versic: sed & qui delator. nō tñ tenetur vassallus liberare dñm ne incurrat periuriū, nec ab aliquo voto si qd fecisset, vt hr in c. licite. in ti in tit. si de feu. fue. contro. & in c. si à morte. de alie. feu. pa. Vigesima causa est, si vassallus lite V côtra eū mota V negauerit expresse, & ex certa sciētia feudum, vel eius qualitatē & conditionē, nā de eo mendacio côuictus priuatur feudo, licet nō sic esset in re alia nō feudali. vt in tit. si de feu. defun. fue. côtro. in c. vassallus. & in tit. de le. Corr. §. si vitæ dñi. & sic patet q mēdacium * aliqñ puonitur, sicut & alias, vt l. si. ff. de rei vend. & ibi no. ff. de tributo. l. illud. §. sed si negauerit. & C. de oō nu. pe. auth. côtra qui propriam. & C. ad leg. Aquil. l. cō tra negantē. & C. q po. in pig ha l. Item possessor. & ff. si quad. pa. fe. dt. l. 1. §. interdum Vigesimaprima causa, si A vassallus dñm accusauerit, vel contra eū A sponte testimonium diaerit, secus si de necessitate, vt no in c. sacramentum. §. si mulier. in tit. de consue. rec. feu. facit l. cū qui maior. §. is. ff. de bo. li. cū sim. not. per gl. in d. §. similiter. Vigesimasecunda causa est, si vassallus tale delictū cōmiserit, propter quod in curia amplius stare nō possit. vt in c. 1. in tit. an ille q interfecit fra. do. soi. & sic pa- B tet q vassallus B bannitus à dño suo priuatur feudo. in in c. 1. in tit. hic finitur lex, deinde incipit cōsue. licet autē priuetur vassallus occidendo fratrē propriū vt ibi, nō tñ priuatur occidendo fratrē dñi sui, qđ est mirabile. vt. hr in d. c. 1. Vigesimatertia cā est, si dñs vadit cū Imperatore ad suscipiendū coronam, & vocauerit vassallum, vt eum sequatur, & ille cū eo ire recusauit, vel in loco suo alium idoneū non miserit, nec medietatem fructuū ipsius feudi & illius anni cōtulerit pro expensis dño suo, C nā ad aliud C de istis tribus vassallus tenetē, aliàs feudo priuat, vt hr in c. imperialē, in §. firmiter, in tit. de proh. feud. ali p Frid. & in c. 1. §. si. de pa. iur. fir. & in tit. de capit. Corra. c. 1. similiter. Vigesimaquarta est, si filius vassalli dñm offenderit, & vassallus pro satisfactione iniu- D riæ à dño requisitus D filiū exhibere recusauerit, aut à se filiū non repulerit: nā tunc feudo priuatur, & ad dñm reuertitur, & idē in alijs domesticis vassalli delinquentibus contra dominum, & est per omnia intelligendū, vt habet in d. c. 1. §. insuper si filijs, in tit. de prohi. feu. alie. per Fri. qđ secundùm aliquos procedit in omni alio delicto. Alij aūt dicunt, q hoc solum procedit, quando est tale delictum. qđ si a vassallo fuisset commissum feudo priuaretur, & aliter non, & hæc opi. forte verior est, ne plus grauet vassallus ex delicto alterius quā ex suo proprio, vt in regula, alteri per alterū non debet iniqua cōditio inferri. ff. de reg. iu. Vigesimaquinta causa est, si vassallus vassalli eiusdem feudi priorem dominū offenderit in offe, secus aūt si anteriori domino auxilium præstādo, vt in c. 1. §. illud quorū. de prohi. feu. alie. Vigesi- E masexta causa est, si vassallus E mutus, vel cęcus effectus est, vbi sic distingue, aut feudum nouum est, & tūc feudū amittitur, & ad proximiorē, vel dominum redit, siue sit cœcus, vel mutus ex natura, vel ex accidenti. Aut feudū est antiquum & paternū, & subdistinguitur secundū aliquos. Aut habet vnde alimenta percipiat aliter quā ex feudo, & tunc illud perdit. Aut non habet aliunde sufficiens ad eius alimenta, & tunc retinebit illud, ut hæc habētur in c. 1. in tit. an mutus, uel aliter imperfectus. & in c. 1. in tit. epm uel abba. §. mutus. licet aliqui habeāt hūc §. mutus. in tit. qui. mo. feu. amit. in cap. mutus, ubi uide.

F Vigesimaseptima causa est, si uassallus F efficiatur clericus uel monachus, aut aliter religiosus. ut in c. 1. in titu. de mili. uas. qui arma bel. depo. & in tit. si de feu. defuo. fue. côtro. c. q clericus, & in d. c. 1. in fin. in tit. an mutus, uel aliter imperfectus: & intellige hoc uerū in clerico sacerdote, uel in sacris ordinibus cōstituto, non autē in simplici tōsura, secondū Bal. & Io. Fab. in d. c. qui clericus, & in tñ priuatur, q si postea desierit esse clericus, uel religiosus. nō recuperaret feudū, ut in c. 1. §. ea hoc, in tit. de bene fœmi. Vigesimaoctaua causa est multū generalis sub se multas causas comprehendens, uidelicet vbicunq; uassallus cōmittit tale quid contra dñm qđ cō- G missum côtra patrē esset sufficiens G ad exhæredandū, Idemq; si committit tale delictum. pp quod solet donatio reuocari, uel uxori repudium mitti, ut hæc habent in c. 1. §. prędictis modis, in ti. quę sit prima causa bene. fi. amitti. quæ tñ omnia discretioni iudicis cōmittūtur, consideratis omnibus circunstantijs, quæ sit causa maior, uel minor his quæ in materia feudorū sunt expressa, ut ibi. Patet ergo ex præmissis, quanta sit seruitus uassallū esse, maxime magnorū principū, quibus licet de facili qōnes mouere, & i eis obtinere. Vigesimanona cau- H sa est, qñ uassallus H enormiter tractat * subditos feudi * c. 1. §. quicunq;. de pa tenen. & eius uiolatoribus, quod multū nota. contra istos feudatarios Imperij & Regum qui subditos pessimè tractant, sic etiā & emphyteuta, si rē emphyteuticariā deteriorat enormiter, priuat ipso iure, ut in auth. de alie. & emphy. §. si verò quis. cū sim.
56 not. super for. li. emphyteu. cōtractus. † Restat nūc non nulla circa præmissorum intelligentiam annotare, unde quæritur uassallo cōmittente aliquā ex prædictis causis quas oēs difficile erit effugere posse, an priuatus erit ip- I se uassallus feudo ipso iure, an priuādus sit I per sētam? & breuiter dic, q priuandus est per sñiam, sicque fiet processus debito modo contra eum, & probandum erit de delicto uel culpa commissa, ut habetur in capit. 1. in tit. de feo sine culpa non amit. & in c. sancimus, in princ. in tit. quo tempore mil inuesti. pe. de & in cap. 1. in prin- K cip. titu. de natu. feu. à qua sententia potest K appellari ad Imperatorem, & alium iudicantem superiorem, coram quo debet appellans se præsentare infra sex hebdomadas, & postea habet annum ad prosequendum, ut habetur in d. cap. sancimus. & ibi nota. Quid autem di- * ces, si delicto commisso * per uassallum, propter quod priuandus est feudo, ipse dominus tacuit dum uixit, nec contra eum processit, an hæres domini poterit cōtra ip- L sum vassallum causam excitare? L dic quòd non, ut supra dixi. & not. per glo. in c. 1. §. insuper. in tit. de prohi. feu. alicna. per Frid. ar. ad hoc in l. omnimodo. C. de inoff. test. & ibi not per gl. & de re. do. l. fin. & ibi per Cyn.
57 † Item quæritur priuato uassallo feudo suo, cui applicetur * suo * domino, uel proximioribus agnatis? Aduerte quia hæc qstio est ualde no. & breuiter sic cōcludendo in ea distingue. Aut uassallus peccat delinquendo, aut in * extraneū alienando, aut debito tempore * inuestituram non petendo. Primo casu, aut peccauit in dominum, & M tunc M redit ad ipsum solū in pmiū suę iniuriæ. filijs, & agnatis

Q In morte domini Curt. iun. d. 4. parte q. 14. num 36. item si contraxerit amicitiā cum inimicis domini Rol. à Valle consilio primo nume. 80. volum 3. quādo illa amicitia est in perniciem domini.

R Iustitiam ministrare Cur. supra quæstio. 77. nume. 60. quid econtra Clar. supra quæst. 69.

S Fuerit delator Curt. iun. d. 4. parte q. 29. numero 62.

T Liberare à morte Curt. iun. d. 4. parte q. 36. nume. 75. Clar. quæst. 24.

V Negauerit Curt. sup. q. 19. nu. 41. late Petr. Duen. reg. 325. in prima parte Guid Pap decis. 236. in fi. Anto. Gabr. de commu. conclus. tit. de aq vel amitt. pos. conclusio. 5. nume. 2.

A Sponte testimonium Curt. supra quæst. 32. nume. 71.

B Bānitus Bru. consi. 19. in fin.

C De istis tribus Curt. d. 1. parte in 5. q. nu. 3. Clar. supra quæst. 22.

D Filium exhibere sup. nu. 6. vbi scripsi.

E Mutus vel cæcus supra nume. 7. in fin. adde tamen qui inhabilis vocatur ad feudum censetur cū eo dispensatus Paris. cōsil. 4. n. 24. vol. 1.

F Efficiuntur clericus Cur. iun sup in 3. parte q. 10. nu. 19. Brun. consi. 16. in princ. Ias consil. 113. in 1. vol. & consil. 117. nu. 1. vol. 4.

G Ad exhæredandum Zasi. supra in 10. parte nu. 27.

H Enormiter tractat subditos Affli. decis. 265. n 72. Bos. in titu. de principe n. 52. Clar. q 29. debet tamē præcedere trina monitio Crau. cōs. 6. n. 1 v8. principis & bene tractāt subditos vide Andream Gail. practicarum obseruationum libro primo obseruat. 17.

I Per sententiam Thom. Gramma. decis. 18. in fin. Paris. consil. 1. nume. 180. & consil. 101. nu. 110. vol 1. Clar. sup quæst. 62.

K Appellari Clar. supra quæst. 90. in fin.

L Dic q non de hoc dictum fuit supra in verbo vide eiusdē Raynald. & istum locum citat & sequitur Mysing. centuria. 3. obserua. 27.

M Roddit ad ipsum solū Boss. in titu. de bonorum publicat. nume. 54. Clar. supra quæstio. 84. istam distinctionem sequitur & comprobat Roland. à Valle consilio 60. numero 11. volum. 3.

N In extraneũ. Boss. sup. nume. 15. Curt. Sen. cõsilio 50. versicu. 01. Petr. Duc. d. reg. 364. nu. 3.

O Durãte vita Clar. sup. q. 67.

P An totum vel partem Tiraqu. in repet. l. si vnquam in verbo omnia vel partem aliquã nume. 14. C. de reuoc. donat. Tho. Gramma. decis. 46. & decis. 49. Paris. consil. 14. nume. 11. vol. 1. Rol. à Valle cõs. 17. n. 65. & cõs. 64 nu. 3. vol. 3.

Q Sed hodie vide ad ista quæ sequũtur Clar. sup. q. 42. versic. sed pone cũ seq.

R Tertio casu istum locum citat & comprobat Rol. à Valle consil. 40. nume. 4. circa fi. vol. 3.

S Est iudex & auditor Imperator Curt. iun. in 7. parte in princ. Petr. Duen. reg. 321. in 1. parte Clar. sup. q. 90.

T Dominus eorum Curt. iun. supra Clar. sup. versi. si vero.

V Pares curiæ Curt. iun. sup. n. 6. & 34. Clar. d. q. 90. in princ. Alex. cons. 79. in princip. vol. 1. & vbi non est iste casus tũc adeundus est ordinarius Brun. consi. 128. col. fi. Petr. Duen. reg. 324. in prima parte.

A Aut vterque Curt. iun. supra nume. 1. 6. & 8.

agnatis vassalli penitus exclusis, vt in d. capit. 1. §. denique sæpe. in titu. quæ fuit prima causa benefi. amit. &, in capitu. 1. in titu. an ille qui interfe. fra. do. sui siue feudum fuerit paternum & antiquum, siue nouum, vt ibi not. per gloss & Iacob. de Bel. ad quod facit etiam quod not. in capit. si vassallus in titu. si de feu. fue. contro. quod sic debet intelligi, & in capitu. 1. si vassallus feu. priue. N cum simil. Aut peccauit N in extraneum, & tunc defertur eius agnatus, filijs ipsius vassalli primi gradus exclusis, vt in d. §. denique, secundo responso, & in d. capitu. si vassallus. cum sim. alle. supra. Verum quod dixi, quando delinquit in dominum, quòd feudum redit ad ipsum libere, debet intelligi in vassallo laico, t in clerico autem vassallo, puta episcopo, vel abbate, dic quod quamuis redeat ad dominum, tamen non retinebit illud, nisi O durante vita ipsius clerici delinquentis, quo defuncto redibit ipsum feudum ad ecclesiam, quia delictum prælati non debet in damnum ecclesiæ redondare, vt habetur in capitu. 1. in fi. de capit. Corra. Secundo casu principali, cùm vassallus peccauit alienando in extraneum, tunc P olim distinguebatur, P an totum vel partem alienaret, & an titulo venditionis vel ad libellum, vt plenè dicitur, & disputatur per glo in capitu. 1. §. 1. in titu. de suc. feu. & in capitu. 1. § item si fuerit. in tit. quibus mod. feu. amitt. & in capit. 1. §. si clientulus. in tit. de alie. feu. Sed iure Lotharij, quo omnis alienatio fuit distinctè prohibita, feudum paternum defertur cæteris agnatis vassalli, eius filijs ac domino exclusis; qui agnati filijs prædictis exclusis, statim possunt feudum alienatum reuocare, & vendicare ab emptore, iuxta ea quæ nota. in cap. 1. §. porrò. in tit. qualiter olim feu. po. alie. in tit. per quos fiat inuesti. cap. 1. §. sed & res, & melius in cap. Titius. si de feu. fue. contro. vbi autem agnati non supercssent, tūc redit vt prædixi ad dominum, vt in cap. fin. quæ fuit prima causa benefi. amit. quæ distinctio locum habet secundùm iura prædicta Lotha. lata ante constitutionem Q Fride. Imperatoris. Q Sed hodie secundum aliquos, quorum opi. sequitur Pet. & Bald per cap. ex parte, extra de feu. per constitutionem Fride. indistinctè, ac liberè redit, ad dominum omnibus filijs, & agnatis exclusis, vt in capit. Imperialem. § callidis, in fi. de prohi. feu. alie. per Fride. & ita etiam secundùm hæc iura nouissima potest intelligi d. c. 1. §. fi. quæ fuit prima causa benefi. amit. & in capitu. 1. si inter dominum & emphy. & in hoc assimilatur rei emphyteuticæ alienatæ * domino irrequisito, quæ redit ad dominum, vt in l. fin. C. de iure emphy. vel forte melius, dic quod agnati hodie domino præferuntur, vt olim secundum not. per glo. & Iac. de Bel. in titu. de suc. feu. ne culpa vnius alijs sit dãnosa. Et in hoc differt à re emphyteutica alienata, quæ omnibus exclusis reuertitur ad dominum, vt l. fin. C. de iur. emphy. R Tertio casu potest distingui, vt in proximo casu, vel dic quod * redit ad solum dominum * per text. in d. c. 1. §. præterea si quis. de prohi. feu. alie. per Frid.

28 † Sed pone quòd occasione prædictorũ super ipso feudo oritur inter vassallum & dominum contentio, quis erit auditor & iudex competens ipsius quæstionis? distingue secundum eundem Iacob. vt per eum no. in c. 1. in tit. de inuesti. in ma. fac. & ibi per Bal. aut est contentio inuicé inter plures maiores vassallos, qui proprie capitanei appellãtur, vt sunt Duces, Marchiones, & Comites, & tunc inter S eos S est iudex, & auditor Imperator, vt in tit. apud quẽ vel quos contro. fue. fi. de. & in titu. de leg. Cor. in c. 1. in princ. Aut est controuersia inter alios inferiores vassallos, & tunc aut constat ambos contendentes esse vassallos eiusdem domini, quia dominus & ipsi sic esse fatentur, sed quæstio solùm est circa aliquam partem feudi, T vel circumstantias eius, & tunc T dominus eorum est iudex cõpetens, vt in c. 1. §. præterea. in titu. de prohi. feu. alie. per Fride. Aut constat vnum solum ex his esse vassallum de aliquo alio feudo super quo non est quæstio, & solùm est quæstio de alio feudo, & tũc V pares curiæ sunt V iudices competentes, vt in c. 1. secundo responso. Apud quem vel quos contro. feu. fi. diff. & in tit. de leg. Cor. c. 1. Aut est dubium quis eorum sit vassallus, & tunc aut ambo prætendunt vnum & eundem inuestitorem & dominum, aut prætendunt diuersos inuestitores, seu dominos. A Primo casu subdistinguitur, A aut vterque litigantium allegat hoc feudum esse suum proprium & nouum, & tunc erit iudex competens ordinarius, * vel arbiter, vt d. capit. primo, § primo, de leg. Cor. Aut vterque dicit esse antiquum, & tunc dominus feudi iudex competens erit, vt in cap. primo, in tito. de inuesti. in ma. fac. Aut vnus dicit feudum esse antiquum, alius verò dicit esse nouum & proprium, & tunc de iure antiquo nõ dominus, sed iudex ordinarius, vel arbiter erit iudex competens, vt in d. capit. primo, in princ. de inue. in ma. fac. hodie autem de iure nouo cognoscet de causa pares curiæ, vt in titu. an ap. in. vel coriam. capit. primo. Secundo casu principali, cùm prætendunt diuersos inuestitores B tunc iudex ordinarius, vel arbiter de eorum causa cognoscet vt d. capitu. 1. in princip. de leg. Cor. vbi autem esset controuersia inter vassallum, & alium quem constat non esse vassallum, & tunc iudex ordinarius de causa cognoscet, vt in cap. primo, in tit. de contro. inter vassal. & dominum. Si verò controuersia esset inter vassallum & dominum, & tunc pares curiæ * cognoscunt, vt in titu. de contro. feu. ap. par. ter. cap. 1. §. fin. de prohib. feu. alie. per Frid. de quibus omnibus & alijs pluribus, vide not. per Innoc. in c. cæterum. extra de iu. & in cap. ex transmissa, de fo. competen. prædicta autem proce-

29 dunt quando est controuersia super petitorio. † Quid ergo si fuerit controuersia super solo possessorio feudi, C an dominus est iudex? dicit Bald. C quod non. in d. cap. 1. de inuesti. in ma. fa. alleg. gloss. Bald. in d. capit. cæterum. Et subdit, quod si dominus spoliauerit vassallum, quòd causa ista erit tractanda coram iudice ordinario, sed ad quem appellandum sit pro sententia lata super feudo, not. per Innocen. in d. capitu. cæterum.

30 † Quærendum superest, an in huiusmodi feudalib. causis D sit libellus offerendus, & dicendum est D quòd sic, per regulam generalem in auth. offeratur. C. de lit. contest. sed non iuratur per dominum de calum. quãdo est quæstio inter dominum & vassallum, vt in cap. sacramen-

31 tum. §. quibus. titu. de consue. re. feu. † Sed pone quòd super re data in feudum est contẽtio inter vassallum & extraneum, & feratur sententia cõtra vassallum, vel fuit per vassallum facta transactio, an hæc transactio, vel sententia noceat domino? dic quòd sic quò ad vtile domi- E nium tantum ipsius vassalli, E quo autem ad directum nequaquam, vt habetur in capitu. 1. §. res autem, in titu. de inuesti. de re alie. fact. & in capitu. si vassallus de sup titu. si de feu. fue. contro. & in capit. 1. in titu. de contro.

32 inter vassal. & alium, cum multis simi. † Quid ergo si res feudalis fuerit euicta per sententiam ab ipso vassallo, an poterit regressum habere cõtra dominum de euictione? distingue, aut vassallus tẽpore quo fuit de feudo inuestitus sciebat rem ipsam esse alienam, & tũc fuit in F culpa accipiẽdo, vnde F nõ poterit de euictione agere, nisi speciale pactũ super hoc intercessierit: aut ignorauerit rem esse alienã, & tunc aut vassallus denunciauit domino litem sibi motam, & tunc agere poterit de euictione; aut non denunciauit, & tunc agere non poterit, vt hæc omnia habentur in cap. primo, in princip. in titu.

B Tunc iudex ordinarius Cur. iun. sup. nu 7. late Brun. consil. 45. nu. 9.

C Quod non Aleuan. consil. 79. col. 1. vers. 3. vol. 1. contrarium videtur concludere Curt. iun. in septima parte nume. 25.

D Quod sic Curt supra nume. 17.

E Quo autem Curt. sup. num 3. late Brun. consi 127. versicu quod si decimam tertiam quando debet nominare dominum in iudicio Boss. in titu. de principe num. 260. Brun. consi. 116. vbi vassalli possunt agere & conuenire per suo iure vtile dominij nec dominus nominatus in iudicio tenere illud defendere bene potest dominus interpellari & assistat in iudicio pro suo interesse vt ibi late videri potest Sigismond. Lofredus consi. 10 nu. 1. cum seq. & nume. 03.

F Non poterit de euictione agere Bartol. & doct. in l. fin. §. emptor. C. commun. delega. Gasp. Gabali. in tractat. de euict. §. 3. nume. 166. Brun. consilio 116. capitulo secundo.

in tit. o de inuesti. de re. alie. fac. & in c. 1. si de feu. vas. interpel. sue. cui distinctioni consonat etiam ius commune romanorum, vt not. in l. si fundum sciens. C. de euictio. cum si. & vide quod not. Iaco. de Belui. in c. 1. in titu. per quos fi. inuesti. versicu. ob. tertiò.
83 † Sed pone quòd vassallus clandestinè, aut per violentiam amisit castrum quod habebat in feudum, an poterit agere de euictione contra dominum? n dic quòd non, vt in l. fin. C. de actio. empt. & l. si per imprudétiam, in prin. de euict.
84 † Quid autem, si postea dominus recuperauerit ipsum castrum à spoliatore, an tenebitur illud vassallo restituere? Quidam distinguunt, aut vassallus fuit causa perdendi castrum, quia non adhibuit debitam custodiam, & tunc sibi imputetur, nec hoc casu tenebitur dominus ad restitutionem; aut non fuit in culpa, & tunc tenetur dominus restituere. Sed dicendum videtur in distinctè dominum ad restitutionem teneri. argu l. 2. ff. de cond. sine causa, & l. si is qui, in princ. & in l. in commodato. §. fin. ff commod. cum sim. Alij distinguunt, aut peruenit res ad dominum ex causa lucratiua, & tunc tenetur restituere; aut ex causa onerosa, & tunc non.
85 † Rursum quæritur, dictum est superius longam esse differentiam inter feudum antiquum & nouum, sed pone, vt sæpiou vidi, ecce quòd aliquis de nouo inuestitur in feudum de castro, hoc expresso [Tanquam de feudo paterno, auito, vel proauito, sic quòd tanquam paternum & antiquum esse censeatur] nunquid per talia verba * assumet naturam feudi antiqui & paterni? videtur quòd sic, quia lex tradita in contractu seruanda est, vt in l. traditionibus. C. de pac. & l. legem, eod. titu. l. 1. §. si conuenerit. ff. depo. cum sim. In contrarium facit, quia per talia verba protestatiua z non tollitur veritas ipsa, vt l. si forte. ff. de cast. pec. & l. nemo potest. de leg. 1. cum si. Bal. verò videtur sentire quòd z assumat naturam feudi paterni, & ob hoc in eo succedant agnati, vt per eum no. in versi. denunciauerit in glo. in tit. an agn. vel fi. de repu. hære. cap. 1. & alleg. in arg. l. fin. C. de bon. quæ lib. & idem firmat in cap. 1. de alie. feu. pate. post princ. ibi [extra no. quòd si Rex concedat &c.] argu. in l. quicunque. C. de omni agro deser.

o De inuesti. de re alien. fac. vbi Marti. Laud. ponit formam libelli.

n Dic quòd nō Marti Laud. supra nu. 11.

z Non tollit veritas istum locū citat Lancello. Corra. in tract. de duelo & pace cap. 101.

z Assumat naturam istum locum citat & sequitur Cur. sen. consil. 10. colum. 28. ver. & in terminis citat & sequitur Natta consil. 462 num. 7. Citat & comprobat Rolan. à Valle consil. 16. nu. 21. vol. 3. citat & cōprobat Cepha cōs. 173. nu. 8 vol. 2. Cur. Iun. 18. q. 1. partis num 9. Petr. Duen. reg. 323. 1. parte Clar. late q 8. versi. sed hic occurrit latius Anto. Gabr. de commu. conclus. in titul. de feud. conclus. prima.

ADDITIONES.

* Fœminæ. Adde, q ex rigorosa feudorum consuetudine, mascolo existēt. fœmina perpetuò censetur exclusa, § quin etiam, tit. episc. vel Abb. §. filia verò, de success. feud. Quod auté dicitur perpetuò exclusa: aliqui sunt, qui voluerunt q imò temporaliter donec masculus viuit, quod & videtur humanius, teste Fulgo. consi. 8. consil. 22. Mar. Iun. consi. 76. num. 121. lib. 1. Rom. consi. 22. post prin. consi. 33. sed contrarium, & q perpetuò censeatur exclusa: not. Cald. de feud. consil. 4. Cum. consil. 100. nume. 4. Alexan. consi. 29 nume. 7. lib. 1. Dec. consil. 390. nu. 4. Rub. consi. 57. nu. 2. cōmunem dicit Paris. consil. 22. nu. 13. consi. seq. nu. 50. lib. 1. consi. 16. num. 5. & 9. lib. 4. Rol. 58. nu. 63. 68. libr. 3. intelligendo tamen vt ibi per eum fallit quando masculus post ob itum patris illico periret, gl. & Doc. in c. 1. § quin etiā, episc. vel Abb. Bal. in l. vni. §. in nouiss. versi. nunquid infans. C. de cad. toll. in qua q. licet aliqui dissentiant. Istam tamen communem dicit Bertr. consi. 276. col. 1. lib. 1. in antiq. Cur. Iun. trac. feud lib. 3. super reg. q fœminæ in feudis non succedunt, q. 27. qua in re distingue, vt per Rom. consil. 2. nu. 3. Aut enim, inquit ipse inuestitus fuit pater eo pacto, vt sui descendēt. masculi & fœminæ feudum habere possint: & tunc licet videantur pariter inuitari tam masculus, quàm fœmina, attamen, vt supra dictum fuit, masculo existēt. fœmina censetur perpetuò exclusa ex supra allegatis, Aut inuestitura fuit pro se suisque hæredibus legitimis masculis, & his deficiēt. pro fœminis: & tunc fœminæ tamquam temporaliter exclusæ: non autem perpetuò, ad feudum deficiēt. masculis admittuntur, cap. 1. de inuest. quam Titius accepit à Sempronio, Bald. consilio 100. libr. 5. Roma. consil. 33. Quid si fœmina priuetur feudo: an sint priuati eius descēt. masculi, & dic, q sic, per capit. 1. de grad. success. in feudo §. hoc autem notāt. de ijs qui feud. dar. poss. Rom. d. consil. 1. num. 4. sequitur Host. in summa de feud. §. quibus. Cur. Sen. consilio 49. nume. 57. Aluar. in capit. 1. §. & quia a. not. qui feud. dar. poss. Dec. consil. 390. nume. 1. in l. 2. numero 66. de regul. iur. Gozad. consilio 8. nume. 5. consilio 26. numero 34. Paris. consil. 22. nume. 1. consi. 72. no. 9. lib. 4. Tiraq. de iur. primig. q. 12. nume. 6. de quo vide quæ scribit Bal. in l. 1. ff. de senat. Ant. Corse. de potest. regis. q. 33. q. 65. Masuer.

a Specialiter. Adde Host. Io. Cal. Ant. de But. & Card. Zaba. in cap. lator. extra qui fi. sint leg. hoc idem tencores, quam opi. etiam sequitur Lancel. Gali. in l. 2. col. 3. vers. limita modo. ff. de verb. obl. Io. Anto. Rubeus in consil. 33. inci. circa dubium, Steph Bertr. in consil. 112. incip. visis quibusdam, num. 25. in 2. vol. & Illustris Do. And. Tiraquel. in tract. de retract. lign. §. 1. glo. 1. num. 7. cum sequen. Zilettus.

b Filius. Adde an filius possit retinere feudum, & patris hæreditatem repudiare, Bald. consi. 476. in 5. vol. Card. Zab. consi. 64. col. 5. Abb. Pan. consil 3. in 2. vol. & Fran. Cur. Sen. consi. 49. colum. 38. in fin & Iuli. Ferre. in trac. de obsidione locor. in fi. Zilettus.

c In contrarium. Adde quòd primam opin. tenet Raph. Cu. consil. 163. quod cum beneficio inuentarij nō teneatur creditoribus in nihilo.

d Religionis, limita. vt per Cal. consi. 2. de feud.

* Cæteri agnati. Adde, quòd sicut in feudo antiquo, admittuntur agnati transuersales: & ita & in feudo re vera nouo, sed concesso iure antiqui & paterni feudi, quia de tali feudo iudicatur vt de feudo antiquo & paterno, secundum communem per Rolan. consil. 16. nume. 7. & sequen. lib. 3.

* Allodialibus Adde, q dispositio iuris communis loquens in bonis allodialibus habet etiam locum in feudis, quia successiones feudorum deferuntur ab intestato, sicut successiones aliarum hæreditatum, quam æquiparationem facit glo. in cap. 1. in princ. de grad. succ. in feud. & vbi in feudis non reperitur specifice determinatum aliter quàm sit ius commune, stamus etiam in feudis dispositioni iuris communis. c. 1. de cog. feud. Alex. consil. 33. colum. 3. in fi. libr. 4 & communem dicit Rol. consi. 57. col. fi. nu 80. lib. 3. Masuer.

* Vassallus feudo priuatur. Adde, q vassallus propter delictum, quod de directo commisit in dominum, priuatur feudo, quod applicatur ipsi domino. siue sit feudum nouum, siue antiquum, in præiudicium etiam agnatorum, secundum communem per Rol. consi. 1. nume. 10. nu. 11. lib. 3. post Cur. Iun. trac. feud. 5. par. concl. 1. Dec. consi. 606. col. pen. Bos. prac. crim. tit. de public. bon. no. 55. quamuis aliqui contrarium teneant de agnatis, pro quo vide etiam Iacobin. in inuest. vet. dictiq; vassalla promiserunt, col. 2. col. 16. Masuer.

* Transigere. Adde q feudum alienari dicitur, si quis transigendo feudi possessionem alteri tradat, non etiam si feudum possessori dimittat, teste Alex. consil. 4. nu. 3. lib. 6. Ias. in l. fin. col. 33. versic. decimò quæro C. de iur. emp. sed q vtroque casu feudum alienari intelligatur & melius, tenet Tiraq. de vtroq. retrac. tit. 1. §. 1. gl. 14. no. 66. & seq. & post no. 55. vbi transactionem alienationis speciem esse ostendit, pro quo vide etiam cons. 166. col. 1. in princ. Masuer.

* Dominus. Adde, quid dicēt in feodatario, & dic, quòd cum licentia domini in eius præiudicium feudum alienare potest, secūdum doc. in c. 1. per illum tex. de alien. feud. patern. in c. imperialem, in princ. de prohib feud. alie. per Feder. & si princeps assensit venditioni faciendæ, deinde moriatur vēditor sine descēt. & agnatis. etsi feudum alias aperiri debeat cameræ, eius tamen assensus præiudicat in iure sibi superuenienti, teste Affl. decis. 112. Rol. consi. 6. nu. 21. lib. 3. & ibi nu. 22. q licentia concessa vassallo de alienando feudum: transit ad hæredem, & pariter licentia emendi.

• Feudum alienare. Adde, an feudū inutilis vassallis alienari possit, & dic, vt per Rom. consil. 36. colum. fin. num. 13. vbi quòd licet sit dubitatio: an vassalli possint de per se, eis inuitis alienari: illud tamen certum est, quòd cum vniuersitate, hoc est, cū aliis castris in quibus sunt, alienari, & in alios transferri possunt, teste Rom. d. cons. 36. Alex. in l. 2. in prin. nume. 19. ff. sol. matr. Fel. in cap. dilecti. col. 2. de maior. & obed. Dec. consi. 61. col. 2. in princip. Paris. consil. 21. nume. 81. libr. 1. Rom. consil. 368. in prin. & est communis opin. secundum quam aliquando fuisse iudicatum per dd. de Rota aliqui referunt, pro cuius conclu. confirmatione adde quæ scribis Nat. consil. 367. col. 2. vbi artic. plenè examinat, & tandem dicit, q̄ de consuetudine venduntur feuda cum mero & mixto imperio, intellige, vt latius per eum d. consil. colum. 4. & 5. vbi declarat. Masuer.

• Reuocari. Adde, Clar. §. feudum. q. 48. Ias. in l. petens, nu. 10. C. de pac. vbi dixi.

• Quia refutatio. Adde, an vassallus possit inuito domino renunciare feudo, & quid in emphyteuta, & vide Feliu. in capitu. quæ in ecclesiarum. colum. 36. & sequen. de const. Bartol. in l. cum vsusfructus. ff. de vsufr. Cœpol. titu. de put. & secundum Alber. in l. cum fructuarius. ff. de vsufru. concluditur, quòd si feudum sit datum ad seruitium determinatum, quòd non potest vassallus renūciare inuito domino, aliàs secus, eundem in l. si forte. §. etiam ff. si ser. vend. in l. 2. C. de iur. emphyt. in l sicuti. C. de act. & obl. text. in cap. cum inter, de re iudi. vbi in sententia dicitur quòd dimittat Abbas abbatiam aut pro ea faciat fidelitatem.

Quid in feudo ligio, & dic, q̄ non potest refutari, licet aliud feudum sit, vt vassallus non teneatur seruitio non tamen pōt licitè, Cur. trac. feud. 2. quæst. principali in fin. & 8. princip. quæst. col. 5. Item non potest feudū Francum refutari, vt per Cur. d. q. 8. colum. 6. in fin. & adde quòd subiectus ratione homagij simpliciter præstiti non potest se retrahere, & liberare, secus si ratione bonorum, quia ea remittendo potest se liberare, filius autem bene potest se subtrahere si non sit hæres patris non obstante quòd pater recognouerit se teneri ad homagium, teste Iacobin. de Roy. colum. 12. versi. nunc est quid in emphyteuta vel vassallo, quando res est concessa ad certum quid determinatum, & quid quando iuratum fuit & promissum non contrauenire, & quibus aliis modis finiatur homagium, vide ibi, & colum. 13. an. & qualiter superior perdat homagium & dominium, vide per eū, cui adde Albe. in d. l. cum fructuarius, ff. de vsufru. vbi quis non potest renunciare vsui putei ne teneatur ad expensas quia sit vicinus, & quid de fundo pro quo aliquid soluitur ibi, & per Saly. qui quærit quid in emphyteuta & vassallo, & potest quis vt onera sibi incumbentia pro vsufructu euitet renuntiare vsufructui l. cum fructuarius. ff. de vsufru. & an vassallus feudum domino nolente remittere possit: vide Affl. decis 265. vbi etiam an possit cedere bonis vt euitet collectam, & cedendo euitare seruitium domino debitum Abb. in cap. 2. de feud. Fely. d. c. quæ in ecclesiarum. col. 26. de consti. Bal. in l. si cum quo. ff. de aq. plu. & in d. l. cum vsusfructus ff. de vsufr. in l. 1. colum. 1. C. de iur. emphy. Capel. Tholos. quæst. 404. Cassian. Put.

• Reuocari. Adde, quòd tempus ad reuocan. feudū alienatum: non currit nisi à die scientiæ, quæ scientia debet esse certa, teste Ozasc. decis. 176. 177. vbi an & quando currat præscriptio aduersus filium vel agnatum vendican. feudum alienatum vide ibi plura not. vbi etiam reprobas Brun. & Cor. in consil. ibi alleg. quòd autem proximior agnatus consentiens alienationi feudi præiudicet filijs, not. Misin. cent. 1. obser. 50. & de alienatione feudi antiqui, an præiudicet agnatis, & quomodo renocetur, vide Rol. consil. 64. nume. 2. libr. 2. consilio 60. nume. 9. 10. & sequen. lib. 3. item de differentia alienationis feudi noui & antiqui vide Mysing. cent. 4. obserua. 85. & plura de oblatione facienda agnatis per Ozasc. decis. 175. Masuer.

• Intra annum inuestiri. Adde Roma. consilio 17. in princip. Auchar consi 174. 2. dub. Ias. in l. non solùm. §. morte, col. pen. ff. de non. ope. nun. Affl. in c. 1. quo temp. mil. inuest. pet. deb. & in c. 1. quæ sit prima caus. benef. amit. vbi de eo qui determinato tempore non petijt inuestituram à domino intra annum & diē, pro quo vide quæ scribis Rolan. consil. 64. colum. 2. libr. 3. vbi quòd vassallus à nouo domino inuestituram non petens intra annum & diem. si cadis à feudo illud nō reuertitur ad dominum, sed ad agnatos, & loquitur in feudo antiquo, secus in feudo nouo, vt d. consi. post num. 14. vbi hanc dicit magis communem opin. Quid de renouatione inuestituræ, & dic, quòd tempus anni & diei statutum vassallo ad petendum renouationem inuestituræ non currit, nisi à die scientiæ, secundum Rol. consil. 40. nu. 5. & seq. lib. 3. vbi plenè articulum & materiam tractat, & ibi, quādo illud tempus non currat vassallo, & an & quando detur restitutio aduersus terminum anni & diei, & quomodo excusetur, vide ibi. Masuer.

• Mendacium. Adde Ias. in l quod te. nume. 30. & seq. ff. si cert. pet. vbi ponit materiam negantis & mendacis & in l. fin. col. fi C. de trans. Nat. consi. 42. colum. 3. consi. 238. colum. 5. Ias. in l. quæstionem nume. 5. & sequen. C. de fideicom. Castr. in l. hæreditatum, §. fin. ff ad l. Falc. consilio 10. libr. 2. Bald. in auth. contra qui propriam, num. 7. C. de non nume. pecu. Abb in c. 1. de solo. & an licitū sit dicere mendacium quādo non est alij perniciosum, vide Alex. in l. qui totam. nume. 2. ff. ad Treb. Archid. in cap. in ipsarum 22. quæst. 2. Abb. in cap. 1. num. 7. de his quæ met caus. quibus Adde, q̄ pœna quæ propter mendacium incurritur: euitatur si quis ante litem contesta. mendacium reuocauerit, teste Dec. in l. 1. num. 17. C. de eden. Quid de vassallo negan. feudum vel aliquam eius qualitatem: an feudo priuari debeat, & qualiter dicatur vassallus feudum negasse, dic, vt per Ozasc. decis. 19. per tot vbi doctè declarat. Masuer.

• Enormiter tractat. Adde quid dicen. si vassallus conuincatur de culpa, q̄ male tractet subditos suos, & dic, q̄ vt feudo priuari possit: requiritur trina monitio, quæ monitio requiritur in facto negatiuo, secundum Rol. consil. 13. nu. 4 nu. 14. 15. & seq. vsque ad num. 30. libr. 3. vbi quòd subditus grauatus à domino ab illius iurisdictione eximi debet, secundum communem ibi alleg. quam declara, vt per eum ibi col. fin.

• Per sententiam. Adde, Rolan. consil. 18. numero 19. & sequen. lib. 3.

• Quid autem dices. Adde, q̄ culpa aliqua commissa per vassallum propter quam feudo priuandus erat, si dominus subito non conqueritur hæres eius nō poterit eum priuare, secundum Rol. consi. 81. num. 16. lib. 3. quod tamen sanè intellige, quando dominus sciebat feloniam, & habuit tempus reuocandi, & non fecit, & hanc communem dicit Rol. d. consil. quam declarat nu. 17. & seq. vbi etiam ponit exemplum de marito qui sciuit adulterium vxor. Masuer.

• Cui applicetur. Adde, quòd feudum antiquum illicitè alienatum, idest, sine consensu domini, deuoluitur ad agnatos proximos, & non ad dominum, per tex. in capitu. 1. §. sed etiam res, per quos fiat inuest. in capitu. 1. §. hoc quoque, de success. feud. not. Roland. consilio 60. nume. 9. libro 3. vbi quòd sicut agnatus præfertur domino in prohibendo: ita & in reuocando, & ibi d. consil nume. 10. quòd si vassallus peccat in alium: quàm in personam domini, agnatus præfertur domino, & si vassallus offendat dominum in feudo paterno, siue antiquo: si offendit directè; redit ad dominum; si indirectè ad agnatos, & vassallus alienans feudum antiquum sine consensu domini aperit viam agnatis reuocan. feudum, morte alienantis non expectata, secundum Rol. d. consi. n. 12. cui adde, q̄ alienatio feudi paterni vel antiqui: nedum prohibita est fauore domini: sed etiam agnatorū, & dic, q̄ in feudo antiquo si vassallus priuet feudo propter alienationem factā irrequisito domino: q̄ feudum non reuertitur ad dominum, sed ad agnatos, secundum

commu-

communem per eundem Roland. d. consil. colum. fin. quem vide etiam consil. 64. colum. 2. circa med. vbi ponit casum not. Masuer.

- Inuestituram non petendo. Adde, quòd si vassallus intra annum & diem inuestituram non petijt à domino directo, feudum non applicatur domino etiam in præiudicium agnatorum, secundum communem per Roland. consil. 40. nume. 15. lib. 5. pro quo vide eundem consil. 64 nume. 9. lib. 2. vbi quòd feudum amissum ob non petitam inuestituram deuoluitur ad filios, vel agnatos, nō autem ad dominum, secundum eundem Rol. d. cōsi. 64. nu. 27. nu. 30. post Cur. trac. feud. 5. par. 2 princip. concl. versi. 5. conclu. quod quidem tempus anni & diei statutum vassallo ad peten. renouationem inuestituræ non currit nisi à die scientiæ, teste Rol. d. consil. 40. nu. 5. & seq vbi plura ponit not. Masuer.
- Rei emphyt. Adde Rol. consi. 60. col. fin. lib. 3.
- Ad solum dominum. Adde, quòd quando feudum reuertitur ad dominum vt dominum, idest iure dominij & potestate feudali, tunc dominus directus non tenetur ad onera feuda imposita per vassallum, sed liberè feudū ad eum reuertitur, prout ab eo processit, c. imperialem. §. præterea §. callidis, ver. liberè reuertatur, vbi doc. de prohib. feud. alien. per Feder. Dec. consil. 239 nume. 12. consil 607 nu. 7. Ozasc. decis. 156. num 9. vbi quærit, an dominus directus auocans ad se feudum iure prælationis: teneatur ad onera feudo imposita per vassallum. vel stare locationi ipsius feudi. Masuer.

  Adde Alexand. de Imol. consilio 10. colum. 2. in 2. volum. Zilettus.
- Religionis. Adde, quid dicen. de militibus Hierosolimitanis, & dic, q non possunt succedere in feudis, teste Roland, consil. 23 nu. 39. lib. 1. post Bald. consil. 170. colum. 2. libr. 2. Brun consil. 17 Aym. consil. 303. in princ. Rub. Alexand. consilio 80. vbi quòd quando non apparet q electa sit industria personæ Miles Hierosol. succedit volente domino, & non aliter, quòd autem admittatur de consuetudine, testis est Neuiz. consilio 30. post numero 4. vbi dicit ita fuisse iudicatum, & quòd contraria opin. procedit de rigore feudorum, quam etiā tenet Ozasc. Subalpin Senatus præses grauiss. decis 27. nume. 17. secus asserens esse de æquitate ex Neuiz. d. consil. 30. col. 2. de quo etiam plura, scribit Cur. trac. feud. 2. par. 3. par. princ. nume. 20. pulchre Clar. § feudum q. 78 Quid de monachorum successione in feudis, & vide Afft. decis. 320. Quid in clerico, an in feudo succedere possit & illud retinere, & dic, q non, iuxta communem doc. sententiam per Ozasc d. decis. 27. vbi declarat, & procedere dicit, præsertim si in sacris sit constitutus, Quæ conclu. non procedit in casibus ibi enumeratis à nume. 5. vsque ad 17. 18. Masuer.
- Ordinarius. Adde, quæ scribit Mysing. cent. 1. obser. 99. Alex. consi 79. lib. 1. consi. 1. lib. 5. Rom. consil. 212. post nu. 4. Dec. in c. cæterum. de iudi. Ozasc. decis 32.
- Pares curiæ, Adde, quando quæstio est inter dominum, & vassallū, per pares terminan. esse, & an tum pares de nouo iurare teneantur, & qui pares esse cēseantur, dic, vt per Mising. cent. 4. obser. 89. obser. 90. vbi an coram paribus curiæ locum habeat reconuentio, & qui dicantur pares curiæ, vide Rom. consi. 112. colum. 2. ante nu. 5. Alex. consi. 79. lib. 1. Dec. in c. cæterum, nu. 13. de iudi. & quis sit iudex in re feudali, dic. vt per eundem Rom. d. consi. 212. nume. 5. & 6. Masuer.
- Excluditur. Adde, Car. Paris. in consil. 1. incip. visa facti narratione. col. 1. num. 7. in 1. volum. pro qua opin facit quæ scribit Excel. Tiraq. in tract. de retract. lign. §. 1. gl. 2. nume. 44. vbi plures solito suo more allegat. Zilettus Venetus.
- Præferantur. Adde quòd opi. quam tenet Auctor hic, ante eum fuit opin. Iac. de Ardizo. in sum. in tit. de suc. feu. sub rubricel. an frater ex vtroque parente excludat fratrem ex patre tantum, & And. de Iser. in capit. 1. colum. 2. de nat. success. feud. quam etiam plures alij Docto. sequuntur quos recitat Tiraqu. in tract. de retract. lig. in §. 11 glo. 2. nume. 10. & in suo tract. cessante cau. limita. 22. nu. 28. Zilettus.

g Pater. Adde q hanc opinionem ante Bald. tenuit And. de Iser. & Iac. de Belu. in c. 1. neu. an agnat. & in c. 1. vbi etiam vide Bal. in tit de alien. feu. & idem And. de Iser. in c. 1. in prin. & ibi Bal. col. 1. vers. poue ego recepi. & Iaco. Alua. col. 1. versi. & ideo dixit Andr. de Iser. de suc. feud. Old. in consi 136. inci. perlectis. in primo dub. Bartol. in l. iurisiurandi §. si liberi, col. 2. versi. secundum dubium ff. de oper. lib. in consi. 55. inci. Dominus Amatus, & 60. inci. quæstio. Hanc tandem opi. secuti sunt multi alij Doct quos citat Tiraq. in tract. de retrac. lign. §. 11. in gl. 6. nu. 24. & ibi vide nu. 25. vbi habes contrarium tenentes. Zilettus.

h Quæ sunt causæ. vide glo. in c. 1. quæ sit pri. cau. benefi. amit & Bal. in d. c. 1. qui. mo. feu. amit.

i Feudum non potest in dotem dari pro filia, pro se autem potest. vt ibidem not. Bal. si proprium feudum habet, vide Bal. in l. Imperialem, de proh. feu. alie. per Fri. Ioan. An. in addi. Specu. in tit. de loca. in §. nunc aliqua verò. cap. 9. Doc. in cap. quæ in ecclesiarum, de const. & per Fran. de Are. consi. 14.

K An vassallus, vide Bal. in c. 1. de inuest in vas. fac. Host. in sum. tit. de arbi. in §. sed quæritur, versi. sed nunquid vassallus.

l An dominus possit alienare feudū. uide per Car. Alex. in c. 1. in § ex eadem. de leg. Cor. in vsi. feu.

  Adde Abb. Pan. consil. 3. in 2. vol. Guid. Pap. decis. 560. Franc. de Aluar. consi. 111. nume. 40. inter consilia feudalia Alb. Bru. & Phil. Dec. consil. 244. col. 2. & 3. in 1. volum. Zilettus.

m Valde no. Adde quod uoluit Old. consi. 270. & quod uoluit Lud. Rom. consi. 199.

n Vassallus. Ad hanc q. vide Bald. in l. voluntas, col. 2. vers. quærit de duobus. C. de si deic. in l. 1: C. de impon. lucr. desc. lib. 10. in c. 1. § sed res ver. ego fui interrogatus in tit. per quos fiat inuesti. in cons. 35. inci. dominus Thomas, in 1. vol. in consi. 309. cuius exordium est, cum essent plures, post prin. in eo. vol. & in consi. 116. inci. quidam nobilissimus, in fi. in 2. volum. & in consil. 300. cuius initium est, tea. in c. 1. in prin. eo. vol. & in c. 1. § hoc quoque, col. vlt. ver. septima conclusio, titu. de suc. feud. Io. Lig. inter consi. Alber. Brun. consil. 76. incip. casus talis est, nobilis vir. Cardi. Alexand. in cap. Titius, col. 4. & seq. tit. si de feu. fue. contro. inter do. & agn. Fely. in c. quæ in ecclesiarum, col. antep. ver. septima declaratio, de consti. Iaco. à S. Georgio in trac. feud. in ver. & cum pacto de non alienando, col. 9. versicu. in ista materia, & col. 10 ver. secunda conclusio. Alb. Bru. in consi. 38. inci. visis concessionib. col. 1. Tiraq. in tracta. de retract. lign. §. 11. in glo. 6. nu. 10. & 11. Zilettus.

o Inuitis. Intellige vt voluit Bal. consi. 159. 1. lib.

p Renouationem. Vide Alex. consi. 79. 2. lib.

q Seruitia. Adde vt per Alex. consi. 60. 2. lib.

r Graues. De hoc & multis alijs q hic tactis, vide per Io. de Ana. consi. 7. & per Anch. consil. 185. & an vassal. qui interfecit clericum possit ab episcopo priuari feudo. vide per Bald. consil. 170.

s Sententiam communiter ita tenetur, de quo per Alex. consilio 213. per Ludo. Rom. consilio 70. per Fulgo. consilio 4.

t Laico. Sed quid si feudum erat ecclesiæ, uide Old. consilio 17. Paul. de Cast. consi. 63.

u Feud. no. quis est iudex in causa feudi, dic ut per Docto. in capitu. cæterum, de iud. Ioan. Andr. in cap. nouit. eod. titu. Specul. in titu. de appel. in §. nunc tractemus, glo. in verbo ab eo reci. in capitu. solitæ, de maio. & obed. & in cap. Romana, in §. 3. de ap. Abb. consil. 83. in 7. col. & Io. de Ana. consil. 12.

  Adde Alb. Brun. in consilio 45. incip. in causa castri & loci. Zilettus.

QVare eum prædicta. Hæc est conclusio libelli, ad quam semper aduertendum est.

SVMMARIVM.

1 *Incrementa facta rei feudali per alluuionem cui cedant, an domino, an vassallo.*

CVM omnibus suis iuribus. Quæ autem sunt illa iura, dictum est supra. Sed quid L in fructibus
2 rei feudalis? vide quod etiam supra dixi, & traditur in cap. dominu guerram. §. his consequenter. in ti
M tu. Hic fin. lex, & incipit consue. Sed quid erit M de melioramentis factis in ipsa re feudali? vide quod supra dixi. & habetur in d. capitu. domino guerram. §. si vassal-
1 lus. † Sed quid dices de aliis incrementis factis ipsi rei per alluuionem, vel aliter, an cedant lucro domini, vel vassalli? distingue secundùm Iacob. de Bel. ut per eum not. in capitu. 1. §. si quis de manso. in titu. de contr. inuesti. Aut incrementum accedit ipsi rei feudali facto vassalli, aut casu fortuito. Primo casu subdistingue, aut tale incrementum est separabile à re feudali, vel non, primo modo, tunc pertinet ad vassallum, nec sequitur feudum: si autem sit inseparabile, tunc accedit feudo, vt in capitu. 1. §. ex contrario, in titu. de inuest. de re alie. fac.
N & ibi no. Secundo casu principali, videlicet cum N casu fortuito accrescit, vt puta per alluuionem, tunc subdistingue, aut dominus inuestiuit vassallum cum omni incremento, & hoc est certum, & tunc pertinet ad ipsum vassallum iure feudi. vt in d. §. si quis de manso. in fin. versicul. rursum. Aut inuestiuit sine incremento, & hoc est certum, & tunc aut est incrementum latens, aut appa-
O rens O Primo casu pertinet ad vassallum. Secundo pertinet ad dominum, argum. l. si fundi §. 1. & l. vsufru. ff. de vsufru. & de cond. sine causa l. 1. §. fin. Aut est dubium, & tunc subdistingue, aut dominus aliquid sibi reseruauit in feudo, aut nihil. Primo casu, aut incrementum est latens, & pertinet ad vassallum: aut est apparens, & pertinet ad dominum, vt traditur in d. §. si quis de manso. Secundo casu cum nihil reseruauit, & tunc aut vassallus possidet ipsum tale incrementum, & statur eius sacramento an fuerit de eo inuestitus, vel non, ut d. §. si quis de manso. in fin. aut non possidet, & tunc habet necesse probare per pares curiæ se fuisse de hoc incremento inuestitum, quo non probato pertinebit ad dominum, vt in d. §. si quis de manso. versicu. sed si dominus, cum simil. ibi not.

ADDITIO.

V Per alluuionem. P Adde, an per alluuionem augea-
P tur territorium & iurisdictio, vide Corn. consilio 32. libr.
Q 1. Q & quòd augeatur fac. quòd idem indicamus de additamento quod de principali, teste Alber. in l. inter socerum. §. dotem inter. ff. de pac. dot. & an alluuio mutet iurisdictionem, vide Curt. Sen. consilio 56. & an habeat locum in agris limitatis dic, quòd non l. in agris. ff. de acqu. rer. domi. Ruin. consilio 28. libro 1. quo in materia vide quæ scribit Ias in l. de quibus. numero 26. ff de legi. quòd autem alluuio transferat dominium, not. Viui. commu. opin. libr. 2. conclu. 14. vbi limitat. Masuer.

L In fructibus rei feud. Tiraquel. in repet. l. si vnquam in verbo reuertatur nume. 221. C. de renoca. donat. Marti. Sylua. in tracta. de feud. in rub. de fructibus feud. post amis.

M De melioramentis Paris. consilio 4. numero 40. volum. primo Alci respon. so 176. in fin. & 181. lato Bero. quast. 96. Clar. quastione 88. Rolan à Valle consilio 28. numero 30. volum. primo vide supra in verbo nec superstitibus numero 13.

N Casu fortuito istum locum citat & comprobat D. Bergni. in tracta. de vsufru. mul. relic. numero 87. istum locum citat & comprobat Aurel. Corbul. in tracta de emphy. ampliat. 31.

O Primo casu Cacialup. in tracta. de feud. in titulo de feud. cognit. artic. 2. numero secundo & articulo 6. numero 29. & Bero. d. quastione 96. an requiratur noua inuestitura respectu incrementi quod non Alua. in capitulo primo, §. si quis columna quarta versicu quavis an pro tali de Manso. & vide consilio primum, numero quadragesimo octauo, in tracta. consiliam feuda.

P Per alluuionem quid sit aluuio late per Ias. consilio 026. volum. 4. & cui cognitione Rhodo. in tract. de reb. eccles non alien. q. 67. & 68. 69 70. vbi in feudo & in emphyteusi quast. 71.

Q Et quod lato Ias. consil. 146. vol. 2. vide Gasp. Gabalo. in tract. de emic. §. 5. nu. 62. & ibi addu. sub litera H.

R Officium decem. & sex ad qua tenetur tutor ponit Roman. consilio 425.

S Tutor tria sunt genera, qua declarat Angel. in tract. de testa glo. 96. incip. tutores & Bergu. Caualc. in tract. de tutore & curatore in princ. Rebuf. in tractatu de sentent. prouisio. artic. 3. glo. 2. numo. 1. cum sequent.

Forma libelli quo agitur ad reddendum rationem tutelæ.

CORAM vobis D. Ber. agit & in iure proponit Ioan. de Ferrarijs de Papia côtra & aduersus egregium Doct. d. Iacob. Mangiariam, & quâlibet personam pro eo & eius nomine in iudicio legitimè comparêtem, dicens & proponens idem Io. quòd quondam Rugerius eius pater in suo vltimo testamento fecit, constituit, & ordinauit eidem Io. tunc pupillo suos tutores, & curatores, necnon & executores dicti sui testamenti præfatum d. Ia. ac do. Beatricem ipsius Io. matrem anologistas, & sine inuentarij confectione, ac ratione reddenda, qui quidem du Iac. Mang. & do. Beatria ipsam tutelam solenniter acceptarunt, & fecerunt cum debita solennitate inuentarium rerum de bonis omnibus, & rebus dicti Ioan. actoris, & subsequenter gesserunt, & administrauerunt dicta bona, & res vniuersas dicti Io. actoris tam infra tempus suæ pupillaris ætatis, quam post, vsque quo peruenit ad ætatem 18. an. fructus, reditus & prouentus ipsorum bonorum recipiendo, & habêdo, & de eis faciendo, & disponendo, prout eis visum fuit. Insuper dicit & ponit, quòd prædictus dn. Iac. simul cum dicta do. Beatrice executorio nomine prædicto multa bona & varias pecuniarum quantitates distribuerunt iuxta formam dicti testamenti; de quibus quidem taliter gestis & administratis per eos tutorio, curatorio ac dicto executorio nomine, necnon & de rebus proprietatibus & bonis in ipso inuentario descriptis, & alijs, de quibus supra præfatus d. Ia. Mang. nullam fecit, nec reddidit debitam rationem Io. de Ferr. suprascripto, nec reliqua restituit, prout de iure tenetur, quinimo prædictam rationem, & alia suprascripta facere & adimplere recusauit præsentialiterque recusat indebitè & iniustè. Quare quum prædicta vera sint, petit & requirit præfatus Io. à vobis d. Ber. Vicario antedicto, quatenus per vestram diffinitiuam sententiam, & omni alio modo, iure, via & forma, quibus melius fieri potest, condemnetis, & condemnatum iuris remedijs compellaris suprascriptum d. Iac. Mang. ad faciendum, & reddêdum dicto Io. plenam & debitam rationem prædictæ tutelæ, curæ & executionis, necnon ad soluendum tradendum & restituendum ipsi Io. de Ferra. omnia & singula bona in dicto inuentario apposita & descripta simul cum fructibus, & prouentibus per ipsum. d. Iac. habitis & perceptis ex bonis & proprietatibus antedictis, & cum reliquorum * omnium integra satisfactione &c. ac damnis, interesse & expensis deducendo in præsenti iudicio non ne suum ius saluo iure &c. non astringens se &c.

ADDITIO.

* Reliquorum. Adde quid sit reliquare: & vide Coras. Miscell. lib. 1. cap. 14.

SVMMARIVM.

1 *Tutorum quot species sint.*
2 *Tutela quot, & quo ordine deferantur.*
3 *Tutor datiuus non habet locum existentibus tutore testamento & legitimo.*

a CORAM vobis. a valde periculosum est huius tu-
R telę, ac curæ, & executorię R officium, prout infestus declarabitur, ideoq; quia quilibet sapiens fugeret, nec tali officio se immiscere vellet, iura voluerunt, q certæ personæ cogantur assumere hoc officium tutelæ, nisi aliquam iustam & approbatam habeant ex-
1 cusationem, vt in tit. C. & ff. & insti. de excus. tut. † Est q;
S sciendum ad pleniorem huius doctrinam, q S tutorum tria

tria sunt genera. quidam sunt tutores testamentarij, ex
eo sic nuncupati, quia in testamento dati, de quibus lo-
quitur totus tit. C. & ff. de testa. tut. Quidam verò sunt
legitimi, hoc est ab ipsa lege ad tutelam vocati, de qui-
bus loquitur totus tit. ff. & C. de legi. tu. Quidam autem
sunt datiui. hoc est à iudice ordinario cõstituti, de quib.
2 dicitur per totum tit. ff. & C. qui dar. tuto. pos. † Secun
dò præsciendum est, q inter has tutelas, videlicet testa-
mentariam, legitimam & datiuam est dare ordinem, nã
ex ordine est, vt primò præferatur testamentaria omni-
bus alijs tanquam dignior. Secundò q deueniatur ad le
gitimam tertiò ad datiuam, nam defertur tutela eo or-
dine, quo hæreditas defertur. vt Institu. de legi. pat. tut.
post prin ff. de legi. tut. in l. 1. in princ. & pro hoc facit l.
si quis sub conditione. ff. de test. tut. & ibi per gl. Dyn. &
Bart. nota. etiam per glo. & Cyn. in rub. & l. 1. C. de test.
3 tut. † Tertiò est sciendum, q habẽti tutorem testamen
x tarium, uel legitimum x non datur tutor per iudicem,
vt l. licèt. C. in qui cau. tu. ha. tu. da. non pos nisi in certis
casibus, verbi gratia si patrimonium esset ita amplum, q
vnus solus non sufficeret ad administrationem, nam
tunc alius adiungi posset per iudicem, vel si testamenta-
rius tutor absens esset, & similia, vt habetur in l. pro-
pter, cum ibi no. C. eo tit. Sed curator curatori regulari
ter potest adiungi, vt ff. de tut. & cura. da. ab his. l. neutri.
§. fin. quæ sit ratio diuersitatis, no. per gl in d. l. licet.

A D D I T I O.

a Coram vobis. Adde quomodo hic libellus formetur.
Io. de Plate. in §. actionum. Instit. de actio. col. 8. versic. in
actione tutelæ, & ibi Aret. in col. 26. versi. vltimò quæ-
ro quomodo formabitur libellus, & Ias. colum. 23. ver-
sicul. tertius modus libellandi, & Petr. Iaco. in titu. de
actio. tutelæ: Zilettus.

S V M M A R I V M.

1 *TVtor an possit dari in minus solemni testamen-
to.*
2 *Inter legitimos tutores, an detur ordo.*
3 *Mater an præferatur agnatis in tutela, si non persistat
in viduitate.*
4 *Pœna iuris ciuilis propter transitum ad secunda vota,
an hodie sint correcta de iure canonico.*
5 *Mulier transiens ad secunda vota succedit filio impu-
beri mortuo ab intestato ad bona paterna quo ad
vsufructum tantùm.*
6 *Mater vidua præfertur auo paterno in tutela filij.*
7 *Curator, an detur in testamento.*
8 *Tutor cuiuslibet speciei, an statim possit administrare
alio non requisito.*
9 *Pœna non facientis inuentarium quæ sit.*
10 *Inuentarium quando fiat.*
11 *Tutor an teneatur facere inuentarium ante aditam hæ-
reditatem.*
12 *Inuentarium coram quo fiat.*
13 *Quæ res, & qua forma ponatur in inuentario.*
14 *Tutori sufficit dicere se inuenisse talia bona inuen-
tario.*
15 *Remissio confectionis inuentarij per testatorem quid
operetur.*
16 *Remissio confectionis inuentarij, an possit fieri per pa-
trem legitimo vel datiuo.*
17 *Tutor an possit se defendere cum inuentario imperfe-
cto, quod tamẽ protestatus erat se perfecturum si res
reperisset.*
18 *Tutor agens & inuentarium producens, an debeat ad-
uersario dare copiam.*
19 *Iudicis decretum an sit necessarium in omni tutore.*
20 *Iudicis decretum quid operetur.*
21 *Delata pluribus tutela, an iudex possit vni concedere
administrationem.*
22 *Satisdatio an sit præstanda à quocunque tutore.*
23 *Cur iudices in quacunque tutela faciant præstare sa-
tisdationem.*

1 IN suo vltimo testamento. † Ex hoc collige, quòd
iste dominus Io Mang. fuit tutor testamentarius &
hoc similiter testamentum fuit solemne; vbi autem
v v esset minus solemne vel datus esset in epistola, vel co
dicillis, tunc non valeret ipso iure datio tutoris, sed re-
conualesceret ex confirmatione iudicis, vt not. per Cy.
in l. 2. C. de test tut & l. 2. C. de confirma. tut. nisi datus
esset secundùm aliquos in minus solemni testamento
liberis. vel filij testatoris, per l hac consultissima. §. ex
imperfecto. C. de testa licet alij contra. quorum opi se-
quitur Cyn. in d. l. 2. de test. tut. Sed verior est opi. præ-
cedens. quia scilicet patri inter filios etiã minus solem-
niter disponere de vniuersa hæreditate, quod maius est,
quanto fortius de tutore, quod minus est. Mater autem
filiis suis dare tutorem non põt, nisi eos hæredes insti-
a tuat, a quamquam datus possit per iudicem, sed non
cogitur, confirmari, vt habetur in l. mater. C. de test. tut.
2 & l. 1. C de confirm. tut. cum simil. † Cessante ergo
testamentario tutore fit locus legitimis, inter quos
etiam legitimos est dare ordinem, nam primo loco de-
fertur tutela ei cui defertur hæreditas ipsius pupilli, vt
A in auth. fitur hæreditas. C. de legi. hære. A ideoq, ma-
ter pupilli, si velit, admittitur ad tutelã, & cæteris ante
fertur in tutela. vt no. gl. in auth. matri & auiæ. C. quan.
mul. tu. offi. fun. po & eodem modo præfertur in cura, vt
no. gl. in auth. matri. & habet in auth. vt sine prohi. ma.
debi. §. 1. coll. 7. & in auth. de hære. ab intesta § ex his. &
ibi per Iacob. de Belui debet tamen se, & sua obligare
3 & renunciare, prout ibi disponitur. † Et hæc locum ha
" bent ipsa stante in viduitate; " sed transeunte B ad secũ
B da vota. expirat eius tutela & cura, vt in auth. sacramen
tum & l. 2. in si C. eo. tit. Extranei autem tutrix regula-
riter mulier esse prohibetur. vt l. iure nostro. ff. de test.
tut. & l. 1. C. qñ mul. tu. offi. fun. pot. Et quod dixi, eius
tutelam finiri per transitum ad secunda vota, locum ha
c bet etiam si fuisset c tutrix in testamento constituta se-
cundùm communem & vulgarem op. licet Dyo. contra
teneat, vt refert Cy. plenè in l. omnem C. ad Ter. quo ca
su tenetur ipsa mater si transierit ad secunda vota pete
re, & decerni facere per iudicem alios tutores ipsi filio
D suo; aliàs si decederet in pupillari ætate, D priuaretur
eius successione, quod est not. & infinitæ mulieres iuris
ignaræ remanent in hoc deceptæ, unde sanctũ esset per
statutũ eis succurrere. vt tangitur, & habetur in d l. om
nem. & in l. sciãt. C. de legi. hæ. Fallit tñ hoc, si pupillus
E haberet alium E tutorem testamentarium, quia tũc ex-
cusata esset. ut in l. credendum. in prin ff qui pet. tut idẽ
esset secundùm aliquos, si pupillus haberet alium legiti
mũ & habilẽ, ut probatur in l. cũ iure. C. qui. pe. tut. quã
opi. firmat gl. in l. qñ mater. C. ad Ter. vbi et sunt alij
casus annotati, in quibus mater excusatur. Sed in cõtra
rium moltũ facit tex. in d. l. 2 ver. sunt autẽ, vbi puniun-
tur si non petierunt eos q ex ll sunt defensores &c. ff. q
pe. tu. facit l. cum à matribus C. eo. tit. primã opi. tenuit
Bar. in d. l. 1. §. si matri. ver. q si pater. ff ad Ter. licèt se-
" cundũ eũ debeat, vel statim renũciare, " vel administra-
re, vt legitimus in tutela possit substitui. Ex qbus habes
notare vnum casum, quo mulier filij successione priua-
" tur, " alios dixi in tit de hære. ab intesta. ven. quos po-
nit Cy. in l. 1. C. de secun nup. & ibidẽ per gl. & in auth.
4 ibi posita. † Sed hic insurgit dubiũ, an huiusmodi pœ-
næ, quæ infliguntur à iure propter transitum ad secũda
vota per ius ciuile, sint per ius canonicũ correctæ, iuxta
dictum Paul. quo scribitur, [mortuo viro mulier nubat
in dño.] Et breuiter distinguendum est secundum In-
no. & Hostien. vt per eos not. in cap. pen. & fina. de nup.
Quædam sunt pœnæ, quæ infliguntur propter nimiam
festinantiam nuptiarum secundarum, vt quia mulier nu
bet infra tempus luctus, quod est annus, & illæ pœnæ
b hodie sunt correctæ & sublatæ. b Quædam sunt pœ-
næ, quæ infliguntur eo solo respectu, quia nubũt. & illæ
firmæ

x Nõ datur tutor per iudicem Cran. consil. 68. nu. 5. & alter data est nulla Alex. consi. 101. in prima vol. 1.

v Esset minus solemne exceptiones quæ opponuntur contra tutorẽ ponit nepos à Monte Albano in tract. de excep. artic. 11.

A Ideoque mater pupilli nepos à monte Albano, sup. d. artic. 66. n. 8. Afflict. decis. 281. nisi esset minoris annor. 20. Borg. Caualc. de tutore & curat. nume. 185.

B Ad secũda vota late Cran cõsil. 193. num. 14. Rui. consil. 87. u. 11. vol. 5. Amplia. etiã in mater contrahente spõsalia late Io. Lup. in rep. Rub. de donat. inter virum & vxo. §. 15. num. 6. vbi addit. nepos supra n. 8. Goz. cõsil. 18. istum locum citat & cõprobat Iodoch. 1 trac. de patroci. pupil. cap. 1. sub nume. 61.

c Tutrix in testamento istum locum citat & cõprobat Bouer. decis. 124 n. 12.

D Priuaret eius successione Reg. cum ampliatione limit. ponit Anto. Gabr. d. commu. conclus. in tit. de secund. nup. conclusio. 9. & in tit. de tutel. conclus. 8.

E Tutorem testamẽtariũ Anto. Gabr. de tutel. nume. 26. in limit. 3

g Durant omni iure, Sylua.nup.lib.2.nu 178. Parif.consil.29.nu.37.42.cum seq & 79.volum.3. Intellige extantibus filys, Tiarq. in repet.l.si vnquam, in verbo susceperit liberos, num.162.C. de reuoc donat.Borgn.Caualc.in tract.de vsufr.mulie.relic.num.114.in fi.Rip lib.Resposorum,tit.de secun.nup.rũse.5. Cepb.consil.123 nu 7 vol.1. Dec.consil.230.in princ.versic. circa primum.

G Quòd sic, & ita concludit Afflic. decis 281 per totum, qua forma petatur tutela, Ias consil.128.in fi.vol.1. qua sint necessaria. vt mater suscipiat tutelam, Rsland.à Vallo consil.76.num.4.vol.primo.

H Quia respondetur, q licet mater excludatur a successione ex statuto, non tamen a tutela, Isdoc. de pupil patrsci. capit.5.,num.6.

g firmæ g durant omni iure, de ista pœna priuationis hæreditatis, quia nubit nõ petito tutore, adhuc durat omni iure. Diceret quis, quare magis vno casu, quàm alio, cum vtrobique videatur libera potestas nubendi infringi? Dici potest, q primo casu agebaẽ de præiudicio mulieris. Secundo de præiudicio tertiæ personæ. †Sed aduerte ad vnum singulare, q quando mulier est in casu, quo ei saluum est ius succedẽdi ab intestato filio in pupillari ætate defuncto, q non succedit ipsa mater quæ transiuit ad secunda vota in plenũ dominio bonorũ paternorum, sed in solo vsufructu. In aduentitijs autẽ ipsius pupilli succedit pleno iure, & hanc pœnam patitur quia ad secunda vota transiuit, vt est tex.no.in auth.de nup § hinc nobis.& no.per gl & Cyn.in l.mater.& ibi per tex.C.ad Ter.& in auth ea testamento.C.de secun.

6 nup †Quid si mater est vidua, & vult acceptare tutelam

e filij sui; superest autem auus e paternus ipsius filij, quæritur an mater ipsi auo in tutela præferatur? gl.in auth. de hæred.ab intest.§.1.& in d.auth.matri & auiæ.vide-

G tur sentire G quòd sic, quam opinionem sequũtur quasi communiter Doct. Sed Iac. de Belu.determinat contra in auth.de hære.ab intest.§.si & idem dicit, vbi superest auus & auia, nam semper in tutela masculi ascendentes legitimi præferri debent fœminis, & quãtum ad hoc iura antiqua remanent incorrecta, quia in solis collateralibus corriguntur quoad matrem & auiam tantum, vt colligitur, in d.§.fina.non autem in ascendentibus. Nec ob. q tutela deferẽ eo ordine quo defertur hæreditas,

H vel successio, H quia respõdetur, q ille ordo attenditur quo ad matrem & auiam inter se, & etiam quo ad collaterales cognatos, non quò ad legitimos ascendentes secundum eom; & hæc opi.vẽ magis iuri & menti conditorum legum, ac etiam æquitati conuenire, quàm præ-

7 cedens. †Deinde quæritur, an sicut datur tutor in testamento, ita dari possit curator? dic q nõ, sed datus de facto per decretum iudicis confirmatur, vt Instit.de cura. §.1.& l.curatorem.in princ. C.de neg gest. & l.pe.in fi.

8 C.de testa.tu. †Vlterius quæritur, vtrum tutor testamẽ

d tarius, aut legitimus, vel datiuus possit statim d administrare alio non requisito? Dic breuiter quòd tutor, & curator antequam administrationi se interponãt vel

I immisceant, I tenentur facere quinq;. Primò debet fa-

K cere scribere K inuentarium bonorum pupilli, vel adul

L ti. Secundò debet administrationem assumere L de licẽtia iudicis & decreto, & hæc duo probãtur in l.tutores. C.de administ.tut. & l.tutor qui repertorium, in princ. ff.de admi.tut.cum ibi not.& l.fi.C.arbi.tut.& l.fi C.de cura.fu.& C.de episc.audien.l. de creationib. & ibi per

M Iac.But. Tertio debet M iurare, vtilia facere, & inutilia prætermittere, vt in Authẽ.vt hi qui obl.per.ha.re.mi. coll.6.§ fi.Quarto debet satisdare, rem pupilli, vel minoris saluam fore. vt l.sed si ad præsens.in fi.ff.rem pupilli sal.for.& l. legitimos.& ibi no.io prin. ff.de leg.tu. Quintò debet promittere & fideiubere pupillum indefensum non relinquere, vt l.fi §.defensionem.C.de administ.tut quos omnes casus notat glo.in d.l.tutores.& & d.l.tutor qui repertoriũ. Nunc aliqua videamus cir-

9 ca singula supradicta. †Et primò circa inuentariũ quæritur, quæ sit pœna nõ facientis inuentarium. R̃de, quòd

N est duplex. Prima quia N repellitur ab agendo, & tanquam suspectus remouetur ab officio, vt l.fi.C arbi.tut.

O & l.3 § tutor qui repertorium.ff.de admin. tut. Secun-

O do, quia contra eum O iuratur in litem, vt d.l.tutor qui repertorium.ff.de admi.tut.& l.pen. C.de iu lit.iur.nisi sibi esset confectio inuentarij à testatore remissa.vt in l. fi.§.illo.C. arbi.tut.licet ante ipsius inuẽtarij confectionem possit agere illa, quæ non recipiunt dilationem, vt

10 in d.l.tutor. † Amplius quæritur, q̃n debet fieri inuentarium.& quidem tex.in d.l.tutores.C. de admi.tu.dicit, q mox, quod exponitur multipliciter secundũ quosdã,

P tñ secũdum communem opi.debet intelligi P cũ citius commode fieri potest, argu.l. hæc conditio.ff de cond.& dem.& no.per Cy.in d.l.tutores.& Bar.in d.l.tutor qui

11 repertorium. †Sed an facere teneatur ipse tutor inuentarium ante aditam hæredit.dicit glos.in d.l.tutores, q non, quàm opin reprobant quidam, quia hæreditas adiri non potest nisi tutores auctoritate.Insti.de aucto.tut. §.sed neque.l.si infanti.C. de tur.delib.quã interponere non poterit nisi prius facto inuentario. vt d.l.fi.arb.

Q tut. Quare dicunt isti, Q potius fieri debere inuentarium, in quo pro isto principio solum ponetur, q reperitur talem pupillum ius hẽre adeundi hæreditatem talis patris, vel aui ipsius pupilli, quo facto adhibat hæreditatem pupillus cum tutoris auctoritate, & deinde in

R ipso inuentario postea R ponet singulariter omnia bona hæreditatis prędictę; & de his plenè traditur per gl. & tangitur per Cyn.in d.l.tutores. Et hæc in pupillo locum habent, qui non est in patris potestate; aliàs autem si esset in patris potestate, tunc secundum quosdam ea istentia sui hæredis adeo confirmat dationem tutoris,

S sicut confirmat tabulas pupillares, S sicq; non est aditio necessaria, sed sufficit quòd tutor faciat inuẽtarium, de

12 quo plenè vide per Cy.in l.s.C.de testa.tut. †Sed vltra quæritur, coram quo fieri debet hoc inuentarium? Breuiter dic secundum gl. quòd coram iudice, vt not.in d.l. tutores. veruntamen secundum opinionẽ omnium Do-

T cto. dic quòd T sufficit fieri per publicum tabellionem extra iudicium. & sic communis seruat consuetudo, vt ibi notat per Cyn. & Bald. in dicta l.tutor qui repertorium. secus est in inuentario, quod fit per hæredem, nam illud est fiendum coram iudice. vt l.fina. C.de iure deliberan. Et prædicta, quæ dicta sunt in inuentario tutoris facto extra iudicium, procedunt quantum ad commodum, vel incommodum ipsius tutoris; & pupilli, quantum autem ad debitores ipsius pupilli in inuentario nominatus, vt possint ex inuentario cõueniri requiritur,

I Tenentur facere quinque: hæc quinque ponit Guid.Pap decis. 330. istum locũ citat & comprobat Rol. à Vallo consil 47 nu.11. vol 3. Borgn Caualc. in tract.de tutore & curatore, in prin. nu. 23. Decis Tholosa.63.& nouẽ ponit Duran de arte testan titu.11.caut.11.sequitur Phanuc. de Fanuc. de inuentario, in 3. parte in princip. sequit Montic. de inuentario, q 7.in princ.

K Inuentarium bonorum, quid sit inuẽtarium; Bener. decis.81. Soci. Iun. consil. 148. num 1.volum.primo. Plot. in rep.l.si quando. numer. 194. C.vnde vi, Rolã. à Vallo in tract.de inuenta confec.in princ nu 1.Sebastia.Montical.in d trac. ia versicu tam vero. num.2 quod pbat contra ipsum tutorem, Afflic decis 13. Ioan de Amicis consil.81 num.3.& tenẽt facere librum rationum, Guid Papa q 351 Rip.in l.nemo potest, num.80.de leg primo.& quid debeat continere, Borgn supra num 206. Rebuf in allegatis, artic.3.gl 3.an valeant acta, ante confectionem inuentarij, Decisio Tholosa. 288. tenet q non, tamen ibi addit. tenet contrarium, & Alex.consil.6.nu 8.vol 2. Alb.consil.21, num 7.Simon.de Pretis consil.10 num 73.qui sequitur Alex dicto num.8.

L De licentia iudicis, Soci.in. Iun. d nu.148.num.8. requisita ad inuentarium, ponit Roland consil 73.volum.2 in princip.

M Iurare, vtilia facere. quòd sufficiant verba aquipollentia, Neuiz consil 16. nu.1.licet disputet, quòd non sufficiantur verba aquipollentia. Plot.d.l.si quando, num 372.& late comprobat Tiraq de lege connub gl.7.num 94. Ias consil. 4 num 4 vol.3.Socin.Iun. consil.supra allegato 148.num.10 vol.1.& aduerte quòd tale iuramentum debet eodem contextu dari, Roland à Vallo consil.76. num. 10.volum.primo. & debet promittere in specie defensionem pupilli; late Natta consil.138.num. 56. adde quòd quatuor debet iurare, Rebuf in titu.de senten.prouisio artic.2.glos.2.num 7.tomo primo.

N Repellitur ab agendo, Decisio. Tholos.88.Goz.ad consil.17.numer 3.& 13. & consil.18.numer.14.

O Iuratur in litem, Afflic.decis 360.Plot.in d l.si quando, nu.394.late Rolã. à Vallo in tract de inuentario, quæst.38.num.4.

P Cum citius, Franc.Parcel in tract.de inuentario. c.1.nu.6.

Q Potius fieri inuentarium, Franc.Parcel.in tract.de inuentario, c.1.nu.6.

R Ponet singulariter omnia bona, late Parcel.supra c.3.Sebastia.Montic.de inuentar.in 6 princip. Plot.supra num.238.

S Sicque non est aditio necessaria, Bar.in l si nemo, de testa. tutel.Aret.§ primo.super gl in verbo existebat, de attil.tuto.

T Sufficit fieri. Franc. Parcel. supra c.2 num.20. quem sequitur Rol.à Vallo in d.tract.de inuent.in cap.incip.præsentia iudicis.

ritur, quòd factum sit coram iudice, & citatis ipsis debi
toribus, vel præsentibus non contradicentibus, vt in l.
Chrygraphis.ff.de adminis.tut.& no. per Cyn.& per
13 Bart. vbi supra †Adhuc quæritur, quæ & quales res, &
qua forma ponendæ sunt in inuentario? tex. dicit in d.l.
A tutores, A quòd ponendæ sunt oēs res etiam instrumē-
ta ad pupillum pertinentia, quòd tantum importat, ac
si diceretur, ponenda sunt omnia iura corporalia, & in-
corporalia, omnesq; res tā mobiles, quàm immobiles,
per singula latera, & confinia, taliter quòd res reddan-
tur certæ, ita quòd ipse tutor possit ex ipso inuentario
conueniri à pupillo tempore rationis reddendæ, vt d.l.
si in princ.C.ar.tu.& in l.si rem, in princ.ff.de rei vend.
Veruntamen non tenetur necessariò ipse tutor in suo
inuentario ponere nomina creditorum, quibus pupil-
f lus est obligatus, f arg.l.si.C. de alie.pu.præs. Sed nec ēt
B nomina illorum exponere debet, B si de eis nulla sunt
instrumenta nec probationes, quia non possunt dici in
bonis propriè inuenta, vt dicit ille tex. argu. Insti. de re.
di.§.item lapilli. Si autem cōtingeret ab eis exigi quod
C deberetur, C tunc illud exactum poni debet in inuen-
tario tanquàm de nouo repertum. vt l.fina. §.tali.C.de
14 cur.fur. †Ex quibus omnibus patet, quòd tutor debet
dicere in inoentario, [se inuenisse infrascripta bona in
bonis talis pupilli &c.] nec est necesse quòd dicat, & at-
testetur [illa fore ipsius pupilli] sufficit enim & melius
faciet si dicat [se inuenisse] simpliciter; attamē quibus-
uis verbis vtatur, plenam fidem facit inuentarium con
tra ipsum tutorem, adeo quòd non possit dominij quæ-
stionem referre ipsi pupillo, vt d.l.si.arb.tut.& per hoc
deciditur, quòd si tutor dixerit se inuenisse talem do-
mum l bonis pupilli quæ reperitur aliena, quòd tutor
non tenetur, quia faciliter credere habuit prima facie
esse in bonis ipsius eo ipso quòd reperit illam apud pu
pillum, & in hæreditate patris, nec talis tutoris confes-
sio habet eum obligare, nisi in his rebus quæ de facili
D possunt occultari; in alijs autē puta immobilibus, D nō
operatur confessio vltra veritatem, sic intelligi debet di
cta l.si. secundùm Doct. vt plene refert Cyn. in d.l.fina.
15 quod not. †Sed quid dices de illa quotidiana quæstio-
E ne quando E testator remisit tutori confectionem inuē
tarij, & quid operatur talis remissio? credunt vulgares,
quòd per hanc remissionem tutor sit excusatus ab om-
ni ratione reddenda, siue bene, siue male administret:
sed certè multi decipiuntur, licet enim per hanc talem
remissionem excusetur tutor à confectione inuentarij,
non tamen excusatur à ratione reddenda omnium eorū
quæ ad eius manus peruenerunt, vt probatur in d.l.qui
dam decedens in princ.ff.de admi.tut.& plenius dicam
infra glo.in ver.anologistas.&c. Habes ergo vnū casum,
in quo potest remitti confectio inuentarij, videlicet di-
spositione testatoris, sed alio modo potest fieri hæc re-
F missio videlicet F per consuetudinem, vel per legē mu-
nicipalem, & per iudicem ordinarium, causa tamen le-
gitima interueniente. sicut posset iudex, quod plus est,
remittere dationem & constitutionem tutoris, vt ff.ad
Tertul.l.2.§.tractari. ver.ergo si mater.& arg.l.pen.C.
de ali.pu.præ. & C.quando & quibus quar.pars deb.l.
1.& sic deter.Cy.in d.l.fi.& Bar.in d.l.tutor qui reper-
16 torium. †An autem hæc remissio inuentarij conficien-
di possit ita fieri per patrem legitimo, vel datiuo tuto-
G ri, sicut sit testamentario? Cyn. G dicit quòd sic in d.l.
17 si.& idem gl. in d.l.tutores.C.de admi.tut. †Sed pone,
quòd tutor, vt fieri solet, cœpit inuentarium facere, nec
perfecit, sed protestatus est in eo, quòd si aliqua alia bo-
na reperierit in bonis pupilli, paratus est illa appone-
re, vel si qua apposuit non apponenda, vult illa pro non
appositis haberi, quæritur si tutor agit, & obijcitur, q
inuentariū non perfecit, an poterit se defendere ex hoc
inuentario; quasi sit perfectum? dicit Bart. in d.l.qui tu-
tor qui repertorium. quòd non, nec protestatio hæc ha-
bet sibi prodesse, cum sit emissa super eo, quod habet
de necessitate facere. iuxta not.in l.alimenta.C.de neg.
g gest. g Cuius contrarium tenet & obseruat generalis

consuetudo per d.l.fin. à qua non est recedendum. vt l.
18 minime.ff. de legi. † Deinde quæritur, an h tutor, dum
h agit & inuentarium producit, debeat de eo copiam da-
re aduersario? dicit Bar. vbi supra q sic, videlicet de illa
parte quæ sufficiat ad legitimationem personæ ipsius
i tutoris, i non autem tenetur copiā facere de rebus sin-
gularibus in eo scriptis. argu. in l.2.C.quando & quib.
quar.pars de. nec proderit ipsi aduersario, si dicat eum
suspectum propter omissionem aliquarum rerum; quia
hoc casu non prosequitur propriam iniuriam, sed alie-
nam; ideoq; non est audiendus arg.l.neganda.C.qui ac.
non pos.& ff.de pub.iud.l.is qui reus.cum sim. secundū
19 eum. † Venio ad secundum quod requiritur, videlicet
iudicis decretum, de quo loquitur l.4.ff. de auct præst.
& d.l.si.C.arbi.tu. Et quæro, an in omni tutore siue te-
stamentario, siue legitimo, uel datiuo sit necessariū hu-
iusmodi decretum? Dicit Bar. vbi supra q sic per tex. d.
l.4.cum sim. Fallit si testator hoc expressè remiserit, se-
cundum eum. ar.d.l.si.ar.tu. Item fallit si testator expres-
k se decreuit, & ordinauit, k q tutor sua propria auctori
tate sine alterius suffragio possit ipsa bona pupilli attin
gere, & administrare. argu. in l.cui eorum. in princ.ff.de
postu.& not.in l.1.de tu.& cu. Illu.pers.& in auth. vt hi
qui perhi.re.mino.in si. cum sim. Sicut etiam potest te-
l stator l concedere legatario, vt sua propria auctorita-
te rem sibi per eum legatam apprehendat secundū Bar
to. per tex. in l.Titia.§.1.& ibi nota ff de leg.1. quod est
multum not. & bene facerent notarij, si in testamentis
i apponerent hanc clausulam. Hoc autem decretum, i de
quo ad præsens loquimur, nil aliud est quàm ponere ip
sum tutorem in possessionem administrationis seu tute
læ. argum. in fin. quod not. Inn. in c. proposuit. extra de
conces. prębē. in prima gl. vnde nimirum si ipse testator
potest à seipso tutorem ponere in hanc possessionē, vel
vt melius loquamur facultatem, & licentiam concede-
re apprehendēdi talem possessionē, sicut tu simile no. in
20 l. prædia.ff.de acquir.pos. † Et aduerte q istud decretū
iudicis operatur effectū in omnibus bonis pupilli, vbi-
m que m positis extra iurisdictionem, & infra ipsius iudi-
cis, dummodo tam tutor, quàm pupillus sint de eius iu
risdictione arg.l. magis puto. §. illud quæri potest.ff.de
reb.eo.& no.per Cyn. in l.prædium. C.de prædi.mi.si-
* cut alibi dicitur in sim. de testamento * facto in vna ci-
uitate, quòd operatur suum effectum etiam in alijs bo-
nis sitis in alia ciuitate, vt not. in for. lib. quo petitor hæ
21 reditas. † Sed pone, quòd pluribus est delata tutela ex
testamento, vel iure legitimo ab intestato an poterit iu
dex vni soli administrationē decernere? videtur quòd
non, quia omnibus insolidum competit administratio.
vt l. decreto.§ si.cum sim. ff.de adm.tut.ergo non pote-
rit iudex ipsis hanc potestatem auferre, & vni soli con-
ferre, arg eorum quæ no.per Dy.in c.indultum, de reg.
iur.lib.6. In contrarium est veritas, dūmodo hoc faciat
cum legitima causa, vt traditur per tex. in l.testamento
datos, cum sim.ff.de test tut. & in l.legitimos.§.1.ff. de
22 legi.tut. & l.si plures. In t. ff.de admini.tut. † Venio ad
quartum articulum de satisdatione, & quęro an hæc sa
tisdatio præstanda sit à quocunque tutore? & dic breui-
ter, q legitimus tutor satisdare tenetur nisi sit patronus.
vt hi in d.l.legitimos.§.1. ff de leg.tu. Testamentarius
n aūt tutor, vel datiuus à iudice p inquisitionē, n nō te-
netur

A *Quod ponēdę Doct. supr. citati in addit. incip. ponet: istum locum citat & cōprobat Rolan. de inuentario. versic. sed quæritur, fol. 78. nu. 1. ante fi.*

B *Si de eis, istū locū citat & sequitur Fhanuc. de Fhanuc. de inuentar. in 3. parte, n. 32. in fi.*

C *Tūc illud exactū, Fhan. de Fanuc. de inuentario, parte 3. nu. 32. refert & sequitur.*

D *Non operatur confessio, Bran. consil. 120. nu. 7. Parcel. sup. cap. 5. nu. 9.*

E *Testator remisit, q pōt, Alexan. consil. 62. in prin. vol. 4. Plot. sup. num. 369 & 386. istum locū citat & comprobat Rol. à Valle cons. 49. nu. 27. libr. 3. distinguit tamē vt p Clar. in §. testam. q. 66. et Borgn. Canal. in tract. de vsufruc. mul. relic. nu. 142. & limit. vt ibi nu. 210.*

F *Per consuetudinē, Parcel. supr. num. 14. Crav. cōs. 194. nu. 6. quatuordecim casus in quibus potest omitti inuentarium, ponit Plot. sup. nu. 249 cum seq. & seq.*

G *Dicit q sic. Borgn. Canal. in tract. de tutore & curatore, nu. 14. vbi allegat. istum locum citat & comprobat Rol. à Valle consil 49. num. 19. vol. 3. non tamen excusatur à ratione reddenda; late Paris. consil. 21 num. 55. vol. 2.*

g *Cuius cōtrariū tenet Sebast. Mōticel in trac. de inuētario, in 7. prin q. nu. 52.*

i *Non autem tenetur, Natta consil. 9. num. 3. & Parisi. sup. c. 1. num. 16. Borgn. Canal. d. tract. de tutore & curatore, in princ. nu. 63.*

k *Quòd tutor sua, Plot supra num. 369. istum locum citat & sequitur Rolan. à Valle consil. 49. nu. 22 vol. 3.* l *Concedere legatario, Dec. consil. 627.*

m *Positis extra territorium, istum locum citat et comprobat Hier. Cagnol. in l. si. nu. 27. de iurisd. omn. iudic. Tiraq. in tract. de iure primig. q. 46. nu. 20. Borgn. d. tract. de tutore & curatore, nu 281. Marsil in d l. si nu. 21.*

n *Nō tenetur satisdare, l. bonorū, ff. de curat. furi. Bar. in §. si. in auth. vt l. hi qui oblig se pbib. res. mino. Borgn. d. trac. de tutore & curat. in prin. n. 14. vbi limit.*

netur satisdare. vt no. in l. dubium. & l. non omnium. C. de tut. vel cura. qui sa. non de. & Insti. de satisd. tut. post princ. Et in hoc datiuo ex inquisitione dato multum errant moderni officiales. nam omnes officiales faciunt satisdare, & est ratio, quod non tenentur, quia fides eorum
23 est à testatore, & à iudice approbata. †Veruntamen, quia ipsi officiales transeunt sicco pede, nec faciunt debitam super hoc inquisitionem, ideo communiter faciunt ipsos satisdare, quam practicam approbat gl. C. de tu. qui sa. non d. l. 2. per tex. Institu. de Attilia. tu. § nos autem. Qui autem non satisdedit, repellitur ab agendo ex officio. vt l. 1. & 2 & fi. C. de tu. qui sati. non dederunt.

ADDITIONES.

* Ad secunda vota. Adde, quòd mater secūdo nubens nō petito tutore filijs, nec redditis rationibus, punitur pœnis statutis à iure ciuili in l. 1. & in auth. eisdem pœnis. C. de sec. nup. Quæ quidē iura canonibus non sunt sublata, secundum communem, per Garon. d. Auth. num. 7. Soc. consil. 39. col. 5. lib. 1. immò ea mulier priuatur successione filij, cui ante secūdas nuptias tutorem non petijt, si filius intestatus moriatur, l. omnem, vbi Bald. C. ad Tertul. §. si autem tutelam in auth. de nup. & vt pœnæ locum habeant aduersus secundò nuben. Dic. quòd oportet secundum matrimonium esse carnali copula cō sumatum, teste Alber. in l. fœmina ff. de senat. Quo fit, vt aliquib. non placeat Bal. opi. d. l. omnem & cons. 366. libr. 4. dum vult decis. d. l. omnem, locum habere etiam ante copulam & consummationem matrimonij, licet tamen cum Bal. stet. Soc. Iun. cons. 8. nu. 4. lib. 1. Quæ opi. non sine rigore trāsire posset, quid de tutore dato filio à matre qui ei solam legitimam reliquit, an debeat per iudicem confirmari, & dic, vt per Rom. consil. 188. nu. 3. & seq. vbi concludit in casu de quo ibi, tutoris materni dationem nullam esse, & cōsequenter paternum omnia administraturum, de præceden. autem artic. de quo etiā per Pap. hic, vide quę scribit Boer. q. 266. 1. par. & quòd mater secundò nubens priuetur ipso iure omni administratione & tutela: no. prac. Masueri. tit. de tut. nu. 15. qua in re dic. quòd si mater tutelam filiorum gerēs nullo confecto inuentario, tutore filijs non petito, ratione non reddita, ad secunda vota transierit: filij defuncti successione excluditur, teste Osas. decis. 58. vbi concludit contra matrem, quæ an in aliquo puniatur propter nō confectum inuentarium tempore susceptæ tutelæ filiorum, vide Rom. consil. 118. secundo dub. & consil. 185. nu. 6. vbi quòd incidit in infamiam & aliàs pœnas patitur, de quibus in l. fi. C. arb. tut. l. tutor qui repertoriū, ff. de admin. tut. Rom. d. consil. 185. quid de matre minore 25. annis, an priuetur successione filij, licèt tutorem non petierit intra annum, & dic. vt per eundem Roma. cons. 279. vbi concludit quòd non, distinguit tamen inter bona quæ filijs obuenerunt extra ius paternum, ab illis quæ ea paterna substantia sortiti sunt filij, de quo vide quæ scribit Boer. q. 185. num. 17. opi. autem Rom. communem dicit Ias. in l. minoribus in fi C. de his qui bus vt indig. Grat. consil. 83. num. 7. lib. 2. idem Ias. in l. sciendum, §. fi. num. 11. ff. qui satisd. cog. Mant. cons. 231. ante fi. reiecta opin. Neniz. Syl. lib. 2. post nu. 55. de qua plura not. Gabr. com. opi. lib. 6. tit. de tut. concl. 1. num. 49. & qui Rom. d. consil. 279. in fi. inquit, sed tamen licet post annum luctus ipsa eadem ad secunda vota transierit, cōsequens est, vt in his bonis quæ ipsis filijs minoribus ab intest. decedeñ. extra ius paternum prouenerunt: in plena proprietate succedat. in his autem quæ ea paterna substantia sunt sortiti: mater vsufructu, patrui verò nuda proprietate potiantur. ita Roma. ibi pro quo vide Boer. d. q. 185. nu. 17. Masuer.

* Statim renunciare. Adde, quod mater acceptās tutelam filiorum si postea accedit ad iudicem dicens velle cōtrahere matrimonium: quòd filijs prouideatur de tutore, locus est tutori datiuo, non autem legitimo, secundum communem per Cur. Iun. consil. 94. nu. 5. Quid de matre quæ fuit data tutria in testamento minus solemni, & non fuit confirmata, nec renunciauit Velleiano, atq; fecit inuentarium, obtulit se liti & defensioni filij, & cōtra eam feratur sententia, quæ contra pupillum pronūcietur inualida, an actore peteñ. poterit fieri executio contra matrem, & dic. vt per Doct. in Apostil. ad Bart. in l. 4. in princ. ff. de re iud. vbi concludunt quòd non, & an valeat redditio rationum facta per matrem alteri tutori: & an per eam liberetur, vide Ruy. consil. 90. lib. 5. Soci. consil. 125. 149. lib. 1. 159. lib. 2. Masuer.

* Successione. Adde si mater exclusa sit à successione filij: quòd excluditur etiam à legitima, teste Dec. consi. 299. quas autem pœnas patiatur mater quæ non administrauit transeundo ad secunda vota, vide eundem Dec. consilio. 591. & eo casu dic quod mater potest eligere tutorem filio, & si nominet secundum virum, valet, quia vitricus potest esse tutor priuigni, tex. in l. nōnunquā. ff. de adop. non tamen ali debet ipse priuignus apud vitricū, teste Bar. in d. l. nonnunquam, quibus adde, quòd si filius decedat intra annum quòd mater quæ non petijt: nō incidit in pœnam legalem, si tamen supererat tantum tēpus intra quod petere potuisset, secus si se arctauit, vt etiam intra illud tempus petere non potuisset, Cast. in l. si decessent. ff. qui satisd. cog. col. 2. sed ibi paulò post dicit, quod etsi mater possit adire hæreditatem filij: quod exinde ab ea auferri potest, per ca. commissa. de elec. in 6. quòd autem mater eligat secundum virum in tutorē, not. Cur. Iun. consil. 94. & quòd ita electus præferatur legitimo, scribit Ias. consil. 149. col. 2. lib. 2. & dic, quòd eo modo priuatur pater tutela per transitum ad secunda vota, ex not. per Cur. Iun. cons. 94. lib. 2. de quo vide Bald. in authen. ijsdem, C. de secund. nup. etsi non fecit inuentarium vel malè administrauit priuatur hæreditate secundum Rub. consil. 161. Gozad. consil. 17. post Bal. in l. matres. C. ad Tertul. & in l. precibus. C. de impuber. Cassin. Put.

* Iuratur in litem. Adde, quòd aduersus tutorem, inuentarium vel librum rationum non conficientem, vel confectum non exhibentem; instraq; pupillaria & instrumenta non restituentem in litem iurari potest, secundum communem opi. per Rom. cons. 118. colum. 2. cons. 413. 2. dub. Alex. cons. 74. nu. 2. lib. 7. Dec. cons. 178. num. 2. consil. 192. col. 2. cons. 274. col pen. in c. ex parte, secūdo post nu. 5. de appel. Afflic. decis. 60. num. 5. Plot. rep. l. si quando, §. 50. nu. 14. Masuer.

a Instituat. Sed quid si instituit in legitima tantum. dicit Roma. consil. 205. quòd non, per l. peto. §. matre. de leg. 2. & dicit notabile esse. & ibi vide quis tutor sit præferendus, cum ab ambubus parentibus sit datus.

b Sublatæ. vide Iu. de Ana. cons. 102. & ibi de q. præcedentibus, & per Anch. consil. 100.

* Sublatæ. Adde, quod vidua nuptias liberè contrahit, lex igitur quę ob id eam punit, est contra libertatem matrimonij, & ideo non valet, Quod intellige de legibus inferen. pœnam viduis ad nuptias intra annum, aut aliud simile tempus festinañ. quia aliæ leges non in pœnā ad nuptias properañ. sed fauore filiorum prioris coniugij, non censentur iure cano. abrogatæ, ex no. per Docto. in c. fi. de secun. nup. Bar. in l. 1. C. de sec. nup. & hanc communem dicit Abb. d. c. fi. & in c. ecclesia, nu. 10. vbi Fely. nu. 57. Dec. num. 35. de consti. sicq; stat concl. pœnas à ll. statutas contra fœminas intra annum luctus nubeñ. iure cano. correctas esse, alias autem non cessare, quo fit, vt fœmina intra annum secundò nubens, minimè amittat proprietatem, nec vsumfructum bonorum, quæ sibi prior maritus reliquit, quamuis d. l. 1. contrarium voluerit, quam illationem approbat Garon. d. l. 1. 12. not. Quæ omnia locum habent etiam si post mortem mariti intra mensem vidua secundo nubat, teste Abb. d. c. fi. in c. ecclesia, nu. 10. vbi Fel. num. 57. & si in hoc contrarium teneant Bald. d. l. 1. & in l. liberorum. §. 1. ff. de his qui not. infam. Corn. cons. 21. col. 3. lib. 3. & hoc propter periculum commixtionis sanguinum primi & secundi mariti ad prolis certitudinem, quæ opi. a pluribus laudatur, & maiori honestate nititur. Masuer.

c An auus, vel mater in tutela præferatur. vide Bal. in l. si

quis

quis sub conditione.de test.tut. Bald.in l.cui error.§.1. de post.per Anch.melius consil.104.

d Statim. Dic quòd ea quæ præcedunt inuentarium potest administrare tutor illo non confecto, sed 15.incumbunt tutori volenti administrare; vt per Roman.consilio 415.

e Fieri.Adde Angel.in tracta.de inuenta. num.11. Franc. Porcelli in tract.eiusdem materiæ,c.2.num.9. Vital.de Cambanis in tract clausula. in parte nihil nouari inuentarij confectio. penden.num.75.cum sequ. Gul.de Lud. in fin.152.inci.tex.est. Petr. Duénas reg.187.in 15.casu. Zilettus.

f Est obligatus.Fran.de Are.consil.148.

g Inuentarij.Ang.consil.125.

* Inuentarij.Adde,non sufficere remissionem,sed necessariam esse prohibitionem cōfectionis inuentarij, teste Dilec.de art.test.titu.7.cap.3.de quo vide quæ scribunt Ias.in l.nemo potest 2.lectu.num.74. & seq. ff de leg.1. Clar.§.testamentum.q.66.& vt liberetur tutor etiam à necessitate conficiendi librum rationum: dic, quòd remedium est, quòd testator liberet tutorem ab obligatione faciendi librum, sed pro pupillo, vt non obstante prohibitione testatoris, tutor inuentarium & librum rationum facere compellatur remedium est, quòd imploretur officiū iudicis, de quo vide latius quæ scribit idem Dilec.d.titul.7.cap.3. Masuer.

h An debeat dari copia inuentarij, vide Bar. Bal. & Ang. in l.2.C.de ali.pu.præ.Bal.in l.fi.C.de prec.Imp.offer. Bal.in rub.C.de fid.instr.

* Copia inuentarij.Adde Ias.in l.instrumentorum.nu.5. C.de prec.Imp.off.vbi dixi,& vide quæ scribit Bar.in l. argentarius. § edi autem ff.de eden.vbi docet caut.notab.tametsi in casu diuerso, sed ad propositū q. de qua hic, pro qua vide etiam Pap.supra for.pet.cop.instrum. ver.cum anno num.8. Masuer.

i Decretum quid sit.vide Ioan. And.in c.1.extra de reb. eccles.non ali. lib.6.Spe.ti.de j.& 2.decre.in princ.glo. ibi Ioan. And. in addi.gl.magna, in c.1.de reb.eccl.non alie. lib.6.

* De testamento. Adde quæ scribit Rom.consil.59.

SVMMARIVM.

1 *Datio tutoris facta puberi non valet.*

2 *Tutor decernendus si sit ex vna ciuitate, & bona sint in alia ciuitate, vter iudex decernet.*

3 *Iudex competens quis sit in dando tutorem si pupillus sit oriundus ex vna ciuitate, & bona sint in alia, & ipse habitet in alia.*

Intellectus ad l.pupillo.ff.de tut. & curat.dat.ab his.

4 *Datio tutoris qui non sit de iurisdictione iudicis decernentis, non valet.*

1 Et Idem Iacobo tunc pupillo.† Quid erit, si tūc erat pubes, an valebit datio tutoris? Dic quòd non, vt est text.in l. Seiæ egressæ. ff.de tu.& cu.da.ab his.& idem si iudex decreuit. alicui maiori tutori.etiā si non fuerit error expressus in decreto, nihilominus datio tutoris erit ipso iure nulla, secundum Bar.& Doct. sed in sententia lata per iudicem distinguitur, an error fuerit in ea expressus, vel non, vt plene tangitur in l.prima.C.quando prouo.non est neces.Sed contra prædicta multum obstare videtur, quòd si per iudicem detur curator alicui tanquam prodigo, qui nō sit, quòd datio tenet, licet erratum sit, vt no.per gl. in l.si ab eo.ff.de vsucap.& Institu.qui.non est permi.fa.te.§.idem prodigus. Sed respondetur, quòd aliud est in isto curatore, quàm in illo tutore. & ratio diuersitatis est secundum Bart.vt per eum not.in d.l.Seiæ. quia ætatis declaratio fit à natura; sed prodigalitatis inquisitio pertinet etiam ad iudicem: cuius sententia si sit iniqua valet, & ad præmissa faciunt quæ not.per gl.in l.5.C. de cu.fur.& per Bar.in

2 l.is cui.ff.de verb.obl.† Sed quid erit, si pupillus, cui dādus est tutor vel decernendus per iudicem; sit oriūdus ex vna ciuitate, & in alia ciuitate sunt bona posita, quis

2 horum iudicum erit iudex [a] competens in dando sibi

A tutorem? Dic quòd A vterque eorum, vt habetur, & determinatur per Cyn. in l.1.C. vbi pe.tu. Et si vterq; dederit diuersos tutores, ille tutor præferendus erit, q prius datus fuerit secundum Dyn. vt ibi not. per Cyn.

A Vterq; eorū, Bart.in l.legitimos,col.1.in fin. de legit. tutor. Ias. in l.fi.num. 16.de iurisd.omnium iudic. Rol. à Valle consilio 24.n.26.vol.3.

3 † Huius autem gratia alia quæstio subiungitur, pone q pupillus habeat originem in vna ciuitate, in alia verò sortitur ex accidenti domicilium, in alia habet vniuersum patrimonium, quis erit iudex competens in dando tutore? quam quæstionem plenè examinat Cy.in d.l.1. & alij Docto.finaliter concludunt, quòd ille erit iudex competens, sub cuius iurisdictione persona pupilli residentiam facit, per tex.in l.magis puto. §.illud.ff.de reb. eo.& ad hoc etiam facit d.l.1.& sic debet intelligi l. pupillo, de tu.& cur.da.ab his.facit etiam l.1.in fi.ff.eo.tit. Et nihilominus iudex competens erit iudex suæ originis, ideoque si vterq; ipsorum iudicum tam habitationis quàm originis det diuersos tutores, ille tutor in administratione præfertur, qui prius datus fuerit, vt est dictum. vbi autem de prioritate non apparet, tunc præferri debet ille qui datus fuerit à iudice suæ originis. arg. in l.libertus.§ præscripto. ff ad muni. secundum Dy. &

4 Cy.vbi supra. † Si verò ille, qui datus est tutor vel curator, non est de iurisdictione iudicis decernentis nō va-

a let datio ipso iure, [a] quia exigitur quòd vterque tam is qui datur, q̄ is cui datur, sit de iurisdictione dantis, vt l. 1.in fi.& l ius dādi ff.de tu.& cu.da.ab his, & plenè per gl.l.etiam.ff. de tute.

a Quia exigitur, secus si datur in testamento, l.neque a præside, C. qui dar. tuto. vel curat. pos.vbi Bar.sec° in legitimo, Alexan. consil.65 1. nume.7. volu.5. Borgn. supra de tutore & curatore, in princ. numer.3.

ADDITIONES.

a Iudex.Adde quod voluit Rom. consil.250.vbi ponit qs episcopus debeat distribuere bona relicta distribuenda cum testamentum habetur in diuersis locis, & terminis in quibus dat tutorem pupillo, vt hic, vide Fulgos.consil.secundo.

* Iudex.Adde Aym.consil.20.colum.2. post Rom.d.consil.250. De pupillo autem habente originem in vna ciuitate, in alia domicilium, in alia patrimonium, Quis futurus sit iudex competens in dando tutore, & dic, q hanc qō.mouet Bart. in l.pupillo.ff.de tut. & cur.dat.ab his, vbi secundum opin.Dyn. concludit q iudex domicilij uel originis potest dare tutorem, cuius administratio porrigitur ad omnia bona, & q iudex tertij loci in quo non habet domicilium neq; originem: poterit dare curatorem in illis bonis quæ sunt in sua iurisdictione, cum curator detur bonis, secundum distin. Pap.hic, Qua in re vide Alex.consil.44.col.4.circa med.lib.5.& fac.Rom.consil.39.col 2.vér.his tamen, ad priorem autem qō.si ex alio loco pupillus trahit originem, nihilominus rem alienans: eius iudicis decretum requiritur vbi res sita esse dignoscitur, iuxta tradita per Rom.d.cōsil.250.adde fac.not. per Ias in l.cunctos populos.2.lectu.in fi.C.de summa Trin. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Tutores appellantur quasi tuitores.*

2 *Legatum amittit qui à tutela se excusat.*

* SVos tutores.* † Ideo autem hoc nomine appellan-

1 tur, quasi tuitores, hoc est defensores, vt Instit.de

2 tut.§.1.& ff.de tu.l.1.in princ.cum sim.† Et si testator eis aliqd legauerit, & à tutelæ se excusauerint, priuantur legato, vt in l. post legatum.§.amittere.ff.de his qui.vt indi. quia etiā in re dubia est præsumptio quòd legatum sit eis factum contemplatione gerendæ tutelę, vt traditur in l. sed hoc nimium, cum l.præceden.ff.de excu.tut.

ADDITIO.

* Tutores. Adde Nat. consil.461.

SVM-

A *Habet potestatem in totum, & insolidum tenentur reddere administrationis rationem, Aret in § actionum, num. 37. versi. 14. Insti. de actio Bergn. sup. nu. 11. & intellige si sint insolidum dati. Io. Duran. de arte test. tit. 7. caut. 8.*
B *Durante pupillari atate, nisi detur ad litem, & de forma eius, Bergn. supr. numer. 282. Affict. decision. 256. & 262.*

C *Quòd possit, intellige per inquisitionē, Cra. consil. 18. nu. 20. l'ate declarat D. Bergn. in tract. de tutore & curatore, nu. 289. qd si privignus potat in tutorem vitricum. an prēferatur alys agnatis, Alci. de presump regu. 1. presumpt 22.*
D *Nisi fuerit p iudice confirmata, Nepos à Montealba in tit. de excep artic. 13. nu. 2 quid in tutoribus, Alba. consil. 21. nu. 9. & rationem ponit Dec. in l nemo potest tutorē, nu. 3. de reg iur. secus curatores furiosi, ibi nu 4. Decis. Tholosa. 269.*
E *Non cogitur, aliquando cogitur, Decis. Tholos 269.*
F *Minori 25. ann. necessaria requisita isti curatori, Nepos à Montealbano supra artic. 13.*
G *Ad unā causam, Decis Tholos. 46.*
H *Sed ad lites sic, Borgn in d. tract. de tutore, n. 283. & ibi nu. 284. ut non teneatur ad confectionē inuētarij, ubi allegat.*

SVMMARIVM.

1 *Ex pluribus tutoribus vel curatoribus an quilibet habeat administrationem in totum.*
2 *Durante pupillari atate non tenet datio curatoris.*
3 *Vitricus potest esse tutor & curator sui privigni.*
4 *Datio curatoris non tenet nisi per iudicem cōfirmetur.*
5 *Curatores tenentur inventarium facere.*
6 *Curatorem assumere non cogitur adultus si non fuit à testatore ordinatum, nisi ad lites tantùm.*
7 *Pupillus invitus tutorem accipit, sed non petit illum sibi decerni.*
8 *Curator quando & in quibus casibus constituatur.*
9 *Curator ad unam solam causam inventarium facere non tenetur.*
10 *Curator datus bonis vacantibus, non habet illam potestatem, quam habet tutor vel curator ad negotia.*
11 *Tutor & curator ad negocia invicem aquiparantur, et loco duorum reputantur, non tamen possunt vendere nec alienare bona pupillorum nec minorum, nisi ex causa legitima, ac iudicis accedente decreto.*
12 *Actor constituitur à tutore & curatore.*

ET Curatores. * Erant ergo plures dati tutores, & curatores, † unde quæritur an potestatem habeant insolidum administrandi, vel pro parte?
A Dic quòd quilibet a habet potestatem in totum; posset tamen iudex uni soli decernere administrationem, ut hæc habentur in l. si plures, la t per totam l. ff. de admi. tut. & l. decreto. § fi. eod. tit. & supra dixi. † Sed hic aduerte,
2 B quòd a durante pupillari ætate non tenet datio curatoris, ut l. qui habet, in princ. ff. de tut. & l. curator. ff. de tut. & cur. da. ab his, sed finita ætate pupillari vires assumit, & quòd datus fuit tutor nunc incipit esse curator, volens tamen, sed non invitus. ut l. si tutor, in fi. ff. de tute. & ratio. dist. & Insti. de excu. tut. § fin. & C. de excu. tut. l. cu-
3 rator. † vidi autem, nec immeritò, apud vulgares dubitari, an vitricus possit esse tutor vel curator sui privigni, & videtur quod non, quasi videatur suspectus, sicut
C uxor eius, dicendum tamen est, c quòd possit, ut determinat glos & tex. in l. fina. C. de contra iud. tu. & C. ubi pu.
4 & edu. de l. 1. † Deinde sciendum est, quòd talis datio cura-
D toris facta in testamento non tenet mero iure, D nisi fuerit per iudicem confirmata. ut Institu. de cura. § & in l. curatorem C. de neg. gest. & l. pen. C. de testa. tut. cum
5 fim. † qui etiam curatores, prout tutores, tenentur inuētarium facere, ut l. si. C. de cur. furi. & in l. de creationib.
6 C. de epis. au. † & si curator non fuerit ordinatus a testa-
E tore, a nō cogitur adultus curatorem assumere, nisi ad
7 lites tantum, ut in §. item inviti. Institu. de cura. † Licet pupillus invitus tutorem accipiat, ut ibi no. & ff. de tu. l. 1. Sed tamen non petit illum sibi decerni, ut l. fin. ff. de manum. vin. sed ab alijs petitur, puta agnatis, & cogna-
8 tis ipsi pupillo constitui, ut ff qui pe. tut. l. 2. † Et not. quòd curatores solent constitui varijs negocijs & personis.
F Primò namque constituitur curator F minori 25. ann. & hoc dupliciter, vel ad negocia generaliter, vel ad cau
G sas, aut G ad unam causam tantum, & tamen omnes fa-
9 ciunt inventarium, illo † excepto qui datur ad unā solam causam, qui nō tenetur inventarium facere, ut not. per gl. in d. l. de creationibus, & in l fin. C. de in lit. dan. tu. facit l. ad protegendum. C. eo. tit. & quod not. per gl. & Bart. in l. si ad species. ff rem pu. sal. fo non tamen ut prędixi minor tenetur invitus curatorem recipere ad
H negocia sua agenda seu gerēda, H sed ad lites sic, ut idonea sit persona cum qua iudicium possit substantiari, secundum quod habetur in §. item inviti. Institu. de cu. & not. in l. momentaneę. C. qui leg perso. Item datur cu-
I rator I prodigo, furioso, & mentecapto, ut Instit. de cu.
10 §. furiosi quoque. & C. de cur. fur. per totum. † Item da-
K tur aliquando curator K bonis vacantibus & indefensis
L L ad instantiam creditorum, ut ff. de cur. bo. dan. per to
M tum, ad quem pertinet de ipsis bonis M inventarium facere. nec tamen habet illam potestatem, quam habet tutor, vel curator ad negocia, ut not. per gl. in rub. & in l. 1. in princ. ff de cu. bon. dan. & probatur in l. tutor bono
11 tum. ff de admin tut. † licèt & tutor & curator ad negotia invicem ęquiparari regulariter videantur, ut not. in d. l. cum vos minores. C. si aduer. rem tu. & loco dominorum reputantur, ut l. qui fundum. §. si tutor. ff. pro empt. & l. interdum. §. qui tutelam ff. de fur. nec tamen
N habet illam potestatem quàm habēt veri domini, N quia non potest vendere nec alienare bona pupillorum nec minorum, nisi ex iusta causa & legitima, ac iudicis accedente decreto, quādo sunt res immobiles, vel tales quę inter mobilia computantur, vel ex temporis cursu non corrumpantur, ut aurum & argētum vel similia, ut in l. magis puto. § no passim. ff. de re. co. & l. lex quæ tutores
O C. de admi. tut cum sim. ibi no. immo O nec de his trā
P sigere, P nec donationem facere possunt, ut l. nō solum.
Q C. de prædi. mi. Q licet eis possit rectè solui de redditibus & fictis bonorum suorum pupillorum, ut l. sancimus, & l. constitutionem. C. de admi. tut. Alij autē debitores ex alia causa non liberantur perfectè soluendo ipsi tutori vel curatori, nisi iudicis interueniente auctoritate, secundum tamen distinctionem traditam in l. prima. cum ibi not. C. si aduer. sol. & l. sancimus, & Institut. qui. alie. li. §. nunc admonendi, & ibi per glos. facit l. ait prætor. §. permittitur, & §. quòd tamen. ff. de min. & l. Lucius § tutelæ ff. de administr tut. pro quibus quidem omnibus per ipsos tutorem vel curatorem gestis de administratione tenētur reddere, finita tutela & cura, debitam rationem, & reliqua restituere, ut l. rationes & l. aduersus. C. de admi. tut. & ibi plene no. per glo. & pro
R hac administratione R sunt eorum bona tacite pignori obligata, ut l. pro officio C. de admin. tut. licèt hodie cū iudex decernit tutelam vel curam faciat in instrumen-
12 to eorum bona expresśè obligari. † Est autē aliud sciēdum, quòd plerunque à tutore vel curatore constituitur actor, ut Instit. de cur. § fin. & l actor. ff. rem ra. hab. quia tutor & curator non possunt constituere ad lites procuratorem, ut l. neque tutores. C. de procurat. sed ad negocia extraiudicialia sic, ut l. procur. §. si tutores. ff. man. unde dubitatur qua forma debeat constitui talis actor, quòd plene disputat Bart. in d. l. actor. concludens tamen, quòd duo debent interuenire, videlicet mandatum tutoris & curatoris, & decretum iudicis, sicq; constituendus est in iudicio, ut probatur per tex. in l. unica. C. de auctor. tuto. seu cura. dan. & dicto § fina. Institut. de curat. in qua constitutione debet subesse secundum Bart. aliqua causa honesta, propter quam tutor vel curator per seipsum non possit intendere administrationi huiusmodi, ut habetur in l. decreto. ff. de administrat. tutor. & etiam tenetur ipse actor legitimè constitutus cauere

I *Prodigo & furioso, et non potente, Dec. d. l. nemo pōt, nu. 4. Nepos sup. art. 13. Bonor. decis 23. Rip in l. is cui, de verbor oblig.*
K *Bonis vacantibus, Ange consil. 193. Dec. consil. 401 nu 1. in fi. Gez. conf. 68. Capic. decis. 11. et 87. Nepos ī. art. 14. Borgn. ī n. 110. de usufr. mul reli n. 224.*
L *Ad instantiam creditorū, an pendente termino ad deliberandum detur talis curator, Io. Dur. de arte testam tit. 11. caut. 7. in fi. quid si dilatio afferat dānū crediterib. Rip. in l quasitū. § si quis cum tutor, nu. 8. de privileg. credit.*
M *Inventarium facere, an pendente tpe faciendi inventarium possit curator cōueniri, Decis Thol. 217. quòd teneat facere inūtariū, Rol. à Valle de invēt. q. 47.*
N *Quia non pōt vendere nec alienare, nisi ex cā iusta requisita ad alienationem bonorum minorū, late ponit Borgn d. tract de tutore & curatore, nu. 122. cum plurib. seq. Rol. à Valle consil. 93. per totum, & consil. 99. vol. 3.*
O *Nec de his transigere, Borgn. sup de tut. et curat. nu. 55. Amplia ēt in patre, Ars Pin. in l. 1. in 3. parte, nu. 44. C. de bon matēr de bonis filys.*
P *Nec donationē facere, Ias in l. contra iuris, §. si filius, nu. 3. de neg. gest.*
Q *Licet eis rectè solui, aliàs tenetur de neglecta, Borgn. supra num. 115.*
R *Sunt eorum bona obligata a die tutela vel cure recepte, Borgn sup. nu. 177.*

a cauere rem factam pupillum ac ipsum tutorem vel curatorem habiturum: & in hoc differt à procuratore, vt plene disputat Barto in d. l. actor, & sic facias exprimi in instrumento constitutionis.

ADDITIO.

• Curatores. Adde Nat. consi. 461. quid si dixerit curatorem cum deberet dicere tutorem, & dic, vt per Ias. in l. si quis in fundi vocabulo. nu. 46. de leg. 1. In l. quoties in stipulationibus nu. 5. ff. de ver. ob. accedit q si sunt duo tutores, quòd vnus potest facere alterum procuratorem in negotiis pupilli & sibi committere vices suas ex not. per Doc. in apostil. ad Bar. in l. si procuratorem §. si tutores ff. mand. Mas.

SVMMARIVM.

1 *EXecutores testamenti an sit similes tutoribus.*
2 *Executor quotupliciter sumatur.*
3 *Executores qui esse possint.*
4 *Executores an habeant actionem contra scriptum haeredem pro executione fienda.*
5 *Pauperibus institutis haeredibus, qualem habeant executores potestatem.*
6 *Pauperes qui eligantur si inter pauperes haereditas est diuidenda*
7 *Quanto tempore duret officium executorum.*
8 *Quo tempore cedat annus quo durat officiũ executorũ.*
9 *Annus officij executorum an currat ante euentum conditionis vel diei apposita legato vel institutionis.*
10 *Annus officij executorum an currat ante aditam haereditatem.*
11 *Dictus annus an possit per episcopum prorogari.*
12 *Pendente lite inter scriptos haeredes, & inter venientes ab intestato, an currat tempus anni.*
13 *Haeredibus scriptis non annuentibus, an executores possint ante haereditatem aditã exercere officium suũ.*
14 *Verbum licentia, per se sumptum, quid importet.*
15 *Executores habentes potestatem alienandi, an possint permutare.*
16 *Executores an possint deputata ad certum vsum in aliũ vsum conuertere.*
17 *Executores an transferant dominium in emptorem sine consensu haeredis; cùm habeant potestatem alienandi.*
18 *Executoribus vendere volentibus, an haeres sit cogendus exhibere res.*
19 *Executorum officium quantum ad haeredem est necessarium.*
20 *Executores an possint bona vendere habita fide de pretio antequam decurrat tempus anni.*
21 *Instrumentum venditionis ab executoribus factae quomodo debeat à notario confici, vt plenè probet.*
22 *Executores an possint procuratorem constituere.*
23 *Executor ad distribuendum inter pauperes, an possit eligere filium spurium testatoris tanquam pauperẽ.*
24 *Executores deputati ad malè ablata, an possint soluere alia debita ex causa honesta.*
25 *Executor vsque ad quod tempus compellatur reddere rationem.*
26 *Libris executorum in reddenda ratione an sit credendum.*
27 *Executore dato super construenda capella cuius non est tanta ratio, qualiter reddatur ratio.*
28 *Mortuo vno ex pluribus executoribus ad quem eius potestas deferatur.*

AC executores. † Aduerte q natura & conditio istorum executorum adaequantur dictis tutoribus & curatoribus & in aliquibus differt ab eis; vt patebit in sequentibus de quibus executoribus plenè traditur in l. nulli. C. de episc. & cler. & ibi plenè per Cya. & alios Doc. in l. id quod pauperibus, eod. tit. & per Barto. in l. alio. ff. de ali. & cib. leg & per Spe. in tit. de instr. edi. §. nunc verò aliqua, & per glo. tex. & Doct. iuris canon. in cap. tua nobis, & in c. Io. de testa & in c. si. de testa. lib. 6. Pro cuius tractatus pleniori cognitione videndum est prius, qui prohibeantur esse executores, quibus cognitis apparebit qui esse possunt, quia cognito vno ex cõtrariis cognoscuntur & reliqua, vt Instit. de his qui sunt sui vel alie. iu. in princ. Secundò videbitur de eorum potestate. Tertiò declarabitur, in quibus differant à tutore & curatore. Alia insuper incidenter tractabimus
a ad materiam pertinentia. † Rursus sciendum est, quòd executor potest sumi tripliciter, vno modo largissime, alio modo largius, tertiò largè. Primo modo comprehenditur quilibet qui aliena negocia gerit vel exequitur, puta procurator, negotiorum gestor, & si. sumpto arg. ab etymologia vocabuli. Secundo modo comprehẽdit eos qui sententias exequuntur, & vltimas voluntates. Tertio verò modo solum comprehenduntur officij, & hi qui sententias, & alia acta iudicialia exequuntur, vt l. executorem. C. de exe. rei iu. horum autem execu-
a torum vltimarum voluntatum x tres sunt species, nam quidam sunt legitimi, quidam testamentarij, alij verò datiui, sicut supra dictum est in tutoribus. Legitimi autem appellantur hi, quibus à iure canonico, vel ciuili defertur potestas exequendi volũtates defuncti, vt puta episcopus, oeconomus & capitulũ, vt habetur in Auth. de eccl. tit. § si autem specialiter, cum §. seq & in §. in omnibus, & extra de test. cap. tua. & ca. Io. & l. si quis ad declinandam. C. de epis. & cle. Testamentarij verò sunt hi qui per testatorem ad hoc constituuntur, vt videmus quotidie fieri, de quibus loquitur. d. l. alio haerede. ff. de ali. & cib. leg. & d. l. nulli, & c. tua, & c. Io. Datiui autem sunt illi, qui per iudicem constituũtur aliquando, sed perraro de quibus loquitur l. 3. § fin. ff. de ali. & cib.
3 leg. † His praemissis redeo ad principale quaesitum, videlicet qui sunt illi qui nõ possunt esse huiusmodi executores vltimarum voluntatum. & breuiter respondetur, s q primò prohibentur esse τ fratres minores, vt est
τ text. in cle. exiui. de verb. sig. quia in tali officio vertitur vt plurimum tactus, & contrectatio pecuniae, quod est contrarium regulae beati Francisci, ideoq; non prodest eis auctoritas sui superioris, cui non licet dispensare contra regulam antedictã. cùm nullomodo Papae constitutiones istas infringere consueuit, argum. in l. nã nec
v magistratus. ff. de arb. v Caeteri verò mendicantes ac religiosi de sui superioris licentia, & non aliter, possunt esse executores, vt in cap. fina. in princip. de testam. libr. sexto. & not. per Bart. in lege à filio. ff. de alimen. & ciba.
ʌ legat. ʌ Item pupillus, furiosus, mente captus, & similes, esse non possunt ad negotia vel ad iudicia procuratores ex defectu sensualitatis, repelluntur propter
a identitatem rationis ab officio executoris a foemina tamen boni intellectus potest esse executrix, vt in d. l. à filio, licet non possit esse ad iudicia procuratrix, vt in l. alienam. C. de procur. & l. foeminas. ff. eod. tit. & no. Spec. vbi supra, versic. sed pone quaedam mulier &c. Super auctoritate ipsorum executorum restat de tribus quaerere, videlicet an plures executores habeãt insolidum, sicut tutores, potestatem exequendi, vel communiter tantùm. Item an possint agere contra haereditatem, & bona haereditaria pro ipsa exactione fienda alienare. Itẽ an possint, & qualiter constituere procuratorem. Item an de gestis, & cui teneantur rationem reddere. Quò autem ad primum, an potestatem habeant communiter vel insolidum, fuerunt & sunt antiquorum & moder-
c norum c variae opiniones, aliis quidem aequiparantibus hos executores pluribus tutoribus, aliis verò pluribus procuratoribus, aliis autẽ pluribus iudicibus, vt prolixe refert Spec. in tit. de instru. edi §. nunc verò aliqua, vers. sed nunquid plures, & etiã per Cyn. in dicta l. id quod pluribus, in 7. quaestio. quę quidem quaestio seu disputatio est hodie sopita in c. fin. de testa. lib. 6. vbi est approbata opinio illorum qui dixerunt cõmuniter tantùm eos exequi posse, nisi in quatuor casibus in qbus di

Q Cauere vt ratam Borg de tutor. & curat. nu. 37 intellig tamẽ si fuerit petitum vt ibi nu. 40.

a Tres sunt species Io. de Can. supra q. 3.

s Quod primo enumerat Ang. in trat. de test in glo. in verb. executores num. a. Io. de Can. supra q. 3. nu. 16.

τ Fratres minores Ang. supra Io. de Can. supra num. 23.

v Caeteri vero mendicantes ac religiosi de suis superioris licentia Paris. consi. 26. vol. 4. angesta per eum non contradicente superiore valeant. Rom. sing. 342. incip. religiosus non potest.

ʌ Item pupillus quod declarat. Io. de Can supra q 3. nu. 26. quantũ ad industrialia non quoad corporalia, Ang. supra nu. 9. decisa bona quae sunt morti facta potest.

a Foemina tamẽ Ang supra nu. a. circa med. Io. de Camb supra nu. 27 d. tractat. de execu. vltim. volunt.

c Variae opini. Ang. supra nu. 11. quod quando distributio est certa cui sit facienda & tunc insolidum, vide tamen lata per Io Ronchag in l. eadem quae est l. 9 nu. 415. cum pluribus seq. ff. de duobus reis & an vnus possit committere vices suas alteri Ang supra.

uiſm poſſunt exequi. Primus caſus eſt, ſi vnus eſt mortuus. Secundus caſus eſt, ſi ſit abſens. Tertius eſt, ſi recuſat exequi, vt ibi habetur. Quartus caſus eſt, quando teſtator expreſſe inſolidum ſingulis conſtituit poteſta-
4 tem, vt ibi notatur. † Sed an habeant actionem con-
p tra ſcriptum hæredem pro executione fienda? p diſtingue, aut ſunt executores generales, aut particulares tãtum puta, ad faciendum capellam. Primo caſu aut ſunt meri, & puri executores, nullum participantes commodum; & tunc ſiue ſint generales, ſiue ſint ſpeciales, habent condictionem ex præalle. l. nulli, & l. ſi quis ad declinandam, cum ſimil. Aut non ſunt meri executores, ſed commodum participant, vtputa ſi teſtator legauerit eis centum & iuſſit per eos diſtribui quinquaginta, & tunc habent actionem ex teſtamento ad ipſa centum exequenda, vt probatur in l. ſi quis Titio, in pcin. de leg. 1. & in l. ſi ſeruus plurium. §. cum quid, de lega. 1. de quo plene per Cy. in d. l. id quod pauperibus. in 4. q. & per Spe. in d. §. nunc verò aliqua. verſic. ſciendum quòd executor. Sed nunquid executores ſimpliciter dati habent poteſtatem vendendi & alienandi propria auctoritate de bonis defuncti pro diſtributione & executio-
z ne fienda. Spe. in d. ver. ſed an executor z videtur diſtinguere. aut ſunt executores generales nullo alio hærede inſtituto, & tunc poſſunt vendere & pecuniam conuertere in vſum deputatum, aliter non, arg. C. de epiſ. & cler. l. orphanotrophos. Aut alius eſt datus hæres ab inteſtato, vt communiter accidit. & cum eo ſunt dati executores ad aliqua ſpecialia exequenda, & tunc hic conſidera; aut per teſtatorem eſt ſibi poteſtas conceſſa alienandi, & tunc poterunt vendere; aut hæc poteſtas non eſt eis conceſſa, & tunc aut teſtator diſpoſuit res quaſdam alienari & pecuniam inde diſtribui, & tunc licet non declarauit perſonam per quam fieri debeat hæc alienatio, tamen in dubio præſumitur hoc tacitè ipſis executoribus demandaſſe; quia per conceſſionem conſequentis præſumitur conceſſio antecedentis ad illud neceſſarij. arg. in l. ad rem, & in l. ad legatum. ff. de procur. & in l. 2. ff. de iud. & in c. 1. §. prætcrea. de offic. deleg. Aut ſuper alienatione fienda teſtator nil diſponit, & tunc vendere non poterit, vt l. alio hærede. ff. de
5 ali. & cib. legat. & ibi per Bart. † Quid autem ſi pauperes Chriſti ſunt hæredes inſtituti, & dati certi executores ad diſtribuendum bona inter eos, qualem habebũt
y ipſi executores poteſtatem in ipſis bonis? y Dic quòd
a loco hæredum ſunt, & ideo vendere a poterunt, & omnes actiones intentare ac alienare, vt in d. l. ſi quis ad declinandum, & no. per Innoc. in cap. officij. de teſta. in fin. & per Barto. in d. l. alio hærede, quod tene menti, quia
6 ſæpe de facto occurrit. † Sed pone quòd teſtator, vt plerunque accidit, iuſſit diſtribui bona inter pauperes, quæritur quos pauperes habebit eligere epiſcopus vel exe-
o cutor? Dic breuiter o illos de ciuitate epiſcopi exequentis, niſi teſtator ſpecialiter alios elegerit, vt no. per Bart. in l. centum. C. de anno. & tribu. lib. 2. Et facit d. l. nulli. & melius. l. ſi quis ad declinandam, verſi. vbi autẽ,
n & verſic. ſin autem nullus. C. de epiſc. & cler. n Et not. q̃ fienda eſt diſtributio illis pauperibus, qui ſunt mendicantes ſi reperiuntur, deinde aliis minore egeſtate laborantibus, vt in verſi. ſin autem. & in verſicu. proxime
7 præcedenti. l. id quod pauperibus. † Vltra quæritur quanto tempore habet durare hoc officium executo-
z rum? Reſpondetur, z quòd per annum, & non vltrà, quo anno finito deuoluitur poteſtas exequendi ad epiſcopum, vt habetur in d. cap. tua. & c. Ioan. & d. l. ſi quis ad declinandam, & in l. nulli. quod quidem bono principio ordinatum fuit ad hoc vt teſtatorum voluntates ſortirentur effectum ſuum. licet hodie etiam cum hac prouiſione iſtud exequi ſit difficile. ſed vt inquit Saluſtius. [Omnia mala exempla ex bonis initiis orta ſunt] quam quidem poteſtatem per legem epiſcopo attributam non poſſet teſtator auferre, quod not. vt traditur in d. §. tua. & in Auth. de eccle. tit. §. ſi quis autem. & per conſequens quod publico fauore inductum eſt, non poteſt per eum remitti. l. quod fauore. C. de leg. & l. ſi iudex. ff. de minor. cum ſim. iuuatur etiam prædicta de-
8 ciſio per l. nemo poteſt. ff. de legat. 1. † Rurſum quæri-
b tur, quo tempore cedat iſte annus, b an à tempore mortis ipſius teſtatoris, an à tempore ſcientiæ ipſius executoris, & an hoc tempus ſit vtile vel continuum? & breuiter Bald. in d. l. id quod pauperibus, determinat quòd currit à tempore admonitionis factæ per epiſcopum, &
x ſic x à tempore ſcientiæ verè vel fictè, vt not. in cap. nos quidem, & in cap. tua, extra de teſta. Ideoque ſolent epiſcopi facere conſtitutiones, per quas generaliter monent quoſcunque executores ſuper eorum executione fienda, veruntamen ſecundũ eum ſi qualitas operis perficiendi requirit tempus prolixius. vt puta. [Executorem deputauit teſtator ad conſtruendum monaſterium] tunc ſecundum Feder. de Sen. eius poteſtas extenderetur poſt annum, dummodo [vt credo] inchoaſſet opus infra annum, quam opin. ſequitur idem Bald. argum. ad hoc in l. ſi mihi & tibi, in §. ſi quis ſeruos. ff. de legat. 1. & l. Iulianus. §. primo. ff. de verbor. obligat.
9 † Vlterius quæritur, an hic annus currat ante euentum conditionis vel diei appoſitæ legato vel inſtitutioni? &
t determinat idem Bald. quòd non, argum. l. tali. ff. de iuc. do. in ratione ſui. Et per hoc determinatur in tali caſu. [Teſtator inſtituit filium ſuum impuberem hæredem, & ſi deceſſerit in pupillari ætate, vel poſtea quandocunque ſine liberis quòd eius hæreditas diſpenſetur inter pauperes] quòd ante euentum ipſius conditionis non currit hoc tempus diſpẽſandi ipſis executoribus; ratio eſt, quia hæc conditio videtur ita repetita in executione, ſicut eſt poſita in principali diſpoſitione. argumen. l. quidam teſtamento. §. ſi ſcriptus. ff. de lega. primò. Amplius pro latiore præmiſſorum doctrina quæritur, an hic annus currat executori ignoranti? prout poſſet de faciliu euenire, cùm executores aliquãdo non ſunt præ-
t ſentes teſtamento. determinat idem t Bald. quod non,
c quia ignorans c non poteſt exequi, argum. in l. penul. ff. de eo qui pro tut. neg. geſ. etiam ſi conſtitutio epiſcopi eſſet generalis, quia impeditio per ignorantiam non poteſt culpa vel negligentia imputari. Talis enim conſtitutio eſt ius prætorium, & per conſequens tale tempus erit ſaltem vtile quò ad ſui initium, vt no. in l. ſuperuacuam. C. de temp. in integ. reſtit. peten. niſi eſſet conſuetudo in contrarium ſecũdum eum. Idem tenet Bar. ante eum in l. genero. ff. de his qui no. infa. Veruntamen circa huiuſmodi tempora poteſt ſic diſtingui; aliquando curſus temporis inducit fauorem ignoranti, & tunc currit ipſi ignoranti ad eius commodum, vt in d. l. genero. de infa. quandoque curſus temporis inducit ſibi damnum, & tunc non currit ignorãti, vt in l. cum lex. ff. de ædi. edi. quãdoque curſus temporis non inducit dãnum nec fauorem, & tunc currit ignoranti, vt in d. c. ſtatutum. de præb. lib. 6. ſecundum eundem Bar. vbi ſupra.
10 † Sed an hoc tempus anni currat ante aditam hæredi-
n tatẽ? dicit ipſe n q̃ ſic in relictis ad pias cauſas, quia in his non attenditur aditio hæreditatis, cum ea nõ adita
11 non debeãtur, vt no. in l. 1. C. de ſac. ſanct. eccl. † Sed nũquid hoc tempus anni poſſit per epiſcopum prorogari? dicit ipſe q̃ ſic ex cauſa, vt per eum not. in d. l. nulli, facit quod no. Innoc. in c. cum tibi, extra de verb. ſign. an
d autem tales executores teneantur facere inuentariũ? d
n tex. eſt, n q̃ ſic in d. l. nulli, & ibi etiã tangitur p Iacob. de

p Diſtinguit Io. de Canib. in d. tract. de execut. vltimarũ voluntatum, in §. conſultis nu. 8.

z Videtur diſtinguere, Ange. ſupra in d. gl. in verbo, exequutores nu. 10. Io. de Canib. ſupra numo. 18. Ioan. Duran. de arte teſtan. tit. 7. cauſ. 9. & 10.

y Dic quòd loco hæredum, Io. de Canib. ſupra nu. 19.

o Illos de ciuitate, Pariſ conſ. 26. vol. 4. Deciſ. Tholo. 128. late per Bertachi. in tract. de epiſcop. in 6. parte q. 1. num. 9.

n Et not. Io. de Canib. ſupra §. cõſentaneum in fine.

z Quod per annum, Io. Duran. de arte teſtan. libro 7. cap. 6. declara, vt per Io. Oldendro. in tract. de executoribus teſtatorum titu. 7. Tiraq. de pia cauſa priuilegio 97.

x A tempore ſcientiæ iſtum locum citat Tiraquel. de retract. lignag. §. 11 gle. 4. nume. 4. Ioan. de Canib. ſupra §. conſentaneum num. 18. & Angel. in d. verſicu. exequutores nume. 18.

t Bald. quòd non, Angel. ſupra in d. tracta. de teſta. in verbo exequutores numero decimo octauo, late Tiraquell. in tracta. retract. lignag. §. 11. gloſ. 4. nu. 4. vbi etiam ponit circa ea quæ ſubſequuntur.

n Quod ſic. Tiraq de pia cauſa priuileg. 33.

n Quòd ſic in dicta l. nulli, & ita tenet, Angel. ſupra in verbo executores, numero nono, Franciſ Percel. in tracta. de inuentario capitulo ſecundo nume. 11. & alij citati per Roland. a Vallo, in tracta. de confect. inuent. quæſtio. 2. vbi dicit iſtam opin. procedere exequutore dato à iure ſiue legitimo, ſecus tamen ſi eſt datus in teſtamento, & ita tranſit ſit, Sebaſtian. Monticul. in dicto tracta. de inuentario, quæſtione quinta, numero 13, licet Ioan. de Canib. ſupra § repetens nu. 9. teneant ſimpliciter, quòd teneantur per ibi allegata.

de Bol. licet de consuetudine male seruetur. Vlterius quæritur, an pendente lite inter scriptos hæredes, & inter venientes ab intestato currat istud tempus anni?
e dicitur q non, ᶜ quasi dubium sit de viribus testaméti, & per consequens de eorum baylia & potestate, & sic tanquam impeditis non videtur eis istud tépus debere currere, vt supra, tactum est. Vel melius distingui videtur, aut enim testamentum habet clausam codicillarem, & tunc currit, quia ab intestato est etiam eis potestas & executio demandata. ar. eorum quæ not. in authen. ex causa. C. de liber. præter. per Doct. & per Bar. in l. 1. ff. de iure co. & sic cessare habet iuris impe-
21 dimentum. † Aut non habet clausulam insertá, & tunc non currit hoc tempus tali pendente lite, quia eorú potestas est impedita, ideo non currit sibi tempus. ar. l. 1. in fi. C. de ann. exce. Vt tamen multa habeant cessare, & possint libere ipsi executores eorum officium exercere, consiliú est quòd testator det ipsis potestatem alienandi hoc modo. [Dans & concedens dictus testator dictis suis executoribus plená & liberam licentiam, potestatem, & facultatem distribuendi, vendendi & obligandi, ac alienãdi de bonis suis omnibus, ac vniuersis. & eorú singula propria auctoritate ipsorum absque licentia & consensu suorum hæredum, vel alicuius eorum, tá ante aditam hæreditatem quàm post; liberans & absoluens ipsos executores ab inuentarij confectione, & a ratione reddenda, & q plena fides præstetur libris eorum, si forsitan compellerentur vllo tepore reddere rationé, quo casu adueniente idem testator ipsis executoribus legauit omne id & totum, in quo apparuerit eos dicta occasione debitores remanere &c.] Et no. q etiam in tuto-
e ribus est bonum ponere hanc partem vltimá. † Vlterius quæritur, ecce q institutis hæredibus & datis executoribus, quibus data est potestas exequédi modo quo supra, hæredes non adeunt hæreditatem, an tunc poterūt executores ante aditam hæreditatem bona vendere, &
o dispensare? dicit Bar. in d. l. alio herede ᵒ q non, siue in testamento sit inserta clausula codicillaris, siue non, ar. l. si nemo de testa. tu. & l si nemo ff de re iud. quia libertatis relictum & datio tutelæ sunt fauorabilia, & tamé non adita hæreditate depereunt, vt l 2. de fidei. li. & l fi. in prin. ff. de ma. test. l. qui filio. §. 1. ff. de hære. insti. & ibi no. & Inst. de eo cui libe. causa bona aduci. Sed in his, quæ ad piat causas legata sunt, Bal tenet vt supra vida-
14 tis. † Item quæritur, quid importet istud ᵖ verbum.
p [Licentia] per se sumptum, dicit Inn. in c. cum ad monasterium, in fin. de stat. monach. q importat liberá voluntaté. sed Bart in d. l alio, dicit q solum importat arbitriú boni viri. ar. l. fideicom. in §. quamquá. ff. de leg. 3. & ar. in l. 2. C de sacr. san. eccles. vbi patet, q ibi testator habet licentiam disponendi, & non potest tamen fi-
q lium præterire. Si auté in oratione adiiciatur q verbum. [Libera] tunc latior est attributa potestas, & absoluta, vt habetur in l. procurator cui generaliter libera. ff. de procur & in l fideicom. lib. ff de fideicom. liber. & idem esse in verbo [Plenam] arg. l. si procurator ad vná.
15 ff. de proc. & in l. j. ff. de testa. mili. † Inde quæritur, an tales executores, qui habent potestatem alienandi, possint permutare? videt q non, ar. l si pupillorú. § si præ-
r tor. ff. de reb. eo ʳ In contrariú facit. l. sicut. § venditiones. ff quib. mod. pig vel hypo. sol. & hęc est verior. nam tale verbú venditionis prolatú á persona priuata comprehédit in se omné specié alienationis; per quá causa omissa possit impleri. ar. in l. statuliberi. §. cæteris. ver.
16 Labeo. ff. de statulib. † Item quęritur, an illi executores possint pecuniá deputatá per testatoré ad certú vsum, puta ad maritandú aliquas puellas, conuertere in aliú
f vsum puta ad faciédum vná capellam? ſ & dicendum est
ſ q non, sine licentia & auctoritate Papæ, vt in cle. 2. in prin. extra de reli. do ad quod facit tex. no. in l. 1. ff. de admi. re. ad ciuita. perti. & quod habetur in l. legatum,
17 cú l. seq. & ibi per Bar ff. de vsufr. † Vlterius quæritur, an hi executores, quibus talis alienandi potestas est cócessa, possint vendendo dominium & possessioné transferre in emptoré sine consensu hæredis? videtur q sic, ar. in l. 1. & quod ibi no. C. quando decre. opus non est, & in l. alio. de alimen. & cibar. leg. & hæres non potest impedire officiú executoris, nec rescindere piú testatoris propositú, ar. l. si cgn. §. 1. ff de iur. dot. & l. cú pater.
t §. Meuio ff. de leg. 3. ᵗ quidá tenent contra, quia nisi hæres consentiat, vel prius de possessione exeat, nó perdit dominiú ar. in l. si fillulas. §. fundo ff. de contrah. empt. Nec obst. si dicatur, sufficit q emptor inducatur in possessioné, licet non cóstituatur verus possessor. ff. de fundo. l. si fundum; quia respondetur, q illa lex loquitur, quando dominus vendebat; hic aút non sic, qñ eius minister. ad quod facit. l. si quis prohibuerit. ff. de public. Et licet habeant executores potestaté á testatore, non pót tamen ipse testator facere, q inter viuos dominium transeat sine possessione, vt in l. nemo pót, cum ibi not. ff. de lega. 1. & hanc parté sequitur ipse Bald. sic ergo secundum eum tale remedium erit, q emptor agat ex cótractu contra hæredé, & consequetur ab eo dominium & possessionem mediante iudice, ar. in l. qui vniuersat. §. cú emptor. ff. de acq. poss. quia non liceret ipsi executori propria auctoritate expellere hæredem de posses-
18 sione, vt in l. nó est singul. ff. de reg. iur. † Sed an hæres sit cogendus exhibere executoribus res testatoris quas
u vendere volunt ᵘ dicit Bar. q sic, ar. in l. si tibi electio. §. fi. ff. de oper. liber. quibus rebus sic exhibitis tunc ordo tenendus in earum alienationibus talis erit, videlicet q si habent executores liberam potestaté, tunc erit in eorum arbitrio eligere, & vendere quas res voluerint, dú tñ bene se habeant, nam pro modico non concederetur eis venditio regni magni pretij, vt in d. l. magis puto, in §. ne passim. ff. de reb. eor. cóiuncta l. creditor. §. Lucius. ff. man. si vero non habeant liberá potestaté, sed simplicem facultatem relatam ab arbitrium boni viri, vt supra dictú est, tunc non poterunt quas res volunt eligere, & vendere, sed seruandus est ordo traditus in d. §. ne passim. cú si. & cum hac distinctione debet intelligi glos. in l. pen. C. qñ decre. opus non est, & in l. quandiu. C de dist. pig. verontamen in venditione fienda debet prius requiri & admoneri hæres, vt sit præsens ipsi véditioni, secundú Bar. siue sint executores cuoi libera, siue sine libera. ar. l. creditor. C. de dist. pi & in l. 1. § cú dicitur. ff. si cui plus quá per leg. Falcid. pro cuius latiori doctrina sciendum est secúdum eum q aliquando sunt plures vel vnus habentes potestatem alienandi á lege concessam, aliquando habét hanc potestaté concessam ab homine, primo casu requiritur admonitio partis & requisitio, vt licite procedere possit alienatio, vt probatur in l. á diuo Pio. §. in venditione. ff. de reg. iur. & per Cy. in l. si vt proponis. C. de exe. rei iudi. & in l. ab executore. C quorú app. non reci. Secundo aút casu subdistingue, aut talis potestas fuit ab initio & postea voluntaria. vt est illa quæ procuratori á domino conceditur, & túc in alienatione per procuratoré fienda non est dominus requirendus; sed si dominus alienationé velit impedire, dét ei denúciare, ne alienet, vt in l. si mandasset ff. mand. Aut talis potestas ab initio est voluntaria, sed postea est facta necessaria, & tunc aut illa potestas fuit determinata, & tunc non est necessaria. certificatio. vt in l. fi. §. 1. C. de iur. do. impetran. Aut nó fuit limitata, & tunc exigit
19 certificatio, vt l. creditor. C. de distr. pig † Horum ergo executorum officium licet fuerit respectu testatoris ab initio voluntarium, quantum tamen ad hæredem est necessarium, & quia de præiudicio hæredis agitur circa rei pretium, quod non fuit limitatum, pro tanto eius certificatio facienda est necessario, quod credo verum, nisi á testatore huius certiorationis facta fuis-
20 set remissio. † Vltra quæritur, an hi executores possint huiusmodi bona vendere habita fide de pretio, sicut fit plerunque antequam decurrat tempus anni?
a ᵃ Bar. vbi supra distinguit, aut habent contrahendi potestatem cum libera, & tunc vendere poterunt termino per eos dato ad solutionem pretij, aut nó habent hanc potestatem, & tunc non poterunt sic vendere fide

o Quod nó angi supra nu. 5. Bertachi. supra nu. 14. Iasó. 2. num. 102. de aq. poss.

p Verbum licétia Bertachinus supra n. 14. vers. item fallit.

q Verbum libera Io. durant. de arte test. tit. 7. caut. 10. Paris. cons 26. nu. 14. vol. 4. vbi si dictum fuit ad suá libitá vel prout voluerit.

r In contrariú facit distinguit Io. de Cane. supra in §. consultus nu. 18. inter executoré particularé vel vniuersalem.

u Quod nó Roland. in trac. formul. testa. rub. 4. nu. 10.

u Quedam tenent contra Io. dur. supra tit. 7. caut. x Io de Canib. supra d. §. consultus nu. 20. & 21. istam locum citat Tiraq. de retract. conuent. § 2 glo. prima nu. 56.

o Dicit Bar. q sic Io. de Can supra nu. 21. versic. 3.

a Bar. vbi supra distinguit istum locú citat & pluribus comprobat tiraq. de retrac. conuentio. §. 4. glo. 6 nu. 12. Io. de Canib. in §. cósultis nu mer. 22.

habita de pretio, per l. si procurator. ff. de iur. fis. & in l. à
diuo Pio, §. si emptor, ff. de re. iur. coniuncta l. qui Ro-
mæ, in §. Callimachus, in fi ff. de verbo. oblig. & sic per
a hoc sequitur, quòd a non sufficit executores confiteri
se pecuniam recepisse, quia per hoc non impletur causa
eis mandata, arg. l. sed Iulianus, §. proinde. ff ad Maced.
21 † Debet ergo notarius, qui facit instrumentum vendi-
tionis, in eo dicere. [Quod pretium ipsius rei fuit in
eius præsentia ipsis executoribus numeratum,] & tunc
plene probabit, licet nõ appareat, quòd ipsum pretium
fuit conuersum in solutionem legatorum, arg. l. 1. §. non
autem. ff de exerci. Item quæritur, quid si hæc res ven-
dita per executorem postea fuit euicta, contra quẽ ago-
re debebit emptor? respondeo contra hæredem, arg. l.
1. §. si ff de pig. actio. facit totus ille tit. C. de cred. euic.
22 pig. no. re. secundùm Bart. † Postea quæritur, an hi exe
g cutores possunt procuratorem g constituere? c vbi di-
c stingue, aut volunt constituere ad negocia extraiudicia-
lia, & sic possunt; aut ad iudicialia, & tunc ante litis cõ-
testationem nõ possunt, sed lite contestata sic, exemplo
tutorum, vt habetur in l. neque tutores. C. de procura.
super quo vide plenius quod not. Spec. in d. § nunc ali-
23 qua. vers. sed nũquid, de instr. edit. † Deinde quæritur,
an executor deputatus ad distribuendũ pauperibus pos
sit eligere filium spurium ipsius testatoris tanquã pau-
h perem, h & in eo facere distributionem? Respon. dicit
D Iac. de Arct. & post eum Bald. D quòd non, siue sit execu-
tor legitimus, vt episcopus, siue testamentarius; quia o-
mni casu talis filius nec per se nec per mediam personã
potest quicquam capere ex bonis paternis, argum. ff de
vulg. & pup. l. si is qui. nec in dubio videtur ipsi executo
ri liberum arbitrium concessum disponendi cõtra ius;
vt ff. de rit. nup. l. quamquam, ff. ad munic. l. Lucius, im-
mo nec posset testator tale arbitrium concedere, arg. l.
nemo potest, ff. de leg. 1. verumtamen possent huic spu-
rio alimenta distribui inspecto iure canoni. argu. in cap.
cum haberet, extra de eo qui duxit in matri quam pol.
x pecadul. x Sed de iure ciui. non. per authen. ex cõple-
xu. C. de incest. nup. duntamen non fieret fraus legi sub
tali colore alimentorum distribuendo in eum bona di-
uersa vel maiorem partem ipsorum, secundùm Bar. arg.
in l fin. ff. de exer. Et si forsitan episcopus vel executor
distribuendo fraudem cõmitteret, non propterea fiscus
posset ipsa bona à spurio tanquam ab indigno uendica-
re, sed ipse executor uel episcopus contra suum factum
ueniens illa reuocaret, arg. eorum quæ not. per Inn. in
c. literis, extra de offi. deleg. nec præscriptio obstabit,
etiam si longo tempore spurius possederit, argum. eius,
quòd titulus tanquam reprobatus pro nullo est, vnde
non parit prçscriptionẽ, argu. in l. pro legato. ff pro lega
to nisi spatio 30. ann. possederit, quo tempore ius tollit,
vt l. sicut. C. de præscr. 30. ann. Præsumitur tamẽ bonafi
des propter superioris auctoritatem, ut in l generaliter,
24 C. de noxa. † Quæritur an executor deputatus ad sol-
uendum malè ablata possit soluere alia debita ex causa
honesta, dicit Anchara. quòd nõ; ut per eum not. in cap.
res. 14. q. 5. Sed an executor ad pias causas teneatur fa-
F cere inuentarium? text. dicit F quòd sic, in d. l. nulla. uer
si cum vir. Et in hoc æquiparatur tutori, & curatori, fa-
cit d. l. si quis ad declinandam, de quo not. Spe. in d. §.
nunc aliquis, uersic. sed an teneatur inuentarium face-
re, tenetur etiam executor de gestis, & administratis per
G eum debitam G reddere rationem episcopo uocatis &
præsentibus hæredibus, & alijs quorum interest. argum.
C. si ut se ab hær. ab. l. 1. cum auth ibi posita. de quo la-
tius uide quod not. Spec. in d §. nunc uerò. uersi. sed an
simplex commissarius &c. & sic uides quòd executor te-
stamentarius reddit rationem executori legitimo, sed
non econtra; cui ergo episcopus reddit rationem? dic
quòd soli Deo. argum. in capit. irrefragabili. extra de
25 offic. ordin. † Sed vsque ad quod tempus poterit
executor per episcopũ compelli reddere rationem? di-
H cit Bart. H usque ad 40. annos. nam prosequitur in hoc
ius pauperum, quod durat 40. annis, ut in Auth. de eccl.
26 tit. §. item si pro temporalibus. † Sed circa hoc quæri-
tur, nunquid in reddenda tali ratione credendũ erit li-
bris executorum, in quibus sunt descriptæ distributio-
I nes singulorum? dicit Spe. quòd sic eorum I interue-
niente iuramento, quòd uera sunt quæ in ipsis libris de-
scripta reperiuntur, quod iuramentum habebit episco-
pus eis deferre inspecta qualitate personarum ipsorum
executorum. Nam cùm habeat liberam pauperum ad-
ministrationem, potest tale iuramentum deferre; & sic
debet intelligi l. si quis pro redemptione. C. de dona-
27 tio. † Sed quid dicendum, si testator mandauerit con-
strui capellam dato super hoc executore, qui etiam con
strui fecit. e De inde hic executor in ratione reddẽda nõ
potest liquide probare de expensis, quia opifices sunt
mortui, nec ipse sciuit scripturã nec librum facere, quid
erit fiendum, dicit idem Bal. quòd vocandi sunt duo uel
tres opifices in illa arte periti, qui opus illud uideant &
diligenter examinent, & çstiment, quantum materiæ, &
operatum in ipsa capella construenda interuenisse po-
tuit; nam ea qualitate operis & temporis adhibiti præ
sumitur quantitas ipsius expensæ. arg. in Auth. de non
alie. §. quod autem. & no. secundum eum, quia alio non
apparente præsumitur opus ab ipso executore factũ, ar.
28 l. fin. C. de ali. pupil. præst. & ibi per Barto. † Postremò
queritur, pluribus datis executoribus si omnes uel vnus
K decesserit K ad quem ipsius defuncti executoris defer-
tur potestas? dic plenè, ut no. Spe. in d. §. nunc aliqua,
uersi. sed si alter ex duobus, quæ disputatio hodie est so
pita, per ea quę habentur, & notantur in cap. fin. de testa.
lib. 6.

ADDITIONES.

a Vendere. Sed an tunc creditores habeant regressum con
tra pauperes uel contra illũ qui emit, uide per Anchar.
consi. 5.

b Iste annus. Sed quid si sinodali constitutione cauetur quòd
infra sex menses fiat executio an vnum tempus confun-
datur cum alio. vide Anch. consi. 396.

* Annus. Adde, quòd executor intra annũ à die monitio-
nis episcopi voluntatem defuncti exequi debet, alias ad
episcopum deuoluitur executio, teste Ro. cons. 69. nu. 4.
& 5. consil. 228. ante nu. 13. Gozad. consi. 34. nu. 8. Fel. in
c. qm̃ frequenter. col. pen. vt lit. nõ contest. Abb. con. 59.
ante fi. lib. j. Dec. consi. 91. colu. vlt. ubi declarat Rom. d.
cons. 69. ubi quòd annus currit à die monitionis per epi
scopum facien. prout etiam tenet consi. 235. 4. dub. col.
3. quo loci distinguit, & tandem concludit, quòd ad in-
choan. constructionem oratorij datur annus à die moni
tionis factæ per episcopum, ad perficiendum uerò iam
inchoatum terminus quinque annorum constituitur,
quod quando executor habet ius distribuen. uel eligen.
& dic, ut per Rom. d. consil. 128. col. 5. in fi. Rip. in l. si in
sulam. nu. 88. de uer. ob. Anch. consi. 387. Ias. & Doc. in
l. fin. §. sed etsi quis. C. communia de leg. quando uerò
non deuoluatur ad episcopum potestas exequen. uide
Ias. in l. si fundum. §. si stichum. num. 16. ff. de leg. 1.
Masuer.

c Ignorans. De hoc & de q. præcedentibus uide per Lu.
Ro. consi. 228.

d Inuentarium. Adde Amanellum de claris aquis in sing.
6. Zilettus.

e Quod non. Adde Lud. Ro. consi. 177. & uide quod voluit
Anch consi. 123.
Adde Andr. Tiraq. in tract. de retract. lign. §. 1. gloss. 10.
num. 38.

B Non sufficit exequutores Ioã. de Canib. supra ita quod si desiciat vnus nummus non transfertur dominiũ Ias. in auct. qui rem nu. 16. vers. vndecimo, C. de sacr. sanct. eccl.

C Vbi distinguo Io. de Canib. supra d. §. consultis in q. 1. nu. 9. Io. Durant supr. tit. 7. caus. 9. an possit alteri suũ officium committere Tiraq. de pia causa priui. leg. 30. Paris. consil. 26. nu. 8. vol. 4. Tiraq. de pia causa priui. leg. 31.

D Quod nõ Angel. supra glo. 97 nu. 16. Bertach. in d. tract. de spo. in 6. part. q. 19. nu. 37. Io. de Canib in §. consentaneum in fi.

E Sed de iure ciuili non quòd imo etiam in foro ci. debeatur spurio alimenta, vide infra in libel. p hæreditate ab intesta. in verbo, nullisque superstitibus vbi scripsi, & pronunc. vide Alex. cons. 74. vol. 3. col. 1. vbi addes.

F quòd sic, vide supra nu. 11.

G Reddere rationem, Ioan. de Canib supra §. nouissimum, Io. Oldendro. in tract. de executo. testam. tit. 8. vbi etiam ponit qua actione petitur ratio reddi, & quomodo, & de quibus.

H Vsque ad 40. annos, Afflict. decisio. 13.

I Interueniente iuramento, Roland. a Vallo, de Inuentario, in 4 par. versic. item illud etiam procedit, Io. de Canib. supra §. nouissimum.

K Ad quem istam quæstionem, late ponit Ioan. de Canibus. supra §. repetitis, numero decimo sexto, latius §. quæro tertio, numero sexto. Iason consilio centesimo, numero quarto, volumine primo, Curti. Iunio. consil. 66. num. 2. Io. Duran. de arte test. tit. 7. caus. 8. decis. Tholos. 280.

f Vnam

f Vnam capellam. Adde q si ista capella non posset construi sine dispensatione Papæ & eius voluntate, tunc talis pecunia poterit conuerti in alios vsus, quia non dicitur posse, q non põt sine dispensatione fieri, per ea quæ habentur in l. apud Iul. §. fi. ff. de leg. 1. ita Domi. in cap. gratia. de rescrip. in 6. & referunt Repe. in rep. clem. sæpe. col. 7. de verb. sign. & vide Alex. in d. §. fi.

g Procuratorem vide Pau. de Cast. consilio. 140. & ibi an ante lit. contest.

h Pauperem. Vide quæ posui in l. si is qui, in apost. ad Alexan. vbi late quibus adde an possit eligere seipsum. Roman. consil. 128.

a ANalogistas. Et sine inuentarij confectione. Aduerte q verbum, analogistas, a est verbum græcum, & eius significatum est secundum latinos vt exponatur, id est, sine ratione reddenda, vt traditur in l. quidam decedens, in princ. ff. de admi. tut. quod potest comprehendi, quòd græca lingua est breuior, quam latina, immo dulcior, & longè facundior q sit latina. Cuius ratio est, quia apud græcos est maior copia vocabulorum, quàm apud latinos; vnde hic aduerte q licet testator liberet tutorem, vel curatorem a ratione reddenda, B non ideo tamen sunt penitus excusati quominus ea quæ penes se extant de bonis pauperum, aut quæ dolo [a] possidere desierunt, restitutionem facere, ac de eis reddere rationem compellūtur, immo si ipse testator tutori legauit quidquid contingeret occasione ipsius tutelæ administratæ, tale legatum nõ extenditur c ad dolose commissa, vel apud se existētia vel retenta, vt in d. l. quidam decedens, in princ ad quod facit l. non solum, la 2. §. 2. & pe. & in l. Aurelio. §. fi. ff. de lib. lega. & no. per gl. in l. cum necessitate. C. de fideicõmiss. Et potest esse ratio; quia reddere hanc rationem, introductum est principaliter fauore pupilli, vel adulti; ideoq; absolute nõ videtur per testatorem remitti posse, arg. l. scire. C. vt in pos. leg. & in l. 1. C. de vsufr. facit l. nemo potest. ff. de leg. 1. & probatur in d. l. quidam decedens, in ver. nemo. Idem crederē in vsufructuario cui facta est per testatorem liberatio a ratione reddēda, nã cùm vti debeat salua rerũ substātia, tenetur finito vsufructu de proprietate rationem reddere, non obstante illa liberatione, arg. d. l. scire, & d. l. 1. cum ibi no. C. de vsufr. & quia non minus astringitur vsufructuarius salua facere bona domini ꝓprietarij, quam ipse tutor bona pupilli.

ADDITIONES.

a Quæ dolo. Vide Ang. consil. alleg. 125. & ibi an testator possit remittere librum rationum.

CVM debita solemnitate inuentarium. Hic notandum est, q regulariter quilibet tutor vel curator tenetur inuentarium facere, vt supra plenè no. facit l. tutor, qui repertorium. ff. de admin. tut. aliter denegatur sibi administratio, tamē si fuerit sibi per testatorem remissio facta excusatur, vt l. fin. C. arb. tut. licet si velit possit illud facere, cũ sibi liceat huic fauori, & remissioni renunciare, vt l. si iudex. ff. de mio. & l. si quis in conscribendo. C. de pact. Aduerte tamē, q licet talis tutor excusetur, si non faciat inuentarium, fortasse tamen ut res pupillares vadant in sinistrum, poterit iudex ex officio suo facere quandam descriptionem bonorum ipsorum: sicut in simili dicitur & no. per Doc. in l. facultas. C. de iure fisc. lib. 10. & per Bar. in l. 1. §. eligitur. ff. de vētre in pos. mittendo. & facit l. 1. §. quod si fundum, & scripsi super forma sacrameti, cùm enim talis tutor teneatur reliqua restituere, & quæ dolo sui deperdita sunt, vt supra dictum est, quomodo de his ratio redderetur, si aliqua bonorum memoria non existit.

B *Tutela quando finiatur.*

a AD ætatem 18. annor. a † Tutela finitur in masculo in 14. ann. in fœmina in 12. Insti. quib. mo e dis tut. finitur post, prin. C. quando tutor vel cura. esse desinat. l. fin. vnde procedendo in administratione vltra id tempus, hoc facit tanquã curator, cuius officium durat vsque ad 25. annos ipsius adulti. Institut. de cura. in princip. cum ibi no. & sic vnus & idem potest esse simul diuersis temporibus eiusdem personæ tutor, & curator vt probatur in l. si tutor post, in fi. ff. de tute. & ratio. distra. & ex hoc sequitur quòd ꝓ tali administratione secundum diuersitatem temporis diuersificātur actiones quibus adulto obligatur, nã pro parte pupillaris ætatis tenebitur actione tutelæ, & pro alio sequenti tēpore tenebitur negociorum gestorum actione, vt habetur in dicta l. tutor, in fi.

a Est verbum græcum, istũ locũ citat Catel. Cotta in memorabile incip. penoris legate in fin. & Citat Iodoc. de patroci. pupill. c. 3. n. 28.

ADDITIO.

a Tutela tamen regis non finitur ante 20. annum, & ei inuito datur curator, vt voluit Oldr. consil. 51.

Adde Afflic. in constit. regni Siciliæ minori. in 2. not. de iure balij. Zilettus.

QVare cum prædicta. Hæc est conclusio libelli, ad quam est semper aduertendum.

B Non ideo, tamen Io. de Can. sup §. quare tutore.

SVMMARIVM.

1 P*Endente tutela vel cura, an possit peti redditio rationis.*
2 *Adultus si malitiosè differret petitionem redditionis rationis, quid agendum.*
3 *Tutores plures testamentarij vel legitimi, an teneantur insolidum reddere rationem*
4 *Tutores plures diuersi fori qualiter conueniantur.*
5 *Actiones reciproca inter tutorem & pupillum transeunt ad haredes actiuè & passiuè.*
6 *Forma qua sit procedendum in ratione reddenda.*
7 *Calculatores redditionis rationis, an stet per omnia descriptis in inuentario.*

c Ad dolose cõmissa. Dec. consi. 178 num. 3. Paris. consil. 80. numero. 53. vol. 2. & consi. 21. nu 39. vol. 1.

D DEbitam D rõnem. Hic multum est aduertendum, petitur enim de tribus ratio reddi, videlicet de tutela, cura & executoria, pro qua ratione puto omnium bona esse tacite pignori obligata l. pro officio. C. de admin. tuto. sed an idem econtra, non 1 memini me legisse. † Modò quæritur, an pendente tutela possit tutor compelli reddere rationem suæ tutelæ? dic q non. sed differendum est donec tutela sit finita, vt in l. vbi finita, & in l. cum adhuc. ff. de tute. & ratio. distra. & eodem modo non potest peti a curatore rationē reddi durante cura. & l. 2 & l. rationes. C. de admi. tut. de quo no. per Doct. in d. l. 2. cum autem finita fuerit tutela vel cura, tunc agi poterit cõtra tutorem actione tutelæ. & contra curatorem actione negotiorum gestorũ, vt in d. l. vbi finita, in princip. ad quam rationem reddēdam compellere debet officio mercenario iudex ipsos tutores & curatores, vt l. 1. § officio. ff de tute. & ratio. distra. In qua ratione imputabit tutor & curator pupillo & adulto quicquid impenderit in vtilitatē ipsius pupilli vel adulti, vt l. 2. ff. vbi pu. edu. de. & l. sumptus, cũ ibi not. ff de admi. tut. & l. 1 § præterea ff. de contrario iudicio tutelæ. & si forsan per modum excipiendi non fuerit habita eorum sumptuum compensatio, poterunt per viam agendi postea peti per ipsum tutorem & curatorem, nisi eius compensatio fuisset expresse per iudicem reprobata, vt habetur in d. §. præterea. facit l. quod in diem. §. si quæstionum. ff. de compensa. & est notandum quòd sufficit ipsi tutori & curatori à principio bev ne gessisse vel impendisse, v etiam si euentus contrarius sit secutus, vt habetur in l. 3. §. sufficit. ff. de contrario iudicio tutelæ: potest enim agnoscere bonam fidem, & quæ per eum bona fide gesta sunt, rata erunt habenda, vt l. quoties. §. denique Imperator. & in l. cum plu-

D Debitam rationem, quod sit reddere rationē, Ias. consil. 219. col. 1. in fi. vol. 1. Afflic. decision. 157. Cra. consil. 130. & quilibet administrator tenet reddere rationem. Dec. consil 191. col. pen. vbi reddidit.

ff. de contrario iudicio tutelæ, potest enim agnoscere
bonam fidem, & quæ per eum bona fide gesta sunt, ra-
ta erunt habenda. vt l.quoties.§ deniq; Imperatur.&
in l.cum plures.§.1.ff.de admi.tut.facit l. non est igno-
tum.& l.bonã causam.C.de admi. tut. nec poterit ipse
tutor vel curator tales sumptus petere à pupillo vel
adulto,nisi tutela vel cura finita,vt in l.1.§.finito autem
officio.ff.de contrario iudic.tutelæ,sicut dictum est su-
2 pra e conuerso,vt d.l.vbi finita. † Quid autem dices de
eo quod faciunt plerunq; maliuoli. Ecce quòd adultus
A a differt petere rationem malitiosè sibi reddi ab olim
suo tutore,donec ipse tutor decesserit; meditatus intra
seipsum quòd hæredes tutoris nescient reddere ratio-
nem,& sic in totum condemnabuntur,vt in l. 1. & 2. C.
de hæred. tutorum, quid erit fiendum? Certe dic, ꝙ
tutor debet sæpe denunciare ipsi adulto quòd vult sibi
tutelæ rationem reddere,quòd si in hoc obaudiens fue-
rit, debebit idem tutor facere eum citari coram iudice
per quem rogatur rationem suscipere, vt est tex. cum
glo in l fin C. de vsuris pupillar. veruntamen quia vidi
multos hæredes tutorum, qui sub tali malitia consum-
pti remanserunt propter non redditam rationem per
maiores eorum, esset sanctum opus prouideri per viam
statuti,quòd finita tutela vel cura nisi fuerit ratio petita
infra biennium, quod vlterius non præstetur audientia
3 super ea. † Præterea quæritur, si sunt plures testamen-
B tarij vel legitimi tutores B an omnes insolidum tenea-
tur hanc reddere rationem? distingue, aut omnes ges-
serunt tutelam,aut quidam sic,& quidam non;si omnes
gesserunt, tunc aut omnes sunt soluendo, & tunc diui-
ditur actio inter eos, exemplo plurium fideiussorum,
aut non sunt soluendo,& quilibet conuenitur iuxta fa-
cultatem suam, & si vnus pro alio aliquid soluerit ab
alio repetit vtili actione tutelæ, vel directa à pupillo
cessa, vt habetur in l. 1. §. nunc tractemus. ff. de tut. &
ratio.dist.Secundo aũt casu,prius conueniendus est ille
qui gessit,ꝙ ille qui nõ gessit vt plene habet in l.1.& 2.
C.de admin.tut. & l.1.C.si tutor non gesserit.cũ sim ibi
4 not. † Quid si omnes gesserunt & sunt diuersi fori ha-
bentes diuersos iudices,qualiter conuenientur pro hac
ratione reddenda? dic quòd præses,seu dominus pro-
uinciæ dabit vnum iudicem coram quo omnes conue-
nientur, ne ipsius causæ continentia diuidatur, vt est
tex.in l. omnes tutores. C. arbi. tute. cum sim. ibi not.
5 † Et not.quod huiusmodi actiones reciprocæ,quæ dan-
tur pupillo contra tutorem & tutori contra pupillum,
transeunt in eorum hæredes tam passiuè quàm actiue,
vt in d.l.1.§.hãc actionem,& §.fin ff.de tu.& ratio.dist.
& C. de hære. tut. veruntamen hæres tutoris non per
omnia pariformiter tenetur,sicut tutor si viueret, quia
C c hæres non tenetur de dolo & lata culpa defuncti,nec
de eius culpa leui vel leuissima, nisi in tribus casibus.
Primus est, si lis fuerit contestata contra ipsum tutoré.
Secundus est,si hæres lucrũ senserit ex tali culpa. Ter-
tius est,si tutor gratiam fecit,vt hæc habentur in l. 1.C.
de hær.tut. Item licet propter non factum vel exhibi-
D tum inuentarium contra tutoré iuretur in litem D non
tamen iurabitur cõtra eius hęredem, nisi lis iam fuerit
contestata contra ipsum defunctum, sed nec tenebitur
propter dolum tutoris,vt dictum est,tamen ipse hæres
ex suo proprio dolo conuenietur,vt l.2.in fi.& in l.alio
6 iure.C.de in lit.iur. †Vlterius quæritur,qua forma pro
E cedendum est in hac ratione reddenda?E Dic breuiter,
quòd iudex eliget bonos viros seu arbitros expertos &
idoneos in calculo talium rationum, coram quibus tu-
tor exhibebit inuentarium & librum eius, in quo sunt
descripta data & recepta, quibus omnibus & aliis de-
pendentibus,& contentis cum diligentia auisatis,si re-
pertum fuerit pupillum debitorem tutoris ipsum con-
demnabunt,& econtra condemnabunt ipsum tutoré ad
restituendum pupillo,si eum reperierint debitorem,li-
cet secundum iuris regulas ipsemet iudex debeat esse
calculator,& condẽnator,vt habetur in d.l.1. §. officio.
ff. de tut.& ratio dist.& l. 2. ff. vbi pupillus educar. de-

A Differt petere rationem quae debet petit infra 4e.annos Borgn. Canale. supra 6 d.tract. de tut.& curat. in princ. nu. 18. extra aouerts vltimarum voluntatum infra annos 4e.Io. de Canibus supra §.acutissimã sub num.6.

B An omnes in solidũ Io. And. Reachag. in l.9. n.218.ff.de duobus reis vbi latissime ponit hic tract.vide infra in lib.cõtra plagiarios in verbo insolidum nu.5.

C Hæres non tenet de dolo Dec. & Cagno. in l.10 tres de reg. iur.

D non tamen iurabitur Plot. in rep. l. si quando nu.772.C. vnde vi.

E Dic breuiter Aach.cons 338. col.2.versic. vlterius.

beat. Sed propter iudicũ varias occupatiões solent fieri
7 huiusmodi delegationes, & commissiones. † Sed nun-
quid stabunt isti calculatores oĩbus his, quæ descripta
sunt, & apparebunt in ipso inuentario? Dic ꝙ sic, nã in
præiudiciũ ipsius tutoris plenissimã fidem facit hoc in-
uentarium, adeo ꝙ non posset probari contrarium, vt
in l.fin. C.arbitr. tute. de quo plenius dic vt supra &c.

Forma libelli quo agitur vt pacta seruentur.

Coram vobis Dom.Vicario &c.agit, & in iure proponit,non in modum solemnis libelli, sed qualis qualis petitionis, & simplicis facti narrationis Philippinus de Folpertus hæres quõdã Gregorij, contra & aduersus Blasium Sarachum, & quamlibet aliam personam pro eo & eius nomine in iudicio legitimè comparentem, dicens & proponẽs idẽ Philippinus, ꝙ vertentib. inter eos variis & diuersis discordiis & controuersiis,& superinde calculatis, & factis inuicem ac plenè discussis rationibus datorum & receptorum hincinde,tandem interuenientibus ad hoc amicis ipsi Phil.& Bla.deuenerunt ad infrascriptas cõuentiones,pacta, & transactiones, solemni stipulatione ac eorum proprio iuramento firmatas, videlicet ꝙ ipse Bla.ire deberet in Angliam & Flandriam & emere de propria pecunia ipsius Philip. ballas centum lanæ finæ, deinde, ꝙ ipse Bla. sibi haberet & retineret domũ vnã positam,& iacentem in ciuitaté Papiæ,cui cohæret &c. & ipse. Philip. sibi haberet & retineret vineam vnam perticarum decem positam in territorio Clastigij, cui cohæret &c.quòdq; sibi inuicem facere deberent generalem liberationem & absolutionem de omnib. & singulis quæ alter ab altero,& econuerso petere potuisset quacunq; ratione vel causa à dicto tempore retro. Insuper dicit ipse Phil.ꝙ vltra præmissa conuenit,& promisit ipse Bla. vendere dicto Phil. petiam vnam prati perticarum centum positam super territorio Vagandẽdi camp.precio florenorum 200. cui cohæret &c.prout de prædictis constare habet publico instrumento tradito & rogato per T. notarium anno currente M.CCCC. die & anno in eo contentis. Rursumq; dicit & proponit idem Phil ꝙ dictas conuentiones pacta & transactiones impleuit, & executioni mãdauit pro parte sua, nec per eum stetit nec stabit nec stare intendit, quominus omnia adimpleantur & fiant, prout in dicto instrumento continetur. Et ꝙ dictus Bla. prædicta omnia & singula adimplere pro eius parte indebitè recusauit, quanquam sæpe & sæpius de hoc admonitus & interpellatus fuerit, præsentialiterque adimplere recusat. Quocirca,cũ prædicta vera sint, petit & requirit dictus Philip. quatenus per vestram diffinitiuam sententiam condemnetis, & condemnatum iuris remediis compellatis suprascriptum Bla. ad obseruandum, implendum, & exequendum, pro parte sua suprascriptas cõuentiones, pacta, & transactiones,& in damnis & interesse, & expensis, passis, & factis per dictum Phil. ex causa prædicta, & in futurum patiendis & fiendis, de quibus protestatur, deducendo in præsenti iudicio omne ius &c. saluo iure &c. non astringens se &c.

Coram vobis. Ad materiam presentis libelli est cum diligentia aduertendum,quia totius mundus regitur pactis,& conuentionibus &c.

S V M M A R I V M.

1 *Ratio quid sit.*
2 *Rationis an sit fienda copia ei cuius interest.*
3 *Si calculata ratio debitis probetur per testes, an debitor sit*

sit condemnandus.
4 *Stipulatio & confessio sine causa non tenet.*
5 *Rationi & calculo stari debet, nisi de errore calculi probetur.*

DIscussis rationibus. De istis rationibus plenè
not. Azo. in summa de edend. §. nunc de edi-
1 tione actionis rationum. † Est autem definitio
secundum eum talis. Ratio est quædam scriptura da-
torum, & receptorum causa negociationis communis.
2 † Quæritur an de huiusmodi rationibus sit fienda co-
pia ei, cuius interest ² dic vt not. supra in forma oppo-
nendi contra instrumenta, de quibus rationibus tradi-
tur in l. 1. C. de eden. & in l. 1. C. de err. cal. & l. 1. §.
rationes. & l. si quis ex argentariis § 1. & § rationes,
& l. quædã & l. argentarius. in princ. ff. de edend. & fa-
3 cit l. rationes. & l. exemplo. C. de prob. cum sim. † Quæ-
ro de quæstione quotidie occurrere. Ecce quod Titius
agit contra Caium petendo ab eo centum, in quibus fa-
cta inuicem & calculata ratione, ipse Caius remansit
debitor dicti Titij, & confessus est se esse eius debitorẽ
de ipsa quantitate, de quo calculo, confessione, & ra-
a tione probatur per testes *a* idoneos, quæritur an di-
ctus Caius debeat condemnari ad soluendum ipsa cen-
tum. vidi istam quæstionem de facto in Papia & varia
consilia super ea. & arguebatur pro parte Caij, quod
omnino debeat absolui. Primo, quia ratio nuda ab in-
sertione causæ non tenet, nec effectum producit, vt
probatur per d. l. nuda ratio ff. de don. secundum lect.
4 gl. ibi positam † sicut nec stipulatio valet sine causa, vt
l. 2. §. circa. ff. de dol. excep. nec alia obligatio vel con-
fessio tenet sine causa, vt l. cum de indebito, in fin. ff. de
proba. sed in hac ratione nulla apparet causa inserta,
ergo &c. præterea ista talis ratio sic generaliter conclu-
sa, cùm non appareat de eius principio, processu & ca-
pitulis dati & recepti, dicitur obscura, & confusa, &
ob hoc redditur nulla, vt probatur per text in d. l. ar-
gentarius. §. edi autem ratio, cum sim. ibi not. Præterea
ista ratio potuit esse fundata super rebus turpibus &
inhonestis seu a iure reprobatis, & sic valere nõ debet.
ar. l. cum duobus, in fi. & l. quod autem ex facto, cum l.
seq. ff. pro so. & l. si remunerandi. §. rei turpis ff. mand. &
l. communi diu. § inter prædones. ff. comm. diu. & facit
l. generaliter & l si plagij ff de verb. obl nam destructo
fundamento corruit ædificium, vt 1. q. 1. c. cum Paulus.
Ad oppositum autem, q Caius sit condemnandus, ar-
guitur sic. pro regula traditur, q rationi & calculo stari
debet, nisi de errore calculi probetur. vt est tex. in l. 1.
C. de erro. cal. & ibi no. per Cy. & alios. at hic præsup-
ponitur q nil de errore per Caium probatum est, ergo
debet condemnari. præterea probatum est, quòd hæc
5 † ratio calculata est per vtranque partem, & ipse Caius
confessus est & se contentum vocauit debitorem fore
z ipsius Titij; sicque illa *z* confessio facta parte præsenta
probat, vt no. in l. 1. C. de confes. & est tex. de hoc in l.
publia. in fi. ibi [Ea ratione partis &c.] ff. depos. Con-
firmatur hoc, quia si ipse Caius scripsisset se debitorẽ
Titij in libro suarum priuatarum rationum, ex hoc
probaretur contra eum, vt d. l. rationes. in fi. C. de prob.
& no. in l. quædam. in §. nummularios ff. de eden. Ergo
eodem modo cum facta ratione parte præsente expres-
sè confessus est se esse debitorem, & hanc partem sequi
videtur Bart. in d. l. nuda ratio. Nec ob. q dicitur facta
6 sine causa, quia hoc est falsum *v* est enim iusta causa-
quæ præsumptiuè saltem includitur in ipsa ratione
calculata, & eorum quę inuicem sunt data & recepta, in
quibus datis & receptis potius præsumitur causa ha-
bilis & honesta, quàm inhabilis & inhonesta. ar. l. meri
tò. ff. pro soc. & l. quoties. ff. de reb. dub. cum si. quod
manifestè probatur in d. l. 1. de erro. cal. sumpto arg. ab
errore cessante. Nec obst. quòd ratio sit edenda à capi-
te; quia istud procedit ante rationem conclusam, vel
vbi error in eius calculo probaretur, secus autem post
conclusionem rationis vbi quis se fundat ex ratione
conclusa, aliter non esset vnquam dare finem rationi-
bus mercatorum, quod esset absurdum. Qui autem
errorem allegat illum probare debet. vt not. in d. l. 1.
& vide quod no. per Cyn. in l. sicut iniquum. C. de fi.
instr. Sequitur in litera.

ADDITIONES.

* Rationi & calculo. Adde, q calculatores rationum ele-
cti vel à partibus, vel à iudice, vt habeant videre, & cal-
culare inter partes possunt declarare absentibus parti-
bus, & non citatis, etiam sine discussione negotii, cuius
rei rationem vide per Ias. in l. si quis arbitratu, post
nu. 21. ff. de ver. ob. vbi etiam quòd calculatores ele-
cti a mercatoribus ad calculandum rationes vel libros
iurare debent, & partes interesse debent calculationi,
de qua latius per eum ibi.
a Probatur per testes. Adde circa hanc quæstionem cal-
culi probati per testes, & vide Alex. in l. cum de indeb.
§ 1. in apoll. ff. de prob. & Ang. in terminis consi. suo
incip. in Dei nomine &c. vbi concludit quòd standum
est testibus deponentibus de saldata ratione calculata,
licet in specie non appareat de quo, dummodo constet
ea quacunque causa calculata, quia sufficit ad proba-
tionem debiti, quia etiam sufficeret epistola qua quis
saldatis rationibus confiteatur se debitorem, licet sigil-
latim nõ exprimeret de quo calculus esset. alleg. casum
in l. emptor. § Lucius. ff. de pact. nisi calculi error pro-
baretur, quia in dubio non præsumitur. C. de errore
calc. l. 1. ideo est condemnandus non ea stipulatione,
quia non probata, sed ex debito confessato in calculata
ratione, quæ confessio sola sufficit ad peten. d. §. Lu-
cius, facit. l. publia. §. fi. ff. depo. ita Ang. in d. consil.
25. quòd incip. pro decisione quæstionum, in 2. & 3.
colu. vide etiam Saly. in l. 1. C. de confe. Alex. in addit.
in l. cum de indebito § fi. ff. de prob. & consi 4. in 1. vol.
facit quod no. Panor. in c. si cautum, in 4. col. ver. nunc
venio ad gl. contra de fid. instru. & potissimè vbi sunt illa
verba sponte & ex certa scientia, quæ inducunt dona-
tionem, vt per Alexan. in d. consi. 4 in 7. col. vbi adducit
multas auctoritates, sed qd si error calculi est, expressus
in sententia, an sententia teneat Fede. in consi. 118.

z confessio facta parte præsente limita plurib. modis, vt per Fel. ducn. reg 119. in prima parte.

v Est enim iusta istam locum vitat & sequit. Phanuc. de Phanuc. in tract. de inuentario parte 5. nu. 117.

o COnuentiones. Idust verbum o est generalius ali-
quo alio, nam comprehendit omnes contractus &
distractus, vt in l. 1. §. conuentiones. & in §. adeo. ff. de
pact. sicque bonum est consilium vti isto verbo in in-
1 strumentis, † vnde si in instrumento notarius dixerit
[Talis conuenit dare, & tradere talem fundum Caio
pro pretio florenorũ decem] non viciabitur contractus,
sed erit contractus venditionis, licet nõ dixerit. [Quòd
vendidit] nominando specialiter ipsum contractum.

o Est generale Ias. in rub. de verbor. obliga. in princip. vbi Rep. num. 16.

SVMMARIVM.

1 *PActum quid sit.*
2 *Pacta quot sint.*
3 *Pacta quot & quibus modis vestiantur.*
4 *Ex pactis contrariis quid seruetur.*
5 *Pactum tacitum an tantum operetur, quantum expressum.*
6 *Pactorum diuisio.*
7 *Pacta contra substantiam contractus, & contra naturam rei qua sint.*
8 *Pœna apposita pacto qualiter valeat.*
9 *Pactum de futura successione an valeat.*
10 *Pactum de non petendo, & renunciatio iuri competenti an sit idem.*
11 *Renunciatio quid operetur & quid pactum.*
12 *Instantia litis potest renunciari simplici renunciatione siue pacto.*
13 *Renunciare liti, & instãtia litis. vel causa, an differãt.*
14 *In renunciatione instantia an sit necessaria præsentia partis aduersa.*
15 *Prædicta renunciatio an possit fieri parte contradicente.*

a Pactum est. Iaf in d. rub. de verb. oblig. nu. 4. & Rip. nu. 19. et in l. 1. nu. 1. C de pact. & late declarat Cagn. ibi in rubr. nu. 9.

* PPacta. * † Definitur autem pactum coniuncto tex.
1 eum glo. sic, a pactũ est duorũ vel plurium in idẽ
a dandum vel faciendum causa contrahendæ, vel
tollendæ obligationis, alteri ex eis per alterum paciscẽdæ consensus; vt l. 1 § 1. ff. de pact. & ibi no. & per Azo. in summa. C. de pac. & per Gofr. in summa. extra de pa-
2 ctis. † Sciendum est insuper, q̃ diuisiones pactorum multæ sunt; quædam enim sunt pacta innominata quæ stant in generali nomine: quædam sunt nominata, quæ transeunt in aliquod speciale nomen contractus; vt in emptionem, & locationem & sim ff. de pact l. 1. in fin. Item quædam sunt pacta vtilia, quædam inutilia. Vtilium autem sunt quædam secundum legem, quędam præter legem; vt no. in l. pacisci. ff. de pact. Inutilium verò quędã sunt inutilia ratione personarum, vt inter patrẽ & filium in potestate constitutum, & inter virum & vxorẽ, quando pactum continet donationem, & inter officialẽ & subditum, & sim. exemplum in furioso, pupillo, mentecapto, pdigo cui bonis interdictum est, minoreq́; habente curatorem. Quædam sunt inutilia ratione rerũ, super quibus pactum interponitur; quia non extant in rerum natura, vel impossibile est illud dari, vel fieri, Quædam sunt inutilia ratione turpitudinis, & inhonestatis, vt quia contra bonos mores. Quædam autẽ sunt inutilia tanquam Reipublicæ cõtraria, quæ omnia ideo dicuntur inutilia, quia per legem reprobata, aliqua vera & iusta causa subsistente, vt l pact quæ contra. C. de pact. & ibi no. & hoc plene declaratur, & no. per Azo. in summa eodem titu. Amplius pactorum vtilium alia est diuisio, nam quædam sunt personalia quæ non transeũt ad hæredem, vel aliam personam. Quædam autem sunt realia. hoc est transitoria in hæredes, & fideiussores, ac correos, vt plenè no in l. si vnus. § ante omnia, & l. idem in duobus. §. si. cum l. seq. & l. hæredi §. si. & l. nõ virus, in princ. ff. de pact. cum distinctione ibi posita. In dubio autem præsumuntur potius esse realia, quàm personalia, vt l iurisgẽtium, in § pactorum, ver. vtrum. ff. de pac. & ibi not. Insuper est alia diuisio notanda, quia subtilis & ampla. Nam quędam sunt pacta nuda, quædam verò vestita, vt plenissime no per gl. & Doct. in l. iurisgentiũ, § sed cum nulla. ff. de pact quæ autem sunt nuda, pariũt exceptionem solam, & nullam actionem de iure ciuili, de iure autem canonico pariunt actionem, vt not in c. 1. extra de pact. & Gofr. in summa. & ibi Innoc. Quæ vero sunt vestita, pariunt vtrunque, videlicet actionem, & exceptionem, vt ibi habetur; quia talia pacta vestita dicuntur lege iuuari, vt l. legitima. ff. de pac. vnde quatuor operantur. Nam primò pariunt. Secũdò informant. Tertio elidũt. Quartò perimunt. quæ omnia declara, vt in-
3 quit gl. & Cy. in d. l. pacta quæ contra. C de pact. † Restat quærere & declarare, quot & quibus modis pacta vestiantur. Et concludendo sub breuitate respondetur, quod vestiuntur octo modis, videlicet re, verbis, literis, interuentu rei, consensu, cohærentia contractus, legis auxilio, & operis initio, vt plenè not. in d § si. & in d. §. sed cum nulla, per gl. & Bar. ff. de pact. De pactis autem quæ vestiuntur cohærentia cõtractus patet exemplum, cum venditioni, vel locationi, aut donationi, vel alicui simili contractui nominato pœna aliqua appponitur, vt C. de pact. inter emp. & vend. l. 2. & l. legem. C. de pact. & ibi plenè per Iac. But. & in l. pacta conuenta. ff. de cõtrah. emp. & de ipsis pactis potest loqui præsens libellus, quæ pacta iuxta contractum apposita sunt in cõmuni vsu; ad quorum obseruantiam quisque compellitur actione ex eo contractu, iuxta quem sunt apposita, vt in d. § sed cum nulla, & ibi not. Et aduerte, q̃ pacta facta p tutorem bona fide, vel curatorem, aut procuratorẽ specialem, vel generalem cum libera, valent & tenent, vt l. rescriptum, in si cum l. seqũ & in l. tutores. in l. contra iuris. § fin. & in § si curæ. ff. de pac. & l. pactum. C. eo. tit.
4 † Quid si plura interueniunt pacta contraria? dic q̃ illa, quæ sunt vltima, derogabunt prioribus, vt l. pacta nouissima. C. de pac. & l. emptor, in princ. l. tale pactum. § 1. & l. si vnus. §. q̃ in speciem. ff. de pact. Et si fortasse pacta

b Cõtra formã vel substantiam q̃ dicantur substantialia quæ accidentalia cõtractus, Cur. Iunior de feud. prima parte, in sexta q. nu. 24. Cagnol in l. cũ qd, num. 3. si cer pet.

c Aut publica persona. vide supra in libel. quo agitur ad pœnã ex compromisso, in verbo applicãdorum, vbi scripsi.

simul consonantia fuerunt dubia vel obscura, interpretanda sunt contra proferentem, vt l. veteribus. ff. de pactis. & l. Labeo, & l. cum in lege. ff. de contrah. emp. & in c. contractus, de reg. iur. lib. 6. & ibi plenè per Dyn. & si vtriusq; paciscentis voluntas concurrit, nec sit processum ad facti executionem, solo contrario consensu interueniente poterunt paciscentes ab ipsis pactis & conuentionibus discedere; vbi autem ad executionem processum fuisset, solus consensus in resolutione non sufficeret, sed facto cõtrario opus esset, vt l. ab emptione. ff. de pact. & l. 1. C. quando li. ab empt. dis cum simul. licet autem dixerim pacta nõ porrigi ad extraneas personas sed ad solas paciscentes, & eorum hæredes & fideiussores, tamẽ in pluribus creditoribus pactum maioris partis noceat minori parti fauore debiti & liberationis. vt l. maiorem, cum l. seq. & l. rescriptum, in prin. ff. de pac.
5 † Et aduerte, q̃ tantum operantur pacta tacita inter partes, quantũ verbis expressa, vt l. item qui conuentionës, & l. qui in futurum, & l Labeo, cum sim ff de pact. possuntq; concipi pure, in diem, & sub conditione tam inter præsentes, quàm inter absentes. interueniente nuncio, vel litera, vt in d. l. pacta. ff. de contrah. emp. vbi autem hmõi pacta realia semel fuerint in fideiussorẽ translata, non licebit debitori postea paciscendo ius fideiussoris ex eis quæsitum auferre, vt l. si. ff. de pac & argu. in l. si hæres meus. C. loc. & l. id quod nostrum. ff. de reg. iur. cum sim. Deinde alia pactorum diuisio subiungitur,
6 quæ est. † q̃ quædam sunt pacta obligatoria, quædã verò liberatoria. Sunt autem obligaturia, per quæ quis astringitur ad aliquid dandum, vel faciendum; vt patet hic in præsenti forma. Liberatoria sunt illa, per quæ qs ab obligatione eximitur & liberatur, de quibus pactis liberatorijs loquitur. l. si vnus. §. pactus ne peteret. & l. si tibi decem. § quædam. & in §. pactus, cum seq. & l. tale pactum. in princ. ff. de pact. Quæ quidem pacta liberatoria, si fuerint generalia, porriguntur ad omnia de quibus processerit obligatio aliqua, licet simplex transactio restringatur, si sit generalis quò ad ea tantum, de quibus fuit cogitatum, vt traditur per glo. & Doct. in l. emptor. in §. Lucius. ff de pactis. & per Cyn. in l. si de certa, & l. sub prætextu. C. de transac. Nec recipiunt nouationem per subsequentem pœnalem stipulationem, tam de iure veteri, quàm de iure nouo, quamuis pacta obligatoria hoc casu iure veteri nouationem reciperent, quæ iure nouo non inducitur nisi exprésse agatur, vt not. per l. rescriptum. ff. de pact. & in l. obligationum fere. §. fin. ff. de actio. & oblig. l. prædia. ff. de actio. emp. coniuncta l.
7 si. C. de nouat. † Item est sciendum, a q̃ quædam sunt
a pacta quæ sunt b contra formam vel substantiã contra-
b ctus, & illa non valent, vt in l. cùm precario ff. de preca. Quædam sunt pacta quæ sunt contra accidentia contractus, & ipsa valent, vt l. pacisci. ff. de pact. & quod not. p glo. & Cyn. in l. 2. C. de iur. emphy. Quædam sunt pacta contra naturam rei, super qua pactum interponitur, & tunc aut fiunt ex interuallo, & non valent, vt l. per seruum §. j. ff. de vsu & habi. Aut fiunt incontinenti in ipso contractu, & tunc aut sunt contraria essentialibus ipsius contractus, & tunc non valent, nec ipse contractus, vt in d. l. per seruum. §. 1. 2. respon. Aut sunt contraria accidentalibus, & tunc non valent, sed contractus tenet, vt in l vti frui. §. primo. ff. si vsufruct. pe. Aut pacta habent simpliciter inducere delictum, & tunc non valent. l. conuenire, ff de pactis dot. & l. si vnus, §. illud. ff. de pactis.
8 † Quid si creditor pactum fecit cum debitore [Quod si non soluerit ad Pasca cadat in pœnam decem flor.] dic, q̃ aut ista pœna est applicanda fisco vel alij tertiæ per-
c sonæ, aut ipsi creditori. Primo casu, c aut publica persona, puta notarius, stipulatus est hanc pœnam nomine fisci, vel tertiæ personæ. & tunc agi potest ad pœnã: aut solus creditor est pactus vel stipulatus ipsi fisco, & tunc nõ valet pactum, nec stipulatio, nec agi potest ex eo per regulam alteri per alterum, de qua in §. alteri. Instit. de inut. stipul. cum sim. probatur hoc per text. in l. arbiter intra certum diem. & ibi not. Bar. ff de arb. Secundo casu prin-

fu principali subdistinguitur, aut pœna apponitur quan-
k titati, l & non ualet, quia præsumitur apposita in frau-
m dem vsurarum; aut facto, & m secundùm aliquos ualet,
de quo no. per Doct. in l. cum allegas, C. de vsur. & per
29 Bart. in l. cum seruus ita ff. de cond. & demon. † Ad il-
lud insuper est aduertendũ, quòd licet regulariter om-
nia pacta obligatoria honesta secundùm bonos mores
b contracta valeant, [b] tamen pactum de futura successio-
ne, cùm per ipsum inducatur votum captandæ mortis
alterius, reprobatum est à iure, vt in l. fin. & l. pactum,
C. de pact. & in l. pactum. de coll. plenius tamẽ circa hoc
sic distingue secundum Bar. Aliquando fit pactum pro
iure futuræ successionis conseruando. Aliquando pro
iure successionis perdendo vel minuendo. Aliquando
pro iure successionis acquirendo. Aliquando de ipso
n iure acquisito certo modo disponendo. n Primo casu
valet pactum, vt Inst. de leg. agn. suc §. fin. Secundo casu
distingue, aut tale pactum est commixtum cum debito,
& tunc valet, vt in l. 1. §. si parentes, ff. si à paren. quis fue.
ma. aut non est commixtum cum debito, & tunc aut fir- p
matur iuramento & ualet, vt in c. 2. de pact. lib. 6. aut nõ
est firmatum iuramento, & tunc non ualet, ut l. pactum,
C. de coll. cum sim. Tertio aũt casu pactum non ualet, ut
l. stipulatio hoc modo ff. de verbo. oblig. & ibi de hoc
plene per Bart. & probatur in l. pactum, C. de pact. & l.
cùm donationis, C. de transact. cum ibi notat. etiam si ta-
o le pactum esset o iuramento firmatum, quia est contra
bonos mores, cũ tollere uel minuere habeat liberam te-
stamenti factionem, ergo &c. vt in c. non est obligatoriũ,
de reg. iur. lib. 6. Quarto & ultimo casu distingue, aut
pactum fuit interpositum super hæreditate hominis in-
certi & indeterminati, & tunc ualet, vt ff. pro soc. l. 3. §.
de illo. Aut super hæreditate hominis certi & determi-
nati, puta Caij. & tunc aut procedit in consequentiam
prioris contractus, & tunc valet, vt l. si quis seruum, ff.
de act. empt. Aut non procedit ex tali consequentia, &
p tunc aut uenit sub quadam uniuersitate, p & tunc ualet,
ut l. 2. §. illud. ff. de hære. vel actio vend. Aut uenit prin-
cipaliter per se, & tunc aut continet liberationem paci-
scentis, & valet, vt in l hæredi. §. filiã, ff. de pact. Aut cõ-
tinet obligationẽ, & tunc aut ille de & super cuius hære-
ditate pactũ interponitur, cõsentit, & tũc ualet, si in ipso
cõsensu pseuerat. Aut nõ cõsentit, vel nõ pseuerat & tũc
non ualet, ut l. fi. C. de pact. & ibi plene per Cy. Et præ-
dicta faciunt ad illam quæst quæ sæpe occurrit in Mon-
teferrato, videlicet [An duo socij possint simul pacisci,
q altero defuncto alter superuiuens sibi succedat] de
qua quæstione tangitur per Cyn. in d. l. fi. & per Bart. in
d. l. stipulatio hoc modo. & ego scripsi super forma libel.
30 quo agitur inter socios &c. vbi uide. † Deinde notandũ
est, quod sunt duo quæ videntur idem, & sunt diuersa,
c scilicet pactum de non petendo, [c] & renunciatio iuris
competentis; ideo autem dixi esse diuersa, quia eorum
effectus sunt diuersi, quod patet, nam si mihi competit
ius petendi fideicõmissum in alicuius conditionis euen-
q to, q non possum huic iuri ante conditionis euentum
renunciare per simplicem renunciationem, sed per pac-
tum de non petendo sic, ut plenè traditur in l. 1. C. de
pact. & l. de fideicom. C. de transa. facit l. si ita scriptum,
§. si sub conditione, ff. de lega. 2. & huius differentiæ est
ratio. secundùm Iac. Butr. & per eum not. in d. l. 1. nam
renunciare est aliquid à se abdicare præter ipsius renun-
ciationem aliquam obligationẽ. Cùm itaque ius de fu-
turo nondum competat, & uerba renunciationis præ-
sens tempus respiciant; ergo non operantur super futu-
ro, arg. l. à colono, ff. de uerb. obli. & l. uerbum erit, ff. de
a uerb. sign. Vbi autem a pactum fit de non petẽdo, tunc
uerba respiciunt præsens tempus, & secundùm illud
operantur; nam statim paciscens obligatur nõ petere in
futurum, ut l. si unus, §. pactus ne peteret. ff. de pact. me-
ritò ergo tale pactũ super iure de futuro tollendo ope-
ratur, vt in d. l. 1. p hoc patet, q male faciunt aliqui notarij
q utũtur hoc uerbo, renunciamt, in renunciationibus iu-
ris de futuro; sed debent dicere [Talis fecit pactum de
non petendo tale quid &c.] vbi autem imprudens nota-
rius uteretur uerbo, renunciauerit. Dicit Iacob. But. q
debebit exponi, id est pactum de non petendo fecit, non
attenta allusione illius vocabuli. arg. l. insulã, ff. de præs.
verb. & l. si uno, in prin. ff. loca. & quia tractatus de fauo-
re, si non ualet ut agitur, ualet ut potest, ut l. an inutilis,
31 ff. de acceptil. † & plenius tamen circa hoc quid opere-
tur repudiatio, quid pactũ, sic distingue. Quædam sunt
iura fundata & causata a consensu duorum, quædam ue-
rò causata a consensu unius tantùm. Primo casu non
possunt tolli, nisi per pactum, ut l. Pomponius scribit,
cum l. sequẽ. ff. de neg. gest. & hoc si uelit quis tollere ea
directò. ubi autem per obliquum tolluntur, sufficit uni-
us repudiatio, uel uoluntas, ut l. solenniter. ff. de sol. & l.
soluendo. ff. de negot. gestis. Idem dic, si talia iura resi-
deant solum apud vnum, licet a principio fuerint causa-
ta consensu duorum, ut puta dominium; nam qui domi-
nium acquisiuit, potest illud à se abdicare sola eius uo-
luntate accedente, ut ff. pro derelict. l. 1. Secundo casu
principali, exemplũ in legato uel fideicommisso, quod
ante eius agnitionem est fundatum in sola persona testa-
toris, ut in l. cùm pater, § fundo. ff. de leg. 2. & tunc aut
r est purũ & tollitur simplici pacto, uel repudiatione r aut
est conditionale, & tollitur pacto tantùm, ut no. in d. l.
1. Vbi autem esset purum & agnitum per ipsum legata-
rium, tunc quia fundatum in persona testatoris, & lega-
tarii, sola repudiatio non ualeret, sed pactum de non pe-
32 tendo sic, secundùm Iacob. Butrig. † Ex quibus omni- a
bus patet, quòd instantiæ litis potest renũciari, simplici
renunciatione siue pacto, ut l. postquam liti. C. de pac.
33 † Hic tamen aduerte, quòd aliud est renunciare liti sim-
pliciter, aliud est renunciare instantiæ litis uel causæ;
qui enim renunciat liti tantùm, ulterius nõ auditur uo-
lens repetere actionem, ut d. l. post quam. qui autem re-
nunciat soli instãtiæ siue expresse, siue tacite, auditur,
uolens iterũ agere, solutis tamen prius expensis, ut in l.
properandum, C. de iudic. & not. in auth. qui semel. C.
34 quomodo & quando iud. † Sed an in hac renunciatione
instantiæ sit necessaria partis aduersæ præsentia, glo. in
d. l postquam. tenet q non, Iaco. Butrig. & Petr. tenet q
sic, uel saltem quòd sit citata, ut no. in d. l. postquam. &
idem in renunciatione litis: sed nec est necessaria præ-
sentia iudicis secundum gloss. & Iacob. prædictum in ta-
li renunciatione litis, uel instantiæ, quò ad ius præsens:
quò autem ad futurũ essent necessaria secundum eum,
unde ad omne dubiũ tollendum sis cautus quando uis
liti uel instantiæ renunciare, facere citari aduersarium,
35 & coram iudice ipsam renunciationem facere. † Sed
quid si aduersa pars contradicit tali renunciationi, an
ea inuita fieri poterit? distingue, aut uolo liti vel instan-
tiæ causæ ex toto renunciare, & possum aduersario inui-
to, ut l postquam, & l. destitiss. ff. de iudi. ita tamen si sol-
uantur litis expensæ Aut uolo differre litis processum,
& non possum aduersario inuito, ut in authen. qui semel
C. quomodo & quando iudex. Aut volo libellum emen-
dare, & possum hodie secundum Odofre. licet glo. con-
tra, ut in l. edita, C. de edendo, cum distinctione ibi posi-
ta, & quæ remanet incorrecta secundum eum. Quæ autẽ
superius dicta sunt in simplici renunciatione, quæ super
iure de futuro non tenet, procedunt in renunciatione fa-
cta extra iudicium: vbi autẽ facta fuerit in iudicio, tunc
habet uim pacti, & tenet super iure de futuro secũdùm
Doctores, vt ibi not. quod tene menti &c.

ADDITIONES.

a Adde Panor. in c. precarium, de preca. & in c. 1. de com-
moda. vbi pacta facta contra substantialia contractus nõ
valent, sed faciunt transire contractum in aliam speciem
contractus per l. vbi ita donatur. ff. de dona. sed contra
accidentalia valent, & tunc dant legem contractui, &
vide eundem Pan. in c. illo vos, de pignor. vbi, quòd ad
cognoscendam speciem contractus magis attenduntur
pacta, quàm verba.

b An

l Et non valet limit. vt per Ias. in l. si penã nu. 3. de verb. oblig.

m Secundũ aliquos valet, concord. allegat. Alex. consil. 127. nu. 3. vol. 5.

n Primo casu vide late Anto. Gabr. de commu. conclus. in tit. de pact. conclus. 1. vbi fecit conclu. q valeat pactũ de inuicem succeden. si modo sit actũ de vniuers. succes. vbi ampliat q valeat cõnentio, vt nullus possit bona stabilia alienare, nec per viam contractus, nec per viam ultima voluntatis, & valet laudũ q unus succedat in bonis mob. uel immob. dummodo remaneat aliquid, & reg. cum ampliat. & limitat. ponit Petr. dne. reg. 151. in 2. part. & regu. 172. in 1. par.

o Iuramẽto firmatum de communi dicit, Frã. Zucar de comm. opi. q. 83. cum late allegatis, per Bergn. Caualca. in tract. de tuto. & curat. n. 302.

p Et tunc valet & est communis vt per Cagno. in d l fin nu. 64. C. de pact. qui consensus potest reuocari, vt ibi nu. me. 87.

q Non possum, Tiraq. in l. si vnquam in princi. nu. 133. C. de reuo. dona. et quid cum iuramento, ibi, & nu. 148.

r Pactum fit, Rip. supra nu. 13 & Cagn. nu. 58. latius nu. 69.

b An valeat pactum de futura successione. vide Bal. in l. consuetudo, C. quæ sit longa consu. Bar. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. obli. Bart. in l. si quis seruum, ff. de act. emp. gl. & Bar. in l. condemnationis, C. de emanc. vide in l. fi. C. de pact. in apost. ad Bart. & vide Alex. limitantem in consil. 83. in 3. vol.

Adde Dyn. in cap. indultum, de reg. iur. lib. 6. col. 5. ver. præterea ius agnationis. Bald. in c. vnico. § moribus, si de feud. fuerit controuer. inter do. & agna. vasal. Dyn. in consil. 49. incip. Thema quæstionis col. fi. versi. præterea illud pactum, Bar. consi. 222. incip. Promitto tibi in 1. vol. Ang. de Vbald. consi. 176. incip. Visis prædictis instrumentis, in 2. & 5. col. Raph. Fulg. consil. 72. incip. Paterfamilias. in 3. col. Pet. de Anch. consil. 105. inci. Incipiam ab vltimo. Ludo. Rom. consil. 26. incip. Pro decisione. in 1. col. Alexan. de Imo. consi. 84. incip. Visa facti narratione, in 5. vol. & consi. 28. incip. Ponderatis verbis. col. 51. in 3. vol Ludo. Gozad. consil. 87. inci. Prima facie videtur, in prin. & consi. 98. inci. In hac causa, in prin. Franc. Curt. Iun. consi. 81. incip. Viso ac diligenter considerato, col. 2. in 2. vol. Dec. consi. 203. incip. An vera. in 1. col. consi. 225. incip. In causa quæ. col. pen. & consi. 188. incip. in causa & lite quæ vertitur. col. fin. & præclarissimum Soc. Iun. in consi. 143. inci. In facto proponitur. nu. 2. in 1. vol: in consi. 21. inci. Præsens casus. nu 3. & 10. in 5. vol. & in consi. 44. incip. Tenore transactionis, eod. vol. per totum. Zilettus.

c Pactum de non petendo. Adde Panor. in c. multiplici, de deci. & Alex. in consi. 112. col. 2. in 4. vol. vbi quis nõ intelligitur renunciasse iuri de nouo superuenienti.

• Pacta. Adde, & an superfluitas vitiet pactum, & dic quòd non. l. qui mutuam, ff. mand. nisi quando est admistum vitium: puta, doli, vel metus. secundum Ias. in l. non impossibile, circa fin. ff. de pact. vbi etiam disputat an illud quod potest fieri per legem, possit etiam fieri per pactum? & tandem concludit, quòd sic. distingue tamen vt per eum ibi, vbi quid de pacto ad statutum. Mansuer.

• Vel repudiatione. Adde, quòd repudiatio iuris de futuro, in iudicio facta valet & tenet, teste Ias. in l. is qui. num. 19. num. 25. ff. de acquir. hæred. vbi plura de repudiatione & renunciatione.

• Pactum de non petendo. Adde, quòd renunciatio etiã iurata, non trahitur ad ius superueniens de futuro, teste Iaso. in l. quod Seruius. nu. 10. ff. de cond. cau. data. & quando quis intelligatur renunciare iuri, quod ignorat, vide eundem in l. 1. nu. 2. nu. 5. 6. ff. de cond. inde. quid de renunciatione generali & speciali, & de clausula, renunciauit conditioni indebiti &c. vide eundem in l. Stichus, §. item quæsitum, nu. 1. 3. & seq. eod. tit. Quid de renunciante omnibus iuribus quæ habet & sperat habere; vide Ias. in l. qui cum tutoribus, ff. de transf. Mansuer.

S V M M A R I V M.

1 *Iuri de futuro renunciatur cum iuramento.*

PRoprio iuramento firmatas. Hic not. vnum singulare, dixi enim supra quòd simplex renuntiatio super iure de futuro non valeat a per d. l. 1. C. de pact.
1 † Quid dices, si fuerit hæc renunciatio iuramento firmata? Dic breuiter, quòd habebit vim pacti, & per consequens tenebit, b iuxta ea quæ not. per Bar. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. & quę scripsi super forma libelli venditionis.

a Quid sit treuga multa circa istã materiã vide Nicol. Moronum in trac. de fide treuga, & pace.

ADDITIONES.

a Non valet. Adde tex. in l. qui superstitis, ff. de acquir. hære. & in l. is qui hæres. eo. tit. in l. si ita scriptum, § si sub conditione, ff. de leg. 1 & in cap. ex multiplici. extra de decim. Zilettus.

b Tenebit. Adde, quod hoc idem tenet Rapha. Cuma. in l. is qui hæres, in princ. ff. de acquir. hære. & ibi Alex. de Imol. qui id dicit esse notandum, & alibi non legisse. & ibi quoque Ias. dicens hoc singulare. Idem Raph. in cõs. 114. inci. Antonius Benedicto filio. in quarto dubio Io. de Imol. in c. 1. de commo. & in c. cum contingat. in 3. memb. ad fi. vers. & adde prædictis, quòd licet renunciatio generalis extra de iureiuran. Ludo. Rom. in consi. 21. incip. Propositæ, col. 1. ver. secundo, quia interuenit. Idem Alex. in l. sed & si quis, §. quæsitum, col. 1. ver. item intellige istum tex. ff si quis cau. & in consi. 133. incip. Super quæsitis. col. 3. ver. Immo. etiam, in 3. vol. Dec. in consi. 10. cuius initium est, quando valeat. col. fin. ver. accedit etiam iuramentum. & in consi. 379. es ordiente requisitus pro consilio. col. 4. versi. accedit iuramentum, & colu. 5. ver. vltimo non obstat. Bane. in tract de virib. iura. vers. 83. incip. Per simplicem, Afflic. decis. 381. in fi. primi dubij, Tiraquel. in l. si vnquam, in præf. nu. 138. versi. & alias etiam videmus. C. de reuocandis donatio. Zilettus.

DEberet me in Angliam. Istud pactum cum sequentibus informatur à stipulatione, de qua præsumitur coherentia ipsius, & erit pactum vestitum cohærentia contractus, de quibus vestimentis, & eorum effectibus seu viribus, & qualiter eorum fiat nouatio, & si pacto sit adiecta pœna, an si non valet pactum, valeat accessorium scilicet pœnà, non dico hic, quia est materia valde subtilis & profunda, quæ potius relinquenda est Docto. quàm notariis, quia pro eis facta est compilatio huius operis, & quia; vt inquit Seneca [magna est dementia hominis superuacua addiscere in tanta temporis egestate.] Et tamen si cupias in hoc laborare, recurre ad nota: per Cyn. in d. l. pacta quæ contra, & per Iac. Butr. in d. l. legem, & in l. pacta nouiss. & l. si pacto, quo pœnam, & ibi per Cyn. C. de pact. & in d. l. si si vnus, in §. pactus ne peteret. ff. de pact. vbi plene per Bart. & Iacob. Butr.

S V M M A R I V M.

1 *TRansactio & pactum an differant, quid sit conuentio, quid treuga. quotuplex treuga. & quid transactio. 2. 3. 4. & 5.*
6 *Transactio an possit esse gratuita.*
7 *Transactio quot modis vestiatur.*
8 *Pœna promissa rato manente pacto, an peti possit simul discedendo à transactione.*
9 *Pœna commissa, an possit post tempus mora purgari.*
10 *Quæ personæ possint transigere.*
11 *Transigi super quibus possit.*
12 *Super præbenda vel ecclesia non potest fieri transactio.*
13 *Quæ sit pœna contrauenientis transactioni.*

TRansactiones impleuit, & executioni mandauit
1 &cæt. † Sciendum est, quòd inter pacta & transactiones est ea differentia, quæ est inter genus & speciem; nam omnis transactio est pactum, sed non econ-
2 uerso. vt colligi potest ex definitione vtriusque. † Aliud est sciendum, quòd nomen conuentionis est omni alio nomine generalius, vt in l. 1 §. conuentionis verbum ff. de pact. vt supra dixi, & transit vt plurimum in aliud nomen specialis contractus vt ibi dicitur, vnde aliquando conuentio transit in nomen treugæ; aliquando in nomen pacis, quæ specialia nomina sunt apud princi-
3 pes in communi practica. † Quæro ergo pro te iuue-
a nis, quid sit treuga? a Respon. treuga est securitas præ-
b stita personis & rebus, vsque ad certum tempus, discordia nondum inter partes finita, secundum Inn. & Goff. in c. 1. & 2. de treug. & pa. Inde quæro, quid sit pax, vnde secundum eos, pax est discordiarum finis. Ex his
4 patet differentia inter pacem & treugam. † Deinde sciendum est, quòd duplex est treuga, videlicet canonica & conuentionalis, secundum eos, & gl. vbi supra. Canonica treuga est illa, quam ius scriptum inducit, disponendo, quòd quilibet sit securus certis temporibus

mai in persona & rebus, vt puta die veneris vsque ad diem Dominicam, & ab aduentu Domini vsq; ad octauam Epiphaniæ, & à Quadragesima vsque ad octauam Paschæ, vt habetur in d.c.1. Conuentionalis treuga est illa, quam partes inter se faciunt, quæ ab ipsis partibus est inuiolabiliter obseruanda, per totum illud tempus, de quo simul conuenerunt, secundum Doct. præ-
5 dictos. † Viso ergo quid sit pactum, videamus quid sit
b transactio. [b] Est autem τ transactio secundum Azo. &
τ Goff. in sum. sua tit. de trans. de re dubia, & lite incerta nondum finita, quædam non gratuita pactio, vt probatur in l. 1. ff. de transa. & in l. transactio. C. eo. tit. quã
6 definitionem declara, vt ibi not. † Ad aliud tamen aduerte, quòd in præmissa definitione exprimitur, dum dicitur [non gratuita pactio] quia transactio nullo dato, vel promisso, aut retento non tenet, vt in d.l. transactio. & in cap. super eo de transa. Quid ergo, si facta est transactio aliquo hinc inde promisso, vt hic fuit, & alter non
v obseruat transactionem v an poterit agi contra eum? Hic aduerte, quod quotidie propter fidem modicam, quæ in hominibus regnat, occurrit ista quæstio, in qua sic conclusiue comprehende; quòd regulariter ex nuda transactione non agitur, sed solum excipitur, vt hæc habentur & not. per glo. & Doct. in l. siue apud acta. & l. cum proponas. & l. si super. & l. si pro fundo. l. cum mo-
7 ta. & l. si quidem, C. de transac. † Vestitur autem transactio quatuor modis, videlicet traditione, stipulatione, iuramento, & acceptatione, vt d.ll. & l. si quis maior. C. eod. titu. Sed an eo casu, quo transactio sit vestita traditione, si ille qui recepit traditum non impleat transactionem ex parte sui, sed recuset stare transactioni, possit contra eum agi ad vtrunque, videlicet ad repetendũ sibi traditum, & ad transactionem obseruandam? dic, quòd non regulariter, vt in d.l. cum proponas. & l. qui fidem, ff. de trans. Ratio est, quia ex ea parte, qua petit stari transactioni, ipsam approbat. Ex ea autem parte, qua repetit solutum, illam impugnat, & sic est sibi contrarius, ergo repellẽdus. l. 1. C. de furt. cum ibi nota. Fallit hæc regula in tribus casibus. Primus est, si per pactum sit actum vt vtrunque peti possit; quia dictum est [Rato manente pacto] vt in d.l. qui fidem. & in d. l. cum proponas. per quod no. quòd quis ex pacto auditur allegãs contraria. Secundus est in trãsactione iuramento vallata, vt in d. l. si quis maior. Tertius est, quando prima actio fuit per acceptilationem sublata, vt in l. vbi pactũ.
8 & ibi no. C. de transact. † Sed quid dices, si in transactione vna pars ab alia stipulata est pœnã si cõtrafiat rato manente pacto, & promissor pœnæ contrafecerit transactioni, & stipulator velit pœnam petere, & à transactione discedere, an possit vtrunque facere? glo. determinat, quòd sic in d. l. qui fidem, licet aliqui teneant contra, vt ibi not. per Bart. & ego scripsi super forma li-
9 belli, quo agitur ad pœnam ex compromisso. † Quæritur circa præmissa, quid si pœna sit commissa, quia ad diem statutam non soluit promissa, an liceat post diem
c offerre, & moram [c] purgare? dic, A quòd sic infra pau-
A cos dies. argumen. l. si in lege, §. colonus, ff. loca. & l. cũ dies, in fin. cum l. seq. ff. de arbit. & l. si post tres. ff. si quis cautio. & l. sed si alia. ff de constit. pecu. licet gl. & Iac. Butr. in l. siue apud acta, distinguant, vt ibi not. aut mora commissa insurgit obligatio legalis, & tunc potest purgari, vt l. si ita quis, §. Seio. ff. de verb. obl. aut insurgit obligatio conuentionalis, & tunc quando habet diem, non potest mora purgari, vt l. magnam, C. de contrahẽ. & commit. stip. in l. traiectitiæ. §. de illo. ff. de actio. & oblig. Aut nulla sequitur obligatio, & tunc potest quandocunq; mora purgari, vt d.l. siue apud acta. de qua purgatione moræ plene not. per Bar. in l. insulam, ff. de ver.
10 obl. † Si quæratur, B quæ personæ possint transigere.
B dicendum est, quòd illæ quæ possunt pacta facere, de quibus in alia præcedenti glo. dictum est, & probatur in l. pactum, C. de pact. & in l. rescriptum. in fi. cum seq. cum simil. ff. de pact. & in l. rescriptum. in fin. cum seq. cum simili. ff. de pact. & in l. præses, C. de transac. Sed licet tutor & alij administratores seculares possint transigere, tamen prælati ecclesiastici non possunt transigere sine suo capitulo, vt in c. contingit. ext. de transa. cum
11 ibi not. † C Super quibus autem rebus & negociis pos-
C sit transigi, plene not. per Azo. & Goffr. in summis suis; tamen colligendo aliqua, dic quòd regulariter super omnibus, & de omnibus fieri potest transactio. Fallit
D in certis casibus. Primo fallit D in causis spiritualibus, vbi spirituale pro spirituali datur, vt in c. constitutus, e extra de trãsact. licet compositio gratuita valeat, vt no. per gloss. in cap. 2. & in c. de cætero, extra eod. tit. Item fallit in criminibus, seu delictis, in quibus non imponitur pœna sanguinis, vt in crimine adulterij, & in crimine falsi. In cæteris autem criminibus, in quibus pœna
d sanguinis [d] imponitur, valet transactio, & hæc omnia habentur in l. transigere, C. de transact. & per Azo. & Gotfred. in summa. Item fallit in alimentis futuris, super quibus sine præsidis cõsensu nõ tenet transactio, vt in l. de alimentis. D. de transact. l. cum hi. in prin. & §. 1. & seq. ff. eod. tit. Item fallit, si transactio fiat super con-
e tentis in testamento non viso, nec cognito. [e] l. de his. ff. eo. tit. Item fallit in iure subiectionis. super quo non tenet transactio, vt in c præterea, extra eo. tit. Item fallit in generali iurium remissione, quæ non extenditur ad iurisdictionem, vt 16. q. 2 in c. visis. in fi. nec etiam ad visitationem & procurationem. extra de dona. in c. pastoralis. & extra de censi. in c. cũ venerabilis. nec ad reuerẽtiam, l. si. C. de bon. quæ lib. nec ad cathedraticum,
12 vt extra de dona. c. pastoralis. † Ex prædictis autem patet, quòd si de & super ecclesia vel præbenda sit inter aliquos controuersia, ad quem ipsorum de iure pertineat ex collatione habita vel prouisione à summo Pontifice vel Episcopo, quòd inter eos non potest fieri de
f ipsa ecclesia aliqua trãsactio [f] quia est res spiritualis, vt traditur in c. cõstitutus. extra eo. ti. licet fieri possit quædam gratuita compositio, vt in c super eo. extra eo. cum simili. Si tamen de iure dominij vel proprietatis ipsius ecclesiæ inter duos Episcopos vel Abbates controuersia esset vtroque contendente ius suæ ecclesiæ ad eum pertinere, tunc inter eos posset illa transactio fieri; quia etiam inter eos posset fieri permutatio, vt not. in c. ad quæstionem. de rerum permut. & 16. q. 3. c. inter memo-
13 ratos. † Quæritur, quæ sit pœna eius, qui venit contra
a transactionem. Respondeo, quòd aut transactio est a val-
* lata iuramẽto, & tunc efficitur infamis * & restituit ac-
* cepta, & nihilominus cogitur * stare transactioni, vt in l. si quis maior. C. de transact. immo si est in dignitate constitutus, priuatur ipso iure dignitate sua qua fungitur, vt in l. pen. in fi. C. de dignit. lib. 12. & ibi no. per gl. quod multum no. pro illis qui quotidie faciunt compromissa iuramento vallata, & fertur inde sententia per arbitros, quæ præcipiunt obseruari sub pœna in compromisso contenta, quæ appellatur quædam transactio, vt in Auth. vt differ. iudi. §. si interim. nã si aliqua pars contrauenit vel appellando, vel supplicando incipi, vel alio modo, videtur quòd incidat in pœnam prædictam. Aut transactio non est vallata iuramento, & tunc tenetur ad interesse, & aliam pœnam, de qua in transactione expressum est, vt ibi not. & in d.l. si quis maior, & l. cum mota, & l. si pro fundo, cum simil. Et quod dictum est de transactione iurata, idem censendum est de quacunque simplici promissione iurata, vt determinat gl. in d. pen. C. de dignit. quia lex magis considerat ipsum periurium, quàm qualitatem contractus; quòd est multum not. pro variis instrumentis contractuum, in quibus apponitur
* iuramentum, * & sæpissime contra fit à partibus. Am-
* plius scias, quòd talis * periurus potest accusari criminaliter ad pœnam criminis stellionatus. quæ est exilium temporale, vel loco exilij alia pœna pecuniaria iudicis arbitrio imponenda, vt in l. de periurio, & l. 3. §. pœna autem. ff. de crim. stell. de quo no. per Cyn. & Iaco. But. & Bald. in d. l. 1. C. de iureiuran. quæ pena criminalis ligat quoscunque periuros secundum gloss. in d. l. de periuro. quæ opin. secundum Doct. est restringenda, quando

τ Transactio secundum Azo. vide late Io. Bap. Caccialup. in trac. de transact. in princ. vbi omnia declarat, & ponit etiam deriuationem transactionis.

v An poterit agi contra eum late Io. Bap. supra q. 14.

A quod sit late Decis. Perusi. 90

B Qua persona Io. Bap. supra q. 7.

C Super quibus Io. Bap. sup. q. 9.

D In causis spiritualib. supra d q. 9. nu. 11.

a Vallata iuramẽto quatuor incurit, vt Io. Bap. q. 18.

quando iuramentum est super aliquo de futuro quod bert interest alterius, vt no. in d. l. 2. Est autem optima cautela in omnibus promissionibus & obligationibus facere apponi iuramentũ, vt cauillosi debitores per hác viam deterreantur, & compellantur satisfacere creditoribus suis, ergo &c.

ADDITIONES.

* An potest Agi, Adde Rom. consi. 144. col. 1. in fi. vbi quód si transigenti ex causa transactionis promissa non seruentur: licitum est sibi cum eum quo contraxit fallere, non seruanda quæ promisit, ex reg. frangenti fidem &c. de qua per eundem Rom. consi. 155. vlt. dub. 204. nu. 9. Alex. consil. 31. num. 9. lib. 2. quod procedere dicit Rom. d. consi. 144. etiam si iuramentum interuenerit l. si proponas. C. de pac. l. si quis maior. C. de trans. Barb. consi. 36. col quæ antepen. præcedit ver. tertio aduersus. Mar. Iun. consil. 77. nu. 143. lib. 1. Masuer.
* Infamis. Adde Host. In summa tit. de iureiur. § fin. Nat. cons. 19. & quæ habentur supra sot. oppo. contra testes ver. periuri. Masuer.
* Cogitur. Adde, quod purgatio moræ non admittitur in casu l. si quis maior. secundum communem per Dec. consil. 453. nume. 14. Masuer.
* Iuramentum. Adde, quód licet iuramentum obliget præcise ad factum: hoc tamen intelligitur quando factum est possibile, aliás sufficit iuramentum seruari prout est possibile, teste Aym. cons. 12 col. 1. & vlt & est limitatio ad communem consi. Ias. in l. si pecuniam. col. 7. ff. de cond. caus. dat. quod iuramentum obliget præcise ad factum, de qua etiam per Dec. cons. 272. col. 3. in fi. Quam limit. plenius tractat Ias. in l. quãuis: nu. 4. ff. de in ius voc. pro quo vide quæ scribit Villal. inter com. opi. lib. 13. ver. obligatus ad factum. Declara, vt per Viui. com. opi. lib. 2. conclu. 200. Mathes. sing. 54. Gabriel. com. opin. lib. 2. titu. de iureiuran conslu. 4.
* Periurus, Adde, quód non dicitur periurus qui iuramentum non seruat ex causa a iure permissa, teste Ias in l. si. ff. qui satisd. cog. vbi. tractat materiam & in d. l. num. 23. vbi disserit an lex ciuilis vel statutũ laicorum possit disponere super iuramento & ibi concludit quod non, nec illud remittere vel relaxare, etiam ex causa, vt ibi num. 26. & de pœnis periurij, & quómodo puniatur periurus vide eundem in l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. ff. de iureiur. vbi quid in teste? quid de blasphemo? & ibi nu. 3. qualiter debeat formari libellus, quando criminaliter agitur contra periurum, vt extraordinarie puniatur, & quæ causa excuset á periurio, Vide eundem Ias. in l. qui iurasse. col. 1. & 2. ff. eo. vbi declarat, & inter alia nu. 5. quód difficultas excusat á periurio, & post nu. 9. quód impotens ad soluendum non est periurus quó ad actum, sed nõ quantum ad Reatum & pœnam periurij. Quas conclu. declara vt per. Ias. in l. videamus. §. 1. nu. 9. & seq. ff. de in lit. iur. Quid in prorogatione facta per creditorem debitori lapso iam termino soluẽdi: an fieri possit sine periurio? & an habeat vim apostolici quó ad remissionem. & dic, vt per Ias. in l. Labeo. ff. de iureiu. vbi concludit quód non, distingue tamen vt per eum & Rol. consi. 34. lib. 1. Anch. consi. 198. Fely. in c. 1. de iureiur. Qua in materia periurij, vide eundem d. l. videamus § 1. ff. de in lit. iur. quid de Canonicis qui fecerunt constitutionem iuratam, de non recipiendo aliquem vltra numerum taxatum, quæ constitutio confirmata fuit per superiorem adiecta clausula annullationis: & dic, quód excrescentibus redditibus ecclesiæ possunt alium recipere supra numerum iuratũ, nec per hoc sunt periuri, cum iuramentum intelligatur rebus sic se habentibus &c. secundum Ias. in l. quod Seruius. nu. 11. ff. de cond. causa data, licet idem contrarium alibi dicere tenuerit. Masuer.

a Treuga, vide per Doct. in rubr. de treu. & pace, Archid. in s. illi qui sunt 24. q. 4. Doct. in l. conuentionum. ff. de pact. & an idem iudicandum sit de treuga quod de pace. vt homines vadant securé. vide Rom. sing. suo. 303. Adde Porci, Instit. quib. mod. ius pa. po. soluitur, in §. si ab hostibus. col. 3. ver. ex quo sequitur. & Iulium Ferretum tract. de Feriis. nu. cum seq. Ziletus.

b Transactio quid sit. vide tex. in l. elegãter. §. si quis post. ff. de cond. inde. & in l. 1. in § si. de transa. & in l. transactio. ff de verb. oblig. & gl. in c. super eo. de deci.

c Moram. Purgatio moræ quando admittatur. vide per Ludo. Ro. consi. 52. & 427. & per Fran. de Are. consil. 95. * Moram, Adde facere quæ scribit Ias. in l. non omnis. primo responso. nu. 7. ff. si cert. peta. vbi quærit, an ante lapsum temporis oriatur obligatio, & loquitur de eo qui promisit facere domum, vel aliud vsque ad certum tempus, & an difficultas excuset á mora vel pœna? distingue, vt per eundem in l. non moram. nu. 6. & 7. ff. de in lit. iur. Masuer.

d Sanguinis. Adde Rom. consi. suo. 688. incip. tu audiuisti l. transigere. per Pau. de Ca. consi. 150. Adde an transactio in criminalibus sit permissa. Rober. Maran. in tracta. de ordi. iudici. in 6. par. nu. 50. cum pluri. seq. Foller. in praxi crimi. ciui. in 2. par. par. 1. princ. in ver. audiamus exceptiones, nume. 31. Ziletus.

e Nec cognito. Ang. consi. 94.

f Transactio. * An prælatus possit transigere super rebus ecclesiæ, vide Fed. consi. 94. Ro. consi. 348.

* An prælatus Jo. Bap. supra q. f. num. 9.

Forma libelli in causa venditionis.

COram vobis Do. Bes. Vicario &c. agit & in iure proponit Ioan. de Belcius Papiensis, contra & aduersus Martinum Sacsum, & contra quamcunque aliam personam pro eo seu eius nomine in iudicio legitime comparentem dicens & proponens, quod anno. 1400. mensis Decemb. suprascriptus Marti. vendidit & tradidit suprascripto Ioanni pretio floren. centum boni auri & iusti ponderis petiam vnam vineæ quæ est perticarum centum, positam & iacentem in & super territorio sancti Alexij campaneæ & districtus Pap. cui cohæret &c. idemque Io. cessit & mandauit omnia iura omnesque actiones tam reales quám personales, vtiles & directas, mixtas & hypothecarias ipsi Mar. venditori spectan. & pertinen. ponens ipsum Io. in locum suum, ac constituens ex nũc, dictus Martinus venditor se tenere & possidere dictam petiam terræ nomine & vice dicti Io. ac eidem Io. promittens de euictione & legitima defensione, & sub eius iuramento corporaliter præstito ipsam venditionem in totum obseruare & contra eam nullo tempore contrafacere, nec venire, confessusq; insuper fuit idem Mar. se á dicto Io. dictum pretium integre habuisse & recepisse, prout prædicta omnia & alia plura latius patent quodam publico instrumento venditionis facto, tradito & rogato, anno & mense & die prædictis per talem notarium. Rursum dicit & proponit suprascri. Io. quod licét prædicta omnia & singula & plura alia suprascr. Mar. promiserit, gesserit, & fecerit, nihilominus ipsam petiam vineæ post contractam dictam venditionem in se retinet, & contra bonam fidem & voluntatem dicti Io. ipsiusque vineæ corporalem possessionem dimittere & relaxare denegauit, fructus præterea redditus & prouentus eiusdem iam dictus Mar. habuit & recepit á tempore dictæ venditionis citra, pretij & valoris singulo anno, vno cum alio computato floren. 26. indebitẽ ac iniuste, ac contra voluntatem ipsius Ioan. quam quidem petiam vineæ fructusque & redditus antedictos seu eorum pretium & valorem, aliaque damna expensas & interesse passa & facta per ipsum Io. prædictus Mar. super hoc sæpius sequisitus dimittere & relaxare, tradere & soluere d. Ioan. indebite recusauit præsentialiterq; recusat.

recusæ. Quare cum prædicta uera sint, petit & requirit Io. suprascri. quatenus per vestram diffinitiuam sententiam, & omni uia, iure, modo, & forma, quibus melius fieri potest, condemnetis, & condemnatum iuris remediis compellatis, supradi. Mar. versus supradi. Io. ad tradendum, dimittendum, relaxandum & soluendum, singula singulis congrue referendo, suprascri. Ioan. emptori prædictam petiã terræ simul cum fructibus inde perceptis si extant, & si non extãt eorum valorem & æstimationem, prout superius est taxatum & liquidabitur in processu. necnon condemnetis vt supra eundem Mar. in ipsis fructibus quos percipere potuit, damnisque interesse, expensis passis, & factis perdictum Ioan. & de patien. in futurũ protestatur. & prædicta petit fieri & executioni mandari per uos &c. deducendo in præsenti iudicio omne ius &c. saluo iure &c. non astringens se &c.

SVMMARIVM.

1 *Contractus emptionis & venditionis quæ sint substantialia.*

2 *Venditio dissoluitur per contrarium dissensum.*

3 *Venditio præsumitur simulata uenditore probante de deceptione ultra dimidiam iusti pretij.*

CORam vobis. Quantum quotidianus, & practicabilis sit hic tractatus vẽditionum, nouit totus causidicorum cætus, ideoque bene studendus, memoriæque commendandus. Ad cuius euidentiam est sciendum, quòd regulariter quælibet res nedum pro-
A pria, sed etiam A aliena potest vendi, dum tamen sit in nostro commercio, vt in l. rem alienam. ff. de contrahen. emptio. & in l. 2. eo. titu. fallit in pluribus casibus, qui habentur in l. sed Celsus, in prin. cum sim. ibi not. ff. de contrahẽ. emp. quos posui supra in primo libello. in glo.
1 super ver. veris & legitimis titulis. † Deinde sciendum
* est, quòd tria sunt de * substantia venditionis, & altero
B ex his deficiente reddit venditio ipso iure nulla. B Primum substantiale est partium consensus, vt. l. 1. in fi. & in l. venditionibus. in prin. ff. de contrahen. emp. cum simil. ibi no. facit l. consensu. ff. de actio. & oblig. Secun-
C dum substantiale C est pretium in pecunia numerata, non in specie vel in re, vt in d. l. 1. ver. sed an substantiæ, & l. 2. in fi. ff. eo. titu. de contrahen. emp. & in §. pretium. Institu. de emp. & uend. Tertiũ substantiale est res quæ venditur, quia sine re non potest contrahi venditio, vt in d. §. pretium. ff. de contrahen. emptio. l. nec emptio. facit l. naturalis, in princ. ff. de præscr. verb cum simil. Et hæc vera in venditionibus communibus rerum priuatarum. In uenditionibus rerum ecclesiæ ciuitatum,
* aut pupillorum & * minorum vltra prædicta requiran-
D tur & alia. D In rebus quidem ecclesiæ recurritur ad formam traditam in auth hoc ius porrectum. C. de sac. san. eccle. & 13. q. 2. c. sine excep. & in c. dudum. de re.
E eccl. non alie. lib. 6. E In rebus autem ciuitatis seruatur forma tradita in l. fi. C. de ven. re. ci. lib 11. in uendi-
* tione rerum pupilli & minorum seruanda est * forma tradita in l. magis puto in § ne passim. ff. de re. eo. & l. lex quæ tutores. C. de admi. tu. In uenditione insuper rerum fiscalium decurrimus ad formam traditam per tex. & glo. in l. 1. C. de fid. instr. & iu. hast fisc. lib. 10. cum simil. ibi nota. Verumtamen si fiat contractus simpliciter inter priuatos, debet attendi forma quæ consueuit seruari in loco contractus, vt in l. quod si nolit. §. quia assidua. ff. de ædi. edic. & not. per Bar. in l. ex ea parte. ff. de verb. obli. & in l. si prius §. Plautius. ff. de aqua
2 plu. arcen. † Et no. quod sicut ipsa venditio consensu
* perficitur, ita econtrario partium consensu * dissoluitur & resoluitur, iuxta doctr. traditam in l. ab emptione. ff. de pac. & ff. de rescinden. uend. l. emptio. & l. cum emptor. in fi. facit l. 1. & 2. per totũ. C. quando li. ab em. dis. & de rescinden. vendi. Premissa autem habent locum in
* vera venditione, sed * in simulata nõ procedunt, quia in ea deficit consensus, cum aliud agatur quàm dicatur, ut in l. nuda. ff. de contrahen. emptio. & in l. 2. C. plus ual. quod agi. & ibi no. Et ob hoc nulla esse censetur in tantum, quòd ex ea non transit dominium nec possessio
a a in emptorem, vt determinat Barto. in l. emptor. ff. de aqua plu. arcen. in dubio tamen statur instrumento, & præsumitur vera venditio, & non simulata alio in contrarium non probato, vt determinat glo. in l. quamuis. C. si quis alt. vel sibi. & l. cum propriam, & l. multum interest secunda respon. C. eodem titulo cum l. precibus. C. eodem titulo & l. optimam. C. de contrahen. &
3 committen. stipu. † Veruntamen si venditor probet se deceptum vltra dimidiam iusti pretii, & quod sint facta sit licentia de retrouendendo, tunc venditio simu-
b lata præsumitur. b Aliqui tamen requirunt tertium scilicet, quòd emptor sit solitus fœnerari, vt plene de his traditur per docto. in d. cap. ad nostram. extra de emp. & vend. & in ca. illo vos. de pigno. & in l. secunda. C. de pact. inter empt. & ven. Præsumitur etiam simulata venditio, si venditor post venditionem permansit diu in possessione rei venditæ sine alia noua causa, colligendo sibi fructus spacio triennij vel vltra, vt determinat Barto. in l. post contractum. ff. de dona. arg. l. si quis, in fin. C. de nat. lib. & l. si qui. ff. de acquir. hæred. & l. sicut, in §. superuacuum. ff. qui. mo. pig. vel hypo. sol. & pro tanto consuetum est á pluribus obseruari, quod statim vel post aliquot dies venditione contracta faciunt locationem in ipsum venditorem de ipsa re vendita sub certa annua mercede, vt videatur venditor tenere & possidere ex noua causa: crederem tamen consultius esse, quòd emptor alij rem locaret, quam ipsi venditori. Item præsumitur venditio simulata, si creditor pactus sit cum debitore, vt res pignori obligata non soluta pecunia ad terminum deputatum sit vendita pro pecunia debita. vt l. 1. & 2. C. de pac. pign. secus autem si pactus sit, vt sit empta iusto pretio, quia tunc fiet rei æstimatio, & secundum ipsam æstimationẽ intelligitur facta vera venditio. vt l. si fundus. §. fi. ff. de pig. & no. in d. l. 1.

A Aliena potest vendi. Declara, vt per Fabia. de Monte in tract. de emptio. & venditio. q. 4. princi. in 4. q. illius partis.

B Primum substantiale, late Affli. decis. 280.

C Est precium, ã debeat esse certum, Arius Pinel. supra in l. 2. in 2. par. c. 3. in princi. vbi ponit multas quæstiones, de rescind. vendit.

D In rebus quidem ecclesiæ, vide supr. in libel. in actio. reali. in verbo veris, ac legitimis nu. 69.

E In rebus autem ciuitatis, Rolan. a Valle consil. 90. vol. 1.

ADDITIONES.

* Substantia, Adde Ias. in l. Iurisgentiũ §. adeo. ff. de pact.

* Et minorum, Adde quod non valet decretum iudicis super alienatione rerum immobil. minoris quando eodem temporis momento fuit interpositum quo tutor creatus fuit, quia ex temporis breuitate non præsumitur causæ cognitio adhibita, teste Iaso. in l. secunda §. prætor ait. numero primo. ff. de in ius vocan. Masuer.

* Forma, Adde Ias. in l. nec quicquam. §. vbi decretum. num. 69. 80. ff. de off. procons. in l. mandata, nu. 3. num. 7. ff. de offic. eius. Masuer.

* Dissoluitur, Adde, quod regula quæ habet: quòd in contract. innominatis re integra locus est pœnitentiæ: procedit nisi contractus innominatus tendat ad liberandum, teste Ias. in l. si cum fundum, column. secunda num. 4. & seq. ff. de pact. de qua materia pœnitentiæ, & an habeat locum in contract. permutationis: vide eundem Ias. in l. rogasti. ff. si cert. pet. Qui autem dicantur. contract. innominati qui sint quomodo stant, & quot sint contractus innominat respectiui? vide eundem Iaso. in l. si quis cum debitore. ff. de iureiur. & an transactio sit contract. innominatus, & in eo locum habeat pœnitentia; eundem in l. dedi. column. prima numero 12. ff. de cond. cau. dat. & in l. fi. col. penult. eodem tit. vbi declarat quomodo procedat Reg. quod in contract. innominatis habeat locum pœnitentia de qua per doc. in apostil. ad Bar. in l si pecuniam num. 9. & 10. ff. de cond. cau. dat. Quid, quando in dictis contractibus oriatur obligatio & actio, & dic, quòd in eis non oritur nisi secuto implemento, &, ex implemento vnius incipit pars aduersa obligari, declara tamen vt latius per eundem in l. quoties in diem. col. 2. de verb. oblig. Quid in contractibus bonæfidei? & dic non habere locum pœnitentiam altera parte inuita, l. inciuile C. de rei

vend.teste Afflic.decis.180.nu.6.nu.10. Cur.in d.l.si cũ fundum ff.de pac.ubi concordat cum doct. Ias.ibi,quòd d.reg.locum non habeat in actu liberatorio, quòd autẽ contractus nominatus merè & simpliciter non admittat pęnitentiã: nec in eo locus sit conditioni ob causam, nec recedatur ab eo ex capite causæ non secutæ, habetur,in d.l.incivile de rei uend.in l.sicut C.de act.& obl. per Nat.cõs.171.post Bar.in l.fi.col.fi.ff.de cõdi. ob cau. per illum tex.& tex. in l.1.ff.de rer.permuta. Osasc.decis.98.nu.12. Dyn.in reg. quod semel.nu.10. & seq.de regu.iur.lib.6. Rol.consi.3.nu.33.consi.8.nu.59.lib.1. ubi quòd licet prædicta concl.regulariter locum nõ habeat in contractu innominato; non tamen procedit si ad sit iuramentum,quia tunc etiam in eo locum non habet pęnitentia,ex supra alleg Quid in contractu emptionis & uenditionis, & similibus.& dic,quòd illi nuda uoluntate non tolluntur,nisi utriusque consensus interueniat ex not.per Bar. in l. Pomponius scribit nu.4.ff.de neg. gest. Masuer.

* In simulata, Adde, quæ habentur supra for.opp.contra instru.ver.tum quia.& ver.seq & quæ ponit Roma.cons. 246. Ias. in l.nemo potest. 1. lec.nu.41. & alijs seq.ff.de

a lega 1. A & quandu dicatur contractus simulatus, uide Bart.in l. emptor. ff. de aqua plu. & qualiter differant contractus fictus & simulatus, vel imaginarios, dic ut p Ias. consil.56.lib.1.nunquid autem prætextu iuramenti ualeat, uide ibi & quando præsumatur actus simulatus & ex quibus, vide doc. ad Bar.in l. post contractum. de don.& quando arguatur simulatio ea eo,q post contractum donans uel vendens adhuc possideat, dic ut per Castr.1.consi.20.lib.1.ubi quando contractus fiat pure & simpliciter, & quid quandu sit sub conditione uel ad diem,vel cum reseruatione,uide ibi. Masuer.

A Et quando dicatur cõtractus simulatus, multa ponit Cassa. in consuet. Burgun. Rubri. 10. §.12.in princi.

a Nec possessio. quòd ea contractu simulato transire non possit dominium est clarum,quid de possessione hic tenet quòd non transit,& ita Bar.quòd,venditiones requirunt consensũ.l.2.C.de contrahen.emp.& ideo consensus est de substantia, quia simulata uenditio non est uenditio ratione consensus, nec habet substantialia; quia quod procedit nihil operatur, nisi radicetur ea mente. ff de sup.leg l.Labeo.§. idem tubero, ita tex.cum glo.& Bal.in l.3.C. de contrahen. emptio. quòd ea simulato contractu non transferatur etiam possessio licet ex continuli sic, uidetur tenere An.alleg.pro casu sing.d.l.emptori.l.1.§.si videtur .ff.de acqui.pos. & merito quia in contractu inutili non deficit consensus,in simolato sic, & sic substantia deficit & in acquisitione possessionis requiritur animus l.3.§.Neratius.ff.de acqui.poss. sed Bar.in d. l. emptor, videtur tenere quòd possessio transfertur, si hoc agator, sed quomodo potest hoc agi, ut dictum est supra si deficit consensus? Ego reperio decisiu.d. Bald. quæ omnia declarat in c.imperialem.§.calidis, de prohi.alie.feu.per Fri. qui determinat per illum tex. quòd si interuenerit traditio possessionis in contractu simulato, quòd transfertur possessio,aliàs non per d.l.emptor. ista sunt eius uerba aurea,quæ sic intelligo,quod requiratur realis traditio,& sic non sufficiẽt constitutum precarii, nec quęlibet alia clausula apposita in instromẽto, quia si non consentiunt in principali contractu, multominus in accessoriis, ex præmissis & post hanc opinio. meã uidi aurea uerba Bal.in l 2.C.plus uale. quod agi. ubi dicit quòd constitutio precarii non operatur in tali contractu,& in dubio non uidetur animus transferendę possessionis, & ideo requiritur q recedat de pos. aliàs non recessit in ueritate, & sic declarat uerba Bar.in d. l.emptor.vide aorea eius verba, quod nota. Quæro an simulatio possit probari & qualiter probetur, dic quod sic, & si alle.per tertium probetur per coniecturas, ut quia uenditor stetit post uend.in pos.uide Bal. in l.2.C. plus ual.quod agi. No.quod multæ sunt species simulationis & modi, de quibus p Bar.in d.l.post contractũ.ff. de do. & in consi.quod incip.Pet. donauit, & ideo debet exprimi, maxime si petatur Bal. l.ab Anastasio. C. mandat.

1 Quia ætas quomodo probatur. Decisi. Pe-us.55.

Nisi scriptura, etiam si non erit, quòd accedat postero. arba. qui ladisputas in ru r.extra de emptio. & vendit. in l.sciendum olum.17.de uer io. obliga. Abb. consil.76. col.fi. vol.1. Fabia. de Monte in tract. de empt.& vendit.in 5.q. princip.col.14.vers. 3.Aret.cons.160 & in l. qui his idem,col.1.in fi. de verb. oblig.

b Simulata,Not.quòd illud quod fit occulte,pręsumitur fictum,& si consilium appareret expressum illud expressum præsumitur simulatum & fictum tex. in l. ab Anasta.ver.sancimus,& ibi Bal.C.mand.quod facit ad materiam.l. emptione.C.plus val. quod agi. & ad ea quæ ibi primò ponit Bal. quia semper præsumitur prima facie instromentum verum, nisi simulatio detegatur.l. cum precibus,& ibi Bal.C.de prob.& in ppposito,uide Alex. in l.si procurator §. idem Papinianus in apos.ff de actio. emp.Vide Bal.in l.2C.plus val.quod agi,ubi dicit quod sufficit hoc probari per tertium ad uerificãdum simulationẽ, & ita Spe.secus si opponatur de simulatione per ipsum contrahentẽ, vide ibi late &c. Quæro an contra emanci. possit oponi de fraude & simulatione, dic quòd sic.ita Bal in l.cum oportet §. cum autem.C. de bo.quæ lib per tex.in l.2.§.plane.ff de leg.per d.uer. planè,in §. his quoque,in d.l.2. & dicit ibi Bal.quòd præsumitur simulata & fraus si diu stetit occulta, per l.si filius, & ibi Iac. de Are. ff.sol. mat. & in d.l. fraus ponit aliqua de simu.

S V M M A R I V M.

1 *Aetas hominis quando incipiat.*

2 *Dies celebratæ uenditionis,an sit de necessitate in libello exprimenda.*

1 DE anno curso Mcccc. † Ista incipit esse noua
2 ætas, & quia ætas hominis est centum annorũ, sicque de centenoio in centennium incipit esse noua ætas.Et consueuerunt antiqui tali adueniente ætate magna festa celebrare, quo anno mense Septembris natus est predictus Manfredus filius meos ad ipsius & publicam vtilatem maximè notariorũ ciuitatis Papiæ, Ego Io.Pet.cępi exordium sumere in huius operis compilatione,in quo per decennium, & ultra non destiri la-
2 borare. † Quæritur an de necessitate sit in libello exprimenda dies celebratæ venditionis?dicit Inno.quòd nõ. ut per eum not in c.si. de re in quem sequitur Bar.in l. 1. in prin.ff. de eden. & in l.1.§. hoc interdictum.ff. uti pos.& dixi super libel.in actione hypothe.

S V M M A R I V M.

1 *Bona immobilia, an hodie possint cuicunque uendi. Venditio quotuplex sit.2.& 3.*

4 *Substantia uenditionis, an possit committi in emptorem & uenditorem.*

5 *Verbum tradidit in instrumento appositum, an probet traditionem*

6 *Traditionis qui sint effectus.*

* VEndidit * & tradidit. † Debes scire,quòd olim
1 non poterat quis uendere rem immobilẽ omnibus personis, sed illis tantùm qui erant ex consortibus, & propinquis venditoris; quod hodie ius obseruantur in feudis, & in pluribus locis obseruatur etiam in allodialibus,hodie verò corrigitur in allodialibus; quia potest quilibet vendere liberè cuicunque,ut in l.dudom.C. de contrahen.emp.præter quàm res feu-
2 dales. † Vltra præmissa est aduertendũ,quòd doplex est venditio, quædam in scriptis, quædam sine scriptis. Est autem uenditio in scriptis illa,quando inter partes agi-
* tur, quòd,fiat scriptura * nec aliter ualeat., c nisi scri-
c ptura appareat,quo casu nõ posset venditio probari per testes,& sic de ipsius substãtia est scriptura,ut plene tradit in l.contractus.C.de fid.instr.& Inst.de emp.& uen. §.1 .nec ex hoc propterea infertur, q omnes venditiones modernis temporibus,de quibus fiunt instrumenta, & mandatur a partibus notariis fieri instrumentũ publicum,quod sint venditiones in sciptis, quia de eis nõ agitur expressè, quòd nõ aliter valeant, nisi fiat scriptura, hi

tèt ad memoriam fiat inde scriptura, arg. l. contrahitur. ff. de pign. & ibi no. Alia est uenditio sine scriptis, & ista est prout in usu habemus, de qua loquitur to. ti. ff. de contrah. emptio. & in d. l. contrahitur, quæ probatur per testes & instrumenta, ut in l. cum ret. C. de proba. cum
3 multis simil. † Item est sciendũ, quòd quædam est uenditio pura, quædam in diem, quædam conditionalis, ut traditur in l. hæc uenditio. ff de contr. emp. & in §. emptio. Insti. eo. tit. facit. l. 1. & 4. C. de leg. commiss. & l. 2. ff.
4 de in diem adiectio. † Item est sciendum, quòd substan
* tia contractus uenditionis non potest committi * in arbitrium emptoris & uenditoris, ut perpetuò in eius dependeat potestate, obligari uel non obligari, ideoque non ualet hæc uenditio facta sine aliqua temporis præfinitione uel expressione, si uenditor dicat uel empto [Emo, uel uendo hunc librum, si mihi placuerit,] ut in l. in l. in ementir. C. de contrahen. empti. & ibi plene per Cyn. & in d. l. quod sæpe. §. 1. ff. eod. tit. Secus si dicatur Emo uel uendo, si mihi placuerit infra mensem] ut in d. §. emptio. Institu. de empt. & uendi. Et ualet etiam uenditio, & censetur esse pura, sed resoluitur sub conditione, si dicatur [Vendo uel emo hunc librum, & si infra calendas displicuerit sit inemptus] ut habetur in l. 3. de contrahen. empt. & l. 2. cum simi. ibi not. ff. de in diem adiectio. Traditio autem ipsius rei venditæ probatur: per constitutum, de quo subiungitur, vt l. quod meo. ff de acquir. possessio. & capit. licet, extra de proba.
5 † Quid ergo, si nullum constitutum interuenit, sed simpliciter in instrumento dicitur, quòd tradidit, an ex hoc probetur traditio dic quòd non secundum Iac. de Are. & Bar. in l. prædia. ff. de acquiren. possess. probatur tamen secundum eos, quòd data sit per hoc licen-
* tia rem ingrediendi * propria auctoritate, quod etiam sequitur Cyn. in l. 1. C. de acqui. poss. Et hæc vera sunt, cum venditio esset facta in absentia ipsius rei. Vbi au-
a tem facta esset in ipsa re, vel eius conspectu, tunc a probatur per hoc verbum tradidit, de vera traditione ipsius rei, vt in d. l. 1. cum ibi nota. vt habetur in l. 1. §. si iusserim, & l. quod meo. §. si per venditorem. ff. de acquir. poss. quod sequitur Spec. in tit. de emp. & vend.
6 §. 1. & Cyn. in l. cum res. C. de proba. † Effectus autem traditionis est valde magnus, nam in transferendo dominium vel causam vsucapiendi magis attenditur traditionis tempus, quàm tempus tituli. l. traditionibus. C. de pac. l. si ager. ff. de rei vend. adeo quòd, si duobus
b eadem res fuerit vendita diuersis temporibus, b ille præfertur in iure, cui prius tradita fuerit. l. quoties. C. de rei ven & l. si duobus, in si ff. de di. & tempo. præscr. cum sim. ibi no. Et pro tanto, vt dominium rei venditæ transeat in emptorem si venditor erat dominus, vel vsucapiendi conditio si non erat dominus, semper apponitur in instrumentis [quòd venditur tradidit, & constituit se tenere & possidere nomine emptoris &c.] vt in l. clauibus. ff. de contrahen. emptio. Est tamen
c c speciale in ecclesia, & ciuitate, vt rei venditæ dominium acquiratur sine traditione, vt l. fi. C. de sacrosan. eccle. & in aliquibus casibus no. per glo. in l. 1. ff de pub. & in l. pe. C. de rei vend. Et præmissa procedunt in eo, qui emit de pecunia sua propria; si vero emeret de pecunia aliena vel communi, tunc distinguitur, aut emit suo proprio nomine tantum, aut nomine communi vel alieno. Primo casu traditione sequuta sibi soli quæritur dominium rei emptæ, vt l. si patruus meus. C. communia. vtr. in. & l. qui alienam, & l. 2. cum ibi not. C. si quis alt. vel sibi. & l. si ex ea. C. de rei vendit. cum sim. Secundo casu distingue, vt no. in d. l. 1. & l. multum interest, eod. titu. &c.

ADDITIONES.

* Et tradidit. Adde quid si dicatur in aliquo instrumento, dedit & consignauit? & dic, quod non probant veram traditionem, nisi res ipsa tempore instrumenti præsens fuisset teste Roma. consi. 482. licet secundum Hypol. in l. 1. §. si quis dicatur. nu. 16. ff. de quæst. Rom. videatur sibi contrarius, & quòd illa verba dedit & consignauit, veram traditionem non probent, dicit Alex. consi. 4. nu. 11. lib. 2. Dec. in l. traditionibus. 7. ampl. C. de pac. & vide quæ habentur ad Rom. consil. 509. num. 23. & aliis seq. Quid quando verbum vendidit, appositum in instrumento improprietur? & referatur ad locationem & dic, vt per Catel. ver. vendidit, vbi plura scribit ad limit. eius quod dicitur, quòd vbi fit mentio pretij censetur venditio, & ibi plura de venditione & permutatione, plura autem de his verb. dedit tradidit vide per Ias. in l. dedi tibi pecuniam. ff. de cond. caus. dat. & de verb. tradere. in l. naturalis. §. & si quidẽ. ff. de præscrip. verb. in l. si ex stipulatione. ff. de acq. pos. Imbert. in Enchirid. iur. Gal. ver. contractus. Rom. d. cons. 509. nu. 23. & seq. Masuer.

* Nisi scriptura appareat, Adde, quod hanc communem dicit Dec. consi. 340. nu. 3. cuius tamen contrarium, & quòd talis expressio non requiratur not. gl. insti. de empt. & vendi. in prin. quam sequitur Castr. in d. l. contractus, vbi Saly. nu. 5. C. de fid. instr. & habetur inter com. opin. lib. 3. ver. contractus. Qua in re duo sunt cons. Dec. vnũ. 159. nu. 4. & 5. vbi videtur sibi contrarius dum dicit, quod non dicitur contractus perfectus antequam instrumentum conficiatur, & eo casu habere locum pœnitentiam quamdiu scriptura non est confecta, quam partes de contractu fieri voluerunt, vt no. Afflic. decis. 39. num. 4. Ias. in l. qui bis idem post nu. 4. ff. de verb. oblig. prædicta tamen declara & intellige, vt per Dec. d. consil. 340. Afflic. decis. 105. nu. 4. vbi quòd contractus in scriptis celebrari dicitur, quãdo actum est, quòd fiat in scriptis, & non aliter, Qua in practicabili. q. sunt qui laudant opi. Martini in d. l. contractus. dum dicit, eam verborum formulam non esse necessariam, imò toties intelligi, ac probari contrahentes voluisse negotium ex scripto constare: quoties inter tractandum de contractu placuerit scripturam interuenire, nam tunc satis apparet, eos velle, vt describendi functio sit pars contractus potissima recipiatque in se consensus argumentum, non aliter, quàm pacta solent esse de substantia contractus, adeoque formare contractum, etiam si id non dicatur, quia lex dicit, ita sic ordinat, l. iurisgentium. §. quinimo. ff. de pac. non igitur curandum vtrum contrahen. dixerint hæc verba, non aliter valere contractum, quam si scribatur, an non dixerint, vel adiecerint, sed solum an in ipso contractu principaliter de scriptura tractatum sit, Quæ omnia declara, vt per Saly. d. l. contractus. Catel. ver. contractus in scriptis. Grat. consi. 107. lib. 1. Bar. in l. generaliter nu. 18. C. de non nume. pecu. Dec. consil. 31. col. 1. in rub. de consuet. col. 2. in prin. Boer. q. 48. num. 17. & seq. par. 1. Nat consi. 557. lo. Fabr. §. 1. nu. 3. inst. de emptio. & vend. Port. lib. 5. conclu. 19. Gabriel. commu. opi. lib. 2. titu. de pac. conclu. 3. Ex quibus videtur dubitabilis reddi conclu. prædicta, quæ habet, quòd ad hoc vt dicatur contractus fieri in scriptis, requiritur quòd expresse hoc à partibus actum sit, vt aliter contractus non valeat, ex no. per Bartol. d. l. contractus. Quæ contraria opi. adiuuatur etiam ex eo, quòd scriptura quæ fit de contractu: fit ad probationem, vt facilius probari possit, non ad substantiam, l. contrahitur. ff. de pig. quæ reg. non procedit in casibus in quibus scriptura de necessitate requiritur, teste Ias. in l. pactum quod bona fide. C. de pac. & in l. cum te. in fin. C. de trans. Masuer.

* In arbitrium, Adde Osasc. decis. 111. nume. 11. Dec. consi. 648. in prin. Masuer.

* Propria auctoritate, Adde, an ex solo contractu, & sic ex solo titulo transferatur possessio, & dic, quod non potest quia ex titulo quem habet propria auctoritate possessionem apprehendere, secundum Ias. qui reg ponit cum limit. in l. si ex stipulatione col. 1. ff. de acquir. poss. vbi vide plures casus not. Masuer.

a Probatur per hoc verbum tradidit Alex cons. 97. vol. 7. Abb. in c. ex literis de cõsuetud. Tiraqu. de iure consti. in 1. limit. nu. 6.

b Illa prefertur reg. cũ ampliat. & limitat ponit Anto. Gabr. de com. conclus. in tit. de empt. & vend. conclus. 2.

c Speciale in ecclesia & ciuitatibus Ias. in l. ciuitas si cert pet. alias limitatiões ponit in l. traditionib. C. de pac. Io. Bernar. Diaz reg. 207.

SVMMARIVM.

1 *ARrha tantùm data an liceat utrique ab emptione discedere.*
2 *Carius uendere & uilius emere in foro conscientia, an sit peccatum.*
3 *Decepto ultra dimidiam iusti pretij quomodo succurratur de iure humano.*
4 *Deceptio ultra dimidiã iusti pretij qualis dicatur esse.*
5 *Pretium iustum quod sit.*
Res tantum ualet quantum uendi potest.
Intellectus l. si seruus, in fi. ff. de condi furti.
6 *Pœna pretij non soluti ad tempus an exigi possit.*
7 *Pœna adiecta quantitati & commissa, an hodie infra legitimam modum vsurarum exigi possit.*

A Dic q sic, nisi data fuerit arrha proparte pretij, l.2.C. quando lic. ab empt. discẽd. cũ allegatis per Fab. de monte d. tracta. de empt. & vendit. in 9. q. quinta quæstio. princip. num.67 & ibi ponit qua actione petantur arrhe & ibi disputat quid altera pars poeniteat possit agi ad interesse pro perfectione contractus vbi attestatur de communi ad interesse quã do plus sit in interesse, qua in arrhis.

PRO pretio florenorum centum. † Quid si non
fuerit pretium solutum, sed solum arrha data est
per emptorem, an licitum erit utrique ab emptio
A ue & uenditione discedere? A dic quòd sic, ut l.2.C.
quando li. ab emptio. & uend. dist. & ibi per Cyn. & inst.
de emptio. & uenditio. §.1. pretium enim est unum de
substantialibus uenditionis, ut supra dixi, & debet esse
pretium iustum respectu rei, vnde si appareat iniustum
sic, quòd uel emptor uel uenditor sit deceptus ultra dimidiam
iusti pretij, succurritur utrique, ut l.2.C. de rescin.
uend. infra autem dimidiam licet de iure ciuili
contrahentibus se decipere, & per hoc nulli eo casu succurritur,
quia imputet sibi & suæ prudentiæ, qui contraxit,
vt in l. causæ. §. Pomponius. ff. de mino. & no. in d.l.
2 2. † Sed an in foro conscientiæ sit peccatum, carius uen
B dere, B & vilius emere? hanc questionem late disputat
Tho. de Aquino in secunda secundæ. in titu. de frau.
quæ committitur circa emp. & vend. in q.77. vbi determinat
quòd si res vendatur maiori uel ematur minori
B pretio quàm sit commune pretium, B quòd sit peccatum,
nisi forte esset modica, & parua deceptio, de qua
paruum infertur damnum, quo casu nõ esset peccatum:
licèt enim lex humana sustineat maiorem deceptionem,
hoc contingit causa euitandi maiorem confusionem,
ne contingat turbari & impediri negociationes, &
lata est lex ipsa tam uitiosis quàm uirtuosis. At lex diuina
tantùm uirtuosis data est, apud quos nil esse debet
quod sit virtuti contrarium, ideo ipsa lex diuina omnẽ
inæqualitatem tanquam uirtuti contrariam reputant
3 esse contra diuinam iustitiam. & sic peccatum esse. † Sed
quomodo succurretur decepto ultra dimidiã iusti pretij
de iure humano? dic quòd si deceptus est emptor,
tunc erit in electione uenditoris uel rescindere uenditionẽ,
uel pretium ad æqualitatem reducere, & si sit deceptus
uenditor erit in electione emptoris uel pretium
iustum supplere, uel quòd uenditio rescindatur, ut in l.
2. præalleg. C. de rescin. uendi. quod & confirmatur de
iure canonico, ut in c. cum dilecti, & in c. cum causam, &
4 ibi plenè no. de empt. & uend. † Amplius quęritur, quę
& qualis dicatur deceptio ultra dimidiam iusti pretij?
C dicunt quidam poni C exemplum in uenditore decepto,
hoc modo, [si res ualet 10. & uendita est pro quatuor,
uel pro tribus,] nam hoc casu dimidia iusti pretij
est quinque, ergo quatuor est ultra dimidiam. In emptore
autem decepto exemplum ponunt [si res ualebat 10.
& emit pro 21. uel pluribus,] quod exemplum reprobat
gl. in d.l.2. quia non tantum excedit dimidiam, imo
totum ipsum pretium. Et ideo dicit gl. uerum exemplum
in emptore est [si pretium erat 10. & emit pro 15.]
quod exemplum confirmat gl. in d.c. cum causa, de emp.
5 & uend. † Item quæritur, quod appellatur D iustum
D pretium? dicunt quidam, quanti reperit * emptorem,
nam solet dici quod res tantum ualet quantum uendi
potest, ut l. si seruus, in fine. ff. de condi. fur. Alij, quos sequitur
glo. & Cyn. in d.l.2. dicunt quòd in hoc debet attendi
ualor rerum circumstantium, non affectio singulorum,
arg. l. precia rerum. ff. ad l. Falci. quod ibi sequitur
Bar. & Cyn. in l.1. C. de sen. quæ pro eo quod inter. profe.

B Quod sit peccatum intelligo quando quis emit vel vendit ex necessitate, Cagnol. in d l.2. nu.33. secus fraude roucessione, & ignorãtia consentibus ibi nu. 32. Rip. in l. si vnquam, num.18. C. de renoc. donat. Barba. cons. 67. in princ. vol. 4. Dec. cons. 583 in princip.

C Exemplum in venditore Cagn. late d.l.2. n. 216 & 225. Fabia. de Monte, in d. tract. in 9. q.8. q. princip. nu. 25. Mising. centur. 4. obser. 73.

D Iustum precium. Cagno. d.l.2 num.25. & 225. Fabia. de Monte, supra t.8. q.8 4. princ. nu.25.

E Alij dicunt istum locum citat. & comprobat Tiraq. d. retract. conuentio. §.7. glo.6. nu. 9. Affli. decisio.58. nu.6. latius Cagnol. d.l.2. num. 833.

per q sequitur, quòd inepta est illa depositio testium
qui deponunt [quod ipsi darent tantũ de ipsa re.] quia
* debent deponere, * quòd communi cursu & æstimatione
ualet tantum. Sed Iaco. Butr. dicit in d.l.2. quòd etiã
potest sustineri dicta depositio, quando testes sunt tantę
auctoritatis, quòd in eis non cadat uerisimiliter pręsumptio
affectionis. Puto tamen cõsultius tenere gl. & Cyn.
opi. Nec ob. d.l. si seruus: quia intelligitur quòd res tantum
ualet &c. scilicet communi & non singulari æstimatione.
E E Alij dicunt, quod debet æstimari secundùm rei
b qualitatem & redituum quantitatem, b per tex. in l. si.
quis. de rescin. uen. & ibi not. per glo. & in l.3. §. diui.
6 de iu. fis. & in l. mortis causa. in fi ff. de do. causa mor. †
Quid si emptor promisit soluere dictũ pretium ad certum
terminum sub pœna dupli ipsius pretij, nec illud
soluit, an pœna exigi poterit? dicunt gl. in l. Iulianus. §.
Idem Papinianus, & l. Lucius. ff. de actio. emptio. l. cum
allegas. C. de usur. & ibi per Cy. esse distinguendũ. Aut
pœna adiicitur quantitati, & tunc quantum excedit legitimum
modum usurarum, non poterit exigi, aliàs sic,
ut in d.§. Idem Papinianus. cum simil. Aut pęna adiicitur
facto, puta quia promisit scribere librum, uel quid
simile sub pęna, & tunc poterit exigi pęna, ut in d.l. Lu-
7 cius. † Sed in primo casu, quando pęna adiicitur quantitati,
solet quæri an infra legitimum modum usurarum
possit hodie inspecto iure cannnico exigi pęna, & gl. in
d.§. idem, dicit, quòd aut emptor percepit fructus, & tũc
uenditor poterit pęnam exigere tanquã interesse. argu.
l. curabit. C. de actio. empt. Aut nullos percepit fructus,
& tunc in nihilo hodie admittitur talis pęnę petitio.
Quod autem dictum est, pœnam dupli adiectam quantitati
uideri appositam in fraudem vsurarum, & sic non
posse exigi, fallit in pacto legis commissoriæ, ut d.§. idẽ,
& l. si fundus. ff. de leg. cõmis. Item fallit in stipulatione
dupli, quæ interponitur super rei euictione, ut l.1. & l.
Lucius, in fi. & l. si seruus §. fina. ff. de euictio. cum simil.
Item fallit in pęna apposita in compromisso, uel sententia
arbitri, uel iudicis, ut in c. dilecti. & in c. per tuas,
extra. de arbit. & l. cum pœna, & l. si. ff. de arbit. & l. 1. ff.
si quis ius dicen. non obtemperau. cum similib. ibi nota.
Ex præmissis itaque patet. quòd l. eadem, in §. fi. ff. de
uerb. oblig. & omnia alia iura, quæ loquuntur de stipulatione
pœnæ adiectæ quantitati, sunt hodie correcta per
utrunque ius; de his no. per Bar. in l. cum seruus. ff. de
condi. & demonstra. & dixi infra super libello in actione
hypothecaria.

ADDITIONES.

* Pro pretio, Adde, quòd si instrumentum narret uenditionem,
sed nõ loquatur de pretio; quòd nõ probat, teste
Roma. cõs. 305. nu. 8. sing. 742. Tiraq. de utroq. retrac. ti.
1. in fi. nu. 87. & uide Doc. in apostil. ad Bar. in l. quod sæpe.
§. illud. ff. de contrah. emp. Quid dicen. de testibus
non deponen. de quantitate pretij, & dic, ut per Rom.
cons. 91. 3. dub. nu. 7. Ias. in l. transactio. nu. 5. C. de transac.
ubi dixi, & no. Bar. d.l. quod sæpe. §. illud. Masuer.
* Quæ & qualis, Adde q læsus vltra dimidiam dicitur
emptor qui rem valentem x. emerit 16. vel pluris, venditor
verò cum rem valoris 16. pro 4. vel minoris vendiderit,
secundũ communem per Fab. de Monte de emp.
& ven. q. 8. doct. in l.2. vbi etiam Arius Pinel. C. de rescind.
vend. post Alexand. consil. 19. colu. pen. circa fin. li.
4. ubi q si res vendita fuit 5. & probetur p testes quòd
valebat 8. & plus, per hoc non erit sufficienter probata
deceptio vltra dimidiam iusti pretij, vide tamen ibi latius
de veritate per eũ & doc. in apost. qui dicit eũ bene
cõsuluisse licet Ias. in l. cũ furti. ff. de in lit. iur. contrarium
sustineat dũ nu. 9. ibi dicit, q si testes fuerint examinati
super articulo, q res valet centũ, nõ obstan. æstimatione
possunt ijdem vel alij produci, qui valet 150. teste Guid.
Pap. quæst. 583. Ias. in d.l. numero x. in principali autem
materia dic. q siue loquamur in uenditore, siue in emptore
volen. rescindere contractum remedio d.l. secundæ,
oportere læsionem inueniri vltra dimidiam iusti
pretij

pretij,& sic si res valet decem deceptum esse in aliquo vltra 5. requiritur enim excessus vltra dimidiam. teste Abb.in cap.cum causam.1.not.vbi Bar. nu. 7. de emp. Nenız.consi.89.nu.6.Imo.in d.c.cum causam,vbi q̃ requiritur excessus saltem in vno nummo,quæ nota,quia sepıns occurrunt in actu prac.& plures errani,vt vidi in hac ciuitate Taurini in quodam emptore, qui dicebat se læsum ea re valente 300. quam emerat pro 440. & sic asserebatur læsua in 140. qui non faciunt dimidiam de 300.sed quo modo læsio vltra dimidiam ea parte emptoris consideretur? exemplo demonstratur, si res quæ vendita fuit 16.valebat tantum 10.poterit venditor restituere sea. remque emptori dimittere,ex iis quæ scribunt Bald.in d.l.2.q.16.vbi Castr.& Cagnol num.55.si rem valentem 2.emptor.16.emerit,seu minus 5.& plus quindecim emerit,sed in emptore hæc supputatio fere est inutilis, quia hodie panci emptores decipiuntur, in venditore verò alius est casus notabilis quem vidi in eadem ciuitate de anno 1571. inter venditorem & hæredes emptoris. Nam actor proponebat vẽditionem factam pro scutis 400.rei,quam dicebat tunc tẽporis valere mille,& consequenter supplen.esse pretiũ de 600. replicab.reo,& dicen.in omnem euentum si suppletioni prædictæ locus esset,non teneri nisi ad centum, cum in reliquo liet reg.licere contrahen.se inuicem decipere ex Dec.in l.semper in contractibus nu.7.num.9.ff de reg.iur. cum aliis ibi alleg. quæ controuersia licet ex preallegatis iuribus decidi posse videatur,fuit tñ decisa in fauorem emptoris, quia Actor non probauit extrema requisita in remedio d.l.2.in quo multi hallucinantur,pro quibus quatuor hic notabilia subiicere volui in eo remedio proponenda.quorum primum est, q̃ actor

a dicat rem tantum valuisse a tempore venditionis secũdum quòd narret se læsum,deceptum,vel errore ductũ,minoris aut vili pretio vendidisse l.1.C.si maior.fac. alien.rat.hab.l.3.C.communia vtr.iud.Dec.consi. 206. 55.tertium,quòd libellans dicat se deceptum vltra dimidiam iusti pretij d.l.2.& l.si voluntate. C. eod.tit.de rescind.c.cum dilecti & c.cum causam de emp.& vend. quartum, quod Actor in libello offerat se paratum restituere pretium, quod accepit d.l.2.& l.Iulianus.§ offerri ff de act.emp.Alex.d.consi,109.col fin.lib.4: cuius libelli formam docet Aret.in §.si quis agens col.4.inst. de act. Quid de forma sententiæ,& vide doc. in d. c. cũ causam, supra alleg. q̃ condemnetur scilicet reus conuentus ad restituendum rem recepto precio per eum dato, vel ad supplen. iustum precium, in quibus causis rei aduocatum cautum esse oportet,vt faciat positionea de qualitatibus preciũ rei vẽditæ minuen.& extenuan.

a puta si res est emphiteutica,vel affecta a pactu luendi, aut alio onere de quo contrahen. quòd constet notitiã non habuerunt,quia tunc licet Agens communem æstimationem probasset. ex dicta deductione & qualitatibus eliderẽt probatio,iuxta tradita per Aret.d. §. si quis agens,col.4. Cagnol.in d.l.2.num.243.Ias. & Rip. in l. 1.§.si hæres.ff. ad treb. Quam prac.vidi obseruatã coram Reuerendissimo huius subalpinæ patriæ Senatu in quadam cã feudali, in qua fiebat supputatio hoc modo. Reditus bonorum feudalium duorum florenorum cum dimidio in hac patria valent communiter florenos centum, & ideo dicebatur per actorem, plerumque reditus duorum florenorum ex bonis feudalibus valere communi æstimatione florenos centum, & sic reditus bonorum feudalium ad rationem scutorum duorum cum dimidio proquolibet centenario, facere, quòd quilibet centum scuti in reditu valeant 4000. exemplum proponebatur de oppido Caramaniæ in quo Anoui reditus Castri sunt 200. coronati, & sic ad rationem duorum cum dimidio quo quolibet centenario valet communiter scutos 24000. secundum quam supputationem fuit iudicatum in causa dominæ Miollani per DD. delegatos ab Eman. Philiberto Principe nostro Clementiss. eo assisten. relationi processus, quum in materia læsionis si quis plurẽ scire optat, videas Didac. resol.lib.2.c.3.num.8.Gabriel.com. opin. lib. 3. tit. de emp.concl. 1. Masuer.

• Tantum valet, Adde, & ad hanc Reg. vide Bart. in l. si seruus. 2.respon.nu.7.ff.de cond.furt.in l. pretia rerum. §.nonnullam.ff.ad l. Fal.doc.in l.fi.C.de præd. minor.& & dic, quòd res tantum valere præsomitur quantum æstimata est in æstimo communis,teste Bar. in l. hi qui C.de præd.Nauicul.li.11. vbi plura de materia valoris, & ad prædictam reg quòd res tantum valet, Adde Calcan.consi.43.vbi an procedat in intelligen.rei valorem, cõmuni æstimatione attenta,non particulari affectione, & quantũ vendi potest in foro publico.an per æstimum communis, & qualiter per testes,& vide per doc.in d. l. fin.de præd.minor. Quibus adde,quòd iustum pretium dicitur arbitrio boni viri, idest iudicis, teste Bar. in l. Creditores.1 lectur. col 3.C.de pig.& dic, quòd reditus sunt qui dant pretia rebus, ex not. per. doc. in l. si fundum per fideicommissum ff de leg. 1. Masuer.

• Deponere, Adde, quid de testibus deponen.per dictionem plus,& vltra,& vide Ias.in l.etsi post tres.ff.si quis caut.in l.cum furti.ff.de in lit iur.vbi inter alia dicit, q̃ ad rescinden. venditionem sufficit depositio indeterminata,etiam si esse de vno minimo denario,& sic sufficit, q̃ testes dicant valet tantum, & plus, de qua dictione, & plus vide etiam quæ scribit idem Ias.in l. stipulationum quædam,post.num 3.de verb.obl. Masuer.

a Vendere,an emens, vt carius vendat peccet, vide tex. 14 q.1.c.cum autẽ.quem all. Ro.sin.suis. Et vide Alex. in l item si pretio.§.quemadmodum.ff.loc.in ap.ad Bal. & de hoc per do.meum Soc.in consi.176.col. pen., ver. 1.difficultas. & de frumento, an liceat carius vendere

a propter dilationem c datam ad soluendum,per Alex. in consilio septuagesimosecundo.colu.1. in 1. vol. & in consi. 177. in vol.2.

b Quantitatem, sed quid si sunt diuersi in æstimatione, vide per Aret. consi,65.

PEtiam vnam vineæ. Ecce aliud substantiale venditionis, videlicet ipsa res, quæ venditur, vt l.nec empt ff. de contrah. emp. Et dixi supra, quòd res debet esse talis naturæ, vt in ea cadat commercium, nam sunt res aliquæ super quibus non cadit commercium nec in genere,nec in specie. & aliquæ in quibus non cadit commercium in specie,sed in genere sic, de quibus traditur in l. liberi, cum l.seq.ff de contrahen.empt. & tetigi supra maxime in 1. libello in glo. super verbo, legitimus titulis.

A *Tempore venditionis an attẽdatur conuentionis vel executionis contractus Arius Pinel. in l.2.C de rescind. venditan 3.parte nu. 15.*

a *Pacti luendi minus extimari rem late allegat Arius d.l. 2. in 3.parte num.19.*

c *datam ad soluendum Dec. in l.1.nu.16.C. de edia & in l 2.§. mutui dacio in 2.lec.si cer. pet. in fi. Rom. sing. 217.*

SVMMARIVM.

1 *QValitas & quantitas rei, quæ petitur, est exprimenda.*

2 *Actori qualiter succurratur si reperiatur defectus in qualitate & quantitate rei immobilis.*

3 *Emptor an habeat regressum ad interesse contra venditorem, si reperiat rem subiectam censui quantumcunque ad mensuram reperiatur.*

4 *Reperto vitio in re vendita ad pondus vel mensuram, qualiter succuratur emptori.*

5 *Res vendita ad pondus vel mensuram, ad quod pondus vel mensuram vendatur.*

1 PErticarum centum. † Aduerte, q̃ semper in libello dẽt exprimi quantitas & qualitas rei quæ petitur, prout eius natura importat, vt l.si in rem in fin.ff.de rei

2 ven. vt supra dixi in primo libello. † Quid autem dices, si in qualitate vel quantitate rei immobilis venditæ

• reperiatur defectus, qualiter * succurretur ipsi emptori? breuiter puto super hoc sic distingui posse, aliquando reperitur defectus in sola rei qualitate, vt puta dixit venditor, q̃ erat terra vineata, & reperitur terra aratoria, vel econtra, in toto vel in parte, & hoc casu tenetur venditor ad interesse, habita ratione bonitatis deficientis, vt probatur in l.si in qualitate, & l. si dolorum, & l. si fundo & l.si seruum.§. si modus 2.respõ.ff.de act.empt. non habita differentia inter venditorem scientem vel

ignorantem,vt ibi. Aliquando defectus reperitur in so-
la quantitate vel mensura rei venditæ,vt quia venditor
dixit, quòd vinea erat perticarum centum, & reperitur
tantum esse quinquaginta,& simi.& hoc casu subdistin-
gue, quandocunque pretium fuit limitatum per sin-
gulas perticas. verbi gratia dicit venditor [Ego vendo
tibi hanc petiam vineæ ad rationem & computum pro
singula pertica floren. vnius & similium,] tunc perticis
deficientibus agitur ad interesse contra venditorem vt
l.si emptione,in prin. & l. si seruum. §. si modus. ff. de
act. empt.siue venditor fuerit sciens siue ignorans. vt l.
tenet. in prin.e.tit. & est tex.clarus & not. in l. si fundo
tradito ff. de euict. Quandoque ipsum pretium fuit li-
mitatum habito respectu ad ipsam vniuersam ré,prout
est quoddam totum certis finibus contentum, vt puta
[Vendo tibi talem vineam positam in tali parte, cui
cohæret &c pro pretio & summa floren.centum] & in
hoc considerandum est, an fuerit expressa quantitas vel
mensura rei,dicendo [quod erat perticarum centum]
& reperitur,quòd est solum quinquaginta, & tunc quá-
2 tum ad partem deficientem tenetur a venditor ad pre-
tij restitutioné pro rata, siue fuerit sciens siue ignorás,
quo antem ad interesse non ignorans, sed sciens tene-
tur,vt hæc probantur in l.empturem. §. fin. ff. de actio,
emp. & l qui fundum ff de euic.facit.l. quæro ff.de act.
em. Aut nulla quantitas seu rei mensura fuit expressa,
& tunc sibi imputet, & nullum regressum habet argu.l.
3 veteribus ff.de pact.cum sim.ibi not. † Quid antem si
A res reperitur ad mensuram sed credebatur libera, A &
reperitur serua vel obnoxia censui, vel alteri oneri, an
emptor habebit regressum contra ipsum venditoré ad
interesse,dic,q debet distingui,Aut venditor fuit sciens
& emptor ignorás,& tunc tenetur ad interesse. Aut vé-
ditor fuit ignorans,& tunc non tenet,vt plene tradit.in
l.quoties.ff.de ædil.edic. & in l pen.ff de euic.& in l. cú
venderes,& l.venditor. ff.de contrahen emp.cum simi-
4 lib.ibi not.in l.si minor C. de Actio.empti. † Sed quid
in re mobili vendita ad pondus vel mensuram, vt dra-
pus,oleum,granum, & in ponderibus vel mensuris re-
peritur vitium seu falsitas,qualiter tenebitur venditor
sicus faciunt multoties isti beccarij & frumentarij, qui
B vtuntur multoties falsis pódcribus,& mensuris B Dic,
quod contra tales potest agi dupliciter, vno modo cri-
minaliter ad pœnam relegationis,vt l. annonam.§.fi.ff.
de extra. cri. Alio modo ciuiliter ad interesse quo casu
distinguitur,aut ambo conuenerunt stare ipsis ponderi-
bus vitiosis, & tunc alter contra alterum agere non po-
terit: aut nó conuenerunt de eis,& tunc distinguitur.aut
emptor fuit deceptus à venditore,aut contra,& in vtro-
que casu distinguitur, aut deceptus fuit sciens, & alter
ignorans,vt plené traditur per tex. & glo. in leg. arbi-
trio. §. de eod. ff. de dolo. & l.imperatores. ff. de con-
5 trah.empt.& ibi vide. † Sed pone, quòd res immobilis
est vendita ad mensuram, vel res mobilis ad pondus, &
nascitur contentio inter emptorem & venditorem, ad
quam mensuram, siue ad quod pondus ponderari vel
mensurari debeat res vendita, quid erit? Dic,q seruari,
& attendi debet mensura illa,quæ consueuit seruari
in loco contractus,vt in d.l.imperatores. & not. per gl.
in d.§. de eo,& habetur in cap.ex parte,de cens Sic ita-
que patet ex prædictis. quòd licet admittatur, & tole-
retur deceptio aliqua in pretio, nulla tamen tolleratur
in pondere vel mensura &c.

A Et reperitur serua Cagn.in l. 3 na.172 C. de rescind. vendit. & an venditis fundo veniat seruitus vie vel itineris vel aque ducende l. in vendendo de contrahen. empt Petr. Duc.reg 190 in 9 parte.

B Dic quod contra tales, Gand. in trac de malef. pe.sa rub de pena falsantis mé sur. Iudas in practica Criminal.c. 143.

ADDITIONES.

a Tenetur. Adde Alex.consi.8. 4.lib.& per Old.consil.90. & per eun. Alexan. in consil. 90. in secunda col. in 5. vol. in consil.181. in secundo lib. & per eun. in l. si Titius.ff de actio.empt. & Pan.in c.per tuas,de don.adde tamen quòd si venditus fuisset fundus & inceptum in corpore,& post deducta mensura, quòd tunc totus fundus diceretur venditus, ita Alex. consilio 158.colum. quarta versicul præterea etiam dato in 5.lib.

Cvi cohæret & Cæt. Aduerte, quòd res,quæ petitur
per cohærentias certificanda est, vt l.forma ff de cés.
de qua supra dixi in 1. libel. Et amplius, quod est not.
a tenetur a venditor dicere emptori, an ipsi consortes
sint boni, vel mali, vt determinat gloss. in l. quod sæpe.
§ fin ff de contrah.emp.quod intelligo verum,si requi-
ritur ab emptore,arg.l.qui cum alio ff. de reg. iur. cum
ibi no. nec mirum, quia aliquando expedit potius rem
relinquere, quàm malos consortes habere.l. fi.C.de pac.
inter empt. & vend.

ADDITIONES.

a Venditor. adde Hieronymum de Mont. in tract. fi. regun. c.91.incip.rei demostratæ, num.5. huc dictum sequentem Ziletus.

SVMMARIVM.

1 Cessio quando fiat & quid sit.
2 Mandare & concedere quid sit.
3 Per cessionem quid transferatur.
4 Vtilis actio,an aliquando transferatur sine cessione.
5 Quæ sint requisita ad cessionem.
6 Cessione sine expressione tituli an valeat.
7 In cessione an sufficiat cedentem confiteri se pretium recepisse.
Confessio plené probat in præiudicium confitenti.
8 Intentat directam & probans de vtili, an obtineat.
9 Post cessionem si debitor soluat cedenti, an liberetur.
10 Pactum vel transactio cedentis, an noceat cessionario.
11 Minor, an possit cedere iura sua sine tutoris auctoritate.
12 Cessio actionis,an possit fieri per procuratorem.

1 Cessit & mandauit omnia iura. † Debes scire,
quòd illud, quod operatur traditio in rebus
corporalibus, illud idem operetur cessio in iu-
ribus incorporalibus, vt traditur per glo.& Doct.in l.
1.C.de ac. & oblig. & l. per diuersas, & l.ab Anastasio.
C.man. Quærendum est ergo, quid sit cedere, & man-
dare. pro cuius latiori intellectu sciendum est, quod
habemus tria, quæ prima facie videntur idem, & sunt
diuersa, videlicet cedere, mandare & concedere, vt
nota. Bart. in l. fi. C.de don. dic ergo, quòd cedere est
ius aliquod incorporale in alium transferre. vt in d. l.
1.C de actio.& ob.sicut tradere est rem corporalem in
2 alium transferre. vt l. traditio. C. de pact † Mandare
autem est solum exercitium alicuius iuris alteri com-
mittere, vnde morte mandantis finitur exercitium
mandati, vt in l.& quia,in fin.ff.de iu. om.iu.& d.l. 1.de
ac. & ob. Concedere veró est aliquid committere, &
idem importat, quod mandare, vt not.per glo.& Bart.
in d.l.fin.de don.licet aliquid plus importare videatur,
per tex.in l.1.§.cum vrbem ff.de offi præfe. vr. & lege
prima ff. de const. prin. & in cap. abbate, de verbor.
3 significatione. † Quærendum superest, quid per ces-
sionem transferatur, & quidem secundum omnes re-
gulariter transfertur vtilis actio in cessionarium, & di-
recta remanet penes cedentem, quæ in tantum est ossi-
bus affixa, quòd separari non potest, vt in l. quis ergo
casus. ff.de pec. & in l.tertia ff. pro soc. vt autem effe-
ctus directæ transeat in alius, necesse est, quod domi-
nus constituat illum procuratorem in rem suam pro-
priam, quo casu intentabit directam actionem pro-
curatorio nomine domini, ad propriam tamen sui
vtilitatem, & non domini: vtilem veró actionem in-
tentabit suo proprio nomine tantum, & ad eius pro-
priam vtilitatem, & non domini, quæ differentia est de
subtilitatibus iuris, & posset de facile in his & sim. per
statuta prouideri, vt hæc & similia plené not in d. l. 1.
4 † Sed nunquid aliquo casu vtilis trásferatur sine cessio-
ne? Pet.dicit,q non alij quód sic, vt refert Cyn.in d. l.
1. bed

§. Sed Bart. in l. 1. ff. de ac. & obl. vbi plene distinguitur per eum, dicit, aut fit alienatio actionis vel obligationis in vltima voluntate, aut inter viuos. Primo casu, aut fit alienatio titulo singulari, vt puta legati, & tunc transit vtilis sine cessione, vt l. ex legato nominis. C. de leg. quia si esset res corporalis, transiret isto casu pleno iure sine traditione, vt l. a Titio. ff. de furt. aut fit alienatio titulo vtili, puta per fideicommissum generale, & tunc non transit sine cessione vt l. restituta. in §. de illo. ff. ad Treb. cum sim. Secundo casu principali quando fit inter viuos, & tunc aut ratione contractus quis est obligatus cedere, aut ex alia æquitate. Primo casu aut ex contractu innominato, & non transit sine cessione, vt l. 1. C. de ac. & ob. secundum primam lec. Aut ex contractu nominato, & tunc regulariter non transit sine cessione, vt in l. 1. & 2. ff. pro so. Fallit in emptore, vt l. 2. C. de actio. & ob. & C. de hæred. vel ac. ven. l. emptor. Item fallit in nomine pignori dato, vt l. si conuenerit. de pig. ac. & l. postquam. C. de hæred. vel act. vend. Item fallit dote. l. 1. C. de actio & obl. Item fallit in nomine dato insolutum, vt C. quando fis. vel priua. l. 1. Ad quod facit l. si insolutum. C. de act. & oblig. Item fallit in donatione. l. illam. C. de don. & not. in d. l. 2. Sed in hoc male dicit per tex. in d. l. fin. §. 1. ff. de don. secundū Doct. Patet ergo ex his, quòd in præsenti casu venditionis superflue & superuacuè fit cessio, cùm ipso iure vtilis trāseat in emptorem, vt supra dictum est, & idem dic in aliis casibus superius a regula exceptis. Si autem fiat cessio ex alia æquitate quam ex contractus necessitate, tunc transit vtilis sine cessione, nisi forte in subsidium, vt l. 7. §. fin. ff. de insti. & in l. damni § fin. ff. de damno infe. & in l. creditore. ff. de euic. & sic habes, quod in emptorem transit ius agendi efficax, quod competebat venditori, idem dic in iure excipiendi, vt l. dolia. §. 1. cū sim. ibi not. ff. de contrahen. empt. & in l. emptori. C. de
5 euict. † Quæritur vltra quæ & quot requiruntur, vt cessio valeat. Et dic breuiter, quòd quinque. Primò videlicet, iustus titulus. Secundò pretij numeratio, si facta sit titulo venditionis. Tertiò, quod iusto pretio facta sit. Quartò, quòd eidem personæ facta sit cessio. Quintò, quod sit vel in totum vendita, vel in totum donata. His autem, vel aliquo ex his cessantibus, præsumitur cessio simulata, & sic nulla. vt in l. ab Anastasio, & l. per
6 diuersas. C. manda. † Sed circa hoc quæritur. Ecce, q in cessione non reperitur expressiua, nec nominatus titulus, sed solum ibi reperitur expressa certa pecuniæ quantitas pro qua fit cessio, an teneat? videtur quod non, quia deficit titulus, & sic vnum de substantialibus,
a vt dictum est. a In contrarium est veritas, quia titulus præsumitur ex aliis qualitatibus & circunstantiis licèt non sit specialiter nominatus, quod quidem colligitur ex quantitate ipsius precij, & rei cessæ & alienatæ expressione, arguendo sic. vbicunque in aliqua dispositione interueniunt substantialia alicuius contractus licèt contractus specialiter non nominetur, attamen per substantialia ipsius contractus qualitas figuratur, vt clarè probatur in l. naturalis, post princip. & in l. insulam, & ibi per Iac. Butr. ff. de præscr. verb. vnde cum apparet de pretio & re alienata & cessa, & sic constet de substantialibus venditionis, dicendum est ex causa venditionis cessionem fuisse celebratam, & hoc tenet Bart. & Doctor. in d. l. ab Anastasio, & in l. per diuersas, ad
7 quod facit l. si. C. de prædus curia. lib. 10. † Postea quæritur, an sufficiat, quòd in cessione ipse cedens confiteatur se pretium recepisse, licet de reali numeratione ali-
b ter non constet? b videtur, quòd non sufficiat cōfessio, nisi realis numeratio probetur, vt est text. in d. l. per diuersas, ibi [Datis pecuniis & cæt.] coniuncta glo. ibi super verbo, solutarum, & etiam in d. l. ab Anastasio, ad fin. ibi [& si hoc ab actore persoluatur.] Et hanc opin. tenuit Iaco. de Aretio. in quodam suo tracta. de cessio. actio. & idem sequitur Dyn. necnon. Iac. de Belui. in Auth. de æqualı. do. §. 1. colla. 7. & Iac. But. in d. l. ab Anastasio. & in l. per diuersas, & Barto. & Bald. ibidem, pro quorum sententia facit, quia quando lex de fraude dubitauit circa aliquem actum, tunc vt fraudis præsumptio auferatur requiritur actus verus numerationis, & non fictus, vt in l. qui testamentum, cum ibi nota. per gl. ff. de prob. & l. si quis post hac. C. de bon. præscript. & l. assiduis. C. qui po. in pigno. ha. coniuncta glo. super ver.
8 dato. a In contrarium videtur, quòd cessio illo casu valeat sine alia probatione nam certi sunt casus, quibus præsumitur cessio simulata, quos enumerat gl. in d. l. per diuersas. & l. ab Anastasio. & in l. 1. C. ne lic. poten. inter quos iste non connumeratur. ergo relinquitur cessionem valere, nec præsumitur simulatam esse, cùm de iure sit, quòd confessio faciat plenam probationem in præiudicium cōfitentis. l. generaliter. C. de non num. pe. & l. 1. C. de confessis, facit l. emptor. in §. Lucius. ff. de pac. & l. cum precib. C. de proba & hanc opi. sequuti sunt domini Ray. & Ange. & alij plures. pro quorum opi. induco notabilē casum in l. si procurator. ff. de iur. fisc. coniuncta l. 2. in fine. C. de quadri. præscrip. vbi patet [q si procurator fisci, qui non potest vendere nisi pecunia numerata, cōfitetur pecuniam recepisse, statur huic confessioni, & præsumitur verè numeratum esse,] sic ergo dicam in casu præsenti, & hanc opi. puto æquiorem. Grauissimum enim esset per testes probare cessionem cum numeratione retro facta per quinquaginta annos, vbi de ea quæreretur, nisi forte diceres hoc faciliter probari per ipsum instrumentum cessionis, si in eo notarios diceret pecuniam in eius præsentia numeratā.
8 † Rursum quæritur, pone q aliquis intentauit actionē
c directam, & probauit in vtili, c an sequi debeat condemnatio vel absolutio? Cy. distinguit in d. l. 1. C. de act. & oblig. & Bar. in d. l. 1. ff. eo. secundum quem dic, quandoque fuit libellus generaliter in actione reali, &
c tunc satis est probare in vtili, argu. l. nā & postea. c §. item si iurauero ff. de iureiuran. licet glo. videatur sentire q dominium vtile, & vtilis actio non videatur in libello deduci vel comprehendi, vt not. in l. minor. §. 1. ff. de euict. & in l. si mater §. 2. & §. ea. ff. de excep. rei iudi.
D Aut D libellus fuit specialis, & sic specialem actionē continens in actione personali directa, & tunc aut pendente iudicio ipsi eidem cui competebat directa, cœpit competere vtilis facto ipsius rei conuenti, & tunc ex eadem instantia debet reus condemnari, vt in l. quanquā. § Iulianus. ff. de aqua plu. arcen. facit. l. si seruus. ff. de insti. & ff. de rei vendica. l. si post acceptum. Aut ab ipso litis exordio sibi competebat directa tantū, & proposuit vtilē, vel econtra, & in illa quæ non fuit proposita probauit, & tunc reus est absoluendus, argu. l. 1. §. 1. ff. si mens.
9 fal. mod. dixer. † Insuper quæritur, quid si facta alteri cessione ipsa cedens postea à debitore cesso recipiat
d d solutionē, an liberetur? dic q sic, nisi in tribus casib. Primus, si cessionarius sibi denuntiauerit, ne solueret. Secundus, si ab eo partem debiti receperit. Tertius, si lis contra ipsum fuerit contestata, vt in l. 3. C. de noua. Quartus secundum Doct. est, si debitor quouis modo de cessione scientiam & notitiā habuit, vt not. per Cyn. in d. l. 3. & per glo. in l. fin. ff. de transactio licet glo. in l. nomen. C. quæ res pign. oblig. poss. teneat cōtra, & male. Quod autem dictum est de debitore soluente creditori cedenti liberari nisi in tribus casibus, intellige verum secundum Bart. quando actiones directæ remanserant apud cedentum, secus autem si nullæ, vt per eum not. in l. ex asse. ff. ad treb. exempli gratia, si primus cessionarius cedat secundo, sicut quando primus emphy-
10 † teuta inuestiuit secundum. Sed an pactum vel transactio, aut confessio cedentis noceat cessionario, & an debitor conuentus à cedente possit contra eum opponere exceptionem de cessione per eum alteri facta, vide per eundem Bart. not. in l. facta. in §. si hæres. ff. ad Trebell. Et ex his patet solutio ad illam quæstionem, si cedens & cessionarius simul concurrant contra debitorem, quis præferendus sit. & gl. in d. l. tertia tenet quòd præferendus sit cessionarius & bene. & sic isto casu vtilis actio præfertur directæ, de qua articulo ple-

a In contrariū Ia. de Grassis, in tracta. de cessio. in princ. num. 1. Parisi. consil. 83. num. 19. vol. 3.

a In contrariū istum locum citat Tiraquel in tract. retract. lig. §. 1. glo. 18. num. 86.

c §. item si iurauero, vbi Ias. num. 8. cum pluribus seq.

D Libellus fuit specialis. Tiraq. de retract. conuentio. in § un. gl. 8. vbi etiam limitat non procedere quando procedit sola facti veritate inspecta num. 141. Idē limitat. Ias. in § omnium, n. 19. instit. de actio.

A Dic quod non Iacob. de Are. in d. trac. de cessio. nu. 29 ubi quid cum auctoritate tutoris, & qui nō possint cedere ibi enumerātur late Io. de gensis d. trac. num 12. Ias. in l. si sic legatum §. si quis eis nu. 31. de leg.

B prout fideiussori Oldr. Simōcel. in tract. de decret mino. lib. 2. tit 4 nu 27 an possit cedere bonis ibi lib. 2. tit. 6. nu. 126.

C In contrariū facit Iacob. de Are. supra sub nu 33. ubi concludit quod sit quando est procurator specialis ad hoc sequitur trac. de cessio. iure vti auctoris ibi nu 33. nu de minus possit agere sine cessione procuratoris Decis Tholos. 102.

D Tam reales quā personales ostam clausulā ponit Cels. Hug. in trac. clausularum nu. 273.

E Vtiles et directas adde quod directo actiones habent plura priuilegia quae non habent vtiles a multa possunt opponi contra vtiles quae non possunt opponi contra directos Iaso. in l. 1. nu I. C. de transfat.

F Quod sic quae persona cogantur credere Io de Gensis d. tract. de cessio. § 6.

G Quod importans & non possit agere contra debitorē Ias. in l. si cum emptore nu. 9. cum seq ff. de pac. & in l. nō quocūque supra que gasū nu. 10. de leg. primo.

nius not. per gloss. & Doctor. in l. in causæ. in fine. & in l. procurator in rem ff. de procur. & per Cy. in d. l. secun-
11 da † Item quæritur, an minor possit cedere iura [e] si-
e ne tutoris vel curatoris auctoritate? & breuiter a dic,
A quòd non; quia cedere est alienare, vt ff. de fideiuss. l. cū is. ideo ē necessaria tutoris & iudicis auctoritas, vt l. lex quæ tutores. C. de admini. tuto. cum finn. nisi forte secundum aliquos fieret cessio ex causa necessaria,
B a prout fideiussori vel possessori, vt l. 5. C. de fideiuss. sicut dicitur in alienatione alterius rei ex causa necessaria. io qua decretum iudicis non est. & in l. magis puto, in §. 1, & 2. ff. de rebus eorum. Consultius tamen est vtrinsque auctoritatem interuenire. & vide, quod nota.
12 Azo in summa. C. ne lic. poten. in fi. † Item quæro, an per procuratorem possit fieri cessio actionis? videtur quòd sic; quia per eum potest fieri venditio, vt in l. Iulianus. § si procurator. ff. de act. empt. & in l. 2. C. per quas perso. cum finn. Item quia per procuratorem potest fieri restitutio hæreditatis, vt l restituta, in princip.
C ff. ad Trebel. ergo &c. c In contrarium facit, quia is cui fit cessio, efficitur procurator & non potest facere alium actum ante litem contestatam, vt in l. neque. C. de procurat. ergo nec iste procurator poterit cedere alteri procuratori. ad quod facit l. emptor. C. de hær. vel actio. vend. & ff. de in rem verso. l. 3. §. idem labeo. Item quia hæc iura sunt adeo ossibus annexa, quód non recipiunt separationem. l. quis ergo. ff de pecu & l. 5. ff. pro socio. & hāc partem tenuit Albertus Papien. sed prima opin. verior est & communior per d. l restituta. §. 1. sic etiam videmus, quòd procuratori possunt iura cedi, vt probatur in l. quamuis, cum l sequen. ad Trebell. per quem procuratorem postea fit cessio domino suo, argu. in l. possessio in fin. ff de acquiren possess. & l. si procuratoré. in fine. ff. manda.

ADDITIONES.

a Directa remanet, an exercitium directarū competat ei, cui mandatæ sunt vtiles, vide per Fran. Are. consi. 15.

b Non constet, vide per Alexand. consil, 26. 1. libro & per Aretin. consil. 96.

c Inutili an cessionarius agens debeat exprimere in libello de iure cesso specialiter, vide Alex. cons. 137. 1. li.

d Recipiat, vide Ang. cons. 86. Paul. de Castr. consi. 160.

e Iura, sed an tutor possit cedere iura absque pupillo, vide per Lud. Rom. consi. 386.

SVMMARIVM.

1 *Actio hypothecaria non transfertur in contractu venditionis.*

2 *Dominium an per cessionem rei venditationis sit translatum.*

1 TAm reales c quam personales. † Hic aduerte, quod
D licèt in contractu venditionis trāseant vtiles actiones personales, vt dictum est, & aliæ reales quæ respiciunt dominium vel quasi ipsius rei, vt l. dolia §. fi. cum ibi not. ff. de contrahen. empt. non tamen transfertur actio hypothecaria, quæ ad ipsam rem competit, nisi specialiter & expressè fiat de ea cessio, vt habetur in l. si cū venditor, in prin ff. de euict quod not. de quibus actionibus realib. habetur Inst. de actio. in §. 1. cum seq.
2 † Sed circa hoc quæritur, an per cessionem rei vendicationis sit translatum dominium, vel quasi? videtur quod sic, quia cessionario datur vtilis rei vendicatio, quæ competit domino, vt l. 1. §. qui in perpetuum. ff. si ager vectig. vel emphy. pe. ergo sequitur quód dominium sit translatum. Alij dicunt contra, quia vtilis actio & exercitium tantum directæ actionis in cessionarium transit quam intentat tanquam procurator in rem suam, argum. in l. sponsalibus. §. 1. & fina. ff. de iur. do. Nam licet transferendo dominium rei videatur transferre actionem, quæ pro dominio datur; tamen econuerso cedendo actioné in rem non propterea transfertur dominium, nisi sequatur traditio rei vel apprehensio possessionis, & hanc partem tenuit Dyn. in c. pro possessore, circa fin. de reg. iur. lib. 6. Quæ autem dicantur personales actiones, & mixtæ, vide Inst. de actio. §. personales, & §. item mixta.

SVMMARIVM.

1 *Cessionarius agens quo iure an debeat exprimere si agere.*

2 *Agenti ex iure cesso an possit opponi exceptio cedendarum.*

1 VTiles E & directas. † Hic quæritur, si simpliciter
2 agitur iure cesso, an agens teneatur declarare si agit vtili actione nomine suo, an directa nomine cedentis Dic, quod sic, arg. l. si duo. ff. de sol. & l. si mihi & tibi. in prin. ff. de leg. 1. licèt in dubio secundum Albertum videatur potius intentasse vtilem quàm directā, argum. in l nec vllam §. item si quis a fisco. ff de pet. hæred. & de relig & sump. fune. l. 2. §. 1. & l. plane. ff. famil. ercis-
2 cun. † Sed nunquid agenti ex iure cesso potest opponi à reo dicendo [cede mihi tuas actiones., alias non de-
a bes audiri] quæ appellatur exceptio cedendarum,
F dic breuiter, F quòd sic, vt habetur in l. Stichum aut Pamphilum § si creditor. ff de sol. & plenè per Bar. in l. si stipulatus. § si ex duobus. ff. de fideiusso. & ego scripsi circa formam responsionis contra libellum in hypotecaria oblatum.

ADDITIO.

a Cedendarum, quando possit opponi exceptio cedendarum, vide per Rom. consi. 167.

SVMMARIVM.

1 *Clausula ponens ipsum in locum suum, importat cessionem actionis, & constitutionem procuratoris in rem suam.*

1 POnens ipsum Ioannem in locum suum. † Queritur quid important ista verba? dicit Barto. in l. qui
a quadraginta. ff. ad Treb. G quod important cessionem
G actionis, vel constitutionem procuratoris [a] in rem suā, idem approbat in l. in prouinciali. §. pen. ff. de no. ope. nun.

ADDITIO.

a Procuratoris. Adde Angel. Peru. in l. 1. fi. C. de actio. & oblig. Ioan. Bap. Ziletus. Venetus.

SVMMARIVM.

1 *Venditor tenetur rem tradere emptori.*

2 *Constitutus se nomine emptoris precario possidere quid agat.*

a COnstituens a [a] ex tunc. † Debes scire, quòd vē-
1 ditor tenetur rem tradere emptori, non tamen do-
1 minium trāsferre, licèt emptor pretium facere debeat venditoris, vt l. emptio, in prin. ff. de act. emp. alias tenetur ad interesse, vt plene disputat gl. in l. 1. in prin. ff. de act. emp. ideo in instrumentis dicitur, quòd constituit, vt per hoc verbum denotetur possessionis traditio, quia non refert an aliquis per seipsum ingrediatur rem vēditam, vel alius eius nomine siue sit ipsemet venditor, siue alius, vt in l. quod meo. ff. de acqu. poss. & in c. licet in fin. de proba. facit l. 1. §. item acquirimus, &
a §. per procuratorem. ff. de acquir. pos. † Quid autem si
2 constituit se precario nomine ipsius emptoris possidere, vt communiter dicitur in instrumentis? dic quód in dubio,

a dubio, nisi aliud agatur; transit in emptorem sola A ciuilis possessio, & naturalis remanet penes venditorem, vt not. per glo. 1. in l. & habet §. eum qui. ff de preca. & ideo vtilius est facere, quòd venditor simpliciter cōstituat, quia tūc omnis possessio transiuit in emptorem, vt in d. l. quod meo. cum simil. & dicam infra in tit. de actio. hypoteca.

A Sola ciuilis possessio istum locū citat Tiraq. supra nu. 4.

ADDITIONES.

* Constituens Adde Ias. in l. ab emptione. num. 11. ff. de pac. Mathes. sing. 67. 170. Alex. consi. 18. col. 1. lib. 2. Imbertum in enchirid. Iur. Gal. vers. Contrac. Ias. in l. apud Iulianum. §. si vtins. col. 3. ff. de leg. 1. in l. si is qui pro emptore. num. 395. 398. de vsucap. Suarez. libr. comm. opin. ver. venditor. vbi videtur tenere contra Ias. in d. l. ab emptione de materia autem huius ver. constituens. vide quæ habentur supra for. pos. Actoris ver. item quod prædictus Petrus num. 5. & 6. Ferrat. Cautel. 48. num. 3. Ias in l. Pomponius. §. si is qui precario. ff. de acq. pos. ad dicta autem Pap. hic nu. 1. Masuer.

a Constituens ex tunc. Adde Alex. de Imo. in consi 29. in 2. volum & Ang de Are. in §. actionum. de act. Cæpo in consi. 4. causarum. crimi. incip. visa querela producta num. 5. Ziletus.

* Constituens, Adde differentiam esse inter constitutum precarij & constitutum simplex, nam quando in instrumento adest constitutum precarii: per illud non transfertur nisi ciuilis possessio, naturalis verò penes constituen. remanet, secundo casu per constitutum simplex transfertur ciuilis & naturalis, adeò quòd solummodo nuda detentatio penes ipsum constitu. remanet, & ideo ioquit Ferrat. cautel. 48. num. 3. vtilius est pro emptore, ad hoc vt in eum transferatur omnis possessio, quòd nō adiiciatur verbum precario, sed simpliciter dicatur constituit, de quo etiam scribit Nat. consi 171. col. 3. & seq. post Ias. in l. ab emptione. nu. 13. ff de pac. in materia autem constituti dic, quòd per illud non liberatur venditor ab actione ex empto qua tenetur ad traden. teste Rui. consi. 94. lib. 1. Alex. consi. 28. col. 2. circa fi. lib. 2. vbi quòd illa traditio, quæ venit de natura contractus: est vera & actualis traditio, sed per constitutum non dicitur res tradi imo haberi pro tradita, ex no per gloss. & doc. in d. l. ab emptione, vbi Bal. in fi. ff. de pac. Venditor autem proprie tenetur ad traden. l. ex vendito. in prin. ff. de act. emp. vnde secundum magis communem doc. sententiam venditor qui solum se constituit nomine emptoris possidere non est liberatus perfectè ab actione exempto, quia tenetur ad traden. nisi actualiter etiam tradat, inata tradita per Rui. d. consil. 94. Alex. d. consi. 28. vbi latius declarat, cui Adde Ias. in l. apud Iulianum. § si Titius. col. 3. ff. de leg. 1. Quid in constituto procuratoris, an per illud acquiratur possessio & verum dominium domino, & dic, vt per eundem Iaso. in l. si is qui pro emptore. num. 395. 398. ff. de vsucap. & an deficiat constitutum seu precarium per mortem constituen. vide Cum. consi. 189. in fi. Ias. in §. item si quis in fraudem. col. 18 inst. de act. vbi concludunt quòd sic, de quo no. Alex. consi. 85. lib. 6. vbi de re medio. l fin C. de acquir. poss. Quibus adde, quòd clausula constituti non operatur pro absente ante ratificationem, etiam quòd notarius pro eo stipulatus fuerit, teste Dec. consil. 226. 247. col. 3. 412. in fin. communem dicit Rolan. consi. 19. nu. 7. num. 8. lib. 1. pro quo vide eundem Dec. in l. contractus. col. 5. ff. de reg. iur. Alex. consi. 110. col. 1. libr. 1. consi. 167. col. pen. lib. 6. Quod quidem constitutum locum non habet in incorporalibus, teste Dec. consi. 251. & traditur ad bona futura vel post mortem, ex no. per Afflic. decis. 335. Quid in constituto conditionali an deficiat [2] si ante euentum cōditionis ille qui constituit desinat esse dominus: vel deficiant aliqua extrema; & dic, vt per Dec. consi. 247. Negus. de pig. 1. par. 6. par. prin. num. 36. vbi si est collatum post mortem, vt in contractu dotis restituen. in casum sol. mat. de quo per Alex. consi. 81. lib. 2. Guid. pap. q. 268. vbi de clausula ex nunc prout ex tunc, de qua per gl. & Ias. in l. 1. C. de codicil. Signo. Homod. consi. 117. qui in prædicta. q. concludit affirmatiue, pro negatiua tamen stat Paris. consi. 98. lib. 2. vbi quod non valet collatum post mortem, quam concl. declara & intellige, vt per Dec. d. consi. 147. col. fi. & vide Aquen. in l. quamuis. §. conductor. ff. de acqnir. poss. Crot. in l. si is qui pro emptore. col. pen. ver. 4. quæritur: ff. de vsucap. Ias. consi. 147. lib. 1. quòd autem executio constituti collata post mortem valeat tunc temporis quo contractus celebratur. not Negus. de pign. 2. par. 2. par. prin. col. 1. & 2. vbi improbat opi. Dec. ibi relatam. & Soc. Iun. consi. 106. num. 18. lib. 1. pro quo vide gloss. & Aquen. in d. l. quamuis. §. conductor. ff de acq. poss. & an censeatur repetitum constitutum per 2. contractum repetitum ad priorem? vide Are. consil. 21. in qua materia Adde, quòd possessio non transfertur in filios mortuo patre: nisi fiat mentio hæredum in constituto, secūdum Paris. consi. 171. nu. 3. & lib. 4. Quod constitutum transit ad hæredes passiue. non actiuè, vt scribit Cast. in l. neque C. de vsufr. Dec. in l. contractus. de re. iur. Balb. de præscr. 4 par. prin. q. 11. in fi. maxime si fiat mentio hæredum, & operatur etiam constitutum quò ad constituentem absque alia probatione, ea no. per Are. & alios in l interdum. ff de acq. poss Bart. qui constituti & precarij materiam tractat in l. creditores. C. pign. in l. Celsus ff de vsuc. Are. consi. 126. Alex. & Ias. in l. 3. §. incertam, de acq poss. Bal. & doc. in d. l. ab emptione. ff. de pac. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Promissio expressa de euictione, an sit necessaria.*

2 *Ex quacunque causa onerosa agitur de euictione regulariter.*

3 *Venditor nominis vel hæreditatis ad quid teneatur.*

4 *In venditione hæreditatis defuncti non includitur hæreditas pupilli, quæ ex substitutione spectat ad venditorem,*

5 *Emptori timenti de euictione, an venditor teneatur dare fideiussorem.*

6 *Venditor hæreditatis tenetur satisdare de facto suo tātum, videlicet, quòd totum quod ad se peruenerit, restituet emptori.*

7 *Emptor debet denunciare sibi esse motam litem ad hoc vt agere possit de euictione.*

8 *Quomodo dicatur fieri legitimè denunciatio venditori.*

9 *Necessaria ad hoc, vt agi possit de euictione.*

10 *Agenti de euictione, an sit necessarium producere sententiam tantum an totum processum.*

11 *Oblata re emptori agenti de euictione, an cesset actio.*

B Promittēs de euictione istam clausulam ponit Cels. Hugo. in trac. clausularū nu. 270.

C Tamē ipso iure Dec. cons. 483 nu. 15. Cur. Iun. cons. 38. nu. 2. late per Gaspa. Gabal. in trac. de euic. §. 4. in prin. reg. cum amplia. & limit. Ponit Pet. due. reg 230 in 2. par. et 242. in prima parte.

D Ad pretij restitutionem late allegat Gasp. Gabal. supra §. 1. num. 21.

E Nisi specialiter Gasp. 3. a. 26. & precipue allegat Ripa in l. si aliquam nu. 47. de aq. pos & Tiraqu. de retrac. lig. §. 12. glos 1. nu. 14.

F Si scienter Tiraq supr. nu. 18. Gasp. supra. §. 6. nu. 31.

G Regulariter autem quinquaginta casus in quibus quis non tenetur de euictione Gasp. supra §. 5. in prin. cum seq.

1 PRomittens a * de euictione. † Aduerte quòd li-
B cet super hoc nulla interuenisset expressa promis-
C sio. c tamen ipso iure ea natura propria ipsius
contractus ad hæc & alia teneretur, Immo, quod est notatu dignum, si pactus sit venditor quòd de euictione
non teneatur, licet ex hoc liberetur sequuta euictione
D ab interesse, tenetur tamen & obligatus remanet D ad
2 pretii restitutionem, vt hæc habentur [2] in l. emptorē.
§. pe. & fin ff. de act emp. & l. non dubitatur. & ibi no. C.
E de euic. a nisi specialiter, & expresse conuenerit, ne
ad pretii restitutionem teneatur. vt ibi habetur, quo
casu emptor non agit de euictione pro pretio, nec pro
F interesse. Idem F si scienter emit rem alienam, vt l. si
2 fundum sciens. C. de euict. † G Regulariter autem ex
G quacunque causa onerosa si fiat alienatio, agitur de
euictione, vt l sciendum. ff. de euict. cum fim. secus autē
* si fiat ex causa lucratiua, puta * donationis vel legati, vt
l. ad res donatas ff. de ædil. edic. & in l. si domus, in §. de
euictione. ff. de leg. 1. de quo vide quod no. per gloss. &
Cy. in l. 1. C. de euic. & prædicta locum habent in re
3 immobili, vel mobili corporali alienata. † Quid autem

tem

A *Et tunc tenetur, Iaso. in l. à diuo pio § si post nu. 3 de re iudic. Fabia de Monte d. tract. de emp. et vend. in 6. q. princip. vers. 12. nu. 51. late Gasp. sup. § 1. nu. 48. liberabitur tamen per fideiussionem vtilem.*

B *Secundũ communem opi. ottẽ data scientia doct. in l. 2. § voluntatẽ vbi Rip. nu. 79. attestat. de cõi sol. matri. & in c. cum M. nu. 166. de cons. Didac. variarũ iuris resolu. lib. 3. c. 17. latissime Gasp. Gab. supra § 3 nu. 4. limit. pluribus modis nu. 46. cum seq.*

C *Ostendit libellum Petr. duen. reg. 241. & 243. in 1. par. Gasp. d. § 3 nu. 33. istum ibrum citat & seq. Borgn. Canalc. in tract. de tutore & curat. nu. 10. Pet. due. reg. 243. in prima parte.*

D *Tenetur appellare istum locum citat sed vt probat allegãdo communẽ in cõtrarium Addit. ad Dec. consi. 74 incip. appellare Nata vero cons. 308.*

E *In contrariũ ad ista vide late Gasp. Gabali. in d. tract. de euic. § 9. nu. 32. vers. 3. Mesing. centuria 3. obseruantia 24.*

tem in actione, vel nomine debitoris, vel hæreditate
vendita, de qua venditione loquitur totus tit. C. & ff. de
hær. vel act. vend. ad quod tenetur venditor emptori?
dic quòd venditor nominis tenetur præstare & proba-
re quòd vẽditor sit verus debitor, nulla tutus exceptio-
ne; & hæreditas vendita, quòd hæreditas vẽdita ad ipsũ
venditorem pertineat, nisi aliud specialiter in contra-
rium actum sit, vt in l. si nomen, cum l. seq. ff. de hære. vel
act. vend. cum sim. ibi no. Alioquin tenetur venditor
4 emptori ad omne interesse, vt dictis iuribus. † Notan.
tamen est quòd in venditione hæreditatis defuncti non
includitur hæreditas pupilli quæ defertur ipsi vendi-
tori ex substitutione pupillari, vt d. l. 3. §. illud. ff. de hæ-
5 re. vel act. ven. † Sed an emptori timoroso [b] ne sibi res
b euincatur compellatur venditor dare fideiussorem? dic
quòd aut in principio contractus conuenit inter eos de
dando fideiussore & tenebitur dare: aut non conuenit,
& tunc aut ipso limine contractus imminet periculum
A euictionis, A & tunc tenetur dare fideiussorem, vt l. si
post perfectam. C. de euic. & ibi no. & l pe. in fin. ff. de
peric. & commo. rei vend. Aut tũc nullum imminet pe-
riculum, & tunc postea non tenetur, vt in l. emptor. in
prin. ff. de euic. Fallit in venditore hæreditatis qui te-
netur satisdare de facto tantum, videlicet quòd si quid
6 † ad eum ex hæreditate peruenerit, id totum emptori
restituet, vt l. 1. in prin. ff. de hær. vel act. ven. Aliud est
etiam in venditore hæreditatis notandum, quòd si cre-
ditor debitori succedat & vendat hæreditatem, quòd
saluum sibi remanet ius debitum suum consequendi
ab emptore etiam nullo facto per eum inuentario, vt in
l. 1. §. cum quis. ff. de hære. vel actio. vendi. licet per
aditionem hæreditatis confessus fuerit ipsum debitum,
vt in l. debitori. C. de pact. & l. Stichum. in §. aditionẽ.
ff. de sol. Sic etiam non repellitur à petitione debiti il-
le à quo hæreditas est auocata, dató quòd nullum fece-
rit inuentarium, vt in l. eum qui in fin. ff. de inoffi. test.
Idem in eo, qui per fideicommissum hæreditatem resti-
tuit, cuius debitum per aditionem in effectu non tolli-
7 tur, vt in l. debitor. vers. igitur. ff ad Treb. † Aliud ta-
men necessarium est, vt agatur de euictione, videlicet
quod emptor debito tempore denunciauerit litem sibi
motam esse, vel venditor de ipsa lite scientiam vel noti-
a tiam aliter habuerit, a secundum opin. communem
Doct. & habetur in l. emptor fundi, & in l. si controuer-
sia. ff. de euictio. & l. si rem. § quolibet, cum simil. nisi de
nunciatio esset per speciale pactum remissa, vt ff. de
euict. l. Herennius, in prin. quæ remissio fit de rato, quia
per eam ipse venditor subiiceretur magno periculo,
8 ideoque sit cautus notarius in hoc. † Et est notandum,
quòd dicitur fieri legitime denunciatio tam ea modo,
c quàm ex tempore. Ex modo, cùm emptor c osten-
c dit [c] libellum venditori ad oculum sibi datum, vt not.
per Bart. in l. non solum §. morte. ff. de oper. nou. nun.
Ex tempore vero, cum fit denuntiatio ante sententiam
& publicationem testium, vt in l. si rem quam. §. fin. ff.
de euic. & plene not. in glo. & per Cyn. in l. emptor fun-
di, & l. hæres seruum. ff. de euic. nec tamen per hanc de-
nuntiationem eximitur emptor à prosecutione litis,
immo debet emptor in ea perseuerare, nisi esset sibi li-
tis prosecutio remissa, quia tunc venditor litem ipsam
prosequi teneretur, vt not. in l si ideo. in prin. ff. de euic.
& C. de peric & commo rei ven. l. 1. in fi. & C. de euic. l.
D 1. & si quidem ipse emptor succumbat in causa D te-
netur appellare & prosequi in ea, nisi per pactum ap-
pellandi necessitas esset remissa, vt traditur in l. Heren-
nius. §. Caia. ff de euic. & si omisit denunciare vendito-
ri in causa principali poterit denunciare in causa appel
9 lationis, quod est not. per gloss in d. l. si rem. in fin. † Alij
etiam casus sunt necessarij, vt de euictione agi possit
vltra prædictos, videlicet, quòd emptor fuerit condem-
natus à suo iudice, non autem ab arbitrio, vt l. si di-
ctum. §. si compromissero. ff de euict. & sententia debet
esse iuste lata, & non per imprudentiam, vel dolum, vt
l. si per imprudentiam. ff. de euict. & in d. l. emptor fun-
di. in fi. & l. si non per iniuriam. C. de euic. Si ergo non
licet emptori compromissum facere de re empta, in
d. §. si compromisero, & l. si cum quæstio. C. de euict. &
l. at qui natura. §. cum me, ff. de neg. gest & in hoc ple-
runque errant multi. In tribus ergo præmissis casibus,
videlicet si non renunciauit, si non fuit per iudicem suũ
iuste condemnatus, & si compromissum fecit, non agit
emptor de euictione. Quartus casus est, quo non agit,
si fuit absens tẽpore sententiæ, vt in l. si ideo. ff. de euict.
quod not. Quintus casus est, si habuit ineapertum &
imperitum aduocatum, vt not. per glo. in l. quod si no-
lit. §. culpam ff. de ædil. edict. Sextus est casus necessa-
rius, vt agi possit de euictione, videlicet, quòd res fue-
rit in executione sententiæ ablata ipsi emptori non per
violentiam, quo casu si per violentiam esset ablata non
non agit de euictione. l. euicta. § 1. & l. habere licere. ff.
de euict. coniuncta. l. fin. & ibi per Cyn. C. de acti. empt.
Septimus est, si non appellauit dato, quòd haberet ma-
lam causam, vt l. Herennius, de euict. Octauus est si suc-
cubuerit iniuste in causa per obiectum & obstaculum
alicuius exceptionis, quæ ab ipso emptore traxit ori-
ginem, vt in l. hoc iure, cum l. sequen. & l. si rem. §. si du-
plex ff de euict. Et procedunt præmissa, nisi per pactum
speciale fuerint hæc omnia à venditore remissa, vt l.
quæritur § si venditor. ff de ædil. edict. in d. l. Heren-
nius, in princip. cum similib. vel nisi venditor specialiter
conuenit ne pro alieno facto teneatur, sed pro suo tan-
tum, quo casu solum tenetur si ipsemet alij prius ven-
didisset, vel obligasset, vt l. de tuo. ff. mand. de quo facto
suo loquitur text. in dicta l. prima, in princip. ff. de hæ-
red. vel actio. vend. quod not. Nam plerunque, vt cau-
tius succurratur emptori, solent notarij instrumentis
apponere huiusmodi pacta & remissiones, quæ in vul-
10 gari appellantur pacta vtilia. † Post hæc quæritur, ec-
ce quòd re euicta per sententiam agit emptor de eui-
ctione contra venditorem & producit sentẽtiam latam
tam in causa principali, quàm in causa appellationis.
Quæritur an hoc sufficiat ad plenum fundamẽtum suæ
intentionis, an vero sit necesse quòd producat totum
processum vel vniuersa acta causæ? Et arguendo ad
partes, videtur sufficiens probatio ipsa sola sententia
absque alio processu, quia res iudicata pro veritate ha-
betur, vt in l. res iudicata. ff de re. iur. & in l. ingenuum.
ff. de statu. hom. omniaque præsumuntur rite recteque
a [a] facta, postquam sic est sententia lata. vt in cap. bonæ.
extra de elect. & in capitu. in præsentia. extra de renun.
& quod not. per Cyn. in l. emancipatione. C. de fide in-
strumẽto. & in l. siue possideris. C. de prob. & per Inno.
B in c. cum in iure peritus. de offi. deleg. B In contra-
rium facit; quia non viso processu apparere non potest
an iure vel iniuria fuerit condemnatus; licet præsuma-
tur pro sententia, vt sit iuste lata quo ad eos inter quos
lata est, non tamen sic quo ad alios, vt in l. sæpe §. 1. ff.
de re iudi. cum sim. Finaliter in hac quæstione omissis
alijs reperio quòd Iac. de Arez. tenuit, quòd sufficiat
producere sententiam sine processu, cuius opi. sequitur
Albertus Papien. Tu tamen latius & melius sic distin-
guendo conclude. Aliquando venditor in instrumento
venditionis expresse renunciauit, ne possit allegare sen
d tentiam nullam, vel per imperitiam [d] latam, vel ea alio
simili sitio iniustam, & tunc sufficit emptori producere
sententiam, cùm per hanc remissionem & generalem
renunciationem cessent omnia per quæ posset impu-
gnari sententia, quod not. multum & nunquam obliui-
scaris. Aut non renunciauit ipse venditor prædictus &
tunc aut constat de limitata denunciatione eidem facta,
aut de ea non constat. Primo casu, aut in sententia nul-
la fit mentio de processu, & tunc non præsumitur pro
processu, ideoque est opus illum producere cum sen-
tentia. argu. eorum quæ not in c. quoniam, extra. de
prob. & in l. si qui ad ciuilia. C. de appel. Aut in sen-
tentia fit mentio de processu, & tunc, aut est lata de pro-
e ximo, aut de longinquo. [e] Si de proximo, aut fuit lata
venditore præsente, & tunc præsumitur pro processu,
& im-

& imputet sibi si non appellauit, nec ideo est opus emptori processum producere, argum. l. sæpe, in §. scientibus. ff. de re iudic. & in l. ab eo. C. quomodo & quando iud. licitum tamen esset hoc casu ipsi venditori producere processum, & impugnare ipsam sententiam vitio huius processus, vt no. Io. Cal. & Io. And. in c. quoniam contra falsam, extra de proba. & in c. in præsentia, de renunc. & per hoc patet, quòd eius præsentia eum grauat in onere probandi errorem seu defectum processus, pro quo præsumitur; sicut in similibus dicitur de eo qui renunciauit exceptioni non numeratæ pecuniæ, vt no. in l. si ex cautione. & l. generaliter. & l. in contractibus. ff. de non num. pecu. Aut fuit lata ipso venditore ignorante vel absente, & tunc non præsumitur pro processu, nisi producatur per emptorem, vt in d. c. quoniam contra falsam. Si vero sententia lata fuerit de longinquo, tunc præsumitur pro processu, & sufficit producere sententiam, iuxta doctrinam. Host. & Io. And. in c. cũ in iure peritus, extra de offic. deleg. & per Cy. & alios in d. l. emancipatione. Secundo casu principali, quando non apparet de aliqua renunciatione, tunc non sufficit producere solam sententiam, cùm tunc nullam fidem faciat contra venditorem, vt in d. l. emptor fundi, in princ. & in l. si controuersia. C. de euic. Ad quod optime facit. l. si parentes. in fin & l. si cum quæstio. eod. tit. & adde quæ circa prædicta scripsi in forma sententiæ dif-
u fini. in glo. 4. † Sed pone quòd agente emptore de euictione contra venditorem, vel contra fideiussorem offertur eidem ipsa res vendita simul cum interesse, an cessabit actio, & iudicium super euictione? dic quòd sic, vt in l. si fideiussor. ff. de dol. excep. l. emptori, & ibi no. ff. de euict. Ad quod facit. l. si reus paratus. ff. de procur.

ADDITIONES.

* De euictione, Adde, an qui promisit de euictione teneatur assumere onus & defensionem litis; & dic, vt per Alex. & Cast. in l. venditores. ff. de ver. oblig. in l. in executione, in prin. eod. titu. Quid de eo qui promisit indemnitatem; & vide Bar. in l. pater. ff. de dote præleg. & ad quid teneatur qui indemnitatem promisit, not. Bar. post glo. in l. 1. C. de conuen fisci deb. lib. 10. & vide tex. in l. quamquam quæ est. l. 2. C. de sent. quæ sine cert. quant. & quid importet promissio indemnitatis ac releuationis, & ad quid teneatur qui obligatus est ad alterum eorum; vel ad vtrunque, & vide Rom. consi. 241. Alex. consi. 199. lib. 7. Ruin. consi. 187. lib. 1. Dec. consil. 435. vbi concludunt teneri in subsidium, & ita promittens emptori tenetur qualitercũque euictio sequatur, teste Socin. consil. 70. libr. 3. & ita promittens tenetur etiam de casu fortuito, ex not. per Salyc. in l. 2. C. commod. l. stipulatio ista. § quæsitum, de verb. oblig. & quid contineatur sub promissione indemnitatis, vide Alber. in l. cum pupillus. ff. rem pupill. sal. for. Bartol. in l. quero ff. loc. Paris. consil. 120. numer. 125. lib. secundo consi 209. num. 38. lib. 1. consi. 104. lib. 3 Saly. in l. 2. q. 2. C. de senten. quæ sine cert. quant. & qui promittit Indemnitatem: videtur etiam promittere damnum ex casu contingens. l. 1. vbi Salyc. C. commod. Quid dicendum de venditore qui vendit rem: & promisit de suo dato & facto tantum, & dic, quòd tenetur etiam ex persona eius, cuius est hæres, teste Barto. in l si seruus. nume. 4. ff. de cond. fur. vbi doct. in apostil. declarant conclu. procedere in auctore vniuersali secus in singulari, vt ibi per eos, quibus Adde Alexan consi. 18. nu. 11. lib. 5. Boer. q. 67. par. 1. Crem. singu. 32. 158. Quid de pacto quod quis non teneatur de euictione, quomodo suum porrigat effectum, & dic, vt per Barto. in l. emptorem. §. qui autem. ff. de actio. empti. vbi doc. in apostil. declarant, & ibi quid in creditore qui vendidit rem sibi hypotechatam cum pacto, quòd non teneatur de euictione; neque ad restitutionem pretij, & distingue, vt per eos ibi. Qua in materia euictionis, dic, quòd venditor non tenetur de euictione, quando res euincitur, vel infertur molestia emptori, culpa ipsius, vel iure publico, & sic ex alia causa quàm comprehensa in instrumento, argum. eorũ quæ scribit Bartol. in l. inter quos. num. 4. ff. de damn. infect. Masuer.

* Donationis, Adde Ias. in l. si domus. §. de euictione. ff. de lega 1. & in l. vẽditores. ff. de ver. obl. vbi etiam quid si euincatur sola possessio, & quid si sola proprietas, & an donans teneatur de euictione, & plura alia notab. vide per Ias. d. §. de euictione. Masuer.

* Sententia lata, Adde, facere quæ scribit Osasc. decis. 13. col. fi. in fi. quòd si sententia quæ producitur appareat lata iam lapso biennio: tunc per ea præsumitur etiam sine actis, c. cum inter. c. sicut, vbi Abb. pulchrè nu. 7. de re iud. Felyn. in c. quoniam contra. nu. 31. de probat. Port. lib. 3. conclu. 42. Alc. de præsump. reg. 3. præsump. 9. nu. 22.

a Hæc habentur, vide in l. 1. Bartol. in ver. 2. quæro. C. de peri. & comm. rei vend.

b Timoroso. Sed an possit facere bannimenta, quòd si quis prætendat interesse compareat infra tale empus, vide per Rom. consi. 1. & an fideiussor euictionis sit præstandus, vide per Ang. consi. 121.

* Timoroso, Adde, an si fideiussor, qui à principio erat idoneus, efficiatur non idoneus, an denuò satisdan. sit, & Ias. concludit quod sic, in l. si ab arbitrio, nu. 11. ff qui satis. cog. vbi limitat concl. procedere in fideiussoribus iudicialib. secus in iis qui ex partium conuentione præstari debent, exemplum ponit. ibi Ias. in contractu venditionis, declara, vt per eum in d. l. nu. 12. 13.

c Ostendit vide Io. de Ana. consi. 31. & quando possit agi contra venditorem, cui non est denunciatum, vide per Alex. consi. 68. 3. lib.

* Ostendit Adde Ias. in l. non solum. §. morte. nu. 38. 39. ff. de ope no. nun. & an liceat agere de euictione. vbi lis authori non fuit denũtiata, vide Impertum in Enchirid. iur. Gall. ver. euictione. Masuer.

d Imperitiam, latè Ang. consil. 186.

e Longinquo. Vide Doct. in l. fi. de præscr. lon. temp. & in l. sicut alias, C. de præscr. 30. ann. insti. de vsuca. §. 1. doc. in l. si finita, ff. de dam. infect. glo. in clem. 1. de reb. eccl. non alien. & in c. fi. & ibi Archid. 80. dist.

a *Dic quod venditor. Istum locũ citat Rol. a Valle cons. 45. nu. 20 circa fin. vol. 3. Iacob. Nouel. in trac. ad defensã in verbo variis nu. 3. late Boer. decis. 67. in prin. vers. 2. presupposito, Rui. consil. 85. nu. 3. & 11. vol. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Venditor promittens defendere ad quid teneatur.*

2 *Promittens emptorem defendere de iure & de facto, ad quid teneatur.*

* ET * legitima defensione. † Hic quæritur, * ad
1 quid teneatur ille qui promisit defendere? A dic
* quod venditor tenetur in se litem suscipere & in
A iudicio assistere, vt l. empti & l. cum successores. C. de
euic. cum simil. non tamen tenetur se cum armis oppo-
2 nere. vt d. l. fi. C. de act. empt. † Quid autem si promi-
a sit defendere emptorem de iure & de facto, [a] an tunc
B tenebitur arma suscipere? B determinat Bartol. quod
non in l. stipulatio ista, in prin. ff. de verbo. oblig. quia talis sermo [De facto] debet intelligi secundum naturam contractus, l. si stipulatus. ff. de vsur. & l. damni infecti quidam. ff. de dam. infect. hæc enim verba cum sint dubia, sunt contra emptorem interpretanda, vt l. veteribus. ff. de pact. Et erit sensus. quod defendere de facto debet, faciendo ea quæ facti sunt. videlicet liti assistere, in iudicio comparere, & in eo prout expediens fuerit perseuerare.

B *Determinat Bar. Alex. consi. 191 vol. 6. Goz. consi. 65. nu. 13. consi. 96. nu 45. Dec. & Cagn. in l. nõ videtur de reg. iur. Pet. Duo. reg. 231. in 1. par se, nisi princeps receperit aliquẽ sub sua protectione, tunc tenetur defendere armis Anch. consil. 87. nu. 3. Gasp. Gab. in tract. de euic. §. 1. nu. 24.*

ADDITIO.

* Et legitima defensione, Adde, quid de venditore qui obligatus legitur de euictione siue de iure siue de facto res euincatur, siue per iniuriam; quomodo intelligatur illa obligatio; & dic, quod non tenetur si iudex processit de facto omni iuris ordine prætermisso, quia & si susceperit in se periculum futuræ iniuriæ non tamen intelli-

intelligitur casum prorsus insolitum & incogitabilis fortunæ suscepisse. Ita scribit Nat. consil. 11. col. pen. Quid si promisit de euictione quomodocunque & qualitercunque eueniente: & emptor fecit compromissum, & fuit res euicta per sententiam arbitri, & dic, quòd licet alis non teneretur venditor de euictione l. si dictũ. §. si compromisero. ff. de euict. tamen propter illa uerba geminata quomodocunque, tenebitur de euictione secundum Ias. in l. fideiussor. §. prætor ait post num. 4. ff. qui satisd. cog. Quid quando venditor promittit defendere emptorem de iure & de facto, an teneatur armis defendere: & quomodo, vide eundem Ias. in l. stipulatio ista habere: in prin nu 14. de verbo. oblig. & fac. quæ no. doc. in apostil. ad Bart. in l. exceptione. post nu. 4. ff. de fideius. Masuer.

* Defendere, Adde, quòd obligatus ad defenden. aliquẽ intelligitur si fuerit interpellatus, teste Ias. in l. vniuersa. col. 2. post med. C. de preci. impe. off. Masuer.

a De iure, & de facto, vide Ange. consi. 288. & quod voluit Ancb. consi. 180.

Adde Ang. Are. insti. de actio. in §. actionum, col. 14. versic. quid ergo operabuntur.

v De facto, Adde Ias. in l. stipulatio ista habere, in prin. nu. 14. de verb. oblig. vbi infert ad plura notab. in prin.

SVMMARIVM.

1 *Venditor an possit venire contra iuramentum petens rescissionem contractus ex defectu pretij.*

2 *Si petatur rescissio ex defectu ætatis non obstante iuramento quid fiat.*

3 *Petens restitutionem ex defectu solemnitatis non obstan. iuramento an audiatur.*

4 *Dolo inductus qualiter petat rescissionem contractus.*

5 *In impetranda absolutione à iuramento adhibito contractui, an citetur pars aduersa.*

6 *Pubes iurans non venire contra compromissum, vel transactionem, an possit petere restitutionem in integ.*

* ET * sub eius iuramento corporaliter. † Solet
1 quæri, si venditor iurauerit non contrauenire venditioni, an iuramento non obstante possit petere venditionem rescindi? vbi notandum, quod varijs de causis potest peti rescissio venditionis. Quandoque enim petitur venditio rescindi ex defectu pretij. Quandoque ex defectu ætatis. Quandoque ex defectu solemnitatis. Quandoque ex defectu bonæfidei, & certis
2 alijs modis de quibus singulariter videamus. † Primo ergo quæritur, si in venditione iuramento vallata venditor sit deceptus vltra dimidiam iusti pretij, an possit
* petere * eam rescindi per l. 2. C. de rescin. vend. Quidam quòd sic, siue sit maior 25. annis, siue minor vt refert Cy. in d. l. 2. veritas tamen est, quòd distinguatur
A inter maiorem & minorem, A vt si sit maior non possit contrauenire per auth. sacramenta puberum. C. si aduer. vend. & in l. 1. C. eodem. tit. & in cap. dilecti. & in cap. cum causa. de emptio. & vendit. Si vero sit minor, tunc subdistingue, aut est pupillus, & potest contrauenire per d. auth. sacramenta puberum, quæ solum excludit puberem. Aut est pubes, & tunc secundũ aliquos potest etiam contrauenire, quia iuramentum solum facit ipsum maiorem, sed maior potest contrauenire per d. l. 2. ergo & iste minor qui iurauit. Dicunt
a alij, B quòd in totum repellitur, quasi iurando renunciauerit beneficio. d. l. 2. & hanc partem sequutus est Petr. vt refert ibi Cyn. Sed Dyn. voluit dicere quòd si minor est læsus, quòd potest beneficio ætatis, licet nõ per beneficium d. l. 2. petere possit se integr. rest. vnde licet iuramentum ipsum excludat ab illo beneficio d. l. 2. ne recta via possit ipsum intentare, per indirectum tamen ætatis priuilegio poterit ad illud peruenire. super quo adducit plurimas rationes, quas refert Cy. in d. l. 2 gl. vero iuris canonici, in d. c. cum causam. tenet contra Dyn. & idem sequitur gl. in §. item sacramenta, de pace iur. fir. secundum Iac. de Bel. in d. §. item sacramenta. Et quidam alij dicunt, quod attendi debet forma iuris, nam aliquando minor iurat simpliciter non contrauenire aliquando auté non contrauenire ratione minus iusti pretij. Primo casu poterit contrauenire. Secundo casu nequaquam; & est ratio, quia in priori casu iuramentum habet solum eum excludere à beneficio speciali in integrum restitutionis, non autem à communi d. l. 2. attributo omnibus tam maioribus quã minoribus de quo dic, vt ibi latius per eum, & hoc ve-
v rius puto * quod no. tu notarie, vt in instrumentis semper dicas [Quòd iurauit non contrauenire ratione pretij, vel minoris ætatis; vel alterius cuiuscunque defensionis, de quibus beneficijs fuit ipse venditor per
3 me notarium certioratus &c.] † Deinde quæritur, si minor habens curatorem vẽdidit sine debita solemni-
v tate, videlicet sine auctoritate * curatoris vel decreto iudicis, & iurauerit, an poterit vti beneficio d. l. 2. non obstante iuramento, dicunt quidam, quos refert glo. in d. §. item sacramenta. quòd sic, quia pubes habens curatorem pupillo æquiparatur, vt l. si curatorem habens. C. de integ. resti. min. vnde sicut pupillo succurritur, vt dictum est, sic & isti. In contrarium determinat ibi glos.
C & Iac. de Bel. C & communiter omnes Doct. per tex. in d. §. item sacramenta, qui loquitur generaliter &c.
4 † Inde quæritur, pone quòd pubes dolo vel metu fuit inductus vendere, & iurauit, an via recta poterit impu-
a gnare a venditionem, vel erit necesse prius à iuramento petere absolutionem? videtur quòd recta via possit infirmare eam, vt d. auth. sacramenta. & in corpore vnde
D sumitur ibi. [Nullius momenti &c.] D quæ verba denotant ipso iure contractum esse nullum, argumen. l.
E 1. ff de iniusto rup. test. E In contrarium determinat Inno. in c. ad aures, extra. quod metus causa, dicens q prius obtinenda est ab episcopo iuramenti relaxatio
* seu absolutio, * in qua absolutione inuestigabitur, an fuerit talis metus, qui caderet in constantem virum, vel an fuerit talis dolus qui peritissimum falleret, dic vt ibi, & plenius per eundem in c. cum dilectus, eo. tit.
5 faciunt etiam no. in c. debitores. de iureiuran. † An autem in hac absolutione impetranda debeat pars aduersa citari? Dic quod sic, vt scripsi supra in forma iura-
6 menti, quòd defertur à parte parti. † Quid autem si pubes habens curatorem iurauerit, vt plerunque fit, non venire contra compromissum, vel transactionem, vel iudicialem sententiam, an beneficio in integrum restitutionis si læsus fuerit, poterit impugnare prædicta? Et breuiter gloss. in dicto. §. item sacramenta, determinat q
v non, exemplo iuramenti interpositi * super venditione, cuius opi. sequitur Iac. de Belu. & alij in d. aut. Veruntamen secundum eundem Iac. in præsenti materia elici possunt sex regulæ, quarum prima talis est. Quoties contractus factus cum adulto valet iure communi & speciali, & cessat vtroque iure in integrit. restitut. tunc si iuratum sit, reputabitur ex abundanti interpositum iuramentum, nec tamen ex hoc contractus vitiabitur, argum. l. si pupil. §. 1. ff. de nego. gest. & l. quæ dubitationis causa. de reg. iur. & hoc casu procedere etiam potest d. auth. sacramenta puberum. Secunda regula est ista, quotiescunque contractus factus cum adulto valet iure communi & speciali, sed dari potest restitutio ratione ætatis, tunc iuramentum interpositum multum operatur, quia tollit restitutionem in integrum, vt d. auth. & in l. 1. C. si adoer. vendi. & hoc casu similiter procedit d. auth. Tertia est regula, quoties contractus valet iure communi, sed iure speciali non valet, quia factus minus solemniter non interueniente curatore vel iudicis decreto, & tunc secundum quorundam opin. de qua supra relatum est, iuramentum nil operatur, argu. l. non dubium. C. de legi. sed secundum communem & do. Ia. opi. tale iuramentum hoc casu multum operatur, quia dat robur & effectum ipsi contractui, & tollit beneficium ætatis, & hoc etiam modo potest intelligi. d. auth. Quarta regula est, quoties contractus valet iure

communi

A Vt si sit maior non possit. Cagn. d. l. 2. num. 91. de communi dicit, Didac. in c. quã uis, in 3. parte relectionis. §. 4. quòd limit. nisi læsio sit grauiss. et sic habita ab salutione tũc a iuramento, & Cagnol d. l. 2 nu 98 Cran. cons. 114. num. 9. & consil. 188. nu. 3. licet contrarium videatur tenere cons. 192. nu. 8. vsq. cũ ampliat. & limita. ponit Anton. Gabri. de commu. conclus. in tit. de emptio. & vendit. concl. prima.

B Quod in totũ repellitur, Did. d. c. quamuis in 2. par. relect. §. 1. nu. 7. vbi multa allegat, & ẽt contrarium tenentes, Rolan. à Valle, consil. 19. nu 18. vol. 1. Cagnol. supra num. 106.

C Et communiter omnes, supra de communi dicit Parisi. consil. 97. per totũ vol. 1 & Socin iuni. consil. 32. nu. 18. & 26. vol. 3. vbi etiã si essent plures defectus, & consil. 90. nu. 34. eod. vol.

D Quæ verba, Ias. d. auth. sacramenta puberum, num 19.

E In contrariũ determinat, Iunec. amplia, vt etiam non sit certioratus, in l. non. in c per vestras, in fi. nu. 21. cum seq. de donatio. inter vir. & vx. in contrarium ponit Socin. iuni. consil. 3. num. 48 vol. 2. & cons. 47 nu. 13. vol. 4.

communi & speciali, sed maiori subueniretur propter læsionem in pretio, tunc iuramentum interpositum à maiore multum operatur; nam tollit sibi beneficium ætatis; sed non aufert sibi beneficium commune d. l. 2. secundum eum, quia solùm facit eum maiorem; licet aliqui contra, vt supra dictum est. Et hoc etiam modo procedit d. auth. sacramenta. Quinta regula est, quoties contractus factus cum minore de iure communi non valet ipso iure, tunc iuramentum interpositum à minore nihil operatur; quia si non valet principale, nec accessorium, vt d. l. non dubium, & ff de pac. l. iurisgentium § si paciscar. & hoc casu non habet locum d. auth. Sexta regula est, quoties iuramentum interpositum à maiore non valet de iure communi ipso iure, & tunc iuramentum factum à minore non valet etiam fortius ipso iure: & hoc casu procedit quod dicitur in fin. d. auth. & cessat eius principium, facit Auth. sceoicat. nō solum fide pre. § nullu. 5. de quibus iuramentis plenius vide per Barto. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. & quæ scripsi infra super forma libelli quo petitur in integrum restitutio. Alias denique quæstiones circa hoc videre potes, quas gloss. tangunt & Doct. in d. auth. & in d. l. 2. quæ ad dictas regulas trahuntur, & sub eis includuntur.

ADDITIONES.

* Iuramento. Adde quòd vera & communis opi. est quod iuramentum non dolo, nec metu extortum, seruari debet, etiam si super actu à iure positiuo prohibito sit præstitum, nec ab illo absolutio peti, nec relaxatio concedi debet, teste Anch. consi. 433 col. 2 Soc. consi. 215. nume. 6. libr. 2. Cur. Sen. consil. 65. numer. 25. Campeg. tract. de pact dot. q. 15. Dec. in c. proposuisti. col. 2. ver. tertiò fallit, de proba. Grat. respons. 93. num. 15. lib. 2. Aym. consil. 7. num. 3. Rub. consi 12. nu. 10. Gram. decis. 101. ante fi. Doc. ad Rom. consi. 437. col fi. Masuer.

* Petere. Adde Catel. ver. venditor læsus. Imbertum in enchir. iur. Gall. ver. euictione. col. pen.

* Verius puto. Adde quæ habentur infra for. lib. rest. in integri. ver. tunc iurauit, pulchrè per Rol. consi. 59. lib. 1. consil. 7. num. 43. 57. 59. lib. 3. post Rom consi. 437. & de iuramento per minorem præstito, per eundem Rol. d. consil. 7. num. 40. vsque ad num. 62. vbi etiam plura de absolutione à iuramento.

* An poterit vti. Adde Rol. consi. 7. à nu. 16. 17. & sequ. vsque ad 28. lib. 3.

* Absolutio. Adde Rol. consi. 99. nu. 28. consi. 16. lib. 3. consil. 34. nu. 3. lib. 1.

* Iuramenti interpositi. Adde, quòd vbi contractus est ipso iure nullus, non firmatur iuramento, & dic, quòd iuramentum metu extortum obligat, quando actus super quo ipsum iuramentum interponitur, non est nullus; secus quando est nullus de se, & sui naturà, quo casu quando contractus est ipso iure nullus, non potest firmari iuramento, quia dicitur impossibilis confirmatio, nisi præsupponatur aliquod subiectum confirmabile, quæ opi. licet non sit multum tuta, propter contradicen. eam tamen restringendo, quando contractus esset omnino inualidus de iure communi, videtur quòd de iure procedat secundum magis communem relatam per Rol. consi. 7. post num. 41. lib. 3. vbi quòd vera resolutio ad l. non dubium. C. de legib. est, vt procedat, quando contractus de iure communi est reprobatus, quia tunc iuramento non validatur; secus si esset inualidus de iure speciali, ita Rol. d. consi. 7. nu 39. num. 40. 42. 43. post Capel. tolos. q. 282. Masuer.

a Impugnare, de hoc late in d. auth. sacramenta puberu. & per Cal. consi. 4. de iureiur.

SVMMARIVM.

1 *Contrafacere quando quis dicatur.*

1 Contrafacere vel venire. † Quæritur quando dicatur quis contra facere? ad quod breuiter responde, quod tunc, quando in iudicio, vel extra, controuersiam mouetur, vt l. si quis maior. C. de transac. de quo plenius vide quæ circa hoc scripsi in tit. quo agitur ad pœnam secundum formam compromissi, & per Bart. in l. quo enim. & l. amplius. ff. rem ra. habe.

SVMMARIVM.

1 *Rei vendita non aliter transfertur dominium, nisi fuerit pretium solutum, vel habita sit fides de pretio.*

2 *Procurator an possit habere fidem de pretio.*

3 *An agi possit contra venditorem, vt rem venditam tradat, qui non est confessus pretium recepisse.*

A Vprascriptum A precium integrum recepisse.
1 † Aduerte, quod notanter dicitur venditorem pretiū
recepisse, quia rei venditæ non aliter transfertur
dominium, nisi pretium fuerit solutum, vel habita fides
* de ipso pretio, * quæ fides habita præsumitur post quā
res tradita reperitur, vt habetur in §. rei vēditæ. Instit.
de rer. diu. & l. procuratoris §. sed si dedi mercedem. ff.
de tribut. quāuis quò ad quasi dominiū & publicianam,
quæ pro quasi dominio competit, nō sit necessaria pretii
solutio, vel fides de eo, vt l. pretio, & ibi no. ff. de public.
de cuius pretii solutione probatur per instrumentum,
quo dicitur, venditorem fore confessum pretium recepisse,
argu. l. cum precibus, C. de probat. & l. generaliter,
C. de non num. pec. & l. quidam in iure, in priu. ff. de
2 dona. cum fin. † Nunquid autem procurator possit habere
fidem de pretio, scripsi in tit. de forma exe. sent. in
3 gloss. quæ incipit, isti appellantur. † Quid si non est cō-
fessus pretium recepisse, an contra eum agi poterit, vt rē
a venditam tradat? a dic quòd non, nisi prius ipsi A vē-
a ditori pretium integraliter in pecunia numerata offe-
b rat, b consignet & deponat, vt l. 3. §. offerri, de actio. em
ptio. l. obsignatione, C. de sol. l. acceptam. C. de vsur. nec
sola nuda oblatio sufficeret, vt singulariter no. per Bart.
in l. prætor ait. in §. si quis paratus. ff de oper. no. nunc.
ad hoc optimè facit tex. in l. si fundus. §. fin. & l. fin. de
c leg. commiss. Sed debet fieri c consignatio in pecunia,
quæ videat aperiè à testibus, quæ & quanta sit, nec sufficeret
quod in sacculo fieret oblatio de pecunia non visa,
vt no. per Bart. in l. cum seruus. ff. de cond. & demon.

A Suprascriptū preciū recepisse, istā clausulam ponit Cels Huge. in tract. de clausulis nu. 234. & 494.

a Dic quod nō, istum locum citat & cōprobat Tiraq de retra. lig. § 1 gloss. 17. nu. 3. & 86. 19. nu. 5. in fi.

b Consignatio in pecunia istum locū citat Tiraq. de retrac. cōuēc. § 4 glo. 6. nu. 19. & glo. 17. nu. 3. citat & sequit. Rol. a Valle cōs. 52. nu. 34. vol. 1. citat Hip. Rimi. cons. 1 nu. 3. citat & cōprobat Tiraq. de retrac. lig. §. 1 gloss. 19. nu. 5. in fi.

ADDITIONES.

* Habita fides de precio. Adde quando, ac qualiter dicatur habita fides de precio, & vide Bar. in l. 1. C. de fid. instru. & iur. hast fisc. lib. 10. l. quod vendendi. ff. de contrah. empt. Masuer.

a Priut. Adde Alexan. consil. 19 cum duobus seq. 4. lib. & Franc. de Are. consi. 94. Et vide eum Alex. in l. quæro. §. inter locatorem ff. loca. vbi quòd libellus in actione ex empto non procedit nisi pretium fuerit solutum vel pretium offeratur.

b Offeratur. Adde Alexan de Imo. in consi. 137. incip. viso & diligenter considerato. in fin. in 6. volum. Deci. in consi. 421. incip. plenè & subtiliter. col 2. Tiraq. in tract. de retract. lig. §. 1. glo. 17. nu. 3. Zilettus.

SVMMARIVM.

1 *Contractus emptionis exigit bonam fidem.*

2 *Contractus stricti iuris exigit bonam fidem quò ad qualitatem.*

3 *Dolo dante causam contractui stricti iuris, qualiter succurratur.*

4 *Bona fides semper præsumitur.*

1 Contra bonam fidē † Non immeritò dicitur hoc, quia in hoc contractu & si. de quibus loquitur text. Instit. de actio. §. in bonæfidei. exigitur bona

fides,quò ad substantiam ipsius contractus, vt l. bonam
2 fidem. C.de Actio.& oblig.& l. 1 .ff de actio.empt.† In
cæteris autem contractibus stricti iuris exigitur quò
ad qualitatem,vt plene no.per glo.& Doct.in l. elegan-
ter.in prin.ff.de dolo.facit l.domum.in fi ff de contrah.
emp . Ideoque si dolus det causam contractui bonæ fi-
3 dei, contractus ipso iure redditur nullus. † Sed si in-
teruentiat in contractibus stricti iuris , & tunc venit re-
scindendus ope exceptionis,vel actionis de dolo,vt no.
4 in d.l.eleganter. † Bona fides autem præsumitur sem-
per,nisi per indicia,& coniecturas de dolo probetur,vt
l.dolum.C.de dolo.& l.dolus.C.de rescind. vend.

A Posse repelli. Ant.Gab.de cõmun.concl.de aq. vel amit poss.cõclus.1.num. 20. ampliat.duodec.

1 RElaxare denegauit. † Hic aduerte ad vnum sin-
gulare, quòd per hoc quòd emptor ipse non fuit
admissus ad possessionem in eum translatam per con-
stitutum, vt supra dictum est, eo ipso priuatus fuit ipsa
possessione, & hic est vnus casus , siue modus perdendi
A possessionem. Alius est,cum quis suspicatur se A posse
repelli,vt habetur in l.3.§.si quis nunciet, & l. id quod
possidemus.§ fi.ff.de acquiren.poss.& in l.1.§.finantem
ff.de vi & vi arma. Sunt etiam alij modi perdendi pos-
sessionem,de quibus in d.l.3.§.in amittenda.ff. eod. tit.

B Et tunc eos lucratur,Tiraq. de retrac. conuenc. in fi.nu.70.

C Cedunt ipsi venditori. etiam si esset facta venditio sub conditione Paris. cõs. 39.ante fi.vol.1.

D Commodo venditoris.Ias. in l. filiofam.nu.175 de leg. 1. & ibi nu.181 quid de fructibus coloni parciarij.

SVMMARIVM.

1 *Venditor an teneatur emptori tradere vniuersos fructus.*
2 *Affictus & pensiones re alienata ante tempus solutionis cui soluantur.*
3 *Arguere licet de fructibus ad pensiones.*

1 FRuctus. † Hic quæritur , an venditor teneatur
emptori tradere vniuersos fructus. Super quò
dubio sic distingue. Aut quæritur de fructibus
A a post venditionem ab eo perceptis.Aut de extantibus
tempore venditionis,& adhuc pendentibus. Primo ca-
su subdistingue, aut venditor eos percepit ante pretij
B solutionem , vel fidem de eo habitam, B & tunc eos
lucratur, nec restituere tenetur emptori, si autem eos
percepit post pretij solutionem , vel fidem de eo habi-
tam, tunc eos non lucratur, sed restituere cogitur em-
ptori,vt legitur,vt no.in l.fructus & l.curabit, & l.pe.C.
de actio.emp & l.1.& 2. C.de peri. & com. rei ven. fa-
cit l.Iulianus.§ si fructibus,cum seq.ff de act. empt. Se-
cundo casu,quando fuerunt percepti ante venditionem,
C tunc clarum est & indubitatum , quòd C cedunt ipsi
venditori. Tertio casu , cum quæritur de extantibus
tempore venditionis,subdistingue, aut tempore vendi-
tionis fructus erant separati à fundo & collecti, & tunc
D cedunt D commodo venditoris , nisi contrarium sit
actum,vt no.in iuribus præalleg. Aut erant vel sunt pē-
dentes in fundo, & sic nondum collecti, & tunc cedunt
commodo emptoris , eique sunt relaxandi, nisi specia-
liter inter eos contrarium sit conuentum, vt d.l. Iulia-
nus.§.si fructibus,& l.si cum fundus, in prin.ff. de con-
trahen.emp.& l.fi.§ fructus. ff de his quæ in frau. cre.
Præmissa autem procedunt in fructibus germinatis in
a terra, & ex terra. † Quid autem in fictis , pensionibus,
* * & censibus quorum dies soluendæ pecuniæ nondum
cesserat tempore venditionis, ver. gra. [Venditor fun-
dum locauerat pro decem præstandis ad festum natiui-
tatis domini nostri Iesu Christi . Deinde per quatuor
vel plures menses ante ipsum diem hunc fundum ven-
didit] quæritur cui respondere debeat conductor , de
pensione,an emptori, an venditori ? Dyn. determinat,
2 B quòd emptori,per text. in l.fin ff.de iur.fis. quæ opi.
firmatur per tex.in l.si mercedē.in prin.ff.de act.empt.
3 pro qua facit gloss. in l. diuortio. ff. sol mat. † nam de
fructibus ad pensiones licitum est arguere,vt in l. fi. ff.
sol.mat.quam opin.sequitur Ao.de Pis. licet Bar. in d.
F l.fi.de iur.fis. F noluerit aliter distinguere inter eum
qui emit à fisco,quo casu procedit d.l.fin.de iur.fis.& eū
qui emit à priuato,quo casu procedit d.l.Iulianus.§. si

B Quod emptori. Tiraq.de retract.leg.1.glo.7 nu.42.qui limitat in casu singulari in fin. d. nu. 42.

F Voluerit distinguere . Iaso. nu.171.Salic.in l. fructus col. 2. C.de actio. emp. Alex. consil. 28. vol. 1. & consil. 31.col.2. vol. 2.

fructibus.ego sto cum Dyn. Et ex his patet , quòd fru-
a ctus pendentes * tempore venditionis cedunt commo-
do emptoris, nec mirum, quia censentur esse pars fun-
di.l.fructus pendentes.ff. de rei ven. & ideo etiam eius
* commodo cedunt omnia affixa * & coniuncta rei vendi-
tæ,videlicet sata, plantata & ædificata . Alia autem non
affixa,vtputa vegetes,banchæ,tabulæ, casastiæ, scrinea,
& sim. remanent commodo venditoris,nisi contrarium
sit actum. vt in l.fundi.§ si rupta ff.de actio. empt. & in
l.in vendendo.§.fi.ff.de contrah. emp.

ADDITIONES.

* Pensionibus.Adde Bar.in l.fi.§ fi.vbi Doc. in apostil.ff. de iure fisci, Alex.consi.28.col.1.circa med. lib. 1. Cuman.consil.20.
* Fructus penden. Adde , quod vendendo quis fundum in quo erāt fructus penden. ipsos etiam fructus vendidisse intelligitur,teste Ias.in l.cū filio famil.nu.180. ff. de leg. 1.& in l.si quis legauerit, co. 2. de quo vide quæ scribit Ro.consi.10.consi.309.quæ concl. ampliatur,vt intelligatur vendidisse portionem spectan.colono partiario,ex not.per Ias.d.l.post Bar.in l.Valerius.§. Triphonio ff.de iure fisci,vbi quærit, an si quis vēdat prædium post fructus perceptos,ante tamen solutam pensionem, an tota pensio debeatur emptori, dic, vt per eum ibi, fructus aūt penden. vel pensiones rei venditæ an spectent ad emptorem,vel ad venditorem, & an,ac quando emptor teneatur stare colono,vide Cuman.consi.20.
* Affixa Adde facere quæ scribit Ias.in l.beneficium. col. 1.& 2.ff. de constit. Princip. vbi an princeps donando, vel concedendo domum,intelligatur adiacentia & suppellectili concessisse, & post plura concludit quòd sic, plura alia notab.vide ibi.& an vendita domo,intelligatur venditus hortus,distingue,vt per Ias.vbi sup nu. 14. Villal.inter com.opi.lib.4.ver.domo vendita,& fac.quæ no. Bar.in l.Iulianus.§ si ff.de act.emp. Masuer.
a De fructibus, vide per Fran.de Are. consil. 160. & ibi quid de pensionibus domorum.

QVare cum prædicta. Hęc est conclusio libelli,quæ
semper est notanda,ut aliàs dixi.

SVMMARIVM.

1 *Quamuis sit tradita possessio , potest tamen peti tradi corporalis seu tenuta.*
2 *An aget actor ex empto ad tenutam.*

* AD tradendum. * a † Diceret hic iuuenis, quomo
A do petitur tradi,cùm fuerit tradita per cōstitutū?
1 b Respondetur,quòd emptor fuit illa possessione priua-
b tus per interuersionem venditoris,qui eum non ad mi-
sit, vt supra dixi. Vel dic, quod etiam si non esset priuatus,
potest petere tradi sibi corporalem , quam aliqui tenu-
tam appellant,vt in d.l.id quod.§.fi.ff.de acquiren.poss.
2 † Solet autem de vno dubitari, si possessio omnis fuit per
constitutum translata in emptorem,an ad possessionem
corporalem seu tenutam residentem penes venditorem
agi poterit actione ex empto? Videtur quòd non , quia
contractus habuit suum implementum,ergo &c.arg.eo
rum quę no.Barto.in l.si fide iussor.ff.de leg. 1.in contra
* rium est veritas * per tex.in l.fundi partem.ff. de contra
hen.emp.& l.si hæres.ff.de actio.emp.

ADDITIONES.

* Ad tradendū. Adde Mathes.sing.67.170.Ias.in l.ab emptione.nu.13.ff.de pac.& dic, quòd venditor qui habet facultatem tradendi tenetur pręcise tradere,secundum glos.in l.certi condictio.in prin.ff.si cert.pet. pro quo vide quæ scribit Ias.in l.si prius.col.fi nu.57.ff.de ope.nun.declarando ut per eum ibi, & in l.stipulationes nō diuidunt.nu.36.ff.de uer.ob. Aliud.est in pacto de uendendo , nā in eo nō tenetur quis præcise implere quod promisit.

promisit, dato quòd haberet facultatem tradẽdi, sed liberatur præstãdo interesse iuxta tradita per Dec. cõs. 503. col. 2. vbi ponit differentiam inter venditorem qui tenetur ad tradendum, & illum qui promisit vendere, qui ad merum factum obligatur, ideo inquit ipse, liberatur præstando interesse, dato quòd haberet facultatem rei tradendæ, pro quo fac. quòd promittens vendere, non debet præcisè cogi ad vendendum dato quod habeat facultatem vendendi, sed vendendo simpliciter est liberatus, teste Rol. cons. 69. nu. 13. nu. 14. lib. 3. vbi plura ponit notab. tu adde Mathes. sing. 46. Dec. cons. 502. & an liberetur venditor per actum fictum cõstitui ab obligatione tradendi rem venditam, dic. vt per glo. & Doc. in d. l. ab emptione, Ias. in l. si is qui pro emptore. nu. 398. ff. de vsucap. Villal. inter com. opi. lib. 19. vers. venditor non tenetur, vbi declarat priorem concl. an liberetur præstando interesse, & 2. concl. an liberetur per constitutum, & post plura concludit quòd non, declara tamen, vt latius per eum ibi & per Villal. d. lib. com. opi. ver. venditor, vbi ponit reg. cum ampl. & limit. quibus adde, quòd qui promisit vendere, non compellitur præcisè, nisi adsit iuramentum, ex not. per Doc. in l. 2. C. de pat. inter emp. & vend. per Ias. in l. si peccuniam. in prin. col. vlt. ff. de cond. ob caus. quæ autem dicatur possessio vacua, & quid de clausula notariorum, quando dicitur, promisit tradere possessionem vacuam, liberam, & expeditam, & vide Ias. in l. in inconuentionalibus. §. si quis ff. de verb. ob. Masuer.

¶ Est veritas. Adde. quòd hanc sequitur Ofasc. decis. 36. & vide Capic. decis. 14.

a Ad tradendum. Quando quis non possit cogi præcisè ad tradendum, vide per Ales. cons. 69. 4. lib.

b Adde Tiraquel. in tract. de iure const. posses. in 1. par. in prin. nu. 9. & 10. & quæ scribit Gabriel Sarayna in additio. ad Mattes. in 67. no. Zilettus.

SVMMARIVM.

1 *Cuius damno pereat res quæ perit periculo fluminis.*

a Prædictam petiam vineæ. a † Quid autem dixeris
1 si impetu fluminis perierit vinea vel alia res b
b vendita, cuius damno vel periculo cedat huiusmodi peremptio? Dic breuiter considerandum, quæ, & qualis sit res ipsa vendita. Aut enim vendita est species quædã mobilis vel immobilis, puta equus vel fundus
a quæ non recipit degustationem, & a tunc regula est quòd post perfectam venditionem omne commodum, & periculum pertinet ad emptorem, vt l. id quod est post emptionem, & ibi not. & l. necessario, in princip. ff. de peric. & comm. rei ven. & l. 1. C. eo tit. Aut vẽdita est res, quæ recipit degustationem, vt vinum, & similia, & tunc aut est vinum venditum in specie sine mensuratione, puta. [Vendo tibi hoc vas vini] & tunc post venditionem etiam ante eius degustationem pertinet periculum ad emptorem, secundum opi. gl. sed secundum opi. Io. pertinet ad venditorem, Aut vinũ est venditum ad mensuram, puta [Vendo tibi decem staria vini] & tunc ante mensurationem, & degustationẽ pertinet ad venditorem periculum, post degustationem verò, & mensurationem pertinet ad emptorem, de quibus omnibus pleno traditur in tex. & gloss. in l. 1. ff. de peri. & commo. rei vend. Ad quæ omnia optimè faciunt quæ habentur in tex. & glo. in l. si per emptorẽ. ff. de peri. & comm. rei ven. & l. 2. §. dolium C. eod. tit. & facit l. si quis vina vẽdiderit ff de peri. & cõmo. rei vend. & l. sicut periculum, de act. emp. & ven. cũ sim.

ADDITIONES.

a Vineæ. quid veniat appellatione vineæ. vide per Alexã. consi. 41. lib. 4.

b Alia res. quid de ciuitate capta ab inimicis facta venditione, vide per Anch. consi. 15.

Forma libelli in causa societatis.

Coram uobis &c. Agit, & in iure proponit Iac. Mangiaria contra, & aduersus Aug. de Salerno, & contra quamcunque personã pro eo seu eius nomine in iudicio legitimè cumparentem, dicens idem Iaco. quòd cum dicto Augus. & simul ambo societatẽ omnium bonorum generalem inierunt, & contraxerunt de anno curso 1400. mensis Maij, in qua societate per pactum speciale, & expressum actum, & conuentũ extitit. inter eos; quòd omnia, & vniuersa bona qualitercunque, & vndecunque quæsita, & quærenda in futurum per eos seu alterum eorum communia essent, & communicarentur inter eos prout de prædictis constat publico Instrumento inde tradito, & rogato per G. notarium Pap. anno, & mense suprascripto. Dicit quoque, & exponit præf. Iac. quòd post dictam societatem contractam dictus August. fecit, & contraxit quandam mercantiam panni lanæ de communi pecunia ipsorum, de qua mercantia superlucratus est centum flor. qui fuerunt, & sunt inter eos debite communicandi, quamquã idem August. eos huiusque communicare recusauerit indebite ac iniustè, licèt super ipsa communicatione fienda sæpe, & sæpius fuerit requisitus, quare cùm prædicta vera sint, petit, & requirit præf. Iacob. à vobis domino Vicario quatenus omni modo. via, iure, & forma quibus melius fieri potest, per vestram diffinitiuam sententiam condemnetis, & condemnatum cõpellatis iuris remedijs suprascriptum Aug. versus dic. Iac. ad communicandum, & in commune ponendum suprascriptam flor. centum quantitatem, necnon consequenter ad diuidendum, & diuisionem faciendum de omnibus, & singulis bonis mobilibus, & immobilibus ac nominibus debitorum communibus inter eos. cùm ipse Ia. non intendat nec velit stare de cætero nec perseuerare in societate prædicta tertis iustis, & rationabilib. de causis. Deducendo in præsenti iudicio &c. saluo iure &c. non se astringens &c.

Coram vobis. Sciendum est ad huius materiæ euidentiam, quòd in principio humanæ naturæ omnia erant communia, nec quisquam poterat dicere habere proprium. sed aucto, & excrescente populo orta est inuidia sic. quòd fieri cœpit inter eos orbis diuisio, postquàm ex ipso iuregẽtium cœperunt oriri bella: nam inter meum, & tuum nunquam fuit pax bona. a Et tunc regula est, Duen. reg. 338. in 2. par.
propter quod inquid Tullius. [Quietissime homines viuerent si duo de medio tollerentur, scilicet meum, & tuum] Aliæ autem operationes inductæ sunt de iuregentium. Vnde dicit lex, ex hoc iuregentium introducta sunt bella, distinctæ gentes, & regna condita, ædificia collata, dominia distincta, emptiones, & venditiones, locationes, obligationes, &c. vt l. ex hoc iure ff. de iust. & iu. Deinde plurimi animaduertentes, quòd aliquando vtilitas, vel necessitas impellebat, vel suadebat bona inuicem in totum, vel in partem in communione ponere, cœperũt societates, quæ apud aliquos fraternitates appellantur, simul facere, sub diuersis tamẽ modis, & formis, vt inferius declarabitur.

SVMMARIVM,

1 *Societas quot modis contrahitur.*
2 *Societas quando contrahatur omnium bonorum.*
3 *Societas omnis quomodo contrahatur.*
4 *Quæ communicentur in generali, & quæ in speciali societate.*
5 *Quæsita per vsurariam prauitatem an communicentur societati generali.*
6 *Derobatores an aliquo iure agere possint ad derobationem diuidendam.*
7 *Facta fraternitate seu communione bonorum, & præ-*

Gg 2 missione

mißione de succedendo, an per talem successionem praeiudicetur venientibus ab intestato.

8 *Per quem modum socius potest excludere venientes ab intestato impediens successionem socij.*

9 *In particulari societate quae veniant communicanda.*

10 *Quid iuris in bonis quaesiti per fratres stãtos in fraterna.*

A Quatuor modis aliqa expresse, aliqã tacite, Ruin. consil. 92. in princi. vol. 1. & qua sint differentia, Rol. a Va le cons 91. nu. 24 & 27. vol. 1.

B Dicitur contrahi, Paris. consil. 84. in princi. vol. 1.

C In societate vectigaliũ, Vbal. in tra. de duobus fratri. q. 1 r. nu. 82. Rui. cons. 91. nu 7. vol. 1. & cons. seq. n 8.

D Possessio, & dominium. Ias. in l. si socius. ff si cer. pet. Tiraqn. de iure constituti in 30. ampl. n. 6. circa fi. Gom. supra nu 3. versic. item quaero, de praesentibus non futuris.

E Omnia alia bona. Petr. de Vbal. in tract. de duobus fratri. in quinta par. prin. in prin. Gomesi. supra nu. 4. vbi declarat.

F Non sunt cõmunicãda, Petr. de Vbald. supra nu. 4. vbi etiam ponit aliquas quaestio. ad hac, quid si sint communicata an valeat talis cõmunicatio, Capit. decis. 180. num. 18. Is. Lup. in rep. c. per vestras, in rubr. de donatio. inter viram, & vxor. §. 61. nu. 13.

G Dic breuiter quod non. Istum locum citat Guid. Papa, consil. 234 in princ. Dec. consil. 494 nu. 3 vbi addit. allegat cõcord. in verbo superueniente, istum locũ citat & cõprobat Boer. decisio 311. col. 3.

H Praesentium tũ. Alex. cons. 59 nu. 3. vol. 1. late Clar. in §. donatio, q. 19. vers. ex hac ratione.

1 Societatem omnium bonorũ. † Scire debes, quòd A societas contrahitur altero de A quatuor modis, vt inquid Iureconsultus in l. societates contrahuntur ff. pro soc. Primò omnium bonorum. Secundò alicuius specialis negociationis, puta salis, vel lanae, & similium. Tertiò alicuius singularis rei, puta equi, bonis, aut fundi Quartò pedagij seu vectigalis, inter 2 quae est differentia vt parebit per infra dicenda † Et B nota, quòd tunc B dicitur contrahi societas omnium a bonorum, a quando sit sub nomine, vel signo vniuersali vt omnis, vel quicunque, & similia, expresse acto quòd sit generalis societas, vt not. per gloss. in l. 3. §. 1. & l. coiri & l. societatẽ vniuersorũ, & l. cũ duobus. §. si fratres ff. pro socio, & ideo sapienter faciet notarius, si tunc dixerit in instrumento societatis [Hoc acto inter dictas partes, quòd praesens societas sit generalis m, & super omnibus bonis praesentibus, & futuris quouis modo, & qualitercunque acquisitis & acquirendis, tam ex industria, quàm à fortuna. & tam inter viuos, quàm in vl-3 tima voluntate &c.] † Potest autem omnis societas siue sit specialis, siue generalis, contrahi purè, & in diem, & sub conditione, & vsque ad terminum vitae ipsorum sociorum, vt in l. 1. in prin. ff. pro socio. non autem fieri posset vt duraret in aeternum, immo nec ad haeredem transire. vt l. nulla. & l. nemo potest. ff. pro C socio. Fallit C in societate vectigalium, quae ex pacto transit ad haeredem. vt l. adeo morte. in prin. ff. eo. tit. 4 † Nunc quaero, quae sunt illa quae in generali societati veniunt, & sunt cõmunicanda inter socios, & quae sunt illa quae in speciali societate communicantur. Vbi aduertendum, quòd in societate generali communicanda sunt omnia bona quae tempore societatis possidebãtur à socijs. vt l. 1. & l. 3. §. 1. ff. pro socio. nec mirum quia talium bonorum ipso iure statim contracta socie-D tate transit de vno ad alium D possessio, & dominium absq; alia traditione pro aequalibus portionibus, vt habetur singulariter in l. 2. ff. eod. ti. Amplius debent cõ-E municari inter eos E omnia alia bona per eos acquisita siue ex personae industria, siue a fortuna, siue ex contractu inter viuos, siue ex vltima voluntate, vt l. 3. §. 1. & l. societatem vniuersorum. ff. pro socio dummodo sint q̃sita ex honesta causa. Vbi autẽ essent q̃sita ex inho-F nesta cã, pura furto, vel violẽtia, vel turpi causa, F nõ sũt cõicãda, vt in l. cũ duobus, in fi & l. qđ aũt ex furto, cũ l. seq. & l. nec permittẽdũ. cum sim. ff pro socio. Si tamẽ socius consecutus esset poenam iniuriae, vel damni sibi illati teneretur illam cõmunicare, vt in l. cum duobus §. socium vniuersa. ff. eod. tit. Abhorruit ergo lex. quod quaesita ex turpi, vel inhonesta causa venirent in actione pro socio, sicut. & alibi non veniunt in actione mandati, vt l. si remunerandi §. si turpis ff. mand nec similiter veniunt in actione commum diuidundo l. communi diuidundo, §. inter praedones ff communi diui. nec in actis ex stipulatu, & l. generaliter, & l. si plagij ff. de verb. oblig Ex quibus potest inferri ad duo sepius 5 occurren. † Primo quòd quaesita per vsurariam b prab nitatem non sunt communicanda in societate generali omnium bonorum, cùm vsura sit omni iure tam humano quàm diuino prohibita, & sit res turpissima, & ¶ inhonesta, licet Alleoses, & Placentini ¶ contrarium 6 sentient. † Secundo infertur, quod isti armigeri, qui vadunt derobando mundum, prout fecerunt quinque annis, & pluribus proxime praeteritis totam Lombardiam, & maxime de anno proxime elapso currente 1411. ciuitatem magnificam Papiae, pro istis talibus derobationibus, & violẽtijs non debẽt inter se aliquod iuris suffragium. quo mediante alter alterum super talium bonorum diuisione possit conuenire, nisi mediante ense, de quo Deus iudicet eos se inuicem trucidare nec mirum, quia non merentur iuris habere suffragiũ qui legem offenderunt. vt in l. auxilium. in fi. cum sim. 7 ff. de minori. † Quid autem dicendum, si in hac generali societate. quae impropriè apud aliquos fraternitas appellatur, ipsi socij simul conuenerunt, & solemniter ad inuicem promisserunt, quòd si alter alteri ex eis prae-C decesserit, quòd superstes C eidem succedat in omnibus suis bonis. prout saepius vidi de facto contingere in Pedemontibus, & Munteferrato, an ex eis altero praemoriente poterit superstes proximiores ab intestato defuncti excludere ab eius haereditate stante dicta conuẽ-G tione, & eodem modo haeredes ex testamento ipso praemoriente instituto. si alios instituisset haeredes? G Dic breuiter quòd non, sed ipse socius superstes ab ipso instituto, vel proximiore ab intestato penitus excludetur, vt puta nulla ipsa conuentione quò ad hoc de iure existente, vt habetur in d. l. si inter fratres. vers. 1. ff. pro soc. & in l. pactum quòd dotali, & l. licet in priuatis. C. de pac. & per Cy. & alios Docto. in l. fi. C. de pac. versi. tertiò quero, & l. haereditas C. de pac. conuen. super do. & per Bart. in l. stipulatio hoc modo. ff. de verb. obl. Ad quod etiam facit l. cum donationis, in fin. C. de transact. cum enim tale pactum infringere habeat libertatem testandi, meritò reprobatur à iure, vt in d. l. stipulatio, cum sim. Ex quo sequitur, quòd si tales socij simul paciscuntur, ne quisquam eorum possit aliquid alienare, quod per hoc non impeditur testari, & de rebus ipsis in vltima voluntate disponere. vt 8 in d. l. si inter fratres. vers. 1. cum simil. † Dicet aliquis, quis ergo erit modus. vt vnus socius taliter prouidere possit inter viuos, quòd alter socius habeat bona sua alijs exclusis post eius mortem? Cyn. in d. l. si. late disputat hunc articulum, & refert plures opin. Finaliter concludit cum Petr. quòd fiat promissio per sti-H pulationẽ causa donationis inter viuos bonorum H praesentium tantùm, scilicet tempore donationis non autem futurorum. In qua opin. residet Bart. in d. l. stipulatio hoc modo, Secundum quem sic latius collige. interdum quis promittit socium, vel alium haeredem instituere, vel eidem hereditatem legare, vel dimittere, & tunc talis promissio etiam si esset iuramento vallata ipso iure est nulla, quia interposita super successione futura. vt d. l. si. cum si. quod apparet per ipsa verba directa ad haereditatem. Interdum promissio concipitur per alia verba quae non sunt iuris haereditarij significatiua, vtputa si promisit omnia bona sua post ¶ mortem ¶ suam, & hic aduertendum qualiter concipiatur promissio. Aut enim fit promissio ex causa do-¶ nationis inter viuos generaliter de omnibus bonis ¶ praesentibus, & futuris, & tunc est ipso iure nulla, quia per eam aufertur libera testandi facultas. vt d. l. stipulatio hoc modo. Aut fit promissio de bonis praesentibus tantùm, ità quòd in futuris remaneret testandi potestas, & tunc valet, & ita procedit opin. gloss. in d. l. fin. & eorum qui sentiunt cũ ea. Est ergo in talibus bonum consilium, quòd ille. qui promittit, semper in se retineat aliquid in quo testari posit, & eodẽ modo ille qui pure omnium bonorum generalem donationem facit, aliter donatio inutilis redditur, & vidi 9 multos in hoc errare. & multas donationes infringi. † Nunc autem est de secundo principali dicendum. quando particularis societas contrahitur, puta lanae tantum vel vini, aut alterius similis negociationis. quae sint in hac societate cõmunicãda. Ad quod breuiter respõdẽdũ, quod d omnia illa quae ex negociatione, d illa procedunt, alia autem aliunde quaesita, siue ex industria psonae, siue ex fortuna, non sunt communicanda. vt d. l. coiri. cum l. seq. in fi. & l. duo societatẽ in fi. & l. cũ duobus §. cũ erãt ff. pro soc. & haec procedunt in societate vectigaliũ, vel vnius rei tantum. vt in iuribus praeall. cũ sim. & sic pa-10 tet. declaratũ tertiũ, & quartũ. † Quid autem de quaesitis per fratres status in communione post mortem patris.

tris. vide plene infra sub titu. de forma libelli de hæreditate vel re singulari diuidenda.

ADDITIO.

¶ Est veritas. Adde, quòd hanc sequitur Ostasc. decis. 36. & vide Capic. decis. 14.

¶ Post mortẽ. Adde, quid dicendũ de donatione, & dic, quòd non prohibetur donatio omnium bonorum inter viuos, cuius effectus collatus est post mortẽ, teste Oldr. cons. 139. 1. dub. Dec. in l. fi. nu. 19. C. de pac. cons. 236. 9. dub. consi. 578. nu. 7. & seq. consi. 655. nu. 11. Bocr. q. 353. col. antepe. q. 355. col. 1. & seq. Paris. consi. 56. nu. 69. lib. 2. consi. primo nu. 123. lib. 3. quorum sententiam communem dicit Cur. Iun. consi. 81. nu. 5. & seq. & vide Paris. consi. 24. nu. 57. lib. 5. Masuer.

¶ De omnibus bonis. Adde, valere donationem omniũ bonorum præsentium & futurorũ, si aliquid pro testãdo reseruetur, teste Ro. cons. 56. 1. dub. consi. 95. in princip. & quam communem dicit Alex. cons. 59. nu. 3. lib. 5. Dec. in l. fi. nu. 32. C. de pac. cons. 225 nu. 3. cons. 293. nu. 5. 516. nu. 17. 655. no. 10. Boer. q. 304. no. 46. Soc. qui etiam dicit communem, cons. 102. lib. 3. Mar. Iun. cons. 143. nu. 31. 39. lib. 1. cons. 21. nu 8. lib. 2. quæ cócl. procedit, cum quis in futurum alia lucrari speratur, de quibus testari possit, teste Ro. d. cons. 26. Abb. consi. 28. circa med. lib. 1. Ro. d. cons. 95. Corn. cons. 178. nu. 25. lib. 2. Soc. reg. 208. in vl. fall. Dec. d. cons. 225. col. 3. Gozad. cons. 87. nu. 20. Bertr. cons. 40. nu. 3. lib. 3. De quo tamen articulo, vide quæ scribit Suarez. lib. co. opi. ver. donatio, vbi declarat, Rom. cons. 272. col. 1. Clar. §. donatio. q. 19. vbi distinguit plura cap. d. concl. & materiæ, vide ibi. Masuer.

a Societas omnium bonorum. vide Pet. de Peru. in tractatu societatis. in 3. par. in 44. col. Lud. Ro. cons. inci. cũ ambo fratres, & Pe. Peru. cons. incip. ex prædicto themate quæstio, & per Pau. de Castr. cons. 285.

b Vsurariam. Adde Ang. cons. 81.

c Superstes, in hoc dic ut late per Lud. Rom. consi. 26. & ibi quid si est iurata. & an possit reuocari prætextu ingratitudinis, & superuenientia liberorum.

d Negociatione. vide per Pe. de Anch. consi. 402.

SVMMARIVM.

1 *Societate in qualibet licet cuicunque pacisci de parte lucri, & damni.*

2 *Societas leonina à iure reprobatur, cum paciscitur vt vnus socius damnum supportet, & alius lucrũ ferat.*

1 PER pactum speciale, & expressum. † Hic aduerte quòd in qualibet societate cõtrahẽda A licet cuicũque pacisci de parte lucri, & damni inter eos substinẽ-
2 da. † Quòd autem vnus solus damnum supportet, & alius lucrum ferat B pacisci non põt, a & tanquã Leonina conuentio, est à iure reprobata, vt traditur in l. si non fuerit. in prin. ff. pro soc. & Inst. eo. tit. §. 1. vbi verò de partib. lucri & damni nihil extitit conuentum
C tũc pro partibus æqualibus sustinebũt illud, vt Inst. eo. tit. in prin. & d. l. si non fuerit, & si fortasse nescirent se inuicem conuenire super partibus lucri, & damni, possent hoc determinãdum committere arbitrio alicuius personæ: si tamen timẽt, q̀ iniuste arbitretur, habeant recursum ad arbitrium boni viri, vt l. societatem mecũ, in prin. & in §. arbitrorum, cum seq. ff. pro socio.

ADDITIONES.

a Pacisci non potest. vide per Ludo. Roma. consil. 310. & 475. num. 5.

SVMMARIVM.

1 *Pactum de communicandis quæsitis, & quærendis, an sit necessarium in generali societate.*

2 *Dos socij generalis an sit communicanda.*

3 *Socius an possit dotare filiam de bonis communibus.*

4 *Socius bonorum an possit alienare vltra partem suam de bonis communibus.*

1 VNdecunque quæsita, & quærenda &c. † Licet hoc pactum non esset expressum, quamuis illud exprimere sit bonum consilium, tamẽ haberetur pro expresso hoc casu, quando sub nomine vniuersali cõtracta est societas generalis, vt supra dixi.
2 † Quid aũt dices, si ambo sunt socij omniũ bonorũ, & vnus ex eis dotẽ receperit vel in rebus mobilibus, vel immobilibus, an fiet dotis a cõmunicatio in hac generali societate? Dic aut matrimoniũ, & dotis datio præcessit societatem, aut econuerso, & vtroq; casu subdistingue, quia aut durat societas, & matrimonium, & tunc fit communio vsufructus, dotis tantũ proprietate salua. Aut societas dissoluitur, & durat matrimonium D & D tunc nulla fit dotis cõmunio, sed ipsius dotis tanquàm non communicatæ fit inter partes restitutio aut econuerso durat, & perseuerat societas, sed matrimonium dissoluitur, & tunc si morte vxoris, ità q̀ mari- E tus lucretur dotem, vel ex pacto vel ex lege, E fit communio ipsius dotis. Si morte uiri, fit restitutio ipsius dotis vxori, & non communio. vt hæc probantur in l.
3 actione §. fin. cum l. seq. in prin. ff. pro socio. † Deinde quæritur, si alter ex socijs habeat filiam nubilem, an b poterit ipsam dotare de rebus communibus? b dic q̀ non, nisi super hoc pactum intercesserit speciale, etiã si sint socij omnium bonorum, vt habetur in l. si socius pro filia. ff. pro soc. & est singulare, aliàs autem socij tenentur simul contribuere ad solutionem cuiuscunq; debiti ipsorum, vt in l. omne æs alienum. cum l. seq.
4 ff. pro soc. † Sed nunquid socius omnium bonorum possit alienare vltra partem suam de bonis communibus? dic quòd non, vt l. nemo ex socijs. ff. pro soc. & hæc regula potest esse ratio d. l. si socius.

ADDITIONES.

a Lucro dotis. vide Rom. consi. 475.

b De rebus communi. vide Rom. consi. 145. Alex. cons. 141. 2. lib.

¶ De rebus communibus. Adde, quòd in hac q. affirmatiuam tenent Bar. cons. 7. Alex. cons. 70. 1. dub. lib. 5. Soc. cons. 291. lib. 2. Ruy. consi. 101. 2. dub. lib. 2. consi. 121. col. 1. lib. 5. Dec. in l. quod locum. col. pen. C. de colla. cons. 66. 2. dub. consi. 68. col. 3. Negatiuam vero sustinent Rom. consi. 145. num. 2. 4. 63. 3. dub. Alex. cons. 154. lib. 2. 87. lib. 4. Pap. hic Corn. cons. 285. col. fi. lib. 1. cons. 52. lib. 3. 58. nu. 9. lib. 4. Soc. qui in tacita omnium bonorum societate loquitur, in expressa fortassis cõtrarium sentiens, cons. 192. 4. dub. lib. 2. Bertr. cons. 336. col. fi. lib. 3. 279. lib. 4. & est communis secundùm Monferr. in l. fi. constante ff. sol. mat. quem refert. Neuir. Syl. nup. lib. 2. in prin. nu. 83. eamque magis communem dicit Soc. cons. 46. col. 5. lib. 2. Ias. d. l. quod locum. colu. 4. C. de colla. Dec. in appostil. ad Alexan. d. cons. 87. lib. 4. vbi ampliant etiam si sint socij omnium bonorum, de quo vide quæ scribit Catel. ver. expensis facta, vbi dicit hoc procedere, nisi essent adeò socij. quod hoc liceret per expressa capitula societatis, per d. l. si socius pro filia. qui tex. locum non habet, vbi inter socios actum est, quod dos de communi cõstituatur, teste Rol. cons. 91. nu. 40. 47. 57. lib. 1. & sic intelligitur d. l. procedere citra pactum. vt per Castr. ibi, & Bal. in l. cum duobus. §. si fratres. & in l. si societatem vniuersorum ff. pro soc. Dec. cons. 66. colu. 4. 68. col. 2. 304. col. fi. quibus Adde, quæ scribit Aym. cons. 159. col. 3. circa fi. vbi q̀ filia vnius ex socijs de bonis cõmunibus dotari nõ debet, nisi esset societas vniuersalis omniũ bonorũ, intelligẽdo tamẽ vt per eũ ibi, cui quoad hoc videtur cõtradicere Nat. cons. 100. col. 3. & col. 5. cons. 264. licet ibi non loquatur in socio omnium bonorum

A *Licet cuicũq; pacisci. Petr. Duen. reg. 112. in 2. par. Cra. consil. 173. vbi declarat quomodo consideret inæqualitas.*

B *Pacisci non potest. Vide ad hoc Gomes. d. tomo 2. c. 4. nu. 3.*

C *Tunc pro partib. æqualibus. Secundum quantitatem capitalis cuiusq; l. si non fuerint, Io. de Amicis cons. 62. nu. 4.*

D *Tũc nulla fit dotis cõmunio. Secus consil. 273. col. pen. versicul. quinta conclusi. vol. 2. Paris. consil. 100. num. 21. vol. 2. Rol. a Valle, consil. 7. num. 41. vol. 1.*

E *Fit cõmunio. Dec. consil. 66. et seq. & cons. 660. Petr. de Vbal supra in 1. par. princip. nu. 5. versic. 12. Rum. consil. 101. nu. 2. & 16. vol. 1. Rol. a Valle, de lucr. dotis, in vlt. q. vbi sequuntur istam opin. Ioan. Lup. in repet. rubr. de donat. inter virum & vxor. in prima limit. nume. 3.*

norum,ſed in eo qui promiſit ſcutos centum pro dote filiæ, qui tenetur eos ſoluere de proprio; nec eos poteſt ſocietati imputare, quia illa impenſa non concernit ſocietatem. Quando autem præſumatur dos data, ſtan. ſocietate ſoluta de bonis communibus, Dic, vt per eundem Nat.d.conſil. 100. col.pen. vbi quòd præſumitur de bonis communibus niſi probetur contrarium, quia apparet factam eſſe ſocietatem omnium ferè bonorum, vt latius per eum d.conſil.col.fi.& conſil. 91. vbi quòd ſtan. ſocietate omnium bonorum, dos filiæ de communi ſolui debet. Quæ omnia latè examinat Gabriel.co opi.lib.1.tit.de iur.dot.concl. 2.interim tamen firma manet concl. q fratris filia non cenſetur dotata de bonis fratrum exiſten. in communi ſecundum communem quam refert Iaſ. d.l.quod locum.nu.6. C.de colla.Rol.conſi.91.nu.1.nu.21.lib. 1. & magis communem dicit Gabriel.loco ſup.alleg. Maſuer.

A Tunc ipſi non fieret. Alex. cõſ. 209.nume. 2.& 210. vol. 7. Pet. de Vbal. ſupra in 7.princ. q. in princ.

SVper lucratus eſt. Regulariter inter ſocios omne lucrum & damnum eſt communicandum, & in lucri computatione fieri debet deductio damni & omniũ expenſarum factarum occaſione ipſius ſocietatis, etiam ſi damnum contingeret caſu fortuito. vt probatur in l. Lucius, & in l.cum duobus.§. ſi quis ex ſociis. alias eſt l.ſi inter fratres. §. ſi quis. & §. quidam. ff. pro ſoc. vbi autem damnum emergeret culpa lata, dolo, ſeu culpa remiſſa vel negligentia, quam propriis rebus non adhibuiſſet, A tunc ipſi non fieret computatio vel deductio talis damni, quia ſocius ſolum tenetur de dolo, lata culpa, & leui, non autem de leuiſſima, nec de caſu fortuito. vt l.non ob eam.cum l.ſeq.ff.eo. tit. facit. l.cum duobus.§.venit autem.& l.ſocius ſocio.ff.pro ſoc. nec mirum ſi de lucro deducatur damnum, quia lucrũ proprie intelligitur omni damno omnique expenſa deducta, vt in d.l. Lucius.& no.per gl.Inſt.eo. tit. §. de illa conuentione, facit quod no.Inn. in c.paſtoralis. extra de deci. ſic dicitur in fructibus qui intelliguntur deducta expenſa, vt l.ſi à domino.in fi.de pet.hær. cum ſimilib.

B Sed plenius diſtingue. ſupra q. 50.princip.num. 20.

C Tenet q non, vide Alex. conſ. 117.nu.4.vol.1. & conſ.131.vol. quinto.

D Non eſt communicãda Alex. ſupra d.cõſ.117.

QVare cumpredicta. Hæc eſt concluſio libelli, ad quam ſemper attende.

SVMMARIVM.

1 *PEndente ſocietate an intentetur actio pro dote.*
2 *In ſocietate contracta ex cauſa donationis an vnus agat contra alium.*
3 *Pendente tempore ſocietatis, an ſocius qui ſolus poſuit pecuniam in ſocietate, ea deperdita tantundem ſubrogare teneatur.*
4 *Ponens ſolus pecuniam in ſocietate an prius detrahat ſuum capitale.*
5 *Socius impotens ad reſtituendum qua habuit ex ſocietate, qualiter condemnetur.*

1 AD diuidendum & diuiſionem faciendũ. † Quæritur pro declaratione huius, an pendente ſocietate poſſit actio pro ſocio intentari. videtur q non, quia non eſt nata ante finitam ſocietatem. vt in l.tam diu. C. pro ſocio. & l.actione. §. nonnumquam.
2 ff.eo.tit. B ſed plenius diſtingue. vt no.per Cy.in d.l. tam diu. Aut agitur pro certa quantitate, vel ſingulari re communicanda, & tunc agi poteſt pendente ſocietate: aut agere vult generaliter pro tota ſocietate, & ſic iudicio generali ſocietatis, vt de omnibus ratio videatur & calculetur, & tunc non poteſt agi niſi finita ſocietate, ſicut in ſimili dicitur in l. 2. & quod ibi no. C. de
3 admini. tut. cum ſim. ibi no. † Sed quid dices de nova quæſtio. Pone, ſocietas eſt contracta ex cauſa donationis quia alter ex ſociis nil poſuit in ſocietate, & alter poſuit vniuerſa bona: An aget vnus contra alium? dic quòd non, quia talis ſocietas eſt nulla, vt in l. ſocietates contrahuntur.in fi.ff.pro ſo.& eodem modo eſt nulla, ſi fuerit contracta ex cauſa donationis cauſa mortis. vt l.ſenatus.§.ſi quis. ff.de dona.cauſa mor.& probatur in l.cum hic ſtatus.§.ſi inter virum. ff de don. inter vi-
3 rum & vxor. † Vlterius quæritur. quia de iure valet ſocietas, in qua vnus ponit exercitium perſonæ, & alius
a ponit certam quantitatem a pecuniæ, puta decem vel mille.vt in l. 1.C.pro ſoc.& Inſt.eo.tit.§. de illo. in fin. pone ergo, quòd ad certum tempus huiuſmodi contracta ſocietate perdita eſt pecunia poſita in ſocietate ipſo tempore pendente, & adhuc ſuperſtite vtroque ſocio. an tenebitur ipſe idem ſocius adhuc tantundem pecuniæ ſubrogare? & quidem glo.in d. l. 1. & l.ſi non fue-
C rit.ff.eo.tit. C tenet q non, quaſi interitu ipſius pecuniæ ſit ſocietas diſſoluta, vt in l.verum.§.pe. ff.eo.tit. Alij dicunt, ipſius pecuniæ periculum fore commune, & ideo pecuniam communiter ſubrogãdam. arg. l.cum quibus.§.quidam ſagariã ff. pro ſoc. & l. id quod. ff. de pericu. & com. rei vend. Alij dicunt, aut pecunia fuit ſtatim perdita, aut ex interuallo. Primo caſu ſit periculum commune, ne contractus reperiatur claudicare. vt in l.2.ff.mand.& l.ſi id quod in fi.eo.tit. Secundo caſu dicendum, finitam eſſe ſocietatem, & per conſequẽs à neutro ſocio pecuniam ſubrogandam. Puto q gl.melius determinet vbi ſupra, vt idem ſit in pecuniis quòd
4 in re alia perempta. de quo per Cy. in d.l. 1. † Poſtea quæritur, an ille qui poſuit pecuniã, & alius perſonã, debeat in diuiſione fienda prius detrahere totam ſuam pecuniam, & ſuum capitale ſaluum facere, & de reliquis diuiſionem facere; an verò omnia ſint communiter diuidenda? ſuper hoc gl.in d. l.1. diſtinguit, aut eſt actũ inter partes, quòd ea fieri debeat, & ſtandum eſt conuentioni. vt l. 1.§.ſi conuenerit.ff. depoſi.cum ſi. Aut nihil eſt actum, & tunc ſecundum gl. omnia debent communicari; licèt contrarium de conſuetudine obſerue-
D tur, & per conſequens ipſa pecunia D non eſt communicanda; quæ conſuetudo ſecundum Iac. de Are: fundatur ſuper iure ſcripto, vt colligitur ex his quæ habentur in l.cum duobus. §. damna. & §. in coeunda. & §. item ex facto.ff. pro ſocio. & no. per Cyn. vbi ſu-
5 pra. † Quid aũt ſi ſocius eſt factus non ſoluendo, ita q impotens eſt reſtituere, quæ ad eius manus ex ſocietate peruenerunt, qualiter condemnabitur? dic q ſolum in eo quod facere poteſt, deducto, ne egeat. & ſic in hoc eſt priuilegiata ſocietas, quæ fraternitatis vicem gerit, vt ſupra dixi, probatur per tex.in l.verum.in princ. ff. pro ſoc. & l.ſunt qui.ff.de re iud.

ADDITIO.

a certam quantitatem, vide Alex.de Imo.in conſi. 117.2. lib.& conſi.131.5. lib.

SVMMARIVM.

1 *Renunciatio ſocietatis qualiter admittatur.*
2 *Renunciatio ſocietatis quotuplex ſit.*

1 NEc perſeuerare in ſocietate. † Patet ergo per hoc de expreſſa renunciatione, quòd ita demũ admittitur, ſi alter ſocius conſentiat: nam eo inuito non licet regulariter à ſocietate intempeſtiuè diſcedere. vt l.actiones § Labeo. & in §. ſeq. ff. pro ſocio. niſi alter ſocius ſibi ſit iniurioſus, aut damnoſus, vel conditio ſocietati appoſita non ſeruetur. vt l.ſi con-
2 uenerit.in fi. ff. pro ſoc. † Et no. q duplex eſt renunciatio ſocietatis, quædam expreſſa, de qua hic, & idem ſi petatur ratio reddi totius ſocietatis. vt d.l. verum eſt §.pen.& fin. & l. actione in prin. ff. pro ſocio. quædam tacita, & hæc ſit quando pereunt res in ſocietate poſitæ, vel pereunt ſocij, vnus vel omnes, ſiue morte naturali, ſiue ciuili, vt d.§. pe.& l. actione. §. morte. Idem ſi mutetur ſtatus perſonæ in malum, vel eius bona publicentur. vt in d. §. pen. & l. actione. §. publicatione. & Inſt. pro ſoc. §. manet. & §. ſoluitur. cum ſequ. Alio etiam

etiam modo notabili, & singulari inducitur quædam a tacita renuntiatio inter socios omninm bonorum a quando stant, & habitant separatim, & pluri tempore negotiati sunt separatim, vt habetur in l. itaque cum separatim. ff. pro soc. quod tene. menti.

DEducendo, Hæc clausula cum sequenti extenditur vt alias dixi. Postremò vt præsens tractatus aliquid moralitatis ad se trahat; Attende quod dixit ille Seneca, epistola 6. ad Lucillum. [Nullius boni sine socio iucũda possessio est] Verumtamen vt idem ait epistola 3. & 9. [Diu delibera, an tibi in amicitiã aliquis recipiendus sit, & cũm placuerit id fieri, toto illum pectore admitte, & tam audacter cum illo loquere quam tecum. Nam si aliquem amicum existimes cui non tantum credas quantum tibi, vehementer erras, & non satis noscis vim veræ amicitiæ, cum amico omnes curas omnesq; tuas cogitationes misce, fidelem si putaueris facies, nam quidã fallere docuerunt, dum falli timuerunt. Sapiens etiam si contentus esset, tamen habere amicum vult. Sed id ob nihil aliud, nisi vt exerceat amicitiam, & ne tam magna virtus labatur. Nam vt aliarũ nobis rerum innata dulcedo est, sic amicitiæ, quomodo solitudo in odio est, sic in dulcedine appetitus societatis. Et quomodo hominem homini humana natura cõciliat, sicq; inest vnicuique rei stimulus qui nos amiciciarum appetentes faciat.]

Forma libelli contra plures reos debendi.

COram vobis D. Vica. &c. Agit & in iure proponit Verulphus de Verulphis contra & aduersus Simo. Cicolellum & Secundinum de Castello, & contra quãlibet aliam personam pro eis, uel ipsorum nomine in iudicio legitimè cõparentem, dicens ipse Verulphus q supraseripti Simon. & Secun. fuerunt confessi versus ipsum Verulphũ se ab eo habuisse & recepisse, & in veritate habuerunt & receperũt mutuò, & ex causa mutui flo. mille boni auri & iusti ponderis, quos flor. mille eidem Verulpho præfati Simon. & Secũd. & quilibet ipsorum insolidum promiserunt & conuenerunt dare, soluere & restituere infra certum terminum iam diu elapsum eorumq; precibus & mandatis pro pecunia restituenda intercesserunt & fideiusserunt versus d. Verulphum Berretus & Bella de Bustis: obligantes expresse ipsi principales & fideiussores dicto Verulpho omnia & singula bona ipsorum mobilia & immobilia insolidum pignori & hypothecæ, ac vlterius renunciantes versus ipsum Verulphum beneficio nouarum constitutionum de pluribus reis debendi, & de fideiuss. & epistolæ diui Adriani, & legibus dicentibus, si principalis non tenetur nec fideiussor eius. Aliisque omnibus legibus, constitutionibus, statutis & decretis, necnon probationibus & defensionibus quibuscunque in contrarium facientibus, per quæ se defendere ac tueri possent &c. prout & alia patent publico instrumento facto & tradito per Iaco. Cimossam notarium, de qua quidem florenorum mille quantitate suprascripti Simon, & Secund. vsque huc, licèt sæpius requisiti, solutionem & restitutionem facere recusauerunt seu distulerunt, ac in præsentiarum differunt seu recusant indebite & iniuste. Quare cum prædicta vera sint, petit & requirit dictus Verulphus à vobis suprascripto domino Vicario, quatenus ex officio vestro ac per vestram diffinitiuam sententiam condemnetis, & iuris remediis condemnatos compellatis suprascriptos Simonem & Secundinum ad dandum & soluendum ipsi Verulpho ad restituendum prædictam flor. quantitatem, simul cum omnibus & singulis expensis, damnis, & interesse, passis & factis per ipsum Verul. & in futurum fiendis & patiendis. Et prædicta petit per vos fieri & executioni mandari omni modo &c. deducendo in præsenti iudicio &c. saluo iure addendi &c. non astringens se &c.

SVMMARIVM.

1 *NOmen plurium reorum debendi vel stipulandi quando locum habet in iure.*
2 *Plures rei stipulandi an per solam stipulationem restituantur.*
3 *Plures personæ ab vtraque parte pacem facientes, an possint appellari plures rei.*
4 *Quæ sit natura plurium reorum.*

1 COram vobis. † Sciendum est ad huius tractatus faciliorem intellectum, q materia plurium reorum est satis difficilis & diffusa, quæ tamen per sequentia demonstrabitur satis facilis, & clara. Ideoque aduertendum, q plures debitores vel creditores aliquando stant sub simplici nomine creditorum vel debitorum, aliquando assumunt nouum nomen, & appellantur plures creditores rei stipulandi, & plures debitores appellantur rei debendi. Hoc autem nomine baptizantur, cum eiusdem rei & obligationis sunt creditores vel debitores, vt l. 2. ff. de duo. re. & Insti. eod. tit. §. 1. Vbi autem sunt creditores vel debitores diuersarum rerum & obligationum, tunc stant in suo generali nomine simplici creditorum & debitorum, vt l. creditores, cum l. seq. ff. de verb. sig. Per quæ patet, q non dicuntur nec appellantur rei obligationis, licet alias reus appelletur debitor vel conuentus, vt in l. properandum. §. sin autem reus. C. de iud. cum infinitis si.
2 † Et notandum, q huiusmodi rei stipulandi vel debendi, licet dicantur stipulandi, non tamen constituuntur semper per stipulationem, sed etiam aliis modis, videlicet per emptionem & venditionem, ac locationẽ, testamentum, & similes contractus, & vltimas voluntates. vt l. eadem. in prin ff. de duo. re. & Inst. eo. §. pen.
3 † Ex quibus determinatur secundum Bart. talis quæstio. Pone, quòd plures personæ ab vna parte, & totidem ab altera pacem fecerunt simul, & promiserunt se inuicem non offendere sub certa pœna, an isti erunt plures rei debendi, & credendi? a Certe dicendum est quòd non, secundum eum; quia ad hoc vt constituãtur plures rei, necesse est quòd sit eadem res; sed hic sunt diuersæ res, cum alia sit offensio vnius, alia alterius; ergo &c. ita no per eum in l. si quis id quod. ff. de
4 duo. reis. & in l. operæ. ff. de ope. lib. † Deinde sciendum est, quòd horum reorum natura est, vt singuli insolidum teneantur, & singulis insolidum actio competat, nisi aliud in contrarium agatur, tam olim quàm hodie secundum veram opin. de qua infra no. quam sequitur Bart. in d. l. 2.

VErulphus. Iste creditor & eius debitores erant cancellarij & familiares Illustris. domi. Theodori Marchionis Moutisferrati, cuius & ego fui plori tempore, & hodie sum annó præsenti currente. 1413. Vicarius generalis.

SVMMARIVM.

1 *PLures rei debendi an possint simul conueniri in eodẽ libello.*
2 *Plures rei debendi, an possint conueniri diuersis libellis, & separatim, insolidum.*
3 *Plurium reorum credendi, an singulariter libelli admittantur.*

1 COntra, & aduersus Simonem, & Secun. † Hic reuoco in dubium, an plures rei debendi possint in

a Qñ stant & habitãt separatim. Pet. de Vbald. supra n. 9 Alex. cons. 131. nu. 16 vol. 5. Beer. decis. 58. nu. 4.

a Certe dicendũ est quod non. Istum locum citat & comprobat Io. Ant Ronchag. in l. si id q ego num. 28. post princip. de duob. reis & nu. 34. & 37. & de modo exigendi penam ibi nu. 30. versi. qua admissa: an ex offensione facta vni coniũcto ex facientibus partẽ, intelligatur pax rupta ibi nu. 40. et quibus sit facta offensio vni ex cohabitãtibus nu. 41. Nicola. Moro: in tract. de fide treuga & pace. q. 28. num. 2.

a in eodem libello [a] simul conueniri. de qua quæstione A plene disputatur per eundem A Bart. in l. 3. §. vbi duo ff. de duo. re. Finaliter sic distingue. Aut quis vult cōuenire plures reos pro partibus virilibus, aut omnes insolidum. Primo casu dico, quòd tam in eodem libel B lo, quàm in diuersis quilibet B conueniri potest pro parte sua, vt in l. eos ff. de duo. re. ad hoc facit auth. hoc ita. C. eo tit. & l. si quis separatim in prin. & §. fi. ff. de appel. & l. vbi duos §. 1. & §. fi. ff. de duo re, & optime probatur in l. si accusatoribus. C. de accusat. C C Secundo casu principali sic distingue. aut quis vult D conuenire omnes insolidum D cum expressa in ipso libello protestatione, quòd vnica solutio sufficiat, & tunc omnes poterunt insolidum conueniri, vt in d. auth. hoc ita. & in corpore vnde sumitur, probatur in l. 1. C. si plu. vna senten. & in l. si mandato Titij. §. Paulus. ff. mand. quod sequitur Dyn. & Iac. de Are. Aut vult eos simpliciter conuenire sine protestatione, & tunc nō potest, nec admittitur libellus. arg. in l. 1. C. de fideiuss. tut. Eo prædictis rationibus est idem dicendum & distinguendum de pluribus reis credendi, vt possint simul in eodem libello contra debitorem agere, arg. d. l. si ac- 2 cusatoribus. C. de accu. † Quandoque etiam contingit, quod quis vult plures reos debendi conuenire separatim & insolidum in diuersis libellis, & tunc aut eodem tempore, aut diuersis. Si eodem tempore, aut ipsis consentientibus, & potest, aut ipsis contradicentibus, & tunc non potest, ne in diuersis instantiis molestentur & aggrauentur, secundum Bar. arg. in l. non est nouum. ff. de act. emp. & in l. huiusmodi in §. Stichum, ff. de leg. 1. facit l. super iter. §. Cassius. ff. de aqua plu. arcen. Si autem eos conueniat in diuersis temporibus, tunc glo. in Auth. de duo. re. dicit quod non potest, quia vno tunc conuento alius. interim iudicio pendente conueniri non potest. quam opin. sequitur Azo in sum. eiusdem tituli. & glo in l. 2. ff. de duo. re. quam tamen opin. intelligit Dy. procedere pendente iudicio causæ principalis, secus si appellationis. l. si quoties. §. si creditor. ff. de pecul. coniuncta l. creditor, in prin. ff. mand. Sed Iac. de a Are. a tenet veram opi. glo. quocunque iudicio pendente, quam etiam sequitur Bar. in d. l. vbi duos. Nec obstat, secundū eū, d. §. si creditor, quia distinguendum est, nam quidam sunt debitores talis conditionis & na- ¶ turæ, quod vno conuento alius liberatur, ¶ & de hoc loquitur d. §. si creditor. Quidam sunt talis conditionis, quod per electionem vnius alius non liberatur, & 3 tunc procedit quod supradictum est. † Quid autem dices in pluribus reis credendi, an eorum singuli libelli admittantur diuerso tempore contra ipsorum de- F bitorem? & F dicendum est quòd non, quia lite contestata per vnum, præcluditur via alteri agendi, vt l. si ex duobus. ff. de duo. re. & ibi no.

ADDITIONES.

¶ Alius liberatur. Adde, quòd per petitionem totius debiti factam ab vno ex reis debendi, & eius perceptionem alij liberantur, secus tamen per simplicem petitionem iudicialem, teste Ias. in l. decem. nu. 15. ff. de verb. ob. &c.

a Eodem libel. Adde Rom. consi. 140. 145. col. 1. Ias. in l. de pupillo. §. si plurium, in fin. ff. de op. no. nun. Dec. in l. edita. num. 71. num. 81. C. de eden. Spe. de lib. conce. § 15. ver. 2.

RFceperunt mutuò. Hoc autem fieri videmus in practica quotidie, nam contingit frequenter plures personas simul pecuniam ab eodem mutuò accipe- G re, per quod G constituuntur rei debendi ex causa mutui. Fiunt etiam duo rei ex aliis causis, vt supra dixi, & habetur in l. eadem, in prin. ff. de duo. reis.

BOni auri. Quid autem si in instrumento simpliciter dicatur, quod fuit confessus habuisse flor. mille

A Bar. in l. 3. §. vbi duo, vbi late Io. Ant. Roncha. numer. 20. cum pluribus sequentib. & in l. eadē num. 112. eo. tit.

B Conueniri potest, istum locum citat & comprobat Io. Ant. Roncha. d. §. vbi duo nu. 21 post princip. & nu 30. citat istum locum

C Secundo casu princip. Istum locum citat Roncha. supra nu. 27. post princip.

D Cum expressa protestatione libello Io. Ant. Roncha. d. § vbi duo, num. 47. & nu. 142.

a Tenet veram opi. gl istum locū citat Io. ant. Ronchaga. supra d. §. vbi duo, nu. 68. circa med.

F Dicendum est quod nō, Io. Ant. d. §. vbi duo nu. 34.

G Constituuntur rei debendi, Io. Ant supra d. l. eandem, nu. 279 qū non constat pro qua parte quisque debitorum emolumentum quodque eō sequuti fuerint in l. reos §. cū in tabulis nu. 41.

H Insolidum, qd. importet hoc dictio, insolidum Io. Ant. d. l. prima nu. 8.

I Exiguntur pro parte, Pet. Dua. reg. 334. in prima parte.

nec exprimitur [Boni auri, vel argenti] de quibus intelligemus? puto quòd debet intelligi de illis floren. ¶ qui sunt in communi cursu, ¶ seu vsu in loco contractus, argu. l. si stipulatus. ff. de vsucap. & no. per Bart. in l. Paulus respondit. ff. de solut. &c.

ADDITIONES.

¶ Communi cursu. Adde Mising. Cent. 4. obser. 15.

SVMMARIVM.

1 *IVre nouissimo plures rei debendi qualiter teneantur.*
2 *Iura quæ teneantur in modo constituendi plures reos.*
3 *Antiquum ius de conueniendo insolidum quemlibet plurium reorum an hodie corrigatur.*
4 *Practica in casu renunciationis, auth. hoc ita. Absens quis dicatur.*
5 *Ex pluribus tutoribus potest contutor offerre satisdationem pro sua parte, & quòd conueniatur contutor pro sua.*
6 *Correus, ad quem non peruenit pecunia veritate inspecta, si sit insolidum conuentus, an possit se tueri beneficio excussionis.*
7 *Factum vnius plurium reorum credendi, an noceat vel prosit alteri.*
8 *Extra iudicium facta integra solutione vni soli reorū, an alteri sit sublata actio.*
9 *Simplex pactum, vel transactio facta ab vno ex reis credendi, an noceat alteri.*
10 *Correus an possit habere regressum contra correum totum exigentem.*
11 *Pactum vel transactio facta per vnum reum debendi, an noceat vel prosit alteri.*
12 *Correus credendi accipiens partem debiti ab vno reorū debendi, an videatur debitum diuisisse.*

H QVilibet ipsum H insolidum † Hic aduertendum, 1 quod de iure antiquo ffororum, natura istorum reorū, siue credendi, siue debendi, est, vt omnes teneantur insolidum; & singulis insolidum debeatur, vt in d. l. 2. ff. de duo. re. An autem iure nouissimo Auth. hoc sit correctum in pluribus reis debendi, sub iudice lis est, nam gl. in d. l. 2. tenet, quod hodie non teneantur duo rei debendi insolidum, nisi expresse agatur. & sic quò ad hoc in modo constituendi & obligandi corrigitur ius antiquū per ius nouissimum, de quo habetur in auth. hoc ita. C. de duo. re. & in Auth de duo re. §. 1. quam opin. etiam sequitur alia gl. in l. eadem. §. cum in tabulis. ff. eo. tit. & l. si mandato. §. Paulus, & l. creditor. §. duobus. ff. 2 mand. † Alij verò tenent, quod in modo constituendi nihil corrigitur, sed conueniunt omnia iura tam vetera, quàm noua: vt in dubio semper insolidum teneantur; sed in modo exequendi differunt illa iura. nam iure nouissimo licet omnes insolidum teneantur, tamen si sunt I præsentes & soluendo, solum I exiguntur pro parte, alias autem fieret exactio insolidum. vt d. auth. hoc ita, quam opi. in d. auth. sequitur glo. ibi posita, & l. 1. [illegible] de fideiuss. §. si plures, & Bar. in d. l. 2. de duo. re. & hæc verior & communior; & quæ dicta sunt, locum habent in pluribus reis debendi, vt dixi. In pluribus autem reis credendi, cessat dicta dispositio, quia in eis nil est immutatum in modo constituendi, vt determinatur in glo. in dicta authen. de duo. re. circa fin. Patet itaque ex premissis, secundum veram opin. quod hodie plures rei debendi pro parte sua quilibet debet conueniri & exigi, nisi in aliquibus casibus, in quibus potest quis conueniri, & exigi, videlicet si renunciatum sit per eos beneficio dictæ auth. hoc ita. prout fit quotidie in instrumentis. Secundus, si alius correus sit absens. Tertius, 3 si sit inops, vt in dicta auth. hoc ita. † Pro cuius pleniori doctrina formo aliam quæstio. Ecce quòd olim in pluribus reis debendi erat in libera potestate credito-

rum

rum agere insolidum contra quem vellent & ipsum eligere, vt in l.1.C.de duo.reis.& in l.3.§.1.ff.eod.an hodie hoc sit correctum per ius Authenticatum. & breuiter distingue secundum Bar.in d. l. 3. Aut loquimur in pluribus correis obligatis ex facto alicuius institoris,
2 vel exercitoris, A & tunc nil est correctum, sicque poterunt ita hodie sicut olim omnes insolidum conueniri, per tex. & eius rationem in l. ne in plures. ff. de exer. Aut loquimur in pluribus obligatis ex contractu celebrato principaliter inter eos cum creditore, vt sit communiter. vt in casu præsentis libelli, & tunc aut in obligatione, est aliquod indiuiduum, & tunc nil est correctum nec immutatum, sicque poterit quilibet exigi & conueniri etiam insolidum hodie, sicut olim, quia diuisio corrumperet stipulationem, vt l. stipulationes non diuiduntur. ff. de verb. oblig. licet glo. in d. authen. hoc ita. contrarium senserit, & male secundum Barto. Aut in obligatione est aliquod diuiduum, vt in præsenti casu. & tunc in modo constituendi obligationem nil est immutatum vel correctum, vt dictum est, sed in modo exigendi seu obligationem exequendi bene est immutatum, quolibet correorum parte existente soluendo,
3 vt in d. auth. hoc ita. & ibi plene per Cynum. B † Erit
4 ergo practica in casu, quo non sit renunciatum beneficio, dictæ authen. hoc ita. quòd iudex mittat nuncium ad inquirendum de præsentia vel absentia facultate & habilitate soluendi ipsorum correorum, sicut sit quando proceditur ad executionem bonorum pignori obligatorum, de qua excussione personali dixi in titul. de forma responsionis, qua vtitur hypothecaria conuentus. & tangitur per Doctores in d. authen. præsente. C. de fideius. & per Bar. in l. 3. §. vbi duo. ff. de duo. re. & in l.
c in stipulatione, & in l. decem, de verbo. oblig. C Dici-
5 tur autem quis fore absens, [a] si est extra suum domicilium in alia ciuitate, vel alio territorio. vt no. per Doct. in d. authen. præsente, & in d. l. vbi duos. Ratio autem huius excussionis est, quia hi correi inuicem videntur fideiubere. Ideoque æquum est, ne vnus pro alterius parte prius, quàm ipse principalis, conueniatur. vt in dicta authen. præsente, quod autem videantur inuicem fideiubere, probatur, & not. in l. 1. C. de duo. re.
5 & per Barto. in l. reos. ff. de duo. re. † Vbi autem essent plures tutores vel curatores, quorum alter insolidum
8 conueniretur, D tunc potest dicere & opponere, quòd eius contutor conueniatur periculo suo pro eius parte, & offerre satisdationem; de hoc dic vt habetur in l. si
2 dubitetur. ff. de fideiusso. & sic conuentus E grauatur satisdare, vel probare alium esse soluendo. vt in l. 2. §.
6 nunc tractemus. ff. de tut. & ratio. distrah. † Vlterius quæritur, si ille correus, ad quem non peruenit pecunia veritate inspecta, fuerit insolidum conuentus, an
7 poterit se tueri beneficio excussionis F distingue secundum Bart. aut hic conuentus expresse probat, pe-
b cuniam re vera ad alium peruenisse, [b] & tunc audiendus est hanc exceptionem excussionis obijciens. ar gu. l. quæritur. in prin. ff. commoda. Nec huic obstat, si dicatur, quando vnus tenetur alio prius excusso tunc non sunt duo rei debendi, vt in l. decem. ff. de verb. obl. & in l si. ff. si cer. pet. quia respondetur, quòd contraria loquuntur, quando obligatio secunda differtur in defectum primæ, & sic in huius conditionis euentum incipit obligatio in secundo, sed hic loquitur cum obligatio in persona vtriusque à principio contrahitur, sed sola excussio differtur, quod non impedit constitui ipsos reos. Aut nihil probat, sed simpliciter allegat, &
8 tunc aut G fuit renunciatum per eum beneficio excussionis, vt sit communiter in instrumento, & tunc vlterius non auditur. Aut non fuit renunciatum, & tunc aut fuit veritate attenta illius fideiussor, & hoc constat, & admittitur talis exceptio excussionis, vt in d. auth. præsente & auth. de fideiusso. §. 1. Si vero non constat ipsum esse fideiussorem, quia instrumentum aliter sonat, & tunc non auditur, nisi prout dictum est supra in duobus reis, probatur in d. auth. in §. si verò minus.

7 cum sim. † Quid autem dicemus in pluribus reis credendi, an factum vnius prosit vel noceat alteri. siue petendo, siue paciscendo, vel transigendo, aut iuramentũ deferendo, vel exigendo, vel alia similia faciendo? In qua quæstione licet subtiles & variæ sint consideratio-
11 nes, tamen sub breuitate potest sic concludi: H Aliquando quæritur per se de se sola petitione facta per vnum ex creditoribus in iudicio, vel extra, & hic distingue secundum Bar. per eum no. in l. ex duobus, de duo. re. Aut fuit simplex petitio extra iudicium, vel in iudicio sine aliqua litis contestatione, & tunc nullum fit alteri præiudicium, sed poterit alter petere quandocunque, proderit tamen eidem hæc petitio quo ad interrumpendam præscriptionem. vt l. fin. C. de duo. re. Aut fit petitio cum debita litis contestatione, & tunc remanet alteri via præclusa agendi propter illius præoccupationem, vt no. in d. §. ex duob. siue sint socij, siue non, secundum Bar. arg. in d. l. fideicommissa §. plerunque, coniuncto §. si. ff. de leg. 3. Idemque dicendum in sententia lata pro vno, vel contra vnum ex reis credendi, quod alijs prosit & noceat, vt d. l. ex duob. secundũ vnam lect. Nec ad hoc repugnat l. si. ff. de arbit. quia ibi loquitur in arbitri sententia, quæ non producit actio-
3 nem, vt l. 1. C. de arb. Similiter I per omnia dicendum in iuramento, cum ipsum vicem litis contest. obtinet, vt in l. nam postea §. si is qui temporali. ff. de iureiu. & l. duob. in prin. ff. eo. titu. Aliquando obtinet vim sententiæ. vt l. 2. ff. de iureiur. Aliquando vim solutionis, vt in l. iusiurandum etiam loco. ff. eod. titu. Aliquando
8 vim transactionis. vt d. l. 2. ff. eod. titu. † Quid ergo dicemus, si extra iudicium facta fuerit vni soli integra so-
x lutio, an alteri sit sublata actio? K dic breuiter quòd sic. vt l. 2. & 3. in fin. ff. de duob. re & ff de pact. l. si vnus, in princ. ff. de noxal. si in rem cum sim. Vbi autem solutio facta esset pro parte, tunc pro alia parte remanet alteri correo integra actio. vt l. qui hominem. in § 1. ff. de so-
9 lu. de quo latius per Bart. in d. l. ex duobus. † Sed nunc circa hoc occurrit declarare aliud dictum, an simplex pactum vel transactio facta ab vno ex reis credendi,
c [c] alteri noceat, de quo plene tangitur per ipsum Bart.
L in l. duob. præall. Sed conclusiue L sic distingue, aut sunt plures rei credendi ex causa onerosa, aut ex causa lucratiua. si ex causa onerosa, tunc pactum vel transactio vnius alteri non nocet, vt probatur ex his quæ habentur in l. si vnus. in prin. ff. de pact. & ff. de noua. l. si in rem. §. si duo. nisi pecunia appareret ex eo socio profecta, & per consequens veritate inspecta esset debitum suum in totum, nam tunc alteri noceret, arg. d. l. sed Iulianus. §. non solum. & § fin. ff. ad Mace. Si autem ex causa lucratiua fuerint rei credendi, tunc attenditur, an fuerint socij, vel non; vt si sint socij, prosit & noceat, alias non, vt plenè disputat gl. in l. vir vxori. ff. ad Vel-
10 leianum, & l. quantitas. §. quamquam eo. tit. † Cum autem vt prædicitur solutio totalis facta vni, alteri no-
M ceat, M quæritur an eo casu ille alius correus poterit habere regressum contra recipientem, & ab eo repetere partem, distingue secundum Bartol. vbi supra, aut
N sunt rei credendi N ex causa lucratiua mere, & tunc non cogitur alteri quicquam restituere nec communicare, sed inter eos melior est conditio occupantis si non sint socij. vbi autem essent socij, tunc restituere & communicare tenentur, vt probatur in l. in lege Falcidia hoc obseruan. ff ad l. Fal. & quod nota. in l qui hominẽ. §. 1. ff. de solut. Et quo ad hoc redditur falsa glo. quæ sentit contrarium in l. si Titio & Seio. ff. de legat. 2 Aut sunt rei credendi ex causa onerosa, & tunc aut negocium ipsum inspecta veritate pertinet ad ipsum solum recipientem, quia ipsa pecunia deposita vel commodata erat ipsius tantum, & tunc alius correus nil ab eo potest petere, vt in d. l. sed Iulia. § non solum. & in §. seq. ff. ad Maced. Aut econtra negocium pertinet in totum ad alium vel pro parte, & tunc quantum ad eum pertinet, poterit ab eo qui recepit repetere, vt l. si cõmuni ff. de noxal. arg. l. si me & Titium. ff. si cert. pet.

† Nunc

A Et tunc nil ẽ correctũ. Is. Ant. l. 3. §. vbi duo, nu. 95. vers. ex præmissis.

B Erit ergo practica. Is. Ant. supra d. §. vbi duo nu. 181. circa fi. Borgni. Caualc. decis. 17. nu. 39.

C Dicitur autẽ quis absens. supra d. §. vbi duo nu. 180.

D Tunc põt dicere. Borg. Cau. de tutore & curato. in princip. nu. 11.

E Grauatur satisdare. Io. Ant. supra, d. §. vbi duo, nu. 154.

F Distingue, vide Is. Ant supra d l. 3. §. vbi duo, n. 118. & n. 168.

G Fuit renũciatum beneficio excussionis, Ant. Gabr. supra conclu. 1. nu. 81.

H Aliqñ quæritur, Is. Ant. supra. in l. ex duobus num. 24. vbi plene.

I Per omnia dicendum in iuramẽto. Io. Ant. in l. ex duobus, nu. 56.

K Dic breuiter, quòd sic. Io. Ant. ĩ d. l. 3 n. 12 uers. vbiq; post med.

L Sic distingue, Is. Ant. d l. sadẽ § sed si quis, nu. 27. circa fi.

M Quæritur an eo casu. Is. Ant. Rõchag d. §. vbi duo, l. 2. nu. 118.

N Ex causa lucratiua, Is. Ant. in l. reos, in principio. numo. 48. de duobus reis.

A Communiter sic distingui. Io. Ant. d. l. ex duob. nu. 29. cum seq.

B Sic distinguit, Io. Ant. in l. 2. u. 23 vers. vsque vbi late Decis. Bouo. 81. nu. 6.

C Est necessaria Afflic. decis. 39.

D Talis promissit. Io. Ant. supra l. 1 numero. 3. de duob. reis.

E Non importet. quomodo testes debent deponere vt probet stipulationẽ. Io. Ant. supra in l. 6. §. duo. rei nu. 6.

F Teneri insolidum, Io. Ant. in l. eadem nu. 38.

G Si negat se fideiussione Ant. Gab. de commu. conclu. in tit. de fideius conclus. 1. nu. 73. in 18. limit.

I Item si separatim. Ant. Gab. supra nu 90.

K Dic quod sic, Io. Ant in l. reos nu 34.

L Repelletur ab agendo Io Ant. supra d. l. reos. nu. 31.

M Repetere poterunt et q defo lutione constaret per solam confessionem vt de cõmuni dicit Rol. a Vallo cons 17. nu. 9. vol. 1 vide reg. ct amplia. & limit. Petr. Duc. 337. in 1. parte.

11 † Nunc autem quæramus, quid econtra ad premissa, an pactum vel transactio facta per vnum reum debendi prosit vel noceat alteri correo debendi? super qua quæ A stione consueuit A communiter sic distingui. Aut non sunt socij, & tunc prodest & nocet alteri. Aut sunt socij, & tunc secus, per ea quæ habentur in l. idem in duobus, in princip. ff. de duo. reis & de arbi. l. si duo. reis. ff. de liber. leg l. 3. §. nunc de effectu. Sed Bart. vbi supra, dicit quòd siue sint socij, siue non, pactum siue transactio vnius prodest & nocet alteri, quatenus interest paciscentis illi alteri prodesse vel nocere, & non aliter, prout not. gloss. in d. § nunc de effectu, & plenius per eum in d. l. ex duobus Similiter, quid iuris 12 in nouatione & acceptilatione, ibi vide per eũ. † Quærendum restat, si creditor recipiat partem debiti ab vno ex correis debendi, an videatur debitum diuisisse, & si per hoc non possit vlterius contra eundem pro aliis a partibus regressum habere. Super quo dubio B sic distinguit Bar. vbi supra. Aut sunt tales rei debendi, qui non habent beneficium diuisionis, quia illi renunciauerunt, vt communiter in instrumentis fit, & recipiendo partem videtur debitum diuidere, vt l. si creditores, C. de pact. Fallit hoc fauore legatorum, in quibus non præsumitur facta diuisio, vt l. si ex toto. ff. de leg. 1. & ibi per eum. Aut sunt tales rei debendi, qui habent hoc beneficium diuisionis, qui noluerunt eidem renunciare sed reseruare, & tunc aut solum soluit pro parte sua tantũ, & tunc ipse solus liberatur pro parte sua, quia videtur facta diuisio, pro alia parte liberatur ope exceptionis, vt ff. de solu. l. in his §. 1. cum simil. Aut soluit simpliciter non exprimendo pro parte sua, & tunc non videtur in dubio facta diuisio de iuris rigore, ideo pro residua parte tam ipse, quàm cæteri possunt insolidum conueniri, veruntamen de æquitate illi qui soluit competit exceptio diuisionis, nisi huic beneficio renunciatum esset, arg. l. inter eos. §. 1. ff. de fideiusso.

ADDITIONES.

a Absens. quis dicatur absens, vide per Ludo. Rom. consil. 154.

b Ad alium peruenisse. de hoc dic vt per Lud. Rom. consilio 114.

¶ Ad alium. Adde Cur. in l. contra iuris. §. qui pecuniã col. 3. num. 19 ff. de pact. vbi etiam Castr. col. fin. eundẽ Castr. in l. si vt certo. §. si duobus. colu. fin. ff. commod. Boer. q. 255. num. 5. par. 1. & dic, quòd quando plures principaliter se obligant, eadem semper firma manet obligationis qualitas, adeo vt omnes sint in obligatione principales, licet ad vnum tantum ex eis pecunia peruenerit, l. 1. l. si verò singuli C. si cer. pet. Rom. consi. 114. col. 2. nu. 4. pro quo vide Crem. sing. 38. doc. Alex. consi. 19 nu. 46. lib. 7. possunt tamen ij ad quos pecunia non peruenit: implorare, vt eorum sumptibus actio contra eum dirigatur, ad quem peruenit pecunia, teste Rom. d consi. col. 2. circa med. Barb. consi. 43. col. 4. lib. 1. Masuer.

c Credendi. vide per Pau. de Cast. consi. 238.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor qualiter fit.*
2 *Fideiussores inquantum teneantur.*
3 *Fideiussor uolens uti beneficio diuisionis, an possit petere cessionem actus contra confideiussores & principalẽ.*
4 *Fideiussor se tuetur defensionibus rei.*
5 *Fideiussores non vtentes exceptionibus debitoris, un habeant regressum contra debitorem.*

1 INtercesserunt & fideiusserunt &c. † Vt cautius & fortius succurratur & prouideatur ipsis creditoribus, consueuerunt accedere fideiussores, quorum fideiussorum conditio & natura est, vt si principalis non tenetur, ergo nec fideiussor. vt Insti. de fideiusso. §. fideiussores. & l. grecè. in §. illud. ff. de fideiuss. cum sim. imo nec in plus vel vltra tempus vel quantitatem obligatur fideiussor, quàm principalis, vt l. hi qui, in princ. cum sim. C ibi no. ff. de fideiuss. in qua obligatione fideiussoria C est necessaria stipulatio solemnis, nec sufficeret pactum nudum, vt C. de fideiuss. l. blanditus, & Insti. eo §. fi. & ibi not. de qua tamen stipulatione præsumitur, si in in D strumento publico vel priuato dicatur D [Talis promisit pro tali, vel fideiussit pro tali] vt d. §. si & l. sciendum ff. de verb. obli. & l. 1. C. de contrah. & com. stip. a licet tale verbum promisit u prolatum á teste E non E importet, nec includat stipulationem; & sic non probaret fideiussoriam obligationem, sed ad nudum pactũ simpliciter refertur, vt habetur in l. 1. C. de vsu. & not. per Dy. & Bar. in d. l. sciendum. Alius est etiam singularis casus, in quo fingitur stipulatio, si quis apud acta patiatur se scribi pro fideiussore, vt l. cum ostendimus, ff. de fideiuss. tut. nisi forte quis dixerit non incongrue hũc casum comprehendi sub priori regula. l. 1. C. de cõtrah. 2 & comm. stip & dicto §. fin. † Quæritur inde, qualiter, & inquantum hi fideiussores teneantur? & vtique F dicendum est eos F teneri insolidum sicut plures rei debendi, tamen eis ope exceptioni succurritur, vt inter eos actio diuidatur ex epistola diui Adriani, si tamen sunt locupletes & soluendo, alias secus, vt l. inter eos, in princip. §. pe. ff. de fideiussor. & l. inter fideiussores. eod tit. sic ergo paupertas priuat eos tali beneficio, sicut supradictum est in correis. Item priuatur hoc be- G neficio fideiussor conuentus G si negat se fideiussorẽ, vt in l. si dubitetur. §. 1. ff. de fideiu. Item si renunciatur huic beneficio, vt fit quotidie in instrumentis. & I infra dicam. I Item si separatim, & non eodem tempore fideiusserunt, vt l. si á Titio & l. Titius & ibi not. 3 & l. si plures. ff. de fideiuss. † Quid autem si fideiussor conuentus noluit allegare beneficium diuisionis, vel quia non vult, vel quia non potest, an poterit petere q cedantur sibi actiones per creditorem contra alios fi- K deiussores & reum principalem? K dic quòd sic, vt in l. vt fideiu. & l. cũ is. & l. Vranius ff. de fideiuss. & nedum personales, sed etiam hypothecarias. l. Paulus. & l. si fideiussor ib. & ibi not. ff. eo. titu. quas actiones si ipse cre- L ditor facto sui cedere non potuit, L repelletur ab agendo exceptione cedendarum. vt not in l. Stichum. §. pe. & ibi no. per Bart. ff. de solut & l. si stipulatus. §. fin. ff. de fideiuss. faciunt quæ scripsi in forma responsionis qua vtitur hypotecaria conuentus super gloss. si. quid- M quid tamen hi fideiussores soluerint, M repetere poterunt per actionem mandati ab ipso principali debitore. vt in Insti. de fideiuss §. pen. & l. si mandauero tibi, in 4 princi ff. mand. & not. in l. fideiuss ff. de fideiu. † Et notandum, quòd quando fideiussores conueniuntur, pos- ¶ sunt ¶ vti & se defendere omnibus exceptionibus & defensionibus ipsi reo principali competentibus, vt habetur in l. ex persona. ff de fideiu. & l. omnes. C. de excep. & in l. exceptiones. §. rei cohærentia ff. de except. & inuito ipso principali debitore, vt habetur in d. l. si stipu- 5 latus. in prin. cum sim. ff de fidei. † Quid igitur si fide- b iussores conuenti non opposuerunt b exceptionem seu defensionem ipsi debitori competentem, an poterunt postea contra ipsum debitorem regressum habere? distingue, aut ignorabant hanc exceptionem, & excusantur. Aut sciebant, & tunc, aut erat exceptio peremptoria pacti, vel solutionis, & sim. & tunc eis imputatur si non opposuerunt, & per consequens non poterunt habere regressum contra ipsum debitorem. vt l. si fideiussor. in prin. & §. 1. & 2. ff man. aut erat exceptio dilatoria, vel procuratoria, & dic vt nota. plene per gloss. in d. l si fideiussor. §. quædam. ff. man. Tenentur etiam hi fideiussores appellare à sententia contra eos lata, alioqui non agerent mandati contra principalem, vt nota. in l. si procuratorem §. si ignorantes. ff. mand. & si conue- ¶ niantur antequam reus principalis. possunt hodie ¶ iure nouissimo opponere exceptionem excussionis, [vt prius conueniatur principalis, antequam ipse fideiussor]

for,] vt in auth. præsente. C. de fideiuſ. & in corpore, vnde ſummitur, niſi renũciaſſent beneficio illius auth. vt ibi not. ſicut fit quotidie in inſtrumentis. Olim autẽ de iure C. & digeſtorũ liberum erat ipſi creditori agere contra quos vellet, & ceſſabat dicta excuſſio, vt in l. iure noſtro, & in l. non rectè. C. de fideiuſſ. cum ſim. ad quod ius antiquum reducũtur hodie omnes fideiuſſores propter renũciationes quas faciunt in inſtrumẽtis.

ADDITIONES.

¶ Poſſunt vti, Adde Tremol. in apoſtil. ad Prac. Bonacur. tit. de excep. & benef. quæ poſt diffin. ſent. poſt nu. 4. verſi. & à fideiuſſoribus. litera A & dic. quod exceptio ſuperueniens reo, prodeſt eius fideiuſſori ſecundum Iaſ. in l. ſi quis cum. ff. ſi quis caut.

¶ Hodie. Adde reg. cum fall. quòd fideiuſſor. non conuenitur niſi excuſſo principali. quã ponit Miſing. cẽt. 2. obſer. 15. & vide Rom. conſ. 241. nu. 6. Iaſ. in l. 1. §. ſi quis iniquum §. ſi is pro quo. nu. 12. ff. quod quiſque iur. Gabrie. com. opi. lib. 4. tit. de fideiuſſ. concl. 1. & quòd fideiuſſor conueniri non poſſit. principali nõ diſcuſſo, not Guid. Pap. q. 94. licet q. 570. dicat contrarium non obſtante, quod ibi ſit caſus fideiuſſoris, qui non legitur renuntiaſſe iuri dicendi principalem debitorem prius fore conuenien. quam fideiuſſorem, glo. in auth. de fideiuſſ. §. 1. ver. præſentes. & licet fideiuſſor non poſſit conueniri non diſcuſſo principali fallit tamẽ ex concl. quando in contractu appoſitum eſt iuramentum ſecundum communem per Rol. conſ. 6. nu. 45. lib. 1. poſt. Alexan. conſ. 32. colum. 4. lib. 4. Nat. conſ. 426. nu. 22. & vide per Gabriel. loco ſupra alleg. Maſuer.

a Promiſi. vide Pau. de Caſtr. conſil. 81. per Alex. conſilio 96.

¶ Promiſi. Adde Iaſ. ponẽ. reg. cum fall. in l. lecta. num. 5. ff. ſi cert. pet. in l. Titia. §. idem reſpõdi cum ſepirius. ff. de verb. oblig. vbi plura ad proxim. notab. & per Galalu. in rub. nu. 42. 44. ff. de eo. tit.

b Non oppoſuerunt, vide Abb. conſil. 82. 1. lib. & an poſſit agere contra principalem ad damna & intereſſe, & quid ſi metu creditoris non oppoſuit, ibi vide.

¶ Non oppoſuerunt. Adde Tremol ad prac. Bonacur. tit. quib. mod. ſuo no. ciuil. num. 20. & an ſententia lata contra principalem poſſit exequi contra fideiuſſorem ſine nouo proceſſu diſtingue, vt per Miſing. centur. 4. obſer. 96.

A C Vlterius a renunciantes. † Scribitur in iure, b quòd licet cuicumque renunciare beneficio ſuo & priuilegio ² ſibi à iure collato, vt l. ſi iudex. ff. de mino. & l. ſi quis in conſcribendo. C. de pact. de qua materia plene not. per gl. in auth. vt matres debi & credit. in prin. & ibi per Iaco. de Belo. & Cy. in d. l. ſi quis in conſcribendo, & imputetur ſibi qui renunciauit, quia amplius ad beneficium renunciatum non poterit habere regreſſum, vt in l. quæritur. §. ſi venditor. ff. de ædil. edic.

ADDITIONES.

a Et priuilegio. de quo etiam in cap. accedentibus. de priui Abba. in c. cum acceſſiſſent de conſtitu.

¶ Et priuilegio. Adde quæ ſcribit Iaſ. in l. 1. nume. 9. ff. ſi quis in ius voc. non ier. poſt concl. quam ponit nu. 8. ꝙ licet ratione fideiuſſionis quis ſortiatur forum in genere in iſto loco: non tamen ſpecialiter ſortitur coram illo iudice vbi fideiubet, quo verò ad renuntiationem, an qui renuntiat priuilegiis: intelligatur renunciare iuri communi, diſtingue, vt per eundem Iaſo. d. l. 1. poſt num. 9. & col. 2. poſt prin. vbi concludit quòd non, declarat tamen reg. procedere quando alicui vtrunque competit, arg. l. ſi domus. ff. de ſer. vrb. præd. ſecus quãdo vnum ius competit; & in d. col. 2. in prin. not. idem Iaſ. quòd illud, quod competit ex priuilegio dicitur iure competere: & econtra, & ſic iuris appellatione venit illud, quod competit ex priuilegio: vel de iure ſingulari, & econtra, ex præalleg.

SVMMARIVM.

1 Beneficium nouarum conſtitutionum quid ſit.

2 Beneficium diuiſionis, an poſſit allegari in quacunque parte litis, etſi non ſit renunciatum.

3 Fideiuſſor conſtituens ſe principalem debitorem, an vtatur beneficio excuſſionis.

4 Creditor petens partem debiti ab vno ex fideiuſſoribus, an videatur in dubio debitum diuiſiſſe.

Beneficio c nouarum ¶ conſtitutionum. † Iſtarũ cõſtitutionum diſpoſitio quædam pertinet ad reos
1 debendi, de quibus traditur in auth. de duob. re. & d. auth. hoc ita. C. eo. ti. quædam pertinet ad fideiuſſores, vt eſt epiſtola diui Adria. per quam conſequuntur diuiſionem debiti inter ſe, vt ſolum pro parte conueniantur, licet inſolidum ſint obligati, de qua epiſtola & eius effectu plene habetur in l. inter fideiuſſores. ff. de fideiuſ. cui beneficio ſi renunciant, conueniri poſſunt in-
2 ſolidum. † Sed poſito quòd non fuerit huic beneficio renunciatum, an hæc exceptio diuiſionis poterit opponi per fideiuſſorem D in quacunque parte litis? quam quæſtionem plene examinat Bart. in l. ſi dubitetur. ff. de fideiuſſor. Sed concluſiuè veritas eſt, quòd E ante litem conteſtatam & poſt opponi poteſt, ſicut de cæteris peremptoriis dicitur; pro quo facit l. fideiuſſor. cum glo. ſua. C. de fideiuſſo. & hoc ſequitur etiam Specula. in tit. de renunciat. & conclu. ver. in primis. licet glo. teneat contra & male. Inſtit. de fideiuſſor. §. ſi
3 plures, ſecundum Dyn. & Bart. † Sed quid ſi iſti, quos dicimus fideiuſſores, conſtituant ſe principales debitores ſeu pagatores, vt fit quotidie in inſtrumentis, an poterunt vti beneficio excuſſionis, a & aliis beneficiis quibus vtuntur fideiuſſores? F Breuiter dic ꝙ ſic, & idem in quocunque conſtituente debitum alienum, de quo loquitur totus tit. ff. & C. de conſt. pecu. & determinat glo. in auth. de fideiu. in prin. & ibi per Iac. de Belui. cuius determinationem ſequuntur omnes Docto. niſi vt dictum eſt, dictis beneficiis renuncient ¶ ſeu
4 renunciauerint. † Deinde quæritur, an creditore petente partem debiti ab vno ex fideiuſſoribus, videatur in dubio debitum diuiſiſſe? & videtur G quòd ſic per ea quæ habentur in l. fina. C. de fideiuſſ. & not. in l. reos. & in l. liberos. C. de fideiuſ. Tu autem plenius ſecundum veriorem opi. diſtingue, vt per eum no. in d. l. inter eos in prin. ff. de fideiuſ. tuto. Aut conuenit creditor in iudicio fideiuſſorem pro parte tantum. aut exigit extra iudicium rem ab eo pro parte tantum. Primo caſu ſubdiſtingue, aut conuenit eum ſolum tantum pro parte, vel inſolidum, & tunc H non videtur diuidere debitum, ſed ſolam perſonam eligere, vt in d. l. reos. eod. titu. & l. liberum. Aut conuenit cum eo alios fideiuſſores pro parte, & videtur debitum diuidere, vt in dicta l. reos. & l. liberum. cum ſimilibus ibi not. Ex quibus patet, ꝙ glo. in l. ſi creditores. C. de pact. I non bene nec perfecte loquitur. Secũdo caſu principali aut recepit ab alio à quo poterat cogi partem recipere per beneficiũ diuiſionis, & tunc videtur eligere & non diuidere, vt in dicta l. inter eos §. primo. Aut recepit ab eo à quo non poterat cogi partem recipere, vt quia renunciauerat epiſtolæ diui Adriani, & tunc recipiendo partem debiti, videtur debitum diuidere. vt in d. l. ſi creditores. C. de pacti. Fallit fauore vltimæ voluntatis, vt l. ſi ex toto. §. 2. ff. de leg. 1. & ibi per eum. Cum ergo communiter omnes in inſtrumentis renuncient beneficio dictæ epiſtolæ diui Adriani, & beneficio cuiuſcunque diuiſionis, merito ſequitur quòd creditor partem debiti petendo non intelligitur debitum diuidere, ſimiliter nec partem debiti recipiendo, attamen laudarem quòd quando creditor petit vel exigit partem debiti,

A Renunciantes quibus renũciare poſſit Petr. de Vnzol. in tract. artis notarie in rub. de quib⁹ de illis benef. quib. renunt. poſſ.

a Q̃d licet cuicunque, Io. Ant. § vbi duo num. 100. circa ſi.

C Beneficio nouarum conſtitutionum Petr. de Vnzo. ĩ in rubr. de beneficio cum petente fideiuſ. Io Anto. ĩ. in l. 3. §. vbi duo ſub nume. 100. aliae limit. ponit nu. 104. cum ſeq.

D In quacunque parte late. allegat Antonius Gab. d. comm. cõcluſ. in tit. de fideiuſ. concluſ. 2. nu. 15.

E Ante litẽ conteſtatam & poſt quid poſt latam ſententiam Io. Ant. ĩ §. vbi duo num. 142. latius num. 122. Guid. Papæ deciſ. 70. num. 7.

F Breuiter dic ꝙ ſic diſtinguens per Pet Vnzol. ĩ. in rub. de beneficio competenti fideiuſ nume. 3. Marſ. in rub. de fideiuſ. nu. 62.

G Quod ſic, Io. Ant. ſupr. l. 3. in verſ. vtique nu. 21.

H Non videtur diuidere Io. Ant. d. verſ. vtiq; nu. 25.

I Non bene, deciſ. Bono. 82. nu. 6.

biti, q semper protestetur quòd non intendit per talem particolarem petitionem, vel exactionem debitum diuidere.

A De hac renunciatione generali, Latè ponit. Tiraq. in rep. l. si vnquã in prin. nu. 113. C. de reuoc. donatio. iũ seq. & quid cõprehendat Rol. à Valle in trac. de lucro dotis q. 42. Afflic. decis. 182 nu. 12 quid operatur ista renunciatio Rol. à Valle in trac. de lucro dot. q. 42. nu. 80.

B Ad incognita Dec. consil. 530 numo. 12. Paris. cons. 12. nu 78. vol. 2. Tiraq. in rep. l. si vnquam nu. 119. vbi qñ adest iuramentũ Pot. Duo. reg. 179. in 3. parte Nata cons. 342. nume. 4. Io. Ant. Ronchag. ĩ. d. §. vbi duo. nu. 113.

C Ad casus fortuitos, Nata cõs. 406. nu 3. & 17.

D Vt mulier & rusticus, Tiraq. ĩ num. 98. & 99. late in trac. retract. conuencio. §. 4. glo. 7. nu. 13. cum seq.

E Debet certiorari. Tiraqu. in vtroq. leg. §. 1. glo. 10. num. 21. Io. Ant. Roncha. d. l. 3. §. vbi duo nu. 113.

F Certioratus et formatus, Mars. ĩ rub. de fideius. nu. 39.

G Potest renunciari, Tiraq. de iur. primig. q. 24 num. 4.

H Non potest renunciari, Rip. supra.

I Iuramentum interpositum est, Io. Ant. Roncha. in l. 3. §. vbi duo. num. 116. & ibi an sufficiat generalis renunciatio.

ADDITIONES.

a Escussionis. Adde, Fran. Are. consi. 31.
* Escussionis. Adde idem procedere in fideiussore indemnitatis, etiam quòd expressè renunciauerit beneficio excussionis, teste Rom. consi. 211. post nu. 2. cons. 341. num. 6. & communem dicit Corn. consi. 109. nu. 6. lib. 1. Hipol. in rub. de fideiuss. num. 23. Bar. in l. 1. C. de conuen. fisci deb. lib. 10. Quæ procedit etiam quòd fideiussor se principalem debitorem constituerit, glo. in auth. de fideiuss in prin. Petr. Roman. sing. 200. & fac. quæ scribit Cur. in l. contra iuris §. qui pecuniam. nu. 9. ff. de pac. & eo casu habet beneficium auth. præsente C. de fideiuss Capel. Tolos. quæst. 80. Lanfr. conclu. 84. Masuer.
* Nouarum constitutionum. Adde Tremol. ad pract. Bonacur. tit. de imped. & excep. post nu. 9. ver. idem puto in beneficiis nouarum constit.
* Renoncient. Alex. consi. 34. post nu. 4. lib. 4. & dic, quòd excussio non requiritur contra se obligantem simul principaliter, vel si promisit se facere & curare cum iuramento, teste eodem Alex. consi. 19. num. 36. lib. 7. & cui adde, quòd exceptio excussionis non admittitur quando in contractu est appositum iuramentum, Nat. consi 426. nu. 22. Rol. consi. 6. nu. 45. lib. 1. Masuer.

ET legibus dicentibus. Si principalis non tenetur &c. Istæ leges habentur in l. græce. §. illud. ff. de fideius. & Insti. eo. § fideiussores. Putarem tamen hanc renunciationem non tenere eo casu, quo ipso iure & in effectu debitor nõ fuisset obligatus a sui principio, quia non posset obligatio fideiussoria accedere principali, quæ nulla esset. l. cum lex. ff. de fideius. & l. cum principalis. ff. de re iud. & l. fideiussor obligari. in princ. ff. de fideiu.

SVMMARIVM.

1 BEneficij generalis renunciatio an prosit, & qualiter.
2 Renuncians alicui iuri, an prius debeat esse de eo certificatus.
3 In spiritualibus semper sit certificatio iuris renunciati.

1 A ALiisque omnibus legibus. † A De hac renunciatione generali est tex. & gl in l. fi. ibi [Omniq; alio auxilio.] C. quando mul. tu. offi. fun. potest. Sed hic aduerte, q hæc generalis renunciatio non porrigitur vel extenditur ad ea, de quibus verisimile non est quenquã specialiter renunciasse. & ob hoc
B non extenditur B ad incognita seu ignorata, vt probatur in l. mater decedens. ff. de inoffi. test. facit l. qui cũ tutoribus. ff. de transact. & l. tres fratres. & l. emptor. §. Lucius. ff. de pac. & quod not. per Dyn. in reg. in generali. de reg. iur. li. 6. & l. obligatione generali. ff. de pign.
C Nec etiam extenditur hæc renunciatio C ad casus fortuitos, nisi expressè specialiter istis renuncietur, vt plene traditur per Cyn. in l. prima C. commo. & l. si quis in conscribendo. C. de pact. & per gloss. & Barto. in l. sed & si quis. § quæsitum. ff. si quis cautio. † Horum
2 autem gratia in dubium reuoco, an ad hoc vt valeat renunciatio vel refutatio alicuius iuris, sit necesse, quòd ille qui renũciat, certioratus specialiter & certificatus sit? & quidem reperio quòd gl. in § 1. in auth. quo modo opor epis. col. 1. determinat simpliciter q sic. Tu autem latius distingue, prout tangit Iac. de Belu. in d. §. 1. Aut ius, cui renunciatur consistit in iure scripto communi, vel municipali aut in facto proprio ipsius renunciantis, aut in facto alieno. Primo casu, quando consistit in iure scripto, tunc aut is qui renunciauit est de
D personis, quibus permittitur ius ignorare, D vt mulier,
E vel rusticus, & similes, & tunc E debet certiorari, alias secus, vt l. regula. ff. de iu. & fac. ign. & sic intelligitur quod traditur in l. qui cum tutoribus. ff. de transa. & l. mater decens ff. de inof. testa. cum sim. Secundo casu, quando consistit in facto proprio. tunc non est necessaria certioratio, vt l. quanquam. ff. ad Velle. & l. quisquis. C. de rescin. vend. licet sit vtilis certioratio, vt renuncians excludatur à probatione erroris. C. de iur. & fac. ign. l. error. ff. de cond. ind. l. sed si me potem. & ff. de integ. resti. l. de ætate §. 1. & fi. Tertio casu, quando consistit in facto alieno, tunc aut fit renunciatio per pactum, & tunc non exigitur certioratio, vt in l. emptor. in §. Lucius. ff de pac. licet possit esse vtilis, vt excludatur à probatione erroris, vt dictum est. Aut est simplex renunciatio sine pacto. & tunc est necessaria certioratio, vt in d. l. mater decedens, cum sim. ibi no. Et præmissa pro-
3 cedunt in iuribus temporalibus. † In spiritualibus autem semper est necessaria certioratio, vt in d. §. 1. in auth. quomodo oportet episc. & pro tanto in practica solent prudentes notarij adiicere in instrumentis post factas renunciationes hanc clausulam [De quibus omnibus, & beneficiis, & eorum effectibus fuit dictus Titius plene & clarè ad eius plenã intelligentiam F certioratus & informatus per me notarium infrascriptũ.]

VMMARIVM.

1 VNumquodque municipium potest sibi condere legem.
2 Statuto ciuitatis an renunciari possit.

a STatutis a & decretis. † Ista appellantur iura mu-
1 nicipalia, quia vnum quodque municipium potest sibi condere legem, vt l. cunctos populos, cum sua materia. C. de summ. Tri. & fid. catho. & l. omnes po-
2 puli. ff. de iusti. & iu. † Solet ergo quæri, an his legibus
F vel statutis possit renunciari? F Circa quod sic considera, quædam sunt statuta, quæ principaliter respiciũt publicam vtilitatem, & talibus non potest renunciari, sicut non renunciatur talibus legibus communibus. vt in l. iuris gentium. §. si paciscar. ff. de pac. cum sim. ibi no. ad quod facit c. intellecto. & quod ibi not. de iureiur. & in c. si diligenti. de fo. compet. Quædam verò sunt statuta, quæ respiciunt vtilitatem priuatam. & istorum quædam sunt quæ in compositione actuum, qui geruntur, nullam solemnitatem nec formam exigunt nec requirunt, sed sufficit solus consensus partium, & talibus
G regulariter G potest renunciari, vt l. pacisci. ff. de pac. & l. si index. ff. de mino. & d. l. si quis in conscribendo. C. de pac. cum si. cum distinctione de qua supra. Quædam sunt, quæ requirunt certam formam vel solemni-
H tatem in compositionem actus prædicti, & his H non potest renunciari, sicut nec in similibus legib. communibus. arg. l. nemo potest, de leg. 1. l. cum hi. §. si prætor. ff. de transac. cum si. Similiter [vt generaliter loquamur] renunciari non potest illis legibus, statutis
I & casib. in quibus & super quibus I iuramentum interpositum non ligaret nec obesset, quia si iuramẽtum non operatur nec ligat iurantem, multominus simplex renunciatio, de quibus omnibus plenè tractauit Bar. in l. si quis pro eo. ff. de fideius. & ego tetigi in forma libelli super contractu venditionis supra eo.

ADDITIO.

a Statutis. vide Ang. conf. 94. Fran. de Are. conf. 93. & an ius prohibitiuo possit renunciari per eũdem conf. 102.

SVMMARIVM.

1 Probatio & defensio an differant.
2 Probationibus testium & instrumentorum renunciari an valeat.

Pro-

a 1 PRobationibus a & defensionibus. † Aduerte q̃ inter hæc differentia, nã hoc nomen defensio est comprehendit etiam officium iudicis, & quodcunque aliud auxilium in iure descriptum: ad quod non traheretur istud verbum probatio, vt no. per Bar. in l. 1. ff. quod vi
2 aut clam. & l. plané. & l. fi. ff de peti. hæredi. † Si ergo quis renunciat probationibus testium & instrumentorum, an valeat? & glo. in auth. iubemus. C. de fide instr.
B & ibi per Doct. tenet B quod non, de quo plené per Inn. in c. cum venisset, extra de testibus. Si autem renunciat defensionibus in genere, puto distinguendum vt supra tactum est in proxima glo.

SVMMARIVM.

1 *Mora debitoris non noceat fideiussori.*
2 *Fideiussor si vult persistere in obligatione debet consentire prorogationi termini factæ per debitorem.*

1 SOlutionem facere recusauerunt. † Hic quæritur, an mora seu culpa debitoris noceat fideiussori, ad
c quod breuiter respondendum est c quód sic, siue sit culpa vel mora commissa faciendo, vel omittendo, vt probatur in l. mora. ff. de verb. obli. & l. si seruum. in §. nunc videamus. ff. eo. Et eodem modo secundum aliquos nocet fideiussori interruptio præscriptionis facta contra debitorem principalem, sicut in simili facta cõtra vnum ex correis debendi porrigitur ad alium, vt no. per glo. & Cyn. in l. fina. C. de duo. re. Alij, quorum opi. sequitur Cy. in d. l. fi. dicunt, quód non porrigitur ad fideiussorem, nec ei nocet, & eam sequitur Bartol. in l. cum quis. §. si quis pro eo. ff de solu. de quo vide quod scripsi supra circa formam responsionis primi libelli in glo. super ver. præscrip. Et ea his patet secundum aliquos, quód si fuit pœna commissa propter moram debitorũ, quód fideiussor possit tam pro sorte quám pro pœna conueniri, pro quo facit. l. si quis pro reo. §. si nũmos. de fideiuss. & l. pe. ff. vt le. nom ca. Distinguendum tamen est, aut ipse fideiussor simpliciter fideiussit, aut in omnem casum & euentum. Primo casu non tenetur nisi
a pro sorte a tantum, & non pro pœna, vt l. fideiussores magistratuum. ff. de fideiuss. & in l. centum Capuæ. ff. de eo quod certo loco. facit l. item veniunt. §. cum prædiximus. ff. de peti. hæred & l. 1. ff. de in li. iur. & in l. libertus §. fi ff. ad muni. & per glo. in l. 2. ff. qui satis. cogan. Secundo casu tenetur ad pœnam & interesse, vt d. §. si nummos, cum sim. vnde sit cautus notarius in formãdo
2 verba fideiussionis. † Sed circa hoc quæro de vno, ad quod parum prospicitur, & multi decipiuntur. Ecce q̃ quotidie videmus in instrumentis depositi & mutui apponi terminum solutionis fiendæ per debitorem qui dat fideiussores de soluendo, contingit quód ipse debitor facit prorogari sibi hũc terminum per creditorem, quæritur an fideiussor post lapsum primi termini te-
D neatur? Respondetur D quod non, nisi prorogatio-
b ni consenserit, b vt probatur in l. si cum hermes, C. de loc. & l. item quæritur. §. qui impleto. ff. locat. & not. per glo. in c. constitutus, de fideiuss. facit quod not. in l. pe. ff. de præt. stip. per quæ patet quód obligatio limitata ad tempus certum, non potest inuito obligato in tempus
3 prolixius prorogari. ad quod facit l. fi. ff de pac. † Esset ergo cautela, quód fideiussores facerent & curarent cũ debitore, quód tẽpus solutionis prorogaretur per creditorem, & sic liberarentur ab obligatione sua, dum tamen prorogationi non consentiant, quod tene menti.

ADDITIONES.

a Pro sorte. vide Ro. consi. 507.
b Pro sorte. & an mora principalis augeat obligationem fideiussoris, vide Ias. in l. mora. nu. 5. de verb. ob. in l. centum capuæ. co. fi. ff. de eo quod cert. loc. in l. in bonæ fidei, post prin. eo. tit. vbi etiam fideiussor semel acceptus tenetur ad interesse.

b Consenserit. Vide Barb. in c. constitutus, de fideiuss. in 6. col. per Fulg. consi. 180.
Consenserit. Adde, q̃ fideiussor obligatus ad certum actum: & certum tempus, non censetur obligatus pro illo actu prorogato, secus si fideiusserit simpliciter, teste Paris. consi. 48. col. 2. nu. 24. lib. 1. pro quo fac. quæ scribit Dec. consi. 93. in qua q. Viui. com. opi. lib. 2. nu. 1 ro. refert duas opi. contrarias, & nihil decidit. Dec. autem d. consi. 93. col. fin. in q. q̃ fideiussor facta prorogatione temporis non tenetur, respondendo ad contraria ibi, inquit, ea locum habere, quando tempus apponitur solutioni, quæ debet fieri, & sic respicit exactionem, nam tunc si fideiussor se simpliciter obligauit pro reo obligato ad soluẽ intra certum tempus. etiam facta prorogatione, tenetur fideiussor, secus quando positum fuit tempus ad finiẽ. obligationem, secundum doc. in appostil. d. consi. & ad Bart. in l. vbicunque, post num. 9. ff. de fideiuss. de quo plora scribit Por. lib. 3. concl. 14. Gabriel. com. opi lib. 3. tit de fideiuss. concl. 3. Suarez. lib. sent. ver. fideiussores, & fa. Alc. cons. 102. in prin. q̃ autem prorogatio termini facta debitori principali non liberet fideiussorem: not Ias. in l. si vnus. § si cum reo. ff. de pac. vbi distinguit, & declarat, & melius in l. decta. nu. 9. nu. 10. ff. si cer. pet. vbi diuidit q. in duo cap. siue membra, quam plené examinat ibi cui conuenire videntur, quæ not. Aret. in l. qui Romæ §. Callimachus, de verb. obl. & an prorogato termino cẽseatur repetitum iuramentum, vide Soc. consi. 99. col. 2. lib. 3. Ias. in l. 1. col. pen. C. de iudi. in l. 1. §. & post operis, nu. 9. & seq. ff. de op. no. nun. vbi post plura concludit affirmatiué, q̃ prorogatio termini intelligitur facta cum repetitione iuramenti, quod erat in primo termino, intelligendo, & declarando, vt per eum d. §. & post operis. Masuer.

a *Probationib. & defensionib. De ista clausula ponit Cels. Hug. in trac. clausularum nu. 309.*

B *Quod nõ. Præcipue in criminalibus Marsil. in l vnius facinoris §. cognitorum num. 17. de questio.*

c *Quod sic. Vide ampliat. & limit. pro late mora lati9 Mar. ĩ rub. de fideiuss. num. 90.*

QVare cum prædicta. Hæc est conclusio libelli, quæ semper notanda est.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata in causa appellationis pro vno ex correis aliis potest.*

1 COndemnetis. † Quid si ab hac sententia alter correus appellauerit, an eius appellatio alteri prode-
B sit? B dic quód sic, vt probatur in l. 1. C. si vnus ex pluri. & l. si quis separatim, in princ. & §. fi. ff. de app. & ibi no. per glo. & Doct.

D *Q̃ sic nõ. Marsi. ĩ rub. de fideiuss. nu. 89.*

SImul cum damnis. An ad hæc damna vel pœnas teneantur fideiussores, dictum est supra proxime, vbi vide. Reliquas clausulas declara, prout supra in proximo libello in fi. dictum est. Et quia tam hic, quám in proximis præcedẽtibus titu. agitur de diuersis negociis quibus homines pro eorum statu & vitæ sustentatione diuersimode implicantur, attende tu iurista vel alteri scientiæ deditus qui de sola arte scientiæ vis viuere, quid vos admoneat facere ille moralis philosophus, exemplo Romanorum antiquorum. Cúm doctus enim erat inquit [Prudentissimus quisq; maximé negociosus erat, & nemo ingeniũ sine corpore exercebat. &c. Itaq; crede mihi ne attendas ad nudam scientiam si laicus es, quia viues in miseria & paupertate, sed velis negociari & mercari tam per teipsum, quám per alios, & conformare te cum gestis prudentium antiquorum.

Forma libelli quo agitur pro donatione.

COram vobis. Do. B. &c. agit & in iure proponit Io. Oliarius suo nomine, contra & aduersus spectabilem militẽ D. Manfredum de Plebe & contra quãcũq; aliam personã pro eo seu eius noie in iudicio legitimé cõparentem, dicẽs, & proponens idẽ Io. q̃ præfatus D Manfredus titulo & ex causa donationis inter viues puré, meré, solẽniter & irreuocabiliter dona-

uit & tradidit ipsi Io. pro se & suis hæredibus recipienti, domum vnam muratam & coopertam positam in Papia in porta Petruxi, cui cohæret &c. & prout hæc & alia latius continentur in instrumento dictæ donationis, tradito & rogato per M. notarium Papiæ anno, mense, & die in eo contentis. Quod quidem instrumentum pro informatione & probatione præmissorum ex nunc producit & exhibet idem Io. coram vobis in forma publica. Amplius dicit & proponit idem Io. quòd præfatus do. M. de facto & contra voluntatem ipsius Io. dictam domum à tempore dictæ donationis citra detinuit, & adhuc hodie detinet occupatam, ipsamque domum licet sæpius requisitus hucusque adhuc dimittere, & relaxare recusauit, & indulle recusat. quare cùm prædicta vera sint, petit & requirit idem Io. quatenus per vestram diffinitiuam sententiam condemnotis & condemnatum iuris remedijs compellatis supra dictum dom. M. ad dimittendum & relaxandum liberè & expeditè supra dicto Io. domum antedictam, ac insuper ad dandum & soluendum eidem fructus, redditus, & prouentus, quos ex dicta domo percipit & percipere potuit à dicto tempore citra, simul cum cæteris damnis & expensis, passis & factis per ipsum Io. ac in futurum fiendis & patiendis, de quibus protestatur, & prædicta petit &c. saluo iure &c. non astringens se &c.

A In cuētā mortis. Bocr. decis. 313 in princ. nō sūt propria dicit donatio. Tiraqu. in l. si vnquā in verbo donatione largitus nu. 197 C. de reuoc. donat. Clar. in §. donatio q. 4 ver. cæterum.

COram vobis. Attende ad hanc materiam de qua infra dicam, quia frequenter accidit inter coniunctos & amicos, & fit plerunque liberali animo, & illa est propriè donatio, vt in l. donari. ff de reg. iur. Quandoque fit simulatè * ex aliqua causa necessaria prout partes conueniunt, & illa est impropriè donatio, arg. l. imaginaria. ff. de contrah. empt. cum sim.

B Videtur in dubio. Tiraq. ā au. 97. Clar. ā. q. 4.

ADDITIONES.

* Simulatè. Adde Rom. consi. 246. col. 2.

C In contrariū videtur. Clar. ā. d q 4. c. fi. vbi attestatur de cōe.

SVMMARIVM.

1 DOnationum quot species sunt.
2 Quid sit donatio causa mortis. & quid donatio inter viuos.
3 Donatio facta inter viuos & collata post mortem, qualis sit.
4 Donatio quot modis celebretur.
5 Donatio inter viuos in quibus differat à donatione causa mortis.
6 Donatio causa mortis qualiter differat à legato.
7 Donatio inter viuos & causa mortis an possit fieri tam absenti quàm præsenti.
8 Donatio causa mortis an semper habeat effectum post mortem donantis.
9 Donatio causa mortis facta à filio de consensu patris qualiter confirmetur, vel reuocetur. & quando
10 Donatio inter viuos an sit cōtractus nominatus vel innominatus.
11 Donatio inter viuos est contractus stricti iuris.
12 Donatio coniugalis quotuplex sit.
13 Donatio inter virum & vxorem mortem confirmatur, ita quòd trahitur retro.
14 Pignoris remissio est permissa inter coniuges.

D Nō repugnat. Bocr. ā num. 12.

B Respondetur differētias ponit Rip. in l. secundā de leg. 1.

1 EX causa donationis inter viuos. † Notandum est, quòd quatuor sunt species donationum, quædā est donatio inter viuos, quædam causa mortis, quæda coniogalis seu matrimonialis, quædam quæ appellatur legatum, vt habetur Inst. de dona. §. 1. & seq. cū sim. ibi not. † Est autem donatio inter viuos illa, quam quis facit animo liberali, vt dixi, nulla ductus mortis cogitatione vel respectu, vt d. l. donari, & l. 1. cum se. ff. de do. & C. de donat. per totum, & ea intentione & proposito, vt statim ipsius rei donatæ dominium transeat in accipientem, vel in euentum alicuius alterius conditionis vel temporis, vt in §. alte. Inst. de don. & hæc donatio continet in se hodiè necessitatem traditionis, quia donans cogitur rem donatam tradere, vt l. si quis argentum. §. sed & si quis. ver. si autem. C. de dona. sicut & in cæteris contractibus. l. sicut. C. de actio. & obli. Mortis causa * donatio est illa, quæ fit A in euentum mortis ipsius donantis, vt sic morte demum secuta sortiatur effectum, & non aliter, vt Insti. de dona. §. 1. & ff. de dona. causa mor. l. 1. & C. eo. tit. per totum. in qua donatione debet donans exprimere, quòd donat causa mortis, vel post eius mortem, alias autem si non exprimatur, B videtur in dubio & præsumitur donatio inter viuos. vt determinat gl. in l. fina. C. de dona. causa mor. & d §. 1. Insti de duo. & ff. eo. l. senatus. §. mortis causa.

3 † Ex quibus potest colligi decisio illius quæstionis, quæ plerunque de facto contingit. [Pone aliquis donauit aliqua bona sua Titio post mortem ipsius donantis, quā donationem promisit nullo tempore reuocare aliqua occasione vel causa &c.] Quæritur an hæc donatio erit * inter viuos, vel causa mortis? & videtur quòd sit donatio causa mortis, quia collata est post mortem donantis? ergo &c. vt supra dictum est. C In contrarium videtur, quia promisit non reuocare aliqua causa, quod est oppositum donationi causa mortis quæ reuocari, vt infra dicam. Breuiter dicendum est, quòd sit donatio inter viuos, & non causa mortis, per tex. singularem in l. vbi ita donatur. ff. de dona. causa mor. & ibi per Bart. secundum quem habes talem regulam colligere, quòd vbi conuentio est contra substantiam contractus de quo agitur, facit ipsam conuentionem transire & resolui in aliud nomen contractus, si verborum significatio patiatur, Nec huic regulæ obstat l. cum precario. ff. de precar. & quod ibi no. vbi si tibi concedo precariò domum hoc pacto quòd non liceat mihi reuocare precarium, vitiatur contractus precarij, quia pactum est contra eius substātiam, nec transit nec resoluitur in aliud nomen contractus, ideoque sic esse deberet in qōne prædicta, quia rńdetur secundum eum, quòd talis concessio precarij non potest transire in aliud nomen contractus, quia verborum significatio vel sonus non patitur. nam non potest transire in nomen donationis, quia nomen donationis est penitus separatum a nomine precarij, & sic est diuersitas in nomine appellatiuo: nec similiter transire potest in nomen venditionis nec locationis, quia merces non interuenit nec pretium. Sed illa verba [dono cā mortis] si intelligatur de donatione simplici inter viuos, D non repugnat significatio verborum præcisæ, nam possunt intelligi [dono causa mortis] hoc est propter casum mortis moueor ex nunc ad donandum tibi inter viuos, adeo quòd non possum vlterius reuocare, a & sic illa verba [causa mortis] erunt significatiua causæ inductiuæ contractus potius quam nominis ipsius cōtractus, ad quod faciunt quæ hñtur in l. libertorum § quod ult Cassius. ff de leg. 3. Vbi aūt nullum nomen cōtractus exprimeretur, sed factum simpliciter narraretur, hoc modo [Concedo tibi domum pacto quòd non liceat reuocare, vel similia] tunc intelligeretur conuentio de eo contractu qui melius ex verbis colligi possit. ar. in l. insulam. ff. de præscrip. ver. & quod not. in l. si quis ante. ff. de acq. pos. Si vero pactum non sit contra substantiam contractus, sed solum contra naturam rei in dispositione deductæ, tunc distinguendum est; aut pactum interuenit à principio, aut ex post facto. & an sit contra accidentalia rei vel contra rem ipsam, vt traditur in l. per seruū. § si ff. de vsu. & habi. & l. 1. §. 1. ff. si vsufr. petatur.

4 † Fit ēt donatio non solum pure, & ob causam, & sub modo vel cōditione, sed dato in eo substituto vel omisso, vt d. l. senatus. §. mortis causa. & l. 1. C. de donatio. quæ sub modo. & l. si cui mortis. in prin. ff. de donatio. cā mor. facit l. quòd conditionis. ff. eo. tit. & l. 2. in fi. de dona. quæ sub mō & l. si cui mortis, in prin. ff. de donatio.

5 † Quæri aūt cōsueuit, quid differat donatio inter viuos b à donatione cā mortis? a Rńdetur, quòd differt in forma videlicet, in mō concipiendi, vt supra dictum est, Itē differt in substantia, quia donatio cā mortis regulariter sola

pœniten-

pœnitentia reuocatur, vt in l. qui mortis. & l. senatus. in §. donationis. & l. mortis causa. ff. de donatio. causa mortis. cum sim. Sed donatio inter viuos non reuocatur nisi certis casibus, vt l. fin. C. de reuo. do. & l. possessionem. & l. cum proficaris, cum l. sequ C. eod. tit. facit l. Aristo. cum sim. ff. de dona sunt etiam aliæ differentiæ,
6 de quibus infra patebit. † Quid autem, an hæc donatio
A causa mortis differat A à legato, plenè nota. glo in §. 2. Inst de do. & d. l. senatus. §. fin & plene per Cyn. in l.
7 fi. C. de reuo. do. † Amplius quæritur, an vtraque dona
C tio fieri possit tam absenti C quàm præsenti? vbi aduertendum, quòd olim donatio inter viuos fieri poterat tam absenti, quàm præsenti, per nuncium, vel epistolam, vt in l. etiam. & l. absenti. & l quæ mihi. ff. de donatio. Sed donatio causa mortis solùm fieri poterat præsenti, non absenti, vt l. inter mortis. in princ. ff.
B de donat. causa mor. B hodie verò vtraque donatio fit pacto nudo, vt l. si quis argentum. § fi. C. de dona. & no. per Cy. in d l. fi. C. de dona. causa mortis. & fieri potest
C tam absenti quàm præsenti, C per nuncium, vel epistolam, vt no. per. Cy. in l nec ambigitur. C. de dona. causa mortis & per Bartol. in l. Thais. & l. 1. ff. de dona causa mor. Et hic multum no. quia vides quotidie aponi clausulam in omnibus testamentis, in qua dicitur [Quòd valeat iure donationis causa mortis &c.] nam si is, cui fit donatio, est absens, nec interuenit nuncius vel epistola, non poterit agere ex causa donationis, D nisi notarius tanquam publica persona recepisset hanc donationem eius nomine vel cuiuscunq; &c. posset tamen age-
E re E ex causa fideicommissi, quia si non operaretur vt donatio, saltem operaretur vt fideicommissum, secundum Bar. per l. fideicommissa, in prin. ff. de leg. 3. & not.
8 per eum in d. l. 1. & l. Thais. † Item aduerte, quòd donatio causa mortis nedum post mortem donantis conferri potest, sed etiam post mortem alterius tertiæ personæ, [Vt si donet quis, post mortem filij sui vel fratris, aut alterius] vt traditur in l qui pretio. in fin. & l. mortis
9 causa filij & l. nec fratris. ff. de dona. causa mor. † Quid autem dices, si filius familias donet causa mortis de con
d sensu patris, d quòd F facere potest, vt d. l. Thais. §. 1.
F not. per glo & Cyn. in l. senium. C. qui testamen. facere possunt cuius pœnitentia, vel morte, patris vel filij reuocabitur, vel confirmabitur hæc talis donatio? dic plenè vt per Cy. in d. l. nec fratris, & per Bart. in l. 2. ff. de don.
G Si autem filius donet causa mortis patri suo, G non sufficeret in hoc patris assensus, vt determinar glo. in l.
10 1. §. 1. ver. 1. C. de auctor. præstan. † Vlterius quæritur, an hęc donatio inter viuos sit contractus nominatus uel innominatus, & glo. communiter dicunt, quòd olim
* erat innominatus, hodie verò, H est contractus * nomi
H natus, vt not. in l. fi. ff. de cond. ob causam. & l. iurisgentium. §. 1. ff. de pac. & l. 2. C. de cond. ob ca & l pacta conuenta. ff. de contrahen. emp. Alij dicunt, quos sequitur Cy. in d. l. 2. quòd olim & hodie fuit contractus nominatus, quia speciale nomen habet, nec stat in nomine generali, vt no. super rubri. C. de re. permu. Iacob. autem Butri. in d. l. 2. tenuit quòd olim & hodie sit contractus innominatus. dic vt ibi. Item iste contractus donationis
11 inter viuos secundùm aliquos est bonæfidei. † Sed alij dicunt, quod est verius, quòd est stricti iuris, vt refert Bar. in l. ædibus. ff de dona. & est ratio, quia non reperi
12 tur nominatus in §. in bonæfidei. Insti de actio. † Nunc sequitur videre de donatione coniugali, quę duplex est. nam quædam est donatio facta propter matrimonium futurum, de qua loquitur titu. C. de dona. ante nuptias quædam quæ fit post matrimonium prefectum, de qua loquitur titulus ff. & C. de dona. inter virũ & vxo. facit ad prædicta quod habetur. in §. est & aliud Insti. de dona. Quæ autem sit inter has donationes differentia, pleno. Azo in tit. præal Circa tamen donationem, quæ fit post matrimonium inter coniuges, sed non propter ipsum matrimonium sed simplici amore & affectione eorum, est aliud attendendum, & regulariter talis dona-
I tio inter viuos est I ipso iure nulla, ne mutuo amore se spolient, vt in l. 1. cum multis sim. ff de don. inter vi. &
K uxo. si tamen non fuerit expresse reuocata, K morte donantis confirmatur, vt in l. 1. & 2. C. de dona. inter vi. & vxo. cum sim. ibi no. quæ confirmatio ita demum effe-
L ctum habet, si res donata L fuerit tradita, non autem simpliciter promissa, vel nudo modo donata. vt singulariter habetur in l. Papinianus. ff. de do. inter vi. & vxo.
13 † Trahitur autẽ hæc donatio morte confirmata C retro ad id tempus, quo à principio fuit facta. quod est no. vt sic valeat tanquam donatio mera inter viuos, non autem tanquam donatio causa mortis, vt est tex. in l. sed interim. §. si vxorem. cum §. seq. ff de do. inter vi. & vxo. & nota. per Cy. in l. á marito. & l. donationes. C. de do. inter vi. & vxo. ideo quæ vt hæc donatio morte confirmetur, expedit, si legitimam summam florenorum quin
M gentorum excedat, M quòd fuerit insinuata, alias non confirmatur, vt est tex. in d. l. donationes. quod no. pro statutis, quæ aliquando prohibent donationes infra
14 summam maiorem fieri. † Ad vnum tamen aduertendum, quòd licet rerum donatio sit prohibita * inter coniuges, pignoris tamen remissio est concessa tam generaliter quàm specialiter in alio contractu, vt in l. etiã. & l. iubemus. C. ad Velle. & ideo consuetum est, quando vir aliquam suam rem vendit, quæ eius vxori est pro dote obligata, quòd ipsa renunciet iuri pignoris & hypothecæ, quod in ipsa re habet, quæ renunciatio ita demum sibi nocet, si alia sunt, bona, ad restitutionem ipsius dotis sufficientia alias autem secus, vt not. per Dyn. & Bart. in l. Mævia §. fundus ff. sol. ma. & per Iaco. de Are. & Ray. in d. l. iubemus. & plenius per Ia. de Bel. in auth. vt immobili. ante nup. do. §. 1. col. 5.

ADDITIONES.

* Mortis causa: Adde Mar. Soc. Iun. in l. sciendum ff. de leg. 1. vbi etiam Las. plenè huius donationis materiam tractat, & Las. in l. stichus qui meus erit, nu. 29. & alijs seq. eo. tit.

* An hæc donatio. Adde, quòd in dubio præsumitur donatio inter viuos: & sic est irreuocabilis, & non donatio causa mortis, nisi facta sit mentio mortis, quam conclo. amplia, etiam si donatio fieret ab infirmo in extremis constituto, quia non facta mentione mortis, adhuc censetur donatio inter viuos secundũ Las. in l. quæ dotis. numero. 27. 28. ff. solut. matr. vbi declarat, vsque ad numerum 49. cui adde Clar. §. donatio q. 4. Viui. inter com. opin libro quarto, vers. si donatio censetur, Suarez. lib. sent. ver. donatio, Rolan. consilio octauo, consilio 77. libro primo, consilio 61. lib. secundo, & dic. quòd donatio, in qua sit mentio mortis: & donans promisit eam ratam habere, & non contrauenire. non dicitur donatio causa mortis, teste Rolan. d. consilio 61. numero 41. 44. lib. 2. pro quo vide Las. in l. non omnis. ff. si cert. pet. vbi ponit limit. Dec. cons. 305. col. 3. & cons. 511. nu. 15. Quid si quis donauerit post mortem suam talia prędia Titio, & in vita ea alienauit, an istra sit donatio causa mortis, vide Las. in l. stichus qui meus erit, numero 28. ff. de leg. 1. quando autem dicatur causa mortis, vel inter viuos: dic, vt per Alexand. consilio decimoquarto, consi. 81. lib. 1. Dec. consi. 470. Corn. consil. 223. lib. 1. Nat. consi. 170. Las. d. l. quæ dotis. à numero 26. vsque ad 48. & quando donatio causa mortis conuertatur in donationem inter viuos: & per quæ verba, vide Dec. d. consi. 305. ad quod fac. quæ scribit Nat consi. 115. nu. 4. nu. 5. & aliis seq. cons. 118. 123. Quid de pacto apposito in verbis dispositiuis donationis causa mortis: ꝙ reuocari non possit. & dic, ꝙ aliqui dixerunt, ꝙ facit eã transire inter viuos, secus si appositum in verbis executiuis, teste Rolan. d. consi. 8. nu. 14. lib. 1. cuius th contrarium tenet ipse ibi, nu. 16. nu. 37. qua in materia & an dicatur donatio causa mortis, quã effectus post morté confert & in eo sit mẽtio mortis, dic vt per Alex. cons. 152. col. fi. nu. 10. lib. 6. quæ vt irreuocabilis fiat, remediũ est, ꝙ fiat cum pacto, ꝙ nullo casu detur repetitio, & sit omnino

A A legato. Gomez. supra nu. 5 col. fin.

B Hadia verò. Rolandi. Passeg. supra nu. 9. istũ locum citat, & comprobat.

C Per nũcium. Clar. supra q. 12 lata Gamezi. d. tomo 2. 1. 4. nu. 2.

D Nisi notarius. Late per Tiraq. in tract. de iur. constituti in 30. limit. num. 46. vbi lata Clar. d. q. 13.

E Ex causa fideicõmissi, Boer. decis. 313. Rol a valle, consil. 82. nu. 21. vol. 1.

F Facere potest. Clar. supra q. 6. qui consensus debet esse expressus vt lata per Rolandi supra nu. 13. Clar. d. q. 6.

G Non sufficeret. Rolandi. supra nu. 14. vers. item quaero.

H Est cõtractus nominatus. Tiraq. in tracta. de lege connubial. in verba, de summa vi. glo. 125.

I Ipso iure nulla. Gomez. supra d. c. 3. nu 13. vbi limit. & ampli. Clar. d q. 9.

K Morte donantis confirmatur. Gomez. supra n. 13.

L Fuerit tradita. Tiraq. in l si vnquam, in verba libertis, num. 125. sub vers. 3.

M Quod ipsa renunciet, supra in responsio. lib. in actio. hipotec. in verba. exceptionem excussionis num. 25.

Jrrenocabilis, & effectnm habeat donatio post mortem donatoris aliqua reuocatione non obstante, secundnm Dilec.de arte test.tit.5.cap.10.nnm.4.vbi alia docet remedia ne pactum non reuocan.donationem vitietur, cui adde Ferret.cautel 30.Quæ omnia declara, vt per Rol. d.consi.8.li.1.per totum & pulchrè consi.61.lib.2.Dec, d.consi.305.col. 5. Masuerius.

* Contractus nominatus. Adde ꝙ hanc communem dicit Suarez.lib. recep.sent.ver.donatio, Ias. in l. qui Romæ §.Flauius.nume.12.ff.de verbor.obliga.in l.cum mota. colum. pen.nume. 25. C. de trans. vbi dixi & in l.dedi tibi peconiam, colum.pen.in prin.ff.de cond.caus.dat.in l. iurisgentium, colum.3.& 4.ff.de pac.Clar.§.donatio quæst.1. Masuer.

* Donatio sit prohibita, ad dicta Pap.in hoc ver.dum dicit non valere donationes inter vir.& vxor. Adde quid dicen.de pacto inter coniuges facto, vt vno ex ipsis præmortuo sine liberis, superstes succedat, & vide Mising. cent.2.obser.33.Hypol.sing.50.Quid de donatione facta côcubinæ, & dic. ꝙ donatio à priuato côcubinæ fieri potest, secundum Rom.consi. 478.nu.3.l.donationes in concubinam. ff.de don. secus autem à milite, iuxta tradita per Ias.Rip.& alios in l.miles.ff.de re iu. Rom côs. 43.4. dub. idem procedere in clerico, veluti Dei milite, dicit Bar.in l.affectionis.ff.de don.in d.l.miles, num. 4.vbi Ias.nu.15.Ang.consi.171.Dec. cons.132. Rip. in l.centurio.num.19.ff. de vulg.in l.si plagij num.13.ff.de verb. obli. Capic. decis. 102. hoc autem non procedit in donatione remuneratoria, teste Anch. consil. 547. Bertr.consi.176.nu.14.lib.4.Afflict.decis.302.In milite autem armatæ militiæ, vide Rol.consil. 98.num.15. & seq.lib.1.quod allegabam de anno 1560. coram excell. Taurin. Senatu, cum sustinerem nullitatem cuiusdam donationis factæ per militem suæ concubinæ, cuius donationis nullitas erat in fauorê D. Laurentij, Viscarum Comitis. Masuer.

a fieri absenti, late Rebuf. in articulo 2.gl.1.per totum.

a Reuocare. de hoc plene per Ang. consil. 179. & Alex. consi.14.& consi.81.

b Inter viuos, vide Franc.de Are.consil. 74. & per Alex. de Imo.consil.14.in 1.vol.

c An donatio possit a fieri absenti. vide per Alex. de Imo.consi.168.in fi.in 5.volum.& Franc.de Are.consi. 17.Rom.consi.181.

* Donatio absenti. Adde quòd non valet ea donatio facta absenti, non interueniête nuncio vel epistola, etiâ si donatarius aliquo modo certificetur, teste Cor.cons.234. & col.1.lib.3.Paris.consi.88.num.15.lib.5.Capic.decis. 180.nu.8.Rom cons.553.nu.10. & sing.314. licet idem Rom.cons.195.contrarium teneat, & male, quia contra communem, pro qua dic, sufficere in hoc stipulationem notarij, ex qua de generali côsuetudine absenti & ignoranti quæritur, testis est Guid.Pap.q.40 q.122, Masuer.

b Insinuatio est, Ant.de Canario in tract. de insinuatio. in princ. Ant.Gabr.d. commu. conclus. in tit. de donatio. conclus.1.nu.47

d Patris. vide Old.consi.17.per Lud Rom consi. 515.

* Patris. Adde, quòd licet aliqui voluerint, patrem non posse suam auctoritatem interponere, vt sibi donetur, inter quos est Guid.Pap.q.223.Soc.consi.112.num. 4. lib.1.contrarium tamen tenet Castr.in l.qui in potestate, in si prin.ff.de testa. Alex.consi.106.lib. 1. Soc. consi. 87.col.2.lib.1.quam cômunem & veriorem dicit Alex: d.consi.106.Ias.in l.1.§.fuit quæsitum, post princ. ff. ad Treb.Bertrand.consi.306.nu.10.lib.1. Sed ꝙ in prima opi.sit communis, testator Dec.consi.512.10ti. & magis communem dicit Soc.d.§.quæsitum n.6.Dec.consi.145 col.3.170.n.5.& dic, ꝙ licet quæstio sit dubia, prior sit est communior, sed posterior verior, de qua vide quæ scribit Tiraq.de legib.connubial.glo.8.nu.115 & Rom. consi.512.in princi.consi.553.ad dicta autem Pap. hic, & ad reg.quæ habet, descenden. mortis causa regulariter donare non posse: patris non accedente consensu, sub cuius est potestate, l.tam is. §. filius. ff de don.caus. mort. Adde, quód fallit ea reg primo, in castrensi peculio vel quasi, fallit in aduentitiis, iuxta tradita per Rom. d.consi.515.in prin. Aym.Crane.consi.39.num.1.Paris. consi.157.num.17.lib.4.sed loquuntur tantum de donatione inter viuos, non de donatione causa mortis, in qua maior est difficultas, negatiuam tamen vti communem tenet Soc. consil. 112.lib. 1. pro qua vide melius Ias. in l. nemo. col. 3. ver. sed certe contra commun. C. qui test.fac.poss. Aym.consi.92 post prin.quas omnes discreptationes tam primi, quàm secundi articuli, de quo per Pap.hic, dirimit Dilec.de arte test.tit.1.cap 5.nu.3. 4.& seq. vbi inter alia remedia, dicit, quòd vt filiusfam. etiam ipsi patri donare possit causa mor. remedium est, ꝙ filius patri donet cum authoritate iudicis, & si filius donet causa mortis extraneo consentiente patre, ne pater suum consensum reuocare possit, remedium est, ꝙ pater promittat talem consensum non reuocare, notario pro absentib. & aliis quorum interest stipulante, & si filiusfamil. habeat patrem & auum necessarius erit consensus aui, alia autem remedia, puta si filiusfamil. peregrè profectus de bonis maternis disponere velit patre recusante præstare consensum, vide ibi per Dilec. d.cap. 1. & in prædicto principali articulo, quæ scribit Crem.sing. 70. Catel. ver. filiusfamil. omnium plenius Clar.§.donatio.q.6. Masuer.

c Non propterea est.Ipsius iudicis necessarium decretū. Imo ꝙ sit necessarium ponit Ant. Gab. ī. nu.49.

Purè, merè. Hæc quidem donatio, vt dictum est, potest fieri purè, & in diem, ac sub conditione, sicut * cæteri côtractus, ac sub modo. * vt l. donatio.in princ. C.de don. & C. de dona. quæ sub modo l. prima, cum simil. ibi not.

ADDITIO.

* Sub modo. Adde Nicol. Moron. tract. de fid. treg. & pace par.1.q.20.num.3.num.6.nu.7.& seq.Aym. cons. 59. num. 8.

SVMMARIVM.

1 *Solemnitas insinuationis quomodo sit requisita contrahentibus donationis.*
2 *Insinuatio quid sit.*
3 *Donatio an vitietur deficiente insinuatione.*
4 *Donationibus pluribus factis ab eodem excedentibus summam à iure taxatâ, an sit necessaria insinuatio.*
5 *Protestatio, quòd tot sunt donationes, quot res donata, an impediant concernentionem.*
6 *Donatio ob causam, an requirat insinuationem.*
7 *Insinuatio an in tacita donatione sit necessaria.*
8 *Insinuatio in dote an sit necessaria.*
9 *Donatio facta sponte in iudicio per confessionem partis an egeat insinuatione.*
10 *Insinuatio an in remissione iurium sit necessaria.*
11 *Insinuatio quo tempore debeat interuenire.*
12 *Renunciatio facta iuribus loquentibus de insinuatione, an confirmet donationem.*
13 *Donatio alicuius scientia an egeat insinuatione.*

1 Solemniter. † Hic est aduertendum, quòd licet in aliis regulariter contractibus alia solemnitas extrinseca non requiratur, sed sufficiat partium interuenire consensum, vt in l. consensu. ff. de verborum obligatione, tamen in hoc contractu donationis inter viuus ad omnem suspicionem & fraudem euitandam, seu remouendam, vt dicit & probat text. in dicta l. data. C. de donationibus quædam solemnitas requiritur, quæ insinuatio appellatur, ex eo sic dicta, quia partes patefaciunt iudici, talem se velle facere & contrahere donationem, quæ insinnatio non indifferenter requiritur in omni donatione, sed in ea tantum quæ florenorum quingentorum summam excedit, vt l.
2 in donationibus.& l. sancimus C.de donatio. † Videamus ergo pro huius pleniori doctrina, quid sit insinua-
a tio a Rñdetur ꝙ b insinuatio est quidam actus fiendus
b declaratorius, & denunciatorius, in quo iudicis ordinarij assensus petitur, & requirit, vt probatur in l.donatio.
c in fi.l.donat.& l.in hac.C.de donat. c nec propterea est ipsius.

ipsius iudicis necessarium decretum, sed simpliciter cō-
sensus sufficit, secundum Bac. vt plenè not. per eum de
hac materia insinuationis in l Modestinus. ff. de do. arg.
in l. omnium. C. de testa. licèt Guil. de Cu teneat con-
trarium in l. illud l C. de Saccosan. eccle. Vnde consultè
faciet notarius, si in fine instrumenti apponet talē clau-
sulam [Quibus omnibus dictus dominus Iudex aucto-
ritatem suam interposuit, & iudiciale decretum] nec
A credas q̃ sit necesse partes esse de iurisdictione, A sed
sufficit quicunque iudex sit, duntamen habeat iurisdi-
ctionem ordinariam, vt in l. data. in fin. & l. in hac. C.
3 de don. † Quid autem si deficiat hæc insinuatio, an in
B totum vitiabitur ipsa donatio? B dic q̃ non, sed solum
pro ea parte quæ legitimam summam excedit, vt in d.
l. sancimus. §. 1. quia regulariter vtile per inutile nō de-
bet vitiari, vbi alterum ab altero potest esse separabile,
vt pleniùs nota. per Dyn in c. vtile per inutile. de reg. iu.
li. 6. & per Bar. in l. græce. in §. illud. ff. de fideiuss. Est er-
go regula, q̃ quælibet donatio inter viuos excedens sū
* mam quingentorum aureorum debet * insinuari, quæ
C regula fallit in pluribus. C Primò in donatione facta
pro redemptione captiuorum. Secundò in donatione fa
D cta de rebus mobilibus D per magistrum militum, quē
hodie capitaneum appellamus alicui de sua societate.
E Tertiò in illa donatione quæ facta est E pro reparatio-
ne domus existentis, vt habetur per tex. in l. si quis pro re-
F demptione. C. de dona. & ibi not. per gl. Quartò F in do
b natione Imperiali per eum alteri b facta, vt l. sancimus.
in prin. C. de don. Quintò in donatione ipsi Imperatori
ab alio facta. vt in auth. Item à priua. C. de donat. Sextò
G G in donatione propter nuptias quantum ad mulierē,
licèt quò ad virum, vbi est pactum de lucrando, egeat
insinuatione, vt traditur in auth eo decursum est. C. de
don. ante nup. & not. in l. minoribus. C. eo. tit. Septimò
H fallit H in donatione causa mortis, quæ tali insinuatio-
ne non indiget, vt l. si C. de do. causa mortis. & per hoc
patet alia differentia inter vtranque donationē. Octauò
I fallit in donatione, quæ fit I ex causa remuneratiua, *et
* ea quàm sic plenius distingue, vt not per Bart. in l. Atti-
lius Regulus. ff. de don. Aut illa donatio remuneratiua
* * fit ex causa de præterito, & tunc K non eget insinua-
K ne, vt in d. l. Attilius. Aut fit ex causa de futuro, & idem,
vt in l. si. in princ. C. de iu. do. Aut fit simpliciter, & tūc
eget insinuatione, vt in d. l. donationibus, cum sim. Sed
licèt, vt dixi, donatio causa mortis propria non egeat
insinuatione, illa tamen donatio inter viuos, quæ morte
confirmatur, eget insinuatione, vt est donatio inter vi-
rum & vxorem, & sim. nisi confirmaretur expressè in
testamento per ipsum donantem, quia tunc assumeret
vires potius legati q̃ donationis, & sic non esset necessa-
ria insinuatio, vt d. l. donationis. C. de dona. inter virum
4 & vxorem. † Pro declaratione autem præmissorū quæ-
ritur de quæstione quotidiana contingēte de facto. Ec-
ce q̃ aliquis fecit plures donationes, quæ simul coacer-
uatæ excedunt summam legitimā, & separatæ sunt in-
fra summam legitimè, quæritur an sit necessaria in-
sinuatio? Circa quod distingue, aut istæ donationes nu-
mero plures factæ sunt eidem personæ, & ab eadē per-
sona temporibus diuersis, aut eodem tempore simul Si
diuersis temporibus factæ sunt, de ipsis tanquàm de se-
paratis & distinctis disponitur, ideoque si singulæ sunt
infra legitimam summam, non egent insinuatione,
aliàs secus, vt l. sancimus. §. si quis aūt per diuersa tem-
pora. C. de dona. Si verò factæ sunt eodem tempore, &
tunc aut est donatio quæ recipit iterationem, & multi-
plicationem per tempora, vt donatio annua, aut est plu-
rium rerum simpliciter sine alia iteratione vel multipli
plicatione. Primo casu subdistinguitur, aut donatio est
personalis quæ extinguitur cum persona vel morte do-
nantis vel donatarij, & tunc de ea disponitur tanquā de
pluribus donationibus simpliciter separatis. Aut est
realis quæ transit ad hæredes, & tunc reputabitur esse
vnica tantum donatio pro omni tempore, & sic fiet ip-
sarum coaceruatio, vt appareat an legitimam summam
excedant, an non, vt hæc omnia habentur in d. l. sanci-
mus. §. si quis aūt talem. Secundo casu principali, quā-
do fit donatio plurium rerū, puta domus, vineæ, & pra-
ti, nec recipit iterationem, tunc si facta fuerit simul cla-
rum est omnium rerum fieri coaceruationem, aliàs se-
5 cus, vt in iuribus antedictis. † Sed dubitatur hoc casu, si
donans dicit in tali donatione, q̃ tot sunt donationes,
quot sunt res, prout quotidie dicunt notarij in huius-
modi donationibus, an talis protestatio impedit coacer
uationem? videtur q̃ sic, argu. l. scire debemus. ff. de vec.
obli. nam licitum est cuicunque super re sua legem im-
ponere. l. legem. C. de pac. cum sim. In contrariū c de-
c terminat Cyn in d. §. si quis autem talem. & Bart. in d.
l. Modestinus. ff. de don. Et est ratio, quia talis protesta-
tio, & lex videtur adiecta in fraudem, & ideo nihil ha-
bet impedire, nec nocere arg. in d. §. si quis autem. & l.
quemadmodū. C. de agri. & censi. facit l. data. C. de don.
6 & l. senatus. § fi. ff. eo. † Quid de donatione quæ fit ob
causam, an in ea sit necessaria insinuatio? * distinguit
* Bart. in d. l. Attilius. aut fit ex causa de præterito, &
necessaria est in insinuatio; vel futuro, & tunc non eget
insinuatione. d. l. Attilius. & l. si. in princ. C. de iu. do. ad-
7 de quæ supra dixi. † Deinde quia prædicta locū habent
in donatione expressa, quæritur quid in tacita. puta quā
do soluitur scienter indebitum, vel cum dos per extra-
neū datur animo donandi, vbi secundum Bart. distin-
gue, vt per eum not. in l. 1. ff. de do. Aut soluitur inde-
bitum vtroque modo ciuiliter, & naturaliter, & sciēter
ab vtraque parte, & tunc est necessaria insinuatio: quia
in hoc attenditur causa tacita ab vtraque parte, quæ
tantum operatur quantum expressa, vt l. cum quid. ff. si
cert. pet. & argu. ad hoc in l. donationis. C. de cōt. empt.
& l. imaginaria. ff. de re. iu. facit l. fi. in prin. per locum à
speciali. C. de iu. do. Aut indebitum soluitur ex causa
putatiua ignoranter ab vtraque parte. vel ex parte reci-
pientis tantum, & tunc non erit propriè donatio, ideo-
que non eget insinuatione, & sic debet intelligi opi. glo.
Iac. de Are. de qua habetur in l. 1. ff. de do. & d. l. donari,
8 de reg. iur. † In dote autem aliter est dicendum, nam
aut dos cedit lucro ipsius mulieris, & tunc non eget
insinuatione: aut eius lucro nō cedit, quia is qui dedit,
est pactus in oēm casum sibi restitui, & tunc est neces-
saria insinuatio, vt in l. fi. C. de iu. do. quibus adde quæ
9 not. in auth. eo decursum. C. de do. ante nup. † Rursum
quæritur, quid in donatione facta per cōfessionem par-
tis in iudicio sponte factam, verbi gratia. dum indebite
peterem centum in iudicio a Sempronio, ipse scienter
confessus est se debere, an talis tacita donatio egeat in-
sinuatione? Doct. dicunt, q̃ non, sequitur Bart. in l.
quidam in iure. ff. de don. & hoc operatur iudicis præ-
sentia, quæ præsentia & consensus operantur quandam
insinuationem, in qua vt dictum est, sufficit ipsius iudicis
sola præsentia & consensus, non aūt requiritur decre-
tum. licet sit impropria in casu illo insinuatio, quia iu-
dex non informatur, nec instruitur, an partes velint do-
nare, & sic ignorat quid per eos agatur, cuius contrariū
10 fit in propria & mera insinuatione. † Quid aūt dices in
remissione iurium, vel pacto de non petēdo liberaliter
facto, an erit donatio, & sic egeat insinuatione? dic q̃
non, etiam si actum sit extra iudiciū ex causa lucratiua,
vt in l. si donationis C de don. & determinat glo. in l. fi.
C. de Mace. pro qua facit l. quidam in iure. in princ. ff.
de dona. & quod no. per Bart. in d. l. si quis delegauerit.
11 ff. de nouatio. † Post prædicta ad huc quæritur, an hæc
insinuatio fieri debeat tempore donationis, an sufficit
quod etiam post donationem interueniat? Et vide-
tur, q̃ sit necesse fieri insinuationem tempore donatio-
nis, ar. in l. obligari § tutor ff de auct. tut. & quod no. in
l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acqu. hæ & in c. 1. de
reb. eccle. non alien. lib. 6. In contrarium determinat
Bar. in d. l. Modestinus. ff. de don. per tex. in l. fi. § pe. C.
12 de don. ante nup. quod multum nota. † Vltimò circa
præmissa quæritur, q d si facta est donatio sine insinuatio
d ne, & partes renunciauerunt d expresse omnibus legib.

A Sed sufficit quicūq; Iudex. Io. Ant. supra q. 12. nu. 56.

B Dic quòd nō. Clar. q. 57. vers. sed hic incidenter, vbi attestatur de communi vt hic Ant. Gabr. de comm. conclus in tit. de donatio. conclus. 1. nu. 56.

C Primo in donatione facta. Petr. Duen. reg. 224. nu. 6. Ant. Gabr. supra nu. 28. qui loquuntur supra causa Ant. Cana. supr. in 2. par. princi. in princ.

D Per magistrū militum. Ant. Gabr. supra nu. 24.

E Pro reparatione. An. Gabr. supra nu. 38.

F In donatione Imperiali. Ant. Gabr. supra nu. 20.

G In donatione propter nuptias. Ant. Gabr. supr. nu. 64.

H In donatione causa mortis. Petr. Duen. supra limit. 12. supra glo. praced. numo. 13.

I Ex causa remuneratiua. Petr. Duen. supra in 4 fall. Rolan. à Valle, cons. 70 nu. 3. vol. 2. Ant. Gabr. supra nu. 19. limit. 14.

K Non egent insinuatione. Ioā. Ant. supra q. 55. Petr. Duen. supra in 4. fallen. Tiraq. in rep. l. si vnquam, in verbo donatione largitus, nu. 74.

quæ de infinuatione loquuntur,an per hoc confirmabitur donatio,vel infirmabitur?Cõmuniter omnes Doct. dicunt, ꝙ talis renunciatio nil operatur, vt refert Cy. in l.si quis pro redemptione. C.de dona. Et sit ratio,

A Quia legi prohibitiuæ. Istas rationes ponit Anto de Cani & alij Doct.supra citati.quid renunciatio nihil operatur,Rebuf supra nu.41.

A A quia legi prohibitiuæ alicuius contractus, vel dispositionis sine certa mediante solemnitate non potest renunciari à partibus,vt patet in testaméto in l.nemo potest.ff.de lega.1.& in alienatione rerum ecclesiæ,ciuitatis,vel pupilli. l.quidam decedens.ff.de amd.tut.l.1.C. ne fideius.do. den. & ibi no. Nam hæc solemnitas insinuationis est inuenta etiam in aliorum, quàm ipsorum contrahentium fauorem,vt d.l.data. C.de dona.de qua renunciatione & aliis plenè traditur per glo.in auth.vt sine proh.ma.cre.§.quia verò. col. 7. & ibi per Iaco. de Bel. Voluerunt ergo iura prouidere, ne quis effundere possit patrimonium suum inconsulto iudice per viam indiseretæ donationis.Nam,vt inquit Tullius in lib.de offic. [Multi patrimonia effuderunt inconsulte largiẽdo] vnde index aditus super donatione non debet, vt faciunt ignorantes,ex abrupto,& præcipitanter assentire donationi,sed débet inuestigare & quærere ab ipso donante quo de causa mouetur ad donandum, & reprehendere ipsum si causa non sit sufficiens,& eundem admonere quod lex inquit,quòd donare est perdere. l.filiusfa in princ.ff. de don.& quòd melius est alijs reseruare quàm se perdere, vt scribitur in epistola Bernar. ad Raymundum. Ex talibus enim donationibus plerũque mala producuntur, Nam, vt inquit idem Tullius [Sequuntur lagitiones rapinæ,& cum egere inceperint alienis bonis manus inferre coguntur, & maiora sunt odia eorum quibus ademerunt, quàm fauores eorum

13 quibus dederunt. &c. † Sed quid dicam de donatione præsentis libelli quam filio meo, & in consequentiam toti notariorum collegio facio,quam quidem donationem summam flor. quingentorum excedere non dubito, an requiratur in ea insinuatio? Et vtique dico quòd non,quia est quædam donatio legalis scientiæ.quæ non recipit æstimationem,vt l.1.§.1. versi.fina. ff. de va. & extraord. cog.prædicta autem loquuntur in rebus quæ æstimationem recipiunt. Exultent itaque tali donatione iuuenes cupidi huius doctrinæ. nam ammodo facilius ad eam peruenient in triennio, quàm facere consueuerant in decennio, & rogo vt donantis defendant honorem à morsibus detrahentium,qui enim detrahit

B Contrarium tamen verius latissime allegat, Anto. Gabri. de comu.conclu. in tit de donat. cõclusio. 1. nu.66. limit.17. est ampla addit. Nat. ad cons.4 Alex. 4.vol. 1. incip. iur & Ant. Gabr.supra nu 69. & ibi Nata ponit an est concl. procedat etiam stante statuto requirente insinuationem.

s * fratri suo homicida est.vt 6 q.1.ca. summam,licet, vt inquit Grego. Deus aliquando permittat malos in bonorum detractionem,& obiurgationem prorumpere,vt si qua gloria ab ore laudantium in corde nascitur, ab ore vituperantium suffocetur;vt in d. 6. q. 1. cap. sunt plurimi, nec credat quis quòd effugere per hoc intendam prudentiorum correctionem, aut suppletionem, vel emendationem; quia his omnibus me humiliter summitto,cùm omnium habere memoriam,& penitus in nullo peccare, potius sit diuinitatis, quàm humanitatis.vt in l.secunda,§.tanta.C.de ve.iur. enuclean.

ADDITIONES,

* Aureorum. Adde,quód 96. aurei faciunt libram auri, secundum Ias.in l.in eum,colum.1. in princip. ff. de in ius voc.vbi loquitur de donatione vltra quingentos aureos an valeat sine insinuatione: & concludit hodie valere etiam vltra 700. de quo vide eundem in l. 2. §. ex his.num.16.ff.de verbo.obliga.vbi dixi aliqua de donatione excedente 500. aureos: an vitietur sine insinuatione,& ibi quid si sit iurata, Quæ omnia plene examinat Clar. §. donatio. q. 15. 16. doc.in apostil. ad Rom. consil.12.consil.26.& licet aliqui dixerint, vt Bar. in l. sancimus.C.de don.in l nemo potest,de leg.1.defectũm insinuationis non posse purgari per renunciationem et

B iuratam, B contrarium tamen verius esse dixit Rol. consi.39.num.18.lib.1.post Dec.consi.412.colum. pen. consi.488.colum.2.536.colum.pen.Paris.consi.31.colu. 7.lib.3.consi. 36.colum.10.consi. 69.colum. 10. eodem lib. consi. 16. col. 16. lib. 2. Quibus adde, quòd licet aliàs donatio quæ excedit summam quingentorum aureorum sine insinuatione non valeat: mutua tamen seu vicissitudinaria donatio non eget insinuatione secundũ Iaso.in l.si pater puellæ.numero 3.C.de inoffi. testam. Masuer.

* Remuneratiua. Adde Ias.in l.ex hoc iure.nume. 31. & seq ff.de iust.& iur. vbi donationis remunerat. materiã tractat.

* Remuneratiua Adde, ꝙ donatio facta ob certa & remunerabilia merita reuocari non potest, nec eget insinuatione,secundum Alex.cons.54.col.pen.lib.4.Rolan. consil.13.num.24.lib.3.l.Attilius regulus.ff de don.cui adde,ꝙ concessio remuneratoria, non dicitur mera donatio, vel liberalitas,teste Alex.consi 316.colum. pen. lib.5.& ideo videmus, ꝙ licet insinuatio requiratur in simplici donatione,secus tamen in remuneratoria, d. l. Attilius l.si pater.§ fi.versi. irreuocabilis, eo. tit. plura alia in materia actus remuneratorij vide per Rol. d.cõs. & ibi numer. 30. quòd donatio remuneratoria non est proprie donatio, sed quædam quasi permutatio, l. sed si lege, §. consuluit, ff de pet. hær. & quòd dispositio l. si vnquam C. de reuoc. don. non habeat locum in remuneratoria, quia non est propriè donatio. testis est Alex.consi.162.col.2.in fin.lib.6.consi 42 num.13. lib. 4 communem dicit Rol.d.consi.13 num. 31. lib. 3. qua in materia adde facere,ꝙ licet donatio remunera. indigeat insinuatione, expressio tamen causæ in ea requiritur, ob quam sit facta, quæ concl. fallit si merita à donatario postea probentur, vel iuramentum intercesserit.quo casu, quæ probatio sufficiat,dic, vt per Mising. cent.4.obser.75. Masuer.

* Insinuatio. Adde, quòd in donatione ob causam non requiritur insinuatio: sicut requiritur in donatione simplici,teste Alexand.consi.12.num.5.lib.1. vbi Doct. in apostil.

* Detrahit. Adde Rom.sing.678.

a Quid est insinuatio. vide Bal.in l sancimus.C.de diuer. re.per Bal.in l. Modestinus.ff. de dona.Ang.consi. 281. incip visis instrumentis. Pau.de Cast.consi.309.

b Alteri, idem dic si sit facta ab alio inferiori domino, vt voluit Oldr.consi.200,& post eum Ro.consi. 90. latius per Alex.in consi.158.

* Alteri.Adde Bartol.in l.3 § planè.ff.quod vi aut clam. & quando possit princeps alienare bona principatus, seu imperij in præiudicium successorum,& quando teneat contractus per eum celebratus, vide Fel.in cap.1. vbi Dec.de proba.Rom.consi.59,colum.4.Rolan.consi. 6.nu.50.colum fi.lib.3.

c In contrarium. Adde Old.consi.253.

d Renunciauerunt, an insinuatio omitti possit etiam cum iuramento,vide per Fran.de Are. consi. 77. & ibi apud quem debeat fieri insinuatio, & an possit fieri mortuo donatore per eundem consi.153.

SVMMARIVM.

1 Donatio inter viuos an reuocetur.
2 Donatio facta per patrem, an possit reuocari per filium.
3 Donatio quo reuocatur per filium,an in totũ reuocetur
4 Filio volente reuocare donationem patris an sit necessarium proponere querelam inofficiosæ donationis.
5 Renunciatio facta per patrem in instrumento donationis filij non nocet quantuncunque sit iuramento vallata.
6 Reuocatio donationis an possit fieri per filium in vita patris.
7 Filius an possit reuocare venditiones factas per patrem in præiudicium suum.
8 Filius institutus & agnoscens hæreditatem, an possit reuocare donationem patris.
9 Legatum eiusdem rei factum post donationem an deroget donationi.

10 Testes

10 Testes quot requirantur in donatione causa mortis.
11 Heres an possit reuocare donationem non reuocatam ex legitima causa per defunctum.
12 Substitutio an habeat locum in donatione.

1 IRreuocabiliter. † Aduerte hic, quòd donatio inter
a viuos regulariter non potest reuocari, a vt in §.
perficiuntur. Inst. de donat. & l. si donatis, C. de don. Fal
lit in certis casibus qui habentur, & no. in l. fi C. de re-
A uoc. don A quorum primus est, si donatarius atroces in
iurias intulit in ipsum donantem. Secundus est, si in eū
manus impias inferat vulnerando, vel percutiendo. Ter
tius est, si in eius substantiam iacturam inferat. Quar-
tus est, si periculū sibi attulerit perditionis vitæ. Quin-
tus, si is, cui facta est donatio, pacta & conuentiones ap-
positas non seruauerit. Sextus dicitur ibi per gl. si do-
nans effectus fuerit adeo pauper quòd se alere nō pos-
sit, & donatarius cùm possit ipsum alere, recusauit.
Quos casus enumerat etiam. tex. in cap fi. de do. Septi-
mus casus est, quo donatio reuocatur, videlicet si tem-
pore donationis ipse donans nullos hēt liberos, & post
a factam donationem B liberos suscepit, vt est text. in l. si
* vnquā. * C. de reuo. con. Quid autem dicemus de eo,
qd̄ fit quotidie in instrumētis donationū, in quibus do-
nans renunciat ne possit suam donationē reuocare præ
textu in gratitudinis, vel superuenientia liberorum &
* prædictorū casuum, an hæc renunciatio excludat * eum
à potestate reuocandi in aliquo superueniēti casu de
c prædictis? Dic breuiter, C q̄ sic secundùm omnes præ
dictos Docto. vt determinat Bar. in l. t. C. de inoffi do.
argum. in l. qui iu. ff de test. mil. & similiter Cy. ibi, & ēt
Bart. in l. Titia Seio. §. imperator. ff. de leg. 2. cùm enim
casus pręmissi excipiantur à regula fauore ipsius donan
tis, ideo suo fauori potest renunciare per regulā gene-
ralem. d. l. si quis in conscribendo. de pac. Fallit in casu
existentium liberorum, vt infra dicetur. Et quæ de re-
uocatione dicta sunt, & de renunciatione, procedunt
quantum ad ipsum donātem, quo autem ad præiudiciū
alteri generandum ex donatione, procedunt quę statim
2 subijciuntur. † Ideo quæro, an filius donantis, ante vel
post donationem natus, possit donationem factam per
patrem alteri personæ reuocare? dic breuiter, quòd si
fuerit inofficiosa, poterit reuocari & infringi. Dicitur
autē inofficiosa, si per eam filius priuetur sua legitima,
3 vt habetur in l. si totas. C. de inoffic. dona. † sed hic in-
surgit dubium, an eo casu reuocetur in totum, an solum
vsque ad legitimā suam, super quo sunt varię opi. Doct.
vt refert Cyn. in l. s. C. de inoffi. don. & etiam Barto. in
l. Titia Seio. §. Imperator ff. de leg. 2. quorum omnium
recitatio prolixa esset, & ego sæpe pollicitus sum, quòd
præsenti opusculo conclusionibus potius quàm sermo-
nibus vti intendo: quidam ergo uoluerunt dicere, quòd
in totum fit reuocatio per l. Titia. §. Imperator. præal-
leg. & l. si vnquàm. C. de reu. don. Alij dicūt vsque ad le-
gitimam per l. si totas. C. de inoffi. don. & l. si liqueat. eo.
tit. & in auth. unde si parens. C. de inoffi. testam. Alij ue-
D rò distinguunt, aut donatio D est facta filio, aut extraneo,
E primo casu reuocatur E vsque ad legitimā tantum. In
secundo subdistinguitur, aut fuit inofficiosa re & consi-
F lio, & F reuocatur in totū; vt in d. §. Imperator, aut fuit
inofficiosa re tantum, & tunc vsque ad legitimam, vt in
d. l. si totas, cum sim. Alij vt Dyn. distinguunt, aut dona-
tio præcessit natiuitatē filiorum, aut sequuta est. Primo
casu, aut donatio fuit facta alteri filio, & tunc reuocatur
vsque ad legitimam. vt in d. l. si totas. cum sim. Aut ex-
traneo, vel liberto, & reuocatur in totum, vt d. l. si un-
quam. Secundo casu, qñ fuit facta post natiuitatem filio
rū, tunc subdistinguitur, an sit inofficiosa re & consilio,
vel re tantum, vt supra dictū est. Alij autem dicunt con-
siderandum esse, an sint factæ plures donationes, an vna
tm̄. Primo casu reuocatur posterior. Secūdo casu aut est
facta in alium filium, aut in extraneum, sed Bar. omniū
vltimus dicit aliter in d. §. Imperator. distinguendo sic,
aut quæritur de reuocatione quæ fit ex præsumpta vo-
luntate donātis coniecturata per legem propter super-
uenientiam liberorum. de qua loquitur d. l. si vnquàm.
cum sim. Aut quęritur de reuocatione quę fit contra vo
luntatem donantis, de qua loquitur ti. C. de inoffi do.
Primo casu. aut donatio fuit collata in extraneum vel li
bertum, & tunc propter superuenientes liberos reuoca
tur, ut d. l. si unquàm. etiam si fuerit beneficio d. legis re
nunciatum, vt infra dicetur. Aut fuit collata in alterum
filium & tunc reuocatur vsque ad legitimam tantum, vt
in d. l. si totas. cū sim. Secundo casu principali, cùm quæ-
ritur de reuocatione quæ fit per tit. de inoffi. do. tunc
subdistinguitur, aut donatio fuit collata in aliquē filiū,
& reuocabitur vsque ad legitimam tātum quouis modo
fuerit inofficiosa, vt in d. l. si totas. & d. l. si liqueat. aut
fuit collata in extraneū, & tūc aut ipsi filio, qui vult re-
uocare, fuit aliunde aliquid relictum, & tunc non reuo-
catur in totum, sed solum agit ad supplementum legi-
timæ, vt l. omnino. C. de inof test. & no. in l. r. & l si de
inoffi. do aut nihil fuit eidem relictum, & tunc donatio
fuit inofficiosa re & consilio, & reuocatur in totum. ar.
l. si libertus. §. pe. ff. de iure pat. aut fuit inofficiosa re tan
tum, & tunc reuocatur vsque ad legitimam tantum, &
sic intelliguntur l. t. 2 & 3. & l. cum donatio. C. de reuo.
do. & hoc modo saluantur, & ad concordiam reducun-
4 tur opin. prædictæ. † Sed nunquid sit necesse in prædi-
ctis casibus proponere querelā inofficiosæ donationis?
Breuiter dic secundùm Barto. quòd si fit reuocatio pro-
G pter superuenientes liberos, tunc illa G fit ipso iure le
gis potestate, per d. l. si unquàm. adeo quòd res donata
potest condici & vendicari, & ibi no. & in d. l. fin. C. de
inoffi. don In alia autem reuocatione, quę fieret tanquā
inofficiosa, opus esset querela, quā querelā proponere
necesse est infra quinquenniū ad exemplum inofficiosi
5 testamenti, vt est text in l. fina C. de inoffi. do. † Patet
ergo ex præmissis, quòd renunciationes, quæ fiūt quoti
H die in instrumentis donationum, H non nocent filijs ēt
b si fuerint iuramento b vallatæ secundùm Bart. quia quo
tiescunque contractus infirmatur fauore alterius, iura
mentum contrahentium nil operatur in alterius dispen
dium, ut in ca. quamuis. extra de iureiu. sed solum opera
tur quoad damnum & præiudicium ipsius donantis &
renunciantis, in omnibus casibus supra enumeratis præ
terquam in casu superuenientium liberorum, de quo lo
quitur d. l. si vnquàm. in quo casu dicit se consuluisse si-
mul cū Cy. quòd dominio recuperato. non obstante iu-
ramento poterit hęc donatio per ipsimet donantem re
I uocari tā quam inofficiosa. per tit. de inoffi. do. I Et est
ratio secundum eos, quia in tali donatione inerat ista ta
cita cōditio, si liberos non habuerit, quæ coniecturatur
per legem ex præsumpta ipsius donantis uoluntate, vt
in d. l. si unquam, sicut alias in simili lex coniecturatur
ex tacita mente defuncti hanc conditionem non existen
tium liberorum inesse in substitutione, vt in l. cum virū,
alias l. cum acutissimi. C. de fideicom. & l. cum auus. ff.
de conditio. & demonstra. quæ quidem conditio ita est
in ipso iuramento, sicut in donatione, ergo defecta
conditione deficit iuramentum, argum. l. fina. C de non
nu. pec. & ff. admini. l. fina. in prin. & l. si. ff. qui satis. cog.
& eorum quæ dicuntur de eo qui iurauit nō venire con
tra arbitramentū, ut in cap. Quintauallis. de iureiur. per
Inn. & l. si libertus. ff de oper. liber. & in l. societatem §.
arbitrorum, ff. pro soc. quod multum nota. & cum hac
determinatione intellige quę supradicta sunt de renun
ciatione. Sed circa hoc quæro, pone q̄ filij nati sunt, &
sic locus est renunciationi, vt dictum est, qui tamen sta-
tim mortui sunt, nunquid confirmabitur donatio? In hoc
Mar. de Fano. arguit pro & contra, & primò videtur con
firmari p l. posthumus, in princip. ff de iniu. rup. & irri.
testa. & l fœminæ. in fin. C. de sec. nupt & per regulam,
cessante causa cessat effectus, vt in cap. cum cessante. ex
tra de appell. In oppositum facit, quia sicut actio vel
obligatio semel extincta nō resuscitatur, vt in l. qui res.
§. aream. ff. de sol. ita nec donatio l. Mæuius. §. duobus.
ff. de leg. 2. pro quo uidetur tex. in l. 4. C. qñ di. le. l. qui
libertinos.

A Quorum primus est, de istis causis hac Clar. supra q. 21.

B Liberos suscepit. Tiraq in l. si vnquam. in verbo libertis, num. 6 e sequit Clar. q. 22. Ant. Gabr. in d l 2 de dona tio conclu. 2. vbi ponit regu. cum amplia. & limitat.

C Quòd sic, late ab vtraq; parte ponit Ant Gabri supra d. conclus 2. in 10. limita. n 63. licet teneat q̄ possit renunciari, Tiraqu d l. si vnquam in princ. l. nu. 85. vū seq. vbi tenet posse renunciari.

D Est facta filiis, vel extraneo, & istam opi. sequitur Tiraq. d. l. si vnquam, in verbo totum, nu. 4.

E Vsque ad legitimam tantū. Tiraq. in d. verbo totum, & in princ. nu. 97 & i verbo libertis, nu. 60. Clar. de donatio. q. 24. vers. autem vero.

F Reuocatur in totum, q̄ limitat, Tiraq. supra nu. 5.

G Fit ipso iure. Istum locum citat & comprobat Tiraq. dicta l. si vnquam, in verbo reuertatur in princi. Clar. supra q. 22 versic. prætere a quæro.

H Nō nocent filiis. sequitur Cur. sen. cons e cxl. 4. vers. illam partem.

I Et est ratio, per Tiraq d nu. 6. & Clar. supr.

libertinos.§. amissi , de oper.li.ced. & hanc partem se
qnitut Bart. Nec ob.d.l. posthumus, quia loquitur in ca
su quo specialiter est prouisum per æquitaté prętociã,
6 quę prouisio nõ reperitur sic facta in illo casu † Sed an
ista renocatio poterit fieri in uita ipsius patris per filiũ
per d.l.si unquam? uidetur quòd sic,quasi defecta cõdi-
tione , ut sæpius tactum est. Breoiter sic est dicendum,
aut pater vult ipsam ceuocare tanquàm defecta condi-
tione,& potest,vt supradictum est:aut filius vult infrin-
gere eam tanquam inofficiosam , & tunc non potest vi-
uente patre , secundum quod determinat Cyn.in d l 1.
C.de inoffi.do.Et est ratio, quia quis non debet esse so
licitus de hæreditate viuentis vt in l. qui superstitis.ff.
de acqui. hære . Item quia hæc querela sapit natnram
quærelę inofficiosi testamenti , quę solum post mor-
tem intentatur, vt l.fina.C de inoffic.dona.ergo &c.pro
hoc facit etiam lex prima §.si impubeci.ff.de colla.bon.
7 † Quid si pater per viam venditionis bona sua dissipa-
C uit & alienauit , C nunqnid filius poterit per eam reuo-
cace , sicut de donatione supradictum est? adnerte , ista
est quæstio , quam format Cyn. in d.l. 1. de inoffi. do.in
qua sic breuitec dic, aot venditio fuit fraudulenta, & si-
mulata, & pro minori pretio facta, & tunc pro ea pacte,
pro qua est vltra legitimum pretium, videtur esse quæ-
A dam donatio, a & ceuocabitur , vt ff.de do.intec vir.&
vxo.l.si sponsus.§.circa.aut non est simulata,tunc aut est
deceptio vltra dimidiam iusti pretij , & tunc reuocatur
de iuce communi,vt in l. s.C.de rescin. ven.aut non con
tinet deceptionem in pretio antedicto , & tunc secun-
dú n quosdam si pater habuit animum fraudandi filios,
B licet emptor non participauerit d in fraude, B reuoca-
d bitur per l.non vsque ff.si à paren. quis fuc. manu. Alij
dicunt,quod de necessitate requiritur, ad hoc vt reuo-
catio admittatur, quòd emptor frandé participet , arg.
l.qni autem § simili.& §.hoc edictum ff.quæ in frau.ccc.
& .l.vlt.eod.tit. Ad l.non vsque, respondetur, quod illa
lex loquitur in liberto, non autem in ingenuo, & hanc
8 partem sequitur Cyn. † Sed pone quòd filius fuit à pa-
tre hæres institutus, & agnouit hæreditateoi, an poterit
nihilominos reuocare donationem tanquam inofficio-
C sam? dicit Barto. c quòd sic, agendo ad supplementum
legitimę, argu. in l. 1. & 2. C. si quid in frau. pa. & l. com.
à matre. C. de rei vend. & l scimus. §. in computatione
in gl.mag. C.de iur deli. com sim. Viso de reuocatione
donationis inter viuos, videamus quibus modis reuoce
tur donatio causa mortis & quidem multis modis, in-
ter quos connumerantur, quando is, cui collata est do-
natio, præmoritur ante donantem , vt l.si à filio , & l.si
mortis causa,in fin ff.de dona.causa mortis, & alijs etiã
modis qui nota.per glo. in l.2.C.de iu.dona. Item pęni
tentia sola ipsius donantis fit ceuocatio l.qui mortis. &
9 l.senatus.§. mortis causa.ff. de dona. cau. moc. † Quid
ergo si aliquis donauit fundum alicui causa mortis, de-
inde in testamento eundem fundum alteri legauit, quis
D eorum præfertur? D dic quòd legatarius, quia postea al
teri legando uidetur pęnitere prioris donationis factę,
vt probatuc in l.cum pater.§ mater. de leg.2. & ibi per
glo.nec mirum, quia hæc donatio sapit naturam legati.
l.Marcellus, in fi.& l.si debitoc.in fi.ff. de do.can.moc.
vnde sicut in legatis vltima derogant prioribus , sic &
10 hic.l.si mihi & tibi.§. in lega.de leg 2. † Sed vltra quæ
ritur, quot testes requiruntur in donatione causa mor-
tis? dic q quinque, sicut in codicillis, vt l fin.C.de don.
11 cau. mor. & l.fina.C. de codicil. † Quid si donatio non
fuerit ceuocata, cùm reuocari à donante potuisset ex ali
* qua legitima causa, an hæres * eius poterit eam reuoca
E re? E dic, quòd non, per tex. in l.fin.C.de reuo.do.& no.
12 per Cyn. in l. 1. C. eo. titu. † An autem possit substitus
F in vtraque donatione, dixi supra F quòd sic, vt in l quo
ties.C.de don.quę sub modo.& l.prima,& ibi per Cyn.
. C.de donatio.causa mortis , & l.si cum mortis.in princ.
ff.eod. duntamen si fiat donatio extra testamentum, ad-
sit præsentia substituti , vel alterius eius nomine reci-
pientis; ubi verò fieret in testamento, tunc non esset ne-
cessaria substituti præsentia, vt nota.per Cy.in d.l. 1.C.
de do.can mor.

A Et potest. Istũ locũ citat & cõprobat Tiraq. 5. in verbo eiusdẽ donatoris arbitrio in princ.

B Et reuocabit. quod etiam comprobat Tiraq. in verbo donatione largitus num. 2. vbi late.

C Reuocabitur. Io. Duran. de arte test li 3. caut. 7. nu. 4. vbi late Clar. 5 vers. & hac quidem conclusio.

D Quod sic. vide late Tiraq. d.l. si vnquam d. verbo susceperit liberos nu. 172. & in verbo reuertetur nu. 247.

E Dic quod legatarius. Ang. in trat. de testa. gl. 3ee nu. 2. & 3. Boer. decis 48. nu. 13. Clar. d. q. fi. vers. sciẽdum est.

F Dic quod nõ. vide qua scripsi in addit. antedicta incip. q sic.

G Quòd sic Rip. d.l. sciendũ nu. 26. in fi. de leg. 1.

ADDITIONES.

* L.si vnquam. Adde, an dispositio d.l. locum habeat in fi
lio legitimato, & dic, vt per Ias. in rub. num. 4. ff. de lib.
& posthu.

* An hæc renuntiatio excludat. Adde Rom. consilio 269.
columna 1. circa med. vbi quòd per generalem renuntia
tionem beneficio d.l. si vnquam, derogatum non intelli-
gitur, quem sequitur Soc. consi. 147. num. 12. lib. 1. consi.
53. lib. 4. Rui. consi. 98. post num. 25. consi. 173. post num.
24. lib. 1. consi. 60. nu. 17. lib. 3. Rip. rep. d. l. si vnquam, q.
52. Paris. consi. 73. nu. 50. lib. 1. quibus adde, Patrem do-
nañ. beneficio d l. expresse renunciare non posse, ex Ro-
ma. d. consi. 269. in fi. & hanc magis communem , verio-
rem & benigniorem dicit Paris. d. consi. 73. nu. 31. & seq.
& nu. 49. lib. 1. cuius contrarium voluit aliquando idem
Rom. cons. 263. dub. Ias. in l. pen nu. 8 C. de pact. Bertr.
qui dicit communem consi. 179. li. 2. In no. Nec obstat,
quòd alia videatur communior per Paris d. consi. 71.
quia contrarium tenet Rip. d. l. si vnquam q. 52. vbi Ti-
raq. in præfat. nu. 88. & quam posteriorem communio-
rem dicit Bertr. consi. 323. dub. lib. 3. in antiq. de quo
vide Rom d. consi. 26. colu. 2. ver. ad tertium, vbi sustinet
affirmatiuam, & sequitur opi. Bar. Rol. de dote q 17 nu.
6. consi. 11. lib. 1. Rip. resp. 138. col. fi. Pur. com. opi. lib.
3. concl. 35. Nat. consil 125. ex quorum dictis cessant
Rom. disputationes d. consi. 26. qui loquitur in donatio
ne remuneratoria, & dic, quod text. in d.l. si vnquam, lo
cum habet, etiam quòd donata, nõ fuerint omnia bona,
sed res notabilis æstimationis tantum, quæ donatæ veri
similiter non fuissent, si pater de tali casu cogitasset, te-
ste Dec. consil. 366. col. penult. & locum non habét in
donatione remuneratoria, secundum Dec. cons. 50. vbi
disputat, an merita in specie exprimi debeant, vel suf-
ficiat generalis specificatio. Item limita, vt per eundem
Dec. consi. 181. col. fin. Quòd autem iuramentum non
tollat tacitam conditionem d.l. si vnquam , not. idem
consi. 240. Nunquid autem locum habeat, quando filius
naturalis legitimatur, dic, vt per eundem cons. 395. 366.
pro quorum omnium pleniori intelligentia , vide Bar.
in l. Titia. 2. §. Imperator. de leg. 2. Ias. in l. 1. C. de pact.
in l. Gallus. §. & quid si tantum col. 3. de lib. & posth.
Alex. cons. 29. col. vlt. lib. 3. Ias. consi. 125. lib. 1. vbi dicit,
cum iuramento posse donañ. renunciare dispositioni d.
l. quod videtur esse contra communem supra relatam,
quæ benignior videtur per rationem d.l. ibi . filios non
habens, & ibi, susceperit liberos, & contraria opi. non ni
titur nisi iuramento, quod est tanquam herba bethoni-
ca, vt dicit Cur. Iun. consi. 65. col. vlt. Quod quidem re-
gulariter non operatur nisi habeat tres Comites verita
tem, iudicium & iustitiam. iuxta tradita per Bal. & doc.
in auth. quod ois C de nup. c. & si Christus, extra de iu-
reiur. tex. in c. animaduertendum 22. q. 2. & ideo in casu
d.l. nec in alijs tam passim , aut præcipitanter operari
non deberet quicquid dicant doc. in c. cum contingat,
de iureiur. & in c. quamuis de pac. li. 6. de quo per doct.
ad Alexan. consil. 27. colum. 2. lib. 1. consi. 79. numero 5.
libro 7. Catel. ver. iuramenti religio , colum. 6. Cyn. in
authen. sacramenta puberum C. si ad. vend. & propterea
laudatur Marchionalis Salutiarum patria , in qua nul-
lum in contractibus iuramentum apponitur , sed reso-
luto contractu, contrahentes se subscribunt, nihil. n. vi-
rium contractus minuit iuramenti omissio , cum iura-
mentum non sit de illius substantia, quinimmo nec de
illius natura, sed solum de accidẽtalibus, & eo casu quę
non sunt de substantia omitti possunt l. cum precario.
ff. de precar. l. pacta conuenta. ff. de contrah emp. quod
quidem iuramentum obligationem non auget , vel mi-
nuit, sed solũ addit vinculum religionis, teste Dec. cons.
240. num. 2. 350. num. 5. 408. num. 7. num. 10. In prædicta
autẽ principali q. Adde Ias. in d. l. si quis in conscriben-
do,

do, num. 8. C. de pac. & dic, quòd de hoc latè disputat Clar. §. donatio q. 22. vbi dicit, quòd articulus est dubius, & periculosus, sed magis communem opi. stare pro affirmatiua, negatiuam tamen vti benigniorem & æquiorem sibi semper placuisse, & pro ea fuisse iudicatum, qua in re distingue, vt latius per eum ibi, & per Gabriel. comunem opin. libro, tertio. tit. de don. conclu. 1. in materia autem d. l. si vnquam, & in qua donatione locum habeat, & per quorum liberorum superuenientiam reuocetur, vide Alex. consi. 40. lib. 4. & an locum habeat vbi ex causa dotis donatur filiæ per patrem, seu per extraneum ex cã dotis, vide Ias. consi. 171. lib. 4. & an habeat locum in filiis legitimatis, vel in parua re donata: vel in donatione facta ex causa remunerationis: dic, vt per Dec. consi. 365. 366. & quòd non habeat locum in renunciatione hæreditatis pro certa quantitate facta, quæ dicitur repudiatio, testis est Rui. consil. 170. lib. 1. quam tamen locum habere dicit in donatione rei particularis, etiam iurata, idem Rui. consi. 107. lib. 1. maximè in re, quam verisimiliter non donasset: si filius se suscepturum putasset, Ruin. consil. 124. lib. 1. & qui, locum habere in donatione omnium bonorum, seu rei particularis etiam iurata scribit d. consil. 170. lib. 1. neque habere locum in donatione ob causam, nisi quatenus sapis causam lucratiuam vt ibi, quid in donatione remuneratoria, & vide eundem Rui. consi. 60. lib. tertio. quando verò locum non habeat, & quando ei renuntiari possit, not. idem consi. 173. lib. 1. qui, eam locum habere, quando alteri filio facta fuit, nec in legitima firmam manere, si fuit facta spurio, testis est idem Rui. d. consi. 124. de cuius l. si vnquam, intellectu vide quæ idem ponit consi. 2. consi. 6. li. 3. consi. 101. lib. 1. Masuer.

* An hæres. Adde, an facultas reuocandi donationem quam habet donator transeat ad eius hæredem, & dic, vt per Ias. in l. qui se patris. nu. 44. C. vnde lib.

a Reuocari. Quibus modis donatio inter viuos potest reuocari. vide Franc. de Are. consi. 74.

b Iuramento. Adde Oldr. consi. 238. & consi. 173. & per Roma. consil. 26. & ibi de clausula quod prætextu ingratitudinis, & quando talis donatio non possit reuocari.

* Iuramento. Adde Ro. consi. 269. in prin. vbi in casu suo donationis euacuationi non refragatur adiectio iuramenti, ex rationibus ibi alleg. quem sequitur Dec. consi. 180. in fi. 345. num. 2. 350. num. 5. 374. colu. 3. 379. colum. pen. 408. num. 11. in l. non omnis, columna 3. ff. si cert. pet. in l. 2. lec. vlt. §. fin. num. 38. eo. tit. in l. si donatione num. 27. C. de colla. Paris. consi. 73. num. 12. 48. lib. 2. Rip. d. l. si vnquam, q. 3. & respon. 15. num. 27. vbi dicit communem, pro qua fac. quæ scribit Roma. consi. 472. Tiraq. d. l. si vnquam. num. 173. Masuer.

c Alienauit. an talis cautela quæ fit vt filij priuentur legitima valeat, vide per Ro. fin. suis fol. 18.

d Participaueris, vide Lud. Ro. consi. 246.

S V M M A R I V M.

1 *Omnis rei, cuius commercium haberi potest, donatio valet.*

2 *Donatio omnium bonorum præsentium & futurorum an valeat.*

Domum vnam. † Fuit ergo donatio rei particularis quæ proculdubio valet, quia omnis res cuius sit commercium, vel quæ vendi potest,
2 donari potest, vt l. ædibus. §. fin. ff. de don. † Quid ergo si fuerit generalis & vniuersalis donatio omnium bonorum, an valebit? dic quòd si est facta omnium bonorum præsentium tantum, tunc valet. si autem fuerit facta tam præsentium quàm futurorum, prout sæpius fieri vidi in Monteferrato & Pedemontium, A tunc non valet, quia per eam libera testandi facultas aufertur, vt determinat Bart. in d. l. stipulatio hoc modo. ff. de verb. oblig. & Cyn. in l. fin. C. de pac. consilium ideo est, vt in hac generali donatione ipse donator sibi seruet * aliqua bona, in quibus possit testari, & vide circa hoc quæ scripsi supra in tit. de societate, & eius libelli forma.

A Tunc non valet. Reg. cum ampliatio. & limit. late ponit Petr. Duc. reg. 219. in 1. parte Clar. d. § donatio. q. 19.

ADDITIONES.

* Donator. Adde an donans reseruato sibi vsufructu teneatur cauere de vtendo fruendo, & dic, vt per Ofasc. decis. 153. vbi num. 2. dicit senatum censuisse, stañ. esse cautioni iuratoriç mulieris donañ. cum hypotheca bonorum, per tex. in l. filio ff. vt leg. no. caue. de quo vide quæ scribit Rolan. consi. 37. num. 24. 26. lib. 2. vbi quód vsufructuaria, quæ donauit res reseruato vsufructu, etiã non præstita cautione facit fructus suos. Masuer.

* Sibi reseruet. Adde, quód cum euenisset casus in hac materia, respondi, vt infra, quidam Sempronius dum viueret: donans dixit in hæc verba. tit. puræ, meræ & simplicis donationis inter viuos, donauit Placidæ eius vxori præsenti & acceptañ. omnia ipsius donañ. bona mobilia & immobilia, vbicunque fuerint, præsentia & futura, nec non iura & actiones in forma &c. reseruando tamen vsufructum ipsorũ eius vita durante hæc ille. Super quo de duobus dubitabatur, primò quidem, an valeret ea donatio vxori facta, secundo, an etiam subsisteret saltem attenta reseruatione vsufructus.

Quo ad primum, dicebam nullam esse debere dubitationem, stante comuni doc. sententia, quæ habet,
B valere donationem inter vir. & vxo. maxime B iuramento firmatam, de qua per Clar. §. donatio. q. 9. Rip. respon. 122. 124. 125. 127. Cœpol. cautel. 112. Nat. consi. 28. Suarez. lib. com. opi. ver. donatio.

B Iuramẽto firmatam. Reg. cũ ampliatio. & limit. ponit Ant. Gabr. de comu. conclus. in tit. de donatio. concl. 3.

Quò ad secundum, dicebam solidam esse doc. concl. donationem omnium bonorum præsentium & futurorum non valere, ex not. per doc. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. oblig. in l. fi. C. de pact. Corn. consi. 176. colum. pen. lib. 2. Dec. consi 3. in princ. consi.
C 88. colum. 1. Quam procedere asserebam C etiam stãte iuramento & reseruatione prædictis, teste Castr. consi. 201. colum. pen. Dec. d. consil. 30. 251. colum. 2. Cur. Iun. consil. 25. colum. 2. Rol. qui tamen videtur aliqualiter sibi contrarius. consil. 39. in princ. & consi. 65. lib. 1. Ratio est, quia esset talis donatio contra bonos mores, auferens liberam testañ. facultatem l. pactum quod dotali C. de pact. d. l. stipulatio, de verb. oblig. vt hoc casu stañ. ipsius donationis generalitate, in qua nihil habebat reliquum donator, de quo testari posset, ex not. per Bart. in l. quintus, la secunda, §. argento. de aur. & arg. leg. Pap. for. lib. act. hyp. ver. sub eadem nu. 3.

C Etiam stante iuramento. Pet. Duc. reg. 219. in prima parte vbi late ampliat. & limitat. & declarat & Clar. d. q. 20.

D Neque obstare, D quòd de fructibus saltem ille disponere posse videretur, ex not. per Bartol. consilio 76. Dec. consi. 438. & in d. l. fi. num. 32. C. de pac. Quia Bar. & Dec. in locis prædictis loquuntur quando testañ. facultas specificè per donantem reseruata fuit in re aliqua certa, de qua absolutè testari posset, vt pulchre idẽ Dec. considerat consi. 203. colum. 2. ante num. 3. Quod, cum hic factum non fuerit, ergo &c. Accedit, ꝙ in facto proponebatur, donatorem non habere immobilia, sed pecuniam tãtum, quæ sui natura propriè vsumfructum non parit. Præterea, prædictam communem sententiã confirmabam ex Dec. d. l. fi. nu. 32. C. de pac. vbi doc. in appost. dicunt, ita tenere Bar. Cor. Cur. Iun. Rip. Purp. Cagnol. in locis ibi alleg. & qui Dec. vbi supra concludit talem reseruationem debere esse liberam & efficacem, cuius opi. sequuntur doc. in appost. ad Alex. cons. 59. colum. 1. lib. 5. vbi plures. doc. ita tenentes enumerant, præsertim in d. l. stipulatio hoc modo concepta, vbi Mar. Soc. Iun. post longam disputationem à num. 89. vsque ad num. 93. 94. tandem relinquit cogitandum, & hanc eãdem opi. quòd non valeat ea dispositio, & donatio eo modo facta, approbat & Cur. Iun. d. l. fi. nu. 58. C. de pact. Rip. respon. 145. versi. circa tertium versic. contrarium. post numer. 3. de qua plura suo more, doctè & copiose differit Clar. §. donatio. q. 19. vbi pedem non firmat,

D Quod de fructibus, an reseruasse fructuum sufficiat ad validitatem donationis omniũ bonorum communis ast ꝙ valeat. vt dicit Didac. lib. variarum iuris resolut. c. 12. lib. 3. Rolan. a Valle consi. 65. num. 5. vol. 1. Clar. d. §. 19. vers. sed ponit in fi.

firmat, immo potius videtur tenere contrarium, prædicta declara & intellige, vt per Suarez.d.lib. feut.versic. donatio. Boer. q. 204. numero. 25. qui tamen in ea specie, quando fructuum, vel alterius rei ad vitam sit reseruatio, pro donationis nullitate pugnent, & bene meo iudicio, ex prælle. secondum quam opi. vti receptiorem consuli non sine aliorum clariss. Iu. C. assertione, donationem prædictam non valere, tametsi articulus difficilis sit, & disputabilis, teste Mar. Soc. Iun. in d.l. stipulatio hoc modo concepta. nu. 93. 94. qui vir excellentiss. si in hoc anceps fuit, quid ego audeam homuncio, & Doc. minimus, qui leges vix à primo (quòd aiont) limine salutaui, quicquid tamen sit in priori persisto sententia, non subsistere donationem eo modo factam. salua semper peritiorum iudicio, ac censura. cui me lubens humilisque subiicio, ad laudem Dei Op. Max.

Io. Antonius Masueri, sacri Doct. Taurin. Collegij Alumnus.

QVare cum prædicta. Hæc est conclusio libelli, ad quam semper aduertendum est.

SVMMARIVM.

1 *Re euicta, an agatur de euictione contra donantem.*
2 *Pater an possit filio donare inter viuos.*
3 *Pater an possit donare filio in actu quo emancipat eum.*

AD dimittendum, * vel relaxandum. Ad hanc autem traditionem & relaxationem meritò compellendus est, quia donans hodie necessariò tenetur tradere, & sic donationem perficere. vt in §. perficiuntur. Insti. de don. & l. si quis, arg. §. 1. C. de
1 dona. & l. perfecta. eo. tit. † Quid autem si facta traditione res donata fuerit euicta, an poterit agi de euictione contra donantem? videtur quòd non, per l. ad res donatas. ff. de ædi. edict. aduerte quòd glo. disputat hanc q. in l. Aristo. §. fi. ff. de don. vbi per Bart. & in l. 2. C. de euic. & ibi per Cy. vnde distingue sic, aut donatio in-
A cipit à præcedenti promissione & obligatione, A & tunc donator indistinctè tenetur de euictione, siue cœpit à stipulatione, siue à pacto nudo, vt in d. l. si quis argentum §. 1. & sic loquuntur glo. prædictæ, & hoc casu sequuta euictione agetur prima actione, hoc est vel stipulatione, vel condictione ex lege, quasi res ipsa non fuerit tradita, vt not. per glo. in l. 1. C. de in. do. & probatur per text. in l. qui concubinam. §. si hæres. ff. de leg 3. facit l. Iulia. § 1. ff. de verb. obl. & l. qui decem, in §. 1. ff. de solu. licet aliud sit in re vendita euictione sequuta, quo casu non agitur prima actione, sed alia noua actione, vt habetur in l. 3. C. de euict. Et est ratio differentiæ, quia contractus venditionis est perfectus traditione sequuta. cùm ad hoc solum venditor ea natura contractus sit obligatus, vt in l. ex empto, in princip. & l. emptore. ff de actio. empt. sed in donatione donans est obligatus dare, & rem accipientis facere, ideo &c. Aut donatio cœpit à sola traditione non præcedenti aliqua conuentione, vel obligatione, & tunc aut donans promisit de euictione, & tunc indubitanter agitur de euictione, vt determinat glo. in l. 2. C. de euic. siue fuerit pacto nudo, siue per stipulationem facta promissio secundùm glo. licèt Pet. dicat contrarium, quando fit pacto nudo, vt refert ibi Cyn. & malè secundùm Bartol. qui sequitur gloss. Aut non promisit de euictione, & tunc aut donatarius vult agere de euictione ratione cuiusdam particularis interesse extra rem. puta ad sumptus quos fecit in re; aut ad ipsum totum interesse tam ipsius rei, quàm extra rem. Primo casu subdistinguitur, aut donans fuit in dolo, & agi potest contra eũ: aut non fuit in dolo, & tunc agi non poterit, vt probatur in d. l. Aristo §. fi. In secundo casu non potest agi per d. l. ad res donatas Alij autem voluerunt aliter dicere
2 & malè, vt refert Cyn. in d. l. 2. † Vltimò quæritur, an
a pater poterit filio donare [a] inter viuos; ad quod breuiter sic respondetur, quòd aut filius est emancipatus, & tunc valet donatio, ac si facta esset cuicunque extraneo, vt l. donationes. C. de reuo. do. & l. cum res, & l. si quis. C. de dona. posset tamen impugnari à fratre suo, si pareat inofficiosa, vt supra dictum est; aut filius est in potestate, & tunc olim non valebat, sed tamen morte patris confirmabatur, sicut illa que facta est vxori, vt est tex in l. donationis, in §. pater. ff. de don. & no. per gl. in l. siue emancipati. C. de don. hodie autẽ valet secundùm
B aliquos. Tu dic, quòd etiam B hodie nõ valet, sed C mor
C te patris confirmatur, vt plenè disputat & determinat glo. in in l. 2. C. de inof. dona. & ibi per Cyn. & firmatur per glo. & Iacob. de Bel. in auth. de immen. do. in prin.
3 † Quid si pater in actu & tempore, quo filiũ emancipat,
D sibi aliqua bona donat, an valet hæc donatio? D dic q sic, vt l. fina. C. de eman. lib. patet ergo, quòd pater non potest irreuocabiliter inter viuos filio suo donare ante eius emancipationem, sed tempore emancipationis sic,
b [b] confirmantur prædicta etiam per tex. in l. facultas. C. de his qui nu. libero. lib. 10. & l. mater. C. de inoff. do. cum sim. & not. per gloss. in auth. vnde si parens. C. de inof. testa.

A Et tũc donator Tenetur Aluar. cons. 340. Gasp. Gab. 3. vers. secundus casus & ibi num. 3. ponit rationem differentia.

B Hodie non valet. Reg cũ limit. ponit Petr. Duc. reg. 223. in prima parte.

C Morte patris confirmat. clar. §. q. 8. vers sciat etiam. vbi attestatur de communi Rol. a Valle cõs. 39. nu. 11. vol. 2.

D Dic quòd sic. Ant. Gabr. de commu conclus. concl. 1. in tit. de donatio. nu. 72. in reg. limit.

ADDITIONES.

* Dimittendum. Adde, quòd donans seu tradens tenetur de euictione, non autem dimittens seu relaxans, & ideo quando fit transactio inter clientulum tuum & alium. cautela est, quòd pro clientulo scribatur, dimisit, relaxauit, pro alio verò ponatur, dedit & tradidit, ita not. Crem. sin. 131. Ias. in l. si pro fundo. col. 4. ver. 6. not. C. de trans. glo. in l. siue apud acta. ver. pendente. C. eo. quã not. Bal. in l. 1. col. 1. C. de bon. mater. Masuer.

a Prioris donationis. vide per Lu. Ro. cons. 22. & cons. 319

b An pater possit donare filio. vide Raph. Fulgo. cons. 199. Fran de Are. consi. 17. Raph. Cu. consi. 125. Pau. de Cast. consilio. 105.

* Donare filio. Adde Ias. in l. frater à fratre: 1. lec. num. 44. & colum. fi. ff. de cond. indeb. Rip. respon. 127. 148. Catel. ver. donatio facta à patre. Aym. consi. 19. num. 1. consi. 85. 136. & dic quòd confirmatur iuramento, secundum communem, per Paris. consi. 33. num. 35. & seq. lib. 3. post Alexan. consi. 8. num. 2. lib. 2. Aym. consi. 141 Bal. in l. cum oportet. §. 1. C. de bon. quæ liberis. vbi enumerat 10. casus, & vide Bar. in auth. vnde si parent. C. de inof. test. Anch. consi. 147. & quòd valeat donatio iurata facta filijs in potestate communem dicit Rip. respon. 147. col. 1. nu. 4. pro quo vide Rolan. consi. 77 nu. 15. li. 1. consi. 11. nu. 38. consi. 25. nu. 14. lib. 2. licet de hoc idẽ dubitet cons 90. nu. 14. lib. 2. Quam controuersiã tandem decidit Catel ver. donatio facta. col. 1. vbi loquitur tam de patre, quàm de filio donante, Clar § donatio. q. 8.

c Tempore emancipationis. Adde Oldr. consil. 351. Fulg. cons. 207.

Forma libelli super petitione restitutionis in integrum.

1 CORAM Vobis 1 D. B. Vic. &c. Dicit narrat, significat, & proponit Simon de Ferarijs agendo & agere volendo contra & aduersus Ia. de S. Greg. & aliam quamcunq; personam pro eo seu eius nomine iudicio comparentem, q cùm ipse Simon esset ann. 20. vel circa, & minor an. 25. inconsulte, & indeliberatè nullius iudicis, vel curatoris auctoritate accedente; vendidit & tradidit pretio flo. centum suprascripto Ia. domum unam paternam positam in Papia in contrata vbi dicitur &c.

cui cohæret &c. Quam quidem venditionem & traditionem ipse Simon tunc iurauit ratam habere & tenere, & illam non infrigere, nec annullare aliqua ratione, vel causa, quamquam rei veritate inspecta ipsa domus tempore dictæ venditionis & ante & post fuerit ac hodie sit pretij, valoris & æstimationis flo. 250. & vltra. propter quod constat manifestè ipsum Si. occasione dictæ venditionis fuisse & esse enormiter lesum & damnificatum, & circumuentum vltra dimidiam iusti pretij. Dicit insuper, & proponit idem Simon quòd post excessum suæ ætatis 25. an. dum per Commune Papiæ missus esset Venetias in legatione seu ambassiaria & in ea moram traxisset longo tempore, ecce quod Philippus de Solbertis vendidit & alienauit dicto Iac. perticas 20. vineæ. ipsius Simonis positæ & iacentis in territorio Clastigij, cui cohæret &c. quas dictus Iac. prætendit se durante dicta absentia dicti Si legitimè præscripsisse, quamuis idem Simon tanquam ex ipsis assertis venditione & præscriptione enormiter læsus, & damnificatus dixerit, & protestatus fuerit; ac de præsenti dicit, proponit, & protestatur se enormiter fore & esse læsum & damnificatum, & ob hoc meritò aduersus ipsam venditionem & præscriptionem in quantum sint aliquæ, vel alicuius existentiæ, quod tamen negatur fore & esse in integrum restituendum, & restitui debere & reponi in illius statum & gradum; in quibus ipse Sim. fuerat & erat ante eius absentiam, & tempore suæ absentiæ & dictæ venditionis & præscriptionis sequutæ, prout iura disponunt. Quo circa sæpe dictus Simon petit & requirit à vobis D. Vicario antedicto quatenus ex officio vestro, & omni alio modo, iure, via, & forma, quibus melius fieri potest, pronuncietis & declaretis, omnes & singulas suprascriptas venditiones, & præscriptiones fuisse & esse nullas, nulliusque valoris & momenti: & inquantum aliquæ esse appareant, pronuncietis & declaretis per vestram sententiam diffinitiuam prædictum minorem fuisse, & esse earum occasione enormiter læsum, & ob hoc fuisse & esse aduersus ipsas, & quamlibet earum in integrum restituendum, & restitui debere, eundemque Simon. actualiter & regulariter aduersus ipsas alienationes, præscriptiones, & quamlibet earum in integrum restituatis, & ad statum pristinum reducatis & reponatis, cum omnibus suis iuribus, actionibus & defensionibus, inducendo & reponendo ipsum in corporalem tenutam, & possessionem dictarum domus & vineæ. & amplius condemnetis dictum Ia. ad dimittendum & relaxandum libere & expedite supra scripto Sim. suprascriptas domum & vineam simul cum fructibus per eum ab hodie retrotrahibitis & perceptis etiā in futurum percipiendis, nec non & in expensis per dictum Si. factis & fiendis. Et prædicta petit &c. deducendo in præsenti iudi. &c. saluo iure &c. non astringens se &c.

Coram Vobis. a Sciendum est pro euidentia, quod in integrum restitutio * fundatur super æquitate. l. 1. ff. de min. & datur solum in subsidium deficiente alio remedio communi & ordinario, vt l. in causæ. §. 1. ff. de minor. ideoque requiritur in ea legitima causa cognitio, vt in l. omnes. ff. de in integ. restit. l. in causæ. §. causa cog. ff. de mino. & libellus * debet offerri sicut in alijs communibus actionibus, vt in l. mino. C. de min. in fi. & in c. fi. extra de offi. in. & not. per glo. & Doct. super rub. & in l. 1. ff. de interr. acti. & per Iac. Buc. in l. 3. C depo. & per Bart. in l. 4 §. hoc autem. ff. de dam. infe. & per gl. in l. 2. §. dies. ff. quis ord. in bon. poss. ser. Et conceditur hæc restitutio ex varijs causis, vt infra notabitur, potest autem quilibet iudex habens iurisdictionem, non autem arbiter, vel arbitrator de tali restitutione cognoscere, vt l. 1. §. fi. C. vbi & apud quos. & si forsitan aliquis esset iudex incompetens principaliter agendo de ipsa restitutione, attamen b si incidenter a * de ea quæratur, poterit de illa cognoscere, vt in d. l. 1. in fi. & in c. causa, de integ. rest.

ADDITIONES.

* Restitutio. Adde, quæ in materia restitutionis scribit Rob. de ord. iud. c. 54. nu. 78. & seq. Nat. cons. 167. col. 8.

* Libellus. Adde, quæ in restitutionis libello obseruanda sint: & vide quę not. Mysing. cent. 4. obser. 18. Aym. cons. 7. 51. vbi cuiusdam libelli ineptitudinem arguit, ex quo rest. integ. extraordinarium remedium ibi propositum legitur contra tertium possessorē bonorum per eum alienatorum allegando enormem læsionem ex qua competit remediū ordinarium l. 2. C. de rescind. vend. quo casu, quando minor læditur solum respectu pretij, non respectu contractus, non competit remedium extraordinarium rest. in integ. alia plura notab. uide ibi d. consi. & per Nat. consi. 371. Maluer.

a Incidenter. Adde Old. consi. 72.

* Incidenter. Adde Nat. consi. 167. col. 8.

Et Minor ann. 25. Scire debes, quod duo requiruntur copulatiue ad hoc vt detur restitutio, videlicet minor ætas. & læsio, vt l. nam & postea. §. si minor. de iureiuran. & debet læsio esse magna, & non modica vt in l. scio ff. de in integ. restit. Aetatis autem computa-
c tio fienda est c. de momento ad momentū. vt l. 1. §. minorem. ff. de minor. & dies vltima ætatis incepta habetur pro completa, sicut in alijs casibus spiritualibus, no. in d. §. si minor &c.

D Vendidit & tradidit. Sic ergo petitur restitutio aduersus venditionem, vt l. 1. & 2. C. si aduer. ven. & contra ipsum emptorem, vt ibi; & si non est soluendo, dabitur etiam hoc remedium contra eum ad quem res ipsa peruenit, & sic apparet quod est in rem scriptum * hoc auxilium, vt habetur in l. in causæ, l. 1. §. fi. cum l. seq. ff. de minor. Competit etiam hoc remedium aduersus diuisionem, & transactionem. C. si aduer. transac. l. 1. & l. sequ. Et etiam aduersus præscriptionem, vt l. 1. C. si aduer. vsuc. Et etiam aduersus rem iudicatam, vt l. 1. C. si aduer. rem iudi. Et generaliter competit minori læso aduersus quemcunque contractum vel distractum, quocunque nomine censeatur, vt l. ait prætor. in prin. & §. 1. cum seq. ff. de min. nedum si rem amisit, sed etiam si lucrum perdiderit; quia tam damni quàm lucri ratio habetur, vt ff. de. min l. ait prætor. in fin. & l. si fine. §. quæsitū, cum simil. & nedum in præmissis succurritur, sed etiam in legatis, vt l. si fine, in prin. & l. 3. §. si quid minori. ff. de mino. ac etiam in hæreditatibus. ff. eodem l. ait prætor. §. non solum, & d. l. si fine. §. restitutus, cum seq. & similiter in iudicijs. l. minor amissam, eod. titu. & d. l. si fine §. fin. cum l. seq. facit regula, quæ ponitur in l. non omnia. ff. eod. tit. Et hæc procedunt, quando nulla legitima solemnitas in alienatione intercessit, quia per seipsum vendidit carens tunc curatore; vbi autem habuisset tutorem vel curatorem, tunc à seipso facta venditio esset ipso iure nulla, sicque cum
E tutus esset iure communi E non haberet locum hoc remedium restitutionis. l. magis puto, in §. ne passim. ff. de reb. eo. & l. si curatorem habens. C. de in inte. resti. min. cum simi. Si autem habuisset curatorem, & eius authoritate alienatio facta esset, adhuc interueniente læsio-
F ne F restitutio competeret, vt in l. etiam. C. si tut. vel interue. & l. & l. 2. eod. tit.

ADDITIO.

* In rem scriptum. Adde quòd restitutio in integr. est reale beneficia, teste Mising. cent 4. obser. 18.

* Solemnitas. Adde quę solemnitates requirantur in alienatione rerum minorum & vide Rol. consil. 7. nu. 19. 20. 24. 26. 05. vsque ad 72. lib. 3.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum an excludat minorem a restitutione in integrum. nu. 2.*

Inter-

a Sciendum casus in quibus nō datur restitutio minori, decisio. Tholo. 53. & 54.

b Si incidenter, etiam quod esset arbiter d. l. in l. fi. C. vbi, & apud quem, Blanc. de compromis. in 4. q. vers. restitutio in integrum, nu. 15 & 18. & quod principaliter, & quando incidenter detur, Ang. insti de actio. in §. si quis agens, num. 9.

c De momento ad momentum. Tiraq. in tract. retract. lig. § 1. glo 11. num 20. quando momenta non sunt cōsiderāda, Marsil. in l. si nu. 115 de iurisdi. omni. iudic.

D Aduersus venditionē, vel quia non expediebat vendere, vel quia malo vendidit, vel quia pretium in malos vsus cōsumpsit, vt per Octa. Simonc. in tit. de decret. in contract. minor. adhib. lib. 3. tit. 7. nu. 12. cū seq.

E Non haberet. Bergn. Canal in tract. de tuto. & curat. in princi. nu 37.

F Restitutio competeret, Bergn. supra nume. 72. versic. si vero et si interuenisset decretum, Octa. Simoncel. supra lib. 3. tit. 7. nu. 3.

3 *Interuentus iuramenti priuat debitorem, nè aliquid alleget contra contractum.*
4 *Interuentus iuramenti operatur ne possit mulier fundum dotalem repetere.*
5 *Iuramentum priuat mulierem ne habeat regressum ad bona paterna.*
6 *Quibus contractibus adijciatur iuramentum.*
7 *Contractum contra bonos mores an iuramentum corroboret.*
8 *Iuramentum an firmet primum testamentum, in quo filius emancipatus est praeteritus, ita quòd non valeat secundum in quo filius instituitur.*
9 *Iuramentum an firmet contractum reprobatum ratione publicæ honestatis.*
10 *Contractus contra priuatam vtilitatem an firmetur iuramento.*
11 *Iuramentum an firmet contractum fauore debitoris initum.*
12 *Iuramentum quid operetur in casu dispositionis reprobatæ ex defectu interesse ex parte acquirentis.*
13 *Iuramentum quid operetur quando adijcitur obligationi ex se naturaliter debitæ.*
14 *Quando adijcitur iuramentum dispositioni reprobatæ propter varius subditorum vtilitates, quid sit.*
15 *Quando adijcitur iuramentum dispositioni reprobatæ ex defectu formæ vel materiæ, quid.*

TVnc iurauit * ratam habere. Hic est multum aduertendum super effectibus qui insurgunt ex
1 iuramento. † Primò itaque sciendum est, quòd
A iuramentum excludit minorem à beneficio restitutionis in integrum, per quod infiniti minores remanét consumpti, vt plene traditur in auth. sacramenta puberum. C. si aduer. ven. Cuius ratio est secundum glo. quia iuramentum facit eum maioré: vnde qua ratione maior vendens non posset petere se restitui, sic nec iste minor, qui taliter iurauit; vbi ergo interueniret in alienatione talis deceptio in pretio, propter quam maior iuuaretur,
B vt est exemplum in l. 2. C. de rescind. vendit. vel B si dolus aut metus dedisset causam contractui, tunc etiam minor interposito iuramento iuuaretur secundum aliquos, vt plené no. per gloss. & Doct. in d. l. 2. & ego plene scripsi in forma libelli in quo agitur contra vendito-
2 rem &c. vbi plene vide. † Item procedit dicta regula, quæ est, quòd iuramentum habet firmare contractum, & minori auferre in integrum restitutionis beneficium
C C in quocunque alio contractu, vel distractu, seu quasi, tam donationis, quam locationis, compromissi, & sim. vt plene no. per glo. in tit. de pac. iur. fir §. item sacramenta. & per Doct. in d. authen. sacramenta. Operatur
* * etiam hoc iuramentum alios effectus. † Nam priuat debitorem ne possit allegare contractum initum esse
a simulatum a vel fœneratitium, nisi prius ab episcopo
4 fuerit absolutus, vt in ca. debitores. de iureiu. † Priuat etiam mulierem, ne possit fundum suum b dotalem ab emptore reuocare, si eius alienationi consenserit, vt in c. cum contingat. de iureiur. & in c. licet mulieres. de iu-
D reiu. lib. 6. nisi forte, quod est menti tenédu. D ipsa mu-
c lier prius iurasset c se nunquam consentire alienationi, vel nunquam alienaturam quia tunc sequens iuramétum nullius esset effectus, & audiretur mulier repetens suum fundum, isto secundo iuramento non obstante, vt determinat Hostien. & Io. And. in d. c. licet. quod
d d no. semper. † Priuat etiam mulierem, quæ iurauerit se non habituram regressum ad bona paterna dicens
5 se dote sua fore contentam * vt in c. quamuis. de pact. lib. 6. & no. per Doctor. in l. pactum quod dotali. C. de collat. licèt regulariter pactum de futura successione nó teneat, vt in l. fi. C. de pact. & l. stipulatio hoc modo. ff. de
6 verbo. obliga. & ibi plene not. Bar. † Et quoniam huiusmodi iuramenta solent interponi super varijs speciebus contractuum qui quandoque sunt validi, quandoque inualidi, & dubitatur, quid operentur iuramenta super eis interposita, pro tanto sciendum est qui contractus sunt inualidi. vel quæ dispositiones inualidæ, & econtra. vbi sic collige sub breuitate, quòd aliquando & primò contractus, vel dispositio reprobatur à iure, quia est contra bonos mores. Secundo reprobatur ratione publicæ vtilitatis principaliter, & secundariò ratione priuatæ. Tertiò e contra, reprobatur ratione priuatæ vtilitatis principaliter, & secundariò ratione publicæ. Quartò ex defectu solemnitatis probatoriæ. Quintò ex defectu solemnitatis formalis. Sextò
7 ex defectu rei, vel personæ, seu materiæ. † Redeo ad primum, quando reprobatur quia contra bonos mores cuius exempla sunt plura, videlicet in pacto de succedendo affirmatiue concepto, per quod inducitur votum captandæ mortis alterius, vt in l. fi. C. de pac. & in c. ne captandæ de præben. Item in pacto, per quod libera testandi facultas aufertur, de quo in l. stipulatio hoc modo. & ibi per Barto. de verbo. obliga. Item in pacto, per quod aufertur matrimonij libertas, vt in l. Titia. in prin. de verb. obliga. Item in omni turpi, & inhonesta conuentione, quando turpe est in obligatione, vt habetur & no. in l. generaliter. & l. si plagij ff. de verbo. obliga. in quibus casibus & similibus iuramentum hoc interpositum est nullius effectus, vt plené traditur per Dyn. in re-
8 gula, non est obligatorium. de reg. iur. lib. 6. † Et hæc fariunt ad quæstionem per me publicé disputatam.
E Ecce quòd e testator filium suum emancipatum præterijt extraneo instituto, & in ipso testamento iurauit ipsum testamentum non reuocare, deinde facit aliud testamentum in quo dictum eius filium sibi hæredem instituit, quærebatur an secundum testamentum valeret non obstante iuramento, & determinaui distinguendo. Aut filius commiserat talem ingratitudinem, propter quam poterat licité exhæredari, vel præteriri, & tunc secundum testamentum nullum erit, non obstante iuramento adhibito in primo. Aut non commiserat talem ingratitudinem, & tunc tenebit secundum & non primum: quia hoc casu iuramentum interpositum fuit contra bonos mores, qui volunt quòd bona patris deferantur in filium, vt l. si. quæ incipit, cum ratio, in prin. ff. de bo. dam. & l. in suis. ff. de libe. & posthu. Bar. hanc q. ponit in l. si quis in principio testamenti. ff. de leg. 3. & de-
9 terminat secundum valere. † Venio ad secundum articulum, qui est qñ contractus reprobatur ratione publicæ vtilitatis principaliter, cuius exempla multa sunt,
f videlicet quando f fit alienatio iuriú regni, f vel duca-
g tus, aut comitatus, & interponitur iuramentum super tali alienatione, ná nullius redditur effectus talis alienatio, vt habetur in tex. in c. intellecto. de iureiu. Est etiam exemplum in prorogatione iurisdictionis factæ per clericum in iudicem laicum, vt in c. si diligenti. de foro comp. & in venditione, vel legato rerum quæ ædibus sunt affixæ. ff. de contrahen. empt. l. senatus, & in l. cætera. ff. de leg. 1. & in pacto prorogationis instantiæ, vt l. properandum. §. & siquidem. C. de iud. & in alijs multis similibus, de quibus in l. iurisgentium §. si paciscar. ff. de pact. & l. 1. & l. quemadmodum. C. de agri. & censi. lib. 11. in quibus iuramentum interpositum nihil operatur, nec confirmare habet huiusmodi dispositiones. & per hoc sequitur, quod si per statutum aliquid disponatur fauore publicæ vtilitatis principaliter, quòd tali statuto non potest renunciari, quia si iuramentum non ope-
10 ratur, multo minus simplex renunciatio. † In tertio articulo, qui est contra priorem, videlicet quando reprobatur ratione priuatæ vtilitatis principaliter, considerandum est, quòd aliquando contractus vel pactum siue dispositio reprobatur odio creditoris: aliquando fauore debitoris; aliquãdo ex defectu interesse ex parte acquirentis; aliquando ex debilitate virtutis ipsius dispositionis? aliquando propter alias subditorum diuersas vtilitates. Siquidem reprobetur dispositio odio creditorum, exemplum huius habetur in l. si filiofa. sumpte pecuniam mutuo, vt l. 1. cum seq. ff. ad Mace. & C. ad Mace. per totum, & in pacto legis commissoriæ facto super re pignorata, vt l. f. C. de pac. pig. tunc iuramentum

super

A Iuramentum excludit minoré à beneficio restitutionis in integrum, de communi attestatur, Cran. cons. 7. nu. 6. multa pro & contra allegat, Octa. Simonc. in tract. de decret. in construct. minor. lib. 3. titu. 7. num. 238. Anto. Gabri. de comu. concl. a tit. de minor. conclu. 5. nu. 11. & 12.

B Si dolus. Rebuf. supra artic. 3. glo 7 Octa. Simonc. in trac. de decre. in cõtrac. minor. lib. 3. tit. 8. nu. 172. vbi limitat, & ibi nu. 174. quando iuramétũ esset per vim vel metum.

C In quocunque alio contractu. Istum locũ citat & comprobat Tiraq. de leg. connubial. in verbo, cõtractor. glo. 5. nume. 7. & 49. Anton. Gabr. de comu. conclus. tit. de minor. conclusio. 5.

D Ipsa mulier. Didac. d. §. 2. 2. partis relectio. sub nu. 4. versic. est igitur conciliandae, Octa. Simonc. supra tit. 8. lib. 3. nu. 196. Ferdin. Vasq. de success. creatio. §. 18. limit. 1 nume. 167. & 162. & 158. & 160. & §. 10. limit. 1. nu. 149. lib. 2.

E Fit alienatio iuriũ regni. Larte Didac. §. 2. 2. partis relect. nume. 4.

super his interpositum operatur effectum confirmato-
rium ipsius contractus, & conuentionis; ut in c. signifi-
cante ext. de pig. & ibi per Inno. licet Barto. in l. si quis
pro eo. ff de fideius. dixerit hoc iuramentum solum su-
per his interpositum seruandum, non autem confirma-
ri contractum, unde secundum eum poterit impetrari
absolutio à iuramento, per no. in c. de bitores. de iure-
iur. & idem quòd solutum fuerit, repeti poterit per cō-
ductionem sine causa, quod fieri non poterit secundum
opinionem Innoc. Item est ad idem exemplum in offi-
ciali emente, & contrahente eius officio durante, vt in
l. non licet. C. de contrah. emptio. & l. fina. C. si quis al-
21 teri uel sibi. † Dixi secundò, quòd reprobatur inter-
dum fauore debitoris, eius exempla sunt in muliere in-
tercedente pro alio, cui succurritur beneficio Vellea-
ni, ut l. 1. cum seq. ff. & C. ad Vell. per totum. Idem in
minore læso ex uenditione rei suæ. ut in præsenti li-
bello, cui datur restitutio, ut in l. ait prætor. ff. de minu.
& C. si aduer. uen. l. 1. & in aliis similibus casibus, in qui
bus decisum est, quòd iuramentum interpositum ope-
ratur effectum confirmatorium, ut in c. cum contingat.
extra de iureiur & in d. auth. sacramenta. Veruntamen
secundum Bar in d. l. si quis pro eo, multum considerā-
dum est in præmissis casibus, quando fauore debitorū,
uel odio creditorum contractus reprobatur, qualiter
uerba legis, uel statuti sint concepta. Aut enim uerba
prohibitiua referuntur ad personam disponentem: aut
referuntur ad ipsam dispositionem. Primo casu. v. g. si
statutum dicat [Mulier, uel minor, aut filiusfamil. non
possit contrahere, uel distrahere sine tali solemnitate]
A uel absolutè disponat: & A tunc iuramentum nil ope
ratur, nec confirmationem inducit, quia reperitur factū
& interpositum contra præceptum legis. & per hoc in-
ducit peccatum mortale, ut in c. 2. de maior. & obe ergo
non est obligatorium, ut in d. l. non est obligatorium, licet
B Io. Andre. teneat cōtrariū in c. ueritatis. de iureiur. B Se-
cundo casu v. g si statutum dicat [Conuentio facta cum
muliere, minore, aut forensi non teneat.] & tunc firma-
tur iuramento secundum eum, arg. d. c. cum contingat
quæ omnia sunt multùm notanda, quia per ea possunt
decidi multæ quæstiones quæ descendunt ex statuum.
22 † Tertio casu, quando dispositio reprobatur C ex de-
C fectu interesse ex parte acquirentis, ut patet ex stipula-
tione facta alteri, de qua in l. stipulatio ista §. alteri. ff. de
uerbo. obl. & in § alteri, de inu. stipu. tunc iuramentum
operatur, & habet cōfirmare contractum, qui fundatur
super obligatione naturali, ut not. in c. 1. extra de pactis.
23 † Quarto casu, qñ reprobatur ex debilitate suæ uirtu-
tis; cuius exemplum est in pacto nudo, quod per se non
producit actionem, ut plene traditur in l. iurisgentium.
D §. sed cum illa. ff de pac. tunc etiam tale pactum D fir-
matur iuramento, & efficitur efficax ad agēdum, per re-
gulam quæ est, q omne iuramentum, q non uergit ad
interitum salutis æternæ, seruandum est, ut in d. c. cū cō-
24 tingat. cum ibi not. † Quintò verò casu, quādo dispositio
reprobatur propter varias subditorum utilitates,
multa referuntur exempla, videlicet in alienatione facta
* fundi dotalis,* de qua habetur in l. 1. cum seq. ff. de fun.
E do. quo casu talis E alienatio iuramento firmatur non
per legem, sed per canones, ut habetur in d. c. cum con-
G tingat, & in c. licet mulieres de iureiur Nisi prius G mu
F lier F iurasset se non alienaturam, quo casu secundum
iuramentum non tenet secundum Io. And. ut ibi not.
Item est exemplum in transactione facta super alimen-
tis futuris, quæ reprobatur à iure l. cū hi. ff. de transac.
G G tamen iuramento confirmatur secundum eum. Item
est exemplum in pacto de non succedendo, de quo tra-
ditur in l. pactum C. de coll. & l fi. C. de pact. & l. pactū.
H quod H etiam iuramento firmatur, vt in c. quamuis. de
h pact. lib. 6. Est etiam exemplum in donatione h inter vi-
rum & uxorem, quæ etiam firmatur iuramento, per re-
gulam generalem; q omne iuramentum, quod pōt ser-
uari &c. ut in d. c. cum cōtingat. secundum Bar. & Gul.
de Cu. in l. sed & possessori. §. item si iurauero. ff. de iu-

2 reiur. I quod forte non est verum, cum ratione publicæ
utilitatis principaliter sit prohibita. ergo in ea iura-
mentum nil operatur, ut infra proxime, & supra dictum
25 est. † Super sexto articulo, qui est, quando contractus,
uel dispositio reprobatur ex defectu solemnitatis pro-
batoriæ, sunt exempla in testamento nuncupatiuo, in
quo requiruntur septem testes; vel in alio contractu in
quo certus numerus testium requiritur, quo casu ipsa
solemnitate deficiente contractus, vel testamentum nō
roboratur per iuramentum, quia hæc solemnitas pro-
pter publicam vtilitatem est introducta, sicque remitti
non potest, vt l. nemo potest ff. de lega. 1. & l. ius publicū
26 ff de pac. † Circa septimum articulum, qui est, quando
reprobatur cōtractus ex defectu solemnitatis formalis,
exempla patent in stipulatione, in qua requiritur, inter
rogationem præcedere, responsionem sequi, vt l. 1. §. 1.
ff. de ver. obl. & C. de contrahen. & com. stip. l. 1. & aliis
similibus. certè tali solemnitate deficiente non confir-
matur stipulatio iuramento tanquam stipulatio, sed be-
ne firmatur tanquam simplex pactum; quia effectus iu-
ramenti est, vt dispositio valeat eo modo, quo melius
potest. sm Bar. in l. cum pater §. filius matrem ff. de leg.
27 2. † In vltimo aūt articulo, quando dispositio reproba-
tur ratione materiæ, vel rei, patent exempla, si fiant cō-
tractus super re sacra, vel libero homine, vel sim. de qui
bus loquitur l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verbo
oblig. & l liber. ff. de contrah. emp. & l. apud Iulianum.
§ fin. de leg. 1. quibus casibus iuramentum nihil opera-
tur tanquam interpositum super impossibili de iure, vt
in d. § fin. & no. in d. c non est obligatorium, & plenis-
simè per Bar in d. l. si quis pro eo. Vel si vis prædicta oīa
plenius colligere & breuius, dic secundum Dyn. quòd
aut cōtractus dispositio reprobatur à iure, quia turpis,
contra bonos mores, aut quia impossibilis de iure, vel
natura, & tunc iuramentum nil operatur, vt in d. c. non
est obligatorium. cum sim. Aut reprobatur fauore, vel
odio contrahentis, vel disponentis principaliter & tunc
iuramentum operatur. Aut ratione publicæ vtilitatis
principaliter, & nihil operatur; & ad hoc reducuntur
omnia superiora exempla. In omnibus autem casibus,
in quibus iuramentum operatur, potest ex iusta causa
peti absolutio ab episcopo parte tamen prius citata, vt
scrip. si supra circa formam iuramenti quod defertur à
parte parti.

ADDITIONES.

* Tunc iurauit. Adde pro materia eorum quæ scribit
Pap. hic Ias. in l. prima, num. 20. & sequen. ff. si quis in
ius voc. non ier. & dic. quòd minor. qui sciens se enor-
miter lædi, nihilominus renunciauit restitutioni cum
iuramento, nec absolutionem à iuramento, nec in inte-
grum restitutionem impetrabit, secundum communem,
quam refert Cur. iun. cons. 44. col. pen. Suarez, lib. sent.
ver. minor, de quo vide quæ habentur suprà for. libel.
vend. versi. & sub eius iuramento. nu. 2. & 3. per Rol.
consi. 7. lib. 3. Masuer.
* Effectus. Adde, & de variis clausulis, quæ in iuramento
intelliguntur, vide Ias. in l. fin. ff. qui satisd. cog. vbi inter
alia ponit reg. q in omni iuramento intelligitur excè-
pta autoritas legis & superioris, quam procedere dicit
in omni pacto, & in voto, vt ibi nu. 7. nu. 8. & nu. 5. quid
in pacto, iuramento firmato, & quid in statuto simplici,
& quòd à pari procedant. vide ibi, & an ex iuramento
oriatur actio, vide eundem in l. iurisgentium. § sed cum
nulla, col. fin. post num. 32. ff. de pac. quibus adde, quod
cum iuramentum sit quid spirituale, restringitur ad li-
cita & honesta ex glo. in l. non videtur. §. qui iussu. ff. de
regul. iur. à generali enim iuramento illicita excepta cen-
tur, teste Ias. in lege, si procurator, col. 1. num. 4. ff. de
cond. indeb. Masuer.
* Consentiam. Adde Ias. in l. 1, num. 26. ff. si quis in ius
voc. non ier.
*. Fundi dotalis. Adde de alienatione fundi dotalis, &

A *Tunc iuramē tū nil operatur. Didac. d. §. 2. 2. partis relectio. ī princ. vbi attestatur hanc esse communem opi.*

B *Secundo casu. Vide ī in addit. incip. quod iuramentum.*

C *Ex defectu interesse. Boer. de virtute iuramēte nu. 25. Did. d. c. quamuis §. 4. 2 partis relectio. nu. 9.*

D *Firmatur iuramento Didac. d. §. 4 2. partis relectio. nu. 11. versic. 2. & nu. 14. vers. quinto vbi attestat de cōi etiam in foro ciuili.*

E *Alienatio firmatur iuramēto. Didac. d. ca. quamuis, § 2. in 2. parte relectio. nu. 7. vers. 4. & nu. 2.*

F *Iurasset se nō alienatura. Fer. Vasq d. tr. de succes creatione li. 2. §. 18. limit. 1. nu 149. Didac. d. §. 2. 2. partis relectio. nu. 2.*

G *Tamen iuramento confirmatur. Nisi prius iurasset non trāsigere. Fed. vasq. ī num. 169. d. limit. 1. & lib. 3. §. 28. limit. 32. nu 9.*

H *Etiam iuramēto. Ferd. vasq. d. limit. 1. nu. 61.*

I *Quod forte nō est verū. Et plura per istā ops. allegat Federic. Vasq. §. de successio. creatio. li. 3. §. 29 limi. 32. nu 11. tamen ibi attestatur in cōtrarium de cōi, quod firmatur iuramento.*

vide quæ scribit Tremol. ad Pract. Bonacur. titu. de peremp.excep.numem. quarto, vbi ponit septime conclusio. Masuer.

a Simulatum. Istud non est verum de contractu simulato, quia sicut est simulatus contractus, ita & iuramentũ, ita Glo.& Bald.in lege tertia, C.plus vale.quod agi. ita Bart. in l.si quis pro eo.ff.de fideiuss.ita Abb.Sicul.not. in capitul.ad nostram.de emptione & venditione.Francis. Curt. Papiensis.

ADDE, quòd sicut non valet contractus simulatus, nec iuramentum in eo appositum illum validat, per d. gl. quæ est singularis & communiter approbata. in d. l. 3.quæ incip.emptione.C.plus vale.quod agit.quam ibi eam pro singulari allegant & sequuntur Bal. Ang. de Peru.Bartho.de Saly.& omnes Doct. Adde etiam Bar. in l.cum quis decedens.§.codicillis & §.Titia.ff.de leg. 3. Bar.in l.Seius & Augerius.ff.ad l.falc.versi.sed quæro an contractus.& ibi vide alios Doct.Bal.& Ang. in l. fi.ff.qui satisda. cog. Bald. in l.rogasti.§.si tibi, col. fin. versi. item si iuramentum in noua lect.ff.si cer.pet.Bald. & Ang.in rub.ff.de iureiuran.colum.fin.Bal.in l.1.C. de oper.liber.col. 1.versi.modo solet dubitari.Et ibi Ang. Bald.in l.ne patronus eod.tit.col. fin. Paul. de Castr.& Barto.de Saly c.in auth. sacramenta puberum. C. si aduer.vend.col.pen.in fin.Angel.in l. 1. in fin. C. de dot. cau.non nu.Pau.de Cast.in l.contra legem. in fin.ff. de legi.& in d.l.si quis pro eo.ff.de fideiuss.col.3. versicul. adde quintum casum. Ioan.de Imo. in l.nemo potest.ff. de leg.1.col. 21. versi. item adde ei quod tangit, & ibi Alexan.de Imo.col.4.versic. sed est dubium, quòd si in instrumento.& Ias.col.7.versi.tertiò principaliter.Ang. Aret. insti. de exceptio.in prin. col. 26. versi. quæritur an talis contractus. Alexan.de Imol. in l. si donatione. C.de colla.colu.3.versi.pro ista opinione etiam, Ias. in l.non dubium.C.de legib.col.2.in l.cum ea.C.de transactio.& in d.auth. sacramenta.col.fin & Instit.de actio. in §.fuerat. colum.8. ver. aliud singularissimum remedũ.Lud.Gomesi. eo.tit.in §.item si quis in fraudẽ.col. 1.vers.sed aduerte.Hippo.in l. quæstionis habendæ.ff. de quæstio.col.pe.versi. & pro ea facit glo.& in sua repetit.cap.at si clerici.de iudic.nu.169.in sua practi.crimi. §. postquam.nu.58.& in singul.327.incip. exceptio non numeratæ circa fin.versi.nam remedium est.Card. Zab. in d.c.ad nostram.col.fin.versi.1.quæro & ibi.Abb.Pan. col.1.vers.& vide de hoc cõtractu, & ibi quoque Ioan. de Imol.col.fi. ver.an autem iuramentum, And. Barb. col.3.& Anto.Burgos colum.9.versi. ex tertio no. Pet. de Anch.in cap.accessorium,de reg.iur.lib.6.colum. 6. versi.ex prædictis possumus dicere. Anto.de But. in ca. cum contingat,de iureiuran.colu.antepe. versic. octauo quando lex.& ibi Abb. Panor.colu.13. versic. annecto nunc aliud dubium.& Ioan.de Imo. col.74. in 7. membro suæ distinctionis versi.iuxta prædicta potest esse dubium.& Fel.in c.præterea,de sponsalib.col.9. versi. vlt. pro intelligentia.& col. pen. versic. sunt tamen tres casus. Pau.de Cast.in consi.143. incip. viso processu & attestationibus.col.1. versi. & bene facit ad prædicta in 2. volum.consi.195 .incip.visis his,eod.vol.colu. pen.ver. facit ad prædicta glo.& cons.305.incip. quanquam longa sit,eod.vol. Rom. consil. 44. incip. ex supra narrato themate,col.2.vers.secundò no.est cons.243.incip.præsupposito in secundo dubio,& consil.320.incip.circa ꝓpositam cõsultationem,col.4.versic.nec refragatur text. Barbat.consil. 60.incip.illud in medium afferram, in 3. vol.col.19.versic.præterea facit & col. 22. versic. capio aliud dubium.& consi,70.illud in medium referam.eo. volum col.13.ver.& si dicatur.Soci.in.consi. 65. incip. circa primam quæstionem in 1.vol.col. antep. versi. sed tamẽ quicquid sit,Barth.Soc.cons.66.incip. frustra plenitudini,eod.vol.col.6.ver.2. principaliter, cum versic. seq.consi.155.incip.præstantissime Doctor.in 2.vol.col. fi.ver.forte posset dicere.& consi.264.incip. visis instrumento,eod.vol.col 9.versi. non obst.etiam iuramento. Guid. Papæ. cons. 180. incip. circa processum declarationis. Corn.in consi.135.incip. visis articulis in 1.vol. colu.3. in fin.& cons. 284. incip. in præsenti consultatione.col.fi.eo.vol.& cons.104.incip.circa primum.in 2 vol.col.2.Ias.cons.36. incip. factum sic se habet de anno.in 1.vol.colum.2.vers.dicit etiam magistraliter.& in cons.184.incip.circa legitimationem Cæsaris.col.fi.ver. item iuramentum in 2.vol.Hippo.cons.125. causarum crimina.incip.æternæ lucis nu.37.In 2.vol.Cur.iun. in cons.33.incip. habita diligenti consideratione,nu. 7. in 2.vol. Gozadi.consi.16.incip. in hac causa videtur prima facie dicendum,nu.13.& cons.69.incip.videtur prima facie.nu.11.Bertran.cons.236.incl.viso processu.in fi.2.vol.Paris.in cons.53. incip. primò dicendum videtur.nu.14.in 1.vol.cons.54.incip.in præsenti causa,quæ agitatur.nu.41.cum seq.eo.vol.& cons.55.incip.contractus venditionis. nu.24.eo.vol.Abb.in sua disputa.inci. stante statuto condito in Italia,col.2.vers.5. Cœpol. in tract.de simula.contrac.in 7.præsum.col. fi. ver. ex quo tu sumas cautelam.Gramm.decis.526.cons.Neap.incip: Magnifica Hippolyta.nu.21.Vital.tract.clausula. in tit. an iuramentum validet contractum simulatum, & præclarissime Tiraqu. in trac.de iure constit.possesso.in 5. par.7.limit.nu. 32. Zilettus.

b Dotalem. vide Cœpol. cant. 128. incip. quando vxor. Francis.Aret.in cons.2.col.pe.vers.ad tertium motiuũ, cum sequen.

c Iurasset. Nota tamen quòd licet de iure communi contractus minoris vel mulieris iuramento firmetur, tamẽ quando adest statutum requirens in contractu consensum proximiorum nihil operatur iuramentum absque consensu. ita Bart. in l.si quis pro eo. ff. de fideiuss. ita Bal.in l.2.C.de rescin. vend. & in l.non dubium. C. de legibus.

d Quod no.semper. Vide Catelli. ver. iuramenti religio. in fi.vbi allegat hoc dictum Ioan.Pet. Zilettus.

e Testator. Adde an testator iurans non reuocare testamentum possit illi contrauenire, Gl.in c.vltima uoluntas 13.q.2.& ibi Arch.Host.in sum.in tit.de sepultu. §. an licitum sit, uer.quid si quis eligat sepulturam.Specu. in titu.de instru.editio.§.cõpendiose.& ibi Bal.in addi. Io.And.in ca.quod semel.de re.iur.lib.5.Ioan.de Imol. in cap.cum contingat.de iureiuran.Guid.de Suz.& Cy. in l. prima.C.de sacrosan.eccl.& ibi Bald.in rep.circa fi. Barto.& Bal in l.cum duobus.§.idem respondet.ff. pro socio. Bart.in l.si quis inquilinos.§.fi.ff.de lega.primo,& in l.stipulatio hoc modo concepta ff.de verb.obli. & ibi Alexand.de Imol.colu. 2. versi.item facit an si testator. Clau.Aquen.col.2. uer. quid autem in casu quæstionis. Ioan.Crot.colu. 6. uers.retenta conclusione communi. Bald. in auth.sacramenta puberum. col. 6. C. si aduer. ven. in auth. hoc inter liberos. §. quæro quid si pater. C.de testa.& in c.1 §.item sacramenta. de pa. iura. fir. col.4.uers. quæritur si faciens testamentum. Saly. in l. sancimus.in 7.q.C.de testam.Oldr.cons.128.incip.viso instrumento pacti, & consil.160. incip. thema tale est, Paul.de Castr.in consi.122.incip.quòd dicta domina,in princ,in 1.uol.cons 206.incip. in facto præsenti. in fin. cons.284.in facto præsenti.in prin & in cons. 339. dico non obstante.eo.uol. Zilettus.

f Iurium regni. Limita, ut per Oldr.cons. 95. ubi de regia donatione iurata.

g Nisi prius. Intellige nisi ille, cum quo contrahit, ignoraret quòd prius iurasset, quia tunc tale iuramentum non præiudicat ei cui iurat. ita voluit Bal. consil. centesimo decimoseptimo.

• Nisi prius. Adde Ias.in l.qui aliena.§. Celsus.col.1.ff.de acquiren.hæred.quòd si minor effectus maior declaret coram uicinis quod non vult ratum habere contractũ. per quem res fuit alienata, sufficit, quamuis non sit facta in præsentia partis, l. fin. uers. conquestus est. C. si minor factus maior: secus in actu dependente à uoluntate duorum, quia tunc debet protestatio innotescere parti, aliàs nihil valet, quam conclu. declara. ut per Ias. ubi supra.

supra, & melius nume. 43 44. quid de muliere primo iurante & protestante, quòd nunquam intendit consentire alienationi fundi, si postea iterum iuret, & consentiat alienationi factæ per maritum? & dic quòd non videtur recessisse à prima protestatione & iuramento, teste eod. Ias. in l. non solum § morte, post nu. 24. col. 7. & num. 18. ff. de op. no. nun. pro quo vide Catel. ver. iuramenti religio. in fin. vbi sequitur Pap. hic quem vide etiam sup. for lib. ad vsumfr. ver. ac etiam Castrum, & quæ scribit Tremol. ad Prac. Bonacur. ti de peremp. exceп. post nu 4. Prac. Bald. tit. de statut. q. 4. & dic, hanc cautel. non habere locum contra ignorantes tale iuramentum, secundum Bald. consil. 138. & eam damnat Io. Fab. inst. quib. alien. non licet, in prin. Alex. consi. 16. lib. 3. fac. tex. in l. fi. § fi de leg. 2. & not. per Moder. in l. Marcellus. §. res quæ ff. ad Trebel. quæ omnia plenius examinat Gabriel. co opi. lib. 2. tit. de iuramẽto, concl. 1. pro quo vide quæ scribit Rol. consi. 9. nu. 29. lib. 1. Ias. in l. duobus. § item Pomponius. nu. 9. nu. 10. & seq. ff. de tutelis. nu 12. 13. vbi declarant & ponunt limit. ad regu. qua in re dixit Rol. consi. 83. nu. 5. lib. 1. quòd mulier iurans non alienare fundum dotalem, si cum iuramento alienat ignoranti, valet alienatio, & ex ea causa transfertur dominium. Misuer.

b In donatione. a Adde Bar. in l. cum quis, § Titia ff de
a leg. 3. in l. Seius & Augerius. in fi. ad l. Falc. & in l. si quis pro eo. in § ff. de fideiuss. Bal. in l. 1. in lectu. antiqua. ff. de do. inter vir. & vxor. Ang in l. mancipia. § mulier. ff sol. mat. Paul de Cast in l. pacta quæ contra C. de pact. & ibi Ias. col. 2. ver. vltra alios, in l. frater à fratre in fin. de condit. inde. Clau. Aquen. in l. 1. in cau. ff. de verb. obl. col. 4. ver. tamen licet opi. & in l. si diuortio. eo. tit. col. 3. ver. nunquam antem, Car. Zabarel. in cle. 1. §. porrò. in 4. q. de iureiur. Ioan. de Imo. in c. cum contingat, de iureiuran. prope fin. ver. circa tertium. an valeat donatio. Abb. Panor. in c. fi. col. 1. versic. nota regulam, de donatio. inter vir & vxor. Fortuni Garzi. in tracta. de vltimo fine. iur. cano & ciui car. 20. col. 2. ver. si tamen aliquis opponeret, Bal. in consi. 398. incip. quæstio talis versitur. col. 2. versic. sed salua reuerentia. in 1. volu. Pau. de Cast. in consil. 61, incip. notandum est primò in. 1. col. in 2. vol. & vide in eo. vol. ante consilium ... super isto puncto, vbi punctus qui transmittitur, col. 3. versi. & quòd prædicta donatio. Franc. Are. in consi. 74. incip. diligenter & mature. col. 4. in 1. dubio. Barba. in consi. sapienter optime prædixit psalmista. col 2. cum seq. quod reperitur inter consilia Francis. Curt. Senio. consi. 66. Soc. Senio. consi. 65 incip. circa primam quæstionem, in 6. col. ver. superest, Curt. iun. in consi. 93. incip. habita diligenti consideratione. col. 2. ver. secundum subiicio. in 2. vol. Parisi. consil. 86; incip. circa præsentem consideratione, nu. 19. 46. 47. 48. cum seq. in 3. vol. Maria. Soci. iun. in cons. 44. incip. tenore translationis. nu. 6. & 13. in 2. vol. Zilett.

SVMMARIVM.

ET circunuentum ultra dimidiam iusti pretij. Hic not. quòd propter talem læsionem nedum minor ætate, sed quilibet maior potest petere contractum rescindi, etiam sine restitutione in integrum impetranda,
b vt supra dictum est, & habetur a in d. l. 1. C. de rescin. ven. Si tamen minor iurauerit super tali contractu, tunc dic, vt supra. & quia hic præsupponitur, quòd domus fuit paterna, si non interuenisset hæc læsio, posset minor
c nihilominus c petere restitui, quod est no. vt habetur in l. si in emptione. ff. de minor.

ADDITIO.

Et circumuentum. Adde, quòd quando minor est læsus vltra dimidiam iusti pretij, non potest agere restitutione in integ. sed remedio. l. 2. C. de rescind. vend. videlicet, quando solum læsus est in pretio, secus si in re, puta, quia uendidit rem, quam alienare non expediebat, quia tunc agere poterit, vt restituatur ad rem, secundum Rol. cons. 59. n. 4. lib. 1. Doct. in l. si quidem. C. de præd. minor. & in hoc dicen. etiam videtur, quòd quando minor prætendit se læsum non in re, sed in pretio, debet petere, vt pretium suppleatur, non vt contractus rescindatur l. si res §. 1. ff. de iur. dot. Bar. post glo. d. l. si quidem. Nat. consil. 548. nume. 10. lib. 3. immo tunc etiam petere potest, se ad rem restitui, quia non diceretur minor restitui in integ. si res sibi non restitueretur, & ideo ipso hanc viam eligente, sibi debet restitui. l. in causæ la. 2. § fi. ff. de minor. & ita etiam tenet Bal. ibi, licet dicat quòd reus potest offerre pretij supplementum, quia tunc purgatur deceptio, ergo cessat restitutio inquit Nat. d. consil. num. 31. apud quem vide casum notab. quem idem ponit consi. 571. ad dicta autem Pap. hic. Adde, quòd minores ob rem vilius venditam, non ad ipsam rem omnino auocandam restituuntur, sed ad petendam resarciri pretij iacturam, datur que aduersario optio, an rem, an pretij reliquum præstare malit, secundum eosdem per Gozad. consi. 44. nu. 14. Suarez. lib. sent. ven. minor. de quo vide quæ scribit Aym. consi. 7. col. 1. & 2. & col. pen. post med. vbi q. in remedio l. 2. concluditur alternatiue, vel ad restitutionem rei, restituto pretio per actorem vel vt iustum precium suppleatur, sed in rest. in integ. præcise concluditur, vt reponatur agens in pristinum statum, & sic reus in remedio d. l. 2. habet electionem, vel supplendi iustum pretium, vel restituendi rem suo precio accepto, teste Aym. consil. 151. in princ. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Causa legationis est legitima ad præstandum in integ. restitutionem.*
2 *Legati durante legatione vectigalia soluere non tenentur.*
3 *Restitutio in integ. competit etiam contra missum in legationem.*

1 IN legatione seu ambascia. † Aduerte a quòd hæc
a causa legationis b est sufficiens ad præstandum in
b integrum restitutionem, ex clausula generali, si qua mihi iusta causa esse videbitur, de qua habetur in l. item fin. ff. ex quib. cau. ma. & probatur in l. sed & si per prætorem. § fi. & l qui mittitur. §. fi. cum l. sequ. ff. ex quib. cau. ma. facit. ff. de legation. l. 1. cum seq. debent autem esse huiusmodi legati tales qui diligantur à mittente, & ab eo cui mittuntur, & experti in arte ipsa, vt no.
2 Arch. in c. 2. de re iudic. lib. 6. † & e sunt exempti du
e rante legatione à præstatione vectigalium, & quibusdam aliis, vt in l. à legatis. C. de vectig. & l. sed & repro-
f bari § sunt autem, de excu. tut. Sunt præterea f aliæ causæ, quibus maiores in integrum restituuntur, de quibus traditur in l. succurritur. & l. praeced. & seq. cum sim. ff. ex qui. cau. ma. siue causa sit probabilis tantùm, siue probabilis & necessaria. vt in d. l. sed & si prætorem. §. fin. & in l. nec non, in prin. ff. eo. tit. & plene no. per gl.
3 in rub. ff. de in integ restitu. † Quid autem econtra, an datur restitutio contra illum qui fuit in legationem missus? dic q. sic, quia non solùm succurritur absenti con-
g tra presentem, sed etiam g præsenti contra absentem ex dicta generali clausula, vt in l. item ait prætor, in princ. & in fin. l. sequenti. & in l. fin. ff. ex qui. cau. ma. quæ restitutio non solùm tribuitur occasione damni
h passi, sed etiam h lucri amissi, vt l. & siue, & l. Iulianus. §. fin. eo. tit. dumtamen lucrum fuisset quærendum sine alterius iniuria, aliàs non competeret restitutio. l. sciendum, & l. denique. & l. nec vtilem ff. ex qui. cau. ma.

ADDITIONES.

a Aduerte. Adde Bald. in l. respublica. C. ex quib. cau. maior. Angel. in l. cum quidam, in prin. ff. de acquir. hæc. Doct. in l. pen. C. quomodo & quando. iudex.

a Adde Bartol. Rol. à Valle cõs. 8. nu. 16. & cons. 77 num. 2. & 9. vol. 1.

b In d. l. 1. C. de rescin. vendit. reg. tũ ampliat. & limit. ad d. l. secundam ponit Ant Gabr. de cõmune conclus. in tit. de emp. & vẽd. conclus. 1.

c Petere restitui. Rebuf. i tra. de restitut arti. 1. glo. 3. nu. 11.

d Est sufficiens Dec. & Cagnol. in l. absentia de reg. iur. Rebuf. ĩ in præfatione numero 23.

e Sunt exempti à præstatione vectigalium rerum suarum rõe sui vsus nõ pro alijs rebus Bertachi. in trac. de gabel. in 7. q princ. nu. 35. Ferret. in eo trac. nu. 212.

f Alia causa. Io. de Cepi i tra. de fructib. lib. 4. in princ.

g Præsenti contra absentẽ. Pet. Iac. ĩ post princ. Ias. in §. rursus. nu. 5. 20. & 25. insti. de actio.

h Lucri amissi. Supra in verbo vendidit & vbi scripsi.

SVMMARIVM.

1 *Restitutio in integrum an & quando detur in præscriptione.*

1 PRæscripsisse. † Nedum contra alienationem, sed etiam contra præscriptionem longam vel longissimam succurritur tam maiori quàm minori A ex iusta causa. C. si adner. vsucap. l. 1. & l. quod tempore, C. de resti. mil. cum ibi no. & l. necnon §. extraneo. & l. ab hostibus §. sed quod simpliciter. ff. ex quib. cau. ma. facit etiam l. 1. §. item ait prætor. in princ. eod. tit. B licet hodie in minoribus aliter dispositum sit, vnde secundum Cy. in l. fin. C. in quib. cau. in integ. restitu. non est necess. sic distingue. Aut præscriptio temporalis cepit contra prædecessorem ipsius minoris, qui prædecessor erat maior, aut contra ipsum minorem. Primo casu aut loquimur C de præscriptione conuentionali, & illa currit contra minorem, & cum effectu, vt in l. Aemilius. ff. de mino. Aut quæritur de præscriptione legali, & tunc licèt sint opiniones diuersæ, tamen secundum Iac. de Aret. distingue, aut est præscriptio, cuius tendit ad confirmationem contractus habiti cum defuncto, & tunc D currit ipso iure, & cum effectu, vt l. si intra. C. de non nu. pec. cum si. Aut ad confirmationem non tendit, & tunc currit, sed datur restitutio, vt no. in l. 1. C. si adner. vsucap. & l. 1. & 2. C. si aduer. vend. pi. fallit in præscriptione 30. ann. in qua seruatur quod traditur in l. fi. C. in qui. cau. in integ. rest. non est necess. & in l. sicut. C. de præscr. 30. ann. Secundo casu principali, qñ præscriptio cepit in persona minoris, E tunc subdistingue, aut est talis præscriptio quam ius antiquū volebat currere sine aliqua spe restitutionis in integrū, & tūc etiam hodie currit cum effectu, aut est talis, quæ currebat, sed dabatur restitutio, & tunc hodie ipso iure minori non currit, vt in d. l. fin. Fallit in casibus, F videlicet in l. properandum. §. pen. C. de iudic. propter rigorem iuris conseruandum, vt in Auth. de app. & intra quæ tem. §. 1. Aut est talis præscriptio quæ de iure veteri non currebat, & adhuc hodie non currit, vt l. 2. C. in quib. cau. in integ. rest. non est nece. Et præmissa procedunt secundum Ioan. in præscriptione clausa in corpore iuris, in cæteris autē præscriptionibus extra corpus iuris inductis vel G per legē municipalem, H vel consuetudinem, non iuuatur minor hodie ipso iure, sed ope restitutionis tantum, vt no. per eum in c. constitutus. in fi. de restit. in integr. vide etiam quod habetur in l. non est incognitum. C. qui non ob. lon. temp. præscrip. maiori autem læso facto pupilli, vel absentis etiā succurritur alia via, & alio remedio, vt in l. vt perfectius C. de an. excep.

1 DVrante I absentia dicti Sim. legitimè præscripsisse. Fuit ergo in eius absentia completa præscriptio. Quid ergo si ante ipsam completam per duos annos reuersus est domum, & tacuit, nec ipsam interrūpit præscriptionem, & sic in eius præsentia completa fuit, an volens in integrum restitui, audiendus erit? in qua quæstione variæ reperiuntur opin. vt plenè recitat glo. Cy. & Docto. in d. l. q tempore. & per Bart. in d. §. sed quod simpliciter. Conclusiuè autem sciendum est, quòd quidā dicunt, ipsum non debere restitui propter eius negligentiam, iura enim negligentibus non succurrunt, vt l. pupillus, in fi. ff. de his quæ in frau. cred. & l. non enim. ff. ex quib. cau. maio. & videtur probari. in d. §. sed quòd simpliciter. Alij autem dicunt q restitutio est concedenda non ad illud totum tempus quod fluxit in eius absentia, sed ad aliud solum quod superest facta compensatione temporis absentiæ & præsentiæ, vt sic reciprus cum tempore confundatur, & quod superest restituatur. Exemplum est, pone quòd fuerit absens 4. ann & præsens 2. fiet restitutio temporis duorum ann. quia reliqui inuicem confunduntur. Alij vt Iac. de Aret. quorum opin. sequitur Cy. distinguunt, aut ipse Simon reuersus sciuit rem suam præscribi, & tunc si negligens fuit, in nihilo restituitur. ita intelligatur prima opi. aut ignoranter, & tunc habet locum secunda opi. Bartol. autem in d. §. sed q simpliciter distinguit, aut loquimur in præscriptione actionum, & tunc procepit prima opi. aut in præscriptione rerum immobilium, & procedit secunda opi. rationes autem & iura gratia breuitatis omitto, ibi vide.

A Ex iusta cā. Qñ cōcedat. Tiraq. in trac. retrac. lig. §. 31. gl. 4. nu. 36.

B Licet hodie in minoribus dixi s in verbo vendidit ibi & aduersus præscriptionem.

C De pscriptione conuentio. & illa currit cōtra minorem. Late allegat Gomez. tomo 2 cap. 2. de empt. & vendit. nu. 27. vers. quæro autem quod limit. nisi data ignorantia quia tunc restitui? remissiue ponit Tiraqu. de retrac. lig. §. 35. glo. 2. in princ.

D Currit ipso iure. Concord. allegat Rol. à Vallo consi. 60. num. 24. vol. 2. Vasq. in alleg. nu. 64. versi secunda et 90.

E Tunc subdistingue. Istā cōclusionē disputat Ferrand. Vasq. in trac. de successio creatio. § 10. num. 40. vbi declarat.

F Videlicet in l. properandū. Istā limit. & alias duodecim ponit Vasq. ī. nu. 51. cum seq.

G Per l. municipalem. Boer. decis. 112. num. 3. vbi attestatur de cōi. Ias. consi. 93. nu 4. vol. 1.

H Vel consuetudinē Io. Bap. Bo. ī. num. 34.

I Absentia. quatuor gña absentiū seu species. ponit Io. Bap. Bo. s glo. 19. nume. 19. vbi declarat Clar. in practica Crimi. § fi. q. 34. in princ. scilicet necessaria & probabilis quando est absens causa Reip.

IN quantum sint aliquæ. Vides hic, q conditionaliter petitur hæc restitutio, nec immeritò, quia si cōtractus & alienatio sunt ipso iure nulla frustra peteretur eos beneficio restitutionis rescindi, vt no. dicit tex. in l. dubium. in fi. C. de tu. & cur. qui satisd. non de. Facit l. nam & si sub conditione. § rumpendo ff. de iniu. rup. & irri. test. Constat autem hoc beneficium restitutionis esse rescissoriū, vt d. l. necnon. §. fi. & pen. ff. ex quib. cau. ma. & in §. rursus, & ibi plene de hac materia. Inst. de actio. & quod sub tali conditione peti posset hæc restitutio, probatur in c. constitutus, de in integ. resti.

QVo circa. Hic incipit conclusio libelli, quam te nō menti.

SVMMARIVM.

1 *Restitutio minoris officio iudicis petitur, & in ea libellus requiritur.*

1 QVatenus ex officio vestro. † Aduerte quòd sicut illa restitutio, quæ tribuitur minoribus, petitur officio iudicis, vt in fi. extra de offi. iud. cum sim. supra alleg. ita hæc restitutio quæ tribuitur minoribus, vt probatur in l. si quis stipulatus sit. ff. ex quibus causa maioris. quod sequitur Cy. in d. l. quod tempore, & in vtraque requiritur libellus, vt in d. capit. fin. & supra dixi.

* FVisse & esse nullas. * Si iudex reperiat alienationes fuisse nullas, debet super earum nullitate pronunciare, quo casu cessare habebit disputatio super in integrum restitutione danda, vel non. vbi autem reperiat esse aliquas tunc de in integrum restitutione pronuntiabit, vt supra dictum est &c.

ADDITIO.

* Nullas. Adde, q alienatione nulla fructus restituuntur, ex no. per gl. fi. in l. fi. C. de vend. reb. ciuit. lib. 11. Bar. in l. sed si lege. § scire. ff. de pet. hær. Abb. consi. 43. 3. dub. lib. 2. Alex. consi. 73. in fi. lib. 2. consi. 121. Inq. 4. Dec. in c. cum causa. vl. not. de off. deleg. tex. in l. si prædium. C. de præd. minor. & fac. quæ scribit Imbert. in enchirid. iur. Gall. ver. ecclesiæ rector, col. 2. & 5.

SVMMARIVM.

1 *Læsio modica vel parua non habet restitutionem.*

1 ENormiter læsum. † Iudex a debet aduertere
a principaliter ad qualitatem læsionis, an sit magna, vel parua; quia pro nulla uel modica læsione non conceditur restitutio, ut l. si oleum, in fi. ff. de dol. & l. scio. ff. de in integr. rest.

ADDITIO.

a Iudex. Adde Bal. in addi. Spe. in tit. de rest. in integ.

SVMMARIVM.

1 *REstituendum quem esse, non sufficit iudicem simpliciter pronunciare.*

2 *Verba de futuro non disponunt.*

3 *Restitutio quid sit.*

3 Restitutio

3 Restituto aliquo, & eius aduersarius restituitur.
4 Restitutio data minori, an prosit etiam eius fideiussori.
5 Minor aduersus eius fideiussorem petit restitutionem.
6 Sententia lata super restitutione, an sit diffinitiua vel interlocutoria.
7 Restitutio in integrum infra quantum tempus petatur.
8 Minor an possit petere restitutionem aduersus tempus petenda restitutionis.
Annua ad agendum sunt perpetua ad excipiendum.
9 Excipi potest de restitutione data & non de danda.
10 Hæres minoris an possit petere restitutionem lapso tempore petenda competenti minori ante aditam hæreditatem.
11 Successor an possit vti priuilegio defuncti. vel suo.
12 Ecclesia vel fiscus succedens priuato, an iure priuati vtatur.
13 Restitutio an interim peti possit, sequuta absolutione super restitutione.
14 Sententia contra minorem an debeat dici nulla, vel ab ea appellari, aut in integrum restitutio peti debet.

3 EVndemque Simon., actualiter & realiter. † Multum notanda sunt ista verba, nam non sufficit q̃ iudex pronunciet simpliciter ipsum restituendum,
A dum, quia verba de futuro non A disponunt, vt l. si à colono. ff. de verb. obl. & no. per Iac. But. in l. cum iudex. C. de sen. & inter. om. iu. vnde necesse est, quòd de præsenti actualiter & realiter restituat dicendo [Ipsum in int. restituimus, & in suo priori statu & gradu, in quo fuerat, ante dictas alienationes, & præscriptiones, omni
2 no reponimus, & reducimus &c. † Est enim restitutio
* * prioris status in integrum repositio, vt l. quòd si mi-
3 nor. §. restitutio. ff. de min. † Sed hoc supposito, quòd minor vel maior sit restituendus, nunquid eius aduersarius erit etiam in statu pristinu reducendus, seu reponendus? & vtique dicendum est, quòd sic, vt in l. 1.
4 & 2. C. si aduer. transa. & no. in d. §. restitutio. † Inde quæritur, an data minori restitutio prosit etiam fideiussori eius v. g. si fuit minor restitutus aduersus venditionem, pro qua rata tenenda fideiussorem præstiterat, & gl. videtur tenere q̃ hæc exceptio præstitæ restitutionis
B B transeat ad fideiussorem. arg. in l. exceptio. in fi. ff. de excep. Pet. tenet contrarium, dic plenius, vt no. in l. fi.
5 C. de fideiuss. min. & in l minor. 25. ff. de min. † Quid ergo si talis exceptio non porrigatur ad fideiussorem secundum aliquos, an agente fideiussore contra ipsum minorem poterit ipse minor aduersus eum etiam pete-
C re restitutionem in integrum? C Dic quòd sic, vt habetur in l. 5. C. de fideiuss. min. & ibi per Cy. & d. l. mi-
6 nor. † Vltra quæritur, an sententia lata super restitutione in integrum sit diffinitiua vel interlocutoria; super quo distingue, aut super ea fuit principaliter oblatus libellus, vt hic, & tunc est diffinitiua; aut super alio fuit principaliter oblatus libellus, sed incidenter fuit de restitutione quæsitum. v. g. si minor fuit conuentus ab alio actione reali & personali. & per modum excipiendi ipse minor asseruit se læsum; & per hoc petit se
D restitui in integrum D & tunc est interlocutoria, vt habetur in l. necnó. §. extraneo. ff. ex quibus. cau. ma. ad quod facit regula l. quod iussit. ff. de re iud. & quod ibi not. & l. nam & postea. §. si minor. ff. de iureiurando.
7 † Quæritur amplius, infra quantum tempus peti debeat in integrum restitutio? Dic q̃ olim peti debebat infra annum vtile, vt in d. l. infra vtile. cum sim. hodie verò
8 sufficit illam petere E infra quadriennium continuum post perfectam minoris ætatem, vel absentis reuersionem numerandam, infra quod tempus debet lis terminari, vt habetur in l. superuacuam. C. de temp. in integ. restit. & sic tempus illud non currit minoribus, nec maioribus durante absentia, vel ætate minore, vt d. l. su-
9 peruacuum, & no. in d. §. rursus. † Sed pone quòd tempus huius quadriennii sit elapsum, an per viam excipiendi poterit minor vel maior se defendere petendo se restitui? videtur quòd sic, quoniam regulariter traditur, quòd ea quæ sunt annua ad agendum, perpetua sunt ad
F excipiendum, vt l. puré in fi. de do. exce. F In contrarium determinat Cy. & alij Doct. in d. l. superuacuam. ratio est, quia fuit in ipsius potestate per viam agendi petere se restitui, ideoq; sibi imputet si non egit. ar. l. Papinianus. §. si filius. ff. de inoffi. test. & l. quæsitum. §. in dolo. ff. de pœn cum sim. quæ ratio cessat in d. l. pure fa-
9 cit ét ad prædicta regula, quæ traditur, † quòd de restitutione data pôt excipi, non de danda, vt habetur in l. nam & postea §. si minor. ff. de iureiur. & d. §. extraneo
10 † Sed pone quòd minor decessit infra tempus petendæ restitutionis, & fluxit tempus ante aditam hæreditatem eius, an poterit hæres petere restitutionem? distingue breuiter hoc modo, aut hæres fuit negligens, &
G tunc denegatur sibi restitutio, G aut non fuit negligens, & tunc conceditur, vt determinat Cy. in l. 2. C. de
11 temp. in integ. rest. † Quid autem dices, si maior succedit minori, vel minor maiori, vel priuilegiatus non
* priuilegiato, an ipse successor * poterit vti proprio priuilegio, vel ipsius defuncti? Dic plene, vt per Dy. in c. is qui in iur. de reg. iur. lib. 6. & in l. hæredem. ff. de reg. iur & per gl. & Iac. But. in l. ea quæ. C. de rest. in in-
12 teg † Et eodem modo quæri consueuit, si ecclesia succedat alicui priuato, an vtatur iure priuati, vel sui: &
H idem in fisco succedente priuato super ecclesia. H uide quod no in c. t. in fi. cum sim. ibi no. extra de iu. pat. In fisco uide quæ no. in l. 2. C. de priui. fisc. & l. 2. C. ad leg. Iul. de vi publ. & l. non. intelligitur. §. cum ex cã sim. ff.
13 de iure fis. † Quid autem diceres, si iudex absoluat istum Iac. conuentum super restitutione, an iterum poterit petere iste Si. se restitui? videtur q̃ sic per l. 2. cum
I seq. C. si aduers. rem iud. I In Contrarium est veritas per tex. in l. 1. & 2. C. si sæpius in integ. rest. sue. pe. poterit tamen ab hac tali sententia appellare, & sic uti iure cõmuni, vt in d. l. 2. & in c. fin. de in integ. rest Nec ob. contraria, quia loquuntur quando sententia fuit lata super alio quam restitutione, vt l. si ex causa iudicati. in prin ff. de min. & si fortasse læsus sit circa lapsum instantiæ causæ principalis vel appellationis, sibi succurritur beneficio restitutionis, vt l. si sine §. fi. & l. minor omissam ff. de min. & tamen, vt latius videat, potes sic distinguere secundum Bart. in. l. contra pupillum. ff de re iud. & per Cy. in l. cum & vos minores. C. si aduer. rem
14 iud. † Cum quæritur, an sententia lata contra minorem debeat dici nulla, vel ab ea appellari, aut in integ. restit. peti, sic distingue, aut sententia fuit lata contra impuberem, aut contra puberem. Primo casu, aut sententia est lata contra pupillum, uel minorem 25. anu. nullum habentem tutorem vel curatorem, & tunc senten-
K tia K est ipso iure nulla tanquam iudicium sit inchoatũ & finitum cum persona minus legitima, vt d. l. cum vos minores, & l. contra pupillum. & l. acta. in fi. ff. de re iud. aut est lata contra pupillum vel minorem habentem tutorem, vel curatorem, & tunc aut tutor, vel curator interuenit à principio litis, & in processu causæ, & tunc ualet sententia ipso iure, sed ope restitutionis potest rescindi si læsio intercesserit, vt in d. l. cum & vos minores. 2. respon. C. si aduer. rem iud. cũ si. Aut tutor vel curator non interuenit à principio, nec in causæ processu
L L & tunc sententia est ipso iure nulla, vt in d. l. cum vos. in prin. & in d. l. contra pupillum. & l. acta. in fi. Aut interuenit à principio, sed in causæ processu non interfuit, & tunc valet sententia ipso iure, sed ope restitutionis rescindi potest. vt d. l. præses. C. quo. & quando iu. Aut e contra non interfuit à principio litis, sed solùm in causæ processu, & tunc sententia est ipso iure nulla, ideo non est opus, quòd ope restitutionis rescindatur. vt l. momentaneæ. C. qui legi. per so.

ADDITIONES.

* Est enim restitutio. Adde, quòd restitutio nil aliud est, quàm in pristinum statum repositio. l. quod si minor §. restitutio, vbi Bar. ff. de minor. Ias. in l. interdũ nu. 4. ff. de cond. indeb. qua in materia restitutionis dic, q̃

A Nõ dissoluit. Sapr. in d. trac. in tit. de nullit. ex defect. proces. nu. 91. Marant. in tit. de sententia, nam. 15. nu. 121. & 126.

B Transeat ad fideiussorẽ. Aretinus Pine. in l. 2. in 2 par. nu. 43. C. de rescinden. vendit.

C Dic quòd sic. Petr. Duen. supra in 4. limit. Ias. in l. si cum procurator, nu. 2. de re iudic.

D Et tunc est interlocutoria, Ias. d. l. quòd iussit, in 9 limit. & Rip. nume. 41. de re iudic.

E Infra quadriennium, amplia tio. & limi pones Petr Duen reg. 29 in 2 part Auten. Gabri de comu conclusio. in tit. de minor. 16 clus. 4.

F In contrariũ. Rebuf. supra artic. 2. gla. 6.

G Aut nõ fuit. Corn. cons. 271. in littera Z. & cons. 314. vol. 4. in fi. Goz. consil. 65. num. 12.

H Vide quod no. Afflit. decis. 21 & cum seq. Dec. & Cagno. in l. in omnibus causis. de reg. iur.

I In contrariũ. Rebuf. supra artic. 2. glo. vlt. numer. 8.

K Est ipso iure. Vanti. de nullit. in tit. de nullit. sent. ex inhabi. seu defectu mandat. nu. 28.

L Et tunc sententia. Dec consil. 412. nu. 1.

per in integ. restitutionem impeditur executio, secundum communem, per eundem in l. qui se obtulit. §. condemnatum, num.27.de re iud. Afflic.decis.356. vbi ponit limit. ad reg. Abb. & alios in c. sciscitata, de in integ. rest. & an admittatur cumulatio nullitatis & restitutionis in integ. dic, vt per Mising. Cent. 2. obser. 56. vbi quid in rei vendicatione, & tandem post plura dicit, communem opi. esse, vtrunque simul peti posse, videlicet contractum rescindi,& possessionem rei restitui, non obstantibus dictis per Guid. Pap.quæst. 143.& an restitutio in integ. super principali extendatur ad accessoria,vide Ias. in l. stichus. §. Lucius Titius. ff. de cond. indeb. Masuer.

* Successor. Adde, an appellatione successoris comprehendatur vniuersalis, vel singularis tantum,& vide Ias. in l.quædam.§.nihil.col.2.ff.de edeh. vbi infert ad plura not.Quid de successore singulari, & dic, q intra volentia regulariter successorem singularem non teneri stare colono, locum non habent in colono partiario, teste Rom.consil.309.col. 1. quid in successore necessario, & dic, quòd tenetor stare colono, vt not. Doct. in appostil.ad Bar.in l. in vēditione.§. si quis fructus.ff. de bon.aut.iud.poss. pro quo vide quæ habentur infra for. lib. ad præstationē.versi. soluere neglexit, nu. 5. & seq. Masuer.

A Tu dt.Guid. Pap. decis. 143. quæ incip.intentari citat:& sequitur Mising. centur. 2. obseruant.25.circa fi.

a Iudex. Adde Bal.in add.Spe.tit.de rest. in integ.

b Tempus. Adde Ias.in § rursus, Insti.de actio.coln. 12. versi. nam secundum eum, Maria. Soci. iun. in consil. 54.incip.in causa filiorum Petri.in 1.vol. num. 3. 4.10. consi.145.incip.viso puncto & aliis scripturis, nu.20.21 & 22. eo.vol.consi.115. incip. præsens consultatio, nu. 8.& 41.cum seq.in 1.vol.& in consi.65.incip viso themate præposito.nu. 6.cum seqn.in 3.vol. Zilettus.

B In cōtrarium. Late istam opi. cōprobas Decis. Pedemont.num. 159.licet multa in contrariū alleget num. 5.& Bergn.Cauuale. in trac.de tutor. & curat in priu. nu.38.& nu.28.

SVMMARIVM.

1 *Contractum & præscriptionem rescindi,& possessionem rei restitui, simul consecutiuè & conditionaliter potest peti.*

2 *Petitio hæreditatis & querela inofficiosi testamenti, simul & consecutiuè intentari potest.*

1 AD dimittendum & relaxandum. † Solet in dubium reuocari, an simul vtrunque possit peti, videlicet contractum & præscriptionem rescindi, & possessionem rei restitui. & dixerunt quidam q non, sed res ipsa duobus iudiciis debet expediri, vt primò impetretur rescissio cōtractus, & restauratio actionis; qua obtentà postea intentetur actio restituta. A A Tu autem verius dic, secundum communem opi. Doct. vtrunque simul consecutiue, & conditionaliter forma, de qua hic, posse proponi, vt plene not. in §. rursus, Inst.de act.& in d.§. extraneo.& per Inno. in c. cum 2 ex literis.in gl.pen de in integ. rest. † sicut in simili dicitur de petitione hæreditatis, quæ simul & consecutiuè proponi potest cum querela inofficiosi testamenti, vt no. in l.de inofficio.ff.de inoffi. testa.

C Fallit in certis delictis. Dec. cons.321.n.17.et Marsil. in l. de mino.de quæstio, Pet.duc.reg.159 in prima parte Clar. in pratica Crim.§ fi. q.60.

D Quādoq; res quid de lucratione operarū Pau. de Castr. consil. 364.nu. 25. vol. primo.

SVMMARIVM.

1 *FRuctus an sint restituendi, data in integrum restitutione.*

2 *Habens titulum excusatur à restitutione fructuum.*

3 *Minor quibus casibus non restituatur.*

1 SImul cum fructibus. † Quæritur an data in integrum restitutione sint fructus rei, sicut ipsa res, restituendi? & videtur quòd sic per d. l. quòd si minor.§.restitutio.& l.necnon. in §. si. ff. ex quib. cau. 2 ma. † B In contrarium facit, q habens titulum excu- B sandus est à restitutione fructuum, vt l. 2. C.si quis ignorem min. sine decre.emi. & in l.bonæfidei.ff.de acq.re. do.& plenè not. per gl. & Bar.in l.sed si lege.§.sciee. ff. de peti.hære.& l.si sur.§. 1.ff.de vsue. & per Dyn. in c. possessor.de reg.iur.lib.6.de quo vide quæ notaui supra in 5.lib. in gl. super ver. fructibus. Vltimò sciendum est, quòd regula superius tradita, qua dictum est, mi- 3 noribus læsis esse succurrendum, † C fallit in certis C delictis, de quibus plenè nota.in l.auxilium. §. in deli- 4 ctis. ff. de mi.& C. si aduer.delict. l. 1.& 2. † Item fallit, cum læsio est modica.vt d.l.scio.& certis aliis casibus,de quib. in d.l. 1 .& d.§.in delictis. plenè no. vbi videas.

ET prædicta petit. Ista clausula cum sequentibus extendatur, vt notatum est in primo libello &c.

Forma libelli, quò agitur ad ficti præstationem, & rei relaxationem.

CORAM vobis D. P, Vicario domini potestatis Papiæ dicit, narrat, significat, & proponit vir generosus, ac miles strenuus D. Maufred. de Beccaria de Plebe filius q. D. Castelli agendo, & agere volendo, contra & aduersus Iac. Gerlam,& aliam quācunque personam pro eo & eius nomine in iudicio legitimè comparentem, dicens idem dominus Manfre. quòd iam decem annis decursis, vel circa inuestiuit suprascriptum Iacobum pro se, & suis hæredibus & quib. dederit, de domo vna posita in Papia, cui coheret &c.ad dandum & soluendum pro ficto, & nomine ficti omni anno in festo S. Michaelis flor. 5. boni auri, & capones duos, prout plenius & latius in instrumento ipsius inuestituræ contineri reperietur, ad quod relatio habeatur. Quam domum ipse Iac. à tempore dictæ inuestituræ citra tenuit & possedit, & dictū fictum soluit spatio duorum ann. primorum,& postea eundem fictum soluere neglexit & recusauit spacio 5. anno. & plurium. Et vlterius ipsam domum propria auctoritate sine licētia, ac scientia dicti domini Manfr. alienauit. quibus ex causis ipsa domus fuit & est aperta & deuoluta ipsi do. Manfr. & vtile dominium ipsius domus consolidatum cum directo.& quoniam ipse Iac. sæpe & sæpius super solutione dicti ficti requisitus & super relaxatione dictæ domus interpellatus, tam ipsū fictum soluere quàm ipsam domum relaxare indebitè recusauit,& recusat. Idcirco cum prædicta vera sint, petit & requirit ipse d. Manfr. à vobis d. Vicario antedicto, quatenus per vestram sententiam diffinitiuam condemnetis, & condemnatum iuris remediis compellatis supra scriptum Iac. ad soluendum ipsi d. Manfr. fictum dicti temporis præteriti 5. annorum, quo soluere cessauit,& quod ascendit in summa flor. 10.vel circa, necnon ad dimittendum & relaxandum dictam domum ipsi d. Manfr. sibi apertam & deuolutam, vt prædicitur, cum omni suo melioramento, tam propter cessationē dicti ficti, quàm propter alienationem antedictam, ac etiam eundem Iac. condemnetis in cæteris suis damnis, interesse, & expensis præteritis & futuris. Quæ omnia idem d. Manfr. petit per vos fieri, & executioni mandari &c. deducendo in præsenti iudicio &c. saluo iure addendi &c.non propterea se astringens &c.

COram vobis. Ad huius libelli,& eius materiæ ple- D niorem intellectum, est præsciendum, q D quandoque res datur ad simplicem locationem, quod est, cùm conceditur ad maius tempus decennij, & de hac loquitur totus ti.ff.& C.& Instit.loca. Quandoque cōceditur res aliqua ad emphyteusim, quod est quando conceditur vltra tempus decennij vel in perpetuum,& de hac propriè loquitur C. de iure emphy. per totum, ff.si ager. vect.per tot. & Instit. loca. §. adeo.& plenissimè per Spe.in tit.de.loc.Quandoque res datur in feudum

dum, & de hac concessione loquitur liber vsus feudorum. Conceduntur & aliis variis modis res hæ, prout in multis iuris articulis describitur. Differt autem simplex locatio ab aliis concessionibus de quibus supra, quia simplex locatio non mutat dominium, nec possessionem, vt l. non solet. ff. loc. Feudum verò, & emphyteusis sic, quia per illam transfertur dominium vtile, vt l. 1. & 2. C. de iure emphy. & 10. collat. tit. de inuest. de re. alie. fac. cum similibus.

SVMMARIVM.

1 *Locatio quando fit ad maius tempus triennio, transit in contractum emphyteusis.*
2 *Inuestitura facta de octo annis in octo annos, ascendens ad plures annos an transeat in emphyteusim.*
3 *Clericus non potest inuestire de octo annis in octo annos, & similiter sine superioris auctoritate.*
4 *Locatione facta in minori tempore decennij, conductor an possit repetere expensas.*
5 *Pacta omnia in locationibus, & emphyteuticis contractibus sunt seruanda.*
6 *Conductor de domo ante finitum tempus locationis expelli non potest,*
Nisi pensionem non soluerit, vel propter necessariam domini habitationem, & propter rei refectionem, vel culpam conductoris abutentis.
7 *Conductori non licet discedere à conductione ante finitum tempus.*
8 *Finito tempore locationis si conductor perseueret in re conducta, an possit expelli per locatorem.*
9 *Soluto pretio locationis à principio facta in decennium, an conductor pelli possit in casu, in quo alias expelleretur.*
10 *Emptor domus potest conductorem expellere.*
11 *Re conducta perempta, an ad eius æstimationem conductor teneatur.*
12 *Locator non tenetur conductori casu fortuito.*
13 *Re perempta, liberatur emphyteuta.*
14 *Fructus fundi conducti si defraudentur, an à præstatione mercedis conductor excusetur.*
15 *Sterilitas & vbertas quid sit.*
16 *Obligatus ad dandos certos fructus ex fundo singulo quoque anno, fructibus illis non nascentibus qualiter sit obligatus.*
17 *Relatiuum, quod, adiectum verbo futuri temporis, facit conditionem.*
18 *Conducens fundum ad tempus modicum, an teneatur facere fundo necessaria.*

* INuestiuit * A in perpetuũ. Aduerte qđ per hoc quòd
A dicit, in perpetuum, apparet contractum illum esse
* emphyteuticum. * Idem si dixisset, vsque ad 12. vel 20
1 & amplius annos. † Nam secun. Doct. quando fit loca-
B tio ad maius tempus decennio, B tunc transit in contractum emphyteusis, vt solet notari in cle. 1. de reb. eccl. non alie. & per glo. & Doc. in l. codicillis. §. institu-to, de leg. 2. & bene facit 10. coll. in ti. qualiter olim fe.
* po. alie. c. 1. §. donare. † Sed quid de quæstione illa occurrente? Aliquis inuestiuit aliquem vsque ad octo annos, deinde eis finitis vsque ad alios octo, & sic deinceps de octennio in octennium vsque in perpetuum, vel
* vsque ad 50. ann. erit contractus emphyteuticus, * vt transeat vtile dominium in eum? Dy. in d. §. instituto, tenuit quòd non, sed erit simplex locatio, arg. l. pluribus. ff. de verb. oblig. pro qua opi. facit arg. in l. sanci-
C mus. l. pe. & fin. C. de do. C In contrarium tenet Old. de Ponte, in d. §. instituto, dicens quòd talis inuestitura continet alienationem, & dominij vtilis translatio-
D nem, sic quòd D cadit in prohibitionẽ, si aliquis sit rẽ ipsam prohibitus alienare à testatore, vel à lege, arg. in auth. de non alie. aut perm. §. illud, collat. 2. quia non refert an directo, vel per obliquum fiat contra ipsam prohibitionem, vt l. orat. ff. de spon. & l. cum lex. ff.
3 de fideiuss. & l. non dubium. C. de ll. † Ex quib. patet
* quòd clericus, * qui non potest sine superioris auctoritate in perpetuum inuestire, vt d. cle. 1. si faciat inue-
E stituram sub forma prædicta, quòd E nõ valet sine superioris licentia & auctoritate. Et pro hac sententia facit c. 1. §. donare, in ti. qualiter olim feu. po. alie. veruntamen subiungit idem Old. quòd posset in persona se obligare ad locandum post primum terminum finitum in aliud tempus, quia tunc non alienaret, sed se obli-
4 garet. † Quid autem si locauit simpliciter vsque ad tempus modicum biennij, vel triennij, aut annorum nouem, & sic minori tempore decennij, an conductor expensas quas in domo fecerit, poterit repetere? dic quòd sic, si fuerint expensæ vtiles vel necessariæ, vt in l. dominus horreorum. §. 1. & l. colonus, in pri. ff. loc. cum
5 sim. nisi contrarium actum esset, quia † in locationibus & emphyteuticis contractib. pacta omnia sunt seruanda. l. 2. in princ. C. de iure emph. & l. legem, & l. circa,
6 C. loc. † Sed an a conductor potest expelli de domo
a ante finitum tempus locationis, vel conductionis? dic quòd non regulariter, vt in d. l. æde. & l. si de fundo. C. loc. & l. si vno. § plane si forte dominus. & l. si in lege. §.
7 colonus. ff. loc. & conducti. cum sim. † Similiter & econtra conductori non licet discedere a conductione ante finitum tempus, vt in d. l. si in l. §. si domus. & l. dominus horreorum. §. fin. ff. loc. Prima autem regula fallit in quatuor casibus, in quib. licite potest per lo-
b catorem conductor expelli. Primus b est, si mercedẽ vel pensionem non soluerit, etiam si pactum de non expellendo intercesserit, vt d. l. quæro. §. inter locatorem, & l. cum domini. ff. loc. Secundus casus est, si emerserit de nouo necessitas locatori habitandi in ipsa domo, vt d. l. æde, aliter verò si illa necessitas fuisset tempore locationis, tunc nõ audiretur locator, arg. l. quod quis. ff. de reg. iur. & l. si quis domum. §. 1. in fin. ff. loc.
c Tertius casus c est, quando locator habet propter superuenientem casum & necessitatem domum reficere,
d vt d. l. æde. Quartus casus est, d quando conductor male versatur in ipsa domo ipsam deteriorando. d. l. æde. in fine. & in auth. de alie. & emph. § si verò quis. & probatur in c. propter sterilitatem. de loc. in fi. ad quod facit quod habetur in c. 2. §. quicunque. de pac. ten. &
8 eius violat. † Sed pone quòd finitum est tempus locationis, tamen conductor perseuerat in re conducta, an poterit locator ipsum expellere? distingue, aut est prædium vrbanum, vel rusticum, primo casu potest expelli, secundo non potest, vt not. in l. item quæritur. §. fin. ff. locati, & quæ sit ratio inter prediũ vrbanum & rusticum, vide ibi, quæ talis est. nam in prædio rustico præsumitur tacita conductio vsque ad annum propter patientiam ipsius locatoris, & quia fructus nisi per annum capiuntur, quæ ratio cessat in vrbano in quo sin-
9 gulis dieb. fructus habitationis recipitur. † Quid si aliquis domum conduxit vsque ad decennium, & soluit pensionem totius temporis in principio locationis, an poterit expelli in casib. prædictis specialibus à dicta regula exceptis? dic quód non, imputet enim sibi locator qui pensionem totius temporis recipiendo se à iure deiiciendi exclusit, arg. d. l. æde. & d. §. inter locatorem. Sed si locator domum vendiderit, poterit tunc
10 † emptor conductorem expellere, vt in l. emptorem. C. loca. dic nisi in certis casib. quos vide inf. in glo. su-
11 per ver. soluere. † Sed quid dices, si ipsa domus fuit casu igne combusta & consumpta, vt plerunque accidit, vel equus locatus casu perditus est, an conductor teneatur ad æstimationem, breuiter in hoc sic distingue secun. Doct. Aut conductor in se suscepit periculum casus fortuiti, & tunc tenetur ad æstimationem, vt l. si quis fundum, in prin. alias est. §. in l. si quis domum. ff. loc. Aut nullum in se susceperit periculum, & tunc aut culpa eius, vel mora præcessit casum, & tunc tenetur de casu, vt in l. si quis fundum. §. si. in ti. & l. videamus. §. 1. in fin. & d. l. si merces. §. qui colonum, & in l. qui insulam. §. qui nulla. ff. loc. Culpa autem dicitur præcedere trib. modis. Primò, si non fecit quod diligens homo

A *In perpetuũ. An sit differentia inter emphyteusim, & stabilem perpetuũ, Ias. in l. ex hoc iure, nu. 42. de iust. & iur. & in d. l. 1. num. 34. C. de iur. emphyt. an locatio facta vltra legitimũ tempus in totum vitietur, vel intra legitimũ tẽpus sustineatur Afflic. decis. 103 Arius Pinel. in l. 1. in 3. par. nu. 65. circa fi. C. de bon. mater.*

B *Tunc transit. Ari. Pinel. in l. 1. in 3. part. nu. 66. C. de bon. mater.*

C *In contrariũ. Alex. cons. 165. per totum vol. 2. Goz. cons. 9. nu. 89 illud cõs. Alex. late comprobat Didac. variarum iuris resolut. lib. 2. c. 16. Alci. respon. 756 Ari. Pinel d. l. 1. in 3. part. nu. 63. declara, vt per Alci. respõs. 146. adde tamẽ quòd valebit locatio cũ pacto, quòd non transferatur vtile dominium in locatione ꝑpetua nõ obstante prohibitione alienationis, quia solum insurgitur obligatio personalis, Alex. in addit. ad Bart. d. §. instituto.*

D *Cadit in prohibitionem. Paris. cons. 87. nu. 8 vol. 3. vide in contrarium Capol. in l. alienatum, nu. 2. de verb. signif. verum allegat comprobando istam opinio. Aurel. Corbu. in tract. de emphyt. ampliat. 35.*

E *Nõ valet. Alex. cõs. 165. col. 1. vers. 2.*

A In totum liberatur. Iaf. in l.1. nu.18 C. de iur. emphi. Anch.q.34 in prin. Clar.in §.emphiteusis,q.8.uersic. nunquid propter sterilitatem.

B Nulla fit remissio mercedis. Serm.inni. cons. 68.nu.10.vol.2. vide late ad istu Andr Gail. practi observat.lib. 2.obseruat.23.

C Fructuum abundantia, aliter distinguit Gomesi. d tomo 2. c.2.in tit. de loca. & condu.nu. 19.

D Et tunc regulariter fit remissio mercedis. Intellige si re diuina vel humana contingat aliqs casus fortuitus in re locata, vt late per Gomesi. supra nume. 18. intellige vsquequo sunt percepti alias quinis casus interuenerit post non fit remissio, vt Gomez supra num.18.

E In se suscepit casus sterilitatis. Quod comprobat late Gomes. supra nu. 19. versic. item quero an conductor vbi declarauit debere intelligi de sterilitate solita non insolita, qua non comprahenduntur in renunciatione nisi specialiter fiat mentio.

mo fecisset. Secundò, si fecit contra pactum & conuentionem. Tertio, si fuit in mora, vt hæc probantur in text.& gl. in d. l videamus, in prin. & §. pen. cum seq. Quartus modus est, si ille casus contingit facto, & culpa suorum seruorum, seu domesticorum, vt in d.l. qui insulam.§. si. cum si. Aut nulla culpa præcessit, & tunc non tenetur de casu, vt in d. l. si quis fundum. § fin. in prin & l.ex conducto.§.cum quidam. ff. loc. cum simil.
12 † Sic econtra, non tenetur locator conductori ex casu fortuito in re locata superueniente ad aliquod interesse, vt l. 1. & l.in iudicio. C.loc.& l. dominus horreorum. ff.loc. In re autem, vel equo gratis commodato, dic eodem modo distinguendum, vt sup. hoc autem aduertendo, quod ibi distinguitur & consideratur cuius gratia fit commodatum, an gratia vtriusque; scilicet dantis & accipientis, an recipientis tantum, vt plenè traditur in l.rebus.in prin. & §. fin. & l.si vt certo.§. interdum, & § nunc videndum.ff. comm. & Inst. qui. mo. re contra. obl §. is cui. & quæ dicta sunt supra procedunt in sim-
13 plici locatione, † nam in re emphyteutica, in qua emphyteuta, habet vtile dominium, casu fortuito re ipsa
A perempta A in totū liberatur emphyteuta à ficti præstatione, & non aliter, vt in l. 1. in fine. C. de ior. emph. An autem emphyteuta teneatur domino ad mercedē?
14 credo distinguen. vt sup. † Sed circa C præmissa quæri-
C tur, quid in fundo rustico locato, an excusetur conductor à præstatione mercedis, si fructus eius fundi casu aliquo defraudentur, & in hoc sic conclusiue distingue. Aliquando cōductor, seu colonus allegat fundi peremptionem, vel casualitatem, vt quia vi fluminis, vel terremotu consumptus est antequam ex eo fructus essent collecti, & tunc excusabitur, & fit sibi in totum remissio mercedis. seu pensionis, vt in l.lex conducto, ver. sed si agere. ff.loc. Aliquando allegat fructuum exiguitatē,
* seu paucitatem, & tunc X nulla fit remissio * mercedis,
X quia in casu conuerso, vbi accideret C fructuum abun-
C dantia non augeretur pensio, nec merces, vt probatur in l.si vno.§ cum quidam. ff.loc. Aliquando allegat fru-
D ctuum sterilitatē, D & tūc regulariter fit remissio mercedis illius anni, vt l. licet. C. loc. & ibi plenè not. per Cy. & Doct. facit quod habetur in l.ex conducto.§ si vis tempestatis. ff. loc. hoc tamen fallit in trib. casib. Pri-
* mus est quando vbertas * sequentium annorum est tanta, quæ habet supplere sterilitatem, vt probatur in d.l.licet.& l.si vno, in prin. ff.loc. Secundus est, si omisit negligenter fundum pro tempore futuro colere, non curando de recompensatione, secun. Cyn. qui sic limitat d.§. quidam, in l.ex conducto, & not. per eum in l.ad
E cōparandas. C.man.in si. Tertius casus est, quando E in se suscepit casum sterilitatis, arg. d. l. licet. a contrario sensu.& in d.l.si quis fundum. in prin. ff.loc. Aliquando allegat fructuum vitiositatem, puta acerbitatem, & tunc nulla fit remissio mercedis, vt in d.l.ex conducto.§.1. versi. si qua tamen vitia, quæ dist. non procedit in re em-
15 phyteutica, vt inf.no. † Solet tamen ex præmissis dubitari, quæ dicatur sterilitas, & quæ vbertas, super quo sunt variæ opi. vt refert Cy. in d l.licet, tamen conclusiuè tenetur in hoc standum esse vulgi opi. quando de sterilitate dubium versatur. Si verò super vbertate disputatur, tunc secundum aliquos idem est dicendum. Alij verò, vt Io. dicunt quòd fienda erit tunc contributio vtriusque anni præcedentis cum sequen. Et si reperiatur vterque annus sine sterilitate, tunc sequens annus reputabitur cum vbertate. Credo quòd prior sententia sit æquior, & securior, dic vt ibi per Cyn. &
16 gl. † Vlterius quæritur pro pleniori doctrina præmissorum. Pone aliquis promisit dare bocale vnum vini, siue saccos 10. frumenti ex tali vinea, vel ex fundo, contingit quòd nullus fructus nascitur in dicta vinea, vel fundo pro illo anno, quæritur an sit liberatus, vel supplere teneatur in sequenti anno, vel ex alio fundo dare? Circa quod sic distingue secundum Doct. vt refert Cy. in l.si quis argentum. C.de don. aut fundus ponitur ad solam designationem, seu demonstrationem, & tunc non liberatur, sed supplere debet ex alio fundo, vel alio modo, vt in l.quidam testā, de leg. 1. & de ali. & cib. leg. l. Lucius. Aliquando ponitur fundus ad taxationem & limitationem, & tunc subdistingue, aut erat in promissione vnica præstatio tantum, aut plures per diuersa tempora, vt 10. annua. Primo casu considera, aut fundus fuit taxatus, & limitatus solutioni fiendæ purè & simpliciter sine conditione, puta quia dixit, Promitto dare 10. ex fructibus huius fundi, & tunc supplebitur in anno seq. licet ad præsens non possit ad solutionem compelli, vt l. Firmo. in prin. ff. quando di. le. ce. Aut fuit fundus limitatus, & taxatus per modum conditionis, & sic solutio erat fienda conditionaliter. v. g. quia dictum est: Quòd promisit soluere 10. saccos frumenti, ex eo quod nascetur in tali fundo, & tunc,
17 quia † relatiuum quod, adiectum est verbo futuri temporis facit conditionem. vt l.nuper. ff. de leg. 3. & l. Stichum qui meus erit. ff. de le. 1. Si aliquid non nascatur, tanquam defecta conditione liberatur, nec tenetur aliunde supplere, vt probatur ff. de contrah. emp. l.si debiliori, in §. verisimile. & ff. de vi. tri. & ole. leg. l. cum certum. Alio autem casu principali, quando in promissione sunt plures præstationes fiendæ, puta 10. annua, vel menstrua, & similia, & tunc si nihil in vno nascitur, supplendum est in alio, vt l.legatum. §. vini. ff. de an. leg. & d.l cum certus. ff. de vi. & oleo leg. Et prædicta etiam locum habent in quantitatibus, quæ debentur nedum in vlt. voluntate, vel alia simili promissione, sed etiam cum debentur ex contractu locationis, vel emphyteosis, nisi aliter actum & conuentum extiterit, vt d.l si vno. in prin. ff. loc. & not. in d.l. licet. C. loc. se-
18 cun. Doct. † Vlterius quæritur, pone quod aliquis conduxit fundum ad tempus modicum, an teneatur suis sumptib. facere fossata, & aggeres ad vberiorem fructuum, & agri vtilitatem? dic vt no. & distinguitur per Bart. in l. impensa. ff. de impen. in re. do. fac. Aut super hoc est lex, vel consuetudo in regione. & illa seruanda est, arg. in l. excepto. C. loc. & l. domini prædiorum. C. de agr. & cen. li. 11. Aut de consuetudine, vel statuto non apparet, & tunc aut talis impensa respicit perpetuam agri vtilitatem, vel tempus longius, quam sit tempus suæ conductionis, & tunc non tenetur ad ipsam expensam sed pertinet ad locatorem, arg. in d.l. impensæ. & l. 3. §. nos generaliter. ff de impens. hæc impensa solum respicit vnius anni vtilitatem, & tunc ad eam tenetur ipse colonus. d. §. generaliter. & in l. 1. §. de eo. ff. de aqua plu. arc. &c.

ADDITIONES.

* Contractum esse emphyteuticum. Adde ex quibus, & quomodo cognoscatur contractus esse emphyteuticus, vel locatio ad longum tempus: & Dic, vt per Bec. consi. 35. à num. 9. vsque in fin. consi lib. 1. vbi plura notab. in materia. & ibi quomodo ac qualiter contractus vnus ab alio dignoscatur. Ad dicta autem Pap. hic. vide Ias. in l. manumissiones num. 6. nu. 7. ff. de iust & iur. Bec. consi. 92. nu. 13. & 14. eo. lib. vbi pulchre. Masuer.

* Contractus emphyteuticus. Adde quòd emphyteutā conductori ad longum tempus æquiparat Bec. consi. 35. num. 14. & seq. lib. 1. vbi hoc procedere dicit, vbi eadem est ratio. & plura de conductore ad longum tempus vide ibi d. consi. vbi materiam plenè, vtiliter & ad practic. examinat, & ibi num. 17. quid de conductore ad lōgum tempus alienan. rem irrequisito domino, an cadat à iure suo? & post plura concludit quòd sic, secun. Communem ibi relatam, quàm confirmat num. 19. & ad q. Pap. hic num. x. vide quæ scribit idem Bec. consil. 92. eo. li. post Ias. in l. manumissiones. num. 7. & seq. ff. de inst. & iur. vbi declarat q. contra prælatos eccle. qui res immobiles eccl. non possunt alienare nisi seruata solemnitate c. sine excep. 12. q. 2. cap. nulli. de reb. eccl. non alien. Bec. cons. 92. lib 1. Masuer.

* Inuestiuit. Adde, quid per hoc verbum inuestiuit, not. Rom.

Rom. confilio. 500. numero vigefimofexto.

v Clericus. Adde, an poffit clericus fideiubere pro laico,& vide Iaf in l. 1. num. 10. ff. fi quis in ius voc. non ier. vbi inter alia quòd non poteft renunciare priuilegio fori, auth ftatuimus. C. de epif. & cler. de quo habetur per Nat. conf. 324. illud autem quod dicitur cleri cum non poffe expresfè renuntiare foro. cap. fi diligenti, de for. comp. dic non procedere fi tacitè contrahendo & delinquendo ageret, tefte Iaf. in l. cum quid. 2. lect. num. 13. fi cert. pet. & num. 19. vbi quòd fi clericus vult expresfè prorogare iurifdictionem epifcopi non fui, requiritur licentia fui diœcefani. c. fignificafti, de for. comp. fecus in tacita prorogatione, quæ inducitur contrahendo vel delinquendo. Mafuer.

v Expenfas Adde, quæ expenfæ per conductorem repeti poffint, & dic, vt per Rui. confi. 157. li. 1.

v In locationibus. Adde in materia locationis, & quando contractus locationis poffit refcindi, & ex quibus & quomodo refoluatur, & an, quando contrauentio refpicit caufam finalem, vel partem tantum cõtractus, vel totam fubftantiam? & quid præftare teneatur locator, & an, et quando poffit conductor recedere à contractu, & agere ad intereffe etiam lucri ceffan. & quid quando inter locatorem ac conductorem non feruantur pacta & promiffa? & quomodo in eo contractu fumatur caufa finalis: & plura alia in materia, vide pulchrè per Bec. confi. 45. lib. 1. vbi eft locus proprius, & plura ponit vtilia in pract. Quid de locationibus quæ fiunt à prælatis eccl. de nouennio in nouennium an dicantur alienationes? & Dic, vt per Iaf. in l. manumiffiones. nu. 7. 8. nu. 9. ff. de iuft. & iur. vbi etiam de locationibus ad liuellum de re eccl. De location. autem quæ fiunt in fraudem conft. Pauli 2. quæ inferta eft inter extrauag. communes, tit. de reb. eccl. non alien. vide quæ fcribit idem Bec. confi. 91. nu. 6. & feq. eod. lib. vbi in cafu fuo facta fuit locatio non in nouennium, fed de triennio in triennium diuerfis perfonis. Quid de locatione ad longum tempus? & Dic, quod ea dicitur vfque ad decennium, tefte Dec. confi. 204. & quomodo differat emphyteufis à locatione perpetua? vide Iaf. in l. ex hoc iure numero 42. ff. de iuft. & iur. vbi differentias not. enumerat. Mafuer.

• Perfeuerat. Adde, fac. quæ fcribit Iaf. in l. item quia. ff. de pact.

Et dic, quòd locatione finita, fi alius velit conducere: an primus fecundo præferri debeat? & diftingue, an inquilinus, fiue conductor, vel colonus finita locatione feu conductione, præferri debeat fecundo: fi tantundem dare velit, & Dic, Dominum poffe, cui vult, locare, per l. nec cui. C. loc. Quæ concl. fallit in cafibus not. per Mifing. Centu. 4. obferu. 24. Mafuer.

• Igne. Adde Iaf. in l fi quis ex argentariis. §. prætor ait. col. fi. ff. de eden. vbi plura de incendio, & qualiter formandi fint articuli, quando quis vult probare damnum ex eo, quia domus deftructa non potuit locari, & vide Bar. in l. in hanc. ff. de dam. infec. Ad dicta autem Pap. hic, de eo qui fufcepit in fe periculum cafus, vide quæ fcribit Caft. in l. 1. C. commod, vbi plura not. & ibi quid in iudiciis? Quid in contrac. & in l. fi creditor. C. de pig. act. Mafuer.

c Sterilitas. Adde Rui. confi. 87. li. 1. Grat. confi. 161. lib. 2. Abb. in c. propter fterilitatem. ext. de loc. Cor. conf. 128. libr. 1.

a Sed an. Vide Barto. in l. fi feruus. ff. quod cum eo. & Spe. in tit. de actore, verfi. item excipitur.

• Sed an. Adde, conductorem finita locatione teneri denuntiare domino, aliàs tenetur ad penfionem, fecundum Iaf. in l. fi quis nec caufam. §. res pign. nu. 5. ff. fi cer. pet. locatione autem finita, fi conductor primus tantũ offerat quantum nouus, præfertur in locatione, tefte Bar. in l. congruit. C. de loc. præd. lib. 11. Caft. confi. 22. lib. 1. Quid de expulfione, an & quando locum habeat, & dic, quod propter neceffariam rei refectionem conductorẽ expellere licet, l. æde. C. loc. Ro. fing. 235. Sed an ea refecta poffit conductor petere fe reponi in re locata, vide Cre. fing. 71. pro quo fac. quæ fcribit Bart. in l. quæro §. inter locatorem. ff loc. vbi loquitur de expellendo colonum. Ange. d. l. æde. C. loc. vbi quod ftãte pacto de non expellendo, non poteft expelli pro vfu & neceffitate locatoris, Cor. confi. 103. li. 1. litera l, & m. fed in contrarium, quòd pactum de non expellendo, non impediat difpofitionem d. l. æde, fcribit Nat. confil. 416. I cl. cõfi. 43. Doc. in appo. ad Dec. con. 667. in c. pafto. de app. Did. refol. li. 1. c. 15. num. 4. vbi improbat Ang. in d. l. ædem, videtur tamen quod expelli poffit non obftante pacto, quando militat difpõ d. l. æde, per tex. in d. l. quæro. §. inter locatorem. ff. loc. quando autem conductor ob non folutionem mercedis propria auctoritate expelli poffit? vide Alex. confi. 106. col. 4. lib. 3. & quæ ponit Spec. tit. de actore, cat. 8. Rui. confi. 47. nu. 9. lib. 2.

Quibus. Adde, quod ficut locator, quando non habet vbi habitet, poteft etiam intra tempus locationis expellere conductorem fuæ domus, l. æde. vbi Bar. & Sal. C. loc. ita etiam per contrarium dici debet, quòd quando conductor non poteft in domo habitare, & maximè fine fua culpa, debet fibi fieri remiffio mercedis ẽt intra tempus locationis, tum quia contrariorum eadem eft difciplina: doct. in rub. de acq. poff. tum etiam ne locator & conductor ad imparia iudicentur, Rol. confil. 69. num. 26. 27. lib. 4. & quando conductor prohibetur vti frui re locata facto tertij, cui locator refiftere poteft, & non refiftit, poteft recedere à contractu, & tenetur ad omnia intereffe conductori, etiam lucri ceffantis, Rol. d. confi. nu. 28. Mafuer.

b Primus cafus. Vide Doct. in l. ædem. Bal. in auth. qui rẽ. C. de fac. fan. eccl. Bal. in add. fpe. in tit. de actore. verf. item quod vult. Bartol. in l. colonus. ff. loc. & vide Doct. in c. fi. ext. ne prælat. vices fuas, & ad fecundum cafum vide Pan. in c. proter fterilitatem, de loc.

c Tertius cafus. Adde gl. & Bar. in l. fi duo. in §. & inquilinus. ff. vti poff. in l. habitatores. ff loc. & in d. l. æde.

Et Dic, quod conductor refecta re conducta poteft agere contra dominum, vt permittat illa vti vfque in finẽ locationis, tefte Crem. fing. 71. Rom. fing. 215. Maf.

d Quartus cafus, Adde Doct. in d. l. æde. & Bald. in l. 1. C. de fum. Trinit. Ang. in auth. quomodo oportet epifcopos, & Bar. Cep. de feru. vrb. præd. tit. de vfu.

• Male verfatur. Adde quæ requirantur, ad hoc vt cõductor per malum vfum poffit expelli? & vide Alex. conf. 118. col. 3. circa med. li 5. qui inter alia dicit, requiri quod malus vfus concernat perpetuam fubftantię rei deteriorationem, non fructuum. quòd fit in notab. quantitate, & quod interceffe at dolus lata culpa vel leuis fecus fi non concernat nifi fructus locationis. & vbi effet in cafu in quo poffet expelli. requiri prius difcuffionem, & fententiam, Alex. d. conf. 118. vbi etiam an conductor, emphyteuta, vel fructuarius poffit incidere arbores, & quas? Diftingue, ut per eum ibi, cui Adde Bec. conf. 39. diftinguentem à nu. 5. vfq; in fi. conf. lib. 1. vbi de emphyteuta, feudatario, & aliis ius vtile in re hab. an poffint arbores etiam grandes vel fructiferas incidere, item eas quæ excifæ non renafcuntur, vel ferò germinant, conclude, vt per eum ibi. & per Nat. conf. 477. col. 5. poft Bar. in l. in fraudem. §. conductor. verf. conduct. de iur. fifci. Maf.

e Sed circa. Vide Doct. in l. foluto ff. loc. & in l. fi vno. eo tit. Bart. & Bal. in l. fi merces. eo tit. Barto. & Bal. in l. 1. C. de iur. emph.

• Remiffio Adde remiffionem fieri ob fterilitatẽ, vel modicam fructuum perceptionem, quando foluitur penfio, vt puta, ab emphyteuta in recompenfationem fructuũ & fic fit ea remiffio, feu vt vocãtur, reftaurum ratione damni paffi, fecun. Communem opin. per Burf. conf. 2. cuius tamen contrarium verius effe dicit, d. conf. nu. 22. vbi declarat, refpondendo fundamentis contrariis, & vrgen. pro priori opi. nu. 1. de quo, cum effet qõ coram excell. huius patriæ fenatu pro ipfa negatiua fnia pronuntiatum audio. Quid de emente, vel conduc. rem

aquis

aquis & inundationibus, alijsque fortuitis casib. subiectam, an possit remissionem petere, & Dic, quod non, quia sibi imputan. est, secundum veriorem sniam, per Burs. d. consi. 1. nu. 27. 30. Qua in materia remissionis, vide quæ scribit Bec. consi. 61. nu. 10. & alijs seq. lib. 1. vbi in casu insolitæ & inauditæ siccitatis concludit remissionem esse facien. conductori, non obstan renuntiationib. iuramento, & alijs clausulis ibi descriptis, & maximè quia suscipiens periculum casus fortuiti non intelligitur suscepisse periculum casus fortuiti insoliti, & omnino insperati, secun. Communem, ibi post nom. 12 Nat. consi. 1181. 256. num. 5. ex Bar. in l. sed & si quis §. quæsitum. ff si quis caut. cuius doct. communiter receptam asserunt. & plura de remissione, quando & quo casu ac quomodo fieri debeat. item qui dicatur casus insolitus; & alia notab. in materia, vide ibi per Bec. d. consil. 81. lib. 1. Rol. cons. 86. post prin. lib. 3. Masuer.

* Vbertas, Adde Rom. cons. 432. num. 2 & 3. Masuer.

* Negligenter. Adde quæ de negligentia & culpa scribit Bec. consi. 37. à num. 11. vsque ad 23. lib. 1. vbi plura, vtiliter & ad vsum forensem scribit. Masuer.

* Sed circa. Adde, si conductio facta sit tempore belli an tunc remissio fieri debeat, vide Bal. in l. si ea; col. fin. C. loc. Ias. in l. 1. col. 7. de iur. emph. Alex. consi. 112. lib. 1. in auth. de ma. pri. § publicorum, Rip. in l. 2. in prin. nu. 55. ff sol. mat. & tract. de peste, 2. par. 4. priuil. num. 21. num. 29. Alex. cons. 6. lib. 2. fac. tex. in l. qui bona. §. de illo. ff de damn. infect. & ad not. per doct. ac Pap. hic vide Ias. in l. qui rem. post nu. 31. C. de sac. san eccl. & declara. vt per Villa. intec Com. opin. libro 9. versic. in quolibet. Masuer.

▲ *Est vt transeat ad hæredes Ias. in l. 2. num. 194. C. de iuris emphit. Cattell. Cotta in memorabili incip. emphiteusis simpliciter recepta.*

1 PER se & suos hæredes. † Et si de hæredib. non esset facta mentio, tamen natura contractus locationis emphyteusis ▲ a est vt transeat ad hæredes, vt l. vlt. veritatis. C. locat. ergo, &c.

a Obseruanda est consuetudo. Ias. in d. l. 2. nu. 180. C. de iuris emph.

ADDITIONES.

* Hæredes. Adde, quod licet hodie in omnib. instrumentis communiter fiat mentio hæredum, secun. Barto. in l. stipulatio ista. §. si quis ita, circa fi. ff. de verb. obl. tamen talis clausula notariorum est superflua. l. cum qui ita. §. 1. eod. titul. teste Ias. in l. si sic stipulatus, num. 14. eod. tit. vbi latius declarat num. seq. & vide Dec. in l. hæredem. ff de reg. iur. cons. 171. num. 3. Et fac. quod idem Ias. scribit in l. tale pactum. 1. resp. num. 8. ff. de pact. l. si pactum. ff de prob. Cagn. in l. lecta. nu. 77. ff. si cer. pet. Bec. cons. 88. num. 42. lib. 1. Masuer.

c Dic quòd sic. contrarium concludit Ias. d. l. 2 nu. 63. vbi limitat. Clar. supra q. 12. circa fin. vers. sed pone, Guid. de Sasa in tract. de iur. emphit. nu. 19. ideo si soluerit priori domino per annis futuris, & postea supernoniet nouus dominus nō potest declarare caducitatem, Hier. Gigant. in tracta. de pensio. q. 88. in fin.

SVMMARIVM.

1 *Solutio quo tempore fiat, si tempus solutionis non est designatum.*

2 *Volens emphyteuta soluere totum fictum anni ante terminum, an dominus recipere teneatur.*

3 *Si ante tempus idem emphyteuta velit soluere partem, quid iuris.*

1 OMNI anno in festo San. Michaelis. † Quid dices, si nulla dies, fuerit solutioni designata quo tempore fienda est solutio? Cy. in l. ædes. C. loc. & ibi gl. refert opio. dicunt quidam, quod in fine anni. alij, quod in principio, alij autem, quod in medio. Con-

2 clusiue vero ibidem gloss. dicit, quod in hoc a obseruanda est consuetudo patriæ: & si de ea non appareat, tunc fieri debet in fine anni, argumen. in l. qui hoc anno ff. de verbor. oblig. quia in talibus obligationibus, quod minimum est sequimur, vt l. semper in stipulationib. ff. de reg. iur. quam opi. sequitur Gof. in summa extra de loc. Alij vt Pet. distinguunt, concludendo tamen quod also non apparente fieri debet in fine anni, vide per Do-

2 cto. in dicta. l. æde. † Quid si a emphyteuta velit sol-

a uere totum fictum anni ante terminum statutum, an do-

D Tu dic quod nō. Ias. d. l. 2. n. 180 vers. tenet ergo glo. Petr. Daen. regu. 158. in prima par.

a Si non fuit limitata, late Gomez. in 2. tomo, c. 3. in tit. de locatio. & conductio. nu. 4.

c minus teneatur recipere? c dic, quòd sic. vt l. quòd in diem. ff. de sol. & l. eum qui Kal. §. quoties. ff. de verb.

3 obl. & d. l. quòd quis. ff. de act. & obl. † Sed quid si ante

* terminum velit soluere * partem tm ipsius ficti, an dñs teneatur recipere? vr quòd sic, quia eadem est ratio totius ad partem, vt l. quæ de tota. ff. de rei vend. Et pro hac parte facit tex. sing. in l. pen. C. de loc. fun. pa. lib. 11.

D Tu D dic, quod non cogitur, vt l. tutor. §. Luc. ff. de vsur. & no. in l. quidam æstimauerūt ff. si cer. pet. Non ob. d. l. pe. quia ibi est speciale in emphyteuta fiscali: ergo in priuato erit oppositum de iure cōi. l. ius singulare. ff. de le. nec etiam posset emphyteuta inuito domino soluere fictum in. annor. vel plurium pro tempore futuro, vt determinat Cyn in l. 2. q. vlt. C. de iur. emph. & Spec. in tit. de loc. ver. 30 &c.

ADDITIONES.

* Soluere. Adde Ias. in l. si seruus. §. si plurium. co. 2. ff si quis. caut.

Quid si emphiteuta velit soluere pensionem pro pluribus annis futuris, an teneatur dominus recipere? Dic, quòd non, quia sua interest, vt pro quolibet anno per se soluatur ut appareat de continua recognitione rei, alias post longiss. tempus posset negare se soluisse, & non se tenere mihi ad annuam prestationem, & stetisti per 30. annos quòd nihil soluisti, quæritur an præscripseris pro præteritis & futuris præstationib.? & Dic, vt per Cast. in l. plures. nu. 5. nu. 6. C. de fid. instr. vbi etiam quis tenetur ad annuos præstationem ex contractu, licet vna sit obligatio pro oib. annis non præscripserit nisi pro una quæ debuit fieri iam sunt anni 30. non pro seq. præteritis, à quib. non sunt tot anni elapsi, & nullo modo pro futuris, qui licet unica sit obligatio pro oib. annis; tamen non possum petere nisi pro præteritis, pro futuris uerò possum petere, & non valen. agere non currit præscriptio. l. 1. in fi. de ann. excep. & sic pro futuris non est inchoata præscriptio, sed pro præteritis sic, sed non est completa nisi pro illa prima quæ fieri etiam debuit iam sunt 30. anni, de quo per Bar. in l. de pupillo. §. si plurium. ff de ope. no. nun. quam concl. latius declarat Cast. d. l. plures. col. 1. post med. Mas.

a Quid si. Vide Bal. in l. eum qui. ff. de ann. le. & Spec. tit. de loc. §. 1.

SVMMARIVM.

1 *Quid sit agendum in casu mercedis fundi locati non limitatæ.*

2 *Mercede constituta in vino vel grano non est locatio.*

3 *Locatio facta pro uno denario, an valeat.*

* FLorenos * quinque, & capones duos. Patet ergo,

1 quod merces, seu ficti præstatio fuit limitata à con-

* trahentib. † * si a non fuit limitata, vel inter lo-

2 catorem & conductorem sit discordia super eius limitatione nunquid rector ciuitatis, uel loci, poterit se interponere? Doc. dicunt, quòd sic, ut refert Cy. in l. nec cui. C. loc. ratio est, quia non se interponit in alijs uictualib. pertinentib. ad uictum huius, vt l. 1. §. cura carnis. ff. de off. præf. urb. ita & in isto casu, cum appellatione

3 uictus habitatio contineatur, ut ff. de uer. sig. l. uictus.

3 † Vlterius quæritur, hic fuit constituta merces in pecunia, quid autem si in alia specie, puta in uino, uel in grano, an erit locatio? dicit Iac. But. in l. si hi qui. C. loc. quòd nō, quia contractus locationis requirit præstationem in pecunia tm, ut l. 1. §. si quis seruum. ff. depos. & not. per glo. in d. l. si hi qui sed erit contractus innominatus, facio, ut des, quo casu erit agendum actione præscriptis uerbis, ut l. naturalis. ff. de præscriptis uer. uel erit contractus emphyteuticus si ultra tempus modicum facta fuerit locatio, ut not. per Cy. in d. l. 1. & per gl. in d. §. adeo. Inst. loc. & per Doc. in l. 1. C. de iur. emphyteo. secun. Iac. But. notarij errant in talib. locationib.

quando

quando dicunt, Talis locauit talem fundum pro decem corbib. frumenti. veruntamen falsi nominis impositio a non Impositio vitiat cotractum, quia verba [a] impropriantur, vt res potius valeat, quam pereat. ar. l. insulam & ibi no. ff. de præsc. ver. & l. si vno, in prin. ff. loc. & in l. pe. in fi. ff. de contr. emp. & sic isto casu erit agendum actione præscr. verbis, non autem actione ea locato. vnde tene menti tu procurator in formatione libelli, & me dio concludendi, quia hanc q. semel vidi de facto, & par tem succumbere ratione libelli malè concepti, & ob hoc fuit prouisum per uiam statuti quód quilibet libel- 2 lus, qui contineat ré, & causam, sufficiat. † Quid si simplex locatio facta sit vno denario? dic, quòd non valet, quia præsumitur potius vsus habitationis quædam donatio, vt est tex. in l. si quis conduxit. ff loc. nisi fieret ex causa necessaria, vt l. si vsufr. ff. de iu. do. venditio aût magnæ rei tam vili prætio facta, licet donationem contineat, tamen valet nisi facta esset inter uir. & uxo. ut traditur in l. si si quis don. ff. de contrah. emp.

ADDITIONES.

Florenos. Adde quid de eo qui tenetur soluere capones an possit soluere mortuos? & dic, quòd non, secundum Bart. in l. 1. §. planè. ff. si quadr. pau. fe. dic. Ias in l. q te, nu. 36 ff si. cer. pet. ubi infert ad statutum, quòd de qualibet hestia uendita soluatur gabella, quód non intelligatur de mortua, & uide quę scribit Viu. inter Co. opin. li. 3. uersi. debitor. Mas.

Si non fuit limitata. Adde, quid de eo qui bonafide inhabitauit domum meam: an teneatur ad pensionem? & distingue vt per Ias. in l. in summa. §. in frumento. ff. de cond. inde. & ibi quid in vxore habitante domum post mortem mariti? Quid si quis habet domum meam ad pensionem ad certum tempus, & finito tpe vult recedere? & dic, quòd non potest recedere, sed debet notificare domino, quia donec notificet tenetur soluere pensionem, quód si verum est, notab. verbum secun. Ias. in l. si ex legati causa, post. nu. 14. ver. 6. signanter limita, de ver. ub. vide Bar. in d. l. in summa §. & sic, eo. ti. de cond. inde. Mas.

Verba impropriantur. Adde tex. in l. pater Seuer. §. conditionum verba. ff. de cond. & dem. in l. sed & si possessori. §. item si iurauero. ff. de iurei. in l. quot. ff. de reb. dub. in c. constitutus, eat. de relig. dom. & in c. sententiam. de sen. ex. lib. 6. Zil.

Tenuit & possedit. Hoc meritò dicitur, quia si non pos sedit, tunc esset distinguendum, an desierit tenere. & possidere culpa domini, vel casu fortuito, & tunc non tenetur de præstatione ficti, vel mercedis, vt l. 1. C. loc. a cum sim. ibi not. a aut culpa propria ipsius conductionis, & tunc tenetur, & imputatur sibi. l. si in lege. §. si domus. & l. dominus horreorum. §. fi. ff. loc.

SVMMARIVM.

1 *Negligentia solutionis præsumitur nisi probetur solutio.*

2 *Quanto tempore cessari debet ad hoc, vt conductor à re locata expellatur.*

3 *Negligens soluere tempore debito, an priuetur ipso iure suo iure.*

4 *Neligentia emphyteutæ, vel coloni an præscribatur spatio 30. ann. vel similiter contra negligentiam domini non petentis.*

5 *Alienata re locata, emptor an teneatur legem locationis adimplere.*

6 *Successor locatoris, an ad idem teneatur.*

1 Soluere neglexit. † Quæ negligentia in solutione præsumitur, nisi de solutione probetur. vt l. fi. C. de sol. no. in l. 2. C. de iur. emp. ratio est, a quia solutio est facti. & facta non præsumuntur, ergo &c.

2 Quæritur a hic quanto tempore debet à solutione cessa a re, vt possit expelli à conductione, Respondeo, distingue, aut loquimur in simplici, colono, & tunc sufficit cessasse per bienium vt l. cum domini. ff. loc. aut loquimur in [a] emphyteuta, & tunc aut est emphyteuta ecclesiæ, & tunc sufficit cessare biennio, vt in auth. qui rem conductam. C. de sacro sancta ecclesia. & in capit. potuit. & in c. pen. & c. fi. de loc. & cond. Aut est emphyteuta priuatæ personæ, & tunc requiritur c cessare c triennio, vt l. 2. C. de iu. emph. & no. per gl. in l. quæro. 3 §. inter locatorem. ff. de loc. † Sed an [b] negligens solue b re de debito tempore priuetur iure suo ipso iure, vel sit D priuandus per sententiam? D Spe. latè disputat in d. tit. 4 de loc. vers. 47. † Quid [c] si fuerit negligens colonus, c vel emphyteuta in solutione annua spatio 30. vel 40. an. & dñs eo tempore fuit negligens in ipsius ficti petitione, an colonus erit tutus præscriptione? videtur quòd sic, quia omne ius, tam publicum, quam priuatum, regulariter tollitur spatio dicti tẽporis vt l. sicut. & l. competit. C. de prescr. 30. ann. In contrarium facit l. malè agitur. C. eod. tit. Dic latius vt not. per glo. & Cyn. in l. cum notissimi. § fin. ff. eod. tit. & in l. plures apocis. C. de fid. instr. & Spe. in tit. de loc. ver. 41. & 64. Sed quid erit, si colonus, cum deberet fictum vel censum annuum ad d monetam [d] Mediolanensem ad rationem imperialiũ 12. pro singulo solido, & soluit ad monetam Papien. ad rationem 6. pro singulo solido spatio 30. vel 40. annorum continuorum, an erit tutus præscriptione, quòd possit ulterius compelli ad solutionem monetæ Mediolanensis? dic breuiter quód sic, per tex. & gl. in c. olim 5 causam, & c. cum canó. de cens. † Sed pone, quód durante simplici locatione dominus locator fundum locatum alienauit, quæritur an emptor teneatur obseruare ipsam locationem vsque ad tempus suum; an veró possit conductorem expellere? dic, quòd regulariter emptor [e] potest conductorem expellere, vt l. emptorem. C. loc. & ibi plenè per Cy. & Doct. Fallit si pactum in uen- E ditione intercessit de E nõ expellẽdo, vt in l. si merces. F §. qui fundũ. ff. loc. Item F fallit in fisco alienante rem per eum locatam, vt l. fi. ff. de iur. fis. Item fallit in illo conductore, vt cõiter fieri solet, qui habet [e] bona locatoris obligata pro conductione seruanda, quia potest tunc fundum tenere vsq; ad plenã satisfactionem sui interesse, vt determinat Bar. in l. 1. §. quod ait. ff. de super. fi. Item fallit in locatore, qui pensionem totius tẽporis 6 recepit, vt sup. dictum est † Quid autem dices in alijs successorib. locatorum, vt puta administratorib. ecclesiarum, vel tutorib. & simil. qui quotidie locant, & deficiunt postea, quib. alij prælati succedunt, an successor e [e] tenebitur obseruare locationem factam à successore suo? Breuiter Cy. in d. l. emptorem, sic distinguit. Aliquando maritus locauit fundum vxoris dotalem, & finitur mtrimonium per mortem viri, & si maritus locauit G bona fide nulla fraude interueniente, & tunc G tenetur vxor, & eius hæredes stare tali locationi, vt l. si filio. §. fi. ff. solu. matr. & ibi plenè per Bar. & no. etiam per gl. in d. l. diuor ff. eo. tit. & probatur in l. 3. in fi. ff. de do. præl. Aliquãdo tutor, vel curator locauit fundum minoris, & H eodẽ modo H tenetur stare minor locationi, vt habetur in l. si tutelæ. ff. de adm. tu. Aliquando prelatus, seu rector, uel canonicus ecclesiæ locauit, cui alius postea suc I cessit, I & idem per oĩa censendum, quod superius dictum est de tutore, ar. eorumdem iurium, secun. Cy. sed tu in canonico, & prælato, aliter distingue secundũ Inn. in c. fi. ext. ne præl. vices suas. Aut loquimur in generali prælato locante, puta epo vel abbate. Aut in simplici canonico, vel parochialis ecclesiæ rectore, vel sibi inferiore. Primo casu subdistingue, aut ipse prælatus locauit noie ecclesiæ, aut noie suo. Primo casu, aut locatio ce- K dit in utilitatem ecclesiæ, uel paruũ damnum, K & tunc successor tenetur eam seruare, arg. ext. de sol. c. 1. & 2. q. 2. in c. hoc ius. porrectum, & cap. quicunque cum sim. Aut cedit in graue damnum ecclesiæ, & tunc non tenetur eam obseruare, vt ext. de his quæ fi. à præl. in c. cum nos.

A Aut culpa ꝓpria. Clar. in §. emphiteusis. q. 8. vers. quare quid si emphiteuta.

B Quia solutio, Ias. in l. 2. nume. 132. C. de iure emphit. Clar. supra q. 10. in fi.

C Cessare triennio. Casel. Cotta in memor. incip. emphiteuta priuati.

D Spec. latè disputat. Clar. supra, q. 18.

E De non expellendo, secus si dictum fuisset molestiam non inferre, Natta cons. 25. in princip. & quando adest ipsum pactũ, late cõprobat Ant. Gabr. supra conclus. 3. nu. 8.

F Fallit in fisco. Petr. Duen supr. reg. 240. num. 8. vers. 8.

G Et tunc tenetur. & ista est cõmunis, vt probat & dicit Didac. lib. variarũ iuris resolution. c. 45. nu. 5. lib. 2.

H Tenetur stare. Petr. Duen. d. reg. 240. vers. 3. fallit. & Octau. Simoncel. in tracta. de decret. in contract. minor. adhib. libr. 2. tit. 6. nu. 21. vbi late allegat infinitos modernos.

I Et idem per omnia. Istum locum citat & cõprobat Tiraq. supra num. 11.

K Et tunc successor tenet. Didac. supra num. 6. vers. tertium.

nor, & ext. de prec. c. 2. Si uerò loquimur in canonico uel alio inferiore, tunc successor eius non tenetur stare locationi, cum non potuerit locare vltra tempus uitæ suæ, sicut dicitur in usuf. ut l. si quis domum. uer. sed hic subiungi pōt. ff. lo. & per hoc deciditur alius articulus, qui est, quādo usufructuarius locauit, quia eius successor suæ locationi non tenetur, ut in d. uersi. subiungi potest Et prędicta not. quia quotidie occurrunt de facto & procedunt hæc quando in locatione interuenit debita forma: vbi autem debita forma non interuenisset, contractus esset ipso iure nullus, vt in c. 1. & 2. de reb. eccl. non alie. quæ solemnitas non requiritur in locationibus quæ fiunt intra 9. ann. vt in cle. 1. de reb. eccl. non alie. de quib. etiam Inn. in c. q; sicut, de elec. in glo. sic patet.

ADDITIONES.

Negligentia. Adde, q; negligentia vel culpa in dubio non præsumitur, & qui allegat probare debet, nec sufficit eam probare in genere, sed certa & limitata est deducenda, & probanda, teste Bec. cons. 37. vbi huius rei praxim docet à nu. 11. vsque ad 25. lib. 2. vbi pulchre. Masuer.

Emphyteuta. Adde, appellatione emphyteusis in dubio de qua intelligatur? & vide Ias. in l. ait prætor. §. item si iurauero. col. 1. & seq. ff de iureiu. vbi q; si repetiatur instrumentum simplex de emphyteusi, & in eo non declaretur, an sit perpetua, vel tpalis? q; si sit eccl. censetur in 3. generationem. Quid in emph. priuat. & vide ibi num. 4. & 5. vbi, q; si aliquis diu tenuit rem aliquam vti emph. vel feudalem, præsumitur concessionem in perpetuum solenniter pręcessisse. Masuer.

Bona locatoris. Adde Ias. in l. filiusf. § diui. 1. lect. nu. 92. ff de leg. 1. in l. quoties num. 28. C. de rei ven. Alex. in l. qui absenti. §. 1. nu. 6. ff de acq. poss. in l. si filio. §. si vir. nu. 3. & 4. ff. sol. matr. Cap. Tol. q. 420. Nat. cons. 426. Rol. cons. 6. li. 1. Ossasc. decis. 156. Et ad prædicta fac. quia licet in locatione adiecta sit promissio de non alienando in præiudicium locationis, tamen alienatio per pactum vel cōtractum inter viuos impediri non potest, & per tale pactum non redditur inefficax alenatio postea secuta, quia sicut per pactum solum non potest transferri dominium, l. traditionib. C. de pact. ita per pactum impediri non potest ne transferatur, l. ea l. vbi gl. & doct. C. de cond. ob cau. l. si ita quis. §. ea l. de verb. ob. l. filius fa. §. Diui. de leg. 1. Ay. consi. 19. num. 11. quod procedit etiā si prohibitioni adiectum sit iuramētū, secund. Communem per Ias. d. l. si ita quis §. ea l. nu. 23. cuius tamen contrarium, nempe uenditionem non valere saltem ad præiudicium locationis, vt conductor expelli possit, concludit Bec. qui ponit casum no. cons. 80. lib. 1. vbi dicit in casu suo, quod vltra pactum de non alienando adiecta est obligatio omnium bonorum locatoris pro obseruantia contractus: vnde non est dubium, quin alienatio impediatur in alium, per tex. in l. si creditor. §. fi. de distra. pig. quem dicit sing. Alex. cons. 39. nu. 6. lib. 5. cuius declarationem ponit ipse Bec. d. consi. 80. nu. 4. 5. & aliis seq. vbi dicit illum tex. §. fi. l. si creditor, non esse intelligendum, quando spālis hypotheca adiecta est rei prohibitæ in casum contrauentionis, vt uoluerunt doc. ibi alleg. inter quos est Rol. cons. 62. nu. 13. li. 2. Quorum opi. damnat Bec. d. cons. nu. 5. & seq. vbi sustinet prædictam opi. esse Cummunem, de qua vide quæ scribit Suarez. lib. Com. opi. versi. alienatio contractu. uer. prohib. Masuer.

a Quæritur. Adde Doc. in l. fi. C. de in. emp. gl. in l. quæro. ff loc. Bal. in auth. qui rem. C. de sac. san. eccl. & Doc. in cap. potuit, de loc. Adde ad materiam q; si emphyteuta est creditor domini, si non soluat non cadit a iure, suo, ita Pan. in c. bona fides. ext. depo. & ratio est, quia ad euitandum pœnam, & cursum vsurarum admittitur compensatio ipso iure. l. si constat. C. de compens. & Bar. in l. amplius non petit. ff. rem ra. hab. & Bal. in l. 1. C. de compens. & adde in fi. Alex. in l. lecta. ff. si cer. pet. vbi ille qui habet exceptionem non incidit in pœnam, & vide eundem Alex. in cons. 13. in fi. in 2. vol. Sed an negligens. Adde Bar. post Io. de Imo. in d. ca. potuit.

A In contrariũ de iuris. Ias. in l. fi. nu 11. versi. 6. C. de iure emph. Rip. & alios l. qui Roma. § duo fratres, sub nu. 86. vers. circa decimam de ver. obl. Clar. in §. emphyteusis q. 14. vbi attestat de eo, quod possint interdiuidere remanent tñ interea obligati pro ut erant ante diuisionem & ibi Afflic. decis. 153 nu. 3. An debeatur laudemium, Rip. in d. Resp. 17. in titul. de iure emphyt.

b Et Dic, q; pœna caduci & commissi do qua in l. fi. C. de iu. emph. habet locum non solum in emp. Sed etiam in conductione ad longum tempus, & aliis enumeratis per Bec. cons. 55. num. 9. 16. 17. 19. lib. 1. licet contra per doct. in apost. ad Dec. in auth. qui rem. C. de sac. san. eccl. & cons. 146. Mas.

c Quid si. Adde gloss. in versi. expellere. in l. 2. C. de iur. emph. & Cy. in d. l. competit, in 3. 4. & 5. q. & Spe. in ti. de loc. §. nunc aliqua. vers. 41. & seq. Quid si pro re aliqua tanquam emph. solui tibi pensionem per longum tempus, & non possum probare, q; eam mihi concesseris, & tu negas, an præsumatur facta concessio? & Dic, vt per Cast. in l. iudicia. num. 1. C. de rei vend. vbi ponit dist. Masuer.

d Ad monetam. Adde Alex. de Imo. in appo. ad Bar. in l. cum de in rem verso. ff. de vsur.

Emptor. Adde q; reg. l. emptorem. C. loc. procedit in casu quo emptio sit valida, non. n. dicitur emptio, quæ de iure reuocari potest. teste Bec. consi. 80. num. 14. lib. 1. vbi in casu suo sustinet quandam emptionem esse nullam ea casu l. si creditor. §. fi. ff. de distr. pign. quem eleganter declarat. Mas.

e An successor. Vide Io. de Anan. in c. querelam. ne prel. vi suas. & Bal. in l. si quis domum. ff. loc. & gl. in ver. tantum in d. c. querelam. & per Host. in summa, titu. de his quæ fi a præl. in §. fi. Abb. in c. ad audientiam, de reb. eccl. non alie. & Abb. in d. c. querelam. & Fed. de Sen. cons. 2.

Nota, vtrum rector ecclesiæ teneatur stare locationi predecessoris sui, vide Bal. in c. 1. qui successures te. in prin. in usi. feu.

SVMMARIVM.

1 Re alienata per emphyteutam, dominus potest eum suo iure priuare.
2 Emphyteuta reuocans rem alienatam, an excusetur.
3 Res empyteutica, an diuidi possit inter hæredes emphyteuta sine licentia domini.
4 Secundus emphyteuta si velit rem alienare, cuius consensum petat, an primi empyteuta an domini.
5 Emphyteuta an possit donare domino irrequisito.

1 Alienauit. † Aduerte [a] quòd hæc est sufficiens causa priuandi emphyteutam à iure suo quando rem [a] alienauit irrequisito domino, et in l. fi. in princ. C. de iur. emphy. cum sim. & not. in d. c. potuit. † Quid si facta alienatione pœniteat ipsum emphyteutam, & sic infra paucos dies eandem rem redimat, an excusabitur ne cadat à iure suo? videtur quod sit, per l. ex hoc edicto. § fi. ff. de alien. iud. mut. causa fa. & l. sequitur. §. idem Labeo. de vsuc. In contrarium est veritas secundum Dyn. per tex. in l. quidam in testamento. ff. de fideicommiss. lib. Non obst. d. § fina. quia ibi per alienationem incidit in edictum illud purgabiliter, hic autem impurgabiliter. Nec etiam obst. d. §. Idem Labeo, quia ibi per redemptionem desinit qualitas furti, ideoque eius affectus desinit, hic autem non desinit qualitas culpæ prius delinquentis. Et pro dicta decisione facit optime text. in c. 1. quid iuris si post alien. feud. iure idem recuperet. coll. 10. Sed an inter [b] hæredes emphyteutæ possit res emphyteutica diuidi sine licentia domini? † Quidam in practica tenent, quòd sic, quia non est proprie alienatio secundum eos. [a] In contrarium de iuris subtilitate probat text. in l. communi, in princ. ff. comm. diuid. & ibi not. fortisitas ex eo, quia diuisio est similis venditioni, vt l. 2. & ibi not. C. com. vtr. iu. sicque nō poterit diuisio, nec assignatio vlla fieri domino irrequisito, quemadmodum nec venditio, nec permutatio, vt not. Spec. in d. tit. de loca. versi. 121. vbi autem domini consensus accessit, tunc valebit, & tenebitur

tur emptor dare quinquageſimam pretij, licèt in hoc
bodie aliter obſeruetur de conſuetudine. † Sed pone,
4 primus emphyteuta dedit eandem rem in emphyteu-
ſim de voluntate ipſius domini, & hic ſecundus velit
rem alienare, cuius exigitur licentia, vel conſenſus,
* an domini, vel primi emphyteutæ? A dic, quòd domini,
A quia ille primus emphyteuta per talem alienationem
perdidit dominium vtile, & fuit tranſlatum in ſm & ita
c deter. Spec. in tit. de loc. § verſi. 126. & verſi. 125. Cyn.
5 in d. l. fina. † Sed an emphyteuta poſsit dare, vel dona-
re domino irrequiſito? dic vt plene not per Cyn. & glo.
in d. l. fi. per Spec. in tit. de loca. verſi. 115. poſt multa con
cluſiue ſecundum communẽ opin. Doct. dicendum eſt,
quòd non, quam opi. ſequitur Bart. in l. ſi domus. § ſi ff.
B de leg. 1. B In contrarium deter. And. de Barb. in l. 1.
C. de fun. patri. lib. 11. nam ratio prohibitiua venditio-
nis non habet locum in ipſa donatione lex enim voluit,
quod prius domino vendantur meliorationes, vel res ip
ſa per emphyteutam, quàm alij extraneo, & hoc ſatis
congruit æquitati. Sed quod debeat emphyteuta prius
donare domino, quàm extraneo amico ipſius emphy-
teutæ, vel alteri eius affini, hoc ſũme repugnat omni
æquitati, licet enim vtile ſit emphyteutæ, prætium tam a
domino de venditione recipere, quam ab alio extra-
neo, tamen non ſic intereſt ſua in donatione, cùm in do
mino forte non ſit illa affinitas, uel dilectio, quæ erit in
extraneo, & hæc opin. videtur magis æquitati & veri-
tati conſona.

ADDITIONES.

* Alienauit, Adde, quod & ſi empyteuta vel uaſſalus alie-
nat emphyteuſim vel feudum ſine conſenſu domini &
in inſtrumento dicat, ſaluo & reſeruato conſenſu domi
ni, quòd ea reſeruatio nihil operatur, quin poſsit priua
ri, quia eſt factum contrariũ proteſtationi, niſi dicatur,
& non aliter nec alio modo, teſte Iaſ. in rub. 2. lec. nu.
22. 13. & ſeq. num. 16. ff ſol. mat. pro quo vide quæ ſcri-
bit Spec. tit. loc. § nunc aliqua ver. 95. Alex. conſi. 76. li.
7. Soc. conſ. 251. Fran. Cur conſ. 8. Catel. ver. emphyteu
ta alienans. Clar. §. emphyteuſis. q. 13. Maſuer.

* Licentia, vel conſenſus, Adde Iaſ. in l. poſsideri. §. ex
contrario nu. 78. ff de acq. poſſ. Maſuer.

a Aduerte, Adde Baldum in l. ſequitur. §. Item Labeo. ff.
de vſuc. & Spec. in tit. de loca. in §. nunc aliqua. verſicul.
95. & 96.

b An inter. uide Bar. in l. q. Romæ. §. duo fratres. ff. de uer.
obl. ibi Decimò quæro qui dicit contrarium. & per Io.
de Imo. & Barba. poſt eum in c. potuit, de loca. & Spec. in
titu. de loca. in §. nunc aliqua. & Bartolum in l. cum hi.
ff. de tranſac.

Adde Barto. in conſi. 58. incip. ex themate prædicto. in
1. vol. Zilet.

c Locato. De hoc vide Bart. in l. qui Romæ. §. duo fratres.
ff. de verb. ob. ibi decimo &c. licèt in diuiſione iſta lo-
quatur. dum allegat. l. uoluntas. C. de fideic. quæ in do-
natione loquitur, Bar. & Alex. de Imo. in l. fi. C. de iur.
omn. iudi. Bart. in l. fi. domus. § fin. de leg. 1. glo & Card.
Zabar. in c. potuit, de loca. Io. An. in Spec. tit. de contra.
emp. & uendi. in §. nunc dicendum.

SVMMARIVM.

1 *REquiſitio pro ſolutione non eſt de neceſſitate.*

2 *Emphyteuta antequam ſoluat, an poſsit petere à domino, vt monſtret rem, propter quam ipſe tenetur fictum ſoluere.*

3 *Domino petente, ut emphyteuta moſtret rem propter quã aſfictum ſoluit, emphyteuta tenetur.*

4 *Denegante, vel neſciente emphyteuta monſtrare rem: an dominus poſsit dicere, tu teneris pro toto patrimonio.*

5 *Emphyteuta referente quæſtionem dominij, quid agendum.*

6 *Re relicta ſi emphyteuta referat quæſtionem dominij, & uolit mercedem ſoluere, an teneatur.*

7 *Conductor conducendo an perdat dominium vel poſſeſſionem.*

8 *Res propria infeudata domino ignoranti, ſi alienetur, an poſsit reuocari per dominum infeudantem.*

c SVPER c ſolutione dicti ficti re-
1 quiſitu. † Hæc requiſitio non eſt
de neceſſitate, vt dicit text. in d. l. 2.
C. de iur. emphy. quia dies inter-
a pellat pro homine. l. magnam C. de
contr. com ſtip. † Quid ſi emphy-
teuta dicit domino, quòd ſibi oſten
dat rem, pro qua tenetur fictum ſol
uere, aliter denegat ſoluere, quæritur an dominus tene-
2 atur a hoc facere? dic breuiter, quòd cùm dominus
ſit in poſſeſſione ſua tuendus, non eſt audiendus fictabi-
lis, niſi prius ſoluerit, vt in c. querelam. de elect. qua ſo-
lutione facta, tunc dominus tenebitur rem oſtendere,
ar. c. peruenit. de cenſib. & ita deter. Spec. in d. tit. verſi.
71. cum ſeq. niſi appareat, quòd facta eſſet ſolutio per
30. ann. quia tunc dominus excuſaretur, argu l. Iribus.
3 C. de ag. & cenſi. lib. 11. † Quid autem in contrario ca
ſo, videlicet ſi dominus petat ab emphyteuta rem, pro
* qua fictum ſoluit, ſibi ad oculum * demonſtrari, an te-
D nebitur? D dic quòd ſic, vt eueniente caſu, quo in ſo
lutione ceſſaret, ſcire poſſit dominus, à qua re ipſum ex
pellere, arg. l. 3. §. eſt autem. ff. ad exhi. & l. Titius hæres
de actio. emp & in d. ca. peruenit. quod ſequitur Spec. in
4 d. tit. ver. 80. † Sed quid erit, ſi empyteuta denegat, vel
neſcit rem demonſtrare, an dominus poterit dicere, tu
E teneris mihi pro toto patrimonio tuo? E dic quòd nõ,
ſed haberi debebit conſideratio quantitatis ficti, & ſe-
cundum eam debet fieri determinatio, & aſſignatio rei.
vt determinat Spe. vbi ſupra ver. 62. & 63. arg. ad hoc in
l. verum ff. de do. int. vir. & vxo. l. cum hi. §. modus, de
5 tranſ. † Sed quid dicemus, ſi emphyteuta peruerſus in
fide denegat fictum ſoluere, & rem demonſtrare, immo
amplius ſuper re ipſa domino refert quæſtionem domi
nii, dicens rem ipſam non eſſe locantis ſed ipſius condu
centis quid fiet? Reſpondeo nihilominus cogendus eſt
ad ſolutionem ficti, ne locator ſua percipiendi priuetur
poſſeſſione. arg. d. c. querelam. & ita deter. Cy. in l. ſi cer-
tis annis. C. de pac. immo compellendus eſt rem reſti-
tuere ipſi domino locatori, antequam audiatur ſuper
dominio. l. ſi quis conductionis. C loca. quam rem ſi per
tinaciter reſtituere recuſauit, nedum tanquã ſpoliator
& inuaſor rei alienæ compellendus eſt, ſed etiam ſi vſ-
que ad ſententiam in hac proteruia perſeuerauerit, con
demnandus erit in æſtimatione ipſius rei, & in re ipſa
pariter relaxanda, vt in l. ne cui. & l. conductores. C.
6 loca. & l. non abre C. vnde ui. † Quid autem ſi re ipſa
relicta velit cõductor de rei dñio diſputare, & à ſolutio
ne præteritæ mercedis ſeu ficti ſe excuſare, aut quod ſo
lutum eſt tanquam indebitum repetere, an ſit audien-
dus? Et breuiter pro ipſius quæſtionis clariori reſpon-
ſione & intellectu latius exordiendo materiam, quæren
7 dum eſt incidenter, † an conductor conducendo per-
dat dominium, vel poſſeſſionem talis rei, & diſtinguen-
dum eſt hoc modo, ſecundum Cyn. in l. qui rem pro-
priam. C. loca. & per Bart. in l. ſi rem aliquam. ff de ac-
quirenda poſſeſsione. Aliquando conducit quis rem
ſuam propriam, ſed ab alijs poſſeſſam. Aliquando con-
ducit rem alienam, & ab alio poſſeſſam. Primo caſu
ſubdiſtingue, aut conductor ignoranter conduxit,
aut ſcienter, ſi ignoranter, aut dubitatur nunquid
F perdat poſſeſſionem, F & dicit glo. quòd non, in
d. l. ſi rem aliquam, per text. in l. ſi me in vacuam. ff.
de acquirenda poſſeſ. quia non interceſsit animus per-
dendi poſſeſsionem, quam ſe habere ignorauerit, cùm
forte poſsideret per ſeruum, vel colonum, aut filium.
Aut dubitatur, an dominium perdatur; & dicendum
eſt, quòd non, ex defectu cauſæ, vt l. ſi quis vi. §. diffe-
rentia.

A *Dic quod dñi. Iaſ. in l. 2. num. 153. C. de iure emphyt. Rui. cõſ. 043. nu. 9. vol. 1.*

B *In cõtrarium deter. Alex cõſ. 120. ante fi. vol. 0 & conſ. 9. nu. 6. vel. 2. Clar. §. q. 15. requirunt tamẽ aliqua ad eius validitatẽ vt ibi q donatarius debet offerre dño quinquageſimam & perdat iuueſtiturã dec in l. ſi domus §. 1. vbi Iaſ. de leg. 1.*

C *Super ſolutione vide ſupra in verbo ſoluere an valeat reſcriptum. Papa quòd per talem ceſſationem non cadat, Catel. Cotta in memora. incip. emphyteuta non ſoluendo vbi plura circa iſtam materiam.*

D *Dic q ſic alio qu etiã eius bona præſumũtur emphyteotica, Catel Cotta in memo. incip emphyteuta tenet demõſtrare. Iaſ. in l. 2 nu. 173. C. de iure emph. Cur. Iun. conſ. 41. nu. 4 Guid. Papa in trac. de præſũpt. nu. 111. niſi emphyteota haberet iuſtam cauſam ignorancia.*

E *Dic quod nõ. Alber. in l. poſt. C. de pact. cum alijs.*

F *Et dicit glo. Quod non. Et eſt cõis, ut per Cur. Sen. conſ. 70. ſuper cõtrouerſia. col. 1. verſ. quæro principaliter.*

gentia.ff.de acquir.poss. Ant quæritur, an contractus ipse locationis tenuerit, & dicendum est quod non, sicque non erit merces, vel pensio aliqua soluenda, immo soluta tanquam indebita venit repetenda. arg.l. neque pignus.ff de reg.iur.& l.suæ rei.de contrah.empt.& l.non solet ff.loca.quia cum verè possideat, & dominus sit, omnia repugnant locationi, arg.l.si quis ante, ff. de acquiren.posses. Secundo casu quando scienter conduxit, tūc aut conduxit tanquam alienam, & non suam, aut tanquā suam propriam. Si conduxit tanquam alienam, tunc se-
A cundum glo.& Barto. A non perditur dominium, arg. d.§.differentia, & per regulam quę traditur in l.3.§ subtilius, ff.de cond.ob.cau. An autem perdatur possessio,
B dicit gl. B quòd sic, in d.l.si rem aliquam, arg.l. quod meo.ff de acquir.poss.quam opin.reprobat Iac.de Are. vt refert Cyn. in d.l. qui rem propriam, & Bar.in d.l.si rem aliquam. Ratio est, quia quando dominus, & non possessor scienter conducit rem à non domino, est causa sufficiens sibi quærendi possessionem, vt in l.ei à quo ff. de vsu.ergo multo fortius sibi retinendi, secundum Bar. Et ex hoc infertur, quòd cùm neutrū valeat, neque possessio amittatur, quòd contractus locationis inutilis redditur, sicque conductor ad pensionem non tenetur, & si qua pensio soluta est repetitur, Si verò conduxerit scienter tanquam suam propriam & à se possessam, tunc an
C ex hoc perdatur dominium, C glo. sunt inuicem contrariæ, nam gl.in l.si rem aliquam, tenet, quòd perdatur, sed alia gl.in d.l.eum qui rem propriam, tenet, quod nō perdatur. quam sequitur Iac. de Areti. & Bart. per tex. in d.l.ei à quo.ff. de vsuc.& ibi not. An autem perdatur possessio, etiā opin.sunt contrariæ, tamen opin.est communis Dyn. Pet.& Barto quod nec etiam perdatur possessio, per d.l.ei a quo.& plene recitat Cyn.in l.ad probationem.C. loca. Huic tamen sententiæ multum ob-
D stare videtur. nam scienter conducens D videtur donare, arg.l.cuius per errorem.ff. de re.iu. & sic habet locū quod regulariter traditur. Vbicunque præcedit titulus & sequitur conductio, transfertur dominium in locatorem. vt no.in l quædam mulier. ff.de rei ven. Sed potest sic responderi secundum Dyn.& Bart. vt not.in d.l.si rē aliquam. & l.ad probationem. & l. qui rem. & pulchrē per Iac.But. Ioss.de ac.§ sed istæ. Aliquando intercedit verus titulus & vera traditio, & tunc sine dubio transfertur dominium & possessio, si tradens erat dominus, l. traditionibus. C.de pact. vel si non erat dominus transfertur conditio siue causa vsucapiendi.l. clauibus ff. de contrahen.emptio. Quandoque intercedit fictus titulus
E & ficta traditio, vt in casu nostro, & tunc E non transfertur dominium, nec possessio, vt in d.l.ei à quo.& l.ad probationem. Quandoque intercedit verus titulus & fi-
F cta traditio, & tūc F transfertur tam dominium, quàm possessio, vt in l.quædam mulier.ff.de rei vend.& l quod meo, de acquir.posses.& §.interdū.Insti.de re.di. Quandoque econtra intercedit fictus titulus & vera traditio, & tunc transfertur vtrunque, vt in d.l.cuius per errorem. Secundo casu principali videlicet, cum dominus & non possessor conducit a possessore, & tunc aut condu-
G cit respectu proprietatis G & tūc nō transfertur dominium, nec tenet contractus locationis, vt in d.l.si rem aliquam in fi & l.qui rem propriam. C.loca. Aut conducit respectu possessionis & tunc aut ignoranter, & tunc in locatorem non transfertur aliqua possessio, nec tenet locatio, vt d.l.si rem aliquam.& l.naturaliter.§.nihil commune.ff.de acq.poss & optime facit C.eo.tit.l.si quis ante. Aut conduxit scienter & transfertur in locatorem possessio, & tenet locatio, & pensionis solutio, vt d.l.si rem aliquam. in fi. arg d.l. quod meo. & l. interdum in princ.ff.de acquir.poss. Tertio autem casu, quando non dominus, sed possessor conducit à domino non possessore, tunc distingue eodem modo, quo proxime supra dictum est. arg.eorumdem iurium, secundum Bart. Quarto casu quando non dominus, neque possessor conducit à domino, & possessoru, tunc non est aliqua disputatio, cùm nihil sit, quod à conductore transferatur, vt l.non

A Non perditur dominium. Et ista est cōis, sm Rip.§ nu.18.

B Quòd sic. Rip. § nu.19.

C Glo. sunt inuicem cōtrariæ. Ant.Nete.i trac. de censor.glo 9. 25.nu. 184.

D Videtur donare. Istum locum citat & comprobat Ros.à Valle, cons.2.num. 10. vol.9.& Paul. de Cast.cons 13. & cons 11.vol. 2.Cra.cons.293. col.5.

E Non transfertur dominiū nec possessio. Tiraqu. de iure consti in 6.limit.

F Transfertur dominium quā possessio. Tiraq.ī in 6.limit.

G Et tunc non transfertur dominium. Rip. d. l. remque nobis nu.18.& 24.

H Talis quæstio. Vide in simili, Iacob.de S.Giorgio in sua inuestitura feuda.in verbo dictique Vassalli nu.21.

I Non transfertur dominium. Tiraq.ī in 7 limit.nu.22.quid si confessio est facta absente dño Afflic.decis.264

8 solet.ff.lo. † Ex his autem quæ dicta sunt, consueuit
H decidi H talis quæstio. Ecce quidam miles castrū suū proprium ignoranter recepit à quodam episcopo in feudum, vel in empyteusim perpetuam: postquam in processu temporis hic miles tale castrum vendidit, seu alienauit irrequisito episcopo, quo audito, vult episcopus vendicare ipsum castrum tanquam ad ipsum deuolutum, per l.fi.C. de iur. emph. & in c.1.de prohib. feud. alien. per Feder. quæsitum fuit constante pro vero, quod ipsum castrum fuisset proprium ipsius militis, & ab eo possessum, an episcopus posit illud vendicare, & determinat Bar.de facto, super hoc cōsultus, quòd non: quia hic interuenit fictus titulus, & ficta traditio, ideo-
I que I non transfertur dominium, neque possessio, vt dictum est. Nec huic decisioni obstat, quòd sit in ecclesia speciale, vt dominium sine traditione transferatur, vt l.inter diuinum.C.de sac.san.eccl. quia hoc procederet, si ipse miles recepisset in feudum, vel emphyteusim tanquam ipsius militis rem propriam, sed hic recepit tanquam rem ecclesiæ: sicque non habuit animum aliquid transferendi in ipsam ecclesiam, ar.in d.l.3.§.subtilius.ff.de cōdi.ob caus.

ADDITIONES.

* Demonstrari. Adde, cuius effectus sit recognitio facta per aliquem qui se recognouit emphyteutam: & iure emphyteutico tenere rem sub canone anno? & quid operetur in præiudicium tertii, & quod ius transferatur in eum, cui fit ea recognitio. & vide Rip.in l. si rem aliquam, col.11.ff. de acqui. poss. Bart.in l. censuali C.de do.& quæ habentur in antiq.decretis huius patriæ subalpinæ pag.60.61.in rub.incip.vtiles domini & res emphyteuticæ, & quando emphyteuta compelli posit ad recognoscēd. & idem de vasallo & censuali. et an recognitio sine causa & indiscrete facta valeat, dic, vt p Bal. in Auth.si quas ruinas col.2.C.de sac.san.eccl. & quando sit, quòd ob renouationem non petitam elapsis 29. annis res cadat in cōmissum, & quòd per solutiones receptas à domino videatur renouasse, vel ipse dominus caducitatem etiam remittere, not.Dec.consi.328.& seq. et an emphyteuta & vasallus cogantur ostendere titulū domino quando fatentur se vasallos, vide Bal.in l.1.C. quomo, & quando iud. & quid operetur recognitio facta contra hęredem recognoscentis, not.Dec.consi.316. Cassian.Put.

a Not.an dominus teneatur ostendere emphyteutæ rem de qua fictum tenetur soluere, & econtra. vide Guil.de Cu.in l habebat.in §.fi. de insti.

* An dominus. Adde, an is qui soluit per longum tempus, cogatur demonstrare pro qua soluit, vel aliàs præsumatur soluisse pro omnibus bonis suis, & vide Ias.in l.3.C.de iur.emphy.Cur.Iun.consi.pen.lib.1.

SVMMARIVM.

1 *EMphyteuta an liberetur fructibus non natis in re emphyteutica.*
2 *Emphyteuta an liberetur propter guerram.*
3 *Dominus producens inuestituram contra emphyteutam denegantem sibi traditam possessionem, an adiuuetur.*
4 *Dominium & possessio locatoris an per instrumentum inuestitura probatur.*
5 *Hæredes extranei an succedant in emphyteusi ecclesiæ.*
6 *Filij an possint tenere rem emphyteuticam, si repudient patris hæreditatem ratione inuestitura facta patri pro se, & filijs suis.*
7 *Stante inuestitura pro se & filijs mascu. & fœmin. an omnes succedant.*
8 *Filia dotata, an sit exclusa filio masculo instituto hærede, quamuis inuestitura sit facta pro se & filijs masculis & fœminis.*

Re-

REcusauit * & recusat. † Duo ergo facere recu-
sat, videlicet fictum soluere, & rem dimittere
& relaxare. Quid si propter sterilitatem fru-
ctus non sunt nati in re emphiteutica, * an liberetur
emphyteuta? & dicunt, quidam quòd sic, exemplo sim-
plicis coloni, arg. l. si vno, in prin. cum ibi not. ff. loca.
a A In contrarium determinat Cyn. in d. l. 2. C. de iur.
emphy. Ratio est, quia emphyteuta habet in re vtile
dominium, ideoque omne periculum contingens in
fructibus pertinet ad eum arg. in Auth. de non alien. §.
emphyteusim. & C. de excusa. mun. l. priuatæ. lib. 10. &
2 de fun. parti. l. quicunque libr. 11. † Amplius quæritur
a de quæst. quotidiana. Ecce emphyteuta [a] propter guer-
ram non potest laborare, nec vti frui re emphyteuta,
an sit liberatus à præstatione ficti, seu canonis? videtur
B quòd non, arg. eorum quæ proximè dicta sunt. B In
contrarium deter. Iac. de Aret. quia hoc casu res vide-
tur in totum consumpta, sicut dicitur de re flumine
innundata, vt l. 3. §. Labeo, & l. interdum. §. 1. ff. de ac-
quirend. possess. & probatur etiam in l. in vēditionibus.
§. 1. de per & com. rei vend. l. cū vnus. §. fin. ff. de bo. auc.
iud. pos. vide de hoc Cyn. in d. l. 2. & hanc partem sequi
3 tur Host. & Inno. in c. fin. de loca. † Rursus quæritur.
Ecce quòd dominus petit ab emphyteuta fictum sibi
solui, dicit emphyteuta ego non teneor, quia non tradi-
disti mihi possessionem rei. Quæritur an sit fundata in-
tētio domini ex productione inuestituræ? videtur quod
non, quia ad probationem huius rei non sufficit loca-
tio vt l. ad locationem. C. loc. Tu in hoc considera for-
mam inuestituræ, aut enim verba sunt simpliciter pro-
lata, quia dicitur talis inuestiuit talem de tali fundo,
nec de traditione fundi aliquid exprimitur, & tunc
c C non est fundata intentio domini, per d. l. ad proba-
tionem. cū isti actus sint separati videlicet inuestire, &
tradere, vnde de vno ad aliud non est necessaria illatio.
D l. Papinianus exuli. ff. de mino. sicque D probare debet
dominus se induxisse emphyteutam in possessionem,
quia ad hoc tenetur vt l. fin. C. de iur. emphy. aut in in-
uestitura sit mentio expressa de traditione, & hoc po-
test contingere duobus modis, vno modo. quia dicitur
in ea [locauit, & tradidit talem fundum &c.] & tunc
non præsumitur, vera & actualis traditio, sed probatur
solum licentia de apprendēdo fundum, vt not. Barto. in
l. prædia. ff. de acquir poss. & Cyn. in l. 2. C. eo. tit. aut in
ipsa inuestitura dicitur [Ipse fictabilis est confessus se
habere possessionem dictæ rei, vel quòd ambe partes
erant tempore inuestituræ in ipso fundo] & tunc præ-
sumitur facta traditio iuxta materiam l. cum res. C. de
proba. & quod not. in l. 1. in princ. & in d. l. prædia. de
acqui. poss. Idem si dominus constituit se tenere nomine
ipsius emphyteutæ, vt d. l. quod meo. cum similibus
4 † Sed nunquid per instrumentum inuestituræ probetur
* dominium & * possessio locatoris? videtur quod non,
per d. l. ad probationem. C. loca. & c. inter dilectos. de
fid. instru. Breuiter secundum Bart. sic distingui potest,
aut dominus agit contra ipsum conductorem, vel em-
phyteutam & tunc cum ipse non possit referre dominij
E quæstionem, vt supra dictum est, E erit fundata inten-
tio domini, saltem præsumptiue ex instrumento inue-
stituræ. Aut agitur contra alium, & tunc aut apparet
de sola inuestitura, & non de aliqua ficti, vel mercedis
perceptione, & tunc non probatur per eā de dominio,
nec possessione ipsius locatoris, vt d. l. ad probationem.
cum sim. Aut probatur etiam de mercedii, vel ficti
perceptione, & tunc aut constat, quòd ille à quo, vel à qui-
bus percepit mercedem, vel fictum, erant vel erat de-
tentator ipsius rei tempore solutionis, & tunc proba-
tur de ipsius locatoris possessione, & dominio. Aut non
probatur de detētione soluentis. sed alterius extranei,
& tunc per hanc inuestituram non probatur de ipsius
dominio, vt plene determinatur per glo. & Bar. in l. quā-
uis. §. si conductor. & l. qui vniuersas. §. quod per colo-
num. ff. de acq. poss. per glo. in c. bonæ. de app. & in c. cū
Bertoldus. de re iud. & in d. c. inter dilectos. in fin. & su-
5 pra dixi in tit. de turbata possessione. † Rursus quia in
superioribus, dixi, ius conductionis & emphyteusis in
hæredes transire, etiam si de hærede non sit expressum,
arg. l. viam veritatis. C. loca. & l. si pactum. ff. de prob.
quæro, quid erit in emphyteusi ecclesiæ, an mortuo em
b phyteuta sine liberis, & per eum [b] extraneis hęredibus
institutis ipsi extranei succedant in iure emphyteutico?
Reperio in hoc inter glo. & Doct. contrarias opin. di-
xerunt quidam, quòd si ecclesia dat perpetuò in emphy-
teusim, quod an fieri possit dicetur infra, quòd eo casu
F solū descendentes F vsque ad tertiam generationem
tantum admittantur. Extranei verò penitus excludun-
tur, nisi pactum sit in contrarium, vt obseruatur in pra-
ctica, per text. in Auth. de alien. & emphyt. colum. 10. §.
* licentia. coniuncto * §. emphyteusi. in Auth. de non
alien. col. 2 quam opin. sequitur Specu. in ti. de loc. in
ver. Septimò quæritur. & ibi per Io. And. in addi. & in
cap. in præsentia. extra de prob. idem sequitur Bart. in
l. si finita. §. si de vectigalibus. ff. de damn. infect. & Bald.
in l. etiam, in prin. ff. sol. matr. & l. insulam. cod. ti. Alij
dicunt, quòd si res ecclesiæ detur in perpetuum, porrigi-
G tur in descendentes vsque infinitū, G & ad extraneos
transit propter significationem huius verbi, in perpetuū
vt l. 2. §. qui in perpetuum. ff. si ag. vec. vel emph. pe. & l.
si quis prioris. §. 1. ver. certum est. C. de secund. nup. &
hanc partē sequitur glo. Inst. de loca. §. adeo, & in auth.
quas actiones. C. de sac. san. eccl. & in d. §. alienationes.
& in Auth. de non alien. §. fina. & in Auth. vt liber. de
cetero. & idem tenet Iac. de Belui. & in d. §. Alienatio-
nes. & Ricar. Malum. & Nic. Mat. in d. l. etiam. & Bar. in
auth. perpetua. C. de sacrosan. eccl. & maximè quando
in inuestitura posita sunt illa verba communia. [Et qui-
bus dederint &c.] ar. in c. 1. de feud. non haben propr.
nat. feu. & in c. feudum in fin. si de feud. fue. controuer.
Et prædicta locum habent quando inuestitura perpetua
facta est cum debita solemnitate, quæ requiritur in alijs
alienationibus, aliàs autem inuestitura esset nulla, vt
hodie determinatum est in cle. 1. extra de reb. eccle.
6 non alien. † Sed quid dices, si aliquis fuit inuestitus
de castro pro se, & pro filiis suis, & eo mortuo filij eius
repudiata paterna hæreditate volunt tenere castrum
titulo, & ex causa inuestituræ, quæritur an possint?
c Dic, quod sic, [c] quia hoc ius emphyteusis transit in
eos tanquam filios, non tanquam hæredes ex prouisio-
ne paterna, vt l. quod dicitur. ff. de verb. oblig. & nota.
per Doc. in l. 2. C. de contrah. emph. Secus autem foret,
si pater fuisset inuestitus pro se, & hæredibus suis, vel
pro se & filiis hæredibus suis, quia tunc excluduntur
nisi hæreditatem adirent, quia acquisitio est facta ipsis,
non tanquam filiis simpliciter, sed vt hæredibus, vt pro-
batur in auth. de non alien. §. emphyteusis verò. & ita
determinat Bar. in l. iusiurandi. §. si liberi. ff. de ope. lib.
7 & Spec. tit. de lo. §. fi. ver. 78. † Sed quid erit, si pater fuit
inuestitus pro se, & filiis suis masculis, & fœminis, an
omnes pariter succedant in emphyteosi? Dic. quòd sic de
iure communi, quo inspecto fœminæ non differunt à
masculis in successione, vt l. maximum vitium. C. de
lib. præter. nisi lex municipalis, vel patriæ consuetudo,
eas à successione repelleret, quia tunc ista copula, &, re-
soluitur in vel, vt denotet potius ordinem, quàm con-
iunctionem, & sic solúm admitterentur deficientibus
masculis, argum. l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de lib. &
posthum. & idem sequitur Bart. in dict. l. vt iusiuran.
§. liberi. ff. de ope. lib. sic dicimus in feudo. in quo talia
verba resoluuntur & intelliguntur ordine successiuo
non coniunctiuo similiter. vt in c. 1. §. 3. in tit. episc. vel
8 abb. & in c. 1. §. filia, in tit. de suc. feu. † Inde quæritur,
pater fuit inuestitus pro se, & filiis suis masculis, & fœ-
minis, deinde ipse pater filiū masculū hæredem vniuer
salē instituit. filiam verò dotauit in certa quātitate, quā
iussit esse tacitam, & contentam. Quæritur, an per hoc
filia sit exclusa à successione suæ partis rei emphyteuti-
cæ? videtur quòd sic per l. fœminæ. C. de sec. nupt. cū si. alle.
à Specu. in tit. de loc. ver. vbi plenè tractat, sed Bar. in d.

A In contrariū. De cōi attestat Clar in §. emphyteusis, q. 8. vers. sed nūquid propter sterilitatē nisi pensio non respondere fructibus.

B In cōtrarium determinat. Et de cōi dicit Ber. supra nu. 175.

C Non est fundata intentio domini. Plot. repe. l. si quando nu. 174. in princ. C. unde vi, vbi & limitat Anton. Gabr. de comm. conclus in tit. de loca. conclus. 4.

D Probare debet Decis. Pede. 51 nu. 8.

E Erit fundata intentio domini. Boer. decis. 42. nu. 11. & intelligit quādo actū est possesso. Cra. cons 137. & precipue nu. 4.

F Vsque ad tertiam generationem Didac. ī in fin. vers. quinta conclusio.

G Et ad extraneos. Seruatis his, quæ ad veram alienationem requiritur Didac. ī versic. quarta conclus.

a Tenens contrarium. D octo. supra citati in addit. incip. & hæredibus.

A §. si liberi. a tenet contrarium, quia ius istud semel filiæ quæsitum ea prouisione paterna, non potest per eũ auferri sine filiæ voluntate, arg. in l. si cum dotem. §. si pater. ff. sol. mat. de quo dic, vt ibi.

ADDITIONES.

* Recusauit, Adde quæ habentur supra hoc, ti. ver. inuestiuit, num. 9. Masuer.
* An liberetur emphyteuta, Adde Ias. in l. Qui rem, columna prima, post. num. 3. C. de sacrosan. eccl. vbi quòd propter sterilitatem vel interitum partis rei non fit remissio pensionis emphyteutæ, rationem vide ibi, cui Adde Bart. in l. quicunque la 1. C. de fund. patrimo. lib. 11. vbi quòd propter sterilitatem non petit remissionẽ. Masuer.
* Possessio, Adde, an ex solutione mercedis seu fictus probetur possessio si non constet de locatione? & vide Ferretum cons. 114. lib. 1. & ad l. ad probationẽ C. loc. dic, quòd probat possessionem in præiudicium conducenti. & non dicitur, probare alio scilicet possidenti. secus alio non probato possidere, ex not. per Abb. in c. conuenisset. col. 4. in prin. de rest. spol. Quando autem probetur possessio per perceptionem pensionis? vide Afflic. decis. 323. Put.
* §. emphyteusis, Adde quæ de hoc. §. emphyt. hic alleg. scribit Villalob. inter commu. opin. lib. 3. ver. correctio. Masuer.
* a Quando emphyteuta propter guerram non potest laborare, vide Bald. in l. vnica § excepto. C. de cadu. tol. Paul. de Castr. in l. filiusfamil. in §. 1. de leg. glo. fina. in c. vobis. 11. q. 3. D. de Ro. in tit. de test. decis. 8. incip lego pro anniuersario, in antiquis. Paul. de Castr. cõsi. 20. & 53. & Franc. de Are. cons. 55. & Pe. de Anch. cons. 414. incip. circa istam perceptionem.
* Emphyt. propter bellum. Adde Ias. in l. possideri. §. in amittenda. nu. 6. ff. de acquir. poss. Catel. ver. conductor, ver. emphyteutæ regulariter, in princ. Clar. §. emphyt. q. 8. ver. sed quid, omnes concludunt, quòd non tenebitur emphyteuta soluere pẽsionem seu canonem emphyteuticum si propter bellum res emphyt. coli nequiit, nec fructus percipi, quam concl. intellige, vt per Catel. d. ver. conductor, Suare. lib. sent. ver. emph. Ias. in l. 1. nu. 93. C. de iur. emphyt. Masuer.

b In contrariũ, vide ĩ in verbo omni anno nu. 2.

c Dic quod sic. Late per Bero. d. c. potuit nu 60. cum seq. extra loca. Clar. d. §. emphiteosis, ver sic. item quæro nunquid emphiteota.

D Dic quod nõ. Alex. cons. 14. nu. 18. vol. 2. Ias. in l. 2. nu. 124. C. de iure emph. Socin. cons. 267. al. 2. vol. 2.

* b Extraneis. Adde an emphyteusis ecclesiæ transeat ad extraneos hæredes. Cyn. in auc. si quas ruinas, C. de sacros. eccl. Bat. in l. quod dicitur, la 2. ff. de verb. oblig. & in auth. perpetua. C. de sacrosan. eccle. Alex. de Imo. in l. quædam. §. 1. ff. de eden. col. 1. vers. prout est in emphyt. Clau. Aquen. in l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de lib. & post. col. pen. ver. aduerte tamen. Ioan. de Imo. in l. ea facto. la grande. ff. sol. matr. & in c. pen. de postul. prælato. Ioan. Andreæ. in cap. in præsen. de probatio. in nouella. vt ibi Fel. col. mihi. 6. in vers. & ex his stipulãs. & Deci. col. 10. vers. retenta igitur conclusione, Paul. de Castr. consil. 238. incip. primo videndum est. colum. 1. vers 3. videndum est in 1. vol. Raph. Cu. cons. 56. incip. monasterium iure locationis in 1, & 2. colum. Pet. de Anch. in cons. 184. inci. plenè & subtiliter. in prin. Ludo. Rom. cons. 70. incip. viso themate. in 2. col. versi. vel secundò aliter, Alex. de Imo. in cons. 189. incip. viso & maturè discusso processu in causa & lite. col. pen. 2. vol. & cons. 83. incip. in causa & lite. in princip. in 7. volum. Cor. in cons. 131. incip. præmittendum est, in 3. col. 2. vol. Cur. Iunio. in cons. 4. incip. super controuersia, in prin. in 1. vol. & cons. 130. inci. habita diligenti. in prin. 2. volum. Gozad. in cons. 76. incip. prima facie. colum. 2. vers. 8. ista. Maria. Soc. Iun. in cons. 71. incip. viso themate suprascripto nu. 3. in 1. vol. & in cons. 74. incip. visis omnibus scripturis nu. 7. & 71. eo. vol. & cons. 12. incip. ponderatis nu. 1. cum seq. in 3. vol. Zilettus.
* Quod sic. Adde quòd hoc tenet Andr. de Isernia. in c. 1. colum 1. ver. quærit glo. an sit idem, in tit. an agn. vel filius defuncti, &c. & ibi Bal. col. 4. vers. quærit hæc gl. multum notabiliter, & Iac. Alua. similiter col. 3. versic. quæro cũ glo. 5. & ibi quoq; Io. Ant. à S. Giorgio. Præpositum Medinlan. col. 3. vers. quæro cum glo. 5. Porc. inst. de loc. in princ. col. 2. vers. sed pone q́ pater tuus, & ibi Ias. in addi. incip. quæritur si pater. Zilettus.
* Quòd sic, Adde Ias. in l. filio pater, nu. 2. & 3. ff. de leg. 1. quo autem remedio vti debeat filius volens retentis bonis emphyt. abstinere ab hæreditate paterna? vide Dilec. de arte test. tit. 11. c. 10. quid in feudo? & dic, vt per Alex. cons. 124. nu. 7. lib. 4. Roh. Marant. in l. is potest. nu. 38 & seq. ff. de acquir. hæred. Spec. tit. de feud. §. 1. num. 59. Masuer.

IDcirco. Hæc est conclusio libelli, quam tenementa.

SVMMARIVM.

1 *CEssans in solutione non excusatur à solutione.*
2 *Dominus an cogatur recipere, volente emphyteuta soluere infra annum.*
3 *Emphyteuta soluens paucis diebus post biennium vel triennium, an audiatur.*
4 *Dominus recipiens post tempus solutionum, an possit postea repellere emphyteutam.*
5 *Emphyteuta cessans à solutione partis ficti an expelli possit.*
6 *Ex duobus hæredibus emphyteutæ, altero soluente, altero non, an vtrunque dominus expellere possit.*
7 *Si pro re censuali non soluatur quod soluendum est, an expellatur.*
9 *Census quibus rebus imponatur.*
10 *Census præstatio quid importet.*
11 *Emphyteuta soluens censum, sed rem deteriorans, an possit expelli.*

1 FIctum dicti temporis præteriti. † Licèt ergo
cessauerit in solutione, tamen non excusatur à
solutione, sicque vtrumque petitur, & ficti so-
lutio, & rei relaxatio, quod an fieri possit, dicetur in
glo. seq. Et quia superius dictum est, quòd si emphy-
teuta priuari licet per triennium, & ecclesiæ per bien-
2 nium, quòd expelli potest. † Quæritur a si emphy-
a teuta volens sibi prouidere, soluere velit pro tempore
futuro vltra annum, an dominus cogendus sit recipere?
B videtur quòd sic, per l. statu liber. ff. de statolibe. b In
contrarium determinat Cyn. in l. 2. in fin. C. de iur. em-
phy. & idem tenet Bart. in l. eum qui, aliàs incipit. Ia-
3 bolenus. ff. de ann. leg. † Quid autem dices, si post
lapsum biennij, vel triennij ipse emphyteuta infra
paucos dies offerat solutionem ficti præteriti temporis,
c an sit audiendus? c dic, quòd sic, per tex. in c. potuit, de
loc. licet in obligationibus, quæ habent diem & pœnam,
regulariter non admittatur purgatio moræ, vt l. Traie-
ctitiæ, §. de illo. ff. de actio. & oblig. & not. in l. Celsus,
de arbi. De qua purgatione moræ, quando admitta-
tur, & quando non, plenè traditur per Dyn. & Barto.
4 in l. si insulam. ff. de verbor. oblig. † Sed quid si lapso
tempore dominus fictum sponte recepit, an nihilomi-
D nus poterit dominus emphyteutam deiicere? D Dic
quòd non, quia taliter recipiendo sibi præiudicat in
* iure deiiciendi, nisi fuerit in contrarium * protesta-
tus, vt not. per glo. & Doct. in d. l. 2. & ad hoc facit l. post
5 diem. ff. de lege commiss. † Postea quæritur, pone q́
emphyteuta solam partem ficti soluit, & in solutione
alterius partis per triennium cessauit, quæritur an pos-
sit expelli? videtur q́ non, ar. d. l. post diem. tu dic con-
tra, argu. l. obsignatione. cũ ibi not. C. de sol. & l. tutor.
§. Lucius. ff. de vsur. Non obst. d. l. post diem. quia loqui-
tur quando solutio particularis recipitur post morã iã
contractam, hic quando præuenit. Ratio est, quia prio-
re casu videtur dominus recipiendo iuri deiicẽdi sibi
iam quæsito renunciare, quæ ratio cessat in secundo
6 casu † Circa hoc quæritur, pone quòd emphyteuta de-

cessit

teſſit duobus hæredibus relictit, quorum vnus ſoluic partem ſuam ficti, alter ceſſauit, an dominus poterit
b vtrunque deijcere? b Dic quod ſic, vt l.hæredes.§.an. ea.ff.famil erciſ.verſi.idē iuris.& not. per Bart.& Dyn. in l.ſtipulationum aliç.§ fi.de verbo oblig & l.fraudati. ff.de pub.quod. not. quia plerunque contingit de facto.
7 † Sed quid dices de re cenſuali, pro qua ſingulis annis ſoluitur aliquid pro cenſu,an propter ceſſationem ſolu
A tionis poterit quis expelli de re cenſuali,Glo.dicit A q non, & Inno.in ca.conſtitutus.de relig. domi.& per hoc
c habes c vnam differentiam inter rem cenſualem & em
8 phyteuticam a Alia etiam eſt differentia, nam in re cen ſuali transfertur in accipientem vtrunque dominium, tam directum, quàm vtile, vt not.in d.c.conſtitutus, q non eſt in re emphyteutica,in qua ſolum tranſit vtile, vt
d dictum eſt.Sed circa cenſum d aliqua videamus.Primò quis poſſit imponere cenſum. Secundò, quibus rebus poſſit imponi cenſus. Tertiò quid importat preſta-
8 tio cenſus?de quibus plenè nota.per Goffred.& † Hoſt.
c in ſumma de cenſi. Dic ergo quantū ad primum, c q Imperator poteſt imponere cenſū, vt C. ſine cenſi. vel reliq l.fi ff. de cenſi.l.1. cum ſeq. Item Papa, vt in cap. accepimus.extra de priuileg Item Epiſcopi,Prelati,patroni,& fundatores eccleſiarū,ut in c.conſtitutus,de re-
9 lig.domi.& in c.præterea. de cenſi.cum ſim. † Circa ſecundùm,quibus rebus imponatur. Reſpondeo, quòd dupliciter poteſt imponi,videlicet perſonis,& rebus,vt in l.ætatē,cum l.ſeq ff.de cenſi.licèt de iure canonico imponitur rebus tantum. vt colligitur in d.c.accipimus,&
10 in c.præterea. † Quò autem ad tertium, dic quòd de iure canonico aliquando eſt perceptio cenſus in ſignum ſubiectionis, vt in c.2. de cen.& facit.l.1.cum ſeq.C.de cenſi.lib.11. Aliquando eſt ſignum perceptæ libertatis, puta quando eccleſia aliqua dat Papæ piper, vel aliud p cenſu, quo caſu videtur exempta à ſubiectione epiſcopi.& immediate ſubiecta ipſi Papæ. Aliquando eſt ſignū aſſumptæ ſolius protectionis,quæ tamen eſt modicæ utilitatis, vt hæc habenter, & no.per gl in c.accepimus.de
11 priuile.& in c ex parte tua eod. tit. † Sed quid ſi emphyteuta ſoluit cenſum,rem tamen emphyteuticam de
* teriorer, an poteris * expelli? videtur quòd non, cum ſit ius ſingulare in eccleſia tantum; ergo in priuato erit contrarium, argum. in l.ius ſingulare.ff.de leg. Iaco.de Belui.determinat idem iuris eſſe in vtroque.arg.l. ædē, in fin.C. lo.cum paritas rationis paritatem iuris expoſcat.l.illud.ff.ad l.Aquiliam.cum ſim.

ADDITIONES.

* Proteſtatus, Adde facere quę ſcribit Iaſ.in l non exigimus col.2.nu.4. & ſeq.ff ſi quis caut. vbi ſi emphyteuta cecidit à iure ſuo per triennalem ceſſationē de ſoluendo: & poſtea dominus recipiat penſionem proteſtando, quòd nō intendit ſibi præiudicare in pœna priuationis, an talis proteſtatio eum releuet? Diſtingue, vt per eum ibi,vbi nu.5. infert ad aliud not.de re feudali reuerſa ad eccle.eo quia non fuit petita inueſtitura infra annum & diem, deinde epiſcopus renouat eidem feudum, ſaluo & reſeruato iure eccleſiæ, quòd per talem reſeruationem non poteſt epiſcopus alij concedere, quam concl. declara,vt latius per eum ibi,cui Adde Clar.§.emphy. q.10. vbi reſoluit princ. articulum, de quo per Pap.hic de quo etiam per Iaſ.in l.ſi poſt moram, col.pen. & fi.ff. de eo quod cert.loc. Maſuer.

* Expelli, Adde Iaſ.in l.qui rem, nu.4.C.de ſac.ſan eccl. vbi quid in emphyt.eccleſiæ? quid in priuato, quid in vaſſallo vel feudatario,vide ibi nu.5.& alijs ſeq.ferè per tot.illam. Maſuer.

* Quæritur. Vide Bal.in l.plures, in fi.de fid.inſt. Bal.& Doc.in l.inter ſtipulantem.ff.de verb.ob. Bald.in l.2.C. de iur.emphy Spec.tit.de loc.in §.6.ver.32. & ibi Bald. in addit.verſi.poteſt ſolui.

De iſta proteſtatione. Vide c.fi. extra de loc. & Bart.in l.fi.de eo,quod cer.loc.ff.& Bal.in c.1.quo tempo.miles & c.in vſi.feud.col.10.&c.et videtur renunciare proteſtationi, qui vnum dicit, & aliud facit, ita dicit Inn. in c. tua de ſpon.& Bal.not.in reper.in ver.renunciare.

b Deijcere D Adde Iul.Ferre.in tract.de gabel.& pub. in
D fi.nu.116.& 117. Ziletius.

* Deijcere. Adde facere, quæ ſcribit Iaſ in l.ſi ſeruus.§. ſi plurium,col.2.nu.7.ff.ſi quis caut.ubi quòd ſi ſiit plures emphyteutæ uel uaſalli, uel plures hæredes unius, & unus hæredum non ſoluat canonem, uel committat feloniam contra perſonam domini:alij non,quòd de rigore tota emphyt.& totum feudum incidit in commiſſum,declara tamen, & limita, ut latius per eum ibi cit, adde Rol. conſi.17. lib.2. Barto. in l. fraudati uectigalis num.3 ff de pub.& uectig.& re uera ea Iaſ opi.nimium rigoroſa eſt,ut delictum unius alijs nocere debeat, q regulariter non admittitur. Maſuer.

A Quod nō. Iaſ. in d l. 1. nu. 49. C. de iure emphyt. Dec. in au thē. qui rem nu. 7.C.de ſacr.ſan. eccleſ.

c Per hoc habes.uide glo.in c.dilectus,de capel.mo. Doc. in ca.querelam,de iureiur.& per to.ti.de cenſi.Bar.in l. 1.ff.de publi.

d No.aliqua de cenſu.Vide in c.prohibemus,in c.ſignificauit,& in c.præterea,de cenſi in c.eam te, de æta.& qua. in cle.1.de ſta.mo.in §.ad hæc, in c.ſeruitium.18.q.2 in cap.nullus epiſcopus 1.q.1.in c.quoniam,de ui.& hon: cler.& in cle. 1.de cenſi.

a Alia eſt differentia remiſſiue Boſſ in tract. de Vectig.nu. 6. Didac. variarū iuris reſolut.lib. tertio.

SVMMARIVM.

1 *An poſſit peti ab emphyteuta ut fictum ſoluat, & à re cadat.*

2 *Domino an liceat propria auctoritate emphiteutam non ſoluentem deijcere.*

c Quod Imperator. Intellige dicens hoc eſt tributo non autem cenſu conuentionali, vel ex contractu, Bero. in d.c.c nu.66. poſt princip.

1 NEc non ad dimittendum. † Solet a dubitari,
a an utrunque poſſet eodem libello ſimul peti,uidelicet q deijciatur à re & q fictū ſoluat ,& gl. in d l. 2.C.de iur. emphyt.tenet,q non: Alij contra, ut refert, ibi Cy. diſtingue uerius ſm Iac. de Are.aut dñs primò deijcit, poſtea penſionē petit,& tunc auditur ut in Auc.de non alien.§.ſciae,& in Auct.de ali.& emphy. §.ſi uerò, & l.colonus.ff.loc.ſicut & aliàs dicitur q petitio pœnæ non præiudicat petitioni rei, ut ff.de arbi.l.ſi rem. Aut primò penſionē exigit,& poſtea deijcere uult, & tunc aut conſequutus eſt penſionem temporis præteriti,aut futuri. Primo caſu, aut conſequutus eſt ſimpli-
* citer ſine aliqua * proteſtatione, & tunc non poterit deijcere, quaſi mora ſit purgata,ut ff.ſi quis cau.l.2.& l. fi.ff.de eo quod cert.loc. Aut exigit cum proteſtatione [Saluo iure &c. & tūc poterit deijcere. arg.l. ſi debitor. ff.quib.mod.pig uel hypo.ſol.Secundo caſu, quando re
2 capit pro futuro,tūc indiſtincte z non poterit deijcere, argument. l. qui in futurum. ff de pact.& de dol. exce.l.
a 2.§.non male,& d.l.poſt.diem,de leg.commiſ. † Circa hoc quæritur, an domino liceat ſua propria auctoritate ſine iudicis licentia emphyteutā non ſoluentē deijcere?& gloſſ.dicit,q ſic in d.l. ſecunda.C.de iur.empyt.licet cōſultius fieret, ſi cum iudicis auctoritate deijceretur,arg.l.creditores.C.de pig. Pet.autem dicit,q non licet,per l.non eſt ſingulis,cum ſim.de reg.iur. licet ſimplex colonus qui nullum ius habet in re,poſſit propria auctoritate per dominum expelli.dic ut per Cyn.& plenius per Specu.titu.de loca uerſicu.48.

D Deijcere luſa. Clar.ſupra q.8. ver. quare quid ſi ēphyteota plures hæredes.

z Non poterit deijcere. Rip. ī. nu. 130. Clar. ī q. 10. ampliat. Rui.cōſ.c 51.nu. 8.vol.1. etiam ſi partem pēſionis receperis & ibi nu. 60.

* Proteſtatione. Adde, q ſi dominus recipiat ab emphyteuta canonem, reſeruando ſibi ius caducitatis, ipſū ius caducitatis ſibi conſeruat, ſecundum Iaſ.in l.ſi poſt moram col.9.circa.fi.ff.de eo quod cert.loc. vbi q proteſtatio conſeruat ius in acceſſorijs.

a Solet.uide Abba.in c. dilectus, de of.ord.doc.in c.peruenit.de cenſi.Spec.tit.de feu.in §.1.

SVMMARIVM.

1 MElioramentorum appellatione qua ueniant.
2 *Emphyteuta an poſſit alienare melioramenta domino irrequiſito.*

SVMMARIVM.

1 *Restitutio in integrum an & quando detur in præscriptione.*

1 PRæscripsisse. † Nedum contra alienationem, sed etiam contra præscriptionem longam vel longissimam succurritur tam maiori quàm minori
A A ex iusta causa. C. si aduer. vsucap. l. 2. & l. quod tempore, C. de resti. mil. cum ibi no. & l. necnon §. extraneo. & l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. ff. ex quib. cau. ma. facit etiam l. 2. §. item ait prætor. in princ. cod.
B tit. B licèt hodie in minoribus aliter dispositum sit, vnde secundum Cy. in l. fin. C. in quib. cau. in integ. restitu. non est necess. sic distingue. Aut præscriptio temporalis cepit contra prædecessorem ipsius minoris, qui prædecessor erat maior, aut contra ipsum minorem.
C Primo casu aut loquimur C de præscriptione conuentionali, & illa currit contra minorem, & cum effectu, vt in l. Aemilius. ff. de mino. Aut quæritur de præscriptione legali, & tunc licèt sint opiniones diuersæ, tamen secundum Iac. de Aret. distingue, aut est præscriptio, cuius tendit ad confirmationem contractus habiti cum
D defuncto, & tunc D currit ipso iure, & cum effectu, vt l. si intra. C. de non nu. pec. cum si. Aut ad confirmationem non tendit, & tunc currit, sed datur restitutio, vt no. in l. 1. C. si aduer. vsucap. & l. 1. & 2. C. si aduer. vend. pi. fallit in præscriptione 30. ann. in qua seruatur quod traditur in l. fi. C. in qui. cau. in integ. rest. non est necess. & in l. sicut. C. de præscr. 30. ann. Secundo casu princi-
E pali, qñ præscriptio cepit in persona minoris, E tunc subdistingue, aut est talis præscriptio quam ius antiquũ volebat currere sine aliqua spe restitutionis in integrũ, & tũc etiam hodie currit cum effectu, aut est talis, quæ currebat, sed dabatur restitutio, & tunc hodie ipso iure
F minori non currit, vt in d. l. fin. Fallit in casibus, F videlicet in l. properandum. §. pen. C. de iudic. propter rigorem iuris conseruandum, vt in Auth. de app. & intra quæ tem. §. 1. Aut est talis præscriptio quæ de iure veteri non currebat, & adhuc hodie non currit, vt l. 2. C. in quib. cau. in integ. rest. non est nece. Et præmissa procedunt secundum Innoc. in præscriptione clausa in cor-
G pore iuris, in cæteris autẽ præscriptionibus extra corpus iuris inductis vel G per legẽ municipalem, H vel
H consuetudinem, non iuuatur minor hodie ipso iure, sed ope restitutionis tantum, vt no. per eum in c. constitutus. in fi. de restit. in integr. vide etiam quod habetur in l. non est incognitum. C. qui non ob. lon. temp. præscrip. maiori autem læso facto pupilli, vel absentis etiã succurritur alia via, & alio remedio, vt in l. vt perfectius C. de an. excep.

1 DVrante 1 absentia dicti Sim. legitimè præscripsisse. Fuit ergo in eius absentia completa præscriptio. Quid ergo si ante ipsam completam per duos annos reuersus est domum, & tacuit, nec ipsam interrũpit præscriptionem, & sic in eius præsentia completa fuit, an volens in integrum restitui, audiendus erit? in qua quæstione variæ reperiuntur opin. vt plenè recitat glo. Cy. & Docto. in d. l. ꝙ tempore. & per Bart. in d. §. sed quod simpliciter. Conclusiuè autem sciendum est, quòd quidã dicunt, ipsum non debere restitui propter eius negligentiam, iura enim negligentibus non succurrunt, vt l. pupillus, in fi. ff. de his quæ in frau. cred. & l. non enim. ff. ex quib. cau. maio. & videtur probari in d. §. sed quòd simpliciter. Alij autem dicunt ꝙ restitutio est concedenda non ad illud totum tempus quod fluxit in eius absentia, sed ad aliud solum quod superest facta compensatione temporis absentiæ & præsentiæ, vt sic tempus cum tempore confundatur, & quod superest restituatur. Exemplum est, pone quòd fuerit absens 4. ann & præsens 2. fiet restitutio temporis duorum ann. quia reliqui inuicem confunduntur. Alij vt Iac. de Aret. quorum opin. sequitur Cy. distinguunt, aut ipse Simon reuersus sciuit rem suam præscribi, & tunc si negligens fuit, in nihilo restituitur. ita intelligatur prima opi. aut ignoranter, & tunc habet locum secunda opi. Bartol. autem in d. §. sed ꝙ simpliciter distinguit, aut loquimur in præscriptione actionum, & tunc procepit prima opi. aut in præscriptione rerum immobilium, & procedit secunda opi. rationes autem & iura gratia breuitatis omitto, ibi vide.

IN quantum sint aliquæ. Vides hic, ꝙ conditionaliter petitur hæc restitutio, nec immeritò, quia si cõtractus & alienatio sunt ipso iure nulla frustra peteretur eos beneficio restitutionis rescindi, vt no. dicit tex. in l. dubium. in fi. C. de tu. & cur. qui satisd. non de. Facit l. nam & si sub conditione. § rumpendo ff. de iniu. rup. & irri. test. Constat autem hoc beneficium restitutionis esse rescissoriũ, vt d. l. necnon. §. fi. & pen. ff. ex quib. cau. ma. & in §. rursus, & ibi plenè de hac materia Iott. de actio. & quod sub tali conditione peti posset hæc restitutio, probatur in c. constitutus, de in integ. resti.

QVo circa. Hic incipit conclusio libelli, quam te no menti.

SVMMARIVM.

1 *Restitutio minoris officio iudicis petitur, & in ea libellus requiritur.*

1 QVatenus ex officio vestro. † Aduerte quòd sicut illa restitutio, quæ tribuitur minoribus, petitur officio iudicis, vt in fi. extra de offi. ind. cum sim. supra alleg. ita hæc restitutio quæ tribuitur minoribus, vt probatur in l. si quis stipulatus sit. ff. ex quibus causa maioris. quod sequitur Cy. in d. l. quod tempore, & in vtraque requiritur libellus, vt in d. capit. fin. & supra dixi.

FVisse & esse nullas. [a] Si iudex reperiat alienationes fuisse nullas, debet super earum nullitate pronunciare, quo casu cessare habebit disputatio super in integrum restitutione danda, vel non. vbi autem reperiat esse aliquas tunc de in integrum restitutione pronuntiabit, vt supra dictum est &c.

ADDITIO.

a Nullas. Adde, ꝙ alienatione nulla fructus restituuntur, ex no. per gl. fi. in l. fi. C. de vend. reb. ciuit. lib. 11. Bar. in l. sed si lege. § scire. ff. de pet. hær. Abb. consi. 43. 3. dub. lib. 2. Alex. consi. 73. in fi. lib. 3. consi. 121. lrq. 4. Dec. in c. cum causa. vl. not. de off. deleg. tex. in l. si prædium. C. de præd. minor. & fac. quæ scribit Imbert. in enchirid. tur. Gall. ver. ecclesiæ rector, col. 2. & 3.

SVMMARIVM.

1 *Læsio modica vel parua non habet restitutionem.*

1 ENormiter læsum. † Iudex [a] debet aduertere
a principaliter ad qualitatem læsionis, an sit magna, vel parua; quia pro nulla uel modica læsione non conceditur restitutio, ut l. si oleum, in fi. ff. de dol. & l. scio. ff. de in integr. rest.

ADDITIO.

a Iudex. Adde Bal. in addi. Spe. in tit. de rest. in integ.

SVMMARIVM.

1 *REstituendum quem esse, non sufficit iudicem simpliciter pronunciare.*
2 *Verba de futuro non disponunt.*
3 *Restitutio quid sit.*

A *Ex iusta cã. Qñ cõcedat Tiraq. in trac. retrac. lig. §. 31. gl. 2 nu. 36.*

B *Licet hodie in minoribus dixi § in verbo vendidit ibi & aduersus præscriptionem.*

C *De pscriptione conuentio. & illa currit cõtra minorem. Late allegat Gomez. tomo 2 cap. 2. de empt. & vendit. nu. 27. vers quero autem quod limit. nisi data ignorantia qua tunc restituit romissime ponit Tiraqu. de retrac. lig. §. 31. glo. 2. in princ.*

D *Currit ipso iure. Concord. allegat Rol. à Valle consi. 10. num. 24. vol. 2. Vasq. in alleg. nu. 64. versi secunda ergo.*

E *Tunc subdistingue. Istã cõclusionẽ disputat Ferrand. Vasq. in trac. de successio creatio. § 20. num. 40. vbi declarat.*

F *Videlicet in l. properandũ. Istã limit. & alias duodecim ponit Vasq. ĩ. nu. 51. cum seq.*

G *Per l. municipalem. Boer. decis. 112. num. 3. vbi attestatur de cõi. Ias. consi. 93. nu 4. vol. 1.*

H *Vel consuetudinẽ Io. Bap. Bo. ĩ. num. 34.*

1 *Absentia. quatuor gña absentiũ seu species. ponit Io. Bap. Bo. ĩ glo. 19. nume. 19. vbi declarat Clar. in pratica Crimi. § fi. q. 34. in princ. scilicet necessaria & pbabilis quando est absens causa Reip.*

3 *Restituto aliquo, & eius aduersarius restituitur.*
4 *Restitutio data minori, an prosit etiam eius fideiussori.*
5 *Minor aduersus eius fideiussorem petit restitutionem.*
6 *Sententia lata super restitutione, an sit diffinitiua vel interlocutoria.*
7 *Restitutio in integrum infra quantum tempus petatur.*
8 *Minor an possit petere restitutionem aduersus tempus petenda restitutionis.*
Annua ad agendum sunt perpetua ad excipiendum.
9 *Excipi potest de restitutione data & non de danda.*
10 *Heres minoris an possit petere restitutionem lapso tempore petenda competenti minori ante aditam hereditatem.*
11 *Successor an possit uti priuilegio defuncti, vel suo.*
12 *Ecclesia vel fiscus succedens priuato, an iure priuati utatur.*
13 *Restitutio an interim peti possit, sequuta absolutione super restitutione.*
14 *Sententia contra minorem an debeat dici nulla, vel ab ea appellari, aut in integrum restitutio peti debet.*

3 EVndemque Simon., actualiter & realiter. † Mul-
tum notanda sunt ista verba, nam non sufficit q
iudex pronunciet simpliciter ipsum restituen-
A dum, quia verba de futuro non A disponunt, vt l. si à
colono. ff. de verb. obl. & no. per Iac. But. in l. cum iudex.
C. de sen. & inter. om. iu. vnde necesse est, quòd de præ-
senti actualiter & realiter restituat dicendo [Ipsum in
int. restituimus, & in suo priori statu & gradu, in quo
fuerat, ante dictas alienationes, & præscriptiones, omni
2 no reponimus, & reducimus &c. † Est enim restitutio
* * prioris status in integrum repositio, vt l. quòd si mi-
3 nor. §. restitutio. ff. de min. † Sed hoc supposito, quòd
minor vel maior sit restituendus, nunquid eius aduer-
sarius erit etiam in statu pristino reducendus, seu re-
ponendus? & vtique dicendum est, quod sic, vt in l. 1.
4 & 2. C. si aduer. transa. & no. in d. §. restitutio. † Inde
quæritur, an data minori restitutio prosit etiam fideius-
sori eius v. g. si fuit minor restitutus aduersus venditio-
nem, pro qua rata tenenda fideiussorem præstiterat, &
gl. videtur tenere q hæc exceptio præstitæ restitutionis
B B transeat ad fideiussorem. arg. in l. exceptio. in fi ff. de
excep. Pet. tenet contrarium, dic plenius, vt no. in l. fi.
5 C. de fideiuss. min. & in l. minor. 25. ff. de min. † Quid
ergo si talis exceptio non porrigatur ad fideiussorem
secundum aliquos, an agente fideiussore contra ipsum
minorem poterit ipse minor aduersus eum etiam pete-
C re restitutionem in integrum? C Dic quòd sic, vt ha-
betur in l. 5. C. de fideiuss. min. & ibi per Cy. & d. l. mi-
6 nor. † Vltra quæritur, an sententia lata super restitu-
tione in integrum sit diffinitiua vel interlocutoria; su-
per quo distingue, aut super ea fuit principaliter obla-
tus libellus, vt hic, & tunc est diffinitiua; aut super alio
fuit principaliter oblatus libellus, sed incidenter fuit
de restitutione quæsitum. v. g. si minor fuit conuen-
tus ab alio actione reali & personali. & per modum exci
piendi ipse minor asserit se læsum; & per hoc petit se
D restitui in integrum D & tunc est interlocutoria, vt ha
betur in l. necnó. §. extraneo. ff. ex quibus. cau. ma. ad
quod facit regula l. quod iussit. ff. de re iud. & quod ibi
not. & l. nam & postea. §. si minor. ff. de iureiurando.
7 † Quæritur amplius, infra quantum tempus peti debe-
at in integrum restitutio? Dic q olim peti debebat in-
fra annum vtile, vt in d. l. infra vtile. cum sim. hodie verò
E sufficit illam petere E infra quadriennium continuum
post perfectam minoris ætatem, vel absentis reuersio-
nem numerandam, infra quod tempus debet lis termi-
nari, vt habetur in l. superuacuam. C. de temp. in integ.
restit. & sic tempus illud non currit minoribus, nec
maioribus durante absentia, vel ætate minore, vt d. l. su
8 peruacuum, & no. in d. §. rursus. † Sed pone quòd tem
pus huius quadriennii sit elapsum, an per viam excipien
di poterit minor vel maior se defendere petendo se re-
stitui? videtur quòd sic, quoniam regulariter traditur,
quòd ea quæ sunt annua ad agendum, perpetua sunt ad
F excipiendum, vt l. puré in fi. de do. exce. F In contra-
rium determinat Cy. & alij Doct. in d. l. superuacuam.
ratio est, quia fuit in ipsius potestate per viam agendi
petere se restitui, ideoq; sibi imputet si non egit. ar. l. Pa
pinianus. §. si filius. ff. de inoff. test. & l. quæsitum. §. in
dolo. ff. de pœn cum sim. quæ ratio cessat in d. l. pure. fa-
9 cit ét ad prædicta regula, quæ traditur, † quòd de re-
stitutione data pôt excipi, non de danda, vt habetur in
l. nam & postea §. si minor. ff. de iureiur & d. § extraneo
10 † Sed pone quòd minor decessit infra tempus peten-
dæ restitutionis, & fluxit tempus ante aditam hæredita
tem eius, an poterit heres petere restitutionem? distin-
gue breuiter hoc modo, aut heres fuit negligens, &
G tunc denegatur sibi restitutio, G aut non fuit negli-
gens, & tunc conceditur, vt determinat Cy. in l. 5. C. de
11 temp. in integ. rest. † Quid autem dices, si maior suc-
cedit minori, vel minor maiori, vel priuilegiatus non
* priuilegiato, an ipse successor * poterit vti proprio
priuilegio, vel ipsius defuncti? Dic plene, vt per Dy. in
c. is qui in ius. de reg. iur. lib. 6. & in l. hæredem. ff. de
reg. iur & per gl. & Iac. But. in l. ea quæ. C. de rest. in in-
12 teg † Et eodem modo quæri consueuit, si ecclesia suc
cedat alicui priuato, an vtatur iure priuati, vel sui: &
H idem in fisco succedente priuato super ecclesia, H uide
quod no in c. 1. in fi. cum sim. ibi no. extra de iu. pat. In
fisco uide quæ no. in l. 2. C. de priui. fisc. & l. 2. C. ad leg.
Iul. de vi publ. & l. non. intelligitur. §. cum ex cã sim. ff.
13 de iure fis. † Quid autem diceres, si iudex absolnat
istum Iac. conuentum super restitutione, an iterum po-
terit petere iste Si. se restitui? videtur q sic per l. 1. cum
I seq. C. si aduers. rem iud. I In Contrarium est veritas
per tex. in l. 1. & 2. C. si sæpius in integ. rest. sue. pe.
poterit tamen ab hac tali sententia appellare, & sicuti
iure cõmuni, vt in d. l. 2. & in c. fin. de in integ. rest Nec
ob. contraria, quia loquuntur quando sententia fuit la-
ta super alio quam restitutione, vt l. si ex causa iudicati.
in prin ff. de min. & si fortasse læsus sit circa lapsum in-
stantiæ causæ principalis vel appellationis, sibi succurri
tur beneficio restitutionis, vt l. si sine §. fi. & l. minor
omissam ff. de min. & tamen, vt latius videas, potes sic di
stinguere secundum Bart. in l. contra pupillum. ff de re
iud. & per Cy. in l. cum & vos minores. C. si aduer. rem
14 iud. † Cum quæritur, an sententia lata contra mino-
rem debeat dici nulla, vel ab ea appellari, aut in integ.
restit. peti, sic distingue, aut sententia fuit lata contra im
puberem, aut contra puberem. Primo casu, aut senten-
tia est lata contra pupillum, uel minorem 25. ann. nul-
lum habentem tutorem vel curatorem, & tunc senten-
K tia K est ipso iure nulla tanquam iudicium sit inchoatũ
& finitum cum persona minus legitima, vt d. l. cum vos
minores, & l. contra pupillum. & l. acta. in fi. ff de re iud.
aut est lata contra pupillum vel minorem habentem tu
torem, vel curatorem, & tunc aut tutor, vel curator in-
teruenit à principio litis, & in processu causæ, & tunc
ualet sententia ipso iure, sed ope restitutionis potest re-
scindi si læsio intercesserit, vt in d. l. cum & vos minores.
2. respon. C. si aduer. rem iud. cũ si. Aut tutor vel cura-
tor non interuenit à principio, nec in causæ processu
L L & tunc sententia est ipso iure nulla, vt in d. l. cum
vos. in prin. & in d. l. contra pupillum. & l acta. in fi. Aut
interuenit à principio, sed in causæ processu non inter-
fuit, & tunc valet sententia ipso iure, sed ope restitutio-
nis rescindi potest. vt d. l. præses. C. quo. & quando iu.
Aut e contra non interfuit a principio litis, sed solùm
in causæ processu, & tunc sententia est ipso iure nulla,
ideo non est opus, quòd ope restitutionis rescinda tur.
vt l. momentaneæ. C. qui legi. perso.

ADDITIONES.

* Est enim restitutio. Adde, quòd restitutio nil aliud est, quàm in pristinum statum repositio. l. quod si minor §. restitutio, vbi Bar. ff. de minor. Ias. in l. interdũ nu. 4. ff. de cond, indeb. qua in materia restitutionis dic, q

A Nõ dissentit. Supra in d. trac. in tit. de nullit. ex defect. proces. nu. 91. Maranta. in tit. de sententia, num. 15. nu. 121. & 126.

B Transeat ad fideiussorẽ. Aruius Pine. in l. 2. in 2 par. nu. 43. C. de rescinden. vendit.

C Dic quòd sic. Petr. Duca supra in 4. limit. Ias. in l. si cum procurator, nu. 3. de re iudic.

D Et tunc est interlocutoria, Ias. in d. l. quòd iussit, in 9 limit. & Rip. nume. 41. de re iudic.

E Infra quadriennium, ampliatio & limi pones Petr Duca reg. 29 in 2 part Anton. Gabri de commu conclusio. in tit. de minor. 16 clus. 4.

F In contrariũ. Rebuf. supra ar tic. 2. gla. 6.

G Aut nõ fuit. Corn. cons. 271. in litera Z. & cons. 314. vol. 4. in fi. Gez. consil. 61. num. 12.

H Vide quod no. Afflic. decis. 210 cum seq. Dec. & Cagno. in l. in omnibus causis, de reg. iur.

I In contrariũ. Rebuf. supra artic. 2. glo. vlt. nu me. 8.

K Est ipso iure. Vanti. de nullit. in tit. de nullit. sent ex inhabi. seu defectu man da. nu. 28.

L Et tunc sententia. Dec consil. 411. nu. 5.

pet in integ. reſtitutionem impeditur executio, ſecundum communem, per eundem in l. qui ſe obtulit. §. condemnatum, num.27.de re iud. Afflic.deciſ.356. vbi ponit limit. ad reg. Abb. & alios in c. ſciſcitata, de in integ. reſt. & an admittatur cumulatio nullitatis & reſtitutionis in integ. dic, vt per Miſing. Cent. 2. obſer. 36. vbi quid in rei vendicatione, & tandem poſt plura dicit, communem opi. eſſe, vtrunque ſimul peti poſſe, videlicet contractum reſcindi, & poſſeſſionem rei reſtitui, non obſtantibus dictis per Guid. Pap.quæſt. 143.& an reſtitutio in integ. ſuper principali extendatur ad acceſſoria, vide Iaſ. in l. ſtichus. §. Lucius Titius. ff. de cond. indeb. Maſuer.

• Succeſſor. Adde, an appellatione ſucceſſoris comprehendatur vniuerſalis, vel ſingularis tantum. & vide Iaſ. in l.quædam.§.nihil.col.1.ff.de edendo. vbi infert ad plura not. Quid de ſucceſſore ſingulari, & dic, quod iura volentia regulariter ſucceſſorem ſingularem non teneri ſtare colono, locum non habent in colono partiario, teſte Rom.conſil.309.col. 1. quid in ſucceſſore neceſſario, & dic, quòd tenetur ſtare colono, vt not. Doct. in appoſtil.ad Bar.in l. in vẽditione.§. ſi quis fructus.ff.de bon.aut.ind.poſſ. pro quo vide quæ habentur infra for. lib. ad præſtationẽ. verſi. ſoluere neglexit, nu. 5. & ſeq. Maſuer.

A *Tu dic.Guid. Pap. deciſ. 143. quæ incip.intentari citat: & ſequitur Miſing. centur. 2. obſeruant.25.circa fi.*

a Iudex. Adde Bal.in add.Spe.tit.de reſt. in integ.

b Tempus. Adde Iaſ.in § rurſus, Inſti.de actio.colu. 12. verſi. nam ſecundum eum, Maria. Sori. iun. in conſil. 54.incip.in cauſa filiorum Petri.in 1.vol. num. 3. 4.12. conſi.145.incip.viſo puncto & aliis ſcripturis, nu.10.21 & 22. eo. vol.conſi.115. incip. præſens conſultatio, nu. 8.& 41.cum ſeq.in 1.vol.& in conſi.65.incip viſo themate prępoſito.nu. 8.cum ſequ.in 3.vol. Zilettus.

B *In cõtrarium. Late iſtam opi. cõprobat Deciſ. Pedemont.num. 519.licet multa in contrariũ alleget num. 5.& Bergn.Canaalo. in trac.de tutor. õtenrat in prĩc. nu.38.& nu.22.*

SVMMARIVM.

1 *Contractum & præſcriptionem reſcindi, & poſſeſſionem rei reſtitui, ſimul conſecutiuè & conditionaliter poteſt peti.*

2 *Petitio hæreditatis & querela inofficioſi teſtamenti, ſimul & conſecutiuè intentari poteſt.*

1 AD dimittendum & relaxandum. † Solet in dubium reuocari, an ſimul vtrunque poſſit peti. videlicet contractum & præſcriptionem reſcindi, & poſſeſſionem rei reſtitui. & dixerunt quidam quod non, ſed res ipſa duobus iudiciis debet expediri, vt primò impetretur reſciſſio cõtractus, & reſtauratio actionis; qua obtentà poſtea intentetur actio reſtitura.

A A Tu autem verius dic, ſecundum communem opi. Doct. vtrunque ſimul conſecutiue, & conditionaliter forma, de qua hic, poſſe proponi, vt plene not. in §. rurſus, Inſt.de act. & in d.§.extraneo.& per Inno. in c. cum

2 ex literis.in gl.pen de in integ. reſt. † ſicut in ſimili dicitur de petitione hæreditatis, quæ ſimul & conſecutiuè proponi poteſt cum querela inofficioſi teſtamenti, vt no. in l.de inofficio.ff.de inoffi. teſta.

C *Fallit in certis delictis. Dec. conſ.121.n.17.et Marſil. in l. de minor.de queſtio, Pet.duo.reg.159 in prima parte Clar. in pratica Crim.§ fi. q.60.*

D *Quãdoq; res quid de lucratione operarũ Pau. de Caſtr. conſil. 364.nu. 21. vol. primo.*

SVMMARIVM.

1 *Fructus an ſint reſtituendi, data in integrum reſtitutione.*

2 *Habens titulum excuſatur à reſtitutione fructuum.*

3 *Minor quibus caſibus non reſtituatur.*

1 SImul cum fructibus. † Quæritur an data in integrum reſtitutione ſint fructus rei, ſicut ipſa res, reſtituendi? & videtur quòd ſic per d. l. quòd ſi minor.§.reſtitutio.& l.necnon. in §. fi. ff. ex quib. cau.

2 ma. † B In contrarium facit, quod habens titulum excu-

B ſandus eſt à reſtitutione fructuum, vt l. 1. C. ſi quis ignorem min. ſine decre.emi. & in l.bonæfidei.ff.de acq.re. do.& plenè not. per gl. & Bar.in l.ſed ſi lege.§.ſcire. ff. de peti.hære.& l.ſi fur.§. 1.ff.de vſuc. & per Dyn. in c. poſſeſſor.de reg.iur.lib.6.de quo vide quæ notaui ſupra in 1. lib. in gl. ſuper ver. fructibus. Vltimò ſciendum eſt, quòd regula ſuperius tradita, qua dictum eſt, mi-

3 noribus læſis eſſe ſuccurrendum, † c fallit in certis

C delictis, de quibus plenè nota.in l.auxilium. §. in deli-

4 ctis. ff. de mi.& C. ſi aduer.delict. l. 1.& 2. † Item fallit, cum læſio eſt modica. vt d.l.ſcio.& certis aliis caſibus, de quib. in d.l. 1.& d.§.in delictis. plenè no. vbi videas.

ET prædicta petit. Iſta clauſula cum ſequentibus extendatur, vt notatum eſt in primo libello &c.

Forma libelli, quò agitur ad ficti præſtationem, & rei relaxationem.

CORAM vobis D. P, Vicario domini poteſtatis Papiæ dicit, narrat, ſignificat, & proponit vir generoſus, ac miles ſtrenuus D. Manfred. de Bercaria de Plebe filius q. D. Caſtelli agendo, & agere volendo, contra & aduerſus Iac. Gerlam, & aliam quamcunque perſonam pro eo & eius nomine in iudicio legitimè comparentem, dicens idem dominus Manfre. quòd iam decem annis decurſis, vel circa inueſtiuit ſupraſcriptum Iacobum pro ſe, & ſuis hæredibus & quib. dederit, de domo vna poſita in Papia, cui coheret &c.ad dandum & ſoluendum pro ficto, & nomine ficti omni anno in feſto S. Michaelis flor. 5. boni auri, & capones duos, prout plenius & latius in inſtrumento ipſius inueſtituræ contineri reperietur, ad quod relatio habeatur. Quam domum ipſe Iac. à tempore dictæ inueſtituræ citra tenuit & poſſedit, & dictũ fictum ſoluit ſpatio duorum ann. primorum, & poſtea eundem fictum ſoluere neglexit & recuſauit ſpacio 5. anno. & plurium. Et vlterius ipſam domum propria auctoritate ſine licẽtia, ac ſcientia dicti domini Manfr. alienauit. quibus ex cauſis ipſa domus fuit & eſt aperta & deuoluta ipſi do. Manfr. & vtile dominium ipſius domus conſolidatum cum directo. & quoniam ipſe Iac. ſæpe & ſæpius ſuper ſolutione dicti ficti requiſitus & ſuper relaxatione dictæ domus interpellatus, tam ipſũ fictum ſoluere quàm ipſam domum relaxare indebitè recuſauit, & recuſat. Idcirco cum prædicta vera ſint, petit & requirit ipſe d. Manfr. à vobis d. Vicario antedicto, quatenus per veſtram ſententiam diffinitiuam condemnetis, & condemnatum iuris remediis compellatis ſupraſcriptum Iac. ad ſoluendum ipſi d. Manfr. fictum dicti temporis præteriti 5. annorum, quo ſoluere ceſſauit, & quod aſcendit in ſumma flor. 20. vel circa, necnon ad dimittendum & relaxandum dictam domum ipſi d. Manfr. ſibi apertam & deuolutam, vt prædicitur, cum omni ſuo melioramento, tam propter ceſſationẽ dicti ficti, quàm propter alienationem antedictam, ac etiam eundem Iac. condemnetis in cæteris ſuis damnis, intereſſe, & expenſis præteritis & futuris. Quæ omnia idem d. Manfr. petit per vos fieri, & executioni mandari &c. deducendo in præſenti iudicio &c. ſaluo iure addendi &c. non propterea ſe aſtringens &c.

CОram vobis. Ad huius libelli, & eius materiæ ple-

D niorem intellectum, eſt præſciendum, quod D quandoque res datur ad ſimplicem locationem, quod eſt, cùm conceditur ad maius tempus decennij, & de hac loquitur totus ti.ff.& C.& Inſtit.loca. Quandoque conceditur res aliqua ad emphyteuſim, quod eſt quando conceditur vltra tempus decennij vel in perpetuum, & de hac propriè loquitur C.de iure emphy. per totum, ff.ſi ager. vect.per tot. & Inſtit. loca. §. adeo.& pleniſſimè per Spe.in tit.de.loc. Quandoque res datur in feudum

dum, & de hac concessione loquitur libec vsus feudo-
rum. Conceduntur & aliis variis modis res hæ, prout
in multis iuris articulis describitur. Differt autem
simplex locatio ab alius concessionibus de quibus su-
pra, quia simplex locatio non mutat dominium, nec
possessionem, vt l. non solet. ff. loc. Feudum verò, & em-
phyteusis sic, quia per illam transfertur dominium
vtile, vt l. 1. & 2. C. de iure emphy. & 10. collat. tit. de
inuest. de re. alie. fac. cum similibus.

SVMMARIVM.

1 *Locatio quando fit ad maius tempus triennio, transit in contractum emphyteusis.*
2 *Inuestitura facta de octo annis in octo annos, ascendens ad plures annos an transeat in emphyteusim.*
3 *Clericus non potest inuestire de octo annis in octo annos, & similiter sine superioris auctoritate.*
4 *Locatione facta in minori tempore decennij, conductor an possit repetere expensas.*
5 *Pacta omnia in locationibus, & emphyteuticis contractibus sunt seruanda.*
6 *Conductor de domo ante finitum tempus locationis expelli non potest,*
Nisi pensionem non soluerit, vel propter necessarium domini habitationem, & propter rei refectionem, vel culpam conductoris abutentis.
7 *Conductori non licet discedere à conductione ante finitum tempus.*
8 *Finito tempore locationis si conductor perseuerat in re conducta, an possit expelli per locatorem.*
9 *Soluto pretio locationis à principio facta in decennium, an cōductor pelli possit in casu, in quo alias expelleretur.*
10 *Emptor domus potest conductorem expellere.*
11 *Re conducta perempta, an ad eius æstimationem conductor teneatur.*
12 *Locator non tenetur conductori casu fortuito.*
13 *Re perempta, liberatur emphyteuta.*
14 *Fructus fundi conducti si defraudentur, an à præstatione mercedes conductor excusetur.*
15 *Sterilitas & vbertas quid sit.*
16 *Obligatus ad dandos certos fructus ex fundo singulo quoque anno, fructibus illis non nascentibus qualiter sit obligatus.*
17 *Relatiuum, quod, adiectum verbo futuri temporis, facit conditionem.*
18 *Conducens fundum ad tempus modicum, an teneatur facere fundo necessaria.*

* INuestiuit *A in perpetuū. Aduerte qđ per hoc quòd
A dicit, in perpetuum, apparet contractum illum esse
* emphyteuticum. * Idem si dixisset, vsque ad 12. vel 20
1 & amplius annos. † Nam secun. Doct. quando fit loca-
B tio ad maius tempus decennio, B tunc transit in con-
tractum emphyteusis, vt solet notari in cle. 1. de reb.
eccl. non alie. & per glo. & Doc. in l. codicillis. §. institu-
to, de leg. 2. & bene facit 10. coll. in ti. qualiter olim fe.
2 po. alie. c. 1. § donare. † Sed quid de quæstione illa oc-
currente? Aliquis inuestiuit aliquem vsque ad octo an-
nos, deinde eis finitis vsque ad alios octo, & sic dein-
ceps de octennio in octennium vsque in perpetuum, vel
* vsque ad 50. ann. erit contractus emphyteuticus, * vt
transeat vtile dominium in eum? Dy. in d. §. instituto,
tenuit quòd non, sed erit simplex locatio, arg. l. plu-
ribus. ff. de verb. oblig. pro qua opi. facit arg. in l. sanci-
C mus. l. pe. & fin. C. de do. C In contrarium tenet Old.
de Ponte, in d. §. instituto, dicens quòd talis inuestitu-
ra continet alienationem, & dominij vtilis translatio-
D nem, sic quòd D cadit in prohibitioné, si aliquis sit rē
ipsam prohibitus alienare à testatore, vel à lege,
arg. in auth. de non alie. aut perm. §. illud, collat. 2. quia
non refert an directò, vel per obliquum fiat contra ip-
sam prohibitionem, vt l. orat. ff. de spon. & l. cum lex. ff.
3 de fideiuss. & l. non dubium. C. de ll. † Ex quib. patet
* quòd clericus, * qui non potest sine superioris aucto-
ritate in perpetuum inuestire, vt d. cle. 1. si faciat inue-
2 stituram sub forma prædicta, quòd 2 nō valet sine su-
perioris licentia & auctoritate. Et pro hac sententia fa-
cit c. 1. §. donare, in ti. qualiter olim feu. po. alie. verun-
tamen subiungit idem Old. quòd posset in persona se
obligare ad locandum post primum terminum finitum
in aliud tempus, quia tunc non alienaret, sed se obli-
4 garet. † Quid autem si locauit simpliciter vsque ad tem
pus modicum biennij, vel triennij, aut annorum no-
uem, & sic minori tempore decennij, an conductor ex-
pensas quas in domo fecerit, poterit repetere? dic q̄
sic, si fuerint expensæ vtiles vel necessariæ, vt in l. do-
minus horreorum. §. 1. & l. colonus, in pri. ff. loc. cum
5 sim. nisi contrarium actum esset, quia † in locationibus
& emphyteuticis contractib. pacta omnia sunt seruan-
da. l. 2. in princ. C. de iure emph. & l. legem, & l. circa,
6 C. loc. † Sed an A conductor potest expelli de domo
a ante finitum tempus locationis, vel conductionis? dic
quòd non regulariter, vt in d. l. æde. & l. si de fundo. C.
loc. & l. si vno. §. planè si forte dominus. & l. si in lege. §.
7 colonus. ff. loc. & conducti. cum sim. † Similiter &
econtra conductori non licet discedere a conductione
ante finitum tempus, vt in d. l. si in l. §. si domus. & l.
dominus horreorum. §. fin. ff. loc. Prima autem regula
fallit in quatuor casibus, in quib. licite potest per lo-
b catorem conductor expelli. Primus b est, si mercedé
vel pensionem non soluerit, etiam si pactum de non
expellendo intercesserit, vt d. l. quæro. §. inter locato-
rem, & l. cum domini. ff. loc. Secundus casus est, si emer-
serit de nouo necessitas locatori habitandi in ipsa do-
mo, vt d. l. æde, aliter verò si illa necessitas fuisset tem-
pore locationis, tunc nō audiretur locator, arg. l. quod
quis. ff. de reg. iur. & l. si quis domum. §. 1. in fin. ff. loc.
c Tertius casus c est, quando locator habet propter su-
peruenientem casum & necessitatem domum reficere,
d vt d. l. æde. Quartus casus est, d quando conductor
malè versatur in ipsa domo ipsam deteriorando. d. l.
æde. in fine, & in auth. de alie. & emph. §. si verò quis. &
probatur in c. propter sterilitatem. de loc. in fi. ad quod
facit quod habetur in c. 2. §. quicunque. de pac. ten. &
8 eius violat. † Sed pone q̄ finitum est tempus locatio-
nis, tamen conductor perseuerat in re conducta, an po-
terit locator ipsum expellere? distingue, aut est præ-
dium vrbanum, vel rusticum, primo casu potest expel-
li, secundo non potest, vt not. in l. item quæritur. §. fin.
ff. locati, & quæ sit ratio inter prædiū vrbanum & rusti-
cum, vide ibi, quæ talis est. nam in prædio rustico præ-
sumitur tacita conductio vsque ad annum propter pa-
tientiam ipsius locatoris, & quia fructus nisi per an-
num capiuntur, quæ ratio cessat in vrbano in quo sin-
9 gulis dieb. fructus habitationis recipitur. † Quid si
aliquis domum conduxit vsque ad decennium, & sol-
uit pensionem totius temporis in principio locationis,
an poterit expelli in casib. prædictis specialibus à dicta
regula exceptis? dic quód non, imputet enim sibi lo-
cator qui pensionem totius temporis recipiendo se à
iure deiiciendi exclusit, arg. d. l. æde. & d. §. inter loca-
torem. Sed si locator domum vendiderit, poterit tunc
10 † emptor conductorem expellere, vt in l. emptorem.
C. loca. dic nisi in certis casib. quos vide inf. in glo. su-
11 per vnc. soluere. † Sed quid dices, si ipsa domus fuit
casu igne combusta & consumpta, vt plerunque acci-
dit, vel equus locatus casu perditus est. an conductor
teneatur ad æstimationem, breuiter in hoc sic distingue
secun. Doct. Aut conductor in se suscepit periculum
casus fortuiti, & tunc tenetur ad æstimationem, vt l. si
quis fundum, in prin. aliàs est. §. in l. si quis domum. ff.
loc. Aut nullum in se susceperit periculum, & tunc aut
culpa eius, vel mora præcessit casum, & tunc tenetur
de casu, vt in l. si quis fundum. §. si. in fi. & l. videamus.
§. 1. in fin. & d. l. si merces. §. qui colonum, & in l. qui
insulam. §. qui nulla. ff. loc. Culpa autem dicitur præce-
dere trib. modis. Primò, si non fecit quod diligens ho-
mo

A In perpetuū: An sit differentia inter emphyteutam, & fictabilem perpetuū, Ias. in l. ex hoc ius, nu. 42. de iust. & iur. & in d. l. 2. num. 34. C. de iur. emphyt. an locatio facta vltra legitimū tempus in totum vitietur, vel intra legitimū tēpus sustineatur Afflic. decis. 103 Arius Pinel. in l. 1. in 3. par. nu. 65. circa fi. C. de bon. mater.

B Tunc transit. Ari. Pinel. in l. 1 in 3. part. nu. 66. C. de bon. mater.

C In contrariū. Alex. conf. 165. per totum vol. 2. Goz. cons. 9. nu. 89 illud cōs. Alex. late comprobat Didac. variarum iuris resolut. lib. 2. c. 16. Alci. respon. 756 Ari. Pinel d. l. 1. in 3. part. nu. 63. declarat, vt per Alci. respōs. 146. adde tamē q̄ valebit locatio cū pacto, q̄ non trāsferatur vtile dominium in locatione ꝑpetua nō obstante prohibitione alienationis, quia solum insurgitur obligatio personalis, Alex. in addit. ad Bart. d. §. instituto.

D Cadit in prohibitionem. Paris. cons. 87. nu. 8 vol. 3. vide in cōtrarium Capol. in l. alienatum, nu. 2. de verb. signif. verum allegat comprobande istam opinio. Aurel. Corbu. in tract. de emphyt. ampliat. 35.

2 Nō valet. Alex cōs. 161. vol. 1. vers. 2.

mo fecisset. Secundò, si fecit contra pactum & conuen-
tionem. Tertio, si fuit in mora, vt hæc probantur in
text.& gl. in d. l. videsmus, in prin. & §. pen. cum seq.
Quartus modus est, si ille casus contingit facto, & cul-
pa suorum seruorum, seu domesticorum, vt in d. l. qui
insulam. §. si. cum si. Aut nulla culpa præcessit, & tunc
non tenetur de caso, vt in d. l. si quis fundum. §. fin. in
prin & l. ex conducto. §. cum quidam. ff. loc. cum simil.
12 † Sic econtra, non tenetur locator conductori ex casu
fortuito in re locata superueniente ad aliquod interes-
se, vt l. 1. & l. in iudicio. C. loc. & l. dominus horreorum.
ff. loc. In re autem, vel equo gratis commodato, dic eo-
dem modo distinguendum, vt sup. hoc autem aduer-
tendo, q. ibi distinguitur & consideratur cuius gratia
sit commodatum, an gratia vtriusque; scilicet dantis &
accipientis, an recipientis tantum, vt plenè traditur in
l. rebus. in prin. & §. fin. & l. si vt certo. §. interdum, &
§ nunc videndum. ff. comm. & Inst. qui. mo. re contra.
obl. §. is cui. & quæ dicta sunt supra procednnt in sim-
13 plici locatione, † nam in re emphyteutica, in qua em-
phyteuta, habet vtile dominium, casu fortuito re ipsa
A perempta A in totũ liberatur emphyteuta à ficti præ-
statione, & non aliter, vt in l. 1. in fine. C. de iur. emph.
An autem emphyteuta teneatur domino ad mercedẽ?
14 credo distinguen. vt sup. † Sed circa [c] præmissa quæri-
C tur, quid in fundo rustico locato, an excusetur condu-
ctor à præstatione mercedis, si fructus eius fundi casu
aliquo defraudentur, & in hoc sic conclusiue distingue.
Aliquando cõductor, seu colonus allegat fundi perem-
ptionem, vel casualitatem, vt quia vi fluminis, vel ter-
remotu consumptus est antequam ex eo fructus essent
collecti, & tunc excusabitur, & fit sibi in totum remis-
sio mercedis. seu pensionis, vt in l. ex conducto, ver. sed
si agere. ff. loc. Aliquando allegat fructuum exiguitatẽ,
* seu paucitatem, & tunc B nulla fit remissio * mercedis,
B quia in casu conuerso, vbi accideret C fructuum abun-
C dantia non augeretur pensio, nec merces, vt probatur
in l. si vno. § cum quidam. ff. loc. Aliquando allegat fru-
D ctuum sterilitatẽ, D & sic regulariter fit remissio mer-
cedis illius anni, vt l. licet. C. loc. & ibi plenè not. per
Cy. & Doct. facit quod habetur in l. ex conducto. § si vis
tempestatis. ff. loc. hoc tamen fallit in trib. casib. Pri-
* mus est quando vbertas * sequentium annorum est
tanta, quæ habet supplere sterilitatem, vt probatur in
d. l. licet. & l. si vno, in prin. ff. loc. Secundus est, si omisit
negligenter fundum pro tempore futuro colere, non
curando de recompensatione, secun. Cyn. qui sic limi-
tat d. §. quidam, in l. ex conducto, & not. per eum in l. ad
E cõparandas. C. man. in fi. Tertius casus est, quando E in
se suscepit casum sterilitatis, arg. d. l. licet. à contrario
sensu. & in d. l. si quis fundum, in prin ff. loc. Aliquando
allegat fructuum vitiositatem, puta acerbitatem, & tunc
nulla fit remissio mercedis, vt in d. l. ex conducto. §. 1.
versi. si qua tamen vitia, quæ dist. non procedit in re em
15 phyteutica, vt inf. no. † Solet tamen ex præmissis du-
bitari, quæ dicatur sterilitas, & quæ vbertas, super quo
sunt variæ opi. vt refert Cy. in d. l. licet, tamen conclu-
siuè tenetur in hoc standum esse vulgi opi. quando de
sterilitate dubium versatur. Si verò super vbertate di-
sputatur, tunc secundum aliquos idem est dicendum.
Alij verò, vt Io. dicunt quòd fienda erit tunc contri-
butio vtriusque anni præcedentis cum sequen. Et si re-
periatur vterque annus sine sterilitate, tunc sequens
annus reputabitur cum vbertate. Credo quòd prior
sententia sit æquior, & securior, dic vt ibi per Cyn. &
16 gl. † Vlterius quæritur pro pleniori doctrina præmis-
sorum. Pone aliquis promisit dare bocale vnum vini,
siue saccos 10. frumenti ex tali vinea, vel ex fundo,
contingit quòd nullus fructus nascitur in dicta vinea,
vel fundo pro illo anno, quæritur an sit liberatus, vel
supplere teneatur in sequenti anno, vel ex alio fundo
dare? Circa quod sic distingue secundum Doct. vt re-
fert Cy. in l. si quis argentum. C. de don. aut fundus po-
nitur ad solam designationem, seu demonstrationem,

A In totum liberatur. Ias. in l. 1. nu. 18 C. de iur. emphi. Anch. q. 34 in prin. Clar. in §. emphiteusis, q. 8. uersic. nunquid propter sterilitatem.

B Nulla fit remissio mercedis, Secundum Ruini. cons. 68. nu. 10. vol. 2. vide late ad ista Andr. Gail. practi. obseruat. lib. 2. obseruat. 23.

C Fructuum abundantia, aliter distinguit Gomesi. d. tomo 2. c. 3. in tit. de loca. & condu. nu. 19.

D Et tunc regulariter fit remissio mercedis. Intellige si re diuina vel humana contingat aliquis casus fortuitus in re locata, vt late per Gomesi. supra nume. 18. intellige vnquam sunt percepti alias quiuis casus interuenerit post non fit remissio, vt Gomez supra num. 18.

E In se suscepit casus sterilitatis. Quod comprobat late Gomes. supra nu. 19. versic. item quero an conductor vbi declarat debere intelligi de sterilitate solita non insolita, qua non comprehenditur in renunciatione nisi specialiter fiat mentio.

& tunc non liberatur, sed supplere debet ex alio fun-
do, vel alio modo, vt in l. quidam testã, de leg. 1. & de
ali. & cib. leg. l. Lucius. Aliquando ponitur fundus ad
taxationem & limitationem, & tunc subdistingue, aut
erat in promissione vnica præstatio tantum, aut plures
per diuersa tempora, vt 10. annua. Primo casu consi-
dera, aut fundus fuit taxatus, & limitatus solutioni fiẽ-
dæ purè & simpliciter sine conditione, puta quia dixit,
Promitto dare 10. ex fructibus huius fundi, & tunc
supplebitur in anno seq. licet ad præsens non possit ad
solutionem compelli, vt l. Firmo. in prin. ff. quando di.
le. ce. Aut fuit fundus limitatus, & taxatus per modum
conditionis, & sic solutio erat fienda conditionaliter.
v. g. quia dictum est: Quòd promisit soluere 10. saccos
frumenti, ex eo quod nascetur in tali fundo, & tunc,
17 quia † relatiuum quod, adiectum est verbo futuri
temporis facit conditionem. vt l. nuper. ff. de leg. 3. & l.
Stichum qui meus erit. ff. de le. 1. Si aliquid non na-
scatur, tanquam defecti conditione liberatur. nec te-
netur aliunde supplere, vt probatur ff. de contrah. emp.
l. si debiliori, in §. verisimile. & ff. de vi. tri. & ole. leg. l.
cum certum. Alio autem casu principali, quando in
promissione sunt plures præstationes fiendæ, puta 10.
annua, vel menstrua, & similia, & tunc si nihil in vno
nascitur, supplendum est in alio, vt l. legatum §. vini. ff.
de an. leg. & d. l. cum certus. ff. de vi. & oleo leg. Et præ-
dicta etiam locum habent in quantitatibus, quæ deben-
tur uedum in vlt. voluntate, vel alia simili promissione,
sed etiam cum debentur ex contractu locationis, vel
emphyteusis, nisi aliter actum & conuentum extiterit,
vt d. l. si vno. in prin. ff. loc. & not. in d. l. licet. C. loc. se-
18 cun. Doct. † Vlterius quæritur, pone q. aliquis condu-
xit fundum ad tempus modicum, an teneatur suis sum-
ptib. facere fossata, & aggeres ad vberiorem fructuum,
& agri vtilitatem? dic vt no. & distinguitur per Bart. in
l. impensa. ff. de impen. in re. do. fac. Aut super hoc est
lex, vel consuetudo in regione, & illa seruanda est, arg.
in l. excepto. C. loc. & l. domini prædiorum. C. de agr.
& cen. li. 11. Aut de consuetudine, vel statuto non ap-
paret, & tunc aut talis impensa respicit perpetuam agri
vtilitatem, vel tempus longius, quam sit tempus suæ
conductionis, & tunc non tenetur ad ipsam expensam
sed pertinet ad locatorem, arg. in d. l. impensæ. & l. 3. §.
nos generaliter. ff de impens. hæc impensa solum respi-
cit vnius anni vtilitatem, & tunc ad eam tenetur ipse
colonus. d. §. generaliter. & in l. 1. §. de eo. ff. de aqua
plu. arc. &c.

ADDITIONES.

* Contractum esse emphyteuticum. Adde ex quibus, & quomodo cognoscatur contractus esse emphyteuticus, vel locatio ad longum tempus: & Dic, vt per Bec. consi. 35. à num. 9. vsque in fin. consi lib. 1. vbi plura notab. in materia. & ibi quomodo ac qualiter contractus vnus ab alio dignoscatur. Ad dicta autem Pap. hic, vide Ias. in l. manumissiones num. 6. nu. 7. ff. de iust & iur. Bec. consi. 92. nu. 13. & 14. eo. lib. vbi pulchre. Masuer.
* Contractus emphyteuticus. Adde quòd emphyteutã conductori ad longum tempus æquiparat Bec. consi. 35. num. 14. & seq. lib. 1. vbi hoc procedere dicit, vbi eadem est ratio. & plura de conductore ad longum tempus vide ibi d. consi. vbi materiam plenè, vtiliter & ad practic. examinat, & ibi num. 17. quid de conductore ad lõgum tempus alienan. rem irrequisito domino, an cadat à iure suo? & post plura concludit quòd sic, secun. Communem ibi relatam, quàm confirmat num. 19. & ad q. Pap. hic num. 2. vide quæ scribit idem Bec. consil. 92. eo. li. post Ias. in l. manumissiones. num. 7. & seq. ff. de inst. & iur. vbi declarat q. contra prælatos eccle. qui res immobiles eccl. non possunt alienare nisi seruata solemnitate c. sine excep. 12. q. 2. cap. nulli. de reb. eccl. non alien. Bec. cons. 92. lib. 1. Masuer.
* Inuestiuit. Adde, quid per hoc verbum inuestiuit, not. Rom.

Rom. conſilio. 500. nomero vigeſimoſexto.

n Clericus. Adde, an poſſit clericus fideiubere pro laico, & vide Iaſ. in l. 2. num. 10. ff. ſi quis in ius voc. non ier. vbi inter alia quòd non poteſt renunciare priuilegio fori, auth ſtatuimus. C. de epiſ. & cler. de quo habetur per Nat. conſ. 324. illud autem quod dicitor clericum non poſſe expreſsè renuntiare foro. cap. ſi diligenti, de for. comp. dic non procedere ſi tacitè contrahendo & delinquendo ageret, teſte Iaſ. in l. cum quid. 2. lect. num. 13. ſi cert. pet. & num. 19. vbi quòd ſi clericus vult expreſsè prorogare iuriſdictionem epiſcopi non ſui, requiritur licentia ſui diœceſsoi. c. ſignificaſti, de for. comp. ſecus in tacita prorogatione, quæ inducitur contrahendo vel delinquendo. Maſuer.

• Expenſas. Adde, quæ expenſæ per conductorem repeti poſſiot, & dic, vt per Rui. conſi. 157. li. 1.

• In locationibus. Adde in materia locationis, & quando contractus locationis poſſit reſcindi, & ex quibus ac quomodo reſoluatur, & an, quando contrauentio reſpicit cauſam finalem, vel partem tantum cõtractus, vel totam ſubſtantiam? & quid præſtare teneatur locator, & an, ac quando poſſit conductor recedere à contractu, & agere ad intereſſe etiam lucri ceſſan. & quid quando inter locatorem ac conductorem non ſeruantur pacta & promiſſa? & quomodo in eo contractu ſumatur cauſa finalis: & plura alia in materia, vide pulchre per Bec. conſi. 45. lib. 1. vbi eſt locus proprius, & plura ponit vtilia in pract. Quid de locationibus quæ ſiunt à prælatis eccl. de nouennio in nouennium: an dicantur alienationes? & Dic, vt per Iaſ. in l. manumiſſiones. nu. 7. 8. nu. 9. ff. de iuſt. & iur. vbi etiam de locationibus ad liuellum de re eccl. De location. autem quæ ſiunt in fraudem conſt. Pauli 2. quæ inſeria eſt inter extrauag. communea, tit. de reb. eccl. non alien. vide quæ ſcribit idem Bec. conſi. 91. num. 6. & ſeq. eod. lib. vbi in caſu ſuo facta fuit locatio non in nouennium, ſed de triennio in triennium diuerſis perſonis. Quid de locatione ad longum tempus? & Dic, ꝙ ea dicitur vſque ad decennium, teſte Dec. conſi. 504. & quomodo differat emphyteuſis à locatione perpetua? vide Iaſ. in l. ex hoc iure numero 41. ff. de iuſt. & iur. vbi differentias not. enumerat. Maſuer.

• Perſeuerat. Adde, fac. quæ ſcribit Iaſ. in l. item quia. ff. de pact.

Et dic, quòd locatione finita, ſi alius velit conducere: an primus ſecundo præferri debeat? & diſtingue, an inquilinus, ſiue conductor, vel colonus finita locatione ſeu conductione, præferri debeat ſecundo: ſi in tantundem dare velit, & Dic, Dominum poſſe, cui vult, locare. per l. nec cui. C. loc. Quæ concl. fallit in caſibus not. per Miſiog. Centu. 4. obſeru. 24. Maſuer.

• Igne. Adde Iaſ. in l. ſi quis ex argentariis. §. prætor ait. col. ſi. ff. de eden. vbi plura de incendio, & qualiter formandi ſint articuli, quando quis vult probare damnum ex eo, quia domus deſtructa non potuit locari. & vidè Bar. in l. in hanc. ff. de dam. infec. Ad dicta autem Pap. hic, de eo qui ſuſcepit in ſe periculum caſus: vide quæ ſcribit Caſt. in l. 1. C. commod. vbi plura not. & ibi quid in iudiciis? Quid in contrac. & in l. ſi creditor. C. de pig. act. Maſuer.

• Sterilitas. Adde Rui. conſi. 87. li. 1. Grat. conſi. 161. lib. 2. Abb. in c. propter ſterilitatem. ext. de loc. Cor. conſ. 128. libr. 1.

a Sed an. Vide Barto. in l. ſi ſeruus. ff. quod cum eo. & Spe. in tit. de actore, verſi. item excipitur.

• Sed an. Adde, conductorem finita locatione teneri denuntiare domino, aliàs tenetur ad penſionem, ſecundum Iaſ. in l. ſi quis nec cauſam. §. res pign. nu. 5. ff. ſi cer. pet. locatione autem finita, ſi conductor primus tantũ offerat quantum nouus, præfertur in locatione, teſte Bar. in l. congruit. C. de loc. præd. lib. 11. Caſt. conſi. 22. lib. 2. Quid de expulſione, an & quando locum habeat, & dic, ꝙ propter neceſſariam rei refectionem conductorẽ expellere licet, l. æde. C. loc. Ro. ſing. 135. Sed an ea refecta poſſit conductor petere ſe reponi in re locata, vide Cre. ſing. 71. pro quo fac. quæ ſcribit Bart. in l. quæro §. inter locatorem. ff loc. vbi loquitur de expellendo colonum. Ange. d. l. æde. C. loc. vbi ꝙ ſtãte pacto de non expellendo, non poteſt expelli pro vſu & neceſſitate locatoris, Cor. conſi. 103. li. 2. litera l, & m. ſed in contrarium, quòd pactum de non expellendo, non impediat diſpoſitionem d. l. æde, ſcribit Nat. conſil. 416. Fel. cõſi. 41. Doc. in appo. ad Dec. con. 667. in c. paſto. de app. Did. reſol. li. 1. c. 15. num. 4. vbi improbat Ang. in d. l. ædem, videtur tamen quod expelli poſſit non obſtante pacto, quando militat diſpõ d. l. æde, per tex. in d. l. quæro. §. inter locatorem. ff. loc. quando autem conductor ob non ſolutionem mercedis propria auctoritate expelli poſſit? vide Alex. conſi. 106. col. 4. lib. 3. & quæ ponit Spec. tit. de actore, car. 8. Rui. conſi 47. nu. 9. lib. 2.

Quibus. Adde, ꝙ ſicut locator, quando non habet vbi habitet, poteſt etiam intra tempus locationis expellere conductorem ſuæ domus, l. æde. vbi Bar. & Sal. C. loc. ita etiam per contrarium dici debet, quòd quando conductor non poteſt in domo habitare, & maximè ſine ſua culpa, debet ſibi fieri remiſſio mercedis et intra tempus locationis, tum quia contrariorum eadem eſt diſciplina: doct. in rub de acq. poſſ. tum etiam ne locator & conductor ad imparia iudicentur, Rol. conſil. 69. num. 26. 27. lib. 4. & quando conductor prohibetur vti frui re locata facto tertij, cui locator reſiſtere poteſt, & non reſiſtit, poteſt recedere à contractu, & tenetur ad omnia intereſſe conductori, etiam lucri ceſſantis, Rol. d. conſi. no. 28. Maſuer.

b Primus caſus. Vide Doct. in l. ædem. Bal. in auth. qui rẽ. C. de ſac. ſan. eccl. Bal. in add. ſpe. in tit. de actore. verſ. item quod vult. Bartol. in l. colonus. ff. loc. & vide Doct. in c. fi. ext. ne prælat. vices ſuas, & ad ſecundum caſum vide Pan. in c. propter ſterilitatem, de loc.

c Tertius caſus. Adde gl. & Bar. in l. ſi duo. in §. & inquilinus. ff. vti poſſ. in l. habitatores. ff loc. & in d. l. æde.

Et Dic, ꝙ conductor refecta re conducta poteſt agere contra dominum, vt permittat illa vti vſque in finẽ locationis, teſte Crem. ſing. 71. Rom. ſing. 235. Maſ.

d Quartus caſus. Adde Doct. in d. l. æde. & Bald. in l. 1. C. de ſum. Trinit. Ang. in auth. quomodo oportet epiſcopos, & Bar. Cęp. de ſeruit. vrb. præd. tit. de vſu.

• Malè verſatur. Adde quæ requirantur, ad hoc vt cõductor per malum vſum poſſit expelli? & vide Alex. conſ. 118. col. 5. circa med. li 5. qui inter alia dicit, requiri quod malus vſus concernat perpetuam ſubſtantię rei deteriorationem, non fructuum. quòd ſit in notab. quantitate, & ꝙ interceſſerit dolus lata culpa vel leuis ſecus ſi non concernat niſi fructus locationis. & vbi eſſet in caſu in quo poſſet expelli. requiri prius diſcuſſionem, & ſententiam, Alex. d. conſ. 118. vbi etiam an conductor, emphyteuta. vel fructuarius poſſit incidere arbores, & quas? Diſtingue, vt per eum ibi, cui Adde Beci. conſ. 37. diſtinguentem à nu. 5. vſq; in fi. conſ. lib. 1. vbi de emphyteuta, feodatario, & aliis ius vtile in re hab. an poſſint arbores etiam grandes vel fructiferas incidere, item eas quæ excitæ non renaſcuntur, vel ſerò germinant, conclude, vt per eum ibi, & per Nat. conſ. 477. col. 5. poſt Bar. in l. in fraudem. §. conductor. verſ. conduct. de iur. fiſci. Maſ.

e Sed circa. Vide Doct. in l. ſoluto ff. loc. & in l. ſi vno. eo tit. Bart. & Bal. in l. ſi merces. eo tit. Barto. & Bal. in l. 1. C. de iur. emph.

• Remiſsio Adde remiſsionem fieri ob ſterilitatẽ, vel modicam fructuum perceptionem, qñ. ſoluitur penſio, vt puta, ab emphyteota in recompenſationem fructuũ & ſic fit ea remiſsio, ſeu vt vocatur, reſtaurum ratione damni paſſi, ſecun. Communem opin. per Burſ. conſ. 2. cuius tamen contrarium verius eſſe dicit, d. conſ. nu. 55. vbi declarat, reſpondendo fundamentis contrariis, & vrgen. pro priori opi. nu. 1. de quo, cum eſſet qõ coram excell. huius patriæ ſenatu pro ipſa negatiua ſola pronuntiatum audio. Quid de emente, vel conduc. rem

aquis

aquis & inundationibus, alijsque fortuitis casib. subiectam: an possit remissionem petere, & Dic, quod non, quia sibi imputan. est, secundum veriorem sniam, per Burs. d. cons. 11. nu. 27. 30. Qua in materia remissionis, vide quæ scribit Bec. cons. 61. nu. 10. & alijs seq lib. 1. vbi in casu insolitæ & inauditæ siccitatis concludit remissionem esse facien. conductori, non obstan renontiationib. iuramento, & alijs clausulis ibi descriptis, & maximè quia suscipiens periculum casus fortuiti: non intelligitur suscepisse periculum casus fortuiti insoliti, & omnino insperati, secun. Comunem, ibi post num. 12 Nat. cons. 21 181. 256. num. 5. ex Bar. in l. sed & si quis §. quæsitum. ff si quis caut. cuius doct. communiter receptam asseront. & plura de remissione, quando & quo caso ac quomodo fieri debeat. item quis dicatur casus insolitus, & alia notab. in materia, vide ibi per Bec. d. consil. 97. lib. 1. Rol. cons. 86. post prin. lib. 3. Masuer.

• Vbertas. Adde Rom. cons. 432. nom. 2 & 3. Masuer.

• Negligenter. Adde quæ de negligentia & culpa scribit Bec. cons. 37. à num. 11. vsque ad 25. lib. 1. vbi plura, vtiliter & ad vsum forensem scribit. Masuer.

• Sed circa Adde, si conductio facta sit tempore belli an tunc remissio fieri debeat, vide Bal. in l. si ea; col. fin. C. loc. Ias. in l. 1 col. 7. de iur. emph. Alex. consi. 112. lib. 5. in auth de ma. pei. § publicorum, Rip. in l. 2. in prin. nu. 55. ff sol. mat. & tract. de peste, 5 par. 4. priuil. num 21. num. 29. Alex. cons 6. lib. 2. fac. tex in l. qui bona. §. de illo. ff. de damn infect. & ad not. per doct. ac Pap. hic vide Ias. in l. qui rem: post nu. 12 C. de sac. san eccl. & declara. vs per Villa. inter Com. opin. libro 9. versic. in quilino, Masuer.

A Est vt transeat ad hæredes Ias in l. 2 num. 294. C. de iuris emphit. Castell. Cotta in memorabili incip. emphiteosis simpliciter recepta.

B Obseruanda est consuetudo. Ias. in d. l. 2. nu. 380. C. de iuris emph.

C Dic quòd sic. contrarium concludit Ias. d. l. 2 nu. 63. vbi limitat. Clar. supra q. 12. circa fin. vers. sed pone, Guid de Susa in tract. de iur. emphit. nu. 19. ideo si soluerit priori domino per annis futuris, & postea superuenit nouus dominus nō potest declarare caducitatem, Hier. Gigant. in tracta. de pensio. q. 88. in fin.

D Tu dic quòd. Ias. d. l. 2. n. 180 vers. tenet ergo glo. Petr. Duen. regu. 158. in prima par.

E Si non fuit limitata, late Gomez. in 2. tomo, c. 3. in tit. de locatio. & conductio. nu. 4.

1 PER se & suos hæredes. † Et si de hæredib. non esset facta mentio, tamen natura contractus locationis emphyteusis A est vt transeat ad hæredes, vt l. viā veritatis. C. locat. ergo, &c.

ADDITIONES.

• Hæredes. Adde, quod licet hodie in omnib. instrumentis communiter fiat mentio hæredum, secun Barto. in l. stipulatio ista. §. si quis ita, circa fi. ff. de ver. obl. tamen talis clausula notariorum est superflua. l. cum qui ita. §. 1. eod. titul. teste Ias. in l. si sic stipulatus, nom. 14. cod. tit. vbi latius declarat num. seq. & vide Dec. in l. hæredem. ff de reg iur. cons. 171. num. 3. Et fac. quæ idem Ias. scribit in l. sole pactum. 2. resp. num. 8. ff. de pact. l. si pactum. ff de prob. Cagn. in l. lecta. nu. 77. ff. si cer. pet. Bec. cons. 88. num. 42. lib. 1. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Solutio quo tempore fiat, si tempus solutionis non est designatum.*

2 *Volente emphyteuta soluere totum fictum anno ante terminum, an dominus recipere teneatur.*

3 *Si ante tempus idem emphyteuta velit soluere partem, quid iuris.*

1 OMNI anno in festo San. Michaelis. † Quid dices, si nulla dies, fuerit solutionis designata quo tempore fienda est solutio? Cy. in l. 2. de. C. loc. & ibi gl. refert opin. dicunt quidam, quòd in fine anni. alij, quòd in principio, alij autem, quod in medio. Con-2 clusiue vero ibidem gloss. dicit, quod in hoc B obseruanda est consuetudo patriæ: & si de ea non apparet, tunc fieri debet in fine anni; argumen. in l. qui hoc anno ff. de verbor. oblig. quia in talibus obligationibus, quod minimum est sequimur, vt l. semper in stipulationib. ff. de reg. iur. quam opi. sequitur Gof. in summa extra du loc. Alij vt Pet. distinguunt, concludendo tamen quod alio non apparente fieri debet in fine anni, vide per Do- • cto. in dicta l. 2de. † Quid si 2 emphyteuta velit sol-2 uere totum fictum anni ante terminum statutum, an do-C minus teneatur recipere? C dic, quòd sic. vt l. quòd in diem. ff. de sol. & l. cum qui Kal. §. quoties. ff. de verb. 3 obl & d. l. quòd quis. ff. de act. & obl. † Sed quid si ante • terminum velis soluere • partem tm ipsius ficti, an dñs teneatur recipere? vr quòd sic, quia eadem est ratio totius ad partem, vt l. quæ de tota. ff. de rei vend. Et pro hac parte facit tex. sing. in l. pen. C. de loc. fun. pa. lib. 11. D Tu D dic, quod non cogitur, vt l. tutor. §. Luc. ff. de vsur. & no. in l. quidam æstimauerūt ff. si cer. pet. Non ob. d. l. pe. quia ibi est speciale in emphyteuta fiscali: ergo in priuato erit oppositum de iure cō. l. ius singulare. ff. de le. nec etiam posset emphyteuta inuito domino soluere fictum 10. annor. vel plurium pro tempore futuro, vt determinat Cyn in l. 2. q. vlt. C. de iur. emph. & Spec. in tit. de loc ver. 32 &c.

ADDITIONES.

• Soluere. Adde Ias. in l. si seruus. §. si plurium. co. 5. ff si quis. caut.

Quid si emphiteuta velit soluere pensionem pro pluribus annis futuris, an teneatur dominus recipere? Dic, quòd non, quia sua interest, vt pro quolibet anno per se soluatur vt appareat de continua recognitione rei, aliàs post longiss. tempus posset negare se soluisse, & non si teneris mihi ad annuam præstationem, & stetisti per 30. annos quòd nihil soluisti, quæritur an præscripseris pro præteritis & futuris præstationib.? & Dic, vt per Cast. in l. plures. nu. 5. nu. 6. C. de fid. instr. vbi etiam qñ quis tenetur ad annuam præstationem ex contractu, licet una sit obligatio pro oib. annis non præscripserit nisi pro una quæ debuit fieri iam sunt anni 30. non pro seq. præteritis, à quib. non sunt tot anni elapsi, & multo minus pro futuris, qui licet unica sit obligatio pro oib. annis; tamen non possum petere nisi pro præteritis, pro futuris verò possum petere, & non valen. agere non currit præscriptio. l. 1. in fi. de ann. excep. & sic pro futuris non est inchoata præscriptio, sed pro præteritis sic, sed non est completa nisi pro illa prima quæ fieri etiam debuit iam sunt 10. anni, de quo per Bar. in l. de pupillo. §. si plurium. ff de ope. no. nun. quam concl. latius declarat Cast. d. l. plures. col. 2. post med. Mas.

a Quid si. Vide Bal. in l. cum qui. ff. de ann. le. & Spec. tit. de loc. §. 2.

SVMMARIVM.

1 *Quid sit agendum in casu mercedis fundi locati non limitato.*

2 *Mercede constituta in vino vel grano non est locatio.*

3 *Locatio facta pro uno denario, an valeat.*

• FLorenos A quinque, & capones duos. Patet ergo, quod merces, seu ficti præstatio fuit limitata à con-1 trahentib. † • si E non fuit limitata, vel inter lo-E catorem & conductorem sit discordia super eius limitatione nunquid rector ciuitatis, uel loci, poterit se interponere? Doc. dicunt, quod sic, ut refert Cy. in l. ne cui C. loc. ratio est, quia sicut se interponit in alijs uictualib. pertinentib. ad uictum hois, vt l. 1. §. cura carnis. ff. de off. pref. urb ita & in isto casu, cum appellatione uictus habitatio contineatur, ut ff. de uer. sig. l. uictus. 2 † Vlterius quæritur, hic fuit constituta merces in pecunia, quid autem si in alia specie, puta in uino, uel in grano, an erit locatio? dicit Iac. But. in l. si hi qui. C. loc. quòd nō; quia contractus locationis requirit præstationem in pecunia tm, ut l. 1. §. siquis seruum. ff. depos. & not. per glo. in d. l. si hi qui sed erit contractus innominatus, facio, ut des, quo casu erit agendum actione præscriptis uerbis, ut l. naturalis. ff. de præscriptis uer. uel erit contractus emphyteuticus si ultra tempus modicum facta fuerit locatio, ut not. per Cy. in d. l. e, & per gl. in d. §. adeo. Inst. loc. & per Doc. in l. 1. C. de iur. emph. adq; secun. Iac. But. notarij errant in talib. locationib.

quando

quando dicunt, Talis locauit talem fundum pro decem corbib. frumenti. veruntamen falsi nominis impositio
a non impositio vitiat cotractum, quia verba A impropriautur, vt res potius valeat, quam pereat ar. l. insulam & ibi no. ff. de præsc. ver. & l. si vno, in prin. ff. loc. & in l. pe. in fi. ff. de contr. emp. & sic isto casu erit agendum actione præscr. verbis, non autem actione ex locato. vnde tene menti tu procurator in formatione libelli, & medio concludendi, quia hanc q. semel vidi de facto, & partem succumbere ratione libelli malè concepti, & ob hoc fuit prouisum per uiam statuti quòd quilibet libel-
3 lus, qui contineat rē, & causam, sufficiat. † Quid si simplex locatio facta sit vno denario? dic, quòd non valet, quia præsumitur potius vsus habitationis quædam donatio, vt est tex. in l. si quis conduxit. ff. loc. nisi fieret ex causa necessaria, vt l. si vsufr. ff. de iu. do. venditio aūt magnæ rei tam vili prætiū facta, licet donationem contineat, tamen valet nisi facta esset inter uir. & uxo. ut traditur in l. si si quis don. ff. de contrah. emp.

ADDITIONES.

* Florenos. Adde quid de eo qui tenetur soluere capones an possit soluere mortuos? & dic, quòd non, secundum Barr. in l. 1. §. planè. ff. si quadr. pau. fe. dic. Ias. in l. q. te, nu. 36 ff. si. cer. pet. ubi infert ad statutum, quòd de qualibet bestia uendita soluatur gabella, quòd non intelligatur de mortua, & uide quę scribit Vin. inter Co. opin. li. 3. uersi. debitor. Mas.

* Si non fuit limitata. Adde, quid de eo qui bonafide inhabitauit domum meam: an teneatur ad pensionem? & distingue vt per Ias. in l. in summa. §. in frumento. ff. de cond. inde. & ibi quid in vxore habitante domum post mortem mariti? Quid si quis habet domum meam ad pensionem ad certum tempus, & finito ipe vult recedere? & dic, quòd non potest recedere, sed debet notificare domino, quia donec notificet tenetur soluere pensionem, quòd si verum est, notab. verbum secun. Ias. in l. si ex legati causa, post. nu. 14. ver. 6. signanter limita, de ver. ub. vide Bar. in d. l. in summa §. & sic, eo. ti. de cond. inde. Mas.

* Verba impropriautur. Adde tex. in l. pater Seuer. §. conditionum verba. ff. de cond. & dem. in l. sed & si possessori. §. item si iurauero. ff. de iurei. in l. quot. ff. de reb. dub. in c. constitutus, ext. de relig. dom. & in c. sententiam. de sen. ex. lib. 6. Zil.

TEnuit & possedit. Hoc meritò dicitur, quia si non possedit, tunc esset distinguendum, an desierit tenere. & possidere culpa domini, vel casu fortuito, & tunc non tenetur de præstatione ficti, vel mercedis, vt l. 1. C. loc.
A cum sim. ibi not. A aut culpa propria ipsius conductionis, & tunc tenetur, & imputatur sibi. l. si in lege. §. si dumus. & l. dominus horreorum. §. fi. ff. loc.

SVMMARIVM.

1 *Negligentia solutionis præsumitur nisi probetur solutio.*

2 *Quanto tempore cessari debet ad hoc, vt conductor à re locata expellatur.*

3 *Negligens soluere tempore debito, an priuetur ipso iure suo iure.*

4 *Neligentia emphyteutæ, vel coloni an præscribatur spatio 30. ann. vel similiter contra negligentiam domini non petentis.*

5 *Alienata re locata, emptor an teneatur legem locationis adimplere.*

6 *Successor locatoris, an ad idem teneatur.*

1 SOluere neglexit. † Quæ negligentia in solutione præsumitur, nisi de solutione probetur. vt l. fi. C.
2 de sol. no. in l. 2. C. de iur. emp. ratio est, B quia solutio est facti, & facta non præsumuntur, ergo &c.

a Quæritur a hic quanto tempore debet à solutione cessare,
2 vt possit expelli à conductione, Respondeo, distingue, aut loquimur in simplici, colono, & tunc sufficit cessasse per bienium vt l. cum domini. ff. loc. aut loqui-
* mur in * emphyteuta, & tunc aut est emphyteuta ecclesiæ, & tunc sufficit cessare biennio, vt in auth. qui rem conductam. C. de sacro sancta ecclesia. & in capit. potuit. & in c. pen. & c. fi. de loc. & cond. Aut est emphy-
C teuta priuatæ personæ, & tunc requiritur C cessare triennio, vt l. 2. C. de iu. emph. & no. per gl. in l. quæro.
3 §. inter locatorem. ff. de loc. † Sed an b negligens solue-
b re de debito tempore priuetur iure suo ipso iure, vel sit
D priuandus per sententiam? D Spe. latè disputat in d. tit.
4 de loc. vers. 47. † Quid c. si fuerit negligens colonus,
c vel emphyteuta in solutione annua spatio 30. vel 40. an. & dns eo tempore fuit negligens in ipsius ficti petitione, an colonus erit tutus præscriptione? videtur quòd sic, quia omne ius, tam publicum, quam priuatum, regulariter tollitur spatio dicti tēporis vt l. sicut. & l. competit. C. de prescr. 30. ann. In contrarium facit l. malè agitur. C. eod. tit. Dic latius vt not. per glo. & Cyn. in l. cum notissimi. § fin. ff. eod. tit. & in l. plures apocis. C. de fid. instr. & Spe. in tit. de loc. ver. 41. & 64. Sed quid erit, si colonus, cum deberet fictum vel censum annuum ad
d monetam d Mediolanensem ad rationem imperialiū 12. pro singulo solido, & soluit ad monetam Papien. ad rationem 6. pro singulo solido spatio 30. vel 40. annorum continuorum, an erit tutus præscriptione, quòd possit ulterius compelli ad solutionem monetæ Mediolanensis? dic breuiter quòd sic, per tex. & gl. in c. olim
5 causam. & c. cum canō. de cens. † Sed pone, quòd durante simplici locatione dominus locator fundum locatum alienauit, quæritur an emptor teneatur obseruare ipsam locationem vsque ad tempus suum; an verò possit conductorem expellere? dic, quòd regulariter em-
* ptor * potest conductorem expellere, vt l. emptorem. C. loc. & ibi plenè per Cy. & Doct. Fallit si pactum in uen-
E ditione intercessit de E nō expellēdo, vt in l. si merces.
F §. qui fundū. ff. loc. Item F fallit in fisco alienante rem per eum locatam, vt l. fi. ff. de iur. fis. Item fallit in illo
* conductore, vt cōiter fieri solet, qui habet * bona locatoris obligata pro conductione seruanda, quia potest tunc fundum tenere vsq; ad plenā satisfactionem sui interesse, vt determinat Bar. in l. 1. §. quod ait. ff. de superfi. Item fallit in locatore, qui pensionem totius tēporis
6 recepit, vt sup. dictum est † Quid autem dices in alijs successorib. locatorum, vt puta administratorib. ecclesiarum, vel tutorib. & simil. qui quotidie locant, & deficiunt postea, quib. alij prælati succedunt, an successor
e e tenebitur obseruare locationem factam à successore suo? Breuiter Cy. in d. l. emptorem, sic distinguit. Aliquando maritus locauit fundum vxoris dotalem, & finitur matrimonium per mortem viri, & si maritus locauit
G bona fide nulla fraude interueniente, & tunc G tenetur vxor, & eius hæredes stare tali locationi, vt l. si filio. §. fi. ff. solu. matr. & ibi plenè per Bar. & no. etiam per gl. in d. l. diuor ff. eo. tit. & probatur in l. 3. in fi. ff. de do. præl. Aliquādo tutor, vel curator locauit fundum minoris, &
H eodē modo H tenetur stare minor locationi, vt habetur in l. si tutelæ. ff. de adm. tu. Aliquando prelatus, seu rector, uel canonicus ecclesiæ locauit, cui alius postea suc
I cessit, I & idem per oia censendum, quod superius dictum est de tutore, ar. eorumdem iurium, secun. Cy. sed tu in canonico, & prælato, aliter distingue secundū Inn. in c. si. ea. t. ne præl. vices suas. Aut loquimur in generali prælato locante, puta epo vel abbate. Aut in simplici canonico, vel parochialis ecclesiæ rectore, vel sibi inferiore. Primo casu subdistingue, aut ipse prælatus locauit noie ecclesiæ, aut noie suo. Primo casu, aut locatio ce-
K dit in utilitatem ecclesiæ, uel paruū damnum, K & tunc successor tenetur eam seruare, arg. ext. de sol. c. 1. & 1. q. 2. in c. hor ius. porrectum, & cap. quicunque cum sim. Aut cedit in graue damnum ecclesiæ, & tunc non tenetur eam obseruare, vt ext. de his quæ fi. à præl. in c. cum

A *Aut culpa propria. Clar. in §. emphiteusis. q. 8. vers. quaro quid si emphiteuta.*

B *Quia solutio, Ias. in l. 2. nume. 132. C. de iure emphit. Clar. supra q. 11. in fi.*

C *Cessare triennio. Catol. Cotta in memor. incip. emphiteuta priuati.*

D *Spec. latè disputat. Clar. supra, q. 12.*

E *De non expellendo, secus si dictum fuisset molestiam non inferre, Natta consil. 25. in princip. & quando adest ipsum pactū, late cōprobat Ant. Gabr. supra conclus. 3. nu. 2.*

F *Fallit in fisco. Petr. Duen supr. reg. 240. num. 8. vers. 8.*

G *Et tunc tenetur. & ista est cōmunis, vt probat & dicit Didac. lib. variarū iuris resolution. ca. 1. nu. 5. lib. 2.*

H *Tenetur stare. Petr. Duen. d. reg. 240. vers. 3. fallit. & Octau. Simoncel. in tracta. de decret. in contract. minor. adhib. libr. 2. tit. 6. nu. 21. vbi late allegat infinitos modernos.*

I *Et idem per omnia. Istum locum titat & cōprobat Tiraq. supra num. 15.*

K *Et tunc successor tenet. Didac. supra num. 6. vers. tertium.*

tur emptor dare quinquagesimam pretij, licèt in hoc
hodie aliter obseruetur de consuetudine. † Sed pone,
4 primus emphyteuta dedit eandem rem in emphyteu-
sim de voluntate ipsius domini, & hic secundus velit
rem alienare, cuius exigitur licentia, vel consensus,
an domini, vel primi emphyteutæ? a dic, quòd domini,
a quia ille primus emphyteuta per talem alienationem
perdidit dominium vtile, & fuit translatum in sm & ita
c deter. Spec. in tit. de loc. [c] versi. 126. & versi. 125. Cyn.
5 in d. l. fina. † Sed an emphyteuta possit dare, vel dona-
re domino irrequisito? dic vt plene noi per Cyn. & glo.
in d. l. fi. per Spec. in tit. de loca. versi. 118. post multa con
clusiue secundum communẽ opin. Doct. dicendum est,
quòd non, quam opi. sequitur Bart. in l. si domus. § si ff.
b de leg. 1. b In contrarium deter. And. de Barn. in l. 1.
C. de fun. patri. lib. 11. nam ratio prohibitiua venditio-
nis non habet locum in ipsa donatione lex enim voluit,
quod prius domino vendantur meliorationes, vel res ip
sa per emphyteutam, quàm alij extraneo, & hoc satis
congruit æquitati. Sed quòd debeat emphyteuta prius
donare domino, quàm extraneo amico ipsius emphy-
teutæ, vel alteri eius affini, hoc summe repugnat omni
æquitati, licet enim vtile sit emphyteutæ, pretium tam a
domino de venditione recipere, quàm ab alio extra-
neo, tamen non sic interest sua in donatione, cùm in do
mino forte non sit illa affinitas, uel dilectio, quæ erit in
extraneo, & hæc opin. videtur magis æquitati & veri-
tati consona.

ADDITIONES.

• Alienauit, Adde, quod & si empyteuta vel vassalus alie-
nat emphyteusim vel feudum sine consensu domini &
in instrumento dicat, saluo & reseruato consensu domi
ni, quod ea reseruatio nihil operatur, quin possit priua
ri, quia est factum contrarium protestationi, nisi dicatur,
& non aliter nec alio modo, teste Ias. in rub. 1. lec. nu.
12. 13. & seq. num. 16. ff sol. mat. pro quo vide quæ scri-
bit Spec. tit. loc § nunc aliqua ver. 95. Alex. consi. 70. li.
7. Soc. cons. 251 Fran. Cur cons. 8. Catel. ver. emphyteu
ta alienans. Clar. §. emphyteusis. q. 13. Masuer.
• Licentia, vel consensus, Adde Ias. in l. possideri. §. ex
contrario nu. 78. ff. de acq. poss. Masuer.
a Aduerte. Adde Baldum in l sequitur. §. Item Labeo. ff.
de vsuc. & Spec. in tit. de loca. in §. nunc aliqua. versicul.
95. & 96.
b An inter. uide Bar. in l. q. Romæ. §. duo fratres. ff. de uer.
obl. ibi Decimo quæro qui dicit contrarium. & per Io.
de Imo. & Barba. post eum in c. potuit, de loca. & Spec. in
titu. de loca. in §. nunc aliqua. & Bartolum in l. cum hi.
ff. de transac.
Adde Barto. in consi. 58. incip. ex themate prædicto. in
1. vol. Zilet.
c Locato. De hoc vide Bart. in l. qui Romæ. §. duo fratres.
ff. de verb. ob. ibi decimo &c. licèt in diuisione ista lo-
quatur, dum allegat. l. uoluntat. C. de fideic. quæ in do-
natione loquitur, Bar. & Alex. de Imo. in l. fi. C. de iur.
omn. iudi. Bart. in l. si. domus. § fin. de leg. 1. glo & Card.
Zabar. in c. potuit, de loca. Io. An. in. Spec. tit. de contra.
emp. & uendi in §. nunc dicendum.

SVMMARIVM.

1 *REquisitio pro solutione non est de necessitate.*
2 *Emphyteuta antequam soluat, an possit petere à domino, ut monstret rem, propter quam ipse tenetur fictum soluere.*
3 *Domino petente, ut emphyteuta mostret rem propter quã affictum soluit, emphyteuta teneatur.*
4 *Denegante, vel nesciente emphyteuta monstrare rem, an dominus possit dicere, tu teneris pro toto patrimonio.*
5 *Emphyteuta referente quæstionem dominij, quid agendum.*
6 *Re relicta si emphyteuta referat quæstionem dominij, & nolit mercedem soluere, an teneatur.*
7 *Conductor conducendo an perdat dominium vel possessionem.*
8 *Res propria infeudata domino ignoranti, si alienetur, an possit reuocari per dominum infeudantem.*

c SVPER c solutione dicti ficti re-
1 quisitu. † Hæc requisitio non est
de necessitate, vt dicit text. in d. l. 2.
C. de iur. emphy. quia dies inter-
a pellat pro homine. l. magnam C. de
contr. com. stip. † Quid si emphy-
teuta dicit domino, quod sibi osten
dat rem, pro qua tenetur fictum sol
uere, aliter denegat soluere, quæritur an dominus tene-
a atur a hoc facere? dic breuiter, quòd cùm dominus
sit in possessione sua tuendus, non est audiendus fictabi-
lis, nisi prius soluerit, vt in c. querelam. de elect. qua so-
lutione facta, tunc dominus tenebitur rem ostendere,
ar. c. peruenit. de censib. & ita deter. Spec. in d. tit. versi.
75. cum seq. nisi appareat, quòd facta esset solutio per
30. ann. quia tunc dominus excusaretur, argu l. litibus.
3 C. de ag. & censi. lib. 11. † Quid autem in contrario ca
su, videlicet si dominus petat ab emphyteuta rem, pro
qua fictum soluit, sibi ad oculum • demonstrari, an te-
D nebitur? D dic quòd sic, vt aueniente casu, quo in so
lutione cessaret, scire possit dominus, à qua re ipsum ex
pellere, arg. l. 3. §. est autem. ff. ad exhi. & l. Titius hæres
de actio. emp & in d. ca. peruenit. quod sequitur Spec. in
4 d. tit. ver. 60. † Sed quid erit, si empyteuta denegat, vel
nesciat rem demonstrare, an dominus poterit dicere, tu
E teneris mihi pro toto patrimonio tuo? E dic quòd nõ,
sed haberi debebit consideratio quantitatis ficti, & se-
cundum eam debet fieri determinatio. & assignatio rei,
vt determinat Spe. vbi supra ver. 62. & 63. arg. ad hoc in
l. vtrum ff. de do. int. vir. & vxo. l. cum hi. §. modus, de
5 trans. † Sed quid dicemus, si emphyteuta peruersus in
fide denegat fictum soluere, & rem demonstrare, immo
amplius super re ipsa domino refert quæstionem domi
nii, dicens rem ipsam non esse locantis sed ipsius condu
centis quid fiet? Respondeo nihilominus cogendus est
ad solutionem ficti, ne locator sua percipiendi priuetur
possessione, arg. d. c. querelam. & ita deter. Cy. in l. si cer-
tis annis. C. de pac. immo compellendus est rem resti-
tuere ipsi domino locatori, antequam audiatur super
dominio. l. si quis conductionis. C. loca. quam rem si per
tinaciter restituere recusauit, nedum tanquã spoliator
& inuasor rei alienæ compellendus est, sed etiam si vs-
que ad sententiam in hac proteruia perseuerauerit, con
demnandus erit in æstimatione ipsius rei, & in re ipsa
pariter relaxanda, vt in l. ne cui. & l. conductores. C.
6 loca. & l. non abre C. vnde ui. † Quid autem si re ipsa
relicta velit cõductor de rei dñio disputare, & à solutio
ne præteritæ mercedis seu ficti se excusare, aut quod so
lutum est tanquam indebitum repetere, an sit audien-
dus? Et breuiter pro ipsius quæstionis clariori respon-
sione & intellectu latius exordiendo materiam, quæren
7 dum est incidenter, † an conductor conducendo per-
dat dominium, vel possessionem talis rei, & distinguen-
dum est hoc modo, secundum Cyn. in l. qui rem pro-
priam. C. loca. & per Bart. in l. si rem aliquam. ff. de ac-
quirenda possessione. Aliquando conducit quis rem
suam propriam, sed ab alijs possessam. Aliquando con-
ducit rem alienam, & ab alio possessam. Primo casu
subdistingue, aut conductor ignoranter conduxit,
aut scienter, si ignoranter, aut dubitatur nunquid
F perdat possessionem, F & dicit glo. quod non, in
d. l. si rem aliquam, per text. in l. si me in vacuam. ff.
de acquirenda posses. quia non intercessit animus per-
dendi possessionem, quam se habere ignorauerit, cùm
forte possideret per seruum, vel colonum, aut filium.
Aut dubitatur, an dominium perdatur, & dicendum
est, quòd non, ex defectu causæ, vt l. si quis vi. §. diffe-

 rentia.

a Dic quod dñi. Ias. in l. 2. num. 153. C. de iure emphyt. Rui. cõs. 143. nu. 9. vol. 1.

b In cõtrariam deter. Alex cõs. 120. ante fi. vol. 1 & cons. 9. nu. 6. vol. 2. Clar. §. q. 15. requirunt tamẽ aliquam ad eius validitatẽ vt ubi q donatarius debet offerre dño quinquagesimam & perdat inuestituram dot in l. si domus §. 1. vbi Ias. de leg. 1.

c Super solutione vide supra in verbo soluere an valeat rescriptum Papæ quòd per talem cessationem non cadat, Catel. Cotta in memora. incip. emphyteuta non soluendo vbi plura circa istam materiam.

D Dic q̃ sit alio qn oia eius bona præsumũtur emphyteutica, Catel. Cotta in memo. incip emphyteuta tenet demõstrare. Ias. ĩ l. 2 nu. 173. C. de iure emph. Cur. Iun. cons. 41. nu. 4 Guid. Papa in trac. de præsũpt. nu. 731. nisi emphyteuta haberet iustam causam ignorantiæ.

E Dic quod nõ. Alber. in l. post. C. de pact. cum alijs.

F Et dicit glo. Quod non. Et est cõis, ut per Cur. Sen. cons. 71. super cõtrouersia. col. 1. vers. quarto principaliter.

rentia.ff.de acquir.poss. Aut quæritur, an contractus ipse locationis tenuerit, & dicendum est quòd non, sicque non erit merces, vel pensio aliqua soluenda, immo soluta tanquam indebita venit repetenda. arg.l. neque pignus.ff de reg.iur.& l.suæ rei.de contrah.empt.& l.non solet ff.loca.quia cum verè possideat, & dominus sit, omnia repugnant locationi, arg.l.si quis ante, ff. de acquiren.possess. Secundo casu quando scienter conduxit, tūc aut conduxit tanquam alienam, & non suam, aut tanquā suam propriam. Si conduxit tanquam alienam, tunc se A cundum glo.& Barto. A non perditur dominium, arg. d.§.differentia, & per regulam quę traditur in l.3.§ subtilius.ff.de cond.ob.cau. An autem perdatur possessio, B dicit gl. B quòd sic, in d.l.si rem aliquam, arg.l. quod meo.ff de acquir.poss.quam opin.reprobat Iac.de Arc. vt refert Cyn. in d.l. qui rem propriam, & Bar.in d.l.si rem aliquam. Ratio est, quia quando dominus, & non possessor scienter conducit rem à non domino, est causa sufficiens sibi quærendi possessionem, vt in l.ei à quo ff. de vsu.ergo multo fortius sibi retinendi, secundum Bar. Et ex hoc infertur, quòd cùm neutrū valeat, neque possessio amittatur, quòd contractus locationis inutilis redditur, sicque conductor ad pensionem non tenetur, & si qua pensio soluta est repetitur, Si verò conduxerit scienter tanquam suam propriam & à se possessam, tunc an C ex hoc perdatur dominium, C glo.sunt inuicem contrariæ, nam gl.in l.si rem aliquam, tenet, quòd perdatur, sed alia gl.in d.l.eum qui rem propriam, tenet, quod nō perdatur. quam sequitur Iac. de Areti.& Bart, per tex. in d.l.ei à quo.ff. de vsuc.& ibi not. An autem perdatur possessio, etiā opin.sunt contrariæ, tamen opin.est communis Dyn. Pet.& Barto quod nec etiam perdatur possessio, per d.l.ei a quo.& plene recitat Cyn.in l.ad probationem.C.loca. Huic tamen sententiæ multum ob-D stare videtur. nam scienter conducens D videtur donare, arg.l.cuius per errorem.ff. de re.iu. & sic habet locū quod regulariter traditur. Vbicunque præcedit titulus & sequitur conductio, transfertur dominium in locatorem.vt no.in l quædam mulier.ff.de rei ven. Sed potest sic responderi secundum Dyn.& Bart. vt not.in d.l.si rē aliquam. & l.ad probationem. & l. qui rem. & pulchrè per Iac.But. Inst.de ac.§ sed istæ. Aliquando intercedit verus titulus & vera traditio, & tunc sine dubio transfertur dominium & possessio, si tradens erat dominus, l. traditionibus.C.de pact vel si non erat dominus transfertur conditio siue causa vsucapiendi.l. clanibus ff. de contrahen.emptio. Quandoque intercedit fictus titulus E & ficta traditio, vt in casu nostro, & tunc E non transfertur dominium, nec possessio, vt in d.l.ei à quo.& l.ad probationem. Quandoque intercedit verus titulus & fi-F cta traditio, & tūc F transfertur tam dominium, quàm possessio, vt in l.quædam mulier.ff.de rei vend.& l quod meo, de acquir.possess.& §.interdū.Inst.de re.di. Quandoque econtra intercedit fictus titulus & vera traditio, & tunc transfertur vtrunque, vt in d.l.cuius per errorem. Secundo casu principali videlicet, cum dominus & non possessor conducit a possessore, & tunc aut condu-G cit respectu proprietatis G & tūc nō transfertur dominium, nec tenet contractus locationis, vt in d.l.si rem aliquam in fi & l.qui rem propriam.C.loca. Aut conducit respectu possessionis & tunc aut ignoranter, & tunc in locatorem non transfertur aliqua possessio, nec tenet locatio, vt d.l.si rem aliquam.& l.naturaliter.§.nihil commune.ff.de acq. poss & optimè facit C.eo.tit.l.si quis ante. Aut conduxit scienter & transfertur in locatorem possessio, & tenet locatio, & pensionis solutio, vt d.l si rem aliquam. in fi. arg d.l. quod meo. & l. interdum in princ.ff.de acquir.poss. Tertio autem casu, quando non dominus, sed possessor conducit à domino non possessore, tunc distingue eodem modo, quo proxime supra dictum est. arg.eorumdem iurium, secundum Bart. Quarto casu quando non dominus, neque possessor conducit à domino, & possessore, tunc non est aliqua disputatio, cúm nihil sit, quod à conductore transferatur, vt l non

8 solet.ff.lo. † Ex his autem quæ dicta sunt, consueuit H decidi H talis quæstio. Ecce quidam miles castrū suū proprium ignoranter recepit a quodam episcopo in feudum, vel in empyteusim perpetuam: postquam in processu temporis hic miles tale castrum vendidit, seu alienauit irrequisito episcopo, quo audito, vult episcopus vendicare ipsum castrum tanquam ad ipsum deuolutum, per l.fi.C. de iur. emph. & in c.1. de prohib. feud. alien. per Feder. quæsitum fuit constante pro vero, quod ipsum castrum fuisset proprium ipsius militis, & ab eo possessum, an episcopus posit illud vendicare, & determinat Bar.de facto, super hoc cōsultus, quòd non: quia hic interuenit fictus titulus, & ficta traditio, ideo-I que I non transfertur dominium, neque possessio, vt dictum est. Nec huic decisioni obstat, quòd sit in ecclesia speciale, vt dominium sine traditione transferatur, vt l.inter diuinum.C.de sac.san.eccl. quia hoc procederet, si ipse miles recepisset in feudum, vel emphyteusim tanquam ipsius militis rem propriam, sed hic recepit tanquam rem ecclesiæ: sicque non habuit animum aliquid transferendi in ipsam ecclesiam, ar.in d.l.3.§.subtilius.ff.de cōdi.ob caus.

A Non perditur dominium. Et ista est cōis, sm Rip.ī nu.18.

B Quòd sic. Rip. § nu.19.

C Glo. sunt inuicem cōtraria. Aut. Nic. 1 trac. de concor. glo 9. 21. nu. 184.

D Videtur donare. Istum locum citat & comprobat Rol.à Valle, cons.2. num. 10. vol.9. & Paul. de Cast. cons 13. & cons 11. vol. 2. Cra. cons. 293. col.2.

E Non transfertur dominiū nec possessio. Tiraqu. de iure consti in 6. limit.

F Transfertur dominium quā possessio. Tiraq. ī in 6. limit.

G Et tunc non transfertur dominium. Rip. d. l. remque nobis nu.18. & 24.

H Talis quæstio. Vide in simili, Iacob. de S. Giorgio in sua inuestitura feuda. in verbo dictique Vassalli nu.21.

I Non transfertur dominium. Tiraq. ī in 7 limit. nu. 22. quid si confessio est facta absente dño Afflic. decis. 164

ADDITIONES.

* Demonstrari. Adde, cuius effectus sit recognitio facta per aliquem qui se recognouit emphyteutam: & iure emphyteutico tenere rem sub canone anno? & quid operetur in præiudicium tertii, & quod ius transferatur in eum, cui fit ea recognitio. & vide Rip. in l. si rem aliquam, col. 11. ff. de acqui. poss. Bart. in l. censuali C. de do. & quæ habentur in antiq. decretis huius patriæ subalpinæ pag. 60. 61. in rub. incip. vtiles domini & res emphyteuticæ, & quando emphyteuta compelli posset ad recognoscen. & idem de vasallo & censuali. et an recognitio sine causa & indiscrete facta valeat, dic, vt p Bal. in Auth. si quas ruinas col. 2. C. de sac. san. eccl. & quando sit, quód ob renouationem non petitam elapsis 29. annis res cadat in cōmissum, & quod per solutiones receptas à domino videatur renouasse, vel ipse dominus caducitatem etiam remittere, not. Dec. consi. 328 & seq. et an emphyteuta & vasallus cogantur ostendere titulū domino quando fatentur se vasallos, vide Bal. in l. 2. C. quomo. & quando iud. & quid operetur recognitio facta contra hęredem recognoscentis, not. Dec. consi. 516. Cassian. Put.

a Not. an dominus teneatur ostendere emphyteutæ rem de qua fictum tenetur soluere, & econtra. vide Guil. de Cu. in l habebat. in §. fi. de insti.

* An dominus. Adde, an is qui soluit per longum tempus, cogatur demonstrare pro qua soluit, vel aliàs præsumatur soluisse pro omnibus bonis suis, & vide Ias. in l. 3. C. de iur. emphy. Cur. Iun. consi. pen. lib. 2.

SVMMARIVM.

1 *EMphyteuta an liberetur fructibus non natis in re emphyteutica,*
2 *Emphyteuta an liberetur propter guerram.*
3 *Dominus producens inuestituram contra emphyteutam denegantem sibi traditam possessionem, an adiuuetur.*
4 *Dominium & possessio locatoris an per instrumentum inuestituræ probetur.*
5 *Hæredes extranei an succedant in emphyteusi ecclesiæ.*
6 *Filij an possint tenere rem emphyteuticam, si repudient patris hæreditatem ratione inuestituræ factæ patri pro se, & filijs suis.*
7 *Stante inuestitura pro se & filijs mascu. & fœmin. an omnes succedant.*
8 *Filia dotata, an sit exclusa filio masculo instituto hærede, quamuis inuestitura sit facta pro se & filijs masculis & fœminis.*

Re-

RECusauit * & recusat. † Duo ergo facere recusat, videlicet fictum soluere, & rem dimittere & relaxare. Quid si propter sterilitatem fructus non sunt nati in re emphiteutica, * an liberetur emphyteuta? & dicunt, quidam quòd sic, exemplo simplicis coloni, arg. l. si vno, in prin. cum ibi not. ff. loca.
A ᴀ In contrarium determinat Cyn. in d. l. 1. C. de iur. emphy. Ratio est, quia emphyteuta habet in re vtile dominium, ideoque omne periculum contingens in fructibus pertinet ad eum arg. in Auth. de non alien. §. emphyteusim. & C. de excusa. mun. l. priuatæ. lib. 10. &
2 de fun. parti. l. quicunque libr. 11. † Amplius quæritur
a de quæst. quotidiana. Ecce emphyteuta ª propter guerram non potest laborare, nec vti frui re emphyteuta, an sit liberatus à præstatione ficti, seu canonis? videtur
B quòd non, arg. eorum quæ proximè dicta sunt. ʙ In contrarium deter. Iac. de Aret. quia hoc casu res videtur in totum consumpta, sicut dicitur de re flumine innundata, vt l. 3. §. Labeo, & l. interdum. §. 1. ff. de acquireod. possess. & probatur etiam in l. in venditionibus. §. 1. de per. & com. rei vend. l. cū vnus. §. fin. ff. de bo. auc. iud. pos. vide de hoc Cyn. in d. l. 1. & hanc partem sequi
3 tur Host. & Iuno. in c. fin. de loca. † Rursus quæritur. Ecce quòd dominus petit ab emphyteuta fictum sibi solui, dicit emphyteuta ego non teneor, quia non tradidisti mihi possessionem rei. Quæritur an sit fundata intētio domini ex productione inuestituræ? videtur quòd non, quia ad probationem huius rei non sufficit locatio vt l. ad locationem. C. loc. Tu in hoc considera formam inuestituræ, aut enim verba sunt simpliciter prolata, quia dicitur talis inuestiuit talem de tali fundo, nec de traditione fundi aliquid exprimitur, & tunc
C ᴄ non est fundata intentio domini, per d. l. ad probationem. cū isti actus sint separati videlicet inuestire, & tradere, vnde de vno ad aliud non est necessaria illatio.
D l. Papinianus exul. ff. de mino. sicque ᴅ probare debet dominus se induxisse emphyteutam in possessionem, quia ad hoc tenetur vt l. fin. C. de iur. emphy. aut in inuestitura sit mentio expressa de traditione, & hoc potest contingere duobus modis, vno modo. quia dicitur in ea [locauit, & tradidit talem fundum &c.] & tunc non præsumitur, vera & actualis traditio, sed probatur solum licentia de apprendēdo fundum, vt not. Barto. in l. prædia. ff. de acquir. poss. & Cyn. in l. 2. C. eo. tit. aut in ipsa inuestitura dicitur [Ipse fictabilis est confessus se habere possessionem dictæ rei, vel quòd ambe partes erant tempore inuestituræ in ipso fundo] & tunc præsumitur facta traditio iuxta materiam l. cum res. C. de proba. & quod not. in l. 1. in princ. & in d. l. prædia. de acqui. poss. Idem si dominus constituit se tenere nomine ipsius emphyteutæ, vt d. l. quod meo. cum similibus
4 † Sed nunquid per instrumentum inuestituræ probetur
* dominium & * possessio locatoris? videtur quod non, per d. l. ad probationem. C. loca. & c. inter dilectos. de fid. instru. Breuiter secundum Bart. sic distingui potest, aut dominus agit contra ipsum conductorem, vel emphyteutam & tunc cum ipse non possit referre dominij
E quæstionem, vt supra dictum est, ᴇ erit fundata intentio domini, saltem præsumptiue ex instrumento inuestituræ. Aut agitur contra alium, & tunc aut apparet de sola inuestitura, & non de aliqua ficti, vel mercedis perceptione, & tunc non probatur per eā de dominio, nec possessione ipsius locatoris, vt d. l. ad probationem. cum sim. Aut probatur etiam de mercedis, vel ficti perceptione, & tunc aut constat, q̄ ille à quo, vel à quibus percepit mercedem, vel fictum, erant vel erat detentator ipsius rei tempore solutionis, & tunc probatur de ipsius locatoris possessione, & dominio. Aut non probatur de detētione soluentis. sed alterius extranei, & tunc per hanc inuestituram non probatur de ipsius dominio, vt plenè determinatur per glo. & Bar. in l. quāuis. §. si conductor. & l. qui vniuersas. §. quod per colonum. ff. de acq. poss. per glo. in c. bonæ. de app. & in c. cū Bertoldus. de re iud. & in d. c. inter dilectos. in fin. & su-
5 pra dixi in tit. de turbata possessione. † Rursus quia in superioribus, dixi, ius conductionis & emphyteusis in hæredes transire, etiam si de hærede non sit expressum, arg. l. viam veritatis. C. loca. & l. si pactum. ff. de prob. quæro, quid erit in emphyteusi ecclesiæ, an mortuo em
b phyteuta sine liberis, & per eum ᵇ extraneis heredibus institutis ipsi extranei succedant in iure emphyteutico? Reperio in hoc inter glo. & Doct. contrarias opin. dixerunt quidam, q̄ si ecclesia dat perpetuò in emphyteusim, quod an fieri possit dicetur infra, quòd eo casu
F solū descendentes ꜰ vsque ad tertiam generationem tantum admittantur. Extranei verò penitus excluduntur, nisi pactum sit in contrarium, vt obseruatur in practica, per text. in Auth. de alien. & emphyt. colum. 10. §.
* licentia. coniuncto * §. emphyteusi. in Auth. de non alien. col. 2 quam opin. sequitur Specu. in ti. de loc. in ver. Septimò quæritur. & ibi per Io. And. in addi. & in cap. in præsentia. extra de prob. idem sequitur Bart. in l. si finita. §. si de vectigalibus. ff. de damn. infect. & Bald. in l. etiam, in prin. ff. sol. matr. & l. insulam. eod. ti. Alij dicunt, q̄ si res ecclesiæ detur in perpetuum, porrigi-
G tur in descendentes vsque infinitū, ɢ & ad extraneos transit propter significationem huius verbi, in perpetuū vt l. 1. §. qui in perpetuum. ff. si ag. vec. vel emph. pe. & l. si quis prioris. §. 1. ver. certum est. C. de secund. nup. & hanc partē sequitur glo. Inst. de loca. §. adeo, & in auth. quas actiones. C. de sac. san. eccl. & in d. §. alienationes. & in Auth. de non alien. §. fina. & in Auth. vt liber. de cetero. & idem tenet Iac. de Belui. & in d. §. Alienationes. & Ricar. Malum. & Nic. Mat. in d. l. etiam. & Bar. in auth. perpetua. C. de sacrosan. eccl. & maxime quando in inuestitura posita sunt illa verba communia. [Et quibus dederint &c.] at. in c. 1. de feud. non haben. propr. nat. feu. & in c. feudum in fin. si de feud. fue. controuer. Et predicta locum habent quando inuestitura perpetua facta est cum debita solemnitate, quæ requiritur in alijs alienationibus, aliàs autem inuestitura esset nulla, vt hodie determinatum est in cle. 1. extra de reb. eccle.
6 non alien. † Sed quid dices, si aliquis fuit inuestitus de castro pro se, & pro filiis suis, & eo mortuo filij eius repudiata paterna hæreditate volunt tenere castrum titulo, & ex causa inuestituræ, quæritur an possint?
c Dic, quòd sic, ᶜ quia hoc ius emphyteusis transit in eos tanquam filios, non tanquam hæredes ex prouisione paterna, vt l. quod dicitur. ff. de verb. oblig. & nota. per Doc. in l. 2. C. de contrah. emph. Secus autem foret, si pater fuisset inuestitus pro se, & hæredibus suis, vel pro se & filiis hæredibus suis, quia tunc excluduntur nisi hæreditatem adirent, quia acquisitio est facta ipsis, non tanquam filiis simpliciter, sed vt hæredibus, vt probatur in auth. de non alien. §. emphyteusis verò. & ita determinat Bar. in l. iusiurandi. §. si liberi. ff. de ope. lib.
7 & Spec. tit. de lo. §. si. ver. 78. † Sed quid erit, si pater fuit inuestitutus pro se, & filiis suis masculis, & fœminis, an omnes pariter succedant in emphyteusi? Dic. q̄ sic de iure communi, quo inspecto fœminæ non differunt à masculis in successione, vt l. maximum vitium. C. de lib. præter. nisi lex municipalis, vel patriæ consuetudo, eas à successione repelleret, quia tunc ista copula, &, resoluitur in vel, vt denotet potius ordinem, quàm coniunctionem, & sic solùm admitterentur deficientibus masculis, argum. l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de lib. & posthum. & idem sequitur Bart. in dict. l. vt iusiuran. §. liberi. ff. de ope. lib. sic dicimus in feudo. in quo talia verba resoluuntur & intelliguntur ordine successiuo non coniunctiuo similiter. vt in c. 1. §. 3. in tit. episc. vel
8 abb. & in c. 1. §. filia, in tit. de suc. feu. † Inde quæritur, pater fuit inuestitus pro se, & filiis suis masculis, & fœminis, deinde ipse pater filiū masculū hæredem vniuersalē instituit. filiam verò dotauit in certa quātitate, quā iussit esse tacitam, & contentam. Quæritur, an per hoc filia sit exclusa à successione suæ partis rei emphyteuticæ? videtur q̄ sic per l. fœminæ. C. de sec. nupt. cū si. alle. à Specu. in tit. de loc. ver. vbi plenè tractat, sed Bar. in d.

A In contrariū. De cōi attestat Clar. in §. emphyteusis, q. 8. vers. sed nūquid propter sterilita tē nisi penso cor respenderet fructibus.

B In cōtrarium determinat. Et de cōi dicit Ber. supra nu. 171.

C Non est fundata intentio domini. Plot. repe. l. si quando nu. 174. in princ. C. vnde vi, vbi & limitat Anton. Gabr. de comu. conclus. in tit. de loca. conclus. 4.

D Probare debet Decis. Pede. 31. nu. 8.

E Erit fundata intentio domini. Boer. decis. 42. nu. 12. & intelligit quādo actū est possesso. Cra. cons. 157. & precipue nu. 4.

F Vsque ad tertiam generationem Didac. ī in fin. vers. quinta conclusio.

G Et ad extraneos. Seruatis tā bijs, quæ ad verum alienationem requiruntur Didac. ī versic. quarta conclus.

a Tenent contrarium. Doctor. supra citati in addit. incip. & hæredibus.

A §. si liberi. a tenet contrarium, quia ius istud semel filiæ quæsitum ex pronisione paterna, non potest per eũ auferri sine filiæ voluntate, arg. in l. si eum dotem. §. si pater. ff. sol. mat. de quo dic, vt ibi.

ADDITIONES.

• Recusauit, Adde quæ habentur supra hoc, ti. ver. lunestiuit, num. 9. Masuer.

• An liberetur emphyteuta, Adde Ias. in l. Qui rem, columna prima, post. num. 5. C. de sacrosan. eccl. vbi quòd propter sterilitatem vel interitum partis rei non fit remissio pensionis emphyteutæ, rationem vide ibi, cui Adde Bart. in l. quicunque la 1. C. de fund. patrimo. lib. 11. vbi quòd propter sterilitatem non petit remissionẽ. Masuer.

• Possessio, Adde, an ex solutione mercedis seu fictus probetur possessio si non constet de locatione? & vide Ferretum cons. 114. lib. 1. & ad l. ad probationẽ C. loc. dic, quòd probat possessionem in præiudicium conducẽti. & non dicitur, probare alio scilicet possidẽti. secus alio non probato possidere, ex not. per Abb. in c. conuenisset. col. 4. in prin. de rest. spol. Quando autem probetur possessio per perceptionem pensionis? vide Afflic. decis. 325. Put.

• §. emphyteusis, Adde quæ de hoc §. emphyt. hic alleg. scribit Villalob. inter commu. opin. lib. 3. ver. correctio. Masuer.

a In contrariũ, Vide ĩ in verbo omni anno nu. 2.

a Quando emphyteuta propter guerram non potest laborare, vide Bald. in l. vnica § excepto. C. de cadu. tol. Paul. de Castr. in l. filiusfamil. in §. 1. de leg. glo. fina. in c. vobis. 12. q. 2. D. de Ro. in tit. de test. decis. 8. incip lego pro anniuersario, in antiquis. Paul. de Castr. cõsi. 20. & 53. & Franc. de Are. cons. 55. & Pe. de Anch. cons. 414. incip. circa istam perceptionem.

• Emphyt. propter bellum. Adde Ias. in l. possideri. §. in amittenda. nu. 6. ff. de acquir. poss. Catel. ver. conductor, ver. emphyteutæ regulariter, in princ. Clar. §. emphyt. q. 8. ver. sed quid, omnes concludunt, quòd non tenebitur emphyteuta soluere pẽsionem seu canonem emphyteuticum si propter bellum res emphyt. coli nequit, nec fructus percipi, quam concl. intellige, vt per Catel. d. ver. conductor. Suare. lib. sent. ver. emph. Ias. in l. 1. nu. 93. C. de iur. emphyt. Masuer.

c Dic quòd sic, Late per Bero. d. c. potuit nu 60. cum seq extra loca. Clar. d. §. emphiteosis, ver sic. item quæro nunquid emphiteota.

D Dic quòd nõ. Alex. cons. 14. nu. 12. vol. 2. Ias. in l. 2. nu. 124. C. de iure emph. Socin. cons. 167. col. 4. vol. 2.

b Extraneis. Adde an emphyteusis ecclesiæ transeat ad extraneos hæredes. Cyn. in aut. si quas ruinas, C. de sacros. eccl. Bar. in l. quod dicitur, la 2. ff. de verb. oblig. & in auth. perpetua. C. de sacrosan. eccle. Alex. de Imo. in l. quædam. §. 1. ff. de eden. col. 1. vers. prout est in emphyt. Clau. Aquen. in l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de lib. & post. col. pen. ver. aduerte tamen. Ioan. de Imo. in l. ex facto. la grande. ff. sol. matr. & in c. pen. de postul. prælato. Ioan. Andreæ. in cap. in præsen. de probatio. in nouella. vt ibi Fel. col. mihi. 6. in vers. & ex his stipulãs. & Deci. col. 10. vers. retenta igitur conclusione, Paul. de Castr. consil. 238. incip. primo videndum est. colum. 1. vers 3. videndum est in 1. vol. Raph. Cu. cons. 56. incip. monasterium iure locationis in 1. & 2. colum. Pet. de Anch in cons. 184. inci. plenè & subtiliter. in prin. Ludo. Rom. cons. 70. incip. viso themate. in 2. col. versi. vel secundò aliter, Alex. de Imo. in cons. 189. incip. viso & maturè discusso processu in causa & lite. col. pen. 1. vol. & cons. 83. incip. in causa & lite. in princip. in 7. volum. Cor. in cons. 331. incip. præmittendum est, in 3. col. 1. vol. Cur. Iunio. in cons. 4. incip. super controuersia, in prin. in 1. vol. & cons. 130. inci. habita diligenti. in prin. 1. volum. Gozad. in cons. 76. incip. prima facie. colum. 2. vers. 8. ista. Maria. Soc. Iun. in cons. 71. incip. viso themate suprascripto nu. 3. in 1. vol. & in cons. 74. incip. visis omnibus scripturis nu. 7. & 71. eo. vol. & cons. 11. incip. ponderatis nu. 1. cum seq. in 3. vol. Zilettus.

• Quod sic. Adde quòd hoc tenet Andr. de Isurnia. in c. 1. colum 1. ver. quærit glo. an sit idem, in tit. an agn. vel filius defuncti, &c. & ibi Bal. col. 4. vers. quærit hæc gl. multum notabiliter, & Iac. Alua. similiter col. 3. versic. quæro cũ glo. 5. & ibi quoq; Io. Ant. à S. Giorgio. Præpositum Mediolan. col. 3. vers. quæro cum glo. 5. Porc. inst. de loc. in princ. col. 1. vers. sed pone q pater tuus, & ibi Ias. in addi. incip. quæritur si pater. Zilettus.

• Quòd sic, Adde Ias. in l. filio pater, nu. 2. & 3. ff. de leg. 1. quo autem remedio vti debeat filius volens retentis bonis emphyt. abstinere ab hæreditate paterna? vide Dilec. de arte test. tit. 11. c. 10. quid in feudo? & dic, vt per Alex. cons. 124. nu. 7. lib. 4. Rob. Marant. in l. is potest. nu. 38 & seq. ff. de acquir. hæred. Spec. tit. de feud. §. 1. num. 59. Masuer.

IDcirco. Hæc est conclusio libelli, quam tene menti.

SVMMARIVM.

1 *CEssans in solutione non excusatur à solutione.*
2 *Dominus an cogatur recipere, volente emphyteuta soluere infra annum.*
3 *Emphyteuta soluens paucis diebus post biennium vel triennium, an audiatur.*
4 *Dominus recipiens post tempus solutionum, an possit postea repellere emphyteutam.*
5 *Emphyteuta cessans à solutione partis ficti an expelli possit.*
6 *Ex duobus hæredibus emphyteuta, altero soluente, altero non, an vtrunque dominus expellere possit.*
7 *Si pro re censuali non soluatur quod soluendum est, an expellatur.*
9 *Census quibus rebus imponatur.*
11 *Census præstatio quid importet.*
11 *Emphyteuta soluens censum, sed rem deteriorans, an possit expelli.*

1 FIctum dicti temporis præteriti. † Licèt ergo cessauerit in solutione, tamen non excusatur à solutione, sicque vtrumque petitur, & ficti solutio, & rei relaxatio, quod an fieri possit, dicetur in glo. seq. Et quia superius dictum est, quòd si emphyteuta priuati ilet per triennium, & ecclesiæ per bien-
2 nium, quòd expelli potest. † Quæritur a si emphy-
a teuta volens sibi prouidere, soluere velit pro tempore futuro vltra annum, an dominus cogendus sit recipere?
2 videtur quòd sic, per l. statu liber. ff. de statulibe. a In contrarium determinat Cyn. in l. 2. in fin. C. de iur. emphy. & idem tenet Bart. in l. eum qui, aliàs incipit. La-
3 bolenus. ff. de annu. leg. † Quid autem dices, si post lapsum biennij, vel triennij ipse emphyteuta infra paucos dies offerat solutionem ficti præteriti temporis,
c an sit audiendus? c dic, quòd sic, per tex. in c. potuit, de loc. licet in obligationibus, quæ habent diem & pœnam, regulariter non admittatur purgatio moræ, vt l. Traiectitiæ, §. de illo. ff. de actio. & oblig. & not. in l. Celsus, de arbi. De qua purgatione moræ, quando admittatur, & quando non, plenè traditur per Dyn. & Barto.
4 in l. si insulam. ff. de verbor. oblig. † Sed quid si lapso tempore dominus fictum sponte recepit, an nihilomi-
D nus poterit dominus emphyteutam deiicere? D Dic quòd non, quia taliter recipiendo sibi præiudicat in
* iure deiiciendi, nisi fuerit in contrarium * protestatus, vt not. per glo. & Doct. in d. l. 2. & ad hoc facit l. post
5 diem. ff. de lege commiss. † Postea quæritur, pone q emphyteuta solam partem ficti soluit, & in solutione alterius partis per triennium cessauit, quæritur an possit expelli? videtur q non, ar. d. l. post diem. tn dic contra, argu. l. obsignatione. cũ ibi not. C. de sol. & l. tutor. §. Lucius. ff. de vsur. Non obst. d. l. post diem quia loquitur quando solutio particularis recipitur post morã iã contractam, hic quando præuenit. Ratio est, quia priore casu videtur dominus recipiendo iuri deiicẽdi sibi iam quæsito renunciare, quæ ratio cessat in secundo
6 casu † Circa hoc quæritur, pone quòd emphyteuta decessit

cessit duobus hæredibus relictis, quorum vnus soluit partem suam ficti, alter cessauit, an dominus poterit
b vtrunqua deijcere? [b] Dic quod sic, vt l.hæredes.§.an. ea.ff.famil ercis.versi.idē iuris.& not. per Bart.& Dyn. in l.stipulatiunum aliq.§ fi.de verbo oblig & l.fraudati. ff.de pub.quod. not. quia plerunque contingit de facto.
7 † Sed quid dices de re censuali, pro qua singulis annis soluitur aliquid pro censu, an propter cessationem solu
A tionis poterit quis expelli de re censuali, Glo.dicit a quod non, & Inno.in ca.constitutus.de relig. domi.& per hoc
c habes [c] vnam differentiam inter rem censualem & em
a pyteuticam a Alia etiam est differentia, nam in re censuali transfertur in accipientem vtrunque dominium, tam directum, quàm vtile, vt not.in d.c.constitutus, quod non est in re emphyteutica, in qua solum transit vtile, vt
d dictum est. Sed circa censum [d] aliqua videamus. Primò quis possit imponere censum. Secundò, quibus rebus possit imponi census. Tertiò quid importat prestatio census? de quibus plenè nota.per Gotired.& † Host.
8 in summa de censi. Dic ergo quantū ad primum, c quod
c Imperator potest imponere censū, vt C. sine censi. vel reliq l.fi ff. de censi.l.1. cum seq. Item Papa, vt in cap. accepimus.extra de priuileg Item Episcopi, Prelati, patroni, & fundatores ecclesiarū, ut in c.constitutus, de relig.domi.& in c.præterea. de censi.cum sim. † Circa se
9 cundùm, quibus rebus imponatur. Respondeo, quòd duplicitet potest imponi, videlicet personis, & rebus, vt in l.ætatē, cum l.seq ff.de censi.licet de iure canonico imponitur rebus tantum. vt colligitur in d.c.accepimus, &
10 in c.præterea. † Quò autem ad tertium, dic quòd de iure canonico aliquando est perceptio census in signum subiectionis, vt in c.2.de cen.& facit.l.1.cum seq. C.de censi.lib.11. Aliquando est signum perceptæ libertatis, puta quando ecclesia aliqua dat Papæ piper, vel aliud pro censu, quo casu videtur exempta à subiectione episcopi, & immediate subiecta ipsi Papæ. Aliquando est signū assumptæ solios protectionis, quæ tamen est modicæ vtilitatis, vt hæc habenter, & no.per gl in c.accepimus.de
11 priuile. & in c ex parte tua eod. tit. † Sed quid si emphyteuta soluit censum, rem tamen emphyteuticam deterioret, an poterit * expelli? videtur quòd non, cum
* sit ius singulare in ecclesia tantum; ergo in priuato erit contrarium, argum in l.ius singulare.ff.de leg. Iaco.de Belui.determinat idem iuris esse in vtroque.arg.l. ædes, in fin.C. lo.cum paritas rationis paritatem iuris exposcat.l.illud ff.ad l.Aquiliam.cum sim.

ADDITIONES.

* Protestatus, Adde facere quę scribit Ias.in l non exigimus col.2.nu.4. & seq.ff si quis caut. vbi si emphyteuta cecidit à iure suo per triennalem cessationē de soluendo: & postea dominus recipiat pensionem protestando, quòd nō intendit sibi præiodicare in pœna priuationis, an talis protestatio eum releuet? Distingue, ut per eum ibi, vbi nu.5. infert ad aliud not.de re feudali reuersa ad eccle.eo quia non fuit petita inuestitura infra annum & diem, deinde episcopus renouat eidem feudum, saluo & reseruato iure ecclesiæ, quòd per talem reseruationem non potest episcopus alij concedere, quam concl. declara, vt latius per eum ibi, cui Adde Clar.§.emphy. q.10. vbi resoluit princ. articulum, de quo per Pap.hic de quo etiam per Ias.in l.si post moram, col.pen. & fi.ff. de eo quod cert.loc. Masuer.

* Expelli, Adde Ias.in l.qui rem, nu.4. C.de sac.san eccl. vbi quid in emphyt.ecclesiæ? quid in priuato, quid in vassallo vel feudatario, vide ibi nu.5.& alijs seq.ferè per tot.illam. Masuer.

a Quæritur. Vide Bal.in l.plures, in fi.de fid.inst. Bal.& Doc.in l.inter stipulantem.ff.de verb.ob. Bald.in l.2.C. de iur.emphy Spec.tit.de loc.in §.6.ver.31. & ibi Bald. in addit.versi.potest solui.

De ista protestatione. Vide c.fi. extra de loc. & Bart.in l.fi.de eo, quod cer.loc.ff.& Bal.in c.1.quo tempo.miles &c.in vsi.feud.col.10.&c.et videtur renunciare protestationi, qui vnum dicit, & aliud facit, ita dicit Iun. in c. tua de spon.& Bal.not.in reper.in ver.renunciare.

b Deijcere D Adde Iul.Ferre.in tract.de gabel.& pub. in
D fi.nu.116.& 117. Zilettus.

* Deijcere. Adde facere, quæ scribit Ias in l.si seruus.§. si plurium, col.2.nu.7.ff.si quis caut.ubi quòd si sint plures emphyteutæ uel uasalli, uel plures hæredes unius, & unus hæredum non soluat canonem, uel committat feloniam contra personam domini: alij non, quòd de rigore tota emphyt.& totum feudum incidit in commissum, declara tamen, & limita, ut latius per eum ibi cit, adde Rol. consi.17. lib.1. Barto. in l. fraudati uectigalis num.3 ff de pub.& uectig.& re uera ea Ias opi.nimium rigorosa est, ut delictum unius alijs nocere debeat, quod regulariter non admittitur. Masuer.

A *Quod nō.Ias. in d l. 1. nu. 49. C. de iure emphyt. Dec. in auth. qui rem nu. 7.C.de sacr.san. eccles.*

e Per hoc habes.uide glo.in c.dilectus, de capel.mo. Doc. in ca.querelam, de iureiur.& per to.ti.de censi Bar.in l. 1.ff.de publi.

d No.aliqua de censu.Vide in c.prohibemus, in c.significauit, & in c.præterea, de censi in c.eam te, de æta.& qua. in cle.1.de sta.mo.in §.sed hæc, in c.seruitium.18.q.3 in cap.nullus episcopus 1.q.1.in c.quoniam, de ui.& honé cler.& in cle.1.de censi.

a *Alia est differentia remissiue Bos in titu. de Vectig.nu. 6. Didac. variarū iuris resolut.lib. tertio.*

SVMMARIVM.

1 *An possit peti ab emphyteuta vt fictum soluat, & à re cadat.*
2 *Domino an liceat propria auctoritate emphiteutam non soluentem deijcere.*

1 NEc non ad dimittendum. † Solet a dubitari,
a an utrunque posset eodem libello simul peti, ut delicet quod deiciatur à re & quod fictū soluat, & gl. in d l.2.C.de iur.emphyte.tenet, quod non: Alij contra, ut refert, ibi Cy. distingue nertus fui Iac. de Are.aut dominus primò deicerit, postea pensionē petit, & tunc auditur ut in Auc.de non alien.§.fiue, & in Auct.de ali.& emphy. §.si uerò, & l.colonus.ff.loc.sicut & aliàs dicitur quod petitio pœnæ non præiudicat petitioni rei, ut ff.de arbi.l.si rem. Aut primò pensionē exigit, & postea deijcere uult, & tunc aut consequutus est pensionam temporis præteriti, aut futuri. Primo casu, aut consequutus est simpli-
* citer sine aliqua * protestatione, & tunc non poterit deijcere, quasi mora sit purgata, ar. ff.si quis cau.l.2.& l. fi.ff.de eo quod cert loc. Aut.exigit cum protestatione [Saluo iure &c. & tūc poterit deijcere. arg.l. si debitor. ff.quib.mod.pig uel hypo.sol. Secundo casu, quando re
a cipit pro futuro, tūc indistincte a non poterit deijcere, argument. l. qui in futurum. ff de pact.& de dol. exc.l.
2 2.§.non male, & d.l.post.diem, da leg.commis. † Circa hoc quæritur, an domino liceat sua propria auctoritate sine iudicis licentia emphyteutā non soluentē deijcere? & gloss.dicit, quod sic in d.l.secunda.C.de iur.emphyt.licet cōsultius fieret, si cum iudicis auctoritate deijceretur, arg.l.creditores.C.de pig. Pet.autem dicit, quod non licet, per l.non est singulis, cum sim.de reg.iur. licet simplex colonus qui nullum ius habet in re, possit propria auctoritate per dominum expelli.dic ut per Cyn & plu nius per Specu.titu.de loca uersicu. 48.

c *Quod Imperator. Intellige dicens hoc est tributo non autem censu conuentionali, vel ex contractu, Bero. in d.c.1.nu.66.post princip.*

D *Deijcere Iase. Clar.supra q.8. ver. quare quid si ēphiteuta plures hæredes.*

a *Non poterit deijcere. Rip.T. nu.130. Clar.T q. 10. ampliat. Rui.cōs.155.nu. 8.vol.5. etiam si partem pēsionis receperit & ibi nu. 10.*

* Protestatione. Adde, quod si dominus recipiat ab emphyteuta canonem, reseruando sibi ius caducitatis, ipsū ius caducitatis sibi conseruat, secundum Ias.in l.si post moram col.9.circa.fi.ff.de eo quod cert.loc. vbi quod protestatio conseruat ius in accessorijs.

a Solet.uide Abba.in c. dilectus, de of.or.doc.in c.peruenit.de censi.Spec.tit.de feu.in §.1.

SVMMARIVM.

1 M*Elioramentorum appellatione quæ veniant.*
2 *Emphyteuta an possit alienare melioramenta domino irrequisito.*

3 *Emens melioramenta, domino soluere debet quinquagesimam, & accipere ab eo possessionem.*
4 *Testator si legat ecclesiæ 10. soluenda super domo sua, an si cessetur à solutione per bienniam res cadat in commissum.*
5 *Ecclesia decepta in concessione rei emphyteuticæ, an possit petere rescissionem contractus.*
6 *Non est ius quæsitum ecclesiæ, quantumcunque sit dictum in alienatione, quid omni anno soluatur tali ecclesiæ.*

A Domino quinquagesimã. Ias. d. l. fi. nu. 43.

B Dic quòd nõ. Ias. d. l. 2. nu. 45. vers 7. C. de iure emph.

C Esset necessari°. Ias. in auth. sacramenta puberum nu. 21. C. si aduers. vendit.

D Altera est realis & sic dicitur petitorium dec. in l. 1. C. de procur. Alex. consil. 73. nu. 10. vol. 5. cum allegatis & Negas. de pigno. l. in 2. membro. 5 partis nu. 36.

E Celsus die Supr. in libell. in actio. reali in verbo deducẽdo & in verbo salno iure vbi scripsi.

* CVm omni suo melioramento. Ista melioramenta appellantur in iure emponemata. vt habetur in l. 1. C. de iure emp. † Quæritur quæ comprehendantur melioramentorum appellatione? Dic breuiter quòd omnia ædificata, plantata, vel sata, alia autem posita ad tempus, non affixa solo, vel ædibus, vtputa bancha, vasa, currus, & similia non includuntur inter melioramenta, vt probatur, in l. fundi §. si ruta. ff. de act. empt. † Postea quæritur, an hæc melioramenta possit emphyteuta irrequisito domino alienare? Dic quòd non, sed eius consensus requiritur, vt l. fi. in prin. C. de iur. emphy. & fieri debet alienatio in personam non prohibitam à iure, vt sunt seruus, ecclesia, vasal sores, locus religiosus, & alij inhabiles difficultate conueniendi, & a iure priuilegiati. † Et not. quòd is, in quem fit alienatio, debet soluere A domino quinquagesimam partem pretij, & ipse dominus debet per se ipsum ponere in possessionem, ut in d. l. fin. & si forsitan ille nouus emptor voluerit postea alienare, debebit primum dominum requirere, vt no. per glo. & Doct in d. l. fin. & Bart. in l. si domus, § fin. ff. de lega. 1. † Quæro, aliquis legauit 10. ecclesiæ, soluenda super domo sua, an si cesset à solutione per biennium vel triennium res cadat in commissum? B dic quòd non. Immo licitum est sine requisitione, & consensu ecclesiæ ipsam eã alienare, vt no. in l. nihil. ff. de leg. 1. & in l. liberto suo 1. respon. ff. de annu. le. quam opin. sequitur Specu. in d. tit. de loc. versi. 138. si tamen legatum esset perpetuum, tunc secundum eum C esset necessarius consensus ecclesiæ in alienatione, vt no. vers. 76. vbi vide. † Deinde quæritur, quid si ecclesia, vel alia priuata persona sit decepta in concessione huius rei emphyteuticæ vltra dimidium iusti pretij, an possit petere contractum rescindi? Specul. determinat quod sic, in versic. 90. quæritur, argum. in l. 2. C. de rescind. vendi. & in ca. cum dilectus, extra de emp. & ven. Pro qua decisione est gl. sin. in l. si ea petitione. C. de vsur. 6 † Postea quæritur. Ecce aliquis vendidit fundum, cum onere soluendi libram vnam candelarum tali ecclesiæ omni anno nomine ficti, quod ibi debetur, quæritur, an per hoc sit ius ecclesiæ quæsitum? Did quod non, vt determinat Specul. in ver. 74. in titu de loca. nisi nomine ecclesiæ fuerit expresse stipulatus, quo casu ipsa ratum habente sibi ius quæritur, etiam aliter non apparente de bonis ipsius ecclesiæ, vt ibi per eum per quẽ Spec. in hac materia in titu. præalle. formantur aliæ infinitæ. qq. de quibus ibi videre potes per eum, vbi latius examinat.

Forma libelli in actione hypothecaria.

CORAM vobis D. Bern. Vicario, &c. dicit, narrat, significat, & proponit Simon. Spelta procurator & procuratorio nomine Spectabilis viri Ray. de Beccaria de Blebe, agendo, & agere volendo, & hanc petitionẽ dirigendo contra & aduersus Philip. de Tobertis, & contra quamcunque aliam personam pro eo, seu eius nomine in iudicio legitime com parentẽ, non in modum solemnis libelli, sed qualis qua lis petitionis, & simplicis facti narrationis; Dicens & proponens idem Simon. nomine quo supra, & suprascriptus Philip. fuit confessus, & contentus se habuisse, & recepisse à suprascripto Ray. mutuo, & ex causa mutui, gratis, & amore, & sine vlla vsurarum conuentione floren. mille, quos eidem Ray. infra certum terminum iam elapsum reddere, & restituere promisit in pecunia numerata sub obligatione omnium suorum bonorum, prout de præmissis, & aliis constat publico instrumento inde tradito, & rogato per M. Muriculam notarium Papiæ, quod quidem instrumentum, ne ipse Phil. vllam possit prætendere ignorantiam, vel excusationem, idẽ Simon. nomine, quo supra, ex nunc coram vobis exhibet, & producit in forma publica. Rursus dicit & proponit idem procur. quòd suprascriptus Phil. in vna alia parte fuit confessus, & contentus se habuisse, & recepisse in deposito, & ex causa depositi flor. centum boni auri, & iusti ponderis à suprascripto Ray. quos etiam sibi reddere & restituere promisit infra certum terminum iam elapsum sub eadem obligatione bonorũ suorum, prout etiam de his, & aliis constat publico instrumento tradito, & rogato per suprascriptum notarium; quod quidem instrumentum in forma publica ex nunc producit, & exhibet procurator antedictos. Denique etiam dicit, & proponit ipse procurator, quòd tempore dictorum mutui, deposi. & obligationum prædictarũ, præfatus Phil. & ante. & post tenuit, & possedit, & hodie tenet, & possidet pro sua, & tanquam suam, domũ vnam muratam coopertam positam in Papia in porta Pertusij, cui cohæret &c. Ipsi Ray. ex causis memoratis pignori, & hypotecæ obligatam, quam tamen dominum ipse Phil. dimittere, & relaxare ipsi Ray. iure pignoris recusauit, præsentialiterque recusat, licet indebitè, & iniustè. Quare cùm prædicta vera sint, petit & requirit dictus Simon. nomine quo supra, per vos, & vestram sententiam diffinitiuam pronunciari, & declarari, * dictam domum fuisse, & esse pignori obligatã, & hypothecatam ex causis suprascriptus Ray. præfato, & condemnari per vos, & per dictam sententiam vestram, & condemnatum iuris remediis compelli suprascriptum Philippum ad dimittendum, & relaxandum iure pignoris, & hypothecæ domum antedictam suprascripto Ray. seu dicto eius nomine simul cum fructibus, damnis, & interesse, passis, factis, ac faciendis, & patiendis in futurum, de quibus liquidabitur in processu, & prædicta per vos fieri petit, & executioni mãdari omni via iuris &c. Deducendo in præsenti iudicio &c. saluo iure, &c. Non astringens se &c.

ADDITIO.

* Pronunciari ac declarari. Adde an libellos in hypothecaria procedat per verbum adiudicari, & dic. vt per Rom. consi. 245. nom. 6. cuius libelli formam vide per Alexan. consi. 87. lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Actiones plures an possint deduci in vno libello.*
2 *Persona plures ex diuersis causis obligata, an possint in vno & eodem libello conueniri.*

CORam vobis. Circa formam libelli attende, quòd duæ diuersæ actiones, & obligationes deducuntur in eo, & ex diuersis causis, quarum D altera est realis videlicet hypothecaria, alia personalis videlicet actio depositi, & mutui. Sed aduertendum, quòd hypothecaria deducitur principaliter, & 1 alia in consequentiam. † Vnde reuocari solet in dubium, an plures actiones possint in vno, & eodem li- E bello proponi; super quo E concludendum dic, quòd aut hæ plures actiones ita se habent, quòd sententia lata in vna parit exceptionem rei iudicatæ in alia, & tunc non possunt

possunt in eodem libello, eodem tempore regulariter
proponi istæ tales plures actiones, sed locus est electio-
ni, vt probatur in l. quod in hæredem. §. eligere. ff. de
trib. & in l. cùm filius. §. variis. ff. de leg. 2. aut ita se ha-
bent, quòd sententia lata in vna non parit exceptioné
• rei iudicatæ in alia, & tunc admittitur cumulatio, • &
propositio plurium actionum simul, vt l. si idem cum eo.
ff. de iurisd. om. iud. & l. hæredes. §. de pluribus. ff. famil.
erciscun. & quod not. per gloss. in cap. querelã, de elect.
facit l. fin. de an. exceptio. De quo vide quod plenè not.
per Dyn. in cap. nullus pluribus, de regul. iur. lib. 6. &
per Doct. in l. edita. C. de eden. & ego scripsi supra in
1 primo libello. † An autem plures personæ ex a cau-
a sis diuersis obligatæ possint in vno & eodem libello cõ-
ueniri? Puto quod non, iuxta ea quæ dicta sunt in for-
ma libelli plurium reorum debendi. Nam quilibet per
se habet ius deliberandi, & contra quemlibet est offe-
rendus libellos, vt in auth. offeratur. C. de lit. contesta-
ta. & l. prima. §. primo. ff. de eden. facit d. l. fina. C. de an.
excep. Sed an personalis, & hypothecaria possint simul
eodem tempore proponi, & intentari contra eundem,
dicam infra.

ADDITIONES.

• Cumulatio. Adde quæ scribit Rom. cons. 392. à num.
12. vsque ad num. 20. Rol. cons. septimo. num. 38. lib. 3.
vbi quod licet prohibita sit cumulatio, etiam in casibus
à iure permissis, vbi procederetur simpliciter, & de
plano, secus tamen si permissum est, vt procedi possit,
solam facti veritate inspecta, imò non refert tunc, quo-
modocunque constet iudici de intentione actoris. qua
in re vide etiam quæ habentur infra vers. ex memora-
tis, post nu. 7. vbi dixi. Masuer.
a Causis. Adde Paul. de Castr. in l. si idem cum eodem.
col. 2. ver. sed an in eo. libello. ff. de in. om. iud.

SVMMARIVM.

1 *MVtuum vnde dicatur.*
2 *Ecclesia obligatur ex mutuo.*
3 *Vniuersitas ex mutuo obligatur.*
4 *Creditor qualiter probet pecuniam esse versam in vtilitatem ecclesiæ vel ciuitatis.*
5 *Solemnitas quæ seruatur ad repetendum mutuum ciuitatis.*
6 *Pecuniam mutuatam versam esse in vtilitatem ciuitatis, quomodo probetur.*
7 *Mutuanti agenti contra ciuitatem non valenti probare pecuniam versam, qualiter succurratur.*
8 *Mutuans dicens se pecuniam dedisse thesaurario, an mutuum probet.*
9 *Ciuitas restituitur aduersus mutuantem.*
10 *Minor in mutuo læsus restituitur sine læsionis probatione.*
11 *Contractus mutui ab habente potestatem legis condendæ celebratus vim legis habet.*
12 *Ciues singulares ciuitatis possunt compelli ad solutionem pecuniæ mutuo ab eius syndico acceptæ.*
13 *Ciuitate delinquente singulares ciues tenentur.*
14 *Pecuniam mutuam qui sua nomine sumere non potest, nisi in certo casu nunquam pecuniam assumpsisse præsumitur, nisi sit miles.*
15 *Mutuans quotuplex sit.*
16 *Ciuilis mutui quæ sit natura.*
17 *Ciuile mutuum cui natura cooperatur quid sit.*
18 *Notarius dicens pecuniam numeratam fuisse, non redditur falsarius licèt probetur, tempore contractus nullam pecuniam interuenisse.*
19 *Confitens pecuniam recepisse: quo tempore recepisse præsumatur.*
20 *Asseris producentis instrumentum in quo mutui confessio continetur, probatur intentio.*
21 *Libellus loquens de mutuo producto instrumento loquente de promissione, non vitiatur.*
22 *Libelli verba secundùm proferentem debent interpretari.*
23 *Procurator constitutus ad accipiendum pecuniam mutuò, confitendo se recepisse non obligat dominum.*
24 *Procurator constitutus ad accipiendum mutuò, & ad confitendum recepisse, dominum non obligat.*

MVtuo & ex causa mutui. Valde frequens est
1 hic tractatus, ideoque notandus est. † Dici-
tur autem mutuum ex quò de meo tuum fit
vt l. 2. §. appellata ff. si cert. pet. sic tamen quòd non ip-
sum mutuum datum, sed tantundem in eodem genere
restituatur, vt in d. l. 2. in princip. & l. cum quid. eo. ti. cũ
sim. Et pro hoc colligitur differentia inter contractum
venditionis, donationis, & sim. in quibus non agitur, vt
2 id quod traditur, vel aliud reddatur. † Sciendum est
autem, quòd ex causa mutui nedum obligatur singu-
laris persona, sed etiam ecclesia, vt in auth. hoc ius por-
3 rectum. C. de sacrosan. eccl. † & etiam quælibet com-
munitas, & vniuersitas, vt l. ciuitas. & ibi plenè per Bart.
A ff. si cert. pet. a Dum tamen vtroque casu probetur,
quòd pecunia sit versa in vtilitatem ciuitatis, vel ec-
clesiæ, vt plenè etiam not. per Inno. in c. 1. de depo. Et
adde quod infra eo. titu. scripsi in gloss. super vee. sub
4 eadem obligatione bonorum. † Sed circa prædicta
quæritur, qualiter probetur per creditorem pecuniam
esse versam in vtilitatem ciuitatis, vel ecclesiæ? distin-
gue sic secundum Bar. vbi supra. Aut ciuitas illa, vel re-
præsentantes ipsam receperunt pecuniam mutuò in
B certam causam, B & tunc præsumitur versa in eius vti-
litatem: aut syndicus ciuitatis pecuniam mutuò sum-
psit, & tunc aut habuit mandatum speciale ad accipien-
C dum pecuniam mutuò in certã causam, & tunc C præ-
sumitur versam in illam causam, & in eius vtilitatem,
arg. in l. qui habebat. ff. de instit. aut non habebat spe-
ciale mandatum ad accipiendum pecuniam in certam
causam, & tunc sufficit quòd syndicus dicat, & confi-
teatur se in certam causam recipere, & præsumitur eo-
dem casu ipsa pecunia in dictam causam conuersa, licèt
aliter non appareat de ipsa conuersione ar. l. 1. §. vbi
autem. ver. quandoque quæritur. ff. de exer. & ita sentit
Azo. in sum. de exe. Quandoque nullum habebat spe-
ciale mandatum super pecunia mutuò assumenda, sed
simpliciter habebat administrationem ciuitatis, & tunc
D probari debet D per testes, vel instrumenta quòd ipsa
pecunia sit conuersa in vtilitatem ciuitatis, & hoc casu
locum habet d. l. ciuitas. & auth. hoc ius porrectum, se-
5 cundum glo. & Doc. in d. l. a. §. si. † Hic generalius quæ-
ro, quæ solemnitas seruabitur ad repetendum mutuum
a ciuitatis? a gloss. 1. in d. l. ciuitas ff. si cer. pe. dicit quòd
creditor debebit probare pecuniam versam in vtilita-
tem ciuitatis, & dicit ibi hoc esse verum, quòd admini-
strator ciuitatis ex generali potestate sibi concessa po-
test accipere mutuum, sed si habuit in mandatis ad ac-
E cipiendum pecuniam mutuò specialiter, E non in-
cumbit onus probandi creditori, sicut non incumberet
cum contraxisset cum ciuitate, vel eius generali consi-
lio, quod vicem populi repræsentat, vt dicit gloss. sing.
quæ non est alibi sic loquens. C. quæ sit lon. consue. in
rub. & quòd hæc probatio non sit necessaria, ex quo spe
ciale mandatum habet, est casus in l. habebat. ff. de insti.
Fallit si mandatum speciale habuisset ad accipiendum
pecuniam mutuò in certam causam conuertendam, nã
tunc mutuans debet esse curiosus, vt in eam causam cõ-
uertatur, saluo nisi accipiens pecuniam mutuò dixerit
quòd in aliam causam pecuniam assumebat. tex. est in l.
1. §. vbi autem. versic. vnde quæritur. & vers. sed & si in
pretiis. ff. de exerc. Sis ergo cautus tu, qui contrahis
cum talibus administratoribus, vt in instrumento facias
apponi verba prædicta, ad omne dubium remouendum,
6 facit insti. de exce §. diuersum. † Probat autem pecu-
niam mutuans esse versam, primò per probationes hoc
F necessariò cõcludentes, secundò per coniecturas, F pu-
ta

A *Dum tamen. In priuato est secus & quomodo. Arius Pinel. in l. 2. 3. 2. parte nu. 68. C. de rescind. venditio.*

B *Et tunc præsumitur. Socin. cons. 11. colu. 8. vers. si tamẽ mutuum vol. 1.*

C *Præsumitur versam. Soci. d. col. 8. vers. 2. dt.*

D *Per testes. Nõ per apoca. cita. Simõcel. in trac. de decret. in cõtractibus minorũ adhibendis 1 præfatione num. 27. vide 3 in 1. libel. in verbo simul cum fructibus, vbi scripsi.*

E *Nõ incumbit. onus. Ias. in d. l. ciuitas, num. 12, & Dec. nu. 4.*

G *Puta si consilium. Ias. in l. 1. §. si insserim nu. 6. de aq. poss.*

ta si consilium ciuitatis præsente administratore accipit pecuniam, vel etiam quia tunc ciuitas egebat pecunia, secundùm Cy. in auth hoc ius porrectum, Guil. tamen dixit semper requiri probationes necessariò concludentes, sed hoc nõ placet Inno. in c. 1. extra de depo. dic vt ibi. concludo ergo, quòd hæc lex habet locum in administratore ciuitatis, qui ex generali mandato ha-
7 bet potentiam accipiendi pecuniam mutuò. † Succurritur autem mutuanti cum probare non potest pecuniam versam in vtilitatem, vt agat contra ciuitatem. Si autem opponitur, quòd in vtilitatem ciuitatis pecunia non est versa, faciat citari administratorem, vt causæ ipsæ assistat, vt C de euic. l. parentes & si non probat mandatum suum, tenebitur de dolo, ex quo se administratorem asseruit, vt l. si legatarius. & l. quidam. ff. de dolo. in gloss. probato autem mandato, nisi ipse probet pecuniam fore versam in vtilitatem ciuitatis, conuenietur condictione ob causam, eo quòd pecunia fuit data in vtilitatem
8 ciuitatis, vt conuerteretur, & conuersa non est. † Sed quid si ipse dicit [Dedi eam thesaurario, non habui vlterius me intromittere?] Dic quòd mutuans poterit agere contra ciuitatem, vt contra thesaurarium cedat sua iura, Nam per hoc consequeretur mutuans pecuniã sine ciuitatis dispendio; vt in l. creditore, in prin ff. de
9 euic. & hoc modo practica legem istam. † Item aduerto quòd licèt creditori non incumbat onus probandi fuisse pecuniam versam in vtilitatem ciuitatis, vt in casibus supradictis, tamen ciuitas poterit petere restitutionem in integrum, & restituetur læsione probata, non ex clausula reipublicę, vt l. res publica C. qui ex ca. ma. sed ex clausula generali: [Si qua mihi iusta &c.] restituet probata læsione, & non aliter, cum in ciuitate sint semper
10 homines industriosi † Secus autem in minore accipiente pecuniam fœnori, qui non habet aliter probare de læsione, vt l. 1. C si aduer. cre. & ibi per Cy. saluo nisi probetur dictum minorem industriosum, vt nu. gl. in l. 1. se-
11 cundum primam lec. C. qui & aduers. quos. † Item scias, quòd contractus mutui ab habente potestatem legem condendi fit lex. vt ff de publica. & vectigal. l. Cæsar. & C. de do. inter vi. & vxo. l. pe. sicut per legẽ omnes sub-
12 diti possunt ligari, ita per contractus. † Ideo syndicus constitutus ad accipiendam pecuniam mutuò, & ad obli-
A gandum ciuitatem, & ciues singulares, A poterit eos singulariter obligare, itaque in quemlibet singulariter poterit fieri executio de bitè licet aliàs pro debito ciuitatis, singulares ciues non sint vexandi, vt l. 1. ff quod
13 cuiuscunque vniuer. no. & hoc mirum, † quia sicut pro delictis ciuitatis obligantur singulares ciues, vt l. metũ. §. animaduertendum. ff quod me. causa. de re. iu. l. aliud. §. refertur. ita per contractum, vt ff. de iudi. l. omnem.
14 † Conclude etiam vnum singulare, quòd qui suo nomine mutuatam pecuniam sumere non potest nisi in certo casu, nunquam pecuniam assumpsisse præsumitur, nisi sit miles, vt l. pe. ad Mace. per locum à speciali. Ang. in d. l.
15 ciuitas. ff. si cer. pe. † Quæro quotuplex [b] est mutuum.
b Respondeo mutuum esse triplex. Est enim quoddam naturale tantum; quoddam ciuile tantum; quoddam autẽ ciuile, cui natura cooperatur. Naturale quidem mutuum tantum est, quando res quæ datur tibi mutuò à me traditur, vel ab alio nomine meo, vt l. certi condictio. in fi. & l. singularia. & l. proinde. ff. si cer. pet. & no.
• per Bar. in l. a §. appellata. eod. tit. Ciuile • verò tantum est illud, quod per simplicem oris confessionem contrahitur, puta cum dicitur. [Talis fuit confessus habuisse, & recepisse mutuò &c.] vt hic. & talis modus contrahendi est. in cõi stylo & vsu, de quo loquitur l. 1. & 2. & l. si ex cautione. C. de non nu pe. & Insti. de lit. ob. in
16 prin. † Cuius quidem mutui natura est, vt ille qui sic
c confessus est, si conueniatur [c] ante biennium, possit op-
a ponere a exceptionem non numeratæ pecuniæ, • nisi
• ipsi exceptioni expressè renunciasset, vt fit quotidie in instrumentis. Post bienniũ verò hẽt os clausum ne possit talem exceptionem opponere, quia præsumitur nu-
C merata, C nisi probet contrarium; vt hæc habentur in

A *Poterit eos singulariter. Ias. d. l. ciuitas num. 9. non tñ bona ciuitatis sunt obligata nisi sint expressa ibi Dec. nu. 114.*

• *Exceptionem nõ numeratæ pecuniæ. Reg. cum fallentiis ponit Pet. duo reg. 260 & 261 in prima par. Io. Bernar. Diaz reg. 249. Decis. Tholosa. 186.*

C *Nisi probet. Istum locum citat & cõprobat Vasq. de success. creatione. §. 16. nu. 22. post prin.*

D *Vt tenet Bar. in l. singularia. vbi ponit Iaso. nu. 47.*

a *Dic breuiter. Alex. & Ias. in §. fuerat nu. 56. insti. de actio. vide Alex. d. cõs. 179.*

• *In cõtrarium facit Ias. in § sequẽs illa diuisio nume. 2. insti. de actio.*

l. in contractibus. in prin. & l. si ex catione. cum sim. C. de non num pe. & eodem modo præsumitur numerata si notarius dicat in instrumẽto, quod talis numerauit, vel talis mutuò habuit, & recepit, vel similia verba, quæ actum naturalem significant, accessisse: sed tamen caueat notarius ne his verbis vtatur, nisi videat pecuniam
17 in præsenti, vt ibi no. Docto. † Ciuile autem mutuum, cui natura cooperatur, est illud quando stipulatio intercessit de mutuo restituendo facta numeratione, vel ante, de quo loquitur l. si ita fuero. in fi. & l. cum enim. ff. de noua. verum quamuis in specie mutuata quis appareat obligatus ad restitutionem mutui, tenetur tamen etiam si casu fortuito periret. l. incẽdium. C. si cert. pet. & l. quod te ff. eo tit. quæ restitutio est fienda in eadem bonitate. l. cum quid. ff. si cer. pet. & l. triennium ff. de
18 verb. obli. † Pro declaratione • præmissorum, quæ
• ro de aliquibus. & primò quæritur. Ecce notarius dixit in instrumento [Titius fuit confessus se centum mutuò
d recepisse, testes [d] verò in instrumento descripti dicunt quòd nulla intercessit pecunia, nec numeratio] an ex hoc redarguatur instrumentum de falso? Et certe dicendum, est, quòd non. quia instrumentum loquitur de mutuo ciuili, testes verò deponunt super mutuo naturali,
D & sic sunt diuersi, & non aduersi, D vt tenet Bar. in l. singularia. in fin. ff si cer. pet. vnde non probat hoc esse, & cætera, vel nõn hor. C. vnde cog. & l. neque natales. C. de prob facit quod no Bart. in l. prædia ff de acqu. poss.
19 † deinde circa hoc insurgit tale dubium. posito quòd sic quis confiteatur, an præsumatur recepisse pecuniam tempore ipsius confessionis conscripti instrumenti, an verò retrò ante ipsam confessionem? Et videtur quòd præsumptio sit ipsum recepisse retrò, quia ista verba, recepisse, sunt præteriti temporis & plusquam perfecti, ergo representant, & importunt actum numerationis fuisse gestum retrò, non autem de præsenti, ut l. Aurelius. §. Titius Sein ff. de lib leg in fi. fni. In oppositum de-
• terminat Bar. • in l. si ita stipulatus §. Crisogonus. ff de verb. ob. & in l. certi condictio. §. si nummus ff. si cer. pe. & d. l. prædia. ff. de acqu. poss. & plenius in l. post dotem. ff sol mat. quia in re dubia, verba & eorum significationes referenda sunt ad tempus instrumenti, quando actus qui geritur, sit talis naturæ, vt potuerit interuenisse eo tempore, ar. d. § Crisogonus. & quod alibi dicitur in materia l. sciendum ff de verb. ob. quæ tamen præsumptio confunderetur, si testes in instrumento descripti dicerent, pecuniam nullam tunc fuisse numeratam, nec tamen per hoc impugnaretur virtus instrumenti, quia eo casu intelligendum esset de numeratione longa
20 vel proxima retro facta ante ipsũ instrumentũ † Quid dices, si in libello dicat sic [Domine iudex dico me mutuasse Sempronio centum] & inde produco instrumentum, in quo confessus est se mutuò à me recepisse dicta centum, an sit per dictum instrumentum probata mea
a intentio, vel petitio? a dic breuiter quòd sic, secundum Bar vbi supra. quia verbum, mutuasse, ita verificatur in actu ficto, sicut in vero, & mutuo ciuili, sicut in narra-
21 li † Sed quid si producto dicto libello ad eius probationem produco instrumentum, in quo nedum continetur confessio, de qua supra, sed etiam quòd ipse Sempronius solenniter promisit dictam pecuniã restituere, prout communiter fit in instrumentis, an procedit dictus libellus? videtur quòd non, quia per formam dicti libelli, vide-
• tur intentata certi condictio • de mutuo, de qua in l. certi condictio. in prin. ff si cer. pe. & instrumentum probat de actione ex stipulatu. vt l. si ita fuero stipulatus in
• fi. & l. cum enim. ff. de nouat. • In contrarium facit,
22 † quia verba libelli debent interpretari secundùm proferentem, vt l. si quis intentione. ff. de iu. vnde erit intelligendum. de mutuo, cui natura cooperatur, Aduerte quòd Bar. sibi in hoc fuit contrarius, nam in d. § Grisogonus, circa fin. tenere voluit primam partem, deinde in d. § si nummos. tenuit secundam & eam puto veriorem vnde propter hoc & alia, facti sunt in bonis terris & prouinciis, statuta, seu capitula, quòd quælibet petitio, quæ

rem

rem contineat & causā, intelligatur tolerabilis. † Am plius quæritur. si aliquis sit constitutus procurator ad recipiendum pecuniam mutuo, an si confiteatur se recepisse, obligetur dominus? videtur q̄ sic, quia istud verbum [Mutuò] verificatur tam in mutuò ciuili, quam etiam naturali, vt supra dictum est, ergo eius mandatum extenditur ad vtrunque A In contrarium determinat Bart. in l. 2 §. in mutui. * ff. si cer. pet. & est ratio secundum eum, quia illud verbum [Ad recipiendum] habet qualificare, & restringere illud verbum [Mutuò] ad ipsum actum naturalem tantum, ideoque ipse dominus de ciuili mutuo non obligabitur, arg. in l. t. §. si mutuā. ff. si quid in fra pa. & ff. de nouae. l. debitorem meum.
14 cum ibi no. † Quid ergo si in ipso instrumento procuræ sit dictum [Procuratorem constituit ad accipiendum pecuniam mutuò, & ad confitendum pecuniam ipsam recepisse] an tunc obligabitur dominus, si ipse procurator simpliciter confiteatur pecuniam mutuò recepisse? videtur q̄ sic; quia hoc est expressum in mandato. In cōtrariū determinat idem Bar. vbi supra. Et ratio est, quia illa verba quæ subiiciuntur. [Ad confitendum se recepisse &c.] sunt intelligenda de pecunia recepta, quam accipiendam mandauit, cum dixit [Ad accipiendum mutuò &c.] nam illa verba aliter intellecta importarent donacionem, quæ in dubio non videtur procuratori concessa, vt l. filius famil. in prin. ff. de don. & l. contra iuris ciui. § si ff. de pactis.

ADDITIONES.

Ciuile. Adde, quòd debitum ciuile tantum, quocunque errore soluatur semper repetitur, vt in obligatione literarum confessionis mutui sub spe futuræ numerationis. exqua nascitur ante biennium sola ciuilis, secundum communem, per Ias. in l. cum quis num. 5. C. de iur. & fac. igno. Masuer.

* Excep non num pec. Adde, q̄ exceptio non num. pecuniæ opponi potest per debitorem in contractu mutui etiam post biennium, si probatum sit de non solutione, teste Afflict. decis. 110. & qui decis. 205. dixit talem exceptionem intra biennium non habere locum nisi in contractu mutui, in alijs verò contractibus non opponi post 30. dies, de quo vide quæ scribit Tremol. ad Prac. Bonacur. tit. de peremp. excep. post nu. 3. ver. excep. non num. litera. C. Crem. sing. 153. Oldrad. lib. Act. for. tit. de cond. chirograph. 4. Class. Act. 30. Abb. in c. fin. nu. 18. de solu. Fel. in c. si cautio. nu. 60. vsque ad 65. de fid. instr. Spe. tit. de excep. §. viso, nu. 10. Guid. Pap. q. 292. 363. Ias. ad Port inst. de lit. oblig. nu. 25. in l. qui pecuniam. col. 2. nu. 1. ff si cer. pet. vbi ponit regul. cū ampl. & limit. & inter alia considerat tres except. Distingue, vt per eum ibi, & per Doc. d. tit. de lit. ob. quibus adde, q̄ excep. non nu. pecu. dicitur anomala, quia in alijs excep. opponens tenetur eas probare, sed in hac non, l. si ex cautione. C. de non num. pec. idem dicitur de excep. non num. dotis. l. fi. C. de doi. caut. non num & sic istæ exceptiones sunt temporales quantum ad proprositionem, durant enim per biennium, sed quantum ad probationem sunt perpetuæ, teste Bar. in l. exceptionem. ff. de excep. sicut enim debitor in obligatione literarum habet excep. vsque ad biennium, sic etiam si creditor scribat, fateor me recepisse debitum, vel te non esse cōfessum debitum, vel alium soluisse, habet excep. vsque ad 30. dies, secundum Port. d. tit. inst. de lit. obl. nu. 20. & sequen. l. in contractibus. §. super cæteris. C. de non numer. pecu. nisi in sex casibus, quorum quinque notantur in d. l. in contractibus. §. sed quoniā. Qua in materia. Adde, q̄ excep. non num. pecu. opponi non potest, quando debitum ex alia causa, conuertitur in debitum ex causa mutui, iuxta l. si pro mutua. & lege si ex pretio. ff. si cert. pet. l. aduersus. vbi Bald. C. de non numer. pec. de æquitate autem Cano. verum est, quòd etiam post biennium ea excep. non nu. pecu. opponi potest, secundum communem per Doct. ad Dec. in l. iure naturæ, de reg. iur. & Dyn. in reg. locupletari de reg. iur. lib. 6. cuius rei prac. docet Ias. in l. cum quis. colum. pen. C. de iur. & fac. ignor. & d. l. qui pecuniam, si cert. pet. Hypol. singul. 177. qui tamen videtur sibi contrarius. sing. 222. dum loquitur, quòd ea excep. non nu. pecu. opponi potest intra biennium etiam si in contractu adsit iuramentum, cuius contrarium scribit sing. 327. vbi pulchrè, qua in re laudatur Doctis. Rol. sententia. consi. 2. nu. 57. lib. 1. vbi quòd licet excep. non num. pec. opponi non possit post biennium, potest tamen debitor implorare officium iudicis, iux. not. per Fel. d. c. si cautio. nu. 49. 65. de fide instru. & ita vidi obseruatum in actu. practico.

* Pro declaratione. Adde Ias. in l. Titia. num. 31. ff. de verbo. oblig. Masuer.

* Bar. Adde Ias. in l. qui Romæ §. Grisogonus. num. 30. & seq. ff. de ver. ob. vbi ponit reg. cum limit. & decla. ad Bart. hic alleg.

* Certi condictio. Adde Ias. in l. cum hi. §. si idem. ff. de trans. vbi quòd in mutuo competit certi condictio contra accipien.

* Bar. in l. 2. §. mutui. Adde, & declara doc. Barto. in d. l. 2. §. vl. nu. 6. ff. si cer. pet. hic alleg. non procedere, si procuratori data sit expresse confitendi facultas, secundum communem per Suarez. lib. Sen. ver. procuratoris confessio. Ias. d. l. 2. §. fin. nu. 20. vbi dixi, quò autem ad Doc. Bar. in d. §. vlt. col. fi. ver. & ista sunt vtilia, dic, q̄ Bart. ibi approbatur in primo casu, sed in secundo, vbi expresse habet potestatem confitendi, improbatur, quia tunc potest confiteri, & præiudicat domino, ex not. per Doc. in d. §. per Fel. in c. cum olim, de off ind. deleg. in c. si cautio. col. 2. de fid. instrum. pro quo secundo casu quem ponit Bar. in d. § fi. vide Rui. consil. 53. nume. 17. lib. 2. pro primo casu Bart. ibi, vide Soc. iun. consil. 57. lib. 3. post Abb. consi. 18. lib. 2. & dixi ad Ias. loco supra alleg. Masuer.

a No. quando ciuitas accipit pecuniam mutuò, & per Ioan. de Imo. & Bar. in d. c. 2. deposi.

b Not. quotuplex est mutum, vide glo. & per Bar. in l. 2. in §. fi. ff. si cer. pet. Bal. in rub. C. eo. tit.

* Quotuplex est mutuum. Adde quæ scribit Bellon. institut. quib. mo re contr. ob. nu. 6. Aret. in §. idem iuris. colu. 35. inst. de excep. Alex. cons. 179. lib. 2.

c Si conueniatur ante biennium. Adde Pan. in c. fi. de pigno. vbi dicit, quod debitor potest agere triplici via, sed debet probare pecuniam non numeratam, sed ante biennium est secus. quia præsumitur quòd debitor anxietate habendi pecuniam fuerit confessus.

d Testes. Adde Bart. in consi. 19. inci. in quæstione proposita solum ad hoc allegare in 2. volum. Alex. de Imo. in cons. 79. incip. visa scriptura priuata in 2. vol. & Barto. Cœp. in cons. 21. causarum. crimi. incip. consultationis casus, col. 4. & Fely. in ca. si cautio. extra de fid. instr. col. 12. ver. no. tertiò quòd notarius. Zilettus.

e Procurator. Adde In. And. in addi. Spec. in tit. de teste. §. 1. ver sed pone egi. in fi. magnæ additionis Barto. in l. à diuo Pio. § sed & si emptor. ff. de re iu. col. 2. ver. quæro quòd si confitetur & ibi Ang. & Io. de Imo. Bart. in l. si debitorem. ff. de noua. Bart. & ibi Bal. in 1. q. in l. non abstulit. C. de noua Bal. & Ang. in l. 2. § fi. C. de quadr. præscri. Bal. in auth. hoc ius porrectum. C. de sacrosan. eccl. Io. de Plate. in l. fi. C. de apo. publi. lib. 10. & Lud. Rom. in l. prædia. ff. de acq. poss. col. 4. Bar. in consil. 21. inci. visa prima & secūda petitione. col. 2. in 2. vol. Fede. de Senis consi. 53. inci. Titius fecit procuratorem. Pau. de Cast. in consi. 409. inci. consideranda sunt verba. in 1. vol Lud. Rom. in cons. 352. incip. spiritus sancti gratia. Soc. in cons. 3. inci. circa præsentem consultationem, vers. 5. probatur, in 1. volum. Pet. de Anch. & Domi. à S. Gemi. in c. qui generaliter. §. fin. in fi. de pœn. lib. 6. Ant. de But. & Io. de Imo. in c. si cautio, de fi. instr. & ibi Abb. col. 5. ver. per hæc dic. & Fel. col. penul. ver. secundo quærunt. Abb in c. olim, el 1. de offi. delegat. col. 3. versi. & per hoc adduco. & ibi Fely. col. 1. versi. si procurator

A In contrariū. Contra Bar. est cōis. ut per Doc. in l. 2. §. creditū nu. 1 &. si cer. pet. Soci. In cons. 57. in 2. vol.

ratot confessus est. Eundem Abb.in c.1.vt lit.non constet.col. 19. vers. venio nunc ad tertium membrum. & ibi Fely. col.fi propè fi. ver. demum circa istam confessionem. Zilettus.

* Procurator. Adde, quòd qui habet mandatum ad mutuum recipiendum non sufficit q confiteatur se recepisse, teste Dec.cons. 147. col.peu.circa fin.493 nu.13.iu l.2.§. creditum.nu.16.ff.si cert.pet. Fel. in c.si cautio. nu. 86. de fid.instru.cuius contrarium videntur tenere Doc.in npostil.ad Dec.d.cons.146. col.pen.circa fi. pro quo vide Imbertum in enchirid.iur. Gall.ver. confessio, vbi declarat. Masuer.

* Sine aliqua vsurarum * conuentione. Hic ergo diligenter aduertas, quia mundus hodie non substinetur, nec regitur, nisi de vsuris, a nam charitas mortua est & dilectio proximi. 1 † Videamus igitur an omni iure sint ipsæ vsuræ prohibitæ, vel aliquo iure concessæ, A de qua q. plene tractauit Tho. de Aquino in suo lib.qui intitulatur secunda secundæ q 76. aliás 78. & per Gratianũ in decreto 14.q.3.cum se.& per Cy.in auth.ad hæc.C de vsur.& arguendo videtur.quòd vsuræ sint permissæ iure naturali. Certum est enim, quòd iuri & rationi naturali congruit, vt benefacientibus benefaciamus, alioqui vitium esset ingratitudinis, quæ fontem exurit pietatis,vt l.sed & si lege.§. consuluit. ff. de peti hære. dare autem mutuanti pro remuneratione seruitij accepti, videtur esse concessum. Præterea iure naturali, licet cuicunque de suo dare, & à dante spontanee recipere,vt l.ex hoc iure.ff.de inst. & iu.& l.traditionibus.C de pac.l.traditio.ff.de acqui.re.do.cum sim. sed ille qui pecuniam mutuò assumpsit, sponte dat ipsam vsuram, ergo &c. a † Rursus b videtur permissa b de iure ciuili, vt patet tam in iure digestorum, quàm. C.& Auth.in titu.de vsur. Amplius etiam videtur permissa iure decretorum in c. salubriter,& in c. nauigantium ibi no. de vsur. Cæterum videtur fore permissa iure diuino per id quod dicitur Lucæ 19. [Ergo veniens cum vsuris exegissem illam] scilicet pecuniam mutuatam. & in Deuteron. 23. [Non fœneraberis fratri tuo, sed alieno] & 29. cap. [Fœneraberis gentibus multis.] Pro hac parte induco expresse tex. quẽ non alle. Tho.prædictus ecclesiastici 29. cap. vbi sic dicitur [Fœnerare proximo tuo in tempore necessitatis illius] & iterum [Redde proximo tuo in tempore suo, multi quasi inuentionem æstimauerunt fœnus, & præstiterunt molestiam his qui se adiunauerunt,donec accipiat, osculatur manum dantis, & in promissionibus humiliat vocem suam,& in tempore redditionis postulabit tempus, & loquetur verba tædij, & murmurationem & tempus causabitur. Si autem potuerit reddere, aduersabitur, solidi vix reddet dimidium,& computabit illud quasi inuentionem. Si autem fraudabit illum pecunia sua,& possidebit illum inimicum gratis,& conuitia, & maledicta reddet illi. Et pro honore, & beneficio reddet illi contumeliam, multi non causa nequitiæ non fœnerati sunt, sed fraudari gratis timuerunt &c.] & eo. lib.cap.8. scribitur. [Noli fœnerari homini fortiori te, quod si fœneraberis, tanquam perditum habe.] Deinde videtur omni iure permissum recipere hanc commoditatem, quam vsuram appellamus, licet enim cuicunque habere commoditatem, & præmium ex argento in massa commodato, secundùm eundem Thom. vt de quo, aut domo, vel libro ad vsum mutuò concesso, vel commodato. Cur ergo non sic in pecunia numerata mutuò concessa? Præterea secundum eundem Thom. licet præmium accipere de pecunia alij B concessa B ad ostentationem, vel ad ponendum loco pignoris: cur ergo non sic dicetur in pecunia ad numerum concessa? porrò etiam secundùm eum licitum est de pecunia,quam quis ponit apud mercatorem, vel ar- C tificem exigere partem aliquam lucri, & pacisci C de aliqua parte lucri sibi danda: ergo sic videtur licitum in eo, qui pecuniam ponit ex causa mutui apud aliquẽ indigentem. Insuper secundum eundem ille qui mutuò dat pecuniam numeratam, potest licitè pacisci D de aliquo sibi dando D in recompensationem damni sui, per quod ei subtrahitur aliquid, quia per hoc non venditur vsus pecuniæ, sed vetatur damnum,cur ergo non sic erit in quocunque casu, cùm pecunia non possit in alium transferri sine damno dantis, qui fuisset de ea prædium empturus,vel mercimonia, & qui mutuando submittit se periculo perditionis eius multis & varijs 4 modis. † In contrarium videtur quòd omni iure sit E prohibita. E Primo iure naturali,quia contra naturam est,q pecunia germinet pecuniam. Item quia est naturale instinctum, quo homo homini ad seruiendum al- F ligatur. Deinde prohibita F est de iure diuino Exodi. 22.cum dicitur, [Si pecuniam mutuò dederis pupillo meo pauperi, non vrgebis eum quasi exactor, nec vsuris opprimes,] & in psalmo scribitur [& qui pecuniam suam non dederit ad vsuram] & in Euangelio Lucæ [Mutuum dantes, nihil inde sperantes.] Iure etiam canonico est prohibita,& diuino simul, vt patet. 14.q.1. cum sequen. per to. & in cle. 1. de vsur. Amplius vide G tur etiam prohibita G iure ciuili, quo Imperator di- 5 cit q † leges non dedignantur imitari sacros canones, vt in Authen. de eccl. tit. in in princ. & mandat Imperator obseruari quatuor generalia concilia, & in eis disposita, in quibus prohibita est vsura, vt l. fin. C. de sum. Trin. & fid. ca Sed ad hoc per aliquos respondetur, quòd in cæteris, præterquam in vsuris, mandat dicta concilia obseruari, si enim ad vsuras se Imperator referre voluisset, iam non specialiter, & expressim super illis tractatum sic prolixum, & earum permissionum inseri voluminibus ffotum. C. & Auth. mandasset: nec Papa.cui tunc ipse Imperator notitiam fecit de compilatione per eum facta. C. & aliorum librorum, concessisset, prout fecit,sed prohibuisset,vt dictæ vsuræ concederentur. Vnde cùm ipse Papa tunc consenserit, vt habetur in epistola inter claras, & epistola, reddentes honorem. C.de sum. Tri. nec expresse ordinationi Imperatoris in hoc contradixit, videtur secundum eos concludi posse, q ipsæ vsuræ permissæ sint tam à Papa, quàm ab Imperatore, & sic vtroque iure. Quid ergo dicendum? finaliter, & conclusiue idem Tho. fatetur ipsam vsuram iure diuino & canonico esse prohibitam. 6 de iure autem ciuili esse permissam. † Superest autẽ videre quæ est causa prohibitionis iure diuino, & canonico, & quæ sit causa permissionis iure ciuili.vbi aduerten q causa prohibitionis, secundum aliquos, fuit multiplex,vt refert Inn.in rub.& in c. 1.de vsur. Prima fuit ad euitandum, ne homines fierent idolatræ, quia scribitur [Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.] Secunda, ne homines desererent agriculturam intendentes lucro vsuræ.& per hoc submergerent pauperes, & occiderent, quia sequerentur fames, & caristiæ. Tertia ne diuites, qui mutuò sumerent aliqua necessitate cogente, efficerentur pauperes, quæ paupertas est periculosa. vt inquit Salomon [Paupertatem neque diuitias dederis mihi domine.] Quarta, quia offenditur proximus,& amor naturalis,qui est,alter alterius onera sustinere, & charitas minuitur. Quinta ratio est secundum S. Tho. quia vsura nil aliud est quàm pretium vsus pecuniæ mutuatæ: vsus autem huius pecuniæ nil aliud est,quàm ipsa rei consumptio sicut etiam in vino, frumento,& alijs quæ mutuari possũt. si ergo quis velit restitutionem æqualis quantitatis, & pretium vsus eius, sequitur quòd velit duas recompensationes pro eodem, quod diuinæ repugnat Iustitiæ: sed ista ratio parum vrget,quia sic dici posset,prohiberi lucrum, vel emolumentum recipi ea massa argenti, vel pecunia in sacco ad ostentationem consignata, cuius contrarium ipse determinat, vt supra dixi. Sexta (vt credo) potuit esse, vt refrenetur. & compescatur nimius ardor auaritiæ, & vanagloria, & pompositas, & alia vitia, quæ producuntur ex pecuniæ abundantia. Septima additur, ne hominis solicitudo circa doctri-

nam

A De qua q. latè per Didac. libro variarũ iuris resolutio. ca. 3.nu.3.cum seq. latè Marquard. in tract. de Iudæis in 1. parte cap 11. Nicol. de Aasinis in sũma in verbo vsura. vbi respondet ad contraria. Alex. de Neuo cons. 4 contra Iudæos, Decis Pedemõt. 137.in vsura qui sunt permissa latè ponit Cassa.in cõsuetudi. Burg. rub.4.§.23.

B Ad ostentationem Gaiet.in sũma in tit. d.vsur. vers.& hinc habes Ant. de Rosell.de vsur. nu. 33.

C De aliqua parte lucri. Ambro. de Vignati ĩ trac.de vsur.nu. 33.

D In recompensationem Gaiet., ĩ vers. 4 casus & vers. quintus casus.

E Primo iure naturali. Marquar. ĩ c. 11. in princ. vbi allegat.

F Est de iure diuini. ĩ num. 2.vbi allegat.

G Iure ci.ĩ nu.2. in fi.

um bonarum artium, & victum ex labore manuum quærendo deperear, & pigritiæ homo, & somnolentiæ deditus sub spe huius impudici redditus, qui festa nun celebrat, die, noctuque laborat animo, & in breui mar-

21 escat, & pereat. † Ratio autem permissiua vsurarum de iure ciuili ea fuit, secundum Tho. quia lex humana, quæ data est populo, considerauit solum populi vtilitatem, quæ ex negociatione procedit. Ne ergo huiusmodi vtilitates impedirentur, vsuras concessit, non tanquam iustas secundum diuinam legem; sed tanquam vtiles ad humanam communionem substinendam, sicut in pluribus lex humana multa peccata relinquit impunita, & sustinet ea tanquam licita, quæ lex diuina prohibet, & punit tanquam iniusta, vt patet in emptore & venditore, qui carius emit & vendit, quem lex humana sublituet, nisi sit excessus vltra dimidiam, & tamen lex diuina hoc damnat, vt plenè disputat idem Tho. in lib. suprascripto. q. 77. sic in aliis casibus quos etiam longum esset exprimere. Voluerunt autem quidam dicere, quòd nulla est vrgens, nec necessitatis ratio, quare vsura sit prohibita. Et ob hoc voluerunt quidam dicere, quòd abstinere ab vsuris iure diuino, ponitur inter consilia, non autem inter præcepta, sicut, & illud est de consilio, quod dicitur in euangelio. [Si vis saluus esse, vende omnia quæ habes, & da pauperibus] & illud [Visitare infirmos] & similia multa. Et ex hoc dicunt ipsi, quòd non contrahitur peccatum mortale ex contractu vsuræ, sed solum veniale, quia hilarem datorem diligit Deus, & iste non hilariter fenerat, sed cupiditate lucri, quæ opin. per eundem Tho. reprobatur dicens, quòd mutuo concedere est inter consilia, & quò ad hoc est meritorium, sed vltra mutuatum quicquam accipere,

* * hoc cadit sub præcepto, per ea quæ dicta sunt, vnde qui vltra aliquid accipit, mortaliter peccat, quia scriptum est [Qui non obedierit principi morte moriatur] immo secundum alios, etiam si à principio solum veniale contraheretur peccatum, tamen propter frequentiam, & consuetudinem actuum veniale soluitur, & efficitur mortale, arg. de pœn. dist. 1. ca. medicina, versi. tres sunt, in fi. & hæc opi. Tho. hodie approbata est in clem. 1. §. fin. de vsur. vbi dicitur. [Quòd qui pertinaciter affirmat vsuram non esse peccatum, censetur hæreticus.] Quidam sunt tamen, qui voluerunt facere differentiam, an quis mutuet ex quadam necessitate propria, vel lucri cupiditate. Alij sunt, qui solum respectum habent ad quantitatē quæ percipitur, an transeat decem pro centenario, vel sit ab inde infra, quæ omnia reprobantur, per ea quæ traduntur. 14. q. 3. & 4. per totum. Alij vero dicunt, q̃ aut quis fœnerator proximo egeno ad succurrendum eius necessitati, & tunc licitè potest hoc facere, per id quod habetur in d. c. ecclesiastica. 28. dist. Aut fœnerator cupiditate lucri, & tunc prohibetur, & licitè non facit, vt in aliis iuribus. In omnibus autem suprascriptis acquiescendum est decisioni sanctæ matris Ecclesiæ, & theologorum sententiæ. Fui præterea aliquando interrogatus à mercatoribus de tali q. Ecce aliquis vult deponere pecuniam apud mercatorem ad dandum, & sustinendum partem lucri, & damni: dicit mercator, ego nollem venire ad dissensionem aliquam tecum in modo calculandi lucrum, & damnum, sum contentus super me suscipere omne periculum contingens in pecunia & mercantia, & lucro, & damno pro aliqua certa quantitate annali. Quæritur hic, an talis conuentio cadat in peccatum. consule theologos.

ADDITIONES.

* Vsurarum. Adde, an vsuræ quæ sunt prohibitæ de iure diuino & Cano. sint etiam prohybitæ de iure ciuili, & dic, q̃ de mente iuris ciuilis est, quòd vsuræ possint exerceri intra modum legitimum, & in casibus enumeratis per Ias. in l. cunctos populos. 1. lect. num. 48. C. de summa trin. & fid. cath. qua in materia vsur. vide eundem in l. rogasti §. si tibi. colum. 5 & 3. ff. si cert. peta. & quòd mutuans ad vsuram peccet, sed non accipiens, scribit idem. Ias. in l. transigere. post numer. 10. C. de transa. Masuer.

u Accipere. Adde, quòd quicquid accedit sorti vsura est, teste Dec. consil. 39. col. 3. ver. 4. etiam, post Rom. consi. 238. nu 4, consil. 300. post nu. 4. & 7. consil. 510 post nu. 7. vbi datur ratio quare à mutuatario vsuram capi prohibitum sit stando in terminis mutui, quia quando pecuniæ dominium non transfertur permissa est aliqua recompensatio, etiam per viam pacti, secundum eundem Rom. consil. 510. num. 18. Deci. in l. 1. in princ. 2. lect. nume. 6. & vlt. lect. ante num. 4. ff. si cert. petat. Rom. d. consil. 510 num. 3. Masuer.

a No. de vsur. vide Leuit. 25. c. & Exodi. 22. c. & Deuter. 23 & Psal. 24. inci. Domine quis habitabit. & Ezech. 18. & Lucæ 6. c. & in c. quare in omnibus, de vsur. & in c. quoniam multi. 47 dist.

* De vsur. Adde in materia, quæ habetur supra for. lib. act. real. ver. & in florenis. col 7. post num. 16 & quid di cen. de cambiis, & dic, vt per Rom. consi. 238 col. 2. nu. 4. vbi quòd tunc demum cambia sunt licita, quando recipiuntur vt periculi premium, & sint secundum generalem consuetudinem mercatorum, iuxta communem Doc. sententiam per Ias in l. 1. 1. lec. numer. 64 & 2. lec. num. 39. C. de summa Trin & fid. cath. Hiero. à Lucca trac. de camb. c. vl. num 22. pro quo vide Salt. in l. ad hæc q. 11. C. de vsur. vbi loquitur de cambiis quæ hodie sunt illicita. Alex. consi 62. num. 3. lib 2. quid de promissione vel petitione vsurarum, & quando vsuræ petitur vt interesse, & plura in materia, vide per Rom. consi. 94. col. 1. consil. 101. Auth. consi. 376. Cur. iun. in l. vnic. ante nu. 41. C. de sen. quæ pro eo quod interest: vbi, q̃ promissio vsurarum aliis solutatum propter carentiam pecuniæ à debitore debitæ, valida est, & earum exactio fieri potest, quid de eo, qui accusatur vsurarius, quomodo tale crimen commisisse probetur, & dic, vt per Osasc. decis. 61. & de materia vsur. & quòd ea sit contra legem diuinam, naturalem, canonicam & ciuilem, scribit idem decis. 137 vbi num. 10. & post num. 17. concludit indicem laicum posse in causa vsur. cognoscere, & eos punire. & an princeps ob subditorum vtilitatem vsurarios tolerare debeat, vide ibi, vbi cōcludit quòd non. Quid de pœna & vsura, & de earum differentia, & cur olim vsuræ prohibitæ, vide Coras. Miscell. lib. 3. c. 21. Masuer.

b Rursus &c. vide gloss. & Bartol. in auth. ad hæc. C. de vsur. gl. 1. & ibi Abb. in c. quare in omnibus, de vsur. gl. 2. in c. quid dicam. 14 q. 4 glo. in ver. decimas. in c. 1. de vsur. lib. 6. Ioan. de Imo. in cle. 1. super glo. in ver. humana. de vsur. Io. de And. in regu. peccatum, de reg. iur. lib. 6. in mercu. Abb. in c. cum sit generale. in 9. colum. versi. 1 tenendo, de foro compe. Ang. consi. 219 & cons. 272. Car. Zab. cons. 78. in vlt. colu Ant de Prato veteri, consi. 49. in 4. vol. inter consil. d. Alexan. de Imo. Car. Alex. in cap. t. 10. dist. Archiepi. Flo. in 2. parte suæ summæ. c. 6. Summam Angelicam in versi. vsur. la 1. in prima q. &c.

SVMMARIVM.

1 *Pœna adiecta in contractu mutui, an possit exigi.*
2 *Creditor in alternatiuis potest debitorem suum in quo loco sibi magis placet conuenire.*
3 *Debiti summa an pro rata videatur esse diuisa inter plura loca copulatiuè posita.*
4 *Promittens certo loco soluere, potest vbique, vbi domicilium habet, conueniri.*
5 *Creditor quam actionem intentare habeat, quando ex instrumento mutui apparet stipulatio.*
6 *Libellus continens plures actiones, quarum non admittitur concursus, reprobatur.*
7 *Nouatio non præsumitur nisi expressè agatur.*
8 *Libellus in quo dicitur, Titio numeratā esse centum,* que

qua reddere promisit, an saluetur.
9 *Vtile per inutile non debet vitiari.*
10 *Si numero nomine meo, & stipulor nomine alieno, an ex numeratione vel stipulatione oriatur actio.*
11 *Actio ex qua causa oriatur, si stipulor nomine alieno & alieno nomine numero.*
12 *Actio an vtilis quaratur vel directa, ex stipulatione adiuncta mutuo.*
13 *Actio directa sine cessione, an quaratur domino, procuratore pecuniam numerante nomine domini, & eam domino stipulante restitui.*
14 *Actio directa, an in alijs casibus praterquam in numerata pecunia quaratur domino.*
15 *Actio cui quaratur quando numero alieno nomine, & nomine in eo stipulor.*
16 *Distinctio facta in mutuo, an habeat locum in alijs casibus, in quibus subijcitur stipulatio.*

1 AC restituere promisit. † Aduerte quia in hac
promissione de soluendo, & restituendo, ali-
quando solet adijci pœna, si non fiat ad termi-
num solutio * & dubitatur an talis pœna exigi pos-
sit. super quo dubio secundum Doct. vt refert Cy. &
Iac. But. in l. cum allegas. C. de vsur. distinguitur. Aut pœ-
na adijcitur dationi pecuniæ, & tunc præsumitur esse
adiecta in fraudem vsurarum, sicque de iure canoni-
co peti non potest. Aut adijcitur facto, & tunc secun-
dum aliquos peti potest, secundum alios non? quia fa-
ctum ipsum subijcitur loco dationis pecuniæ, vtputa
[Si non solueris, promittis stare in tali loco sub pœna
floren. centum] & sic pœna ponitur eodem tempore in
contractu, & ideo non valet. Secus autem si poneretur
post ipsum contractum, & tu. per Bar. in l. cum seruus
2 ita. ff. de condi. & demon. vbi vide. † Præterea est ad-
uertendum, quod in hac promissione consueuit inter-
dum exprimi locus in quo fienda est solutio, vt fit in om-
A nibus communiter instrumentis obligationum A &
tunc fienda est solutio in loco determinato: & si sunt
plura loca solutioni designata, vt ponitur in instrumen-
tis moderni temporis, erit in electione creditoris, de-
bitorem conuenire in quo loco sibi magis placuerit
* post lapsum termini. * vt in l. 3. in prin. ff. de eo quod
cer. loc. ante vero termini lapsum est in electione debi-
toris soluere in quo loco sibi placuerit, nisi contrarium
3 sit actum. † Sed hic dubitatur si plura loca fuerunt so-
lutioni destinata, an insolidum conueniri poterit debi-
tor in quolibet loco? et videtur quod non, immo per appo-
sitionem plurium locorum copulatiue, videtur quod sit fa-
cta diuisio debiti pro rata cuiuslibet loci, vt probat textus
B in d. l. 3. B §. si quis ita il 1. per quem tex. videtur de-
strui, & annichilari omnia instrumenta moderni tempo-
ris, quibus dicitur [Talis promisit soluere Mediolani,
Papiæ, Cremonæ, & alibi &c.] Nam per hoc videtur, quod
solum pro parte in quolibet loco possit debitor conue-
nire, & non insolidum. sicque per hoc annichilatur ip-
sum debitum. Aduerte hic, dicit enim Bar. in d. §. si quis
ita. quod aut plura loca adijciuntur alternatiue, & tunc in
quolibet loco potest insolidum debitor conueniri: aut
plura loca adijciuntur copulatiue, & tunc aut ponuntur
limitatiue, aut indefinite, puta cum clausula [Et in quo-
cunque loco &c.] Primo casu vbi limitatiue, tunc vide-
tur facta debiti diuisio pro rata cuiuslibet loci, & sic pro
rata tantum parte poterit ipse debitor in quolibet lo-
co conueniri, per tex. in d. §. si quis ita. Secundo casu cum
post designationem plurium locorum subijcitur illa ge-
neralis clausula [Et in quolibet alio loco &c.] tunc se-
cundum eum ne ex indefinita & nimia diuisione debiti
C stipulatio reddatur inutilis C fienda erit interpreta-
tio, quod solui debeat totum in quolibet loco. ar. in l. quo-
ties ff. de reb. du. & l. quoties. de ver. ob. & ita seruat
generalis consuetudo. Veruntamen consultius ad omne du-
bium tollendum, laudabile esset ponere in instrumen-
to. [Quod promisit soluere insolidum in quolibet loco]
4 vel ponere loca alternatiue. † Vbi autem vnus solus
locus esset solutionis limitatus, vel designatus, an alio lo-
co possit debitor conueniri? & vtique dicendum est se-
cundum veram & communem opi. quod sic si in ipso alio lo
co ipse debitor habeat domicilium, vt plene not. in l. 1.
ff. de eo quod cer. lo. & l. 1. C. vbi conue. qui cer. loc. da.
pro. & ibi per Azo in sum. & per gl. in l. hæres absens.
§ fin. & l. eum qui cer. lo. de iudic. Si tamen ipse debitor
* * conueniatur alibi, quam in loco destinatæ solutionis,
habebitur ratio sui interesse, ac etiam interesse actoris.
vt l. 2. in princ. & l. 3. in princip. & §. si quis ita. & § nunc
5 de officio. & ibi per Bar. ff. de eo quod cer. lo. † Nunc
autem quæritur pro declaratione huius libelli. Pone
quod aliquis mutuauit centum, & stipulatus est illa sibi
restitui, vt sonant verba modernorum instrumentorum,
quam actionem debebit creditor proponere in libello,
vel certi condictionem, quæ ex mutuo competit. vt l.
certi condictio. in prin. ff. si cer. petat. vel actionem ex sti-
pulatu? Hic est pro clariori solutione aduertendum, &
decurrendum ad distinctionem traditam per Cy. in l.
D absentis C. si cer. pet. D & Bar. latius in l. certi condi-
ctio. §. si nummos ff. si cer. pet. Qui sic dicunt omnia col-
* ligendo. * Quandoque numero nomine meo, & stipu-
lor nomine alieno. Quandoque numero nomine alie-
no, & stipulor nomine alieno. Quandoque numero no-
mine alieno, & stipulor nomine meo. Primo casu sub-
distingue secundum Bartolum, aut stipulatio est totali-
ter vtilis, & efficax ad agendum: aut est penitus & om-
nino inutilis: aut est vtilis solum quo ad quid, quia pro-
ducit solum naturalem obligationem. Siquidem sit om-
nino vtilis, & tunc aut constat, quod numeratio fuit fa-
E cta causa implendæ stipulationis, & tunc est E agen-
dum ex sola stipulatione, non autem & ex numeratio-
ne. vt l. si ita seruo stipulatus in fi. & l. cum enim ff. de
6 noua. † Et ex hoc reprobatur libellus secundum Cy.
& alios in quo sic proponitur [Dico quod numeraui
Titio centum, quæ restituere promisit. quare ipsum pe-
to ex causis prædictis condemnari &c.] nam hic propo-
nuntur plures actiones simul, quarum non admittitur
concursus. vt l nemo §. quoties ff. de re iur. & l. quod in
hæredem §. eligere ff. de tribu. Similiter secundum ali-
quos reprobatur libellus, in quo dicitur. [Peto decem,
quæ mutuo numeraui] & producitur instrumentum in
quo dicitur [Quod fuit confessus mutuo recepisse &c.]
de quo dic vt supra dixi. Aut constat quod numeratio non
fuit facta causa implendæ stipulationis, & tunc secun-
dum iura vetera, per sequentem stipulationem præ-
sumebatur facta nouatio, ideoque solum agendum erat
7 ex stipulatione. † Sed hodie non præsumitur nouatio
nisi expresse agatur. vt in l. fi. C. de noua. Ideoq; vtraq;
agi potest, sed tamen vnam eligere debet. vt d. §. eligere
F cum fi. F Aut dubitatur quo respectu sit facta nume-
ratio, & tunc aut stipulatio interuenit incontinenti an-
te vel post numerationem, & tunc præsumitur facta nu-
meratio causa implendæ stipulationis. sicque ex sola sti-
pulatione agendum erit, vt d. l. si ita. in fin. & l. cum
enim. Ideoque cum in instrumentis moderni temporis
subijciatur stipulatio, & sit res in dubio, erit agendum
ex stipulatione, quasi numeratio facta videatur causa im-
G plendæ stipulationis. G Aut interuenit ex interuallo
stipulatio & tunc aut stipulatio præcessit numeratio-
nem spe futuræ numerationis, & tunc numeratio secuta
præsumitur causa implendæ stipulationis, & ideo ex sti-
pulatione agendum erit. Aut non præcessit, nec est fa-
cta spe alicuius futuræ numerationis, & tunc quia ex
præcedenti numeratione actio nata est si postea sequa-
tur stipulatio nascetur noua actio ex ea. Et licet olim
hoc casu præsumeretur nouatio, hodie tamen non præ-
sumitur nisi expresse agatur, ideoque vna sola actione
agendum erit, quam actor elegerit, vt d. l. eligere. & l.
8 cum filius. §. uarius. ff. de leg. 2. † Ex quib. omnibus sol-
ui pot talis quæstio. Pone quod aliquis simpliciter nar-
rauit in libello [Quod Titio numerauit centum, quæ
reddere promisit &c.] an procedat libellus? Dicunt qui-
dam quod non, quia plures deducit actiones in eodem
li-

A *Et tunc. Circa ista vide Ias. in l. si conuenerit nu. 38. cum seq. de iurisd. om. iudic. Borgn. Caualca. decis. 1. nu. 3 vbi etia an quis possit se obligare quod possit capi vbiq; locorum.*

B *§. si quis ita & ibi Ias.*

C *Fienda erit interpretatio i. in forma declarad. iurisd. in verbo nec esse nu. 2 lat. te Rip. qui ponit ista q. in c. 1. nu. 72. de iudic.*

D *Et Bar. latius & ibi doct. & Ang. in §. sequenti nu. 4. & ibi Ias. num. 2. Instit. de actio.*

E *Agendum ex sola stipulatione. Dec. d. l. certi condictio § si nummos nu. 9.*

F *Aut dubitatur. Dec. in nu. 13*

G *Aut interuenit ex interuallo. Ias. d. §. sequenti nu. 2. Dec. d. nu. 15.*

libello, quod est prohibitum, per ea quæ dicta sunt su-
pra. In contrarium determinat Bart. in d. §. si nummos.
quia hæc verba debent intelligi, quòd numerauit causa
stipulationis implendæ, & sic solum actionem ex stipu-
latione videtur in libello deduxisse, argu. l. si quis inten
tione ambigua. ff. de iudic. Nec obstant contraria, quia
loquuntur, quando ista verba fuerunt apposita in libelli
conclusione, quo casu libellus non posset sustineri, hic
autem fuerunt apposita in sola narratione. Est ergo pro
pter hæc, & similia bona cautela facere statutum, quòd
quilibet libellus sit & esse intelligatur sufficiens, & ad-
missus, qui contineat rem, & causam &c. & non adver-
tere ad has superfluitas, & deceptorias subtilitates iudic.
vt l. si fideiussor. §. quædam. ff mand. In alio autem casu,
quando stipulatio reperitur inutilis, tunc ex sola nume
ratione actio nascitur, & ex ea agitur, vt l. certi condi. §.
quoniam. ff si cer. peta. & d. §. Grisogonus. Nec talis
stipulatio inutilis habet vitiare, quominus ipsum instru
mentum plenè probet ipsum mutuum, siue in eo con-
tineatur confessio super mutuo numerato, secundum
9 Bar. nec mirum; † quia propter inutile non debet vti-
le vitiari, vt no. per Dy. in c. vtile. de reg. iur. lib. 6. In
tertio autem casu, quando stipulatio est quo ad quid tan-
tum vtilis, & inutilis quo ad aliud: videlicet quando pa-
rit solam obligationem naturalem, & tunc distinguitur,
aut quis stipulatur ab eo cui facta est numeratio, & tunc
non impeditur actio ex numeratione, vt d. §. quoniam,
vel idem erit. Aut stipulatur ab alio, & tunc olim fiebat
nouatio, hodie non, vt in l. 1. in fi. ff. de noua. & l. fi. C.
10 eo. † Nunc accedamus ad secundum principalem ar-
ticulum, qui est quando numero nomine meo, & stipu-
a lor nomine alieno, a quo casu dic, aut stipulor ei cui
possum stipulari, vt patri, vel domino, filio, vel seruo, &
tunc erit idem, ac si mihi stipulatus sum, vt l. si dominus
seruo, & l. quodcunque. ff de verbo. obli. Aut sum stipu-
latus ei cui non possum stipulari, vt extraneo, vt § alteri,
Inst. de inut. stipu. & tunc non impeditur actio nasci ex
11 numeratione, vt proximè dictum est. † In tertio au-
tem principali articulo, qui est, quando numero nomi-
ne alieno, & stipulor nomine alieno. Attende quod aut
est vnus & idem homo, cuius nomine numeratur & sti-
pulatur, & tunc agendum est ex numeratione, si sit talis
persona cui non posset stipulari, si autem posset ei stipu-
lari, agetur ex stipulatione, vt in d. § Grisogonus. & præ
dicta procedunt de iure antiquo ff. etiam, hodie verò de
iure. Codicis agendum erit isto casu ex stipulatione, quia sicut
ex numeratione alteri actio quæritur, ita ex stipulatio-
ne fundata super numeratione, vel confessione pecuniæ
depositæ, vel mutuatæ, vt est tex. in l. fin. C. per quas per
12 so. no. acqui. † Sed an quæritur vtilis ex stipulatione,
b vel directa? In isto casu b dicit Barto. quòd sola vtilis
quæritur si ratum habeat, vt l. si ego ff. de neg. gest. quia
ratio specialitatis, quæ est, vt directa quæratur ex nume
ratione, cessat in stipulatione. Sed certe videtur etiam
directa quæri legis potestate per text. in d. l. fin. C. per
quas perso. cum stipulatio veniat accessoriè ad numera-
13 tionem. † Et ex hoc infertur, quòd si procurator de-
ponat, vel mutuet pecunia nomine domini, & eam do-
mino stipuletur restitui, quòd domino quæratur dire-
cta actio sine cessione, potestate & auctoritate d. l. fin. si-
cut per filium, vel seruum quæritur directa patri, vel
14 domino legis potestate, vt ff. de stip. ser. per totum. † An
autem in aliis casibus præterquam in numeratione pe-
cuniæ quæratur domino per procuratorem directa actio
sine cessione? not. per Cyn. in l. multum interest. C. si
quis alte. vel sibi. & l. prima. C. per quas perso. & per
Barto. in l. si procurat. præsentis. & l. stipulatio ista §. si sti-
pulor. ff. de verbo. oblig. & facit quod not. in l. pen. C. ad
exhi. & d. l. si ego. Aut sunt diuersæ personæ, quarum
nomine fit stipulatio & numeratio, vt quia nomine vnius nu-
meratur, & nomine alterius stipulatur, & tunc ex sola
numeratione agitur, vt l. 1. ff. de stip ser. Circa quartum
15 & vltimum articulum, qui est. † Quando numero
alieno nomine, & stipulor nomine meo: distin-
guitur: aut persona, cuius nomine numeraui, est talis
persona per quam mihi quæritur, vt filius vel seruus, &
tunc perinde est, ac si nomine meo numerassem, vt d. l. si
dominus seruo. Aut erat persona extranea, & tunc præ-
ualet numeratio, quia non potui mihi stipulando ius
quæsitum alteri sibi auferre, & in me transferre, vt in d. l.
16 1. §. 1. de stip. ser. † Sed an si in contractibus depositi,
commodati, & locati subijciatur stipulatio de restituen-
do, habebit locum prædicta distinctio facta in mutuo, si
dubitetur quæ actio sit in libello proponenda? Credo, quod
sic à paritate rationis, quod multum not. pro moder-
nis instrumentis. verumtamen quia hodie non pro-
ponuntur actiones, vt traditur in l. 1. C. de formu. debet
aduocatus simpliciter in libello narrare casum, &
concludere fieri restitutionem mutui, vel depositi omni
modo, via, iure, & forma, quibus melius fit de iure resti-
tutio fienda &c.

ADDITIONES.

- Pœna. Adde Rom. consi. 143. 310. Ias. in § omnes au-
tem, num. 11 & seq. inst. de act. Barb consi. 15. col. 6. lib.
1. consi 20. col. 12. li. 1. vbi de pœnis conuentional. an
peti possint & in quantum licitæ sint petitiones & Dic,
quòd exactio principalis sortis tacitam pœnam remis-
sionem inducit. sola verò calculatio non, secundum eun-
dem Rom. dicto consi. 143. num. 5. vbi & quòd pœnæ
conuentionales peti possunt, sed in quantum licita sit
petitio, vide ibi. Qua in materia pœnæ conuentionalis:
vide quæ scribunt Alexan. consi. 119. col. 3 lib. 2. consi.
41. 50. lib. 4. Rip. respons. 178. nume. 5. Cagnol. in l. le-
cta, numer. 83. ff si cert peta. Ofasc. decis. 70 & an pœna
conuentionalis possit excedere quadruplum? vide Roma.
d. consi. 310 Alex. consi. 157. nu. 7. lib. 6. Masuer.
- Post lapsum termini. Adde, quæ habentur supra form.
declin. iurisd. ver. nec esse iudicem, num. 2. Cepol. cau-
tel. 70. Aret. in §. 1. col. 5. inst. de act. Abb. in c. dilecti, de
for. comp. Ias in §. plus. inst. de act. col. 3 & seq. vbi do-
ctor. in appell. de quo vide Ias. in l. eam quam, col. 5. C.
de fideico. post Barto. in l. Titium §. tutores. ff. de ad-
mini. tutor. Masuer.
- Solutioni destinata. Adde, quòd propriè quis non dici-
tur contrahere in loco destinatæ solutionis secundum
communem per Rol. consi. 100. num. 13. & colu. 6. vbi
disputat, an locus contractus ostendatur, & concludit,
quod sit, in his quæ pertinent ad litis decisionem, etiam
si solutio alibi destinata sit, secundum communẽ, d. cons.
nu. 71. & seq. vbi plura de ijs quæ fieri vel peti debent
in loco contractus vel destinatæ solutionis, puta, quan-
do adest statutum de soluenda gabella, & quando peti-
tur res in loco, ex contractu: an peti debeat in loco con
tractus? ad quod fac. quæ scribit Mising. cent. 1. obser. 5.
dum dicit in contractibus locum esse remissioni, & hoc
vbicunque quis promisit se certo loco sistere, si modo
solutio ibi facienda sit: nam si in vno loco contractum
sit, & alio facienda solutio; non fit remissio ad locum
contractus, nec inuitus cogetur quis iudicium suscipere,
nisi sponte ibi inueniatur, l. hæres absens §. vltim. ff de
iud. Ad dicta autẽ. Pap. hic num. secundo, adde quæ ha-
bentur supra for. declin. iurisd. ver. nec esse num. secun-
do, per Lafr. concl. 108. Bar. in l. Titium §. tutores. ff de
admi. tut. Are. in §. præterea col. 13. in prin. inst. de act.
Ias. in l. eam quam, col. 5. C. de fideicom. in l. non vt quæ
§. si quis ita, l. 1. ff. de eo quod cert. loc. Abb in cap. di-
lecti, numero decimo, de for. competen. Aret. in §. pri-
mo columna quinta, instit. de actio. Cepol. cautel.
70. Rip. in capitulo primo, numero 69. & sequent. de
iudi. Rob. Mar. de ord. iud. capit. 11. numero 113. Dec.
in cap. primo, prima lect. column. 20. & sequ. de iud.
& dic, quòd conueniri poterit debitor, qui certo aliquo
in loco, certa die soluere promisit, vbicunque loco-
rum repertus fuerit, secundum communem per Ias. in
§ plus autem, numer. 17. & seque. inst. de act. vt & Is qui
promisit soluere, vbicunque fuisset petitũ, secus verò si

a Quæ casu dic. Dec. ĩ num. 18.

b Dicit Bartol. Dec. ĩ in f.

obligatione bonorum * comprehendantur, seu includantur iura & actiones? Quidam dicunt quod non, vt no. Spec. in tit. de fru. & interesse. §. 1. versic. secundo. A In contrarium est veritas, vt probatur in l. nunquam. §. fi. cum l. seq. ff. ad Treb. & l. si legatum § j & l. meorum. ff. de verb. sig. quam opi. sequitur glo. in l. hæredem. C. de 4 hære. act. † Quid dices in donatione generali omnium bonorum, c an in ea includantur nomina debitorum? dicit Dy. B quòd non. arg. in l. nominis & rei. ff. de verb. signif. & ibi per eum. & l. Quintus, la secunda ff. de an. & ar. lega. & idem tenet Gui. de Cu. Et ex hoc potest, inferri, quòd donatio talis non posset infringi ex eo, quòd auferat testamenti factionem, cum possit testari de & super iuribus, seu nominibus debitorum. Sed Bartol. voluit aliter distinguere in d. l. Quintus, 5 vide ibi. † Ad pleniorem autem notitiam obligationis bonorum sciendum est, quòd pignorum d quatuor sunt species in iure. Nã quoddã est pignus cõuẽtionale. Quoddã legale. Quoddã prætoriũ, & Quoddã iudiciale. C Conuentionale pignus est illud, quod contrahitur hominis promissione, de qua specie pignoris loquitur, vt supra dixi, l. contrahitur. cum sim. supra alleg. ff. de pign. D Legale autem pignus est illud, quòd legis potestate inducitur, vt supra dixi, de quo loquitur totus tit. C. & ff. in qui. ca. pi. ta. contra E Prætorium pignus est illud, quod contrahitur per interlocutoriam prætoris, vel iudicis, de quo loquitur l. non est mirum ff. de pign. acti. l. si duo. §. creditores. ff. vti poss. & l. 3. in fi. ff. de acquiren. poss. & ibi not. & l. 2. C. de præto. pig. cum sim. F Iudiciale verò pignus est illud, quod contrahitur per sententiam diffinitiuam, & in eius executione facto iudicis exequentis. de quo loquitur, l. à diuo Pio, §. si pignora, & §. si super rebus, & §. exequantur, ff. de re iudic. Et optime ad vtranque speciem pignoris tam prætorii quàm iudicialis, facit text. 6 in l. 1. C. qui po. in pig. hab. † Deinde quæritur, quæ sit differentia inter pignus tacitum & expressum, & inter conuentionale, & prætorium. Et breuiter quò ad primum dico, quòd differunt tacitum & expressum quò ad modum constituendi. quia expressum producitur partium conuentione, & prouisione, tacitum legis potestate, vt patet ex præmissis: similiter differunt in operatione & effectu, quia regulariter expressum præfertur tacito, vt l. si fundum, & l. assiduis. C. qui po. in pig. ha. & ibi no. quòd verum intelligas secundùm determinationem eorum quæ infra dicentur. Ad secundum quæsitum respondeo, quod in multis inter se differunt Cõuentionale à Prætorio. vt plenè habetur per glo. & Barto. in l. 1. in princ. ff. de pigno. actio. Et primò differunt in modo, & forma constituendi, nam Conuentionale contrahitur solo partium consensu. vt d. l. contrahitur, & l. res hypothecæ. Sed Prætorium constituitur demum traditione interueniente, vel facta per iudicem. vt l. non est mirum. in fi. ff. de pig. act. & l. cum vnus §. fina. cum l. seq. ff. de bo. auct. iu. poss. Item pignus 7 Prætorium constituitur tam G in bonis minoris, quam maioris. vt l. apud Iulianum. §. 1. ff. ex quib. ca. in pos. ea & l. si minori. ff. de bon. auct. iud. pos. Sed in Conuentionali in minore requiritur decretum iudicis vt l. lex quæ tutores. C. de admi. tu. & no. in l. 1. & secunda C. de præd. mi. Differunt etiam in effectu acquirendi, quia in Conuentionali secuta traditione transfertur possessio in creditorem. vt l. serui nomine ff. de vsucap & l. qui pignori. & l. 1. §. per seruum. ff. de acquir. poss. & not. in l. cum notissimi § 1. C. de præscrip. 30. ann. Sed 8 in Prætorio H non transit aliqua possessio. vt l. 3. in fi. & ibi no. ff. de acquiren. poss. Et per hoc insurgit alia differentia, videlicet quòd creditor pignoris Conuentionalis habet interdictum vti possidetis, si turbetur in sua possessione, non autem is qui habet Prætorium. vt l. si duo. in § creditores. ff. vti possi. Item in Conuentionali habet locum regula, qui prior est tempore, vt l. prior. & l. diuersis C. qui po. in pi. ha. sed in Prætorio locum habet distinctio, an sit eiusdẽ tituli vel diuersi. vt l. 2. C qui po. in pi. ha. & infra dicam. Item in Conuentionali nõ repetitur per debitorem, nisi debito prius soluto: vt l. si rem. §. omnis ff. de pig. act. sed pignus prætorium statim reuocatur, cum cautio de iuri parendo offertur. ut in auth. ei qui C. de bon. auc. iud pos. & not. in l. si pecuniæ. in fin. ff. vt in pos. leg. & aliqui tangunt in l. 1. consequenter. ff. famil. ercis. Item differunt circa qualitatem actionis quæ pro pignore competit debitori; quia in conuentionali competit debitori debito soluto directa pignoratitia actio, sed in prætorio competit vtilis, vt l. 1. cui. §. quæri potest. ff. vt in pos. leg. Item in conuentionali tenetur creditor de dolo, lata culpa, & leui, vt l. si vt certo. § si duobus vehiculum. & §. nunc videndum. ff. commo. In prætorio autem tenetur de dolo, & lata culpa. vt l. prætor. §. præterea. ff. de bo. auc. iu. pos. Cõueniunt tamen in hoc, quia pro vtroque pignore competit creditori actio hypothecaria, vt l. 1. & 2. C. de præto. pig. Sed quid dicemus in pignore iudiciali? Respondetur, quòd idem iuris est, quòd de prætorio dictum est, vt probatur ex d. l. 2. in fi. C. de præto. pigno. 9 † Nunc autem superest videre, quæ actiones competant creditori pro pignore vendicando. Circa quod sic est notandum, quod tres sunt eidem proditæ actiones. videlicet Actio seruiana, Actio quasi seruiana, quæ hypotecharia appellatur, & Saluianum interdictum, de quibus traditur in §. item seruiana. Instit. de act. & C. de sal. interd. l. 1. siue ergo dicamus pignus esse conuentionale, siue prætorium, siue iudiciale, siue legale, in omnibus casibus regulariter locum habet actio quasi seruiana, quæ hypothecaria vocatur vt in d. §. item seruiana. & d. l. 1. & 2. C. de præt. pig. & Inst. de act. §. inter-8 dum. † Differentia autem inter Seruianam & Saluianum interdictũ, quæ ambæ actiones competunt contra 1 colonum, vel inquilinum, est talis. I Nam Saluianum interdictum est personale in rem tamen scriptum. vt l. 1. ff. de sal. interd. Ideoque directum datur contra colonum, vel inquilinum, sed vtile contra quemlibet possessorem vt ibi habetur, sed actio seruiana est mere realis. vt in d. §. item seruiana. Item agenti saluiano interdicto 2 sufficit probare colonum possedisse. K sed agenti seruiana oportet probare etiã rem fuisse in bonis coloni; per quod patet alia differentia, quod agens Saluiano interdicto minus grauatur in probãdo, ideo minus consequit. cũ per illud sola possessio auocetur; sed in seruiana plus grauatur, ideo plus consequitur, vt not per. Docto. 9 in l. prima in fin. C. de sal. interdict. † Sed pone quod plures creditores habeant eandem rem pignori obligatam, prout sæpe accidit, & omnes agant hypothecaria contra possessorem. quis eorum præfertur? Breuiter in hoc decurrendum est ad not. per gloss. in l. prima C. de priui. do. & l. priuilegia ff. de priu. credi. Et ad distinct. Dy. quam posuit ipse in regula, * qui prior est tem-2 pore. de regul. iur. lib. 6. L Aut omnes creditores prætendunt priuilegium circa istud ius reale, aut circa ius personale: aut quidam ex his prætendunt ius reale, & alij personale, aut quidam personale, & alij nullum: aut nullus eorum priuilegium prætendit. Primo casu quando omnes prætendunt priuilegium reale, subdistingue, aut omnes prætendunt pignus Conuentionale, aut omnes prætorium, aut quidam Conuentionale, & alij prætorium. Si quidem omnes prætendunt Conuentionale, vel quasi, tunc aut omnes prætendunt expressum pignus, aut omnes tacitum; aut quidam tacitum, & alij expressum. Si quidem omnes prætendunt expressum, tunc aut sunt eiusdem temporis. aut diuersorum temporum si temporis eiusdem, aut simul in eodem actu fuit res ipsa omnibus obligata, & tunc admittitur vnusquisque æqualiter. Si verò fuerit separatim obligata, nec appareat cui primo, tunc omnes agunt contra debitorem vel extraneum possessorem, & tunc melior est conditio occupantis. Aut agunt inter se vnus contra alium, & tunc melior est conditio possidentis, vt not. in l. si fundum, in §. si duo. ff. de pignor. Si autem sunt diuersorum tem-

A *In contrariũ est veritas. Tiraq. in l. si vnq. in verbo bona nu 7. C. de reuoc. donat. & de retrac. lig. §. 1. glo. 7. in princ.*

B *Quòd non. Tiraq. glo. 7. nu. 9 circa princ. an includat rem donatori ex fideic. debitã Boer. decis. 33. nu. 4. an bona fidei. Boer. decis 204. num. 33. et decis 363. nu. 14. Rui. cons. 206. vol. 2. Cra. cons. 19. nu. 13. An veniãt bona emphyteutica.*

C *Conuentionale pignus. Neguf. ã in 2. memb. 3. partis nu. 29.*

D *Legale autẽ Neguf ã in 4. mẽbro. 2. partis.*

E *Prætoriũ. Neguſ. ã in 2. membro 3. partis, Iaſ. in §. itẽ seruiana num. 2. & 4. insti. de actio.*

F *Iudiciale. Neguſ. ã 1 3. mẽbro. 3. partis princip. Iaſ ã nu. 3.*

G *In bonis minoris. Neguſ ã nu. 38. in 2. mẽbro 3. partis.*

H *Non transit. l. 3. § creditores ff. vti poſ. cũ allegatis per Neguſ. ã nu. 32 vbi etiã ponit alias istas differentias.*

I *Nam Saluianum Mandoſ. in sua praxi de cõmiſſio. comment. 28. verſ. per vtile Saluianum.*

K *Sed agẽti ſeruiana. Iaſ. d. § itẽ ſeruiana nu. 8.*

L *Aut omnes. Iſtum locum citat et comprobat addit. ad Dyn in reg. qui prior de reg. iur. in 6. incip. adde glo. circa fi.*

A Probare verè. § in verbo mutuo in princ.

B Item fallit in dote. Neguſ. ī num.3.Iaſ.in §. fuerat nu.73.& viē ſeruiana nu. 90.Gōz.conſ 28. nu.20. & 34.

C Similem titulū. Neguſ ā nu. 21. Rebuf. ā nu. 97.

D Omnes concurrunt.Neguſ ī d. 2.membro 2.partis nu.6.

E Habet locū dicta reg.ſ.ſunt locum etiam & cōprobat addic. ad Dyn in reg qui prior-ſcrip adde quā concurrūt. ut Neguſ ā nu.7.

F Quod commune. Neguſ ī in 2 mēbro 2.partis nu.14.

G Primo caſu. Dyn. in reg qui prior ver.4. caſu.

H Et tunc attēditur.Dyn.ī.

I Reale preferetur. Dyn.ī verſ. tertio caſu.

K Et tunc præferuntur.Dyn. ī verſ 4. caſu.

L Tunc ſubdiſtinguit iſta ola & quæ ſequūtur ponit Dyn ī verſ. quinto caſu.

purum, tunc habet locum regula antedicta [Qui prior
eſt tempore,&c.] de qua habetur in l.potior.& l.credi-
10 tor.ff qui pot.in pig.ha.& l.ſi fundus C.eod.titu. † Fal-
lit hæc regula in certis caſibus. Primo in eo,qui mu-
tuauit ad domus refectionem, qui alijs præfertur in ip-
ſa domo, vt in Authen. de æqua.do.§. his conſequens,
collat.7.& ff.qui po.in pig.ha.l. interdum. quod tamen
probandum erit per ipſum creditorem. argum eorum.
quæ not.in l.ciuitat.ff.ſi cer. petat. Sufficit tamen pro-
bare,quòd tempore contractus ipſa domus egebat refe
ctione, vt l.fin.in princi.ff.de exercit.Si ergo in inſtru-
mento dicatur. [Quòd cùm talis domus magna ageret
refectione, iccirco pro ipſius reparatione, & refectione
talis fuit confeſſus ſe mutuò habuiſſe à Caio centum]
an per hoc erit fundata intentio creditoris? & videtur
q ſic, quia ſtandum eſt inſtrumento.l. cum precibus.C.
de prob.cum ſim.In contrarium videtur, quia iſta ſunt
verba narratiua,quæ non probant, iuxta materiam tra-
ditam in auth. ſi quis in aliquo documento C. de eden.
Breuiter dicunt quidam, quòd non probant. Alij di-
cunt,q ſic,dic de hoc,& ſimilibus,ut no.per Bart.in d.l.
ciuitas. Conſilium autem melius eſſet, quòd fieret in-
ſtrumentum ſeparatum in præſentia plurium teſtium
ſuper diruptione, & neceſſitate reparationis ipſius do-
mus, & poſtea aliud ſuper mutuo,in quo contineretur
11 prædicta narratio,idem dico in ſimi. † Vbi autem ec-
cleſia mutuam pecuniam ſumeret, tunc habet neceſſe
A creditor A probare verè,& realiter verſam eſſe in vti-
litatem ipſius eccleſiæ, & in hoc debet eſſe curioſus ip-
ſe creditor ſecundum Innocen. vt plenè not. per eum
in c.1.extra de depo'. Quando autem dicatur verſa pe-
cunia in vtilitatem ipſius eccleſiæ, vel ciuitatis, vide
rea.notam l quod ſi ſeruus.§. & regulariter.ff. de in rē
ver.cum.§.ſeq.Item fallit regula prędicta in eo,qui mu-
tuat pecuniam pro re aliqua emenda ea lege, vt ſit ſibi
ipſi pignori obligata,qui in ipſa re omnibus alijs ante-
fertur.l.licet.C. qui pot.in pig. ha. Fallit etiam in eo
cuius pecunia emitur militia ut l.fin. C. de pign & in
B auth.quod obtinet B Item fallit in dote, pro qua mu-
lier præfertur habenti tacitam hypothecam,non autem
expreſſam,vt in l.aſſiduis.C. qui po.in pig.ha.Item fallit
in eo, qui habet priuatam ſcripturam, trino teſte no-
tatam, qui præfertur alij tale inſtrumentum publicum
vel priuatum non habenti. vt in l.ſcripturas,C. qui po.
in pign hab. Item fallit in fiſco,qui in cauſa primipilari
præfertur omnibus,vt l.ſatis.C.in quib cauſ.pign ta.con-
tra.Item fallit in eo, qui in funus expendit, vt l. ſi
quis §. colonus & l. impenſa funeris.in ff. de relig. &
C ſump.fun.Item fallit in eo qui habet C ſimilem titu-
lum cum poſteriore creditore,& vendit pignus prætio-
rium, nam in pretio concurrit cum poſteriore, & econ-
12 tra.vt l.is cui.§ prior ff.qui potio. in pign.hab. † Quid
autem dices in eo qui præſtitit ſemen cauſa fructuum
percipiendorum, an in ipſis fructibus ſit præferendus
pro dicto ſemine alijs creditoribus anterioribus tem-
pore? videtur quòd non per l.qui ſit, in prin ff de vſu.
In contrarium facit.l.procuratoris.§.in tributum,verſi.
quid tamen & § ſi plures.ff.de trib. Et eadem diſtin-
ctio,de qua ſupra,per omnia eſt ſeruanda, & ſienda in
alio caſu, quando omnes prætendunt pignus tacitum.
per iura prędicta & per l. 1.§.ſi colonus.ff.de ſal.inter-
di & l ſi.C. eo.ti.& ff.qui po.in pig. ha.l. inſulam.cum
13 ſim. † Vbi autem quidam prætendunt tacitam, & qui-
dam expreſſam,tunc aut ſunt eiuſdem temporis, aut di-
uerſorum:& ſi diuerſorum, aut præcedit hypotheca ta-
cita & ſequitur expreſſa,aut contra,& vtroque caſu at-
tenditur prioritas temporis, ſiue præcedat tacita, ſiue
expreſſa, vt C.rem alienam ge.l.1. ſecundo: reſponſo.
quamuis ſuper hoc glo.dubitauerit.in l.ſi. qui po.in pi.
ha. Fallit tamen in dote, vt ſupra dictum eſt, ſiue prę-
cedat tacita,ſiue expreſſa,vt l. Titius.in prin.§.negocia-
tori ff. qui po. in pign. ha. & l.ſi fundum.C. eo. tit. &
l.ſi ignorante.C.de remiſ.pig. Si verò fuerit eiuſdem tē
poris, dic tunc per omnia, ut ſupradictum eſt quando
omnes tacitum prætendunt, uel omnes expreſſum, &
ſunt eiuſdem temporis. Et ſit ratio,quia regulariter ta-
citum & expreſſum æqui paratur l. cum quid.ff. ſi cert.
petat.Nam ille qui in domus refectione mutuat,prefer-
tur alteri habenti tacitam. vel expreſſam hypothecam,
vt ſupradictum eſt. ergo &c. Præterea ius ſingulare eſt
in dote, vt mulier pręferatur habentibus tacitam, ergo
in cōtrarium erit ius commune in alijs cauſis & perſo-
14 nis.l ius ſingulare.ff.de legi. † In alio articulo quando
omnes prætendunt pignus prætorium, diſtingue, aut
omnes ſunt eiuſdem tituli, puta omnes ex contractu.
vel omnes ex vltima voluntate,vel omnes ex cauſa dam-
D ni infecti, & tunc D omnes concurrunt ſimul, nec in
eis attenditur prioritas temporis. vt ff.de dam.inſect.l.
ſi finita.§.ſi plures.& §. Iulianus & l.prætor.§. eius rei.
& C de bo.auct.in.poſ.l 2.ff.eod.titul.l. cum vnus. & ff.
vt in poſſ.leg.l is cui.§.qui prior. Aut ſunt diuerſorum,
& tunc locum habet regula, qui prior eſt tempore &c.
vt l.ſi decreto.C. qui po. in pig. ha. & d.l.is cui.§. poſt-
15 quam. † Super alio articulo, quando quidam præten-
E dunt prætorium,& quidam conuentionale,etiam E ha-
bet locum dicta regula, qui prior.vt l.eadem iuris ff.qui
16 po. in pig.ha. & C.vt in poſ. leg.l.ſi poſt. † Sed circa
præmiſſa ſæpe occurrit talis quæſtio. Ecce ſtatuto ciui-
tatis cauetur, quòd bona ciuium ſint communi obliga-
ta pro taleis & oneribus. Accidit quòd aliquis pro pe-
cunia mutuò ſumpta, vel alia cauſa bona ſua creditori
obligauit,deinde impoſita eſt tale à communi,quæritur
quis ſit præferendus, an commune, vel creditor ille in
bonis huius debitoris?& determinat Iac.But.in l.ſi quis
F C.de reſcind.vend F quòd commune pręferatur. Ratio
eſt, quia quando ex cauſa præcedente impletur obligatio
debitore inuito, tunc ſemper ſupplementum trahitur
retro ad tempus contractus. vt l.potior. & l.qui balnea
ff.qui po.in pig.ha. Modò venio ad ſecundum principa-
le membrum, videlicet quando omnes prætendunt
priuilegium perſonale tantum, in quo caſu ſubdiſtin-
G gue,aut ſunt eiuſdem tituli,aut diuerſorum. G Primo
caſu regulariter concurrunt non attento ordine tem-
poris, vt traditur in l. priuilegia.ff. de priuilegijs cred.
& de pæ.l.ſi hominem.§.quoties. Fallit in duabus doti-
bus ab eadem ſubſtantia debitis, in quibus attenditur
ordo temporis,vt in d.l.aſſiduis.§ ſi.Item fallit in fiſco,
17 vt ff.de priu cred.l. quod quis. † Vbi autem ſunt di-
uerſorum titulorum,ſubdiſtingue.aut omnium priuile-
H gia ſunt paria, H & tunc ſimul concurrunt ordine
temporis non attento:aut ſunt diſparia, & tunc atten-
ditur cuiuſcunque cauſa & titulus,& ille præfertur,qui
habet maius & potentius priuilegium vt d l.priuilegia
1 reſponſo & ibi plene per glo. & Dyn.facit.l ſi ventri.
§ in bonis,de priu.cred. Capio tertium principalem ca-
ſum,videlicet quando aliqui prætendunt reale, & aliqui
I perſonale. In quo dic, quod ſemper I reale præfertur
perſonali. vt l. eos.C. qui po. pig.hab. & ff.de pac.l. re-
ſcriptum,circa prin.In quarto autem principali articu-
lo, videlicet quando quidam prætendunt perſonale, &
K alij nullum, K & tunc præferuntur priuilegiati. vt ff.
quod cum eo.l.ſed an hæc.& ff.de pecu.l. ex facto.§.fin.
& ff de priuil. cred. & l.2. & l.ſi ventri.§. ratio.ff. de ceſ.
bo l.1. & 2. cum ſi. In quinto autem principali caſu
L quando nullus eorum prætendit priuilegium, L tunc
ſubdiſtinguitur, aut agitur ad donationem quantitatis
ſpeciei, vel generis, aut ad factum merum. Primo caſu,
aut erant bona poſſeſſa per creditorem, & tunc omnis
eſt exæquata conditio, vnde ſi vni ſoluatur in totum,
per alios ſit reuocatio pro rata; vt ff. quæ in frau. cre.l.
qui autem.§. ſciendum. & l. ait prætor.§. ſi debitorem
e Aut non erant e poſſeſſa,& tunc aut omnes credito-
res pariter inſtabant, & tunc ſi debitor volens vni gra-
tificare ſoluat integrum debitum ſuum reuocabitur
per alios pro rata debiti ſui cuiuſcunque,vt ff. quæ infra.
cred.l. pupillus. Aut nō omnes,ſed aliqui ſoli inſtabant,
& tunc aut vni ſoli per debitorem ſoluitur ſponte, aut
coactè & inuitè.ſi ſponte, reuocat pro rata per alios, vt

l.ſi

l.fi pupillus.& l.qui autem.§.sciendum. Fallit in casu.d. §.si deuitorem. Si vero soluit coacte per iudicem compulsus, tunc non reuocabitur, vt ff.quæ in fraud.cred.l. qui autem.§. item apud Labeonem. Alio autem casu, cùm agitur ad factum; subdistingue, aut ipsum factum petitur,& in condemnatione deducitur simpliciter,aut interesse propter factum. Primo casu,si omnes creditores simul concurrunt, præfertur ille qui primo contraxit, vt ff.loca.l.in operis. Secundo casu dic,per omnia, prout supra in casu quo agitur ad quantitatem, vt not.in d.l.in operis.& ff de verb.ob l.stipulationes non diui.§. Celsus. Sed quia in præcedentibus dictum est, quòd in pignore conuentionali traditione secuta transit eius possessio in creditorem, † quæritur quæ sit illa
18 ~~~
a possessio. a Ad hoc sic distingue, aliquando debitor tradidit simpliciter possessionem, aliquando constituit se precario nomine tenere ipsius creditoris. Primo casu cùm simpliciter tradidit, vel manualiter, vel nude construendo se eius nomine possidere, tûc omnis possessio tam naturalis, quàm ciuilis transit in creditorem. vt l. res pignoris, & l.qui pignorum.contuocta l.quod meo. ff.de acquir.poss. quo ad omnes effectus,saluo quo ad ef-
b fectum b perficiendæ præscriptionis, quo respectu & effectu attento dicitur debitor possidere.vt plene traditor per Glo.& Doct.in l.cum notissimi.§.sed cum illud C.de præscrip 30 anno.licet aliud sit in prætorio. vt ibi not. & suprascriptum est. Secundo vero casu quando constituit se debitor precario nomine creditoris possidere, tunc subdistinguitur:nam aut agitur quod omnis possessio transferatur, vel sola ciuilis,vel sola naturalis & illa transfertur:aut dubitatur quid actum sit, & tunc transit sola ciuilis, & remanet naturalis penes debitorem,vt hæc probantur, & habentur in l & habet.§ cum que.ff. de preca. & not. per Bar. in l.creditores, in 1.q.
19 prin.C.de pig † Amplius quæritur, in præcedentibus tractatum est, quando eadem res pluribus obligatur, quis præferatur, nunc quæritur, an debitor puniatur qui obligat rem pluribus? Dic breuiter quòd sic,si obliget scienter plurib.& diuersis temporibus,nam tenetur crimine stellionatus,vt est tex in l.1.& fi.C.de crim.stel. & l.3. post princip.ff. eod. distinguendo tamen vt infra dicetur,quod multum not. Sed dicet aliquis,nonne videmus quotidie oppositum,quia debitores faciunt plu-
c res contractus c maxime mercatores, & in singulis instrumentis, & contractibus obligant bona sua,& tamen nullus hucusque visus est,qui fuerit condemnatus? Responderi potest dupliciter. Vno modo quod illa iura loquuntur in obligatione speciali alicuius certæ rei. Sed practica communis loquitur in obligatione generali omnium bonorum; quæ solutio licet sit tolerabilis, non est perfecta, ideo in obligatione specialis rei subdistingue, aut debitor protestatus est rem ipsam alteri obligatam, & tunc excusatur, vt l quæ nondum.§ fin.ff.de pig. Aut nõ est protestatus, & tunc aut ipsa res est sufficiens pro vtroque debito,& est excusatus, vt l. si quis in pignore circa fin.ff.de pig.actio.aut non est sufficiens, & tunc ad dictam pœnam tenetur,vt ibi. Si autem aliquis rem vendat duobus, tunc pœna falsi punitur.l.duobus,ff. de fal.
d & not.per glo. in d. l. 3. quod tamen d male seruatur in practica propter locorum capitula & statuta. Alii dicunt, quòd illis iuribus est derogatum per generalem consuetudinem, quæ inducta est, ne impediantur negotiatores à suis negociis, & minimè sunt mutanda, quæ pro bono publico interpretationem hanc habuerunt. arg.l.minime.ff.de leg cum simil.

ADDITIONES.

* Bonorum. Adde quæ scribit Imber.in enchirid.int.Galli ci ver.bonorum, & quæ habentur infra form. lib.pro leg.ver.1.nu.93.& dic, quod appellatione bonorum nõ veniunt feudalia,nec sub donatione bonorũ,nec in venditione bonorum,nec in fideicommisso,neque in conuentiatione bonorum, secundum Rol.consi.19.nu.8.& seq. lib.3. quot autem modis in iure capiatur hoc verbum bona, vide Corn.consi 160.lib.1. Dec consi.237. col.3. vbi distinguit aut bonorum appellatio est ciuilis, aut naturalis, iuxta l.bonorum, de verb signifi.plura scribit Aym.consi.139.nu.34 & sequen.vbi inter alia,quod appellatione bonorum nunquam veniunt futura, quando agitur de graui præiudicio, de donatione autem bonorum mobil. & immobil. vide quæ not. Nat.consi.146. colum.8.Clar.§. donatio.q.19. Rol. consil. 65. libr.1. Maluer.

* Qui prior, a Adde ad hanc reg.Cępol.cautel.214.&
a dic, quod prioritas temporis locum habet tam in sorte: quam in vsuris, teste Mising.cent.1.obser.59.vbi plura in materia,quid dicen.quando prior creditor habet specialem hypothecam super aliqua re debitoris, & generalem super aliis bonis.an possit agere contra 2. creditorem haben.specialem hypothecam super aliis bonis? & distingue, vt per Osascum decis.159. vbi limitat & declarat l 1.C.de pig.quærit; ibi,an hypotheca specialis deroget generali.quid dicen.de 1. creditore haben. ius hypothecæ cum clausula constituti in certis bonis debitoris:an recte agere possit remedio recuperandæ possessionis contra tertios possessores haben.iura cessa a priore creditore: & in eo remedio obtinere non obstan. prioritate temporis? & dic, vt per eundem Osas. decis.133.vbi nu.6.concludit competere remedia possessoria retinen.seu recuperandæ, & per consequens remedium l fi.C. de acquir poss. & ibi respondendo ad contraria,dicit,quod loquuntur,& procedunt quando ageretur hypothecaria inter primum & vlteriorem creditorem, eo enim casu,prior tempore potior est iure,secus vero vbi ageretur mero possessorio,quia tunc non consideratur prioritas temporis in hypothecaria sed debet possidens restituere, deinde nouo iudicio auocare possessionem per hypothecariam, argum. not. per gl. & Doct.in auth.l item possessor C. qui pot.in pig.Osasc.d. decis.133.num.8. quid de eo qui obligauit duobus bona præsentia,& futura,quis erit potior in futuris? & Dic vt per Alex. ad Barto.in l.si is qui num.1.ff.de iure fisci. vbi plura etiam de prioritate, quam ex ordine cognosci scribit Cagnol.in l. quoties vtriusque, de regu.iur. Ias.pulchre in l.si pluribus num.19.ff de leg 1.Anchar. consi.62.nu.6.215.nu.1.idem Ias.in l.qui duos, nu.5.eo. ti.de cuius prioritatis & posterioritatis materia, vide tex.in l. interdum & l. seq.ff. qui po.in pign. Azo.tit. in quibus caus.pig tac.contr.& titu.C. qui pot.in pig. Paris. consi.103.lib.3. Catel.ver. creditor prior, & dic, quod pares in tempore, sunt pares in iure, secundum Castr.in l. alien.res §.si pluribus.ff.de pig. act. & inter creditores, potiores sunt illi qui acceperunt pignora eis,qui habent personales actiones tantum, l.eos C.qui pot in pig. inter hypothecarios autem, obtinet reg.qui prior tempore, potior est iure, teste Azo.tit.C.de bon. auth.iud.possid.col.3.in princ. vbi etiam loquitur de illis qui habent actiones personales tantum, de quo etiã hoc est de prælatione creditorum & haben.ius habetur per doc.in apostil.ad Host.in summa tit. de test. spol §. fi.pen.addit quibus adde, quod prior tempore, potior est iure etiam in rebus postea quæsitis,secundum Bald. in l.hac edictali §. his illud col.3. num.9.C.de secun. nup. Doctor.in apostil. ad Abba.in cap. ex literis circa fin.de pign. Masuer.

* Qui mutuauit, Adde Ias.in l.creditor.ff.si cert.peta.vbi, quod mutuans in refectione præfertur aliis creditoribus,& ibi nu.5. quid de mercatore venden.merces alii mercatori:an præferatur aliis creditoribus in suis mercibus, quando emptor aufugit extan. adhuc mercibus, & de mutuan pro refectione ædificii quæ habeat priuilegia,vide Mising.cen.1.obser.60. Masuer.

a Buna. Adde, quòd si est factum pactũ de vendendo bona,tunc dicuntur obligata.ita Bar.& ibi Alex in apostil. in l. creditor.§. qui post diuisionem.ff. qui po. in pign. ha. & dicuntur etiam obligata si in mutuo est data li-

a *Ad hoc sic distingue. Quomodo differant constitutum & precarium. Tiraq. de iure constit. in 1.parte nu.4.vbi declarat quæ hic ponunt.*

b *Perficiẽda. negus.in 1. mẽbro 3.partis nu. 33.*

c *Maximè mercatores. Istum locum citat & cõprobat D.Borgn. decis.27 nu. 36. in fi. in 2. parte.*

d *Malè seruatur. Istum locũ citat et sequitur Clar. in §. falsũ vers.vendens eãdem.*

a *Adde. Vide ĩ in addit. incipiẽ te qui prior.*

centia ingrediendi bona propria auctoritate, vt ibi per Alex.

b Futuro. Ad dicta hic per Auctorem: vide Tiraq. in repe. l. si vnquam, in ver. bona, nu. 8. 9. 10. & 11, C. de reuocan. don. Zilettus.

c De donatione omnium bonorum. Adde Barto. in l. 5. de auro & arg. leg. Dyn & Barth. Cæpo. in l. nominis & rei. ff. de verb. sign.

d Pignorum. Adde, quòd has pignorum species & differentias ponit Azo in summa. C. de pig. Spec. in tit. de 1. & 2. decre. §. 5. in prin. Bart. & omnes in l. à Diuo Pio. §. si ex conuentione. ff. de re iud Bart in l. 2. col. 1. ver. nunc intro glo. ff. de pig. ac. Ias & Lud. Gomes. in §. item seruiana, in prin. Inst. de act. Ant. Negus. in tract. de pig in 3. parte in 1. memb. & Io. Bap. de Syl. in rep. l. rem alienam, num. 1 2. ff. de pign. act. Zilettus.

a Aut non erant. Adde & vide Ang. & Bal. in l. fi. §. & si præfatum, & in §. seq C. de iur. delib.

S V M M A R I V M.

1 *Res eadem potest ex pluribus & diuersis causis eidem personæ obligari.*
2 *Hypothecaria agere volenti quæ sunt necessaria.*
3 *Actor omni casu mittitur in possessionem rei petitæ, siue reus negat se possidere dicendo mendacium, vel veritatem, & hoc actione hypothecaria.*
4 *Res aliena sine domini voluntate alienari non potest.*
5 *Pactum, quod lapso tempore solutionis res pignorata cedat dominio creditoris, non valet.*
6 *Pignus qualiter probetur fuisse in bonis debitoris. & nu 8.*
7 *Intellectus ad glo. in l. 1. C. de sa. inter. & Instit. de actio. § Item seruiana.*
9 *Actio personalis & hypothecaria an possit simul in eodem libello intentari.*
10 *Actiones plures ex delicto descendentes, an possint simul eodem tempore cumulari.*
11 *Tempus & locus contractus, commissique criminis, an in libello inseri debeat.*
12 *Arguitur de contractibus ad delicta.*
13 *Bona quæ includantur in generali obligatione bonorum.*
14 *Bona propria hæredis an possint per hypothecariam conuocare tanquam obligata pro debito defuncti.*

EX memoratis causis pignoris & hypothecæ obli-
1 gatam † Hic not. quod eadem res potest ex plu
ribus, & diuersis causis eidem personæ obligari.
Sic etiam eadem res ex pluribus causis possideri, sed do
minium eius non potest ex pluribus causis acquiri, vt
traditur in l. 3 §. ex pluribus. ff. de acq poss. & l. non ex
2 pluribus de reg. iur. † Vlterius quæritur, quæ sunt ne-
A cessaria ad hoc vt agi possit hypothecaria A Dic breui
ter quòd quinque. Primò, quòd res ipsa, ad quam agen-
dum est, fuerit & sit obligata vel hominis conuentione
vel legis prouisione, vt supra tactum est, facit l. contrahi
tur, & l. res hypotheca. ff. de pign. & ff. & C. in quib. caus.
pign. ta. cont. per tot Secundò, quòd debitor sit in mora
soluendi debitũ, vt l si venditor. C. de pign. quia nõ licet
creditor agere ante diẽ solutionis determinatũ, vt l. 1., in
fin. ff vsufruc. quemad. ca. & in §. plus, Inst. de act. Tertiò
requiritur, quòd debitum sit verũ, quia cessante debito ces-
sat hypothecaria actio, vt l. & quæ nondum. §. quod dici
tur. & l. grege. §. etiam cum seq ff. de pi. & l. solutum, in
prin. ff. de pig. act. Quartò, quòd is contra quem agitur,
rem obligatam possideat, vt l. pignoris prosecutio. ff. de
pig. & in d. §. quod. dicitur. & l. si cum venditor, in prin.
3 ff. de euic. & in d. §. item seruiana. † Quid autem si con
uentus negauerit se possidere? Dic quod siue conuincatur de mendacio, siue id verum sit, prout negauit quod
omni casu actor mittendus est in possessionem rei
petitæ quò ad præiudicium ipsius rei conuenti tan-
tum, vt argum. in l. fin ff. de rei vendit. & in authen.
item possessor. C. qui po. in pig. ha. Quintò, quòd res ip-
B sa B fuerit in bonis debitoris tempore obligationis
vel post. vt in d. §. quod dicitur & l. 1., in prin. ff. de pign.
4 l si. C. quæ res pig. ob. poss. † Nam res aliena sine do-
C mini voluntate C obligari non potest, vt l. 1. & 2. C. si
res ali. pig. da. sit, & l. rem alienam. ff. de pig. act. Licet
D D res aliena vendi possit sine voluntate domini quo ad
præiudicium vendentis, vt l. rem alienam ff de contra
emp. Et quæ sit ratio differentiæ, ibi not. Sextò, quòd nõ
sit de debito satisfactum per compensationẽ fructuum
à creditore perceptorum l. 1. C. de distr. pig. & l. 1. in fi.
5 de pig. act. cum sim. ibi not. † Quid si pactum sit inter-
positum in ipsa pignoris obligatione? de quo in l. 1. & 2.
C. de pac. pig. v. g si dictum est [Quòd non soluta pecu-
nia ad terminum res ipsa cedat dominio creditoris] an
E valeat? E Dic, quòd non, vt ibi, secus autem esse si di-
ctum fuerit [Quòd pecunia ad terminum non soluta res
a ipsa sit vendita creditori iusto pretio [a] estimanda] tale
enim pactum valet, quod est not. ut habetur in l. si fun-
dus. § fi. ff. de pig. & not. per glo. in d. l. 1. in quo casu sit
diligens creditor, vt termino elapso statim compelli fa-
ciat debitorem ad eligendum æstimatorem ipsius rei
per quem declaretur illud pretium, alioquin fructus si-
6 bi computarentur in sortem, vt dictum est. † Sed circa
præmissa insurgit grande dubium. videlicet qualiter
F probabitur rẽ fuisse in bonis debitoris? F Dicunt qui
dam, quòd sufficit probare debitorem possedisse rem
ipsam pro sua & tanquam suam. Alij dicunt, quòd pro-
bari debet de dominio ipsius debitoris. Tu tamen secun
dum Doctor. omnia concludendo, & colligendo sic di-
stingue. Aliquando lege municipali reperitur cautum,
quod ex possessione præsumatur dominium, & tunc suf-
ficit probare debitorem possedisse, vt fit Papiæ. Ali-
quando sumus in iure communi, & tunc quia glo. viden
7 tur inter se contrariæ. † Dic, quòd aut creditor agit dire-
cta hypothecaria, & tunc debet probare de dominio,
vel quasi debitoris, siue ipse creditor agat contra ipsum
debitorem, siue contra extraneum possessorem. sic intel
ligitur gl. in l. 1. C. de sal. interdi. & inst. de act. §. item
seruiana. Aut creditor agit vtili actione, & tunc subdi-
stingue, nam aut agit contra ipsum debitorem, aut con-
tra extraneum. Primo casu Cyn. in l. cum res. C. si rea
G alien. pig da. sit. dicit, G quòd sufficit probare debito-
rem possessorem fuisse, & hodie esse: & sit ratio, quia ip-
se debitor non potest dominij quæstionem referre ipsi
creditori, ideo eius possessio facit eum presumi dominũ.
sic intelligitur glo. quæ est in d. l. cum res, secundum
eum. Sed Bart. in hoc casu dicit necesse esse probare de
ipsius debitoris titulo, vt per eum not. plene in l. rem
alienam ff. de pig. actio. Et sit ratio, quia lex dicit, quòd
rem fuisse in bonis debitoris, probari oportet, vt in d.
§. quòd dicitur. Sed res dicitur esse in bonis, pro qua
possessori datur actio, vt l. rem in bonis. ff. de acqui. rer.
dom., ergo requiritur omni casu necesse fore probari
de titulo, quia sola possessio non daret ipsi debitori
actionem, quia eo modo lex tuetur creditorem in re
obligata quo tuetur ipsum debitorem. l. si ab eo. ff. de
pign. vnde secundum eum debet aduocatus formare ca-
pitulum super titulo, sed certè hæc erit dura probatio,
maximè cùm hoc stet in facto alieno, & conuentus, vt li
tem effugiat, negabit titulum, & sic res deueniet ad ab-
surdum. Sic ergo vera est præcedens opin. Cyn. & se-
quacium. Vbi autem agitur contra extraneum, tunc se-
cundum quosdam distinguitur, aut ipse extraneus cau-
sam habet à debitore, & tunc idem ac si ageretur con-
tra debitorem: aut nullam causam habet ab eo, sed ab
alio, tunc debet probare de dominio, vel quasi debito-
ris, argu. l. quòd si ipsis. & l. in omnibus §. non debeo. ff.
H de re iud. Alij dicunt, aut ille extraneus H habet cau-
sam lucratiuam siue ab ipso debitore, siue ab alio, & tũc
idẽ ac si ageretur contra debitorẽ: aut hẽt causam one-
rosã. & dic vt proximè dictũ est. arg. l. apud Celsum. §. de
auctoris. ff. de doli excep. Et hanc partẽ sequitur Cynus
sub dubio forte in d. l. cum res. Sed Bart. vbi supra te-
net etiam hoc casu debere indistinctè probari de do-

minio

A *Dic breuiter. Negus. in 3. membro 8. partis nu. 6. & 20. vbi nu. 20. enumerat quæ hic ponuntur.*

B *Fuerit in bonis debitoris. Afflic. decis. 383. cũ allegatis per Marant. in speculo in 3. distinc. prin cip. iudiciorum num 6. vbi tractat quod sit iudicium personale & reale.*

C *Et obligari non potest. Etiã tacite Negus. in 4. membro 2. partis nu. 52. reg. cũ amplia et limit. ponit in 3. membro 2 partis nu. 4. cum sequ. & nu. 52.*

D *Res aliena vẽdi possit. Rationẽ diuersitatis ponit Negus. in 3. membro 2. partis nu. 8.*

E *Dic quod nõ. Bar. in l. quãuis de solutio.*

F *Dicunt quidam latè istam quæstionẽ ponit Ias. d. § item seruiana nu 86 cũ pluribus sequẽt. Negus. in 3. membro 8. partis nu. 8. Maranta supra nu 6. Afflic. decis. 383.*

G *Quod sufficit. Istam opi latè sequitur Ias. d. §. itẽ seruiana nu. 89. post princip. vers 1. casu principali, & ita procedũt q̃ dicit Marant. ĩ nu. 6. & q̃ ponit Negus. d. 3. membro 8 partis nu 22.*

H *Habet causã lucratiuam. Ita transit, Ias. supr. vers 2. casu principali cum suppletione de qua ibi.*

minio debitoris. Nec obst. de actore, quia ibi loquitur in actore hic in reo, vel conuento cui dolus actoris non nocet, vt in l. an vitium. ff. de diuer. & temp. præscrip. & not. in l. s. §. t. ff. de doli excep. Si verò agitur contra extraneum non habentem causam à debitore, & tunc secundum Cyn. distinguitur. Aut res ipsa vendicatur tanquam obligata, & tunc probari debet de titulo, & possessione debitoris, sic intelligitur gloss. quæ est in d. l. rem alienam. de pig. act. & sit ratio illa quæ traditur in d. l. ab eo. Aut prætendit ius hypothecæ in sola rei possessione, & sic ad solam rei possessionem agitur, quia apud debitorem erat sola rei possessio, & tunc aut debitor si cecidisset à possessione potuisset ipsam aliqua actione reuocare, quod quidem contingere poterit in pluribus casibus not. in l. 2. ff de cond. indeb. & per Cino. & Docto. in l. inciuile C. de fur. & ff. de cond. fur. l & ideo. & per Bart. in l. rem quæ nobis ff de acqu. poss. & tunc creditor per hypothecariam poterit hanc possessionem auocare per regulam d. l. si ab eo, & sic agere poterit ipse creditor illa actione vtili, quæ apud debitorem erat directa. vt not. vt in l. nomen. C. quæ res pig. ob. pos. vel vtili hypothecaria. l grege. §. 2. ff de pign. Aut debitor cadens à possessione nõ habet actionem ad reuocandum ipsam, & tunc nec creditori succurretur ad petendum illam, quia extincta possessione debitoris, extinguitur hypothecaria creditoris, cum alia fuerit possessio debitoris, & alia sit possessio huius possessoris, argu. in l. si is qui pro emptore, in §. pen. ff. pro emph. Et quoniam secundum prædicta creditori agenti directa hypothecaria difficile erit sibi probare de dominio, vel quasi, debitoris; ideo de iure communi melius est agere vtili actione, vel longe consultius,

A A & melius est, eo casu quò debitor constituit bona obligata tenere & possidere nomine creditoris, prout fit quotidie in instrumentis, intentare condictionem ex

8 l. fin. C. de acquir. poss. & dicetur in tit. seq. † Sed inhærendo opi. Bar. qui tenet probandum esse de dominio, vel quasi, debitoris, siue agatur contra ipsum debitorem, siue extraneum, pro tanto quæritur quis erit modus, & practica probandi? Sol. dicit ipse, aut agitur contra debitorem, vel eius hæredem, & tunc sufficit simpliciter allegare ipsum dominium, vel quasi, & probare de eius possessione, qua possessione probata,

B inducitur B probatio præsumptiuè de dominio, vel quasi, allegato: quia non potest referre dominij quæstionem vt supra dictum est. & sic patet, quòd quantum ad effectum conueniunt Cyn. & Bart. quamuis Barto. dicat dominium siue titulum esse allegandum, quod non est necesse secundum Cyn. Aut agitur contra extraneum, & tunc secundum eum probandum est de dominio, vel quasi, debitoris, per modos traditos Insti. de rerum diui. § singulorum & not. per Bart. in l. rem quæ nobis. ff de acquir. poss & per Cyn. in l. cum res C. de

9 prob. & per Spec. in titu. de loca. versic. 61. † Rursus

b b quæritur an personalis & hypothecaria possit simul

n in eodem libello * proponi, verbi gratia [Si peto Titium mihi ex causa depositi condemnari in centum, & domum eius mihi ex ea causa obligatam relaxari &c.] Et videtur quòd non, quia sententia lata super vna actione faciat præiudicium in aliis. vt l. si defendendi. ff. quib. mod. pig vel hypo. sol. ergo &c. In contrarium determinat Dyn. in d. c. nullus pluribus, per text. in Auth. de fideiuss. §. sed neque. collat. 1. Et idem ibi sequitur Iac. de Belui hoc operatur identitas debiti, & finis vtriusque actionis, vide gl. in l nemo. §. quoties. ff.

10 de reg. iur. † Quid autem si plures sunt actiones ex delicto descendentes, an possint eodem tempore simul proponi & cumulari? quam quæstionem plene tangit Bar. in l. 1. §. dixerit aliquis. ff. de publ. & glo. not. in-
stit. si qua. pau. fec. dica. §. fin. in glo. fi. & l. 3. in fin. & l. licet. in fi. ff. nau. cau. sta. vnde pro aliqua informatione, sic breuiter distingue. Quædam sunt actiones ex delicto descendentes, pro quibus ciuiliter agitur, nec ad vindictam dantur. Quædam sunt actiones, pro quibus criminaliter agitur; & ad vindictam dantur, vt actio iniuriarum & similes. Primo casu considerande sunt

* * tres regulæ sm Dy. C Prima est, quando vnum est

C factum & vnius generalis criminis titulus & plures agendi formæ, & tunc subdistingue. Aut agitur contra eundem, & tunc vna actio tollit aliam, vt l. idem ait. in §. fi. ff. nau. cau. stab. in l. plura. in princ. ff. de actio. & oblig. sicut dicitur in contractibus. l. quod in hæredem. in §. eligere. ff. de tribu. sicut etiam patet in pluribus actionibus, quæ trahunt originem ex eadem causa, licet obligatio sit diuersa, vt in l si reus. ff. de fideiuss. Aut agitur contra diuersas personas, & tunc vna tollit aliã vt l. tutor qui repertorium § ex duobus. ff. de admini. tut. & in l. 1. §. in tutelæ. ff. de tute. & ra. dist. & cum hac determinatione debet intelligi præalleg. §. si dixerit. Secunda regula est, quando est vnum factum, & plures tituli criminis, & diuersæ formæ agẽdi, & tunc vna intentata potest alia agi, quatenus in secunda deficit aliquid quod non est deductum in prima. vt l. 1. §. 1. ff. vi bo. rap. & l. cum ex vno. ff. de actio. & oblig. cum sim. ibi not. Nec obst. d. §. in tutelæ, vbi videtur insolidũ vtraque agi posse: quia respondetur, quod ibi loquitur, quando plures tituli se habent, vt excedentia & excessa: hic quando vnus titulus se habet tanquam genus, & alius tanquam species. Tertia regula est, quando sunt plura facta, plures tituli, & plures formæ agendi, in qua regula non est dubitatio aliqua, quòd vna electa non tollitur altera. vt l nunquam plura ff. de priua. delic. Circa secundum principalem articulum, qui est, quando sint plures actiones pro quibus agitur criminaliter, distingue: nam quandoque plura delicta committuntur verbo, de quo dic vt not Barto. in l. itẽ apud Labeonem. §. sed quod adiicitur. ff. de iniur. Quandoque committuntur facto, & hic subdistinguitur: nam quandoque plura delicta committuntur in personam tam ex parte inferentis, quam patientis, seu recipientis: de hoc dic vt per eundem Bartol. in l. nunquam plura. ff. de priua. delict. Quandoque committuntur in re aliqua, vel circa rem, de quo ipse Bart. not. in l. inficiando. §. infans. ff. de fur. Quandoque committitur vnum delictum ex parte inferentis, sunt tamen plura delicta ex parte recipientis, de quo vide per eundem Barto. in l. si gemina arbor. ff. arb. fur. ce. Quandoque sunt plura delicta commissa propter pluralitatem personarum committentium tantum, seu inferentiom, de quo plenè per eum in l. si rixa. ff. ad leg. Corn. de sica. Quandoque committuntur plura delicta propter pluralitatem personarum recipientium, de quo vide per eum l. si plures. ff arb. fur. cæs. Quandoque committitur vnum factum, ex quò insurgunt plura delicta, seu crimina. de quo per eundem tangitur in l. senatus. ff. de accus. & l. si adulterium cum incestu. ff. de adult. quas remissiones ideo feci ne deuiare videar à proposito,

11 quò me breuem esse decreui in opere præsenti † Amplius quæritur, an cum agitur actione ciuili, vel crimi-

C nali, debeat tempus & locus C contractus. & criminis

D commissi inseri libello? D Dic breuiter, quòd vbi agitur de delicto, locus & tempus commissi criminis ponendus est in libello ff. de accus. l. libellorum, in prin. & ibi per Bart. In contractibus autem, cum in illis ci-

12 uiliter agatur, videtur idem dicendum; † quia licitum est arguere de contractibus. ad delicta. l. tam ex contractibus. ff. de iud. maximè si tempore contractus initi non apposito desinit reus posse ad plenum deliberare super libello. ut in l. 1. §. diem ff. de edend. In contrarium determinat Bart. in l. quoniam. in princ. ff. de eden & l. 1. §. interdum hoc ff. uti possi. Et idem tenuit Inn. in c. fi. extra de re iud. Ego autem puto, quòd libellus de se procedat sine expressione loci, vel temporis. Si autem reus petat tempus exprimi, credo quòd actor teneatur exprimere. arg. d. §. diem. sicut aliàs dicitur

13 tur in l. si mater. §. ea. ff. de excep. rei iud. † Deinde

* quæritur * quæ bona sunt illa quæ includuntur in generali obligatione bonorum? Respon. omnia illa quæ possunt

A Et melius est. Rol. à Valle cons. 79 nu. 32. vol. 1.

B Probatio præsumptiuè de dominio. Istum locum citat & cõprobat Guid. Papa decis. 442. nu. 5. in fi.

C Prima est. Vide in 1. libello circa fi. vbi scripsi Cagnol. in l. edita nu. 206 cũ seq. vbi declarat et quid sit cumulatum. C. de eden. Clar. in fi q. 2. & præcipue circa fi.

D Dic breuiter. Vide in forma Inquisitionis in verbo anno præsenti, vbi scripsi.

a Pignus et obligatio. Tiraq. de retrac. conuentio. § 3. gloss. 8, nu 12.

b Sol. dic. Noguf. i. in 3. membro 2. partis nu. 24.

c Dic, quod nō. Lato Neguf in 7 mēbro 2. partit num. 31. vbi declarat.

d Vbi sequitur. Capit. decis. 46. nu. 12.

e Vt res obligata creditori relaxetur. de ista conclusione libelli ponit Noguf. in 7. membro 8. partis nu. 24.

f Vel per computationem fructuū & sic licet possideat non facit fructus suos. Alexan cons 70. num 7. vol. 7.

possunt alienari. vt in l sed quod ad eas. § fin. ff. de pig. Et ideo cadunt in obligatione nomina debitorum, vt l. nomen. & l. fin. C. quæ res pig. ob. po. & pecunia numerata. l. cum tabernam. in fi ff. de pign Non autem includuntur illa, quæ verisimiliter ipse debitor non fuisset specialiter obligaturus. vt in l. obligatione generali. ff. de pign. & in l. 1. C. de quæ res pign. ob. pos. & ideo bona feudalia non includuntur in tali obligatione, sed emphyteutica bona bene includūt, vt l. lex vectigali. ff. de pign. Si tamen emphyteuta cessaret post obligationē in solutione canonis, ita quòd res ad dominum deno-
a lueretur, a pignus & obligatio extingueretur; quia resoluto iure datoris, extinctum remanet ius creditoris, vt d. l. lex vecti. & optimè facit l Iul. ff. de manu. & plene not. per Iac. de Belu. in c. 1. §. fi. de controuer. inuest. 10. colla. Quid ergo si creditor habeat nomen obli-
b gatum quomodo aget contra eum? b Sol. dic, q agendo hypothecaria dicet illam obligationem, qua astringitur suo debitori, esse sibi obligatam, & tanquā obligatam petet sibi responderi de eo ad quod vi obligationis astringitur, vt not. per glo. in l. hæredem. C. de hære. act. & in l. 1. C. de præt. pig. Et vide, quod infrascripsi
14 circa formam executionis sententiæ. † Sed nunquid
d bona d propria hæredis debitoris possint per hypothecariam auocari tanquam obligata pro debito defun-
c cti? c Dic, quòd non per tex. in l. Paulus. in princi. ff. de pig. licèt enim personalis obligatio transeat in hæredem, vt in §. hæres. Insti. de obli. quæ ex quasi contractu. tamen realis in eius propriis bonis non transfertur, maximè si fecerit inuentarium, vt l. fin. §. & si præfatam. & in § licentiam. C. de iut. delib.

ADDITIONES.

* Proponi. Adde Boer. q. 334. d vbi sequitur opin. Papæ
d hic, & vide Guid Papa q. 106. Ro. cons. 240. nu. 1. Bart. in l. ædita. num. 18. vbi Dec num. 77. C. de eden. declarat respondendo ad § sed neque, in auc. de fideiuss. & de hoc vidi. q. in actu prac. in quo cum opponeretur ea exceptio, ea non obstan. iudex ad vlteriora processit, eam disceptationem in fine litis reseruando, hoc secundum Ducalia huius patriæ subalpinæ decreta lib. 3. c. 8. quando autem iudicio penden. admittatur cumulatio, not. Barto. in diximus. ff. de excus. tut. & quòd personalis & hypothecariæ actionis cumulatio admittatur in imperiali camera, testis est Mising Cent. 1. obser. 58. vbi declarat tamen cumulationem alternatiue admitti, pro qua vide etiam quæ scribit Bart. in l. distractis. C. de pig. in l. persecutione eod. tit. vbi Bald. & in l fin. C. de acquir. posses. vbi quid, quando ad est constitutum. Masuer.

* Tres reg Adde quæ habetur super form. lib. act. real. ver. saluo iure col. 3.

* Quæ bona. Adde an bonorum appellatione veniant iura, & distingue, vt per Rolan. consi. 1. num. 125. lib. 3. vbi quod bonorum immobil. appellatione non veniūt iura, sed bene appellatione bonorum veniunt iura & actiones tenden. ad consecutionem bonorum immobilium, qua in re distingue, vt latius per eum ibi à num. 126. vsque ad 134. & quid mobil. & immobilium appellatione comprehendatur scribit Dilec. de arte test. tit. de legat. c. 42. post Doct. in l. mouentium, de verb. sign. Masuer.

a Pretio. Adde Tiraq. in tract. de retract. conuentiona. in gl. ad finem tituli. num. 138. versic. secundo modo euitatur. Ziletus.

b Rursus. Vide Spec. tit. de pig. in §. 1. versi. cæterum. & sequent.

c Locus. Adde Ang. Are in trac. malefi. in ver. de anno domini. & ibi Aug. Ari. Io. de Plate. Inst. de publ. iud. in prima col. ver. qualiter formetur. Ias. Instit. de act. in §. ex maleficiis. colum. 12, ver. in hoc libello. Ioan. de Ami. in consi. 85. inci. in inquisitione. circa fi. & Iodocū in praxi crimi. c. 30. num. 5. & 6. Ziletus.

d Bona. Adde Ang. in §. sed nostra. Inst. de leg. & Alex. de Imol. in cons. 208. in secundo volumine & adde q si testator expresse poterit bona hæredis obligare, ita idem Alex. in cons. 68. in secundo volum.

a Quare cum prædicta. Hæc est conclusio a libelli, ad quam est aduertendum, vt supra.

ADDITIO.

a Conclusio. Adde qualiter formetur conclusio libelli in hypothecaria. Bart in l. rem alienam. ff. de pign. actio. col. 4. versi. quæro qualiter concludatur in libello. in l. si cum venditor. ff. de euictio. & in l. si. C. si vnus est pluribus hæredibus. Ioan. Fab. in §. item seruiana. Inst. de actio. colum 8. versi. quæritur de formatione libelli. & ibi Ioan. de Platea col. 2. versi. libellus autem in hypothecaria. Ang. Are. col. fin. versi. qualiter formetur libellus. & Ia. col. pen. versi. extra glo. pro complemento & Petr. Iacob. in tit. de actio. hypotheca. Ziletus.

* Conclusio, Adde, quid dicen. in hypothecaria per tertios contra tertios, & dic, quòd aliqui sunt, qui dicunt concluden. esse hoc modo, bona de quibus agitur ipsis actoribus pro indemnitate petita etiam ratione hypothecæ obnoxia declarari, item affecta tali hypotheca ad reos transiisse, & nūc ipsis vti prioribus esse obnoxio prætextu euictionis secutæ, & pro concurren. summa & quantitate, pro qua ipsi nunc supplicantes exacti sūt ab Hypolita. Necnon declarari hypothecariam actionem contra ipsos tertios eis competere, licereque super ipsis bonis integram indemnitatem & omnium plenam satisfactionem consequi, cum damnis expen. & interesse, & ad eum effectum ipsos præuia condemnatione, ac iuris remediis cogi & compelli ad remitten. & relaxan. bona per eos, & eorum quemlibet respectiuè occupata cum fructibus indebitè perceptis, & qui percipi potuerunt pro concurren. summa & quantitate prædicta, deducendo omne id. &c. saluo iure superflui producen. ad abundan. in vtilibus tantum, instrumentum cessionis factæ per prædictam Hypol illam validam ac legitimam pronunciari petunt, & quatenus expediat eos in locum & ius ipsiusceden. subintrasse declarari superque omnibus, non tantum modo prædicto, sed omni alio de iure possibili iustitiam ministrari, protestan. de expen. & iure quæsito, offeren. se paratos recipere quamlibet particularem solutionem &c. saluo iure residui &c. vide etiam & Bart. in l. 2. C. si vnus ex pluribus hæredibus, vbi ponit sequen. concl. peto condemnari ad tradden. possessionem talis prædij retinen. iure pignoris pro tali quantitate, donec mihi integre satisfactum sit. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Effectus hypothecariæ est, vt res obligata creditori relaxetur loco pignoris tantum tenenda & possidenda.*

2 *Pignus in cuius possessionem missus est creditor, an debitor recuperet offerendo pecuniam deteriorem, aut in forma, aut in substantia.*

3 *Solutio pecuniæ, quæ tempore mutui valebat minus, & tempore solutionis plus, vel econuerso, quomodo fieri debeat.*

1 Relaxandum iure pignoris. † Hic aduerte, q
a effectus huius hypothecariæ actionis est, a vt res obligata creditori relaxetur loco pignoris tantum tenenda, & possidenda. vt in l. si cum venditor, in prin. ff de euic. & in l. fundus §. creditor. ff. de pignotandiu videlicet per ipsum possidenda, donec fuerit sibi
f integrè de debito satisfactum, vel in pecunia, f vel per computationem fructuum ex pignore acceptorum, qui habent extinguere debitum vt l. 1. in fi ff. de pigno. & in l. fin. C. de dist. pign. cum simil. ibi not. & eius quod habetur in c. illo vos, de pigno. verumtamen si debitor

fuerit

fuerit in mora soluendi sortem, vel quia non soluit ad diem statutum, prout fit quotidie in instrumentis, in quibus dies solutionis adijcitur, vel quia interpellatus soluere neglexerit. quibus etiam casibus mora contrahitur, vt in l. mora. in princ. ff. de vsur. & in l. magnam. C. de commit. stipul. & in l. si ex legati causa. ff. de verb. oblig. cum sim. tunc A poterit compensare creditor suum interesse cum fructibus, ad quod interesse fuit post moram debitor obligatus, vt in prædictis iuribus & in l. 1. C. de sent. quæ pro eo quod inter. nec poterit ascribi creditori, quòd illud interesse sit vsura, per illud cap. illo vos. cum sim. quia ibi loquitur, quando in initio contractus fuit certa quantitas ex conuentione partium loco pœnæ moroso apposita, & sic petitur hominis conuentione, vt l. lecta. ff. si cert. pet. hic quando petitur legis prouisione tantum, cum nulla quantitas fuerit determinata per partes, quod tene menti, ad quod faciunt not. per Doct. in l. cum allegas. C. de vsur. & l. curabit C. de actio. emptio. † Quid ergo a si misso creditore in possessionem huius domus loco pignoris veniat deinde debitor pecuniam deteriorem aut in forma, vel substantia offerat creditori, an liberatur pignus? videtur quòd non l. eleganter. § qui reprobos. ff. de pig. actio. & in l. Paulus. ff. de sol. & ibi plenè per Bartol. B Breuiter dic, quòd pecunia per istos principes persæpe mutatur in deterius, potius quàm in melius, propter quod sequitur magna subditorum consumptio, præcipuè mercatorum, & in republica scandalum, & confusio. & pro tanto latius super hoc aliqua dicere proposui. Sciendum est ergo colligendo dicta Bar. in d. l. Paulus, & glos. in c. olim. de censi. & Ioan. And. in c. quanto, extra de iureiur. quòd mutatio pecuniæ potest contingere dupliciter. Vno modo si pecunia mutetur quò ad bonitatem intrinsecam respectu materiæ. Secundo modo quò ad valorem eius materia non mutata. C De primo modo b mutandi patet exemplum, si pecunia, quæ nunc fit, est magis ære contaminata, quàm hactenus esse consueuerat. In quo casu distinguitur, aut de pecunia antiqua reperitur, nec eius cursus est reprobatus, & tunc de illa sola est fienda solutio: aut nihil de antiqua reperitur, vel eius cursus, si qua reperitur, est mutatus, & tunc solui debet æstimatio eius habita ratione deteriorationis. vt hoc not. in d. §. qui reprobos. & in d. c. olim, de censi. & not. per Cyn. in l. In minorum C. in quib. cau. in integ. rest. non est ne. D De secundo autem patet exemplum, si florenus valebat libras 4. & nunc valet libras 3. Vel si grossus valebat imperiales 24 & nunc valet imperiales 18. quo casu distinguitur: aut debitor fuit in mora soluendi, & tunc talis deterioratio contingens pertinet ad debitorem. argu. in l. vinum, & l. quod te ff. si cert. pet. Aut non fuit in mora, & tunc pertinent ad creditorem, argu. dictarũ. l. quod te. & l. vinum. Et hæc procedunt, quando ipse debitor vult soluere pecuniam in eadem forma, vt puta florenum pro floreno, vel grossum pro grosso: vbi autem debitum esset contractum in pecunia aurea, & ipse velit soluere in argentea secundum præsentem Casum, vel è contra; tunc considerari debet, an ex huiusmodi solutione efficiatur deterior conditio creditoris, & tũc non est debitor audiendus. Aut eius conditio efficitur melior, vel saltem non deterior, & tunc est audiendus, nisi forte esset specialiter conuentum, quòd in alia pecunia, quàm aurea non posset fieri solutio, quod in dubio videtur actum in causa mutui, vel depositi, vt in l. cum quid. ff. si cert. pet. cum sim. Et prædicta not. in dicto. §. qui reprobos, à contrario sensu. & in d. l. Paulus. ff. de sol. † Sed circa prædicta audi quæstionem de facto. Ecce quòd aliquis in pecunia argentea mutuò concessit florenos centum ad rationem de lib. 4. pro floreno, prout erat communis cursus cuiuslibet floreni. Contingit in processu temporis, quòd auctus est valor floreni ad lib. 6. debitor autem vult debitum soluere E in pecunia aurea ad rationem lib. 6. pro quolibet floren. dicit creditor ego nolo recipere, quia conditio mea efficitur deterior, tempore mutui tu dedisses mihi grossos 20. pro singulo floreno, & modo non reperire me habere 15. pro singulo floren. Quæritur, an ipse debitor sit audiendus? Dic quòd si reperiretur de pecunia mutuata data cuius cursus non sit reprobatus, F debet fieri restitutio in illa secundum cursum & valorem, qui esset tempore contractus. Si verò sit reprobata, vel non reperitur ex ea, tunc aut debitor fuit in mora, & tunc est audiendus per d. l. quod te. cum sim. Sed quid si mutuum sit contractum hoc modo, [Concedo vel mutuo tibi lib. centum in istis flore. auri] postea contingit casus, quòd pretium, seu valor florenorum auri augetur vel diminuitur, quæritur an debitori liceat soluere flor. aureos * in illa æstimatione, quæ currebat tempore contractus? Sol. dicit Bart. in d. l. Paulus, quòd fieri potest solutio, & debet in ea, quæ tunc est, quia creditor videtur appretiasse illos flor. aureos in illa summa, sicque omne commodum in ipsa pecunia sic appretiata contingens, pertinet ad ipsũ debitorem, argum. l. si stipulatus sim 99. in melle. ff. de verb. oblig. coniuncta l. certi condictio. §. fin. ff. si cert. pet. Vltimò aduerte, quòd olim pecunia cudebatur de publico, & eius valor debet esse tantus in pecunia sicut in massa, vt not. in l. 1. ff. de contrahen. emptio. hodie autem detrahitur expensa cudendi, ideo non est tanti valoris. Et quoniam ex mala pecunia respublica immensè læditur, ideo non valet iuramentum, quòd fuerit de ea obseruanda præstitum, vt in c. quanto. de iureiur.

ADDITIONES.

* In illa æstimatione. Addo, quid si de precio inter contrahentes conuentum sit simpliciter, nec expressum genus siue qualitas monetæ: tunc precium constitutum intelligitur in moneta vsuali, & frequentata in loco contractus, & de ea solui debet, per text. in l. imperator, in fi. & l. si seruus plurium. ff. de leg. 1. ita not. Mising. centur. 4. obseruãt. 15. vbi inter alia plura, alleg. Dec. & Cagn. in l. semper in stipulationibus. de reg. iur. Sic etiam statuta de moneta loquentia, in dubio intelligenda sunt de moneta currente iuxta tradita per eundem Mising. d. obseruãt. 16. vbi dicit, contractus secundum morẽ regionis, in qua celebrati sunt, regulandos esse. A quo autem tempore inspiciendus sit valor monetæ? Dic, vt per eundem cent. 4. obser. 1. vbi, quòd à tempore cõtractus siue obligationis, & non à tempore solutionis, quã cõcl. declara, vt per eum ibi; vbi quærit, quid si pecunia mutata fuerit & debilior facta, an teneatur creditor eam recipere, & quomodo? pro quo vide quæ scribit Mar. Soc. Iun. consi. 145. col. vlt. lib. 1; vbi est locus proprius in materia. Masuer.

a Quid ergo. Adde quæ scribit Tiraq. de retract. lignag. §. primo glo. 18. numero 20. versi. quæro igitur & tertio. Zilettus.

b De primo modo. Adde Bart. in l. Paulus. col. 2. versic. quæro quid si moneta, ibi primo modo. ff. de sol. Bar. & Doctor. Moder. in l. cum quid ff. si cert. pet. vbi Dec. col fin. versic. in glo. fin. Bart. Bald. in consil. 499. cuius exordium est, ista quæstio. an inspiciatur moneta in princ. in 1. vol. C. Zabarel. in clem. 2. q. 19. de deci. Domi. à S. Gemi. in consi. 137. incip. quia alias super ista, in prin. Lud. Rom in cons. 223. incip. circa primum. col. 2. vers. tertiò idem principaliter Corn. in cons. 187. incip. in hac consultatione, prope fin. in 1. vol. in consil. 316. incip. de pluribus, col. 5. versi. tamen hoc non ob. in 3. vol. & in consi. 160. incip. viso puncto. in princ. in 4. vol. Guido Papæ. in q. 423. incip. si fiat monetæ mutatio, Alber. Bru. in trac. de augmen. in vlt. conclusione. versi. his præmissis, & in vers. prædicta conclusio. & latius per Mari. Soc. Iun. in consil. 145. incip. viso puncto & aliis scripturis. nu. 94. in 1. vol. Zilettus.

* De primo. Adde, quòd de iure & generali consuetudine, solui potest moneta argentea pro aurea, & grossa

pro

A Poteris compensare. Istum locum citat & comprobat Guid. Papa decis. 439. nu. 14. & Alciat. resp. 45. & 380. in princ.

B Breuiter dic. Istum locum citat Tiraq. de retrac. lig. § 1 glo. 18. nu. 26. Afflict. decis. 30. & 124. Grat. consil. 12. et seq. volum. 1. & Cepha. consil. 31. sub nu. 8. vol. 1. & circa istam materiam vide trac. monetarũ. Alberti Brun et Martin Laudẽ. & Cur. Sen. decis. Bono. 39.

C De primo modo. Illum locum citat Socin. Iun. cons. 145. num. 94. vol. 1. vbi cõprobat & cons. 142. nu. 6. vol. 2. Cepha. d. cons. 43. nu. 8.

D De secundo aũt. Vide Vasq. de controuers. il lustr. cap. 2. nu. 7. vbi refert quatuor opi. Anton. Gabr. ĩ conclus. 1. nu. 6. lemit. 1.

E In pecunia. Adde q solidus Papiẽsis erat vsitatus in regionibus contrahẽtis vt patet in c. cũ venerabilis de relig domi. & in c. olim de censib.

F Debet fieri restitutio. Istũ locum citat & cõprobat Boer. decis. 327. sub nu. 10. Afflic. decis. 093. vbi ponit de restitutione dotis secũdum quẽ valorem debeat fieri Decis. Bon. 39.

pro minuta, & contra, teste Natta consi. 454. num. 1. & num. 11. vbi dicit quòd si moneta antiqua non sit deteriorata, sed eadem licet auctum sit aurum: potest tamen fieri solutio monetæ antiquæ, nisi debitor sit in mora, declara, vt per eum d. consi. per totum. Cui adde, quòd moneta cursu temporis deteriorata, puta, quia sit ligæ deterioris: solui debet prout valebat tempore contractus & de ea si reperiatur aliàs debetur ad æstimationem antiquæ, secundum Soc. Iun. d. consil. 145. num. 94. lib. 1. quid in moneta debita ex testamento? & dic, quòd inspicitur æstimatio tempore testamenti, vt per Laudens. trac. mon. n. 27. si debetur ex lege, vel statuto tempore solutionis, teste Cur. de mon. nu. 17. & 18. Soc. Iun. consi. 141. num. 6. lib. 2. Qua in materia, pone reg. quotiescunque aurum creuit propter deteriorationem intrinsecam monetæ argenteæ, tunc in omni materia venit augumentum monetarum, fallit prædicta regula, si reperiatur moneta antiqua non deteriorata, quæ fallentia sublimitatur, nisi dispositio loquatur de aureis, & soluendo monetam antiquam creditor damnum pateretur, tunc enim propter interesse creditoris non potest solui moneta argentea pro aurea; etiã si sit de antiqua, & hoc videtur de mente Bart. in l. Paulus. ff. de sol. pro quorũ omnium pleniori intelligẽtia & declaratione, vide quæ scribunt Coras. Miscel. lib. 3. c. 13. c. 6. li. 3. Afflic. decis. 90. 194. Abb. in c. cum olim, pen. no. de cens. consi. 56. lib. 2. Rom. sing. 519. Dec. in l. cum quid 3. lect. no 56. in l. quod te, 1. lect. nu. 8. ff. si cer. pet. Curt tract. mon. q. 3. Rub. consil. 17. Boer. q. 327. num. 5. Gig. tract. pens. q. 98. Nat. consi. 156. col. penul. consi. 191. 102. Aym. consi. 47. Syluester in summa ver. solutio, Imbertum in enchirid. iur. Galliæ. ver. moneta Bertach. ver. florenus, prac. Masuert tit. de solu. nu. 3. quid in contract. quid in legibus & statutis, vide Bal. in l. illud col. fin. C. de sacros. eccl. plura alia in materia ponit Euer. lib. arg. loco à rõne casus conuersiua. Bart. in l. res in dotem ff. de iure dot. Spec. tit. de solu. § nunc aliqua. col. fi. vbi Io. And. distinguit statutum à contractu, Mising. cent. 4 obser. 15. Masuer.

a Cadunt fructus. Iaso in § omnium num. 176. insti. de actio. Socin consi. 95. col. 9 versi. confirmatur dicti con clus. volum. 1. Afflic. decis. 188

b Secundo casu. Laso ipse distinguit Neguz. in 4. membro 2. par tis nu. 26.

SVMMARIVM.

1 *Creditor an possit vendicare fructus rei hypothecatæ, sicut rem ipsam.*

2 *Creditor positus in possessione rei hypotecatæ, tenetur laborare fundum vel vineam.*

1 Simul cum fructubus. † Reuoco in dubium an creditor a possit ita vendicare fructus rei hypothecatæ, sicut rem ipsam? vbi distinguendum est secundum Cyn vt per eum not. in l. 2. C. in qui. cau. pi. ta. contrah. aut fructus percipiuntur pendente iudicio super hypotheca, aut sunt percepti ante ipsum iudicium. Primò casu a cadunt fructus prædij in ipsa obligatione, & veniunt officio iudicis in condemnatione, vt l. si fundus § interdum. ff. de pigno. b Secundo casu subdistingue, aut percipiuntur re obligata adhuc remanẽte in dominio debitoris, aut dominio mutato. Primo casu, aut percipiuntur à debitore, aut ab alio, si à debitore cadunt in obligationem, & per actionem hypothecariam possunt peti simul cum re principali. vt d. l. 1. C. in qui. cau. pi. ta. contra. & l. in prædiis. ff. eo. tit. sicut petitur partus editus penes debitorem. vt l. 1. de partu pign. & ff de pigno. act. l. si conuenerit. § pen. Si autem ab alio percipiatur, tunc siquidem ille erat bonæ fidei possessor: aut fructus extant, & cadunt in obligationem aut sunt consumpti, & tunc aut bona fide, & tunc non possunt peti, aut mala fide, & tunc sic. Et idem multo fortius si extarent. vt hæc probantur. in l. 1. §. cum prædium, cum ibi not. ff. de pign. & in l. si fundus. § interdum. ff. de pign. Secundo casu principali, cum percipiuntur mutato dominio debitoris, tunc subdistinguit, aut fuerunt seminati per ipsum debitorem, & sic fuerunt in eius dominio: & tunc aut extant, & cadunt in obligatione, aut sunt consumpti, & tunc non, vt in d. §. cũ prædium. & d. l. Paulus. §. si mancipia. ff. de pign. aut fuerunt per alium seminati, & sic non fuerunt in dominio debitoris, & tunc sicut partus vaccæ non cadit in obligatione, sic nec huiusmodi fructus, arg. d. l. si conuenerit. §. penult. & l. Paulus. §. 1. † Quid autem dices in fructibus percipiendis à creditore, verbi gratia, si fuerit positus in possessione rei obligatæ, an tenebitur facere laborare agrum vel vineam? dic quòd sic, vt not. in l. 2. de pact. pig. & in l. 2. C. de pig. act. quod si non facit, sibi imputabitur, quod not. Est ergo cõsultius creditori, quòd faciat sibi rem dari insolutum, vt not. in l. a diuo Pio. §. si pignore, ff. de re iu. & si fuerit sibi euicta, poterit de euictione agere contra debitorem, vt l. ex locatante. §. Lattnus. ff. de ex. re iud. & in l. eleganter. in princ. ff. de pig. act. & ibi not. & per Iac. Butr. & in l. 1. C. si antiqui crediti & dicetur infra tit. proxi. Alia autem in præsenti libello sequentia declara, vt plenè dictum est supra in primo libello. Sequitur forma responsionis libelli in actione hypothecaria.

ADDITIO.

a An creditor. Adde Bart. & alios in l. 3. §. econtrario. ff. de acquir. poss. & Ang. in l. quædam mulier. ff. de rei vend. vbi si in institutione sit constitutum, quod poterit vendicare cum fructibus.

Forma responsionis libelli in actione hypothecaria.

CORAM vobis suprascripto D. Vic. comparet, & se præsentat Philippinus de Folbertis causa, & occasione cuiusdam asserti libelli in iudicio, vt dicitur, contra eum producti per Simonem Speltam assertum procuratorem asserto procuratorio nomine spectabilis viri domini Ray. de Beccaria effectualiter, vt dicitur continentis, &c. ad quem relatio habeatur, dicens & excipiendo proponens præfatus Phil. suprascriptum assertum libellum, & omnia & singula in eo contenta fuisse, & esse nullum, ac nulla, & nullius valoris, & momenti, causis maxime & rationibus infrascriptis, & aliis loco suo, & tempore dicendis, proponendis, & allegandis. Primo, quia productus, & oblatus per personam non habentem sufficiens mandatum, sed nec etiam habentem personam habilẽ standi in iudicio: tum quia ipse Simon est in patria potestate constitutus, tum quia est minor 25. ann. Item saluis præmissis dato sine veri præiudicio, quod constaret de mandato, dicitur ipsum mandatum fuisse, & esse reuocatum. Item quia ipso assertus libellus est vagus, varius, obscurus, incertus, dubius, generalis, peccans in materia, & in forma, nullamque agendi causam sufficientem continens in se, aliisque de causis multipliciter vitiosus; propter quæ nullum de iure meretur habere responsum, sed fuit, & est per vos penitus reiiciendus, & dentibus lacerandus. Si tamen præmissis non obstantibus, quæ reuera obstant dictus Phil. iure aliquo esset astrictus eidem asserto libello respondere, & non aliter, nec alio modo, & sub protestatione, quod saluæ, & reseruatæ sint sibi omnes prædictæ, ac infrascriptæ exceptiones & defensiones, & quæcunque aliæ tam declinatoriæ, quam peremptoriæ, & anomalæ: dicit & respondet narrata, prout narrantur, non fuisse nec esse vera, & petita, prout in eo petuntur, non fuisse fienda, nec fieri debere. Opponens, & obiiciens contra ipsũ Sim. d. nomine omnia, & singula in ipso asserto libello contenta, exceptionem excussionis, vt conueniatur prius debitor principalis, quam possessor, necnon & exceptionem præscriptionis, & renunciationis pi-

gnoris,

genis, & iuris d. Raynaldo non competentis in dicta domo. Et amplius opponit exceptionem doli mali, tã generalem, quam specialem. Rursus saluis præmissis dicit idem Phi. quòd de dicto asserto debito fuit & est integre satisfactum, & facta plena solutio d. Reyn. opponens contra eum exceptionẽ solutionis. Et amplius in quantum de ipsa solutione non constaret, & etiam in quantum prædicta non obstarent, quæ reuera obstant, offert se paratum, in quantum constiterit ipsum Ray. fore verum creditorem de dicta quantitate, eidem satisfacere de debito memorato, ipso tamen Ray. eidem Phil. cedente, & in eum transferente omnia iura sua, & quascunque actiones reales, & personales: petens & requirens saluis præmissis idem Phi. se absolui, vel ab obseruatione iudicij, vel ab omnibus & singulis in dicto asserto libello contentis, prout iuri, & iustitiæ videbitur conuenire. Et ipsum Sim. procuratorem prædictũ, seu dictum Ray. in expensis legitime condemnari, saluis eidem Phili. cæteris suis exceptionibus & defensionibus, solemniter de quibus protestatur.

SVMMARIVM.

1 *Defensio coram eo iudice est proponenda, coram quo proposita est petitio, & offensio.*

1 Coram vobis. † Debes scire, q coram eo iudice est proponenda defensio, coram quo proposita est petitio. causæ continentia diuidatur, vt l. nulli. C. de iu. & l. 1. ff. de qui. re. ad eun. ind. eatur.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum generale in causis agendi regulariter sufficit habere.*
2 *Mandatum speciale in quibus casibus requiratur.*
3 *Procurator generalis cum clausula de rato, an possit compromittere, &c.*
4 *Si constat de mandato an debeat fieri copia aduersario.*

1 Non habentem * sufficiens mandatum. † Aduerte quòd regulariter in causis agendis sufficit habere generale mandatũ, vt l. 1. ff. de proc. cum ibi no. & l. si remunerandi. §. fin. ff. mand. & ext. de proc. cap. pretio, & de proc. qui ad agendum
2 libro sexto. † Fallit in certis casibus, in quib. requiritur speciale mandatum, nec sufficit generale, quos ennumerat gl. in l. illud. ff. de mi. licet non ad plenum. Primus est, in causa restitutionis in integrũ, vt d. l. illud & l. 1. C. etiam per procu. cau. in integ. rest. Secundus, in interdicto de liberis exhibendis, vt l. Pomponius. ff. de procu. Tertius, in literis Apostolicis impetrandis, vt in c. nonnullis, de rescr. Quartus est, in contrahendo matrimonio, vt in c. si de proc. li. 6 Quintus, in contrahẽdis sponsalib. vt in c. veniens. qui cler. vel vo. Sextus, in compromisso fiẽdo, ext. de arb. in c. per tuas. Septimus, in absolutione ab excommunicatione peten. vt ext. de sen. exc. in c. quod de his. Octauus, in præstatione iuramenti calumniæ, vt ext. de iura. cal. in c. si. li. 6. Nonus, in transactione, vel pacto de non petendo, ac veritatis iuramẽto, vt in d. c. qui ad agendum, in fi. nisi esset proc. cũ libera, vt ff. de proc. & l. procurator cũ libera. & in cæteris aliis casibus, quos ponit gl. in d. c. qui ad agendũ. & Spec. in ti. de procu. §. 1. ver. item opponitur. Et sine mandato generali, vel speciali nullus regulariter auditur, nec admittitur ad agendum pro alio siue nomine alieno. Fallit in certis personis, quæ propter coniunctionem sanguinis vel affinitatis admittuntur sine mandato agendo nomine alieno, non tamen contra mandatum, vt l. sed & hæ & l. seq. ff. de proc. & admittuntur in illis solum casibus, in quibus sufficit generale mandatum, non autem in illis in quibus requiritur speciale mandatum, vt determinat gl. in l. exigendi. C. de proc. & tenentur tales personæ, quæ sine mandato admittuntur, cauere de rato, & defendendo, alias repelluntur, vt l. Pomponius in fi. & ibi no. ff. de proc. & probatur in l. seruum quoque. in §. ait prætor. cum l. seq. & l. sed & hæ. §. fi. cum l. seq. & l. non solum. in princ. & l. mutus. §. pœnæ. ff. de proc & C de satisd. l. 2. §. si autem. Procurator autem vel defensor ex parte rei tenetur satisdare de iudicio sisti, & iudicato soluendo sub obligatione omnium bonorum suorum, alioquin non auditur: potest tamen dominus esse fideiussor suus, vt fieri vides quotidie in instrumentis procuræ, vt habetur Inst. de satisd. §. sin autem per procuratorem, & §. si vero aliquis, et d. l. 1. C. de satisd. & ibi per Cyn. Habes ergo ex præmissis, q procurator generalis non potest transigere, similiter compromissum facere sine speciali mãdato, vt ext. de arb. cap. per tuas. † Quid autem si sit
3 procurator [b] generalis ad omnes causas, & lites cum clausula de rato habendo quidquid per eum gestum fuerit, an tunc poterit compromittere, vel transigere. & breuiter dic quòd non, licet aliqui contra, vt plene disputat gl. in d. c. per tuas, & c. contingit. de transac. & in c. dilectus. de reli. & eodem modo transigere, vel compromittere non poterit, si in procuratione sit inserta illa communis & visitata clausula, Dans, * & concedens dicto procuratori in præmissis, & circa præmissa liberam, & generalem administrationem, &c. quia talis clausula solum restringitur ad instãtias causarum, non autem ad materiam negociorum, sicque de sola instantia, de qua processit baylia, poterit procurator transigere, & compromittere, vt determinat Bart. in l. qui Romæ. §. Callimachus. ff. de verb. obli. & adde quòd per eum not. in d. l. procurator cum libera. Sed quid dices si aliquis agit procuratorio nomine alterius, & aduersarius negat ipsum habere mandatum, * nec est de personis, quæ sine mandato admittuntur, an repelletur, nisi producat instrumẽtum procuræ? Distingue, aut certum est ipsum non habere mandatum, & repellitur: aut est certum ipsum habere mandatum, & admittitur tunc: aut est dubium, & tunc si satisdet de rato habendo, admittitur, alias vero repellitur, vt l. 1. & ibi no. C. de procu. Fit autem dubium, secundum gl. ibi per negationem vel melius secundum Doct. per semiplenam probationem, ar. in c. ex insinuatione, de pro-
4 cu. † Vltimo quæritur, si constat per instrumentum de mandato, an de eo sit fienda copia aduersario per notarium causæ in forma actorum, vel tradi debeat ipsum instrumentum? dicunt quidam, q sufficit tradi per copiam, communis est practica, q traditur in forma publica, quæ practica defenditur ex ratione, quia iudicium non debet esse illusorium. vt l. si prætor. ff. de iud. quod facile eueniret, si negaretur illum esse procuratorem, & probari non posset per publicum instrumentum, vt arg. l. cum non iusto. ff. de col. de reg. cum simili. Item quia non debet quis esse deterioris conditionis, quàm sit eius aduersarius, qui personaliter comparet. Esset autem magis grauatus si audiretur ita producẽs instrumentum, q nõ posset haberi nisi per copiam, quæ de facili perdi potest, & cui non illa apud omnes fides præstatur, quæ sit in originali, vt in authen. si quis in aliquo documento. C. de eden. Et hanc partem tenet Bar. in l. 3. §. defendi. ff. ex qui. cau. in pos. ea. Secus autem in instrumento syndicatus vniuersitatis. nam tunc sufficit dare exemplum expensis recipientis: quia vniuersitas non potest comparere per se ipsam, & sic per hoc non sit deterior conditio aduersarij ex cõparitione syndici. vt habetur in l. 1. & 2. quod cuiusque vni. nomi.

ADDITIONES.

* Sufficiens mandatum. Adde quid dicen. si in mandato dicatur, constituit talem procuratorem absentem tanquam præsentem, an ea constitutio valeat? & Dic, vt per Becc. cons. 65. post. nu. 4. lib. 1. vbi dicit reprobari Prac. secundum quam constituuntur omnes causidici

absentes tanquam præsentes ad confitendum debitum, & ad acceptandum præceptum de soluendo? nec alicut notificatur constitutio per nuntium vel epistolam.

Dans. Adde quæ scribit Ias. in l. 1. no. 11. & sequ. ff. de offi. proc. Cæsar. vbi quando quis constituit procuratorem ad talem & talem actum, deinde subiicitur clausula, promisit habere rata, &c. an per talem generalitatem dicatur habere mandatum cum libera ad omnes causas, & actus? & ibi concludit, dicta verba nihil operari. Quid si mandatū continet, quod possit facere ea omnia quæ posset dominus, si esset præsens? an dicatur habere mandatum cum libera, secundum communem ibi. nu. 26. vbi alia ponit in materia. Quomodo autem intelligatur Reg. quæ habet, quod tantum operatur mandatum generale cum libera, quantum si esset mandatum speciale. l. procurator cui libera. ff. de procur. cū sim. & dic, quod illa reg. intelligitur quoad ad contrahendum & ea quæ recipiunt administrationem rerū dominij, sed in his quæ fiunt extra administrationem, illa parificatio non procedit, teste eo, Ias. in l. 3. §. si procurator. num. 17. ff quod quisque iu. Masuer.

Negat. Adde, quod si opponitur exceptio falsi procuratoris post lit. cont. quod opponenti incumbit onus probandi secundum communem, quam etiam limitat Turz. concl. 92. in l. licet. vbi Alex. C. de procur.

a Not. in quibus casibus requiritur speciale mandatum. gl. in l. si quis mihi bona ff. de acq. hær. glo. in c. coram. de rest. in int. Spec. in ti. de proc. §. nunc item opponitur.

b Verum procurator possit transigere? Vide Bartol. in l. transactionis. C. de transf. Bar. in l. qui Romæ. ff. de verb. ob. Spe. in ti. de instr. edi. in §. 14. ver. de illo.

S V M M A R I V M.

1 Filiusfamilias potest esse procurator.

1 IN patria potestate. † Ista causa non sufficit ad repellendum quem ab officio procuratoris, vt in l. filiosfa. §. ipse quoque ff. de procur.

S V M M A R I V M.

1 Minor 25. ann. procurator esse non potest.

1 MInor 25. annis. † Hæc causa repellit quem a procuratione, vt l. minor 25. ann. in prin. ff de procu. & in c. qui generaliter, in 6. ext. de procurat.

S V M M A R I V M.

1 PRocurator potest per dominum ante litem contest. libere reuocari.
2 Officium procuratoris quibus ex causis finiatur.
3 In reuocatione procuratoris, an sit necessaria eius certioratio, aut partis aduersæ, & iudicis.
4 Contrahens cum procuratore, & nesciens an eius reuocatum sit mandatum, quomodo facere debeat.
5 In reuocatione an sit necessaria certioratio ipsius procuratoris.

▲ Praslipsio est. Istum locum citat & cōprobat R. D. Borgni. decis. 32. nu. 81. in 2 parte.

1 MAndatum reuocatum. † Ad huius euidentiā est sciendum, quod procurator potest per dominum ante lit. conte. libere reuocari, vt l. ante litem, cum seq. & l. quæ omnia in prin. ff. de proc. & c. 1. ext. de procu. lib. 6. Post autem litem contestatā non potest nisi causa iusta examinata, & approbata per iudicem, vt l. post litem, & in l. nisi dominus. §. hæc autē cognitio. ff. de procu. & in d. c. 1.

2 † Inter quas causas enumeratur illa, quando dominus vult per seipsum causam suam agere, vel defendere: quo casu comparendo ipse per se in iudicio simpliciter sine alia protestatione, videtur tacite procuratorem reuocare, vt traditur in c. si quem. de probat. lib. 6. & no. per glo. in l. qui mutuam. §. 1. ff. man. & præter hoc, quando dominus comparet per se in iudicio, nec suum vult procuratorem reuocare, protestetur, quod comparet citra reuocationem sui procuratoris. Amplius etiam finitur procuratoris officium per mortem constituentis re existente integra, vt l. si defunctus ff. de proc. & l. mandatum. C. mand. & d. §. item si adhuc. Inst. mand. In prælato autem re non integra finitur sui procuratoris officium, vt etiam hodie determinatum est in c. ult. a fina. ext. de proc. Item similiter finitur per lapsum dici, vel temporis vsque ad quem constitutus est: potest. n. procurator constitui ex die, & ad diem, vt in l. 3. ff. de proc. & ita consulo semper fieri, ut sit necesse per aliud instrumentum ipsum reuocare.

3 † Vnde circa hoc quæro, in eo casu, quo dominus vult eius procuratorem reuocare, sit necessaria certioratio eius aut partis aduersæ, & iudicis? de quo plene traditur p Dyn. in d. l. 1. C. de satis. per gl. in c. mandato. ext. de proc. & per Cy. in l. mandatum. C. man. Distingue, secundum omnes, aut est procurator ad lit. aut ad neg. Primo casu aut fit reuocatio ante lit. cont. & tūc sufficit certioratio facta ipsi procuratori, vt d. l. ante. ff. de proc. Aut fit post lit. conte. & requiritur certioratio tam procuratoris quam aduersarij, vt in c. mādato, de proc. & ibi no. Secundo casu principali, quando est procurator ad negocia subdistingue secundum And. de Pisis, aut quæritur de notitia, & certioratione fienda ei, qui contrahere vult cum procuratore, aut fienda ipsi soli. Primo casu, aut ille qui mandatum habuit negociandi, est institor, vel castaldus, seu alias deputatus certæ negociationi vel mercantiæ, & tunc sufficit proclama, vel aliter publice tale mandatum reuocare, nec est necessaria specialis certioratio alicuius personæ, vt habetur in l. si pupilli. §. primo ff. de inst. Aut est simplex procurator, & tunc aut tractatur de domino obligando, aut de alio ab ipso domino liberando. Primo casu, aut mandatum est directum ad certam personam, & tunc ipsius personæ est in reuocatione necessaria certioratio; vt ff. quod iussu. l. prima. §. ergo quæro: verbi gratia si constitui procuratorem ad emendum equum a Sempronio. Aut mandatum non est directum ad aliquam certam personam, verbi gratia, qui constituit simpliciter ad emendum vnum equum, & tunc non est necessaria certioratio alicuius alterius personæ, sed sufficit solius procuratoris certioratio, tum propter incertitudinem personarum, tum propter culpam eius qui contraxit, qui diligentius scrutari debuit, an mandatum esset reuocatum, arg. l. qui cum alio. ff. de re iu. nec potest culpa ascribi domino, quia ignorauit, & ignorare potuit, cum quo procurator contraheret. ff. loc. l. si do-

4 mum. † Sed diceret aliquis, nonne ille qui contraxit iustam credendi causam habuit, quod ille esset procurator, ostenso sibi instrumento procuræ, & eo affirmante se procuratorem esse? quia alio non apparente in cō-

▲ trarium a præsumptio est, quod sit adhuc procurator, nisi per aliqua indicia appareat, q sit reuocatū arg. eorū quæ sunt in c. ex insinuatione, extra de proc. vnde quidam dīt. q qui contrahit cum tali procuratore debet esse diligens, & ab eo inuestigare, & scire, etiam per eius sacramentum, si est reuocatus, vel non, p d. l. qui cum alio: & si iuret se non esse reuocatū, credere debet illi, alias non. In alio autem casu, cūm agitur de alio liberādo dicendum est, q sit necessaria certioratio eius qui soluit, verbi gratia, (Constitui procuratorem ad recipiendum solutionem à debitoribus meis, et eius solute procuratori reuocato ignoranter,) certe liberabitur, nisi de reuocatione eius sibi liqueret, vt probatur l. eius qui, vers. quas verò, ff. si cer. peta. ff. de sol. l. vero procu-

5 ratori §. sed & si quis, & l. qui hominem §. si Titio. † Venio ad secundum casum principalem, quo quæritur an sit necessaria certioratio ipsius procuratoris? Vbi distingue. Aut mandatum respicit vtilitatem principaliter dñi mandatis, & tunc non est necesse, q reuocatio perueniat in notitiam ipsius procuratoris, vt puta si constituto procuratore ad adeundam hæreditatem,

vel

vel intrandum in possessionem, vt l.si quis mihi bona.§. pe.ff. de acqoir.hæred. Aut respicit principaliter damnum & incommodum ipsius domini, & tunc quò ad effectum impediendæ liberationis in persona liberati est necesse, quòd reuocatio peruenerit in procuratoris notitiam; quo autem ad effectum obligationis in personam domini inducendę, non requiritur, vt in d.§. quas verò. sed si agitur de præiudicio generando ipsi procuratori ex reuocatione mandati, tunc semper est necessaria eius certioratio vt. ff. pro soc. l. sed & si socius. ar. ff. man. l. si mandassem. Vbi aũt agitur de beneficio alterius ex reuocatione mandati impediendo, tunc esset necessaria certioratio procuratoris. vt l. si pater. ff. de mã. vind. & ibi no. Alij vt Pe. quos refert Cy. in d. l. mandatũ. aliter & sic distinguunt. Aut quæritur de certioratione, seu notitia * fienda procuratori, aut fienda parti. Primo casu, aut quæritur de effectu reuocationis ad impediendam obligationem inter procuratorem, & dominum, & tunc aut est obligatio iam nata, & in esse producta, & tunc certioratio nihil operatur: aut nondum erat obligatio nata, sed erat producenda, & tunc si certioratio interueniat impedit eam nasci, & in esse produci, vt habetur in l. inter causas. ff. man. & Insti. man. §. si adhuc. Aliquando queritur de effectu certiorationis, quò ad impediendum negocium per eum cum alio explicandum, & hic est considerandum, aut enim iste procurator interuenit simpliciter, vt nudus nuncius, aut interuenit vt verus procurator. Primo casu sufficit sola dñi præsentia & reuocatio, nec est necessaria certioratio, sic intelligitur d. l. si pater. ff. de manu. vindi. & l. si pœnituit. ff. de diuor. & d. l. si quis mihi bona. §. pe. ff. de acq. hær. Secundo casu, dic aut de substantia actus explicandi est voluntas dñi, vt in translatione dominij rei suæ, vt l. id quod nostrum, ff de reg. iur. tunc sufficit reuocatio, nec est necessaria certioratio, sic debet intelligi d. §. quas verò. & l. 1. §. sed si quis donaturus. ff. d̃ don. Fallit fauore liberationis, vbi certioratio exigitur ne impediatur, vt d. l. cũ quis. §. 1. & l. qui hominem. §. si Titium. ff. de so. Si aut voluntas dñi non est de actus substantia, vt in venditione quam dominus & quilibet facere põt. vt in l. rem alienam ff. de contr. alien. emp. & tunc certioratio est necessaria, vt l. si mandassem, in prin ff. man. In tertio casu principali, dum queritur de certioratione fienda parti, an sufficiat si facta fuerit procuratori, subdistingue, aut pars illa erat actum ipsum explicatura cum ipso procuratore ipsius tantum contemplatione, & non domini, & & tunc sufficit certioratio facta ipsi soli procuratori, vt in l. 1. §. sed si ego. ff. quod iussu. Aut erat actum explicatura domini tantum contemplatione. v. g. in iudicijs, vel si dominus proponat aliquem negociationi generali, & tunc requiritur certioratio aduersarij, vt in d. l. si procuratorem. § fi. ff. de procu. & l. 1. C. de satis. & l. sed si pupillus. §. palam. ff. de instit. Alij autem aliter dicunt, vt refert Cy. vbi supra. Sed quæ dixi tenenda sunt. De reuocatione autem mandati probari poterit per instrumentum, vel per vnum testem cum iuramento, vt in c. ex insinuatione, de procur. & no. per gl. in c. præsentia, extra eodem titulo.

ADDITIONES.

- Post litem contestat. Adde, quòd hanc communem dicit Suarez. lib. com. opin. versi. procurator, quam declara, vt per Ronchagal. in l. 2. nu. 87 ff de duob. reis.
- Procuratorem reuocare. Adde de reuocatione procuratoris expressa, vel tacita, aut iure præsumpta ipsius mandantis contraria voluntate, quæ scribit Vant. de nul lit. cap. xj à num. 158. vsque ad 167. vbi concludit, mandatum tacitè reuocatum, si principalis simpliciter comparendo causam suam pertractet, ex tex. in cap. si quem, de procurato. in 6. Bart. in l. mutari. ff. de procurator. in l. quòd mutuam. §. non ideo minus. ff. manda. vbi docet pract. qui dicatur citra reuocationem, de quo cum esset quæstio in facto in hac Ciuitate in quadam causa, proponebatur à relatore processus, procuratore iam constituto: solus dominus comparuerat non adiecta protestatione, & obtulerat actori iusiurandum litis decisiuum. Deinde in progressu litis comparuit dominus cum procuratore, rursus absque procuratore, ipse dominus etiã comparuit, opponendo contra relationem iuramenti, puta se non teneri acceptare eam relationem per actorem factam, concernentem factum alienum. Demum comparuit solus procurator, qui plura opposuit circa iuramentum prædictum, tandem causa dictim posita dubitabatur ex not. per Pap. hic, an censeretur reuocatus procurator ex solius domini interuentu, ita ut interloquutoria ferri non posset. Vltimo loco causa ad procuratoris instantiam instructa, & post longam ipsorum aduocatorum disputationem, Dictum fuit non censeri reuocatum procuratorem prædictum, saltem ex tacita domini voluntate, ex multiplicatis actibus, etiam ex ipsius domini scientia, & consensu quò ad actus per procuratorem post ipsius domini comparitionem gestos, vt recte & ad rem considerat idem Vant. de nullit. d. c. 11. Ro. consi 76. nu. 2. Alex. consi. 158. col. fin. lib. 6. Boer. q. 347. in fin. pulchrè Ro. d. consi. 76. vbi an & quando per comparitionem domini censeatur procurator reuocatus. Quæ sententia adiuuatur ex concl. quæ habet, quòd procurator ille præsumitur, quem dominus scit causam suam suo nomine agere, & non contradicit, teste Bal. in l. fi. in fi. C. de iud. Ro. consi. 170. vbi declarat procedere ex parte actoris non rei, item alia concl. quòd dominus sciens procuratorem suum aliquid egisse: non protestans, dicitur factum approbare, secundum Oldr. consi. 199. col. 2. Fel. in c. cũ olim, el j. col. 3. nu. 7. de offi. dele. de quo vide quæ ponit Aufr. ad Capel. Tolo. q. 115. 271. Ro. d. consi. 170. in prin. & fac. Alc. cons. 80. col. pe. li. 4. consi. 84. lib. 5. & ita in casu prædicto non censeri reuocatum procuratorem iudicatum fuit ex relatione magnifici D. Antonij Signorij in hac ciuitate aduocati, habito etiam prius voto à peritis, de Anno. 1572.
- Per mortẽ. Adde qñ mandatum morte constituentis nõ finiatur; & vide Ro. consi. 202. nu. 3. 4. & seq. vbi declarat, & dic, quòd mãdatum, quod est necessitatis non reuocatur morte mandañ. Ideo executor cui à superiore mandatum est, vt in possessionem mittat, vel aliud faciat mortuo mandan. seu finito eius officio, exequi poterit, Lafr. concl. 57. cui Adde, quòd licèt mandatum finiatur morte, fallit tamen in mandato procuratoris in rem suã secundum Barto. in l. 2. §. 1. ff. de don. Ias. in l. Rogasti. §. si fugitiuus. col. 1 in fi, ff. si cert. pet. Declara vt per eundem in l. eius qui in prouincia. §. placebat. ff. eo. tit. vbi ponit Reg. cum ampl. & limit. & in §. quos verò. nu. 8. Alexan. consi. 128. lib. 6. Hyppol. sing. 44. Masuer.
- Certioratio, Adde, quòd mandati reuocatio expresse ad effectum inualidañ processum, formiter parti seu Iudici intimari debet, secundum Vant. de nullit. c. 11. nu. 159. & seq. vbi plura no. pro quo fac. quæ scribit Ias. in l. Rogasti. §. si fugitiuos. nu. 5. ff. si cert. pet. vbi de procuratore, qui mutauit conditionem in deterius: quòd intelligatur reuocatum mandatum: amplia, & limita, vt per eum ibi, & fac. quæ idem Ias. not. in l. si pecuniam. §. si seruum, col. 1. ff. de cond. caus. dat. cui adde, quòd non valet reuocatio procuratoris iudicialis, vel extraiudicialis, si non fuit intimata procuratori, iuxta not. per Fel. in c. ex parte decani. col. 4. & 7. vbi ponit. x. fall. de rescript. & an valeat quod fecit procur. post reuocationem, vide prac. Bal. tit. de procur. q. 11. & tit. de iurisd. q. 7. qua in materia dic. quòd reuocatio mandati, quando ex reuocatione mandatarius non læditur, non debet ad mandatarij notitiam peruenire, teste Bar. in l. si pater. ff. de manumiss. vindic. de qua reuocatione procuratoris, vide quæ scribit Ros. sing. 316. 371. con. 467. 4. dub. Masuer.
- Notitia, Adde, q̃ actus factus post reuocationem mandati non valet, etiam si reuocatio non venit in notitiã mandatarij, secundũ Ias. in l. si pecuniam §. si seruum, col. 1. nu. 4. & seq. ff. de cond. caus. dat. in l. si quis mihi bona. §. si corã. 10. ff. de acq. hær. distingue tamen, vt per eũ ibi.

PEccans in Materia & in forma Hæc omnia cum præcedentibus declara, vt suprascriptum est circa responsionem primi libelli.

ET sub protestatione. Aduerte quòd hæc protestatio est multum vtilis, vt aliàs dixi, & ideo de ea non obliuiscaris.

SVMMARIVM.

1 Excussionis materia difficilis est.
2 Exceptio excussionis quando opponatur.
3 Exceptione excussionis proposita, iudex non procedit in principali causa, donec fuerit super ea cognitum & decisum, & pendente huiusmodi cognitione tempus instantiæ causæ principalis non currit iudici nec partibus.
4 Excussio quid sit.
5 Excussio quibus casibus fiat.
Notorium quem non esse soluendo, probatur per librum æstimi.
6 Excussio quando fiat.
7 Excussio quando cesset, & nu. 8. 9. 10. & 11.
12 Bona sunt excutienda post excussionem personæ.
13 Excussio prædicta quando fiat.
14 Quæ fieri possunt in causa principali, possunt fieri in causa appellationis.
15 Excussio in quo loco fiat.
16 Excussionis quæ forma sit.
17 Executori soli aliquid referenti, an sit credendum.
18 Possessor rei obligatæ, an sit citandus, in excussione fienda.
19 Sententia an super excussione ferenda sit.
20 Citatio extraneorum possessorum rerum obligatarum requiritur in sententia ferenda super eorum excussione.
21 Sententia super excussione, an sit diffinitiua, vel interlocutoria.
22 Sententia super bonorum excussione, an sit appellabilis.
23 Opponens exceptionem excussionis, vsque ad quod tempus audiatur.
24 Excussio ad instantiam unius creditoris, an prosit alijs eiusdem debitoris creditoribus.
25 Excussio contra possessorem rei obligatæ non præiudicat alijs possessoribus non citatis.
26 Iudicium pendens super excussione an cesset, debitore effecto hærede opulentæ hæreditatis.
27 Possessores plures rerum obligatarum conuenti actione hypothecaria, an diuisionis beneficium habeant.
28 Causa pignoris est indiuidua.
29 Mulieri agenti ad bona mariti sibi pro dote obligata, an obijci possit, vt bona per maritum de ipsius voluntate alienata compenset.
30 Mulier deueniente marito ad inopiam, agens contra bona sibi pro dote obligata, de voluntate sua alienata, an audiatur.
31 Nuncio referente bona inuenisse pro excussione, an contra extraneum hypothecaria cesset.
32 Quid si debitoris bona sint pro parte soluendo & pro parte non.

EXceptionem excussionis. * † Hic est multum
1 aduertendum circa materiam excussionis. quæ
frequens est, & difficilis, super qua composuit
Ia. de Aret. quendam singularem tractatum, & de ipsa
etiam tangunt Cy. & Doct. in auth. præsente. C. de fide
2 iu. & in auth. hoc si debitor. C. de pig. † Pro cuius euidentia præmitto, quòd exceptio hæc debet opponi
A A in primordio litis, & opposita habet processum im-
B pedire, licet aliqui dicant B etiam post litem conte. posse opponi, vt hoc no. per glo. & Doc. in d. auth. hoc si de-
C bitor, & in §. sed neque. in Auth. de fideiuss. C & de ipsius exceptionis natura plenius no. per glo. & Doct. maximè per Bart. in l. 3. ff. de exce. & per Cy. & per Doc. in
3 l. exceptionem. C. de prob. & Spec. in titu. de exce. † vn-
a de ipsa exceptione proposita statim a ligatæ sunt manus iudicis, ne possit in principali causa procedere donec super ea fuerit cognitum & decisum, vt in l. fin. C. de excep. & in l. 1. & secunda, cum ibi no. C. de ord. ind. per quod sequitur quòd interim pendente huiusmodi cognitione nullum tempus instantiæ principalis causæ currit iudici, nec partibus, argu. eorum quæ not. Cy. in l. fi. in fi. C. de fi. instr. quod multum no. pro statutis terrarum, quibus præfigitur certus terminus ad
4 terminandum causas. † Deinde quæritur, quid sit ex-
D cussio? vbi respondetur D secundum Iac. de Are. quòd est quædam diligens, & districtissima inquisitio ac discretio rerum, & bonorum principalis debitoris facta per iudicem vsque ad peram & sacculum, secundùm quod probatur in l. prima in fin. C. de decu. lib. 10. & C. quo quis or. conue. l. 1. lib. 11. & ff. de his quæ infra
5 cre. l. fin. §. fin. † Item quæritur, quibus casibus sit fienda excussio? dic quòd in pluribus, quos specialiter demonstrare prolixum esset, sed sufficiat allegare ll. Et quidem fienda est excussio, quando creditor agit hypothecaria contra extraneum possessorem rei obligatæ, vt habetur in d. auth. hoc si debitor. C. de pign. Et eo-
E dem modo si E agatur contra fideiussorem antequam actum sit contra principalem, vt in auth. præsente C. de
F fideiuss. & in cor. vnde sumitur, F nisi renunciasset huic beneficio excussionis, vt fit communiter in instrumentis, vt infra dicam. Idemque dicendum excussioni locum fore in casibus in his ll. comprehensis, vt in l. 3. in fi. C. de conue. fis. debit. lib. 10. & l. 1. C. de decu. & d. l. 1. C. quo quis con. & C. de ac. & ob. auth. nouo iure. C. quando fis. vel priua. l. pe. & C. de reb. his quæ in fra. cre. l. 1. C. de mag. con. l. aduersus. ff. de admi. tu. l. 3. §. nec pater. & l. Lucius. §. cum testamento, secundùm primam lec. & ff. de mag. con. l. primum §. si inter. & ff si cer. pe l. fi. ff de
6 iu. fil. l. Moschis. † Quando autem sit hæc excussio fienda? certe tunc cùm dubium est aut omnino certum, principalem debitorem esse soluendo. vbi autem certum vel notorium esset, eum non esse soluendo,
* *. nec idoneum, tunc secundùm Ia. de Are. non est excussio necessaria per l. decem in fi. ff. de verb. obl. quod ibi laudat Bar. & hanc opin. sequitur Iac. Bel. in Auth. de fidei. §. fi. ad quod facit d. l. fi. ff. si cer. pe. & l. emptorem. §. 1. ff. de ac. em. debet tamen probari sic notorium vel certum esse, quod quidem fiet per testes vel per librum communis in quo sunt eius bona descripta, secundùm
7 Bar. vt per eum no. in l. decem. † Item cessat excussio,
b b quando debitor est absens, ita quòd non potest conueniri, vt in Auth. de fideiuss. §. 1. & C. de pign. auth. hoc ita & C. de fideiu. auth. præsente. vel mutauit conditionem status & personæ, sic quòd non potest habiliter conue-
G niri, vt quia est effectus magnus dominus, G vel tyrannus, vel aliter potens, moramque trahens in castro forti, secundum eundem Barto. vbi supra & quod not.
8 per glo. in l. secunda in princ. ff. qui satisd. cog. † Item
H cessat excussio, si creditor agat contra H debitorem debitoris sui, quod facere potest per l. nomen. C. quæ res pi. ob. pos. secundùm quod deter. Cy. in d. l. nomen. & per Iac. But. in d. auth. hoc si debitor. Et huius est ratio secundum eos, quia excussio locum habet, quando per extraneum res obligata possidetur, sed ipsum nomen à debitore possidetur per ipsum principalem debitorem, quia in eo residet actio & obligatio qua astringi-
9 tur ipsum nomen. merito ergo cessat excussio. †. Item cessat excussio si debitor, vt fit communiter in instru-
I mentis, I constituit. c se possidere bona sua nomine
c creditoris, & sic in creditorem rei obligatæ possessio transferatur, vt l. prima. §. per seruum corporaliter, & l. qui pign. ff. de acquir. poss. & pro hoc glo. & Doct. in l. cum nouissimi §. sed illud. C. de præscrip. 30. ann. Hoc quidem casu, si talem rem debitor alienet in extraneum, poterit creditor possessionem ipsius rei reuocare per beneficium, seu condictionem ex l. fin. C. de acquis. poss. nec erit locus procedendo per hanc viam ali-

cui

A In primordio litis. Goz. consil. 42. num. 12 & consi. 77. num. 7. Boer. decis. 221. nu. 6. Io. Anton. Ronchag. in l. 3. §. vbi due, num. 122. de duob. re.

B Etiã post litẽ contes. Cor. cons. 85. in 4a. B. vol. 4. Calca. cons. 9. vbi attestat. de cõi.

C Et de ipsius exceptionis natura. Late ponit Guid. Papa decis. 432.

D Secundũ Iac. de Are. in tract. de excus. in prĩc. Cassa. 3 allegatus nu. 34.

E Agatur cõtra fideiussorẽ Ant. Gabr. in princip. Pet. Due re. 331 1. parte vbi ampliat. & limit.

F Nisi renũtiasset. Multa allegat Ant. Gab. lib. limit. 26. num. 8c. Vasq ; nu 129 limitat nu 11.

G Vel tyrãnus. Vasq ; num. 24. Decis. Tholosa. 396. & ista limitatio procedit qñ post contractum superuenit ista qualitas debitori, Gomez. in 2. tomo, c. 13. sub 4 limit.

H Debitorẽ debitoris. Ant. Gab. ĩ limit. 34. num. 103.

I Constituit. Istũ locũ citat & sequit Guid. Pap. consilio. 109. post princip. & decis. 439. nu. 16. Tiraq. de iur. cõst. in 1. parte, num. 38.

rei excussioni, quæ locum habet si intentaretur actio hypothecaria, vt deter. Barto. in l. creditor, in a. q. princ. C. de pigno. & post eum d. Bald. in l. si hæres. C. de reon.
d his quæ in fraud. cred. d Et huius differentiæ A ratio
A est, quia actio hypothecaria auocat possessionem debitoris. Sed condictio ex d. l. fin. auocat possessionem propriam ipsius creditoris, vnde æquitas illa quæ causat excussionem debitoris cessat in ea quæ respicit possessionem ipsius creditoris est ergo optimum consilium ad euitandam excussionem, intentare semper benefi-
10 cium d. l. fin. † Item cessat excussio, si debitor bonis cesserit, ita quòd conueniri non possit, vt l. 1. & 2. ff. & C. de ce. bon. secundum quod deter. Cyn in d. auth. hoc
11 si debitor. † Item cessat excussio. a si renunciatum
B fores beneficio excussionis, quæ renunciatio procedit in fideiussoribus & pluribus reis debendi, sed in princi-
12 pali debitore renunciante non procedit. † Hic tamen insurgit dubium, posito quòd propter personæ absentiam, vel cessionem bonorum sit persona excussa, an bona eorum sint excutienda, cum sit possibile eos reliquisse bona vacantia? dic breuiter quòd sic, secundum Iaco. & But. per eum not. in d. authen. hoc si debitor, argum. in l. præsenti. § cum autem, & §. sicubi. C. de his qui ad
C eccle. confu. c & dabitur curator bonis ipsis vacantibus, qui actiones suscipiet tam personales quàm reales secundū Iaco. de Bel. vt in l. 2. C. de bon. vac. & in l. 1. & 2. ff. de cura. bon. dan. & per eum no. in d. §. sed neque, &
13 in Authen. de fide. † Procedit autem & fieri debet hæc excussio regulariter, siue agatur ex hypothecaria tacita, siue expressa, vt not. in d. §. sed neque, & l. Moschis. ff. de iure fisci. Et potest fieri hæc excussio etiam
D ante libellum oblatum in hypothecaria, & postea D iudicio pendente, secundum Iacob. de Are. in l. si rem. §. fin. ff. de pigno. actio. & si forsitan non fuit facta in causa
E principali, poterit tamen fieri E in causa appellationis,
14 secundum eum, per regulam quæ est, quod † omnia quæ fieri possunt in causa principali, possint fieri in causa appellationis, vt not. in l. 1. ff. nil no. app. pen. & in cap. si non solum, de appel. lib. 6. verumtamen si sententia lata fuerit non præcedente discussione, non vitiabitur per hoc sententia, sed poterit appellari, argum. l.
15 1. C. de appel. secūdum Doct. † Nunc autem quæritur de forma excussionis, & in quo loco sit fienda. circa quod aduertendum est, quòd si quæritur, vbi & in quo loco fienda sit, videtur quòd solummodo in loco vbi
F agitur, F & non alibi, cúm satis durum & absurdum foret, quòd actor teneatur circuire alienam prouinciam, & exire propriam, seu illam in qua contractus est celebratus, vel solutio destinata, argum. in l. sed. hæ. §. non solum. ff. de procu. & l. cum dies. §. si arbiter. ff. de arb. In contrarium videtur, nam & si debitor habeat bona in aliena prouincia, reputabitur propter illa esse soluendo, ergo de illis est fienda excussio per illum iudicem in cuius territorio res sitæ sunt, argum. ff. de bo. auc. iu. possi. l. cum vnus. §. 1. & C. de iudic. l. properandum. §. si autem reus: & hanc partem videtur sequi Ia. ante dictus. Alij verò distinguunt. Aut excussio fieri potest in alieno loco sine difficultate, & tunc erit fienda, argum. l. præsenti. §. cum autem. C. de his qui ad eccle. confu. Aut fieret cum difficultate, & tunc secus, argumen. d. §. non solum, & in l. sed & hæ, & in Authen. de fideiussor.
16 §. t. † Item quæritur, qua forma fiet excussio: super quo aduertendum est, quòd excussio est duplex, vna est personarum, alia est bonorum: excussio personarum est præmittenda, vt prius conueniatur debitor principalis quàm fideiussor, vt in auth. præsente. & in cor. vnde sumitur. C. de fide. nisi fideiussor renunciasset illi legi, quo casu postea deuenitur ad extraneum bonorum possessorem, ita quòd ordo talis erit, quia debitor vocabitur ad iudicium si præsens est, & si confitebitur debitum,
G uel si negauerit & fuerit de debito probatum G condemnabitur per iudicem, vt habetur in aut. hoc si debitor. C. de pigno. quæ sententia facit plenam fidem con
H tra fideiussorem H & quemlibet possessorem de ipso debito, vt ibi probatur, postque fiet ipsius sententiæ executio in bonis ipsius debitoris, si aliqua reperiantur, ut C. quando fis. vel priua. l. 2. vbi autem ipse debitor nihil habet in bonis, & sic solam allegat inopiam, vel est in totali contumacia comparendi, & tunc non est necessaria aliqua sententia, sed simpliciter ad bonorum inquisitionem procedi potest. argum. C. de his quæ in fraud. credito. l. 1. ff. de mag. conue. l. 1. §. inter, & de iure fi. l. Moschis. Et idem seruatur in fideiussore & eius bonis,
I si conueniatur: quibus casibus I poterit iudex cogere & compellere vtrunque tam debitorem quàm fideiussorem per proprium iuramentum manifestare, & indicare bona sua & mulctare eos si fuerint in hoc contumaces, argum. C. de iure delibe. l. scimus. §. licentia, & C. quando & quibus quarta pars debe. l. 1. §. in exhibendis, lib. 10. & ff. de cess. bono. l. pen. secundúm Ia. Immo amplius compellere ad hoc poterit vxorem, filios, & domesticos eorum, qui possunt verisimiliter habere nota bona ipsorum, argum. C. de repud. l. consensu. §. seruis, & adhuc fortius poterit ipse iudex de ipsorum facultatibus
K K informari à vicinis, & eorum propinquis, tam super veritate, quàm super fama & communi opin. inopiæ, vel diuitiarum ipsorum, & sufficit si deposuerit, famam & communem opin. esse in loco domicilij, ipsos fore inopes, & non soluēdo. secundum Iac. prædictum, argu. l. cum de lanionis. §. asinam. ff. de fundo instru. l. 1. ff. do
17 fium. † Alio etiam modo magis communi, & vsitato
L fit excussio, hoc modo videlicet, L quia iudex imponit vni vel duobus executoribus, quos seruitores communis vulgariter appellamus, qui vadant ad domum & in vicinia solitæ habitationis debitoris, & ibidem diligenter inquirant ab vxore, filijs, vicinis eius & domesticis, & hoc etiam per proclama publicè nuncient. [si est aliqua persona, quæ nouerit, an talis debitor possideat aliqua bona, & vbi, & in qua parte, & quæ & qualia, hoc notificare debeat ipsis executoribus,] & inde referant ipsi iudici quicquid reperierint. Et notandum, se-
M cundum eundem Iaco. quòd melius est M committere duobus quàm vni soli, per regulam l. vbi numerus. ff. de testib. licet communis consuetudo se habeat vni soli committere, sicut in certis actibus: & huic soli rela-
N tioni N plena * fides per iudicem adhibebitur, iuxta
* not. per Barto. in l. in illa stipulatione. ff. de ver. obl. in princ. & Iac. de Arena in dicto suo tract. & hæc etiam his legibus comprobantur videlicet, per l. præsenti. §. de his. C. de his qui ad eccl. confu. & ff. mand. l. si mandauero tibi, & de custo. re. l. duos & C. de accus. l. ea quidem, cum ibi no. C. de re. eo l. magis puto. §. ne pas-
18 sim. † Vlterius quæritur. an in hac excussione fienda
O sit possessor rei obligatæ citandus? dic quòd O aut lis est mota & iudicium pendet contra ipsum in actione hypothecaria, & tunc est citandus specialiter per regulam l. de vnoquoq;. ff. de re iu. & l. nam ita diuus. ff. de ado. & l. in concedendo., de aqua plu. arc. l. 2. in fi. C. si propter pub. pen. aut nullum est iudicium inchoatum, nec pendet contra eum, & tunc sufficit citatio generalis per proclama, quod dicatur. [Quòd si est aliqua persona, quæ velit se opponere contra talem excussionem, comparere debeat infra talem terminum,] nam cum hoc casu non fiat hæc excussio contra certam personam, sufficit quod fiat citatio in genere, arg. l. si eo tempore. C. de remis. pi. & ff. ex qui cau. in pos. ea l. hæc autem. §. 1. patet ergo quòd vel specialis citatio vel generalis est necessaria, faciunt etiam ad præmissa, l. 2. in fi & d. §. ne pas
19 sim. ff. de admi. tu. † Sed facta hac inquisitione & excussione quæri solet, an super ea ferenda sit sententia, videlicet factam esse vel non esse legitimè ipsam excussionem. & super hoc Ia. But. in d. auth. præsente? dixit quòd non, arg. l. sancimus. C. ad Tre. Sed Ia. de Are. & communiter alij Doct. tenent contra, vt plenè not. Cy. in d. auth. præsente. & in auth. hoc si debitor, ar. ff. de confit. tu. l. tutores, & l. non tantum. §. senatus. ff. de fideicom. li. quā opin. sequitur Bar. in l. exitus controuersiæ. ff. de acqui. pos. pro qua opi. facit illa regula l. de qua

Mm 2 re.

A Ratio est. Istū locum citat Rol. a vallo d. consil. 79. nu. 36.
B Si renunciatū esset. Vide ē in addit. incip. nisi renunciasset.
C Dabitur curator. Alex. cons. 137. nu. 8. vol. 2. & cons. 100 nu. 10. vol. 5. Socin. cons. 24. colū. 7. vers. 4. vol. 1.
D Iudicio pēdē. te. Boner. decis. 221. n. 16. Paris. cons. 10. nu. 46. vol. 1. Ant. Gabr. ē in 1. ampli. nu. 19.
E In causa appellationis contrariū tenet Alex. cons. 34. n. 2. vol. 4. Negus. d. p membr. 8. partis. nu. 36.
F Et non alibi. Negus. ē 1. mēb. 8. partis, n. 42.
G Cōdēnabitur per iudicē. Iaco. de Are. in tra. de excussio. in prin. nu. 9.
H Et quemlibet possessorem. Late istā materiam, declarans Negusan in 3. memb. 6 partis, nu. 39. Rip. in l. 2. n. 34. C. de eden.
I Poterit Iudex cogere, Iacob. de Are. ē nu. 12.
K Informare à vicinis. Guid. Pape decis. 432. sub nu. 2.
L Quia iudex Rol. a Vall. cons. 9. nu. 31. vol. 1.
M Committere duobus. Ias. in §. si quis, nu. 86. inst. de actio.
N Plena fides Bart. in l. a diuo pio, §. in venditione ante fin. de re iudic. Ias. d. l. illa, col. fin.
O Aut lis est. Bal. in l. 2. circa fin. C. com. deni. & in l. 1. C. de vsufr. Iacob. de Are. ē nu. 30.

20 re.ff.de iud. † Sed an citabuntur extranei possessores,
* * rerum obligatarum ad hanc sententiam audiendam?
A A dic quòd sic, modo quo supra dictum est versi. vlte-
rius quæritur. quod etiam sequitur Bart.in d.l. decem.
ff.de ver. ob. pro quo facit glo.in l. eum miles.§.1.ff. ex
quib. cau.ma. & in auth. si omnes.C. si vt se ab hæred.
absti.Sed an sententia erit diffinitiua,vel interloquuto-
ria? distingue, aut est lata pendente iudicio habito spe-
cialiter contra extraneum possessorem super actione
hypothecaria, & tunc erit interlocutoria: aut nullo spe-
ciali iudicio pendente contra certam personam,& tunc
erit diffinitiua,arg.l quod iussit,cum ibi nota.ff.de re iu.
22 & l.creditor.§. iussus.ff de † appel. Et ex hoc colligi-
B tur decisio,an ab ipsa sententia B possit appellari,nam
eo casu,quo est diffinitiua, potest appellari, per regu-
lam,l. & in maioribus.C. de appellat. Vbi verò fuit in-
terlocutoria, nequaquam, vt l.ante sententiæ tempus.
23 C.quo.appe.non reci.Facit ad prædicta, † l.creditor §.
iussus.ff.de appellat. Deinde quæritur, vsque ad quan-
tum tempus auditur opponens exceptionem excussio-
nis? distingue, aut procedit in excussione contra perso-
nam incertam,& tunc auditur quilibet se opponens in-
fra terminum proclamationis à iudice præfixum, vt l.si
eo tempore, cum sim. C. de rem. pig. aut proceditur
contra personam certam,puta contra extraneum posses-
sorem agendo hypothecaria actione, & tunc secundùm
C glo.potest opponi talis exceptio excussionis C vsque
ad sententiam diffinitiuam, vt no. in l.3.ff de excep.
24 † Sed nunquid excussio * facta ad instantiam vnius
* creditoris prosit alijs creditoribus eiusdem debitoris?
D D videtur quòd sic,arg.l.6.C. de bo.auct. ind.pos. & l.
cum vnus,in prin.ff eo. titu.cum sim ibi not.In contra-
rium facit, quia ciuiles actus regulariter alijs non pro-
sunt, vt patet in litis contest. vt no. per glo.in l.2.C.de
acq.posse.& in l.naturaliter.ff.de diuer. & temp.præscr.
ergo nec ista excussio,quæ est actus ciuilis: & hanc par-
tem tenet Iac. But & sic dicit in practica obseruari, vt
ipse not.in d.auct. præsente,& in d.l.fin.arg.d.§ sed ne-
25 que. † Similiter nec talis excussio facta contra vnum
possessorem rei alicuius obligatæ præiudicarn habebit
alijs possessoribus qui non fuerint citati generaliter,
vel specialiter, vt C.res inter alios acta.per totum.& l.
26 sæpe.in prin.& §.1.ff.de re iud. † Quid ergo dicemus,
si pendente iudicio super excussione contra certam vel
incertam personam, debitor fuerit hæres institutus in
opulenta hæreditate, vel donata fuerunt sibi multa bo-
na, an cessabit excussio? dicit Iaco. de Aret. quòd non,
argu.l.pen.§.fi. ff qui sa.cog.& de app l. fina.in fi.Si au-
tem sententia super excussione lata esset, & excipiatur
contra eius executionem, quòd auctæ sunt debitoris
facultates,& factus est soluendo, tunc secundùm ipsum
E E distinguédum est: aut ipse excipiens,qui conuenitur,
fuit ante sententiam citatus vel conuictus, & tunc non
auditur vlterius, nec tali exceptione iuuatur, quia quo
ad eum sententia habetur pro veritate, & plena pro-
batione.l ingenuũ. ff.de sta ho.& l.res iudicata. de reg.
iu. Aut non fuit citatus, neque conuictus, & tunc est au-
diendus,& impedit executionem sententiæ probata ip-
sa exceptione, quia quo ad eum sententia non habet ef-
27 fectum,d.l. sæpe, & C.res inter alios acta. † Sed nun-
quid plures possessores rerum obligatarum conuenti
actione hypothecaria habeant bñficium diuisionis,sicut
F plures fideiussores? F Dic quod non, secundum eun-
dem Ia.& not.in d.l.Moschis,de iure fisci,ad quod facit
l.fin.C.si vnus ex pluribus app. & ff de distrac. pig.l.cre
28 ditoris. † quoniam causa pignoris indiuidua est,l.rem
29 hæreditariam. ff.de euic.& l.pignoris.ff.de pign. † Sed
pone quæstionem multoties occurrentem. Ecce quòd
* mulier * in contractu alienationis certorum bonorum
mariti, sibi pro dote obligatorum, renunciauit iuri pi-
G gnoris, & hypothecarum, quod facere potest. G vt in
l.etiam.C.ad velle.deinde mortuo viro agit ipsa mulier
pro sua dote contra quendam alium possessorem alteri-
us rei sibi pro dote obligatæ, qui excipiendo dicit, mu-

A Dic quòd sic. Negus. in d. 1. mẽbro 8. partis, nu. 11. versi ista autem regula.

B Possit appellare. Negus. in nu. 38. Cassa. in consuetudin. Burg. Rub. 1. §. 3. vers. aduerte.

C Vsque ad sententiã. vide in 1. nu. in 2. addit.

D Videtur quòd sic. Vide in 2. addit. incip. & quemlibet possessionem, & præcipue Negus. in nu. 38.

E Distinguendũ est. Negus. d. 1. membr. 1. partis num. 41. Io. Ant. Ronchag. in l. 3. §. vbi dum. nu. 10 de duob. reis.

F Dic quòd nõ. Io. Ant. Roncha. in nu. 133. Istum locum citat & cõprobat Cassa. in nu. 31. & 46. vbi limitat.

G Vt l. et, C. ad vellei. quod mulier non possit renunciare velleiano, late ponit Gomez. in cap. 13. in tit. de fideiusso. nu. 17.

H In contrariũ. Negus in 3. mẽb. 6. partis, nu. 14. Istum locum citat Cassa. consuetud. 4.

I Nisi mulier. Quid si mulier in renũciatione diceret, superesse sat de bonis mariti pro restitutione dotis? Rom. consilio 140. & 187. Boer. decis. 12. nu. 9.

K Primò haberi recursus. Guid. Papa decis. 432. nu. 2.

lierem debere prius deducere,& sibi compensare,quan
tum consequi potuit pro eius dote, & super bonis alie-
natis de eius voluntate,& consensu: quæritur an posses
sor iste conuentus sit audiendus? & videtur quòd sic,
H argu.l. quæsitum.§. si annua.ff. de pecu. H In contra-
rium dico, nam talis consensus non porrigitur ad alium
actum vel contractum, nec ad aliam rem vel personam,
quàm ad eum vel eam, in quo seu qua accõmodatus est
consensus, vt l.iubemus.C. ad Vell. & ibi per Cy. &
alios Doct.Quod autem dixi, mulierem posse in contra
ctu renunciare iuri pignoris,& hypothecæ,intellige ve-
rum, si nulla contrahitur donatio; secus vbi per talem
renunciationem contraheretur donatio, quia tunc si
renunciaret, renunciatio est nulla:& hoc contingit, vbi
soluendo nõ esset,& ita tenet Iac.de Are.in l. Mæuia,in
fin.ff.so.ma nec firmaretur iuramento talis renunciatio,
quia donatio resistit, vnde talis contractus de iure re-
probatus non firmatur iuramento, vt in l.non dubium.
C.de leg & not.in l. pactum.C. de colla. & ideo contra-
hens cum viro existente non soluendo, quod in multis
hodie contingit, sit cautus,quòd accipiat fideiussorem
vel expromissorem, nec sit contentus quòd vxor eius
consentiat tali contractui,& iuri hypothecarum renun-
ciet, quia non obest talis consensus mulieri, ex quo vir
soluendo non est, vt dictum est: quod intellige verum,
I I nisi mulier in instrumento confiteatur ad suas manus
pecuniam peruenisse, tunc enim per conuentionem pe-
cuniæ extinguitur ius pignoris,dum tamen mulieri po-
tuerit solui dos constante matrimonio, sicut est in casi-
bus in l 2.ff. solu. matr. & in l. moius §. manente.ff. de
30 iu.do. Ange.in d.l iubemus C. ad Velle. † Quid au-
tem si mulier consensit alienationi rerum sibi pro dote
obligatarum, factæ per maritum suum, deinde ipse vir
antequam moriatur reducitur ad paupertatem, an au-
dietur mulier agens contra ipsos emptores? Iac.de Bel.
tenet quòd sic,in Auct.vt immobilia ante nup.don. &c.
col.5. Et idem sequitur Iac.de Are.in d l.iubemus, pro
31 qua videtur tex.in c.peruenit.de emp.& vendi. † Dein
de quæritur, pone quod in hac excussione nuncius re-
ferat iudici,se reperisse certa bona, de quibus quæstio
pendet contra debitorem,an per hoc cessabit hypothe-
caria contra extraneum? Dic breuiter,quòd aut debitor
ipse possidet hanc rem litigiosam, & tunc ad eam debet
K K primò haberi recursus, & sic cessabit hypothecaria in
terim contra extraneum: aut ille aduersarius debitor
possidet, & tũc non cessabit hypothecaria contra ipsum
extraneum, arg.l.a diuo Pio §. si super rebus, & quod
ibi nota.ff.de re iu.facit quod not in l.ob maritorum:C.
32 ne vxor pro ma.& l.3.C.quando fisc.vel priuat. † Vl-
timò circa hanc materiam quid dices, si bona debitoris
reperiantur pro parte soluendo, & parte non, an cessa-
bit in totum hypothecaria contra extraneum? Dic
quòd cessabit pro sola parte, qua non reperiuntur esse
soluendo,vt in auctem.præsente,prçallegat. & not.in d.
l.Moschis.de iure fisci.& l.fin.ff.si cer.pet.

ADDITIONES.

* Excussionis, Adde quando proceditur sola facti verita-
te inspecta, an impediatur excussionis exceptio,& Dic,
eam excep. non esse merè de apicibus iuris, sed esse
æquitati consentaneam,& ideo non reijcien. vbi secun-
dum æquitatem & veritatem proceditur,teste Osac.de-
cis.1.nu.11. qui post num.14.distinguit, aut loquimur
de fideiussore opponen.excep.excuss.& in ea locum ha-
bet prima opin.vt virtute clausulæ,sola facti &c.opponi
non possit,cum ex facto suo obligetur fideiussor,ideo ei
imputan. quia non potuit prætendere ignorantiam obli
gationis principalis,sine qua sua consistere nequit. Nam
& si cogitare potuit, inquit ipse,de iure anc. regulariter
sibi competere excep. excus. cogitare etiam debuit
quòd virtute d. clausulæ sublata esset omnis solemni-
tas iuris positiui. Aut loquimur de exception. excus.
opposita à tertio possessore conuento hypothecaria:
& tunc verior est secunda opinio, vt prius conuenia-
tur

tur principalis, vel hæres, ſi opponatur. Ratio eſt, quia huic nihil imputari poteſt, cum non obligetur ea aliquo facto ſuo; & iuſtam ignorantiæ cauſam habeat, an eius auctor eſſet obligatus, quod limitatur non procedere, vbi tertius poſſeſſor ſciuiſſet priorem hypothecã, dicit tamen ſenatum paſſim vtroque caſu ſolere excep. excuſſ. admittere, ſi opponatur, de qua vide quæ ſcribunt Aret. Iaſ. & alij in §. item ſi quis, inſtitu. de actio. Bart. in § ſed neque, in auc. de fideiuſſ Pariſ. conſil. 50. lib. 1. Alex. conſi. 14. lib. 6 poſt Rom. conſi. 416. 1. dub. Dec. conſi. 87. col. 2. in l. ſi. no. 22. ff. ſi cer. per. Rol. conſi. 9. nu. 21. conſi. 14. num. 15. conſil. 71. num. 38. conſil. 79. nu. 25. lib. 1. & d. conſi. 24. nu. 15. & ſeq. vbi in ſpecie dicit, exceptionem excuſſionis opponi non poſſe, quando proceditur ſola facti veritate inſpecta, quando autem opponi debeat beneficium excuſſionis generaliter, vel ſpecialiter. & quid in iudiciis ſummariis? & quid quãdo quis conſtituit ſe principalem debitorem animo no uandi, an requiratur excuſſio? vide Alex. conſi. 32. lib. 4. & Dic, quòd quando quis promittit indemnitatem, & renuntiat, non poteſt etiam conueniri niſi facta excuſſione, ſecundum Rom. conſi. 231. 241. & de ampliatione ad auth. hoc ſi debitor, hic per Pap. alleg. vt facta excuſſione de nouo fieri debeat, vide Alex. conſil. 100. lib. 5. Pariſ. conſi. 50. ferè per tot. lib. 1. quid quando agitur contra debitorem debitoris? an debeat præcedere diſcuſſio, & Dic, vt per Bar. in l. ſi conuenerit 1. reſponſ. nu. 4. ff. de pign. actio. vbi videtur concludere pro negatiua, cui Adde quæ idem Bar. ſcribit in l. grege. §. cum pignori num. 4. ff. de pig. Cepol. cautel. 81. melius per Alex. conſi. 17. col. 1. circa fi. lib. 2. conſi. 15. colum. fin. in prin. lib. 5. vbi ſecundum magis communem opin. quãdo tractatur, quòd creditor exigat. nomen debitoris ſibi obligatum, non requiritur excuſſio, ita Alexand. d. conſi. vbi ponit declarationem ad auth. ſed hodie. C. de act. & obl.

Non eſſe ſoluendo, a Adde quod hanc opi. dicit cõmunem. Rol. conſi. 9. nu. 10. conſil. 79. nu. 16. conſil. 99. nu. 13. lib. 1. Capic. deciſ. 14. col. 1. & ſi. declara tamen vt per Ro. conſi. 211. ante nu. 4. vbi poſt plura, quòd nihil, omnino præcedere debet declaratoria, qualiter debitor ſoluendo non ſit, vt idem Rom. ſcribit conſi. 241. num. 7. vbi dicit communem, & d. conſil. 211. col. 3. vbi rem plenius tractat. Maſuer.

Relationi. Adde, quòd quando ſit diſcuſſio bonorum principalis debitoris, ad hoc vt poſſit haberi egreſſus contra fideiuſſores, iuxta auth. præſente. C. de fideioſ. vel ad hoc vt poſſit perueniri contra tertios bonorum poſſeſſores, iuxta auth. hoc ſi debitor, quòd non ſufficit relatio nuntij publici facta in actis, ſed requiritur etiam pronuntiatio iudicis, & etiam ſuper notorio, quod quis non ſit ſoluendo, ſecundum Iaſ. in l. ſtipulatio ç. habet autem, col. 2. in prin. & à num. 6. vſque ad 10. ff. de ope. nou. nunc. vbi ſequitur opin. Bar. de quo per eũ in l. perſecutione. col. 1. circa fin. C. de pig. Turz. concl. 51. ſed in hac Subalpina patria ſtamus diſpoſitioni Ducal. decretorum lib. tertio, cap. 40. titu. de excuſſ. ad dicta autem, Pap. hic ver. ſed facta inquiſitione. Adde Ro. conſi. 93. col. fi. conſi. 211. num 5. Pariſ. conſi. 50. lib. 1. Maſuer.

Extranei poſſeſſores, Adde Iaſ. in l. decem. nu. 37. 41. ff. de verb. ob. Rol. conſi. 9. nu. 8. lib. 1.

Excuſſio. Adde, quòd excuſſio vnius creditoris prodeſt aliis, teſte Bal. in auth. hoc ſi debitor, verſic. quæris etiam C. de pig. Iaſ. in §. Item ſi quis in fraudem, num. 81. Inſt. de act.

Mulier. Adde, quòd licet mulier renuntiauerit iuri hypothecæ dotium, ſi tamen tempore quo agitur ad reſtitutionem dotis non ſit in facultatibus mariti, vnde mulieri pro dotis conſecutione conſuli poſſit, mulier ipſa habebit regreſſum ad bona alienata, quorum hypothecæ renuntiauit fauore dotium, teſte Afflic. deciſ. 313 316. Rol. conſi. 70. in princ. lib. 1. Pariſ. conſi. 75. lib. 3. Bar. in l. Menia. §. fundus. ff. ſol. mat. vbi etiam Caſt. not. Rom. conſil. 186. quid autem ſit, quandò mulier ſimul cum viro vendidit? & dic, vt per Alex. conſil. 59. lib. 1. vbi loquitur de contractu iurato, & de ſtatuto tales contractus irritante, eundem Alex. conſi. 38. lib. 2. vbi de c. cum contingat, de iureiur. & c. licet eod. tit. lib. 6. eundem Alex. conſi. 109. lib. 4. conſi. 7. num. 6. lib. 6. conſilio 27. lib. 1. conſi. 146. lib. 7. prac. Maſueri tit. de oblig. & renun. nu. 13. ver. item ſi mulier, diſtingue, vt per eum ibi, & Cur. Iun. in l ſi tibi decem. §. de pignore, colum. pen. poſt prin. & col. 4. circa fin. ff de pac. vbi ſi mulier remittat ius hypothecæ: an valeat ea remiſſio? ad quæ fac. quæ Bal. ſcribit in l. 1. col. 2. verſi. prædicta. C. de duob. reis, vbi ponit. q. quando vir & vxor rem vendiderunt, & in dotis repetitione obiicitur mulieri pecuniæ compenſatio, quam confeſſa fuerat ad ſe perueniſſe: & ibi deciditur, quod ea compenſatio opponi non poſſit, qua de re vide Boer. q. 23. col. 2. par. 1. Nat. conſi. 558. lib. 3 vbi declarat Alex. d. conſi. 38. lib. 2. Aym. conſi. 90. Rol. conſil. 64. nume. 10. lib. 1. ſecundum quos vidi aliquando iudicatum pro muliere, qua ſententia nitebatur doc. Ioan. Fab inſt. quib. alien. lic. vel non. §. 1. vbi Hyppol. Riminal. Ferrar. plura not. Item glo. in dic. c. cum contingat, in glo. ver. non debent, ver. vel dic, vbi. Imol. & Alc. & ea not. per Pariſ. d. conſ. 75. col. 1. circa fi. & col. 1. in prin. Affli. deciſ. 311. & duab. ſeq. Rom. conſi. 140. d. conſ. 187. Rol. conſ. 25. nu. 11. d. conſ. 70. num. 24. lib. 1. Guid. Pap. q. 350. Villalob. inter com. opin. lib. 2. ver. bona. Rip. reſponſ 123. 187. Prac. Pap. form. lib. pro don. ver. ex cauſa, col. fi. Suarez. lib. co. opi. ver. mulieres in qua q. excell. huius patriæ Subalpinæ ſenatus ex cauſa iudicauit pro & contra, & vidi ſententias. Maſuer.

a Statim. idem tenet Bal. in l. 1. C. ne quid in frau. patr. in 2. col. Bar. Bal. & Pau. de Caſt. in l. 2. C. communi diui. Iac. de Are. trac. excuſ.

b Item ceſſat excuſſio, quando debitor conſtituit precario nomine creditoris poſſidere, quibuſdam rebus alienatis nulla facta excuſſione contra extraneos poſſeſſores poteſt creditor agere nõ hypothecaria; quia excuſ. requiritur. ſed condictione ex l. fin. C de acquir. poſſeſ. quod eſt valde vtile Bonon. qui vtuntur precario, igitur ſint cauti creditores in apponendo precarium in obligatione. iſta ſunt notab verba Ang. in l. 2. § hac actione. ff. vi bon. ra. dicens hanc fuiſſe inuentionem Vber. de Bo. Idem Ang. in l. exitus ff de acq. poſſ & in l. ex libe. ris C. eod. ti. & loquitur ſemper Ange. in precario, per Bal. in l. fi. C. de acq. poſſ. Idem Ang. & But. in l. fi. C de actio & oblig & quando adeſt conſtitutum, propria auctoritate poteſt creditor ingredi per vim etiam ſi inuenerit reſiſtentem, quia eſt defenſio non offenſio, Barto. in l. 3. C. de pign. in quarta q. ibi, ſed pone q debitor. Angel. in d. §. hac actione, & in d. l. fin. Bald. in l. 1. C. de re. his quæ in frau. alien. ſunt. quæ incip. ſi hæres. quod not. ſemper. & Angel. allega. gloſſa in dicto §. hac actione. Ad primum allegatur Iaco. Butr. & Barto. in repe. d. l. creditores, quæ eſt l. 3. ſupra alle. idem Bald. in quoddam ſuo conſi. quod incip. in Chriſti nomine amẽ alle. & ita tenet Ioan. Andr. in addi. Specu. in titu. de emp. & vend. §. 1, verſi. quid iuris ſi volens, & ita plerũque conſulendo placuit Ang. & talis poſſeſſio tranſlata per conſtitutum perditur, ſed fingitur non perdita propter promptum recuperandi remedium, ita Ang. in l. peregre. §. quibus. ff. de acquir. poſſeſ. circa fin. dicens Ang. ibi circa princip. quòd etiam meus detentator habet actionem in factum & officium iudicis ad detentationem recuperandam. l. ſi coloni, de agri. & cenſi. lib. 11. l. fin. § ſed cum in ſecundam. C. de fur. per glo. Ad primum de remedio l. fi. C. de acq. poſſ. vide Bal. & Anto. de But. in ca. cum conueniſſet. extra de reſtitu. ſpo. idem Imo. & Raph. Cum. poſt Ang. in d. l. ſi exitu, & habet locum illud remedium. l. fin. non facta excuſſione, etiam ſi plures ad idem eſſent obli. Iaco. But. in dicta auth. hoc ſi debitor, quem ſequitur ibi d. Flo. Adde &t vltra prædicta, & vide Angel. Aretin. in §. itẽ ſi quis in fraudem,

a Non eſſe ſoluendo. Vaſqu 1 nu. 13. Ant. Gab. 1 nu 4. limit. Afflict. deciſ. 315. Capic. deciſ. 54. nu. 50 & rationes ad hanc limit. ponit Vaſq. 1 numer. 53. 54. verſ limita.

n Pracedere debet. Ant. Gabr. 1 nu. 58.

frandem, col. 9. Insti. de act. & Ange. in l. fin. C. de acqu. poss. allegat. & Alexan. in consil. 138. & in 2. volu. vbi videtur velle, quòd etiam vbi est constitutum fiat excussio, & aliqua in materia per eundem Alexan. in consil. 58. & in consi. 100. & 140. in 5. vol.

c Constituit. Adde Bar. in l. nomen quoque. C. quæ res. pig. oblig poss. Bald. in l. 1. §. 1. ff. pro soc. & in l. 1. C. de reooc. his quæ in frau. cre. alie. sunt. colu. 2. versi. quæro quid si debitor. Ange. in l. exitus ff. de acq. posses. in l. cũ creditorem. ff de fur. & in l. prætor ait. in fi. ff. vi bono. rapto. Bartol. de Saly. in l. si filiusfam. ante fin. ver. quæro nunc quintò. C. ne fili. pro pa. Raph. Co. in l. quod meo ff. de acqu. posses. in priu. colu. vlti. in fin. Alexand. de Imo. in l. sæpe. ff. de re iudic. colum. 15. ver. secundario datur. Fran. Balbum in repet. l. Celsus. ff. de vsuc. col. 29 versi. circa huiusmodi quæstionem, Hyppoly. in repet. rub. ff. de fideiuss. colum. 5. versi. & vide Ange. in l. fiu. Bald. in c. cum venissent, in vlt. versi. de resti. spolia. & in c. 1. in tit. de contro. inter do. & emp. Afflic. in c. si facta, si de feu. fue. contr. inter do. & agna. Rapha. Fulg. in consi. 214. inci. Titius in fin. Ludo. Rom. in consi. 185. incip. stante primo quæsito. in fin. & in consil. 192. inci. circa primum. col. 2. versi. 5. præmittendum. Alexan. de Imo in consil. 117. incip. in causa & lite vertente inter Lancellotum. col. 2. ver. 3. etiam ostenditur. in 2. volum. consi. 70. incip. punctus talis est. col. fin. in 5. volumi. & consi. 83. incip. viso processu. colum. 1. 6. volum. & consi. 153. circa litem, eo. volum. Cor. in cons. 55. incip. visis. col 2. versi. præterea licèt remedium, in 1. volum. Ludo. Goza. in consi. 42. intip. in casu proposito, colu. 1. versic. 1. quotiescunque. & Hier. Grat. in consi. 52. incip. licet primu. colum. 2. versi. 2. principaliter. in 1. volum. Quos fere omnes citat Tiraq. in tracta. de iure constitu. possessio. in 1. par. nu. 54. Zilettus. Infra credi. vide Ange. in l. exitu. ff. de acqui. posseſſ. & quando debeat fieri excussio, vide eundem in auct. hoc si debitor. C. de pign. & ibi etiam Iac. But. & in l. est in arbitrio, & auct. ibi posita. C. de actio. & ob. & ibi etiam vide d. Bal. & Iaco. del Belu. in auth. de fide. §. sed neque, Bal. no. in l. fin. C. de acqui. pos.

SVMMARIVM.

1 *EXceptio præscriptionis non solum excludit personam ___ a dominio, sed etiam à iure hypothecæ.*
2 *Actione hypothecaria spacio temporis sublata contra extraneum possessorem, remanet actio personalis firma contra debitorem.*
3 *Actio hypothecaria quæ tempora habeat. nu. 4. 5.*
6 *Creditor an præscribat contra debitorem volentem pecuniam soluere, & pignus exigere.*

A 1 EXceptionem A præscriptionis. † Aduerte quòd sicut hæc exceptio excludit personam à rei dominio, vt supra dixi in responsione facta in primo libello, in glo. super ver. præscr. sic etiam habet excludere quem à iure hypothecæ spatio 10. ann. inter præsentes, & 20. inter absentes, vt l. 1. & 2. C. si aduer.
2 cre. l. creditor. ff. de diuer. & temp. præscri. † Illud tamen scias, quòd sublata actione hypothecaria spatio temporis antedicti contra extraneum possessorem, remanet firma actio personalis contra principalem debi-
3 torem, vt l. 1. C. si aduer. cred. † Cuius gratia scien-
B dum est, quòd hæc actio hypothecaria B quatuor habet tempora, duo quidem priora scilicet 10. & 20. ann. Tertium tempus 30. an. quo tempore se tuetur possessor extraneus possidens malafide, & sine titulo, vt l. cum notissimi. in princi. & ibi no. per glo. fin C. de præscrip. 30. anno. Quartum est tempus 40. ann. quo tempore se defendit debitor & quilibet alius posterior creditor contra priorem creditorem agentem hypothecaria, vt
4 d. l. cum notissimi. post princi. & §. sed cum illud. † Vnde sic concludendo distingue, aut principalis debitorem obligatam possidet, & tunc contra creditorem in-

A Exceptionem præscriptionis. De virtute huius exceptionis. Bal. de præscrip. in 1. parte princip. q. 9. & late ĩ in responsione rei cõuēti in actio oci. in verbo præscriptionis. Adde quòd ista exceptio tollitur per replicationẽ restitutionis in integrum. Alex. consi. 113. vol. 2. Ioan. Bap. Bo. de præscrip. glo. 21. nu. 81.

B Quatuor hẽt tẽpora. Quæ ista oĩa ponit Balb. de præscrip. in 4. parte 4. partis prin. q. 3.

C Spatio 40. an. Balb. ĩ lo. Bap. Bo. ĩ glo. 19. nu. 103. intelligo de iure ci. secus de iure cano. Neguſ. in 2. membro 6. partis in princ.

D Constituerit se nomine creditoris. Illum locũ citat et sequitur Tiraq. in tract. de iure constitu. in 3. parte limit. 71. nu. 7. & citat Io. Bap. Bon. in tract. præscrip. gl. 70. num. 14.

E Possidet extraneus. Quid habeat creditor hoc casu probare. Neguſ. in 3. membro 8. partis nu. 11.

F Consensu & volũtate. Neguſ. in 3. membro 6. partis sub num. 11. vers reg. ergo vbi amplius ẽt si consentiat quòd permuttet.

G Nõ reincidit. Neguſ. supra numer. 21.

H Alteri obligari. Neguſ. ĩ nu. 13.

C ri hypothecæ præscribit C spatio 40. anno. nisi pignus
D seu rem obligatam D constituerit se nomine creditoris possidere, prout fit quotidie in instrumentis, quo casu cum creditor ipse possideat, vt supra dictum est, nullo temporis spatio curret cõtra ipsum præscriptio, vt l. male agitur. C. de prescri. 30. anno. quod multum not. Ideo facias semper apponi in instrumento hanc clausulam [quæ bona obligata dictus debitor constituit se nomine dicti creditoris tenere & possidere &c.]
E Aut rem obligatam possidet E extraneus, & tunc aut hic extraneus possessor est etiam creditor eiusdem debitoris, & tunc contra priorem creditorem viuente debitore præscribit spatio 40. anno. eo mortuo præscribit spatio. 30. anno. vt dictis iuribus. Aut hic extraneus non est creditor, & tunc aut habet titulum & bonam fidem & præscribit spatio 10. anno. inter præsentes, 20.
5 inter absentes. † Si verò nullum habet titulum nec bonam fidem, & tunc præscribit spatio 30. ann. vt supra
6 dixi: quod tene menti. † Sed nunquid creditor * præ-
* scribit contra debitorem volentem pecuniam soluere & pignus exigere? Dic vt supra dixi. & no. in forma respon. factæ primo libello in gloss. super verbo præscriptionis, & per gloss. & Cyn. in l. cum notissimi. § sed cum illud, de præscrip. 30. annorum.

ADDITIO.

* Creditor, Adde, quòd creditor vere non dicitur, cuius intentioni iusta ac perpetua exceptio refragatur, l. creditores, & l. debitor ff. de verb. sign. Rom consi. 204. colum. fin. num. 13. & num. 14. vbi quod statuta loquentia de creditore, ad verum, efficacemque creditorem trahenda sunt, non autem ad eum qui legitima exceptione repellitur, teste Gram. consi. ciuil. consi 85. num. 14. Quid de debitore, & vide quæ idem Roma. scribit consi. 244. num. 4. & sequen. vbi dare debens, & recipere, priusquam agere possit, vt recipiat, dare debet, aut legitimè offerre id, ad quod tenetur: & num. 5. quod soluere debens: iusta tamen ex causa litigans, non dicitur esse in mora. cui Adde, quòd debitor appellatur etiam is, contra quem cessa sunt iura, teste Rom. consi. 38. in priu. consi. 142. 202, colum. 1. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *IVri pignoris quibus modis renuncietur.*
2 *Dilatio docendi de iure suo, ex qua causa assignetur.*
3 *Causa, quibus mouetur iudex ad dandum prædictam dilationem, an scribi debeant.*
4 *Iudex non debet quicquam in alterius præiudicium facere, sine causa cognitione.*

1 ET renunciationis pignoris. † Sciendum est quòd
A variis modis iuri hypothecæ A renunciatur, inter quos numerantur infrascripti. Primò, si ipse debitor vendat vel donet extraneæ personæ rem
F obligatam F consensu & voluntate creditoris, vt l. si consensit, in prin. & l. voluntate, in princi. & l. si debitor. §. in venditione. ff. qui mo. pig vel hypo. so. facit. l. cũ eo. & l. 2. C. de re. pigno. quæ quidem remissio, ita demum effectum operatur si alienatio valuerit, aliter nõ, vt l. si debitor. § fin. ff quib. mo. pig. vel hypo. sol. Et aduerte, quòd si post alienationem hanc ipse debitor ite-
G rum ex noua causa rem ipsam acquisierit, G non reincidit ipsa res amplius in obligationem, vt l. fin. C. de re pig. Item remittitur pignus, si prior creditor expressè
H consentiat rem sibi obligatam H alteri obligari. l. Paulus. ff. qui. mo. pig. vel hyp. sol. Secus autem si simpliciter, vt testis obligationi accedat, vt in l. sicut. in §. non videtur. ff. eo. tit. de quo plenè no. in l. Caius. ff. de pig. ac. & l. Lucius. ff. qui. mod. pig. vel hypo. sol. Item remittitur pignus per lapsum temporis à iudice prefixi creditoribus de iure suo docendi, l. si eo tempore. C. de remis. pig. quem terminum iudex præfigere non debet

sine

sine magna præcedente causæ cognitione; quia per hoc impugnatur regula iuris. C. vt nemo inuitus agere, vel accusare cog. l. 1. Ideoque in hoc debet esse iudex cautus, ne ex abrupto procedat ad hanc dilationem, vt no. per Bar. in l. Titia in fin. ff. de accu. & per Cyn. in l. si ea quæ. C. qui accusa. non pos. Nam plerunque accidit, quòd homines non habent eorum instrumenta, & iura parata, vel sunt alijs negocijs impediti, ita quòd non
2 possunt superesse liti. † Est autem inter alias iusta causa hanc dilationem assignandi, si fortasse aliquis diffamando procedit affirmando, quòd talis domus est
3 sua, vel sibi obligata, a arg. l. diffamari. C. de inge. & ma. & d. l. Titia. ibi [arg aere &c.] Et hoc tenet Innocen. in ca. conquærente, in gl. 2. extra de off. or. Aliæ etiam iustæ causæ enumerantur per gl. in d. l. 1. C. vt nemo inuitus, & l. quamdiu, in princi. ff. de acqui. hæredi. ad quod bene facit, quod no. per gloss. in l. fi. C. de vsur. pu-
4 pil. in 3. lect. † Debet ergo iudex, qui ad talem dilationem procedere vult, causas, quibus mouetur, describi facere apud acta, alioquin tenebitur ad interesse parti læsæ, quæ etiam poterit appellare secundum Barto. vbi supra, argum. l. si index. ff. de var. & extraordina. cog.
5 † nam iudex non debet quicquam in alterius præiudicium facere sine causæ cognitione l. cum hi. §. nihil. ff. de transac. quoniam ipse princeps non intendit per eius rescriptum alterius ius minuere vel auferre, vt l. quoties. C. de precib. impetra. offeren. & l. secunda. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco pub. multo minus debet hoc index inferior facere.

ADDITIO.

a Not. quibus modis renunciatur iuri hypothecæ. Doct. in l. Mæuia, in § fundus. ff. solu. matrimo.

SVMMARIVM.

1 *Satisfactio quid sit.*

1 INtegre satisfactum. † Est autem satisfactio nomen generale, continens in se fideiussorem, & pignoris dationem, vt no. per gl. in l. satisfactio. ff. de solutio.

SVMMARIVM.

1 *VErbum solutionis trahitur ad omnem liberationem*
2 *Solutio an probatur ex instrumento cancellato vel inciso reperto penes debitorem.*
3 *Debitor non habens pecuniam, vnde soluat, an audietur si velit soluere de bonis.*
4 *Debitor, an cogatur præcisè soluere in pecunia numerata, si sit pactum inter ipsum & creditorem, de soluendo in pecunia numerata.*

EXceptionem solutionis. † Hoc verbum, solutionis, trahitur ad omnem liberationem, a vt habetur in l. solutionis verbum ff de soluti. & l. solutum. §. solutam. ff. de pignorat. action. cum sim. ibi no. quam solutionem facere potest nedum ipse debitor, sed quilibet extraneus etiam inuito creditore, vt l. qui. to. §. 1. ver. sed quid si ignoranter. ff. de sol. ac etiam inuito debitore, vel solutionem, & l. soluere. ff. eo. ti. facit. l. soluendo. ff. de neg. gest. licèt nemo posset creditore inuito obligationem debitoris in seipsum transfundere, vt l. si Stichum. §. fina. in fin. ff. de don. facit. l. inuito. C.
2 de solu. † Sed quid dices de quæstione sæpius occurrente. Ecce quod reperitur instrumentum [a] debiti cancellatum, vel incisum penes debitorem, nunquid [c] præsumatur facta solutio debito? videtur quòd sic, vt l. si chirographum. ff. de proba. in l. Labeo, & ibi plene not. per gloss & Bart. ff de pac. & per Cyn. in l. si de possessione. C. de probat. & in l. quod debitori. C. de sol. Distingue secundum Docto. aut debitor probat sibi traditum & redditum instrumentum per creditorem, & tunc præsumitur debitor liberatus, vt in d. l. si chirographum, & l. Labeo. Aut non probat sibi traditum, & tunc aut debitor allegat se liberatum pacto de non petendo, & tunc nõ præsumitur liberatio, ita procedit opi. glo. in d. l. Labeo. Aut allegat se liberatum solutione, & tunc aut est domestica persona quæ defacili potuit instrumentum subtrahere; & tunc non præsumitur liberatio, nisi probetur de traditione creditoris, vt d. l. si de possessione. probatur in l. 1. §. ille. C. de lati. lib. tol. aut est persona extranea & non domestica, & tunc præsumitur liberatio facta, vt dicta. l. si chyrographum. Ad quod etiam facit. l. fullo vel sarcinator. §. fin. & l. qui tabulas. ff. de fur.
3 † Sed pone, [b] debitor conuenitur à creditore, vt soluat pecuniam mutuam, ipse autem se excusat quòd pecuniam non habet, sed paratum se offert de alijs bonis suis in solutum dare, quæritur an sit audiendus? videtur quòd non per regulam, * aliud pro alio inuito creditore solui non potest, vt l. cum à quo. C. de solu. 2. ff. si cer. pet. Tu dic, quòd potest hodie de iure nouissimo, dũmodo offeras de melioribus bonis suis. sic quòd in creditoris electione erit accipere quam rem ex melioribus sibi placuerit, vt in auth. hoc nisi. C. de solu. & pro tanto tenetur debitor sub eius iuramento bona sua omnia consignare, vt creditor possit sibi meliora eligere, &
4 ita obseruat generalis practica. † Sed quid dices, si per pactum speciale actum est inter debitorem & creditorem, quòd solutio fieri debeat in pecunia tantum, & non in alijs rebus, an tunc cogatur debitor præcisè in pecunia numerata satisfacere? refert Cyn. in d. auth. hoc nisi, quòd hæc quæstio dependet ab alia quæstione, qua quæritur, nunquid debitor possit renunciare beneficio cessionis bonorum, in qua sunt contrariæ opin. vt plene disputat Cyn. in d. auth. & l. 1. C. qui bo. ced. pos. vnde sequendo opi. Dy. & Cyn. sicut non tenet talis renuntiatio, ita nec huiusmodi pactum, sed sequendo opin. Iac. de Are. sicut valet renunciatio prædicta secundum eum: ita valet huiusmodi pactum; & hæc opin. plus placet & magis practicatur: cum liceat ipsi debitori suas res vendere, & ex his pecuniam redigere, & pactũ seruare. Si tamen ipse debitor bona sua subhastasset, & omnem diligentiam adhibuisset circa venditionem, & præparationem pecuniæ, putarem ipsum excusari debere pacto nõ obstante per iura & rationes dictas.

ADDITIONES.

* Reg. aliud pro alio, Adde limit. ad hanc reg. per Ias. in l. non amplius. §. cum bonorum, num. 2. nom. 11. ff. de leg. 1. in l. talis scriptura, col. secunda, nume. 10. & seq. eod. titu. Catel. ver. solui non potest, Ias. in l. cum quis nume. 1. ff de verb. obligat. doct. in Apostil. ad Barto. in l. 1. C. de fabricens. lib. 11. Masuer
* Aliud pro alio. Adde, quòd licèt quando aliud pro alio soluitur ipsi creditori uolenti debitor liberetur ipso iure: tamen quando aliud pro alio soluitur alij quàm creditori, licet de voluntate creditoris, non inducitur liberatio ipso iure, sed ope. excep. teste Ias. in l. si cum fundum. nu. 6. ff. de pact. in l. non vtique. §. item Iulianus. ff. de eo quod cert. loc. Similiter econuerso reus non compellitur inuitus alibi soluere illud, quod debet in vno loco soluere, quam concl. limita, vt per eundem Ias. in l. is qui certo. ff. de eo quod cert. loc. In priori autem concl. Dic, quòd in re donata, aliud pro alio solui potest, vt in exemplo no. scribit Ias. in l. non amplius. §. cũ bonorum. nume. 3. ff. de leg. 1. Quibus adde quod quando debitor est carceratus, tenetur creditor aliud pro alio recipere, teste Bald. in l. ordo. C. de exec. rei iudi. §. quid autem, in auth. de solu. nisi sit debitor ea guarentigia, ex not. per Alex. in l. cum vnus. ff. de bon. aut. iud. poss.
a No. instrumentum cancellatum, Adde Specu. in tit. de fid. instr. in §. 2. & Bar. in rep. rub. de fi. instru.
* Instrumentum. cancellatum, Adde, quòd solutio nõ præsumitur,

a *Arg. l. diffamari. Illã l. repetit Nicol. Cagno. & materiam ponit Boer. decis. 259. & reg. cum ampliat. & limit. ponit Ant. Gab. de cõmu. concl. in titu. de actio. concl. 6.*

b *Vt habet in l. solutionis verbo De verbo sig. vbi Alc.*

c *Præsumatur. Io. Bap. Caccia. in tract. de pac. 18. q. nu. 3. vbi aliter distiguit*

sumitur, si instrumentum reperitur cancellatum penes
tertium, secus si penes debitorem, & debitor non sit
persona domestica creditoris, quæ potuerit facile au-
ferre instrumentum creditori, quia tunc præsumitur
redditum à creditore animo liberandi debitorem, l. la-
beo, cum l. seq. ff de pact. Alexan. consi. 59. colum. fi. lib.
1. vbi ponit differentiam inter tertium & debitorem,
quam concl. intellige, & declara, vt per Ias. in l. huius-
modi. §. si ita. ff de leg. 1. pro quo vide Bal. in l. pecuniæ.
num. 1. C. de solo. Rom. consil. 446. num. 13. sing. 640.
Capel. Tolos. quæstio. 219 & quando instrumentum de
biti reperitur penes debitorem: an præsumatur libera-
tio: dic, vt per Ruin. consi. 75. lib. 4. Masuer.
b Sed pone quòd debitor. Adde Alex in l. 3. § mutuum.
ff si cer. peta. Bar. in §. quod autem, in auth. de fideiuss.
& Alex. in consi. 37. in 2. vol. vbi quòd quando iuramen-
tum est appositum in contractu, cogitur quis soluere in
pecunia numerata.

SVMMARIVM.

1 POssessor quilibet conuentus hypothecaria potest de-
bitum offerre, & sic rem retinere.
2 Possessor offerens cætera bona non pecuniam pro re obli-
gata, an audiatur.
3 Alienata re obligata per creditorem in extraneum, an
liceat debitori pecuniam emptori offerre, & sic eam re-
cuperare.
4 Re data in solutum priori creditori an liceat posteriori
pecuniam offerre, & sic rem recuperare.
5 Re vendita per creditorem, & euicta ab emptore con-
tra quem competat actio de euictione.

* SAtisfacere * debito memorato. † Hic aduerte,
1 quòd regulariter quilibet possessor hypotheca-
A ria conuentus, potest A debitum offerre & of-
a ferendo, & soluendo etiam a rem ipsam retinere &
creditorem à venditione eius excludere, vt habetur in
l. Paulus, in fin. C. qui. mo. pig. vel hypo. sol. & l. mulier.
ff qui po. in pig. ha & l. si fundus. §. in venditione. ff. de
B pig. dumtamen offerat B integrum debitum, quia par-
ticularis oblatio non prodesset, vt l. 1. C. debi. ven. pig.
imped. non posse, & l. quamdiu. C. de distra. pign. & l. ob-
signatione, C de sol. cum ibi not. quæ quidem potestas
offerendi nedum competit possessori, sed cuicunque
alteri eiusdem creditoris debitori, vt l. cum notissimi. §.
sed cum illud. C. de præscri. 30. anno. & probatur in iu-
2 ribus præalle. † Sed hic insurgit quoddam dubium,
b quod sæpius de facto contingit. Ecce b quòd possessor
non offert pecuniam, sed offert alia bona sua mobilia
vel immobilia pro satisfactione debiti, an hoc sufficit
quò ad liberationem rei obligatæ? videtur quòd sic,
* per ea quæ * habentur in auth. hoc nisi. C. de sol. & in
C cor. vnde sumitur. C Tu verò dic cõtra, quòd immo opus
est, quòd fiat oblatio in sola pecunia si ipsum debitum
est in pecunia, vt probatur in l. si rem. §. fin. cum l. seq. ff.
de pign. act. & l. item liberatur. §. 1. ff. quib. mo. pig. vel
hip. sol. Nec ob. d. auth. hoc nisi, quia ibi loquitur cum
agitur contra ipsum debitorem, hic autem cum agitur
contra extraneum rei possessorem, à quo aliud pro alio
recipere creditor non cogitur, & ita etiam nota. per
Cyn. in l. nec creditor. C. de pigno. act. Et huius est ra-
tio, quia quando quis ex sua oblatione vult eius credi-
torem astringere ad aliquid sibi dandum vel faciẽdum,
tunc facere tenetur oblationem in forma specifica in
qua obligatio præcessit, non autem in alia forma, & sic
procedit illa regula. [Aliud pro alio &c.] & hæc pro-
bantur in l. Iulianus. §. offerri ff. de act. emp. & in iuri-
bus superius alle. & specialiter d §. fin. cum l. sequen.
3 † Inde quæritur, pone quòd anterior creditor rem
obligatam alienauit in extraneum, quòd facere potuit
auctoritate legis, vt traditur in l. si creditor. in prin. & l.
creditores. ff. de distr. pig. dumtamen denuntiauerit prius
debitori & bona fide alienet, vt l. creditor hypothecas.
& l. quæ specialiter. C. de distrac. pign. & l. si cessante.
C. eod. titul. nunquid licebit debitori offerre empto-
D ri possessori debitum & recuperare rem suam? D Dic
quod non, vt l. 2. C. si antiq. cred. & l. si prius. C. de dist.
pig nisi appareat alienatio simulata, quo casu admitte-
retur oblatio, vt l. & quæ sub imagine. C. de distra. pig.
& eodem modo non auditur posterior creditor volens
offerre ipsi emptori, vt l. 1. in princi. C. si anti. credi. &
l. cum prior, in prin. ff. de distra. pign. nisi emptor esset
tempore emptionis creditor eiusdem debitoris, quo
casu debitor offerens esset audiendus, vt habetur in l.
cum posterior. C. de dist. pig. Per quæ patet consultius
esse emere ab antiquiori creditore, quam à debitore,
4 vel à iudice. † Vnde quæro, an debitore vel iudice
* rem insolutum * priori creditori assignante, liceat se-
cundo creditori debitum sibi offerre, & rem ipsam re-
E cuperare? E Dic quòd sic, siue debitor solus aliena-
uerit, vel insolutum dederit, vt in d. l. 1. 2. respon. C. si
anti. credi. & l. cum prior, in fi. ff. de dist. pign. siue solus
iudex, vt l. partis. & ibi not. per Cyn. & Iaco. de Aret.
in vlti. q. C. de præto. pig. cuius ratio est, quia iudicis fa-
F ctum F repræsentat factum partis seu debitoris. l. si ob
causam. C. de euic. vnde sequitur quòd sicut ipso debi-
tore insolutum dante locus est iuri offerendi, ita & iu-
dice dante insolutum. Melius est ergo emere a credito-
re, quàm à debitore vel à iudice. Quid autem si re da-
ta insolutum creditori sequuta est euictio, an succurre-
tur ipsi creditori aliquo iuris remedio? videtur quòd
non, quasi perempta sit actio per ipsam insolutum da-
G tionem, vt l. libera quidem. C. de sent. & interlo. G Tu
dic contra, quasi videatur prior actio non extincta, nisi
res irreuocabiliter fiat sua, vt probatur in l. si ex sextã-
te. §. latinus. ff. de except. rei iudi. & facit l. eleganter, in
prin. & not. per glo. ff. de pigno. actio. & l. rescriptum, in
5 fin. ff. de dist. pign. † Sed si creditor vendat in re credi-
toris rem obligatam, quæ inde emptori euincatur, non
competit aliqua de euictione actio contra creditorem,
sed solum contra debitorem, vt l. 1. & 2. C. cre. euict.
pign. non deb. cum ibi nota. Ex præmissis patet quòd
bene & iuste faciunt notarij qui in instrumentis datio-
num insolutum apponunt clausulam videlicet. [Quod
creditor in se retineat instrumentum debiti integrum
& illæsum ad hoc vt in casu euictionis possit exequi,
& defendere ius suum tam contra ipsum debitorem,
quàm contra aliam personam.

ADDITIONES.

* Satisfacere. Adde, quando quis promisit satisfacere,
quòd intelligitur promisisse soluere, & quomodo dif-
ferant soluere & satisfacere, vide Ias. in l. 1. colum. 1. ff.
qui satisd. cog. vbi infert ad plura not. & quid quando
quis promisit soluere, aut satisfacere, vel dare pigno-
ra. Dic, vt ibi. Masuer.
* Auth. hoc nisi. Adde, quòd vt debitor possit vti benefi-
cio d. Auth. plura requiruntur: & primò quòd ostendat
se non habere facultatem soluendi in pecunia numera-
ta, & probet. 2. quòd perquisiuerit emptorum immo-
bilium, & diligenti facta inquisitione reperire non po-
tuit. 3. quòd in specie consignet bona, transferat domi-
nium tradat instrumenta & possessionem expeditam. 4.
quòd det fideiussorem pro euictione, quæ fideiussio requi-
ritur tempore oblationis bonorum in solutum, teste
Natta consi. 344. vbi etiam dicit, quòd statutum, quòd de-
bitor teneatur dare tantum de bonis immobil. ad æsti-
mationem proborum: intelligi debet secundum dispo-
sitionem iuris communis, videlicet, quòd possit debi-
tor dare immobilia insolutum: quando fecisset diligẽ-
tiam de reperiendo emptorem, & non inuenisset, quod
quidem statutum reduci debet ad terminos iuris com-
munis, nam secundum ius commune: debitor non po-
test dare insolutum immobilia: nisi prius tradat mo-
bilia, Nat. d. consi. 344. col. 2. & 3. de quo, & quæ requi-
rantur, vt locum habeat d. Auth. hoc nisi, vide Ias.
consi.

A Debitum offerre. Late Afflict. decis. 219 etiã si possessor esset iniustus vt ibi & Thom. Gram. de cis. 11. nu. 6. cum seq.
B Integrum debitum. Alex. cõs. 7. num 9. vol. 2. Negus. in 3. mẽbro 1. partis nu. 17. versic. sexta. Tiraq. de retra. conuent. §. 4. gl. 6. num. 73. amplia. & limitat. penes Negus. d. nu. 17. cum pluribus sequen. ad istam reg. quòd integrum debitũ debeat offerri.
C Tu verò dic contra. Negus. in 3. membro 5. partis in 2 parte tertij membri num. 13 & 15.
D Dic quòd nõ. Negus. nu 4. in 3. membr. 5. partis.
E Dic quòd sic. & in tantũ cõpetit hoc ius offerendi et etiam dñs possit offerre Negus. in 3. mẽbro 5. partis in 1 parte nu 38.
F Repræsẽtat factum partis. L. 1. C. si in causam iudicã. vide quã contra istã rationẽ ponit Alexa. in l. sæpe col. 37. de re iudi. istum locũ citat Phanuc. de Phanuc. in trac. de inuentario parte 8. nu 159.
G Tu dic cõtra. Istum locum citat Bello. consil. 24. nu. 11. vide Bar. in l. debitor in fi ad Trebell. Afflic. decis. 8. & decis 16. Negus in 1. membr. 6 partis nu 42. Alex consil. 97. circa med. vol. 3. Socin. cons. 269. col. pen. vol 2. est tex. in l. si quis aliam & in l. si rẽ de solut. Salic. in l. 1. in 3. opin. C. si antiq. cred.

consi.9. num. 13. & consi.sequ.libr.1.Gozad. consi. 35. Roma.consil. 161.Ias.d.consil.9.col. 6. & cons. seq.vbi quando potest soluere in bonis immobil. tenetur cauere de euictione, etiam q non petatur. Quid si facta fuit promissio in pecunia tantum? & Dic, vt per Ang. in l. dos à patre. C.sol.matr. Quid si fuit legatũ vt soluatur in bonis? & vide Ias.cons.44.libr.1. Quid in contractu in quo fuit iuratum; vide Alex. consil. 37. libr. 2. Dec. consi.351.col.pen.& fi. Rom.d.consi.163. Bald. in l. si à debitore, de exec.rei iud.Purp.Rip. Dec. in l. 1.§.1.ff. si cert.pet. Dec.d.l.1.§.mutui.vl.lec.num.35. vbi etiam Cur.ff.si cert.pet. limita non habere locum in cõtractu iurato, secundum Gozad.consi.32.num.16. & cum euenisset casus in hac ciuitate, quia quædam Theodora relicta Alexandri erat creditrix prætextu suarum dotiũ, debitores offerebant de bonis æstimatione proborum. Replicabat ipsa, & acceptabat oblationem, sed ad formam Ducal. Decretorum huius patriæ Subalpinæ, & sic pro 3. minori pretio, in qua q.post longam aduocatorum disputationem, dictum fuit, q si debitor erat obligatus ex proprio contractu, non posse effugere d. decretorum dispositionem, aliàs secus: sicque hoc casu quo debitores erant hæredes Alexandri visum fuit aliquibus adiudicanda esse bona mulieri creditrici æstimatione, proborum iuratorum in ciuitate, præuia tamẽ subhastatione, & magistratus auctoritate.

a Insolutum, Adde, quid dicen.de re data insolutum, per debitorem: si non soluatur quantitas in termino, an possit creditor renuere, & ad quantitatem agere? dic, q aliqui dixerunt q sic, vt Dec.consi.12.cuius cõtrarium scribit Syluan.consi.102.num.13. vbi reprobat Dec. d. consi.12.cuius Sylua.opi.sequitur Socin.Iun. consi. 62. num.25.consi.41.lib.3. Alex.consil. 208. pro quo vide quæ scribit Bar.in l.quamuis.ff. de pig. act. Quid de re data in solutum interueniẽ. Iudicis auctoritate, an reuocari possit à debitore, vel eius hæredibus, & dic, vt per Dec.consi. 592.nu.2. vbi concludit q non, post Alex.consi.11.col.3.li.5 vbi doc.in appostil.Bar.& doc. in l.à diuo Pio.§.si pignora.ff.de re iud.

a Offerendo & soluendo. Adde quòd ista oblatio non admittitur, quando dos peteretur constante matrimonio ita Cy. & Bal.in l.cum tibi.C.qui po. in pig. ha. & Ia. de Puteo in l.1.ff.solu.mat.& in l. si constante. eo. titu. in fo.is priuileg.do.tit.& vide Bal.in l. quod locum. C. de col. qui videtur tenere oppositum, secus est si dos peteretur sol.matr.secundum Bart.& Cy.in d.l. si cum tibi, & vide Pan.in c.ex literis.de pig. vbi quòd debitor possidens potest offerre mulieri. Fran. Curtius.

b Ecce, faciunt scripta per Tiraq.in tract.de retract.lign. in §.1.glo.3.num.14. versi. postremò quia hæc nostra consuetudo. Zilettus.

SVMMARIVM.

1 *Hypothecaria an cedi possit sine personali.*

2 *Cessio si fiat ab eo qui non possit, repellitur ab agẽdo exceptionem cedendarum.*

3 *Exceptio cedendarum, an obstet, si ille contra quem est facta cessio, fuerit liberatus à creditore, quia non est soluendo.*

4 *Debito soluto pro pignore recuperando, quæ actio competat debitori.*

5 *Pigneratitia actio quotuplex sit.*

6 *Creditor perdens pignus, an teneatur ad compensationem, vel eius restitutionem.*

7 *Cui incumbat onus probandi, dicente creditore se casu perdidisse pignus, & debitore dicente, illum culpa & dolo amisisse.*

1 Cedente & in eum transferente. † Hic quæro, an hypothecaria cedi possit sine personali? super quo glo. A sunt contrariæ, quas Dyn. voluit concordare hoc modo, aut enim cessio fit extraneo, aut debitori. Primo casu non valet, nisi etiam fiat de actione personali, sic intelligitur gloss. in l. fin. C. de hær. vel act.vendi. & ibi de hoc per Cyn. Secundo casu valet sine personali, ita intelligitur glo. in l. vsucapio. C.de pig. quam distinctionem sequitur Specu. in titu. de cessio.act. versic. quid si cesserit. Barto.autem in l. fideiussor obligari, ff. de fidei. dicit indistincte cedi posse cuique hypothecariam sine personali, argum. l. Iul. in princ.ff.de leg.3.& l.grege.§.cum pigno. ff.de pigno. & C.si res pig.da.sit l.2. Vltra quæritur, pone quod facta sit cessio simpliciter actionis personalis, an intelligatur etiam facta actionis hypothecariæ? glo. B tenet quòd sic, in l.insolutum, & l.si à creditore. C. de act. & obl. In contrarium tamen facit l.hæres à debitore.ff de fideiu. & l.si hæres.ff.ad Treb. Super quo vide Cyn. in
2 l.mandati. C.de fidei. † Quid autem dicemus, si creditor iste non possit cedere has actiones? C dic quod repellitur ab agendo per exceptionem cedendarum actionum, l.Stichum aut Pamphilum.§.si creditor, ff.de solut. Veruntamen ad huius articuli pleniorem informationem distingue secundum Bar. in l.si stipulatus.§. si ex duobus, de fideiu. Quandoque creditor potest cedere actiones ex natura obligationis, qua inspecta nulla sibi competit efficax actio, & tunc creditori non obstabit exceptio cedendarum, vt in d.§. si ex duobus, secundum vnam lecturam, & l.quamuis. §. similiter, & §.Marcellus.ff.ad Vell.facit l. procuratorem. §. si liber homo. ff. man. Quandoque non potest cedere facto & culpa debitoris cessionem requirẽtis, & idem dic quod supra, vt in l. 3 §.si duos, in si ff.de solu.& not. in d. §. si ex duobus. Quandoque non potest cedere facto & culpa ipsius creditoris, & tunc aut ille qui petit cessionem consentit liberationi factæ per creditorem, & tunc sibi imputet, nec ideo repellitur creditor exceptione cedendarum, vt d.§.si ex duobus, & quod not.per glo.magnã. C.de fideiuss l.2.& in l.nisi.ff.de pact. D Aut non consensit liberationi, & tunc aut ipse qui conuenitur, renunciauit beneficio cedendarum, & imputet sibi, & ideo non repellitur creditor, vt d. §.si ex duobus, secundum aliam lec.& quod not. in d.l.nisi. Aut non renunciauit huic beneficio, & tunc aut plures fideiusserunt simul, aut diuersis temporibus. Primo casu, si quidem vnus conueniatur insolidum, obstat exceptio cedendarum contra alium, vt in d.l.Stichum.§.si creditor. & l si pupillus. ff. de admi. tu. quia videntur hoc casu inuicem fideiubere ratione mutui periculi. Secundo casu subdistinguitur, aut enim agitur contra primum fideiussorem non liberato secundo, aut econtra agitur contra secundum non liberato primo. In primo casu non repellitur creditor exceptione cedendarum, quia iste primus conuentus non fideiussit respectu & contẽplatione secundi, vt d.§.si ex duobus, secundum solutionem Mar. & Azo. nisi fortasse ab initio conuenisset q secundus daretur fideiussor, quo casu intelligerentur simul dati, vt l.Modestinus.ff de solu.sicque obstaret exceptio cedendarum, vt supra dictum est, arg.d. §. si creditor. In secundo autem casu planum est, q obstare habet exceptio cedendarum, quia secundus præsumitur fideiussisse contemplatione primi, vt probatur ex iuribus antedictis: quæ quidem distinctio non procedit in obligatione bonorum seu pignorum, quia semper in eis videtur quis intercedere contemplatione bonorum præsentium & futurorum, vt l. fina. C. quæ res pign. obl. pos. ideoque in illis obstat exceptio cedend. vt colligitur ex his quæ habentur in l.2.C.de fideiuss. cum ibi
3 not. † Sed quid si ille, contra quem cessio fieri quæritur, fuerit liberatus à creditore ea ratione, quia non est soluendo, an obstabit exceptio cedendarum? dicit Bart.
E vbi supra, E quòd sic, quia potest effici in processu temporis soluendo, argum.in l si defunctus.C.arb.tut. & in l.vlt ab eo.C. de iur. do. Et quoniam satis vtiliter dictum est in præcedentibus, quibus remediis consulatur creditoribus tam contra debitores, quam contra extraneos possessores: Ideo congruum est, vt aliqua dissceramus de remediis quibus consulitur debitoribus
4 contra suos creditores. † Sciendum est ergo, quòd pro pignore

A *Sunt contraria. Late istam quæst. ponit Boe. decis.395.nu.8.*

B *Tenet q sic. Sequitur Negusa. de pigno in 3.mẽbro 1. partis nu. 23. vbi limitat Boer. ĩ nu. 8.*

C *Dic q repellitur. Late per Tiraq. de retract. lig.§.26.glo. 3. nu.11.*

D *Aut non consensit. Afflic decis.343.*

E *Quod sic. Decis.Pedemõt.45.*

pignore recuperando competit debitori, debito tamen prius soluto, quædam actio personalis quæ pignoratitia noncupatur, vt l. fin. C. de distract. pign. & l. si rem. §. omnis, & l. creditor. §. fin. de pign. act. & l. solutum, §. solutam ff. de pign.
5 † quæ actio pignoraticia est duplex, A videlicet quædam directa, quædam contraria. a Directa competit debitori ad rem ipsam, contraria competit creditori contra debitorem, B si fortasse dolum, culpam, vel quid simile in re pignoratitia commiserit, vt probatur in l. tutor §. contrarium. & l. cum debitor, ff de pign. act. Amplius per hanc actionem consequitur C creditor ab ipso debitore C impensas vtiliter & necessario factas in re pignorata, vt l. creditor. § fina. & l. si necessarias, in princip. ff. de pign. act. dum tamen impensa sit moderata, argum. l. si seruos. ff. de pigno. act. & l. in fundo. ff. de rei vend. Si tamen creditor fructus ex pignore recepisset, ipsos cum impensa huiusmodi D D compensaret, vt l. 1. C. de pign. act. Immo plus dicit dictus dominus Ang. vt ipse refert. ff. de pign. actio. l. si debitor, extenuata sorte tota perceptione fructuum vel in parte, tenetur creditor ad restitutionem totius rei cum superfluo redituum, quod no. per text. extra de pigno. cap. significante, quod est valde notandum, quod intelligo verum, quando fructus extenuant sortem, & quando recipiunt functionem in genere suo cum sorte, alias secus, nam si v.g. mutuaui tibi c. & pignorasti mihi prædium, ex quo percepisti frumentum, cum E non recipiat functionem cum debito, a non extenuat sortem tale frumentum, quia debitum consistit in quantitate, frumentum in specie, nec admittitur compensatio de specie ad quantitatem, vt est text. de pign. actio. l. si conuenerit, nisi tale frumentum sit consumptum & venditum per creditorem in casum licitum, scilicet quando deterioratur tempore vt est gloss. ord. in l. diuortio. §. ob donationes. ff solu. matr. tenet menti, & 6 crede mihi. † Sed quid, si creditor pignus perdiderit, an tenebitur valorem eius debitori compensare, vel restituere? distingue, aut creditorem perdidit dolo, vel culpa sua, & tunc tenetur, vt l. creditor, in princ. ff. de pigno & l. eleganter. §. fina. versic. & si res. ff. de pigno. actio. Aut perdidit casu fortuito, & non tenetur, vt l. si creditor. & l. quæ fortuitis. C. de pigno. actio. Et potest, quod fortuitus est, eo non obstante vniuersum debitum exigere, vt d. l. quæ fortuitis, & l. pignus C. de pignor.
7 † Quid ergo si creditor dicat se perdidisse casu fortuito, debitor vero dicat ipsum dolo, vel culpa perdidisse, cui ipsorum incumbit onus probandi? Et quidem hæc quæsit. glo. disputat in l. si creditor, & ibi plene per Cy. C. de pig. actio. & Bart. tetigit in l. si quis ex argenta- F ris. F §. prætor ait. ff. de eden. Pro cuius a conclusio- a ne & concordia omnium sic distingue. Quidam sunt casus, qui supra regulariter inspecta natura non possunt facile euenire sine culpa, vt est furtum & incendium; vt not. in l. 1. ff. de offic. præfect. vig. & l. cum duobus. §. damna ff. pro soc. & l. si venditor. ff de peric. & com. rei vendi & in istis culpa præsumitur, nisi probetur casus, vt dictis iuribus. Quidam sunt casus, qui regulariter eueniunt sine culpa, vt vis hostium, impetus aquarum, & sim. & in istis probata qualitate facti & casus, præsumitur culpa defuisse, nisi probetur interuenisse, vt l. si merces § culpæ. ff. loca. & l. contractus. ff. de regu. iur. & l. penul. ff. solu. matrim. & hæc procedunt probata rei 8 amissione vno modo, vel alio. † Cui autem incumbat onus probandi hanc amissionem? G Dic breuiter, quod ipsi creditori, qui eam allegat & super qua eius defensionem fundat, vt probatur ex d. l. creditor, & l. si quis ex argentariis. §. prætor ait. Verumtamen ad huius arti. pleniorem doctrinam distingue secundum Bartol. G cum quæritur, G quis debeat probare amissionem. b b Aut talis rei amissio est causa defensionis ipsam allegantis, aut est causa actionis. Primo casu, aut non probatur rem peruenisse ad eum qui conuenitur, & tunc eo ipso quod dicit se rem non habere præsumitur pro eo, nisi contrarium probetur, & in hoc statur suo iuramento, vt no. in l. prætor §. sed & si seruus. ff de eden. & de leg. 2 l cum ita. §. species. Si vero probetur rem peruenisse ad eum, tunc aut ipse tenebatur rem exhibere officio iudicis, & tunc sufficit probare amissionem H H proprio iuramento, vt l si C. de fide instr. Aut tenebatur rem exhibere iure actionis, puta actione depositi, vel commodati, vel locati, vel pignoratitia & similibus: & tunc probare debet amissionem manifestis probationibus, vt d. l. si creditor. C. de pig. act. Secundo casu principali, quando amissio est causa actionis dandæ, & tunc similiter debet de ea probari manifestis probationibus, vt in §. prætor, aiteum simul. facit quod not. per eum in l. illa. ff. de verb. obl. Sequitur in litera.

A Directa competit debitori. Neguf. in 2. membr. 7. partis num. 9. vbi ponit reg. et ampliat. et limi.

B Si fortasse. Neguf. in 1. memb. 7. partis nu. & 21. & 23.

C Impensas vtiliter. Neguf. 1. nu. 14.

D Compensaret. Neguf. in 5. membro 5. partis in princ.

E Non extenuat sortem. Neguf. 1. nu 11.

F §. prætor ait. Vbi Iaf. nu. 4.

G Quis debeat. Alexa. & ibi addit. reg. 2 præscri ptio. 25. & resp. 687.

H Proprio iuramento. Iaf. 1. nu. 36. in glo et doc. in c. cum olim primo de priuil.

ADDITIONES.

- Adde quæ scribit Ias. in l. si quis ex argentariis. § prætor ait, num. 11. no. 12. ff de eden & in materia amissionis instrumenti, vide ti. C. de fid. instr. Afflic decis. 274. 310. & dic, quod qui amisit instrumentum debet conuenire notarium, qui notarius nõ cogitur illud refitere, nisi amittens iuret de calumnia super ipsa amissione, teste Bar. in l. fina. ff de bon auth. Iud. possid. consi. 67. lib. 1. quæ amissio quod probetur iuramento, not. Cepol cautel. 148. vbi docet cautel. contra amitten. instrumenta, & qui amittens debet dicere se velle improbare, & velle arguere de falso. Quid de testibus deponen. de instrumento amisso? & vide Dec. consi. 81 nu. 1. Masuer.

a Coniis no. cui incumbat onus probandi casum: & adde quod quando culpa est probanda, debet probari certa & similis, ita Alexan. in l si vt certo. in appo. ad Bar. ff. commo.

b Quis debet probare amissionem, vide Spec. in tit. de prob in §. 2.

PETENS ac requirens. No. hanc conclusionem & eius formam, qua semper vtaris in omnibus responsionibus fiendis petitionibus quibuscunque. & alias clausulas declara, vt dictum est in primo libello.

Forma libelli in causa spoliata possessionis.

CORAM vobis D. B. Vicario dicit, narrat, significat, & proponit Anton. de Furiasto agendo & agere volendo, & hanc petitionem dirigendo, contra & aduersus nobilem Lancellotum de Beccaria, & quamcunque aliam personam pro eo, seu eius nomine in iudicio legitime comparentem, deducendo idem Ant. in præsenti iudicio omne suum ius sibi competens & competiturum, quomodocunque & qualitercunque, quod suprascriptus Lancellotus eius propria auctoritate & temeraria præsumptione indebite, & iniuste contra & præter voluntatem eius Ant. dolose & malitiose & animo & intentione spoliandi ipsum Ant. possessione infrascriptæ petiæ terræ prati, intrauit & ingressus est de anno præsenti, & mense Iunij proxime preteriti, petiam vnam prati dicti Ant. & & per eum tunc temporis & ante tentã & possessam & pacifice & quiete, & ad ipsum Anto. pleno iure spectantem & pertinentem, positam & iacentem in sicco mari Papiæ, quæ est modiorum centum, vel circa, cui cohæret ab vna parte &c. de qua quidem petia prati idẽ Lancello. exportauit & exportari fecit currus 20. fœni, pretij & valoris flore. 50. necnon amplius varia damnã fecit & intulit in dicta petia prati, & ipsi Ant. quæ ascẽdunt ad summã flor. 55 cuius rei causa idem Lancellot. iuxta canonicas, & ciuiles sanctiones tanquam temerarius, & violentus inuasor, & occupator rei alienæ, est & esse debet omni suo iure, si quod ei competiisset, quod tamen negatur, ipso facto, & ipso iure priuatus aut priuandus,

standus, teneturque ac debet restituere, dimittere & relaxare ipsi Ant. dictam petiam prati liberè & expeditè, ac etiam dare & restituere eidem quantitatem fœni si extat, vel eius æstimationem, si non extat, simul cũ dicta pecuniæ quantitate flor. 55. occasione damnorũ, vt præmittitur per eum dicto Anto. illatorum: licèt idẽ Lancellottus super restitutione & satisfactione præmissorum sæpius requisitus ex omnia & singula restituere ac soluere denegauerit & recusauerit, ac præsentialiter denegat, ac recusat iniustè & indebitè. Quare cùm prædicta vera sint, petit, & requirit præfatus An. à vobis D. Vicario, omni modo, via, forma, & iure, quibus melius fieri potest, quatenus per vestram diffinitiuam sententiam condemnetis, & condemnatum iuris remediis compellatis prædictum Lancellotum ad reintegrãdum & restituẽdum ipsi Antonio ante omnia dictam petiam prati: & ipsum Lance. ad soluendum ipsi Anto. & ad tradendum dictas fœni & pecuniarum quantitates, seu ipsius fœni, si non extat, pretium, & valorem simul cũ omnibus aliis interesse & expensis in futurum faciendis, factis & fiendis: prædictumque Anto. vt præfertur, sic indebitè spoliatum restituatis & reintegretis & in statum pristinum reducatis re ipsa, & in effectu in possessionem dictæ petiæ prati. Et vlterius dictum Lance. per vestram sententiam antedictam priuetis, seu priuatum esse declaretis & pronuncietis omni iure, quod habuisset in dicta petia prati, & amplius ad restitutionem fructuum ab inde citra per eum perceptorum, & qui percipi potuerunt ex dicta petia prati, deducendo prædictus Ant. in præsenti iudicio. l. si coloni. C. de agri. & censi lib. 10. & c. reintegranda. 3. q. 1. & quodlibet aliud ius sibi melius, & vtilius competens & competiturum. Et prædicta petit fieri & executioni mandari &c. saluo iure addendi &c. non se astringendo &c.

SVMMARIVM.

1 *Violentia & rapina sunt exosa legibus.*
2 *Violentia quotuplex sit.*
3 *Interdictum vnde vi non competit pro rebus mobilibus principaliter ablatis.*
4 *Interdictum pro re mobili ablata recuperãda nõ extat.*
5 *Priuato possessione rei immobilis quomodo succurratur.*
6 *Remedia competentia pro spoliatione possessionis qualiter differant num 7.*
8 *Capitulum sæpe. de rest. spol. an præcesserit c. reintegrãda, vel sequutum sit illud.*
9 *Remedium c. reintegranda, vel indi. officium, an detur contra alium bonafidei possessorem cum titulo.*
10 *Remedium c. reintegranda, an possit intentari coram iudice laico.*
11 *Spoliatus an debeat exprimere, quo remedio vtatur, cum sibi plura competant.*
12 *Expulso à quasi possessione iuris incorporalis, an competat interdictum vnde vi.*

Coram vobis. Quia frequens est modernis temporibus spoliationis & rapinæ tractatus, maximè apud magnates & potentes, qui prostergata iustitia & diruptis æquitatis habenis luporum more pauperum & humilium substantias & bona diripiũt, loca, populos, & rempu. prædæ submittunt, nec est Imperator, Dux, vel Baro, qui succurrere studeat. Idcirco prout magis possibile est, & si non ensibus, vel lanceis his raptoribus obuiari potest, nec humilibus succurri: prouidentia tamen Imperiali his occursum est, & illis succursum, per legum tramites & editiones, per quas calumniantium iniquitas expellenda est, vt
1 traditur Inst. in proœ. circa prin. † Ad huius itaque tractatus euidentiam sciendum est, quòd adeo violentiæ & rapinæ legibus sunt exosæ, quòd quibus modis potuerunt spoliatis succurrere voluerunt via criminali & ciuili, & nedum per modum agendi sed etiam per modum excipiendi, vt traditur & habetur in c. cum dilectus, & cap. super spoliatione, extra de or. co in l. 1. §. ne quid autem, & §. illud ff. de vi & vi ar. cum sim. ibi no. siue violentia fuerit commissa super rebus mobili-
2 bus, siue super immobilibus, vt infra dicetur. † Deinde sciendum est, quòd A quadruplex est violentia A, quædam expulsiua, quædam compulsiua, quædam inquietatiua, quædam ablatiua, vt plenè no. per glo. in l. extat. ff. quod met. causa. & ibi per Bar. de prima violentia expulsiua loquitur to. tit. ff. de vi & vi ar. & C. vnde vi. & extra. de rest. spo. De secunda specie, videlicet de violẽtia compulsiua, loquitur tot. ti. ff. & C. quod me. ca. de tertia specie. s. de inquietatiua, & turbatiua. loquitur to. titu. ff. & C. vti poss. De quarta vero, videlicet ablatiua, loquitur to. tit. ff. vi bo. rap. Rursus considerandum est, quòd quandoque quis priuatur vel spoliatur possessione rei mobilis, & hic aduertendum, aut priuatur violentia compulsiua, & ei succurritur actione quod metus causa, vt l. si. & l. metum. §. Iul. cum sim. ff. quod me. causa. aut priuatur violentia ablatiua. & tunc, aut fuit violentia manifesta, & ei succurritur actione vi
3 bon. rap. vt l. 1. & 2. ff. vi bo. rapt. † non autem competit interdictum vnde vi, quia illud non competit pro rebus mobilibus principaliter ablatis, vt l. 1. § illud vtique, & §. sequ. ff de vi & vi ar. Aut fuit violentia occulta, vt furtum: & tunc aut passus hanc violentiam est dominus ipsius rei. & ei datur actio furti & condictio furtiua, vt l. apud antiquos, in prin. & l. manifestissimi, C. de fur. & l. 1. C. de condi. fur. & l. 1. ff de fur. cum simil. Aut non est dominus rei, sed habet ius in re, vt creditor &c. & tunc habet condictionem incerti, vt habetur in l. & ideo in §. Neratius. ff. de cond. fur & ibi no. per gloss. & Barto. aut nullum ius habebat in re, & tunc, aut habebat solam detentionem, vt commodatarius & depositarius, & huic competit actio in factum, vt l. officium iudicis, & l. non tantum. ff de det. here. & d. l. manifestissimi. §. sed cum in secunda. & ibi no. per glo. Aut habebat possessionem solam, & ei datur actio interdicti, vt l. 1. ff. de triti. & condictio ex l. si coloni. C. de agri. & cens. lib. 12. Si autem iste cecidisset à possessione facto suo proprio, tunc ei succurritur per condictionem indebi-
4 ti. l. indebiti. §. sed numum. ff. de cond. inde. † Et not. quòd nullum interdictum reperitur à prætoribus introductum pro re mobili ablata recuperanda, vt not. per glo. in l. rem quæ nobis. ff. de acquir. poss. & ibi plene per Bar. & no. in d. l. 1. §. illud. ff. de vi & vi arma: licèt pro ipsa re mobili, & eius possessione tuenda introductum
B sit B interdictum, vtrobi vt ff & C. vtrobi, l. t. † Ali-
5 quando (vt prædixi) aliquis priuatur & spoliatur possessione rei immobilis, & hic multum aduertendum, & cum distinctione considerandum. Quandoque priuatur quis possessione rei à se ipso vel per ipsum possessæ. Quandoque priuatur possessione vacante ad eum tamen pertinente. Primo casu subdistinguitur, aut priuatur culpa & facto sui proprij coloni, inquilini, procuratoris, vel serui; & tunc aut priuatur, quia alij dictæ personæ produnt & tradunt ipsam possessionem, & tũc
C domino priuato succurritur per condictionem C ex l. fi. C. de acquir. poss. aut priuatur, quia interuertunt possessionem contendentes possidere sibiipsis, & tunc
D succurritur domino D ex l. non ab re. C. vnde vi. l. si quis conductionis titulo & l. conductores. C. loca. Quandoque priuatur facto & culpa alterius penitus extranei, & tunc aut talis extraneus priuauit dominũ possessorem pretextu alicuius rescripti vel sententiæ sine aliqua causæ cognitione, & tunc succurritur con-
E tra illum condictione E ex l. meminerint. C. vnde vi. aut priuauit nullo colore, sed de facto, suo capite, & proprio appetitu, vt fit moderno tempore. & tunc ipsi taliter spoliato & priuato succurritur multipliciter, vi-
F delicet interdicto, vnde vi, F vt l. 1. in princ. & § 2. ff. de vi & vi ar. & condictione ex l. vt l. si quis ad se fundum. C. ad l. Iul. de vi. Item succurritur condictione ex canone c. sæpe, extra, de restitu. spol. & condictione ex canone, reintegranda. 3. q. 1. Item succurritur officio iudicis,

A *Quadruplex est violẽtia. Imo quintuplex, Ias. in l. si quãdo nu. 5. & late ibi prosequitur Plot nu. 63. vsque ad nu. 83. & 117. C. vnde vi.*

B *Interdictum vtrobi. Ac etiã remedium cap. sæpe, de rest. spol. vt p Rip. ibi nu. 55. & de remedio vtrobi ponit Maranta in 7. distin. princi. nu. 14. vbi allegat.*

C *Ex l. fi. C. de aq. pos Marant. ĩ nu. 51.*

D *Ex l. nõ ab re. Maranta ĩ. nu. 44.*

E *Ex l. meminerit. Maran ĩ nu. 40. vide Achil. personal. tracta. adipiscend. poss. nu. 293. & 300. & 309. cum seq.*

F *Vt l. 1. Mar. ĩ num. 16.*

iudicis, vt in c. bonæ memoriæ. extra. de app. & c. quia
volumus, extra, de iudi. & no. per glo. & Inn. in d. c. sæ-
pe. dixi etiam quòd quandoque priuatus quis possessio
ne vacante, & quam ipse nec alius possidebat, poterat
* * tamen iuste priuatus illam intrare, & tunc eidem suc-
A curritur condictione A ex l. conquerebatur. C. vnde
vi. & adde quæ scripsi in forma capitulorum in glo. su-
6 per verbo. [Pro sua & tanquam suam.] † Sed pro præ-
dictorum remediorum pleniori notitia quæritur, quæ
B & qualis sit inter ipsa remedia B differentia, quæ re-
media competunt cum ciuiliter agitur, nam pro spo-
liatione, rapina, & similibus violentiis agi etiam potest
criminaliter, vt ff. & C. ad l. Iul. de vi pub. & de vi priua.
per totum ff. vi. bo. rap. & ff. & C. de fur. per tot. & in-
quit Iurisc. in l. 1. §. ne quid autem, & §. illud. ff. de vi &
7 vi ar. † Sciendum est ergo, cùm ciuiliter agitur, quòd
differunt inter se interdictum, vnde vi, à condictione.
C C l. si quis tantam. §. in his, D nam interdictũ, b vn-
D de vi, est personale, sicque competit solùm cõtra eum,
b & eius hæredem, qui vim intulit, non autem contra
singularem successorem, vt l. cum à te. & l. 3. in prin. ff.
de vi & vi ar. Item requiritur dolus ex parte violenti,
vt l. 1. § vi possidere. & l. si vi. ff. de vi & vi ar. & no. per
glo. magnam, in fin. positam in d. l. si quis in tantam. Da-
turque interdictum perpetuò de eo quod ad violentum
peruenerit, pro aliis autem damnis illatis datur intra
annum tantum à tempore violentiæ illatæ numeran-
dum vt l. 1. in prin. & §. fin. & l. 3. §. 1. ff. de vi & vi ar. sed
constitutio d. l. si quis in tantam. ponit ipsum violentũ
in maiori pœna, quàm interdictũ, nec requirit dolũ, sed
sufficit lata culpa, vt ibi not. est etiam ipsa constitutio
perpetua quò ad omnia, sed non datur contra singula-
rem successorem, vt ibi not. & in hoc concordat cum
interdicto; verum quia huiusmodi raptores, vt effuge-
rent, nec interdicto vel condictione ex lẽ possent conue-
niri, transferebant res ipsas occupatas seu ablatas in
aliquam tertiam personam, fuit eorum dolo, & malitiæ
occursum per d. c. sæpe, in quo dispositum fuit. [Si quis
sciēter receperit rem per violentiam occupatam, te-
neatur ad ipsius restitutionem, non obstante iuris ciui-
lis rigore] & quoniam erat difficile probare de dolo,
spoliatione, & scientia acquirentis, quia in facto alieno
præsumitur potius ignorantia, quàm scientia, vt l. fi. ff.
pro socio, & l. merus. ff. de probatio pro tanto alio reme
dio fuit prouisum longe latiori, & aliquo alio meliori,
E de quo habetur E in d. c. reintegranda 3. q. 1. in quo
expresse disponitur generaliter & indefinitè, quòd qua-
litercunque & quomodocũque quis iniustè priuatus sit
possessione rei, & ad quascunque personas peruenerit,
F siue fuerit successor singularis, siue vniuersalis F siue
bonæfidei, siue malæfidei, quòd ante omnia spoliato
* * restituatur possessio &c. nisi vitium violentiæ fuerit
purgatum, quod qualiter purgetur plene traditur in l.
8 sequitur. §. tunc in potestate ff. de vsucap. † Sed hic in-
surgit dubium, an d. c. sæpe. præcesserit, vel sequutum
sit d. c. reintegranda. & communiter tenetur quòd se-
quutum sit: quò præsupposito, sequitur quòd valde le-
nis & frustatoria fuit ipsius prouisio, cum latius subuē-
tum iam esset per c. reintegranda, & vide quod no. per
glo. in d. l. 1. §. ne quid autem ff. de vi & vi ar. per Goff.
& Host. in sum. extra de resti. spo. amplius etiam suc-
cursum est officio iudicis, vt in c. bonæ memoriæ. de
ap. quod remedium plenè succurrit, sicut d. c. reinte-
granda, de quo not. per gloss. in d. c. sæpe. & ibi per In-
9 nor. † Quæri tamen consueuit, an remedium d. c. rein-
tegranda, vel iudicis officium detur contra alium bo-
næfidei possessorem cum titulo? Et in hoc communis
* * decretalistarum opin. est G quòd sic, siue sit bonæfi-
G dei, siue malæfidei, siue cum titulo, siue sine titulo, vt
not. per Inn. & Host. in d. c. sæpe, & per Archi. in d. c.
reintegranda. & hoc ad exemplum actionis, quod me-
tus causa, quæ datur contra bonæfidei possessorem, vt l.
si cum exceptione. §. in hac, & §. aliquando. in fi. ff. quod
me. causa. & pro hoc etiam facit d. l. si coloni. C. de agri.

A Ex l. conquerebatur. Vide late Rip. in d. c. sæpe. nu. 54. cũ seq.

B Differētia late Remi. cons. 66. nu. 12. cum seq.

C l. si quis in tātam. Eius materiam ponit Rip. ĩ nu. 68.

D Nā interdictũ. Istum locum citat et comprobat Plot. in l. si qũ nu. 61. C. vñ vi.

E In d. c. reintegranda late Ant. Gabr. d. commu. conclus. tit. de rest. spol. concl. 1. vbi late ponit materiā d. c. reintegranda Decis. Tholos. 487.

F Siue bonæfidei De hoc attestat Ias. num. 19. & cons. 172. in princ. vol. 4. Aug. in §. quadrupli vol. 12 inst. de actio. Rip. d. c. sæpe nu. 23. & in l. rem quā nobis nu. 28. Marania ĩ. nu. 58, Decis. Beno. 33.

G Quod sic. Ias. d. cons. 172. Cassa. de. decis. 7. in tit. de rest. spol. Aug. ĩ. Ias. in l. rē quā nobis nu. 19. Afflic. decis. 361. num. 3. 12. 33. & 39.

H In contrariũ facit. Licet pro ista opi. aliqua alleges Ias. d. l. rē quā nobis nu. 56. cū cõis est in contrarium vt ibi per Rip. nu. 15. & Rebuff. in tit. de sent. excu. art. 5. gloss. 1. in princ. vbi multa & quæ debet probare actor.

I Quod sufficit generaliter. Afflic. decis. 157. in princ. et ĩ in verbo suo suum.

& cens. lib. 12. attento maximè quòd tale remedium est
inductum fauore spoliati, ne sua re priuetur propter
difficilem probationem dominij. Alij Doc. iure ciui.
* vt Bart. * in l. rem quæ nobis. ff. de acqu. possess. & Iac.
But. in l. inciuile. C. de fur. distinguunt sic. Aut iste pos-
sessor habet titulum à violento seu vitioso possessore,
& tunc procedit opin. Innoc. & sequacium. Aut non
habet ab eo titulum, sed ab alio bonæfidei possessore;
& tunc non potest contra eum intentare remedium
dicti capituli reintegranda, nec iudicis officium, arg.
eorum quæ traduntur in auth. malæfidei. C. de long.
temp. præsc. & l. Pomponius. §. cum quis. ff. de acquir.
10 possess. & l. siue autem. §. si duobus. ff. de publ. † Sed in
hoc apud aliquos dubitatur & apud me ipsum, an re-
medium d. c. reintegranda, possit intentari coram iu-
* dice laico, * & in foro laicali, si tam actor quàm reus
sint laici, & sit quæstio de re laicali, siue priuata inter
eos. Et quidam dicunt quòd sic, nam pari seruitio &
mutuo iura ciuilia & canonica sibi inuicem auxiliãtur,
iuxta ea quæ habentur in c. 1. de offi. or. & in c. 1. de
no. ope. nun. sarit 10. dis. c. 1. & c. quoniam, & in c. si adiu
torium, ideoque licèt ius ciuile illud prætermiserit, si
ius canonicum illud adinuenit, poterit laicus ipso be-
neficio seu remedio vti, sicut econtra, in foro ecclesia-
stico clerici legibus vti possunt, vt probatur in iuribus
H antedictis. H In contrarium facit, nam illud c. reinte-
granda, cum sim. factum est simpliciter in fauorem ec-
clesiarum, ergo ad priuatas personas non est extenden-
dum, cùm non sit paritas fauoris in omnibus, ar. in l. 1.
§ fi. ff. de consti. princ. & l. si verò. § de viro. ff. sol. mat.
quod manifestè probatur ex illo tex. ibi. [Episcopus
&c.] & ibi [Res ecclesiæ &c.] & hanc partem puto
veriorem de iuris subtilitate, licèt præcedens opin.
maiori æquitate nitatur, maximè quia hoc tale reme-
* dium est perpetuum, * nec tēporis cursu extinguitur,
vt ibi habetur. † Inde quæritur, vt dictum est, spoliato
competunt plura remedia, an sit necesse vel vtile, quòd
in libello exprimatur, quo remedio vtatur. Et dicunt
I quidam I quòd sufficit generaliter formare sic, quòd
in eo concludi & comprehendi possit omne remedium,
quam opi. sequitur Inn. in d. c. sæpe, circa fin. arg. ad hoc
in l. fin. C. de anna. exce. & in c. abbate sanè, extra de
regu. iur. facit quod per eum no. in c. conquerente, ex-
tra de offi. or. Contra tamen facit regula impeditiua
cumulationis, de qua per Dyn in regula, nullus pluri-
bus. Ego credo consultius, ad omnem cauillationem
& dilationem auferendam, exprimere qualitatem il-
lius remedij quod proponit venditor, nec consulo pro-
pter difficultatem probationis quòd aliquis intentet
interdictum vnde vi, sed potius condictionem ex ca-
none, vel ex d. ll. de quibus supra dixi, vel iudicis offi-
cium. Præterea sciendum, quòd quandoque quis pri-
uatur libera facultate possidendi quadam violentia,
quæ turbatiua seu inquietatiua appellatur, vt præ-
dixi, licet sit violentia impropria, quo casu succur-
ritur interdicto vti possidetis, vt ff. & C. vti poss.
nec iure ciuili reperitur aliquo remedio possessori in
hoc casu succurri, quod not. & de eius materia dicetur
infra tit. proxi. aliquando etiam contingit quem priua-
ri alia quadam abusiua violentia, quod est cùm aliquis
ingreditur clam vel occultè fundum alterius, & ille
suspicans se posse repelli nõ audet ad fundum accedere,
de quo loquitur l. id quod. §. fi. & l. 3. §. si quis nuncio. &
l. clam possidere. in fi. cum l. seq. ff. de acquir. poss. & ff.
quod vi aut clam. l. 1. §. pe. & l. 3. §. fi. quo casu sibi suc-
curritur interdicto vnde vi & ff. de vi & vi arma. l. 1. §.
siue autem, & §. idem Labeo. & not. in l. sequitur. §. itē
si occupaueris. ff. de vsuc. & etiam interdicto, quod vi
aut clam, si quod factum est in solo vel re affixa solo vt
l. 1. §. hoc interdictum, & l. si alius. §. nouimus. ff. quod
vi aut clam. & eodem modo succurrendum condictio-
ne ex canone, & officio iudicis, & condictione ex lege,
12 vt supra dixi in vera & propria violentia † Sed circa
prædicta quæritur, an expulso à quasi possessione iuris
incor-

incorporalis competat interdictum vnde vi? Et quidem certum est competere officium iudicis & condictionē ex canone vel ex lege, vt tangitur in iuribus ad hoc supra alleg. De interdicto autem vnde vi est dubitatio, nā canonistæ tenent quòd sic, vt traditur in c. querelā, extra de elect. legistæ autem vt plurimum, vt refert Cy. in l. si certis annis, in vlt. quæst. C. de pact. tenent contra eum, de quo etiam no. gloss. & Bart. in l. 3. §. vnde vi. ff. de vi & vi arma. vbi ipse Bar. videtur tenere quòd etiam de iure ciuili non competit interdictum, sed in l. fi. ff. quo. bo. aliter distinguit, dicit enim quòd quandoque persona est obligata ad aliquid annuū certum alicuius iuris realis seu respectu alicuius rei immobilis, vt est feudatarius, emphyteuta, & similes: Et hoc casu contra tales, licet personaliter obligatos, competit interdictū vnde vi, sic intelligatur c. querelam. præallegat. & quod ibi no. Quandoque persona est obligata simpliciter nullo habito respectu ad certam rem, & tunc cessat interdictum & succurritur de alio remedio, & sic procedit sententia Cyn. & Ia. de qua supra dixi.

ADDITIONES.

• De facto, Adde Aret. in §. quadrupl. col. 11. & seq. instit. de act. & quæ habentur lib. Act. forens. Class. 2. act. 10.

• Poterat, Adde Nat. consil. 396. col. 2.

• Spoliato, Adde Rob. Mar. de ord. Iud. c. 11. nu. 54. & seq. & quæ habentur supra in form. Capitulorum Actoris. ver. pro sua. col. 3. in princ.

• Bart. in l. Rem quæ nobis, Adde, q̄ opi. Bart. ibi damnatam dicit Rob. Mar. de ord. Iud. 4. par. c. 11. num. 58. Ploc. de in lit. iur. §. 3. num. 5. Masuer.

• Decretalis opi. Adde, an hoc remedium detur etiā contra tit. & bona fide possiden. & dic, quòd de hoc disputat Alex. consil. 6. colum. 4. in fi. lib. 3. consil. 100. colum. 2. lib. 2. consil. 92. colum. 2. lib. 5. Ias. in l. Rem quæ nobis. num. 19. ff. de acq. poss. vbi dixi, pulchre Osasc. decis. 93. vbi tandem num. 4. concludit pro negatiua, distinguendo tamen ibi num. 6. inter opi. legist. & Cano. & docet quid in hac Subalpina patria seruan. sit, qua in rem, laudatur ipsius Osasc. sententia dum dicit dispositionem iuris Cano. in præscriptionibus, & alijs, in quibus animæ periculum vertitur: seruandum esse, etiam in terris in quibus summus Pontifex temporalem non habet iurisdictionem, de qua & per Rom. consil. 275. nu. 9. glo. in c. possessor malefidei, de reg. iur. lib. 6. doc. in l. priuilegia, C. sacr. sanc. eccl. quod quidem remediū d. c. reintegr. nō datur ei, qui iudiciali auctoritate & seruato iuris ordine spoliatus fuit, secundum communem per Rol. consi. 6. in princ. lib. 3. vbi num. 40. quòd detur contra tit. & bona fide possiden. & haben. tit. ab auctore non vitioso, secundum magis communem ibi, cum qua concordat etiam Ploc. de in lit. iur. §. 3. num. 3. de qua etiam plura not. Mising. Cent. 3. obser. 85. vbi tenet contra Bart. in d. l. Rem quæ nobis, & in l. si colono. C. de agric. & cens. lib. 11. q̄ Imo beneficium d. c. competat aduersus tit. possidentem, etiam si res ad eum sine vitio peruenit, nec solum pro recuperanda possessione mobil. sed etiam immobil. secundum Ias. d. l. rem quæ nobis, Rob. de ord. Iud. 4. par. 7. princ. dist. nu. 58. mihi c. 11., Dec. consi. 57. col. fin. 252. nu. 4. cui remedio præscribi spacio 30. annorum secundum communem dicit Rol. d. consi. 6. nu. 8. quàm declarat locum habere, si præscribatur à bonefidei possessore, aliàs secus, vt per eundem Rol. d. consi. 6. nu. 41. Quibus adde, q̄ tale remedium transit etiam ad hæredem: quando defunctus in vita sua cecidit à possessione sine culpa & facto suis, vt per eundem d. consi. 6. nu. 14. l. 1. §. hoc interdictū ff. de vi & vi arm. ratio est, loquit Rol. quia hæres repræsentat personam defuncti in iure creato & formato, actiuè & passiuè tempore mortis suæ, secus in non formato, vt ibi d. consi. nu. 15. qua in materia, vide plura per Mising. d. Cen. 3. for. 85. Rol. consi. 41. lib. 3. vbi nu. 35. dicit q̄ remedium reinteg. datur etiam contra ementē à minore 25. annis haben. curatorem: ob non seruatam solemnitatem requisitam à statuto, quæ autem narratio ac conclusio sufficiat in eo remedio, vide d. consi. nu 16. vbi quando videatur intentatum possessorium, vel petitorium. & quid de Clausulis libellorum, ibi. Masuer.

• Laico. Adde Rob. de ord. Iud. 4. par. 7. distin. nume. 50. & dic, quòd competit hoc Remedium etiam pro rebus prophanis, secundum Alexan. consi. 6. colum. 1. in princ. lib. 3. & pro rebus eccl. & secularibus, teste Ias. in l. certi condictio. nu. 23. ff. si cert. pet. Masuer.

• Perpetuum, Adde, quòd idem dicit Rol. consi. 6. num. 18. 41. li. 3. post Castr. cōs. 105. li. 1. hoc remediū, scilicet perpetuū esse, licèt aliqui contradicant, & ipse Rol. subdubitet, intellige tñ dicta Pap. hic vt per eum d. consi. 6. dū disputat, an huic remedio præscribat spacio 30. annorū.

a Violentia. Quotuplex violentia committitur & fit. vide Instit. de vsucap. §. quod autem, Docto. in l. sequitur. ff. de vsucap. Gloss. in l. Pomponius, in §. eum quis. ff. de acquir. poss. Doct. in l. 1. C. quod met. cau. Curt.

b Interdictum. Adde, quod hoc idem firmat & sequitur Plo. in repet. l. si quando. num. 61. versi. & scias quod interdictum. C. vnde vi. Ziletus.

NObilem Lancellotum de Beccaria. Iste Lancellotus habet fratrem militem dominum Castellinum de Beccaria, qui ambo sunt de ciuitate Papię, & facti sunt rebelles Illustrissimi Ducis Mediolani anno præsenti MCCCCXIIII. cuius rei causa, dum ipse Lancellotus possideret Bassignanam, & dictus dominus Castellinus possideret Viqueriam & Lomellum & certa alia castra, per biennium ante ipsi fratres A posuerunt totam ciuitatem Papiæ ad saccomanum & prędam cum auxilio & suasione Facini Canis, præfatus Illustris Dux reductus ad statum & libertatem suam mediante auxilio dñæ Beatricinæ, nunc eius vxoris, & olim vxoris dicti q. Facini contra dictos fratres de Beccaria, & contra Manfredum & Ludouicū fratrem de Canibus, contra quos similiter guerram mouit Illustris Domin. Marchio Montisferrati, quos fratres de Canibus expulit de loco Burgi sancti Martini, & de mense Octobris sequentis præfatus Dux in carcerari fecit dominum Castellinum simul cum domino Manfredo de Beccar. milite, & certis alijs de Beccaria in castro Papiæ.

A Posuerunt. Aduertatur, q̄ aut auctor in facto decipitur, vel potius est appostilla alterius, q̄ infideliter narrat factā; quia Coyrus Mediolanēsis, qui potuit vtē vicinus magis scire veritatē, 5 quarta parte, sub āno 1412 sic ait, finalmēte Facino delibero la destruttione del Conte di Pauia, il che hebbe desiderato effetto; conciosia cosa fosse, che Castellino, Manfredo, & Lancellotto Beccaria si gouernorono alla volontà del Conte Facino, di sorte che dominādo Castellino, Voghera, Pontecorono, et Siluano, Lāncelloto Casei, & Bassignana, Mānfredo la Giarella & Scopacie, la plebe di Caire, comminciorno la guerra. Filippo Maria solo dī Pauia Sig il qche nō hauēdo aiuto da nissuna bāda fece la pace con Castellino, & nella notte del Aduento del figliuolo della B. Vergine fù rotte le muraglie della Città, & Facino con le genti d'arme in Pauia il tutto misse à saccho, & quantunque Facino non hauesse ordinato il sacco mano se non per la parte guelfa per hauer li gibellini ne i giorni passati per l'occorenza de tempi le sue facoltà nascoste nelle case de guelfi, ambedue le parti rimasero depredate, ex quibus verbis aperte colligitur ipsos Ill. fratres Beccarias nullum assensum præstitisse tali depopulationi, q̄ maximè constat, nā si Castellinus fuisset in auxilio ipsi Facino, vtique superfluū fuisset ipsi Facino ciuitatis menia psternere, cū tutū accessum habuisset ingrediēdi ciuitatē, per arcem ipsi cōmissam, & q̄ Castellinus ignorasset tale saccomanū apparet, q̄a ipse cū tota familia sua Beccaria, quæ semp fuit diues potēs & numerosa, tā psonis, & opibus, quā clientelis in ea ciuitate, & subditis extra ciuitatē, nōc passus fuit iacturā saccomani. Hic Castellinus fuit ex primatibus apud ipsū ducē teste ipso Coyro, q̄ sub anno 1412. sic narrat creationē Ducis Philippi Mariæ, & tumultū cōtra eum factum, il che intendendo Castellino Beccaria con molte genti vscì fuori del Castello, & trascorrendo per fina al broletto cridana viua viua il Duca, onde le campane che auante sonauano, a furore mutarono il sono in allegrezza. Et quanta fuerit illius peritia in armis idem Coyrus sub anno 1413. dicit, il Duca gionse con molte genti d'arme, de quali fu per lui constituto vno de capi principali Castellino Beccaria di grande auttorità, & perito nel mestier delle armi, & de anno 1340. p̄ dictū Coyrū. dicesi circa la intelligēza di tal casa cō Viscōti, dominādo Luchino Visconte Milano alli 8. di Febraio, in Mātoua fu fatta vna solēne festa p̄ i Sig Gōzaga, & iui cōbatterno 24. caualieri tra quali era Manfredo Beccaria, & quiui Alaigi Gonzagha mena p̄ moglie vna figliuola del Marchese Malaspina, & il primogenito vna Pauese dell'antiqua famiglia de Beccaria, & postea dicit 1343. del mese di Settēbre, cōtiosia cosa, che Luchino & Isabella sua moglie nō hauesse hauuto figliuoli p̄ il spacio d'anni vndeci nel p̄sente mese, & anno, hebbe vna figliola, qual nominò Orsina al battesmo, della quale interuēnero Castellino Beccaria Principe di Pauia, & il Cōte d'Ainaldo p̄ cōpadri, Possem alia dicere, sed q̄a tēde ad practicā ipsā, q̄ diximus pro nunc sat est ad demōstrādū qualis et quātus fuerit is Castellinus, & alij Illustris. Beccaria, ex q̄bus tot p̄cores exiere, quibus nō sufficerēt plures paginæ ad eos nominandos.

De-

DEducendo. Ista clausula sulet aliquando apponi in principio libelli, & aliquando in fin. sed non est vis, vt dixi in h. primi lib.

Ivs suum. Aduerte, licet communiter stylus ita se habeat vti hac generalitate, laudabilius tamen & securius puto vti specialitate, eaprimendo, vt diai, querelæ remedium intentatum, quia non credo quòd omnia ista remedia, quæ sunt inducta in fauorem spoliati pro eius A recuperanda possessione, A possins semel & simul eodem tempore cumulari per illam regulam cumulationis impeditiuam, quæ est, quòd si sententia lata in vna actione paris exceptionem rei iudicatæ in alia, quòd impeditur cumulatio, vt dictum est supra in 1. libel. & per Dyn. in reg. nullus pluribus, dicit ergo actor in suo libello deducendo in præsenti iudicio beneficium c. reiotegeanda, vel officium iudicis, vel condictionem ex l. si coloni. &c.

SVMMARIVM.

1 *Duo sunt probanda per spoliatam, ingressus & spoliatio ex parte aduersarij, & possessio ex parte sui.*

2 *An sit necesse exprimere in libello mensem & diem spoliationis.*

INgressus est B de anno præsenti, & mense Iunij. 1 † Aduerten. vt infra dicam, quòd quouis remedio quis C vtatur; C habet duo collectiuo probare, s. ingressum & spoliationem ex parte aduersarij; & possessionem ex a parte sui. † Nunquid a autem sit necesse exprimere in a libello mensem, & diem spoliationis F dicit Bart. quòd si vtatur interdicto vnde vi, & arguatur dolus aduersarij, D D necesse est, vt exprimatur tempus, vt per eum not. in l. 1. §. fine autem ff. de vi & vi arma. vbi autem intentaretur beneficium d. c. reintegrãda, vel officium iudicis, vel condictio ea l. si coloni, licet ipse nil dicat, ego tamen puto, quòd in his non sit necesse tempus, B quia in eis magis attenditur factum quàm dilinquentis propositum, & sic habes aliam vtilitatem inter hæc remedia & interdictum.

ADDITIO.

a Nunquid. Vide Doct. in c. inter dilectos, de fi. instru. & Spe. in tit. de lib. obl.

SVMMARIVM.

1 *Actor debet probare possessionem quando est spoliatus.*

2 *Inuasor spoliatus an habeat remedium contra spoliationem.*

1 TEntæ & possessæ. † Debet namque actor probare de sua possessione, vt diai, & de spoliatione aduersarij, vt traditur in l. 1. §. deiicitur, & §. interdictum hoc. ff. de vi & vi ar. & c. consultationibus, extra de offi. deleg. & no. in d. c. sæpe. & c. olim. extra F de restit. spol. sufficit tamen actori si probet F de eius simplici detentatione ab obtinendum in hoc interdicto, vt l. 1. §. quod autem ait prætor. ff. de vi & vi ar. & 2 ad hoc facit quod infra sequitur in proxi. q. † Sed quid dices, si iste inuasor, & occupator ab aliquo spolietur, an sibi succurretur etiam aliquo remedio de prædictis? videtur quòd non, quia nemini datur actio ex improbitate G sua, vt l. nec ex dolo. ff. de do. & l. vtique. ff. de furt. G In oppositum est veritas per text. in l. 1. §. qui vi à me, & l. colonus. ff. de vi & vi ar. & in c. ex literis, extra de resti. spol. & hæc vera, quando est deiectus ab extraneo non domino ipsius rei, secus autem si esset deiectus a domino, nam distinguitur an sit deiectus ex interuallo, & ei succurritur, ac si esset deiectus à quocunque extraneo: Aut fuit deiectus incontinenti, & tunc non succurritur sibi, quia vim vi repellere licet incontinenti, vt hæc habentur in l. 3. §. cum igitur, & in d. §. qui vi à me, & l. qui possessionem. ff. de vi & vi ar. l. 1. C. vnde vi, ad quod facit l. 1. in fin. cum l. seq. ff. vti pos. per quæ patet aliud priuilegium attribum spuliato in odium spoliantis.

SVMMARIVM.

1 *Petitorium & possessorium, an possint simul in eodem libello intentari.*

2 *Per qua verba quis videatur intentare petitorium simul cum possessorio.*

a PLeno iure a spectantis & pertinentis. † Hic mul 1 tum aduerte, quia per ista verba deducitur in iu- H dicio H petitorium simul cum possessorio, quod I quidem fieri conceditur in libello I possessorio recuperandæ, vt habetur & not. in l. cũ fundum. ff. de vi & vi ar. & in c. pastoralis, & in c. cum dilectus, extra de cau. posses. & proprie. licet melius & securius sit abstinere à petitorio propter difficultatem probationis. vt no. per glo. in d. c. 1. extra de resti. spo. In aliis autem pos 2 sessorijs, aliter distinguitur, vt dicam infra tit. seq. † Per b quæ b autem verba videatur quis intentare petitorium simul cum possessorio, dicit Inn. in c. cum ecclesia Sutrina, in princ. extra de cau. poss. & proprie. tunc quando vtitur isto verbo [Pertinere & spectare] per l. verbum pertinere. ff. de ver. sig. & multo fortius si dicat & exprimat se dominum, vel quasi: idem si dicat se consueuisse interesse tali electioni, vel consueuisse colligere tale pedagium, vel consueuisse se exercere talem iurisdictionem, vel consueuisse ire per talem viam & similia. nã ex eo quod dicis [Consueuisse] denotatur ius, quia consuetudo est ius, vt l. 1. C. quæ sit long. consue. & id. in l. de quibus. ff. de leg.

ADDITIONES.

a Pleno iure. vide Bal. in l. raptores. C. de epis. & cle. Bal. in l. fœminæ. C. de secund. nup. Inno. in c. cum ad sedem de rest. spol. Doct. in cap auditis, de præsc. Abb. in c. querelam, de ele. Abb. in c. quoniam, de priui. Abb. in c. de monachis, de præb. Abb. in c. in Lateran. de præb. Ant. de But. in c. conquestus. de foro compe

b Per quæ autem. Adde Alexan. in consil. 118. in 1. volu. & eundem in consil. 98. in 3. volum. vbi si iudex habet declarare rem pertinere, ex tunc videtur intentatum possessorium, & vide eum in consi. 92. col. 2. eod. lib. & in 4 volu. consi. 96. vbi petitorium, & possessorium possunt intentari simul & pronunctari super possessorio tantum: & quòd per illa verba, ad dimittendum & relaxandum, dicitur pronunciatum super possessorio.

SVMMARIVM.

1 *Verba, ipso facto, & ipso iure, an inter se differant, & quorum sint effectaam.*

a Ipso facto a & ipso iure priuatus. † Not. diligenter quòd a inter ista verba [Ipso iure & ipso facto] quo ad iuris effectum, non est differentia, vt no. per Archid. in c. 1. de ho. lib. 6. & in c. fœlicis, de pœ. eod. lib. de quibus verbis ibi fit mẽtio in text. & in c. cum sm leges, de hæreti. lib. 6. & in Auth. de incest. nup §. 1. collat. 2. cũ multis simil. quorum quidem verborũ effectus ille est, quia lex ipsa facit executionem super dispositione illa in qua verba huiusmodi apponuntur, dumtamen prius super facto ipso, super quo fieri debet executio, sententia proferatur. v. g. si lex cõis vel singularis disponat, [Qui

A *Possint semel, & simul.* Tamẽ potest cumulari causa attentato cũ cum negotio principali, Achil Person. in tract. adipisc. pos. nu. 363. & remediũ quorũ bonorũ cũ petitorio nu. 458 non aũt reintegranda & adipiscenda, nu. 334 sed bñ circa diuersa num. 462. vt ibi declarat.

B *De anno.* Lite contestata, et iurato de calũnia, non pòt mutare diem, annum, & mensem, Decis. Tholos. 318.

C *Habet duo collectiuè.* Istum locum citat Ant. Nicol. in tra. cõcord. glo. nu. 152 vide § in libel. seq. in verbo hodie, Afflic. decis. 250. et 327. Cra. consilio 140 vel eius mãdatum, Cæsar. Contard. d. ampliat. 1. nu. 26. Istum locum citat Hyp. Rimi. consi. 66. nu. 10. in fi. et de eõ dicit decis. Bonon. 33 nu. 1. in fi.

D *Necesse est vt exprimatur tẽpus.* Vt late per Afflic. dictu decis. 250. Cæsar. Contard. in rep. l. vnic. ampliat. 3. nu. 16. C. si de moment. pos. fue. appell.

E *Quia non infamant.* vt dicit Afflic. d. num. 3.

F *De eius simplici detentatione.* Et sic vsufructuarius & ptor põt vti isto remedio Borg Caual. in tract. de vsuf. mulier. relic. nu. 6. cum seq. in cõtrariũ videtur facere, Rip. in c. sæpe nu 6. de restit. spol. vide tñ ibi nu. 24. ampliat. et si fuisset cõpulsus illo casus nomine detinebat. Cæsar Contard. d. nu. 25.

G *In oppositum.* Istum locum citat & comprobat Boss. in sua pratica in tit. de pluribus violentiis nu. 27.

H *Petitorium cum possessorio.* Ias. in l. naturaliter §. nihil cõe, nu. 183. & Rip. nu. 197. de aq. pos.

I *Possessorio recuperandæ,* Rip. d. num. 198. & interdictum quorum bonorum cum petitorio Achil. Pers. d. nu. 458. per Rip. d. nu. 142.

[Qui commiserit tale crimen, sint ipso iure, vel ipso facto bona eius publicata, vel sit infamis & similia.] est necesse, quod prius * pronuncietur crimen esse commissum, quo declarato fiet executio primò per legem, deinde per iudicem, vt no. per Archid. in d. c. 1. & c. fœlicia, & per Doct. in d. § 1. Auth. de inces. nup. & l. si quis in tantam. C. vnde vi. sed diceret aliquis, si est super facto necessaria sententia, ergo sunt frustra apposita illa verba [Ipso iure] sed respondetur, quod multum operantur, nam à tempore criminis habetur ratio fructuum, & interdicta alienatio bonorum, prout eleganter no. Ia. de Bel. in d. Auth. de inces. nup. § 1. ad quod faciunt etiam not. maxime per Bart. in l. post contractum. ff. de don. adde quòd infra dicam in alia glo.

ADDITIONES.

* Pronuntietur. Adde, quod hoc est secundùm communem quàm refert Villal. inter communes opin. ver priuatio, quam declara, vt per Ias. in l. si quis iniquum. §. quod autem ait. ff. quod quisque iur. Mathes. sing. 141. 114. Ro. consi. 212. col. si Fel. in c. Rodulphus, col. 16. & seq. nu. 35. de rescrip. Catel. ver. mox. ver. verbum futuri. Hyppol. in prat. §. agredior, nu. 123. Masuer.

a Ipso facto, vide in l. semper, ff pro soc. Bartol. in l. qui ad ciuilia. C de app. Bartol. in l. prima. ff. de his qui no. infa. & gloss in verbo ipso facto, in clement. 2. de vi. & ho. cle. & ibi per Ioan. de Imo. in 1. no. tex. iuncta glo. in cap. primo, de rescr. lib. 6. & ibi Arch. tex. in capit. excommunicamus, el primo, in §. credentes, de hære. tea. in cap. cos, de immu. eccl. 2. lib tex iuncta gloss. in verbo admonitionem, in clem. 2. de roba. cleri. & mu. tea. in c. quod olim, de iud. tex. in c. quidquid autem, in rle. extra, de regul.

* Ipso facto. Adde facere, quæ scribit Ias. in l. quod te, post num. 31. ff si cert. pet. quod ad hoc, vt alicui possit imponi pœna priuationis iuris, quod habet à lege: requiritur quòd expressè cautum sit in lege, vel canone, vt latius ibi per eum vbi dixi. & an quis incidat in pœnam à statuto debitam ante lapsum totum tempus præfixum, dic quòd non, secus quando debetur ex conuentione hominis, secundum Ias. in l. non omnis, primo respons. colu. 3. in fin. ff si cert. pet. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Requisitio an contra spoliatum sit necessaria.*
2 *Spoliatus iure incorporali qualiter probet possessionem tempore spoliationis.*

1 SÆpius requisitus. † An ergo est necessaria hoc casu interpellatio seu requisitio? Dic quòd non, quia fur, raptor, & *violentus possessor semper sunt in mora, idcoque de omni casu fortuito tenentur. vt l. 1. § rectissimè. & l. pe. ff de vi & vi ar. facit l. fin. de
2 condi. fur. † Sed qualiter probabit actor, quòd possidebat tempore spoliationis, maximè si fuit spoliatus aliquo iure incorporali? Respondeo quòd variis mo-
a dis, a primò quod supersint testes, qui viderunt vtrunque, videlicet spoliatum tempore spoliationis possidere, & ipsum inuasorem spoliasse: aut saltem alium probare, scilicet spoliatum possedisse per aliquod tem-
b pus ante spoliationem: hoc probato b præsumitur continuata possessio, & sequens possessor præsumitur clandestinus vel violentus, nisi probetur titulus suæ possessionis, vt plenè not. per Innoc. in d. c. sæpe, & in cap. querelam, extra de elect. per Cyn. in l. non ignorabit. C. ad exhi. & per Bart. in l. iusto §. non mutat ff de vsucap. & l. 3. §. vnde vi. ff. de vi & vi arma. & l. Celsus. ff. de vsucap. per Cyn. in l. super longi. C. de longi tempo. præsc. & in l. sine possiderit. C. de proba.

QVare eum prædicta. Hæc est conclusio libelli, quæ magis attendenda est, quàm narratio.

SVMMARIVM.

1 *COndemnatus per interdictum restituendæ possessionis an sit infamis.*
2 *Sententia lata super tali possessoria, an sit diffinitiua, vel interlocutoria.*
3 *Sententia super possessorio, an sit appellabilis.*
4 *Qui aliquo iure vtitur, debet eo vti cum omnibus qualitatibus & circunstantiis suis.*

1 PEr vestram diffinitiuam sententiam. † Hic quæritur, an condemnatus in hoc interdicto, sit in-
c famis. c Dic quod infamia iuris non, sed infamia facti sit, vt no. in l. neque vnde vi. ff. de vi & vi arma veruntamen damnatus criminaliter lege Iulia de vi pub. vel pri. efficitur infamis ipso iure, vt in l. 1. in prin. ver. qui iudicio publico, ff de his qui no. infam. & in l.
2 infamem, & quod ibi no. ff de pub. iud. † Vlterius circa hoc consueuit in dubium reuocari, an sententia super hoc, vel alio possessorio lata sit diffinitiua, vel interlocutoria: & videtur quòd sit interlocutoria, per tex. in c. si quando, ver. si de possessione. 2. q. 6. Tu autem dic, quod est diffinitiua, vt probatur in cle. 1. de seque. pos. & fruc. & in c. si extra de iud. & extra vt lit. non contc. c. 2. quam opt. fit. mant. gl. & Doc. in l. 1. C. si de mo. pos &
3 d. clem. 1. † Inde quæritur, an ab hac sententia possit appellari? videtur quod non, siue loquamur de iure canonico, per tex in d. ver. si de possessione, siue loquamur de iure ciuili, per text. in l. 1 C. si de mo. pos fuerit app. cum
D sim. Breuiter communis sententia est ista, D quòd de * iure canonico potest appellari * à sententia lata a super
a quocunque possessorio, vt probatur & no. in c. cum ad sedem, de restit. spol. & in c. 1. extra de caus. poss. & propriet. & in cap. fin. extra de iudi. De iure autem ciuili
e e appellari nō potest, vt habetur & not. in d. l. si de mo. pos. & in l. quisquis. C. quor. app. nō recip. Diceret quis,
* * si d. c. reintegranda. obseruatur in foro laicali, cur nō obseruabitur aliud quod de appellatione conceditur? ideo ego dicerem, quòd si illud cap. reintegranda, quod est remedium iuris canonici, intentetur in foro laicali, quòd habebit per consequentiam locum aliud remedium eiusdem iuris canonici, de appellatione permissa
4 à tali sententia super possessorio lata, † nam qui vtitur
f aliquo iure, f debet eo vti cum omnibus qualitatibus & circunstantiis suis, argu. in l. si §. si præfatam. C. de iure deliber. & §. si autem hoc aliquis. versic. cum enim. vbi autem intentetur remedium iuris ciuilis, puta interdictum vel condictio ex l. si colon, vel quid simile, dicam, tunc appellari non posse per dictam rationem, & hæc est ipsa veritas, quod semper no. & hanc opinio. vidi firmari per d. Bald. in quodam suo consi-
b lio, dum legeret in studio b Papiæ me præsente, qui mouebatur tali ratione, quæ ad idem tendit cum superiore. Remedia namque iuris canonici regulari debent secundùm ipsum ius canonicum, sicut remedia iuris prætorij regulantur secundum ipsum ius prætorium, non autem per ius ciuile, vt patet per discursum omnium bonorum possessionum, sicque patet quod valde vtile est semper in libello exprimere qualitatem remedij quod intentatur, vt supra dixi. super quibus vide quæ scripsi super forma appellationis ab interlocutoria. Alij autem voluerunt dicere, quòd etiam in foro laicali si dictum cap. reintegranda intentetur, quòd non potest appellari, & mouentur hac ratione. Quan-
c docunque lex procedit per viam regulæ c vt est d. l. prima, si de mo. poss semper regula tunc trahitur ad omnes leges futuras seu sequentes de eadem materia loquentes, vt probatur in l. regula, in fin ff de iur. & fact. igno. & l. de vno quoque. ff de re iud. & tetigit Barto. in l. prætor. §. hoc interdicto, in fin. ff. vi bon. rap. cum igitur d. l. prima, procedat per modum regulæ. & d. cap. reintegranda, sequatur ipsam regulam, & sic est posterius ipsa regula, ergo trahetur ad ipsam regulam, & intelligetur secundum eam, argum. in l. sed & poste-

a *Primò quod supersint. Rep. in c. cū ecclesia sutri na, num. 67. de caus. pos. et propri. vbi dicit hanc esse communē. vide in sequenti libell. in verba hodie, nu. 2.*

b *Præsumitur continuata possessio. Cesar. Contard. in rep. l. vnica, in 2. ampliat. num. 16. C. si de mom. poss fuer. appell. vbi multa allegat.*

c *Dic quod infamia. Afflic. decis. 210.*

D *Quòd de iure canonico. Istum locum citat, & allegat concord. Cesar Contard. in lim 3. in princip. & latius citat et comprobat Anton. Gabe. de comu conclus. in tit. de restit. spol. conclus. 5. num. 124.*

e *Appellari nō potest. Istum locū citat & comprobat Rol. a Valle cons 77 num 9. vol. 1 & in appellatione ab interlocutoria in verbo his scriptis, nu. 3. vbi scripsi. & intelligas quoad effectum suspensiuū, non deuolutiuū Rol. a Valle in cons. 77. Marantu in titu. de appellat. nu. 294 Plot. in l. si quando, nu. 72.*

f *Debet eo vti. Istum rationem reprobat Cesar Contard. d. limi. 4. nu. 25.*

 stores.

riores.ff.de legi. cum sim. credo præcedentem opi. esse veriorem, nec repugnat quod dicitur de l.seq.trahenda ad regulam præcedentem, quia respondetur, quod illud procederet, vbi vtraque lex lata sit ab eodem & in eodem iure, secus autem si lata sit in diuerso iure, & à diuerso conditore illius iuris, & non secundum alias regulas iuris conditoris, vt patet per infinita exempla in iure canonico descripta, ad quod facit, quod no. Dyn. in regul. possessor malæfidei, in 1.op.circa fi.

a Vbi quod in fructibus. Rip in c. sæpe, circa fi. de restit. spol. Soci. Fall. 18. an. 5.

b Poterit etiam inter laycos. Prætic. ãnum. 3. circa fi.

c Contra tit. possiden. pro vtraque opi. late allegat Rip. d. c. sæpe sub nu. 28. sñ qñ dat cõtra tit. possidẽ intelligit qñ ille habet titulũ ab inuasore, Rub. Alex. consi. 4. nu. 10. Rip. ca. sæpe an 28 in fi. de restitu. spol. Soci. iu. consi 48. nu. 13. vol. 2.

D Reintegrãdũ. An necessaria sit litis contestatio agendo in causa beneficiali Decis. Tholos. 226.

ADDITIONES.

* Potest appellari. Adde, quòd à sententia possessorij non licet appellare, in omni possessorio, siue adipiscendæ, retinendæ vel recuperandæ, teste Bart. in l. 1. ff. de app. recip. in l. quisquis. C. quot. appel. non recip. quod intellige quoad ipsius sententiæ executionem retardan. secus quò ad deuoluendum appellationem & negotium coram iudice ad quem, Bar. d. l. 2. Abb. in c. cum ad sedem, de rest. spol. consi. 55. li. 2. Dec. consi. 28. etsi fuerint, qui nulla admissa distinctione, dixerint à possessorio non appellandum, ex Dec. d. consi. maiori tñ calculo recepta est sententia, vt quòd ad solum effectum retardandæ executionis intelligatur, vt scribit Rob. de or. iud. 6. par. ver. appell. nu. 105. Dec. d. consi. 28. Catel. ver appellatio, Seb. de nullit. c. 4. no. 34. Tiraq. le mort. declara. 6. nu. 5. Afflic. decis. 77 num. 2. 279. a vbi quod in
a fructibus & interesse in quibus pars in causa possessoria fuit condemnata pendẽ appellatione non fit executio, quæ distinctio procedit in foro Cæsaris, secus autem in foro Pontificis, vt per Abb. d. cum ad sedem, Afflic. d. decis. 379 nu. 2. Rob. vbi supra, num. 105. Cur. cons. 168. verum hodie in hac subalpina patria stamus Ducalibus ipsius patriæ Decretis, lib. 3. c. 28. quibus ab huiuscemodi sententiis appellare licet, vt doctè etiam & copiosè monet Osasc. decis. 25. post num. 4 decis. 47. vbi allegat Pap. hic, Rol. consi. 77. nu. 15. lib. 2. Paris. consil. 108. nu. 13. lib. 1. quæ in disputatione illud notañ est, quod licet iure ciuili regulariter à sententia possessorij non appelletur, sed solum dicatur de nullitate, per tex. d. l. 1. C. si de momenta. poss. à sententia tamen super remedio c. reintegranda 3. q. 1. quod est remedium iuris Ca-
b no. quo iure à possessorio appellatur, b poterit etiam inter laicos in foro seculari appellari a sententia lata in ea actione, teste Bald. consi. 321. lib. 3. Rip. in l. rem quæ nobis nu. 50. de acq. poss. in l. interdicto. col. fi. quot. bon. & ideo bonum est, quòd in calce libelli addatur conditio ea. d. c. reinteg. Doc. in d. c. cum ad sedem, de rest. spol. quod quidem remedium, pro rebus ecclesiæ & laicorum competit, secundum communem per Alex. d.
c l. rem quæ nobis. col. 2. vbi Rip. nu. 26. c. & contra tit. possiden. ex magis communi sententia, per Alex. consi. 97. libr. 2. consil. 91. colu. fin. lib. 5. d. l. rem quæ nobis, vbi Rip. nu. 17. Rob. de ord. iud. 4 par. 7. dist. numer. 50. & 30. vel 40. annorum spacio tollitur, iuxta veriorem sententiam, per Cast. consil. 105. in qu æstione quæ speratur. lib. 1. Soc. cons. 39. lib. 3. Dec. consi. 302. num. 24. Rui. consi. 44. num. 16. lib. 4. Paris. consi. 1. nu. 144. lib. 3. Rol. consi. 6. nu. 8. nu. 41. lib. 3 quò ad princip. verò artic. de appel. ad reg. quòd in causa possessorij non appellatur, d. l. 1. C. si de moment. pos. & c. vlt. §. de possessione 3 q. 6. vide 11. fall. quas ponit Rob. vbi supra, quibus adde aliás in quibus non admittitur appellatio in possessorio, per Soc. reg. 18. Bern. Luc. reg. 56. Duen. reg. 44. quæ quidem reg. in omni possessorio locum habet, teste Bar. d. l. quisquis C. quor. appel. nõ recip. & est communis, per Bero. q 53. nu. 8. Catal. ver. appellari. 3. quæ opi. quòd à sententia possessorij non liceat appellare, dato quòd vera esset, datur tamen appellatio ab alio grauamine illato ante sententiam possessorij, puta, si iudex recusasset testes recipere aut aliud simile grauamen intulisset, quod per appellationem à diffinitiua reparari non posset, teste Ang. consi. 46. 188. & fac. quæ scribit Mat. Riminal. in l. 1. num. 2. C. de bon. pos. sec. tab. quæ omnia pulchrè declarat Osasc. d. decis. 25. dum disputat, an liceat appellare à sententia lata super possessorio, & an appellatione admissa, impediatur executio dictæ sententiæ, & ibi nu. 22. concludendò dicit sententiam in possessorio latam non obstañ. appell. regulariter executioni demandari posse. d. l. vnic. si de momenta. quam sententiam sequitur idem Osasc. decis. 47 fallit autem prædicta conclusio primò, si ex actis constet sententiam nullam esse, tunc enim per appel. executio impeditur, secus si nullitas altiorem requirat indaginẽ. quia tunc non impediret. secundò si appellandi occasio sit in prõptu, tertio qñ lata est in possessorio mixto cãm proprietatis secum habente, idẽ dicẽñ. est in possessorio iuris, idem etiam si sit lata simul super possessorio & petitorio, & generaliter vbicunque damnum illatum per sententiam in causa appell. reparari non posset, tunc semper dicimus executionem impediri per appell. idẽ vbi coram iudice seculari intentatum esset aliquod remedium possessorium à iure Cano. introductum, puta, remedium. cap. reinteg. vel aliud Canonicum, quia tunc à sententia appellari potest, & ea ratione impeditur executio, quam sententiam laudauit Senatus Taurin., teste Osasc. vbi supra, quare autem dicatur possessio momentanea, vide Doc. in l. fi. C. qui hab. leg. perso. stare in iud. & quando dicatur sententia possessoria fore pleni præiudicij, ita quòd eo casu de iure ciuili appellari possit, declara, vt per Grat. consil. 110. num. 14. lib. 2. & qui Grat. consi. 16. nu. 16. eodem lib. sequitur Pap. hic, quòd de iure Cano. appelletur à sententia lata in possessorio secundum communem per Rip. in c. sæpe. col. 1. & fi. de rest. spol. de qua per Moder. in apposti. ad Bar. in d. l. vnic. si de momen. poss. quibus adde, quod licet regulariter non appelletur a sententia in possessorio, vt saltem suspendatur executio ab interloquutoria, tñ lata extra causam possessoriam appellatur, secundum Dec. in c. pastoralis, extra de appell. pro quo vide Abb. d. c. cum ad sedem. col. 11. de rest. spol. Rom. consi. 224. quã concl. limita, non procedere in causa feudi, teste Caccialup. in tract. feud. in princ. pag. sexta numero, 47. Masuer.

* Quæ opi. seruanda sit. Adde, quòd quando aliquid nõ est decisum iure Cano. sequenda est tunc decisio legum, ex no. per glo. & Doct. in c. 1. extra de op. no. nun. Rom. consi. 110. nu. 11.

* Lata super poss. vide Bald. in l. 1. C. si de mo. pos. & in cle. j. de re iudic.

* Lata. Adde Ias. in l. Titiæ textores. §. nihil. num. 2. ff. de leg 1. vbi quòd licet non appelletur de iure ciuili, poterit tamen dici de nullitate, hoc modo, dico sententiam nullam, & si qua est, appello, quam concl. declara, vt latè per eum ibi, & vide quæ habentur supra soe. appell. ab interloq. ver. in his. Masuer.

b Studio Papiæ. Adde eundem Bald. in cap. querelam, de elect. & consil. habea. in consil. 321. inci. ad euidentiam præmittendum est, in 3. vol.

c Per viam regulæ. Adde Ang. Are. in §. capite tertio, Inst. ad l. Aquil. Alex. de Imo. in consi. 50. in 2. vol.

SVMMARIVM.

1 *Spoliator & inuasor ad quæ teneatur.*
2 *Spoliati per guerram vnius ciuitatis contra aliam, an ante omnia sint restituendi.*
3 *Bellum licitum quod dicatur, & quod illicitum.*
5 *Qualiter probetur de damnis in prædicto casu.*
6 *Regula quod spoliatus ante omnia, &c. quibus casibus fallit.*

D AD D. reintegrandum * & restituendum. † Notandum est hic, quod spoliator & inuasor tenetur
1 ad tria, in quibus condemnandi sunt. Primò tenetur rem occupatã restituere. Secundò fructus reddere. Tertio dãna & interesse persoluere, vt hæc habentur & no. in l. si de possessione. C. vnde vi, & in c. grauis, extra de rest. spol. & in l. 1. §. qui autem vi deiectus, &
2 §. si fundus. ff. de vi & vi arma. † Circa hoc quærò de

quæst-

quotidiana quæst. Pone quòd vna ciuitas contra aliam,
vel vnus dominus cõtra alium mouit guerram, in qua
guerra spoliata & capta sunt aliqua castra, vel alia bona,
quæritur an talia de iure sint spoliato ante omnia resti-
tuenda? Et breuiter Bart. in l. hostes. ff. de capti. & post-
li. reuers. sequutus verba Innoc. in c. olim, de restit. spo.
& in c. fi. extra quod met. causa, licèt de eo non faciat
3 mentionẽ, & ambitiosus honore, sic distinguit. † Quan-
a duque talis bona capiuntur in bello a licito. Bellum
autem licitum dicitur illud, quod indicitur & imponi-
tur per Imperatorem, vel Papam, vel alium inferiorem
de ipsorum mandato. Bellum autem illicitum dicitur
illud quod à quocunque alio indicitur sine causa legi-
tima à iure approbata, vt habetur in d. c. olim, & in d.
l. hostes. & ego scripsi supra in primo libello super ver-
4 bo [Spectat, & pertinet] vbi videas. † Primo casu
quando capiuntur in bello licito, tunc personæ captæ
• efficiuntur seruæ * ipsorum capiẽtium de iure scripto,
A vt d. l. hostes. A licet de consuetudine non seruetur,
& bona mobilia & immobilia similiter efficiuntur ca-
pientium, vt ibi, & ideo non fit eorum restitutio. Secun-
do casu cùm capiuntur in bello illicito & reprobato, vt
est communiter hodie, tunc personæ captæ non effici-
B tur seruæ. Bona autẽ B de iure scripto similiter non
fiunt capientium, sed de consuetudine sic, secundum
Bar. vbi supra, licet Innoc. vbi supra dicat quòd nec de
consuetudine debent esse ipsorum capientium, cùm sit
potius corruptela, vt per eum no. in cap. fin. extra, quod
met. caus. & per Host. extra, de homi. cap. ne pro hu-
mani. & per Archi. extra, de hær. c. ne præsidentes. &
per Host. in summa de treug. & pace. §. 1. & 2. & per
Archid. in c. 3. de re indic. lib. 6. versi. præmissa. & per
5 Innoc. in c. sicut, extra de iureiuran. † Vltra quæritur,
quomodo probabitur de damnis & interesse, cum gra-
ue sit reperire testes, qui viderint pecuniam in scrinio,
vel alia similia in castro, vel in fundo? Respondetur se-
cundum Innoc. in c. olim, & in cap. grauis. extra, de rest.
spol. quod probata spoliatione & inuasione stabitur de
C damnis, & interesse C iuramento spoliati, per tex. in
l. si quando. C. vnde vi, & ibi per Cyn. & Doct. Et sic
patet vnum aliud priuilegiũ, quod attribuitur spoliato
in odium spoliantis. Non mirandum est ergo, si ante sit
restituendus, vt compescatur audacia & temeritas inua-
sorum, intantum quòd ipsi spoliatori non præstatur
auditus super eius dominio vel possessione, nisi res ipsa
fuerit prius plenariè restituta, tam de iure ciuili quàm
canonico, vt traditur in l. si quis ad se fundum. C. ad l.
Iul. de vi, & in c. prius, & in c. oportet, & in c. reinte-
granda, cum multis aliis sim. 3. q. 2. & 2. q. 1. & in c. 1. &
2. & c. ex literis, & in c. item cum quis, & c. literas, ex-
6 tra, de rest. spol. † Quæ regula fallit * in certis casibus
• no. per Gof. in summa de restitutione spoliatorum, &
per Specu. in tit. de peti. & pos. inter quos hi enu-
b merantur. Primò si reus spoliatus b obiiciat de eius
D D anteriori spoliatione in modum agendi vel excipiẽ-
di contra ipsum agentem, nam tunc retardatur & dif-
fertur executio donec super vtraque fuerit cognitum,
vt in c. cum dilectus, & in c. super spoliatione, extra, de
ord. cog. Secundo fallit regula, quando agens consen-
E tit, quòd reus E de iure proprietatis ipsius rei audia-
tur, vt in c. 1. extra de restit. spolia. & ideo actor si sit
cautus, cùm videt reum ingredi iudicium proprietatis,
debet statim contradicere, & dicere quòd non est au-
diendus donec fuerit in integ. rest. vt ibi not. Item fallit
F in eo qui fuerat F de facto intrusus in sedẽ, qui si fue-
rit de facto repulsus non auditur, petens se ante omnia
restitui, vt habetur 3. q. 1. c. Deus. §. patet. Idem fallit, si
G spoliatus sponte renunciauerit iuri suo G antequam
fuisset spoliatus, vt in c. accepta, de restit. spol. Secus au-
tem si post spoliationem renunciasset, quia tunc talis
renunciatio non tenet, & ideo ea non obstante audire-
tur petẽs se restitui, vt ipse no. in c. 2. extra de rest. spo.
quod est multum not. & sic patet aliud priuilegiũ quod
datur spoliatis in odium spoliantis: illi ergo principes,

& domini, quibus per violentiam manifestam plerunq;
subtrahuntur villæ, vel castra, & postea dum ineunt in-
uicem treugam vel pacem, si spoliatus renuntiat omni
iuri suo quod habebat in talibus villis, & castris abla-
tis, prout fecit Illustris Marchio Montisferrati versus
Illustrem Principem Achaiæ, certe non obstante renũ-
ciatione tali, vtpote a iure reprobata, poterit ipse hu-
iusmodi castra repetere, & vendicare, & se restitui ad
possessionem postulare, de quo plene not. etiam per gl.
& Innoc. in c. super hoc, extra de renunc. Idem patet in
H vxore, cuius H non fit restitutio marito, vbi de eius ti-
metur sæuitia, vt in c. trãsmissa. extra, de restit. spo. facit
c. literas, extra eod. Item fallit si vir adulterium com-
misit post spoliatam vxorem, vt in c. significasti, extra de
diuor. & ibi per Innoc.

ADDITIONES.

• Reinteg. Adde, quid dicẽ. de clausula, peto rem restitui?
I & dic, I quòd adaptatur ad petitorium & possessoriũ,
teste Ias. cons. 170. colu. 3. lib. 2. vbi etiam de clausula.
peto ius & iustitiam ministrari &c.
• Efficiuntur seruæ. Adde, quòd captiuitatis, & postli-
minij iura non seruantur hodie inter Christianos, teste
Boer. q. 178. num. 2. quod procedit quò ad personas, se-
cus autem quo ad res, iuxta tradita per Nat. consi. 451.
num. 10. quomodo autem fiat diuisio bonorum mobi-
lium captorum ab hostibus, dic, vt per Fel. qui de com-
muni differit in cap. excommunica. §. catholicæ, de
hæret. & quòd capta ab hostibus, recuperata, priori do-
mino restitui debeant, not. Ias. in l. id quod apud hostes.
num. 5. ff. de lega. 1. de quo vide etiam quæ idem scribit
in l. 1. in princ. ff. de acq. poss. Masuer.
• Quæ regula fallit. Adde, & declara hanc regul. vt per
Gabriel. com. opi. lib. 5. tit. de rest. spol. concl. 3.
a Bello licito. De bello licito vide Bald. in l. ex hoc iure,
ff. de iust. & iu. Bald. in l. 3. C. de seru. & aqua. Doct. in c.
sicut. de iureiur. Hostien. in sũma in tit. de treug. & pac.
in § quid sit bellum, & in summa, titu. de pace & remi.
Ioan de Ligna. in tra. de bello. & Bar. in trac. de pig.
b Spoliatus ante omnia debet restitui. Vide Host. in sum-
ma eod. tit.

SVMMARIVM.

1 *Cuius temporis & quæ damna veniant in interdicto, vnde vi. num. 2.*

1 Simul cum omnibus damnis. † Hic aduerte quòd
in isto casu, quo agitur interdicto, vnde vi, debet
lis, & causa moueri pro illis damnis infra annum,
quo elapso non audietur super eis, sed solum super re-
2 bus simpliciter spoliatis, vt supra dixi in 1. gl. † Item in
hoc remedio restitutorio veniunt ista damna, & alia hu
iusmodi accessoria contingentia post litem contest. in
K condemnatione iudicis officio, K etiam si nõ fuerint a
parte petita in libello, vt habetur in l. 1. §. rectissimè, &
§ non solum. ff. de vi & vi ar. & ideo si iudex neglexerit
super his condemnare, non poterunt vlterius peti in
noua causa, vel instantia, ar. l. 4. C. depo. cum similib. &
in l. terminato. C. de fru. & li. ex. Alia autem damna &
cætera accessoria contingentia ante libellum vel lit.
contest. debent peti à parte infra annum. nec ex officio
suo posset iudex sine partis requisitione quicquã pro-
nunciare: super quibus si pronunciare omiserit, pote-
rit pars in alio nouo iudicio illa petere, vt hæc proban-
tur in l. idem. §. fi. & l. si plures ff. de vi & vi ar. sicut etiã
talia accessoria ante li. conte. contingentia in contractu
stricti iuris vel bonæfidei non veniunt in condemnatio-
ne officio iudicis, nisi parte petente, vt l. ædiles. §. idem
sciendum. ff. de ædi. edi. & l. partum. ff de vsu. & plene de
hoc no. per Inno. in c. grauis. extra de rest. spol. & ego
scripsi supra in forma primi libelli, in gl. super verbo,
ex officio. not. per aliquos in d. l. 4. & l. terminato. Ad
tollendum tamen omne dubium, consilium est, vt sem-
per petatur à parte, vt hic fit.

A *Licet de consuetud. Didac. i § 11. vers. illud, loc. R. p. in l. 1. nu. 4. de acqu. pos. Boer. i lato ponit.*

B *De iure scripto. Didac. i. §. fin. num. 6. Rip. i nu. 5.*

C *Iuramẽto spoliati Plot. in l. si quã, num. 125. & 138. C. vñ vi.*

D *Anteriori spoliatione. Anton. Gab. i conclus. 2. in princ. & nu. 3 vbi ponit ampli. & limit.*

E *De iure proprietatis. Anton. Gabr. d. conclus. 1. nu. 52. in 4. limit. vbi casum ampliat. tribus modis.*

F *De facto intrusus Rip. d. §. nihil cõe, nu. 71.*

G *Antequã fuisset spoliatus. Ripa. i nu. 55. vers. 13. Ant. Gabr. d. conclus. 1. nu. 24*

H *Non fit restitutio. Plures exceptiones competẽtes vxori ponit Rip. d. § nihil cõe, nu. 84. Ant. Gabr. i nu. 163.*

I *Quod adaptatur Afflic. decis. 79 nu. 7. ampli. vt per Cra. cons. 240. in princ.*

K *Etiam si non fuerit petita, Fa der Seb. in trac. de expens. in fin. vide i in glo. in verbo, & aplius.*

A Restitutionē fructuum. Qui veniant appellatione fructuū late declarat Bor. d.c.granis nu.9.

B Vt d.c.granis; Vbi Boro. nu. 6. declarat.

C Distingue. Vt de Iaf.in §.actio nū nu. 52. Insti. de actio.

D Poterit à tali sententia appellari.Cesar.Contard.d l.vnic.C. si de mom.possef. fuer.appell.in 5. ampliat sub nu. 14.

E Quò turbato Quid sit molestare.Mandof. in tit comis.inc. & volensi commissio.5. in verbo molestare & inquietare.

F Succurritur à iure Remedia. possessoria, late ponit Boro.in c. su literis nu.12. de restit. spolia. Maranta in 7. dist.num.14. in verbo molestare vexaret.

G Rei mob.in l. rem qua nobis, nu 15.& 22. de ag.poss.

ET in statum pristinum reducatis re ipsa, & in ef-
fectu.No.multum ista verba [In effectu &c.]quia
non sufficit verbalis restitutio nisi sequatur realis, &
actualis, vt probatur.3.q.1.c.episcopi, & ver.sed notan-
dum. ideoque si iudex simpliciter pronunciat actorem
in integrum restituendum, hoc non sufficit etiam si
adiiciat. [Et ita eum restituimus] nisi sequatur missio
in possessionem, desiderat enim res ista naturalem seu
realem restitutionem,vt dicitur in simili in l. nō statim,
in prin.ff.de pecu. ad quod faciunt quæ determin. Iac.
Burrig. in l.cum iudex.C.de sent.& inter omn.iud. Se-
quitur in litera.

V MMA RIVM.

1 *Fructus non solum percepti, sed & percipiendi restituuntur per inuasorem.*
2 *Inuasores,& raptores quomodo sunt condemnandi.*

1 ET amplius ad A restitutionem fructuum. † Iustè
2 petuntur fructus nedum percepti per inuasoré,
sed etiam quos percipere potuisset inuasus,
B B vt d.c.granis.& C. vnde vi.l.si de possessione.& l.1.§.
die.& §.non solum, cum §.sequ ff. de vi & vi arma. In
quibus fructibus si per iudicem non fuerit pronuncia-
C tum,tunc an liceat in alio iudicio illos petere? C di-
stingue tu eo modo quo supra dictum est in damnis &
interesse, nam siquidem loquimur de fructibus perce-
ptis post litem contestatā,seu percipiendis,& tunc non
admittitur vlterius illorum petitio,arg.d l. 4. depo. &
C.de vsur. l.eos.& l.in bonæfidei. eum simil.& not.per
2 Innoc.in d.c.granis. † Vltimò not. quòd isti inuasores,
& raptores alienorum bonorum, contra quos nedum
ciuiliter, sed criminaliter procedi potest,vt dictum est,
etiam omnibus eorum iuribus,quæ habebant in rebus
deprædatis, sunt per sententiam iudicis priuandi, vt
prædixi, non virtute interdicti vnde vi, nec virtute c.
reintegranda,sed per constitutionem.l.si quis in tantā.
D C.vnde vi.ideoque D poterit à tali sententia appel-
lari, quia excedit hoc casu metas meri possessorij, vt
& not.determinatur per glo.in l.momentaneæ.C. vnde
vi.quod not.quia frequenter intentatur per hæc verba.
d.const.l.si in tantam. faciunt. quæ habentur in l.extat,
ff.quod met.causa.qui autem his & sim.rapinis tota ani
mi intentione perstudent, procul dubio sapienter fa-
cerent, si se à talibus astinerent, sed voluptati,& stulti-
ciæ dediti postergata omni virtute, solo appetitu tan-
quam bestiæ ceguntur.

Forma libelli pro turbata possessione.

COram vobis D. Vicario agit, & in
iure proponi Thomas de Beccaria
contra & aduersus Nicolaum de Gā-
bis &c. dicens, & proponens dictus
Thom. quòd iam annis 30. vel plu-
ribus proximè elapsis per se, vel per
alium seu alios eius nomine tenuit,
& possedit continuè, pacificè,& quie-
te petiam vnam vineæ positæ,& iacentis in loco, & ter-
citorio Clastidij, quæ est modiorum centum vel circa,
cui cohæret ab vna parte &c. quam adhuc hodie tenet
& possidet pro sua,& tanquam suam veris,& legitimis
titulis, & causis,præfatus Nicol.de anno,& mense præ-
sentibus eundem Thomam in dicta sua possessione tur-
bauerit,& molestauerit ac præsentialiter turbat,& mo-
lestat indebitè, & iniustè, ipsiusq; Thomæ possessioné
ingressus clandestinè fuerit,& in ea nititur ipsum Tho-
mam turbare, & molestare non permittendo nec pa-
tiendo ipsum Thomam eiusq; colonum,& massarios &
factores liberè, & pacificè laborare, & facere laborari
in ista petia terræ, & vineæ, nec fructus, & reditus, &
prouentus colligere & percipere, & habere pacifice, &
quietè, prout hactenus consueuit. Rursus dicit,& pro-
ponit idem Thom. quòd suprascriptus Nicol. animo,&
intentione turbandi, & molestandi prædictum Thom.
in eius possessione pacifica dictæ petiæ terræ vineæ ab-
stulit, & exportauit de dicta petia vineæ antedictæ tot
vuas seu fructus vuarum in ea pendentes,& existentes,
qui tunc fuerant, & hodie essent, si extarent, pretij, &
valoris florenorum 55. & tot plurium prout testes di-
xerint, & liquidabitur in processu.& amplius idem Ni-
col. tunc temporis intulit in ipsa vinea tot, & alia dā-
na propter quæ ipse Thom. damnificatus fuit, & est in
quantitate floren. 12.& vltra. Deindeq; dicit ipse Tho.
& proponit q persæpe admonuit & interpellauerit di-
ctum Ni.vt à prædictis violentia, & turbatione desiste-
cet ac restituere, soluere, & emendare vellet damna &
interesse prædicta, quæ tamen surda aure pertransiens
tanquam in eius malitia obstinatus. facere & adimple-
ce recusauit, præsentialiterq; recusat indebitè & iniu-
stè. Quare cúm prædicta vera sint,petit & requirit præ
fatus Thom. à vobis D. Vicario antedicto, quatenus
per vestram sententiam diffinitiuam condemnetis &
condemnatum iuris remedijs compellatis suprascriptū
Nic.versus præfatum Tho.ad cessandum & desistendum
de cætero ab omni molestia,inquietatione,& turbatio-
ne prædictis, & vlterius ad satisdandum idonee,& pro-
mittendum quòd in futurum cessabit, & desistet a tur-
batione,& inquietatione prædictis: quodque patietur
in futurum, & sustinebit, dictum Thomam pacificè, li-
berè & quietè dictam petiam vineæ tenere & posside-
re,& ex ea fructus in posterum colligere, percipere, &
habere; quodque prædictum Nic. per eandem senten-
tiam condemnetis ad dandum, & tradendum, & resti-
tuendum, & soluendum, singula singulis congruè refe-
rendo, fructus antedictos per ipsum Nico.perceptos &
habitos, si extant;& si non extant, ipsorum valorem &
æstimationem, cæteraq; damna, interesse, & expensas,
de quibus supra, & liquidabitur in processu, simul &
cum fructibus abinde citra perceptis, & qui percipi po
tuerunt: quæ omnia petit per vos fieri Tho. prædictus
omni modo,iure,uia,& forma,quib. melius, & validius
fieri potest &c.deducendo in præsenti iudicio omne ius
suum &c.Saluo iure addendi &c. non se astringens &c.

SVMMARIVM.

1 *MAteria turbatæ possessionis est frequens.*
2 *Turbato in sua possessione quot modis succurratur,& nu.3.*
4 *Si agatur pro turbata possessione ex statuto, vt dimidium pœna applicetur parti, & dimidium fisco, an agatur ciuiliter, vel criminaliter.*
5 *In iudiciis possessoriis,an sit offerendus tantum libellus de necessitate.*

1 COram vobis. † Quia vrgens est quæstio inter
homines de possessione, cúm magnum sit com-
modum possidere,Inst.de interdi. §.commodū,
cum si. ideo turbatæ possessionis materia frequens est,
& quotidiana,ideoq; bene aduertéda vt inquit Iurisco
sultus in l.legaui.ff.de lib.leg. de qua materia loquitur
totus titu.ff & C.vti pos & Instit. de interd.§ retinen-
dæ; cum sim.Pro cuius materiæ aliquali doctrina præ-
2 ferendum est, † E quòd turbato vel inquietato in sua
E possessione F succurritur à iure diuersis modis, nam
F quādoque quis turbatur in possessione G rei mobilis,
G & tunc ei succurritur per interdictū vtrobi, vt ff. & C.
* vtrobi.in l. 1. Quandoq; quis turbatur * in possessione
rei immobilis,& tunc aut habebat turbatus possessio-
nem à iudice,& tunc succurritur ei per interdictum,ne
vis fiat ei,l.1.ff.eod. tit. ac etiā interdicto vti possidetis,
vt infra dicetur. Aut habebat possessionem ab alio, &
tunc,aut turbatur per violentiam expulsiuam,& ei suc-
curritur criminaliter,& ciuiliter: criminaliter autē per
tit.

tit ad l.Iul.de vi pub.& vi priuata:ciuiliter per interdictum vnde vi,& aliis remedijs,de quibus in libello præcedenti dictū est.Si verò turbatur simpliciter per quandam violentiam inquietatiuam, tunc ei succurritur per
* interdictum, vti possidetis, * vt ff.& C. uti pos. etiam succurritur condictione ex statuto, vbi per viam statuti fit prouisum contra turbantem possessionem alienam,
3 vt in l.1.C.& ff. de condictione ex lege. † Sed quæri consueuit, quo remedio succurritur ei qui turbatur in possessione suæ iurisdictionis,vel alterius seruitutis,aut alterius iuris incorporalis? Dic breuiter, quòd ei succurritur utili interdicto vti possidetis, secundúm gloss.& Docto. vt no.in l.1.C.vti pos. pro quo facit.l.si.& l.si dub.§ hoc interdictum ff.vti pos.& probatur in l.sicut.§. Aristo, & l.2.in fin.& l.si forte.§. sciendum.ff.si ser. ven.& no. per gl.magnam in si.c.licet.extra de proba. quam opi. sequitur Bar.in l.1. in prin. & l.fin.ff. vti
4 pos. † Sed quid si pro huiusmodi turbatione agitur
a criminaliter condictione ex statuto, a vt pars pœnæ applicetur parti turbatæ, & alia pars fisco, an talis cā erit
A mere criminalis,vel ciuilis, vel mixta A Dic quòd iudicatur esse merè criminalis, & hoc ratione partis,quæ fisco quæritur, sufficit eñ quò ad iudicandum esse causam criminalem, vt pars pœnæ applicetur fisco secundúm Bartolum, vt tangitur per eum in l. agrauia ff. de
5 ter.mo. † Deniq;de alio quæritur,super quo apud aliquos dubitatur, an de iure in iudicijs possessorijs tantùm sit offerendus libellus de necessitate,vbi aducr tendum est quòd plerunque de iure municipali cautum reperitur,quòd in quacunque causa excedente talē summam,vel quantitatem offeratur libellus,vel petitio,pro ut est Papiæ,& in pluribus locis, & tunc cum lex simpliciter,vel generaliter disponat, nec recipiat interpretationem restrictiuam, clarum est in possessorijs,nedum in petitorijs, offerri debere libellum.arg in l.2.§.generaliter.ff.de leg. præst.& l.1.§ si is qui nauem.ff.de exerci.& l.de pretio.ff. de publi.cum sim. Si uerò loquimur
B de iure communi,canonico,uel ciuili, & tunc B offerendus est libellus,ut determinat Inn.in c.1.in prin.extra de offi.iud.& post eū;Bar.in l.naturaliter.§.nihil.cōe ff. de acquir.poss.in ultima combinatione, uer.3.quæro. Idemque tenuit Iaco.But.in suo libello,qui incipit laudabile aduorationis officium. Quæ autem sint probanda in hoc possessorio iudicio inferius annotabuntur.

ADDITIONES.

* Quis turbatur. Adde, quòd inter duos contenden.de turbata possessione,quorum alter probat de antiquiori, alter de recentiori,obtinet qui probat de antiquori,vt non dicatur turbasse possessionem recentiorem,& quòd propterea ueniat condemnandus de turbata possessione,not. Bar.consi.112.quæ decisio uidetur refragari remedio & interdicto, uti possidetis, ubi iudicatur pro possessore recentiore, & ita in interdicto restituendæ possessionis, ubi restituitur spoliatus non obstan.exceptione prioris spolij,ca.fin.ubi Abb.de ord.cog.

* Vti possidetis. Adde quæ de hoc interdicto scribit Afflict.decis.2.Neuiz.consi.79.nu.14. Rol.consi.38.nu.32, libr.1.consi.9.nu.18.19.lib.3.post Rip.respons.a 52.Fel. in ca.licet causam, de proba. Cepol.cautel.203. Natta consil.398. col.4, quod quidem interdictum, competit ei,qui possidet non ui,non clam, nec præcariò respectu aduersarij, teste eodem Rol. consi.46.nu.10.lib.1.Item ei tantum qui turbatur in sua possessione,ut d.consi.46. nu.22.quo in remedio,vt quis obtinere possit,uide Cepol.cautel.100.Neuiz.consi.81.nu.31.Dec.in l.si.num.7.C.de edic.di. Adr. & quæ scribit Nat. consi.419.& dic, quòd quando agitur interdicto, uti possidetis, pro ciuili possessione contra naturaliter possiden.quòd tunc non ad recuperationem naturalis,sed ne turbetur in ciuili.agen.est, quia non potest quis desistere à turbatione,nisi naturalem restituat,& ideo in tali interdicto uenit restitutio naturalis in consequentiam,non principaliter, iuxta not.in l. clam possidere.§. qui ad nundinas, vbi Ias. nu.67.ff. de acquirend. poss. in quo interdicto vti possidetis, ille vincit, qui probat de antiquiori possessione,teste Bald.in l.ordinarij.C.de rei vend. Ias.consil.6.in prin.lib.1.& pariter in beneficialibus antiquior possessor præfertur, c.licet causam, & c.cum ad sedem, extra de resti.spol. quia præsumitur habere causam iustiorem, & prior in titulo, in dubio præsumitur prior in possessione, secundum Ang.in l.siue.§.si duobus.ff. de pub. & sequens possessio præsumitur clandestina,ex not.per Bar. in l.si duo.colu.2.ff. vti possid.tex.in l.si.C. vnde vi, quòd verum est, nisi primus possessor sciuerit, & non contradixerit secundo possessori, accedit, quòd qui possidet de præsenti,præfertur ei qui olim possedit, teste Bal. in l. cum res.C. de prob. col.1.in si.ver. nunc ergo restat, & possessor habens priorem tit. præfertur, quia pro eo præsumitur in possessorio,ex not.per Bald. in l.1.C.de edic.di. Adr.toll. versi. & sic nota, per glo. Barto.& Doct.in l.quædam, ad si.ff.de rei vendi. qua in materia possessoria plura not. Castr.consil.3.lib.1.Dec. consil.607. & an ordinatio lata per iudicem ne penden. indicio quis turbetur in possessione, dicatur interloq. vel diffinitiua, vide Castr.d.consil.3.& quando ita contenditur inter duos qui dicunt se possessores, dic, quòd potest prohibere vtrique parti ingressum,teste Bar.in l.si vsusfructus §.sed si inter.ff.de vsufr.Dec.consi.302.in quo iudicio quando ambæ partes contenderint se possidere,& tamen de possessione non apparet, dicunt aliqui quòd tunc poterit iudex pronunciare neutram partem esse manutenen.iuxta tex. in c.cum super,de caus. pos.& propriet. Masuer.

a Statuto. Idem quoque tenet Matth. sing.70. alle. Bartol.10 l.Senatus.ff.de iure fisci. Are.in §.pœnales. Institut.de action. in opere maleficio.in versi.dandia Camerario.sed Alberi.contra.in l.fin.ff.de sepulch.viola.& in l.prima in vlt.verbis.C.eo.Alexand.in rub. C.de indict Domi.de Rota.decisio.213.quam refert Lud.in l.secunda.ff.de verbor.oblig Idem quod Matth.dicis Salustius nepos Bar.in rub.C.de indic.

A *Dic q indicetur. late allegat Marant. in prima princip. dist. iudicie nu.23.*

B *Offerēdus est libellus. & necessaria est litis contestatio, vt p Rip. late d.§.nihil cōe, nu.182. Cas.Contard.in rep.l.vnic. limi.21.n.14. Achil. Perso.d.trac.adi pis poss. n.456.*

C *Dictionē &c. Quid agatur in rescriptis Bella. decis.338.n.394 Ias.in d.§. idem credēdū. nu.10. Hip.Rim.cōs.84.n 49.vide infra Adde casum in quo nō potest extendi ista clausula,&c. qñ sumus in cōtractu in quo requirit scriptura. Bal. in l.error. C. de testa.Ant.Tasso. in trac. de notariorū excessib. in ult.q.n.3.de eius validitate.c.10. num.3.*

D *Secundū formā Ant.Tassor. de notariorū excessib.c.10.nu.8 Ias.ī n.7.Soc.in. cons.144 nu.99. vol.3. nō tñ sufficit probare generalem consuetudinem aliorū notariorum.Crau. cons.34.n.5 sed necessaria ē specialis pbatio illius notarij, vt ibi, & ueniunt quæ sunt de natura actus vel rei super qua interponitur, & p Hip.Rim.ī n.48 & intellige, vt extendatur secūdum consuetudinem aliorū instrumētorum in tali materia cōtractorum,Oria.in cap.quoniam contra.n.24.seu ī practica de probatio.& ibi addit.late allegat,vnde in verbo,instrumentorum productiones,nu.29. exemplificat q non debet fieri extensio imbreuiatura facta in causa depositi secūdū consuetudinē aliarū imbreuiaturarū factarū in causa venditionis, sed secūdum consuetudinem depositi, & si non apparet de consuetudine eius fiat secundum consuetudinem generalē,non tamen poterit se extendere circa substantiā negocij, vt ibi late videre poteris. & circa prædicta late per Ias. in l gallus. § idem credendum, de lib.& posth. Soci.in.cons.144.nu.99. vol.3.*

SVMMARIVM.

1 *Dictio &c.quomodo extendatur.*

Contra & aduersus Nicolaum de Gambia.Iste Nicol.est procurator, similiter dictus Thom.& bo
1 ni notarij ambo. † Sed hic not.de hac dictione
u [&c.] A quia sub ea comprehenduntur multa, & debet extendi hæc clausula cum aliis quæ in fine præsentis libelli sunt appositæ secundum quòd traditum est in primi libelli forma. Vt tamen in aliquibus instruamini,
c quæ pertinent ad hanc C dictionem [&c.] sciendum est, vt inquit Bartol.in l.Gallus.in prin.in ver.idem credendum.ff. de lib. & posth. quòd hæc dictio [&c.] aliquando ponitur in instrumēto alicuius contractus initi sine scriptis,vt est regulariter, & tunc debet extendi ta-
D lis dictio D secundum formam hactenus per ipsum notarium in similibus obseruatam, & prout natura contractus communiter requirit,vt probatur, & not.in l.item ueniunt.§.petitam.ff.de. pet.hæred & sequitur Specul. in tit.de instru.edit.§.ostenso qualiter.uersic.ergo quid si imbreuiatura sic inueniatur, & c.finantem contractus fuerit celebratus in scriptis, ita quod scriptura sit de substantia, tunc non fieret aliqua extensio, quia omissū haberetur pro omisso, secundum Barto.ubi supra, ar.l.

contractus, cum sim. C. de fid. instrumen. ex quo sequitur secundum eum, quòd in libellis & sententiis diffinitiuis, & appellationibus ex interuallo interpositis, in quibus necessaria est scriptura, & certis aliis casibus similibus si repertatur seu apponatur [&c.] quod A non poterit fieri extensio aliqua: quod no. tu notare.

A D D I T I O.

a Dictione &c. vide per Anto. de But. in cap. examinata, de voto, & Docto. in cap. quanquam, de prob. Barto. in l. Gallus. ff. de lib. & posth. Barto. in l. si quis. C. de eden. Spec. tit. de instr. edit. in § ostenso, ver. quid ergo, & per Alex. de Imo. in consi. 29. in 3. vol.

TEnuit & possedit. Aduerte quod ista possessio quantumcunque longæua de præterito non sufficeret per se in isto interdicto, vti possidetis, nisi probetur possessio de præsenti, vel tempore turbationis, vt statim dicetur: nec est necesse in hoc interdicto probare de dominio, vel quasi ipsius rei, nec de eius possessione, nisi eo casu quo vterque tam reus quàm actor æqualiter de possessione probarent, tunc enim vtile esset de dominio vel quasi probare. nam ille qui melius de dominio vel quasi probaret, obtineret in hoc interdicto, vt probatur per Cy. & alios Doc. in l. 1. C. vti possidetis, & per alios in d. c. licet, extra de prob.

S V M M A R I V M.

1 Possessio, & turbatio in interdicto vti possidetis sunt probanda.

2 Actor quomodo probet se possidere tempore litis contestatæ & turbationis illatæ.

3 Possessio qualis sit probanda per actorem.

4 Possessio ab aduersario, vi, clam, vel precario, an prosit actori.

5 Vi, clam, aut precario possidere quid sit.

6 Possessio an per instrumenta locationum probetur.

7 Modi, per quos potest possessio probari.

a HOdie a tenent & possident. † Scire debes, c quod
1 duo a substantialia, & principalia sunt probanda
c da per eum qui agit hoc interdicto, vti possidetis, * vi-
a delicet primo possidere, & sic possessionem ex parte sui,
* secundo turbationem ex parte conuenti, quæ possessio debet probari ex parte actoris affuisse duobus temporibus, videlicet tempore litis contestatæ, & turbationis illatæ, vt habetur in §. retinendæ, & §. commodum. Inst. de interdic. & not. per Bart. in l. 1 §. ait prætor, circa fin. vti pos. facit l. 1 §. interdictum autem. & l. 2. ff. eod. tit.
e † Sed hic insurgit b dubium, quomodo ergo probabit
b actor se possidere his duobus temporibus, Respondeo probando se possedisse ante litis contestationem & ante
D turbationem illatam per aliquod tempus, D & allegan
E do se adhuc possidere, E præsumitur continuata eius possessio, quia in solo animo consistit, & retinetur vsque ad litem contest. & post, nisi appareat vel probetur contrarium, vt determinat Cyn. & alii Doct. in l. non ignorabat. C. ad exhiben. & l. siue possidetis. C. de probat. & per Bar. in l. Celsus. & in l. iulio. §. non mutat. ff. de vsuc.

3 † Nunc quid ergo sufficit probare in hoc interdicto
* actorem possidere * ciuiliter, vel naturaliter, vel ciui-
F liter tantum, vel naturaliter tantum? Breuiter F dic, quod sufficit probare aliquo modo se possedisse vel ciuiliter tantum, vel naturaliter tantum, vt habetur & no. per Bar. in l. 1. in prin. & l. interdictum autem, ff. vti poss.
4 † Aduerte tamen, quòd reus pro sua defensione si pro-
G baret, quòd illa possessio agentis G foret obtenta seu habita ab ipso reo vi, clam, vel precario, tunc non prodesset actori talis possessio in hoc interdicto, vt d. l. 1. in prin. & § si ff. vti pos. & C. eo. tit. l. 1. Probatur autem, quod vi, aut clam, vel precario possideat actor ab ipso reo pluribus modis, & hoc est vnum præcipuum inter
H alios, videlicet H probando de antiquiori possessione ipsius conuenti, nam tunc sequens possessio ipsius agen-
I tis præsumitur clandestina seu violenta, I nisi probet titulum suæ possessionis, vt habetur & no. in d. c. licet, & per Io. An. in c. sæpe, extra de rest. spo. & tangitur per Barto. in d. l. 1. §. ait prætor, & per aliquos in l. siue autem §. si duobus ff. de pub. & d. l. 1. C. vti possess. quo taliter per ipsum reum probato, absoluendus est ipse reus, secundùm modum & formam traditam per Inn. in c. veniens. extra de prescr. & Azo in summa. C. vti pos. & no. secundum Inn. vbi sup. quòd ad hoc vt reus possit obtinere hanc absolutionem, necesse est vt exceptionem spoliationis opponat ante litem contestatam, aliàs condemnabitur, ut ibi per eum no. nec tamen ipsi postea volenti agere interdicto unde vi, obstabit exceptio rei iudicatæ secundum eum. si autem actor possideret ab alio quam ab ipso reo ui, clam, uel precario, tunc ei nil noceret talis possessio in hoc interdicto, ut habetur in l. 1. in fin. & l. 2. ff. uti pos. sicut nec nocet in interdicto, unde ui, ut dixi in tit. præcedenti, & habetur in l. 1. §. qui à me. ff. de ui & ui arma. & in c. in literis, extra de rest. spo. & sic quo ad hoc parificatur utrunque interdictum.
5 † Quid autem sit ui, clam, aut precario possidere, not. per glo. in l. 2. §. quod ait prætor, & ibi etiam per Bar. ff. uti pos. & per Azo. in summa C. eod. tit. & per alios in l. Pomponius § cum quis. ff. de acq pos. & per Inno in d.
6 c. veniens. extra de prescr. † Sed pone quòd ad probandum de possessione producantur instrumenta locationum, uel inuestiturarum ipsius rei, an per illa probabitur possessio? Breuiter sic distingue: Aut sunt locationes
K factæ in ipsum conuentum, K & tunc probant contra eum, quia non potest referre quæstionem dominij, nec possessionis, ut l. si quis conductionis titulo, & l. conductores. C. loca. & condu. facit l. male agitur C. de præscr. 30. uel. 40. ann. cum sim. Aut sunt locationes factæ in tertiam personam, & tunc alio non probato per eas simpliciter non probatur dominium nec possessio, ut d. l. ad probationem. C. loca. & c. cum inter dilectos, extra de fi instr. & no. per glo. in c. cum venerabilis, extra de
L relig. do. L vbi autem probaretur etiam de solutione pensionis; & quòd soluens tempore solutionis rem ipsam detinebat, tunc istis concurrentibus simul cum inuestitura, probaretur possessio quò ad omnes, ut hæc habentur, & probantur per gl. & Bar. in l. quamuis. § si conductor, & l. qui uniuersas. § quòd si per colonum. ff. de acq. poss. & not. per gl. in c. bonæ fidei, extra de app. & c. cum Bertoldus, extra de re iudic. & in c. inter dilectos,
7 in fi. extra de fid. instrumen. † Aliis etiam modis probari potest possessio, videlicet si probauerit se fru-
* ctus * ex vinea vel ex fundo collegisse, vt hæc habentur & not. in l. Titia ff. de sol. & in l. 2. C. de acq. pos. eodemque modo probabitur etiam, si semel ingressus est possessionem, quod probatur per testes vel per instrumentum: nam possessio semel acquisita præsumitur continuata cùm solo animo retineatur, vel. si quis vi §. differentia. & l. 3. §. in amittenda, & l. peregre. §. quib. explicitis. ff. de acq. poss. & dixi supra.

A D D I T I O N E S.

* Vti possidetis. Adde quæ conclusio fiat in interdicto vti possidetis, & qualiter sit proferenda sententia, & dic vt

A Nõ poterit fieri extensio. Ias. in l. gallus § idẽ credendum, nu. 13 vers. similiter.
B Tenent & possident. Quid importent ista verba in forma interrogat. in verbo, an dictas.
C Quod duo. Istũ locum citat et sequatur Soci. iu. consi 146 nu. 6. vol primo.
D Et allegando. Et sic necesse est allegare possessionẽ præsentaneã, & ita istam locum citat & cõprobat Rolan. a Valle cons. 9 nu. 28. vol 3.
E Præsumit cõtinuata. Vide in lib. praced. in verbo si pini requisitas istam locũ citat Bello. & Afflic. decis 394 Boer. decis 239. num. 6. Calca. cons 102. nu. 11.
F Dic quod sufficit. Goz. cons. 99. nu. 4. Hyp. Rimi. cõs. 66 num. 10. vbi allegat.
G Foret obtẽta. In fi. de ord. cognit. Ant. Gabr. de restit. spoliat. conclus 2 nu. 3. nisi agens probet intentionem suã & prius liqueat de turbatione quã de spolio, prius probanda habetur pro actore, doct. in c. veniens, de præscrip. Cæsar. contard. d l. vnica. in 2. limit. num. 28.
H Probando de antiquiori possessione. Afflic. decis 327 nu 2 Achil. Perso. in trac. adipiscenda poss. nu 90 nisi antiquior possessor tolerasset alium recentiorem eo possedisse reperiretur; nouus possessor in possessione, hic nouus antiquiori præferretur vt ibi nu 41.
I Nisi probet titulum concord. allegat Achil. personal. ĩ nu. 51. quod declarat quã probationes essent pares secus si vnus probaret antiquiorem & præsentaneam possessionem & alter præsentaneam cum tit. primus præferetur & ita intelligitur Afflic. decis. 36 2. num 4.
K Et tunc probant. Late cumulat Rot. decis. 87. in anti. Ant. Gabr. in tit. de locati conclus 4. nu. 14. nisi agatur actione personali, secus si reali, Cra. cõs. 371. num 5.
L Vbi autem probaretur. Istum locum citat Alba cons. 7. num. 12. Boer. late allegat, Decis. 105. nu. 13. in fi.

vt per Abb.in c.conquestus, in prin.extra de for.comp. & quando duo contendunt possidere & quilibet insolidum, quid tunc iudex facturus sit, vide Bal.in l.1.col.5. C.de ap. Abb. in c.licet causam, de prob.col. 3. vbi dicit quòd quatuor concurrere debent, vt quis obtineat in interdicto vti possidetis, quorum quodlibet distributiue sufficit, quando probatur possessio per vtraque partem: prima est pluralitas testium, secũda dictorũ qualitas, tertia possessionis prioritas, quarta probatio melioris tituli, vt latè probat Abb.ibi, & Fel. & qñ locum habeat istud interdictum, vide Alc.consi.136. lib.2.col.3. Dec. consi.185.685.694. vbi propter contradictionem verbalem seu facti habet locũ interdictũ, quid in beneficialibus, quis sit potior, & possessionem consequatur, dic, vt p Dec.cõs.220. & an sufficiat in beneficialibus ꝓbare de antiquiori possessione, quando non est iustificata ex titulo, vel alio modo, vide Soc.in l.rem quæ nobis. nu.17.ff.de acq. poss. & plura quæ præponderãt ad obtinendum in hoc remedio, vide per Dec.& alios in c.licet causam, de prob. quæ necessariò probanda sint in hoc interdicto. & an sit lis contestanda, & quis debeat obtinere, quid sit turbatio, & an pro possessione turbata competat actio criminalis, vel per iudicem inquire possit, vel per accusationem procedi, & quòd turbatio seu modus turbationis in specie probari debet & non in genere, & hoc ad instantiam rei exprimi debet, & qualiter probetur possessio, quot modis dicatur probari turbatus in possessione, vide Bal. in q. accusatus de vi turbatiua, col.1.col.8.quib.adde, quod hoc interdictum dictat fieri sequestrum ne partes veniant ad arma, secundum Cur.Sen.consil.60.& dic, quòd propter perplexitatem causæ & probationum in hoc iudicio potest iudex pronuntiare partes respectiuè esse manutenẽ. prout possideret, licet non declaret qualiter constet sibi eas possidere, quod tamen in executione potest inde liquidari secundum Bald.in lege, cum iudex.C de sent. plura alia in materia interdicti vti possidetis, & quando dicatur probata extrema, & quando probatur antiquior possessio, an præsumatur possidere de præsenti, & quid requiratur, vt antiquior possessor præferatur contra iuniorem possessionem, vide Soc.iun.consil.146. lib.1. Interdicto autem retinendæ agens, quid probare debeat, vide Rui.consi.106.lib.5.in quo interdicto ex præterito non præsumitur pro præsenti, sed necesse est probare possessionẽ tempore litis cõtest.teste Grat.consi.50. nu.33.34.lib.1. & cuius tempus possessio requiratur in hoc interdicto, dic vt per Afflict.decis. 394. Cass. Put.

* Possidere. Adde, quòd aliud est possidere, aliud stare in possessione, secundum Ias.in l.si quis, ante num.11.ff.de acquiren.poss.pro quo fac.quæ idem scribit in l.si super possessione, post num.5.C.de transf. quid de possessione iuris, & possessione facti, & dic. vt pee Bald.in l.vni. colu.vlt. C.si de moment.poss. Bal. Alber. Saly.Angel. Rom & Ias.in l.1.C.de bon.pos.sec.tab. Masuer.

* Fructus. Adde, quòd si probetur aliquem nomine absentis percepisse, fructus, quòd ea hoc probatur absentem possedisse etiam quod non probetur de mandato eius, qui dicitur fructus percepisse, teste rip.in l.1.num. 109.ff.solut mat.pro quo vide quæ not.Bart.in l.qui vniuersas.9.quod per colonum.ff.de acquir. pos.ubi etiam Alex. dicit quod hæres dicitur possidere absque apprehensione ea bona quæ defunctus possidebat animo suo & corpore alieno, pro cuius declaratione uide Afflic.de cis.167. ubi colonus uoluit hæredẽ possidere, & hæres sciuit, ita intelligenda sunt dicta Alex.d.§.quod per colonum. Masuer.

a Duo substantialia. Adde Maria. Sozin.iun.in consi.146. incipien. in causa turbatæ possessionis. nu.6.in 1. uol. Zilett.

b Sed hic insurgit. Adde & dic quòd si probaret quòd famuli Titij solebant ire ad talem fundum, dicitur probata Possessio Titij, ita Ang. in l.Celsus. ff.de vsuc.

SVMMARIVM.

1 *Tempus illata turbationis, an necessariò debeat exprimi in libello.*

1 DE anno & mense præsentibus. † Quæritur hic, an de necessitate sit exprimendum in libello tempus illatæ turbationis? & Bart in l.1.§.interdictum hoc. ff.vti pos.distinguit, aut arguitur dolus aduersarij, & tũc

A debet locus A & tempus exprimi: aut non arguitur eius dolus, & tũc secus, vt colligitur ex l.1.§.rectissime. ff.de vi & vi arma.& §.vbi autem, & in c.tuæ, extra de procu.Dolus autem potest contingere in casibus not.in l.si duo, in prin.ff.vti pos. Puto consultius, vt communiter practicatur. quòd in omni casu locus turbationis exprimatur, siue arguatur turbatio de præsenti, siue de futuro.

A Et tempus. Intellige verè vel præsumptiue, vt late declarat Cæsar.Contard. d. l.vnic.in 1. ampliat.nu.15. vbi inter cetera allegat Didac. in c. possessio malæ fidei, §.1.nu.4.de reg.iur.in 6.

SVMMARIVM.

1 *Qualiter quis turbetur.*

2 *Vt dicatur quis turbare, an sit necesse, quòd contendat se possidere, & num.3.*

* AC præsentialiter turbat * & molestat. † Ecce

1 secundum substantiale probandum in hoc interdicto, videlicet turbationem ex parte rei conuenti. Sed

B qualiter B dicatur quis turbare? certè qualitercunq; & quocunque modo non patiatur aduersarium libere & quietè vti & frui re ipsa, ut habetur in l.uim facit, ff.qb

2 vi aut clam, cum sim. † An autem, vt dicatur quis turbare, sit necesse quòd contendat se possidere? Dicunt

C quidam C quod sic, nec sufficeret per se aliquem actũ turbatium inferre, sed esset agendum eo casu actione iniuriarum, vel lege Aquilia, vt no. per gl.& Bar.in l.1. §.huius autem interdicti ff. vti pos. & Inst.de interd. §. commodum, ver.hodie tamen, pro hac opi.facit l.1.§.re

3 stituendum.ff. uti pos. † Tu autem dic secundum veriorem & communem Doct.sententiam, quòd nõ attenditur, an turbator contendat se possidere vel non, sed

D sufficit D quemuis actum turbationis inferre, ideoq; siue succiderit arbores, siue fructus collegerit, vel colonum expulerit, vel laborare prohibuerit, vel quid aliud dãni vel turbationis intulerit, interdicto vti possidetis conueniri poterit, secundum quòd determinat gl.in d.l. 1.§.huius autẽ edicti, & §.restituendæ, & d.ver hodie tamen.pro qua sententia facit l.si duo, in prin.& §.si vicinis, & §.item videamus an actor, ff. vti pos.& quod not. per Bar.in d §.restituendæ, & in d l.vim facit.ff.de vi & l.Mæuius.§.fundo.ff.de leg.2. Alij tamen & malè voluerunt dicere, quòd vbi non contendit quis se possidere, sed solùm inferat damnum vel turbationem, debet contra eum agi vel lege Aquilia, vt l.denique, in prin.ff. quod vi aut clam. vel actione iniuriarum, vt l.iniuriarũ. §.si quis me prohibet.ff.de iniur. vel actione arborum furtim cæsarum, vt l.1.ff.arbor. cæs.vel.responderi potest.quòd turbato competunt plura remedia contra ipsum turbantem, vnde potest eligere, quo remedio vti velit, iuxta materiam l. quòd in hæredem.§. eligere ff.de tribu.& per Dyn.in regula, nullus pluribus, de regul. iur.lib.6.

B Dicatur quis turbare. Alexa. consi.52.colu.1. vol.2.et cons.80 eod.volu.Calca. consi.100.nu.6. Afflict.decis.394 dec.in l. si prius ubi Ias. de oper. noui nũt.Rebuf. in titu. de materia possessorij gloss.1.in princ. Paul. de Castr. cons.57.col.fi.vol. 2.vbi et dicit quod turbatio connumerat inter seu dilecta.

C Quòd sic. Istum locum citat & comprobat Dec. in c.licet causã, nu.27.de probatio

D Quemuis actũ turbationis. Nã turbare dicitur eo ipso, quod vere negat aduersariũ possidere, & eo ipso quod negat pensionẽ soluere quæ dico fonis Fel. in c. licet causam col.7. de probatio.

ADDITIO.

* Turbat. Adde, quòd sufficit verbalis & iudicialis contradictio, secundum Ias.in l.si prius, num.22.23.ff. de oper.no.nun.vbi latius declarat; pro quo fac. quæ scribit Alexand.consil.88.col.pen.in fin.lib.5.vbi quòd cõtradictio iudicialis sufficit pro turbatione in interdicto vti possidetis, quando aduersarius contendit se possessorem. Masue.

SVMMARIVM.

1 *Turbare possessionem & turbare personam possidentem sunt diuersa.*
2 *An sit necesse probare dolum, vel culpam tantum turbantis, si agatur ad pœnam ex statuto pro turbatione.*
3 *In prædicto casu quod iuris quando agitur interdicto, uti possidetis.*

A Quòd hæc sūt diuersa. Afflict. decis. 394.

B Requirit dolum Concord. post Bru. in trac. de consil. & decretis in verbo turbare in prin. et Hyp. Bonacossa in suis quæstio Crim. in verbo nullo.

1 ET nititur ipsum Tho. turbare. † Hic aduerte, quia diceret quis, quòd idem bis cumulatur in eodem libello in eo quod dicit [Et eam].s.possessionem, & postea subiungitur [Et ipsum Tho. &c.] A sed respondetur A quòd hæc sunt diuersa.s.turbare possessionem, & turbare personam possidentem, secundum Bar ut not. per eum in l.1 §. non autem. ff. si quis testa.lt.esse ius fuerit per quod deciditur illa quotidiana quæstio. † Pone quòd statuto A ciuilis caueatur, 2 a quòd turbator alterius possessionis, vel qui aliquem turbauerit in sua possessione, condemnetur in centum, an erit necesse probare de dolo turbantis, vel sufficit probare de culpa? Distinguit ipse Bar. vbi supra, aut statutum loquitur in personam, aut in rem. Primo casu.v.g si statutum dicat [Si quis turbauerit aliquem in sua B possessione &c.] & tunc B requiritur dolus in ipso turbante, quæ turbatio non potest inferri in personam sine effectu turbantis, arg. in l.3. ff de iniuriis, ideo qualibet iusta causa excusaret eum à pœna, arg. in l.1. in fi. ff. de abigeis, & l. igitur. ff. de lib. causa. facit optimè, l.1. §. si quis ideo. ff ne vis fiat ei, & l.3 §. si eū, in fi. ff. de lib. ho. exhi. & l. plagij, in fin. C. ad leg. Iul. de plag. Secundo autem casu, cùm statutum loquitur in rem. v.g. si dicit [Si C quis possessionem turbauerit alterius &c.] C tunc sufficit lata culpa, vt not. in l.1 §. non autem. supra allega. & L.1. §.1. ff. si mēs. fal. mo. dix. & Instit. vi bo. rap. §. quia tamen, & l si quis in tantam. C. unde vi. nec mireris de dicta distinctione Bar. cùm dicit, quòd aut statutum loquitur in personam, aut in rem, quia per Iurisconsultū fit similis distinctio in l. aut qui aliter §. si ff quod vi aut clā. sicque conclusio erit, quòd sine statutum loquatur in personam, vel in rem, debet agens condictione ex statuto ad pœnam applicandam fisco, probare dolum vel culpam aduersarij turbantis, alias excusatur, vt dictum 3 est. † Secus aūt si ageretur hoc interdicto, vti possidetis, simpliciter, vbi nedum attēditur dolus vel culpa aduersarij quò ad victoriam obtinendam, sed simpliciter factum turbationis, pro tanto tunc agitur condictione ex lege, vel statuto, licèt non probato dolo vel lata culpa aduersarius nō absoluendus sit à pœna statuti, tamen si de ipsa turbatione aliter constet, condemnandus est ad cessandum à turbatione in futurum.

C Tunc sufficit lata culpa. Nam qui nonam possessionem occupatam quā alias non possiderat, dū præsumitur a dolo, Hyp Bonacossa, & de qua possessiōe loquitur Alex consil. 80. vol. 2. & Brun. ā

D Sciebant hāc vineā illam locum citat & obprobat Plot. in repet l. si qū nu. 78 781. & 784. C. vnde vi citat addit. ad Alex. consi. 36. sub nu. 3. incip. §. signū vol. 1 Rol. a Val. consi. 55. nu 4. & nu. 14. vol. 1.

E Datur perpetuo. Vide i libel. antecedente, in princ. nu. 6. circa med. et in verbo, simul cū eib. damnis.

F Eum non excusat. Rip. in ca. sape. num. 72. de rest.

ADDITIO

a Statuto. Adde Plot in repet. l. si quando, num. 131. versi. & pro prædicta opin. C. vnde ui, & in consi. suo incip. casus super quo, nu. 8. & num. 107. quod est consi. 108. in 1. vol. consiliorum criminalium diuersorum. Zilettus.

SVMMARIVM.

1 *Paria sunt, dominum & possessorem turbare, aut eius colonum.*

EIusque colonus. † Sunt enim paria dominum, & possessorem turbare, aut eius colonum, vt habetur in d. l. 1. §. quod seruus, cum sim. ibi no. ff. de ui & vi arma.

SVMMARIVM.

1 *Turbans animo suum conseruandi, an cadat in pœnam turbantium*
2 *Quid attendatur in interdicto, uti possidetis.*
3 *Missi ab altero ad turbandam possessionem, an teneantur sicut & mittens.*
4 *Tutor vel similes turbantes nomine alterius, an excusentur.*

1 ANimo & intentione turbandi. † Quid autem diceres, si non habuit animum alienum turbandi vel vsurpandi, sed ius suum conseruandi, an cadat in pœnam proditam contra turbantem? Dic, quòd aut iste qui ingressus est fundum alienum, & turbat possessorem, fuit protestatus se id facere animo suum ius conseruandi, non alienum vsurpandi, & tunc protestatio ipsum excusat à pœna, argu. optimum in l. si quis. §. sed hoc interdictum, in fi. ibi [Oportet igitur &c.] ff. de reli. & sump. fun. & d. l. 1 §. si quis ideo. ff ne vis fiat ei, probatur ēt in l. si duo. §. cū inquilinus. ff. vti pos. l. 3. §. hæc verba. ff. de lib. ho. exhi. cum multis si. Aut non fuit ꝓtestatus, & tunc nō excusatur à pœna, si de turbatione probabitur, nisi iusta cā eum excuset, ut supra dictum est 2 in præcedenti glos. † Quantum tamen ad effectum huius interdicti non attenditur propositum turbantis, si re ipsa, & veritate inspecta actor reperiatur turbatus iniuste, quia pro ipso ferenda erat sententia, & reus con 3 demnandus, vt infra dicetur. † Ex quibus solet decidi illa vulgaria, & quotidiana quæstio, de eo qui misit laboratores in vineam ab alio possessam, an & ipsi, sicut ille qui misit debeant condemnari de turbata possessione? in qua quæstione sic conclusiue distinguitur, aut illi D laborantes D sciebāt hanc vineam ab alio possessam quàm ab ipso mittente, & tunc quia participes sunt, & auxilium præstantes, debent pariter cum mittente condemnari, arg in l. seruos, C ad l. Iul. de vi pub. & quod nota in l. liber homo. in prin. ff ad l. Aquil. & l. ad ea. ff. de re vndi. Aut ignorabant illam uineam ab alio possideri, & credebant quòd possideretur ab ipso mittente, vt quia ille misit qui hoc illis affirmabat, uel ab aliis sic dicebatur, & tunc excusantur, ar. in l. in rem. §. tignum, & quod ibi no. ff. de rei uendi. quam opi. tenuit Gan. in suo libello maleficiorum sub rub de pœnis reorum in genere, & idem secutus est Barto. in l. non solum §. si mandato. ff. de iniur. pro qua sententia facit. l. si quis id quod §. serui. ff. de tur. om. tud. Quid autem si tutor, vel curator, aut syndicus, uel procurator alterius nomine turbauerit aliquem in possessione, an ipse erit excusatus? distingue, vt habet & no. per gl. & Doc. in l. is qui impubes, § si tutor, & l. aut qui aliter. §. hæc uerba. ff quod ui aut clam. & ff. de pecu. l. in summa §. si dolo. & l. 1. §. hoc edicto. ff. ne uis fiat ei & l. quoties. ff. de ui & vi ar. cum sim. facit l. Polla. ff. de his qui ut indig.

FRuctus vuarum. Seire debes, quòd pro huiusmodi fructibus & cæteris rebus, quæ realiter peruene- E runt ad ipsum turbantem, E datur perpetuò hoc interdictum cōtra eum, ut l. 1. § 1. ff uti pos. & l. 1. in prin. & § si. cum. l. seq & l. idem est. in §. 1. ff. de ui & ui ar. Pro cæteris autem damnis, quæ ad eū non peruenerunt, quę passus est ipse turbatus, competit hoc interdictum infra annum tantùm à tempore turbationis numerandum, ut l. 1. §. ff. uti pos. & l. 1. §. annus. ff. de ui & ui ar.

ADmonuit & interpellauit. An ergo sit necessaria interpellatio? puto quòd non, quia si ipsum turbare non debuit, nec consequenter fructus accipere, & semper censetur esse in mora, arg in l. si ff. de cond. tur. ad quod facit, l. 1. §. rectissime. & l. pe. ff. de ui & ui ar.

PRæsentialiterque recusat. Quid autem dices, si nō recusat desistere ductus pœnitentia, nec restituere, sed omnia facere se offerat, an erit absoluendus? Ego distinguerem sic, aut fuit actum contra eum criminali- F ter, & tunc pœnitentia F eum non excusat, ut l. qui ea mente, cum si. ibi no. ff de fur. Aut fuit actum ciuiliter, & tunc si quidem offerat omnia integra, est audiendus, & absoluendus, arg in l. si reus paratus, cum si. ibi no. ff. de proc. & l fideiussor. ff. de doli exce & Inst. de of. iu. §. fi. Aut non offert omnia. & tunc condemnandus est, ar. l. si insulam, cum ibi no. ff. de ner. ob. ad quod etiam facit d. l. 1. §. 1. & §. fi. ff. uti pos.

Quare

QVare cum prædicta Hæc est conclusio libelli, ad quã semper omnia sunt reducenda, vt aliàs dixi.

SVMMARIVM.

1 QVando agitur pro turbata possessione quo ot petatur.
2 Actor an possit in turbata possessione petere pronunciari se dominum.
3 Actore non probante de possessione, qualiter iudex debet iudicare.
4 Quid agendum quando turbans, & turbatus probarunt de possessione.
5 Petitorium & possessorium, an possint simul concurrere,
6 Possessorium quotuplex est.
— & quid agendum sit quando simul proponuntur. & num. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. & 14.
15 Quid agendum, quando diuerso tempore proponuntur petitorium & possessorium.
16 Quid agendum, quando vnus proponit primo loco possessorium, et alius secundo loco petitorium
17 Qui sit effectus conuenti petitorio, nec respondentis.
18 Quid agendum, quando econuerso in petitorio. & poss. proceditur.

1 AD cessandum & desistendum. 1 † Hic notandum a quòd quatuor principaliter fieri petuntur, in quibus reus per iudicem condemnandus
est. Primò videlicet quòd cesset à turbatione. Secundò,
quòd in futurum eum non turbabit, nec molestabit ipsum possessorem. Tertiò, quòd satisdet de obseruatione
promissorum Quartò, quod restituat omnia ablata, &
damna illata, vt hæc habentur & notantur in l. pe. ff. de
aqua quo. & æsti. & no. per Bar. in l. 1. §. interdictum hoc
a autem. ff. vti pos. † Sed an actor possit petere pronun-
2 ciari se dominum? puto breuiter B quòd non: licet
enim, vt dictum est, possit incidenter de iure dominij
probare ad coadiuuandum vires interdicti propositi
quò ad obtinendum victoriam super ipso, non tñ auditur in modũ agendi principaliter petẽdo se declarari &
pronunciari dominũ pp repugnantiam quæ insurgeret
ex isto casu: nam ex ea parte, qua peteret se dominum
declarari, fateretur aduersarium possidere; quia duo
sunt extrema in rei vendicatione, videlicet dominium
agentis, & possessio ex parte conuenti, vt l. 1. C. de alie.
iu. mu. causa fac. sicque datur contra eum qui detinet
vel possidet, vt l. officium & l. in rem actio. ff. de rei ven.
ex ea autem parte, qua intentat hoc interdictum, dicit
se possessorem, ideoque tanquam contrarius non esset
audiendus, vt l. 1. C. de furt. Quid igitur si de dominio
quæratur incidenter proposito interdicto? verbi gratia actor probauit in hoc interdicto possessionem ex
parte sui, & turbationem ex parte aduersarij, aduersarius siue reus probauit de eius dominio, quæritur
quis eorum dẽat obtinere; & videtur q ipse reus qui
de dominio probauit, per regulã, q dolo facit. ff. de reg.
iur. & l. dolo. ff. de doli exceptio. quæ regula procedit in
possessorio retinendæ possessionis, vt no. per gl. l. si de vi.
ff. de iud. & hanc opi sequuntur Dy. in regula, qui ad
agendum. ff. de re. iu. & Cy. in l. incerti, in fin C. de interd. sed Bart. in l. naturaliter. §. nihil. ff de acquir. poss.
ubi plenè tractat de hac materia, tenet contrarium, &
in d. l. si de vi. & hoc per tex. & glo. in l. si de eo. § fi. ff. de
acquir. possess. Ego credo quòd opin. Dyn. & Cyn. sit
c æqua, C sed opi. Bart. est æquior, vt compescatur audacia turbantium, & ne quis sua audacia ius sibi dicat auctoritate, propria, licèt opi. Dyn. ad diminuendas lites
pertineat vt l. quidam existimauerunt ff. si cer. pet. & in
3 ca. 1. in princip. extra de appel. lib. 6. † Qualiter igitur
iudex pronunciabit, inhærendo opin. Dyn. quia supra
diximus quòd non potest actor petere se pronunciari
dominum? Respondeo quòd iudex absoluet reum ab interdicto proposito, ea ratione adiecta, quia ipse reus probauit se dominum. & sic non principaliter, sed consecutiuè declarabit super dominio, & hoc procedit in casu
4 quo reus nil de possessione probauit. † Quid igitur si
vterque pariter de possessione probauerit, sed alter de
dominio etiam probauit, quis eorum obtinebit? certe
D dicendum, est, quod hoc casu D multofortius quàm in
præcedenti obtinere debet ille qui de dominio probauit, vel quasi dominio, vel alio legitimo titulo, vt determinat Doc. in l. prima. C. vti pos. & Bartol. in d. l. si
duo, in princip. ff eodem titulo, & in dict. l. si de eo. §.
fi. de acqui. pos. & in c. licet. extra de proba Sed quid
erit, si eius probationes sunt vndiq; pares super possessione, & nullus probat de dominio, nec aliquo titulo,
vel omnes probant de æquali titulo, qualiter pronun-
E ciabit iudex? * E Dicit Iaco. But. in l. 2. C. vti posid.
quòd iudex pronunciabit [Vti possidetis ita possideatis] & vlterius ad euitandum rixam præcipiet * partibus sub certa pœna quòd ad ipsam possessionem non accedant, ar. in l. æquissimũ, & l. Proculus. §. si inter duos.
ff. de vsuf. quam opin. sequuntur communiter Docto. vbi
supra. Barto. autem in d. l. si duo, in prin. dicit quòd iu-
F dex debet F facere diuisionem possessionis, argu. in l.
si ff vti poss. & in l. si Fonsidianum fundum, C. de leg. quã
opin. recitat Inno. in c. licet, extra de probatio. in glo.
pen. & eam reprobat: quia hoc non est ab aliqua parte
in processu petitum, si. q; iudex non potest nec debet de
eo pronunciare nec iudicare. ar. in l. vt fundus ff. communi diui. & in cap. licet hely, extra de simo. Esset ergo
bona cautela, si dubitaretur ab actore vel reo de paritate probationum, quòd peteretur * diuisio possessionis
in casu in quo contingeret pariter, & per vtrunque probari de dominio, & possessione, vel titulo, quæ procedere habent, quando probationes sunt pares circa eandem speciem seu qualitatem possessionis; vbi autem
probatio respiceret diuersas species possessionis, quia
vnus probaret de sua ciuili, alter de sua naturali possessione, tunc secundum Innocen. vbi supra, iudex pronunciabit hoc modo, [Pronuntio te Caium possidere naturaliter, & te Titiũ possidere ciuiliter, & hoc ideo, quia
sic inueni vos possidere, vti possidetis ita possideatis.]
Ad pleniorem tamen omnium prædictorum doctrinam
5 reuoco in dubium. † An petitorium a & possessoriũ
a possint simul concurrere, de quo plenissime per Bar. in
d. l. naturaliter. § nihil commune. ff de acqui. poss. Dic
plenius & clarius quã ipse, distinguẽdo duos casos principales, aliquando enim ista duo remedia proponuntur
eodem tempore, aliquando diuersis temporibus. Primo casu subdistingue alios certos articulos, nam quandoque vnus & idem simul, & eodem tempore in codẽ
libello proponit petitorium, & possessorium, & eius aduersarius simpliciter se defendit negando contenta in libello esse vera. Quãdoque ambo tam actor quàm reus
simul. & eodem tempore in eadem instantia proponunt
petitorium, & possessorium asserentes omnes se dominos, & possessores. Quandoque eodem tempore vnus
proponit petitorium, alter possessorium tantum. Secundo casu principali cum ista iudicia diuerso tempore proponuntur, dic, quòd hoc potest contingere quatuor modis. Nam quandoque vnus & idem proponit primò petitorium, secundo loco possessoriũ. Quandoque econtra ipse idem primo proponit possessorium, secundo
petitorium. Quandoque quis primo proponit petitorium, & eius aduersarius secundo loco possessorium.
Quandoque econtra quis proponit possessoriũ, & eius
aduersarius secundo loco proponit petitorium, de qui-
6 bus omnibus inferius per ordinẽ declarabitur. † Rur-
b sus b pro euidentia sciendum est, quod triplex est pos-
G sessorium, G nam quoddam est possessorium adipiscendæ possessionis, de quo loquitur l. 1. ff. quorum bo. & l.
1. ff. quorum leg. Quoddam est possessorium recuperandæ possessionis, de quo loquitur l. prima ff. de ui & vi
arm. & l. secunda, C. vnde vi & in cap. sæpe, extra de
resti. spol. cum sim. Quoddam est possessorium retinendæ possessionis, de quo hic loquitur, & habetur
in l. prima. ff. & C. vti possi de. quæ singula vide clarius
Institu. de interdi. §. primo, & sequen. ff. de interdi. l. 1. §.

hæc

A Quòd quatuor. Istum locũ citat, & sequit Dec. consil. 304. nu. 7. in fi & in c. licet causã, nu. 11. de probatio.

B Quòd nõ. Affl. decis. 77 numer. 7.

C Sed opi. Bart. quam sequitur, ubi Rip. nu 98. et Achil. Personal. d tract. adipisc. pos. nu. 460.

D multo fortius. Rip. d §. nihil cõe numer. 100. Achil. Perso. ĩ nu. 51. 53.

E Dicit Iacob. Plures opi recitat Boer. decis. 239 per totũ, vide Decis. Bono. 73. n 9. vbi late.

F Facere diuisionem. Illa opi. recitat Boer. ĩ. col. 4.

G Nam quoddã Dicatur ĩ. p possessoriũ è duplex s. summarium, & plenarium, q appellaĩ extraordinarium & aduentitiũ late Decis. Perus. nu. 20. nu. 5. vbi late allegat, & pcipue Cugno. in l. pari causa de regul. iur. Andr. Gail. practicarũ obseruationũ li. 1. obseruat. 7.

A Et tunc admittitur. Rip. ĩ. nu 133.

B In quo casu dic. Reg. cũ fall. ponit Rip. ĩ nu. 163. post Ias. nu. 200.

C Admittit cõcursus. Rip ĩ. nu. 133.

D Aut sibi liquet Ias d § nihil cõo nu. 189. & Rip 10c. tñ multi tenent, vt prius possessoriũ sit terminandum de quib. ꝓ Achil. Perso in d. trac. adipis. nu 450. & ibi declarat Cesar Contard. ĩ limit 2. nu. 26.

E Aut est tale. Vide late Cesar Cõtard. d l vnic. q vndecima C. si d. moment. pos. fuer. appell.

F Dic vt dixi. Rip. d. § nihil cõo nu 197.

G Dicẽdum est. Ias. d § nihil cõo nu. 150. & Rip. nu. 168.

H Quo casu dic. Ias s nu. 149 & Rip. ĩ nu. 165. cũ seq Afflic. decis. 9. & decis. 98.

I Nondum erat conclusum Rip. ĩ, nu. 142. cũ seq.

7 hæc autem interdicta. † Redeamus nunc ad propositũ
materiam, & assumo primum generalem articulum qui
fuit, quando vnus, & idem simul, & eodem tempore, &
in eadem petitione proponit vtrunque interdictum tã
petitorium quàm possessorium, in quo articulo licet
sint variæ opin. Doc. vt refert Cy. in d. l incerti. C. de
interdi. & Bart. in d. § nihil. tamen secundum eundem
Bar. sic distingue. Aut quis simul ꝓponit possessoriũ adi
piscendæ, aut possessoriũ recuperãdæ. Primo casu subdi
stingue: aut vtrũq; iudiciũ proponitur pro re corporali,
vtputa pro fundo; aut pro re incorporali, puta pro serui
tute vel iurisdictione. Si pro re corporali, tunc, aut vtrũ
que proponitur respectu vnius & eiusdẽ qualitatis pos
sessionis, vtputa respectu ciuilis tñ, vel naturalis tantũ
possessionis, & tunc non possunt ambo iudicia cumulari
in modum agendi tñ ratione contrarietatis, quæ inde
insurgeret, vt supra dictum est, quia per petitorium as-
serit aduersarium possidere, vt l. qui petitorio. & l. is
qui destinauit. ff. de rei vend. & l. 1. C. de alien. iu. mu. cau
sa fact. & per possessorium asserit se ipsum possidere, vt
l. 1. in prin § hoc interdictum. ff. vti poss. quæ inter se
constant esse contraria. arg. in l. 3. § ex contrario. ff de
acquir. possessio & l. si vt certo. § si duobus vehiculum.
ff commo. licet in modum excipiendi hoc casu admit-
tantur probationes super dominio, vt quis melius pos-
sit obtinere in hoc interdicto, (vt supra dixi.) Aut pe-
titorium & possessorium intentantur respectu diuersarũ
qualitatum possessionum, vel alio diuerso respectu, vt-
puta si proponitur petitorium ratione naturalis posses-
sionis apud aduersarium existẽtis, & possessorium rõne
ciuilis residentis apud actorem: vel si proponitur peti-
torium ratione detentationis apud aduersarium exi-
stentis, vt sunt depositarius, & commodatarius, & simi-
les, & possessorium ratione ciuilis & naturalis turbatæ
existentis penes turbatum, vt l. officium. ff. de rei. vend.
A A & tunc admittitur concursus amborum, vt in § ni-
hil, secundum vnam lec. & no. in l. clam possidere. §
qui ad nundinas ff. de acqui. poss & quia nulla regula
impediens cumulationẽ repugnat huic petitioni, quod
multum nota, quia quotidie occurrit, & poterit sustine-
ri multiplex libellus qui prima facie videretur vitio-
8 sus. † Secundo casu, cum vtrunque iudicium proponi-
tur pro re seu iure incorporali, v. g. pro iurisdictione, vel
seruitute, tunc semper concursus vtriusque tam petito
rii, quàm possessorii sustinetur, & admittitur etiam re-
spectu eiusdem qualitatis possessionis, nam siue inten-
tetur confessoria, quæ competit tam possidenti, quàm
non possidenti, vt habetur in l. si forte. § sciendum, l. si
quis diuturno, & l. sicut, § si quæratur, ff. si ser. vend. l. vti
frui. § si. ff si vsufr. pet siue intentetur interdictum vti
possidetis, quod etiam pro iuribus incorporalibus com
petit, vt l. sicut, § Aristo. in fi. ff. si ser. ven. & l. pen. ff. de
serui. non igitur in hoc petitorio & possessorio viget ali
qua repugnantia, ideo hoc casu vtriusque concursus ad
mittitur, de hoc videtur text. in cap. ecclesia Sutrina. ex
9 tra de caus. pos. & proprie. † Venio ad alium articulũ,
de quo supradixi, quando eodem tempore proponitur
simul possessorium adipiscendæ possessionis cum petito
B rio B in quo casu dic, quòd aut iuris dispositione ha-
bet locum electio, vt in casu l. si. C. de codi. & tunc non
admittitur concursus, nec cumulatio: aut non habet lo-
cũ electio, & tũc vtriusque concursus admittitur, vt not.
per gl & Do in l. si de vi ff de iu. & in c. pastoralis, extra
de causa pos. & proprie. quia hoc casu cessat omnis re-
gula cumulationem impediens, & contrarietatem in-
10 ducens. † Descendo ad alium articulum, qui est, quã-
do eodem tempore proponitur possessorium recupe-
randæ possessionis simul cum petitorio, & tunc secun-
C dum omnes, C admittitur concursus quòd verum est,
quando ab eodem proponuntur, quia nulla regula est
hoc impediens. vt probatur in l. cum fundum ff. de vi &
vi arm. & in c. sæpe de re spol. & quod habetur & not.
in c. 1. & 2. extra de causa pos. & proprie. in c. pastoralis.
11 eo. tit. & supra dixi in præcedenti. † An autem hoc ca-
su, quo vtrunque simul proponitur, teneatur iudex su-
per vtroque pronunciare? videtur q sic per tex. in ca. cũ
dilectus. extra causa pos. & proprie. In contrarium facit
l. si de vi. ff de iudi. Breuiter dic, quod aut iudici liquet
de vtroque, & tunc super vtroque debet pronunciare,
D vt d. c. cum dilectus. D Aut sibi liquet de possessorio
tantum, & tunc de eo solum pronunciat, vt d. l. si de vi.
secundum primam lect. quam distinctionem approbat
glo in c. 1. extra de causa pos. & proprie. & Innoc. in c. bo
næ el 2. extra de postul. præla. & in c. querelam, extra
de elec. vbi vide. & no. secundum eum, quòd si iudex so-
lum pronunciauerit super petitorio absoluendo vel
condemnando, quòd ille qui succubuit, vlterius super
possessorio non auditur. sicq; secundum eum sententia
E lata E in petitorio nocet in possessorio, quam opin. se-
quitur g o. in l. 1 § quædam. ff. de interdi. Alibi tamen
gl determinat oppositum in l. incerti C. de interdi. pro
quarũ opi. concordia Dy. sic distinguit in c. qui ad agen-
E dum, de reg. iur. lib. 6. E Aut est tale possessoriũ, quod
excluditur per exceptionem dominij, ut est possessoriũ
adipiscendæ & retinendæ possessionis, & tunc proce-
dit opin. Inno. & glos in d. § quædam. Aut est tale pos-
sessorium quod non excluditur per exceptionem domi-
nij, vt est possessorium recuperandæ possessionis, & tunc
12 procedit alia opin. gloss posita in d. l. incerti. † Sed quo
modo cognoscetur, quòd petitorium simul cum posses-
F sorio fuerit intentatum? F dic, vt supra dixi, in tit. præ
cedenti, & traditur per Inno. in cap. cum ecclesia Su-
trina. in prin. extra de causa pos & proprie. & per gloss.
in c. inter dilectos. extra de fid. instru. in glo super ver-
13 bo pertinere † Alius articulus est, quando vterque
scilicet actor, & reus simul & eodem tpe proponunt pe-
titorium & possessorium, & sic vterque dicit se domi-
num & possessorem, & tunc siue sit possessorium retinen
G dæ, vel adipiscendæ vel recuperãdæ possessionis G di-
cendum est secundum omnes, quod non cognoscitur so-
per petitorio donec prius cognitum fuerit super posses
sorio tam ratione ordinis, quam contrarietatis ratione,
vt l. 1. § hoc autem. ff. vti pos. & ff. de iud. l. inter litigato-
res. & l. si de vi & not per glo. & Docto. in d. l. incerti. C.
de interd. & Bar. in d. § nihil. in vlt. combinatione.
14 † Alius est articulus, quando eodem tempore vnus
H proponit petitorium, & alter possessorium, in H quo ca
su dic, quòd siue sit possessorium recuperandæ, prius de
eo cognosci & pronunciari debet, antequam de petito-
rio audiatur, quia causa spoliationis est priuilegiata, vt
supra dictum est, & sic ratione ordinis præferenda, vt in
c. 1 & 2. cum sim. extra de caus. pos. & proprie. siue sit
possessorium adipiscendæ, & idem tam ratione contra-
rietatis euitandæ quàm ratione ordinis seruandi, siue
sit possessorium retinendæ, & idem similiter per ean-
dem rationem, nisi esset diuersitas in qualitate possessio
nis, vt supra dictum est, & not. Barto in d. § nihil, in
15 sexta combinatione. † Nunc autem condescendo ad
secundum principalem articulum, qui est, quando di-
uerso tempore & successiue ista duo iudicia petitorium
& possessorium proponuntur, qui articulus subdiuidi-
tur in quatuor alios articulos, quorum primus in or-
dine fuit. Quando vnus, & idem primo proponit peti-
torium, secundò possessorium coram eodem iudice &
in eadem instantia. In quo sic distinguitur. Aut est pos-
sessorium adipiscendæ possessionis, aut recuperandæ,
aut retinendæ. Primo casu considera, aut ista duo iudi-
cia, scilicet petitorium & possessorium ita se habent,
quòd electione tolluntur, vt est exemplum in l. si C. de
eod. & tunc proceditur solùm super petitorio, & cessa-
bit possessorium, vt d. l. si. Aut non tolluntur electione,
quod est regulare. & tunc, aut tempore intentati posses
I sorij I nondum erat conclusum in petitorio & tunc
admittitur vtriusque concursus, & cumulantur secun-
dum ea quæ not. per gl. in l. si de vi ff. de iud. Aut erat
iam conclusum super petitorio, & tũc nõ auditur super
possessorio, nisi ex magna causa hoc iudici apparebit, vt
hæc probantur in cap. pastoralis, extra de causa posses.
& proprie.

& proprie. Et hoc de iure canonico, licet secundũ Bart. aliud fortasse de iure ciuili esset dicendum. In secundo autem & tertio articulo, dic per omnia, vt supra dictum est in alio articulo, quando vnus & idem simul eodem

16 tempore ista duo iudicia proponit. † Alius autem est articulus econuerso ad proximum praecedentem, videlicet quando vnus, & idẽ primò proponit possessorium, & alius secundo loco proponit petitorium, A in quo sic distinguitur: Aut fuit possessorium adipiscendae, aut recuperandae, aut retinendae. Primis duobus casibus dic per omnia, vt supra dictũ est in primo, & secundo principali articulo. In tertio autem casu, qui est retinendae, B distingue: aut ista ambo iudicia intentantur respectu iuris incorporalis, & dic vt supra dixi: aut respectu iuris corporalis, & tunc, aut agitur diuersis respectibus possessionis, & simul concurrunt: aut eodem respectu, & tunc, aut petitorium intentatur secundo loco ratione possessionis quam dicit se post intentatum petitorium perdidisse, aut ratione possessionis quam dicit se perdidisse ante possessorium intentatum. Primo casu, aut dicit se perdidisse ante litem contestatam super possessorio, & videtur renunciare possessorio, aut post litem contestatam, & tunc procedit vtrunq; iudicium. Ratio est, quia possessorium retinendae datur ei qui tempore litis contestatae possidebat, vt Insti. de interdi. § hodie, & l. 1. ff. vtrobi. In secundo autem casu proponendo petitorium videtur renunciare possessorio; vt probatur ex his quae not. in d. § nihil, in 3. lect. In tertio verò articulo, qui est, qñ vnus primò proponit petitorium, & secũdo loco eius aduersarius proponit possessorium, distingue, C aut proponit possessoriũ recuperandae, aut adipiscẽdae, aut retinẽdae. Primo casu, v.g. [Egi contra te rei vendicatione, tu verò postea agis contra me interdicto, vnde vi] quo casu distinguitur, aut agis contra me possessorio recuperandae, quia tu dicis te spoliatum post iudicium per me super petitorio intentatum, D & tunc super vtroque tam petitorio quàm possessorio cognoscitur, vt l. constituerit. C. si. reg. Aut agis tõe violẽtiae illate ante petitorium intentatum, & tunc, aut vtrunque iudicium proponitur diuersis respectibus, vt puta, [Si ago contra te petitorio, quia ciuiliter possides, tu autem possessorium intentas, dicens te sola naturali possessione spoliatum] E & tunc vtrunque procedit iudicium, vt d. § nihil, secundum vnam lec. Aut proponitur eodem respectu, v.g. vel ratione solius ciuilis possessionis, vel solius naturalis, & tunc aut possessorium proponitur ante lit. contest. super petitorio, aut post: si ante, praefertur possessorium ipsi petitorio, quia causa spoliationis est in hoc priuilegiata, vt l. si quis ad se fundum. C. ad l. Iuliam de vi. & l. 1. C. si per vim vel alio modo. & in c. saepe, & extra de rest. spol. & in cap. 2. extra de causa pos. & proprie. cũ multis sim. quae ẽt habent locũ, si ipse in initio petitionis fuerit cõfessus se possidere, maximè quia ante lit. contest. licet responsionis poenitere, vt l. is qui se obtulit. ff. de rei vend. Si uero F post lit. contest. in petitorio proponatur possessoriũ, tũc aut ipse reus in iudicio petitorio se possidere respondit, & tunc repellitur, nec auditur super possessorio, quasi sit sibi ipsi contrarius, vt l. 8. C. de furt. Aut non respondit se possidere, quia forte non fuit de hoc interrogatus, & tunc super possessorio auditur, & super vtroque procedetur, nec erit hoc casu spoliationis causa priuilegiata, quia exceptio spoliationis est dilatoria, vnde debuit opponi ante litem contest. tam in modum agendi, quàm excipiendi, argum. in l. fi. C. de exce. & l. exceptionem. C. de prob. & probatur per tex. in capitu. 1. extra de rest. spol.

17 † Quis autem sit effectus conuenti petitorio, nec respondentis se possidere, not. per glo. in l. si à te. § 1. ff. de exce. rei iudica. Secundo casu, quãdo proponitur G possessorium adipiscendae, & tunc aut ambo ista iudicia petitorij & possessorij proponuntur diuersis respectibus, & tunc omnium amborum admittitur concursus, vt probatur ex his quae dicta sunt, aut eodem respectu, & tunc, aut reus proponit possessorium ante lit. contest. super petitorio, & tunc praefertur possessorium, & supersedetur in petitorio: & huius est euidens ratio, quia reus tali possessorio intentato, negat se possidere, ergo &c. ut l. fi. de rei vend. Aut illud proponit post litem contestatam in petitorio, & tũc distingue, aut ipse reus prius respondit se possidere, aut nil respondit, (vt supra dixi.] Tertio autem casu, quando proponitur H possessorium retinendae, tunc distingue, aut enim proponitur diuersis respectibus, & tunc admittitur vtriusque concursus, quia nulla reperitur repugnantia, vt praedixi. Aut proponitur eodẽ respectu, videlicet respectu eiusdem qualitatis possessionis, & tunc aut agens petitorio asserit se possidere eandem qualitatem possessionis ante intentatum possessorium, & tunc suspenditur petitoriũ, et super possessorio tantum proceditur, & est ratio, quia agens est sibi contrarius, vt aliàs dixi, & quia ratio ordinis hoc requirit, & etiam quia videtur renuntiatum petitorio asserendo se possidere, vt d. § nihil, secundum tertiam lect. Aut asserit se possidere ea possessione, quã quaesitam dicit esse post petitorium intentatum, & tunc admittitur concursus vtriusque, arg. d. § nihil, secundum quartam lect. quam sententiam sequitur Barto. in

18 quarta combinatione. † Circa quartum articulum, qui est econtra ad praecedentia, videlicèt quando vnus primò proponit possessorium, & alius secundo loco proponit petitorium, distingue secundum Barto. vbi supra in sexta combinatione, aut fuit possessorium recuperandae, aut adipiscendae possessionis, aut retinendae I Primo casu dic, quòd aut petitorium proponitur in modũ agendi, & tunc praefertur possessorium, & cessat petitorium, tum quia intentan. possessorium tale negat se possidere, ergo petitorio non tenetur, vt l. qui petitorio, ff. de rei vend. & l. fi. tum quia spoliationis causa tanquam priuilegiata petitorio antefertur, vt l. si quis ad se fundũ C. ad l. Iul. de vi, & l. 1. C. si per vim, vel alio modo, & d. c. saepe, cum sim. supra alleg. Aut petitorium proponitur in modum excipiendi, & tunc aut ille, qui prius proposuit possessorium, patitur & consentit sub petitorio cognosci, & tunc imputetur sibi, & hoc casu de vtroq; cognoscetur, (vt supra dixi.) Aut contradixit petens ante omnia se ad possessionem restitui, & tunc super petitorio silentium imponitur, & de solo possessorio cognoscetur, vt haec probantur in d. c. 1. de rest. spol. cum simil. Alio autem casu, cum intentatur prius possessorium adipiscendae, & tunc subdistingue: aut petitorium secundo loco intentatur diuerso respectu à possessorio, aut eodem respectu. Primo casu admittitur amborum concursus. Secundo casu non, quia tunc negat se possidere, nisi fortasse conuenirent ratione possessionis postea per eum quaesitae, vt dictum est supra. In tertio casu qñ primò fuit propositum possessorium tantum retinendae possessionis, tunc distingue: aut iste qui proposuit secundo loco petitorium, agit diuerso respectu à possessorio, & tunc super vtroque cognoscitur, nec inuicem se impediunt: aut agit eodẽ respectu, & tunc non concurrunt, sed se impediunt, & prius de possessorio cognoscitur tam ratione contrarietatis, quàm ratione ordinis, & hoc etiam modo potest intelligi d. l. incerti. C. de interdi. & erit valde facile iudici de possessorio cognoscere, quia ille qui intentauit petitorium, videtur possessorio renunciare, vt dictum est. Ex quibus omnibus sic conclusiuè collectis habes perfectam materiam turbatae possessionis, quae per quàm frequens sit, modernis temporibus angustiatur spiritus referre, & audire. Vidimus enim persaepe turbari statum Imperii, Regum, Ducum, Marchionum, & Comitum, statumque ciuitatum, Prouinciarum, nobilium, mediorum, & inferiorum. Quarum quidem turbationum materia, & causa principalis K est triplex: videlicet superbia, inuidia, & auaritia, quae vitia compescere debet constans Iustitia, si virtus eius locum haberetur in principum curia seu aula, licèt, proh dolor, exulauit patria.

A In quo sic distinguitur. Rip. ĩ nu. 163.

B Distingue. Regulam cum fallentiis ponit Rip. ĩ nu. 169. cũ seq. vbi declarat sup. dicta.

C Possessoriũ recuperandae. Rip. ĩ nu. 158.

D Et tunc. Rip. ĩ nu. 158. versic. fallit primo.

E Et tunc. Rip. ĩ nu. 161.

F Post lit. contest. Rip. ĩ nu. 61

G Possessoriũ adipiscenda. Rip. ĩ nu. 163.

H Possessorium. retinenda. Ista declarat Rip. ĩ nu. 169.

I Primo casu. Rip. ĩ nu. 161.

K Est triplex. Istum locũ citat Sylua Nupt. lib. 4. nu. 34. in f.

ADDITIONES.

- Ad cestandum. Adde, quòd possidens ciuiliter tantum, & petens per libellum se manu teneri, & non turbari in possess. & etiam se mitti & introduci in corporalem poss. per alium occupatam, quòd procedit talis libellus nec est libellans sibi contrarius, cum agat vti possidetis pro ciuili in qua turbatur per eum qui naturalem occupauit, & idem vendicet corporalem occupatam, petendo se in ea immitti, quo in casu vide Lafr. Balb. conclu. 490 vbi latius prosequitur declarando. & aliqua ponit Ias. in l. naturaliter, § nihil commune, num. 90. ff. de acq. poss. ff vbi quod interdictum vti possidetis, non datur directo ad restitutionem naturalis possessionis, nec officium iud. mercenarium illi deseruiens, sed per indirectum, quia per naturalem turbatus actor in ciuili, & sic restitutio naturalis fit, ne fiat turbatio in ciuili, secundum Ias qui latius, quæ scribit Nat. consi. 419. declarat, pro quo vide, Matuer.

▲ Ad fructuum. q qui obtinuit sententiam in possessorio, et postea succubuit in petitorio tenetur ad restitutionem fructuum perceptorum, Decis. Tholos. 494.

- Vterque. Adde quando contenditur super possessorio: & vtraque pars dicit se possidere, quid facere debeat iudex? & vide Castr. consi. 3. lib. 1. Bart. in l. 1. ff. vti possid. ad Bart. autem in l. sed si inter duos, alias æquissimum, ff. de vsufr. Adde, quod dictū Bart. ibi intelligitur quando neuter possidet, sed quando vnus possidet alter non, inhibetur non possidenti, secundum Bal. in l. 1. C. de prohib. seq pec. Bart. in l. quod iussit, post glo. ver. restituit ff. de re iud accedit, quod sequestrum possessionis aufert parti possessionem, si fiat de ipsius voluntate, secus si eo recusante & de iudicis voluntate tantum, Bartol. in l. licet. ff. depo. in l. interesse, ff. de acqi. poss. & dic, quod violentia facta parti vel eius colono per iudicem non tollit possessionem, iuxta not. per Bal in l. 2. C. ne vxor pro marito, q. peo. & iudex eo casu non potest procedere ad sequestrum nisi parte citata, & constito summarie, quod subsit timor armorum, secundum Dec. consil. 366. col. vlt quando autem procedant dicta Bart. in d. l sed si inter, vide Ias. in l quidā existimauerunt, col. 6. in fi. ff. si cert pet. Bal. in l. ordinarij. C. de rei vend. & an sequester possideat? vel quando partes, stante sequestro, vel deposito; dic, vt per Card. Zab. in clem. vnic. col. 6. in fi. de prohib. seq poss. & fruc & quando locum habeat huiusmodi sequestrum, quot modis fiat, & quando, vide ibi col. 7. Quid in causa beneficiali, ibi. Adde tamen, q ex dispositione decret. dominicalium permittitur tale sequestrum, si subsit duntaxat timor armorum ex concursu plurium, nec ibi dicitur si non constet de possessione alterius, vt in dictis decretis libr, 2. paig. 27. à tergo Pro quo vide Bar. & Bald in l. pen. ff. vbi pup. educ. deb. per illum tex. Castian. Put.
- Qualiter pronunciabit iudex. Adde Neuiz. consi. 82. vbi instruit iudicem, & plura not. in prac. ponit Nat. consil. 121, 237. col. 3. Guid. Pap. q. 378. idem Neuiz. in Syl. nup. lib. 2. §. 5. nu. 81. Ias. in l. quidam existimauerunt, post num. 4. ff si cert pet. vbi declarat, & limitat. in l. quod iussit, nu. 17. & seq ff de re iud. Matuer.
- Rixam. Adde, quid de eo qui est in possessione alicuius prædij, & timet molestari, vel sibi vim fieri, quo remedio sibi consulatur? & dic, vt per Ias. in l. si super possessione nu. 5. C. de trans. vide ibi, & quando inter duos contentio est de possessione, tunc iudex potest prohibere vtrique parti ingressum, ne veniant ad arma & rixas, teste Bart. in l. si vsufructus, §. sed si inter, vbi Doct. in apostil. plura not. ff de vsufr. Matuer.
- De paritate probationum Adde facere quæ scribit Ias. in l. de die 2. respon. num 2 col. 1. & 2. ff. qui satisd. cog. vbi ponit reg. cui magis fauendum sit, actori, an reo? quam declara, vt per eum ibi, vbi distinguit tres casus in principio, medio & fine causæ, & ibi etiam colom. 3. in princ quid in criminali; pro qua vide eundem Ias. in l. 1. num. 20. ff de eo per quem fact. erit Quid in ciuilibus? eundem in l. inter stipulantem, § si stichum, num. 2. ff. de verb. oblig. in l. exigendi, num. 11. C. de procur. vbi dixi. Matuer.

a Vtrum petitorium & possessorium possint simul concurrere, vide Lud. Rom. & Raph. Fulg. in d. §. naturaliter, glo. & Salyc. in l. ordinarii, C. de rei vend. & Doctor. in cap. suborta, de re iud.

b Rursus. Vide Cyn in l. 1. de serui. & aqua, glo. in l. 1. ff. de acq. poss. & ibi Bart. in l. si vt certo, ff. commoda.

c Sententia lata. Adde Bald. in l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acquir. possess. vers. vt igitur liqueat, & Ang. Aret. Instit. de interdict. in princ. col. 2. versic. in glo. maxime. Zilettus.

SVMMARIVM.

1 *Turbator alienæ possessionis ad fructuum restitutionem tenetur.*

1 ▲ FRuctus antedictos. † Certum nanque est in iure, turbatorem & spoliatorē alienæ possessionis ▲ ad fructuum restitutionem teneri, vt probatur in l. 1. §. ex die, cum ibi not. ff. de vi & vi arm. l. videamus, §. in fauiana, ff. de vsuris.

QVæ omnia. Hanc clausulam cum sequenti, declara, vt aliàs scripsi in primo libello.

Forma libelli pro legato rei singualris.

CORAM vobis D B. potestate agit, & in iure proponit Verulfus de Verulfis cancellarius domini Marchionis Montisferrati, contra, & aduersus Simonem Cicolelum olim cancellariū præfati domini, & contra quamcunque aliam personam pro eo, & eius nomine in iudicio comparentem. Dicens ipse Verulfus, quod, q. Henricus de Ceresenico in suo vltimo testamento legauit eidem Verulfo domum vnam positam in Monte Caluo. cui cohæret &c. præscriptumque Simo. sibi heredem vniuersalem instituit, hac clausula in testamento apposita, & adiecta, videlicet. [Quod si ipsum testamentum non valet vel valebit iure testamenti, valeat & valere debeat iure codicillorum: & si non valet vel valebit iure codicillorum; valeat vel valere debeat iure donationis causa mortis, & cuiuscunque vltimæ voluntatis, prout melius valere poterit & potest] prout hæc & alia latius in dicto testamēto habentur, & continentur; rogato & tradito per Io. de Vago. notarium. Dicit quoque, & exponit quod præfatus Simo. licet sæpius requisitus tradere, & relaxare dictam domum ipsi Verul hucusque recusauit, & adhuc hodie recusat. Quare cum prædicta vera sint, petit & requirit prædictus Verulfus a vobis D. Benedicto, quatenus per vestram diffinitiuam sententiam condemnetis, & condemnatum iuris remedijs cōpellatis suprascriptum Sim. ad tradendum & relaxandum suprascripto Verul. domum antedictam simul cū fructibus à tempore mortis dicti Henrici per eum habitis, & perceptis, & etiam cum expensis vniuersis præsentis litis, tam factis quam fiendis, cæterisq; damnis & interesse, passis, & in futurum patiendis de quibus protestatur, vt liquidabitur in processu: & prædicta petit per vos fieri &c. saluo iure addendi &c. Deducen. in præsenti iudicio &c. & non tamen se astringens &c.

SVMMARIVM.

1 *Quando legatur quantitas tantum vt semel præstetur, & quando legatur res vel quātitas, vt pluries præstet.*
2 *Legata quæ solent fieri*
3 *Hæreditate per testatorem distributa. qualiter hæredi succurratur.*
4 *Hæres non conficiens inuentarium, Falcidiam de legatis detrahere non potest.*

5 *Testator*

5 Testator non potest prohibere detractionem quartæ trebellianicæ.
6 Legatum purum transit in legatarium à morte testatoris.
7 Legatorum in diem, an & quando transeat in legatarium, dominium.
8 Legatum factum sub aliqua demonstratione valet.
9 Legatum cum causa factum quomodo debeatur.
10 Legatum quando cedat quò ad translationem ad suum hæredem, & nu. 12. 13. 14. & 17.
11 Legatum factum sub conditione quæ tacitè inest & nihil operatur, pro puro habetur.
12 Legatum factum sub casuali conditione quando cedat.
13 Ius vel facultas implendæ conditionem, an transeat in hæredem legatarij, aut in hæredem instituti sub conditione.
14 Legatum sub modo possibili quando transmittatur.
15 Causa adiecta legato quo potest interpretari esse adiecta per modum modi, & per modum conditionis; qualiter interpretetur.
16 Hæreditate vel legato relicto cum conditione de stando in loco certo, quid sit agendum.
18 Legata res pignori obligata, an à legatario vel hærede exigi debeat.
19 Suorum vel meorum appellatione qui continentur.
20 Legato fundo pro quo census debetur, à quo census soluatur.
21 Actiones quot competant pro legatis.
22 Legata facta ab instituto, non videntur repetita à venientibus ab intestato.
23 Conditio apposita institutioni, an repetita videatur in legato ipsi instituto facto.
24 Cōditio vni legato apposita, an videatur alteri repetita.
25 Conditio apposita institutioni, an in substitutione repetita censeatur.
26 Disposita in priori testamento vel codicillo, an in sequenti testamento vel codicillo repetita videantur.
27 Qualitas adiecta in vna oratione, an videatur in alia sequenti repetita.
28 Clausula apposita in vno capitulo, an videatur repetita in alio.
29 Hæres in mora ad soluendum legatum, tenetur ad fructus & vsuras.
30 Hæres post iussum iudicis intra annum non exequens testatoris iudicium hæreditate priuatur, quæ substituto defertur.
31 Hæres pro legatis, quæ testator fieri voluit, satisdare tenetur, & iudicis officio cogi potest.
32 Cautio hæreditatis in diem vel fideicommissi, debet per hæredem præstari.
33 Hæres de singulis legatis falcidiam detrahit, quando grauatus totas hæreditatis vires exhaurinit.
34 Testamento annullato per præteritionem filij, annullantur legata.
35 Legata facta ab instituto, repetita videntur à venientibus ab intestato, existente clausula codicillari.
36 Legatarius an, & quando possit rei legatæ partem acceptare, partem non.
37 Ius accrescendi an locum habeat inter legatarios, quibus res eadem coniunctim vel diuisim legatur.
38 Legatum vt pluries præstetur, quando transeat in hæredes legatarij.
39 Stipulatio annua simpliciter concepta, an transeat ipso iure, & cum effectu in hæredem stipulatoris, quò ad effectum petitionis & exactionis.
40 Ex annua promissione, venditionis causa, an omni iure agi possit.
41 Legatorum in diem quando sit facienda solutio.
42 Intellectus l. lecta, vers. sed cum fortis. ff. si cert. pet.
43 Legatum fructuum ex certo fundo, an extinguatur, si fructus non recolligantur.
44 Legatum factum, donec Vixerit, an pluries præstetur.
45 Legatum factum de tanta quantitate fructuum nasciturorum ex tali fundo debetur singulis annis donec vixerit legatarius.
46 Iussu testatoris, quòd hæredes vsque ad 10. annos simul morari debeant, quid importet.
47 Legatum de annuis simpliciter non valet, fallit in causa alimentorum.
48 Legatum annuum factum filiæ donec vidua permanserit, licet nubat in anni principio, integrum debetur.
49 Testator quando vni legauit fundum, & alteri vsumfructum, pro dimidia vsusfructus debetur.
50 Fructus omnes qui veniunt in legato vsusfructus.
51 Vsufructuarius vti non potest, nisi præstita cautione de vtendo & fruendo arbitrio boni viri.
52 Cautionem quam vsufructuarius præstare debet, testator non potest remittere.
53 Pater vsufructuarius bonorũ filij satisdare non tenetur.
54 Vsufructuario cautionem non præstante, potest proprietarius rem auocare.
55 Vsufructuarius percipiens fructus ante præstitam cautionem, quando illos suos faciat.
56 Intellectus ad l. hac edictali § sinaũt, C. de secun. nupti.
57 Vsus, vsusfructus, et habitatio, qualiter inter se differãt
58 Vsusfructus finitur morte, capitis diminutione, & longa præscriptione.
59 Vsusfructus quæsitus patri ex persona filij, cuius morte extinguuntur.
60 Rei legatæ quomodo seruitus debeatur, & 61.
61 Intellectus ad l. quod constaur. ff. de damn. infect.
62 Seruitus an à legatario debeat hæredi pro fũdo legato.
63 In venditione rei venditor nõ tenetur, nisi specialiter et expressum sit, seruitutem discõtinuã emptori præstare.
64 Legatum dotis vxori factum quando valet.
65 Vxori legatum dotis, quod commodi afferat.
66 Legatum factum mulieri nōdum nuptæ pro dote seu ex causa dotis, an sit purũ, vel conditionale, seu sub modo.
67 Verbum, relinquo, adiectum certæ rei vel quantitati non trahitur ad institutionem.
68 Testator si dixit, relinquo filiæ meæ centum ad dictamẽ sapiẽtis, quid sapiẽs poterit addere iure institutionis.
69 Stante statuto, quod mulier dotata non faciat partem in hæreditate paterna, vel materna cum fratribus, si pater legauit mille filiæ pro eius dote, an tale legatum succedat in locum legitimæ, & huiusmodi legato ipsa filia dotata videatur, & possit tale legatum statim peti, vel ferri debeat petitio in tempus nuptiarum, nu. 71. & num. 73.
70 Legitima potest per statutum diminui, licèt non in totum tolli.
72 Dos sine matrimonio esse non potest.
74 Legatum pro filia maritanda, quando peti possit.
75 Legatum factum per patrem filiæ ex causa dotis, quæ postea maritata fuit à patre dotante, an post mortem patris, per ipsam filiam peti possit.
76 Filia, cui pater legauit ducenta pro dote, & postea eam maritauit, & dedit ei centum nomine dotis, an possit residuum repetere.
77 Filia, cui pater pro ea maritanda centum reliquit, maritata à fratre vniuersali hærede, an possit illa centum petere.
78 Filia, cui pater dotem relinquit, & quoties illam perdiderit, quod per suos hæredes de nouo maritetur, an dote semel deperdita iterum dotari debeat.
79 Pater, qui filiam dotauit, potest eam in dote instituere, & in aliquo quocunque modico, & tenebit institutio.
80 Statuto extante, quod muliere mortua in matrimonio vir lucretur dotem, si mulier habens filium ex priori marito accepit secundum virum, & prædecedat in matrimonio superstite secundo viro, & filio primi matrimonij, quis dotem lucretur.
81 Statuto disponente, quod vir mortua vxore sine liberis ex primo matrimonio, vt dotem lucretur, an præmortua ipsa in secundo matrimonio, superstitibus liberis ex secundo viro, possint filij prioris matrimonij petere partem dotis materna a filijs secundi matrimonij.
82 Statuto extante, quòd fœmina non succedant cum masculis in hæreditate paterna vel materna, si fue-

rint dotata, vel eorum fratres velint eas dotare, & contigerit patrē decedere, filio masculo, & filia superstitibus, & filius decedat superstite eius filia, & prædicta eius sorore, an in successione paterna præferatur dicta amita soror dicti filij, prædicta eius nepti.

83 *Pater cum legat filia pro dote certa bona, iubens eam esse tacitam, & contentam, an post agnitum legatum ipsa filia possit dotem maternam petere.*

84 *Vinum legatum, debetur de eo quod est in patrimonio.*

85 *Vasa vinaria non veniunt in legato vini.*

86 *Legatum vini vel frumenti pro alimentis non expressa quantitate, valet. & in legato cedet omne vinum & frumentum testatoris.*

87 *Legatum vini ex certo fundo, an extinguatur si recollegatur.*

88 *Legato fundo cum suo instrumento, quid contineatur.*

89 *Dictio, & an inducat repetitionem qualitatis positæ in præcedenti oratione.*

91 *Seruo legato cum peculio, mortuo, legatum extinguitur.*

92 *Legato equo cum sella, mortuo equo, viuente testatore, extinguitur legatum.*

93 *Penus appellatione quid contineatur.*

94 *In legato supellectilis quid veniat.*

95 *Alimentorum nomine quid comprehendatur.*

96 *Appellatione cibi non continetur vestimentum nec domus.*

97 *Heres, qui ex dispositione testatoris tenetur instrui facere eius nepotem in aliquo artificio indeterminato, in quo artificio debeat ipsum instrui facere.*

98 *Alimenta simpliciter, & indeterminatè legata qualiter sint præstanda.*

99 *Fructus rerum hæreditariarū si ad alimenta legata nō sufficiunt, non tenetur hæres proprietatem vendere, et pretium in alimentis conuertere.*

100 *Medicina veniunt in legato alimentorum.*

101 *Legatum alimentorum nō transit in hæredē legatarij.*

102 *Alimenta legata quo tempore sunt præstanda.*

103 *Alimentorū solutio, an fiat in speciebus vel in pecunia.*

104 *Alimenta legata in quo loco sunt præstanda.*

105 *Hæres, & legatarius si sunt eiusdem fori, an hæres teneatur alimenta deferre ad domum legatarij, vel legatarius ipse teneatur ire ad domum hæredis.*

106 *Alimenta præstanda vxori ex legato mariti, an præstanda sint in domo mariti vel extra.*

107 *Vidua, cui testator alimenta reliquit, an teneatur in domo operari.*

108 *Fundi relicti ad alimenta, cuius sit dominium.*

109 *Dominium fundi relicti pro alimentis, an transeat in hæredem legatarij.*

100 *Causa adiecta legato, an ipsum legatum limitet.*

111 *Domus legata vxori pro eius habitatione, proprietas ad vxorem pertinet.*

112 *Pater & mater tenentur liberos educere, et econtra filij patrem, & matrem. fallit in casibus, de quibus hic.*

113 *Quid si dubitetur, an sit filius, vel pater qui alimenta petit.*

114 *Causa alimentorum pendente. actor alimentari debet.*

115 *Libertus tenetur alimentare patronum.*

116 *Dominus, & vasallus tenentur sibi inuicem ad alimenta. & nu. 121.*

117 *Vasallus dominum defendere tenetur.*

118 *Negare videtur alimenta denegans.*

119 *Vasallus denegans alimenta domino priuatur feudo.*

120 *Libertus alimēta patrono denegās, libertate priuatur.*

122 *Vasallus, & dominus sunt reciprocè obligati.*

123 *Causis ex quibus Vasallus priuatur feudo, ex eisdem dominus proprietate priuatur.*

104 *Frater fratrem alere tenetur.*

125 *Pater tenetur alere filium naturalem, tantum ex concubinatu.*

106 *Filium natū ex dānato coitu pater alere non tenetur.*

127 *Pater de iure canonico tenetur alere filium natum ex damnato coitu.*

128 *Monasterium tenetur alere filios ingressi.*

129 *Mater an ita teneatur ad alimēta filiorū sicut pater.*

130 *Habens patrem, & filium ambos diuites, cum ipse sit egenus, à quo prius alimenta petere possit.*

131 *Legatum alimentorum factum pupillo vel infanti, donec ad pubertatem peruenerit, vsque ad quod tempus extendatur.*

132 *Præstatio triennalis alimentorum ex voluntate minus solemni, facit legatum deberi etiam in futurum.*

133 *Incapax dominij, & proprietatis, est capax alimētorū.*

134 *Clausula generalis, per quam mittuntur legata, non trahitur ad legatum alimentorum.*

135 *Legatum relictum ad alimenta à certa persona instituta, intelligitur repetitum à substituto.*

136 *Executor vltimæ voluntatis habet actionem exigendi alimenta.*

137 *Dilationes breuiores dantur in causa alimentorum.*

138 *Sententia in causa alimentorum est inappellabilis.*

139 *In alimentis non admittitur compensatio.*

140 *Transigi non potest super alimentis relictis, nisi accedat iudicis authoritas.*

141 *Pro alimentis agi potest etiam tempore feriato, messium vel vendemiarum.*

142 *Tutores, & curatores pupilli, vel adulti tenentur ipsis alimenta præstare de eorundem pupilli vel adulti patrimonio, secundum quòd eorum facultates patiuntur.*

143 *Alimenta an repetat ille qui nō obligatus ea præstitit.*

144 *Legatum simplex argenti quid comprehendat.*

145 *Pronomina, meum, tuum, suum, significant dominium.*

146 *Liberatio quatuor modis relinquitur.*

147 *Legatum liberationis cuius sit effectus.*

148 *Habenti exceptionem, an competat ius agendi, vt liberetur præter pactum vel acceptationem.*

149 *Legatum factum tutori, vel curatori, aut alij administratori liberationis suæ administrationis, vel gestionis cuius sit effectus.*

150 *Legatum liberationis factum ei qui tenetur aliqua singulari actione cuius est effectus.*

151 *Legatarius cui facta est à testatore liberatio, an teneatur rem, quam habebat à testatore in deposito vel cōmodato restituere.*

152 *Liberatione legata qui pluribus tenetur actionibus, an sit ab omnibus liberatus.*

153 *Intellectus ad l. emptor. §. Lucius, cū sua gloss. ff. de pact.*

154 *Legatum factum debitori eius, quod testatori debetur, valet.*

155 *Debitorum nomina, & actiones non veniunt in legato omnium rerum mobilium.*

156 *Fructus pendentes non veniunt in legato omnium rerū mobilium.*

157 *Debitor tutus exceptione peremptoria, si legat debitum creditori, an eius hæres tali vtatur exceptione.*

158 *Legatum ex pluribus rebus testatoris, cuius sit effectus.*

159 *Hæredi qualiter succurratur, quando legatarius tenet hæredem in suspenso, differendo & procrastinando legati electionem.*

160 *Lapsus termini à iudice præfixi, interdum priuat contumacem iure suo.*

161 *Idem est aliquando in lapsu termini à iure præfixi.*

162 *Testes, & instrumenta produci possunt post lapsum temporis à iudice statuti.*

163 *Legatarius, cui competit electio, an possit vnam vel duas ex pluribus rebus eligere.*

164 *Legatario mortuo ante electionem per eum factam, an poterit eius hæres eligere.*

165 *Legatum varijs modis adimitur.*

166 *Translatio legati quot modis fiat.*

167 *Legatum quantitatis vel speciei, in dubio an videatur duplicatum, vt debeatur bis, vel tantum semel.*

168 *Si apparet, quòd promisisti centum ex causa mutui, an intelligatur de eisdem centum, quæ mutuaui.*

169 *Si quis pluries vel diuersis temporibus simpliciter confiteatur se debitorem Titij de 10 ex causa mutui, sine alia stipulatione, an intelligatur de eisdem 10. vtraque confessio.*

Coram

COram vobis. Sciendum est ad euidentiam præsentis materiæ legatorum, quòd hæc legatorum, & fideicommissorum materia longe amplior atque diffusior est, quàm aliqua alia quæ in corpore iuris sit inclusa, ideoque non tam graue quàm impossibile videtur eandem præsenti libello applicare perfectè, & sufficienter; tamen conabor quæ vtilia & quotidiana vel necessaria forte præuidero, quanto summarius, & melius potero, applicare.
2 † Primo namque præmitto, quòd quãdoque legatur res vel quantitas, vt ea semel tantum præstetur, & de tali legato loquitur ferè totus titu. ff. de leg. 1. & 2. & 3. C. eod. titu. Quandoque legatur res vel quantitas, vt ea pluries exoluatur, vt puta cũ legatur aliquid annuum, menstruũ, vel diurnum, & de hoc loquitur to. titu. ff. de an. leg. & l. in an-
3 nalibus. C. de leg. † Secundũ sciendum est, quòd quædam sunt res quæ legari solent, pro quibus factæ sunt tituli speciales per legislatores. Aliquando enim legatur vsus fructus vel habitatio, de quo legato loquitur titu. ff. de vsuf. leg. per totum. Aliquando legatur seruitus rustica, vel vrbana, & de hoc loquitur tit. de seru. leg. per totum. Aliquando legatur dos vxori, & de hoc loquitur. ff. de dot. prælég. per totum. Aliquando legatur vinum, vel triticum, aut oleum, & de hoc loquitur. ff. de vino trit. & oleo legato. Aliquando legatur fundus instructus vel cum instrumento, & de hoc loquitur. ff. de fun. instr. & instru. lega. Aliquando legatur peculium serui vel filii, & de hoc loquitur. ff. de pecu. leg per tot. Aliquando legatur penus, de quo loquitur. ff. de pen. leg. per tot. Aliquando legantur supellectilia, & de hoc loquitur. ff. de suppellect. leg. Quid autem sint suppellectilia, habetur in l. 1. & in l. Labeo, in princ. ff. de suppellect. leg. Aliquando legantur alimenta vel cibaria, & de hoc loquitur. ff. de alimen. & ciba. leg. per totũ. Aliquãdo legatur aurum & argentũ, & de quo loquitur to. tit. ff. de aur. & arg. leg. Aliquando legatur liberatio debitori, & de hoc loquitur tit. ff. de lib. leg. per to. Aliquãdo legatur electio circa plures res ipsius testatoris, de quo loquitur to. tit. de opt. lega. Aliquando rei legatæ fit postea per testatorem reuocatio vel ademptio; & de hoc loquitur titu. ff. de adimen. leg. Prædicta autem legata, & fideicommissa particularia vel singularia sunt hodie inuicem per omnia exequata, vt l. 1. ff. de leg. 1. &
3 ibi plene nota in l. 2. C. communia de leg. † Deinde sciendum est, quod si testator fuerit adeo prodigus in legando, quòd modicum vel nihil ex hæreditate superfit hæredi instituto, quód poterit ipse hæres quar-
A tam iure institutionis A detrahere de singulis legatis, vt l. 1. C. ad l. Falci. per tot. & ff. eod. l. 1. per totum. quæ quartæ detractio etiam locum habet in succedente ab intestato, vt habetur in l. fina. C. quando dies lega. ced. cum sim. ibi in gloss. nota. & non posset fieri in vna re sola, vt plene no. per Cyn. in l. 2. C. ad l. Fal. & per glo. in l. Plautius, & in l. quãtitate. ff. ad l. Fal. licèt aliud
B sit in quarta trebellianica, B quæ detrahi potest de vna re tantum, secundum Iaco. But. vt per eum not. in l. filium quem habentem. C. famil. erciscun. Cuius differentiæ ratio est: quia si posset fieri in legatis quartæ detractio in vna ex rebus legatis, afficeretur iniuria ipse legatarius, cui esset illa res legata, & non alij, quæ ratio cessat in fideicommissu vniuersali. in quo solus est hæres grauatus, & quia maiori iniuria afficeretur si detraheretur quarta de omnibus rebus, quàm si de vna re tantum, attamen Cyn. in d. l. filius, & d. l. 2. & Barto. in l. 4. ff. ad leg. Fal. videtur sentire contrarium, vbi vi-
4 de. † Quod autem dixi, hæredem de legatis posse de-
C trahere Falcidiam, fallit si C hæres non fecerit inuentarium, uel si sint legata, D ad pias causas, vt in anth. sed cum testator, & in authen. similiter. C. ad leg. Falcid. & institu. eod. §. final. vel si testator ipsam Falcidiam
5 expresſè detrahi uetuerit, ut ibi no. † Trebellianicam
D verò quartam D prohibere nõ posset, secundum communem opinionem Docto. ut no. per Cyn. & Iacob. Butr. in l. quamquam. C. ad l. Falci, Iacob. de Belui. in auth. de hæred. & falc. §. si verò expresſè. Rursus est ad-
E uertendum, quod legata, & fideicommissa E aliquando fiunt puré, aliquando in diem, aliquando sub conditione, aliquando sub modo. aliquando sub demonstratio-
6 ne, aliquando sub causa. † Si quidem sint pura siue facta, puré ipsaque res legata sit testatoris, tunc recta via
F regulariter F transit dominium à morte testatoris in ipsum legatarium, vt l. à Titio. ff. de furt. & l. si tibi homo §. cum seruus. ff. de leg. primo & l. prima. §. cum igi-
7 tur. & §. libertatibus. C. de cad. tol. † Si uero legata sint in diem. tunc aut est dies incerta an, & quando, vt puta si dixerit testator, [Lego Titio centum, quando Caius Capuam accesserit, vel similia] & tunc ante diei
G euentum G non transit dominium, nec petitio admittitur, vt infra in conditione casuali dicetur, & probatur in l. dies incertus. ff. de cond. & demon. & l. prima §. sin autem. C. de cad. toll. Aut dies est incerta quando, sed est certa an, vt dies mortis, & tunc ante diei euentum non admittitur petitio, nec transit dominium, vt probatur in l. Sempronius ff. de vsufr. leg. & not. per. Cyn. in l. 1. § cum igitur. C. de cad. cad. tol. facit quod habetur, & not. in l. nam & si cum moriat. ff. de cond. inde. l. si pupillus. §. si sub conditione ff. de noua. Aut dies est omnino certa, & tunc etiam, quod est mirabile, non transit dominium ante diei euentum, per d. l. Sempronius potest. & ibi not. nec petitio eius admittitur, vt d. §. cum igitur, & ibi de hoc not per Cyn & glo: facit ad prædicta l. si post diem. in prin. §. primo. ff. quando di. leg. ce. Aut est legatum sub conditione; & tunc aut est conditio impossibilis de iure & de natura, & tũc transit dominium. & admittitur petitio, quia talis con-
H ditio H habetur pro non apposita, vt d. l. si post. & l. obtinun. ff. de cond. & demon. cum sim. ibi not. Aut conditio est possibilis, & tunc non transit dominium, nec admittitur petitio ante conditionis implementum, vt d. l. 1. §. sin autem aliquid sub conditione. C. de cadu. tol. nisi culpa aduersarij conditio non possit impleri quando, quia tunc conditio habetur pro impleta, vt l. iure ciuili. & l. in testamento. ff. de cond. & demon. facit d. l. si post diem, vers. sed sub conditione. & l. si dies, in prin. ff. quando di. leg. ce. & plenè not. in l. 1. C. de institut. & substitut. Quod autem dixi conditionem haberi pro impleta, intellige, vt nec aduersarij, qui semel recusauit implere; postea admittatur pœnitentia. vt l. fin. C. de cond. insert. circa fin. nisi in casu qui habetur in l. pater Seuerinam. §. fin. ff. de condit. & dem. vbi autem legata sunt sub modo, tunc aut modus est possibilis, aut impossibilis, vt supra in conditione dictum est, & si fuerit modus possibilis, alia sumitur diuisio quàm in conditione dictum; hoc modo, quia aut modus est causa finalis legati, & tunc præstita cautione de modo implendo, legatarius admittitur ad petitionem legati, & in hoc differt à conditione. l. 2. C. de his quæ sub modo; & l. quibus diebus §. Termilius. ff. de cond. & demonst. & ibi plenè per Bart. de hac materia modali. Aut modus est causa impulsiua, & tunc statim admittitur eius petitio, nec modus est implendus, nec cautio est de implendo præstanda, vt l. Titio cen-
8 tum. in prin. & ibi not. ff. de cond. demonst. † Si verò legatum fiat sub aliqua demonstratione, verbi gratia si testator dixerit, [Lego fundum, quem à Titio emi] tunc si demonstratio sit vera vel falsa, valet legatum, & eius admittitur petitio regulariter, si de corpore rei legatæ constet. l. si quis in fundi vocabulo. ff. de leg. 1. & l. demonstratio falsa, & ibi plene per Bart. ff. de cond. &
9 dem. † Sin autem legatum fiat cum causa, verbi gratia [Quia Titius negocia mea gessit, ideo lego sibi talem fundum,] & in hoc consueuit sit distingui, aut est causa de præsenti, aut de præterito, aut de futuro. Item considerandum est etiam, an causa ponatur conditionaliter, an causatiuè. Si conditionaliter tunc causa falsa vitiat, si verò causaliter, tunc falsa causa non vitiat, nisi testator aliàs non fuisset relicturus, vt l. demonstratio, per Bart. & per alios in l. prima. C. de

A Detrahere è singulis legatis. ad istã q. vide latè Ias. per illũ tex. in l. si qs testã. §. apud Iulianũ de leg. j. & in l. 2. §. primo.

B Quæ detrahi põt de vna re. Vide quæ in libel. quo agit ex substitutiõe, in verbo, ac per fideicom. n. 5. vbi scripsi.

C Hæres non fecerit inuẽtariũ. Resuẽ ponit Rol. à Val. cõs. 27. n. 9. vol. 1. Mising. cẽtur. 3. obseru. 60.

D Prohibere nõ possit. per istã opi. plura allegat, Vasq. in titu. de success. creati. §. 8. num. 5. sed ibi attestatur de cõi in cõtrariũ, vbi plura ponit post Rip. in l nemo põt. nu. 44. cũ seq. de leg. j. & cũ ista opi. trãsit Clar. in §. testũ, q. 62. Ant. Gabr. de cõmu cõclu. in tit. ad Trebel. cõclu. 1. & qbus verbis phibeatur Trebellianica, cõclu. 3. vsq; ad nonã, & Vasq. in titu de success. resolut. §. 31. n. 25. vbi ampliat et in codicillis. Petr. Ant. Petr. in tract. de fideic. q. 15. nu. 451.

E Aliquã fiunt pure. Ista oia declarat Gomez. tõ. 1. a tomo tit. de legatis, c. 12. n. 17. cum seq.

F Transit dominiũ Reg. cũ ampli. & limit. ponit Petr. Duen. reg. 210. j. per. vide quæ in addit.

G Non trãsit dominiũ. Ang in tract. de testa gl. 55. Gomez. t. d. c. 12 nu. 17. circa fin.

H Habet pro non apposita. Quid in cõtra. Ab. Gomez. in nu. 67. & ibi addit. in lita. N.

fal. causa adie. lc. & in dicto §, longe,
10 † Deinde notandum, quòd huiusmodi legata dicuntur
a cedere A duob. modis: vno modo quò ad petitionem,
alio modo quo ad translationem ad suum hæredem. De
primo dictum est supra proximè. De transmissione au-
tem agendum est, in qua distingui solet, an legatum sit
purum, an in diem, an conditionale. Si quidem legatũ
sit purum, tunc cedit à morte testatoris, quò ad trans-
missionem, & petitionem, vt in d. l. 1. in prin. ver. si quis
modo. C. de cad. tol. Si verò legatum sit in diem, tunc
distingue, vt plenè not. per Cyn. in d. l. 1. in prin. Aut le-
gatum est in diem certam, aut in diem incertam. Primò
casu statim cedit quò ad transmissionem, vt in d. versi.
similique modo. Secundo casu subdistingue, aut est in-
certa dies omni certitudine, & tunc idem est, quòd in
conditione, de qua infra dicetur, & probatur in l. dies
incertus. ff. de cond. & demon. ff. de leg. 1. l. talia scriptu
ra. Aut dies non est incerta omni certitudine, & tunc
aut certum est eam extare in vita legatarij, & tunc ce-
dit à tempore mortis testatoris. Aut non est certum
eam extare in vita legatarij, & tunc cedit post mortem
testatoris in aduentum ipsius diei, vt l. si cum hæres. &
l. post diem, quando dies leg. ce. & ff de cond. & demon.
l. hæres meus, & vide quod not. in l. 3. & l. ex his C. quã-
11 do dies le. ce. † Tertio casu, quando legatum est sub
conditione, & tunc aut est conditio quæ tacitè inest, &
nihil operatur, & legatum habetur pro puro, vt ff. de
leg. 1. & l. 3, fallit in casu l. si in die §. seruum. ff. de cond,
& dem. Aut conditio non inest tacitè, & tunc, aut est ne-
cessaria, aut causalis. Primo casu, aut est certum cau-
A sam extare in vita legatarij, A & tunc cedit à morte
testatoris, ac si relictum esset purum, vt l. si pupillus. §.
si sub conditione ff. de noua. & ff. quando dies le. ce. l. si
cum hæres, in princ. Aut non est certum quod in vita
legatarij extabit, & tunc idem est, quod in conditione
12 causali, vt d. l. si cũ hæres. † Si verò B conditio sit cau-
B salis, tunc non procedit nisi conditionis euentu, vt d. l.
vnica. § sin autem. C. de cadu. tol. & in §. cum igitur, cum
C ibi not. per glo. C sed remanet legatum penes hære-
dem, aut substitutum, vel coniunctum, vt ibi. Alij circa
hoc latius distinguunt sic, aut conditio adiecta legato
est impossibilis, & tunc legatum statim cedit, quia ha-
D betur legatum D pro puro, vt l. obtinuit. ff. de cond. &
demonst. Aut conditio est possibilis, & tunc aut omni-
no est extitura, & habetur pro pura, ideoque statim
cedit legatum quò ad transmissionem, vt l. si dies, in fin.
& l. Titio. §. quædam. ff quando dies leg. ced. Aut est
E extitura an, sed non qñ, vt cõditio mortis, E & tũc aut
hæc conditio adiicitur hæredi, & tunc non cedit legatũ
ante conditionis euentũ: aut adiicitur personæ ipsius le-
gatarij, & tunc statim cedit legatũ: aut hæc cõditio adii-
citur in persona tertij, & tunc nõ cedit ante conditionis
euentum, vt hæc omnia habentur in d. l. si cum hæres.
& l. post diem, & l. si dies ff. quando di leg. ced. Ex præ-
missis ergo potest quædam generalis conclusio elici vi-
delicet quando legatum est conditionale, debet condi-
* tio * adimpleri verè vel præsumptiuè antequam lega-
13 tum possit peti vel transmitti. † huius gratia quæro, an
ius vel facultas implendi conditionem transeat in hæ-
redem legatarij, aut hæredem instituti sub conditione?
F vbi est aduertendum, F quòd aut quæritur de imple-
mento conditionis vel modi adiecti in aliquo casu in-
ter viuos, & tunc dic, vt no. per Cy. in si. l. si. C. de contr,
emp. & per Bart. plenè in l. si decem cum petiero. ff. de
uer. obl. & l. si stipulatus fuerim. ff. eo. titu. Aliquando
quæritur de implemento conditionis, appositæ in ulti-
ma uoluntate, & tunc regulariter non transit in hære-
dem honorati, ut d. l. 1. §. sin autem. C. de cadu. tol. cum
14 sim. † In legato autem sub modo possibili subdistin-
G guitur, G aut modus possit impleri per hæredem
legatarij, & tunc transmittitur in ipsum hæredem si
decesserit legatarius ante modum impletum, ut pro-
batur per text. & glo. in l. à testatore. ff. de cond. & de-
mon. & d. l. post diem. §. hisdem. & not. per Bart. in d. §.
Termilius. & in hoc etiam differt à legato conditiona-
li. Aut non potest impleri per hæredem, & tunc non
transmittitur in eum quasi modo deficiente, ut ibi no.
& sic patet, quod modus conditionalis, & stipulatio in ali-
quibus æquiparantur quò ad vim transmissionis, vt in
§. ex conditionali, Insti. de verb. ob. Si verò modus sit
impossibilis, tunc pro non apposito habetur, vt dictum
est in conditione impossibili, & probatur in l. 1. in si. C.
15 de his quæ pœ. nom. † Sed pone, quòd legato sit ad-
iecta certa causa legandi, & dubitatur an adiecta sit per
modum modi, an per modum conditionis, in quam
H partem fiet interpretatio? H Et quidem Per. vt refert
Cyn. in l. cum mota. C. de trans. distinguit sic: aut lega-
tum, cui causa adiicitur, vel alius actus qui geritur, po-
test procedere secundum mentem disponentium sine
implemento causæ, & tunc causa præsumitur adiecta
per modum modi, aliàs autem præsumitur adiecta per
modum conditionis. argu. l. quæro. § inter locatorem.
ff. loca. coniuncta, l. stipulationem, & l. dotis fructus §. si.
16 ff. de iur. dot. † Vlterius quæritur, pone, quòd testator
legauit, vel aliquem hæredem instituit eo tenore, quòd
venire debet ad standum in certo loco, aut priuetur hæ
reditate vel legato si non venerit ad habitandum in
ipso loco? dic vt plenè scripsi supra in forma libelli.
[Quando vxor repetit dotem] in glo. pen. & habe-
tur in l. Titio centum §. Titio. el 2. ff. de condit. & de-
17 monstr. † Amplius est alia diuisio, quòd interdum te-
stator legat rem suam propriam, & procedunt quæ di-
I cta sunt; Interdum. I legat rem sui hæredis, & idem
disponitur, ac si rem propriam legasset, vt l. hæredum.
C. de fideicom. & l. vnum. § si rem. ff. de leg. 2. & Instit.
de leg. §. non solùm. Interdum legat rẽ alienã, & in hoc
subdistinguitur: aut legat scienter, & valet legatum, aut
K ignoranter, & tunc, K aut personæ extraneæ, & non
L valet, aut L personæ coniunctæ vel propinquæ, & va-
let, ut l. cum alienam. C. de leg. & in §. non solum. Inst.
de leg. facit tex. in l. verius. ff. de prob. Interdum legat
rem sibi communem cum alio, quo casu videtur in du-
M bio legasse illud suo tantum, M quod suum est, vt l.
serui electione. §. fin & l. si. dominus §. si. ff. de leg. 1. &
facit quod not. per glo in d. l. cum alienam, facit l. vxor
patrui. C. eo. ti. Interdum legat eidem rem ipsius lega-
tarij propriam, quo casu non valet legatum l. propriam.
18 C. de leg. & in §. si rem. Inst. de leg. † Interdum legat
rem propriam ipsius testatoris, quæ tamen est pignori
alteri obligata, in quo casu quæritur ad quem perti-
neat onus illam exigendi, an ad hæredem, an ad lega-
tarium: & sic solet distingui, aut res ipsa fuerat obliga-
ta ante testamentum, aut postea: si quidem ante, tunc
aut testator ignorabat esse obligatam, & pertinet exa-
N ctio, N ad legatarium, nisi in duobus casibus not. in l.
prædia. C. de fideicom. Aut sciebat, & pertinet ad hære-
dem, vt habetur in d. l. prædia. & d. l. qui post testamen-
tum. C. de leg. & l. si res legata. ff. de leg. 1. in d. §. si rẽ.
An autem in re dubia præsumatur ignorantia, vel scien
tia? dic, quòd aut ipse testator rem ipsam pignoraue-
rit, & præsumitur scientia, arg. in l. quisquis C. de re-
scin. ven. & l. quanquam. ff. ad Velle. aut alius extraneus,
& tunc præsumitur ignorantia, arg. in l. fin. ff. pro soc.
Si verò fuerit obligata post testamentum, tunc hæ-
res luere debet, vt d. l. qui post testamentum. Interdum
alio modo quàm pignorando testator rem legatam alie-
nat, & tunc distinguitur, aut titulo lucratiuo, puta
pœ

A Et tunc cedit, Ias. in l. si seruũ nu. 7. de leg. 1.
B Cõditio sit causalis. Quæ dicatur conditio causalis, mixta, potestatiua & impossibilis, Ias. in l. 1, C. de institut. & substitut. in pri.
C Sed remanet. Ant. Gabr. de ro. ma. conclus. in tit. de heredi. instit. conclus. 2. lib. 4. vbi amplia. & limit.
D Pro puro. Limit. vt per Ias. in l. si mihi et tibi §. si quis sermos, nu. 9. cum seq. de leg. 1.
E Et tunc. Aug. in trac. de testa. glo. 56.
F Quòd aut quæritur. Istam locũ citat & cõprobat Borg. Caualc in trac. de vsufru mulieri relicto, num. 71. circa fin. Aug. in glo. 58. nu. 5.
G Aut modus, Ias. in l. huiusmodi. nu. 13. cũ seq. de leg. primo. Quid sit modus Aug. in gloss. 54. Cra. cons. 19. in princ. vbi qñ testator dixit sub cõditione an versetur in modo.
H Et quidẽ Dec. in l. debitori, nu. 12. C. de pac. post Bar in d. l. cum mota.
I Legat rem. Secus in institutio ne heredis, Gomez. tomo 1. tit. de legatis c. 12. nu. 13. vers. aduertendum,
K Aut p̃sona extranea. Intellige extraneo herede instituto secus si esset etiã heres grauatus esset testatori coniunctus nam tunc tale legatum factum coniuncto non valeret ita declarat Vas. in tit. de successio. creatio. § 23. nu. 3.
L Persona coniuncta. Ias. in l. si res obligata, nu. 7. de leg. primo. vbi Amplia. & late hũc articulũ ponit Borgn. Caual. in d. trac. de vsufr. mulier. relic. n. 101.
M Quod suum est. Ias. d. l. serui electione §. si. lo. durant. nu. 6. caut. 4. Aug. in de testa glo. 26.
N Ad legatarium. Late Ias. in l si res obligata de leg. primo cum seq. vbi tangit omnes quæstio. sequentes. Istum locum citat, & sequitur Borgn. Caualc. in tract. de vsufr. mulier. relic. num. 103.

per donationem, & tunc videtur legatum reuocasse: aut titulo oneroso, puta per venditionem, & tunc aut ex propria necessitate, & tenet legatum, & cogitur ipsam hæres luere, aut ex voluntate, & tunc videtur legatum reuocasse, vt hæc omnia habentur & probantur in l. rem legatam. ff. de adi. leg. & l. fideicommiss. § si rē. ff. de lega. 3. & not. infra in verb. [Transeo ad vltimum articulum,] & hæc locum habent, quando alienatio est post testamentum: vbi autem alienatio præcessit testamentum, tunc deueniendum est ad distinctionē, quæ fit, cùm legatur res aliena, vt supra dictum est.

29 † Quid autem importet, cum dixit testator [Lego oīa bona mea, vel sua,] quid A appellatione suorum, & meorum contineatur, B habetur in l. cum suæ, & l. suos, ff. de leg. 1. l. meorū, de verb. signi. & not. per Barto. in l. Quintus. § argento ff. de aur. & argen. lega. vbi conclusiue not. quòd appellatione mei, vel sui, dominiū vel quasi intelligitur: tamen quandoque importat nudam detentationem secundum materiam, de qua sermo habetur, vt ibi not. & probatur in l. medicos. C. de pro-
30 fessor. & med. lib. 10. ibi [In ciuitatibus suis.] † Quid si testator legauit fundum, pro quo debetur census vel fictus, quis tenetur ad eius solutionem? Distingue aut quæritur de fictu vel censu præteriti tēporis ante mortem testatoris, & tunc regulariter hæres tātum tenetur: aut de fictu vel censu post mortem testatoris, & tūc regulariter legatarius ad id tenetur, vt habetur, in l. apud Iulianum, §. hæres, ff. de le. 1. & in l. qui concubinam, §. qui ortus, in fi. ff. de leg. 3. cum sim. sicut tenetur vsufructuarius, vt l. pendente. §. si quid cloacarij. ff. de vsuf.
31 & l. quæro. ff. de vsuf. le. † Cæterum sciendū est, quòd pro legatis & fideicommissis, de quib. est sermo, competunt regulariter tres actiones, videlicet Rei vendicatio, Actio ex testamento, & Hypothecaria, vt l. 1. C. com. de leg. & ibi per Cyn. & alios, & latius per Bar. in
32 l. 1. ff. de lega. 1. † Porrò est vlterius aduertendum, q legata facta ab instituto non videntur in dubio repetita à venientibus ab intestato, nisi in certis casibus traditis in l. eam quam. C. de fideicom. inter quos est ille casus, videlicet quando in testamento est apposita illa clausula vulgaris, B & codicillaris quæ est. [Si non valet iure testamenti, valeat iure codicillorum &c.] de qua latè dicemus infra, in glo. super verbo [Valere debeat iure codicillorum] sed legata facta ab instituto, bene videntur regulariter C repetita ab eius substituto, vt traditur in l. licet Imperator. ff. de leg. 1. Circa quam repetitio-
33 nem reperitur in iure multiplex consideratio. † Aliquando enim quæritur, an conditio apposita institutioni videatur repetita in legato facto ipsi instituto, de quo articulo traditur in l. auia. ff. de cond. & demon. & l. cum
34 seruus. ff. de condi. institu. † Quandoque quæritur, an conditio, vel dies vni legato apposita videatur alteri legato repetita, & de hoc tangitur plenè in l. in repeten-
35 dis ff. de leg. 3. † Quandoque quæritur, an C conditio apposita institutioni videatur repetita in substitutione, & de hoc habetur in l. quæ conditio. ff. de cond. &
36 dem. & l. sub conditione ff. de hære. insti. † Aliquando quæri solet, an disposita in priori testamento, vel codicillo videantur in sequenti testamento, vel codicillo repetita: de quo not. in l. à libertis, la 2. in princ. ff. de ali. & ci. lega. & l. quinquaginta. & l. cum tacitum. ff. de
37 proba. & l. Sempronios. ff. de leg. 2. † Aliquando quæritur, an qualitas adiecta D in vna oratione videatur in alia sequenti oratione repetita, de quo plenè traditur per Bart. in l. ita stipulatus. §. Crisogonus ff. de verb.
38 oblig. † Aliquando quæritur, an clausula posita E in vno D capitulo videatur repetita in alio, de quo plene traditur per eundem Barto. in l. prætor, la 1. §. si quis. ff. de vi bo. rapt. & in l. talis scriptura. ff. de le. 1. & l. licèt
39 Imperator. ff. eod. tit. † Præterea & aliud est sciendum, quod si hæres fuerit in mora soluendi legatum debito tempore, quòd tenetur F ad fructus & vsuras, vt l. 1. &
40 cum seq. C. de vsu. & fruc. le. † Adeo quòd si hæret moniturus legitimè per iudicem circa solutionem legatorū, & implementum voluntatis defuncti, stet contumax per annum, priuatur hæreditate, & defertur substituto, vt
31 habetur in auth. hoc amplius. C. de fideicō. † Veruntamen si legatarius suspicetur de hærede, quòd ante euctum diei, vel conditionis adiectæ legato, dilapidet & consumat legatū, poterit iudicis officio eundem cogere ad præstandum idoneam cautionem, seu fideiussionem de legato soluendo adueniente die, vel conditione, vt traditur in eo. tit. ff. vt leg. no. ca. & C. eo. tit. per to.
32 † quæ quidem cautio similiter locum habet in hæreditatibus in diem, vel sub conditione relictis, præterquā in aliquibus casibus, vt habetur & not. in l. cum Arthemedoram. C. vt in pos. leg. Quorum primus est, cùm quis grauatus est restituere filio. Secundus est, cum fratres sunt inuicem de restituendo grauati, vt l. iubemus.
33 C. ad Trebell. † Amplius sciendum est, vt supra dixi, quòd si hæres institutus vel ab intestato succedens fuerit tot legatis aggrauatus, quòd ferè totas hæreditarias vires exhauriunt, poterit ipse hæres quartam partem de singulis legatis detrahere, quæ falcidia appellatur, vt ff. ad l. fal. l. 1. & per totum, & Iust. co. in prin. & §. fi. G nisi testator hanc falcidiam detrahi expressè prohibuerit, vt in auth. sed cū testator. C. ad leg. fal. In detractione autem huius falcidiæ hæres non tenetur quartā
34 compensare, vt habetur in l. tertia. ff. ad l. fal. † Deinde nec illud est prætereundum, sed memoriæ commendandum, q huiusmodi legata & fideicom. H filio præterito, vel minus legitime exhæredato, & per consequens annullato, vel rupto ipso testamento, olim annullabantur, nec præstabantur legata eius, vt l. Papinianus. §. ex causa. ff. de inof. test. hodie verò valent, & præstanda sunt per auth. ex causa, & in corpore vnde sumi. C. de lib. præt. vel exhæ. & hoc verum si adeatur hæreditas à venientibus ab intestato, I vbi autem non adiretur hæreditas, & tunc nullo iure legata debentur, vt l. si nemo.
35 ff. de testa. tu. & nota. per Barto. in d. auth. ex causa. † Si verò testamentum contineat clausolam codicillarem, de qua supra, K Tunc legata ab instituto facta videntur repetita à venientibus ab intestato, vt supra dictū est, & no. in l. ex testamento. C. de fideicomm. & d. auth. ex causa. & ideo etiam de iure antiquo huiusmodi legata sunt præstanda: vbi autem ex defectu solemnitatis formalis testamentum esset nullum, vt quia non interuenit solemnis numerus testium quantum ad testamentum & quātum ad codicillos, L tunc nullo modo legata debentur: si tamen soluantur scienter non repe-
36 tuntur, vt l. si veritas, & l. 2. C. de fideicom. † Vlterius est sciendum, q quandoque vni & eidem legatur vna res tantum, aliquando plures. Si quidem legetur vna, M non potest legatarius scindere legatum & petere partem ipsius rei, & partem repudiare, vt l. nemmem. & l. si cum res. ff. de leg. 2. Si verò plures legentur res, tunc aut sub nomine collectiuo, & non potest vna res agnosci, & alia repudiari, vt l. grege. ff. de leg. primo. N Aut sub nomine distributiuo, & copulatiuo, & tunc potest vna res agnosci, & alia repudiari, nisi repudiata haberet onus annexum, quod respiceret commodum, vel fauorem alterius vt l. si duo. ff. de leg. secundo. Ad prædicta facit quod habetur in l. legatarius, ff. de fideicom. lib. & l. legatarius. ff. de leg. primo, & l. vnica.
37 §. vbi autem. C. de cadu. tol. † Item sciendum est, quòd testator aliquando eandem rem legat pluribus personis

A *Appellatione mei, vel sui agnoscitur. Cunalo. in trac. de vsufru. mulie relic nu. 84 & sequ. Ari. Pinel. in rub. C. de bon mater. in 1. parte, nu 7.*

B *Et codicillaris. Io. Dur de arte testand. tit. 3. caut. 1. num. 4.*

C *Repetita ab eius substituto. Io Dar ī titu. 6. cautel. 41. late. Istum articulū declarat Gomez, in 1 tomo, tit de legatis, c 12 nu. 36 & ibi. quid de conditione.*

D *In vna oratione. Ias cons. 137 vol. 4 quid in rescriptis? Alexā. consi. 34. num. 3. vol. 6. quid in inquisitione? consi. 100. nu 2. eo. vol. Quid in statuto cons 227. nu. 10. eo. vol. Quid in priuilegiis Gozo. consi. 6. nu. 30. & 81. & consil. 18. nu. 11. & 13. vbi et quid in statuto. & quid in instrumento feudali. consi. 26. nu. 37.*

E *In vno capitulo. Ant. Gabr. de comu. conclus. in tit. de testa. conclus 10.*

F *Ad fructus et vsuras l. cū res vbi Ias. not. de leg 1. Ang in tr. de testa. glo. 21. nu. 5. & glo. 29.*

G *Nisi testator. Vide late Rolādin. in trac. flos testamentorū in rub 18. de detractio. falci. vbi ponit rationem.*

H *Filio prætorito. Quid si pater ignorans præteriisset. Vasq. de success. resol. §. 12. nu. 18.*

I *Vbi autem non adiretur. Late Gomez. ī d. c. 12 num. 11. viginti quinque in quibus debent legata hæreditate nō adita. Vasq. de successio progressu. §. 27. nu. 4.*

K *Tunc legata. Cagno in Aut extra causa, nu. 132. vbi late allegat. Alex. cons. 209 nu. 1. vol. 2. Io. Durant, ī tit. 3. caut. 1. nu. 4.*

L *Tunc nullo modo. Contrarium concludit Cagno. ī nu. 133.*

M *Non potest legatarius. Ang. in trac. de testa. nu 63. Rip. in l. si ita legatum de leg. 1. Io. Bernar. Diaz. reg. 413. late Gomez. in tomo 1 tit. de legat. c. 12. nu. 33. & ibi Cur. diuersum in hæredib.*

N *Aut sub nomine distributiuo. s. in diuersis clausulis, vt per Gomez. ī ante medium.*

nis coniunctim, vel diuisim: & quæritur, an inter eos sit
locus iuri accrescendi, de quo no. infra in forma libel.
qua agitur ea substi. in glo. super verbo, breuiloqua. per
Cyn. in l. 1. § his itaque. C. de cadu. tol. His igitur sic
præmissis volens materiam latius declarare reassumo
38 singulos superiores articulos per ordinem. † Et primò
assumo illum articulum, qui est, quando testator legat
c ᶜ aliquid * annuum, menstruum, vel diurnum. Et quæ-
* ro an tale legatum transeat in hæredes legatarij? vbi
dic, quod non regulariter, nisi testator hoc voluerit ex-
presse, vt habetur in l in annalib. & ibi per glo. & Doc.
C. de leg. & l Stichum §. stipulatio, & ibi per Bart ff. de
verb. ob. facit l in singulos. ff de an. le. vel nisi præstatio
huiusmodi legati annalis habens præfinitionem certi
temporis esset per hæc tempora sic diuisa gratia exo-
nerandi hæredem obligatum, quo casu censetur esse
vnicum legatum pro toto tempore, & nō plura, & ideo
transit ad hæredem legatarij, sicut alia simplicia lega-
ta, vt in l. si cum præfinitione, in fi. ff de ann. leg. Et hæc
* procedunt * etiam in stipulatione annua legata ad vitā
stipulatoris, quæ licet natura sui mero iure transeat ad
hæredes stipulatoris, tamen ipsis agentibus. obstat exceptio
doli, vt l. cum qui ita, cum ibi no. ff de verb. ob. & d. l.
Stichum §. stipulatio & plenè no. in l. senatus. §. fi. ff. de
39 do. cau. mor. † Quid autem si stipulatio annua sit sim-
pliciter concepta, an transeat ipso iure, & cum effectu
in hæredem stipulatoris quò ad effectum petitionis &
exactionis? Breuiter distingue; aut est factam causam
alimentorum, & hoc constat expresse vel tacite, & tunc
finitur morte stipulatoris. l. cum hi. § si annos. ff de
transact. fin. & l. eum qui ita ff. de ver. ob. Aut est facta
a in aliam causam, et tunc est perpetua, a & transit in
hæredem, sicut cætera iura, vt d. l. Stichum. §. stipulatio.
ff. de ver. ob quam sic intelligo, prout ibi no. & subaudi-
40 tur quoad nunc † Vnde circa hoc quæritur [Pone,
quòd ex causa venditionis contractæ certo prætio ali-
quis promisit mihi soluere singulis annis, & hæredib.
meis saccos 10. frumenti, vel vasa boni vini, & obligauit
mihi omnia sua bona] quæritur an ex hmôi premissio-
ne licite possit agi, tam de iure ciuili, quam canonico &
diuino? Circa quod sic tu distingue, aut hæc promissio
facta est sine aliqua legitima causa, & tunc nulla induci-
tur efficax obligatio, nec actio, vt habetur in l 1. §. circa.
ff de dol. exce. & l. cum de indebito. in fi. ff. de prob. aut
facta est cum causa legitima, & tunc omni iure agi po-
test, quia contractus venditionis iusto pretio acceden-
te omni iure est approbatus, vt ff. & C. extra de emp. &
vend. per totum. sicq; intelligatur d. l. Stichum. §. stipu-
latio. & d. § qui ita, & sibi similia. Aut est facta cum cau-
sa à iure reprobata, puta ex causa mutui, & sic quanti-
tas annua est promissa in fraudem vsurarum, & tūc nul-
lo iure hodie agi poterit ex tali promissione, vt no. per
Doct. in auth. ad hæc C. de vsur. & in l. 1. C. plus ua. quam
agitur, & per Cy. in l. si ea pactione. C. de vsu. quæ mul
41 tum nota. † Deinde quæritur, quo legatorum in die em
sit fienda solutio? circa quod latius sic distingue, aliquando
in legato est vnica tantum præstatio fienda vnico de-
signato tempore. v. g. cum dixit testator, [Lego fundum
ad paschā.] Aliquando sunt plures præstationes fiendæ
per diuersa tempora v. g [Lego 10. singulis annis ad fe-
stū paschatis] Primo casu soles subdistingui, aut tempus
apponitur legato causa demonstrationis, aut causa dif-
ferendæ solutionis, aut limitandæ obligationis. Primo
casu, cum tempus additur causa demonstrationis, quod
est, quando idem est tēps soluendi cum tempore contrahen-
di, vel legandi, v. g. [Promitto tibi hodie dare 10. vel le-
go tibi 10. hodie] & tunc statim potest peti, ac si dici
nulla esset facta mentio, vt l. liber homo. §. 1. ff. de ver.
ob. licèt iudex super hoc aditus causa miserationis pos-
sit executionem differre vsque in 30. dies, vt not. in l. si
debitori. ff. de iudi. l. si promissor Stichi. ff. de consti.
pecu. Secundo casu cum tempus additur causa differen-
dæ solutionis, quod est regulariter, tunc aut verba dis-
positiua diriguntur ad honoratum, aut obligatum. Si ad

a Et transit in hæredem. Rubr. Alexandri consil. 23. nu. 6.

b In fine tēporis. Dec. in l. lecta, n. 12 ff si cer pet.

c Multiplicata tempora Cagnol in d. l. lecta, nu. 37. vbi late po- nit istam mate- riam post Doct. in l. qui hoc an- no, de verb obli. vbi videbis ista.

D Fructus debē- tur. Io. de Ami- cis, consil. 460. Af- flict. decisio 162. nu. 7. Deci cons. 280. num 3. vbi addit. & consil. 324. in princip. Istum locū citat Bergni. Canale. in trac de vsufr. mulie relict nu. 167 supra in li- bel. ad fidei præ- stat. in verbo in nominis, n. 11.

E Nil vltra. Go- zad cons. 83. nu. 5. & 6. Decis. Be- ne. 64. vbi ponit quis debeat pro- bare hoc, nomē ss natus, Rep. in l. nemo potest, nu. 64. de leg prima.

honoratum, aut verba sunt prolata in accusatiuo, & tūc
b admittitur petitio & solutio b in fine tpis, vt l si in an-
nos, & ibi per Barto. de hoc. ff de cond. & dem. Aut sunt
prolata in ablatiuo, & tunc est fienda solutio in princi-
pio temporis, vt l. si ita fuerit. ff. de manu. test. vbi autem
verba dispositiua diriguntur ad obligatum, tunc fienda
est solutio in fine temporis, vt l. qui hoc anno, & ibi no.
per Bar. ff. de ver. ob. & Inst. de inu. stip. §. qui hoc ann.
Fallit fauore filiorum, vt l. qui filium. §. Sabinus ff. ad
Treb. & fauore reipublicæ, vt d. l. ad rempublicam ff. de
mun. & ho. quib. quidem casib. sufficit initium temporis
attigisse, de quo plenius no. in l. 3. §. mino. ff. de mun. Ter-
tio aūt casu cum tēps causæ limitandæ obligationis adnei-
tur, fieri dēt statim solutio, vt d. l. eum qui ita, & ibi ple-
nè no. per Bar. Dixi vlterius & principaliter, quòd aliqñ
fiendæ sunt plures prestationes; seu solutiones per di-
c uersa & c multiplicata tempora, vt in stipulatione, vel
in legato annuo, & in hoc distingue; Aut solutio est di-
uersa causa augendæ obligationis, siue multiplicandæ
prestationis: aut causa exonerandi hæredem vel debito-
rem. Primo casu distinguunt quidam, aut tēps apponitur
dispositioni, aut executioni dispositionis. Primo casu
fieri debet solutio in principio ad finem tempus desi-
gnati, vt l. 1. C quando dies le. ce. & ibi plene no. per Do.
facit l. nec semel. in prin. quando di. le. ce. Quando au-
tem apponitur executioni, tunc fienda est solutio in fine
temporis, ar. l lecta. versi sed cum fortis. ff si cer. pet. Si
verò fit diuisio causa exonerationis, tunc solutio est fien-
da in fine temporis, vt l. si cui in princi. versi. quod si
menses. ff. de leg. 1. & ff de sta. lib l. statuliberos. §. Stichus
42 & d. l. lecta. versi. sed cum fortis. † Aduertendum est
hic circa intellectum ver. sed cum fortis, nam potius
verius credo, quòd ibi fuerit tempus appositum gratia
multiplicandæ obligationis, quam exonerationis, quod
ex eo patet, nam creditor ita est stipulatus, vt vsuras suæ
pecuniæ singulis mensibus perciperet; vnde in hoc ali-
ter distinguo, quandoque id quod soluendum est per
tempora diuisa, est pœna contumaciæ debitoris non sol-
uentis, & tūc fienda est solutio in fine temporis, sic pro-
cedit intellectus dicti versiculi, sed cum fortis. Aliquan-
do non est pœna alicuius contumaciæ, sed contingit ex
sola ordinatione disponentis, & tunc habent locum quæ
dicta sunt, Quæ autem dicta sunt circa solutionem in
principio temporis fiendam, locum habent quando nil
est fiendum, vel implendum ex parte creditoris, alias
autem non fieret solutio nisi prius per eum facto im-
plemento, ar. l. si seruus. §. cum seruus ff. de stip. ser. & not.
in l. æde, C. loc. Perquæ patet, quando fienda est solutio
pensionis, de qua quæstione tangitur per gl. & Doct. in
d. l. æde, C. loca. Item fallit in casibus qui habentur in l.
nec semel. §. si in habitatione, & in l. Firmio. §. pater. ff.
43 pater. ff. quando di le. ce. † Nunc his peractis viden-
dum occurrit, si præstatio, vel solutio sit destinata, vel re-
* lata ad * certum locum, vel fundum. v g [Ego lego, vel
promitto tibi decem saccos frumenti quod nascetur in
tali fundo] & contingit nil nasci ex eo fundo, vel contin-
git fundum perire, an liberetur debitor à solutione vel
præstatione? In qua quæstione Bar. in l. inter stipulan-
tem. §. sacram. ff. de ver. ob. sic distinguit, & idem Petrus
& Cy. sequuntur in l. si quis argentum, in pein. C. de
don. Cum quæritur quando fructus debentur ex certo
fundo, si non percipiuntur, an obligatio extinguatur, vel
differatur? dic, quòd aut locus vel fundus apponitur in
dispositione causa designationis, aut causa limitandæ vel
D relaxandæ obligationis. Primo casu D fructus deben-
tur si extant ex illo fundo, vel si non extant debentur ex
alio, & sic durat obligatio vt l. Lucius. ff de ali. & cib. leg.
& l. quidam testamento, ff. de le. 1. & l. Paulo Callimaco.
§. si ff. de leg. 3. Secundo casu subdistingue, aut orationi
dispositiuæ adijcitur relatiuum, v. g. [Fructus qui nas-
cuntur in tali fundo lego vel promitto, &c.] & tūc sub-
distingue, aut enim in promissione, vel legato est vnica
præstatio tm, aut plures. Si vnica, tunc si illo anno fru-
E ctus ex fundo colligi non possunt, E nil vltra debetur,
sed

sed debitor liberatur. Ratio, quia illud relatiuum [qui]
facit conditionem, & exponitur, idest si nascitur, vt pro-
batur in l cum certus ff. de vin. tri. & oleo. leg. & l. si de-
bitor. §. verisimile ff. de contra, emp. vbi vero sunt fien-
dæ plures præstationes, tunc si fructus in primo anno
non nascantur in toto, vel in parte, fit supplementum in
alio, vt l. legatum. §. vinum. ff. de ann. leg. Si autem in
oratione nullum apponitur relatiuum, sed est ora-
tio simplex, tunc si non nascuntur fructus in primo
anno, non propterea liberabitur debitor, sed fit supple-
tio in anno seq. vt l. Firmio in princ. ff. quando di. le. ce.
& in l. inter stipulantem. §. sacram, præalleg. Et hæc quę
dicta sunt, procedunt quando certa & limitata quanti-
tas fructuum est in dispositione posita: vbi verò nulla est
quantitas designata, sed in genere fructus, qui nascen-
tur, sunt legati, vel promissi, tunc siue in oratione fit re-
latiuum, siue non, censetur dispositio talis esse conditio-
nalis, & ob hoc fructibus non natis, nil vltra debetur, &
sic intelligi debet secundum cum l. 1. in fin. ff. de condi.
44 & demon. & l. interdum. ff. de verb. obli. † Vltra quæ-
A ritur, quid si testator legauit Titio * centum A do-
* nec vixerit, an talis quantitas sibi semel præstanda sit,
vel plures? Dic, quod annis singulis debetur, ac si legas-
set centum annua, vt est text. in l. legatum. ff. de an. leg.
45 & not. per Bart. in d. §. qui ita. † Insuper quæritur,
quid si testator legauerit tertiam vel quartam partem
fructuum nasciturorum ex tali fundo, an hoc legatum
semel tantum debeatur? Dic quòd singulis annis debe-
tur, donec vixerit legatarius, nisi de contraria appareat
testatoris voluntate, vt est text. in d. l. defuncta. §. fin.
46 de vsufructu. & ibi no. † Quid autem si testator iuf-
f serit filios, vel hæredes simul habitare f vsque ad de-
cem vel plures annos, quid importent illa verba? Dic, vt
plenè tangitur per Bartol. in l. quintus. ff. de ann. leg.
47 † Inde quæritur, quid si testator nulla quantitate ex-
pressa dixerit sic [Lego annua Caio] an valeat legatum?
Dic, quòd non regulariter, vt l. legato generaliter, cum
B ibi not ff. de leg. 1. Fallit si legetur B in causa alimen-
torum, vt est tex. in l. si cui. & ibi not. ff. de an. leg. & l.
cum alimenta. ff. de ali. & cib. le. facit quod no. in d.
l. id quod pauperib. C. de episc. & cler. Rursus quæri-
48 tur de quotidiana quæst. [Aliquis filiæ suæ viduæ le-
gauit decem annua donec vidua erit, vel in viduitate
permanserit, quæritur filia nubente in principio anni,
an integra 10. habere debeat] dic, quòd sic, ac si annus
esset completus, vt in l. filie, & l. à vobis. ff. de an. le. Nunc
transeo ad secundum principalem articulum, qui est,
49 cum legatur vsufructus, aut vsus, vel habitatio. † Cir-
C ca quæ primo quæro [Quid si testator C vni simpliciter
legauerit fundum, deinde legauit alij vsufructum eiu-
* dem fundi, quid percipiet legatarius * vsufructus?]
c C Dic, quòd habebit partem dimidiam usufuctus, & sic
in usufructu concurrunt vtriq; Idem in habitatione, vt
est tex. in l. si alij. & l. Sempronius §. fin. & l. Sempronius.
in prin. & ibi not ff. de usuf. leg. per quæ patet; quòd le-
gando secundo videtur partem adimere a primo, nisi de
contraria uoluntate testatoris appareat, ut ibi not. Et
per hoc dicunt quidam, quòd quando testator, ut quoti-
die fieri uidemus, facit plura legata diuersis personis,
* & postea legat * uxori suæ generaliter usufructum bo-
norum suorum, tam legatorum quàm non legatorum,
50 quòd omnes concurrunt in usufr. cum uxore. † Secun
do quæritur, quæ ueniant in legato usufructus? dic,
quòd omnes fructus rei, ut plene traditur in l. usufr. leg.
51 cum l. sequ. ff. de usufr. † Ipse tamen usufructuarius
D non poterit, uti D nisi præstita satisdatione H de uten-
h do & fruendo arbitrio. boni uiri, ut l. si usufru. ff ff. de
usufr. & l. 1. C. de usuf. & l. 1. cum sequen. ff. usufr. que-
B madmodum cau. † quam satisdationem B non posset
52 remittere testator, ut not. in d. l. 1. de usufr. & l. secunda
53 & l. scire debemus. C. ut in poss. leg. † Ab ipsa tamen
F satisdatione ipso iure F excusatur pater usufructua-
rius bonorum filij, ut habetur & notatur in l. cum opor
tet. §. non autem. C. de bon. quæ lib tenetur etiam idem

usufructuarius satisdare de restituendo finito usufru-
54 ctu, vt d. l. 1. ff. usufr. quemadmo. ca. † Quid igitur
si usufructuarius non præstet hanc satisdationem? Res-
pondeo, proprietarius rem ipsam poterit vendicare, vt
55 l. si vsufructus. ff. vsufr. quemadmodum ca. † An fructus
perceptos ante satisdationem possit dominus vendica-
re? apud aliquos est dubiũ, vt refert Cynus in l. vsufru-
ctua. C. de vsufr. Bart. autem in l. vxori vsufr ff. de vsufru.
leg. sic pro omnium concordia distinguit: Quandoque
ante satisdationem dominus percepit fructus, & tunc
non debet restitui vsufructuario, vt d. l. vxori. Quando-
56 que econtra ipse fructuarius percepit fructus, † &
tunc aut eos percepit domino ignorante, vel contradi-
G cente, G & tenetur eos restituere domino, & sic intel-
ligit glo. in l. si fur. ff. de vsufru. & prædicta. l. hac. edictali.
§. is illud. Quandoque recepit eos domino sciente &
patiente, & tunc non debent restitui per eum ipsi domi-
no, sed eos lucratus & facit suos, & sic intelligitur l. hac
57 edictali. § sin autem. C. de sec. nup. † Quid autem dif-
ferant inter se vsus, vsusfructus & habitatio plene tradi
tur inst. de vsu & hab. §. 1. & adde prædictis quę not. cir-
ca formam libelli quo agitur ad repetionem dotis super gl.
58 super verbo [Vsusfructum] † Solet etiam quæri, qua-
liter huiusmodi vsusfructus finiatur, & respondetur, quod
tribus modis, videlicet morte, capitis diminutione, &
longa præscriptione, videlicet decem annorum inter
præsentes & 20. inter absentes, vt l. qui vsufructum. ff. si
vsufr. pe. & l. corruptionem. C. de vsuf. facit Inst. de vsuf.
59 §. finitur & ff. qui. mod. vsusfr. amit. l. 1. cum seq. † Sed
circa hoc quæritur de quæstione sæpe occurrente. Ecce
quod patri quæsitus est vsusfructus ex persona filij per
l. nõ solum. C. de bon. quæ lib. quæritur per cuius mor-
H tem vsusfructus extinguatur? H Dic breuiter, quòd mors
vtriusque requiritur, nec mors vnius alteri nocet, vt ha
betur in l. fi. C. de vsuf l. fi. ver. si vero C. ad Tertul. &
not. per glo. in l. s. in fi. C. de bon. mat. & l. quod satis, in
60 in fi. ff. de bon. quæ lib. † Venio ad tertium articulum,
qui est, quando legatur seruitus rustica vel vrbana: circa
quem articulũ, vltra ea quæ scripsi supra in libello quo
agitur confessoria, vel negatoria pro seruitute, quæro de
quæstione sæpius occurrente. Ecce testator legauit ali-
cui simpliciter fundum vel vsumfructũ fundi, quæritur
an eidem fundo præstari debeat per hæredem via, vel
iter ad ipsum fundum, qua, vel quo testator vtebatur? In
qua quæstione gl. dubitauit in l. 3. §. si loci. ff. de adi. leg.
Tu tamen secundum not. per Bar. in l. s. ff. de ser. le. ple-
nius si distingue, aut quæritur an rei legatæ seruitus
debeatur, aut quæritur de seruitute iam imposita ante
I legatum, aut de imponenda post legatum I Primo ca-
su debetur, vt. 1. & l. si is qui. ff. de ser. leg. cum ibi not.
61 † Secundo casu subdistingue, aut erat seruitus habens
causam continuam, & permanentem, & tunc hæc serui-
tus sequitur legatarium, & ei debetur per hæredem ex
præsumpta voluntate testatoris, vt d. l. 1. ff. de ser. le.
exemplum patet in seruitute oneris ferendi, & sic debet
intelligi l. quod conclaue. ff. de damn. infe. Aut seruitus
habebat cãm discontinuam, & non permanentem, vt
iter. & uia, & tunc aut testator legauit usufructum tan-
tum, & agere poterit ipse legatarius contra hæredem,
ut patiatur hanc seruitutem imponi, si ea non imposita
usufructus redditur inutilis, ut l. damnas. §. 1. ff. de usu
fr. leg & l. binas. §. fin ff. de ser. urb. præd. & l. 8. §. 1. & 2.
ff si usus. pet. & l. seruum filij. §. fi. ff de leg 1. Aut lega-
uit proprietatem, & tunc licet glo. in l. 3. §. si loci, dubi-
tauerit, tamen dic, quòd debetur seruitus legatario per
ipsum

A *Donec vixerit Latissimi de ista dictione, donec, per Borgn. d. trac. de vsufr. mulier. relic. nu. 115. cum seq.*

B *In causa alimentorum. Ang. d. trac. de testa. glo. 34.*

C *Dic quòd habebit partem. Istũ locum citat, & sequit. Soci. in. cons. 115. nu. 14. vol. 1. vbi attestatur de cõmuni. Franc. Mantica de coniect. vlti. volunt. lib. 9. tit. 6. nu. 17.*

D *Nisi præstita. Late per Borgn. Canale. 3̃ de vsufru. mulier. relic. num. 89. vbi quid de reb. quæ seruãdo seruari nõ possunt, & quid si heres nõ petat, nu. 90. & ibi ét quòd mulier nõ põt petere vsumfructum pro tempore quo non præstitit satisdationem. Late Ant. Gabr. de comm. conclus. in tit de vsufr. conclus. 1. an sufficiat iuratoria cautio, an stetur sua iuramento, quòd reperit fideiussorẽ, Ces. Contar. in rep. l. vnic. C. de moment. po. rep q. 23. in princ.*

E *Nõ posset. Plures cautellas posuit Io Duran de arte testand. tit. 8. caut. 1. nu. 2. cum. seq*

F *Excusat pater. Ari. Pinel in rep. l. 1. in 2. parte, nu. 2a. C. de bon. Mater.*

G *Et tenet eos restituere. Contrarium de eo dicis Ari. Pinel. d. l. 1. 2. parte, nu. 77. s quando vsufructuarius esset in possessione; vbi tamen limitat quinque modis, & ea quæ ponit Arius, & alia ponit Borgn. Canale. 3̃ nu. 89. istam opi. Ari. late cõprobat Vasq in trac de successio. creat. 10 § 7. num. 31. Vbi ét quid in vsufructu constituto in contractu.*

H *Dic Breuiter. Late comprobat Borgn. 3̃, num. 181. 234 in fi cum seq. Ari. Pinel. in l. 1. de bon. mat. in 1. parte, nu 39. vbi multa ponit.*

I *Primo casu debet. Io. Dur. de arte testan. in tit. de lega. caut. 16. num. 3.*

ipsum hæredem, ut not. in l. binat ff. de ser. urb. præd.
62 sumpto arg. à fortiori. facit l. 1. in fi. ff. si usuf. pe. † Quid
econtra, an à legatario seruitus debeat hæredi, de qua
supra, per fundum legatum? & dic, quòd sic, ut l. restitue-
re, in princ. ff. si ser. uend. & in l. si fundum sub conditio-
ne § qui fundum, ff. de leg. 1. & in l. olimpiaco, ff. de ser.
63 ur. præd. † In uenditione autem rei uenditor non
tenetur, nisi specialiter, & expressim actum esset hanc
seruitutẽ discontinuã emptori præstare, ut l. in uenden-
do ff. de côtrah. em. Fallit in via ad sepulchrũ, vt in l. se-
64 pulchrum ff. de relig. & sump. fu. † Transeo ad quar-
tum artic. qui est quando legatur dos vxori, vel filiæ,
vbi quæri consueuit, si teneat legatum factum vxori
A n & distinguitur sic, aut tale legatum dotis factum vxo-
ri continet certam quantitatem expressam: vtpt [Lego
vxori meæ centum, quæ habui in dotem] & tunc tenet
legatum in quantitate expressa; siue vxor uiro dederit,
siue non eius dederit in dotem; vt est tex. in l. si non desi-
gnata. C. de fal. ca. adi. le. Si verò nulla quantitas est ex-
pressa, tunc non tenet legatum; nisi constet per instru-
mentum dotis, vel aliter de quantitate in dotem tradi-
ta, vt d. l. non designata, & l. 1. §. sed si in dote, & l. cum
65 scriptum ff. de do. præleg. † Et si forte dicatur, quid
commodi affert vxori legatum dotis certæ quantitatis,
quando aliunde, puta per instrumentum constet de eius
dote? Respondetur q si legatum est purum, tunc sub-
ducitur tempus legale, & statim fit ipsius dotis solutio,
vt l. 1. §. verum est commodum. ff. de dot. præle. & est
commoditas in alio, quia non fit retentio dotis propter
res donatas vel alias impensas, quæ tamen ipso iure nõ
diminuunt dotem, vt l. dote prælegata & d. §. verum. ff. de
66 dote præle. † Sed quid dices de frequenti quæstione;
Ecce testator legauit mulieri nondum nuptæ centum
pro dote, seu ex causa dotis; quæritur an tale legatum
i sit purum, vel conditionale, i uel sub modo? super quo
variæ sunt opi. vt refert Bar. in l Titio centũ, §. Titio ge-
nero ff. de cond. & demon. & not. per Cy. in l sancimus
C. de nupt. conclusiuè autem secundum eum potest sic
distinguendi, aut tale legatũ est factum respectu matrimo-
nij comprehendit cum certa persona, v. g. si testator dicit
[Lego centum Semproniæ pro eius dote vxori futuræ
B Caij] B & tunc tale legatum est conditionale, unde-
licet si matrimonium sequatur, vt l. promittendo. & l.
si. pulattonem ff. de iure dot. pro quo facit auth. nisi ro-
gati, C. ad treb. & in corpore unde sumitur in Auth.
de san. episcop. § sed hoc de præsenti, & ibi per Iacob.
de Belu. Aut tale legatum est factum simpliciter nullo
habito respectu ad certam personam, & tunc subdistin-
gue, aut extraneus legauit mulieri hanc dotẽ, & est con-
ditionale eo modo quo supra, ar. in l. à Titio, in prin. de
ver. ob. l. si ego, in prin. ff. de iur. do. & d. §. sed hoc de
præsenti, ad idem facit l. Publius, in prin. ff. de condit. &
demonst. nisi per aliquas coniecturas appareat q testa-
tor nõ voluerit legatum esse purum, vel patriæ consue-
tudo se haberet, quòd dos appellaretur patrimonium
mulieris non nuptæ, quia in hoc standum esset cõi usui
loquendi. vt l. cum de lanionis. §. asinam. ff. de fun. instr.
Si verò pater legat filiæ dotem, tunc aut vltra hoc lega-
uit sibi suam legitimam, & tunc est conditionale. super
quo, vide quod dicitur infra in proxi. quæst. aut nullam

legitimam sibi legauit, & tunc legatum dotis est purum
& poterit statim peti ex præsumpta voluntate testantis.
cui incumbebat necessitas filiam dotare, & ei relinque-
re legitimam, vt l. qui liberos. ff. de ri. nup. & quia tale
C legatum videtur factum ad filiæ prouisionem, C ideo
non recipit aliam dilationem, nec grauamen, vt l. quo-
niam in prioribus. C. de inof. test. Et aduerte, quod hoc casu
non sufficit hanc dotem titulo legati relinquere, quo
ad valorem testamenti, dicendo: Relinquo filiæ meæ cen-
67 tum, vel talem fundum pro eius dote, † quia verbum
[relinquo] adiectum certæ rei vel quantitati non trahi-
D tur D ad institutionem, vt no. per Bar. in l. cogi, uec. &
generaliter. ff. ad Treb. & habetur in Aut. vt cum de ap-
pe. cog. §. illud quoque, licet glo. teneat contrariũ in auth.
du hære. & fal. §. & hæc omnia, & ibi per Ia. de Bel. & sic
secundum Bar. testam. esset nullum ratione præteritionis
ipsius filiæ vtendo verbo, [relinquo] sed debet uti verbo, [
institino, & dicere. Institno filiam meam in centum pro
68 eius dote, vel præmai itando ipsam. † Quid si testa-
tor diceret [Relinquo filiæ meæ centum ad dictamen
1 sapientis] quid poterit facere ipse sapiens 1 Dic, quod
poterit addere uerba institutionis, ad hoc vt potius valeat
testamentum quàm pereat, secundum Iac. de Are. sed
Ricar. Malum. disputat & tenet contrarium, cuius opin.
sequitur Bar. in l. illa institutio ff. de hære. instit. & not.
69 idem Barto. in l. his verbis ff. de hær. instit. † Item cir-
ca præmissa quæritur, statuto ciuitatum Lombardiæ ca-
uetur [Quod mulier dotata non faciat partẽ in hære-
ditate paterna, vel materna cũ fratribus suis &c.] Con-
tingit casus quòd pater impuberi filiæ legauit mille pro
eius dote, quæritur de tribus. Primo, an hoc legatum
succedat in locum legitimæ. Secundo, an ex huiusmodi
legato uideatur ipsa filia dotata. Tertio, an tale legatum
possit statim peti, vel differri debeat petitio in tempora
nuptiarum. Et breuiter quo ad primum quæsitum va-
riæ sunt opi. vt refert Cyn. in l. sancimus C. de nupt. &
F tenet Ricar. Malumb. F quod sic, nec possit agi per fi-
* liam ad supplementum * legitimæ si quid desit. † Et
G sit ratio, quia per statutum G potest diminui legitima,
70 * quamuis non in totum auferri K secundum eum, li-
* cet Dy. teneat contrarium in cap. indultum. de reg. iur.
K libro sexto. Cyn. verò ubi supra tenuit, quod tale lega-
tum tunc non succedat in locum legitimæ, quod etiam
H sequitur Barto. in d. §. Titio, sicque H habebit filia vt-
rumque scilicet legitimam, & legatum, nisi de voluntate
testatoris aliud appareat: verbi gratia [Si tulerit eam
* stare & esse tacitam & contentam * dicta quantitate
sibi legata] argu. in l. qui volebat. cũ ibi not. ff. de hered.
instit. & ita consueuerunt notarij ponere in testamentis:
aliud autem esset si fuisset filia hæres instituta in dicta
quantitate pro eius dote quia tunc subitò hæc suc-
cederet in locum legitimæ, & si quid deesset, agere pos-
set ad suplementum, vt in l. omnimodo, & l. sancimus.
C. de inof. test. & in auth. ibi signata, quod not. in d. l. his
71 verbis. † Per quod patet, quòd sapienter faciunt no-
tarij si in huiusmodi dispositionibus vtantur verbis insti-
72 tutionis, non legati, vt supra dictum est. † Quòd au-
tem ad secundum quæsitum, dic secundum Barto. vbi
I supra, I quod filia dicitur dotata, arg. in l. non est ma-
trimonium ff. de ri. nup. & in l. qui pupillam, in prin. ff.
de adul. facit quod no. per glo. in l. cum plures. §. pe. ff.
* de adm tut. & illud verbum [dotari] * est exponendũ
idest, in quam pater actum dotandi exercuit quantum
in se fuit, arg. in l. mulieri. ff. de condit. instit. Alij verò
73 contra, quia † dos sine matrimonio esse non potest, vt
l. fi. C. de dona. ante nup. Prima opin. Bart. est verior, &
probatur per text. in l. non sine ratione. C. de bon. quæ
L lib. Ad tertium autem quæsitũ L respondetur secundũ
eum, quod aut tale legatum est factum puberi, aut im-
puberi. Primo casu differtur petitio in diem nuptia-
rum matrimonio contracto per verba de præsenti, quod
sufficit etiam si non fuerit adhuc traducta ad domum
mariti, argum. in l. sancimus. C. de nup. coniuncta l. si cui
ff. de condi. & demonst. Secundo vero casu expectatur

tempus

A Et distinguit sic. Istum locum citat, & comprobat Borgn. Cauals. 3 de vsufr. mulier relic. nu. 191. Ang. in trac. de testa. glos. 43. vide Afflic. decis. 239 nu. 3.
A Et tunc tale legatum Ang. d. glo. 66. in Dur. de tit. 6 rant. 60. Vasq. de success. progress. §. 29 nu. 231.
C Ideo non recipit aliam dilationẽ. Alex. cons. 33. nu. 7. & 10. vol. 2. vbi dicit hanc esse com. sequitur Didac. in tit. de sponsal. 9. sexto, cap. 8 comitiolum conclu. dit Rodrig Suarez. in rep. l. quoniam in prioribus, in undecima limit. C. de inof. testa. Late ubi ergo addit ad Alcia. de præsumpt. reg. 1. præsump. 8. Late Brun. in trac. q statut. mas. in 21. artic. q. 9 Ang. in trac. de testa. distinguit, vt prima opi. procedat de iure communi sed stante statuto secus. Vasq. de successio. progressu, §. 29. nu. 22.
D Ad institutionem. Late per Clar. in tit. de testa. q. 38 versic. quid vero si pater.
1 Dic q poterit. Istam q late posuit Pau. Scala in trac. de exilio sapientis, in tit. de contrat. & vlti. volunt. cap. 14.
quiũ cõcludere sum opi Iacob de Are.
F Quod sic. Vide Io. de Campisiis in trac. de dote, q. 44.
G Potest diminui. Vide quæ ad hoc scripsi in for. libel. quo petitur hæreditas ex testã in verbo ac oñm. allegat in fi in verbo sed non in totum.
H Habebit filia vtrunque. Cõis opi. dest. est q sufficiat: legatum dotis. Ita per plura concludit Vasq. de successio. creatio § 40. nu. 237. vbi etiam ponit, an possit petere supplementum vsque ad legitimam.
I Quod filia dicitur dotata. Rip. in rub. sol. matri. nu. 6c. & in l. quæsitum, §. si sponsus, nu. 4. de priuileg. credit.
L Respondetur. Nata in rep. c. quamuis, nu. 71. de pac. in 6. Vasq. in tit. de successio. progres. §. 29. nu. 22. allegat plura pro ista opi. tamen alia allegat in contrarium, q non differatur impuberi D. Cuchus in trac. de legitim. in verbo, quæcunque valeat sit titulo, nu. 32. vers. adde.

tempus nubilis ætatis, & etiam quòd matrimonium per verba de præsenti contrahatur, quibus duobus concurrentibus petitio admittitur, arg. in l. hæc conditio. ff. de cond. & demon. & l. si pupillæ. ff. quando dies leg. ced.
74 † Quid autem si alia forma testator usus sit, ut quia dixit [Lego centū A pro ipsa maritanda] dicit idem Bart. aut est pubes, & poterit legatum statim petere præstita tamen cautione de nubendo: aut est impubes, & tunc differtur petitio in tempus pubertatis, quo tempore persona erit ad maritandum habilis, & hoc sufficiat etiam si matrimonium de præsenti tunc non contrahatur, ut petitio admittatur, arg. in l. nec semel §. in habi-
75 tatione. ff. quando. di. leg. ced. † Inde quæritur [Pater legauit filiæ centum ex causa dotis, deinde ipsam maritauit, & dotem pro ea soluit, postea moritur pater non mutato testamento, agit filia contra heredes petendo legatum prædictum, quæritur an sit audienda?] dicit Bar. in l. huiusmodi. §. cum pater. ff. de le. 1. distinguendum esse. Aliquādo enim pater primo loco dotem simpliciter promisit, non tamen tradidit, & postea legauit, aliquando econtra primo legauit, postea tradidit, vel promisit. Primo casu subdistingue, aut expresse legauit pro dote, & tunc semel tantum dos ipsa debetur, & ideo petens legatum non auditur, vt d. § cum pater, & l. Titia. §. qui in vita. ff. de leg. 2. Aut legauit simpliciter nulla facta mentione dotis, & tunc legauit aliud diuersum quam promiserit, B & tunc debetur vtrunque, videlicet dos & legatum, vt l. si pater pro filia ff. de col. do. Aut legauit idem vel tantundem in eodem genere, & tunc in dubio præsumitur legare animo compensandi, & præstabitur alterum tantum, vt l. si cum dotem. § si pater. ff. sol. mat. & not. per gl. in d. §. cum pater. Secundo principali casu, videlicet cum primò dotē tradidit, & postea legauit, distingue. Aut legauit illud idem corpus quod fuerat traditum, & tunc e sis æstimatio debetur, ac si legasset sciens rem alienam, l. cum pater. §. pater filiæ. ff. de le. 3. Aut legauit dotem simpliciter, & tunc semel tantum debetur, nec præstatio duplicatur, & quia dos ipsa est legata non confertur, vt d. §. qui ita & l. filiæ, & l. à patre. C. de colla. vbi autem legauit aliud omnino diuersum à dote, tunc vtrunque debetur, vt supra dictum est. Tertio legauit, & postea tradidit, distingue. Aut post ipsum legatum dotis realiter dotauit, & tunc videtur de primo legato dotata, ideoque vlterius legatum non debetur, l. Lucius, la 1. & ibi not. ff. de legat secundò, & l. filia. C. de lega. vbi autem legatum esset simpliciter primò factum sine adiectione causæ dotis, tunc per traditionem dotis inde secutam non videtor à legato recessum, ideoque vtrunque debebitur
76 vt l. quinquaginta, cum ibi not. ff. de proba. † Ex præmissis autem patet solutio ad illam quæstionem, qua quæri solet [Si pater legauerit 500. filiæ pro dote postquam ipsa nupserit, & 100. pro eius dote tradiderit, an mortuo patre possit reliqua centum ex causa legati petere?] Et secundum Bart. in d. l. Lucius, distinguendum est. Aut legauit pro maritando ipsam filiam, & tunc excluditur a petitione legati, quia cessat causa legati, argum in l. libertus. in prin. ff. de ali. & cib. leg. Aut le-
C gauit simpliciter pro dote, aut ex causa dotis, & C & tunc admittitur ad petitionem legati quia dos potest augeri constante matrimonio, vt l. pen. C. de do. ante nup. de qua materia plene tangitur per eundem in l. li-
77 berorum. ff. de verb sig. † Præterea quæritur [Ecce, quòd pater legauit filiæ centum pro dote, vel pro ea maritanda, & decessit filio masculo hærede vniuersali instituto, qui inde sororem maritauit, & dotem dedit simpliciter non habita mentione legati quæritur an soror poterit legatum petere?] Respondetur, D q
D non, quia frater videtur eam dotasse de pecunia legata, potius quàm de propria, arg. in l. Nesenius, & quod ibi not per Doct. ff. de neg. gest. & ita determinat Iac. Butr. vt refert. Cyn. in l. fi. C. de do. promis. vbi autem pater dat dotem pro filia sua, quæ habet bona materna, E videtur in dubio eam dotasse, E de bonis ipsius pa-
78 tris, & non de maternis, vt l. fin. C. de do. promis. † Sed quid si testator sic dixit [Lego centum, pro dote filiæ meæ, & quoties illa post nupserit, sibi de nouo debeatur per hæredes meos] quæritur de effectu huius legati?
F Respondetur, quòd F semel tantum dos perdita reiterabitur, & præstabitur, & non vltra si milies perderetur, vt est tex. in l. fideicommissa. §. si quis decem, de
79 leg. tertio. † Sed aduerte circa prædicta, quòd de iure communi cessante dicto statuto, quòd filia non succedat extantibus masculis, tenetur pater dotem filiæ re-
G linquere G titulo institutionis, & non legati, vt prædixi, & si in vita sua eam nupserit, & dotem pro ea dederit, poterit eam in dote instituere, & in aliquo pluri quantumcunque modico, & sic tenebit eius institutio, vt plene disputant Gloss. & Doct. in l. denique. §. sed verum, in fi. ff. de min. & Bart. in l. his verbis. ff. de hære.
80 † Sed pone q statuto caueatur [Quòd mulier mortua in matrimonio vir lucretur dotem,] vt est communiter in Lombardia [Contingit, q mulier habens filium ex priori marito accepit secundum virum, & inde mulier ipsa prædecesserit in matrimonio, superstitibus secundo viro, & filiis prioris matrimonij, inter quos cōtrouersia oritur super dote: quærit an ipse secūdus vir lucretur doté exclusis dictis filiis, dos an redire debeat ad ipsos filios excluso secundo viro?] dixerunt quidā, filios esse præferēdos, saltem in ea parte quam lex ipsis defert, de qua traditur, & habetur in l. hac edictali C. de secun. nup. Alij dicunt, filios in totum excludendos, etiam à legitima, & virum præferendum auctoritate dicti statuti per quod derogatur d. l. hac edictali, quia ista est quædam alienatio inter viuos, per quam potest filius priuari legitima, vt not. Dyn. in c. indultum. de reg iur. lib. 6. & Cyn. in l. sancimus. C. de nup. & in l. 1. C. de inof. do. & hanc partem * tenet Bal. in l. si ea lege. C. de cond. ob causam, & eam H obseruat Lombardia,
H de qua quæstione dixi supra in forma, qua agitur ad dotis
81 repetitionem. † Quid autem si statuto caueatur, non absolutè, vt proxime dictum est, sed hoc modo [Quod mortua vxore sine liberis ex primo matrimonio vir lucretur decem, an hoc casu præmoriente ipsa vxore in secundo matrimonio superstitib. liberis etiam ex secūdo viro, poterunt filij prioris matrimonij petere partem dotis maternæ à filiis secūdi matrimonij?] Et vtiq
I dicendum est, I quod sic, cuius ratio est, quia per tale statutum solum in vnum casum maritus sibi pti lucratur dotem, videlicet quando vxor moritur sine liberis ex eo procreatis: Cum autem moritur cum liberis, & tunc casus iste relinquitur dispositioni iuris communis, vt l. si extraneus. ff. de cond. ob cau. & l. si cum dotem, in prin. ff. sol. matrim. ideoque pariter filij vtriusque matrimonij in ipsa dote succedent, vt auth. in successione, C. de suis, & legi. & d. l. hac edictali, nisi pactū de dote lucranda intercessisset, quia maritus in dote succederet secundum formam d. l. edictali, & non plus, vt ibi not. de quo, & alius pluribus, vide quod habetur, & notatur per Iacob. de Bel. in Auth. de nup. §. optime.
82 † Quæritur si statuto caueatur [Quòd fœminæ non succedant cum masculis in hæreditate paterna, vel materna, si fuerint dotatæ, vel fratres earum velint eas dotare, & contingerit patrem decedere filio masculo, & filia superstitib. & filius decesserit superstite quadam eius filia, & prædicta eius sorore, an in successione paterna præferatur dicta amita, an dicti filij prædictæ eius
K nepti?] K & dic distinguendum secundum Cyn. vt per eum not in l. 1. C. ad leg. Iul. de adul. Nam aut ipse filius decessit in vita patris, & tunc pariter succedunt, vt authen. defuncto C. ad Tertul. Aut post eius mortem, & tunc neptis excludit amitam, & est ratio, quia istud ius excludendi amitam, fuit quæsitum ipsi patri suo in eius vita virtute dicti statuti, q trāsmisit in eius filiam, unde

A *Pro ipsa maritanda. Ang. d. trat. de testa. glo. 61.*

B *Et tunc debetur. Istā distinct. ponit Ang. § n. 6.*

C *Et tunc admittitur. Tiraq. in tract. cessante causa, limit. 18. in princ. vbi et ponit q si interi nubat, et dotetur ab alio legatum debetur, & etiā si legatū esset p maritāda, et esse maritata debet legatum, ibi n. 4.*

D *Quòd nō. Abb. cons. 48. col. 2. at tingam, in fi vol. 2. Alex cons. 81. col. 1. vers. 4. vol. 4. Cra. cons. 131. nu. 14.*

E *De bonis patris. Affli. decis. 179. Alci. de præsumptio. reg. 1. præsumptio. 26.*

F *Semel tantū. Tiraq in l. boues §. hoc sermone, 19. limit. nu. 4. & 14.*

G *Titulo institutionis. Nisi pater titulo legati reliquisset filio centum, & prohibuisset eā plus petere ex vi illo prohibitionis, satis vi illa centū pro sua legitima reliquisset, ut cōsequentur habetur ac si ea cētū titulo institutionis reliquisset. Vasqu. in tit. de successio. creatio. § 20. n. 248. vbi allegat plura.*

H *Obseruat Lōbardia. Istū locum citat Rol. à Valle in trac. de lucro dotis. q. 26 sub nu. 4. & 13.*

I *Quòd sic. Istū locum citat Curt. Sen. consil 79 d. Francisca, col. 5 vide l. libel. quo vxor agit ad dotē in verbo dicte Margarita.*

K *Et dic distinguendum. Istū locum citat, & sequitur Cur. Sen. consi 64 antiquissima familia, col. 13. vers. 7. respondetur, & consi. 46. statuto seu consuetudine, col. 8. vers. 5. & 6. Nota in r. quamuis, num. 74. Dec. consi. 319. nu. 3. Capic. decis. 214.*

A *Di cere q̃ sic. Istã materium ptait Angel. in tract. de testum. glo.60 nu.6.*

B *Quod est in patrimonio Angel supra glo.34 & glo.62. Ias in l si domus, de legat. primo.*

C *Seu vegetes t Gomez. tomo.1. c.12 nu.32. versic. item vino.*

D *Dic vt supra dixi. nu.32. vbi scripsi.*

E *Ad quod breuitor. Ias in l. 1. C. de verb. sign. & vide l. 2. eod. tit.*

F *Dictio, cum. Alex. cons. 193. nu.6. vol 2.*

G *Vide q̃ not. Ang. ĩ glos. 98. nu*

H *Legatur suppellectilis. Ang. supra glo 39. Afflict. decis. 106. Io. Duran. de arte testand. tit. de leg. caus. 53 n. 4.*

I *Alimẽtorum nomine. Ang ĩ glo. 45. Ias. in l. cum hi, §. qui transigit. ff. de transa.*

K *Inspectu persona in facultatos. Ang ĩ nu. 3. Ias. in l. cum hy §. vult igitur, de transact. Paris. cons. 98. nu. 30. vol. 2. Rol. a Vale. d. cons. 22. nu. 21. & consil. 74. nu. 18. vol. 2.*

L *Nõ propterea tenetur. Alexã. cons. 72. num. 7. vol. 5.*

M *Non recipiũt cõmodã diuisionẽ. Soc. cõs. xi. in fi. vol. 1. Bar in tra. de alimẽtis, ver. ĩre quo tpo. Gui. Pap. fin. 83.*

vnde ei non est deferendnm, arg. in l. videamus. ff. de
83 nego gell. † Sed pone, q̃ testator legauit filiæ pro doto
• certa bona iubens eam esse tacitam & contentam, • vt
multoties contingit, quæritur, an ipsi filiæ post agnitum
• legatum sit saloum ius petẽdi dotem maternam? • Bac.
in l. vt iusiurandi. §. si liberi, io fi. ff. de oper. libec. vide-
A tur A dicere q̃ sic, quia dos materna ẽ eatra bona pa-
tris, vt æs alirnum: tu distingue, vt, not. & vide quod
scripsi super forma libelli ibi quo agitur ꝑ hæreditate
ex testamento delata, in glo. 3. Et pec hoc patet, q̃ pa-
tec non videtur filiam dotare de dote materna, quod
est verum in dubio. Sit ergo cautus pater q̃ specialiter
ipsam dotet de dote materna, per tea. in l. fin. de dot.
promis. secus autem in eatraneo, vel fratre dotante, vt
ibi no. per Cy. quia in dubio præsumitur dotace de do-
84 te materna. † Redeo ad quintum acticulum, quando
legatur vinum vel frumentum simplicitec, non adiecto,
de quo sit præstandum, videtuc in dubio præstandum
B de eo B quod est in patrimonio testatoris, vel si nil re-
peritnc præstari debet aliunde per eins hæredem, vt l. si
cui vinum, in prin. & ibi per Bart. ff. de vin. trit. & oleo
85 lega. † Nec tamen vasa, C seu vegetes, in quibos est
C vinum reconditum, ccdunt legatario, vt d. l. si cui. §. 1.
86 † Et si vinum, vel frumentum legetur pro alimentis,
licet quantitas non sit eapressa, tamen valet, & cedit eo
casu in legato omne vinum testatoris, vt l. quidam hæ-
87 redem, ff. eo tit. † Quid dices, si testatnr leget 10. va-
sa uini Titio ex eo quod nascetur in tali uinea, & nihil
aot parum natum est, an hæres liberabituc uel supple-
D bit de eo, quòd nascetur in sequenti anno? D Dicut
supra dixi circa legitum annum, & plenè tangituc per
Bart. in l. inter stipulantem § sacram. ff. de uerb. ob. fa-
88 cit l. centum, & l. ex eo. ff de ui. tri. & ole. leg. † Tran-
seamua ad sextum acticulum, qui est, quando legatus
est fundus cum instrumento suo, ubi quæri solet quæ
E contineantur appellatione fundi instructi? E Ad quod
breuiter respondeo, quòd ligones, aratra, booes, falces,
torenlaria, mẽsoria, & alia similia ad agriculturam pec-
tinentia, & ad fructus colligendos, ut plenè traditur in
l. instrumenta fundi, cum l. seq. de fun. instruc. & instr.
leg. nec refert quantum ad uim coniungendi, an lege-
tur fundus cum instrumento, an fundus & instrumentũ,
uel fundus instructus, licet quo ad modum extinguendi
legatom differant hæc intec se, ut habetur in l. 1. & l. si
89 cui ff. de fundo instru. † Notandum tamen est, qaòd
F F dictio, [m] cum, coniungit accessocie, sed dictio, &,
coniungit pcincipalitec, ut d. l. 1. & l. si cui, facit l. 1. & 2.
ff. de pecu. leg & l. si quis Titio, in fi. ff. de usu. leg. & l. tri
plici. ff. de uecb. signifi. quod facit ad multa. Plenius ta-
men, & clarius potes super hoc distinguere secundum
Bar. uc per eum not. in d. l. si cui. Aliquando hæ dictio-
nes, scilicet [et. & cum] ponuntur inter res quarũ una
sui natura alteri non accedit, ot inter personas, ut l. iu-
stissime ff. de ædil. edict. uel intec res pcorsus distinctas,
& separatas, & tunc pacisormiter coniungunt, uidelicet
omnes principaliter, ut insti. de leg. §. si quis aocillas, &
l si ancilla. l. cum liber. ff. de leg. 1. Aliquando hæ di-
ctiones ponuntur inter res, quarum una sui natura al-
teci accedit, seu una solet alteri accedere, ut instrumen
tum fundi, & peculiũ serui. & tunc est differentia, quia,
&, coniungit accessoriè, ut d. l. 1. & 2. & l. si cui, & uide
90 de hoc per Cyn. in l. 2. C. de uerb. signifi. † An autem
N hæc dictio, &, [n] inducat repetitionem qualitatis posi-
O tæ in præcedenti oratione, O uide quod no. Bart. in l.
Seio. §. Caio. ff. de fund. instcu. & in l. cepetendis, ff. de le.
91 3. † Nunc autem traositom facio ad 7. articulum, qui
est, quando leganit secuo peculium, ubi quæritur, ser-
uo legato cum peculio, quid cadat in legato, si contin-
git seruum mori? dic, in omnibus eatingui legatum, ut
in l. 1. & 2. ff. de pecu. leg. & hoc quia sublato principali
tolituc accessorium, per quod deciditur illa quæst. cũ
testator legauit equum cum sella. Nam mortuo equo
uiuente testatore, extinguitur legatum sellæ pec regu-
lam prædictam: nam dictio, cum, coniungit accessorie, ut
dictum est, facit l. tunc inutile. ff. de pecu. leg. & regula,
92 l. cum principalis. ff. de cegul. iuc. † Capio VIII. arti-
O culum, qoi est, cum legatur penus [o] seu canepa. In
93 quo articulo qoæritur, † quid penus appellatiooe
contineatur, ubi sic distingue, quòd quandoque legatur
penus poculenta, aliquando legatuc penos esculenta.
Primo casu omnia continentur, quæ appellatione vini
continentur? Secundo verò casu omnia continentur,
quæ vsui patcis familias sunt deputata, vt hæc & alia la-
tius habentur in l. qui penu, cum seq ff. de pen. lega. & l.
94 qoi penu, la 2 ff. eodem titulo. † Venio ad 9. articu-
H lum, qui est, quando H legatur suppellectilis, vbi no-
tãdum, quòd hoc nomen est iuris, sed in vulgari appel-
• latur massaritia • domus, sicque idem importat lega-
re masaritiam domus, & legare suppellectilem, vt not.
Barto. in l. 1. de suppellec. leg. & per hoc patet quæ con-
tineantur appellatione suppellectilis, de quo vide text.
95 In l 4 ff. eod. titu. † Coodescendo ad 10. articulum,
• qui est, cum leganiur cibaria seu alimenta: • vbi quæ-
I rendum primo loco est, quid I alimentocum nomioe
seu appellatione comprehendatur: & breuiter respon-
dẽdum est, cibaria, vestimenta, & domũ, seu habitationẽ
contineci, vt l. legatis, & l. fin. de alim. & cib. leg immo
etiam aqua si in ea regione vendi soler, vt l. 1. ff. eodem
96 titu. secus autem est io legato cibi, vel diarij. † Nam
appellatione cibi non continetur vestimentum, nec do-
mus, vt l. diarijs. ff. eodem tit. Et sic patet, quòd aliud est
97 legare alimenta, aliod cibaria. † Quid si testatoc ius-
serit hæredi suo, vt talem eius nepotem instrui faciat in
aliquo artificio, non determinando de quo, quæritur in
quo artificio debeat ipsum instrui facere? Respondeo
quòd iudex in hoc arbitrabitur inspecta qualitate, &
natura, & dispositione, & similibus circunstantijs ipsius
nepotis expensis ipsius hæredis, vt habetur singularitec
98 in l. Stichus liber esto ff. de legat. tertiò † Quid igituc,
si alimenta sunt simpliciter legata, nulla determinatio-
ne de his facta, qualiter fiet præstatio eorum & limita-
K tio? Dic, quòd iudicis • officio erunt limitanda, K in-
• specta persona legatarij, & fructibus & reditibus hære-
ditacijs, vti in l cum alimenta, in princ. & l. cum vnus, in
fin. ff. de alim. & ciba. lega. facit l. fina. in principio. C. de
alim. pu. præ. & l. ius alimentorum. ff. vbi pu. edu. de. &
quod no. Bart. in l. Imperatoc Adrianus, in fi ff. ad Treb.
99 † Et not. quòd si fructus rerum hæreditariarom ad ali-
L menta noa sufficiunt, L non propterea tenetur hæres
proprietatem rerum ipsarum vendere, & pretium in
alimenta conuertere, vt ponit Barto. in d. l. cum alimen-
100 ta. † Et si is, cui legata sunt alimenta, infirmitatem
P patiatur, debent ei præstari medicinæ, [P] vt l. verbo vi-
ctus. ff. de vecb. signif. & in l. si eum dotem, §. fin autem in
fænissimo. ff. sol. matrioio. quod sequitur idem Barto. in
101 l. legatis, ff. de alimen. & cibar. leg. † Inde quæritur,
an legatum alimentorum traoseat in hæredem legata-
rij? Dic, quòd non cegulariter, vt l. in annalibus, C. de
leg. & l. si in singulos, & ibi no. ff. de ann. leg. & l. cum hi,
§. modus, in fi. ff. de transact. & l. Mella. in princ. ff. de an.
102 leg. † Insuper quæritur, legatis alimentis, quo tempo
re siot præstanda, an in siogulis mensibus, vel annis? Di-
stingue secundum Bart. vt pec eum not. in l. fin. ff. de li.
agn. & l. pecuniæ, ff. de alim. & cib. leg. Quãdoque alimẽ
ta debentur, seu celinquuntuc cum demonstratione cer
ti temporis, vt puta [Lego omni anno, vel omni mense
10. pro alimentis] & tunc præstantur tpe illo designato,
vt l. anooã pecuniam. & l. 1. cum seq. ff. de an. leg. facit l.
nec semel, §. si in habitatione. ff. qñ di. le. & l. diarij. ff. de
ali. & cib. leg. cum sim. Quandoque legantur alimenta
simplicitec, facta temporis designatione, & tunc subdi-
stinguitur, aut relinquuntuc personis non morituris,
puta pauperibus talis hospitalis, & tunc soluenda sunt
annuatim, vt l. si quis ad declinandam, C. de episc. &
clec. Quandoque relinquuntur personis morituris, vt
Titio, vel Sempronio: & hic considera, quòd si in ali-
M mentis continentuc quædam quæ M non recipiunt com
modam diuisionem per menses, & quorum mensualis
præstatio

præstatio nimis granaret hæredem, vt puta vestimentum & similia, & tunc de his fienda est solutio cum necessitas imminet, vt not. per glo. in l. Firmio § fi. ff. qñ di. leg. ced. & facit d. l. nec semel. §. si in habitatione. Quædam sunt, quæ possunt commode diuidi per menses, & quorum diuisione hæres non grauatur, vt dare frumentum, carnes, vinum, & similia ad vsum quotidianum deputata, & in ipsis fienda est solutio singulis mensibus, vt d. l. fi. ff. de lib. agn. Fallit in militibus, quibus fieri debet alimentorum præstatio per singulos, aut binos dies, vt l. 1. C. de erro. mili. an. li. 12. & l. nulli, eo. ti. Et si fortasse plures sint obligati ad præstationem hmôi alimentorum, ne præstatio confundatur, fit inter eos diuisio hoc ordine, videlicet, vt vnus soluat vno mense, aliud alio
503 mense, vt habetur in l. 3. ff. de ali. & cib le. † Deinde quæritur, an solutio alimentorum fiéda sit in speciebus, vel in pecunia: distingue secundum Barto. vt per eum not. in l. 1. ff. de ali & cib. leg. Quædam sunt res, quæ si pro toto tempore præstarentur, in sua specie corrumperentur, vt carnes, & similia, & in iis A debetur æstimatio seu pecunia pro eis, vt l. mella. § quidem. ff. de ali. & cib. leg. Quædam sunt, quæ si præstarentur pro toto tempore nô corrumperentur, puta frumentum, vinum, & similia, & tunc non debetur æstimatio, sed species ip-
504 sa solui potest, vt in l. cum hi. §. sicut. ff. de trans. † Sed in quo loco sunt præstanda hæc alimenta? dicit Bar. q si locus sit designatus, dêat præstari B in eo loco, in quo hæres sortitur domicilium, vt in l. 1. & ib. not. per eum ff. de ali. & cib. leg. & not. per gl in l. cum hi. § causas. ff. de trans. pro quo facit l. sed, & si susceperit, in prin & l.
505 quod legatur ff. de iudi. † Sed hic insurgit dubium [Pone * quod hæres & legatarius sunt eiusdem fori, an hæres teneatur alimenta deferre ad domum legatarij, vel legatarius ipse teneatur ire ad domum hæredis? in quo secundum eum C sic potest distingui, aut pro ipsis alimentis debet præstari pecunia, vel quid simile, in cuius portatione nulla est expensa, & tunc tenetur hæres ire ad domum legatarij, & portare pecuniam, vt l. item illa, & ibi not. per glo. & Doct. ff. de constit. pe. Aut præstari debet aliud quam pecunia, in cuius portatione expensa exigitur, & tunc debet legatarius ire ad domû hæredis, & ipsius legatarij sumptu alimenta recipere. argumen. l. prouinciales. in fi. C. de erro. mil. an. lib. 12.
506 & l. 1. §. pen. ff. de peri. & com. rei ven. † Et ex his colligi potest decisio ad illam quæst. satis frequentem qua quæritur, si maritus legauit vxori alimenta, q an sint præstanda in domo mariti, vel extra? In qua quæst. quidam voluerunt sic distinguere: aut hæredes viri sunt filij ipsius vxoris, & tunc præstare debent in domo ipsorum heredum cum quibus D potest honeste viuere, nisi testator aliud expresserit, vt l. qui concubinam. §. 1. ff. de leg. 3. & ff de fun. instru. l. quæsitum §. puto. & l. 2. C. com. vtri. iud. aut non erant eius filij, sed extranei, & tunc ea præstari debent extra domum. Alij âūt dicunt, q si testator simpliciter reliquit vxori alimenta non adiecto loco domus, q licitum est mulieri E habitare vbicunque voluerit, & vbiq; sunt ei ab hærede alimenta præstanda, per tex. in l. libertis. §. Lucius. ff. de ali. & cib. leg. & ibi sequitur Bar. hanc opi. & in l. diuortio, in prin. ff. sol. mat. de quo tangitur per gl. in l. cum hi, §. si in cau-
507 sa. ff. de trans. per Spe in tit. qui fil. sint leg. §. 1. † Sed quid si testator voluerit vxorem recipere alimenta in domo sua, an tenebitur in ipsa domo operari cum hæredibus ad eorû vtilitatē? Dic esse, distinguendum secundum Bart. aut mulier est nobilis, cuius nullæ sunt operæ, & tunc non tenetur operari. Aut est ignobilis, quæ consueuit operari, F & tunc aut huiusmodi alimenta sibi debentur ex iuris necessitate, vt quia ipsa est infra annum luctus, & tunc debet operari ad vtilitatē hæredis, vt habetur & not. in l. 1. §. exactio, C. de rei vxor. act. & l. sicut, ff. de oper. lib. Aut debent ex sola testatoris dispositione, & tunc non tenetur operari ad commodû heredum, arg. d. l. libertis §. 1. & ita determinat Bar. in
508 d. l. diuortio. † Sed quid si testator legauerit Titio fundum ad alimenta, vel pro eius alimentis, quæritur cuius sit dominium fundi? Dic secundum Bar. q hæc forma legati est multum attendenda, quandoque enim testator dicit [Lego Titio fundum ad alimenta, vel pro alimentis, vel vt habeat alimenta] & his casibus dominium fundi est legatarij, vt l. libertis. præalleg. & l. pen. de ali. & cib. leg. & ibi per eum. Quandoque testator dicit [Lego alimenta ex tali fundo] & tunc sola alimenta cedunt in legato, & proprietas fundi est hæredis, vt l. 1. in fi. & l. Lucius. ff. eo. ti. Qñq; testator dicit [Lego alimenta, & pro eis obligo talem fundum] & tunc sola alimenta & fundi obligatio cedunt in ipso legato, proprietas veró remanet hæredis. l. Lucius ff. eo ti. ita determinat ipse Bar. in d. l. libertis: & huius differentiæ ratio potest esse, quia primo casu verba dispositiua legati referuntur principaliter ad ipsum fundum, vt determinat ipsum verbum [Lego] & ipsum verbum [Fundum] consecutiue autem respiciunt alimenta, ideoque nimirum si proprietas, & dominium cedunt legatario: alijs vero casibus verbum [Lego] determinat ac respicit principaliter alimenta demonstratiue, aut consecutiue res-
509 picit ipsum fundum. † Sed circa hoc occurrit aliud dubium in eo, quod dictum est, dominium fundi transire in ipsum legatarium. an ipse legatarius hoc dominiû transmittat in hæredem suum? Circa huius dubij solutionem glo. sunt contrariæ, nam glo. in d. l. cum hi, §. si vni. tenet, quod non, tanquam finitum morte legatarij, sed reuertitur ad hæredem ipso iure, sicut finitur legatum alimentorum, vt d. l. cum hi, §. modus, pro qua opi. facit l. Titia. §. fin. ff de leg 2. In contrarium videtur esse text. in d. l. libertis. in prin. & d. § si vni & l. pen. ff. de ali. & cib. lega. & hanc partem tenet. Iac. de Are, &
510 Bart. vbi supra. † Solet denique dubitari, an causa adiecta legato limitet ipsum? super quo Bart. in d. libertis, tradit hanc doctrinam, aut loquimur in causa de præterito, & tunc nulla inducitur limitatio, cum ipsius causæ defectus non vitiet legatum, vt in l. cum tale. §. falsam, & l. demonstratio falsa. §. 1. ff. de condit. & demonstr. & ibi plene not. Aut loquimur in causa de futuro, quæ improprie dicitur causa, & hic subdistingue: aut apparet de mente testatoris quod voluerit per causam limitari legatum, & tunc limitatur vt l. Titia. §. fin. ff de leg. 2. & l. species. ff de aur & argen. leg. Aut non apparet de eius voluntate, & tunc aut talis causa per se simpliciter considerata non continet aliquem fauorem legatarij, & tunc limitat legatum, vt l. cum pater, §. dulcissimis. ff. de lega. 2. & l. epistolam ff. ad Treb. Aut continet fauorem eius, & tunc, aut ipsa causa potest operari augmentum legati, & operatur, vt l. si cui habitatio. §. t. de vsu. & habi. Aut non potest operari augmentum, & tunc operatur restitutionem, vt d. l. libertis. & d. § si vni. & facit. l. fin. ff de vsufr. ea. re. quæ vsu consumuntur, & l. donationes §. species. ff. de do. & idem dic seruandum esse in contractibus, vt not. per Cyn. in l si mulier, C. de
511 iur. do. † Ex his patet decisio ad illam inusitatam practicam. Si testator legat vxori suæ domum pro * habitatione, quod dominium seu proprietas domus pertinet ad vxorem, secundum opin. Iac. de Are, licet Old. aliter teneat: est ergo bonum consilium addere [Donec vixerit] prædicta autem vendicant sibi locum quò ad dominium quærendum legatario, qñ ipse est capax dominij. Si aût alimentorum tantùm, vt patet exêplum in spurio, & alio nato ex coitu damnato, vt traditur in c. cum haberet, extra de eo qui dux. in vxor. quã pollu. per adul. facit quód plene not. Bart. in l. si gener. ff. de his qui. vt indi & l. si deportati seruo. ff. de leg. 3. & l. Titio et
512 a qui capere ff de le. 2. † Rursus sciendum est, q alimenta quandoque sunt præstanda quadam necessitate iuris præter hominis dispositionem suadente naturali ratione, vt v. g. pater & mater tenentur F ad educationem liberorû, vt l. t. cum sequ. ff. de lib. ag. facit l. 1. §. ius naturale. ff. de iust. & iur. & econtra tenetur filius ad præstationem alimentorum patri & matri, vt ff. de lib. agn. l. si quis à liberis, in prin. & facit quod habetur in l. ti. §.

A Debetur æstimatio. Borg. Canalca ī, nu 138.

B In eo loco. Angel d. trac. de testa glo. 45 Alex. consi. 78. num. 3. vol. 6. Rol a Val. d. consi. 22. nu. 9.

C Sic pôt distingui. Istum locum citat et sequitur Borg ī, nu. 238.

D Potest honestè viuere. Late Rol. a Valle consi. 22. nu. 11. Tñ legata eius tenet pbare quod honestè vel cum harede non potest viuere, vt ubi late. lo. Dur. de arte testan ti. 6. caut. 56. Borg. ī, nu. 138. vbi distinguit inter dispositionē hominis & legis.

E Habitare vbi cunque. Alex. et Iason l. 2. C. de lega. & Borgn ī, nu. 138. post prī. qui citat istum locum.

F Ad educationem liberorum. Etiā si sint bannitī Bar. in trac. de alimētis ver. quero an pater Soci. In. cons 54. vol. 3. Io de ligna. in trac de amicitia, vers. surgit ex prædictis ampla, et limita, vt p Hyp. Bonacosiā in trac. de equitate cano. concl. 2. Quid si iussit esse exheredatus late D. Cuccius in d. trac. de legit. in verbo, nec vsufructu, n. 37. vbi quid si filius sic diuet, nu. 76. limita pluribus vt per Robuf. in trac. de sentent. prouisio. artic. 2. glo. 2. nu 21. cū seq. amplia. ponit ibi in princ. glo. Afca. Clem. de patria potestate, en 27. effectu, nu. 69. vbi et qñ pater assignasset filio alimenta.

A Quòd sic. Io. de ligna. ī, nu. 4.

B Est alendus ī de hereditatib, ab intest. in verbo, nec superstitib. num. 17 vbi scripsi, Afca. clem ī t. 5. num. 37 & effectu 17 nu 22.

C Nisi pater. Bar in tract de alimentis, vers. quero an mater, Afca clem. de patr potest in vn decimo effectu, num 4.

D A patre. Io. de ligna in trac. de amici in rub. a quo petet, nu. 3.

E Primo vnum speciale. Duodecim specialia ponit bertachi in suo repertorio in verbo, alimenta, vers sexto.

F Secundū quod patiuntur eorum facultates Quid si reditus non suppetunt an minuantur patrimonium? Ang. in l. Nesennius, de re iudic Alex in l. maritū, in fi. ff. sol. matri.

G Negociorū gestoru. albe. cosi. 32. nu 6.

H Non cedit pecunia. Declara, vt per bran. in tract. de mutatio. & transforma in princ. nu. 9. vers. s. tract. istum locum citat Tiraq in tractat de retrac ligna §. 1. gla. 22 in princ. vbi comprobat.

hoc proculdubio, vet. ipsum antem. C. de bon. quæ lib.
& hæc vera est qñ alter ex his est inops, alius verò diues:
vbi autem omnes pariter essent diuites, seu sibi ipsi
sufficientes ad alimenta, tunc alter ab altero non potest
alimenta petere, vt in l. si quis à liberis, versi. sed si filius:
vel si omnes essent pariter pauperes, nullus peteret
sibi inuicem alimēta, vt not. per glo. in d. §. ipsum antem,
& si forsitan vnus esset sibi soli tantum ad alimenta sufficiens,
non tenetur sibi detrahere, & alteri conferre,
quia prima charitas incipit à seipso, debet ergo conferre
alteri inopi quod sibi superest vltra propria alimenta,
& ita determinatur per glo. & text. in l. C. de alen. &
113 lib. & d. l. si quis à liberis, § pe. † Quid autem si dubitetur,
an sit filius, vel pater qui alimenta petit? Dic q̃
ante omnia fiet de hoc cognitio summarie, vt d. l. si quis
114 à liberis § si vel parens, & §. solent. † qua cognitione
pendente nihilominus alimenta actori præstabuntur,
115 vt l si negent. ff. eo. tit. † Denique sciendum est,
E q̃ libertus E tenetur ad alimenta patrono suo, si quid
ipsi liberto superest vltra sua propria, vt l. si quis, §. alimenta,
& d. §. de alimentis, similiter econuerso patronus
tenetur liberto, vt l. alimenta. in prin. ff. eod. tit.
116 † Quid autem dices de domino & vasallo, an teneantur
F sibi inuicem ad alimenta? F & quidem [illegible]num est,
vasallum teneri domino suo, secundum Dy. ar. d. l. ali-
117 men § 1. † nam tenetur dominum defendere, vt collat.
10. in tit. quæ sit forma fide. ca. 1. ergo ipsum alimentare,
118 † quia necare videtur qui denegat alimenta, vt
l. vel necare, ff de libe. agn. quæ opin. confirmatur ex his
quæ habent, & not. per glo. in l. solo, ff. de lib. cau. & in c.
1. & Spec. in tit. qui fil. sint leg. §. 1. versi. quid si domi-
119 nus. † & vasallus denegans alimenta domino priua-
120 tur feudo, † sicut libertus priuatur libertate, & redigitur
in seruitutem, vt d. l. alimenta §. 1. supra alleg.
121 † An autem dominus teneatur vassallo, dubium est,
sed inclinandum & dicendum est, quòd sic, arg à paritate
rationis, per text. in d. l. alimenta. in prin pro quo facit
122 illa generalis regula, q̃ † reciproce sunt inuicem
123 obligati dominus & vassallus, adeo † q̃ ex his causis
ex quibus vassallus feudo priuatur, ex eisdem priuetur
dominus proprietate, vt d. c. 1. & in titu. quando proprie.
priuetur. c. ex facto. & tit. si de feu. sue. contro, c. do-
124 mino guerram committenti. † Amplius quæritur an
G frater G fratrem alere teneatur? determinat communiter
Glo & Docto A q̃ sic, siue sit frater naturalis &
legitimus, siue naturalis tantum, vt in auth. licet. C. de
natulib. & l. quamuis. ff. sol matr. & not. per glo. & Cyn.
in l 1. C. de alen. lib. & in l. si quis liberis § sed verum, &
125 ibi not. per Bar ff de li. ag. † Ex præmissis aūt pa-
X tet, q̃ filius naturalis X tantum alendus sit à patre,
quod est verum, si natus est ex concubina, cuius ēt coitus
licitus est, secundum iura ciuilia. ff. de concu. per to-
Y tum Y † Secus aūt in filio nato ex coitu damnato, vt
126 in auth. ex complexu. C. de ince. nup. & d. §. sed
127 verum. † De iure autem canonico talis filius ex coitu
B damnato natus B est alendus, vt habetur in c. cum
haberet. extra. de eo. qui dux. in mat. quam pol. per
Z adult. † Quæritur vltra, pone, q̃ pater, Z vel filius
128 ingressus est monasterium propter q̃ bona eius sunt
monasterio dedicata, an monasterium, teneatur præstare
alimenta illi qui in seculo remansit? Dy. & Bar. tenent,
quòd sic, per d. l. si quis à liberis, § idem rescripsit
&c. & ibi not. etiam Spe. in tit. qui fil. sint. §. 1. versi. Item
quid si intret, vbi plene tractat materiam alimentorum,
129 & Albe. in titu. de ali. † Quæritur, an mater ita teneatur
A ad alimenta filiorum, A sicut pater? Dic, q̃ infra
triennium pertinet lactatio ad matrem, post triennium
autem pertinet educatio ad patrē, vt l. fin. C. de par. pot.
C C nisi pater esset pauper & mater diues, de quo plenius
dic, vt habetur & not. in d. l. si quis à liberis. §. si mater.
& per Cy in l. alimenta C. de neg. gest. & per Bar. in l.
130 Nesennius. ff. de neg. gest. † Sed pone, q̃ aliquis habet
patrem & filiū ambos diuites, cùm ipse sit egenus,
quæritur à quo prius petenda sint alimenta? hanc quæst.

format Bart. in l. non quemadmodum. ff. de li. ag. & Cy.
in l 1. C de alen. li. & ibi per Iac. de Are. Finaliter con-
D cludendo, dic secundum eos q̃ prius debet petere D à
patre quam filio. Et sit ratio, quia iure naturali magis
astringitur pater ad alimenta filij quam econtra filius
ad alimenta patris, arg. in l. si quis §. vtrum ver. et magis,
& l. isti quidem. ff. quod met. cau. & l. cum ratio. in
131 prin ff. de bo. dam. † Quæritur, si testator legauerit
alimenta pupillo, vel infanti donec ad pubertatē peruenerit
vsque ad q̃ tempus extendatur hoc legatum? dic,
quòd fauore alimentorum pubertas extenditur contra
communem regulam in maius tempus, videlicet in masculo
vsque ad 18. annum, & in fœmina vsque ad 15. vt est
tex. singularis in l. Mela. in prin. ff. de ali. & cib. leg Pet
E quod collige E primò vnum speciale in alimentis,
132 † secundum est speciale, nam fauore alimentorum facta
solutione eorum per triennium ex uoluntate minus
solenni, debentur ex inde in futurum, vt l. 1. C. de fidei-
133 com. † Item tertium est speciale, quia persona alias
incapax legati dominij vel proprietatis, redditur capax
134 alimentorum, vt l. is cui. ff. de ali. & cib. le. † Item
quartum, quia clausula generalis, per quam minuuntur
legata, non trahitur ad legatum alimentorum, vt l. liberis.
135 § posthumus ff. eo tit. † Item quintum est, quia legatum
relictum ad alimenta à certa persona instituta
intelligitur repetitum à substituto. vt l. 4 §. Lucius ff de
136 alim. & cib leg. † Item circa modum exigendi est
sextum speciale, quia executor vltimæ voluntatis habet
in his actionem, vt l. alio hærede. ff de alim. & ciba. leg.
137 † Item in causa alimentorum B dantur breuiores
B dilationes. vt l. a. ff de re iud. † Item à sententia lata
138 in causa alimentorum non appellatur. l. si. ff. de app. re-
139 cip. † Item quandoque in his non admittitur com-
140 pensatio, vt l. 4. C. de compens. † Item alimentorum
ius non pōt remitti solo pacto contrahentium, nisi ac-
141 cedat iudicis auctoritas, vt l. cū hi, ff de transac. † Itē
pro alimentis agi potest etiam tempore feriato messiū,
vel vindemiarum, vt l. 1. ff. de ferijs, quæ omnia plene
142 not. Barto. in d. l. Mela. in princi. † Cæterum est notandum,
q̃ tutores, vel curatores pupilli, vel adulti tenentur
ipsis alimenta præstare de eorundem pupilli,
F vel adulti patrimonio, F secundum quod patiuntur
eorum facultates, vt l. ius alimentorum. ff. de pu. edu. ad
quæ alimenta cogendi sunt iudicis officio, l. iudicis officio
ff. eo. si tñ ipsi tutores & curatores, ne fortasse ipsorum
pupilli, & adulti paupertatem detegerent, aut fortasse
diuitias timore tyrannidis bona sua occultarēt, &
ipsos male alerent, non eis hoc imputabitur ad aliquam
143 culpam, vt l. si. C. de ali. pupil. præsta. † Vltra aūt memoratos
casus, in quib. dictum est aliquem teneri de necessitate
alimenta præstare, si aliquis, qui non est adhuc
obligatus, alimenta præstiterit alicui, poterit illa repe-
G tere per actionem G negociorum gestorum, nisi animo
donandi alimenta præstiterit, quod in certis casib.
fecisse præsumitur, puta si motus affectione domestica
alimenta exhibuit, vel aliæ pietate, vt habetur in l. 1. C.
de neg. gest. & l. alimenta, & l. quod in vxorem. e. ti. & ibi
no. per Cy & alios Doct. & per Bar. in l. Nesennius. ff.
144 de neg gest. † Nunc venio ad XI. articulum, qui est,
cùm legatur argentum, vel aurum, vbi ante omnia sciendum
est, quòd si legetur simpliciter & absolute aurū, &
H argentum vel omne aurum, quod in hoc legatum H nō
C cedit pecunia, C sed id tantum quod est in massa, vt
l. quintus, la 2. & in §. 1. & in l. cum aurum. ff. de aur. &
argen. leg. imò nec cedit corrigium argenteum, vel deauratum,
vt d. l. quintus. § pen ff. eo. tit. Nec consequenter
cedit, si legauerit argentum suum, illud argentum
quod personali actione potestat vendicari, & hoc ideo,
quia illud nō est suum antequam sit traditum, vt l. quintus.
§. argento legato, & l. scribit, ff. eo. tit in prin. nā ista
145 † pronomina possessiua [Meum, & tuum, & suum] regulariter
significāt dominium, l. meorum, ff. de ver. sign.
& Bart. not. plene in §. argento, & in rub. ff. de nou. oper.
nunc. Alia autem circa hunc articulū vide in tract. dictis.

146 tit. † Transeo ad XII. articulum, qui est, quando
a a legatur liberatio debitori, ubi aduertendum, quòd
b b quatuor modis relinquitur liberatio. Primo modo, quando testator dicit [Relinquo Titio quod mihi debet] ut l. 1. in princip. ff. de lib. le. Secundo, cùm dicit testator [Damno hæredem meum non petere] ut in l. 3. & l. non solum, in princip. ff. eo. tit. Tertiò, cum dicit [Lego liberationem] ut l. 3. in princ. ff. eod. Quartò cùm testator dicit [Lego chirographum] ut d. l. 1 §. 1. ad quod facit prædicta l. non solum in prin. cum sim. ff. eodem
147 tit. † Huius autem legati liberationis effectus talis est, nam sine ipse legatarius sit solus debitor, uel sint
c plures socij correi, tenetur hæres liberare c per acceptilationem. Si uerò non sint socij, tunc ille solus cui liberatio est legata, liberandus est pacto personali tantùm, ut habetur in l 3. § nunc de effectu. ff. de lib. leg habet etiam ipse legatarius, si conuenia tur, exceptionem, ut d. §. nunc de effectu. sicq; patet, quod competunt legatario duæ defensiones videlicet actio, & exceptio.
148 † Cuius gratia renocari solet in dubium, an habenti exceptionem competat ius agendi, vt liberetur per acceptilationem, vel pactum, vbi sic distingue secundum Bar. vt per eum not. in d §. nunc de effectu. quandoq; quis habet exceptionem ex vltima voluntate, quandoque ex dispositione inter viuos &c. Primo casu competunt tria remedia videlicet actio, vt liberetur pacto, vel acceptilatione. Item exceptio, vt d. §. nunc de effectu. Item officium iudicis, ut pronuncietur legatarius nihil debere, vel imponatur hæredi perpetuum silentium, vt probatur in l. Aurelius. §. centum. ff de lib. leg. Secundo autem casu consideranda est forma petitionis: aut enim petit sibi fieri instrumentum suæ exceptionis, vel quod iudex declaret sibi exceptionem competere, & auditur, quia non plus petit, quàm sua exceptio contineat, arg. in l. plures. C. de fid. instr. l. sicut datam. C. de lib. caus. & in c. Albericus, & c. significauit, extra de test. Aut petit se simpliciter liberari per acceptilationem, & tunc non auditur, quia plus petit: nam si habet exceptionem ex pacto nudo, tunc actio non est sublata ipso iure, quæ tollitur per acceptilationem, & idem in similibus, vbicunque contigerit plus peti, vt traditur in l. de di. in petit. ff. de cond. ob. caus. ad quæ omnia plenè facit quod no. per Bar. in l. si finita. §. eleganter. ff. de dam. infect. &
149 per glo. & Cy. in l. dissolutæ C. de condict. ex. le. † Vltimò quero de quotidiana questio. Ecce, quod tutori, vel curatori, aut alij administratori relinquitur liberatio suæ administrationis vel gestionis, quæritur de effectu huius legati, distingue breuiter secundum Docto. quandoque relinquitur liberatio præteritæ, & iam factæ, seu gestæ administrationis, aut futuræ aut nondum gestæ administrationis. Primo casu liberatio trahitur
D ad omnia, ad quæ fuerat obligatus D præterquam ad
E dolosè commissa, & E ad reliqua restituenda hoc est illa quæ habet penes se de bonis pupilli, vel adulti, vt l. si quis rationes, & l. Lucius, & l. procurator, & l. Aurelius, §. Caius, ff. de lib. lega. Fallit in patre legatario, in quo amplius sit talis legati interpretatio, ut liberatio porrigatur tam ad reliqua, quam ad dolose commissa, ut habetur in l. Aurelius, §. Titius, ff. eo. tit. fallit etiam si testator damnauerit hæredem ipsi legatario remittere
F F quidquid ab eo exigere, seu petere posset ex causa dictæ administrationis, prout fieri contingit in testamentis, vt probatur in d. l. si quis rationes, in fin. Secun-
G do casu principali non trahitur hoc tale legatum G ad dolosè commissa, nec ad res, quæ sunt testatoris, sed non hæc omnia restituenda, vt §. Caius, in fi. & l. non solum, §. fin. & d. l. si quis decedens, ff. de admini. tut. & ibi per gloss. & Dyn. & plenè per Bar. in d. §. Caius.
150 † Amplius quæritur, quid si relinquitur liberatio ei qui tenetur aliqua singulari actione, quis est effectus huius legati? Respondeo, quòd sibi competit actio, & & exceptio, vt supra dictum est, & probatur in d. §.
151 nunc de effectu. † An autem rem, quam habebat à testatore in deposito, vel commodato, restituere tenea-

tur? distingue secundum Bart. in d. l. non solum, §. fi. quia aut iste legatarius erat debitor ex causa prædicta alicuius pecuniæ, aut speciei. Si pecuniæ, tunc hêt locum d. §. nunc de effectu: si speciei, tunc res ipsa per eum est restituenda hæredi, quia ad eam rem non porrigitur in dubio tale legatum liberationis: si tamen in ipsa re commissus est dolus vel lata culpa, non tenetur pro his legatarius ad aliquod interesse tanquam liberatus, ut probatur in d. §. fi. & in §. cui fundum, & ibi nota in l. Aurelius, §. Mœuia, ff. de lib. leg. licet Guil. in hoc attendat formam legati, vt per eum not. in l. si vnus, §. illud ff. de
152 pact. † Sed quid si legatur liberatio generaliter ei qui pluribus tenetur actionibus, an sit ab omnibus liberatus? Et quidem gloss. in l. emptor. §. Lucius. ff. de pac. videtur dicere, quòd referatur ad omnes illas obligationes, nisi appareat de mente contraria disponentis. Guil. vero de Cun. videtur dicere, quòd quando aliquis liberatur, aut exprimitur aliqua specialis causa, & postea subiungitur clausula generalis liberatoria, & tunc generalitas subsequens restringitur ad specificatam causam, per tex. in §. Lucius, & per l. Aurelius, §. testamento, ff. de li. lega. Aut nulla est causa specificata, & tunc porrigitur ad omnia, sed Barto reprehendit Guil. in primo eius dicto per tex. in d. l. si ex
153 pluribus ff. de accep, Vnde distinguit ipse sic, † aut disponens facit generalem liberationem sine aliqua expressione causæ, & tunc referatur ad omnia de quibus est cogitatum, vt d. l. si ex pluribus. Aut expressa est certa causa, & inde clausula generalis subiecta, & tunc aut
H sciebat alias obligatorias subesse, H & tunc porrigi-
I tur ad omnes causas, vt vt d. l. si ex pluribus, & sic intelligitur d. §. Lucius cum gl. sua. I Aut ignorabat alias subesse, & tunc ad eas non porrigitur, quia de his cogitasse nō videtur, vt l. cum Aquiliana, ff de transa. & etiā quia cùm remittere sit donare, vt l. contra iuris § si. ff. de pac. & no. per gl in l. si. C. ad Mace. non præsumitur ignorata donatio, vt l. nec ignorans. C. de do. nisi ea ver-
K bis manifeste appareret, K quòd etiam quæ ignorabat remittere uoluisset, vt d. l. cum aquiliana. ff. de trans. dicam autem præsumi scientiam in certis obligationibus, si fuerit in facto proprio remittentis, argum. l. quisquis. C. de rescin. ven. si verò fuerit in facto alieno, tunc præsumam ignorantiam, vt l si. ff. pro Soc. de quibus omni-
154 bus & alijs vide Bart. in d. §. Caius, supra alleg. † Aliquando contingit legari alteri non debitori, quod per debitorem debetur ipsi testatori, & sic in legato cedit nomen debitoris, quo casu ualet legatum, ut habetur in l. si sic. § 1. & in l. non quocunque. §. qui Caium. ff.
155 de lib. leg. cum sim. † Sed pone, quod testator legauit
* omnes res * mobiles Titio, nunquid in hoc legato ue-
L niant nomina, & actiones debitorū? L Dic breuiter quod non, quia talia nomina debitorum hoc casu inter immobilia computantur, ut determinat glo. in l. mouentium. ff. de uer. sig. & no. per Iac. de Bel. in Auth. de non alien. in prin. col. 2. per glo. C. in qui. cau. in integ. rest.
156 non est neces. l. si. † Idem dico in fructibus pendentibus, quia non cedunt in hoc legato, quia pars sunt fundi, ut l. fructus. in 1. ff. de rei uend. & in l. si seruus
157 communis. §. locaui. ff de fur. cum simil. † Quid si debitor tutus exceptione peremptoria leget debitum creditori, an hæres eius poterit vti ipsa exceptione contra creditorem? Dic quod non, quia per tale legatum videtur remissa ipsa exceptio, vt l. si creditor, in fi. ff de
158 li. leg † Nunc descendo ad 13. articulum, qui est, quando legatur electio ex pluribus rebus testatoris, vbi aduertendum, quòd in electione fienda circa res sunt necessaria quinque, prout no. glo. in l. seru electione, in prin. ff. de lega. 1. videlicet quòd hæreditas sit adita, vt in l. optione. ff. de op. le. Secundò requiritur ætas personæ eligentis, vt sit maior & sui iuris, vt in l. si fine. §. 1. ff. de mino. non autem pupillus vel similis persona, in qua non cadat plena deliberatio, vt in l. pupillus ff. de acquir. hæred. Tertiò, quòd res ipsæ exhibeãtur, & demonstrentur, ut l. seru electione. ff. de optio. lega. &

a Quādo legat liberatio. Ang. in d. tract. de testa. glo. 29.
b Quatuor modis. Gloss. in §. si quis debitori, in prima glo. instit. de lega.
c Per acceptilationem. Glo. d. §. si quis debitori, in verbo per acceptilationem.
D Præterquam ad dolosè cōmissa. Dec cons 178 nu. 3. vbi addit. & cons. 192. nu. 3 Paris cons. 80. nu. 14. vol. 2. vbi concludunt, scrupulosam remissionem esse remissam.
E Ad reliqua restituenda. Paris. dicto consilio 20. Iodoc in tit. de tute. et curat. liber c. 2. in lib. de patrocin. public.
F Quidquid ab eo exigere. Alex. d cons. 62. Dec. d cons 192. nu. 3. Cras cosil. 93. num nu. 10. uol. 1 vbi non extendi liberatio ad dolose commissa Iodoc. ī.
G Ad dolosè. §. ī citato, distingue ut per Alex. d. cons. 46. num. 4. vol. 1.
H Et tunc porrigitur. Vide in contrarium Paris cons. 20. nu. 74. cum seq. vol. primo.
I Aut ignorabat, Tiraq in l. si unquam in princ. l. num. 104. & nu. 179 C. de reuoc. donat.
K Quod et ignorabat. Paris. d. cons 20. nu. 35.
L Dic breuiter. Paris consi. 77. n 3 vol. 2. Arius Pin. in rub C. de bon. matern. in princ nu. 24. post Tiraq in trac. re trac. lig. § 2. gl.

a.l.cum centum. cum glo.sua. Aut secundum legatum est factum simpliciter, & tunc præsumitur testatorem voluisse duplicare legatum, nisi aliud appareat per verba expressa, vel per verba taxatiua, vt l.si ita.ff.de leg. 1.
168 & l.1.§ conditio.ff. de adi.le. † Et per hoc determinari potest illa quæstio secundum eum. Pone quòd appareat instrumentum publicum, in quo continetur quòd tibi mutuaui centum. Item apparet illud in quo continetur, quòd mihi promisisti dare centum, an dicemus vtrunque instrumentum debere intelligi de eadem quantitate? a Et Bar.in d.l.trusticum,sic distinguit,aut primum instrumentum fuit de simplici mutuo nulla stipulatione vallatum,& sequens instrumentum fuit de stipulatione ex causa mutui. Primo casu dic, quòd siue incontinenti sequatur secundum instrumentum stipulationis, præsumitur super eadem quantitate celebratum, vt l.si stipulatus, & l.cum enim.ff.de noua. siue ex interuallo,& adhuc idem,secundum eum per l.si diuortio ff. de verbor. oblig l.1 § 1.ff.de dot.præl. Secundo autem casu debet intelligi vtrunque instrumentum de diuersis quantitatibus, per l.quinquaginta. & quod ibi no.ff.de probat. quia si intelligerentur de eadem quantitate,esset secunda stipulatio, & secundum instrumentum inutile,vt l.qui bis ff.de verb.oblig. Est ergo consilium,quòd in secundo instrumento apponatur hæc clausula,videlicet[Quòd omnis alia promissio computetur
169 in ista] vel similia verba. † Quid si quis pluries, vel diuersis temporibus simpliciter confiteatur se debuorem Titij de flore.10. ex causa mutui sine alia stipulatione,an intelliguntur de eisdem decem vtraque confessio,vel de diuersis? & Barto.ibi distinguit, aut hæc confessio sequens reperitur emissa extra iudicium, & tunc intelligitur de eadem quantitate, & secunda confessio non erit noua dipositio, sed prioris probatio, vt l. publia.in fin.ff.depo.& erit in hoc casu ac si de eodem quis haberet plures probationes, arg. ad hoc.ff. de leg.2.l. Sempronius. Aut huiusmodi confessiones reperiuntur emissæ in iudicio. & tunc quia dispositionem inducunt, aliud forte erit secundum eum, ar. d.l. quinquaginta. Sequitur in litera.

ADDITIONES.

• Debet conditio. Adde facere reg.l hæc conditio si in capitolium.ff. de cond. & dem. vbi traditur reg. quòd conditio debet statim impleri, quàmprimum potest, quæ regula procedit in legatis & fideic.particularibus; secus in institutione,in qua attractatur de maiori præiudicio, ita Ias.in l. conditioni, post num.6.C. de inst. & subst. in auth; & quando sufficiat pro parte implere illud ,quod est in conditione, ad hoc vt quis consequatur legatum vel promissum?& dic,vt per Ias.in l.si seruus.§.si plurium.ff.si quis caut. & plura not. de conditione per eum in l. cum ad præsens.ff.si cert. pet. & quòd dies incertus habeatur pro conditione in contractibus & vl. vol not. idem Ias.in l. sufficit.ff. de cond. indeb. Masuer.

• Tres actiones. Adde, quòd legatarij de iure non possunt petere legatum ante aditam hæreditatem.l.si neg.mo.ff.de reg iur. Rom.consi.224.col. 1. vbi num.2.quòd obligatio legatorum in hæredem ex die aditæ hæreditatis non ante, causari potest per ipsum quasi contractum,qui ex aditione resultat, præsupponitur autem in casu de quo ibi,hæreditatem aditam non fuisse,& ad legatarios spectat probatio,si velint dicere aditam,secundum Aym.consil.23.num.2. Masuer.

• Omnia bona. Adde quid dices de legato omnium debitorum?& dic,quòd non comprehendit debita in diem, vel sub conditione,teste Rom.consi 164 colu.2.circa fin. vbi Doc.alleg. Bal.in l.si ita scripsisset, ver.2.est arg.de leg.2.Alex.consi.100.num.8.lib.5.cuius contrarium videtur sentire Ias. in l.si stipulatus.§. cum stipulamur, post num.9.de verbo.obl. Afflic. decis.359.post num.9. vbi si quis cedat omnia iura & actiones, intelligitur etiam cessisse iura & actiones contra debitores in diem competen. de quo vide quæ scribit Cephal. consi.55. col fin.circa fi. vbi inter alia plura dicit. quòd aliud est quærere,an appellatione iurium & actionum veniat debitum simpliciter,& concludit quòd sic,aliud,an veniat res debita. & dicit quòd non, quid de legan.credita,an censeatur legasse etiam in diem, & dic, quod non, sed remansisse in hæreditate,tex.in l.si ita scripsisset de leg. 2.vbi Doc Alex.consi.106.colu.2.lib.5. vbi de dictione quicquid, quæ importat idem quòd omnia, teste Dec. consi.69 nu.5.ita scribit Cephal.consi.14.num.5.& vide tex.in l.si stipulatus.§. cum stipulamur. vbi Ias. & l.si à colono.de verb.ob.l. debitor.ff.de verb.sig. quid de legato nominis debitoris, an censeatur relicta actio, & dic,quòd sic.l.ex legato.C.de legat.tex.in l.seruum filij.§.cum qui chirographum.de leg.1.cui adde,quòd legatum rei debitæ legauit, non est legatum nominis seu actionis,sed est legatum rei.d.l.ex legato.C. de legat.& vide l.legatum ita erat,de leg.1. quia legatarius rei debitæ non potest agere, nisi actio sibi cedatur.l. apud Iulianum § si Titius. ver.idem Iulianus. de leg.1. Dilect.tit.de leg.c.17. secus in legatario nominis vel actionis, quia potest agere sine cessione, vt per Doc.in locis sup.alleg.quo autem remedio legatarius rei testatori debitæ experiri possit, vide Bart.in d.§.si Titius. Masuer.

a Et Bar. Cra. cons 198. sub numer. 1.

• Et hæc procedunt. Adde,limit.ad reg.quæ habet, quòd stipulatio debet sic interpretari vt valeat.l.quoties ff.de verbor.ob.l.1 vbi Ias ff.de eo quod cert. loc. quia illud non procedit quando talis interpretatio esset futura grauissima,& vel onerosa stipulatori, vel reo: quia tunc potius redditur stipulatio inutilis, per tex in l. non vtique.§.si quis insulam, vbi Ias ff.de eo quod cert loc.

• Ad certum locum. Adde quid dicen. de incertitudine loci,& dic,quòd vitiat relictum.l.si domus. in princ de leg.1 secus quando testator adiecit locum,sed est æquiuocus,vel ambiguus,tunc enim non vitiatur dispositio, sed intelligitur de loco, vbi testator habet domicilium, per text.in l.quæ conditio.§ 1 ff. de cond. & demon.& ideo si testator relinquat centum ecclesiæ, & non declaret cui ecclesiæ, per hoc non vitiatur relictum, quia intelligitur de ecclesia cuius testator est parochianus, de quo alia plura not.idem Ias.in l. non vtique §.si quis insulam.ff. de eo quod cert. loc. & de relicto ecclesiæ dic,vt per eundem in l.1.in prin.C.de sac.san.eccl.

• Vsusfructus. Adde. quid si testator legat vxori vsumfr. fundi hac lege, vt proprietatem eiusdem alienare non possit?& dic,quod censetur etiam proprietatem legasse teste Rom.consi.206. col.2. num.4. Alexan. consi.150. post prin.lib.7. in l.si constante. col.1 ff sol. ma. Barb. cons.64.col.vl Hyp. sing.561. Crem.sing.27.Cur.Iun. consi.14 & quid quando testator instituit vnum hæredem in vsufructu solum in eius vita duraturo,post mortem verò eiusdem instituit alium, an tunc censeatur prius hæres institutus esse, saltem in proprietate per ius accrescen.& consequenter tota hæreditas vt fideicommissi restituenda veniat? vide Roma. d. consi.206. col.1.in prin.vbi num.3. quando plenam proprietatem quis habere dicatur.

• Legat vxori. Adde, quid dicen. si vsufructu bonorum vxori relicto in testamento,in casum viduitatis,& in codicillis ex interuallo factis illa conditio viduitatis relecta fuerit in quibus aliquorum bonorum proprietas relicta sit hoc modo[cum in testamento ea transeunte ad secunda uota easdem rem &c.[legauerit, & voluntas ambulatoria sit vsque ad mortem, ideo codicillando legauit eidem suæ vxori vltra alia legata sibi facta in testamento,dictas domum,viridarium, &c.ipsa eius uxor transeun.uel non transeunte ad secundas nup.quæsitum fuit, cum in testamento legatum usus fructus factum sit tantum in casum uiduitatis, & in codicillis qualitas uiduitatis per illa uerba, transeunte, uel non transeun.ad secundas nup.dicatur adempta: an uigore codicillorum legatum usus fructus. & aliorum bonorum, quorum proprietas non fuit, ipsa transeunte ad secunda uota,

legata, censeatur repetitum, ita quòd possit non solum proprietates sibi legatas, sed etiam vsumfructum prædictum petere, ipsa transente ad secundas nup & sir, an proprietatem, & vsumfructum vxor habere debeat, & dic, quòd non, secundum Osasc. decis. 52. nu. 8. Masuer.

• Conclusiuè. Adde pro intelligentia huius q. & dic, quod relictum pro dote in dubio factum censetur prætextu finalis causæ nuptiarũ ac futuri matrimonij. l. cum his. §. si mulier. ff. de cond. indeb. l. à Titio, de verb. ob. Rom. consi. 134. num. 2. ubi in casu ibi proposito concludit, relictum esse conditionale, & eius petitionem ante purificatam conditionem non admitti. Accedit, quod legatũ dotis loco legitimæ à patre relictum purum est, non autem conditionale, teste eodem Rom. consi. 64. vbi ponit casum not. & inter alia dicit, quod dos relicta filiæ, & per eandem non agnita, ad alteram sororem hæredem transmittitur, non solum iure suitatis, verum etiã quia hæc in re certa instituta, habetur loco legatariæ quoad trasmissionem & ibi num. 2. quòd si dos loco legitimæ succedit, & in legitimam imputatur, remouendum est etiam quodlibet grauamen, dies, aut conditio ei adiecta, vt legatum purum, & transmissibile remaneat secus autem si ab ipso patre relinquatur, qui nec legitimam relinquere, nec filias dotare cogitur, quod alicui absurdum videri non debet, quia Rom. d. consi. 134. loquitur in constitutione Triuisana, cui spectant not. per Tiraq. de vtroque retrac. tit. 2. § 2. glo. vnic. num. 54. Doc. ad Alexand. consi. 77. in prin. lib. 5. vbi quòd legatum factũ pro dote est conditionale, secundum Castr. in l. Titio centum, §. Titio genero, hic per Pap. alleg. Rom. d. consi. 256. Alex. consi. 16. in prin. lib. 7. Limita, quando est relictum loco legitimæ, vel successionis, ita quòd filia à residuo est exclusa, quia tunc censetur purum, & transmissibile, Alex. consi 55. lib. 2. 209. col. fin. lib. 6. 169. lib. 7. 211. col. fi. lib. 6. Item limita, quando legatum non est suspensum in euẽtum nuptiarum, teste Aym. consi. 101. qua in materia, vide quæ scribit Bart. consi. 45 num. 4. lib. 2. Capel. Tholos. q. 183. Paris. consi. 25. nu. 58. 59. lib. 2. consi. 110. un. 6. lib. 4. Anch. consi 325. Masuer.

• Relinquo. Adde Ias. in l. cum hi, col. 1. ff. de trans. & quæ scribit Alex. consi. 27. col. fin. lib. 3. consi. 168 colum. 2. lib. 5. Ias. in l. Centurio, num. 62. ff. de vulg. vbi dixi, & plura not. Rom. consi. 228. num. 14. Ias in authen. nouissima, nu. 28. num. 53. C. de inoffi. test. qui de verbo substituo, & dic, quòd aptum est etiam ad singularia legata, ex not. in l. 1. C. communia de leg. in l. ab eo. C de fideico. per Nat. consi. 351. col. 2. item ad ficicommissum, teste Afflit. decis. 368 num. 2. Rom. consi 58. 480. num. 5. l. sceuola. ff. ad Treb. quid de verbo, instituit, & vide Dec. consi. 384. num. 3 & 6. Ias in l. si pater. num. 8 ff. de vulg. & ibi quid quando coniunguntur verba, instituit, & substituit, de quibus vide quæ scribunt Dec. cons. 16, Cur. Iun. consi. 81. nu. 2. & dic, quòd verbum relinquo adaptatur etiam ad actus inter viuos, teste Ias. in l. qui Romæ. §. cohæredes, de verb ob tex. in l. hoc sermone, §. verbo autem reliquerunt, ff. si libert. ingen. esse dicatur. Masuer.

• Supplementum. Adde, quæ scribit Ias. in l. quod Seruius, num. 12. ff. de cond. caus. dat, vbi ponit q. de filia quæ accepit centum pro sua legitima, & post plura concludit, quòd poterit petere augmentum super excresce. facultatum patris distingue tamen. ut per eum ibi, & vide Boer. q. 62. par. 1. Alexan. consil. 29. lib. 1. consi. 180. & seq. lib. 5. vbi Doc. in appostil. pulchrè disputant de veritate q. pro qua vide etiam Rom. sing. 228. Afflic. decis. 382. Ias. in Auth nouissima, num. 9. C. de inoffi. test. & in l. si quando, § illud etiam, eo. tit. & an dos filiæ augeri debeat, aucto patris patrimonio, vide quæ ponit Dec. consil. 276. & an hoc procedat etiam in legitima, vt augeri debeat auctis facultatibus patris, quando filia renuntiauit, dic, vt per Aym. consi. 22. nu. 24. consi. 114. nu. 16.

• Legitima. Adde, quæ habentur infra in for. lib. ex test. ver. realiter, nu. 18. Rom. consi. 134. col. 2. in princ.

• Tacitam & contentam. Adde, quæ habentur infra for. lib. ex test ver. in omnibus, nu. 3. per Rom. consil. 64. in princ. Mising. Cent. 2. obser. 7. Boer. q. 3. par. 1.

• Dotata. Adde ad hoc, quæ scribit Rol. consi. 24. nu. 12. & seq. lib. 5.

• Quòd statuto cauetur. Adde, quòd non censetur derogatum l. hac edictali. C. de sec. nup. si statutum disponat, quòd vxore præmorien. sine liberis, maritus lucretur dotem, si vxor prædecesserit cum filiis ex primo matrimonio, & non ex 2. secundum communem, per Rol. de dote, q. 26. num. 8. num. 13. pro cuius confirmatione, & declaratione vide Bar. d. l. hac edictali, vbi Saly. q. 6. idẽ Saly. & Cast. in l. 1. C. de inoffi. dot. Castr., Ias. & Dec. in Auth. præterea. C. vnde vir & vxor, Rom. consi. 44. col. pen. in fi. consi. 448. in fi. Abb. consi. 117. lib. 2. Alexand. consil. 115. col. 2. lib. 5. 122. col. 3. lib. 7. 158. lib. 3. 142. in fi. lib. 7. Dec. consi. 19. col. 2. 283. Non obstat, inquit Rol. d. q. num. 14. consuetudo Lombardiæ hic per Pap. alleg. quia contrarium obseruatum dixit, ex Cur. Sen. consil. 78. col fin. & aliis ibi alleg. firma autem remanen. prædicta concl. quòd secundus maritus non possit plus cõsequi de dote, quàm consequitur vnus ex filiis primi matrimonij, quæritur quomodo inter priuignum, & vitricum de dote sit facienda diuisio, an in viriles partes, an verò prius detrahenda sit legitima filij primi matr. & exinde de residuo fieri inter ipsos diuisio, iuxta formam d. l. hac edictali C de sec. nup & dic, legitimam filiorum primi matrimonij non confundi in portione, quæ eis debetur vigore d. l. hac edictali, secundum Rol. qui dicit magis communem, q. 27. num. 3. quam dicit etiam teneri per Bar. in l. 1. C de inoffi dot. & dixi supra in for. lib. ad vsumfr. ver. d. dominæ Mar. Quid autẽ si statutum dicat, quòd maritus lucretur dotem in præiudicium filiorum primi matrimonij? & dic, quòd valet, secundum communem per Paris. consi. 91. num. 16. lib. 5. Rol d. trac. q. 26. ergo multo fortius valere debet statutum, quo permittitur succedere in solo vsufructu dotis toto tempore vitæ suæ, iuxta tradita per Rol. consil. 72. col. 1. nu. 3. num. 58. lib. 1. quæ 2. concl. de vsufructu videtur conformis consuetudini huius patriæ Subalpinæ, in qua maritus lucratur dimidium dotis, vel habet vsumfructum totius, præmortua vxore sine liberis, & dic, quòd prædictum statutũ, de quo per Rol. d. cons. non habet locum si mulier transiens ad tertia vota moriens condidit testamentum, vt d. consi. 72. num. 50. 61. vbi quòd maritus succedit tam ex testamento, quam ab intest. stan. statuto, quòd præmorien. vxore sine liberis maritus succedat in parte dotis, quas concl. declara, vt latius per Rol. d. consi. num. 61. vbi declarat dicta Castr. in l. si cum dotem, in fi. prin. ff. sol. mat. Concludit itaque Rol. d. consi. 72. post prædicta, quòd maritus vigore dicti statuti consequi debet vsumfructum dotis pro toto tempore vitæ suæ, siue vxor condiderit testamentum, siue non, quæ licet aliquantulum aliena à materia quã tractat Pap. hic, non tamen omnino inutilia addere volui ad dict. Pap. hic à ver. sed pone, vsque ad ver. nisi pactum. Masuer.

• Hanc partem. Adde, quòd hanc sequitur Rol de dote, q. 87. num. 4 vbi quòd immo extan. liberis, maritus virtute talis statuti consequitur lucrum dotis, per glo. in l. 2. ff. de pac. dot. Castr. in l. 2. col. 2 ff sol. mat. Rui. cons. 102. colu. 3. lib. primo, & loquitur Rol. d. q. in terminis decreti, quo cauetur, quòd vxore præmorien. maritus lucretur dotem, & dubium erat, an tale Decretum locum habeat, si vxor decesserit cum liberis, & concludit, quòd sic, ex præallegatis Masuer.

• Tacitam & contentam. Adde, quòd quando instituitur filia in minus legitima portione, ad id agitur, vt quod legitimæ deest, suppleatur. l. omnimodo, in prin. C. de inoffi. test. l. scimus, cum simil. eo. ti nec ea verba testatoris, quòd plus de bonis ea filia petere non possit, excludunt eandem à facultate peten. dictum supplementum. § cæterum, in auc. vt cum de app. cog. Rom. consil. 478. in fi. & est communis, de qua per Ias. & alios, in l. si

quando,

quando, §. generaliter, a. no. C. de inoffi. test. Rom. consi. 16. ante fin. consil. 177. in princ. Dec. consil. 258. num. 3. Boer. q. 3. col. 5. Paris. consi. 7. nu. 55. li. 2. Masuer.

• Massaritia. Adde, quòd si testator legauit vxori massaritias, quòd non veniunt vestes, quia appellatione massariarum, vel suppellectilis, veniunt lectæ culcitræ, capsæ, scamna, & similia, secundum Ias. in l. si quis in fundi vocabulo, num. 27. ff. de leg. primò, pro quo vide quæ scribit Dilec. de arte. test. tit. de leg. c. 33. nu. 4.

• Alimenta. Adde, quòd causa alimentorum est pia, & ideo tractari potest tempore feriato, limita, vt procedat in alimentis de futuro, secus de præterito, secundò intellige in alimentis, quæ debentur officio iud. vt sunt quæ debentur per patrem filio, & econtra, secus si deberentur iure actionis: puta ex stipulatione, quia debētur extra casum necessitatis, secundum Ias. in l. 1. §. sed excipiuntur, num. 7. ff. de fer. quid autem alimentorum nomine comprehendatur, vide per eundem Ias. in l. cū hi, §. qui transigit, ff. de trans. Mising. Cent. 3. obser. 12. Crem. sing. 77. Guid. Pap. quæst. 459. pulchrè Rol. cons. 32. lib. 1.

• Limitanda. Adde Rom. consi. 189, in prin. vbi instruit iudicem quomodo arbitrari debeat, quando quæritur, quid pro quolibet anno ratione præstitorum alimentorum exigi possit: cui Adde Ang. consi. 375. nu. 5. Anch. consi 383. num. 3. Aym. consi. 189. Rom. d. consi. 189. vbi quærit etiam, an alimentis alicui debitis, legatarij teneantur contribuere, & qualiter præstari debeant, vide ibi reg cum fall. & tandem concludit, solum hæreditatem astringi, non autem legatarios, nisi discussione præmissa, constiterit hæreditatem ad dictum debitum alimentorum soluen. nō esse idoneam. Quid si alimenta à pluribus debeantur, & dic, quòd iudex vnum statuere potest, qui solus soluat, cæteris contribuentibus: qua autem actione petantur, vide per Mising. Cent. 1. obser. 63. Masuer.

• Domum pro habitatione. Adde Dec. consi. 355. vbi de legato facto pro habitatione domus, & ibi quòd differunt inter se, si legata sit habitatio, vel vsus, vel simplex facultas, & vide etiam quę scribit Bar. in l. Attilius Regulus. ff de don. quid de vsufructuario Castri, an habere debeat iurisdictionem competen. Castro, vel duntaxat emolumentum iurisdictionis exercendæ per proprietarium, & dic, vt per Bald. consil. 294. lib. 5. Pic. in rep. l. Titia Seio. §. Titia cum nuberet. col. antepen. de leg. 2. & vbi est legatus vsusfructus dicitur vnum legatum, secus si dicatur quamdiù, vel donec vixerit, quia dicitur annuum, teste Rui. consi. 56. lib. 5. Put.

• Omnes res mobiles. Adde, quid si dicatur quæcunque, & dic, vt per Ias. in l. fideiussor, §. prætor ait. numer. 3. ff. qui satisd. cog. vbi declarat totam materiam generaliū verborum, & ibi quid si testator reliquit vxori omnia quæ habet in domo, quòd non veniat frumentum, quod ibi erat causa vendendi, fallit inquit Ias. nisi diceretur omnia quæ habet in domo quoquomodo erunt, tunc enim non fiet restrictio ratione prædicta, secundū eundem ibi, qui nu. 4. ponit limit. ad reg. vt procedat in dispositione legali, vel statutaria, vbi fieri debet restrictio ad habiles, ne inducatur legum correctio, vel prauus sensus, secus quando talia verba, quibuscunque, qualitercunque, vel similia apponeretur in contractibus, tūc enim non restringerentur ad habiles, immo operarentur augmentum, quæ omnia plenius declarat Ias. d. §. prætor ait, nu. 5. & seq. vbi dixi, cui Adde Catel. ver. filius renuntians, circa fi. vbi quòd implicitè verba generalia omnia includunt, secundum Bal. in l. tres fratres, 4. not. 2. opp. ff. de pac. & not. idem Catel. ver. clausula generalis, de dictione: quibuscunque, in ver. priuilegia, & in ver. fundum concessum, & ver. quibuscunque de dictione autem, omnia. quæ nihil excludit, plura vide per Nat. consi. 150. col. 10 in prin. sed quòd includat ea quæ aliàs indefinitè loquendo non venirent. not. idem consi. 142. num. 8. per l. Iulianus, in prin. de leg. 3. quid de verbis vniuersalibus, & dic, quòd omnia comprehendunt quæ excogitari possunt, teste Aym. consil. 105. nu. 3. etiam minima. c. solitæ, de maior. & obed. l. à procuratore. C. mand. qua in materia plura ponit Rol. consi. 54. à nu. 39. vsque in fi. lib. 3. quomodo autem vniuersalis oratio, à generali dignoscatur, dic, vt per Neuiz. consi. 71. num. 7. Alexan. in l. grege, de leg. 1. Doc. in l. edita. C. de eden. & quid operentur verba vniuersalia, omnia, & quæcunque, dic, vt per Rol. d. cons. 54. num. 39 quid de legato mobilium, an in eo veniat pecunia, & dic quod sic, nisi talis pecunia sit parata negotiationi, secundum Nat. qui pulchrè loquitur & declarat consil. 517. num. 5. & 6. cui adde, quòd bonorum mobilium & immobilium mentio, vel in donatione, vel legato, vel obligatione, præscriptione, vel statuto facta, non complectitur iura & actiones, secundum communem per Suarez. lib. Sent. ver. bonorum, Aufr. ad Capel. Tolos. q. 355. idē dicendum est, si bona omnia vel vniuersa, mobilia, & immobilia probata sint, iuxta tradita per Clar. in Pract. q. 78. §. vlt. quæ omnia plenius declarat Ias. in l. à Diuo Pio, §. in venditione, col. 1. in fi. & col. seq. ff. de re iud. vbi dixi, sed quid de testatore relinquen. vxori reditus quorumcunque bonorum mobilium, & immobil. & dic, quòd non videtur relinquere nomina debitorum, secundum Rol. consi. 63. num. 8. lib. 1. Masuer.

a No. quomodo dicitur cedere dies legati, vide in l. 1. §. in nouissimo, C. de caduc. toll. & Bar. in d. l. prima. §. cū lex, eod. tit.

b Quid appellatione meorum, & suorum contineatur. vide Doc. in l. pater in §. duobus. ff. de leg. 1.

c Conditio. Adde Bartol. in l. legatarij, ff. de cond. & demonstr.

d In vno capitulo. Adde Do. Maria. Soci. Iun. in consil. 190. incipien. circa præsentem consultationem, num. 59. in 2. vol. Ziletus.

e Legatum annuum an transeat in hæredem legatarij, vide Bal. in consi. 394. in 4. vol. suo. consiliorum.

• Legatum annuum. Adde Ias. in l. videamus, §. deferre, nu. 8. nu. 9. ff. de in lit. iur.

f Simul habitare. Adde Pet. de Anch. in consi. 400. incip. de iure communi videtur proculdubio dicendum, col. 2. versi. & hanc significationem. Ziletus.

g Testator. Adde Alexan. de Imo. in cons. 59. incipien. perlectis verbis testamenti, versic. accedit id quod no. Bar. in 3. volum. & Mari. Soci. iunio. consi. 109. incip. paucis vtar. nu. 32. in 2. vol. & consi. 115. incip. circa primam quæstionem, nu. 9. & 14. eo. vol. Ziletus.

• Testator. Adde facere quæ scribit Ias. in l. tale pactum. §. pater qui post, nu. 3. ff. de pac. vbi de testatore qui reliquit vxori suæ fundum in vsumf. seu in gaudimentum, toto tempore vitæ suæ, dummodo uidua manserit, & post eius mortem reliquit ipsum fundum Titio.

h Satisdatione. Adde Mari. Soc. iun. in consi. 99. incip. proposita quæstio. nu. 21. in 1. uol. Ziletus.

i Conditionale. Adde Bar. in l. 1. col. 6. uers. item quando in dispositione, ff. de cond. & de. in l. quibus diebus. §. Termilius, col. 2. uer. quid si per nomina, eod. tit. & in consi. 200. incip quæritur de legatis, in 1. uol. Bal. in l. si plures, col. 6. uer. sed hic insurgit quæstio. C. de condi. inser. & in consil. 486. incip. super eo. in 3. uol. & Ang. eius fratrem in consi. 30. incip. domina Francisca, in consi. 124. incip. Iolus domini Dalmacij, colu. 1. uer. in contrarium autem. Paul. de Cast. in consi. 183. incip. super primo, col. fi. in 1. uol. Car. Zab. in consi. 51. incip. Titius condidit, col. 1. uer. ad secundum membrum. Lud. Ro. in consi. 134. incip. pro declaratione, col. 2. uer. his attamen. Corn. in consi. 38. incip licet secundum, col. 2. in 4. uol. & in consi. 229. incip. licet clarā, col. 2. uer. tamen Bar. in eo. uol. Socin. in consi. 388. incip. circa primam quæstionem. col. 13. uer. postremò tollit, in 2. uol. Tiraq. in Tract. de retract. conuentio. §. 1. glo. 2. nu. 34. uersi. & idem in legato. Zilettus.

• Conditionale. Adde, quid si testator dicat, leg. Titiæ centum, quæ nolo dari cum nubet, & vide Ias. in l. quodcunque, §. non solum, nu. 2. ff de verb. ob. vbi, & plura

de

de dictione, cum, & dictione, si, quid quando mulieri sit legatum, vel instituitur sub conditione, si nupserit tali, intra quantum tempus debeat talem conditionem implere? & dic, vt per Ias. in l. conditioni, nu. 6. C. de inst. & subst.

k Auferri. Adde, quod scribit Ioannes Claudius Aprutinus in suo opere responsorum, vbi probat, legitimam naturæ non posse tolli neque minui aliquo pacto per statutum, cuius verba sunt, q legitima portio filiorum est de iure naturæ, & de iure diuino, & confirmata de iure ciuili, ideo nullo statuto ciuili neque aliquo modo potest tolli, sed debetur filio sine grauamine, sine cõditione, sine mora. l. omnimodo, C. de inoffi. testam. nisi iusta causa exhæredetur. Quod de iure naturali, & diuino probatur Numeri, cap. 27. Pauli ad Gala. 4. c. nõ omnis, 32. q. 2. & quæstio. 4. ibi eiice ancillam. Propterea Diuus August. refert in libr. de ciuita. Dei, c. 22. q propter legem Viconiam permissum fuit à Deo bellum punicum, & alibi idem Claudi. imò, falsum est q legitima portio sit de iure ciuili, & omnes illi Doctores qui hoc crediderunt potissimum sunt secuti Ricar. Malumbram, sũmistæ credunt esse de iure ciuili, quia non considerarunt constitutionem Iuris Diuini esse immutabilem quoad ius legitimæ filiorum, & dotis filiarum, per ea quæ habentur Numeri præallegato c. 27. & est ibi præceptum morale, non autem cæremoniale, neq; iudiciale, & ideo ius legitimæ est immutabile, quia est fundatũ in obligatione, quæ includitur apud Christianos in substantia, & forma sacramẽti matrimonij. Quod sacramentum est maximum in ecclesia Dei, vt ait Pau. 5. ad Ephesi. Tollitur autem tantummodo ingratitudine illorum, qui insidiantur, & non exhibent debitum honorem parentibus à quibus vitam acceperunt, quod crimen ingratitudinis est maximum, vt deficeet fontem Diuinæ pietatis hac ratione, vbi apparet maxima ingratitudo, quæ consistit in quatuordecim causis enumeratis in Auth. vt cum de appel. cognos. §. est aliud quoque capitulum. Sed responsa quæ dantur, an legitima possit minui per statutum vel consuetudinem, Docto. in c. si de consuetu. in c. Raynutius. de testa & in regula indultum, de reg. iur. lib. 6. & in Authẽ. de trien. & semis, §. 1. in l. scripto hærede. ff. vnde liberi, & in l. cum ratione, ff. de bon. dam. plenius videbuntur in appostill. infra in forma libelli quo petitur hæreditas ex testamento, in gloss. ac etiam realiter. Ziletus.

l Petere. Adde Maria. Socin Iunior. in consi. 79. incip. viso puncto præposito, num 104 in 3. vol. Zilettus.

m Nota de dictione, cum, & dictio. &, vide Docto. in l. si quis arbitratu, ff. de verb. obl. & Doct in l. 1. & 2. C. de verb. sig & de dictione, &, vide Barto. in l. si finita, §. eleganter, ff de dam. infect. & Iac. de Arct. in disputa. incip. quidam paterfamilias fecit testamentum.
Adde Cæsa. Lamber. in tract. de iu patr. in 20. arti. 5. q. princip 2. par. 2. lib. nu. 11. 12. 13. & 14. Zilettus.

n Etenducat adde Bermum Chonero, in tract. de publi. concubina, sub rub. de publi. concubinár. in versi. licèt sint infinitæ leges, nu. 4. Zilettus.

o Penus quid sit. vide in toto tit. de penu. lega. l. suppellectilis leg. cibi seu alimentorum.

p Nota, quòd dantur medicinæ. Adde Bar. in tract. de alimen. in 1. col. Doct. in c. cum haberet, de eo qui dux. in matrimo. quam pol. per adulter.
Adde. Spec. in tit. qui filij sint legi. col. pen. vers. sed nũquam ia &c. Bar. & Doct. in l. si cum dotem, §. sinautem in sæuissimo, ff sol. mat. Bal. in l. in rebus, § postea, ff. cõmo. Phil. Deci. in l. de alimentis, col. 1. C. de transact. Vital. de Cambi. in tract. clausular. sub rub. an possit renuntiari beneficio alimentorum. Zilettus.

A Quam eliget. Ang. ī glo. 31.

q No. quando maritus legat alimenta vxori. vide Bar. in consil. incip. super eo quod quæritur in 3. q. princ.

r Vidua cui alimenta debentur, cui teneatur operari. vide Bar. in l. Caio, §. Imperator, ff. de ali. & ci. leg. & in l. sicut, in fin. ff. de oper. liber.

s Libertus. Adde Afflict. in c. Imperialem, in princ. in 7 not. de prohi. feu. alie. num. 31. & in c. licet vassallus, si de feud. sue. contr. inter do. & agn. nu. 20. Zilettus.

t Vassallus tenetur præstare alimẽta. vide Spe. in tit. qui fil. sint legi. §. 1. ver. sed nũquid dominus, & Car. Alex. in c. licet, in fi. 1. colu. ver. quæro hic dicitur, in ti. si de feu. fuer. contro. inter do. & agn. in vsib. feu.
Adde Bar. in trac. de alim. col. pe. versic. quæro an vassallus. Zilettus.

u Frater. Adde Bar. in trac. aliment. col. 3. ver. quæro an frater, Ang. Aret. in § sed & si quis, Inst. de gradi. Alex. de Imol. in l. 1. in 3. col. ff. sol mat. Zilettus.

x Naturalis. Adde Barto. vbi supra versi. quæro an pater. Zilettus.

y Not. de alimentis spurio præstandis, Bartol. in tract. de alim in 3. col. Cy. in auth ea cõplexu, C. de incest. nup. Bar. in l. si quis a liberis, ff. de lib. agno. Spec. in tit. qui fi. sint legi. versi. quid de natis.

z Pater. Adde Bar. in trac. de ali col pe. ver. & monasterium. Zilettus

a An mater teneatur alere filium, vide Doct. in l. 1. §. mulier, ff. de lib. agno. & in authen. si pater. C. de diuor. & Bar. in trac. de alim. & Abb. in c. 2. de conuer. coniu.

b Alimentorum. Adde quæ ponit Claudius in præalleg. lib. responsorum, in memoria Thetæ, quòd appellatione alimentorum veniunt vestimenta, calciamenta, habitationes & medicinæ, ac omnia necessaria vitæ; vbi tractatur de fauore: secus vbi tractatur de damno, l. cũ hi, § qui transigit, ff. de transa. tamen transactio facta super alimentis non extenditur ad habitationes. Idem & si legatus est victus, ff. de ver. sig. l. verbo victus. secus est si legata sunt cibaria, vt ff. de ali. & ci. leg. l. penult. Zilettus.

c Pecunia. Adde Dec. in consil. 387. incip. visis his quæ accurate, in princ. Zilet.

* Pecunia. Adde, quòd verbum, pecunia, prolatum à testatore non refertur ad corpora, nec ad species, sed ad ea tantum quæ pondere numero, mensurave consistunt. teste Ias. in l. talis scriptura, nu. 1. ff. de leg. 1. quem vide, nu. 7. n. 8. & seq. vbi infert ad plura notab. & nu. 19. & seq. quid tñ q. quando testator mandauit solui debita de pecunia quam habebat Florentiæ quæ erant mille, & postea dixit, quòd illud quod restaret solutis debitis relinquebat hospitali, an si superuixerit testator, & pecuniam auxerit firmoq; te remanente testamento decesserit, & solutis debitis restant tria millia, an totum debeatur hospitali, & dicit Ias. in l. cum stipulamur, nu. 3. ff. de verb. ob. quod non vbi tamen latius declarat, & in l. 2. post nu. 7. ver. tertiũ limita. C. de hær. inst. Quid autem veniat appellatione pecuniæ, dic, vt per eundem Ias. in l. si ea tota. §. si ita legatum, nu. 11. 12. & sequen. ff de legat. 1. pro quo fac. quæ scribunt Doct. in Appost. ad Dec. in l. singul. num. 21 ff. si cer. pet. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Legatum de re incerta an valeat.*
2 *Legato, casu perempto, ad quem spectet periculum.*
3 *Legatarius an agat de euictione contra hæredem re sibi tradita, & euicta.*

Domum vnam positam in monte. Hic apparet, q domus erat certa, de qua testator sensit. † Quid 1 igitur si testator simpliciter & indeterminate legauit domum, nec apparet de qua senserit, an teneat legatum, & quæ domus cedit in legato? Dic breuiter, q aut testator habet domos plures in patrimonio, vel vnam tantum, & illa cedet in legato A quam eliget hæres: A aut nullam habet domum in eius patrimonio, & tunc legatum est nullum, vel si domus. in princ. ff. de lega. 1. quæ distinctio non habet locum in prædio, vel homine simpliciter legato, vt no. ibi. & in l. legato generaliter, ff. de leg. 1. † Sed quid si domus legata casmate, vel 2 igne consumpta est, cuius erit periculum? dic q aut hæres fuit in mora soluendi, & tunc erit periculum eius;

aut

ant in nulla fuit mora, & tunc periit A periculo legatarij, vt habetur in c. cum res, §. item si fundus, & in §. item si res. & in l. domos hæreditarias, cum l. seq. ff. de leg. 1. † Sed pone, q domo tradita per hæredem ipsi legatario, post aliquod tēpus ipsa domus est euicta ipsi legatario, an poterit legatarius agere de euictione cōtra hæredem? B Distingue plene circa hoc, vt not. per glo. & Bart. in l. si domus, §. de euictione. ff. de legat. 1. & l. qui concubinam, §. si hæres, ff. de leg. 3. & in l. cum alienam. C de lega. Et not. quòd licèt in donatione facta in vltima voluntate, puta in legato, & fideicommisso particulari habeat locum aliquando euictio, vt dictis iuribus, attamen in donationibus inter viuos C regulariter cessat euictio, vt habetur in l. ad res donatas, ff. de ædi. edic. & l. Aristo. §. fi. ff. de don. & not. in l. 2. C. de euict. sed nec in fideicommissis vniuersalibus tenetur hæres de euictione regulariter, vt habetur in l. de euictione, ff. ad Trebel. Et ad præmissa adde quod no. per glo. in l. cum alienam. C. de leg. Sequitur in litera.

SVMMARIVM.

Clausula codicillaris, an ponatur per verba præsentis, & futuri temporis.

Verbum solum præsentis temporis non potest operari, ut testamentum per natiuitatem posthumi valeat ut codicillus.

Posthumi natiuitate licèt rumpatur testamentum, tamen codicillus non rumpitur.

Codicilli dependent ex testamento.

Codicilli quamuis dependeant ex testamento, quando tamen fiunt in defectum testamenti, rupto testamento non rumpuntur codicilli.

NEc valet nec valebit. † Hic video, quòd ponūtur ista verba in tempore præsenti, & futuro, quare autem hoc fiat apud scholasticos dubitatur. Sed responde secundū Doct. quòd hoc ideo fit, ut natiuitate posthumi contingat testamentum tanquam codicillum infirmari. Si enim testator filium posthumū præterierit, qui postea natus est, constat eius natiuitate testamentum rumpi. ff. de libe. & posthu. l. Gallus, in princ. & l. posthumorum, §. 1. ff. de iniust. rup. test. & l. 1. C. de posthu. hære. instit. cum sim. † Et quidem si in oratione sit positum verbum, valet, simpliciter, tunc non operabitur testamentum vires, ut codicillus: ratio est, quia testamentum semel valuit ut testm, scilicet, ante natiuitatem posthumi, ideoque deficit conditio sub qua voluit testator testamentum valere tanquam codicillus, cum dixit [Et si non valet &c.] ut igitur posthumi natiuitate valere possit testamentum ut codicillus, adijci solet verbum D futuri temporis, scilicet [Valebit,] ut sit sensus [Si non valet de præsenti, uel in futurum nō ualebit tanquam testamentum, tunc ualeat iure codicillorum,] nam uerba præsentis temporis non comprehendunt futurum, ut l. si à colono, ff. de verbor. obligatio. & ita nota. per Docto. in authen. ex
3 causa. C. de lib. præte. † Patet ergo ex his, quòd licèt posthumi natiuitate rumpatur testamentum, attamen codicillus non rumpitur, cuius ratio est, de qua infra colligitur, & pro hoc facit l. qui in utero, in fin. & l. ab intestato. ff. de iur. codic. In contrarium facit l. 1. C. de codic. cum sim. Sed dic quòd hic, & in l. qui in utero, cū sim. codicilli non dependent ex testamento, ideo non rumpuntur, sed in d. l. 1. dependebant ab eo, ut d. l. 1. & ibi not. per Docto. † Dicuntur autem codicilli dependere ex testamento, qui facti fuerant ante uel post testamentum, ut habetur in d. l. ab intestato. §. fina. & l. testamentum, §. fin. ff. eod. titul. & nota. per gloss. & Cyn. in d. l. 1. † Diceret quis, si hoc est uerum, igitur sequitur, quòd isti codicilli, qui fiunt in tali testamento, debent rumpi, cùm ab eo dependeant.

Sed dic, quòd ideo ualent nec rumpuntur, quia sunt facti in defectum testamenti, & sic in casu successionis ab intestato, ut probatur in d. l. ab intestato, in princ. unde non dicuntur à tali testamento ullo dependentiam habere. Prædicta autem loquuntur, quando codicilli facti sunt separatim à testamento, & concurrunt cum eo casu quo dicuntur uirtutem, & dependentiam ab eo sumere; quando ergo nullum est factum testamentum, tunc non dicuntur pendere ex testamēto. Idem si sit tale, quod pro nullo habeatur ex defectu formæ, ut hic; aliàs secus, ut patet ex prædictis. Sequitur in litera.

ADDITIO.

Nec ualet. Adde, quæ de hac clausula, scribit Ias. in l. planè. §. si duobus, numer. 6. ff. de leg. 1. ubi dixi, & uide Diloc. de artu test. tit. de subst. cap. 16. eundem Ias. in l. cum stipulamur. nu. 2. ff. de uer. ob.

SVMMARIVM.

1 *Clausula si non valet iure testamenti est certe vulgaris.*

2 *Prædictæ clausulæ qui sint effectus.*

3 *Persona instituta in testamento potest declarari in codicillis.*

4 *Clausula codicillaris deficiente solemnitate requisita ad testamentum operatur.*

5 *Clausula codicillaris an aliquid operetur si fiat testamentum quasi caducum.*

6 *Clausula codicillaris an operetur existente testamento imperfecto ex defectu voluntatis.*

7 *Clausula codicillaris, an operetur per testamentum præterito filio (nu. 8.)*

9 *Clausula codicillaris an operetur rupto testamento in agnatione sui hæredis.*

10 *Clausula codicillaris an operetur rupto testamento ex causa exhæredationis.*

11 *Clausula codicillaris an operetur ex defectu hæreditatis non aditæ.*

12 *Legata an conseruentur hæreditate non adita.*

13 *Sententia lata contra hæredem scriptum in fauorem venientis ab intestato, an præiudicet legatariis.*

14 *Secundum testamentum factum cum clausula codicillari an deroget primo cum clausula codicillari.*

15 *Limitatio ad prædictam clausulam codicillarem.*

16 *Clausula codicillaris an confirmet substitutionem pupillarem.*

17 *Verba, iure cuiuslibet alterius ultimæ voluntatis, quid importent.*

18 *Post clausulam, vulga. substit. in testamento si subijciatur clausula, si non valet iure codicillorū, valeat iure donationis causa mor. quid importet.*

1 VAlere debeat iure codicillorum. † Ista est quædam uulgaris clausula, quam nouerunt omnes notarij, & eam ponunt in fine cuiuslibet testa-
2 menti. † Huius autem clausulæ sunt E effectus uarij, & multiplices, ut plene tractauit Bar. in l. 1. ff. de iur. codi. & aliqui in authen. ex causa. C. de liber. præte. Pro cuius aliquali introductione sciendum est, quòd hæc clausula aliquando ponitur conditionaliter, ut cum dicitur [Si non ualet iure testamenti, ualeat iure codicillorum.] Aliquando ponitur purè, & hoc dupliciter. nam quandoque ponitur copulatiuè, v. g. cum dicitur. [Valeat præsens testamentum iure testamenti, & codicillorum.] Quandoque ponitur alternatiuè, ut si dicitur. [Valeat iure testamenti uel codicillorum.] Primo autem casu, cùm ponitur conditionaliter, talis clausula multos operatur effectus. Primò enim operatur uim fideicommissi, ut scilicet si testamentum non ualet ut testamentum, F uidentur tamen tacite rogati succedentes ab intestatu ipsam hæreditatem restituere scriptis hæredibus in eodem, & sic per modum indirectum inscripti hæredes ueniunt ad successionem, cum aliqua tamen diminutione, vt infra dicam, & hæc proban-

A *Periculo legatarij. An combusta domo debeat area late ponit Gomez. tomo 1. c. 12. tit. de legato, num. 4. ubi distinguit.*

B *Distingue: Ias. per istum tex. in l. si a substituto, §. hæres fernos de leg. 1. Gasp. Caball. in tract. de euict. §. 4. nu. 9. ubi late tract. hāc quæst. Borgn. Caualc. vsufruc. mulier. relic. nu. 102.*

C *Regulariter cessat euictio. Nisi sit donata pro legitima. Ias. in l. scimus num. 5. C. de inof. testa.*

D *Futuri temporis. Rip. in l. si unquā, num. 44. ubi Tiraqu. in princ. num. 129. C. de reuoc. donat. Alexandri. consilio 112. Io. Dur. de arte testand tit 3. caut. 11. Gagnolato in auth. ex causa nume. 142. C. de lib. præter. Hier. Zacha. in l. hæredes mei, §. cū ita, nu. 811. ad trebell.*

E *Effectus varij. Cels. Hug. in tract. clausularum, nu. 378.*

F *Videntur tacite, Io. Dur. de arte testan. lib. 3. caut. 1. nu. 4. ubi allegat, & Paris consil. 69. nu. 29. vol. 2. qd si non adeat hæreditas ab testato? Vasq. de successio. progressu § 30. nu. 42. & 62. quid si prætereret aliud testamentum validum? Ang. 3. glo. 99. ubi de ista clausula, Cels. Hugo. 3.*

probantur,& no. per glo.& Doc. in d auth. ex causa, &
in l. testamento. C. de fidei.& in l. quærebatur. ff. de test.
mi.& l. qui autem, circa prin. ff. si quis omis. cau. te. Et
huius ratio est, quia licet virtute dictæ clausulæ testamen
tum valeat ut codicillus, nõ tamen possunt hæredes scri
pti se dicere hæredes testamentarios, quia hæreditas nõ
datur directò in codicillis, ut l. quidam. §. sed cum vete
rem, C. de necess. ser. hære. insti. & l. hæreditatem. C. de
codi. cum sim. ibi no. facit l. Scæuola. ff. ad Trebel. Alij
etiam sunt effectus, de quibus infra patebit. Secundo
casu cùm clausula ponitur copulatiuè, tunc licet prima
facie hæc dispositio videatur repugnantiam continere,
& per consequens non debere valere, argum. l. vbi repu
gnantia. ff. de re. iu. attamen valet, per tex. in l. fi. C. de
A codi. sed ne repugnãtia locum habeat, A resoluitur illa
copulatiua in disiunctiuam, vel: nec immeritò, quia vbi-
cunque copula cadit inter incompatibilia, resoluitur in
disiunctiuam, ut l. si Titio fundus ff. de vsuf. leg. & ideo
illo casu debet eligere institutus quo remedio vti velit
aut ex testamento, an ex codicillis, vt d. l. fi. facit. l. récusa
re. § Titius. ff. ad Treb. Tertio casu cum ponitur alter-
natiuè, dic idem per omnia ut supra dictum est, cum idē
3 sit sensus vtriusque. † Ad vnum tamen aduerte, quòd
licèt dixerim, hæreditatem in codicillis conferri dire-
B ctò nõ posse, potest tamen in codicillis B declarari per-
sona, quam testator dixit in testamento se hæredem in-
stituere, vt, v.g. si testator dixerit in testamento. [Insti-
tuo mihi illum hæredem quem instituero in codicillis,
vel quem nominauero in codicillis.] nam hoc casu ta-
lis institutio & nominatio valet, & fingitur retro tem-
pore testamenti facta extitisse, vt habetur in l. asse toto
ff. de hære. inst. & l. illa institutio. ff. eod. tit. de hæred.
inst. cum sim. ibi not. in gloss. ideo iste erit directò hæ-
res testamẽtarius, & ad integram hæreditatem sine ali-
qua diminutione admittetur, vt probatur in dictis iuri
4 bus. † Restat nunc plenius intellectum huius clausu-
læ per quæstiones declarare, quæro ergo primò an hæc
clausula operetur, quãdo testamentum deficit ex omis-
sione solemnitatis ad testamentum necessariæ, puta nu-
C meri testium? C dic quòd sic, ut in l. codicillis. § fi. ff. de
5 lega. 2. & d. l. fi. C. de codi. † Quid si testamentum fiat
quasi caducum, quia hæres institutus decedit viuo testa
D tore, an clausula ista D operetur? dic quòd sic, ut l. eam
quam. C. de fideic. cũ sim. & eorum quæ not. infra ver.
6 quid autem dices, & vers. tertiò quæritur. † Secundò
quæritur, quid si testamentum sit imperfectum ratione
defectus voluntatis ipsius testantis, an operabitur hæc
E clausula? E dic quòd non per l. fideicõmissa §. 1. de leg.
3. & not. in l. ex ea scriptura. ff. de testa. & per glo. in l.
7 is qui, ff. de testa. † Tertiò quæritur, quid si testamentũ
nõ valeat ex causa præteritionis filij in potestate, an hæc
clausula operabitur? distinguunt Doc. & Bar. in d. l. 1.
ff. de iure codi. aut fuit præteritus filius iam natus, aut
nasciturus, & sic posthumus. Primo casu secundum opi.
glo. in d. auth. ex causa, talis clausula nil operabitur. Sed
F Doct. communiter omnes tenẽt, quòd operatur F vim
fideicommissi, arg. in l. si patronus. in fin. secundũ pri-
mam lect. ff. ad Treb. nã ista sunt paria, rogare expressè
de restituendo venientes ab intestato, vel hanc clausu-
lam apponere, vt no. per glo in d. l. ex testamento. C. de
fideicomm. facit d. l. quia autem, in prin. ff. si quis omis.
causa testa. vnde qua ratione, si testator expressè grauas-
set succedentes ab intestato, filius præteritus teneretur
hæreditatem restituere hæredi scripto, vt in c. Raynal-
dus, & in cap. Raynutius, extra de testa. & l. si quis cum
nullum. ff. de iur. codi. sic eodem modo quando hæc
clausula est apposita, vt hic. In secundo casu, cùm po-
sthumus est præteritus, attendi debet forma codicilla-
ris, aut enim clausula hæc est simpliciter prolata sub ver
bo præsentis temporis, vt quia dixi [Si non valet.] &
tunc quia semel valuit ut testamentum ante natiuita-
tem posthumi, desinit postea valere iure codicillorum,
vt dictum est, & sic clausula nil operatur. Aut est
prolata sub verbo tam præsentis temporis, quàm futu-
ri temporis, & tunc operatur vim fideicommissi, vt su-
8 perius dixi. † Sed hic aduerte, quia secundùm Bartol.
in hoc casu debet clausula hæc operari, quando testator
sciebat ventrem esse prægnantem, aliàs autẽ secundum
eum talis clausula nil operari debet, si rupto testamen-
to eius natiuitate sunt rupti etiam codicilli, & si non va-
lebit iure testamenti, nec iure codicillorum, arg. l. si cũ
vel in vtero, & l. sicut certi iuris. C. de test. mi. quæ opin.
G G Barto. communiter reprobatur per aliquos, maximè
in l. filio præterito ff. de iniusto. rup. & irri. test. & l. 1.
C. de posthu. hæred. instit. Nec obstant contraria, quia
in eis est speciale in milite, vt eius exhæredatio potius
restringatur, quàm amplietur, arg. l. cùm quidam. ff. de
9 lib. & posthum. † Quartò quæritur, quid si testamen-
tum rumpatur agnatione sui hæredis, vt puta, si testator
habens tres filios eosdem hæredes instituit, & alter ex
his viuo patre mortuus est superstite vno eius filio ne-
pote dicti testatoris, an hæc clausula hic operabitur?
quidam dicunt quòd sic, exemplo posthumi, de quo su-
pra dixi. Barto. autem vbi supra dicit, quod quantum
ad partem hæreditatis, in qua filius præmortuus fuerat
H institutus, hæc clausula H non operabitur vim fideicom
missi, ar. in l. ab omnibus. §. si à Titio. in fi. & ibi not.
per gloss ff. de lega. 1. quò autem ad alia particularia le-
gata bene operatur, quia illa confirmantur per auth. ex
10 causa. † Quintò quæritur, quid si testamentum rum-
patur ex causa exhæredationis, an clausula operabitur?
distinguit idem Barto. vbi supra, aut exhæredatio facta
est nulla inserta causa, & tunc quia testamentum est ip
I so iure nullũ, I dicendũ erit idẽ quod superius dictum
est in ipso filio præterito: Aut est facta cũ legitima cau-
sa inserta, sed non probata, & tunc cum testamentum sit
aliquod interim, sed probata falsitate causæ falsæ dete-
gitur nullum, tunc operabitur quantum ad institutio-
nem: quò autem ad legata nil operabitur, quia illa con
firmantur per authen. ex causa, & ista verba [Et si non
valet] debent exponi, idest quatenus non valet, argum.
in l. Stichum qui meus erit. ff. de legat. 1 & idem dic se-
cundum eum, si testamentum rumpatur per contratabu
las, sufficit enim quò ad operationẽ clausulæ testamen-
11 tum rumpi, vel infringi. † Quid autem dices, si testa
mentum rumpatur ex defectu hæreditatis nõ aditæ, an
clausula operabitur? dicit ipse quòd sic, per l. eam quã
C. de fideicommiss. & l. quia autem ff. si quis omiss cau
sa testa. dummodo clausula contineat vtrunq; tempus
tam præsens quam futurum, & eodem modo operatur,
si testamentum non valet propter defectũ hæredis scri-
pti incapacis, vt d. l. eam quam, secundùm vnam lectu-
ram, & sic legata soluentur per succedentes ab intesta-
to, ut ibi: si autem, & ipsi repudiant hæreditatem, tunc
à nullo præstabuntur, secundùm eum, ut ibi & l. si ne-
mo. ff. de testa. tut. & ibi not: ad quod optime facit. l pri-
ma, in fin. ff. ut in poss. legat. qui ergo vellet colludere
12 posset legatarios fraudare. † Sed nunquid poterũt le-
gata conseruari per authẽ: hoc amplius. C de fideicom.
dic ut ibi per Docto. no. Roffre. autem in tit. de actio.
ex testamento, tenet quòd quantum ad confirmationẽ
K codicillorum non requiritur aditio ab intestato: K sed
male dicit secundùm Iac. de Are. & Bart. vt not. per eos
in l. 3. ff. de fideicommiss libe. & l. qui filio. §. seruus. ff.
de hæred. instit. l. si quis cum nullum. §. testamento. ff. de
13 iure codicil. † Quid autem in sententia, an lata con-
tra hæredem scriptum in fauorem venientis ab intesta-
to, præiudicet legatariis? Dic quòd non, licet prodesse
possit, si feratur pro substituto, ut habetur in l. si seruus
plurium. §. 1. ff. de leg. 1. & l. 1. ff. de excep. rei iud. In cõ
trarium facit l. Papinianus. §. si ex causa. ff. de inoffi. test.
dic quòd ibi legatarii sciuerunt causam agi, ideo sibi im-
putatur si non appellauerunt, sed in d. l. 1. & d. §. 1. igno-
rauerunt. Vbi verò testamẽtum esset nullum vitio per-
sonæ testatoris, tunc clausula nihil operatur: quia qui
non potest testari, nec codicillari, ut l. diuus. §. codicillis
14 ff. de iure codi. facit l. 1. ff. de lega. 3. † Rursus quæri-
tur de quotidiana quæstione. Ecce quòd aliquis fecit te

stamentum

A Resoluitur illa copulatiua. Clar. de testa. q. 3. vers. nonnunquam Cels. Hugo. §. numo. 327. & vers. clausula codicillaris valeat

B Declarari personam. Rol. Passager in trac. de codicil. vbi ponit gloss. & quomodo differant codicillo a testã.

C Dic quod sic. Alex. consil. 19. num. 16. vol. 5. Dec. consil. 678. nu. 95. Cato. cons. 62.

D Operetur dic q. sic. Dec. consil. 50 & consi. 241. in princ. & consi. 369. in fi.

E Dic quòd nõ. Dec consil. 394. nu. 9. Late dat. Gabr. de comm. conclus. titu. de clausulis, concl. 7. lib. 6.

F Vim fideicommissi. Soci. consil. 93. nu. 5. volu. 4. Alex. consi. 4. nu. 8. vol. 7. Io. Dur. de arte testandi tit. 9. cautel. 8. n. 2.

G Barto. cõiter reprobatur imò cõiter approbat. Io. Dur. d. caut. 8. & Tiraq. in d. l. si vnquam in verbo donatione largitus, nu. 218 C. de reuoc. donatio. Soci. Iun. consi. 153. vol. 2. Bear. consil. 88. nu 20.

H Non operabitur. Late per Soci. Iu. consil. 29. num. 15. volu. 3. Clar. d. §. testã. q. 46. vers. & hoc quidem & vers. quod autem.

I Dicendũ erit. & ista est cõis secũ Cur. Iu. d. auth. ex causa, num. 76.

ſtamentum appoſita in eo hac clauſula codicillari, deinde in proceſſu temporis fecit aliud teſtamentum, in quo conſimiliter adiecta fuit hæc clauſula, quæritur, an per hoc ſecundum teſtamentum ſit reuocatum primũ cum eius clauſula codicillari? Videtur, quod licet primum ſit reuocatum quò ad teſtamentum, non tamen quãtum ad vim codicillorum, quia teſtamentum ſecundum poteſt ſe compari, cũ codicillis anterioribus.ar.l. conficiuntur.in princ.& l.ante tabulas, cum ſi.ff.de iu.codi. Bart. autem in præalleg l.3.dicit, aut teſtator in ſecundo teſtamento vſus eſt illa vulgari clauſula, quam notarij cõ-
A muniter apponũt.videlicet. A[Caſſans & irritans omne aliud teſtamentum & vltimam volũtatem ab hodierna die retro conditum & conditam &c.] & tunc per ſecundum teſtamẽtum tollitur primum cum vniuerſis in eo diſpoſitis, vt l. ſi iure.ff. de legar.3. & ibi de hoc per eundem. Aut teſtator non fuit vſus iſta clauſula [Caſſans &c.] quam ſemper ſolent apponere notarij, niſi de contraria voluntate teſtatoris appareat, & tunc videtur dicendum primum valere, ſaltem tanquam codicillum per d.l.ante tabulas, cum ſim. Veruntamen Barto. determinat contrarium. Ratio eſt duplex, prima, quia in dubio per ſecundum teſtamentum videtur reuocatum totum primum, & quidquid continetur in primo: vt d. l.ſi iure,& l.1.§. item ſi ipſe.ff. ſi cui pluſquã per l.Falc. & ſic illa clauſula erit reuocata. Secunda ratio, quia in teſtamento militis ineſt tacite illa clauſula [Si non valet iure communi valeat iure militari] & tamen per ſecundum teſtamentum tollitur primũ omni iure tam cõmuni quàm ſpeciali, niſi expreſſè primum confirmaretur in ſecundo, licet primum potuiſſet, ſi de eius voluntate conſtaſſet, valere iure militari, & ſecundũ iure cõmuni, vt l. quærebatur.ff.de teſt mil.& ibi not. per gloſ.
15 † Patet ergo quòd hæc clauſula * [Si non valet iure
* teſtamenti &c] debet intelligi ſi non valet alio modo quàm per reuocationem expreſſam vel tacitam ipſius teſtatoris, quod tene menti. Ex his patet ſolutio ipſius dubij quo quæritur, ſi vtrunque teſtamentum habent hanc clauſulam ſit nullum ut teſtamẽtum, an vtrunquo valebit ut codicillus? Videtur quòd non. Sed circa ſecundum habenda erit conſideratio, an cauſa propter quam redditur nullum, pariformiter reſpiciat teſtamẽtum ipſum vt teſtamentum & tanquam codicillum, quo caſu nullo iure valebit: an reſpiciat ipſum teſtamẽtum vt ſimpliciter teſtamentum, & tunc valere poterit ut co-
16 dicillus, quod qualiter ſit, patet ex prædictis. † Quæritur ulterius, an talis clauſula codicillaris confirmet
* ſubſtitutionem * pupillarem, & per hoc ſuccedentes ab inteſtato pupillo teneantur ſubſtituto hereditatem pu-
B pilli reſtituere? dicit Bar.vbi ſupra B quòd ſic, arg.l. Sequẽs.ff.ad Treb.& l.cum fideic.ff.de lega.1.& quod ibi not. ad quod facit.l.qui duos, in ſin.ff de vulg. & pupill.
17 † Sed quid ſi appoſita hac clauſula teſtator adiecerit [Si non valet iure coditillorum, valeat tamen iure cuiuslibet alterius vltimæ voluntatis] quid importabunt
C iſta verba, valeat iure cuiuslibet &c.] ſi contigerit non valere iure teſtamenti, nec iure codicillorum dicit idẽ Barto.quòd operabuntur, ut valeat iure voluntatis ſimplicis & imperfectæ inter liberos, vt l.hac conſultiſſima, §.ex imperfecto, C.de teſta,& l.ſi.C.famil. erciſ. in qua minus ſolemni voluntate, ſufficiunt duo teſtes, etiam ſi ſint mulieres, ſecundùm Barto. & hanc opi. credo veram, quando teſtamẽtum eſt factum inter liberos: aliàs autem ſi factum eſſet inter extraneos, illa talis clauſula nihil uel modicum operatur: quia ſolemnia teſtamenti non poteſt tollere uel minuere teſtator, niſi in caſibus à iure expreſſis. vt in l.nemo poteſt.ff de lega.1.&l.teſtan-
18 di.C.de teſtam. † Poſtremò quæritur, quid ſi in teſtamento poſt prædictam clauſulam fuerit alia clauſula ap-
D poſita, videlicet [Si non valet iure codicillorum, D valeat iure donationis cauſa mortis,] quid importabunt iſta verba? dic breuiter, quòd ſi teſtamentum non ualet iure codicillorum, quòd ſi quidem hæres inſtitutus fuit præſens teſtamẽto, vel nuncius eius nomine, vel notarius ſtipulatus eſt nomine ipſius hæredis, tunc his caſibus ius ex ipſa donatione quæritur hæredi ſcripto: aut fuit abſens tempore teſtamenti per ſe vel per aliũ, & tunc nil ſibi quæritur virtute dictæ donationis, ratio eſt, quia donatio cauſa mortis requirit præſentiam eius cui donatur, vt l.inter mortis, in princ. ff. de don. cauſa mor. vel eius nuncij eius nomine ſtipulantis, vt not per Cyn.in l.nec ambigitur.C. de dona.& l. 1. circa fin. C. de dona.& l.1.circa ſi. C. de do. cauſa mor. & not. per Bart l.tam his.§.fin. ff. de do. cauſa mor. facit. l. ſi quis argentum, §.ſi.C. de dona. bonum eſt igitur conſilium quod hæres ſit præſens teſtamento, vel quòd notarius ſtipuletur eius nomine & cæterorum, quorum intereſt, quod tene menti. Sequitur in litera.

* Iure codicillorum. Adde Rom. conſi.179. vbi ſuſtinet codicillos primi teſtamenti, cuius executio petitur, reuocationem non induxiſſe, in materia autem clauſulæ codicill.vide quæ ſcribit Rip reſponſ.128.col. ſi.
* Puſthumus. Adde, quòd poſthumus non rumpit teſtamentum, ſi apponatur clauſula codicill.per verba futuri temporis, ſecundum communem: ſed quòd operetur ea clauſula per quæcunque verba concepta, magis communem dicit Barb.conſi.6.lib.2.Dilec.de arte teſt. tit.3. c. 10. num. 3. & vide quæ habentur ſupra verſic. præced. Maſuer.
* Clauſula. Adde Rom.conſi.178.
* Confirmet ſubſtitutionem. Adde Iaſ.in l. ſi Titio. §. ſi cui, nu.20. ff.de leg.1. Maſuer.

IVre donationis cauſa mortis. Cuius effectus ſit hæc clauſula vide ſupra proximè, & adde quod notaui ſupra circa formam libelli, quo agitur pro re donata. Sequitur in litera.

CViuſcunque alterius vltimæ voluntatis. Hanc clauſulam declara vt prædixi. Sequitur in litera.

QVare cum prædicta. Hæc eſt concluſio libelli, ad quam ſemper aduertẽdum eſt, vt ſuperius dixi.

SVMMARIVM.

1 *Legatarius quando poſſit legatum auctoritate propria apprehendere.*

1 DOmum antedictam. † Sed nunquid B legatarius
a poſſit propria auctoritate ſine licentia hæredis apprehendere rem legatam? dic quòd non. vt l prima,
E §.rediguntur, ff quorum leg. E niſi per teſtatorem fuerit ei data poteſtas & licentia rem ipſam ingrediendi
F ſua propria auctoritate: F in quo caſu poſſet, vt l. Titia.§.1.& ibi per Bart.ff.de lega.2.& idẽ notarius faciet ſapienter, ſi appoſuerit talem licentiam in teſtamento.

ADDITIO.

a Legatarius. Adde Ludo. Goza. in conſi.91.incip.prima facie videtur, per tot.& Dec.in conſi.incip. concluſionẽ ſuperius firmatam, nu.9.cum ſeq.quod habes inter cõſilia Maria. Soc.Iun.conſi.86.in 1.vol.Ziletti.

SVMMARIVM.

1 *Hæres moroſus ad ſolutionem legatorum quas pœnas patiatur.*

1 SImul cum fructibus. † Sciendum eſt, quòd hæres
G moroſus circa ſolutionem legatorum tenetur G ad reſtitutionem fructuum, & vſurarum rei ſeu quantitatis legatæ, vt C.de vſu,& vſufru.leg.l. 1. & 2.traditur in l.in minorum, §.1.in qui cau.in integ reſt. non eſt nec.quæ quidem mora contrahitur per lapſum diei, vel per interpellationem, l. ea legari cauſa, ff. de verb.obli.Patitur etiam aliam pœnam hæres moroſus,

nam

A *Caſſans & irritans. Aug. in trat.de teſta. gl. 103. late Celſ. Hugo. in tract. clauſul nu.314.*

B *Q̃ ſic. Clar. in §. teſtam. q. 59. verſ. quare etiam.*

C *Valeat iure cuiuslibet. Ang. ĩ glo. 102.*

D *Inter liberos. Achil. Perſo. de petitio.hæred numer. 173.*

E *Valeat iure donationis.Ang. ĩ glo.100.*

F *Niſi per teſtatorem. Quod pòt concedere vt de cõi dicit Vaſq. de ſucceſſio. crea tio.§.9.nu. 16.*

G *In quo caſu poſſet. Iſta cautelam, & alias duas ponit Io. Durant. de arte teſta.tit 6.caut. 11 Aug.de teſta. glo.28.*

H *Ad reſtitutionem fructuum. Vaſq de ſucceſſ. progreſ in præfac. libri primi, ſub nu 98 verſ ſimil limum eſt Frac. Marſar.in trac. de fideic.q.63.*

nam si præcepto iudicis eidem facto super solutione legatorum non obtemperauerit, sed in contumacia per annum perseuerauerit, priuatur hæreditate, & defertur substitutis, & aliis personis, & de quibus traditur in auth hoc amplius C.de fidei.& l.fi.in fine. eod. tit. & in Auct.de hære.& fal.§.si quis autem non implens, colla. 1.Ioan.Pet.de Ferrarus.

Forma libelli quo petitur hæreditas ex testamento.

a Coram vobis. De istu forma libelli ponunt doc. citati per Achil. Personal. in tra. adipiscend. poss. numere 417 & Alex. consi 184. in princ. volu 5. Achil. Personal. de pet. har. i prî. vbi declarat.

b Quinque reperiuntur remedia. Is Durant. de utie testandi tit. 11. Caut. 20.

c Petitio hareditatis. In quo conueniat & differunt à remedio quorum bonorum, Achil. Perso. de petitio. hared. in princ.

d In quibus unum conueniatur. Istum locum citat Achil. Perso. in trac. adipiscē. de possē. nu. 2.

e Et non pro rebus. Istum locum citat, et comprobat Achil. Pers. in trac. quorum bonorū, nu. 450.

a CORAM a vobis &c. Agit & in iure proponit Dominicus de Medisbarbis contra & aduersus Pasqualinum Barbatium, & quamcunque aliam personam pro eo, seu eius nomine legitime in iudicio comparentem, dicens idem Dominicus quòd quondam Andrinus de la Corona in suo vltimo testamento eundem Dominicum hæredem pure instituit in omnibus eius bonis: quod quidem testamentum exhibet & producit coram vobis ipse Dominicus in forma publica & solemni, non abolitum, nec cancellatum, nec in aliqua sui parte suspectum, vel vitiatum, legitimoque numero testium roboratum, traditum, & subscriptum per Simonem Speltam notarium Papiæ. anno præsenti 1400. die primo Aprilis. Item dicit & proponit præfatus Dominicus, quòd præfatus Pasqualinus post mortem dicti Andrini indebitè & iniustè occupauit & apprehendit, & adhuc hodie tenet occupatam hæreditatem, resque, & bona hæreditaria, quæ dictus quondam Andrinus tempore sui decessus tenebat & possidebat, & ante eius mortem pro suis, & tanquam sua. Quam quidem hæreditatem, res, & bona hæreditaria præfatus Pasqualinus dimittere & relaxare recusauit, & hodie recusat Dominico antedicto hæredi, vt præmittitur, instituto, licet indebitè & iniustè. Quare cùm prædicta sint vera, iureque cautum reperiatur, hæredem scriptum fore per iudicem mittendum in possessionem rerum, & bonorum quæ fuerunt tempore mortis defuncti, petit, & requirit cum instantia quanta potest Dominicus supradictus, quatenus ex officio vestro, & omni alio iure, modoque via, & forma, quibus melius fieri potest, per vestram diffinitiuam vel interlocutoriam sententiam secundum quod de iure melius fieri potest, pronuncietis & declaretis dictum Dominicum fore mittendum, & mitti, & induci debere, in possessionem hæreditatis, & bonorum dicti quondam Andrini, quæ reliquit tempore mortis suæ ac pariter possedet: nec non ipsum Dominicum naturaliter & actualiter introducatis & imponatis in corporalem possessionem hæreditatis, & bonorum prædictorum, & sic inductum & impositum manuteneatis, & defendatis, vt iura disponunt, contradictionibus dicti Pasqualini omnino reiectis, & prædicta petit per vos fieri, &c. Saluo iure &c. non se astringens &c.

SVMMARIVM.

1 *Remedia pro hæreditate vendicanda quæ sint.*

2 *Conditio ex lege, & interdictum, quorum bonorū, in quibus conueniant.*

3 *Petitio hæreditatis, & actio familiæ erciscundæ in quibus conueniunt.*

4 *Petitio datur in quemcūque singularem rei successorē.*

1 Coram vobis. † Ad a euidentiam est sciendum,
a quòd in iure a quinque reperiuntur remedia
b pro hæreditate vendicanda. Primum est interdictum, quorum bonorum, de quo traditur in toto tit. ff.& C. quorum bonorum. Secundum est conditio ex lege, de quo habetur in l. fin. C. de edic. diui Adriani tollen. super quo fundatur * hic libellus. Tertium est
c c petitio hæreditatis, quæ est actio, de qua loquitur tot. titu. ff.& C. de peti. hæ.e. Quartum est actio fami. ercis. de quo habetur in tot. tit. ff & C. fami. ercis. Quintum est fideicommissariæ hæreditatis petitio, de qua loquitur tit. de fideicom. hæred. peti. Prima duo remedia, scilicet interdictum quorum bonorum, & conditio ex lege, sunt remedia possessoria, quia in eis solum illud quæritur an defunctus possederit, non autem an dominus, vel quasi fuerit, vt in his habetur. Alia verò tria remedia posteriora, scilicet Petitio hæreditatis, Familiæ erciscundæ, & Fideicommissaria hæreditatis petitio, proprietatis causam in se habent, quia in eis quæritur, an defunctus fuerit dominus, vel quasi, vel ius aliquod in rebus habuerit, per quæ patet vna differentia inter dicta remedia. Sunt & aliæ differentiæ, de quibus plene not per glo. in d. l. fin. & in l. 1. C. quorum bono.
D † D In quibus autem conueniant duo priora remedia
2 possessoria? Respondetur quòd in pluribus. Primo, quia vtrunque datur hæredi scripto. Item datur vtrunque pro rebus corporalibus tantùm, non autem pro incorporalibus, vt l. fin ff quorum bono. & l. fin. ver. 1. C. de edic. di. Adri. tol. Item vtrunque datur pro vni-
E uersa hæreditate, E & non pro rebus singularibus, vt l. 1. in fi. ff. quorum bono. & ibi no. Item vtrunque remedium est perpetuum tam interdictum quàm conditio ex lege, arg in l in honorariis, ff. de ac. & ob. & Insti. de perpe. & tempo. acti. Differunt tamen in aliquibus, quia interdictum datur tam ex testamento quàm ab intestato, d. l. 1 ff quorum bo. & l 1 cum seq ff. eo. titu.
* sed conditio ex lege solum datur * ex testamento, & non ab intestato, vt d. l. fina. in princip. & ibi not. in glo.
3 super verbo in omnibus bonis. † Quid autem differat à petitione hæreditatis, & quid differat petitio hæreditatis ab actione familiæ erciscundæ, tangitur in glo. prætalle. & quid differat directa petitio hæreditatis à fideicommissaria, habetur in l. 1. ff. de fideicommiss. hær. pet. vna tamen potest generalis differentia determinari inter petitionem hæreditatis, & familiæ erciscundæ.
4 † Nam * petitio hæreditatis datur in quemcunque
* singularem rei successorem, vt l. licet minimam, cū sim. ff. de pet. hære. sed actio familiæ erciscundæ competit solum contra hæredem. vt l. 1. §. pen. ff. fami. ercisc.

ADDITIONES.

* Hic libellus, Adde ad materiam d l. fin. C. de edic. di. Adr. toll. & an & quando videatur intentatum hoc remedium: vel iudicium pet. hæred. & vide Alex. consil. 184. li. 4. vbi inter alia, vult quòd vbi petiti sunt fructus qui non veniunt in hoc iudicio, videatur intentata petitio hæred. vbi tunc admittuntur exceptiones, quæ in hoc non admitterentur.

* Petitio hæred. Adde Ias. in l. 1. nu. 6. nu. 10. C. de inoff. test. vbi ponit reg. cum fall.

* Ex testamento, Adde quòd actio est testō ex stricti iuris & sequitur naturam actionum stricti iuris, in aliquibus tamen sequitur naturam actionum bonæfidei quò ad fructus, & vsuras, vt veniant à tēpore moræ, sicut in actionibus bonæfidei, quàm concl. Declara, vt per Ias. in l. si hæres, ff. de eo quod certi loc. vbi enumerat casus in quibus ea actio habet instar contract. bonæfidei, pro quo vide eundem Ias. in l. sciendum, nu. 14. ff. de leg. 1. & in l. cum res. num. 6. & seq. ff. eo. tit. Masuer.

a Coram vobis. Vide quomodo hic libellus formari debeat, Specu. in tit. de iudi. in 4 par. §. 1. in princ vers. & alia. Bart. in l. velut, ff. de peti. hære. & in l. licet, eo. tit. in l. 1. circa medi. de bono. pos. in l. ex diuerso, §. 1. in princ. ff. de rei vendica. & in l. 1. in prin. C. de eden. Bal. in l. 2. ad fi. C. de peti. hær. Pau. de Cast. in l. si hæreditatē, ff. de peti. hæ. & in l. regulariter, eo. tit. col. 1. vers. 1. not. & col. fi. vers. & propter hoc. Ange. Aret. Instit de actio. in actionum, col. pen. vers. quæro quomodo formetur libellus, & ibi Io. de Plate. col. 15. vers. in petitione hæredi-

-reditat. & Ias. col. 17 vers. istis pro plenaria, eundem Ias. in l. a. in princ. C. de inoffic. test. Abb. Pan. in c. 1. de libel. obla. col. 9. ver. sed nunc quæro. Roffre. in tit. de peti. hæ. & Petr. Iaco. in sua pract. in tit. de peti. hæ. Ang. de Peru. in consi. 239. inci. ex thenasio supradicto. in prin. Io de Ami. in consi. 120. nu. 5. Z. lectus.

1 VNDEM Dominicum. Si iste Dominicus decessisset in vita testatoris testam. esset nullum, vt in §. posteriore. Instit. qui. mo. test. infir. hereditas verò non transmitteretur in eius heredem, vt in §. pro secūdo, & in §. in nouissimo. C. de cad. toll. Si verò ipse Dominicus viuit, & est sui iuris, potest adire hæreditatem & repudiare sua voluntate & agere secundum formam huius libelli: vbi autem esset in patria vel in auita potestate, tunc non posset adire, nec repudiare, nec litem in iudicio mouere sine patris vel aui licentia, quando pater vel auus vult consentire vel consensum præstare, vt habetur in l. cum non solum. §. 1. & §. necessitate, cum seq. C. de bo. quæ lib. Vbi autem recusaret consentire, tunc non liceret patri repudiare in præiudicium filij, nec econuerso filio sine auctoritate patris, agnoscere autem hæreditatem potest quilibet eorum altero inuito, vt habetur in l. fi. §. 1. & 2. C. de bo. quæ lib. & l. filius. C. de iu. delib. Quæ autem requirantur circa aditionem vel repudiationē hæreditatis, plenè no. per glo. pe. & Doct. l. is potest. ff. de acqui. hære. & dicetur infra in ista proxi. in glo. penultima.

SVMMARIVM.

1 Quot modis hæres instituatur.
2 Purè instituere quid sit.
3 In diem instituere quid sit.
4 Solo animo aditur hæreditas.
5 Institutio sub conditione casuali vel mixta non tenet.
6 Ius deliberandi transmittitur in hæredem licèt non transmittatur ius adeundi.
7 Infans hæres transmittit hæreditatem quamcunque sibi delatam, non solùm ad ascendentes per lineam masculinam, sed etiam fœmininam.
8 Hæreditas semel adita vel repudiata, amplius agnosci vel repudiari non potest.
9 Cautelas quas debeat obseruare volens adire hæreditatem.
10 Filius defuncti de legatis detrahit eius legitimam.
11 Faciens inuentarium conseruat omnia à defuncto sibi debita, & nu. 12.
13 Necessaria in formando hæreditatis inuentaria.
14 Fideicommissarius vniuersalis, an teneatur facere inuentarium.

1 PVre instituit. † Quare dicatur purè, posset scholastichus interrogare, vnde pro eius plena & clara doctrina sciēdum est, quod altero de quatuor modis potest quis hæreres institui, videlicet pure, in
2 diem, sub conditione, & sub modo. † Dicitur autem quis purè institui, quando institutio non est suspensa
A tempore, A vel conditione, ita quòd statim mortuo
3 testatore potest hæres scriptus hæreditatem adire. † In diem dicitur facta institutio, cum aditio est suspensa in euentum alicuius diei, de quo loquitur l. hæreditas ex die. ff. de acqui. hær. Si ergo institutio sit pura potest hæres statim adire mortuo testatore hæreditatem, dum tamen concurrant alia adminicula, de quibus notatur in d. l. is qui potest. posset tamen additionem dif-
B ferre in tempus prolixius: quia ius adeundi B durat
B 30. annis, vt l. licet, & quod ibi notatur, C. de iure delib. nisi forsan ad petitionem creditoris iudex præfi-
C geret C tempus breuius ad ipsam additionem, quod facere posset, vt traditur in l. quamdiu. in princ. ff. de
4 acq. hær. & in l. si quis instituatur. ff de hære. insti. † Et
D nota q̃ D solo animo aditur hæreditas, vt l. si auia. C. de iure deli. & in l. gerit. ff. de aqu. hær. l. potuit & ibi no.
E C. de iur. deli. dum tamen E adeatur pure. & non sub conditione, vt l. eum qui in fi. ff. de acqui. hær. per quod patet, quòd licèt institutio recipiat diem & conditionē,
F tamen F additio non recipit conditionem: ius autem deliberandi circa aditionem vel repudiationem durat anno, vt l. sancimus, & l. cum antiquioribus, C. de iure deliberandi: quo anno finito, & sic iure deliberandi sublato, adhuc remanet firmum ius adeundi & repudiandi ipsi hæredi vsque ad alios 18. annos secundum opin. glo. & omnium Doct. vt traditur & not. in d. l. cum antiquioribus, & l. si curatoris. C. de iur. delibe. licet Pla. tenuerit contrarium, vt ibi no. & malè. Cum enim ius deliberandi repertum sit in fauorem hæredis, non debet in eius odium retorqueri, vt l. quod fauore, C. de legi. & per consequens ipsum ius deliberandi non habebit absorbere ius adeundi quod est perpetuum. argu. Instit. de perpe. & tempo. ac. post princ. & l. licet, C. de iure delibe. cum simil. ibi not. In ea autem institutionē,
G quæ est in diem, solet subdistingui; G aut est facta in diem certam, aut incertam, primo casu circunscripta die remanet conditio pura, vt d. l. hæreditas ex die. Secundo casu expectatur euentus ipsius diei, antequam possit hæreditas adiri. vt l. in tempus, in princ. & l. qui filio, in princ. ff. de hære. insti. Cum autem quis est instituturus sub conditione, tunc considerari oportet, an sit filius in potestate testatoris, an extraneus. Primo casu subdistingue, aut filius institutus sub conditione imposs-
H sibili de natura, vel de iure, & tunc institutio H redditur nulla, vt l. filius, ff. de cond. insti. licet in extraneo esset aliqua, vt l. 1. ff. de condit. insti. Aut est institutus sub conditione possibili, & tunc aut est potestatiua, aut casualis, mixta, quæ declara, vt not. in l. 1. C. de insti. & substi. sub condi. fac. & in l. testamento, ff de cond. & de-
I mon. Si quidem sit potestatiua, I tenet institutio, ut l. suus quoque, in princ. ff. de hære. insti. Sed aliqui distinxerunt, an sit potestatiua quæ possit impleri vltimo vitæ spiritu, vel non, vt refert Cyn. in l. si pater. C. de insti.
5 substit. sub conditione fact. † Si vero sit conditio casualis vel mixta, tunc non tenet institutio nisi in dete-
K ctum conditionis K fuerit exhæredatus, vt d. l. si pater, & d. l. suus quoque, §. pen. Vbi autem extraneus vel filius emancipatus hæres instituatur, tunc distinguitur, an sit institutus sub conditione imposibili, & institutio valet tanquam pura, ipsa conditione habita pro nulla, vt l. obtinuit. C. de condi. & dem. & ff. de cond. instit. l. 1. & l. conditiones. Aut institutus sub conditione possibili, & tunc qualiscunque fuerit conditio, siue casualis siue potestatiua, siue mixta, semper tenet institutio, & debet ipsa conditio impleri in forma specifica, antequam hæreditas possit adiri, vt l. Meuius. ff. de condi. indeb. & l. qui hæredi. §. fin. ff. de acqui. hære. & l. si quis ita hæreditatem, de condi. insti. facit l. facta. §. si suo conditione, & §. si in danda. ff. ad Trebel. Et prędicta procedunt, quando conditio dependeat a fortuna vel à voluntate instituti: vbi autem dependeret à voluntate expressa alterius personæ puta [Instituo te hæredem si Titius voluerit, vel si tu me institueris futurum] tunc tanquā captoria non valet, vt l. captorias, & l. illa institutio. & l. si quis Semproniun. ff. de hær. instit. secus si institutio non conferatur in præteritum, verbi gratia si dicam [instituo te hæredem si me instituisti] vt l. mulier, §. fi. ff. de cond. insti. † Amplius scias, licet semper ius adeundi & hęréditas non adita regulariter per hæredem non transmittatur in eius hæredem, vt l. 1. §. in nouissimo, C. de cadu. tollen. Ius tamen deliberandi, quod annali spatio concluditur, & in consequentiam ius adeundi & re-
L futandi, L bene transmittitur, si ipse hæres intra anni spatiū moriatur, vt habetur in l. cum antiquioribus, C. de iu. delib. Speciale tñ est in filio, qui post ius deliberandi finitum, tam paternam quàm maternam & cæterorum ascendentium hæreditatē non aditam & sibi delatam ex testō, vel ab intestato transmittit nedum in descendentes suos, vt l. 1 C. de his qui ante aper. tab. sed ēt ad superiores, vt l. apud hostes, C. de suis & leg. & ibi per Doct. immo ēt ad extraneos, vt ibi not. Idemque est si filius est emancipatus iure nouissimo, cùm sit sublata differentia inter suum & emancipatum secundum

A Vel conditione l. duos vbi gl. in verbo pone de condit. & demōstrat. c. 1. vbi gl. i. de spōsal. in 6.
B Durat 30 annis. Tiraqu. in trac. retrac. lig. §. 1 a gl. 2. nu. 37.
C Tempus breuius. Intellige quātum ad hoc vt possit dare curator hæreditati vt satisfiat creditoribus non vt tollat ius adeundi Alex. & Ias. in rub. C. de successo. edic. Alex. consi. 4. num. 5. vol. 2.
D Solo animo. Intelligit modo de eo constat verbis vel facto. §. extraneus insti. de hæred. quali. & differen. Ias. in l qui in alieno, nu. 3. de aq. hæred. & nu 44.
E Adeatur pure. Istum locum citat & comprobat Tiraqu. in trac. le mort. saysit in 4. declara. 7. nu. 4.
F Aditio non recipit conditionē. L. actus legitimi de reg. iur.
G Aut est facta. Ex prolegato. vid. sing. in prim. nu. nono.
H Redditur nulla. Vasq. de successio. progress. §. 3. num. 45. & §. 18. nu. 95. vbi et quid in contractibus Clar. §. in sta. q. 39.
I Tenet institutio. Et reconcil. conditio. & alleg. eius Vasq. de successio. creatio. §. 20 nu. 224.
K Fuerit exheredatus. Late p Vasq. ĩ §. 10. nu. 221. circa fi. de success. progress. in fi. nu. 6.
L Bene trāsmittatur. Io. Dur. de arte testan. tit. 5 caut. 1. et tit. 12. caut. 1. nu. 3.

alios & per hoc sequitur quòd hodie filius matris hæ-
reditatem non aditam transmittit in eius fratrem, licet
aliqui contra, de quo no. plenè per Cyn. & Bar. in l. 1.
C. ad Orfic. de qua transmissione uide plene infra titu.
proximo seq. & prædicta procedunt in filio maiore in-
fante, infans verò hæres nimirum etiam extraneorũ hæ-
A reditatem sibi delatam A transmittit ad omnes supe-
riores suos sibi per lineam masculinam tantum coniun-
ctos secundum aliquos, vt l. si infanti. C. de iu. delib.
7 † Tu dic melius, quòd immo transmittit etiam ad asce-
dentes per lineam fœmininam, secundùm Docto. vt di-
ctum est infra tit. proximo, & not. plene in l. si infanti.
C. de iure delib. Fallit etiã regula in d. §. in nouissimo.
in hærede minore, & in absente probabili causa, quorũ
successoribus competit beneficium restitutionis in in-
tegrum pro adeunda hæreditate non adita per ipsum
minorem, vel absentem, vt traditur in l. Pantonius, in
princ. ff. de acqui. hær. & ibi per Barto. in l. 1. C. de rest.
mili. & ibi per Cyn. & alios, quod est nota. Fallit etiam
dicta regula in certis aliis casibus, quos enumerat glo.
& Bart. ibi declarat in l. ventre, ff. de acquir. hær. post-
quam autem fuit hæreditas adita, transfertur domi-
nium bonorum hæreditariorum in ipsum hæredem, vt
l. cum hæredes, in princ. ff. de acqui. hær. cum ibi not.
sed non trasfertur possessio nisi naturaliter fuerit ap-
8 prehensa. † Et no. quòd aditam hæreditatem vel re-
pudiatam semel non licebit vlterius agnoscere vel re-
pudiare, vt l. si quis, & l. sicut. C. de rep. nisi fuerit filius
qui post repudiationem adhuc admittitur ad adeundũ,
si res hæreditariæ sint in eodem statu vsque ad trien-
nium, vt l. fin. C. de repud. hæred. vel nisi hæres fuerit
minor. 25. annis, qui beneficio in integrum restitutionis
auditur volens post repudiationem adire, etiam si res
non sint in eodem statu, vt d. l. fin. cum simi. vel nisi alius
cohæres repudiet partem suam, quo casu ille qui prius
hæreditatẽ adiuit poterit suam ac cohæredis leuus re-
pudiare, vt l. cum hæreditate, & seqq. ff. de acqu. hæ-
9 redi. † Sit tamen cautus hæres scriptus, vel ab in-
testato succedens, antequam adeat, diligenter in-
B quirere de viribus hæreditatis, B & infra mensem
* inchoare inuentarium * omnium bonorum hæredita-
riorum, & infra alios duos menses complere, quo facto
C gaudebit tali priuilegio, C quia tenebitur solum re-
spondere creditoribus hæreditariis quatenus patien-
tur vires hæreditatis, detracta falcidia de legatis, & nõ
vltra. si autem adierit simpliciter nullo facto inuenta-
rio, tunc tenebitur si sit hæres extraneus etiam de suo
proprio insolidum, nulla facta detractione falcidiæ, sa-
10 tisfacere in totum creditoribus & legatariis. † Si verò
sit filius defuncti, tunc licet creditoribus teneatur inso-
lidum, tamen de legatis detrahet eius legitimam, vt
not. per Iac. de Bel. in Auth. de hæredi. & falcid. §. si ve-
rò expressim. vt habetur etiam per tex. in l. fi. §. sin au-
tem dubius. & §. si præfatam. &c. § si quis autem teme-
rario proposito. C. de iu. de libe. & in Auth. de hæredi.
11 & falcid. §. si verò expressim. † Et not. quòd licet hæ-
a res a qui non facit inuentarium, priuetur falcidia,
D D non tamen priuatur trebellianica, ut plene notatur

per dictum Iac. in d. §. si verò expressim. hoc autẽ tem-
pus faciendi inuentarium non currit ignoranti nisi à
tempore scientiæ, quo quis sciat hæreditatem sibi de-
latam esse ex testamento vel ab intestato. vt habetur &
12 nota. in d. §. sin autem dubius. † Aduertendum etiam
E est, quòd ille qui facit inuentarium consequitur E aliud
beneficium, quod sibi conseruat omnia illa quæ sibi
erãt debita à defuncto. vt d. l. fi. in §. in computatione,
quæ nullo facto inuentario extinguntur per aditionem.
l. si debitori. C. de pact. & l. Stichum. §. aditio. ff. de solu-
13 tio. & l. si debitori. ff. de fideiusso. cum simi. † In cuius
inuentarij forma sunt necessaria infrascripta, videlicet
F vt fiat F coram iudice. vt d. l. fina. Item requiritur ci-
tatio creditorum & legatoriorum saltẽ per præconem,
& si nõ comparuerint debent eorum loco adhiberi tres
testes patrimonium possidentes in loco quo fit inuen-
tarium. Item hæres debet se in eo inuentario subscri-
bere; vel si scribere nesciat alius notarius pro eo & sic
14 erunt duo notarij & sex testes, vt d. l. fina. † Sed circà
prædicta quæritur, an fideicommissarius uniuersalis te-
b neatur facere inuentarium, b sicut dictum est de hære-
G de principali ? G dic quòd sic, alioquin tenebitur
insolidum creditoribus & legatarii, sicut dictum est de
hærede, nec ei proderit inuentarium factum per hære-
H dem, H nisi hoc beneficium sibi cesserit, quod facere
potest, argu. l. si hæres pecuniam. ff. ad Treb. & determi-
nat Iaco. de Bel. in Auth. de hære. & falcidia. §. si verò
expressim. superius allegato.

ADDITIONES.

* Ius adeundi. Adde, q ius adeundi hæreditatem præ-
scribitur spacio 30 annorum, secundùm magis commu-
nem opi. per Alex. consi. 141. lib. 1. Rom. consi 71. col. 2.
post med. cons 149. col. 1. Doct. in l. licet l. cum antiquio-
ribus, C. de iure delib. commune dicit Corn. consi. 209.
nu. 3. lib. 3. Imol. consi. 73. Fely. in c. de quarta. post. nu.
22. de præscrip. Bal. de præscrip. 4. par. 4. par. principal.
q. 19. Mising. Cent. 1. obser. 71. quò in articulo plura
not. Ias. in l. quandiu ff. de acq. hær. vbi dixi, & not. Por.
lib. 3. concl. 34. quid in iure immiscendi: & dic, vt per
eundem Por. concl. seq. Ias. in d. l. licet, nu. 2. num. 5. C.
de iur. delib. quo autem remedio post præscriptum
ius adeundi hæres possit hæreditatem acquirere; vide
Dilec. 11. de acq. hær. c. 6. & in iure adeundi, seu immi-
scendi, q ei præscribatur spacio 30 annorum, commu-
nem dicit Rol. consi. 11. nu. 56. lib. 2. quam declara, vt
per Boer. q. 58. num. 8. par. 1. & vide Ias. in l. si filius qui
patri, nu. 9. ff. de vulg. in l. licet. C. de iure delib. vbi po-
nit concl. communem, q nedum iuri adeundi, sed etiã
iuri immiscendi præscribatur 30. annis, quam limita, vt
per eum ibi post nu. 5. qua in materia plura ponit Cõ-
ras. Miscell. lib. 6. c. 21. Masuer.

* Inuentarium. Adde quando incipiat tempus conficiẽ.
inuentarium, an à die notitiæ delatæ hæreditatis: an
verò à die aditæ cursus mensis, intra quem inuentariũ
initiari debet, iux. l. vlt. §. sin autem dubius. C. de iur.
delib. initium sumat; & Dic, q aut hæres in non adeun-
do vtitur malitia, aut dolo: & tunc, tempus conficiẽdi
inuentarium à die aditæ hæreditatis initium sumit, aut
malitiosè differt hæreditatis aditionem, in aliorum de-
trimentum, & tunc ipse mensis ex die scientiæ delatæ
hæreditatis non expectata aditione initium sumit, se-
cundum Rom. consi. 84. col. 1. ver. quamobrem, vbi re-
fert opi. in d. §. sin autem dubius, quam dicit communi-
ter approbari, vt per Guid. Pap. q. 571. Dec. consil. 653.
col. 2. quæritur. quid autem si hæres dubitat de hære-
ditate, vt quia timet eam damnosam, & deliberat, an
velit adire, & Dic, q cautela est, vt curet citationem vel
citationes fieri per proclamata contra creditores, vt
ostendant instrumenta debiti hæreditarij ipsi hæredi,
vt deliberare possit; quòd si vocati ad præstitutum diẽ
non veniant: nec de credito edoceant: sibi præiudicẽt,
iuxt. not. per Bart. in l. Aristo. ff. de iure delibe. quem re-
fert. Mising. Cent. 1. obser. 47 per tex. in l. 1. §. cum dici-
tur, ff. si cui plus. quàm per l. fal. Masuer.

A Transmittit ad omnes, Alex. consi. 112. in fi. & consi. 86. num. 2. vol. 2. & cons. 20 num. 4. vol. 7. Io. Dur. in titu. 11. caut. 1. in princ. nu. 603. consi. 68. nu. 12. Rub. Alexandri. consi. 56. num. 3.

B Quòd aditam hæreditatẽ. Istũ locum citat & comprobat Phanuc. de Phanut. de inuentario in præfatione n 30.

C Et infra mensem. Aditæ hæreditatis additi. Istum locum citat & cõprobat Rol. a Valle in trac. de inuentario in 3. parte vers quæritur quo tempore & vers. inuentarium in cõtrariũ allegat Vasq. de successio. resolutio. §. 18. n. 48.

D Non tñ priuatur ad trebellianica. De cõi dicit Ias. cons. 114. nu 3. vol. 4. et ita de consuetudine seruari dicit Soci. Iun. cons. 137. nu. 9. vol. 1. & istum locum citat & cõprobat Rol. a Valle consi 27. nu. 26. vol. primo Aug. de testa. glo. 210 nu. 14. Frãc. de Percol. in tra. de inuentario c. 6. Cra. cons. 17. in princ. Natta in consi. 220. nu. 2. vbi attestatur de cõi, & licet multos in contrarium allegat Didac. in c. raynutius §. 11. nu. 10. q. 62. vers. contra de testa. tñ sequitur istam opi. contrarium de cõi dicit Paris. consi primo nu. 88. & primo Decis. Pede. 148. nu. 10 pro vtraque opi. late, Ant. Gabr. allegat in tit ad trebellia. conclus. 2.

E Aliud beneficium. Alia beneficia ponit Aug in d trac. de test glo. 172 nu 7. de isto beneficio. istum locum citat Rol. consilio 73. in princ. vol. 2. vbi allegat concor. coram iudice octo necessaria ponit Io. Durant. in tit. 11. caut. 8. nu. 2. Aug. de testa glo. 172. & nouem ponit Franc. Percol. in tac. de inuentario glo. 2. Rol. a Valle in eo. trac. in 3. parte vers. 8.

F Dic q sic. Late Rol. a Valle in trac. de inuentario q. vigesima vt hanc opi. veriorem dicit Sebastia. Montical. in eo. trac. q. 1. princip. num. 41. Phanut. de Phanut. in d. trac. vers. prætereà inuentarij nu. 6.

G Tenebitur insolidum Rol. a Valle d trac. de inuenta. q. 20. nu 6. qui allegat istum locum & comprobat Decis. Pede. 148. vbi late.

H Nisi hoc beneficium sibi cesserit. Rol. a Valle ĩ vers. quod si hæres, Franc. Percol. d. trac. de inuentario c. 2. nu. Gomez. tomo 1 c. 1 nu. 12. col. 2.

Hæres

a Hæres nō conficiens inuentarium priuatur falcidia non
trebellianica. uide Bart. & Ang. in l.Paulus.ff ad l. fal-
ci. Ioan de Imo.in l.creditoribus eod.tit Bart.in l.refer.
ff de his qui. ut indi. Bald.in l fin.C.de iure delibe.
* Hæres. Adde. An sicut hodie hæres non conficiens io-
uentarium perdit detractionem falcidiæ de legatis.§.
sancimus, & §.si vero non fecit, in auct. de hær. & fal.c.
Raynaldus, ad fi. de testa. ita etiam hodie perdat Tre-
bell de fideicommisso vniuersali,& dic, vt per Ias. in l.
Marcellus.num.57. ff ad Trebel.vbi artic. examinat,&
tandem concludit quòd non perdatur Trebellianica,
cui succedit etiam conclusio, quod quamuis hæres per
non confectionem inuentarij perdat Falcidiam : non ta-
men amittit Trebel. secundùm veram & magis com-
munem opin. per Ias.consil.84. num.4. lib.1. de q. au-
tem, an per non confectionem inuentarij .Hæres amit-
tat Trebell. Dic, quòd artic. est disputabilis in quo vi-
de Bart. in authen. sed cum testator.numer 15. C.ad l.
Fal.& Dic, quòd pro negatiua stant.48. Doc. pro affir-
matiua verò 61. Distingue tamen, vt per Osasc. decisi
147.num.56 & sequ. vsque in fi. vbi dicit quòd Sena-
tus censuit pro affirmatiua, quò ad hæredes extraneos
Intelligendo tamen,et per eum ibi, qui paulo post, ne-
gatiuam veriorem existimat, nisi à Senatu pro opi.con-
traria cogeretur : & quàm opi. negatiuam sequuntur,
Bartu. & Doc. in apostil d.authen: sed cum testator, di
cen. seruari in prac. in liberis primi gradus. Rol. cons.
27.num. 14 onme.26.lib.1.consil.56.num.36.lib.1.Mi-
sing.Cent.3.obser.60. & sic conclude, quod in filiis &
suis non perditur.secus in extraneis, secundùm vero-
rem opi. per Paris.consil 81.num.51.lib.1. Run. Alex.
consil. 41. Aym.consil.19.& ita iudicauit Senatus,ea po
tissimum ratione,ut auferatur ius & facultas hæredibus
non occultan. bona subiecta fideicom. cum etiam fidei-
commissarius hæredem ad tale inuentarium conficien.
compellere possit. Quid de legitima, an amittatur ob
non confectū inuentarium;& dic,et per eundem Osasc.
decis.148. & an inuentarij confectio tollatur exceptio-
ne competen.ex l.cum à matre.C.de rei vend. vide eun
dem Osasc. decis.180.181. vbi plura in materia inuen-
tarij,& qui citandi sint in illius confectione, qui non, &
ibi, an emptor feudi in confectione inuentarij citandus
sit a filio, seu agnato feudum reuocare volente,& quid
de creditoribus & legatarijs absentibus à ciuitate, vel
loco; & concludit quòd non sine citandis in confectione
inuentarij, docet tamen quid agendum,ibi. num.11. &
num.13. quid operetur confectio inuentarij,& num.14.
vbi quid de successore hærede cum inuentario : an feu-
dum missum,vel ex pacto & prouidentia alienatum,re-
cuperare possit, etiam si teneatur de euictione,& hære
ditas alienantis fuerit soluendo,hæc, & plura alia vide
ibi per ipsum Osasc.huius Subalpinæ patriæ Senatus
ac præsidem meritiss. quo in principali articulo, vltra
præallegata, Adde,quòd aliqui dicunt, quòd Trebel-
lianica amittitur per non confectionem inuentarij. nisi
in liberis primi gradus, secundum cōmunem per Dec.
consil.236. Nat.consil.145.num.23. quòd non amitta-
tur tenet Ias. in rub. ad Trebellia. & communem dicit
Nat.consil.610.353.Rol. consil.27.numer.26.vbi hanc
magis communem & piam asserit lib.1.& quòd etiam
liberi amittant tenet Dec.cons.81.480.plura not.Aym.
consil.17.Doc. in c.Raynútius. de testa. Masuer.
b An fideicommissarios vniuersalis teneatur facere inuen
tarium. vide Bal.in l.cum secundum.C.de fideicom.

SVMMARIVM.

1 *INstitutus in re speciali an possit intentare beneficiū l fi.C.de edic.diui Adria. toll.*
2 *Interdictum quorum bonorum non datur pro re singulari.*
3 *Benefi.d l fi. an cōpetat hæredi succedenti ab intestato.*
4 *Institutus in re certa,quando habeatur loco hæredis,& quandò loco legatarij.*
5 *Institutus in re certa nullo dato cohærede vniuersali, an non obstante prohibitione testatoris succedat in omnibus bonis.*
6 *Intellectus ad l. peto, in prin.ff de leg.2.*
7 *Filia instituta in re certa, an non obstante prohibitione testatoris possit petere dotem maternam.*

* IN omnibus eius * bonis, † Quid autem dices,si fuit
1 institutus in speciali re, puta domo, vel fundo,ha-
bebit ne seu intentare poterit beneficium d.l. fi C.
de edic. di.Adr.tol Distingue,aut non habet alium co-
hæredem vniuersalem, & tunc quia detracta rei men-
tione pro vniuersali reputatur herede, ut l.1.§.si ex fun
A do ff.de hær. inst. A habebit beneficium d. l. fi. C. de
edi.di. Adr.tol aut habet alium cohæredem vniuersa-
lem,& tunc quia pro legatario reputatur. dicunt Doct.
2 quòd non habebit illud beneficium. † Quia nec inter-
dictum quorum bonorum datur pro re singulari. vt l.1.
3 in fi.ff. quorum bono. & not. in d.l.fi. 3† Quæritur in-
super, an hæredi ab intestato succedenti competat be-
a neficium d.l fi. dicunt Doct.ibidem a quòd non,vt no.
per Cyn. in d.l.fi. in ver.3 iuxta præmissa quæritur &c.
C & ratio est, quia in tali possessorio iudex procedit c nō
per modum notorij, quod notorium inducitur pro ex-
hibitionem testamenti non aboliti, nec cancellati. non
autem potest fieri notorium per id quod quis allegat
verbotenus iudici se proximiorem defuncto, cum hoc
sit facti, & posset iudex faciliter errare, ut not.in l.fi.ff.
4 pro suo. † Vlterius pro meliori declaratione hæredis
* instituti in re certa, * quæro quando habeatur loco hæ-
D redis,& quādo non. In quo articulo D sic distingue,aut
quis instituitur in re certa nullo alio sibi dato vniuersa
li cohærede, & tunc habetur loco vniuersalis hæredis
instituti, quia rei expressio pro nulla est, vt d. §. si ex
fundo: aut habet alium vniuersalem cohæredem,& tūc
habetur loco legatarij,vt l.quoties C.de hæred.insti. &
ibi not.veruntamen si hic vniuersalis cohæres repudiet
vel tempore testamenti mortuus fuerit, habebitur ille
a institutus a in re certa quò ad ius accrescendi loco vni-
uersalis & veri hæredis, secundum Guli.de Cu.ut not.
per eum in l.seruo.ff de condi.insti.&ar.in l. ea militari.
§.fi. & l.miles.ff.de testa.mil. quam opin. sequitur Bar.
in l.quoties §.si duo.ff de hær.insti. & in l. ex facto eo.
5 tit. † Quid dices, si testator hærede instituto in re cer
ta nullo dato cohærede vniuersali, expressè prohibuer-
it ne ipsa institutio trahatur ad alia bona, an ipse suc-
cedat in omnibus bonis, vel in re certa,in qua est insti-
tutus? dicit Bar.in d §.si duo, quod tunc solùm succe-
det in re illa,& cessabit ius accrescendi, & cetera bona
deuenient ad succedentes ab intestato iure fideicom.ar.
l.peto,in princ.ver.quid ergo.ff de lega.2. communiter
E a Doct tenent contrariū,quia testator non potest dece-
dere pro patre testatus,& pro parte intestatus, ut l.iu-
re naturæ ff de reg.iur. nec potest facere quin leges lo-
cum habeant in suo testamēto.l.nemo potest.ff.de leg.1
6 † Nec ob.d.l peto. quia loquitur quando contempla-
tione alterius cohæredis facta fuerat illa particularis
institutio taxatiuè & limitatiuè, meritò ergo videtur
granatus eidem partem reliquā restituere. quæstio aūt
præsens loquitur quando alterius contemplatione non
fuerat facta particularis institutio. Sicq; concludere li-
cet, quòd particularis institutio in re certa nullius al-
terius contemplatione facta quò ad ius accrescendi nul
lo alio sibi dato cohærede, loco hæredis habetur, non
7 venientibus ab intestato restituere tenetur. † Deinde
* circa hoc * quæro de quotidiana quæst.Ecce pater filiā
suam instituit in certis specialibus rebus, iubens eam
stare debere ipsis rebus tacitā & contentā, ita q de bo-
nis suis vltra nil petere possit, quæritur an ex excluda-
tur à petitione dotis maternæ?Videtur q sic.ar.in l.qui
F volebat.ff.de hær.insti.& d.l peto,in princ. F In cōtra-
riū determinat Bar.in l.vt iusiurādi §.si liberi,in fi.ff.de
ope.li.tali ratione, bona dicuntur deducto ære alieno,
ut in l.bonorum.& l.subsignatū.§.bona.ff.de ver. signif.

a *Habebit beneficium Dec. d. l. fi num.23 & ibi Cur.iu.num.38. Tiraq d.trac.le mort. faysit in 4 declaratione 2. partis.*

a *Quòd nō. Istū locū citat & cōprobat Belle cōs. 35.num. 1.& est cōis vt attestat Sapia.d.l fin.nu. 9. Achil. Perso. qui citat & late comprobat istum locum d.trac.adipiso.poss in prin. nu.4 Tamē Pet. Iac. in sua practica super libel. d l.fi circa princip. dicit q licet non habeat locū directa tū habet locum vtilis ab intestato.*

C *Non per modum notorij Ista refert Achil Perse trac.de adipis. possessio.in princ. nu.1.*

D *Sic distingue. istum locum citat et comprobat Tiraq.in trac.le mort saysit in 4. declaratione secunde partis nu. 2.Clar.d § testā q.63.*

E *Colter Doct. Ang. in trac. de testa. glo.60.hec est cōis sn̄. Dec. in l.ius nostrū de reg.iur.Vasq. de successio.progres. §.3.nu 60.versi. adde quod aliter*

F *In contrariū. Rip i rub. si cer. pet.nu 4 Bal.in hac edictali col. 3 vers.ista hec quare C. de secund nup. & in l. liber si libertoque col.pen C. de op.libert.*

dos autem materna est æs alienũ. arg. in l. prætor. §. emancipati. ff. de colla. bo. meritò sequitur q in d. prohibitione non comprehēditur, cùm nō sit de bonis. Aliud ergo esset, si testator dixisset [Nil petere possit a in bonis, vel super bonis meis &c.] quia videretur tūc se retulisse ad omne ius cōpetens ipsi filię quacunq, occasione, per qđ posset aliquid in ipsis bonis petere. arg. l. rē in bonis. ff. de ac. re. do. & l. bonorũ. §. in bonis. cũ sim. ibi no. ff. de ver. sign. vide quæ scripsi in præcedenti libello, circa articulũ dotis.

a In bonis meis. Istum locum citāt Dec. in auth. præterea, nu. 14. vers. non obstat C. vnde vir & vxor, et cōs. 426. nu. 12. circa fi.

ADDITIONES.

• Eius. Adde, an hoc verbũ, eius, ex mente testatoris verificetur in omnibus bonis quæ ipse tenebat & possidebat, & vide Grat. consil. 9. nu. 33. lib. 1. cons. 22. nu. 8. lib. 2. Paris. cons. 98. nu. 14. lib. 2. Gozad. cons. 99. Alc. consi. 412. d. c. 46. nu. 2. qui omnes concludunt pro opi. negatiua: pro affirmatiua verò stant Alba Mādel. cons. 73. nu. 9. Rui. cons. 150. nu. 12. lib. 3. Alc. cons. d. c. 1. Corn. cons. 84. nu. 8. lib. 2. consil. 114. nu. 16. eodem, sed Dic, vt per Ias. consil. 51. lib. 4. q verba quæ proferuntur a testatoribus, grosso & naturali modo intelligi debēt, pro quo fac. Oldr. cons. 45. Rip. in l. Centurio. nu. 131. ff. de vulg. Alc. in l. obuenire, de verb. signific. Paris. consil. 87. num. 9. libr. 2. Masuer.

• Loco hæredis. Adde, quòd regula est, quòd institutus in re certa habetur loco legatarij, secundum Feder. de Sen. consilio 266. Fulg. consilio 69. in princ. Rom. consilio 197. numero decimo. Iaso. in l. Centurio, numero 36. & sequ. ff. de Vulg. vbi declarat, & in l. Lucius, numero 25. eod. tit. Hinc est, quòd institutus in re certa non habet actiones hæreditarias actiue, nec passiue, sicut legatarius, l. quoties. C. de hær. Inst. Ias. d. l. Lucius. q. 11. de vulg. Cur. Iun. consilio 62. num 2. & est communis opi. per Mar. Iun. consilio 45. numero tertio, libro primo. Corn consil. 164. libr. quarto. Cui Adde, q institutus in re certa, non secus ac legatarius ius acceptandi transmittit, teste Rom. consil. 64. Alex. consil 211. nu. 2. lib. 7. Aret. tract. de testam. glo. 59. ver. Item iure institutionis, qui institutus in re certa Falcidiam non detrahit, imò ex eius institutione sicuti à cæteris legatis Falcidia detrahitur, secundum Aret. consil. 12. col. 2. Corn. cons. 120. num. 19. lib. 2. consil. 40. num. 7. lib. 3. Itē exemplo legatorum institutio in re certa codicillis adimitur, teste Bertr. consil. vlt. 7. dub. li. 1. in antiq. q his diebus euenit in facto. In multis tamen casibus institutus in re certa habetur loco hæredis, quos enumerat Franc. in c. 1. col. 8. & seq. de testa. lib. 6. Lambert. de iure patron. lib. 1. par. 2. artic. 16. q. 2. nu. 4. Signorol. consil. 179. Rom. cons. 81. in fi. Alex. cons. 128. lib. 1. Ias. d. l. Lucius q. 12. de vulg. Rub. Alex. consil. 43. num. 5. Curt. Iun. consil. 260. num. 6. Mar. Iun. consil. 91. lib. 1. consil. 147. lib. 1. Quæ concl. q institutus in re certa, non dato cohærede vniuersali, est hæres vniuersalis, non secus ac si fuisset simpliciter institutus absque mentione certæ rei, ex l. 1. §. si ex fundo. ff. de hære. inst. ampliatur, procedere etiam in substituto in re certa, quia censetur in totum substitutus, si non sit datus alius, l. cohæredi. § fi. in fi. de vulg. limita procedere, dũ modo institutio facta sit per verba ciuilia directa, secus si per verba communia, vel obliqua, quia verbum commune vel obliquum adiectum certæ rei vel quantitati, vel quotæ, nunquam trahitur ad institutionem directā, l. cogi. § generaliter. ad Treb. ita limitat Barto. in l. his verbis, in princ. ff. de hær. inst. & hoc procedit etiam in substitutione, quia fieri debet per verba directa ciuilia, alias non censetur in totum substitutus, nec directò, secundùm Bart. in d. l. Centurio. nu. 34. 35. 36. vbi Rip. nu. 155. & seq ff de vulg. Quibus omnibus conuenire videntur, sequentes conclusiones. Prima q institutus in re certa admittitur in feudo hæreditario, secundum Rol. cons. 23. nu 46. 48. 50. lib. 1. post Dec. consil. 208. 1. quòd institutus in re certa, rē in qua est institutus propria authoritate accipere potest, sicut hæres vniuersalis, teste eodem Rol. cōs. 74. nu. 23. lib. 2. quā communē prius dixit Alex. cons. 138. col. pen. ver. quo ad aliud lib. 1. ex Bart. in l. ex facto ff. de hær. Inst. vbi etiam concludit talē institutũ in re certa habere ius accrescendi, & quò ad ius accrescen. veri hæredis loco haberi: testis est Rom. consil. 81. in fi. Rip. in l. re coniuncti, nu. 181. de leg. 3. per d. l. 2. §. si ex fundo. & fac. quòd institutus in re certa habet portionem cohæredis instituti, qui est mortuus, quem testator putabat uiuere, iux. not. per Bart. in l. seruo, vbi Ias. num. 3. ff. de cond. indeb. Quid de substituto in certa re, detracta mentione illius rei, & dic q habet totũ & hoc procedit quādo substitutio in re certa sit per verba directa ciuilia, secus si esset facta p verba directa nō ciuilia, secundũ Ias. in l. Centurio. nu. 33. ff. de vulg. vbi examinat. q. qñ testator substituit aliquem sub compendio directò in certa portione, & ibi concludit q valeat directò, ex qua decisione habetur limitatio ad l. cohæredi. § si ff. de vulg. aliàs limitationes ad reg. q institutus in re certa, vbi est alius cohæres vniuersalis, semp habetur loco legatarij l. quoties C. de hær. Inst. l. ex facto. la grande. ff. eo. vide per Ias. in d. l. Centurio. nu. 36. vbi declarat, & in d. l. Lucius. n. 25. eo. ti. vbi quòd institutus in re certa non est, nec hæres, nec legatarius, vide ibi plura per eum. Masuer.

• Institutus in re certa. Adde, quòd institutus in re certa habet ius accrescen. instituto vniuersali repudiañ. secundum communem per Alex. in l quoties, col 1. C. de hær. Inst. ac potest rem propria auctoritate capere, teste Barto. in l. ex facto. de hær. inst. communem dicit idem Alex. consil. 138. post nu. 11. lib. 1. cui Adde, q vniuersali hærede repudiañ. particularis est insolidum, secundum communem per eundem Alex. in d. l. quoties. col. 1. circa med. C. de hær. inst. Masuer.

• Filiam suam, Adde Boer. q. 3. par. 1. q. 267. Dec. cons. 89. num. 4 doc. ad Mathes. sing. 103. 158. Alex. consil. 7. lib. 3. pulchre consil. 89. lib. 2. Guid. Pap. q. 93. 489. Dec. in Auth. præterea, nu. 13. vbi Ias. nu. 26. C. vnde vir & vxor. Port. lib. 2. conclu. 4. & quæ habentur supra for. lib. pro legat. post nu. 48. Doc. ad Dyn. in reg. non est obligatorium, extra de reg. iur. quòd autem filia, cui relictum est aliquid cum præcepto, quòd sit tacita, & contenta, ita quòd nihil petere possit; maternam dotem nihilominus petere possit, not. Nat. consil. 186. pro quo fac. quæ scribit Dilec. de arte test. titu. 3. cap. 3. & quæ habentur supra. for. lib. ad præst. fidi, ver. recusauit, nu. 8. per Bart. in l. ut iniurandi. §. si liberi, ff. de oper. lib. quid. de institutione facta de filia in suis dotibus tantùm? & Dic valere, secundùm magis communem, per Alex. consil. 177. lib. 2. doc. in l. 3. §. sed utrum. ff. de minor. De prædicta autem. q. quando testator legat aliquid filiæ, aut alicui, & dicit, ita quòd amplius quicquam petere non possit, vide Bart in l. fideicommissa. §. si quis ita. numero primo & secundo de leg. 3. Bald. in l. liberti, libertæque. numer. 28. C. de ope. lib. Quid de filia in re certa instituta, an veniat appellatione hæredis instituti; & quid quando fœminæ sunt institutæ in certis rebus, & demum filij masculi sunt uniuersaliter instituti, postea dicit testator, omnes filios meos inuicem substituo, vtrum filiæ prædictæ videantur cum masculis inuicem substitutæ? & Dic, vt per Ias. in in l. Lucius, numero. 23. 24. & sequ. ff. de vulg. vbi concludit secundum communem, fœminas ex certa re institutas ex tali substitutione non admitti, quam concl. limitat ipse ibi numero vigesimosexto, & sequen. & in hoc non dissimilem ferè casum ponit Enerard. lib. Arg. loco à ui numeri, pagin. 516. vbi testator instituit duos filios masculos hæredes vniuersales, & filiam in certa quantitate, deinde subdit, si aliquis eorum decesserit sine lib. quòd portio eius ad superuiueñ. veniat, eo casu, uno ex masculis mortuo, filia admittitur, secundum Barto. in l fi. ff. ad Trebel. Masuer.

Exhibet

a Exhibet & producit in forma publica. a Hæc
duo sunt necessaria, scilicet quòd productio fiat
coram iudice, & quod testamentum sit in forma
publica redactum, ve per hoc fiat ipsi iudici notorium
de iustitia ipsius hæredis instituti, vt d.l.fin. Item & ter-
tium, videlicet quòd constet ipsum testatorem esse de-
functum, vt supra dictum est.

SVMMARIVM.

1 *Testium qualis numerus requiratur in testamẽto.*
2 *Testamentum militis quot testes requirat.*
3 *Testamentum pagani vt validum sit quæ requirat.*
4 *Numerus testium sufficiens ad testandum in aliquo loco
contra dispositionem iuris communis, an sit sufficiens ad
deferendam hæreditatem existentem in loco vbi serua-
tur ius commune.*
5 *Facta in vno loco, faciunt fidem in alio.*
6 *Quid iuris in successione hæreditatis defuncti in loco, vbi
etiam bona habet, vbi primogenitus succedit, cum etiam
alia bona in alio loco habeat, vbi seruatur ius commune.*

1 Vallatum legitimo numero testium. † Sed qua
lis * numerus testium exigitur in testamentis?
Respondeo, secundũ qualitatem personarum
ipsorum testatorum, & hæredum ipsorum institutorum,
ac varietatem locorum in quibus fieri contingit testa-
2 mentum. † Vnde ad huius doctrinam debes scire, quod
b aliquando testator b est miles, aliquando paganus. Si
sit miles, aut est in belli conflictu & in acie, & tunc nu-
merus testium non requiritur, sed sufficit eius nuda vo-
luntas: aut est sub tentorio, & tunc requiritur numerus
duorum testium, vt hæc habẽtur in l. milites. C. de test.
mi. & l. diuus, in prin. & l. Lucius. ff. de test. mi. & Inst. eo.
tit. in prin. Si vero sit in ciuitate domi suæ, tunc requiri-
tur numerus septem testium, sicut in pagano, vt. l. pe. C.
de testa. mi. & Inst. eo §. 1. Requiritur etiam, quod si miles
habet filium in potestate, quod ipsum instituat vel exhære-
det, aliàs testamentum nullum est. Attamen in eo est
hoc speciale, quod si sciat se filium habere, & nõ instituat,
videtur ipsum tacite exhæredare: si vero ignoret se fi-
lium habere, tunc non instituendo videtur præterire,
vt habetur in l. sicut certi iuris. & in l. si cum vel in vte-
ro. C. de testa. mi. Ista tamen presumpta exhæredatio
c forte c hodie nil operetur, nisi haberet causam ex-
pressam & legitimam, per ea quæ traduntur in §. aliud
quoque capitulum, in Auth. vt cum de appellatione co-
gno. & in auth. ex causa. C. de li. præte. quæ iura locũ ha-
3 bent tam in milite quàm in pagano. † Vbi autem pa-
ganus facit testamentum, tunc attende, aut est cæcus
* carens luminibus, aut est videns. Primo casu siue sit
cæcus naturaliter, siue accidentaliter, dummodo acci-
dens contigerit longo tempore ante testamentum, tunc
d requiritur numerus d octo testium, & filij in potesta-
te institutio vel exhæredatio, aut nuncupatio septem te-
stium & notarij subscriptio cum quibusdam alijs solẽ-
nitatibus, vt habetur in l. hac cõsultissima. C. qui test.
face. pos. Si verò testator videat, tunc aut facit testamen-
tum in scriptis, & magna requiritur solemnitas, videli-
* cet numerus * septem testium, qui propria manu se
testamento subscribant, & sigilla sua imprimant, & quod
testator se subscribat, & quædam alia de quibus habe-
tur in l. hac consultissima, C. de test. Inst. eo. tit. in princ.
Si autem faciat testamentum nuncupatiuum, tunc con-
sideranda est qualitas loci conditi testamenti: aut enim
fit testamentum in rure, & tunc si plures haberi non
e possunt e sufficit numerus. v. testium, vt in l. fin. C. de
testa. Aut fit testamentum in ciuitate, vel alibi, vbi sit
f personarum copia, & tunc aut in eo instituuntur so-
lum filij testatoris, & tunc sufficit f numerus duorũ
testium, etiam si essent mulieres, secundum glo. & Bald.
in l. hac consultissima, §. ex imperfecto, C. de testa. cum
auth. ibi posita. Aut in eo instituuntur soli extranei, &
tunc requiritur numerus septem testium, vt l. hac cõ-
sultissima, § per nuncupationem, C. qui testa. fa. pos. &
Insti. de test. in prin. nisi statuto vel consuetudine aliud
caueatur, vt l. si non speciali, C. de test. Requirit etiam
& aliud, quòd testatori filios, quos in potestate habet,
instituat vel exhæredet, alias eorum præteritio redde-
ret testamentum nullum, vt l. 1. ff. de inin rup. & irri. te-
sta. & Insti. de exhæ. lib. in princ & l. si filius, & l. inter
cætera, ff. de lib. & posthu. Aut instituuntur mistim ex-
tranei cum filiis, & tunc quantum ad filios sufficit nu-
merus duorum testium, quò autem ad extraneos requi
g ritur g numerus vii. testium, vnde sequitur quod ali-
quando testamentum quò ad filios valebit, & quo ad
extraneos erit nullum: est tamen casus singularis, vbi
sufficit vnus testis, videlicet quando testamentum fit
h h in præsentia principis, vt in l. omnium, C. de testa.
non tamen crederem quod eius præsentia suppleat de-
fectum præteritionis filij, cùm hoc non sit alicubi iure
cautum, ergo ad hunc casum non extendendum, quia
odiosum, arg. in l. si verò, §. de viro, ff solu. matr. vide de
4 his no per glo. Insti. de testa. §. si. † Pro declaratione
* autem prædictorum * quæro. Ecce testator condidit te-
stamentum in ciuitate Venetiarum, vbi sufficit num 4.
testium, bona autem hæreditaria sunt in ciuitate Pa-
piæ, in qua originem, & domicilium habuit ipse testa-
tor, & secundum quam obseruatur ius commune, nunc
venit hæres scriptus coram iudice Papiæ exhibens te-
stamentum nu. 4. testium roboratum, petens se mitti in
possessionem hæreditatis, & bonorum defuncti, contra
quem se opponit proximior agnatus defuncti ab in te-
stato dicens, testamentum nullum ob defectum testium.
& ob hoc hæreditatẽ iure successionis ab intestato sibi
tanquam proximiori deuolutam, quæritur quid iuris?
In qua q. Docto. antiqui pariter & nouissimi multum
dubitauerunt, vt refert Specu. in tit. de instru. edi. §. com
pendiose, vers quid si de consuetudine, Cyn. in l. 1. C. de
Sum. Trin. & fid. catho. & ibi per Iaco Butr. & Bart. Fina
i liter & conclusiue secundùm i veriorem opin. tenen-
dum est, quòd hæres scriptus in huiusmodi testamento
mittendus sit in possessionem, excluso ab intestato veniẽ
te, cuius illa ratio potissima est, quia, quo ad valorem
testamenti, sufficit quod illa solennitas interuenerit,
quæ obseruatur in illo loco in quo perfectum est testa-
mentum, vt l. si C de test. & l. si non speciali. C. eo. titu.
facit l. milites. ff. de testa. l. diuus, in princ. & l. Lucius. ff.
de testa. mili. & accedit l. 1. cum seq. C. quemadm. test.
aper. ideoque ipsius testamenti auctoritate facta aditio-
ne per hæredem scriptum, ius vniuersum in eum iuris
dispositione transfunditur, nedum quod habuit defun-
ctus in loco cõditi testamenti, vt l. hæres, & l. omne ius.
ff. de acquir. hær. & l. nihil. aliud ff. de re. iu. sed etiam
omne, & quodcunque, habuit vbique locorum per
quandam consequentiam. arg ad hoc in l. 1. ff. de aucto.
cut. & Insti. de legi. patr. tut. §. 1. Melius tamen facit,
quòd de actione seu obligatione quæsita alicui in certo
loco dicitur, quæ potest intentari in quo libet loco, vt
5 l. si. C. de lon. temp. præscri. † Sicut etiam acta facta in
vno loco faciunt fidem in alio, vt l. si apud quem. C. de
eden. l. à proconsulibus. C. de appel. & l. finalis. C. de testi.
& l. si C. de arbi. sic etiam in quolibet alio actu in quo
dicimus attendi locum in quo gestus est, vt l. 1. in fi. ff. de
ven. insp. cum sim. quam sententiam tenent communi
6 ter omnes Doct. † Vltra quæritur ad huius pleniо-
rem doctrinam, quid in hæreditate delata ab intestato?
* Ecce consuetudo * est in Anglia, quòd primogenitus
succedat defuncto, in ciuitate autem Papiæ, vnde mihi
origo est, succedunt omnes filij æqualiter ab intestato,
contingit quòd Papiensis mercator habens bona in An-
glia & in Papia, decessit in Anglia sine testamentu, vult
primogenitus succedere in tota hæreditate, tam in bo-
nis Anglicis quàm Papiensibus. Reliqui autem filij
dicunt, hæreditatem viriliter inter eos distribuendam,
quæritur quid iuris? Et certe in hac quæstione fue-
k runt etiam k diuersæ opiniones, vt in præceden-
ti & meritò; dicunt enim quidam, cum quibus est

a Haudue. Doc. in l. fi. & infra dicetur.

b Est miles. priuilegia militis in testando ponit Vasq de success. progress § 2. qua militans etiam in milite murali Vasq. ēo. §. num. 64 vers. milites autem.

c Hodie nihil operetur Vasq. ēo nu. 12. vers. 3. in fi et de successio. creatio §. 20 nu. 170. parte 3.

d Octo testium. Quod fallit in milite cæco, vt per Vasqu. ēo, nu. 46. formã testõ cæci ponit In Dur. de arte test. ads, tit. 9. caut. 8.

e Sufficit numerus 5. testium. Clar. d § testõ. q. 56. vers quid in test.o condito in rure? In Dur. ēo. tit. 2 caut. 6.

f Numerus duorũ testiũ Vasq. de successio crea tio § 21. nu. 58.
g Numerus 7. testium Clar ēo, q 60 Vasqu. de successio. progres. §. 14 nu. 118.

h In præsentia principis. Clar. ēo, q 56. uers. est et alius casus.

i Sm veriorem. Istum locũ citat & comprobat Cagno in l. fi. nu. 28. de iurisd om iudic. In Dur. 5, tit. 2. caut. 6.

k Diuersæ opin. Quas latissimè refert Teraq in trac de iure primig. q 40. & q. 48. nu. 3.

A Non est ad alium locum extendenda. Istam opi sequit Alex. consi.16.vol.5.et ibi addit.allegat infinitos concordantes.Cra cõsi. 34. per totum & consi.371.Dec.in fi.an.3.de iurisd. om.iudic. & cõs. 36.Rub Alexandri.consi. 18. & cons.45 nu.4.habes vnum tract. Francis.Piscina an statuta excludentia fœminas porrigat ad bona forensia et concludit post lõgam disputationem quæd sic.

B Sunt in rem. Istam differentiam Alexan. d. consi. 16. & ibi addic. reprobat.

C Ego aũt. istũ locum citat Tiraq d q. 46.nu. 14.

D Ab intestato non datur. Sed ex per testã tanquã,vt per Achil, Perso in d.trac. adipisc.possessio, nu.4.

E Non haberet. Late per Achil, Perso ĩ nu.149.

F Incontinenti. Contrariũ oltiũ dit Achil. Perso ĩ.

G Non redditur suspectum ĩ nu. 190.& nu. 142. vers.ego autẽ et quid si non sit subscriptio notary, vers seq.

H Dicunt cõtra, Achil. Perso. ĩ nu.141.et num. 142.

I Rasura.Differẽtiã inter rasuram & additamẽtũ ponit Dy. consi.13, quẽ sequitur Bal in l. imperator,in 1. lec.nu.3.de statu homi. vide Alex cons. 175. nu. 2. vol.7. & ibi addit in verbo q cancellatio,allegat istum locum.

Guil.de Cu. quòd primogenitus in bonis Anglicis insolidum succedat: in Papien.fit communis diuisio inter eos.ar. in l.si pupillo.ff.de tu. & cu. da. ab his,nec ideo trahetur successio Anglicana ad alia bona, vt in proxi. quæst. dictum est; quia illa sola & localis consuetudo A non est ad alium locum extendenda. arg.in l.in certa forma.ff.de iure fis.& l. constitutionibus, ff.ad monicip. quam opinionem sequitur Cyn. in d.l.1. Alij dicũt, q debet attendi locus, in quo adita est hæreditas, per quã aditionem quasi cõtrahitur, vt l.apud Iulianum, in fi.ff. ex quib. ca.in pos.ea.§.heredes, Inst.de ob.ex quasi con, sicut inspicitur in cõtractibus, l.si fundus.ff.de eui. Alij, vt Barto. in d.l.1. considerant formam * consuetudinis seu statuti & eius verba. Aut enim verba statuti, seu B consuetudinis B sunt in rem, vt puta, [Quòd bona decedentis perueniant in primogenitum,] & tunc attendi debet locus vel loci consuetudo, vel statutum in quo sunt bona hæreditaria; quia res ipsæ afficiuntur tali iure consuetudinario, quod verum intellige, scilicet in rebus quæ sitæ sunt in ipso loco.arg.in l.rescripto, in fi.ff. de mun.& ho. & l.an in totum.C. de ædi. pri. Aut consuetudo uel statutum loquitur in personam, vt puta, [Primogenitus succedat.] & tunc aut defunctus non erat Anglicus, sed Papiensis & tunc ipsum non ligat, nec comprehendit tale statutum, quia dispositio relata ad personas non porrigitur ad forenses, * argu. in l. fin.C.de testa.iuncta l.conficiũtur.§.1.ff. de iure codici, & quod not per Bart.in d.l.1. Aut erat Anglicus, & tunc primogenitus præferendus est omnibus alijs in bonis Anglicanis, in cæteris autem cõmuniter succedunt, & C ita loquitur opin. Docto. secundùm eum. C Ego autẽ crederem in hoc vltimo casu primogenitum in quibuscunque bonis præferendum, nam cum eius persona sit in hoc habilitata per legem municipalem, dicam eam suum effectum porrigere per quandam consequentiam ad quæcunque loca.arg.eorum quæ dicta sunt in proxima quæstione.

ADDITIONES.

* Qualis numerus, Adde q in testamentis quæ fiunt in terris ecclesiæ, duo testes cum parocho sufficiunt, secũdum cõmunem per Rol. consi. 33.nu.41.lib.3. & ibi nu, 42.quòd testamentum conditum in terris ecclesiæ cum quatuor testibus sine parocho valet, & pro prima opi stat Alex. cons.47.col.1.lib.2. Boer.q.91.col.1. part.2. Alex.consi.105.nu.16. lib.4.146.num.5, lib.2.consi.17. nu.9.lib.3. Masuer.

* Cæcus. Adde, q licet in l.hac consultissima.C.qui test. fac.poss.dicatur, quòd in testamento cæci debeat præcedere hæredis institutio: sufficit tamen q sequatur, secundum communem per Rol.consi 81.nu.7.lib.1.& uide Clar.§,testamentum.q.17. Masuer.

* Aut est videns. Adde, quid dicen.in surdo mortuo, an condere possit testamentum, & dic, q sic, dumtamen sanæ mentis foret, & verba clara concipiens intelligibiliter proferret, l. quoniam indignum.C. de testam.l.Pamphilo.§. propositum, de leg.3 00, Rom.cons.306. num.5. Alex, consi.33.nu.7.lib.1.cons.in 3.n.7. Dec.in l.discretis,n.7.C, qui test,fac.pos.consi.489.n 4.Rom.cons.179. n.9.& quid de testamento illius, cui datus fuit Curator tanquam prodigo & mente capto, cum re vera esset sanæ mentis, an valeat; & vide Rom.consi.385.nu.8.Boer, q.23.nu.80. Masuer.

* Numerus 7.testium. Adde nunquid numerus 7. testium sit de forma substantiali; an vero sit de forma probatoria? & vide Ias.in l.1.nu.17.ff. de cond. indeb. vbi post longam disputationem concludit, quòd sit de forma substantiali, & in l.nemo potest. 1. lec.nume.13 ff.de leg.1. vbi num.17.concludit esse de forma essentiali & substantiali, & in secunda lec.nu.23.pro quo vide quæ not. Cla, §.testamentum. q.56. Masuer.

* Quæro Adde facere, quæ scribit Ias.in l.ius ciuile, col. fi.ff.de iust.& iur.in l.si arrogator, nu. 40.ff.de adop.in l. cunctos populos, n.71.C.de sum.Trin. Cagnol.in l.fi.n. 28.ff.de iur.om.iud.doc.ad Bar. in l.ex facto, col.2.ff.de hær.inst.

* Cõsuetudo. Adde Gabr.co.opi.li.6.tit.de statut.cõcl.18

* Formam. Adde Tiraq.de iure primig q.46.nu.2.

* Forẽses. Adde quæ habentur supra for.lib.act.real.ver. veris.post nu.23.& quæ scribit Rom. consi.39. Ias.in l.si arrogator, nu.42.ff.de adop. Alex. consi.16.lib.1. Nat. consi.184. Rol.consi.24.nu.17.n.29.lib.3. vbi inter alia dicit, q statutum loquens in persona, locum non hẽt in forensi, ex doc. Bar.in l. Cũctos populos.col.6. ver.sed circa hoc.C.de summa Trin.& sic stat concl.q habilitatio uel inhabilitatio personæ ad succeden. vel non succeden. contra ius cõe, non trahitur ad forenses, secundũ Paris.consi.22.col.4.in fi.lib.2. & vide quæ scribit Bart. in l.1.C.de emancip.lib.vbi q si forensis faciat hic testamentum, secundum formam statuti huius ciuitatis, ualet. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *INstitutus in codicillis, an habeat beneficium l.fi.C.de edic.di. Adr.toll.*

2 *Testamentum an reddatur suspectum, si vna tota oratio in eo reperitur rasa, deinde est emendata.*

3 *Rasura in litera vel syllaba, an reddat testamentum suspectum,*

4 *Trestamentum superlineatum, an reddatur suspectum.*

5 *Protocolum testamenti interlineatum, an reddat testamentum suspectum.*

1 NOn abolitum nec cancellatum. † Quid autem si fuerit institutus in codicillis, an habeat beneficium d.l.fi. Dicunt ibi Doct. q non, quia talis dicitur succedere ab intestato, vt l.conficiuntur, in prin. D ff de iur.cod.& hæreditas D ab intestato non datur, vt supradictum est, quam opi. confirmat glo.in l.fi.super uerbo, ex more.C, de cod. Proponitur autem testamentum non abolitum, quia in prima sui figura debet esse sine aliqua suspicione, vel alio visibili uitio. Si uerò opponeretur vitium inuisibile, puta quia falsum, vel inofE ficiosum, aut nullum, E non haberet impedire missionem, ut l.1.C.de edi.di. Adr. nisi oppones probare uelF let tale uitium F incontinenti: secundùm Docto.& glo. ibi positam debet tamẽ diligenter aduertere opponens & allegans huiusmodi vitium, nam si succumberet, perderet legatum, vt l.Papi.§.meminisse.ff. de inoffi.testa.& l.Polla, & l.alia.C.de his qui.vt indi. & no.per glo.in l.si 2 ex sextante, in prin.ff.de exce.rei iud. † Circa præmissorum delarationem quæro, Ecce quòd vna tota oratio reperitur rasa, deinde est emendata, an testamentum reddatur suspectum, distingue secundum Doct.aut est certum quòd emendatio est facta manu eiusdem notarij, vt quia ipse notarius hoc protestatus est in sua subscriptione, aut est certum quòd est facta manu alterius, aut est dubium. Primo casu dicunt quidam, quòd testaG mentum G non redditur suspectum, alij vero quos seH quitur Cyn. H dicunt contra, vt not. per eum in l.fin. præal.arg.ad hoc, in l.iubemus.C. de proba. & in §.1.in Auth.de fid.instr. secundo autem casu repellitur testamentum veluti suspectum, arg.in c.licet.§ 5. extra de cri.fal. Tertio autem casu subdistinguitur secundùm quosdam aut est rasura in dictione, aut in litera, vel syllaba si quidem sit in dictione, tunc suspectum redditur I testamentum, vt l.2.& fi.C. de edi.diui Adr.toll. † Si 3 verò sit in litera vel syllaba, tunc aut illa I rasura alterat sensum vel dubitationẽ inducit circa dispositionis intellectum, & tunc suspectum facit testamentum, arg. in c.fin.extra de cri.fal. Aut non alterat sensum, & tunc non redditur suspectum, arg.in ca.ex literis, extra de fi. instr.& facit quod no.in c. inter dilectos, extra eod.titu. 4 † Quid autem dices, si testamentum sit superlineatũ, habens inter lineam & lineam aliquid superadditum. an erit suspectum, dicunt quidam esse distinguendum

eo modo quo supra. Alij dicunt simpliciter reddi suspectum, per text. in c. cum venerab. extra de reli. do. & quod no Spe. in tit. de instru. edi. §. postremò, ner. ité ex
9 cipitur, quod est vituperatum. † Rursus quæritur, quid si protocolum testamenti sic interlineatum modo quo supra, an propter vitium protocoli impeditur missio testamenti inde extracti, non interlineati nec cancellati videtur quòd sic, quia protocolum est scriptura & matrix ad quam habetur recursus, vt in Auth. de fid. instrum. §. 1. facit quod not. per gl. c. contra morem, & ibi per Arch. & 10. di. c. noli scater, & quod no. per Barto. in l.
A Sempronius, ff. de leg. 2. A In oppositum facit, quia lex solùm considerat formã testamenti, quod in iudicio producitur, de protocolo autem nihil disponitur, ergo &c. vt l. si sero. §. de vitoff. so. ma.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditate iacente quid agendum.*
2 *Bene conuentus possidens hæreditatem, si dicat se eam possidere ex alio testamento, quid agendum.*
3 *Quando reperiuntur duo testamenta facta eodem tempore, quid iuris.*
4 *Fideicommissarius vniuersalis an sit legitimus contradictor.*

1 Iniuste occupauit. † Aduerte, quòd si B hæreditas esset vacans à nemine occupata, non esset vtile hoc remedium intentatæ, sed deberet hæres scri-
C ptus C sua propria auctoritate ipsam hæreditatem ingredi & apprehendere, vt no. Inno. in c. cum in officij s, extra de testa. & supra dixi in glo. 4. & si ista bona, in qui bus petitur fieri missio, essent occupata in nita testatoris, cessaret etiam remedium d. l. fi. vt habetur & no. in d. l. fi. & maximè si haberet titulum à defuncto, vt ibi
2 not. † Quid autem dices, si hic Pascalinus conuentus opponat & dicat se hæredem institutum in alio testamento eiusdem testatoris, an per hoc impeditur missio postulata? dicunt gl. & Doct. quòd sic, in pœnalle l. fi. & erit isto casu legitimus cõtradictor, & iudex cognoscet prius & terminabit super vtroq; testamento, & tamen quòd posterius præteratur priori, vt in §. posteriore. Insti. qui. mo. testa. infir. nisi fortasse præcedens esset derogatorium subsequentis, vt l. si quis in principio te-
3 stamenti. ff. de leg. 3. † Verùm pro huius clariori doctrina sciendum est, quòd aliquando producuntur duo testamenta facta eadem die & hora & æqualiter solennia, in quibus sunt hæredes diuersi scripti, nec apparet quod prius & quod posterius sit conditum. Aliquando
• producuntur duo testamenta, * quorum, unum est altero posterius. Primo casu licèt quæstio sit antiqua & fabaina, de qua per glo. & Cy. in l. 1. C. de edi. di. Adri. tol. & l. 3. C. de codi. & per glo. Dy. & Bart. in l. 1. §. 1. ff. de bon. po. secundùm tab. Attamen secundùm eos conclusiuè tenendum est quòd melior est conditio possidentis, quàm petentis: quia regulariter in pari causa, &c. vt l. si ob turpem, cum ibi no. ff. de cond. ob tur. ca, facit § commodum. Insti. de interdi. Et si fortasse tertia persona possideret & agerent ambo contra eam, tunc
D D per concursum se inuicem impedirent, tum quia scripturæ sunt sibi inuicem contrariæ, vt in l. scripturæ diuersæ. C. de fi. instr. & l. optimam, & quod ibi nota. C. de contrahen. & cõ. stip. tum quia dubitatur de viribus vtriusque testamenti. vt in l. sed si de sua. versi. cum autem. ff. de acqu. hære. quia probatio deficit super iure alterius, vt in l. duo sunt Titij. ff. de te. tu. In secundo au-
• tem casu, cum duo producuntur testamenta * quorum vnum est altero posterius, subdistingue, aut vtrunque est validum & solẽne omni iure tam ciuili quàm prætorio, & tam iure cõi quàm speciali: aut vtrũque est inualidum omni iure: aut vnũ est validũ de iure cõi & aliud de iure speciali: aut vnum est tantum validum de iure communi vel speciali, & aliud est omni iure inualidum: aut vtrũ que est validum de iure speciali tantum, & inualidum de iure cõi. Primo casu subdistingue, aut primũ testamẽ
E tũ * est E derogatoriũ secundi ex testatoris dispositio
• ne, & tunc primum præfertur secundo, nisi in secundo
F F expressè pœniteat testatorem de primo & ipsum specialiter reuocet seu casset hoc modo, videlicet si dicat [Reuoco tale testamentum per me factum scriptum per talem notarium.] vel si dicat, [Casso, irrito ac reuoco omne aliud testamentum etiam si in eo sint posita aliqua uerba derogatoria sub quacunque verborum conceptione] ut plenè traditur per Bart. & Doct. in d. l. si quis in principio testamenti. ff. de le. 3. & l. si m. hi & tibi. §. in legatis. ff. de leg. 1. & idem dic per omnia si sit derogatorium per legis auctoritatem. vt in auth. hoc inter liberos C. de testa. Si uerò primum testamentum non sit derogatorium secundi, tunc per secundum tollitur primum, siue ex secundo possit adiri hæreditas de iure ciuili, siue de iure prætorio tantùm, licèt eo casu quo possit adiri de iure prætorio tantùm, quidam dicũt contrarium, & malè per tex. in l. si duobus §. si prius. ff. de contra, ta. et ibi plenè no. per Bar. et etiam tangitur per gl. et Doct. in l. cũ in secundo. ff. de iniu. rup. et irri. test. l. si quis eum, ff. de vulg. et pup. et facit d. §. posteriore, Insti. qui. mo. test. infir. et l. si priore. ff. ad Treb. Secundo casu principali, cùm utrunque est inualidum omni iure, tunc frustra quæritur de effectu utriusque, quia non entis nullæ sunt operationes, ut l. eius qui in prouincia. ff. si cert pet. Tertio casu principali, quando unum est ualidum iure communi, et aliud ualidum iure speciali, debet temporis ordinatio obseruari, ideoque per secundum tollitur primum, ut l. eius militis. §. militia missus. ff. de test. mili. iũcta l. a. ff. de iniust. rup. et irrito. et d. §. prius. nisi prius haberet clausulam derogatoriam secundi, ut superius dictũ est. Quarto casu, cùm vnum est inualidũ omni iure, et aliud ualidum aliquo iure. et tunc præfertur secundum, arg. d. §. posteriore, cum sim. Aut econtra præcedit ualidum et sequitur inualidum, et tunc aut circa secundum inualidum processit testator ad actum verbi tantum, sine aliqua hæredis institutione, dicendo [Volo quòd tale meum testamentum naleat] tunc per tale secundum non tollitur primum, vt in §. ex eo, et ibi no. Insti. qui. mo. te. infi. etiam si testator talia verba coram septem testibus protulisset secundùm Bart. et per eum not. & habetur in l. si inte. ff. de leg. 3. nisi post huiusmodi inualidam dispositionem testator perseuerauerit in eo spatio decennij, quo casu tollitur primum testamentũ, vt habetur in l. sancimus. C. de testa. Aut testator processit ad actum facti sine aliqua hæredis institutione, puta cancellando vel lacerando primum testamentum, & tunc per hunc actum seu voluntatem tollitur præcedens testamentum, vt plenè no. in l. nostram, & l. hac consultissima. §. si quis. C. de testa. Aut in secundo minus solenni processit ad actum communis institutionis hæredis, & tunc aut illud secundum redditur minus solenne ex vitio prætericionis, aut ex vitio alterius deficientis solennitatis, puta numeri testium. In primo casu dicit gl. quod per secundum non tollitur primum, vt in l. si filius qui in potestate. de li. & posth. quod etiam sequitur ibi Bart & alij Doct. in l. cũ in secundo. ff. de iniuf. rup. & irri. tes. & l. si quis eum, in fi. ff. de vul. & pu. quæ opi. procedit quando in secundo testõ sunt extranei instituti, secus si venientes ab intest. per l. si duobus. §. si prius. ff de contra ta. Secundo aũt casu dic, aut secundum est minus solemne de iure communi, sed est solenne de iure speciali, quia in eo sunt instituti venientes ab intestato, & tunc per secundum tollitur primum, vt l. hac consultissima. §. si quis autem, & ibi plenè no. C. de testa. Aut est minus solẽne omni iure, & tunc per secundum non tollitur primum, vt d. §. ex eo. & d. §. si quis autem Tertio casu principali, quando vtrunque est validum de iure speciali, tunc subdistingue: aut vtrunque est validum iure & priuilegio militari, & tunc per secundum tollitur primum, vt d. l. a. ff. de iniuf. rup. & irri. testa. nisi primum haberet clausulã deroga-

A *In oppositum. Istam locum citat & cõprobat Achil. Perso. §. nu. 150 post Ias. in d. l. si nu. 7.*

B *Hæreditas esset vacans. Disseruisse an hæreditas sit vacans vel iacens, Paul. de Cast. in l. pen. §. cum autẽ, nu. 2. C. ad Trebell.*

C *Sua propria auctoritate. Istũ locum citat & cõprobat Tiraq. in trac. le mort saysit, in prima declaratione præfationis & in 1. declaratione 4. partis, nu. 2. Citat et comprobat Rebuf. in trac. de pacifico possessorio, n. 298. Achil. Perso. de peti. hæred. nu. 368.*

D *Per concursũ. Dec. 3 nu. 12.*

E *Derogatoriũ secundi. Achil. Perso. d. tract. adipisc. poss. nu. 399. vers sed ego Io. Dur. de arte test. tit. 2. caut. prima.*

F *Expressè pœniteat. Vasqu. de successio. resolut. § 1. nu. 30. decla ra vt ibi au. 30.*

derogatoriam.ar. d.l. si quis in principio testamenti, cum sim. Aut vtrunque est validum priuilegio filiali, & tunc per secundum non tollitur primum, nisi in secundo fiat specialis reuocatio primi, vt d.auth.hoc inter li-
4 beros.C.de testa. † Sed an fideicommissarius vniuersalis sit legitimus contradictor? • distingue secundum glo. & Doct. in d.l.fi. A aut enim possidet, & de iure suo vult statim probare, & tunc est legitimus contradictor & impedit missionem: aut non possidet, & tunc nõ est legitimus contradictor. Sequitur in litera.

A Aut enim possidet. Achil Perso.d trac. adipis. poss nu.420. istũ locum citat & coprobat Tiraq. in trac. le mort saysit in 2 declaratur 2. partis, nu 4.

ADDITIONES.

• Duo testamenta. Adde Clar.§. testamentum.q.vl.ver. quæro pone. Villal.inter co. opi.lib 18. ver.testamenta, Dec.consi.164.Rom.consi.135.nu.7.nu.8.

• Duo producuntur testamenta. Adde, quid de reuocatione clausulę derogatoriæ? & Dic, q non requiritur, vbi pater inter liberos vltimam conficit voluntatem, quæ vltima voluntas in fauorem liberorum facta tollit primam, quamuis non habeat reuocationem clausulæ derogatoriæ in prima adiectæ, teste Rom.consi.179.nu. 10.21 & seq.vbi examinat articulum, an & quando secunda voluntas tollat primam. Qua in materia Adde regulam, quod actus posterior nullus, vel inualidus regulariter non tollit precedentem, de qua per Ias.in l si quis ante.nu.13 ff.de acq possess.vbi loquitur etiam de testamento, ad materiam autem l.si quis in principio testamenti.de leg 3 & an, & quando per secundum testamentum tollatur primum, vbi erat clausula derogatoria, vide Bald.in l.sancimus. vbi Castr.C.de testa.Dec. consi.145.Soc.consi.163.lib.1 in l.si mihi & tibi §.in legatis, de leg 1.Aret.& Ias.in l.2. de lib.& posth.& qualiter fieri debeat derogatio in testamento inter liberos; vide Rub. Alea.consi.10. col.vlt. & an debeat reuocari in indiuiduo vel generaliter, Aym.cons.90.quæ clausula derogatoria intelligitur inter liberos, secundum eundem Aym. consi.25. Quid de clausula non obstante; an & quando operetur, vbi primum testamentum habet clausulam derog.specialem; vide Fel.in c. nonnulli, col. 5.de rescrip. & quæ ponit Bal.in c.1.§. si.de feud.dat.in vicem legis commissor. & de testatore qui reliquit aliquid pauperibus, & quatenus reuocet testamentũ: vult illud relictum valere iure donationis inter viuos, & alia plura notab.vide ibi, vbi etiam Afflr. quid de diuisione facta in testamento per patrem inter filios, an possit reuocari? Dic, vt per Rui.consi.187.lib.1.96.lib.5.14.nu. 60.lib.2.16.34.co.62. lib.3. vbi quòd clausula derogatoria non tollitur nisi per clausulam in indiuiduo in secundo testamento appositam, de quo vide eundem Rui. consi.26. lib.3. consi.11.82. lib.1. Paris. cons 10.lib.3. Socin.Iun.consi.124.nume.43.lib.1. Grat.consi.93.lib. 2. Quibus omnibus adde, q si duo testamenta eodem die legantur facta: neutrum valet, secundum Boer.q. 311.nu.3.pro quo vide glo.in l.fi. ver.missus.C.de edic. diui Adr.toll. Alberic.in l.sed & si de sua.ff.de acq.hær. Masuer.

B Tempore eius mortis. Achil. Person trac quorum bonorũ nu. 469. imo ет bonorum feudalium ibi nu 471.

C Bona singulariter describuntur. Citat & cõprobat istum locum Grat. cons. 149.nu.13.vol.1

• Aut primum testamentum. Adde Ias in l.1.col.2.& 3. ff.de lib.& posth.quo autem remedio tollatur prius testamentum habens clausulam derog.ad a. vide Dilec.de arte test.tit.10.c.1.cuius prioris testamenti reuocan:formam docet Aret.in § ex eo autem, nu.9.inst.quib.mod. test.infirm. qua in materia plura not. Aym.consi.15. Catel.ver.testatorem, Alea.consi.7.lib.4. Dyn.in reg. Quod semel.de reg.iur.

• Legitimus contradictor, Adde quando fideicommissarius dicatur legitimus contradictor: & vide Bart.in l. filiam vbi doc.in appostil.ff.ad Trebel. Castr.in l.filiam fratribus.ff.eo.tit. Bart.& doc.in l.fi.C. de edic.di Adr. toll & Dic, q fideicommissarius est legitimus contradictor contra hæredẽ, si probat incontinenti de iure suo, iux.tradita per Rui.consi.27.& seq.lib.5.cuius rei prac. pro fideicommissario docet Rol.consi.78.per totum lib. 3.Nat. consi.400.consi.401. quando autem possit autoritate propriã possessionem capere, & post captam amoueri, not. Paris.consi.53.nu.103. & seq & consi.seq.lib. 3 & Dic, q si occupat autoritate propria ante aditam hæreditatem, vt per Dec.consi.414 vel post, tenetur restituere, vt d consi.& per Rub. consi.111.col. vl & consi. 143. Qui fideicommissarius, vt dicatur legitimus contradictor, plura requiruntur, primo; q probet se possedisse ante mortem testatoris, vel q habeat titulum similem prouenien.à testatore, & non à diuersis, & vt quis sit legitimus contradictor in remedio d.l.fi.& excludat ius agen. requiritur q ipse habeat ius superius, vel æquale eius superius, vt quia habeat possessionem, vel titulum causatos in vita testatoris: ius autem par vel æquale, vt quia habeat similem titulum titulo hæredis scripti, secundum Bal.in addi. ad Specu.tit.de testa. ver. sed põne, Rol.d.consi 78. nu.17.lib.3. & ideo ille qui contra hæredem in testamento allegat habere titulum & possessionem facto seu contractu defuncti; talis dicitur esse legitimus contradictor, & nõ alius, iux.not.per Saly.d.l si col.5.ver.3.casu, Bero.consi.54. nu.13.lib.2. quæ requisita, vt quis dicatur legitimus contradictor; pulchrè enumerat Rol. consi.1.nu.71.lib.1.cons.76.nu. 21.lib.3.Neuiz.cons.33.nu.13.cui adde, q fideicõmissarius non dicitur legitimus contradictor, vbi hæres grauati potest detrahere legitimam, & Trebel. teste Alc. consi.572.& habetur in l.1.ff. & C. quor. leg.not. Rol. consi 12.nu.8.lib.1.d consi.78.nu.23.lib.3.vbi q legitimus contradictor non dicitur, qui nunquam possedit, & ibi plura ad forensem vsum vtilia, quid in Agnatis, & quando dicantur legitimi contradictores ad impedien. missionem in possessionem bonorum feudalium, & Dic, vt per eundem Rol.cons.98.nu.32.nu.47.lib.3.in principali autem articulo de fideicommissario, Adde, q si ipse possidens conueniatur ab hærede, opponit exceptionem dolo facti, in duobus casibus, vt per Aym.consi.69. nu.2.non tamen impedit missionem, donec detracta sit Trebellianica, secundum Boer q.166.num.2.estq; legitimus contradictor, teste Neuiz.consil.35.nu.14. Nat. consi.134.nu.6 7. quid de fideicõmissario vniuersali, an sit quasi hæres, & an iura de hærede loquentia in eo etiam locum habeant?& Dic, q non, propriè, secundum communem per Alex. in rep §. quidam rectè. col.5.de lib.& posthu. Soc.consi 110.col.3 lib.3.& vide Ias.in l. cum filiofamil.nu.106.ff.de leg.1.vbi plura de fideicommissario morien. ante restitutionem sibi factã ab hærede, an transmittat; vide ibi, & in l.1.§. de illo. & § si is qui 400.nume.7.ff.ad Trebel. vbi an appellatione hæredis saltem largo sumpto uocabulo veniat fideicommissarius vniuersalis; & quando, at quo casu: Declara, vt per eum ibi, cui Adde not. per Dec.in d.l fi nu.16.col. 10.C.de edic.di.Adr.vbi doc.in appostil.plura ponit de fideicõmissario & hærede, & in quibus differant, & æquiparentur, vide ibi notabiliter, & per Alea.consi.82.col. 3.lib.2. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Hæres ad obtinendam missionem, quæ debeat probare*
2 *Viuere quilibet præsumitur usque ad centum annos.*
3 *Mors testatoris qualiter probetur.*
4 *In rebus possessis à defuncto, vt alienis, an fiet missio.*
5 *Bona apud debitorem deposita, tamen non auocantur per hypothecarium.*

POssidebat & ante & post pro suis, & tanquam sua.
1 † Aduerte quòd hæres vt obtineat missionem, tria probare tenetur. Primò, quòd testamentum sit solenne. Secundò, q res in quibus petitur missio, fue-
A runt in bonis defuncti A tempore eius mortis. Sicq; practica erit, cum fieri quæritur missio per hæredem
B scriptum, quòd B bona singulariter describantur in libello, seu requisitione, & probetur tempore mortis defuncti fuisse in eius bonis, per quod patet differentia in-

per petitionem hæreditatis & hanc missionem, vt no.in
A d.l.fi.Tertiò probare tenetur, q A testator sit mortu-
B us quamuis enim B appareat testamentum, non ideo
2 præsumitur eum esse mortuum, † quia quilibet præ-
* sumitur viuere * vsque ad centum annos.vt l.fin.C.de
sac.san.eccl.& l.an vsufructus ff.de vsufru.& sic non pos-
set adire hæreditatem,vt l.neminem,& l.hæres institu-
tus.ff.de acqui. hære.cum viuentis non sit hæreditas,vt
l.1.ff.de hære. vel ac.uen.& l.2.§. interdum,ff. de vul.&
3 pup. † Sed qualiter probabitur de morte testatoris?
C * dic C q per famam, vel præsumptionem,vel vnum
2 testem,vt no.per glo.in l.2.§.si dubitetur.ff. quemadm.
test.ape.& l.si quidem.C.solu.matr.& ibi plene per Cy.
& per Barto.in l. genero.in fi.ff de his qui nota. infa.&
3 d.§.si dubitetur † Quid igitur dices,si defunctus pos-
sidebat aliqua bona non pro suo,sed pro alieno, vt quia
res erant sibi commodatæ, vel apud eum depositæ, an
D in eis fiet hæc missio? dicit glo. D q sic,in præalleg.l.fi.
& bene secundum Doct. & in hoc conuenit cum peti-
tione hæreditatis, vt l. non tantum,in princ.ff. de peti.
5 hære. † Hic moueo tale dubium, quare per hypothe-
cariam non auocantur talia bona debitori commodata
vel apud eum deposita, sicut per petitionem hæredita-
tis?& per hoc remedium possessorium, cùm per hypo-
thecariam sola possessio auocetur, vt l.cum venditor,in
prin.ff.de eui.potest dici q in hypothecaria requiritur,
q ius constituatur in rem per debitorem C. si ali. res
pig da.fit.l. 1. cum seq.quod ius nõ potest constitui nisi
ab eo qui dominus fit, vel quasi, sed hoc non est necesse
constitui in hærede.Congitabitis.

ADDITIONES.

F Viuere : Adde ad Reg. an quilibet viuere præsumatur
vsq; ad centum annos, & vide quæ scribit Viui co.opi.
lib.2.concl. 318. vbi ad partes artic.disputat, affirmati-
uam tamen approbat,vti magis communem, cõtra doc.
in appostil ad Alex.consi.1.nu.48.lib.5.De cuius verita-
te vide Gabriel.co.opi lib. 1.tit.de præsump. concl.16.
& Dic,quòd licet militet ea præsumptio eam tamen al-
legare oportet, teste Ias in l. cum quid.col.6.nu.26.ff.
si cert.pet.cuius rei prac.docet Alex.consi.27.post nu.7.
lib.7. & dixi ad Ias.in l.si is qui pro emptore nu.192.ff.
de vsucap. & in l.fi.nu.13 C. de sacr. san. eccl. & concl.
prædictam delara, vt per Paris.consi.86.col.fi.lib.4.Dec.
& Cagnol in l.si emancipati.C.de colla.Port.lib.1.cõcl.
2 t.Coras.Miscell.lib.5.c.18.Alex.d.consi.27.post nu.7.
lib.7. Ias. in d.l. cum quid, col.6. nu.26.ff.si cert. pet.
Masner.

G Mors testatoris quomodo probetur, vide Bart.in l.quo
ties.C.de naufra.lib. 11.Bar.in l.fi.C.de edi.diu.Adria.
tol. Bald. in l. tertia. C. de proba . Spe. titu. de prob.
in §. primo in ver. verum,glo.in c. qoniam frequenter,
in §.porro, vt lit.non contest.Lafr.in repe.cap.quoniam
contra falsam,de prob.Io.And.in add.Spec.tit.de noto-
rio crimine,in §.fama.

SVMMARIVM.

*1 Libellus an sit necessarius in remedia l.fina.C.de adict.
diui Adr.toll.*
2 Pars quando citanda sit in remedia d.l.fi.
3 Appellari non potest à sententia lata in casu d.l.fi.

1 QVare cum prædicta vera sint. † Pro declara-
tione conclusionis huius libelli reuoco in du-
bium,an in hac missione obtinenda sit neces-
sarius libellus?dicunt quidam, quos refert Cy.in d.l.fi.
C.de testa.quod sic,& citari debent quorum interest,&
si non comparauerint, procedetur super eodem libello
alia mutatione non facta,arg.in auth. siue omnes C.si vt
se ab hære.absti.& l.1.C. qui.pe.tut. Alij dicunt , quos
sequitur idem Cy. q in aditione iudicis non est neces-
2 sarius libellus, nisi postquam B apparuerit contradi-
ctor, vnde practica secundùm omnes talis erit, q hæres
scriptus coram iudice præsentet suum testamentum nõ
abolitum &c.& apud acta absq; alia solennitate faciat
scribi quomodo petit se mitti in possessionem talium
2 bonorum virtute talis testamenti. † iudex autem hoc
viso & audito faciet citari illos quorum interest, arg.in
l.hoc autem.§.1.ff.ex qui.ca.in pos. ea.& eis comparen-
tibus tunc offeretur libellus nominatim contra eos, si
fuerint legitimi contradictores & procedetur ordine iu
ris obseruato,quia secundùm regulam iuris siue agatur
aliqua actione,siue officio iudicis,semper libellus offe-
rendus est,si contradictor apparet,vt habetur & no.in l.
2.§.dies.ff.quis or.in bo. poss. vbi autem nullus appar-
uerit,iudex interlocutoriè pronunciabit ipsum hære-
dem in possessionem mittendum, & sic habes not.q sen
tentia interlocutoria vel diffinitiua dēt precedere hanc
missionem, vel executionem, & hæc opi.est in vsu.Alij
tamen voluerunt dicere & male, nullos esse citandos; si
tamen aliquis contradiceret, tunc audiendus esset, arg.
3 in l.2.vel 3.§.si causa, & l. seruus ff.de bon.poss. † Ad
vnum tamen attende, quòd à sententia lata super hac
F missione, siue fuerit interlocutoria, siue diffinitiua F nõ
potest appellari, vt l.1.C.si de momen.pos.& l.quisquis.
C.quorum app.non reci.

SVMMARIVM.

1 Iudex competens quis sit in aditione hæreditatis.

1 QVatenus ex officio uestro. † Hic quæritur,quis?
sit iudex competens huius missionis, quouis
modo in ea procedatur?vbi est aduertendum,quod lon-
ga super hoc est dubitatio, vt refert Cyn. in d.l.fi. C.de
testa Tamē concludendo potest iudicis competentia tri
pliciter considerari. Vno quidem modo inspecta natu-
ra ipsius causæ.Alio modo attenta qualitate rei petitæ.
Tertio modo ipsius rei & actoris, personarum inspecta
qualitate. Primo modo attento distinguendum est:aut
quæritur de ipsa missione re ipsa, & tunc iudex com-
6 petens est ille G qui habet merum & mixtum Impe-
rium, ita intelligatur glo.illa in d.l.fi. Aut quæritur de
pronunciatione de mittendo, & tunc quilibet iudex ēt
inferior esset iudex cõpetens, vt l.cognitio,§.vt bonorũ.
ff.de offic.eius cui man.est iuris.Secũdo casu principali,
cum attenditur rei qualitas, dic idem:nam quilibet iu-
dex ordinarius est competens huius missionis, maxime
H is H in cuius iurisdictone est res seu hæreditas sita,vt
l.2.ff quemad. testa.aper.& l fi.C. de edi.diu. Adr.toll.
Et pronunciatio super missione,si fortasse aliqua res po
sita sit in alterius iurisdictone, ille talis iudex, in cuius
I territorio illa res sita fuerit. I ad literas primi iudicis
faciet realem missionem in illa,arg. in l.cum vnus.§.1.
ff.de bo.auc.iu.pos.& not. in l.à diuo Pio,in prin. & §.1.
de re indic. ad quod faciunt not. per Bart. in l.1 .C.de
sum.Trin.& fid.cat.in quæstio.quæ incipit, sed dubita-
tur vtrum testamentum &c.Tertio verò casu, cúm con-
sideramus qualitatem personarum rei quàm actoris,
tunc distingui debet, aut agitur contra certam personã,
vt hic,& tunc iudex competens est iudex rei conuenti,
vt in l.iuris ordinem.C.de iurisdi om.iud . Aut agitur
contra incertam personam, cúm nullus appareat con-
tradictor , & tunc iudex competens est ille vbi hæredi-
tas iacet,arg d.l.cum vnus in §.1 nam actiones,seu con
dictiones ex lege, potestatem suam vbique exercent, vt
l. fi. C.de lon.tempo.pręscrip. Sequitur in litera.
PER vestram diffinitiuam sententiam. Petitur autem
hic per sententiam declarari super hac missione, quia
(vt supra dictum est)sententia requiritur super ea . vel.
diffi-

A Testator sit mortuus . Alex. in rub.C.de success edic. Boer.de cis 288. Istũ locum citat & sequit Achil. Perso.de adipisc.possessia.nu.177. in fin.

B Appareat testamentum. Dec. d.l fin. vbi Cur. Iu.nu.50. Alex. consi.102.col fi. vol.5. Marsi in rub.C.de probatio.nu. 176. Istũ locũ citat Achil. Perso. d. tract. adipisc. poss. nu. 170. qui declarat vt testamētũ non probet mortē,qñ adest legitimus contradictor .

C Quòd per famam. Achil.Persa.ē, de adipisc. poss.nu.171.ver. ega bene: nisi sumus mare in facto de recēti, Decis.Puris 12.n.5 tunc dēt plenè probari Idem si sumus in grauio ribus.late de oĩ probatione, Decis.Perusi.32.

D Quod sic.Istũ locũ citat & cõprobat Tiraq.in tract. le mort saysit,in 3.parte in 4.declaratione.Plot.in l.si,qñ nu.821.C. vnde vi vbi distinguit Istum locum citat & sequitur Achil.Pers. ē de adipisc. poss. nu. 103.in fi.

E Apparuerit contradictor.Ita sequitur post alios Dec d.l.fi.nu.32 & est text & ibi per Cur. Iu. nu. 61.Istum locum citat Achil.Perso d.trac.adipis. poss.nu.245. sed vide nu.61.

F Non potest appellari.Tiraq.ē in 6 parte in 6.declarat.num. 2.vide ĩ in verba pro vestram.Dec.in l.1 .C.de bon.poss sm tab.
G Qui habet merum, Dec.d.l.fi:nu. 30.& Cur. Iu.nu.48.
H In cuius iurisdictione. Achil.Perso.d.tract.adipiscende possessia.nu.93.
I Ad litera S. Achil.Persa.ē nu.94.

diffinitiua, si contradictor appareat a vel interlocutoria, si nullus contradicit vt not. Cyn. in d. l. fi. An autem à tali sententia possit appellari? dixi supra, q non. per l. quisquis. C quorum ap. non reci. & l. 1. C. si de mo pos. fu. app. & tetigi plenius supra in tit. de ap. quæ interpo. ab interlo. Poterit tñ b in integ. restit. peti ex causa iusta. vt determinat Iac. Bat. in l. falsam. C. si ex fal. instrum. facit quod not. in l. cum se. C. si aduer. rem iud. Sequitur in litera.

SVMMARIVM.

1 Missus semel in possessionem hæreditatis cadens ab ipsa, an iterum benefi. l. fin C. de edict. Diui Adria. toll. possit petere remissionem.
2 Heres scriptus existens in possessione hæreditatis petens se tueri per benef. d. l. fi. an audiatur.
3 Missione secuta contra filium testatoris, si dicat postea testamentum patris inofficiosum, an obstet exceptio rei iudi.
4 Filius acceptans patris legatum, an possit dicere testamentum patris nullum, quia non est in eo institutus.
5 Testamentum quando dicatur nullum ratione præteritionis.
6 Filius descendens per lineam femininã, an possit dicere testamentum aui materni nullum.
7 Annullato testamento cogitur hæres scriptus restituere hæreditatem hæredi legitimo.
8 Filius institutus in bonis alienis, & extraneus in propriis, an possit annullare testamentum patris.
9 Pater tenetur relinquere filio legitimam, de propriis bonis, non de alienis.
10 Stante statuto, quod filia dotata non succedat quousque filius masculus vixerit, an præterita filia & instituto filio testamentum possit dici nullum.
11 Filio præterito & mortuo antequam impugnet testamentum patris, an testamentum confirmetur vel nullum remaneat.
12 Intellectus ad l. si filius in potestate ff. de lib. & posthu.
13 Intellectus l. a C. de posthu. hær. instituendis.
14 Intellectus l. filio præterito ff de iniust. rup. test. & nu. 16.
15 Posthumo præterito quid iuris.
16 Testamentum in quo iam natus est præteritus. est à principio nullum.
17 Fauorabilior est causa succedentiũ ab intestato quàm extraneorum.
18 Testamentum ex defectu solennitatis probatoria, an confirmetur filii voluntate tacita, vel expressa.
19 Fratre instituto cum extraneo dicente testamentum fratris nullum, quia fratrem præteriit & fratre præterito, decedente, an extraneus succedat cũ filio instituto.
20 Testamentum si dicitur nullum ratione præteritionis, an legata ex eo debeantur.
21 Auth. ex causa C de lib. præteri. quomodo procedat.
22 Ius impugnandi testamentum quantum duret.
23 Præteritio vel exhæredatio vt teneat, debet in testamento esse inserta causa legitima.
24 Legitima filiorum quæ sit.
25 In computatione legitimæ, æs alienum prius debet detrahi.
36 Legitima filii an possit auferri per statutum.
37 Querela inofficiosi cui competat.

1 AC etiam realiter & actualiter mittatis. † Sed quid dices, si semel inductus fuit in possessionẽ, posteaq; cecidit ab ipsa possessione, an poterit iterato petere se mitti à iudice in eandem possessionem

C beneficio a d. l. fi. dicunt Doct. c q non, vt not. Cyn. a in d. l. fi. quia hoc beneficium non petit nisi semel intentatur. arg. in l q si in diem, in princ. ff. de pet. hær. sicut nec actio fa. ercisc. vt l. si filia. §. familiæ. ff. fam. ercis. licet petitio hæreditatis sæpius intentari possit, vt l. licet. ff. de pet. hær. & not. per Cy. & glo. in l. 1. C fam. ercisc.
2 † Deinde quæritur, quid si hæres scriptus sit in possessione hæreditaria, timens tamen futuram litem, petit à iudice per beneficium dictæ legis finalis, se tueri in dicta possessione, quæro an sit audiendus? Docto. in d. l. fi. dicunt q non, quia illud beneficiũ est adipiscendæ possessionis, non tuendæ. vt d. l. fi. verumtamen secundum Iac. But. in d. l. fi. si mota esset lis vel quæstio contra ipsum hæredem possessorem per aduersarium petentem ipsam possessionem declarari nullam & reuocari deberet D posset hæres scriptus per modum replicationis allegare ipsam esse aliquam, & petere inquantum appareret E nulla, ipsam per iudicem confirmari. & sic patet q quædam consequi possunt per modum excipiendi, quæ non per modum agendi. † Rursus quæritur,
3 ecce q lata sententia super missione ista contra filium testatoris, & facta & secuta reali bonorum apprehensione per scriptum hæredem, agit filius testatoris contra hæredem scriptum dicendo testamentum nullum vel inofficiosum, & vendicat hæreditatem. quæritur an sibi F obstet exceptio rei iudicatæ, F dic q non. arg. l. & in eadem. § fin. ff. de exceptio. rei iud. quia nil commune habet proprietas cum possessione, vt l. naturaliter § nihil. ff de acquir. possess. ad quod facit l. si de proprietate. C. si à non compe. iu. & hanc partem sequitur. glo. ma-
4 gna in fi. posita in d. l. fi. † Sed pone q testator legauit centum filio in testamento, in quo alius est institutus, & acceptauit legatum, deinde vult dicere testamentum nullum, vel inofficiosum, quæritur an possit? dic q non; quia petendo & agnoscendo legatum videtur approbare testamentum, vt l. non tantum. §. fi. & l. si ex duobus. ff. de bo. poss. contra tab. facit l. parentibus, in fin. C. de inoffi. testament. & ff. de inofficio. testament. si pars. in fi. & l. pe. & l. post legatum, in prin. ff. de his quib. ut indig. Sed econtra, si filius primò dicat testamentum nullum ex defectu solennitatis, & succumbat, non repellitur à legato: secus autem si dicat ipsum testamentum falsum vel inofficiosum; quia succumbens perdit legatum, & fisco applicatur, vt l. Papinianus. §. meminisse. ff. de inoffic. test. l. alia causa. & ibi plene per Cy. C. de his qui. vt indig. & l. post legatum §. 1. cum simil. cuius ratio est, quia nõ debet quis præmiũ consequi ex eo quod nixus est impugnare, vt in c. cum olim. & ibi not. extra de cen-
5 si. & in c. ex eo. & ibi per Dyn. de reg. iur. lib. 6. † Nunc reuocari potest in dubium, quando dicatur testamen-
G tum b esse nullum G ratione præteritionis. & bre-
h uiter dic, q quando filius vel alius descendens testato-
H ris in ipsius potestate constitutus H non fuit institutus, vel legitime exhæredatus, q tunc dicitur præteritus, vt l. 1. ff. de iniu. rup. & irri. test. & l. Gallus, in princ.
I ff. de lib. & posthu. Et hoc habet locum etiam I in filio legitimo tantùm præterito. vt l. certum. ff de iniu. rup. & irri. test. de iure digestorum: sed de iure C. in tali filio hodie aliter distinguitur, vt habetur in l. cum ado-
6 ptiuis. C. de adop. & Inst. eo. tit. §. 1. † Sed quid si filius filiæ, qui non est in aui materni potestate, vel alius descendens per lineam fœmininam, fuerit ab ipso auo præteritus, an poterit dicere testamentũ nullum? Dic q sic olim. sed non per querelam impugnare poterit testamentum, vt traditur in §. mater. Insti. de exhere. liber. hodie vero distinguitur, aut est præteritus ex causa legitima, & expressa, & locum habet ius antiquum. vt in d. §. mater. Aut nulla causa est expressa, & tunc poterit dicere testamentum nullum, sicut quilibet existẽs in potestate, quia hodie expressio causæ est magis de substantia præteritionis, & exhæredationis in omnibus descendentibus per quamcunque lineam, quàm patria potestas, secundum Bar. & Doct. vt not. in auth. ex causa. C.
K de lib. præte. & ideo de iure nouo potest K emancipatus

A Vel interlocutoria. Istum locum citat & cõprobat Guid. Papa cons. 66. nu. 6. Achil. Perso. in nu. 250. circa fi.

B In integ. restitutio peti. Istum locum citat & cõprobat Achil. Perso. nu. 348. & 353.

C Quòd non. Istum locũ citat & cõprobat Tiraq. in d. trac. le mort saysit in 4. declarat. 7. partis, nu. 3 citat et cõprobat Achil. Perso. 3, nu. 191. & 498.

D Posset hæres scriptus. Achil. Perso. in tract. adipisc. poss. nu. 21.

E Per iudicem confirmari. Istũ locum citat & cõprobat Tiraq. §, in 2. declaratione 6. partis, nu. 8. in fi.

F Dic quòd nõ. Achil. Perso. de adipisc. poss. nu. 304. in fi.

G Ratione præteritionis. Quæ sit præteritio late declarat Vas. de successio. creatio. §. 20 nu. 40. corrumpat testamẽtum Gomez. tomo 1. c. 9. n. 18 vers. 3. & c. 10. nu. 1. Vasqu. lib. controuersia. Ill. Perso. c. 99.

H Non fuit institutus vel legitimè exhæredatus. Vasq. ĩ qui late declarat et in quibus casib. dicatur præteritus quomõ præteritus impediat hæredem scriptũ mitti in possessionẽ Achil. Pers. in trac. adipisc. poss. nu 408.

I In filio legitimo tantum Vasqu. late de successio. creatio. §. 20. num. 31. & nu. 17. 10 Dur. de arte testandi tit 3. caut. 6. Clar. d. §. testam. vers sed nunquid, filio legitimato.

K Emancipatus præteritus. Late comprobat Gomez. tomo primo c. 11. nu. 34. Clar q. 42. vers. & hec quidem & q. 41. vers. item quæro late et per Vasq. de successio. creatio. §. 20. nu. 21.

tus præteritus sine causa dicere ipsum testamentum
nullum. ut deter. gloss. Instit. de exhære. libe. in princ. &
l. maximum vitium. C. de libe. præter. & eodem modo
A filius A præteritus à matre sine certa causa, potest ho-
die dicere eius testamentum nullum, vt not. in d. §. ma-
ter. & per Bart. in l. si mater. in princ. ff. de vulgar. & pu-
7 pillar. † Quouis autem modo fuerit testamentum ru-
ptum vel annullatũ, cogetur hæres scriptus in eo resti-
tuere ipsam hæreditatem ipsi hæredi legitimo, ad quẽ
delata est hæreditas ab intestato, vt l. cum emancipatus.
in prin. ff. de contrata. cum sim. ibi no. vt habetur in d.
8 authen. ex causa. & in cor. vnde sum. † Quid autem
dices de quæstio. quam ego vidi. Ecce ꝙ pater vel ma-
ter instituit filium in bonis alienis, & extraneum insti-
tuit in proprijs, an hic filius poterit dicere testamentũ
B nullum? B dic quòd sic, quia nemini licet in rebus alie-
nis facere quem quam sibi hæredem, vt not. in authent.
ingressi. C. de sacr. san. eccl. licèt possit facere legatariũ,
vt in l. cum alienam. C. de lega. & in §. non solum Instit.
eod. tit. ergo dicitur filius præteritus. pro hoc facit, quia
omnia iura de filij institutione loquentia, se referunt ad
bona propria patris vel matris. vt l. in suis ff. de liber. &
posth. & l. maximum vitium. C. de lib. præter. & not. in
9 d. authent. ex causa, & in cor. vnde sum. † Ad hoc fa-
cit, ꝙ pater tenetur de proprijs bonis. & non de alienis
relinquere filio legitimam, alioqui potest filius impu-
gnare testamentum tanquam inofficiosum, vt l. omni-
modo. & l. sancimus C. de inoffic. testamen. & l. Papinia-
10 nus. § quoniam. ff. eodem. † Sed circa hoc quæritur,
pone ꝙ statuto ciuitatis cauetur, ꝙ fœmina dotata non
succedat in hæreditate paterna quousque superuixerit
filius masculus, & pater fecerit testamentum, in quo fi-
lium masculum hæredem instituerit, & filiam præterie-
rit, an testamentum erit nullum? videtur ꝙ sic per l. ma-
C ximum vitium. C. de liber. præte. C In contrarium de-
terminat Barto. in l. si. §. 1. ff. ad Ter. ista ratione, quia ille
demum filius rumpit testamentum ratione præteritio-
nis, qui potest succedere ab intestato, & non aliter. vt d.
l. 1. § pen. ff. de contratab. sed hæc fœmina excluditur à
successione extantibus masculis per statutum, ergo li-
quet ipsam ratione præteritionis eius non posse infrin-
gere testamentum, sed stabit in pendenti, secundùm eũ,
donec filius institutus superuixerit. eo autem mor-
tuo post aditam hæreditatem patris nullis ea eo su-
D perstitibus liberis, D poterit ipsa mulier vendicare
hæreditatem patris secundum eum, aliter autem esset
si statutum absolutè diceret, [quòd fœmina non suc-
cedat, extantibus masculis] quia tunc repelleretur à
successione paterna, tam viuo, quàm mortuo eius fra-
tre masculo. Sic q; patet ꝙ longa est differentia, an sta-
tutum loquatur sub hac conditione: [Vsque vel donec
vixerit masculus, & similia.] An simpliciter dicat.
Quòd fœmina non succedat &c.] dic vt ibi per eum.
Ex præmissis patet quòd in ciuitate Papiæ, in qua viget
illud statutũ quo disponitur: [Quòd extantibus agna-
tis vsque ad quintum gradum inclusiue, non admittan-
tur cognati ad successionem defuncti] sit necesse testa-
toribus etiam descendentes ex linea seu per lineam fœ-
mininam instituere vel exhæredare. † Vlterius quæri-
tur. Ecce ꝙ filius fuit præteritus, & antequam impu-
gnaretur testamentum, mortuus est, quæritur an testa-
mentum, confirmetur, vel nullum maneat? Vbi notan-
dum est, ꝙ variæ circa hoc sunt opin. Doct. vt plene no.
in l. filio præterito. ff. de iniusto ru. testa. & per Cyn. &
alios in l. 2. C. de posthu. hære. instit. attamen conclusiuè
sic distingue, aut fuit præteritus filius natus, aut post-
humus nasciturus. Primo casu aut moritur ipse filius
11 in vita testatoris, aut post eius mortem. † Siquidem
moritur testatore viuente, tunc subdistingue, aut erant
in ipso testamento instituti extranei, qui aliàs non erãt
ab intestato successuri, & tunc testamentum rumpitur,
& nullum remanet, nec filij morte confirmatur, vt l. si
filius qui in potestate. ff. de liber. & posthu. quæ lex de-
bet sic intelligi. facit inst. de exhæ. lib. in princ. & ibi no.

12 Aut testamento erant instituti E venientes ab inte-
stato, & tunc morte filij confirmatur testamentum, vt l.
posthumus. ver. idẽ circa. ff. de iniusto rup. & irri. testa.
13 † Si verò filius moritur post mortem testatoris, tunc se-
cundum veram opi. licet aliqui aliter sentiant, dic,
ꝙ aut loquimur de rigore, & nullo modo cõfirmatur. sic
14 intelligitur. l. C. de post. hær. institu. † Aut loquimur de
æquitate, & tunc confirmatur, siue in eo sint instituti ex-
tranei, siue venientes ab intestato, & siue ipse filius ex-
presse approbet testamentum, siue taceat, vt d. l. filio præ-
terito, quæ sic est intelligenda, quæ quidem æquitas cũ
sit scripta in iure, præfertur rigori, vt d. l. 1. C. de leg. &
15 l. placuit. C. de iud. † Secundo autem principali casu, quãdo
posthumus fuit præteritus, tunc distingue, vt supra,
F F nã aut posthumus decedit in vita testatoris, aut post
eius mortem. Si in vita, tunc siue sint instituti extranei,
16 siue venientes ab intesta. testam. confirmatur G æqui-
tate prætoria, non ciuili, vt d. l. posthumus, in prin. pri-
mo respon. & quò ad hoc differt posthumus à iam nato.
filio, nam in filio iam nato, fit differentia inter personas
institutas, vt dictum est. huius autem differentiæ ratio
potest esse, quia testamentum in quo posthumus est præ-
teritus, est aliquod à sui principio, sed ipsius posthumi
16 natiuitate rũpitur, vt d. l. 2. † illud autem testamentũ
in quo iam natus est præteritus, est à sui principio nul-
lum, vt in l. 1. ff. de in. rup. & irri. testa. vnde quod ab
initio fuit aliquod, facilius vires resumit, quàm quod
fuit nullum, arg. in l. testamentum, & quod ibi no. ff. de
testa. in l. 1. in fi. ff. de libe. & posthu. & l. si vnus §. pactus
ff. de pac. Si autem moritur post mortem testatoris, tũc
siue illico, siue ex interuallo non confirmatur de rigore
iuris ciuilis, vt d. l. 2. C. de posthum. hær. inst. quæ sic in-
telligitur: sed de æquitate prætoria bene confirmatur
per casum d. l. filio præterito, immo secundum aliquos
inspectu iure prætorio nullo modo fuit ruptum, vt ha-
betur, & no. in l. 2. ff. de contratab. Ex hoc patet ꝙ d. l.
filio præterito. potest locum habere etiam in filio post-
humo, fuit autem in hoc casu dominus Barto. in sing.
opin. dicit enim aduertendum esse, an posthumus de-
cedat in tali statu, in quo possit sibi tacita approbatio
imputari, & tunc confirmatur, an non, & tunc nõ confir-
matur, arg. in l. si impubes, in fi. ff. de carbo. edi. opi. hæc
reprobatur & merito, quia debet facilius simpliciter
confirmari in posthumo, quàm in iam nato, iuxta ratio-
nem prædictam. vel potest distingui in hoc casu sicut in
superiori, an sint instituti venientes ab intestato, vel ex-
tranei. Primo casu loquitur l. 1. C. de posthu. hær. sicq;
secundùm hoc mortuo posthumo post mortem testato-
ris, non est differentia inter eum & filium iam natum,
quia vtrobique distinguendum est inter eum & institu-
17 tos. † Et ratio erit, quia fauorabilior est causa succe-
dentium ab intestato, quàm extraneorum, vt l. si duo-
18 bus. §. si post. ff. de contratab. † Sed an testamentum ex
H defectu H solennitatis probatoriæ, puta numeri testiũ
I confirmetur voluntate filij tacita vel expressa? I Dic
quòd non, vt no. in l. non dubium. C. de testa. Si tamen
scienter ipse filius impleat voluntatẽ testatoris soluẽdo
legata vel promittendo soluere, non poterit petere, vt
19 l. 2. & l. si veritas, C. de fideicom. & l. fin. C. ad l. fal. † In-
K de quæritur, supra dictum est, a quòd taciturnitas fi-
lij præteriti operatur confirmationem testamẽti. Pone
ergo duos esse fratres in potestate, quorum vnus est
præteritus, alter verò institutus cum extraneo, modo
frater institutus beneficio præteriti dixit testamentum
nullum, quod facere potuit per l. post mortem. in fi. ff.
de contratab. deinde frater præteritus tacuit & mor-
tuus est, ita quòd eius taciturnitate confirmatum est te-
stamentum per d. l. filio. Extraneus autem vult petere
partem suam hæreditatis ex testamento, quæritur an
L possit L videtur ꝙ non, sed alteri fratri superstiti defe-
ratur

A *Præteritus à matre. Clar. q. 47. circa fi.*

B *Dic quòd sic. Concord. allegat Vasq. de success. progress. §. 39 nu. 20.*

C *In contrariũ Alex. consil. 68. nu. 7. vol. 7. Cur. Iun. consil. 21. nu. 11. Dec. post alios in l. siue dotẽ, C. de collat. Capic. decis. 176. nu. 3.*

D *Poterit ipsa mulier. Dec. cõs. 379. & l. quoties duplici iure nu. 3. de reg. iur. Valenti. Forst. in trac. de successio. ab intest. in verbo hæreditas ꝗ. diu ds a i fo. 13.*

E *Venientes ab intestato. Late istum articulum ponit Gomez. in l. 8. 11. col. 7. vers. tertius effectus.*

F *Nam aut posthumus. Gomez. ĩ vers. quod sic limita. vide lat. Vasq. de successio. creatio. §. 15. nu. 33.*

G *Æquitate prætoria. Concord. ponit Tyraq. in rep. l. si vnquam in verbo suscepit liberos nu. 139. post mod. de renoc. donat. Clar. q. 45. vers. sed ponit vbi li. mit.*

H *Solennitatis probatoria. Dicitur substantialis numerus testamentũ Vasq. de successio. creatio. §. 1. nu. 2. vbi late disputat.*

I *Dic quòd non. Istum locum citat & sequitur Gund. Papa cõs. 28. nu. 1. circa fi. Clar. d. q. xxxxvi. 12. vers. itẽ quæro quid de iure præto. vasqu. de contro. ill. perso. c. 100.*

a *Quòd taciturnitas. Declarat vt per Vasq. de successio. resolutio. in l. si quando §. & generaliter, nu. 12. Gomez. ĩ col. 21. (vers. sed pone in fitio.*

L *Videtur ꝙ non. Et ista est cõis vt per Clar. ĩ q. 43. vers. successiue quæro in fi.*

ratur tota hæreditas ab intestato per ius accrescendi ar ga. in l. 1. §. fi. ff. sib tab te nul. extra. in Auth. vt cu de app. cog. §. sui igitur, versic. finaliter. In cotrarium determinat Barto. in d. l. filio, per l. vnquam, in princ. & l. si qui §. sed si solus. ff. de leg. præstan. & l. 2. § sed si fit consangui neus. ff. ad Tertul. Nec obst. d. l. nam si. quia debet intelligi, quando præteritus expresse dixit testamentum nullo iure, secus autem si tacuit, quod multum no. † Amplius quæritur, quid si testamentum dicatur nullum ratione præteritionis, vel inofficiosum, an legata in eo relicta erant præstanda, dic breuiter, q olim nullo modo præstabantur, sed omnia ad nihilum reducebantur, vt l. Papinianus. §. si ex causa. ff. de inoffi. testa. cum. sim. ibi no. hodie autem præstantur nam vitium interueniens circa præteritionem, vel exhæredationem a non se extendit ad legata, vt in auth. ex causa. C. de lib. præter. & in corpore vnde sumitur. & procedit hoc in ea præteritione, tam paterna quam materna secundum communem opi. licet Iac. But. quem sequuntur aliqui & male, tenans † q d. auth. solum procedat in præteritione materna, & non in paterna, sed in paterna firma remanent iura antiqua. Item procedit d. authen siue sit filius iam natus, siue posthumus præteritus vel exhæredatus, siue scienter, siue ignoranter secundum communem opi. Alij verò faciunt differentiam inter filium iam natum & posthumum, dicentes q si filius iam natus præteritus fit vel exhæredatus, tunc legata debentur, vt d. authentic. ex causa. & in hoc corrigentur iura antiqua. Vbi autem præteritus vel exhæredatus sit posthumus, tunc debentur legata, & hoc casu firma remanent, & incorrecta iura antiqua, vt l. 2. C. de post. hære. inst. & l. si quis testamento. ff. de leg. 2. cum sim. quam. opi. secuti sunt Dyn. Ray. & Iac. Butr. Priorem vero opin. sequitur Cyn. & Iac. de Are. quam opi. confirmat gloss. in l. generaliter. §. testamento. ff. de fideicom. lib. & in l. bona. §. fin. ff. de capt. & in l. fi pater. ff. de fideicom. lib. & ff. de test. tute. l. 1. & l. 2. ff. de le. 2. l. si quis in testamento. & in l. 1. C. de codi. Alia fuit opin. Barto. in d. authe. ex causa. fic dicentes, q solum attendi debet scientia vel ignorantia testatoris, circa præteritionem vel exhæredationem interuenientes, non autem qualitas personarum ipsorum filiorum. Aut ergo secundum eum, testator c scienter præterit vel exhæredat filium iam natum vel posthumum, & tunc legata debentur, vt d. authen. ex causa. & quo ad hoc corriguntur iura antiqua. d Aut ignoranter, & tunc legata non debentur, & hoc casu stans incorrecta iura antiqua, argu. in l. fi cum vel in vtero. C. de testam. milit. & l. qui iure militari. ff. eodem titulo poto quod opi. Cy. & sequacium sit æquior, & verior. † Sed quantum durat ius impugnandi testamentum? dic aut impugnatur vitio nullitatis, & tunc a durat 30. ann. sicut cætera iura, vt Inst. de perpe. & temp. ac. in princ. & no. in l. quidam in fuo ff. de condi. indi. per Bar. Aut impugnatur vitio crudelitatis, seu impietatis tanquam inofficiosum, & tunc b durat quinquennio. vt l. Papinianus, in fi. ff. de inoffi. test. & l. si quis filium in fi. C. eo. tit. facit l. 2. C. in qui. cau. in integ. rest. non est necess. & procedit hoc tam in vim agendi, quam excipiendi, vt d. l. Papin. d. l. si filius. † Aduerte tamé ad hoc, vt teneas præteritio, vel exhæredatio, debet in testamento esse inserta causa legitima, & à iure approbata, vt in §. causas. in Authen. vt cum de app. cogn. quâ c tenetur hæres probare veram esse, quia non creditur testatori, vt ibi, sicut nec iudici, vt in 2. quoniá contra falsam, extra de proba. probata autem causa per hæredem, filius excluditur ab vniuersa successione, etiam à legitima, vt in §. causas. in fi. & §. liberi. in fi. C. de inofficio. testament. & not. in d. l. Papinianus. §. quoniam autem quarta, & verò non fuerit probata causa, admittitur ipse filius ad debitam portionem ab intestato, ac si non fuisset præteritus, vel exhæredatus, vt l. omnimodo. & l. sancimus. §. repletionem. C. de inoffic. testa. † Ista autem fili legitima c olim erat quarta para illius portionis hæreditariæ, quæ sibi deferebatur ab intestato, vt d. §. quoniam. & l. parentibus. C. de inoffi. testa. hodie verò est vel tertia, vel dimidia secundum numerum libe. vnde versus Quatuor, aut infra dant natis iura trientem. Semissem verò dant natis quinque, vel vltra] vt in authen. nouissima, & ibi no. C. de inoffic. testa. † attende tamen q in computatione huius legitimæ prius d detrahi debet omne æs alienum, vt d. §. quoniam. in fin. & probatur in l. 1. §. fi. ff. ad Treb. & l. successores. ff. si cert. plusquam per l. fal. & plené no. per glo. & Cy. in l. nam à matre. C. de rei vend. & in l. sancimus. in computatione. C. de inr. delibe. † Sed dubitatur & attinduto in practica contingit sæpe, an legitima filij possit auferri per statutum, d seu legem municipalem. super quo sunt variæ opi. nam Dy. tenuit q sic in regula indultum, Ricar. Mal. tenuit q possit minui, e sed non in totum auferri, de quo plene no. per Cy. in l. sancimus. C. de nup. & per Bart. in l. Titio centum. §. Titia genero. ff. de condi. & demon. quod no. pro statutis, quæ disponunt q filia sit eius dote contenta &c. † Notan. etiam q querela inofficiosi testamenti compe. tit filiis soli, qui obtinet primum gradum successionis, vt in l. pater filium, & ibi per Bart. ff. de inoffi. testa. & glo. in l. si quis exhæredato. in princ. ff. de iniu. rup. & irrit. sest. & no. Azo in sum. C. de inoffi. testa. & glo. in l. nepotem. C. eod. ideoque potest filius, si eius filió institutæ hæredé, præterire patré, & matré nec eis dabitur querela contra filij testamentum, quia non obtinent primum successionis gradum. Ista autem querela, de qua præmisimus, & per quam impugnatur testamentum tanquam inofficiosum, f transmittitur in filij hæredem, etiam f non præparata, seu lis. non contest. licet olim secus esset. vt habetur in l. si quis filió. C. de inoffi. testa. patet ergo, q testamentum potest impugnari quatuor modis, videlicet dicendo ipsum nullum ex defectu solemnitatis, & nullum ex defectu præteritionis: & nullum ex defectu pietatis: & falsum ex defectu veritatis.

a Non se extédit. Vasq. de suc. cessio. resolutio. § 26 num 61. q intelligit si scidit... filius præteritus Vasq. § 8 nu 61. vbi dicit de ebe.

b In præteritione, tam materna Coem dicit Clar. q. 31. versi. quid de præteritione.

c Scienter præterit. Curt. in d. auth ex causa, num. 12. vbi de coi attestatur.

d Aut ignoranter. Vasq. de suc. cessio. resolutio. § 8 num 6 e vbi de coi attestatur Clar. q 51. vers. item quæro.

a Durat 30. an. Tiraq. de retrac. lig. § 36. glo. 2, nu 38. Balb. de præscript. in 4 parte q. 28.

b Durat quinquennio. Sed ad supplementú durat 30. annis, Dec. consil. 303. vbi addic. Rub. Alexandri cons. 136. Balb. de præscrip. 2 q. 23.

c Tenetur hæres probare: Vide late Gomez. tomo 1. c. xi. nu. 20. ibi additio litera H. et l. vbi late ponit Ang. in trac. de testa. gla. 74. num. 3. Clar. q. 40. vers. aut talis causa.

d Prius detrahi debet omne æs alienum. An & legata Decis. Ped. 34 nu 13.

e Sed non in totum Cagno. in l. iura sanguinis de reg. iur. Alci. de præsumpt. in 3. reg. præsumpt. 8. nu. 6. vbi addic. infinita allegat pro vtraque opi.

Brun. in trac. qui statu maß in princ. nu. 2 a Soci. in consi. 25 nu. 8 vol. 1. Cur. Iu. in auth præterea nu 17. C. vnde vir & vx. Gor. consi. 43 nu. 26.

f Non præparata. Glo in l. de inof testa. vbi Cur. Iu nu xi. & ibi Cagno. nu 84. Vasq. de success. progress. § 8. nu. 43. vbi per totú illú §. tractat materiam transmissioná, non tñ transmittitur querella fris versus fřem & per Cur. & Cagno. & materia transmissionis ponit Gomez. tomo 1. c. 9. num. 41. vsq. ad fi.

ADDITIONES.

a Beneficio. Adde Spe. in tit. de testa. §. sequitur, versi. quid si missus in possessionem, quem citat Alber. de Rosa in d. l. fi. col. antepe. ver. item quæro si scriptus missus fuit, Io. Fab. in d. l. fi. col. 2. ver. item nec hæres, Saly. ibi col. 2. ver. secundo quæro quid de fideic. Pet. in tit. de fideicom. Quos omnes & plures alios citat Tiraq. in suo tracta. Lo mort Saysit. 4. declaratione septi. par. nu. 2. & 3. Zilettus.

b Testamentum nullum ratione præteritionis, vide Bald. in l. si cum. C. de testam. mil. Bal. in auth. ex causa. ff. de lib. præt. Bart. in l cum quis. C. de iur. & facti. ign. Bal. in addit. Spe. in tit. de test. in vers. si præteritæ. & ibi Spe. in vers. pone habetes.

c Testamentum nullum, Adde, q testamentú est nullum præteritione filij, etiam cum infostione causæ, nisi sit emancipatus, secundúm glo. communiter approbatam. in §. exhæredatos. de hær. & Fal. Bar. in l. filio præterito. de iniust. rup. in l. Gallus. §. in omnibus. de lib. & posthu. Ias. in auth. ex causa. no. 11. an autem quando filius emancipatus est. C. de lib. prætar. falsæ prædicta concl. si filius sontenserit, quia túc valebit testamentum, gloss. Bart. & Doc. in l. si quando C. de inoff. test. Alex. Bal. & Ias. in l. filio posthumo. C. de bono. poss. cont. tab. Boer. q. 96. in princ. in prædicta autem materia præteritionis Adde, quód testamenta nullum præteritione filij saltim cetur in vim fideicommissi per clausulam codicillarem, secundúm magis communem per Dec. cós. 138. in prin. Neuiz. consi. 54. nu. 4. Mafues.

c Legitima

c Legitima filij. glo.in auth. nouissima, & ibi Doct.C.de in offi.testa.& in l.nuper.eod.tit.Bart.in l.quoties.C.de hær instit.Domi.in c.Raynutius. de testa.
Adde Ange.de Vbal.in cons.105.incip.statuto cauetur. col fi.versi.contrarium videtur.Pau de Cast.in consi.19. incip.circa primum quæsitum.col.pen.versi.constat autem.in 1.vol.Zaba.consi.151.incip. quod autem. Franc. Aret.consilio 19.incip.ea facto præsupponitur. col. 1. versic. & procedendo breuiter.Pari.in consi. 16. incip. circa præsentem consultationem.numer. 67.in 2.vol.& consi.23.incip.licet dominus Naynus.num. 4.eo.vol.& consi.37.incip.Domina Diamantes,num.19.in 3. volu. Maria.consil 54 incip.Visis scripturis.nu.8.in 1. vol. & consi.254 incip in causa Ser Iacobi.numer.8. eod. vol. & Maria.Soa.Iunio.in consilio. 55. incip.in testamento nobilis viri. numero 10. 11. in primo vol. in consilio 224 incip.viso puncto superius exposito num. 20.in 2. volu.& in consi.79.incip.Serenissimi Phil.nu. 42. in 3. vol. Zilettus.

d Verum legitima filij tolli possit per statutum vide Pau. de Cast.in auth.nouiss. C.de inof.testa. Cy. & Bald. & Doct.in l.sancimus.C.de nup.Bal.in l.cũ I.C. de episc. & cler Bal.in l.1.in §. ius naturale. de iust. & iur. Ang. in l.quod de bonis.in § fi. ff.ad legem fal. Specu.tit. de instr edi.in § compẽdiose.Io And.in regula indultum. de reg.iur.lib 6.in mer. Io. de Imo. c. cum causam. de iureiuran.Fed.de Sen.consi.35.& in consil. 275. Ludo. Roma.consi.192.& in consi.32. Pau. de Cast. consil.76. & in cons.232.Oldr.consi.170.Albe.de Ros.in tract.sta. in 2.parte.q.104.
Vide additionem meã gl,vers. Coram, forma libel. pro lega.rei singul.num.70. Corn.in consi.207.incip.in hac consultatione,per tot.in 2.vol. Gozad. in cons.43.num. 31.cum seq.& Maria.Socin.Iun.in consi.25.incip.casus iste nu.26.in 1.vol. Zilettus.

e Legitima auferri per statutũ, Adde, q licet legitima statuto minui possit: & in hoc omnes Doc.conueniant,teste Rom.consi.16.in fi.secundum communem per Aret. tract.testa. ver. nolens intestatus decedere. col.fi. num. 27.Dec.consi.106.num.4. magna tamen est controuersia, an in totum tolli possit? & pro affirmatiua dicunt stare magis communem opi. Abb.consi.75.col.pen.lib. 1. Doc.in l. iura sanguinis. de regu.iur. negatiuam tamen æquiorem dicit Alex.consi.211.lib.7.priorem autem, q per statutum legitima auferri possit:de qua per Dy.in c.Indultum de reg.iur.lib.6.sequitur Ang. consi. 105.Io.de Ana.cons.4 Capra.consi.16.152. Corn.consil.100 num.6. lib.3. Dec.consi.372.num.4. Cur. Iun. consi 153 num.16 Alexan.consi.1.211.no.8.168. lib.7. de quo vide quæ scribit Nat. consilio 308. colum. 4. & col fi.vbi temperat concl.procedere,saltem existen.causa,& consi.201.num.8.nu. 10.& magis communem dicit Cagnol.d.l.iura sanguinis. num.5. Alc.de præsump. reg.1.præsump.8.Cur. Iun.consi. 10.num.2.nu.5.Aym. consi.236. nume.5. Boer.q.188, nu.6.qu.304. num.12. Brun.de statut. exclu. fœm.artic.9. 2. qu.princip. plura not.Aufr.ad Capel.Tolos.q.437.vbi dicit vnum notab. in pract. quò ad Pontificios & Cæsareos Doc. inter sese dissiden. qui tamen conciliantur per Doc. in d.l. iura sanguinis,& Alc.d.præsum.8. Masuer.

a Missumque defendatis. Hoc enim pertinet A ad iudicis officium possessorem tueri in eius possessione, vt ff.ne vis fiat ei qui in poss.per totum.

SVMMARIVM.

1 *Exceptiones legitimæ sunt admittendæ.*
2 *Defensio legitima nemini est deneganda.*
3 *Rescriptum.propter quòd procedatur in causa,nulla obstante exceptione,qualiter intelligatur.*
4 *Possessor restituens hæredi scripto hæreditatem, an teneatur ad fructus perceptos.*

1 Contradictionibus & exceptionibus. † Hoc debet sane intelligi, videlicet quando sunt tales exceptiones, quæ de iure nõ sunt admittendæ, quæ ponuntur in d.l.2.C. de edi. diui. de quibus no. in
2 d.l.fi.vt supra dixi. † Aliæ autem exceptiones legitimæ sunt audiendæ,& examinandæ,quia defensio legitima nemini est deneganda, cum sit de iure naturali,vt l. vt uim.ff.de iust.& iu.l.1.C.vnde vi.& in cle.pastoralis extra de re iud.facit l. scientiam.§. qui cum aliter.ff.ad
3 l.aquil. † Hinc est,quòd si Papa,vel princeps rescribat
A iudici, quòd in causa procedat exceptione A non ob-
B stante,videtur remota sola B exceptio friuola, non autem legitima, vt in c.ex parte, & quod ibi not.extra de offic.deleg.& not. per Barto.in l.1.ff. quod vi aut clam. Sed pone quòd iste Pasqualinus dicat se expendisse vtiliter,vel necessariò in rebus hæreditarijs,an sit audien-
C dus? C dic quòd sic. vt l.si quid possessor.ff.de pet hær. procedit hoc in bonæfidei possessore.In malæfidei verò
D distinguitur,an res sit ex illa impensa melior facta, D & tunc auditur, alias secus, vt l. planè.& l. quod si sum-
4 ptus.ff.de pe.hære. † Sed quid si iste Pasqualinus fructos ex his bonis percepit, an tenebitur eos restituere
E hæredi scripto? E dic quòd aut fuit malæfidei possessor,& tunc siue fructus extant, siue consumpti sunt, tenetur ad restitutionem.Aut fuit bonæ fidei, & tunc sub distinguitur,aut fructus extant, & tunc tenetur eos restituere, Aut sunt consumpti, & tunc tenetur quatenus est factus locupletior,& non vltra,vt hæc omnia habentur, & probantur in l.illud.§. prædo & l. quòd si sumptus,cum l.seq.& l.cum hæreditas, & l. ancillarum & l. sed & si lege.§. sed si fructos.& l. item veniunt.§. fructus & ibi no.ff.de petit. hæred licèt vbi agitur actione singulari, aliter distinguatur, vt traditur per gloss. in dict.§.fructus.& latè scripsi supra in primo, lib.in gloss. super verbo [Simul cum fructibus.] Sequitur in litera.

A Ad iudicis officium istum locum citat & cõprobat Achil. personal. in tracta. adipisc. possessio in princ.nu. 10.

B Exceptio friuola latè allegat Calf. Hugo. in tract dictarũ nume.108.

C Dic quòd sic Achil. personal. in tract. de petitio hæred.nume. 669.cum seq.

D Et tunc auditur Achil.perso. supra nu. 691.

E Dic quòd aut istum locum citat & comprobat Achil.perso. supra sub nume. 741.

ADDITIO.

a Nulla exceptione. Adde, & vide Peru. in c.pastoralis, de appe. & Alex.de Imo.in l.nno erit.§.dato.ff. de iureiur. vbi dicit quòd non intelligitur exclusa exceptio nullitatis ex defectu iurisdictionis nec etiam excepti.cõprehensa a statuto,stante statuto quòd nulla excepti.opponi possit.

ET prædicta petit. Hanc clausulam declara cum alijs sequentibus clausulis, vt plenè scripsi in d. primo lib.

Forma libelli pro hæreditate ab intestato delata.

F CORAM vobis. F Agit & in iure pponit Nutellus de Salerno hæres & hæreditario noie infrascripti Bernardi, contra & aduersus Thomasinum de Barachis,& contra quamcunque aliam personam pro eo, seu eius nomine in iudicio legitime comparentem. Dicens quòd q. Bernardus de Salerno certo tempore elapso, diem suum clausit extremum, nullo condito per eum testamento, nullisq; ex eo superstitibus liberis, nec aliqua alia persona proximiore in gradu ipsi Bernardo quàm sit dictus Musellus, cuius rei causa hæreditas & bona d.q.Bernardi fuerũt & sũt ab itestato deuoluta ad ipsum Musellũ,& ad eum iure proximitatis, tãquã proximiorem pleno iure spectauerunt, & pertinuerunt, & hodie spectant, & pertinent ad ipsum, quam hæreditatem adiuit, & adis ex causa prædicta. Item dicit, & proponit idem Musellus, quòd dictam hæreditatem, res, & bona hæreditaria vniuersa præfatus Thom. certo tempore elapso emit, & possedit, &

F Agit formam libelli ponit Achil perso. supra de petitio hæred. nu.549.& ponit Didac. in sua pratica cap. 22.

Rr adhuc

to.§.primo.ff.de inim.rup.& irri.test. Aut filius decessit non adita hæreditate, & post annum deliberandi, vel ipsa hæreditate repudiata, & tunc hi nepotes a quasi incogniti excluduntur. vt no.in lege intestato.C. de su.& le.in authen. in successione eod.titul. & probatur Instit.de hæred.ab intest.§.cum autem.vet planè.& l.prima §.si quis prosimior.ff.vnde cog.si que ipsis nepotibus præferuntur alij eorum agnati iam nati, & concepti in vita ipsius aui, vt ibi habetur. ad quod facit in Authen.de hæred.ab intest.§.reliquum.& d.lege,si quis exhæredato.§.sed hoc ita.in lege prima.§. sciendum,& lege Titius.lege itē prætor.ff.de su.& leg. hæred Quæ sententia est multum rigorosa, & æquitati contraria, ideo bona esset prouisio facere super hoc statutum.
b † Transeamus nunc ad filios tantum legitimos b vt
11 sunt adoptiui c & arrogati, circa quod est aduertendum quæ & qualis fuerit conditio ipsius patris adoptantis.aut enim talis pater erat de eius ascendentibus per lineam naturalem, puta auus, vel proauus, & tunc cùm per talem adoptionem subiiciatur ipsius potestati, vt in l. cum in adoptiuis.C. de ado. & Inst. de adop.§.
c sed hodie c succedet hic filius adoptiuus ipsi patri adoptiuo, sicut quilibet legitimus & naturalis, tam ex testamento, quàm ab intestato, & tales filij exhæredati habent querelam, & præteriti dicunt testamentum nullum, vt leg certum.& ibi not.ff de inju.rup.& irri.testa.
d & in iuribus prædictis. Aut iste pater d adoptans erat extraneus, & tunc cùm per hanc adoptionem non transeat in eius potestatem, relinquitur distinguendum: aut ipse pater fecit testamentum, aut decessit intestatus. Primo casu si hunc filium in aliquo instituit, illud habebit,
12 sicut quilibet extraneus. † Si verò fuerit præteritus, vel exhæredatus, non impugnabit testamentum: quia non est in potestate, vt dixi. Secundo autem casu, quando decessit intestatus, subdistingue: aut decessit intestatus superstitibus sibi aliis filius legitimis & naturalibus, & tunc secundum veram opin.succedit hic adoptiuus æqualiter cum aliis naturalibus. Si autem decesserit nullis superstitibus filius legitimis & naturalibus, tunc in totum succedit, si manserit tempore mortis in adoptione ipsius patris, secus autem si fuisset emancipatus, quia tunc dissoluta essent iura adoptionis, ideoque in nihilū succederet, vt hæc omnia probantur in lege, cum adoptiuus.§.sed hunc articulum, coniuncta.lege si te.& lege.final.C. de suis & legi. ex quibus patet, quod licet quis non subiiciatur potestati patris extranei adoptiui, quòd nihilominus retinet ius successionis, tam ex testa-
e mento, quàm ab intestato. Quid autem in e filio arrogato, an pater arrogator teneatur eidem aliquid relinquere, & solet in hoc distingui, aut arrogatus erat pubes aut impubes. Primo casu subdistinguitur, aut remansit in potestate patris, & tenetur sibi quartam relinquere: aut non remansit, & tunc dic, vt plenè disputat Cy.in lege secunda.C. de adopt. Si verò erat impubes, tunc tenetur sibi quartam relinquere vt lege si arrogator. & ibi plenè not.per Docto.ff.de ado. & lege Papinianus.§. si quis.ff. de inoffic. testam, & d. lege, secunda.
13 † Nunc venio ad filios naturales tantum, in quo arti-
f culo secundum Docto. f sic distinguitur. aut pater decessit superstitibus aliis filiis legitimis & naturalibus:
g aut superstitibus solis naturalibus. Primo casu sub-
g distinguitur, aut pater g decessit testatus, aut intestatus. Si testatus, tunc licet patri naturalem tantum filium in vna sola vncia, quæ est pars 12.hæreditatis, instituere, vt l.8.& in auth.ibi posita.C.de nat.lib. secundo casu in nihilum succedit hic naturalis filius, est tamen de paternis bonis alendus, vt in auth.licet, in fin. C.de na.lib. Si verò decesserit sine legitimis filius, tunc aut supersunt ipsi defuncto ascendentes, aut nulli, si supersunt sibi ascendentes & possit facere testamentum, tunc licitum est ei filium naturalem in totum instituere, legitima tamen reseruata ipsi ascendenti: si verò nullum facit testamentum, & sic decessit intestatus, & tunc aut mater filij naturalis superest, & tunc pariter succedunt patri defuncto in duabus vnciis hæreditatis, quæ sunt sexta totius partis hæreditatis communiter inter eos diuidendis. Aut non superest mater naturalis, & tunc solùm filij naturales succedunt in ipsis duabus vnciis, in aliis autem partibus succedunt agnati proximiores ipsi defuncto, vt hæc habentur in auth.licet.C. de na.lib. & no.per.gl. Inst.de nup.§.fi.& in c.tanta, extra qui fil.sint legi. prædicta autem procedunt stante fi-
h lio illegitimo, si autem legitimatus h fuisset, tunc eo modo succederet, ac si a principio natus esset naturalis
14 & legitimus, vt in Auth.qui.mo.na.effi.le.per to. † Efficitur autem legitimus quis multis modis, inter quos ille annumeratur, videlicet quando pater concubinam ipsius filij matrem desponsauit, vt plerunque euenit, vt traditur in d.c.tanta. & c.1. extra qui fil. sint legi.facit.l. cum quis,C.de na.lib.& in §.fi. Inst.de.nup. & per hoc succedet æqualiter cum omnibus aliis legi-
H timè natis, vt d.l. cum quis. † Descendo H ad filios
15 spurios, i in quo articulo est ditendum, aut agitur de
i successione paterna tantum, aut materna. Primo casu tales filij à successione paterna repelluntur, vt in Auth. quib.mod.nat.effi.sui.§.fi.& ff.vnde cog.l. si spurius. Secundo casu considera, aut agitur de hæreditate solius matris, aut de hæreditate aliorum coniunctorum per lineam maternam: si quæritur de hæreditate matris tan-
k tum, aut erat mater illustris, aut non? k si illustris, tunc aut decessit superstitibus sibi aliis filiis legitimis & naturalibus, & tunc in nihilum succedit spurius ex testamento, nec ab intestato. Immo nec inter viuos, vt habetur in l. si qua illustris.C. ad or.in prin.licet, quod est no.filios naturales tantum ipsi matri illustri succedat simul cum legitimis, vt d.l.si qua illustris in fi & quò ad hoc differt ab eo qui vult succedere patri naturali qui excluditur à legitimis, vt dictum est. Aut ipsa mater de-
K cessit nullis sibi superstitibus legitimis K & tunc spurius sibi succedit in totum, vt in §.nouissime.Inst.ad
L orfi. L Secundo casu principali cum mater non erat illustris, tunc aut spurius fuit vulgò conceptus & talis succedit matri & auiæ, vt d.§.nouissime,& l.1.§.sed vulgò.ff.ad Tert.facit l. Modestinus. & l.hac parte.ff. vnde cog. Aut sunt spurij ex damnato coitu nati, puta ex adulterio, vel in cestu, vel monaca, & hi non succedunt matri.vt Authen qui.mo.na.effi.sui.§.fi.& no. per gl.in
16 d.§ in nouissimo. & d.l. si qua illustris. † Dixi etiam quod aut quæritur de successione coniunctorum per
M matrem, & tunc secūdum Dy. & alios M spurij succedunt eis, & econtra, vt l.si spurius.& l.hac parte, & l. Modestinus. ff.vnde cog.patri autem, vel auo, tales filij nullo modo succedunt: & si fuerint præteriti à matre, vel exhæredati in testamento, non possunt impugnare eius testamentum, immo, quod plus est, ab ipsis parentibus inter uiuos nihil acquirere possūt directè, nec indirectè, vt habetur in l.1.C. de na.lib.per gl.& Doc.in l.qui testamentum.ff de proba. & plenius per Bar.in l. si is qui ex bonis.ff.de vulg.& pup. in l.quòd conditionis.ff. de do.cau. mor. & per Iac.de Bel.in Auth. qui. mo. na. effi.sui §.fi. quia secundum ius ciuile tales spurij non
n sunt alēdi, vt in auth. n ex cōplexu C. de ince.& nefa. nupt.licet de iure canonico sit secus, vt infra dicam, sic-
17 que † omnis acquisitionis bonorum paternorū, tam inter viuos, quàm in vltima voluntate sunt incapaces penitus, cū eo iure sint incapaces alimentorū, quod est multum durum & asperū. Iure autem canonico benignius est prouisum, quo cautū est quòd alimententur,
o o & vtrunque ius habet in se rationem. Nam ratio ciuilis fuit, vt reprimeretur vitium carnis. Ratio autem iuris canonici fuit, quia inhumanum erat, quod innocens fame periret, qui non peccauerat, argu.l.legem.C.de nat.lib. Ex hac ratione, & æquitate moti voluerunt di-
p cere quidam, quod spurio p possit pater in testamento alimenta legare, & sic erunt capaces alimentorum, & eodem modo posset legare in casu dotis, quæ fauorabilis est sicut alimentorum. quam opinionem credo procedere in terris ecclesiæ, per tex.in c. cū haberet.de eo qui dux.

a Quasi incogniti. Gomez. ī. 9. nu.8. vide Dec. in rub de success. so.adic.nu.2.
b Vt sunt adoptiui. Late materiam persequitur Valent. Forster. ī. libr. 2. in rub filius adoptiuus.
c Succedit hic filius adoptiuus. Valent. Forst. ī. vers. adoptatus ab ascendente.
d Adoptans erat extraneus Valēt. ī vers. 1. concl.
e Filio arrogato. Valent. ī versic. arogati quomodo succedat.
f Sic distinguitur. Istum locum citat et comprobat Casel. Costa in memorabili incip. bastardi & late hæc passim ponit Valent. Forster. ī in rub. de success. liberor. extra coniugium natos.
g Decessit testatus. Istam materiam late ponit Ludouic. de Sardis in tract. de naturalib. lib. in 3 parte.
h Ad filios spurios quis dicat spurius Dillac ī rub. de sponsa. in 2. parte §. 3. in princ. Lud Sard. 3 §. Spuriorum Vasq lib controuersia ill. cap. c. 102 nu. 7.
i Si illustris. Gabr. Paleot in tract. de nothis et spur c.41.nu.30 & 45.
k Et tunc spurius Valent. Forster. ī in rub. de success. spur. præcipue in 2. concl.
l Secundo casu. Gabr Paleot. ī c. 42. sub nu.3. Valent. Forster. ī de conclusione 2.
m Spurij succedūt. Valent. Forst. ī d concluss. 2. Pet. Duc. reg. 366. & 367. in 1. parte.

18 in magnum pol per adul. sed in terris Imperij † pos-
* sunt autem tales spurij * acquirere ab extraneis, tam
inter viuos, quàm in vltima voluntate, vt no. plenè in l.
qui testamentum. & per Bart. in l. si gener. ff. de his qui.
vt indi. & per glo. in authen. qui. mo. na. effi. sui. §. fin. &
probatur per tex. in l. si ita. ff. de vulg. & pup. filius au-
B tem B naturalis tantùm potest à quocunq; etiã patre
suo inter viuos acquirere, dum tamen in fraudem filio-
rum legitimorum non fiat in eum alienatio, quia tunc
non valeret secundum Doct. licet glo. ibi aliter dicat, vt
plenè not. in d. l. qui test. ff. de proba. & l. 1. de na. li.
19 † Deinde quæritur, quot sunt necessaria, vt quis dica-
A tur & sit filius naturalis tantum. A dic vt supra breui
ter quod tria. Primò, quòd sit natus ex tali muliere, cũ
qua possit esse tunc matrimonium cum ipso patre, vt in
Auth. de ince. nup. §. dubitatum. & in Auth. vt lice. ma.
& aui. §. ad hoc. Secundò, quod mulier fuerit vnica. Tertio,
quod fuerit in domo retenta affectione concubinæ, vt
hæc probantur in Auth. qui. mo. na. effi. sui. §. si quis au-
tem. 3. ad fi. & c. si quis vxor. & 22. q. 1. c. solet. Ex quibus
colligo, quòd illi principes, qui aliquando non haben-
tes vxorem tenent in concubinatu tres, aut plures mu-
lieres in domo, vel extra domum, quòd filij ex eis, vel
ex aliqua earum nati, non sunt naturales tantum, sed
spurij nuncupandi, vt expresse determi. Dy. & Bar. in l.
20 1. & fin. ff. de concu. † Postea quæritur, quot modis filij
a naturales f efficiuntur legitimi? a dic quòd octo mo
f dis, inter quos sunt, quando concubina desponsatur, vt
in c. tanta. & in cap. gaudemus, extra qui fil. sint leg. Itẽ
per dispensationem principis, vel ab eo potestatem ha-
bentis, vt in Authen. qui. mod. na. effi. le. §. & istæ. & §.
illud. & §. sed hoc. & aliis modis ibi no. in tex. & glo. &
per Azo. in sum. C. de na. li. & per Gof. in sum. extra qui
fil. sint leg. facit quod habetur in l. 3. C. de na. lib. & in
Authen. vt li. ma. & auiæ. §. ad hoc. & Insti. de nup. § fin.
21 † Sed an filius spurius * possit per patrem pupillari-
* ter substitui filio legitimo & naturali? dic quòd sic in
rebus pupillaribus tantùm, non autem in paternis, vt
probatur in l. is qui ex bonis. ff. de vulg. & pupil. & per
C hoc habes C casum specialem contra regulam com-
munem, qua cauetur, quòd substitutio pupillaris trahi-
tur etiam ad bona testatoris, vt in l. sed & si plures. § ad
22 substitutus. ff. de vulg. & pupil. † Vltimò not. g quòd
g tales illegitime nati non admittuntur ad dignitates,
D D & beneficia ecclesiastica, nisi cum dispensatione Pa-
pæ, vt in c. cum cunctis, extra ve electio & no. per Innoc.
in c. nisi cum pridem. extra de renunciatio. Viso itaque
de prima specie successorum, superest videre de secun-
da, quæ est econuerso ad primam, videlicet qualiter as-
cendentes succedant descendentibus. Circa quem arti.
est sic considerandum. Quandoque filio, vel alio descen
dente defũcto superest ei pater, & mater tantùm. Quan-
doque pater, & mater cũ aliis fratribus defuncti vtrin-
que coniunctis. Quandoque supersunt parentes ip-
si simul cum aliis fratribus coniunctis ex altera parte
tantùm. Quandoque superest solus auus, vel auia com
fratribus defuncti. Quandoque superest auus vel auia,
aut alius eis superior cum patruo ipsius defuncti, vel
alio in gradu remotiori. Quandoque superest mater
23 tantum, simul cum auo paterno. † Primo casu, quan-
E do filius decessit a superstitibus sibi patre & matre
tantum, dic quòd filius siue sit in potestate, siue emanci-
patus, & decesserit intestatus, quòd sibi pariter succe-
dunt pater & mater, & eo modo auus paternus, & auia,
& auus maternus in bonis aduentitiis, & castrensibus,
F F quia patris parentibus debetur dimidia, & maternis
alia dimidia, vt in auth. defuncto. C. ad Ter. & sic. filius
in potestate hodie hẽt hæredem, vt Authen. de hær. ab
24 inte. §. primo. † Secundo verò casu, cùm defuncto su-
perest mater sola, vel auia sola, tunc ipsa succedit, vt C.
ad or. lege final. in fin. & C. ad ter. l. 1. cum seq. nisi velut
G indigna à successione repellatur, quod est G in tribus
H casibus. primo si transiuit ad secunda vota H tutore
alio impuberi non petito, vt C. ad ter. l. omnem. & l.
I sciant. C. de legi. hær. I etiam si esset ipsi filio impube-
ri in paterno testamento specialiter substituta, vt in
Auth. de nup. §. sin autem tutelam, collat. 4. In quo infini
tæ mulieres decipiuntur maximè rusticanæ, vnde san-
ctum esset prouidere per viam statuti. excusatur tamen
in pluribus casibus not. per gloss. in l. matres. C. ad Ter-
tul. Secundus casus est, in quo mulier transiens ad se-
cunda uota priuatur parte successionis filij etiam ma-
ioris cum distinctione, de qua habetur in l mater. C. de
K Tert. Tertius casus est, si fuerit K mulier luxuriata, seu
vixerit turpiter, secundum Iac. de Bel. vt no. per eum in
Auth. de non eli. secundò nuben. §. cum igitur. colla. 1.
25 In tertio autem principali articulo videlicet † quan-
do parentes supersunt cum fratribus defuncti vtrinque
L coniunctis. tunc iure nouissimo L æqualiter succedũt,
vt in §. consequens, in Auth. de hær. ab intest. & d. auth.
defuncto, licet olim aliud esset, vt §. frater. Instit. ad Ter
tul. & in l. si. C. eo. tit. Quarto casu principali, quando
cum parentibus super sunt fratres coniuncti ex altera
M parte tantùm, M tunc eis præferuntur pater & mater,
vt d. auth. fun. cum si. Quinto casu principali, cum su-
perest auus, vel auia cum fratribus ex altera parte, vel
vtrinque coniunctis defuncto, tũc sunt variæ Doct. opi.
de quibus per Cyn. in d. auth. defuncto. Attamen secun-
dum veriorem sententiam simul æqualiter admittun-
tur, vt est supra dictum in 3. ar. per d. auth. defuncto, cũ
si. Sexto verò principali casu, quando superest aliquis
ex ascendentibus cum patruis defuncti, vel aliis vlterio
ribus in gradu, tunc dic semper ascendentes præferri in
totum, vt probatur in d. § consequens & in auth. defun-
26 cto, † est enim ius singulare in fratribus solius defun-
cti, vt cum ascendentibus admittantur, vt ibi habetur.
Septimo, & vltimo casu quando superest mater tantùm
cum auo paterno, vel auia paterna, tunc secundum glo.
N & Doct. in d. auth. defuncto, N præfertur pater ipsi auo,
vel auiæ, per tex. l. eiusdem auth. cum dicit [Salua gradus
prærogatiua &c.] sed Iac. Butr. ibidem dicit quòd pari-
ter succedunt. Nec ob. illa litera, quia aliter est intelli-
genda hoc modo, videlicet quòd ille qui prior est in li-
nea paterna excludat alios inferiores ex eadem linea, &
eodem modo, prior in linea materna excludat sequen-
tes in eadem linea materna. Exempli gratia, pater ex-
cludit auum paternum, quia proximior, & mater exclu-
dit auiam maternam, & hoc probatur tali ratione, quia
de natura correlatiuorum est vt posito vno ponatur &
reliquum, vt l. Vranius. ff. de fideiuss. modo sic est, quod si
filius moriatur, nepos succedit in eius locum, quantum
ad auum, & efficitur in primo gradu, vt Inst. de hær. quæ
ab intest. §. cum filius. ergo & econuerso auus fiet in pri
mo grado mortuo filio, quantum ad nepotem, & sic de-
bent pariter succedere, quę opin. est æquitati magis pro
h xima. Viso sufficienter de successione h descendentium
& ascendentium, transeundum est ad tertium articulũ,
qui est de successione collateralium, in quo ante omnia
27 sciendum est, † quod in hac successione collateralium
sunt duæ lineæ, vna, agnatorum, alia cognatorum, quæ
quidem lineæ plures in se gradus cõtinent personarum,
o & extenditur in his lineis successio abintestato o ho-
die vsque ad decimum gradum inclusiuè, & non vltra,
ut no. Institu. de cog. suc. § fi. & ff. de gra. l. non facilè. &
Insti. eod. tit. & no. per Azo. in sum. C. de legit. hær. Item
sciendum est, quod olim extantibus agnatis vsque ad deci-
mum

A *Dic vt supra, Nu. 5. Didac. d. c. 8. nu. 3. Blanc. in trac. de compromissis, q. 3. nu. 7.*

B *Dic quòd octo. modis. Quinque modos ponit Dy. in trac. de succes. abintest. in princ. sub nu. 3. & Ant. de Rosel. eo. trac. num. 66.*

C *Casum specialem. Ang. ī, in verbo item relinquit filio spuris nu. 4. & Didac. d. c. 8. n. 4. Vasq. d. c. 122 num. 8. versi. 4.*

D *Et beneficia. Tiraq. de nobil. c. 15. n. 16. Gabr. Valentis ī c. 15.*

E *Superstitibus sibi patre & matre. Valet. Forst. ī lib. 3. in rub. Nouissime Iuris circa successionẽ ascendentiam in prima conclusi. cum seq.*

F *Quia patris. Et licet illa tex. in auth. defũcto sit Clarus tamen doc. intelligunt illum vt si in bonis pater nis succedat auus paternus vt ī materni s auus maternus Bart. l. auth. itaque C. comu. de successio. & istã esse cõem dicit post alios Ant. Gabr. d. comm. conclus. in tit. de success. ab intest. concl. 3.*

G *In tribus casibus. Valent. ī in verbo casus in g bus parens a successione libero. arcet.*

H *Tutore non petito. Non tamen priuatur success. succedens in locũ matres si non potioris tutorem Vasq. de successio. progress. in profac. secundi libri nu. 30. & §. 11. nu. 109.*

I *Etiam si esset pupillariter substituta vt ibi Didac. in rub. de sponsal. § 9. num. 7. an possit moram purgari Salic. in trac. de mora in 2. q princ. num. 13. in fi. & c. 3.*

K *Mulier luxuriata Mathesila. in trac. success. abintest. in 3. artic. nu. 2.*

L *Æqualiter succedat. Valent. Forster. in versi. secundus casus, & versic. quinta conclusione.*

M *Hodie vsque ad decimum. Istum locum citat & comprobat Tiraqu. in retrac. lig. §. 1. glo. 9. nu. 23. Mathes. ī in fi. nu. 22.*

not.per Cyn.in dicta l.1.Fallit in certis casibus not.per gloss.& Bart.in dicta l.ventre de qua materia transmissionis plenè not Iac.de Belu.in Authen.de trien.& seq.
7 Sed tamen secundum Bart. in pluribus errauit. † Quid si ille, in quem semel est facta transmissio, decessit ante aditam hæreditatem, nunquid ipse transmittat ad suū
A hæredem? A puto quòd non, quia lex de primo tan-
8 tùm hærede loquitur. † Quid autem veniant, a & de-
a ducatur in hac hæreditatis petitione. Attende quia in ea venit ius pleni dominij, & proprietatis, quod competit hæredi, sicut competebat defuncto, vnde sententia lata in hac petitione hæreditatis facit plenum præiudicium inter partes, tam in proprietate, quàm in possessione, vt l.si inter me & te ff.de exce rei iudica.& in hoc differt à conditione dictæ l.fin.C.de edi.diu.Adri.toll. de qua in proximo titu.loquuti sumus. Insuper per hãc actionem vendicantur omnia bona quæ defunctus pos-
B sidebat, B seu simpliciter detinebat, vtputa commodata, vel deposita, siue fuerint bona mobilia, siue immobilia, siue corporalia, siue incorporalia, & iura & actiones, vt habetur in l.item videndum.§ fin.& l.non tantū, in princ.ff.de pe hær. Et datur hæc petitio hæreditatis solummodo contra eum qui possidet pro hærede, vel pro possessore, vt l.regulariter.cum seq.ff. de pe. hære.
C C non autem contra alium alio singulari tit. possidentem; vt l hæreditatis petitio. C.de pet.hæred l.hæreditatem.C.in quib.cau.cess.long tempo. præscrip. cum ibi not & quæ sit ratio tangitur per Cyn.in l cogi.ff. de pe. hære. quæ rationes magis iuris apices, & superfluas subtilitates respiciunt, quàm subditorum vtilitates. Ideoq; sanctum esset super hoc prouidere, quia multi damnificantur, & decipiuntur; & ob hoc in exordio litis fiunt interrogationes reo.an possideat pro hærede, vel pro pos-
9 sessore. † Est ergo consultius volenti agere ad rē singularem hæreditariam, potius rei vendicationem, vel pu-
10 blicianam intētare, quàm hæreditatis petionem. † An autem vtraque actio simul possit intentari, not. per glo. Cyn & Iac. Butr.in l. 2.C.de pet.hære. secundum quos
D conclusiuè dicitur, quòd pro eadem re D non possunt simul intentari, sed pro hæreditate potest agi petitione hæreditatis, & pro re singulari potest agi rei vendicatione, vel publiciana, vel alio singulari titulo, sed interdictum quorum bonorum non datur contra titulo singulari possidentem, vt l.2. C.quo.bo & not.per gloss. in l. fin. C. de edi. di. Adri. toll. Interrogandus est ergo ante omnia possessor, an pro hærede, vel possessore pos-
11 sideat, vt.not.in d.l.2 & l.cogi. vt supra dixi. † Competit autem hæc petitio hæreditatis, cùm ipsa actio sit ciuilis, his solis, qui ad hæreditatem vocantur de iure ciuili: illis autem, qui de iure prætorio admittuntur, datur alia actio, quæ bonorum possessoria hæreditatis petitio appellatur, quæ quidem est eiusdem effectus, & potestatis, tuitio est ista ciuilis, vt habetur in l.1. & 2. ff. de bono.posses. hære. pet. Et not. quòd hæreditas solo animo acquiritur, vt l. gerit, & l. pro hærede. ff. de acquir. hære. & l.si auia. C.de in.delib. dumtamen conueniant illa, de quibus not.per gloss.in l.ia potest.ff.de eod. tit. & etiam quòd fiat pure, & non sub conditione aliqua, & ideo non valeret, si quis diceret [Adeo talem hæreditatem, si est locuples, & soluendo] vt in l. eum qui.in fi.ff.eod. titu.

A D D I T I O.

a Quid autem veniat. Adde tu quod emphyteusis ecclesiastica possessa à defuncto non venit in hac actione, ita Cyn. & Bar.in l.videndum.§.fi.ff.de pet.hær. & per Alex. de Imo.in consi.01.col.pen.ver. non obst. in 1. volu. & ibi etiam habetur quòd agenti hac actione, non ob. exceptio de iure tertij. alleg.l.si res.Alex.ff. ad Treb.

NVllo condito testamento. Hoc ideo dictum est, quia si fecisset testamentum non haberet locum successio ab intestato, per l. quandiu.ff.de acq.hære.& l. quandiu, de reg iur.& sic hæres scriptus excluderet ipsum M. nisi fortasse ipse M. esset hæres scriptus, & proximior agnatus, quia tunc repudiare posset ex testamento, & adire ab intestato, vt l. 1.cū seq.ff. si quis omi. cau.test. Quid igitur si vtroque modo adire poterat hæreditatem, & eam petiit ab intestato & succubuit, an postea poterit eam petere ex testamento? circa hoc sub distingue, aut sciebat scriptum hæredem, aut ignorabat. Primo casu non auditur vlterius quasi videatur tacitè renunciasse successioni ex testamento. vt l.filium emancipatum, & l.ex contrario.§.hæres institutus.ff.de acqu.
B hær. B secundo autem casu audiendus est, vt quasi ignorans non videatur iuri suo renunciasse, vt l.mater decedens ff.de inoffi.test.facit l. si is ad quem ff. de acq. hære.& l.si ex sextante.§ latinus largus.versic.cum autem.ff.de excep.rei iud.

S V M M A R I V M.

1 *Filius est dominus bonorum paternorum etiam viuente patre.*
2 *Filij si ex omni causa repudient, tam ex testamēto, quā ab intestato, adhuc priuilegio speciali volentes infra triennium adire audiuntur.*
3 *Hæredum quot sunt species.*
4 *Filiorum quot sunt species.*
5 *Filius vt sit naturalis tantū, quæ concurrere debeant.*
6 *Filij qualiter succedant ascendentibus ab intestato defunctis.*
7 *An sit differentia inter filios succedentes ascendentibus in modo succedendi.*
8 *Patri suo in bonis paternis quilibet succedit.*
9 *Soli patrui superstites cum nepotibus succedunt omnes auo defuncto in stirpes.*
10 *Nepotes concepti post mortem aui qualiter succedant.*
11 *Filij adoptiui, qualiter succedant.*
12 *Filius adoptiuus præteritus, an rumpat testamentum.*
13 *Filij naturales qualiter succedant.*
14 *Legitimati, quot modis qui efficiatur.*
15 *Filij spurij qualiter succedant.*
16 *Spurij an succedant coniunctis per matrem.*
17 *Spurij sunt incapaces quo ad omnes acquisitiones bonorum paternorum, tam inter viuos, quàm in vltima voluntate.*
18 *Spurij possunt acquirere ab extraneis, tam inter viuos, quàm in vltima voluntate.*
19 *Requisita ad hoc, vt quis sit filius naturalis.*
20 *Filij naturales quot modis efficiantur legitimi.*
21 *Filius spurius, an possit per patrem pupillariter substitui filio legitimo & naturali.*
22 *Illegitimè nati non admittuntur ad dignitates, & beneficia ecclesiastica.*
23 *Decedenti filio, matre & patre superstitibus, qui succedunt.*
24 *Decedenti filio matre sola superstite an succedat.*
25 *Parentes superstites cum fratribus defuncti vtriusque coniunctis, qualiter succedant.*
26 *Ius singulare est in fratribus filius defuncti, vt cum ascendentibus admittantur.*
27 *Linea collateralium quot & quæ sint.*
28 *Filius sororis est in numero agnatorum.*
29 *Fratres vterini, & legitimi ex vna parte, & fratres consanguinei tantū ex altera, omnes æqualiter succedūt.*
30 *Fratres legitimi ex vtroque parente ex vna parte, & fratres ex altero parente tantum ex altera qualiter succedant.*
31 *Inter collaterales, quis dicatur prior & posterior.*
32 *In computatione graduū differt ius canonicū et ciuile.*
33 *Dupliciter quæritur quo gradu sit aliquis ex collateralibus.*
34 *Qualibet persona facit vnum gradum de iure ciuili.*
35 *In collateralibus quot sunt personæ dempto communi stipite, tot sunt gradus inter se.*
36 *Filij fratrum, an veniant ad successionem fratris de-*

A *Puto quod non. Late ponit Gomez.d c.9.n.54.*

B *Seu simpliciter detinebat Achil. Perso. 3. nu.710.cū seq.*

C *Non autem Achil. Perso. 3. nu.633.*

D *Non possunt. Istum locū citat & comprobat. Achil. Perso. 3. nu.599.& vers. sed si hæreditatis petitio.& nu. 562.citat & sequitur Rolan. a Valle consil. 48. nu.7.vol.1.*

E *Secundo casu. Achil. Perso. 3. nu.721.vbi allegat consi.Bal.*

nullum, sed est rumpendum per contratab. si nil est domino relictum.† Si autem aliquid ei relictum sit, quod ad debitam portionem non attingat, tunc dominus potest agere ad supplementum, vt habetur in d.ver.si verò testamentum, Instit.de suc. li. & in l. si patronus. in prinr. ff. si quid in frau. pa. De consuetudine tamen in aliquibus locis aliter obseruatur, vbi autem defuncto ab intestato nulli supersint ascendentes, aut descendentes, vel collaterales, seu reuerentiales, de quibus dictũ est, tunc ei vxor succedit, qua non extante vltimò succedit fiscus, vt habetur in l.1.ff.& C.vnde vir & vxor.

ADDITIONES.

• Naturales. Adde, quòd naturales dicuntur nati ex soluto & soluta retenta in domo in schemate concubinatus procreandorum liberorum causa, teste Rol. consil. 67.nu.duodecimo.lib.3. §. si quis autem defunctus, in aucten.quibus modo nat.effi. sui, de quo vide plura d. consil.& per Didac.in epit.ad 4.Decretal.par.2. cap. 8. §.4.Masuer.

• Ad naturales tantum. Adde, quòd licèt patri sine legitima sobole decedeñ. nedum partem, sed etiam totã suam substantiam filiis naturalibus, vel inter viuos largiri, secundum Rom consi.352.in princ. 397. vel in testamento relinquere, Authen.licet. C.de nat.lib. & in auct.quib.mo. nat. effi. sui. §. si quis autem defunctus, Rom.d.consil.352.sed quid diceñ.in casu, quando pater habet vnum, duos, vel tres filios naturales, & vnum legitimum & naturalem tantum, si condito testamento instituat prædictos tres filios naturales particulares hæredes in florenis mille, pro quolibet, filio legitimo & naturali vniuersali hærede instituto: an valeat ea particularis institutio quoad naturales, dic, vt per Aym. consi. 200.Ro.d.consi.322. vbi distinguit, aut testatoris patrimonium sufficit. aut non, ei autem qui dicit sufficere, incumbit probatio, arg. eius qui dicit plures res esse in hæreditate, quàm in inuentario scriptum sit, ex not. per gloss. in lege cum de lege. ff. de probat. Rom. consil.476. in fi.d consil 322. Guid.Pap.q.542.Alexãd. consil.55.num.sexto.lib.primo.Cur.Sen.consil. 27. nu. 27.Ias.in l.fina.§.licentia.post prin.C.de iur delib.in l. cum ex causa, in fin.ff.de te ind.Curt.Iun.consi.150.nu. 20. Aym.consi.1.nu.21. vbi dicit communem, quò autẽ ad principalem quæst. an stañ. legitimis, vel legitimo, possit pater testando naturalibus relinquere, dic, quòd potest eis vel ei relinquere vnam vnciam tantum, idest duodecimam partem bonorum relinquere, per glo. & Alber.in l.secunda.C.de nat.lib cum Authen. ibi posita, & ita consului in hac Ciuitate Taurini ann. 1572. pro Philippo filio Michaelis Scopæ notarij Voluerich.Masuer.

• Instituere. Adde, quòd pater potest instituere filium naturalẽ insolidum, si non habet alios filios legitimos, teste Paris. consil. 1.nu.29.lib.2.Authen.licet in princ. C.de nat.lib. Guid.Pap.quæst.426.num.8.632.quid in testamento minus solemni, an possit pater filium naturalem hæredem instituere non existeñ.filiis legitimis, & dic, quòd sic, secundum communem, ut per Guli. Benedic.in cap.Raynutius, versi.testamentum. primo nu. 83.de testam.Castr.in l.hac consultissima.§. ex imperfecto.C.de testam.Saly.in l.final. C.famil. erciscun. Specul.de instrum.edi. §. compendiosè, versi. quid si pater naturalis. licet contrariam veriorem dicat Alexand.in lege, ex facto.§.si quis rogatus nu.45.ff.ad Trebel. Ias. in d.lege hac consultissima.§.ex imperfecto. nu. 4 quẽ sequitur Dec.consil. 620.nu.secundo.Boer. quæst. 240. num. 13. de quo vide quæ scribit Clar. §. testam.q.31. Masuer.

• Legitimatus. Adde, quæ de legitimato scribit Rol. cõs. 67.à num.14.vsque ad 25. consil.83.num. 12. 13. & sequen.consi. 95.lib.tertio. Ias.in rub. colum. tertia. & in lege, filio quem pater. num. 14. ff. de lib. & posthum. Masuer.

• Spurius. Adde de materia spuriorum, quæ scribit Didac.in epit.ad quartum Decretal.par.secunda.cap.8. §. quinto. Masuer.

• Alimententur. Adde Rol. consil. 89.colu. prima.lib.3. Masuer.

• Spurio. Adde Rol.consi.67.nu.74.75.consi.89. colu.1. lib.3.

• Possunt autem tales spurij. Adde Rol. consil. 87. num. 17.& seq.lib.3.

• Filius autem. Adde Rol.consil.67.nu.74.vsque ad 82. lib.3.

• Spurius. Adde Rol consil.87.num.26.lib.3.

• Succedunt. Adde quòd fratres consanguinei succedũt fratri in bonis paternis, & vterini in bonis maternis, secundum communem per Tiraq. lib. 1. de retrac. in gloss. 2.num.4.

• Tales spurij. Adde quòd spurij penitus repelluntur ab omni successione paterna, tam ab intestato, quàm ex testamento, nec naturales nominandi sunt, nec alendi, secundum iùs ciuile, Authen.ex complexu. & Authen. licet. C.de nat.lib.& hoc adeò verum est: quód non tenet donatio facta filio spurio, etiam iuramento firmata, quia spurius incapax est, & inhabilis, iuxta tradita, per Doct.in lege hereditas.C.de his quib.vt indig.per Rol. consil. 67. num.74.75.lib.3. vbi dicit secus esse in naturalibus natis ex concubina, qui ex testamento patri succedere possunt, extañ.filiis legitimis & naturalibus, in vna vncia, & nullis extañ. legitimis & naturalibus, in totum, d. Authen licet Dec. consil. 403. colum. penul. Paris.consi.1, num.29.lib.2.Rol.d.consi.67. à num. 76. vsque ad 82. Item & ab intestato, si decesserit sine sobole ciuili, nec superstite coniuge legitima, in duabus vnciis diuidendis, & partiendis cum matre, quod secus est in spuriis, teste Rol.d.consil.nu. 77. quam concl. procedere dicit, etiam de iure Cano.& in terris ecclesiæ, licet eo iure talis coitus concubinarius sit reprobatus, iuxta communem ibi relatam, & per Caccialup. in l.si qua illustris.num.59.C.ad Orphic. cui Adde, quòd sicut filius naturalis ab intestato patri naturali succedit. modo supradicto, ita eodem modo poterit pater filio naturali ab intestato succedere, in Auct. quibus mod. nat.effi.leg.colum.penul.versi. in quibus enim casibus, de quo per eundem Rol.consi.54.num.72.lib.1. In spuriis autem, dic, quòd de æquitate Cano. quæ secundum magis communem seruatur etiam in foro Cæsaris. Alimenta in bonis paternis habere debent, ex not. per Rol d.consil.54.lib.2.consi.21 nu.31.lib. 3.consi.74.nu. 47.lib.1.post Paris.consil.64. colu.2.lib.3. Alr. consil. penul quibus conueniunt.not.per Neuiz.Syl. nup. lib. 3.ver.stuprator. post num. 24. 56. quibus spuriis, an ab eorum patre donari possit, vide Rom.consi.43. num. 2. Dec.consi.462.nu.21. Guid.Pap.q.280.consi. 14. consi. 17.Rola.d.consi.74.num.18.lib. 1. vbi concludit negatiue, distingue tamen, vt per Calca.consi.58. & sequen. Neuiz.consil.34. num. 3. Sed quid spurij appellatione contineatur, & dic, vt per Boer.q.117.num.3.vbi plura in materia, & per Dec.consi.306.433.Aym.consil. 266. quid de filia spuria, & quòd valeat legatum eidem factum, tam iure ciuili quam Cano. secundum communem, tenet Idem Rol.consi.85. num. 7. lib. 3. vbi quód dispositio cap.cum haberet, de eo qui dux. quam poll. per adul.secundum magis communem, locum habet in vtrõque foro, quid autem in dote, excessiua, facta filiæ spuriæ, & vltra congruum modum alimentorum, an repeti possit per hæredes dotantis, & dic, quòd non, ex doct.Bart.in l.fin.ff.de his quibus vt indig.qua in re distingue, vt per Rol.d.consi. post num. 13. vbi post plura tandem concludit, quòd viueñ. marito, nullo modo id quod excedit veram mensuram dotis, possit ab hæredibus reuocari, secundum eundem Rol.d.consi. 74. nu. 48.& sequen.lib.1. quod autem attinet ad suprascriptã dubitationem, an possit spurio relinqui ab extraneo, vel aliquid dari inter viuos, & dic, quòd sic, secundum glo.in §.fin.in glo.ver. participium, in auc. quibus mo.

nat.

nat. esse sui quam alleg. Rol. consi. 87. nu. 17. lib. 3 quam gloss. sequitur Iaco. de Beluis. per quam gloss. dixit Abb. in d. cap. cum haberet, quòd licet parentes non possint instituere spurios, extraneus tamen potest; quia non prohibentur nisi parentes, quis autem dicatur extraneus, vide tex. in l. vnic. §. extraneum. C. de rei vxor. act. quibus cōcl. adde, quòd nepos spurius natus ex filio legitimo: succedit ex testamento cognatis patris, licet non patri, nec auo. quia quò ad eos non est spurius, nec reperitur hac lege prohibitum, teste Rol. d. consil. 87. nu. 20. 21. & seq. vsque in fin. consi. vbi enumerat casus, in quibus spurij tamquam odibiles non succedant, & quibus casibus admittantur, vide ibi d. consi. & nu. 24. vbi quòd spurius præterquam patri, succedere potest omnibus aliis parentibus, tam inter viuos, quam in vl. vol. si ei relinquatur, quam spuriorum materiā plenè tractat Didac. in epit. ad 4 Decretal 2. par. c. 8. §. 5. & 6. vbi etiā plura de d. Auth. ex complexu. C. de incest. nup. de d. c. cum haberet, & ibi plura de alimentis, de dote data à patre filiæ spuriæ: qualiter ad quantitatem legitimam reducenda sit, quòd autem spurius, nullius rei paternæ capax sit, nec eius legitimatio filiis legitimè natis in successione præiudicet, nisi in casibus de quibus ibi nut. Mising Cent. 1. obser. 35. vbi quòd beneficiū iuris prothomiseos spurio non conceditur, & ibi plures docet cautel. per quas bona paterna iustè spurius accipiat. Masuer.

* Soli filij. Adde, quòd dubitant aliqui, an filij fratrum, seu nepotes ex fratribus, succedant patruo in stirpes, vel in capita, quando videlicet in tali successione veniunt ipsi filij fratrum soli absque alio patruo, in qua q. duæ fuerunt principales opi. vna Azo. in summa. C. de leg. hær. & gloss. in §. hoc etiam. inst. de leg. agnat. success. volen. quod succedant in capita 2. fuit opi. Accur. in Auth. cessante. C. de leg. hær. in l. r. in fi. ff. si pars hær. per. quòd immo succedant in stirpes, opi. Azonis secutus est Ias. trac. feud par. 8. nu. 20. opi. Accurs. sequitur Bar. in l. post. consanguineos. § hæreditas. ff. de suis & leg. in l. 1. in fin. ff. si pars hæred. per. Bal. in c. 1. § his verò, de succ. fratrum, vbi dicit ab hac non esse recedēd. in consulendo, & in c. 1. in prin. col. 2. ver. ego dico. de success. feud. in Auth. cessante. col. 2. C. de leg. hær. licet ibi videatur sequi opi. Azo. hanc eandem Accur. opi. sequitur Pap. hic Iacobin. in inuest. ver. præsentes. num. 13. Port. in d. §. hoc etiam, num. 18. instit. de legi. agnat. success. Doc. in apostil. ad Rol. Passag. trac. succ. ab intest. num. 16. Nicol. Vbal. eodem tract. success. ab intest. par. 1. num. 2. vbi plures refert ita tenen. præsertim Ang. in §. reliquum, in auct. de hær. ab intest. Alex. consi. 55. num. 4. lib. 4. Dec. in l. nepotibus. C. vnde leg. & hanc opi, seruari de consuetudine, saltem in Gallia, testis est Io. de Cirier. tract. primog. artic. 7. num. 18. Guid. Pap. q. 134. Tiraq. de retrac. glo. 12. pour. vne teste, pag. 524. Nouissimè verò dicitur, quod in Diæta celebrata Spiræ, de ann. 1529. Imperator Carolus Quintus, cum electoribus tenuit opin. Azo. & ita etiam à supremo Parisiorum Senato sanctum, anno 1547. vl. Iunij. refert Papon. collec. Arrest. sub rub. de success. leg. Arrest 12. de quo vide quæ scribit Zar. d. tract. feud. concl. 6. Ferrar. inst. de hær. quæ ab intest. defer. doc. ad Villal. inter com opin. lib. uer. fratrum, quam quidem opi. vti Accu. communem laudant Bertr. consi. 2. libr. 1. 2. par. Paris. consil. 26. num. 9. lib. secundo, Soc. iun. consi. 74. num. 7. lib. primo. Rui. consi. 8. in fin. lib. 1. Afflic. tit. si de feud. fuer. controuer. inter do. & agnat. num. 26. Neuiz. consi. 54. nu. 6. num. 7. Zas. singul. respons lib. primo, ca 7 Iacobin. in inuest. ver. præsentes. Viui. com. opi. lib. 2. concl. 125. vbi inclinat in opi. Barto. in d. l. post consanguineos. §. hæreditas. & veriorem dicit, quòd filij fratrum, aut sororum, succedant patruu in stirpes, non in capita, Neuiz. d. consi. 54. quæ omnia plenè examinat, & declarat Imbert. in enchirid. iur. Galliæ. ver. succedunt, vbi artic. in duas partes principales scindit, distinguendo, aut succedunt fratrum filij cum patruis, aut verò non sunt patrui, sed fratrum

A Dicitur proximus. Late Tyraqu. de retrac. lig. §. j glo. 9 nu. 15. & latius §. 11. glo. 1. an sufficiat probare agnationem, an etiā q quis non proximior Alex in l. is potest col. 4. de aq. hæredit. & in l. si d. si de sum eo. 1 tit. Fulgo. cons. 183. viso quodam processu facto. Cur. cons. 197. vol. 4. vbi an attendatē proximitas testatoris vel hæredis & Pet. Ant. Petra trac. de fideiuss. q. 11. n. 1.

vel sororum filij dic, vt per eum, opin. autem Azo in summa C. de leg. ter. vel Accur d. § hoc etiam inst. de leg. agnat. success. dum dicunt filios fratrum, aut sororum admitti ad patrui successionem in capita, nō in stirpem, ex §. sed & ipsis & §. si autē cum fratribus, in auc. de hær. ab intest. ven. declarant aliqui hoc modo, tunc scilicet in locum parentum ad successionem patrui per legem vocari filios in stirpem, quando cum aliquo ex patruis superstite admittuntur ad successionem patrui defuncti, non alio casu, ego tandem Accurs. opi. veriorem arbitror, hac ratione, nam ratio principalis quæ mouet tenēt. opi. Azo. ea est, quia tali casu quilibet consobrinorum venit ex suo capite, & non ex capite patrū, quæ ratio videtur falsa, quia immo etiam hoc casu veniunt ex capite patrum, ex tex. in Authen post fratres autem. §. hi autem. C. de leg. hær. vbi quòd filij fratrum excludunt patruum defuncti, quia tamen est in eodem gradu. quod non esset si venirent ex suo capite, hæc tamen sub censura. Masuer.

a Ad huis, uide per Card. Alex. super arbore consanguinitatis.

b Naturales qui sint. uide gloss. Instit. de ingenuis. in §. fin. & diffuse per Card. Alexan. in repe. c. per venerabilem, qui fil. sint legit.

c Qualiter descendentes succedant ascendentibus ab intestato vide Doct. in l. si matre, & ibi Bald. C. de iure & leg. Azo in sum. in tit. de suis & legit. Barto. in l. 1. de contraria Bar. in l fi. ff. de his qui. vt indig.

d Nota. qualiter filij adoptiui succedant, vide Spec. titu. de test. in §. sed. hodie. Spec. titu de suc. ab intest. versi. nec ad naturalium.

* Qualiter filij adoptiui succedant. Adde Rol. consil. 96. nume. 44. lib. 5.

e No. de filiis naturalibus tantum qualiter eorum patri succedant, vide Doct. in auth. licet. C. de na. lib. & Abb. in cap. item, qui fi. sint legi.

* De filiis naturalibus tantum, qualiter eorum patri succedant. Adde Syluestr. in summa. ver. filii quantum ad successionem, Prac. Bal. tit. de succes. ab intesta. in rub. nu. 3. & seq. Rol. consi. 67. à nu. 76. vsque ad 82. lib. 3.

f Naturales quot modis efficiantur leg. Car. Alex. in cap. tantu, qui filij sint. legi. & per Paleottum nunc Card. in tract. de notis & spur.

* Filij naturales. Adde Didac. in epit. ad Decretal. 2 par. c. 8. §. 2 & 7.

g Ibi est. no & vide c. innotuit. de elec. c. 2. de fil. presby. li. 6. & in cap. cenomatenses, in §. quid ergo, & in c. quod autem, & in c. nascitur. l. 6. dist. Bald. in l. tanquam. C. de fideic. & per Card. Alex in cap. per uenerabilem, in §. quòd autem, in ver. non tab. d. § qui filij sint legit.

h Nu. qualiter collaterales succedant ab intestato, vide per Car. Alex. & scribentes super arbore consanguinitatis.

i Matrimonia. Adde Bal. in l. si auiæ in 6. col. de suc. edi. C. scilicet quòd computatio graduum in omnibus præterquam in matrimoniis fit secundum ius ciuile, Saly. in d. l. si auiæ, Spec. tit. de dispu. & alle. §. porro, Bar. in l. iurisconsultos. §. pe. de grad in aliquibus lect. Ang. in repe. l. 1. C. de ind. Io. And. c. 1. de arbi. in 6. & in c. 2. de seg. iur. eo. lib. Bar. in l. priuilegia, de sac. san. eccl. glo. in §. hactenus. Inst. de gra. Bar. pulchrè in consi. 224. incip. an fratres consobrini. Io. And. in addi. Spec. tit. de sac. ab tute. & vide omnino dom. Card. Alex. in tit. de consan. & affi. in lec. arboris, in 8. car. versi. quæro. circa prædicta vide bonum tex. in c. 1. gradu. 35. q. 5. Pau. Castr. consi. 246. Ioan. Vinzal.

SVMMARIVM.

1 *Proximus quis dicatur.*
2 *Proximior præfertur posteriori*

A 1 IVre proximitatis. † Ille A dicitur proximus, quem nemo præcedit, vt ff. de suis & le. l. 2. §. hæreditas.

num gradum, excludebantur cognati in totum, non attenta gradus prærogatiua, sed sola agnationis linea, vt Institut.de gra.§.repetitis.& §.seq.aliàs est in tit.de ser. cog.hodie autem non attenditur diuersitas istarum linearum, sed sola proximitas gradus cuiusque, cùm sit sublata differentia linearum agnationis & cognationis in totum, vt in Auth.de hæred.ab intesta.§.nullam.collam.collat.9.& no. in Authen.in successione.C. de suis & le. attamen per statuta Lombardiæ adhuc hodie remanet inter has lineas differentia, prout ipsa lex antiqua 12. tabularum disposuerat, ut Inst.de hær. que ab intest.§.item uetustas, de leg agn.suc.§. cæterum.& bene & rectè prouidetur, ut parentelæ per agnatos conseruentur. Contingit tamen aliquando, quod duo erũt in eodem gradu, & tamen vnus præfertur alteri iure nouissimo, exemplo in patre & filio defuncti, & in fratre, & pronepote eiusdem defuncti, nam filius præfertur patri, & pronepos fratri, vt d.§ repetit. licèt pronepos sit remotior in gradu, vt ibi, sed hoc operatur diuersitas linearum, quarum vna est fauorabilior altera, videlicet descendentium, quàm ascendentium & collateralium: procedit ergo hæc regula quòd proximior præfertus in eadem linea tantum, & non in diuersis simpli-
28 citer. † Vnum tamen scias, quod est notatu dignum, quod licèt regulariter cognatorum numero habeantur qui
A ex fœminis descendunt, tamen A filius sororis solus, non autem vlteriores in gradu inter agnatos annumeratur, & sic prout alij agnati defuncto succedit, vt l. lex duodecim tabu.C.de leg.hær.§. hoc etiam addendum. licet secundum Azo. in sum. de le. hær. sit impropriè agnatus, ideoque non comprehenderetur in statuto, quo disponitur quòd agnati præferantur cognatis vsque ad quartum gradum, quod expresse sequitur Bald. in c.1.in tit.an agn.vel fi.defun. repu. hær. colla. 10. Si ergo quæramus de modo, & ordine succedẽdi inter collaterales agnatos vel cognatos, distingue sic, aut defũcto
B supersunt B fratres agnatos vtrinque coniuncti tñ, & hi succedunt æqualiter.ff.de suis. & le.hær.l.1.§.fin. & auth.cessante.C.de le.hæ. Aut supersunt coniuncti ex altera parte tantum, & tunc aut sunt nati ex legitimo matrimonio, aut non. Primo casu pariter succedunt, vt in auth. post fratres.C. de le.hær. Secundo casu subdistinguitur, aut sunt coniuncti per patrem tantùm, & non succedunt sibi inuicem, quando sunt spurij, uel incestuosi, vt l.si spurij.ff. vnde cog. si autem sunt naturales tantùm, tunc dic, vt supradictum est in articu-
29 lo de filiis naturalibus tãtùm. † Aliquando supersunt defuncto fratres vterini tantùm, & legitimi ex vna parte, & alij fratres ea parte altera tantùm, seu consangui-
C nei tantum ex alia, & tunc C pariter succedunt, quia agnatio hodie à cognatione non differt, vt in auth. post fratres.C.de leg.hære.& hoc in bonis tantùm à defuncto quæsitis: in bonis autem paternis præferuntur cõsanguinei, in maternis autem præferuntur vterini, vt l. de emãcipatis, in fin.C.de le.hæ.& no per glo.in auth.
30 post fratres. eod. tit. † Aliquando supersunt defuncto fratres legitimi ex vtroque parente ex vna parte, alij ex
D altero parente tantùm nati ex alia, & hoc casu D præferuntur in successione nati ex vtroque parente in omnibus bonis defuncti vndecunque quæsitis aliis exclusis, vt d.auth.itaque mortuo. C. communi. de suc. & in corpore vnde sumitur. §. hoc igitur, quia duplici iure funguntur, vt ibi nota. Aut supersunt fratres & filij fratrum, & tunc omnes succedunt cũ distinctione coniunctorum vtriusque & non coniunctorum, vt d. auth. cessante. Aut supersunt soli, nepotes fratrum, vel alij vlteriores, & tunc, qui prior est in gradu, potior est in iure, non habita differentia agnatorum, & cognatorum, vt in auth.in successione, C.de su.& legi.& in corpore vnde sumitur, & in d. auth. post fratres, de qua materia successionis plenè tractauit. Cy. in d.auth.itaque mor-
31 tuo. † Circa autem præmissa occurrunt quædam dubia declaranda, primò itaque ad hoc, vt cognoscatur quis inter collaterales dicatur prior, vel posterior in gradu quantum ad succedendum sibi inuicem, formo talem quæstionem. [Titius decessit superstitibus sibi quatuor filiis, videlicet Caio. Titio Sempronio & Alberto ex quibus omnibus descenderunt tam filij, quàm nepotes, & pronepotes, contingit quòd nepos Alberti decesserit sine liberis superstitibus sibi vno filio Sempronij quondã nepote Titij & altero pronepote Caij, quæritur quis horum in pronepotis defuncti successione præferatur, seu præferendus sit,] de qua quæst.& similibus aliquid summariè no.per Iac.But. in l.fi. C. de suc. edi. Ad cuius quæst. clauriorem decisionem pro
32 euidentia est sciendum, † quòd in computatione graduum collateralium differunt ius Canonicum & Ciuile vt no.per Gof.in summa de cons.& affi. & Io. An. in sua summa de spon. & matrimo.& super arbore consanguinitatis, & per glo.in c.fi.extra de cõsang.& affi.nã ius Cano.ponit duos fratres in primo gradu, & ius Ciuile ponit eos in secundo. Et ratio differentiæ est, quia ius ciuile fundat cespitem transuersalium in eorum ascendentibus scilicet, in patre, qui est in primo gradu, vnde fratres sibi inuicem sunt in secundo, vt Institu. de gra. §. 2. Ius autem Canonicum fundat cespitem cum ipsis fratribus tantum, sed ius Canonicum habet respectum quantum ad matrimonia. Ius autem ciuile quantum ad successionem, vt dicit tex.in c.ad sedem 35.q.5. & no.per glo.& per Bar.in l. 1.& l. scemata. ff. de gra. maior autem difficultas, quæ in hoc sit, est in modo cõputandi gradus, Ideo est, & aliud præmittendum, videlicet quòd in hac computatione, primò debet superius poni, pater communis duorum fratrum. Inferius autem ipsi fratres, à quibus descendunt duæ lineæ separatæ. in qualibet earum ponuntur descendentes ab ipsis fratribus diuisim, de persona in personam, qui descendentes inter se appellantur collaterales, vt patet ex figuratione infrascripta.

Sequitur arbor consanguinitatis.

Petrus pater communis.

Caius filius Petri.	Fratres.	Titius filius Petri.
Filius Ca.		Filius Ti.
Nepos		Nepos.
Pronepos		Pronepos.
Abnepos		Abnepos.
Trinepos		Trinepos.

33 † Item est sciendum, quòd dupliciter quæritur, quoto gradu sit aliquis ex istis collateralibus: vno modo, quoto sit gradu, verbi gratia, nepos alterius fratris, quo ad alium fratrem. Alio modo quæritur, quoto sint gradu inuicem duo nepotes duorum fratrum, vel pronepotes eorum, & sic de aliis. Circa primum quæsitum, fit computatio de persona in personam, incipiendo ab alio fratre. & ponendo eum in secundo gradu, & descẽdendo per eius lineam, vsque ad nepotem, & sic reperitur, quòd filius eius erit in gradu tertio & nepos in quarto, & pronepos in quintò. & sic de cæteris. In hoc casu fit computatio, vel graduum duplicatio ad inuicẽ, quando solus frater vult succedere alicui ex descendẽtibus alterius fratris. In alio autem quæsito, cum agitur de successione inter descendentes plurium fratrum adinuicem, tunc si sunt in pari gradu omnes respectu habito ad eorum descendentes, puta omnes filij fratrũ vel nepotes, vel pronepotes, tunc duplicantur gradus inter eos, nam filij sunt inuicem in quarto gradu. Ra-
34 tio † quia quælibet persona facit vnum gradum de iure ciuili. v.g. vnus frater facit vnum gradum, alius frater facit alium gradum. & sic sunt inuicem duo gradus, filius vnius fratris facit alium gradum, & sic tertium, & alter filius alterius fratris facit alium gradũ, & sic quartum, ergo filij duorum fratrum sunt sibi inuicem in quarto gradu, & per consequens sic gradus duplicando reperitur quòd eorum nepotes inter se erunt in sexto, gradu

A Filius sororis solus. Istum locũ citat & comprobat Catel.Cotta ĩ memorabili in cip.agnati appo. no Alba. consil. consil.54.nu 6.

B Fratres vtrinque. Istum locũ citat & comprobat Tiraquel. d. trac. retrac. lig. §.14.glo.2.nu.7. Q. citat & comprobat Valent. Forster ĩ libr.4. in 2.casu in prima conclusio.

D Pariter succedunt. Tiraq. ĩ nu.4.

ditas l. 1. §. proximus. ff. vnde co. & ff. de verbo. sig. l. pro-
4 ximus. † & proximior præfertur posteriori, quia defertur hæreditas de gradu in gradum, vt ff. quis or. in bo. pos. ser. l. 1. & ff. de suis & le. l. 1. in fi. & l. 2. in prin. & d. §. hæreditas, & Insti. de leg. agn. suc. in prin. & ff. de successi. l. 1. cum sim. multis, facit. ff. vnde lib. l. 1.

SVMMARIVM.

1 *IN adeunda hæreditate licet sufficiat solus animus adeuntis, tamen quædam alia sunt necessaria.*
2 *Institutus in duobus testamentis factis ab eodem testatore an possit adire.*
3 *Hæres institutus debet esse certus, an uxor testatoris sit prægnans.*

1 IPsamque hæreditatem adiuit. † Hic aduerte q in adeunda hærediditate alicui delata ex testamento, vel ab intestato, licèt regulariter sufficiat solus animus adeuntis, vt l. si auia. C. de iur. deli. & l. gerit. ff. de acq. hær. tamen quædam alia sunt necessaria de quibus plene traditur A per glo. & Bar. ff. de acquir. hær. l. is potest repudiare. primum autem, quod requiritur est, quòd ille qui vult adire, sit homo liber, & non seruus. Item quòd sit sui iuris, & non in potestate patris. Item quòd sit compos mentis, & non furiosus. Item quòd sit maior. 25. ann. & non minor sub tutela, vel cura alicuius constitutus. Item quòd sciat testatorem defunctum, nec de hoc dubitet. Item quòd hæreditas sit sibi delata. Itē quòd sit certus, an fuerit pure institutus, an sub conditione. Item si est institutus sub conditione, debet certus esse & scire, quòd conditio sit impleta. Item debet scire quòd testator potuerit testari. Item si hæreditas sibi deferatur ab intestato, debet esse certus, quòd nullus eum præcedit in gradu. Item scire debet an hæreditas sibi deferatur ex testamento, vel ab intestato. Item debet esse certus de viribus testamenti, in quo dicat se hæredem institutum. nam si de eius viribus dubitet, vt quia dicatur testamentum falsum, tunc recurrendum est ad distinctionem Iurisconsulti traditam in l. cum falsum. ff. de acq. hær. cum sim. vbi sic distinguitur, aut allegatur quòd ipse hæres fecit ipsum testamentum falsum, & tūc quia certus est de facto suo proprio, poterit adire: aut dicitur, q ab alio est falsificatum, & tunc non poterit adi-
2 re. † Quid si vna & eadem persona sit instituta in duobus testamentis eiusdem testatoris, an poterit adire? dic quòd si dubitet, an posterius testamentum falsum sit, nō poterit adire, aliàs sic, vt in l. cū qui. in prin. ff. de acquir.
3 hær. † Item debet esse certus, quòd vxor testatoris nō sit prægnans; nam si prægnans esset nec foret institutus posthumus nasciturus, sed præteritus posset rumpere testamentum, ideoque non poterit interim antequam nascatur hæres institutus adire hæreditatem, nisi ipse hæres esset de liberis, vt hæc habentur in l. cum quidā. §. quod dicitur, & §. suum hæredem. ff. de acquir. hær. quod no.

QVare cum prædicta. Hæc est conclusio libelli, ad quam semper debet attendi. Sequitur in litera.

ET restituendum eidem Musello dictam hæreditatem. Hic nota, quòd ipse erat solus hæres, ideoque integram hæreditatem petebat: si verò habuisset alios cohæredes, tunc necessarium fuisset in libello exprimere, quam partem peteret, an tertiam, vel quartā, vt in l. 1. in princ. & §. 1. ff. si pars hæredita. pet. nisi cohęredes essent adhuc in ventre, sic quòd incertum sit quòd nasci possint, nam tunc admittitur petitio incertę partis ipsius hæredis, vt d. l. 1. in fi. & l. aut qui. ff. si pars hæredi. peta. & l. cum quidam. ff. de acq. hær. Sequitur in litera.

SVMMARIVM.

1 *Possessor conuentus hæreditatis petitione qualiter teneatur pro fructibus hæreditatis.*
2 *Intestatus decessisse quando quis dicatur.*

1 SImul cum fructibus. † No. qualiter teneatur possessor hæreditatis petitione conuentus B pro fructibus hæreditatis, vt plene not. supra in libello præcedenti, & traditur in l. item veniunt. §. fructus. l. sed
2 si lege. §. fructus. ff. de pet. hæred. † Post prædicta forma talem quæst. nam cum hic tractetur de successionibus quæ deferuntur ab intestatò, videamus quādo quis dicatur intestatus * decessisse, & respondetur quod largè intelligendo quilibet maior, vel impubes, qui non fecit, vel facere non potuit testamentum de iure, vel de facto, intelligitur decessisse intestatus. sed propriè & strictè intelligendo, non dicitur intestatus nisi ille qui de iure potest facere testamentum, & non facit, vt hæc probantur, & not. per Docto. in l. prima, in princ. ff. de suis & legit. per quod sequitur quòd si verbum [Intestatus, vel ab intestato] proferatur in aliquo statuto, q solùm comprehenderetur persona habilis de iure ad testandum, C & non impubes vel alia persona à iure prohibita testari. D Nisi consuetudo patrię aliter interpretata esset ipsum verbum [ab intestato] quia tunc comprehenderentur omnes secundùm Bart. vt per eum not. in d. l. 1. in princip. quæ faciunt ad multas quæst. de quibus ibi not. Cætera quæ sequuntur declara, vt dictum est, & scriptum in primo libello.

ADDITIO.

* Intestatus. Adde Rom. consi. 4. 199. col. 1. vbi etiam quid in statuto, & ibi in casu statuti dicunt Doct. in apostil. ad Rom. quòd quomodocunque illud loquatur, comprehendit impuberem, secundum magis communem ibi relatam quam limita, & declara, vt per doc. ibi.

Forma libelli quo agitur ex substitutione.

CORAM E vobis Dom. Vicario domini potestatis Papiæ agit, & in iure proponit Iac. de Ferrariis, contra & aduersus Zanellum de Scalphenatis, & quamlibet aliam personam pro eo, & eius nomine in iudicio legitimè comparentem, non per viam solennis libelli, sed qualis qualis petitionis, & simplicis facti narrationis. Dicens, & proponens idem Iaco. quòd d. Pet. de Ferrariis eius patruus suum postremū condidit testamentum, in quo ipsum Iac. Fran. & Ber. omnes fratres æquis portionibus hæredes instituit, & eosdem inuicem substituit vulgariter, & pupillariter, breuiloque, & exemplariter, compendiosè & per fideicommissum. Ea conditione apposita, quòd si quis eorum quandocunque decesserit sine liberis ex suo corpore, & legitimo matrimonio procreatis, quòd tunc ille vel illi, qui ex eis superuixerent, ipsi decedenti succederent, prout seriosius in dicto testamento continetur, ad quod relatio habeatur tradito & rogato per Ber. Tomium Papiæ notarium, ann. mense. & die in eo contētis. Insuper dicit & proponit Ia. antedictus, quòd suprascriptus Ber. eius frater iam triennis elapsis decessit adita per ipsum hæreditate prædicta nullis ex eo superstitibus liberis, & per eundem Ber. condito testamento, in quo præfatum Zanellum sibi hæredem instituit, qui zanellus ipsam hæreditatē d. q. Ber. adiuit. & apprehendit, apprehensamq; occupatam detinuit, & hodie detinet indebitè & iniustè. Amplius dicit & proponit d. Iac. quòd per mortem d. q. Ber. vt prædicitur, sine liberis defuncti, eius hæreditas, & bona virtute dicti fideicommissi, seu substitutionis prædictæ, peruenerunt & deuoluta sunt ad d. Iaco. & Fran. nunc superstites æqualibus portionib. & hodie ad eos spectant, & pertinent, & quamuis præscriptus Zanellus ab eisdem fratribus sæpius requisitus, dictam hæreditatem, & bo-

na

A Per gloss. & Bar. Et Ias. nu. 3. qui hæc enumerat quia aditio hæreditatis est difficilis probationis l. 2. vbi glo. de interrogat. actio.

B Pro fructibus. Affl. decis. 140. Achil. Personal. in trac. de petit. hæred. num. 691.

C Et non impubes. Contrarium late concludit Dec. in l. generaliter nu. 4. C. de instit. & subst. istam esse commu. dicit Socin. Iun. consi. 23. nu. 4. vol. 1. & q ista est crebrior & firmior sententia vt dicit addic. ad Alex. consilio 111. incip. ab intestato in 2. opi. vol. 2. Curt. Iun. consi. 134. dicit q iste articulus est disputabilis, late Ant. Gabr. de commu. conclusio. in tit. de statutis conclusio. 2. Zancha in l. hæredes mei §. cū ita num. 997 ad trebell. cōcludit q comprehēdatur pupillus licet ibi fuerit differētia inter ab intestato non autem intestato.

D Nisi consuetudo. Et istā opi. tenet Alex. cons. 153. sub nu. 7. vol. 7. an sit necessaria probatio huius consuetudinis Tyraq. ā nu. 1.

E Coram vobis. Formam libelli ponit Paul. de Cas. cons. 194. versic. quantum potest vol. 2. incip. clarum est in fin.

na hæreditaria per ipsum indebitè occupata restituere,
& relaxare denegauerit, & denegat præsentialiter, ac
recuset indebite, & iniustè. Quare cum prædicta vera
sint, petit, & requirit dictus Iac. quatenus omni modò,
via, iure, & forma, & causa, quibus melius fieri potest,
per vestram diffinitiuam sententiam pronuncietis & de-
claretis dictam hæreditatem, resque & bona hæredita-
ria dicti q. Ber. spectasse, & pertinuisse, ac spectare, &
pertinere ex causa ante dicta pro parte dimidia ipsi Ia.
& ad ipsam dimidiam hæreditatem ex prædictis relaxan
dam, & dimittendam ipsi Ia. præfatum Zanellū per di-
ctam vestram sententiam condemnetis, & condemna-
tum iuris remedijs compellatis, simul cum fructibus,
tam per ipsum Zanellum perceptis, quàm qui percipi
potuerunt à tempore mortis citra dicti quondam Ber.
necnon in reliquis damnis, interesse, & expensis factis,
& passis per dictum Iacobum. & de futuris protestatur
deducendo in præsenti iudicio omne ius suum &c. Sal-
uo iure addendi &c.

SVMMARIVM.

1 *Substitutionum genera quot sunt.*
2 *Substitutio directa cur dicatur.*

CORam vobis. Quia huius libelli materia sub an-
ceo, & quotidiano substitutionum tractatu est
fundata, duxi pro rudium informatione aliqua
1 prolixius pertractare. † Sciendum est itaque prou-
dentia, quod substitutionum genera duo sunt; quædam
enim sunt substitutiones directæ, quædam obliquæ ea-
rum autem quæ directæ sunt, quinque sunt species, nā
quædam est substitutio vulgaris, alia pupillaris, alia bre
uiloqua, seu reciproca, alia exemplaris, & alia compen-
diosa. De obliquis, facile & breue iudicium est, quia vni
ca sola reperitur in iure, quæ fideicommissaria appella-
tur. Et notandum, quod sicut istæ substitutiones diuersa
habent nomina sic, etiam diuersos habent effectus, vt
A inferius apparebit. † A Appellantur autem hæ sub-
2 stitutiones directæ, quia in eis non requiritur factum
alterius, nisi solius substituti sua auctoritate capientis
ipsa bona ex causa substitūtis, sicut dr in libertate dire-
cta quæ recta via consequitur seruus sine ministerio alte-
rius, puta si testator seruo suo legauerit libertatem, vel
eundem hæredem instituerit, vt traditur in l. generali-
ter. §. 1. C. de nec. ser. hæ. inst. & l. sed si in conditione.
§. 1. ff. de hæ. insti. & ff. de manu. per totum. In fideicom-
missaria autem libertate, quæ est directa seruus liberta-
tem recipit de manu alterius, videlicet hæredis, de qua
loquitur ff. de fide. lib. per tot. & eo modo dicimus in
fideicommissaria substitutione, ad quam peruenitur in-
* teruenien te * restitutione, & sic facto hæredis scripti,
de qua loquitur to. tit. ff. & C. ad Treb.

A Appellat autem latè Didac. in capit. Raynutius, §. 4. nu. 2. de testi.

B Vulgariter qñ substitutio vulgaris transit ad fideicommissariam Cran. consil. 305.

C Forma talis est Rip. d. l. 1. nu. 101 de vulg. sub Didac. d. c. Raynutius §. 4. numero 2.

D Dic. Rip. d. l. 3. numo. 89. Didac. sup. num. 2.

E Tamen Vasq. sup. nu. 22. vbi limitat in decem casibus Gomez. Tomo 1. c. 3. nu. 10. vbi latè & ad plura in fine.

F Dic quòd nō latè ponit Gomez. in d. c. 3. n. 21. vers. itē quæro de communi dictis Rip. d. l. 1. nu. 139. post Ias. nu. 10. Vasq. supra §. 7.

ADDITIO.

* Restitutione, Adde quando non sit necessaria restitutio
sed possit recta via agi aduersus bonorum possessores,
& vide Paris. consi. 14. numero 116. libro secundo.
Masuer.

SVMMARIVM.

1 *SVbstitutio an fuit nominaliter, vel verbaliter nihil refert.*
2 *Substitutio vulgaris fit per verba negatiua, & etiam conditionaliter prolata.*
3 *Substitutio cur vulgaris dicatur.*
4 *Substitutioni vulgari quando locus sit.*
5 *Substitutus vulgariter an præferatur hæredi hæredis, mortuo hærede ante aditam hæreditatem.*
6 *Substitutus per fideicommissum, an præferatur substituto vulgariter hærede instituto repudiante.*
7 *Substitutio vulgaris quotuplex sit.*
8 *Vulgaris substitutio, quando finiatur.*
9 *Sublata pupillari an finiatur substitutio vulgaris in ea contenta nu. 10. 11. 12. 13. & 14.*
15 *Facta substitutione per fideicommissum, an ex tacita vulgari, vel fideicommissaria vel compendiosa contenta admittatur substitutus.*
16 *Substitutionis vulgaris quot sint effectus.*
17 *Substitutio vulgaris, an euanescat etiam quo ad alios, vno ex pluribus hæredibus institutis adeunte.*
18 *Petitā in integrum restitutione aduersus aditionem hæreditatis, an substitutio extincta reuiuiscat.*
19 *Substitutus reuiuiscens, vt in superiori casu, an succedat de iure ciuili, vel prætorio.*
20 *Existentia sui hæredis, an sicut confirmat tabulas pupillares, ita etiam annullet, & confirmet substitutionem vulgarem.*
21 *Hærede instituto adeunte non ex iure ciuili sed prætorio, an expiret substitutio vulgaris.*

1 SVbstituit a vulgariter. † Istud est nomen aduer-
1 bialiter prolatum, & alia sequentia, sed nil refert.
an nominaliter, vel aduerbialiter proferantur, se-
cundum Bart. & Doct. magis enim attendi debet inten-
tio, & mens testatoris, quàm figura verborum, vt l. non
figura. ff. de act. & ob. & l. 3. in fin. C. de lib. præte. Pro
huius itaque vulgaris substitutionis doctrina quæritur
de pluribus, primò de eius forma, vbi respōdetur, quòd
C cōis, & à iure introducta C forma talis est [Instituo
mihi hæredem Caium, & si hæres non erit, P. substituo]
vt habetur Insti. de vulga. substi. in prin. ff. de vulg. &
2 pup. l. 1. in prin. † Ex quibus patet, quòd hæc substitu-
tio fit per verba negatiua conditionaliter prolata, patet
etiam quòd vulgariter substitutus dicitur conditionali-
ter institutus, & idem est in omni alia substitutione, vt
inquit glo. in l. qui liberis, in princ. ff. de vulga. & pupill.
3 † Secundò quæritur, quare appelletur hoc nomine vul-
garis, respondeo secundum omnes Doct. quia vulgus
ea vtitur, & quilibet popularis in suo testamēto, & quia
4 cuicunque fieri potest. † Tertiò quæritur, quando
D huic substitutioni sit locus, D Dicitur tunc cum hæres
scriptus non est hæres, vel quia non vult, vel quia non
potest, vt in l. cum proponas. C. de hæred. insti. Non posse
autem intelligitur vel per seipsum, vel per alium facto
eius, vt d. l. cum proponas. & insti. de vulga subst. §. si. vn-
de secundùm Bart. si testator vnum solum casum in sub-
E stitutione expressit, puta, [Si hæres esse noluerit] E ta-
men dic, quòd in ea includitur alius casus, videlicet
[Si hæres esse non poterit.] quod videtur probari in
l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & post. nam paria
sunt nolle, & non posse, vt l. mulier. ff. ad Treb. & l. 1. §.
vsus. ff. de proc. fallit in casu l. Iul. ff. si qui vōm. cā test.
5 † Sed quid si hæres post mortem testatoris, & ante adi-
tam hæreditatē decesserit, vt aliquando contingit tem-
pore epidimiæ, vel magnæ mortalitatis infra tempus de
liberandi, quod est annus à tempore mortis testatoris.
an substitutus vulgariter præferatur in successione exclu-
F dendo hæredem hæredis F dic, quòd non, immò hæ-
* res hæredis si voluerit esse * hæres, excludet ipsum
substitutū; & ratio huius est, quia hæres defunctus aliū
facit hæredem ministerio sui quod sufficit ad excluden
dum alium substitutum vt dictū est per d. leg. cum pro-
ponas, cum sim. secundum Bart. pro qua decis. facit l.
pater, & quòd ibi not. ff. de hær. inst. & l. 1. C. de his qui
ante aper. tab. ibi [Alios &c.] & l. si quis filiū 2. respō. ff.
de acquir. hære. & not. per glo. in l. sed si pro dote. §. 1.
ff. de le. præst. & ibi not. per Barto. & plenius per eum in
d. l. 1. in prin. ff. de vulg & pupil. facit ad prædicta quod
in simili dicitū de hærede indigno, cui fiscus succedit ex-
cluso eius vulgari substituto, vt not. per glo. in l. si se-
quens in prin. ff. ad Sillā. & in l. in seruitute §. ei qui ff. de
6 bon. lib. † Postea quæro de quæst. quæ de facto contin-
git. Ecce; quòd testator filio suo duos substitutos dedit,
vnum vulgariter, alium per fideicommissum, institutus
repudiat hæreditatem, modo vulgariter substitutus vult
adire.

adire, substitutus autem per fideicommissum vult com-
pellere hæredem scriptum adire, & sibi hæreditatem
restituere per l.cogi.cum sim.ff.ad Treb. Quæritur quis
eorum substitutorum præferendus sit? dicit Barto. in d.
A l.1. A sic debere distingui: aut fideicommissum fuit à
substituto repetitum, & tunc præfertur vulgariter sub-
stitutus fideicommissario, vt l.si patroni.§.fi.ff ad Treb.
aut non fuit à substituto repetitum, & tunc præfertur
fideicommissarius, vt l.non iustam.C.ad Treb. & l facta.
7 §.Iulianus, & l.recusare.§.Titius ff. ad Treb. † Vlte-
B rius quæritur, quotuplex est substitutio vulgaris? B di-
cunt communiter gl.& Doct. quod est duplex, videlicet ta-
cita, & expressa, vt Azo.in sum.eo.tit.& gl.Insti.de pup.
subst.in prin. Alij addunt tertiam speciem, videlicet, quod
quædam est partim tacita, & partim expressa, vt no. Bart.
in d.l.1. Est autem expressa illa, quæ concipitur sub illa
forma, de qua supra dictum est. Tacita vero illa est, quæ
includitur in expressa pupillari, vt in l. iam hoc iure,
in prin.ff. de vulg.& pup. cum sim. vel in expressa reci-
proca.vt.l. Lucius.ff eo.tit.& l. quamuis.C.de impu. &
C ali. sub. vel in alia substitutione. Illa autem C est par-
tim expressa, & partim tacita, quæ in sui forma vnum
8 casum exprimit, & alium tacite includit. † Deinde
D quæritur. quando hæc substitutio finiatur? D dic adita
E hæreditate per scriptum hæredem, vt in l. E post adi-
tam.C.de impu.& ali.sub.in l.si mater.in fi ff.de vulg.&
pup.& in l.cum testamento.§.resp.ff. de hær. insti. siue
sit tacita, siue expressa pupillaris, Dubitari tamen con-
sueuit in tacita vulgari quæ continetur in expressa pu-
pillari. An sublata pupillaris, vel extincta expiret & fi-
9 niatur substitutio F vulgaris in ea contenta. In † qua
F q.conclusiue sic puto considerandum, G & pariter di-
G stinguendum colligendo plura sparsim a Docto tradita.
Aliquando substitutio pupillaris annullatur in vita te-
statoris: aliquando post mortem testatoris. Primò casu
aduertendum est, quod hæc annullatio potest contingere diuer
sis modis, vno modo quia fuit tacite facta hæc substitutio
extraneo vel maiori, vel à matre, vel ab eo qui non ha-
bet in potestate, quibus casibus est inutilis ipsa substi-
tutio pupillaris, vt l.si mater ff. de vulg.& pup.in § ex-
traneo.Insti.eo.tit. Alio modo vitiatur.quia pupillus ip
H se factus est maior, vel quia decessit viuo testatore, H &
aut quia emancipatus fuit, quibus casib. etiam redditur
nulla ipsa pupillaris substitutio, vt infra no. in materia
pupillari. Si quidem ipsa substitutio pupillaris redditur
inutilis, quia facta sit extraneo, uel maiori, tunc secun-
dùm Guil.de Cu. cuius opin. approbat Bart.in d.l.1.in
prin.inquit.q. talis substitutio in se continet vulgarem,
I nec propter vitiũ pupillaris I inficitur vulgaris, quia
vitiato expressu remanet firmum tacitum in eo conten-
tum, vt in l.1.§.1.ff. qui.mod.pig. vel hypo. so. & quia
vbi peccatur in materia, si non valet vt agitur, valet vt
valere potest, vt in l.si unus §.si acceptilatio ff.de pac.&
probatur per l. si fideiussor.ff.de leg.1. & per l.fi.C. de
hær.institu. nec huic repugnat glo.in §. extraneo. per
quam Ray.uoluit tenere contrarium, quia est falsa se-
cundum eos, Si uerò hæc pupillaris substitutio finiatur
per emancipationem, tunc secundum Guil. Ray.& Bar-
to.ubi supra ver.item quæro quid si pater. extinguitur
tacita vulgaris, quia illa conditio; quæ est in pupillari,
valet si in potestate permanserit, sicut vitiat ipsam pu-
pillarem, ita & ipsam vulgarem. argu. in l.mulieri & Ti-
tio.ff.de cond.& dem. & quia vniformiter circa vtran-
que debet operari, vt in l.si legatarius.in fi.ff.de leg.1.
& imputet sibi testator, si sibi nõ prouidit, postquam fa-
cto suo hoc contingit, argum. in l.tractabatur.ff. de te-
10 stam.mil.cum similib. † Vbi verò hæc substitutio pu-
pillaris finitur per mortem pupilli in vita testatoris,
K tunc K non extinguitur vulgaris, ideoque vulgariter
substitutus ad hæreditatem admittitur, vt determinat
glo.in l.lex. Cornelia.ff. de vulg. & pup. quæ est super
ver. non existant.& alia gl. similis posita in l. si pater.ff.
eo.tit.quam opin.sequitur Guil. sed Dyn.tenet contra-
rium per l. quod si filius.ff. de cast.pec.ibi.[Nihil &c.]

idem sentit gl.& sequitur Cy.in l.precibus.C. de im-
pu.& alijs l.substit.pro quorum opi.facit, quia si extin-
guitur per emancipationem, vt proximè dictum est, cur
non sic per eius mortem, cum eadem sit ratio vtroque
casu? Bar. verò in d.l.1.in vers. vlterius quæro pupillus.
11 pro concordia sic distinguit. † Aliquando pupillus
viuo patre moritur ciuiliter quia ab hostibus capitur
L aut post mortem patris moritur naturaliter, L & tũc
firma remanet tacita vulgaris, & substitutus admitti-
tur, & ita procedit quod habetur in d.l.lege.Cornelia.ff.
de testa. Ratio, quia patre viuo adhuc durabit spes pu-
pillaris substitutionis vnde non potest patri imputari,
cur testamentum non mutauerit: Aut filius patre ui-
uo decessit, & post illum filius etiam immediatè, ita quod
non habuit tempus mutandi testamentum, & idẽ quod
supra; quia cùm institutus veniat ex tacita vulgari, præ-
sumptio est, quòd cum instituisset, si vixisset sic loqui-
M tur l. si pater, cum gloss. † Aut pater decessit M ex
12 interuallo, ita quòd habuit potestatem mutandi testa-
mentum, & sic repellitur substitutus: nam cùm potuit
sibi pater prouidere, & non fecit, lex non succurrit sibi,
arg.in l.tractabatur.ff de test.mil.& l.3.C.de inof.test.&
13 ita procedit opi. Dyn.in d.l.1.§ quod si filius. † Ve-
nio ad 2.articulum principalem qui est, quando pupil-
laris substitutio annullatur post mortem defuncti testa-
toris; quod quidem potest contingere dupliciter. vno
modo quando pupillus effectus est maior alio modo
quando pupillus posthumus non est natus. Si quidem
annulletur propter pubertatem superuenientem, tunc
secundum gloss. in l.lex Cornelia.ff de vul.& pupil.su-
per ver.ad agnatum, non extinguitur vulgaris hæc taci-
ta, & per hoc substitutus vulgariter admittitur. Alij vt
Dyn Iac. & Ray. tenent contrarium per l.qui habebat.
ff.de vul.& pup & l.si fundum per fideicommissum § fi.
cum l.seq ff de le.1.quam opin. etiam sequitur glo.In-
sti.eo.tit.in gl.agna.sed Barto in d l.1.ver.quæro quid si
N ille. distinguit: aut pupillaris substitutio facta fuit N cũ
limitatione temporis (puta si decesserit infra pupilla-
rem ætatem) & tunc finitur vulgaris & pupillaris, quia
voluntas defuncti non fuit prouidere vltra illud tem-
pus, arg ff.de vulgar.& pup.l si ita quis. & l.si plures, in
prin quo casu procedit opi.Cyn.& sequa. nisi forte quis
diceret, quòd cùm vulgaris sit inducta ad prouisionem
testatoris, cùm per eam ipsi succedatur, non videtur ab
hac prouisione recessisse, prouidendo filio ex substitu-
tione pupillari; Aut fuit facta sine temporis præfinitio-
ne, vt quia dixit [Quisquis mihi hæres erit & filio meo
hæres esto] tunc licet pupillaris expiret adueniente pu-
bertate, vt de vulg & pupil. l.in pupillari.& l.Centurio,
tamen durabit vulgaris, & sic hic substitutus ad mitti-
14 tur, vt l fin.C.de hær insti. † Vbi autem hæc pupilla-
ris substitutio deficit, quia pupillus posthumus non est
natus, qui sperabatur nasci; tunc secundum gl. rema-
net firma substitutio vulgaris, & substitutus admittitur,
vt no. in l.penu.ff de vent.in spi. & facit l.fi.C. de insti.&
substit. Alij dicunt contra, nisi sit cohæres cuius aditio-
ne confirmatur vulgaris, Bart. in l.1.versi.item quæro,
distinguit aut spes natiuitatis posthumi deficit post mor
tem testatoris, vel ante per tempus modicum, & tũc du-
rat vulgaris, quod admittitur substitutus, & sic procedit op.gl.
in d.l.penul. Aut deficit quia decessit, vel natus non est
per longum tempus ante ipsius testatoris mortem, &
tunc expirat vulgaris, & repellitur substitutus, vt supra-
dictum est in alio casu. Et ex præmissis habes quãdo te-
stamentum potest incipere à tacita vulgari, & quan-
do non, de quo per glo.in l.apud Iulianum.§ idem Iu-
lianus, & l.ita tamen.§.à patre.ff.ad Tre. & plenè per
Bart. vbi supra ver.quæro an testamentum. Ad tollen
dum ergo prædicta dubia, & ad faciendum rem clarã de
bet prudẽs notarius exprimere specialiter, & expresse
omnes species substitutionũ, & vti verbis hic appositis
dicẽs [Quòd talẽ substituit vulgariter, & pupillariter, &
15 per fideicõmissum † Quid ergo si substituit simpliciter per
fideicommissum, an ex tacita vulgari, uel fideicõmissaria,

A *Sic debere di-stingui Latè Rip. d.l 1.num. 160. Aut Promis in trac substitutio. in princ. nu. 38.*
B *Dicũt cõiter. Rip.ĩ numo. 49. Vasq ĩ § 12.nu. nu 7.*
C *Est partim. Rip d.l.1.nu.88.*
D *Dic adita hæreditate. Rip ĩ nu.245. Zaz. in trac substi in 1. artic nu.29 vbi tripliciter limita. Gomez d 1.3 n. 33. vbi et limita.*
E *Et pariter di-stinguendũ Rip. d.l 1 num 251. Vasq ĩ de suc-cessio progress §. 11 nu 38 & Gomez d tomo 1. c.3 nu 30.*
F *Et aut quia ẽmancipatus Rip. ĩ d.nu.222. Vasq. de successio pro-gress §.19.nu. 6.*
G *Inficitur vul-garis. Et istu est cõis, vt per Rip. ĩ num. 228. Go-mez. d c 3 num. 31 vers. vnum tamen.*

H *Nõ extinguitur vulgaris. Et ista est cõis vt per Rip. ĩ nu.167. & & ãn eam Ias. nu 58. in fi. Ca-gno. in l. precib. nu.127.C.de im pub & aliis sub sti. & istam esse cõem dicit Vas. ĩ §. 11 nu 38. in contrarium ibi vers sed contra-riũ allegat mul-tos, & non ex-tinguitur vulga ris.*
I *Et tũc firma. Vasq ĩ § 11. n. 41.*
K *Ex interuallo Gomez ĩ d n. 30 in fi.*
L *Cum limita-tione tẽporis. Et istu est cõis vt per Rip d. l 1 n 231. & de cõi dicit Vasq ĩ d. §. 11, nu.46.*

vel compendiosa contenta admittatur substitutus ᵃ dic
vt infra not. in materia compendiosæ, ver. [Proinde quę
ro] & vide Cyn. in dicta l. precibus, facit quòd habetur
in l. Thais. §. pen. ff. de fideicom. lib. & in l. 1. §. pro se-
16 cundo. C. de cad. tol. † Quæritur vltra, qui sunt effe-
A ctus substitutionis vulgaris? A dic quòd quinque. Pri-
B mus est in homine sui iuris hærede scripto, B quia in-
telligitur si hæres non erit, vel mutato eius statu hæres
esse non possit, vel alium sibi hæredem non fecerit. In
homine autem alieni iuris intelligitur, si hæres non erit
vel alium non fecerit. vt Instit. de vulga substitu. in fin.
& l. cum proponas. C. de her. insti. Secundus est effectus,
quia testamentum potest vires assumere ab illo secun-
do gradu, videlicet ab ipsa vulgari, vt l. 3. in fi. ff de li. &
posth. Tertius est effectus, quia ista vulgaris expressa si
fiat pupillo, continet tacitam pupillarem vt l. iam hoc iu-
re, in prin. ff. de vul. & pup. Quartus est effectus, quia per
eam defuncto succeditur, & non hæredi scripto. vt insti.
de vulg. substi. in prin. Quintus effectus est, quia facit
C c de suo necessario hæredem voluntarium. vt in l. si
filius hæres ff. de lib. & posthu. & l. Papinianus. § quar-
17 ta autem ff. de inoffi. testa. † Modo quæro circa præ-
dicta. Pone quòd plures sunt hæredes instituti, quibus
omnibus vnus solus est vulgariter substitutus, an per
aditionem hæreditatis factam ab vno euanescat substi-
tutio quò ad alium, seu quo ad alios? distingue bre-
uiter secundum Doctor. vbi supra hoc modo, aut sub-
stitutio respicit oēs cohæredes cōiunctim, verbi gratia,
dixit testator [Si Titius & Caius hæredes non erūt,] vel
[Si neque Titius neq; Caius hæredes erūt, Semproniū
substituo,] & similia, tunc aditione facta ab vno expi-
rat substitutio quò ad alios. Ratio est, quia requiritur
defectus aditionis copulatiuè in persona vtriusque. vt
probatur in l. quidam testamento ff. de vulg. & pup. l.
quamuis. ff. de impube. & aliis substi. & not. per gl. Iu-
st. de vulga. substit. §. si instituto. Aut substitutio respi-
cit omnes diuisim & separatim, verbi gratia, si testator
dixit [Caio hæredi meo substituo Sempronium, & Ti-
tio hæredi meo substituo eundem Sempronium,] vel
similia & tunc per aditionem vnius expirat substitutio
quò ad alios. vt. ff. de inoff. rup. & irri. testa. l. pen. ff. de
vul. & pup l. duobus. § filius. & l. cum ex filio. § si. & l. co
18 hæredi. §. cohæres. ff eod. tit. cum sim. † Inde quæri-
tur, pone quòd facta aditione ipse hæres impetrauit con
tra ipsum in integrum restitutionem, quod fieri potest.
C. si vt se ab hæru. absti. l. 1. cum sim. ibi not. an hæc sub-
* stitutio vulgaris extincta per aditionem *. restaurabi-
D tur per hanc in integ. restitutionem? D Dic breuiter
quod sic, per tex. in l. & si sine. §. sed quod Papinianus.
ff. de mino. & l. 2. §. interdum. ff. de vulg. & pup. & l. ex
contractu. ff. de reg. iur. & not. per Cyn. in l. post aditam.
19 & per Bart. in d. l. 1. de vulg. & pup. † Sed an ille sub-
stitus, cuius substitutio restaurata est per talem restitu-
tionem admittatur de iure ciuili, vel prætorio? ampla
est inter Docto disputatio, nam Vltramontani, quorum
opin. sequitur Cy. in l. qui se patris. C. vnde lib. tenent,
q solùm admittatur de iure prætorio, sicque habebit
solum annum ad bonorum possessionem petendam, vt
probatur in l. 1. § interdum ff. de vulg & pup. Sed Bar-
E to. vbi supra tenet E quòd vtroque iure tam ciuili,
quàm prætorio admittatur per tex. in l. 1. § si quis adi-
ta. ff. ad Trebel. & ibi de hoc per eū, & per consequens
adire poterit vsque ad 30. ann. facit. l. fin ff. de suc. edi.
20 † Item quæritur nunquid existentia sui hæredis sicut
confirmat tabulas pupillares, vt l. si filius qui patri. ff. de
vul. & pupi. & ff de acq hære. l. si filius, & l. Iulianus. ita
etiam annullet, & confirmet ipsā substitutionem vulga-
rem? dicit Barto. in d. l. 1. quòd non, quia ad hoc vt sub-
stitutio vulgaris expiret, requiritur vera hominis aditio
& expressa, nec sufficit ficta vel præsumpta. & hoc mo-
do debet intelligi. d. l. post aditam quod est multum
21 notandum. † Vltra quæritur, si hæres institutus non
potest esse hæres de iure ciuili, sed solùm de iure præ-
torio in casibus not. per gloss. & Docto. in l. fin. C. vnde
leg. an per aditionem factam de iure prætorio expira-
bit ipsa vulgaris substitutio? In qua quæst. licet Barto.
valde dubitet, dicit tamen non improbabiliter sic pos-
se distingui, aut ius succedendi de iure prætorio traxit
originem in vita testatoris, vt patet in l. posthumus. in
princip. de iniusto rup. & irri. test. & l. facta. §. si sub con-
ditione. ff. ad Treb. & tunc per aditionem factam de iu-
F re prætorio F finitur ipsa substitutio, vt probatur in d.
l. conditionibus. §. si patronus. ff. de condi. & dem. Quod
quidem firmatur tali ratione, ille qui succedit de iure
prætorio contra voluntatem defuncti per bon. possess.
contratabu. excludit successorem de iure ciuili. vt per
tot. tit. ff. de bon possess. cōtratab. ergo multofortius suc-
cedens de iure prætorio secundùm voluntatem defun-
cti, excludet illum substitutum. Aut ius succedendi de
iure prætorio traxit originem post mortem testatoris,
verbi gratia, filius est præteritus à primo gradu, & ex-
hæredatus a secundo, primus gradus redditur nullus
propter præteritionem filij, Vnde fit locus secundo de
iure ciuili, postquam filius præteritus approbauit testa-
mentum, quod tacere potuit, per l. filio præterito. ff. de
iniust. rup. & irri. test. Certe hoc casu institutus præfer-
tur substituto. arg. in l. cum in secundo, & quod ibi no-
ta. ff. de iniust rup. & irri test. & l. si quis cum § primo. ff.
de acquir. hæredita. per quæ patet q approbatio filij
non confirmat institutionem primi gradus in præiudi-
cium substituti, cuius ratio est, quia ius fuit ipsi substitu-
to quæsitum per ipsam petitionem. vnde sequens appro-
batio non est potens ipsum ius quæsitum eidem auferre,
re, vt in regula alteri per alterum, nec huic sulæ habet
refragari glo in l. si quis. ff. de vul. & pup. & quia secun-
G dùm aliquos illa glos est falsa. Tu autem G verius dic,
omnes vulgariter substitutum per aditionem cuius-
cunque hæredis de iure ciuili, vel prætorio pœnitus ex
cludi per tex. in l. si duobus §. si prius. ff. de contratabu.
& ibi not. Bart. pro qua opinio. facit l. puberem & quod
ibi not. et l. suum hæredem. C. de iure deliberandi.

A Dic q quinque. Ias. in l. 1. nu. 34. & Rip. nu. 118.

B Quia intelligitur. Rip. d. l. 2. nu. 87. Lanzelo. Polit. d. tract. substi. in 6. particula, Gamez. d. c. 3. nu. 14.

C De suo necessario. Rip. ī nu. 177. & 179. commune dicit Cagno. in l. precib. nu. 94. intelliga qñ est expressa vulgaris, Gamez ī nu. 16. vbi et limit.

D Dic breuiter, q sic. Rip d. l. 1. num 205. Zasi. ī c. 1. num. 32. vers 2. limit.

E Quòd vtroq; iure. Et ista est cōis sm̄ Rip. nu. 205. ante fi.

F Finitur ipsa substitutio. Rip. ī nu. 122.

G Verius dic. Istam cōem dicit Rip. ī num. 218.

ADDITIONES.

* Post additam, Adde, & reg. desumitur ex l. post aditam hic alleg. amplia, & limita, vt per Ias. in l. 1. num. 64. ff. de vulg. Masuer.

* Substitutio vulg. Adde, quòd in vulg. expressa, tacita pup. cōtinetur, secundū Ias in l. 1. nu. 61. ff. de vulg. vbi ponit reg. cum fal. & in l. precibus, num. 7. C. de impub. quam declara, vt per Rip. in l. secunda, num. 46. ff. de vulg. vbi differit de communi, qua etiam per Ias. in l. moribus num. 40. eod. tit. Masuer.

* Restaurabitur, Adde Ias in l. 1. num. 34. ff. de vulg. Masuer.

SVMMARIVM.

1 Pupillaris substitutio vnde dicta.
2 Pupillari in substitutione, quot sint necessaria.
3 Hæredibus quibus substituatur pupillariter numero. 4. & 6.
7 Quare is, cui sit substitutio debet esse impubes.
8 Stante statuto quòd pubes minor ann. 25. non possit testari, an poterit ei pupillariter substitui.
9 Filio naturali tantum pater potest hodie substituere, non autem pupillariter.
10 Substitutio facta filio naturali legitimato per principem post mortem, an valeat.
11 Pater si faciat testamentum sibi minus solenne, an valeat substitutio pupillaris.
12 Substitutio facta nepoti præterito ex filio emancipato, an valeat.
13 Vitiato testamento ex causa præteritionis, an vitiatur substitutio pupillaris.
14 Hæreditate non adita, an valeat substitutio pupillaris.
15 Sola existentia sui hæredis, an confirmet pupillarem substitutionem.

16 Substi-

16 *Substitutio quæ aliàs sustineri non potest, an sustineatur per vim fideicom*
17 *Pupillaris substitutionis quis sit effectus. numero 18. 19. & 20.*
21 *Tacita vulgaris contenta in expressa pupillari, an excludat matrem.*
22 *Expressa pupillaris, an sicut excludit matrem, ita excludat patrem.*
23 *Expressa pupillaris, an excludat fratrem pupilli.*
24 *Tacita pupillaris admittitur contra matrem.*

1 PVpillariter † Hæc substitutio est secunda species inter directas substitutiones quæ fit solùm pupillo. Idenque pupillaris dicta est. vt institut de pupil. subst. quæ in multis differt à præcedenti. vt inferius
2 apparebit, A forma autem eius est talis [Si filius meus in pupillari ætate decesserit, Caium substituo] vt probatur in l. 2. in princ. ff. de vulga. & pup. & Instit. de pup. subst. in princ. de natura cuius pupillaris substitutionis
3 tractauit Bar. in d. l. 2. in prin. † Vnde pro ipsius declaratione quæritur, quot sint necessaria in substitutione
4 pupillari? dic conclusiuè, quòd B octo secundum Doctor. & glo. in d. l. 2. in princip. quorum vno deficiente ipsa substitutio vitiatur. Primum quod requiritur est,
5 quòd persona cui fit hæc substitutio, sit impubes. * Secundum, quòd sit in potestate testatoris. Tertium, quòd sit de liberis eius. Quartum, quod per mortem testatoris efficiatur sui iuris, nec reincidat in alterius potestatem, vt d. l. 2. in princip. & vers. planè. Quintum, quòd in vita testatoris non desierit esse in eius potestate. vt l. cohæredi. § cum filiæ. ff. de vulg. & pup. Sextum quòd pater sibiipsi faciat testamentum vt ff. de vulg. & pup. l. 2. in fin & d. l. 2. ver. quisquis. Septimum; quod impubes sit institutus, vel exhæredatus, vt d. l. 2. ver. sed si eos & d. l. 2 §. pluri. Octauum & vltimum requisitum est, quòd ipsius testatoris adeatur hæreditas. d. l. 2. & versi. adeo, vel pro adita hæreditate reputetur, vt infra dicetur. Nunc autem procedendum est ad declarationem separatim omnium prædictorum articulorum. vnde circa primum de liberis quæro, quibus liberis possit pupilla-
6 riter substitui? † vbi aduertendum, quòd quidam sunt liberi naturales & legitimi, & his potest indubitanter substitui cuiusuis gradus sint, vt d. l. 2. in prin. & d. l. si testamento. C. de impu. & alijs subst. & instit. de pup. substi. in princ. † Quidam sunt filij legitimi tantùm, vt filij adoptiui, & in his attenditur, an transeant in potestatem patris adoptiui, an non, quòd qualiter fiat traditur in l. cum in adoptiuis. C. de adop. & Instit. eo. §. 2. vt si trãseant in potestatem possit eis substitui, C alias nõ. vt l. si arrogator. ff. de ado. & l. sed si plures. §. in arrogato. ff de vulg. & pup & not. per glo. in d. l. 2. in princ. & versi. sed si extraneum ff eo. titu. † Quidam autem sunt liberi naturales tantùm, vt nati ex concubina, & istis nõ potest pupillariter substitui, quia non sunt in potestate testatoris. vt l. Lutius. ff. de vulg. & pup. & multominus potest substitui spurijs, vel incestuosis, cum nec illi sint in potestate. † Quidam sunt hæredes penitus * extranei, & his non potest pupillariter substitui, vt l. verbis ciuilibus. ff. de vulg. & pup: quia in eis deficiunt substantialia, de quibus supra. Quid igitur si testator eius nepotem ex fratre, vel sorore in pupillari ætate constitutum sibi hæredem instituerit, eique pupillariter substituerit, vt plerunque accidit vel ignorãtia testatoris, vel notarij, an hæc substitutio aliquid operabitur? & dicunt glo. in d. l. verbis. & Doct. D quòd sic, quia operabitur iure fideicommissi, & sic operabitur vt resoluatur in fideicõmissariam substitutionem, ne verba frustratorie videantur apposita, sed operentur eo modo, quo possint argu. in l. si quando. ff. de leg. 1. ita quòd si non valent vt agebatur, saltem valeant vt valere possint, vt traditur plenè per glo. & Doct. in l 1. §. eum qui ff. de consti. pec. & per Cyn. in l. non codicillum C. de testamen. Si verò hæc pupillaris substitutio facta esset maiori extraneo, E tunc non resolueretur in fideicommissariam, secundũ Doct. in d. l. 2. quia duplex vitium concurrẽs in hoc, videlicet ætatis & patriæ potestatis impedit hanc resolutionem, pro qua sententia facit l. Scæuola & l. ex facto. in princ. ff Treb. Transeo ad secundum articulum qui est, quòd sequitur, quòd is cui fit substitutio sit impubes, & quæro
7 de ratione huius. † Respondeo, ratio est, quia impubes testari non potest l. qua ætate. ff. de testa. vnde lex huiusmodi personis prouidere voluit, vt ille pater sub cuius sunt potestate, ipsis faciat testamentum, nam pupillaris substitutio appellatur testamentum filij, vt d. l. 2 § quisquis & § interdũ. & l. patris & filij ff. de vulg. & pup. & Inst. de pupil. subst. §. 1. per hoc sequitur & declaratur, quòd ideo non potest fieri puberi, quia ipse potest per se testari, vt d. l. verbis, & in l. in pupillari. & habetur in l. qua ætate. ff. de testa. & si diceretur, ergo hac ratione attenta debet posse quilibet extraneus pupillo instituto pupillariter substituere. Responde quod in hac substitutione lex magis confisa est de patre, quàm de extra-
8 neo. † Sed circa hoc occurrit dubium pone, quòd statuto ciuitatis caueatur [Quòd pubes minor 25. an. nõ possit facere testamentum, an pater eius poterit sibi pupillariter substituere,] videtur quòd sic à paritate rationis, quia si potest substituere impuberi, qui non potest testari, ergo & illi qui priuatur factione testamenti, vnde cũ in vtroque sit eadem ratio, & eadem iuris dispositio esse debet, vt l. illud. ff. ad l. Aquiliam, & l. quod dictum, ff. de pact. & l. cum tale. § falsa. ff. de condi. & demon. cum
9 fim. F Bart. autem tenet contrarium in d. l. 2. & in d. l. ex facto. ff. de vulg & pup. in princ. quia in pupillo non est sola illa ratio, videlicet defectus ætatis, sed etiã inhabilitas procreationis filiorum, quæ ratio cessat in maiore. An autem huic impuberi prohibito testari per statutum possit substitui, sicut prodigo, & furioso? dic. vt not per eum in d. l. ex facto. Circa tertium A substantiale quod est, quòd impubes sit in potestate. quæro an iure nouissimo Aucthẽticorum, quo exæquata est patria potestas & emãcipatio, vt in §. nullam, in Auth. de here. ab intest. sit necesse, quòd impubes sit in potestate? dicunt Doct. G quòd sic, Nec ob. d. §. nullam, quia loquitur in eo tantùm casu quo locus est successioni ab intestato: hic autem loquitur cum agitur de successione ex testamento, quo casu iura vetera remanent incorrecta, vt determinat gloss in d. l. Gallus. § & quid si tantũ. ff de liber. & posthum. & in authen. ex causa. C. de lib. præt. & C. de coll l. si emancipati. Ex quibus patet. quòd l. si mater ff. de vulg. & pup. adhuc hodie remanet incorrecta † sequitur etiam & aliud videlicet, quòd filio naturali tantùm, pater non potest etiam hodie substitue-
10 re, vt dictum est, pupillariter, † Quid autem dices, si pater filio naturali pupillariter substituerit, qui post mortem patris sui legitimatus per Principem, vel Comitem, quod fieri potest, ut in auth. item si quis, & in corpore vnde sumitur, C. de natu. lib. an reconualescat * hæc substitutio, videtur, quòd non, per regulam l. quod ab initio. ff. de regul. iur. H In contrarium determinat Bartol. in d. l. 2. cuius ratio est, quia hæc legitimatio retrotrahitur, ut l. fin. ff. de nat. rest. sicut dicitur in reuerso ab hostibus, ut l. lex Cornelia. ff. de vulg. & pup. & l. pater, cum l. seq. ff. de capt. & postlim. & l illa institutio. §. 1 ff. de here. institu. & sic non differt hoc casu ab alijs sui principio natis legitimis & naturalibus; vt in auth. quibus modis natur. effi. sui §. illud & §.
11 bella. † Nunc autem alijs pro nunc omissis articulis capio illum, qui est, quòd pater sibi debet facere testamentum, & quæro si fecit testamentum minus solenne de iure communi, licet sit solenne de iure speciali, vt puta cũ duobus, vel tribus testibus, vt l. hac consultissima. § ex imperfecto. C. de testa. an tenebit pupillaris substitutio? distingue, aut substitutus est de liberis, & tũc tenet: aut est extraneus, I & tũc nõ valet, per d. §. ex imperfecto. quod nota, quia multoties occurrit de facto,
12 & sic tenet Bart. ubi supra. † Descendo ad alium articulum qui est, quòd debet impubes esse institutus, vel exhæredatus; quia si esset præteritus, testamentum esset

A *Forma auth. Plures formas ponit Dedac. in cap. Raynutius. §. 5 nume. 5. post Rip. d. l. 2. nu. 38. & Octo. Rip sup. nu 11. Zazi. in tract. substi. cap. 2. num 7. Polyt. & tract. in rub. de pupil. sub q. 7.*

C *Aliàs no Rip. sup & Polyt. & Zazi. qui latè tagũt oĩa infrascripta Vasq. de successio. pgressu, § 4. nu 3. vbi attestatur de cõmuni post Rip. sup.*

D *Quod sic. Iaso. d. l. verbis ciuilibus. num. 18. & 22 Gomez. tomo 1 capit 4. nume. 6 vbi latissimè. Vasq d. §. 14. numero 86 vbi attestatur de communi.*

E *Tunc non resolueretur in fideicommissariã. Sed in vulgarẽ & istud est communis, vt Vasq. d. §. 14. num. 60. & 62.*

F *Barto. autem tenet contrariũ. Et est communis, vt ibi per Rip. nu. 17. Vasq. §. 13. num 8. & §. 14. num. 17. Gomez. tomo 1. cap. 4 nume. 5. Polyt. supra nu. 24.*

G *Quòd sic. Rip. sup nume 21. & Zazi sup nume. 10.*

H *In contrariũ. Et istam esse cõmunẽ dicit Polyt. sup. nu. 39. & de communi dicit Zazi sup. nu. 14. §. 19. nu. 11.*

I *Et tunc non valet Et ista est cõmunis, vt per Rip d l. 2. nu. 38. versic a dubitatur. Zazi. ũ. nu. 11. vers. quid autem si pater.*

nollum d.l.2.versi.sed si & l.1. de inin. rup. & irri. test.
Et quæro, quid si facta fuerit substitutio nepoti præte-
rito ex filio emancipato, an vitiabitur hæc substitutio
a A dicit Bar.quòd non in l.Gallus. § & quid si tantum.
ff de libe.& posthum.& ibi per eum in d.l.2.coniuncta,
l meminimus.C.de leg.hæt.Cuius ratio pôt esse, quia
hæc substitutio reperta est fauore filiorum, vt dictũ est,
vnde non debet in eorum læsionem retorqueri, vt l.qđ
13 fauore.C.de legi.& l.si iudex.ff.de min. † Vlterius quę
ro, an vitiato paterno testamento ex causa præteritio-
nis, vel exhæredationis, vitietur ipsa pupillaris substitu
B tio? dicunt Docto.quòd non, B nisi pupillus cum tuto-
ris sui auctoritate approbauerit testamentum, quod fie-
ri pote. per l filio præterito.ff. de iniu.rup.& irri. testa.
coniuncta l.si ad pupillos.ff.de auctorit. tut. Ex quo pa-
tet, quòd authen.ex causa, quæ dicit rumpi testamentũ
quò ad institutionem non habet locum in pupillari sub
14 stitutione.vt ibi not. per Docto. † Venio ad aliud neces
sarium ad hanc substitutionem, quod est vt hæreditas
patris adeatur, & quæro quid si non fuerit adita, an hęc
substitutio confirmetur per auth. ex causa? dicunt qui-
C dam, q̃ non, per l.si nemo.ff.de testam. tu. C Bart. au-
tem tenet contrarium sequendo opin. communem. vt
in l.1.§ fin.in 4.opp.ff.de vulg. & pup.quæ opin. verior
15 est. † Sed an sola existentia sui hæredis sine alia ex-
pressa aditione confirmet tabulas pupillares? dic breui-
D ter secundum omnes. D quòd sic.in l.pater, in princ.ff.
de priui.credi.& tangitur in l.filius qui patr.ff. de vul-
ga.& pup.per quod sequitur vnum quotidianum, quòd
si pater habeat vnicum filium impuberem, quem hære
dem instituit, & eidem pupillariter substituit, quòd li-
cet ipse pupillus decesserit non adita hæreditate per
eum, quòd nihilominus substitutus pupillari substitu-
tione admittetur, de quo per Cy. in l. quidam eulogio.
C.de iure delibe.& per Bartn. in l. si filius, la seconda.
& l.si nemo.ff.de test.tut. Quæro amplius, si hæc substi-
tutio facta pupillo nõ tenet ex defectu ipsius testatoris,
vel ipsius pupilli, an valebit saltem iure fideicommissi?
dic vt supra dixi, quòd sic. vt habetur & notatur. in d.l.
verbis ciuilibus.ff.de vulga & pup.& l.Scęuola, & l. ex
16 facto ff. ad Trebe. cum sim. † Effectus autem huius in-
uestigationis est, quia pupillaris substitutio trahitur tã
E ad bona testatoris, E quàm ad propria ipsius pupilli.
vt in l.sed si plures §.ad substitutos ff.de vulg & pupil-
lari.& in l.Centurio in prin ff.eod titu Sed substitutio
fideicommissaria solùm trahitur ad bona testatoris, vt
in d.l.Centurio:versi..t.& l.cohæredi.§ cum filiæ.in fi.
ff de vulg.& pup.Ex præmissis habes, quibus modis pu
* pillaris substitutio finiatur. * Alius casus est, si substitu-
tus prædecedat ipsi pupillo. vt in l. qui habebat ff. de
vulg.& pup. quia hæc pupillaris substitutio non transit
in hæredem substituti, licet ius accrescendi transeat, vt
l qui pater.ff de acquir.hæred & l. qui libertis.§. fin &
l.sed si plures in princ ff.de vulga.& pup.& l.si ex pluri-
bus.ff de suis & leg. Alius est si pupillus decedat in vita
testatoris.vt l.apud Iulianũ § idem Iulianus.ff. ad Tre-
bell.facit l.quòd si filius.ff. de Cast. pecu. cũ similibus.
17 & dixi supra circa tacitam vulgarem. † Deinde quæri-
tur, quis sit effectus huius pupillaris substitutionis. Et
breuiter dic, quòd est multiplex. Primus est, quia in se
F continet F tacitam vulgarem, vt dictum est, & proba-
tur in l.iam hoc iure, in prin ip ff de vulg & pup. cum
18 si † Secundus est effectus quia per hanc substitutionẽ
fit hæres substitutus pupillo vt instit. de subst. pup.in
princip.& l.Centurio.ff. eod. titu. Sed in quibus bonis
succedat substitutus, an in bonis pupilli tantum, vel
etiam paternis? distingue plenius, quàm supra dixerim
secundum Docto.& Bart.vbi supra.Aut hæc substitutio
est facta filio legitimo tantum, vt puta adoptiuo, &
tunc ei succeditur solùm in bonis sibi delatis à testato-
re.vt in l si arrogator.ff de adopt. & l. sed si plures.§.in
arrogato.ff.de vulg.& pup Aut est facta filio legitimo &
G naturali.& tũc succeditur in omnibus bonis sibi G vn-
decunque delatis.vt d.l.sed si plures. §. ad substitutos,
H H licet miles priuilegio militari possit hanc substitu-
tionem restringere ad certa bona vel sua tãtum, vel pu-
pilli tãtum, vt d § ad substitutos.& sic patet, quòd quis
potest grauari in rebus proprijs per viam substitutio-
nis, quod est verum, & speciale in substitutione directa
pupillari. Secus autem in fideicommissaria, vt l. cohæ-
redi.§.cum filiæ ff de vulg.& pup.& l.ex facto, in prin-
cip.§.t.ff.ad Treb. nisi testator specialiter, & expressè
ipsum hæredem scriptum grauauerit de restituẽdo res
proprias, & ipse hæres ex rebus hæreditatis tot fructus
percepit, qui æquiualeant rebus proprijs, vt l.ita tamẽ.
§.Trebellianum.ff.ad Treb. & l. cum pater. §. Titio ff.
19 de leg.2.quo casu tenet.& valet grauamen. vt ibi † Ter
I tius effectus est, q̃ testator I potest illum facere hære
dem suum, & necessarium pupillo, quem facere potest
sibi ipsi.vt d.l.si plures.§. quos possum, & l.a.§.prius, in
fin.ff.de vulg.& pup. Et ex hoc sequitur, quod mortuo
pupillo si substitutus decedat ante aditam hæreditatẽ.
cum sit suus & necessarius transmittit ipsam hæredita-
tem in eius hæredem, vt l.t.C.de his qui ante aper.ta.
quod not. quia tempore epidimiæ potest contingere.
20 † Quartus effectus est, quod hæc substitutio pupilla-
K ris expressa K matrem pupilli ab eius hæreditate & à
legitima in toto excludit, vt in cap.si pater, in fin.ext.de
test.libr.6 & in d.l.precib. & ibi not. C. de imp. & ali.
subst.& l.Papinia.§.sed nec impuberis ff de inoffi.te-
L stam. Tacita autem pupillaris L ipsam non excludit,
immo mater ipsa excludit eo casu substitutum, ut in l.
fin C.de instit & subst no in d.l.precib.in fin & idem di
citur per omnia in auia pupilli secundum Bartol.arg.in
l.nepotes, & l ubi auiarum.C.de suis & leg.in Auth ma
tri & aui C. quando mul. tut. off. fun. po. in corpore.
Auth.ut lit.mat.& au.in princip.pro quo facit l. 2. §. si
mater.coniuncto.§.si de nepotibus. ff. ad Treb. Sed hic
quæritur de tali dubio, si filius non potest matrem ex-
cludere à sua legitima ergo multominus pater eius:
quia qui non potest per se, nec per alium. Sol. respondu
tur per text.& gloss in d.capit. si pater.& in d.§ sed nec
impuberis. quod hæc substitutio patris est testamentũ,
cuius contrarium dictum est supra, cum dixerim, quòd
est testamentum filij: sed potest substineri, quòd est te
stamentum patris quo ad quid, & quò ad aliud testa-
mentum filij, vt no. in l.patris & filij.ff. de vulg. & pup.
21 † Post hæc quæritur, b an tacita uulgaris contenta in
b expressa pupillari excludat matrem? uidetur quòd non
* à paritate rationis, quia si tacita pupillaris * non exclu-
dit eam, ergo nec tacita uulgaris. In contrarium fa-
cit, quia non reperitur iure cautum, ergo non est dicen
dum. ut in Auth.de trien. & semis §. consideremus. Itẽ
quia de separatis non est recta illatio. ut l. Papinianus.
exuli.ff.de min.Bartol.in d. l. 2. circa tertium effectum
uulgaris dicit, quòd contra matrem pupilli admitti-
tur ipsa tacita uulgaris, & sic substitutus uulgaris præ-
fertur matri, & hoc modo intelligit gloss. in l. fin. C.
de instit. & substit. sed contra matrem ipsius testa-
M toris tacita uulgaris M non admittitur, & sic eo casu
substitutio hæc matri præfertur, sumpto ar. à paritate
rationis, quæ est in pupillari, patet ergo ex prædictis,
quod regulariter tacita pupillaris non admittitur con-
tra matrem pupilli, quod est uerum nisi de uoluntate
contraria testatoris appareat, ad quam probandam suf-
ficerent duo testes, quo casu tacita resoluitur in expres
sam, ut hæc habentur & not.per gloss. & Docto. in l. in
testamento, in fin.C.de test.mili.& l.precibus. C.de im-
pu.& aliis subst.facit l.hæredes palam. §. sed si nota.ff.
de test.

A *Dicit Bartol. quòd non Dd communis attestatur Rip supra nume 31. & Polyt supra nume. 40. versicul. & Zazi supra nume. 24. Vasq. §. 14. n. 98. cũ seq.*

B *Nisi pupillus. Et est communis vt per Rip supra num. 31. & Zazi. supra nu. 24.*

C *Bart. autem tenet contrariũ. Et ista est communis, vt p Ias. d.l.1.§. fin. nume. 8. Polyt. supra numero 62. Vasq. in §. 14. nume. 140.*

D *Quòd sic. Vasq supra nume. 140.*

E *Quam propria Vasq. supra §. 15. nume. 58. vbi ampliat. & limit. Gomez. tomo 1. capitu 4. nume. 13. vbi attestatur de communi.*

F *Tacitam vulgarẽ. Latè Vasq. supra § 15. nume. 1. vbi attestatur de communi, & numero 13. ponit octo fallentias & limit. Rip. d.l. 2. num 42. Didac. d. capitu. Raynutius §. 5. num. 5.*

G *Vndecunque delatis Zazi in 6. membro pupilla subst. nume. 29 cum sequen. vbi late ampliat & declarat Vasqu §. 11 nume. 18. vide supra in penult addit.*

H *Licet miles. Vasq d §. 15. numero 36. vbi attestatur de cõi.*

I *Potest illum. Rip d.l. 2. nume. 62. Vasq. d. §. 15. nume. 69.*

K *Matrem pupilli. Rip d l 2 nume. 44 vt ista est communis? vt per Cagno. in l precibus num. 95. quod etiam ampliat Zazi supra nume. 21. vers. quòd autem in pupillare.*

L *Ipsam non excludit. De cõi dicit Rip sup. nu 45. Zazi sup. nu 26. Didac. in c. Raynutius. §. 4. sub nu 6. vbi limit & de communi dicit Vasq §. 16. in princ. vbi latè & ampliat. Gomez. d c 4 nu. 8. & ibi addit.*

M *Non admittitur. Et est communis, vt per Rip. d.l. 2 nume. 175. vers. 4. Vasq. d. §. 11 nume. 188.*

de test. & sic est vnus casus, in quo tacita pupillaris matrē excludit. a Alius est casus, videlicet quando a frater ipsius pupilli est sibi vulgariter, seu aliter substitutus, quo casu præsumptio est, quod testator filium prædilexerit ipsi matri, ideoque matrem excludit argu. in l. cum acutissimi. C. de fideicom. & l. generaliter. C. de inst. & subst. & l. cum auus. ff. de cond. & dem. quam opinionem tenet glo. in d. l. precib. & communiter Doct. in d. l. fi. C. de inst. & sub. Alius casus est, videlicet quando ipsi pupillo est substituta vulgariter mater testatoris, tūc enim mater pupilli per eam excludatur quia præsumptum est in eadem substitutione tam expressa vulgari quām c tacita pupillari testatorē prædilexisse matrē suam vxoris, argum. in auth. defuncta. C. de su. & leg. hære. & l. 3. post princip. ff. de leg. præstan. Item fallit quando ipsa mater pupilli D peccauit contra eius virum testatorem in vita sua, quo casu ipsa mater excluditur secundum Bar. quia præsumitur testatorem alium substituendo ipsam odio habuisse, & sic eam excludere voluisse arg. in l. 3. in fi. & l. ea parte. ff. de adi. leg. & l. si inimicitiæ. ff. de his qui. vt indi. Idemque dicendum secundū cum etiam si post mortem E stuprum commisit. argu. l. fideicommissum. & quod ibi not. C. de fideicom. cui in hoc non consentio, nam quomodo voluntas testantis potest extendi ad casum inexcogitatum. Item excluditur ab hæreditatem pupilli, etiam si expressè esset sibi substituta, si ipsa mater peccauit in pupillum non petendo sibi tutorem * ante transitum ad secunda vota. vt in l. 2. in fin. ff. ad Tertul. & in l. 1. § pen. ff. de contratabu. & l. omnes. C. ad Tertul. & l. sciant. C. de leg. hæred. licet in pluribus casibus ab hac pœna excusetur, vt nota. per glo. in l. matres. C. ad Tertul. † Deinde quæritur, an pupillaris expressa sicut excludit matrem regulariter & quandocunque casualiter, etiam tacita, vt dictum est supra, ita excludat patrem, verbi gratia [Auus habet filium emancipatum, & ex eo nepotem in potestate retentum, cui dedit substitutum pupillariter, & expressè, nunc moritur pupillus, an substitutus excludet patrem in legitima?] dicunt Doct. F quòd sic, secus autem esset in tacita pupillari, G quia pater non excluditur sicut nec mater, sumpto argu. à paritate rationis, & iurium supra alleg. quæ sententia confirmari potest per l. cum acutissimi in ratione sui. C. de fideicom. l. generaliter. C. de inst. & subst. & l. cum auus. ff. de cond. & demonst. † Rursus quæritur, an hæc expressa pupillaris fratrem ipsius pupilli excludat? dicit Bart. vbi supra, quod sic a fortiori ratione, argum. ll. supra allegatarum † Sed pone no. quæst. Ecce, quod testator filio impuberi vulgariter tantum substituit, in qua continetur tacita pupillaris, vt dictum est, quæ non admittitur contra matrem, & matri ipsius pupilli legauit. 10. annua donec vitam duxerit vidualem, quæ exinde ad secunda vota transiuit, postea moritur pupillus non adita hæreditate, & in pupillari ætate superstite eius matre prius ad secunda vota deducta & transita, sicque locus sit tacitæ pupillari, quæritur an in successione ipsius pupilli H mater præferatur substituto? H videtur quòd sic, quia tacita pupillaris non admittitur contra matrem, vt dictum est. * In contrarium determinat Barto. vbi supra dicens, quòd sicut testator voluit ipsam priuari dicto legato annuo per transitum ad secunda vota, ita præsumptum est eam voluisse priuari in hunc casum prædicta successione, & sic erit alius casus, in quo tacita pupillaris admittitur contra matrem, quod nota.

ADDITIONES.

* Secundum. Adde, quòd ad validitatem pup substitutionis, satis est, quòd impubes tempore mortis testatoris reperiatur in eius potestate, dato, quòd tempore testamenti non fuerit in potestate, secundum Ias. in l. moribus nu. 7 ff. de vulgar. & nu. 14. Masuer.

u Extranei. Adde Ias. in l. moribus nume. 17. ff. de vulg. Masuer.

* An reconualescat. Adde Rol. consil. 22. num. 21. & seq. libro tertio consilio 87. colum. fin. numero 26. eodem. Masuer.

* Secundus effectus. Adde Ias. in l. sed si plures §. ad substitutos. ff. de vulg.

* Finiatur. Adde Ias. in l. in pupillari, nume. 8. ff. de vulga. vbi etiam quid si pupillus ingrediatur religionem. Masuer.

* Tacita pupillaris. Adde, quòd tacita pup. non excludit matrem secundum communem per Dec. cōsil 211. quæ concl. procedit nisi filius testatoris substituatur, secundum Aym. consil. 141. nume. 7. secus est in ea quæ comprehenditur in compendiosa etiam tacita, teste Rolan. consilio 69. nume. 21. 22. libr. 1. post Aym. d. consil. num. 7. quid in pup expressa & dic, quod matrem excludit secundum prædictum Roland. d. consilio 69. numero 19. quæ conclu. fallit in matre transeunte ad secunda vota, per Rolan. d. consilio nume. 32. in materia autem pup. tacitæ Adde, quòd licet regulariter substitutio pup. tacita non excludat matrem l. precib. vbi Angel. colum. 2. versicu. 2. videamus C. de impub. l. fin. C. de institu. & substi. fallit tamen quando ex coniecturis contrarium appareat fuisse mentem testatoris, vt per Bartol. & Doct. in l. 2. in princip. ff. de vulg. & inter alias coniecturas, colligitur ex substitutione facta fauore animæ testatoris, quæ matrem excludere debet, per præsumptā mentem testatoris, quòd dictum not. Cast. d. l. precibus. colum 3. in princip. vbi Ias. colum. 5. Alexand. consil. 38. colum. penul. versicul. hoc probo lib. 1. consilio 66. colum. 2. circa med. & colum. 3. libr. 2. consilio 12. colum. 6. versicu. alia ratione consilio 92. colum. fin. libr. 3. Dec. consil. 182. colum. 3. in princ. Quod limitari potest, nisi de consuetudine & stylo notariorum hoc processisset, vt per Barto. in l. quoties colum. 1. in fin. C. de hæred. inst. Quid de substitutione pup. tacita: an comprehendatur sub expressa vulg. matre existente in medio, & dic, vt per Cagnol. in l. quod ab initio ff. de regul. iur. Ias. in l. precibus, post nome. 5. vbi dicit communem esse pro affirmatiua, quod contineatur. C. de impub. post Bart. in l. centurio, de vulg. qui tenet etiam affirmatiuam, licet non admittatur contra matrem sed dormiat, per l. si C de insti. & subst. vbi latius vide quid de subst. vulgar. tacita, quæ continetur in expressa pupil. an excludat matrem testatoris: & Dic, quòd non, si omnino tacita sit sicut nec omnino tacita pup matrem pupilli, secundum Bart. in l. 1 nume 40. vbi Alex num. 36. Rip. qui dicit communem nu. 175. ff. de vulg. & hoc, nisi substitutus esset aliquis ex descenden. ab ipso testatore, tunc enim mater testat. excluditur, teste Alexan. d. l. 1. nume. 38. non alia ratione, quàm quòd testatoris voluntas id dictare videat, sed an d. vulg. tacita requirat aditionem, & Dic, quod non, sicut enim tacita vulg. quæ cōtinetur in fideicommissaria non requirit aditionem, ita nec tacita vulg. quæ continetur in expressa pup. secundum Bar. in l. neque enim. §. cum mulier. ff. de mil. testam. qua pup expressa extincta: adhuc succeditur ex tacita vulg. vt in pulchro casu scribit Boer. quæstio. 38. numero 16. Masuer.

* Ante transitum ad secunda vota, Adde Rol. consil. 69. nume. 32. lib. 1. Masuer.

* In contrarium. Adde Ias. in l. morib. nu. 39. & sequen. ff. de vulg. Masuer.

a Circa tertium. Adde Bald. consil. 476. in 4. par. & Raph. Fulg. consil. 62.

* Circa tertium. Adde Ias. in l. si filius qui patri, num. 16. ff. de vulgar.

b Post hæc quæritur. Adde Barto. in l. 1. de vulg. & pup. Bart. in l. Sceuola ff. ad Treb. glo. Bar. & Doct. in l. fin. de institu. & subst. Bart. in d. l. 1. ff de vulg. & pupil. & per Oldr. consil. 20.

Adde Maria. Soc. Iun. in consil. 102 incip. viso testamento, nume. 12. & 20. in 1. vol. Ziletus.

Post hæc quæritur. Adde Ias. in l. moribus nu. 32. vsque ad 64. ff. de vulg.

A Alius est casus. Quinq; casus ponit Zas. in materia pupil subst. in fin. nume. 28. Vasq. §. 15. nu 108.

B Frater ipsius pupilli. Rip. in l. centurio, nume. 137. vbi attestatur de cōmuni.

C Prædilexisse matrem. De cōmuni dicit Rip. d. l. 1. num. 171. Vasq. §. 16. nume. 120.

D Peccauit Rip. d. l. 2. nume. 27.

E Stuprum cōmisit Rip. nume. 58.

F Quod sic. Et cōmunis vt per Rip. sup. nu. 47. d. l. 2. Vasq. §. 15 nume 35.

G Quia pater. Et ista est communis Vasq. d. nume. 31.

H Videtur quòd sic. Ista qui vtē benigniter est apprehendenda, vt per Rip. d. l. 2. num. 56. vide cōmunē dicit Vasq. §. 15. nu 109. q nou excludatur.

SVMMARIVM.

1 Breuiloqua & reciproca substitutio cur sic appelletur.
2 Reciproca substitutionis quæ sit forma.
3 Reciproca substitutio quibus personis fiat.
4 Nomen istius substitutionis, an sit naturale, siue substantiale, an accidentale
5 Reciproca quas species substitutionis in se contineat.
6 Reciproca de vno impubere, & duobus impuberibus, an contineat duas pupillares.
7 In vita testatoris post conditum testamentum, si alter filius efficiatur pubes, nihilominus pupillaris substitut. durat in persona alterius.
8 Substitutio pupillaris an habeat locum ad alia inter æqualitatem & inæqualitatem.
9 Substitutio reciproca an possit continere pupillarem & exemplarem.
10 Substitutio breuiloqua facta impuberibus in disparibus partibus institutis, an contineat pupillarem.
11 Substitutio reciproca facta duobus puberibus furiosis, an contineat vulgarem & exemplarem.
12 Substitutio reciproca formata in casu vulgaris, an contineat pupillarem.
13 Pupil. contenta in reciproca, an dicatur tacita vel expressa.
14 Substitutio reciproca facta duobus maioribus, an contineat substitutiones fideicommissarias.
15 Subst. reciproca an æqualiter comprehendat omnes fratres, licèt nati non sint ex eadem matre.
16 Reciprocè substitutus, an possit venire ad successionem præmortui tam iure accrescendi, quàm iure substitutionis.
17 Ius accrescendi sequitur portionem hæreditariam ad quemcunque deueniat.
18 Ius accrescendi an faciat accrescere cum onere.
19 Portio vnius filiorum ex diuersa matre tantum repudiantis, an accrescat cæteris æqualiter.
20 Inter legatarios an sit locus iuri accrescendi.
21 Coniuncti re & verbis qui dicantur, item qui verbis tantum, item qui re tantum.
22 Vnus ex coniunctis admissus ad partem suam de iure speciali non vtitur iure accrescendi
23 Ius accrescẽdi in legatarijs, an accrescat cũ suo onere.
24 Inter plures contrahentes, an sit locus iuri accrescendi.
25 Eadem re data duobus in feudum, an habeat locum ius accrescendi.
26 Inuestito patre de feudo, an pars filij morientis accrescat altori fratri.
27 Ius reciprocæ substitutionis an transeat ad hæredem substitut.

1 Breuiloque. † ᵃ hęc species substitutionis aliquã-
2 do appellatur recipro. Ideo quęro, quare his nominibus appelletur? Respondeo, ꝙ appellatur breuiloqua, quia in breuiloquio in se multas continet
A substitutiones. A Reciproca autem ideo dicitur, quia ab vtraq; parte hæredum reuoluitur, & in seipsam reflectitur, vt habetur & not. in l. Lucius, ff. de vulg. & pupil. & ibi plene per Bar. in l. iam hoc iure, in prin. ff. eo. tit. & d. l. in testaméto C. de test. mil. & l. quamuis. C. de
2 imp. & ali. subst. prout latius in. patebit. † Pro cuius substitutionis declaratione quærendum est de plurib. & primò quæritur de forma eius. Respondeo, ꝙ forma
B talis est B Ecce testator plurib. hæredibus institutis sic dicit [Vos inuicem substituo] vt probant iura proxi. al leg & in l. cohæredi. § qui discretas. & § qui fratrem. ff. de vulga & pupil. & l. hæreditatem. C. de impu. & alijs substi. Vel si testator dicat Vter, vel quis eorum viuit, hæres sit alterius] vt l. Titius & Seius cum l. seq. ff. de vulg & pupil. cum sim. & idem si testator dicat [Si quis hæredum meorum decesserit, alter sit hæres] vel [Bona deueniant ad alteram] & similia verba, per quæ col-
3 ligi posset, quòd alterum alteri substituisset, vt dictis iu-
a ribus † Secũdò quæritur, a quibus personis fieri possit hæc reciproca substitutio? dic quòd omnibus tam filiis, quàm extraneis, & tam puberibus, quàm impuberibus, vt probatur in præalleg. iuri. & in hoc differt à pu-
4 pillari substitutione. † Tertiò quæritur, an nomen attributum huic substitutioni sit substantiale, vel accidentale, sicut dicitur in actione de peculio. vt l. 3. § cui con-
C gruit ff. de pecul. Respondeo secundum Doc quòd C est nomen accidentale: vel quia ipsa substitutio continet vulgares tantum, vel pupillares tãtum, vel exemplares tantùm, vel communiter omnes. vt infra demonstrabi-
5 tur. † Quæro ergo ᵇ pro huius declaratione, quot &
b quas species substitutionis in se continet hæc reciproca substitutio? vbi ante omnia aduertendum est, quæ & qualis sit æqualitas, vel inæqualitas in personis institutis, vt infra declarabitur. Ideoque sic distingue. Aut hæc substitutio fit simpliciter sine temporis distinctione, aut cum temporis distinctione. Primo casu quando fit simpliciter, verbi gratia, quia testator dicit [vos inuicem substituo] tunc cõsidera æqualitatem personarum institutarum. Aut enim fit hæc substitutio pluribus hæredibus extraneis, vel duobus filiis in potestate disparibus in ætate. vt quia vnus est impubes, alter verò pubes: vel quia sint dispares quantum ad patriam potestatem, quia vnus est emancipatus, alter in potestate, vel
D extraneus, & tũc omnibus istis casibus D continet vulgarem tantum hincinde ratione inæqualitatis vitandę, vt probatur in l. Lucius. & l. iam hoc iure. § 1. ff. de vulg. & pup. & d. l. hæredes. C. de impub. & ali. sub. nisi de voluntate testatoris appareret contrarium. vt d. l. in testamento in fin. Aut fit hæc substitutio duobus impuberibus filiis in potestate constitutis, & sic paribus, & æqualibus, & tunc subdistinguitur: aut sunt exhæredati, & tunc continet solum duas pupillares, vt insti. de pupil. substi. § non solum & l. 1. in fi. ff de vulgar. & pup. Aut sunt instituti, & tunc continet quatuor substitutiones, scilicèt duas vulgares, & duas pupillares; & si essent quatuor filij contineret plures, quia secundum numerum institutionum ampliatur numerus substitutionum. vt d. l. Lucius. & l. iam hoc iure, in prin. & hæc procedunt eo casu quo substitutio ista facta sit in testamento solenni
E vbi autem fieret in codicillis E tunc solum contineret fideicommissarios, vt l. Scęuola. ff. ad Treb. Secundo casu principali. videlicet cum hæc substitutio fit cum temporis distinctione, verbi gratia, si testator dicat vt communiter fieri solet [Si filij mei decesserint in pupillari ætate, vel postea quandocunque, eos inuicem substituo] tunc continet sex substitutiones, videlicet duas vulgares, & duas pupillares, & duas fideicommissarias, & si ambo ipsi filij essent furiosi, vel mentecapti, contineret alias duas exemplares, & sic essent octo, & si ipsi filij essent plures numero, ampliaretur numerus substitutionum, vt supra dixi. Ex quibus omnibus habes vnum notabile colligere, videlicet, ꝙ inæqualitas contingẽs circa personas inuicem substitutas habet restringere, & qualificare numerum & substantiam ipsarum substitutionum, & reducere ad ordinem æqualem. Cuius ratio est, quia eadem dispositio non debet inæqualiter, & difformiter operari. vt l. eum qui ædes. in prin. ff de vsuf. &
6 in l. quamuis. & in l. 1. C. de impub. & ali. sub. † Vnde pro huius declaratione quæro, Pone testator habens tres filios, vnum puberem, & alios duos impuberes, eos inuicem substituit, nunquid quò ad illos duos impuberes hæc substitutio continet pupillares substitutiones? videtur quod nõ per rationem prædictam, quia quò ad puberem remaneret inæqualitas, vt probant iura pro-
F xi alleg F & ista est veritas, quam opinio. sequitur Barto. declarando eam tali ratione, quia posito, quòd alter impubes decederet sequeretur absurdum, videlicet, ꝙ alius impubes ipsi in totum ex pupillari succederet excluso in totum alio pubere, & tũ ipso pubere decedente ipsi impuberes filij succederent ex vulgari, vel ab intestato, sicque conqueri posset, & iustè dicere [Ego sum ita frater, vt tu, ergo debeo æqualiter succedere] nõ est ergo in dubio verisimile ipsũ patrẽ voluisse hãc substitutio-

A Reciproca hoc est nomen proprium Gomez. tomo 1. cap 8. in princip.

B Ecce testator. Rip. in l. Lucius. nu. 13. de vulg. subst. Didac in cap Raynutius. § 7. in princip. Vasq. § 19. in princip.

C Est nomen accidentale. Imo nomen propriũ vt per Gomez. sup. cap. 8. in prin.

D Continet vulgarem tãtũ. Rip. d. l. Lucius. nu. 11. Didac. in c. Raynutius, § 7. nu. 4 & est communis, vt ibi nisi expressè appareat de contraria mente testatoris, alias limit ponit Rip. supra nu. 17. cum sequen.

E Tunc solũ cõtineret. Istã materiam latè ponit Vasq. infra § 19 nu. 16. cum sequen

F Et ista est veritas. Et communis Rip. in l. Lucius nu. 22. & sequitur Vasq. §. 19. nu. 7. versic. quid si duos Didac. in Raynutius, § 8 nu 4.

ſtitionem cõprehẽdere pupillarem ſubſtitutionẽ inter ipſos impuberes, & ipſum puberem filium ab ipſius impuberis ſucceſſione priuare.arg.in l.vel ſingulis.ff.de vulg.& pup.& l.illud in fi.C.de collat. Nec ob.l.cohæredi.§.pup.& l.illud in fi.C.de collat.Nec ob.l.cohæredi.§.qui diſcretas.ff. de vul.& pup. per quam l. voluerunt tenere contrarium, quia ille §. loquitur, qñ ipſe teſtator eoſdem impuberes de per ſe vniuit in ſubſtitutione,ideoq; ipſam vnionem repetiiſſe videtur in ſubſtitutione: ſed in præſenti quæſt. fuerunt vniti ſimul cum alio, ideoque locum habent rationes præmiſſæ. Poſtea quæro.pone, teſtator habet duos filios, quorum vnus habet, verbi gratia,duos annos, alter verò 12.eoſque inuicem ſubſtituit,demum anno decurſo qui 12.an.habebat pubes efficitur,ſicq; ſuperuenit imparitas,an per hoc pupillaris ſubſtitutio vitietur in perſona alterius qui in pupillari ætate remanſit? & no.q; hæc quæſtio eſt quotidiana quæ de facto ſæpe contingit, videtur quòd ſic, ratione inæqualitatis euitandæ.ut ſupra dictum eſt, & etiam ex eo, quia ſi res reducitur ad eum caſum à quo incipere non poſſet, vitiatur,ut habetur, & not. in l.pluribus.§ fi.ver. placet.ff.de verb.oblig.cum ibi nos a in contrarium tenet Barto.& alij Docto.in l.Lucius. ff.de vulg. & pup. nam lõge differt inter inæqualitatem exiſtentem à principio diſpoſitionis de qua ſuperius dictum eſt, & eam quæ poſtea ex accidenti contingit, vt in quæſt. præſenti,prima vitiatur,ſecunda non.arg.l.eadem §.illud.ff.de duob.re.& l.3.§.illud.ff de ſuc. edict. † Ex his deciditur aliud,videlicet,quod ſi in vita teſtatoris poſt cõditum teſtm̃, alter filius pubes efficiatur, quòd nihilominus pupillaris durat in perſona alterius ſecundum Barto.licet alij contra,vt no.in d.l.Lucius.& ſic ſecundum eius opin. habes hic vnum caſum quo attenditur tempus conditi teſtamenti, & non mortis ipſius teſtatoris,contra l.ſi alienum.§ in extraneis. ff. de hære. inſtit. & prædicta procedunt, quando dicta inæqualitas ſuperuenit facto naturæ ipſius teſtatoris, puta quia alterum filium emãcipauit alio in poteſtate retento,tunc ſecundum eum b vitiatur pupillaris in perſona vtriuſque,quod eſt no.arg.in l.alterius in fi.ff de adi. leg.& C.de diuer.reſcr.l.1.& in Auth. vt li. ma. & auiæ §.ad hoc. † Pone aliam quæſtionem econuerſo ad præcedentem, Ecce, quòd à principio factæ ſubſtitutionis pupillaris, erat inæqualitas inter ſubſtitutos, quæ poſtea reducta eſt ad æqualitatem. Verbi gratia, teſtator habens duos filios impuberes,vnum in poteſtate alium emancipatum,ipſos inuicem ſubſtituit, quæ ſubſtitutio ſolum vulgarem continet hoc caſu, propter eorum inæqualitatem vt d.l.quamuis,cũ ſimil. deinde filiũ emancipatum ad ſuam poteſtatem redegit per adoptionem, an hoc caſu pupillaris ſubſtitutio locum habebit in perſona vtriuſque? videtur quòd ſic, quia ceſſat ratio inæqualitatis ergo &c.vt l.qui ſoluendo.ff. de hæred. inſti. & l.adigere.§ quamuis.ff.de iure pat.facit l.ſi alienas.in in fi.ff.ad Treb.text.in l.2.verſ.1.ff.de vulg & pup. c In contrarium eſt veritas ſecundum Doct. & Bart. quia cũ talis ſubſtitutio pupillaris fuit ab initio inutilis, non confirmatur tractu temporis.ut in regula, quod ab initio.& l.pen.ff.de regul.iur.facit l.5.§ fin.ff. de leg.3. & l.ſi ita ff.de aur.& arg.leg.2.Nec obſtat d.l.2. quia loquitur quando conſtabat de uoluntate teſtatoris, quæſtio autem loquitur in caſu dubio. † Rurſus quæritur,pone, quòd teſtator habens duos filios vnum puberem & furioſum,& alium impuberem ſanæ mentis, quos adinuicem ſubſtituit. An talis ſubſtitutio compræhendet pupillarem in perſona impuberis, & exemplarem in perſona furioſi? videtur quòd ſic,quia inſurgit ea hoc paritas in vtroque ergo &c. Doct. & Bar. vbi ſupra D tenent contrarium, quia non eſt verum, quòd paritas inſurgat,ſed in multis remanet imparitas,cùm inter ſe in pluribus differant dictæ ſubſtitutiones, vt infra dicetur in materia exemplaris ſubſtitutionis: patet ergo quòd nedum imparitas perſonarum, ſed imparitas ſucceſſionum ceſſare faciunt pupillarem, ſed non imparitas bo-

50 norum,vt ſequitur. † Vnde quæritur, ſi teſtator duos impuberes filios inſtituat vnum in tribus vncijs, alium in quinque, eoſque inuicem ſubſtituat, continebitur ne
pupillaris? E dic,quòd ſic,argumen.in l.qui plus,cum l.ſequen.ff. de vulg. & pup. Idem ſi vnum alteri ſubſtituit poſt aliquod tempus,& alium alteri poſt aliud tempus,nam imparitas temporis,ſicut bonorum,non habet impedire pupillarem ſubſtitutionem. vt l. miles §. & quia iuſſimus.ff. de teſtam. milit & facit ad hoc l. qui plures.& l.cohæredi.§ qui diſcretas.ff de vulg. & pup.
51 † Quid autem dices, ſi teſtator habens filios duos puberes furioſos eos inuicem ſubſtituit, an talis ſubſtitutio contineat vulgarem, & exemplarem videtur quòd ſic,exemplo pupillarium ſubſtitutionem, nam & hic reperitur æqualitatis inter eos. In oppo. facit quia hæc ſubſtitutio exemplaris procedit de iure ſpeciali, vt l. ea facto.ff.de vulg.& pup. ergo non videtur in breuiloqua contineri, arg.l.in teſtamento, in fi.C.de teſt.mil.
Tu autem F ſecundum Doct.dic. quòd trahitur ad omnes ſpecies ſubſtitutionum tum quia reperitur æqualitas,tum quia hæc exemplaris ſit hodie de iure communi.per l.humanitatis.C.de impu. & ali.ſubſtit. Nec obſtat d.l.in teſtamento, in fin.quia ibi loquitur quando ſubſtitutio ſecunda veniebat de iure ſpeciali priuilegio teſtatoris,hic autem veniebat olim priuilegio perſonæ eius cui fiebat ſubſtitutio, hodie autem eſt ius commune omnibus, in quo caſu attenditur ſimpliciter
52 æqualitas, & inæqualitas. † Deinde quæritur, pone quòd hæc reciproca ſubſtitutio ſit formata & expreſſa in caſum vulgaris, verbi gratia[Si quis eorum hæres nõ erit, eos inuicem ſubſtituto] an in ea continebitur pupillaris? Doc.dicunt G q; non virtute ſubſtitutionis reciprocæ, ſed bene continebitur virtute ſubſtitutionis vulgaris, huius natura eſt includere tacitam pupillarẽ. vt d.l.iam hoc iure.ff.de vulg & pup. Ex his liquet manifeſtè, quòd hæc reciproca non eſt per ſe ſpecies ſub-
53 ſtantialis alicuius ſubſtitutionis.vt ſupra dixi. † Amplius quæritur, an pupillaris contenta in hac reciproca dicatur tacita, vel expreſſa. Cuius ſcientia & inueſtigatio magni eſt effectus,vt infra dicetur,& ideo aduertendum, quòd in hoc glo ſunt contrariæ, nam glo. in d.l. Lucius,& Inſt.de pup.ſubſt. tenent,quòd ſint expreſſæ, quam opinio. ſecutus eſt Azo in ſum.C. de impub. & alijs ſubſt.& ideo matrem excludunt vt traditur in d.l. Lucius & d.l.precibus.C.de impub.& alijs ſubſt Alibi glo.in d.l.precibus.tenent,quòd ſint tacitæ.Bartol.vero vbi ſupra H concordando dicit, quòd ſunt expreſſæ quò ad effectum,ideoque matrem excludunt,tacitæ au-
54 tem quo ad ſonum & formam verborum. † Inſuper quæritur de notabili quæſt.ſi fuerit huiuſmodi ſubſtitutio facta duobus maioribus, vel extraneis, an includat ſubſtitutiones fideicommiſſarias? I dic ſecundum Doctor.quòd aut ſubſtitutio eſt facta in codicillis, & porrigitur ad fideicommiſſarias, vt aliquid operetur. vt l. Scæuola.ff.ad Treb. Aut eſt facta teſtamento,& tunc aut eſt concepta cum temporis multiplicatione,v.g.[Quandocunque aliquis eorum deceſſerit inuicem ſubſtituo] vel eſt relata ad deſiſtentiam, uel defectum liberorum ipſorum hæredum. & ſim.uerbi gratia [Si hęredes mei deceſſerint ſine liberis, eos inuicem ſubſtituo] & tunc K trahitur etiam ad fideicommiſſarias, quia ex uerbis illis colligitur mens teſtatoris uoluiſſe trahi.ut d.l.precibus.& ibi no.gloſſ & per Bartol. in lege Centurio.ff. de vulgar.& pupil. Aut eſt facta ſimpliciter, & tunc ſecundùm Dyn.& Bartol.non porrigitur ad fideicommiſſarias, ſed ad uulgares tantùm. unde cùm à principio ualuerit iure directo, poſtea nõ obliquatur. ut lege.uerbis ciuilibus.ff.de uulgar. & pupil. & ibi not. Nec huic ſententiæ habet repugnare lex qui plures.in princip. ibi [In omnem caſum &c.] ff eod.titul.quia ille text.debet exponi,id eſt, in omne emolumentum proueniens
55 ex directa ſubſtitutione. † Rurſus quæritur de alio multoties occurrente. Ecce quod teſtator habet quatuor filios, duos habet ex prima uxore, alios ex ſecunda;quos

a In contrariũ. Et eſt communis vt per Rip. d. l. Lucius num.25. Gomez.d. cap.8. ante fin.

b Vitiatur pupillaris.Vaſq.ſupra d §. 19. nu. 7. verſic. quod ſi duos.

c In contrariũ eſt veritas. Et eſt communis vt per Rip d.l. Lucius nume. 29. Vaſq d. §. 19. nume.23.

D Tenent contrarium. Et eſt cõmunis vt per Rip. ſup. nu.33. & Vaſq ſup.nume 21.

E Dic, q; ſic. Et eſt communis vt per Rip. ſup. nu. 35.d.l. Lucius.

F Secũdũ Doct. dic. Rip ſup.nu. 34.d l.Lucius.

G Quod uon.Vt eſt communis & per Rip.d. l. Lucius nu.40.

H Concordando dicit Qđ ſũt expreſſæ & eſt cõmuni, ſecundũ Cagno.in l preci bus ſub nu 179. Zazi. ſupra e.4. nume.13.

I Dic ſecundũ Doct. Rip.d l.Lucius nu.43 verſ. 3.& de communi dicitur Vaſq. d.§.19 nu.17.

K Trahitur etiã ad fideicõmiſſarias Rip.d l. Lucius nu 45.verſ. vlt.vbi dicit de communi.

da, quos omnes hæredes sibi instituit, eosque inuicem substituit; deinde vnus ex his moritur. quæritur an cæteri omnes superstites ad eius successionem admittantur, an solus frater vtrinque coniunctus cæteris præferatur? & videtur fratrē solum vtrinque coniunctum cæteris anteferri per text. in authen. post fratres, & in authen. defuncto. C. communia de suc. Ad idem facit, quia coniunctus coniunctione legali æquiparatur coniuncto coniunctione hominis, vt lege ex testamento. C de hæredi. institu. vnde cū isti duo fratres sint coniuncti coniunctione legali, sequitur ipsum fratrem debere cæteris anteferri, sicut præfertur coniunctus coniunctione hominis, vt lege cohæredi. §. discretas. ff de vulgar. & pupillari. Alij dicunt, omnes æqualiter admittendos, quasi hæc fuerit mens testatoris, cum parem affectionē ad omnes institutos ostenderit, & per consequens eandem videtur habuisse in substitutione, argumento in l. qui liberis §. hæc verba. ff. de vulgar. & pupillar. & hanc
a partem A sequuntur communiter Doctor. Nec obst. contrarium, quia illud procedit in coniunctione, quæ iur accrescendi inducit, hoc autem procedit in coniunctione sanguinis, in qua attenditur motus charitatis & dilectionis, vt no. in d. § qui discretas. Vel dic quòd d. authen. loquitur in successione ab intestato, hic in successione ex testamento, in qua testatoris voluntas potius quàm legis attenditur vt l. in testamentis. ff. de re iud. & l. in conditionibus. ff. de cond. & demon. cum sim.
16 † Postea quæritur, an is qui est reciproce substitutus, possit venire ad successionem præmortui vtroque iure, tam accrescendi, quàm iure substitutionis gloss. dicit quòd sic. in lege nec his. § si hæres. ff. de acquirend. hæred. & idem sentit Barto. in lege re coniuncti. ff. de le-
B gat. tertio, B hoc idem determinat glo. in lege testamento. C. de impub. & alijs substitut. & ibi per Cyn. patet ergo, quòd inter plures hæredes ante aditam hæreditatem, & non post. est locus iuri accrescendi. Facit lex si ex pluribus. ff. de suis & leg. hæred. & l. prima. ff. de vsufru. accre. & ibi not. per gloss. & in l. prima. §. his ita. C. de cadu. tollen. & ibi per Cyn. & plenissime per Bar.
* in d. lege re coniuncti. Pro cuius materiæ * declaratione aduertendum est, quòd aliquando sunt plures hæredes coniuncti, vel disiuncti in aliqua institutione, vel substitutione directa, secus autem in fideicommissaria, vt infra dicam. Aliquando sunt plures legatarij coniuncti, vel disiuncti in legato. Aliquando sunt plures contrahentes, coniuncti in contractu. Primo casu subdistingue, aut sunt hæredes ex testamento, vel ab intestato: si ex testamento, aut omnes disiuncti, aut omnes coniuncti, aut quidam coniuncti & alij disiuncti. Primo casu,
C vbi sunt C omnes disiuncti, tunc portio deficiens alijs accrescit, ne testator decedat pro parte testatus, & pro parte intestatus, vt in regula ius nostrū. ff. de regul. iur. etiam illis inuitis. vt dicta lege testamento & ibi not. C. de impub. & ali. substitutio. & lege prima § his ita. C. de caduc. tollend. & lege prima. C. quando non pe. par. pet. accere. & ibi per Cy. Secundo casu, cum sunt omnes coniuncti, tunc aut post partem defectam, alius cohæres adiuit partem suam, & tunc ei inuito accrescit portio deficiens. ut dicta lege testamento. ff. de acquirend. hæreditat. lege si qui hæres, & lege si tu ex parte. Aut ante partem defectam cohæres suam partem adiuerat, & tunc aut pars ipsa deficiens deficit beneficio speciali, vt quia restitutus est in integrum ad repudiationem faciendam,
D & tunc non accrescit cohæredi inuito sed D solum voluit, vt lege si minori. ff. de acquirend. hæredit. Aut deficit beneficio communi, vt quia nunquam adiuerat, & tunc non accrescit cohæredi inuito simpliciter, sed defertur sibi electio, an velit suam partem retinere vel repudiare; & si voluerit retinere, alia pars deficiens sibi accrescat: si verò repudiet, non accrescat. vt est text. sin-
E gul. E in lege cum hæreditate. ff. de acquiren. hæredi. & per hoc patet, quod post aditam hæreditatem admittitur quis ad repudiandam partem suam beneficio altetius, qui ex persona sua non admitteretur. vt lege sicut, & lege suus de repudian. hæredita. Tertio casu cum alij sunt coniuncti, & alij disiuncti, tunc si quidem deficiat
F portio vnius ex coniunctis accrescit F soli coniuncto cum limitatione supra proxime tradita. Si vero deficiat portio vnius ex disiunctis, tunc accrescit communiter omnibus, vt hæc habentur in dict. §. his ita. Ratio autem diuersitatis ibi ponitur. Nec obstat. l. item quod Sabinus. §. primo. ff. de hæredi. institu. quia ille. §. secundum veram opinio. debet intelligi. quod ibi erant omnes di-
17 siuncti. †. Quod autem dictum est accrescere cohære-
G di, G idē intelligas in ipsius cohæredis hærede, quia ius accrescendi sequitur portionem hæreditariam ad quemcunque deueniat, sed non sic ius substitutionis, quia illud finitur cum persona, nec transit ad hæredem suum. vt lege si ex pluribus ff. de suis & leg. hæredi. & lege sed si plures, in princip. & lege qui habebat. ff. de
H vulgar. & pupil. nisi fortasse substitutio H esset iuri accrescendi coniuncta, verbi gratia, si esset vnus & idē hæres & substitutus, vt lege qui patri. ff. de vulgar. & pupil. secundum Bartol. vbi supra. Et notandum, quod portio quæ accrescit pluribus cohæredibus non accrescit æqualiter. sed pro portionibus hæreditariis. vt lege Meuio, in princip. ff. de legat. secundo. & lege liber homo §. cum quis. ff. de hæredi. instit. Hic pro aliqua declaratione præmissorum quæro, regula est, quòd inter legatarium, & hæredem non est locus iuri accrescendi. vt not. in lege quoties. ff. de hæredi. instit. & lege prima. §. si ex fundo. ff. eodem titul. Pone ergo quod testator putans Titium viuere ipsum hæredem vniuersalem instituit. Sempronio autem fundum legauit, quæritur cum Titius reperiatur mortuus, an hæreditas, quæ sibi deferebatur, accrescat Sempronio legatario: videtur quod non per regulam antedictam. Tu dic quod accrescit, vt expresse determinat Gulie. de Cun. in lege seruo ff. de condit. indeb. & Barto. in legē quoties. §. si duo. ff. de hæred. instit. Non obst. prædicta regula, quia tunc locum habet prædicta regula, cum hæreditas facta fuerit quasi
18 caduca, vt not. in dicta lege quoties, & §. si duo. †. Sed hic cōsiderandū occurrit, an accrescat cū onere, vel sine onere, vbi distinguendū, aut accrescit portio pro nō scripta, aut caduca, aut quasi caduca. Si pro non scripta, aut portio deficit delicto ipsius hæredis priuati, & tunc aliis accrescit cum suo onere. ff. de his q̄ pro non scrip. l. si.
I Aut est pro non scripta ex alia causa, & tunc I in legatis accrescit sine onere. ut l. 1. § in primo. C. de cad. toll. In hæreditatibus autē sunt opi. diuersæ, tñ dic secundum Bart. aut onus fuit simpliciter appositum, & tunc accrescit cum onere, ut d. §. his ita. Aut fuit appositum nomi-
K natim, & tunc aut ab hoībus hæredib. K & accrescit cū onere, ut d. l. q̄ cōditio. 2. resp. ff. de cōdi. & dem. & l. ciuitatib. § Luc. ff. de le. 1. Aut nominatim ab vno solo, & tūc accrescit sine onere, ut l. Cels. §. pe. & fi. ff. de le. 3. Secundo casu & 3. accrescit cum onere, ut d. l. 1. §. pro secundo & § in nouissimo. C. de cad. tol. & adde his quę no. per Barto. in l. quæ conditio. & l. Plautius. ff. de condit. & demon. Venio ad secundum principalem articulum, qui fuit quando sunt plures hæredes ab intestato, in quo sic dicas secundum Bart. quod regulariter, ubi sunt pares in gradu & coniunctione, locus est iuri accrescendi inter eos. ut d. l. si ex pluribus. ff. de suis & leg. Vbi verò esset disparitas in coniūctione, uerbi gratia, pone quòd pater decessit pluribus relictis filiis & nepotibus ex filio præmortuo, quorum unus partem suam repudiauit, qualiter ad partem repudiatam admittentur cæteri? distinguit Bartol. ubi supra. Aut repudiat unus ex nepotibus, & tunc soli fratri suo accrescit exclusis patruis tanquam duplici iure coniuncto. Aut repudiat unus de filiis, & tunc nedum ipsi fratri, sed cæteris nepotibus pariter accrescit, argum. in l. si duobus in fin. ff. de contrarab. & ff. de coniung. cum eman. lib. l. prima. §. si quis ex nepotibus, fallit in casu. l. 1. §. si duo fratres.
19 ff. de colla. bono. † Quid autem dices, si pater decesserit duobus filiis superstitibus ex prima uxore, & aliis duobus ex secunda, alter ex his repudiat partem suam,

cū

A Si quidem est communiter Docto. Et de communi dicit Rip. sup. numer. 47. Dec. consil. 236. num. 3. versic. ad tertiū.

B Hoc idem determinat. Sed illam gl. non tenet ibi Bar. sed aliter distinguit, quæ distinctio cōmuniter tenetur vt ibi per Alex. & Ias.

C Omnes disiuncti Gomez. tomo 1. c. 10. num. 34. Rip. d. l. re coniuncti nu. 96. & 97. ubi dicit de communi & ibi declarat reg. l. ius nostrum.

D Solum volenti. Ias. nu. 185. & rationem ponit nu. 233. Rip. sup. num. 169. Vasq. §. 23. num. 132. ubi late.

E In lege cum hæreditate. Rip. d. l. re coniuncti nume. 184.

F Soli coniūcto. Rip. sup. nu. 132.

G Idem intelligas. Rip. supra nume. 81.

H Esset iuri accresc. coniuncta. Rip. d. l. re coniūcti nu. 130.

I In legatis accrescit sine onere. Rip. d. l. re coniuncti nu. 189. & num. 34. limitat duplicatio & nu. 906. Gomez. d. c. 10. num. 43.

K Et accrescit cū onere. Et ista est cōmunis Rip. d. l. re coniuncti nu. 190. late Gomez. distinguetur d. c. 10. num. 43. Zanchus in l. filiusfam. § diui nu. 118. ad Trebell.

A cui accresceret? dicit ipse Barto. quòd accresceret A pariter omnibus, vt in l. si duobus. in fi. ff. de contratab. & ff. de coniung. cùm eman. lib. l. prima. §. si quis ex nepotibus. Nec huic sententiæ repugnat authen. cessante. C. de legit. hæred. quia ibi loquitur secundum eum in successione iam quæsita ipsi fratri defuncto, in qua præfertur plus coniunctus: hic autem loquitur de successione nondum ipsi defuncto quæsita, alij deferenda per ius accrescendi, quo casu non attenditur maioritas coniunctionis, pro quo facit. l. fin. ff. ad Treb. Cyn tamen tenet contrarium vt not in l. cohæredi. § qui discretas. & l. iam hoc
20 iure. ff. de vul. & pupil. † Viso de hæredibus, videndum superest de legatarijs, an inter eos sit locus iuri accrescendi, de quo per Cy. in d. l. prima §. his ita. C. de cad. tollen. & l. si Fortidianum fundum. C. de legat. & per Barto plenissime. d. l. re coniuncti. ff. de legat. 3. Pro
B cuius faciliori introductione B sciendum est, quòd quidam sunt disiuncti re & verbis, quidam autem vtroque modo coniuncti, quidam verò coniuncti re tantum, & quidam verbis tantum coniuncti. Dicuntur autem illi omnino disiuncti, quando in diuersis orationibus vni legatur vna res, & alij alia res, verbi gratia [Lego Titio fundum, item lego Sempronio domum] & inter istos non est locus iuri accrescendi. vt l. & Proculo. ff. de leg.
21 2. & d. l. 1. in prin. & ibi per gl. ff. de vsufr. accres. † Coniuncti verò vtroque modo dicuntur illi, qui simul copulantur in eadem re. v. g [Titio. & Sempronio lego fundum] vt no. per gloss. in l. 1. de usufr. accrescen. quod exemplum reprobatur per Pe. licèt male secundum Bar. quia pro glo. est text. in l. lit. de leg § sed si eadem res. & ibi no. coniuncta. l. triplici. ff. de verbo. signifi. Verbis tantum coniuncti dicuntur, quando personæ copulantur in oratione, & in re legata diuiduntur. v. g. [Titio & Sempronio lego fundum æquis portionibus, vel singulis pro dimidia, aut vni pro tertia parte, alij pro duabus] vt l. si ita quis. de hære. instit. & l. Mæuio. ff. de lega. 2. Re autem tantùm coniuncti sunt, quando personæ separantur in diuersis orationibus, & in eadem re instituantur. v. g. [Titio lego fundum, item Sempronio lego eundẽ fundũ] vt l. si sparsim. ff. de cond. & demon. & l si plures. ff. de leg. 1. quo casu videtur in dubio legãdo secũdo adimere primo, secundum gl. in d. l. 1. de vsufr. accrescen. quæ in hoc male dicit secundum Dyn. & Bar. vt not. in d. l. si pluribus & l. sicut ff. de adim. leg. & pro eis facit d. l. re coniuncti. & l. 1. §. final. cum sua gloss. ff de stip. seruo. Quibus sic præmissis respondeo ad quæst. di-
C stinguendo, aut sunt pariter coniuncti re & verbis, C &
D habet locum inter eos ius accrescendi D si velint, non autem eis inuitis, vt l. prima. §. vbi autem legatarijs. C. de cadu. tol. & ibi per Cyn. & procedit hoc ius accrescendi modo, de quo infra dicetur. Aut sunt coniuncti verbis tantum, & tunc subdistingue secundum Bartol. aut in verbis est coniunctio, sed in re totalis, & separata diuisio, vt [Lego Titio & Sempronio singulos bones, & sim] & non habet locum inter eos ius accrescendi, vt ff. de vsu. accr. l. prima. in 2. respon. facit l. recte dicimus. § fin. ff. de verbor. signifi. aut in re non est totalis diuisio, v. gra. [Lego Titio, & Sempronio fundum æquis portionibus pro indiuiso] & tunc quia res est indiuisa, nec possunt partes ad oculũ demonstrari. vt l. Mæuius. §. duobus. ff. de legat. secundò, erit locus iuri accrescendi si velint, vt d. l. re coniuncti. Aut sunt coniuncti re tantum, & tunc subdistinguitur, aut sunt coniuncti in vsufructu tantum, aut in dominio. Primo casu, aut portio
E vnius deficit ante acquisitionem vsufructus, E & habet locum ius accrescendi, quia à principio totidem singulis est collatum. Aut deficit post acquisitionem, & tunc habet locum etiam ius accrescendi inter volentes. vt probatur in d. l prima §. interdum. ff. de vsufru. accres. Secundo casu cùm sunt coniuncti in dominio, tunc ha-
F bet locum F ius non decrescendi, quia principio cuilibet ipsa res fuit insolidum attributa, sicque per solum concursum faciebant sibi partes, quo concursu cessante remanet res ipsa insolidum apud alium, vt habetur in d. l. si Fortidianum. C. de lega. & ibi not. per Cyn. & probatur in d l. prima. §. si autem ad deficientes. C. de caduc. tollen. & cum hac distinctione, & tali modo veniunt simul ad hoc ius accrescendi qui cõiuncti sunt vtroque modo, scilicet re & verbis, licet in hoc sint aliqui qui contrarium sentiant. vt not. per Barto. in d. l. re coniuncti. Ad quæ vide quæ habentur in l. planè. §. si coniuncti ff. de legat. primò & in §. si eadem res, Institut. de le-
22 gat. † Aduerte tamen ad vnum, quod si aliquis ex coniunctis fuerit admissus ad partem suam de iure speciali non vtetur iure accrescendi, vt l. mulieri & Titio.
23 ff. de condit. & demonst. & ibi not. per Barto. † Porro, quia superius visum est quibus casibus pars deficiens
G aliis accrescit videamus an in legatis accrescat G cum suo onere, vel sine, sicut supra dictum est in hæreditate. In quo articulo sic distingue, aut pars deficiens est pro
H non scripta, H & accrescit sine onere. vt d l. prima. §. in primo de caduc. toll. aut erat caduca, vel quasi & tunc aut sunt coniuncti verbis tantùm, aut vtroque modo. Primo casu distinguit Bartol. aut onus erat impositum nominatim, aut simpliciter, vt supra dictum est in hæredibus, vel dic secundum Cyn. quod in legatarijs considerandum est hoc. Aut enim est onus consistens in dando, & tunc accrescit cum tali onere. d. l. prima. §. ne autem. C de cadu. tollen Aut consistit in faciendo, & tunc aut non inhæret personæ, & idem; aut inhæret personæ, & tunc non accrescit cum onere, sed sine eo, vt habetur in d. l. prima. § si autem, & §. si verò talis. Vbi autem sunt vtroque modo coniuncti, tunc aut pars deficiens est pro non scripta, & idem quòd supra distinguendum est per d. l. primam. §. in primo. Aut est caduca, vel qua-
I si, & tunc licèt in hoc sint diuersæ opin. I tamen veritas est, quòd sine onere accrescat, quinimmo non decrescit, cum cuilibet insolidum res ipsa à prin. fuerit attributa, sicut in coniunctis re tantum, vt dictum est. & cum ista determinatione intelligendus est præalleg. §. vbi au-
24 tem legatarijs, & ibi per Cy. † Nunc restat discutere
K articulum, qui est, K an inter plures contrahentes locus sit iuri accrescendi. In quo sic distingue secundum Bar. aut quæritur de iure accrescendi, quod procedit ex coniunctione hominis, aut ex coniunctione legis. Primo casu. aut quæritur de vsufructu accrescendo, & in eo
L L locum habet ius accrescendi. l. prima §. fin. ff de vsufr. accres. aut quæritur de dominio vel proprietate, & tunc aut loquimur indiuiduis, & locũ habet ius accrescendi, vt l. prima. §. primo. ff de vsufr. accres & lege proprium. ff communia prædio. & dic vt ibi no. Aut loquimur in indiuiduis, & tunc aut loquimur de dispositis
M M à principe, & habet locum ius accrescendi, vt l. prima. C. si so. imperia do. lib. decimo, aut est in dispositis per alium inferiorem, & tunc aut interest contrahentis, quòd locus fiat iuri accrescendi, & habebit locum
N etiam N aduersario inuito, vt probatur in l. fundus ille. ff de contrahend. emptio. & ibi not. Aut eius non interest. & tunc cessat ius accrescendi, vt l. si mihi, & Titio. ff. de verbor. obliga. & ibi no. per Barto. in d. lege si duo patroni, in princi p. ff. de iureiurand. Fallit in assignatio
25 ne libertorum, vt ff. de assi. lib. leg si. † Per quæ colli-
C gitur C determinatio ad illam quæst. quando eadem res duobus est data in feudum, vel emphyteusim, an sit locus iuri accrescendi inter eos, in qua quæstio. Barto. in d. l. si mihi & Titio. sic distinguit: aut res ipsa data fuit ambobus præsentibus & acceptantibus, & tunc morte
O vnius O non sit locus iuri accrescendi. per d. l. si mihi & Titio. quia per acceptationem & requisitionem cessat ius accrescendi, vt l. circa. ff. de vsu. leg. & ad hoc bene facit. cap. prim. de duo. fra. de no. benefi. inn. colum. decima, & de gra. suc. in feu. cap. primo, nisi esset emphyteusis paterna. Si autem data fuerit vni præsenti & alteri absenti, tunc non valet nisi pro dimidia regulariter, vt d. l. si

A Pariter omnibus. Vide sup. nume. 1. Rip. d. l. re coniuncti. nu. 214.

B Sciendum est. Ista ponit Rip d. l. re coniuncti. in princip.

C Et habet locum, Gomez. d. cap. 10. nu. 38.

D Si velint. Et est cõis vt per Rip. sup in l. re coniũcti. nu. 74. declarat Gomez. supra nu 42.

E Et habet locũ ius accrescend. Ias. d. l. re coniuncti numero 102. Rip. nume 104. & 124. Gomez. supra nu. 40.

F Ius nõ decrescendi. Rip. sup. nume. 7 cum sequen. post Ias. nume. 4.

G Cum suo onere. Vide sup. in addit. incip. & accrescit cũ onere, & per docto. ibi citatos.

H Accrescit sine onere. Latè Rip. d. l. re cõiũcti. n. 190. vbi ponit de sententia inter legata & hæreditatem.

I Tamen veritas est. Gomez. d. cap. 10. num. 43. vers. 2 & ver. 4.

K An inter plures cõtrahentes. Regulariter non Rip. d. l. re coniũcti, nu. 19.

L Locum habet ius accrescendi. Rip sup. nu. 224. vbi dicit de communi, Gomez supra n. 41. Vasq. §. 23. nu 27.

M A Principe. Rip. sup numero 257. vers. 3. qui ponit tria vt procedat d. l. 1. limit. Ias. numero 229.

N Aduersario inuito. Ias. supra nume. 225. Rip. numero. 227.

O Non sit locus iuri accrescendi. Nisi dictum sit cuilibet totũ, Ias. d. l. re coniuncti nu. 236. Alex consil. 13. nu. 14. vol. 1. Cur. Iun consil. 55. sub nu. 15. & latissimè in tract. de feud in 2. parte in tertia princip.

A Posit absenti quarere. Putasi est frater. Kip d. l. re coniunctis nu. 227.

a d.l.si mihi. Fallit si esset talis persona, quæ A possit absenti quærere, vel ex forma statutorum, vel iuris communis. Item quæritur soli præsenti insolidum si esset contractus onerosus. vt d l fundus ille. Sed quid dices d si sit patri res aliqua in feudum concessa, vel emphyteusim recipienti pro se & filiis suis, quo mortuo alter ex filiis decessit sine hærede, an crescat alteri portio sua, vel redeat ad dominum? dic secundum Baldo.

B Quòd accrescat. Cur Iun.d. 2. parte 13. de testa.num.44.

B quod accrescit, quia hæc acquisitio est paterna. ideo sit locus iuri accrescendi, vt d cap. primo, de duo. fra. de no. benef. mne & in c. cum verò Corradus, qui feuda pos. Tangitur per Cyn in d l. prima. C. quando non pe. par. & per Specu in tit. de loca § nun. aliqua, ver. 69. & per
16 Dy. in l. codicillis. ff de vsuf. legat. † Postremò quæritur an ius huius reciprocæ substitutionis transeat ad hæredes ipsius substituti? dic breuiter quòd non, vt d l. Lucius § fin & l. qui plures, & l qui liberis §. hæc verba. ff. de vulgar. & pup. nisi fortasse & hæredes eius essent pariter cum eo substituti, vt plerunque vidi fieri, & est optimum consilium. vt testator dicat [Titium, & filios, ac hæredes suos Caio substituo] ius autem accrescendi transit in quoscunque, vt l. si ex pluribus. ff. de leg. hær. & hæc suffi. iant.

ADDITIONES.

* Testator. Adde Aym. consi. 43. Ias. in l. Lucius. num. 31. ff de vulg Nat. consi 230. col 6.
* Materiæ. Adde, limita hanc iuris accresceñ. materiam vt per Ias. in l si duo patroni. nu. sexto. ff. de iureiurand. Masuer.
* In l. plane. Adde Ias in d. l. planè § si coniunctim, num. 4. vbi refert communem, quod si testator dicat, lego Titio & Seio fundum, dicuntur illi coniuncti, re & verbis, quam sequitur Alex. consil. 109 lib. 2. vbi etiam dicit, quòd ius accrescendi cessat dato substituto. Masuer.
* Breuiloquæ. Adde, quod reciproca substitutio non continet fideicommissariam, secundum Cur. & alios in rub. colum. 4. C. de impub. in l. hæreditatem. C. eod. vbi inter alia, quod huiusmodi substitutiones, puta, breuiloqua & compendiosa, non sunt diuersæ substitutionum species, sed potius nomina magistralia, vt sub breui sermone possint plures substitutiones cõplecti, teste Cur. d. l. secunda. colum 4 C. eod. vbi quod substitutio reciproca facta personis imparibus: non continet fideicommissariam, et si facta sit personis æqualibus, secundum communem ibi relatam, quam limita, vt per eum ibi, cui adde, quod ad hoc vt sit breuiloqua: requiritur, quòd fiat pluribus, & sit inuicem, & sit reciproca, item continet directas tantum, non fideicommissarias, ex not. per eundem Cur. in l. precibus. colum. 17. 21 C eod. vbi quod quando breuiloqua facta est in codicillis: mens testatoris est interpretata in l. Scæuola. ff. ad Treb. quòd trahi debeat ad fideicommissariam, qua in materia breuiloquæ, vide quæ scribit Dil. de arte test. tit. de substit. cap. 14. cap. 19. Nat. consil. 326. vbi disputat casum breuiloquæ mistæ cum cõpendiosa, de quo vide Dec. in l. in testamento la 1. vbi Castr. colum. tertia. C. de testam. mil. quid in breuiloqua simplici, an contineatur tacita pup. & dic, vt per Nat. d. consil. 326. vbi plura circa illũ attic. an quando breuiloqua substitutio est mista cum compendiosa: licet facta sit personis imparibus, contineat pup. saltem tacitam contentam in vulg. & tandem d. consil. colum. secunda. post med. ver. ego in hac, sequitur opin. Castr. ibi alleg. qui voluit, quod quando breuiloqua substitutio est mixta cum compendiosa, vt in casu de quo ibi, licet facta sit personis imparibus, contineat pup. motus tali ratione, quia tali casu, reciproca propter mixturam compendiosæ, comprehendit fideicommissariam, quæ pupillo est onerosa, ergo multomagis continere debet pup. quæ est fauorabilis pupillo: est verum quòd aliqui voluerunt contrarium, quibus responde vt per eum ibi, vbi etiam declarat Doc. Dec. in l. in testamento. C. de mil. test. & quid in breuiloqua simplici, quid in mista cũ compendiosa, vide latius d. consil. & quæ doctè & copiosè scribit Rol. consi. 19. per totum lib. 1. vbi breuiloquæ materiam tractat, Masuer.

a Secundo quæritur. Adde Bart. in l. iam hoc iure. ff. de vulgar. & pupil. Bald. in l. precibus. C. de impu. & aliis substitution.

b Quarto ergo. Adde Bald in l. precibus. C. de impu. & ali. substit. Bal. in l. Centurio ff. de vulg. & pup. Bal. in ceper. cap. si pater, de testam. lib. sexto, & Barba. in cap. Ray. de testam.

c Colligitur. Adde Bald. in c. decedenti. qui feu da. poss. in vsib. feu. Bal in l. si qua C. ad Ter. Doct. in l. mihi & Titio, de verb. obl. Spe. in tit. de feu. ver. 36. Pau. de Castr. consil. 156 & seq.

d Dices. Vide Abb. in c. Ray. de testam.

C Vt traditur. Vasq. d. tract. de successio progres. § 13. in prin.

D Et hæc verior. De communi dicit Dedus. in l. Raynutius. numero 1. in fin. Gomez. tomo 1. cap. 6. in fin.

SVMMARIVM.

1 Exemplaris substitutio. quare dicitur.
2 Muto, surdo, & prodigo, an substituatur exemplariter.
3 Exemplariter substituere qui possint.
4 Exemplariter substitui quibus possit.
5 Substituens exemplariter à matre, an præferatur substituto exemplariter à patre.
6 Exemplariter substitui quæ personæ possint.
7 Ex pluribus filiis, an possit vnum ad substituendum eligere.
8 Pater, an teneatur substituere æqualiter fratres, tam vtrinque coniunctos, quàm ex eadem matre tantùm.
9 Vulgaris vel pupillaris facta mentecapto, an contineat exemplarem
10 In expressa pupillari, an contineatur tacita exemplaris.
11 Tacita exemplaris, an excludat matrem.
12 Quæ sint necessaria ad substitutionem exemplarem.
13 Substitutio exemplaris quando finiatur
14 Substitutio exemplaris extincta per sanitatem superuenientem, an reuiuiscat morbo reualescente.
15 Substitutio exemplaris, an sit penitus extincta condito testamento per mentecaptum tempore sanitatis.
16 Condito testamento ante furorem, substi. exemplaris facta tempore furoris non valet.
17 Superuenientibus liberis, an finiatur substitutio exemplaris.

EXemplaris. Hæc substitutio est de raro contingentibus. Cuius forma talis est [Si filius meus mentecaptus vel furiosus antequam redierit ad sanos mores, decesserit, substituo sibi Semproniũ.]
1 † Hæc enim exemplaris dicitur, quia ad exemplum pupillaris est inuenta, vt qua ratione fit substitutio pupillaris ei qui defectu ætatis testari non potest, sic & ei qui C defectu sensualitatis impeditur testari. C vt traditur in lege humanitatis, vt ibi per Cyn. C. de impub & aliis substitutio. & in l. ex facto, & ibi per Bar. ff. de vulg. & a pup & in § qua actione. Institut. de pup. substit. † Sed circa hanc quæritur, an muto, surdo, & prodigo, possit substitui exemplariter? videtur quòd non, quia de furioso, & mentecapto loquitur lex, ergo ad alios non extenditur, argum. in l. si verò § de viro. ff. solut. matrimo. nisi de speciali gratia principis, vt d l. ex facto. & hanc partem sequuntur alij, quos refert Cyn. in d. l. humanitatis. Alij tenent contra, quia in eis est eadem ratio, ergo idem ius, vt l illud. ff. ad l. Aquil. ad quod facit. l. Gallus. § & quid si tantum. ff. de libe. & posthum. & l. prima. C. de cu. fu. & l. furiosi. C. de nupt. Nec obst. quòd l. humanitatis. loquitur de solo mente capto quia illud solum est positum gratia exempli, quod nõ habet regulam restrinD gere, vt l. damni infecti. in fin. la 2. ff. de dam. infect. D & hæc verior, non ergo est opus pro hac substitutione hodie principem adire, cum omni iure liceat cuicunque hanc substitutionem facere propria auctoritate, & quò
3 hoc remanet correcta. l. ex facto præalleg. † Deinde
a quæritur, a qui possint exemplariter substituere? dic

breuiter

breuiter quòd ſoli aſcendentes vtriuſque ſexus, videlicet pater & mater, & alij ſuperiores, vt dicit tex.in d.l.humanitatis,& d.§.qua ratione, per quod colligitur vna differentia inter hanc exemplarem ſubſtitutionem, & pupillarem: nam mater non poteſt pupillariter ſubſtituere, quia non habet filium in poteſtate. vt l.ſi mater.
4 ff de vulgar.& pupilla. † Tertio principaliter quæritur, quibus poteſt exemplariter ſubſtitui? Dic quod liberis tantum, non extraneis patientibus aliquod vitiũ de prædictis, ſiue ſint in poteſtate, ſiue ſint ſui iuris, ſiue ſint naturales, & legitimi, ſiue naturales tantum, ſiue legitimi tantũ. vt d.l.humanitatis. & l.ex facto. per quæ patet alia differentia inter hanc & pupillarem, quia pupillaris non fit naturali tantum, vel emancipato. vt ſupra dictum eſt. & probatur in d.l. Lucius.cum ſim. Eſt etiam alia differentia, quia hæc ſubſtitutio non fit impuberi, ſed ſoli puberi. ſi enim fieret pupillo furioſo,
A operaretur hæc ſubſtitutio, A tanquam pupillaris potius, quàm exemplaris, attento vitio ſeu defectu naturali potius, quàm accidentali. arg in l.quia habet. ff de tute. niſi pupillus eſſet emancipatus, quo caſu cùm non poſſet operari vt pupillaris, operaretur vt exemplaris ſecundũ Docto.& Barto. vt no.in d.l.ex facto, & per Cyn.
5 in d.l.humanitatis. † Quartò quæritur, quoniam dictum eſt, patrem & matrem poſſe hanc facere ſubſtitutionem, pone quòd pater filio furioſo dedit vnum ſubſtitutum, mater dedit alium, quis eorum præfertur? dic quòd licèt in hoc diuerſæ ſint opin. Illa tamen æquior
B eſt, B qua diſtinguit, aut filius erat in poteſtate patris, & tunc præfertur ſubſtitutus datus ab eo in paternis bonis, vel aduentitiis, quia ius paternæ poteſtatis potentius eſt iure matris. In bonis autem maternis præferen-
C dus erit C ab ea ſubſtitutus, argum eius quod dicitur de filio arrogato, vt in l.ſi arrogator. ff. de adop, & l.ſi plures.§. in arrogato. ff de vulga.& pup. facit etiã quod dicitur de tutore, vt l mater. C.de teſtam.tut.& l.mulier.& l.ſi patronus. ff. de confir. tuto. Si autẽ filius erat emancipatus, & tunc in bonis paternis præfertur ſubſtitutus à patre. In bonis maternis præfertur ſubſtitutus à matre: In aduentitiis æqualiter omnes admittuntur, quod totum operatur diuerſitas parentum & patrimoniorum, ſicut aliàs dicitur in d.l.ſi arrogator.& quæ dicta ſunt in patre & matre, locum etiam habent in auo & auia, & aliis ſuperioribus, vt plene tradit Barto. in d. l.ex facto. miror tamen quod Docto. non conſiderauerunt in hac quæſt. qualitatem perſonarum ſubſtituentiũ. argum. d l.humanitatis. credo quòd hoc poſuerunt pro cõſtanti. Sed quid ſi mater tranſiuit ad ſecunda vota, an priuetur hoc priuilegio ſubſtituendi exemplariter ipſi
D filio? D dic quòd ſic, quia tunc ceſſat illa humanitas, de qua in d.l.humanitatis, argum.in l.omnẽ.C.ad Ter. & lege ſciant.C.de leg hære. & quod habetur in l lex quæ tutores.C.de admi.tut.& in authen.hoc ſacramentum.C quãdo mul.tu.offic.fun.po.& l.1.C. vbi pu.edu.
6 de. † Sextò quæritur, quæ ſint illæ perſonæ, quæ poſſunt exemplariter ſubſtitui. Dic quod illæ ſolæ, quas veriſimile eſſet ipſos liberos ſibi ſubſtituiſſe, vel inſtituiſſe ſi fuiſſent ſanæ mentis, & potuiſſent teſtari, vtputa ipſorum filios, nepotes, & alios ſimiles proximiores. Extranei autem illis extantibus ſubſtitui non poſſent, vt probatur in d.l. humanitatis. Et ex hoc colligitur etiam differentia inter hanc ſubſtitutionem exemplarem, & pupillarem, quia in pupillari omnes poſſũt ſubſtitui. vt in l.ſecunda.§.quos poſſum ff.de vulgar. & pupil.& in hac illi ſoli, de quibus dictum eſt: quamquam quidam voluerunt dicere, quòd d.l.humanitatis.corrigat.d.§ quos poſſunt. ciſ lios. vt ſit hodie idẽ quoad hoc in vtraque ſubſtitutione, quæ opin. non eſt communis, vt refert Cyn.in d.l. humanitatis. & Barto. in d.l.ex fa-
7 cto. † Quid igitur ſi ille filius, cui fit hæc ſubſtitutio, habeat plures filios vel fratres, an liceat patri eius vel matri vnum ex eis eligere, & illum ſolum ſubſtituere aliis excluſis, vel præteritis? Dic breuiter, quòd licet
E quo ad hoc ſint contrariæ opin. Docto. attamen E verior opin. vt diſtinguatur, aut non ſubeſt iuſta cauſa præteritionis, vel exhæredationis, & tunc tenetur æqualiter eos ſubſtituere, & ratio eſt quia pater & mater pari modo debent ſe habere in hac ſubſtitutione, ſicut veriſimiliter ſe habuiſſet ipſius filius ſi teſtamentum condi-
8 diſſet. vt probatur p text in d.lege.humanitatis. † Poſt hæc quærit, quid ſi filius habet fratres vtrinque cõiunctos, & alios vterinos tantum, an pater teneatur ipſos æqualiter ſubſtituere? quidam quos refert Barto.in d.l. ex facto, dicunt quod ſolum vtrinque coniuncti ſunt ſubſtituendi: quia hi ſoli ſunt ſubſtituendi, qui admittuntur ad querelam. vt probat text.in d.lege humanitatis, & quia vterini ſoli non admittuntur ad querelam vt lege ſi fratris.C.de inoffic. teſtam. ergo non ſunt ſubſti-
F tuendi. F Alij autem diſtinguunt, aut ſubſtitutio fit à patre, vel à matre: ſi à patre, tunc præferendi ſunt in ſubſtitutione vtrinque coniuncti, vel conſanguinei tantum. Si vero à matre, tunc ſunt æqualiter ſubſtituendi om-
9 nes, de quo plenius vide in d. lege ex facto. † Rurſus quæritur, ſi pater ſubſtituerit ſolum vulgariter, vel pupillariter tantum filio ſuo impuberi, & mente capto. An in hac vulgari & pupillari contineatur exemplaris ſubſtitutio? dicunt quidam quòd in hac vulgari expreſſa non continetur tacita exemplaris, ſicut ſimpliciter in pupillari, ne duo ſpecialia in eodem concurrere videantur. vt no.in l.prima.C. de dot.promiſſ. & lege rũ poſt. §. gener. & ibi not. ff. de iure dot. Barto. vbi ſupra diſtinguit, aut tempore quo pater ſubſtituit, filius nullum patiebatur defectum, & tunc non continetur tacita exemplaris propter ſuperuenientem defectum, quia ad caſum in excogitatum non ſunt extendenda verba ſubſtitutionis. argumen.in lege inter ſtipulantem.§. ſacram. ff.de verbo.obligat. Aut tempore teſtamenti filius patiebatur defectũ furoris. & tunc in vulgari continebitur tacita pupillaris. infra tempora pupillaris ætatis, & ceſſabit exemplaris, attento potius naturæ vitio quam accidentis, vt ſupra dictum eſt: poſt vero pupillarem ætatẽ continebitur exemplaris, & ſic prouiſio teſtatoris videatur relata ad omne tempus ſecundùm qualitatem perſonæ, ſi tamen perſona ſubſtituta fuerit de his quæ continentur in d.lege humanitatis, & hoc dictat æquitas & humanitas. dicta lege, facit in argumen. l.qui neque.&
10 l ſi prædicta.ff.de reb. eorum. † An autem G in ex-
b preſſa pupillari contineatur tacita exemplaris, volue-
G runt quidam dicere, G quod ſic. ratione ſimilitudinis quam habent inter ſe vt plurimum illæ duæ ſubſtitutiones. Ideoque de vna in aliam facilior eſt tranſitus. argum in leg.rem.§. item quæcunque. ff.de rei vendi.& lege ſi excepto, cum ſim. eodem titulo. Alij diſtinguunt, an hæc pupillaris ſit facta cum limitatione temporis, verbi gratia [Si filius meus deceſſerit in pupillari ætate ſubſtituo.] Et tunc ſi ſemel valere potuit vt pupillaris, poſtea in aliam non reſoluitur, ac obliquatur. vt lege ſi ita quis. ff. de hæred.inſtit. Aut eſt facta ſimpliciter, & tunc aut eſt facta filio in poteſtate, & valet vt pupillaris vſque ad pubertatem, & poſt valet vt exemplaris, argumen. in l.Centurio. ff.de uulgar. & pupil. Aut eſt facta filio emancipato, & tunc ualet vt exemplaris. argumen.in in lege Gallus. §. primo. ff.de liber. & poſt-
11 hum. † Vltra quæritur, c an prædicta tacita exem-
c plaris excludat matrem, dic ſecundum Docto. H quod
H non, nec alias perſonas quas non excluderet tacita pupillaris; ſapit enim hæc ſubſtitutio in multis naturam pupillaris, vt ſtatim ſubijciam, cum ſit ad ipſius exemplum inducta & reperta, vt in §.qua ratione. Inſtitut.de pupil.ſubſtitut. ergo & c.ut leg.prima ff de lega.primò. l.ſecunda.C. commu.de lega. Sed expreſſa exemplaris bene matrem excluderet eadem ratione qua pupillaris
12 expreſſa, quod tenet Barto.ubi ſupra. † Item quæro, quot ſunt neceſſaria ad hoc, ut exemplaris ſubſtitutio fiat & ualeat? Dic breuiter, quod ſex. Primò uidelicet, quod is cui fit ſubſtitutio ſit de liberis. Secundò, quod ſit mente captus, uel in ſimili uitio conſtitutus tempore teſtamenti, ſeu mortis ipſius teſtatoris. argu. in d.l. ſecunda.

A Tanquam pupillaris. Et eſt cõis ſnã Rip. d. l. ex facto nu. 60.

B Qua diſtinguit. Iſtam diſtinc. ponit Gomez.ĩ d.c. 6.nu. 13. Vaſq d § 17 num. 40. refert plures opi. & licet dicat q eẽ ſũt in opi. q valeat vtraq; ſubſtitutio. q ipſe improbat.

C Ab ea ſubſtitutus. Et eſt cõis vt per Rip. ĩ nu. 97.

D Dic q ſic. Et eſt cõis vt per Rip.d.l. ex facto nu.61.

E Verior eſt opi. Et cõis vt p Rip. ĩ nu.86.

F Alij diſtingũt cõis eſt q reſpectu pñis intelligit de fratribus vtrinque coniũctis reſpectu matris de vtraque coniũctis vel vterinis, vt per Rip. ĩ nu. 88.

G Quod ſic. Et iſta eſt cõis vt p Rip.d.l. ex facto nu 78.

H Quòd nõ. Zaſ.de ſubſti. nu. 8. ſecus expreſſa vt de cõi dicit Didac.in c.Raynutius §.6 nu 6 Vaſqu.§.22.nu. 38.

secunda.§.si extraneus.ff.de uulgar. & pupil. Tertiò, q
A morte testatoris A non reincidat in alterius potesta-
tem, quia si reincideret, quod non potest per se, non po
terit per alium. argum in l.neque.C.de hæredit.instit.
sicut de pupillari superius dictum est. Quarto, quod te
stator faciat sibi testamentum, vt d.l.humanitatis. Quin
B tò, quòd sit institutus B saltem in legitima, non autem
exhæredatus, nec præteritus, ut d.l.humanitatis. Sexto;
C quòd ipsius testatoris adeatur hæreditas expressè, C vel
habeatur pro adita ipso iure per existentiam sui hære-
dis, ut supra dictum est de pupillari. ut l. si filius qui
patri.ff.de uulgar, & pupil.& l.fin.§.primo.C.de cu fo.
hoc sequitur Barto.ubi supra. ex quibus patet differen
13 tia, & consonantia inter has substitutiones. † Septi-
d mò quæritur d quando hæc substitutio exemplaris
finiatur & uitietur. ad hoc sic respondeo, quòd genera-
liter uitiabitur ubicunque aliquid ex prædictis substan
tialibus defecerit. Finitur etiam ex superuenienti con-
ualescentia, & qualitercunque uitium cessauerit. Item
finitur si filios, quos prius non habuerat, susceperit hic
14 furiosus, ut d.lege humanitatis. † Sed circa hoc quæ-
ritur, quid si per conualescentiam superuenientem ex-
tincta sit substitutio exemplaris postquam reincidat in
D furorē, D an substitutio reuiuiscat seu reconualescat? &
quidam distinguunt, aut uterq; actus furoris cessantis &
redeuntis contingit in uita testatoris, & tunc reconua-
lescit substitutio. argum.l.posthumus ff. de iniu.rup. &
irri testa.iuncta l.secunda.ff.de petit.hæred. Aut contin
git post eius mortem, & tunc non reconualescit per iu
ra prædicta Barto autem in d.l.ex facto. aliter distin-
guit, aut enim furor & dementia perseuerat, & tunc
planum est, quòd substitutio firma stat: aut furor cessat,
& eodem modo cessat substitutio, non autem extingui-
tur Ideoque si iterum superueniat furor, ipsa substitu
tio uires assumit, quas prius cessauerat, & tali uerbo
15 [Cessat] utitur cum ministerio, d.l.humanitatis. † Ex
quibus secundùm eum colligi potest decisio ad quæ-
stionem. quid si filius post reditum ad sanos mores te-
stamentum fecit. quod facere potuit, si erat sui iuris ut
l.furiosus.C. qui testam.fac. pos.si post reincidat in fu-
E rorem, E quod non reuiuiscat ulterius substitutio
exemplaris, quia per eius propriam prouisionem satis-
factum est in bonis eius, unde superflua est aliena, ne
per indirectum sublata esset sibi testandi facultas, quod
esse nō debet ut l.stipulatio hoc modo.ff de uerb.obli-
16 ga. † Deciditur etiam. & aliud uidelicet, quòd si talis
filius qui prius nunquam fuerat furiosus in sua perfe-
cta salute fecit testamentum, deinde superuenerit sibi
F furor, F quod non poterit sibi exemplariter, uel à pa-
tre, uel à matre substitui ratione prędicta, ad quod facit.
l.si arrogator.cum ibi not.ff.de adoptio. uidetur tamen
opin Bar.in eo quod dicit substitutionem cessare, con-
17 tradicere text in d.l.ex facto. † Postremò quæritur, an
ex peruenientibus liberis finiatur substitutio exempla-
G ris, G & dic quòd sic, siue sint filij naturales tantùm,
uel legitimi, vel simul legitimi & naturales, vt probat
text.in d.lege humanitatis, iu ratione sui licèt ille tex.
loquatur in filio suo, & hoc tenet Bartol.in d.l.ex facto
pro quo facit, quia præsumptio est ipsum furiosum, si
foret sanæ mentis, ipsos filios cæteris in institutione
prætulisse, ut l. cùm acutissimi.C.de fideicom.& l.cùm
auus.ff.de condi.& demon.

A Non reincidat. ista est opi. Bar. d.l ex facto. vbi Ias num.27. qui dicit, q bene loquatur Rip. nu. 69.

B Saltem in legitima. Non tñ in tota tñ possit agere ad supplementum vt docēt dicit Dec. in l. humanitatis nu 7. Rip d.l. ex facto nu.79.

C Vel habeatur pro adita. Rip. ī nu 76.

D An substitutio et de cōt dicit Rip d l. ex facto nu.102. quā sñ cōem dicit procedere si breuis furor superueniat, aliàs si longo interuallo superueniat cas sat exemplaris.

E Quòd non reuiuiscat. Gomez. decis.n.13. in fi.

F Quòd non poterit Zaz. d. c. 7. vers predicta vera vbi sequit istam opi.

G Et dic q sic. Rip d l. ex facto nu. 24. & 103. contra Bart. tñ credit esse cōem Pelit. de subst. pupil. in fi. cōis tn est in contrariam sñ Bar. & Rip. vt q Vasq. d.§ 17.num.82. vers tandem in hoc articulo.

H Et plura. Rip. d.l. cōtenete nu. 60. Didac qui alios citat in r. Raynutius.§. 9. in princ.

I Quandocunque Gomez. ī d. num a ime etiā q non sit dictio qñcunque modo contineat plura tempora dī cōpendiosa, Alex. consil. 71. col.2. vol.2.

ADDITIONES.

a Deinde quæritur. Adde Bar.in l.ex facto.de uulg.& pu
pil.Bal & Doct.in l.humanitatis.C.de impub.
b An autem. Adde Alex. in l. humanitatis.C.de impub.
ner:tertio quætitur.& Alex.consi.25.in 2.uol.
c Vltra quæritur. Adde Bald.in l. Lucius.ff de uulgar.&
pupillar.
d Septimo quæritur. Adde Bart.in l. ex facto.ff. de vulga.
& pupilla.

SVMMARIVM.

1 *Compendiosa substitutio cur ita dicatur.*
2 *Compendiosa substitutionis, quæ sit forma.*
3 *Compendiosa an sit species de per se.*
4 *Compendiosa quas substitutiones comprehendat.*
5 *Verba directa compendio quæ sint.*
6 *Verba obliqua quæ appellantur.*
7 *Verba communia quæ sint.*
8 *Substitutio facta per verba directa quas substitutiones comprehendat*
9 *Pupillaris contenta in compendiosa an sit tacita, vel expressa.*
10 *Verbum sine liberis, adiectum verbis compendio quid importet nu.11.12.15 & 16.*
13 *Substitutio facta, si filia mea decedat antequam nubat an sit compendiosa, vel fideicommissaria.*
14 *Compendiosa facta per verba merè obliqua, quæ substitutio sit.*
17 *Qui sit effectus an substitutio sit directa vel fideicommissaria.*
18 *Compendiosa quando fit per verbum commune, quid importet.*
19 *Mater quando est in medio, an sufficiat fuisse tempore mortis testatoris, licèt non fuerit tempore quo cedit dies substitutionis.*
20 *Substitutio facta filio, si impubes sine liberis &c. an eo decedente post pupillarem ætatem locum habeat.*
21 *Facta substitutione filiis de tertia persona uno ex eis decedente, cohæres, an substitutus admittatur.*
22 *In substitutione compendiosa pluribus continente pupillarem, vulgarem, & fideicommiss. an sit locus substitute cum distinctione prædicta proximè.*
23 *In vulgari cur exigatur implementum conditionis in persona omnium institutorum, vt sit locus substituto, in aliis autem distinguitur.*
24 *Substitutio de pauperibus, an habeat locum uno ex pluribus filiis constitutis decedente sine filiis.*
25 *Substitutio compendiosa facta per verbum commune, an contineat substitutionem vulgarem.*
26 *Substitutus compendiose in re certa, an sit hæres insolidum, num 27. & 28.*
29 *Quæ differentia inter institutionem quota & substitutionem.*
30 *Substitutio compēdiosa facta per verba directa, & communia, an iudicetur directa, vel fideicommissaria.*
31 *Verbum perueniat. an sit directum, vel obliquum.*
32 *Verbum pertineat, an sit directum vel obliquum.*
33 *Verbum accrescat. an sit directum, vel obliquum.*
34 *Verbum moriatur, quid importet.*
35 *Substitutio compendiosa qualiter finiatur.*

1 COmpendiosæ. Aduertendum est multum circa
hanc substitutionē, quia est in quotidiano vsu,
vt lege legaui.ff. de lib.legata, quæ ideo com-
pendiosa appellatur, quia secundum quosdam fit sub
quodam verborum compendio, includens in se mul-
H tas substitutiones, H & plura tempora, quæ quidem
deriuatio, seu denominatio, non est concludens, quia
& reciproca substitutio est huiusmodi, sicque esset
denominanda compendiosa, & ideo melius dic, quòd
ideo sic appellatur, quia Imperator eam sic baptizauit.
vt l.precibus.C. de impub. & aliis substitut. nec super
hoc est insistendum, quia plura sunt negocia, quàm vo-
cabula. vt l.natura.ff.de præscri.verb. & sunt talia peri-
tioribus relinquenda, vt l.secunda.C.de constit.pecu.&
2 gloss.in rub.ff.solut.matrim. † Circa hanc substitutio-
nem de pluribus est quærendum, & primò quæ sit eius
I forma; vbi respondetur quòd talis est [I Quandocun-
que filius, vel hæres meus sine liberis decesserit, Sem-
pronium eidem substituo] vt habetur in l.Centurio.ff.
de vulga. & pupil.& ibi plenè per Barto. & in d.l.preci-
bus. vbi per Cyn. & per hoc not quòd hæc substitutio
3 fit per hoc aduerbium [Quandocunq;, vel si.] † Inde
quæritur

quæritur, an hæc substitutio compendiosa sit species substitutionis distincta & separata ab aliis, dicunt Doct. aut hæc substitutio fit à milite qui potest directò substi-
A tuere, & tūc A est propriè species substitutionis distincta ab aliis, vt d l. Centurio. & l. precibus. Aut fit à pagano, & tunc quia paganus non potest substituere directò. nisi vulgariter & pupillariter. Ideo vltra hos casus, & eorum tempora talis directa substitutio non porrigitur, sed resoluitur in fideicommissariam, vnde in pagano est adiectio quædam infra tempora pubertatis, postea verò est species distincta, quia transit secundùm aliquos in fideicommissariam, vt infra dicetur, & supradictum est de reciproca, & non substitutio per se ab alus distincta, nisi fortassis per statuta terrarum reperiretur aliud dispositum, quia tunc idem in pagano, quod in milite
4 esset censendum. † Tertiò quæritur, quas species substitutionum comprehendere habeat compendiosa substitutio si fiat à milite vel pagano: dr quòd si quidem fiat à milite, tunc attenta persona eius cui fit ex forma substituendi, aliquando comprehendit vulgarem tantùm, aliquando simul vtranque, & idem dico in pagano, in quo comprehendit aliquando etiam fideicommissariam, vt d.l. Centurio & apertius demonstrabitur in sequentibus. Quæro igitur de eorum declaratione, quando comprehendet vulgarem, vel pupillarem, aut fideicommissariam. Cuius gratia præsciendum est, quòd aliquando hæc substitutio compendiosa fit per verba merè directa, aliquando per verba merè obliqua, & ali-
5 quando per verba communia. † Verba autem directa
B B appellantur illa, quæ ita directò referuntur ad personam substituti, quòd in acquisitione hæreditatis ipsius factum, & ministerium, & non alterius personæ requiritur, verbi gratia, si testator dixerit [Caium filium meum hæredem instituo, & quandocunq; ipse filius meus decesserit, talis sit hæres sibi] vt not. per gloss. super verbo directas. & l. eam quam. C. de fideicommiss. & l. omne verbum. C. communia de lega. & in l. precibus. C. de impu. & aliis substit. per hoc enim, quòd dicit [Sit hæres] agit testator, vt substitutus à seipso capiat sine alterius ministerio; idem si dixerit [Talem instituo, & quandocunque filius meus decesserit, talem substituo.]
6 † Verba autem C obliqua appellantur illa, per quæ
C testator in acquisitione henda per substitutum exigit alterius ministerium, verbi gratia si testator dixerit [Quandocunque filius meus decesserit, restituat hæreditatem Caio] nam isto casu & sequentibus, non potest Caius à se ipso intrare, & apprehendere hæreditatem, nisi præcedente & interueniente facto hæredis restituentis, vt l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vulg. & pupil. & l. ex facto. §. ex facto. & § fi. l. recusare. §. Titius & l restituta. & quasi per totum. ff. ad Treb. Idem si dixerit [Rogo, vt farias Caium hæredem] vt leg. ex facto. in princip. & in l filiusfam. §. vt quis hæredem. ff. de legat. primo Idem si dixerit [Reddat hæreditatem Caio] vt l. cum quidam. ff. de lega. secundo. vt l. verba sunt obliqua. & lege verbum reddendi. ff. de verbor. significatione verba ergo [Restituat, reddat, recipiat, & satisfaciat]
7 sunt obliqua, vt patet ex prædictis. † Verba autem
D D communia sunt illa, quæ se possunt habere ad vtrunque significatum, videlicet quòd hæres capiat à seipso, vel ab alio, & sic possunt esse directa, & obliqua, de quibus ponuntur exempla per gloss in d. lege precibus. & primò in verbo substituo, vt puta, si testator dixerit [Quandocunque hæres meus decesserit, Sempronium substituo] hoc enim verbum [Substituo] aptum est referri tam ad directam, quàm ad obliquam substitutionem propter ipsius verbi generalitatem, nam vnusquisque dicitur substitutus, qui in locum alterius subrogatur. argum. 10 lege Titius. cum seq. ff de hæred. instit. & l. prima. §. in primo & § pro secundo. C. de caduc. tol. sunt etiam alia exempla de verbis communibus, & alia de quibus dubitatur, an sint directa, vel obliqua, vel communia, de quibus omnibus infra declarabitur; nec mireris de hac inuestigatione, quia inter directam substitutionem & obliquam multiplex est differentia, maximè illa, quia de directa nulla detrahitur quarta, de fideicommissaria fit, vt infra patebit. His itaque sic præmissis rediens ad propositam quæstionem concludo, E tres casus principaliter examinandos. Aliquando
E sic substitutio compendiosa fit per verba mere directa: Aliqñ. per verba merè obliqua. Aliqñ per verba cōia.
8 † Circa primum articulum cùm fit per verba merè directa, quæritur de pluribus quæstionibus. & primò quas species substitutionum comprehendat in se hæc tacita substitutio compendiosa. & distingue, aut hæc
F substitutio fit à milite, aut à pagano. F Primo casu omni tempore est directa, vt d.l. Centurio. & sic comprehendit vulgarem, pupillarem, & aliam quanrunque directam pro toto tempore. Secundo casu subdistingue, aut sit impuberi, & resoluitur in fideicommissariam, & secundùm illam operatur pro toto tempore, quis paganus vltra ætatem pupillarem non potest directò substituere, tex. est in lege Scæuola. ff. ad Treb. facit quod not. in lege verbis ciuilibus. & in l. in pupilla-
G ri. ff. de vulgar. & pupillar. G Aut fit pupillo, & tunc secundùm communem opin. gloss. & Doctō. infra tempora pupillaris ætatis fungitur iure pupillaris substitutionis, & tanquam de pupillari disponitur, postea autem finitur, vt d.l. verbis. & d. l. in pupillari. quam opin. sequitur in hoc gloss in d.l. Centurio. & in lege precibus & Institut de pupil. substitut. in gloss. magna. & idem Azo in sum. eodem tit., & idem Cyn. in d. lege precibus glo. in ca. Raynutius. extra de testam. & Ioan. And. in glo. in cap. primo, extra de testam. lib. sexto. Alij autem sunt qui dicunt, quòd valet infra tempora pubertatis, vt pupillaris, postea autem trahitur ad fi-
H deicom missariam, quam opin. H sequutus est Ioan. And. mutato proposito in nouella sua super d. cap. primo, & alij quidam idem sentiunt, & mouentur præcipuè ex coniecturata mente testatoris, qui comprehendendo omne tempus videtur substitutionem hanc voluisse operari omni tempore, prout melius posset, ad quam mentem verba sunt inquantum possunt trahenda, vt in l. secunda, in fin. C. de lib. præter. & in l. in conditionib. de cond. & demon. etiam impropriando ipsa verba, vt l. si alij, & ibi not. ff. de vsufru lega. & l. insulam. ff. de præscr. ver. Barto. autem in d. lege Centurio. voluit pro concordia distinguere, quæ frustra est.
9 † Sed circa prædicta quæritur, an pupillaris contenta in hac substitutione compendiosa sit tacita vel expressa, & quædam gloss. magna in d.l. Centurio, & in l. precibus, videtur sentire quòd si tacita, quod videtur probari per text. in d.l. precibus. Tu tamen secundùm Bart. dic, quòd quantum ad formam verborum est tacita, sed quantum ad iuris effectum
I I est expressa, quod patet, quia matrem excludit, vt in cap. primo. extra de testamen. libr. sexto. & dict. lege precibus. & nota. per Bartol. in dict. lege Centu-
10 rio. in quarta opin. † Quid autem dices de quæstione quotidiana. pone quòd in hac substitutione facta per verba directa testator adiecerit verbum [Sine liberis] verbi gratia] Quandocunque decesserit filius meus sine liberis, Sempronius sit hæres] an idem hoc casu erit secundum quod in proxima quæstione dictum est. Aduerte quòd sicut in præcedenti quæstione sunt opin. contrariæ, sic in ista, & quidem gloss. in d lege precibus, dicit quòd omni tempore hæc substitutio est fideicommissaria propter illa verba [Sine liberis] & idem sequitur gloss. in d. cap. Ray. Do. tamen communiter tenent idem quod in præcedenti, videlicet quod infra tempora pubertatis valeat, vt pupillaris, postea trahatur ad fideicommissariam per d.l. Centurio. Quidam autem dicunt quòd opin. gloss. est verior; quia propter illa verba [Sine liberis] substitutio videtur relata ad id tempus principaliter quo liberos habere posset, ar. in l. prima, in princip. ff de suis & leg. sicque deberet ista substitutio pro omni tempore esse vniformis; & eodem iure

Tt ceteris,

A *Est propriè. In cōtrarium est cōis, vt siue fiat a pagano, siue a milite sit adiectio q̄dam, & est cōis, vt per Rip. ĩ d.l. centurio. nu. 64.*

B *Appellantur illa. Rip. d. l. centurio nu. 179. cū seq. Didac d. §. 9. nu 4 10. Durant. de arte testand tit. 1. caut. 12.*

C *Obliqua appellantur. Rip. ĩ n. 185. Didac c̃ā.*

D *Communia sunt illa. Rip. d. l. centurio n. 186 Didac ĩ vbi exẽplificat ista, & quæ sint verba directa, obliqua, & communia.*

E *Tres casus ponit Rip. d l. centurio. nu. 69.*

F *Primo casu. Rip d l. cẽturio. nu 37. & 66. Didac. d. c. Raynutius. §. 9. num. 6. vbi dicit de cōi. & Zaz. ĩ c. 5. nu 9. & de cā dicit Vasqu. §. 18. nu. 109. Gomez c. 7, nu. 4.*

G *Aut fit pupillo, & tunc sm̃ cōem opi De cōi dicit Rip d l. centurio. nu 169. & de cōi dicit Didac d § 9 num. 15. Polet ĩ n 16.*

H *Sequutus est. Qui secuti sunt istam opi enumerat Polet. ĩ n. 17.*

I *Est expressa. ista est cōis, vt per Cagn. in l. precibus. n. 179. & num. 213. & seq. & hunc opi. sequitur Vasq. lib. de successio. progress §. 18. n. 51. & nu. 59. circa fi. dicit, q̄ est magis cōis.*

A In cõtrariũ. Ista opi. sequitur Rip. d. l. cẽturio. nu. 94. allegat cõsi. Paul. de Cast. q est sũ neuis. impressio. consi. 43. vol. 2.

B Et tunc non auditur. Sequitur Guid. Papa Decis. 613. Ias. consi. 44. in prin. vol. 1. vide & in verbo ac fidei commissum. n. 14.

C Et tunc non auditur. Guid. Papa. & Rolan. a Valle in trac. de lucro dotis q. 57 nisi mulier haberet alia bona vbi se posset dotare ibi q. 58.

D Omni tempore fideic. Rip. d. l. centurio nu. 98. & 100. vbi firmat hanc conclusionem.

E Secundũ oẽs. Et est cõis, vt per Didac. d. c. Raynutius. §. 9. num. 14. Rip. d. l. centurio. nu. 201. & 146. de cõi dicit Vasq. §. 18. num. 66. & nu. 68.

F In contrariũ. Rip. d. l. centurio nu. 163. qui sequitur opi. Bar. & nu. 111. Vas. dot. 18. num. 61. vers superiorib.

censeri. argum. leg. eum qui ędes. ff. de vsucap. quę opin.
reprobatur eo maximè, quia ille sermo indefinitus
[Quandocunque decesserit &c.] æquiparatur vniuer-
sali, vt l. si pluribus. ff. de leg. secundo, vnde debet per
se tantum operari, quantum cum verbis illis adiunctis
[Sine liberis &c.] patet igitur ex præmissis, quòd hæc
verba [Sine liberis] faciunt substitutionem fideicom-
missariam post tempora pubertatis secundum opin. cõ-
munem, vel omni tempore secundum opin. glo. cuius
11 effectus est maximus, vt per te dignoscere potes. † Et
hæc faciunt ad quæstionem, quam habui de facto. Te-
stator habens filium pupillum sic dixit [Si filius meus
decesserit in pupillari ætate sine filiis, Caium sibi sub-
stituo] quæritur an hæc substitutio sit pupillaris tan-
tum, vel fideicommissaria tantum, vel simul vtraque?
Dubium autem oritur ex eo, quia ista verba [Sine li-
beris] determinationem habent ab illis verbis [In pu-
pillari ætate] sicque videtur quòd sit pupillaris, nec in
hac substitutione est apposita aliqua alternatiua vel co
pulatiua, quæ habeat denotare hanc substitutionem de
bere in tempus post pubertatem extendi, immo magis
oppositum, quia testator tempus limitauit, & designa-
uit, dum dixit] In pupillari ætate &c.] & per hoc sub-
stitutionem ipsam restrinxit ad hoc tempus, argum. in
A l. si ita quis. ff. de vulgar. & pupil. A In contrarium est
veritas, quia hæc talis substitutio est pupillaris infra
tempora pupillaris ætatis, postea est fideicommissaria,
nec videtur restricta ad tempus pupillaris ætatis tantũ,
sed vltra protensa, & hoc per illa verba [Sine liberis]
quæ natura sui significati important, vt ad tempus po-
tentiæ habendi liberos substitutio referatur, quod est,
post pupillarem ætatem: & illa verba [In pupillari]
magis causa demõstrationis personæ, quàm limitatio-
nis temporis videatur apposita: & hæc omnia inter-
pretari benignius est, attenta mente defuncti qui bene
sciebat ipsum in pupilla. ætate filios generare nõ posse,
alioquin verba illa [Sine liberis] irrisoriè essent
prolata, & nihil operarentur contra l. si quando. ff. de
legat. 2. vt ergo aliquid operentur, dicendum est hanc
substitutionem vltra pupillarem ætatem extendi. Idem
fortius est tenendum, si testator dixerit [Si filius meus
decesserit impubes sine liberis, &c.] & ita clarè de-
terminat Barto. in d. l. Centurio, & Innoc. in cap. Rayn.
12 extra de testam. † Deinde de alio quæritur. Ecce te-
stator habẽs filiam pupillam, ipsam hæredem instituit,
& si sine liberis decederet quandocunque eidẽ Caium
substituit: præmoritur testator, hæc filia nupsit, & do-
tem de bonis paternis eius marito dedit, pacto apposito
quòd ipse lucretur dotem si ipsa sine liberis præmori
contigerit in matrimonio, deinde casus contigit, quòd
ipsa filia sine liberis pendente matrimonio decessit,
propter quod substitutus vult reuocare bona paterna
in dotem tradita, quæritur an sit audiendus? Hic ad-
uertendum, quia quæstio est quotidiana, & distinguen-
* dum sic secundum Barto. aut bona in dotem * tradita
B sunt vsque ad legitimam, & non vltra, B & tunc non
auditur substitutus volens illam reuocare, quia in le-
gitima non tenuit substitutio, vt in lege quoniam in
prioribus. & lege quoniam nouella. C. de inoffic. te-
stam. aut sunt vltra legitimam, & tunc aut dos ea, ta-
lis quæ conueniebat marito eius, attenta conditione
C personæ, & patriæ consuetudine, C. & tunc non au-
ditur substitutus. text. est no. in lege mulier. §. cum
proponeretur. ff. ad Trebel. coniuncta authen. res quæ.
C. commu. de legat. Aut erat talis dos, quæ nec filiæ
nec marito conueniebat, & tunc auditur substitutus: de
qua quæstione plenius vide quod not. Bartol. in l. Lu-
cius Titius §. maritus. ff. ad Trebel. coniuncta authen.
res quæ. C. communia de lega. & per Cy. in l. prima. §.
13 videamus. C. de rei vxo. actio. † Insuper quæritur
de occurrenti sæpe quæstione. Ecce quòd pater habens
filiam eam hæredem instituit, & sibi hoc modo substi-
tuit [Si filia mea decesserit antequam nupserit, sibi
Caium substituo] quæritur qualis sit hæc substitutio,
an compendiosa. vel fideicommissaria? Dic quòd in pa-
gano est fideicommissaria, quia habet extensionem vl-
tra ætatem pupillarem, nam hæc conditio potest im-
pleri quandocunque, & sufficit simplex desponsatio, nec
est necessaria ductio in domum mariti, ut habetur in le
ge hæc conditio, & l. an fuerit, cum sim. ibi no. ff. de con-
di. & demon. & per hoc sequitur, quòd si filia moritur
post mortem patris in pupillari ætate, quòd substitu-
tus poterit ex pupillari substitutione contenta in fidei-
commissaria substitutione ipsi filiæ directò succedere,
vt no. infra in secunda glo. uersi. amplius quęritur. Quid
autem dices, si testator fecerit hanc substitutionem per
verbum [Lego] & non per verbum [Substituo] uerbi
gra. dixit testator [Quandocunque decesserit filius me-
us sine liberis, lego uniuersa bona mea Caio] erit ne
isto casu substitutio tantùm, uel legatum, uel quid
aliud? uidetur quòd sit substitutio, & non simplex lega-
tum per tex. secundum Barto. in l. uerbis ciuilibus. ff. de
uulga. & pupil. & lege filium. §. legata iuncta. l. prima, in
princ. ff. de leg. pręst. An autem sit directa, vel fideicom
D missaria? Barto. tenet quòd sit D omni tempore fidei-
commissaria, per l. Iulianus. §. fin. ad Treb. licèt secun-
dum strictam significationem, & propriam ipsum uer-
bũ [Lego] sit species distincta à uerbo [Substituo] ideo
diuersos habet titulos. dic latius, ut tangit Bartol. in d. l.
14 Centurio. † Venio nunc ad secundum articulum, qui
est, quando substitutio fit per uerba merè obliqua, quo
E casu dic breuiter E secundùm omnes, quòd est fi-
deicommissaria pro omni tempore tam in milite, quàm
in pagano, nec mater per talem substitutionem exclu-
ditur à legitima filij, & trebellianica, ut lege cohæredi.
§. cum filiæ. ff. de uulgar. & pupil. & facit. le. fundi Tre-
15 batiani. ff. de de usufr. leg. † Inde quæritur de quæ-
stione quotidiana, quæ est, Testator dixit [Quandocun
que decesserit filius meus sine liberis, uolo quod bo-
na mea distribuantur inter pauperes per meos fidei-
commissarios & executores infrascriptos] quæritur an
* talis substitutio sit fideicommissaria * infra tempora
pupillaris ætatis? & uidetur quod omni tempore sit fi-
deicommissaria, argumen. d. l. fundi Trebatiani. pro quo
F facit glo. in d. l. precibus. F In contrarium determinat
Barto. in d. l. Centurio. dicens quòd est directa infra tem
pora pubertatis. & sit ratio secundùm eum, quia in hac
dispositione, subintelligitur verbum [Accipiant] & sic
sensus [Si filius meus decesserit sine liberis, tunc exe-
cutores accipiant bona mea, & dent pauperibus] vt le-
ge alio hærede. ff. de alimen. & ciba. legat. & ibi plenè,
per eum de materia istorum executorum. Ad quod
etiam facit l. denique. §. interdum. eodem titul. & in
Authen. de eccl. titul. §. si quis autem. quod quidem
verbum [Accipiant] est verbum directum, vt probatur
in cap. primo. extra de tes. lib. sexto, & ibi nota. & in lege
his verbis. in princip. ff. de hæred. institut. & pro hoc vi-
detur text. in cap. cum tibi, extra de testam. vbi tales
executores nullo alio hærede instituto pro hæredibus
reputantur, prout etiam sequitur Roffr. in titul. de te-
stam. versi. quid erit. & Specul. in titul. de instrum. edi.
§. nunc aliqua. versicul. item pone, & notandum se-
cundum Barto. quòd hæc talis compendiosa in casu isto
matrem excludit, quia pupillaris in ea inclusa est ma-
gis expressa, quàm tacita, attenta præsumpta volunta-
te defuncti, quæ præsumitur ex diuersis coniecturis, &
maxime ex hac, quia pro salute animæ suæ instituit
pauperes Christi, & per hos ipsum Deum, qui est salus
omnium. Ideoque præferri debet salus animæ proprio
amori filiorum, vt l. Deo nobis. C. de episco. & cleri. iux-
ta illud Euangelij. [Nisi dereliqueritis patrem, & ma-
trem, vxorem, & filios, non intrabitis in regnum cœlo-
16 rum.] † Vltra quæro, quid si testator nullus nominauit
executores, sed simpliciter dixit [Si filius meus quãdo-
cunque sine filiis decesserit, volo quod bona mea dẽtur
pauperibus] an hoc casu talis substitutio erit fideicom-
missaria? Et videtur quòd sit directa, eo modo quo pro-
ximè dictũ est, quia hoc casu episcopus loci est ordina-
rius

rius executor, vt l. nulli, & l. si quis ad declinandam. C.
A de episco. & cler. ergo locum tenebit hæredis. A In
contrarium determin. Bar. in d. l. Centurio. dicens quod
omni tempore est fideicommissaria; quia hæc verba
[Dentur bona mea pauperibus] sunt verba merè obli-
qua, ergo &c. vt d. l. cohæredi. § cum filiæ. ff. de vulgar.
& pupil. & idem esset si testator dixisset [Volo quod
bona mea vendantur, & pretium detur pauperibus,
16 quos elegerint mei executores] secundùm eum. † Vl-
terius quæritur, quis sit effectus, an substitutio sit dire-
cta, vel fideicommissaria? Respondeo multiplex, nam
ex directa nulla detrahitur quarta, quia institutus vel
substitutus capit à seipso, vt dictum est, sed in fideicō-
missaria detrahitur quarta, vt Instit. de fideicommiss. hæ-
red. §. sed quia, & l. in fideicommissaria. ff. ad Trebell.
& in c. Raynutius, & in cap. Raynaldus. extra de testa.
Item propter legitimam debitam iure naturæ, quæ
non cadit in restitutione, nec substitutio quæritur, sed
detrahitur de hæreditate, vt l. quoniam in prioribus,
& l. omnimodo, & l. ex tribus. C. de inoffic. testa. & in
præalleg. cap. Raynutius & in c. Raynaldus, & in d. c. si
pater. de testa. lib. 6 & no. in d. c. cum filiæ, sed in directa
veniret legitima applicanda substituto, si filius decede-
ret in pupillari ætate, postea non, vt in l. sed si plures.
§. ad substitutos ff. de vulgar. & pupil. & d. l. Centurio.
idem propter fructus, qui non restituuntur ipsi substi-
tuto in directa substitutione nisi extarent vel pende-
rent tempore quo cedit dies substitutionis, vt d. l. Cē-
turio. in fin. In fideicommissaria aliter distinguitur, vt
infra dicam in gloss. sequenti propter matrem, quæ
in directa excluditur à legitima, sed non in fideicom-
18 missaria, vt dictum est de his in dicta l. precibus. † Nūc
autem videndum est de tertio articulo quando fit hæc
substitutio per verbum commune, vt est verbum [Sub-
stituo] & quæro, si testator habens filium impuberem
dixit [Quandocunque decesserit talem substituo] An
talis substitutio erit omni tempore directa, an fideicō-
missaria? super quo variæ sunt opi. Tamen secundùm
B communem, B & veriorem opin. sic conclude. Aliquā-
do hæc substitutio fit cum quadam expressa temporū
diuisione, seu distinctione. verbi gratia [Si filius meus
decesserit infra pupillarem ætatem, vel postea quan-
B docunque, Caium substituo] & in hoc. B concordant
omnes, quòd infra tempus pupillaris ætatis valet iure
directo vt pupillaris, postea verò trahitur ad fideicom-
missariam, vt habetur & not. per gloss. & Cyn. & alios
scribentes in d. l. precibus. Aliquando fit substitutio
simpliciter cum signo distributiuo. [Quandocunque]
verbi gratia [Quandocunque filius meus decesserit,
Caium substituo] & in hoc casu reperio quatuor opin.
C Prima fuit, C quod omni tempore sit fideicommissa-
ria, quam tenet gloss. in d. l. precibus, & l. Centurio. &
Azo in sum. C. de impu & aliis subst. gloss. in d. ca. Ray-
nutius, & Ioan. And. in glo. in d. cap. si pater, hanc simi-
liter opin. sequuntur Dyn. Mar. & Ray. & quasi com-
muniter omnes. Secunda fuit opin. alterius gloss. posi-
tæ Institut. de pup. substit. gloss. magna. quæ tenet, quod
infra tempora pupillaris ætatis valet iure directo, po-
stea verò obliquatur, & trahitur ad fideicommissariā,
quam opin. proposito mutato sequitur Ioan. Andr. in
nouel. super d. cap. si pater. Tertia est opin. Iac. de
Are. & Cy. in d. lege. precibus distinguentium, aut hæc
substitutio est facta cum termino antedicto, vel signo
distributiuo intra tempus, & tunc habet locum opin.
gloss. Instit. de pupil. substit. & eius sequacium. Aut est
facta simpliciter, & tunc procedit opin. gloss. in d. lege
precibus, & sequacium. Quarta est opin. Bartol. in d.
lege Centurio, distinguentis sic. Aut ex aliquibus cō-
iecturis vel præsumptionibus constare potest de mente
testatoris, quòd voluerit eam valere iure directo in-
fra tempora pupillaris ætatis, & tunc verum dicit. d.
gloss. Institut. de pupil. substit. & qui sequuntur eam.
Aut de his non constat, & tunc aut mater est in medio,
D & sit interpretatio pro matre, D vt sit omni tempore
fideicommissaria, vt d. l. precibus. argum. in l. qui duos.
ff. de reb. dub. Aut mater non est in medio, & tunc aut
filius moritur in pupillari ætate, & iudicabitur directa
pro eo tempore; aut moritur postea, & tunc iudicabit
fideicommissaria, & sit ratio secundùm eum, quia quā-
do verbum potest se habere ad plura tempora, debet
iudicari prolatum esse secundùm futuros euentus, vt
lege tertia. in fin. ff. de adi. lega. & lege hæc conditio. ff.
de condit. & demonst. vnde sequitur quòd si contigerit
ipsum filium decedere in pupillari ætate, iudicabitur
prolatum in hunc casum pupillaris substitutionis: si ve-
rò decesserit postea, iudicabitur prolatum in casum fi-
deicommissariæ substitutionis: quia lex semper est
certa, vt l. ventre. & lege cum quidam. ff. de acquiren.
hæred. ideo facit præsumi talem fuisse ab initio substi-
tutum, qualem sequens euentus demonstrat: verun-
tamen in iudicando non est recedendum a communi
opin. de qua latius vide Barto. in d. l. Centurio. Nam
ego Io. Pe. huius opusculi, & nouæ practicæ composi-
tor solis conclusionibus intendo, sermonibus prolixio-
19 ribus resecatis. † Hic autem dubitatur de vno videli-
cet, quando mater dicitur esse in medio, an sufficiat
fuisse tempore mortis testatoris, licet non sit tempore
quo cedit dies substitutionis? Dic breuiter quòd de-
bet esse superstes, & viuens tempore quo cedit dies
substitutionis, vt probatur in dicta lege precibus, in
fin. coniuncta gloss. magna. in princip. & sit ratio, quia
cùm fauor matris sit causa resolutionis, & alterationis
substitutionis, vt dictum est, si ipsa defuncta sit eo tem-
pore, cessare habet ipse fauor, & per consequens rema-
net substitutio in sua propria natura, & de hoc est tex.
expressus in lege fin. in fin. C. de institut. & substitut.
20 † Deinde quæritur de eo quod superius aliqualiter te-
tigi. Ecce quòd testator sic dixit [Si filius meus impu-
bes decesserit sine liberis, Caium substituo] verum
eo decedente post pupillarem ætatem sine liberis, lo-
cus fiat substitutioni? Videtur quòd non, quia non de-
cessit impubes, per hoc enim quòd testator dixit [Im-
pubes.] videtur testator substitutionem limitasse ad
tempus pupillaris ætatis, argom. in lege si ita quis ff.
de vulga. & pupil. dicit Innoc. distinguendum. an il-
lud verbum [Impubes] adiiciatur verbo dispositiuo,
an executiuo. Primo casu sic locus substitutioni, quia
E verbum illud videtur appositum potius E gratia de-
F monstrationis, quam limitationis. Secundo casu F re-
pellitur substitutus. argum. ad hanc distinctionem in l.
secunda. ff. de auro & argen. legat. & lege in delictis. §.
si extraneus. ff. de noxa. & l. Titius. ff. de testa. mil. Sed
Ioan. Andr. in dict. cap. si pater. tenet simpliciter quòd
locus fiat substitutioni propter illa verba [Sine libe-
ris], quæ respiciunt tempus quo liberos procreare
poterat, & illud verbum [Impubes] videtur non gra-
tia limitationis appositum, sed gratia demonstrationis.
patet ergo quòd hæc substitutio [Si sine liberis deces-
serit] facta simpliciter sine signo distributiuo, quando-
cunque & omni tempore, est fideicommissaria, quod ēt
in dubio sequitur Iac. de Are. & omnes, vt supra tactū
21 est in proxi. quæst. † Amplius quæritur de quotidiana
quæst. Ecce quod testator habens quatuor filios eisdē sub-
stituit hoc modo [Si filij mei decesserint in pupillari
ætate, vel postea quandocunque, Caium substituo, vul-
gariter, pupillariter, & per fideicommissum [deinde
vnus ex eis sine liberis decessit, vel hæreditatem repu-
diauit, quæritur in eius successione quis præferatur, an
cohæres, an Caius substitutus? Et videtur quod Caius sub-
stitutus cæteris cohæredibus præferatur: nam regula
est iuris, quod substitutus præferatur coniuncto, tam in
legato quàm in hæreditate, vt in l. 1. §. 1. & §. sin autem
aliquis. C. de cad. tol. & in authen. hoc amplius C. de fi-
deicommissis. & ille sermo pluralis [Si filij mei deces-
serint] resoluitur in singularitatē, vt l. falsa demonstra-
tio. §. 1. ff. de conditio. & demonstra. & l. quamuis. C. de
impub. & aliis substi. In cōtrarium autem facit. l. penul.
C. de impub. & aliis substi. Pro quorum omnium con-

A In contrariū Rip. d. l. centurio nu. 109. qui allegat cōsiliū Pauli de Cast. sequitur Vasq. d. vers. superioribus.

B Cōcordāt oēs. Et est cōis Rip. d. l. centurio. num. 114 & nu 119. per Didac. d. c. Raynutius. §. 9. d. nu. 14 vbi de cōi dicit Rol. a Valle consil. 69. nu 23. vol. 1.

C Quòd omnī. Et est cōis, vt per Cagno in l. precibus. nu 213 & alij citati per Didac d § 9 nu. 17 circa fi. si mater viuit l' asq. ē nu. 44 vers hanc eādem. vbi dicit de cōi.

D Vt sit omni tēpore. Et est cōis, vt per Rip. ē nu. 118. Cagno. in l. precibus n. 105 & pro ista opi. latè allegat Didac. d §. 9. num. 17. in fi.

E Gratia demōstrationis Et ista est cōis vt per Rip. d l. centurio nu. 140.

F Repellitur substitutus. Rip. ē n. 143 vbi et ponit alias limit. Nouis. cons 13. n. 7.

A Primo casu. Istam distinc. latè ponit Rip. in l. re coniuncti. nu. 124. & istu primu casum latè ponit Gomez. tomo 1. nu. 36. vbi amplias Vasq. § 24.

B Requirit esse nullum hæredē, Vasq. de success. progress. §. 6. nu. 45. vbi dicit de communi.

C Et tunc valet. Istum locum citat et comprobat Guid. Papa cōsi. 135. & q dicti liberi & consi seq. vers. quoad primum.

cordia sic distingue secundum Barto. vt per eum not. in l. hæredes mei. §. cum ita. ff. de vulgar. & pupillar. Aut substitutio est facta pluribus separatim, aut coniunctim.
A Primo casu locus est substitutioni in persona cuiuscunq; substituti, cum euenerit conditio substitutionis, vt l. pen. ff. de iniu. rup. & irri. test. & l. pater filium. §. fin. secundum primam lect. ff. ad l. Falcid. Secundo verò casu cùm sit pluribus coniunctim, tunc subdistingue: aut substitutio fit simpliciter sine adiectione nominis collectiui, aut cum ea adiectione. Primo casu subdistinguitur, aut fuit substitutio vulgaris, aut pupillaris, aut fideicommissaria: si fuit vulgaris. verbi gratia dixit testator [Si filij mei, vel tales per me instituti hæredes non
2 erunt, talis sit hæres, vel talem substituo] & tunc B requiritur esse nullum hæredem, & fit locus substituto, vt probatur in d. l. quamuis. C. de impub. & alijs subst. & notat in d. l. hoc articulo. ff. de hæred. inst. & d. l. falsa. §. fi. Si autem fuerit pupillaris substitutio, tunc dic per omnia, vt infra dicetur in fideicommissaria, in qua sic est dicendū, quòd regulariter morte, vel repudiatione cuiuscunque hęredis extat conditio fideicommissariæ substitutionis, sicque fit locus substituto in personam illius qui decesserit. vel repudiauerit, vt l. Lucius. §. Caio ff. ad Treb. facit l. si §. filium. ff. de leg. 2. quæ regula fallit, qñ præsumptio est testatorem aliud voluisse, quod quidem præsumitur quādo voluit inter ipsos hæredes saltem esse, & locum habere ius accrescendi, arg. in l. vel singulis. ff. de vulg. & pup. vel natura rei hoc inducit, vt patet in vsu, & habitatione. l. codicilli. ff. de vsuf. le. Item fallit si superest aliqua persona, quæ ex præsumpta voluntate defuncti excluderet fideicōmissarium substitutum, vt puta aliquis de liberis, vt l. is qui ducenta. §. itē si pater. ff de re. du. l. cum acutissimi. C. de fideicōm. & l. generaliter. C. de insti. & substit. Secondo casu principali, videlicet, cum substitutio est facta cum adiectione nominis collectiui, verbi gratia si testator dixerit [Si omnes hæredes mei, vel si vterque vel ambo decesserint &c.] & tunc aut attendis propriam significationem vocabuli, & repellitur substitutus, vt d. l. hæredes mei. §. cùm ita, in princ. aut interpretationem, quæ ex defuncti voluntate colligi potest, & tunc aduerte, an superest aliquis de liberis qui extraneum substitutum solet excludere, & tunc repellitur substitutus, vt d. l. fin. C. de impu. & al. sob. Aut non superest aliquis de liberis, vel fortasse ipsemet substitutus est de liberis, & tunc admitti-
22 tur substitutus, vt d. §. cum ita. † Quid autem si facta fuerit substitutio compendiosa pluribus institutis, quæ continet vulgarem, pupillarem, & fideicommissariam, vt idem Bartol. not. in d. l. Centurio. & dixi supra, an vt substituto locus fiat, erit adhibenda dicta distinctio, si fuerunt plures hæredes, vt prædicitur, instituti? ad quod respondet idem Bartolus, quòd si quidem extiterit conditio vulgaris, iudicabitur vt de vulgari, & distinguetur prout de ea superiùs dictum est, & eodem modo si con-
23 tigerit conditio pupillaris aut fideicommissaria. † Hic autem occurrit quærendū de ratione diuersitatis, quare in vulgari exigitur implementum conditionis in persona omnium institutorum, hoc est, nullum esse hæredem, vt fiat locus substituto; in alijs autem substitutionibus distinguitur prout supra, respondeo secundum eum, quia in substitutione vulgari, quæ locum habet solum ante aditā hæreditatem, vt l. post aditam. C. de impub. & al. sub. fit locus iuri accrescēdi in persona cohęredis tanquam vnum corpus, & simul iuncti præferuntur. & ideo omnium concursus in omittenda hæreditate requiritur, vt substituto sit locus, ar. l. 1. §. his ita, ibi [Cur. ita varie &c.] C. de cad tol. & talis uidetur fuisse mens defuncti, ideo &c. sed substitutio pupillaris & fideicommissaria locum habet solum post aditam hæreditatem, & sic post ius quæsitum ipsis substitutis, quo casu cessat ius accrescendi, vt l. si ex pluribus. ff. de suis & le. hæ. & l. 1. in fin. ff. de vsufr. ac. & per consequens desinunt ipsi instituti esse vnum corpus, & tanquam de singulis iudicatur, meritò ergo in persona singulorum locus est substitutioni ex præsumpta voluntate defuncti alio non apparente: si autem, vel secundum voluntatem testatoris aliter constaret, quòd post aditam hæreditatem locus fieret iuri accrescendi, tunc secundùm eum requireretur conditionem extare in persona omnium hæredum vt locus fieret ipsi substituto, vt in l. co-
24 dicillis. in prin. ff. de de vsuf. & ibi not. † Deinde quæritur de vno in practica sæpius occurrente. Ecce, quod testator tribus vel pluribus hæredibus institutis sic dixit [Si prædicti hæredes mei sine filijs decesserint, volo quòd bona mea distribuantur inter pauperes Christi.] contingit casus quòd vnus ex hæredibus decessit sine liberis, quæritur an pauperes Christi ad ipsius portionem admittatur? vbi ante omnia pro decisione quæstio aduertendum, an ipse hæres decesserit ante aditam hæreditatem, & tunc cohæredes debent in ipsius portione pauperib. anteferri, per ea quæ dicta sunt supra proxi. circa substitutionem vulgarem: Aut decessit post aditam hæreditatem, & tunc, aut isti hæredes erant de liberis testatoris, & tūc cohæredes præferuntur pauperibus, quasi testatoris intentio fuerit inter eos conseruare uoluisse inuicem ius successionis, & in vnum casum voluisse tantùm pauperes admitti, scilicet si omnes sine filijs decederent, argum. in l. vel singulis. cum ibi no. ff de vulg. & pupill. & d. l. si is qui ducenta §. item si pater. & l. cum acutissimi. C. de fideicomm. & l generaliter. C. de insti. & substit. Aut erant hæredes penitus extranei, & tunc, aut in substitutione appositum fuit signū vniuersale relatum ad omnia bona totius hæreditatis v.g. [Volo quòd omnia bona mea dentur pauperibus,] vel si fuit apposita copula inter personas hęredum relata ad casum futurum. verbi gratia [Si Titius & Caius ac Sēpronius hæredes mei &c.] vel signum vniuersale fuit appositum determinans & respiciens ipsum nomen hæredis, verbi gratia [Si omnes hæredes mei decesserint,] & similia quibus casibus requiritur concursus omnium, videlicet omnes institutos decedere sine liberis, vt pauperes admittantur; & non aliter, vt not. in l. Titia Seio. §. Seia. ff. de legat. secundo. & ex his, quæ singulariter not. Bartolus in l. non potest, & l. vel singulis. ff. de vulgar. & pupillar. & hoc operatur coniectura, & voluntas defuncti, quæ sumitur ex prædictis. Aut substitutio fit simpliciter sine aliquo signo, & tunc vbi non potest per coniecturas constare de mente testatoris, in dubio substitutus præfertur cohæredibus, & per consequens isti pauperes in parte præmortui præferuntur virtute substitutionis alijs cohæredibus, ut probatur in l. hæredes mei § cum ita. ff. ad Treb. nam regulariter ubi de mente testatoris in contrarium non apparet, substitutus præfertur coniuncto, ut traditur in l. 1. §. si duo. ff. de bon. pos. secundum tab. & in l. 1. in §. 1. & § fin autem aliquid sub conditione. C. de cad. tol. & in auth. hoc amplius. C. de fideicom. ubi autem per aliqua signa, uel indicia, seu coniecturas de mente contraria appareret, tunc coniunctus præfertur substituto, ut est text. not. secundum Doct. in l. quidam testamento. ff. de uulg.
25 & pup. & ibi per Bart. † Rursus quæritur. Ecce quòd testator filium solum sibi hæredem instituit, deinde sic substituit, [Si filius meus decesserit sine liberis, uel eorum filij sine filijs, Caium substituo,] an hæc substitutio teneat in filijs filiorum? videtur quòd non, quia eis nil reliquit testator, ergo grauare eos non potuit, vt l. ab eo. C. de fideicom. facit l. Lucius. & quod ibi not. ff. de hære. insti. & l. si fin. ff. de leg. secundo. Tu verò secundum Docto. sic distingue, aut fideicommissum relinquitur ab ipso primo filio, & sic substitutio assumit principium in eo, licet sub duplici conditione, & euentu
C concipiatur, & tunc valet substitutio in persona omnium, vt in hac quæstione, quia ille grauatur principaliter qui oneratur, quamuis conditio eueniat in persona nepotum, vel filiorum hæredis, vt l. cohæredi. §. cùm filiæ. ff. de vul. & pu. & ff. de cond. & dem. l. legato sub conditione. Aut fideicommissum nominatim & deter-

& determinatè relinquitur ab ipsis nepotibus, & sic
A substitutio & grauamen principium habet in eis, A &
tunc non valet per d.l. sic, cum simi. licèt habeat obstare
quædam regula quæ se habet, quòd testator grauando
videtur legare. vt in l. denique. §. interdum. ff. de pec. &
quod not. in l. alio. ff. de ali. & ci. le. & l. si ita stipulatio. in
26 prin. ff. de op. li. † . Amplius quæritur, an hæc compen-
diosa substitutio facta per verbum commune, contineat
substitutionem vulgarem? Circa quod Bar. sic distingue,
aut compendiosa continet pupillarem, vt in casibus su-
perius expressis, & tunc in consequentiam continet vul-
garem, vt in l. iam hoc iure, in prin ff. de vulg. & pup.
Aut non continet pupillarem, vt quia facta in maiori
vel in extraneo, & tunc, aut hæc compendiosa facta est
B per verbum merè obliquum, B & tunc non continet
vulgarem, immo non adita hæreditate in totum euanes-
cit dicta substitutio obliqua, vt l. ille à quo §. si de testa-
mento. in fi ff. ad Treb. Aut est facta per verbum com-
mune .. præsupponitur in quæstione. vt est verbum
C [Substituo] vt supra tactum est, & tunc C dic secundū
communem opin. quòd continet vulgarem, vt plene not.
in d.l. precibus & Bart. in d.l. Centurio. & hoc impor-
tat significatio verborum, & mens testatoris, quæ est vt
siue decedat substitutus in vita ipsius testatoris, siue
post mortem, siue ante testamentum, siue post, quòd in
omnem euentum substitutionis habeant hæreditatem,
propter illud verbum [Quandocunque] quod de sui na
tura importat omne tempus, & pro hoc facit in argu. l.
2. in fi ff. de adim. leg. & l. hæc conditio. §. si conditioni. ff.
27 de cond. & dem. † Quæritur vlterius, pone φ hæc
compendiosa substituo fiat in re certa per verbum
commune verbi gratia [Quandocunque filius meus de-
cesserit, Caium substituo in tali domo] Quæritur an ta-
lis substitutus in re certa, nullo alio dato cohærede ge-
nerali, admittatur ad solidam hæreditatem in euentum
conditionis? videtur φ sic arg' in l. quoties C. de hære.
D inst. D Bart. & Ray. dicunt contra nam verbum com-
mune adiectum rei particulari, nunquam trahitur ad
institutionem, sed importat simplex legatum. & sic ver-
bum [Substituo] hoc casu sumitur impropriè. vt l. cog.
§ generaliter. ff ad Treb. facit in Auth. vt cū de ap. cog.
28 § aliud. quoque, ver. cæterum. † Et ex hoc secundum
eos infertur decisio ad hanc quæst. Ecce quòd testator
filiam instituit in re certa vel quantitate. & subiunxit,
φ si decederet sine filijs qñcunq; φ dicta res vel quanti-
tas perueniat in talem, an substitutio contineat pupilla-
E rem substōnem? & determinant ipsi, E φ non, est idem
in simili, quia hf loco simplicis legatarij, vt diai. Sed
multum ob. d.l. quoties. & l. 1. §. si ex fundo. ff. de hære.
inst. & φ ibi not. & in l. his verbis. ff. co. tit. sic enim se-
cundum eos sequeretur, φ hoc legatum debeatur huic
substituto ab hæredibus dictæ filiæ, siue sint hæredes ex
testamento, siue ab intestato, quod not. quia potest sæ-
pe de facto contingere. Quid igitur dices, si hæc talis
substitutio fiat per verbum commune in certa quota
hæreditatis, verbi gratia testator diait [Illum substituo
in tertia parte hæreditatis] an hoc casu erit vera substi-
tutio vel legatum? Bar. vbi supra sic distinguit, aut te-
stator fecit alios substitutos inter quos hæreditatē diui
sit per quotas, v.g. [Si filius meus decesserit. substō eidē
Caium in tertia, Sempronium, in quarta, & sic de sim.]
& tūc erit ꝓpriè substō, & talis particularis substō con-
sequitur illos effectus quos consequeretur vniuersalis,
arg l. 1. §. diuus. ff. de hære. inst. cum sim. Aut nullam
partiū distributionem fecit, sed vnum solum in certa
quota substituit, & de reliquis partibus nil dixit, & tūc
hæc particularis substitutio non trahitur ad institutio-
nem, sed ad legatum, vt l. cum autem. ff. de le. 3. sicq; ab
hæredibus ipsius filij petitur tale legatum absque vlla
detractione quartę, vt prædixi, & apud eos remanebunt
29 reliquæ partes hæreditatis, quod est notandum. † Ex q.
bus patet differentia inter institutionem particularem
quotæ, & substitutionem. nā prima institutio quotæ cer
tæ particularis trahitur ad reliquas alia nō dato cohę-
rede, vt d.l. 1. & in l. quot §. si duo. ff. de hæ. insti. sed non
sic particularis substitutio, quia in hac distinguitur, vt
30 prædictum est. † Et qm prædicta procedunt qñ sub-
stitutio est facta per verbum merè directum vel per ver
bum merè obliquū, vel p verbum merè commune, ideo
superest quęrēdum quid iuris, si vtrunque verbum tam
directum quàm commune apponatur in substitutione
v. g. si testator diaerit, [Si filius meus decesserit quando-
cunque sine liberis, talis sit hæres, & talem substituo, &
volo quòd mea hæreditas perueniat in talem, & sim.]
prout sæpe faciunt notarij qui multiplicant in verbis
credentes euitare errorem, & incidunt in illum, an talis
substitutio iudicabitur directa vel fideicommissaria? di-
cit Bar. distingue, aut ista verba sunt separatim relata
ad diuersas personas substitutas, & tunc quodlibet ver-
bum operabitur suum effectum secundum qualitatem
personæ institutæ cui fit substitutio. Aut ista verba sunt
simul. relata ad vnam personam tantum substitutam.
F vt in q. præsupponit F & tunc est in electione substi-
tuti capere, vel ex in directa, vel ex fideicommissaria
substitutione. ar. in l. testamentum. ff. de manu. te. & l. recu
sare. §. Titius. ff. ad Tre. & idem est tenendum per om-
nia secundum eum, si testator dixit [Volo hanc substi-
tutionem valere vulgariter, pupillariter, & per fidei-
commissum] aut si diaerit [Caium substituo vulgari-
ter, pupillariter, & per fideicommissum] vt sit semper in
G electione substituti capere ex qua G substitutione vo-
luerit, vel dic de hoc vt no. Cy in d.l. precibus. §. restat,
versi. quid si, idem est etiam secundum Bart. si testator
diaerit [Si decesserit sine liberis Caium instituo, & sub-
stituo] vel si diaerit [Volo bona mea peruenire ad Caiū
iure institutionis, & substitutionis] arg. in l. pen. ff. de
31 vētr. inspi. & in d.l. recusare. §. Titius † Amplius quæ-
rendum est de significatu quorundam verborum an sint
directa, obliqua, vel communia: quia aliquoties talia
verba apponi solent in huiusmodi substitutionibus. Et
a primò quæritur de verbo [Perueniat,] [a] an sit directū,
aut obliquum, uel commune, & quidam dicūt, quod est
obliquum. l. hæredes mei. §. cum ita, & l. hæredibus. § fin.
ff ad Treb. Sed Inno. in d. c. Ray. tenet, φ sit directum,
pro cuius opin. facit. d.l. hęredes mei in prin. & l. cum
virum C. de fideico. & l. balistacū l. seq. ff. ad Treb. Bar.
H uerò dicit, H φ est commune, quia eius significatum
32 est commune, vt colligit ex iuribus pro alleg. † Dein-
b de quæritur quid de verbo [Pertineat] [b] & secundum
eum idem dicendum est, quòd ei commune, cum re-
periatur in iure habere utrunque significatū, uidelicet
directum, ut in l. licèt. C. de pac. Item obliquum, ut in l.
fideicōmissa §. si filio. ff. de lega. 2. & l. 1. C. de pact. inter
empt. & uen. & l. Lucius. §. filiā ff de le. 2. & ibi not. Idē
dicit per omnia secundùm eum in verbo Habeat quod
reperitur aliquando esse directum. ut l. stipulatio. ista §.
habere licere. ff. de uer. ob. Aliquādo reperitur esse obli
quū ut in l. fideicommissa. §. si filio. ff. de le. 2. Idem est in
uerbo ea [Remanet] & in uerbo [Redea,] ut in l. si
cum ante nuptias. C. de dn. ante nu. & l. si duobus ff. de
test. mi. Idē est per omnia in uerbo [Succedat] ut in
l. nō tantū in prin. ff. de fideic. li. & l. restitutia. §. fi. in prin
ff. de fidecom. li. & l. restitutia §. fi. in princ. ff. ad Treb. &
uidetur casus in d. cap. Raynu. exe. de test. quod uerbum
aliquando reperitur esse directū; ut l. 5. & 7. C. com. de
suc. & l. quā & l. si in personā. C. de fideic. Idem dicendū
I in uerbo I [Reuertatur, φ aliquando reperitur in si-
gnificatu obliquum, ut in l. 3. C. de pac. inter emp. & uen.
Aliquādo in directo, ut not. per gl in l. 1. ff. de do. in fi.
gl. ad quod facit. l Lucius §. tres. hæredes. ff. ad Treb.
Idem similiter de uerbo [Deuoluatur] quod est com-
mune, quia reperitur in significatu obliquo, ut l. 2. &
quod ibi not. ff. de al. & ci. le. & etiā reperitur in dire-
cto, ut l. emancipatus. C. de le. hæ. & in l. si infanti. C. de
33 in. del. † Quid autē [c] dices de uerbo [Accrescat] an
c sit directum, uel obliquum? uidetur quòd sit obliquum
argum. in l. codicilli ff. de usuf. le. In contrarium deter-
minat Bar. quòd sit directum per text. in l. 5. C. quando

Tt 3 non

A Et tunc. Rip. d. n. 167. in prin. ubi dicit de cōi, et multa per istu opi. allegat, et Cugno in l. precibus nn. 290 tñ ēt magis cōis vr in cōtrarium, vt per Rip ī nn. 66. ver. mihi placet cum latius allegatis per Cugne ī 289 Clar in §. testā. q. 78. in princip. multa allegat, et in vers. sed quod dicatur secūdū de cōi. in cōtrarium sed postea non firmat pedes sed transit ad distinctionē istam.

B Et tunc nō continet vulgarem. Rip. d. l. centurio. n. 149. & est cōis vt Cugno. in l. precibus nu 174.

C Dic sēm comm. opi. de qua ēt attestat Rip. ī nn. 146. 149. ī §. 12. nn. 4.

D Bar. et n 6. opi. Bar. non est recedendum sēm Rip. d. l. centurio, nu. 152. nū fi. vbi ponit ampliat. et limit. Dduc. in c. Raynutius §. 9. in fi.

E Quòd non sequitur Rip. d. l. centurio nu. 95. vers. ex quo inferre, & versic. seq.

F Et tūc est. Rip. d l. centurio. nu. 154. in 6. limit. vbi cōprobat, & φ istu sit vera et indubitata.

G Quòd est cōe. Et est cōis Rip. d. l. centurio. num. 118. Tyraq. in l. si vnquā in verbo reuertat. nu. 162.

H Vel cōe. Latè ponit Franc in c. si pr de testa. in 6. Rub in tranc. de substi. in fi.

I Reuertat. Est cōis. Rip. ī num. 194. Tyraq. ī numero 6.

non peten. par. & in l. 1. §. his ita. C. de cad. tol. ideoq; hoc verbum aptum est comprehendere pupillarem substitutionem. vt in l. qui patri. in prin. ff. de acquir. hær. Nec ob d. l. codicillis, quia loquitur quando hoc uerbum fuit prolatum in codicillis, ideo ad solum fideicommissum, & sic ad casum obliquum porrigitur. at in
45 l. Sceuola. ff. ad Tre. † Sed quid de uerbo [Moriatur] v.g. si testator dixit, & ita multoties practicatur vltra montes [Si filius meus decesserit sine filiis sine moriatur Caium substituo.] An est directum, vel obliquum?
▲ dic, ▲ quòd est directum & per consequens substitutio est directa per text. in c. si pater, extra de test. lib. 6.
35 † Postremò quæritur qualiter, & quando hæc substitutio finiatur? Ad quod respenderi potest, quòd aut fit à milite, & tunc finitur defecta conditione in ea apposita: aut fit à pagano, & tunc cum eo casu non sit propria species substitutionis per se, sed quædam adiectio ad al. â. dicendum est eam finiri his modis, quibus finiri solet illa quæ includitur in ea, siue sit pupillaris inclusa, siue vulgaris, siue simul vtraque, aut alia, prout supra dictũ est secundum omnes.

▲ *Quòd est directum. Est cõis vt per Rip ĩ nu. 196. sed contrarium videatur sentire Didac. d. c Raynaitius § 9 num. 1. vers. hoc autem verbum.*

ADDITIONES.

• ¹Aut bona in dotem. Adde facere quæ scribit Alex. in l. à filia. ff ad Treb. vbi quærit, an dos cadat in fideicommisso? & an pater filiam fideicommisso in dote grauare possit? quid in statuto, quòd vxore deceden. sine liberis maritus lucretur certam partem dotis: an tale statutum locum habeat quando constituitur de bonis fideicommisso subiectis? & dic, vt per Aym. consil. 186. Rol. de dote q. 57. nu 7. 13. 14. vbi concludit pro affirmatiua & sic, si pater reliquit dotem filiæ: & ei substituit, maritus, cui dos data fuit stati. d. statuto vel consuetudine de lucro dotis: excludet substitutum, secundum Rol d. q. 57. quam concl. declara vt per eũ d. tract. q. 58. cui Adde, quòd nec de tali lucro ipsa vxor in mariti præiudicium testari poterit, teste Rol. d. trac. q. 82. Ossasc. decis 20. num. 6. secundum quam consului hoc anno 1574. mense Aprilis in oppido Caramauiæ, contra Vitalem Grossi. Ad dicta autem Pap hic Adde, quod licèt in generali fideicommisso dos non includatur, fideicommissum tamen speciale factum in dote valet, quatenus dos excedit legitimam, secundum communé, per Rom. consi. 135. col. ver. item & quòd ea, Dec. in l. cum proponas, col. 2. in princi. C de pac. quæ dos, an veniat in substitutione vulg. & an filia grauari possit in dote per fideicõmissum distingue, vt per Bar. in l. Lucius. § maritus. ff. ad Treb. vbi Docto. in appostil. pulchrè Nat consi 455. col. 3. Alex. d. l. a filia. ff. ad Trebel. tex. in l. fi. § filiæ. ff. de leg. secundo. Masuer.

• Vel fideicommissaria. Adde Rom. consil. 185. quid in substitutione fideicommissaria filiis facta; & Dic, quòd non impedit detractionem legitimæ ex bonis filiorum matri debitæ, secundum Rom. d consi. 185. nu. 6. Mant. consi. 198. iusta fi.

• Secundum communem. Adde quòd substitutio compendiosa facta à pagano impuberi per verba communia, intra tempora pup. ætatis valet iure directo indistinctè, & mater excluditur secundum communem per Ias in l. precibus col 9. ver tu tene contra Bar. C. de impub. Las. in l. centurio col. 10. in fi. de vulg. Corn. consi. 187. lib. 1. & magis communem dicit Rol. consil. 69. nu., 6. num. 13. lib. 1. post Castr. in l. centurio, in fi. de vulg Aym. consi. 141. nu. 8. & hoc quando est facta in bona & hæreditate popilli, sed si restricta sit ad bona testatoris: pupillarem non comprehendit, teste Aym. consi. 98. nu. 20. & consil. 141. in fin. Dec. tamen in d. l. precibus. col. 11. vult matrem habere saltem suam legitimam, quod autem ea substitutio sit omni tempore fideicommissaria: siue mater sit in medio, siue non tenet Castr. consi. 142. li. 1. pro quo vide quæ not. Doct. in appostil. ad Alex. consi 17 nu. 11. lib. 3. referunt omnes opin. doc. antiq. & recentiorum differẽ. quæ sit receptior, de qua etiam plura ponit Dec. cõsi. 228, col. 2. 572. 643. Ias. in d. l. centurio, nu. 30. Zas. trac. subst. c. 5. tit. de compendiosa col. 10. & seq. Euerard. lib. ar. loco a persona ad tẽpus, Dile. de arte test. tit. 5. ca. 6. vbi quærit, quo remedio substitutio facta verbis communibus directa sit, etiam matre superstite & quibus omnibus, & ad q. an substitutum compendiosa à pagano per verba communia facta pupillo sit omni tempore fideicommissaria, matre existen. in medio nec alio filio substituto, an verò directa intra tempus pup. ætatis, post verò pup. ætatem fideicõmissaria. Adde Bursat. consil. 8. num. 39. vbi postquam doc. Cateruas hinc inde pro affirmatiua, & negatiua adduxit, tandem pro affirmatiua concludit, & sic, quod omni tempore sit fideicommissaria & mater in medio existens in casu, de quo ibi non excluditur à legitima & Treb. sibi dictis in hæreditate filij per prædictam substitutionem compendiosam verbis communib. factam secundum magis communem ibi relatam d. consi. 8. secundum quam opin affirmatiuam fauore matris fuit iudicatum per excell huius subalpinæ patriæ senatum in causa Matiæ relictæ quondam Valeriani de Truffarello contra Ioannem Candellarium suostitutum, in qua visis & relatis scribentium opinionibus pro parte negatiua stare auctoritates quinquagintaquinque. pro affirmatiua sexagintasex compertum fuit, & subtiliter fuit responsum ad cap. si pater de testamẽtis. In quo maius fundamentum partis negatiuæ consistebat, itaq; tanquam magis communem & æquiorem sequuti sunt patres amplissimi in causa prædicta de anno præsenti 1574. quo, & mense Maij has qualescunque annotationes. Dei Op. Max. fauore ac sacratiss. virginis, in studiosorum gratiam in hac florentiss. Taurinorum Augusta ætatis meæ anno 38. absolui, ego Ioan. Antonius Masoeri. I C. minimus, sub Sanctæ matris Eccl. & peritiorum censura &c.

a Verbum, péruen iat an sit ob. Adde Bar. in l. Centurio, de vulg & pup. Bar. in l. hæreditatis. C. de hære. Inst. Bal. in l. fin. C. de sac san. eccl.

b Pertineat Adde Bar. in l. 1. in fi. ff. de do. & in l. Seia in fin. C de do caus. mor. Cyn. Bar. & Bal. in l. 1. in fi. C. de pac. inter emp. & vend.

c Quid autem. Adde Bar. in l. codicillis. ff. de vsufr. leg.

SVMMARIVM.

1 *SVbstitutio fideicommissaria est merè obliqua.*
2 *Substitutio fideicommissaria in quibus differat à compendiosa.*
3 *Hæres institutus quot modis grauetur restituere.*
4 *Vnus effectus fideic. ne sit hæredis nomen inane.*
5 *Hæres an in vna sola re possit trebellianicam retinere.*
6 *Quarta duæ videlicet legitima, & trebellianica an possint detrahi per filium restituere grauatum.*
Quid computetur in legitimam vel trebellianicam.
7 *Fructus percepti, an computentur in treb. nu 8.*
9 *Hærede scripto recusante hæreditatem adire, an euanescat substitutio.*
10 *An in substitutione veniant prælegata facta ipsi cohæredi grauato.*
11 *Facta restitutione, an institutus soluere teneatur.*
12 *Ad instantiam legatariorum, an hæres sit compellendus adire, substituto eum non compellente.*
13 *Facto legato de tertia parte bonorum, an isto casu hæres adire compellatur.*
14 *Dos prælegata, an restituatur cum hæreditate si eueniat casus restitutionis.*
15 *Alienatio rerum restituendarum per grauatum permissa inter viuos, an etiam sit permissa in vltima voluntate.*

• AC per Fideicommissum. * † Hæc quidem sub-
1 stitutio est mere obliqua, & in communi vsu. & de ipsa traditur in l. precibus. C. de impub. & al. sub. & d. l. Centurio, vt supra dictum est. Differt autem

§ tem à præcedenti, prout superius declaratum est. † Insuper differt in alio multum notando, nam compendiosa aliquando continet vulgarem vt supra dictum est, in ver. [His itaque] sed illa fideicommissaria si fiat per verba mere obliqua, non continet vulgarem nisi sit expressa, per tex. in l. recusare. §. Titius hæres, & in l. ille à quo. § si de testamento, in fi. ff. ad Treb. cuius ratio est manifesta, nam si vulgarem contineret, frustra prouisum esset substituto, vt institutus cogeretur adire, nec fideicommissum euanesceret: quia ex vulgari adire substitutus posset, cuius contrarium est dispositum in l. quia poterat, & l. recusare. §. 1. & l. cogi, cũ sim. ff. ad Trebel. immo si sit substitutus expresse, vulgariter, & per fideicommissum, potest eligere quam viam voluerit, vt d. §. Titius hæres. Fit autem à pagano hæc substitutio per verbum commune hoc modo [Quandocunque filius meus decesserit, Caium substituo] fit etiam per illa verba, videlicet [Rogo, vel grauo hæredem meum. vt Caio re.. [illegible] hæreditatem] & hæc forma verborũ est propriè, & strictè forma fideicõmissariæ substitutionis, & habetur in l. ex facto, §. ex facto & §. fin. & l. si quis ro-
3 gatus, cum sim. ff. ad Treb. † Ad huius autem fideicõmissariæ substitutionis pleniorem notitiam sciendum est, quòd quandoque hæres institutus grauatur hære-
* ditatem * restituere purè, quandoque sub conditione, quandoque post mortem ipsius hæredis, quandoque in diem certam, vt traditur in l. Lucius §. hæredem, & §. rogatus, & §. fin. & l. recusare § si & l. sciendum. ff. ad Treb. & l. post mortem. C. de fideicommis. & institu. de
4 fideicommis. hære. §. post autem. † Item est sciendum quòd inter cæteros effectus huius substitutionis ille est, nam hæres de restituendo grauatus, detrahit quar-
* tam, ne reperiatur * habere inanem nomen hæredis, vt in d. §. sed quia. Instituti de fideicommis. hære. & in l. 1. & 3. & l. non iustam, cum l. seq. C. ad Treb. & in l. fin. ff. ad Treb. facit cap. Raynu. & cap. Raynal. extra de testa.
5 † An autem in vna sula re possit hæres hanc quartam Trebellianicam detrahere? dicit Iac. Butr. in l. filium
A quem habentem. C. de famil. ercisc. quod sic, A Cyn. autem ibi tenet contrarium, & idem Barto in l. 4. ff ad l. Fal. dixi supra in forma lib. pro le. rei singu. circa prin.
6 † Sed circa hoc insurgit dubium, an filius [a] grauatus
a de restituendo possit detrahere duas quartas, * videli-
* cet legitimam debitam iure naturæ, [b] & Trebelliani-
b cam? super quo fuit apud glo. & Doct. antiquos ingens disputatio, vt traditur in l. Papinianus. §. meminisse. ff. de inoffi. testam. quæ altercatio hodie est sopita in præallega. ca. Rayn & c. Raynal. in quibus distinguitur, aut filius est grauatus restituere purè, & tunc detrahit vnã
B solam quartam, aut sub conditione, vel in diem B & tunc detrahit duas quartas; quod tene menti, quia quotidie occurrit de facto, vnde videmus quotidie substitutos filiis si decesserint sine liberis, ideoque casu adueniente proximiores ipsi filio, puta mater vel patruus, aut alius hæres eius, poterunt ex persona filii defuncti detrahere duas quartas, & reliquum restituere substituto. Patet ergo ex præmissis quòd in legitima non potest filio substitui per fideicommissum, sed pupillariter sic, vt not. in d. l quoniam in prioribus, & l. ex tribus. C. de inoffi. testa. in d. c. si pater. de testa. in 6. patet similiter & aliud memoriæ commendandum, videlicet quòd si hæc substitutio fideicommissaria facta fuerit purè filio, & in testamento sit apposita illa clausula codicillaris.
c [c] Si non valet iure testamenti, valeat iure codicillorũ &c.] & contingat testamentum infringi vel annullari vitio præteritionis, vel exhæredationis, aut sulennitatis, quòd ipse filius vel hæres eius, & quilibet ab inte-
C stato defuncto succedens C tenetur hæreditatem purè substituto restituere. Et ob hoc, quia reperitur purè rogatus non potest nisi vnam quartam detrahere, vel Treb. vel legitimam prout elegerit, & ita etiam determinat & sæpius se consuluisse dicit Bart. in d. §. meminisse, & dixi plenè supra in tit. de forma lib. pro leg. rei sing. in glo. [Valere debeat iure codicillorum &c.]
* Quid autem computetur in legitima, vel Trebellianica, ple e not. per glo. & Docto. in l. in quartam. ff. ad leg. fal. in l. quoniam nouella, cum sim. C. de inoffic. test. & adde de illis duabus quartis quod not. per Cy. & Iac. Butr. in l quanquã. C. ad l. fal. & per Iac. de Belu. in Auth. de hære. & fal. §. si vero. † Sed quid dices * de
* fructibus per hæredem perceptis ante diem restitutio-
D nis, an illos computabit in quartam Treb. D Distingue, aut illos percepit hæres iudicio, & voluntate testatoris, quod est quando grauatur restituere in diem vel sub conditione, & tunc sibi imputat, & computat in quartam, quod not. quia male practicatur. si tamen fru-
E ctus ipsi quartam excederent, E non per hoc superfluum restituere, vt l. vxorem. §. sorori. cum ibi not. ff. de le. 3. Fallit in filiis primi gradus qui hos fructus
F F non computant sibi in quartam Trebellianicam, vt habetur in l. iubemus. C. ad Treb. & not. per gl. & Doct. in l. in fideicommissaria, in princ. ff. ad Treb. computant
G tantum hi filij fructus G extantes in causam dotis per quam diminuta est hæreditas, consumptos verò nõ sibi compensant, not. per Bar. & ibi cæ. in l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Treb coniuncta. l. Titius rogatus, & quod per eundem not. in l. qui quadrigenta. ff. eo. tit. Aut eos percepit interueniente negligentia fi-
H deicommissarij non petentia, & tunc illos H non cõputat in quartam. Aut eos percepit interueniente mora ipsiusmet hæredis non restituentis, & tunc sibi illos imputat in quartam, & quod superest restituit, vt habetur, & not. in l. in fideicõmissaria, & l. mulier. §. hæres & l. ita tñ. § hæres extitit ex asse. ff. ad Treb. & not. in d. l. iubemus. Et prædicta locũ habent, qñ hæres grauatur simpliciter restituere hæreditatem? qñ verò grauatur restituere quidquid supererit ex hæreditate tempore mortis suæ, & tunc veniunt solùm in restitutione illa
I bona quæ non sunt alienata per hæredem, I sed nõ fructus eorum, verumtamen hodie reseruatur per hæredem quarta integra ipsi fideicommissario, vt hæc habentur. & not. in l Titius rogatus, & l. deducta. § pen. & fi. ff. ad Treb. coniuncta auth. contra rogatos. C. ad Trebell. licet olim non cogeretur aliquis dimittere fideicommissario, sed distinguebatur, an alienatio esset frau-
8 dulenta, vel non, vt d. l. I nesius cum simi. † Ex quibus deciditur illud quotidianum. Ecce quòd extraneus est institutus, & eidẽ facta substituto, de qua supra. Deinde hic hæres decedit sine liberis, & fit locus huic substituto qui auocat hæreditatem, volunt hæredes eius defuncti hæreditatis retinere quartam: certe poterit substitu-
K tus eis K imputare fructus, quos defunctus hæres percepit ex hæreditate dum vixit, licèt male apud plurimos super hoc aduertatur. Et per hoc etiam aliud se-
L quitur, quòd substitutus iste L potest cõpellere scriptum hæredem ad faciendum inuentarium de bonis ipsius hæreditatis, quia de eis, & de fructibus eorum tenetur facere rationem debitam ipsi substituto, vt probatur, & ibi no. in l. cum tale. §. 1. ff. de cond. & dem. & scribitur per Cynum in auth. sed cum testator. C. ad l. falcid. in 9. q. & in hoc errant multi, potest etiam & hæredem compellere ad sibi satisdandum de hæreditate restituenda adueniente die vel conditione, nisi esset grauatus restituere fratri suo, à filiu, vt habetur & not. per gl. & Cyn. in l. cum Archemidoram. C. vt in poss. le. & in d. l. iubemus, nisi testator satisdare prohibuerit, vt ibi not. per text. in l. 2. C. eo. ti. quibus casibus à satisdatione excusatur. Die verò, & conditione restitutionis pendente,

A Cyn. nllt Et est cons. 2. 3 Rip. l. in quartã nu. 92. ad l. falci. vbi plurib. modis declarat, & Ant. Gabr. de comu. conclus. in tit. de legitim. conclus. 4 vbi limitat nisi ipse vnam rem hæreditariã alienauerit, quia illã alienando vĩ sibi pro legitima eligisse.

B Et tũc detrahit duas quartas De cõi attestat Fab Grot. in auth. nouissima. C. de inof. test. Soci In cõsi. 131. nu 68. vol. 2 & 170 nu. 22. vol. 2.

C Tenetur hæreditatem. Latè cõprobat Cagno. in auth. ex causa. nu. 132 C. de lib. præter. Vasq. §. 12. nu. 69.

D Distingue. Istum locũ citat & cõprobat Frãc. Marza. in 7 par te q. 63. ante fi.

E Non per hoc. Rip. ĩ nu. 24. cũ seq.

F Non cõputãt. Et ista est cõis, vt per Rip. in l. in fideicomissariam. nu. 30. ad trebell. latè Didac. in c. Raynutius. §. 11. nu. 5.

G Extantes in causã dotis Declara vt 3 Rip. d l. in fideico. nu. 44.

H Non cõputat. Rip. ĩ nume. 26. vbi de cõi dicit Franc. Marza. d trac. de fideic. q. 63 circa fi. li.

I Sed non fructus. Rip ĩ nu 16 vbi de cõi dicit Io. Dur. de arte testandi tit. 5. caut. 31. nu. 3. Ant. Gabr. ĩ conclus. 18.

K Imputare fructus. Intellige respectu trebellianica non falcidia, & rationẽ diuersitatis ponit Rip d. l. in quartam nu. 47.

L Potest compellere. Istum locum citat Alex. responso 401. nu. 3. Rol. a Valle in trac. de inuentario. q. 19. Sebastia. Monticulo in dicto trac. 15. q. princip. nu. 2. vbi oẽs concludant ꝙ sic an possit testator remittere confessionem, latè distinguit Clar. §. testamentum nu. 66. Rol. a Valle supra versic. postquam in fin.

A dente, interdicta est regulariter A hæredi alienatio B rerum ipsarum hæreditarium, B nisi pro dote filiarũ, & pro donatione propter nuptias, vt in auth. res quæ C.com. de le. & si facta fuerit alienatio in casibus prohibitis, tunc adueniente die, & conditione reuocatur, vt ibi habetur per Cyn. & not. per Bar. in d. l. seruo legato. §. 1. ff. de le. 1. & l. si fundum ff. de cond. & dem. & in l. fi. §. sin autem. C. comm. de leg. & per Bart. in l. Marcellus §. res quæ. ff. ad Treb. saluo quod in dictis duobus casibus exceptuatis, in quibus firma remanet, & durat alienatio, & eodem modo tenet irreuocabiliter facta C alienatio in causam C suorum alimentorum secundũ Iac. de Aret. licet glo. cõtrarium teneat, vt refert Cyn. in d. auth. res quæ. Inde quæritur, an quod dicitur de dote, locum habeat tam in ea constituenda quàm in iã constituta exigenda? dic secundum Cy. vbi supra quod D si grauatus est masculus, D tunc potest constituere dotem, & eam dotis nomine alienare tam pro se, quam pro filiis suis, vt d. auth. res quæ. Si verò sit fœmina, tũc E potest sibiipsi tantum dotem constituere E non auté filiis eius: quia non est officium maternum dotare filiam, vt l fi. C. do. promi. Item habent locum in dote aggrauata per alium exigenda, & sic potest soluere suæ nurui, quando alia ipsius grauati bona non sufficiunt, secundum Docto. vbi supra, & si filius grauatus alienet extra dictas causas, tenet alienatio vsque ad eius legitimam, vt ibi no. & si filia dotata postea moriatur & sic F soluatur matrimonium, F non propterea dos restituitur fideicommissario, secũdum Doct vbi supra, quod est notandum, licet fructus per eam ex hæreditate perceptos computare debeat in causam ipsius dotis si extant, aliàs non, vt prædixi. An autem in quarta falc. G quæ detrahitur de legatis particularibus G compu- 9 tentur fructus, tangitur per Cyn. in d. l. iubemus. † Sed pone, quòd hæres scriptus recusat hæreditatem adire, an substitutio euanescat? & dic breuiter quod succurritur substituto, & obuiatur hæredis dolo, vt mediante iudice compellatur adire & restituere, vt l. apud Iulianum §. Antistia. & l. nam quod. §. qui compulsus. & l. cogi, in princip. ff ad Treb. cum sim. quinimo pœna amissionis quartæ Treb. afficitur hæres qui inuitus & compulsus adiuit, vt in d. §. qui compulsus. Fallit si fuit compulsus infra tempus deliberandi, quia tunc quartam retineri poterit, vt l omnes. ff. ad Trebel. habet autem locum huiusmodi compulsio, siue hæres fuerit grauatus restituere pure, siue in diem vel sub conditione, non autem ante diei, vel conditionis euentum cogi poterit adire. & si passus est se cogi adire, priuatur quarta, & commodo medij temporis, quia statim restituit, vt hæc habentur in d. l. apud Iulianum. § verum, & §. Antistia. & ibi no. ff ad Treb. Nec obst. d. l. sed & si alio loco. § fi. & l. sed & si ante. ff. eo. tit. quia loquuntur quãdo hæres sponte adiuit, vt ibi nota: ante autem factam restitutionem non transeunt actiones hæreditariæ in hunc substitutum, nec agendi vlla potestas. nisi in certis casibus, quia vt habetur, & not. in l. pen. C. ad Treb. & l. 1. ver. sed quoties ff. eod. titu. & si fortasse decesserit substitutus ante restitutionem sibi factam, an hæres eius sit audiendus? dic vt infra dicam, & not. per Barto. in d. l. cum filio ff. de le. 1. Et quid iuris sit, si institutus prædecedat ante aditam & restitutam hæreditatem? dic vt infra dicam, & not. per glo. & Docto. in l. eum quam C. de fideic. & l. ille à quo. §. si testamento. 10 ff. ad Tre. † Post hæc quæritur, an in substitutione ve- H niant prælegata facta ipsi cohæredi grauato? H dic, q̃ sit secundum distinctionem traditam in l. cum virum. C. de fideic. & l. Marcellus. § quidam. ff. ad Tre. & ibi per Bar. fallit in donatione facta vxori vt l sequens quæstio ff de leg. 2. & in dote, vt in l. à filia, in prin. & l. mulier. §. cũ proponeretur. & l. Lucius. §. maritus ff. ad Treb. 11 quæ duo non restituuntur, vt infra habetur. † Quis autem facta restitutione teneatur soluere legata, an in- I stitutus, vel substitutus? I dic, q̃ regulariter ad solutionem legatorum tenetur substitutus in totum, ad solutionem aũt cæterorum creditorum tenetur quilibet eorum pro rata, videlicet hæres pro sua quarta si illam retinuit, & substitutus pro alijs partibus, vt Inst. de fideic. hæred. § sed quia stipulationes in fin. & not. per Bar in l. qui quadringenta. & l. Marcellus. ad Treb. & per Cyn. in l. 2. in fi & §. pen ff. ad Treb. Ad pleniorem th doctrinam potest sic distingui. Cum quæritur an substitutus admittatur ita ad prælegata facta instituto, sicut admittitur ad hæreditaté, dic q̃ aut loquimur in substituto vulgari tantum, & ille non admittitur ad prælegata instituti, vt l. Miles. § pro parte. ff. de le. 2. & l. Sextilia ff. de le. 3. Aut loquimur in substituto pupillariter tantum, & ille admittitur ad omnia, vt l. sed si plures. §. ad substitutos. ff. de vulg & pupil. l. cum pater. in prin. ff. ad l. falc. idem per omnia in substituto exemplariter. vt l humanitatis. C. de imp. & al. subst. & in § qua ratione. Inst. de pup. sub. Aut loquimur in substituto per fideicommissum, & tunc aut testator vtitur verbis generalib. præteriti temporis, aut verbis futuri temporis. Primo casu, aut primò rogat hæreditatem restitui, & po- K stea prælegat, & tunc talia legata K non sunt substituto præstanda, vt l. Titia ff. ad l. falc. Aut econuerso prius prælegat, postea rogat, & tunc aut facit mentionem totius hæreditatis, quia mandat hæreditatem restitui, L & tunc L non cedunt legata substituto vt l. si Titius. ff. de leg 2. Aut nullam facit mentionem hæreditatis, M sed generaliter loquitur. M & tunc cedunt legata substituto, vt l. Marcellus §. quidam præalleg. Si autem testator vtitur verbis futuri temporis & generalibus tũc indistincte legata cedunt substituto, vt l. cum virum. & l. cum pater § fidei tuæ. ff. de leg. 2. Quid autem si testator dixit simpliciter [Talem substituo per fideicommissariam] an veniant prælegata? puto quòd non per d. 12 l. cum virum cum simil. † Sed pone q̃ hæres recusat adire, nec substitutus curat ipsum compellere, an ad instantiam legatariorum singulorum cogendus sit adire; dic breuiter q̃ non, per text. in l. non est cogendus, & in l. nam quod, in fi. & l. cogi versi. & generaliter. 13 ff ad Treb. † Quid autem si testator dixerit [Lego tertiam partem bonorum meorum vel [Lego tertiam partem hæreditatis meæ] an his casib. poterit hæres compelli adire per ipsum legatarium? Dic plené vt per glo. & Bar. in l mulier §. fi. ff ad Treb. Et not. q̃ si iste legatarius partis hæreditatis sit grauatus ipsam partem alij restituere non poterit quartam trebellianicam retinere, vt in d §. fi. & ibi ratio assignatur. Deinde quæritur qua forma fit talis restitutio hæreditatis? dic, quod fit dupliciter, videlicet re, & verbo. Re fit, cum hæres inducit substitutum in possessionem corporalem rerum hæreditariarum, siue omnium, siue vnius rei. Verbo autem fit, si hæres dicat [Restituo tibi hæreditatem, & illã tibi relaxo,] vt hæc probãt & no. in l. facta l & l. restituta. ff. ad Treb. qua quidé restitutione facta etiam solo verbo, statim transeunt omnia iura hæreditaria in ipsum fideicommissarium, tã actiue quàm passiué, vt d. l. quamuis. eo. tit. & etiam obligationes naturales tantũ, vt l. si eius pupilli. ff. ad Treb. Quod tamen fallit in certis casibus qui habentur, & not. in l. perinde. §. restituta & l. patroni. in prin. ff. ad Tre. Bona autem propria ipsius hæredis non veniunt in restitutionem, quia in eis non potest hæres aggrauari per fideicommissum, vt in l. cohæredi. §. cum filiæ, post prin. ff. de vulg. & pup. & l. ex facto, in princip. & §. 1. ff. ad Treb. & no. per Doct. in l. sed si plures. §. ad substitutos. ff. de vul. & pu. nisi in uno ca- 14 su, vt dixi supra in glo. in verbo [Pupillariter.] † Quid in dote

A Hæredi. An valeat falsũ du[r]ante vita hæredis vide istã q. latè declaratã p Vasq. de success. progress §. 18. numero 10.

B Nisi pro dote. Rip in l. filius f. §. diui nu 73. Di dac. lib. variar. iuris resolut. c. 6. nu. 10.

C Suorũ alimẽtorũ. Et ista est cõis vt per Cur. Iu. d. auth. res quæ nu 30.

D Tunc põt Rip. d. §. diui nu. 76. vbi q̃rit sit dos constituta, & soluta post prohibitioné Dec. cõs. 377 et 519. & cons. 97. nu. 10. vbi attestat de cõi q̃ possit alienare, & de cõi dicit Paris cõs. 81 nu 48. vol 4.

E Non aũt filiis eius. Boer. decis. 130. nu 11.

F Nõ propterea dos. Cũ ista opi. transit Cur. Iu. in d. aut. res quæ nu 41. et ita cõcludit Rol. a Valle cons. de lucro dot. q. 94 in fi.

G Computentur fruct⁹. Cõis opi. est q̃ non vt per Rip. d. l. in fideicommissariã numero. 47.

H Dic q̃ sit. Declara, & limit. vt per Rip. in d. l. in fideicomissariá §. 1. 10. Durant. de arte testan, tit. 5 caut. 28. Ias cõs. 175. col. 1. vol. 1. Vas. de success progre. § 26 nu. 19 vbi disputat post Ripa ibi nu 37 Iuxtà Hier. Zancha. in rep. l. hæredes mei § cũ ita nu. 768. & 413 cum seq ad trebell. Rol. a Valle consi. 34 nu. 7. vol. 4. post Cu. Iu. cons. 13. Franc Marz. de fideic. q. 4. vbi ponit fine inde Alba cons. 37.

I Dic q̃ regulariter istũ locũ citat et sequit̃ Guid. Pap. consi. 152. nu. 1. in fi.

K Non sunt substituto præstanda. Rip. d § cum ita num. 42. dicit q̃ ista conclus est plana.

L Non cedunt legata. Rip. d nu 43. in fi.

M Et tunc cedunt. Rip. d nu 44 & 45. tñ Zancha. ibi nu. 426. reprehẽdit Rip. ampliat. & limit. ponit ibi Rip & Zancha.

dote prælegata filiæ grauatæ de restituenda hæreditate, si decesserit sine liberis, an erit dos restituenda fideicommissario simul cum hæreditate? A dic secundum Doct. vt not. p Bart. in l. Lucius. §. si maritus. ff. ad Treb. & per Cy. in l. 1. §. videamus. C. de rei vxo. ac. Aut pater filiæ dotem dedit inter viuos, & tunc cum filia habeat dotem iure suo, & non hæreditario, ideo non cadit in fideicommissum, vt l. pater filiam. in prin. ff. ad l. falc. aut pater ipsi filiæ dotem in testamento legauit, & tunc, aut simpliciter & generaliter substituit, & tūc dos non includitur in fideicommisso, nisi aliud appareat testatorem sensisse, vt l. à filia, & l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Treb. Aut specialiter, & expresse eam grauauit de dote restituenda, & tunc aut filia habet aliunde tantum de bonis patris, quod sufficit ad legitimam, & tunc venit ad restitutionem, quia potest hoc casu in ea grauari, vt l. si §. filiæ ff. de leg. 2. Aut non habet tantum, quod sufficit ad legitimam, & tunc non tenet grauamen ideo non cadit in fideicommissum, l. quoniam in prioribus. l. quoniam nouella C. de inof. test. Aut ipsa filia per seipsam sibi dotem de hæreditate ipsa constituit, quod facere potest, per d. auth. res quæ, & tunc alio non apparente non cedit dos fideicommissario, ut d. §. cum

25 proponeretur, vbi de hoc casus. † Vlterius quæritur, dictum est supra quòd permissa est alienatio rerum quæ subiacent restitutioni in causa dotis. & donationis propter nuptias, hoc est verum quando fit hæc alienatio

26 per grauatum inter viuos. † Quid autem si fiat in vltima voluntate v. g. si grauatus de restituendo facit testamentum, in quo specialiter dotem constituit, & assignauit filiæ suæ de bonis, quæ restituere grauatus est, quæritur an valeat talis alienatio, & habeat minuere fideicommissum? Bart. determinat B quod sic in l. à filia ff. ad Treb. & per text. in §. cum proponeretur, & quia si sibi licet inter viuos, ergo in vltima voluntate. ex quibus patet, quod sicut natiuitate filij in totum euanescit fideicommissum, vt d. l. cum auus & d. l. cum acutissimi, ita euanescit pro parte quando pro filia dos, aut pro filio donatio propter nuptias constituitur vel soluitur de bonis hæreditatis, vel aliter in causam alimentorum alienatur, vt supra dictum est.

ADDITIONES.

• Per fideicommissum. Adde, an in contractibus constitui possit fideicommissum, & dic, quòd aliqui dixerunt, quòd non, ex not. in § non autem, Inst. de codicil. contrarium tñ largo modo etiam in contractu inter viuos oriri fideicommissum dixerunt Dec. consi. 63. nu. 4. 245. nu. 7. & 8. Aym. consi. 19. no. 8. 139 circa fi. Fernan. in rep. l. in quartam. nu. 239 ff. ad l. fal. Soc. in l. qui Romæ §. cohæredes nu. 19. ff. de ver. ob. quæ fideicōmissa an censeantur fauorabilia, vel odiosa, & dic. quod fauorabilia, per text. in versi. tantumq; fauor. instit. de fideicom. hæc in l. cogi, ver. in antiquo. ff. ad Treb. not. Rol. consi. 46. num. 3. consi. 56 in fi. lib. 3 quod scire vtile est, vt sciat iudex; an in dubio pro fideicommisso iudicaň. sit, qua in re, aliqui distinguunt. vt per Dec. in l. in testamentis. ff. de reg. iur. Aym. consi. 208. nu. 3. Bell. consi. 180. num. 11. Arch. consi. 27. col. 3. Capic. decis. 108. num. 15. Nat. cons. 602, vbi concludit, faciendū. esse latam interpretationem pro legatis & fideicommissis. Masuer.

• Sub conditione. Adde, quid in legato, aut fideicommisso conditionali, an in heredem legatarij, vel fideicommissarij transferatur? & Dic, quòd non, secundū Ro. consil. 57. 262. 247. l. vnic. §. sin autem. C. de cad. tol. l. prima. ff. de cond. & demonst. l. si cum hæres. ff. quando dies leg. ced. l. in causæ. §. Pomponius. ff. de minor. pro quo vide quæ scribunt Alexan. consi. 30. num. tertio lib. secundo consil. 206. column. prima libro 6. vbi loquitur de iure substitutionis quòd non transmittitur etiam ad filios, de cuius veritate, & an & quando fideicommissum conditionale transmittatur in heredes; vide Dec. consi. 369. 345. Cagnol. in l. 2. nu. 16. C. de pac. Rol. consi. 46. num. 3. lib. 3. Fernand. Tolos. trac. success. conuentional. c. 4. nu. 6. qua in re, dixit Nat. consi. 523. col. fi. in prin. ius fideicommissi conditionalis ad heredem non transmitti, secundum communem ibi relatam, quam declarat. Masuer.

• Grauatus, Adde Clar. §. testamentum. quæstio. 72. Masuer.

• Duas quartas. Adde, quòd filius grauatus de restituendo hæreditatem purè detrahit vnam quartam tantum, sub conditione duas, teste Nat. consi. 255. nu. 5. gloss. & Bar. in l. Papinianus. §. meminisse ff. de inof. test. vbi Cagnol. num. 10. 18. in 4. differentia. ampliat etiam vbi legitima propter numerum filiorum esset semis, & ibi subdit, quid si testamentum non valet? Quam concl. de duabus quartis detrahen. dicit esse communem Ias. in l. coheredi. §. cum filię. num 10. ff. de vulg. & magis communem Rol. consi. 12. nu. 7. consi. 15. nu. 9. lib. 1. post Alex. consi. 26. nu. 7. lib. 1. fallit ea conclusio, nisi dies vtriusque simul cedat, teste Alexan. consi. 140. nu. 14. li. 1. item fallit in alijs ascenden. secundum Ias. in l. filium quem, nu. 9. C. famil. ercis. item fallit in filio instituto in re certa, quia non est hæres vniuersalis, l. lex falc. §. nunquam, vbi Ias. ff. ad l. falc. Aym. consi. 231. nu. 13. cuius contrarium videtur tenere Curt. Iun. consi. 106. per totum. Item fallit, si testator prohibeat Treb. ut per Ias. in d. §. nunquam. numer. 10. contra quem tenet Alba Mandel. consi. 7. nu. 6 Quid si adsit tacita prohibitio? ut quia testator iubeat restitui totam hæreditatem? & dic, ut per Nat. cons. 301. num. 5 fallit etiam predicta conclu. si pia causa sit substituta secundum communem per Cagnol. d. l. Papi. § meminisse. num. 18. de inoffi. test. Idem si filius sit institutus contemplatione alterius, ut per Nat. d. cons. 321. nu. 9. & qui filius quid probare debeat: vide Nat. consi. 312. num. 1 prædictam aut concl. quod filius grauatus fideicommisso possit detrahere legitimā sibi iure naturæ debitam communem dicit Rol. consi. 26. nu. 20. lib. 5. amplia procedere etiam si fideicommissum piæ causæ deberetur, & etiam si filius approbasset testamentum patris, quia talis approbatio non præiudicat filio: quin possit consequi integram legitimam in bonis patris, Rol. d. consi. nu. 22. quid si grauatus sit constituere hæreditatem sub conditione? & dic, quòd potest detrahere duas quartas, legitimam scilicet, & Treb. Quæ duæ quartæ debitæ filio grauato sub conditione, ascendunt ad dimidiam hæreditatis fideicommittendæ. secundum communem per Rol. d. consi. 26. nu. 23. 25. consi. 12. num. 6. consi. 31. num. 19. lib 1. Nat. d. consi. 255. post Guid. Pap. q. 52. & quo ad legitimam, quòd ea nō minuatur ob legata facta ad pias causas: not. idem Rol. d. consi. 39. num. 14 lib. 3. & num. 25. vbi quòd ea potentior est legatis, cum debeatur tanquam æs alienum, quod quidem æs alienum omnia legata minuit. quæ conclus. procedit etiam in filijs, qui propter propriam causam non sunt priuandi legitima, teste Rol. d. consil. 39. numer. 27. vbi refert dictum Augustini, qui vult ecclesiam instituere: & filium exhæredare, & de quo plura not. Ias. in l. si vnus. post num. 8. C. de testa. quid de re prohibita alienari per testatorem: an Treb. detrahatur? & dic, quòd non, vt per Guid. Pap. q. 51. ante fin. nu. 2. Rom. consi. 106. col. 1. Cur. Iun. consi. 117. colu. 2. & communem dicit Paris. consi. 9. num. 15 lib. 1. cuius detractioni Treb. vt locus sit, quæ requirantur? vide Roma. d. consi 106. col. 1. nu. 2. vbi etiam disputat, an per testatorem prohiberi possit; & post plura concludit, quòd sic nume. 4. secundum communem, per Imo. in l. Marcellus. ff. ad Treb. Aret. in §. sed quia, num. 3. inst. de fideic. hær. Alex. consi. 67. lib. 1. consi. 5. ante fi. lib. 3. Dec. consi. 81. 4. dub. Mar. Iun. consi. 237. nu. 6. lib. 1. post Bal. consi. 170. num. 5. lib. 5. qua in re dicit Rom. d. consil. 206. num. 6. quòd quemadmodum in casu suo non potest Treb. expresse prohiberi, ita nec tacitè per prohibitionem alienationis, cuius contrarium scribit Paris. consi. 126. nu. 36. lib. 1. consi. 17. num. 23. cons seq. num. 102. li. 2. sed cum Rom. videtur stare idem Paris.

conf.

A Dic sm̄ Doct. vide ꝫ in verbo compendiosa nu. 11. vbi scripsi latè ponit Andr. Gail. in trac. practicabil obseruationum lib. 2 c 135. vbi ponit octo fallentias.

B Quòd sic. Et ista est cōis. vt p Cur. Iun. d. auct. res qua. num. 19. C. com. de leg.

a Tacitè ex iuris interpretatione. Istam conclusioně confirmatur pluribus & extendit in multis casib. Gomez. tomo 1. c. 5. nu. 32. secus aut in extraneis vtib. nu 35. Socin. Iu. consi. 128. n 3. vol. 1 Ant. Gabr de comu. conclus in tit. de fideic. conclus. 2. vbi ponit regulam cũ ampliat. & limit.

b Quòd filij legitimi tm̃ nõ excludunt; in contrarium est cõis vt per Rip. d. § si quis rogatus. nu. 44. Valens. Forster. de hered. ab successio. ab intes. lib. 2. in rub. an legitimatio. & praeiudicium ter. vers septim. effectus.

c Et tunc. Ibi Rip. d. § si quis rogatus.

consi. 43. num. 45 li. 3. sed an possit testator Tre. filiorũ extenuare, præcipiendo, vt in ea fructus hæreditarij imputentur; & dic, vt per Ro. d. consi 206 num. 6. ubi concludit quod non, quem sequitur Guid. Pap. q. 51. Alex. consi. 5. ante fi. lib. 4. Rip in l. filiusf. §. diui. num. 30. de leg. 1. & licet aliqui contrarium voluerint, priorem tamen æquiorem & magis communem, filijsq; fauorabiliorem, dicit Iaf. in d. l. Marcellus, in prin. nu. 55. ad Treb. Dec. consi. 81. 4. dub. consi. 218 num. 569. nu. 15. Rip. in l. nemo potest, num. 52 de leg. 1. Mar. Iun. consil. 25, 5. num. 58. consi 137. num 7. lib. 1. consi. 18. num 2. libr. 2. Cur. Iun. consi. 70 nu. 16. 160 ante fi Paris consi. 43. nu. 26. lib. 3 si ergo Treb. expresse prohiberi non potest in filiis primi gradus: multò minus tacitè, sicque inquit Roma. d. consi. 106. col. 2. post. nu. 6. quòd in restitutione facienda, de qua ibi Fran. & eius hæredes, Trebel. cum legitimi detrahent, absq; imputatione fructuum hæreditatis facienda in d quarta, per l. iubemus. C. ad Treb. de qua ibi, & idem sentit Barto. in l. quod de bonis §. quod auus, vbi Alex. ff ad Treb. Ang. consi. 121. 3. dub. Oldr. consi. 131. ante fi. & hanc communem dicunt Gozad. consi. 97. nu. 14 Mar. Iun. consi. 131. num. 63. lib. 1. Rip. in l. in fideicõmissaria, nu. 10. ff. ad Treb. Paris. consi. 1 nu. 98. consi. 41. num. 73. & seq. lib. 3. quam sententiã vti æquiorem & magis communem, aliquando approbauit Rota teste Cassia. decis. 1. q fructus tim. de testa. quod autem non detrahatur Treb. de legatis ad pias causas relictis, not. Idem Rom. d. consi. 106. nu. 7. consi. 219. nu. 1. Car. Iun. consi. 120. num. 13. Alex. Iaf. & alij in d. l. Marcellus, Ro. consi. 176. in fi. Tiraq de priuileg. piæ causæ. 16 priuileg Quam conc. intellige, vt per Ro. d. consi. 206. in fi. Alex. cons. 10. nu. 14. lib. 3. in d. l Marcellus. nu 6. vbi Iaf num. 34. ff. ad Treb. Alex in l. 1. §. ad municipium. in fi in l. cum dotem. post prin. ff. ad l. falc. Soc. consi. 144. ante fi. li 1. Masuer.

• A filiis. Adde, quòd affirmatiuam tenet & communẽ dicit Rol. consi. 39. num. 7. lib. 3. vbi etiam quærit quid in grauato fideico. conditionali, an duas quartas detrahere possit. legitimam scilicet, & Treb. & post plura concludit quòd non, sed vnam tantùm, secundum cõmunem & veriorem sententiam, cuius rationes vide ibi, vbi ponit casus, in quibus alia est causa filiorum, & alia ascenden. ibi d. consi à num. 10. vsque ad 20. in quo consi. tres principales articul. tractat. primum, an legitima patris in bonis filij sit quarta eius partis, quam habiturus esset ab intest. in bonis eius, & ibi d. consil. nu. 4. concludit, quòd non, secundum communem ibi relatam, & per Aym. consi. 210. vlt dub. 2. artic. est, an pater grauatus fideicomm. conditionali. duas quartas detrahere possit? legitimam & Tre. & post longam disputationem concludit, quod non, secundum communem ibi d. consi. nu. 10. & seq. 3. artic. de fructibus perceptis per ascenden. grauatum: vide ibi num. 21. pulchre. Masuer.

• Quid autem computetur. Adde, quòd hæres grauatus per fideicommissum restituere hæreditatem, potest retinere quartam Treb. tot. tit. ff. & C. ad Treb. & in ista Treb. computat solum illud, quod percipit iure hæreditario à cohærede, aliud non, licet in falcidia computet quicquid percipit iure hæreditario, etiam a non cohærede secundum Barto. in l. in quartam. ff. ad l. fal. in Treb. ergo computatur illud quod hæres iure hæreditario capit ex parte cohæredis, teste Iaf. in l. singularia nu. 16. ff. si cert. pet. Masuer.

• De fructibus. Adde quid dicen. de fructibus perceptis per ascenden. grauatum; & dic, quòd imputantur ei in Treb. imò etiam in legitimam, secundum communem per Rol. consil. 39. numero. 21. & sequ. lib. 3. vbi referendo Picum in l. in quartam. nu. 283. ff. ad l. falc. dicit, fructus prædictos non tantum imputari esse parentibus primi gradus in fal. vel Treb. sed etiam in legitimam, quia ascenden. non debetur nisi vna quarta tantùm, & tamen fructus computantur in illam, & licet in liberis primi gradus nõ imputentur fructus in aliquam quartam, secus tamen est in parentibus, iuxta tradita per Doct. in l. quod de bonis §. si auus. ff. ad l. fal. Rol. d. cons. 39 num. 13. de quo per eundem consi. 30. lib 1. Masuer.

b Iure naturæ. Adde quæ scribit Ioannes Claudius Aprutinus in suo opere responsorum, quod ius legitimæ est de iure naturali & diuino, prout probatur Numeri. c. 26. vbi idem Claudius confirmat conclusionem Doctorum dicentium legitimam naturæ nullo statuto, nulla consuetudine posse tolli neque ius dotis, quod bene fuit consideratum à Paulo in l cum ratio. ff. de bon. damna. quamuis à quibusdam Doctoribus dicatur, q debet intelligi naturæ, idest iure ciuili persuadente naturæ coniunctione. & similiter etiam in l pronunciatio. §. similiter. ff. de verbo. oblig. sed concluditur, quòd ius legitimæ & dotis succedit post mortem patris in locum alimentorum, & nemo negare poterit ius alimentorum esse iure naturali constitutum, & propterea esse immutabile, & quòd ius legitimæ dotis succedat loco alimentorum affirmat Alex. de Imo. in consil. 69. in 1 vol. Ziletus.

c De clausula codicillari. vide Ange. in l. verbis ciuilibus ff. de vulga. & pup quod vbi est clausula codicillaris. substitutio facta videtur fideicommissaria, & sic poterit detrahere duas quartas, quæ codicillaris clausula communiter apponitur de consuetudine tabellionum, no. Bal. in l. prima. ff. de iure codicil.

SVMMARIVM.

1 *Conditio si sine filijs, an tacitè subintelligatur.*
2 *Conditio prædicta de quibus liberis intelligatur nume. 3.*
4 *Filius spurius, an excludat substitutum.*
5 *Conditio si sine liberis, in dicta filio sacerdote instituto, de quibus liberis intelligatur.*
6 *Substitutus an excludatur, decedentibus liberis, ante mortem hæredis.*
7 *Conditio si sine liberis, an habeat locum vno tantùm superstite.*
8 *Filio pupillo hærede instituto mortuo in vita testatoris, substitutus an admittatur virtute substitutionis.*
9 *Clausula codicillaris an excludat substitutum vel non in casibus præmissis.*
10 *Substitutio prædicta si fiat sub alio nomine filiorũ, quid sit. numero 11.*

1 Decederet sine filiis. † Hic aduerte, quòd licèt hæc conditio sit expressa à testatore, tamẽ sub
a intelligitur in hac substitutione a tacitè ex iuris interpretatione, vt habetur in l. cum auus. ff de cond. & dem. & l. cum acutissimi. C. de fideic. & in l. generaliter. C. de institu. & subst. facit l. iubemus. § fin autem. C. ad Treb. cũ fi. † Quæritur de quib. liberis hæc
2 conditio intelligatur. vt per hoc intelligamus, propter quos liberos hæc substitutio finiatur, vbi respondetur, q aut hæc conditio simpliciter apponitur siue aliquo signo demonstratiuo ipsorum liberorum, aut cũ aliquo signo demonstratiuo eorum. Si quidem signum aliquod fuit appositum, vt v. g. patet in forma ista cùm dixit [Ex suo corpore legitime procreatis, vel similia] & tunc intelligitur prout verba sonant de filiis naturalib. & legitimis, vt dicam infra. Vbi autem nullum signum interuenit, tunc aut hæres decessit superstitib. sibi filiis legitimis tantùm, aut naturalibus tantum, aut naturalibus, & legitimis. Primo casu dic, b q filij legitimi
b tantùm non excludunt substitutum, sed excluduntur à substituto, per tex. in l. fideicommissum. ff. de cond. & dem. & l. si ita quis. ff. de legat. 2. Secundo casu subdistinguitur secundum aliquos, aut isti naturales tantùm
c fuerunt concepti in seruitute paterna, c & tunc substitutum excludunt, & ei præferuntur, l. ex facto. §. si quis rogatus, el primo, in princ. ff. ad Treb. & optimè probatur in l. Lucius. §. Damæ. in fin. ff de leg. secundo, aut fuerunt concepti in libertate paterna, & tunc, aut

apparet

apparet de voluntate testatoris, & ea seruabitur: aut nō
apparet, & tunc aut hæres patris erat homo in digni-
A tate positus, & sic de his filiis a nō videt testator sen-
sisse, cum talis soboles apud constitutos in dignitate sit
abhominabilis, & ideo non excluderetur substitutus,
B aliter autem si non erat in dignitate positus, tunc b ex-
cluderetur, vt d. § si quis rogatus. vlt. responso, & ibi
not. per glo. & Barto. Tu autem potes attentare aliter in
telligere illum §. hoc modo, aut filius naturalis erat iam
natus tempore testamenti, & tunc excluditur ab eo sub
stitutus, siue fuerit naturalis ex seruitute, siue ex liber-
tate, & ita intelligatur principium d. §. si quis rogatus,
cum si. Aut natus est post testamentum, & tunc subdi-
stingue, vt supra dictum est. Tertio casu dicendum est
filios naturales & legitimos indistinctè excludere sub-
stitutu[m], siue sint liberi primi gradus, vel vlterioris, vt
3 d. l. vbi [...]us. §. sin autem. C. ad Tre. cum sim. † Circa
præmissa occurrit tale dubium; filius legitimus tantùm
in potestate constitutus præteritus olim rumpebat te-
stamentum, ac si esset naturalis & legitimus, vt l. cer-
tum, de iniu rup. & irri. te. licet hodie aliter distingua-
tur, vt l. cum in adoptiuis. §. sed ne articulū. C. de adop.
& Insti. de succe. ab inte. §. sed ea omnia, quare ergo nō
excluditur substitutus sicut legitimus filius & natura-
lis, vt dictum est. Responderi potest, quòd non est par
affectio quo ad testatorem in filio alieno, quæ est in suo
proprio, ideoque testator non videtur cogitasse de filio
legitimo tantum ipsius hæredis quo ad excludendum
substitutum: de suo autem proprio præsumptum est ip-
sum cogitasse, vel dic, quod ratio est in proprio filio illa
4 de qua traditur in l. in suis, ff de lib. & posth. † Quid
autem dicemus in filio spurio, an excludat substitutum?
C dicunt Doct. c quòd non, quia non est nominandus fi-
lius, nec alendus de iure ciuili. vt in Auth. quibus mo.
na. effi. sui. §. fi. & in auth. ex complexu. C. de incest.
5 nupt. † Sed posset hic quæri, si testator habens filium
religiosum vel in sacerdotio constitutum decesserit ip-
so hærede instituto sub ea conditione si sine liberis de-
cesserit, de quibus liberis intelligetur hæc conditio?
D D dic vt disputat Bart. in l. hæredibus. §. Titios. ff. ad
Treb. Et prædicta, quæ dicta sunt de hærede masculo
sub prædicta conditione granato, locum habent in mu-
liere, etiā taliter instituta per d. l. hæredibus, præallega.
§. fi. ff. ad Treb. licet Bar. sub dubio forte voluerat aliter
6 distinguere, arg. Instit. de suc. cogna. § quę vulgo. † Quæ
ritur, si hæres taliter grauatus habuit liberos, qui ta-
men decesserint ante mortem ipsius hæredis, an substi-
E tutus excludatur? e dic, quòd non, nam vt excludatur
oportet, quòd filij supersint tempore, quo moritur ipse
* hæres: quod patet, dum dicitur [Si decesserit * sine li-
beris,] quæ verba ad tempus mortis relationem ha-
bent, vt d. l. ex facto. §. si quis autem. ff. ad Tre. licet con-
trafacere videatur l. hæredibus, in princ. ff. ad Treb. Sed
ibi fuit alia forma, videlicet [Donec habuerit filios]
quæ dictio [Donec,] limitationem temporis significat,
& dispositionem restringit ad tēpus sicut dictio. Quous-
que] vel [Quoad] vt not. per Barto. in l. si filius. ff. ad Ter
tul. ad quod facit l. cui vsusfructus. & l. generalis. §. duas
filias. ff. de vsusf. le. & l. legatum est in prin ff de an. leg.
& l. fi. §. fi. ff. de rescin. vend. merito ergo ibi in casu ad-
uenientę, quo liberos habeat, impletur conditio sta-
tim quæ postea non infringitur si liberi moriantur, quia
tempus natiuitatis eorum fuit in conditione, hic autē
tempus mortis hæredis, & existentiæ ipsorum filiorum.
7 † Quid autem si hæres moriatur vno solo filio super-
stite, an deficiat conditio, vel purificentur dictæ substi-
tiones? videtur quòd cessat conditio, & fiat per conse-
quens locus substituto. Sermo enim iste [Sine liberis]
pluralis est, sicq; exigit concursum saltem duorum, arg.
in l. vbi numerus. ff. de testi. Tu autem dic contra per
text. in l. non est sine liberis ff. de ver. sig. & l. pater Seuē
rinam. ff. de cond & dem. ille etiam sermo resoluitur in
singularitates, arg. in l. falsa demonstratio, in fi. ff. de con-
dit. demonst. & d. l. cum tale. §. falsus. ff. eo. tit. & de præ-
dic. not. per Archi. in cap. si pater. extra de testa. lib. 6.
Deinde quæri, quid si hæres decesserit solis superstiti-
bus nepotibus ex filio præmortuo, vel ex filia, an exclu
F datur, vel admittatur substitutus? f dic quòd exclu-
ditur per tex. in l. 1. C. de cond. instit. & ibi not. in l. iu-
* bemus. §. 1. C. ad Tertul. Nā appellatione * filiorū cō-
tinet nepos, tā ex filio, q̄ ex filia, vt l. liberorū, & ibi p
Barto. ff. de verb. sig. per Cyn. in l. si testamentum. C. de
8 quæst. † Amplius quæritur, si filius pupillus hæres in-
stitutus, cui facta etiam est hæc substitutio moriatur in
vita testatoris, an substitutus admittatur virtute substi-
tutionis? videtur, quòd non, per text. in l. apud Iulia-
num. §. vitium. & §. Antistia, & l. ille à quo. §. si de testa-
mento, in fi. ff. ad Treb. & l. tutores. §. hæres. ff. de admi.
tut. Alij dicunt contra, vt not. per Cyn. in d. l. precibus,
& per Bart. in l. 1. ff. de vulg. & pup. Pro solutione huius
est decurrendum ad ea, quæ supra sunt tacta in præce-
denti gloss. in illa quæst. qua quæritur quas species sub-
stitutionum in se contineat hæc substitutio fideicommis
saria vel compendiosa: vnde dic. quòd aut hæc substitu-
tio est facta per verba mere obliqua, & quia tunc in ea,
vt prædixi, non continetur vulgaris, expirat in totum
substitutio ista filio mortuo in vita testatoris, & sic ex-
cluditur substitutus. ita loquuntur dictæ ll. ille à quo. §.
si testamento. & d. §. verum. & §. Antistia, cum si. Aut est
facta per verbum commune, [Vt substituo talem] & tūc,
quia in ea includitur vulgaris, vel pupillaris inspecta
mente defuncti, quia per talē substitutionē videtur sibi
omnem casum prouidisse, arg. in l. 3. in fi. ff. de adimen. le
ga. & l. hæc conditio. §. si conditioni. ff. de cond. & dem.
9 † Quid aūt si testamētū, in quo hic filius defunctus vt su
pra minor vel maior, & taliter de restituendo grauatus,
habet clausulam codicillarem insertam, vt communi-
ter apponunt notarij in omnibus testamentis, an substi-
tutus audiatur contra hæredes ab intestato ipsius filij?
videtur quòd non, per d. §. verum, & §. Antistia, cum si.
& hoc sequuntur quidam. Alij dicunt contra, quia vir-
tus illius clausulæ hoc habet importare secundum ea
quæ habentur in l. 1. ff. de iu. codi. ad quod etiā faciunt
no. in l. cohæredi. §. cum filiæ ff. de vulg. & pup. Sed tu
distingue, aut filius decessit post mortem eius, & locum
habet hæc opin. secunda, de qua dictum est supra in præ-
cedenti glo. & in hanc partem videtur inclinare Bart. in
d. l. 1. argu. ad hoc in d. l. Scæuola. ff. ad Treb. & l. fideic
com. ff. de leg. 1. & l. qui duos, in fi. ff. de vulg. & pupilla.
10 † Sed quid si hæc substitutio facta sit sub alio nomine
quàm filiorum, verbi gratia, [Si decesserit sine hærede,
* Caium substituo] quid continebitur appellatione * hæ
redis? videtur q omnes, tam filij, quam extranei. vt l.
sciendum. & l. hæredis. cum si. ibi no. ff. de verb. sig. &
pro hoc videtur, q quilibet, qui sit hæredis hæres siue
ex testamento, siue ab intestato, siue sit de liberis siue
11 non, excludat substitutum, † In contrarium a est ve-
a ritas quantum ad hunc casum, in quo appellatione hæ-
redis continetur solum filius, & cæteri qui appellatio-
ne filiorum continentur per text. not. in l. ex facto. §. fi.
ff. ad Treb. & ibi not. per Bartol. & hæc vera quando
hæc conditio adijcitur hæredi substituto in hæreditate.
12 † Quid autem si adijciatur simplici legatario? videtur
q idem à paritate rationis. Credo contra, & sto in isto
casu, regulæ d. l. hæredis, cum simi. quia casus speciales
contra regulam non debent ad alios casus extendi, sed
restringi vt l. si verò §. de viro ff sol. matr. & l. quod ve-
ro ff. de legi. cum sim. Est enim maior dilectio quo ad
substitutum in hereditate, quàm ad simplicem legata-
rium, ideo fauore substituti appellatio hæredis restrin-
gitur ad solum filium & ad omnem hæredem in lega-
tario porrigitur, de quo vide quod pulchrè not. per
13 Bar. in l. Gallus. §. etiam. ff. de lib. & post. † An autem
sit necessarium hoc casu quando dixit testator Sine hæ-
rede] quò ad excludendū substitutum, q filius fiat hæ-
res re, & nomine, vel sufficit, q reperiatur filius superes
se, dicit Bar. q est necesse ipsum filiū patris hæreditatem
adire, & hoc habet importare sensus illorum verborū
[Sine

A Non videtur testator sensisse. Rip. d. §. si quis rogatus. nu. 8. & 56. Io. Dur. ī tit. de subst. d. caut. 55. Valens. Forster. d. 3. affectu. vers. Rip. declarationem.

B Excludit. & ista est cōis oñ Rip. d. §. si quis rogatus nu. 15. Valens. Forster. d. libr. 2 in rub. an naturalis filij vbi post Rip. ponit plures limit. Vas. de successio. progress. §. 26. nu. 42.

C Quòd nō. Rip. ī nu. 40. Io. Duran ī Didac. tit. de sponsalib. c. 8. §. 5. an nepos legitimus ex filio spurio possit hæres substitui ab auo Ant. Gabr. de comu. cōclus. tit. de hæred. insti. conclus. 3.

D Dic vt disputat. Rip. d §. si quis rogatus. Io. Duran de arte testandi titu. de substitutio. caut. 58. vbi concludit, q succedat monasteriū quā pluribus modis limit. et præcipuè qū vocant filij ex suo corpore nati, vt per Vas. de successio. progressu. §. 26. nu. 41.

E Dic quòd nō. Ias. in l. in substitutione. nu. 10. c. ff. de vulg subst.

F Dic q excluditur. Quia appellatione filiorum in vltimis volūtatibus veniunt nepotes, Tiraqu. de iure primorumg. q. 40. nu. 49. & 54. & q. 70. nu. 3 Paris. consil. 18. nu. 60. vol. 2.

[Sine hærede] vt not. per glo. in d. §. fina. est ergo melius, quòd testator dicat [Si sine filiis decesserit &c.] quantum ad fauorem hæredum.

ADDITIONES.

• Sine liberis. Adde Ias. in l. si quis, colum. 2. circa med. C. de insti. & substi. Dilec. de arte test. tit. 5. cap. 25. Zaf. tract. substit. ver. conditio sine liberis, & quod liberorũ appellatione veniant masculi, & fœminæ: not. Iaso. in leg. secund §. liberos. ff. de in ius vocand vbi infert. ad plura not.

• Pluralis. Adde Ias. in l. seruus. § si plurium. colu. 1. ff. si quis caut. vbi plura de pluralitate, quãdo resoluitur in singular. & ibi, an sufficiat pro parte implere illud, quod est in conditione, ad hoc vt consequatur promissum, vel legatum. Masuer.

▪ Appell. filiorum. Adde Ias. in l. quibus, nume. 19. & seq. ff. de leg. vbi examinat materiam, & ibi, quid in contrac. quid in vltim. volun. quid in feudis. Et an filiorum appellatione veniant tam masculi, quàm fœminæ: vide eundem Ias. in l. si quis id quod. ff de iur. omn. iud. & quid appellatione liberorum, eundem in l. 2. §. liberos ff. de in ius voc.

▪ Appellatione hæredis. Adde, an statutum loquens de hærede, locum habeat etiam in bonorum possessore, & dic, vt per Ias. in l. 1. §. bonorum, in fi. ff. ad Treb. in l. fi. nu. 22. C. de edi. di. Adr. vbi concludit, quòd largo sumpto vocabulo, venit bonorum possessor. De appellatione autem hæredis, vide quæ scribunt idem Ias. in l fideiuss. §. prætor ait. nu. 5. ff qui satisd. cog. Gabri. com. opi. li. 6. tit. de verb sign. concl. 2. 3. & 4. Rol. cons. 70 nu. 39. lib. 3. post Rom. sing. 456. Ias in l. Gallus. §. etiam ff. de li. & posth. in l. pro hærede. §. si quid tamen. num. 9. ff. de acquir. hæred. vbi quid iure communi, quid in feudali, quid in emphyt vide ibi Cui adde, quod hæredum appellatione veniunt masculi & fœminæ. secùs in materia feudali, teste Rola. consi. 58. num. 27. lib. 3. quia tunc intelligitur de masculo, secundum Alc consi. 126. num. 13. De quo verbo, hæres. vide Rol. dicto consi. nu. 52. vbi quòd verbum si hæres erit, intelligitur de eo qui adiuit hæreditatẽ, & quòd non dicatur quis hæres, antequam testamẽtum aditione confirmatum sit, Roland. d. cons. nu. 55. vbi plura not. in materia. Masuer.

▪ Si sine filiis decesserit. Adde, quid dicen. si fiat substitutio alicui, si decederet sine filiis masculis & dic, quod euanescit, ipsis extan. tempore mortis instituti, iuxta gl. in l. ex facto. §. si quis rogatus, ver. ex voluntate. ff. ad Treb. dum dicit glo. dummodo viuant liberi post mortem testatoris, text. in l. filiusfamil. §. cum quis. de lega. 2. & not. Rolan. consi. 56. nu. 9. lib. 3. vbi num. 10. quòd rogatus per fideicommissum restituere, si sine liberis decesserit, conditio substitutionis dicitur defecisse, si ei superuixerint liberi. Quod etiam procedit, quicquid post ea contingat de ipsis filiis masculis; quia, licet filij, qui faciunt deficere fideicommissum, moriantur postea sine filiis masculis; non tamen locum habet substitutio, quæ expirauit, teste Old. cons. 21. per tex. in l. cum vxori. C. quando dies leg. ced. & hanc dicit communem Roland. d. consi. 56. num. 10. 11. vbi quòd sufficit, conditionem semel fuisse impletam, quamuis postea non duret illud implementum. l. si quis hæredem. C. de inst. & substit. tex. in l. hæredibus. in princ. ff ad Treb. Quam cõclu. latius declarat Rolan. d. consi. nu. 24. & col 6. vbi, an extendatur ad filiam, de qua ibi. vbi etiam, quomodo procedat dictum Oldrad. d. consi. 21. ex Dec. consi. 456. nume. 25. Quid si testator, habens quatuor filios, instituat eos vniuersaliter, & filiam in certa quantitate, & si alter ex filiis decesserit sine filiis, substituit superstites? & dic, quòd istud vltimum verbum restringitur ad masculos, non ad fœminas, teste Roland. consi. 82. num. 33. lib. 3. vbi plura, quando masculinum concipiat fœmininum, ibi num. 34. 35. 39. Cui adde, quòd appellatione filiorum, in vlt. volun. veniunt nepotes, cum propter fauorem illorum aliquid statuitur: & hoc maximè, quando filij fuerunt honorati, vt quia instituti hæredes; & hanc communem dicit idem Rol. cons. 89. nu. 4. & 5. lib 3. vbi quod terminus liberorum comprehendit nedum nepotes, sed etiam pronepotes, & alios, ex Dec. consil. 248. num. 3. 22. col. fin. Et ideo, inquit Rolan. d. consi. quòd dispositio §. ex imperfecto, l. hac consultissima, loquẽs de liberis, extenditur ad nepotes, quod maximè procedere dicit in legato, quod dicitur esse honos, l. amicissimos. ff de excus. tut. Rolan. d. consil. num 6. num. 7. & 8. vbi, quòd appellatione liberorum veniunt nedum masculi, sed etiam fœminæ, & quòd stipulatio, pro se & liberis, includit etiam filias. Filiorum autem appellatione, an includantur nepotes, vide Rom. consil. 129. quòd in fauorabilibus, & in his, in quibus lata facienda est interpretatio, procedere, & nepotes comprehendit, scribit Dec. consilio 353. numer. 2. in l. 2. vbi Iaso. & alij. C. de in ius voc. de quo per Roman. consil. 148. 438. vltim. dub. vbi videtur concludere pro negatiua, quòd filiorũ appell. nepotes non comprehendantur. Cui adde Dec. consi. 95. colum. 3. versic. sed tamen, consi. 391. num. 1. Rub. consi. 144. num. 4. Bertr. consi. in 4. post num. 5. lib. 2. Curt. Iun cons. 111. Licèt Rom. d. consilio 129. ad fin. dicat, statutum fauorabile de filiis loquens, ad nepotes extendi. & d. consi. 148. post med. vbi, quòd prouisio testatoris circa filios, extenditur ad nepotes. Quæ in re distingue, vt per Dec. in l. Gallus §. instituens. ff. de lib. & posthum. Tiraq. de iure primog qu. 40. num. 41. Quibus accedit concl. quòd nunquam filiorum appellatione veniunt nepotes, nisi de loquen. mente aliter appareat: communis vsus loquendi suadet, iuxta l. quid si nepotes. ff de testam. tutel. Quid in substitutionibus, & quo remedio vtendum sit, vt tam filij, quàm nepotes teneantur ad restitutionem fideicommissi, vide Dilect. titu. de substit. c. 4. & an conditio, si quis decedat sine filiis ex suo corpore natis: deficiat, extan. nepotibus ex filio? dic, vt per Rol. de dote. q. 56. Masuer.

a In contrarium est veritas. Adde Bald. consil. 406. in fin. in 4. parte.

SVMMARIVM.

1 *Verba, ex suo corpore, & legitimo matrimonio procreatis, quid importent.*

2 *Substitutus, an excludatur per naturalem legitimatum post mortem testatoris, in casu, quo sint apposita supra dicta verba.*

3 *Facta substitutione, hærede ingresso monasterium, an excludatur substitutus.*

1 EX suo corpore, & legitimo matrimonio procreatis] † Ista verba multum sunt notanda, & ea semper debent apponere, & exprimere notarij in talibus substitutionibus; nam ex hoc tolluntur multa dubia, & etiam euitantur scandala absurda, vt patet ex sequentibus. Notanter ergo dicitur [Suo corpore,] vt per hoc videatur legitimum tantùm, qui natus est ex alieno corpore, excludere: quanquam & si non essent apposita ista verba, tamen excluderetur, vt dictum est per l. fideicommissum. ff. de condi. & demon. cum sim. Patet etiam, quòd per illa verba] Ex legitimo matrimonio] noluit testator, à filio naturali tantùm, excludi substitutum, quando expressè hoc non dixerit, scilicet substitutũ excludere. Sic ergo collige, quòd, quantum ad fauorem instituti, melius est tacere, & omittere ista verba [Ex legitimo matrimonio, &c.] quàm illa exprimere: quo autem ad fauorem substituti, melius est exprimere, quàm tacere. quod not. tu notarie.

2 † Quid si dixerit] Si decesserit, sine filiis ex suo corpore, & legitimo matrimonio natis,] & decessit, filio naturali tantum nato, sed postea per principem legitimato, an per eũ excludatur substitutus? Videtur, quod non, quia nõ est natus, legitimus, sed naturalis tm̃, ideo cessant verba substitutionis, & per consequens eius effectus.

ctus, argum. in l. si verò. §. de vito ff. solu. matri. & l. adi-
a gere. §. quamuis. ff. de iu. pat. a In contrarium facit,
* non tantum * operatur legitimatio sequens, quantum
natiuitas legitima præcedens, vt in l. secũda. ff. de natu.
resti. & ibi tex. sicque de æquipollentibus idem debet
esse iudicium, vt in l. si mater. C. de insti. & substitu. &
in cap. tua nos. extra de consan. & affini. & ibi no. & per
Bar. in l. Gallus. § & quid si tantũ. ff. de liberis & posth.
facit q no. supra in gl. [Pupillariter] versiculo quid
3 autem dices. † Quid autem dices a de quæstione mul
a toties occurrẽte, ecce, q facta huiusmodi substitutione
hæres ingressus est monasterium, an excludatur substi-
B tutus? B & videtur q sic, quia monasterium loco filij
reputatur, vt est tex. in cap. in præsentia. extra de prob.
& auth. nisi rogati. C. ad Treb. & ibi de hoc per Cy. fa-
cit in auth. de san. epis. § sed hoc in præsenti. colu. 9. &
ibi plene de hoc per Iac. de Bel. & hæc verba [Ex suo
corpore] conueniunt huic casui, quia ingrediendo mo
nasterium videtur ex suo corpore actu sibi filium pro-
creare, sicque cum verba conueniant, ergo & effectus.
C ar. l. adigere, §. quamuis. de iur patr. c In contrarium
facit mens, & intentio testatoris, ad quam verba inquã-
tum possunt semper sunt trahenda, ar. in l. in conditio-
nibus. ff. de condi. & dem. & l. 3. in fin. C. de lib. præte.
nam ipse testator dicendo [Ex suo corpore,] videtur
in mente gessisse de filiis, qui producuntur per genera-
tionem naturalem. Sic enim est communis vsus loquẽ-
di, & interpretandi, cui est adhærendum, vt in l. cum de
lanionis. §. asinam. ff. de fun instruct. & instrum. le. Qui
autem ingreditur monasterium, quærit sibi filium fi-
ctum & præsumptum non procreatum, vel naturali mi-
nisterio productum: merito ergo ad talem filium ver-
ba huiusmodi, nec testatoris intentio porrigitur: sicque
per monasteriũ excluditur substitutus, sed ipse substitu-
tus monasterium excludit, eique anteferetur. arg. in d. l.
fideicommissum. ff de condit. & demon. & l. si ita quis,
in fi. ff. de le. 2. ad quod etiam facit quod in simili tradi-
tur in l. 1. §. ne autem. C. de cadu. tol. Confirmatur etiã
per tex. in l. lege. 12. tab. in princ. C. de le. hæ. Præterea
si testator simpliciter dixisset [Si decesserit sine liberis
&c.] legitimus tantùm filius, vt est monasterium, vel
adoptatus non excluderet substitutum, per d. l. fideicõ-
missum multominus si expressit [Ex suo corpore &c.]
& hanc partem tenet Iac. Bot. in d. §. sed hoc in præ-
senti, & Dõ. Bald. in l. deo nobis. C. de episco. & cleri.
quæ opi. vera est, & omni æquitati & iuri consentanea,
multumque laicis fructuosa. Vnde eo tempore, quo stu-
debant Imperatores ampliare fidem christianam, quæ
tunc modica erat, & in paruo statu, oportuit conferre
multa priuilegia ecclesiis, & his qui se ad ad fidem ca-
tholicã conuertebant, vt patet per tit. C. de Sacros. Ecc.
& in ti. C de epi. & cle. & in auth. de san. epi. & in tit. de
eccle. tit. cũ multis simil. inter quæ priuilegia fuit istud,
videlicet, quòd bona ingredientium monasteria appli-
carentur ipsis monasteriis. Redeundo autem ad proposi-
tam quæstionem dic, quòd quando in dispositione adii-
cerentur verba vltra predicta verba, sequentia scilicet
[Ex legitimo matrimonio procreatis] cessat prædicta
disputatio, quia inter hæredem & monasterium nullum
contrahitur matrimonium, vt patet ex definitione
matrimonij, de qua traditur Insti. de nup. in princ.
cum ibi no.

ADDITIONES.

* Legitimatio. Adde, an legitimatus dicatur legitimus, & quomodo, & an vere, vel fictè, & vide Ias. in rub. col. 3. & in l. filio quem pater nu. 14. & seq. ff. de lib. & posthu. vbi cõcludit, quòd non sit propriè & uere legitimus, de quo per eundem in l. si is qui pro emptore. a nu. 227. vsque ad 260. ff. de vsucap. Ploc. de in lit. iur. §. 8. nu. 19. Catel. ver. legitimati, Iodoc. in Enchirid. simil. iuris. ver. legitimatus, cautel autem pro patre volen. legitimare filios naturales, vide per Cepol. cautel. 225.

cui adde, quòd legitimatio semel facta non reuocatur ex superuenientia liberorum legitimorum secundum Ias. in l. tale pactum. §. pater qui, numer. 8. ff de pac. vbi dixi. Masuer.

a Quid autem dices. Adde Fel. in cap. præsentia, de proba. & Alex. de Imo. consi. 120. in 2. vol.

* Quid autem dices. Adde quòd hæc q. est disputabilis, in qua, post Bar. in l. si ita quis. §. is cui in tempus. ff. de leg. 2. scripserunt Doct. grauiss. magis tamen communis sententia est contra substitutum, teste Dec. in c. in præsentia, col. 3. nu. 217. & sequ. de proba quam declara, vt per Suarez. lib. sent. ver. substitutio, Viui. inter com. opi. lib. 17. versi. substitutus sub conditione, vbi ponit amplia. & limit. ad communẽ conclu. de qua ibi, quæ prædicta communis opi. intelligitur procedere, nisi ad excluden. Monasterium concurrant coniecturæ voluntatis testatoris, de quibus per Dec. consi. 259. Dilec. de art. test. tit. 5. c. 18. vbi docet quo remedio substitutus præferatur Monasterio, distingue, vt per eum ibi; in principali autem q. de qua per Pap. hic, adde Osasc. decis. 126. num. 11. vbi concludit pro negatiua, neque in casu suo defecisse conditionem substitutionis, & propterea monasterium loco filij admitten non esse, neque præferen. substituto, ex iuribus ibi alleg. & ibi numero. 20. quòd monasterium non habetur loco filij: nisi in casibus à iure expressis, secundum cõmunem ibi relatam, quam concl. declarat Nat. consil. 282. nu. 13 post Boer. quest 128. 354. Guid Pap. q. 477. Dec. d. consi. 259. col. fi. 426. Rom. sing. 456. Ias. in auth. si qua mulier. num. 18. C. de Sacros. eccl. & hodie Anno 1574. adhuc pendet quæstio indecisa coram eccell. huius subalpinæ patriæ senatu in causa Antonij Generis ciuis Taurini, pro cuius resolutione plura hinc inde adducta leguntur, & in specie Didac. resol. lib. 1. c. 19. nu. 8. nu. 9. Cagnol. in l. 2. nu. 120. C. de pac. inter emp. Rip. in l. ex facto. §. si quis rogatus est 1. nu. 9. num. 37. ff. ad Treb. Emil. cõs. 109 Alex. cons. 128. li. 2. Aym. consi. 152. col. 1. Dec. d. consi. 426. Nat. d. consi. 282. nu. 13. Rol. cõs. 35. nu. 11. lib. 3. omniũ doctè & copiosè Bursat. cons. 52. nu. 41. consi. 97. nu. 23. & seq. lib. 1. Masuer.

b Imperator habuit vtrunque gladium Doct. in c. nouit. de iudi. diffuse per do. Ant. Rosellum in sua monarchia. opus aureum ac diuinum. Fran. Curtius.

SVMMARIVM.

1 *Substitutio reciproca, quibus verbis fieri possit.*
2 *An euacuetur substitutio decedente substituto ante hæredem, vel hæreditatis restitutionem sibi factam numero. 3. & 4.*

1 QVI ex eis superuiueret. † Hæc est substitutio re
ciproca, de qua tradunt in l. Titius, & Seius. cũ
a l. seq. ff. de vul. & pup. † Hic autem quæritur, quid si
substitutus decesserit ante hæredem, vel antequam sibi
facta fuerit hæreditatis restitutio? videtur q sic: quia
hæreditas non adita ad hæredes non transmittitur, vt
in l. 1. §. in nouissimo. C. de cad. tol. cum sim. In contrariũ
facit l. 3. & l. si in personam. C. de fideicom. dic distin-
guendum sic. Aut loquimur in substitutione directa, &
illa non transmittitur, vt d. §. in nouissimo. Aut loqui-
mur in substitutione fideicommissaria, & tunc subdi-
stingue: aut hæres fuit rogatus de restituendo pure,
3 vel post mortẽ suam, vel sub conditione. † Primo casu
D D substitutus transmittit in eius hæredem ius petendi
hoc fideicommissum, vt d. l. 3. & l. si in personam. & pro-
batur in l. cogi. §. idem Mecianus, & ibi gl. in l. apud Iu-
lianum. §. vtrum, cũ sim. ff ad Treb. Secundo aũt & ter-
4 tio casu, cũ fuit grauatus post mortẽ, E & sub conditio
ne, tunc euacuatur substitutio, nec fit per substitutũ illa
transmissio si nondum cesserat dies petendi fideicõmis-
sum, puta quia conditio nondum venerat, vt l. 4. ff. qñ
dies leg. ced. & no. per glo. in l. post mortẽ. C. de fideicõ.
Si vero ante mortem substituti extitisset conditio, quã-

A In contrariũ. citat et sequitur Guid. Pap. consi. 76. nu. 6. Valdt. Forsto. in trac. de succes. ab intesta. lib. 2 vers. 7. effectuo. vbi attestatur de rõe Goz. consi 35. n. 3 & cons. 29. n. 29 & consil. 48. nu. 11. & consil. 92. nu. 15. Cra. cõs. 135. n. 6 ge. quod dicũs Mãtua cons 38. nu. 12. Soci. Iun. cõs. 65. nu. 3. vol. 2.

B Et videtur q sic. Et istam opi. pluribus comprobat. Io. Dur. tit. de substitut. tam col. 18. & dicit cõem cã approbãdo. Vasq intelligit qñ dictum est sine liberis simpliciter in §. 21. nu. 166.

C In contrariũ facit. Vasq d §. 26. nu. 41. g ista parte latè allegat Vasq ĩ. d n. 166. vers. contra via partẽ, & 169 et ista conclusio est vera q i substitutione dicitur ex corpore natis, vt de cõi docet Vasq. ĩ nu. 067. vers contrariam partẽ, & istũ totũ sequitur Rip. d. §. si quis rogatus. n. 37. circa fin. Decis. Pede. 127. nu. 18.

D Substitutus transmittit. reg. cum amplia. ponet Rip. in l. hæredes mei. §. cũ ita. num. 57. & ibi Zancha. nu. 060. ad crabell. vbi ãpliat. Vas. de successio. resolut. §. 01. nu. 39. in fi cũ seq.

E Ex sub conditione Ias in l. 3. n. 1. C. de fideic. latè Rip. ĩ num. 59. & ibi Zancha. nu. 147.

A quam nulla facta esset restitutio, A fieret tamen eo casu transmissio, nec euacuaretur substitutio, vt l. fin. C. quando di. leg. ced. & not. per Cy. in d l. 3. & plenius per Bac. in l. filin. ff. de leg 1. Nec ob. d. §. in nouissimo: quia illa regula procedit in substitutione directa, puta vulgari vel pupillari, vt supra dixi, quæ non transmittitur in hæredem, vt l. liberis. §. hæc verba. & l. Lucius. §. fin. & l. qui plures. ff. de vulg. & pup. & l. si ea pluribus, in fin. ff. de suis & legiti. & nota. per gloss. & Cyn. & in l. 1. §. his ita. C. de cadu. tollen.

4 † Differentiæ autem B ratio potest assignari, quia
B in hac fideicommissaria substitutione hæres est obligatus ipsi substituto quàm cito cessit dies fideicommissi petendi, & ipsi quæsitum est ius ad rem, vt l. cogi. & l. postulante. ff. ad Trebellia. quam obligationem transmittit in suum hæredem. argum. in l. 1. C. vt ac. ab hæ. & contra hæ. & l. 1. C. de hæ. act. quæ quidem obligatio, & ius ad rem cessat in substitutione directa, meritò ergo finitur cum persona, nec transmittitur, argum. eorum quæ nota. in glo. sequen. & quia nemo transfert in aliũ quod non habet penes seipsum, vt l. nemo plus iuris ff. de regul. iur. & adde quod infra not. in vltima glo. & prædicta sunt multũ notanda, quia quotidiana, videmus enim quòd testatores filios grauant hæreditatem restituere aliis personis, si contigerit ipsos decedere sine filiis, & sæpe occurrit ipsos substitutos filiis prædecedere, ceterũ si postea moriantur filij sine filiis, hæredes substituti præmortui à petitione huius hæreditatis, & fideicommissi penitus excludũtur, & ideo notarius debet dicere [Substituit Caium, & eius filios natos, & nascituros.]

DEcessit adita per ipsum hæreditate. Quid igitur si decessit ille Bernardus antequam adiret hæreditatem, an ipsius hæres cogendus erit adire & restituere? Breuiter in hoc distinguitur, C vt not. per gloss. & Cyn. in l. eam quam C. de fideicommiss. aut hæres grauatus decessit infra tempus deliberandi, & tunc hæres eius cogendus est adire & restituere, argum. l. cum antiquioribus. C. de iud delib. Aut decessit post tempus deliberandi, & tunc, aut præcesserat coactio seu compulsio in persona grauati, & tunc hæres eius cogitur adire, vt l. non tantam. C. ad Treb. aut nulla præcesserat compulsio, & tunc non cogitur adire, vt l. ille à quo. §. si de testamento, in fi. & ibi no. ff. ad Trebel Aut hæres sponte adiuit, sed antequam restitueret decessit, & tunc hæres eius cogitur restituere, vt probatur in l. si eius. §. si quis ff. ad Treb. & not. per gl. in d. l. ille à quo. §. 1. in fi. & per Cynum in l 3. C. de fideicommissis.

D QVare cum prædicta vera sint D hæc est conclusio petitionis, & libelli, ad quam omnia reducuntur, ideoque ad eam semper aduerte, vt alias scripsi.

QVodque cõdemnetis dictum Zanel. Hic quæritur, an possit agi contra dictum Zanellum ante restitutionem factam saltem verbo dicto Iaro. substituto? dic breuiter, quod aut agitur ad vniuersum fideicommissum consequendum, & tunc etiam ante restitutionẽ factam agi potest, vt fiat, vt l. cogi. & l. postulante. & l. nam quod §. primo ff. ad Treb. cum simili. Aut cogitur contra eum pro re aliqua singulari, vel contra alium possessorem, & tunc non potest agi ante restitutionem factam, vt l. fin in fin. cum ibi not. ff. de fideicommiss. hæ. pe. & supra dixi. Fallit in certis casibus, in quibus ipso iure potestas agendi transit in fideicommissarium, sine alia restitutione, vt not. per gloss. in l. pen. C. ad Trebel. & l quia perinde. §. restituta. & l. si patroni, in prin. ff ad Treb. Primus est, si hæres grauatus fuerit contumax in restituendo, per quod patet quòd frustra supra quæsitũ est, an hæres hæredis post compulsionem teneatur restituere. Secundus casus est, si grauatus decesserit sine hærede. Tertius, si fideicommissarius alteri secundo resti-
E tuere sit grauatus. Quartus, quando E grauatus alienauit hæreditatem in toto vel pro parte, quia in alienatione non est necessaria restitutio.

A Fieret tamẽ. Ias. d. l. 3. in prin cip. Vasq. § 7. n. 49. de successio. progressu.

B Ratio. Et sequitur istã rationẽ Ias. d. l. 3. post princip.

C Vtrũ. per gl. Et ibi Ias. num. 22. declarat.

D Hæc est. An sit necesse probare de dominio testatoris Frãc. Marzar. de fideic. q. 60.

E Grauatus alienauit. Dec in e. præsentia nu. 3. vers. nec obstat de probat. vbi ponit aliũ casum quando etiã substituti essent proximiores & successerent ab intestato. Alius casus quando testator lixis libera denotat Io. Dur supra Gez. cons 91. num. 7. Secun. Iun. consi. 72. nu. 7. vol. 2. Rip. in l. nemo potest nu 63. de leg. 1. Alius casus quando habere dixit vim fieri Vasc. Rub. Alex consil. 43. nu. 4. Alius quã de substitutione esse verba directa Gez. cõs. 93. nu. 6. Rub. Alexandri. cõs 43. nu 4. Alius quã fideicõmissarius esset exequuter testamenti Ang. in l nõ dubium C. de leg.

F Videtur quòd sic. Et istam opi. sequitus Rip. in l. 1. §. sed & quoties nu. 4. ad Trebel. sequitur Paris consil. 13. in fin. vol. 4.

G Sed in cõtrariũ istã opi. seqũ & citat Cur. iun. cõs. 83. n 13. & in l. vni n 48. C. qñ non pet. par. sed Rip. in l vt cõsẽcti. n. 179 distinguit citat istũ locum Vasq. supra qui etiam videtur defendere istam opin. in certo casu.

SVMMARIVM.

1 *Inter substitutos est locus iuri accrescendi.*

2 *Cessio vel alienatio iuris substõnis, ante euentũ conditionis facta per ipsum substitutũ an teneat. n. 3. & 4.*

DImidiam parte hæreditatis. Quid si Franciscus eius frater & cohæres repudiet partem suam, vel aliter sit ab ea exclusus morte, vel defectu
F conditionis non impletæ, an accrescet ipsi Iacobo? F videtur
1 q sic, † quia inter substitutos fit locus iuri accrescendi,
G vt l. 1. §. his ita. C. de cad. tol. G Sed in contrarium determinat gl. & Cy. in d. §. his ita, per l. si pluribus. ff. de suis & leg. & l. si plures. in princip. de vulg. & pup. iuncta l. substitutio & quod ibi not. ff. de acqui. rer. domi. Ad quod facit l. 1. §. sed & quoties. & l. cogi §. si quis aũt & § Metianus. & §. idẽ Metianus. ff. ad Tre. Nec ob. §. his ita. quia loquitur in substitutiõe direc. secus aũt in fideicõmissaria, & huius est ratio manif...a, quia in directa si non fieret accrementũ, succederet absurdũ, vt quis decederet pro parte testatus, & pro parte intestatus, quod ius nostrum nõ patitur. vt in regula ius nostrum ff. de regu. iur. quæ ratio cessat in fideicommiss. Nam institutus partem repudiatam in se retinet cùm sit hæres, ideoque alteri non accrescit, quia testator in ea parte hæredem habet, vt l. 1. in fio. ff. ad Treb. & l. fi.
2 C. eo. facit insti. de fideicõmis. hæ. §. si quis ex vna. † Postremò circa materiam prædictarum substitutionũ forma talem quæstionem, quam vidi de facto. Ecce q substitutus vulgariter, aut pupillariter, vel alio modo antequam casus substitutionis eueniat, vult vendere ipsum ius substitutionis, aut cedere alicui personæ, quæritur an possit, & an teneat talis iuris cessio vel venditio? & vr quod sic per tex. in l. specie. & qd ibi nota. C. de do. & l. nulla. C. de contrah emp. In contrarium facit tex. in l. constante. C. de dona. qd autem non valeat talis donatio probatur per tex. in l. si ff. de hære. vel acti. vendi. sed q ipsa venditio teneat, est tex. non violando literã in l 2. §. 2. ff. eo. tit. licèt secundum intellectum gl. sit
3 tex. pro prima parte. † Sed hic insurgit aliud dubiũ, dictũ est supra q substituto directo decedenti ante conditionis euẽtum ius huiõi directæ substõnis extinguitur. Pone ergo q facta huius iuris alienatione in aliã personam decedat substitutus ante cõditionis euentũ, & superueniat emptor, vel cessionarius, an expirabit ius substõnis quantũ ad emptorẽ vel cessionariũ, posito q venditio teneat? vr q non, arg. eius, qd dr de vsufructu trãslato à persona filij in psonã patris, vbi mors vtriusque requiritur, vt vsufructus finiatur, vt hr in l. fi. ver. si verò C. ad Tertul. & no. per gl. in l. 2. in fi C. de bo. mat. & l. qd scitis. C. de bo. quæ lib. In contrariũ facit, qa per talem iuris alienationẽ impugnatur voluntas defuncti, qui voluit illũ solum què nominauit sibi esse hẽdem, ergo ad aliũ tale ius trãsferri nõ potuit, & trãslatũ extinguit morte solius ipsius substituti, ar. eorũ q habent. &
4 notãtur in l. q liberis. §. hæc verba. ff. de vul. & pu. † Et ex hoc sequitur q ius dictæ substõnis vẽdi, vel cedi nõ possit alteri, vt dixi supra: sed tu cogita latius sup his. & pro prima parte facit, qa alienatio transit cũ cã sua, vt l. alienatio. ff. de cõtrah. emp. nec dẽt conditio dispositionis testatoris immutari facto successoris, vt l. q fundus. in fi ff. de cond & demon. ff. de verb. obl. l. 2. §. 1. cũ sim.

Forma libelli pro hæreditate vel re singulari diuidenda.

COram vobis &c. agit & in iure proponit D. Augu. de Salerna. ll. doc. contra & aduersus Dominicum de Salerna eius fratrẽ, & contra quancunque aliam personam pro eo, seu eius nomine in iuditio legitimè cõparentem dicens quòd q. egregius & spectabilis. ll. doct. d. Fran. de Salerna eorũ genitor pluri, tẽpore decessit superstitibus

sibi

ſibi etiam hæredibus vniuerſalibus inſtitutis prædictis fratribus,eiusq; filijs:qui fratres poſt mortem dicti eorum patris,& adita per eos hæreditate communiter,& pro indiuiſo tenuerunt,& poſſederunt,ac hodie tenent & poſſident totam & vniuerſam hæreditatem prædictam.Inſuper dicit & proponit præfatus dom. Auguſt. quòd Bernard. de Saler. in ſuo vltimo teſtamento legauit, & reliquit fratribus memoratis pro æqualibus portionibus,domum vnam poſitam, & iacentem in Papia,cui cohæret,&c.quam domum ijdem fratres pluribus annis,poſt mortem dicti Ber.communiter,& pro indiuiſo tenuerũt, & poſſederunt, & hodie tenent,& poſſident.verùm quia iure cautum eſt , quòd omnis communio parit diſcordiam,& negligi ſolet quod communiter poſſidetur , præfatus d Auguſt.ſæpe & ſæpius requiſiuit ſupraſcriptum Dominicum quatenus diuiſionem ſimul cum ipſo dom. Auguſt. faceret de hæreditate,& domo prædictis , quam tamen facere vſque nunc neglexit,ac recuſauit, licèt indebitè,& iniuſtè. Idcirco cum prædicta vera ſint, præfatus dom. Auguſt.petit,& requirit à vobis Domi. Vicario antedicto;quatenus,omni modo,via,iure, & forma, quibus melius fieri poteſt, per veſtram diffinitioam ſententiam condemnetis,& condẽnatum iuris remedijs compellatis ſupraſcriptum Dominicum , ad faciendum & fieri faciendum ſimul cũ domi.Auguſti.diuiſionem rerum hæreditariarum,& domus:ampliusq;eundem Dominicum condemnetis forma prædicta in omnibus , & ſingulis fructibus, per eum habitis , & perceptis , & in futurum percipiendis de & pro parte,& partibus tangentibus,& pertinentibus ipſi do. Auguſt.ex dictis domo , & hæreditate ſimul cum cæteris damnis intereſſe . & expenſis paſſis, & factis,& fiendis , & patiendis per ipſum d. Auguſt. Et prædicta petit &c.deducendo in præſenti iudicio &c. non aſtringens ſe &c.

a Coram vobis [a] Aduerte hic in forma præſentis libelli,nam in ea duplex actio intentatur,videlicet actio familiæ erciſcundæ. quæ competit pro hæreditate diuidenda,vt in toto ti.ff. & C.fam.erc. Et actio communi diui. quæ pro re ſingulari , puta domo vel fundo datur , vt in toto ti.ff. & C.com. diui hoc autem nomen fami.erc. compoſitum eſt, vt exponatur familiæ,id eſt, hæreditatis , & erciſ. ideſt, diuidendæ, vt not.per gl.in rub.ff. fam.erciſ. & quæ ſit differentia inter has actiones, infra patebit. nec eſt abſonum dicere q in eodem libello plures actiones ſimul proponantur, vt ſcripſi in primo libello,& tangitur per Dyn.in regula nullus pluribus.

ADDITIO.

a Coram vobis. Adde qualiter formetur libellus in actione fami.erciſc.Io.Fab.in § quædam aliæ, inſti. de actio. col.4.verſi.quæritur de forma libelli, & ibi Bald.colum. 2.Ang. Aret. colum. 4. ver .libellus autem Ioan. Petr. Pla.colu.fin.verſi.quid autem. & Iaſ.col.9.verſi.an autẽ in hoc Iudicio, & Pe. Iaco. in tit. de actio. fam. erciſ. Zilettus.

Dominus Fraciſcus.Iſte vir fuit frater matris meę, & ſic auunculus meus, & dicti eius filij mei conſanguinei germani, fuit autem mihi genitor Dom.Auguſt. & eius frater mihi patruos dominus Anogarius legum profeſſores, à quibus ipſe minimus inter eos ortũ habui,quem mihi dedit prouidentia Creatoris.

SVMMARIVM.

1 *Actio familiæ erciſcundæ, vbi habeat locum.*
2 *Per actionem familiæ erciſcundæ quid diuidatur.*
3 *Actio familiæ erciſcundæ quoties intentari poſſit.*
4 *Actio communi diuidundo, quando competat.*
5 *Actio familiæ erciſcundæ, an habeat locũ inter poſſidentes rem hæreditariam diuiſam , ita tamen quòd non probetur per inſtrumentum diuiſio.*
6 *In præſcriptione rei ſingularis, an ex longæua poſſeſſione præſumatur de titulo.*
7 *Ex fratribus ſtantibus in communione hæreditatis paternæ per ſpatium 30 . anno. an alter poſſit prouocare alterum ad diuiſionem.*
8 *Diuiſioni facta per teſtamentum,ſtandum eſt.*
9 *Hæredes qui teneatur adinuicem bona conferre.*
10 *Filij ſuccedentes olim nõ tenebantur quartam conferre.*
11 *Bona quæ ſint conferenda.*
13 *Peculium caſtrenſe,vel quaſi, & aduentitiũ,nullo modo conferuntur.*
14 *Pecunia ſoluta pro condemnatione filij , an ſit conferenda.*
15 *Fructus & reditus dignitatis quæſita filio per patrem, an ſint conferendi.*
16 *Libri empti filio pro ſtudio,an ſint conferendi poſt mortem patris.*
17 *Pater, an teneatur ad pecunias mutuò acceptas à filio gratia ſtudij de eius voluntate.*
18 *Lucrum ex pecunia profectitia, an fratribus ſit conferendum.*
19 *Facta donatione per aliquem cum pacto, vt ipſe donans teneatur vt pater, & donatarius vt filius , nunquid hæredes donantis poſſint petere acquiſita per donatarium.*
20 *Expenſa facta in ſtudio , an poſſint fratri imputari in quartam*
21 *Expenſa facta circa vxorem filij, an conferantur, ſi velit frater.nu. 22 & ſeq.*
24 *Filius miſſus in ſtudium , an debeat ſuſtentari ad ſtudium de bonis communibus interim patre mortuo. nu 25.*
26 *Alienatio facta de bonis pro indiuiſo , & communiter poſſeſſis per fratres , an noceat fratri alienanti.*
27 *Res ſuperlucrata per fratrem ſtantibus rebus pro indiuiſo,an communicentur,nu 28 & ſeq.*
30 *Frater fratri,an teneatur dotem ſuarum ſororum communicare.*
31 *Quæſita ex ſtipendio,an ſint communicanda.*
32 *Dotans filiam fratris de rebus communibus , an poſſit eam fratri computare.*
33 *Dotans filiam propriam de conſenſu fratris , de rebus communibus, an ſibi debeat computare.*
34 *Fratre qui non vagatur nolente conferre fratri vaganti quæſita ex bonis communibus, quid iuris.*
35 *In diuiſione hæreditatis quale ſit officium iudicis.*
36 *An agatur de euictione facta diuiſione inter cohæredes*
37 *Diuiſioni facta per partem qualitercunque ſtandũ eſt.*
38 *Collationi quando ſit locus.*

Communiter. Et pro indiuiſo. Ex his verbis & alijs,quæ inferius ſubijciuntur ,colligitur qua-
a litas vtriuſque actionis. [a] videlicet eius quæ
pro hæreditate diuidenda à iure attribuitur,quæ famil. erciſcund.appellatur , vt dixi, & probatur in l.ſecunda, in princip.ff.fami.erciſc. & alterius quæ communi diuidundo dicitur, vt l.prima, & ſecunda.ff communi diuidun.& l.prima cum ſequ eod.titu. Differentia autem in-
1 ter vtranque actionem inferius apparebit. † Sciendum eſt ergo,quòd actio familiæ erciſcundæ locum habet in quacunque hæreditate , vel bonorum poſſeſſ. quouis modo debita, ſiue ex teſtamento , ſiue ab inteſtato, ſiue de iure prætorio, ſiue de iure ciuili, vel aliter quoquo modo, vt l.ſecunda,in princ.& §.1.& l.ſed & eius, in fi.
2 & l.ſi ex aſſe.ff.fam. erciſcun. † Deinde ſciendum eſt, q per hanc actionem diuiduntur omnia bona mobilia & immobilia , iura, & actiones, & nomina debitorum, quæ fuerunt in bonis ipſius defuncti tempore mortis ſuæ,vt l.plane & l.cæteræ, & l.veniunt,cum l.ſequen ff. fam.erciſ.licèt nomina debitorũ magis aſſignanda ſint quàm diuidẽda,cùm ſint ipſo iure diuiſa,vt inquit text.

a] Videlicet ei⁹. Adde q iſta actio eſt petitoriũ vt latè Cæſar Contur. in repe. l.vnic.q. 69.nu. 95. C. ſi de moment. poſ. fuer. appel.

in l. ea quæ. C. famil. ercifcun. & in d. l. 2. in fi. & l. exte-
3 re. in princ. † Rurfus eft fciendum, quòd hæc actio non poteft nifi femel in iudicio intentari, vt l. fi filius. ff. fami. ercifc. & not. per gl. in l. 1. C. eod. titu. Sed petitio hæreditatis bene poteft pluries intentari, vt l. licèt. ff. de peti. hæred. & quæ fit huius differentiæ ratio, tangi-
4 tur per Cyn. in d. l. 1. † Quartò & vltimò fciendum eft, quòd pro rebus fingularibus & hæreditarijs, vna vel pluribus diuidendis, agendum eft actione communi diuidundo, vt l. inter cohæredes, in prin. ff. eo. tit. quia fami. ercifcun. agi non poffet, cùm femel actum fuerit, vt dictum eft: fi tamen actum non effet, nec quis agere vellet hoc indicio vniuerfali fami. ercifcund. poffent cohæredes eo omiffo agere iudicio fingulari communi diuidundo, pro rebus fingularibus diuidendis, vt d. l. inter cohæredes, in princ. & §. 1. & in l. hoc iudicio. cum fim. eodem tit. & notandum quòd hanc diuifionem vniuerfalem hæreditatis poffet quis confequi per actionem petitionis hæreditatis, quã confequitur per actionem fam. erc. vt dicit text. in l. non poffumus ff fi pars
5 hæ. pe. quæ fit huius ratio, declara. vt ibi not. † Sed pro declaratione prædictorum quæro, quid econtra. pone enim quòd illi fratres longo tempore pro diuifo tenuerunt ifta bona habitando feparatim, & quilibet eorum faciendo colere partem hæreditatis, non tamen apparent teftes, nec inftrumenta de ipfa diuifione, fed folùm apparet, quòd longo tempore quilibet eorum fe paratim, & pro parte fua ipfam hæreditatem poffedit, quæritur, an poffit peti inter eos diuifio per actionem famil. ercifcun. In huius folutione eft aduertendũ, quia de facto plerunque occurrit ifta quæft. nam folent aliqui ita fecretè facere diuifionem * hæreditatis, quia nolunt, vt in notitiam tranfeat aliquorum, quam quæft. formauit gloff. in l. fi maior. C. communi diu. & ibi per Cy. & Odof. & alios, & in ea repertiuntur variæ Doct. opi. tam antiquorum, quàm mod. dicunt autem quedam
a ꝙ a præfumitur facta diuifio, & ideo amplius peti nõ poteft, argum. in l. cum de in rem verfo. ff. vfur. coniuncta l. 2. C. de acqu. poffeff. & quod habetur in l. fi quis diuturno. ff. fi fer. vend. & in l. 1. in fi. ff. de aqua plu. ar. cum fimi. Et hanc partem fequitur Odo alij verò, vt Iac. de Ra. & Pet. tenent contrarium dicentes, quòd de diuifione non præfumitur nifi probetur per teftes, vel inftrumenta, vt d. l. fi maior, cum fim. Nec ob. d. l. cũ de in rem verfo, quia ibi loquitur in actu folutionis vel alterius præftationis frequentato, quę fieri folet de difficili nifi fubfit iufta caufa, quæ ad hoc cogit, arg. in l. cũ de indebito, in fi. ff. de proba. vnde de caufa præfumitur tali folutione interueniente. Sed hic loquitur in actu diuifionis, in quo fola patientia interuenit, qui actus communiter de facili fieri folet, ideo fola patientia non facit præfumi caufam præceffiffe diuifionis, nec alium titulum, nifi aliunde probetur. Sed poffet hic iuuenis contradicere, nam in quæft. fupponitur, quòd illi fratres fteterunt feparati & feparatim terras coluerunt, non cadit præfumptio diuifionis, arg. optimum ad hoc in l. itaque cum feparatim. ff. pro foc. nifi forfitan quis refpondeat, quòd ifta feparatio videtur facta potius gratia commodioris vfus, quàm diuifionis. Nec ob. d. l. fi quis diuturno, cum fi. quia illa iura loquuntur, cùm quis obligatus erat ad patientiam præftandam, de qua obligatione præfumitur ea temporis diuturnitate, etiã fi aliter non probetur, & hanc opi. Iac. & Pet. puto veram inter fratres, inter quos confueuit gratia commoditatis potius quàm diuifionis quilibet colere vnam partem; bonorum inter extraneos verò putarem opi. Odo. veriorem per d. l. itaque, quam ipfe nefciuit al-
6 legare. † Sed quid dices in præfcriptione rei fingularis, an ex longeua poffeffione præfumatur de titulo, fi titulus allegatur. gl. dubitat in d. l. fi maior. dicunt quidam, quod fic, arg. d. l. cum de in rem verfo. Iaco & Cy. in d. l. fi maior, tenent contrarium, quia in præfcriptione rerum corporalium requiritur probatio veri tit. nõ præfumpti, vt l. nulli. C. de rei ven. & hæc ve-
7 rior. Ad l. 1. cum de in rem ver. refponde, vt fupra. † Vlterius quæritur, quid fi ifti duo fratres fteterunt, vt plerunque de facto vidi, in communione paternæ hæreditatis, & poffeffione fpatio. 30. ann. an poterit alter alterum ad diuifionem * prouocare, vel ꝙ non, quia omnes, omnisq; actio tollitur fpatio 30. an l. omnis, & l. cum notiffimi. C. de præfcri. 30. ann. vnde obftante præfcriptione alter alterum ad diuifionem non poterit prouocare. Aduerte ꝙ gl. in l. 1. §. ad hoc. C. de ann. excep. & in l. fi. C. com. diui. diftinguit. Aut quæritur an fit præfcriptum dominium rerum, & dicendum ꝙ non, ideoq; commune erit dominium hæreditatis & bonorum vtrinfque. Aut quæritur an fit præfcriptum actioni competenti pro diuifione fienda, & dicendum eft ꝙ fic. Ex quo fequitur quòd neceffe habebũt perpetuò ftare in communione. Et hanc partem fequutus eft Ray. in l. fi non fortem. §. fi centum ff. de condi. inde* . & eft ratio fecundum eum, quia præfcriptio folùm illud ius perimit, & aufert, in quo reperitur adhibita negligentia: fed in proprietate nulla interceffit negligentia, quia dominio & proprietate continuè vfi funt, ergo cõtra dominium non erit curfa præfcriptio, manebunt ergo in tali communione, vt dixi, & in hoc etiam refidet Cy. in d. §. ad hoc. quæ opin. mihi multũ vr æquitati & benignitati contraria, cum per eam remoueatur naturalis charitas inter fratres, & tollatur inter eos materia com
b munionis. Quare alij dicunt b & longe melius, aut ifti fratres fteterunt diuifi, aut fteterunt communiter in poff. & diuifi, & tunc obft. præfcriptio in omnibus, tam quò ad actionem, quàm quò ad dominium. Aut fteterunt continuè in cõi poffeffione & indiuifi, & tunc minus habebit obftare præfcriptio, nec quò ad actionem, nec quò ad dominium duplici rõne, Primò, quia poffidenti non currit præfcriptio, vt l. male agitur. C. de præfc. lon. tempo. Secundò, quia per pactum non poteft tolli actio, quæ pro diuifione datur, vt l. 1. & l. hoc iudicium. §. fi conueniat. ff. cõi diui. ergo nec præfcriptione, argu. in l. nam fatis. §. fed fi is. ff. quemad. fer. amit. quam opi. tenent Iac. de Aret. Guil. de Cu. & plures alij, quę cõis eft, & eam fequit Bal. in l. 1. C. fin. regun. & ipfam puto veriorem, maxime cùm neuter præfcribere intenderet, fed tanquam de re communi vtendum putarit. Denique ad pleniorem doctrinam præmifforum, quia in hæreditate diuidenda, quædam funt bona quæ inter fratres conferuntur, quædam funt quæ deducuntur, de fingulis videamus. Eo tamen præmiffo ad euidentiam, ꝙ aliquando pater facit teftamentum folemne inter liberos dividendo * bona fua, & fingulis affignando il-
8 lam partem bonorum, de qua fibi vr, † & huic diuifioni ftandum eft, nifi pars affignata effet minor legitima. quia tunc agi poteft ad fupplementum, vt probatur in l. quifi volebat. ff. de hær. inftitu. coniuncta l. quoniam in prioribus, & l. ex tribus & l. fcimus. §. repletionem. C. de inoffi. tefta. l. Papinianus. §. quoniam autem quarta. ff. eo. tit. & idem per omnia fi fecerit teftamentum mi-
c nus folene defectu numeri teftium, c quia ei ftandũ eft, vt l. hac confultiffima. §. ex imperfecto. C. de teftam. Aliquando pater diuidit bona fua inter viuos affignando cuilibet filiorum partem fuam, & tali diuifioni etiã eft ftandum, vt plerunq; vidi fieri à prodentibus & à diuitibus patribus, vt habetur in l. fi. C. fam. ercif. & l. fi filia. §. fi pater, & l. fi pater, & l. ex patre. §. fi. ff. fam. ercif. dummodo non fit minor legitima portio cuilibet affignata, vt ibi no. Aliquando pater non diuidit, nec teftamentum facit, fed ab inteftato decedit, & tunc omnes æqualiter fuccedunt, vt in auth. de hære. ab inteft. in princ. & inft. de hær. quę ab inteft. in prin. & in §. j. Et in oibus cafib. prędictis dubitari confueuit de collatione bonorũ inter hędes & fucceffores fieda, & quãdo, & qualiter, & per quos. Itaque de tribus principaliter eft quærendum & differendũ. Primo, qui fint illi hæredes, qui fibi inuicem bona conferre tenẽ ãtur. Secundò, quæritur, quæ & qualia bona fint inuicem conferenda. Tertiò, an hæc bonorum collatio locum habeat tam ex teftamento

a Præfumitur. gl. d. l. fi quis maior. & de cõi dicit Iaf. cõfi. 172. n. 2 vol. 1. Boer. vero dicit decif. 58. num. 3. ꝙ cõis eft quando partes funt æquales, & ante eum Alex. conf. 92. nu. 2. vol. 2. Secus qñ nulla effet propofitio ita ad hoc iura allegata addit. ad Alex. d. cõfil. 92. in verbo prepofitio, latiffimè ponit Tiraq. de præfcrip. gloff. 4. verf. 14. qui videtur tranfire etiam ꝙ adfit propofitio, vbi allegat iftum locum, ꝙ fit neceffaria propofitio Balb. de præfcr. in 1. parte 3 par tis princip. n. 44. ꝙ præfumatur diuifio Aut. Gabriel de commu. conclu. titul. de præfcrip. cõclu. 3. nu. 28. vbi amplius ac limit. Vafq. verò de cõtrouerf. ill ꝙ fo. cafu c. 66 tenet ꝙ præfumatur vbi agitur de modico praiudicio, hac de fucceffio. refolut. § 7. n. 27. tranfit fimpliciter ꝙ præfumatur diuifio, vbi multa allegat.

b Et longè melius. Concord. allegat Crauet. confil. 6 & imo nõ cõftabit præfcriptio centum annorum Cur. Sen. conf. 69. d Iohãnes col. 12. verf. folùm reftat.

c Quia ei ftandum eft. Etiã fi fit fcriptura priuata facta poft inftrũ Parif. cõ fil 34. nume. 12. volum. 2.

9 testamento quàm ab intestato. † Circa primum sciendum est, quòd quo ad præsens attinet, quatuor sunt species hæredum, sunt enim quidam ascendentes, alij descendentes, alij collaterales, alij extranei. Ascendentium duæ sunt species. nam quidam sunt in potestate,
A quidam emancipati. Circa ascendentes illud est a conclusiuè tenendum secundũ sententiam omnium, quòd siue ipsi succedant eorum liberis emancipatis, vel in potestate constitutis, non tenentur inter se inuicem aliqua bona conferre, & idem per omnia dic in collateralibus & extraneis, qui simpliciter non astringuntur sibi inuicem conferre, siue tales personę succedant ex testamento siue ab intestato, quia hoc non reperitur aliquo iure cautum, secundum quòd determin. Iac. de Aret. Cyn. & alij in l. si emancipati. C. de colla. sicq; ille titulus locum non habet in personis supradictis. Relinquitur ergo sola dubitatio in hæredibus descendentibus qui liberi appellantur, vbi conclusiue dic, quòd aut so-
B li emancipati succedunt patri vel auo, B & tunc sola profectitia tenentur conferre sibi inuicem secundum omnes, vt probatur in l. vt liberis. C. de coll. & nota. plenè per Cyn in d. l. si emancipati. Aut succedunt cum collateralibus, vel extraneis, & idem quod supra. Aut succedunt cum alijs existentibus in potestate, & tunc licèt sit diuersitas opin. tamen secundum veritatem emancipati conferunt suis in potestate constitutis sola profectitia. Et è contra sui emancipatis, & sic est æqualitas inter eos in modo collationis, secundum doct. vbi supra, quam opin. sequitur Iac. But. in l. certum. C. fami.
10 ercis. & l. si. C. de collat. † Verum tamen aduerte, quia olim filij succedentes ex testamento paterno, non tenebantur quartam conferre, vt in l. 1. C. de colla. Hodie autem siue succedant ex testamento, siue ab intestato, tenentur inuicem conferre modo quo supra, vt in auth. ex testamento. C. de colla. nisi testator aliud disposue-
11 rit, vt ibi. † Hic autem insurgit aliud dubium, per quod declarabitur secundum quæsitum, quod erat, quę bona sint conferenda, vnde quæro an simplex donatio facta filio in potestate, vel emancipato à patre. vel auo, debeat conferri, sicut conferuntur alia bona profectitia, quam quæstionem examinat glo. ac Dyn. & Cyn. in d. auth. ex testamento, & plenius Barto. in l. 1. §. nec castrense. ff. de colla. bon. dic ergo distinguendum secundum eos. Aliquando hæc donatio fit filio emancipato,
C C & tunc est conferenda, vt l. ex liberis, in fin. C. de collat. Cuius ratio est, quia hæc donatio tenuit in vita patris donantis, & ex ea fuit filio ius quæsitum, meritò ergo venit conferenda: sic intelligitur, quod habetur in d. auth. ex testamento. Aliquando fit hæc donatio filio exi-
D stenti in potestate, D & hic subdistinguitur: Aut pater post ipsam donationem filium emancipauit, sicq; ipsa donatio quæ à principio non valuit in vita patris confirmatur, & tunc debet conferri, sicut si a principio fuisset facta filio emancipato, vt dictum est arg. ad hoc in l. siue emancipatus. C. de dona. & eo. l. donationes. §. si pater, coniuncta l. vt liberis, in fin. C. de collat. aut pater non emancipauit ipsum filium, sicq; in eius vita confirmationem non recipit, sed post eius mortem confirmationem assumpsit, & hoc casu, quia talis donatio legatorum naturam assumit, vt in l. donationibus. C. ad leg. falc. & sic incipit mortuo patre dominium eius quæri filio, meritò in collationem non venit, vt l. à patre. & l. ea demum. C. de colla. & in l. prima §. si ab ipso ff. de colla. bono. & l. filiæ. C. fam. ercisc. fallit hoc
E in tribus casibus. E Primò, si emergeret inæqualitas, quo casu donatio, quæ morte confirmatur, conferri deberet, vt l. pen. §. fin. C. de colla. Secundò fallit, si pater hoc ordinauerit. arg. l. si quando. §. & generaliter. C. de inof. test. Tertiò, si pater donasset vt haberet filius in
12 peculio profectitio, vt l. si donatione. C. de colla. † Post hæc quæritur, quid si pater filiæ donauerit ob aliquam certam causam in donatione expressam, an talis donatio, sit conferenda? dic secundùm Bart. vbi supra, quòd donandi causa potest esse multiplex, & secundum diuersitatem causæ, diuersificabitur modus collationis, ideoq; sic distingue. Aliquando pater donauit filio tanquam benemerito, quia se habuit in exhibitione bonorum plurium versus patrem multum affluenter: Aliquando donauit filio vt habeat in profectitio peculio: Aliquando donat ex alijs causis, quæ variæ sunt, vt infra dicetur. Si quidem donatio facta fuerit filio tanquam benemerito hoc expresso ut cõiter fit in instrumentis donationum, tunc licet glo. sint variæ, tamen conclusiuè secundum veritatem dicendum est, talem donationem tenere, & dicetur talis donatio peculium aduentitium non profectitium, ideoq; non confertur, vt no. per gl. in auth. vnde si parens. C de inof. testa. quod sequitur Gui. de Cun. & Ia. But. Et aduerte ad vnum, quòd in hoc casu non sufficit, quòd notarius dicat in instrumento, quòd pater donat tali eius filio propter multa eius seruitia ab eo recepta, & sim. quia illa verba narratiua non pro-
F bant merita præcessisse, sed est opus F aliunde probari, secundum Bart. in l. quod si forte. ff. de cast. pecu. & l. is qui. §. pe. ff. de leg. præstan. Si uero pater donet vt filius habeat in peculio profectitio, tunc debet hæc do-
13 natio conferri, vt dictum est. † Peculium aũt castren-
G se, vel quasi, & aduentitiũ G nullo modo conferuntur, vt traditur in l. certum C. famil. ercis. & l. §. nec castrense. ff. de colla. bon. & l. si. C. de coll. cum sim. vbi aũt donat ex alia causa, tunc secundum Bart. considera: Aut est talis causa propter quam cogitur pater filio donare, puta ex causa dotis vel donationis propter nup. vt l. fin. C. de dot. prom. & l. qui liberos. ff. de rit. & tunc debet talis donatio conferri, vt ff. de coll. do. p totũ, & l. filiæ, & l. illã. C. de coll. cum sim. Cuius ratio est. quia cũ pater det ex iuris necessitate, vr velle quod conferat, & etiam quia hæc donatio quęritur filio in vita, patris ideoq; conferenda est, vt dixi supra, & probatur in l. Põponius Philadelphus. ff. fami. ercis. Et hoc nota pro sororibus maritatis & dotatis, quæ uolunt uenire ad successionem hæreditatis paternæ simul cum fratribus, quę tenentur dotes suas conferre, & eodem modo frater alteri fratri donationem propter nuptias quam pater eius contulit, dum frater ipse vxorem duxit. Aut causa donationis est talis, quæ non necessitabat patrem ad donandum, & tũc distinguitur an dederit, vt haberet in peculio profectitio, vel aduentitio, aut castrensi, vel quasi, vt dictum est.
14 † Sed circa prædicta. ‡ quæritur secundum Bart. pone quòd * pater soluit pecuniam ob condemnationem filio impositam pp aliquid eius delictum, an in diuisione paternæ hæreditatis debebit hæc pœna soluta conferri, & ipsi fratri imputari, & secundum eum sic est distinguẽdum, vt plenè scripsi in l. Stichus. ff. de pecu. leg. & per Gul. de Cun. in l. frater à fratre. ff. de condi. indeb. aut filius tempore solutionis habebat solum peculium profectitium, & de eo præsumitur facta solutio, & ob hoc de ipsa tali pecunia soluta fienda est collatio, vt supra sæpius dictum est, & ita intelligitur d. l. Stichus, & quod ibi not. Aut habebat solũ peculium aduentitium, & tunc præsumitur de eo facta solutio, arg. in l. Nesennius. ff de neg. gest. & quia pater vr * magis administratorio nomine soluisse quàm proprio. argu. in l. post mortem. ff. qh ex fac. tu. & l. cum unus. §. fi. ff. de admi. tut. ideoq; nulla collatio fiet, ut aliàs dictum est. Aut nullũ habebat peculium, & tunc aut pater soluit condemnationem hanc ex necessitate, quia per statutum ciuitatis erat ad hoc strictus, uel fideiusserat pro ipso filio, & tũc quia talis solutio imputatur in legitima * filio, ut l. hæredes §. si filius. ff. fam. ercis. Ideoque confert, & imputat, ar. l. illud C. de colls. Aut soluit ex uolũtate simpli-
H citer, & tũc vr facta solutio causa pietatis. H vnde uõ audiret pater uolens talẽ impensam à filio repetere, arg. in l. 1. C. de neg. gest. & l. filius, cũ ibi no. ff. de nego. gest. sicque ideo nõ confert, ut supra dictũ est de simplici donatione: & eadẽ conclusio locũ habet si pater soluerit pecuniã pro redemptione filij captiuati, nã in dubio talis solutio uidetur facta causa pietatis, alio non apparente, & ob hoc non confertur, quia nec à filio repeteretur,

A Cõclusiuè sequitur Dec. post alios in l. si emãcipati num. 8. C. de collat. & de communi dicit ibi Cagn. n. 129.

B Et tunc. Est communis Dec. d. l. si emancipati n. 16. & Cur. Iun. num. 47. & Cagno. nu. 157.

C Et tunc est cõferenda. Et est cõmunis vt per Cagno. sup. nu. 197. & ante eũ Dec. in authentica ex testamẽto nume. 8. C. de collat.

D Et hic. Istã distinct. ut communẽ dicit Dec. d. authentica ex testamento nu. 6 vers. & retinta Curt. Ia. d. l. si emãcipati n. 59.

E Primo. Istas tres tenent ponit gloss. in d. auth. tate ex testamẽto & ibi Ias. nu. 10 alias penes.

F Aliunde probari. Cõcord. allegat Tiraq. in d. l. si vnquã in verbo donatione largitus nu. 77. & 85. licet nu. 75. allegat tenẽtes contrarium sed primã opin. Dec. in l. si donatione nu. 18. etiã quòd adsit iuramentum nu. 25. C. de collat. & Ias. supra idicit communem Pet. Dec. supra.

G Nullo modo cõferũtur. Dec. in l. vt acmini. C. de collatio. & est communis & per Cur. Ia. d. l. si emãcipati nu. 50. Quas tenent per Dec. in l. vt liberis nu. 6.

H Vnde non audiret. Cõtrariũ cõcludit Rip. ĩ l. in quartam nu. 085. ad l. Falci. vbi tenet quòd semper imputatur in legitimã Pet. Dec. reg. 222 n. 4. in 1. parte.

A Est transitoria. Ias. in omnimodo. §. in computatione. C. de inoff. testa. Vital. in q. 28.

B Et tunc in dubio. Rip. in l. in quarta nu. 145.

C Sic distinguit. De cõe cũ Bart. ponatur Vital. in q. 5. Rip. in l. in quartã. nu. 168. in fi. Rui. consil. 101. nu. 11. vol. 1. Berg. Caualc. in trac. de vsufruc. mulie. relict. nu. 192. post princip. vbi limit. & in casu q tenetur cõferre tenetur solum extimationẽ cõferre. Ias. in l. filia dotem nu. 19 C. de collatio.

D Non confert. De cõe dicit Rol. a Valle cons. 11. nu. 16. vol. 2. Iasiss. Rip. dict. l. in quartã. nu. 169. Pet. Dur. d. reg. 222. nu. 3.

E Breuiter dic. Reg. cũ ampliat. & limita. ponit Petr. Duen. reg. 379. in 1. parte.

F Et tunc debet considerari. Rip. d. l. in quartam. nume. 157. Cyn. consi. 121. in fin. Casse. in consuetud. Burg. Rub 6 §. 2. nu 7. vbi declarat, & ibi quõ filius negotians non propter.

vt supra proximè dictum est, facit l. liber captus. ff. de
cap. & posth. reuer. & no. per Guil. in d. l. frater a fratre.
Item * dic per omnia in donatione facta filio seu ex-
pensa pro eo facta pro aliqua militia vel doctorato, præ
benda, vel episcopatu, aut alia dignitate sibi quæsita se-
cundum aliquos, sed secundum Barto. vbi supra dicen-
dum est locum esse collationi duplici ratione. Prima,
quia talis expensa facta est ex necessitate, cum pater si-
bi obligetur iure naturæ quærere filio honorem & di-
gnitatem, vt in authen. constitutio, que de digni. Secun-
da ratio est, quia hæc pecunia filio quæritur in vita pa-
15 tris, ergo &c. vt dictum est. † Sed an fructus & reditus
huius dignitatis conferantur, dic secundum eundem
a aut talis dignitas A est transitoria in hæredes, vel alie
nabilis in quemcunque, & tũc tam dignitas quàm eius
reditus conferri debent, iuxta formam l. omnimodo. in
fi. C. de inoffi. testa. cum talis militia in quartam filio
imputetur, vt ibi, & sic locum habet illa regula, quòd
ea quæ computantur in quartam conferuntur; sed non
conuertitur, vt habetur in l. illud, in princip. & §. 1. C.
de colla. aut hæc dignitas non est transitoria in hære-
des vel non est alienabilis, vt dignitas episcopatus vel
abbatiæ, vel doctoratus, & tunc non confertur ipsa,
nec eius reditus, nec in quartam filio imputatur, vt d. l.
omnimodo, quasi hæc dignitas in peculio castrensi vel
quasi fore censeatur, vt l. sacrosanctæ. C. de epi. & cler,
aliquando contingit, quod pater dat pecuniam filio, &
ignoratur quo animo dederit, an vt illam habeat in pe-
culio, vel eam habeat in mera donatione, quo casu se-
cundum Barto. considerandum est, an præcesserint ali-
qua merita, & tunc præsumptio est meræ donationis,
propter merita præcedentia filij, ar. in l. si donatio. C.
de dona. Aut merita nulla præcesserunt, & tunc aut il-
lud quod filio dedit ipse pater emit nomine ipsius filij,
& tunc præsumitur dedisse animo donandi, vt ar. in l. fi-
liæ. C. fa. erc. & l. 2. C. si quis alteri vel sibi. aut solum
b tradidit, sed non emit, B & tunc in dubio videtur de-
disse filio, vt habeat in peculio profectitio, vt l. q fru-
ctuarij. in prin. ff. de ac. rer. domi. nisi per aliqua alia in-
dicia contrarium appareret, puta si dederit pecuniam
filio existenti in militia, vel in studio, nam tunc videtur
dedisse, vt habeat in peculio castrensi, vel quasi. argu. in
l. 1. C. de cast. pec lib. 12. & hoc sequitur Dyn. & Cyn,
post eum, vt not. in l si donatione. C. de colla. Aut ecõ-
tra emit nomine filij, sed non tradidit, & tunc videtur
emisse, vt habeat in peculio profectitio. Aliquando con
tingit quòd pater non emit nec tradidit filio, sed ex
promissione acquirit, quod filio promittit, & in hoc Ia-
co. de Aret. & Bar post eum, in l. si pater. ff. de dona. sic
distinguit: Aut quandoque ab extraneo pater stipula-
tur pecuniam nomine filij, & tunc videtur stipulari, vt
filius habeat in peculio profectitio, vt probatur in l. si.
ff. de pec. Aliquando non ipse pater, sed filius stipula-
tur de iussu patris, & tunc ea numero filiorum, & quan-
titate pecuniæ in stipulatione deductæ, præsumitur
donatio, vel q habeat in peculio profectitio, argu. in l.
quæsitum. §. si pater. ff. de fun. instr. & l. si filio. ff. de leg.
16 3. & l si litium. ff. de dona. inter vir. & vxor. † Deinde,
prolatiori præmissorum doctrina quæro de no. quæstio.
Ecce q pater emit * filio suo libros pro studendo in iu
re vel in medicina in studio Bon. vel Papiæ, tunc quæ-
ritur an mortuo patre illi libri debeant conferri? quam
quæstionem plene ponit Cy. in l. filiæ, licet in sacris. C.
de colla. & Bart. in d. §. nec castrense. & in ea sunt variæ
opi. nam gl. in l. si. D. fami. ercis, tenet q non conferãtur,
per illum tex. quam opi. sequuntur Dyn. & Cyn. vbi su
pra. Alij vt Odo dicunt q debet conferri. sicut alia sim
plex donatio, vt supra actum est. Vbertus verò de Bobio
Doctor, antiquus tenet opi. Dy. licet eum præcesserit æta
te, tali ratione: certum est enim, q si pater donet filio
militanti arma & equos, quòd illa non conferuntur,
tanquam bona castrensia vel quasi, vt d. §. nec castrense.
ergo nec filius libros, nam militant causarum patroni
& studentes in iure. vt l. fori. C. de aduo. diuer. iudi. nã
arma & leges fraternizant, vt inst. in proœm. & C. de
no. C. cõti. & C. de offi. di. iud. l. scimus, Bar. autem vbi
c supra C sic distinguit, quandoque pater libros pro fi-
lio emit, nec tamen adhuc tradidit eos sibi, nec ea pres
sit q filio donauit vel donare proposuit, & tunc quia re
manserunt in pleno dominio & hæreditate patris diui-
dendi sunt & conferendi, arg. in l. 1. C. de castren. pecu.
lib. 12. Nam vt donatio perficiatur, requiritur aditio, vt
l. 2. C. si quis alte. vel sibi, & l. filij. C. de dona. inter ui-
rum & vxo. Quandoque pater emit nomine filij & ex-
pressit se donare ipsi filio, & hic subdistingue, aut eo
tempore filius erat in dignitate doctoratus vel aduoca-
d tus, & tunc tanquam peculium quasi castrense D non
confertur, vt d. l. 1. in 2. respon C. de castren. pecu. & ff.
eod. l. castrense. ad quod facit l. si filius. C. fam. ercis. Aut
eo tempore filius erat in actu simplici scholastico, & tũc
aut ante patris obitum filius compleuerat studiũ suum,
& tunc quia incepit quasi militare, illi tales libri effi-
ciuntur quasi castrense peculium, & talis donatio con-
firmatur, ar. C. de do. l. siue emancitus, & ff. eo. l. dona-
tiones § patri. ideoque cessare debet collatio, vt d. §. nec
castrense. Aut pater est præmortuus ante studium cõ-
pletum, seu antequam doctoratum assumpsisset, & tunc
non potest dici peculium tale esse quasi castrense, quia
qualitas personæ demonstrat nullam in ea esse dignita-
tem ex his, de quibus habetur in l si C. de dignita. lib.
12. non enim iure cautum reperitur, q nudi scholares
habeant peculium castrense, vel quasi, nec est conue-
niens eus gaudere beneficio dignitatis, qui nondum di
gnitatem sunt assecuti. arg. in l 1. C. de ex artifi. lib. 12.
& l. si. C. de iurisconsul. iudi. vnde concludendum est idẽ
in hac donatione, quod supra dictũ est in simplici dona
tione, quæ si morte patris confirmetur non confertur,
& maxime fauore studentium, argu. optimum in l. qui
17 pater. ff fam. excis. † Sed pone, q filius de voluntate
vel præter voluntatem patris iuit ad studium, & pro
eius expensis mutuo sumpsit pecuniam à personis ex-
traneis, an pater & eius hæredes teneantur ad solutio-
e nem, & ad restitutionem huius pecuniæ? E Breuiter
dic vt plene not. per glo. in l. sed Iulianus. §. quod dici-
18 tur. ff ad sen. consul. Macedo. † Amplius quæritur, pone
q filius ex pecunia profectitia aliquid est lucratus, an
hoc lucrum sit fratribus suis conferendum? & conclu-
siue determinat gloss q sic, in l. cum oportet, in princ.
C. de bon quæ lib. quam opi. sequitur Specu. in tit. de
iud. § sequitur Bar. autem in d. §. nec castrense, aliter
distinguit: aut filius lucrum consequitur ex tali pecu-
* nia sine aliquo onere suo, vel personæ exercitio, * &
tunc procedit opi. prædicta; aut lucrum consequitur
f eius exercitio mediante, F & tunc debet considerari
lucrum, quod potest ex pecunia prouenire per se, & lu-
crum quod potest prouenire exercitio personæ, & at-
tribuere cuique portionem suam, & lucrum pecuniæ
communicare tanquam profectitium; lucrum autem
personæ tanquam aduentitium non tenetur communi-
care, hoc modo debet intelligi quod traditur in d. l. cũ
oportet, per glo. & inst. per quas perso. post princ. & si
forsitan dubitetur, quæ sit portio condigna attribuen-
da personæ, & quæ attribuenda pecuniæ, dicendum est
secundum generalem consuetudinem, nisi quantitas es-
set nimis magna, quia medietas est attribuenda perso-
næ, & alia medietas pecuniæ, de quo not. in l. 1. C. pro
19 soc. † Circa prædicta quæritur de alia quæst. sæpe oc-
currente in Monteferrato. Ecce q Titius donauit par-
tem dimidiam omnium bonorum suorum Caio hoc pa
cto, q simul cum eo debeat habeat habitare, eumque
nutrice & alimentare, & tanquam patrem tractare &
tenere, versaq; vice idem Titius tenere debeat, & ha-
bere Caium tanquam filium. modo contingit q dictus
Caius viuente dicto Titio aliqua bona acquisiuit, dein-
de moritur Titius, eius hæredes petunt ab ipso Caio
partem bonorum per eum acquisitorum, quæritur an
sint audiendi? Respondeo breuiter ante omnia consi-
derandum esse quòd verba prædicta non sint facti
nicem

uicem pater & filius, cum in filij arrogatione & ado-
ptione requiratur auctoritas superioris, vt aliàs dixi,
ideo sequitur quòd aduenticia, nec castrensia, vel quasi
quò ad dominium vel vsumfructum fuerūt quæsita ipsi
Titio, nec ratione societatis omnium bonorum inter
eos contractæ tacite, vel expressè dici potest ipsa bona
communicari debere, quia verba donationis hoc non
exprimunt: dici ergo posset, quòd aut ista bona sunt ac-
quisita ex rebus amborum tam donatis quàm retentis,
& tunc hæredes sunt audiendi, vt partem ferant: Aut
sunt quæsita ex propria persona ipsius Caij & ipsius in-
dustria, vel aliunde, & tunc non sunt audiendi arg. eo-
rum quæ dicuntur de filio naturali supra proæme. nam
licet non sint inuicē pater & filius, tamen quia se obli-
gauerunt tractare tanquam tales, sequitur quòd quan-
tum ad se in casu isto pro talibus sunt habendi: cogita
super hoc. † Item quærit [a] pone q̀ pater pro filio exi-
20 stente in studio, vt moris est, fecit expensas singulis
annis pro eius victu & vestibus, patre mortuo volunt
fratres sibi istam expensam imputare in quartam, &
volunt quòd eam conferat, quæritur an talis expensa
sit filio computanda & conferenda? Barto. vbi supra,
A a sic distinguit: aut iste filius nulla bona habebat, & tūc
non imputabitur, nec conferetur, sic intelligatur l. qui
pater, ff. fam. ercisc. aut filius habebat aduenticia vel
castrensia seu quasi, & in pecunia consistentia, & tunc
præsumitur in dubio alio nō apparēte, q̀ pater miserit
& dederit de pecunia ipsius filij potius quàm de sua,
arg. in l. Nesennius. ff. de nego. gest. quia potius admini-
stratorio nomine quàm proprio misisse præsumitur, ut
l. post mortem. ff quando ex facto tuto. & videtur casus in
21 l. fin. ff. de pet. hære. † Deinde quæritur de quæstione
quotidiana. Ecce quòd pater habens duos filios vni ex
eis dedit vxorem & eam duxit in domum, & pro ea fe-
cit, vt moris est, uarias [*] expensas in nuptijs vestibus &
iocalibus. Mortuo patre vult alter frater ducere vxo-
rem, & petit ab alio fratre, vt alterum de duobus fa-
ciat, vel patiatur de communibus bonis fieri pro eius
vxore similes expensas, vel conferat omnes expensas
pro vxore sua factas, quæritur quid iuris. Dicit idem
Bartol. vbi supra, quòd iste frater qui hoc petit
B b non est audiendus quantum ad expensam de com-
munibus bonis fiendam, sed illam facere debet de suo
proprio, nisi contrarium pater ordinasset in eius testa-
mento, argu. ad hoc, in l. 3. §. fin. ff. de mu. & hon. & ibi
22 not. per gloss. † Quò autem ad collationem faciendam
distinguendum est secūdum eum. aut sunt vestes viles,
& aliæ pro quotidiano vsu necessariæ, & tales non sunt
conferendæ, quia ab initio tenuit in eis donatio inter
socerum & nurum, vt l. ex animo, in princ. ff. de dona. in-
ter vir. & vxor. & ff ad l. fal. l. sed si vsufructus. §. si. cum
glo. sua facit l. peculium nascitur. ff. de pecu. Aut sunt
C vestes & alia preciosa iocalia, & fectura, c & tunc ve-
niunt conferenda talia qualia sunt, quia ista remanse-
runt in dominio soceri cūm in his non tenuerit do-
natio, vt l. mortis suæ causa. §. fin. ff. de don. inter virū &
vxo. & ff. de pecu. l. id vestimētū, & ibi tex. no. Nec obst.
& si dicatur, hæc donatio saltem morte soceri confir-
matur, quia respondetur, quòd à principio non fuerunt
donatæ, sed ad solum vsum concessæ, vnde non habet lo-
23 cum illa regula, vt d. l. mortis causa, in fin. † Ex his pa-
[*] tet secūdum Bart. quòd ista iocalia, [*] quæ à viris mit-
tuntur vxoribus dum sunt in domo parentum antequā
dum sint ad domum mariti, videantur magis ad vsum
D concessa, d quàm donata, ideoque morte viri non
confirmatur talis donatio, multoque minus confirma-
tur morte soceri, stante adhuc matrimonio inter eos:
vt probatur in l. cum his status. §. oratio, cum seq. ff. de
don. inter virum & vxo. & facit quod not. in l. pe. §. 1. ff.
24 solu. matr. † Item quæritur. Ecce quòd pater in vita
sua misit filium suum ad studium, posteaque decessit
ipse pater, quo defuncto requiritur ipse filius ab alijs
fratribus, quod sibi prouideatur, de expensis in commu-
nibus bonis hæreditariis, an bene dicat? Dy. tenuit q̀

sic, quia minus cœptum perfici debet de communi, vt
l. si filia. §. idem scribit. ff. fam. ercis. & d. l. 1. §. nec ca-
strense, vers. sed si aduc, & per glo not. in l. qui originē.
§. si. ff. de mun. & ho. & l. Lucius. §. idem respondit. ff. ad
mu. & ibi not per Dyn. facit in argu. ff. pro soc. l. hæres
socij. ff. de hære. in l. 2. & l. furti. §. fina. ff. de his qui no.
insa. Sed Barto. vbi supra tenet cōtrarium, quia factum
patris ita demum obligat hæredes, si ad illud explican-
dum pater fuerat necessariò obligatus, vt l. sed si filium
ff. de comune. & ho. coniuncta. l. honores. §. his qui. ff.
de decu. Sed non reperitur iure cautum, quòd pater ne-
cessariò astringatur tenere filium in studio, ergo &c. Nā
aut dices istos fratres obligatos ad hoc ratione paternæ
obligationis in eos transfusæ, & hoc non ratione præ-
dicta. Aut dices eos teneri ex sua propria obligatione,
& idem multò minus, quia nec ex lege, nec ea eorum
voluntate sunt ad hoc astricti. Aut dices eos teneri vi-
gore obligationis paternæ, eius morte confirmatæ, &
hoc non arctat. quia pro futuro tempore nulla interue-
nit traditio, quæ est necessaria, si morte debeat confir-
mari, vt l. Papinianus. ff. de do. inter vir. & vxor. si ta-
men ipse filius in vita patris stando in studio aliqua de-
bita ex honesta causa contraxerit, soluenda erunt per
fratres de communi pecunia tanquam æs alienum. arg.
in l. macedoniani. & l. sed Iulianus. §. penl. ff. ad Maced.
Aduerte quia ego aliter sentio in præcedenti casu, &
distinguo sic concordando opi. omnium: aut ille filius
in vita patris per modicum tpš fuit in studio, & tunc
procedit opi. Barto aut fuit ibi lōgo tempore, ita quod
iam perfectus est in multis, & tunc aut portio contin-
gens ipsi filio de bonis paternis est sufficiens sibi facere
consuetas expensas & adhuc procedit opi. Bar. aut non
est sufficiens sibi facere expensas, & tunc procedit opin.
25 Dyn. † Et ratio differentiæ potest assignari, nā quādo
stetit longo tempore in studio, nec habet de parte sua
quicquam sufficiens ad solitas expensas, tunc pater
per tam longam patientiam videtur alligasse se ad talē
expensam, & æquitas etiam suggerit ne tempus in va-
cuum perdidisse appareat, si studium non perficiat, &
ne in derisum cadat quòd de communi suppleatur ex-
pensa, quæ ratio cessat cūm ibi steterit modico tempore,
vel sufficientem partem hæreditatis habeat ad suppor-
26 tandum expēs. † Insuper quæritur, pone quòd mor-
tuo patre isti fratres hæreditatem paternam communi-
ter & indiuise tenuerūt & possederunt, vnus ex eis ali-
qua bona alienauit sine alterius consensu, an talis alie-
natio ei nocebit? dic quòd non regulariter, vt in l. 1. &
2. C. de commu. re alie. plenè not. per Glo. & Doct. in l.
27 in familiæ. C. fam. ercis. † Sed q̄d si vnus ex eis aliquo-
super lucratus fuerit, vel emit, an talia super lucrata, vel
empta sint inter eos communicanda. Distingue breui-
ter sic, aut fuit inter eos contracta societas omnium bo-
norum, & hæreditatis, aut ipsius hæreditas tantùm.
Primo casu bona vndecunque quæsita etiam aliunde
E quàm ex hæreditate e sunt communicanda, vt l.
cū duobus. §. si inter fratres, alias incipit l. Papinianus.
ff. pro soc. Secundo casu communicanda ea sola, quæ
sunt ex hæreditate quæsita, vt in d. § si inter fratres, &
probatur in l. si patruus. C. communia veri. iii. cum ibi
not. Aut nulla fuit inter eos societas specialis vel gene-
ralis contracta, & tūnc aut ille quæsiuit ex rebus com-
munibus suo proprio nomine tantum, & non tenetur
communicare: aut quæsiuit nomine omnium, & com-
municare tenetur, vt hæc probantur in l. si patruus, cū
ibi not. de quo statim plenius dicam. In dubio autē non
præsumitur inter eos contracta aliqua societas, vt l. ex
patre §. filios. ff. fam. ercisc. & no. per Bar. in l. Titium, &
Mæuium. §. altero. ff. de admi. tut. nisi omne lucrum po-
nerent in communi, quo casu præsumitur tacite con-
F tracta societas inter eos non generalis, f sed illius
tantùm negotiationis secundùm eum. Sed domi. Bald.
in d. l. si patruus, & in quodam tractatu de duobus fra-
tribus dicit, siue nullus fratrum negocietur, siue alter
tantùm, siue omnes, quòd si ponant omnia lucra in cō-
muni

A Sic distinguit. Vital. ī q. 18. q præsumatur donatio. Alci. reg. 1. præsumpt. 7. Borg. in trac. de vsufruc. mulier. relict. n. 192. versic. quo vero ad expensas.

B Non est audiendus. Vital. ī q. 22. qui dicit ita vero doc. quid si multa consūpsit. Dec. in und. 9 lo cum nu. 7. C. de collatio.

C Et tunc veniūt. Anch. consi. 181. in prædicto dubio, Rom. cons. 146. ista quæstio Aug. consil. 134. quadā noīs Maobons, Paul. de Cast. consil, 318. num. 2. & consi. 428. nu. 3. vol. 2.

D Quàm donata Latiss. Rol. a Valle. consil. 10. num. 8. & 10. lo. Lup. ī §. 4. Nata vero, consil. 317. dicit nunc mittuntur vxori, & nō sunt vxoris, nunc mittuntur sponsæ, & sunt sponsæ Afflic. decis. 315

E Sunt cōicāda. Ias. latè in l. vt nemini sub nu. 4. C. de collat. alex. consi. 48. in prin. vol. 2. Cra. consi. 139 nu. 12.

F Sed filius. Ias. latè in l. 1. num. 5. versic. 41. & vlt. & ibi in versic quod testandum allegat aliqua ad cōprobationem. Bar. sed postea transit cū opi. Bal. sed pro opi. Bart. allegat Cra. consi. 26. & 91. 131. nu. 12. cum Bar. transit. Dec. consil. 658. n 3. vide Paris. consi. 100. nu. 38 vol. 2.

A Tacitè societatem præsumi. Crau. consil. 26. num. 2. qua sint necessaria in tacita dicatur contracta societas Dec. consil. 628. nu. 3. & consil. 651. in prin.

B Non sunt communicanda. Pet. de Vbal. tracta. de duob. fratr. in 5. parte princip. num. 1. & in 3. quæst. Pet. Io. Anch. q. 64. in prima parte.

C Non debet communicari Alex. consi. 48. num 4. vol. 2 & consil. 76 nu. 1. vol. 4.

D Ex eius industria. Cra. consi. 129 nume 2. & 231. nu. 12. vbi latè Vital. sup. q. 10. nu. 16.

E Suo proprio nomine. Et tenetur restituere partem precij latè Cranet d. consil. 151. nu. 12.

F Secus eo mortuo. Vital supr. q. 10. nu 18. Pet. de Vbald. sup. e. 5. parte in prin. nu. 15. & nu. 19. Dec. consil. 560. qui in fine videtur tenere contrarium qui reprobat, & ibi in addit. qua as sostinet de com Rol. à Valle de lucro dotis, q. 16. vbi recitat plures opin. & q. seq.

G Primo casu. istam q. latè ponit Pet. de Vbal. sup. in d. 5 parte nu. 16. vbi citat quatuor opi.

H Dic quòd sic. Distingue. vt latè per Rol. à Valle consil. 96. per totum vol. 1. supra in libel. in causa socie. in verbo vndecunque vbi scripsit Natta cons. 100. numo. 6.

muni ex hoc & aliis actibus, seu circunstantiis, præsumitur inter eos tacitè contracta societas generalis. arg. in l. cum duobus. §. cum duo. ff. pro soc. & sic omnia bona qualitercunque quæsita erunt inter eos communicanda: vbi autem certum sit eos non esse socios, & tunc omnes sumptus quos alter ex eis fecerit circa suam personam stando puta in studio, vel circa filiam, in eam maritando, vel inducendo propriam vxorem, tenetur ipse solus agnoscere & subire, argu. in l. socius pro filia.
28 ff pro soc. † Quod autem dixi. A tacitè societatem
A præsumi, & tacitè contrahi, non est inconueniens, quia in côtractibus maximè bonæfidei, tantum operantur conuentiones tacitè, quantum expressæ, vt l. item quia conuentiones. ff. de pac. & l. cum quid. ff. si certum petatur, & l. triticum. ff. de verborum obligatione cum sim. & pro tanto bonum est consilium quòd mortuo patre superstitibus sibi pluribus filijs si intendant stare simul & fugere quæstiones, quòd statim faciant & societatem ineât inter se omnium bonorum: aut saltem totius hæreditatis, & paciscì simul quòd quæcunque quærenda comunicentur inter eos: ex hoc enim tolle-
29 tur omnis materia iurgiorum. † Quid ergo si proces-
* serint in communione * cum illo communi errore, vt solet communiter facere nulla facta conuentione, nec vlla contracta societate, quid erit de quæsitis per alterum ex eis? Dic plenius, quòd aut bona vel pecunia sunt
B quæsita ex personæ industria, & ista in dubio B nô sunt communicanda Insti. per quas perso. no. acqui. § j. in fi. Aut sunt quæsita à fortuna, ex causa donationis, vel legati, & tunc aut donatio vel legatum processit solùm contemplatione illius, cui donatum vel legatum est, & tunc
C C non debet communicari, vt d. §. 1. & in l. cum oportet. & ibi no. C. de bon quæ lib. aut processit donatio vel legatum contemplatione omnium ipsorum fratrum & domus eorum, & tunc debet communicari. vt habetur in l. Lombarda. in tit. de soc. l. si fratres, vbi autem non appareat. cuius côtemplatione fuerit facta donatio vel legatum, tûc præsumitur facta contemplatione personæ nominatæ in legato ipso vel institutione, argu. pro soc. l. nec adiecit. si vero de causa vel titulo acquisitionis non apparet, tunc contemplari oportet, an persona, quæ quæsiuit, sit industriosa, & præsumetur tunc fore
D quæsitum D ex eius industria, côsiderata tamen quantitate lucri & qualitate exercitij. arg. in l. si defunctus. C. arb. tut. cû sim. aliàs autem præsumeretur quòd sint quæsita ex rebus hæreditarijs, dumtamen ipsæ res hæreditariæ sint tales quæ deductis expensis possint tantum superfuisse ex quo tale lucrum sequi poterit. arg. eorum quæ not. per gloss. in d. § 1. & in d. l. cû oportet. §. 2. & in l. Quintus Mutius. ff de don. inter vir. & vxo. ad quod etiam facit quod habetur in d. l. fratres in Lombarda. & in Auth. de eccl. tit. §. interdicimus, de quo pulchrè not. Barto. in l. Titium §. altero. ff. de adm. tut. facit l. si patruus. C. communia vtri. iu. Aut constat ipsa bona esse acquisita ex rebus communibus, & tunc distin
E gue, vt supra proximè, an acquisierit E suo proprio nomine tantum, an nomine cômuni per d. l. si patruus, & per d. l. 1. C. si quis al. vel sibi, & l. si ex pecunia. C. de rei vend. & l. si de tua. C. de do. inter vir. & vxo. & quæ dicta sunt de imputatione, detractione, & collatione fienda, locum habent secundum Bal. in rebus extantibus de præsenti. In consomptis autem nulla fienda est detractio, sed cedere debent communi vtilitati & damno per text. in c. fina. de fra. de no. be. inue. colum. 10. &
30 ibi per com. † Vlterius quæritur, b an frater fratri
b teneatur dotem suarum vxorum communicare? super qua quæst. Cyn. in l. 2. C. fam. ercis. determinat, quòd
F sic, patre viuente, F secus eo mortuo, pro quo facit l. dotem. ff. de ca. pe. & l. actione §. si cum sequ. ff. pro soc. & l. si filius. §. 1. ff. fam. ercis. quam dist. Barto. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. sol. marr. dicit procedere de iure antiquo, hodie autem non procedit, cum dos dicatur iure nouo peculium aduenticium, vt d. l. cum oportet, & l. non solùm. sicque indubitatè non est conferenda

nec communicanda. vt l. fin. C. de colla. Ex his patet de-
* cisio * ad quæst. sæpissime occurrentem. Ecce quod mortuo patre filij eius perseuerant in eadem bonorû communione, quorum vnus accepit vxorê, deinde moritur ipse frater maritatus, vxor eius petit dotem sibi restitui de communibus bonis, dicunt alij fratres, nos non tenemur de bonis nostris, seu de parte nostra aliquid ad tuæ dotis restitutionem contribuere, quæritur quid iuris. Distingue aut omnes receperunt dotem ipsam, & omnes tenentur, vt l. fi. C. de do. ca. non nume. aut ipse solus vir recepit, & tunc aut conuertit illam, & hoc constat, in vtilitatem communem omnium, & tunc alij tenentur de in rem verso, ipse verò actione de dote, argum. in l. iure societ. ff pro soc. & qualiter dicantur versa in communem vtilitatem, vide not. per text. in l. quòd si seruus. § & generaliter cum seq. ff. de in rê verso. Aut non constat esse versam in communem vtilitatem, & tunc ipse vir solus & eius pars sola hæreditatis tenetur, nam sicut non cedit hęc dos in communione & contributione, sic nec debet cedere in communi obligatione, vt supra dictum est. Ad præmissa faciunt quæ notabiliter ponit Bar. in d. l. Titium & Mæuium. § altero ex duobus. ff. de admini. tuto. vbi vide, & vide etiam Specu. in d. §. sequitur. cum vers. seq. titu. de in.
31 † Amplius quæritur, pone quod vnus ex fratribus est stipendiarius, & in stipendio aliqua quæsiuit, an teneatur illa communicare? dicit Barto. in d. l. cum duobus. §. si inter fratres. ff pro soc. aut fuerût quæsita ex rebus communibus, puta ex equis & armis communibus, aut
G ex alijs rebus G primo casu considerandum est, quid & quantum ex ipsis rebus communibus poterit proficisci, & ea portio debet communicari alia verò aliunde quæsita communicari non debent, argu. in l. qui solidû. §. si ex causa. ff. de leg. 2. melius facit d. cap. fina. de duo.
32 fratr. de no. benefi. inue. † Itê quæritur c de quotidia-
c na quæst. Ecce quod fratribus stantibus in communione alter ex eis forte maior domus, dotauit eorum sororem, vel filiam alterius fratris & eam nuptui tradidit, postea que in diuisione bonorum vult ipse frater computare huiusmodi dotem alteri fratri, quæritur an possit? videtur quòd non, per l. 1. §. accedit. C. de rei vxo. ac. vbi patet, quod videtur donare, ergo non poterit côpensare vel computare. In contrarium facit l. vxorem. §. pater natura. ff. de lega. 2. & l. Nesennius. ff. de nego. gest. & hanc partem tenuit Iac. de Are. vt refert Cyn in d. §. accedit, & l. fi. C. de do. promi. Alij tenent primam partem. quia causa dotis & alimentorum exæquantur,
33 dic vt ibi. † Quid autem si vnus ex fratribus de rebus communibus dotauit eius propriam filiam altero eius fratre consentiente, an in diuisione poterit iste frater patruus dictæ filiæ computare fratri suo dictam do-
H tem? H Dic quod sic, nec eius consensus sibi præiudicabit, vt videatur per hoc sibi quicquam de suo donasse, ut ex prædictis patet. Concludendo ergo cum quæ-
* ratur * de expenditis vel acquisitis per aliquem ex fratribus quid fieri debeat, distingue duos casus. aut quæritur de expêditis vel acquisitis in vita patris, aut post eius mortem. Primo casu dic vt supra ver. sed pone q filius. cû pluribus ver. præcedentibus & seq. & per Bar. in d. §. altero. Secundo casu dic, vt supra versic. insuper quæritur. cum alijs versi. seq. & per Barto. & Bald. in d.
34 tracta. de duo. fratr. & per Spec in d. §. sequitur. † Sed quid dices de eo, quod plerunque vidi. Ecce duo fratres erant, vnus domi remansit, & curam domus & bonorum egit, alius per orbem vagando transiuit, & vterque eorum aliqua superlucratus est, modo qui stetit extra domum non vult, nec tenetur quæsita per eum conferre nisi modo quo supra dictum est. Is autem qui domi remansit, ad collationem eorum quæ quæsiuit ex cômunibus bonis, compellitur; quæritur quid iuris. Breuiter dica sic, quod considerandum est quid & quantum quærere possit ex persona & cura sua, & attribuere huiusmodi acquisita partem personæ suę; & reliqua attribuere bonis, & partem attributam personæ non conferre

ferre, iuxta ea quæ superius dicta sunt in alia quæst.
35 † Postea quæritur, quale esse debeat iudicis offi ium A in hac diuisione hæreditatis? dic quòd A est latissimum, quia in re qualibet potest cuique hæredum dare partem suam, & si viderit commodius aliter diuidere, poterit vni assignare vnam rem insolidum, & alij aliam, vel vni fundum, & alij pecuniam, vel alia similia facere, quæ vtilitati ipsorum hæredum viderit expedire, vt probatur in l.item Labeo. §.1.& l.hæredes §. pen.& l.officio, & l.Mæuia §.pen.& fin.ff.fam.ercisc. & in l.iudicé. ff.communi diui & inst.de offic. iud. §.si fam. ercisc.debet etiam iudex facere cauere de euictione sibi inui-
36 cem, vt d.l.hæredes.§ penul. † Reuoco in dubium si facta diuisione inter cohæredes aliqua res euincatur, an agi poterit de euictione? Breuiter dic, quòd aut diuisio fuit facta à testatore, aut ab ipsis cohæredibus, aut à iudice. Primo casu dicit glo. in l si cogitatione. C.famil. ercis.quòd non potest agi de euictione, ar.in l.cum pa-B ter.§.euictis.ff.de leg.2.sed Iac.de Aret.& Cyn. B communiter, & alij tenent contrarium, vt per eos in d.l.si cogitatione, argumen. in l.si pater.ff. fam.ercis. & pro hac parte facit, quia diuisio est similis venditioni, vt l.1. C.communia vtriusq.iud.vnde sicut in venditione agitur de euictione, vt ff.& C.de euic.per totum. sic erit in diuisione. Secundo & tertio casu in dubio agitur de euictione, vt l si familiæ. & ibi per glo. & Doct.C.fam. ercis.
37 † Vltimo no. quòd si facta fuerit diuisio • vniuersalis • bonorum per patrem inter filios, etiam in testamento minus solenni, vel inter viuos, vt solent facere viri prudentes ad tollendum omnem materiam dissensionum C inter filios, quòd eo casu C standum est tali diuisioni omnino, nisi forte diminuerit legitimam alicui eorũ, vt traditur, & habetur in l si cogitatione, & l.quoties, & l. fin.C.famil. erciscund. & l. si qui pater, & l. si filiam. §. si pater. & l. ex patre.§ fin. cum sim.eod. titul. licet pactum simpliciter à filio interpositum & factum ipsi patri de non succedendo, sibi, non nocet ipsi filio, vt l. pactum.C.de colla. Circa tertium principale quæsitũ, quod fuit, an ex testamento, vel ab intestato locus sit collationi. dic conclusiué, quòd siue quis succedat ex te-
38 stamento, siue ab intestato, † quòd locus est collatio-D ni D nisi contrarium sit per testatorem dispositum, vt hodie est terminatum per tex. in aut. ex testamento.C. de collat.

ADDITIONES.

• Diuisionem hæreditatis, Adde, quomodo diuisio inter fratres facienda sit, & vide Guid.pap.q.389. Mising.cét. 4.obser.37.Quid de communione, seu societate: quando inter aliquos contracta præsumatur; & quomodo communicationis separatio seu diuisio: & vide Rom. consil.418. vbi plura de l.si maior.C. communi diuid. Alex an.consil.92.2.dub.lib.2. Dec.consi.79.colum.fin. Rom.consi.505.col.2.ver.3.principaliter.

• Ad diuisionem prouocare, Adde, quid dicendum quãdo sunt duo fratres, vnus maior, alter minor, si non adsit E statutum.vel consuetudo in loco? E & dic.quòd discordia est inter legistas, & Cano.ex not.per Ias.in § quædam. nu.65.& seq.insti. de act.in l.1. num.39.ff.si cert. pet.Bertr. consi.127.colum.1.lib.1.in antiq.qui in eam sententiam inclinare videtur, vt maior faciat partes, minor eligat, & hanc opi.approbant Cano.legistę verò contrariam, teste Ias.in l.fi.in prin.num.7.C.communia de leg.Bertr.consi.161.colum.2.lib 2.in no.& hanc posteriorem in diuisione bonorũ patrimonialium, non etiam ecclesiasticorum comprobat Ioan.Cirier. de primoge. lib.2.q.3.ver.circa octauam prærogatiuam, pro quo vide Tiraq. tract.de iure primog.q.60.num.9.& 10.Vini. com.opi.lib.2.conclu.130.& distingue, vt per Rom.cõsi. 206.nume.4.Luc.de pen.in l.meminimus.C.quando & quibus quar.pars. lib.10. Alexand. consi.7. in fi.lib.5. Dec.in l.1 num.3.C. de transf.consi.349. num.1. limita, vt per Roma. d.consil. 206. Mising. cent. 4. obser. 37. Masuer.

• Diuidendo bona, Adde, quibus remedijs possit pater inter filios irreuocabiliter sua bona diuidere: & vide Dilec.de arte test.tit.1.c.1.

• Sed circa prædicta quæritur. Adde, quòd de iure communi pater non tenetur pro condemnatione facta contra filium ex delicto, si filius ob. contumaciam fuit condemnatus: secundum Ias. in l. cum filiusfam stichum, post num.13 ff.de verb.ob.vbi disputat q.de statuto disponen. quòd pater teneatur, pro qua vide eundem in auth.nouissima, num.8.C.de inoffi.test. Quid dicen.de fratribus soluentibus condemnationem, an quilibet debeat soluere de suo proprio, & distingue, vt per doct. in apostil.ad Bart in l.cum duobus.§ damnũ.ff. pro soc. vbi quòd alter frater non tenetur contribuere pro condemnatione fratris, si fuit licitè condemnatus, secus si iniuria iudicis, quia tunc de communi solui debet, si erant socij generales, & quando fratri in partem imputari debeat pecunia soluta pro maleficio per eum commisso? vide Barto.in l.si fratres.§.Idem Papinianus, nu. 1.ff.pro soc. Masuer.

• Pater soluit, Adde Ias.In §.actiones aut.nume.64 num. 89.93.insti.de act.& quæ scribit Catel.ver.pater obligatus soluere, Ias.in l.j.colum.2 circa fin.post numer. 3.ff. ne quis eum qui in ius voc.vbi quòd pater non tenetur pro delicto filij, nec pro eo aliquam condemnationem soluere, nec etiam de legitima ipsius filij condemnati soluere, Catel.ver.legitima, & an censeatur fideiussor filij; Dic, vt per eundem Ias. in l. cum filiusfam. stichum. nu.5.de ver. obl. vbi plura vsque ad num.13. & in l.si quis iniquum §.si filius, num.5.ff quod quisque iur. & an filius teneatur soluere vel fideiubere pro patre incarcerato, vide Boer.qõ.128 par.1.ad dicta autem Pap.hic, Adde Ias.in l.ex Cornelia.nume.6.ff de vulg.in l.is potest.num.17.18.& seq.ff.de acq hær. Masuer.

• Quia pater videtur, Adde, quòd pater siue ex necessitate siue ex voluntate soluat pro delicto filij: si velit imputat ad legitimam, secundum Rip.in l. in quartam.nu. 183.ff.ad l.Fal.post Bar.in l.stichus. ff. de pecul.leg.licet ibi loquatur in filio condemnato, pro quo pater promiserat, teste Bald.in auth.Quod locum C.de colla.idẽ dicen. vbi pater actũ vtilẽ gesserit, idẽ in casu l. 1.C. de decur.li.10. vbi Ioan. Plat & not.Boer q.231.num.7. vsque ad 14. & an pater teneatur restituere pecuniam tertio redimenti filium, dic vt per eũdem, q.186.num. 14 Quid in dubio, an quando filius habet peculium, videatur soluisse de peculio, & dic, vt per Aufr.ad Capel. Tolos q.121.Item an super peculio, in quo filius habet administrationem, fiet executio pro delicto, vide eundem ad Tolos.q.2.& facit quæ scribit Boer.qõ.7 & dic, quòd in vno pater tenetur, vbi filius deliquit circa negotium, cui illũ præposuit, l.1.§. si familiæ. ff. de publ.l. & ff.quod iussu, Rom.consi. 74. Qua in q.laudatur distinctio, quam tradit Barto.in d.l. stichus, in 3.membro suæ distinct. dum loquitur quando pater fideiussit pro filio: & soluit pœnam, in qua ille fuit condemnatus, quo casu alij fratres in diuisione hæreditatis deductionem summæ solutæ super ipsius condemnati portione fieri postulabunt, per doct. Bar.ibi secundũ quam sæpius consului, & not Nicol.Moron.tract.de fide & pace.par.2.q. 33.Quid autem dicen. in socio omnium bonorum voluntate propria vel ex necessitate expen. facien. an sibi vel societati imputare debeat, & dic, vt per Rom.consi. 145.col.1.circa med. Masuer.

• In legitimam, Adde Aufr.ad Capel. Tolos.quæstio. 121. quando pater cogitur soluere pro filio: an possit in suã legitimam imputare.

• Item dic, Adde doct.in apostil.ad pract.Masueri, titu.de dote, num 6.

• Pater emit, Adde Dilect.de arte test.tit.6.c.51.vbi docet cautel.seruan.quando pater filio studen.vult prælegare sumptus, de quo plura not. Vini. com. opi.lib.2. concl.156.post Ias.in l.filiæ licet.C.de colla.

• Personæ exercitio, Adde facere, quæ scribit Rom.consi. 168.nu.6.vbi ratione industriæ maior pars lucri ex societate proueniens, industriæ tribu quàm alteri, quali-

tate

A Est latissimum Ias in §. quadam nume. 59 insti de actio. Gax consil. 44. sub nu 15. Boner. decis 46. Ias. in §. quadã insti. de actio. & quomodo sit facienda diuisio Mysing centuria 4. obseruat. 27. vbi an frater maior teneatur diuidere & minor eligere ibi nu. 14.

B Communiter alij. Est Ias. in l fratres C. commu. vtriusq. iudic Rip in l. qui Romę § duo fratres num. 95. de verb. oblig.

C Standum est. Paris consil. 34. num. 12. vol 2. Andr. Gaim supra c.28. & capit. 116.

D Nisi contrarium Io. Dur. de art. test and. tit. 8. Caut. 4.

E Et dic q. vide latè Mysing. in sua centuria 4. obseruat. 37.

tate personæ,& opera inspectis, de quo vide Deci.in l, pen.in fi.C.de colla.

Varias expensas, Adde, Rom.consi.172.col.2.

Iocalia, Adde Cagnol.in l.contractus.num.35.& seq ff. de reg.iu.Rom.consi.146. vbi loquitur etiã quid de vestimentis per socerum nurui, vel maritum vxori factis: an videantur donata, vel non,& quid de ornamentis vel alijs iocalibus vide ibi, colum.1.Quid de donatione inter sponsum & sponsam per verba de præsenti an valeat, vide Roma.d. consi.col.2.nume.3.& 4.qua in materia iocal. plura not. Idem consi.172.colum.2.in fi.254, Aueha. consi.181. Angel.consi.234.339. Alex.in l.si is qui quadraginta.§ fin.colum.1.ff.ad l. Fal.in l. pen.§.1. ff.solu.mat.consil.42.num.4.lib.5.Corn.consi 81.lib.1. Afflict.decisi.315. Nat.consil.247.colum.4.ver.3.dubitatur.consi.317.Ias.in l. sed si plures.§.ad substitutos.ff. de vulg. pract.Bald t[illegible] extraord. quæst.q.8, Neuiz. Syl.nup.pag.264. omnium copiosius Rolan. consi.10. per totum lib.2.& Dic, quòd donata vxori à consanguineis viri, remanent ipsius viri, non autem illius, cuius contemplatione donantur, teste Roma. consil.172.col. 2.in fi.& hoc secundum vnam opin. Sed secundum aliã. dicit quòd donata vxori à consanguineis viri in vxoris dominium effectualiter transeunt, per l.seruus communis.ff.de don.inter vir.ita concludit Rom.in l.vt liberis, col.pen.C.de colla de quo vide quæ scribit Aret.in §. fuerat. num.26.inst de act.Cor. consi.81.col. pen lib.2. Ias.d.l. sed si plures §.si.colum vlt.ff. de vulg.Dec.d.l. vt liberis.num.23. vbi Ias.num.17.opi.Bar.d.l.sed si plures, magis communem testatur, de qua plura not.Rolan. d.consil.10.Clar.§. donatio.q.30.Viui.comm.opin.lib. 1.conclu.93. Masuer.

a Adde. Supra in libell. pro socio.in verbo vndecunque nu. 2.

In communione, Adde, quòd communio sine societate esse potest, ex not.per Rom.consi.168. colum.2.num. 3.l.vt sit pro socio.ff.pro soc.vnde sequitur, inquit Rom. d.cons.quòd communione approbata, non censetur inducta societas; distingue tamen. vt per eum ibi, vbi ponit casum de sorore, quæ vult succedere fratri defuncto,& ex illius persona ab altero fratre superstite communi, bona inter se & fratrem administrante petit fructus, & quæcunque respectu rerum communium dicto fratri aduenientia,& concludit, quod probata communione, absque alterius societaris celebratione: ratio fructuũ ex rebus communibus prouenientium habebitur in actione communi diuidun. adeò quod dicta soror eos pro rata actione communi diuid. petere potest, l.si minor, C.communi diuid. & sic probata societate dicta soror, tanquam fratris consocij hæres, commoda quæcunque & fructus ex re societatis prouenien. petet. teste Rom. d.consi.nu. 4.

Patet decisio, Adde Roma.consi.178.col.vl.nu.3. vbi dicit, dotem de communi fratrum substantia non esse redden.sed de propria mariti recipien. nisi probetur versa in re cõmuni: quid de donatione propter nup.vide ibi.

De expenditis, Adde quid dicen. de expen. factis per vnum ex fratribus, qui minorem habebat familiam: altero fratre maiorem habente, & dic, vt per Rom.consi. 231.colu.vl.post med. Anch.consi.302.in fin.Alex. cõs. 76.lib.4.Ias.in auth.quod locum. nu.6.in l.penul.nom. 4.C.de colla. Masue.

a Dic quòd sic. Ias. d.§. quadã. nu.41. vbi latè.

Diuisio, Adde Osasc. decis.136.vbi post plura tandem nume.3. concludit non valere, ex rationibus ibi alleg. qua in materia: vide quæ scribunt Paris.consi. 126. nu. 303.lib.2. Nat.consi.273.474. Dilec.de arte test. tit. 3. ca.1.Imbert.in enchirid.iur.Gall.ver.collationis excepto.& Turz.inter commu.opi.lib.4.ver.diuisio, de qua cum esset quæstio in facto, in quo pater fecerat diuisionem in testamento,& iurauerat, filij cum patris consensu diuiserant bona ad formam testamenti, tam pater quàm filij promiserant non contrauenire cum iuramento, quærebatur, an ea diuisio posset reuocari, vel haberet vim testamenti irreuocabilis, & dictum fuit quod non.

a Item quæritur. Adde Bal. in auth.ex parte.C. de colla. Barto.in l.j.§.nec castrense.ff.de cast.pecu.& Frãc.Porc. in tract.de duo.fra.in 2.parte, in 36.q.

Item quæritur, Adde quid dicen.de expensa studij facta per vnum ex fratribus, alio confratri omnium bonorum socio, an ipsi societati imputanda sit, an verò ipsi fratri tantummodo,& eius portioni,& dic, vt per Rom.cõsil. 245.col.2.in fi.vbi eã impensam portioni ipsius fratris patrisq; studentis filij ascribendam dicit, cuius contrarium not. Ruin.consi.101.1.dub.lib.1. Sed Rom.sententiam sequitur Ias.in auth. quod locum.colu.4.C.de colla. vbi ponit reg.cũ limit. quod quidem Rom. cons. declaratur per doct. in apostil. ad Alc. tract. præsump. reg.1.præsum.25. Quid in expensa studij & doctoratus, quid in patruo, qui mortuo patre facit impensam doctoratus pro nepote, quid de expensa studij facti per fratres mortuo patre, qui remanent simul in communione, & habent bona indiuisa: nunquid talis expensa computabitur postea in eius partem, distingue,& declara, vt per Ias.d.auth.quod locum, vbi omnes q.huic materiæ pertinen.examinat.

b Vlterius quæritur. a Adde Pet.de Perusio in tracta. socie.in 3.parte in 25.colu.& in 6.parte in 9.q.& Francis. Por.in tract.de duo.fra q.51.& 64.q.& 66.q.

Vlterius quæritur. Adde Rom.cõsi 406.vbi refert quinque opi.& tandem vl.approbat vti veriorem, & æquiorẽ, distinguendo tamen, vt per eum ibi,& Dec.consi.66. & consi.seq.colum.2.vbi inter alia plura dicit, quòd ad consideran. cuius sit lucrum dotis: consideratur penes quem sint onera matrimonij, pro quo vide eundẽ Roma consil.471. Masuer.

c Item quæritur. Adde Pau. de Cast.cons.220.& Petr.de Peru.in tracta.societatis, in 6.par.q 20.

SVMMARIVM.

1 *Actio communi diuidundo quando intentatur.*
2 *Pro actione communi diuidundo, an agatur de euictione.*
3 *An possit peti diuisio contra pactum de non diuidendo rem communem.*
4 *Domus emphyteutica, an possit peti diuisio.*
5 *Laudemiũ, an solui debeat pro re emphyteutica diuisa.*
6 *Actio communi diuidundo, an præscribatur.*

1 DOmum vnam † Hic intentatur actio, singularis,
quæ pro re singulari diuidenda competit, siue
sit corporalis, siue incorporalis, & appellatur
communi diuidundo, vt plenè traditur in l.hoc iudicium.in principio.& in l.in iudicium, & l.cõmuni diuidundo.§.cum vsufructu. ff. communi diuidun.siue ipsæ res diuidendæ sint communes ex societate, vel ex vltima voluntate, vt l.2.ff.communi diuidun. dummodo sint communes ex causa honesta, aliàs autem cessaret hæc actio, vt l.communi diui.§.inter prædones.ff.communi diuidun. An autem pro communi pariete agatur
a lis hac actione, dicam infra in alia gl. † Sed an pro hac
2 diuisione singulari de euictione agi possit? a dic quod sic,
3 vt habetur in l.item quamuis, in fin.ff.eod.tit. † Quid a
autem, si habentes rem communem conuenerunt,& pacti sunt, quòd res ipsa nullo tempore diuidatur, an potetit peti diuisio? dic quod sic, quia tale pactum est nullum, vt in l.in hoc iudicium.§.si conueniat.ff.communi diui.secus si aliter alteri pactum faciat de non petendo partem suam, quia per illud inducitur remissio totius iuris, quod habet in parte sua, vt probatur in l.in hoc
4 iudicium.§ si paciscat.ff communi diui. † Item quæritur quid si ista domus est emphyteotica, seu vectigalis, an poterit peti eius diuisio? dic quòd non, vt ipsa diuidatur in partes, ne confundatur præstatio fisci, vel canonis, sed debebit ipsa domus in totũ integraliter vni assignari, & alteri attribuere tantam pecuniam parti suæ æquiualentem, uel aliam rem, ut habetur in l.communi diuidundo, in princip. & ibi no.ff. communi diuid.
5 cuius contrarium plerunq; obseruatur. † Et aduerte quòd si cohæredes inter se diuidendo hanc rem emphyteuticam

tenticam in totum attribuant vni ex eis rem ipsam, quòd tenentur domino denunciare, a & ei laudemiū [a] soluere pro parte, quæ fuerat aliorum, quorum respectu hæc diuisio continet alienationem pro eorum partibus, sicut venditio, cui hæc diuisio comparatur, vt habetur in l.1. C.communia vtriusq.iudi. quod multum not. quia multi sepæ decipiūtur: & si fiat diuisio plurium rerum inter eos cōmunium, tunc poterit iudex vel arbiter super hoc electus res singulares insolidum, vel pro parte singulis assignare, prout vtilitate partium viderit melius expedire, vt d.§.si familiæ, in si & d.l.in iudicium.ff.communi diui.& l.2.& l.ad officium.C.cōmuni di, cum sim.quod no. contra illos sic proteruos qui dicunt se velle habere in singulis rebus partem
6 suam, vt dixi supra in versi postea quæritur. † Sed an huic actioni communi diuidundo præscribatur? dic vt supra plene dixi, & not.per gl & Doctor.l.1.§. ad hæc, C.de ann.excep.& l.fi.C.communi diui. Quid autem si hæc res fuerit per vnum longo tempore possessa pro diuiso, an ex hoc præsumatur facta diuisio? dic vt supra dixi, de quo no.per glo. & doct. in l.si maior.C cō.diui.

ADDITIONES.

a Laudemium. Adde q hoc dictū Papien. refert & sequitur Bertran. in consi.320.incip. ponitur in facto, ad fin. in 1.vol. & hanc etiam opi. sequitur Tiraq.in tract.de vtroque retra.car.130.num 77.Maria.Soz.Iunior cōsil. 70.num.6.in 3.vol. Ziletus.

• Tale pactum. Adde, quid si ea conuentio sit iurata, & dic, q firmabitur iuramento, secundum Rol.consi.6.nu. 27.num.55.lib.1. pro quo vide eundem. consi.84.num. 20.eodem lib.Dilee.de arte test.tit.8.c.8.Alexand.consi. 38.lib.2 Ias in § quædam.col.8.inst.de act in auth.cui relictum C.de iudic.vid toll. Qua in materia vide Roma. consil.13.num.2.consi.106.num.3.Alea.consi.39.num. 9 lib.5.Cur.Sen.consi.52.colum.2.Dec.consil.213.post princip.doct.in Apostil.ad Bart.in l inhoc iudicium.§. si cōueniat.ff communi diuid.& dic, quòd potest prohiberi ne fiat, diuisio duran. vita alicuius, iurata not.per Dec.consi.441.consil.265. Et cùm tractaretur quæstio corā excelen.huius subalpinæ patrię senatu:pro cōuentione iurata, iudicatum fuit, anno 1572. mense Decembris.

• Laudemium, Adde, an ex diuisione debeatur laudemiū, & dic, vt per Capel. Tolos q.75. vbi distinguit inter diuisionem voluntariam, & necessariam, quod autem non debeatur pro diuisione. scribit Neuiz.consil.15. num.15. Ias.in l.fi.col.25.C de iure emphy. Alex.in l. si domus § fin de leg.1.q habetur in antiq. Ducal. Decretis huius patriæ li.3. pag.61. vbi quod non debetur de bonis hereditarijs, legatis, fideicommissis, nec de rerum diuisione, quid de venditione sub constituti possessorij lege facta: absque vera traditione, an ea ea debeatur, & dic, vt per Imbert.in Enchirid.iur.Galliæ, ver.laudemia, vbi refert duas opin.contrarias, eam tamen obseruari in Gallia, quòd confestim atque contractus venditionis initus est: etiam sine constituto vel precario, sit ius laudemiorum domino quæsitum, quod est precij quinquagesima, secundum ius scriptum, ea not.per eū ibi & per Cagnol.in l.2. num.235.237.C.de pact inter emp.& vend.licet de consuetud ine tertiam esse dicat Neuiz.consi.88.col.fin. vbi concludit, illud per emen-
• tem, etiam cū a pacto de retrouendendo solui debere, sequitur Ias in d.l.fin.colum.109.C.de iur.emphyt.Capel.Tolos q.334. Quid in permutatione: an ea ea debeatur, & dic, quòd sic, secundum Capel. Tolos.q.27. cuius contrarium scribit Iacobin.in inuest.tit.de Royd. col.21.circa med.ver.sed an præsupposito statuto. num. 32.Boer.q 163.nume.1 Guid.Pap.q.91.quid de venditione quæ resoluitur, & dic, vt per Rol.consi.51.num. 20.lib.1.vbi concludit, quòd sic.quia sufficit, quòd res semel fuerit vendita, & si non duret l.si quis.C. de institu.& substi. pro quo fac. quæ scribit pract. Masueri. tit.de empt. & vendi. nume.16.ad prædictam aūt conclu.quid sit laudemium, vel quæ summa, aut pars pecuniæ debeatur, adde, quòd aliqui dixerunt esse sextā partem venditionis rei, sicque pro quolibet floreno Sabaudiæ precij alienationis rei duos grossos Sabaudiæ exigi posse, facta gratia de quarta parte, & sic de florenis quatuor vnum remitti scribit Cagnol.d l.2.nume. 217.C.de pact inter emp. vbi dictorum Ducal.Decretorum dispositionem approbat, allegando Dec.consi. 204. Brun. consi.44.col fi. & plura alia in materia laudemij, cuius amplis.& vtilis tractatum ab Amedeo de Ponte Ducali huius patriæ Senatore integerrimo omnes expectant. Masuer.

a OMnis communio [a] parit discordiam. Probatur in l.cum pater.§ dulcissimis.ff. de leg.2. & l.re communi.ff. de ser. vrb.præd.& dicta l.fin.C. communi diuid.cum sim.

ADDITIONES.

a Omnis communio. Adde doct.in l.1.C. quando & quibus, Specu.in tit.de iud.in 4.circa prin.
Adde quæ Io. Claudius Apruinus scribit, in tract de iust.& iur. vbi declarat & refert causas discordiarum prouenientium ex communione, & propterea dicit ipse finem gubernationis œconomicæ esse difficillimum, quia consistit in illo præcepto, neminem lædere, tria enim sunt iuris præcepta, honestè viuere, alterum non lædere, & ius suum vnicuiq; tribuere, declarat ibidem Claudius, quod omnia præcepta triplicis Philosophiæ moralis ethicæ, œconomicæ, & politicæ reguntur ad hos tres fines, videlicet finis gubernationis ethicæ, est honeste viuere, quæ gubernatio est facilis, quia pertinet ad mores sui ipsius: finis enim politicæ gubernationis. qui est reddere vnicuiq; habenti iuris prudentiam, & iurisdictionem quia qui boni viuunt secundum virtutem amore virtutis, compelluntur recte viuere metu pœnarum, sed finis gubernationis œconomicæ, quę consistit in gubernatione familiæ, fratrum, vxorum, consanguineorum, affinium, & communione amicorū, est difficillimum, vt nemo ea ija lędatur, & potissimum, quia obsequium amicos, veritas odiū parit, ipse Clau. refert ibi causas, quare communio parit discordias, sed maxima omnium est superbia, quando alter alteri cedere nō dignatur, & omnes volunt fieri æquales, & potissimum, quia nemo, nisi benignitate præditus cædit illi quem parem credit, aut habet, propterea ibi Clau.reprehendit glo.in §.iuris præcepta, insti. de iust.& iu.vbi malè dixit per illa tria præcepta ibi melè implicita, ius diffiniri, sed non longius procedam.

ET negligi solet. Hoc probatur in l.1.C.quando & qui.qua.para.de.li.10.

ICirco. Hæc est conclusio libelli, ad quam semper aduertendum est, vt sæpius dixi.

IN omnibus & singulis fin. Hic notandum est quòd pro omni actione, quæ pro diuisione competit, siue generali, vt est actio fam. ercis. siue speciali vt est actio communi di. locum habet petitio fructuum, quorum semper habenda est ratio, vt habetur & traditur ad literam in l.fundus qui, & l.pe.ff.fam.ercis & l.per hoc iudicium. §. fin. ff. communi diui. Illud autem non est omittendum, quòd mota lite in actione fam. ercisc. interdicitur omnis rerum hæreditariarum alienatio voluntaria, sed necessaria permittitur, vt habetur in l. alienationes.ff.fam. erci. & l. diuua.ff de pet. hær. idem in act.communi diui.vt l.1.& ibi not.C. communi diui.

SVMMARIVM.

1 *In re communi, quid possit fieri inuito socio, num.2. 3.4.5.& 6.*

a Et ei laudemiū soluere. De cis.Tholos 75 & si 1 cōtrariū seruari de consuetudine dicit 1 in libello ad fisti festatia. in verba alienauit nu 3. in fi Hier Gabr. consi 84.vbi latè declarat Ias. in l 3 num.114. C de iure emph. De insolutum dat. q debeat solui laudemia Decis.Perusi n. 6e. vide Rip. in tit. de iure emphit. responsa 1. & responsa 17. Et si sit in innestitura clausula & quibus dederis Bar.Salic in l fin.C. de iure emphit. vide quòd supradicta Cassa in consuetudine Burgun. Rub.11.§ 11 iu se.143 1 latè circa istā materiā laudemij ponit Rodoa. in trac. de reb.eccl.non alien q 66 quid in vēditione nul la Tyraq de retrac lig § 1 gla. 2 nu 7 an in insolutum datia. d.§.1 .gle.14.n. 52.& in plurib. locis prout reperies in repetoria iu verbo laudemia vbi infert ad plures casus.

a Pacta de retrouendi de. An laudemium debeatur in vēdit. facta in exequtione pacti de retrouendendo Tyraq. de retract. conuent.§ 6 gla. 2.nu 3.Arius Pinel in l. 2. in 2. parte un 36. C. de rescin vēdit. vide circa istā materiam latè Rhodo.d trac.de eccl. eccl non alien.q 66.

1 ET In futurum percipiendis. † De istis futuris
fructibus tenebitur eo modo, quo distingitur
de alijs possessoribus, de quibus plenè dixi in
primo libello, in gl. super verbo [Fructibus] & per do-
cto. in l. certum. C. de rei vendi. Post præmissa ad altio-
rem indaginem eorum, quæ ad domus diuisionem per-
A tinent, quæro a si in pariete communi domus, alter
sociorum velit trabem imponere, vel aliquid simile in
eo facere, an possit alio inuito? videtur quòd non, quia
in re communi potior est conditio prohibentis, quàm
facientis, vt in l. Sabinus. ff. communi diui. & in regula,
in re communi, de regu. iur. lib. 6. & ibi plenè per Dyn.
in contrarium est veritas per text. in l. si ędes. ff. commu-
ni diui. Non ob. d. l. Sabinus, quia ibi loquitur quando
volebat aliquid facere, quod non pertinebat ad eum
vsum, ad quem res ipsa erat destinata, & disposita; hic
autem sic. dic vt ibi per Dyn. Vltra quæritur pro decla-
ratione communis parietis, si vnus ex socijs velit pa-
B rietem B reficere, an possit? distingue, aut vult eundem
reficere de consensu aliorum, & tunc potest, & hoc est
clarum; aut contra voluntatem eorum, & sic subdistin-
gue, aut paries non erat idoneus ad onera substinenda,
vel minabatur ruinã, & tunc poterit reficere alijs inui-
tis, & ipsum demoliri in totum, vel pro parte, prout ne-
cessitas exigit, vt probatur in l. si ædes ff communi diui.
& in l. in parietis, cũ l. seq. & ibi no. per Bar. ff. de damn.
inf. quo casu iste reficiens agere poterit contra consor-
tes ad repetitionem expen pro parte illis contingente,
vt habetur in l. si vt proponis. C. de ædi. priua. de qua
quidem expensa fiet deductio omnium rerum, quæ ex
primo pariete in nouum sunt immissa, vt traditur in l.
cum emptor, in fi. & in l. inter quos §. fin. ff. de dam. in-
fec. Aut paries erat de se idoneus & sufficiens ad omnia
onera substinenda, & tunc non licet alteri consorti ip-
sum demoliri, & reficere, vt l. parietem. ff. de serui. vrba.
præd. & sic potest intelligi d. l. Sabinus, licet hoc casu
C quilibet eorum possit talem parietem C incrustare, &
dealbare, & pingere, vt habetur in l. quidam Iberus. §.
fi. de serui. vrba. prædio. ac etiam scalas ibi apponere, vt
l. fistulas. §. fi. ff. de ser. vrba. prædio & insuper apud pa-
rietem communem balneum facere, dumtamen ex eius
humore paries ipse non lædatur, vt d. §. fi. & l. fistulas, &
d. l. quidam liberrus, in prin. non autem liceret alicui in
pariete cõmuni affigere aliquod canale per quod aqua
pluuia recipiatur, vt d. l. fistulas, in princi. nec etiam li-
cet ibi in eo facere fenestras ad aerem recipiendum, vt
l. eos qui. de serui. vrba. prædio.
a † Sed an in ipso pariete vel apud ipsum communem
parietem liceat facere sterquilinium, quod in vulgari
appellatur necessarium? videtur quòd sic, per ea quæ ha-
bentur & not. per glo. in l. si quando. §. fin. ff. si ser. vendi.
D Tu autem sic distingue, aut ex eo sterquilinio D nul-
lum consortibus infertur damnum, & tunc licitum est
ipsum facere & habere. in d. §. fi. aut ex eo infertur dam
num consorti, vel in ipso pariete, qui marcescit propter
humorem & malum odorem, & lædit puteum consor-
tis, & similia, & tunc dico quòd non licet habere tale
sterquilinium, quod probo, quia non licet tenere tribu-
los, nec canale vel fistulam iuxta communem parietem,
ergo multominus tale sterquilinium, vt d. l. fistulas, in
prin. & in fi. & d. l. quidam Iberius. in prin. pro quo etiã
facit quòd non licet facere in proprio, ergo multominus in
communi, quod noceat alieno, vt in l. sicut. §. Aristo. ver.
idemq; ait. ff. si ser. vend. & l. 1. §. idem ait aquam, cum
3 ibi not. ff. de aqua plu. arcen. † Sed quid, si plures con-
sortes concurrant in refectione communis parietis, sed
vnus vult reficere vno modo & alter alio, quid erit? dic
quòd ille præfertur in refectione qui magis idonee vult re
ficere, & vtilius pro communi vsu, vt habetur in l. in re-
4 ficiendo. ff. de dam. infect. † Sed quid dices, si vnus ex
consortibus reficit communem parietem, & alius con-
socius timet ex ea refectione sibi damnum inferri, quã-
liter sibi prouidebitur? dic quòd per cautionem damni in-
fecti, vt plenè nos. per Bar. in l. inter quos, in princi. ff. de
dam. infect. ad quod etiam facit d. l. in parietis, & l. si ędi-
bus, & l. dam. §. 1. ff. de dam. infect. l. damni infect. §. cum
5 parietem. ff. eod. tit. † Denique illud est notatu dignũ,
quòd si paries alicuius se per dimidium pedem inclinaue-
E rit in domum alterius, E potest contra eum agi, vt ip-
sum erigat & restituat, vt est tex. in l. si cum meus. in fi. &
6 l. si quando, in prin. ff. si ser. vend. † Sed an in pariete
a a proprio liceat hostium de nouo facere versus viam
contra vicini voluntatem? distingue breuiter sic, aut læ-
ditur ius publicum vel vicini, & tunc non potest: aut non
læditur, & tunc potest hostium facere, vt habetur in l. si.
ff. si ser. vendi. & in l. si. ff. de ser. vrba. prædio.

A Si in pariete cõi. quid si velit alius tollere parietẽ totum vnus ex socijs, quòd non possit l. Sabinus. & l. in parcete de seruit. rust. prædio. Declara, vt per Dec. consil. 388. in princip. vbi qñ paries ẽ cõis pro diuiso vel indiuiso, Cepol. tit. de seruit. in ẽt de pariete, et muro col. 3. latè Boer. consil. 6. in princip vbi latè qñ dicatur pariet cõis pro diuiso, vel pro indiuiso.

B Reficere Quid si velit elleuare, vide latè ad hoc Franc. Bursat. cons 57 per totũ & qñ vult reficere ad aperiẽdum virum possit super eo edificare Boer d. consi. 6 c. nu 16 vbi qñ socius vult destruere & postea reedificare, vt eo refecto possit edificare.

C Incrustare, et dealbare. Istum locũ citat Boer. d. consi. 6. nu. 8.

D Nullum consortibus. Cepol ĩ tit de necessario circa med. citat istum locum, & ẽt circa fi.

E Potest contra eum agi. Istum locum citat Cepol. c. 59. vers. 7.

ADDITIO.

a Pariete. Adde Ioannem Claudium in illa q. quam scri-
bit ad Scipionem Claudium, & Marium Claudiũ suos
fratres, cuius titulus est Vadicona, vbi tradit regulam,
dum quærit, an liceat vicino aliquid de nouo facere in
pariete, vel altius tollere ædes suas, & inquit quòd vnicui-
que licet facere quidquid libitum fuerit si ædificans ex
hoc consequitur vtilitatem & commodum. Secus au-
tem est si videtur facere aliquo dolo ad æmulationem,
vel ad damnum alterius, quia quælibet res præsumitur
libera, nisi contrarium de seruitute debita constet l. cũ
eo. ff. de seruit. vrba prædio. l. sicuti. § sed si sequitur. ff.
si ser. vẽdi. facit. l. binas ędes habeo. ff de seru. vrb. pręd.
adducit ipse ea, quæ dicit Cyn. & Saly. in l. altius. C. de
seruit. & aqua. dum referunt illam quæstionem, quòd
quidam ædificauit domum ita altam & eminentem, vt
inspiceret secreta monialium, vel vxorem, vel filiam vi-
cini, & hoc fieri non potest. Secus autem est, si ædifi-
caret altius propter suam vtilitatem, quia hic potest
fieri & probatur in l. procula ff. de dam. infe. sed Ioan.
de Imo. in l. in fundo ff. de rei vendica. dicit quòd in du-
bio non præsumitur aliquis dolo facere, nisi appareat
quòd aliàs fuerit minatus, argu. l. Fulcinius. §. quid sit
latitare. ff. quibus ex cau. in possess. ea. vel etiam si ali-
quis intiderit uenas aquæ scaturientis, & nullam inde
habeat utilitatem, sed solùm ut alteri noceat. Hoc au-
tem fieri non potest, ut not. in l. in creditore. ff. de euic.
& in l. 1. §. Labeo. ff. de aqua plu. arcen. possunt addi quę
dicunt Bal. & Saly. in l. si manifesta. C. de seru. & Bar. in
rep. l. quominus, in prima quæstione. ff. de flumi. & Bal.
in l. si quis ex argentarijs §. si initium. ff. de edendo, ubi
habes quæstionem illius, qui habebat molendinum in
parte inferiori fluminis, alius habebat in parte superio-
ri, & si unus istorum construeret molendinum, & potis-
simum noceret domino inferiori molendini, non autem
propter suam propriam utilitatem, hoc fieri non pote-
rat legibus & rationibus supradictis. Zilettus.

DAmnis, interesse & expensis. Aduerte quòd in hac
actione communi diuidundo habenda est ratio
damnorum illatorum in re ipsa, ut in l. si non omnes. §.
1. & l. item quamuis, in prin. ff. communi diuidun. ac
etiam expensarum in ea factarum, ut in l. in hoc iudi-
cium. §. impendia, & l. si quis eum æstimaret. ff. commu-
ni diuidun.

ET Prædicta. Hæc clausula cũ sequentibus declaran
da est eo modo, quo habetur supra in primo libel.

Forma inquisitionis.

HAec est quædam Inquisitio & ti-
tulus inquisitionis. quæ fit & fieri
intenditur per spectabilem uirum
Rayn. de Beccaria de Plebe ciuita-
tis Mediolani honorabilem Pote-
statem contra & aduersus Petrum
de Roxario, & Guli. de Habiate in
eo, de eo, & super eo, quòd ad aures &
notitiam præfati domini Potestatis fama publica præ-
cedente,

cedente, & clamosa insinuatione subsequente peruenit; non quidem à maleuolis, & perfidis, sed à fide dignis personis, non vno, sed pluribus, quòd suprascri. Pet. & Gulicl. Deum præoculis non habentes, sed humani generis inimicum, vnus alteri, & alter alteri opem, auxilium, consilium, & fauorem, ad infrascripta maleficia cõmittenda & perpetranda sibi adinuicem præstantes, per eorum superbiam & audaciam scienter, tractate, & appensate, & dolosé, percusserunt & vulnerauerunt cum armis, & ensibus euaginatis Albertum de Bosco pluribus percussionibus, cum maxima sanguinis effusione, videlicet vna percussione in capite ipsius Alberti, & alia in pectore; ex quibus percussionibus idem Albertus fuit & est mortuus. Item in eo, de eo, & super eo, quòd præf. ti Petr. & Guli. eodem peruerso spiritu instigati, sibi inuicem præstantes opem, consilium, & fauorem, scienter & dolose furto, & per furtum subtraxerunt de domo, & in domo Iacobi de Ferrarijs florenos centum in moneta argenti, & amplius capellum vnum perlarum, pretij & valoris scutatorum quinquaginta, & cinctum vnum argenti, pretij & valoris floren. 13. dictam pecuniam & res contractando, & amouendo de loco ad locum, & in eorum vsus conuertendo, præter & contra voluntatem dicti Iacobi, in ipsius maximam iniuriam. Quæ omnia & singula commissa & perpetrata fuerunt per suprascriptos Petr. & Guli. videlicet dictum homicidium de anno presente, & mense Februarij proximè præteriti in ciuitate Mediolani, in strata publica, in vicina seu parochia sancti Michae. cui cohæret ab vna parte &c. Dictum autem furtum commissum, & perpetratum anno præsenti, & mense Maij proxime præteriti in domo dicti Iacob. posita in Papia in parrochia sancti Gregorij, cui cohæret &c. præter & contra formam iuris & statutorum dictæ ciuita. Mediolani & Papiæ. Super quibus omnibus & singulis ab eis dependentibus, emergentibus, & connexis, præfatus dominus Potestas procedere intendit, & culpabiles punire, debita forma iuris, & quocunque alio modo, via, iure, & forma, quibus melius potuit, & debebit, sic & taliter quòd ipsorum delinquentium pœna cæteris transeat in exemplum.

SVMMARIVM.

1 *QVot modis procedatur in causis criminalibus.*
2 *Proponens crimen per viam excep: an se inscribat, & nu. 3.*
4 *Quomodo hodie procedatur in causis criminalibus.*
5 *An quilibet admittatur ad accusandum per viam accusationes.*
6 *Propter omissam qualitatem potest de nouo repeti accusatio & inquisitio.*
7 *Probato facto, sed non qualitate facti proposita, an possit sequi condemnatio.*
8 *Exceptio, sus accusatus alias, an sit impeditiua secunda accusationis.*
9 *Stante statuto puniente pro aliqua qualitate delicti, an duplicata qualitate, pœna quoque duplicetur.*
10 *Agi an simul possit, ciuiliter & criminaliter pro eodẽ delicto.*
11 *Iudex qualiter procedat, accusatione porrecta.*
12 *Reo comparente quid faciat iudex.*
13 *Vnica rei confessio, an sufficiat ad condemnationem.*
14 *Præcedentibus indicijs pro omni crimine, an quis possit torqueri.*
15 *Crimina leuia quæ sint.*
16 *Indicia qualia esse debeant, vt quis per illa possit subijci quæstionibus.*
17 *Tortura an requirantur plura indicia copulatiuè.*
18 *Indicium per quot testes probetur.*
19 *Indiciorum an sit danda copia reo ad torturam.*
20 *Iudex an teneatur pro reo mortuo in tormentis.*
21 *Iudex an iterum possit torquere, in prima tortura reo nolente confiteri*
Noua indicia quæ dicantur.
22 *Iudex ex officio an possit in causa criminali testes producere.*
23 *Reus comparens, an trudatur in carcerem si sit alternatiua pœna imponenda corporalis scilicet, & pecuniaria nu. 24 & 25.*
26 *Pro debito contracto, an quis possit capi persona liter.*
27 *In eisdem carceribus, an possit quis ad instantiam alterius capi seu retemtari.*
28 *Reus si non compareat in causa criminali quid agendum.*
29 *Datis semel fideiussoribus per reum de comparendo, & iudicato soluendo, si citatus nolit comparere quid agendum.*
30 *Reus fugiens super alterius territorium, an possit citari à iudice, vbi est crimen commissum.*
31 *Delinquentes, an possint auferri de ecclesijs.*
32 *Saluum conductum petitum, an sit dandum.*
33 *Citatus reus mittens procuratorem, an sit excusatus.*
34 *Procurator an admittatur, vbi per statutum absens condemnari potest.*
35 *Procurator in causa criminali, an admittatur vbi per statutum venit imponenda pœna pecuniaria pro crimine.*
36 *Qualiter quæratur de crimine per exceptionem, numero. 37.*
38 *Quid seruetur quando proceditur super crimine per denunciationem.*
39 *Officialibus deputatis ad denunciandum, an credatur.*
40 *Inquisitio est omni iure prohibita in ciuilibus.*
41 *Inquisitio in criminalibus quotuplex sit.*

HÆC est quædam inquisitio. Viso in superioribus de iudicijs, de contractibus, vel quasi, & de vltimis voluntatibus, satis conueniens est aliqua subijcere A de maleficijs, quia omne ius nostrũ
1 pertinet ad hæc quatuor. † Deinde sciendum est quòd in maleficijs seu causis criminalibus procedi potest altero de quatuor modis, videlicet per accusationem, B per exceptionem, per denuntiationem, & per inquisitionem, Regulariter autem procedendum est per accusationem, quia scriptum est, quod nemo sine accusatore punitur, vt l. rescripto, §. si
2 quis accusatorem. ff. de mun. & hon. Iuxta illud Dominicum. Mulier vbi est qui te accusat? facit, quod habetur secunda quæstione. prim. cap. nihil, & cap. de manifesta, cum simil. ibi not. C nisi in certis specialibus casibus, quibus ex officio procedi potest, de quibus traditur per gloss. & Bar. in l. 2. §. si publico. ff. de adul. & per Gandin. in suo libello malef. in prima rub. & per Gof. in summa decre. in tit. de accu. cuius regulæ ratio fuit, vt nullus de crimine infamaretur, nisi cum plena causæ cognitione, & vt audacia accusantium compesceretur, ne faciliter prorumperent ad iniuriam & infamiam alicuius, metu similitudinis supplicij, vt habetur in l. prima. in princ. cum ibi not. ff. ad Turpi l. Ideoque de iure communi in causis criminalibus est libellus offerendus, D in eo plura solennia requiruntur, inter quæ illud præcipue est sciendum, quod accusator se subscribat E ad pœnam talionis, quæ est similitudo supplicij, vt in l. libellorum. ff. de accusa. & ibi plene per Barto. in l. fin. C. de accu. cum sim. Quæ quidem in scripto ad pœnam talionis F per consuetudinem iam diu obtentam recessit ab aula, & est penitus abolita, vt refert Gandin. in suo lib. malefi. sub rub, qualiter fiet accusatio, & idem firmat Bar. in d. l. libellorum, & l. fi. cui. in prin. eo. ti. & hoc rationi
3 de qua infra prox. † Sed quid dices de iure cõi, si crimen

A *De maleficiis. Crimen delictũ & maleficiũ quomodo differant Blanc. in practica crimin. in verbo visis indicijs nu. 34. clausula super quib. omnibus Hyp. Bonacos. super quastio. crimin. in verbo qualitate in fin. vbi ponit quid operetur.*

B *Per exceptionem. Clar. § fi. q. 19. vers. per exceptionem, quomodo deducatur in iudicio.*

C *Nisi in certis specialibus casibus. Enumerat plures casus Marat. in spec. in 6. & vltima parte princ. num. 128. vbi enumerat 64 casus, in quibus proceditur ex officio.*

D *In eo plura solẽnia requiruntur enumerat Marant. in spec. in loco citato. nu. 16. cum seq.*

E *Ad pœnam talionis in quibus casibus necessaria est subscriptio ad pœnam talionis Pet. Folle. in practic. crim. in verbo audiatur exceptiones, num. 13.*

F *Per consuetudinem iam diu ab aula recessit. Blanc. in verbo verum quia. nu. 8. Didac. lib. variarum iuris resolut. c. 9. Boss. in tit. de accus. num. 1. & rationẽ ponit nu. 7.*

te latam suam in prima accusatione, quod post. dicunt quidam quòd habet impedire processum, per tex. dictę l. seq. sena. ibi [Senatus] & l. pœ. nu. ca. ita. in fin. Alij aliter dicunt, vt ibi. Sed Barto. in hoc sic distinguit, aut illa
A exceptio proponitur formaliter A ad impediendum processum, & tunc eum impedit. & sic procedit dicta opi. Aut proponitur ad absolutionem super crimine obtinendam, & tunc erit exceptio peremptoria & locum habet alia opi. Facit ad hoc quod habetur in cap. primo, extra de lit. nō contest. lib. 6. & quod no. per. Bar.
9 in l. iam & postea. in princ. ff. de iureiuran. † Itē quæritur. videmus per statuta Lombardiæ pœnas pro delictis
* duplicari * secundum qualitatem temporis, vel loci, aut personæ commissi delicti cùm alia sit pœna imposita delinquenti in palatio, alia delinquenti de nocte, & sic de singulis, alia in persona officialis &c. Modo dubitatur. aliquis percussit Titium de nocte, & in palatio, an pro qualibet qualitate fiat duplicatio pœnæ, videlicet pro eo quod deliquit in palatio duplicetur? Dixerunt
A quidam quod A sufficit vna duplicatio: quia senatus censuit, ne quis ob idem crimen pluribus legibus puniatur, vt d. l. senatus. Bar. autem in l. sanctio legum. ff. de pœ. sic distinguit, aut illæ pœnæ imponuntur per simplicem numerum, puta 10. vel 20. & tunc pro omnibus qualitatibus pœna duplicabitur, & imponetur. vt l. aut facta. ff. de pœn. & sic punietur. quia deliquit in palatio. Aut illæ pœnæ ponuntur per nomina multiplicatiua, videlicet duplum, triplum, & quadruplum, tunc idem respectus erit habendus, vt pro omni qualitate duplicetur, sic tamen vt nulla quadruplum excedat secundum eum, vt instit. de ac. §. omnes. Sed si diceres, quo modo respondebitur ad d. l. sanctio legum? & dic secundùm eum, quòd diuersis respectibus & qualitatibus potest quis vario modo puniri, ita loquuntur precedentia, eo-
10 dem autem respectu nequaquā, vt in contrario. † Post
* hæc quæritur, an simul & semel * eodem tempore pro eodem delicto possit agi ciuiliter & criminaliter? & breuiter dic quod non per tex. in l. interdum. ff. de pub. iudi. & in l. 3. §. 1. ff. vi bono. rapt. diuersis autem respectibus an agi possit, distinguimus, vt plene no. per Gandin. in titu. qualiter fiat accusatio, ver. sed pone, & per Cy. in l. 1. C. quando ciui. ac. pręiu. cri. Aut ambæ actiones competunt pro re familiari. adest, pro eo quod abest ex substantia actoris, aut competunt simpliciter ad vindictam. Primo casu vna intentata potest alia intentari, nec vna tollitur per aliam, vt d. l. 1. Secundo casu vna tollitur per aliam, sicque vna intentata remanet alia sublata. vt d. l. senatus, & l. prætor ait §. 1. ff. de iniu. Nec præostilis ob. l. interdum. §. qui furem. ff. de fur. vbi tex. probat quod ciuilis & criminalis possunt eodem libello proponi. Quia respondetur secundum Cy. in d. l. 1. quod ille est casus specialis, & singularis, vt ibi not. Regula autem est in contrarium. Alij dicunt quod sic ibi de facto contingit, non de iure. Alij dicunt quod ibi fur fuit deprehensus, cum re furtiua, & iudex statim præcepit iuris ordine prætermisso rem restitui, sicq; de facto potius quam de iure fuit præstitus auditus per iudicem super vtroque, quam sol. sequitur Gandi. sed Bar. in d. §. qui furem, dat nouam practicam ac nouum intellectum in hac materia: dicit enim, quòd aliquando ciuilis & criminalis pro
B ponuntur principaliter, B & tunc non possunt successiuè intentari, vt dictum est, nec simul proponi eodem tempore, vt d. l. interdum. ff. de publi. iu. aliquando criminalis proponitur principaliter, sed ciuilis inciden-
C ter, & tunc C vtriusque concursus admittitur & toleratur, sicque loquitur d. §. qui furem. secundùm eum. quam opi. confirmat per text. in l. tertia. §. si dicatur. ff. fin. regum. vnde per hoc secundum eum sustinetur libellus quo dicitur. [Peto talem puniri de tali furto vel rapina rei mihi subtractæ, & ipsam rem mihi restitui] nam hæc restitutio venit incidenter iudicis officio, vnde ille qui fuerat prius iudex solius causæ criminalis. vt l. solemus. §. latrunculator. ff.

de iud. erit huiusmodi incidenter iudex competens, licet sit ciuilis secundum eum, arg. in l. medicus. ff. de var. & extraor. cog. & l. pen. ff. de calum. & l. quod euitandi C. de condi. ob tur. ca. quæ omnia locum habent etiam si iudex procederet per viam inquisitionis secundum Mar. de Fano. vt refert Cy. in l. si quis homicidij. C. qui accu. non pos. quam opi. Bart. credo omni æquitati consentaneam tam dirimendarum litium. l. vt quidam existimauerunt. ff. si cert. peta. quàm vt circuitus & pluralitas processus euitetur, vt l. dominus testamento. ff.
11 de fundit. inde. † Vlterius quæritur. iudex accusatione porrecta, vel inquisitione formata, qualiter procedere debeat, respondetur quòd citare debet reum, vt
* veniat responsurus * inquisitioni vel accusationi, vt C. de requi. rei. l. prima. in fin. & ff. de cust. & exhi. re. l. 1. & per totum, & si quidem comparuerit, tunc audiet iudex eius excep. tam declinatorias quàm peremptorias, sicut fit in ciuilibus causis, vt traditur. in l. excep. C. de proba. & l. fin. C. de excep. & l. si maritus § præscriptiones. ff. de adul. si vero contumax fuit tunc secundùm ius commune faciet descriptionem & annotationem omnium bonorum suorum secundùm formam l. inter prouinciam. ff. de bon. præscrip. de qua proscriptione postea fiet ipsi reo notitia per iudicem, per eius
D literas & si quidem D comparuit infra annum volens iuri parere tunc ipsa bona recuperat, & auditur ad omnem eiusdem defensionem: si verò comparere contempserit, tunc elapsu anno illa bona perdit & applicantur fisco iure pleno in pœnam suæ contumaciæ, non tamen per hoc reputatur pro confesso de crimine, sed super eo ad eius accusationem fiendam auditur perpetuò, vt hæc omnia habentur, & plene traduntur in l. 1. ff. de requi. re. & in d. l. diuus. ff. de cust. & exhi. re. & per Gandi. in titu. quid sit agendum reo absente & contumace. Duo ergo sunt articuli examinandi. Primus est, quid fiendū sit pro reo comparente. Secundus, quid seruandum sit
12 ipso reo in contumacia perseuerante. † Circa primum quando reus comparet debet iudex vltra prædicta quęrere ab eo veritatem super crimine de quo inculpabatur,
E E & si quidem confiteatur crimen & se culpabilem, non est aliter disputandum, sed in eum ferenda est sententia, quia in confessum nullæ sunt partes iudicis, nisi in condemnando, vt in l. proinde. ff. ad l. Aqui. l. 1. C.
13 de confe. & l. si debitori. ff. de iu. cum simil. † In hoc tamen oritur tale dubium, an sufficiat ad condemnationem vnica confessio rei, super quo glo. sunt contrariæ, nam glo. in l. 1. ff. de cus. & exhi. reo. & l. si quis in ea. C. eo. tit. quòd vnica confessio non sufficiat, sed requiritur secunda per quam perseueretur in prima. Idemque sentit glo. in l. prima, §. Diuus Seruus ff. de quæst. Tu autem secundùm Doct. plenius distingue, aut quis confitetur sponte, aut metu tormentorum.
F F Si sponte, tunc sufficit vna confessio, & sic loquitur
G gloss. pro parte superius alleg. Si vero G metu tormen-
* torum * requiritur secunda confessio spontanea primę confirmatoria, vt probatur in l. si confessus. ff. de cust. & exhi. re. & in l. 1. §. quæstio. & §. sed an vltro. ff. de quæst. quam opi. sequitur Azo in sum. de confes. §. item habetur, in fin. & Bartol. in dicta l. prima, in fin. de cust. & exh. & plene per eundem in dicto §. Diuus Seuerus. & per

A *Ad impediendum processum, Petr. Foler. supra in verbo ou diƈitur exceptionem. numero 54. Clar. quæstione 57. Francisc. Bursa consi. 33. in princ.*

A *Sufficit vna duplicatio. Etiā tenet Bonifac. de Vitali de malef. in rub. de insultu, & percussit. num. 22. vide latè Alex. in d. l. sanctio legum.*

B *Et tunc non possunt. Et est ctiā vt per Cur. Iun. in l. edita. numo. 189. C. de eden. latiss comprobat Clar. § fi. q. 2. in princ.*

C *Vtriusq; istū locum citat, & comprobat Rol. a Valle consi. 305. nu. 2. vola. 2 vbi multa allegat Clar. ī vers. & hac quidem ibi sed si actor, & Vinc. Car. 1 rep. c. cum quid parte 1. nu. 8. in fin. de reg. iur in 6. q. citat istum locū & comprobat.*

D *Cōparuit infra annum. Hodie non expectatur annus Clar. d. q. 44. vers. sed hodie*

E *Et si quid cōfiteatur. Concurrentibus requisitis per Marsi. in practica in verbo postquam.*

F *Si sponte tunc sufficit vna. Etiam ista est communis, vt per Clar. quæst. 65. in fin. contrariam tenet Marsil. in verbo postquam numero vigesimo secundo vbi reddit bonas rationes. Ideo Fol. in verbo etsi confitebuntur numero trigesimo quarto, & Boss. in titulo de confes. dicunt quòd confessio debet ratificari tacitè per perseuerantiam vel expressè Carer. supra in princip. numero vigesimo tertio, & quando dicatur spontanea. numero 25. dantur etiam defensiones vt per Boss. supra, & Clar. supra & quæst. sexagesimo quarta. & Carer. numero 11.*

G *Metu tormentorum. Requiritur secunda confessio, Carer. supra numero septuagesimo secundo etiam quod esset iurata tanto minus si esset in tormentis. Clar. quæst. 64. versic. ceterum quando dicatur confessio facta metu tormentorum Carer. supra numero 237. Foler. in verbo, & si confitebuntur nu. 112. Boss. in tit. de tortura nu. 4.*

A Tunc procedet iudex. Et ista est cōis, vt p Clar. q. 45. vers. scias aūt tū dicis seruari contrarium.

B An sit leue, vel graue, Grauia delicta vnde alia enumerat Guid. Pap. consi. 98. num. 5. alia enumerat Pol. ī in verbo acurāt excusatores nu. 45. alia p Clar. §. 1. versic. sunt etiam delictorū.

C Tunc datis. Et ista est cōis, vt p Clar. q. 46. vers. plerunq; aliqñ tū ēt in non pecuniarijs relaxabitur fideiussori. Bos. in tit. de Carcer. fideiuss. cōmittend.

D Regulariter subijci tormentis. Quæ sit tortura, & genera eius Carer. ī n. 178. & qñ tortura habeat locum. nu. 179. Foller. in verbo rei indurati.

E Quòd si loquimur. Clar. q. 67. vers. vbi subsint tn. si. vbi ēt ponit quæ personæ non possunt torqueri.

F Grauibus tātum. Istum locū locum citat, & sequitur Bos. in tit. de tortura. n. 92. & dēt esse pœna vltra relegationem Fol. in verbo & si confitebuntur. num. 92. tamē contra viā de consuetudine seruari decit Clar. q. 64. vers. praterea.

G Dic q sic. Allegat ī Bass. concord. nu. 74. intellige se petant vt de cōs. dicit Clar. q. 6. circa fi. Paris. ī. n. 155 Blanc. in practica in verbo datis defensionib' num. 72. & 82. Carto. ī nu. 188.

& per Gand. in tit. quis sit effectus quæstionis. vbi au-
A tem reus negat se culpabilem de delicto, A tunc pro-
cedet iudex ad recipiendum probationes & indicia: &
si quidem probabitur plene & clarè de delicto, cōdem-
nabit eum, nam in criminalibus quò ad condemnatio-
nem debent esse probationes luce clariores, vt l. sciāt.
de prob. facit l. s. cum ibi no. C. quo app. non reci. Si au-
tem probationes non sint plenæ & claræ, sed quædam
indicia & semiplenæ probationes, tunc considerabit iu-
a dex qualitatē criminis, a an sit leue, vel graue, & quæ
& qualia sint indicia, & an sufficiant ad torturam vel
non, vt l. absentem, in prin. & in l. aut facta. ff. de pœ.
& infra dicam. Interim autem pendente huiusmodi pro
cessu si sit pro delicto imponenda pœna corporalis, tūc
reus detrudetur in carcerem; si autem sit solum impu-
C nenda pœna pecuniaria, C tunc datis idoneis fideius-
* soribus * relaxabitur, vt hæc habentur in l. si confes-
sus. & l. diuus. ff. de cust. re. Fallit autem in muliere, quę
si non potest dare fideiussorem statur suæ iuratoriæ cau
tioni, in auth. vt null. iud. §. necessarium. cum autem pro
delicto quis est carceratus, tenetur iudex infra mensem
causam expedire, ipsum relaxando, vel condemnando,
14 vt in l. fi. C. de cust. re. † Superest nunc quærere, an pro
omni crimine possit quis torqueri extantib. indicijs
contra eum, quia non extantibus legitimis indiciis, non
D debet quis D regulariter subiici tormentis, vt l. s. post
princip. & l. vnius. §. in ea causa. ff. de quæsti. & breuiter
E dic, E quòd si loquimur in seruo, tunc ille potest ar-
bitrio iudicis subiici tormentis, tam in causa pecunia
ria, quàm criminali, licèt non sic de facili in causa pecu-
niaria sicut in criminali, ut habetur & no. in l. diuus. ff.
de quæsti. Si verò loquimur in libero homine, tunc in
causis ciuilibus nullo modo torquendus est, in causis
F autem F grauibus tantum torqueri potest, in leuibus
autem criminibus nequaquam, vt habetur in l. edictum.
ff de quæst. & ibi per Docto. & Bart. in l. diuus. ff. de
quæst. & Gandi. in tit. de quæst. & tormentis, ver. ex qui-
bus autem causi, & not. in l. prima. C. de quæst. cum sim.
15 † Quæ autem sint leuia crimina, traditur in l. leuia. C.
de accu. vnde male faciunt nonulli officiales qui, vt ra-
piant pecunias & eos torqueant, pro quibusdam leuibus
iniurijs verbalibus, vel etiam actualibus, puta detra-
ctione capillorum, vel rebutatione, aut tractu alicuius
leui lapidis sine percussione, faciunt inculpatum poni
16 sub tortura. † Post hæc quæritur. quæ & qualia sint
& esse debeant indicia, vt quis per illa possit subijci quę
stionibus, & tormentis, dicendum est secundum Do-
cto. quòd in hoc non potest dari certa regula, sed hæc
omnia relinquuntur discretioni & arbitrio iudicantis.
argum. in l. 4. ver. eo magis. ff. de testi. Barto. tamen in l.
qui sine. ff. de quæstio. & Gand. in tit. quid præce. debe.
quæstio. in tit. de præsump. & in tit. de ind. & Cyn. in l.
fin. C. de quæstio. dant aliqua exempla, inter quæ poni-
b tur illud, quando reus fugam arripuit, nam b fuga fa-
cit eum suspectū, & ideo secundum Dyn. est sufficiens
indicium ad torturam, vt per eum nota. in l. impuberi-
bus. §. fi. ff. de suspect. tut. & pro eo facit. l. s. & 2. de re-
quir. reis, & in Auth. de coll. §. super hoc sancimus, cum
§. sequenti. collat. 9. In contrarium tenet Iaco. de Belui.
in §. iubemus autem. in fi. d. Auth. de colla. opi. autem
Dyn. verior est secundum Barto. & Doct. vt per eum no.
in l. lege Cornelia. ff. ad Sil. & per Cy. in l. vnica. C. dè
17 rap. virgi. & d. l. qui sine liberis. ff. de quæstio. † Dubi-
tari autem consueuit, an requirantur plura indicia co-
pulatiue, vt quis possit subijci torturæ, vel vnum indi-
cium? super quo idem Barto. in d. l. quæ sine, ita distin-
guit. Aliquando indicium est propinquum negocio, de
quo quæritur respiciens principaliter ipsum v. g. vnus
testis de visu, vel confessio facta per reum extra iudi-
cium, & tunc sufficit vnum tale indicium ad torturam,
vt no. per glo. in l. capite quinto. ff. de adul. aliquando
indicium est remotum nec respiciens principaliter ip-
sum factum. v. g. quòd reus est homo malæ famæ, & si-
milia, & hoc casu requiruntur plura indicia, nec suf-
ficeret vnum, & ita loquuntur omnia illa iura quæ de
indiciis in plurali loquūtur, de quibus in d. l. 1. in princ.
18 & l. vnius. §. 1. & l. qui sine. cum si. ff. de quæst. † Quæ-
c ritur autem per quot testes c debeat probari indiciū
dic quòd vbicunque indicium est propinquum facto,
tunc probatur per vnum testem, qui deponat de visu: si
verò sit remotum, tunc requiruntur duo, secundum
Barto. & intellige quòd vnus facit indicium si sit omni
* exceptione maior, * quia non debet esse vilis. l. 1. §. idē
tor. & ibi Barto. ff. de quæstio. per ea quæ no. per eun-
dem Barto. in l. 1. §. diuus, & in l. maritus, in prin. & l.
diuus. ff. de quęst. ar. in l. admonendi. ff. de iureiuran. ver.
19 venio ad quartum &c. † Sed nunquid de his indiciis
G sit danda reo copia ante torturam? G dic quòd sic, & ei-
dem terminus assignandus ad faciendum defensi[on]em
eius, ne tormentis subijciatur. licèt hoc malè obse[ru]ent
isti moderni latrunculatores, vt hæc habentur, & [n]o. in
c. qualiter & quādo, extra de accus. & ibi not. pe. Inno.
& Io. And. & per Barto. in d. l. qui sine. facit. l. vnius. §. co-
gniturum. ff. de quæstio. & per Gandi. in tit. vtrum tor-
quendo sit danda defensio & si quidem ista indicia fue-
rint super generali inquisitione recepta, non præiudi-
cabunt ipsi reo, contra quem postea specialis inquisi-
tio est formata, quia eo non specialiter citato, vel ad-
monito fuere recepta, arg. in l. si quando. C. de testa. se-
cundum Barto. vbi supra. licèt autem iudicis arbitrio
commissum sit præcedentibus legitimis indiciis, possit
procedere ad torturam, non tamen sic inconsulte pro-
cedere debet, vt dignus fieri possit reprehensione. sed
cum magna temperātia torturam adhibere, vt in l. quæ-
stionis modus. & l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstio.
nam si debitum modum excederet, litem suam faceret,
d & puniendus esset pro qualitate criminis. d doli, &
culpæ secundum Guid. de Suz. & per Gandi. vt per eos
20 plene not. † An iudex teneatur si reus defecerit in
tormentis, vt quia membrum debilitauit, vel simile
quid? argum. ad hoc quòd sic in l. apud Labeonem. §.
quæstionis verbo. ff de iniu. & §. sed & si iussu, quorum
opin. sequitur Barto. in d. l. quæstionis modus & Cyn. in
21 l. Gracchus. C. de adulte. † Quid ergo dicendum si
reus adhibita semel tortura nihil voluit de crimine se
culpabilem confiteri, die autem sequenti vel iterato iu-
dex vult eum torqueri, quæritur, an possit, Docto. com-
muniter. vt refert Cyn. in d. l. fina. C. de quęstio. & Gan-
di. in tit. vtrum possit quæstio repeti, sic distinguunt, aut
post primam torturam superuenerunt noua indicia
fortiora prioribus, & tunc poterit iterum torqueri: aut
nulla superuenerunt noua indicia, & tunc non poterit
e torqueri amplius, vt traditur & not. in l. repeti. e ff.
de quæst. & l. vnius. §. fin. ff. eod. sed Barto. in d. l. vnius.
§. 1. voluit aliter distinguere, & ita dixit seruari in pra-
ctica. Aliquando sunt contra reum plura indicia leuia
& remota, & tunc habet locum distinctio antedicta, ali-
quando sunt contra eum plura indicia propinqua &
manifesta, puta testes de visu & tunc licet super illis in-
diciis fuerit semel, tortus, tamen super eisdem etiam
non superuenientibus alijs torqueri poterit. & sic de-
bet intelligi. d. l. repeti. & l. diuus. §. primo, semper ta-
men cum debito moderamine, vt dictum est: & si in
tortura crimen confessus fuerit, non ex hoc confessio si-
bi præiudicabit, sed necesse erit postquam depositus
f fuerit à tortura quòd die sequenti f sponte perseue-
ret in ipsa confessione, vt habetur & not. per Barto. in l.
prima. §. Diuus Seuerus, & §. si quis vltro ff. de quæ-
stio. facit quod not. in l. s. C. de custo. & exhi. reo. & l. s.
C. quo app. non reci. & plenè per Gandi. in titu. vtrum
torquendo sit danda defensio & in titu. quando dicatur
confessio facta formidine tormentorum. & per Cy. in l.
fin. C. de quæstio. Et quia in superioribus dictum est ex
superuenientibus indiciis nouis, quòd repeti potest tor-
tura. quæritur quæ dicantur noua indicia? ad quod breui-
ter respondeo, quòd noua indicia dicuntur illa quę diffe-
runt à prioribus specie & substātia. v. g. priora erant de
mala fama rei, quod erat inimicus occisi & similia. super-
uenit

venit poſtea vnus teſtis, qui dixit ſe vidiſſe iſtum percutere reum, vel alius dicit ſe vidiſſe illum aufugere cum gladio euaginato, talia enim indicia appellantur noua, quæ differunt à prioribus ſpecie vel ſubſtantia, ſicut dicimus in capitulis nouis & antiquis, vt traditur in lege per hanc. C. de tempo. appell. & in cap. fraternitatis, extra de teſti. & ex hoc reprobata fuit de facto fatuitas cuiuſdam iudicis, qui poſt primam torturam adhibitã propter indicium famæ, dum ſuperueniſſent noui teſtes qui depoſuiſſent famã eſſe contra reum, adhuc repetijt contra eum torturam. Nam illo caſu non ſuperuenit nouum indicium, ſed ſola noua probatio præcedentis indicij noui ter facti, quod indicium famę fuerat ex precedenti tortura purgatum, quod tene menti tu iudex.

22 Nunquid autem iudex ex officio ſuo parte negligente teſte producere poterit in his cauſis criminalibus ad
A probationẽ criminis, & à ſeipſo teſtes recipere. A determinat Bart. quòd ſic, per not. in l. prima, in fin. ff. de quæſtio. & in lege ſecunda. §. ſi publico. ff. de adult. & in lege quarta. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infect. facit. l. 2. C. de abolit. etiam poſt dudicata alia teſtificata, ar. in c. cũ clamor, extra de teſt. & ibi per Innoc. & Io. An.
23 in d. c. fraternitatis, de teſti. † Rurſus quæritur, quia in præcedentibus tactum eſt reo comparente debet in carcerem detrudi; ſi pro delicto imponenda eſt pœna corporalis, aliàs ſecus, quæritur apud aliquos, quid ſi pro delicto imponenda eſt pœna duplex alternatiue non dico copulatiue, quia tunc non haberet quæſtio. dubium. quarum vna eſt pecuniaria, alia corporalis. v. g. dicit ſtatutum quod qui percuſſerit aliquem in palatio condemnetur in mille flor. vel in amputatione manus,
B an hoc caſu detrudetur reus in carceribus? B Dyn. & Bar. determinant quòd ſic, vt no. in l. 1. ff. de publ. iud. quia in alter natiuis vtruoque eſt in obligatione, licet reus ſolutione vnius liberetur. vt l. illud, de cõſtituta pecunia. & l. cũ ita, & l. cum illud. qñ dies leg. ced. cũ ſeq.
24 † Item determinat vbi ſupra quando pœna corporalis eſt imponenda conditionaliter in defectum pecuniariæ, verbi gratia, diſponit ſtatutum ſi non ſoluerit centum amputetur ſibi pes. nam iſto caſu incedere habet
C in obligationem pœna corporalis, C non ſoluta pecuniaria, ideoque ſpectatur quod euenire poteſt, vt probatur in l. 1. §. Item ſi ita. ff. ad l. falci. & l. 1. ff. de pe. leg. Verum, vt huius articuli quando & quibus caſibus poſſit quis in carcerem detrudi, plenior habeatur notitia. diſtingue, ſic, ſecundum Bar. vt plenè per eum not. in l. ſacrilegij. §. cum eo, aliàs incipit. l. Labeo. ff. ad l. Iuliam pecu. Aliquando quæritur, an poſſit capi perſonaliter & detrudi in carcerem à priuata perſona. Aliquando quæritur an poſſit capi & detrudi in carcerem à iudice, vel per nuncium de eius mandato. Primo caſu ſubdiſtinguendum eſt, aut quis priuatus vult illum capere pro debito priuato, vt quia eſt eius debitor ex cauſa mutui vel depoſiti in centum; nec vult ipſi ſatisfacere,
D D & tunc non poterit ſua auctoritate, ipſum capere nec detinere. vt in l. non eſt ſingulis. ff. de reg. iur. Fallit
E in caſu ſpeciali E quando debitor eſt in fuga, vt in l. ait prætor. §. ſi debitorem ff. de his quæ in frau. cre. aut vult ipſum capere propter delictum ab eo commiſſum, & tũc ſi ſit crimen capitale, vel ex quo eſt ſibi imponen-
F da pœna ſanguinis, F tunc in flagranti crimine licitum eſt capere. aliàs ſecus, vt pbatur in l. 1. C. de rap. virgi. & in l. in ſeruitute. in fi. ff. de fur. & in l. capite quinto. ff. de adulte. dummodo tamen poſtquã cœpit ducat ipſum ad iudicẽ infra 20. horas, ſi fieri poteſt, vt d. l. capite quinto, ad quod facit. l. ſi. C. de male. & mathe. & l. 2. C. de fal.
25 mone † Secundo autẽ caſu principali quæritur, an hoc iudici liceat, ſubdiſtingue, aut iudex vult ipſum capere ſeu capi facere pro delicto per eum cõmiſſo, aut pro debito per eum contracto. Primo caſu poterit ipſum capi facere, etiã ſi eſſet in domo propria, vt C. de offi. diuer. iudi. l. 1. & l. nemo. ff. de reg. iur. & in l. plerique. ff de in ius voc. Fallit in muliere quæ committitur fideiuſſoribus in crimine pecuniario. vt d. l. ff. de offi. diuer. iud. &
26 in auth. ibi poſita. † Si autem vult ipſum capere pro
G debito contracto, G tunc aut debitum eſt fiſcale, & poterit capi perſonaliter. vt d. l. Labeo. §. cum eo. ad l. Iulia. pecul. ſic tamen quòd non includatur in carcerẽ, ſed ſolum detineatur in platea vel in palatio, vt l. nemo carcerem. C. de exac. trib. lib. 10. niſi forte perſiſtat in nimia contumacia. vt ibi habetur. Aut eſt debitum priuatum, & tunc aut ipſe debitor fuit ſemel in iudicio &
* promiſit ſiſtere * in iudicio & non ſtetit. & tunc debet capi, vt in Auth. de exhi. reis. §. ſi verò quidam. C. quomodo & quando iudex, in l. conſentaneum & ibi no. aut nunquam fuit in iudicio nec ſiſtere promiſit, & tunc iudex non debet facere ipſum capi, niſi prius citato vel admonito. vt d. l. conſentaneum, cum ibi not. Si tamen velit poteſt ipſum reali citatione ad ſe duci facere, non vt eũ detrudat in carcerem, vel de domo extrahat inuitum vt d. l. plerique. de in ius vo. ſed vt eum reſpondere compellat. Sicque regula eſt, quòd pro debito priuato nullus eſt in carcerem detrudendus, niſi prius fuerit per ſententiam condemnatus, quo caſu poterit in executione ſentẽtię detrudi in carceribus donec ſoluerit,
g aut bonis ſuis ceſſerit. g Vt habetur in l. 1. C. qui bo. ced. poſ. idemque poterit detineri ſi iudicis mandato non obtemperans fuerit per iudicem de inobedientia condemnatus. nam cum pœna applicetur fiſco, vt l. mulctarum. C. de modo mulctan. poterit hoc caſu de domo extrahi & in carcerem poni. vt not. in d. l. plerique. & l. nemo. ff. de reg. iur. propterea ſunt quidam aſſumentes cautelam, q quando debitor latitat in domo nec ad mandatum iudicis vult comparere, faciant ipſum condemnari de præcepto ſpreto, ſeu de inobedientia, & deinde faciant ipſum iuitum extrahi de domo & incarcerari, & hoc facto poterit pro debito priuato poſtea
* recommendari & ſequeſtrari, * vt no. per Bar. in l. 2.
27 in fin. ff. de cuſto. & exhi. reo. † Quid autem dices, ſi aliquis fuit in carcere poſitus ex vna cauſa ad vnius inſtantiam, an poterit ad alterius inſtantiam recommendari, ſeu ſiſti in eiſdem carceribus ex alia cauſa? diſtin-
H gue, H aut prima cauſa fuit iuſta aut iniuſta, ſi fuit iuſta ſubdiſtingue, vt plenè not. per Bar. in l. 1. ff. de cuſto. & exhi. re. & in quæſtio. per eum diſputata quæ in-
28 cipit Lapus. † Videamus autẽ de ſecundo articulo, qui eſt, quid faciendum ſit in reo non cõparente, ſed in contumacia perſeuerante. Et breuiter reſpondetur quòd
I citandus eſt, I & ſi non compareat bona eius annotantur, vt ſupra dictum eſt, & hoc de iure cõi, ſed ex forma ſtatutorum omnium ciuitatum Italiæ ſecundùm quæ contumax habetur pro confeſſo de crimine, ceſſat dicta annotatio, & fertur contra eum ſententia, vt per ipſum Bart. not. in d. l. prima de requiren. reis & per Gand. vbi ſupra in tit. quid ſit agendum reo abſente.
29 † Sed hic quæritur, pone quod reus citatus comparuit & dedit fideiuſſores de iudicio ſiſti & de iudicato ſoluendo, vt moris eſt, & ſic relaxatus eſt, deinde iudex iterum citauit eum ad aliquem articulum cauſæ, qui comparere contempſit, quæritur quale erit officiũ iudicis, reſpõdet Bar. in l. peo. ff. de quæſtio. quod ſi

Xx 3 extat

A Determinat Bar. q ſic. Et eſt cõis, vt p Clar. q. 51. licet eam non ſequatur, et contra Clar. tenet Abaſ. d. l. 1. in fi d. quæſtio n. 8.

B Dyn. & Bar. determinat q ſic Bar in l. 1 de cuſto. reos ſequit Paul. Gril. in tract. de relaxatio. carceratorũ in 6 q. in verſic. de fideius. reorum. nu. 5. in fi.

C Nõ ſoluta pecunia. Latius diſtinct Clar. q. 85. verſ. ſolet etiam an verba ſint directa ad iudicẽ vel reum aliqñ ſunt im perſona interpretata, aut vna eſt corporalis. altera pecuniaria; aut vtraque pecuniaria.

D Et tunc non poterit. Alias puniretur pœna capitis l. 1 C de priua. carcer. & qñ quis dicatur cõmittere priuatũ carcerem. Dec. conſ. 100. Boſ in tit. de carcere. nu. 26. Fel. conſi. 34. nu. 18. quãdo excuſatur p priuatum carcerem.

E Qñ debitor eſt in fuga. Marſi. ſing 43. & 243. vbi et ponit, vt poſſit capi p procuratore Iaſ. de actio. inter priu. nu. 72. laud per Caccialup. i trac. de tuto. ſuſpec. & fugiti.

F Tunc in flagranti crimine. Pet. Fol in practica crim in verbo itẽ quod fuit captus in flagranti crimine, & ibi nu. 9 declarat qñ quis dicatur repertus in flagranti crimine.

G Tunc aut debitum eſt fiſcale. Iſtam limit. & alias ponit Iuſ. in verſ. ſi. inſti. de actio. Boſ in tit. de captura nu. 87. Deciſ. Tholoſ 28.

H Aut prima cauſa fuit iuſta. Et dic ſiue ex cauſa maleficij ſiue pecuniaria, & pro debito fiſci Ang in verbo fama publica. num 68. Marſi. in practica in verbo attingam nu. 32. Pet. Duc reg. 15. in 2 parte, & practicam qñ comendatur pro alia cauſa capitali quomõ procedatur Pet. Fol. in verbo & carceretur circa fin. & ſi fuerit captura iniuſta recomendatio non poteſt fieri de cõi dicit Alex. conſi. 159. nu. 7. vol. 2. Rip in l. naturaliter § nihil cõe de aq. poſ iſtum locum citat Deciſ. Anchonit lib 4. in verbo carcer.

I Et ſi non compareat. De iure co. contumacia non facit quem reo haberi pro cõfeſſo. Marſi in l. de vno quoq; nu. 182. de re iudic. Fol. in verbo & ſi confitebunt verſ ſequitur, & videamus in princ. quia contra abſente non poteſt deueniri ad condemnatione in criminalib. de cõi dicit Clar. q. 44. in princ.

extat statutũ de quo supra, videlicet ꝙ contumax habea
tur pro confessu. quòd tunc perinde erit ac si nunquam
comparuisset in iudicio, & sic habebitur pro confesso
de crimine.arg.d.l.consentaneum.C.quomodo & quan-
do iud.l.properandum.§. si autem reus.C.de iud.sed
iure communi non subsistente dicto statuto, secundum
quod non potest absens diffinitiuè condemnari.vt l ab-
sentem.ff.de pœnis.& l.1.in prin.ff.de requiren.reis, de-
bebit iudex contra eum procedere pignoribus captis,
30 & mulcta indicta vt no.per glo.in d.l.pen. † Sed pone
quòd reus aufugit super alieno territorio, an poterit iu-
* dex criminis ipsum citare? * videtur quòd non, per
A tex.in cle.pastoralis.de re iudi. A sed debebit scribe-
re literas illi iudici super cuius territorio habitat, vt ei-
dem præcipiat, quòd coram suo iudice compareat, vt d.
l.1.ff.de requirend.reis.Cyn.tenet quòd uerbalis cita-
tio fieri possit in alieno territorio, sed non realis,
vt l.omnes.§.si verò apparitor.C.de episco.& cleri.l.2.
C.de offic.prætori.coniuncta Auth.vt nulli.iudi.§.si ve-
ro, quæ est auth.si vero crimiui.posita.C.de adul.quam
opin sequitur Gandi.in tit.de citatione reorum, Barto-
lus autem qui fuit lumen legum aliter dictæ clemen-
ti.respondet qué omnes sequuntur in d.l.1. dicit enim
quòd ibi loquitur in eo qui citauit in territorio illius,
cuius ipse citans erat suppositus, nam Imperator
de quo ibi loquitur, est suppositus Papæ, sed si esset ali-
quis iudex qui non esset suppositus tunc procederet
31 opin. prædicta. † Ex his potest non improbabiliter
quæri de eo quod seruetur in partibus Franciæ & Ale-
* maniæ, an reus cõfugiens ad ecclesiam, * puta homici-
da, vel latro, & similes possint ab iude extrahi, & reali-
ter per iudicem secularem citari, & videtur quòd non,
per tex.in l.prima.C. de his qui ad ecclesiam confug.
& in cap.fin.extra de immu.eccle cum similibus, & ita
bene prudenter obseruat Italia, quæ est omniũ prouin-
ciarum domina, in qua residet monarchia omnis que
virtus scientiarum & fructuum affluentia, & locorum &
32 ciuitatum pulchritudo & magna copia: † Amplius
quæritur ecce ꝙ reus citatus dicit, ꝙ libenter compare-
bit, sed vult ante omnia quòd iudex det sibi fidantiam,
& saluum conductum, an dari debeat? Barto.in l.is qui
reus.ff.de publ.iudic.& in l.1.ff.ad leg. Iuliam maiesta.

B B determinat quòd sit in iudicis arbitrio dare, vel de-
negare, inspecta qualitate personæ, & delicti, ar.d.l. is
qui reus, cum glo de qua quæstione etiam tangitur per
Cyn in l.præsenti, in fi. C. de his qui ad ecclesiam con-
fug & per Guil.de Cun.in l.1. ff de dolo, & per Iac. de
33 Belui. in Aut. de man.princ.§.sed neque. colu.4 † In-
super quæritur. Ecce quòd citatus est reus, nec venit,
sed procuratorem misit, quæritur an sit excusatus, vbi
breuiter conclude, quòd licèt in causis ciuilibus suffi-
ciat regulariter mittere procuratorem, vt l.1.§.vsus. ff.
de procur.cum multis ll. seq. attamen in criminalibus
aliter distinguitur, aut est tale crimen, ex quo venit im-
ponenda pœna maior relegatione, & tunc non excusa-
tur mittendo procuratorem, sed ipse personaliter de-
bet venire: aut est imponenda pœna minor relega-
C ne, C & tunc excusatur, vt plenè traditur per t[illegible]
per gl.& Doct.in l.seruũ quoque.§.publicæ.ff d pro-
cur.& l.pe.§.ad crimen.ff.de publ.iudi.& per Gandi.in
tit. vtrum procurator in maleficiis interueniat, vt per
Cy.& alios in l.reos.C.de accus.nec sufficeret in causis
criminalibus quòd procurator haberet generale man-
datum, sed debet esse speciale, & expressum ad causas
criminales, vt no.Innoc.in c.super his, in vlt. glo. extra
de accu.& Io.An.in cl.2.extra de procur.sic ergo in cri
mine, in quo esset imponenda pœna pecuniaria tãtùm,
* bene admittitur procurator, * vt d §.publicæ. secus au-
tem si imponenda esset pœna corporalis, & prædicta
locum habent de iure communi secũdum quòd absens
34 non potest damnari: vt l.absentem. ff.de pœn. † Quid
ergo dicemus hodie secundùm statuta ciuitatum per
quæ absens in causa corporali, & capitali potest condẽ-
nari, an poterit procurator admitti, & cõparere ad ple-
nam defensionem ipsius rei, dic vt refert Cy.in d.l.reos,
D de accu.vbi D determinat quòd sic, quia hoc casu ces-
sat ratio iuris communis, quæ est quòd absens nec eius
procurator possunt condemnari, nam vt dictum est, hoc
casu ex forma statuti potest damnari, & sic per conse-
quens debebit eius procurator admitti, & pro hac opi.
facit tex ad literam in d.§.publicæ, ibi [Vbicunque ab-
sens condemnari potest &c.] Barto. autem in d. §. ad
E crimen dicit E quòd nullus procuratorio nomine hu-
ius absentis admittendum est per tex. d. §. ad crimen,
sed tanquam quilibet de populo ad allegandum causas
absentiæ, & innocentiæ bene admittendus est, vt d.§.pu
blicæ.& idem not.in l.ad reprimendum, in gloss. super
verbo, vel legitimè.tamen iudices maleficiorum nolũe
35 aliquem audire qualitercunque veniat. † Sed quid si
per statutum imponitur pro crimine homicidij pœna
pecuniaria tantùm, vt est in aliquibus terris, an admit-
tetur pro absente procurator, videtur in dubio ꝙ sic,
per tex.in d.§ publicæ.vbi regula traditur, ꝙ in pœnis
pecuniariis procurator admittitur, de qua quæstione
plene traditur per Gand. in tit. vtrũ procurator in ma-
leficiis interueniat, & per Bar.in d.§.ad crimen, & per
F Dyn.secundum quem F in hoc sic est distinguendum.
aut per statutum imponitur hæc pœna pecuniaria pro
homicidio pure & simpliciter, & tunc admittitur pro-
curator ratione prædicta, ergo pari ratione debet ad-
mitti in quæstione proxima præcedenti, & sic erit vera
opi. Dy. Aut hæc pœna imponitur purè, & corporalis
sub conditione, vel e contra corporalis purè, & pecu-
G niaria sub conditione, G tunc non admittitur procu-
rator, cum his casibus pœna dici possit capitalis secun-
dum doctrinam Bar.traditam in l.1. ff. de publ. iud. &
supra dixi. Amplius quæritur quid si pater compareat
ad plenam defensionem filij in causa capitali, an debeat
audiri, videtur ꝙ non, per tex.in d.§.ad crimen.Gandi.
H autem in d.tit.refert opinioné Guil. de Suza. H. qui
tenet patrem debere audiri si satisdedit de filio repræ-
sentando, si eum contingerit in causa succumbere, ali-
ter non, vt plenè not.ibi. Postremò circa præmissa quæ-
ritur, quid si iudex formauit processum de sola percus-
sione, & de ipsius percussi morte dubitatur, an procu-
rator poterit interuenire? Dicunt quidam quòd sic, cũ
pro-

A Sed debebit. Latè sequitur Fol. in verbo, & si confitebuntur. numer. 21. Boss. de citatio. numero 21.

B Determinat quòd sit in iudicis arbitrio. Salic. in l. cum indulgentia. C. de sent pas. quẽ sequitur Boss. in tit. de citatione. nu. 39 dicit aut loquimur in bannito, & si iam damnato, & nõ potest aut in delato, & accusato. & non potest istam q. latè ponit Blanc. in practica crimen. in verbo datis defensionibus vbi disputat, & ponit multas opin. ipso distinguit, aut cum causa cognitione, et existente causa legitima, et pot alias nõ, sed Clar q 32. versic. sed hic quero dicit ꝙ i domino Mediolani solũ princeps, & senatus concedit saluum conductum, istam materiam salui conducti ponit Petr. Duo. reg. 48. in 2. parte vbi latè.

C Et tunc excusatur. De cõi dicit Blanc. ĩ in verbo visis indiciis. nu. 14. & Clar. d q. 32. ver. hinc est in quibus casibus possit interuenire procurator Petr. fol. ĩ in verbo visis indiciis in princ Gom. in trac. de delic in princ. num. 13. Ant. Gabr de comm conclus. in tit. de crimin. lib. 7. conclus 9. vbi ponit reg. cũ ampliat & limitat. quod si non fuisset oppositum procuratori Mars. in l. si quis ne quastio nu. 17 de quęstio Gom. ĩ num. 16. qui dicit quod processus lz nullus sed multa in contrarium allegat istam opi. sequitur Clar. qñ procedit pot ex officio secus si instante parte quia tunc imputatur parti.

D Determinat ꝙ sic. Concord per istam opi allegat Clar d q. 32. vers. hoc aũt conclusio in prac latè Andr Gaim. de pace pub. lib. 1. c. 10.

E Quòd nullus procurator. Et ista seruatur, vt latè allegat Clar. d. vers. hic aũt conclus. ibi cõtrariam autem sententiam. Iacob. autem nouel. in trac. ad defensam in princ. num 9 dicit triplicem esse defensionis speciem vnus videlicet absentia unus iudicij in se suscipere ad plenã rei inquisiti defensionẽ vit. ad allegandum & ostendendum innocentia rei inquisiti seu accusati primo casu admitti vbi de cõi dicit 2. casu non 3. admittitur.

F In hoc sic est distinguendum Sequitur Cla. d. q. 32. vers dictum est vbi latè allegat Ant Gabr. ĩ tracl. 9. tit. de crimi.

G Tunc non admittitur procurator. Imo admittitur qu pęna est sub conditione Clar d q. 32. vers vlterius quero.

H Qui tenet patrẽ debere audiri. Sed Iacob. no. in trac. ad defensam in princ. num. 22. dicit ꝙ si qñ fateatur delictum filij sed vult constare filium occidisse ad tutellam sui corporis cum qualitatibus vel requisitis debet iudex ipsum secure audire, & ista obseruare vide formam huius comparationis ponit Blanc in pratica vers verum quia quandoque nu 61. est verum ꝙ nu. 69. de monte. Bar in l reos. C. de accusac. dicit ꝙ pater põt comparere pro filio rõne. sui curis. & interesse pecuniarij, vel operare tandẽ concludit ꝙ pater dominusq; admittuntur ad omnia praterquam ad tria litis contest. torturam, & sententiam, vide ibi alia.

protestatione si non apparuerit vulnus esse mortale.
Bart.autem in l.prætor ait.§.damni,in prioc.ff.de dam.
infe. dicit q aut ex eodem processu potest sequi con-
demnatio de morte, & tunc non est audiendus procu-
rator: aut non potest sequi super morte condemnatio,
& tunc absolute audiri debet, sine protestatione vt ibi.
36 sequitur nunc videre qualiter de crimine cognoscatur
per exceptionem, vbi aduertendum quód varijs modis
opponitur exceptio criminis; quandoque enim oppo-
nitur contra accusatorem allegando ipsum esse homici
dam, vel adulterum, aut leonem, & sim. vt habetur in l.
a.§.si publico,& l.si vxor.§.si iudex.ff.de adul.quando-
que opponitur contra testes; quandoque contra instru-
menta; quandoque cõtra electum ad officium aliquod,
vel dignitatem, in quibus casibus quæritur, an probato
crimine sit ille cõdemnandus, circa quod sic distingue.
Aut exceptio criminis fuit similiter opposita ad finem,
& intentionem repellendi criminosum ab accusatione,
vel officio, seu dignitate, vel testem à testimonio, aut in
strumentum à probatione, quod est cum hac forma op-
ponendi, ita se habet. domine iudex. dico q talis qui
me accusauit non est audiendus in sua accusatione, quia
est leno, vel adulter. & sim. vel dico q tali testi non est
præstanda per vos fides, vel tali instrumento, quia ipse
est falsarius, vel periurus, aut homicida, & in instru-
mentum est falsum, & sim.& sic solum exceptio propo
sita tendit ad repellendum, & tunc licet probetur cri-
A men, tamen criminosus non condemnabitur, A sed
solùm ab accusatione, vel testimonio & probatione re-
pellitur. Aut exceptio criminis fuit opposita etiam ad
finem, & intentionem criminosum puniendi vel condẽ
nandi, quod est si dicatur, domine iudex, ille non est au-
diendus in sua accusatione, vel eius testimonio, aut tali
instrumento fides præstanda tali de causa, vt supra di-
ctum est, petens & requirens per vos ipsum puniri de
crimine per me obiecto. &c.& hoc casu non solùm cri-
B mine probato repelletur, B verum etiam punietur, vt
hæc omnia habentur & traduntur in c.cum dilectus. §.
fin.extra de or.cog.& in l.Lucius. & ibi per Doc. ff. de
his qui no. infa. facit.c.ex parte, extra de testi. & extra
de simo c.licet hely. secundùm quam distinctionem po
test intelligi.d.§.si publico.& l. quoniam Alexandrum,
C.de adulter. de quo articolo plenè vide per Bar. in d.
§.si publico,& per Cy.in l.vbi.C. de fal. & quod habe-
tur in c.1. & 2. extra de excep. Sed pone quód instru-
mentum quo mediante à me petebantur mille, oppo-
sui exceptionem falsi ad finem puniendi, iudex tamen
me condemnauit super debito, sed super falso, vel vero
instrumento nihil declarauit, quæritur an agendo cri-
minaliter possim accusare instrumentum iterũ de fal-
C so, C Dyo. determinat q non, quia super eodem de-
licto non est sæpius quærendum, & disputandum, ut l.
licet, in fi.ff.nau.nau.stab. & 23.q.5.c, quid ergo, & eo-
dem modo si in executione sententiæ velit quis postea
adhuc repetere quæstionem falsi, non debet audiri se-
cundum eum, ar.in l.qui cum agitis.com ibi nu. ff de
exce.& contra quæ not.in l.1.C.si ex fal.instr.& in l.fi.C.
de fide instru. & vide super hoc quæ plene not. Gand.
in tit. qualiter de crimine cognoscitur per exceptio-
nem.& per gl.in c.licet, extra de prob.& per Bar. in d.
§.si publico,& per Cy.in l.vbi,& l.qui sepulcra. C. de
37 sepulcro vio. † Si autem secundum aliquos fuisset op
posita hæc exceptio falsi. ad finem tantùm repellendi
actorem,& non puniendi. & tunc sententia lata contra
D me in principali negocio, D non impediret crimina-
liter de falso agi in alio iudicio.arg, in l.1.§.1.ff. vi bo-
no. rap. & quod not, in l.1. C. quan. ciui. ac.præiu.cri.
39 † Transeamus nunc ad articulum quando proceditur
super crimine per denunciationem, de cuius materia
plenè tangitur & not.in lege diuus.ff.de custo.& exhib.
re.per Bar.in l,ab accusatione.§.nunciatores.ff.ad Tur-
pil.& lege prima.C.de cu.libr.12.& lege ea quidem,&
ibi not.per Cyn.C.de accu. vbi aduertendum, quód de
iure canonico, quilibet qui bono zelo mouetur ad de-
nunciandum, audiendus est, si prius denunciatum ad-
monuerit, vt se corrigat, vt traditur in c. qualiter, & qñ
extra de accu. & in c. cum Io.& An. extra de re iud.
& in c. licet hæly. extra de sim. De iure autem ciuili
B B admittuntur ad denunciandum soli officiales specia
liter & ad hoc deputati, vt lege diuus, & quod no. per
Cy.in l.ea quidem.C. de accu. quia eo iure nemo sine
accusatore inculpandus est, vt l fi.C.de accu. & l.rescri-
pto.§.si quia accusatorem.ff. de mu. & hon. Cùm autẽ
F quis denunciatur de crimine, tunc de iure ciuili F su-
per denuncia. formanda est per iudicem inquisitio in
qua narrabit iudex quomodo propter denunciatũ per
talem officialem dictam procedere ex officio intendit
&c. vt communiter seruatur in practica, vt plenè per
Cy. in d. l.ea qudem. De iure autem canon. potest iu-
dex dupliciter procedere, videlicet per inquisitionem
modo quo supra, vel super simplici denuncia. ac si ac-
cusatio esset producta. vt habet in d. c. licet hely. quod
sequitur Bar.in d. l. diuus. eo autẽ casu quo procedit iu
G dex super sola denunciatione, tunc G contra denun-
ciationem possunt opponi omnes illæ exceptiones quæ
possent opponi contra accusatorem, secundum Bar. vt
probatur & notatur in c.in omni negocio. extra de te-
sti.& in cap.super his, extra de accus. cum sim. & si ap-
paruerit denunciantẽ calumniosè denunciasse, punien-
H dus erit per iudicem H pœna extraordinaria. vt d.l.ab
accusatione.§.nunciatores.ff.ad Turpi. & d.l. ea quidẽ,
& in fi extra de calum.& amplius in expẽsis litis, vt no.
per Cyn.in l. seueriter. C.de execu.tu.& per Bar. in l. in
senatus. §. an ad eos. ff ad Tur.& Bar.in l.sancimus.C.
de iudi.facit quod habetur.l.1.C.de fum. recupr. libr.
39 10. † Nunquid autem istis officialibus deputatis ad
denunciandum sit credendum, Barto. in d. l. diuus. sic
distinguit. Quædam sunt crimina grauia,& in istis non
creditur eis. Quædam sunt crimina leuia,& in his cre-
dendum est eis, sicut in officialibus deputatis ad custo-
diam pratorum & vinearum; tamen in hoc attendi de-
bet forma sui officij, nam quandoque sunt deputati
ad referendum ea quæ re ipsa inuenerint, & tunc
creditur eorum relationi.argum. in l.1. §. quies. ff. de
offi. præfe. vrb. quandoque sunt deputati ad referendũ
delicta quæ auditu vel fama perceperint,& tunc non cre
ditur eis, nisi eatenus vt iudex possit super tali relatio-
ne inquisitionem suam formare. vt d.l.diuus,& l.ea qui
dem. Quam distinctionem tetigit Gand, in titul.quali-
ter de malefic. cognoscitur per denunciationem & Cy.
in d.l. ea quidem. ibi vide. Descendo ad quartum arti-
culum, qui est cum de crimine cognoscitur per inqui-
sitionem. vbi notandum, quód, vt prædictum est, omnis
inquisitio in causis criminalibus regulariter est prohi-
bita de iure communi, licèt ex forma statutorum sit re-
gulariter permissa, nisi in certis casibus notatis in d. l.
40 2.§.si publico. † In ciuilibus autem causis est omni iu-
re prohibita, cùm in eis procedendum sit per viã actio-
nis, vt In lli.de act. per totum & l.edita C. de eden. ff.
eo.l.1.in prin.secundùm quod determinat Inno.in c.ad
nostram, extra de iurei.nisi in aliquibus casibus spe-
cialibus ibi per eum not iuxt quos est ille, quando in-
quiritur de iuribus principis, vt l.1.& l.pen.C. de bo.
41 va.lib.10. † Est insuper sciendũ quód inquisitio * quæ
* fit in causis criminalibus est duplex vna generalis, quò
ad personas & delictum, quam faciunt officiales in in-
gressu sui officij, de qua loquitur l.ea congruit.ff. de offi.
præsi.cum si.ibi no. Alia est inquisitio specialis quò ad
personas & delicta, de qua loquitur præsens forma. &
plene per Bar.in d.§ si publico,& per tex.& glo. & In-
noc.in c.qualiter & quando,& c. inquisitionis extra de
accus.& in d.c.licet hely. extra de sim. & per Gand. in
d.titu.quomodo de malefic. cog. per inquisitionem, in
qua quidem speciali inquisitione procedendum est per
iudicem ordine inferius annotato in glo. super verbo
fama publica.

A Sed solum ab accusatiõe. Ang. in verbo comperens dicti inquisitis nu. Gand. in tit. quomodo cognos. de crim. per exceptionem in prin Claud Pata. in pratica crimin. reg. 39. vbi latè Bos. in tit. quomodo procedatur per exceptionem.

B Verum etiam punietur. Ang. ĩ nu. 30 Claud. n 3. Bos nu. 3.

C Dyn. determinat q non. Quẽ sequitur Gand. ã nu. 5.

D Non impediret. Claud ĩ reg. 79. Maranta in spec. in 6. & vlt. parte princip. n. 85.

E Admittuntur ad denũciandũ soli officiales. Ang. i verbo nec non ad denũciationẽ Gãd. quomod. cognos. de malefi per denunciatio. Bos. in tit de denuncia Iodoc. in practica crim. c. 6. quis põt eos deputare Blanc. in practica crimi. vers. verũ quia num. 70. & 45. possit constituere & qui possit constitui. Ang. nu. 3. & 4.

F Super denuncia. formada est inquisitio Blac. in l si num. 396. d quæstio. Istum locũ citat Clar. q 7. declara vt ibi vers. & aduerte. & inquirere non est trasmittere inquisitionem, sed recipere testes cõtra reum, vt ibi.

G Contra denũciantem. Iodoc. ĩ c. 5. Ang ĩ nu 6.

H Pœna extraordinaria. Si sũ falso denunciauit punit de falso Bos. ĩ nu. 15. Iodoc. ĩ nu. 8.

ADDI-

ADDITIONES.

Metu tormentorum. Adde quæ de confessione inquisiti tam in tormentis, quàm extra, scribit Rol. consi. 5. consi. 17. lib. 3. & ibi nu. 18. quid de confessione qualificata, cui Adde, quòd etsi confessio facta coram incompeten. iudice, faciat indicium ad torturam secundum communem, limitatur tamen, vt locum non habeat, quando coram competen. iudice ante torturam ea fuit reuocata, secundum Bal. in l. 1. col. pen. in fi. C. de confess. Rol. consi. 31. vbi dicit communem nu. 17. lib. 5. vbi dicit cautum esse debere torquen. vt dicat, se expresse reuocare dictam confessionem, quia ea reuocatio valebit etiam non docto de errore, sequitur Ias. in l. magistratibus. col. 5. ff. de inc. om. iud. Ferrar. cautel. 27. Rol. d. consi. nu. 18. post Rom consi. 167. vbi pulchrè in materia. Masuer.

Idoneis fideiussoribus. Adde Osasc. decis. 18. vbi an captus pro crimine huius pœna est pecuniaria, & in eius defectum corporalis, an relaxari debeat fideiussoribus, & post plura ibi nume. 4. dicit senatum censuisse, reum esse relaxan. medio fideiussorum immobilia possidentium saltem pro concurren. quantitate, & cum conditione, quod si contingeret ordinari reum esse exhibendum, & non exhiberet pro conuicto haberetur, tam respectu partis læsæ quã fisci, qua in materia, Adde Ang. trac. malef. ver. quòd fama publica q. 11. num. 67 & seq. Bar. in l. eos §. super his. C. de appell. Gil. de relax. carcer. tit. de fideiussor. recom.

> A Omni excep. maior. Boss. 5 n. 10. vbi ampliat. & limit Carer. in princ. n. 110. Clar. 5 circa fin. declarat & Mar si. sing. 342. & 476. & & Thom. Grã cons 35 nu. 47. amplia. et in crimine heresis Carer. de heret. nu. 118. Paris. consi. 2 num 27. vol. 4 & nu. 87.

A Omni except. maior. Adde Rol. consi. 3. nu. 38. consi. 12. consi 37. per totum. lib. 3. vbi pulchrè in materia indiciorum, & torturæ, & quomodo in eis testes faciant indicium & probationem, cui Adde, quod iudices torquen. indebite inquisitum, pœna capitali puniri debent secundum communem, per Rol. d. consi. 12. num. 7. 34. lib. 3. & si torqueatur aliquem nullis præceden. indiciis, ibi d. consi. num. 31. 32. 34 & sequ. vbi ponit amplia. ad reg. quòd tortura non potest dari nisi præceden. legitimis indiciis, ibi nu. 36. 37. & qui testes non faciant indicium, vide ibi, & consi. 17. lib. 2. & quod confessio ea vi torturæ extorta. nullis præcedentibus indiciis, nullius sit roboris, nec præiudicet inquisito etiam si ratificata fuerit, communem dicit Rol. d. consi. 12. nu. 90. 91. vsq; ad 96. vbi ponit amplia. lib. 3.

Citare. Adde Bar. in l. 1. §. præsides nu. 3. ff. de req. reis. Ias. in l. extra territorium. nu. 24 ff. de iur. omn. iud. & an, ac qñ valeat citatio facta extra territorium, dic, vt per Aret. consi. 135. col. vlt. Masuer.

> B Præsupposito quòd tali Vide Mandos. in trac. de monetoriis. q. 8. sub nu. 6.

Responsurus. Adde, quid de responsione, vel confessione facta in criminali quomodo debeat intelligi vt præiudicet, vel non obsit respondẽti. & quid quo ad qualitates, an& quomodo sit facienda relatio, & vide Ias. in l. si cui seruus. §. si à filio. ff. de leg. 1.

Quando debitor est in fuga. Adde, quid de occultante debitorem: ne capi possit, an teneatur ad omne damnũ & interesse creditoris, & dic, vt per Ias. in l. 1. §. quod prætor n 7. ff. ne quis eum qui in ius voc. vbi etiam. nu. 6. quid in eximente seu retinẽti. violenter vocatum in ius, & ibi nu. 8. quid de eo, qui est causa, quòd debitor alicuius fugiat, quid in eximente aliquem à carceribus vel facienti aufugere carceratos, tam pro causa ciuili, quã criminali, vide in d. §. quod prætor. nu. 12. & in eximẽti. aliquem de manu familiæ, vide Hypol. sing. 137. & loquitur in debito ciuili, Euerard. lib. Arg. loco à filio ad seru. in criminali verò not. idem sing. 273. Alex. cons. 35 lib. 2. Ias. in l. 1. §. is videtur. col. fi. ff. si quis ius d. non obtem. Masuer.

Promisit soluere. Adde quid si debitor in instrumento expresse conuenit, quòd si non soluerit in termino, possit incarcerari, A præsupposito quòd tale pactum valeat, dic quòd hæres debitoris quamuis non soluat, nõ poterit vigore talis pacti incarcerari, secus est in statuto, quia statutum loquens de incarcerando debitore, locum habet etiam in eius hærede, iua. no. per Ias. in l. si decesserit. nu. 13. ff qui satisd. cog. rationes vide ibi. nu. 14. cui Adde, Alex. consi. 188. num. 2. lib. 2. consi. 18. col. fi. post med. lib. 6. consi. 90. lib. 4. Nat. consi. 29. col. 8. nu. 10. & seq. consi 430. Boer. q. 10. pac. 1. Soc. consi. 24. col. 1. lib. 3. Bard. trac. de temp. vtil. & conti. c. 22. no 3. quibus in locis declarant articulum, in materia autẽ capturæ, & quæ ad illius concessionem concurrere debeant, vide Nat. consi. 29. consi. 32 consi. 430. col. pen. & etiam col. 5 & 4. post. Rom. consi. 320. Dec. cõs. 75. doc. in apostil. Prac. Bonacur. tit. de recusa. num. 5. Neuiz. consi. 52. Ias. in l si arbitro. ff. qui satis. cog. Lanfr. in c. qm contra, tit. de recusã nu. 5. vsque ad 8. quam capturã non posse committi aut concedi nisi prius facta excussione bonorum debitoris, scribit Alexan. consi. 159. col. fi. lib. 2. vbi nu. 7. loquitur de recommendatione carcerati, pro qua vide Bar. in l. tutor. § tutores. nu. 3. ff. de suspec. tut. Rob. de ord. iud. c. 29. nu. 58. q autem debitor suspectus de fuga capi possit, etiam pendẽti. lite not. Ias. in l. si ab arbitro. nu. 6. ff. qui satisd. cog. Baner. trac. de mora. par. 3 §. condescendo. nu. 13. Rip. in c. 1. num. 88. de iudi. vbi ponit reg. cũ 11. amplia. & 8. limit. quid de captura per iudicem incompetẽti & dic, non valere secundum communem per Rol. consi. 65. num. 6. lib. 3. quam declara, vt per eum ibi. num. 51. 58. 55. & seq. cui adde, q incarceratus iuris ordine non seruato, ante omnia relaxandus est teste Hypol. consi 58. col. pen. Rol. consi. 6. num. 34. lib. 3. in suspecto autem de fuga quòd per iudicem incompetẽti. capi possit, scribit Mising. Cent. 2. obser. 65. qua in materia plura not. Ias. in l de pupillo, §. si quis ri uos. ff. de oper. no. nunc. Rom. cons 254. col. 2. in prin. vbi quod neque ex vi cõstitutionis, neque ex vi iuris communis, ad partis petitionem capi potest, nisi prius fuerit in contumacia constitutus, aut de fuga suspectus, secundum Rip. in l. obligatione. num. 25. ff. de pig. Rom. consi. 380. in princ. sed obstat, quod idem scribit. consi. 142. pro quo vide Hypol. in l. de vnoquoque, post num. 24. de re iud. vbi ipsius Rom. consi. 142. impugnat. prædictis accedit, quod ad debitoris capturam procedi nõ potest, nisi debitum sit liquidum, teste Grat. consi. 138. nu. 5. lib. 2. & nisi prius bonorum facta excussione, vt per Rom. consi 12. post num. 4. d. consi. 254. nu. 8. consi. 380. post prin. quod tamen nõ seruatur in hac patria, ex nouorum Ducal Decretorum dispositione. libr. 3. c. 57. vbi datur electio creditori recurrẽti. ad personã vel bona, quod aliquibus rigorosũ visum est, itaq. maximè antiq. decretorum begniori dispositione. libr. 2. pag. 26. quid dicẽti. de debitore debitoris, & dic, quòd de iure commun. exigi non potest, nisi prius debitor principalis condemnatus fuerit secundũ Rom. d. consi. 214. col. fi. num. 7. & 8. quid de sexagenario, an pro ciuili debito detineri possit, & dic quòd sic, non esse tamen arcte detinẽti. sed in domo prætoris simpliciter arrestãdi. scribit Osasc. decis. 123. nu. 4. & ita vidi seruatum à senatu erga Georgium Balzani Raconisiẽti. anno 1567. pro quo allegabam Nat. consi. 519. vbi ponit casum septuagenarij ciecici, & volẽti. cedere bonis, præterea adducebam tex. in l. qui in metallum. ff de pœnis. Ro. consi. 120. col. 2. sed vt iam dixi, obtinui, quòd cum ex senecta & paupertate afflicto mitius ageretur extra carceres, in ædibus iusdicẽti. Masuer.

Recomendari. Adde q hanc cautel. docet Bar. in l. cum eo. quæ est l. sacrilegij ff. ad l. Iul. pecul. doc. in l. plerique. ff. de in ius vocan. Cepol. cautel. 51. Ferrar. caut. 22. Catel. ver. domus. Mising. Cent 4. obser. 62. vbi limitatur not. per Duc. in d. l. plerique, procedere in causis ciuilibus, secus in criminal. per glo. in l. nemo. de domo, regul. iuris quæ doc. fallit in debitore suspecto de fuga, qui è domo etiam die festo extrahi potest, per gloss. in l fin. C. de fer. Ias. in l. vinum. numer. 3. & seq. ff. si cert. pet. vbi quid in ecclesia, vel loco sacro, 2. fallit quia potest quis ob æs alienum in domo sua comprehendi. l. sacrilegij, in fi. ad l. Iul. pecul. not. Mising. d. obser. 69. quorum omnium doctrinam, quò ad extrahẽti. à domo pro causa ciuili, damnat Suarez. lib. co. opin.

opin.ver.carceri, post Ias. in d.l. plerique: post nu.17. ver.sed Abb.quia poterit, inquit ipse, comparere per procuratorem, & euitare contumaciam, teste Gabriel. co.opi.li.7.tit.de criminal.conclu.10.num.37.Ias.in l. fi.num 3.C.de procur.quæ omnia declara, vt per Por. co.opi.lib.3.conclu.20.Ias.d.l.vinum, Gabriel.d.concl. 20.nu.38.Viui.co.opi.lib.2.concl.35.quod autem carceratus pro debito non verò possit pro alio verò debito in carceribus recomendari: dummodo captura non habuerit defectum formæ, scribit Ias.in l.1.§.quod prætor.num.10.ff ne quis eũqui in ius voc.vbi quòd immo etiam captus in domo pro debito fisci,& carceratus, po test in carceribus pro debito priuato recomendari, quid de citatione carcerati, & an per procuratorem c... arere debeat, dic, vt per Ias in l.2.nu.10.ff. de in ius. c. Masuer.

* Ad, lesiam. Adde, q confugiens ad ecclesiam, Cymi- a terium, vel domũ episcopi propter maleficium, a gaudet immunitate, vt non possit ab ea violenter extrahi, nec, debet ecclesia illum iudici seculari tradere, nisi constito, q crimen commiserit, propter quod ea immunitate priuandus sit.c.inter alia.c.immunitate, vbi Abb. & alij extra de immun. eccl. quæ ecclesia maior iusta eam passuum 50. minor verò in circuitu passuum 30. eo gaudet priuilegio, vt nemo intra dictos limites capi possit, teste Rom.consil.227.Oldr.consil.55.Bar.in auc.de mand.princip.§.sed neque. Ang.trac.malef. ver.in scalis sancti Petronij, Ias.in l.plerique, ver' 12.extende.ff. in ius voc. Mant. consi. 60.num.8. & de iure communi, nemo etiam pro delicto quantuncunq; graui, in ecclesia capi potest, aut in eius atrio, nisi in delictis enumeratis per Rom.d.consi.227. Mant.consi.60.nu.7.Oldr.consi. 54.quid.in homicida voluntario, & dic, vt per Boer.q. 291.quod quidem priuilegium, tam clerico, quàm laico est commune, ex no.per Ro.consi.280.in prin.cuius sententia in consi.234.indistinctè non recipitur, vt per Abb.in c.fi.nu.9 & in c.inter alia.nu.23.de immu.eccl. quid in confugiẽt. pro ciuili debito, & vide Castr.in rub.C.de ijs.qui ad eccl.confug.Oldr.d.consi.55.vbi q in casibus, in quibus de iure communi vel municipali quis pro debito capi potest & incarcerari, in illis ab ecclesia extrahi potest, qua in materia vide, quæ scribunt Rom.d.consi.227.234. Alex. consi. 245.lib.7. Capel. Tolos q.452.Boer.q.199.110.Iodoc. Prac. crim c.107. Coras. Miscell.lib.5.c.23. Bos.tit.de captura. num.22. vsque ad 33.quid de confugiẽt.ad hospitale, & dic, vt per Ro.consi.477.col.2.in fi.& col.3.circa med. vbi q erit tutus à iudice seculari, si hospitale sit Pontificis autoritate cõstructum, quam concl.declara.& distingue, vt latius per eum ibi. Masuer.

* Admittitur Procurator. Adde, q regulariter in ciuili cã non tenetur quis comparere personaliter, nisi in causis grauibus, & alijs de quibus in c.querelam, extra de procur.per Bnt. in c.cum dilecti, de dolo & cont.notatur inl. pecuniarijs.ff.de procur. & dicitur causa grauis seu magna arbitrio iudicis teste Ias.in l.2.§ si quis in iudicio.col.fi.nu.12.ff.si quis caut. pro quo vide etiam quæ scribit Bart.in l.2.§.defendi.ff.quib.ex caus.in pos. eatur, vbi docet Prac.notab.tam in ciuil.quàm in crim. & ibi etiam datur cautela pro constituendo procuratorem, vbi principalis citatur personaliter compariturus, & ut constitutio valeat, vide ibi ver.quare cautela est, in principali autem articulo. Adde, quòd licet procurator in criminali causa interuenire non possit, si tamen interuenerit, & admissus fuerit, quia non à parte, nec à iudice reiectus, valent gesta per eum, teste Rom.consi.215. nu.3.& est communis opi.secundum Fel.in c.memini- mus.col.pen.de accus.Dec. in l.in ambiguis.§. non est noui.nu.5. vsq; ad 14.ff de reg.iur. consi.469.in fi qñ aût reus, vel actor absens procuratorẽ mittere possit ad excusañ.contumaciã, vide per Bar.in l.1.ff.de diuers.& temp.præscrip.& ibi qñ quis teneat mittere procuratorẽ,& ad dicta Pap.hic, Adde Prac.Bal.tit.de proc.q.10. Ias.in l.tũ rẽ.nu.2.C.de pcur. vbi dixi, & plura no.Rol. consil.47.libr.tertio, vbi est locus proprius & inter alia num.21.declarat Bar.in l.seruum.§. publ.ff.de procur. hic alleg. Masuer.

* Inquisitio. Adde, a quæ de inquisitione scribunt Rol. a consi.16 nu.3.consi.31.nu.10.consi.51.nu.22.consi.24. num.90.lib.1. consi.19.nu.12.lib.2.consi.3.nu.9.vsque ad 45.consi.17.lib.3.Rob.de ord.iud.c.17.& quæ inquisitio sit permissa, vide Dec.consi.615.nu.6. Anch. consil. 182. Nat. consil.138.298.col.12.422.col.3. post Alex. consi. 138.col.fin.lib.6.consi.120.lib.2.cautel. autem ad impediẽn. inquisitionem vide per Cepol. cantel.25. Hypol.sing.305.

a Hæc regula fallit in quibusdã casibus, in quibus potest per inquisitionem procedi, quos refert Glo.Bar.& Docto.in l.2.§. si publico.ff.ad l Iul.de adult.& in l.7.§.propterea.ff.de suspect. tut. Specu.in tit. de inquisitio.§. quando. autem in 3.par.Spe & Doct.in l. mulierem.C. si man. ita fue.& c.Ang.Aret.in tract maleft. in prima glo. Zilet.

Item. Adde, q confessio ratificata ne videatur facta metu tormentorum, debet ratificari per vnum diem & vnam noctem post tormenta, aliàs dicetur facta metu tormentorum, per ea quæ voluere Bar. & Doct.in l.1. §. Diuus.ff.de quæstioni & Ang.in l.2.C.de custo.reo.& plenius probat Ales.de Imo.in consil.99.in 3.vol.Adde pro iudicis instructione quòd quamuis communiter dicatur à Doctoribus, q pœna iudicis qui non præcedentibus iustis & indubitatis iudicijs reum torquet, sit q teneatur actione iniuriarum & satisfacere offenso in syndicatu. & aliqui Doct. dixerunt indistinctè omnem iudicem qui iniuste vel vltra modum torquet aliquem teneri pœna capitis per ea quæ scribit Bal.in l.decretiones.C.de quæstion. dum dicit q illa lex est argumentum, q de quacunque tortura, quam iudex dolo malo & sine causa dederit est pœna capitis, quod intelligitur & restringitur à Doct. ad terminos illius tex.tamen Ias.in l.hoc edictum.ff.quod quisque iur. postquam retulit opi.Alex.& Lud.Ro.dixit esse cogitandum in prædictis.ipse Claudius verò dicit esse seruandam triplicem distinctionem. aut iudices iniustè & dolose torquent & excedunt modum, & præbent causam vt rei moriantur cruciatu tormentorum, & sic tales iudices tenentur pœna capitis, vt no.in l.lege Cornelia.ff.de sicar.in princ.& ita tenent Bar.in l quæstioni.ff.de quæstio. Aut iudices immoderatè torquent, sed non præcedentibus indicijs legitimis & indubitatis, & tunc quia iniuste torquent putat ipse iudices debere torqueri, eisdem & similibus tormẽtis.Doc.in d.l hoc edicto. Aut simpliciter torquent aliquem iuste, sed excedunt modum nec propterea rei moriuntur, neque debilitantur aliquo membro. & tunc propter istum excessum tenentur actione iniuriarum arbitrio iudicis.l.iniuriarum æstimatio.ff.de iniurijs per ea quę dicunt Docto.in rub. C.de pœna iud. qui male iudi. & Saly. in l.fin.eo. tit. Zilettus.

b Fuga facit eum suspectum. Quid de fuga, an sit sufficiens indicium ad torturam, distingue, aut fuit ante quã c denuncia. & iudex aliquid præparauerit, c & tunc facit indicium & susp. contra eum. vt l.lege Cornelia ff. ad sil.& ibi Bar.& Doct.aut verò aufugit vel illas clausus post quam est inquisitus de crimine capitali, & tunc nõ adest præsumptio contra eum quia iuste debuit & potuit timere.ita Bar in l.1.ff.de his qui mortem sibi conscivere.dicit Bart.in d.l lex. Corn.q aliquando fuga obijcitur alicui pro crimine. & probata fuga probatur crimen, vt l.si desertores.C. de ser.li.12. & l.desertorem. C.de remissio.quandoque fuga obijcitur alicui ad proba.alterius criminis, non vt crimen pro se, & tunc quandoque est crimen solius susp.& tunc fuga est probatio plena, quia facit quem suspectum. vt l.impuberibus.ff.de suspe.tut. quando que est crimen de quo requiritur plena probatio de ipso facto non de suspitione tantum,& tunc fuga non facit plenam probationẽ, vt l.1.C.de rap.vir.& in l.1.eo.tit.& in Auth.de exhi.reis. §.suspe-

a *Gaudet. Latè Clar. in practica crimi.c.§ q 30. per totũ,& adde casum q si quis commisseret delictũ in ecclesia semel an si postea ab aliud cõfugiat ad ecclesiã gaudeat immunitate ecclesia Decis.Tholosa.422.*

b *Quæ de inquisitione. Ista, & alia refert Clar d. §. fin. q. 3. in princ.*

c *Et tunc facit indicium. De cõ dicit Boss. in tit. de indicijs num. 49. Clar. q. 21. vers. fuga Carer in princ. nu. 112. Petr. Duen. reg.389.& seq. in prima parte, & de eo que aufugit a carceribus regul. 389. Clar. § fi. q. 21. vers. fuga*

iure communi iste casus non est de illis in quibus per inquisitionem procedi possit: vbi autem essent mortui, an possit procedi contra eos dicendum est q non, quia regulariter mortuo delinquente ante sententiam latam, extinguitur crimen, tam quò ad personam, quã quò ad pœnam corporalem & pecuniariam, vt ibi, li-
A cet a quò ad pœnam pecuniariam aliqui voluerint dicere contrarium, per tex. in d.l. defuncto. §. 1. cum si. de qua diuersitate plenè refert Bar. in d.l. defuncto. & Dy. in l. 1. C. ne ex deli. defun. sed secundum Bar. tenendum est crimen extingui etiam quò ad pœnam pecuniariam, quando reus est mortuus ante latam sententiam. vbi autem decesserit post latam contra eum sententiam, tunc extinguitur. aut per eum fuerat appellatio interposit. aut non: si quidem fuerat appellatum, & pendente appellatione decessit, tunc quò ad pœnam extinguitur crimen; quò autem ad bona & pœnam pecuniariam considerandum est, an bona in totum, vel in partem, fue-
B rint expressè adempta in sententia, B & tunc remanet firma causa bonorum: aut fuerunt adempta tacitè in consequentiam criminis, & tunc extinguitur crimen quò ad omnia, vt habetur & notatur in l. 1. C. si reus vel accu. mor. fue. & l. si is qui. C. si pen. appella. mors interue. excipiuntur tamen certi casus in quibus mor-
* tuo reo * ante latam sententiam remanet potestas procedendi firma. de quibus no. in d.l. 1. C. si reus, vel accu. mor. fue. & d.l. ex defuncto, & l. ex iudiciorum in
2 fi. ff. de publ. iud. † Quid autem si isti inculpati sunt minores 25. annis, an poterint per se respondere inquisitioni & stare in iudicio sine patris auctoritate, dic quòd non, sed dandus est eis per iudicem curator, vt probatur in l. clarum. C. de auct. præstan. licet iudices
3 hoc male seruent. † Quid autem si fuerit in patris potestate constitutus an poterit respondere, & in hoc iu-
C dicio stare sine patris auctoritate? C dic quòd non, vt l. cum oportet. §. necessitatem. C. de bon. quæ liber. quod etiam malè obseruatur per iudices.

ADDITIO.

* Mortuo reo. Adde, q de crimine læsæ maiestatis etiam post mortem quis accusari potest, & illius memoria damnari, l. fi. C. ad l. Iul. maiest. §. per contrarium, inst. de hær. quæ ab intest. no. Rom. sing. 436. quod ius accusan. durat quinquennio, per glo. in l. manicheos. C. de hær. glo. 24. q. 2. in summa, quid in crimine hæresis, & dic, vt per Abb. in cap. cum nobis. col. pe. de præscrip. vbi Fel. col. 5. & 6. Rom. d. sing. 436. Hiero. Gig. trac. crim. læse maiest. human. lib. 1. Rub. qualiter in crim. læse. q. 23. vbi respondet ad glo. c. 2. de præscrip. lib. 6. & c. accusatus, de hæret. eod. Carrer. de homicid. §. 6. nu. 373. & in trac. de hæret num. 42. de quo, cum esset quæstio in hac subalpina patria, prætextu cuiusdam mulieris hæreticæ defunctæ, dubitabatur an & quomodo illius memoria damnari posset, cuius rei Prac. docet Bos. tit. de hæret. nu. 30. & seq. Claud. crim. reg. 70. 136. 165. casus autem in quibus contra defunctum procedi potest: dicebam notari per glo. in l. ex iudiciorum. ff. de accus. per Fel. d. c. cum à nobis, de præscrip. in c. si quis episcopus. de hæret. in c. super his. col. 3. de accus. Dec. in l. a. vbi Ias. C. qui test. fac. poss. quo in casu, & qualiter procedē. sit vt defuncti memoria damnetur, plura no. Paris. consi. 2. nu. 209. lib. 4. doc. in l. vnic. C. ex delic. defunc. in d. §. per contrarium. Ang. trac. malef. ver. & hai tradita la patria. 17. & ver. qui dominus iudex videns. num. 41. & seq. doc. in l. pupillum. §. in hæredes. de reg. iur. Rom. sing. 785. Cepol. cautel. 17. Bos. tit. de sent. nu. 47. quid de cadauere, & dic, vt per Cur. in l. imperium. nu. 38. vbi Dec. col. 4. de iur. om. iud. quid de pœna malefici mortui post diffinitiuam sententiam, & vide Iodoc. Prac. crim. c. 52. nu. 6. quid dicen. de reo mortuo post litem contest. & confesso, vel conuicto de delicto, an sententia in pœna pecuniaria in personam procuratoris domini litis effecti ferri possit, & dic, q sic secundum veriorem & receptiorem sententiam, per Ofasc. decis. 149. nu. 9. vbi concludit, sententiam pecuniariam mortuo inquisito post litem contestatam proferri posse, per tex. in d.l. ex iudiciorum, in fi. ff. de accus. l. vnic. ff. si penden. appel. mors interuen. l. 3. §. fi. C. eo. ti. l. fi. C. si reus, vel accus. quibus omnibus adde, memoriam defuncti damnari non posse: nisi quando crimen læse maiest. committitur contra personam principis, vel rempub. Rom. vt pulchrè scribit Rol. consi. 1. nu. 16. & seq. lib. 3. vbi damnat eos, qui dicunt, in omni crimine læse maiest. quando quis venit contra dominium principis: posse defuncti memoriam damnari, quam sententiam firmat ex Capic. decis. 150. num. 18. Gram. decis. 6. nu. 19. Aym. consi. 224. num. 6. Dec. consi. 410. colu. pen. quid de hærede an ex delicto defuncti conueniri possit, & dic, vt per Ofasc. decis. 152. & quando defuncti contumacia hæredem afficiat, eundem decis. 106. Masuer.

A *Quò ad pœnã pecuniariam. Si moritur post conclusam in causa proceditur, vt de cõi dicit Alba. consi. 90. Clar. q. 51. vers. scias etiam q non sit secura declaratio, et ibi in prin. ampliat. qñ pœna est imposita ipso iure a lege pōt etiam post mortem procedi.*

B *Et tunc remanet doc. distinguunt aut in sententia dictum est condẽnamus cũ confiscatione bonorũ, & eo casu cũ publicatio sit accessoria ad pœna corporalẽ extinguitur morte aut dictum est, cõdemnamus in amputat. capitis & confiscatione bonorũ hoc casu si reus moriatur pendente appellatione non extinguitur confiscatio Bar. in l 3. in fin. C si pend. appell. mors inter. & de cõe dicit Aug. ad Ang. in vers 4. D. Index num 49. Clar. q. 94. vers. sed pone in fi.*

SVMMARIVM.

1 *FAma debet præcedere inquisitionem.*
2 *Processus an teneat, iudice procedente ad inquisitionem, fama non præcedente.*
3 *Iudex debet dare copiam inquisitionis, & indiciorum reo antequam cogat eum respondere.*
4 *Contra processum criminalem factum præcipitanter, an opponatur nullitas.*
5 *Inquisitio inchoata cessat, accusatore superueniente.*
6 *Pendente iudicio inquisitionis, passus an possit agere ciuiliter ad interesse suum.*

1 FAma publica præcedente. † Notanter dicitur
D præcedente, D quia de ordine debito inquisitionis est quòd fama præcedat inquisitionem,
E E vel talia indicia sufficientia, quæ probentur per testes idoneos, non maleuolos seu inimicos, sed fide dignos, vt sequitur, de quibus testibus & inquisitione
a danda est copia ipsi reo, vt d. §. qualiter, cũ sim. † Quid ergo si nulla fama nec indiciis præcedentibus processit iudex ad inquisitionem, vt fit per officiales Montisferrati, an tunc vitiabitur processus & inquisitio? dic, aut reus opponit contra inquisitionem, q fama non præcessit, & tunc ipsa inquisitio & processus vitiatur. aut ipse reus tacuit, & nihil opposuit, & tunc sibi imputetur,
F F & tenebit inquisitio & processus, vt hæc habentur
3 in c. fi. extra de acc. lib. 6. † Per quod patet, G q iu-
G dex debet dare ipsi reo copiam indiciorum & inquisitionis antequã cogat eum respondere, vt possit infra terminum sibi assignandum suas exceptiones & defensio-
4 nes proponere contra processum. † Quid autem si nullo super hoc dato termino, sed præcipitanter reus super inquisitione examinatus fuerit, & confessus simpliciter

C *Dic q non. Istum locum comprobat pluribus Pol. ĩ in verbo et si confitebuntur vers. primo igitur loco in diuisione 3. partis num 19. Clar. vbi latè allegat q 12. licet dicat q male obseruentur, & non seruari in partibus Franciæ. Boaer. decis. 63. nu. 6. & istum locum citat Clar. §. fi. q. 14. vers. sed quid in filio famil. vbi cõprobat.*

D *Quia de ordine debito. istam conclus. pluribus comprobat, & limitat Petr. Duen reg. 298 in prima parte, & ista verba fama publica præcedente, Clar. q. sesta tamen Carer in prim. practica. numero. 11 1. dicit quòd non facit indicium ad torturam, & quomodo probatur per testes fama ibi latè Carer. & Clar. quæstione 6. Foler. in verbo denitur. capitula. numero. vigesimo septimo. Petr. Duen. regul. quarta in secundã parte Cotta memorabili incip. fama, & de ista clausula Clar. q. 31. versic. fama publica Franc. Bur. consi. 90. nu. 37.*

E *Vel talia indicia et q non ad sit diffamatio Bos. in tit de inquisitione. numero 27. Clar. d. q 6. vers. Vlterius scias in fin.*

F *Tenebit inquisitio. Clar. ĩ d. vers. vlterius scias in prin. vbi de cõi dicit.*

G *Iudex debet dare ipsi reo copiam indiciorum. Quod non sit danda copia indiciorum. Nouiz. consi 71. Clar. ĩ in vers fin. quia indicia non probant nisi repetantur parte citata vel presente Marsi. in l. 1. num. 4. d quæstio. Maranta in tit. de inquisitio. nu. 8. vbi dicit q illa non sunt propria indicia, vt per Brun in trac. de indic. q 2. nu. 8. & circa prædicta vide latè per Rsp. post alios in l. 2 num. nu. 8. C. de eden. Blanc. in verbo datis defensionibus. nu. 100. & in l. fi. nu. 27. d quæstio. Clar. §. fi. q 45. vers. sed quid.*

pliciter se deliquisse. An poterit postea contra inquisitionem vitium nullitatis opponere? dic q non per tex. in c.1.extra de accu.lib.6.Et sic per hoc etiam patet, q pessime faciũt ipsi iudices reos compellere inquisitioni respondere, nullo præcedente, nec assignato eis termino ad accipiendam copiam indiciorum, & inquisitionis, de hac autem fama plenè no. per Bar. in d.l.qui sine.& in l. de minore.§.tormenta.ff. de quæst.& ego scripsi supra in tractatu positionum, & prædicta procedunt secundũ Gand. vt per eum no.in d.tit. qualiter de malef.cogno. per inquisitionem &c.quando inquisitio est formata ad alicuius instantiam, & promotionem, vbi autem esset formata ex solo iudicis officio nullo promouente, tunc non tenetur iudex de necessitate reo prius copiam facere de prædictis, sed potest alia dilatione non data, ipsum compellere inquisitioni respondere: & siquidem confiteatur delictum, planum est.si verò neget, tunc procedere debet ad informationem, & testes recipiendos, de quibus postea debet dare copiam * ipsi reo, & eidem terminum defensionis assignare, vt d.c.qualiter & quando.cum si. quam practicam obseruant iudices in omni casu, vt supra dixi. † Post a hæc quæritur de illa vulgari quæstione, an superueniente accusatore post formatam inquisitionem cessare debeat ipsa inquisitio, & procedi debeat solum super accusatione; quam quæstionem plenè disputat Cyn. in d.l.ea quidem. & Bar.in l.si maritus.ff. de adul. & Gand.in d.tit & Dy.in c.actus legitimi, extra de reg.iur.lib.6. finaliter & conclusiue duæ referuntur opi. vna Dyn.quæ est quòd cessare debeat inquisitio & procedi debeat super accusatione, per regulam, quæ habet, A quòd auxilium ordinarium cessare facit extra ordinarium, vt in l.in causæ.& ibi no.ff.de mino. quam opinionem sequitur Bar.in d.l.si maritus.& Gan vbi supra. alia fuit Cy. & sequacium, vt no.per eum in d.l.ea quidem. qui tenent contrarium, dic vt ibi. veruntamen licet hæc disputatio procedat de iure communi, tamen per statuta terrarum ista quæstio est sopita secundum Bar. quia per illa statuta omnis B inquisitio est remedium ordinarium, sicque ex superueniẽti accusatione non habebit cessare, sed locus erit præuentioni, per regulam, qui prior est in tempore. † Vltra quæritur, pone quòd pro delicto agi potest ciuiliter ad interesse partis. * & criminaliter ad pœnã applicandam fisco, & super eo iudex formauit inquisitionem criminaliter, an poterit pars offensa, criminali iudicio pendente, agere ciuiliter pro suo interesse, vel eo finito, C & videtur quòd sic, quia regula prohibitiua, quæ traditur in l.1.C.quando ci.ac.præiu.crimi.locum habet, quando est vnus, & idem promotor iudicij criminalis & ciuilis, quo casu sibi potest ascribi culpa si nesciuit eligere iudicium ciuile, antequàm criminale; sed quæstio præsens loquitur, quando vnus, videlicet iudex est promotor in criminalibus, & pars vult promouere ciuilem, vnde factum iudicis nõ debet ipsi parti nocere, ar.in regula iuris non debet.extra de reg.iur.& ibi per Dy.lib.6. In contrarium facit.l.1.C. quando ci. ac.præiu.cri. & quia factum iudicis repræsentat factum partis, vt l.si ob causam, C. de euic. maximè cum hodie per statuta terrarum inquisitio sit remedium ordinariũ, vt supra dictum est. Ego in hoc dubito, vnde cogita.

ADDITIONES.

* Fama publica. Adde, quòd inquisitio contra aliquem formari non potest, & formata non tenet, nisi præcedat.

A Quòd auxilium ordinariũ, Ista est communis secũdum Marant. supra num.38.Clar.q. 3. versic. ex hoc autem.

B Inquisitio est remedium ordinarium Marãt. supra nume. 39. Clar. qui multa dicit versic. sed certè.

C Et videtur q sic. Vt latè comprobat Clar. q. 2. distinguendo, vt hic.

D Non quidem a maleuolis. Hæc verba ponuntur per Aug. de malefic. in verbo non quidem a maleuolis, & latè. Marsi. in l. de minore.§.plurimum numero 30. de quæstio. Carer supra numero. 112 Boss. de inquisitio.numero. 39. Clar. d.q.3.versic. non quidem.

E Regulariter a duobus testibus. Intellige si deponunt de indicio remoto, secus si deponunt de ipso delicto Marsi. in consi. 18 numero 6. qui attestatur de comuni, Carer.supra numero 106. Boss. in titul. de indicijs. numero 5. Clar. quæstion. 22. qui allegat Soci.consil. 34.numero.2. vol.3.

F Quòd sint homines bonæ conditionis. Et sic debent esse omni exceptione maiores etiam quòd testis deponat de delicto immediato, Marsil. sing.342. Carer. supra numero. 110 nisi concurrat leuitas vitæ rei, vt ibi & in repertorio in verbo indicium quartum. Boss. supra numero 60. quæstio. 22. amplia vt per Carer. in titul. de hæret. numero 118. amplia, vt per Paris. consilio secundo. numero. 77. volum quarto

G Opem auxilium, consilium & fauorem. Ista verba declarat Carer. §. 4. homicidium autem, vbi dicit glo.nu.14.Masuer. in practica in tit.de pœnis, & 81. vide Clar.d.q.31.& Pet. auxiliatorem.

diffamatione, secundum communem per Rol.consi.38 nu.9.nume.16.lib.tertio. quam dicit procedere, etiam si inquisitio fieret ex mero officio, vt latius per eum ibi. Masuer.

* Dare copiam. Adde Rol.consi.12.nu.42.48.62 lib.3.vbi est locus proprius in mater. quòd inquisito dari debet copia indiciorum cum termino ad illa purgã. antequam torqueantur.

* Ad interesse partis. Adde, q opi. affirmatiuam tenet Rol.consi.30.19.lib.2.secundum quem sepius consului, & obtinui coram excell. huius patriæ Senatu, præsertim anno 1569.in causa Ioãnoni Preri, contra Iugales de Bereta de virlis, pro qua uide quæ scribunt Fel. in c.postulasti.de Iudæis, in c.1.col.3.de iudi. Sal. in l.qui crimen.colu.4. circa med.C. qui accus.Bar. in l. iterdum.§. qui furem.ff.de fur.in l. prætor.§.1.de iniur.in l.2.§.1.ff. vi bo.rap. Rob. de ord.iud.4.par. alij, ex per Aym.consi.14.58.circa fin. Alex.& Ias.in l.Dinus.ff.de re iud. Masuer.

a Post hæc. Adde Io. And.in reg.actus legitimi. de reg. iur.lib.6.in mercurialibus.

D Non quidem à maleuolis. Hoc est secundum necessarium ad dictam inquisitionem formandam, si enim haberet fama exordium ab inimicis & odiosis ipsius rei, non deberet iudex ad inquisitionem procedere, immo deberet reum relaxare, ideoque solet reus volens inquisitionem impugnare, probare quòd illi à quibus fama traxit originem, sunt eius inimici odiosi, vt traditur in d.cap.qualiter & quando, & c.licet heli.cum sim.& per Gand. in d.tit.

SVMMARIVM.

1 Causæ quæ & quot sint, per quas homo ad alterius odiũ [illegible]

Non vno, sed pluribus. Meritò sic dicitur quia vox vnius vox nullius, vt in l.iurisiur.C. de test. maximè, quia iudicium E regulariter à duobus testibus est probandum, vt supra dictũ est. & hoc est tertium quod requiritur ad formandam inquisitionem, videlicet F q sint homines bonæ conditionis. † Quæro hic de vna quæstione morali, quæ sunt illæ causæ, & quot & per quas homo ad odium alterius inclinetur? dic, prout ipse comprehendo sunt quatuor. Prima offensiones. Secunda mali mores. Tertia denegata seruitia. Quarta communis inuidia.

SVMMARIVM.

1 Præstans auxilium, an teneatur eadem pœna qua delinquens, numero 2.
3 Opem vel auxilium dare quando quis videatur. nu.4. 5.6.& 7.
8 Quis teneatur de solo consilio.
9 Mandans homicidium, an teneatur sicut homicida.
10 Qualiter mandans teneatur.
11 Mandans, an verè vel fictè dicatur delictum committere.
12 Habes ratum delictum qualiter teneatur.

G Opem G auxilium, consilium, & fauorem. † Aduerte quod ista sunt quatuor, quæ videntur idem, & tamen differũt in aliquibus, vt infra demonstrabitur, de auxilio itaque & ope quid significẽt, & importẽt tradit in §.ope, Inst.de obl.quæ ex delic nascunt. & in l.in furti actione §.opẽ, & in l.is qui opẽ ff.de fur.& ibi plene per Bart faciunt quæ habentur in l.sæpe.§ fin. ff.de verbo.sign.& cap.1. extra de offi. deleg. † Sed hic quæritur, a an ille præstans auxilium, vel opem delinquenti, teneatur eadem pœna qua ipse delinquens? Aduerte q Dyn. determinando sic distinguit, aut præstans opem suo ministerio dedit causam delicto, & sic fuit

A fuit causa vel furti, vel homicidij. a & tunc tenetur
eadem pœna qua ipse faciens, seu occidens, vt in l.nihil
interest ff ad l.Corn. de sica.aut non dedit causam ho-
B micidio eius ministerio, B & tunc tenetur media pę-
na, qua delinquens in totum tenetur, vt in d.l.is qui
opem, pro qua opinione bene facit text.cum glo.in c.
sicut dignum, extra de homi. quã opinionem sequitur
Gaudi in tit.de homic.§.item pone quòd Titius, & ple
nè tangitur per Cyn.in l.t.C.de nili ager. non tump.
C c Bart.autem in d.l is qui opem, tenet simpliciter. &
indistinctè quòd teneatur eadem pœna, per text.in l.is
cuius ope.ff.ad l.Iul.de adult.in l.1.C.de rap.virgi.cre-
do opi.Dyn esse veriorem, per d.c.sicut dignum cum
3 ibi n.t. † Vlterius quæritur b quando dicatur præ-
b stare opem, vel auxilium. Sol.dicit Bart.in d.l.in furti.
§.ope.distingue.aut auxilium punitur ratione alicuius
actus non determinati.verbi gratia,si statutum disponant,
q banito non præstetur auxilium sub certa pœna.Aut
auxilium punitur ratione alicuius actus notorij, & de-
* terminati,v.g.dicit statutum, quòd * quicunque præ-
stiterit opem vel auxilium furi vel homicidæ,puniatur
4 tali pœna. † Primo casu auxilium dicitur præstari lar
D go modo D qualitercunque eidem in aliquo succur-
ratur, siue præstando sibi pecuniam, siue eum associan-
do,siue alios fauorem ei præstando, quæ eidem habeant
vtilitatem,vel honoré afferre.argum.in l.4.§.post prin.
ff ad leg.Iul. maiest. & l.si fuerit.ff. de reb.dub. & l.di-
5 uus.& l.in metallum.ff. de pœ. † Secundo autem ca-
su considerandum. est secundum eum q tale auxilium
E dici potest præstari alteri pluribus modis vt E ante
maleficium, & in ipso maleficio, & post ipsum malefi-
6 cium † Ante maleficium dicitur præstari,verbi gratia,
F si quis præstiterit F scalas,vel ferramenta,aut arma ad
maleficium committendum, & de tali auxilio loquitur
G l.si pignori §. qui ferramenta ff.de fur.cum sim. G In
ipso maleficio autem dicitur auxilium præstari. verbi
gratia cum quis est præsens in maleficio & suadet vel
hortatur,vt id committatur. de quo loquitur l.1.C.de
rapt virgi. & ea quæ habentur in l.is cuius ope.ff.de
7 adul.cum sim. † Post verò maleficium H dicitur præ-
H stari auxilium, videlicet I qñ reo præstatur ad fugam
I arripien.de quo auxilio loquitur.l.1.& l.fi.C.de his qui
latro Et si forsan malefactor fuerit captus per famulos
officialis seu iudicis, & alius cum armis violenter eri-
K puerit de manib. eorum K tenetur l. Iul.de vi pub.vt
habetur in l.lege Iul.ff.ad l.Iul.de vi pu.si verò eripue-
rit sine armis, tunc tenebitur lege Iul.de vi priua.vt l.
8 lege Iul.ff ad l.Iul.de ui priua. † Post hæc c quæritur
c apud scolasticos,an quis de solo consilio teneatur, sicut
de solo auxilio, super quo solet distingui secundum
quosdam, an consilium sit fraudulentum vel non, & an
L ille cui præstatur consilium L erat aliás delictum com
missurus,vel non, vt plene disputat Dyn in c.nullus ex
consilio, extra de reg.iur.lib.6. & tangitur per Inn &
per glo.in d.c. sicut dignum. & per glo.in d.§.ope. In-
stitut.de obl.quæ ex delict.& per Bart.in l.non solum.
§.si mandato.ff.de iniur. per glo.in l.consilium.ff.de re
9 iud. vbi videas. † Quid autem dicemus in eo qui ex-
presse mandauit homicidium, vel aliud delictum com-
M mitti,an pariformiter punietur,sicut homicida M dic,
q sic per text.in d.§.si mandato, & ibi not.in d.c.mu-
lieres.de sent. excom.& l.non eo minus.C. de accus.&
10 ibi plenè per Cy. † Dubium tamen insurgit ex hoc
an mandans teneat vt principalis,vel vt præstans opem,
& auxilium, conclusiue determinat Cyn in d.l.non eo
N minus. Et Bar.in d.c.si mandato, N quòd tenetur
11 * tanquam principalis. † Sed an is qui mandauit di-
* catur, verè, vel fictè * delictum commisisse tex.in d.c.
O mulieres,videtur dicere quòd verè,alij quòd O solum
fictè dicitur committere. per tex.in l.ita autem, in §.
gessisse.ff.de admi.tuto. Cyn. & Barto.vbi supra volunt
distinguerem,sed cum eadem pœna teneatur qua delin-
quens,non est multum curandum de tali distinctione,
nisi in iuris subtilitate, de qua ibi vide, quia vt sæpius
dixi opusculum hoc pro notarijs, & procuratoribus est
12 compositum. † Vlterius quæritur de eo qui á prin-
cipio non mandauit committi delictum, nec opem, nec
auxilium præstitit, sed alius eius nomine,& contempla
tione homicidium fecerit, illud ratum habuit, an tene-
bitur sicut ille qui fecit.Item quid si illum, qui á princi
pio mandauit, postea ante delictum commissum manda
P ti pęnituit,an teneatur secuto delicto, P vide de his
omnibus, quæ sunt de iuris apicibus quæ no.Cyn in d.
l.non eo minus,& per glo.& Doct.in d.c.mulieres,qui-
bus adde quæ not.Barto.in l.sed si vnus.§.seruus meus.
ff.de iniu.

ADDITIONES.

* Opem,auxilium.Adde,quid dicens.de eo qui fortuito,
& non ex proposito fuit præsens maleficio,an iure com
muni puniri possit,aut reputetur delinquens; & dic, q
non teste Rom.consil.117.vbi etiam quærit, quid de il-
lo qui maleficium impedire potuit ne committeretur,
non impediuit;& dicit; quod propter non factum á iu-
re communi quis non punitur, ex no.in reg.culpa ca-
ret, vbi Dec.de reg.iur.Dyn.in reg non est sine culpa,
eo.tit.lib.6.Fel.in c.quante, col.fi.de senté.excom Dec.
in cap.t.in glo.1.de offic.deleg.in l. vt vim, num.33.de
iust & iur. doct.ad Dyn.d.ca. non est sine culpa. Quid
autem operetur præsentia ex proposito; & dic vt per
Rom.d. consi.117.col.2.in princi. & quid de armato
astan.delicto incidenter & fortuito non ex proposito;&
dic,quód non dicetur opem tulisse,nec auxilium delin-
quenti præstitisse,vt voluit Ang.hac consi.216.ver si.hæc
autem,Fel.in c sicut de dignum col.5. de homicid.in c.
1.col.6 de offic.deleg.Paris.consi.152.nu 32.consi.164.
nu.11.lib 4. Masuer.
* Quicúque. Adde facere quæ scribit Alex.cons.135 li.1.
* Tanquam principalis. Adde, an & quando mandans
fieri homicidium teneatur, & vide Ias. in lege seruum
fugitiuum num.21.C.de ser.fugit.
* Delictum commisisse, adde Ias in l.si is qui pro empto-
re.num.361.382 ff. de vsucap.Pract. Bald.tit.de statut.
q.18.& dic, quòd mandans non dicitur proprié facere.
sed interpretatiuè secundum communé, per Alexand.
consil.65. num.11.lib.4.not.Clar.in Prac § fi.q.89 quā
in re distingue, vt per Viui.com.opi.lib.2.concl.270.&
vide tex.in l.pen. in prin ff ne quis eum qui in ius voc.
est vi exim. Bar. in l.is cuius ope ff de adul. quid de
statuto loqu. si de mandante, & vide Ruin. consil 71.
libr. 4. Masuer.
a Sed hic quæritur. Adde gloss in versicu. pari pœna.in
cap.primo,de offic.deleg. & c.nuper,& in c.quantæ præ
sumptionis.de sent.excom & in l.iubemus,in §.1.C. de
sacrosan.eccl.
b Vlterius quæritur Adde Bar.in l si in rixa.ff.de sic Bar.
in l.qui s tuo.Bal.in margarita.in ver.exilium, Bald in
l.1 C.de ser.fug Bal.in raptores.C.de epis.& cle.& Imo.
in cap.continentium.de cle.percu.

Post

a Et tunc tenetur eadē pena. Carer. d.§.4 homicidiū,nu.69. Clar.q.90. istū locū citat & cōprobat Paris.cōsil.166.num.49. volu. 4. Claud. Batta in practi. crimin.reg 147. & 108. & reg. 98.

B Et tunc tenetur media pena. Carer. & Clar. supra, & intelligo de pena extraordinaria,vt per Socin.consil. 188. vol.2. cum allegatis p Cla. ī post princ.

C Bart. autem, istam opi. Bart. est communiter reprobata, salvet Clar. supra eam vers 3. qñ delictū est commissum prævio tractatu,vel deliberatione acci dēte conscasum vel salua scientia auxiliatoris.

D Qualitercunque eidem in aliquo saccurratur,Boss. in titu. de mandato n.6. & præstando pecuniam,Marsil. in practica constante,nu.68.

E Ante maleficium,ista sua capita ponit Care. d. § 4. homicidium.nu.2. Cla. d.q 9a. in princ. ibi. prima ante delictum.

F *Scalas,vel ferramenta,concord allegat Carer.supra numero 3.vbi intelligit si scienter de qua scientia constare debet.*
G *In ipso maleficio, Carer. supra num 7.*
H *Dicitur præstari auxilium, sed proprie loquendo non dicitur præstare auxilium,Clar d.q.90.versic aut vero.*
I *Quando reo præstatur ad fugam,late exemplificat Carer.supra nu.22. istum locum citat Paris.consil.112 num.40. vol.4.*
K *Teneatur l.Iul.concord allegat Carer supra num 27 post princ.vbi etiam si impediant familiam ne delinquens capiatur.*
L *Erat alias delictum commissurus,vel non istam distinct. ponit Aug in verbo. sempronium,nu 43.Boss in tit de mandato nu 59.Claud. Bertrand supra reg. 100.Ias in § omnes autem,nu.3.instit.de actio Carer.§.5.nu.75.*
M *Dic quod sic,& ista est communis,vt per Carer d.§.5.nu.58. & Clar. q. 89. Gomez in 3 thomo,cap.3.num.39.*
N *Quod tenetur tanquàm principalis,Ant.Gabr.de commu.conclu.lib.7.conclu. prima,Clar q.89.tit de crimi. Carer.§.5 nu.123.*
O *Solum ficte,Carer.supra num 38.ante fin.*
P *Vide de his omnibus,Dec.& Cagn in l.semper, qui non prohibet, de reg. iur. Carer.ī nu 77.& 184.Boss.in tit.de mandato,nu.6.Clar.q.87. in fi.*

¶ Appensatè, & dolosè, ista verba ponit Ang. de Malef. in verbo, scienter & dolosè, & Boss. in tit. de inquisitione, num. 113. vbi dicunt, quòd vbi agitur de pœna corporali necessaria sunt ista verba, & ista qualitas debet probari. Carer. supra § 4. num 61. Marant. in quarta parte, num. 58. & Carer. § 2. num. 2 & quando actus est factus contra legem præsumitur dolus, Blanc. versic. visis indicijs, num 132. Clar. quæst. 31. versic. scienter & dolosè.

c Post hæc. Adde Fely. in c. sicut dignum. de homicid.
* Post hæc. Adde, quòd consulens delictum committi, tenetur, si delinquens non est soluendo, teste Ias. in l. ex hoc edicto, num 2. ff. de eo per quem fac. erit. de quo vide quæ scribit Dec. in c. quia quæsitum, de of. deleg. cui adde, quòd cõsulen. verba in dubio in bonum interpretari debent, ex not. per eundem cons. 189. n. 5. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *IN maleficijs in dubio præsumitur potius dolus quàm casus.*
2 *Homicidium quot modis committatur.*
3 *Considerenda in maleficijs.*
4 *Lata culpa an sufficiat in delinquente quò ad condemnationem.*
5 *Lata culpa quando dolo æquiparetur. nu. 6. 7. 8. & 9.*

1 APpensatè, ¶ & dolosè. † Nota verbũ dolosè, quia
¶ secus esset si casualiter, vt not. in c. 1, extra de ho-
micid. in cle., & in l. respiciendum. §. fi. ff. de pœn. in du-
A bio tamen potius A in maleficijs præsumitur dolus,
quàm casus, vt not. in l. 1. C. ad l. Corn. de sica. & l. 1.
B in fi. ff. eod. B & attenditur principaliter animus delin-
quentis, magis quàm actus, vt l. respiciendum, in fin. ff.
de pœ. adeo q si quis alium insequitur cum gladio ani-
mo, & intentione ipsum occidendi, licet eum non percu-
tiat nec occidat, tamen de iure communi tenetur ac si
occidisset, vt in l. si is qui cum telo. C. ad l. Corn. de si-
° ca. & in l. 1. §. diuus ff. eo. & in l. aut facta. §. euentus.
ff. de pœn. Sed de iure municipali statutorum Italiæ po
tius attenditur actus quàm animus; ideo pro solo ani-
mo non tenetur quis de occiso, nisi re ipsa occisio fit se-
cuta secundum Barto. In hoc corriguntur, & meritò iu
ra cõmunia, vt per eum not. in l. 1. in prin. & in l. si rixa
2 ff. ad legem Corn. de sicar. † Sciendum a tamen est, q
a homicidium de iure communi dicitur C committi tri-
C bus modis, videlicet, voluntate necessitate, & casu. Qd
autem committitur voluntate, tribus fit modis, videli-
cet facto, mandato, & consilio, quę omnia plenè declara,
vt not. per Glo & Doct. in d. c. sicut dignũ, extra de ho-
micid. & in d. clemen. 1. eod. titu. & d. l. respiciendum. §.
3 primo † Præterea sciendum est, quod in maleficijs mul
ta sunt consideranda, videlicet causa, persona, locus, tem
pus, qualitas, quantitas, & euentus, quæ omnia ponũtur
& declarantur per tex. in l. aut facta de pœn. & per Gl.
in d. c. sicut dignum, deinde sciendum est, q aliquando
homicidium committitur extra rixã, aliquando in rixa,
inter quæ est differentia, vt not. per Barto. in d. l. si in
rixa. ff. de sica. aliquãdo committitur impetu, quod lex
interpretatur propter ebrietatem, vt in d. l. respicien-
dum §. fin. versic. impetu, licet Bar. ibi notauerit, quòd
latius quandoque sumitur hoc verbum impetu, videli-
cet quando inter aliquos subito & concitato rumore cõ-
mittitur delictum, vt in d. l. si in rixa. & facit quod habetur Institu. ad legem Aquiliam. in §. impetu, nec e-
nim aliud est impetus, quam quidam subitus motus, vt
4 in l. illud, in fin. ff. ad leg. Aquil. † Post hæc autem quæ-
ritur, an in omnibus delictis quo ad pœnam delinquen-
tis imponendam, requiratur dolus in ipso delinquen-
te, vel sufficiat lata culpa, vel leuis &c. circa quod glo.
posita in l. in actionibus. ff. de in lit. iur. & in l. magna ne-
gligentia. ff. de verb. sig. & l. in lege Cor. ff. ad leg. Corn.
D de sica. D distinguunt sic. Aut pro delicto est imponen-
da pœna corporalis, aut pecuniaria. Primo casu requiri-
tur dolus, nec sufficit lata culpa, licet dolus i dubio præ-
sumatur affuisse, nisi per circunstantias probetur defuis
· se, vt dictum est, & not. in l. 1. C. ad leg. Corn. de sica. Se-
E cundo autem casu sufficit lata culpa, E & sic in hoc ca
su lata culpa æquiparatur dolo, quod non accidit in ca-
5 su præcedenti. † Vnde gratia b huius latius v. den-
b dum est, quando & quibus casibus F lata culpa dolo
F æquiparetur; in qua quæstione sic distingue secundum
Bart. vt plene per eum not in l. quod Nerua. ff. deposi &
in l. 1. §. 1. ff. si quis test. lib. esse ius. fue. aut loquimur in
contractibus, vel quasi, aut in delictis, vel quasi. Primo
G casu G lata culpa dolo æquiparatur, vt in d. l. quod Ner-
ua: cum si ibi no. Secundo casu subdistingue aut tracta-
tur de pœna corporali imponenda pro ipso delicto, &
tunc lata culpa non æquiparatur dolo, siue sit pœna, ista
ordinaria, vt d. l. in lege Cornelia, siue sit pœna extraor-
dinaria, vt l. 3. in prin. ff. de cri. stellio. & hoc modo pce
dit glo. quæ est in d. l. in actionibus. Aut tractatur de
pœna pecuniaria imponenda, & tunc subdistingue, aut
enim lex specialiter & expresse pro ipso delicto requi-
H rit dolum interuenire, H & tunc lata culpa non æqui-
paratur dolo, vt in l. 2 §. hæc actio. ff. vi bonor. raptor. &
in l. 1. § si quis ideo. ff. ne vis fiat ei. & quod not. in d. l.
magna negligentia. Aut lex non requirit expressè do-
I lum, I & tunc lata culpa æquiparatur dolo, vt l. 1. § t.
ff. si mens. fal. mo. dixe. & l. 1. §. non autem. ff. si quis test.
li. esse iuss. fue. Nec huic intellectui in præcedenti casu
repugnat text. in d. §. non autem, & l. 1. in prin. eo. ti.
vbi dicitur, quòd lata culpa dolo æquiparatur, nam ibi
ideo est, quia iurisconsultus illam extensionem expres
sè facit, & sic lex ibi expresse prouidit sic in casu illo,
6 aliàs autem secus esset, vt dictum est supra. † Ex qui-
bus secundum Barto. vbi supra, decidi potest quæstio
quotidiana. Pone, quòd statuto cauetur, quod pro tali
delicto sit pœna pedis, vel mille flore. an requiratur do-
lus in ipso delinquente, vel sufficiat lata culpa? & secun
dum eum, est sic distinguendum, aut in statuto fit expres
sa, & specialis mentio de dolo, verbi gratia si dicatur in
eo; quicunque fecerit, vel commiserit dolose tale quid,
puniatur in mille, vel in amputatione pedis: & tunc re-
quiritur dolus, nec sufficeret lata culpa; quia à verbis
statuti non est recedendum, vt l. quod constitutum ff. de
testa. mili. & l. 1. §. is qui nauem ff. de exer. cum simili.
Aut nulla doli fit expressa mentio in statuto, sed simpli
citer in eo disponitur qui tale quid commiserit punia-
tur vt supra; & tunc, aut per statutum imponitur pœna
K corporalis, K & tunc in dubio requiritur dolus, nec
sufficit lata culpa per l. in lege Corn. cum simi. ff. ad
leg. Cor. de sicar. Aut imponitur pœna pecuniaria, &
tunc aut statutum loquitur per vocabula importantia
crimen, quod sui natura requirit dolum verbi gratia, si
statutum dicat: quicunque commiserit falsum, vel fece-
7 rit furtum, vel homicidium, puniatur tali modo. † Nam
falsum furtum, & homicidium non committitur nisi do-
lose, vt l. 1 ff. de furt. l. nec exemplum. C. de fal. & d. l. in
° lege Cor. cum si. & hoc casu requiritur dolus ° nec
L sufficit lata culpa. Aut statutum loquitur L per ver-
ba importantia crimen, q sui natura non habet re-
quirere dolum, & tunc considerandum est, an statu-
tum puniat actum criminosum, Prout infertur prin-
cipaliter in personam patientis, verbi gratia si sta-
tutum dicat: aliquem percusserit, &c. & tunc requiri-
tur dolus, nec lata culpa sufficit, quia iniuria non
potest

A In maleficijs præsumitur dolus, latè Carer. §. 2. nu. 44. Boss. supra num. 113. Blanc. in verbo visis indicijs, nu. 134. vbi ponit gradus doli.

B Et attenditur principaliter animus, & ista est communis, vt per Mars. in l. is qui cum telo, n. 31. C. de sicar. Clar q. 92. quã do putatur animus plures casus enumerat, Marsil. in l. diuus, num. 6. eod. tit.

C Committi tribus modis, hos tres modos declarat Carer. ĩ. § 1. Clar §. homicidiũ in prin.

D Distinguunt sic, istam distinctionem communẽ per Doct. ĩ citati & Iacob. Nouel. in tracta. ad defensam in prin. nu. 84. Carer. ĩ. d. §. 2 num. 4 & 44. & Blanc. in practica, in verbo visis indicijs, num. 133. Clar. q. 84. Dec. cons. 621 nu. 2.

E Et sic ĩ hoc casu lata culpa æquparatur dolo, quo ad pœnam extra ordinariam, Iacob Nouel. ĩ Carer. ĩ nu. 6. Blãc. ĩ. Thom. Gram. cons. 68. & communem dicit Clar. d. §. homicidium, in princip.

F Lata culpa, quæ dicatur lata culpa pluribus modis exemplificat Blanch. supra nume. 136.

G Lata culpa dolo æquiparatur, dolus tamen non potest remitti lata culpa sic, Dec. in l. contractus, num. 39. & Cagn. nu. 107 de reg. iur.

H Et tunc lata culpa non æquiparatur dolo nisi statutum vlterius procederet dicendo occidens quouismodo, & qualitercunque, tunc siue dolo siue culpa occidat punitur pœna ordinaria, Carer. ĩ nu. 5. blanc. nu. 148. & 149.

I Et tunc lata culpa æquiparatur dolo intellige quantum ad pœnam extraordinariam vt supra dixi.

K Et tunc in dubio requiritur dolus, de communi dicit Blanc. ĩ nu. 148.

L Per verba importantia crimen, Ang. in verbo scienter, & dolose, circa princip. vbi ista dicta prosequitur.

potest inferri in personam sine voluntate & affectione
delinquentis, vt in l.3.ff.de iniu. aut punit actum simpli
citer prout infertur in re aliqua, si puta dicat statutű,
qui intrauit domum alterius &c. Tunc sufficit lata cul
pa, & sic hoc casu lata culpa dolo æquiparatur; & hoc
modo debet intelligi, §.non autem, præallegat. & l.1.§.
8 1.ff.si mens. fal. mo. dixe. † Et ex hoc infertur decisio
ad aliam quæstionem. Si statuto caueatur, quòd quicū-
que turbauerit aliquem in sua possessione, vel alterius
possessionem turbauerit, condemnetur in centum, an
A requiratur dolus, vel sufficiat lata culpa? A De qua vi-
de supra in tit.de turba.pos. & per Bart.in d.§.non au-
9 tem. † Nunquid ergo in casib. in quibus quis non te-
nétur de delicto, dolo non interueniente, sed sola lata
B vel leui culpa, dicemus eum excusari * in totum à cri-
B mi. e commisso per latam culpam, vel leuem? B dicit
Cy. q non, vt not. per eum in l.si quis non dican. C.de
episc. & cler. Idemque determinat Barto. vbi supra vn-
de secundum eos erit puniendus pœna extraordinaria
iudicis arbitrio imponenda secundum qualitatem cri-
minis; vt probatur in l.1.ver.sed si claua, & ibi not.ff.ad
leg. Corn.de sicar. in qua pœna extraordinaria impo-
nenda, considerabit iudex consuetudinem hactenus in
similibus obseruatam, vt habetur in l.si quis reum, in
fin.ff.de custo. & exhi.re. & not. per gloss. in l.hodie.ff.
de pœn. & in l.respiciendum, in princ. eodem titulo, &
plene per Barto.in l.in lege Corn.ff.de sicar. & in l.res-
piciendum.§.fin.ff.de pœn.

ADDITIONES.

• Dolus. Adde Ias. in l.1. col.pen. ff.de legib. & in l.ex
quacunque nu.41.ff.si quis in ius voc. non ier. & quid
de eo qui proiecit lapidem sine animo occidendi, & dic,
vt per eundem in l.1.§ quod prætur. nume.1.& 3. ff.ne
quis eum qui in ius voc. vbi plura de statuto punień. ho
micidium uel aliud delictum corporale, & ibi quòd in-
telligitur si dolo, non casualiter, etiam si culpa interue-
nerit, quam conclu. limita, nisi statutum diceret, quomo
docunq; occiderit, vel quouis modo, vel qualitercunq;
quia tunc non debet distingui an dolo, vel culpa, iuxta
Doct. Ias. in locis prædictis, ad dicta autem Pap. hic nu.
5.nu.7. vide eundem Ias. in l.in actionibus. nu.13.26.27
& seq.ff.de in lit.iur.   Masuer.

• Eum excusari. Adde, quid diceń. de eo qui homicidio
causam dedit; qua pœna punietur: & dic, quod pœna ex-
traordinaria arbitrio iudicis, in quo arbitrio, habenda
est ratio personarum, & facultatum, ita tamen, q ad
mortem non condemnetur, quia arbitraria pœna mor-
tis pœnam non includit, teste Ofasc. decis. 104. nume-
ro 3. numero 9. vbi dicit reprobari glo. in §.in summa
inst.de iniur. Masuer.

a Sciendum tamen. Adde Spec. in titu. de homic. in §.po-
ne, & diffusè per Fel. in rub. de homici.

b Vnde gratia. Adde Bar. in l.1 ff.de legi. Bal. in l. data
opera. C.de qui accus. non pos. Bar. in l.impuberibus in
§.1.ff.de suspe.tut. Pau.de Cast. in l.1.ff.de legi. Pau.de
Castr. in consi. 19.& 192.

SVMMARIVM.

1 *Armorum appellatione, lapides & fustes continentur.*

a Cvm armis a & ensibus. † Appellatione armo-
1 rum continentur lapides & fustes, vt l.armorum.
ff.de verb.sign. & l.3.§.armis.ff. de vi & vi arma. cum si-
mil. ibi nu. Et per hoc quod hic dicitur, ensibus euagi-
C natis, c patet manifestè de animo doloso delinquen-
D tis, D quia per talia signa, & similia discernitur pro-
positum eius, vt not. per Bar. in l.1. in fi.ff.ad l.Cor.de
sic. & per gl. in c.significasti, de homi. & ibi per Inn.

ADDITIONES.

a Cum armis. Adde l.3.in §.armis.ff. de vi & vi ar. Ang.
in l.armatos, ad leg. Iul. de vi pub. gl. in cle. ne agro, de
sta.mo. gloss. in c.clerici, 23.q.8.

Cum armis. Adde, quid si cum pugno? & dic, vt per
Ias. in l.1.§.prætor ait, numero tertio ff. de in ius voc.

SVMMARIVM

1 *ANimus ad occidendum ex pluribus percussionibus præsumitur.*
2 *Percusso a pluribus, pluribus vulneribus sed vnus mortali, qualiter illi omnes teneantur.*
3 *Statuta pœna pro non capto homicida, si sint plures homicidæ, an multiplicetur pœna.*
4 *Præstantes opem tribus personis, qualiter teneantur.*
5 *Plures delinquentes qualiter puniantur.*
6 *Percutiens vno ictu pluribus percussionibus, qualiter puniatur. nu.7 & 8.*
9 *Percutiens plures in eodem loco corporis, quomodo puniatur.*
10 *Congregati homines ad capiendum castrum, occidentes vnum qualiter teneantur.*

a Pluribus percussionibus. a † Ecce aliud signum
1 videlicet pluralitas percussionum, E per quod
E demonstratur eorum maliuolum, & dolosum
propositum: & si fuerint omnes percussiones mortales,
F ambo tenentur de homicidio, imò fortius de iure com
muni etiam si non fuerint mortales, tamen de occiso
tenentur, quia effectus demonstrat eos habuisse animű
occidendi, & hoc sufficit, vt in d.l.is qui cum telo. quan
quam ex forma statutorum non sufficiat propositum
dolosum per se, nisi factum sit consumatum, vt supra di-
2 xi. † Quid aűt dicemus G de illa q.antiqua & sæpius
G contingente in practica. Ecce * quòd pluribus coaduna
H tis, in vna magna rixa interficitur vnus, qui percussus
reperitur pluribus percussionibus, quarum vna sola est
mortalis, aliæ verò non, & ignoratur à quo vulnus mor
tale sit illatum, quæritur an delinquentes omnes, vel
nullus teneatur de occiso, vel omnes de solo vulnera-
to, quam quæstionem tetigit Dy. in c.in obscuris. extra
de reg.iur.lib.6. & Cy. in l. quoniam multa C.ad l.Iul.
de vi pub. in vlt. q. & Bart. in d.l.si in rixa ff.de sic. dicit
Albe. Papi. quòd aut apparet ex cuius ictu, vel percus-
sione mortuus est, & tunc ille solus de occiso tenetur,
cæteri autem de vulnerato, per text. in d.l.si in rixa.
Aut hoc non apparet, & tunc nullus de homicidio te-
netur, sed omnes de vulnerato, & pecuniariter iudicis
arbitrio de iure communi venient puniendi vt l. ita vul-
neratus, in fin. ad l. Aquiliam. Nec obst l.item Mela.§.
si plures ff. ad l. Aquil. quia secundum eum loquitur
quando ciuiliter agitur ad emendationem damni serui
occisi, hic autem cum agitur criminaliter ad pœnam
corporalem, vt pota homicidij, vbi debent probatio-
nes esse luce meridiana clariores, vt l.sciant. C.de pro-
ba. & quo casu nemo condemnandus est ex præsumptio
nibus, vt in l.absentem in fi.ff.de pœ. pro qua opi. est gl.
in d.§.si plures, Bar. verò & Dyn. & Cyn. vbi supra, &
Inn. in c.significasti. de homic. sic distinguunt, aut om-
nes habebant propositum committendi homicidium,
aut vnus tantum, vel nullus. Primo casu, de iure com-
muni secundum quod magis attenditur animus quam
H actus facti, H tenentur omnes de occiso, vt in d.l.is qui
cum telo, cum sim. & intelligam eos fuisse talis propo-
siti, maximè si clamabant ad mortem, vt fecerunt iudæi
contra Christum, quod sequitur Inno. in d.c.significa-
sti. de iure autem statutorum italiæ secundum quod at-
tenditur factum, & nő propositum, vt prædixi, est distin
guendű vt infra proximè. Secundo casu, quando vnus
tantum vel nullus erat propositi homicidium commit-
tendi, tunc contemplari debet ictus cuiuscunque per
se, & si quidem apparuerit cuius ictu, vel percussione
sit mortuus, ille solus de occiso principaliter tenebit,
alij verò poterunt condemnari ope & auxilio præstito
ad homicidium committendum, secundű eum, vt in l.
actione.§.ope, cű sim.ff.de furt. ac etiă de vulnerato, &

A *De qua vide. istă q. ponit Angel in dicto verbo scienter. nu.2*

B *Dicit Cyn. q nő, istam q. ponit Bl anc. d. verbo visis indicijs, nu.153. vbi exĕplificat, vt etiă per Clar. in §.homicidium, vers. culpa, vbi attestatur de cōmuni, q puniatur pena extraordinaria.*

C *Patet manifeste de animo doloso, Blanc. in l.fin. num.82. de quæstio.*

D *Quia per talia signa, Natt. cons. 665. nu.3. præcipuè quădo nő est solitus portare arma.*

E *Per quòd demonstratur. Iacob. Neu. in practica, in princ. n. 46. Blanc. in d l. fi. nu.244.*

F *Ambo tenentur de homicidio, late Gome. in 3. tomo, ca.3. num.36. Clar. in §.homicidium, vers. aut vero.*

G *De illa q. antiqua, quam late ponit Carer. §.2. nu.71. & late Clar §.homicidium, vers. alia etiam est defensio.*

H *Tenentur omnes, Carer. supra in prima limit. vbi infinita allegat, Clar. supra d. vers. alia etiam ibi primus est.*

coadiuuatione, vt.l.3.ff.ad l.Iul.de ei priu. Si verò non
apparet cuius ictu fuerit mortuus, tunc aduertendum,
quòd hoc potest contingere dupliciter, vno modo, quia
nullum vulnus erat per se mortale, sed omnia simul
iuncta faciunt vulnus esse mortale, & hoc casu puniun-
tur omnes de occiso, quia verum est dicere omnes occi-
disse, vt in l.itẽ Mela.§.si plures trabem ff. ad l. Aquil.
& in l.ita vulneratus, in fin ff.eo.titu.arg. in l.si plures.
ff.ar.fu.cæ. quod sequitur Inno.in d.ca.significasti, alio
* modo contingit non apparere de persona * quæ intu-
lit vulnus mortale, si constat vnum solum vulnus esse
mortale, & alia esse non mortalia, & tunc propter igno-
rantiam personę quæ intulit illud vulnus mortale, prę-
sumitur omnes simul vulnerasse, secundum Bar. & per
* consequens A tenentur omnes * de occiso, & sic in-
A telligitur d.l. item Mela.§.si plures trabem. & §.sed si
plures secundo responsosicut in simili dicitur, quando
plures simul decesserunt, & ignoratur de ordine. quia
præsumitur omnes in dubio pariter decessisse, vt in l.
inter virum. & l. sed de illo.ff. de rebus dubijs quam
2 opinio.in casu isto sequitur Dyn.& Cyn. vt supra, B sed
re vera opin est Alb. æquior, quia in dubijs est meli-
nandum in benigniorem partem, ut l.benignius ff. de
legib. maximè in pœnis, ut in l.si de interpretatione. ff.
de pœn. licet pro priori opin. fariat text in d.c.signifi-
3 casti.in uersi. quòd si discerni. † Sed pone statuto caue-
tur, quòd uilla teneatur capere homicidam, quòd si nõ
fecerit, tunc soluat pro pœna flor.mil. accidit, quòd plu-
res homines occiderunt simul aliquem, qui capi non
potuerunt, uel capti non sunt, quæritur an uilla tenea-
tur soluere pro singulis eorum flor.mil. & quidẽ Dyn.
C ut refert Bar.in d.l.si rixa determinat quod non. C sed
sufficit una pœna pro omnibus, nam ipsi omnes pro
uno reputantur secundum Bartol. quando ex facto eo-
rum alios debet teneri, puta commune seu uilla, vt in l.
si cum exhibuissent.§.si.ff. de pub. & l.t. & per to.ff si
fa.fur.fe.di.& licèt statutum loquatur in singulari, quia
tamen sermo ille indefinitè profertur, vniuersali ser-
D moni æquiparatur, D sicque resoluitur in plurali, vt
sit sensus, si oẽs homicidas nõ cœperit, arg.in l.si plures
ff.de leg. 3.& l.si pluribus de leg.2. per quod sequitur q
vno solo ex homicidis capto, & sibi capite detruncato,
quòd commune, seu uilla liberabitur, si alios homici-
das non cœperit, quia quantum ad liberandum uillam
sufficit pro domicidio quòd alter eorum pœnam impo-
sitam patiatur licet in contrarium fariat ille uerborum
sensus, dum dicitur, si omnes homicidas non cœperit,
qui requirere uidetur omnium simul concursum, argu.
in l.si.ff.de in ius uoc. ut eant uel satis. & in l.seruus.§.
4 si plurium.ff.si quis can.cum ibi not. † Et ex his etiam
* deciditur alia quæstio * nous præstitit opem & auxi-
lium tribus personis ad committendum aliquod male-
ficium, seu homicidium, nunquid iste punietur pro sin-
gulis eorum, ac si separatim unicuique opem præstitis-
E set, & auxilium? & breuiter secundum Dy. debet E so-
lum puniri una pœna pro omnibus, per rationem præ-
dictam, & eodem modo puniendus esset unica pœna
tantum pro omnibus ille qui mandasset uulnerari, uel
occidi unum uel plures personas, nam istæ personæ
plures pro una sola reputantur, per rationes prædictas
5 secundum Bart. in d.l. in rixa. † Quid autem in casu
* econuerso, si plures * personæ deliquerunt in unam
personam tantum, an ipsi omnes debeant una pœna
communiter uel diuersis pęnis singulariter puniri, dic,
ut supra dixi, quæ disputatio, de qua supra procedit
quando erant plures delinquentes non officiales, ubi
autem essent officiales, tunc omnes reputantur pro
uno, quando delinquunt in his quæ pertinent ad offi-
cium eorum, & sic omnes simul una pœna puniantur, ut
habetur in l.si multi.ff. de pub. & l. in tres.ff. de admi.
6 tuto. † Rursus quæritur, pone quòd unus * alium
* percussit unico ictu pluribus percussionib. puta cum
bidente, uel tridente, an percussor sit puniendus pro
singulis percussionibus? Bart. distinguit in l. senatus.ff.
de ac. & plenius in l si gemma arbor. ff.ar.fur.cæs. & in
l.nunquam plura.ff de priua. delic. aliquando lex vel
statutum punit actum criminosum, prout ab agente in-
fertur simpliciter, & indeterminatè, v.g. si disponat sta-
tutum hoc modo, si quis sagittauerit per ciuitatem, vel
si quis extraxerit gladium in platea, puniatur tali pœ-
na, & tunc si vnico ictu sagittauerit plures sagitas, vel ex-
F traxerit plures gladios, F puniendus est pro vnico de-
licto, & vnica pœna tantum, argumen.l.tria onera ff.de
excu.tu. aliquando lex punit actum criminosum deter-
minatè respectu personæ patientis. ver.g. dicit statutũ,
G G si quis percusserit aliquam personam puniatur in
tantum; et hoc casu considera, quòd aut ex eodem actu
criminoso resultant duo tituli criminis, se inuicem ha-
bentes tanquam genus & species, sicut homicidium &
parricidium, nam parricidium est species homicidij, &
tunc punitur parricidium committens vna tantum
pęna, & una lege, vt in d.l. senatus.ff de accus & eodem
modo si vnum crimen sit pars alterius vere & præsum-
ptiue, vt sunt arma ad percussionem, vel insultum, &
euaginatio ad percussionem. Idem si vnum crimen in
alio confundatur. ver g. quando ex vna percussione, vel
plurib. statim sequitur homicidium, nam pro solo ho-
micidio punietur delinquens, & in alijs præcedentibus
casibus etiam pro vno solo delicto punitur, vt determi.
glo.l.qui de crimine C. de accus. & ibi per Cyn.in 4.q.
& per Bar.in l.nunquam plura.ff. de priua.de li. pro quo
facit l.illud in fi.ad l.Aqui. & not. per Bart. in l.libello-
rum. & in d.l.senatus.ff.de acc. Aut ex eodem facto re-
sultant duo crimina, quorum vnum non est pars alte-
rius, nec alterum confunditur in alio, sed se habent vt
species separatæ, puta verba iniuriosa cum percussione,
& tunc pro omnibus punietur, vt in l.si adulterium
cum incestu.ff.de adul. nam regulariter actus criminosi
sunt considerandi respectu patientis, ut l.2.in fi.ff. de
iniur. & l.multa. C. ad l.Iul.de vi pu. quia ex illis plures
7 resultant effectus, vt in d.l.nunquam plura. † Ideoque
in proposita quæstione, cum quis alium percussit cum
tridente pluribus percussionibus, nec ex eis statim se-
quutum est homicidium, punitur pro pluribus percus-
* sionibus * argu. in l. Titia. in fi. & in l. si pluribus. in
prin.ff.de ver.ob. & idem erit secundum eum si vnico
actu, & instrumento factæ sunt plures eidem personæ
percussiones in diuersis membris. verbi gratia si cum
ense quis vnico ictu sit percussus in capite, & in manu,
uel si debilitati sunt & uulnerati plures articuli eius-
dem membri; puta duo uel tres digiti eiusdem manus;
nam pro pluribus percussionibus percutiens punietur,
arg.in l. de pupillo.§. si quis nunciat.ff. de nou. oper.
nunc. & l.si seruus seruum.§.rupisse.ff.ad legem Aquil.
imò quod amplius est secundum eum & si percussio fa-
cta sit in uno loco, & caro putrefacta sit aperta in alio
loco, punietur delinquens pluribus percussionibus ar-
8 gu.l.si seruus seruum.§.nulli.ff.ad l.Aquil. † Ex quib.
deciditur illa quæstio. si quis unico actu dixerit alicui
plures iniurias, uel dederit plures alapas, an pro omni-
bus sit puniendus, ubi dicitur quod sic, licet tenea-
tur simul omnes proponere in eodem libello, & non in
diuersis, ut habetur in l. prætor edixit §. si plures aliàs,
si uerò plures.ff. de iniur. facit l. nunquam plura ff. de
priua.del. & no.per Bar.in d.§.si plures. & per Cy.in l.
si non conuitij C.de iniu. & per Bar. in l.apud Labeo-
9 nem.in §.conuitium.ff.de iniu. † Sed quid erit si in eo
dem loco corporis quis fuerit pluries ab eadem perso-
ne percussus, an percussor punietur pro pluribus uul-
neribus, an pro uno tantum? breuiter distingue se-
cundum eum. Aut statutum imponit pœnam pro uul-
nere, aut pro percussione. Primo casu cum sit unicum
uulnus, licet ampliatum ex multiplicatione ictuum pu-
nietur solùm pro uno uulnere. Secundo autem casu pu
nitur pro pluribus, cum sint plures actus percutiendi,
ut in d.l.nunquam plura. Quid autẽ dices, quando unus
committit delictum in pluribus, uel plures in pluribus,
qualiter fiet punitio, dic ut no. p Bar. i l.2.§.si ad plures
ff.de

A *Tenentur omnes de occiso, pena extraordinaria. Cla. d.§. homicidiũ, uers. aut vero plures, circa fi. vbi attestatur de communi, licet contrarium videatur sentire Gomez, vers.3. licet postea mutet sententiã respondẽdo contrarijs.*

B *Sed re vera opin. est Alb. æquior quã sequitur Curer. d nu. 75.col.2.ibi quã ego multoties.*

C *Sed sufficit vna pena pro omnibus sequitur Ang. in verbo Andronum, n. 14. Marsil. in l. si in rixa, n.14. ff.ad l.Cor.de sicar. Boss. in titu. de penis, in prin.*

D *Sicque resoluitur in plurali Gandi in tit.de falso.nu.13. Bonusfac.de Vitali. eo.tit. nu.18.*

E *Solum puniri vna pena pro omnibus, sequuntur Decio. supra citati, & Ange. in verbo, fama pub.nu.78.*

F *Puniẽdus est vnico delicto. late allegat pro concord. Marsil. in d l si in rixa, num.16.*

G *Si quis percusserit aliquã, istam distinc. nõ sequitur Clar. q.84.licet videatur in princ.seq. istam distinctio. & istam distin. sequitur Iacob. Nouel.in inquisitione pro insultu, nu.6. vbi ponit de morsicatura facta cum dentibus. & si quis vno ictu percusserit in capite & manu.*

ff. de sep. vio. quando autem plura delicta committuntur circa rem aliquam no. per eundem Bart. in l. infitiando. §. infans. ff. de furt. quandoque committuntur plura delicta non facto sed verbo, & de his vide quod per eum not. in l. item apud Labeonem §. conuitium. ff. 10 de iniur. † Vltimò ex prædictis colligi potest decisio ad aliam quæstionem, quæ his temporibus sæpius de facto occurrit. A Ecce quod aliquis congregauit gentes ad capiendum aliquod castrum, villam, vel ciuitatem, vel aliam possessionem, & in tali insultu vel rixa aliquis de ciuitate, vel terra occisus est. Quæritur nunquid omnes teneantur de occiso, vel ille solus qui occidit, si de eo constet, & videtur quòd ille solus, tam secundùm opin. Alb. quàm Dy. & aliorum vt supra dictum est. In contrarium, quòd omnes * teneantur, vel saltem ille qui gentes coadunauit simul cum ipso percussore, facit quæ habentur in tex. & per Cyn. in l. quoniam multa. C. ad l. Iul. de vi pu. vel priua. & sic in dubio, si iustitia vires haberet multorum capita essent truncanda. Nec obst. disputatio & opi. Alb. & sequa. quia loquitur quando homicidium est commissum sine proposito, vel coadunatione in vadendi locum alterius, vel possessionem, sed simplici proposito offendendi personam, vnde sequitur quòd grauius est delictum, locum alienum inuadere, quàm personam, quod nota.

ADDITIONES.

* Ecce. Adde Alex. consi. 2. nu. 4. lib. 7. consi. 14. lib. 3. consil. 25. nu. 4. lib. 1. Rol. consi. 63. nu. 6. lib. 2. vbi declarant gl. l. si in rixa. quę est l. fi. ff. de sic. Boe. q. 310. Ale. de præsum. 44 reg. 3. nu. 4. Paris. consi. 148. lib. 4. Hip. sing. 403. Dyn. in c. ratihabitionem. nu. 15. in c. in pœnis in c. in obscuris de reg. iur. prac. Bal. ti. de sent. q. 7. Ancha. consil. 206. Hip. consi. 34.
* De persona. Adde quid dices si vnus vulnerauit Titium mortiferè, adeo quòd certum est ipsum ex vulnere moriturum, postea ex interuallo alius eundem titiū vulnerauit, & occidit, dubitatur quis eorum teneatur de occiso: & dic, quòd vterque tenetur de occiso, ita decidit Iaſ. in l. si is qui pro emptore num. 20. & seq. ff. de vsucap. ubi dixi contrarium tamen scribit Ro. sing. 260. per text. in l. item Mela. §. Celsus ait ff. ad l. Aquil. & fac. Cre. sin. 56. tex. in l. huic scripturæ. § si seruus. ff. ad l. Aquil. & vide quæ scribit Bar. in l. damni infecti stipulatio. §. Sabini nu. 4 & seq. ff. de dam. infect. vbi Doct. in apostil. ponunt plures. qq. not. & ibi num. 6. an qui promisit præsentare accusatum de vulnere, teneatur, si vulneratus decessit: quid de accusato de vulnere qui dedit fideiussorem de iudicio sisti, & iudicato soluendo, postea vulneratus moritur: an fideiussor teneatur pęna imposita pro homicidio? & dic, vt per Barto. in l. fideiussores magistratuum. ff. de fideiuss. Masuer.
* Teneatur omnes. Adde Cagnol. in l. semper in obscuris col. pen. de reg. iur. Hypol. sing. 207. Alex. consi. 46. lib. 4. consi. 2. col. 2. lib. 7. prac. Bal. tit. de sent. q. 3. Iodoc. pract. Cri. c. 76. nu. 24. Hip. consi. 24. 25. 34. Gandi. tit. de homic. nu. 12. & seq. Alex. consi. 14. lib. 3. Nat. consi. 240. colu. fin. num. 15.
* Alia quæstio. Adde, quòd quando duo vnum interfecerunt an quilibet teneatur de homicidio; & vide pract. quam docet Bartol. in l. qui seruo. §. si duo ff. de fur. & fac. Paris consi. 152. lib. 4.
* Si plures. Adde, an ex delinquen. multitudine minuatur pęna: & dic, vt per Fel. in c. dilectę. nu. 7. de excep. quid si vnum tantum vulnus apparet in corpore occisi: an omnes percutien. condemnari vel absolui debeant, vide Fel. in c. significasti nu. 9. de homic.
* Vnus. Adde, Iaſ. in l. quod dicitur, ff. de verbo. oblig. Masuer.
* Pro pluribus percussionibus. Adde, qualiter concurrāt plura delicta & plures pęnæ ex vno actu; & vide Alber. in l. fi. C. defens. ciuit. fac. tex. in l. 3. C. ad l. Iul. de vi pub. in l. 3. & 4. ff. e. tit. vbi licet ex illo tit. puniri debeat stuprator, raptor, incendiarius, seditiosus pœna illius tituli, si hoc fiat cum armis, non tamen excluditur alia pęna expresse à lege speciali imposita, cum clarum sit quòd pro pœna stupri & alijs de quibus ibi puniuntur pœna capitis, quibus adde, quę scribit Bar. in l. Infitiando. §. infans. ff. de fur. vbi Doctor. in apostil. dicunt, quòd identitas temporis facit idem esse delictum, per gl. in l. 1. C. vnde vi secus si diuersis temporibus, quia diuersæ erunt pœnæ, vide latius ibi declarationem, ad illud, quando dicantur plura delicta ex eodem facto. Masuer.
* Omnes. Adde, quòd Innocens quandoque in multitudine & vniuersitate punietur, cuius contrarium videtur velle Osasc. decis. 90. nu. 9. quando ad punien. vniuersitatem: imponitur pœna pecuniaria, pro qua soluenda esset imponenda collecta, nam dicit ipse, innocentes nō contribuūt, vide latius per eum ibi, quid in ciuitate, vel vniuersitate an possit delinquere, & an ex delicto obligetur, dic, vt per Mising. cent. 4. obser. 78. & 79.
* Percussionib. Adde Claudium Aprutinum in quæstione sua, cuius est Mirabellum, vbi scribit differentiam legis Aquiliæ, & legis Corneliæ de sicarijs, & inquit, quòd in lege Cornelia de sicarijs consideratur magis animus occidentis quàm actus, sed lex Aquilia magis respicit actum quàm animum, vt consideretur ex quo ictu ensis, & gladij cotis vel fustis, vel cuiuscunque generis armorum secuta fuit mors vulnerati, videamus animum, vt l. item Mela. §. sed si seruum plures ff. ad leg. Aquil. & quando aliquis in rixa est occisus, tunc ictus cuiusque considerari oportet, vt ille qui occidit teneatur lege Cornelia de sicarijs. sed est animaduertendū, quòd si quatuor, vel quinque, vel plures socij proficiscuntur animo & proposito occidendi, quamuis vnus solus percusserit, omnes tamen tenentur de occiso, ita tenent Doct. in l. si in rixa. & sic non consideratur ictus, sed animus, vt in l. 1. §. Diuus. & l. Diuus. ff. ad l. Corn. de sicar. aliter si non animo & proposito interficiendi tales socij iuerunt, nec constat neque apparet, cuius ictus armorum mortuus fuerit occisus & interfectus, tunc ratione rei dubiæ & facti ancipitis nullus tenetur lege Cornelia de sicarijs, quæ requirit animum congruentem cum facto, vt d. l. 1. §. Diuus, & d. l. Diuus, quoniam sanctius est impunitum facinus relinquere nocentis, quam damnare innocentem. l. absentem. ff. de pęnis, & hoc modo optimus quisque iudex debet omnes æqualiter absoluere, quò ad pęnam, quæ irrogatur ex lege Cornelia de sicarijs, sed quò ad pœnam legis Aquiliæ omnes proculdubio tenentur, vt l. item Mela §. sed si seruum plures, & hoc tenent Cy. in l. multa, facit nota. C. ad l. Iul. & hoc propter hanc rationem, quia ea lege Aquilia consideratur leuissima culpa, vt l. in l. ff. ad l. Aquiliam, sed quotiescunque non apparet, cuius ictu aliquis mortuus fuerit, vel quoniam nullū vulnus erat per se mortale, sed vulnera simul iuncta iudicio medicorum erant mortalia, tunc omnes puniuntur de homicidio, quia omnes occiderunt, vt probant Do. & potissimum Inno. in cap. significasti, extra de homicid. Ziletus.
* Percussionibus, Adde Iaſ. in l. 2. §. prætor. ait un. 2. ff. de in ius voc.

A Ecce aliquis. circa istam q. quando plures committunt delicta, vide late Carer. §. 6. incip. circa quartum, num. 346. Clar. q. 60. vers. allegatur etiā.

VNa percussione in capite. Aduerte quòd in accusatione & inquisitione B debet exprimi locus vulnerum, & qualitas eius, & alia de quibus no. in d. l. libellorum. de accu. & ibi per Bart.

B Debet exprimi locus vulnerum, modum visitandi vulneratum & mortuū, vide Blanc. in tract. ad defensam in princip. nu. 3. Iaco. Nou. in practica, in verbo, sciendum est autem, & de interrogatorijs fiendis vulneratis, & illis quòd constituti sunt in carceribus ibi, in verbo iudicio, qua procedere debent, & late Clar. in sua practica, §. fi. q. 4. vers. quando vero, vbi ponit rationem, quare debent describi vulnera particulariter cum suis qualitatib.

SVMMARIVM.

1 *Mortuus an quis in dubio præsumatur ex vulneribus, numero secundo.*

EX quibus percussionibus idem Albertus mortuus 1 est. † Quæritur, an in dubio præsumatur mortuus ex vulneribus. * Vbi sic distingue, aut percussus mortuus est infra paucos dies post vulnus illatū. aut post longū tēpus. Primo casu præsumitur esse mortuus ex eo vulne-

re. Secundo non, vt no. in glo. in c. 1. extra de cle. per-
A cu. in quo tamen A standum est iudicio medici vnius,
vel plurium si haberi possunt, vt in l. semel. C. de re mi.
lib. 12. & ibi per Barto. & in capit. signi. de hom. & not.
a per Barto. in d. l. si rixa. ff. de sicar. † Sed quod dicatur
breue vel longum tempus dicunt communiter medici,
si moriatur infra. 40. dies à tempore vulneris illati, tūc
dicitur, & præsumitur mortuus ex vulneribus, aliàs
autem præsumitur mortuus ex solo malo regimine. Et
B quia B circa protestationes medicorum solent com-
mitti fraudes, cum multi corrupti pecunia, vel gratia
attestentur contra veritatem, pro tanto in aliquibus
locis prouisum & declaratum est, q̃ si vulneratus de-
cesserit infra tot dies, præsumatur ex vulneribus mor-
tuus, aliàs secus.

ADDITIONES.

* Mortuus ex vulneribus. Adde de vulnerato qui decessit intra paucos dies, & vide quæ scribit Euer. lib. arg. loco ab effectu, & quando præsumatur quis mortuus ex vulnere, vide quæ no. prac. Masuer. tit. de præsump. nu. 14. vbi inter alia, quòd post 40. dies nullus vulneratus deambulans dicitur mori ex vulnere, sed potius ex alia causa, vt ibi, de quo plura not. Bos. tit. de homic. col. pen. & fin. Fel. in cap. presbyterum, de homicid. volunt. vel casual. in princ. vbi quando vulneratur præsumatur mortuus ex vulnere; cui adde Ang. tract. malef. ver. & ex interuallo, Cepol. consi. 18 Gram. consi. 2. Bart. tract. de percuss. & in l. huic scripturæ ff. ad l. Aquil. quid de vulnerato qui medicum non adhibuit, & dic, q̃ præsumitur decessisse ex sua culpa, non ex vulnere quando qualitas vulneris iudicio medicorum poterat se habere ad vitam & mortem secundum Bald. in l. si ab hostibus §. si vir vxorem, vbi Ias. num. 8. ff. sol. mat. vbi plura de medico imperito, cuius iudicium iudex sequitur, & peritiorum iudicio reuocatur, quo casu factum per iudicem censetur, ac si per falsas attestationes factum esset, ex not. per Bal. d. §. si vir vxor, quo in articulo, q̃ñ vulneratus non adhibuit medicum, distingue, vt per prac. Bal. tit. de extraord. qq. 9. Iodoc. prac. crim. c. 77. tit. de inuasione. Masuer.

a Vulneribus: Adde Blancum in prac. cri. in §. his sic præmissi. num. 68. 69. & 70. vsque ad nu. 137. vbi videbis decisionem huius quæstionis. Ziletus.

A standum est iudicio medici vnius, vel plurium. Marsi. in practic. crim. in verbo & qu. nu. 26. dicit mihi vñ q̃ Abb. in c. 2. de cler. percus. q̃ loquitur in ista materia nam dicit. q̃ etsi vulneratus moriatur post octo menses dummodo nunq̃ reconualuerit a die illati vulneris, sed semper iuerit de malo in peius quòd tunc præsumitur oĩno mortuus ex causa vulneris sibi illati, & repetur de occiso, hoc idem dicit Marsil. in l. fin. numo. 57. ff. de sicar. addicti. ad Ang. in verbo ex interuallo sub nu. 3. dicit q̃ et hoc casu stat iudicio medicor. Blanc. in practi. vers. his sic p̃miss. nu. 69. Clar. §. homicidium, versicul. cæterum, & quomodo deducatur ad practicam in fauorem inculpati ista exceptio Blanc. in trac. ad defensā in verbo vulgatiss. est num 51. & alia respicientia istam materiam Blanc. ĩ in practica, & Clar. d. §. homicidiũ vers. scias autem, Masuer. in sua practica in tit. de præsumptio nu. 14. Claud. Batta. in practica Crimi. reg. 106. & in præcedenti Mascard. de probatio. vol. 2. reg. 1033. & 1034 nu. 45. & 1035. nu. 2.

B Circa protestationes medicorum. Istum textum citat, & comprobat Clar. § vers. scias autem circa fi. vbi p̃t probare contrarium per alios medicos, reliqua circa istam materiam per Blanc. in practica vers. his sic præmissis num. 68. cum sequ.

C Et per furtum subtraxerũt inquisitio quomõ formetur in furto Marsi. in practica in verbo constante numero. 78. & Petr. Fol in practica in verbo alia inquisitio contra fures.

D Animo lucrandi. Et sic deficiente animo lucrandi non committitur furtum Alex. consi. 135. num. 5. vers. 2. ratio vol. 1. Cepol. consi. 26. Boss. in tit. de furti. nu. 7. Clar. in § furtum nu. 7 vers. excusatur vero & seq.

E Aliquando incipit à contractu. tamen stante decreto q̃ vbi res est originem à contractu, vt non procedatur criminaliter vtẽs re deposita vel commodata non punitur ita Boss. in tit. de decreto Mediolani, vt non procedatur criminaliter nu. 3. alias puniatur de iure com. Ang. in verbo vestem colestem. n. 33. vbi aliter exemplificat.

F Nisi sit fur famosus quis dicatur fur famosus. Carer. in practica in princ. nu. 96. quid debet furca suspendi, vt ibi & est diferentia inter fures famosos & latrones famosos. Ias. in § ex maleficijs col. 1. insti. de actio. Bos. de furtis. nu. 34. & 35. alias limit ponit Pot. Dac reg. 399. in prima parte. Masuer. in sua practica in tit de pœnis.

G §. si quis 5. solidos. Ille § non seruatur de consuetudine Gandin. in tit. de furt. nu. 10. Clar. §. furtum vers sed quæro, & est rõ quia furtum fit gratia auaritiæ, & pax rumpitur gratia veteris inimicitiæ. Pot. Fol. in sua practica in fin. num. 512.

H Tenent contra. Et ista est communis, vt efficiatur infamis quocunque casu Ang. in l. ea quidem. numero 28. C. de accus. Clar quæstio. 72. nisi processum sit contra contumacem vel præsentem non seruatis solemnitatibus, vt ibi per Clar. vel sit condemnatus ob culpam Clar. quæstione. octuagesima quarta, post princip.

SVMMARIVM.

1 *Furtum quid.*
2 *Furtum quomodo noscatur.*
3 *Fur qualiter hodie puniatur.*
4 *Furti condemnatus infamis efficitur.*

* FVrto * C & per furtum subtraxerunt. Debes
C scire quòd moderno tempore, & tempore mor-
tis magni Ducis Medio. citra fuerunt, & sunt plu-
res fures, quàm vnquam fuerint, quia de mille nouem-
centum viuunt de furtis rapinis, latrociniis, & robariis,
quod quidem furtum est contra ius diuinum, & huma-
1 num, vt not. in d. l. 1. in fin. ff. de furt. † Est autem fur-
tum contrectatio rei alienæ fraudulosa, inuito domino
D D animo lucrandi, vt in d. §. fin. & committitur hoc
furtum in rebus mobilibus tantum, non autem in im-
2 mobilibus, vt l. verum. ff. de fur. † Sciendum præterea
est, quòd furtum aliquando incipit à delicto simplici-
ter, vt puta, cum quis clam ingressus domum alterius
E pecuniam subtraxerit, vel quid simile. E Aliquando
incipit à contractu, & inde vertitur in delictum, vt puta
si depositarius, vel commodatarius vtitur re ad alium
vsum, l. qui re sibi commodata, & l. fullo. in princip. &
in l. si pignore. in prin. & l. qui iumenta cum sim. ff. de
fur. facit quod habetur in § itaque, & in §. placuit. insti.
3 de obli. ex quasi male. † Pœna autem furti * de iure
* communi est hodie extraordinaria arbitrio iudicis tam
pecunialiter quàm corporaliter imponenda, ita tamen,
quòd furto nemo morti, nec abscisioni membri trada-
tur, vt in auth. sed nouo iure. C. de ser. fug. vt ibi not.
F F nisi sit fur famosus, qui debet furca suspendi. l. capi-
talium. §. famosus. ff de pœ. vel nisi furando pacem ru-
perit, quo casu pro furto 5. solidorum potest furca su-
G spendi, vt in lib. feu. tit. de pa. iura fir. c. 5. G §. si quis
5. solidos, & not. per Doct. in d. auth. sed nouo iure. ve-
rum tamen ex forma statutorum totius Italiæ, & om-
nium prouinciarum aliter est super furtis, & aliis cri-
minibus prouisum, quibus statutis est deseruiendum,
4 vt in l omnes populi. ff. de inst. & iur. † quotiis tamen
modo quis condemnetur de furto, siue peculiariter, si-
ue corporaliter, siue leui culpa, siue graui, vel magna,
* est infamis, * vt l. non poterit. ff. de fur. & hoc de iure
communi quando processum est contra furem per ac-
cusationem, & condemnationem, & secundum formam
iuris cõmunis, vbi autẽ esset cõdemnatus secũdũ formã
statutorum, vel per viam inquisitionis contra eum for-
matæ, vt fieri videmus quotidie, tunc cõtrariæ sunt op.
Glo. & Doct. vt refert Bar. in d. l. infamem. ff. de pu. iud.
nam quidam dicunt q̃ nec aliquis condemnatus publi-
co iudicio per inquisitionem infamis efficitur, vt not.
per gl. in l. 3. § præterea. ff. de suspe. tut. & in l. fin. C. eo.
ti. & ibi per Cyn. nec etiam damnatus ex forma statu-
torum, & sic per condictionem ex lege, quia nulla
condictio habet infamare, vt l. cessat ff. de act. & ob. cum
sim. Barto. autem in d. l. infamem. Old. & And. de Pis.
H H tenent contra. quia cum inquisitio ex forma statuto-
rum sit remedium ordinarium, vt supra dictum est, &
succedat in locum accusationis, sapiet eius naturã, arg.
in l. si eum. §. qui iniuriarum ff. si quis caut. cum sim. est
enim verum dicere, qui damnatus est per inquisitio-
nem fore damnatum pub. iud. ergo habet locum legis
dispositio, de qua in l. 1. ff. de his qui not. infa. & eadem
ratione dicit Bart. in damnato ex forma statuti, qui in-
famis efficitur, quia non ordo, vel modus processus, sed
rei effectus debet attendi, vt in l. ordo. ff. de pub. iud. de
hac materia infamiæ plenius vide p Bar. in ea l. infamẽ.

ADDITIONES.

a Furto. Adde a quid sit furtum, quid rapina, quid violentia & dic, vt per Rom.consi.144.154.158.col. 2. in princ.num.1.nu.3.& quæ sit pœna furti eundē consi.213.243.nu.9. Alex.consi.152.num.5.lib. 2. qua in materia plura not Ias.in l.cum secuus ff.de cond.caus.dat. Alexan.consi.71. inter consi. cri. 2. par. Quid de furto domestico; an puniatur; & vide Alex.consil. 135.lib.2. & dic, quod si factum sit furtum suspicio est contra vicinos præsertim si sunt malæ famæ, quo casu possunt torqueri, teste Ias in l.in actionibus, nu. 40.ff. de in lit. iur. cui Adde, q furtum facere dicitur, qui iumenta sibi commodata longius duxit, alione modo vsus est inuito domino, secundum Catel. ver.furtum, vbi plura not. quid de famulo, vel alio misso ad amicum cum pecunia, veste, libro, vel simi.& ille aufugit cum re quam deferebat; & distingue, vt per Ias.in l.1.nu.21. & seq.ff de eo per quem fac.erit, cui adde Suarez.lib.com.opin. ver. furtum, eundem Ias.in l.si ego, col.fi nu. 7.ff.si cert.pet. in l.eius qui in prouincia.§.quas vero.nu.7.eo.tit.in l.si procurator falsin, num.10 & seq.ff. de cond. caus.dat. vbi quid in famulo creditoris, cui debitor dedit pecuniam, de quo famulo misso ad aliquid restituen. vel ad recipien. mutuum qui cum ipsis rebus aufugit, cuius periculo erit? Dic, vt per Abb. in c.significante, num.8. extra de pig. post Bar. in l. argentum. ff. commod. in l. suspectum.ff. de suspec. tut. tex.in l.si mand.vero sibi.§.si tibi centum.ff mand.in l.si is cui C. de fur. Ias.d.l.eius qui §.quas verò nu.7.si cert.pet.quid dicen quando quis accepit rem restituturus; puta doctor vel scholaris ingressus est bibliothecam, accepit librum, animo & intentione restituendi: an dicatur furtum? & quod in inuentore alicuius rei, an possit rem retinere; & quomodo; & an petere aliquod præmium pro inuentione, ac pro indicando furem; & dic, vt per Bart.in l.falsus.§. qui alienum.ff.de fur. & in l.4.§.si tibi.ff de cond.ob.turp.caus. vbi concludit quod sic, quē sequitur Ias in l.solent ff.de præscr. verb.& habetur in l.in ciuilem C.de fur.vbi Bar.per Ang in l. quibusdam. §.fi.ff.de iure fisci quid de reperto in domo animo furandi, antequam incipiat aliquid contrectare; & dic, quod non potest puniri pœna furti sed extra ordinem, teste Ias. in l.possideri.§ si rem apud.num.2.ff. de acq. poss. vbi plura de vendēs. rem alienam, quibus adde, quòd pro furto competunt tres actiones, actio furti ad pœnam dupli, vel quadrupli, condictio furtiua ad rem l.si pro fure.§.1 de cond.furt.& condictio generaliter, quæ ad vtrunque competere potest, teste eodem Ias.in l.certi condictio nu.12.ff si cer. pet. vbi ponit, quæ sit ratio, quòd actio furti infamat, & non condictio generalis, quæ intentatur pro furto ad pœnam, dic, vt per eum in locis prædictis. Masuer.

n Pœna autem furti. Adde pœnam primi furti etiam magni, puta. mille florenorum, non esse capitalem, nec o posse furem pro primo furto puniri B pœna mortis, secundum communem per Alexan.consi.71.nu.21.inter consi cri.2.par.Io.Fich.inter co.opin.lib.14.ver.pœnam, Rol. consi.51. nu.43 lib.1. vbi plura in materia. quæ autem sit pœna furti dic, vt per Rom.consi.103.nu. 9. quid de iure communi Alex. consi.110. colu. vlt.lib. 4. vbi quod pro nullis paruis furtis non potest fur suspendi, de quo per Ias.in §.ex maleficijs, nu.9. & seq. Inst.de act. Clar.in prac.§.furtum, ver.sed quæro quæ sit pœna, Iodo.prac.crim.c 110, Ias.in l.cum seruus.qu. 5.nu.6. & per totam illam l ff de cond. caus.dat. Rol.d. consi.51.lib.primo per totum, vbi pulchre. Masuer.

° Est infamis. Adde Rol.consi.3.nu.21 & per totum cons. lib.3. vbi inter alia, quòd condemnatus de furto per sententiam, dicitur infamis infamia iuris, declara, vt latius per eum ibi, quis autem dicatur infamis infamia facti vel iuris, dic, vt per Ias.in l.cunctos populos 1.lec.num. 44.45.C.de sum Tri. Bald. in l. frater C. de inof. test. Tremol.ad pract. Bonacur.titu.quib.mod. examen ord. litera ibi & quo ac quibus in causis infamis repellatur à testimonio in crim.& & quid in infami emendato, dic, vt per Rol.d.cons.3. vbi ponit concl. affirmatiuam, quam declarat. Masuer.

SVMMARIVM.

1 *Res plures furatæ, & an dicatur vnum furtū vel plura.*

1 FLorenos centum. † Vides hic quòd plures res furatæ fuerunt, vnde quæritur an tot sint furta quot sunt res, & in hoc sic distingue, aut plures
c res furantur vno & eodem tempore, & tunc c dicitur vnum furtum tantum, pro omnibus rebus. & non plura furta vt habetur in l. cum qui.§. idem dicit, & ibi not. per Bart.ff. de furt. Aut plures res fuerunt diuersis temporibus furatæ, & tunc quot erunt res, tot erunt furta, vt in d.l.eum qui.§.Pomponius tract. quod not. propter statuta quæ disponunt, quòd pro quolibet furto condemnetur fur in tanta pecunia.

SVMMARIVM.

1 *COntrectatio est de substantia furti.*
2 *Furta nn committantur tot, quot sunt contrectationes numero tertio.*
4 *Bouem damnum dantium, an committentur furtum si alio ducantur.*

COntrectando & amouendo de loco ad locum.
1 † Not. quòd hæc D contrectatio est de substan-
n tia furti, qua cessante furtum non committitur, quia sola cogitatione, verboque, vel alio simplici actu, non committitur furtum, nisi secuta ammotione & portatione rei de loco ad locum, vt in l.1.§. sola cogitatio-
2 ne, & l.si quis vxori § neque verbo.ff, de fur. † Sed nunquid quot interueniunt contrectationes, tot committantur furta v.g. fur rem furtiuam contrectauit Placentiæ deinde Cremonæ, deinde Ferrariæ, & postea fugit, an puniatur pro omnibus contrectationibus eiusdem rei? videtur quòd non, per tex. in l.cum qui furti, in prin.ff. de fur. & per hoc patet quòd si fur commisit furtum in ciuitate Papiæ, & postea rem furtiuā contrectauit Mediolani, & ibi reperiatur cum re furata, quòd potestas
3 Medio. non possit, eum punire, vt in d.l.eum qui. † dn
* contrarium tamen determinat Bart. * in l.si dominiū. ff.de furt.& hoc tali ratione, ex mutatione noui dominij rei subtractæ nascitur noua actio furti ex sequenti contrectatione ipsi nouo domino, vt d.l.si dominium.& l.inter omnes.§.fi.ff.de furt. ergo pari ratione ex mutatione noui territorij, & noua contrectatione debet nasci noua actio furti ad vindictam publicam. sicq; ibi secundum eū poterit puniri: quæ opin. licet sit æqua vt compescantur delinquentium maleficia, tamen non est communis, nec per modernos de iuris subtilitate approbata, de qua quæstione tangitur per Gand. in tit. quæ sit
4 pœna furi imponenda, versicu. sed tertiò pone. † Deinde
a quæritur a secundum Gandi. in tit. præalleg. Ecce dum boues mei darent damnum in pratis Caij, ipse Caius dictos boues meos sua auctoritate cœpit, & ad domum suam eos duxit contra meam voluntatem detinendo, quæritur an possim ipsum accusare de furto,
E E deter. q non secundum Mat. de Fa. quia furtum sine animo doloso furandi & lucrādi non fit, vt d.l.1 in fi.ff. de furt.& in d.l.si qs vxori.§.cū creditores ff.ad l.aquil.
F l.si quis § fi. F & consuetudo admittit talem determinationem vsque ad emendam damni. sicque peccare nō dicitur quod fit de consuetudine approbata, argum. l.quid sit fugitiuus § apud Labeonem.ff. de ædil. edict. & in l.scire oportet.§ Lucius.ff.de administ. tutor.& l. prima in fin.ff.de vent.inspi.

ADDITIONES.

* Determinat Bart. Adde, quòd opin. Bartol. in d.l si dominium, communiter reprobari dicit Alex. consi. 71.

a *Quid sit furtum. Latè Blancus in verbo furtum in princip. vbi quotuplex & furtum differentia inter furtum & latrocinium. Franciscus Marc q.4.*

B *Pœna mortis Pet. Duc. in reg. 399. in c. parte fall. ad istā reg. ibi ponit, & in reg. 1 in 2. parte Masuer. in sua practica in tit. de pœnis nu. 8. cum seq.*

C *Dicitur vnū furtū tm̄ sequitur Marsi. in l.si in Ripa nu. 19. ff de sicar. Ang. in verbo et vestem. nu.63. Bos. de furt nu. 56.*

D *Communiter reprobari. Vide quæ q opi. Bart. allegat Marsil. in l.fi.nu.212 ff. de iurisdi.om. iu. di & cum Bart. in d.l.fin. transit Cagno. num.43. multa allegat Clar q.38. vers. tu scis tū istam opi practici sequitur Marsi. ī & Clar ī vbi decit q opi Bart. non seruatur in du... eatu, & q vodet crebrissime iudicatū contra.*

E *Determinat q non. Ang. sequitur istam opi in verbo vestem celestē. nu. 31. Boss. in titu. de dam.dat. numero. 10. istum locum citat & sequitur Plot in l si quando nu., 934 C. vnde vi.*

F *Et consuetudo admittit adde. ad Ang supra hoc idem ait.*

A præsumitur q dñs fuerit inuitus. Contrad. allegat Gomez. in 3. tomo cap. 5. post princip.

B Nisi appareāt aliqua indicia. Et ita istam opi. sequitur Gomez. à nu. 1. ante fi & ista est com. vt p Cart. iun. in l. transigere. num. 303. C de tran sac cum aliis citatis in 1. addit. ad Gomez. & sequitur Clar. d. § furtum vers. itē excusatur.

71. quod est inter consi.cri. Zileti par. x. pro quo vide quæ scribuat Viui.inter co.opi.lib.9. ver. index domicilij in fin. Suarez. lib. sent. ver. fur. vbi refert duas com. opi Capic. decis. 204. post. Bar. in l. vnic. col. 6. in fin. C. de confess qua in q dic, q reus inuentus cum re subtracta: si res esset furata in loco vbi inuenitur, potest ibi conueniri, aliàs ad suum iudicem data satisdatione remittitur, secundum communem per Boer. q. 058. num. 3. & 4. quem declara, vt per Villal. inter com. opin. lib. 16. ver. reus, & per Clar. inter comm. opin. ver. vagabundus, cuius opin. stare contra publicam vtilitatem dicit Suarez loco super alleg.

B Deinde quæro. Adde Doct. in c. si bos, de iniu. & damnato dato.

B Deinde quæro. Adde, quid de damno dato ab aliquo animali contra quem agere debeat læsus, & damnum passus; & quæ consequi possit, & dic, vt per Roma. consil. 178. & an dominus prædii possit animal in prædio in in damno inuentum retinere; & dic, vt per Bart. in l. rastis. ff. de incend. ruin. naufr. vbi concludit, quòd non. quid de damno dato vicino aut alij pro suarum rerum conseruatione; & dic, q talia damnificans non tenetur, teste Ias. in l. qui seruandarum. ff. de præscrip. verb. quid de bestia dimissa in pascuis quæ est deperdita, vel à feris deuorata; & dic, vt per eundem Ias. in l. possideri §. Nerua filius, col. fin. de acq. poss. verum autem dominus bestiarum teneatur pro damno dato à suis bestijs, quæ sunt in fuga, vel sine custodia absente pastore, & dic, vt per prac. Bald. titul. de statutis q. sexta nu. 0. vbi concludit, quòd non.

C Et tunc credendum est assertioni. Istam opi. sequitur Ang. in verbo comparent dicti inquisiti et quilibet eor. numero 18.

SVMMARIVM.

1 *Semper præsumit rem contrectatam esse contra domini voluntatem.*

2 *Fur an liberetur à manibus iudicis si dominus dicat sibi furtum factū non esse, hoc est consensum præstitisse.*

3 *Fur si dicat se credidisse dominum consentire, & dominus contradicat an liberetur.*

D Distingue. Bonifac. d. Vital. de malefic. in tit. de furib. & latro. nu. 18. dicit furem leuari nisi publice exposuerit vel defecerit, q ipso tamen talē rem paratus restituere in Abb. in c. sæpe de restit. spol. sequit Pet. Fol. in practica flagmentar. parte nu 130 de eo qui emit sciente vel ignoranter rem furatā latè Decis. Tholos. 151.

1 PRæter & contra voluntatem dicti Ia. † Aduerte, quòd in dubio semper A præsumitur, quòd dominus fuerit inuitus, & contra voluntatem eius fuerit res substracta in l. qui vas. § vetare. ff. de furt. & not. per gl. in l. inter omnes. §. rectè. ff. de furtis. 2 † Quid ergo si formato processu inquisitionis per iudicem contra furem, veniat dominus rei furatæ coram iudice, & dicat, & protestetur, quòd ipse accepit rem ipsam de eius consensu & voluntate, an liberabitur fur, & circunducetur processus? videtur quod sic, quia scienti, & volenti non fit iniuria, nec dolus, vt l. cum donationis. C. de transa. & probatur per per text. in d. §. rectè quam sententiam disputando tenuit Iaco. Butr. & hoc quia inquisitio, & officiū iudicis succedit in locum accusationis partis, vt in l. si ob cām C. de euic. vnde cessante accusatione, & partis voluntate, debet cessare iudicis officium in tali inquisitione. Sed Barto. in d. §. rectè, non approbat hanc opi. quia sequeretur absurdum, quòd esset in potestate domini liberare, vel non ipsum furem; vnde secundum eum considerandum est, quòd ex furto, & quocunque alio delicto nascuntur duæ obligationes, & duo iura, vnum personæ, damnum, vel iniuriam, seu furtum passæ, aliud reipublicæ, cuius interest ne delicta remanaant impunita, vt l. licitatio. §. quod illicite ff. de pub. & l. ita vulneratus in fi. ff. ad l. Aquil. & l. 1. §. merito. in fi. ff. depo. Vnde licèt ius partis remittatur per hanc protestationem, non tamen remittitur ius reipublicæ sicut confessio, vel protestatio filij, vel serui, non nocet patri, vel domino, nisi appareant aliqua legitima indicia per quæ conualidetur ipsa confessio, vt in l. quæro in fin. ff. de ædi. edi & l. cum probatio. ff. de prob. ita in proposito talia protestatio B domini non nocebit iuri publico. B nisi appareant aliqua indicia propter quæ dici possit, quòd consensum, & voluntatem probauerit, verbi g. quia est eius consanguineus, vel proximus & amicus, vel consueuit talia concedere, & sim. quibus apparentibus iudex non procedit vlterius. quod est notandum, & habui semel de facto, pro hac determinatione facit quod habetur in capitu. 1. & 0. extra de collu. † Sed pone econuerso, quòd dominus dicat se non adhibuisse consensum, fur 3 autem dicat ° quòd credebat ipsum dominum permissurum, & sic non commisisse dolose furtum, an excusatus erit ipse fur, & suæ assertioni in hoc credatur, glo. in d. §. rectè, videtur tenere quòd sic, pro qua facit quod no. per glo. in §. altæ. Insti. de actio. Alibi verò melius distinguit glo. § placuit. instit. de obl. quæ ex deli. Aut fur habuit rem ipsam ab initio domini voluntate, & sic furtum incœpit à contractu, verbigratia, quia rem sibi commodauerat, vt iret Mediolanū & iuit Romam, C & tunc est credendum assertioni furis dicentis se credidisse dominum permissurum: aut furtum incœpit à sola contrectatione & exportatione, & tunc non erit eius assertioni credendum, quia contra eum est præsumptio iuris, cum nemo videatur sua bona velle iactare seu perdere, vt l. cum de indebito, in fi. ff. de prob. nisi aliquibus indicijs contrarium appareat, quod sequitur Bar. in d. §. rectè.

ADDITIO.

Fur autem dicat. Adde, quid si pœniteat. dū est in actu furandi; & vide Ias. in l. quamuis nu. 9. ff. de in ius voc. vbi quòd in extraord. criminibus locum habet pœnitētia, quæ reducit rem ad pristinum statum, & hoc procedit in pœna legali, secus in conuentionali.

IN domo dicti Iacobi posita Papiæ. Not. quòd furtum erat commissum in domo, in qua erant res furatæ. Quid ergo si repertæ fuerint ipsæ res extra domū, puta in uia, vt aliquando accidit, quòd sacculus pecuniæ, vel annulus, aut corrigium auratum cadit in terra, & alius inde transiens illum accipit, & in suos vsus conuertit, an furtum committat? D distingue, vt habetur in text. not. in l. falsus creditor. in §. quia alienum. ff. de fur. Deinde aduerte hic quomodo iudex vel potestas A Mediolani procedit pro furto facto in Papia A Quod an facere possit dixi supra. Vnum autem aduerte, quòd si rem furatam non detulit Mediolanum, licet sola persona eius repetiatur, non poterit etiam secundum Bar. opin. de qua supra, in Mediolano puniri. quia in eo loco nulla interuenit noua contrectatio, & sic cessare habet ratio ipsius Bart quam multum not.

ADDITIO.

A Papia. Adde Bar. & Bald. in l. sed nec legatarius. ff. de cond. fur. Bart. in l. si dominium de fur. in l. si adducta. C. de fur. & ibi Doct. Bald. in l. qui furere ff. de sta. ho. in l. cunctos populos C. de sum. Trin. & fid. cat. col. 12. & in auth. sed nono iure. C. de ser. fug. & in cap. 1. §. iniuria, de pa. iur. fir. Pet. de Anch. & Io. de Ana. in cap. si. de fur. Ab. Panor. in cap. 1. de rapto. An. Barb. in c. postulasti, in fi de fo. comp. Ang. Are. in tract. malef. in Glo. & vestem cœlestem, in versi. quæro quid si fur. & ibi August. de Arim. & eundem Ang. Insti. de oblig. quæ ex delict. nas. §. furtum. Bal. in consi. 150. incip. præsupponitur, in 5. volu. & Cepol. in consi. 58. causarum criminalium, col. pen. Zilettus.

SVMMARIVM

1 *Annus, mensis, dies & hora, an poni debeant inquisitione.*

1 ANno præsenti mense Maij. † Hoc tempus ideo ponitur, quia in criminalibus causis tempus delicti commissi, scilicet annus & mensis, non autem dies

appon

apponi debent in causa & inquisitione, vt in l. libellorum ff de accus. & ibi plenè per Barto. nisi forte per diei
a omissionem A reo auferatue defensio, quia tunc cogeretur accusator exprimere diem delicti commissi, vt deter. Barto. in l. is qui reus. ff. de publ. iud. & in l. secunda. §. fin. ff. de eo quod cer. lo. Item tenetur etiam diem exprimere secundum Bart. opin. supra, quando delictum non vniformiter esset punibile in qualibet die, sed solum in aliqua die, puta, nundina-
b rum, vel in festo S. Mariæ. B & eodem modo debet exprimi hora, qua delictum est commissum, quando non est vniformiter punibile qualibet hora, argumen l. eum actum. ff. de neg. gest. & in l. actor. C. de proba. & in l. nō solum. §. sed vt probari. ff. de nou. oper. nunc. ad quod facit c. fi extra de rescr. in cle. & in l. 1. §. fi. ff. de incend. rui. naufra. &c.

ADDITIO.

Anno præsenti. Adde Ias. in l. 1. §. si quis ephesi. ff. de eo quod cert. loco, & declaratur per Mising. cent. 6. obser. 30. obser. 40. Ias. in l. edita nu. 13. C. de eden. Rob. de ord. iud. c. 31. num. 12. & 13. & seq. Bos. tit. de inquis. num. 90. & seq. Ias. in l. quid sit nominatim. nu. 13. nu. 14. ff. de lib. & post. pro quo fac. quæ idem Ias. scribit in l. nō solum. §. sciendum, col. 2. ff. de ope. no. nun. de probatione loci, & temporis, quo ad delictum, & in l. edita num. 20. 23. C. de eden. Masuer.

SVMMARIVM.

Locus loci, an in accusatione vel inquisitione exprimi debeat.

IN domo * dicti Iacobi. C Ecce aliud substantiale,
c quod est exprimendum in accusatione, & inquisitione, videlicet locus, in quo delictum est commissum,
1 vt d. l. libellorum. † Sed quæritur an locus loci debeat
d exprimi, puta in camera domus prædictæ, D distinguit Bartolus vbi supra: aut delictum est æqualiter punibile in vtroque loco, & tunc sufficit generaliter locū exprimere, videlicet domum simpliciter, vbi autē non esset æqualiter vbiq; punibile, tunc debet exprimi locus loci pari ratione, sicut dictū est supra de hora & die.

ADDITIO.

In domo. Adde Ias. in l. edita nu. 12. & seq. C. de eden.

SVMMARIVM.

Locus delicti commissi, saltem per duo confinia, est certificandus.

2 CVI cohæret &c. † Hic not. quòd locus delicti commissi certificandus est saltem per duo confi-
e nia, vt l. forma. ff. de censi. E nisi forte locus ipse esset notorius secundum Bart. vbi supra, vt v. g. palatium ciuitatis, vel platea communis, & ecclesia maior: quia notoria alia demonstratione non indigent. vt l. 1. circa fi. ff. de do. præle. & in l. certum. ff. si cert. pet.

COntra formam iuris * & statutorum. Hic dubitari potest, an vtraque pœna, tam iuris communis,
f quàm statutorum puniri possint delinquentes. F Et breuiter Bar. in d. l. 2. §. si publico. ff. de adult. tenet, q. non, sed in arbitrio iudicis residebit imponere quam pœnam voluerit, vel legis communis vel municipalis, sicut accusator potest eligere quam viam voluerit intentare, vel iuris communis, vel municipalis, vt per eum not. in l. sanctio legum. ff. de pœn. & vide quod infra dicam in glo. super ver. debit. forma iuris.

ADDITIO.

Iuris, & statutorum. Adde, quòd quando à statuto imponitur pœna, ea omissa, quæ imponitur à iure communi: statuti pœnam iudex sequi debet, secundū Rom. consi. 117. col. 6. Cuma. consi. 154. col. pen. Abb. in c. de causis col. pen. vbi Dec. post num. 14. de offi. deleg. Barb. consi. 65. col. penul. lib. 1. Rui. consi. 86. lib. 5. Ang. trac. malef. ver. & ibi caput à spatulis, versi. quid autem, & an per pœnam statutariam sublata sit pœna iuris communis, vide Doct. in apostil. ad Bar. in l. 1. ff. vi bon. rapt. vbi quid possit iudex, qui iurauit seruare statuta; in quibus autem delictis leges & statuta, transgredi liceat; dic, vt per Ias. in l. cum seruus, col. 1. ff. de cond. caus. dat. Rol. consi. 7. num. 7. lib. 7. consi. 80. per totum lib. 5. Masuer.

SVMMARIVM.

3 *Libelli conclusio non requiritur in criminalibus.*

G SVper quibus omnibus G * † Hæc est conclusio inquisitionis, quæ tamen in causis criminalibus
3 non est necessaria secundum Doct. vt not. Bart. in in d. §. si publico, & in d. l. libellorum, & per Cyn. in l. nec exemplū. C. ad l. Corn. de fal. & in l. in causis. C. de actio. & est ratio, quia res ipsa supplet conclusionem, vt l. 1. in prin. ver. si autem pronunciauit. ff. ad turpil. licet aliud sit in ciuilib. vt dixi in primo libell. & not. per Doctor. in l. prima in prin. ff. de eden.

ADDITIO.

Super quibus omnibus. Adde declarationem huius clausulæ per Rom. consi. 110. nume. 3. Soc. consil. 188. col. pe. ver. & maximo. libr. 6. Fel. in c. 6. col. 15. de rescrip. & in c. licet causam, col. antepen. 5. limit. de pro-
g ba. G Ang. tract. malef. ver. super quibus. ver. quartò est vtilis.

H AC AB eis dependentibus. H Quæ dicantur dependentia, incidentia, emergentia, & connexa, no. Spe. plene in titu. de incid. quæstioni. & per Doct. & gloss. in l. quod iussit ff. de re iud. & in l. quoties C. de iudi. & in l. 1. C. de ord. iud. & extra de ot. cog. c. 1. & 2.
a Et not. quòd bona est cautela [a] inserere hanc clausulam in inquisitione propter multa, quæ possunt incidenter occurrere super quibus opponi posset ea omissa in inquisitione.

ADDITIO.

a Et hanc cautalam tenet Ang de Aret. in prac. sua in
1 versi. emergentibus &c. 1 propter duo. Primò quia si tantum inquireretur de vulneribus, non posset sequi condemnatio de morte sequta, sed bene adiecta dicta clausula posset sequi condemnatio de morte, quia hoc est emergens, & contingens ex vulneribus. Secundò operatur, quia si omittitur aliqua qualitas, puta loci, vel temporis, quæ virtute processus non posset intelligi attenta secundum materiam Barto. in l. senatus. ff. de accu.

A Reo auferat defensio. Et istu est cōis vt p Ias. in l. arbitraria. § si quod ephesi i princ. de eo quòd cert. loco Clar. latè q. 12. versi. dixi etiā de anno, & q. 31. ver. de anno.
B Et eodem modo dēt exprimi hora. De hoc dicit Ang. in verbo de anno presente. nu. 4. Est verū q Clar d. q. 12. vers. sed quid si tenet cōtrarium stante maxime illa clausula nō se astringēdo, & alia claus. salutares quod si sit expressa dies, & non probata succumbit accusator Ias in l. 1. nu 49. ff de edē. sequitur Marsi. in Rub. ff. de fideius. num. 62. Bos in tit de inquisitione. num. 93. Fet. Feler. in practica in verbo audiuntur exceptiones nu. 95. Ante eos Ang. in verbo de anno. nu. 3. & etiā expressio tēporis requiritur in causa ciuili qn libellus cōtinet infamiam Afflic. decis. 250.
C Ecce aliud substantiale. Angel. in verbo in platea, vbi addic limit in crimine falsi, & heresis. & in delictis in omittendo, & Clar. q. 12. vers. est etiam qui locus debet confinari saltem per duas coherentias.
D Distinguit Bart. sequitur Ang. ī nu 2.
E Nisi forte locus. Concludit Clar. q 12. verf. sed pone q de consuetudine, vt plurimum solent apponi coherentiæ et si locus sit notorius, si tū et non apponant procedunt querelle accusationes, et inquisitiones modo locus sit certus.
F Et breuiter. Vide ī in verbo indebita forma vbi scribam.
G Ang in trac. malefic vide latè Clar. q. 31. vers super quibus omnibus quid operetur licet non sit necessaria in 2 l. §. fi. q. 66. vers. sed quid si pro parte an fi.
H Quo dicantur dependentia. latè dixi in forma rep. contra posi. in verbo petens, vn omnia quid operentur verba ista in inquisitione, Ang. in verbo emergentibus Cæsar. Coutard in rep. l. vnic limit. 2. nu. 18. C. si de momēt. poss fuer. appell. Mendos. in tit. de commiss. causæ super Beneficiis col. pen. & fin. in verbo præcedentibus, & in verbo dependentibus.
1 Propter duo. Clar. q. 12. vers. quid si accusator circa fi.
G Clar. d. q. 31. §. fi. vers super quibus omnibus & quid operetur ista clausula Clar. d. § fi q. 66. vers sed quid si pro parte circa fi.

accu. & in l. in delictis. q. si detracta. ff. de noxa. secundũ Plo. quia si apponitur dicta clausula, & qualificatur talis qualitas, & probatur, sequi potest condemnatio virtute talis clausulæ, arg. not. in l. 1. C. de ord. iud. & maximè per Bald. & Saly. quoniam in criminibus proceditur ad similitudinem ciuilium. l. absentem. de pœn. vide Ang. de Aret. vbi supra &c. adde tu, & intelligo prædicta vera, dummodo illa qualitas non importet diversitatem facti, vt puta si fit inquisitio de delicto commisso de die, & tale delictum probetur de nocte, quia virtute talis clausulæ, possit sequi condemnatio ita etiã in qualitate loci, ita Bal. in l. 1. C. de prob. quem refert & sequitur Ale. in consil. 131. colum. 4. ver. quod vltimum in 1. vol. allegat etiam Bal. in l. edita. colum. 13. versi. sed quid si statutum dicit C. de edeu. & vide d. Socin. in consil. 188. in fi. ver. & maximè, vbi dicit, quòd dicta clausula importat tantum quantum clausula omni meliori modo &c.

SVMMARIVM.

1 *Iudex an possit punire pœna iuris communis & municipalis.*

2 *Pœnarum quot genera sint.*

3 *Iudex quilibet, an possit quamcunque pœnam imponere.*

4 *Parte non comparente, an statim absq; alia citatione, possit iudex mulctare.*

Debita forma iuris. Iste sermo iuris est generalis a & A aptus referri tam ad ius municipale, quã ad ius commune, in l. penu & l. omnes populi ff. de iustit. & iur. & in §. constat. instit. de iure natural.
1 gen. & ci. † Nunquid ergo poterit iudex A istos delinquentes punire pœna iuris communis, ac etiam municipalis, dixi aliquid supra sed nunc dicam latius. dixerunt quidam quod non, quia senatus censuit, ne quis pluribus legibus reus fiat, ut in l. senatus. ff. de accus. Alii dicunt quod vtraq; pœna ligatur illi delinquenti, sed est in arbitrio iudicis impouere quam velit, tamen imposita cessat alia, vt in d. l. senatus. & hanc opinio. sequitur Bart. in d. §. si publico, vt supra dixi. Alij
b dicunt B quòd vtraque potest imponi nisi per legem municipalem fuerit lex communis correcta, quod tamen in dubio præsumitur secundum eos, ar. ad hanc opi. in l. quoties ff. de ac. & obli. & ibi no. Alij latius & plenius sic distinguunt, ut no. per Bar. in l. sanctio legum. ff. de pœ. & per Cy. in l. sepul. viol. C. de sepul. vio. Aut vna pœna est generalis & alia specialis, aut vtraque est specialis. Primo casu est distinguendum, aut pœna generalis est incerta, & arbitraria, & tunc sola specialis pœna erit imponenda, quia talis dispositio pœnalis incerta non extenditur ad specificata, siue sit dispositio specialis in ea lege, vel diuersis legibus, vt in d. l. sanctio legum, secundum lec. glo. aut vtraque pœna est certa, & tunc aut vtraque imponitur in eadem lege, vel statuto, & tunc sola specialis imponitur; quia dispositio generalis ad specificata non trahitur, vt in d. l. sanctio legum, secundum lec. Dy. Aut vtraque pœna imponitur in diuersis legibus vel statutis, & tunc aut vna imponitur à lege, alia imponitur ab homine ministerio legis, vt quia eius arbitrio lex pœnam concedit imponi, vel dicit, iudex eum puniat in tanto, & tunc vna non tollitur per aliam, sed ambæ pœnæ erunt imponendæ, ar. l. non dubium. C. de leg. iuncta l. iubemus. C. de sac. san. eccl. Aut vtraque pœna est imponenda per hominem, & tunc inspecta origine vtraque est in obligatione, & impositione, sed inspecta executione sufficit alteram imponi, vt in l. prætor edixit. §. 1. ff. de iniur. & in l. senatus. ff. de accu. Aut vtraque pœna imponitur per l. simpliciter siue ministerio hominis, & tunc specialis pœna tantum erat imponenda, per d. regulam generi per speciem, de regul. iur. lib. 6. Sed huic repugnat tex. l. 1. §. vnde quæritur. ff. de pub. iudic. vt ibi. Secundo autem casu principali quando vtraque pœna est specialis, tunc est in iudicis arbitrio imponere, quam voluerit, nisi lege cautum esset, quod vtraque imponeretur, vel appareret ex aliquibus præsumptionibus, & coniecturis. quod statuentes voluerint corrigere ius commune, vel ab eo discedere, quod in dubio præsumitur, quibus casibus cessaret pœna iuris communis, & locus esset tantum pœnæ iuris municipalis, per ea quæ habentur in d. l. quoties, & nõ. per Bart. vbi supra & in l. 1. ff.
2 vi bo. rap. & per Cyn. in d. l. qui sepulchra. † Postremò circa huiusmodi pœnas est sciendum, quòd duo principaliter sunt genera pœnarum, quædam sunt pœnæ ordinariæ, quædam extraordinariæ. Ordinariæ quidem pœnæ appellantur illæ, quæ habent à iure certam & limitatam taxationem illius pœnæ, quam subire debet delinquens pro suo delicto, vt v. g. si lege vel statuto cautum, quod quicunque fecerit vim publicam, sit pœna deportationis, vel qui percusserit aliquem, sit pœna abscisionis manus, vel alia pecuniaria, puta librarũ mille, vt patet in infinitis exemplis diuersarum pœnarum, tam corporalium, quam pecuniarium, vt ff. & C. de pœn. & ff. & C. ad l. Iul. maie. & ad l. Iul. de sica. & ad Iul. de vi publ. &c. & in statutis omnium ciuitatum & terrarum, quarum quidem pœnarum natura, & conditio est, vt in eis augendis & diminuendis nullum arbitrium iudex habeat, vt traditur in l. 1. post prin. versi. nam & Papinianus. ff. ad Turp. nisi forte ex magna causa secundum ea quæ nota. per gloss. & Doct. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not. infa. Et si fortasse iudex pronunciauerit super delicto tantum, nec
c de pœna aliquid expresserit, C tamen sententia tenebit, licet incerta quantum ad pœnam fuerit, cum lex sit certa de pœna, & iudicis defectus suppletur per legem, vt habetur in d. l. 1. versi. sin autem, & ibi per Barto. ff. ad Turp. pœna verò extraordinaria appellatur illa, quæ imponitur arbitrio iudicantis, super qua imponenda nulla reperitur taxatio, vel limitatio facta, vt proba-
d tur in l. 1. §. pen. ff. de cri. stel. quæ D pœna extraordinaria appellatur propriè & strictè mulcta, vt habetur
e in l. aliud est fraus. §. inter multam & in l. si qua pœna. ff. de verb. sig. veruntamen Bart. in d. l. si qua pœna, ad pleniorem cognitionem huiusmodi pœnarum tradit talem doctrinam, per quam secundum eum cognoscitur quæ dicatur pœna, & quæ multa: dicit enim, quòd vbicunque lege communi, vel statuto pœna imponitur pro delicto nominato, vt est furtum, homicidium, & similia, tunc illa propriè est pœna, siue ordinaria siue extraordinaria, vt in d. §. inter multam. vbi etiam imponitur pro alio crimine innominato, vt pro contumacia, vel pro aliquo clamore, & similib. tunc est propriè multa. In harum autem pœnarum extraord. seu multarum impositione debet iudex obseruare consuetudinem hactenus in fin. obseruatam, vt supra dixi, & habetur in l. si quis reum. in fi. ff. de cust. & exhi. re. & nota. per gloss. in l. hodie, & in l. respiciendum, in princ. ff. de pœ. nec
e tamen credas quòd E cuicunque iudici liceat multam indicere, nec quantum voluerit imponere. Iudex enim simpliciter in causa delegata non habet ius indicendi multam, nisi super hoc habeat speciale mandatum, vt l. 2. in fin. ff. de iu. & in d. §. inter multam. Quod expressè determinat Barto. in l. 4. ff. si quis iusdi. non obtempe. quod multum not. pro istis iudicibus quibus quotidie delegantur quæstiones. In contrarium tamen facit. l. fin. de offi. eius cui manda. est iurisd. cum simil.
3 † Sed nec iudices ordinarij possunt in quacunque quãtitate

A *Et aptus referri. Cels. Hug. in tract. clausularum. nu. 125. Clar. quæst. 31. in verbo secundum formam iuris.*

B *Quòd vtraq; potest imponi. Et ita tenentur quã plures doc. relati per Clar. q. 58. vers. debet & iudex sequẽdo Bartol. in l. 1. ff. vi bo. rap. cõtrariũ tñ sp. esse cõem pluribus comprobat Clar. & & vl tra pro eam citatis Alcia. respõs. 743. Menoch. in 4. parte iudiciorum numer. 12. Borgn. Caualca. in trac. de vsufruc. mulier. relict. nu. 231. quid si vna imponitur pœna à iure cano. & altera à iure ciuili si puniatur à iudice ecclesiastico an iterum possit puniri pœna iuris ciuilis à iudice laico Rol. à Valle consi. 12. nu. 21. & consil. 35. nu. 48. vol. 2. latè Gomez in 3. tomo. c. 1. num. 40. Pet. Rebuff. in rep. c. postulasti. nu. 262. de cler. excom. ministr. Borgn. Caualc. in tract. de vsufruc. mulier relicto nu. 231. in fi. Didac. variar. iuris resolutionum l. 2. libr. 2. vbi an semel absolutus possit iterum per eodẽ crimine accusari.*

C *Tamen sententia tenebit Decis. Bonon. 46. in fin.*

D *Pœna extraordinaria appellatur propriè & strictè mulcta. Quia vbi pœna est minoranda dici esse pecuniaria Marsi. in l. 1. §. diuus adria. nu. 29. de sicar. Thom. Gram. consi. 99. nu. 2. & vbi pœna est arbitraria non põt esse pœna mortis Clar. latè q. 87. vers. sed quæro Curt. § 7 nu. 112. vbi latè.*

E *Cuicunque Iudici mulctam indicere reg. cum limit. ponit Ias. in l. prima numero. 13. cum sequ. ff. si quis ius dic. non obtemp. Bess. titul. de mulcta. numero. 15.*

citate mulctam imponere, nō fienda est differentia inter maiores iudices & minores, & quidē maiores possunt magnas multas imponere, iudices verò minores nō possūt nisi paruas multas imponere vt l. maiores. C. de modo mul. & in l. defensores. C. de desen. ciui. & sic dēt intelligi. l. 1. ff si quis iusdi. non ob. tem. cū sim. ibi not.

† Sed circa prædicta quæritur de vno quotidiano, videlicet vtrum eo ipso quòd pars citata non comparuit, possit statim à iudice multari absque noua citatione, a dicit Bar. quod non, immo iterum citandus est, & eidem terminus assignari debet ad faciendum suam defensionē, cùm plures sint iustæ causæ, quibus excusandus est si non venit, vt probatur, & ibi no. per Barto. in l. ex quacunque causa. ff. si quis in ius vo. non ier. l. 2. ff. si quis cautio. cum si.

ADDITIONES.

In arbitrio iudicis. Adde Rol. cōs. 7. n. 7. lib. 2. 12. n. 11. & seq. lib. 3. vbi ponit reg. q in criminibus grauibus licitum est iura transgredi adeò q in eis etiam iuris ordine non seruato procedi potest, quam concl. declara, vt per eum d. consi. nu. 14. 16. & seq & nu. 72. cui Adde, q iudex ex causa leges & statuta transgredi potest, teste Rom. consi 308. Mising. Cent. 2. obser. 54. quid quando variæ sunt opi. doc. circa pœnas, dic, q iudex eam sequi debet, quæ mitiorem pœnam imponit, secundum Ias. in l. cunctos populos. 2. lect. nu. 70. C. de sum. Trin. Osasc. decis. 80 nu. 8. pro qua fac. q quando plures pœnæ intentantur vigore plurium ordinamentorum: videtur intentata minor, ex no. per Bar. consil 32. 33. & fac. Rom. consi. 117. col. 2.

Ex magna causa. Adde quid dicen. in maiori magistratu, & dic, quòd propter enormitatem delicti licitum est ei iura & consuetudines transgredi, secus in minore, quia tenetur ad vnguem seruare statuta, secundū Rol. consil. 33. num. 20. lib. primo, post Bald. in Authen. hodie per illam tex. C. de iudi. in Authen. sed nouo iure, colu secunda. C. de ser. fug. Ias. in §. ex maleficiis. colum. secunda, instit. de act Rol. consi. 70. num. 26. eodem lib. primo, quam concl. declara, vt per eundem. consi. septimo. num. 7. lib. primo, per Hypol. sing. 244. Rom. consil. 429. & fac. Alexand. in lege, vnic. §. primo. num. 12. vbi Ias. num. 3. si quis iusd. non obtemp. Oldr. consil. 16. Alexan. consi. 63. lib. 1. Guid Pap. quæstio 206. Nat. consil 32. colum. secunda. quid in iudice qui inuitus seruare statuta, & dic, quòd pœnam in minorem quam imposita sit à statuto, moderare potest, secundum Rom. d. consi. 429. pro quo vide quę no. doc. in apostil ad Bar. in l. 1. ff. vi bon. rap. vbi plura de pœna statutaria & iuris communis, & quid iudex possit in eis, vide ibi, & Barto. in l. si hominem. ff. mand. quid dicen. quando a lege datur arbitrium in maleficiis, & dic, quòd ad mortem se extendit, si sit factum nimis graue, teste Bar. in l. fi. ff. de re. diuis. Mathes. sing. 48. 101. Fel. in c. ex literis. nu. 23. de consti. & quomodo debeat iudex arbitrium suum regulare, & si imponitur pœna mortis quæ ex aliqua causa alleuiatur: an possit imponere pœnam minorem, vide Neuiz. consi. 75. nu. 7. & quid liceat maiori, quid minori magistratui propter delicti enormitatem, dic, vt per Rol. consi. 33. nu. 20. consi. 70. nu. 26. lib. 1. quid dicen. de pœna capitali, & dic, q ea imposita per statutum, semper de minori, vt de exilio, intelligitur, teste Mising. Centu. 2. obser. 45. quam in dubio de minori intelligen ēt scribit Rob. Mar. 3. disput. nu. 7. quæ capitalis siue corporalis pœna locum non habet, si non adsit dolus, secus in pecuniaria, ex not. per Cepol. cautel. 2. nu. 13. qua in materia, plura not. Alex. consi. 125. nu. 7. lib. 3. 121. nu. 9. lib. 7. & nu. 3. vbi ponit rationem quare iudices in eorum sententijs dicunt, condemnamus ad pœnam capitis, ita q anima separetur à corpore, idem Alex. consil. 104. col. 2. in prin. lib. 1. vbi q appellatione capitalis pęnæ venit exilium, quibus omnibus adde, q pœna capitalis, in dubio nō intelligitur de morte naturali, secundum Abb. in c. at si clerici. nu. 38. de iudi. de quo vide quæ scribit Blanc. Prac. crim. c. 3. nu. 7. Foler. ver. pœnis debitis. nu. 48. quam pœna, & alias omnes, quomodo iudex arbitrari debeat. not. Alexan. consi. 3. col. fi. in fi. lib. 2.

Sic debet intelligi. Adde Ias. in l. 1. hic. alleg. num. 3. & 4. Castr. in l. 1. ad fi. ff. de offic. eius. Guid. Pap q. 450. quid in delegato, an possit mulctare, & dic, q sic, secundum eundem Guid. q 60. Capel. tolos. q. 274. quam concl. declara, vt per Lanfr. Balb. cōcl. 155. Rob. de ord. iud. c. 8. nu. 74. qua in materia mulctæ. vide quæ scribit Ias. in d. l. 1. §. hoc indicium. col. pen. si quis iusd. non obtemp. & ibi n. 36. q ad hoc, vt quis mulctari possit. requiritur vera contumacia, nec sufficit ficta, limita, vt per eum, quò ad mulctam applicand. fisco, secus quò ad mulctam applicandam parti, rationem vide ibi, ponit aliam limit. notab. de qua mulcta & etiam de pœna plura not. idem Ias. in l. & si post tres, nu. 10. ff. si quis caut. Neuiz. consi 61. & an castellani possit mulctas imponere, dic, quòd non de iure, secus de consuetudine, vt per Guid. Pap. q. 636. quæ omnia, huic mulctarum materiæ pertinent docte, copiose & vtiliter tractat Rol. consi. 47. per totum consil. lib. 2. post Neuiz. d. consil. 61. Capel. tolos. q. 274.

a Dicit Bart. q non Ant. Gabr. de com. conclus. tit. de citatione lib. 2. conclus. 1. nu. 148 vbi multa allegat, Bos. in numer. 6. Clar. q 48. vers. vnū tamen scias circa mulctā, vide Rebuf. in tit. de sent. executo. artic. 7. gl. 1.

a Iudex. Adde q Claudius in dicta sua quæstione, Mirabelli. Animaduertendum, dicit q statutum loquitur in casu simplici non posse extendi ad casum mixtum, vt No. Bal. in l. omnes populi, in 12. col. ff. de iustitia & iure, quod hoc modo Bal. declarat videlicet, si statutum disponit q mulier non contrahat sine consensu propinquorum, non extenditur ad ermaphroditum, quia non est propriè mulier, sed homo mixtus, adducit tex. in l. hoc legatum. ff. de le. 3. sed melius adducitur in argumentum. l. vim passam. § præscriptione. ff. de adult. & faciunt, quæ no. Docto. in l. 2. ff de verb. ob. & l si ita tc. ptum. in prin. ff. de liber. & posthum. Dicit etiam ipse Claudius, q in criminalibus est aduertendum in diuersis pęnis impositis, tam in statutis quàm iure communi, si sūt plura delicta simul ab vno commissa, exempli gratia, ab eo qui occidit filium, clarum est q tunc pater tenetur l. Corn. de sicariis, & l. Pompeia de parricidis, sed licet vtraque lege teneatur, tamen non potest vtraque lege puniri, vt l. Senatus, & ibi Bar. ff. de accu. vbi Paulus inquit, Senatus censuit, ne quis ob idem crimen pluribus legibus reus fieret. Sed hæc lex senatus, vt putat Bart. non habet locum in delictis non nominatis, vt si aliquis extorserit abile cultrum è manu, & intulit tibi vulnus & te expoliauit, vel pecuniam tibi surripuit, tūc ex vno actu resultant duo crimina distincta & separata, & ille à quo fuisti vulneratus, & spoliatus. vtroque delicto debet puniri, quia nunquam plura delicta concurrentia debent relinqui impunita, & si ex pluribus delictis sequuntur plures effectus, plures pęnæ veniunt imponendæ. vt l. 3. ff. de ter. mo. sed adhibita iuris prudentia est considerandum, si ex vno facto resultant duo crimina. seu duo tituli criminis, quæ se habent vt genus & species; vt homicidium, quod est genus, & parricidium quod est species; isto casu non potest puniri nisi vna lege tantum, vt d. l. senatus propterea idem Claudius reprehendit Io. Glossatorem nimis ad hærentem iudęis, & potissimum in c. relegantes. 33. q. 5. in qua non intellexit hiperbolicam locutionem, vbi loquitur Eupraxio. incestuoso autem adultero, etiam ipsi vindictæ abstulit modum, quia si adulterum punias non rmanet in quo vindicetur incestus. si incestuoso iungas pœnam, inultum crimen adulterij remanebit hæc locutio est hiperbolica. vt si de tot læsis, sua numina quisque deorum vindicet, pœnis non satis vnus eris. Glossator autem ibi malè exponeret, nisi posset defendi, quia locutus est per verbum videtur, asserendo q secundùm Canones, adulterium & incestus morte puniatur, nam non sequitur ex illo capitulo, dum hiperbolice loquitur, q adulterium secundum Canones puniatur morte, quæ expo-

fitio

fitio perturbauit mentem Bart.in tract. suo de differ. iur. Canon. & ciuil. sed postea quàm plures alij ausi sunt in adulterio imponere pœnam mortis, non credentes hodie apud veros Christianos pœnam adulterij esse penitus correctam, auctoritate nostri redemptoris Domini Nostri Iesu Christi, qui cum sit maximus iudex, & naturæ author, optimè nouit fœminas esse huic fragilitati ita obnoxias, vt mereantur misericordiam, & sufficere pro pœna separationem thori, & pœnitentiam moderatam, vt postea reconcilietur viris, & potissimum, quia etiam viri plerique omnes, quibus Deus concessit virtutem maioris constantiæ & fortitudinis, prolabuntur in hæc & maiora peccata, sed isti qui putãt hodie posse seruari ius ciuile, & posse statuta condi, quæ imponant pęnam mortis pro stupro & adulterio, ostendunt non credere correctionem euangelicam, & piam determinationem Sanctæ Catholicæ Ecclesiæ, vt c. quod aũt duorum. 31. q. 1. Et adulteros solùm ab Ecclesia puniri debere, vt 13. q. 1. c. admonere, nam lex Christiana non vult mortem peccatoris in quibusdam criminibus, ex nimia fragilitate prouenientibus, sed vt conuertatur & viuat. Pœna enim adulterij est pœnitentia annorum duodecim, c. presbyter. 1. dist. & pœna incestus est pœnitentia triginta quatuor annorum. Decepit etiam multos peruersa expositio illius verbi mactare, in c. du benedicto. 34 q. 1. illi verò vt sequerentur seueritatem hypocritarum, intelligunt verbum mactare, pro interficere, sed decipiuntur, mactare enim significat punire, & malè tractare, vt legitur de martyribus Primo & Fœliciano, extenuerunt eos milites, & virgis fortiter mactauerunt; & Plautus ei in Aulula. Duræ mactant damno, & malo viros. Redeo nunc ad id vnde digressi sumus, concludendum est distinctionem, quam supra posuimus, esse iudicibus necessariam, secundum iuris prudentiam, & pietatem Christianam, vt scripsit idem Claudius in procem. legum municipalium. Zilett.

SVMMARIVM.

1 *QVid fiat de bonis damnatorum.*
2 *Filius, an possit petere suam legitimam in bonis publicandis.*
3 *Vitam amittentes, an possit testari.*
Intellectus ad auth. habet hodie. C. de don. inter vir. & vxor.
4 *Bona seipsos interficientium, an publicentur.*
5 *Qualiter quis puniatur pro alieno delicto nu. 6.*
6 *Pro delicto sui familiaris, an quis possit conueniri.*
7 *Officiales tenentur de delicto suorum officialium in officio commisso.*
8 *Cautio de non offendendo, an possit peti.*

a TRanseat in exemplum. Sicut pœna [a] vnius, me-
tus sit aliorum, vt habetur in l. 1. C. ad l. Iul. re-
1 petun. & in l. aut facta. in fin. de pœnis. † Quid
autem erit de bonis illorum damnatorum de iure cõ-
muni? dic, q́ vbi quis damnatur de crimine, ex quo
perdit vitam, vel ciuitatem, aut libertatem, tunc eius
bona deferuntur in fiscum iure digestorum, secundum
distinctionem positam per glo. & tex. in l. 1. ff. de bon.
damna. & ibi plenè per Bart. de iure autem nouissimo
* Authenticorum reseruantur * venientibus ab intesta-
to, vt in auth. bona damnatorum. C. de bo. proscrip. vbi
autẽ vita, ciuitas, uel libertas non amittitur, tunc nul-
lo iure deferuntur in fiscum, sed remanent apud delin-
quentes, & eius hæredes vt ff de interdi. & relegati. l. re
2 legati. † Sed quid si statuto, uel decreto simpliciter ca-
ueatur, q́ bona homicidæ publicentur, an filius poterit
A petere A eius legitimam, [b] dic q́ sic, ut probatur in
b l. 1. & ibi no. per glo. & in l. ratio. in prin. & in §. ex bo-
nis. cum seq ff de bon. dam. & idem credo uersa uice si
* filius * fuerit damnatus, nam patri reseruanda est sua
legitima. arg. d. l. cum ratio §. si liberum, super quibus,
& aliis dic ut per Bar. in l. si finita. §. si uectigalibus. ff.
de dam. infect. & per Dyn. in regula indultum, & per
3 Cy. in l. sancimus. C. de nup. Nunquid † autem de iure
nouissimo hi qui per condemnationem amittunt uitã,
possint testari? uidetur q́ sic, per d. auth. bona damna-
B torum. B in contrarium determinat Barto. & Doct.
quando post condemnationem nõ debet condemnatus
superuiuere, per l. eius qui. §. si eius. & ibi nota. per Bar.
ff. de test. cum simi. & sic quò ad hæc iura antiqua rema-
nent incorrecta, & per hoc sequitur secundum eum q́
illi qui hodie per ciuitates Lombardiæ ex forma statu-
torum damnantur ad mortem, & ad furcas postea su-
spenduntur, uel decapitantur post sententiam, etiam
pendente tempore ad appellandum, non possunt facere
testamentum; cuius ratio est, quia statim lata sententia
facti sunt serui pœnæ, ut l. qui ultimo. ff. de pœ. & idem
sequitur Bar. in l. certa forma. C. de iure fis. & plenè per
d. Bal. in l. & in priuatorum. C. si à non comp. iudi. Secus
autem si damnatus remaneret, ut quia deportaretur,
uel in confinibus remaneret, uel aliter ex banniretur,
C quia tunc C posset testari secundum formam iuris cõ-
munis, non autem secundum formam statutorum ciui-
tatis à qua bannitus esset, secundum Bart. vbi supra, &
uide per eum in d. l. 1. de bon. dam. & ita debet intelle-
gi auth. sed hodie. C. de dona. inter uir. & uxor. secun-
4 dum Dy. † Vlterius quæritur, an bona eorum qui se-
ipsos interfecerunt, publicentur hodie, sicut olim, uel
agnatis reseruentur per auth. bona damnatorum, supra
D alle. D dicunt hodie non publicantur, sed agnatis de-
feruntur, & sic iura antiqua etiam in hoc casu per d.
auth. remanent correcta, ut determinat Bar. in l. qui rei.
in fin ff. de bon eorum qui mor. sibi consci. & per gl. in l.
fin. C de iu. fisc. cum sim. quod not. quia habuis bis de fa-
5 cto. † Et quia in superioribus satis compendiosè est ta-
ctum, qualiter procedatur & puniatur quis pro eius p-
prio delicto, superest uidere an, qualiter. & quãdo quis
puniendus sit pro alieno delicto circa quod est breuiter
aduertendum, q́ regulariter nullus debet ex facto,
seu delicto alterius grauari uel puniri, ad quod cõmit-
tendum nullum præstiterit auxilium, consilium, uel fa-
uorem, ut C. ne fil. pro pat. per totum, & C. ne ux. pro
mar. per tot. quia pœnæ debent solum tenere suos au-
ctores. ut in l. sancimus. C. de pœ. nec ad agnatos, uel
affines innocentes debent extendi, ut dicit ibi tex. & ha-
betur in c. quæsiuit. extra de his quæ fi. à ma. par. c. ab-
surdum enĩ est, ut alteri per alterum possit afferri ini-
qua conditio, ut l. rem hæreditariam. in fi. ff de eui. & in
l. electio. § fin. ff. de nota & plene per Dy. in regula nõ
debet. de reg. iur. li. 6 uerumtamen in certis casibus spe-
cialibus reperitur aliquando contrarium, inter quos
est, quando pater committit crimen læsæ maiestatis.
* quo casu filius * sustinet illas pœnas de quibus in l. si
6 quis. C. ad l. Iuliam maie. † Vnde pro huius pleniori
E declaratione reuoco in dubium, E an quis pro deli-
* cto sui familiaris possit conueniri, * in qua quæstione
est sic conclusiuè distinguendum, aut ille familiaris est
homo liber, aut seruus. Primo casu aut familiaris deli-
quit in re quã dominus eius simpliciter tenebat, cuius
tamen dominium, uel quasi erat alterius, ut quia res
erat commodata, uel locata ipsi dño suo: aut deliquit
in re alterius, & ab alio possessa: aut deliquit in perso-
nam alterius tantum. Primo casu subdistingue, aut do-
minus famuli ad rei custodiam erat obligatus ex con-
tractu

A Eius legitimã Et quãta sit Rolan. a Valle cõs. 97 nu. 3. e vol. 2. vbi concludit q́ sit dimidia i casu publicationis quãdo sunt tres filij Afca. clom. in tract. de patria potesta. in decimo sexto effectu. nu. 36. per glo. in l. 1 in verbo portionem de bon dãnato. Decis. Perusi. 11. nu 24.

B In contrariũ determinat Bar. Sequitur Ang in d tract. de testa. in princ. nu. 21. Bes titu. de souter. nu. 93. Vasq. titu de successio. progressu 111 qui testa. non possunt nu. 60. Clar §. testam q. 21 quid si fuisset factum testam ex post haberet gratiam delicti non susti neretur testamẽtum R. Borg Canalca. in trac. de vsufructu mulier. relic. n. 155. col. 2. In contrarium facium di cta per Marsi in sua practi. crimi. in verbo secunda quæstio. nu. 49. vide etiã Aug. ĩ d. nu. 21. latè Gomez. tomo 3. c. 14. num. 4. & ubi addo. in litera A.

C Posset testari secundum formam iuris com. Aug. ĩ nu 29

D Dicunt hodie non publicãtur. Distingue latè, vt per Aug. ĩ numer. 13 Clar. q. 68. vers. seipsum, latè Fol. in sua practic. crimi. in verbo & si confitebuntur num. 70 Ang. supra d. num. 21. c. 5. an ex scientia sceleris, an aute accusationem, vel deprehensionem sceleris, & an publicatio extinguatur morte Tyraq. in rep. l. si vnquam in verbo reuertatur. numero. 243. C. de reuoc. donat.

E An quis pro delicto sui familiaris Quando quis retinet in domo homines improbos dominus tenetur pro eorũ delicto Pet. Duo. reg. 303. in prima parte Vasq. de Success. resolut §. 2 num. 20. Adde quando quis tenetur pro delicto alterius intelligitur solum quoad pœnam pecuniariam non corporalem alias non valeret statutum Ias. in l. si quis in suo §. legis. num. 3. C. de inof. testa. & in l. 1. num. 10 ff de in litem iurand. Calca. consi. 66. num. 2. in fi. & consi. 39. sub num 3. Decis. Tholos. 191.

tracto praecedenti, & tunc tenetur pro delicto famuli in re ipſa commiſſo. ut l. qui inſulam. § fin. ff loca. aut nō erat obligatus ad hoc, & tunc non tenetur dominus. vt in lege ſi vendita. in princip. ff. de peri & com. rei vendi. niſi lex ipſum dominum obligaret propter communem contractum, vel conuentionem, quadam ſuadēte æquitate, ne tertia perſona damnum incurrat, ut l. fluminū fluuijs. § quanquam. ff de dam. infec. facit l. ſi fundus. in fi. & l. ſed de damno. ff. loc. quo caſu tenetur pro famulo vt ibi. Secundo autem caſu, quando deliquit in re alterius, & ab alio poſſeſſa, tunc dominus non tenetur, vt in d. l. ſi vendita. in princ. & d l. quoties, in prin. & §. ſi ff. de no. & per Doc. in l. 1. ff. ſi fa. fuc ſe. dic. Tertio caſu. quādo deliquit in perſona alterius, vt puta vulnerando, aut rapiendo, vel aliter delinquendo, & tunc aut iſte famulus deliquit in officio commiſſo domino ſuo, & tunc tenetur dominus, ut l. x. ff. fuc. aduec. nau. cau. ſtab. per totum, & l. 1. §. familiæ. ff. de publ. & ibi plenè de hoc per Bar. facit. ff. nau. cau. ſtab. per totum. Aut deliquit extra officium, & tunc dominus non tenetur. ut in d. l. quoties, in prin. & §. fin. ff. de noxa. niſi dominus mandaſſet, vel opem, aut auxilium præſtitiſſet. ut ſupra dictum eſt. Si verò familiaris erat ſeruus, tunc tenetur dominus noxaliter de peculio, vt ff. de noxal. & per totum, & de pecu. per totum. faciunt quæ noc. & habentur in l. ſi familia. de iu. om. iu. & ff. ſi fa. fur. fe. di. per to.

7 † Et prædicta faciunt ad quæſtionem poteſtatum & officialium qui in officio eorum ducunt familiares: nam ſi tales familiares deliquerunt in officio, ipſi officiales tenentur prout ſupra. & probatur in l. 1. C. ad l. Iul. repe. & l. nullus. C. de aſſe. Si tamē ipſe officialis exhibeat delinquentem famulum liberatur ſecundum Barto. & Ray. ar. d. l. nullus. L. 1. in §. nouiſſime. ff. de publ. & ibi not. ſecus ſi dominus famuli exercet officium priuatū, puta tabernam vel hoſpitariam. quia tunc non excuſaretur ipſum exhibendo, ſecundum Bar. ar. d. §. nouiſſimè. cuius ratio eſſe poteſt, quia iſto caſu ex quaſi contractu dominus tenetur ad diligentiam & cuſtodiam. ideo requiritur, vt ſupra dictum eſt.

8 † Poſtremò quia offenſiones quotidie inſurgunt, quæro ſi quis timeat ne ab aliquo offendatur, an poſſit petere q ſibi caueatur de non offendēdo, a quam quæſtionem format Spe. in tit. de pig. in § ſequitur. nec. quid ſi timeo, Dic concluſiuè ſecundum Bar. & Gul. de Cu. Quandoque timetur damnum inferri de re ad rem, & tunc præſtanda eſt cautio, ut in toto tit. ff. de dam. inſe. Quandoque timetur de perſona in perſonam, & tunc idem. vt in l. denunciemus. C. de his qui ad eccle. confug. Quandoque timetur de re ad perſonam, & tunc nulla præſtatur cautio, vt in l. qui bona. § qui damni. & §. ſi quis iuxta. ff. de dam. inſe. & ibi per Bar. poteſt tamen officio iudicis is cuius res eſt, cogi rē ſuam reficere, vt in l præſes. ff. de offic. præſi. Quandoque timetur de perſona ad ad rem, & tunc præſtabitur cautio, vt in l. ſi fideiuſſor. in fi. ff. qui ſaciſd. cog & in l. Imperatores. ff. de app. cum ſi. ergo &c. & ſic eſt finis.

ADDITIONES.

a Reſeruantur. a Adde quæ de hoc ſcribunt Guid. Pap. q. 437. Dec. conſi. 252. col. 4 conſi. 442. Cagnol. in l. ea ſola deportationis. ff. de re iu. Capel. toloſ. q. 150. Nat. conſi. 219. nu. 5. & dic, q de iure cōi bona non publicātur aliquo caſu, excepto crimine læſæ maieſtatis, niſi hoc fiat à ſtatuto vel conſuetudine, ſecundum cōem, per Rol. conſi. 29. in prin. l. 3. Cep. conſi. 17. in fi. Dec. d. conſi. 442. num. 5. 438. quæ confiſcatio non trahitur ad bona ſubiecta fideicommiſſo, & ſic probibita alienari, ſecundum Rol. conſi. 1. num. 44. lib. 1. poſt Alex. conſil. 23. lib. 5. Quid de bonis conditionalibus? & dic. ea non venire in publicatione bonorum, ex not. per Rom. conc. 247. col. 2. in princ. per gloſſ. in l. non ad ea. ff. de cond. & demon. cōtra tex. in l. inter ſocerū. §. fi. ff. de pac. dot. & hanc communem ſequitur Bal. in l. etiam ante fi. ver. & nota. C. ad l. fal. Ang. tract. maleſ. ver. & eius bona publicamus. ver. & uo. quòd facta, pro quo fac. quòd in publicatione bonorum non veniunt bona futura, & Bal. in l. 1. col. pen. ver. ex prædictis. C. de hær. inſt. Alex. conſi. 15. in fi. conſi. 75. num. 12. libr. 1. Dec. in l. ſi quis iniquum §. fi. ff. quod quiſque iur. Cagnol d l. ea ſola. nu. 6. de reg. iur. & late diſputat Iaſ. in l. ſi ſtipulatus fuerim. §. cum ſtipulamur. nu. 6. & 7. ff. de verb. ob. poſt Doct. in apoſtil. ad Bar. in l ſi mādauero. §. is cui bona ff. mand. Dec. d. conſi. 438. vbi etiam an fiſcus poſſit petere legitimam debitam filio, & quando, vt ibi, & conſi. 441. pro quo vide eundem conſi. 233. doc. ad Bar. in l ſi qua. ff de his quæ ſunt ſui vel alien. neque obſtat, quod Bald. dicit d. l. 1. Nam procedit eius dictum in bonis ex contractu condicionali quæ ueniunt in generali publicatione bonorum, non autem in bonis debitis ex fideicommiſſo conditionali, quæ non veniunt ſecundum communem, quam. diſtinctionē laudat Ro. ſing. 170. Alex. in l. ſi marito poſt prin ff. ſol. mat & d. l. ſi quis iniquum. § illud quoque. ad fi. ff. quod quiſque iur. pro quo uide Dec. d. conſi. 438. 442. Neuiz. conſ. 73. nu. 10. & declara, ut per Rom. d. ſing. 170. Nat. conſi. 472. nu. 21. quid dicen. de bonis publicatis exiſten. in diuerſis ciuitatibus? & dic, quòd debent, ut exiſtunt, unicuique ciuitati applicari, quòd intellige, ut per Bar. in l. 1. col. fi. C. de ſum Trin. Io. And. & alios in c. cum ſecundum, de hæret. in 6. Ang. d. uer. & eius bona publicamus, uer. quæro bona in ſententia, Rom in l. 1. num. num. 24. C. quando non pet. par. cuius rei pra. ponit Alex. conſi. 31. li. 1. quod autem ſupra dictum eſt de bonis futuris: an ueniant in confiſcatione, & dic, quòd uidetur quòd non, ex l. ſi mandauero. § ie cuius ff. mand. Alexan. conſi. 10. in fi. conſi. 23. 75. lib. 1. Cur. Sco conſi. 39. col 7. Dec. conſil 443. nume. 65. 438. quod & in fideicommiſſo conditionali ad fiſcum ſcilicet non transferri ſcribit Rom. d. conſi. 247. quæ tamen opi. dubitabilis redditur ex. 2. C. de bon. proſcr. ſed declara, ut per Caſt. conſi. 211. col. fi. lib. 1. & in condemnato, qui ciuitatem & libertatem amiſit, quòd ueniāt futura in confiſcatione ſcribit Idem Caſtr. conſi. 438. lib. 1. conſi. 56. col. 1. quid. conſi. 212. uidetur loqui in crimine læſe maieſtatis, ſed poterit etiā intelligi in minori crimine, [illegible] pœna deportationis ex minori delicto irrogatur, teſte Nicol. Moron. [illegible]. de fid. & pace par. 1. q. 25. vbi latius declarat. Mainec.

b Si filius. Adde, quid dicen. ſi condemnetur filius fam. in in confiſcatione bonorum propter crimen læſe c maieſt. an cenſeantur publicata c bona aduentitia, quorum uſufructus ad patrem pertinet, & dic, q ſic, ſecundum Oſaſc. deciſ 94. poſt numer. 8. ubi dicit, ſenatum cenſuiſſe, proprietatem peculii aduentitij ipſius filij fam. condemnati in confiſcatione, ſaluo uſufructu, patri uenire

x *Quam quæſtionem, iſta diſtinctè refert & ſequitur conſtitutio Antonita. lib 4 ca. 63 iſtā materiā aſſecurationis habes tract. Gulıel. de Cano. de ſecuritate, late Petr. Plac in epitome delict lib. 1. c. 7. vbi latiſſime ponit quæſtiões in practica, Cla §. ſi q 47 ampliſſime Franc. Hercul in tracta. de cautio. de non offendendo. Marants, de ſatiſdat. n. 13. in ſuo ſpeculo. Marſil. in l. 1. §. ſtereo, de quæſtio. Maſuer. in ſua practica, in tita de aſſecurat. Plot. in l ſi qū, n. 108. C. vnde vi, deciſio Tholoſ. 489. Cotta in memorabili incip inimicitia capitales col. pen verſ. 5. Gomez. Thomo. 3. c. 6. tit. de iniuria, nu 16. Et quam cautionem poteſt petere. Adde q quelibet cauſa etiā iniuſta excuſat ab iſta pena, Cephal. conſ. 190. nu. 3. volum. 2. Tamen offendēs quam offenſus, Bart. in l. qui bona fide. § ſi quis iuſſu, de dam. infect quam opin dicit veriſſima ibi, Zaſ. reprobata opin. aliquorum. Pariſ conſil. 168. nu. 16. volum. 4. vbi atteſtatur de communi, Plaza & Clar ſupra, & an inimicus meus forenſis habitans in ciuitate mea poſſit cogi præſtare talem cautionem. Plaza ſupra num 6. Marſil. in l. fin. num. 20. de iuriſdict omn iudic. & in l. 1 § præterea, num 49. de quæſtio. & Doct. ſupra allegatis, l. tenor tenetur dare iſtam cautionem, Herculia. in d. tract. de aſſecurat cap. 38. num 1. & an debeat præſtare pro ſuis familiaribus, Pariſ conſil. 48. nume. 15. volum 4. an filius familias ſine conſenſu patris poſſit petere hanc cautionem, Deciſio. Tholoſ. 178. Clar. §. fin. q 47 & ibi vbi debeat peti iſta aſſecuratio an debeat eſſe iuſta cauſa, & ad iſta Vide late Hyppol. Bonacoſſ. in quæſtio. crimi in littera S. de ſecuritate præſtanda ſuper ſtatuto, an ſubditus poſſit petere iſtam cautionem vel ſaluam gaardiā a domino ſuo, Bouer deciſio. 304 colum. penult. in fi. Andr. Gail. de pace publica, libro primo, c. 2. num. 18 vbi videtur quòd non, an vxor a marito.*

a *Reſeruantur, vide Bouer deciſio 264 num. 15. Deci. conſil. 442 nu. 6. & ita eſt de conſuetudine, vt per Clar. q. 78. Carer. § fi. in ſua pract nu. 29. etiā ſi fieret publicatio non valeret etiam ſi non fuiſſet appellatum, quid de bonis filij familias, Gomez Thomo 2. cap. 15. num. 13. quid de vſufructu condemnati ibi num. 16. Maſuer. ſupra num. 11.*

c *Bona aduētitia, late Rodrig. Suarez. in rep. l. poſt rē iudicatā, Not. 13. n. 2. de re iud. Adde q ſi pater viuēs filio ſuo legitimā aſſignauerit & tradiderit, ea tū ob delictum a fiſco occupari nō pōt, Rui. cōſ. 149 nu. 13. vol. 3. ſequitur D. Cuchus in tract. de legitima. in verbo ex ſubſtantia deficientis, nu. 11.*

uenire; pro quo uide etiam quæ scribit Boer. q. 7. Ias. in §. actiones autem, numero 65. instit. de actione Barto. in l. si finita, §. si de nectigalibus numero duodecimo ff. de damn. infe. Capel. Tolos. q. 120. Masuer.

• Filius. Adde, quod filius & si in bonis patris damnati de crimine læse maiestatis nihil habere debeat, filiâ tamen dotari debet, secundum communem per Rolan. consi. 73. num. 23. lib. 3. Bald. in l. si patri, col. 3. C. de dot. promiss. in materia autem l. quisquis C. ad l. maiesta. uide eundem Rolan. consi. 74. libro tertio, ubi pulchrè.

• Possit conueniri. Adde, an dominus obligetur ex delicto serui, & an pretor aut alius officialis ex delicto suæ familiæ, & dic, ut per Ias. in l. frater a fratre 1. lect. 39. ff. de cond. indeb. in l. seruum, nu. 14 C. de ser. fug. & quid in filio an puniatur ex delicto patris; uide Dyn. in reg. non debet aliquis, extra de reg. iur. & quando teneatur dominus ex delicto familię. Capel. Tolos. q. 164. 195. pro quo fac. quæ scribit. Ias. in l stipulatio ista habere, col. 5. nu. 12. ff. de uerb. ob. Bar. in l. 1. §. idem Labeo. ff quod ui aut clam in l. ne quid ff de incend. ruin. nauf. ubi qd dominus tenetur pro facto familiæ tenetur ciuiliter, non criminaliter, uide latius ibi Doct. in apostil. ubi declarant. Masuer.

▲ Non extenditur ad legitimam, Boss. titul. de publicatione bonorum, Clar. q. 78. vers. vidēdum est, qua nō transeunt in fiscum Rener. Borgni. Canale. supra de vsufruc. mulier. relict. nume. 229 cum seq. intelligas ī bonis patris non matris, quia eius bonis confiscatis nihil refert matri filijs, l. de bonis, C. de bon. praescript. Ang. de mallefic. in verbo, & eius bona publicamus, nume. 28. Clar. supra d. versic. videndū est ante finem. Ad laudem D. Opt. Ma. & Virginis Mariæ Gloriosæ Amen.

a Pœna Adde quod Claudius in eadem q. cuius titulus est, Mirabellum, amplificat hanc sententiam, pœnam vnius esse metum aliorum, vt l. 1. C. ad leg. Iul. repe. & l. aut facta ff. de pœn. habere potissimum locum in imperitis, & in his qui habitum virtutis ex frequentatis actibus non acquisiuerunt, & in pessimis hominibus qui Dei timorem, & omnem religionem spreuerunt, isti verò si pœnarum metu à factis & sceleribus non coercerentur. omnis status vniuersalis pacis perturbaretur. nam. Oderunt peccare mali formidine pœnæ. Oderunt peccare boni virtutis amore, ppterea est officiū psidia pœnis & supplicija purgare puinciā malis hominib. qa homines iuris naturalis rationalis imperiti, negligunt ista tria præcepta, ad quæ tanquā tres fines, bonitatis & æquitatis, ipse Claudius ostendit posse reduci omnes leges, & omnia documenta duplicis philosophiæ moralis, & omnia doc... Euangelica, & decalogi. quæ tend... ad vnum finem pacis, bene beateq; viuendi. nā implicitę probat idem Clau. Inst. de iust. & iu. §. iuris pręcepta. Nam effectus pacis est honeste viuere, alterū non lædere, ius suum vnicuique tribuere. ideo ipse Clau. dum publicè interpretatus est tit de iusti. & iu. semper reprehendit ibi negligentiam Triboniani, qui in compilatione institutionis præter missit definitionem iuris naturalis, quod descendit à iustitia & reprehendit glo. quæ dixit in illis præceptis definiri ius, & idem Claud. publicè legendo semper probauit pacem nec in ciuitatibus, neque domi, neque in prouincijs esse posse, sine his trib. præceptis iuris naturalis, & rationalis, & verè ciuilis, & quod qui vult pacem, de necessitate dēt velle iustitiam, quod probat ipse auctoritate sacrarum literarum. Psal. cuius initium est Bene dixisti Domine terram tuam, ibi, Iustitia & pax osculatæ sunt, veritas de terra orta est, Iustitia de cœlo. prospexit. etenim Dominus dabit benignitatem & terra nostra dabit fructum suum, quamobrem viri mali, qui (vt ait ipse Clau.) tantūmodo sequuntur ius naturale, sensuale qd natura oīa animalia docuit, vt iusti. de iur. na. gen. & ciui. in prin. & neglecta ratione, & neglecta fide ducuntur sensu, & ad id solum quod adest, quodque præsens est, se accommodant, paululum sentientes, præteritum aut futurum. homines autem qui ius naturale rationale, quodque dicitur ius gentium, sequuntur, illo iure mouentur à quo Iustitia descendit quod dicitur à iussu luminis rationis, quod dedit Deus omni animæ venienti in hunc mundum, qui homines dummodo habeant organa integra sanæ mentis & quibus anima possit exequi virtutem Iustitiæ ex qua oritur doctrina bonitatis & æquitatis utitur semper sensum refrenare, ab omnibus flagitijs, & sceleribus amore Dei Opt. Max. qui illa procreauit, & causas rerum videt, earumq; progressus. quasi antecessiones non ignorat, rebusque præsentibus adiungit atq; annectit futuras, semper anteponit ius naturale rationale, quod dicitur ius gentium, & solis hominibus inter se commune est, moderato & subiugato iure naturali sensuali, quod est commune omnibus animalib. vt probatur. l. 1. § huius studij ff de iust. & in. & absque aliquo exemplo pœnarum & supplicij, viri boni qui habitū virtutis adepti fuerunt, & ius naturale ratione quod diximus solis hominibus esse inter se commune, summo amore sequuntur, semper habent in animo & in mente. quæ dicuntur in l. veluti l. vt vim & l. iustitia. ff. eod. quę verba afferā, veluti erga Deum religio, vt parentibus & patriæ pareamus, vt vim atque iniuriam propulsemus, & cum inter nos cognationem quandam natura constituerit, consequens hominem homini insidiari nefas esse. Ziletus.

b Eius legitimam. Idem confirmat Claudius Aprutinus, in suo opere responsorum, vbi multis rationibus dicit non esse recedendum à l. cum ratio. ff. de bon. damnato. quæ lex conuenit iuri diuino, & concordat cum pietate Christiana cuius verba si optimus quisque Christianus mente & animo consideraret secundum prudentiam iuris naturalis, procul amota omni passione iuris naturalis sensualis, nunquam auderet peruertere & cauillari sensum illius legis, sed Docto. quamuis fuerint Christiani recedendo ab opinione Pauli Iurisconsulti asserendo legitimam naturæ filiorum posse tolli vel minui statuto, consuetudine, delicto patris, ostendunt non considerasse in sacris literis ca. 27. Numeri. & verba Diui Augustini 17 q. vlt c. fi. & decipiuntur illa opinione plurimum Doctorum maximæ auctoritatis in iure ciuili, qui putarunt ius legitimæ, & ius dotis filiæ, fundari in iure naturali sensuali, vel primæuo, vt fundatur ius alimentorum, & non fundari contractu matrimonij, & ius trientis & semissis deberi tanquā æs alienum a patribus omnibus filijs, dummodo non cōmittant aliquam causam ingratitudinis, quod flagitium destruit non solum pietatem paternam, sed fontem diuinę pietatis, atqui cognoscunt & concedunt legitimam parentum non prouenire iure naturali sensuali, sicut ius alimentorum quo iuris peritia cætera animalia reguntur, sed concedunt fundari contractu sacramenti matrimonij, qui præsupponit consensum viri atque mulieris indiuiduam vitæ consuetudinem continentium, cum proposito trium bonorum prolis, fidei & sacramenti, de necessitate confitebuntur legitimam portionem esse debitum quod debet præferri omni priuilegio ecclesiæ, & omni obligationi ex contractu vel ex quasi contractu, & omnibus obligationibus ex maleficio vel quasi maleficio, & quicunque ausus fuerit dicere pro delicto patris posse tolli, vel minui statuto, vel consuetudine, vel etiam pro obligatione alicuius eleemosinæ, ex opinione illorum Doctorum, qui æquiuocando, assumunt falsum in c. licet, extra de voto, & vot. redem. & committunt furtum & rapinam à qua non possunt absolui, sine restitutione & satis iniuriæ factæ filijs, & filiab. quia non licēt furari debitum legitimę naturalis, neque rem alienam, colore, alicuius bonæ operæ, vt 14. q. 1. cap. forte. c. nemo, & c. denique, & 14. q. 6. cap. si res aliena. &c. comperimus. Ziletus.

• Eius legitimam. Adde Dec. consi. 235. nu. 4. Rol. consi. 79. nu. 9. vsque ad nu. 39. lib. 2. vbi alleg. & sequitur Pap. hic, & dic, quód decretum generaliter disponens, ▲ quód bona homicidæ cōfiscentur, ▲ non extenditur ad legitimam filiorum, secundum communem per Rol. d. consi. Clar. prac. cri. q. 78. ver. videndum est. Masuer.

FINIS.